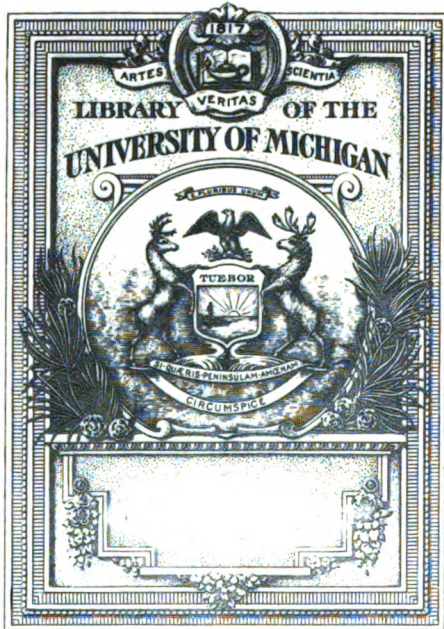

C 3 9015 00352 004 9

University of Michigan - BUHR

THE GIFT OF
Prof H H Bartlett

BS
315
S8
1891

J. H. Bartlett

Ann Arbor

6 Dec. 1917

DE HEILIGE SCHRIFT,

OF

AL DE BOEKEN

DES OUDEN EN NIEUWEN TESTAMENTS

IN HET SOENDANEESCH.

Bibl. Indonesise

KITAB SOETJI.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĒBAT

PĒRDJANGDJIAN LAWAS SARĒNG PĒRDJANGDJIAN ANJAR.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.

AMSTERDAM.

1891.

PĚRDJANGDJIAN LAWAS.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĚBAT

TORET, DJABOER SARĚNG PARA NABI.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.

AMSTERDAM.

1891.

2004
17-11-2004
0-13-95

IJEU EUSINA KITAB PĒRDJANGDJIAN LAWAS.

	Rejana pasal
1. Kitab kahidji ti Moesa	50.
2. Kitab kadoewa ti Moesa	40.
3. Kitab katiloe ti Moesa	27.
4. Kitab kaopat ti Moesa	36.
5. Kitab kalima ti Moesa	34.
6. Kitab Josoea	24.
7. Kitab Para Hakim	21.
8. Kitab Roet	4.
9. Kitab kahidji ti Samoeël	31.
10. Kitab kadoewa ti Samoeël	24.
11. Kitab Para Radja noe kahidji	22.
12. Kitab Para Radja noe kadoewa	25.
13. Kitab Babad noe kahidji	29.
14. Kitab Babad noe kadoewa	36.
15. Kitab Esra	10.
16. Kitab Nĕhemja	13.
17. Kitab Ester	10.
18. Kitab Ajoeb	42.
19. Kitab Djaboer	150.
20. Kitab Siloka Soeleman	31.
21. Kitab Goeroe	12.
22. Makoeta Poepoedjian, damĕlan Soeleman	8.

	Rejana pasal
23. Kitab Jësaja	66.
24. Kitab Jërmia	52.
25. Njanjian nalangsa, damëlan` Jërmia	5.
26. Kitab Jëheskel	48.
27. Kitab Daniël	12.
28. Kitab Hosea	14.
29. Kitab Joël	3.
30. Kitab Amos	9.
31. Kitab Obadya	1.
32. Kitab Joenoes	4.
33. Kitab Mika	7.
34. Kitab Nahoem	3.
35. Kitab Habakoek	3.
36. Kitab Sëpanya	3.
37. Kitab Hagai	2.
38. Kitab Djakaria	14.
39. Kitab Malaki	4.

KITAB KAHIDJI TI MOESA,

NOE KASĒBAT

KITAB HAL NGADJADIKEUN.

PASAL 1.

Dina mimitina Allah ngadjadikeun la-
2 Ngit djeung boemi. ^a 'Dĕmi boemi
teja asalna soewoeng sarta kosong,
djeung poĕk di loehoereun sagara, sarta
Roh Allah ngalajang di loehoereun tjai
3 teja. ^b 'Tidinja Allah nimbalan: Sing
4 djadi tjaāng! Braj djadi tjaāng. ^c 'La-
djĕng Allah ningali eta tjaāng hade, sarta
Allah misahkeun antara tjaāng djeung
5 poĕk. 'Ari eta tjaāng koe Allah dinga-
ranan Beurang, sarta eta poĕk koe an-
djeunna dingaranan Peuting. Harita
geus djadi sore sarta geus djadi isoek,
poĕ noe kahidji. ^a Ibr. 11 : 3. ^b 2 Petr. 3 : 5.

^c 2 Kor. 4 : 6.

6 Tidinja Allah nimbalan: Sing aja pi-
pinding dina tĕngah-tĕngah tjai, sarta
eta teh sing matak misahkeun antara
7 tjai djeung tjai deui. 'Ladjĕng Allah
ngadamĕl eta pipinding, sarta misah-
keun antara tjai anoe sahandapeun
pipinding reudjeung tjai anoe saloe-
hoereun pipinding teja. Nja kitoe dja-
8 dina. 'Ari pipinding teja koe Allah
dingaranan Langit. Harita geus djadi
sore sarta geus djadi isoek, poĕ noe
kadoewa.

9 Tidinja Allah nimbalan: Tjai anoe
sahandapeun langit sing koempoel kana
sahidji ĕnggon, sarta sing katembong
10 toehoerna. Nja kitoe djadina. 'Ari toe-

hoerna teja koe Allah dingaranan Da-
ratan, sarta pakoempoelan tjai teja koe
andjeunna dingaranan Laoetan. Ladjĕng
11 Allah ningali eta hade. 'Tidinja Allah
nimbalan: Daratan sing ngabidjilkeun
djoedjoekoetan, lalab-lalaban anoe nga-
djadikeun sisikian, kitoe deui tatang-
kalan noe boewahan, anoe baroewahan
saadat-saadatna, anoe sarikian di djĕ-
rona dina daratan. Nja kitoe djadina.
12 'Ari darat teh toeloelj ngabidjilkeun
djoedjoekoetan, lalab-lalaban anoe nga-
djadikeun sisikian saadat-saadatna, ki-
toe deui tatangkalan noe baroewahan,
anoe sarikian di djĕrona saadat-saadat-
13 na. Ladjĕng Allah ningali eta hade. 'Ha-
rita geus djadi sore sarta geus djadi
isoek, poĕ noe katiloe.
14 Tidinja Allah nimbalan: Sing aja
damar-damar dina pipinding langit teja,
pikeun misahkeun antara beurang
djeung peuting, kitoe deui soepaja dja-
radi kana tanda, kana mangsa, kana
15 poĕ, djeung kana taoen. 'Sarta soepaja
djaradi damar dina pipinding langit,
pikeun njaāngan kana boemi. Nja kitoe
16 djadina. 'Ari Allah ngadamĕl eta doewa
damar noe galĕde: nja eta damar noe
gĕde, eukeur marentahan kana beurang,
sarta damar noe rada leutik, eukeur
marentahan kana peuting; kitoe deui
17 ngadamĕl bentang-bentang. 'Tidinja koe
Allah pada dipĕrnahkeun dina pipin-

ding langit, pikeun njaangan kana
 18 boemi, 'djeung pikeun marentah ti
 beurang sarta ti peuting, kitoe deui
 pikeun misahkeun antara tjaang djeung
 poëk. Ladjëng Allah ningali eta hade.
 19 'Harita geus djadi sore sarta geus djadi
 isoeok, poë noe kaopat.
 20 Tidinja Allah nimbalan: Tjai-tjai sing
 parinoeh koe noe tinglalenghoj, bangsa
 noe njawaän hiroep, sarta sing aja
 manoeok-manoeok halalibër di loehoereun
 boemi, di sahandapeun pipinding langit.
 21 'Seug Allah ngadjadikeun barahala tjai
 noe galëde, djeung sakabeh bae bangsa
 noe njawaän hiroep, anoe koemëlip,
 sakoer noe tinglalenghoj di djëro tjai
 saadat-saadatna, kitoe deui saroepaning
 manoeok, bangsa djangdjangan saadat-
 saadatna. Ladjëng Allah ningali eta
 22 hade. 'Geus kitoe eta sakabehna koe
 Allah dibërkahan, kijeu timbalanana:
 Maraneh sing pada baranahan djeung
 sing pada ngarëkahan; koedoe pada
 minoehan tjai-tjai dina laeot; djeung
 deui manoeok-manoeok sing ngarëkahan
 23 dina boemi! 'Harita geus djadi sore
 sarta geus djadi isoeok, poë noe kalima.
 24 Tidinja Allah nimbalan: Daratan sing
 ngabidjilkeun bangsa noe njawaän hi-
 roep saadat-saadatna, nja eta bangsa
 tjoëun, djeung noe tingkarajap, sarta
 djeung sato darat saadat-saadatna. Nja
 25 kitoe djadina. 'Ari Allah ngadamël sato
 darat saadat-saadatna, djeung bangsa
 tjoëun saadat-saadatna, kitoe deui sa-
 koer noe tingkarajap dina taneuh saad-
 dat-saadatna. Ladjëng Allah ningali eta
 26 hade. 'Tidinja Allah nimbalan: Hajoe
 oerang ngadamël manoesa, make kan-
 njataän oerang, koemaha tjara roepa
 oerang; sarta sina pada poerba ka
 laeok-laeok laeot, djeung ka manoeok-
 manoeok awang-awang, kitoe deui ka
 sato tjoëun, djeung ka sakoeriling
 boemi, sarta ka sakoer noe ngarajap,
 27 anoe tingkarajap di boemi. 'Seug Allah
 ngadjadikeun eta manoesa, make kan-
 njataän andjeunna, nja didjadikeunana
 make kanjataän Allah, ^a toer didjadi-
 28 keunana hidji lalaki hidji awewe. ^b 'La-
 djëng koe Allah pada dibërkahan, kijeu
 timbalan Allah ka darinja: Maraneh
 sing pada baranahan djeung sing pada
 ngarëkahan; koedoe pada minoehan

boemi, sarta eta taloekkeun koe ma-
 raneh; djeung koedoe pada poerba ka
 laeok-laeok laeot, djeung ka manoeok-
 manoeok awang-awang, sarta ka sakabeh
 sasatoan, anoe tingkarajap di boemi. ^c
 29 'Geus kitoe Allah nimbalan deui: Masing
 nganjahokeun, kami teh ka maraneh
 maparin sakabeh lalab-lalaban noe një-
 barkeun sisikian, anoe aja di sakoeril-
 ling boemi, kitoe deui sakabeh tatang-
 kalan noe baroewahan, anoe njëbarkeun
 sisikian, nja eta keur maraneh, baris
 30 hakaneun. ^d 'Tatapi ari sakabeh sato
 darat, djeung sakabeh manoeok-manoeok
 awang-awang, kitoe deui sakabeh anoe
 tingkarajap di boemi, sakoer anoe nja-
 waän hiroep mah, hakaneunana nja eta
 saroepaning djoedjoekoetan noe hare-
 31 djo. Nja kitoe djadina. 'Ladjëng Allah
 ningali sadajana anoe kenging andjeunna
 ngadamël teja, tah hade katjida. ^e 'Ha-
 rita geus djadi sore sarta geus djadi
 isoeok, poë noe kagëñëp. ^a Ep. 4: 24.

^b Mat. 19: 4. ^c Jak. 3: 7. ^d p. 9: 3. ^e 1 Tim. 4: 4.

PASAL 2.

Nja kitoe langit djeung boemi datang
 ka tjaratjapna, sarta djeung sakabeh
 2 balad-baladna. 'Ari dina poë noe katoe-
 djoe Allah tjaratjap dadamëlanana, noe
 didamël teja; ladjëng Allah dina poë
 noe katoedjoe teh liren ^a tina sadajana
 dadamëlanana, noe koe andjeunna di-
 3 damël teja. ^b 'Reudjeung Allah ngabër-
 kahan kana poë noe katoedjoe, sar-
 ta disoetjikeun, tina sabab andjeunna
 dina poë eta liren tina sadajana da-
 damëlanana, anoe kenging Allah nga-
 djadikeun, pangërsana rek disampoer-
 nakeun. ^c ^a Ibr. 4: 4. ^b Joh. 5: 17.

^c 2 Moesa 20: 8—11; Mark. 2: 27.

4 Ijeu teh toetoeran langit djeung
 boemi, keur mangsana didjadikeun, keur
 poëan Pangeran Allah ngadamël boemi
 5 reudjeung langit. 'Harita saroepaning
 pëpëlakan lahan tatjan aja di boemi,
 djeung saroepaning lalab-lalaban lahan
 tatjan djadi; wantoe-wantoe Pangeran
 Allah tatjan noeroenkeun hoedjan ka
 boemi, djeung tatjan aja manoesa pi-
 6 keun migawe taneuh. 'Ngan aja hali-
 moen, ngëboel tina boemi, sarta matak
 7 ngabaseuhan ka saloewar daratan. 'Ti-
 dinja Pangeran Allah njandak taneuh

tina daratan, ^a diroepakeun manoesa, bari ladjäng nioepkeun kana lijang iroengna ambëkan kahiroepan; noe matak manoesa teh djadi njawa hiroep. ^b

^a 1 Kor. 15 : 47. ^b 1 Kor. 15 : 45.

- 8 Djeung deui Pangeran Allah geus ngadamël hidji taman di tanah Eden, tëbeh wetan; nja di dinja dipërnahkeunana manoesa, anoe kenging an-djeunna ngadjadikeun teja. 'Sarta Pangeran Allah geus ngabidjilkeun tina taneuh saroe paning tatangkalan, matak rësëp katendjona sarta hade baris hakaneun; djeung aja hidji tangkal kahiroepan ^a dina tëngah-tëngah taman teja, kitoë deui hidji tangkal anoe matak njaho kana hade reudjeung goreng.
- 10 'Sarta aja hidji waloengan bidjil ti Eden, ^b pikeun njaijan kana taman teja; seug eta teh ti sëmët dinja njagak, nja djadi kana opat sirah. 'Ngaran noe hidji Pison; nja eta noe ngoerilingan satanah Hawila. Di dinja loba ëmas; nja eta noe ngoerilingan satanah Koes. 'Ari ngaran waloengan noe kadoewa Gihon; nja eta noe ngoerilingan satanah Koes. 'Ari ngaran waloengan noe katiloe Hidekel; nja eta noe ngotjor ka wetaneun tanah Asoer. Ari waloengan noe kaopat nja eta Përat.

^a Wah. 2 : 7. ^b Wah. 22 : 1.

- 15 Geus kitoë manoesa teja koe Pangeran Allah ditjandak, seug dipërnahkeun di djëro taman Eden, sina ngoeroeskeun ka dinja djeung sina ngadjaga ka dinja. 'Sarta Pangeran Allah miwarang ka manoesa, kijeu timbalanana: Boewah oenggal-oenggal tangkal dina ijeu taman pek koe maneh hakan; 'ngan tangkal anoe matak njaho kana hade reudjeung goreng teja mah, eta boewahna poma oelah dek dihakan; karena samangsa maneh ngahakan eta, geus tangtoë maneh teh paeh. ^a ^a Roem 5 : 12.
- 18 Geus kitoë Pangeran Allah nimbalan: Moal hade manoesa teh ngan sorangan bae; koe kami rek dipangdamëlkeun sahidji batoer, pikeun pilajaneunana. 'Karana sanggeus Pangeran Allah ngadjadikeun sakabeh sasatoan tëgal djeung sakabeh manoeke-manoeke awang-awang koe taneuh teja, ladjäng didatangkeun ka Adam, hojongeun ti-

- ngali koemaha dek dingarananana koe Adam; kësana sakoemaha Adam pinjëboetkeuneun ka bangsa noe njawaän hiroep teh, nja kitoë pingaraneunana.
- 20 'Seug Adam njëboetkeun pingaraneun oenggal-oenggal sato tjoëun, djeung pingaraneun manoeke-manoeke awang-awang, kitoë deui pingaraneun oenggal-oenggal sato tëgal; dëmi keur manoesa mah Adam hanteu manggih batoer pikeun pilajaneunana. 'Tidinja Pangeran Allah ngaragragkeun katibraän ka Adam; reup sare; ladjäng ditjandak igana sahidji, ari oeroetna ditoetoe pan koe daging. 'Geus kitoë Pangeran Allah ngadëgkeun eta iga, anoe kenging an-djeunna njandak ti Adam teja, nja didamël awewe, ^a bari ladjäng dianteurkeun ka Adam. 'Pok Adam misaoer: Nja ijeu ajeuna toelang ti toelang ka oela, daging ti daging ka oela! ijeu teh koedoe disëboet istri, sabab ijeu ditjandakna ti pamëgët. 'Koe sabab eta, djalma bakal ninggalkeun indoeng-bapana, toeloë ngarakëtan ka pamadjikanana; ari eta doewanana bakal djadi sadaging. ^b 'Ari Adam djeung pamadjikanana teja doewanana pada satarandjang, sarta hanteu areraeun.

^a 1 Tim. 2 : 13; 1 Kor. 11 : 7. ^b Mat. 19 : 5; Ep. 5 : 31; 1 Kor. 6 : 16.

PASAL 3.

- Ari oraj teh ^a akalna ngoengkoelan ka sakabeh sasatoan tëgal, anoe kenging Pangeran Allah ngadamël teja. Pok ngomong ka awewe teh: Na ënja Allah ngadawoehkeun, ^b maraneh oelah ngahakan boewah oenggal-oenggal tangkal, anoe dina ijeu taman? 'Ngadjawab awewe ka oraj teh: Boewah-boewah tatangkalan ijeu taman meunang pisan koe ka oela diharakan; 'ngan përkara boewah tangkal, anoe dina tëngah-tëngah taman, Allah nimbalan kijeu: Eta koe maraneh poma oelah dek dihakan, sarta oelah dek ditjabak, soe-paja maraneh oelah paeh. 'Ngomong deui oraj teh ka awewe: ^c Moal ënja maraneh paeh; 'saënjana Allah leuwih oeninga, samangsa maraneh ngahakan eta, tangtoë panon maraneh beunta, sarta maraneh pidjadiaun sapërti Allah,

nganjahokeun ka noe hade reudjeung ka noe goreng. ^a Wah. 12:9; 20:2. ^b p. 2:16.

^c Joh. 8:44.

- 6 Tidinja awewe teh nendjo, jen eta tangkal hade keur baris hakaneun, sarta matak panon kabongroj, toer matak rësëp, estoe tangkal noe bisa mintërkeun; top njokot boewahna, ^a bari didahar sakali; malah ngabagi ka tjarogena, toeloej koe Adam didahar. 'Braj panon doewanana bareunta, sarta pada nganjahokeun, ^b jen dirina satarandjang. Tidinja pada ngantet-ngantetkeun da-
- 7 oen kondang, dipake apok. 'Geus kitoe pada ngadenge gëtra Pangeran Allah, keur angkat-angkatan di djëro taman, wantji tiis poëna; gantjang Adam djeung geureuhana njoempoetkeun maneh bawaning sijeun koe Pangeran Allah, njoesoep kana tatangkalan taman.

^a 1 Tim. 2:14. ^b p. 2:25.

- 9 Ladjëng Adam disaoer koe Pangeran Allah, kijeu timbalanana ka dinja:
- 10 Naha maneh aja di mana? 'Ari pioen-djoekna: Koering ngoeping gëtra gamparan di djëro taman, seug koering teh sijeun, sabab koering satarandjang; kitoe noe mawi koering njoempoet.
- 11 'Ari timbalanana: Saha noe mere njaho ka maneh, jen maneh teh satarandjang? Naha maneh ngahakan boewah tangkal, anoe koe kami ditimbalkeun ka maneh,
- 12 jen papatjoewan dihakan teja? 'Wangsoelan Adam: Noen, eta awewe, paparin gamparan ka koering, nja eta noe merean ka koering boewah tangkal
- 13 teja, seg koe koering ditëda. 'Ladjëng Pangeran Allah nimbalan ka awewe: Naha maneh migawe kitoe? Ari wangsoelan awewe: Soemoehoen, eta oraj ngabobodo ^a ka koering, seg koe koering ditëda.

^a 2 Kor. 11:3.

- 14 Geus kitoe Pangeran Allah nimbalan ka oraj teja: Sabab maneh migawe kitoe pëtana, noe matak maneh dikeunaän panjapa, dibedakeun ti sakabeh sato tjoëun, sarta ti sakabeh sasatoan tëgal. Maneh pileumpangeun koe beuteung, sarta pihakaneun maneh taneuh
- 15 saemoer-hiroep maneh. 'Djeung deui kami rek ngadamël soepaja maneh djeung awewe djadi moesoeh, kitoe keneh toeroenan maneh djeung toeroenan awewe; ^a nja eta mëngke ngarë-

moekkeun hoeloe maneh, sarta maneh mëngke ngaroeksakkeun keuneung eta.

- 16 'Ka awewe timbalanana kijeu: Kami ka maneh rek maparin kasoelah loba pisan, geus poegoeh keur maneh reuneuh; ^b bakal ngadjoeroekeun anak-anak djeung kanjërina; sarta maneh bakal mikarëp ka salaki maneh, ^c ari eta
- 17 bakal kawasa ka diri maneh. 'Ari timbalanana ka Adam kijeu: Sabab maneh ngagoegoe ka omong pamadjikan maneh, datang ka ngahakan boewah tangkal, anoe koe kami ditimbalkeun kijeu: Poma oelah dek dihakan teja: noe matak ajeuna boemi teh dikeunaän panjapa koe karena maneh; eta maneh bakal ngipajahan diri maneh ti dinja kalawan kasoelah, saemoer-hiroep maneh.
- 18 'Malah eta bakal ngabidjilkeun keur maneh tjoetjoekeun djeung walang sangit, sarta maneh bakal ngahakan lalab-lalaban tëgal. 'Maneh pingahakaneun rëdjëki kalawan kesang dina beungeut, tëpi ka maneh moelang deui kana taneuh; karena maneh asal ditjandak ti dinja; karena maneh teh taneuh, bakal moelang deui kana taneuh.

^a Roem 16:20. ^b Joh. 16:21.

^c Ep. 5:22; 1 Tim. 2:11, 12.

- 20 Geus kitoe koe Adam pamadjikanana dingaranan Hawa, sabab eta teh piindoengeun sakoer djalma anoe hiroep.
- 21 Djeung deui Pangeran Allah ngadamël samping koelit keur Adam sarta keur pamadjikanana, bari seug dipakeun ka darinja.
- 22 Geus kitoe Pangeran Allah nimbalan: Tah, manoesa geus djadi sapërta diri orang sahidji, njahoëun ka noe hade reudjeung noe goreng; ari ajeuna sina oelah njodorkeun leungeunna, njokot deui boewah tangkal kahiroepan, seg dihakan,
- 23 toeloej hiroep salalanggëngna. 'Gantjangna koe Pangeran Allah ditoendoeng ti djëro taman Eden, soepaja migawe taneuh, anoe djadi asalna, da ditjandakna ti dinja. 'Sanggeusna manoesa didjongklokkeun, ladjëng Pangeran Allah ti wetaneun taman Eden mërënahkeun moekarabin, ^a sarta djeung pëdang anoe ngaboerinjaj moelak-malik, baris ^b ngadjaga djalan kana tangkal kahiroepan teja.

^a 2 Moesa 25:18. ^b Wah. 22:14.

PASAL 4.

Tidinja Adam nĕmahan ka Hawa geureuhana, seug njiram, toeloej ngowo-keun Kain. Pok Hawa njaoer: Aing
 2 meunang lalaki ti Pangeran. 'Geus kitoe ngowo deui, nja eta Habil adina. Ari Habil dja*3* pangangon domba, dĕmi
 3 Kain djadi ahli tani. 'Ari geus kitoe, meunang sababaraha lilana, seug Kain njanggakeun pangabakti ka Pangeran,
 4 njokot tina hasil taneuh. 'Ari Habil pon kitoe keneh njanggakeun, njokot tina tjikal-tjikal dombana sarta tina gadjihna. *a* Ladjĕng Pangeran ningali ka Habil djeung ka pangabaktina;
 5 'dĕmi ka Kain djeung ka pangabaktina hanteu pisan ningali. Heug Kain teh panas katjida, sarta toengkoel beun-
 6 ngeutna. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Kain: Koe naon maneh noe matak panas, sarta beungeut maneh naha
 7 mana toengkoel? 'Geus tangtoe, oepama maneh migawe kahadean, bisa tjĕngkat; sabalikna oepama hanteu migawe
 kahadean mah, dosa geus ngadĕpong di hareupeun lawang, sarta ngarah ka maneh; ari maneh teh masing kawasa
 8 ka dinja. 'Pok Kain ngomong ka Habil adina. Geus kitoe, keur mangsa araja di tĕgal, pek Kain teh dangdan, ngarontok ka Habil adina, *b* sarta dipaehan
 9 sakali. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Kain: Di mana Habil, adi maneh? Ari wangsoelanana: Doeka teuing! naha koering koedoe ngadjaga ka doeloer?
 10 'Timbalanana deui: Naha maneh migawe naon? *c* Aja sowara gĕtĭh adi maneh sasambat ka kami tina taneuh.
 11 'Ari ajeuna maneh teh dikeuna*an* panjapa tina taneuh, noe geus njalangapkeun soengoetna, nampanan gĕtĭh adi
 12 maneh ti leungeun maneh. 'Samangsa maneh migawe taneuh, moal ngabidjilkeun deui kahasilanana ka maneh; eta maneh bakal ngalantoer oepprak-aproek
 13 di boemi. 'Oendjoekan Kain ka Pangeran: Siksa*an* koering gĕde teuing,
 14 moal beunang ditanggoeng! 'Sajaktosna, dintĕn ijeu koering koe andjeun didjongklokkeun tina tanah ijeu, sarĕng koering kĕdah soempoet-salindoeng ti pajoeneun andjeun, nja djadi djalma ngalantoer oepprak-aproek di boemi; doepi

geus kitoe, *a* sing saha-saha anoe mĕndak ka koering, tinangtos maehan ka
 15 koering. 'Dĕmi timbalan Pangeran ka dinja: Koe sabab eta, saha-saha noe maehan ka Kain, bakal dibalĕs toedjoeh patikĕlaneun. Malah-malah Pangeran maparin tanda ka Kain, soepaja oelah dipaehan koe noe manggih ka manehana.
 16 'Bral Kain teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran, toeloej ngĕnggon di tanah Nod, wetaneun Eden.

a Ibr. 11:4. *b* Mat. 23:35; 1 Joh. 3:12.

c Ibr. 12:24. *d* p. 9:6.

17 Tidinja Kain nĕmahan ka pamadjikanana, seug njiram, toeloej ngadjoe-roekeun Hanok. Geus kitoe Kain nji-jeun hidji nagara, sarta eta nagara dingaranan Hanok, noeroetkeun ngaran
 18 anakna. 'Ari Hanok poetra*an* Irad; Irad poepoetra Mĕhoejael, Mĕhoejael poepoetra Mĕtoesael, Mĕtoesael poe-
 19 poetra Lamek. 'Ari Lamek teh boga *a* doewa pamadjikan; ngaran noe hidji Adah, ari ngaran noe hidji deui Silah.
 20 'Ari Adah ngadjoe-roekeun Jabal; nja eta noe djadi bapa sakoer noe ngĕnggonna make himah djeung boga ingon-
 21 ingon. 'Ari ngaran adina Joebal; nja eta noe djadi bapa sakabeh toekang
 22 ngatjapi djeung toekang njoeling. 'Dĕmi Silah kitoe keneh ngadjoe-roekeun Toebalkain; nja eta djadi toekang neupa, njijeun saroe paning parabot tambaga djeung beusi. Sarta 'Toebalkain boga
 23 doeloer awewe, Naama. 'Ari Lamek teja ngomong ka pamadjikanana kijeu: Eh Adah djeung Silah! darengekeun sowara kami. Eh pamadjikan Lamek! rĕgĕpkeun ijeu kasaoeran kami. Poe-
 goeh kami geus maehan hidji djalma, doemeh kami raheut; kitoe deui hidji
 24 boedjang, doemeh kami bĕntjoet. 'Karana Kain *b* dipangmalĕskeun toedjoeh patikĕlaneun, dĕmi Lamek mah malĕsna toedjoeh poeloeh kali toedjoeh patikĕlaneun.

a p. 1:27; Mat. 19:4. *b* p. 4:15.

25 Ari Adam nĕmahan deui ka geureuhana, toeloej ngowo-keun hidji poetra lalaki, sarta koe Hawa dingaranan Set, karana [saoerna] Allah maparin deui toeroenan ka aing, ngagantian Habil,
 26 sabab geus dipaehan koe Kain. 'Ari Set teh kitoe keneh meunang poetra lalaki, sarta dingaranan Enos. Mangsa

harita djalma-djalma ngamimitian ^a njëboet padjënengan Pangeran. *a p. 12 : 8.*

PASAL 5.

Ijeu teh kitab toetoeran Adam. Mangsa Ipoëan Allah ngadjadikeun manoesa teja, ^a didamëlna make roepa Allah; ² 'toer didjadikeunana ^b lalaki djeung awewe. Sarta koe Allah ^c pada dibërkahan, djeung dingaranan manoesa dina poëan didjadikeunana. *a p. 1 : 26.*

b p. 1 : 27. c p. 1 : 28.

³ Ari Adam hiroepna saratoes tiloe poeloeh taoen, geus kitoe meunang poetra, make roepa andjeunna, ^a koe-maha tjara kanjataän andjeunna, sarta ⁴ koe andjeunna dingaranan Set. 'Dëmi oemoer Adam, ti sanggeus poepoetra Set teja, dalapan ratoes taoen deui, ⁵ sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi oemoer Adam, tëpi ka toetoejna hiroep, djoemlah salapan ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen; toeloj maot.

a Djab. 51 : 7.

⁶ Ari Set hiroepna saratoes taoen, poendjoel lima taoen, geus kitoe poepoetra Enos teja. 'Dëmi hiroep Set, ti sanggeus poepoetra Enos teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel toedjoeh taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe. ⁸ 'Djadi djoemlah oemoer Set salapan ratoes taoen, poendjoel doewa wëlas taoen; toeloj maot.

⁹ Ari Enos hiroepna salapan poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Kenan. ¹⁰ 'Dëmi hiroep Enos, ti sanggeus poepoetra Kenan teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel lima wëlas taoen deui, ¹¹ sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Enos salapan ratoes taoen, poendjoel lima taoen; toeloj maot.

¹² Ari Kenan hiroepna toedjoeh poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Mahalalel. ¹³ 'Dëmi hiroep Kenan, ti sanggeus poepoetra Mahalalel teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel opat poeloeh taoen deui, sarta ¹⁴ poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Kenan salapan ratoes taoen, poendjoel sapoeloeh taoen; toeloj maot.

¹⁵ Ari Mahalalel hiroepna gënëp poeloeh taoen, poendjoel lima taoen, geus kitoe

¹⁶ poepoetra Jared. 'Dëmi hiroep Mahalalel, ti sanggeus poepoetra Jared teja, dalapan ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen deui, sarta poetraän deui ¹⁷ lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Mahalalel dalapan ratoes taoen, poendjoel salapan poeloeh lima taoen; toeloj maot.

¹⁸ Ari Jared hiroepna saratoes taoen, poendjoel gënëp poeloeh doewa taoen, ¹⁹ geus kitoe poepoetra Hanok. 'Dëmi hiroep Jared, ti sanggeus poepoetra Hanok teja, dalapan ratoes taoen deui, ²⁰ sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Jared salapan ratoes taoen, poendjoel gënëp poeloeh doewa taoen; toeloj maot.

²¹ Ari Hanok hiroepna gënëp poeloeh lima taoen, geus kitoe poepoetra Mëtoesalah. 'Dëmi Hanok ^a loemampah sasarëngan djeung Allah, ti sanggeus poepoetra Mëtoesalah teja, meunang tiloe ratoes taoen deui, sarta poetraän ²³ deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Hanok tiloe ratoes taoen, poendjoel gënëp poeloeh lima taoen. 'Ari Hanok loemampah sasarëngan djeung Allah; tidinja moesna, ^b sabab ditjandak koe Allah. *a p. 6 : 9; Joed. 14.*

b 2 Radja 2 : 10, 11; Ibr. 11 : 5.

²⁵ Ari Mëtoesalah hiroepna saratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh toedjoeh taoen, geus kitoe poepoetra Lamek. ²⁶ 'Dëmi hiroep Mëtoesalah, ti sanggeus poepoetra Lamek teja, toedjoeh ratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh doewa taoen deui, sarta poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoemlah oemoer Mëtoesalah salapan ratoes taoen, poendjoel gënëp poeloeh salapan taoen; toeloj maot.

²⁸ Ari Lamek hiroepna saratoes taoen, poendjoel dalapan poeloeh doewa taoen, ²⁹ geus kitoe meunang poetra lalaki. 'Sarta koe andjeunna dingaranan Enoh, bari njaoer kijeu : Ijeu teh mëngeke ngalipoer ka oerang tina sabab pagawean oerang djeung tina sabab kasoésahan leungeun oerang, tina sabab boemi, ^a anoe disapa koe Pangeran. 'Dëmi hiroep Lamek, ti sanggeus poepoetra Enoh teja, lima ratoes taoen, poendjoel salapan poeloeh lima taoen deui, sarta ³¹ poetraän deui lalaki-awewe. 'Djadi djoem-

lah oemoer Lamek toedjoeh ratoes taoen, poendjoel toedjoeh poeloeh toedjoeh taoen; toeloj maot. a p. 3:17.

32 Ari oemoer Eñoh dongkap ka lima ratoes taoen, geus kitoe Eñoh poepoetra Sem, Ham djeung Japet.

PASAL 6.

Děmi geus kitoe, mangsa manoesa ngamimitian ngalobaän di boemi, sarta
 3 geus mareunang anak awewe, 'seug para poeta Allah narendjo ka anak-anak manoesa noe awewe, katendjo jen gareulis; toeloj pada njokot pipamadjikaneun keur daririna ti sakoer anoe
 5 kapilih koe maranehanana. 'Tidinja Pangeran nimbalan: Roh kami moal madoean ka manoesa salalanggěngna tina hal kasalahanana; geus daging maloeloe eta teh; ngan rek ditempoan saratoes
 4 doewa poeloeh taoen. 'Dina djaman harita araja jaksa di boemi; geus poegoeh sanggeusna poeta Allah marandjingan ka anak manoesa noe awewe teja, sarta mareunang anak ti dinja; nja eta teh djalma pėrkosa, anoe di
 5 djaman baheula, djalma malashoer. 'Ana geus katingali koe Pangeran, jen gėde kagorengan manoesa di boemi, ^a sarta sakabeh rarasaän pamikir hatena woengkoel goreng bae sapopoė, 'ladjėng Pangeran handjakaleun ngadamėl manoesa teh di boemi, djeung andjeunna ngėrikkeun manahna. 'Sarta Pangeran nimbalan kijeu: Manoesa, beunang kami ngadjadikeun, koe kami rek dileungitkeun tina tonggong boemi, nja ngaleungitkeun manoesa djeung sato tjoėun, kitoe deui noe tingkarajap sarta
 8 kami handjakal ngadamėl eta. 'Děmi Eñoh mah mėndak koernija dina sotja Pangeran. a Mat. 15:19; Roem. 1:21.
 9 Ijeu teh toetoeran Eñoh: Ari Eñoh teh djalma bėnėr nja satėmėnna dina bangsa djaman andjeunna; ^a estoe Eñoh loemampah sasarėngan djeung Allah.
 10 'Djeung deui Eñoh kagoengan tiloe poeta, lalaki kabeh, ^b nja eta Sem,
 11 Ham djeung Japet teja. 'Ari boemi teh geus roeksak di pajoeneun Allah, toer
 12 boemi teh pinoeh koe panganijaja. 'Ana Allah ningali ka boemi, geuning boemi

teh geus roeksak, wantoe-wantoe saniskara daging geus pada ngaroeksakkeun djalanna di boemi. a p. 5:22, 24; 7:1. b p. 5:32.

13 Tidinja Allah nimbalan ka Eñoh: Saniskara daging geus nėpi ka panoengtoengan di pajoeneun kami; karena boemi teh geus pinoeh koe panganijaja ti maranehanana; satėmėnna, maranehanana koe kami rek diroeksakkeun katoet
 14 boemina. 'Maneh geura njijeun hidji kapal keur diri maneh, koe kai goper; didjijeunna kapal teh koe maneh koedoe dipangkengan, djeung koedoe dipopokan loewar-djėrona koe geutah.
 15 'Sarta didjijeunna koe maneh koedoe kijeu: tiloe ratoes asta pipalajoeėun kapal, lima poeloeh asta panggėrėtna, djeung tiloe poeloeh asta loehoerna.
 16 'Eta kapal koe maneh koedoe didjandelaän, ari dipėtakeunana ti loehoer, watėš saästa, sarta panto kapal koe maneh koedoe diajakeun di gigirna; toer didjijeunna koedoe make oendakan anoe ti handap, oendakan anoe kadoewa
 17 sarta oendakan anoe katiloe. 'Karena kami teh, satėmėnna, rek ngadatangkeun tjaäh gėde ka boemi, kėrsa ngaroeksakkeun saniskara daging, sakoer anoe aja soekmaän hiroep; rek dileungitkeun ti kolong langit; saniskara noe di boemi mėngke paeh. 'Děmi ka maneh mah kami rek ngadėgkeun pėrdjangdjian kami; mana maneh koedoe asoep kana kapal teja, ^a nja diri maneh sarta djeung anak-rabi maneh, kitoe deui pamadjikan anak-anak maneh, baba-rėngan djeung maneh. 'Djeung deui ti sakoer anoe hiroep, ti saniskara daging, doewa siki tina oenggal-oenggal roepa, koe maneh koedoe diasoepkeun kana kapal, soepaja dihiroepan barėng djeung maneh; nja koedoe lalaki djeung awewe.
 20 'Ti bangsa manoeek saädat-saädatna, djeung ti sato tjoėun saädat-saädatna, kitoe deui ti sakoer anoe tingkarajap di boemi saädat-saädatna, doewa siki tina oenggal-oenggal roepa pidaratangeun ka maneh, soepaja dihiroepan.
 21 'Djeung deui maneh koedoe njokot saroeupaning kahakanan, anoe sok dihakan; koempoelkeun ka maneh, baris pibėkėleun keur diri maneh sarta keur
 22 eta sakabeh. 'Prak koe Eñoh dilam-

pahkeun; ^b sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna, nja kitoe pisan ngalampahkeunana.

^a 1 Petr. 3 : 20; 2 Petr. 2 : 5. ^b p. 7 : 5; Ibr. 11 : 7.

PASAL 7.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Ęnoh: Maneh djeung saeusi-imah maneh geura asoep kana kapal; ^a karena maneh anoe koe kami katingali bĕnĕr di pajoeun kami dina ijeu bangsa ajeuna.

- 2 'Tina saroepaning sato ^b noe halal maneh koedoe njokot toedjoeh-toedjoeh siki, lalaki djeung awewena; dĕmi tina sato anoe hanteu halal mah doewa
- 3 siki bae, lalaki djeung awewena. 'Kitoe deui tina manoeke awang-awang toedjoeh-toedjoeh siki, lalaki djeung awe-we, soepaja ngahiroepan baris bibit
- 4 dina satonggong boemi. 'Karna toedjoeh poĕ deui kami rek noeroenkeun hoedjan ka boemi, opat poeloeh poĕ opat poeloeh peuting pililaeunana; ari saniskara noe goemĕlar, anoe beunang kami ngadamĕl, koe kami rek dileungitkeun tina tonggong boemi. 'Prak Ęnoh ngalampahkeun ^c sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna.

^a p. 6 : 9. ^b p. 8 : 20; 3 Moesa 11. ^c p. 6 : 22.

- 6 Mangsa oemoer Ęnoh dongkap ka gĕnĕp ratoes taoen, seug tjaĕh gĕde
- 7 teja datang ka boemi. 'Tidinja Ęnoh lĕbĕt, ^a ari poetra-poetrana djeung geureuha andjeunna sarta geureuha poetra-poetrana ditjandak kana kapal,
- 8 njingkahan tjai tjaĕh teja. 'Tina sato anoe halal, djeung tina sato anoe hanteu halal, kitoe deui tina manoeke-manoek, sarta tina saniskara noe tingkarajap di boemi, 'doewa-doewa siki
- 9 daratang ka Ęnoh kana kapal, lalaki djeung awewe, ^b sakoemaha timbalan Allah ka Ęnoh teja. ^a Mat. 24 : 38; 1 Petr. 3 : 20.

^b p. 6 : 19.

- 10 Barang geus meunang toedjoeh poĕ teja, gĕr tjai tjaĕh teh datang ka boemi.
- 11 'Dina taoen kagĕnĕp-ratoes oemoer Ęnoh, dina boelan noe kadoewa, dina tanggal toedjoeh wĕlas, nja dina poĕ eta sakabeh soemoer sagara gĕde dibarĕdahkeun, djeung sagala peundeut la-
- 12 ngit dibaroekeun. 'Geus kitoe ka boemi

ngĕtjrĕk hoedjan, opat poeloeh poĕ opat

13 poeloeh peuting lilana. 'Nja dina poĕ eta pisan Ęnoh lĕbĕt; ari Sem, Ham djeung Japet, poetra Ęnoh, kitoe deui geureuha Ęnoh sarta tiloe geureuha poetrana teja, pada ngiring kana kapal.

- 14 'Nja arandjeunna sarta djeung saroepaning sato leuweung saĕdat-saĕdatna, kitoe deui saroepaning sato tjoĕun saĕdat-saĕdatna, djeung saroepaning noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi saĕdat-saĕdatna, sarta saroepaning manoeke saĕdat-saĕdatna, sagala noe tjaritjit, sagala noe djangdangan. 'Pada daratang ka Ęnoh, kana kapal, doewadoewa siki, mandjing saniskara daging,
- 16 sakoer anoe soekmaan hiroep. 'Ari noe daratang, nja eta daratangna lalaki djeung awe-we, mandjing saniskara daging, sakoemaha timbalan Allah ka andjeunna teja. Ladjĕng Pangeran meundeutkeun satoekangeun Ęnoh.

- 17 Dĕmi tjaĕh teja ajana di boemi opat poeloeh poĕ lilana. Ari tjai teh ngagĕdean, sarta ngadjoengdjoengkeun kapalna, seg oenggah tina boemi. 'Ari tjai teh ngarosaĕn, sarta ngagĕdean katjida di boemi, seg kapal teh leumpang dina tonggong tjai. 'Ari tjai teh katjida pisan nja ngarosaĕn di boemi, wani kakĕlĕm sakabeh goenoeng laloehoer, anoe aja di sakolong langit. 'Ngarosaĕnana tjai teh tĕpi ka lima wĕlas asta tina saloehoereun eta, djadi goenoeng-goenoeng kakĕlĕm kabeh. 'Hos paeh saniskara daging, sakoer noe koemĕlip di boemi, ^a nja eta bangsa manoeke, bangsa sato tjoĕun, bangsa sato leuweung djeung bangsa sakabeh noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi,
- 22 kitoe deui manoesa sakabeh. 'Saniskara anoe aja ambĕkan soekma hiroep dina iroengna, naon bae anoe di darat, paraeh
- 23 kabeh. 'Djadi dileungitkeun saniskara noe goemĕlar, ^b sakoer anoe di darat, nja eta manoesa djeung sato tjoĕun, kitoe deui noe tingkarajap sarta djeung manoeke awang-awang, dileungitkeun kabeh tina boemi; ^c ngan kari Ęnoh bae, sarta noe sasarĕngan djeung andjeunna di djĕro kapal teja. 'Dĕmi ngarosaĕnana tjai teh di boemi saratoes lima poeloeh poĕ lilana. ^a Loek. 17 : 27.

^b p. 6 : 7. ^c 2 Petr. 2 : 5.

PASAL 8.

Tidinja Allah emoeteun ka Ęnoh, djeung ka sakabeh sato leuweung, sarta ka sakabeh sato tjoċeun, anoe sasarċngan djeung Ęnoh di djċero kapal teja. Ladjċng Allah ngadatangkeun angin nJORANG ka boemi; seug tjai teh ngorotan. 'Ari ^a soemoer sagara reudjeung peundeut langit teja ditaroetoep, sarta hoedjan ti langit teja dieureunkeun.

3 'Anoe matak tjai teh aloendoer deui ti loehoer boemi, teu pċtot-pċtot oendoerna. Ari ngoeranganana tjai ti watċs saratoes lima poeloeh poċ teja. 'Dċmi dina boelan noe katoedjoeuh, dina tanggal toedjoeuh wċlas, seug kapal teh reureuh di pigoenoengan Ararat. 'Ari tjai teh teu pċtot-pċtot ngoerangan tċpi ka boelan noe kasapoeloeh. Dina boelan noe kasapoeloeh, dina tanggal hidji, beh katembong poentjak goenoeng-goeneng.

6 Barang geus meunang opat poeloeh poċ, toeloelj Ęnoh ngaboekakeun djandela kapal, anoe beunang andjeunna ngadamċl teja, 'sarta ngaleupaskeun gagakna; seug hibċr poelang-anting, tċpi ka saċt tjaina tina loehoer boemi. 'Tidinja ngaleupaskeun djapatina ti ģnggon andjeunna, hojongeun ningali tjai teh geus orot tina loehoer darat. 'Dċmi djapati teh hanteu manggih pigeusaneun eunteup; toeloelj balik deui ka andjeunna kana kapal, sabab masih aja tjai dina tonggong saboemi kabeh. Gantjang Ęnoh njodorkeun pananganana, djapatina ditjandak, bari diasoepkeun deui ka ģnggon andjeunna, kana kapal. 'Tidinja Ęnoh ngantosan deui toedjoeuh poċ, seug djapati teh dileupaskeun deui tina kapal. 'Ari wantji sore djapati teh datang deui ka andjeunna; doemadakan, dina pamatoekna mawa poetjoeuk djetoen beunang mċtik; anoe matak Ęnoh oeningaeun, jen tjai teh geus orot tina loehoer boemi. 'Tidinja ngantosan deui toedjoeuh poċ, seug djapati teh dileupaskeun deui; ari ajeuna mah hanteu balik deui ka andjeunna.

13 Dċmi geus kitoe, ^a dina kagċnċp-ratoes hidji taoen, dina boelan noe kahidji, dina tanggal hidji, tjai teh geus saċt tina loehoer boemi. Toeloelj Ęnoh

ngalaċn toetoep kapal, bari seug roeroet-reret; doemadakan, darat teh geus saċt. 'Ari dina boelan noe kadoewa, dina tanggal toedjoeuh likoer, harita boemi geus toehoer.

15 Tidinja Allah ngandika ka Ęnoh, kijeu timbalanana: 'Maneh geura ka loewar tina kapal, nja maneh, djeung anak-rabi maneh, kitoe deui pamadjikan anak maneh, anoe reureudjeungan djeung maneh. 'Sakabeh sasatoan, anoe reureudjeungan djeung maneh, mandjing saniskara daging, nja eta bangsa manoeuk, djeung bangsa sato tjoċeun, sarta bangsa sakabeh noe ngarajap, anoe tingkarajap di boemi, koe maneh bawa ka loewar, ^a sina pada mċtjah di boemi, sarta sina pada baranahan djeung ngarċkahan di boemi. 'Geus kitoe Ęnoh ka loewar, poetra-garwana sarta djeung geureuha poetrana ditjandak. 'Sakabeh sasatoan, sakoer noe tingkarajap, reudjeung sakabeh manoeuk, saniskara bae noe koemċlip di boemi, noengtoet ka laloewar tina kapal, sabangsa-sabangsana.

20 Tidinja Ęnoh ngadamċl hidji altar bade ka Pangeran; toeloelj njandak tina saroepaning sato ^a noe halal djeung tina saroepaning manoeuk noe halal, seug dianggo koerban doeroekan, dikoerbankeun dina eta altar. 'Ana kaċngseu koe Pangeran ^b eta baena noe seungit, ladjċng Pangeran nimbalan sadjċro manahna: Kami hamo njapa-njapa deui ka boemi koe karana manoesa, ^c da rarasaċn hate manoesa teh goreng bae ti boeboedakna; sarta kami hamo ngabasmi-basmi deui ka sakoer anoe hiroep, sakoemaha noe koe kami didamċl tadi. 'Ka-hareupna mah, ^d sapanjang oemoer boemi, mangsa sċbar reudjeung mangsa diboewat, tiis reudjeung panas, oesoem halodo reudjeung oesoem hoedjan, kitoe deui beurang reudjeung peuting, moal eureun-eureun. ^a p. 7: 2. ^b Ep. 5: 2. ^c p. 6: 5. ^d Jċr. 33: 20.

PASAL 9.

Tidinja Allah ngabċrkahan ka Ęnoh djeung ka poetra-poetrana, kijeu timbalanana ka darinja: ^a Maraneh sing pada baranahan djeung sing pada ngarċkahan; koedoe pada minoehan boemi.

- 2 'Eta maraneh ^b sing dipikasijeun djeung dipikareuwas koe sakabeh sasatoan boemi djeung koe sakabeh manoeke awang-awang, koe saniskara bae noe koemëlip di darat, sarta koe sakabeh laeok laeok; geus pada diselehkeun ka leungeun maraneh. 'Saniskara noe koemëlip, sakoer anoe hiroep, baris pihakaneun maraneh; kabeh ge koe kami dipaparinkeun ka maraneh, ^c saperti sipat noe haredjo, lalab-lalaban teja bae. 'Ngan maraneh ^d oelah dek ngahakan laeok kalawan njawana, tégésna gëtihna.
- 3 'Djeung deui gëtih maraneh, gëtih njawa maraneh, koe kami tangtoe dipoendoet; ^e estoe rek dipoendoet ti leungeun sakabeh sasatoan, sarta ti leungeun manoesa; tangtoe kami moendoet njawa manoesa ti leungeun djalma, doeloerna. 'Sahasaha ^f noe ngoetjoerkeun gëtih manoesa, nja eta gëtihna koedoe koe manoesa dikoetjoerkeun deui; ^g karana manoesa didamëlna make kanjataan Allah. 'Dëmi maraneh mah ^h sing pada baranahan djeung sing pada ngarékahan; masing pada mëtjah sarta pada ngalobaan di boemi.
 a p. 1:28; 8:17. b p. 2:19. c p. 1:29. d 3 Moesa 3:17; 5 Moesa 12:23. e 2 Moesa 21:28, 29. f 2 Moesa 12:21; Mat. 26:52; Wah. 13:10. g p. 1:27; Jak. 3:9. h p. 1:28; 8:17.
- 8 Tidinja Allah nimbalan deui ka Énoh djeung ka poetra-poetrana, kijeu timbalanana: 'Ari kami teh, satëmënna, ^a ngadégkeun përdjangdjian kami ka maraneh, djeung ka toeroenan maraneh pandeurieun maraneh; 'kitoe deui ka sakabeh noe njawaan hiroep, anoe reureudjeungan djeung maraneh, nja eta ka bangsa manoeke, ka bangsa sato tjoëun, djeung ka sakabeh sasatoan boemi, anoe reureudjeungan djeung maraneh, sakoer-sakoer anoe ka loewar tina kapal; ka saniskara bae sasatoan boemi. 'Ari hal kami ngadégkeun përdjangdjian kami ka maraneh teja, nja eta saniskara daging moal rek dibasmi deui koe lantaran tjai tjaah, sarta moal piajaeun deui tjaah, anoe matak ngaroeksakkeun boemi. 'Timbalan Allah deui: Ijeu teh tanda përdjangdjian, anoe koe kami dipaparinkeun di antara kami djeung maraneh, sarta di antara sakoer noe njawaan hiroep, anoe reureudjeungan djeung maraneh, toeroen-toeroen-
- 13 roen, salalanggëngna: 'kami geus maparin ^b katoembiri dina mega, nja eta noe djadi tanda përdjangdjian di antara kami djeung boemi. 'Satijap-tijap kami ngadatangkeun mega ka loehoereun boemi, seug katoembiri teh pikatembongeuun dina mega. 'Didinja kami teh tangtoe ngingëtkeun kana përdjangdjian kami, anoe di antara kami djeung maraneh, sarta di antara sakoer noe njawaan hiroep, saroeaning bangsa daging; sarta tjai moal pidjadieun deui tjaah, anoe matak ngaroeksakkeun saniskara daging. 'Samangsa-mangsa katoembiri teja aja dina mega, seug koe kami rek ditingali, soepaja ngingëtkeun kana përdjangdjian noe langgëng, anoe di antara Allah djeung saniskara noe njawaan hiroep, saroeaning bangsa daging, anoe di boemi. 'Nimbalan deui Allah ka Énoh: Ijeu teh tanda përdjangdjian, anoe koe kami geus diadégkeun di antara kami djeung saniskara daging anoe di boemi.
 a p. 6:18. b Jeh. 1:28; Wah. 4:3.
- 18 Dëmi poetra Énoh, anoe ka loewar tina kapal teja, ^a nja eta Sem, Ham djeung Japet. Ari Ham teja rama Kanaan. 'Tiloeanana poetra Énoh, sarta nja ti dinja djalma mëntjar ka saboemi kabeh.
 a p. 6:10.
- 20 Ari Énoh ngamimitian djadi ahli tani, sarta toeloej ngëbon anggoer. 'Hidji waktue ^a ngaleueut anggoer beunangna, seug mabok, toeloej ebog di tengah himahna, bari poeroetjoel. 'Ari Ham, rama Kanaan teja, nendjo orat ramana; toeloej poepoelih ka doewa saderekna, anoe di loewar. 'Gantjang Sem djeung Japet njokot haroedoem, sok koe doewanana diteundeun dina taktakna, toeloej leumpang bari noekang, seug noetoepan orat ramana; ari rarajna pada noekang, djadi teu narendjo ka orat ramana. 'Ana geus tanghi Énoh tina mabokna koe anggoer, sarta oeningaeun anoe koe poetrana noe boengsoe dilampahkeun ka andjeunna teja, toeloej ngalahir kijeu: ^b Si Kanaan dikeunaan panjapa; ^c sing djadi abdi panghandap-handapna, ngawoela ka doeloer-doeloerna! 'Lahirna deui: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Sem; ari Kanaan mah sing ngawoela ka dinja!

27 'Allah moegi ngalégakeun ka Japet, sarta sing datang ka ngénggonan di djéro himah Sem; ari Kanaän mah sing ngawoela ka dinja! a Ep. 5: 18. b p. 10: 6. c Hak. 1: 28.

28 Dëmi hiroep Énoh, ti sanggeus tjaäh teja, tiloe ratoes taoen, poendjoel lima
29 poeloeh taoen deui. 'Djadi djoemlah oemoer Enoh salapan ratoes taoen, poendjoel lima poeloeh taoen; toeloej maot.

PASAL 10.

Ijeu teh toetoeran ^a poetra Énoh, nja Ieta Sem, Ham djeung Japet teja; eta pada meunang poetra sanggeusna tjaäh teja. a 1 Bab. 1: 4.

2 Poetra Japet teja ^a Gomer, Magog, Madai, Jawan, Toebal, Mesek djeung
3 Tiras. 'Ari poetra Gomer teja Askënas,
4 Ripat djeung Togarma. 'Ari poetra Jawan teja Elisa djeung Tarsisa, oerang
5 Kitim djeung oerang Dodan. 'Nja ti dinja djalma njalijara ka poelo bangsa-bangsa dina satanah-tanahna, masing-masing noeroetkeun basana, noeroetkeun sakaom-kaomna dina sabangsa-bangsana. a 1 Bab. 1: 5.

6 Ari poetra Ham teja ^a Koes, Misraim,
7 Poet djeung Kanaän. 'Ari poetra Koes teja Sëba, Hawila, Sabta, Raäma djeung Sabtëka; sarta poetra Raäma teja Sëba
8 djeung Dëdan. 'Djeung deui Koes teja poepoetra ^b Namroed; nja eta noe ngamimitian ngadjadi kawasa di boemi.

9 'Eta teh djadi toekang moro anoe kawasa di pajoeneun Pangeran; noe matak sok aja noe njëboet kijeu: Sapërti Namroed, toekang moro anoe kawasa di
10 pajoeneun Pangeran teja. 'Ari karadjanana noe mimiti, nja eta Baboel, Ere, Akad djeung Kalne, di tanah Sinar.

11 'Ti tanah eta ka loewar Asoer, seug njijeun ^c Ninëwe, Rëhobot-Ir djeung
12 Kalah; 'kitoe deui Resen, di antara Ninëwe djeung Kalah teja; nja eta nagara noe gëde teja. 'Ari Misraim teja poepoetra oerang Loed, oerang Anam, oerang Lahab djeung oerang Naptoah;
14 'kitoe deui oerang Patros, djeung oerang Kasloah (ti dinja ka loewar oerang
15 Pëlisti) sarta oerang Kaptor. 'Ari Kanaän teja poepoetra Sidon tjikalna,
16 reudjeung Het; 'kitoe deui oerang Jë-

boes, oerang Emor djeung oerang Girgas; 'oerang Hiwi, oerang Arka djeung
17 oerang Sin; 'oerang Arwad, oerang Sëmar, sarta oerang Hamat. Sanggeusna ti dinja kaom-kaom oerang Kanaän pabalëntjar. 'Ari watës oerang Kanaän ti sëmët Sidon tëroes ka Gërar, tëpi ka Gasa; tëroes deui ka Sadoemoe, Gomora, Adma djeung Sëboim, tëpi ka
20 Lasa. 'Nja eta kabeh poetra Ham, noeroetkeun sakaom-kaomna, noeroetkeun sabasa-basana, dina satanah-tanahna, dina sabangsa-bangsana. a 1 Bab. 1: 8. b 1 Bab. 1: 10. c Jona 1: 2.

21 Ari Sem teja kitoe kenëh meunang poetra; andjeunna noe djadi karoehoen sakabeh poetra Eber, saderek Japet teja, anoe saloehoereun. 'Poetra Sem teja ^a Elam, Asoer, Arpaksad, Loed djeung
23 Aram. 'Ari poetra Aram teja Oes, Hoel,
24 Geter djeung Mas. 'Ari Arpaksad teja ^b poepoetra Selah, Selah poepoetra Eber.
25 'Ari Eber teja meunang doewa poetra lalaki; ngaran noe hidji Peleg, sabab keur djaman eta djalma eusi boemi ppisah; ari ngaran adina Joktan. 'Ari Joktan teja poepoetra Almodad, Selep,
27 Hasarmawet djeung Jarah; 'Hadoram,
28 Oesal djeung Dikla; 'Obal, Abimael
29 djeung Sëba; 'Opir, Hawila djeung Jobab. Nja eta kabeh poetra Joktan. 'Ari énggonna ti sëmët Mesa tëroes ka Sëpar, pigoenoengan wetan. 'Nja eta kabeh poetra Sem, noeroetkeun sakaom-kaomna, noeroetkeun sabasa-basana, dina satanah-tanahna, noeroetkeun sabangsa-bangsana. 'Nja eta kabeh kaom-kaom poetra Énoh, noeroetkeun toetoe-ranana, dina sabangsa-bangsana, sarta nja ti dinja njalijarana sagala bangsa noe di boemi, sanggeusna tjaäh teja. a 1 Bab. 1: 17. b 1 Bab. 1: 18.

PASAL 11.

Ari djalma saboemi kabeh sabasa saomong. 'Dëmi geus kitoe, hidji mangsa arindit ka wetan, manggih hidji lëbak di ^a tanah Sinar; toeloej maratoeh di
3 dinja. 'Pok ngaromong batoer pada batoer: Hajoe oerang njijeun 'bata, sarta koe oerang beuleum, sina teuas. Geus kitoe bata teja koe maranehanana dipake batoe, sarta ^b leutak noe dipake
4 taneuh likët. 'Pok ngaromong deui:

Hajoe oerang njiieun hidji nagara keur diri oerang, sarta hidji papanggoengan, ari poentjakna ^c masing nēpi ka langit; nja eta oerang teh hajoe njiieun anoe matak mashoer diri oerang; soepaja oerang oelah pabalēntjar dina satonggong boemi! 'Tidinja Pangeran ^d loengsoer, ningalian eta nagara reudjeung eta papanggoengan, anoe keur didjiieun ^e koe anak Adam teja. 'Sarta Pangeran nimbalan: Tah, eta teh toenggal sabangsa, djeung sakabeh ge hidji basana, sarta ijeu noe koe maranehanana geus dimimitian didjiieun; ari ajeuna eta teh moal beunang dihalangan, naon bae anoe koe maranehanana dikarēpkeun ^f didjiieun. 'Hajoe oerang loengsoer, oerang koesoetkeun di dinja basana, masingna hidji-hidji oelah ngaharti ka basa batoerna. 'Ladjēng eta teh koe Pangeran ^g dipabalēntjarkeun ti dinja, diajakeun di satonggong boemi, mana areureun njiieun eta nagara. 'Kitoe noe matak eta nagara disēboetkeun ^h Baboel, sabab di dinja Pangeran ngoesoetkeun basa djalma saboemi kabeh, sarta maranehanana koe Pangeran dipabalēntjarkeun ti dinja, diajakeun di satonggong boemi.

^a p. 10:10; Dan. 1:2.

^b p. 14:10. ^c 5 Moesa 1:28. ^d p. 18:21; 2 Moesa

3:8. ^e 5 Moesa 32:8; Lal. 17:26. ^f Wah. 17:5.

¹⁰ Ijeu teh toetoeran ^a Sem teja. Ari oemoer Sem dongkap ka saratoes taoen, geus kitoe poepoetra Arpaksad, doewa taoen ti sanggeus tjaāh teja. 'Dēmi hiroep Sem, ti sanggeus poepoetra Arpaksad teja, lima ratoes taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

^a p. 10:22; 1 Bab. 1:17.

¹² Ari Arpaksad hiroepna tiloe poeloeh lima taoen, geus kitoe poepoetra Selah.

¹³ 'Dēmi hiroep Arpaksad, ti sanggeus poepoetra Selah teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

¹⁴ Ari Selah hiroepna tiloe poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Eber. 'Dēmi hiroep Selah, ti sanggeus poepoetra Eber teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

¹⁶ Ari Eber hiroepna tiloe poeloeh opat taoen, geus kitoe poepoetra Peleg. 'Dēmi hiroep Eber, ti sanggeus poepoetra Pe-

leg teja, opat ratoes taoen, poendjoel tiloe poeloeh taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

¹⁸ Ari ^a Peleg hiroepna tiloe poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Rēhoe. 'Dēmi hiroep Peleg, ti sanggeus poepoetra Rēhoe teja, doewa ratoes taoen, poendjoel salapan taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe. ^a 1 Bab. 1:25.

²⁰ Ari Rēhoe hiroepna tiloe poeloeh doewa taoen, geus kitoe poepoetra Sēroeg.

²¹ 'Dēmi hiroep Rēhoe, ti sanggeus poepoetra Sēroeg teja, doewa ratoes taoen, poendjoel toedjoeh taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

²² Ari Sēroeg hiroepna tiloe poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Nahor. 'Dēmi hiroep Sēroeg, ti sanggeus poepoetra Nahor teja, doewa ratoes taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

²⁴ Ari Nahor hiroepna salapan likoer taoen, geus kitoe poepoetra Terah. 'Dēmi hiroep Nahor, ti sanggeus poepoetra Terah teja, saratoes taoen, poendjoel salapan wēlas taoen deui, sarta poetraān deui lalaki-awewe.

²⁶ Ari Terah hiroepna toedjoeh poeloeh taoen, geus kitoe poepoetra Abram, Nahor djeung Haran.

²⁷ Ijeu teh toetoeran ^a Terah. Ari Terah poepoetra Abram, Nahor djeung Haran,

²⁸ sarta Haran poepoetra Éloet. 'Dēmi Haran teja maot di pajoeneun Terah ramana, di nagara asalna, nja eta di

²⁹ Oer, tanah Kasdim. 'Ari Abram djeung Nahor pada kagoengan geureuha; djēnēngan geureuha Abram, nja eta Sara; dēmi djēnēngan geureuha Nahor, nja eta ^b Milka, poetra Haran, anoe rama

³⁰ Milka djeung rama Jiska. 'Ari Sara; teja gaboeg, ^c hanteu kagoengan poetra.

^a Jos. 24:2; 1 Bab. 1:26. ^b p. 22:20. ^c p. 16:1.

³¹ Hidji mangsa Terah njandak Abram poetrana, djeung Éloet poetra Haran, poetoena, kitoe deui Sara; mantoena, geureuha Abram poetrana, toeloj boedal sasarēngan ^a ti Oer, tanah Kasdim teja, sēdja ngalih ka tanah Kanaān. Dēmi geus darongkap ka nagara Haran, ³² toeloj tjaralik di dinja. 'Ari oemoer Terah dongkap ka doewa ratoes taoen, poendjoel lima taoen, toeloj Terah teh maot di Haran. ^a p. 15:7; Lal. 7:4;

Neh. 9:7.

PASAL 12.

Hidji mangsa aja timbalan Pangeran ka Abram: ^a Maneh geura ijang ti tanah maneh, djeung ti sanak-baraja maneh, sarta ti imah bapa maneh, leumpang ka hidji tanah, anoe koe kami rek ditoedoehekun ka maneh. 'Geus kitoe maneh koe kami rek didamél bangsa gède, sarta kami rek ngabèrkahan ka maneh, djeung digèdekeun ngaran maneh, malah maneh pidjadieun matak bèrkah. 'Djeung ^b kami tangtoe ngabèrkahan ka sakoer noe ngabèrkahan ka maneh; ari anoe njapa ka maneh, koe kami tangtoe disapa; sarta ^c di djero maneh sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabèrkahan. ^a Lal. 7: 2-4.

^b 2 Moesa 23: 22. ^c p. 18: 18; 22: 18; Lal. 3: 25; Gal. 3: 8, 14.

⁴ Bral ^a Abram angkat, sakoemaha pangandika Pangeran ka andjeunna teja, sarta Éloet teja ngiring. Ari oemoer Abram, mangsa andjeunna ka loewar ti ^b Haran, toedjoeh poeloh taoen, ⁵ poendjoel lima taoen. 'Djeung deui Abram njandak Sara! geureuhana, sarta Éloet, poetra saderekna teja, kitoe deui sakabeh radja-kajana, kagoengan arandjeunna, sarawoeh ^c djalma-djalma beunang arandjeunna di Haran, toeloej boedal, sèdja ngalih ka tanah Kanaän; tidinja saroemping ka tanah Kanaän.

^a Ibr. 11: 8. ^b p. 11: 31. ^c p. 14: 14.

⁶ Dèmi Abram ladjeng deui angkatna dina eta tanah, dongkap ka hidji énggon, ngaran Sèkem, dongkap ka ^a ki pasang More. Mangsa harita tanah eta ⁷ keur dieusian koe oerang Kanaän. 'Tidinja Pangeran nembongan ka Abram, bari nimbalan kijeu: ^b Tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Toeloej Abram ngadamél hidji altar di dinja bade ka Pangeran, anoe ⁸ nembongan ka andjeunna teja. 'Geus kitoe djéngkar deui ti dinja, ngalih ka pigoenoengan anoe wetaneun ^c Bet-El, seug masang himah; ari nagara Bet-El ti koelon, djeung nagara Ai ti wetan. Djeung ngadamél hidji altar di dinja bade ka Pangeran, ^d sarta njéboet padjénengan Pangeran. 'Tidinja Abram ngalih deui, ari angkatna beuki ngidoel beuki ngidoel. ^a p. 85: 4. ^b p. 13: 15; 15: 18; 17: 8; 5 Moesa 34: 4. ^c p. 28: 19. ^d p. 4: 26.

¹⁰ Paréng dina tanah eta patjèklik, anoe matak Abram angkat ka Mèsir, sèdja njemah di dinja, wantoe-wantoe patjèklik teh bangét katjida dina eta tanah. ¹¹ 'Dèmi geus kitoe, ana geus deukeut, arek soemping ka Mèsir, pok Abram ngalahir ka Sara! geureuhana: ^a Saénjana, akang térang pisan, jen njai ¹² istri geulis roepa. 'Ari éngkena, samangsa oerang Mèsir pinarendjoen ka njai, meureun ngaromong kijeu: Eta teh pamadjikanana; seg akang meureun dipaehan, ari njai mah dihiroepan. 'Mana moedoe njéboet, ^b diri njai teh ka akang pernah doeloer; soepaja akang rahajoe koe lantaran njai, sarta diri ¹³ akang hiroep koe karana njai. 'Dèmi geus kitoe, sasoempingna Abram ka Mèsir, seug oerang Mèsir narendjo eta istri, katendjo jen geulis kawanti-wanti. ¹⁵ 'Malah para kapala Piraon ge narendjo eta istri, seg diparodji ka pajoeneun Piraon. Toeloej istri teh diala ka gèdong Piraon. 'Djeung deui Piraon ka Abram milampah kahadean tina sabab eta istri, meunang domba, sapi djeung kalde, sarta boedak lalaki-awewe, kitoe ¹⁷ deui kalde bikang reudjeung onta. 'Dèmi Pangeran ^c ngagéboeg ka Piraon, dipaparin balahi reja sarta galède, kitoe deui ka saeusi gedongna, koe hal pèrkara Sara!, geureuha Abram teja. 'Tidinja Abram koe Piraon disaoer, bari seug dilahiran kijeu: ^d Naha sampejan mana milampah kitoe ka kaoela? 'Koe naon sampejan hanteu mopojan ka kaoela, jen eta teh geureuha sampejan? ¹⁹ 'Koe naon sampejan mana njéboet, jen: Eta doeloer kaoela; noe matak eta teh koe kaoela diala, sèdja dek didjijeun garwa? Ari ajeuna, top ijeu geureuha sampejan; geura bawa, toeloej moelang! ²⁰ 'Sarta Piraon miwarangan djalma-djalma koe hal andjeunna, toeloej andjeunna, djeung geureuhana, sarta djeung sakabeh kagoenganana, koe eta didjaradjapkeun. ^a p. 26: 7. ^b p. 20: 12. ^c p. 20: 3, 7; Djab. 105: 14. ^d p. 20: 9.

PASAL 13.

Bral Abram angkat ti Mèsir, toeloej moelih ka tanah kidoel teja, njandak geureuhana djeung sakabeh kagoenganana, ^a sarta Éloet teja ngiring. 'Ari

Abram teh ^b soegih liwat saking, loba
 3 ingon-ingon reudjeung emas-perak. 'Geus
 kitoe djéngkar deui ti tanah kidoel,
 mapaj oeroetna angkat; ladjéng dong-
 kap ka Bet-El, ^c ka énggon oeroet hi-
 mahna tadina, di antara Bet-El reudjeung
 4 Ai; 'kana énggon altar, anoe beunang
 andjeunna ngadamél di dinja keur ba-
 rangmimiti teja; toeloj Abram di di-
 nja njéboet padjénengan Pangeran.

a p. 12:4. b p. 24:35. c p. 12:8; 28:19.

d p. 4:26; 12:8.

5 Ari Éloet, anoe sasaréngan angkat
 djeung Abram teja, eta oge kagoengan
 domba djeung sapi, sarta himah reja
 6 pisan. 'Děmi eta tanah ^a hanteu koewat
 koe arandjeunna ditjalikan sasaréngan,
 wantoe-wantoe loba pisan radja-kajana,
 mana arandjeunna geus teu kdaroe-
 7 gaeun tjalik sasaréngan. 'Geus kitoe
 taroekang ngangon ingon-ingon Abram
 djadi paseja djeung taroekang ngangon
 ingon-ingon Éloet. Malah-malah tanah
 eta mangsa harita keur diénggonan koe
 oerang Kanaän djeung koe oerang Pa-
 8 res. 'Toeloj Abram ngalahir ka Éloet:
^b Atoeh oelah aja paséndatan di antara
 oewa djeung agoes, kitoe deui di an-
 tara toekang ngangon oewa djeung toe-
 kang ngangon agoes, karana oerang
 9 teh doeloer. 'Naha satanah kabeh ^c lain
 aja di hareupeun agoes? Měnding misah
 bae ti oewa. Oepama agoes hajang
 ngentja, oewa dek ngatoehoe; sabalikna
 oepama agoes hajang ngatoehoe, oewa
 dek ngentja.

a p. 36:7. b Roem 12:18.

c p. 10:15; 34:10.

10 Tidinja Éloet teh tjéngkat sotjana,
 ningalikeun sakoeriling tanah lempar
 pélébah tji Jordan; katingali jen sa-
 koerilingna soegih tjai; samemeh Pa-
 ngeran ngaroeksakkeun nagara Sadoe-
 moe djeung Gomora, eta teh ^a lir taman
 Pangeran teja, sakoemaha tanah Měsir,
 11 tēpi ka nagara ^b Soar. 'Toeloj Éloet
 teh milih eta sakoeriling tanah lempar
 pélébah tji Jordan teja; bral Éloet nga-
 lih ka sabeubah ti wetan; djadi papi-
 12 sah saouerang ti noe saouerang deui. 'Ari
 Abram tětēp tjalik dina tanah Kanaän,
 dėmi Éloet tjalikna di nagara-nagara
 tanah lempar teja, sarta masangna hi-
 13 mah ^c tēpi ka nagara Sadoemoe. 'Děmi
 oerang Sadoemoe ^d djalma garoreng,

pada migawe dosa ka Pangeran bangēt
 katjida.

a p. 2:8. b p. 19:22. c p. 14:12.

d p. 18:20.

14 Tidinja Pangeran nimbalan ka Abram,
 sanggeusna Éloet misah ti andjeunna,
 nja kijeu: Geura tjéngkat panon maneh,
 koedoe nendjo ti énggon anoe keur di-
 ajaän koe maneh, ngaler, ngidoel, nge-
 15 tan, ngoelon. 'Karana ^a sakoeriling ta-
 nah, anoe katendjo koe maneh, koe
 kami rek dipaparinkeun ka maneh
 djeung ka toeroenan maneh, salalang-
 16 gěngna. 'Djeung deui ^b toeroenan maneh
 koe kami rek didjadikeun saperti keu-
 sik anoe aja di boemi, sahingga oepama
 aja djalma anoe bisa milangan kana
 keusik anoe aja di boemi, toeroenan
 17 maneh ge beunang dibilang. 'Geura
 maneh dangdan, ngiděran ijeu tanah,
 sing kasorang palajoena djeung pang-
 gěrětna, karana koe kami rek dipapa-
 18 rinkeun ka maneh. 'Tidinja Abram min-
 dahkeun himah, geus kitoe soemping,
 toeloj tjalik di ^c ki pasang Mamre,
 anoe di nagara Hebron, sarta ngadamél
 hidji altar di dinja bade ka Pangeran.

a p. 12:7. b p. 15:5; Roem 4:17, 18. c p. 14:13, 24.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, keur mangsa Amrapel,
 A radja ^a Sinar; Arjok, radja Elasar;
 Kědor-Laomer, radja Elam, djeung Ti-
 2 dal, radja Gojim, 'eta ngaradėgkeun
 pěrang ka Bera, radja Sadoemoe; djeung
 ka Birsas, radja Gomora; ka Sinab, ra-
 dja Adma; djeung ka Semeber, radja
 Sěboim, sarta ka radja Bela, nja eta
 3 Soar. 'Anoe bijeu toeloj gěmpoengan
 ka lėbak Sidim, nja eta [noe ajeuna]
 4 laoet Oejah teja. 'Doewa wėlas taoen
 lilana pada koemawoela ka Kědor-La-
 omer teja, dėmi katiloe-wėlas taoenna
 5 pada baha. 'Ari mangsa kaopat-wėlas
 taoenna djėboel Kědor-Laomer sarta
 djeung radja-radja anoe babarėngan te-
 ja, pek pada ngelehkeun ^b oerang Rapa,
 di Astěrot-Karnaim, djeung oerang Soe-
 sim, di Ham, sarta ^c oerang Emim, di
 6 Sawe-Kirjataim; 'kitoe deui ^d oerang
 Hor, dina pigoenoenganana Seir, tēpi
 7 ka El-Paran, anoe sisi tėgal lėga. 'Ti-
 dinja pada malik, heg daratang ka En-
 Mispat, nja eta Kades, pek ngelehkeun
 satanah oerang Amalek, sarta djeung

oerang Emor, noe tjaritjing di Hasason-Tamar. *a* p. 11: 2. *b* p. 15: 20. *c* 5 Moesa 2: 10. *d* 5 Moesa 2: 12.

8 Toeloej boedal radja Sadoemoe, radja Gomora, radja Adma, radja Sēboim, djeung radja Bela, nja eta Soar teja, seug pada tata-baris, sēdja ngalawan

9 pērang di lēbak Sidim teja; 'nja eta ka Kēdor-Laomer, radja Elam; ka Tidal, radja Gojim; ka Amrapel, radja Sinar, djeung ka Arjok, radja Elasar; opat radja dilawan koe noe lima radja. 'Dēmi lēbak Sidim teja pinoeh koe lombang

10 ^a leutak. Toeloej radja Sadoemoe djeung radja Gomora kalaboer; broek raroeboeh di dinja; ari anoe kari maroebes

11 ka pigoenoengan. 'Geus kitoe njarokot sakabeh radja-kaja Sadoemoe djeung Gomora, kitoe deui sakabeh kahiroe-

12 panana, bari toeloej maroelang. 'Malah mawa Éloet, poeta saderek Abram teja, sarta djeung radja-kajana, bari toeloej maroelang; ^b da andjeunna tjalikna di Sadoemoe. *a* p. 11: 3. *b* p. 13: 12.

13 Hol aja hidji kakaboeran, ngoeninga ka Abram, oerang Ibrani; ari andjeunna keur tjalik di ki pasang Mamre, oerang Emor, anoe doeloer Eskol djeung doeloer Aner; nja eta pada boga pērdjang-

14 djian reudjeung Abram. 'Barang Abram meunang bedja, jen soewanna didjarah, gantjang ngaboedalkeun sakoer anoe beunang andjeunna mitoetoeran, anoe asal didjoeroekeun di boemina, tiloe ratoes dalapan wēlas djalma, seug ngoedag-ngoedag dongkap ka nagara Dan.

15 'Toeloej ngabagikeun abdina, dēk koe andjeunna djeung abdi-abdina ditēmpoeh ti peuting, diēlehkeun, bari seug dioedag-oedag dongkap ka Hoba, anoe

16 kentjaeun Damsik. 'Tidinja andjeunna moelih, sakabeh radja-kaja ditjandak; samalah Éloet soewanna koe andjeunna ditjandak moelih sarta djeung radja-kajana; ari awewe-awewe sarta reudjeung bala pon kitoe keneh.

17 Djol radja Sadoemoe ka loewar, mapagkeun ka andjeunna keur di djalan moelih, samantas ngelehkeun Kēdor-Laomer sarta djeung radja-radja noe babarēngan teja; dipapagkeunana ka lēbak Sawe, ^a nja eta [noe ajeuna di-

18 sēboet] lēbak Radja. 'Djeung deui ^b Melkisdik, radja Salem, ngaloewarkeun roti

djeung anggoer. Ari eta teh panghoeloe

19 Allah noe langkoeng agoeng. 'Sarta la-djēng ngabērkahan ka Abram, kijeu lahirna: Moegi-moegi sing dibērkahan Abram koe Allah noe langkoeng agoeng,

20 noe kagoengan langit djeung boemi. 'Sagala poedji ka Allah noe langkoeng agoeng, anoe geus njelehkeun moesoeh-moesoeh andjeun ka panangan andjeun. Seug koe Abram dihatoeranan ^c sapēr-

21 poeloehna tina sakabeh barang. 'Pok radja Sadoemoe misaoer ka Abram: Djalmana moegi paparinkeun ka kaola, doepi radja-kajana mah sae tjandak

22 koe andjeun. 'Dēmi walonan Abram ka radja Sadoemoe: Kaoela ^a ngatjoengkeun leungeun ka Pangeran, Allah noe langkoeng agoeng, noe kagoengan lan-

23 ngit djeung boemi, 'hamo pisan kaola njokot, nadjan bēnang sakoekoelar, sarta nadjan tali taroempah salambar, atawa naon bae anoe djadi banda sampejan, bisi sampejan misaoer kijeu: Aing

24 noe ngabeungharkeun ka Abram. 'Ngan kadjaba noe dihakan koe baroedjang, djeung bagian ijeu djalma-djalma anoe miloe djeung kaola, Aner, Eskol reudjeung Mamre, nja eta sina njarokot pibagianeunana. *a* 2 Sam. 18: 18. *b* Ibr. 7: 1—3. *c* p. 28: 22. *d* 2 Moesa 6: 8; Wah. 10: 5, 6.

PASAL 15.

Sanggeusing pērkarana noe tadi teja, aja Spangandika Pangeran ka Abram dina tetendjoan, kijeu pangandikana: Eh Abram! maneh oelah sijeun-sijeun. Ijeu kami kēpēng maneh, gandjaran maneh

2 anoe leuwih gēde. 'Dēmi pioendjoek Abram: Noen Goesti Pangeran! andjeun kērsa maparin naon ka simkoering? Ari simkoering teh mēngke wangsoel teu nilarkeun anak, sarēng noe pigadoeheun rorompok simkoering, nja eta poen Eli-

3 eser, oerang Damsik teja. 'Oendjoekan deui Abram teh: Noen, simkoering koe andjeun hanteu dipaparin toeroenan, sarēng sajaktosna, eta boedak noe didjoeroekeun di rorompok simkoering teja noe pidjadieun ahli waris simkoering.

4 'Sihoreng aja pangandika Pangeran ka andjeunna, kijeu pangandikana: Lain eta noe pidjadieun ahli waris maneh; ēnjana mah anoe pibidjileun ti awak maneh, nja eta noe pidjadieun ahli wa-

5 ris maneh. 'Geus kitoe dipiwarang bi-
 djil ka loewar; ladjëng ditimbalan kijeu:
 Geura tanggah ka langit, bilang ben-
 tang-bentang, lamoen maneh bisa mi-
 langan tamah. Pangandikana deui ka
 andjeunna: ^a Pikitoeëun toeroenan ma-
 6 neh. 'Ari Abram ^b përtjaja ka Pangeran,
 sarta eta koe Pangeran diëtangkeun
 7 djadi kabënëranana. 'Pangandikana deui
 ka andjeunna: Ijeu kami Pangeran, anoe
 ngaloewarkeun maneh ^c ti Oer, tanah
 Kasdim, kërsa maparin ka maneh ijeu
 8 tanah, soepaja kawaris koe maneh. 'Dë-
 mi pioendjoekna: Noen Goesti Pange-
 ran! ^d koemaha simkoering pitërangeu-
 nana, jen bade kawaris koe simkoering?
 9 'Pangandikana ka andjeunna: Kami
 pangnjokotkeun hidji sapi, oemoer tiloe
 taoen; hidji ëmbe, oemoer tiloe taoen;
 hidji domba lalaki, oemoer tiloe taoen;
 hidji tikoekoer djeung hidji djapati ngo-
 10 ra. 'Gantjang eta sakabehna disangga-
 keun ka andjeunna, ^e sarta pada dibeul-
 lah di tëngah-tëngahna, bari hidji-hi-
 dji beulah diteundeun pahareup-hareup
 djeung batoerna; ngan ari manoekna
 11 mah hanteu dibeulah. 'Djoet manoek
 bangsa njambër taroeroen ka babatang
 12 teja, dëmi koe Abram disijehkeun. 'Ari
 geus kitoe, keur soeroep panon-poë, seug
 Abram kedatangan tibra; sarta, doe-
 madakan, kataradjang baloewas djeung
 13 poëk katjida pisan. 'Tidinja aja pa-
 ngandika Pangeran ka Abram kijeu: ^f
 Kanjahokeun koe maneh masing tëgës,
 jen toeroenan maneh mëngke ngoem-
 bara dina tanah, anoe lain anoena,
 djeung bakal koemawoela ka oerang
 dinja, sarta eta bakal nganijaja ka ma-
 ranehanana opat ratoes taoen lilana.
 14 'Djeung deui eta bangsa, noe dikawoe-
 laän koe maranehanana, ^g koe kami
 bakal dihoekoem; sanggeus kitoe toe-
 loej ka laloewar, mawa radja-kaja
 15 loba pisan. 'Dëmi maneh mah pimija-
 ngeun ka karoehoen-karoehoen maneh
 djeung kasëngan; ^h bakal dikoeboer
 16 dimana geus kolot pisan. 'Ari toeroe-
 nan noe kaopat pimaroeangeun ka di-
 jeu; karena kadorakaän oerang Emor
 tëpi ka ajeuna ⁱ tatjan datang ka pë-
 17 pëkna. 'Dëmi harita panon-poë geus soe-
 roep sarta poëk pisan; doemadakan, aja
 hidji hawoe haseup, djeung hidji obor

hoeroeng, anoe njeorang kana antara
 18 beunang motongan teja. 'Dina poë eta
 Pangeran ka Abram ngadamël përdjang-
 djian, kijeu pangandikana: Tanah ijeu
 koe kami geus dipaparinkeun ka toe-
 roenan maneh, ti sëmët ^j tjai Mësir tëpi
 ka tjai gëde, nja eta tji Prat teja:
 19 'oerang Kain, oerang Kënas djeung oe-
 rang Kadmoni; 'oerang Het, oerang
 20 Pares djeung oerang Rapa; 'kitoe deui
 oerang Emor, oerang Kanaän, oerang
 Girgas sarta oerang Jëboes.

^a p. 18:16; 22:17; 5 Moesa 10:22; Roem 4:18;
 Ibr. 11:12. ^b Roem 4:3, 9, 18-22; Gal. 3:6;
 Jak. 2:23. ^c p. 11:28. ^d Loek. 1:18. ^e Jër.
 34:18, 19. ^f 2 Moesa 12:40; Lal. 7:6; Gal. 3:17.
^g 2 Moesa 3:20-22. ^h p. 25:7, 8. ⁱ Mat. 23:32.
^j Jos. 19:3.

PASAL 16.

Ari SaraI, geureuha Abram, hanteu
 Apetraän pikeun andjeunna. Dëmi Sa-
 1 rai kagoengan ^a hidji eusi-boemi, oerang
 2 Mësir, ngaranna Hadjar. 'Hidji mangsa
 SaraI mihatoer ka Abram: Sajaktosna,
 koering teh koe Pangeran geus dipëpët,
 noe mawi teu pisan ngadjoeroe; soe-
 mangga andjeun ngalëbëtan ka eusi-
 imah koering, ^b malah-mandar koering
 diadëgkeun ti lantaran eta. Ari Abram
 teh noeroetkeun kana kasaoeran SaraI.
 3 'Toeloej SaraI, geureuha Abram, njan-
 dak eta Hadjar, oerang Mësir, eusi-
 boemina teja, bari seug disanggakeun
 ka Abram tjarogena, sina dianggo gar-
 wa. Mangsa harita geus meunang sa-
 poeloeh taoen Abram tjalik di tanah
 4 Kanaän. 'Tidinja Abram ngalëbëtan ka
 Hadjar, seug njiram. Ana Hadjar geus
 tërangeun, jen dirina reuneuh, toeloej
 djoeraganana istri koe pangrasa mane-
 5 hanana hina. 'Pok SaraI mihatoer ka
 Abram: Pangdikanijaja koering teh di-
 tëmpoehkeun ka andjeun. Koering ba-
 reto njanggakeun eusi-imah koering ka
 pangkon andjeun; dëmi geus tërangeun,
 jen dirina reuneuh, seug koering koe
 pangrasa manehanana hina. Pangeran
 moegi-moegi ngabërëran ijeu përkawis
 6 koering sarëng andjeun! 'Ari lahiran
 Abram ka SaraI: Saestoena, eusi-boemi
 njai teja aja dina panangan njai; mangga
 geura milampah ka dinja koemaha pi-
 hadeëunana koe pangraos njai. Toeloej

koe Sara! dirëndahkeun, bijoer kaboer ti pajoeneunana. ^a Gal. 4: 22. ^b p. 30: 3, 9.

7 Geus kitoe Hadjar kapëndak koe Malaikat Pangeran pëlëbah tji-njoesoe, di tégal léga, nja eta pëlëbah tji-njoesoe

8 anoe di djalan ka tanah Soer. 'Pok ngalahir kijeu: Eh Hadjar, eusi-imah Sara! maneh datang ti mana sarta dek leumpang ka mana? Wangsoelanana: Noen soemoehoen, simkoering keur kaboer ti pajoeneun Sara!, djoeragan simkoering. 'Lahiran Malaikat Pangeran ka dinja: Geura balik deui ka djoeragan maneh, djeung koedoe ngarëndahkeun

10 diri ka handapeun leungeunna. 'Ngalahir deui Malaikat Pangeran ka dinja: 'Kami ka maneh dek maparin toeroenan loba pisan, datang ka teu beunang

11 dibilang tina kalobaanana. 'Aja deui lahiran Malaikat Pangeran ka dinja: Saénjana, maneh teh reuneuh, sarta bakal ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, nja eta koe maneh koedoe dingaranan Ismail, sabab Pangeran geus ngamakboel kana kabalangsakan maneh. 'Ari eta teh pidjadieun manoesa adat saperti kalde leuweung; leungeunna bakal ngamosoeh ka sakabehna, djeung leungeun sakabehna bakal ngamosoeh ka manehanana; ^b sarta bakal ngénggon ti hareupeun sakabeh doeloer-doeloerna.

13 'Tidinja koe Hadjar padjénengan Pangeran, anoe ngandika ka manehanana teja, diséboetkeun: Andjeun Allah noe sipat ningal; karana tjarekna: Koetan aing di djeu masih nendjo, sanggeus eta ningal ka aing? 'Kitoe noe matak eta soemoer pada njéboet ^c soemoer Laha-Roi; ajana di antara Kades djeung Bered. ^a p. 17: 20. ^b p. 25: 18. ^c p. 24: 62; 25: 11.

15 Geus kitoe Hadjar ngadjoeroe; Abram ti eta meunang poetra lalaki, sarta koe Abram eta poetrana, anoe beunang Hadjar ngadjoeroekeun teja, didjénenganan Ismail. 'Ari oemoer Abram, basa Hadjar ngadjoeroekeun Ismail, poetra Abram teja, dalapan poeloeh taoen,

16 poendjoel gënëp taoen.

PASAL 17.

Mangsa Abram oemoerna dongkap ka salapan poeloeh taoen, poendjoel salapan taoen, hidji waktue Pangeran

nembongan ka Abram, sarta nimbalan ka andjeunna kijeu: ^a Ijeu kami Allah anoe moerba-wisesa; maneh koedoe loemampah di pajoeneun kami, sarta sing

2 satëmenna. 'Moen kitoe mah kami rek maparin përdjangdjian kami di antara kami djeung maneh, sarta maneh koe kami didjéngkarkeun kaliwat-leuwih.

3 'Brék Abram njooeh; ladjéng Allah ngandika ka andjeunna, kijeu pangan-dikana: 'Moenggoeh kami teh, satëmenna, përdjangdjian kami ka maneh, sarta

4 ^b maneh pidjadieun bapa mangpirang-pirang bangsa. 'Ari ngaran maneh moal diséboet deui Abram, énjana ngaran maneh dilandi Ibrahim; karana maneh koe kami geus ditangtoekeun djadi bapa

6 mangpirang-pirang bangsa. 'Eta maneh koe kami rek disina baranahan kaliwat-leuwih, djeung maneh koe kami geus ditangtoekeun djadi bangsa reja pisan, sarta reja radja noe bakal ka

7 loewar ti maneh. 'Djeung kami rek ngadégkeun përdjangdjian kami di antara kami djeung maneh, sarta di antara anak-intjoe maneh pandeurieun maneh, toeroen-toemoeroen, djadi përdjangdjian langgëng, nja kami bakal Allah maneh, kitoe deui ka toeroenan maneh pandeurieun maneh. 'Sarta kami ka maneh, djeung ka toeroenan maneh pandeurieun maneh, rek maparin ijeu tanah pangoembaraan maneh, nja eta sakoering tanah Kanaan, djadi milik langgëng; sarta ^c kami bakal Allahna.

^a p. 35: 11; 2 Moesa 6: 2. ^b Roem 4: 17. ^c Ibr. 11: 16.

9 Nimbalan deui Allah ka Ibrahim: Ari moenggoeh maneh mah, koedoe nges-toekeun përdjangdjian kami, nja diri maneh sarta djeung anak-intjoe maneh pandeurieun maneh, toeroen-toemoeroen. 'Nja ijeu përdjangdjian kami, anoe koe maraneh koedoe diéstoekeun di antara kami djeung maraneh, sarta di antara toeroenan maneh pandeurieun maneh teja: ^a sakabeh noe bangsa lalaki di maraneh koedoe disoenatan. 'Tëgës maraneh koedoe disoenatan nja daging kakoeloopan maraneh; nja eta noe djadi tanda përdjangdjian di antara

12 kami djeung maraneh teja. 'Tijap-tijap anak lalaki di maraneh, ^b anoe oemoer dalapan poë, koedoe disoenatan, sakoer

bae anoe bangsa lalaki satoeroenan-toeroenan maraneh: anoe asal didjoeroekeun di imah, sarta noe beunang ngadoewit ti sakabeh djalma nagara sedjen, anoe teu kaäsoep bangsa maneh.

13 'Anoe asal didjoeroekeun di imah maneh, sarta noe beunang ngadoewit teja, misti disoenatan. Ari përdjangdjian kami piajaeunana dina daging maraneh,

14 djadi përdjangdjian langgëng. 'Sahasaha lalaki anoe koeloep, anoe hanteu disoenatan daging kakoeloepanana, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsaana, da ngarobahkeun përdjangdjian kami. *a* Joh. 7: 22; Lal. 7: 8. *b* p. 21: 4; 3 Moesa 12: 8; Loek. 2: 21.

15 Nimbangan deui Allah ka Ibrahim: Ngaran Saraï, pamadjikan maneh, koe maneh oelah disëboet deui Saraï, karana dilandi Sarah. 'Djeung kami *a* rek ngabërkahan ka dinja, malah kami ka maneh rek maparin hidji anak lalaki ti dinja; geus tangtoe kami ngabërkahan ka Sarah, sarta didjadikeun reja bangsa; loba radja, noe njarëkël bangsa reja

17 pisan, anoe pidjadieun ti dinja. 'Brëk Ibrahim njoeoeh, *b* bari goemoedjeng, sarta ngalahir sadjéro manahna: Karah anoe geus oemoer saratoes taoen teh pibogaeun anak? Sarta ari Sarah, anoe oemoer salapan poeloeh taoen teh, karah bakal ngadoeroe? 'Pok Ibrahim oendjoekan ka Allah: Noen, moegi moegi poen Ismail hiroep di pajoeneun

18 andjeun! 'Dëmi timbalan Allah: Saënja-ënjana Sarah, pamadjikan maneh, bakal ngadoeroekeun hidji anak lalaki adjang maneh, nja eta koe maneh koedoe dingaranan Ishak, sarta kami rek ngadëgkeun përdjangdjian kami nja ka dinja, djadi përdjangdjian langgëng

19 ka anak-intjoena pandeurieunana. 'Ari moenggoeh Ismail teja kami geus ngamakboel ka maneh; masing njaho, *c* eta koe kami rek dibërkahan sarta disina baranahan; nja koe kami rek didjengkarkeun kaliwat-leuwih. Eta mëngke poepoetra *d* doewa wëlas gëgëden, sarta manehanana koe kami rek didjadikeun

20 bangsa gëde. 'Tapi ari përdjangdjian kami teja, eta koe kami rek diadëgkeun ka Ishak, anoe koe Sarah bakal didjoeroekeun adjang maneh taoen ha-

22 reup, tëpoeng mangsa kiwari. 'Parantos

ngandikana ka andjeunna; ladjëng Allah moengguh ti Ibrahim. *a* p. 18: 10.

b p. 18: 12. *c* p. 16: 10; 21: 13. *d* p. 25: 1—16.

23 Tidinja Ibrahim njandak Ismail poetrana, djeung sakabeh anoe asal didjoeroekeun di boemina, kitoe deui sakabeh anoe beunang andjeunna ngartos, sakoer bae noe lalaki dina djalma-djalma eusi boemi Ibrahim; toeloj koe andjeunna pada disoenatan daging kakoeloepanana dina poë harita keneh, sakoemaha pangandika Allah ka andjeunna teja. 'Ari oemoer Ibrahim, mangsa disoenatan daging kakoeloepanana teh, salapan poeloeh salapan taoen.

25 'Dëmi oemoer Ismail poetrana, mangsa disoenatan daging kakoeloepanana teh, tiloe wëlas taoen. 'Dina poë harita keneh disoenatan Ibrahim djeung Is-

26 mail poetrana. 'Ari sakabeh djalma lalaki eusi boemi Ibrahim, anoe asal didjoeroekeun di boemina sarta noe beunang ngartos ti djalma nagara sedjen, pada disoenatan barëng djeung andjeunna.

PASAL 18.

Tidinja Pangeran nembongan deui ka Ibrahim di *a* ki pasang Mamre teja. Kabënëran andjeunna keur tjalik dina lawang himah, keur wantji panas poëna.

2 'Ana tjëngkat sotjana sarta ngareret, beh tiloe djalma ngaradëg pabënëranana. Barang katingali, bral moeroe, ngadeuheusan ka tiloëan tina lawang himah, bari seug soedjoed kana taneuh.

3 'Toeloj oendjoekan kijeu: Noen, Goesti! madak-madak simkoering mëndak koer-nija dina sotja Goesti, moegi oelah ngali-

4 wat ti abdi gamparan. 'Moegi kërsa dihatöeranan tjaisaetik, badegamparan ngaroembah dampal, sarëng lalinggih heula

5 handapeun ijeu kai. 'Ari simkoering sëdja ngahatoeranan roti sapoeloekaneun, soepaja gamparan salëgër manah; parantos toewang soemangga laladjëng deui; karantën kitoe noe mawi ngaliwat ka abdi gamparan. Ari lahiran tiloëan: Seg bae milampah kitoe, sakoemaha kasaoeran sampejan. *a* p. 13: 18.

6 Ngageuwat Ibrahim kana himah, ka Sarah; pok ngalahir kijeu: Geuwat njai ngadonan tipoeing lëmës tiloe takër, 7 moedoe njijeun koeweh. 'Heg Ibrahim

moeroe kana sapi, pek njandak hidji anak sapi, anoe ngora nja aloes, sok diselehkeun ka hidji boedjang; ngageu-
 8 wat koe eta disadjakeun. 'Tidinja njandak mantega djeung tji-soesoe, kitoe deui anak sapi beunang njadijakeun teja, bari dihatoerkeun sakali ka noe tiloean; ari andjeunna seug ngadëgan ka noe tiloean di handapeun kai teja; toeloj eta tarowang.

9 Gens kitoe noe tiloean ngalahir ka Ibrahim: Di mana Sarah, pamadjikan sampejan? Wangsoelanana: Soemoe-
 10 hoen, aja di djëro himah. 'Ngalahir deui noe saorang: ^a Tëpoeng waktöe kiwari kami tangtöe datang deui ka maneh; harita Sarah, pamadjikan maneh, satëmenna pibogaeun anak lalaki. Kareungeu koe Sarah dina lawang himah, noe
 11 di poengkoereun anoe ngalahir. 'Dëmi Ibrahim djeung Sarah geus pada sëpoeh, geus lalila pisan nja oemoer; geus eu-
 12 reun Sarah teh adat-bijasa awewe. 'Seug Sarah ^b goemoedjeng sadjëroning batinna, bari njaoer: Aing sanggeus sakijeu kolotna. naha bakal katangan hajang sarasmi? ^c Ari goesti aing ge geus sëpoeh.
 13 'Nimbalan Pangeran ka Ibrahim: Koe naon Sarah anoe matak seuri, bari ngomong: Naha aing saënjana bakal ngadjoeroe? kapan aing geus kolot! 'Naha
 14 ^d di Pangeran aja noe pimoestahileun? Ana geus nëpi ka mangsana, kami tangtöe datang deui ka maneh, nja dina tëpoeng waktöe kiwari, harita Sarah
 15 pibogaeun anak lalaki. 'Ari Sarah teh nganglës, pioendjoekna: Hanteu seuri koering teh; wantoe-wantoe sijeuneun. Dëmi timbalanana: Moal ënja, poegoeh pisan maneh teh seuri. *a p. 17:19, 21;*

Roem 9:9. b p. 17:17. c 1 Petr. 3:6. d Mat. 19:26; Loek. 1:37.

16 Neut eta djalma ngaradëg, arangkat ti dinja, majoen ka nagara Sadoemoe; ari Ibrahim ngiring ngadjadjapkeun.
 17 'Ladjëng Pangeran nimbalan: ^a Koemaha kami rek noetoeapan ka Ibrahim,
 18 anoe koe kami rek didamël? 'Da Ibrahim tangtöe pidjadieun bangsa gëde nja rosa, toer di djëro manehanana sakahna bangsa di boemi bakal pada kabërkahan. 'Karana Ibrahim koe kami
 19 geus dipioeninga, soepaja manehanana paparentah ka anak-anakna djeung ka

saeusi-imahna pandeurieunana, sina pada ngestoekeun djalan Pangeran, ngalampahkeun kabënëran djeung kaadilan, sangkan Pangeran ka Ibrahim ngadatangkeun sakoer anoe koe Pangeran geus didjangdjikeun ka manehanana.
 20 'Nimbalan deui Pangeran: Djëdjëritan Sadoemoe djeung Gomora nja rosa pisan, sarta dosana nja bangët katjida;
 21 'Noe matak kami ajeuna angkat, ^b dek ngawaspadakeun, eta teh kalakoeanana geus datang ka antekna, tëroes sapanjabatna anoe datang ka kami, atawa
 22 hanteu; kami hajang oeninga. 'Seug eta djalma anoe doewa pada malik ti dinja, ladjëng angkatna ka Sadoemoe; dëmi Ibrahim masih keneh nangtoeng di pajoneun Pangeran. *a Am. 3:7; Joh. 15:15;*

Jak. 2:23. b p. 11:5.

23 Sër Ibrahim marëk, sarta oendjoekan kijeu: Noen koemaha, djalma noe bënërkoe andjeun bade ditoempoer oge sinarëngan noe doraka? 'Manawi aja lima poeloeh djalma noe bënërkoe di djëro eta nagara. Koemaha eta koe andjeun bade ditoempoer oge, sarëng ënggon teh moal dihampoera tina sabab eta noe lima poeloeh djalma noe balënërkoe, anoe di
 24 tëngahna? 'Palijas teuing andjeun teh, midamël anoe kitoe pëtana, maehkeun djalma noe bënërkoe sinarëngan noe doraka, djadi djalma noe bënërkoe disamikeun sarëng noe doraka. Palijas teuing andjeun teh! Naha ari ^a Hakim saboemi
 25 kabeh moal midamël kaadilan? 'Dëmi timbalan Pangeran: Oepama kami di Sadoemoe, di djëro nagara, manggih lima poeloeh djalma noe bënërkoe, tangtöe saënggon kabeh koe kami dihampoera koe karana eta. *a Aj. 8:3; Djab. 9:5; 94:2.*

27 Ngawangsoel Ibrahim, kijeu wangsoelanana: Noen, simkoering koemapoeroen oendjoekan ka Goesti, sanadjan simkoering teh ^a sipat taneuh sarëng lëboe bae.
 28 'Manawi kana lima poeloeh djalma noe bënërkoe kirang lima: koemaha andjeun bade ngaroeksakkeun sanagara kabeh tina sabab anoe lima? Dëmi timbalanana: Moal diroeksak, lamoen kami di dinja manggih opat poeloeh lima.

a p. 2:7.

29 Seug Ibrahim oendjoekan deui ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Manawi di dinja kapëndak opat poeloeh. Dëmi tim-

balanana: Moal koe kami didamél koe karana noe opat poeloeh.

30 Pioendjoekna deui: Moegi-moegi Goes-ti oelah bëndoe, rehing simkoering oendjoekan deui: manawi di dinja kapëndak tiloe poeloeh. Dëmi timbalanana: Moal koe kami didamél, oepama kami di dinja manggih tiloe poeloeh.

31 Pioendjoekna deui: Noen, simkoering koemapoeroen oendjoekan deui ka Goes-ti: manawi di dinja kapëndak doewa poeloeh. Dëmi timbalanana: Moal koe kami diroeksak koe karana noe doewa poeloeh.

32 Pioendjoekna deui: Moegi-moegi Goes-ti oelah bëndoe, rehing simkoering oendjoekan sakali deui bae: manawi di dinja kapëndak sapoeloeh. Dëmi timbalanana: Moal koe kami diroeksak koe karana noe sapoeloeh.

33 Barang parantos Pangeran ngandika ka Ibrahim, ladjëng angkat; dëmi Ibrahim moelih ka ënggonna.

PASAL 19.

Ari eta doewa malaikat teja saroem-pingna ka Sadoemoe wantji boerit. Kabënëran Eloet keur tjalik dina lawang Sadoemoe. Barang katingali koe Eloet, neut indit mapagkeun, brék soe-djoed, njoeoh kana taneuh, 'sarta mi-hatoer kijeu: Noen Djoeragan! moegi sarinding ka rorompok abdi gamparan, sarawoeh koelëm; ^a sarëng mangga, ngaroembah dampal andjeun; ari isoek-isoek mangga dangdan, ladjëngkeun djal-an andjeun. Ari walonanana: Montong, sabab dek meuting di loeloeroeng bae. 3 'Dëmi Eloet liwat saking nja ngeukeuhan ka noe doewaän; ^b seug sindang ka andjeunna, pada lëbët ka boemina. Gantjang koe Eloet dipangnjadijakeun soesoegoeh, sarta ngadamél roti teu ragian; ^c ladjëng eta taroewang. a p. 18: 4.

b Ibr. 13: 2. c p. 18: 8.

4 Samemeh noe doewaän arebog, boeroeboel oerang nagara eta, oerang Sadoemoe, kolot-boedak, sakabeh djalma ti satoengtoengna, ngalingkoengan ka eta imah. 'Geus kitoe pada njëloekan Eloet, sarta ngaromong kijeu ka andjeunna: Di mana eta djalma, noe datang ka maneh peuting ijeu? Geura ka-loewarkeun ka koela sakabel, ^a koe

6 koela dek didjima. 'Tidinja Eloet ka loewar ka maranehanana ka hareupeun lawangna, bari meundeutkeun pantona 7 poengkoereunana. 'Pok misaoer kijeu: Eh doeloer-doeloer! poma oelah milama 8 pah kagorengan kitoe. 'Saënjana, kaola boga doewa anak awewe, anoe tatjan lakian; nja eta koe kaola dek dika-loewarkeun ka maraneh, seg eta koe maraneh pilampah sakoemaha pihade-eunana koe pangrasa maraneh; ngan djalma noe doewa teja koe maraneh poma oelah dikijeu-kijeu, karana nja kitoe noe matak ngijoeohan ka hateup 9 imah kaola. 'Dëmi omongan djalma-djalma teja: Geura isër ka dijeu! Ngaromongna deui: ^b Eta mah hidji djalma pangdatangna dek njemah, padahal sok ngahoekoeman-hoekoeman bae. Ajeuna koela dek migawe goreng ka maneh, leuwih ti batan ka dinja. 'Toeloej pada habën ngarangsëg ka eta djalma, nja ka Eloet teja, sarta ngadësëk-dësëk, 10 dek ngaroeksakkeun pantona. 'Gantjang djalma noe doewa teja njodorkeun pananganana, pek Eloet dikeumbing ka arandjeunna, ka djëro imah, bari pantona dipeundeutkeun. 'Sarta eta djalma-djalma noe di hareupeun lawang imah 11 teja, gëde-leutik koe arandjeunna digë-boegan ^c dibaroetakeun, wëleh njaroesahkeun maneh manggih lawangna.

a 3 Moesa 20: 13; Roem 1: 27; Joed. 7. b 2 Petr. 2: 7, 8. c 2 Radja 6: 18.

12 Tidinja eta doewa djalma ngalahir ka Eloet: Saha ahli maneh di dijeu? Minantoe, djeung anak maneh laki-awewe, sarta sakoer bae ahli maneh di nagara ijeu, geura ka-loewarkeun ti 13 ijeu ënggon; 'karana ijeu ënggon koe kami dek diroeksakkeun, sabab ^a rosa pisan panjabatna ka pajoeneun Pangeran, anoe matak kami koe Pangeran pada dipiwarang ngaroeksak inja. 14 'Bral Eloet ka loewar, misaoer ka noe doewa piminantoeëunana, noe rek ngawin ka poetrana noe istri; kijeu saorna: Geura darangdan, geuwat ka loewar ti ijeu ënggon; karana Pangeran kërsa ngaroeksakkeun ijeu nagara. Dëmi andjeunna koe pangrasa piminantoeëunana ka- 15 was noe banjol. 'Geus kitoe, barang balebat padjar, seug Eloet koe noe doewa malaikat digëntakkeun, ari lahira-

nana: Geura djoeng, bawa pamadjikan maneh, djeung eta doewa anak maneh noe awewe, anoe djonghok, ^b soepaja maneh oelah katiwasan koe kadorakaän ijeu nagara. 'Dëmi Eloet talangke; pek eta doewa djalma njarëkël panangan andjeunna, kitoe deui panangan geureuhana sarta panangan doewa poetrana, tina kawelasan Pangeran ka andjeunna, ^c seug ditjandak bidjil, bari toeloej di-teundeun di loewareun nagara. ^a p. 18: 20.

^b 4 Moesa 16: 26; Jér. 51: 6. ^c 2 Petr. 2: 9.

17 Ari sanggeusna eta sadajana ditjandak ka loewar, pok noe saorang ngalahir kijeu: Geura ngarahajoekeun njawa maneh; poma oelah ngalijeuk ka toekang, sarta oelah ngarandëg di salëgana ijeu tanah lempar. Geura ngarahajoekeun maneh ka pigoenoengan, soepaja oelah katiwasan. 'Pioendjoeuk Eloet ka arandjeunna: Noen Goesti! moegi oelah kitoe. 'Sajaktosna, abdi teh mëndak sih-koernija dina sotja andjeun, sarëng kalangkoeng agoeng kaäsihan andjeun, anoe koe andjeun geus dipidamël ka diri simkoering, moenggah ngahiroepan kana njawa simkoering. Ari simkoering teh hanteu wërat ngarahajoekeun maneh ka pigoenoengan, bisi simkoering kaboedjëng koe katjilakaän teja, toeloej paeh. 'Toeh geuning, nagara eta mah deukeut pikeun moeroe ka dinja, sarëngna leutik. Moegi simkoering diidinan ngarahajoekeun maneh ka dinja. Lain leutik eta teh? Tinangtos njawa simkoering hiroep. 'Ari walonanana ka Eloet: Hade, përkara ijeu oge kami narima panëda maneh; moal waka kami ngabalikkeun eta nagara, noe koe maneh ditjatoerkeun. 'Geuwat ngarahajoekeun maneh ka dinja; karana kami moal bisa migawe kitoe-kijeu, ari maneh tatan datang ka dinja. Kitoe noe matak eta nagara disëboetkeun Soar. 'Barang Eloet dongkap ka Soar, braj panon-poë bidjil ka loehoereun boemi. 'Goer Pangeran ^a ka Sadoemoe djeung ka Gomora noeroenkeun hoedjan walirang djeung seuneu, ti salira Pangeran, ti langit. 'Sarta eta sagala nagara, djeung salëgana tanah lempar, katoet sakabeh priboemi nagara-nagara teja, malah noe djaradi dina taneuh oge, ^b koe Pangeran dibalikkeun. 'Ari pamadjikan Eloet ^c

ngalijeuk ka toekang ti poengkoereun andjeunna, kasëdëk djadi tihang oejah.

^a 5 Moesa 29: 23; Djab. 11: 6; Loek. 17: 29.

^b Jér. 50: 40; 2 Petr. 2: 6. ^c Loek. 17: 32.

27 Barang braj isoeuk, gantjang Ibrahim dangdan, angkat ka ënggon ^a oeroet andjeunna ngadëg di pajoeneun Pangeran teja. 'Tidinja mëlong ka lëbah Sadoemoe djeung Gomora, sarta ka lëbah salëgana tanah lempar teja; katingali beh tina boemi ngëboel haseup, saperti haseup tina pameuleuman. 'Dëmi keur mangsa Allah ngaroeksakkeun sagala nagara tanah lempar teja, Allah emoe-teun ka Ibrahim, ladjëng ngaleupaskeun Eloet ti tëngah ënggon anoe dibalik, basa koe andjeunna dibalikkeun eta sagala nagara, ënggon Eloet tjalik teja.

^a p. 18: 22.

30 Tidinja Eloet angkat deui ti Soar, toeloej tjalik di pigoenoengan, ari doewa poetrana noe istri teja ditjandak; karana andjeunna sijeuneun tjalik di Soar. Ari tjalikna di djëro hidji goeha, nja andjeunna sarta djeung doewa poetrana teja. 'Hidji mangsa lantjeukna njaoer ka rajina: Rama oerang geus sëpoeuh, sarta taja djalma lalaki dina tanah ijeu, baris mandjingan ka oerang, koemaha adat di saboemi kabeh. 'Tjing, oerang ka rama ngaleueutan anggoer, ^a seg oerang ebog reudjeung rama, soepaja oerang ngajakeun toeroenan ti rama oerang. 'Prak pada ngaleueutan anggoer ka ramana dina peuting eta; geus kitoe lantjeukna asoep, doeg ebog reudjeung ramana; dëmi Eloet teu oeningaeun dina ngëdëngna djeung dina hoedangna. 'Ari isoeukna pok lantjeukna njaoer ka rajina: Eta atjeuk peuting tadi ebog reudjeung rama; tjik, oerang peuting ëngke ngaleueutan deui anggoer, seg adi asoep, ebog reudjeung rama, soepaja oerang ngajakeun toeroenan ti rama oerang. 'Prak peuting eta ngaleueutan deui anggoer ka ramana; toeloej rajina dangdan, doeg ebog djeung andjeunna; dëmi Eloet teu oeningaeun dina ngëdëngna djeung dina hoedangna. 36 'Tidinja noe doewa poetra Eloet teh 37 pada bobot ti ramana. 'Geus kitoe lantjeukna ngowokeun hidji poetra lalaki; toeloej dingaranan ^b Moab; nja eta teh karoehoen oerang Moab, tëpi ka mangsa

38 ajeuna. 'Ari rajina kitoe keneh ngowo-
keun hidji poetra lalaki; toeloej dinga-
ranan Ben-Ami; nja eta teh karoehoen
^b bangsa Amon, tēpi ka mangsa ajeuna.

^a 3 Moesa 18 : 7. ^b 5 Moesa 2 : 9, 19; 28 : 3.

PASAL 20.

Geus kitoe Ibrahim ngalih deui ti dinja,
¹ ^a nja ka tanah kidoel teja, toeloej
tjalik di antara Kades djeung Soer,
² ngoembara di tanah Gērar. 'Ari Ibrahim
sok njaoerkeun Sarah geureuhana, jen :
^b Eta teh doeloer kaola. Tidinja Abi-
melek, radja Gērar, ngoetoesan, eta Sa-
³ rah diala. 'Tatapi Allah ^c njoempingan
ka Abimelek dina impian ti peuting,
sarta nimbalan ka dinja kijeu : Masing
njaho, maneh paeh, tina hal aweve
beunang maneh njokot teja; karana eta
⁴ teh boga salaki. 'Dēmi Abimelek tatjan
ngadeukeutan ka Sarah, mana oendjoe-
kan kijeu : Eh Goesti ! naha bangsa noe
⁵ bēnēr oge koe andjeun bade dimang-
sakeun ? 'Mapan eta djalma mitjatoer
ka koering, jen : Eta teh doeloer kaola ;
ari djinisna ge kitoe keneh, tjatoerna
jen : Eta teh doeloer kaola. Soemoe-
hoen, koering milampah kitoe teh ka-
⁶ lawan leungeun noe bērēsih. 'Ari tim-
balan Allah ka radja dina impian teh :
Kami oge oeninga, maneh pangmilam-
pah kitoe kalawan hate noe satēmēna ;
malah-malah kami ngahalangan ka ma-
neh, oelah milampah dosa ka kami ;
kitoe noe matak maneh koe kami han-
⁷ teu diidinan njabak ka dinja. 'Ari ajeuna
geura poelangkeun koe maneh pama-
djikan eta djalma ; karana ^d eta teh nabi,
sarta bakal mangnēdakeun ka maneh,
tangtoe maneh hiroep ; sabalikna, oepa-
ma koe maneh hanteu dipoelangkeun
mah, masing nganjahokeun, jen maneh
teh tangtoe paeh, nja diri maneh sarta
djeung sakabeh ahli maneh. ^a p. 12 : 9.

^b p. 12 : 13 ; 26 : 7. ^c p. 31 : 24. ^d Djab. 105 : 15 ;
Aj. 42 : 8.

⁸ Geus kitoe Abimelek tanghi isoek-
isoek, gantjang njaoer sakabeh abdina,
bari seg ngawartakeun sakabeh pangan-
dika noe tadi teja, sing kadenge koe
maranehanana. Toeloej eta djalma pada
⁹ sarijeuneun katjida. 'Tidinja Abimelek
ngaloeloengsoer tjalik ka Ibrahim, sarta

misaoer ka andjeunna kijeu : ^a Naha an-
djeun midamēl kitoe ka kaola sakabeh ?
sarēng nahaon dosa kaola ka andjeun,
anoe matak andjeun ka kaola sarēng
ka karadjaan kaola ngadatangkeun do-
sa sakitoe gēde ? Andjeun ka kaola geus
midamēl lalampahan anoe hanteu pan-
¹⁰ tēs dipilampah. 'Saoer deui Abimelek
ka Ibrahim : Nahaon anoe katingali koe
andjeun, anoe matak midamēl anoe ki-
¹¹ toe pētana ? 'Ngawalon Ibrahim : Sabab
pikir kaola : Geus poegoeh oerang ēng-
gon ijeu hanteu sijeun koe Allah ; ^b aing
koe eta meureun dipaehan tina hal
¹² pērkarā pamadjikan aing. 'Malah sajak-
tina doeloer kaola ; anak rama kaola
eta teh, nanging lain anak iboe kaola ;
¹³ toeloej djadi bodjo kaola. 'Geus kitoe,
keur mangsa kaola koe Allah dipiwa-
rang ngoembara, ka loewar ti imah bapa
kaola, pok kaola ngomong ka dinja :
Nja ijeu kahemanan, anoe koe njai koe-
doe dilampahkeun ka akang : di sam-
barang ēnggon, mana bae anoe koe
oerang didatangan, njai koedoe njēboet-
keun akang, jen : Eta teh doeloer kaola.

^a p. 12 : 18 ; 26 : 10. ^b p. 26 : 9.

¹⁴ Tidinja Abimelek njandak domba
djeung sapi, kitoe deui boedak lalaki-
awewe, seug dihatoerkeun ka Ibrahim ;
sarta Sarah geureuhana dipoelangkeun
¹⁵ deui ka andjeunna. 'Ari saer Abimelek :
Tah, tanah kaola aja di pajoeneun an-
djeun ; mangga tjalik di mana bae pi-
¹⁶ saeēunana koe pangraos andjeun. 'Dēmi
ka Sarah saerna : Eta kaola ka sa-
derek njai mere sareboe wang perak ;
masing ngingētkeun, eta teh pikeun
njai, baris toetoeop sotja di sakabeh anoe
reureudjeungan djeung njai, sarta sa-
gala noe tadi teja njai teh sabēnerna.
¹⁷ Tidinja koe Ibrahim dipangnēdakeun
ka Allah ; ladjēng Allah njageurkeun
Abimelek djeung garwana, kitoe deui
sēlir-sēlirna, noe matak pada poetraan.
¹⁸ 'Karana Pangeran tadi geus mēpētkeun
sakabeh pianakan saeusi boemi Abi-
melek, tina hal pērkarā Sarah, geu-
reuha Ibrahim.

PASAL 21.

Tidinja Pangeran ngalajad ka Sarah
¹ ^a sakoemaha timbalanana, sarta Pa-
ngeran ngadamēl ka Sarah sakoemaha

- 2 pangandikana teja. 'Geus kitoe ^b bobot, toeloej Sarah ngowokeun pikeun Ibrahim hidji poetra lalaki, eukeur Ibrahim geus sēpoe, dina mangsa noe koe Pangeran diandikakeun ka Ibrahim teja.
- 3 'Ari eta poetra, anoe diwēdalkeun keur Ibrahim, anoe beunang Sarah ngowokeun keur andjeunna teja, koe Ibrahim
- 4 didjēnnganan ^c Ishak. 'Sarta eta Ishak poetrana, barang geus dalapan poē oemoerna, koe Ibrahim disoenatan, ^d sa-koemaha timbalan Allah ka andjeunna
- 5 teja. 'Ari oemoer Ibrahim, mangsa Ishak poetrana diowokeun keur andjeun-
- 6 na teja, ^e saratoes taoen. 'Pok Sarah ngalahir: Allah ka kaoela geus midamēl ^f anoe matak seuri; saha-saha noe ngadenge, tangtoe miloe seuri ka ka-
- 7 oela. 'Lahirna deui: Saha noe tadina ka Ibrahim pibisaeun mopojan, jen: Sarah bakal njosoean anak? karana kaoela ngadjoe-roekeun anak teh keur andjeunna geus sēpoe. *a p. 17: 19; 18: 10.*
- b Gal. 4: 23; Ibr. 11: 11. c p. 17: 19. d p. 17: 12.*
- e Roem 4: 19. f p. 18: 12.*
- 8 Ari eta moerangkalih ngagēngan, seug toeloej dibeuteungan nginang; sarta Ibrahim hadjat rosa pisan keur poēan
- 9 Ishak dibeuteungan nginang. 'Dēmi koe Sarah katingali anak Hadjar, oerang Mēsir, anoe beunang eta ngadjoe-roekeun adjang Ibrahim teja, ^a njeung-
- 10 seurikeun. 'Pok Sarah mihatoer ka Ibrahim: 'Noen, ^b eta eusi-imah teh djong-klokkeun katoet anakna; karana anak eusi-imah mah hamo pimeunangeun warisan, teu tara anak koering Ishak.
- 11 'Ari eta kasaoeran hal pēr-kara poetrana teja, pangraos Ibrahim goreng tēmēn.
- 12 'Tapi Allah nimbalan ka Ibrahim: Ari hal boedak djeung hal eusi-imah maneh teja, maneh oelah aja pangrasa eta goreng; sakabehna anoe koe Sarah ditja-toerkeun ka maneh, koedoe toeroet sa-omonganana; karana ^c nja ti Ishak noe
- 13 bakal disēboet toeroenan maneh. 'Ari moenggoeh anak eusi-imah teja, ^d eta ge koe kami rek didjadikeun bangsa, sabab eta ge toeroenan maneh. *a Gal. 4: 29.*
- b Gal. 4: 30. c p. 17: 21; Roem 9: 7, 8; Gal. 4: 28.*
- d p. 17: 20.*
- 14 Toeloej Ibrahim tanghi isoek-isoek, geus kitoe njandak roti djeung hidji karoeng koelit dieusi tjai, sok dipaparin-

- keun ka Hadjar, diteundeun dina taktak-na, sarta dipaparin boedak teja, bari seug dipiwarang leumpang. Bral Hadjar leumpang; geus kitoe kasasab di tēgal lēga
- 15 Berseba. 'Ari tjai eusi karoeng teja datang ka bejak; sok boedak teh koe Hadjar dipitjeun ka handapeun hidji tang-
- 16 kal leutik. 'Toeloej leumpang, gek dijoek ti pabēnēranana, djaoehna sapamanah; karana omongna: Aing oelah nendjopaehna boedak! Barang geus dijoek ti pabēnēranana, seug Hadjar tjeurik sēgrak-sē-
- 17 groek. 'Ari koe Allah dimakboel sambatna eta boedak. Pok Malaikat Pangeran ngalahir ka Hadjar ti langit, sarta bēdas, kijeu lahirna ka dinja: Eh Hadjar! aja naon? Poma oelah sijeun-sijeun; karana koe Allah geus dimakboel sambatna eta boedak, ti ēnggonna aja.
- 18 'Geura indit, boedak teh hoedangkeun, tjēkēlan koe leungeun maneh; karana ^a eta koe kami rek didjadikeun bangsa
- 19 gēde. 'Sarta Allah ngabeuntakeun panon Hadjar, beh nendjo hidji soemoer tjai; bral leumpang, gantjang karoeng-koe-litna dieusian tjai, bari seug boedak
- 20 diinoeman. 'Geus kitoe Allah njarēngan ka eta boedak, sarta ngagēdean; ari ngēnggonna di tēgal lēga, sarta djadi
- 21 toekang panah. 'Nja ngēnggonna teh di tēgal lēga Paran, sarta koe indoengna dipangnjokotkeun pipamadjikaneun ti tanah Mēsir. *a p. 17: 20.*
- 22 Geus kitoe, dina mangsa eta toeloej Abimelek djeung Pikol, kapala baladna, misaoer ka Ibrahim, kijeu saोजना: Allah njarēngan ka andjeun dina saniskara noe koe andjeun dilampahkeun.
- 23 'Ari ajeuna kaoela nēda soempah andjeun di dijeu njēbat Allah, andjeun moal tjidra ka kaoela atawa ka anak-intjoe kaoela; satēgēsna andjeun bakal ngalampahkeun kahemanan ka kaoela sarēng kana ijeu tanah, anoe koe andjeun disemahan, noeroetkeun kahemanan anoe koe kaoela dilampahkeun ka
- 24 andjeun teja. 'Ari walonan Ibrahim:
- 25 Mangga, kaoela dek soempah. 'Tatapi Ibrahim mepelingan ka Abimelek tina hal pēr-kara hidji soemoer tjai, anoe koe abdi-abdi Abimelek diparēboetkeun.
- 26 'Dēmi saer Abimelek: Kaoela teu tērang aja noe ngalampahkeun pēr-kara kitoe, malah andjeun teu maparin njaho

ka kaoela, sarawoeh kaoela hanteu pi-
 san meunang warta, kadjaba ajeuna.
 27 'Tidinja Ibrahim njandak domba reu-
 djeung sapi, dihatoerkeun ka Abimelek;
 toeloej doewanana pada ngadamél pěr-
 28 djangdjian. 'Ari Ibrahim njingsalkeun
 anak domba toedjoeh sële, misah èng-
 29 gonna. 'Pok Abimelek misaoer ka Ibra-
 him: Keur naon ijeu anak domba toe-
 djoeh sële di dijeu, anoe koe andjeun
 30 disingsalkeun, misah ènggonna? 'Walo-
 nanana: Kahajang kaoela eta anak
 domba noe toedjoeh sële koe andjeun
 ditjandak ti leungeun kaoela, noe di-
 palar soepaja eta djadi saksi ka kaoela,
 jen kaoela anoe njijeun soemoer teja.
 31 'Kitoe noe matak eta ènggon pada një-
 boet Berseba, sapedah arandjeunna doe-
 32 wanana pada soempah di dinja. 'Prak
 arandjeunna ngadamél pěrjangdjian di
 Berseba. Toeloej Abimelek dangdan,
 djeung Pikol, kapala baladna, seug ma-
 33 roelih ka tanah Pëlisti. 'Tidinja Ibrahim
 mëlak kai di Berseba, sarta ^a njëboet
 di dinja padjënengan Pangeran, Allah
 35 noe sipat langgëng. 'Ari njemahna Ibra-
 him di tanah Pëlisti teh lila katjida.

^a p. 4: 26; 12: 8.

PASAL 22.

Sanggeusing përkara noe tadi teja, Al-
 lah ^a njoba ka Ibrahim. Ari Allah nim-
 balan ka andjeunna kijeu: Ibrahim!
 Wangsoelanana: Noen, ijeu simkoering.
 2 'Timbalanana: Geura njokot anak ma-
 neh, anoe noenggal, kanjaäh maneh, nja
 eta Ishak, bral maneh leumpang ka ta-
 nah ^b Moria, toeloej koerbankeun di di-
 nja, djadi koerban doeroekan, dina hidji
 goenoeng anoe koe kami rek ditimbal-
 keun ka maneh. ^a 2 Moesa 16: 4; 20: 20.
^b 2 Bab. 3: 1.
 3 Tidinja Ibrahim tanghi isoek-isoek,
 seug ngadangdanan hidji kalde, djeung
 njandak doewa boedjang, sarawoeh Is-
 hak poetrana, sarta meulahan kai pi-
 keun koerban doeroekan; toeloej djëng-
 kar, ngadjoegdjoeg ka ènggon, anoe koe
 Allah ditimbalkeun ka andjeunna teja.
 4 'Dina poë noe katiloe, barang Ibrahim
 tjëngkat sotjana, ningali eta ènggon ti
 5 kadjaoehan. 'Pok Ibrahim miwarang ka
 boedjangna: Maraneh toenggoe bae di
 dijeu reudjeung kalde; ari kami reu-

djeung boedak dek toeloej ka ditoe, sê-
 dja sëmbahijang; èngke datang deui ka
 6 maraneh. 'Tidinja Ibrahim njandak soe-
 loeh pikeun koerban doeroekan teja, ^a
 dipanggoelkeun ka Ishak poetrana, sar-
 ta njandak seuneu djeung peso, didjing-
 djing koe andjeunna, ladjëng arangkat
 7 padoedoewaän. 'Pok Ishak mioendjoek
 ka Ibrahim ramana, kijeu pioendjoekna:
 Noen Ama! Ngawalon Ibrahim: Naon,
 ènoeng? Pioendjoekna deui: Noen, ijeu
 aja seuneu sarëng soeloe, nanging di
 manadombanapikoerbaneun doeroekan?
 8 'Walonan Ibrahim: Eh ènoeng! përkara
 domba pikoerbaneun doeroekan tamah,
 Allah koe andjeun noe pingoeroeseun.
 Ladjëng bae arangkat padoedoewaän.

^a Joh. 19: 17.

9 Barang geus darongkap ka ènggon,
 anoe koe Allah ditimbalkeun ka an-
 djeunna teja, toeloej Ibrahim ngadamél
 hidji altar di dinja, seug natakeun soe-
 loehna; geus kitoe ngaringkoes Ishak
 poetrana, bari diteundeun dina altar,
 10 ditoempangkeun dina soeloe. 'Tidinja
 Ibrahim njodorkeun panangan, top njan-
 dak pesona, ^a arek pek meuntjit poe-
 trana. 'Kasëdëk Malaikat Pangeran nga-
 lahir ka andjeunna ti langit, sarta bë-
 das, kijeu lahirna: Ibrahim! Ibrahim!
 Ari wangsoelanana: Noen, ijeu simkoe-
 12 ring. 'Lahiranana deui: Oelah waka
 ngeunakeun leungeun maneh ka eta boe-
 dak, sarta oelah dikijeu-kijeu; karena
 ajeuna kami geus tërang, maneh teh
 saënjana sijeun koe Allah, dalah anak
 maneh anoe noenggal koe kami dipoen-
 doet, koe maneh hanteu diowëlkeun.
 13 'Tidinja Ibrahim tjëngkat sotjana, ret
 ningali, beh aja hidji domba lalaki di
 poengkoer, tandoekna kapoekët koe
 areuj-areujan. Gantjang Ibrahim ang-
 kat, pek domba lalaki teh ditjandak,
 toeloej dikoerbankeun, didamél koerban
 14 doeroekan, ngaganti poetrana. 'Ari eta
 ènggon koe Ibrahim seug dingaranan:
 Pangeran noe pingoeroeseun; anoe ma-
 tak ajeuna sok aja noe njëboet kijeu:
 Di goenoeng Pangeran tangtoena dioe-
 roeskeun. ^a Ibr. 11: 17—19; Jak. 2: 21.
 15 Ngalahir deui Malaikat Pangeran ka
 Ibrahim ti langit, kadoewa-kalina, sarta
 16 bëdas, 'kijeu lahirna: Kami soempah
^a njëboet diri kami, pangandika Pange-

ran, sapedah maneh geus ngalampah-
keun anoe kitoe pëtana, sarta hanteu
ngowëlkeun anak maneh anoe noeng-
gal, 'noe matak kami teh kaliwat-sa-
king nja rek ngabërkahan ka maneh,
sarta kaliwat-saking nja rek ngadjëng-
karkeun toeroenan maneh, tjara ben-
tang di langit djeung saperti keusik di
basisir laoet; ^b sarta toeroenan maneh
bakal kawaris lawang moesoe-h-moe-
soehna. 'Djeung deui ^c di djëro toeroe-
nan maneh teh sakabehna bangsa di
boemi bakal pada kabërkahan, tina sa-
bab ^d maneh noeroet ka timbalan kami.

19 'Tidinja Ibrahim malikan boedjangna,
seug darangdan, bral moelih ka Ber-
seba, diiring koe poetrana sarta koe
boedjangna; toeloej Ibrahim tjalik di
Berseba. ^a Loek. 1: 73; Ibr. 6: 13. ^b p. 24: 60.

^c Gal. 3: 16. ^d p. 26: 5.

20 Sanggeusing përkara noe tadi teja,
aja noe ngoeninga ka Ibrahim, kijeu
pioendjoekna: Noen, ^a Milka ge ngowo-
keun poetra pamëgët bade Nahor, raji
gamparan. 'Nja eta Oes tjikalna, sarëng
Boes rajina, kitoe deui Këmoeël, anoe
22 rama Aram, 'sarawoeh Kesed, Haso,
23 Pildas, Jidlap sarëng Bëtöeël. 'Ari ^b Bë-
töeël poetraän Rabeka. Eta noe dala-
pan beunang ngowo-keun Milka keur
24 Nahor, raji Ibrahim. 'Malah parëkan
Nahor, ngaran Roema, eta ge ngadjoe-
roe, nja eta Tebah, Gaham, Tahas djeung
Maäka.

^a p. 11: 29. ^b p. 24: 15.

PASAL 23.

Ari oemoer Sarah dongkap ka saratoes
taoen, poendjoel doewa poeloeh toe-
djoeh taoen; nja kitoe taoen hiroep Sa-
rah. 'Toeloej Sarah poepoes di ^a Kirjat-
Arba, nja eta Hebron, di tanah Kanaän.
Gantjang Ibrahim soemping, aloek-aloe-
kan katilar Sarah, bari ditangisan. 'Geus
kitoe Ibrahim angkat tina noengkoelan
papatenna, toeloej misaoer ka oerang
4 Het, kijeu saoerna: 'Ari kaola teh ^b
semah, nja djalma madjik di sarampe-
jan; moegi maparin ka kaola geusan
pakoebroeran milik di sarampejan, pi-
keun kaola ngoebroer papaten kaola,
5 anoe di himah kaola. 'Ngawangsoel
oerang Het ka Ibrahim, kijeu wangsoe-
lanana ka andjeunna: 'Eh Djoeragan!
reungeukeun kaola: andjeun teh ^c gë-

gëdening Allah di têngah kaola; mang-
ga, papaten andjeun koerëbkeun dina
pakoebroeran kaola anoe pangsaena;
lëbah kaola sadaja moal aja noe dek
mënggël pakoebroerana, ngahoelag an-
djeun ngoerëbkeun papaten andjeun.
7 'Neut Ibrahim ngadëg, brëk soedjoed
ka priboemi tanah eta, nja ka oerang
8 Het teja, 'bari seug misaoer ka darinja,
kijeu saoerna: Manawi sarampejan aja
manah, kaola ngoebroer papaten kaola,
anoë di himah kaola, tjing reungeu-
keun kaola: moegi pangnëdakeun ka-
9 oela ka Epron poetra Sohar, 'soepaja
maparin ka kaola goeha Makpela, ka-
goengan andjeunna, noe di toengtoeng
këbonna; moegi dipaparinkeun ka ka-
oela sing sapangaosna, geusan pako-
broeran milik di têngah sarampejan. 'Ka-
bënëran Epron teja keur tjalik di tē-
ngah oerang Het. Pok Epron, oerang Het,
ngawalon ka Ibrahim, kasaksian koe
sadjana oerang Het, koe sakoer bae
^d anoe asoep lawang nagarana, kijeu wa-
lonanana: 'Montong teuing, djoeragan!
11 tjing, reungeukeun kaola: eta këbon
koe kaola disanggakeun ka andjeun,
kitoe deui goehana, anoe di djëro këbon,
koe kaola disanggakeun ka andjeun;
disanggakeunana ka andjeun teh di
hareupeun ijeu sadajana djalma bangsa
kaola; mangga, koerëbkeun papaten
12 andjeun. 'Brëk Ibrahim soedjoed deui
13 ka hareupeun priboemi tanah eta, 'bari
seug misaoer ka Epron, kasaksian koe
priboemi tanah eta, kijeu saoerna: Ma-
nawi aja kërsa, panëda kaola moegi
reungeukeun kaola: ^e pasëdjaän kaola
njanggakeun pangaos këbon; moegi di-
tjandak ti kaola, seug kaola dek ngoe-
14 boer papaten kaola ka dinja. 'Ngawa-
lon Epron ka Ibrahim, kijeu walonanana
15 ka andjeunna: 'Eh djoeragan! reungeu-
keun kaola: ari lahan pangaos opat
ratoes sekel perak, nahaon eta mah di
antara kaola sarëng andjeun? Mangga,
16 papaten andjeun koerëbkeun bae. 'Ari
Ibrahim ngagoegoe ka Epron; toeloej
Ibrahim ^f nimbang oewang, anoe disa-
oerkeun tadi, kasaksian koe sadajana
oerang Het, dihatoerkeun ka Epron,
opat ratoes sekel perak, lakoe ka toe-
kang dagang. 'Geus poegoeh ^g këbon
Epron, anoe di Makpela, anoe hareu-

peun Mamre, nja këbonna katoet goehana noe di djëro këbon, kitoe deui sakabeh kakaaian anoe dina këbon, anoe
 18 dina sawëwëngkëranana sakoeriling, 'djadi kagoengan Ibrahim, kasaksian koe sadajana oerang Het, koe sakoer bae anoe
 19 asoep lawang nagarana. 'Sanggeus kitoe Ibrahim ngoerëbkeun Sarah geureuhana ka goeha këbon Makpela, anoe hareupeun Mamre, nja eta Hebron, di tanah
 20 Kanaän teja. 'Geus poegoe eta këbon, katoet goehana anoe di djëro këbon, kagoengan Ibrahim, djadi pakoeboeran milik, ti oerang Het. *a p. 35:27; Jos. 14:15. b Lal. 7:5. c p. 21:22. d p. 34:20, 24. e p. 14:23. f p. 43:21. g p. 25:9, 10; 49:30; 50:13.*

PASAL 24.

Ari Ibrahim geus sëpoe, geus lila pisan joeswana, sarta Pangeran geus ngabërkahan ka Ibrahim dina saniskarana. 'Tidinja Ibrahim marentah ka abdina, kokolot boemina, anoe njangking ka sakabeh kagoenganana, nja kijeu: ^a Leungeun maneh geura toempangkeun
 3 dina handapeun tetepokan kami; 'maneh koe kami rek disoempahan njëboet Pangeran, Allah noe kagoengan sawarga, Allah noe kagoengan boemi; koedoe nejangsan pidjodoëun anak kami, tapi ^b oelah ngalamar anak oerang Kanaän, anoe koe kami ditjitjingan di têngahna.
 4 'Enjana maneh koedoe leumpang ka tanah kami, ka nagara asal kami, ngalamar pidjodoëun anak kami Ishak.
 5 'Ngawangsoel abdina ka andjeunna: Palangsijang eta istri teu kërsaëun toemoet ka tanah ijeu; koemaha ari kitoe, poetra gamparan koe koering këdah dipoelangkeun ka tanah asal gamparan
 6 ka loewar? 'Ari lahiran Ibrahim ka kokolot teh: Masing hade-hade, anak kami koe maneh poma oelah dipoelangkeun ka dinja. 'Pangeran, Allah sawarga, anoe njandak diri kami ti boemi rama kami djeung ti tanah asal kami, sarta ^c noe ngandika ka kami, samalah soempah ka kami, kijeu pangandikana: Kami rek maparin ijeu tanah ka toeroenan maneh: nja eta tangtoe miwarang malaikatna ti heulaëun maneh, soepaja maneh ngalamar pidjodoëun
 8 anak kami ti dinja teh toeloës. 'Dëmi saoeupama eta istri teu daëkeun noetoer-

keun mah ka maneh, maneh teh pibërsiheun tina ijeu pangnjoempahan kami; ngan anak kami koe maneh poma
 9 oelah dipoelangkeun ka dinja. 'Toeloej eta abdi noempangkeun leungeunna dina handapeun tetepokan Ibrahim djoeraganana, prak soempah ka andjeunna hal përkara eta. *a p. 47:29. b 1 Kor. 7:39. c p. 12:7; 22:16.*

10 Tidinja eta abdi njokot sapoeloeh onta ti onta djoeraganana, bral indit, mawa saroeaning barang noe aloes-aloes, kagoengan djoeraganana; djoeng leumpang ka tanah Mesopotami, ^a ka nagara
 11 Nahor teja. 'Geus datang, toeloej ngadëroemkeun onta ti loewareun nagara, deukeut hidji soemoer tjai, mënëran wantji boerit, ninggang waktow awewe
 12 boedal ngala tjai. 'Seug oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah djoeragan simkoering Ibrahim! ^b moegi-moegi ditëpangkeun ka hareupeun simkoering dintën ijeu, sarëng moegi midamël kaasihian ka djoeragan simkoering Ibrahim.
 13 'Tah, simkoering nangtoeng di sisi ijeu soemoer tjai, sarëng landjang-landjang, anak oerang nagara ijeu, keur boedal,
 14 sëdja ngarala tjai. 'Moegi-moegi diparëngkeun, saha-saha landjang, anoe koe simkoering bade ditjatoeran kijeu: Këndi njai moegi sodorkeun, kaola hajang nginoem, seug njaoer: Mangga ngaleueut, malah koering rek nginoeman ka onta bapa ongkoh: moegi nja eta noe koe andjeun dikërsakeun pigarwaëun abdi andjeun Ishak; moegi simkoering tërang tina lantaran kitoe, jen andjeun midamël kaasihian ka djoeragan simkoering. *a p. 11:31; 27:43. b p. 27:30.*
 15 Geus kitoe, tatjan anggeus abdi teh oendjoekan, doemadakan ka loewar ^a Rabeka poetra Bëtoeël, anoe poetra Milka, geureuha Nahor, raji Ibrahim
 16 teja, sarta moenggoe këndina. 'Ari eta landjang moetoeh koe geulis roepana, parawan, tatjan lakian; djoet toeroen ka soemoer, ngeusian këndina, tjat
 17 oenggah. 'Seug abdi teh moeroe, nëpangan eta landjang, bari mihatoer: Moen aja paidin, nëda ngoejoep tjai
 18 saeutik tina këndi njai. 'Wangsoelanana: Mangga, djoeragan! geura ngaleueut. Gantjang noeroenkeun këndina ka pa-
 19 nanganana, bari seug diinoeman. 'Ba-

rang geus reres diinoeman, pok njaoer :
 Koering dek nimba deui pikeun onta
 bapa, dongkap ka reres ngarinoemna.
 20 'Gantjangna kĕndi ditjitjikeun kana pa-
 ragina nginoem, seg loempat deui kana
 soemoer, nimba, nja nimbaan pikeun
 21 sakabeh ontana. 'Dĕmi djalma teja bĕ-
 ngongeun ka landjang teh, bari repeh,
 hajang njaho Pangeran ngaloeloeskeun
 djalanna atawa hanteu. a p. 22 : 23.

22 Geus kitoe, barangna onta-onta geus
 reres ngarinoem, toeloej eta djalma njo-
 kot hidji anting ĕmas, beuratna satĕ-
 ngah sekel, djeung sapasang geulang,
 pikeun pananganana, beuratna sapoe-
 23 loeh sekel ĕmas, 'bari mihatoer : Njai
 teh poetra saha? moegi maparin njaho
 ka kaoela. Koemaha di boemi toewang
 rama aja ĕnggon pikeun kaoela sarĕng
 24 batoer-batoer ngarĕrĕb? 'Ari wangsoela-
 nana ka dinja : ^a Koering teh anak Bĕ-
 toeĕl, anoe poetra Milka, anoe beunang
 25 Milka ngowokeun pikeun Nahor. 'Sa-
 oerna deui ka dinja : Boh djarami, boh
 parab, loba nakĕr di imah, samalah
 ĕnggon pikeun ngarĕrĕb ge aja pisan.
 26 'Broek eta djalma soedjoed ka Pange-
 27 ran, 'sarta oendjoekan kijeu : Sagala
 poedji ka Pangeran, Allah djoeragan
 simkoering Ibrahim, anoe hanteu nilar-
 keun kaāsihanana sarĕng kajaktosana-
 na ti djoeragan simkoering ; ari sim-
 koering teja koe Pangeran geus ditoe-
 joen dina djalan ka boemi saderek djoe-
 28 ragan. 'Bral landjang teh loempat ka
 29 boemi iboena, ngoeningakeun sagala
 pĕrkara noe tadi. a p. 22 : 23.

29 Ari Rabeka kagoengan saderek lalaki,
 djĕnĕnganana Laban. Bral Laban ka
 loewar, moeroe ka eta djalma, kana
 30 soemoer. 'Barang geus ningali anting,
 kitoe deui geulang dina panangan sa-
 derekna teja, sarta barang geus nga-
 reungeu tjarijos Rabeka saderekna, sa-
 oerna : Kijeu-kijeu kasaoeran eta djalma
 ka koering : seug Laban nejang eta djalma
 ; geuning keur nangtoeng di pĕlĕbah
 31 onta-onta, di sisi soemoer. 'Pok njaoer :
^a Eh noe dibĕrkahan koe Pangeran!
 mangga geura tjalik ; koe naon ngadĕg
 di loewar ? Kaoela geus nĕtĕbahan imah,
 32 kitoe deui ĕnggon baris onta. 'Tidinja
 eta djalma asoep ka boemi. Heug on-
 tana ditjoetjoelan, sarta merean ^b dja-

rami djeung parab ka onta-onta, kitoe
 deui tjai, pikeun ngoembah soekoe eta
 djalma djeung soekoe batoer-batoerna
 33 anoe ngiring. 'Teu lila eta djalma di-
 soegoehan dahareun. Dĕmi pioendjoek-
 na : Koering moal nĕda, ari tatjan ngoen-
 djoekkeun pihatoereun koering. Ari sa-
 oer Laban : Soemangga, saorkeun!

a p. 26 : 29. b p. 43 : 24.

34 Toeloej mihatoer kijeu : Koering teh
 35 abdi Ibrahim. 'Ari djoeragan koering ^a
 geus langkoeng-langkoeng nja dibĕrka-
 han koe Pangeran, moenggah djadi
 agoeng pisan ; dipaparin domba sarĕng
 sapi, perak sarĕng ĕmas, kitoe deui boe-
 dak lalaki-awewe, sarawoeh onta sarĕng
 36 kalde. 'Samalah Sarah, geureuha djoe-
 ragan, sanggeusna sĕpoeuh, ladjĕng ngo-
 wokeun hidji poetra pamĕgĕt bade ka
 djoeragan, sarĕng djoeragan masihkeun
 ka poetra saniskantĕn kagoenganana.
 37 'Geus kitoe djoeragan njoempahan ka
 koering, kijeu timbalanana : Maneh koe-
 doe nejang pidjodoĕun anak kami,
 tapi oelah ngalamar anak oerang Ka-
 naan, anoe koe kami ditjitjingan di tĕ-
 38 ngahna. 'ĕnjana maneh koedoe leum-
 pang ka bangsa rama kami, ka kaom
 diri kami, ngalamar pidjodoĕun anak
 39 kami. 'Pok koering oendjoekan ka djoe-
 ragan : Palangsijang eta istri teu kĕr-
 saeun toemoet ka simkoering. 'Dĕmi
 40 timbalanana ka koering : Pangeran anoe
 [koe] kami [dibakti,] ^b loemampah di
 pajoeneunana teja, tangtoe miwarang
 malaikatna njarĕngan ka maneh, sarta
 diloeloeskeun djalan maneh, soepaja ma-
 neh toeloes ngalamar pidjodoĕun anak
 kami ti kaom kami, ti bangsa rama
 41 kami. 'Kakara maneh bĕrĕsih ti soem-
 pah kami, lamoen maneh datang ka
 kaom kami, tapi koe eta hanteu dipa-
 parinkeun ka maneh ; nja didinja maneh
 42 pibĕrĕsiheun ti soempah kami. 'Geus ki-
 toe poĕ ijeu koering dongkap ka soe-
 moer ; pok koering oendjoekan : Noen
 Pangeran, Allah djoeragan simkoering
 Ibrahim ! moegi-moegi kĕrsa ngaloeloes-
 keun djalan simkoering, anoe koe sim-
 43 koering keur dilakonon. 'Tah, simkoe-
 ring nangtoeng di sisi ijeu soemoer tjai ;
 moegi-moegi diparĕngkeun, saha-saha
 landjang, anoe bade ka loewar ngala
 tjai, ladjĕng koe simkoering ditjatoeran

kijeu: Tjik, kaoela nĕda nginoem tjai
 44 saeutik tina kĕndi njai; 'seug njaoer ka
 simkoering: Mangga ngaleueut, malah
 koering rek nimbaan pikeun ontā bapa
 onkoh: moegi nja eta istri, anoe koe
 Pangeran dikĕrsakeun bade ka poetra
 45 djoeragan simkoering. 'Tatjan parantos
 koering oendjoekan sadjĕro hate, doe-
 madakan, Rabeka ka loewar, sarĕng
 moenggoe kĕndina; djoet loengsoer ka
 soemoer, bari ladjĕng nimba. Pok koe-
 ring mihatoer ka Rabeka: Tjik, kaoela
 46 nĕda nginoem! 'Enggal Rabeka nga-
 loengsoerkeun kĕndina tina taktak, bari
 njaoer kijeu: Mangga ngaleueut, malah
 koering rek nginoeman ka ontā bapa
 onkoh. Rot koering teh nginoem, ma-
 lah ontā ge koe andjeunna diinoeman.
 47 'Pok koering naros ka Rabeka, kijeu
 omong koering: Njai teh poetra saha?
 Saoerna: Anak Bĕtoeĕl, anoe poetra Na-
 hor, anoe beunang Milka ngowokeun
 pikeun Nahor. Seg koering nĕrapkeun
 anting ka pangamboengna, sarĕng geu-
 48 lang ka pananganana. 'Ladjĕng koering
 broek soedjoed ka Pangeran, sarĕng
 moedji soekoer ka Pangeran, Allah djoe-
 ragan koering Ibrahim, anoe geus noe-
 joen diri koering dina djalan anoe sa-
 jaktos, soepaja ngalamar poetra sade-
 rek djoeragan koering, bade pigarwaeun
 49 poetrana. 'Ari ajeuna, madak-madak
 arandjeun kĕrsa midamĕl kaasihān sa-
 rĕng kajaktosan ka djoeragan koering,
 moegi maparin njaho ka koering; sa-
 wangsoelna madak hanteu kĕrsa mah,
 moegi maparin njaho ka koering, seug
 koering sĕdja malik, arek ka katoehoe
 atanapi ka kentja. *a p. 13 : 2. b p. 17 : 1; 48 : 15.*
 50 Ngawalon Laban djeung Bĕtoeĕl, kijeu
 walonanana: Ijeu pĕrkara ka-loewarna
 ti Pangeran; kaoela mah teu kadoega
 ka sampejan ngomong goreng atawa
 51 hade. 'Tah, Rabeka aja di hareupeun
 sampejan; tjandak bae, toeloj mang-
 kat, sina djadi garwa poetra djoeragan
 sampejan, sakoemaha pangandika Pa-
 52 ngeran teja. 'Dĕmi geus kitoe, barang
 abdi Ibrahim ngadenge eta kasaoera-
 nana, brĕk njoeoeh kana taneuh, soe-
 djoed ka Pangeran. 'Toeloj abdi teh
 53 ngaloewarkeun barang sipat ĕmas-pe-
 rak reudjeung panganggo, dihatoerkeun
 ka Rabeka; kitoe deui ka saderekna

sarta ka iboena njanggakeun barang
 54 noe moelja-moelja. 'Tidinja pada dahar-
 nginoem, eta abdi reudjeung batoer-
 batoerna anoe ngiring teja; toeloj ma-
 reuting. Ari isoek-isoek haroedang, seug
 abdi teh mihatoer: Koering moegi di-
 djoeroeng wangsoel ka djoeragan koe-
 55 ring. 'Dĕmi saoe saderekna djeung iboe-
 na: Atoeh landjang teh sina tjitjing
 heula di kaoela sing rada lila, antara
 sapoeloeh peuting; mangke bae sam-
 56 pejan moelang. 'Pihatoerna ka darinja:
 Moegi oelah ngamangkekeun ka koe-
 ring, da Pangeran geus ngaloeloeskeun
 djalan koering; moegi koering didjoe-
 roeng lakoe, soepaja geura wangsoel
 57 ka djoeragan koering. 'Ari salaoerna:
 Geura oerang njĕloekan si landjang, oe-
 rang tanja karĕpna. 'Seug Rabeka di-
 saoe, bari toeloj dipariksa kijeu: Koe-
 maha njai daek leumpang, miloe djeung
 ijeu djalma? Wangsoelanana: Soemoe-
 59 hoen, daek pisan leumpang. 'Tidinja Ra-
 beka saderekna, djeung ^a pangasoehna,
 kitoe deui eta abdi Ibrahim djeung ba-
 toer-batoerna pada didjoeroeng lakoe;
 60 'sarta pada ngabĕrkahan ka Rabeka,
 kijeu salaoerna ka andjeunna: Eh doe-
 loer! moegi njai didjadikeun bareboe-
 reboe laksa, ^b sarta toeroenan njai sing
 kawaris lawang moesoeh-moesoehna.
 61 'Toeloj Rabeka dangdan, kitoe deui
 landjang-landjangna, tjat taroenggang
 kalde, bral mangkat, ngiring eta djal-
 ma; ari koe abdi teja Rabeka ditampa,
 bari toeloj moelang. *a p. 35 : 8. b p. 22 : 17*
 62 Ari Ishak anjar soemping ti lĕbah ^a
 soemoer Lahai-roi, sarta tjalikna di ta-
 63 nah kidoel teja. 'Geus kitoe Ishak ka
 loewar, sĕdja tapakoer di tĕgal, wantji
 rek boerit. Toeloj tjĕngkat sotjana, ret
 64 ningali, beh daratang ontā. 'Rabeka ki-
 toe keneh tjĕngkat sotjana, ningali Is-
 65 hak; ^b djoet loengsoer tina ontā. 'Toe-
 loj njaoer ka abdi teja: Saha eta djal-
 ma noe angkat di tĕgal, mapag ka
 oerang? Wangsoelan abdi teh: Nja eta
 djoeragan koering teja. Top Rabeka
 njandak tjoengna, bari seug ditjin-
 66 doeng. 'Toeloj abdi teh njarijoskeun
 ka Ishak sakabehna pĕrkara noe dilam-
 67 pahkeun koe manehna teja. 'Tidinja Ra-
 beka koe Ishak dilĕbĕtkeun ka himah
 Sarah iboena; geus kitoe Rabeka diti-

kah, djadi geureuha Ishak, sarta dipikaasih. Kakara Ishak kalipoeran sanggeus katilar koe iboena.

b Jos. 15: 18.

a p. 16: 14.

PASAL 25.

Tidinja Ibrahim kagoengan deui geureuha, djénenganana Kétoera. 'Nja eta ^a ngowokeun pikeun andjeunna Simran, Joksan, Médan, Midian, Jisbak djeung Soeah. 'Ari Joksan teja poepoetra Sēba djeung Dēdan; sarta poetra Dēdan teja nja eta oerang Asoer, oerang Lētoes djeung oerang Lēoem. 'Ari poetra Midian teja Epa, Eper, Hanok, Abida djeung Eldaa. Nja eta sakabeh poetra Kétoera. 'Ari koe Ibrahim ^b saniskara kagoenganana dipaparinkeun ka Ishak; ^c 'dēmi poetra-poetra parēkan Ibrahim mah koe Ibrahim dileler pasihan bae, sarta dipiwarang leumpang ngetan, nja ka tanah wetan, didjaoehkeun ti Ishak poetrana, meungpeung andjeunna hiroep keneh.

a 1 Bab. 1: 32. *b* p. 15: 4; 24: 36.

Sarta kijeu rejana taoen djoemēnēng Ibrahim, lilana andjeunna hiroep, saratoes taoen, poendjoel toedjoeh poeloh lima taoen. 'Geus kitoe Ibrahim dongkap ka poepoet njawa, toeloej poepoes, ^a keur bodas pisan nja ramboet, sēpoe, toer warēg nja oemoer; ^b dirijoengkeun ka bangsana. 'Tidinja andjeunna koe poetrana, nja eta koe Ishak djeung Ismail, dikoeerbkeun ka goeha Makpela, di kébon Epron poetra Sohar, oerang Het, anoe di hareupeun Mamre; 'nja eta kébon, ^c anoe kenging Ibrahim ngagaleuh ti oerang Het teja; di dinja dikoeerbkeun Ibrahim djeung Sarah geureuhana. 'Geus kitoe, sanggeus poepoes Ibrahim, Allah ngabėrkahan ka Ishak poetrana; ari tjalikna Ishak di lėbah ^d soemoer Lahai-roi teja.

a p. 15: 15; 35: 29.

b 2 Radja 22: 20. *c* p. 23; 49: 31. *d* 24: 62.

Ijeu teh toetoeran Ismail, poetra Ibrahim, anoe koe Hadjar, oerang Mėsir, eusi-imah Sarah, didjoeroekeun adjang Ibrahim teja. 'Nja ijeu ngaran poetra Ismail anoe lalaki, sangaran-sangaranna, noeroetkeun toetoeranana: ^a tjikal Ismail, nja eta Nėbajot; aja deui Kedar, Adbel djeung Mibsam; 'Misma, Doema, djeung Masa; 'Hadad, Tema, Jėtoer, Napis djeung Kedma. 'Nja eta sakabeh poetra

Ismail, sarta kitoe ngaran-ngaranna, masing-masing desa-desana djeung kampoeng-kampoengna, ^b doewa wėlas gėgėden, njangking sabangsa-bangsana. 'Sarta kijeu taoen hiroep Ismail, saratoes taoen, poendjoel tiloe poeloh toedjoeh taoen. Tidinja Ismail ^c dongkap ka poepoet njawa, toeloej maot, dirijoengkeun ka bangsana. 'Ari ėnggonna tjaritjing ti sėmėt ^d Hawila tėpi ka Soer, anoe di hareupeun Mėsir, tėroes tėpi ka tanah Asoer; ^e ngėnggonna ti hareupeun sakabeh saderek-saderekna.

a 1 Bab. 1: 29.

b p. 17: 20. *c* p. 25: 8. *d* p. 10: 7. *e* p. 16: 12.

Ijeu teh toetoeran Ishak poetra Ibrahim. Ibrahim poepoetra Ishak. 'Geus kitoe Ishak oemoerna opat poeloh taoen, keur mangsa nikah ka Rabeka poetra Bėtoeėl, anoe oerang Sam, ti tanah Mesopotami, saderek Laban, oerang Sam teja. 'Ari Ishak sok nėnėda ka Pangeran, mangnėdakeun geureuhana; ^a sabab eta teh gaboeg. Lila-lila koe Pangeran ditarima panėdana; toeloej Rabeka geureuhana bobot. 'Hidji waktoe poetrana papadoek-padoek di djėro kandoenganana. Pok Rabeka njaoer: Oepama kitoe mah, naha mana kijeu? Bral angkat, naros ka Pangeran. 'Ladjėng koe Pangeran diandikaan kijeu: Aja doewa bangsa di djėro beuteung maneh, doewa kaom mėngke papisah ti awak maneh; ^b ari kaom anoe hidji bakal kawasa ti kaom anoe hidji deui, sarta noe kolot bakal ngawoelaan ka noe ngora. 'Ana geus djėdjėg mangsana, dongkap ka ngowo, doemadakan kėmbar di djėro kandoenganana. 'Anoe ka loewar ti heula beureum, ^c saloewar awakna sapėrti haroedoem boeloe; seug didjėnėnganan Esaoe. 'Sanggeusna kitoe ka loewar rajina, ^d sarta pananganana njėkėl keuneung Esaoe; ^e seug didjėnėnganan Jakoeb. Mangsa diowokeunana oemoer Ishak geus dongkap ka gėnėp poeloh taoen.

a p. 16: 2. *b* p. 27: 29;

Mal. 1: 2; Roem 9: 10—12. *c* p. 27: 11. *d* Hos.

12: 4. *e* p. 27: 36; 32: 28.

Ari eta moerangkalih pada ngagėden; geus kitoe Esaoe djadi djalma bisa moro, djalma tėgal; dėmi Jakoeb djadi djalma satėmėnna, tjalikna nganggo himmah. 'Ari Ishak miasih ka Esaoe, sabab kasėdėpna beunang moro; dėmi Rabeka miasihna ka Jakoeb. 'Hidji mangsa Ja-

koeb aja kaolahan, beunang andjeunna ngolah. Kabéhéran Esaoe soemping ti 30 tégal, sarta tjape. 'Pok Esaoe misaoer ka Jakoeb: Tjik, akang bere njatoe eta noe beureum-beureum sawareh; karana akang tjape. Kitoe noe matak Esaoe^a 31 sok aja noe njéboet Edom. 'Ngawalon Jakoeb: Moedoe ngadjoewal ajeuna ka 32 koering^b hal katjikalán akang. 'Ari sa-oer Esaoe: Saénjana, akang^c eukeur leumpang kana maot; naon pigaweéu- 33 nana katjikalán teh ka akang? 'Saoer Jakoeb: Moedoe soempah ajeuna ka koering. Pek Esaoe soempah ka Jakoeb; djadi Esaoe ngadjoewal hal katjikalána- 34 na ka Jakoeb. 'Toeloej Jakoeb ka Esaoe ngahatoerkeun roti reudjeung kaolahan katjang teja. Seug Esaoe dahar-leueut, neut ngadég, toeloej angkat. Djadi^d Esaoe njoemahkeun hal katjikalán.

a p. 36:1, 19. *b* 5 Moesa 21:17. *c* Jês. 22:13.

d Ibr. 12:16, 17.

PASAL 26.

Geus kitoe dina tanah eta patjéklik, sedjen deui ti patjéklik^a anoe bareto, anoe keur djaman Ibrahim teja. Tidinja Ishak angkat ka Gërar teja,^b ka Abimelek, radja Pëlisti. 'Ladjëng Pangeran nembongan ka andjeunna, sarta nimbalan kijeu: Maneh oelah mijang ka Mësir; koedoe tjitjing dina tanah, anoe koe 2 kami rek ditimbalkeun ka maneh. 'Nja njemah dina tanah ijeu; sarta kami tangtoe njarëngan ka maneh, djeung ngabërkahan ka maneh; karana sakabeh tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka maneh djeung ka toeroenan maneh, sarta kami tangtoe nëtëpkeun^c soempah, anoe koe kami disoempahkeun ka 4 Ibrahim, bapa maneh teja. 'Djeung kami rek ngadjëngkarkeun toeroenan maneh, tjara bentang di langit; sarta sakabeh tanah ijeu koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Malah di djëro toeroenan maneh teh sakabehna bangsa di 5 boemi bakal pada kabërkahan. 'Pangkitoe teh^d sabab Ibrahim noeroet kana lahiran kami, sarta ngadjaga kana djagañ kami, nja eta timbalan kami, pikoekoeh kami reudjeung papakon kami. 6 'Toeloej Ishak tjalik di Gërar. *a* p. 12:10. *b* p. 20:2; Djab. 34:1. *c* p. 22:16. *d* p. 22:18. 7 Ari djalma ënggon eta naranjakeun

geureuhana. Diwalon koe andjeunna:^a Eta teh doeloer kaola; karana sijeuneun ngalahir, jen: Pamadjikan kaola, [manahna] bisi aing koe djalma ënggon ijeu dipaehan koe hal Rabeka; sabab 8 geulis pisan roepana. 'Dëmi mangsa andjeunna geus rada lila di dinja, hidji waktoe Abimelek, radja Pëlisti, nëmpo tina djandela; katingali, doemadakan, Ishak keur goegojon djeung Rabeka 9 geureuhana. 'Tidinja Abimelek ngaloe-loengsoer tjalik ka Ishak, sarta misaoer kijeu: Saestoena, istri teja geus tangtoe geureuha andjeun. Naha andjeun mana ngalahir, jen: Eta teh doeloer kaola? Ngawalon Ishak ka radja: Sabab pikir kaola: ^b Bisi aing dipaehan koe hal 10 pamadjikan. 'Saoer Abimelek: Naha andjeun midamël kitoe ka kaola sakabeh? Gampang oge djalma saorang ngëdëng djeung geureuha andjeun; ana kitoe mah andjeun ngadatangkeun kasalahan 11 ka kaola sakabeh. 'Toeloej Abimelek marentah ka sakabeh djalma-djalma, kijeu parentahna: Saha-saha noe njabak ka eta djalma atawa ka geureuhana, tangtoe dipaehan. *a* p. 12:13; 20:2. *b* p. 20:11. 12 Tidinja Ishak dina tanah eta njëbar; beubeunanganana dina sataoen harita^a saratoes takër, da andjeunna dibërkahan koe Pangeran. 'Ari eta djalma djadi agoeng, beuki lila beuki agoeng, datang 13 ka agoeng kaliwat-saking. 'Eta andjeunna kagoengan ingon-ingon domba, djeung ingon-ingon sapi, sarta reja pisan koering-koeringna, anoe matak oerang Pëlisti pada darëngki ka andjeunna. 15 'Ari sakabeh soemoer,^b anoe beunang ngarali badega-badega ramana, keur djaman Ibrahim ramana, seg koe oerang Pëlisti dioeroegan, disaeuran koe ta- 16 neuh. 'Djeung deui Abimelek misaoer ka Ishak: Andjeun geura mangkat ti kaola sakabeh; karana andjeun teh kawasa, ngabajahkeun katjida ka kaola sakabeh. *a* Loek. 8:8. *b* p. 21:25. 17 Bral Ishak angkat ti dinja, toeloej masang himah di lëgok Gërar, seug tjalik di dinja. 'Ari soemoer-soemoer tjai, anoe beunang ngarali keur djaman Ibrahim ramana, noe diaroeroegan koe oerang Pëlisti sanggeus poepoes Ibrahim teja, koe Ishak dikarali deui, sarta dingaranan deui sakoemaha di-

19 ngarananana koe ramana. 'Hidji mangsa badega Ishak keur ngarali di lëgok; seg di dinja manggih hidji soemoer tjai hiroep. 'Toeloej taroekang ngangon ti Gërar masejaän ka taroekang ngangon Ishak, pokna: Ijeu tjai anoe dewek. Anoe matak eta soemoer koe andjeunna dingaranan Esek; sabab eta pada tjerewed djeung andjeunna.

21 'Tidinja njarijeun hidji soemoer sedjen deui, heug djalma teja pada masejaän deui koe hal eta, anoe matak koe andjeunna dingaranan Sitna. 'Geus kitoe ngalih ti dinja, sarta ngadamël hidji soemoer sedjen deui; ari koe hal eta mah hanteu paseja; anoe matak koe andjeunna dingaranan Rëhobot, bari njaoer kijeu: Karana ajeuna Pangeran maparin kadjëmbaran ka oerang, tangtoe oerang baranahan dina tanah ijeu.

23 Geus kitoe andjeunna angkat ti dinja ka Berseba. 'Ladjëng Pangeran nembongan ka andjeunna dina peuting eta, sarta nimbalan kijeu: Ijeu kami Allah Ibrahim, bapa maneh; ^a eta maneh oelah sijeun-sijeun; karana kami noe njarëngan ka maneh, sarta tangtoe ngabërkahan ka maneh, djeung ngadjëngkarkeun toeroenan maneh, koe karana Ibrahim, abdi kami. 'Toeloej Ishak ngadamël hidji altar di dinja, ^b djeung njëboet padjënëngan Pangeran; sarta andjeunna masangkeun himahna di dinja, djeung badega Ishak njarijeun deui hidji soemoer di dinja. ^a p. 15 : 1. ^b p. 12 : 8.

25 Geus kitoe Abimelek tjalik ka andjeunna ti Gërar, njandak Ahoesat sobatna, djeung ^a Pikol, kapala baladna.

27 'Pok Ishak misaoer ka darinja: Koe naon andjeun noe matak saroemping ka kaeola? Mapan pada geuleuh ka kaeola, sarta kaeola koe andjeun dipiwarang oendoer ti diri andjeun. 'Ari salaoerna: Kaeola geus pada waspada pisan, jen Pangeran njarëngan ka andjeun, anoe matak kaeola aja pihatoer: Moegi aja soempah di antara oerang, di antara kaeola sadaja sarëng andjeun, sädja ngadamël përdjangdjian sarëng andjeun.

29 'Noe dipalar, andjeun teh ka kaeola sadaja oelah midamël anoe awon, sapërtos kaeola ge hanteu njabak ka andjeun, sarëng sapërtos kaeola ge woengkoel milampah kasaeän ka andjeun, sarawoeh

andjeun koe kaeola didjoeroeng angkat teh sarëng kasalamëtan. Nja andjeun ajeuna noe dibërkahan koe Pangeran.

30 'Toeloej Ishak hadjat ka tatamoe, seug dalahar-leueut. 'Ari isoek-isoek taranghi, prak silih-soempah; toeloej koe Ishak didjoeroeng moelih. Bral arangkat ti andjeunna djeung kasalamëtan. ^a p. 21 : 22.

32 Geus kitoe, dina poë eta keneh, djëboel badega Ishak, pada ngoeningakeun ka andjeunna hal përkara soemoer, beunangna ngali teja; ari pioendjoekna ka andjeunna: Simkoering mëndak tjai.

33 'Toeloej eta koe andjeunna dingaranan Siba. Kitoe noe matak ngaran eta nagara ^a Berseba, datang ka poë ajeuna. ^a p. 21 : 31.

34 Geus kitoe, oemoer Esaoe dongkap ka opat poeloeh taoen; ^a toeloej geureuhaän ka Joedit poetra Beri, anoe oerang Het, djeung ka Basmat poetra Elon, anoe oerang Het keneh. 'Ari eta doewanana ka Ishak djeung ka Rabeka ^b matak djaheut manah. ^a p. 4 : 19; 24 : 3; 36 : 2, 3. ^b p. 27 : 46.

PASAL 27.

Ari keur mangsa Ishak geus sëpoeuh, sarta sotjana ^a geus dongkap ka laemoer, hanteu tégës ningalina, hidji waktue andjeunna njaoer Esaoe, poetrana noe kolot; lahiranana ka dinja: Enoeng! Ari wangsoelanana: Noen, ijeu simkoering. 'Lahiran Ishak: Geuning, ama geus kolot, sarta ama hanteu njaho di poë ama pipaeheun. 'Ajeuna geura njokot parobot ënoeng, ^b wadah djamparing djeung gondewana, los ka loewar ka tégäl, pangmoroekun ama, sing aja beunangan. 'Seug ama pangnjijeunkeun kahakanan noe ngeunah, sakoemaha kabuuki ama, toeloej bawa ka ama, dek dahar; sangkan diri ama ngabërkahan ka ënoeng samemeh ama paeh.

^a p. 48 : 10. ^b p. 25 : 27.

5 Ari Rabeka ngareungeukeun, mangsa Ishak ngalahir ka Esaoe poetrana. 'Tidinja Esaoe angkat ka tégäl, sädja moro; anoe beunang rek disanggakeun. 'Pok Rabeka misaoer ka Jakoeb poetrana, kijeu saoerna: Saënjana, iboe ngadenge rama ënoeng bijeu ngalahir ka Esaoe, doeloer ënoeng, kijeu lahirna: 'Geura moro, beubeununganana bawa ka ama,

sarta ama pangnjijeunkeun kahakanan
 noe ngeunah; ama dek dahar, toeloej
 dek ngabèrkahan ka énoeng di pajoe-
 8 neun Pangeran, samemeh ama paeh. 'Ari
 ajeuna, énoeng! sing noeroet ka papatah
 iboe, ka sakoer anoe koe iboe rek di-
 9 parentahkeun ka énoeng. 'Geura los ka
 ingon-ingon, iboe pangnjokotkeun ti di-
 nja doewa siki anak émbe, noe araloes;
 koe iboe rek didjijeun kahakanan anoe
 ngeunah, pikeun rama énoeng, sakoe-
 10 maha kasédèpna. 'Toeloej koe énoeng
 eta koedoe disanggakeun ka rama
 énoeng, sina toewang, sangkana nga-
 bèrkahan ka énoeng samemeh rama poe-
 11 poes. 'Pioendjoek Jakoeb ka Rabeka iboe-
 na: Salèrsna, Esaoe, doeloer simkoe-
 ring, djalma boeloan, doepi simkoering
 12 mah djalma limit. 'Bisi simkoering koe
 ama dirampaän; ana kitoe mah sim-
 koering koe pangraos ama sapèrtos noe
 ngabobodo, djadi simkoering teh ka diri
 sorangan ngadatangkeun panjapa, moal
 13 ngadatangkeun bèrkah. 'Dèmi saoe
 iboena ka Jakoeb: Eta, énoeng! pèrkara
 panjapa koe iboe ditanggoeng. Sing noe-
 roet bae ka papatah iboe; geura djig,
 14 pangnjokotkeun! 'Bral Jakoeb angkat,
 pek ditjandak, bari disanggakeun ka
 iboena. Toeloej iboena ngadamël kada-
 haran noe ngeunah, sakoemaha kasédèp
 15 ramana. 'Geus kitoe Rabeka njandak
 papakean Esaoe, poetrana noe kolot,
 papakean noe leuwih aloes, anoe aja di
 andjeunna di djero boemi, pek dipa-
 kekeun ka Jakoeb, poetrana noe ngora;
 16 'sarta koelit anak émbe teja dipakekeun
 ka pananganana djeung ka noe limit
 17 dina tēnggèkna. 'Sok kadaharan noe
 ngeunah teja, sarta djeung roti beunang
 andjeunna ngadamël, koe andjeunna di-
 pasihkeun ka panangan Jakoeb poe-
 trana.
 18 Toeloej Jakoeb asoep ka ramana, sar-
 ta oendjoekan kijeu: Noen, ama! Nga-
 walon Ishak: Ijeu ama di dijeu; saha
 19 énoeng teh? 'Pioendjoek Jakoeb ka ra-
 mana: Simkoering teh Esaoe, tjikal
 ama; simkoering ngalampahkeun sa-
 koemaha lahiran ama ka simkoering
 teja; moegi geura tanghi, linggih, mang-
 ga toewang ijeu beunang simkoering
 moro, sangkan salira ama ngabèrkahan
 20 ka simkoering. 'Ngalahir Ishak ka poe-

trana: Naha, énoeng! mana gantjang
 teuing manggih? Wangsoelanana: Wi-
 reh koe Pangeran, Allah ama, ^a dipèn-
 21 dakkeun ka hareupeun simkoering. 'La-
 hiran Ishak ka Jakoeb: Isèr atoeh,
 énoeng! koe ama dek dirampaän, maneh
 22 énja anak ama Esaoe, atawa lain. 'Sèr
 Jakoeb ngadeukeutan Ishak ramana;
 toeloej dirampaän; ari lahiranana: So-
 rana sora Jakoeb, dèmi leungeunna mah
 23 leungeun Esaoe. 'Anoe matak teu was-
 paoseun, sabab pananganana sapèrti pa-
 nangan Esaoe saderekna, boeloan; ti-
 24 dinja dibèrkahan. 'Ngalahir Ishak: Na
 maneh énja anak ama Esaoe? Wang-
 soelanana: Soemoehoen, jaktos simkoe-
 25 ring. 'Lahiranana deui: Deukeutkeun ka
 ama, hajang dahar beunang énoeng mo-
 ro, soepaja diri ama ngabèrkahan ka
 énoeng. Pek dideukeutkeun ka andjeun-
 na, seug toewang, malah dihatoeranan
 anggoer, toeloej ngaleueut. ^a p. 24: 12.

26 Geus kitoe Jakoeb koe Ishak ramana
 dilahiran kijeu: Eh, énoeng! isèr atoeh,
 27 ama geura tjjoem. 'Sèr Jakoeb nga-
 deukeutan, bari njjoem ka andjeunna.
 Koe Ishak kaangseu baoning papake-
 anana, sarta toeloej dibèrkahan, kijeu
 lahirna: Saénjana, baoe énoeng sapèrti
 baoe taneuh, anoe geus dibèrkahan koe
 28 Pangeran. 'Moegi-moegi maneh koe Al-
 lah dipaparin ^a tji-iboen langit reudjeung
 kalintoehan boemi, masing loba gan-
 29 doem reudjeung anggoer. 'Bangsa-bangsa
 koedoe ngawoelaän ka maneh, sarta
 kaom-kaom koedoe njarèmbah ka ma-
 neh. ^b Sing djadi kawasa ka doeloer-
 doeloer maneh; sakabeh anak indoeng
 maneh koedoe njarèmbah ka maneh. ^c
 Saha-saha noe njapa ka maneh, sing
 disapa deui; djeung saha-saha noe nga-
 bèrkahan ka maneh, sing dibèrkahan
 deui. ^a p. 49: 25; 5 Moesa 33: 18, 28; Djak. 8: 12.
^b p. 25: 23. ^c p. 12: 3.

30 Geus kitoe, barang Ishak parantos ^a
 ngabèrkahan ka Jakoeb, kakara Jakoeb
 ka loewar ti pajoeun Ishak ramana,
 djéboel Esaoe saderekna poelang moro.
 31 'Seug eta ge ngadamël kadaharan noe
 ngeunah, toeloej disanggakeun ka ra-
 mana, bari oendjoekan ka ramana: Noen
 ama! moegi geura tanghi, mangga toe-
 wang ijeu beunang moro poetra ama
 teja, sangkan salira ama ngabèrkahan

32 ka simkoering. 'Pok Ishak ramana ngalahir ka dinja: Na maneh teh saha? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh poetra ama, tjikal ama, nja Esaoe teja.

33 'Ngagëbëg Ishak, kaget kalangkoenglangkoeng, angët katjida, bari ngalahir: Na saha atoe anoe bijeu boga beunang moro, dibawa ka ama? ari koe ama didahar sakabehna, samemeh ënoeng datang, sarta eta koe ama geus dibërkahan, malah-malah dibërkahanana teja

34 tangtoe tëtëp. 'Barang Esaoe^b ngareungeu pilahir ramana, gëro bae djëdjëritan liwat saking, mëlas-mëlis, angët katjida. Pok oendjoekan ka ramana: Èh ama! simkoering oge moegi bërkan.

35 'Lahiran Ishak: Doeloer ënoeng datang, make malsoe, geus njokot manten pibërkaheun ënoeng. 'Pioendjoek Esaoe: Paingan dingararan Jakoeb, da geus doewa kali ijeu ngadjoeligan ka simkoering. Bareto^c njokot katjikalan simkoering, bët ajeuna njokot pibërkaheun simkoering. Pioendjoekna deui: Naha ama hanteu ngahantjengkeun bërkaheun simkoering? 'Ngawalon Ishak, kijeu walonanana ka Esaoe: Saënjana, eta teh koe ama geus dikawasakeun ka ënoeng, sarta sakabeh doeloerna koe ama geus dibikeun ka dinja, sina djadi abdina, malah-malah koe ama geus dideudeul koe gandoem djeung anggoer; djadi ka maneh mah, ënoeng! atoeh

36 ama midamël koemaha? 'Ari pioendjoek Esaoe ka ramana: Naha ama ngan kagoengan bërkaheun hidji bae? Èh ama! simkoering oge moegi bërkan. Bari Esaoe nangis sëgrak-sëgroek. 'Ngawalon Ishak ramana, kijeu walonanana ka dinja: Saënjana, ^d piënggoneun maneh djaoeh tina kalintoehan boemi, sarta djaoeh tina

37 tji-iboen langit ti loehoer. 'Maneh pihioepeun koe lantaran pëdang maneh, ^e djeung bakal ngawoelaän ka doeloer maneh. ^f Dëmi mëngke, dimana maneh ngalantoer, seg maneh bakal ngaragragkeun pasanganana tina poendoek maneh.

^a Ibr. 11:20. ^b Ibr. 12:17. ^c p. 25:29-34. ^d p. 27:28. ^e p. 25:23; 4 Moesa 24:18. ^f 2 Radja 8:20; 2 Bab. 21:8.

41 Ari Esaoe teh giroekeun ka Jakoeb tina hal bërkaheun, noe koe ramana dianggo ngabërkahan ka dinja teja, sarta Esaoe njaoer sadjëro manahna: Geus deukeut ka mangsa prihatin katilar

ama, heug aing dek modaran ka si Jakoeb, doeloer aing. 'Aja noe ngoeningakeun ka Rabeka eta omongan Esaoe, poetrana noe kolot. Gantjang Rabeka miwarang, ngala Jakoeb, poetrana noe ngora; toeloer misaoer kijeu ka dinja: Masing njaho, Esaoe, doeloer maneh, aja pangarah ka maneh, sëdjana dek maehan

42 ka maneh. 'Ari ajeuna, ënoeng! masing noeroet ka papatah iboe; geura dangdan, koedoe kaboe ka Haran, ^a ka Laban, saderek iboe. 'Seug koedoe tjitjing di andjeunna sababaraha poë, datang ka

43 geus sirna panas-ati doeloer maneh. 'Ari geus datang ka lëmpër ambëk doeloer maneh ka maneh, sarta geus pohoëun ka noe koe maneh dilampahkeun ka dinja teja, geus tangtoe iboe miwarang, ngala maneh ti dinja. Pinahaoneun iboe kalapoeran koe maraneh doewaän dina poë sahidji?

^a p. 24:29.

46 Toeloer Rabeka mihatoer ka Ishak: ^a Koering geus bosën nja hiroep tina sabab anak oerang Het teja; oepami Jakoeb gadoeh bodjo ka anak oerang Het, anoe sapërtos eta, kaäsoep anak oerang tanah ijeu mah, pinahaoneun koering hiroep?

^a p. 26:34, 35.

PASAL 28.

Tidinja Jakoeb koe Ishak disaoer; geus kitoe dibërkahan, sarta dipiwarang, kijeu piwaranganana ka dinja: ^a Maneh poma oelah rek boga pamadjikan ka

2 anak oerang Kanaän. 'Geura dangdan, koedoe leumpang ka tanah Mesopotami, ka boemi Bëtoeël, ramana iboe maneh, sarta koedoe ngalamar pipamadjikaneun ti dinja, salah-sahidji poetra Laban,

3 anoe saderek iboe maneh teja. 'Ari Allah anoe moerba-wisesa moegi-moegi ngabërkahan ka maneh, sarta maneh moegi didjadikeun baranahan reudjeung didjëngkarkeun; eta maneh sing djadi pa-

4 koempoelan bangsa-bangsa. 'Toer Allah moegi-moegi ka maneh maparin ^b bërkaheun Ibrahim teja, nja ka diri maneh sarta ka toeroenan maneh barëng djeung maneh, soepaja maneh kawaris ^c tanah pangoembaraän maneh, anoe koe Allah dipasihkeun ka Ibrahim teja. 'Eta kitoe

5 Jakoeb koe Ishak dipiwarang leumpang. Bral Jakoeb angkat ka Mesopotami, ka Laban poetra Bëtoeël, oerang Sam, sa-

derek Rabeka, anoe iboe Jakoeb djeung Esaoe teja.

a p. 24: 3; Hos. 12: 13.

b p. 26: 3—5. c p. 17: 8.

- 6 Barang geus katangen koe Esaoe, jen Jakoeb koe Ishak dibêrkahan, sarta dipiwarang leumpang ka Mesopotami, ngalamar pipamadjikaneun ti dinja, basana dibêrkahan miwarang ka Jakoeb, kijeu piwaranganana: Maneh poma oelah boga pamadjikan ka anak oerang Kanaän; 7 'sarta Jakoeb anoet ka ramana djeung ka iboena, énggeus mangkat ka Mesopotami; 'djeung katangen koe Esaoe, jen anak oerang Kanaän koe pangraos Ishak 8 ramana garoreng: 'toeloej Esaoe mangkat ka Ismail, seug geureuhaän ka Mahalat poetra Ismail, anoe poetra Ibrahim, ^a saderek Nêbajot, ^b ditambahkeun ka geureuhana noe doewa teja.

a p. 25: 13; 36: 3. b p. 26: 34.

- 10 Mangsa Jakoeb geus ka loewar ti Berseba, toeloej angkat ngadjoegdjoeg ka 11 Haran. 'Djog dongkap kana hidji énggon, seug ngarêrêb di dinja, sabab panonpoë geus soeroep; pek njandak hidji batoe tina énggon eta, diteundeun dina sirahleunana, toeloej ebog, sare di énggon 12 eta. 'Geus kitoe ngimpi; doemadakan, aja hidji taradje, nangtoeng dina boemi, ari tjongona nêpi ka langit; sarta, doemadakan, ^a para malaikat Allah oeng-gah-toeroen dina eta. 'Doemadakan, 13 Pangeran keur ngadêg dina loehoereun taradje, sarta nimbalan kijeu: Ijeu kami Pangeran, Allah Ibrahim, anoeaki maneh, sarta Allah Ishak; ijeu tanah, noe keur dikédengan koe maneh, koe kami rek dipaparinkeun ka maneh djeung ka toeroenan maneh. 'Djeung deui ^b toeroenan maneh pidjadieun saperti keusik noe di 14 boemi, nja maneh teh mêngke bëntjar ngoelon, ngetan, ngaler, ngidoel; malah di djêro maneh sarta di djêro toeroenan maneh sakabehna bangsa di boemi 15 bakal pada kabêrkahan. 'Djeung deui, masing njaho, kami teh njaréngan ka maneh; tangtoe kami ngaraksa ka maneh, ka mana bae maneh nja pileumpangeun, sarta maneh koe kami mêngke dipoelangkeun deui ka tanah ijeu; karana maneh koe kami moal diti-lar, tangtoe datang ka diboektikeun sa-koer anoe koe kami geus diandikakeun ka maneh.

a Joh. 1: 52. b p. 22: 18.

- 16 Ana Jakoeb lilir tina sarena, pok nja-oer: Saestoena, Pangeran linggih di énggon ijeu, ari koe aing hanteu kanjahoan. 17 'Sarta Jakoeb sijeuneun, saोजना: Ijeu énggon matak sijeun katjida! Di dijeu moal lijan ti gëdong Allah, sarta di dijeu 18 lawang sawarga. 'Ari geus braj isoek, Jakoeb tanghi, top njandak batoe noe diteundeun dina sirahleunana teja, ^a ditangtoengkeun didamël toetoenggoel, bari dikoetjoeran minjak di loehoerna. 19 'Toeloej eta énggon koe Jakoeb dingaranan Bet-El; ari tadina ngaran eta na-gara Loes. 'Djeung deui Jakoeb ka loewar nadar, kijeu panadarna: Manawi Allah njaréngan ka simkoering, kalijan ngaraksa ka simkoering dina ijeu djalan anoe koe simkoering keur dilakonan, sarawoeh ka simkoering maparin pangan baris tédæun saréng sandang baris pa-keun, 'toer simkoering dipoelangkeun 21 deui ka imah poen bapa kalawan kasalamétan: geus kitoe Pangeran bade Allah simkoering, 'saréng ijeu batoe, noe 22 koe simkoering geus ditangtoengkeun didjijeun toetoenggoel teh, ^b bade gëdong Allah; malah ti saniskantën, anoe koe andjeun dipasihkeun ka simkoering, tinangtos simkoering njanggakeun ^c sapperpoelohna ka andjeun.

a p. 31: 45.

b p. 35: 6, 7. c p. 14: 20.

PASAL 29.

- Tidinja Jakoeb djoeng deui lakoena, kēbat angkatna ka tanah oerang wetan. 2 'Hidji waktoe ningali, beh hidji soemoer di tégal; sarta doemadakan, di dinja aja tiloe goendoekan domba, keur ngabarak deukeut soemoer; karana sakabeh goendoekan diinoemanana nja tina eta soemoer; sarta ari batoe toetoepe lijang soemoer teh gëde. 'Sakabeh goendoekan sok dikoempoelekeun ka dinja, seg djalmana ngadjoengkatkeun eta batoe tina lijang soemoer, bari toeloej pada nginoeman dombana; geus kitoe batoena diteundeun deui dina lijang soemoer, dina 4 énggonna. 'Pok Jakoeb misaoer ka taroekang ngangon: Eh doeloer-doeloer! maraneh oerang mana? Wangsoelanana: Soemoehoen, ^a koering oerang Haran. 5 'Saoer Jakoeb ka darinja: Koemaha maraneh wawoeh ka ^b Laban poetra Nahor? Wangsoelanana: Soemoehoen, têrang.

6 'Saoerna deui ka darinja: Koemaha, Laban teh salamët? Wangsoelanana: Bêrkah, salamët; toeh geuning, nji Rahel poetrana keur ka dijeu, ngagiringkeun
7 domba. 'Njaoer deui Jakoeb: Tah, beurang keneh pisan, tatjan meudjehna ngoempoelkeun ingon-ingon; geura ngarinoeman domba, seg leumpang, arangan deui! 'Wangsoelanana: Koering teu kadoega, ari sakabeh goendoe kan tatjan dikempoelkeun mah; geus kitoe tjan ngadjoengkatkeun batoe tina lijang soemoer, kakara koering ngarinoeman domba.

a p. 11: 31. b p. 24: 24, 29.

9 Sabot Jakoeb keur sasaoeran keneh djeung eta djalma, soemping Rahel, ngagiringkeun domba ramana; wantoening
10 Rahel teh toekang ngangon. 'Geus kitoe, mangsa Jakoeb ningali Rahel, poeta Laban, anoe saderek iboena, sarta ningali domba Laban, saderek iboena, a seug Jakoeb ngadeukeutan, ngadjoengkatkeun eta batoe tina lijang soemoer, bari toeloej nginoeman domba Laban,
11 saderek iboena. 'Sarta Jakoeb njijoem ka Rahel, bari nangis sêgrak-sêgroek.
12 'Toeloej Jakoeb mopojan ka Rahel, jen pernah alo ka ramana, sarta jen poeta Rabeka. Bral Rahel loempat, ngoeninga
13 ka ramana. 'Geus kitoe, barang Laban meunang bedja pèrkara Jakoeb, poeta saderekna, goera-giroe Laban mapagkeun; gabroeg ngarangkoel, sarta ditji joeman, bari seug ditjandak ka boemina. Toeloej Jakoeb njarijoskeun ka Laban
14 sadajana pèrkara noe tadi teja. 'Pok Laban misaoer ka Jakoeb: Poegoeh agoes teh djeung mamang^b toenggal satoelang sadaging. Tidinja Jakoeb tjalik di andjeunna meunang saboelan.

a 2 Moesa 2: 17.
b Hak. 9: 2; 2 Sam. 5: 1.

15 Geus kitoe Laban misaoer ka Jakoeb: Koemaha agoes teh, pedah koelawarga mamang, rek ngawoela ka mamang teu dibajar? Tjik, bedjakeun ka mamang, naon piboeroehaneun agoes? 'Dëmi Laban kagoengan doewa poeta awewe; djénengan lantjeukna Lea, ari djénengan
17 rajina Rahel. 'Ari Lea belek sotjana, dëmi Rahel mah aloes dëdëg, geulis roepa. 'Ari Jakoeb asiheun ka Rahel; seug ngawangsoel kijeu: Koering sanggëm ngawoela ka mamang toedjoeh taoen lamina, soepaja dipasihan Rahel, poeta

19 mamang anoe anom. 'Saoer Laban: Mënding dibere ka agoes ti batan dibikeun ka djalma sedjen; sing tètëp bae di mamang.

20 Tidinja Jakoeb^a ngawoela toedjoeh taoen lilana, malar dibere Rahel; ari koe pangrasa Jakoeb mah itoeng poë-poë
21 bae, bawaning koe asih ka Rahel. 'Geus kitoe Jakoeb mihatoer ka Laban: Moegi paparin pibodjoëun koering; karantën geus djëdjëg mangsana, hajang mandjingan
22 ka dinja. 'Heug Laban ngoempoelkeun sakabeh djalma énggon eta, toeloej hadjat. 'Ari geus peuting, seg Laban njandak Lea poetrana, dianteurkeun ka Jakoeb; toeloej koe Jakoeb dilëbëtan. 'Sarta Lea poetrana koe Laban dipaparin Silpa,
24 eusi-imahna, baris eusi-imah Lea. 'Dëmi geus kitoe, wantji isoek, sihareng teh Lea. Toeloej Jakoeb mihatoer ka Laban: Naha ama midamël kitoe ka koering? Koering pangawoela teh ka ama, lain malar dipaparin Rahel?
26 mana ngabobodo ka koering? 'Saoer Laban: Hanteu kalampah di énggon ijeu, ngawinkeun boengsoena memeh tjikalna. 'Djëdjëgan heula^c minggoe anoe ijeu, heug itoe ge éngke dibere ka agoes, majar pangawoela noe koe agoes koedoe dipigawe deui ka mamang, pililaeunana
28 toedjoeh taoen deui. 'Seg Jakoeb ngalampahkeun kitoe, ngadjëdjëgan minggoe anoe eta; toeloej koe Laban dileler Rahel poetrana, djadi geureuhana. 'Sarta Rahel poetrana koe Laban dipaparin Bilha,
30 eusi-imahna, baris eusi-imah Rahel. 'Tidinja Jakoeb^d ngalëbëtan ka Rahel ongkoh; malah-malah miasih ka Rahel ti batan ka Lea. Toeloej ngawoela deui ka Laban, toedjoeh taoen deui lilana.

a Hos. 12: 13. b p. 27: 12. c Hak. 14: 12, 17.
d 3 Moesa 18: 18.

31 Ana katingali koe Pangeran, jen Lea teh dipikageuleuh, Pangeran moekakeun pianakanana; dëmi Rahel mah gaboeg.
32 'Seug Lea njiram, toeloej ngowokeun hidji poeta lalaki, sarta dingaranan Roebin; karena saoerna: Sabab Pangeran ningali di kabalangsakan aing, noe matak ajeuna salaki tangtoe mikaasih
33 ka aing. 'Tidinja bobot deui, toeloej ngowokeun deui hidji poeta lalaki, sarta kijeu saoerna: Sabab Pangeran ngadangoe, jen aing dipikageuleuh, noe matak

maparin ijeu ongkoh. Seg koe Lea dinga-
 34 ranan Simon. 'Tidinja bobot deui, toe-
 loej ngowokeun deui hidji poetra lalaki,
 sarta kijeu saorna: Ajeuna, sakali ijeu,
 salaki aing tangtoe lajeut ka aing, sabab
 aing ngadjoeroekeun pikeun andjeunna
 35 tiloe anak lalaki; tina hal kitoe dinga-
 ranan Lewi. 'Tidinja bobot deui, toeloj
 ngowokeun deui hidji poetra lalaki, sarta
 kijeu saorna: Sakali ijeu dek moedji ka
 Pangeran; tina hal kitoe dingaranan
 Joeda. ^a Geus kitoe ngarandëg ngowona.

^a p. 30 : 9, 17.

PASAL 30.

Ari Rahel geus tërängeun, jen andjeun-
 na hanteu poetraän pikeun Jakoeb,
 toeloj Rahel dëngki ka saderekna, sarta
 mihatoer ka Jakoeb kijeu: Koedoe ma-
 parin anak ka koering; oepami hanteu
 2 mah, tinangtos koering paeh! 'Seg Ja-
 koeb djadi bëndoe ka Rahel, bari mi-
 saor: ^a Naha akang teh gaganti Allah,
 anoe mëgatan boewah beuteung ti njai?
 3 'Pihatoer Rahel: Geuning aja Bilha, ba-
 dega koering; soemangga andjeun nga-
 lëbëtan ka dinja, sina ngadjoeroe dina
 toeoer koering; ^b sangkan koering ge
 4 diadëgkeun ti lantaran eta. 'Heg eta Bil-
 ha eusi-imahna koe Rahel disangga-
 keun ka Jakoeb, sina dianggo garwa;
 5 toeloj Jakoeb ngalëbëtan ka dinja. 'Seug
 Bilha teh njiram, toeloj ngadjoeroe-
 keun hidji poetra lalaki pikeun Jakoeb.
 6 'Pok Rahel misaor: Allah ngabënëran
 ka aing, malah-malah geus ngamakboel
 ka panëda aing, boektina aing dipaparin
 anak lalaki; tina hal kitoe koe Rahel di-
 7 ngaranan Dan. 'Tidinja Bilha, eusi-imah
 Rahel, reuneuh deui, toeloj ngadjoe-
 roekeun adjang Jakoeb poetra lalaki
 8 noe kadoewa. 'Pok Rahel misaor: Aing
 mantas taroeng djeung doeloer, taroe-
 nging Allah, malah aing anoe meunang;
 anoe matak koe Rahel dingaranan Nap-
 tali. ^a 2 Radja 5 : 7. ^b p. 16 : 2.
 9 Ari Lea geus tërängeun, jen ^a andjeun-
 na ngarandëg ngowona, toeloj njandak
 Silpa, eusi-imahna teja, disanggakeun ka
 10 Jakoeb, sina dianggo garwa. 'Tidinja
 Silpa, eusi-imah Lea, ngadjoeroekeun
 11 adjang Jakoeb hidji poetra lalaki. 'Pok
 Lea misaor: Mawa oentoeng! Noe ma-
 12 tak koe Lea dingaranan Gad. 'Tidinja
 Silpa, eusi-imah Lea, ngadjoeroekeun

adjang Jakoeb poetra lalaki noe kadoe-
 13 wa. 'Pok Lea misaor: Mawa bagdja ka
 aing; karana sakabeh awewe ka aing
 tangtoe njarëboet bagdja. Noe matak
 koe Lea dingaranan Aser. ^a p. 29 : 35.

14 Hidji waktue, keur oesoem diboewat
 tarigoe, Roebin leumpang, seug di këbon
 manggih boewah asihan; toeloj disang-
 gakeun ka Lea iboena. Pok Rahel mi-
 saor ka Lea: Tjing, eta boewah asihan
 timoe poetra atjeuk koe koering ditëda
 15 sawareh. 'Walonanana ka Rahel: Na-
 ha hanteu tjoekoep adi njokot salaki
 atjeuk, wët hajang njokot deui boewah
 asihan timoe anak atjeuk? Ari saor Ra-
 hel: Koe sabab eta peuting ëngke an-
 djeunna pikoelëmeun sarëng atjeuk, na-
 oer boewah asihan timoe poetra atjeuk.

16 'Barang Jakoeb soemping ti tëgal, wantji
 boerit, djol Lea ka loewar mapagkeun,
 bari mihatoer: Akang këdah linggih ka
 koering, karantën akang kenging koe-
 ring njewa koe boewah asihan timoe
 anak koering. 'Toeloj Jakoeb peuting
 17 eta koelëm djeung Lea. 'Ari Allah nga-
 makboel ka Lea; seug njiram, toeloj
 ngowokeun pikeun Jakoeb poetra lalaki
 18 noe kalima. 'Pok Lea misaor: Allah geus
 maparin gandjaran ka aing, tina sabab
 aing njanggakeun eusi-imah aing ka sa-
 laki. Noe matak koe Lea dingaranan
 19 Isaskar. 'Tidinja Lea bobot deui, toeloj
 ngowokeun pikeun Jakoeb poetra lalaki
 20 noe kagënëp. 'Pok Lea misaor: Allah
 ka aing geus maparin kanoegrahan noe
 leuwih aloes; sakali ijeu salaki tangtoe
 tëtëp linggihna di aing, sabab aing geus
 ngadjoeroekeun pikeun andjeunna gënëp
 anak lalaki. Noe matak koe Lea dinga-
 21 ranan Sëboeloen. 'Sanggeusna ti dinja
 Lea ngowokeun hidji poetra awewe, sar-
 ta dingaranan Dina.

22 Ari Allah ka Rahel oge ^a emoeteun,
 sarta koe Allah dimakboel, boektina
 23 moekakeun pianakanana. 'Tidinja Rahel
 njiram, toeloj ngowokeun hidji poetra
 lalaki, sarta njaoer kijeu: ^b Allah geus
 24 ngaleungitkeun kahinaän aing. 'Noe ma-
 tak koe Rahel dingaranan Joesoep, bari
 njaoer kijeu: ^c Pangeran moegi ka aing
 ngawoewoehan hidji deui anak lalaki!

^a 1 Sam. 1 : 19. ^b Jës. 4 : 1. Loek. 1 : 25. ^c p. 35 : 16.

25 Geus kitoe, samantas Rahel ngowo-
 keun Joesoep teja, pok Jakoeb miha-

toer ka Laban: Moegi koering didjoe-
 roeng leumpang, sêdja wangsoel ka êng-
 26 gon koering, ka tanah koering. 'Moegi
 maparin poen bodjo sarêng poen anak,
 beunang koering ngawoela ka salira
 ama, sêdja wangsoel; karantên^a ama
 langkoeng oeninga dina pangawoela
 koering, anoe koe koering dilampahkeun
 27 ka salira ama. 'Ngawalon Laban ka
 andjeunna: Moegi ama manggih wêlas
 dina panon agoes; koe ama geus ka-
 rasa, panglibêrkahan ama koe Pange-
 28 ran, nja koe karana agoes. 'Njaoer deui
 Laban: Tjik, sêboetkeun ka ama piboe-
 roehaneun agoes; koe ama tangtoe di-
 29 bere. 'Wangsoelanana ka Laban: Ama
 langkoeng oeninga dina pêtana panga-
 woela koering ka ama, sarêng dina dja-
 30 dina ingon-ingon ama di koering. 'Ka-
 rantên saeutik bae kagoengan ama me-
 meh aja koering, doepi ajeuna geus
 djêngkar, moenggah loba pisan; estoe
 Pangeran ngabêrkahan ka ama dilan-
 tarankeun ka tapak soekoe koering. Ari
 ajeuna, iraha koering bakal digawe pi-
 31 keun anak-bodjo koering ongkoh? 'Ari
 sauer Laban: Ama pimereëun naon ka
 agoes? Wangsoelan Jakoeb: Montong
 maparin naon-naon ka koering. Madak
 kërsa midamêl ka koering pèrkawis ijeu
 mah, koering sanggêm ngangon deui
 32 êmbe-domba ama, tinangtos didjaga
 deui. 'Koering poë ijeu sêdja dek ngi-
 dèran sadajana êmbe-domba ama, nging-
 karkeun ti dinja oenggal-oenggal siki
 anoe toetoel sarêng noe bêlang, sara-
 woeh oenggal-oenggal siki anoe hideung
 dina domba; kitoe deui anoe bêlang sa-
 33 rêng noe toetoel dina êmbe; nja eta
 piboeroehaneun koering. 'Ari kabèneran
 koering pidjadieun saksi koering dina
 mangsa pika-hareupeun; satijap-tijap
 ama soemping, ngariksa boeroehan koe-
 ring di pajoeneun ama: mana-mana noe
 hanteu toetoel sarêng noe hanteu bêlang
 dina êmbe, sarawoeh anoe hanteu hi-
 deung dina domba, nja eta pangajana
 di koering sêbatkeun beunang maling.
 34 'Ngawalon Laban: Hade, sakoemaha
 35 kasaoeran agoes bae. 'Dina poë harita
 keneh andjeunna ngingkarkeun sakoer
 badot anoe kéndit djeung noe bêlang,
 sarta sakabeh êmbe anoe toetoel djeung
 noe bêlang, sakoer noe aja bodas, sarta

sakoer noe hideung dina domba; toeloj
 diselehkeun ka leungeun poetra-poetra-
 36 na. 'Sarta ngadamêl heuleut, lalakon
 tiloe poë, di antara andjeunna djeung
 Jakoeb. Ari Jakoeb ngangon êmbe-dom-
 ba Laban anoe kari. a p. 31: 41.

37 Tidinja Jakoeb njandak dahan ki mē-
 njan, ki djarak djeung ki tjaringin, dahan
 ngalora; seug dipësek, dipontrangkeun
 bodas, sina tembong anoe bodas dina
 38 dahan teja. 'Toeloj eta dahan, beunang
 andjeunna mēsek, koe Jakoeb diteun-
 deun dina djolang-djolang, dina paranti
 nginoem tjai, ênggon êmbe-domba ba-
 koe daratangna nginoem, nja di hareu-
 peun êmbe-domba. Ana daratang hajang
 39 nginoem, sok pada arewean. 'Djadi êm-
 be-domba teh rareuneuh eukeur njang-
 hareupan dahan-dahan teja. Geus kitoe
 êmbe-domba pada aranakan anoe kēn-
 40 dit, anoe toetoel sarta noe bêlang. 'Ari
 eta anak-anakna koe Jakoeb dipisah-
 keun. Toeloj êmbe-domba teh koe an-
 djeunna disina njalanhareup ka noe
 kéndit, djeung ka sakoer noe hideung
 dina êmbe-domba Laban. Djadi eta koe
 andjeunna didamêl goendoekan misah
 keur andjeunna, hanteu ditjampoerkeun
 41 kana êmbe-domba Laban. 'Geus kitoe,
 satijap-tijap êmbe-domba noe barêdas
 dek ewean, Jakoeb neundeun dahan-
 dahan anoe kitoe di hareupeun panon
 êmbe-domba teja, dina djolang-djolang,
 sina arewean njalnhareup kana dahan
 42 teja. 'Dēmi satijap-tijap êmbe-domba ha-
 lengker mah, hanteu diteundeun; anoe
 matak Laban meunang noe halengker,
 ari Jakoeb mah meunang noe barêdas.
 43 'Djadi eta djalma datang ka djēmbar
 liwat saking, moenggah loba nakēr nja
 kagoengan êmbe-domba djeung boedjang
 awewe-lalaki, kitoe deui onta reudjéung
 kalde.

PASAL 31.

Geus kitoe Jakoeb ngareungeu kasa-
 oeran poetra-poetra Laban noe lalaki,
 kijeu saorna: Jakoeb geus njokot sa-
 niskara kagoengan rama oerang, sarta
 pangnjijeunna sakabeh kamoeljaän noe
 sakitoe teh nja ti kagoengan rama oe-
 2 rang. 'Djeung Jakoeb ningali pasēmon
 Laban, sihareng eta teh ka andjeunna
 3 geus teu tjara kamari-mangkoekna. 'La-

djéng Pangeran nimbalan ka Jakoeb: Geura moelang ka tanah bapa-aki maneh, nja ka tanah asal maneh teja; ^a ari kami tangtoe njaréngan ka maneh. ^a p. 28: 15, 21.

4 Tidinja Jakoeb miwarang njaoer Rahel djeung Lea ka tégal, ka émbe-domba andjeunna. 'Sasoempingna pada dilahirran kijeu: Akang énggeus nendjo pasémon rama njai, eta ka diri akang geus teu tjara kamari-mangkoekna; démi ^a Allah rama akang hanteu pětot njaréngan ka diri akang. 'Ari njai teh pada njaho, jen akang geus sakoewat-koewat nja ngawoela ka rama njai; 'balikanaan rama njai mah ngagélo bae ka akang, wani boeroehan akang diganti-ganti tēpi ka sapoeloeh kali; ngan koe Allah hanteu diidinan migawe goreng ka akang. 8 'Saoepama misaoer kijeu: Noe taroetoel piboeroehaneun maneh, heug sakabeh émbe-domba anakan noe taroetoel; djeung saopama kijeu saorna: Noe karéndit piboeroehaneun maneh, heug sakabeh émbe-domba anakan noe karéndit. 'Djadi Allah ngarēboet ingon-ingon rama njai, sok dipaparinkeun ka akang. 10 'Geus kitoe, basa émbe-domba keur arewean, seg akang tjéngkat panon, toeloej nendjo dina impian, doemadakan, émbe-domba lalaki, noe naroempakan émbe-domba awewe, aja noe kéndit, aja noe toetoel, djeung aja noe bélang. 'Tidinja ^b Malaikat Allah nimbalan ka akang dina impian kijeu: Jakoeb! Diwangsoel koe akang: Noen, ijeu simkoering! 'Timbalanana deui: Maneh geura tjéngkat panon, tendjokeun! sakabeh émbe-domba lalaki, anoe naroempakan émbe-domba awewe, aja noe kéndit, aja noe toetoel, djeung aja noe bélang; karena kami geus ningali saniskara noe koe Laban dilampahkeun ka maneh. 'Ijeu kami Allah Bet-El, ^c énggon maneh ngaminjakan toetoenggoel, énggon maneh ka loewar nadar ka kami teja. Ajeuna maneh geura dangdan, koedoe boedal ti tanah ijeu, moelang ka tanah asal maneh. ^a p. 26: 24.

^b p. 22: 11. ^c p. 28: 18.

14 Ngawangsoel Rahel djeung Lea, kijeu wangsoelanana ka Jakoeb: ^a Koering geus moal garadoeh doeoeman atanapi milik di boemi rama koering. 'Naha koering teh koe rama lain diangkēn sapértos djalma bangsa lijan? ^b Karantēn

koering koe rama teh didjoewal, malah-malah ladangna didahar koe andjeunna pribadi bae. 'Sajaktosna, saniskantēn arta-banda, noe koe Allah dirēboet ti rama koering teja, estoe anoe koering saréng anoe poen anak. Ari ajeuna, sadajana noe koe Allah ditimbalkēun ka akang teja, soemangga lampahkeun.

^a 1 Radja 12: 16. ^b p. 29: 18, 27.

17 Tidinja Jakoeb dangdan, sarta ngamomotkeun poetra-garwana kana ontanta. 'Djoeng angkat, njandak sakabeh ingon-ingonna djeung sakabeh radjakajana, noe beunang andjeunna, ingon-ingon kagoenganana, noe beunang andjeunna di Mesopotami; sēdja moelih ka Ishak ramana, ka tanah Kanaän teja. 19 'Harita Laban keur sēpi, ^a angkat ngaogentingan dombana. Ari Rahel ^b maling tapekong anoe ramana. 'Démi Jakoeb maling diri ti manah Laban, oerang Sam teja, pedah taja noe ngoeninga ka dinja jen andjeunna minggat. 'Bral andjeunna minggat, njandak sakabeh kagoenganana. Geus djoeng angkat, toeloej meuntas bangawan teja, sarta ngadjoegdjoeg ka pigoenoengan Gilad. ^a 1 Sam. 25: 2.

^b p. 35: 2, 4; Hak. 17: 5.

22 Ari dina poē noe katiloe aja noe ngoeninga ka Laban, jen Jakoeb minggat. 23 'Gantjang Laban njandak koelawargana, bral ngoedag, njoesoel ka Jakoeb, lalakon toedjoeh peuting; kaboeroe di 24 pigoenoengan Gilad. 'Démi Allah njoempingan ka Laban, oerang Sam, dina impian ti peuting, sarta nimbalan ka dinja kijeu: Masing hade-hade, maneh ka Jakoeb oelah rek ngomong, boh hade, boh 25 goreng. 'Tidinja Jakoeb koe Laban kasoesoel. Ari Jakoeb geus njēblokkeun himahna di pigoenoengan; Laban djeung koelawargana kitoe keneh njēblokkeun 26 himah di pigoenoengan Gilad. 'Toeloej Laban misaoer ka Jakoeb: Naha agoes milampah kitoe, maling diri ti hate ama, djeung mawa anak ama, sapérti noe mawa djarahan, beunang koe pēdang? 27 'Koe naon minggat soesoeloempoetan, djeung maling diri ti ama, sarta teu bebedja heula ka ama? Tangtoe koe ama didjadjapkeun, make karamean, make poepoedjian, make tērēbang djeung 28 make katjapi. 'Ari ama teh koe agoes teu dibere njijoem-njijoem atjan ka intjoe

sarta ka anak. Ajeuna agoes geus mi-
 29 lampah anoe teu poegoeh. 'Leungeun
 ama kawasa migawe goreng ka agoes,
 tatapi Allah rama agoes peuting tadi
 nimbalan ka ama, kijeu timbalanana:
 Masing hade-hade, maneh ka Jakoeb
 oelah rek ngomong, boh hade, boh go-
 30 reng. 'Ari ajeuna, pangleumpang agoes
 teh meureun sabab angot nja hajang
 ka boemi rama agoes; na koe naon
 maling batara ama?
 31 Ngawalon Jakoeb, kijeu walonanana
 ka Laban: Pangkitoe teh sabab koering
 sijeun; karantén pikir koering, bisi ama
 marëboetkeun poetra ama, oelah sina
 32 miloe djeung koering. 'Dëmi përkawis
 batara ama teja, ^a saha-saha noe kapëndak
 njimpën, oelah sina hiroep. Soe-
 mangga geura ningalian, sing kasaksian
 koe ijeu koelawargi, naon bae kagoen-
 gan ama di koering, mangga tjandak.
 Ari Jakoeb teu oeningaeun, jen dipaling
 33 koe Rahel. 'Tidinja Laban ngasoepan
 himah Jakoeb, djeung himah Lea, sarta
 himah noe doewa eusi-boemi teja, wëleh
 teu kapanggih. Ana geus ka loewar ti
 34 himah Lea, ngasoepan himah Rahel. 'Ari
 koe Rahel eta tapekong geus ditjandak,
 dibëbëskeun kana kakasoeran onta, sar-
 ta ditjalikan. Toeloej koe Laban diram-
 paän saeusi himah, wëleh teu kapanggih.
 35 'Pok Rahel oendjoekan ka ramana: Moe-
 gi gamparan oelah aja raos bëndoe, reh
 simkoering hanteu kijat nangtoeng ti
 pajoeneun gamparan, ^b karantén simkoe-
 ring kalërësan keur adat awewe. Heug
 Laban ngoebëk-ngoebëk, wëleh tape-
 kongna teu kapanggih. ^a p. 44: 9. ^b p. 18: 11.
 36 Tidinja Jakoeb panas manahna, sarta
 madoean ka Laban. Pok Jakoeb miha-
 toer ka Laban: Nahaon kamasijatan
 koering? Nahaon dosa koering, noe mawi
 ama ngoebrak-ngabrik njoesoel ka koe-
 37 ring, 'anoe mawi ama ngarampaän ka
 sadajana barang koering? Nahaon anoe
 kapëndak saniskantën barang boemi
 ama? Teundeun di dijeu di hareupeun
 koelawarga koering sarëng koelawarga
 ama, nja eta sina ngoeroeskeun përkawis
 38 andjeun ka koering. 'Geus doewa poe-
 loeh taoen ajeuna koering nja aja di
 ama. Domba ama sarëng ëmbe ama han-
 teu boeroeng anakan, sarawoeh lalakina
 ëmbe-domba ama koe koering hanteu

39 ditëda. 'Anoe disasaäk sok tara koe koe-
 ring disanggakeun ka ama, satërangna
 koe koering digëntosan; ^a koe ama di-
 poendoet bae ti leungeun koering, dipa-
 lingna ti beurang, boh dipalingna ti peu-
 40 ting. 'Koering ti beurang sok roeksak
 koe panas, ti peuting sok roeksak koe
 tiris, toer panon koering sok kalapoeran
 41 sasarean. 'Geus doewa poeloeh taoen
 ajeuna, koering nja aja di boemi ama;
 opat wëlas taoen lilana koering nga-
 woela ka ama tina sabab poetra ama
 noe doewa, sarëng gënëp taoen lilana
 tina sabab ëmbe-domba ama; ari boe-
 roehan koering koe ama diganti-ganti
 42 dongkap ka sapoeloeh kali. 'Saoepama ^b
 Allah rama koering, Allah Ibrahim, Ka-
 sijeun Ishak, hanteu njarëngan ka koe-
 ring mah, geus kantënan koering ajeuna
 koe ama didjoeroeng moelang bari le-
 ngoh. Allah geus ningali dina kabalang-
 sakan koering sarëng dina hese-tjape
 leungeun koering, sarawoeh mepelingan
 ka ama peuting tadi. ^a 2 Moesa 22: 12, 13.
^b p. 28: 13; 32: 9.

43 Ngawalon Laban, kijeu walonanana
 ka Jakoeb: Ijeu anak awewe anak ama;
 kitoe deui ijeu anak lalaki anak ama
 keneh; malah ijeu ëmbe-domba nja ëmbe-
 domba ama, djeung saniskara noe ka-
 tendjo koe agoes, ama anoe boga. Naha
 ama mangsa ajeuna dek migawe naon
 ka ijeu anak ama awewe atawa ka anak-
 44 na, beunangna ngadjoeroekeun? 'Ari
 ajeuna, hajoe oerang njiyeun përdjangdji-
 an, ama reudjeung agoes; nja eta minang-
 ka djadi saksi di antara ama djeung agoes.
 45 'Toeloej Jakoeb ^a njandak hidji batoe,
 ditangtoengkeun didamël toetoenggoel.
 46 'Sarta Jakoeb misaoer ka koelawargana:
 Geura pada moeloeng batoe! Top nja-
 rokok batoe, didjiyeun toempoekan; toe-
 loej dalahar di dinja dina eta toem-
 47 poekan. 'Ari eta teh koe Laban disë-
 boetkeun Jëgar Sahadoeta; dëmi koe
 48 Jakoeb disëboetkeun Gal-ed. 'Pok La-
 ban misaoer: Ijeu toempoekan mangsa
 ajeuna djadi saksi di antara ama djeung
 agoes. Tina hal kitoe eta teh disëboet-
 49 keun Gal-ed; 'sarta Mispa ongkoh, sa-
 pedah Laban misaoer kijeu: Pangeran
 moegi-moegi ningalikeun di antara ama
 djeung agoes, dimana oerang geus pa-
 50 djaoeh. 'Oepama agoes njoekërkeun ka

anak ama, atawa lamoen boga deui pamadjikan, ditambahkeun ka anak ama, hanteu aja djalma di oerang; masing ngingëtkeun, Allah anoe djadi saksi di
 51 antara ama djeung agoes. 'Misaoer deui Laban ka Jakoeb: Tah, ijeu teh toempoekan; sarta tah, ijeu teh toetoenggoel anoe beunang ama njijeun di antara ama
 52 djeung agoes. 'Ijeu toempoekan teh djadi saksi; sarta ijeu toetoenggoel teh djadi saksi, moal ama arek ka agoes, ngaliwat ka ijeu toempoekan; nja kitoe deui agoes moal arek ka ama, ngaliwat ka ijeu toempoekan djeung ka ijeu toetoenggoel, nijat goreng. 'Allah Ibrahim djeung Allah Nahor, Allah rama noe doewaän, b moegi ngahoekoeman di antara oerang! Toeloej Jakoeb soempah, njëboet Kasijeun Ishak ramana teja. a p. 28: 18. b p. 16: 5.
 54 Tidinja Jakoeb meuntjit pikoerbaneun di pigoenoengan, bari koelawargana pada diondangan dahar. Seg dalahar, bari
 55 toeloej mareuting di pigoenoengan. 'Wantji isoek-isoek Laban tanghi, geus kitoe njijoeman poetoena djeung poetrana, bari pada dibërkahan; toeloej Laban angkat, moelih ka ënggonna.

PASAL 32.

Tidinja Jakoeb djëngkar, ngaladjëngkeun djalanna; seug kapapag^a koe
 2 malaikat Allah pirang-pirang. 'Barang koe Jakoeb katingali, pok misaoer: Ijeu teh wadya-balad Allah! noe matak eta ënggon koe andjeunna dingaranan Mahanaim. a p. 28: 12.
 3 Geus kitoe Jakoeb ngibëran ti pajoneunana ka Esaoe saderekna, ka tanah Seir, bilangan Edom. 'Noe dioetoes diparentah, kijeu parentahna: Maraneh koedoe oendjoekan kijeu ka djoeragan kami, ka Esaoe: Aja pihatoer abdi gamparan Jakoeb, kijeu: Simkoering mantas njemah di Laban, nja ngantjik dongkap
 5 ka ajeuna. 'Sarëng deui simkoering gadoeh sapi kalajan kalde, ëmbe-domba sarawoeh boedjang lalaki-awewe. Ari noe mawi simkoering ngadjoeroeng ngoeninga ka djoeragan, soepaja mëndak koernija dina sotja gamparan.
 6 Geus kitoe oetoesan teh daratang deui ka Jakoeb, oendjoekan kijeu: Koering sadaja parantos ngadeuheusan ka raka

gamparan, ka Esaoe; malah-malah ajeuna keur di djalan, mapag ka gamparan,
 7 njandak opat ratoes djalma. 'Toeloej Jakoeb langkoeng-langkoeng nja sijeuneun, sarta soesaheun katjida. Tidinja djalma-djalma noe ngiring ka andjeunna, kitoe deui ëmbe-domba, sapi reudjeung onta, koe andjeunna dibagi, didamël doewa balad. 'Ari manahna kijeu: Oepama Esaoe ngadatangan ka balad anoe hidji, sarta disarabët, seug balad
 9 anoe kari pirahajoeëun. 'Sarta Jakoeb oendjoekan kijeu: Noen Allah aki simkoering Ibrahim! noen Allah bapa simkoering Ishak! noen Pangeran, anoe nimbalan ka simkoering kijeu teja: a Geura moelang ka tanah maneh, djeung ka nagara asal maneh, sarta kami tangtoe midamël kahadean ka maneh! 'Simkoering teh hina teuing, b hanteu sae pisan nampi sadajana kaäsihan sarëng sadajana kajaktosan, anoe koe andjeun geus dipidamël ka abdi gamparan. Karantën simkoering bareto meuntas ijeu tji Jordan ngan kadoewa iteuk simkoering bae, doepi ajeuna simkoering
 11 geus djadi kana doewa balad. 'Moegi moegi simkoering diloepoetkeun ti leungeun poen doeloer, ti leungeun Esaoe; karantën simkoering sijeun pisan koe eta, bisi ëngke datang, njabët diri simkoering, indoeng sinarëngan anak. 'Mapan andjeun nimbalan kijeu teja: c Kami tangtoe midamël kahadean ka maneh, sarta toeroenan maneh koe kami rek didjadikeun saperti keusik noe di laoet, anoe hanteu beunang dibilang tina kalobaänana. a p. 31: 3, 13, 42. b 2 Sam. 7: 18. c p. 28: 13, 14.
 13 Geus kitoe andjeunna peuting eta ngarërëb di dinja, sarta njandak ti noe katjangking koe pananganana, keur pangabakti ka Esaoe saderekna: 'ëmbe awewe doewa ratoes, djeung ëmbe badot doewa poeloeh; domba awewe doewa ratoes, djeung domba lalaki doewa poeloeh; 'onta bikang noe keur njaroesoean tiloe poeloeh, katoet anak-anakna; sapi bikang opat poeloeh, djeung sapi lalaki sapoeloeh; kalde bikang doewa poeloeh, djeung kalde lalaki sapoeloeh.
 16 'Nja eta seug diselehkeun ka leungeun badega-badegana, masing-masing goendoekanana, bari ngalahir ka eta badega-

badega kijeu: Maraneh geura ijang ti heulaeun kami, djeung koedoe ngajakeun heuleut di antara goendoekan kana goendoekan deui. 'Sarta andjeunna marentah ka noe pangheulana, kijeu parentahna: Dimana maneh patěpoeng djeung Esaoe, saderek kami, sarta mariksa ka maneh, kijeu lahirna: Maneh djalma saha, djeung rek leumpang ka mana, sarta saha noe boga ijeu noe ti hareupeun maneh? 'toeloej maneh koedoe oendjoekan kijeu: Soemoehoen, noe gadoeh tamah abdi gamparan Jakoeb; ijeu teh pangabakti, keur kikintoen ka djoeragan simkoering Esaoe; sarěng, salěrěsna, andjeunna ge ęngke ti poengkoer. 'Ari marentahna ka noe kadoewa kitoe keneh, ka noe katiloe kitoe keneh; ka sakabeh noe rek leumpang ngagiringkeun goendoekan, kitoe keneh bae; lahirna: Maraneh, dimana papanggih djeung Esaoe, koedoe oendjoekan sakoe-maha omongan noe bijeu teja. 'Djeung koedoe aroendjoekan deui kijeu: Salěrěsna, abdi gamparan Jakoeb ęngke ti poengkoer. Karana manah Jakoeb: Aing dek ngaleungitkeun awon pameunteuna, koe lantaran pangabakti, anoe leumpang ti heulaeun aing; sanggeusna kitoe koe aing dek ditěmonan, malah-mandar aing ditarima. 'Bral eta pangabakti ijang ti pajoeneunana; ari andjeunna mah peuting eta ngarěrėb dina pasanggrahan.

22 Dėmi dina peuting eta neut andjeunna tanghi, seug njandak geureuhana noe doewa, djeung eusi-boemina noe doewa, kitoe deui poetrana noe sawėlas, sėdja meuntas peupeuntasan ^a tji Jabok. 'Dėmi geus ditjarandak, toeloej pada dipeuntaskeun ka eta waloengan, djeung meuntaskeun deui kagoenganana salijan ti eta. 'Ari Jakoeb kantoen njalira. Geus kitoe aja hidji djalma gėloet djeung Jakoeb, nėpi ka balebat padjar. 'Ana geus waspaseun, jen teu ijasaen ngelehkeun ka Jakoeb, pek ngaragap ka boekoe poehoe pingpingna, noe matak boekoe poehoe pingping Jakoeb datang ka misalah, mangsa gėloet. 'Tidinja ngalahir kijeu: Kami lesotkeun, dek leumpang; karana geus balebat padjar. Ari wangsoelan Jakoeb: Andjeun koe koering moal dilesotkeun, anging koedoe nga-

27 bėrkahan heula ka koering. 'Lahiranana ka Jakoeb: Saha ngaran maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen, Jakoeb. 'Lahiranana deui: ^b Ngaran maneh moal disėboet deui Jakoeb, satėgėsna Israil; ^c karana maneh taroeng djeung Allah sarta djeung djalma-djalma, toer maneh noe meunang. 'Pok Jakoeb naros, kijeu panarosna: Moegi maparin njaho padjėnėngan andjeun. Ari walonanana: ^d Keur naon maneh nanjakeun ngaran kami? Seug Jakoeb koe andjeunna dibėrkahan di dinja. 'Toeloej eta ęnggon koe Jakoeb dingaranan Pėniėl; karana [saoerna] aing geus nendjo Allah pahareup-hareup, ^e sarta njawa aing geus ditoeloeng. 'Mangsa Jakoeb ladjėng ti Pėnoeėl teja, kabėnėran andjeunna kabidjilan panon-poė; sarta andjeunna djingkloek koe hal poehoe pingpingna teja. 'Tina hal kitoe noe matak anak-poetoe Israil nėpi ka mangsa ajeuna tara ngahakan oerat pandjang, noe dina boekoe poehoe pingping, sabab andjeunna ngaragap ka boekoe poehoe pingping Jakoeb, lėbah oerat pandjang teja. ^a 5 Moesa 3: 16. ^b p. 35: 10; 1 Radja 18: 31. ^c Hos. 12: 4, 5. ^d Hak. 13: 17, 18. ^e Djab. 80: 4.

PASAL 33.

Tidinja Jakoeb tjėngkat sotjana sarta ningali, beh Esaoe soemping, diiring koe opat ratoes djalma. Gantjang moerangkalih dibagikeun ka Lea, djeung ka Rahel, sarta ka noe doewa eusi-boemi teja. 'Ari eta eusi-boemi djeung poetra-poetrana disina ti heula; Lea djeung poetra-poetrana sapandeurieun eta; ^a dėmi Rahel djeung Joesoep pangpandeurina. 'Toeloej andjeunna madjėng ti heulaeun sakabeh, broek soedjoed ka taneuh toedjoeh kali, dongkap ka tėpang djeung saderekna. 'Goera-giroe Esaoe njampeurkeun ka Jakoeb, gabroeg ngarontok, ngarangkoel kana tėnggėkna, bari ditjjoeman; sarta pada nangis.

5 'Tidinja Esaoe tjėngkat sotjana, sarta ningali eta istri-istri djeung maroerangkalih teja; pok misaoer: Eta saha, noe ngiring ka raji? Ari walonanana: Soemoehoen, ^b poen anak, pasihan Allah ka abdi gamparan. 'Sėr eusi-boemi teja pada ngadeuheusan djeung poetra-poetrana, toeloej saroe djoed. 'Woeh Lea

ngadeuheusan djeung poetra-poetrana, toeloej saroedjoed; sanggeus eta seg Joe-soep djeung Rahel ngadeuheusan, toeloej saroedjoed. 'Misaoer deui Esaoe: Naon pikersaeun raji perkawis sadajana wadya-balad, anoe paämprok sarëng akang teja? Walonanana: Soepaja simkoering mëndak koernija dina sotja djoeragan. 'Dëmi saoe Esaoe: Eh raji! kabogaän akang loba pisan; kabogaän raji sing tëtëp bae di raji. 'Saoer Jakoeb: Oelah milahir kitoe; oepami simkoering mëndak koernija dina sotja akang, moegi-moegi eta pangabakti simkoering ditampi ti leungeun simkoering, rehing koe sabab simkoering nendjo pameunteu akang ^c sasat nendjo pameunteu Allah, sarëng simkoering koe akang kamanah. 'Moegi ditampi eta bërakah simkoering, anoe disanggakeun ka akang; sabab Allah aja sih-koernija ka simkoering, sarëng sabab simkoering gadoeh saniskantën. Ari Jakoeb ngeukeuhan ka Esaoe, toeloej ditampa. 'Geus kitoe Esaoe misaoer: Hajoe oerang indit, oerang madjoe; ari akang sëdja leumpang ti heulaeun raji. 'Dëmi walonan Jakoeb: Djoeragan langkoeng oeninga, ijeu baroedak masih ngalora, samalah ëmbe-domba sarëng sapi di simkoering aja noe njaroesoean; oepamina dikëntjengkeun, sapoë oge tinangtos ingon-ingonan paraeh sadajana. 'Djoeragan mangga ladjëng bae ti heulaeun abdi gamparan; ari simkoering mah sëdja madjoe lalaoenan bae sabijasa simkoering, noeroetkeun lakoe ning tjtotjoëan anoe ti heulaeun simkoering, sarëng noeroetkeun lakoe ning ijeu baroedak, dongkap ka simkoering tjoendoek ka djoeragan, ka Seir. 'Njaoe deui Esaoe: Lamoen sapoek, ijeu bala noe ngiloe ka akang dek ditinggalkeun sawareh di raji. Ari walonan Jakoeb: Bade naon, noen? Moegi simkoering mëndak koernija dina sotja djoeragan. 'Toeloej Esaoe poë harita keneh malikan djalanna, moelih ka Seir. ^a p. 37: 8. ^b p. 48: 9. ^c p. 32: 30.

17 Dëmi Jakoeb ladjëng ka Soekot. Sa-soempingna ngadamël boemi pikeun andjeunna, sarta baris ingon-ingonanana ngadamël kandang-kandang; kitoe noe matak eta ënggon disëboetkeun Soekot.

18 'Sanggeus Jakoeb soemping ti Mesopo-

tami, ladjëng deui, soemping ka ^a nagara Sëkem, anoe di tanah Kanaan, ^b sarta salamët. Toeloej masanggrahan di hareupeun eta nagara. 'Geus kitoe Jakoeb ti poetra-poetra Hemor, rama Sëkem, ^c ngagaleuh saloewoek téggal, ënggon andjeunna masangkeun himahna teja, harga saratoes wang perak. 'Toeloej Jakoeb ^d ngadëgkeun hidji altar di dinja, sarta disëboetna: Allah nja Allah Israil.

^a p. 34: 20; 35: 4; 37: 12. ^b p. 28: 21. ^c Jos. 24: 32. ^d p. 12: 7.

PASAL 34.

Hidji mangsa ^a nji Dina, poetra Lea, anoe beunang Lea ngowokeun pikeun Jakoeb teja, ka loewar, ngandjang ka landjang-landjang tanah eta. 'Geus kitoe katendjo koe Sëkem poetra Hemor, oerang Hiwi, gëgëden tanah eta; pek ditjokot, bari toeloej dibawa ngëdëng, dipaksa. 'Ari hate Sëkem ngarakëtan ka Dina poetra Jakoeb, sarta Sëkem njaëheun pisan ka eta landjang, djeung ngoepahan kana manah eta landjang. 'Malah Sëkem oendjoekan ka Hemor ramana, kijeu pioendjoekna: Moegi koering panglamarkeun eta landjang, soepaja djadi bodjo koering. 'Tidinja Jakoeb meunang warta, jen eta teh nganadjiskeun ka Dina poetrana. Harita poetra Jakoeb noe lalaki pada aja di téggal, keur naroenggoean ingon-ingon andjeunna. Seug Jakoeb reph bae nëpi ka maroelang poetra-poetra. ^a p. 30: 31.

6 Bral Hemor, rama Sëkem teja, ka loewar, tjalik ka Jakoeb, sëdja sasaoeran djeung andjeunna. 'Kabënëran poetra Jakoeb maroelang ti téggal. Barang geus mareunang bedja, seg eta djalma pada njëri angën, sarta pada panaseun katjida, sabab eta teh migawe ^a noe teu patoet di Israil, poetra Jakoeb dibawa ngëdëng teja; karana hanteu meunang migawe kitoe. 'Pok Hemor misaoer ka arandjeunna, kijeu saोजना: Sëkem, anak kaেলা, mikarëp pisan hatena ka poetra andjeun noe istri; moegi dipaparinkeun ka dinja, soepaja djadi bodjona. 'Sarëng moegi kërsa ^b babarajaän sarëng kaেলা sadaja; poetra arandjeun noe istri paparinkeun ka kaেলা sadaja, ari anak kaেলা sadaja noe awewe tjarandak koe andjeun sadaja; 'sarëng moegi tëtëp tjalik di

dijeu; ari tanah teh pijaean di pajoe-
neun arandjeun; moegi maratoeh, sarèng
soemangga pada wara-wiri kalajan ka-
11 goengan milik dina ijeu tanah. 'Pok Sè-
kem mihatoer ka rama Dina djeung ka
saderek-saderek Dina: Moegi koering
mèndak koernija dina sotja andjeun sa-
daja; sarèng naon bae pilahir andjeun
12 sadaja ka koering tinangtos disangga-
keun. 'Soemangga ka koering moendoet
c mas-kawin sarèng hatoeran sing gède
pisan; naon bae pilahir andjeun sadaja
ka koering tinangtos disanggakeun;
ngan landjang teja moegi-moegi dipa-
parinkeun, soepaja djadi bodjo koering.

a 5 Moesa 22: 21; Jos. 7: 15. b 5 Moesa 7; 8.

c 2 Moesa 22: 16.

13 Ngadjawab poetra-poetra Jakoeb ka
Sèkem djeung ka Hemor ramana, make
tipoe, sarta njalaoer, sapedah Sèkem nga-
14 nadjiskeun ka Dina saderekna; 'kijeu sa-
laoerna ka dinja: Teu kadoega teuing
kaoela teh milampah pèrkara kitoe, mi-
keun doeloer kaoela a ka djalma noe
koeloep; karana matak hina ka kaoela
15 sadaja. 'Ngan djalan kijeu kaoela sèdja
njoemanggakeun ka sarampejan, oepama
djaradi saperti kaoela sadaja, nja eta
sakabeh noe bangsa lalaki di sarampejan
16 koedoe disoenatan. 'Moen kitoe mah ka-
oela pada daek mikeun anak kaoela
awewe ka sarampejan, djeung ngawin
ka poetra sarampejan noe istri; sarta
kaoela dek maratoeh di sarampejan,
estoe oerang teh pidjadieun bangsa hidji.
17 'Sabalikna, oepama hanteu ngagoegoe ka
kaoela sadaja pèrkara disoenatan mah,
eta anak kaoela teja dek ditjokot, bari
toeloelj leumpang.

a p. 17: 11.

18 Ari kasaoeran poetra Jakoeb noe tadi
teja pangrasa Hemor djeung pangrasa
19 Sèkem poetra Hemor hade pisan. 'Sarta
noe anom teh teu ngamèngkekeun nga-
lampahkeun eta pèrkara, sabab mika-
soeka ka poetra Jakoeb noe istri. Djeung
deui saeusi-boemi ramana taja noe ka-
20 djen saperti Sèkem. 'Barang Hemor
djeung Sèkem poetrana darongkap deui
ka lawang nagarana, toeloelj njalaoer
ka djalma-djalma eusi nagarana, kijeu
21 saoerna: 'Ari eta djalma-djalma harade
djeung oerang; anoe matak sina mara-
toeh dina ijeu tanah djeung sina pada
wara-wiri di djèrona. Djadi ijeu tanah, a

noe sakitoe lèga ngentja-ngatoehoe teh,
sing aja di hareupeunana. Ari poetra
itoe noe istri oerang lamar keur pipa-
madjikaneun, sarta anak oerang noe
22 awewe oerang bikeun ka darinja. 'Ngan
djalan kijeu eta djalma sèdja njoemang-
gakeun ka oerang, daraekeun maratoeh
di oerang, soepaja djadi bangsa hidji,
nja eta lamoen di oerang disoenatan
sakabeh noe bangsa lalaki, saperti eta
23 ge pada disoenatan. 'Ingon-ingonanana,
djeung babandaanana, sarta sakabeh sa-
satoanana, na eta teh lain adjang oe-
rang? Ngan oerang koedoe njoemang-
gakeun ka darinja; moen kitoe mah
tangtoe maratoeh di oerang. a Hak. 18: 10.

24 Seug pada ngagoegoe ka Hemor djeung
ka Sèkem poetrana, a sakoer djalma noe
sok ka loewar lawang nagarana; toe-
loelj disoenatan sakabeh noe bangsa la-
laki, sakoer noe sok ka loewar lawang
25 nagarana. 'Geus kitoe, dina poè noe
katiloe, keur meudjehna eta njarèri,
pek doewa poetra Jakoeb, b Simon djeung
Lewi, saderek Dina teja, pada njokot
pèdangna, seg ngarasoepan eta nagara
djeung kaloedeunganana, bari toeloelj
mareuntjitan sakabeh noe bangsa lalaki.
26 'Samalah Hemor djeung Sèkem poetrana
pada dipeuntjit koe seuseukeut pèdang.
Pek njokot Dina ti imah Sèkem, toeloelj
27 dibawa ka loewar. 'Poetra-poetra Jakoeb
seug pada ngadatangan ka noe kasara-
bèt, prak nagarana dirajahan, sapedah
28 nganadjiskeun ka saderekna. 'Embe-dom-
bana, sapina djeung kaldena, naon bae
anoe di djèro nagara, sarta naon bae
29 anoe di tègal ditjarokotan. 'Djeung ari
sakabeh arta-bandana, kitoe deui saka-
beh baroedakna djeung awewe-awewe-
na, didjarah sarta dirajah, katoet sa-
niskara noe di djèro imah. a p. 23: 10.

b p. 49: 5-7.

30 Toeloelj Jakoeb ngalahir ka Simon
djeung ka Lewi: Maraneh geus ngari-
poeheun ka kami, njijeun anoe matak
kami dipikasèngit koe priboemi tanah
ijeu, koe oerang Kanaän djeung koe
oerang Pares. Ari kami teh saeutik nja
bilangan. Meureun eta èngke karoem-
poel, ngaroeroeg ka kami; seg kami
dikadek ditoempoerkeun, nja diri kami
31 sarta djeung saeusi imah. 'Dèmi pioen-
djoekna: Karah moedoe diantèp bae eta

milampah ka doeloer koering sapertos ka dajang?

PASAL 35.

Tidinja Allah nimbalan ka Jakoeb: Geura dangdan, koedoe indit ka Bet-El, seug koedoe tjitjing di dinja, ^a djeung koedoe njijeun hidji altar di dinja pikeun Allah, anoe nembongan ka maneh basa maneh kaboeur bawaning sijeun Esaoe, ² doeloer maneh teja. 'Toeloelj Jakoeb maréntah ka saeusi-boemina djeung ka saka-beh anoe aja di andjeunna: ^b Geura pada njingkirkeun aállahan bangsa sedjen, anoe aja di maraneh, djeung koedoe pada ngabérésihandiri, baringaganti papakean ³ maraneh. 'Geus kitoe oerang hajoe dangdan, oerang indit ka Bet-El; ari kami di dinja sèdja njijeun hidji altar bade ka Allah, anoe ngawalon ka kami mangsa kami keur kasoésahan, ^c sarta njaréngan ka kami dina djalan, anoe dilakonan ⁴ koe kami teja. 'Tidinja eta pada njangka-keun ka Jakoeb sakabeh aállahan bangsa sedjen, anoe aja di maranehanana, kitoe deui anting-anting, anoe dina tjeuli-tjeulina; toeloelj koe Jakoeb disoempoetkeun di handapeun hidji kijara, anoe deukeut ⁵ ka nagara Sèkem. 'Broel ngabroel. Ari nagara-nagara noe sakoerilingna pada kadatangan sijeun ti Allah, noe matak teu ngaroedag njoesoel ka poetra-poetra ⁶ Jakoeb. 'Tidinja Jakoeb soemping ^d ka nagara Loes, anoe di tanah Kanaän, tégès Bet-El teja, nja andjeunna djeung sakabeh djalma-djalma noe ngiring. ⁷ 'Geus kitoe andjeunna di dinja ngadamél hidji altar, sarta eta énggon koe andjeunna dingaranan El Bet-El, sabab nja di dinja Allah ngebrehkeun mantén ka andjeunna, basa andjeunna kaboeur bawaning sijeun saderekna teja. 'Tidinja ⁸ Dëbora, ^e pangasoeuh Rabeka teja, maot; seug dikoeboer landeuheun Bet-El, di handapeun hidji ki pasang, sarta eta koe andjeunna dingaranan Alon-Bakoet.

^a p. 28: 12, 19; 31: 13. ^b Jos. 24: 23; 1 Sam. 7: 3. ^c p. 28: 20. ^d p. 28: 19. ^e p. 24: 59.

⁹ Geus kitoe Allah nembongan deui ka Jakoeb, sanggeusna moelih ti Mesopotami, bari ngabèrkahan ka andjeunna. ¹⁰ 'Sarta Allah nimbalan ka andjeunna kijeu: Ngaran maneh Jakoeb; ^a dëmi ngaran maneh moal disèboet deui Jakoeb,

satégèsna pingaraneun maneh Israil. Djadi ngaran Jakoeb koe andjeunna di-
¹¹ landi Israil. 'Nimbalan deui Allah ka andjeunna: ^b Ijeu kami Allah anoe moerba-wisesa. ^c Maneh masing baranahan djeung masing ngarékahan. ^d Bangsa, estoe pakoempoelan bangsa pidjadiaeun ti maneh, sarta raja pisan radja pibidjileun ti tjangkeng maneh. 'Djeung ¹² deui ijeu tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka Ibrahim djeung ka Ishak teja, koe kami rek dipaparinkeun ka maneh; sarta ijeu tanah koe kami bakal dipaparinkeun ka toeroenan maneh ¹³ pandeurieun maneh. 'Ladjéng Allah ^e moenggah ti andjeunna, ti énggon Allah ¹⁴ ngandika ka andjeunna. 'Geus kitoe Jakoeb nangtoengkeun hidji toetoenggoel dina oeroet Allah ngandika ka andjeunna teja, toetoenggoel batoe; seug ditjitjian ^f koerban inoeman di loehoerna, ^g sarta dikoetjoeran minjak di loehoerna. ¹⁵ 'Djeung deui eta énggon, oeroet Allah ngandika ka andjeunna teja, koe Jakoeb dingaranan Bet-El. ^a p. 32: 28. ^b p. 17: 1.

^c p. 1: 28. ^d p. 17: 6, 16. ^e p. 17: 22. ^f 2 Moesa 29: 40. ^g p. 28: 18.

¹⁶ Tidinja ngabroel deui ti Bet-El. Aja sadjongdjongan deui dongkap ka nagara Eprat, toeloelj Rahel ngowo, sarta soesah ¹⁷ pisan pangowona. 'Dëmi keur meudjeuhna soesah pangowona, ^a pok paradjina mioendjoek ka andjeunna: Montong sijeun-sijeun, geus kanténan ijeu oge bade ¹⁸ poetra andjeun pamégét. 'Geus kitoe, barang rek ka loewar njawana, wantoe-wantoe dongkap ka poepoes, heug poetrana koe Rahel dingaranan Bin-oni; dëmi koe ramana dingaranan Bin-yamin. ¹⁹ 'Toeloelj Rahel poepoes; ^b seug dikoe-rèbkeun sisi djalan ka Eprat, nja eta ²⁰ Betlehem. 'Sarta Jakoeb nangtoengkeun toetoenggoel dina koeboeranana; ari eta toetoenggoel koeboeran Rahel ajana tépi ka mangsa ajeuna. ^a 1 Sam. 4: 20. ^b p. 48: 7. ²¹ Tidinja Israil ngalih deui, toeloelj masangkeun himahna beh ditoeëun Migdaler. 'Ari keur mangsa Israil tjalik di tanah eta, hidji waktue Roebin leumpang, seug ngédéng djeung Bilha, parékan ramana teja. ^a Dëmi Israil meunang warta. — Ari poetra Jakoeb noe lalaki ²³ rejana doewa wélas. 'Poetra Lea teja: Roebin, tjikal Jakoeb; aja deui Simon,

Lewi, Joeda, Isaskar djeung Sëboeloen.
 24 'Poetra Rahel teja Joesoep djeung Binya-
 25 min. 'Ari poetra Bilha, eusi-boemi Rahel
 26 teja, Dan djeung Naptali. 'Ari poetra
 Silpa, eusi-boemi Lea teja, Gad djeung
 Aser. Nja eta kabeh poetra Jakoeb, anoe
 diwokeun pikeun andjeunna di tanah
 Mesopotami. *a p. 49: 4.*
 27 Ari Jakoeb soemping ka Ishak ramana,
 di Mamre, nja eta Kirjat-Arba, tégésna
 Hebron, énggon Ibrahim njemah teja,
 28 kitoe keneh Ishak. 'Dëmi oemoer Ishak
 aja saratoes taoen, poendjoel dalapan
 29 poeloh taoen. 'Tidinja Ishak *a* dongkap
 ka poepoet njawa, toeloej poepoes, di-
 riyoengkeun ka bangsana; sëpoe, toer
 warég nja oemoer. Toeloej dikoerëb-
 keun koe poetrana, koe Esaoe djeung
 Jakoeb teja. *a p. 25: 8.*

PASAL 36.

Ijeu teh toetoeran Esaoe, *a* nja eta Edom.
 2 'Esaoe geureuhaän *b* ka poetra oerang
 Kanaän, nja eta ka Adah poetra Elon,
 oerang Het, djeung ka Aholibama poetra
 3 Ana, poetoe Sibon, oerang Hiwi. 'Sarta
 geureuhaän deui *c* ka Basmat poetra
 4 Ismail, saderek Nëbajot. 'Ari Adah pikeun
 Esaoe ngowokeun Elipas; Basmat ngo-
 5 wokeun Rëhoeël; 'djeung Aholibama
 ngowokeun Jëhoes, Jalam sarta Korah.
 Nja eta kabeh poetra Esaoe, anoe diwo-
 keun pikeun andjeunna di tanah Kanaän.
 6 'Tidinja Esaoe njandak garwana, djeung
 poetrana lalaki-awewe, sarta sakabeh
 djiwa saeusi-boemina, kitoe deui ingon-
 ingonanana, djeung sakabeh sasatoanana,
 sarta saniskara babandaänana, beunang-
 na di tanah Kanaän, toeloej mangkat
 ka tanah [sedjen], njingkahan Jakoeb
 7 saderekna. 'Karana pada loba pisan
 radja-kajana, *d* taja pëtana tjalik sasa-
 réngan, da tanah pangoembaraänana
 hanteu koewat ditjalikan koe andjeunna
 doewaän, tina bawaning ingon-ingona-
 8 nana. 'Toeloej Esaoe *e* tjalik di pigoe-
 noengan Seir. Ari Esaoe teja nja eta
 Edom. *a p. 25: 30. b p. 26: 34. c. p. 28: 9.*
d p. 13: 6. e p. 32: 3. 5 Moesa 2: 5; Jos. 24: 4.
 9 Sarta ijeu teh toetoeran Esaoe, karoe-
 hoen oerang Edom, di pigoenangan
 10 Seir. 'Ari ngaran poetra Esaoe kijeu:
a Elipas, poetra Adah, geureuha Esaoe;
 Rëhoeël, poetra Basmat, geureuha Esaoe.

11 'Ari poetra Elipas teja Teman, Omar,
 12 Sëpo, Gatam djeung Kënas. 'Ari Elipas,
 poetra Esaoe teja, boga parëkan, ngaran
 Timna; nja eta adjang Elipas njadjoe-
 roekeun Amalek. Nja eta kabeh poetra
 13 Adah, geureuha Esaoe. 'Sarta ijeu poetra
 Rëhoeël teja: Nahat djeung Serah, Sam-
 ma djeung Misa. Nja eta kabeh poetra
 14 Basmat, geureuha Esaoe. 'Sarta ijeu
 poetra Aholibama poetra Ana, poetoe
 Sibon, geureuha Esaoe teja: nja eta pi-
 keun Esaoe ngowokeun Jëhoes, Jalam
 djeung Korah. *a 1 Bab. 1: 35.*
 15 Ijeu teh gëgëdoeg poetra Esaoe. Poetra
 Elipas tjikal Esaoe teja: gëgëdoeg Te-
 man, gëgëdoeg Omar, gëgëdoeg Sëpo,
 16 gëgëdoeg Kënas; 'gëgëdoeg Korah, gë-
 gëdoeg Gatam, gëgëdoeg Amalek. Nja
 eta kabeh gëgëdoeg ti Elipas, di tanah
 17 Edom. Nja eta kabeh poetra Adah. 'Sarta
 ijeu poetra Rëhoeël, anoe poetra Esaoe
 teja: gëgëdoeg Nahat, gëgëdoeg Serah,
 gëgëdoeg Samma, gëgëdoeg Misa. Nja
 eta kabeh gëgëdoeg ti Rëhoeël, di tanah
 Edom. Nja eta kabeh poetra Basmat,
 18 geureuha Esaoe. 'Sarta ijeu poetra Aholi-
 bama, geureuha Esaoe teja: gëgëdoeg
 Jëhoes, gëgëdoeg Jalam, gëgëdoeg Ko-
 rah. Nja eta kabeh gëgëdoeg ti Aholi-
 19 bama poetra Ana, geureuha Esaoe. 'Nja
 eta kabeh poetra Esaoe, sarta nja eta
 gëgëdoegna. Ari Esaoe teja nja eta Edom.
 20 Ijeu teh poetra Seir, *a* oerang Hor,
 priboemi tanah eta: *b* Lotan, Sobal, Si-
 21 bon djeung Ana; 'Dison, Eser djeung
 Disan. Nja eta kabeh gëgëdoeg oerang
 22 Hor, poetra Seir, di tanah Edom. 'Ari
 poetra Lotan teja Hori djeung Hemam,
 sarta saderek Lotan noe awewe Timna.
 23 'Sarta ijeu poetra Sobal teja: Alwan,
 24 Manahat, Ebal, Sëpo djeung Onam. 'Sar-
 ta ijeu poetra Sibon teja, nja eta Aja
 djeung Ana. Ari Ana teja nja eta noe
 manggih tjai panas di tégal lëga, keur
 25 ngangon kalde Sibon bapana. 'Sarta
 ijeu poetra Ana teja: Dison, djeung Aho-
 26 libama, poetra Ana noe awewe. 'Sarta
 ijeu poetra Dison teja: Hemdan, Esban,
 27 Jitram djeung Këran. 'Ijeu teh poetra
 Eser teja: Bilhan, Saawan djeung Akan.
 28 'Ijeu teh poetra Disan teja: Oes djeung
 Aran. *a 5 Moesa 2: 12, 22. b 1 Bab. 1: 38.*
 29 Ijeu teh gëgëdoeg oerang Hor: gëgëdoeg
 Lotan, gëgëdoeg Sobal, gëgëdoeg Sibon,

30 gëgëdoeg Ana; 'gëgëdoeg Dison, gëgëdoeg Eser, gëgëdoeg Disan. Nja eta kabeh gëgëdoeg oerang Hor, anoe djaradi gëgëdoegna di tanah Seir.

31 Sarta ijeu teh radja-radja, noe ngaradjaän di tanah Edom, ^a samemeh aja radja ngaradjaän ka anak-poetoe Israïl.

32 'Aja noe djadi radja di Edom, ^b nja eta Bela poeta Beor; ari ngaran nagarana

33 Dinhaba. 'Ana Bela geus maot, seug Jobab poeta Serah, ti Bosra, noe ngaganti djadi radja. 'Ana Jobab geus maot,

34 seug Hoesam, ti tanah oerang Teman, noe ngaganti djadi radja. 'Ana Hoesam geus maot, seug Hadad poeta Bëdad

35 noe ngaganti djadi radja; nja eta noe ngelehkeun oerang Midian di tanah

36 Moab. Ari ngaran nagarana Awit. 'Ana Hadad geus maot, seug Samla ti Masreka noe ngaganti djadi radja. 'Ana Samla geus maot, seug Saoel, ti Rëhobot, sisi bangawan, noe ngaganti djadi

37 radja. 'Ana Saoel geus maot, seug Baäl-Hanan poeta Akbor noe ngaganti djadi

38 radja. 'Ana Baäl-Hanan poeta Akbor geus maot, seug Hadar noe ngaganti djadi radja. Ari ngaran nagarana Pahoe,

39 sarta djënëngan garwana Mëhetabel poeta Matred, anoe poeta Mesahab.

^a 5 Moesa 17:14. ^b 1 Bab. 1:43.

40 Sarta ^a ijeu teh ngaran gëgëdoeg Esaoe, noeroetkeun kaom-kaomna, noeroetkeun ënggon-ënggonna, sangaran-sangarana: gëgëdoeg Timna, gëgëdoeg

41 Alwa, gëgëdoeg Jëtet; 'gëgëdoeg Aholibama, gëgëdoeg Ela, gëgëdoeg Pinon;

42 'gëgëdoeg Kënas, gëgëdoeg Teman, gëgëdoeg Mibsar; 'gëgëdoeg Magdiël, gëgëdoeg Iram. Nja eta kabeh gëgëdoeg

43 Edom, noeroetkeun pangtjitjinganana dina tanah milik-milikna. Nja eta teja Esaoe, karoehoen oerang Edom.

^a 1 Bab. 1:51.

PASAL 37.

Ari Jakoeb linggih ^a dina tanah panggoembaraän ramana, nja di tanah
2 Kanaän. 'Ijeu teh toetoeran Jakoeb. Ari Joesoep geus dongkap ka oemoer toedjoeh wëlas taoen, toeloej djadi toekang ngangon djeung saderek-saderekna, ngangon ëmbe-domba; nja djadi boedak angon di ^b poeta Bilha djeung di poeta Silpa, geureuha ramana teja; sarta moen

aja bedja goreng hal saderekna, koe Joesoep sok didongkapkeun ka ramana.

3 'Ari Israïl ^c mikaasih ka Joesoep, leuwih ti batan ka poeta noe loba, sabab pangmeunangna eta poeta geus sépoe; sarta dipangdamëlkeun hidji badjoe warna roe-

4 pana. 'Barang saderekna pada tërangeun, jen ramana mikaasih ka Joesoep, leuwih ti batan ka saderek-saderekna, toeloej pada geuleuheun ka Joesoep, wani geus teu barisaean sasaoeran leuleuj ka

dinja. ^a p. 35:27; 47:9. ^b p. 35:25, 26. ^c p. 44:20.

5 Hidji mangsa Joesoep boga impian, toeloej ditjarjoskeun ka saderek-saderekna; matak pada beuki katjida gareu-

6 leuheunana ka Joesoep. 'Ari saोजना ka darinja: Mangga rareungeukeun ijeu im-

7 pian, anoe kaimpi koe koering. 'Salërësna, oerang keur pada mangkek di këbon, njijeun beungkeutan; doemadakan, beungkeutan koering neut hoedang, toeloej nangtoeng bae, dëmi beungkeutan akang sadaja pada datang ngaroeboeng, seg njarëmbah ka beungkeutan koering.

8 'Ngomong saderekna ka Joesoep: Koe-tan sija bakal djadi radja, ngaradjaän ka aing sakabeh? karah bakal njëkël kawasa, marentah ka aing sakabeh? Geus kitoe eta tambah deui gareuleuheunana ka Joesoep tina hal impianana djeung tina hal kasaoeranana.

9 Tidinja Joesoep boga deui impian, seg ditjarjoskeun deui ka saderek-saderekna; saोजना: Salërësna, koering gadoeh deui impian; doemadakan, sarangenge, boelan sarawoeh bentang sawëlas pada

10 njarëmbah ka koering. 'Barang geus ditjarjoskeun ka ramana djeung ka saderek-saderekna, toeloej koe ramana diseuseul, kijeu lahirna ka dinja: Eta impian naon, anoe kaimpi koe ënoeng? Naha ama, djeung iboe ënoeng, sarta djeung doeloer-doeloer ënoeng bakal daratang, ^a njarëmbah ka ënoeng, njoeoeh kana

11 taneuh? 'Ari saderekna ^b seg pada dëngki ka Joesoep, dëmi koe ramana ^c eta përkara disimpën. ^a p. 42:6. ^b Lal. 7:9. ^c Loek. 2:51.

12 Hidji mangsa saderek Joesoep laleumpang, sëdja ngangon ëmbe-domba ramana di nagara Sëkem. 'Tidinja Israïl ngalahir ka Joesoep: Doeloer-doeloer ënoeng lain keur ngarangon ^a di Sëkem? Geura, ënoeng koe ama dek dititah ka dinja. Ari pioendjoekna ka ramana: Noen, ijeu

14 simkoering! 'Lahiranana ka Joesoep: Geura djig tendjoan, doeloer-doeloer énoeng salamét hanteuna, kitoe deui énoeng moelang deui bebedja ka ama. Ari dipiwarangna teh ^b ti lébak Hebron;

15 toeloej dongkap ka Sèkem. 'Aja hidji djalma noe manggihinja; karana, saénjana, Joesoep keur kasasab di tégal. Heug koe eta djalma ditanja, kijeu pokna:

16 Oedjang nejangna naon? 'Ari saोजना: Koering keur nejangna doeloer. Moegi koering dibedjaan, di mana ngarangono-

17 na. 'Ngadjawab eta djalma: Geus ngaralih ti dijeu, karana kaola ngadenge salaoerna kijeu: Hajoe, oerang leumpang ka ^c Dotan. Toeloej Joesoep njoesoel ka saderekna, kapéndak di Dotan.

18 'Ari Joesoep koe saderek-saderekna kantendjo ti kadjaohan; dèmi samemeh deukeut ka darinja, seg babadamian dek ngadaja ka Joesoep, karépna dek dipaehan. 'Pok njalaoer doeloer pada doeloer: Itoe, geuning, djoeroe ngimpi teja

19 datang ka dijeu! 'Ari ajeuna, hajoe oerang paehan, seg oerang pitjeun ka djéro hidji soemoer, sarta oerang padjarkeun manehana dihakan sato galak; mangke katangen koe oerang, impijana pikoemahaun. 'Barang kadenge koe Roebin, heug ngaloepoetkeun Joesoep ti leungeun saderek-saderek; omongna: ^d Oerang oelah dek njokot patina. 'Ngomong deui Roebin ka darinja: Poma oelah dek ngoetjoerkeun gètih; pitjeun bae ka ijeu soemoer, noe di tégal léga, sarta oelah waka pek nja leungeun ka dinja. Noe dipambrih koe Roebin, hajang ngaloepoetkeun Joesoep ti leungeun saderek-saderek, dek dipoelangkeun ka ramana. ^a p. 34: 25—30. ^b p. 35: 27. ^c 2 Radja 6: 13. ^d p. 42: 22.

23 Geus kitoe, barang Joesoep dongkap ka saderek-saderekna, pek Joesoep koe eta dirangsadan badjoena, badjoe anoe

24 warna roepana teja, anoe dipake. 'Kék ditjékél, toeloej dipitjeun ka soemoer. Ari eta soemoer kabènéran kosong, taja

25 tjaian. 'Tidinja ^a gek darijoek baranghakan. Seug tjaréngkat panonna sarta narendjo, beh hidji kapilah oerang Ismail moeroeboel ti tanah Gilad, sarta onta-ontana dimomotan ^b sambara-sambara, geutah tamba reudjeung moer,

keur di pangnjabaan, dek dibawa ka

26 Mèsir. 'Pok Joeda ngomong ka saderek-saderekna: Naon kaoentoenganana, lamoen oerang maehan ka doeloer oerang,

27 sarta dirimboenan gètihna? 'Hajoe oerang anggoer djoewal ka eta oerang ^c Ismail, sarta oerang oelah térap nja leungeun ka dinja; karana doeloer oerang, sadaging djeung oerang. Ari saderekna pada ngagoegoe ka Joeda. 'Barang eta oerang Midian, soedagar-soedagar teja, ngaliwat, heg Joesoep koe saderek-saderek ditarik, dihandjatkeun tina soemoer, bari toeloej Joesoep ^d didjoewal ka eta oerang Ismail, harga doewa poeloeh wang perak. Tidinja Joesoep koe eta oerang Ismail dibawa ka

29 Mèsir. 'Geus kitoe Roebin balik kana soemoer; doemadakan, Joesoep geus teu aja di djéro soemoer. Pek Roebin njo-

30 soék papakeanana. 'Toeloej malikan ka saderek-saderekna, bari seug ngomong kijeu: Boedak teh wèt teu aja; ari koela teja ka mana nja pileumpangeun?

^a Am. 6: 6. ^b p. 43: 11. ^c p. 25: 12. ^d Djab. 105: 17.

31 Tidinja njarokot badjoe Joesoep, sarta meuntjit hidji émbé badot; pek badjoena

32 diantjilomkeun kana gètihna. 'Geus kitoe ngirimkeun eta badjoe noe warna roepana teja, disanggakeun ka ramana, bari kijeu pioendjoekna: Koering sadaja méndak ijeu; mangga waspaoskeun, ijeu teh raksoekan poetra ama teja, atanapi

33 lain? 'Ari Jakoeb teh waspaoseun, sarta ngalahir kijeu: Énja badjoe anak kami; ^a dihakan sato galak; geus tangtoe Joesoep disasaak! 'Toeloej Jakoeb ^b njosoék panganggona, seug nganggo karoeng dina angkengna, sarta prihatin koe hal

35 poetrana, lila katjida. 'Ari sakabeh poetrana noe lalaki djeung sakabeh ^c poetrana noe awewe pada ngadeuheusan, sèdja ngalilipoer ka andjeunna, tapina teu kersaeun dililipoer; ari lahirna: Sajakcina, kami dek prihatin bae, népi ka kami toeroen ka anak kami, ka énggon noe maot. Djadi koe ramana ditangisan bae.

^a p. 44: 28. ^b p. 44: 13; 2 Sam. 1: 2. ^c p. 46: 7, 15.

36 Dèmi Joesoep koe oerang Midian teja toeloej didjoewal ka Mèsir, ka Potipar, ponggawa Piraon, kapala toekang peuntjit.

PASAL 38.

Geus kitoe, dina mangsa eta Joeda
 2 ingkah ti saderek-saderekna, toeloej
 masang himah deukeut hidji djalma oer-
 3 rang Adoelam, anoe ngaran Hira. 'Ari di
 dinja Joeda ningali hidji istri, anak hidji
 4 djalma oerang Kanaän, anoe ngaran
 Soea; ^a toeloej koe Joeda ditikah sarta
 5 dipandjingan. 'Seug eta istri njiram, toe-
 loej ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta
 6 dingaranan Er. 'Tidinja istri teh bobot
 deui, toeloej ngowokeun hidji poetra la-
 7 laki, sarta dingaranan Onan. 'Geus kitoe
 istri teh toeloej ngowokeun deui hidji
 8 poetra lalaki, sarta dingaranan Sela.
 Keur mangsa ngowokeun eta, Joeda
 ajana di Kësib.

^a 1 Bab. 2: 3.

9 Ari eta Er, tjikalna, koe Joeda di-
 pangnjokotkeun pipamadjikaneun, nga-
 10 ranna Tamar. 'Dëmi Er, tjikal Joeda
 teja, goreng di pajoeneun Pangeran,
 anoe matak eta koe Pangeran dipaeh-
 11 keun. 'Tidinja Joeda ngadawoeh ka
 Onan: Maneh koedoe mandjingan ka oer-
 oet pamadjikan doeloer maneh, ^a në-
 kanan kawadjiban adi-beuteung ka di-
 12 nja, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun
 kaka maneh. 'Ari Onan teh njahoëun,
 jen toeroenan kitoe lain adjang dirina;
 noe matak, ana mandjingan ka oeroet
 pamadjikan doeloerna, dika-taneuhkeun
 13 sina moebadir, ëmboengeun mere toe-
 roenan ka kakana. 'Dëmi kalakoeanana
 noe kitoe teh goreng di pajoeneun Pa-
 14 ngeran, noe matak eta ge koe Pange-
 ran dipaehkeun. 'Tidinja Joeda ngada-
 woeh ka Tamar minantoena: Sing tètëp
 bae djadi randa, nja tjitjing di boemi
 rama njai, tëpi ka gëdena Sela, anak
 ama. Karana pikir Joeda: Bisi eta ge
 paeh sapërta kaka-kakana. Bral Tamar
 teh leumpang, toeloej tjitjing di imah
 bapana.

^a 5 Moesa 25: 5.

12 Lawas-lawas toeloej poetra Soea, gar-
 wa Joeda teja, maot. Ana Joeda geus
 lipoer, seug mangkat, nejang ^a noe keur
 pada ngagoentingan dombana, reudjeung
 Hira sobatna, oerang Adoelam teja;
 13 mangkatna ka nagara Timna. 'Aja noe
 bebedja ka Tamar, kijeu pokna: Njai
 masing njaho, mitoha njai eukeur di
 14 djalman ka Timna, sëdja ngagoentingan
 dombana. 'Toeloej Tamar noenda pa-

pakean karandaänana, anoe keur dipake,
 rap ditjindoeng sarta dikoekoeroedoeng,
 tidinja gek dijoek dina lawang Enaim,
 anoe di djalman ka Timna. Karana koe
 Tamar geus katendjo, jen Sela teja
 geus gëde, ari manehanana tatjan di-
 15 djodokeun ka dinja. 'Barang katingali
 koe Joeda, diangkeuhna dajang, wantoe
 16 beungeutna make ditoetoep. 'Heug sin-
 dang ka dinja ka djalman, bari njaoer:
 Tjik, kaoela hajang mandjingan ka njai.
 Wantoe teu oeningaëun, ^b jen eta teh
 minantoena. Ari pihatoerna: Andjeun
 kërsa maparin naon ka koering, oepan-
 17 tën ngalëbëtan ka koering teh? 'Saoer-
 na: Kaoela ëngke ngirimkeun hidji ëmbe
 badot ti ingon-ingon. Pihatoerna: Mang-
 ga, manawi maparin pamandjër, dong-
 kap ka dikintoenkeunana koe andjeun.

18 'Saoerna: Naon pamandjërna, noe koe
 kaoela koedoe dibere ka njai? Wangsoe-
 lanana: Soemoehoen, tjingtjin pangë-
 tjapan andjeun, sarëng talina, sarawoeh
 tètëkën anoe keur dianggo koe pana-
 nangan andjeun. Sok koe Joeda diseleh-
 keun ka dinja, bari toeloej dipandjingan.
 Heug Tamar teh reuneuh ti andjeunna.
 19 'Tidinja Tamar dangdan, bral moelang.
 Sadatangna seg tjoetjoel tjindoengna
 anoe dipake, bari toeloej make deui pa-
 pakean karandaänana.

^a p. 31: 19.

^b 3 Moesa 18: 15.

20 Geus kitoe Joeda ngirimkeun hidji ëm-
 be badot, koe lantaran sobatna, oerang
 Adoelam teja, sina nëboes pamandjërna
 ti leungeun eta awewe; tatapi awewena
 21 teu kapanggih. 'Pek tatanja ka djalma-
 djalma ënggon awewe teh, kijeu pokna:
 Di mana eta lonte, anoe di Enaim, di
 sisi djalman teja? Ari aromongna: Hanteu
 22 aja lonte di dijeu. 'Toeloej moelang ka
 Joeda, sarta mopojan kijeu: Awewe teh
 teu kapanggih, samalah omongan djal-
 ma-djalma ënggon eta, jen: Hanteu aja
 23 lonte di dijeu. 'Saoer Joeda: Keun, sing
 djadi bogana, bisi ka oerang djadi ma-
 tak katjëlän. Saënjana, kaoela geus
 ngirimkeun ijeu ëmbe badot, dëmi koe
 sampejan awewena hanteu kapëndak.

24 Geus kitoe, kira-kira heuleut tiloe boe-
 lan, aja noe ngoeninga ka Joeda, kijeu
 pihatoerna: Tamar, mantoe andjeun te-
 ja, milampah djinah, malah salërësna
 djadi reuneuh djinah. Ari saoer Joeda:

^a Awewe teh geura ka-loewarkeun, ba-
²⁵ kal didoeroek. 'Toeloej Tamar dika-loe-
 warkeun; seug Tamar ngadjoeroengkeun
 ka mitohana, kijeu pihatoerna: Djalma
 noe kagoengan ijeu, nja ti eta koering
 reuneuh teh. Pihatoerna deui: Mangga
 waspaoskeun, saha teja noe kagoengan
 ijeu tjingtjin pangëtjapan, sarëng ijeu
²⁶ tali, sarawoeh ijeu tètëkën? 'Geus was-
 pada Joeda teh; pok misaoer: ^b Eta teh
 bënër ti batan kaola, tina sabab koe
 kaola hanteu dikawinkeun ka Sela,
 anak kaola. Dëmi ka-hareupna koe
 Joeda hanteu ditëmahan deui. *a* 3 Moesa

21: 9; Joh. 8: 7. *b* 1 Sam. 24: 18.

²⁷ Geus kitoe, waktoena Tamar ngadjoe-
 roe, doemadakan, këmbar di djëro kan-
²⁸ doenganana. 'Dëmi geus kitoe, eukeurna
 ngadjoeroe, sok noe hidji nongtotkeun
 leungeun sabeulah. Pek ditjékël koe pa-
 radji, gantjang leungeunna digeulangan
 kanteh beureum, bari ngomong: Ijeu noe
²⁹ bidjil ti heula. 'Geus kitoe, barang eta
 narik deui leungeunna, doemadakan, doe-
 loerna ka loewar. Pok paradji ngomong:
 Naha oetoen mijakkeun pigeusaneun oet-
 oen borodjol? Anoe matak eta dinga-
³⁰ ranan ^a Peres. 'Sanggeus kitoe ka loewar
 doeloerna, anoe aja kanteh beureum
 dina leungeunna teja. Seug eta dingara-
 nan Serah. *a* 1 Bab. 2: 4; Mat. 1: 3

PASAL 39.

Ari Joesoep dibawa leumpang ka Mësir,
 sarta aja hidji oerang Mësir, ^a nja eta
 Potipar, ponggawa Piraon, kapala toe-
 kang peuntjit, noe ngagaleuh inja ti
 leungeun oerang Ismail, anoe mawa Joe-
² soep ka dinja teja. 'Dëmi Pangeran ^b nja-
 rëngan ka Joesoep, datang ka djadi djalma
 loeloes lakoe-lampahna, sarta ajana
 di djëro gëdong djoeraganana, oerang
³ Mësir teja. 'Ari djoeraganana geus was-
 pada, jen Pangeran njarëngan ka Joe-
 soep; da saniskara, noe dilampahkeun
 koe Joesoep, koe Pangeran disina loe-
⁴ loes koe tjabakna. 'Anoe matak Joesoep
 manggih koernija dina sotja djoeragan,
 sarta djadi gandekna, didjënëngkeun
 ngoeroes sagëdongna; djeung saniskara
 kagoenganana diselehkeun ka leungeun
⁵ Joesoep. 'Geus kitoe, ti mangsa Joesoep
 didjënëngkeun ngoeroes sagëdongna
 djeung njékël saniskara kagoenganana,

^c Pangeran ngabërkahan ka gëdong eta
 oerang Mësir koe karana Joesoep; aja
 bërkah Pangeran dina saniskara kagoe-
 nganana, boh anoe di gëdong, boh anoe
⁶ di këbon. 'Mana saniskara kagoenga-
 nana koe andjeunna diantëp bae dina
 leungeun Joesoep; naon-naon oge djoe-
 ragan hanteu miloe-miloe oeninga, djaba
 tina kadaharan, anoe koe djoeragan di-
 dahar. Djeung deui Joesoep teh aloes
 dëdëg, kasep roepa. *a* p. 37: 36; Djab. 105: 17.

b Lal. 7: 9. *c* p. 30: 27.

⁷ Sanggeusna sagala përkara noe tadi
 teja, geureuha djoeraganana sok ngabi-
 lëng ka Joesoep. Hidji waktoe pok nja-
 oer: Hajoe oerang ngëdëng djeung kami!
⁸ 'Dëmi Joesoep teu daekeun; ari pioen-
 djoekna ka geureuha djoeraganana: Sa-
 jaktosna, djoeragan pamëgët hanteu mi-
 loe-miloe oeninga sarëng koering, naon
 bae anoe di djëro gëdong; ari saniskan-
 tën kagoenganana geus diselehkeun ka
⁹ leungeun koering. 'Di sagëdong ijeu han-
 teu aja noe gëde ti batan koering, sa-
 rëng naon-naon oge hanteu aja noe
 dihalangan ka koering, anging salira
 andjeun, sarehing andjeun geureuhana.
 Na koemaha koering rek migawe kago-
 rengan sakitoe gëde, sarëng ngalampah-
¹⁰ keun dosa ka Allah? 'Dëmi eta istri
 oenggal-oenggal poë misaoerna kitoe
 ka Joesoep, tatapi koe Joesoep hanteu
 digoegoe; teu daekeun ngëdëng djeung
 andjeunna, sasarëngan oge teu daekeun.
¹¹ 'Geus kitoe, dina hidji poë Joesoep
 asoep ka gëdong, sëdja ngalampahkeun
 pagaweanana; parëng djalma-djalma
 eusi gëdong taja saerang-oerang atjan
¹² di djëro gëdong. 'Këk istri teh newak
 badjoe Joesoep, bari njaoer: Hajoe, oe-
 rang ngëdëng djeung kami! Tjoel ba-
 djoena diantëp bae dina pananganana,
¹³ bari seg kaboer, bidjil ka loewar. 'Geus
 kitoe, barang istri teh ningali, jen Joe-
 soep geus ninggalkeun badjoena dina
 panangan andjeunna, bari seg kaboer
¹⁴ ka loewar, 'toeloej ngagëroan djalma-
 djalma eusi gëdongna, bari misaoer
 ka darinja, kijeu saorna: Tarendjo,
 djoeragan ka oerang geus ngasoep-
 keun eta oerang Ibrani, sina ngaheureu-
 jan ka oerang. Bijeu eta teh aboes ka
 kami, karëpna ngëdëng djeung kami;
 pek kami gëgëroan, make sowara bëdas.

- 15 'Geus kitoe, barang manehanana ngadenge, jen kami gëgëroan sarta narikkeun sowara, tjoel manehanana ninggalkeun badjoena di gigireun kami, bari seg kaboer, bidjil ka loewar. 'Sok badjoe Joesoep koe istri teh diteundeun di gigireunana, tēpi ka djoeragan Joesoep
- 16 17 soemping ka gëdongna. 'Toeloej miha-toer ka andjeunna sakoemaha kasaoeranana noe tadi; pihatoerna: Eta boedak, oerang Ibrani, anoe koe andjeun diasoepkeun ka koering sadaja teja, tadi aboes ka koering, karēpna ngaheureujan ka koering. 'Geus kitoe, ana koering gëgëroan sarēng narikkeun sowara koering, tjoel manehanana ninggalkeun badjoena di gigireun koering, bari seg kaboer ka loewar.
- 19 Dēmi geus kitoe, barang djoeragan Joesoep ngareungeu eta kasaoeran geureuhana, noe dihatoerkeun ka andjeunna, bari oendjoekan kijeu: Estoe kalakoean eta abdi andjeun ka koering teh sakoemaha pihatoer koering noe bijeu:
- 20 toeloej djoeragan djadi bëndoe. 'Tidinja Joesoep koe djoeraganana ditangkēp, bari seug diselehkeun ^a ka pangberokan, anoe paranti noetoe sakitan radja. Toeloej Joesoep aja di dinja, di djëro
- 21 pangberokan. 'Dēmi ^b Pangeran njarēngan ka Joesoep, sarta nodjokeun kaāsihan ka dinja, malah dipaparin koernija
- 22 dina panon kapala pangberokan. 'Ari sakabeh sakitan, anoe di djëro pangberokan, koe kapala pangberokan diselehkeun ka leungeun Joesoep, djeung saniskara noe koedoe dilampahkeun di dinja,
- 23 dioeroeskeunana koe Joesoep. 'Kapala pangberokan teh teu ngalijeuk-lijeuk atjan ka sakabeh naon-naon anoe ditjēkēl koe Joesoep, sapedah Pangeran njarēngan ka dinja; naon bae anoe dilampahkeun koe Joesoep, koe Pangeran diloeskeun. ^a p. 40 : 3; Djab. 105 : 18. ^b p. 39 : 2.

PASAL 40.

Dēmi sanggeusna sagala pērkaranoe tadi teja, ^a toekang inoeman radja Mësir sarta djeung toekang roti baroga dosa ka

2 goestina, ka radja Mësir. 'Anoe matak Piraon bëndoe ka eta doewa ponggawana, ka kapala toekang inoeman sarta

3 ka kapala toekang roti teja. 'Toeloej koe Piraon diselehkeun, sina dipandjara di

- 4 djëro boemi kapala toekang peuntjit teja; nja diselehkeunana ^b ka pangberokan, énggon Joesoep ditoetoe. 'Sarta koe kapala toekang peuntjit Joesoep teh dibakoekeun, sina ngalalajanan ka darinja; ari ajana dina pandjara sababaraaha poë lilana. ^a Nöh. 1 : 11. ^b p. 39 : 20.
- 5 Tidinja doewanana pada boga impian, masing-masing impianana, dina hidji peuting; impianana masing-masing katëranaganana; toekang inoeman djeung toekang roti, anoe kagoengan radja Mësir, noe pada dipandjara di djëro pangberokan teja. 'Ari Joesoep ngadeuheusan ka darinja wantji isoek sarta ditendjo,
- 7 doemadakan, pada koetjëm. 'Toeloej Joesoep naros ka eta ponggawa Piraon, anoe reureudjeungan djeung Joesoep, ditoetoe di djëro boemi djoeraganana, kijeu pihatoerna: ^a Koe naon noe mawi
- 8 andjeun poë ijeu pada mësoem? 'Ari djawabna ka Joesoep: Kaoela pada boga impian, sarta euweuh anoe bisa nërangkeun. Pihatoer Joesoep ka darinja: ^b Naha sadajana katëranagan lain kagoengan Allah? Mangga tjarijoskeun ka koering. ^a Nöh. 2 : 2. Loek. 24 : 17. ^b p. 41 : 16;

Dan. 2 : 28.

- 9 Pok kapala toekang inoeman njaritakeun impianana ka Joesoep; kijeu tjaritana ka Joesoep: Dina impian kaoela, doemadakan, aja hidji tangkal anggoer di hareupeun kaoela, 'sarta eta tangkal anggoer tiloe dahanna. Dēmi eta teh eukeur djadi, bidjil këmbangna, ranggeujanana datang ka asak boewahna.
- 11 'Ari leungeun kaoela njēkēl loemoer Piraon. Seg eta boewah-boewah koe kaoela dipëtik, bari dipërës kana loemoer Piraon; toeloej loemoer teh koe kaoela
- 12 disanggakeun ka panangan Piraon. 'Pihatoer Joesoep ka dinja: Kijeu katëranaganana: Anoe tiloe dahan teja nandakeun tiloe poë. 'Tiloe poë deui ^a sirah andjeun koe Piraon bakal ditjēngkatkeun, sarēng dilëbëtkeun deui ka pangkat andjeun, nja bakal njanggakeun deui loemoer Piraon ka panaganana, sakoemaha adat tadi, basa djadi
- 14 toekang leutenant andjeunna teja. 'Sawangsoelna moegi masing eling ka diri koering sadjëro manah andjeun, dimana andjeun geus gënah; nja moegi midamēl kaāsihan ka koering, sarēng moegi

ngoendjoekkeun koering ka Piraon, ^bngalantarankeun koering dika-loewarkeun ti djëro ijeu imah. 'Karana koering teh asalna dipaling ti tanah Ibrani, samalah di dijeu koering teu milampah kijeukijeu, anoe matak diasoepekeun kana ijeu ^cgorowong. a 2 Radja 25: 27.

b 1 Kor. 7: 21. c p. 41: 14.

16 Barang kapala toekang roti geus waspada, jen nérangkeunana ngeunah, pok njaoer ka Joesoep: Kaoela pon kitoe keneh, dina impian kaoela, doemadakan, kaoela keur njoehoen tiloe tetenong, di-
17 eusi roti bodas. 'Ari tetenong noe pangloehoerna eusina saroe paning katoewangan Piraon, gawe toekang roti; seg koe manoeke diparatjokan tina tetenong,
18 anoe disoehoen koe kaoela. 'Ngawangsoel Joesoep, kijeu wangsoelanana: Ari katéranganana kijeu: Anoe tiloe tetenong teja nandakeun tiloe poë. 'Tiloe poë deui sirah andjeun koe Piraon bakal ditjéngkatkeun, dieuweuhkeun ti diri andjeun, bari seug andjeun digantoengkeun dina kai; saréng manoeke bakal maratjokan daging andjeun tina diri andjeun.
19 Geus kitoe, dina poë noe katiloe ^apoë wëwédalan Piraon. Harita Piraon mestakeun ka sakabeh mantri-mantrina, sarta njéngkatkeun sirah kapala toekang inoeman djeung sirah kapala toekang roti teja di téngah mantri-mantrina. 'Ari kapala toekang inoeman teh dilébbétkeun deui njangking gawena inoeman, sina njanggakeun deui loemoer ka
20 panangan Piraon. 'Dëmi kapala toekang roti mah dipiwarang digantoeng, sakoe-maha nérangkeunana Joesoep ka darinja.
21 'Ari kapala toekang inoeman teh ^bteu elingeun ka Joesoep, satégésna poho.

a Mat. 14: 6. b Djab. 118: 8, 9.

PASAL 41.

Dëmi geus meunang doewa taoen, Piraon ngimpen, doemadakan, andjeunna
2 keur ngadég di sisi ^atji Énil. 'Beh tina tji Énil harandjat toedjoehe sapi, araloes roepana, djeung lalintoeh dagingna; ^b
3 boes kana djoedjoeloeke, njaratoean. 'Geus kitoe, beh toedjoehe sapi sedjen deui harandjat tina tji Énil, sapandeurieun eta, garoreng roepana djeung karoeroe dagingna; toeloeje narangtoeng ngabanding ka sapi noe tadi, dina sisi tji Énil teja.

4 'Seg sapi noe garoreng roepana djeung karoeroe dagingna teh pada ngahakanan kana toedjoehe sapi noe araloes roepana djeung lalintoeh teja, datang ka bejak.
5 Toeloeje Piraon lilir. 'Tidinja koelëm deui, seug ngimpen ngadoewa-kalian. Beh toedjoehe ranggeujan baridjil tina tangkal gandoem hidji, baleuneur nja harade. 'Geus kitoe, beh toedjoehe ranggeujan noe harapa djeung parerang koe angin ti wetan djaradi sapandeurieun eta.
6 'Seg ranggeujan anoe harapa teh pada ngalégléng kana toedjoehe ranggeujan noe baleuneur nja parépél teja, datang ka bejak. Toeloeje Piraon lilir deui, horong teh impian. a 2 Moesa 7: 15. b 2 Moesa 2: 3.
7 Geus kitoe, wantji isoek ^asoekmana goelinggasahan. Seug miwarang njaoer sakabeh pandita Mësir, djeung sakabeh ^bdjalma noe pintër di dinja. Toeloeje Piraon njarijoskeun impianana ka eta djalma-djalma, tatapi taja hidji-hidji atjan
8 noe bisa nérangkeun eta ka Piraon. 'Pok kapala toekang inoeman teja oendjoekan ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Simkoering dangét ajeuna ras eling ka dosa simkoering. 'Basa Piraon keur bëndoe ka abdi-abdina teja, seug simkoering diselehkeun, dipandjara di boemi kapala toekang peuntjit, nja diri simkoering sinaringan kapala toekang roti teja. 'Tidinja simkoering sami gadoeh impenan, dina hidji wéngi, ^cnja diri simkoering saréng eta; sami ngimpen, doepi impenanana
9 masing-masing katéranganana. 'Doepi di dinja, sasaréngan simkoering, aja hidji djalma anom, oerang Ibrani, boedak kapala toekang peuntjit. Ladjéng simkoering sami tjatjarijos ka dinja, seug impenan simkoering koe eta ditérangkeun ka simkoering, nérangkeunana masing-masing, noeroetkeun impenanana. 'Doepi geus kitoe, sakoemaha eta nérangkeunana ka simkoering, nja kitoe pisan djadina: simkoering dilébbétkeun deui ka pangkat simkoering noe tadi, doepi itoe mah digantoeng. a p. 40: 6.

b 2 Moesa 7: 11. c p. 40: 5.

14 Tidinja ^aPiraon miwarang njaoer Joesoep. Gantjang Joesoep dika-loewarkeun ^btina gorowong; pek ditjoekoer, sarta disalin papakeanana, bari toeloeje ngadeuheus ka Piraon. 'Pok Piraon ngalahir ka Joesoep: Kami teh boga impian, ta-

tapi taja noe bisa nĕrangkeun; ngan kami meunang bedja hal maneh, oedjar-na tijap-tijap maneh ngadenge impian,
 16 geus tangtoe bisa nĕrangkeun. 'Nga-wangsoel Joesoep ka Piraon, kijeu wangsoelanana: ^c Simkoering mah teu pisan-pisan; Allah noe ijasa maparin pitoe-doeħ pĕrkawis kawiloedjĕngan Piraon.

^a Djab. 105: 20. ^b p. 40: 15. ^c p. 40: 8.

17 Ngalahir Piraon ka Joesoep: Dina impian kami, doemadakan, kami keur nangtoeng di sisi tji Ēnil. 'Beh, tina tji Ēnil harandjat toedjoeħ sapi, lalintoeh dagingna djeung araloes dĕdĕgna; boes
 18 kana djoedjoeleok, njaratoean. 'Geus kitoe, beh toedjoeħ sapi sedjen deui harandjat sapandeurieun eta, karoeroe djeung garoreng katjida dĕdĕgna, estoe rangkoejang dagingna; di satanah Mĕsir kami tatjan nendjo anoe goreng sapĕrti
 19 eta. 'Seg sapi noe rarangkoejang djeung garoreng teh pada ngahakanan kana toedjoeħ sapi noe ti heula, noe lalintoeh
 20 teja, datang ka bejak. 'Boes arasoep kana beuteungna, tatapi hanteu pisan katara jen geus arasoep kana beuteungna; ari roepana teh goreng, sakoemaha tadi
 21 keneh bae. Toeloej kami lilir. 'Tidinja kami nendjo deui dina impian, beh toedjoeħ ranggeujan baridjil tina tangkal gandoem hidji, parĕpĕl nja harade. 'Geus
 22 kitoe, beh toedjoeħ ranggeujan noe karĕri nja harapa, parerang koe angin ti wetan, djaradi sapandeurieun eta. 'Seg
 23 ranggeujan noe harapa teh pada ngalĕglĕgan kana toedjoeħ ranggeujan noe harade teja, datang ka bejak. Toeloej koe kami ditjaritakeun ka ijeu pandita-pandita, tatapi taja noe bisa netelakeun ka kami.

25 Pioendjoeħ Joesoep ka Piraon: Impenan Piraon teja toenggal hidji bae. Anoe koe Allah dikĕrsakeun didamĕl, koe Allah geus dinjatakeun ka Piraon. 'Ari
 26 noe toedjoeħ sapi anoe sarae teja nawiskeun toedjoeħ taoen; kitoe deui noe toedjoeħ ranggeujan anoe sarae teja nawiskeun toedjoeħ taoen; impenan teja toenggal hidji bae. 'Ari noe toedjoeħ sapi
 27 anoe rarangkoejang nja arawon, anoe harandjat sapoengkoereun eta teja, nawiskeun toedjoeħ taoen; kitoe deui noe toedjoeħ ranggeujan anoe harapa nja parerang koe angin ti wetan teja, pi-

hartoseunana toedjoeħ taoen patjĕklik.
 28 'Nja eta pioendjoeħ, anoe tadi koe simkoering dioendjoeħkeun ka Piraon: anoe koe Allah dikĕrsakeun didamĕl, koe Allah
 29 geus dipintonkeun ka Piraon. 'Sajaktosna, toedjoeħ taoen ka pajoenna bade djĕmbar kalangkoeng-langkoeng di satanah
 30 Mĕsir. 'Doepi sapoengkoereun eta piajaeun ^a toedjoeħ taoen patjĕklik, moeng-gah sadajana kadjĕmbaran teja kahilapan di satanah Mĕsir, dongkap ka tanah
 31 teh roeksak koe patjĕklik. 'Harita kadjĕmbaran teh geus moal pikatawiseun dina tanah, tina bawaning patjĕklik, anoe sapoengkoereun eta teja; karantĕn eta teh bade bangĕt kalangkoeng-lang-
 32 koeng. 'Doepi pĕrkawis impenan teh dipindo ka Piraon, ngimpen doewa kali teja, nawiskeun eta pĕrkawis geus ditangtoskeun ti Allah, malah enggal pisan
 33 koe Allah didamĕl. 'Ari ajeuna, pisaeunana Piraon roeroet-reret, milih hidji djalma noe binangkit nja pintĕr, nja eta kĕdah dibakoekeun njangling tanah
 34 Mĕsir. 'Anoe kĕdah didamĕl deui koe Piraon, nja ngadjĕngkeun sababaraha djalma poerah ngoeroeskeun ijeu tanah; sarawoeh kĕdah njandak ^b sapĕrlima hasil tanah Mĕsir di djĕro noe toedjoeħ
 35 taoen kadjĕmbaran teja. 'Ari eta teh sina pada ngoempolkeun sadajana kahasilan taoen noe sarae, anoe ka pajoen teja, nja sina pada noempoekeun gandoem di bawah kawasa Piraon, bade pisangoeun di nagara-nagara, sarĕng
 36 kĕdah didjaraga. 'Geus kitoe kahasilan teh sing djadi pĕpĕrĕnian, pitĕdaeun eusi tanah, bade noe toedjoeħ taoen patjĕklik, anoe piajaeun di tanah Mĕsir teja; sangkan tanah teh oelah dongkap ka toempoer koe margi patjĕklik.

^a 2 Radja 8: 1. ^b p. 47: 24, 26.

37 Ari pioendjoeħ teja ^a pangraos Piraon hade pisan, kitoe deui pangrasa sadaja
 38 mantri-mantrina. 'Ngalahir Piraon ka mantri-mantrina: Pikoemahaen oerang manggih djalma sapĕrti ijeu, anoe kasoepan Roh Allah? 'Seug Piraon ngalahir ka Joesoep: Sapedah Allah geus maparin njaho eta sakabeh pĕrkara ka andika, moal aja noe binangkit djeung
 39 pintĕr mapakan andika. 'Andika noe pinjabakeun sagĕdong kami, ^b sarta hal parentah andika mangke ditoeroet koe

sakabeh rahajat kami; ngan sapangling-
 gihan ijeu mah kami teh gède ti batan
 41 andika. 'Ngalahir deui Piraon ka Joe-
 soep: Masing nganjaho keun, kami teh
 ka andika geus maparin njabak satanah
 42 Mésir. 'Sarta Piraon ^c ngalaan tjingtjinna
 ti ramo andjeunna, seug diasoepekeun ka
 ramo Joesoep, djeung dianggoan koe
 panganggo ^d boéh katji, sarta tênggék
 Joesoep koe Piraon ^e dikangkaloengan
 43 émas. 'Tidinja disina toenggang kareta
 noe kadoewa, kagoengan Piraon, sarta
 aja noe pada tjétjéloekan ti pajoeneu-
 nana, kijeu: Geura takap-toeoe! Djadi
 Joesoep teh koe andjeunna dipaparin
 44 njangking satanah Mésir. 'Djeung deui
 lahiran Piraon ka Joesoep: Ijeu kami
 Piraon; tatapi ari taja térerang andika
 mah, saoeorang ge moal ngadjoengdjoeng-
 keun leungeunna atawa soekoena di sa-
 45 tanah Mésir. 'Ari djénengan Joesoep koe
 Piraon dilandi Sapnat Pañeah, sarta
 dipaparin pigarwaeun, nja eta Asnat
 poetra Potipera, noe djadi panghoeloe
 di nagara On. Tidinja Joesoep ka loewar
 ngidèran tanah Mésir. *a* p. 45 : 16. *b* Djab.

105 : 21, 22; Lal. 7 : 10. *c* Est. 8 : 2. *d* Loek. 16 : 19.

e Dan. 5 : 7.

46 Ari oemoer Joesoep, keur mangsa ma-
 rék di pajoeneun Piraon, radja Mésir
 teja, ^a tiloe poeloh taoen. Tidinja Joe-
 soep ka loewar ti pajoeneun Piraon,
 47 ngadjadjah satanah Mésir. 'Ari tanah
 teh, di djéro noe toedjoeoh taoen kadjëm-
 baran teja, ngabidjilkeunana sipat tja-
 48 tjanggeuman. 'Toeloej Joesoep ngoem-
 poelkeun sakabeh kahasilan eta noe toe-
 djoeoh taoen, sakoer anoe aja di tanah
 Mésir, seug kahasilan teh diasoepekeun
 ka nagara-nagara; kahasilan nagara noe
 di sakoerilingna, koe andjeunna diasoepe-
 49 keun ka djéro nagarana. 'Djadi Joesoep
 teh noempoekeun gandoem teu kira-
 kira lobana, ^b saperti keusik noe di lae-
 t, datang ka eureun ngitoeng, karana geus
 taja itoenganana. *a* 4 Moesa 4 : 3; 2 Sam. 5 : 4.

b p. 32 : 12; 1 Radja 4 : 29; Djab. 139 : 18.

50 Djeung deui Joesoep ^a meunang doewa
 poetra lalaki, samemeh tépi ka taoen
 patjéklik teja; ari diowokeunana pikeun
 Joesoep koe Asnat poetra Potipera,
 51 panghoeloe On teja. 'Ari tjikalna koe
 Joesoep dingaranan Mënase; karana
 [saoerna] aing koe Allah geus disina ka-

lis ka sakabeh kasoésahan diri aing, ki-
 toe deui ka saeusi-boemi rama aing.
 52 'Dëmi noe kadoewa koe andjeunna di-
 ngaranan Epraim; karana [saoerna] aing
 koe Allah ^b geus didjadikeun baranahan
 dina tanah kabalangsakan aing.

a p. 46 : 20; 48 : 5. *b* 26 : 22.

53 Geus toetoeop noe toedjoeoh taoen ka-
 djëmbaran, anoe aja di tanah Mésir teja,
 54 'sarta taoen patjéklik geus ngamimitian
 boekti, sakoemaha kasaoeran Joesoep
 teja. Geus kitoe di sakabeh tanah-ta-
 nah patjéklik, tatapi di satanah Mésir
 55 aja kahakanan. 'Ari geus datang patjék-
 klik di satanah Mésir, seg djalma-djalma
 pada sasambat ka Piraon, njoehoenkeun
 tédæeun. Dëmi timbalan Piraon ka sa-
 kabeh oerang Mésir: Geura laleumpang
 ka Joesoep; naon bae parentah Joesoep
 56 ka maraneh, koedoe lalampahkeun. 'Ari
 patjéklik teja ninggang ka satonggong
 boemi kabeh. Tidinja Joesoep moeka-
 keun saniskara anoe beunang ngeusian,
 bari toeloej ngadjoewal gandoem ka oe-
 rang Mésir. Ari patjéklik teh rosa katjida
 57 di tanah Mésir. 'Djeung deui ti sakabeh
 tanah pada datang ka Mésir, ngadareu-
 heusan ka Joesoep, meuli gandoem; ka-
 rana patjéklik teh rosa pisan di saka-
 beh tanah.

PASAL 42.

Ari Jakoeb geus waspaoseun, jen di
 Mésir aja gandoem, pok Jakoeb nga-
 lahir ka poetra-poetrana: Naha mara-
 2 neh silih-tendjo bae? 'Lahirna deui: Ma-
 sing njaho, ^a ama ngadenge bedja, jen di
 Mésir aja gandoem. Geura arijang ka di-
 nja; koedoe meuli gandoem ka dinja pi-
 keun oerang, ^b soepaja oerang hiroep,
 3 oelah datang ka paeh. 'Bral saderek-
 saderek Joesoep arijang, sapoeloh oe-
 4 rang, sédja meuli gandoem ka Mésir. 'Ari
 Binyamin, raji Joesoep teja, koe Jakoeb
 hanteu dipiwarang djeung saderek-sade-
 rekna; karana lahiranana: Bisi manggih
 5 koemaonam. 'Toeloej poetra Israil da-
 rongkap, sédja meuli gandoem, tjampoer
 djeung sakoer noe daratang; wantoe-
 wantoe di tanah Kanaan ge patjéklik.

a Lal. 7 : 12. *b* p. 43 : 8.

6 Ari Joesoep anoe njangking kawasa,
 njékél tanah Mésir; nja andjeunna noe
 ngadjoewal gandoem ka sakabeh priboe-

mi tanah. Toeloej saderek Joesoep ngadareuheusan, ^a seg saroedjoed ka andjeunna, njoeoh kana taneuh. 'Ana Joesoep ningali saderek-saderekna, teu panglingeun, tatapi poera-poera teu oeninga, sarta misaoerna bĕngis ka darinja. Ari lahiranana ka darinja: Maraneh datang ti mana? Pioendjoekna: Soemoehoeng, ti tanah Kanaän, soemĕdja ngadoewit gandoem, baris tĕdaeun. 'Ari Joesoep teu panglingeun ka saderek-saderekna; dĕmi eta mah geus pada pangling. 'Ras Joesoep elingeun ka impianana, pĕrkara ngimpikeun maranehanana teja. Pok ngalahir deui ka darinja: Maraneh teh djalma noe lolongok; pangdatang maraneh hajang nendjo lĕbah mana tanah ijeu ngaboeliklak. 'Ari pioendjoekna ka andjeunna: Lain kitoe, goesti; abdi gamparan, anoe mawi ngadareuheus teh, estoe sĕdja ngadoewit gandoem, baris tĕdaeun. 'Abdi sadaja anak djalma saorang; abdi teh djalma balĕnĕr; hanteu pisan-pisan abdi gamparan djadi djalma noe lolongok. 'Lahiranana deui ka darinja: Moal ĕnja, satĕgĕsna maraneh pangdatang teh hajang nendjo lĕbah mana tanah ijeu ngaboeliklak. 'Dĕmi pioendjoekna: Abdi gamparan asalna doewa wĕlas doeloer lalaki; abdi sadaja anak djalma saorang di tanah Kanaän; sajaktosna, boengsoena dangĕt ajeuna aja di poen bapa, doepi noe saorang deui mah geus teu aja. 'Lahiran Joesoep ka darinja: Nja eta noe koe kami ditjatoerkeun ka maraneh, anoe kijeu teja: Maraneh teh djalma noe lolongok. 'Maraneh dek ditjoba djalan kijeu: dĕmi djoemĕnĕnging Piraon! maraneh moal ka loewar deui ti dijeu, ari doeloer maraneh noe boengsoe teja tatjan datang ka dijeu. 'Saoerang ti maraneh titah leumpang, ngala doeloer maraneh; ari maraneh mah dek ditoetoep. Eta omongan maraneh dek ditjoba, maraneh sajaktina atawa lain; oepama lain, dĕmi djoemĕnĕnging Piraon! geus poegoeh maraneh teh djalma noe lolongok. 'Toeloej pada diasoepekkeun kana pandjara, meunang tiloe poĕ.

^a p. 37: 10.

18 Ari dina poĕ noe katiloe pok Joesoep ngalahir ka darinja: Koedoe milampah kijeu, soepaja maraneh hiroep; ^a kami

19 teh sijeun koe Allah. 'Lamoen ĕnja mah maraneh djalma bĕnĕr, doeloer maraneh saorang tĕtĕpkeun ditoetoep dina ijeu imah maraneh dipandjara; ari maraneh geura maroelang, mawa gandoem, tamba langlajeuseun ahli-ahli maraneh. 'Seg doeloer maraneh noe boengsoe teja bawaka kami, ngajakinkeun omongan maraneh; ari kitoe mah maraneh moal dipaehan. Toeloej ngalampahkeun kitoe. 'Pok mitjatoer doeloer pada doeloer: Saĕnjana, oerang bareto milampah salah ka doeloer oerang teja. Kasoesahan hatena koe oerang katendjo, basana menta dipikaroenja koe oerang; ari koe oerang teu digoegoe, ^b kitoe noe matak oerang kadatangan kasoesian sakijeu. 'Ngadjawab Roebin ka maranehanana, kijeu djawabna: Mapan tjarek akang oge harita ka adi sakabeh, kijeu omong akang: ^c Poma oelah dek migawe dosa ka eta boedak; dĕmi koe adi hanteu digarogoe; ajeuna sabalikna gĕtihna geuning dipendoet. 'Ari eta teh teu njarahoeun, jen koe Joesoep kahartos, wantoe-wantoe sasaoeranana djeung saderek nganggo hidji djoeroe basa. 'Seug Joesoep ^d malik ti maranehanana, bari nangis. Toeloej majoen deui ka saderek, sarta sasaoeran ka darinja. Geus kitoe njandak ^e Simon ti maranehanana, bari dibarogod sakali di hareupeun maranehanana. ^a p. 50: 19. ^b 2 Tes. 1: 6. ^c p. 37: 21. ^d p. 43: 30. ^e p. 34: 25; 49: 7.

25 Tidinja Joesoep miwarang, wadah-wadahna koedoe diareusian koe gandoem, sarta oewangna koedoe dipoelangkeun, diasoepekkeun kana karoeng saorang-saoerangna, djeung koedoe pada dibĕkĕlan baris di djalan. Prak ngalampahkeun kitoe ka darinja. 'Toeloej pada ngamoewatkeun gandoemna kana kalde-kaldena, bari seug marangkat ti dinja. 'Geus kitoe noe saorang moekakeun karoengna, sĕdja maraban kaldena di pamondokan; beh nendjo oewangna, doemadakan eta teh aja dina lijang karoengna. 'Pok ngomong ka saderek-saderekna: Oewang koela poelang deui, malah-malah geuning aja dina karoeng koela! Seg pada leutik hate, sarta ngaromong doeloer pada doeloer, bari rareuwaseun, kijeu pokna: Naha Allah midamĕl kitoe ka oerang?

29 Tidinja darongkap ka tanah Kanaän, ka Jakoeb ramana, sarta ngoeningakeun ka andjeunna sakoer noe kasorang koe
 30 maranehanana; pioendjoekna: 'Eta djalma, djoengdjoenan tanah, bängis pisan misaoerna ka koering; malah koering sadaja koe andjeunna diangkën sapertos
 31 noe lolongok tanah. 'Dëmi pihatoer koering ka andjeunna: Abdi teh djalma balënër; hanteu pisan-pisan abdi djadi
 32 djalma noe lolongok. 'Asalna abdi teh doewa wëlas doeloer lalaki, estoe anak sabapa; anoe saorang geus teu aja, doepi boengsoena dangët ajeuna aja di
 33 poen bapa, di tanah Kanaän. 'Tidinja eta djalma, djoengdjoenan tanah, misaoer ka koering sadaja: Djalan kijeu kami teh pitëranggeun, jen estoe maraneh djalma bënër: doeloer maraneh saorang tinggalkeun di kami, dëmi maraneh njarokot tamba langlajouseun ahli-ahli maraneh, bari toeloej maroelang.
 34 'Seg doeloer maraneh noe boengsoe teja bawa ka kami, soepaja kami tërang, jen maraneh lain djalma noe lolongok, satëgësna maraneh djalma balënër; eta doeloer maraneh noe saorang koe kami tangtoe dipaparinkeun deui ka maraneh, sarta maraneh dek diidinan wara-wiri
 35 dina ijëu tanah. 'Geus kitoe, mangsa ngaroedoekeun ^a karoeng-karoengna, doemadakan, boengkoesanana oewang aja dina karoeng saorang-saoerangna. Ana narendjo boengkoesanana oewang teh, maranehanana sarta djeung ramana pada sarijeuneun. a p. 42: 27; 44: 1.
 36 Ngalahir Jakoeb ramana ka darinja: 'Maraneh ngalapoerkeun anak ama! Joesoep geus teu aja, djeung Simon geus teu aja; ari ajeuna maraneh rek mawa Binyamin. Eta sakabeh përkara
 37 matak tjilaka ka ama! 'Mioendjoek Roebin ka ramana, kijeu pioendjoekna: Mangga, paehan ^b anak koering lalaki noe doewa, manawi Binyamin koe koering hanteu disanggakeun deui ka ama. Moegi diselehkeun bae ka leungeun koering, tinangtos koe koering disanggakeun deui ka ama. 'Dëmi lahiran Jakoeb: Moal dibikeun eta anak ama koe maraneh dibawa ijang; karana doeloerna geus paeh, ^c ngan kari eta sorangan. Saoepama eta teh manggih koemaonam di djalan anoe rek dilakonon koe ma-

raneh, tangtoe maraneh matak noeroenkeun boeok ama noe bodas ka ënggon noe maot, kalawan kasoésahan.

a p. 43: 14. b p. 46: 9. c p. 44: 20.

PASAL 43.

Ari patjéklik teja ^a bangët katjida dina
 2 eta tanah. 'Geus kitoe, mangsana gandoem, beunangna ngarala ti Mësir teja, geus bejak didahar, pok ramana nimbalan ka darinja kijeu: Geura lalumpang deui, koedoe mareuli deui pihakaneun oerang saeutik. 'Pok Joeda oendjoekan ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Eta djalma sangët nja ngelingan ka koering sadaja, pilahirna: ^b Maraneh moal narendjo deui beungeut kami, kadjaba lamoen doeloer maraneh teja miloe
 4 djeung maraneh. 'Manawi eta doeloer koering koe ama dipiwarang leumpang sarëng koering sadaja, mangga, koering sèdja arijang, ngadoewit pidahareun ama.
 5 'Sawangsoelna, madak eta koe ama hanteu dipiwarang leumpang mah, koering moal arijang; karantën eta djalma ngalahir ka koering sadaja kijeu: Maraneh moal narendjo deui beungeut kami, kadjaba lamoen doeloer maraneh teja miloe
 6 djeung maraneh. 'Ngalahir Israil: Naha maraneh mana sakitoe goreng ka ama, ngoeningakeun ka eta djalma jen maraneh aja deui doeloer? 'Ari pioendjoekna: Eta djalma hantëm mariksakeun përkawis koering sarëng përkawis sanak-baraja koering; lahirna: ^c Koemaha, bapa maraneh hiroep keneh? Naha maraneh aja deui doeloer? Seg koering ngoeninga ka andjeunna noemoetkeun oengëling lahiran tadi. Koemaha koering pitëranggeun, jen bakal nimbalan kijeu teja: Eta doeloer maraneh koedoe bawa
 8 mijang? 'Oendjoekan deui Joeda ka Israil ramana: Mangga, boedak teh piwarang leumpang, titipkeun ka koering; geus kitoe koering sadaja rek darangdan, sarëng ladjëng leumpang, ^d soepaja pada hiroep, oelah koengsi maot, boh koering sadaja, boh ama, boh bararoedak.
 9 'Nja koering anoe nanggoeng inja; soemangga poendoet ti leungeun koering. Manawi koe koering hanteu disanggakeun deui ka ama, sarëng hanteu didjonghokkeun ka pajoeneun ama, daek gadoeh dosa ka ama satoetoep oemoer.

10 'Karantën madak hanteu talangke mah, kantënan ajeuna geus kenging doewa
 11 balik. 'Toeloej Israil ramana ngalahir ka darinja: Lamoen kitoe mah, atoeh koedoe migawe kijeu: koedoe njarokot hasil tanah ijeu anoe pangkapoedjina, asoepkeun ka wadah-wadah maraneh, seg barawa ijang, ^e pikeun pangabakti ka eta djalma; ^f nja eta geutah tamba saeutik reudjeung madoe saeutik, sambara-sambara reudjeung moer, boewah
 12 lengkung sarta boewah kanari. 'Djeung koedoe mawa oewang doewa kali meuli; karena oewang anoe poelang deui dina lijang karoeng maraneh teja koe maraneh koedoe dibawa disanggakeun deui,
 13 boa kasalahan. 'Sarta doeloer maraneh teh bawa bae, seg darangdan, geura ngadeuheusan deui ka eta djalma. 'Ari Allah anoe moerba-wisesa moegi-moegi ka maraneh maparin kawelasan di pajoeneun eta djalma, soepaja doeloer maraneh noe hidji deui sarta djeung Binyamin koe eta djalma dipiwarang moendoer barëng djeung maraneh. Ari moenggoeh ama teja, oepama datang ka lapoer anak mah, iklas lapoer oge!

^a p. 41: 31. ^b p. 44: 23. ^c p. 44: 19, 20. ^d p. 42: 2.
^e Sül. 18: 16. ^f p. 37: 25.

15 Pek eta djalma njarokot pangabakti teja, sarta mawa oewang doewa kali meuli, kitoe deui Binyamin; djoeng arijang ka Mësir. Sadongkapna pada marëk
 16 ka pajoeneun Joesoep. 'Barang Joesoep ningali Binyamin miloe djeung maranehanana, seug nimbalan ka noe njëkël gëdongna: Ijeu djalma-djalma anteurkeun ka gëdong, sarta koedoe meuntjit peupeuntjitan, bari disadijakeun sakali; karena ijeu djalma-djalma ëngke têngah
 17 poë dalahar djeung kami. 'Prak eta djalma ngalampahkeun sakoemaha timbalan Joesoep; djalma-djalma teja koe eta djalma didjadjapkeun ka gëdong Joesoep.
 18 'Seug djalma-djalma teh sarijeuneun, sabab diarasoepkeun ka gëdong Joesoep. Pok ngaromong: Hal përkara oewang, anoe poelang deui dina karoeng-karoeng oerang bareto teja, noe matak oerang diasoepkeun; tangtoe dek naragas ka oerang sarta naradjang ka oerang; meureun oerang teh ditjokot didjijeun boedak, sarta djeung kalde-kalde oerang.
 19 'Toeloej pada njampeurkeun ka eta djal-

ma, noe njëkël gëdong Joesoep teh, bari mihatoer ka dinja di hareupeun lawang
 20 gëdong, 'kijeu pihatoerna: Noen, djoeragan! koering bareto ka darijeu, meuli gandoem. 'Geus kitoe, mangsa datang ka pamondokan, ana diboekeun karoeng-karoeng koering, ^a doemadakan, oewang saorang-saorang aja dina lijang karoengna, oewang koering sadaja satimbang beuratna; dëmi koe koering
 22 sadaja dibantoen deui. 'Sarëng koering mijang teh ka dijeu ngabantoen oewang sedjen ongkoh, sëdja meuli deui gandoem, pikeun tëdaeun. Doeka teuing anoe neundeun oewang koering teja dina
 23 karoeng-karoeng koering. 'Ari saोजना: Sampejan sing sarëng, montong teuing sarijeun! Allah sampejan djeung Allah rama sampejan maparin pëpëndëman ka sampejan dina karoeng-karoeng sampejan; oewang sampejan teja geus datang ka kaoela. Sarta eta djalma ^b ngaloewarkeun Simon teja ka maranehanana. 'Tidinja eta djalma-djalma koe
 24 djalma teh dibawa asoep ka gëdong Joesoep, ^c sarta diberean tjai; pek pada ngoembah soekoena; samalah kalde-kaldena diparaban. 'Toeloej pada njadijakeun pangabakti teja, tjawisan Joesoep soemping wantji têngah poë; karena geus mareunang bedja, jen di dinja bakal pada barangdaha. ^a p. 42: 28, 35.

^b p. 42: 24. ^c p. 24: 32.

26 Geus kitoe Joesoep soemping ka gëdong. Gantjang pada njanggakeun ka andjeunna pangabakti beunangna mawa teja, di djëro gëdong, sarta ^a pada soedjoed ka andjeunna, njoeoh kana taneuh.
 27 'Seug Joesoep mariksakeun ka darinja salamët hanteuna, sarta ngalahir kijeu: Koemaha, bapa maraneh, anoe sëpoe, anoe koe maraneh ditjatoerkeun teja, salamët? Koemaha, hiroep keneh? 'Ari pioendjoekna: Bërkah, abdi gamparan, poen bapa, salamët; hiroep keneh noen.
 28 Broek deui saroedjoed. 'Ana Joesoep tjëngkat sotjana, sarta ningali Binyamin rajina, poeta saiboe, pok ngalahir: Naha, nja ijeu doeloer maraneh noe boengsoe, anoe koe maraneh ditjatoerkeun ka kami teja? Seg ngalahir deui: Eh ënoeng! moegi aja sih-koernija Allah ka
 29 maneh. 'Toeloej Joesoep gësat-gësoet moeroe geusan nangis; karena ngëntab

kawelasanana ka rajina; seug lëbët kana
 31 hidji kamar, sarta nangis di dinja. 'Geus
 kitoe sipeunteu, bari toeloj ka loewar
 deui, sarta ngarëkëtkeun andjeun. Tidi-
 nja nimbalan: Geura ngatoer kadaharan.
 32 'Prak diatoerkeun baris andjeunna nja-
 lira, sarta baris saderekna sabatoer eta,
 kitoe deui baris oerang Mësir, anoe sok
 dahar sasarëngan djeung Joesoep, saba-
 toer eta. Sabab oerang Mësir hanteu
 kongang dahar djeung oerang Ibrani
 reudjeung, karana ^b lampah kitoe kagi-
 33 roek oerang Mësir. 'Gëk tjaralik di pa-
 joeneunana, tjikalna noeroetkeun katji-
 kalanana, ari boengsoena noeroetkeun
 kaboengsoeanana; noe matak eta djalma
 silih-tendjo djeung doeloer bari hare-
 34 raneun. 'Toeloj pada dipoepoendoetan
 katoewangan ti pajoeneun Joesoep. Dë-
 mi katoewangan Binyamin lima kalieun
 lobana katoewangan anoe reja. Sarta
 pada ngaleueut, datang ka wararëgna
 djeung andjeunna. *a p. 42: 6. b p. 46: 34.*

PASAL 44.

Geus kitoe Joesoep miwarang ka noe
 njëkël gëdongna teja, kijeu piwara-
 nganana: Karoeng-karoeng eta djalma
 geura areusian koe kahakanan, saka-
 bawana bae; ^a ari doewit saerang-saer-
 rang teundeun dina lijang karoengna.
 2 'Djeung deui loemoer kami, loemoer pe-
 rak teja, koedoe teundeun dina lijang
 karoeng anoe boengsoe, sarta djeung
 pameulina gandoem. Prak ngalampah-
 keun sapilahir Joesoep, anoe dilahirkeun
 3 teja. 'Isoek-isoek, barang bjar, heug eta
 djalma-djalma didjoeroeng lakoe, ma-
 4 ranahanana djeung kalde-kaldena. 'Ba-
 rang geus ka loewar ti dajeh, tatjan
 djaraoeh, seg Joesoep nimbalan ka noe
 njëkël gëdongna teja: Maneh geura dang-
 dan, koedoe ngoedag njoesoel eta djalma-
 djalma; dimana geus kasoesoel, koedoe
 ngomong ka darinja kijeu: ^b Naha koe
 maraneh kahadean dibalës koe kago-
 5 rangan? 'Lain nja eta, ^c noe koe goesti
 kaola sok dianggo ngaleueut, sarta sok
 dianggo norah? Goreng tëmën lampah,
 6 anoe koe maraneh dilampahkeun. 'Ba-
 rang geus kasoesoel, pok eta djalma
 mitjatoer' ka darinja sakoemaha kasa-
 7 oeran tadi. 'Dëmi pihatoerna ka eta
 djalma: Naha djoeragan misaoer kasa-

oeran kitoe? Sageuj teuing abdi gam-
 paran ngalampahkeun eta përkawis!
 8 'Dalah oewang, noe koe koering sadaja
 kapëndak dina lijang karoeng koering
 teja, ^c koe koering sadaja geus dipoe-
 langkeun deui ka andjeun ti tanah Ka-
 naän; na koemaha koering ti gëdong
 goesti andjeun rek maling perak atawa
 9 émas? 'Mana-mana abdi gamparan anoe
 kapëndak njimpën, mangga paehan; sa-
 malah koering noe reja sanggoep djadi
 10 boedak djoeragan. 'Ari saोजना: Hade
 ajeuna, kitoe bae, sakoemaha omongan
 maraneh. Saha-saha anoe kapanggih
 ngampihan, nja eta pidjadieun boedak
 kami; dëmi maraneh noe reja mah han-
 11 teu salah. 'Gagantjangan pada noeroen-
 keun sakaroeng-sakaroengna kana ta-
 neuh, bari pada moekakeun sakaroeng-
 12 sakaroengna. 'Toeloj djalma teh ngoe-
 bëk-ngoebëk; ngamimitianana ti noe
 pangkolotna, nganggeuskeunana di
 boengsoena; ari loemoer teh kapang-
 gihna dina karoeng Binyamin. *a p. 43: 21.*

b Jér. 18: 20. c p. 43: 21.

13 Pek eta djalma ^a pada njosoëk pa-
 pakeanana; toeloj hidji-hidji pada nga-
 moewatan deui kaldena, bari seug baralik
 14 deui ka dajeh. 'Sadongkapna boes Joe-
 da djeung saderek-saderekna arasoep ka
 gëdong Joesoep, da andjeunna aja keneh
 di dinja. ^b Broek pada ngaroeboehkeun
 maneh ka pajoeneun andjeunna, kana
 15 taneuh. 'Ngalahir Joesoep ka darinja:
 Nahaon kalakoean kitoe, anoe dilam-
 pahkeun koe maraneh? Koetan maraneh
 hanteu njaho, jen koe djalma noe sa-
 16 përti kami tangtoe katorah? 'Ngawang-
 soel Joeda: Simkoering sadaja koemaha
 nja oendjoekan ka goesti, koemaha nja
 mihatoer, sarëng koemaha nja ngabë-
 nërkeun maneh? ^c Kadorakaän abdi-abdi
 gamparan koe Allah geus kapëndak.
 Soemangga, simkoering pada djadi boe-
 dak goesti, boh simkoering anoe reja,
 boh anoe kapanggih njimpën loemoer
 17 teja. 'Dëmi lahiran Joesoep: Sageuj teu-
 ing kami teh, ngalampahkeun anoe ki-
 toe pëtana! Djalma noe kapanggih
 ngampihan loemoer teh, nja eta noe
 pidjadieun boedak kami; ari maraneh
 noe reja, geura maroelang bae ka bapa
 maraneh, sarta sing salamët. *a p. 37: 34.*

b p. 42: 6. c p. 42: 21, 22.

18 Toeloej Joeda sër marëkna ka andjeunna, sarta mihatoer kijeu: Noen goesti! madak aja paidin, abdi gamparan sèdja ngoendjoekkeun pioendjoek sakëtjapeun ka tjëpil goesti, sarëng moegi oelah djadi bëndoe ka abdi gamparan, karantën goesti teh sami sarëng

19 Piraon. 'Goesti ka pëngkër marijos ka abdi-abdi, kijeu parijosna: Koemaha, maraneh boga keneh bapa atawa doeloer?

20 'Seug abdi teh aroendjoekan ka goesti: Soemoehoen, gadoeh keneh bapa, geus sèpoe, sarëng kagoengan deui hidji poetra lalaki, beunang keur mangsa geus sèpoe, boengsoena; ari kakana geus maot, djadi kantoen eta sorangan bae poetra iboena, sarëng koe poen bapa

21 dipikanjaah pisan. 'Ladjëng goesti nimbalan ka abdi-abdi gamparan: Eta koe-doe bawa mijang ka kami, da kami teh

22 hajang nilik ka dinja. 'Seug abdi teh aroendjoekan ka goesti: Eta boedak moal wërâteun nilarkeun poen bapa; saopami nilarkeun bapa mah, tinangtos

23 bapa maot. 'Ladjëng goesti ngalahir ka abdi-abdi: Oepama eta doeloer maraneh noe boengsoe hanteu miloe djeung maraneh mah, maraneh moal nendjo-nendjo deui beungeut kami. 'Geus kitoe,

24 mangsa abdi darongkap ka abdi gamparan, poen bapa, seg pilahir goesti koe

25 abdi sadaja dioeningakeun ka bapa. 'Lami-lami poen bapa ngadawoeh: Geura laleumpang deui, koedoe mareuli deui

26 pihakaneun oerang saeutik. 'Pok abdi sadaja aroendjoekan: Simkoering hanteu warërat mijang; manawi doeloer simkoering noe boengsoe miloe, mangga sèdja mijang; karantën simkoering moal kenging narendjo pameunteu eta djalma, ari doeloer simkoering noe boengsoe mah hanteu miloe sarëng simkoering.

27 'Ladjëng abdi gamparan, poen bapa, ngalahir ka abdi sadaja kijeu: Maraneh pada njaho, garwa kami poetraanana

28 pikeun kami ngan doewa siki. 'Anoe hidji geus ka loewar ti kami, ari omong kami: ^a Geus tangtoe disasaak; sarta koe kami teu katendjo deui tēpi ka

29 ajeuna. 'Saoepama maraneh ^b mawa ijeu ongkoh ti hareupeun kami, seg manggih koemaonam, tangtoe maraneh matak noeroenkeun boeoeuk kami noe bodas ka ënggon noe maot, kalawan karipoe-

30 han. 'Ari ajeuna, oepami abdi dongkap ka abdi gamparan, poen bapa, doepi boedak teh hanteu dibantoen deui, sarehing njawana katjangtjang ka njawa

31 boedak, 'geus kitoe, ana ningali jen boedak teh hanteu aja, tinangtos bapamaot; ^c djadi abdi-abdi matak noeroenkeun ramboet abdi gamparan, poen bapa, anoe geus bodas, ka ënggon noe

32 maot, kalawan kasoesanan. 'Karantën diri abdi geus nanggoeng eta boedak ka poen bapa; ari pioendjoek abdi: ^d Manawi koe koering hanteu disangkaeun deui mah ka ama, daek gadoeh

33 dosa ka ama satoetoepe oemoer. 'Ari ajeuna, diri abdi moegi diidinan tètëp di dijeu, ngagëntosan eta boedak, djadi abdi goesti; doepi eta boedak moegi diidinan moendoer sarëng doeloer-doe-

34 loer. 'Karantën pikoemahaeun diri abdi nja moendoer ka poen bapa, ari boedak hanteu sarëng mah? Oelah koengsi diri abdi nendjo karipoehan, anoe pikapëndakeun koe poen bapa. a p. 37: 33.

b p. 42: 36. c p. 42: 38. d p. 43: 9.

PASAL 45.

Tidinja Joesoep geus teu ijasaean ngarëkëtkeun andjeun ka sakabeh anoe keur doemeuheus ka andjeunna. Pok ngalahir sarta bédas: Sakabeh djalma geura ka loewar ti kami! Djadi taja djalma hidji-hidji atjan anoe doemeuheus ka Joesoep, waktue ngawaktjakeun

2 andjeun ka saderek-saderekna. 'Tidinja nangis, sarta bédas, wani kadareng koe oerang Mësir, malah kadenge koe djalma

3 eusi gëdong Piraon. 'Toeloej Joesoep ngalahir ka saderek-saderekna: Ijeu ka-oela Joesoep. Koemaha, ama hiroep keneh? Dëmi saderekna teu barisaeun ngawangsoel ka andjeunna; karana pada soemëblak di pajoeneunana. 'Ngalahir deui

4 Joesoep ka saderek-saderekna: Geura alisër ka kaoela! Sër alisër. Lahiranana: Ijeu kaoela Joesoep, doeloer maraneh, anoe koe maraneh didjoewal ka Mësir

5 teja. 'Dëmi ajeuna, oelah rek ngarërik pikir, sarta oelah rek panas ati maraneh, tina sabab ngadjoewal kaoela ka dijeu; karana kaoela ^a koe Allah dileumpangkeun ti heulaeun maraneh, soepaja matak ngahiroepan. 'Karana geus doewa

6 taoen ajeuna patjèklik di sadjéro ijeu

- tanah, sarta lima taoen deui moal aja
noe njamboet, soemawonna diboewat.
- 7 'Ari kaoela koe Allah dileumpangkeun
ti heulaeun maraneh, soepaja djadi lan-
taran maraneh teh kari di boemi, ^b
djeung soepaja djadi lantaran ngahi-
roepan ka maraneh, matak kaleupasan
- 8 gède. 'Ari ajeuna, ^c lain maraneh anoe
ngadatangeun kaoela ka dijeu, istoe-
ning Allah; sarta kaoela koe andjeunna
didjadikeun bapa Piraon, toer didjadi-
keun djoengdjoenan, njékél sagédongna,
djeung marentah ka sakoeriling tanah
- 9 Mésir. 'Gésat-gésot, geura maroelang
ka ama, sarta koedoe kijeu nja oen-
djoekan ka andjeunna: Kijeu pioendjoek
poetra ama Joesoep: Koering koe Allah
didjadikeun djoengdjoenan, njékél sa-
koeriling Mésir. Mangga, geura ngalih
- 10 ka koering; oelah arek lami. 'Sarèng
ama bade linggih ^d di tanah Gosen, djadi
deukeut ka koering; nja salira ama sara-
woeh poetra-poetoe ama; kitoe deui ém-
be-domba ama sarèng sapi ama, kalajan
- 11 sadajana bae kagoengan. 'Ari koering
teh sédja njékapan ka ama di dinja; ka-
rantèn patjéklik teh lima taoen deui;
soepaja salira ama, sarèng saeusi boemi
ama, sarawoeh sadajana bae kagoengan,
- 12 oelah kakirangan. 'Tah geuning, panon
diri maraneh, djeung panon adi kaoela
Binyamin, narendjo ^e jen estoe biwir
kaoela anoe keur sasaoeran ka mara-
neh. 'Sarta koedoe ngoeningakeun ka
- 13 ama sakabeh kamoeljaan kaoela di Mè-
sir, djeung saniskara noe katendjo koe
maraneh; sarta sing gésat-gésot, ama
14 teh geura bawa ngalih ka dijeu. 'Toeloej
Joesoep ngarangkoel kana poendoek
Binyamin rajina, bari nangis; kitoe deui
Binyamin nangis dina tênggék Joesoep.
- 15 'Seug njijoeman ka sakabeh saderekna
sarta ditangisan. Sanggeusna kitoe sa-
derekna pada sasaoeran djeung an-
djeunna. ^a Djab. 105:17. ^b p. 47:12; 50:20.
^c Lal. 4:28. ^d p. 46:28; 47:11. ^e p. 42:23.
- 16 Geus kitoe bedjana kadenge koe djala-
ma eusi gédong Piraon; tjek bedja: ^a Sa-
derek Joesoep saroemping! ^b Ari pang-
raos Piraon hade pisan; kitoe deui pang-
17 rasa mantri-mantrina. 'Ngalahir Piraon
ka Joesoep: Geura marentah ka doeloer-
doeloer awak: Maraneh koedoe milamp-
pah kijeu: Koedoe ngamomotan sato-
- 18 sato maraneh, seg geura lalumpang,
maroelang ka tanah Kanaan. 'Geus kitoe
koedoe njarokot bapa maraneh, sarta
djeung saeusi imah maraneh, bari toeloej
ka darijeu, ka kami; seg maraneh koe
kami dek dibere ^c anoe panghadena di
tanah Mésir, sarta pihakaneun maraneh
- 19 gadjihing ijeu tanah. 'Nja awak noe
meunang timbalan. Geura pada mi-
lampah kijeu: koedoe marawa kareta
ti tanah Mésir pikeun maraneh, baris
anak-rabi maraneh, sarta toenggang-
keun bapa maraneh, seug ka darijeu.
- 20 'Djeung deui panon maraneh oelah hawa-
tir teuing koe hal paparabotan maraneh;
karana noe panghadena di satanah Mè-
sir adjang maraneh. ^a Lal. 7:13. ^b p. 41:37.
^c p. 47:6.
- 21 Prak poetra Israil pada ngalampah-
keun kitoe, sarta koe Joesoep dibaha-
nan kareta, noemoetkeun timbalan Pi-
raon; djeung dipaparin pisangoeun ba-
22 ris di djalan. 'Toer sadajana dipaparin
^a pisalin, hidji sewang; dèmi Binyamin
mah dipaparin oewang perak tiloe ra-
23 toes gèbleg, djeung lima pisalin. 'Malah-
malah ngintoenkeun' ka ramana, nja
ijeu: sapoeloh kalde lalaki, dimoewatan
barang Mésir anoe pangaloes-aloesna,
djeung sapoeloh kalde bikang, dimoe-
watan gandoem djeung roti, sarta ka-
daharan, pikeun ramana, baris di djalan.
- 24 'Toeloej saderek-saderekna didjoeroeng
lakoe; bral marangkat; ari saer Joe-
soep ka darinja: Papatjoewan dek
paseja di djalan. ^a Hak. 14:12.
^b p. 42:22.
- 25 Djoeng marangkat ti Mésir, toeloej
darongkap ka tanah Kanaan, ka Ja-
26 koeb ramana. 'Gantjang pada ngoeninga
ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Joe-
soep hiroep keneh; malah nja eta pisan
noe njangking kawasa ka satanah Mè-
sir teh! Seug manah Jakoeb teh leu-
leus, ^a karana teu pèrtjajaeun ka darinja.
- 27 'Toeloej pada ngoendjoekkeun ka an-
djeunna sadajana kasaoeran Joesoep,
anoe disaoerkeun ka maranehanana
teja, sarta ningali eta kareta-kareta,
noe koe Joesoep dikintoenkeun keur
titihaneun andjeunna. Tidinja soekma
- 28 Jakoeb ramana hoerip. 'Pok Israil
ngalahir: Tjoekoep sakitoe! Joesoep,
anak ama, hiroep keneh! ama dek

leumpang, hajang manggihan meung-
peung ama hiroep keneh. *a* Loek. 24 : 41.

PASAL 46.

Tidinja *a* Israil djëngkar, njandak sa-
kabeh kagoenganana. Ana geus dong-
kap *b* ka Berseba, toeloej ngoerbankeun
koerban peuntjitan bade ka Allah Ishak
2 ramana. 'Geus kitoe Allah nimbalan ka
Iswail dina titingalian ti peuting, kijeu
timbanganana: Jakoeb! Jakoeb! Ari
wangsoelanana: *c* Noen, ijeu simkoering.
3 'Timbalanana: Ijeu kami Allah, nja Al-
lah bapa maneh. Montong sijeun-sijeun
mijang ka Mëisir teh; *d* karana maneh koe
kami rek didjadikeun bangsa gëde di
4 dinja. 'Kami rek njarëngan ka maneh
mijang ka Mëisir teh, sarta mëngke ma-
neh koe kami dibalikkeun, tangtoe moe-
lang deui; *e* malah Joesoep bakal noeng-
5 koep leungeunna ka panon maneh. 'Prak
Jakoeb dangdan, ladjëng ti Berseba; ari
poetra Israil noenggangkeun Jakoeb ra-
mana sarta djeung poetra-garwa sada-
jana kana kareta-kareta, anoe koe Pi-
raon dikintoenkeun keur titihaneun Ja-
6 koeb teja. 'Sarta marawa ingon-ingon-
na, reudjeung radja-kajana, beunang sada-
jana di tanah Kanaän; toeloej saroem-
ping ka Mëisir, nja Jakoeb sarta djeung
7 sakabeh toeroenanana. 'Poetra-poeto-
na noe lalaki ditjarandak, kitoe deui poe-
tra-poetoena noe awewe; sadajana bae
toeroenanana koe andjeunna ditjandak
ngalih ka Mëisir. *a* p. 15 : 13; Djab. 105 : 23.

Jës. 52 : 4. *b* p. 26 : 23. *c* p. 31 : 11. 2 Moesa 3 : 4.
d p. 35 : 11, 12; 48 : 4. *e* p. 50 : 1.

8 Ijeu teh *a* djënëngan poetra-poetoe
Iswail, noe daratang ka Mëisir: Jakoeb
djeung poetra-poetoena. Tjikal Jakoeb
9 nja eta Roebin. 'Ari poetra Roebin teja
10 Hanok, Paloe, Hesron djeung Karmi. 'Ari
poetra Simon teja Jëmoeël, Jamin, Ohad,
Jakim djeung Sohar; aja deui Saoel, anoe
11 djadi anak awewe oerang Kanaän. 'Ari
poetra Lewi teja Gerson, Kahat djeung
12 Mërrari. 'Ari poetra Joeda teja Er, Onan,
Sela, Peres djeung Serah. *b* Dëmi Er
djeung Onan teja geus paraeh di tanah
Kanaän. Djeung deui poetra Peres teja
13 Hesron djeung Hamoel. 'Ari poetra Isas-
kar teja Tola, Poewa, Job djeung Sim-
14 ron. 'Ari poetra Sëboeloen teja Sered,
15 Elon djeung Jahleh. 'Nja eta kabeh poe-

tra Lea, beunangna ngowokeun pikeun
Jakoeb di Mesopotami, sarta djeung
Dina, poetrana noe awewe teja. Djoem-
lah poetra-poetoena, lalaki-awewe, tiloe
poeloe tiloe djiwa. *a* 2 Moesa 6 : 14; 4 Moesa
26 : 5. *b* p. 38 : 7—10.

16 Ari poetra Gad teja Sipjon djeung
Hagi, Soeni djeung Esbon, Eri, Arodi
17 djeung Areli. 'Ari poetra Aser teja
Jimna, Jiswa, Jiswi djeung Bëria; *a*
aja deui Serah, saderekna noe awewe.
Ari poetra Bëria teja Heber djeung
18 Malkiël. 'Nja eta kabeh poetra Silpa,
anoe koe Laban dilelerkeun ka Lea poe-
trana teja, toeloej ngadjoeroekeun pi-
keun Jakoeb anoe tadi; gënëp wëlas
djiwa. *a* 4 Moesa 26 : 46.

19 Poetra Rahel, geureuha Jakoeb teja,
20 Joesoep djeung Binyamin. 'Ari Joesoep
meunang poetra di tanah Mëisir, *a* anoe
diwokeun pikeun andjeunna koe As-
nat poetra Potipera, panghoeloe On teja;
21 nja eta Mënase djeung Epraim. 'Ari
poetra Binyamin teja Bela, Beker djeung
Asbel, Gera djeung Naäman, Ehi djeung
Ros, Moepim, Hoepim djeung Arëd.
22 'Nja eta kabeh poetra Rahel, anoe dio-
wokeun pikeun Jakoeb. Djoemlah opat
wëlas djiwa. *a* p. 41 : 50—52.

23 Ari poetra Dan teja Hoesim. 'Ari
24 poetra Naptali teja Jahsel, Goeni, Jeser
djeung Silëm. 'Nja eta kabeh poetra
25 Bilha, anoe koe Laban dilelerkeun ka
Rahel poetrana, toeloej ngadjoeroekeun
pikeun Jakoeb anoe tadi. Djoemlah
toedjoeh djiwa.

26 Sakabeh djiwa, noe ngiring Ja-
koeb ngalih ka Mëisir, anoe ka loewar
ti angkengna, kadjaba ti garwa-garwa
poetra Jakoeb, djoemlah gënëp poeloe
27 gënëp djiwa. 'Ari poetra Joesoep, anoe
diwokeun pikeun andjeunna di Mëisir
teja, doewa djiwa. *a* Djoemlah saeusi
boemi Jakoeb, anoe asoep ka Mëisir teh,
toedjoeh poeloe djiwa. *a* 2 Moesa 1 : 5;
5 Moesa 10 : 22.

28 Tidinja Jakoeb miwarang Joeda ti
pajoen ka Joesoep, soepaja bisa noe-
doehkeun djalan ti pajoen ka tanah Go-
sen. Toeloej saroemping ka tanah Gosen.
29 'Gantjang Joesoep miwarang masang
karetana, toeloej angkat, mapagkeun Is-
rail ramana ka Gosen. Ana geus patë-
pang djeung ramana, gabroeg ngarang-

koel kana tēnggēkna, sarta nangis dina
 30 tēnggēkna lila pisan. 'Pok Israil ngalahir ka Joesoep: ^a Ajeuna ama soeka paeh, sanggeus nendjo deui raraj ēnoeng, geus poegoeh ēnoeng teh hiroep keneh.
 31 'Geus kitoe Joesoep ngalahir ka saderek-saderekna sarta ka saeusi boemi ramana: Kaoela dek indit, ngoeninga ka Piraon, sēdja oendjoekan ka andjeunna kijeu: Doeloer-doeloer koering sarēng saeusi imah rama koering, anoe di tanah Kanaān teja, geus darongkap ka koering.
 32 'Ari eta djalma-djalma pada djadi pangangon domba, wantoe-wantoe djaradi toekang ingon-ingon; ari ēmbedombana, sarēng sapina, sarawoeh sadajana bae gagadoehanana, dibarantoen.
 33 'Dēmi geus kitoe, lamoen maraneh koe Piraon disaoer, sarta dipariksa: Naon pagawean maraneh? 'Koedoe pada oendjoekan kijeu: Abdi gamparan djaradi toekang ingon-ingon, ti boeboedak dongkap ka ajeuna, bagija diri abdi, bagija karoehoen abdi. Nja eta soepaja maraneh diidinan tjaritjing di tanah Gosen; ^b karana sakabeh pangangon domba kagiroek oerang Mēsir. ^a p. 45: 28. ^b p. 43: 32.

PASAL 47.

Tidinja Joesoep ngadeuheusan, bari seug
 ngoeninga ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Poen bapa sarēng poen doeloer-doeloer teja geus darongkap ti tanah Kanaān, ngabantoen ēmbedombana sarēng sapina, kalajan sadajana bae gagadoehanana; sajaktosna, araja di tanah Gosen.
 2 'Sarta Joesoep ti pēlēbah saderekna njandak lima djalma, toeloej dideuheuskeun ka pajoeneun Piraon. 'Ngalahir Piraon ka saderek-saderekna: Naon pagawean maraneh? Ari pioendjoekna ka Piraon: Soemoehoen, abdi gamparan djaradi pangangon domba, bagija diri abdi, bagija karoehoen abdi. 'Pioendjoekna deui ka Piraon: Poerwana abdi darongkap, hajang ngoembara di tanah ijeu; karantēn geus taja pisan pangangonan pikeun ingon-ingon diri abdi, wantoening di tanah Kanaān bangēt pisan patjēklikna. Doepi ajeuna, moegi-moegi ngidinan abdi gamparan tjaritjing di tanah Gosen.
 5 'Ngalahir Piraon ka Joesoep, kijeu lahirna: Rama awak reudjeung doeloer-doeloer awak geus daratang ka awak.

6 'Tanah Mēsir teh ^a aja di hareupeun awak; eta rama awak reudjeung doeloer-doeloer awak sina tjaritjing ^b di noe pangaloesna tanah ijeu, nja eta sina tjaritjing di tanah Gosen. Sarta oepama awak tērang, di maranehanana aja djalma bisa, nja eta djaradikeun kapala ingon-ingon, njēkēl anoe kami. ^a p. 34: 10. ^b p. 45: 18.
 7 Tidinja Joesoep ngalēbētkeun Jakoeb ramana, dideuheuskeun ka pajoeneun Piraon. ^a Seug Jakoeb ngabērkanan ka Piraon. 'Ngalahir Piraon ka Jakoeb: Sabaraha rejana taoen oemoer bapa?
 9 'Ari pihatoer Jakoeb ka Piraon: ^b Rejana taoen pangoembaraān sadkaela saratoes tiloe poeloh taoen. Saeutik nja arawon bilangan taoen oemoer sadkaela teh, sarēng hanteu ngoedag kana rejana taoen oemoer sēpoe-hēpoe sadkaela, dina lamina pangoembaraānana.
 10 'Seug Jakoeb ngabērkanan deui ka Piraon, bari toeloej ka loewar ti pajoeneun Piraon. ^a Ibr. 7: 7. ^b Djab. 39: 13; 119: 19; Ibr. 11: 13—16.
 11 Geus kitoe Joesoep mērēnahkeun ramana djeung saderek-saderekna, pada dileler milik ^a di tanah Mēsir, di noe pangaloesna tanah eta, nja eta di tanah Raāmses, sakoemaha timbalan Piraon teja. 'Sarta Joesoep njēkapan ka ramana djeung ka saderek-saderekna, sarta ka saeusi boemi ramana, noeroetkeun rejana baroedak. ^a 2 Moesa 12: 37.
 13 Ari di sakabeh tanah taja pisan kahakanan; karana patjēklik teh bangēt kabina-bina, wani tanah Mēsir djeung tanah Kanaān kalempohan tina sabab patjēklik. 'Tidinja Joesoep moengpoe loengkeun sakabeh oewang, anoe kapanggih di tanah Mēsir djeung di tanah Kanaān, ladang gandoem, anoe dibeuli koe djalma-djalma; ari eta oewang koe Joesoep diasoepkeun ka gēdong Piraon.
 15 'Ana geus bejak oewangna ti tanah Mēsir sarta ti tanah Kanaān, toeloej sakabeh oerang Mēsir ngadareuheusan ka Joesoep, bari oendjoekan kijeu: Moegi-moegi koering sadaja dipaparin pitēdaun! Pinaoneun koering teh paraeh di pajoeneun gamparan? Wantoening geus hanteu aja oewang. 'Ari lahiran Joesoep: Koedoe pada mikeun ingon-ingon maraneh, tangtōe koe kami dibere ka maraneh, dibajarna koe ingon-

ingon maraneh, lamoen geus euweuh
 17 doewit mah. 'Toeloej pada njanggakeun
 ingon-ingonna ka Joesoep; seug koe Joe-
 soep pada dipaparin pihakaneun, diba-
 jarna koe koeda, koe ingon-ingon embe-
 domba, koe ingon-ingon sapi sarta koe
 kalde; djadi koe Joesoep taoen harita
 pada ditjoekoepan kahakanan, dibajarna
 koe sakabeh ingon-ingonna.

18 Dëmi geus bejak taoen eta, dina taoen
 noe kadoewa ngadareuheusan deui ka
 andjeunna, sarta pada oendjoekan kijeu
 ka andjeunna: Koering hanteu sêdja
 salingkoeh ka goesti, sarehing geus seëp
 oewangna, sarëng ingon-ingon, sasatoan
 teja, geus djadi kagoengan goesti, noe
 mawi hanteu aja noe kantoen di pajoe-
 neun goesti, kadjabi ti awak koering
 19 sarëng lahan koering bae. 'Pinaoneun
 koering paraeh di pajoneun salira goesti,
 boh diri koering, boh lahan koering?
 Moegi ngagaleuh diri koering sinarëngan
 lahan koering koe pitëdaëun; ari kitoe
 mah koering kalajan lahan koering bade
 koemawoela ka Piraon; sarëng moegi
 maparin bibit, soepaja koering teh hiroep,
 oelah dongkap ka paeh, sarëng soepaja
 lahan teh oelah doemoegi ka soewoeng.

20 'Toeloej sakabeh lahan Mësir teh koe
 Joesoep digaleuh pikeun Piraon; karana
 oerang Mësir hidji-hidji pada ngadjoewal
 lahanna, sabab rosa pisan nja pada ka-
 taradjang patjéklik. Djalan kitoe tanah
 21 teh djadi kagoengan Piraon. 'Ari djalma-
 djalmana dipindahkeun ka nagara-na-
 gara, ti toengtoeng watës Mësir tËpi ka
 22 toengtoengna deui. 'Ngan lahan para
 panghoeloe anoe hanteu digaleuh; ka-
 rana para panghoeloe aja katangtoean
 ti Piraon, sarta dalaharna nja eta ka-
 tangtoeanana, anoe koe Piraon geus di-
 paparinkeun ka darinja; kitoe noe ma-
 tak teu ngadjaroewal lahanna. 'Toeloej
 23 Joesoep ngalahir ka djalma-djalma teh:
 Tah, poë ijeu maraneh sarta djeung la-
 han maraneh koe kami geus dibeuli
 pikeun Piraon. Heh ijeu bibit adjang
 maraneh; koedoe pada njëbaran lahan.

24 'Geus kitoe, moenggoeh dina beubeu-
 nanganana, koedoe njanggakeun sapër-
 lima ka Piraon; ari noe opat bagian
 deui mah keur maraneh, baris bibit la-
 han, sarta baris pihakaneun maraneh,
 djeung baris noe aja di imah maraneh,

kitoe deui baris pihakaneun anak-anak
 25 maraneh. 'Ari pioendjoekna: Nja goesti
 noe ngahiroepan ka koering sadaja;
 moegi-moegi koering mëndak koernija
 dina sotja goesti, sarëng koering soe-
 26 mëdja pisan ngarabdi ka Piraon. 'Ari
 eta teh koe Joesoep didjadikeun pikoe-
 koeh, djongdjon ka mangsa ajeuna, hal
 përkara lahan Mësir, Piraon koedoe me-
 nang sapërlima. Ngan lahan para pang-
 hoeloe woengkoel anoe hanteu djadi
 kagoengan Piraon.

27 Ari Israil teja matoeh di tanah Mësir,
 nja eta di tanah Gosen; sarta pada ba-
 roga milik dina eta tanah, ^a toer pada
 baranahan djeung ngarëkahan katjida.

28 'Ari hiroepna Jakoeb di tanah Mësir
 teh meunang toedjoeh wëlas taoen; djadi
 oemoer Jakoeb, taoening hiroepna, dong-
 kap ka saratoes opat poeloeu taoen,

29 poendjoel toedjoeh taoen. 'Ari oemoer
 Israil geus deukeut ka poepoes, toeloej
 njaoer Joesoep poetrana; seug dilahiran
 kijeu: Lamoen ama manggih wëlas dina
 panon ënoeng, ^b geura toempangkeun
 leungeun ënoeng dina handapeun tete-
 pokaan ama, sarta moedoe ngalampah-
 keun kahamanan djeung katëmënan ka
 ama; poma ama oelah rek dikoeboer

30 di Mësir. 'Ari ama sasarean teh hajang
 reudjeung sêpoeu-sêpoeu; noe matak
 ama koe ënoeng ëngke moedoe dianteur-
 keun, ka loewar ti Mësir, seug dikoe-
 boer ^c dina pakoeboeran arandjeunna

teja. Ari pihatoer Joesoep: Mangga,
 koering tinangtos ngalampahkeun sapi-
 lahir ama. 'Lahiranana deui: Moedoe
 31 soempah ka ama. Pek Joesoep soempah
 ka andjeunna. ^d Tidinja Israil sëmba-
 hijang, majoen ka sirahëunana pakoe-
 lëman.

^a p. 48: 4. 2 Moesa 1: 7, 12. Djab. 105: 24.
^b p. 24: 2; 50: 5. ^c p. 23: 20; 49: 29. ^d Ibr. 11: 21.

PASAL 48.

Sanggeusna sagala përkara noe tadi
 Steja, aja noe oendjoekan ka Joesoep:
 Noen, rama goesti eukeur ngangloeh.
 Gantjang Joesoep ngalajad, njandak poe-
 trana noe doewa, Mënase djeung Epraim
 2 teja. 'Seug aja noe ngoeninga ka Ja-
 koeb, kijeu pihatoerna: Noen, toewang
 poeta Joesoep soemping, ngalajad ka
 andjeun. Toeloej Israil ngoewatkeun an-
 3 djeun, neut tjalik dina pakoeleman. 'Pok

Jakoeb ngalahir ka Joesoep: Allah anoe moerba-wisesa nembongan ka ama ^a di nagara Loes, di tanah Kanaan teja, sarta ngabèrkahan ka ama. 'Ari timbalanana ka ama: Masing njaho, maneh koe kami rek didjadikeun baranahan sarta dirèkahkeun; estoe maneh teh koe kami rek didjadikeun pakoempoelan bangsa; sarta ijeu tanah koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh pandeu-
 5 rieun maneh, djadi milik langgèng. 'Ari ajeuna, ^b poeta énoeng anoe doewa, noe diwokeun pikeun énoeng di tanah Mésir, samemeh ama datang ka énoeng, ka Mésir teja, eta teh anoe ama; Epraim djeung Mënase djadi anoe ama, saperti
 6 Roebin djeung Simon. 'Dëmi tédak énoeng, anoe dipoepetra koe énoeng sanggeusna ti dinja, eta mah anoe énoeng, bakal katèlah koe ngaran doeloer-doe-
 7 loerna dina warisanana. 'Djeung deui basa ama moelang ti Mesopotami teja, ^c seug Rahel poepoes di ama, di tanah Kanaan, keur di djalan, aja sadjongdjongan deui népi ka nagara Eprat; toeloj koe ama dikoeboer di dinja, sisi djalan ka Eprat, nja eta Betlehem.

^a p. 28:19; 35:6. ^b p. 41:50. ^c p. 35:19.

8 Tidinja Israil ningali poeta Joesoep;
 9 pok mariksa: Eta teh saha? 'Wangsoelan Joesoep ka ramana: Soemoehoen, ^e poen anak, anoe koe Allah dipasihkeun ka koering di dijeu. Lahiran Jakoeb: Ka-dijeukeun ka ama, dek dibèrkahan. 'Ari ^b sotja Israil geus lamoer, bawaning sèpoe; hanteu tégès ningalina. Pek pada dideukeutkeun ka andjeunna. Geus kitoe koe Israil pada ditjjoeman
 10 sarta dirangkoel. 'Seug Israil ngalahir ka Joesoep: Ama hanteu njana pinendjeun deui ka raraj énoeng; doemadakan, ama koe Allah dipaparin nendjo toeroenan énoeng ongkoh. 'Tidinja poeta teh koe Joesoep dika-loewarkeun tina dëkoe Israil, bari seug soedjoed ka pajoeneunana, njoeoh kana taneuh. 'Toeloj doewanana koe Joesoep ditjandak; Epraim ditjandakna koe panangan noe têngén, ti kiwaeun Israil, dëmi Mënase mah koe panangan noe kiwa, ti têngèneun Israil; seug pada dideukeutkeun ka andjeunna. 'Dëmi Israil njodorkeun pananganana noe têngén, sok ditoempangkeun ka ^c sirah Epraim, padahal nja eta boeng-

soena; ari pananganana noe kiwa mah ditoempangkeun ka sirah Mënase; dihadja pananganana dikitoekeun; karana
 15 Mënase teh tjikalna. 'Seug ^d ngabèrkahan ka Joesoep, kijeu lahirna: Allah anoe[dibakti] koe rama-egang kami, Ibrahim djeung Ishak, loemampah di pajoeunana teja; Allah, anoe ngangan ka kami ti barang kami goemèlar tēpi ka
 16 poë ajeuna; 'Malaikat, ^e anoe ngadjait kami ti saniskara katjilakaan, moegi-moegi ngabèrkahan ka ijeu baroedak, masingna pada katèlah koe ngaran kami, kitoe deui koe djénengan rama-egang kami, Ibrahim djeung Ishak, sarta masingna ngarejaan, datang ka loba pisan dina boemi. ^a p. 33:5. ^b p. 27:1; 1 Sam. 3:2. ^c Jér. 31:9. ^d Ibr. 11:21. ^e p. 31:11, 13.

17 Barang koe Joesoep katingali, jen ramana noempangkeun panangan noe têngén ka sirah Epraim, pangraos Joesoep hanteu hade; seug panangan ramana ditjandak, dek dialihkeun ti sirah Epraim ka sirah Mënase; 'bari Joesoep hatoeran ka ramana: Noen ama! moegi oelah kitoe; karana tjikalna nja ijeu; panangan ama noe têngén moegi toempangkeun ka sirah ijeu. 'Dëmi ramana teu kërseun; ari lahiranana: Ama ge njaho, énoeng! ama ge njaho. Eta oge pidjadieun bangsa, eta oge bakal gède, ^a tatapi ari adina bakal gède ti batan eta, sarta toeroenanana pidjadieun pirang-pirang bangsa. ^a 4 Moesa 1:32-35. 5 Moesa 33:17.

20 Kitoe dibèrkahanana dina poë harita; djeung deui lahiranana: Mèngke Israil ngabèrkahan njèboet énoeng, kijeu pipokeunana: Maneh koe Allah sing didjadikeun saperti Epraim djeung saperti Mënase. Ari Epraim koe andjeunna diheulakeun ka Mënase. 'Tidinja Israil ngalahir ka Joesoep: Masing nganjahokeun, ajeuna ama rek maot, ^a tatapi Allah tangtoe njaréngan ka maraneh, sarta maraneh koe andjeunna tangtoe dipoelangkeun ka tanah karoehoen maraneh. 'Djeung deui ama ka énoeng mere ^b lahan saloewoek, dileuwihan ti doeloer-doeloer énoeng, anoe beunang ama njokot ti leungeun oerang Emor, koe lantaran pèdang ama sarta koe lantaran gondewa ama. ^a p. 50:24.

^b Joh. 4:5.

PASAL 49.

Geus kitoe Jakoeb njaoer poetra-poe-trana noe lalaki; ari lahiranana: Geura ngarijoeng, kami dek mere njaho ka maraneh anoe pikapanggiheun koe maraneh di djaman mēngke. 'Geura karempoel sarta darengekeun, eh anak Jakoeb! darengekeun ka Israil, bapa maraneh.

3 Eh Roebin! maneh teh tjikal kami, kakowatan kami djeung ^a loeloegoe kabédasan kami; oentjoel nja kadjénengan sarta oentjoel nja karosaän. 'Eh, noe sok moedal saperti tjai! maneh teh moal dioentjoelkeun, sabab maneh bareto ^b ngoenggahan pasarean bapa maneh; harita koe maneh dinistakeun; énggon kami dioenggahan. ^a 5 Moesa 21 : 17.

^b p. 35 : 22.

5 Simon djeung Lewi teh sadoeloer; ⁶ pédangna parobot panganijaja. 'Njawa kami oelah asoep kana karagëmanana; pangatjian kami oelah biloek kana pakoempoelanana! Karana ^a keur arambëkeun teja mareuntjit djalma, sarta keur ngaloembar napsue pada ngabadjegan sapi. 'Ambëkna disapa, tina sabab rosa; kitoe deui sewotna, tina sabab angot. Koe kami ^b dek dipaboerantakkeun di Jakoeb, nja dipabalëntjarkeun di Israil. ^a p. 34 : 25. ^b Jos. 19 : 1; 21 : 3.

8 Eh Joeda! nja maneh anoe bakal diparoedji koe doeloer-doeloer maneh; leungeun maneh piajaeun dina poendoek moesoeh-moesoeh maneh, sarta anak bapa maneh bakal njarëmbah ka maneh. 'Joeda teh ibarat anak singa. Maneh, anaking! ngadjangkongan tina lantaran njasaäk. Broek dëpa saperti singa lalaki djeung saperti singa bikang; saha noe bisa ngahoe-dangkeun? 'Tëtëkën karadjaän moal ingkah ti Joeda, kitoe deui iteuk tjiri njëkël hoekoem tina antara soekoena, nëpi ka mangsa soemping Silo; nja ka eta bangsa-bangsa mēngke aranoet. ¹¹ 'Joeda bakal njangtjangkeun kaldena kana tangkal anggoer, anak kaldena bikang ka ki anggoer noe panghadena. Bakal njeuseuh papakeanana koe tji-anggoer, kitoe deui haroedoemna koe ¹² ^a gëtih boewah anggoer. 'Beureum pannonna koe tji-anggoer, sarta bodas hontona koe tji-soesoe. ^a 5 Moesa 32 : 14.

13 Sëboeloen pitjitjingeunana ^a di lëbah basisir laoet; nja piënggoneunana di lëbah palaboewan kapal, sarta gigirna pitëpoengeun djeung Sidon.

^a 5 Moesa 33 : 19.

14 Isaskar ibarat kalde gëde tanaga, ¹⁵ dëpa di antara karapjak domba. 'Ana nendjo pangreureuhan, jen ngeunah, sarta nendjo tanah teh, jen matak rësëp, seg noengkoelkeun poendakna, daek momot, sarta djadi koemawoela, digawekeun.

16 Dan bakal ngahoekoeman ka bangsana, ¹⁷ saperti hidji-hidji kaom Israil. 'Ari Dan teh pidjadiëun ibarat oraj di djalan, ibarat oraj wëlang di loeloeroeng, ngegél soekoe koeda, noe toempakna datang ka ragrag tidjèngkang.

18 Eh Pangeran! koering ngarëp-ngarëp kana kasalamëtan andjeun.

19 Gad ^a mēngke disëdëk koe barisan; dëmi koe Gad bakal disëdëk keuneungna.

^a 5 Moesa 33 : 20.

20 Moenggoeh Aser, ^a rotina bakal pëlëm, sarta bakal ka loewar kadaharan radja noe ngeunah-ngeunah. ^a 5 Moesa 33 : 24.

21 Naptali ibarat mëntjék ngalantrah; sok ka loewar omong aloes.

22 Joesoep ibarat anak tangkal boewah, nja anak tangkal boewah di sisi tji-njoesoe; dahan-dahanna ngarajom kana ²³ loehoereun pagër tembok. 'Ari taroekang panah pada nganjënjëri ka dinja, ²⁴ ditorogtog, sarta dipikagiroek. 'Dëmi gondewa Joesoep tëtëp bae mantëng, sarta leungeunna parageuh, ti panangan Allah Jakoeb anoe langkoeng kawasa; ti Eta noe djadi pangangon, noe djadi ²⁵ batoe Israil; 'nja ti Allah bapa maneh, anoe bakal mitoeloeng ka maneh, tögës anoe Moerba-wisesa, noe bakal ngabërkahan ka maneh, koe bërkah langit ti loehoer, koe bërkah sagara noe aja di handap, koe bërkah soesoe djeung pi-
²⁶ anakan. 'Bërkah ti bapa maneh rarosa, ngoengkoelan bërkah ti sëpoe-sëpoe kami, ^a sing sasëmët pasir lawas. Moegi-moegi sing tinëknanan ka sirah Joesoep, ka ëmboen-ëmboenan anoe misah ti doeloer-doeloerna! ^a 5 Moesa 33 : 13—16.

27 Binyamin ibarat këroed, gawena njasaäk; wantji isoek bakal ngahakan beunang ngarontok, ari geus boerit ngabagikeun beunang ngadjarah.

28 Sakabeh noe tadi teja kaom Israil, rejana doewa wēlas, sarta nja kitoe noe dilahirkeun ka darinja koe ramana, waktoena dibērkahan. Ari ngabērkahana ka darinja masing-masing bērkahana. 'Tidinja wēwēkas, kijeu lahirna ka 29 darinja: Ajeuna ^a ama rek diriyoengkeun ka bangsa ama; koedoe ngoeboer ama ka rama-egang ama, ka goeha noe dina kēbon oeroet Epron, oerang Het 30 teja; 'dina goeha, noe di kēbon Makpela, anoe di hareupeun Mamre, di tanah Kanaän, beunang ngagaleuh Ibrahim katoet kēbonna ti Epron, oerang 31 Het, djadi pakoeboeran milik. 'Di dinja ^b dikoerēbkeun Ibrahim djeung Sarah geureuhana; di dinja ^c dikoerēbkeun Israhak djeung Rabeka geureuhana, sarta 32 di dinja ama ngoerēbkeun Lea. 'Kēbonna, katoet goeha noe dina kēbon, 33 beunang ngagaleuh ti oerang Het. 'Ari parantos Jakoeb wēwēkasna ka poetra-poetrana, seug koe andjeunna dampalna dirangkēpkeun, bari dilondjorkeun ka pakoelēman; toeloej poepoet njawana, diriyoengkeun ka bangsana. ^a p. 25: 8.

^b p. 25: 9. ^c p. 35: 29.

PASAL 50.

Toeloej Joesoep ^a gabroeg ka pameunteu ramana, ditangisan sarta ditji- 2 joeman. 'Tidinja Joesoep miwarang abdiabdina, nja eta ka doekoen-doekoen, koedoe ngoelēsan ramana make seuseungitan. Prak Israil koe doekoen-doekoen 3 dioelēsan. 'Ari ngoeroeskeunana ka andjeunna djēdjēg opat poeloh poē; karan poēan ngoelēsan make seuseungitan teh koedoe djēdjēg sakitoe. Sarta andjeunna koe oerang Mēsir ^b ditjeungtjeurikan toedjoe poeloh poē lilana.

^a p. 46: 4. ^b 4 Moesa 20: 29; 5 Moesa 34: 8.

4 Ana geus liwat poēna njeungtjeurikan andjeunna, toeloej Joesoep misaoer ka ahli Piraon, kijeu saorna: Madak kaeola mēndak wēlas dina sotja arandjeun, moegi pangmihatoerkeun ka tjē- 5 pil Piraon, kijeu: 'Poen bapa ^a njoempahan ka simkoering, kijeu lahirna: Masing nganjahokeun, ajeuna ama rek matot; dina pakoeboeran ama, beunang ama njiyeun keur diri ama di tanah Kanaän, nja di dinja ama koe maneh koedoe dikoeboer. Ari ajeuna simkoe-

ring moegi diidinan indit, sēdja ngoerēbkeun poen bapa; tinangtos wangsoel 6 deui. 'Ari timbalan Piraon: Bral bae indit, koeboer bapa awak, sakoemaha njoempahanana ka awak. ^a p. 47: 29; 49: 29.

7 Bral Joesoep djēngkar, sēdja ngoerēbkeun ramana. Ari sakabeh mantri Piraon, para kokolot gēdongna, djeung sakabeh bae kokolot tanah Mēsir, pada 8 indit ngiring; 'kitoe deui saeusi-boemi Joesoep, djeung saderek-saderekna, sarta saeusi-boemi ramana. Ngan baroedakna sarta djeung sapi-dombana dita- 9 ringgalkeun di tanah Gosen. 'Reja deui noe ngiring, aja noe toempak kareta, aja noe toempak koeda, djadi wadyabalad gēde katjida. 'Barang darongkap ka pangirikan Atad, anoe peuntaseun 10 tji Jordan, seg pada aloek-aloekeun di dinja; ari aloek-aloekeun nja rosa nja bangēt pisan. Ari milampahna kaprihatinan koe hal ramana toedjoe poē 11 lilana. 'Mangsa priboemi eta tanah, nja eta oerang Kanaän, narendjo kaprihatinan kitoe di pangirikan Atad, pok ngaromong: ljeu kaprihatinan oerang Mēsir bangēt pisan. Kitoe noe matak eta ēnggon disēboetkeun Abel-Mēsir; 12 ajana peuntaseun tji Jordan. 'Ari poetra-poetrana pada ngalampahkeun ka andjeunna sakoemaha piwaranganana 13 teja; 'da andjeunna koe poetra-poetrana dianteurkeun ka tanah Kanaän, bari toeloej dikoerēbkeun dina goeha kēbon Makpela, anoe beunang Ibrahim ngagaleuh katoet kēbonna, keur pakoeboeran milik, ti Epron, oerang Het teja; 14 ajana di hareupeun Mamre. 'Geus kitoe Joesoep moelih ka Mēsir, nja andjeunna, djeung saderek-saderekna, sarta sakabeh noe arindit, ngiring andjeunna, sēdja ngoerēbkeun ramana teja; parantos ngoerēbkeun ramana.

15 Mangsa saderek Joesoep tērangeun, jen ramana poepoes, pok njalaoer: Palangsijang Joesoep dek giroek ka oerang, sarta malēskeun ka oerang eta sakabeh kagorengan, anoe koe oerang dipigawe 16 ka dinja teja. 'Toeloej ngahiras ka Joesoep, sina mihatoer kijeu: Rama andjeun, ari geus deukeut ka poepoes, 17 miwarang, kijeu piwaranganana: 'Mara neh koedoe hatoeran ka Joesoep, kijeu: Panēda ama, moegi-moegi nga-

hampoera kamasijatan doeloer-doeloer
 18 19 20 21
 22 23 24 25 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

22 Ari Joesoep teh matoeh di Mësir, nja
 andjeunna djeung saeusi-boemi ramana.
 Ari hiroepna Joesoep meunang saratoes
 23 sapoeloeh taoen. 'Sarta Joesoep ningali
 poetra-poetoe Epraim, dongkap ka toe-
 roenan katiloe; malah poetra-poetra Ma-
 kir, anoe poetra Mënase, diarowokeunana
 24 ^a dina dëkoe Joesoep. 'Geus kitoe Joe-
 soep ngalahir ka saderek-saderekna: ^b
 Ajeuna kaoela rek maot; tatapi Allah
 tangtoe mëngke ngalajad ka maraneh,
 bari maraneh seug diinditkeun ti tanah
 ijeu, dipoelangkeun kana tanah anoe
 koe andjeunna didjangdjikeun ka Ibra-
 him, ka Ishak djeung ka Jakoeb, ngang-
 25 go soempah teja. 'Sarta Joesoep njoem-
 pahan ka poetra-poetra Israil, kijeu la-
 hirna: Allah tangtoe mëngke ngalajad
 ka maraneh; ^c seug toelang kaoela koe
 maraneh koedoe dibawa indit ti dijeu.
 26 'Tidinja Joesoep poepoes, oemoer sa-
 ratios sapoeloeh taoen; toeloelj dielësan
 make seuseungitan, sarta disimpën dina
 tambëla di Mësir. ^a p. 30: 3. ^b p. 48: 21
 Ibr. 11: 22. ^c 2 Moesa 13: 19; Jos. 24: 32.

KITAB KADOEWA TI MOESA,

NOE KASĒBAT

KITAB HAL BOEDAL.

PASAL 1.

1 Ijeu teh ^a ngaran poetra Israil, anoe
 saroemping ka Mësir, ngiring Jakoeb
 teja; saroempingna saorang-saorang
 2 pada mawa saeusi-boemina: 'Roebin, Si-
 3 mon, Lewi djeung Joeda; 'Isaskar, Së-
 4 boeloen djeung Binyamin; 'Dan djeung
 5 Naptali, Gad djeung Aser. 'Ari sakabeh
 djiwa, noe ka loewar ti angkeng Jakoeb,
^b toedjoeh poeloeh djiwa; dëmi Joesoep
 6 geus aja di Mësir. 'Tidinja Joesoep poe-
 poes, kitoe deui sakabeh saderekna
 djeung sabangsa djaman harita kabeh.
 7 'Ari anak-poetoe Israil ^c pada barana-
 han, djeung marëjtjah, sarta ngalobaän,

toer ngadjadi rosa kaliwat-saking, wani
 tanah teh datang ka pinoeh koe ma-
 ranehanana. ^a 1 Moesa 46: 8. ^b 1 Moesa 46: 26;
 Lal. 7: 14. ^c 1 Moesa 47: 27.

8 Geus kitoe ^a ngadëg hidji radja anjar,
 njangking tanah Mësir, anoe hanteu oe-
 9 ningaeun ka Joesoep. 'Toeloelj ngalahir
 ka rahajatna: Satëmënna, oerang Israil
 teh bangsa gëde, nja rosa ti batan oe-
 10 rang. 'Hajoe, ^b oerang masing pintër
 nja pipëtæun ka dinja, soepaja oelah
 tonggoj ngalobaän; bisina, oepama oe-
 rang kataradjang përang, eta ge seug
 ngiloe ka noe gareuleuh ka oerang, pek
 mërangan ka oerang, bari toeloelj indit
 11 tina ijeu tanah. 'Tidinja ngadjadikeun

- poerah njékél ka oerang Israil, kapala-kapala gawe; noe dipalar sina pada nganijaja ka dinja koe papantjenna. Prak njiyeun nagara panggoedangan pikeun Piraon, nja eta Pitom djeung ^c Raamses.
- 12 'Tatapi samingkin nganijaja ka dinja, samingkin ngalobaän sarta samingkin ngarékahan, anoe matak baringoengeun tina sabab oerang Israil. 'Seug oerang Israil koe oerang Mésir digawekeun ^a kalawan kësit, 'datang ka pada disoekërkeun hariroepna, koe lantaran pagawean bangga, mètakeun taneuh likèt sarta njiyeun bata, djeung koe lantaran saroepaning pagawean dina këbon, koe sakabeh bae pagaweanana, anoe dimistikeun ka darinja kalawan kësit. ^a Lal. 7: 18, ^b Djab. 105: 25; Lal. 7: 19. ^c 1 Moesa 47: 11, ^d 3 Moesa 25: 43, 46.
- 15 Djeung deui radja Mésir marentah ka paradji oerang Ibrani, ngaran noe hidji Sipra, ari ngaran noe hidji deui Poea;
- 16 'kijeu parentahna: Satijap-tijap maraneh maradjian ka oerang Ibrani awewe, sarta katendjo geus aja dina paragina: oepama lalaki anakna, pek koe maraneh paehan; sabalikna, oepama awewe anakna, sina hiroep bae. 'Dëmi eta paradji ^a pada sijeuneun koe Allah, sarta hanteu milampah sakoemaha lahiran radja Mésir ka darinja teja; ënjana mah orok dihariroepan bae. 'Tidinja eta paradji koe radja Mésir disalaoer, sarta dilahiran kijeu: Naha maraneh migawe noe kitoe pëtana, wët orok koe maraneh dihariroepan bae? 'Ari pioendjoek paradji teh ka Piraon: Salërësna, awewe oerang Ibrani lain sapertos awewe oerang Mésir; jaktosna mah eta teh karowat; samemeh paradji dongkap ka
- 20 darinja, geus ngadjoeroe manten. 'Mana Allah midamël kahadean ka paradji teh, sarta eta djalma-djalma beuki ngalobaän, datang ka ngadjadi rosa katjida.
- 21 'Geus kitoe, sabab paradji teh sarijeuneun koe Allah, noe matak koe Allah dikërsakeun baroga imah. ^a Lal. 5: 29.
- 22 Tidinja Piraon miwarang ka sakabeh rahajatna, kijeu piwaranganana: ^a Sakabeh anak lalaki anoe didjoeroekeun koedoe paritjeun ka bangawan, ari sakabeh anak awewe hiroepan bae. ^a Lal. 7: 19.

PASAL 2.

- Aja ^a hidji djalma anak-poetoe Lewi, abral angkat, nikah hidji istri, toeroenan Lewi keneh. 'Tidinja istri teh njiram, toeloj ngowokeun hidji poetra lalaki. Barang ningali, ^b jen poetra teh kasep, seug disoempoetkeun, meunang tiloe boelan. 'Ana geus teu kadoegaeun njoempoetkeun, pek dipangnjokotkeun hidji kanaga wawalinian, dilampat koe leutak djeung koe gagala; toeloj orok teh diteundeun di djëro eta kanaga, geus kitoe diteundeun dina darengdeng, sisi bangawan. 'Ari ^c lantjeukna awewe seg nangtoeng ti kadjaohan, nëgëskeun orok teh pikoemahaëun. ^a p. 6: 20; 4 Moesa 26: 59. ^b Lal. 7: 20; Ibr. 11: 20. ^c p. 15: 20; 4 Moesa 26: 59.
- 5 Kalërësan poetra Piraon noe istri loengsoer, toeloj siram ka bangawan; ari landjang-landjangna leuleumpangan di sisi bangawan. Seug ningali eta kanaga di têngah darengdeng. Gantjang miwarang ëmbanna njokot. 'Ana geus diboeuka, ningali eta orok, sarta doemadakan, orok teh keur nangis. Toeloj andjeunna wëlaseun ka dinja, sarta misaoer: Ijeu teh kaäsoep orok oerang Ibrani. 'Hol lantjeukna awewe oendjoekan ka poetra Piraon teh: Manawi tërang, koering rek leumpang mangalakeun awewe noe keur orokan, kaäsoep oerang Ibrani, soepaja mangnjoesoeankeun eta orok. 'Lahiran poetra Piraon ka dinja: Geura djig! Bral landjang teh leumpang, ngala iboe orok. 'Ngalahir poetra Piraon ka eta: Ijeu orok koe njai bawa moelang, pangnjoesoeankeun; ëngke njai koe kami dibere koelian. Seug orok teh dibawa koe eta istri, sarta toeloj disoesoean. 'Ari geus gëde moerangkalih teh, toeloj disanggakeun ka poetra Piraon; ^a geus kitoe koe andjeunna diangkën poetra, sarta didjënënganan Moesa; ari lahiranana: Sabab beunang kami ngahandjatkeun tina djëro tjai. ^a Lal. 7: 21.
- 11 Geus kitoe, dina mangsa eta, ^a barang Moesa geus gëde, hidji waktue andjeunna ^b ka loewar ka saderek-saderekna, sarta ningalian papantjenna. Beh ningali hidji djalma oerang Mésir, keur mahala hidji djalma oerang Ibrani, kaäsoep saderek Moesa. 'Toeloj Moesa roeroet-

- reret; ari geus waspada, jen taja pisan djalma, ^c pek eta oerang Mësir teh dipaehan sarta diroewang dina keusik.
- 13 'Ari isoečna ^d Moesa ka loewar deui; doemadakan, aja doewa djalma, oerang Ibrani, keur gëloet. Pok ngalahir ka noe salah: Naha maneh wët mahala ka
- 14 batoer maneh? 'Ari omongna: ^e Saha ka sampejan noe ngadjënëngkeun kapala djeung djaksa ka kaoela kabeh? Pangnjaer kitoe teh sampejan, naha dek maehan kaoela deui, tjara sampejan maehan oerang Mësir teja? Toeloej Moesa sijeuneun, ari lahirna: Saestoena,
- 15 eta përkara geus kaoetara! 'Ari Piraon meunang warta hal përkara kitoe, seug ngërsakeun maehan ka Moesa. Tidinja Moesa kaboer bawaning sijeun Piraon, sëdja tjalik di tanah Midian. Gek tjalik deukeut hidji soemoer. ^a Lal. 7: 23.
^b Ibr. 11: 24, 25. ^c Lal. 7: 24, 25. ^d Lal. 7: 26.
^e Lal. 7: 35.
- 16 Ari ^a panghoeloe Midian kagoengan toedjoeh poetra awewe. Geus kitoe daratang, pek narimba, ngareusian djolang-djolang, sëdja nginoeman dombadomba ramana. 'Djëboel taroekang ngangon lalaki, pada ngadjongklokkeun eta istri-istri. Neut Moesa ngadëg, sarta noe loengan ka istri teh, bari seug dombana
- 18 diinoeman. 'Tidinja maroelang ^b ka Rëhoeël ramana. Pok ramana njaoer: Koe naon maraneh, noe matak tereh moelang poë ijeu? 'Ari pioendjoekna: Soemoehoen, aja hidji djalma, oerang Mësir, ngaleupaskeun koering sadaja tileungeun taroekang ngangon teja, samalah mangnimbaänkeun ka koering, bari seug dombadomba diinoeman. 'Saoerna ka poetra-poetrana: Eta ajeuna aja di mana? Naha eta djalma koe maraneh ditinggalkeun?
- 21 Geura tejang, sina dahar roti. 'Ari Moesa ngaroedjoekan matoeh di eta djalma, sarta dipaparin Sëpora poetrana, djadi
- 22 garwana. 'Nja eta toeloej ngowoekun ^c hidji poetra lalaki, seug koe Moesa dingaranan Gersom; karana lahirna: Aing teh geus djadi djalma ngoembara di tanah bangsa sedjen. ^a p. 18: 10, 11.
^b p. 3: 1. ⁴ Moesa 10: 29. ^c p. 18: 2—4.
- 23 Geus kitoe, lawas ti lawas radja Mësir teja maot. Dëmi oerang Israil tingroemahoeh tina hal pagawean teja, bari tingdjalërit; ari sasambatna tina hal pa-

- 24 gawean teh oenggah ka Allah. 'Sarta koe Allah kadangoe gëgëroenganana, ^a toer Allah ngemoetkeun përdjangdji-an andjeunna ka Ibrahim, ka Ishak
- 25 djeung ka Jakoeb teja. 'Ari Allah ^b ningali ka oerang Israil, sarta koe Allah kaoeninga. ^a 1 Moesa 15: 18. 3 Moesa 26: 42.
Loek. 1: 72. ^b p. 3: 7.

PASAL 3.

- Ari Moesa ^a ngangon domba Jitro Amërtoewana, panghoeloe Midian teja. Hidji mangsa ngagiringkeun dombadomba ka tonggoheun tégäl lëga, sarta dongkap ^b ka goenoeng Allah, ka goenoeng Horeb. 'Tidinja ^c Malaikat Pangeran nembongan ka andjeunna di djëro seuneu hoeroeng, ^d dina têngah leuweung tjoetjoek. Ret andjeunna ningali, doemadakan, leuweung tjoetjoek teh ngagëdoer koe seuneu, tapina leuweung
- 3 tjoetjoek teh taja pisan noe lëboer. 'Pok Moesa ngalahir: Ah, aing dek njimpang, ngawaskeun eta tetendjoan noe sakitoe aheng, koe naon noe matak leuweung tjoetjoek teh teu kahoeroe. ^a Djab. 77: 21; 78: 70—72. ^b p. 4: 27; 18: 5. 1 Radja 19: 8.
^c Lal. 7: 30. ^d 5 Moesa 33: 16.
- 4 Barang katingal koe Pangeran, jen Moesa njimpang, sëdja ngawaskeun, la-djëng koe Allah disaoer ti têngahna leuweung tjoetjoek, kijeu timbalanana: Moesa! Moesa! Wangsoelanana: ^a Noen, ijeu simkoering! 'Timbalanana: Poma maneh oelah deukeut ka dijeu! ^b Geura ngalaän taroempah tina soekoe maneh; karana ijeu ënggon, anoe keur ditintjak
- 6 koe maneh, nja taneuh soetji. 'Timbalanana deui: ^c Ijeu kami Allah karoe-hoen maneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak sarta Allah Jakoeb. Pek Moesa meung-peunan pameunteuna; ^d karana sijeuneun nendjo ka Allah. ^a 1 Moesa 22: 11; 31: 11.
^b Jos. 5: 15. ^c Mat. 22: 32. Loek. 20: 37. ^d Lal. 7: 32.
- 7 Nimbangan deui Pangeran: ^a Kami geus waspada pisan di kabalangsakan oemat kami anoe di Mësir, sarta koe kami geus kadangoe sasambatna tina sabab ^b anoe pada ngagawekeun ka dinja; wantoe-wantoe kami teh leuwih oeninga
- 8 dina kasangsaraänana. 'Malah kami ajeuna ^c geus loengsoer, rek ngaleupaskeun eta ti leungeun oerang Mësir, sarta rek diinditkeun ti tanah Mësir ka hidji tanah

anoe aloes nja lëga, ^a ka tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe, nja ka enggon oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang

9 Hiwi djeung oerang Jëboes. 'Ari ajeuna, masing njaho, sasambatna oerang Israil geus datang ka kami; malah-malah kami teh geus waspada dina panganijaja, anoe koe oerang Mësir dipake

10 nganijaja ka darinja. 'Ari ajeuna, geura leumpang; maneh koe kami ^e rek dipiwarang ka Piraon, soepaja oemat kami, oerang Israil, koe maneh diboedalkeun ti Mësir. ^a p. 2:25; Néh. 9:9. ^b p. 5:6. ^c 1 Moesa 11:5. ^d 5 Moesa 8:7. ^e Jos. 24:5; Lal. 7:34.

11 Pioendjoek Moesa ka Allah: Na saha simkoering teh, jen kédah leumpang ka Piraon, sarëng kédah ngaboedalkeun oerang Israil ti Mësir? 'Ari timbalanana: Da kami teh ^a tangtöe njarëngan ka maneh; sarta kijeu pitandaunana ka maneh, jen maneh dipiwarang koe kami: dimana maneh geus ngaboedalkeun eta djalma-djalma ti Mësir, seg maraneh ^b bakal ngabakti ka Allah dina ijeu goenoeng. ^a Jos. 1:5; Hak. 6:16. ^b p. 19:20; 24:4; Lal. 7:7.

13 Oendjoekan deui Moesa ka Allah: Noen, ari simkoering dongkap ka oerang Israil, sarëng mitjatoer ka darinja, jen: Allah karoehoen maraneh anoe miwarang kaola ka maraneh; soepami ngaromong ka simkoering: ^a Saha padjénënganana? kédah didjawab koemaha koe simkoering teh? 'Ari timbalan Allah ka Moesa: ^b KAMI BAKAL DJOEMÉNÉNG SAKOEMAHA KAMI NJA BAKAL DJOEMÉNÉNG. Timbalanana deui: Koedoe kijeu nja mitjatoer ka oerang Israil: KAMI BAKAL DJOEMÉNÉNG anoe miwarang kaola ka maraneh. ^a 1 Moesa 32:29. ^b Jës. 41:4; Wah. 1:4, 8.

15 Nimbalan deui Allah ka Moesa: Maneh koedoe mitjatoer kijeu ka oerang Israil: Pangeran, Allah karoehoen maraneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak djeung Allah Jaköeb teja noe miwarang kaola ka maraneh. ^a Nja kitoe djénëngan kami salalanggëngna, sarta nja kitoe pangngët-ngingët ka kami toeroen-toeroen.

16 'Geura leumpang, koedoe ngoempoelkeun kokolot-kokolot Israil, bari seug bebedja ka darinja kijeu: Pangeran, Allah karoehoen maraneh, nembongan ka kaola, nja eta Allah Ibra-

him, Ishak sarta Jaköeb; ari timbalanana: Kami teh geus ngalajad ka maraneh, geus waspada di sakoer anoe

17 dipigawe ka maraneh di Mësir. 'Sarta kami nimbalan: Kami rek nginditkeun maraneh ti djëro kabalangsakan di Mësir, ka tanah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jëboes, nja ka tanah anoe labar-leber tji-soesoe

18 reudjeung madoe. 'Ari eta teh bakal pada ngagoegoe ka omong maneh; sarta maneh koedoe ngadatangan ka radja Mësir, mawa kokolot-kokolot Israil; seug koedoe pada poepoelih ka dinja kijeu: ^b Pangeran, Allah oerang Ibrani, mëndakan ka koering sadaja; ari ajeuna, koering sadaja moegi diidinan leumpang, lalakon tiloe poë, asoep ka tégal lëga, soepaja koering pada ngoerban ka

19 Pangeran, Allah koering sadaja. 'Tatapi kami leuwih oeninga, jen radja Mësir moal mikeun ka maraneh leumpang, sanadjan make leungeun kawasa oge. 'Ari kami teh bakal njodorkeun panangan kami, seug tanah Mësir rek digëboegan koe saniskara moedjidjat kami, anoe koe kami rek didamël di Mësir; sanggeusna kitoe maraneh koe eta bakal didjoe-

21 roeng leumpang. 'Sarta eta djalma-djalma koe kami rek dipaparin koernija dina panon oerang Mësir; anoe matak maraneh, samangsa leumpang, moal

22 leumpang lengoh. 'Satëgësna ^c oenggal-oenggal awewe ka tatanggana djeung ka batoerna saimah, pada awewe, bakal menta barang perak djeung barang émas, kitoe deui papakean; nja eta koe maraneh bakal dimoewatkeun ka anak maraneh lalaki-awewe; ^d djadi maraneh teh bakal ngarampogan oerang Mësir.

^a Djab. 135:13; Jës. 42:8. ^b p. 5:3. ^c p. 11:2, 3. ^d p. 12:36; 1 Moesa 31:9.

PASAL 4.

Ngawangsoel Moesa, kijeu wangsoelanana: Noen soemoehoen, ^a eta teh moal përtjajaeun ka simkoering, sarëng moal ngagarogoe ka omong simkoering; sajaktosna bakal ngaromong kijeu: Moal ënja Pangeran nembongan ka maneh. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Eta naon anoe ditjékël koe leungeun maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen,

- 3 iteuk. 'Ari timbalanana: Geura aloengkeun ka taneuh! Pek dialoengkeun ka taneuh. ^b Geus kitoe djadi oraj. Seug
- 4 Moesa ngédjat, sijeun eta oraj. 'Timbalan Pangeran deui ka Moesa: Geura sodorkeun leungeun maneh, tjékél boentoetna. Seg Moesa njodorkeun pananganana, pek ditjékél. Geus kitoe djadi
- 5 iteuk deui dina pananganana. 'Soepaja eta teh pada pértjaja, jen estoe ka maneh geus nembongan Pangeran, Allah karoehoenna, Allah Ibrahim, Allah Is-hak sarta Allah Jakoeb. *a p. 14: 31. b p. 7: 10.*
- 6 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Leungeun maneh geura asoepkeun kana harigoe maneh. Seug Moesa ngasoepkeun pananganana kana harigoena. Toeloej dika-loewarkeun; doemadakan, pananganana ^a keuna kasakit lepra, ngé-plak saperti saldjoé. 'Timbalanana deui:
- 7 Leungeun maneh geura asoepkeun deui kana harigoe maneh. Seug Moesa ngasoepkeun deui pananganana kana harigoena. Toeloej dika-loewarkeun tina harigoena; doemadakan, geus poelih deui
- 8 saperti salirana. 'Ari geus kitoe, saopama hanteu pértjajaeun ka maneh, sarta hanteu ngagarogoe ka omong tanda noe ti heula, ka omong tanda noe pandeuri mah tangtoe pada pértjajaeun.
- 9 'Dëmi geus kitoe, saopama hanteu pértjajaeun keneh kana tanda noe doewa teja, djeung hanteu ngagarogoe ka omong maneh, toeloej maneh koedoe njokot tjai bangawan, bari seg dikoetjoerkeun ka darat. ^b Geus kitoe eta tjai, beunang maneh njokot ti bangawan, pidjadieun gëtih di darat. *a 4 Moesa 12: 10; 2 Radja 5: 27. b p. 7: 17.*
- 10 Ari pioendjoek Moesa ka Pangeran: Noen Goesti! simkoering teh ^a lain djalma bisa ngomong, boh ti kamari, boh ti mangkoekna, boh tina mangsa andjeun ngandika ka diri abdi; salërësna simkoering teh beurat biwir, beurat le-tah. 'Dëmi timbalan Pangeran ka Moesa: Saha teja noe ngajakeun soengoet ka manoesa? atawa saha teja noe ngadjadikeun anoe pireu, atawa noe torek, atawa noe beunta, atawa noe mërëm?
- 11 Lain nja kami Pangeran? 'Ari ajeuna, geura leumpang; ^b kami teh tangtoe njarëngan ka biwir maneh, sarta rek ngawoeroekkeun ka maneh anoe koedoe
- 12 diomongkeun. 'Pioendjoekna deui: Noen Goesti! moegi miwarang mana bae noe koe andjeun dikërsakeun dipiwarang.
- 14 'Ladjëng Pangeran djadi bëndoe ka Moesa, bari nimbalan kijeu: Naha Haroen, kaom Lewi teja, lain doeloer maneh? Kami leuwih oeninga, jen eta teh përlente pisan ngomongna; malah-malah, masing njaho, eta teh ëngke ka loewar, mapagkeun ka maneh, sarta ari nendjo ka maneh, tangtoe boengaheun sadjéro
- 15 hatena. 'Seug maneh ^c koedoe mitjatoer ka dinja, ngajakeun piomongkeun dina biwirna. Ari kami teh bakal njarëngan ka biwir maneh djeung ka biwir Haroen, sarta kami rek ngawoeroekkeun ka maraneh anoe koedoe dilampahkeun.
- 16 'Ari Haroen teh koedoe mitjatoer ka djalma-djalma ngagantian maneh, nja djadi lalambëj maneh; ^d dëmi maneh
- 17 ka Haroen minangka Allah. 'Sarta eta iteuk koe maneh bawa, tjékél koe leungeun; pilantaraneun maneh ngalampahkeun tanda-tanda teja. *a p. 6: 11, 30; Lal. 7: 22. b Jës. 51: 16; Look. 21: 15. c p. 7: 2. d p. 7: 1, 2.*
- 18 Toeloej Moesa angkat, moelih ^a ka Jitro mërtoewana; seug mihatoer ka dinja: Koering nëda idin leumpang, sëdja moelang ka doeloer-doeloer koering, anoe di Mësir, nangenan hariroep keneh hanteuna. Ari saer Jitro ka Moesa: Soewawi, masing salamët! *a p. 18: 1.*
- 19 Sarta Pangeran nimbalan deui ka Moesa di tanah Midian: Geura leumpang, koedoe moelang ka Mësir; karna sakabeh djalma, ^a noe ngarah pati maneh teja, geus paraeh. 'Tidinja Moesa njandak ^b poetra-garwana, ditaroenggangkeun kana kalde, bari toeloej moelih ka tanah Mësir. Ari ^c iteuking Allah teja koe Moesa ditjandak koe pananganana. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Sabot maneh di djalan, moelang ka Mësir, sing hade-hade kana sakabeh moedjidjat, anoe koe kami diajakeun dina leungeun maneh teja; eta koe maneh koedoe dilampahkeun di hareupeun Piraon; ^d tatapi kami bakal ngaheuraskeun hatena, datang ka djalma-djalma koe eta moal dibere leumpang.
- 22 'Sarta maneh koedoe mopojan ka Piraon: Kijeu timbalan Pangeran: Isra'il
- 23 teh ^e poetra kami noe tjikal. 'Ari tim-

balan kami ka maneh: Eta poetra kami koe maneh koedoe dibere leumpang, sina ngawoela ka kami. Lamoen maneh teu daek mere eta leumpang, masing nganjahokeun, *f* anak maneh noe tjikal koe kami tangtoe dipaehkeun.

a p. 2: 15; Mat. 2: 20. *b* p. 18: 2—4. *c* p. 17: 9; Jes. 10: 24, 26. *d* p. 3: 19; 7: 3. *e* Hos. 11: 1. *f* p. 12: 29.

- 24 Dëmi geus kitoe, eukeur di djalan, di djëro pamondokan, seug Pangeran mëgatan ka Moesa, noe dipandang mahkeun. 'Toeloej Sëpora njandak *a* peso batoe, pek ngeureud koeloep poetrana [noe boengsoe]; kokotjopna sok ka dampalna, bari mihatoer: Sajaktosna, andjeun teh ka koering panganten
- 25 gëtih! 'Toeloej Moesa koe Pangeran diantëp. Mangsa harita Sëpora njëboetkeun: panganten gëtih, tina hal njoe-natan. *a* Jos. 5: 2.
- 27 Djeung deui Pangeran nimbalan ka Haroen: Maneh geura bral, koedoe magkeun Moesa ka tégal lëga. Bral angkat, toeloej patëpang djeung Moesa *a* lëbah goenoeng Allah teja; seug Moesa
- 28 ditjjoem. 'Geus kitoe Moesa njarijskeun ka Haroen sadajana pangandika Pangeran, anoe miwarang andjeunna, reudjeung sakabeh tanda, anoe ditim-
- 29 balkeun ka andjeunna teja. 'Tidinja Moesa ladjëng angkatna sarëng Haroen. Sasoempingna *b* ngoempolkeun sakabeh
- 30 kokolot oerang Israil. 'Toeloej koe Haroen dibedjaän hal sadajana pangandika, noe koe Pangeran geus diandikakeun ka Moesa; sarta midamël tanda-tanda teja
- 31 di hareupeun panon djalma-djalma. 'Ari djalma-djalma teh *c* përtjajaeun; sarta barang ngadareng, jen Pangeran geus ngalajad ka oerang Israil, sarta geus waspaoseun dina kabalangsakanana, broek saroejoeu sarta sëmbahijang.

a p. 3: 1. *b* p. 3: 16. *c* p. 14: 31.

PASAL 5.

Sanggeusing kitoe Moesa djeung Haroen ngadareuheus, sarta oendjoekan ka Piraon: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Oemat kami bere leumpang, sina pada milampah pesta ka kami di

2 tégal lëga. 'Dëmi lahiran Piraon: *a* Na saha Pangeran teh, anoe koe aing koe-

doe ditoeroet parentahna, ngidinan Israil leumpang? Aing teu njaho ka Pangeran, malah-malah Israil koe aing

3 moal diidinan leumpang. 'Pioendjoekna:

b Allah oerang Ibrani mëndakan ka simkoering; moegi-moegi koering sadaja diidinan leumpang, lalakon tiloe dintën, asoep ka tégal lëga, soepaja koering pada ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja, sangkan andjeunna oelah naradjang ka koering sadaja nganggo pagëboeg atanapi nganggo pë-

4 dang. 'Dëmi lahiran radja Mësir ka arandjeunna: Naha Moesa djeung Haroen! koe naon maraneh dek ngalesotkeun eta djalma-djalma ti pagaweana-

5 na? Geura baralik ka papantjen maraneh! 'Ngalahir deui Piraon: Saënjana,

c djalma-djalma eusi tanah ajeuna geus loba teuing, wët koe maraneh dek di-

6 eureunkeun tina papantjen! *a* Dan. 3: 15.

b p. 3: 18. *c* p. 1: 7, 12.

- 6 Tidinja Piraon poë harita keneh miwarang *a* ka poerah ngagawekeun djalma-djalma sarta ka sagala pangoeroes-
- 7 na, kijeu piwaranganana: 'Maraneh kahareupna oelah mere-mere deui sapoe ka eta djalma-djalma, baris nijjeun bata, sapërti kamari-mangkoekna; sina
- 8 laleumpang moeloengan sapoe koe maneh. 'Tatapi ari kamistian bata, sakoe-
- 9 maha njarijeunna kamari-mangkoekna, koedoe tëtëpkeun ka darinja, poma oelah dikoerangan; karena eta teh ngarëdoel, kitoe noe matak tinggarëro, pok-
- 10 na: Hajoe, oerang leumpang, oerang
- 11 ngoerban ka Allah oerang! 'Masing beurat pagaweanana ka eta djalma-djalma, soepaja baroga lampahkeuneun, sarta oelah naranggap ka omong bohong.

a p. 3: 7.

- 10 Toeloej poerah ngagawekeun djalma-djalma sarta djeung pangoeroesna teja pada ka loewar, bari seug ngabedjaän ka djalma-djalma, pokna: Aja timbalan Piraon kijeu: Aing moal maparin deui
- 11 sapoe ka maraneh. 'Koedoe laleumpang, ngala sapoe koe maneh, ti mana bae nja pimanggiheun; tatapi ari pagawean
- 12 maraneh moal dikoerangan. 'Tidinja eta djalma-djalma paboejar, oedar-idër di sakoeriling tanah Mësir, moeloengan
- 13 djarami, baris sapoe. 'Ari poerah ngagawekeun teh pada ngagëntak-gëntak,

- aromongna: Sing anggeus pagawean maraneh, hantja sapoë-sapoëna, sakoemaha
- 14 basa keur aja sapoe. 'Malah pangoeroes oerang Israil, anoe dibakoekeun ka darinja koe poerah ngagawekeun Piraon teja, pada diteunggeulan, sarta diomongan kijeu: Koe naon maraneh kamari djeung poë ijeu hanteu anggeus katangtoean maraneh njijeun bata, saperti kamari-mangkoekna?
- 15 Tidinja pangoeroes oerang Israil ngadareuheusan, sasambat ka Piraon, kijeu pioendjoekna: Koe naon gamparan noe mawi ka abdi-abdi gamparan midamél
- 16 kitoe? 'Abdi-abdi gamparan hanteu dipaparin sapoe; padahal parentahna ka diri abdi: Geura njarijeun bata! Ari abdi-abdi gamparan sajaktosna diteunggeulan, nanging wilajat gamparan anoe
- 17 gadoeh dosa. 'Dëmi timbalan radja: Maraneh ngëdoel, poegoeh ngëdoel; kitoe noe matak sok ngaromong: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngoerban ka Pangeran!
- 18 'Ari ajeuna, los laleumpang, geura digarawe; tatapi maraneh moal dibere sapoe, kitoe ge kamistian bata koedoe njanggakeun.
- 19 Geus tërangan pangoeroes oerang Israil, diri maranehanana meunang kajilakaän, da parentahna: Maraneh teu meunang ngoerangan tina rejana bata,
- 20 hantja sapoë-sapoëna. 'Toeloej papanggih djeung Moesa sarta djeung Haroen, noe keur ngarantosan mëgat maranehanana waktoe ka loewar ti Piraon.
- 21 'Pok pada oendjoekan ka arandjeunna: Pangeran moegi sing waspaos ka arandjeun, sarëng ngabënëran, sarehna baoseungit koering sadaja koe arandjeun geus didjadikeun baose bijoek ka pajoneun Piraon sarëng ka hareupeun mantri-mantrina, sasat njanggakeun pëdang ka pananganana, pikeun mareuntjit ka koering sadaja.
- 22 Tidinja Moesa marëk deui ka Pangeran, sarta oendjoekan kijeu: Eh Goesti! naha eta djalma-djalma koe andjeun datangan katjilakaän? Koe naon mana
- 23 simkoering dipiwarang? 'Ari ti wangkid simkoering asoep ka Piraon, hatoeran mawa padjënëngan andjeun, eta njilakakeun ka djalma-djalma teh; doepi përkawis ngaleupaskeun teja, geuning andjeun teu ngaleupaskeun oemat an-

- 24 djeun. 'Dëmi timbalan Pangeran ka Moesa: Ajeuna maneh bakal nendjo anoe koe kami rek didamél ka Piraon; karana maraneh ëngke koe eta dibere leumpang, ^a kapaksa koe leungeun kawasa; malah maraneh koe eta ^b ëngke didjongklokkeun ti tanahna, kapaksa koe leungeun kawasa. a p. 8:19, 20.
b p. 12:33.

PASAL 6.

- Tidinja Allah ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana ka dinja: ^a Ijeu kami
- 2 Pangeran. 'Ari kami nembongan ka Ibrahim, ka Ishak sarta ka Jakoeb, sok njëboetkeun diri kami ^b Allah noe moerba-wisesa; dëmi djënëngan kami Pangeran koe kami hanteu dinjahokeun
- 3 ka darinja. 'Djeung deui kami ngadëgkeun përdjangdjian kami ka darinja, ^c rek dipaparin tanah Kanaän, nja eta tanah pangoembaraänana, ënggonna ngaloembara.
- 4 'Samalah koe kami geus kadangoe gëgëroengan oerang Israil, anoe dikoemawoelakeun koe oerang Mësir, ^d sarta kami teh eling ka përdjangdjian kami teja. 'Koe sabab eta, maneh geura bebedja ka oerang Israil: Ijeu kami Pangeran; sarta maraneh koe kami rek dika-loewarkeun ti handapeun papantjen oerang Mësir, djeung dileupaskeun tina koemawoela maraneh ka dinja; ëngke maraneh koe kami didjait, make panangan anoe njodor sarta make hoe-
- 6 koeman noe rarosa. 'Ari maraneh koe kami rek diangkën oemat, djeung kami bakal Allah maraneh, sarta maraneh bakal nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti handapeun papantjen oerang Mësir. 'Sarta maraneh koe kami rek didatangkeun kana tanah, anoe djadi sabab kami ^e ngatjoengkeun panangan, rek dipaparinkeun ka Ibrahim, ka Ishak sarta ka Jakoeb teja; estoe koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh,
- 8 djadi warisan: ijeu kami Pangeran. 'Toeloej Moesa ngalahir kitoe ka oerang Israil; tatapi hanteu ngagarogoe ka Moesa, tina karoepëkan pikir djeung tina kabanggaän koemawoela. a p. 20:2. b 1 Moesa 17:1; 35:11. c 1 Moesa 17:8; 26:3. d p. 2:24. e 1 Moesa 14:22; 22:16.

9 Tidinja Pangeran ngandika deui ka
 10 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh geu-
 ra ngadatangan deui, poepoelih ka Pi-
 raon, radja Mësir, oerang Israil koedoe
 11 dibere leumpang ti tanahna. 'Oendjoe-
 kan Moesa ka pajoeneun Pangeran, ki-
 jeu pioendjoe kana: Noen, oerang Israil
 hanteu ngagaroegoe ka simkoering; pi-
 manaen Piraon ngagoegoe ka simkoe-
 ring? ^a da simkoering teh hanteu disoe-
 12 natan biwir. 'Tatapi Pangeran ngandika
 deui ka Moesa djeung ka Haroen, di-
 piwarang ka oerang Israil djeung ka Pi-
 raon, radja Mësir, dikërsakeun ngaboed-
 dalkeun oerang Israil ti tanah Mësir.

^a p. 4: 10.

13 Ijeu teh ^a loeloegoe ahli karoehoen
 di oerang Israil. Poetra Roebin, tjikal
 Israil teja, Hanok djeung Paloe, Hesron
 djeung Karmi. Nja eta bangsa-bangsa
 14 Roebin. 'Ari poetra Simon teja Jë-
 moeël, Jamin, Ohad, Jakin djeung So-
 har; aja deui Saoel, anoe djadi anak
 aweuwe oerang Kanaän. Nja eta bangsa-
 15 bangsa Simon. 'Sarta ijeu ^b ngaran poe-
 tra Lewi teja, noeroetkeun toetoera-
 nana: Gerson, Kahat djeung Mërari. Ari
 taoen oemoer Lewi saratoes tiloe poe-
 16 loeh toedjoe taoen. 'Poetra Gerson teja
 Libni djeung Simi, sabangsa-sabangsa-
 17 na. 'Poetra Kahat teja Amram, Jishar,
 Hebron djeung Oesiël. Ari taoen oemoer
 Kahat saratoes tiloe poeloeh tiloe ta-
 18 oen. 'Ari poetra Mërari teja Mahli djeung
 Moesi. Nja eta bangsa-bangsa Lewi, noe-
 19 roetkeun toetoeranana. 'Ari ^c Amram
 teja nikah Jokebed ëmbina, djadi geu-
 reuhana. Nja eta toeloj ngowoikeun pi-
 keun andjeunna Haroen djeung Moesa
 teja. Ari taoen oemoer Amram saratoes
 20 tiloe poeloeh toedjoe taoen. 'Ari poetra
 Jishar teja ^d Korah, Nepeg djeung Sik-
 21 ri. 'Ari poetra Oesiël teja ^e Misael, El-
 22 sapan djeung Sitri. 'Ari Haroen teja ni-
 kah Eliseba poetra Aminadab, saderek
 Nahson, djadi geureuhana. Nja eta toe-
 loej ngowoikeun pikeun andjeunna ^f Na-
 dab djeung Abihoe, Elasar djeung Ita-
 23 mar. 'Ari poetra Korah teja Asir, Elka-
 na djeung Abiasap. Nja eta bangsa-
 24 bangsa oerang Korah. 'Ari Elasar poetra
 Haroen teja nikah sahidji poetra Poe-
 tiël, djadi geureuhana. Nja eta toeloj
 ngowoikeun pikeun andjeunna ^g Pinëhas.

Nja eta kabeh loeloegoe ahli karoehoen
 25 kaom Lewi, sabangsa-sabangsana. 'Nja
 eta Haroen djeung Moesa, noe koe Pa-
 ngeran ditimbalan ngaboedalkeun oerang
 Israil ti tanah Mësir, noeroetkeun ba-
 26 lad-baladna. 'Nja eta noe aroendjoe kan
 ka Piraon, radja Mësir, dikërsakeun nga-
 boedalkeun oerang Israil ti Mësir. Nja
 eta Moesa djeung Haroen. ^a 1 Moesa 46: 8.

⁴ Moesa 26: 5. ^b 4 Moesa 3: 17. ^c p. 2: 1. ^d 4 Moesa

16: 1. ^e 3 Moesa 10: 4. ^f p. 28: 1. ^g 4 Moesa 25: 7.

27 Geus kitoe, keur mangsa Pangeran
 28 ngandika ka Moesa di tanah Mësir, 'Pa-
 ngeran ngandika ka Moesa, kijeu pa-
 ngandikana: Ijeu kami Pangeran. Maneh
 koedoe moepoelihkeun ka Piraon, radja
 Mësir, saniskara noe koe kami dilahir-
 29 keun ka maneh. 'Toeloj Moesa oendjoe-
 kan ka pajoeneun Pangeran: Noen, sim-
 koering teh hanteu disoenatan biwir;
 pimanaen Piraon ngagoegoe ka sim-
 koering?

PASAL 7.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
 Masing nganjahokeun, ^a maneh koe
 kami geus ditangtoekeun minangka Al-
 lah ka Piraon; ari Haroen, doeloer ma-
 2 neh, pidjatieun nabi maneh. 'Eta ma-
 neh koedoe njatoerkeun saniskara noe
 koe kami ditimbalkeun ka maneh; dëmi
 koe Haroen, doeloer maneh, koedoe di-
 poepoelihkeun ka Piraon, sina oerang
 3 Israil dibere leumpang ti tanahna. 'Ari
 kami ^b bakal neuaskeun hate Piraon,
 sarta rek ngadamël tanda djeung moe-
 4 djidjat loba pisan di tanah Mësir. 'Tatapi
 Piraon moal ngagoegoe ka maraneh, noe
 matak kami rek mëtakeun panangan kami
 ka Mësir, sarta ^c wadya-balad kami, oemat
 kami, oerang Israil, rek diboedalkeun ti
 tanah Mësir, make hoekoeman noe ra-
 5 rosa. 'Ari oerang Mësir ^d bakal pada nga-
 njahokeun, jen kami teh estoe Pangeran,
 dimana kami geus njodorkeun panangan
 kami ka loehoereun Mësir, sarta ngaloe-
 warkeun oerang Israil ti têngah mara-
 6 nehanana. 'Prak koe Moesa djeung Ha-
 roen dilampahkeun; sakoemaha timba-
 lan Pangeran ka arandjeunna, nja kitoe
 7 pisan ngalampahkeunana. 'Ari Moesa oe-
 moerna ^e dalapan poeloeh taoen, djeung
 Haroen oemoerna dalapan poeloeh tiloe

- taoen, keur mangsa aroendjoekan ka Piraon. *a* p. 4:16. *b* p. 7:13, 22; 8:15, 19, 32; 9:7, 34; Roem 2:4, 5. *c* p. 12:41. *d* p. 8:10, 22; 9:14. *e* Lal. 7:23, 30, 36.
- 8 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu timbalanana: 9 'Lamoen Piraon mitjatoer ka maraneh, kijeu pokna: Geura maraneh njijeun moedjidjat; seg maneh ka Haroen koedoe ngomong kijeu: Tjokot iteuk kakang, *a* toeloej aloengkeun ka pajoneun Piraon, sing djadi naga! 10 'Tidinja Moesa djeung Haroen ngadareuheusan ka Piraon; prak ngalampahkeun kitoe, sakoemaha timbalan Pangeran. Pek Haroen ngaloengkeun iteukna ka pajoneun Piraon sarta ka hareupeun 11 mantri-mantrina; seug djadi naga. 'Tidinja Piraon sabalikna njaoer *b* djalma palintër sarta taroekang njampe; pek eta ge, pandita-pandita Mèsir, pada mi- 12 gawe kitoe koe lantaran elmoena. 'Hidji-hidji pada ngaloengkeun iteukna, seug djaradi naga; dèmi iteuk-iteuk maranehanana dilèglègan koe iteuk Haroen. 'Tatapi manah Piraon heuras, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; *c* sakoemaha pangandika Pangeran teja. *a* p. 4:3. *b* 1 Moesa 41:8. 2 Tim. 3:8. Mat. 24:24. *c* p. 3:19.
- 14 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Hate Piraon teuas, teu daekeun mere 15 eta djalma-djalma boedal. 'Maneh isoek-isoek koedoe leumpang ka Piraon; masing njaho, eta bakal ka loewar *a* kana tjai; koedoe koe maneh didagoan, pègat di sisi bangawan; ari iteuk, anoe salin roepa djadi oraj teja, tjèkèl koe leun- 16 geun maneh. 'Seg koedoe poepoelih ka dinja kijeu: *b* Koering dipiwarang ka andjeun koe Pangeran, Allah oerang Ibrani; timbalanana: Oemat kami bere leumpang, sina ngabakti ka kami di tègal lèga. Ari maneh teh saénjana hanteu ngagoegoe tèpi ka ajeuna. 'Kijeu tim- 17 balan Pangeran: Djalan kijeu maneh pitèrangeun, jen kami teh estoe Pangeran: masing njaho, ijeu iteuk, anoe ditjèkèl koe leungeun kami, dek diteunggeulkeun kana tjai anoe dina bangawan; 18 *c* seug bakal salin roepa, djadi gètih. 'Ari *d* laoek, anoe dina bangawan, bakal paraeh, sarta bangawanna bakal baoe, wani oerang Mèsir barosèn, eureun ngari- 19 noemna tjai tina bangawan. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njokot iteuk kakang, seg koedoe njodorkeun leungeun kakang ka loehoereun tjai-tjai Mèsir, ka loehoereun sagala walonganana, ka loehoereun sagala bangawanna, djeung ka loehoereun sitoesitoena, singgètna ka loehoereun sakabeh pakoempoelan tjai bogana, sing djaradi gètih; pibakaleun aja gètih di sakoeriling tanah Mèsir, nadjan dina wadah sipat kai sarta dina wadah sipat 20 batoe. 'Prak Moesa djeung Haroen pada ngalampahkeun kitoe, sakoemaha timbalan Pangeran. Pek Haroen ngadjoengdjoengkeun iteuk, seug neunggeul tjai anoe dina bangawan, di pajoneun Piraon sarta di hareupeun mantri-mantrina. Toeloej sakabeh tjai anoe dina bangawan salin roepa, *e* djadi gètih. 21 'Ari laoek, anoe dina bangawan, paraeh, sarta bangawanna baoe, wani oerang Mèsir geus teu kadoerogaeun nginoem tjai tina bangawan. Malah aja gètih di sakoeriling tanah Mèsir. 'Prak pandita 22 Mèsir ge pada njijeun noe kitoe pètana, koe lantaran elmoena. Noe matak manah Piraon beuki heuras, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; *f* sakoemaha pangandika Pangeran teja. 23 'Toeloej Piraon malik, moelih ka gèdongna; hal anoe kitoe ge koe andjeun- 24 na hanteu dipadoeli. 'Tidinja sakabeh oerang Mèsir pada ngarali sakoeriling bangawan, njijar tjai inoemeun; karena geus teu kadoerogaeun nginoem tjai 25 bangawan. 'Pangkitoe teh djédjèg toedjoeh poè, ti sanggeus Pangeran neunggeul bangawan teja. *a* 1 Moesa 41:1. *b* p. 5:1, 3. *c* p. 4:9. *d* 4 Moesa 11:5. *e* Djab. 78:44; 105:29. *f* p. 3:19.

PASAL 8.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon, poepoelih ka dinja: *a* Kijeu timbalan Pangeran: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami. 'Saoepama maneh teu daek mere leumpang, masing njaho, sawèwèngkèran maneh koe kami dek digèboeg, ngajakeun ban- 2 tjet, 'wani bangawan teh pinoeh koe bantjet; sarta bakal aroengгах, arasoep

ka imah maneh, djeung ka kamar maneh heës, malah aroenggah ka ñnggon maneh; kitoe deui piarasoepeun ka imah mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, ka sagala pameuleuman maneh, djeung
 4 ka sagala ^b pangadonan maneh. 'Sarta eta bantjet piaroenggaheun ka diri maneh, ka rahajat maneh djeung ka saka-
 5 beh mantri maneh. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njodorkeun leungeun kakang, bari njëkël iteuk kakang, ka loehoereun sagala waloengan, ka loehoereun sagala bangawan, djeung ka loehoereun sagala sitoe, sina aroenggah bantjet ka tanah Mësir. 'Pek Haroen njodorkeun pananganana ka loehoereun tjai-tjai Mësir; tjat bantjet aroenggah, wani ngalipoetan satanah
 7 Mësir. 'Prak ^c pandita-pandita ge pada njijeun noe kitoe pëtana, koe lantaran elmoena, ngajakeun aroenggah bantjet ka tanah Mësir. *a p. 7: 16. b p. 12: 34. c p. 7: 11.*
 8 Tidinja Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Geura nënëda ka Pangeran, eta bantjet moegimoegi disingkirkeun ti diri aing sarta ti rahajat aing; geus kitoe djalma-djalma teh koe aing tangtoe diidinan leumpang, sina ngoerban ka Pangeran. 'Pioendjoek Moesa ka Piraon: Soemangga, tangtoskeun bae, iraha simkoering koedoe mangnëdakeun andjeun, ka mantri-mantri andjeun, sarëng ka rahajat andjeun, soepaja bantjet teh dibasmi, leungit ti andjeun sarëng ti sadajana gëdong andjeun, woengkoel kantoen di bangawan bae? 'Lahiranana: Isoekan. Pioendjoekna: Sapilahir andjeun; ^a soepaja andjeun ngoeningakeun, jen taja deui sarpertos Pangeran, Allah koering sadaja.
 11 'Ari bantjet teh ñngke njalingkir ti andjeun sarëng ti sadajana gëdong andjeun, kitoe deui ti mantri-mantri andjeun sarawoeh ti rahajat andjeun, woengkoel kantoen di bangawan bae. 'Toeloej Moesa djeung Haroen ka loewar ti Piraon. Geus kitoe Moesa sasambat ka Pangeran tina hal përkara bantjet, anoe didatangkeun ka Piraon teja. 'Ladjëng Pangeran midamël tëroes saphatoer Moesa; heug eta bantjet-bantjet, noe di imah-imah, di boeroean-boeroean djeung
 14 di këbon-këbon teja, pararaeh. 'Toeloej

dikoempolkeun, ditoempok-toempok; 15 wani tanah teh datang ka bae. 'Ana Piraon geus waspadaeun, jen aja kasënangan, seug neuaskeun manahna, hanteu ngagoegoe ka arandjeunna; ^b sakoe-maha pangandika Pangeran teja.

a p. 7: 5; 9: 14. b p. 3: 19.

16 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh ka Haroen koedoe nitah kijeu: Geura njodorkeun iteuk kakang, seg teunggeulkeun ka taneuh pëlëdoeg noe di boemi; geus kitoe pidjadieun rambëtoek di sakoeriling tanah Mësir. 'Prak pada ngalampahkeun kitoe. Pek Haroen njodorkeun pananganana, bari njëkël iteukna; djëdak neunggeul ka taneuh pëlëdoeg noe di boemi; seug aja rambëtoek, napoek ka manoesa djeung ka sasatoan. Sakabeh taneuh pëlëdoeg noe di boemi djadi rambëtoek, di sakoeriling tanah Mësir. 'Ari pandita-pandita ge pada njijeun kitoe koe lantaran elmoena, mambrih ngaloewarkeun rambëtoek, ^a tapi hanteu barisaeun. Ari rambëtoek teh napoek ka manoesa djeung ka sasatoan.
 19 'Pok pandita aroendjoekan ka Piraon: Ijeu teh panangan Allah! Tatapi manah Piraon teuas bae, hanteu ngagoegoe ka Moesa djeung ka Haroen; ^b sakoemaha pangandika Pangeran teja. *a p. 9: 11. b p. 3: 19.*
 20 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh isoek-isoek koedoe dangdan, toeloej marëk ka hareupeun Piraon; masing njaho, ^a eta bakal ka loewar kana tjai; seg koedoe poepoelih ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.
 21 'Karana oepama maneh keukeuh oemat kami teu dibere leumpang, masing njaho, kami rek ngadatangkeun seungseureudan ka maneh, ka mantri-mantri maneh, ka rahajat maneh, djeung ka imah-imah maneh, datang ka imah oerang Mësir pararinoeh koe eta seungseureudan, kitoe deui taneuh, anoe keur diñnggonan koe maranehanana. 'Mangsa harita kami rek ngabinakeun tanah Gosen, ñnggon oemat kami goemëlar, sangkan seungseureudan teh oelah aja di dinja; ^b soepaja maneh nganjahokeun, jen kami Pangeran aja di djëro ijeu tanah.
 23 'Djadi kami teh ^c rek ngajakeun panghalangan di antara oemat kami djeung rahajat maneh. Isoekan ijeu tanda pi-

24 boektieunana. 'Ladjëng Pangeran ngadamël kitoe. Seg datang seungseureudan, rosa katjida, asoep ka gëdong Piraon, djeung ka boemi mantri-mantrina, sarta aja di sakoeriling tanah Mësir; tanah teh datang ka roeksak tina sabab eta seungseureudan. *a p. 7: 15. b p. 9: 14. c p. 11: 7.*

25 Geus kitoe Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Geura laleumpang, ngoerban ka Allah maraneh

26 ^a dina tanah ijeu. 'Ari pioendjoek Moesa: Moal pisaeëun milampah kitoe; karan-tën anoe koe koering sadaja koedoe dikoerbankeun ka Pangeran, Allah koering sadaja, ^b nja eta kagiroek orang Mësir. Geura manah, soepantën ngoerbankeun kagiroek orang Mësir mah di hareupeunana, naha moal ngabëntoer-

27 ran ka koering sadaja koe batoe? 'Pasëdjaan teh leumpang ka tégäl lëga, ^c lalakon tiloe dintën; seug ngoerban ka Pangeran, Allah koering sadaja, koemaha bae nja bade nimbalkéun ka koering sadaja. 'Lahiran Piraon: Aing ngidinan maraneh leumpang, soepaja ngoerban ka Pangeran, Allah maraneh, di tégäl lëga; ngan oelah djaraoeh teuing nja leumpang. ^d Geura aing pangnëdakeun! 'Ari pihatoer Moesa: Salërësna, koering ajeuna rek ka loewar ti andjeun, sëdja nënëda ka Pangeran; geus kitoe seungseureudan teh tinangtos isoekan njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina sarëng ti rahajatna; nanging Piraon oelah ngagëlo deui, hanteu sijos ngidinan djalma-djalma teh leumpangngoerban ka Pangeran. 'Toeloej Moesa ka loewar ti Piraon. Geus kitoe nënëda

31 ka Pangeran. 'Seug Pangeran midamël tëroes sapihatoer Moesa; seungseureudan teh njingkir ti Piraon, ti mantri-mantrina djeung ti rahajatna; ^e teu kari

32 hidji-hidji atjan. 'Tatapi Piraon sakali ijeu ge neuaskeun manahna, hanteu koengsidjalma-djalma teh diidinan leumpang. *a p. 7: 16. b 1 Moesa 43: 32. c p. 3: 18. d p. 9: 28. e p. 10: 19.*

PASAL 9.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon, poepoelih ka dinja: ^a Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina nga-

2 barakti ka kami. 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere leumpang, masih keneh bae djalma-djalma dipa-

3 rakoeng, masing njaho, panangan Pangeran pikeunaëun ka ingon-ingon maneh anoe di tégäl, nja eta ka koeda, ka kalde, ka onta, ka sapi djeung ka domba, di-

4 keunaän pagëboeg bangët katjida. 'Tatapi Pangeran ^b bakal ngabinakeun di antara ingon-ingon oerang Israil djeung ingon-ingon oerang Mësir; saniskara ingon-ingon oerang Israil moal aja noe

5 paeh hidji-hidji atjan. 'Djeung Pangeran ^c nangtoskeun mangsana, timbalanana: Isoekan Pangeran bakal ngadamël eta

6 përkara dina tanah ijeu. 'Prak isoekna eta përkara koe Pangeran didamël. ^d Heug sakabeh ingon-ingon oerang Mësir paraeh; dëmi ingon-ingon oerang Israil mah taja noe paeh hidji-hidji atjan.

7 'Toeloej Piraonngoetoesan, doemadakan, ingon-ingon oerang Israil hidji ge taja noe paeh. Tatapi manah Piraon teuas bae, eta djalma-djalma hanteu diidinan leumpang. *a p. 8: 1. b p. 8: 22. c p. 8: 9, 10. d Djab. 78: 50.*

8 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa djeung ka Haroen: Maraneh geura njaranggeum lëboe pameuleuman; seg koe Moesa koedoe diawoerkeun ka langit,

9 ka hareupeun Piraon. 'Geus kitoe pidjadieun pëlëdoeg, ninggang ka sakoeriling tanah Mësir, sarta pitërapeun ka manoesa djeung ka sasatoan, ^a ngadjadikeun bareuh, kasijatna këmboeng-këmb-

10 boeng, di sakoeriling tanah Mësir. 'Top njarandak lëboe pameuleuman; toeloej ngadareuheus ka pajoeneun Piraon, pek eta lëboe koe Moesa diawoerkeun ka langit. Geus kitoe ngadjadi bareuh, kasijatna këmboeng-këmb-

11 noesa djeung di sasatoan. 'Datang ka pandita-pandita teja teu kataroegaeun nangtoeng di hareupeun Moesa, tina sabab bareuhna; wantoe-wantoe aja bareuh di sagala pandita djeung di saka-

12 beh oerang Mësir. 'Tatapi Pangeran ngaheuraskeun manah Piraon; teu nga-goegoe ka arandjeunna; ^b sakoemaha pangandika Pangeran ka Moesa teja. *a 5 Moesa 28: 27. b p. 3: 19.*

13 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh isoek-isoek koedoe dangdan, toeloej marëk ka hareupeun Piraon, poe-

poelih ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Oemat kami bere leumpang, sina ngabarakti ka kami.

14 'Karana sakali ijeu kami rek ngadatangkeun sakabeh balahi kami ka hate maneh, djeung ka mantri-mantri maneh, sarta ka rahajat maneh; ^a soepaja maneh nganjahokeun, ^b jen taja noe nandingan ka kami di saboemi kabeh.

15 'Karana ajeuna ge kami geus njodorkeun panangan kami, kari pek neungeul ka maneh djeung ka rahajat maneh, dikeunaän pagëboeg, soepaja maneh disingkirkeun tina boemi. 'Tapi saänjana, ^c noe matak maneh koe kami digëlarkeun, nja sangkan kami nandakeun kawasa kami ka maneh, soepaja djënëngan kami dioewarkeun di sakoe-riling boemi. 'Ari maneh masih keneh

17 bae ngagoengkeun diri, ngahalangan oemat kami, hanteu dibere leumpang, ^a masing njaho, isoekan, wajah kiwari, ^d kami rek noeroenkeun hoedjan boewah, rosa katjida; noe saroepa kitoe tatjan kasorang di Mësir ti poëan diadëgkeunana,

19 tëpi ka ajeuna. 'Ari ajeuna, geura nitahan, geuwat asoepkeun ingon-ingon maneh, djeung sakoer bae bobogaän maneh anoe di tëgal. Sakabeh manoesa djeung sasatoan, anoe piajaeun di tëgal, hanteu diasoepkeun ka imah, dimana katinggang koe eta hoedjan boewah,

20 tanwande paraeh. 'Saha-saha abdi Piraon anoe sijeun koe pangandika Pangeran, ngageuwat badega-badegana djeung ingon-ingonna disina moeroemoeroe ka imah. 'Dëmi saha-saha noe hanteu padoeli ka pangandika Pangeran, badega-badegana djeung ingon-ingonna diingkeun bae di tëgal. ^a p. 7:5.

^b Jër. 10:6, 7. ^c Roem 9:17. ^d Jos. 10:11; Wah. 16:21.

22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun ka langit, sing aja hoedjan boewah di sakoe-riling tanah Mësir, ninggang ka manoesa, djeung ka sasatoan, sarta ka sakabeh pëpëlakan këbon di satanah Mësir.

23 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka langit; seug Pangeran maparin geledeg djeung hoedjan boewah, sarta seuneu patingsalambër ka boemi; gër Pangeran noeroenkeun hoedjan boewah ka sata-

24 nah Mësir. 'Aja hoedjan boewah, ^a sarta

seuneu patinggoerilap pabaoer djeung hoedjan boewah, rosa kabina-bina, sakoemaha noe tatjan kasorang di sakoe-riling tanah Mësir, ti barang aja

25 bangsa Mësir. 'Ari koe hoedjan boewah teh ^b kagëboeg saniskara noe di tëgal, di sakoe-riling tanah Mësir, boh manoesa, boh sasatoan; kitoe deui saniskara pëpëlakan këbon kagëboeg koe hoedjan boewah, sarta sakabeh kakaian

26 leuweung pararotong. 'Ngan di tanah Gosen, ënggon oerang Israil teja, hanteu aja hoedjan boewah. ^a Djab. 105:32.

^b p. 10:5, 15; Djab. 78:47, 48; 105:33.

27 Geus kitoe Piraon ngoetoesan, njaer Moesa djeung Haroen; seug dilahiran kijeu: Aing sakali ijeu dosa; Pangeran teh leuwih bënër, balik aing reudjeung

28 rahajat aing mah daroraka. 'Geura pada nënëda ^a ka Pangeran, moegi dimeudjeuhan geledeg Allah djeung hoedjan boewah teh; geus kitoe maraneh koe aing tangtöe diidinan leumpang, moal

29 tonggoj tjitjing di dijeu. 'Pioendjoek Moesa ka andjeunna: Ari simkoering geus ka loewar ti dajeh, sëdja ^b nadahkeun leungeun ka Pangeran; seug geledeg teh bade eureun, sarëng hoedjan boewah bade teu aja; soepaja andjeun ngoeningakeun, jen ^c boemi teh

30 kagoengan Pangeran. 'Dëmi moenggoeh andjeun sarëng mantri-mantri andjeun, ^d simkoering geus tërang, jen tatjan sarijeun koe Pangeran Allah. - 'Ari haramaj djeung gandroeng kagëboeg, wantoning gandroeng geus ranggeujan,

32 djeung haramaj keur këmbangan. 'Dëmi tarigoe djeung djagong mah hanteu kagëboeg; karana kakara djaradi. - 'Tidinja Moesa djol ti Piraon, ka loewar ti dajeh. Geus kitoe nadahkeun pangananana ka Pangeran; seug geledeg

34 djeung hoedjan boewah teh areureun, sarta hoedjan geus teu ngoetjoer ka boemi. 'Ana katingali koe Piraon, jen hoedjan, djeung hoedjan boewah, sarta geledeg teja geus eureun, toeloj andjeunna ngadosa deui sarta neuaskeun manahna; mantri-mantrina pon kitoe

35 keneh. 'Djadi manah Piraon beuki teuas, hanteu ngidinan oerang Israil leumpang; sakoemaha pangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja. ^a p. 8:28.

^b 1 Radja 8:22. ^c p. 19:5; Djab. 24:1. ^d p. 3:19.

PASAL 10.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura ngadatangan deui ka Piraon; karena kami geus neuaskeun hatena, kitoe deui hate mantri-mantrina, ^a soepaja kami mètakeun ijeu tanda-tanda kami di tĕngahna; 'djeung soepaja maneh ^b njaritakeun, sing kada-rengge koe anak-intjoe maneh, sakoer anoe koe kami dilampahkeun di Mĕsir, kitoe deui tanda-tanda kami, anoe koe kami diajakeun di maranehanana; sangkan maraneh nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran. 'Bral Moesa djeung Haroen ngadeuheusan ka Piraon; seg oendjoekan ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah oerang Ibrani: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek ĕmboeng ngarĕndahkeun diri di pajoeneun kami? Oemat kami geura bere leumpang, sina ngabarakti ka kami. ⁴ 'Karana oepama maneh keukeuh teu daek mere oemat kami leumpang, masing njaho, isoekan kami ngadatangkeun simeut ka wĕwĕngkĕran maneh. 'Nja eta bakal ngalipoetan saloewar boemi, datang ka taja noe bisa nendjo taneuh, djeung bakal ngahakanan sesa, sakoer anoe kari di maraneh, ^c anoe loepoet tina hoedjan boewah; sarta bakal ngahakanan sakabeh tatangkalan, anoe dja-⁶ di adjang maraneh tina lahan. 'Malah bakal ngeusian imah-imah maneh, djeung imah sakabeh mantri maneh, sarta imah sakabeh oerang Mĕsir, datang ka parinoeh. Anoe kitoe teu kapanggih koe bapa-aki maneh atawa koe karoehoen bapa-aki maneh, ti barang eta goemĕlar di boemi tĕpi ka mangsa ajeuna. Toe-⁷ loej Moesa malik, ka loewar ti Piraon.

^a p. 7: 3. ^b Djab. 78: 3—6. ^c p. 9: 25, 32.

⁷ Geus kitoe mantri-mantri Piraon aroendjoekan ka andjeunna: Sabaraha pilamieunana deui eta teh nja minangka ridjĕt ka gamparan sarĕng ka simkoering sadaja? Soemangga, eta djalma-djalma idinan leumpang, sina ngabarakti ka Pangeran, Allahna; naha gamparan tatjan tingali, jen Mĕsir pigĕmpoereun? 'Tidinja Moesa djeung Haroen diala deui ka Piraon; seg dilahiran kijeu: Djig bae, heg ngabarakti ka Pangeran, Allah maraneh! Saha teja noe ⁸ bakal laleumpang? 'Ari pioendjoek Moe-

sa: Simkoering laleumpang teh sĕdja ngabantoen kolot-boedak, ngabantoen anak awewe-lalaki; laleumpang teh sĕdja ngabantoen domba sarĕng sapi koering sadaja, karantĕn koering sadaja ¹⁰ bade pesta ka Pangeran. 'Lahiran Piraon ka darinja: Pangeran moegi njarĕngan ka maraneh, sing sakoemaha maraneh koe aing dek diidinan leumpang djeung anak-anak maraneh. Mangka hade-hade, karena maraneh njang-¹¹ hareupan pitjilakaeun! 'Oelah kitoe! djalma lalaki mah heg laleumpang ngabakti ka Pangeran, karena nja eta noe tadina koe maraneh dipambrih. Seug Moesa djeung Haroen didjongklokkeun ti pajoeneun Piraon.

¹² Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njodorkeun leungeun maneh ka loehoereun tanah Mĕsir, pĕrkara simeut teja, sina ngabroel ka tanah Mĕsir, ^a sarta ngahakanan sakabeh pĕpĕlakan taneuh, sakoer anoe dikarikeun ¹³ koe hoedjan boewah teja. 'Prak Moesa njodorkeun iteukna ka loehoereun tanah Mĕsir; seug Pangeran ka tanah eta ngadatangkeun ^b angin ti wetan, sapoĕ harita djeung sapeuting djĕpoet; ari isoekna angin ti wetan teh mawa eta ¹⁴ simeut. 'Ari simeut teh ^c datangna ngabroel, moeोक ka satanah Mĕsir, eunteup di sakoeriling wĕwĕngkĕran Mĕsir, rosa katjida; ka toekang hanteu aja noe kitoe, simeut noe tjara eta, sarta pandeurieunana moal aja noe kitoe. ¹⁵ 'Estoe ngalipoetan saloewar boemi, datang ka boemi kareueukan, sarta ngahakanan sakabeh pĕpĕlakan taneuh djeung sakabeh boewah tatangkalan, anoe dikarikeun koe hoedjan boewah teja; sakabeh sipat noe hedjo, dina tatangkalan djeung dina pĕpĕlakan kĕbon, taja pisan noe kari di sakoeriling tanah Mĕsir. ^a Djab. 78: 46. ^b p. 14: 21. ^c Djab. 105: 34. ¹⁶ Gantjang Piraon njaoer Moesa djeung Haroen; seg ngalahir kijeu: ^a Aing tarima dosa ka Pangeran, Allah maraneh, ¹⁷ sarta ka diri maraneh. 'Dĕmi ajeuna, tjing hampoera dosa aing ngan sakali ijeu, sarta geura pada nĕnĕda ka Pangeran, Allah maraneh, soepaja ijeu maot bae moegi-moegi disingkirkeun ti ¹⁸ aing. 'Bral Moesa ka loewar ti Piraon, ¹⁹ toeloej nĕnĕda ka Pangeran. 'Seug koe

Pangeran dibalikkeun, aja angin ti koe-
lon, rongkah katjida, mawa eta simeut,
diragragkeun ka laoet Agër; ^b taja noe
kari simeut hidji-hidji atjan di sawë-
20 wëngkëran Mësir. 'Tatapi Pangeran ^c
ngaheuraskeun hate Piraon, teu ngidi-
nan oerang Israil leumpang. *a p. 9: 27.*

b p. 8: 31. c p. 7: 3.

21 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh geura njodorkeun leungeun ma-
neh ka langit, sing aja poëk ka tanah
Mësir, datang ka poëkna beunang di-
22 rampa. 'Prak Moesa njodorkeun pana-
nganana ka langit; ^a seug aja poëk
boeta-radjin di sakoeriling tanah Mësir,
23 tiloe poë lilana. 'Hanteu aja noe bisa
nendjo batoerna, djeung teu aja noe
indit ti përnahna tiloe poë lilana; ^b
dëmi ka sakabeh oerang Israil mah aja
tjaäng dina sakoer énggonna tjtjing.
24 'Tidinja Piraon njaoer Moesa; seg nga-
lahir kijeu: Djig bae, heg ngabarakti
ka Pangeran; ngan sapi-domba mara-
neh tinggalkeun; sabalikna anak-anak
25 maraneh hade bawa leumpang. 'Pioen-
djoek Moesa: Malah andjeun ka leu-
ngeun koering sadaja koedoe maparin
pikoerbaneun peuntjitan sarëng pikoer-
baneun doeroekan, hatoerkeuneun ka
26 Pangeran, Allah koering sadaja. 'Na-
djan ^c ingon-ingon koering sadaja dek
dibantoen leumpang; tjeker hidji ge
moal aja noe tinggal; karantën nja ti
dinja koering sadaja bade njokot pikeun
ngabakti ka Pangeran, Allah koering
sadaja; da koering teh tatjan tarërang
anoe koedoe dibaktikeun ka Pangeran,
27 memeh darongkap ka ditoe. 'Tatapi Pa-
ngeran ^a ngaheuraskeun manah Piraon,
teu kërsaen ngidinan maranehanana
28 leumpang. 'Seug Piraon ngalahir ka
Moesa: Geura los ti aing! koedoe nga-
djaga diri, oelah manggihan-manggihan
deui ka hareupeun aing; karena samang-
sa maneh manggihan deui ka hareupeun
29 aing, tangtoe dipaehan. 'Pioen-
djoek Moesa: Lërës pangandika andjeun; sim-
koering moal mëndakan deui ka pajoe-
neun andjeun. *a Aj. 5: 14; Jës. 45: 7. b Jës. 50: 2.*

c p. 12: 32. d p. 7: 3.

PASAL 11.

Aja timbalan Pangeran ka Moesa:
Kami rek ngadatangkeun balahi hidji

deui ka Piraon djeung ka Mësir; sang-
geusna kitoe eta teh pimereëun mara-
neh leumpang ti dijeu; samangsa di-
bere leumpang, maraneh tangtoe ^a da-
tang ka didjarongklokkeun ti dijeu, in-
2 dit sirib. 'Maneh geura marentah, sing
kadenge koe djalma-djalma, ^b koedoe
pada menta barang perak djeung ba-
rang émas; lalaki menta ka batoerna
pada lalaki, awewe ka batoerna pada
3 awewe. 'Sarta Pangeran ^c ka eta djalma-
djalma maparin koernija dina panon
oerang Mësir; malah-malah Moesa teh
koe pangrasa para mantri Piraon sarta
koe pangrasa djalma loba djadi djalma
agoeng liwat saking di tanah Mësir.

a p. 12: 33. b p. 3: 22. c p. 12: 36.

4 Aja deui pioendjoek Moesa: Kijeu
timbangan Pangeran: Wantji têngah peu-
ting kami dek ka loewar, ngidëran sa-
5 tanah Mësir. 'Didinja ^a sakabeh tjikal
di satanah Mësir bakal paraeh, ti tjikal
Piraon, anoe pidijoekeun dina korsina,
tëpi ka tjikalna boedak awewe, anoe
njanghareupan panggilingan, kitoe deui
6 sakabeh tjikal sato tjtjoëan. 'Sarta pi-
ajaeun sora djëdjëritan rosa pisan di
sakoeriling tanah Mësir; noe saroepa
kitoe tatjan kasorang, djeung saroepa
7 kitoe moal pikasorangeun deui. 'Dëmi
ka sakabeh oerang Israil mah ^b moal
aja andjing noe ngoesikkeun letahna,
boh ka djalma, boh ka sato tjtjoëan;
soepaja maraneh pada nganjahokeun,
jen Pangeran ngabinakeun di antara
8 Mësir djeung Israil. 'Didinja ijeu saka-
beh mantri-mantri andjeun bakal taroe-
roen ka koering, sarëng njarëmbah ka
koering, bari ngaromong kijeu: Mangga
geura ka loewar, sampejan djeung sa-
kabeh djalma-djalma noe ngariring ka
sampejan. Sanggeusna kitoe koering
seug ka loewar. Toeloej Moesa ka loe-
war ti Piraon bari bëndoe sangët pisan.

a p. 4: 23; 12: 29. b Jos. 10: 21.

9 Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Pira-
on moal ngagoegoe ka maraneh, soepaja
moedjidjat kami masing loba di tanah
10 Mësir. 'Ari Moesa djeung Haroen ngada-
mël eta sakabeh moedjidjat di pajoe-
neun Piraon, ^a tatapi Pangeran ngaheu-
raskeun manah Piraon, hanteu ngidinan
oerang Israil leumpang ti tanahna.

a p. 7: 3.

PASAL 12.

Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen di tanah Mësir, kijeu timbalanana: 'Boelan ijeu ka maraneh ^a sing djadi loeloegoe boelan; nja ijeu ka maraneh anoe koedoe djadi mimitina boelan taoen. 'Maraneh koedoe marentah ka sapadjëmoehan Israil, kijeu nja pok: Tanggal sapoeloeh, boelan ijeu, maraneh hidji-hidji koedoe njarokot anak domba sasiki, noeroetkeun saeusi-imah bapa-bapa, hidji imah hidji anak domba. 'Tatapi oepama saeutik eusi-imahna, hanteu mandjing anak domba sasiki, nja eta njokotna koedoe reudjeung tatanggana, anoe deukeut ka imahna, make ngitoeng djiwa; hidji-hidji djalma sakadar hakanna, koedoe koe maraneh diitoeng ka anak dombana. 'Anoe koedoe dipake koe maraneh anak domba ^b noe taja tjatjadna, lalaki, oemoer sataoen; nja njokot teh bangsa domba atawa bangsa ëmbe. 'Geus kitoe eta teh koe maraneh koedoe diraksa tëpi ka tanggal opat wëlas, boelan ijeu keneh; toeloeh koe sadjëmoehan pakoempoelan Israil koedoe dipareuntjit ^c di antara sore djeung boerit. 'Tidinja koedoe njarokot gëtihna sawareh, bari seug ditërapkeun kana doewa tihang panto sarta kana tarang panto, dina sakoer imah-imah, ënggon maranehanana ngahakan eta. 'Ari laoekna koe maranehanana koedoe diganggang dina seuneu, dihakan peuting harita, ^d reudjeung roti teu ragian; dihakanna koedoe make papaitan. 'Hanteu meunang dihakan atah, djeung teu meunang di-koeloeb koe tjai; ^e satëgësna koedoe diganggang koe seuneu, hoeloena, katoet soekoena, sarta katoet saeusi-beuteungna. 'Djeung ^f oelah aja noe dikarikeun tëpi ka isoek; dëmi anoe kari tëpi ka isoek koe maraneh koedoe didoeroek koe seuneu. 'Ari ngahakanna koe maraneh koedoe kijeu: tjangkeng maraneh koedoe disaboek, soekoe maraneh koedoe ditaroempahan, sarta iteuk maraneh koedoe ditjèkël koe leungeun; seg dihakan ^g kalawan roesoeh. Nja eta teh paska Pangeran. 'Ari dina peuting harita kami rek oedar-idër di satanah Mësir, maehkeun sakabeh tjikal di satanah

Mësir, ti manoesa tëpi ka sato tjotjoëan; ^h sarta kami rek nërapkeun hoekoeman ka sakabeh aállahan Mësir; ijeu kami Pangeran. 'Geus kitoe ⁱ gëtih teja ka maraneh djadi tanda dina sakoer imah-imah, ënggon maraneh aja; ana kami nendjo gëtih teja, seug kami bakal ngaliwat ka maraneh, djadi di maraneh moal aja balahi matak ngaroeksakkeun, dimana kami ngagëboeg ka tanah Mësir.

^a p. 13:4. ^b 3 Moesa 22:20; 1 Petr. 1:19. ^c 4 Moesa 9:5; 5 Moesa 16:6. ^d 5 Moesa 16:3. ^e 2 Bab. 35:13. ^f p. 34:25. ^g 5 Moesa 16:3; Jës. 52:12; Ibr. 13:14. ^h 4 Moesa 33:4. ⁱ Ibr. 11:28.

14 Geus kitoe eta poë koe maraneh pake pangingët-ningingët; koedoe ditë-tëpan, didijjeun pesta ka Pangeran, toeroen-toemoeroen; djadi pikoekoe lang-
15 gëng, lampahkeuneun maraneh. 'Toedjoeh poë lilana maraneh koedoe ngahakan roti teu ragian; samalah dina poë noe mimiti ^a koedoe pada ngaleungitkeun sipat rahi ti sakoer imah maraneh; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, ti poë noe mimiti tëpi ka poë noe katoedjoeh, ^b nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungit-
16 keun ti Israil. 'Djeung deui ^c dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; kitoe keneh dina poë noe katoedjoeh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poë eta; ngan ari hakaneun oenggal-oenggal djalma, nja eta bae noe meunang
17 disadijakeun koe maraneh. 'Sarta maraneh masing pada ngestoekeun eta roti teu ragian; karana nja dina poë eta pisan kami ngaboedalkeun wadya-balad maraneh ti tanah Mësir; djeung masing pada ngestoekeun eta poë toeroen-toemoeroen, djadi pikoekoe langgëng.
18 'Dina boelan noe mimiti, ^d tanggal opat wëlas, wantji boerit, maraneh koedoe ngahakan roti teu ragian, tëpi ka tanggal doewa poeloeh hidji, wantji boerit.
19 'Toedjoeh poë lilana di sagala imah maraneh oelah aja rahi; karana saha-saha djalma ngahakan beunang ngahaseuman, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti pakoempoelan Israil, bagija semah, bagija noe asal boemi.
20 'Saroepaning anoe beunang ngahaseuman hanteu meunang koe maraneh di-

hakan; koedoe pada ngahakan roti teu ragian di sakabeh enggon maraneh tji-tjing. *a* 1 Kor. 5:7, 8. *b* 1 Moesa 17:14. *c* 3 Moesa

23:7, 8. *d* 3 Moesa 23:5.

- 21 Tidinja Moesa njaoer sakabeh kokolot Israil; seug didawoehan kijeu: Maraneh geura top njarokot domba adjang maraneh, noeroetkeun bangsa-bangsa maraneh, bari toeloj mareuntjit paska
- 22 teja. 'Djeung koedoe njarokot *a* hisop sabeungkeut, antjломkeun kana gëtih, noe dina bokor; seg eta gëtih noe dina bokor teh sawarehna oelaskeun kana tarang panto djeung kana doewa tihangna. *b* Geus kitoe maraneh saorang ge oelah aja noe ka loewar ti lawang
- 23 imahna, tèpi ka isoek. 'Karana Pangeran bakal oedar-idër, kërsa ngagëboeg ka oerang Mësir; tatapi ana ningal gëtih teja dina tarang panto sarta dina doewa tihangna mah, seug Pangeran tangtoe ngaliwat kana lawangna, sarta *c* poerah ngaroeksak moal diidinan asoep ka imah maraneh ngagëboeg.
- 24 'Mana sing pada ngestoekeun eta përkara; djadi pikoekoeh ka maraneh sarta ka anak-intjoe maraneh, salalanggëngna.
- 25 'Geus kitoe, dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran bakal dipaparinkeun ka maraneh, sakoemaha pangandikana teja, seug maraneh koedoe ngestoekeun pangabakti kitoe. 'Geus kitoe, *d* lamoen anak maraneh ngaromong ka maraneh: Nahaon pangabakti
- 27 bapa noe kitoe teh? 'Koedoe didjawab kijeu: Eta teh koerban paska bade ka Pangeran, anoe ngaliwat ka sagala imah oerang Israil di Mësir, basa andjeunna ngagëboeg ka oerang Mësir, ari imah oerang mah pada diloepoetkeun. - Broek djalma-djalma teh pada saroe djoed.
- 28 'Bral oerang Israil maroelang, toeloj dilampahkeun; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa djeung Haroen teja, nja kitoe ngalalampahkeunana. *a* Ibr. 9:19. *b* Jës. 26:20; Jér. 6:25. *c* Ibr. 11:28. *d* p. 13:8, 14; 5 Moesa 6:20.
- 29 Geus kitoe, *a* wantji têngah peuting, seug Pangeran maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mësir, ti tjikal Piraon, anoe pitjalikeun dina korsina, tèpi ka tjikal sakitan, anoe di imah gorowong; kitoe
- 30 deui sakabeh tjikal sato tjtjoëan. 'Neut Piraon ti peuting tanghi, nja andjeunna

- djeung sakabeh mantrina, sarta sakabeh oerang Mësir; *b* seug djadi tingdjalërit rosa katjida di Mësir, karana taja pisan imah anoe hanteu kapapatenan. 'Toeloj Piraon *c* njaoer Moesa djeung Haroen ti peuting; seug ngalahir: Geura bral boedal ti têngah rahajat aing, nja diri maraneh, nja oerang Israil noe loba. Geura laleumpang, ngabakti ka Pangeran sakoemaha omongan maraneh. 'Nadjan domba maraneh, nadjan sapi maraneh, barawa bae, *d* sakoemaha omongan maraneh; heg laleumpang, sarta aing koe maraneh bërkanan ongkoh.
- 33 'Malah-malah oerang Mësir pada miroesa ka eta djalma-djalma, sina geuwat-geuwat; pada nitah ka loewar ti djëro tanah, karana ngaromongna: Bisi paeh
- 34 koela sakabeh! 'Pek djalma-djalma ngadjoengdjoengkeun adonanana memeh dihaseuman, pangadonanana dibaroentël koe papakeanana, toeloj diparoenggoe.
- 35 'Djeung deui oerang Israil pada milampah *e* sakoemaha lahiran Moesa teja; nja eta pada menta ti oerang Mësir barang perak djeung barang emas, kitoe deui papakean. 'Sarta Pangeran ka eta djalma-djalma *f* maparin koernija dina panon oerang Mësir, datang ka pada mere sapamentana; *g* djadi pada ngarampogan oerang Mësir. *a* p. 11:5;

Djab. 78:51; 105:36. *b* p. 11:6. *c* p. 10:28.

d p. 10:26. *e* p. 11:2. *f* p. 11:3. *g* Djab. 105:37.

- 37 Broel oerang Israil ngabroel ti nagara *a* Raämses, toeloj daratang ka Soekot; kira-kira aja *b* gënëp këti noe badarat, djalma lalaki, djaba ti baroedak. 'Aja deui djalma tjampoeran loba pisan noe indit, ngiloe djeung maranehanana; sarta ingon-ingon, domba reudjeung sapi, mangpirang-pirang rejana. 'Ari adonan, anoe dibawa ka loewar ti Mësir teja, seug koe maranehanana didjijeun koeweh teu ragian; karana teu make dihaseuman, wantoe-wantoe didjarongklokkeun ti Mësir, hanteu meunang këndor, djeung teu kaer njadijakeun pibëkëleun. *a* p. 1:11. *b* 4 Moesa 1:46.
- 40 Ari lawasna oerang Israil tjaritjing di Mësir, *a* opat ratoes taoen, poendjoel
- 41 tiloe poeloeh taoen. 'Dëmi geus toetoep noe opat ratoes tiloe poeloeh taoen teh, geus kitoe, dina poë eta pisan, sakabeh wadya-balad Pangeran boedal ti tanah

42 Měsir. 'Peuting eta noe koedoe diéstoe-
keun ka Pangeran, doemeh ngaloewar-
keun maranehanana ti tanah Měsir;
nja peuting eta pisan noe koe sakabeh
oerang Israil koedoe diéstoekeun ka
Pangeran, toeroen-toemoeroen.

a 1 Moesa 15:13; Gal. 3:17.

43 Djeung deui timbalan Pangeran ka
Moesa djeung ka Haroen: Ijeu teh pi-
koekoeh paska: sakabeh djalma bangsa
44 sedjen teu kongang ngahakan eta. 'Dě-
mi oenggal-oenggal boedak, tęgēs djal-
ma beunang koe doewit, ana koe ma-
neh geus disoenatan, didinja wadjib
45 ngahakan eta. 'Djalma madjik djeung
djalma boeboeroeh teu kongang ngaha-
46 kan eta. 'Dihakanna teh koedoe saimah-
saimahna; laokna teu meunang koe
maneh dibidjilkeun ti imahna ka loe-
war, *a* sarta toelangna sahidji ge han-
47 teu meunang dipotongkeun. 'Sapakoem-
poelan Israil koedoe pada milampah ki-
48 toe. 'Djeung lamoen aja djalma ngoem-
bara di maneh, hajang ngalampahkeun
paska ka Pangeran, koedoe disoenatan
heula sakoer noe bangsa lalaki di ma-
nehanana; kakara meunang njampeur-
keun, ngalampahkeun paska, sarta djadi
saroewa djeung noe asal boemi; dėmi
sakoer noe koeloep mah teu kongang
49 ngahakan eta. 'Anoe asal boemi reu-
djeung noe ngoembara di tēngah ma-
raneh, *b* toenggal sapapakon.

a 4 Moesa 9:12; Joh. 19:36. *b* 3 Moesa 24:22;
4 Moesa 15:15.

50 Prak koe sakabeh oerang Israil di-
lampahkeun; sakoemaha timbalan Pa-
ngeran ka Moesa djeung Haroen teja,
51 nja kitoe ngalalampahkeunana. 'Geus
kitoe, dina poë eta pisan Pangeran nga-
boedalkeun oerang Israil ti tanah Mě-
sir, sabalad-baladna.

PASAL 13.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
2 kijeu pangandikana: 'Koedoe njoetji-
keun keur kami *a* sakabeh tjikal; anoe
moeka sambarang pianakan di oerang
Israil, boh manoesa, boh tjtjoōan, nja
eta anoe kami. *a* p. 22:29; 34:19; 3 Moesa 27:26;
4 Moesa 3:13; Loek. 2:23.

3 Toeloej Moesa ngadawoeh ka djalma-
djalma: Masing ngingětkeun poë ijeu,
poë maraneh dika-loewarkeun ti Měsir,

a ti imah koemawoela; karana maraneh
koe Pangeran dika-loewarkeun ti dinja
b nganggo panangan kawasa; noe ma-
tak teu meunang ngahakan beunang
4 ngahaseuman. 'Poë ijeu maraneh ka loe-
5 war, *c* dina boelan Abib. 'Geus kitoe,
dimana maraneh koe Pangeran geus
diasoepkeun *d* ka tanah oerang Kanaän,
oerang Het, oerang Emor, oerang Hiwi
djeung oerang Jěboes, anoe koe an-
djeunna didjangdjikeun ka karoehoen
maneh, nganggo soempah, bakal dipa-
parinkeun ka maneh, nja tanah anoe
labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja,
e didinja maneh koedoe ngalampahkeun
6 pangabakti kitoe, dina boelan ijeu. 'Toe-
djoeh poë lilana koedoe ngahakan roti
teu ragian; ari dina poë noe katoedjoeh
7 ngadég pesta bade ka Pangeran. 'Roti
teu ragian anoe koedoe dihakan sadjéro
eta toedjoeh poë; poma-poma di maneh
oelah aja beunang ngahaseuman, sarta
oelah aja ragi di maneh, di sawěwěng-
8 kėran maneh. 'Djeung maneh dina poë
eta *f* koedoe mere njaho ka anak ma-
neh, kijeu nja pok: Pangkitoe teh tina
sahab anoe didaměl ka bapa koe Pa-
ngeran, basa bapa ka loewar ti Měsir
9 teja. 'Geus kitoe eta teh koe maneh *g*
pake tanda dina leungeun maneh, sarta
pake pamepelangan di antara panon
maneh, soepaja papakon Pangeran aja
dina soengoet maneh; karana maneh koe
Pangeran dika-loewarkeun ti Měsir teh
10 nganggo panangan kawasa. 'Mana ma-
neh koedoe ngestoekeun eta pikoekoeh
dina mangsana, saban-saban tēpoeng
taoen. *a* p. 1:13. *b* p. 32:11. *c* p. 23:15. *d* p. 3:8.
e 4 Moesa 9:5; Jos. 5:10. *f* p. 12:26. *g* 5 Moe-
sa 6:8; 11:18.

11 Geus kitoe, dimana maneh koe Pa-
ngeran geus diasoepkeun ka tanah oe-
rang Kanaän, sakoemaha soempahna
ka maneh djeung ka karoehoen maneh
teja, sarta geus dipaparinkeun ka maneh,
12 'toeloej maneh koedoe njanggakeun ka
Pangeran sakoer-sakoer anoe moeka
pianakan; kitoe deui sakabeh tjikal, anak
sato tjtjoōan, anoe maneh; sakoer anoe
13 bangsa lalaki bade ka Pangeran. 'Děmi
sakabeh *a* tjikal kalde mah koe maneh
koedoe ditěboes koe domba; sarta oepa-
ma teu ditěboes, koedoe koe maneh
ditěkoek; dėmi sakabeh *b* tjikal ma-

- noesa di lëbah anak maneh lalaki koe-
 14 doe koe maneh ditëboes. 'Geus kitoe
 baringsoekpagi ^c anak maneh nanja ka
 maneh, kijeu pokna: Nahaon eta? koe-
 doe didjawab kijeu: Oerang koe Pange-
 ran dika-loewarkeun ti Mësir, ti imah
 koemawoela, nganggo panangan kawasa.
 15 'Ari keur mangsa Piraon neuaskeun
 maneh, teu ngidinan oerang leumpang,
 seug Pangeran maehkeun sakabeh tji-
 kal di tanah Mësir, ti tjikal manoesa
 tēpi ka tjikal sato tjetjoëan. Kitoe noe
 matak bapa ngoerbankeun ka Pange-
 ran sakoer anoe moeka pianakan, anoe
 bangsa lalaki; dëmi sakabeh tjikal di
 lëbah anak bapa mah, koe bapa ditë-
 16 boes. 'Geus kitoe eta teh koe maneh
 pake tanda dina leungeun maneh, sarta
 pake bëbër di antara panon maneh;
 karana oerang koe Pangeran dika-loe-
 warkeun ti Mësir teh nganggo pana-
 ngan kawasa. ^a p. 34: 20; 4 Moesa 18: 15.
^b 4 Moesa 3: 12, 13; 18: 16. ^c p. 12: 26; 5 Moesa 6: 20.
 17 Ari mangsa Piraon geus ngidinan eta
 djalma-djalma leumpang, ditoejoenna
 koe Allah lain djalan Pëlisti, sanadjan
 eta deukeut; karana timbalan Allah: ^a
 Soepaja djalma-djalma oelah handjakal,
 koe lantaran manggih përang, toeloej
 18 baralik deui ka Mësir. 'Enjana djalma-
 djalma koe Allah dibelotkeun, djalan
 tégäl lëga laoet Agër; ari arinditna
 oerang Israil ti tanah Mësir teh pada
 19 njoren pakarang. 'Djeung deui Moesa
^b njandak toelang Joesoep teja; karana
 Joesoep ^c angët pisan njoempahanana ka
 anak-poetoe Israil, kijeu lahirna: Allah
 tangtöe mëngke ngalajad ka maraneh;
 seug toelang kaoela koe maraneh koe-
 doe dibawa indit ti dijeu. ^a 1 Kor. 10: 13.
^b Jos. 24: 32. ^c 1 Moesa 50: 25.
 20 Tidinja broel deui ^a ti Soekot, toeloej
 masanggrahan di Etam, di toengtoeng
 21 tégäl lëga. 'Ari Pangeran angkat ti heu-
 laeunana, ti beurang dina djëro hidji
 tihang mega, baris noejoen maraneha-
 nana di djalan; dëmi ti peuting dina
 djëro hidji tihang seuneu, baris njaàngan
 ka maranehanana, sina ladjoe beurang-
 22 peuting. 'Ari ^b eta tihang mega noe ti
 beurang djeung tihang seuneu noe ti
 peuting teja teu pisan njingkah ti ha-
 reupeun eta djalma-djalma. ^a 4 Moesa 33: 6.
^b p. 14: 19; 40: 36; 4 Moesa 9: 15; Néh. 9: 12;
 Djab. 78: 14; 1 Kor. 10: 1.

PASAL 14.

- Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
 2 kijeu pangandikana: 'Maneh geura
 marentah ka oerang Israil, ^a koedoe
 baralik, seg masanggrahan di hareupeun
 Pi-Hahiro, di antara Migdol djeung la-
 oet, di hareupeun Baäl-Sëpon; di pëlë-
 bah eta maraneh koedoe masanggrahan,
 3 sisi laoet. 'Ari Piraon bakal ngomong
 hal oerang Israil, jen: Eta djalma ka-
 paidër dina tanah, kakoeroeng koe tégäl
 4 lëga. 'Djeung ^b kami rek ngaheuras-
 keun hate Piraon, sina ngoedag njoe-
 soel ka maranehanana; sarta kami rek
 ngamoeljakeun andjeun ka Piraon djeung
 ka sabaladna kabeh; ari oerang Mësir
 bakal nganjarahokeun, jen kami teh es-
 toe Pangeran. Prak oerang Israil pada
 milampah kitoe. ^a 4 Moesa 33: 7. ^b p. 7: 3.
 5 Aja noe ngoeninga ka radja Mësir,
 jen eta djalma-djalma kaboe. Toeloej
 Piraon djeung mantri-mantrina ganti
 manahna ka eta djalma-djalma; pok nja-
 lae: Naha oerang wët milampah kitoe,
^a ngidinan Israil leumpang, ka loewar
 6 tina koemawoela ka oerang? 'Gantjang
 Piraon miwarang masang karetana, sar-
 ta njandak balana. 'Noe ditjandak ka-
 7 reta beurang milih, gënëp ratoes siki,
 djeung kareta Mësir noe salijan ti eta,
 8 kabeh ditoempakan koe satrija. 'Kara-
 na Pangeran ngaheuraskeun manah Pi-
 raon, radja Mësir; seug ngoedag njoe-
 soel ka oerang Israil. Dëmi oerang Israil
 pangboedal teh koe panangan loehoer.
 9 'Pek oerang Mësir ngaroedag ^b njoesoel
 ka darinja, sakabeh koeda djeung kareta
 Piraon, djeung noe taroempakna, sarta
 sabaladna; teu lila kasoesoel, keur ma-
 sanggrahan di sisi laoet, lëbah Pi-Hahiro,
 di hareupeun Baäl-Sëpon teja. ^a p. 12: 31.
^b p. 15: 9.
 10 Ana Piraon geus deukeut, oerang
 Israil tjarëngkat panonna; doemadakan,
 oerang Mësir ngaboeroeboel njoesoel;
 seug sarijeuneun katjida. Toeloej oerang
 Israil ^a pada sasambat ka Pangeran.
 11 'Pok marioendjoek ka Moesa: ^b Naha
 karah geus taja geusan koeboeran di
 Mësir, anoe matak koering sadaja koe
 andjeun ditjandak, soepaja paeh di tégäl
 lëga? Naha andjeun midamël kitoe ka
 koering sadaja, dika-loewarkeun ti Më-

12 sir? 'Mapan di Mësir ge ^c koering geus
pada hatöeran ka andjeun, kijeu piha-
toer koering: Antëp bae koering teh;
kadjeun ngawoela ka oerang Mësir! Ka-
rana mënding keneh koering ngawoela
ka oerang Mësir, ti batan paraeh di
13 tégäl lëga mah. 'Dëmi lahiran Moesa
ka djalma-djalma: Montong sarijeun-
sijeun; masing pada tégër, sarta sing
pada awas ka pitoeloeng Pangeran, anoe
koe andjeunna poë ijeu bakal didamël
ka maraneh; karena oerang Mësir, noe
koe maraneh katendjo poë ijeu, moal
pikatendjoëun deui koe maraneh sala-
14 langgëngna. 'Pangeran ^a noe bakal
mangmërangkeun maraneh, ari diri ma-
raneh tjaritjing bae.

a Jos. 24 : 7.

b p. 16 : 2, 3; Djab. 106 : 7. *c* p. 5 : 21; 6 : 8.

d 5 Moesa 1 : 30.

15 Nimbalan Pangeran ka Moesa: Naha
maneh sasambat bae ka kami? Geura
marentah ka oerang Israil, sina pada
16 këbat. 'Ari maneh, ^a geura ngadjoeng-
djoengkeun iteuk maneh, seg leungeun
maneh sodorkeun ka loehoereun laet;
nja eta koe maneh beulah, sangkan
oerang Israil arasoep, nëroes laet, njo-
rang noe toehoer. 'Ari kami teh, ma-
sing njaho, ^b rek ngaheuraskeun hate oe-
rang Mësir, sina arasoep, njoesoel ka
maranehanana; djeung kami rek nga-
moeljakeun andjeun ka Piraon sarta ka
sabaladna kabeh, ka karetana djeung
18 ka noe taroempakna. 'Ari oerang Më-
sir ^c bakal pada nganjahokeun, jen kami
teh estoe Pangeran, dimana kami nga-
moeljakeun andjeun ka Piraon, ka ka-
retana djeung ka noe taroempakna.
19 'Seug djëngkar ^a Malaikat Allah, anoe
angkat ti heulaeun wadya-balad Israil,
ngalih ka toekangeunana; kitoe deui
tihang mega teja indit ti hareupeunana,
toeloelj nangtoeng ti toekangeunana.
20 'Ari datangna kana antara wadya-balad
oerang Mësir djeung wadya-balad oe-
rang Israil. Geus kitoe eta mega poëk
ongkoh, sarta njaangan kana peuting
ongkoh, anoe matak hanteu deukeut
noe hidji ka noe hidji deui, sapeuting
djëpoet.

a Jës. 10 : 26. *b* p. 7 : 3. *c* p. 7 : 5.

d p. 23 : 20.

21 Pek Moesa njodorkeun pananganana
ka loehoereun laet; seug laet teh koe
Pangeran disina mijak, koe lantaran

angin gëde ti wetan, sapeuting djëpoet;
^a djadi laet teh disina saät, tjaina ^b
22 dibeulah. 'Toeloelj oerang Israil arasoep,
^c nëroes laet, njorang noe toehoer; ari
tjai teh ka maranehanana minangka
23 tembok kentja-katoehoeëunana. 'Heug
oerang Mësir ngaröedag, pada arasoep,
njoesoel ka maranehanana; sakabeh
koeda Piraon, karetana djeung noe ta-
roempakna arasoep ka têngah laet.
24 'Dëmi geus kitoe, waktöe ronda soeboeh
Pangeran ningali ka wadya-balad oe-
rang Mësir, ti djëro tihang seuneu
djeung mega teja, ^d sarta ngagoedjroed-
25 keun wadya-balad oerang Mësir. 'Ari
roda kareta-karetana koe andjeunna di-
goewar-giwarkeun, disoesahkeun ladjoe-
na. Pok oerang Mësir ngarömong: Ha-
joe oerang kaboer, ngadjaoehan Israil;
karena koe Pangeran dipangmërang-
keun ka oerang Mësir.

a Djab. 66 : 6; 106 : 9.

b Djab. 136 : 13. *c* 1 Kor. 10 : 1; Ibr. 11 : 29.

d Djab. 77 : 18, 19.

26 Ladjëng Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh geura njodorkeun deui leungeun
maneh ka loehoereun laet; tjai teh
sina datang deui, ngëlëm ka oerang Më-
sir, ka karetana djeung ka noe taroem-
27 pakna. 'Pek Moesa njodorkeun pana-
nganana ka loehoereun laet. Heug
wantji rek isoek laet teh datang deui,
sabijasana pasang. Bijoer oerang Mësir
kalaboer, mapag kana laet; djadi oe-
rang Mësir koe Pangeran diwëréngkeun
28 ka têngah laet. 'Ana datang deui tjai
teh, ^a roep ngalipoetan kana kareta
djeung ka noe taroempakna, ka sabalad
Piraon kabeh, sakoer noe arasoep ka
laet, njoesoel ka oerang Israil; taja noe
29 kari hidji-hidji atjan. 'Sabalikna oerang
Israil mah lalumpang di noe toehoer,
nëroes laet; ari tjai teh ka maraneha-
nana minangka tembok kentja-katoe-
30 hoeëunana. 'Djadi Israil dina poë harita
koe Pangeran disalamëtkeun ti leu-
ngeun oerang Mësir, sarta oerang Israil
narendjo oerang Mësir paraeh di sisi
31 laet. 'Djeung oerang Israil narendjo
panangan noe agoeng, anoe koe Pange-
ran didamël ka oerang Mësir; noe ma-
tak eta djalma-djalma sarijeuneun koe
Pangeran, sarta pada përtjaja ka Pa-
ngeran djeung ka Moesa abdina.

a Djab. 78 : 53; 106 : 11.

PASAL 15.

Mangsa eta ^a Moesa djeung oerang Israil nganjanjikeun ijeu poepoedjian ka Pangeran; ari njarëboetna kijeu pokna: Koering sêdja njanji ka Pangeran, karana leuwih poendjoel; koeda djeung noe toempakna koe andjeunna digëbroeskeun ka laoet. 'Kabëdasan koering djeung djaboer ^b nja Pangeran, sarta andjeunna noe djadi kasalamëtan koering. Nja eta teh Allah koering, koe koering dek dimoeljakeun; Allah bapa, ³ koe koering dek diagoengkeun. 'Pangeran teh pradjoerit; Pangeran padjënënganana. 'Kareta Piraon reudjeung baladna koe andjeunna dikoentjloengkeun ka laoet, sarta ^c satrija Piraon noe beunang milih pada titeuleum di laoet Agër. ⁵ 'Sagara noe ngalipoetan ka dinja; ^d pada tilëlep di noe djëro, sapërti batoe.

^a Djab. 106 : 12; Wah. 15 : 3. ^b Djab. 18 : 2; 118 : 14; Jës. 12 : 2. ^c p. 14 : 7. ^d Djab. 106 : 11; Nêh. 9 : 11.

⁶ ^e Panangan andjeun têngën, Pangeran! langkoeng aheng, bawaning kawasa; panangan andjeun têngën, Pangeran! ⁷ geus ngaroeksakkeun satroe. 'Eta andjeun noempoerkeun noe ngamosoeh ka andjeun, koe karosaän kaägoengan andjeun. Eta andjeun ngadatangkeun bëbëndoe andjeun, lantaran maranehna ⁸ dilëboer, sapërto djarami. 'Ari koe tijoe ping pangamboeng andjeun ^b tjai moeng-gah njoesoeh; noe babakoe ngotjor ngadingding sapërto toempoekan; tjai ngagoeroeh teh djadi kimpël di djëro ⁹ hate laoet. 'Tjarek moesoeh: Koe aing dek dioedag, tangtoe kasoesoel; dek ngabagi djarahan; tangtoe poewas hate aing ka eta; dek njaboet pëdang aing, ¹⁰ koe leungeun aing diboerak-barik: 'andjeun teh njoep koe angin andjeun, seg kalipoetan koe laoet; lëp karalëm sapërto timah, dina tjai pohara.

^a Djab. 118 : 15, 16. ^b p. 14 : 22, 29.

¹¹ Saha noe nandingan ka andjeun, Pangeran! di batara-batara? Saha noe nandingan ka andjeun, anoe langkoeng aheng koe kasoetjian, anoe pikasijeuneun dina pamoedji, sok ngadamël moe-djidjat? 'Andjeun njodorkeun panangan ¹² têngën, seug eta dilëglëg boemi. 'Andjeun ¹³ ^e noejoen, kalawan kaäsihan andjeun,

ijeu oemat anoe kenging andjeun nëboes; koe andjeun dianteurkeun, kalawan kawasa andjeun, ka panglinggihan ¹⁴ andjeun noe soetji. 'Bangsa-bangsa ngadareng bedja, ^b seug ngadaregdeg; priboemi tanah Pëlisti pada kataradjang ¹⁵ goemëtër. 'Didinja gëgëdoeg Edom ^c pada soemëblak; menak Moab pada kataradjang ngalalëpër; ^d sadajana priboemi Kanaän aladjoer. 'Pada katinggang ^e baloewas sarëng reuwas; koe kaägoengan asta andjeun eta pada kasima, sapërto batoe; dongkap ka oemat andjeun, Pangeran! geus njorang; dongkap ka parantos njorang ijeu oemat kagoengan. 'Nja eta koe andjeun mëngke diasoepekeun, ^f sarëng dipëlak dina goenoeng milik andjeun; di ënggon, noe koe andjeun, Pangeran! didamël panglinggihan andjeun; di kasoe-tjian, noen Goesti! anoe beunang ngadëgkeun panangan andjeun. 'Pangeran noe djoemëng Radja, langgëng salamina. ^a Jës. 63 : 12—14. ^b Jos. 2 : 10; 1 Sam. 6 : 6. ^c 4 Moesa 22 : 3. ^d Jos. 2 : 24. ^e 5 Moesa 2 : 25; 11 : 25. ^f Djab. 80 : 9.

¹⁹ Karana koeda Piraon, barëng kareta-na sarta noe taroempakna, boes asoep ka laoet; ari tjai laoet koe Pangeran disina datang deui, seg ngalëm ka darinja; dëmi oerang Israil mah laleumpang di noe toehoer, nëroes laoet. 'Tidinja Mirjam, ^a noe djadi nabi istri, saderek Haroen teja, njandak tërëbang, ditjèkël koe pananganana, ^b seug sadajana istri ka laloewar, ngiring Mirjam; ²¹ pada nërëbang sarta ngarigël. 'Pok Mirjam nempas ka noe tadi: Geura njaranji ka Pangeran, karana leuwih poendjoel; koeda djeung noe toempakna koe andjeunna digëbroeskeun ka laoet.

^a Mika 6 : 4. ^b Hak. 11 : 34; 1 Sam. 18 : 6.

²² Geus kitoe Moesa nginditkeun Israil ti laoet Agër; bral madjoe, arasoep ^a ka tégäl lëga Soer. Ari loemakoena dina eta tégäl lëga meunang tiloe poë, sarta ²³ teu maranggih tjai. 'Toeloej daratang ka Mara, tapi teu kataroegaeun nginoem tjai noe di Mara; karana pait. Kitoe noe ²⁴ matak dingaranan Mara. 'Seug djalma-djalma tinggëlëndëng ka Moesa, ari pokna: Naon piinoemeun koering? 'Tidinja ²⁵ Moesa sasambat ka Pangeran; seug koe Pangeran ditoedoehan hidji kai, nja eta

koe Moesa diantjloemkeun kana tjai; toeloj tjai teh amis. Di dinja andjeunna nangtoskeun pikoekoh reudjeung hoe-koem ka oemat, sarta ^b di dinja koe andjeunna ditjoba. 'Ari lahirna: Oepama maneh tēmēn nja noeroet ka pangan-dika Pangeran, Allah maneh, sarta ngalampahkeun anoe bēnēr di pajoeneuna-na, bari ngarēgēpkeun ka timbalanana, djeung ngestoekeun ka sakabeh pikoekohna, ^c seug saroe paning panjakit, anoe koe kami dikeunakeun ka oerang Mēsir teja, moal koe kami dikeunakeun ka maneh; karana kami Pangeran noenja-geurkeun ka maneh. ^a 1 Moesa 25:18; 1 Sam.

15:7. ^b p. 16:4. ^c p. 23:25; 5 Moesa 7:15.

27 Geus kitoe daratang ^a ka Elim; ari di dinja aja doewa wēlas soemoer tjai djeung toedjoeh poeloeh tangkal korma; toeloj masanggrahan di dinja, deukeut tjai.

^a 4 Moesa 33:9.

PASAL 16.

Tidinja ngabroel deui ti Elim, toeloj sapakoempoelan oerang Israil arasoep ^a ka tēgal lēga Sin, anoe di antara Elim djeung Sinai; dina tanggal lima wēlas, boelan noe kadoewa, ti sanggeus boedal ² ti Mēsir. 'Toeloj sapakoempoelan oerang Israil ^b tinggēlëndēng deui ka Moesa ³ djeung ka Haroen, di tēgal lēga. 'Ari omongan oerang Israil ka arandjeunna: ^c 'Eh, taloenganan koering bareto paraeh di tanah Mēsir koe panangan Pangeran, mangsa koering sok ngarijoeng daloeng ^d dieusi laoek, mangsa koering sok ngahakan roti datang ka seubeuh! Karana noe matak koering sadaja koe arandjeun diboedalkeun ka ijeu tēgal lēga teh, dek maehkeun ijeu sakoempoelan kabeh koe langlajuseun.

^a 4 Moesa 33:11. ^b Djab. 106:13, 14. ^c p. 14:11. ^d 4 Moesa 11:4.

4 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, kami ka maraneh rek noeroenkeun ^a hoedjan roti ti sawarga. Geus kitoe djalma-djalma koedoe ka loewar maroeloeng, oenggal-oenggal poē pitjoekoepeun sapoē-sapoē; noe dipalar, koe kami rek ditjoba, eta teh bakal ngalakonan papakon kami, atawa han-teu. 'Dēmi dina poē noe kagēnēp, ana njadijakeun barawana, tangtoe doewa patikēlaneun ti noe diparoeloeng sapoē-sapoē. 'Pok Moesa djeung Haroen ngala-

hir ka sakabeh oerang Israil: 'Engke sore, didinja maraneh bakal nganjaho-keun, jen estoe Pangeran anoe ngaloewar-keun maraneh ti tanah Mēsir. 'Sarta isoek, didinja maraneh bakal nendjo kamoel-jaān Pangeran; tanda andjeunna ngadangoe gēgēlëndēng maraneh ka Pangeran. Da ari kami doewaān mah nahaon, wēt maraneh gēgēlëndēng ka kami? ⁸ 'Ngalahir deui Moesa: Ana wantji sore Pangeran ka maraneh maparin laoek keur pihakaneun, sarta wantji isoek maparin roti soepaja seubeuh, tanda Pangeran ngadangoe gēgēlëndēng maraneh, anoe koe maraneh dipake gēgēlëndēng ka andjeunna. Da ari kami doewaān mah nahaon? Maraneh gēgēlëndēng teh lain ka kami doewaān, istoening ka Pangeran. ^a Nēh. 9:15; Djab.

78:24; 105:40; Joh. 6:31, 32.

9 Tidinja Moesa ngadawoeh ka Haroen: Geura marentah ka sapakoempoelan oerang Israil, kijeu: Geura pada ngadeuheusan ka pajoeneun Pangeran; karana geus ngadangoe gēgēlëndēng maraneh. ¹⁰ 'Dēmi geus kitoe, mangsa Haroen ngalahir ka sapakoempoelan oerang Israil, sarta pada njanghareup ka tēgal lēga, doemadakan, ^a kamoeljaān Pangeran ¹¹ tembong dina mega teja. 'Ladjēng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pa-¹² ngandikana: 'Kami geus ngadangoe gēgēlëndēng oerang Israil. Maneh geura mi-tjatoer ka darinja, kijeu nja pok: Antara sore djeung boerit maraneh bakal ngahakan laoek, sarta wantji isoek maraneh bakal dipiseubeuhan roti; djeung maraneh bakal nganjarahokeun, jen kami teh estoe Pangeran, Allah maraneh.

^a p. 24:17; 4 Moesa 12:5; 14:10.

13 Ari geus kitoe, wantji sore, ^a seg moeroeboel poejoeh, wani nakleuk pasanggrahan; sarta wantji isoek aja tji-iboen ngoejoeh-ngajah sakoeriling pasanggrahan. 'Ana geus euweuh tji-iboen noe ngoejoeh-ngajah teh, doemadakan, di saloewar tēgal lēga aja noe lēmbuet baroeleud, lēmbuet kawas halimoen kim-¹⁵ pēl dina taneuh. 'Barang katarendjo koe oerang Israil, pok ngaromong batoer pada batoer: Man hoe? [Naon eta?] ^b Karana teu njarahoeun roepa kitoe. Ngalahir Moesa ka darinja: Nja eta roti, ^c anoe koe Pangeran dipaparinkeun

16 ka maraneh keur pihakaneun teja. 'Nja ijeu pĕrkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun: Geura pada moeloeng, hidji-hidji djalma sakadar hakanna, saoeorang sagomer, noeroetkeun rejana djiwa maraneh; hidji-hidji koedoe pada njokot noeroetkeun anoe di himahna.

a 4 Moesa 11: 31; Djab. 105: 40. *b* 5 Moesa 8: 3. *c* 1 Kor. 10: 3.

17 Prak oerang Israil milampah kitoe; pek maroeloeng, aja noe loba, aja noe saeutik. 'Toeloej ditakĕr koe gomer; *a* ari noe geus moeloeng loba, hanteu leuwih, anoe saeutik hanteu koerang; hidji-hidji djalma beunangna moeloeng sakadar hakanna. 'Ngalahir Moesa ka darinja: *b* Poma oelah aja noe njesa-keun tĕpi ka isoek. 'Aja sababaraha djalma noe hanteu ngagoegoe ka Moesa, seg ngarikeun sawareh tĕpi ka isoek. *c* Toeloej bilatoengan, sarta baoe; noe matak Moesa bĕndoe ka eta djalma. 21 'Arimaroeloengna oenggal-oenggal isoek, hidji-hidji djalma sakadar hakanna; dĕmi geus panas mata-poĕ, seg adjoer.

a 2 Kor. 8: 15. *b* Mat. 6: 11, 25, 34. *c* Mat. 6: 19, 20.

22 Geus kitoe, dina poĕ noe kagĕnĕp maroeloengna roti doewa patikĕlaneun, saoeorang doewa gomer. Seug sakabeh gĕgĕden pakoempoelan ngadareuheusan, 23 ngoeninga ka Moesa. 'Ari lahiranana ka darinja: Moenggoeh hal eta, aja pangandika Pangeran kijeu: *a* Isoekan poĕ eureun, sabat soetji, kagoengan Pangeran; anoe koe maraneh dek dibeuleum, pek beuleum, sarta noe dek dikoeloeb, pek koeloeb; saleuwihna koedoe nareundeunan keur maraneh, ampihkeun tĕpi 24 ka isoek. 'Toeloej pada neundeunan tĕpi ka isoek, sakoemaha dawoehan Moesa; hanteu datang ka baoe, djeung hanteu 25 bilatoengan. 'Ari dawoehan Moesa: Nja eta koe maraneh hakan poĕ ijeu; karanana poĕ sabat, kagoengan Pangeran; poĕ ijeu koe maraneh moal kapanggih 26 di tĕgal. 'Koedoe dipoeloeng koe maraneh gĕnĕp poĕ lilana; dĕmi poĕ noe katoedjoeh mah sabat, didinja moal aja.

a 1 Moesa 2: 2, 3.

27 Geus kitoe dina poĕ noe katoedjoeh aja djalma sawareh ka loewar, sĕdja 28 moeloeng; tatapi hanteu manggih. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Sabaraha pililaeunana maraneh nja rek ĕmboeng

ngestoekeun timbalan djeung papakon 29 kami? 'Masing nganjarahokeun, sabab Pangeran ka maraneh maparin sabat teja, kitoe noe matak andjeunna dina poĕ noe kagĕnĕp maparin roti doewa poĕeun. Koedoe pada tjitjing, oenggal-oenggal djalma di sapĕrnah-sapĕrnahna, oelah aja noe ka loewar ti ĕnggonna 30 dina poĕ noe katoedjoeh. 'Toeloej djalma-djalma areureun dina poĕ noe katoedjoeh. 'Ari eta teh koe anak-poetoe Israil disĕboetkeun Man; *a* ari roepana tjara siki katoentjar, bodas, sarta rasana sapĕrti djawadah make dimadoean.

a 4 Moesa 11: 7-9.

32 Tidinja Moesa ngalahir: Ijeu sahidji pĕrkara, noe ditimbalkeun koe Pangeran: Eta Man sagomer pinoeh koedoe ngampihkeun keur toeroenan-toeroenan maraneh, soepaja narendjo roti, anoe koe kami dipaparin keur pihakaneun maraneh di tĕgal lĕga, sanggeus maraneh koe kami diboedalkeun ti tanah 33 Mĕsir. 'Toeloej Moesa ngadawoeh ka Haroen: *a* Koedoe njokot gotji hidji, sarta eusian koe Man sagomer pinoeh, sok teundeun ka pajoeneun Pangeran, baris diampihkeun keur toeroenan-toeroenan maraneh. 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa, nja kitoe koe Haroen diteundeunna ka hareupeun pĕrtelaan, baris diampihkeun. 'Ari lilana oerang Israil dadaharan Man teja, meunang opat poeloeh taoen, tĕpi ka arasoepna ka tanah noe dieusian; *b* nja dadaharanana Man tĕpi ka daratangna ka watĕs tanah Kanaan. *a* Ibr. 9: 4.

b Jos. 5: 12.

36 Dĕmi sagomer teja nja eta sapĕrpoeleoh epa.

PASAL 17.

Tidinja sapakoempoelan oerang Israil *a* ngabroel deui ti tĕgal lĕga Sin, noe loejekeun pangleumpangana, noeroetkeun timbalan Pangeran; toeloej masanggrahan di Rapidim. Ari di dinja hanteu aja tjai piinoemeun djalma-djalma. 2 'Geus kitoe djalma-djalma madoean ka Moesa, ari aromongna: Koedoe maparin tjai ka koering, soepaja ngarinoem! Lahiran Moesa ka darinja: *b* Naha maraneh madoean ka kami? Naha 3 *c* ngadodja ka Pangeran? 'Ari djalma-

djalma teh pada halabhabeun di dinja, hajang nginoem tjai; seg djalma-djalma tinggéléndéng ka Moesa, omongna: Koe naon koering sadaja mana koe andjeun diinditkeun ti Mésir, de koe maehkeun diri koering, saréng poen anak, sarawoeh ingon-ingon koering, koe lantaran halabhab? 'Tidinja Moesa sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Koemaha koering nja pipétaeun ka eta djalma-djalma? Saeutik deui ^a tinangtos pada ngabalédogan ka koering koe batoe. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura bral ti heulaeun djalma-djalma, bari mawa kokolot Israil sawareh, sarta ari iteuk maneh, ^e anoe koe maneh diteunggeulkeun ka bangawan teja, koe-doe koe maneh ditjékél, heg maneh leumpang. 'Masing njaho, kami rek ngadég di dinja di hareupeun maneh, dina batoe karang, ^f di Horeb; ^g toeloj maneh koedoe neunggeul ka eta batoe karang, seg pibidjileun tjai ti dinja, soepaja djalma-djalma ngarinoem. Prak Moesa midamél kitoe, kasaksian koe para kokolot Israil. 'Seug eta énggon koe Moesa diséboetkeun ^h Masa djeung Mériba, tina hal padoe oerang Israil, djeung tina hal pada ngadodja ka Pangeran, pokna: Na énja, Pangeran aja di téngah oerang, atawa hanteu?

^a 4 Moesa 33: 12-14. ^b 4 Moesa 20: 3. ^c 1 Kor. 10: 9.

^d 4 Moesa 14: 10. ^e p. 7: 20; 14: 16. ^f p. 3: 1.

^g 4 Moesa 20: 8; Djab. 78: 15; 114: 8; 1 Kor. 10: 4.

^h 5 Moesa 6: 16; Djab 95: 8.

8 Djéboel ^a Amalek, méréngan ka Israil di Rapidim. 'Ngadawoeh Moesa ka Josoea: Maneh geura milih djalma keur oerang; toeloj boedal, ngalawan pérang ka Amalek. Isoekan kami rek nangtoeng di poentjak pasir, bari njékél ^b iteuking Allah. 'Prak Josoea milampah sakoe-maha dawoehan Moesa ka dinja; pek ngalawan pérang ka Amalek. Ari Moesa, Haroen djeung ^c Hoer naraek ka poentjak pasir. 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ngadjoengdjoengkeun pananganana, Israil noe meunang; démi satijap-tijap ngaroendajkeun pananganana, Amalek noe meunang. 'Ari panangan Moesa tjarangkeul; toeloj dipangnjokotkeun batoe, diteundeun di handapeunana, gek koe andjeunna ditjalikan; sarta Haroen djeung Hoer naranggeuj kana pananga-

nana, noe hidji sabeulah ti dijeu, noe hidji deui sabeulah ti ditoe, noe matak pananganana tétég tépi ka soeroep panon-poé. 'Ari Amalek djeung balana koe Josoea diélehkeun koe seuseukeut pédang. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Ijeu teh toeliskeun dina kitab, djadi ingétan, sarta teundeun kana tjeuli Josoea, ^a jen kami méngke ngaleungitkeun kaingétan ka Amalek ti kolong langit. 'Tidinja Moesa ngadamél hidji altar, sarta dingaranan: Pangeran bandera kaeola. 'Djeung deui Moesa ngalahir: Sabab leungeunna ngamoesoeh ka panglinggihan Pangeran, pijaueun pérang ti Pangeran ka Amalek, toeroen-toemoeroen.

^a 1 Moesa 14: 7; 5 Moesa 25: 17.

^b p. 4: 20. ^c p. 24: 14. ^d 4 Moesa 24: 20; 5 Moesa 25: 19; 1 Sam. 15: 2, 3; 1 Bab. 4: 43.

PASAL 18.

Ari Jitro, ^a panghoeloe Midian, mertoewa Moesa teja, ngareungeu bedja hal saniskara, noe koe Allah didamél ka Moesa djeung ka Israil oematna, pérkara Pangeran ngaboedalkeun Israil ti Mésir. 'Tidinja Jitro, mertoewa Moesa, angkat, njandak Sěpora, ^b geureuha Moesa, sanggeusna koe Moesa dipiwarang moelang; 'kitoe deui poeta Sěpora noe doewa teja, ^c ngaran noe hidji Gerson; karena lahir Moesa: Aing teh geus djadi djalma ngoembara di tanah bangsa sedjen. 'Ari ngaran noe hidji deui Eliésér; karena [lahirna]: Allah bapa aing anoe mitoeloeng ka aing, sarta geus ngaloe-poetkeun aing ti pédang Piraon. 'Toeloj Jitro, mertoewa Moesa, sarta djeung poeta-garwana soemping ka Moesa, ka tégal léga, énggon andjeunna keur masanggrahan, lébah ^d goenoeng Allah. 'Seug ngadjoeroeng ngoeninga ka Moesa: Kaeola, mitoha andjeun Jitro, datang ka andjeun, mawa garwa andjeun, diiring koe doewa poetrana. 'Gantjang Moesa ka loewar, mapagkeun mertoewana; dat njémbah ka mertoewa, bari seug njijoem; tidinja silih-taroskeun salamét hanteuna, bari toeloj tjaralik kana himah. 'Ari Moesa ka mertoewana njarijoskeun saniskara, noe koe Pangeran didamél ka Piraon djeung ka oerang Mésir, hal pérkara Israil; sakabeh kasoesahan, anoe koe oerang Israil ka-

panggih di djalan, sarta dileupaskeuna
 9 na koe Pangeran. 'Ari Jitro atoheun
 koe hal sakabeh kahadean, anoe koe
 Pangeran didamél ka Israil, moenggah
 dileupaskeun ti leungeun oerang Mésir.
 10 'Pok Jitro njaoer: Sagala poedji ka
 Pangeran, anoe geus ngaleupaskeun sa-
 daja ti leungeun oerang Mésir sarta ti
 leungeun Piraon; anoe geus ngaleupas-
 keun ijeu djalma-djalma ti bawah leu-
 11 ngeun oerang Mésir. 'Ajeuna kaoela tē-
 rang, *e* jen Pangeran teja agoeng ti ba-
 tan sakabeh batara-batara; geus boekti
 pisan dina pērka eta teh *f* pada koe-
 malantjang ka oerang Israil. 'Tidinja
 12 Jitro, mērtowa Moesa, njandak pikoer-
 baneun doeroekan djeung pikoerbaneun
 peuntjitan, dihatoerkeun ka Allah. Toe-
 loej Haroen tjalik, kitoe deui sakabeh
 kokolot Israil, dalahar reudjeung mēr-
 toewa Moesa di pajoeneun Allah.

a p. 2:16. *b* p. 2:21. *c* p. 2:22. *d* p. 3:1.
e p. 15:11. *f* Nsh. 9:10.

13 Geus kitoe, isoekna Moesa tjalik, *a*
 ngahoekoeman eta djalma-djalma, sarta
 djalma-djalma teh ngadareuheusna ka
 14 Moesa ti isoek tēpi ka sore. 'Ana mēr-
 toewa Moesa geus ningali saniskara noe
 koe andjeunna dipidamél ka eta djalma-
 djalma, pok misaoer: Naon eta pērka-
 wisna, noe koe andjeun dipidamél ka
 djalma-djalma? Koe naon andjeun tjalik
 njalira, ari sakabeh djalma-djalma mē-
 dēkan ka andjeun ti isoek dongkap ka
 15 sore? 'Walonan Moesa ka mērtowana:
 Sabab djalma-djalma teh daratangna
 16 ka koering sēdja naros ka Allah. 'Ma-
 nawi aja noe gadoeh pērkawis, seg da-
 tang ka koering; toeloej koering ngaho-
 koeman pērkawis djalma ka batoerna,
 sarēng koe koering dibere njaho pikoe-
 17 koeh Allah sarawoeh papakonna. 'Saoer
 mērtowa Moesa ka andjeunna: Moal
 sae eta pērkawis, anoe dipidamél koe
 18 andjeun. 'Tangtoe mēngke ripoeh, nja
 diri andjeun, nja djalma-djalma noe sa-
 sarēngan djeung andjeun; karana eta
 pērkawis beurat teuing ka andjeun;
 moal kawawa andjeun teh midamél kitoe
 19 njalira. 'Ajeuna masing ngagoegoe ka
 omong ama; ama rek mamatahan] ka
 andjeun, sarta moegi-moegi Allah nja-
 rēngan ka andjeun. Ari andjeun teh moe-
 doe mangoeroeskeun eta djalma-djalma

ka pajoeneun Allah, sarta ngadongkap-
 20 keun sadajana pērkawis ka Allah. 'Djeung
 moedoe ngawoeroekkeun ka darinja sa-
 dajana pikoekoeh reudjeung papakon,
 bari nganjahokeun ka darinja hal dja-
 lan anoe koedoe dilakonan koe mara-
 nehanana, sarta pagawean anoe koe-
 doe dilampahkeun koe maranehanana.
 21 'Djeung deui andjeun moedoe alak-
 ilik, ti lēbah djalma noe loba moedoe milih
 djalma sadjati, anoe sijeun koe Allah,
 djalma satoehoe, noe geuleuh kana ka-
 oentoengan nista; nja eta moedoe di-
 djēnēngkeun njangking ka darinja, djadi
 kapala njēkēl sareboe, kapala njēkēl sa-
 ratoes, kapala njēkēl lima poeloeh,
 22 djeung kapala njēkēl sapoeloeh. 'Nja
 eta sina ngahoekoeman ka djalma-djal-
 ma di sambarang waktōe. Ari geus kitoe,
 sakoer pērkawis gēde moedoe didatang-
 keun ka andjeun, dēmi sakoer pērka-
 wis leutik mah sina dihoekoeman koe
 eta. Kitoe andjeun moedoe ngenteng-
 keun tanggoengan pribadi; nja eta sina
 naranggoeng ngabantōe ka andjeun.
 23 'Oepama andjeun ngalampahkeun pēr-
 kawis kitoe, sarta aja timbalan Allah
 ka andjeun, tangtoe andjeun pikawa-
 waeun ngadēg; samalah eta sakabeh
 djalma-djalma tangtoe pidatangeun ka
 ēnggonna reudjeung kasalamētan.

a Mat. 23:2.

24 Ari Moesa *a* ngagoegoe kana kasa-
 oeran mērtowana, sarta ngalampah-
 25 keun sapapatahna. 'Tidinja Moesa ti
 sabangsa Israil milih djalma sadjati;
 pada didjadikeun loeloegoe, njangking
 djalma-djalma, djadi kapala njēkēl sa-
 reboe, kapala njēkēl saratoes, kapala
 njēkēl lima poeloeh djeung kapala njē-
 26 kēl sapoeloeh; 'sina pada ngahoeko-
 man ka djalma-djalma di sambarang
 waktōe; pērka noe bangga koedoe
 didatangkeun ka Moesa, dēmi sakoer
 pērka noe leutik koedoe dihoekoeman
 koe eta. *a* 5 Moesa 1:9; Jak. 3:17.
 27 Geus kitoe koe Moesa mērtowana
 didjoeroeng angkat; toeloej moelih ka
 tanahna.

PASAL 19.

Dina boelan noe katiloe ti sanggeus
 Doerang Israil boedal ti tanah Mésir,
 dina poē eta arasoepna *a* ka tēgal lēga

2 Sinai. 'Ana geus ngabroel deui ti Rapidim, toeloej arasoep ka tégal léga Sinai, seug masanggrahan di tégal léga eta. Ari masanggrahanana Israil di nja pabënëran goenoeng. 'Toeloej Moesa naek, ^b ngadeuheusan ka Allah. Geus kitoe Pangeran ngandika ka andjeunna tina goenoeng, sarta bédas; ari pangandikana: Maneh koedoe mopojan ka anak-intjoe Jakoeb, nja mere njaho ka orang Israil, kijeu: 'Maraneh ^c geus pada nendjo anoe koe kami didamél ka orang Mésir; ^d ari diri maraneh koe kami ditjandak, ibarat dina djangdjang ga-loedra, didatangkeun ka kami. 'Ari ajeuna, oepama maraneh noeroet kana lahiran kami djeung saénjana, sarta ngestoekeun ^e përdjangdjan kami, ^f seug maraneh djadi kagoengan kami, ingkar ti bangsa noe loba; ^g karana saboemi kabeh nja anoe kami; 'toer maraneh ka kami pidjadieun ^h karadjaan panghoeloe-panghoeloe, nja bangsa soetji. - Tah, kitoe pitjatoer, anoe koe maneh koedoe ditjatoerkeun ka oerang Israil.

a 4 Moesa 33:15. *b* Lal. 7:38. *c* 5 Moesa 29:2. *d* 5 Moesa 32:11. *e* p. 24:8. *f* 5 Moesa 7:6. *g* p. 9:29. *h* 1 Petr. 2:9.

7 Ana Moesa geus soemping deui, nja-oer para kokolot djalma-djalma, bari toeloej dipopojanan eta sadajana pangandika noe tadi, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka andjeunna. 'Ngawangsoel sakabeh djalma-djalma, sarta ragëm, kijeu wangsoelanana: ^a Sadajana noe diandikakeun koe Pangeran, koe-ring pada sédja ngalampahkeun. Seug omongan djalma-djalma koe Moesa didongkapkeun ka Pangeran. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Masing njaho, kami rek njoempingan ka maneh dina djéro mega mëndoeng; noe dipalar soepaja djalma-djalma ngadarengé dimana kami ngalahir ka maneh, samalah ka maneh pada përtjaja salalanggëngna. Sarta Moesa ngoeningakeun ka Pangeran omongan djalma-djalma teja. 'Timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh geura moelang ka eta djalma-djalma; seg koe maneh ^b koedoe pada disoetjikeun poë ijeu djeung isoekan, sarta sina njareuseuh papakeanana. 'Djeung sina pada sadija dina poë noe katiloe; karana dina poë noe katiloe Pangeran bakal

loengsoer ka hareupeun panon sakabeh djalma-djalma, ka goenoeng Sinai.

12 'Djeung deui djalma-djalma teh koe maneh koedoe diwatësan sakoerilingna, bari marentah kijeu: Mangka hade-hade maraneh, papatjoewan aroenggah ka goenoeng; nadjan njabak ka toengtoengna ge oelah; saha-saha noe njabak ka goenoeng, tangtoe dipaehan. 'Teu meunang aja noe njabak ka dinja koe leungeun, karana tangtoe dibëntoeran koe batoe atawa dipanah. Bagija sato, bagija djalma, moal dihiroepan. Dimana tandoek disada lambat, maranehanana koedoe aroenggah ka goenoeng. 'Toeloej Moesa loengsoer ti goenoeng ka eta djalma-djalma. Geus kitoe djalma-djalma teh koe andjeunna disoetjikeun, sarta pada njeuseuh papakeanana.

15 'Djeung Moesa ngadawoeh ka djalma-djalma: Maraneh masing pada sadija dina poë noe katiloe; ^c poma oelah ngadeukeutan ka awewe. *a* p. 24:3. *b* 4 Moesa 11:18; Jos. 3:5. *c* 1 Sam. 21:4; 1 Kor. 7:5.

16 Geus kitoe, dina poë noe katiloe, wantji braj beurang, seug di loehoer goenoeng aja goeloeoeg, djeung kilat, sarta mega hideung; kitoe deui ^a sora sangkakala tarik katjida; noe matak ngagidir sakabeh djalma noe dina pasanggrahan. 'Toeloej djalma-djalma teh koe Moesa diboedalkeun ti pasanggrahan, dideuheuskeun ka Allah; ^b dëg nangtoeng dina handapeun goenoeng.

18 'Ari goenoeng Sinai kabehna aja haseup, tina sabab Pangeran loengsoer ka dinja di djéro seuneu; ^c sarta haseupna ngéboel, saperti haseup pameuleuman, djeung sagoenoengna eundeur katjida.

19 'Geus kitoe sora sangkakala teh beuki lila beuki katjida tarikna. Pok Moesa oendjoekan, ari koe Allah diwalon nganggo gëntra. *a* 1 Kor. 15:52. *b* 5 Moesa 4:11. *c* Hak. 5:5; Djab. 68:8, 9; Ibr. 12:18.

20 Ana Pangeran ^a geus loengsoer ka goenoeng Sinai, ka poentjak goenoeng, seug Moesa koe Pangeran disaoer ka poentjak goenoeng; tjat Moesa naek.

21 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura toeroen heula, koedoe ngingëtan ka djalma-djalma, sina oelah nobros ka Pangeran, hajang nendjo; tangtoe djalma-djalma loba noe roeboeh. 'Samalah panghoeloe-panghoeloe,

noe sok pada marék ka Pangeran, eta ge koedoe njarotjikeun maneh, soepaja
 23 oelah disambër koe Pangeran. 'Dëmi pioendjoek Moesa ka Pangeran: Soemoehoen, djalma-djalma moal warërateun aroenggah ka goenoeng Sinai; karentën andjeun geus mepelingan ka koering sadaja; aja timbalan kijeu: Goenoeng teh koedoe diwatësan sarta di
 24 soetjikeun. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Bral toeroen heula; geus kitoe oenggah deui, sarta Haroen koedoe miloe djeung maneh; dëmi panghoeloe-panghoeloe djeung djalma noe loba sina oelah nobros oenggah ka Pangeran, soepaja koe Pangeran oelah disambër.
 25 'Djoet Moesa loengsoer ka djalma-djalma, toeloelj paparentah ka maranehanana. *a Néh. 9: 13.*

PASAL 20.

Tidinja Allah ngandikakeun *a* ijeu sadajana pangandika, kijeu pangandikana: *a 5 Moesa 5: 6.*

3 Kami ijeu Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mësir, *a* ti imah koemawoela. *a p. 13: 3; Djab. 81: 11.*

3 Maneh *a* oelah boga aállahan di pajoneun kami. *a p. 23: 13.*

4 Maneh *a* oelah ngagambarkeun atawa ngaroepakeun naon bae noe aja di loehoer, di langit, atawa noe aja di handap, di boemi, kitoe deui noe aja di tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 'Poma-poma noe kitoe koe maneh oelah disëmbah sarta oelah dibakti; karena kami, Pangeran, Allah maneh, *b* nja Allah anoe goemati, anoe manggihikeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna, kana toeroenan katiloe djeung kaopat, 6 sakoer noe geuleuh ka kami; 'sarta *c* midamël kaásihan ka reboe-reboe, sakoer noe njaäh ka kami sarta nges-toekeun timbalan kami. *a 3 Moesa 26: 1; Djab. 97: 7; Roem 1: 23. b p. 34: 14. c 5 Moesa 7: 9, 10.*

7 Maneh oelah njëboet *a* kana djënëngan Pangeran, Allah maneh, dipake teu poegoeh; karena Pangeran moal hanteu njiksa ka noe ngalalaworakeun kana djënënganana. *a 3 Moesa 19: 12; 24: 16.*

8 Masing ingët *a* ka poë sabat; eta 9 koedoe disoetjikeun koe maneh. 'Koe-

doe baranggawe gënëp poë lilana, ngalampahkeun sakabeh pagawean maneh; 10 'ari poë noe katoedjoeh nja eta sabat Pangeran, Allah maneh; *b* didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; kitoe deui anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, badega maneh lalaki, atawa badega maneh awewe, djeung deui sato-sato maneh, atawa 11 semah, anoe dina lawang maneh. 'Karana *c* di djëro gënëp poë lilana Pangeran ngadamël langit djeung boemi, laoet djeung sakabeh eusi-eusina, toeloelj liren dina poë noe katoedjoeh; kitoe noe matak poë sabat koe Pangeran dibërkahan sarta disoetjikeun. *a p. 16: 23, 29. b p. 23: 12; 31: 14. c 1 Moesa 2: 2, 3.*

12 Koedoe *a* masing hormat ka bapa sarta ka indoeng, soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh. *a Mat. 15: 4; Ep. 6: 2, 3.*

13 Maneh *a* oelah maehan. *a Mat. 5: 21.*

14 Maneh *a* oelah ngaranjed. *a Mat. 5: 27; Ep. 5: 3.*

15 Maneh *a* oelah maling. *a Ep. 4: 28.*

16 Maneh *a* oelah djadi saksi bohong ka batoer maneh. *a 3 Moesa 19: 11; Ep. 4: 25.*

17 Maneh *a* oelah bogoh ka imah batoer maneh; maneh oelah bogoh ka pama-djikan batoer maneh, atawa ka badegana noe lalaki, atawa ka badegana noe awewe, atawa ka sapina, atawa ka kaldena, atawa kana naon bae anoe batoer maneh. *a Roem 7: 7; 13: 9.*

18 Ari eta sakabeh djalma-djalma pada waspadaeun *a* kana goeloedog, djeung kana kilat, kitoe deui kana sora sangkakala sarta kana haseup goenoeng; ana djalma-djalma geus waspadaeun, pada ngarëdjat, toeloelj narangtoeng ti

19 kadjaohan. 'Sarta pada oendjoekan ka Moesa: *b* Moegi andjeun bae ngalahir ka koering, eta koering pada sëdja ngoepingkeun; ari Allah mah moegi oelah ngandika koe andjeun ka koering, bisi 20 koering paeh! 'Dëmi lahiran Moesa ka djalma-djalma: Montong sarijeun-sijeun; karena pangsoempingna Allah, *c* kërsa njoba ka maraneh, djeung soepaja di hareupeun maraneh aja sijeun koe andjeunna, sangkan maraneh oelah miga-

21 we dosa. 'Ari djalma-djalma narangtoeng bae ti kadjaohan; dëmi Moesa

mah ngadeuheusan ka noe angkeub,
ënggon Allah linggih. *a* p. 19:16—19.

b 5 Moesa 18:16; Ibr. 12:19. *c* p. 16:4.

- 22 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa:
Maneh koedoe mitjatoer kijeu ka oerang
Israil: Maraneh geus pada waspada, *a*
jen kami ngalahir ka maraneh ti sa-
23 warga. 'Maraneh ka kami oelah nga-
reudjeungkeun naon-naon; *b* oelah nja-
rijeun aállahan sipat perak atawa aáll-
24 lahan sipat emas. 'Koedoe njijeun pi-
keun kami *c* hidji altar koe taneuh,
sarta nja dina loehoer eta koedoe ngoer-
bankeun koerban maneh doeroekan
djeung koerban maneh panarima, domba
maneh reudjeung sapi maneh; *d* dina
oenggal-oenggal ënggon, noe koe kami
rek didjadikeun tempat njéboetkeun
djénëngan kami, nja di dinja kami rek
njoempingan ka maneh sarta ngabër-
25 kahan ka maneh. 'Sarta oepama maneh
pikeun kami njijeun altar koe batoe,
e oelah make batoe beunang natah; ka-
rana oepama koe maneh dioengkoelan
tatah mah, dinistakeun koe maneh.
26 'Djeung deui maneh oelah make tangga
oengguh ka altar kami, soepaja oelah
tembong orat maneh di hareupeunana.

a 5 Moesa 4:33. *b* p. 34:17. *c* p. 27:1. *d* 5 Moesa
12:5. *e* 5 Moesa 27:5; Jos. 8:31.

PASAL 21.

Sarta ijeu teh hoekoem-hoekoem, anoe
koe maneh koedoe pipopojankeun ka
maranehanana.

- 2 Lamoen maneh meuli badega lalaki,
a oerang Ibrani, koedoe ngawoela ka
maneh gënëp taoen lilana; ari dina ta-
oen noe katoedjoeh pika-loewareun mër-
3 dika, teu majar. 'Oepama asoepna ngan
mawa diri, ka-loewarna ge mawa diri
bae; oepama boga pamadjikan, seg
pamadjikanana pika-loewareun djeung
4 manehanana. 'Oepama koe djoeragana-
na dibere pipamadjikanen, geus kitoe
eta adjang manehanana ngadjoeroekeun
anak lalaki atawa anak awewe, nja
eta awewe djeung anak-anakna kaboga
djoeraganana; djadi manehanana pika-
5 loewareun ngan mawa diri bae. 'Tapi
oepama eta badega ngomong sarta poe-
goeh: *b* Koering njaäh ka djoeragan
djeung ka anak-bodjo, koering teh han-
6 teu nijat ka loewar mërdika: 'seug ma-

nehanana koe djoeraganana koedoe di-
deuheuskeun ka Allah, bari disanding-
keun kana panto atawa ka tihangna;
pek koe djoeraganana tjeulina koedoe
ditiir, make paniir; geus kitoe koedoe
langgëng ngawoelana ka djoeraganana.

a 5 Moesa 15:12; Jër. 34:14. *b* 5 Moesa 15:16.

- 7 Djeung lamoen aja djalma ngadjoewal
anakna awewe, djadi eusi-imah, eta moal
ka loewar tjara ka-loewarna badega lala-
8 ki. 'Oepama djoeraganana, noe tadina nijat
sadjodo djeung manehanana, boga rasa
eta goreng, koedoe dibikeun ditëboes;
ngadjoewal eta ka djalma bangsa sedjen,
djoeraganana teu kawasaeun, tambah
9 tjidrana ka dinja. 'Djeung oepama di-
djodokeun ka anakna, koedoe milamp-
pah ka dinja sakoemaha hoekoem anak
10 awewe. 'Oepama anakna dipangnjokot-
keun noe sedjen, awewe teja oelah di-
koerangan sandang-panganna, kawadji-
11 ban noe laki-rabi. 'Sarta oepama teu
ngalampahkeun ka dinja noe tiloe për-
kara teja, seg eta meunang ka loewar,
teu majar, hanteu make doewit.
12 Saha-saha noe neunggeul hidji djalma,
13 seg paeh, *a* pasti koedoe dipaehan. 'Ta-
tapi anoe hanteu ngarah mah, saënjana
koe Allah diamprokkeun ka leungeun-
na, *b* eta kami keur maneh rek ngaja-
keun ënggon paranti noe kitoe moeroe
14 ka dinja. 'Sabalikna, lamoen aja djalma
noe lantjang ka batoer, pek dipaehan
make akal, koedoe koe maneh ditjokot *c*
nadjan ti altar kami; pasti koedoe di-
paehan. *a* 1 Moesa 9:6. *b* 4 Moesa 35:6; 5 Moesa
19:4. *c* 1 Radja 2:29.
- 15 Djeung saha-saha noe neunggeul ka
bapana atawa ka indoengna, pasti koe-
doe dipaehan.
16 Ari *a* anoe maling djalma, didjoewal,
atawa kapanggih di kawasana, pasti koe-
doe dipaehan. *a* 5 Moesa 24:7; 1 Tim. 1:10.
17 Djeung saha-saha *a* noe njapa ka ba-
pana atawa ka indoengna, pasti koedoe
dipaehan. *a* 3 Moesa 20:9; Sil. 20:20; Mat. 15:4.
18 Djeung lamoen aja djalma lalaki pa-
seja djeung pada lalaki, pek noe hidji
neunggeul ka batoerna, make batoe,
atawa koe peureup, tapi hanteu paeh,
ngan datang ka ngalondjor di ënggon:
19 'oepama hoedang deui, sarta datang ka
leuleumpangan di loewar koendang
iteuk, anoe neunggeul teh hanteu man-

- djing disiksa, ngan tjitjingna koedoe ditjëtjöp, sarta ngongkosan dioebarana datang ka tjageurna.
- 20 Djeung lamoen aja djalma neunggeul badegana lalaki atawa badegana awewe, make panggëboeg, seg paeh di handapeun leungeunna, pasti koedoe dibalës.
- 21 'Tatapi oepama djoengkërëng sapoë doe-wa poë mah, moal dibalës; karana eta teh doewitna.
- 22 Djeung lamoen aja djalma lalaki pëtjoh djeung pada lalaki, seg mërgasa ka hidji awewe noe keur reuneuh, datang ka boeroeset kakandoenganana, tapi teu djadi koemaonam, eta teh pasti koedoe didënda, sakoemaha noe ditëmpeohkeun ka dinja koe salakina awewe teja; ari majarna sing kahareupan koe poerah moetoeskeun. 'Sabalikna, oepama djadi koemaonam mah, seg maneh katëmpeohan; njawa bajar njawa,
- 24 'panon ^a bajar panon, hoentoe bajar hoentoe, leungeun bajar leungeun, soe-
- 25 koe bajar soekoe, 'toetoeng bajar toetoeng, raheut bajar raheut, bëntjoet bajar bëntjoet. ^a 3 Moesa 24 : 19, 20; 5 Moesa 19 : 21; Mat. 5 : 38.
- 26 Djeung lamoen aja djalma neunggeul panon badega lalaki atawa panon badega awewe, noe matak roeksak, koedoe dileupaskeun mërdika, ngaganti panonna. 'Kitoe deui oepama njoplokkeun hoentoe badegana lalaki atawa hoentoe badegana awewe, koedoe dileupaskeun mërdika, ngaganti hoentoe.
- 28 Djeung lamoen aja hidji sapi, neunggar hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, seg paeh, ^a nja eta sapi pasti koedoe dibëntoeran koe batoe, sarta laeokna teu meunang dihakan; ari noe boga sapi hanteu mandjing disiksa.
- 29 'Ngan oepama eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, sarta geus aja noe mere ingët ka noe boga, tapi teu didjaga, toeloj maehkeun hidji djalma lalaki atawa djalma awewe, eta sapi koedoe dibëntoeran koe batoe, malah
- 30 noe boga ge koedoe dipaehan. 'Oepama ditangtoekeun manehanana koedoe ka loewar panëboes, sok koedoe mere panggantian njawana, sabaraha bae
- 31 noe ditangtoekeun ka dinja. 'Atawa moen neunggar hidji anak lalaki, atawa neunggar hidji anak awewe, noe

boga koedoe dipilampah noeroetkeun hoekoem tadi. 'Oepama eta sapi neunggar hidji badega lalaki atawa badega awewe, noe boga ka djoeraganana koedoe mere oewang perak tiloe poeloeh sekel, sarta sapina koedoe dibëntoeran koe batoe. ^a 1 Moesa 9 : 5.

- 33 Djeung lamoen aja hidji djalma moekakeun hidji lombang, atawa lamoen aja djalma noe njijeun hidji lombang, sarta teu ditoetoep, seg hidji sapi atawa
- 34 hidji kalde tigoebtag ka dinja: 'noe boga lombang koedoe ngaganti, hargana koedoe dipoelangkeun ka noe boga; ari noe paeh teja djadi bogana.
- 35 Djeung lamoen sapi hidji djalma neunggar sapi batoerna, seg paeh, toeloj eta sapi anoe hiroep koedoe didjoewal, ladangna diparokeun; kitoe deui noe
- 36 paeh teja koedoe diparokeun. 'Atawa moen katangen, jen eta sapi ti kamari-mangkoekna sok neunggar, tapi koe noe boga teu didjaga, pasti koedoe diganti, sapi bajar sapi; ari noe paeh teja djadi bogana.

PASAL 22.

Lamoen aja hidji djalma, maling hidji sapi atawa hidji domba, heug dipeuntjit, atawa didjoewal, koedoe diganti koe lima sapi, majar sapi hidji, djeung koe ^a opat domba, majar domba hidji.

^a 2 Sam. 12 : 6.

- 2 Oepama aja paling, kapanggih keur ngababah, diteunggeul, seg paeh, teu djadi hoetang gëtih. 'Oepama geus bidjil panon-poë mah, noe neunggeul djadi hoetang gëtih. Pasti noe maling koedoe ngaganti; oepama teu boga, djinisna koedoe didjoewal baris ngaganti noe
- 4 dipaling. 'Oepama noe beunang maling kapanggih di manehanana, sarta hiroep, boh sapi, boh kalde, boh domba, koedoe ngaganti doewa patikëlaneun.
- 5 Lamoen aja hidji djalma, satona disina njatoean dina lahan atawa di këbon anggoer, ari satona diaboer, toeloj njatoean dina lahan noe sedjen, koedoe ngaganti koe lahanna noe pangaloesna atawa koe këbonna anggoer noe pangaloesna.
- 6 Lamoen aja seuneu ka loewar, seg teurak ka pagër tjoetjoek, kahoeroe toempoekan gandoem, atawa piboewa-

- teun, atawa naon bae eusi lahan, anoe njiyeun kahoeroean pasti koedoe ngaganti.
- 7 Lamoen aja hidji djalma, mihape oewang atawa parabot ka batoer, toeloej dipaling ti djero imah eta djalma: oepama kapanggih noe maling, koedoe
- 8 ngaganti doewa patikélaneun; 'oepama noe maling teu kapanggih, noe boga imah koedoe dideuheuskeun ka Allah, netelakeun teu njokot banda batoer.
- 9 Hal saniskara lampah masijat, hal sapi, hal kalde, hal domba, hal papakean, hal saniskara noe leungit, noe dipadjarkeun jen nja ijeu noe leungit, pèrkara djalma doewanana koedoe didongkapkeun ka Allah; mana-mana noe koe Allah disalahkeun, koedoe ngaganti ka batoerna doewa patikélaneun.
- 10 Lamoen aja hidji djalma, mihape ka batoer kalde, atawa sapi, atawa domba, atawa sato naon bae, toeloej paeh, atawa keuna tjatjad, atawa aja noe mawa,
- 11 euweuh noe neuleu, 'koedoe aja ^a soempah ka Pangeran di antara noe doewaän, netelakeun teu njokot banda batoer, sarta koedoe ditarima koe noe boga;
- 12 hanteu koengsi ngaganti. 'Tatapi oepama dipaling ti manehanana, sarta tèrang,
- 13 koedoe ngaganti ka noe boga. 'Oepama disasaäk, koedoe dianteurkeun, djadi saksi; ^b noe disasaäk hanteu koedoe diganti. ^a Ibr. 6: 16. ^b 1 Moesa 31: 39.
- 14 Djeung lamoen aja hidji djalma, ngindjeum ti batoerna, toeloej keuna tjatjad, atawa paeh, noe boga teu aja, pasti
- 15 koedoe ngaganti. 'Oepama noe boga aja mah, hanteu koedoe diganti. Oepama beunang njewa, eta teh kaäsoep sewaanana.
- 16 Djeung ^a lamoen aja hidji djalma, ngagëndam ka hidji tjawene, anoe tatan babakalan, seg ngëdëng reudjeung, koedoe kontan mas-kawinna, soepaja
- 17 djadi pamadjikanana. 'Oepama bapa tjawene teu daekeun mikeun eta ka dinja, koedoe ka loewar oewang, sabijasa mas-kawin ka tjawene. ^a 5 Moesa 22: 28, 29.
- 18 Awewe ^a noe sibir koe maneh hanteu meunang dihiroepan. ^a 3 Moesa 20: 27; 5 Moesa 18: 10; 1 Sam. 28: 9.
- 19 Saha-saha ^a noe ngëdëng djeung sato, pasti koedoe dipaehan. ^a 3 Moesa 18: 23; 20: 15.
- 20 Saha-saha ^a noe ngoerban ka aällahan, lain ka Pangeran woengkoel, koedoe diharamkeun. ^a 5 Moesa 17: 2—5.
- 21 Ari ^a semah koe maneh oelah dikanjaja sarta oelah diteungteuinganan; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mësir. ^a p. 23: 9; 3 Moesa 19: 34.
- 22 Saha-saha randa atawa pahatoe ^a
- 23 koe maneh oelah disoekërkeun. 'Oepama maneh njoekërkeun ka dinja, koe-maha bae, mati-mati eta teh sasambat ka kami, geus tangtoe panjambatna
- 24 koe kami dikaboel. 'Sarta kami bakal bëndoe bangët pisan, bari maraneh toeloej koe kami dipaehkeun lantaran pëdang; ari pamadjikan maraneh pidjatieun randa, djeung anak maraneh pidjatieun pahatoe. ^a Djab. 68: 6; Jës. 1: 17.
- 25 Oepama maneh ^a ngindjeumkeun doewit ka oemat kami noe kabalangsak, anoe aja di maneh, lampah maneh ka dinja oelah saperti toekang mihoetangeun, oelah dimistikeun majar boengah. ^a 3 Moesa 25: 36; 5 Moesa 23: 19; Djab. 15: 5; Mat. 5: 42.
- 26 Oepama maneh ^a njokot gade badjoe batoer, koedoe koe maneh dipoelangkeun ka dinja memeh soeroep panonpoë. 'Karana pakena ngan sakitoe bae, nja eta bae noe paranti noetoe pan koelitna; make naon heësna? Geus kitoe, lamoenna sasambat ka kami, koe kami tangtoe dikaboel; karana kami teh sipat koernija. ^a 5 Moesa 24: 12, 13.
- 28 Maneh oelah ngagorengkeun ka Allah, ^a sarta gëgëden, noe njëkël bangsa maneh, koe maneh oelah disapa. ^a Lal. 23: 5.
- 29 Bakti tina kadjëmbaran maneh gandoem djeung tji-anggoer koe maneh oelah dimëngke-mëngke. ^a Tjikal anak maneh lalaki koe maneh koedoe
- 30 disanggakeun ka kami. 'Ka ^b sapi maneh djeung ka domba maneh koedoe milampah pon kitoe keneh; sina aja di indoengna toedjoeh poë lilana, dëmi di poë noe kadalapan koe maneh koedoe disanggakeun ka kami. ^a p. 13: 2, 12. ^b 3 Moesa 22: 27.
- 31 Ari maraneh teh ^a sing djadi djalma soetji baris ka kami; mana ^b oelah ngahakan laeok noe di tégal, oeroet noe disasaäk; aloengkeun bae ka andjing. ^a p. 19: 6. ^b 3 Moesa 22: 8.

PASAL 23.

- M**aneh oelah ngalijarkeun bedja bohong. Maneh oelah biloek ka djalma doraka, djadi saksi noe nganijaja.
- 2 Maneh oelah noeroet djalma noe loba, migawe goreng; sarta oelah serong nja nembalan dina hal oeroesan, noeroet djalma noe loba, matak njerongkeun.
- 3 Sarta maneh ^a oelah ngagoenggoeng ka noe malarat, dina oeroesanana.
^a 3 Moesa 19: 15.
- 4 Lamoen maneh ^a manggih sapi moesoeh maneh, atawa kaldena, keur sasab, geuwat koe maneh poelangkeun ka dinja.
^a 5 Moesa 22: 1; Loek. 6: 27.
- 5 Lamoen maneh nendjo ^a kalde djalma noe geuleuh ka maneh, ngoedoepeeng kaheumpikan koe momotna, pitjeun nijat ngadjeunkeun; misti pisan ngabantoe ka dinja ngoedaran.
^a 5 Moesa 22: 4.
- 6 Maneh ^a oelah njerongkeun bebénér ran djalma miskin di maneh, dina oeroesanana.
^a 5 Moesa 27: 19.
- 7 Masing djaoeh tina lampah bohong; ^a ari noe teu salah sarta bènér koe maneh oelah dipaehan; karena kami
- 8 moal ngabénérkeun ka noe doraka. 'Sarta maneh ^b oelah narima paroeroeba; karena paroeroeba sok ngalolongkeun ka noe bareunta, djeung sok mengkolkeun omongan djalma noe balénér.
^a 5 Moesa 25: 1. ^b 5 Moesa 16: 19; 1 Sam. 12: 3; Sil. 17: 23.
- 9 Ari ^a semah koe maneh oelah diteungteuinganan; karena maraneh pada njaho dina pikir semah, da maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mésir.
^a p. 22: 21.
- 10 Djeung deui ^a maneh koedoe njébaran lahan maneh gènép taoen lilana,
- 11 sarta ngoempoekeun hasilna; 'dèmi katoedjoehna mah koe maneh koedoe dilépaskeun ditoenda, soepaja noe mariskin bangsa maneh dadaharan; ari noe dikarikeun koe eta, pihakaneun sato tégal. Ka kébon maneh anggoer djeung ka kébon maneh djetoen koedoe milampah pon kitoe keneh.
^a 3 Moesa 25: 2.
- 12 Maneh koedoe ngalampahkeun pagawean maneh ^a gènép poé lilana, ari dina poé noe katoedjoeh mah maneh koedoe eureun; soepaja sapi maneh
- djeung kalde maneh pada reureuh, kitoe deui soepaja anak eusi-imah maneh sarta djeung semah pada njénghap. ^a p. 20: 8.
- 13 Ari saniskara noe koe kami ditimbalken ka maraneh, koe maraneh koedoe diéstoekeun. ^a Djeung ngaran aállahan bangsa sedjen koe maraneh oelah diaringétkeun, oelah kadenge-denge atjan ti biwir maneh. ^a Jos. 23: 7; Djab. 16: 4; Hos. 2: 16.
- 14 ^a Tiloe kali di djéro sataoen maneh
- 15 koedoe milampah pesta ka kami. 'Nja eta maneh koedoe nètépkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poé lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; koedoe dina mangsana, ^b boelan Abib, karena nja boelan eta maneh ka loewar ti Mésir. Tatapi maraneh ngadeuheus teh ka
- 16 pajoeneun kami, oelah lengoh. 'Kitoe deui pesta dibowat, nja eta pesta tjiikal pakaja maneh, noe beunang maneh njébarkeun dina lahan. Sarta djeung pesta ngala boeboewahan, dina panoe-toep taoen, samantas maneh tjatjap ngala hasil pakaja maneh tina kébon.
- 17 'Tiloe kali di djéro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Goesti Pangeran.
^a 8 Moesa 23; 5 Moesa 16; 2 Bab. 8: 13.
^b p. 13: 4.
- 18 Maneh oelah ngoerbankeun gètih koerban kami kalawan beunang ngahaseuman; sarta gadjih pesta kami oelah dipeutingkeun tépi ka isoek.
- 19 ^a Loeloegoena tjikal taneuh maneh koe maneh koedoe didatangkeun ka gèdong Pangeran, Allah maneh. Eta maneh oelah ngoeloeb anak émbe koe tji-soesoe indoengna. ^a p. 34: 26.
- 20 Masing njaho, kami miwarangan ^a hidji malaikat saheulaeun maneh, sina ngaraksa ka maneh di djalan, djeung ngadatangkeun maneh ka énggon anoe
- 21 beunang njawiskeun kami. 'Mangka hade-hade, sing adjrih koe eta, koedoe ngagoegoe ka parentahna; poma oelah baha ka dinja, karena moal ngahampoera kana kamasjatan maraneh; karena
- 22 djénéngan kami aja dina batinna. 'Sabalikna, oepama maneh témén ngagoegoe ka parentahna, sarta ngalampahkeun sakoer anoe koe kami diandika-keun, ^b tangtloe kami ngamoeseh ka

noe ngamosoeh ka maneh, sarta njoe-soekër ka noe njoesoekër ka maneh.

23 'Karana eta malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh, sarta bakal ngadatangkeun maneh ka oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang Kanaän, oerang Hiwi djeung ka oerang Jëboes; kabeh koe kami tangtoe dibasmi.

24 'Poma oelah njëmbah ka aällahanana, sarta oelah dibarakti; ^e djeung maneh oelah migawe sakoemaha pagawean itoe; sabalikna, aällahanana koe maneh koedoe ditoempoer datang ka bejakna, djeung tihangna brahala koedoe peuskeun datang ka euweuhna. 'Koedoe pada ngabakti ^a ka Pangeran, Allah maraneh; ^e ari kitoe mah tangtoe ngabërkahan kana roti djeung tjai maneh, sarta kami tangtoe ngadjaoehkeun

26 panjakit ti tëngah maneh. 'Moal aja ^f noe oedoel atawa noe gaboeg di tanah maneh; ari bilangan oemoer maneh koe

27 kami rek disina djëdjëg. 'Kami rek ngirimkeun ^g kareuwasan ti kami ti heulaeun maneh, ngagoedjroedkeun sakabeh bangsa noe rek didatangan koe maneh, sarta sakabeh moesoeh maneh koe kami rek disina noekang ka maneh.

28 'Malah kami rek ngirimkeun ^h engang ti heulaeun maneh, sina ngadjongklokkeun eta oerang Hiwi, oerang Kanaän djeung oerang Het teja ti hareupeun

29 maneh. 'Ari didjarongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh moal di djëro sataoen bae, soepaja tanah teh oelah soewoeng, sarta sato galak oelah ngalobaän, matak soesah ka maneh. 'Didjongklokkeunana koe kami ti hareupeun maneh teh ditoengtoet-toengtoet, tëpi ka maneh geus ngarëkahan sarta

31 geus ngamilik tanah. 'Djeung koe kami ditangtoekeun, piwatëseun maneh ti laoet Agër tëpi ka laoet Pëlisti, ⁱ sarta ti tëgal lëga tëpi ka bangawan teja; karana priboemi tanah eta koe kami rek diselehkeun ka leungeun maraneh, soepaja koe maneh didjongklokkeun ti hareupeun diri maneh. 'Maneh ^j oelah njijeun përdjangdjian ka darinja, soemawon ka aällahanana. 'Eta djalma ^k hanteu meunang tjitjing di tanah maneh, soepaja oelah djadi lantaran maneh teh migawe dosa ka kami; lamoen maneh ngabakti ka aällahanana, geus poe-

goeh lampah kitoe minangka ridjët ka maneh. ^a p. 14:19. ^b 1 Moesa 12:3. ^c 3 Moesa 18:3. ^d Mat. 4:10. ^e p. 15:26; 5 Moesa 7:15. ^f 5 Moesa 7:14. ^g p. 15:14; 5 Moesa 11:25. ^h 5 Moesa 7:20; Jos. 24:12. ⁱ 1 Moesa 15:18. ^j p. 34:12; 5 Moesa 7:2; Jos. 9:15. ^k 4 Moesa 33:55; Hak. 2:3.

PASAL 24.

Tidinja Moesa ditimbalan: Koedoe Toenggah ka Pangeran, maneh djeung Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta kokolot Israil ^a toedjoeh poeloeh djalma; seg koedoe saroedjoed ti kadjaeohan. 'Toeloj Moesa koedoe ngadeuheus ka Pangeran, sorangan bae; ari eta mah oelah ngadareuheus, sarta djalma noe loba oelah miloe oenggah. ^a 4 Moesa 11:16.

3 Geus kitoe Moesa soemping, seug njarijoskeun ka djalma-djalma eta sadajana pangandika Pangeran sarta djeung sakabeh hoekoem. Pok djalma-djalma ngawangsoel, barëng sasora, kijeu wangsoelanana: ^a Sadajana pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran, koering

4 pada sëdja ngalampahkeun. 'Tidinja Moesa njëratkeun eta sadajana pangandika Pangeran. Ari isoek-isoek Moesa dangdan, prak ngadamël altar handapeun goenoeng, sarta doewa wëlas tihang, noeroetkeun noe doewa wëlas ka-

5 om Israil. 'Geus kitoe andjeunna miwarang djalma baroedjang oerang Israil, sina ngoerbankeun koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban panarima, sapi ngora lalaki, bade ka Pangeran.

6 'Tidinja Moesa njandak gëtihna saparo, diwadahan koe bokor; ari gëtih noe saparo deui koe andjeunna dikepretkeun

7 kana altar. 'Sanggeus kitoe njandak kitab përdjangdjian, seug diaos, soepaja kadenge koe eta djalma-djalma. Pok eta ngaromong: Sadajana noe diandikakeun koe Pangeran, koering pada sëdja ngalampahkeun, sarëng sëdja ngagoegoe.

8 'Pek Moesa ^b njandak gëtih teja, seug dikepretkeun ka eta djalma-djalma, bari ngalahir: ^c Tah, ijëu teh gëtih përdjangdjian, anoe kenging Pangeran ngadamël ka maraneh, hal sakabeh pangandika noe tadi teja. ^a p. 19:8. ^b Ibr. 9:19, 20. ^c Mat. 26:28.

9 Geus kitoe Moesa naek, diiring koe Haroen, Nadab djeung Abihoe, sarta koe toedjoeh poeloeh kokolot Israil.

10 'Beh pada ningali Allah Israil; ^a ari ti handapeun dampalna lir sipat oebin nilēm, sarta saperti roepa langit, herang

11 ngalenggang. 'Tatapi andjeunna hanteu njodorkeun pananganana ka oerang Israil noe kapilih teja, saenjana pada dhar-leueut sanggeusna naringali ka Allah.

^a Jsh. 1:26; Wah. 4:3.

12 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura oenggah ka kami, ka loehoer goenoeng, seg koedoe aja di dijeu; engke maneh koe kami dipaparin papan batoe, sarta papakon djeung timbalan, beunang kami noeliskeun, soepaja diwoeroekkeun ka djalma-djalma.

13 'Prak Moesa dangdan, ^a djeung Josoea gandekna; seug Moesa naek ka goenoeng Allah.

14 'Ari dawoehan Moesa ka para kokolot teja: Dagoan bae di dijeu, tepi ka kami djeung gandek daratang deui ka maraneh. Djeung deui, tah, Haroen djeung ^b Hoer araja di maraneh; saha-saha noe boga perkarana, koedoe ngadeuheus ka darinja.

15 'Toeloej Moesa naek ka goenoeng, seug goenoeng teh kalipoetan koe mega teja.

16 'Ari kamoeljaan Pangeran linggih di loehoer goenoeng Sinai, sarta kalipoetanana koe mega genep poe lilana; demi dina poe noe katodjoeh andjeunna njaer Moesa tina

17 djero eta mega. 'Ari kamoeljaan Pangeran, noe di poentjak goenoeng, katenjona koe panon oerang Israil ^c kawas

18 seuneu noe ngalẽboer. 'Seug Moesa asoep ka djero mega, naek ka goenoeng. ^d 'Ari ajana Moesa di goenoeng opat poeloh poe opat poeloh peuting lilana.

^a 4 Moesa 11:28. ^b p. 17:10. ^c 5 Moesa 4:24; Ibr. 12:29. ^d 5 Moesa 9:9, 18.

PASAL 25.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun koe maneh ka oerang Israil, ^a eta koedoe pada njanggakeun hatoeran ka kami. Ti oenggal-oenggal djalma noe soekahatena, maraneh koedoe njokot pihatoeraneun kami. 'Ari hatoeran, anoe koe maraneh koedoe ditjokot ti oerang Israil, nja kijeu: emas, perak djeung tambaga; 'barang biroe langit, woengoe djeung sakelat, boeh katji djeung boeloe embe; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai

6 pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun seuseungitan noe aroem; 'inten angkik djeung inten sedjen taretiskeuneun, baris epod djeung baris oto. 'Sarta eta koedoe njarijeun ^b kasoetjian pikeun kami, da kami teh rek linggih di tengah maranehanana. 'Sakoemaha noe koe kami rek dipintonkeun ka maneh, nja eta tjonto balandongan sarta djeung tjonto sakabeh parobotna, koedoe didjijeun koe maraneh nja kitoe pisan.

^a p. 35:2, 22. ^b Wah. 21:3.

10 Djeung deui eta koedoe njarijeun ^a hidji peti koe kai pilang; katiloe satengah asta pandjangna, kadoewa satengah asta roebakna, djeung kadoewa satengah asta loehoerna. 'Nja eta koe maneh koedoe disapoet emas pitoewin; disapoetna ti djero sarta ti loewar; djeung di loehoerna koedoe dielisan

12 emas sakoeriling. 'Sarta eta peti koedoe pangnjitakkeun geulang emas opat siki, seg terapeun kana opat soekoena, nja eta sing aja doewa geulang dina beulahna noe hidji, kitoe keneh doewa geulang dina beulahna noe hidji deui.

13 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet emas. 'Ari eta rantjatan asoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah peti teja, baris ngagotong peti koe eta. 'Ari rantjatanana koedoe tetep dina geulang peti, hanteu meunang dilaan. 'Sarta maneh ka djero eta peti koedoe neundeun ^b pertelaan, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maneh. 'Djeung deui maneh koedoe njijeun ^c toeroeb pangrahip, emas pitoewin; katiloe satengah asta pandjangna, djeung kadoewa satengah asta

15 roebakna. 'Sarta maneh koedoe njijeun ^d doewa moemoekarabinan emas, didjijeunna masing kandel, dina doewa toengtoeng toeroeb pangrahip teja. 'Nja njijeun moemoekarabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu, ari moemoekarabinan hidji deui dina toengtoeng ti ditoe; djadi moemoekarabinan teh didjijeunna masing bidjil tina toeroeb pangrahip,

20 dina doewa toengtoengna. 'Ari moemoekarabinan teh ^e djangdjangna koedoe meber ka loehoer, bari ngijoehan koe djangdjangna kana toeroeb pangrahip. Sarta beungeutna koedoe pahareup-

hareup; ^ftoer beungeut moemoekarabinan koedoe taroengkoel kana toeroeb pangrapih. 'Ari eta toeroeb pangrapih koe
 21 maneh koedoe diteundeun dina pëti, ti loehoer; sarta përtelaän, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maneh teja, koe maneh koedoe diteundeun ka djëro eta
 22 pëti. 'Nja di dinja ^gkami rek nëpangan ka maneh, sarta ti loehoereun eta toeroeb pangrapih, tina antara doewa moemoekarabinan, anoe dina pëti përtelaän teja, kami bakal ngandikakeun sa-
 koer anoe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh, datangkeuneun ka oerang Israil. *a* 4 Moesa 10:33; Jos. 4:5; 2 Bab. 35:3.

b p. 32:15; 34:28, 29; Ibr. 9:4. *c* 3 Moesa 16:2.

d Ibr. 9:5. *e* 1 Radja 6:27. *f* 1 Petr. 1:12.

g 4 Moesa 7:89; 1 Sam. 4:4; Djab. 80:2.

23 Djeung deui maneh koedoe njijeun ^ahidji medja kai pilang; doewa asta pandjangna, saästa roebakna, djeung ka-
 24 doewa satëngah asta loehoerna. 'Nja eta koe maneh koedoe disapoet émas pitoewin, djeung koedoe diëlisän émas sakoeriling. 'Sarta koedoe ditambiran sakoeriling satampah; ari eta tambir ge koedoe diëlisän émas sakoeriling.
 25 'Toer eta medja koedoe pangnjijeun-
 26 keun geulang émas opat siki, seg geulang teh tërapkeun kana opat djoeroe, anoe dina opat soekoena. 'Ari eta geulang pijsaeunana sing deukeut kana tambir, keur piimaheun rantjatan, baris
 28 ngagotong eta medja. 'Djeung koedoe njijeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet émas; nja eta baris ngagotong
 29 medja. 'Sarta maneh koedoe njijeun piringna, pisinna, këndina djeung pingganna, noe paranti njitjikeun; didjijeunna koe maneh koedoe émas pitoewin.
 30 'Ari dina eta medja maneh koedoe neundeun ^broti tingalieun, sing aja di pajoneun kami salalawasna. *a* 4 Moesa 4:7.

b 3 Moesa 24:5-9.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji adjoeg émas pitoewin; masing kandël didjijeunna adjoeg teh; poehoena djeung tjabangna, loeloemoeranana, pëpëntolna djeung këmbang-këmbangna
 32 sing baridjil ti dinja. 'Ari tjabang anoe gënëp koedoe ka loewar ti gigirna; tiloe tjabang adjoeg ti gigirna noe sabeulah, ari noe tiloe tjabang adjoeg deui ti gigirna noe sabeulah deui. 'Dina hidji tja-

bang sing aja tiloe loeloemoeran, saroepa këmbang kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna; sarta tiloe loeloemoeran, saroepa këmbang kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna, dina tjabang noe hidji deui; kitoe bae dina gënëp tjabang, anoe ka loewar tina
 34 adjoeg. 'Dëmi dina adjoegna mah sing aja opat loeloemoeran, saroepa boewah kanari, pëpëntol djeung këmbang-këmbangna.
 35 'Sarta sing aja pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapaasang, bidjil ti dinja; djeung pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapaasang deui, bidjil ti dinja; kitoe deui pëpëntol hidji handapeun tjabang noe sapaasang deui, bidjil ti dinja; kana gënëp tjabang, anoe ka
 36 loewar tina adjoegna. 'Pëpëntolna djeung tjabangna sing bidjil ti dinja. Kabehna koedoe sing kandël, sarta maneuh, émas
 37 pitoewin. 'Djeung maneh koedoe njijeun palitana ^atoedjoeh siki; ari eta palita koedoe diseungeutan, sina njaängen ka
 38 hareupna. 'Ari tjatjapitna sarta tjëpoekna koedoe émas pitoewin. 'Didjijeunna adjoeg teh reudjeung sakabeh parobotna, koedoe make émas pitoewin sata-
 40 lenta. 'Mangka hade-hade, ^bkoe maneh koedoe didjijeun toeroetkeun sakoe-maha tjonto, anoe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng. *a* Djak. 4:2.

b Lal. 7:44; Ibr. 8:5.

PASAL 26.

Ari ^abalandonganana koe maneh koedoe didjijeun make koelamboe sapoe-loeh gëbar, boëh katji gintiran, roepa biroe langit, woengoe djeung sakëlat, direka ^bmoemoekarabinan; ^cboewatan djalma radjin anoe koedoe didjijeun koe
 2 maneh. 'Pandjangna hidji-hidji gëbar dalapan likoer asta; ari roebakna hidji-hidji gëbar opat asta, eta sakabeh gë-
 3 bar koedoe saekoeran. 'Noe lima gëbar koedoe dikantetkeun djeung pada batoerna, ari noe lima gëbar deui koedoe dikantetkeun deui djeung pada ba-
 4 toerna. 'Sarta maneh koedoe njijeun pangantet biroe langit dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe keneh koedoe njijeun dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna, dina paranti
 5 ngantet. 'Nja eta koedoe njijeun lima

poeloeh siki pangantet dina koelamboe
noe hidji, djeung njijeun lima poeloeh
siki pangantet dina toengtoeng koe-
lamboe noe hidji deui, dina paranti
ngantet; ari pangantet teh koedoe pa-
hareup-hareup, batoer pada batoer. 'Toer
maneh koedoe njijeun tjantel émas, lima
poeloeh siki; seg koelamboena koedoe
dikantetkeun batoer pada batoer, koe
lantaran eta tjantel, soepaja baland-
ngan teh djadi hidji. *a p. 25 : 8. b p. 25 : 18.*
c p. 35 : 35.

7 Sarta maneh koedoe njijeun deui koe-
lamboe koe boeloe émbé, keur pihima-
heun dina loehoer balandongan; nja
njijeun koelamboe teh sawélas gébar.
8 'Pandjangna hidji-hidji gébar tiloe poe-
loeh asta, ari roebakna hidji-hidji gé-
bar opat asta; eta sawélas gébar koe-
doe saekoeran. 'Seg koedoe ngantet-
keun anoe lima gébar, sabatoer eta,
kitoé keneh anoe génép gébar, sabatoer
eta; ari gébar noe kagénép tilépkeun
10 ti hareupna himah. 'Djeung koedoe nji-
jeun pangantet lima poeloeh siki dina
sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng-
na, dina paranti ngantet; kitoé keneh
pangantet lima poeloeh siki dina sisi
koelamboe noe hidji deui, dina paranti
11 ngantet. 'Toer koedoe njijeun tjantel
tambaga, lima poeloeh siki; seg tjantel
teh asoepan koe pangantet teja, nja
ngantetkeun himahna, soepaja djadi hi-
12 dji. 'Ari noe ngaroempaj, saleuwihna
koelamboe himah, saparona noe sagé-
bar, anoe leuwih teja, koedoe roendaj-
keun kana balandongan, sabeulah ti
13 toekang. 'Ari noe saásta ti dijeu djeung
saásta ti ditoe, anoe leuwih dina pan-
djangna koelamboe himah teja, koedoe
ngaroempaj ti gigir balandongan, ti dijeu
djeung ti ditoe, baris noetoepan.

14 Sarta koedoe njijeun deui ^a hidji toe-
toep baris himah, koe koelit domba
beunang ngabeureum, kitoé deui hidji
toetoep koe koelit doejoeng, ti saloe-
hoereun noe tadi. *a p. 25 : 5.*
15 Djeung deui maneh koedoe njijeun pa-
pan kai pilang, baris balandongan; koe-
16 doe narangtoeng. 'Pandjangna hidji-
hidji papan sapoeloeh asta, ari roebakna
hidji-hidji papan kadoewa saténgah asta.
17 'Dina papan sabebek-sabebek koedoe aja
poepoeroes doewa siki, direntetkeun

djeung batoerna. Kitoé maneh nja koe-
doe njijeun ka sakabéh papan baland-
18 ngan. 'Ari eta papan balandongan teh
koe maneh koedoe dipétakeun kijeu:
doewa poeloeh bebek di sabeulah ti
19 kidoel. 'Sarta koedoe njijeun opat poe-
loeh soekoe perak keur ti handapeun
eta doewa poeloeh papan, doewa soekoe
handapeun papan sabebek, baris doewa
poepoeroesna; kitoé bae doewa soekoe
handapeun papan sabebek, baris doewa
20 poepoeroesna. 'Ari ti gigir balandongan
noe hidji deui, sabeulah ti kaler, koe-
21 doe aja deui doewa poeloeh papan, 'sar-
ta opat poeloeh soekoe perak, doewa
soekoe ti handapeun papan sabebek;
kitoé bae doewa soekoe handapeun pa-
22 pan sabebek. 'Dëmi keur sisi toekang,
sabeulah balandongan noe ti koelon,
maneh koedoe njijeun papan génép be-
23 bek. 'Malah koedoe njijeun doewa pa-
pan baris doewa djoeroe balandongan
24 ti toekang. 'Ari eta teh koedoe këmbar
ti handapna; pon kitoé keneh koedoe
këmbar ka-tjongokeun, kana geulang
noe kahidji; nja kitoé pisan kana doe-
wanana; ari piyajaeunana dina doewa
25 djoeroe. 'Djadi dalapan bebek, sarta ari
soekoena perak génép wélas soekoe, doe-
wa soekoe ti handapeun papan sabe-
bek; kitoé bae doewa soekoe ti handa-
26 peun papan sabebek. 'Toer maneh koe-
doe njijeun toelak kai pilang; lima siki
baris papan gigir balandongan noe sa-
27 beulah, 'djeung lima toelak baris pa-
pan gigir balandongan noe sabeulah
deui; kitoé keneh lima toelak baris pa-
pan sisi balandongan ti toekang, sabeu-
28 lah ti koelon. 'Ari toelak anoe pané-
ngah koedoe aja dina téngah papan,
sarta koedoe kébat ti toengtoeng ka
29 toengtoeng deui. 'Ari eta sakabéh pa-
pan koe maneh koedoe disapoet émas;
djeung koedoe njijeun geulangna, piima-
heun toelak, koe émas, sarta toelakna
koe maneh koedoe disapoet émas.
30 'Heug maneh koedoe ngadégkeun eta
balandongan, ^a niroe atoeranana, noe
dipintonkeun ka maneh dina goenoeng.
a p. 25 : 40.

31 Djeung deui maneh koedoe njijeun
^a hidji reregan, roepa biroe langit, woe-
ngoe, sakélat djeung boéh katji gintiran;
boewatan djalma radjin anoe koedoe

32 didjjeun, direka moemoekarabinan. 'Nja eta koe maneh tĕrapkeun ka opat tihang kai pilang, disapoet ĕmas; ari kakaitna koedoe ĕmas, djeung koedoe
 33 make opat soekoe perak. 'Seug reregan teh koe maneh tĕrapkeun handapeun tjantel teja. Djeung koedoe ngasoepkeun ka dinja, ka djĕroĕun reregan, eta pĕti pĕrtelaän teja. Djadi reregan teh koedoe misahkeun keur maraneh ĕnggon soetji djeung ĕnggon pangsoetji-soetjina.
 34 'Sarta ^b toeroeb pangrahip teja koe maneh koedoe diteundeun dina pĕti pĕrtelaän, di djĕro ĕnggon pangsoetji-soetjina. 'Dĕmi medja teja koe maneh koedoe diteundeun di loewareun reregan, sarta adjoeg teja sing pabĕnĕran medja, dina sabeulah balandongan ti kidoel; ari medja teundeun dina sabeulah ti kaler. a Ibr. 10: 20. b p. 25: 31.
 35 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji tetebeng baris lawang himah, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boĕh katji gintiran, boewatan
 36 ahli njongket. 'Sarta baris eta tetebeng maneh koedoe njijeun lima tihang kai pilang, djeung koedoe disapoet ĕmas; ari kakaitna koedoe ĕmas, djeung koe maneh pangnjitakkeun soekoe tambaga lima siki.

PASAL 27.

Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji altar koe kai pilang; lima asta pandjangna djeung lima asta roebakna, djadi altar teh koedoe pasagi; ari loehoerna tiloe asta. 'Sarta didjjeunna koe maneh sing make tatandoekan dina opat djoeroena; ari tatandoekanana koedoe bidjil ti dinja; toer altar teh koe maneh koedoe disapoet tambaga. 'Djeung maneh koedoe njijeun daloengna, baris mitjeun lĕboena; kitoe deui sodokna, djeung pangepret, djeung garpoehna sarta wadhana kĕlĕr; sakabeh parabolna koe maneh koedoe didjjeun koe
 4 tambaga. 'Malah altar teh koe maneh koedoe dipangnjijeunkeun wide, gawe djeudjeutan, koe tambaga; djeung dina djeudjeutan teh koedoe njijeun geulang
 5 opat siki, dina opat toengtoengna. 'Nja eta wide koe maneh koedoe diajakeun handapeun palisir altar, ti handap; djadi djeudjeutan teh koedoe nĕpi kana tĕ-

6 ngah altar. 'Toer maneh koedoe njijeun rantjatan baris altar, rantjatan kai pilang, sarta koedoe disapoet tambaga.
 7 'Ari rantjatanana koedoe diasoepeun kana geulang; djadi rantjatan teh koedoe aja dina doewa beulah altar, satijap
 8 tijap digotong. 'Ari altar teh masing boengbas, papan anoe koe maneh koedoe didjjeun; ^a sakoemaha noe dipintonkeun ka maneh dina goenoeng, nja kitoe pisan koedoe didjjeun. a p. 26: 30.
 9 Djeung deui maneh koedoe njijeun boeroean balandongan. Sabeulah ti kidoel boeroean teh koedoe make dingding boĕh katji gintiran; saratoes asta
 10 pandjangna dina beulah sahidji. 'Sarta koedoe make tihang doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung palangna mah koedoe perak. 'Pon kitoe keneh sabeulah ti kaler, dina palajoena sing aja dingding, saratoes asta pandjangna; ari tihangna doewa poeloeh, djeung doewa poeloeh soekoena, tambaga; kakait tihangna sarta djeung palangna mah koedoe perak. 'Dĕmi panggĕrĕtna boeroean, sabeulah ti koelon, dingdingna lima poeloeh asta; tihangna sapoeloeh
 12 djeung soekoena sapoeloeh. 'Kitoe keneh panggĕrĕtna boeroean sabeulah ti wetan, tĕbeh pangbidjilan panon-poĕ,
 14 lima poeloeh asta. 'Dingdingna dina beulah noe hidji lima wĕlas asta; tihangna tiloe djeung soekoena tiloe.
 15 'Kitoe keneh dingding dina beulah noe hidji deui, lima wĕlas asta; tihangna tiloe djeung soekoena tiloe. 'Ari dina lawang boeroean koedoe aja ^a tetebeng, doewa poeloeh asta, roepa biroe langit, woengoe, sakĕlat djeung boĕh katji gintiran, boewatan ahli njongket; tihangna
 17 opat djeung soekoena opat. 'Sakabeh tihang boeroean sakoeriling koedoe make palang perak; kakaitna koedoe perak, ari soekoena tambaga. 'Palajoena boeroean teh saratoes asta, djeung panggĕrĕtna lima poeloeh lima poeloeh; ari loehoerna dingding teh lima asta, boĕh katji gintiran; dĕmi soekoena tambaga.
 19 'Sakabeh parabol balandongan, pakeĕun kana saroe paning babakti, djeung sakabeh pantjoehna, sarta sakabeh pantjoeh boeroean, koedoe tambaga. a p. 26: 36.
 20 Djeung maneh koedoe nitah ka oerang

Israil, ^a sina ka maneh marawa minjak djetoen, anoe setra, beunang noetoe, baris damar teja, pikeun njeungeutan
 21 palita salalawasna. 'Di djero himah tēpangan, di loewareun reregan, anoe hareupeun ^b pērtelaan teja, nja di dinja koedoe dipētakeunana koe Haroen djeung koe anakna lalaki, ^c [sina ngagēntjlang] ti boerit tēpi ka isoek, di pajoeneun Pangeran. Pikoekoeh langgēng, toeroentoemoeroen, di lēbah oerang Israil.

^a 3 Moesa 24: 2. ^b p. 25: 21. ^c p. 30: 7, 8.

PASAL 28.

Djeung deui Haroen, doeloer maneh, ditah njampeurkeun ka maneh ti tēngah oerang Israil, djeung anak-anakna lalaki, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami; ^a nja eta Haroen, Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung Itamar, anak Haroen.

^a p. 6: 22; Ibr. 5: 4.

2 Sarta maneh koedoe njijeun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, baris kamoeljaan djeung baris kaāhēngan. 'Djeung maneh koedoe mitjatoer ka sakoer djalma noe pintēr hatena, noe koe kami dieusian ^a koe roh kapintēran, sina njarijeun papakean Haroen, baris njoetjikeun ka dinja, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami.
 4 'Ari papakean, anoe koedoe didjijeun koe eta, nja ijeu: hidji oto, hidji epod, hidji badjoe, hidji djoebah soewat, hidji dastar djeung hidji saboek. Anoe matatak koedoe njarijeun papakean soetji pikeun Haroen, doeloer maneh, djeung pikeun anakna lalaki, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami. 'Ari noe koe eta koedoe dipake, nja eta ēmas, barang biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji.

^a p. 31: 3.

6 Ari noe koedoe didjijeun epod teja, ēmas, barang biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran, ^a boewatan djalma radjin. 'Koedoe diajaan doewa taktak baris ngantet dina doewa toengtoengna, soepaja dikantetkeun. 'Sarta ari beubeur, paranti nalikeun, anoe piajaeun dina epod, koedoe bidjil ti dinja, sarta sing saboewatan eta keneh; ēmas, biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran. 'Sarta maneh koedoe njokot intēn angkik doewa siki; koedoe dioekiran ^b sagala nga-

10 ran anak Israil. 'Ngaranna noe gēnēp dina intēn noe hidji, ari ngaranna noe gēnēp deui dina intēn noe hidji deui, noeroetkeun didjoeroekeunana. 'Gawe toekang batoe, sabijasa njijeun tjap, nja kitoe eta doewa intēn koe maneh koedoe dioekiran sagala ngaran anak Israil; didjijeunna ditjangkokan koe
 12 ēmas. 'Ari eta doewa intēn koe maneh tērapkeun dina taktak epod, djadi intēn pamepelingan, keur pimangpaateun oerang Israil; da Haroen koedoe nangoeng ngaran-ngaranna di pajoeneun Pangeran, dina doewa taktakna, baris
 13 ngelingkeun. 'Sarta maneh koedoenjijeun
 14 tjangkok ēmas, 'djeung rante ēmas pitoewin, doewa siki; didjijeunna koe maneh koedoe dioeraj, gawe rara; seg eta rante beunang ngarara teh koe maneh koedoe ditērapkeun kana tjangkok teja.

^a p. 35: 35. ^b 1 Moesa 35: 22.

15 Djeung deui maneh koedoe njijeun hidji oto pangadilan, boewatan djalma radjin, didjijeunna koe maneh sing saboewatan epod keneh; ēmas, biroe langit, woengoe, sakēlat djeung boēh katji gintiran anoe koedoe didjijeun.
 16 'Koedoe pasagi, sarta ngarangkēp; sadjēngkal pandjangna djeung sadjēngkal roebakna. 'Sarta koe maneh koedoe ditaretēs koe intēn taretēskeuneun, ^a opat djadjar intēn; noe sadjadar jakoet, ratna tjampaka djeung djamroet; nja
 18 eta djadjar noe mimiti. 'Ari djadjar noe kadoewa mirah, nilēm djeung bērljjan.
 19 'Ari djadjar noe katiloe hijakin, bidoeri
 20 djeung koetjoeboeng. 'Ari djadjar noe kaopat krisolit, angkik djeung jaspis. Ditaretēskeunana koedoe ditjangkokan
 21 koe ēmas. 'Ari eta intēn diatoerna koedoe noeroetkeun sagala ngaran anak Israil, doewa wēlas, noeroetkeun ngaran-ngaranna, dioekirna sabijasa tjap; hidji-hidji noeroetkeun ngaranna, baris
 22 noe doewa wēlas kaom. 'Djeung deui maneh dina oto koedoe njijeun rante dioeraj, gawe rara, ēmas pitoewin. 'Malah maneh dina oto koedoe njijeun ali ēmas doewa siki; ari eta doewa ali koe maneh tērapkeun kana doewa toengtoeng oto. 'Toeloej eta doewa rara ēmas
 24 teja koe maneh tērapkeun kana doewa ali, anoe dina toengtoeng oto. 'Ari doewa toengtoengna deui noe doewa rara

tërapkeun kana doewa tjangkok teja; seg eta tërapkeun kana taktak epod, 26 sabeulah ti hareup. 'Sarta koedoe nji-
jeun deui doewa ali emas, tërapkeun kana doewa toengtoeng oto, di sisina, anoe njanhareup kana epod, ti djëro.
27 'Djeung koedoe nji-jeun deui doewa ali emas, tërapkeun kana doewa taktak epod, ti handap, sabeulah ti hareup, deukeut parantina ngantet, ti loehoereun
28 beubeur epod teja. 'Geus kitoe oto teh lantaran alina koedoe ditalikeun kana ali epod, make tali biroe langit, soepaja aja di loehoereun beubeur epod, djeung soepaja oto teh oelah pisah tina epod.
29 'Djadi Haroen teh, satijap-tijap asoep ka ënggon soetji, koedoe mawa ngaran anak Israil dina oto pangadilan, dina hatena, baris ngelingkeun ka pajoeneun
30 Pangeran, salalawasna. 'Sarta maneh kana oto pangadilan teh koedoe neundeun eta ^b Oerim djeung Toemim; satijap-tijap Haroen asoep ka pajoeneun Pangeran, eta teh koedoe araja dina hatena; sarta Haroen koedoe mawa hoekoem oerang Israil dina hatena, di pajoeneun Pangeran, salalawasna.

^a Wah. 21: 19, 20. ^b 4 Moesa 27: 21; 5 Moesa 33: 8.

31 Djeung deui maneh koedoe nji-jeun badjoena epod teja, woengkoel biroe
32 langit. 'Di tëngahna koedoe aja lijang pikeun sirah; ari eta lijang koedoe dipinggiran sakoeriling, gawe tinoen, saperti lijang badjoe këre, soepaja oelah
33 soëh. 'Ari dina këlinna maneh koedoe nji-jeun dadalimaän, biroe langit, woengoe djeung sakëlat, sakoeriling këlinna, sarta make gënta emas dina sëla-sëla-
34 na sakoeriling; 'gënta emas djeung dadalimaän, gënta emas djeung dadalimaän; kitoe bae dina këlin badjoe sakoeriling. 'Ari eta teh koe Haroen koedoe dipake eukeur ngabakti, soepaja kadangoe sadana, mangsa Haroen asoep ka ënggon soetji, ka pajoeneun Pangeran, sarta mangsa ka loewar, ^a sangkan oelah paeh.

^a 3 Moesa 16: 2, 13.

36 Djeung deui maneh koedoe nji-jeun hidji ^a djamang emas pitoewin, sarta koedoe dioekir sabijasa nji-jeun tjap, nja
37 kijeu: ^b SOETJI BADE PANGERAN. 'Seg koe maneh tërapkeun, make tali biroe langit, sing aja dina dastarna, pipërnaheunana ti hareupna dastar. 'Ari eta
38

teh koedoe dipake koe tarang Haroen; sarta Haroen ^c koedoe mawa kadorakaän barang noe disoetjikeun, noe disaroetjikeun koe oerang Israil, dina saka-beh pangabakti, anoe disoetjikeun koe maranehanana. Ari djamang teh koedoe dipake koe tarang Haroen salalawasna, soepaja maranehanana pikamanaheun di pajoeneun Pangeran.

^a p. 29: 6.

^b Djak. 14: 20. ^c 3 Moesa 10: 17; 4 Moesa 18: 1.

39 Sarta maneh koedoe ninoen pidjoebaheun boëh katji, djeung koedoe nji-jeun hidji dastar boëh katji, toer koedoe nji-jeun hidji saboek, boewatan ahli
40 njongket. 'Djeung anak Haroen lalaki koe maneh koedoe dipangnji-jeunkeun deui djoebah, sarta koedoe dipangnji-jeunkeun saboek, toer koedoe dipangnji-jeunkeun kërëpoe, baris kamoeljaän
41 djeung baris kaähengan. 'Nja eta koe maneh seg pakekeun ka Haroen, doeloer maneh, djeung ka anak-anakna; toer koe maneh koedoe pada diminjakan, ^a djeung koedoe dikeupeulan, sarta koedoe pada disoetjikeun koe maneh, sina djaradi panghoeloe, ngabakti ka kami.
42 'Malah koe maneh koedoe pada dipangnji-jeunkeun tjalana lawon bodas, baris noetoepan orat; pipërnaheunana ti së-
43 mët tjangkeng tëpi ka pingping. 'Nja eta koedoe dipake koe Haroen djeung koe anakna, satijap-tijap arasoep ka himah tëpangan, sarta satijap-tijap njalampeurkeun kana altar, baris ngabakti di djëro kasoetjian; soepaja oelah marawa kadorakaän, seug paeh. Pikoekoeh langgëng pikeun Haroen sarta pikeun toeroenanana pandeurieun Haroen.

^a p. 29: 9; 3 Moesa 8: 33.

PASAL 29.

Ari përkara, ^a noe koe maneh koedoe dilampahkeun ka darinja, baris disaroetjikeun, soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami, nja kijeu: koedoe njokot hidji sapi lalaki sarta ngora, djeung domba lalaki doewa siki, anoe
2 taja tjatjadna; 'kitoe deui roti teu ragian, djeung sorabi teu ragian, ditjamper minjak, sarta opak teu ragian, beunang ngoelasan koe minjak; didji-jeunna koe maneh koe tipoeng tarigoe
3 lëmës. 'Anoe tadi koe maneh seug wadahan koe hidji boboko, bari toeloej

koe maneh bawa ngadeuheus dina boboko, katoet eta sapi djeung doewa domba teja. 'Tidinja Haroen djeung anak-anakna lalaki koe maneh koedoe dideukeutkeun kana lawang himah tēpangan; seug koe maneh ^b koedoe pada dimandian koe tjai. 'Toeloej koedoe njokot papakean teja, pek Haroen koe maneh papakeanan koe djoebah, koe badjoena epod, koe epod djeung koe oto, bari disaboekan koe beubeur epod teja. 'Tidinja dastar teja koe maneh tērapkeun kana sirahna, sarta ^c makoeta soetji teja tērapkeun kana dastarna. 'Seug koedoe njokot ^d minjak lisah, koetjoerkeun kana sirahna; eta Haroen koe maneh koedoe diminjakan. 'Geus kitoe anak-anakna lalaki koe maneh deukeutkeun, pek koe maneh papakeanan koe djoebah teja. 'Sarta koe maneh koedoe pada disaboekan, Haroen djeung anakna lalaki, djeung koedoe dikērēpoesan, soepaja pada njēkēl kapanghoeloean; djadi pikoekoeh langgēng. Toer Haroen djeung anakna lalaki koe maneh koedoe pada dikeupeulan. ^a 3 Moesa 8. ^b p. 30:19; Ibr. 10:22. ^c p. 28:36. ^d p. 30:23; Djab. 133:2.

10 Tidinja sapi ngora teja koe maneh koedoe dideukeutkeun ka hareupeun himah tēpangan; prak Haroen djeung anakna lalaki ^a koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi.

11 'Pek sapi teh koe maneh koedoe dipentjtit di pajoeneun Pangeran, hareupeun lawang himah tēpangan. 'Toeloej koedoe njokot gētih sapi teh sawareh, tērapkeun koe tjoeroek maneh kana tandoekan altar; ari gētihna noe loba mah koe maneh tamplokkeun kana dasar altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot sakabeh gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung lamad anoe dina kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, seug koe maneh doeroek dina altar. 'Dēmi laoekna sapi, koelitna djeung taina, ^b koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan; koerban dosa eta teh. ^a 3 Moesa 1:4; 8:14. ^b 3 Moesa 4:11, 12; 8:17; Ibr. 13:11.

15 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun

leungeunna kana hoeloe eta domba. 16 'Pek domba teh koe maneh peuntjtit. Toeloej koedoe njokot gētihna, kepretkeun ka sakoeriling altar. 'Ari dombana koe maneh potong-potong, noeroetkeun potonganana; seug eusi-beuteungna djeung soekoena koe maneh koembah, geus kitoe teundeun ka potonganana 18 sarta ka hoeloeana. 'Pek sadomba kabeh koe maneh doeroek dina altar; ^a koerban doeroekan eta teh, baris ka Pangeran, ^b aambeuan matak sēdēp; koerban seuneu baris ka Pangeran eta teh.

^a 3 Moesa 1. ^b 1 Moesa 8:21.

19 Geus kitoe maneh koedoe njokot domba lalaki noe hidji deui; prak Haroen djeung anakna lalaki koedoe naroempangkeun leungeunna kana hoeloe eta domba. 'Pek domba teh koe maneh peuntjtit. Toeloej koedoe njokot gētihna saeutik, tērapkeun kana gagaber tjeuli Haroen djeung kana gagaber tjeuli anak-anakna lalaki, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe; seug gētihna noe loba koe maneh kepretkeun 21 ka sakoeriling altar. 'Tidinja maneh koedoe njokot saeutik gētih anoe dina altar, djeung saeutik minjak lisah; pek kepretkeun ka Haroen djeung ka papakeanana, kitoe keneh ka anak-anakna lalaki sarta ka papakean anakna; matak soetji diri Haroen djeung papakeanana, kitoe keneh anakna djeung papakean anakna. 'Toeloej maneh koedoe njokot gadjih eta domba, djeung boentoetna, sarta djeung gadjih anoe ngalipoetan peudjitna, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, reudjeung tētēpak katoehoe; wantoe wantoe domba koerban keupeulan eta 23 teh. 'Tambahan roti sasiki, djeung sorabi roti minjakan sasiki, sarta opak sasiki tina boboko anoe teu ragian, anoe di pajoeneun Pangeran teja. 'Toeloej eta sakabehna koe maneh koedoe diteundeun kana leungeun Haroen sarta kana leungeun anak-anakna lalaki; heug koe maneh ^a asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. 'Geus kitoe koe maneh koedoe ditjokot deui ti leungeunna, bari seug doeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan

teja, baris aambeuan matak sêdêp ka pajoeneun Pangeran; koerban seuneu
 26 baris ka Pangeran eta teh. 'Tidinja maneh koedoe njokot ^b dada domba koerban keupeulan, anoe Haroen teja, heug koe maneh asongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; nja eta doeoeman maneh. 'Koedoe kitoe maneh nja
 27 njoetjikeun ^c eta dada koerban asongan sarta eta têtêpak koerban hatoeran, anoe diasongkeun sarta noe dihatoerkeun tina domba koerban keupeulan, ti anoe Haroen sarta ti anoe anakna. 'Nja eta pibogaeun Haroen djeung pibogaeun anakna, djadi pikoekoeh langgëng, ti oerang Israil; wantoe-wantoe koerban hatoeran eta teh. Ari koerban hatoeran teja koedoe koe oerang Israil dihatoerkeun tina koerbanna panarima; koerbanna hatoeran baris ka Pangeran. ^a 3 Moesa 7:30; 8:27. ^b 3 Moesa 8:29. ^c 4 Moesa 18:18.

29 Ari papakean soetji anoe Haroen, pibogaeun anakna lalaki pandeurieunana, soepaja diminjakan bari make eta, sarta dikeupeulan bari make eta. 'Sahasaha anakna, noe djadi panghoeloe, ngaganti manehanana, noe rek asoep ka himah têpangan, soepaja ngabakti di djêro kasoetjian, koedoe ^a toedjoeh poë lilana nja make eta. ^a 3 Moesa 8:33.

31 Dëmi domba koerban keupeulan teja koe maneh koedoe ditjokot, bari laoekna seg dikoeloeb dina énggon soetji. 'Toeloej eta laoek domba reudjeung roti, anoe dina boboko teja, ^a koedoe dihakan koe Haroen djeung koe anak-anakna lalaki, hareupeun lawang himah têpangan.

33 'Djadi koe maranehanana koedoe dihakan anoe dipake ngarapihkeun teja, baris maranehanana dikeupeulan sarta disoetjikeun; ^b teu meunang dihakan koe deungeun-deungeun, sabab eta soetji.

34 'Sarta oepama eta laoek koerban keupeulan atawa eta roti aja sesana tēpi ka isoek, seg sesa teh koe maneh koedoe didoeroek koe seuneu; hanteu meunang dihakan, sabab eta soetji. ^a 3 Moesa 24:9. ^b Ibr. 13:10.

35 Ari maneh ka Haroen djeung ka anakna lalaki koedoe ngalampahkeun kitoe, sakoemaha kami tadi miwarang ka maneh; ^a toedjoeh poë lilana eta koe maneh koedoe pada dikeupeulan.

36 'Sarta maneh saban-saban poë koedoe

mêtakeun hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, baris ngarapihkeun. Djeung maneh koedoe mërésihan altar, lantaran dipangnjijeunkeun karapihan; toer koedoe diminjakan, baris disoetjikeun. 'Toedjoeh poë lilana altar teh koe maneh koedoe dipangrapihkeun, bari disoetjikeun. Geus kitoe altar teh pidjadiéun soetji liwat leuwih; saha-saha djalma noe njabak kana altar, tangtoe soetji.

^a 3 Moesa 8:33-35.

38 Sarta maneh dina altar teja koedoe mêtakeun noe kijeu: ^a Anak domba, oemoer sataoen, doewa siki sapoë, sasalawasna. 'Anak domba noe hidji koe maneh ^b koedoe dipêtakeun wantji isoek; ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipêtakeun ^c antara sore djeung boerit. 'Tambalian sapërpoeloe epa tipoeng lêmës, ditjamper minjak beunang noetoe, saparapat hin, djeung koerban inoeman anggoer saparapat hin, ka anak domba sahidji. 'Ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipêtakeun antara sore djeung boerit; dipêtakeunana sakoemaha koerban kadaharan wantji isoek, sarta sakoemaha koerbanna inoeman, baris aambeuan matak sêdêp; koerban seuneu baris ka
 42 Pangeran. 'Nja eta teh koerban doeroekan, lampahkeuneun maraneh teu pêtot-pêtot, toeroen-toemoeroen, hareupeun lawang himah têpangan, di pajoeneun Pangeran; ^d ka dinja kami rek nêpangan ka maraneh, ngandika ka maraneh di dinja. 'Estoe kami rek nêpangan di dinja ka oerang Israil, sarta bakal disoetjikeun koe lantaran kamoel-
 44 jaän kami. 'Kami rek njoetjikeun eta himah têpangan katoet altarna; kitoe deui kami rek njoetjikeun Haroen djeung ka anak-anakna lalaki; soepaja djadi panghoeloe, ngabakti ka kami.

45 'Ari kami ^e bakal linggih di têngaheun oerang Israil, djeung kami bakal Allahna. 'Sarta eta bakal pada nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran Allahna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti djêro tanah Mësir, kërsa linggih di têngaheunana; ijeu kami Pangeran Allahna. ^a 4 Moesa 28:3.

^b 2 Bab. 13:11; Esra 3:3. ^c p. 12:6.

^d p. 25:22. ^e 3 Moesa 26:11, 12; 4 Moesa 5:3; 2 Kor. 6:16.

PASAL 30.

Djeung deui maneh koedoe njjeun hidji altar paragi ngoekoes seuseungitan; kai pilang noe koe maneh koedoe didjjeun. 'Pandjangna saästa djeung roebakna saästa; koedoe pasagi; ari loehoerna doewa asta; ^a sing make tatan-
doekan, bidjil tina altar. 'Seg koe maneh koedoe disapoet émas pitoewin, ti loehoerna djeung bilikna sakoeriling; kitoe keneh tatandoekanana; ^b djeung koe maneh koedoe diélisan émas sakoeriling. 'Toer koe maneh koedoe dipangnjjeunkeun geulang émas doewa siki, keur ti handapeun élisna; térapkeun dina doewa beulahna, dina doewa girina; nja eta keur piimaheun rantjatan, baris digotong koe eta. 'Djeung maneh koedoe njjeun rantjatan koe kai pilang, sarta koedoe disapoet émas. 'Ari eta altar koe maneh teundeun ^c di hareupeun reregan, anoe di lébah pëti përtelaän, di hareupeun toeroeb pangrapih, anoe dina përtelaän, ^d énggon kami rek nëpangan ka maneh teja. 'Geus kitoe Haroen dina loehoer eta ^e koedoe ngoekoes seuseungitan noe aroem; oenggal-oenggal wantji isoek, ^f waktoe Haroen ngomean lampoe, koedoe ngoekoes. 'Sarta wantji Haroen njeungeutan palita, ^g antara sore djeung boërit, koedoe ngoekoes deui. Ari ngoekoes teh lampahkeuneun maraneh teu pëtot-pëtot di pajoeneun Pangeran, toeroen-toemoeroen. 'Maraneh dina loehoer eta poma oelah meuleum ^h seuseungitan sedjen, atawa koerban doeroekan, atawa koerban kadaharan; djeung oelah njitjikeun koerban inoeman dina eta. 'Sataoen sakali Haroen koedoe njjeun karapihan 'dina tatandoekanana, make gëtih koerban dosa paranti ngarapihkeun. Sataoen sakali altar teh koedoe dipangrapihkeun; lampahkeuneun maraneh toeroentoemoeroen. Soetji liwat leuwih eta teh baris ka Pangeran.

a p. 27: 2. *b* p. 25: 11.
c 3 Moesa 4: 18; 16: 18. *d* p. 29: 42. *e* Djab. 141: 2; Wah. 5: 8. *f* p. 27: 21. *g* 2 Bab. 13: 11.
h 3 Moesa 10: 1. *i* 3 Moesa 16: 18.

11 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
12 kijeu pangandikana: 'Dimana maneh milang hoeloe oerang Israil, noeroetkeun lorisana, seg hidji-hidji djalma koe-

doe pada njanggakeun ka Pangeran pipanëboeseun njawana, mangsana diloris, soepaja oelah keuna koe balahi, mangsana diloris. 'Kijeu noe koedoe disanggakeun koe oenggal-oenggal djalma noe mandjing lorisan: satëngah sekel, ^a noeroetkeun sekel kasoëtjian; sasekel doewa poeloh gera. ^b Noe satëngah sekel teh pihatoeraneun Pangeran. 'Saha-saha djalma noe mandjing lorisan, ti oemoer doewa poeloh taoen ka loehoer, koedoe njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran. 'Ari njanggakeunana pihatoeraneun Pangeran, keur pipanëboeseun njawa maraneh teh, ^c anoe beunghar teu meunang ngaleuwihan, anoe malarat teu meunang ngoerangan ti satëngah sekel. 'Ari eta oewang panëboes ti oerang Israil koe maneh koedoe ditjokot, bari toeloej dibalandjakeun kana hal gawe himah tëpangan. Geus kitoe eta teh bakal djadi pangelingan ka pajoeneun Pangeran, keur pimangpaäteun oerang Israil, baris panëboes njawa maraneh. ^a 3 Moesa 27: 25. ^b 2 Bab. 24: 6.

c 5 Moesa 10: 17.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
18 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe njjeun deui hidji paso tambaga, sarta koedoe soekoean tambaga, baris koekoembah; nja eta koe maneh teundeun di antara himah tëpangan reudjeung altar, sarta eusian koe tjai. 'Ari Haroen djeung anak-anakna lalaki koedoe pada ngoembah leungeunna djeung soekoena tina lantaran eta. 'Satijap-tijap rek asoep ka himah tëpangan, eta koedoe ngoembah sorangan koe tjai, soepaja oelah paeh; kitoe keneh satijap-tijap rek njampeurkeun kana altar, baris ngabakti, baris ngadoeroek koerban seuneu pikeun ka Pangeran. 'Përloe eta ngaroembah leungeunna djeung soekoena, soepaja oelah paeh. Noe tadi teh pikoekoeh langgëng ka maranehanana, ka Haroen djeung ka anak-intjoena, toeroen-toemoeroen.

22 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
23 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe njokot wawangian anoe djadi loeloegoe, nja eta moer, anoe asal njaktjlakan koe maneh, lima ratoes sekel; kajoe manis wangi, satëngah noe tadi, doewa ratoes lima poeloh sekel; djaringao wangi,
24 doewa ratoes lima poeloh sekel, 'djeung

ki amis, lima ratoes sekel, noeroetkeun
 sekel kasoetjian; kitoë deui minjak dje-
 25 toen sahin. 'Nja eta koe maneh djijeun
 minjak lisah soetji, wawangian baهران,
 tjara boewatan toekang wawangian; pi-
 26 djadieun minjak lisah soetji. 'Seug koe
 läntaran eta maneh koedoe ngaminja-
 kan himah tēpangan djeung pēti pērtelaän;
 27 'medja katoet sakabeh parabotna,
 adjoeg katoet sakabeh parabotna,
 28 sarta altar paragi ngoekoës; 'kitoë deui
 altar koerban doeroekan katoet sakabeh
 parabotna, reudjeung paso katoet soe-
 29 koena teja. 'Nja eta koe maneh koe-
 doe disaroetjikeun, sina djaradi soetji
 liwat leuwih; ^a saha-saha djalma noe
 30 njabak ka darinja, tangtoe soetji. 'Ma-
 lah Haroen djeung anakna lalaki ge
 koe maneh koedoe diminjakan, disoetji-
 keun, sina djadi panghoeloë, ngabakti
 31 ka kami. 'Sarta maneh ka oerang Is-
 rail koedoe mitjatoer kijeu: Eta teh
 pidjadieun minjak lisah soetji pikeun
 kami; lampahkeuneun maraneh toeroen-
 32 toemoeroen. 'Hanteu meunang ditjitji-
 keun ka sambarang awak manoesa,
 djeung teu meunang aja noe noeroetan,
 njijeun baهران noe sapērti kitoë; soetji
 eta teh; koe maraneh koedoe diangkēn
 33 soetji. 'Saha-saha djalma njijeun bae-
 ran tjara kitoë, djeung saha-saha noe
 nērapkeun anoe kitoë ka noe sedjen, ^b
 nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun
 ti bangsana. *a p. 29: 37. b 1 Moesa 17: 14.*

34 Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa:
 Maneh koedoe njokot aroem-aroeman,
 nja eta mēnjan, onik, rasamala aroem
 djeung doepa toelen, sing saroe wa re-
 35 jana. 'Nja eta koe maneh djijeun seu-
 seungitan baهران, tjara boewatan toe-
 kang wawangian, dioejahan, masing
 36 bērsih, nja soetji. 'Seug koe maneh
 koedoe dirijeus sawareh, sing lēmboet,
 bari toeloej sawarehna diteundeun di
 hareupeun ^a pērtelaän, di djēro himah
 tēpangan, ēnggon kami rek nēpangan
 ka maneh teja; koedoe koe maraneh di-
 37 angkēn soetji liwat leuwih. 'Ari eta
 seuseungitan, anoe rek didjijeun koe
 maneh, teu meunang aja noe noeroetan,
 njijeun baهران kitoë keur diri mara-
 neh; koedoe koe maraneh diangkēn
 38 soetji baris ka Pangeran. 'Saha-saha
 djalma njijeun tjara kitoë, hajang ngam-

beuan, nja eta koedoe dibasmi, dileu-
 ngitkeun ti bangsana. *a p. 25: 21.*

PASAL 31.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
 2 Nkijeu pangandikana: 'Masing nganja-
 hokeun, kami teh njaoer ^a Bēsalel anak
 Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disē-
 3 boet ngaranna. 'Sarta koe kami geus
 dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapin-
 tēran, kabinangkitan djeung pangabisa,
 4 ngarti saroe paning pagawean. 'Baris
 mikiran karadjinati, ^b baris digawe koe
 ēmas, koe perak djeung koe tambaga,
 5 'sarta ngoekir intēn taretkeuneun,
 djeung ngōekir kai; soepaja njijeun sa-
 6 roepaning pagawean. 'Djeung deui, ma-
 sing njaho, eta koe kami dibatoeran
 Aholiab anak Ahisamak, kaom Dan;
 malah dina hate sakoer djalma noe pin-
 tēr atina koe kami geus dipaparin ka-
 pintēran; mangke njarijeun saniskara
 noe koe kami ditimbalkeun ka maneh
 7 teja. 'Nja eta himah tēpangan, djeung
 pēti pērtelaän, djeung toeroeb pangra-
 pih, anoe ti loehoerna, sarta sakabeh
 8 parabot himah; 'djeung medja katoet
 parabotna, djeung adjoeg ēmas pitoe-
 win, katoet sakabeh parabotna, djeung
 9 altar paragi ngoekoës, djeung altar koer-
 ban doeroekan katoet sakabeh parabot-
 10 na, sarta paso katoet soekoena; 'ki-
 toë deui papakean songket, djeung pa-
 pakean soetji, pikeun panghoeloë Ha-
 roen, djeung papakean anakna lalaki,
 11 baris manghoeloëan; 'sarta minjak li-
 sah, djeung seuseungitan noe aroem
 pikeun kasoetjian teja. Koedoe didjijeun
 koe eta sakoemaha noe koe kami geus
 ditimbalkeun ka maneh. *a p. 35: 30; 36: 1.*
b 1 Radja 7: 14.

12 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa,
 kijeu timbalanana: Maneh koedoe mi-
 tjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok:
 13 'Misti pisan maraneh ngestoekeun sa-
 bat kami; karana nja eta noe djadi
 tanda di antara kami djeung maraneh,
 toeroen-toemoeroen; soepaja kanjahoan,
^a jen kami Pangeran njoetjikeun ka
 14 maraneh. 'Mana koedoe pada ngestoe-
 keun sabbat teh; karana koe maraneh
 koedoe diangkēn soetji. ^b Saha-saha noe
 ngarēmpak, pasti koedoe dipaehan; ka-
 rana oenggal-oenggal djalma noe nga-

lampahkeun pagawean dina sabat, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti tengah bangsana. 'Gënëp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean; ari poë noe katoedjoeh mah poë eureun, gède pisan, soetji, kagoengan Pangeran. Saha-saha noe ngalampahkeun pagawean dina poë sabat, pasti koedoe dipaehan. 'Mana oerang Israil koedoe pada ngestoekeun sabat, koedoe nêtépkeun sabat teh toeroen-toemoeroen, djadi pèrdjangdjian langgèng. 'Nja eta noe djadi ^c tanda di antara kami djeung oerang Israil salalanggèngna; karana di djero gënëp poë lilana Pangeran ngadamél langit djeung boemi, ari dina poë noe katoedjoeh Pangeran liren, njenangkeun andjeun. ^a p. 19: 6; 3 Moesa 20: 8, 24; Jéh. 20: 12. ^b 4 Moesa 15: 32. ^c Jéh. 20: 12.

13 Ana parantos Pangeran ngandika ka Moesa di goenoeng Sinai, andjeunna ka Moesa maparin ^a doewa papan pèrtelaan, papan batoe, ditoelisan koe panganan Allah. ^a p. 32: 15, 16; 5 Moesa 5: 22; 2 Kor. 3: 3.

PASAL 32.

Ari djalma-djalma geus pada tēraungeun, jen Moesa teh ^a lila loengsoerna ti goenoeng, toeloj djalma-djalma karoempoel ka Haroen, sarta aroendjoekan kijeu ka andjeunna: ^b Mangga, koering geura pangdamélkeun batara, baris angkat ti heulaeun koering; karana moenggoeh, eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mésir ² teja, doeka kataradjang naon. 'Saoer Haroen ka darinja: Geura pada ngabétotan anting-anting émas, anoe dina tjeuli pamadjikan-pamadjikan sarta anak maraneh lalaki-awewe, toeloj bawa ka ³ kami. 'Pek eta sakabeh djalma-djalma ngabétotan anting-anting émas, anoe dina tjeuli maranehanana, bari seug disanggakeun ka Haroen. 'Top koe Haroen ditjandak ti leungeunna, toeloj diroepakeun, nganggo peso pangot; ditjtak, ^c didamél hidji sasapian. Pok ngaromong: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mésir teh. 'Barang Haroen ningali kitoe, toeloj ngadamél hidji altar di hareupeunana, sarta Haroen ngoewar-

keun, kijeu saoerna: Isoekan bakal pesta ⁶ bade ka Pangeran. 'Geus braj isoeok pada dangdan, prak ngoerbankeun koerban doeroekan, ^d djeung ngahatoerkeun koerban panarima; ^e gek djalma-djalma teh darijoek njatoe-ningoem, geus kitoe narangtoeng soekan-soekan. ^a p. 24: 18.

^b Lal. 7: 40. ^c p. 20: 4. Djab. 106: 19, 20.

^d Lal 7: 41. ^e 1 Kor. 10: 7.

7 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: Maneh geura bral toeroen; karana oemat maneh, anoe koe maneh diinditkeun ti tanah Mésir teh, lèbar lampahna. 'Gantjang tēmèn eta teh njalingkir tina djalan, anoe koe kami ditimbalkeun ka maranehanana; nja njarijeun hidji sasapian, beunang njitak, pikeun sēsēmbaheunana; pek disarēmbah sarta dikoerbanan, bari ngaromong kijeu: Eh Israil! nja ijeu batara maneh, anoe nginditkeun maneh ti tanah Mésir teh. ⁹ 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Kami geus ningali eta bangsa, satēmēna ^a bangsa noe heuras beuheung eta teh. 'Ari ajeuna, kami teh ingkeun bae, soepaja kami sing bangēt nja bēndoe ka darinja; koe kami dek dilēboer; ^b toeloj maneh koe kami dek didamél ¹¹ bangsa gède. 'Pok Moesa ^c noenoehoen ka pajoeneun Pangeran Allahna, kijeu panoehoenna: Pinaoneun, Pangeran! andjeun sakitoe sangēt nja bēndoe ka oemat andjeun, anoe koe andjeun dikaloewarkeun ti tanah Mésir, nganggo kakoewatan noe agoeng sarēng panganan noe kawasa? 'Pinaoneun oerang Mésir ngaromong, kijeu pokna: ^d Pangdiboedalkeunana koe andjeunna kērsa njilakakeun, dipaehkeun di pigoenengan, dikērsakeun dieuweuhkeun tina tonggong boemi? Moegi geura sirna tina kasangētan bēndoe andjeun, sarēng moegi geura handjakal aja manah njilakakeun ka oemat andjeun! 'Moegi masing emoet ka Ibrahim, ka Ishak sarēng ka Israil, abdi-abdi andjeun! ^e Mapan andjeun dongkap ka soempah ka darinja, njēbat salira andjeun; ari pangandika andjeun ka darinja kijeu: Kami rek ngadjēngkarkeun toeroenan maraneh, tjara bentang di langit; sarta sakabeh tanah ijeu, anoe koe kami geus dilahirkeun, koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maraneh, masingna

- 14 kamilik salalanggengna. 'Ladjëng f Pangeran handjakaleun koe hal katjilakaän, anoe diandikakeun bakal didamël ka oematna teja. *a* Lal. 7: 51.
b 4 Moesa 14: 12. *c* 5 Moesa 9: 25. *d* 4 Moesa 14: 13.
e 1 Moesa 22: 16. *f* Djab. 106: 23.
- 15 Tidinja Moesa malik, seug loengsoer ti goenoeng, pananganana njandak *a* noe doewa papan përtelaän teja; eta papan ditoelisan ti doewa beulahna, ti
- 16 dijeu djeung ti ditoe ditoelisanana. 'Ari eta papan dadamëlan Allah; *b* toelisna ge toelis Allah, dioekir dina papan.
- 17 'Ngeng *c* Josoea ngadenge sora eta djalma-djalma, keur soesoerakan; pok oendjoekan ka Moesa: Noen, di pasanggrahan aja sora përang. 'Dëmi lahir Moesa: Lain sora njëlöek oenggoel, lain sora njëlöek eleh; kami mah ngadenge sora
- 18 patembal-tembal. 'Geus kitoe, barang geus deukeut ka pasanggrahan, sarta ningali eta sasapian reudjeung noe ngarigël, *a* seug Moesa djadi bëndoe, bloek ngabeubeutkeun noe doewa papan teja ti pananganana, dipeupeuskeun di handapeun goenoeng. 'Pek njandak eta sasapian, beunang djalma-djalma njarijeun, seug didoeroek koe seuneu, toeloej digiling, datang ka boeboek, *e* bari sakalian diawoerkeun kana tjai, sina diari-noem koe oerang Israil. *a* p. 31: 18.
b p. 24: 12. *c* p. 24: 13. *d* 4 Moesa 12: 3. *e* 5 Moesa 9: 21; 2 Radja 23: 12.
- 21 Tidinja Moesa ngalahir ka Haroen: Naha ijeu djalma-djalma milampah naon ka akang, anoe matak akang ka dinja
- 22 ngadatangkeun dosa sakitoe gëde? 'Pihatoer Haroen: Moegi djoeragan oelah sangët nja bëndoe; andjeun langkoeng oeninga ka ijeu djalma-djalma, jen di
- 23 noe goreng. 'Asalna pada ngomong ka akang kijeu: Koering geura pangdamëlkeun batara, baris angkat ti heulaeun koering; karana eta Moesa, djalma noe nginditkeun koering ti tanah Mësir teja, doeka kataradjang naon.
- 24 'Seg akang ngadjawab ka maranehanana: Saha-saha noe boga ëmas, koe-doe barëtöt, toeloej bikeun ka kami. Heug koe akang dialoengkeun kana seuneu; ana ka loewar nja eta sasapian.
- 25 Ari koe Moesa katingali eta djalma-djalma pada tjoetjoel; wantoe koe Haroen geus ditjoetjoelan, wani beunang ditjotjoh-tjotjoh koe noe dek ngamoe-
- 26 soeh ka darinja; 'toeloej Moesa ngadëg dina lawang pasanggrahan, bari ngalahir: Saha-saha djalma kagoengan Pangeran, hijap ka kami! Seug sakabeh oerang Lewi ngarijoeng ka Moesa.
- 27 'Lahiranana ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Oenggal-oenggal djalma geura njoren pëdangna; koe-doe aloedar-idër di pasanggrahan, oentang-anting ti lawang ka lawang deui; pek mareuntjit doeloer ka pada doeloer, batoer ka pada batoer, tatangga ka pada
- 28 tatangga. 'Prak oerang Lewi pada ngalampahkeun salahiran Moesa; poë harita djalma-djalma teh kira-kira tiloe
- 29 reboe anoe roeboeh. 'Djeung deui dawoehan Moesa: Maraneh poë ijeu sing pinoeh keupeulna bade ka Pangeran; saënjana oenggal-oenggal djalma koedoe pek bae ka anakna lalaki djeung ka doelorna lalaki, soepaja poë ijeu andjeunna maparin bërkah ka maraneh.
- 30 Dëmi geus kitoe, isoezna Moesa ngalahir ka djalma-djalma teh: Maraneh migawe dosa, nja dosa gëde pisan; dëmi ajeuna kami dek oengguh deui ka Pangeran, malah-mandar kami djadi lantaran njijeun karapihan tina sabab
- 31 dosa maraneh. 'Bral Moesa ngadeuheus deui ka Pangeran. Pok oendjoekan kijeu: Noen, eta djalma-djalma milampah dosa, nja dosa gëde pisan; lërës njarijeun aällahan ëmas pikeun sësëm-
- 32 baheunana. 'Doepi ajeuna, moegi-moegi dosana dihampoera bae; saoeпами hanteu mah, *a* soemangga diri koering pareuman tina *b* kitab, anoe kening andjeun njërat. 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: *c* Saha-saha noe boga dosa ka kami, nja eta noe koe kami dipa-
- 33 reuman tina kitab kami. 'Dëmi ajeuna maneh leumpang, anteurkeun eta djalma-djalma ka ënggon, noe koe kami dilahirkeun ka maneh teja. Masing njaho, *d* Malaikat kami pileumpangeun ti heulaeun maneh; parandene samangsa kami ngalajad, tangtoe kami njiksa ka darinja tina hal dosana. *a* Roem 9: 3.
b Djab. 69: 29; Pil. 4: 3; Wah. 3: 5. *c* Jëh. 18: 4.
d p. 23: 20.
- 35 Kitoe Pangeran ngadatangkeunana balahi ka eta djalma-djalma, sapedah njarijeun sasapian, anoe didamël koe Haroen teja.

PASAL 33.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa: Maneh geura leumpang, indit ti dijeu, nja maneh djeung djalma-djalma noe koe maneh diinditkeun ti tanah Mësir; koedoe toeloej ka tanah, ^a noe koe kami didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, kalawan soempah, bari ngalahir kijeu teja: Eta koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh.

² 'Ari kami rek miwarang ^b hidji malai-kat saheulaeun maneh, sarta rek ngadjongklokkeun oerang Kanaän, oerang Emor, oerang Het, oerang Pares, oerang

³ Hiwi djeung oerang Jëboes, '[soepaja maraneh asoep] kana tanah, anoe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja. Karana diri kami moal angkat deui di têngah maneh; karana maneh teh bangsa noe heuras beuheung; ^c bisi maneh koe kami dilëboer di djalan. 'Barang djalma-djalma geus ngadenge eta pangandika noe sakitoe bangëtna, seg pada prihatin, sarta taja pisan noe make

⁵ përhijasanana. 'Wantoe Pangeran geus nimbalan ka Moesa: Maneh geura mitjatoer kijeu ka oerang Israil: Maraneh teh bangsa noe heuras beuheung; oepama kami angkat di têngah maneh sakeudeung ge, maneh tangtoe koe kami di euweuhkeun. Mana ajeuna maneh geura lañan përhijasan ti awak maneh, mangke kami nangenan anoe koe kami rek dilampahkeun ka maneh. 'Heug oerang Israil pada ngadoedoetan përhijasanana, ti sëmët goenoeng Horeb. ^a 1 Moesa 12: 7; 50: 24. ^b p. 32: 34. ^c p. 32: 9, 10; 5 Moesa 4: 24.

⁷ Tidinja Moesa njandak himah, seug dipasangkeun pikeun andjeunna di loewareun pasanggrahan, djaoeh ti pasanggrahan; sarta koe andjeunna disëboetkeun ^a Himah tëpangan. Geus kitoe, saha-saha djalma noe hajang marëk ka Pangeran, bral ka loewar ka himah tëpangan, noe di loewareun pasanggrahan.

⁸ 'Geus kitoe, satijap-tijap Moesa ka loewar ka himah teja, neut sakabeh djalma haroedang, seg pada nangtoeng dina lawang sahimah-sahimahna, sarta pada mëlông ka Moesa, dongkap ka geus lëbët kana himah. 'Dëmi geus kitoe, satijap-tijap Moesa geus lëbët kana himah, seug tihang mega teja toeroen, nang-

toeng dina lawang himah; ladjëng andjeunna sasaoeran reudjeung Moesa. 'Ari koe sakabeh djalma katendjo, tihang mega teh keur nangtoeng dina lawang himah, neut sakabeh djalma haroedang, brëk saroedjoed, hidji-hidji dina lawang

¹¹ himahna. 'Ari ngandikana Pangeran ka Moesa ^b papajoen-pajoen, sakoemaha djalma sasaoeran ka batoerna; geus kitoe Moesa moelih ka pasanggrahan; dëmi gandek Moesa, nja eta Josoea poetra Noen, djalma boedjang teja, hanteu ingkah ti djëro himah. ^a p. 27: 21.

^b 4 Moesa 12: 8.

¹² Tidinja Moesa oendjoekan ka Pangeran: Noen, ari timbalan andjeun tadi ka koering: Eta djalma-djalma koe maneh inditkeun; nanging andjeun ka koering hanteu maparin njaho anoe koe andjeun dipiwarang njarëngan ka koering; padahal andjeun tadina nimbalan kijeu: Kami leuwih oeninga dina ngaran maneh, samalah maneh anoe mang-

¹³ gih sih-koernija dina sotja kami. 'Doepi ajeuna, madak jaktos mah koering mëndak sih-koernija dina sotja andjeun, moegi-moegi koering dipaparin njaho kana djalan andjeun, sangkan koering nganjahokeun ka andjeun, soepaja tetela koering teh jaktos mëndak sih-koernija dina sotja andjeun; sarëng moegi kamanah, jen ijeu bangsa teh oemat andjeun.

¹⁴ 'Ari timbalanana: ^a Pameunteu kami bakal njarëngan angkat, sarta maneh koe kami rek dipaparin reureuh. 'Pi-oendjoekna ka Pangeran: Madak pameunteu andjeun hanteu njarëngan angkat mah, koering sadaja moegi oelah diindit-

¹⁶ keun ti dijeu. 'Karantëntina lantaran naon pikatawiseun, jen diri koering sarëng oemat andjeun mëndak sih-koernija dina sotja andjeun? lain lantaran andjeun angkat njarëngan koering sadaja, ^b noe mawi koering sarëng oemat andjeun dioentjoelkeun ti sakabeh bangsa noe di satonggong boemi? 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Malah ijeu përkara oge, anoe ditjatoerkeun koe maneh, koe kami rek dilampahkeun; karana maneh noe manggih sih-koernija dina sotja kami, sarta kami leuwih oeninga dina ngaran maneh. ^a Djab. 44: 4. ^b 5 Moesa 4: 6-8.

¹⁸ Oendjoekan deui Moesa: Koering moegi-moegi nendjo kamoeljaan an-

- 19 djeun! 'Dëmi timbalanana: Kami rek ngaliwatkeun sakabeh kahadean kami ka hareupeun maneh, sarta ^a rek një-boetkeun djënëngan Pangeran di hareupeun maneh; ^b ari kami bakal mi-koernija ka noe dipikoernija koe kami, sarta kami bakal miwëlas ka noe di-
- 20 piwëlas koe kami. 'Timbalanana deui: Maneh hanteu kongang nendjo pameunteu kami; ^c karena moal aja manoesa nendjo ka kami, seug toeloj hiroep.
- 21 'Nimbalan deui Pangeran: Masing njaho, aja hidji ënggon di kami, di dinja maneh koedoe nangtoeng dina loehoer goe-
- 22 noeng karang. 'Geus kitoe, samangsa kamoeljaän kami ngaliwat, maneh koe kami rek diteundeun ^d di djëro djoe-rang goenoeng karang, sarta noengkoop-keun panangan kami ka maneh, tËpi
- 23 ka kami geus ngaliwat. 'Ana kami geus ngalaän panangan kami, maneh pinendjoëun poengkoer kami; dëmi pameunteu kami mah hamo aja noe nendjo.

^a p. 34:5. ^b Roem 9:15. ^c 1 Tim. 6:16.
^d 1 Radja 19:11.

PASAL 34.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa: Maneh geura njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; geus kitoe kami dina eta papan rek noeliskeun sakoer pangandika, noe aja dina papan noe ti heula, ^a noe koe maneh dipeupeuskeun teja. 'Djeung koedoe sadija isoek-isoek. Ari isoek-isoek koedoe oengguh ka goenoeng Sinai, marëk ka kami di dinja dina poentjak goe-

2 noeng. 'Poma oelah aja noe ngiloe oengguh, ^b sarta oelah pisan aja djalma di sagoenoeng kabeh; malah ëmbe-domba reudjeung sapi oelah diangon ka pë-

4 lëbah eta goenoeng. 'Prak Moesa ngadamël doewa papan batoe, tjara noe ti heula teja. Ari geus braj isoek Moesa dangdan, toeloj naek ka goenoeng Sinai, sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; ari eta doewa papan batoe ditjandak koe pananganana.

^a p. 32:19. ^b p. 19:12, 13.

- 5 Tidinja Pangeran loengsoer nitih mega, seug ngadëg di dinja deukeut Moesa, ^a bari njëbatkeun padjënëngan Pange-
- 6 ran. 'Ladjëng Pangeran ngaliwat ka hareupeunana, bari njëbat kijeu: ^b Pange-

ran, Pangeran, Allah noe sipat wëlas, nja sipat koernija, sipat sabar, toer gëde

7 kaasih an djeung kajaktian; 'noe ^c nëtëpkeun kaasih an ka djalma reboe-reboe, ^d noe ngahampoera kadorakään djeung kamasijatan sarta dosa; ^e tatapi moal hanteu njiksa, satëgësna manggihkeun kasalahan bapa-bapa dina anak-anakna djeung dina intjoe-intjoena, kana toer-

roenan katiloe djeung kaopat. ^a p. 33:19;

⁴ Moesa 14:18. ^b Néh. 9:17; Djab. 103:8; Joël 2:13. ^c p. 20:6. ^d Djab. 130:4; Mika 7:18. ^e Djab. 99:8.

- 8 Ngageuwat Moesa njoeoeh kana ta-
- 9 neuh, soedjoed. 'Pok oendjoekan kijeu: Noen Goesti! madak jaktos koering mëndak sih-koernija dina sotja Goesti, moegi-moegi Goesti kërsa njarëngan angkat di têngah koering sadaja. Lërës pisan, eta teh bangsa noe heuras beuheung, nanging moegi-moegi ngahampoera kana kalëlëpatan sarëng kana dosa koering sadaja, toer koering sadaja
- 10 moegi dianggo kagoengan. 'Ari timbalanana: Masing nganjahokeun, kami ngadamël përdjangdjian; di hareupeun sabangsa maneh kami sëdja ngadamël moedjidjat-moedjidjat, sakoemaha noe tatjan didjadikeun di saboemi kabeh sarta di sakabeh bangsa-bangsa; ari ijeu sabangsa kabeh, anoe koe maneh diajaän di têngahna, ^a bakal nendjo dadamëlan Pangeran, karena noe koe kami bakal didamël ka maneh nja matak sijeun.
- 11 'Maneh koedoe ngestoekeun anoe koe kami rek dipiwarang ka maneh poë ajeuna. Masing njaho, kami rek ngadjong-klokkeun ti hareupeun maneh eta oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Het, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oer-
- 12 rang Jëboes teja. 'Mangka hade-hade, ^b poma oelah njijeun përdjangdjian ka priboemi eta tanah, anoe koe maneh mëngke diasoepan; bisi eta priboemi minangka
- 13 ridjët di têngah maneh. 'Sabalikna, ^c altar-altarna koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, ^d djeung Aserana koe maraneh koedoe dibasmi. 'Karena maneh
- 14 teu meunang njëmbah ka aällahan bangsa sedjen; karena Pangeran, noe djënënganana anoe Leuwih Goemati, ^e nja
- 15 djadi Allah anoe leuwih goemati. 'Poma maneh oelah njijeun përdjangdjian ka

- priboemi tanah teh; eta meureun djarinah, noeroet ka aállahanana, djeung ngoerban ka aállahanana, ^f sarta aja noe ngondang ka maneh, seg maneh
- 16 ngahakan koerbanna; 'djeung maneh njokot anakna ^g keur pipamadjikaneun anak maneh, ^h seg eta anakna djarinah, noeroet ka aállahanana, ari anak maneh kabawa djinah, noeroet ka aállahanana.
- 17 'Maneh ⁱ oelah njieun aállahan sipat tjitak.
^a Djab. 103:7. ^b p. 23:32. ^c 23:24.
^d 5 Moesa 7:5. ^e p. 20:5. ^f 4 Moesa 25:1, 2.
^g 5 Moesa 7:3. ^h 3 Moesa 17:7; 4 Moesa 14:33.
ⁱ p. 20:23.
- 18 Maneh koedoe nētēpkeun pesta roti teu ragian; toedjoeh poē lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, ^a sakoemaha timbalan kami ka maneh teja; ^b koedoe dina mangsana, boelan Abib; karana nja dina boelan Abib maneh ka loewar ti Mēsir.
^a p. 12:15—20. ^b p. 23:15.
- 19 Sakoer-sakoer anoe moeka pianakan, ^a nja eta anoe kami; kitoe keneh sambarang ingon-ingon maneh, sakoer noe lalaki sarta tjikal, boh sapi, boh ėmbedomba. 'Dĕmi ^b tjikal kalde mah koe maneh koedoe ditĕboes koe domba; sarta oepama teu ditĕboes, koedoe koe maneh ditĕkoek. Sakabeh tjikal di lĕbah anak maneh lalaki, koedoe koe maneh ditĕboes. ^c Sarta ngadeuheus teh ka pajoeuneun kami oelah lengoh.
^a p. 13:2.
^b 13:13. ^c p. 23:15.
- 21 Koedoe baranggawe gĕnĕp poē lilana, ari dina poē noe katoedjoeh koedoe eureun; masih keur oesoem njamboet atawa keur oesoem diboewat koedoe eureun.
- 22 Djeung maneh koedoe milampah ^a pesta minggoe, nja eta pesta tjikal diboewat tarigoe, ^b kitoe keneh pesta ngala boeboewahan, dina tĕpoeng taoen.
^a 5 Moesa 16:9. ^b p. 23:16.
- 23 Tiloe kali ^a di djĕro sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeuneun Goesti Pangeran, Allah Israil. 'Dimana kami geus ngadjongklokkeun bangsa-bangsa teja ti hareupeun maneh, sarta ngalĕgakeun watĕs maneh, moal aja djalma noe mikarĕp ka lahan maneh, keur mangsa maneh di djalan ngadeuheus ka pajoeuneun Pangeran, Allah maneh, tiloe kali sataoen.
^a p. 23:17.
- 24 Maneh ^a oelah ngoerbankeun gĕtĕh koerban kami kalawan beunang ngaha-
- seuman; ^b sarta koerban pesta paska oelah dipeutingkeun tĕpi ka isoek.
^a p. 23:18. ^b p. 12:10.
- 26 Loeloegoena tjikal taneuh maneh ^a koe maneh koedoe didatangkeun ka gĕdong Pangeran, Allah maneh. ^b Maneh oelah ngoeloeb anak ėmbe koe tji-soesoe indoengna.
^a 5 Moesa 26:2. ^b p. 23:19.
- 27 Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Toeliskeun koe maneh sagala pangandika noe bijeu; karana kami ngadamĕl pĕrdjangdjian ka maneh djeung ka Israil teh noeroetkeun oenina pangandika noe bijeu.
- 28 Ari ajana Moesa di dinja sasarĕngan Pangeran teh ^a opat poeloeh poē opat poeloeh peuting lilana; teu ngadahar roti teu ngaleueut tjai. Ari sadajana pangandika pĕrdjangdjian, nja eta noe sapoeloeh timbalan teja, koe andjeunna disĕratkeun dina doewa papan teja.
^a p. 24:18.
- 29 Geus kitoe, mangsa Moesa loengsoer ti goenoeng Sinai, eta noe doewa papan pĕrtelaan teh koe panangan Moesa ditjandak loengsoer ti goenoeng; ari Moesa teu oeningaeun, jen koelit pameunteuna montjorong, asal sasaoeran djeung andjeunna. 'Ana Haroen djeung sakabeh oerang Israil narendjo ka Moesa, doemadakan, koelit pameunteuna montjorong, noe matak sarijeuneun ngadeuheusan ka andjeunna. 'Toeloelj koe Moesa disalaoer; seug pada malik, Haroen djeung sakabeh gĕgĕden pakoempoelan, ngadareuheusan; tidinja Moesa ngalahir
- 32 ka darinja. 'Sanggeusna kitoe sakabeh oerang Israil ngadareuheusan, seug koe andjeunna didawoehan sadajana noe koe Pangeran diandikakeun ka andjeunna di goenoeng Sinai teja. 'Ari geus parantos Moesa ngalahir ka darinja, ^a seug pameunteuna nganggo ditjindoeng.
- 34 'Dĕmi satijap-tijap Moesa lĕbĕt ka pajoeuneun Pangeran, sĕdja oendjoekan ka andjeunna, tjindoeng teh dilaan, dongkap ka ka loewar. Ana geus ka loewar, seug ngalahirkeun ka oerang Israil sakoer anoe geus ditimbalkeun ka andjeunna.
- 35 'Katendjo koe oerang Israil pameunteu Moesa, jen koelit pameunteu Moesa montjorong; toeloelj koe Moesa tjindoeng teh ditĕrapkeun deui ka pameunteuna, dongkap ka lĕbĕt dĕui, sĕdja oendjoekan ka andjeunna.
^a 2 Kor. 3:7, 13.

PASAL 35.

Tidinja Moesa ngoempoelkeun sapa-koempoelan oerang Israil, seug dilahiran kijeu: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun. 'Gènèp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean, ^a ari poë noe ka-toedjoeh koe maraneh koedoe diangkën soetji, poë eureun, gëde pisan, kagoengan Pangeran. Oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun pagawean dina poë sabbat, koedoe dipaehan. 'Maraneh dina poë sabbat ^b oelah miroen seuneu dina sakabeh ënggon maraneh tjitjing.

^a p. 20 : 8 ; 31 : 14. ^b p. 16 : 23.

4 Ngalahir deui Moesa ka sapakoempoelan oerang Israil, kijeu lahiranana: Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran ditimbalkeun, kijeu pangandikana: 'Koe-doe pada njokot ti anoe maraneh ^a pihatoeraneun Pangeran; saha-saha noe soeka hate koedoe njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran: ëmas, perak djeung tambaga; 'barang biroe langit, woengoe, sakëlät, boëh katji djeung boe-loe ëmbe; 'koelit domba beunang ngabeureum, koelit doejoeng djeung kai pilang; 'minjak pikeun damar, wawangian pikeun minjak lisah sarta pikeun seuseungitan noe aroem; 'intën angkik djeung intën sedjen taretiskeuneun, baris epod djeung baris oto. 'Djeung deui ^b saha-saha noe pintër hatena di maraneh, koedoe daratang, njarijeun eta saniskara noe koe Pangeran dipiwarang; 'nja eta ^c balandongan, himahna djeung toetoejna, tjantelna, djeung panna, toelakna, tihangna djeung soekoena; 'pëti djeung rantjatanana, toeroeb pangrahi djeung reregan tetebeug; 13 'medja djeung rantjatanana, katoet sakabeh parobotna, kitoe deui roti tingalieu; 'adjoeg paragi damar, katoet parobotna djeung palitana, kitoe deui minjak pikeun damar; 'altar paragi ngoe-koes, djeung rantjatanana, sarta minjak lisah, djeung seuseungitan noe aroem; kitoe deui tetebeug lawang, baris lawang balandongan; 'altar koerban doeroekan, djeung wide tambaga noe pitërapeun ka dinja, rantjatanana djeung sakabeh parobotna; paso djeung soekoena; 'dingding boeroean, tihangna

djeung soekoena, kitoe deui tetebeug lawang boeroean; 'pantjoeh balandongan djeung pantjoeh boeroean, sarta djeung tambagna; 'papakean songket, paranti ngabakti di djëro kasoetjian, papakean soetji pikeun panghoeloe Haroen, kitoe deui papakean anakna lalaki, baris manghoeloean. ^a p. 25 : 2. ^b p. 28 : 3. ^c p. 25 : 9.

20 Tidinja sapakoempoelan oerang Israil boebar ti pajoeneun Moesa. 'Geus kitoe moeroeboel, ^a saha-saha djalma noe kabawakeun koe hate sorangan, djeung saha-saha noe soeka pikirna, pada njanggakeun pihatoeraneun Pangeran, baris pagawean himah tëpangan, djeung baris sakabeh hal ngabakti, sarta baris papakean soetji. 'Anoe daratang awewelalaki, sakoer noe soeka hate; pada njanggakeun gesper, anting, ali djeung kongkorong, saroeaning parobot ëmas; nja eta sakoer djalma noe nijat ngabaktikeun ëmas ka Pangeran. 'Djeung saha-saha djalma, noe aja di dirina barang biroe langit, woengoe, sakëlät, boëh katji, boeloe ëmbe, koelit domba beunang ngabeureum atawa koelit doejoeng, seg disanggakeun. 'Saha-saha noe nijatngahatoerkeun pihatoeraneun, perak atawa tambaga, pada njanggakeun eta pihatoeraneun Pangeran; djeung saha-saha noe aja di dirina kai pilang baris sakabeh pagawean ngabakti, seg disanggakeun. 'Ari sakoer awewe noe pintër hatena, leungeunna pek ngareujeuk, toeloj njanggakeun beunangna ngeujeuk, biroe langit, woengoe, sakëlät djeung boëh katji. 'Sarta sakoer awewe noe kabawakeun koe hate sorangan, reudjeung palintër, pek ngareujeuk boe-loe ëmbe. 'Ari para gëgëden pada njanggakeun intën angkik djeung intën sedjen taretiskeuneun, baris epod djeung baris oto; 'kitoe deui wawangian djeung minjak, pikeun damar djeung pikeun minjak lisah, sarta baris seuseungitan noe aroem. 'Oerang Israil pada njanggakeun ka Pangeran pangabakti bawaning soeka; oenggal-oenggal lalaki djeung awewe, anoe soeka hatena njanggakeun baris sakabeh pagawean, anoe koe Pangeran dipiwarang didjijeun, koe lantaran Moesa.

^a 2 Kor. 9 : 7.

30 Tidinja Moesa ngalahir ka oerang Israil: Masing pada nganjahokeun, Pange-

ran geus njaoer Bésalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom Joeda, disébat ngarranna. 'Ari eta teh koe Pangeran geus dipinoehan Roh Allah, dipaparin kapintéran, kabinangkitan djeung pangabisa, ngarti saroepaning pagawean. 'Nja eta baris mikiran karadjinan, baris digawe koe émas, koe perak djeung koe tambaga, 'sarta ngoekir intén taretiskeuneun, djeung ngoekir kai, soepaja njiyeun saroepaning pagawean karadjinan. 'Malah dina hatena dipaparin bisaeun ngawoeroek. Sarta dibatoeran Aholiab poeta Ahisamak, kaom Dan. 'Doewana koe andjeunna geus dipinoehan koe kapintéran hate, baris njiyeun saroepaning pagawean toekang-toekang djeung djalma radjin sarta ahli njongket, mètakeun biroe langit, woengoe, sakélat djeung boéh katji, soemawon gawe toekang ninoen; mangke njarieun saroepaning pagawean djeung mikiran karadjinan.

PASAL 36.

Tidinja Bésalel arek prak digawe, baréng Aholiab djeung sakabéh djalma noe pintér hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintéran djeung kabinangkitan, soepaja bisa njiyeun saroepaning pagawean kasoetjian paranti ngabakti, noeroetkeun sapiwarangan Pangeran. 'Toeloej Moesa njaoer Bésalel djeung Aholiab, djeung sakoer djalma noe pintér hatena, noe koe Pangeran geus dipaparin kapintéran dina hatena; sakoer noe kabawakeun koe hate sorangan njabak pagawean, soepaja dilampahkeun. 'Top pada nampanan ti pajoneun Moesa eta sakabéh hatoeran, anoe beunang njanggakeun oerang Israil pikeun pagawean kasoetjian paranti ngabakti, soepaja dilampahkeun. Ari oerang Israil masih keneh njarangakeun ka andjeunna saban-saban isoek pangabakti bawaning soeka. 'Tidinja sakabéh djalma pinter, anoe njarieun eta sakabéh pagawean kasoetjian, pada ngadeuheusan, hidji-hidji ti pagaweanana, noe koe maranehanana eukeur didjiyeun. 'Pok aroendjoekan ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, djalma-djalma teh njanggakeunana loba teuing; geus langkoeng ti noe kédah dianggo

kana padamélan, anoe koe Pangeran dipiwarang didjiyeun. 'Toeloej Moesa ngadawoeh, seug ngalidérkeun parentah di djéro pasanggrahan, kijeu parentahna: Awewe-lalaki montong njiyeun deui bahan keur pihatoeraneun kasoetjian. Djadi djalma-djalma teh dieureunkeun njanggakeunana. 'Karana bahanna geus tjoekoep baris saniskara pagawean, anoe koedoe dilampahkeun, malah leuwih.

Toeloej sakabéh djalma noe pintér hatena di noe njarieun pagawean teh, prak pada njiyeun ^a eta balandongan, koelamboe sapoeloeh gébar; noe didjiyeun boéh katji gintiran, biroe langit, woengoe djeung sakélat, direka moemoekarabinan; boewatan djalma radjin. 'Pandjangna hidji-hidji gébar dalapan likoer asta, ari roebakna hidji-hidji gébar opat asta; eta sakabéh gébar teh saokoeran. 'Seug ngantetkeun gébar noe lima siki, noe sagébar ka noe sagébar deui; toeloej ngantetkeun gébar noe lima siki deui, noe sagébar ka noe sagébar deui. 'Sarta njiyeun pangantet biroe langit, dina sisi koelamboe noe hidji, ti toengtoeng, dina paranti ngantet; kitoe keneh njiyeunna dina sisi koelamboe noe hidji deui, ti toengtoengna, dina paranti ngantet. 'Nja eta njiyeun lima poeloeh siki pangantet dina koelamboe noe hidji, djeung njiyeun lima poeloeh siki pangantet dina toengtoeng koelamboe noe hidji deui, dina paranti ngantet; ari pangantet teh pahareup-hareup, noe hidji ka noe hidji deui. 'Toer njiyeun tjantel émas, lima poeloeh siki; seg koelamboena dikantetkeun, noe hidji ka noe hidji deui, koe lantaran eta tjantel, anoe matak balandongan teh djadi hidji.

^a p. 26: 1.

Sarta njiyeun deui ^a koelamboe koe boeloe émbé, keur pihimaheun dina loehoer balandongan; nja njiyeunna koelamboe teh sawélas gébar. 'Pandjangna hidji-hidji gébar tiloe poeloeh asta, ari roebakna hidji-hidji gébar opat asta; eta sawélas gébar teh saokoeran. 'Seg ngantetkeun anoe lima gébar, sabatoer eta, kitoe keneh anoe génép gébar, sabatoer eta. 'Djeung njiyeun pangantet lima poeloeh siki, dina sisi koelamboe, ti toengtoengna, dina paranti ngantet;

kitoe keneh njijeun pangantet lima poe-
loeh siki dina sisi koelamboe noe hi-
18 dji deui, dina paranti ngantet. 'Toer
njijeun tjantel tambaga, lima poeloeh
siki, baris ngantetkeun himahna, soepaja
djadi hidji. a p. 26: 7.

19 Sarta njijeun deui ^a hidji toetoeop, ba-
ris himah, koe koelit domba beunang
ngabeureum; kitoe deui hidji toetoeop
koe koelit doejoeng, ti saloehoereun
noe tadi. a p. 26: 14.

20 Djeung deui njijeun ^a papan kai pi-
lang, baris balandongan, narangtoeng.

21 'Pandjangna hidji-hidji papan sapoeloeh
asta, ari roebakna hidji-hidji papan ka-
22 doewa satengah asta. 'Dina papan sa-
bebek-sabebek aja poepoeroes doewa
siki, direntetkeun noe hidji ka noe hidji
deui. Kitoe njijeunna ka sakabeh papan
23 balandongan. 'Ari eta papan balando-
ngan teh dipetakeunana kijeu: doewa
poeloeh bebek di sabeulah ti kidoel.

24 'Sarta njijeun opat poeloeh soekoe per-
rak keur ti handapeun eta doewa poe-
loeh papan, doewa soekoe handapeun
papan sabebek, baris doewa poepoeroes-
na; kitoe bae doewa soekoe handapeun
papan sabebek, baris doewa poepoeroes-
25 na. 'Ari ti gigir balandongan noe hidji
deui, sabeulah ti kaler, njijeun deui doe-
26 wa poeloeh papan, 'sarta opat poeloeh
soekoe perak, doewa soekoe ti handa-
peun papan sabebek; kitoe bae doewa
27 soekoe handapeun papan sabebek. 'Demi
keur sisi toekang, sabeulah balandongan
noe ti koelon, njijeunna papan genep
28 bebek. 'Malah njijeun doewa papan baris
doewa djoeroe balandongan ti toekang.

29 'Ari eta teh kembar ti handapna; pon
kitoe keneh kembar ka-tjongokeun, ka-
na geulang noe kahidji; nja kitoe pisan
didjijeunna doewanana; ari ajana dina
30 doewa djoeroe. 'Djadi dalapan bebek, sar-
ta ari soekoena perak genep welas soekoe,
doewa-doewa soekoe ti handapeun pa-
31 pan sabebek. 'Toer njijeun toelak kai
pilang; lima siki baris papan gigir ba-
32 landongan noe sabeulah, 'djeung lima
toelak baris papan gigir balandongan
noe sabeulah deui; kitoe keneh lima
toelak baris papan balandongan ti toe-
33 kang, sabeulah ti koelon. 'Ari toelak
anoe panengah didjijeunna kebat dina
tengah papan, ti toengtoeng ka toeng-

34 toeng deui. 'Ari eta sakabeh papan di-
sapoet emas; demi geulangna, imah toe-
lak, didjijeun koe emas, sarta toelakna
disapoet emas. a p. 26: 15.

35 Djeung deui njijeun ^a hidji reregan,
roepa biroe langit, woengoe, sakelat
djeung boeh katji gintiran; boewatan
djalma radjin, direka moemoekarabinan.

36 'Sarta dipangnjijeunkeun opat tihang kai
pilang, pada disapoet emas, ari kakaitna
emas; malah tihang teh dipangnjitak-
keun opat soekoe perak. a p. 26: 31.

37 Djeung deui njijeun ^a hidji tetebeng
baris lawang himah, roepa biroe langit,
woengoe, sakelat djeung boeh katji gin-
38 tiran, boewatan ahli njongket. 'Sarta
njijeun lima tihangna reudjeung kakait-
na. Ari tjongo tihangna reudjeung palang-
na pada disapoet emas. Demi lima soe-
koena mah tambaga. a p. 26: 36.

PASAL 37.

Djeung deui Bésalel njijeun ^a peti teja
koe kai pilang; katiloe satengah asta
pandjangna, kadoewa satengah asta roe-
bakna, djeung kadoewa satengah asta
2 loehoerna. 'Seg disapoet emas pitoewin,
ti djero sarta ti loewar, djeung dielisan
3 emas sakoeriling. 'Sarta eta peti dipang-
njitakkeun geulang emas, opat siki, di-
terapkeun kana opat soekoena, nja eta
aja doewa geulang dina beulahna noe
hidji, kitoe keneh doewa geulang dina
4 beulahna noe hidji deui. 'Djeung nji-
jeun rantjatan kai pilang, bari seg di-
5 sapoet emas. 'Ari eta rantjatan diasoep-
keun kana geulang, noe dina doewa
beulah peti teja, baris ngagotong peti.

6 'Djeung deui njijeun ^b toeroeb pangra-
pih, emas pitoewin; katiloe satengah
asta pandjangna, djeung kadoewa sa-
7 tengah asta roebakna. 'Sarta njijeun
doewa moemoekarabinan emas, kandel
pisan didjijeunna, dina doewa toeng-
8 toeng toeroeb pangrahip teja. 'Moemoe-
karabinan hidji dina toengtoeng ti dijeu,
ari moemoekarabinan hidji deui dina
toengtoeng ti ditoe; djadi moemoeka-
rabinan teh didjijeunna bidjil tina toe-
roeb pangrahip, dina doewa toengtoeng-
9 na. 'Ari moemoekarabinan teh djang-
djangna meber ka loehoer, bari ngijoe-
han koe djangdjangna kana toeroeb
pangrahip. Sarta beungeutna pahareup-

hareup, toer beungeut moemoekarabinan taroengkoel kana toeroeb pangraphih.

a p. 25 : 10. b p. 25 : 17.

10 Djeung deui njiyeun ^a medja teja koe kai pilang; doewa asta pandjangna, saästa roebakna, djeung kadoewa saténgah
 11 asta loehoerna. 'Seg disapoet émas pitoewin, djeung diélisan émas sakoering.
 12 'Sarta ditambiran sakoering satampah; ari eta tambir ge diélisan émas
 13 sakoering. 'Toer eta medja dipangnjitakkeun geulang émas opat siki, seg
 14 geulang teh ditèrapkeun kana opat djoeroe, anoe dina opat soekoena. 'Ari eta
 15 geulang ajana deukeut kana tambir, imah rantjatan, baris ngagotong eta
 16 medja. 'Djeung njiyeun rantjatan kai pilang, bari seg disapoet émas; nja eta
 17 baris ngagotong medja. 'Toer njiyeun ^b paparabotan, anoe baris dina medja, nja
 18 eta piringna, pisinna, pingganna reudjeung kèndi, anoe paranti njitjikeun;
 19 émas pitoewin.

a p. 25 : 23. b p. 25 : 29.

20 Djeung deui njiyeun ^a adjoeg teja, koe émas pitoewin; kandél pisan didjiyeunna
 adjoeg teh, poehoena djeung tjabangna; loeloemoeranana, pépéntolna djeung
 21 kembang-kembangna baridjil ti dinja. 'Ari tjabang anoe gènép ka loewar ti
 22 gigirna; tiloe tjabang adjoeg ti gigirna noe sabeulah, ari noe tiloe tjabang
 adjoeg deui ti gigirna noe sabeulah deui.
 23 'Dina hidji tjabang aja tiloe loeloemoeran, saroepa kembang kanari, pépéntol
 24 djeung kembang-kembangna; sarta tiloe loeloemoeran, saroepa kembang kanari,
 25 pépéntol djeung kembang-kembangna, dina tjabang hidji deui; kitoe bae dina
 26 gènép tjabang, anoe ka loewar tina adjoeg. 'Dèmi dina adjoegna mah aja opat
 27 loeloemoeran, saroepa kembang kanari, pépéntol djeung kembang-kembangna.
 28 'Sarta aja pépéntol hidji handapeun tjabang noe sapasang, bidjil ti dinja;
 29 djeung pépéntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kitoe
 30 deui pépéntol hidji handapeun tjabang noe sapasang deui, bidjil ti dinja; kana
 31 gènép tjabang, anoe ka loewar ti dinja.
 32 'Pépéntolna djeung tjabangna bidjil ti dinja. Kabehna kandél pisan, sarta ma-
 33 neuh; émas pitoewin. 'Djeung njiyeun palitana toedjoeh siki, kitoe deui tjatja-
 34 pitna djeung tjépoekna; émas pitoewin.

24 'Didjiyeunna adjoeg teh reudjeung sakabeh parabotna, make émas pitoewin satalenta.

a p. 25 : 31.

25 Djeung deui njiyeun ^a altar paragi ngoekoes teja, koe kai pilang; pandjangna saästa djeung roebakna saästa, djadi pasagi; ari loehoerna doewa asta; make tatandoekan, bidjil tina altar.
 26 'Seg disapoet émas pitoewin ti loehoerna djeung bilikna sakoering, kitoe keneh tatandoekanana; djeung diélisan
 27 émas sakoering. 'Toer dipangnjiyeunkeun geulang émas doewa siki ti handapeun élisna, dina doewa beulahna, dina doewa gigirna, keur imah rantjatan, baris digotong koe eta. 'Djeung njiyeun rantjatan kai pilang, sarta disapoet émas.

a p. 30 : 1.

28 Djeung deui ^a njiyeun minjak lisah soetji, sarta seuseungitan noe aroem pitoewin, tjara boewatan toekang wawangian.

a 30 : 23.

PASAL 38.

Djeung deui njiyeun ^a altar koerban droekan teja, koe kai pilang; lima asta pandjangna djeung lima asta roebakna, djadi pasagi; ari loehoerna tiloe asta.
 2 'Sarta didjiyeunna make tatandoekan dina opat djoeroena; ari tatandoekanana bidjil ti dinja; seg altar teh disapoet
 3 tambaga. 'Djeung njiyeun sakabeh parabot altar, nja eta daloengna, sodokna, pangepretna, garpoehna sarta wadahna kélér; sakabeh parabotna didjiyeunna
 4 koe tambaga. 'Malah altar teh dipangnjiyeunkeun wide, gawe djeudjeutan, koe tambaga; ajana handapeun palisir altar,
 5 ti handap, népi ka téngahna. 'Sarta njitak geulang opat siki, ditèrapkeun kana opat toengtoengna wide tambaga teja,
 6 imah rantjatan. 'Toer njiyeun rantjatan
 7 kai pilang, sarta disapoet tambaga. 'Seg rantjatan teh diasoepkeun kana geulang, noe dina doewa beulah altar teja, soepaja digotong koe eta. Ari altar teh boengbas, didjiyeunna koe papan.

a p. 27 : 1.

8 Djeung deui njiyeun ^a paso tambaga teja, reudjeung soekoena tambaga; noe didjiyeun eunteung-eunteung awewe noe ngagimboeng, ^b anoe sok ngagimboeng hareupeun lawang himah tépangan.

a p. 30 : 18. b 1 Sam. 2 : 22.

9 Djeung deui njiyeun boeroean teja.

Sabeulah ti kidoel dingding boeroean
 teh boëh katji gintiran, saratoes asta.
 10 'Tihangna doewa poeloeh djeung soe-
 koena doewa poeloeh, tambaga; kakait
 tihang sarta djeung palangna mah pe-
 11 rak. 'Pon kitoe keneh sabeulah ti kaler,
 saratoes asta; tihangna doewa poeloeh
 djeung soekoena doewa poeloeh, tamba-
 12 ga; kakait tihang sarta djeung palang-
 na mah perak. 'Dëmi sabeulah ti koe-
 lon dingdingna lima poeloeh asta; ti-
 hangna sapoeloeh djeung soekoena sa-
 poeloeh; kakait tihang sarta djeung pa-
 13 langna perak. 'Kitoe keneh sabeulah ti
 wetan, tēbeh pangbidjilan panon-poë,
 14 lima poeloeh asta. 'Dingdingna dina beu-
 lah noe hidji lima wēlas asta; tihangna
 15 tiloe djeung soekoena tiloe. 'Kitoe keneh
 dina beulah noe hidji deui. Ti dijeueun
 djeung ti ditoeëun lawang boeroean teh
 dingdingna lima wēlas asta; tihangna
 16 tiloe, soekoena tiloe. 'Sakabeh dingding
 boeroean sakoeriling boëh katji ginti-
 17 ran. 'Ari soekoe tihang tambaga, kakait
 tihang reudjeung palangna mah perak,
 kitoe keneh sapoet tjongona perak; ari
 eta palang-palang sakabeh tihang boe-
 18 roean teh perak. 'Djeung deui tetebeng
 lawang boeroean boewatan ahli njong-
 ket, roepa biroe langit, woengoe, sakē-
 lat djeung boëh katji gintiran; eta teh
 doewa poeloeh asta pandjangna, ari loe-
 hoerna, tēgēs roebakna, lima asta, tēroes
 19 djeung dingding boeroean. 'Ari tihangna
 opat djeung soekoena opat, tambaga;
 kakaitna perak, kitoe keneh sapoet tjong-
 20 gona djeung palang-palangna perak.
 'Dëmi sakabeh pantjoeh balandongan
 djeung boeroean sakoeriling tambaga.
 21 Ijeu teh lorisan hal balandongan, nja
 eta balandongan përtelaän, mangsana
 diloris noeroetkeun parentah Moesa, ba-
 ris tjangkingan ahli Lewi, ^a koe lantaran
 22 Itamar, poeta panghoeloe Haroen. 'Ari
 Bësalel anak Oeri, anoe anak Hoer, kaom
 Joeda teja, geus tjatjap njijeun sanis-
 kara, noe koe Pangeran dipiwarang ka
 23 Moesa; 'dibatoeran koe Aholiab anak
 Ahisamak, kaom Dan teja, noe djadi
 patoekangan, djalma radjin, toer bisa
 njongket, mētakeun biroe langit, woe-
 24 ngoe, sakēlat djeung boëh katji. 'Saka-
 beh émas, anoe dipake kana pagawean,
 pikeun saniskara pagawean kasoetjian,

nja eta émas pangabakti teja, salapan
 likoer talenta, poendjoel toedjoeh ratoes
 tiloe poeloeh sekel, ^b noeroetkeun sekel
 25 kasoetjian. 'Ari ^c perak ahli pakoempoe-
 lan anoe mandjing lorisan teja, saratoes
 talenta, poendjoel sareboe toedjoeh ra-
 toes toedjoeh poeloeh lima sekel, noe-
 26 roetkeun sekel kasoetjian. 'Sahoeloe sa-
 beka, nja eta satengah sekel, noeroet-
 keun sekel kasoetjian, ti oenggal-oeng-
 gal djalma noe mandjing lorisan, ti oe-
 moer doewa poeloeh taoen ka loehoer;
 aja gēnēp kēti, poendjoel tiloe reboe lima
 27 ratoes lima poeloeh djiwa. 'Geus kitoe
 perak noe saratoes talenta ditjitak di-
 djijeun soekoe kasoetjian djeung soekoe
 reregan; ka saratoes soekoe make sara-
 toes talenta, djadi satalenta sasokoe.
 28 'Ari noe sareboe toedjoeh ratoes toe-
 djoeh poeloeh lima teja didjijeun kakait
 baris tihang-tihang, sarta dipake nja-
 poetan tjongo-tjongona, djeung didjijeun
 29 palang-palangna. 'Djeung deui tambaga
 pangabakti teja toedjoeh poeloeh talen-
 ta, poendjoel doewa reboe opat ratoes
 30 sekel. 'Nja eta didjijeun soekoe lawang
 himah tēpangan, djeung altar tambaga,
 katoet wide tambaga noe dina altar,
 31 sarta sakabeh parobot altar; 'kitoe deui
 soekoe boeroean sakoeriling, djeung soe-
 koe lawang boeroean, sarta sakabeh
 pantjoeh balandongan, djeung sakabeh
 pantjoeh boeroean sakoeriling. ^a 4 Moesa
 4 : 28. ^b 3 Moesa 27 : 25. ^c p. 30 : 12, 13.

PASAL 39.

Djeung deui barang biroe langit, woe-
 ngoedjeungsakēlat teja ^a dipake njijeun
 papakean songket, baris ngabakti di djē-
 ro kasoetjian, sarta njijeun papakean
 soetji pikeun Haroen; sakoemaha timba-
 lan Pangeran ka Moesa teja. ^a p. 31 : 10.
 2 Nja eta njijeun ^a epod teja, émas, biroe
 langit, woengoe, sakēlat djeung boëh
 3 katji gintiran. 'Ari émas gēblegan digē-
 pengkeun, digoentingan didjijeun kawat,
 toeloej ditjampoerkeun ka noe biroe
 langit, ka noe woengoe, ka noe sakēlat
 sarta kana boëh katji teja, boewatan
 4 djalma radjin. 'Diajaän taktak pangan-
 tet; djadi dikantetkeun dina doewa
 5 toengtoengna. 'Sarta ari beubeur, paranti
 nalikeun, anoe aja dina epod, bidjil ti
 dinja, sakoemaha boewatan eta keneh,

5 emas, biroe langit, woengoe, sakélat
 djeung boéh katji gintiran; sakoemaha
 piwarangan Pangeran ka Moesa teja.
 6 'Djeung deui mētakeun ^b intén angkik,
 ditjangkakan emas, dioekiran sabijasa
 njijeun tjap, noeroetkeun sagala ngaran
 7 poetra Israil. 'Seg pada ditērapkeun dina
 taktak epod, djadi intén pamepelingan,
 keur pimangpašteun oerang Israil; sa-
 koemaha timbalan Pangeran ka Moesa
 teja. a p. 28 : 6. b p. 28 : 9.
 8 'Djeung deui njijeun ^a oto teja, boewa-
 tan djalma radjin, sakoemaha boewatan
 epod keneh, emas, biroe langit, woengoe,
 9 sakélat djeung boéh katji gintiran. 'Nja
 eta teh pasagi; didjijeunna oto teh nga-
 rangkëp; sadjéngkal pandjangna, sa-
 10 djéngkal roebakna, ngarangkëp. 'Seug
 ditaretés koe opat djadjar intén; noe
 sadjadjar jakoet, ratna tjampaka djeung
 djamroet; nja eta djadjar noe mimiti.
 11 'Ari djadjar noe kadoewa mirah, nilëm
 12 djeung bërlijan. 'Ari djadjar noe katiloe
 13 hijakin, bidoeri djeung koetjoeboeng. 'Ari
 djadjar noe kaopat krisolit, angkik
 djeung jaspis. Ditaretéskeunana ditjang-
 14 kakan emas. 'Ari eta intén noeroetkeun
 sagala ngaran poetra Israil, doewa wë-
 las, noeroetkeun ngaran-ngaranna, dioe-
 kirna sabijasa tjap; hidji-hidji noeroet-
 keun ngaranna, baris noe doewa wëlas
 15 kaom. 'Djeung deui eta dina oto njijeun
 rante dioeraj, gawe rara, emas pitoewin.
 16 'Malah njijeun tjangkok emas, doewa
 siki, sarta ali emas, doewa siki; ari eta
 doewa ali ditērapkeun kana doewa
 17 toengtoeng oto. 'Toeloej eta doewa rara
 emas teja ditērapkeun kana doewa ali,
 18 anoe dina toengtoeng oto. 'Ari doewa
 toengtoengna deui noe doewa rara ditē-
 rapkeun kana doewa tjangkok teja, seg
 eta ditērapkeun kana taktak epod, sa-
 19 beulah ti hareup. 'Sarta njijeun deui
 doewa ali emas, ditērapkeun kana doe-
 wa toengtoeng oto, di sisina, anoe njang-
 20 hareup kana epod, ti djëro. 'Djeung
 njijeun deui doewa ali emas, ditērapkeun
 kana doewa taktak epod, ti handap, sa-
 beulah ti hareup, deukeut parantina
 ngantet, ti loehoereun beubeur epod te-
 21 ja. 'Geus kitoe oto teh lantaran alina di-
 talikeun kana ali epod, make tali biroe
 langit, soepaja aja di loehoereun beu-
 beur epod, djeung soepaja oto teh oelah

pisah tina epod; sakoemaha timbalan
 Pangeran ka Moesa teja. a p. 28 : 15.
 22 'Djeung deui njijeun ^a badjoena epod
 teja, gawe tinoen, woengkoel biroe la-
 23 ngit. 'Di tēngah eta badjoe aja lijang,
 saperti lijang badjoe këre, sarta lijang
 teh dipinggiran sakoeriling, soepaja oe-
 24 lah soéh. 'Ari dina këlin eta badjoe nji-
 jeunna dadalimaän, biroe langit, woe-
 25 ngoe djeung sakélat, gintiran. 'Malah
 njijeun gënta emas pitoewin, seg gënta
 teh ditērapkeun kana sëla-sëla dadali-
 maän, dina këlin badjoe sakoeriling, dina
 26 sëla-sëla dadalimaän; 'gënta djeung da-
 dalimaän, gënta djeung dadalimaän; ki-
 toe bae dina këlin badjoe sakoeriling,
 baris ngabakti; sakoemaha timbalan
 Pangeran ka Moesa teja. a p. 28 : 31.
 27 'Reudjeung njijeun ^a djoebah teja, boéh
 katji, gawe tinoen, pikeun Haroen djeung
 28 pikeun poetrana pamégët. 'Kitoe deui
 dastar teja, boéh katji, djeung kërëpoe
 noe aloes teja, boéh katji, sarta djeung
 tjalana lawon bodas teja, boéh katji
 29 gintiran. 'Toer njijeun saboek teja, boéh
 katji gintiran, biroe langit, woengoe
 djeung sakélat, boewatan ahli njongket;
 sakoemaha timbalan Pangeran ka Moe-
 sa teja. a p. 28 : 39.
 30 'Djeung njijeun deui ^a eta djamang,
 makoeta kasoetjian teja, emas pitoe-
 win, sarta make ditoelisan, toelisna sa-
 bijasa njijeun tjap, nja kijeu: SOETJI BA-
 31 DE PANGERAN. 'Seg ditērapan tali biroe
 langit, baris ditērapkeun kana dastar,
 ti loehoer; sakoemaha timbalan Pange-
 ran ka Moesa teja. a p. 28 : 36.
 32 'Geus tjatjap saliring pagawean balan-
 dongan, pagawean himah tēpangan teja.
 Ari didjijeunna koe oerang Israil tēroes
 sapiwarangan Pangeran ka Moesa teja;
 33 nja kitoe pisan didjijeunna. 'Tidinja ^a ba-
 landongan teh disanggakeun ka Moesa,
 nja eta himahna djeung sakabeh pa-
 rabotna, tjantelna, papanna, toelakna
 34 sarta tihangna katoet soekoena; 'toe-
 toep koelit domba beunang ngabeureum,
 djeung toetoep koelit doejoeng, sarta
 35 reregan tetebeng; 'pëti përtelaän djeung
 rantjatanana, katoet toeroeb pangra-
 36 pih; 'medja katoet sakabeh parabotna,
 37 reudjeung roti tingalieun; 'adjoeg pi-
 toewin kalawan palitana, palita noe koe-
 doe ditatakeun, katoet sakabeh para-

38 botna, kitoe deui minjak damar; 'altar
 39 ěmas, djeung minjak lisah, sarta seu-
 seungitan noe aroem; kitoe deui tete-
 beng lawang himah; 'altar tambaga,
 kalawan wide tambaga noe dina altar,
 rantjatanana djeung sakabeh parobotna;
 40 paso kalawan soekoena; 'dingding boe-
 roean, tihangna djeung soekoena, kitoe
 deui tetebeng baris lawang boeroean,
 tambangna, djeung pantjoehna; sarta
 sakabeh bae parobot balandongan pa-
 ranti ngabakti, pikeun himah tĕpangan
 41 teja. 'Papakean songket, paranti nga-
 bakti di djĕro kasoetjian, papakean soetji
 pikeun panghoeloe Haroen, kitoe deui
 papakean poetrana lalaki, baris mang-
 42 hoeloean. 'Sakoemaha piwarangan Pa-
 ngeran ka Moesa teja, nja kitoe pisan
 koe oerang Israil didjjeunna eta saliring
 43 pagawean. 'Toeloej koe Moesa eta sa-
 kabeh pagawean ditingalian, geuning
 didjjeunna sakoemaha timbalan Pange-
 ran; nja kitoe pisan didjjeunna. Seug
 koe Moesa pada dibĕrkahan. *a p. 35: 11.*

PASAL 40.

Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
 2 kijeu pangandikana: 'Dina boelan noe
 mimiti, dina tanggal hidji, maneh koe-
 doe ngadĕgkeun eta balandongan himah
 3 tĕpangan. 'Seug eta pĕti pĕrtelaän koe
 maneh koedoe diteundeun di dinja, sar-
 ta pĕti teh pindingan koe reregan teja.
 4 'Geus kitoe koedoe ngasoepkeun medja-
 na, bari natakeun anoe baris di loe-
 hoerna. Toeloej koedoe ngasoepkeun
 5 adjoegna, bari seungeutan palitana. 'Ti-
 dinja altar ěmas paranti ngoekoes teja
 koe maneh koedoe diteundeun di hareu-
 peun pĕti pĕrtelaän. Seug koedoe ma-
 sangkeun tetebeng lawang balando-
 6 ngan. 'Geus kitoe altar koerban doeroe-
 kan teja koe maneh koedoe diteundeun
 di hareupeun lawang balandongan hi-
 7 mah tĕpangan. 'Tidinja pasona koe ma-
 neh koedoe diteundeun di antara himah
 tĕpangan reudjeung altar, bari sakalian
 8 dieusian tjai. 'Toeloej koedoe mĕtakeun
 boeroeanana sakoeriling, bari masang-
 9 keun tetebeng lawang boeroean. 'Geus
 kitoe maneh koedoe njokot minjak lisah
 teja, bari seug ngaminjakan balandongan
 djeung saeusi-eusina; koedoe disoetji-
 keun sarta djeung sakabeh parobotna,

10 masingna djadi soetji. 'Toeloej koedoe
 ngaminjakan altar koerban doeroekan
 sarta djeung sakabeh parobotna; koedoe
 disoetjikeun altar teh, *a* masingna altar
 11 teh djadi soetji liwat leuwih. 'Seug koe-
 doe ngaminjakan paso sarta djeung soe-
 12 koena; koedoe disoetjikeun. 'Geus kitoe
 maneh koedoe ngadeukeutkeun Haroen
 djeung anak-anakna lalaki kana lawang
 himah tĕpangan, bari seug dimandian
 13 koe tjai. 'Toeloej Haroen koe maneh
 koedoe dipapakeanan koe papakean soe-
 tji teja, bari seug Haroen diminjakan,
 disoetjikeun, sina djadi panghoeloe, nga-
 14 bakti ka kami. 'Tidinja anakna lalaki
 koe maneh deukeutkeun, seug papake-
 15 anan koe djoebah teja; 'sarta koe ma-
 neh koedoe pada diminjakan, sakoemaha
 nja ngaminjakan ka bapana, sina dja-
 radi panghoeloe, ngabakti ka kami.
 Djeung deui diminjakanana teh ka da-
 rinja minangka tanda kapanghoeloean
 16 langgĕng, toeroen-toemoeroen. 'Prak koe
 Moesa dilampahkeun; *b* sakoemaha tim-
 balan Pangeran ka andjeunna, nja kitoe
 pisan ngalampahkeunana. *a p. 29: 37.*

b p. 39: 42.

17 Geus kitoe, *a* dina boelan noe mimiti,
 dina taoen noe kadoewa, dina tanggal
 hidji, prak balandongan teh diadĕgkeun.
 18 'Ari pĕtana Moesa ngadĕgkeun balan-
 dongan teh, nja eta neundeun soekoena,
 pek masangkeun papanna, djeung nĕrap-
 keun toelakna, sarta ngadĕgkeun tihang-
 19 na. 'Toeloej meberkeun *b* himah dina
 loehoer balandongan, sarta masangkeun
 toetoeup himah ti loehoerna, sakoemaha
 20 timbalan Pangeran ka Moesa teja. 'Geus
 kitoe njandak *c* pĕrtelaän teja, diteun-
 deun di djĕro pĕti, bari masangkeun
 rantjatanana kana pĕti; pek toeroeb
 pangrahip teja ditoetoeupkeun kana pĕti,
 21 ti loehoer. 'Toeloej eta pĕti koe an-
 djeunna diasoeupkeun kana balandongan,
 bari masangkeun reregan tetebeng, min-
 dingan pĕti pĕrtelaän; sakoemaha tim-
 22 balan Pangeran ka Moesa teja. 'Tidinja
 neundeun medja teja di djĕro himah
 tĕpangan, sisi balandongan ti kaler, di
 23 loewareun reregan. 'Prak natakeun roti
 di loehoerna, di pajoeneun Pangeran;
 sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa
 24 teja. 'Toeloej neundeun adjoegna di djĕ-
 ro himah tĕpangan, pabĕnĕran medja,

25 sisi balandongan ti kidoel, 'bari saka-
lian njeungeutan palitana di pajoeneun
Pangeran; sakoemaha timbalan Pange-
26 ran ka Moesa teja. 'Tidinja neundeun
altar emas teja di djero himah tēpa-
27 ngan, di hareupeun reregan. 'Prak dina
loehoer eta ngoekoes koe seuseungitan
noe aroem; sakoemaha timbalan Pa-
28 ngeran ka Moesa teja. 'Seug masang-
29 keun tetebeng lawang balandongan. 'Geus
kitoe neundeun altar koerban doeroe-
kan di hareupeun lawang balandongan
himah tēpangan; prak dina loehoer eta
ngoerbankeun koerban doeroekan djeung
koerban kadaharan; sakoemaha timba-
30 lan Pangeran ka Moesa teja. 'Tidinja
neundeun pasona di antara himah tē-
pangan reudjeung altar, bari sakalian
31 dieusian tjai, pikeun ngoembah. 'Toeloej
Moesa, djeung Haroen, sarta poetra Ha-
roen noe lalaki, pada ngoembah pana-
32 nganana djeung dampalna ti dinja. 'Sa-
tijap-tijap rek lēbēt ka himah tēpangan,
sarta satijap-tijap rek ngadeukeutan ka-
na altar, ngaroembah heula; sakoemaha
timbalan Pangeran ka Moesa teja.

33 'Djeung deui andjeunna ngadēgkeun
boeroeanana sakoeriling balandongan
djeung altarna, sarta masangkeun tete-
beng lawang boeroean. Parantos Moesa
ngalampahkeun padamelan teja.

a p. 12: 2; 4 Moesa 7: 1. b p. 26: 1, 7. c p. 25: 16.

34 Geus kitoe *a* mega teja ngalipoetan
kana himah tēpangan, sarta kamoeljaan
Pangeran ngeusian eta balandongan.
35 'Ari Moesa teu jasaean lēbēt ka himah
tēpangan, sabab mega teh ngēnggon
dina loehoer himah, sarta balandongan
36 pinoeh koe kamoeljaan Pangeran. 'Ari
satijap-tijap eta mega oenggah tina loe-
hoer balandongan, *b* broel oerang Israil
arindit; kitoe bae dina sapangleumpa-
37 nganana. 'Sabalikna, oepama eta mega
hanteu oenggah mah, hanteu arindit,
38 tēpi kana mangsa oenggah. 'Karana
mega Pangeran aja dina loehoer balan-
dongan ti beurang, ari ti peuting aja
seuneu di djérona, katendjo koe sakabeh
anak-poetoe Israil; kitoe bae dina sa-
pangleumpangana. *a 4 Moesa 9: 15;*

1 Radja 8: 10; Jeh. 43: 5. b p. 13: 21.

KITAB KATILOE TI MOESA,

NOE KASĒBAT

KITAB TJANGKINGAN AHLI LEWI.

PASAL 1.

Tidinja Moesa koe Pangeran disaoer;
geus kitoe ngandika ka andjeunna
ti djero himah tēpangan, kijeu pangandika-
dikana:

2 Maneh koedoe mitjatoer ka oerang
Israil, kijeu nja ngomong ka darinja:
Saha-saha djalma di pēlēbah maraneh,
noe dek ngahatoerkeun koerban ka Pa-
ngeran, eta maraneh ngahatoerkeun
koerban teh koedoe bangsa tjetjoan,
bangsa sapi atawa ēmbe-domba.

3 Oepama koerbanna koerban doeroe-
kan, bangsa sapi, koedoe ngahatoerkeun
noe lalaki, noe taja tjetjadna; *a* diha-

toerkeunana koedoe ka hareupeun la-
wang himah tēpangan, soepaja mane-
hanana pikamanaheun di pajoeneun Pa-
ngeran. 'Prak koedoe noempangkeun
4 leungeunna kana hoeloe eta koerban
doeroekan; tangtoe kamanah, matak
5 manehanana meunang karapihan. 'Toe-
loej koe manehanana sapi ngora teh
koedoe dipeuntjit di pajoeneun Pange-
ran; seg anak Haroen, panghoeloe-pang-
hoeloe, *b* koedoe ngahatoerkeun gētih-
na, dikepretkeun gētihna ka sakoeriling
altar, noe di hareupeun lawang himah
6 tēpangan. 'Geus kitoe koerban doeroe-
kan teh koe eta koedoe *c* disisit koe-
litna, djeung dipotong-potong, noeroet-

7 keun potonganana. 'Sarta anak panghoeloe Haroen koedoe ngajakeun seuneu dina altar, bari natakeun soeloeh
8 dina seuneu. 'Pek anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, koedoe natakeun eta potonganana, hoeloena djeung gadjihna, kana soeloeh, noe dina seuneu, anoe
9 dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena koedoe dikoembah heula koe tjai. Seug koe panghoeloe eta sakabehna koedoe didoeroek dina altar; koerban doeroekan, koerban seuneu, ^d aambeuan matak sêdêp baris ka Pangeran.

a 5 Moesa 12:13. *b* 5 Moesa 12:27. *c* p. 7:8.

d 1 Moesa 8:21; 2 Moesa 29:18, 25; Ep. 5:2; Pil. 4:18.

10 Sarta oepama koerbanna bangsa tjo-tjoðan leutik, bangsa domba atawa ëmbe, pikoerbaneun doeroekan, koedoe ngahatoerkeun noe lalaki, noe taja tja-tjadna. 'Toeloej koe manehanana koedoe dipeuntjit gigireun altar, ti kaler, di pajoeneun Pangeran; seg anak Haroen, panghoeloe-panghoeloe, koedoe ngepretkeun gëtihna ka sakoeriling altar.
12 'Geus kitoe koedoe dipotong-potong, noeroetkeun potonganana, tambah hoeloena djeung gadjihna; pek koe panghoeloe koedoe ditatakeun kana soeloeh,
13 noe dina seuneu, anoe dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena koedoe dikoembah heula koe tjai. Seug koe panghoeloe eta sakabehna koedoe dihatoerkeun, didoeroek dina altar; koerban doeroekan eta teh, koerban seuneu, aambeuan matak sêdêp baris ka Pangeran.
14 Sarta oepama koerbanna ka Pangeran koerban doeroekan bangsa manoe, ngahatoerkeunana koerban teh koedoe ^a bangsa tikoekoer atawa anak djapati.
15 'Geus kitoe manoe teh koe panghoeloe koedoe dibawa kana altar, pek diparijeuskeun hoeloena, bari seug didoeroek dina altar; ari gëtihna koedoe dikë-tjlakkeun kana bilik altar. 'Dëmi tël-hna reudjeung boeloena koedoe disingkirkeun, dipitjeun ka sabeulah altar ti
16 wetan, ka ^b ënggon lëboe. 'Sarta manoe teh koedoe disëwëkkeun lëbah djangdjangna; hanteu meunang disëmplakkeun. Pek koe panghoeloe manoe teh koedoe didoeroek dina altar, dina soeloeh, anoe dina seuneu; koerban doe-

roekan eta teh, koerban seuneu, aambeuan matak sêdêp baris ka Pangeran.

a p. 5:7. *b* p. 6:10.

PASAL 2.

Djeung lamoen aja djalma dek ngahatoerkeun ^a koerban kadaharan ka Pangeran, nja eta koerbanna pisarateunana tipoeng lëmës, sarta koe manehanana koedoe dikoetjoeran minjak
2 djeung ditoempangan doepa. 'Toeloej koedoe dibawa ka anak Haroen, nja ka panghoeloe-panghoeloe. Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta sakeupeul, tipoengna sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepana; pek koe panghoeloe eta pangelinganana koedoe didoeroek dina altar; ^b koerban seuneu, aambeuan matak sêdêp baris ka
3 Pangeran. 'Ari sakarina koerban kadaharan teh ^c pikeun Haroen djeung pikeun anak-anakna lalaki; soetji liwat leuwih, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran. *a* 4 Moesa 15:4. *b* p. 1:9. *c* p. 6:16; 10:12; 1 Kor. 9:13.
4 Djeung lamoen maneh dek ngahatoerkeun koerban kadaharan, sipat beubeuleuman, pisarateunana tipoeng lëmës, sorabi teu ragian, ditjamper minjak, atawa opak teu ragian, beunang ngoelasan
5 koe minjak. 'Djeung oepama koerban maneh koerban kadaharan sipat gogorengan, pisarateunana tipoeng lëmës teu
6 ragian, ditjamper minjak. 'Koedoe disëmplekan sarta dikoetjoeran minjak;
7 koerban kadaharan eta teh. 'Djeung oepama koerban maneh koerban kadaharan sipat gogodogan, didjijeunna koedoe koe tipoeng lëmës make
8 minjak. 'Seug koerban kadaharan, anoe beunang njijeun koe sarat kitoe, koe maneh koedoe disanggakeun ka Pangeran, dibawa ka panghoeloe, toeloej koe panghoeloe koedoe dika-altarkeun.
9 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot sawarehna eta koerban kadaharan, nja eta pangelinganana, pek didoeroek dina altar; koerban seuneu, aambeuan matak
10 sêdêp baris ka Pangeran. 'Ari sakarina koerban kadaharan teh pikeun Haroen djeung pikeun anak-anakna lalaki; soetji liwat leuwih, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran.
11 Sakabeh koerban kadaharan, anoe

koe maraneh dihatoerkeun ka Pangeran, didjjeunna teu meunang dihaseuman; karana sagala raga djeung sagala madoe teu meunang didoeroek didjjeun koerban seuneu baris ka Pangeran. 'Maraneh ngahatoerkeun noe kitoe teh ka Pangeran, sing tjara ^a koerban loeloegoe hasil, ngan teu meunang didatangkeun kana altar, didjjeun aambeuan matak sêdêp. 'Djeung saban-saban koerban maneh kadaharan, koe maneh koedoe dioejahan; oelah tinggal make oejah përdjangdjian Allah maneh dina koerban maneh kadaharan; ^b saban-saban koerban maneh dihatoerkeunana koe maneh koedoe make oejah. a p. 28 : 17, 20.

^b Mark. 9 : 49; Kol. 4 : 6.

14 Djeung oepama maneh ka Pangeran dek ngahatoerkeun koerban kadaharan ^a tjikal beubeunangan, ngahatoerkeunana koerban kadaharan tjikal beubeunangan teh koedoe ranggeujan beunang njangraj, dibeunjeur, gandoem anjar. 15 'Koedoe koe maneh diajaan minjak sarta ditoempangan doepa; koerban kadaharan eta teh. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek pangelingana, beunjeurna sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepana; koerban seuneu baris ka Pangeran. a 5 Moesa 26 : 2.

PASAL 3.

Sarta oepama koerbanna ^a koerban panarima, oepama dek ngahatoerkeun bangsa sapi, boh lalaki, boh awewe, koedoe ka pajoeneun Pangeran ngahatoerkeun noe taja tjatjadna. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe koerbanna, bari toeloj koe manehanana dipeuntjit di hareupeun lawang himah tępangan; seg anak Haroen, panghoeloe panghoeloe, koedoe ngepretkeun gëtihna ka sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna eta koerban panarima koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, pikoerbaneun seuneu; nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 4 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dilaanna sing sasëmët kaboeboewahan. 'Pek koe anak Haroen koedoe didoeroek dina

altar, dina loehoer koerban doeroekan, noe dina soeloeh, anoe dina seuneu; koerban seuneu, aambeuan matak sêdêp baris ka Pangeran. a p. 7 : 11.

6 Djeung oepama koerbanna bangsa ëmbe-domba, pikoerbaneun panarima baris ka Pangeran, lalaki atawa awewe, koedoe ngahatoerkeun noe taja tjatjadna. 'Oepama koerbanna noe dihatoerkeun teh domba, koedoe koe manehanana dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe koerbanna, bari toeloj koe manehanana dipeuntjit di hareupeun himah tępangan; seg anak Haroen koedoe ngepretkeun gëtihna ka sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna eta koerban panarima koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, pikoerbaneun seuneu; nja eta gadjihna, boentoetna sakabeh, noe koedoe dilaan pëlëbah tjoengtjoerongan, sarta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dilaanna sing sasëmët kaboeboewahan. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; kadaharan, nja koerban seuneu baris ka Pangeran.

12 Djeung oepama koerbanna ëmbe, koedoe koe manehanana dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran. 'Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe, bari toeloj koe manehanana dipeuntjit di hareupeun himah tępangan; seg anak Haroen koedoe ngepretkeun gëtihna ka sakoeriling altar. 'Tidinja koe manehanana sawarehna koedoe dihatoerkeun, asoep koerbanna, pikoerbaneun seuneu baris ka Pangeran; nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 'kitoe deui noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dilaanna sing sasëmët kaboeboewahan. 'Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; kadaharan, nja koerban seuneu, ^a aambeuan matak sêdêp. Sakabeh gadjih baris ka Pangeran.

a p. 1 : 9.

17 Pikoekoe langgëng, lampahkeuneun maraneh toeroen-toemoeroen, dina sakabeh ënggon maraneh tjitjing: ^a ari sakabeh gadjih djeung sakabeh gëtih teu meunang dihakan koe maraneh.

^a 1 Moesa 9:4; 8 Moesa 7:23, 26; 17:10-14; Lal. 15:20, 29.

PASAL 4.

1 **A**ja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Lamoen aja djalma noe boga dosa, djalan kaloeloepoetan, nJORANG salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, kari-kari dilampahkeun salah-sahidji: 'oepama panghoeloe anoe beunang ngaminjakan noe boga dosa, matak djadi kasalahan ka djalma noe loba, seug eta teh, tina sabab dosana noe dilampahkeun teja, koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora laki, noe taja tjatjadna, pikoerbaneun 4 dosa baris ka Pangeran. 'Ari eta sapi koe manehanana koedoe dianteurkeun ka hareupeun lawang himah tëpangan, ka pajoeneun Pangeran. Prak koedoe noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi, bari toeloej sapi teh dipeuntjit di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja panghoeloe anoe beunang ngaminjakan teh ^a koedoe njokot gëtih eta sapi sawareh, heg dibawa asoep ka himah tëpangan. 'Geus kitoe eta panghoeloe koedoe ngantjëlomkeun tjoeroekna kana eta gëtih, bari seg ngepretkeun eta gëtih saeutik, meunang toedjoeh kali, ka pajoeneun Pangeran, di hareupeun reregangan kasoetjian. 'Djeung panghoeloe koedoe nërapkeun eta gëtih saeutik kana tatandoekan altar paragi ngoekoes aroem-aroeman di pajoeneun Pangeran, anoe di djëro himah tëpangan; dëmi gëtih sapi noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar koerban doeroekan, anoe di hareupeun himah tëpangan. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh gadjih eta sapi koerban dosa, nja eta gadjih anoe ngalipoetan peudjit, djeung sakabeh bae gadjih anoe dina peudjit, 9 'kitoe deui ^b noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjih anoe dina kaboeboewahan, anoe aja dina bobokong, sarta djeung lamad anoe dina kalilipa; dila-

10 anna sing sasëmët kaboeboewahan, 'sakoemaha ditjokotna gadjih sapi koerban panarima teja. Pek koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar koerban doeroekan. 'Dëmi koelit eta sapi, djeung sakabeh laoekna, barëng hoeloe djeung soekoena, kitoe deui eusi-beuteungna 12 katoet taina, 'tëgës sapina sakoedjoer, ^c koedoe dika-loewarkeun ka loewareun pasanggrahan, ka hidji ënggon noe bërësih, nja ka pamitjeunan lëboe, bari toeloej didoeroek koe seuneu, dina soeloej; didoeroekna koedoe dina pamitjeunan lëboe. ^a p. 6:80. ^b p. 3:4.

^c p. 16:27; Ibr. 13:11.

13 Djeung oepama sapedjëmoehan Israil noe kaloeloepoetan, ^a sarta përkarana boeni ti panon pakoempoelan, nja ngalampahkeun salah-sahidji larangan Pangeran, anoe lain lampahkeuneun, matak djadi pada kasalahan; 'toeloej kanjahan eta dosa, noe koe maranehanana dilampahkeun teja: seug pakoempoelan teh koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora laki, pikoerbaneun dosa; koedoe dianteurkeun ka hareupeun himah tëpangan. 'Prak kokolot pakoempoelan koedoe pada noempangkeun leungeunna kana hoeloe eta sapi, di pajoeneun Pangeran, bari toeloej sapi teh dipeuntjit di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja koe panghoeloe anoe beunang ngaminjakan gëtih eta sapi sawareh koedoe dibawa 17 asoep ka himah tëpangan. 'Geus kitoe eta panghoeloe koedoe ngantjëlomkeun tjoeroekna kana eta gëtih, bari seg ngepretkeun, meunang toedjoeh kali, ka pajoeneun Pangeran, di hareupeun reregangan. 'Djeung eta gëtih saeutik koedoe ditërapkeun kana tatandoekan altar, anoe di pajoeneun Pangeran, anoe di djëro himah tëpangan; dëmi gëtihna noe loba mah koedoe dibahekeun kana dasar altar koerban doeroekan, anoe di hareupeun himah tëpangan. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh gadjihna, pek didoeroek dina altar. 'Koedoe milampah ka eta sapi sakoemaha milampahna ka sapi koerban dosa teja; sing tjara kitoe milampahna ka dinja. Tah, kitoe maranehanana ^b koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; tangtoe pada meunang panghampoera. 'Tidinja sapina ^c koedoe dika-loewarkeun ka loe-

wareun pasanggrahan, bari toeloj di-
doeroek, sakoemaha didoeroekna sapi
noe tadi teja; koerban dosa pakoem-
poelan eta teh. a 4 Moesa 15: 24. b 4 Moesa

15: 28. c p. 6: 30.

22 Saoepama aja gëgëden noe boga dosa,
ngalampahkeun salah-sahidji larangan
Pangeran Allahna, anoe lain lampah-
keuneun, djalan kaloeloepoetan, matak
23 djadi kasalahan, 'tapi aja noe mere njaho
ka dinja dosana noe dilampahkeun teja:
seug koedoe ngahatoerkeun pikoerba-
neunana, hidji ëmbe badot, anoe taja
24 tjatjadna. 'Prak koedoe noempangkeun
leungeunna kana hoeloe eta badot, bari
toeloj dipeuntjit dina ënggon paranti
meuntjit pikoerbaneun doeroekan, di
pajoeneun Pangeran; koerban dosa eta
25 teh. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot
gëtih eta koerban dosa saeutik koe tjoe-
roekna, bari seug ditërapkeun kana ta-
tandoekan altar koerban doeroekan; dë-
mi gëtihna noe loba mah koedoe diba-
hekeun kana dasar altar koerban doe-
26 roekan. 'Ari sakabeh gadjihna koedoe
didoeroek dina altar, satjara gadjih koer-
ban panarima teja. Tah, kitoe eta koe
panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun
karapihan tina sabab dosana; tangtoe
meunang panghampoera.

27 Djeung oepama a djalma noe loba sa-
oerang anoe boga dosa, djalan kaloe-
loepoetan, tina lantaran ngalampahkeun
salah-sahidji larangan Pangeran, anoe
lain lampahkeuneun, matak djadi ka-
28 salahan, 'tapi aja noe mere njaho ka
dinja dosana noe dilampahkeun teja:
seug koedoe ngahatoerkeun pikoerba-
neunana, hidji ëmbe awewe, noe taja
tjatjadna, tina sabab dosana noe dilam-
pahkeun teja. 'Prak koedoe noempang-
keun leungeunna kana hoeloe eta koer-
ban dosa, bari toeloj koerban dosa teh
dipeuntjit dina ënggon koerban doeroe-
29 kan. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot
gëtihna saeutik koe tjeroekna, bari
seug ditërapkeun kana tatandoekan al-
tar koerban doeroekan; dëmi gëtihna
noe loba mah koedoe dibahekeun kana
30 dasar altar koerban doeroekan. 'Ari sa-
kabeh gadjihna koedoe dilaän, b sakoemaha
dilaänna gadjih koerban panarima
teja; pek koe panghoeloe koedoe didoe-
roek dina altar; djadi aämbeuan matak

sëdëp baris ka Pangeran. Tah, kitoe eta
koe panghoeloe koedoe dipangnjijeun-
keun karapihan; tangtoe meunang pang-
hampoera. a 4 Moesa 15: 27. b p. 3: 14.

32 Djeung oepama koerbanna, noe koe eta
dek disanggakeun keur pikoerbaneun do-
sa teh, anak domba, koedoe njanggakeun
33 noe awewe, noe taja tjatjadna. 'Prak
koedoe noempangkeun leungeunna kana
hoeloe eta koerban dosa, bari toeloj
dipeuntjit dina ënggon paragi meuntjit
pikoerbaneun doeroekan, baris djadi
34 koerban dosa. 'Tidinja panghoeloe koe-
doe njokot gëtih koerban dosa teh saeu-
tik koe tjeroekna, bari seug ditërap-
keun kana tatandoekan altar koerban
doeroekan; dëmi gëtihna noe loba mah
koedoe dibahekeun kana dasar altar.
35 'Ari sakabeh gadjihna koedoe dilaän,
sakoemaha dilaänna gadjih domba koer-
ban panarima teja; pek koe panghoeloe
koedoe didoeroek dina altar, dina loe-
hoer koerban seuneu kagoengan Pange-
ran. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koe-
doe dipangnjijeunkeun karapihan tina
sabab dosana noe dilampahkeun teja;
tangtoe meunang panghampoera.

PASAL 5.

Djeung lamoen aja djalma noe boga
dosa, ngadenge sora panjapa, poegoeh
djadi saksi, boh waspada, boh njaho bae,
oepama teu dioeningakeun, estoe nang-
2 goeng kadorakaänana. 'Atawa lamoen
aja djalma a noe antël kana naon-naon
noe nadjis, boh ka b bangke barahala
noe nadjis, boh ka bangke tjtotjočan noe
nadjis, boh ka bangke noe tingkarajap
noe nadjis, sanadjan boeni ti maneha-
3 nana, estoe kanadjisan sarta salah. 'Ata-
wa lamoen aja noe antël kana kanadji-
san manoesa, kana naon bae kanadjisa-
nana noe sok matak nadjis, sanadjan
boeni ti manehanana, ana geus kanja-
4 hoan koe manehanana, estoe salah. 'Ata-
wa lamoen aja djalma noe soempah,
datang ka katalandjoeran koe biwirna,
rek migawe goreng atawa rek migawe
hade, naon bae përkarana manoesa ka-
talandjoeran kalawan soempah, sana-
djan boeni ti manehanana, ana geus
kanjahohan koe manehanana, estoe salah
5 koe salah-sahidji hal kitoe. 'Geus kitoe,
lamoen aja noe salah koe salah-sahidji

- përkara noe tadi, koedoe ngakoekeun anoe matak manehanana boga dosa,
- 6 'djeung koedoe njanggakeun ka Pangeran ^c pikoerbaneunana kasalahan, tina sabab dosana noe dilampahkeun teja, tjetjoðan leutik awewe, hidji anak domba atawa hidji ðembe, pikoerbaneun dosa. Seg koe panghoeloe eta koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana.
- a* 2 Kor. 6:17. *b* p. 11:24. *c* p. 7:1-7.
- 7 Djeung oepama teu katèpi koe leungeunna noe pimahieun ka anak domba sasiki, seg pikoerbaneunana kasalahan, anoe koe eta koedoe disanggakeun ka Pangeran tina sabab dosana, ^a tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa; noe hidji pikoerbaneun dosa, noe
- 8 hidji deui pikoerbaneun doeroekan. 'Nja eta koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe; seug koedoe dihatoerkeun, ngaheulakeun anoe baris koerban dosa; pek diparijeuskeun hoeloenana saloehoe-reun beuheungna, tapi teu meunang disèmplakkeun. 'Pek gètih koerban dosa teh saeutik koedoe dikepretkeun kana bilik altar, dèmi gètihna noe kari koedoe dikètjlakkeun kana dasar altar;
- 10 koerban dosa eta teh. 'Ari noe hidji deui koedoe didjijeun koerban doeroekan, ^b noeroetkeun hoekoemna. Tah, kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana noe dilampahkeun teja; tangtoe meunang panghampoera.
- a* p. 12:8. *b* p. 1:14.
- 11 Djeung oepama teu katèpi koe leungeunna njanggakeun doewa tikoekoer atawa doewa anak djapati, seg pikoerbaneunana, noe koe manehanana koedoe disanggakeun sabab dosana, tipoeng lëmës ^a sapërpoeloh epa, pikoerbaneun dosa; teu meunang ^b diajaån minjak, sarta teu meunang ditoempangan doepa,
- 12 da koerban dosa eta teh. 'Toeloej koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe. Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta sakeupeul, nja eta pangelinganana, ^c pek didoeroek dina altar, dina loehoer koerban seuneu kagoengan Pangeran; koerban dosa eta teh. 'Tah,
- 13 kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sabab dosana noe dilampahkeun, dina salah-sahidji pèrkara noe tadi teja; tangtoe meunang panghampoera. ^d Ari sakarina

pikeun panghoeloe, satjara koerban kadaharan.

a 2 Moesa 16:36. *b* p. 2:1.

c p. 2:2,9; 4:35. *d* p. 2:3.

- 14 Aja deui pangandika Pangeran ka
- 15 Moesa, kijeu pangandikana: 'Lamoen aja djalma noe migawe salah, boga dosa djalan kaloeloepoetan dina barang soetji kagoengan Pangeran, nja eta koedoe njanggakeun ka Pangeran pikoerbaneunana kasalahan, bangsa tjetjoðan leutik, hidji domba lalaki noe taja tja-tjadna, ^a sataksiran maneh, make sekel perak, ^b noeroetkeun sekel kasoe-tjian, pikoerbaneun kasalahan. 'Ari eta noe matak dosa dina barang soetji teja koe manehanana koedoe diganti, djeung ^c koedoe ditambahan sapèrlimana, sok diselehkeun ka panghoeloe. Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, lantaranana domba koerban kasalahan teja; tangtoe meunang panghampoera.
- a* p. 27:2, 12. *b* p. 27:25. *c* p. 22:14.
- 17 Sarta oepama aja djalma noe boga dosa, ngalampahkeun salah-sahidji laranngan Pangeran, anoe lain lampahkeun, sanadjan teu njahoèun oge, salah bae, estoe nanggoeng kadorakaånana.
- 18 'Seug koedoe njanggakeun bangsa tjetjoðan leutik, hidji domba lalaki noe taja tja-tjadna, sataksiran maneh, pikoerbaneun kasalahan, dibawa ka panghoeloe. Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, tina sabab kaloeloepoetanana, noe koe manehanana dilampahkeun bari teu njahoèun teja;
- 19 tangtoe meunang panghampoera. 'Koerban kasalahan eta teh, da poegoeh manehanana salah ka Pangeran.

PASAL 6.

- Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Lamoen aja
- 2 djalma noe boga dosa, migawe salah ka Pangeran, nganglès ka sasama djalma pèrkara titipan, atawa pèrkara teunteundeunan leungeun, atawa pèrkara karinah, atawa nganijaja ka sasama djalma;
- 3 'atawa manggih anoe leungit, seg nganglès, bari soempah, tapi bohong; naon bae noe dilampahkeun koe manoesa, salah-sahidji lampah kitoe, anoe matak
- 4 dosa; 'geus kitoe, lamoen boga dosa sarta salah, koedoe ^a moelangkeun beu-

nangna ngarinah, atawa beunangna nganijaja, atawa titipan, anoe dititipkeun ka manehanana, atawa noe leungit, beunangna manggih teja, 'atawa naon bae, anoe matak manehanana soempah, tapi bohong; koedoe diganti sahargana, ^b sarta ditambahan sapërlima, dibikeunna ka noe boga, samangsa njanggakeun koerbanna kasalahan. 'Ari koerbanna kasalahan, anoe koe manehanana koedoe disanggakeun ka Pangeran, bangsa tjoetjoan leutik, hidji domba lalaki noe taja tjatjadna, sataksiran maneh, pikoerbaneun kasalahan; koedoe dibawa ka panghoeloe. 'Toeloej eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran; tangtoe meunang panghampoera, naon bae lampah kitoe noe koe manehanana dilampahkeun, anoe matak salah. a Jéh. 38: 14, 15.

b p. 22: 14.

⁸ Aja deui pangandika Pangeran ka ⁹ Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe marentah ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, kijeu nja pok: Ijeu teh papakon koerban doeroekan: ari koerban doeroekan teh koedoe aja dina paseuneuan dina loehoer altar sapeupeuting, tēpi ka isoek; djadi seuneu altar teh koedoe sina majēng hoeroengna dina altar. 'Seug panghoeloe koedoe make badjoena lawon bodas, djeung ditjalana lawon bodas dina awakna, bari toeloej ngalaan lēboe, oeroet koerban doeroekan, noe dilēboer koe seuneu dina altar; sok diteundeun gigireun altar. 'Tidinja koedoe tjoetjoel papakeanana, bari seug make papakean sedjen; geus kitoe ^a ngaloewarkeun eta lēboe ka loewareun pasanggrahan, ka ēnggon noe bērsih. 'Ari seuneuna dina altar koedoe sina majēng hoeroengna, hanteu meunang pareum; sarta saban-saban wantji isoek panghoeloe koedoe ngahoeroengkeun deui soeloeh dina seuneu, bari natakeun koerban doeroekan dina loehoer eta, djeung koedoe dina loehoer eta ngadoeroek gadjih koerban panarima. 'Seuneu teh koedoe sina majēng hoeroengna dina altar teu pētōt-pētōt; hanteu meunang pareum. a p. 4: 12.

¹⁴ Sarta ^a ijeu teh papakon koerban kadaharan: ari eta teh koe anak Haroen koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pa-

¹⁵ ngeran, ka hareupeun altar. 'Geus kitoe koedoe njokot eta sakeupeul, tipoeng lēmēs koerban kadaharan sawareh djeung minjakna sawareh, kalawan sakabeh doepa, noe dina loehoer koerban kadaharan, bari toeloej didoeroek dina altar; aāambeuan matak sēdēp, ^b nja pangelinganana, baris ka Pangeran. 'Ari sakarina eta koerban keur hakaneun Haroen djeung anak-anakna lalaki; dihakanna di ēnggon soetji, hanteu diragian; nja dihakanna teh di boeroean himah ¹⁷ tēpangan. 'Dibeuleumna ^c oelah make dihaseuman. Nja eta doeoemanana, koe kami dipaparinkeun ka darinja ti koerban seuneu anoe kami; soetji liwat leuwih eta teh, satjara koerban dosa djeung ¹⁸ tjara koerban kasalahan. 'Noe pingahaneun eta, nja sakoer anak Haroen noe lalaki. Pikoekoeh langgēng ka maraneh toeroen-toemoeroen, bagian ti koerban seuneu kagoengan Pangeran. Saha-saha noe njabak ka noe kitoe, eta pisoetjieu. a 4 Moesa 15: 4.

b p. 2: 2. c. p. 2: 11.

¹⁹ Aja deui pangandika Pangeran ka ²⁰ Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu teh pikoerbaneun Haroen djeung anak-anakna lalaki, anoe koedoe dihatoerkeun ka Pangeran, mangsa poēan diminjakanna: sapērpoeloh epa tipoeng lēmēs, pikoerbaneun kadaharan, lampahkeuneun teu pētōt-pētōt; noe saparo wantji isoek, ²¹ noe saparo deui wantji sore. 'Didjijeunna dina panggorengan, make minjak; nja disanggakeunana beunang meuleum; ^a dihatoerkeunana koerban kadaharan teh masing garing, sarta beunang njēmpleskan, aāambeuan matak sēdēp baris ²² ka Pangeran. 'Ari panghoeloe anoe diminjakan, noe ngaganti Haroen ti anakna, koedoe milampah pon kitoe keneh; pikoekoeh langgēng; koedoe didoeroek baris ka Pangeran, datang ka bērsihna. ²³ 'Sakabeh koerban kadaharan ti panghoeloe koedoe datang ka bejakna, hanteu meunang dihakan. a p. 2: 5, 6.

²⁴ Aja deui pangandika Pangeran ka ²⁵ Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, kijeu nja pok: Ijeu teh papakon koerban dosa. ^a Dina ēnggon paragi meuntjit koerban doeroekan, nja di dinja ge koedoe dipeuntjit koer-

ban dosa, di pajoeneun Pangeran; soetji
 26 liwat leuwih eta teh. 'Panghoeloe noe
 mètakeun koerban dosa teja ^b noe pi-
 ngahakaneun eta di énggon soetji; di-
 hakanna koedoe di boeroean himah tē-
 27 pangan. 'Saha-saha noe njabak ka la-
 oekna, eta pisoetjieun; djeung oepama
 aja papakean kakepretan gētihna, nja
 eta noe kakepretan teh koe maneh koe-
 doe diseuseuh di énggon noe soetji.
 28 'Djeung deui wadah sipat taneuh, anoe
 dipake ngoeloeb eta, koedoe dipeupeus-
 keun, sarta oepama dikoeloebna dina
 wadah sipat tambaga, koedoe dikosok
 29 djeung dikoembah koe tjai. 'Sakoer djal-
 ma lalaki di panghoeloe-panghoeloe ^c
 noe pingahakaneun eta; soetji liwat
 30 leuwih eta teh. 'Ngan ari sakoer koer-
 ban dosa, ^d noe gētihna diasoepeun
 kana himah tēpangan, baris njijeun ka-
 rapihan di djēro kasoetjian, eta mah
 teu meunang dihakan; ^e koedoe didoe-
 roek koe seuneu. a p. 1: 3. b. p. 10: 17, 18;
 Hos. 4: 8. c p. 7: 6. d p. 4: 15. e p. 4: 12. Ibr. 13: 11.

PASAL 7.

Sarta ijeu teh papakon koerban kasa-
 lahan; soetji liwat leuwih eta teh.
 2 'Dina énggon ^a paragi meuntjit koerban
 doeroekan, nja di dinja ge koedoe di-
 peuntjit koerban kasalahan, sarta gē-
 tihna koedoe dikepretkeun ka sakoeri-
 3 ling altar. 'Ari sakabeh gadjihna koe-
 doe dihatoerkeun, nja eta boentoetna,
 sarta gadjih anoe ngalipoetan peudjitna,
 4 'kitoe deui ^b noe doewa kaboeboewa-
 han, katoet gadjih anoe dina kaboe-
 boewahan, anoe aja dina bobokong,
 sarta djeung lamad anoe dina kalilipa;
 dilaanna sing sasēmēt kaboeboewahan.
 5 'Toeloej eta sakabehna koe panghoeloe
 koedoe didoeroek dina altar; koerban
 seuneu baris ka Pangeran, nja koerban
 6 kasalahan eta teh. 'Sakoer djalma la-
 laki di panghoeloe-panghoeloe ^c noe pi-
 ngahakaneun eta; dihakanna koedoe di-
 na énggon soetji; soetji liwat leuwih eta
 7 teh. 'Sakoemaha koerban dosa, ^d nja
 kitoe keneh koerban kasalahan, toenggal
 sapapakon; panghoeloe noe njijeun ka-
 rapihan koe lantaran eta, nja eta noe
 8 pibogaeun. 'Djeung deui panghoeloe noe
 ngahatoerkeun koerban doeroekan ti
 djalma, eta koelit koerban doeroekan

anoe dihatoerkeun teh, nja panghoeloe
 9 teja noe pibogaeun. 'Kitoe keneh saka-
 beh koerban kadaharan, sipat beubeu-
 leuman, djeung sakabeh sipat gogodo-
 gan, sarta sipat gogorengan, pikeun
 panghoeloe anoe ngahatoerkeun inja;
 10 nja eta noe pibogaeun. 'Ari sakabeh
 koerban kadaharan, noe ditjampoer
 minjak sarta noe toehoer, nja sakabeh
 anak Haroen lalaki noe pibogaeun, rata
 saorang-saorang. a p. 1: 3. b p. 3: 4.

c p. 6: 29. d p. 14: 13.

11 Sarta ijeu teh papakon koerban pa-
 narima, anoe dihatoerkeun ka Pange-
 12 ran. 'Oepama dihatoerkeunana asoep
 pamoedji, seg ^a koerban pamoedji teh
 dihatoerkeunana koedoe dibarèngan so-
 rabi teu ragian, ditjampoer minjak,
 djeung opak teu ragian, dioelasan mi-
 njak, sarta koeweh ditjampoer minjak,
 13 tipoeng lēmēs beunang meuleum. 'Djaba
 tina koeweh, pikoerbaneunana deui noe
 koedoe dihatoerkeun, roti make dihaseu-
 man, ditambahkeun ka koerbanna pa-
 14 narima noe asoep pamoedji teja. 'Ari
 koeweh noe sasiki ti oenggal-oenggal
 koerban koedoe dihatoerkeun, djadi pi-
 hatoeraneun Pangeran; noe sadjaba ti
 eta pikeun panghoeloe, anoe ngepret-
 keun gētih koerban panarima; nja eta
 15 noe pibogaeun. 'Ari laoek koerban pa-
 narima noe asoep pamoedji teh, ^b koe-
 doe dihakan dina poēan dihatoerkeu-
 nana; oelah aja noe dikarikeun tēpi ka
 16 isoek. 'Tatapi oepama koerbanna ^c koer-
 ban panadaran atawa pangabakti ba-
 waning soeka, koedoe dihakan dina
 poēan dihatoerkeunana koerbanna, sar-
 ta noe kari koedoe dihakan isoekna.
 17 'Ari sesana laoek eta koerban dina poē
 noe katiloe koedoe didoeroek koe se-
 18 neu. 'Oepama laoek koerbanna panari-
 ma dihakan dina poē noe katiloe mah,
 hanteu kamanah, moal koengsi diitoeng-
 keun ka noe ngahatoerkeun; lampah
 kitoe matak idjid. Saha-saha djalma
 noe ngahakan, nanggoeng kadorakaana-
 19 na. 'Djeung deui laoek, anoe antél kana
 naon-naon noe nadjis, teu meunang di-
 hakan; koedoe didoeroek koe seuneu.
 Ari moenggoeh laoek teja, saha-saha
 djalma noe bërēsih, meunang ngahakan
 20 eta laoek. 'Tatapi saha-saha djalma, noe
 ngahakan laoek koerban panarima, noe

kagoengan Pangeran, eukeur dirina kanadjisan mah, ^a nja eta djalma koedoe ²¹ dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. 'Sarta lamoen aja djalma antél kana naononoe noe nadjis, kana kanadjisan manoesa, atawa ^c ka sato noe nadjis, atawa ka sipat nista noe nadjis, seg ngahakan laeok koerban panarima, noe kagoengan Pangeran, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. ^a p. 22: 29. ^b p. 19: 6. ^c p. 22: 18; 4 Moesa 15: 3; 29: 39. ^d 1 Moesa 17: 14. ^e p. 11: 8, 26, 39.

²² Aja deui pangandika Pangeran ka ²³ Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: ^a Sagala gadjih sapi, domba djeung émbe teu meunang dihakan koe ²⁴ maraneh. 'Ari gadjih noe paeh bangkar, djeung gadjih noe paeh disasaak, meunang dipake kana sagala pagawean, tapi teu pisan meunang dihakan koe maraneh. ²⁵ 'Karana saha-saha noe ngahakan gadjih sato, bangsa noe sok dihatoerkeun, didjijeun koerban seuneu baris ka Pangeran, nja eta djalma noe ngahakan teh koedoe dibasmi, dileungitkeun ti ²⁶ bangsana. 'Djeung deui ^b sagala gëtih teu meunang dihakan koe maraneh di sakabeh énggon maraneh tjitjing, boh ²⁷ manoe, boh tjtjoðan. 'Saha-saha djalma noe ngahakan gëtih, naon bae, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. ^a p. 8: 17. ^b p. 8: 17; 17: 10.

²⁸ Aja deui pangandika Pangeran ka ²⁹ Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Saha-saha djalma noe ngahatoerkeun koerbanna panarima ka Pangeran, koedoe njanggakeun pikoerbaneunana ka Pangeran tina koerbanna panarima. ³⁰ 'Leungeunna sorangan noe koedoe njanggakeun pikoerbaneun seuneu kagoengan Pangeran; noe koedoe disanggakeun teh, nja eta gadjih reudjeung dada, soepaja dadana ^a diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. 'Ari gadjihna koe panghoeloe koedoe didoeroek dina altar; ðemi dadana mah pikeun Haroen djeung pikeun anak-anakna lalaki. 'Djeung deui tètèpak ti katoehoe koe maraneh koedoe dibikeun, pihatoeraneun panghoeloe ti koerban ³³ maraneh panarima. 'Saha-saha anak Haroen, noe ngahatoerkeun gëtih koerban

panarima, sarta djeung gadjihna, nja eta noe pibogaeun tètèpak ti katoehoe teja, ³⁴ djadi doeoemanana. 'Karana ^b ari dada koerban asongan djeung tètèpak koerban hatoeran koe kami ditjandak ti oerang Israil, ti koerbanna panarima, sarta koe kami dipaparinkeun ka panghoeloe Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, djadi ³⁵ pikoekoeh langgëng, ti oerang Israil. 'Kitoe bërkahna diminjakanana Haroen djeung diminjakanana anak-anakna lalaki, ti koerban seuneu kagoengan Pangeran, mangsa poëan dipiwarang ngadareuheus, soepaja djadi panghoeloe, ³⁶ ngabakti ka Pangeran; 'anoë koe Pangeran ditimbalkeun basa eta koe andjeunna diminjakan, koedoe dibikeun ka darinja koe oerang Israil. Pikoekoeh langgëng ka maraneh, toeroen-toeroen. ^a 2 Moesa 29: 24. ^b 2 Moesa 29: 27.

³⁷ Tah, kitoe papakon koerban doeroekan, koerban kadaharan, koerban dosa, koerban kasalahan, koerban keupeulan ³⁸ sarta koerban panarima, 'anoë koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa, basa di goenoeng Sinai, basana miwarang oerang Israil ngahatoerkeun koerban koerbanna ka Pangeran, di tégal lëga Sinai.

PASAL 8.

¹ Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, ² kijeu pangandikana: 'Maneh ^a geura njokot Haroen djeung anak-anakna lalaki, kitoe deui eta papakean, djeung minjak lisah, djeung sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, djeung domba lalaki noe doewa siki, sarta boboko noe ³ dieusi anoë teu ragian teja, 'bari sakalian ngoempoelkeun sapatjëmoehan ka hareupeun lawang himah tępangan. ⁴ 'Prak Moesa ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; teu lila padjëmoehan teh geus koempoel ka hareupeun lawang himah ⁵ tępangan. 'Pok Moesa ngalahir ka padjëmoehan teh: Ijeu teh përkara, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun. ^a 2 Moesa 29.

⁶ Tidinja Haroen djeung poetra-poetra na lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug ⁷ pada dimandian koe tjai. 'Pek Haroen dianggoan djoebah sarta dibeulitan saboe; ^a seug dianggoan badjoe epod

- djeung ditërapan epodna, bari dibeulitan beubeur epod, disaboekan koe eta.
- 8 'Toeloej ditërapan oto, bari sakalian kana oto ngasoepkeun eta Oerim djeung
- 9 Toemim teja. 'Tidinja mastakana diteundeunan dastar, sarta kana dastar, ti hareupna, nërapkeun eta djamang émas, ^b nja eta makoeta soetji; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
a 2 Moesa 28 : 4. *b* 2 Moesa 29 : 6.
- 10 Geus kitoe Moesa njandak ^a eta minjak lisah, bari toeloej ngaminjakan balandongan djeung saeusi-eusina, disaroetjikeun. 'Seug dianggo ngepret kana altar, meunang toedjoeh kali, diminjakan altar teh djeung sakabeh parabolna, kitoe deui ngaminjakan eta paso djeung
- 12 soekoena, disaroetjikeun. 'Toeloej ngoetjoerkeun minjak lisah teh saeutik ^b ka mastaka Haroen, dilisahan Haroen teh,
- 13 disoetjikeun. 'Tidinja poetra Haroen noe lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug pada dianggoan djoebah sarta dibeulitan saboek, bari dikërépoesan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
a 2 Moesa 30 : 25; Ibr. 9 : 21. *b* 2 Moesa 29 : 7.
- 14 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun ^a eta sapi ngora pikoerbaneun dosa teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pananganana kana
- 15 hoeloe eta sapi pikoerbaneun dosa. 'Pek dipeuntjit. Seug Moesa njandak gëtihna, bari toeloej ditërapkeun ^b kana tatan-doekan altar sakoeriling, koe tjoeroekna, djadi mërésihan altar; ari gëtih noe loba mah koe andjeunna dikoetjoerkeun kana dasar altar; djadi altar teh disoetjikeun, dipangdamëlkeun karapihan.
- 16 'Tidinja njandak sakabeh gadjih, anoe dina peudjit, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjihna, seug koe Moesa didoe
- 17 roek dina altar. 'Dëmi sapina, nja eta koelitna, laoekna djeung taina, ^c koe andjeunna didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
a 2 Moesa 29 : 10. *b* p. 16 : 18. *c* 2 Moesa 29 : 14.
- 18 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun eta domba lalaki pikoerbaneun doeroekan teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pananganana
- 19 kana hoeloe eta domba. 'Pek dipeuntjit. Seug Moesa ngepretkeun gëtihna
- 20 ka sakoeriling altar. 'Toeloej domba teh koe andjeunna dipotong-potong, noeroetkeun potonganana; ari hoeloe, djeung potonganana, sarta gadjihna, koe
- 21 Moesa didoeroek. 'Dëmi eusi-beuteungna djeung soekoena dikoembah heula koe tjai; ^a pek sadomba kabeh koe Moesa didoeroek dina altar; koerban doeroekan eta teh; aambeuan matak sëdëp; koerban seuneu eta teh bade ka Pangeran; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.
a 2 Moesa 29 : 18.
- 22 Geus kitoe Moesa ngadeukeutkeun ^a domba lalaki noe hidji deui, domba koerban keupeulan teja; prak Haroen djeung poetrana lalaki pada noempangkeun pananganana kana hoeloe eta domba. 'Pek dipeuntjit. Toeloej Moesa njandak gëtihna saeutik, ditërapkeun kana gagaber tjëpil Haroen ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng pananganana ti katoehoe sarta ka indoeng dampalna ti katoehoe.
- 24 'Tidinja poetra Haroen lalaki koe Moesa dideukeutkeun, seug nërapkeun eta gëtih saeutik kana gagaber tjëpilna ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng pananganana ti katoehoe sarta ka indoeng dampalna ti katoehoe. Toeloej gëtihna noe loba koe Moesa dikepretkeun ka
- 25 sakoeriling altar. 'Tidinja njandak gadjihna, djeung boentoetna, sakabeh gadjih anoe dina peudjit, kitoe deui lamad kalilipa, sarta noe doewa kaboeboewahan, katoet gadjihna, reudjeung tëtëpak
- 26 katoehoe. 'Sarta ^b tina boboko anoe teu ragian, noe di pajoeneun Pangeran teja, njandak koeweh teu ragian sasiki, djeung sorabi roti minjakan sasiki, sarta opak sasiki, seug koe andjeunna diteundeun dina loehoer eta gadjih sarta dina
- 27 loehoer tëtëpak katoehoe teja. 'Sok eta sakabehna koe andjeunna diselehkeun ^c ka panangan Haroen djeung ka panangan poetra-poetrana lalaki, heug diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi
- 28 koerban asongan. 'Geus kitoe koe Moesa ditjandak deui ti pananganana, bari seug didoeroek dina altar, dina loehoer koerban doeroekan teja; koerban keupeulan eta teh, aambeuan matak sëdëp; koerban seuneu eta teh bade ka Pangeran.
- 29 'Toeloej Moesa njandak dadana, heug diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; ^d nja eta doeoman

Moesa ti domba koerban keupeulan; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 2 Moesa 29 : 19. *b* 2 Moesa 29 : 2, 3.

c 2 Moesa 29 : 24. *d* 2 Moesa 29 : 26.

30 Tidinja Moesa njandak saetik minjak lisah djeung saetik gëtih anoe dina altar, pek dikepretkeun ka Haroen djeung ka panganggona, kitoe keneh ka poetra-poetrana lalaki sarta ka panganggo poetrana; djadi disoetjikeun diri Haroen djeung panganggona, kitoe keneh poetrana djeung panganggo poetrana.

31 Geus kitoe Moesa ngadawoeh ka Haroen djeung ka poetra-poetrana lalaki: Eta laeok geura koeloeb di hareupeun lawang himah tępangan, seg koedoe dihakan koe maraneh di dinja, reudjeung roti anoe dina boboko koerban keupeulan; sakoemaha timbalan kami noe kijeu teja: *a* Nja eta koedoe dihakan koe Haroen djeung koe anak-anakna lalaki.

32 'Ari sesa laeok djeung sesa roti koe maraneh koedoe didoeroek koe seuneu.

33 'Djeung deui maraneh teu meunang bidjil ti lawang himah tępangan, toedjoeh poë lilana, tēpi ka geus djédjég poëna maraneh dikeupeulan; *b* karana toedjoeh poë lilana maraneh bakal dikeupeulan.

34 'Ari timbalan Pangeran, koedoe ngalampahkeun sakoemaha noe dilampahkeun dina poë ajeuna, baris njijeun karapihan hal maraneh. 'Sarta maraneh koedoe tjitjing di hareupeun lawang himah tępangan beurang-peuting, toedjoeh poë lilana, *c* ngadjaga kana djagaån Pangeran, soepaja maraneh oelah paeh; karana nja kitoe timbalanana ka kaeola.

36 'Prak Haroen djeung poetra-poetrana ngalampahkeun eta sakabeh përkara, noe ditimbalkeun koe Pangeran koe lantaran Moesa teja. *a* 2 Moesa 29 : 32. *b* 2 Moesa 29 : 35.

c 1 Moesa 26 : 5.

PASAL 9.

Dëmi geus kitoe, *a* dina poë noe kadalapan Moesa njaoer Haroen, djeung poetra-poetrana lalaki, sarta para kolot Israil. 'Seug ngadawoeh ka Haroen: Geura njandak keur diri adjëngan hidji anak sapi lalaki, baris koerban dosa, djeung hidji domba lalaki, baris koerban doeroekan, noe pada taja tjatjadna; toeloj hatouerkeun ka pajoe-
3 neun Pangeran. 'Sarta koedoe marentah

ka oerang Israil, kijeu nja parentah: Geura njarokot hidji ëmbe badot, baris koerban dosa; hidji anak sapi djeung hidji anak domba, noe pada oemoer sataoen, sarta taja tjatjadna, baris koerban doeroekan; 'hidji sapi lalaki djeung hidji domba lalaki, baris koerban panarima, pikeun koerbankeuneun ka pajoe-neun Pangeran; kitoe deui pikoerbaneun kadaharan, ditjampoer minjak; karana poë ijeu Pangeran kërsa nembongan ka maraneh.

a p. 8 : 33.

5 Seug pada njanggakeun anoe didawoehkeun koe Moesa ka hareupeun lawang himah tępangan, sarta sapedjëmoehan ngadareuheusan, pada djonghok

6 ka pajoe-neun Pangeran. 'Pok Moesa ngalahir: Nja ijeu përkara, noe koe Pangeran dipiwarang dilampahkeun koe maraneh; mangke nembongan ka ma-

7 raneh kamoeljaån Pangeran. 'Ngadawoeh Moesa ka Haroen: Geura ngadeukeutan kana altar, pek pëtakeun koerban dosa ti adjëngan djeung koerban doeroekan ti adjëngan; *a* koedoe midamël karapihan tina sabab adjëngan djeung tina sabab djalma loba; sarta koedoe mëtakeun koerban djalma loba, midamël karapihan tina sabab eta; sakoemaha timbalan Pangeran. *a* p. 16 : 6;

Ibr. 7 : 27.

8 Sër Haroen ngadeukeutan kana altar; pek meuntjit eta anak sapi pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaåteun

9 andjeunna. 'Ari poetra Haroen lalaki ngahatoerkeun gëtihna ka andjeunna; seug Haroen ngantjëlomkeun tjoeroekna kana eta gëtih, bari toeloj ditërapkeun kana tatandoekan altar; dëmi gëtih noe loba mah dikoetjoerkeun kana dasar altar.

10 'Ari gadjih eta koerban dosa, djeung kaboeboewahan, sarta lamad tina kalilipa, koe andjeunna didoeroek dina altar; sakoemaha timbalan Pangeran ka
11 Moesa teja. 'Dëmi laeokna djeung koe-litna *a* koe andjeunna didoeroek koe seuneu di loewareun pasanggrahan.

a p. 4 : 11.

12 Geus kitoe Haroen meuntjit eta pikoerbaneun doeroekan; ari poetra Haroen lalaki njanggakeun gëtihna ka andjeunna; pek koe Haroen dikepret-
13 keun ka sakoeriling altar. 'Toeloj njanggakeun ka andjeunna eta koerban doe-

roekan, noeroetkeun potonganana, sarta djeung hoeloena; seug koe andjeunna di
14 doeroek dina altar. 'Ari eusi-beuteungna djeung soekoena ^a koe andjeunna di-koembah heula, toeloej didoeroek dina loehoer koerban doeroekan, dina altar.

^a p. 8 : 21.

15 Geus kitoe Haroen ngadeukeutkeun koerban djalma loba; top njandak eta badot pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaateun djalma loba teja; pek dipeuntjit, dianggo koerban dosa, pētana
16 tjara noe tadi. 'Tidinja ngadeukeutkeun eta pikoerbaneun doeroekan; dipētakenana noeroetkeun hoekoemna. 'Toeloej ngadeukeutkeun eta pikoerbaneun kadaharan; top njandak bahanna sakeupeul, seug didoeroek dina altar, ^a kadjaba
17 ti koerban doeroekan wantji isoek. 'Tidinja meuntjit eta sapi djeung eta domba, pikoerbaneun panarima, noe keur pimangpaateun djalma loba teja; ari poetra Haroen lalaki njanggakeun gētihna ka andjeunna; seug koe Haroen dikepretkeun ka sakoeriling altar. 'Djeung
18 njanggakeun gadjih eta sapi sarta gadjih eta domba, boentoetna djeung noe ngalipoetan peudjit, kitoe deui kaboeboewahan sarta lamad kalilipa. 'Sok eta sagala gadjih diteundeun dina loehoer dada-dada; pek gadjih teh koe Haroen didoeroek dina altar. 'Ari ^b dada-dada
19 reudjeung tētēpak katoehoe koe Haroen diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan; sakoemaha dawoehan Moesa teja. ^a 2 Moesa 29 : 39.

^b p. 7 : 32.

22 Geus kitoe Haroen ngadjoengdjoengkeun pananganana ka djalma noe loba, ^a sarta ngabērkan ka darinja; toeloej loengsoer, mantas mētakeun koerban dosa, koerban doeroekan djeung koerban panarima. 'Tidinja Moesa djeung
23 Haroen lēbēt ka djero himah tēpangan; ana ka laloewar deui, seug pada ngabērkan ka djalma noe loba. Beh kamoeljaän Pangeran nembongan ka sakabeh djalma-djalma; 'sarta ^b aja seuneu bidjil ti pajoeneun Pangeran, ngalēboer eta koerban doeroekan sarta sagala gadjih, anoe dina altar teja. Ana katendjo koe eta sakabeh djalma, ejar sarēnggak, bari toeloej broek njaroeoeh. ^a 4 Moesa 6 : 22.

^b 1 Radja 18 : 38; 2 Bab. 7 : 1.

PASAL 10.

Hidji waktoe poetra Haroen, nja eta
Nadab djeung Abihoe, pada njokot paroekoejan, hidji sewang, diseuneuan, sarta seuneu teh diteundeunan seuseungitan, toeloej ngahatoerkeun ka pajoeneun Pangeran ^a eta seuneu sedjen, noe lain ditimbalkeun koe Pangeran ka darinja. 'Seug aja seuneu bidjil ti pajoeneun Pangeran, ^b ngalēboer ka eta doewaän; ^c hos paraeh di pajoeneun Pangeran. 'Ngalahir Moesa ka Haroen: ^d Nja eta noe diandikakeun koe Pangeran, anoe kijeu pangandikana teja: Kami kērsa disoetjikeun koe sakoer noe sok marēk ka kami, sarta kami kērsa dimoeljakeun di hareupeun sakabeh djalma. ^e Dēmi Haroen repeh bae.
4 'Tidinja Moesa njaoer ^f Misael djeung Elsapan, doewanana poetra Oesiël, anoe paman Haroen, sarta dilahiran kijeu: Maraneh geura njampeurkeun; ijeu garotong doeloer maraneh ti hareupeun kasoetjian ka loewareun pasanggrahan!
5 'Seug njalampeurkeun, ^g toeloej digarotong, masih keneh marake djoebahna; dibawana ka loewareun pasanggrahan; sakoemaha lahiran Moesa teja. 'Tidinja Moesa ngadawoeh ka Haroen, sarta ka poetra Haroen lalaki, Elasar djeung Itamar teja: Adjēngan ^h poma oelah moeroetjoel sirah, sarta oelah njosoēk pangango adjēngan, soepaja adjēngan oelah paeh, sarta ijeu sapatjēmoehan oelah datang ka dibēndon; ari doeloer-doeloer adjēngan, sakabeh anak-intjoe Israil, nja eta noe koedoe njeungtjeurikan ijeu ka hoeroean, anoe koe Pangeran didamēl.
7 'Djeung deui adjēngan oelah ka loewar ti lawang himah tēpangan, soepaja oelah paeh; karena adjēngan ditērapan minjak lisah ti Pangeran. Seug pada ngalampahkeun sapilahir Moesa.

^a 2 Moesa 30 : 9. ^b 4 Moesa 16 : 35. ^c 4 Moesa 3 : 4; 26 : 61. ^d 2 Moesa 19 : 22. ^e Djab. 39 : 10. ^f 2 Moesa 6 : 22. ^g Lal. 5 : 6, 10. ^h p. 21 : 10.

8 Geus kitoe Pangeran ngandika ka Haroen, kijeu pangandikana: 'Maneh djeung anak maneh, satijap-tijap dek aseop ka himah tēpangan, papatjoewan nginoem anggoer atawa arak, soepaja maraneh oelah paeh; pikoekoeh langgēng ka maraneh, toeroen-toemoeroen; 'djeung ^a soe-

paja maraneh ngabinakeun anoe soetji reudjeung noe nista, kitoe deui anoe nadjis reudjeung noe bërësih; 'sarta^b soepaja maraneh ka anak-intjoe Israil ngawoeroekkeun eta saniskara pikoe-koe, anoe koe Pangeran diandikakeun ka darinja koe lantaran Moesa. *a* Jéh. 44: 23.

b 5 Moesa 17: 11, 12.

- 12 Djeung deui Moesa ngalahir ka Haroen, sarta ka Elasar djeung Itamar, poetra Haroen anoe kari teja: Adjengan koedoe njarandak koerban kadaharan, sesa koerban seuneu kagoengan Pangeran; eta koedoe didahar koe aradjengan di gigireun altar, hanteu make diragian; 13 karena soetji liwat leuwih eta teh. 'Poma koedoe didahar di énggon soetji, sabab pikoe-koe ka adjengan sarta pikoe-koe ka poetra adjengan lalaki, kabagian koerban seuneu kagoengan Pangeran; ^a karena nja kitoe timbalanana ka kaoela. 14 'Aridada koerban asongan djeung tètëpak koerban hatoeran koe adjengan koedoe didalahar di énggon bërësih, nja koe adjengan sarta koe poetra adjengan awewelalaki sasarëngan; karena pikoe-koe ka adjengan sarta pikoe-koe ka poetra adjengan lalaki, dipaparin bagian koerban 15 panarima ti anak-intjoe Israil. 'Tètëpak koerban hatoeran djeung dada koerban asongan koedoe disanggakeun barëng djeung gadjih koerban seuneu; koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. Hal kitoe teh pikoe-koe langgëng ka adjengan sarta ka poetra adjengan lalaki; sakoemaha timbalan Pangeran. *a* p. 2: 3, 10; 6: 16.
- 16 Djeung deui Moesa gëmët nejang anoe embe koerban dosa; sihareng, geus didoeroek; noe matak Moesa bëndoe ka Elasar djeung ka Itamar, poetra Haroen anoe kari teja; ari lahiranana: 'Koe naon eta koerban dosa koe sarampejan teu didahar di énggon soetji? Karena eta teh soetji liwat leuwih, sarta koe Pangeran dipaparinkeun ka sarampejan, soepaja narangoeng kadorakaän pakoempoelan, sangkan pakoempoelan teh koe sarampejan dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran. 'Mapan gëtihna hanteu diasoepeun ka djëro kasoetjian; bënërna koe sarampejan didahar di kasoetjian, ^a sakoemaha noe 19 dititah koe kaoela teja. 'Ari saer Ha-

- roen ka Moesa: Noen, eta teh poë ijeu énggeus ngahatoerkeun koerbanna dosa sarawoeh koerbanna doeroekan ka pajoeneun Pangeran; sarëng kaoela teh kataradjang anoe kitoe pëtana; saopama poë ijeu kaoela nëda koerban dosa, koemaha pisaëeun pajoeneun Pangeran? 20 'Ana Moesa geus ngadangoe noe kitoe, pangraosna hade. *a* p. 6: 25.

PASAL 11.

- Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana ka darinja: 'Maraneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: ^a Ijeu teh sato, anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh sasatoan noe di boemi. 'Sagala sato, anoe beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, djeung ngagajëm, nja eta noe meunang dihakan koe maraneh. 'Ngan ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa noe ngagajëm sarta bangsa noe beulah tjekerna teh: onta, sabab eta teh ënja ngagajëm, tapi teu beulah tjekerna; nadjis eta teh ka maraneh. 'Reudjeung marmot, sabab eta teh ënja ngagajëm, tapi teu beulah tjekerna; nadjis eta teh ka maraneh. 'Reudjeung këlëntji, sabab eta teh ënja ngagajëm, tapi teu beulah tjekerna; nadjis eta teh ka maraneh. 7 'Kitoe deui bagong, sabab eta teh ënja beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, tapi teu ngagajëm; nadjis eta teh ka maraneh. 'Dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, sarta bangkena koe maraneh teu meunang ditjabak; nadjis eta teh ka maraneh. *a* 5 Moesa 14: 4; Lal. 10: 14; 1 Tim. 4: 4.
- 9 Ijeu teh anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh anoe di djëro tjai: sagala noe tjetjepetan djeung sisitan di djëro tjai, dina laoet-laoet sarta dina waloengan-waloengan, nja eta meunang dihakan koe maraneh. 'Ari sakoer noe teu tjetjepetan teu sisitan dina laoet-laoet djeung dina waloengan-waloengan, bangsa noe tinglalenghoj di djëro tjai, bangsa sakabeh noe njawaän hiroep, anoe di djëro tjai, nista eta teh ka maraneh. 'Estoe djaradi nista ka maraneh; dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, djeung bangkena koedoe dipikanista koe maraneh. 'Sagala noe teu

tjetjepetan sisitan di djëro tjai, nista eta teh ka maraneh.

- 13 'Sarta ijeu noe koe maraneh koedoe dipikanista bangsa manoeuk; teu meunang dihakan koe maraneh; nista eta teh: galoedra, radja-wali djeung galoe-
14 dra laoet; 'alap-alap djeung heulang,
15 sapapadana; 'sagala gagak, sapapadana;
16 'manoeuk naam, koetoeuk-koetoeuk, kaak
17 djeung dadali, sapapadana; 'boeweuk,
18 tjakakak djeung djoelang; 'sowang, ko-
19 kondangan djeung heulang roejoek; 'ban-
20 go, koentoel, sapapadana; kerak djeung
21 kalong. 'Sagala noe ngarajap, bangsa
noe hibër, anoe soekoe opat, nista eta
22 teh ka maraneh. 'Ngan ijeu noe koe ma-
raneh meunang dihakan, bangsa saka-
beh noe ngarajap, anoe bisa hibër sarta
soekoe opat teh, nja noe pingpingan di
23 loehoer soekoena, baris ngatjlok di boe-
mi. 'Bangsa eta, nja ijeu noe meunang
dihakan koe maraneh: ^a simeut, sapapa-
24 dana; nja eta djongrang, sapapadana,
djeung hiris, sapapadana, sarta balado,
25 sapapadana. 'Sakoer noe ngarajap, bang-
sa noe hibër, anoe soekoe opat, djaba ti
noe tadi, nista eta teh ka maraneh.
26 'Nja eta kabeh matak maraneh kanadji-
san; ^b saha-saha noe antël ka bangkena,
27 kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung saha-
saha noe mawa bangkena, koedoe njeu-
seuh papakeanana, sarta kanadjisan tëpi
ka boerit. ^a Mat. 3:4. ^b p. 5:2.
- 28 Ari sakabeh sato, anoe beulah tje-
kerna, tapi tjekerna teu midoewa, sarta
teu ngagajëm, naradjis eta teh ka ma-
raneh; saha-saha noe antël ka noe ki-
29 toe, kanadjisan. 'Kitoe deui sagala noe
leumpang koe koekoe, di sakabeh sato
anoe soekoe opat, naradjis eta teh ka
maraneh; saha-saha noe antël ka bang-
30 kena, kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung
noe mawa bangkena, koedoe njeuseuh
papakeanana, sarta kanadjisan tëpi ka
boerit; naradjis eta teh ka maraneh.
- 31 Ari bangsa noe ngarajap, anoe tingka-
rajap di boemi, nja ijeu noe nadjis ka
maraneh: ganggarangan, djeung beurit,
32 sarta boehaja, sapapadana; 'toke, baja-
wak, tjaktjak, kadal djeung londok. 'Nja
eta noe naradjis ka maraneh di sakabeh
noe ngarajap; saha-saha noe antël ka
noe kitoe sanggeus paeh, kanadjisan tëpi
33 ka boerit. 'Sarta naon-naon noe kating-

- gang koe noe kitoe sanggeus paeh, ka-
nadjisan; sagala parabot kai, atawa pa-
pakean, atawa koelit, atawa karoeng,
sakabeh parabot noe dipake njijeun pa-
gawean naon-naon, koedoe diaboeskeun
kana tjai, sarta kanadjisan tëpi ka boe-
34 rit, kakara bërësih. 'Djeung sakabeh wa-
dah sipat taneuh, noe katinggang koe
noe kitoe ka djërona, naon bae eusina,
kanadjisan, sarta wadhana koedoe di-
35 peupeuskeun. 'Sagala kahakanan, anoe
baris dihakan, anoe kadatangan tjai eta,
kanadjisan; kitoe deui sagala inoeman,
anoe baris diinoem, anoe dina wadah
36 kitoe, kanadjisan. 'Sarta naon-naon noe
katinggang koe bangkena, kanadjisan;
pameuleuman djeung hawoe koedoe di-
peupeuskeun; naradjis eta teh, estoe dja-
radii nadjis ka maraneh. 'Ngan ari tji-
37 njoesoe djeung soemoer, pakoempoelan
tjai mah, bërësih bae. Ari saha-saha
38 noe antël ka bangkena, kanadjisan. 'Sar-
ta lamoen bangkena ninggang kana bi-
bit, naon bae, anoe baris disëbarkeun,
39 bërësih bae. 'Tapi lamoen aja bibit di-
tjaian, seg katinggang koe bangkena,
40 nadjis eta teh ka maraneh. 'Sarta la-
moen aja noe paeh bangsa sasatoan,
anoe baris hakaneun maraneh, saha-
saha noe antël ka bangkena, kanadji-
41 san tëpi ka boerit. 'Djeung ^a saha-saha
noe ngahakan bangkena, koedoe njeu-
seuh papakeanana, sarta kanadjisan tëpi
ka boerit; djeung noe mawa bangkena,
koedoe njeuseuh papakeanana, sarta ka-
nadjisan tëpi ka boerit. ^a p. 17:15;

5 Moesa 14:21.

- 42 Ari sakoer noe ngarajap, anoe ting-
karajap di boemi, nista eta teh, teu
43 meunang dihakan. 'Sakoer noe leum-
pang koe beuteung, djeung sakoer noe
soekoe opat, atawa sakoer noe reja soe-
koena, sakabeh bae noe ngarajap, anoe
tingkarajap di boemi, teu meunang di-
hakan koe maraneh; karana nista eta
44 teh. 'Poma oelah nganistakeun njawa
maraneh koe lantaran sakoer noe nga-
rajap, anoe tingkarajap, sarta oelah nga-
nadjiskeun diri koe lantaran eta, noe
matak maraneh kanadjisan koe lanta-
45 ran eta. 'Karana kami teh Pangeran,
Allah maraneh: mana maraneh koedoe
njoetjikeun diri, sangkan maraneh djadi
soetji; karana kami teh soetji: mana

maraneh papatjoewan nganadjiskeun njawa maraneh koe lantaran sakoer noe
 45 ngarajap, anoe koemëlip di boemi. 'Kara-
 rana kami teh Pangeran, anoe ngindit-
 keun maraneh ti tanah Mësir, kërsa dja-
 di Allah maraneh; ^a mana maraneh koe-
 doe soetji, karana kami teh soetji.

^a p. 19:2; 20:7, 26.

46 Tah, kitoe papakon hal sasatoan,
 djeung manoe, djeung sakoer noe nja-
 waän hiroep, anoe koemëlip di djëro
 tjai, sarta sakoer noe njawaän, anoe
 47 tingkarajap di boemi; 'soepaja maraneh
 ngabinakeun anoe nadjis djeung noe bë-
 rësih, sarta ngabinakeun sato noe meu-
 nang dihakan djeung sato noe teu meu-
 nang dihakan.

PASAL 12.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koe-
 doe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu
 nja pok: Lamoen aja awewe noe nga-
 djoeroe, sarta anakna lalaki, nja eta
 awewe kanadjisan toedjoeh poë lilana;
^a kanadjisanana noeroetkeun poë awewe
 3 kotor palangan. 'Ari dina poë noe ka-
 dalapan ^b orok teh koedoe disoenatan
 4 nja daging kakoeloepanana. 'Tidinja
 awewe teh tiloe poeloeh tiloe poë deui
 koedoe tjitjing dina gëtih pangabërësi-
 hanana; teu meunang njabak naon-naon
 noe soetji, sarta teu meunang asoep ka
 kasoetjian, tëpi ka geus djëdjëg poëna
 5 ngabërësihan. 'Dëmi oepama anakna
 awewe, seg kanadjisan doewa minggoe,
 noeroetkeun kakotoranana. Tidinja awe-
 we teh gënëp poeloeh gënëp poë deui
 koedoe tjitjing dina gëtih pangabërësi-
 hanana. 'Sarta ^c di mana geus djëdjëg
 poëna ngabërësihan sabab anak lalaki
 atawa sabab anak awewe, seg awewe
 teh koedoe mawa hidji anak domba
 oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroe-
 kan, djeung hidji anak djapati atawa
 hidji tikoekoer, pikoerbaneun dosa, ka
 hareupeun lawang himah tëpangan, ka
 7 panghoeloe. 'Pek eta koe panghoeloe
 koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pa-
 ngeran, dipangnjijeunkeun karapihan;
 seug awewe teh bërësih tina ka-loe-
 warna gëtih. Tah, kitoe papakon hal
 noe ngadjoeroe anak lalaki atawa anak
 8 awewe. 'Djeung oepama teu kapanggih

koe leungeunna noe pimahieun ka anak
 domba sasiki, ^a heg koedoe njokot ti-
 koekoer doewa atawa anak djapati doe-
 wa, noe hidji pikoerbaneun doeroekan,
 noe hidji deui pikoerbaneun dosa. Toe-
 loej koe panghoeloe eta koedoe dipang-
 njijeunkeun karapihan; seug bërësih.

^a p. 15:19. ^b 1 Moesa 17:10. ^c Loek. 2:22.

^d p. 5:7; 14:21; Loek. 2:24.

PASAL 13.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 sa djeung ka Haroen, kijeu pangan-
 2 dikana: 'Lamoen aja djalma, dina koelit
 awakna aja bareuh, atawa radang, ata-
 wa tjolat, anoe siga pialamateun ka-
 sakit lepra dina koelit awakna, nja eta
^a koedoe didatangkeun ka panghoeloe
 Haroen atawa ka salah-sahidji anakna,
 3 noe djadi panghoeloe. 'Toeloej pang-
 hoeloe koedoe ngilikan eta kasakit noe
 dina koelit awak. Oepama boeloe dina
 ènggon kasakit teh salin roepa, djadi
 bodas, sarta katendjona kasakit teh ^b
 djëro ti batan koelit awakna, kasakit
 lepra eta teh; ana geus katendjo koe
 panghoeloe, koedoe disëboetkeun kana-
 4 djisan. 'Sarta oepama tjolat dina koelit
 awakna bodas, tapi katendjona teu djëro
 ti batan koelit, djeung boeloena teu sa-
 lin roepa, teu bodas, seug noe boga kasa-
 kit teh koe panghoeloe koedoe ditoe-
 5 toep toedjoeh poë lilana. 'Toeloej koe
 panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë
 noe katoedjoeh. Oepama kapanggih, ka-
 sakitna sapanendjo panghoeloe tëtëp
 bae, teu njalijara kasakit teh dina koelit,
 seug koe panghoeloe koedoe dipindo di-
 6 toetoep deui toedjoeh poë. 'Geus kitoe
 koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina
 poë noe katoedjoeh, kadoewa-kalina.
 Oepama kasakitna kapanggih ngaleuti-
 kan, teu koengsi njalijara kasakit teh
 dina koelit, seug eta djalma koe panghoe-
 loe koedoe disëboetkeun bërësih; ra-
 dang bae eta teh; ngan eta koedoe njeu-
 seuh papakeanana, djadi dirina bërësih.
 7 'Sabalikna, oepama radangna njalijara
 dina koelit mah sanggeusna nembong-
 keun maneh ka panghoeloe soepaja di-
 sëboet bërësih, seug koedoe nembong-
 keun maneh deui ka panghoeloe kadoe-
 8 wa-kalina. 'Ana diilikan koe panghoeloe,
 kapanggih radangna njalijara dina koelit,

seug koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; lepra eta teh.

a 5 Moesa 24 : 8. b p. 14 : 37.

- 9 Lamoen aja djalma noe kasakit lepra, nja eta koedoe didatangkeun ka panghoeloe. 'Ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih aja bareuh bodas dina koelit, noe matak boeloena salin roepa, djadi bodas, sarta aja daging hiroep di noe bareuh teh: 'nja eta lepra heubeul dina koelit awakna, sarta koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; montong ditoetoe, karena tetela kanadjisan eta teh. 'Sarta oepama lepra teh djadi dina koelit, wani noe boga kasakit kalipoetan lepra saloewar koelit, ti sëmët hoeloe tēpi kana soekoena, sapanendjo panon panghoeloe; 'ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kalipoetan koe lepra saloewar awakna, seug noe boga kasakit teh koedoe disëboetkeun bërësih; kabehna geus salin roepa, djadi bodas; bërësih eta teh. 'Sabalikna, samangsa katendjo aja daging hiroep mah, djadi kanadjisan. 'Ana koe panghoeloe geus katendjo daging hiroep teh, seug eta djalma koedoe disëboetkeun kanadjisan; nja eta daging hiroep teja noe nadjis; lepra eta teh. 'Atawa lamoen hade deui daging hiroep teh, sarta salin roepa, djadi bodas, koedoe datang ka panghoeloe. 'Toeloej koe panghoeloe koedoe diilikan; ana kapanggih, kasakit teh salin roepa, djadi bodas, noe boga kasakit koe panghoeloe koedoe disëboetkeun bërësih; estoe bërësih eta teh.
- 18 Djeung lamoen awak dina koelitna aja bisoel, toeloej tjageur deui; 'geus kitoe dina oeroet bisoel djadi bareuh bodas atawa tjolat bodas sëmoe beureum, nja eta koedoe diilikan koe panghoeloe. 'Ana diilikan koe panghoeloe, beh katendjona handap ti batan koelit, djeung boeloena salin roepa, djadi bodas, seug koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; kasakit lepra eta teh, djadina dina oeroet bisoel. 'Sabalikna, ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih taja boeloan bodas, djeung teu handap ti batan koelit mah, malah ngaleutikan: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe ditoetoe toedjoeh poë lilana. 'Sarta oepama njalijara dina koelit, seug eta djalma koe panghoeloe koe-

doe disëboetkeun kanadjisan; kasakit eta teh. 'Sabalikna, oepama tjolat teh tètép bae dina përnahna, hanteu njalijara mah, tjeda bisoel eta teh; seug koe panghoeloe koedoe disëboetkeun bërësih.

- 24 Atawa lamoen awak dina koelitna aja noe toetoeng koe seuneu, geus kitoe tapak toetoeng teh djadi tjolat bodas sëmoe beureum, atawa bodas bae, 'koedoe diilikan koe panghoeloe; ana kapanggih, boeloe dina tjolat teh salin roepa, djadi bodas, sarta katendjona djëro ti batan koelit: estoe lepra eta teh, djadina dina tapak toetoeng; seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; kasakit lepra eta teh. 'Sabalikna, ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih dina tjolat taja boeloan bodas, djeung teu handap ti batan koelit mah, malah ngaleutikan: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe ditoetoe toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Oepama njalijara dina koelit, seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; kasakit lepra eta teh. 'Sabalikna, oepama tjolat teh tètép bae dina përnahna, hanteu njalijara dina koelit mah, malah ngaleutikan: bareuh toetoeng eta teh; toeloej eta djalma koe panghoeloe koedoe disëboetkeun bërësih; karena tapak toetoeng eta teh.

- 29 Djeung lamoen aja djalma lalaki atawa awewe, boga kasakit dina hoeloe atawa dina djanggot, 'toeloej eta kasakit koedoe diilikan koe panghoeloe; ana beh katendjona djëro ti batan koelit, sarta boeok atawa boeloe dina ënggonna koneng nja ipis: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe disëboetkeun kanadjisan; boedoeg eta teh, nja lepra hoeloe atawa lepra djanggot eta teh. 'Sabalikna, lamoen koe panghoeloe diilikan eta kasakit boedoeg teh, beh katendjona teu djëro ti batan koelit, tapi boeok atawa boeloe dina ënggon teja hanteu hideung, toeloej noe boga kasakit boedoeg teh koe panghoeloe koedoe ditoetoe toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe eta kasakit koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Ana kapanggih, boedoeg teh teu njalijara,

sarta dina énggonna taja boeoe kan atawa boeloean koneng, djeung katendjona boedoeg teh teu djero ti batan koelit mah, 'seug eta djalma koedoe ditjoekoer, tapi boedoegna oelah ditjoekoer; geus kitoe noe boedoeg teh koe panghoeloe koedoe dipindo ditoetoe deui toedjoeh poë lilana. 'Toeloej boedoeg teh koe panghoeloe koedoe diilikan deui dina poë noe katoedjoeh. Ana kapanggih, boedoeg teh teu njalijara dina koelit, sarta katendjona teu djero ti batan koelit: seug eta djalma koe panghoeloe koedoe diséboetkeun bérésih, ngan eta koedoe njeuseuh papakeanana, djadi dirina bérésih. 'Tatapi oepama boedoeg teja njalijara dina koelit mah, sanggeusna eta djalma diséboet bérésih, 'toeloej diilikan koe panghoeloe, kapanggih boedoeg teh njalijara dina koelit, montong teuing panghoeloe njajar boeoe atawa boeloe koneng; estoe kanadjisan eta teh. 'Sabalikna, oepama sapanendjo panghoeloe boedoeg teja têtép bae, sarta djadi boeoe atawa boeloe hideung dina énggonna mah, tjageur boedoegna; djalma teja bérésih, sarta koe panghoeloe koedoe diséboetkeun bérésih.

38 Djeung deui, lamoen aja djalma laki atawa awewe, dina koelit awakna aja tjolat, nja tjolat bodas, 'nja eta koedoe diilikan koe panghoeloe; ana kapanggih, tjolat dina koelit awakna bodas sarta leutik: nja eta teh balas bae, anoe djadi dina koelit; bérésih eta teh.

40 Djeung lamoen aja djalma noe moerag boeoe kana, goendoel eta teh; djalma kitoe bérésih. 'Sarta oepama boeoe kana moerag sabeulah ti hareup, boetak eta teh; djalma kitoe bérésih. 'Tatapi lamoen dina goendoelna atawa dina boetakna aja kasakit bodas sémoe beureum: nja eta teh lepra, noe djadi dina goendoelna atawa dina boetakna. 'Toeloej koedoe diilikan koe panghoeloe. Ana kapanggih, aja kasakit bareuh bodas sémoe beureum dina goendoelna atawa dina boetakna, saperti roepa lepra dina koelit awak: 'djalma kitoe lepra; kanadjisan eta teh; misti pisan koe panghoeloe diséboetkeun kanadjisan; kasakitna aja dina hoeloeana.

45 Ari djalma noe lepra, noe poegoeh

boga kasakit kitoe, papakeanana koedoe disosoék, hoeloeana poeroetjoel, djeung a diboengkém biwirna ti loehoer; sarta koedoe ngagéro kijeu: Kanadjisan! kanadjisan! 'Sapandjang boga kasakit kitoe, bakal kanadjisan; estoe kanadjisan eta teh; b koedoe misah énggonna, nja tjitjing di loewareun pasanggrahan.

a Jéh. 24:17; Mik. 3:7. b 4 Moesa 5:2; 2 Radja 15:5.

47 Djeung deui, lamoen aja papakean noe kasakit lepra, papakean boeloe domba, atawa papakean lawon bodas, 'boh dina loesi, boh dina pakan, sipat lawon bodas atawa sipat boeloe domba, boh dina koelit atawa dina sagala boewatan koelit; 'geus kitoe eta kasakit anoe dina papakean atawa dina koelit, boh dina loesi, boh dina pakan, atawa dina sagala barang koelit teh, sémoe hedjo atawa sémoe beureum: kasakit lepra eta teh; koedoe ditembongkeun ka panghoeloe. 'Toeloej kasakit teh koe panghoeloe koedoe diilikan, bari toeloej eta noe aja kasakit ditoetoe toedjoeh poë lilana. 'Ana katendjo koe panghoeloe dina poë noe katoedjoeh, jen kasakit teh njalijara dina papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, atawa dina koelit, naon bae boewatanana, noe didijeun koe koelit: eta kasakitna lepra noe njatoean; nadjis noe kitoe teh.

52 'Seug koedoe didoeroek eta papakean, boh loesi, boh pakan, boeloe domba atawa lawon bodas, boh sagala barang koelit, anoe aja kasakit kitoe; karana lepra noe njatoean eta teh; koedoe didoeroek koe seuneu. 'Tatapi ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh teu njalijara dina eta papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, boh dina sagala barang koelit teh: 'seug panghoeloe koedoe nitah, eta noe aja kasakit sina diseuseuh; toeloej koedoe dipindo ditoetoe deui toedjoeh poë.

55 'Ana koe panghoeloe diilikan deui kasakit teh sanggeusna diseuseuh, kapanggih kasakit teh teu salin roepana, nadjan kasakit teh teu njalijara oge, nadjis eta teh, koedoe koe maneh didoeroek koe seuneu; estoe njosok eta teh, dina goendilna ti djero atawa dina goendilna ti loewar. 'Tatapi ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh ngaleutikan sanggeusna diseuseuh, seug

koedoe dirĕnjahkeun tina papakeanana, atawa tina koelitna, boh tina loesina, boh tina pakanna. 'Tatapi oepama tem-
 57 bong deui dina papakean, boh dina loesi, boh dina pakan, boh dina sagala barang koelit mah: lepra djadi eta teh; noe aja kasakit kitoe koedoe didoeroek koe seu-
 58 neu. 'Ari papakean, boh loesi, boh pakan, boh sagala barang koelit, anoe geus di-seuseuh, seg leungit kasakitna, nja eta koedoe dipindo diseuseuh, kakara bĕrĕ-
 59 sih. 'Tah, kitoe papakon hal kasakit lepra dina papakean boeloe domba atawa la-won bodas, boh dina loesi, boh dina pa-kan, atawa sagala barang koelit, baris disĕboetkeun bĕrĕsiah atawa disĕboet-keun nadjis.

PASAL 14.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu teh papakon hal djalma noe lepra, dina poĕan dibĕrĕsihanana: ^a nja eta koedoe didatangkeun ka panghoeloe. 'Seug panghoeloe koedoe bidjil ^b ka loewareun pasanggrahan, sarta koe panghoeloe diilikan. Ana kapanggih, djalma noe lepra teh geus tja-
 4 geur kasakitna lepra, 'toeloe panghoeloe koedoe nitah, eta noe baris dibĕrĕsihan koedoe dipangnjokotkeun doewa manoe koe hiroep nja bĕrĕsiah, kitoe deui ki poetri, sakĕlat djeung hisop.
 5 'Sarta panghoeloe koedoe nitah, eta manoe koe hidji dipeuntjit kana hidji wadah sipat taneuh, di loehoereun tjai hiroep. 'Pek panghoeloe koedoe njokot eta manoe koe hiroep, kitoe deui ki poetri, sakĕlat djeung hisop teja, bari seug diantjломkeun reudjeung eta manoe koe hiroep ka gĕtih manoe koe, noe dipeuntjit di loehoereun tjai hiroep teja.
 7 'Geus kitoe djalma noe baris dibĕrĕsihan tina lepra teh koedoe dikepretan toedjoe koe kali, bari toeloej disĕboetkeun bĕrĕsiah; seug manoe koe hiroep teja ^c koedoe dileupaskeun ka tĕgal. ^a Mat. 8: 4; Loek. 17: 14. ^b p. 13: 46. ^c p. 16: 10.
 8 Tidinja djalma noe baris dibĕrĕsihan teh koedoe njeuseuh papakeanana, djeung njeukoer ^a sakabeh boeloe-boeokna, bari toeloej mandi koe tjai, djadi bĕrĕsiah; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan, ngan koedoe tjitjing di loewareun himahna, ^b toedjoe poĕ lilana.

9 'Geus kitoe, dina poĕ noe katoedjoe eta koedoe njeukoer deui sakabeh boeloe-boeokna; hoeloe, djanggotna djeung halisna, sakabeh bae boeloe-boeokna koedoe ditjeukoer; djeung koedoe njeuseuh deui papakeanana sarta mandi koe
 10 tjai; djadi bĕrĕsiah. 'Ari dina poĕ noe kadalapan eta koedoe njokot doewa anak domba noe taja tjatjadna, djeung hidji domba awewe, oemoer sataoen, anoe taja tjatjadna, kitoe deui tiloe-pĕrpoeloe epa tipoeng lĕmĕs baris koerban kadaharan, ditjamper minjak, sarta minjak saĕlog. ^a 4 Moesa 8: 7. ^b 4 Moesa 12: 14.
 11 Tidinja eta djalma noe baris dibĕrĕsihan sarta djeung barang noe tadi teja koe panghoeloe noe rek ngabĕrĕsihan koedoe didjogokeun ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang himah
 12 tĕpangan. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta anak domba noe hidji, bari seg dihatoerkeun, didjjeun koerban kasalahan, sarta djeung minjak noe saĕlog teja; koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan.
 13 'Pek anak domba teh koedoe dipeuntjit di ĕnggon paranti meuntjit koerban dosa djeung koerban doeroekan, nja di ĕnggon soetji; karana tjara koerban dosa, ^a nja kitoe keneh koerban kasalahan, adjang panghoeloe; soetji liwat leuwih
 14 eta teh. 'Top panghoeloe koedoe njokot gĕtih eta koerban kasalahan saeutik, bari seug koe panghoeloe ditĕrapkeun ^b ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta
 15 ka indoeng soekoena ti katoehoe. 'Tidinja panghoeloe koedoe njokot minjak noe saĕlog teja saeutik, dikoetjoerkeun
 16 ka leungeun panghoeloe ti kentja. 'Toeloej koe panghoeloe tjeukoer ti katoehoe koedoe diantjломkeun kana minjak noe dina leungeunna ti kentja, bari seug ngepretkeun eta minjak saeutik koe tjeukoerka ka pajoeneun Pangeran, meunang toedjoe koe kali. 'Ari sesa minjak
 17 noe dina leungeunna, saeutik koe panghoeloe koedoe ditĕrapkeun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibĕrĕsihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe, sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe, di loehoereun gĕ-
 18 tih koerban kasalahan teja. 'Sasesana

minjak noe dina leungeun panghoeloe koedoe ditërapkeun kana hoeloe djalma noe baris dibërësihan; kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja panghoeloe koedoe mëtakeun pikoerbaneun dosa teja, mangnjijeunkeun karapihan ka noe baris dibërësihan tina kanda-jisanana; sanggeus kitoe koedoe meuntjit pikoerbaneun doeroekan teja. 'Seug koerban doeroekan djeung koerban kadaharan teja koe panghoeloe koedoe di koerbankeun dina altar; kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; djadi bërësih. *a p. 7: 7.*

b 2 Moesa 29: 20.

21 Tatapi oepama eta teh malarat, *a* teu katëpi koe leungeunna, seg koedoe njokot anak domba sasiki pikoerbaneun kasalahan, asongkeuneun, baris dipangnjijeunkeun karapihan, djeung sapër-peloeh epa tipoeng lëmës, ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan, sarta minjak saëlog; 'kitoe deui tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa, mana bae noe katëpi koe leungeunna; anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan. 'Nja eta koe manehanana koedoe dibawa ka panghoeloe, dina poë noe kadalapan, baris manehanana dibërësihan; dibawana ka hareupeun lawang himah tëpangan, ka pajoeneun Pangeran. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njokot eta anak domba pikoerbaneun kasalahan, sarta djeung minjak noe saëlog teja; koedoe diasongkeun koe panghoeloe ka pajoeneun Pangeran, djadi koerban asongan. 'Pek anak domba pikoerbaneun kasalahan teh koedoe dipeuntjit. Top panghoeloe koedoe njokot gëtih eta koerban kasalahan saeutik, bari seug ditërapkeun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibërësihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe. 'Tidinja minjak teja saeutik koe panghoeloe koedoe dikoe-tjoerkeun ka leungeun panghoeloe ti kentja; 'toeloe panghoeloe koe tjoeroek ti katoehoe koedoe ngepretkeun minjak noe dina leungeunna ti kentja saeutik ka pajoeneun Pangeran, meunang toedjoeh kali. 'Seug minjak noe dina leungeunna saeutik koe panghoeloe koedoe ditërap-

keun ka gagaber tjeuli djalma noe baris dibërësihan, ti katoehoe, kitoe deui ka indoeng leungeunna ti katoehoe, sarta ka indoeng soekoena ti katoehoe, di loehoereun ënggon gëtih koerban kasalahan teja. 'Sasesana minjak noe dina leungeun panghoeloe koedoe ditërapkeun kana hoeloe djalma noe baris dibërësihan, pikeun dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja eta tikoekoer atawa eta anak djapati, mana bae noe katëpi koe leungeunna, koe koedoe dipëtakeun salah-sahidji. 'Eta noe katëpi koe leungeunna teh, noe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan, reudjeung koerban kadaharan; kitoe eta noe baris dibërësihan teh koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran. 'Kitoe papakon hal djalma noe boga kasakit lepra, noe leungeunna teu nëpi ka noe bakoe kana dibërësihanana. *a p. 12: 8.*

33 Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana: 'Lamoen maraneh geus asoep ka tanah Kanaan, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, djadi milik, seug kami ngeunakeun kasakit lepra ka sahidji imah dina tanah milik maraneh: 'geus kitoe noe boga imah koedoe datang, ngoeninga ka panghoeloe, kijeu pipokeunana: Tajohna aja kasakit di imah. 'Tidinja panghoeloe koedoe nitah, eta imah dikosongkeun samemeh panghoeloe datang ngilikan eta kasakit, soepaja sakah anoe di djëro eta imah oelah koengsi kanadjisan; sanggeusna kitoe panghoeloe koedoe datang ngilikan eta imah. 'Ana diilikan koe panghoeloe, kapanggih kasakit teh aja dina bilik tembok, lalogakan, sëmoe hedjo atawa sëmoe beureum, sarta katendjona djarëro ti batan tembokna, 'seug panghoeloe koedoe ka loewar ti eta imah ka hareupeun lawang imah, bari toeloej ditoetoe eta imah toedjoeh poë lilana. 'Geus kitoe koe panghoeloe koedoe dibalikan deui dina poë noe katoedjoeh, sarta diilikan; ana kapanggih, kasakit teh njalijara dina bilik tembok: 'seug panghoeloe koedoe nitah ngalaän bata noe aja kasakitan, sarta dipitjeun ka loewareun nagara, ka ënggon nadjis. 'Toeloej eta imah koedoe

disina dikërik ti djërona sakoeriling, sarta pangërikanana koedoe dibawa ka loewar nagara, dibahekeun ka ënggon nadjis. 'Tidinja koedoe njokot bata sedjen, diasoepeun ka oeroet bata tadi, sarta koedoe njokot taneuh sedjen, di-
 42 lampatkeun ka eta imah. 'Djeung oepama datang deui kasakit teh, djadi deui dina eta imah, sanggeusna dilaän batana, djeung sanggeusna imah dikërik,
 44 sarta sanggeusna dilampat, 'koedoe didatangan deui koe panghoeloe sarta diilikan; ana kapanggih, kasakit teja njalijara dina eta imah, nja lepra noe njatoean noe dina imah teh; ^a kanadjisan eta teh. 'Seug eta imah koedoe
 45 dibongkar, batana, kaina djeung saka-beh lampatna imah, bari toeloej dikaloewarkeun ka loewar nagara, ka ëng-
 46 gon nadjis. 'Saha-saha noe asoep ka imah kitoe, sapandjangna ditoetoe, nja eta djalma kanadjisan tëpi ka boerit.
 47 'Djeung saha-saha noe heës di djëro imah kitoe, koedoe njeuseuh papakeanana; kitoe keneh anoe dadaharan di djëro imah kitoe, koedoe njeuseuh papakeana-
 48 na. 'Sabalikna, oepama eta imah diasoepeun deui koe panghoeloe, sarta diilikan, kapanggih kasakit teja teu njalijara dina eta imah, sanggeusna imah teh dilampat: seug eta imah koe panghoeloe koedoe disëboetkeun bërësih, sabab
 49 geus tjageur kasakitna. 'Toeloej koedoe njokot doewa manoe, kitoe deui ki poetri, sakëlät djeung hisop, baris mërësihan eta imah. 'Pek manoe noe hidji koedoe dipeuntjit ka hidji wadah sipat taneuh, di loehoereun tjai hiroep. 'Tidinja koedoe njokot eta ki poetri, hisop djeung sakëlät, sarta djeung manoe noe hiroep teja, bari seug diantjilomkeun ka gëtih manoe noe dipeuntjit, sarta kana tjai hiroep teja; toeloej koedoe ngepretan eta imah, meunang toedjoeh kali.
 52 'Kitoe panghoeloe koedoe mërësihan eta imah, make gëtih manoe, tjai hiroep, manoe hiroep, ki poetri, hisop djeung sakëlät. 'Ari eta manoe noe hiroep seug koe panghoeloe koedoe dileupaskeun ka loewar nagara, ka tëgal. Kitoe eta imah koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan; djadi bërësih. ^a p. 11 : 24.
 54 Tah, kitoe papakon hal përkara saka-beh kasakit lepra, djeung përkara boe-

55 doeg; 'përkara lepra papakean sarta le-
 56 pra imah; 'përkara bareuh, përkara ra-
 57 dang, djeung përkara tjolat; 'soepaja bisa magahan pipëtaeunana nadjis djeung pipëtaeunana bërësih. Kitoe papakon përkara lepra.

PASAL 15.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 2 sa djeung ka Haroen, kijeu pangandi-
 3 kana: 'Maraneh koedoe mitjatoer ka oe-
 4 rang Israil, kijeu nja omong maraneh ka dinja: Lamoen aja djalma noe keur bëngang, ^a nja eta teh kanadjisan sabab bëngangna. 'Sarta kijeu kanadjisanana mangsa keur bëngang: ari ngalëj eta bëngangna, atawa mitjoeng eta bëngangna, nja matak kanadjisan bae ka dinja.
 4 'Sagala ënggon noe dikëdëngan koe noe bëngang, kanadjisan; djeung sagala barang noe didijoean koe eta, kanadjisan.
 5 'Saha-saha noe antël ka ënggonna, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung saha-saha noe dijoe dina barang anoe mantas didijoean koe noe bëngang, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta
 7 kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung saha-saha noe antël kana awak noe bëngang, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung lamoen noe bëngang njidoeh ka djalma noe bërësih, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta
 9 kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung sagala sela noe ditoempakan koe noe bëngang, kanadjisan. 'Djeung saha-saha noe antël kana naon-naon noe aja ti handapeun noe bëngang, kanadjisan tëpi ka boerit; sarta noe mawa barang kitoe, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tëpi ka boerit. 'Djeung saha-saha noe ditjabak koe noe bëngang, teu make sibanjo heula, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tëpi ka boerit. 'Ari parabol sipat taneuh anoe ditjabak koe noe bëngang, ^b koedoe dipeupeuskeun, djeung sakabeh parabol sipat kai koedoe di-
 13 koembah koe tjai. 'Sarta lamoen noe bëngang bërësih deui, tjageur bëngangna,

toeloej koedoe milang toedjoech poë kana dibërësihanana, seug koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe
 14 tjai hiroep; kakara bërësih. 'Ari dina poë noe kadalaman eta keur dirina koedoe njokot tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa; toeloej koedoe datang ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang himah tępangan, bari seug njang-
 15 gakeun eta ka panghoeloe. 'Pek eta teh koe panghoeloe koedoe dipëtakeun; anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan. Kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjjeunkeun karapihan ka pajoeneun Pangeran, tina sabab bęngangna. *a* 4 Moesa 5 : 2.

b p. 6 : 28; 11 : 33.

16 Djeung lamoen aja djalma ^a noe ka loewar tji-kama, nja eta koedoe mandi koe tjai, sakoedjoer awakna, sarta ka-
 17 nadjisan tępi ka boerit. 'Ari sagala papakean djeung sagala koelit, anoe kakeunaän tji-kama, nja eta koedoe diseuseuh koe tjai, sarta kanadjisan tępi
 18 ka boerit. 'Kitoe keneh awewe, anoe didjima koe lalaki; doewanana koedoe mandi koe tjai, sarta pada kanadjisan tępi ka boerit. *a* 5 Moesa 23 : 10.

19 Djeung lamoen awewe keur palangan, ka loewar gětih saädat-bijasa awakna, toedjoech poë lilana piajaeunana dina kakotoranana; ari saha-saha noe antěl ka dinja, kanadjisan tępi ka boerit.

20 'Djeung sagala noe dikędęngan koe eta eukeur kakotoran, kanadjisan; sarta sagala noe didijoekan koe eta, kanadjisan.
 21 'Ari saha-saha noe antěl ka ęnggonna, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta
 22 kanadjisan tępi ka boerit. 'Djeung saha-saha noe antěl kana barang anoe didijoekan koe eta, naon bae, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tępi ka boerit.
 23 'Djeung oepama aja naon-naon dina ęnggonna, atawa dina barang anoe didijoekan koe eta, saha-saha noe antěl ka noe kitoe, kanadjisan tępi ka boerit. 'Sarta oepama aja lalaki ngędęng djeung eta, ^a seg kakeunaän kakotoranana, nja eta kanadjisan toedjoech poë lilana, sarta sagala ęnggon noe dikędęngan koe djalma kitoe, kanadjisan.

a p. 18 : 19.

25 Djeung lamoen aja awewe ^a noe keur ngagětih, sarta lila, di noe lain waktoe kakotoran, atawa lamoen ngagětihna ngaliwat tina bakoena kakotoran, nja eta kanadjisanana salilana ngagětih, sakoemaha keur mangsa kakotoran bae;
 26 kanadjisan eta teh. 'Sagala ęnggon anoe dikędęngan koe eta, salilana ngagětih, pidjadieunana sakoemaha ęnggon awe-we noe keur kakotoran bae, djeung sagala barang anoe didijoekan koe eta, kanadjisan, sakoemaha kanadjisanana
 27 keur awewe kakotoran bae. 'Ari saha-saha noe antěl ka barang eta, kanadjisan; noe kitoe koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tępi ka boerit.

28 'Djeung deui, samangsa awewe bërësih, saät ngagětihna, seg koedoe milang baris dirina toedjoech poë, sanggeus kitoe bërësih. 'Ari dina poë noe kadalaman eta keur dirina koedoe njokot tikoekoer doewa atawa anak djapati doewa, seug koe manehanana koedoe di-
 29 anteurkeun ka panghoeloe, ka hareupeun lawang himah tępangan. 'Pek koe panghoeloe koedoe dipëtakeun, anoe hidji pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pikoerbaneun doeroekan. Kitoe eta koe panghoeloe koedoe dipangnjjeunkeun karapihan di pajoeneun Pangeran, tina sabab kanadjisanana ngagětih. *a* Mat. 9 : 20.

31 Djadi oerang Israil koe maraneh koedoe didjaoehkeun tina kanadjisanana, oelah koengsi paraeh mawa kanadjisanana, tina lantaran nganadjiskeun kana balandongan kami, anoe di tęngahna.

32 Tah, kitoe papakon hal noe bęngang djeung noe ka loewar tji-kama, anoe matak kanadjisan; 'kitoe deui hal noe palangan, noe keur kakotoran; djeung hal djalma noe ngalěj, boh lalaki, boh awewe; sarta hal djalma noe ngędęng djeung awewe noe keur kanadjisan.

PASAL 16.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, sanggeus paeh poetra Haroen anoe doewa, ^a noe paraeh basa ngadareuheusan ka pajoeneun Pangeran teja; 'kijeu timbalan Pangeran ka Moesa: Bedja-
 2 keun ka Haroen, doeloer maneh, jen teu meunang di sambarang waktoe asoep ka kasoetjian, noe ti sadjeroeun rere-

- gan, ka hareupeun toeroeb pangrapih, anoe dina pëti teja, sangkan oelah paeh; karana kami kërsa nembongan di djëro mega, di loehoereun toeroeb pangrapih.
- 3 'Ijeu noe koedoe dibawa koe Haroen, ari rek asoep ka kasoetjian: nja koedoe mawa hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, djeung hidji domba
- 4 lalaki pikoerbaneun doeroekan. 'Koedoe make djoebah soetji lawon bodas, ^b ditjalana lawon bodas dina awakna, disaboek lawon bodas sarta didastar lawon bodas; nja eta teh papakean soetji; djeung koedoe ngoembah heula
- 5 awakna koe tjai, seug make eta. 'Sarta Haroen ti padjëmoehan oerang Israil koedoe njokot doewa ëmbe badot pikoerbaneun dosa, djeung hidji domba
- 6 lalaki pikoerbaneun doeroekan. 'Toeloej Haroen koedoe ngahatoerkeun eta sapi ngora pikoerbaneun dosa, noe keur pimangpaâteun dirina, ^c njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina sabab saeusi-imahna. 'Geus kitoe koedoe njokot eta doewa badot, didjogokeun ka pajoeneun Pangeran, ka hareupeun lawang
- 7 himah tępangan. 'Seug koe Haroen eta doewa badot koedoe dilotërekeun; ëlot noe hidji pikeun Pangeran, ëlot noe hidji deui adjang Asasel. 'Ari badot anoe katinggang lotëre pikeun Pangeran, koe Haroen koedoe dihatoerkeun, didjijeun
- 10 koerban dosa. 'Dëmi badot anoe katinggang lotëre adjang Asasel mah, koedoe diteundeun hiroep-hiroep ka pajoeneun Pangeran, keur pilantaraneun njijeun karapihan, ^d baris dileupaskeun adjang Asasel, ka tégäl lëga. ^a p. 10 : 2. ^b 2 Moesa 28 : 42. ^c p. 9 : 7. ^d p. 14 : 7.
- 11 Seug Haroen koedoe ngahatoerkeun eta sapi ngora pikoerbaneun dosa, noe keur dirina teja, njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina sabab saeusi-imahna; pek koe Haroen eta sapi pikoerbaneun dosa, noe keur dirina, koedoe dipeuntjit. 'Toeloej koedoe njokot hidji paroekoejan, ^a dieusian roehak roehaj tina loehoer altar, anoe di pajoeneun Pangeran, sarta doewa leungeunna koedoe ngeupeul seuseungitan noe aroem, ^b beunang ngalëmboetkeun,
- 13 dibawa ka djëroëun reregan. 'Sok eta seuseungitan koedoe diteundeun kana seuneu, di pajoeneun Pangeran, sina ha-

seup seuseungitan teh ngalipoetan kana toeroeb pangrapih, ^c anoe dina përtelaan, sangkan Haroen oelah paeh. 'Tidinja ^d koedoe njokot gëtih eta sapi sawareh, bari seug ngepret koe tjeroekna kana loehoer toeroeb pangrapih, sabeulah ti wetan; sarta ka hareupeun toeroeb pangrapih koedoe ngepretkeun gëtih saeutik koe tjeroekna, toedjoeh kali. ^a 4 Moesa 16 : 46; Wah. 8 : 5. ^b 2 Moesa 30 : 36. ^c 2 Moesa 25 : 21. ^d Ibr. 9 : 25; 10 : 4.

- 15 Geus kitoe koedoe meuntjit eta badot pikoerbaneun dosa, noe keur djalma loba, bari seug gëtihna dibawa ka djëroëun reregan; pek gëtihna koedoe dipëtakeun sakoemaha mëtakeunana gëtih sapi teja, nja koedoe dikepretkeun kana toeroeb pangrapih sarta ka hareupeun toeroeb pangrapih.
- 16 Djadi kasoetjian teh koe Haroen koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, tina sabab kanadjisan oerang Israil, djeung tina sabab kamasijatanana, hal sakabeh dosa-dosana, sarta koedoe kitoe mëtakeunana ka himah tępangan, noe ngënggon di maranehanana, di têngaheun kanadjisanana. 'Djeung oelah pisan aja manoesa di djëro himah tępangan, ti barang Haroen asoep baris njijeun karapihan di djëro kasoetjian, tēpi ka bidjilna. Tah, kitoe Haroen koedoe njijeun karapihan ^a tina sabab dirina, djeung tina sabab saeusi-imahna, sarta tina sabab sapakoempoelan Israil. 'Tidinja koedoe ka loewar kana altar, ^b anoe di pajoeneun Pangeran, bari seug dipangnjijeunkeun karapihan; nja koedoe njokot gëtih sapi teja saeutik, djeung gëtih badot teja saeutik, pek ditërapkeun ^c kana tatandoekan altar sakoeriling.
- 19 'Djeung koedoe ngepretkeun gëtih teja saeutik kana loehoer altar, koe tjeroekna, toedjoeh kali, dibërësihan, nja disoetjikeun tina kanadjisan oerang Israil. ^a Ibr. 9 : 7. ^b 2 Moesa 30 : 1, 10. ^c p. 4 : 7, 18.
- 20 Ana geus tjatjap njijeun karapihan hal kasoetjian, hal himah tępangan djeung hal altar teh, toeloej Haroen koedoe ngadeukeutkeun eta badot anoe hiroep
- 21 teja. 'Prak Haroen koedoe noempangkeun leungeunna doewanana kana hoele eta badot noe hiroep, sarta ditoengkoelan, bari ngakoekeun sakabeh kadorakaan oerang Israil, djeung sakabeh ka-

masijatanana, hal sakabeh dosa-dosana; nja eta koe Haroen koedoe diteundeun kana hoeloe eta badot, bari toeloej dileupaskeun ka tégál lëga, koe lantaran

22 hidji djalma noe geus sadija. 'Eta badot sina nanggoeng sakabeh kadorakaän maranehanana ka tanah noe rehe; seg badot teh koedoe dileupaskeun di tégál lëga.

23 Tidinja Haroen koedoe asoep deui ka himah tēpangan, tjoetjoel-tjoetjoel papakean lawon bodas, anoe dipake basa asoep ka kasoetjian, koedoe ditinggalkeun di dinja. 'Seug koedoe ngoembah

24 deui awakna koe tjai, diénggon soetji, pek make papakeanana sasari; geus kitoe ka loewar, prak mētakeun koerban doeroekan ti sorangan, djeung koerban doeroekan ti djalma loba teja, njijeun karapihan tina sabab dirina djeung tina

25 sabab djalma loba. 'Sarta gadjih eta koerban dosa ge koe Haroen koedoe didoeroek dina altar.

26 Ari djalma noe ngaleupaskeun badot anoe keur Asasel teja, koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan.

27 Ari eta sapi ngora koerban dosa, djeung eta badot koerban dosa, noe gētihna dibawa asoep, dipake njijeun karapihan di djéro kasoetjian teja, ^a koedoe pada dika-loewarkeun ka loewareun pasanggrahan; pek koelitna, dagingna djeung

28 taina koedoe didoeroek koe seuneu. 'Ari noe ngadoeroek koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai; kakara meunang asoep deui ka pasanggrahan. ^a p. 4:12; 6:30.

29 Ari ijeu teh pikoekoeh langgëng ka maraneh: ^a dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal sapoeloh, maraneh koedoe pada ngarëndahkeun diri maraneh; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, boh priboemi, boh semah noe ngoembara di tēngah maraneh. 'Karana dina poë eta maraneh bakal dipangnjijeunkeun karapihan, sangkan maraneh dibërésihan; sakabeh dosa-dosa maraneh bakal bërésih di pajoneun Pangeran. 'Nja eta teh ka maraneh ^b poë eureun, gëde pisan, sarta koedoe pada ngarëndahkeun diri maraneh; pikoekoeh langgëng. 'Ari panghoeloe, noe diminjakan sarta dikeupeulan,

sina djadi panghoeloe, ngaganti bapana, nja eta noe koedoe njijeun karapihan, make papakean lawon bodas, papakean

33 soetji teja; 'pek njijeun karapihan hal kasoetjian, anoe soetji, djeung hal himah tēpangan, sarta njijeun karapihan hal altar; kitoe deui panghoeloe-panghoeloe sarta djeung djalma noe loba, sakoer ahli pakoempoelan, koedoe pada dipangnjijeunkeun karapihan. ^a p. 23:27;

⁴ Moesa 29:7. ^b p. 23:32.

34 Noe tadi teh djadi pikoekoeh langgëng ka maraneh; oerang Israil ^a sataoen sakali koedoe dipangnjijeunkeun karapihan tina sakabeh dosa-dosana. Prak ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

^a 2 Moesa 30:10; Ibr. 9:7.

PASAL 17.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen djeung ka anak-anakna lalaki, sarta ka sakabeh oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Ijeu teh pangandika, noe ditimbalkeun

3 koe Pangeran, kijeu pangandikana: 'Saha-saha djalma anak-intjoe Israil, anoe meuntjit sapi, atawa domba, atawa ëmbe, di djéro pasanggrahan, atawa noe

4 meuntjit di loewar pasanggrahan, 'hanteu disanggakeun ka lawang himah tēpangan, teu dikoerbankeun ka Pangeran, ka hareupeun balandongan Pangeran mah, nja eta djalma diitoeng hoetang gētih, ^a asoep ngoetjoerkeun gētih, noe matak eta djalma koedoe dibasmi, di-

5 leungitkeun ti tēngah bangsana; 'soepaja oerang Israil pada njanggakeun koerbanna peuntjitan, anoe koe maranehanana sok dipeuntjit di tégál; koedoe disanggakeun ka Pangeran, ka lawang himah tēpangan, ka panghoeloe; pek dipeuntjit di dinja, didjijeun koer-

6 ban panarima baris ka Pangeran. 'Toeloej koe panghoeloe gētihna koedoe dikepretkeun ka altar Pangeran, noe di hareupeun lawang himah tēpangan, sarta gadjihna koedoe didoeroek, pikeun aambeuan matak sèdëp baris ka Pangeran.

7 'Djadi eta teh teu meunang ngoerbankeun deui koerbanna peuntjitan ^b ka setan-setan, tégës djarinah, noeroet ka dinja. Noe tadi teh djadi pikoekoeh lang-

gëng ka maranehanana, toeroen-toemoe-roen.

a p. 24: 17. b 5 Moesa 32: 17.

8 Sarta maneh koedoe mitjatoer deui ka darinja: Saha-saha djalma, anak-intjoe Israil, atawa semah noe ngoembara di têngah maranehanana, noe ngoerbankeun koerban doeroekan atawa koerban peuntjitan, 'sarta hanteu dianteurkeun ka lawang himah tępangan, teu disanggakeun ka Pangeran mah, nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana.

10 Djeung saha-saha djalma, anak-intjoe Israil, atawa semah noe ngoembara di têngah maranehanana, *a* noe ngahakan gëtih, naon bae: *b* eta kami bakal njanghareup pameunteu ka djalma noe ngahakan gëtih teh, sarta rek dibasmi, dileungitkeun ti têngah bangsana. 'Karana njawana daging ajana dina gëtih, sarta gëtih koe kami dipaparinkeun ka maraneh dina altar, baris matak ngarapihkeun njawa maraneh; *c* karana nja gëtih noe matak ngarapihkeun, tina lantaran njawa. 'Kitoe noe matak kami nimbalan ka oerang Israil: Saha-saha djalma bangsa maraneh teu meunang ngahakan gëtih; kitoe keneh semah noe ngoembara di têngah maraneh, teu meunang ngahakan gëtih.

a p. 3: 17.

b p. 26: 17; Djab. 34: 17. c Ibr. 9: 22.

19 Djeung saha-saha djalma oerang Israil, atawa semah noe ngoembara di têngah maranehanana, anoe meunangkeun sato atawa manoeek noe wënanng dihakan, djalan moro, *a* nja eta koedoe ngoetjoerkeun gëtihna, sarta dirimboenan koe taneuh. 'Karana moenggoeh njawa sakabeh daging teja, *b* gëtihna toenggal djeung njawana; *c* mana kami nimbalan ka oerang Israil: Gëtih daging, naon bae, teu meunang dihakan koe maraneh; karana njawa sakabeh daging, nja eta gëtihna; saha-saha noe ngahakan eta, koedoe dibasmi. 'Djeung saha-saha djalma, priboemi atawa semah, *d* noe ngahakan anoe paeh bangkar atawa noe paeh disasaak, nja eta koedoe njeuseuh papakeanana djeung koedoe mandi koe tjai, sarta kanadjisan tępki ka boerit; kakara bërësih. 'Sabalikna, oepama teu diseuseuh sarta hanteu mandi, estoe nanggoeng kadorakaanana.

a 5 Moesa 12: 24.

b 5 Moesa 12: 23. c p. 3: 17. d 2 Moesa 22: 31;

3 Moesa 11: 39, 40.

PASAL 18.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: *a* Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. 'Maraneh *b* poma oelah migawe saperti pagawean tanah Mësir, oeroet maraneh tjtjing; sarta poma oelah migawe tjara pagawean tanah Kanaän, anoe koe kami dikërsakeun maraneh diasoepeun ka dinja; djeung oelah ngalakonan pikoekoeh eta. 'Hoekoem kami noe koe maraneh koedoe dilampahkeun, djeung pikoekoeh kami noe koe maraneh koedoe diëstoekeun; nja eta noe koedoe dilakonan teh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *5* 'Mana koedoe ngestoekeun pikoekoeh kami reudjeung hoekoem kami; *c* tijap-tijap manoesa, noe ngalampahkeun eta teh, tangtoe hiroep koe eta: ijeu kami Pangeran.

a 2 Moesa 20: 2. b 2 Moesa 23: 24.

c Jéh. 20: 11; Roem 10: 5; Gal. 3: 12.

6 Saha-saha djalma, *a* teu meunang njampeurkeun ka sanak-barajana, sêdja moekakeun oratna: ijeu kami Pangeran. *7* 'Maneh oelah moekakeun *b* orat bapa maneh atawa orat indoeng maneh; indoeng maneh eta teh, teu meunang maneh moekakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun *c* orat pamadjikan bapa maneh; sasat orat bapa maneh eta teh. *8* 'Orat doeloer maneh awewe, anak sabapa atawa anak saindoeng, didjoerkeun di imah atawa didjoerkeun di loewar, eta maneh oelah moekakeun oratna. 'Orat intjoe maneh awewe, eta maneh oelah moekakeun oratna; karana eta teh sasat orat maneh sorangan. 'Orat anak pamadjikan bapa maneh awewe, beunang ngajoegakeun bapa maneh, doeloer maneh eta teh, maneh oelah moekakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer bapa maneh awewe; *12* baraja bapa maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer indoeng maneh awewe; karana baraja indoeng maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun orat doeloer bapa maneh lalaki; oelah maneh njampeurkeun ka pamadjikanana; *15* bibi maneh eta teh. 'Maneh oelah moekakeun *d* orat minantoe; pamadjikan anak maneh eta teh; teu meunang ma-

16 neh moekakeun oratna. 'Maneh oelah moekakeun orat pamadjikan doeloer maneh; sasat orat doeloer maneh eta

17 teh. 'Maneh oelah moekakeun orat awe-

we sarta djeung orat anakna awewe; maneh oelah njokot intjoena awewe,

18 sédja moekakeun oratna; baraja eta teh; lampah kitoe roetjah. 'Sarta maneh o-

elah njokot awewe, ^e ditambahkeun ka doeloerna, sédja ditjandoeng, dek moekakeun oratna meungpeung eta hiroep keneh.

a p. 20: 11—21. *b* 1 Moesa 19: 31.

c 1 Moesa 35: 22; 1 Kor. 5: 1. *d* 1 Moesa 38: 16.

e 1 Moesa 29: 27.

19 Djeung deui maneh ^a oelah njampeur-

keun ka awewe, sédja moekakeun orat-

na, keur mangsana kakotoran kanadji-

20 san. 'Sarta maneh ^b oelah ngadjima ka pamadjikan batoer, noe matak kanadji-

21 san reudjeung eta. 'Djeung deui ^c anak maneh koe maneh oelah dibikeun njo-

rang seuneu adjang si Molek, sarta ma-

neh oelah ngahinakeun kana djén-

ngan Allah maneh: ijeu kami Pangeran.

22 'Djeung deui maneh ^d oelah ngadjima ka

23 lalaki; lampah kitoe idjid. 'Sarta ma-

neh ^e oelah ngadjima ka sasatoan, noe matak maneh kanadjisan koe eta; kitoe keneh awewe, oelah ngahareupan ka sa-

to, malar didjima; lampah kitoe rëgëd.

a p. 15: 24; 20: 18. *b* 2 Sam. 11: 4. *c* 3 Moesa

20: 2; 5 Moesa 18: 10; 2 Radja 21: 6; 28: 10.

d 1 Moesa 19: 5; Roem 1: 27; 1 Kor. 6: 10.

e 5 Moesa 27: 21.

24 Poma maraneh oelah nganadjiskeun diri koe sagala përkara noe tadi; ^a ka-

rana bangsa-bangsa, noe koe kami rek disingkirkeun ti hareupeun maraneh, sok pada nganadjiskeun diri koe sagala

25 përkara noe kitoe, 'datang ka ^b tanahna kanadjisan; noe matak kami njiksakeun kadorakañana ka dinja, sarta tanah teh

26 ngoetahkeun priboemina. 'Sabalikna ma-

raneh koedoe pada ngestoekeun pikoe-

koeh kami reudjeung hoekoem kami, sarta oelah ngalampahkeun sagala kaidjidan ki-

toe, boh priboemi, boh semah noe ngoem-

27 bara di têngah maraneh. 'Karana djal-

ma eusi tanah, anoe ti heulaeun ma-

neh, sok pada ngalampahkeun kaidjidan

28 kitoe, wani tanah teh kanadjisan. 'Soe-

paja maraneh ^c oelah datang ka dioetah-

keun koe tanah, ana koe maraneh dina-

djiskeun; sakoemaha ngoetahkeunana eta

29 bangsa, noe ti heulaeun maraneh. 'Ka-

rana saha-saha noe ngalampahkeun sa-

gala kaidjidan kitoe, nja eta djalma noe ngalampahkeun teh koedoe dibasmi, di-

30 leungitkeun ti têngah bangsana. 'Mana maraneh koedoe pada ngadjaga kana

djagaan kami, oelah ngalampahkeun pi-

koekoeh noe aridjid, anoe sok dilam-

pahkeun ti heulaeun maraneh, sarta ma-

raneh poma oelah nganadjiskeun diri koe noe kitoe: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a 2 Radja 17: 8, 15. *b* Esra 9: 11.

c p. 20: 22.

PASAL 19.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu

2 Npangandikana: 'Maneh koedoe mitja-

toer ka padjëmoehan oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: ^a Maraneh sing pada soetji; karana kami Pangeran, Allah maraneh teh, soetji.

a p. 11: 44;

20: 7, 26; 1 Petr. 1: 16.

3 Maraneh, hidji-hidji djalma, ^a koedoe masing sijeun koe indoeng sarta koe ba-

pa, djeung ^b koedoe pada nètëpkeun sa-

bat kami: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a 2 Moesa 20: 12. *b* 2 Moesa 31: 13;

3 Moesa 26: 2.

4 Maraneh oelah njanghareupan ka bra-

hala, ^a sarta oelah njarijeun aállahan sipat tjitak: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a 2 Moesa 20: 23; 3 Moesa 26: 1.

5 Djeung lamoen maraneh ka Pangeran ngoerbankeun koerban panarima, di-

koerbankeunana teh sing malar mara-

6 neh pikamanaheun. 'Dihakanna ^a koe-

doe dina poëan maraneh ngoerban, sarta dina isoekna; ari sesana, noe nëpi kana poë noe katiloe, koedoe didoeroek koe

7 seuneu. 'Sabalikna, oepama dihakan dina poë noe katiloe mah, lampah kitoe ma-

8 tak idjid, teu kamanah. 'Saha-saha djal-

ma noe ngahakan, nanggoeng kadoraka-

ñana, sabab nganistakeun barang soetji kagoengan Pangeran; ari djalma noe kitoe koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana.

a p. 7: 15.

9 Sarta ^a mangsa maraneh keur diboewat piboewateun lahan maraneh, djoeroe la-

han maneh dipiboewatanana oelah di-

bejikkeun teuing, djeung heutjakna keur maneh diboewat oelah rek dipoeloeng.

10 'Kitoe deui maneh oelah moepoerian kë-

bon anggoer maneh, sarta noe ragrag

- boewah anggoer maneh oelah rek di-poeloeng; ^b koedoe koe maneh diingkeun adjang noe kabalangsak sarta adjang semah: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a p. 23: 22. b 5 Moesa 24: 19.*
- 11 Maraneh ^a oelah maling, djeung oelah bohong, sarta oelah tjidra, batoer pada batoer. *a 2 Moesa 20: 15, 16; Ep. 4: 25.*
- 12 Djeung maraneh ^a oelah soempah një-boet djënëngan kami, kalawan tjidra, matak maneh nganistakeun kana djënëngan Allah maneh: ijeu kami Pangeran. *a 2 Moesa 20: 7.*
- 13 Maneh oelah nganijaja ka batoer, sarta oelah dikarinah. ^a Boeroehan djalma noe koeli oelah dipeutingkeun di maneh tëpi ka isoek. *a 5 Moesa 24: 14.*
- 14 Maneh oelah njapa ka noe toreng, djeung oelah neundeun tatadjongan ka hareupeun noe lolong, sarta maneh koedoe sijeun koe Allah maneh: ijeu kami Pangeran.
- 15 Maraneh oelah milampah bengkok dina ngahoekoeman; ^a oelah ngadjoeng-djoengkeun beungeut djalma noe malarat, djeung oelah moendjoelkeun beungeut djalma noe gëde; nja ngahoekoeman teh ka batoer koedoe sing sabë-nërna. *a 2 Moesa 23: 6.*
- 16 Maneh oelah lakoe ngoepat di bangsa maneh; maneh oelah aja pangarah ka gëtih batoer: ijeu kami Pangeran.
- 17 Maneh ^a oelah geuleuh ka doeloer maneh di sadjéro hate; ^b koedoe ngingëtan ka batoer, oelah datang ka maneh nanggoeng dosa tina hal manehanana.
- 18 'Maneh ^c oelah malëskeun diri, djeung oelah ambëk kadalon-dalon ka sasama bangsa maneh; ^d nja koedoe njaäh ka batoer sapërti ka diri sorangan: ijeu kami Pangeran. *a 1 Joh. 3: 15. b Mat. 18: 15; Loek. 17: 8. c Roem 12: 19. d Mat. 22: 39; Roem 13: 9; Gal. 5: 14; Jak. 2: 8.*
- 19 Maraneh koedoe pada ngestoekeun pikoekoeh kami. ^a Sato maneh oelah dië-weankeun ka sedjen bangsa; lahan maneh oelah disëbaran doewa roepa, sarta awak maneh oelah make papakean doewa sipat tjatjampoeran. *a 5 Moesa 22: 9—11.*
- 20 Djeung lamoen aja lalaki, ^a ngadjima ka hidji awewe anoe djadi eusi imah, sarta geus dipatjang-patjangkeun ka lalaki sedjen, tapi tatjan ditëboes, atawa tatjan dimërdikakeun: nja eta koedoe dirangket; moal diparaehan, sabab awe-wena teu mërdika. 'Sarta eta djalma koedoe njanggakeun pikoerbaneunana kasalahan ka Pangeran, ka hareupeun lawang himah tëpangan; hidji domba lalaki pikoerbaneun kasalahan. 'Pek koe panghoeloe koedoe dipangnjijeunkeun karapihan, koe lantaran eta domba pikoerbaneun kasalahan, di pajoneun Pangeran, tina sabab dosana noe dilampahkeun; tangtoe meunang panghampoera përkara dosana noe dilampahkeun. *a 2 Moesa 21: 8.*
- 23 Sarta lamoen maraneh geus asoep ka eta tanah, geus kitoe mëlak tatangkalan baris hakaneun, nja eta boewahna koe maraneh koedoe diangkën tatjan disoentatan; tiloe taoen lilana koe maraneh koedoe diangkën tatjan disoentatan; teu meunang dihakan. 'Ari dina taoen noe kaopat sakabeh boewahna pisoetjieu, baris moedji ka Pangeran.
- 25 'Dëmi dina taoen noe kalima mah boewahna pek koe maraneh hakan; dipalarna soepaja tambah beubeunganana keur maraneh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.
- 26 Maraneh ^a oelah ngahakan naon-naon kalawan gëtihna. Maraneh oelah milampah tënoeng, djeung oelah milampah petangan. 'Maraneh ^b oelah ngoeroed sisi hoeloe maraneh, malar boeud; djeung oelah ngaroeksakkeun sisi djeung got maneh. 'Maraneh ^c oelah noerihan awak maraneh sabab aja noe paeh, djeung oelah make toelisan disoengging di diri maraneh: ijeu kami Pangeran. *a p. 3: 17. b p. 21: 6. c 5 Moesa 14: 1.*
- 29 Maneh oelah nganistakeun anak maneh awewe, disina djinah; ^a soepaja eusi tanah oelah djarinah, anoe matak tanah teh pinoeh koe karoetjahan. *a 5 Moesa 23: 17.*
- 30 Maraneh koedoe nëtëpkeun sabbat kami, djeung koedoe sarijeun koe kasoetjian kami: ijeu kami Pangeran.
- 31 Maraneh oelah njanghareupan ka ^a noe njaroemah atawa ka noe ngoesoe-mah; oelah ditarejang, matak ngandjiskeun diri koe eta: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a p. 20: 6, 27.*
- 32 Tina sabab djalma hoewisan maneh koedoe hoedang, djeung koedoe ngahormatan ka pasëmon djalma kolot, sarta

koedoe sijeun koe Allah maneh: ijeu kami Pangeran.

- 33 Sarta lamoen aja semah noe ngoembara di maneh, dina tanah maraneh, ^a eta koe maraneh oelah diteungteuinganan. 'Ari semah noe ngoembara di maraneh, koe maraneh koedoe diakoe saperti ka priboemi, batoer maraneh; ^b nja koedoe njaah ka dinja, saperti ka diri sorangan; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mësir: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

^a 2 Moesa 22: 21. ^b 5 Moesa 10: 19.

- 35 Maraneh oelah milampah bengkok dina ngahoekoeman, dina oekoeran, dina 36 timbangan, atawa dina takëran. 'Koedoe baroga ^a taradjoe bënër, batoe bënër, epa bënër djeung ëhin bënër: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mësir.

^a 5 Moesa 25: 13.

- 37 Masing ^a pada ngestoekeun sakabeh pikoekoeuh kami djeung sakabeh hoe koem kami, sarta lalampahkeun koe maraneh: ijeu kami Pangeran. ^a p. 20: 8.

PASAL 20.

- Ngandika deui Pangeran ka Moesa, ki-
2 jeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer deui ka oerang Israil: Saha-saha djalma, oerang Israil, atawa semah noe ngoembara di Israil, ^a anoe mikeun anakna ka si Molek teja, pasti koedoe dipaehan; djalma eusi tanah koedoe ngabaledogan ka dinja koe batoe. 'Eta kami ^b bakal njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe teh, sarta rek dibasmi, dileungitkeun ti têngah bangsana; karana eta teh mikeun anakna ka si Molek, noe matak nganadjiskeun kasoetjian kami, sarta nganistakeun djë-
4 nëngan kami noe soetji. 'Djeung oepama djalma eusi tanah ngalalijeuskeun matana ti djalma noe kitoe, mangsa eta mikeun anakna ka si Molek, han-
5 teu pek dipaehan: 'tangtoe kami njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe sarta ka sabangsana, bari dirina djeung sakoer noe djarinah noeroet ka manehanana, miloe djarinah noeroet ka si Molek teh, koe kami dibasmi, dileu-
6 ngitkeun ti têngah bangsana. 'Kitoe keneh djalma, ^c noe njanghareupan ka noe njaroemah atawa ka noe ngoesoe-

- mah, matak djinah noeroet ka dinja, eta kami tangtoe njanghareup pameunteu ka djalma noe kitoe, seug koe kami dibasmi, dileungitkeun ti têngah
7 bangsana. 'Mana maraneh koedoe nja-roetjikeun diri sorangan, masing pada soetji; karana kami Pangeran, Allah
8 maraneh teh, soetji. 'Sarta koedoe pada ngestoekeun pikoekoeuh kami, djeung dilalampahkeun: ^d ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maraneh. ^a p. 18: 21.

^b p. 17: 10. ^c p. 19: 31. ^d 2 Moesa 31: 13.

- 9 Lamoen aja djalma ^a noe njapa ka bapana atawa ka indoengna, pasti koedoe dipaehan. Eta teh njapa ka bapana atawa ka indoengna: dosana malik ka dirina. ^a 2 Moesa 21: 17.
- 10 Djeung saha-saha djalma ^a noe ngaranjed ka pamadjikan hidji djalma, sapedah ngaranjed ka pamadjikan batoer, pasti koedoe dipaehan, noe ngaranjed
11 djeung noe diranjedan. 'Sarta saha-saha ^b noe ngëdëng djeung pamadjikan bapana, sasat moekakeun orat bapana; pasti koedoe dipaehan doewanana: do-
12 sana malik ka daririna. 'Sarta saha-saha ^c noe ngëdëng djeung minantoena awe-
we, pasti koedoe dipaehan doewanana; pada migawe karëgëdan: dosana malik ka daririna. 'Djeung saha-saha ^d noe ngadjima ka lalaki, doewanana migawe kaidjidan; pasti koedoe diparaehan:
14 dosana malik ka daririna. 'Djeung saha-saha ^e noe miëwe ka hidji awewe sarta djeung indoengna, roetjah lampah kitoe teh; ^f koedoe didoeroek koe seu-
15 neu, lalakina djeung awewena, da teu meunang aja lampah roetjah di têngah maraneh. 'Sarta saha-saha ^g noe ngadjima ka sasatoan, pasti koedoe dipaehan; satona ge koe maraneh koedoe
16 dipodaran. 'Kitoe keneh awewe, noe njampeurkeun ka sato, naon bae, malar didjima, nja eta awewe koe maneh koedoe dipodaran sarta djeung satona; pasti koedoe dipaehan: dosana
17 malik ka darinja. 'Sarta saha-saha noe njokot doeloerna awewe, ^h anak sabapa atawa anak saindoeng, seg ngarasa oratna, djeung eta ngarasa orat manehanana, katjëlään eta teh; koedoe pada dibasmi di hareupeun djalma-djalma bangsa maranehanana; eta moekakeun orat doeloerna awewe, estoe nanggoeng

18 kadorakaanana. 'Sarta saha-saha' noe ngédëng djeung awewe noe keur palangan, moekakeun oratna, ditarandjangan palawanganana, djeung eta awewe moekakeun palawanganana gëtih, nja eta doewanana koedoe dibasmi, dileungitkeun ti téngah bangsana. 'Djeung deui' maneh oelah moekakeun orat doeloer indoeng maneh awewe, atawa doeloer bapa maneh awewe; karana noe kitoe narandjangan barajana; estoe pada nanggoeng kadorakaanana. 'Sarta saha-saha' noe ngédëng djeung pamadjikan pamanna, sasat moekakeun orat pamanna; pada nanggoeng dosana; pasti

21 paraeh teu boga anak. 'Djeung saha-saha' noe njokot pamadjikan doeloerna, lampah kitoe teh kotor, sasat moekakeun orat doeloerna; moal baroga anak.

a 5 Moesa 22:22; Joh. 8:5. *b* p. 18:8. *c* p. 18:15. *d* p. 18:22. *e* p. 18:17. *f* 1 Moesa 38:24. *g* p. 18:23; 2 Moesa 22:19. *h* p. 18:9, 11. *i* p. 18:19. *j* p. 18:12, 13. *k* p. 18:14. *l* p. 18:16.

22 Eta maraneh koedoe pada ngestoekeun sakabeh pikoekoe kami djeung sakabeh hoekoem kami, sarta lalampahkeun, *a* soepaja maraneh oelah datang ka dioetahkeun koe tanah, anoe koe kami dikërsakeun maraneh diasoepekeun ka dinja, soepaja diënggonan. 'Poma oelah ngalakonan pikoekoe bangsa, noe koe kami rek disingkirkeun ti hareupeun maraneh; karana eta sok pada migawe sakabeh noe kitoe pëtana, noe matak kami teh bosën ka darinja.

24 'Sarta maraneh koe kami geus dilahiran kieu: *b* Maraneh noe bakal kawarisan tanah eta bangsa; koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, soepaja kamilik; nja tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, anoe ngabinakeun maraneh ti bangsa noe loba. 'Ari maraneh teh *c* koedoe ngabinakeun sato anoe bërësih djeung noe nadjis, kitoe deui manoe anoe bërësih djeung noe nadjis, sarta oelah nganistakeun diri koe lantaran sato, atawa koe lantaran manoe, atawa koe sakabeh noe tingkarajap di boemi, sakoer bae anoe koe kami dibinakeun, didamël nadjis

25 ka maraneh. 'Djadi maraneh teh *d* masing pada soetji baris ka kami; karana kami Pangeran teh soetji, *e* sarta ma-

raneh koe kami dibinakeun ti bangsa noe loba, soepaja djadi kagoengan kami. 'Djeung lamoen aja djalma lalaki atawa awewe, *f* anoe kasaroemahan atawa koekoesoemahan, pasti koedoe dipaehan, dibaledogan koe batoe: dosana malik ka daririna. *a* p. 18:28. *b* 2 Moesa 3:8. *c* p. 11:43. *d* p. 19:2. *e* 1 Radja 8:53. *f* p. 19:31; 1 Sam. 28:7; Lal. 16:16.

PASAL 21.

Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa, kieu: Maneh koedoe mitjatoer ka panghoeloe-panghoeloe, anak Haroen, kieu nja omong maneh ka darinja: *a* Oelah aja noe nganadjiskeun diri dina

2 bangsana, koe karana noe paeh. 'Ngan koe karana barajana noe pernah deukeut, nja koe karana indoengna, djeung koe karana bapana, sarta koe karana anakna lalaki, djeung koe karana anakna awewe, kitoe deui koe karana doeloerna lalaki, 'djeung koe karana doeloerna awewe, anoe masih landjang, anoe deukeut keneh ka manehanana, tatjan lakian: panghoeloe meunang oge

4 nganadjiskeun diri. 'Pedah djoeragan dina bangsana, noe matak teu meunang nganadjiskeun atawa nganistakeun diri. 'Teu meunang *b* ngagoendolan sirahna, djeung teu meunang njoekeur sisi djanggotna, sarta teu pisan

6 meunang noerihan awakna. 'Koedoe masing saroetji baris ka Allahna, sarta oelah nganistakeun kana djënéngan Allahna; karana koerban seuneu kagoengan Pangeran, *c* kadaharan Allahna, nja panghoeloe noe ngahatoerkeun; mana

7 koedoe saroetji. 'Teu meunang mirabi ka dajang atawa ka noe hina, djeung teu meunang mirabi ka awewe anoe disërahkeun koe salakina; karana panghoeloe teh soetji baris ka Allahna. 'Noe matak eta koe maneh koedoe diangkën *d* soetji; karana kadaharan Allah maneh, nja eta noe ngahatoerkeun; koedoe koe maneh diangkën soetji; *e* karana ijeu kami Pangeran, noe njoetjikeun ka maraneh teh, soetji. 'Sarta lamoen aja anak panghoeloe noe awewe, nganistakeun diri, milampah djinah, nja eta nganistakeun ka bapana; koedoe didoeroek koe seuneu.

a p. 22:4. *b* p. 19:27, 28. *c* 4 Moesa 28:2. *d* 2 Moesa 28:36; Ibr. 7:26. *e* p. 20:8.

10 Djeung deui panghoeloe gëde, noe didjê-
nëngkeun ti lëbah doeloer-doeloerna,
noe dikoetjoeran sirahna koe minjak li-
sah, ^a sarta dikeupeulan, sina make pa-
pakean teja, eta ^b teu meunang moeroe-
tjoel sirahna, djeung teu meunang njo-
11 soëk papakeanana. 'Sarta teu meunang
ngadatangan majit djalma, saha bae; teu
meunang nganadjiskeun diri, nadjan koe
karana bapana atawa koe karana in-
12 doengna. 'Djeung ^c teu meunang ka loe-
war ti kasoetjian, sangkan oelah matak
nganistakeun kana kasoetjian Allahna;
karana dimakoetaän koe minjak lisah
13 ti Allahna: ijeu kami Pangeran. 'Sarta
mirabina ^d koedoe ka hidji awewe noe
14 parawan. 'Randa, atawa popotongan,
atawa noe hina, atawa dajang: ka noe
kitoe eta teu meunang mirabi; ari mi-
rabina ngan meunang ka parawan bang-
15 sana sorangan; 'soepaja oelah matak nga-
nistakeun ka anak-intjoena dina bang-
sana; karana ijeu kami Pangeran, anoe
njoetjikeun ka manehanana. *a p. 8:33.*

b p. 10:6. c p. 10:7. d 2 Kor. 11:2.

16 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
17 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mi-
tjatoer deui ka Haroen, kijeu nja pok:
Saha-saha djalma, anak-intjoe maneh,
satoeroenan-toeroenanana, noe aja tja-
tjadna, teu meunang ngadeuheusan, nga-
18 hatoerkeun kadabaran Allahna. 'Karana
sakoer djalma noe aja tjatjadna teu me-
nang ngadeuheusan; saperti djalma noe
lolong, atawa noe ngempor, atawa noe
19 soempoeng, atawa noe tjenggeh; 'atawa
djalma noe boentoeng soekoe atawa noe
20 boentoeng leungeun; 'atawa noe bëng-
koeng, atawa noe pëndek, atawa noe
tjeor panonna, atawa noe boedog, ata-
wa noe rodek, atawa noe rëmëk lara-
21 nganana. 'Sakoer djalma, anak-intjoe
panghoeloe Haroen, anoe aja tjatjadna,
teu meunang marëk, ngahatoerkeun koer-
ban seuneu kagoengan Pangeran; aja
tjatjadna, noe matak teu meunang ma-
rëk, ngahatoerkeun kadabaran Allahna.
22 'Ari kadabaran Allahna, barang soetji,
nadjan noe pangsoetji-soetjina oge, me-
nang koe eta dihakan; 'ngan teu me-
nang ngadatangan kana reregan, djeung
teu meunang njampeurkeun kana altar,
pedah aja tjatjadna; soepaja oelah ma-
tak nganistakeun kana kasoetjian kami;

karana ijeu kami Pangeran, anoe njoe-
tjikeun ka maranehanana.

24 Prak koe Moesa dilahirkeun ka Ha-
roen, djeung ka poetrana lalaki, sarta
ka oerang Israil sakabeh.

PASAL 22.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa, ki-
2 Njeu pangandikana: 'Maneh koedoe mi-
tjatoer deui ka Haroen djeung ka anak-
na lalaki, sina njëgah ka barang soetji
ti oerang Israil, anoe koe eta disaroe-
tjikeun ka kami; oelah nganistakeun
kana djënengan kami noe soetji: ijeu
3 kami Pangeran. 'Koedoe ngomong kijeu
maneh ka darinja: Satoeroenan-toeroe-
nan maraneh, sakoer djalma, anak-in-
tjoe maraneh, anoe njampeurkeun ka
barang soetji, noe koe oerang Israil di-
saroe-tjikeun ka Pangeran, sabot mane-
hanana keur kanadjisan, nja eta djalma
koedoe dibasmi, dileungitkeun ti pajoe-
4 neun kami: ijeu kami Pangeran. 'Saha-
saha djalma, anak-intjoe Haroen, noe
boga kasakit lepra atawa ^a noe bëngang,
teu meunang ngahakan barang soetji,
tëpi ka bërësih deui. Djeung saha-saha
noe antël kana naon-naon noe kanadji-
san koe majit, atawa djalma ^b noe ka
5 loewar tji-kama, 'atawa djalma noe an-
tël kana naon-naon ^c bangsa noe ting-
karajap, anoe matak dirina kanadjisan,
atawa ka manoesa, anoe matak dirina
kanadjisan, naon bae kanadjisanana:
6 'eta djalma noe antël ka noe kitoe teh ^d
bakal kanadjisan tëpi ka boerit, sarta
teu meunang ngahakan barang soetji;
7 satëgësna koedoe mandi koe tjai, 'sarta
ari geus soeroep panon-poë, eta djadi
bërësih; kakara meunang deui ngaha-
kan barang soetji, sabab nja eta rëdjë-
8 kina. 'Noe paeh bangkar ^e sarta noe
paeh disasaäk teu meunang koe eta di-
hakan, da tangtoe kanadjisan koe noe
9 kitoe: ijeu kami Pangeran. 'Djadi eta
teh koedoe pada ngadjaga kana djagaän
kami; oelah datang ka nanggoeng dosa
sarta oelah datang ka paeh lantaran
kitoe, pedah dinistakeun: ^f ijeu kami Pa-
ngeran, anoe njoetjikeun ka marane-
hanana. *a p. 15:2. b p. 15:16. c p. 11:29.*

d p. 11:24. e 2 Moesa 22:31. f p. 20:8.

10 Ari deungeun-deungeun, saha bae, teu
meunang ngahakan barang soetji; anoe

madjik di panghoeloe, sarta noe boe-boeroeh, teu meunang ngahakan barang
 11 soetji. 'Tatapi lamoen aja djalma beunang panghoeloe meuli koe doewitna, nja eta meunang noeroet ngahakan; kitoe deui noe asal didjoeroekeun di imahna, nja eta pada meunang noeroet ngahakan rëdjékina. 'Djeung lamoen panghoeloe boga anak awewe, noe lakian ka deungeun-deungeun, eta teu meunang ngahakan hatoeran barang soetji. 'Tatapi lamoen panghoeloe boga anak, anoe randa, atawa popotongan, sarta teu bogaun anak, toeloej balik deui ka imah bapana, nja eta meunang noeroet ngahakan rëdjéki bapana, saperti keur basana boedak; ari deungeun-deungeun mah, saha bae, teu meunang ngahakan eta.
 14 'Sarta lamoen aja djalma ngahakan barang soetji, djalan kaloeloepoetan, nja eta barang soetji teh koedoe diganti, ^a sarta ditambahan sapërlimana, sok di-selehkeun ka panghoeloe. 'Djadi maranehanana teu meunang nganistakeun kana barang soetji ti oerang Israil, anoe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran;
 16 'tangtoe matak maranehanana ka oerang Israil nanggoengkeun kadorakaän, mawa kana salah, lantaran ngahakan barang soetji ti eta; karana ijeu kami Pangeran, anoe njoetjikeun ka maranehanana. ^{a p. 5:16; 6:5; 4 Moesa 5:7.}
 17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
 18 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen, djeung ka anakna lalaki, sarta ka sakabeh oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Saha-saha djalma, oerang Israil, atawa noe ngoembara di Israil, anoe ngahatoerkeun koerbanna, boh ^a koerbanna panadaran, naon bae, boh pangabaktina bawaning soeka, naon bae, anoe dihatoerkeun ka Pangeran baris koerban doeroekan: 'soepaja maraneh ^b pikamanaheun, [koedoe ngahatoerkeun] noe taja tjatjadna, sarta lalaki, bangsa sapi,
 20 bangsa domba, atawa bangsa ëmbe. 'Sakoer noe aja tjatjadna mah ^c teu meunang koe maraneh dikoerbankeun; karana moal matak maraneh pikamanaheun. 'Sarta lamoen aja djalma noe ngahatoerkeun koerban panarima ka Pangeran, baris nëkanan nadar atawa baris pangabakti bawaning soeka, bangsa

sapi atawa bangsa ëmbe-domba, koe-doe noe taja tjatjadna, soepaja pikamanaheun; teu meunang aja tjatjadna, naon bae. 'Anoe lolong, atawa noe potong, atawa noe raheut, atawa noe borok, atawa noe boedog, atawa noe rodek: ^a noe kitoe teu meunang koe maraneh dikoerbankeun ka Pangeran, djeung teu meunang koe maraneh dipake koerban seuneu dina altar, baris ka Pangeran.
 23 'Ari sapi djeung domba, noe tjenggeh, atawa noe koerang anggahotana, meunang koe maraneh dipake pangabakti bawaning soeka; dëmi kana koerban panadaran mah moal pikamanaheun. 'Ari noe kontolna didëmpet, dirëmëkkeun, dikënjang, atawa dikeureut, teu meunang koe maraneh dikoerbankeun ka Pangeran; malah maraneh teu meunang migawe kitoe di djëro tanah maraneh. 'Sarta ti leungeun djalma sedjen nagara maraneh teu meunang ngahatoerkeun ^e kadaharan Allah maraneh, sakoer noe kitoe pëtana; karana noe kitoe teh aja karooksakanana, aja tjatjadna, moal matak maraneh pikamanaheun. ^{a p. 7:16. b p. 1:3. c 5 Moesa 15:21; 17:1; Mal. 1:8. d Mal. 1:13, 14. e p. 21:6.}
 26 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Sapi, atawa domba, atawa ëmbe, lamoen didjoeroekeun, ^a sina toedjoeh poë lilana aja di handapeun indoengna; ari ti sëmët poë kadalaman ka-loehoerkeun pikamanaheun dipake koerban seuneu baris ka Pangeran.
 28 'Djeung deui sapi atawa domba teu meunang koe maraneh dipeuntjit dibarëngkeun djeung anakna, dina poë sahidji. 'Djeung lamoen maraneh ka Pangeran ngoerbankeun ^b koerban pamoe-dji, dikoerbankeunana teh sing malar maraneh pikamanaheun. 'Koedoe dihakan dina poë harita; ^c oelah aja noe dikarikeun tēpi ka isoek: ijeu kami Pangeran. 'Eta maraneh sing pada ngestoekeun timbalan kami, sarta lalampahkeun: ijeu kami Pangeran. 'Djeung maraneh poma oelah nganistakeun kana djënëngan kami noe soetji; satëgësna kami kërsa disoetjikeun di tēngah oerang Israil: ijeu kami Pangeran, anoe
 33 njoetjikeun ka maraneh; 'anoë ngaloe-warkeun maraneh ti tanah Mësir, kërsa djadi Allah maraneh: ijeu kami Pangeran. ^{a 2 Moesa 22:30. b p. 7:12. c p. 7:15.}

PASAL 23.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Ari pesta Pangeran, anoe koe maraneh koedoe dioewarkeun pakoempoelan soetji, nja ijeu pesta kami teh:

3 Gënëp poë lilana koedoe ngalampahkeun pagawean; ^a ari poë noe katoedjoe nja eta poë eureun, gëde pisan, pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; nja sabbat eta teh, kagoengan Pangeran, di sakabeh énggon maraneh tjitjing.

^a 2 Moesa 20 : 8.

4 Nja ijeu pesta Pangeran, pakoempoelan soetji, ^a anoe koe maraneh koedoe dioewarkeun dina mangsana: 'dina boelan noe mimiti, dina tanggal opat wëlas, antara sore djeung boerit, paska baris ka Pangeran. 'Ari dina tanggal lima wëlas, boelan eta keneh, ^b pesta roti teu ragian baris ka Pangeran; toedjoe poë lilana maraneh koedoe ngahakan roti 7 teu ragian. 'Dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran, toedjoe poë lilana. Ari dina poë noe katoedjoe pakoempoelan soetji deui; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon.

^a 2 Moesa 23 : 14; 5 Moesa 16.

^b 2 Moesa 12 : 15, 18.

9 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe kami dipaparinkeun ka maraneh, geus kitoe koe maraneh diboewat piboewateunana, seg maraneh koedoe nganteurkeun loeloe-goe piboewateun maraneh sabeungkeutan ka panghoeloe. 'Tidinja koe panghoeloe eta beungkeutan koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, soepaja matak maraneh pikamanaheun; diasongkeunana koe panghoeloe sabada 11 poë sabbat, isoekna. 'Sarta mangsa poëan ngasongkeun eta beungkeutan, maraneh koedoe njanggakeun anak domba sasi-

ki, noe taja tjatjadna, oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan baris ka Pangeran; djeung pikoerbaneunana kadaharan, doewa-përpoeloh epa tipoeng lëmës, ditjam-poer minjak, pikoerbaneun seuneu baris ka Pangeran, aambeuan matak sëdëp; kitoe deui pikoerbaneunana inoeman, anggoer saporapat hin. 'Eta maraneh teu meunang ngahakan roti, atawa beunang njangraj, atawa gandoem baseuh, tëpi ka poë harita, datang ka maraneh geus njanggakeun eta koerban Allah maraneh. Pikoekoeh langgëng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh énggon maraneh tjitjing.

15 Geus kitoe maraneh ti sëmët isoekna, sabada sabbat, ti poëan maraneh njanggakeun beungkeutan koerban asongan teja, ^a koedoe milang keur diri maraneh toedjoe minggu, masing djë-djëg, 'nëpi ka bada sabbat noe katoedjoe, isoeknana; djadi maraneh koedoe milang lima poeloh poë; didinja maraneh ka Pangeran koedoe ngahatoerkeun koerban kadaharan noe anjar.

17 'Eta maraneh ti sagala énggon maraneh tjitjing koedoe njanggakeun roti doewa siki, pikoerbaneun asongan, doewa-përpoeloh epa tipoeng lëmës, di-beuleumna make dihaseuman heula; ^b 18 tjikal eta teh baris ka Pangeran. 'Djaba ti eta roti maraneh koedoe ngahatoerkeun anak domba toedjoe siki, anoe taja tjatjadna, oemoer sataoen, djeung sapi ngora lalaki sasiki, sarta domba lalaki doewa siki, pikoerbaneun doeroekan baris ka Pangeran; ^c kitoe deui pikoerbaneunana kadaharan djeung pikoerbaneunana inoeman; djadi koerban seuneu, aambeuan matak sëdëp, baris ka Pangeran. 'Djeung deui maraneh koedoe njanggakeun ëmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa, djeung anak domba doewa siki, oemoer sataoen, 20 pikoerbaneun panarima. 'Pek eta teh koe panghoeloe koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, kalawan roti tjikal teja, baris koerban asongan, reudjeung noe doewa anak domba teja; soetji eta teh, kagoengan Pangeran, adjang panghoeloe. 'Sarta maraneh dina poë harita koedoe ngoewarkeun, ^d eta maraneh dikërsakeun pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun paga-

wean naon-naon. Pikoekoeh langgëng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh ënggon maraneh tji-tjing. 'Sarta ^e mangsa maraneh keur diboewat piboewateun lahan maraneh, djoeroe lahan maneh dipiboewatanana oelah dibejakkeun teuing, djeung heu-tjakna keur maneh diboewat oelah rek dipoeloeng; ^f koedoe koe maneh diingkeun adjang noe kabalangsak sarta adjang djalma ngoembara: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. ^a 5 Moesa 16:9. ^b p. 2:12. ^c 4 Moesa 15:4—12. ^d 4 Moesa 28:26. ^e p. 19:9. ^f 5 Moesa 24:19.

23 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 24 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: ^a Dina boelan noe katoedjoe, dina tanggal hidji, maraneh koedoe ngadëg poë eureun, pangingët-ningët, make sëngek sangkakala, pakoempoelan soetji.

25 'Didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran. ^a 4 Moesa 29:1.

26 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Malah-malah ^a tanggal sapoeloeh, boelan noe katoedjoe keneh, nja eta poë pangrapihan; didinja maraneh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji, sarta koedoe pada ngarëndahkeun diri maraneh; djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran. 'Dina poë harita maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon, wantoe-wantoe poë pangrapihan eta teh, paranti ngarapihkeun diri maraneh ka pajoeneun Pangeran, Allah maraneh. 'Karana oenggal-oenggal djalma noe teu ngarëndahkeun diri dina poë harita, nja eta koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana. 'Sarta oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun pagawean naon-naon dina poë harita, nja eta djalma koe kami rek dileungitkeun ti têngah bangsana. 'Maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; pikoekoeh langgëng eta teh ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh ënggon maraneh tjitjing. 'Poë eureun ^b gëde pisan eta teh ka maraneh, djeung koedoe pada ngarëndahkeun diri maraneh; dina tanggal salapan, wantji boerit, maraneh koedoe prak milampah

eta poë eureun maraneh, ti boerit tēpi ka boerit deui. ^a p. 16. ^b p. 16:31.

33 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 34 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: ^a Dina tanggal lima wëlas, boelan noe katoedjoe keneh, pesta saeeng bëbëtek, lilana toedjoe poë, baris ka Pangeran.

35 'Dina poë noe mimiti pakoempoelan soetji; oelah ngalampahkeun pagawean 36 naon-naon. 'Toedjoe poë lilana maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran; ^b dina poë noe kadalapan maraneh koedoe ngadëg deui pakoempoelan soetji, djeung koedoe pada ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran; panoetoep pesta eta teh; oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon. ^a 2 Moesa 23:16; 4 Moesa 29:12; 5 Moesa 16:13. ^b Joh. 7:37.

37 Nja eta teh pesta Pangeran, anoe koe maraneh koedoe dioewarkeun pakoempoelan soetji, baris ngahatoerkeun koerban seuneu ka Pangeran, koerban doeroekan, koerban kadaharan, koerban peuntjitan djeung koerban inoeman, sabakoe-sabakoena dina oenggal-oenggal 38 poë. 'Kadjaba ti sabat Pangeran, djeung kadjaba ti sagala hatoeran maraneh, djeung kadjaba ti sakabeh panadaran maraneh, sarta kadjaba ti sakabeh pangabakti maraneh bawaning soeka, noe koe maraneh disanggakeun ka Pangeran.

39 Djadi dina tanggal lima wëlas, boelan noe katoedjoe, sanggeus maraneh ngakoetan hasil taneuh, seg maraneh koedoe milampah eta pesta Pangeran, toedjoe poë lilana; ari poë noe mimiti poë eureun; kitoe deui poë noe kadalapan poë eureun. 'Ari dina poë noe mimiti maraneh koedoe ngarala boeboewahan tangkal noe araloes, ^a palapah korma, dahan kai noe gomplok, djeung waroe lot; sarta koedoe pada boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, 41 toedjoe poë lilana. 'Djeung koedoe pada milampah eta pesta baris ka Pangeran, toedjoe poë dina sataoen. Pikoekoeh langgëng ka maraneh toeroen-toemoeroen; dipilampahna koe maraneh koedoe dina boelan noe katoedjoe. 'Koedoe pada ngënggon dina saeeng, toedjoe poë lilana; sakabeh noe asal boemi

di Israil koedoe ngarënggon dina sa-
oeng. 'Soepaja toeroenan-toeroenan ma-
raneh pada nganjahokeun, jen oerang
Israil ^b koe kami disina ngarënggon
dina saoeng-saoeng, sanggeusna koe ka-
mi dika-loewarkeun ti tanah Mësir: ijeu
kami Pangeran, Allah maraneh.

^a Neh. 8 : 14—16. ^b Hos. 12 : 10.

44 Prak Moesa ngadawoehkeun eta sa-
gala pesta Pangeran ka oerang Israil.

PASAL 24.

Aja deui pangandika Pangeran ka
Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh
koedoe nitah ka oerang Israil, ^a sina
ka maneh marawa minjak djetoen, anoe
setra, beunang noetoe, baris damar teja,
pikeun njeungeutan palita salalawasna.

'Di loewareun reregan përtelaän, di djëro
himah tëpangan, nja di dinja koedoe di-
pëtakeunana koe Haroen, [sina ngagën-
tjlang] ti boerit tëpi ka isoek, di pajoe-
neun Pangeran, salalawasna. Pikoekoeh
langgëng ka maraneh, toeroen-toemoe-
roen. 'Eta Haroen dina adjoeg émas pi-
toewin teh koedoe natakeun palita-pali-
tana di pajoeuneun Pangeran, salala-
wasna.

^a 2 Moesa 27 : 20, 21.

Djeung deui maneh koedoe njokot
tipoeng lëmës, djjeun koeweh doewa
wëlas siki, dibeuleum; sasiki-sasiki doe-
wa-përpoeloh epa. 'Seg koe maneh koe-
doe diambëngkeun ^a dina medja émas
pitoewin teja, di pajoeuneun Pangeran,
didjjeun doewa djadjar, sadjadjarna gë-
nëp-gënëp. 'Sarta hidji-hidji djadjar koe
maneh toempangan doepa toelen, ^b geu-
san djadi pangelingan roti, nja koerban
seuneu baris ka Pangeran. 'Dina oeng-
gal-oenggal poë sabbat roti teh koedoe
ditatakeun di pajoeuneun Pangeran, sala-
lawasna, ti oerang Israil; përdjangdjian
langgëng. 'Nja eta ^c pikeun Haroen
djeung pikeun anakna lalaki; dihakanna
di ënggon soetji; karana soetji liwat leu-
wih eta teh, bagianana ti koerban seu-
neu kagoengan Pangeran; pikoekoeh
langgëng.

^a 2 Moesa 25 : 30. ^b p. 2 : 2, 9.

^c Mat. 12 : 4.

Aja hidji djalma, indoengna oerang
Israil, ari bapana oerang Mësir; djol ka
loewar ka tëngah oerang Israil; heug
eta djalma noe indoengna oerang Israil
teh, paseja di pasanggrahan djeung hidji

11 oerang Israil. 'Pek eta djalma noe in-
doengna oerang Israil teh, ngagoreng-
keun kana Padjënëngan, sarta njapa.
Toeloej disanggakeun ka Moesa. Ari nga-
ran indoengna Sëlomit anak Dibri, kaom
Dan. 'Seg eta djalma ^a diasoepekeun kana
pandjara, ngantos an katërang përkara-
na hal timbalan Pangeran.

^a 4 Moesa 15 : 34.

Ngandika Pangeran ka Moesa, kijeu
pangandikana: 'Eta noe njapa teh bawa
bidjil ka loewareun pasanggrahan; prak
sakabeh noe ngadenge koedoe pada
noempangkeun leungeunna ka hoeloena,
bari toeloej manehanana dibaledogan
koe sapadjëmoehan. 'Djeung maneh ka
oerang Israil koedoe mitjatoer, kijeu nja
pok: ^a Saha-saha djalma njapa ka Al-
lahna, estoe nanggoeng dosana. 'Sarta ^b
noe ngagorengkeun kana djënëngan Pa-
ngeran, pasti koedoe dipaehan, dibale-
dogan koe sapadjëmoehan; boh noe
ngoembara, boh noe asal boemi, tijap-
tijap ngagorengkeun kana Padjënëngan,
koedoe dipaehan. 'Djeung deui ^c lamoen
aja djalma maehan manoesa, saha bae,
pasti koedoe dipaehan deui. 'Sarta noe
maehan sato tjotjoöan, eta koedoe nga-
ganti: njawa bajar njawa. 'Djeung la-
moen aja djalma njatjadan ka batoer:
sakoemaha migawena, eta koedoe dipi-
gawe nja kitoe deui: 'potong bajar po-
tong, panon bajar panon, hoentoe bajar
hoentoe; sakoemaha njatjadanana ka
manoesa, eta koedoe ditjatjadan nja ki-
toe deui. 'Ari noe maehan tjotjoöan, eta
koedoe ngaganti; dëmi noe maehan ma-
noesa mah, koedoe dipaehan deui. 'Hoe-
koem di maraneh ^d koedoe masing sa-
toenggal, bagija noe ngoembara, bagija
noe asal boemi; karana ijeu kami Pa-
ngeran, Allah maraneh.

^a 2 Moesa 22 : 28.

^b Mat. 26 : 65, 66. ^c 2 Moesa 21 : 12. ^d 2 Moesa

12 : 49; 3 Moesa 19 : 34.

Toeloej koe Moesa dilahirkeun ka oe-
rang Israil; prak djalma noe njapa teja
dibawa bidjil ka loewareun pasanggra-
han, bari seug dibaledogan koe batoe.
Djadi oerang Israil ngalampahkeun sa-
koemaha timbalan Pangeran ka Moesa
teja.

PASAL 25.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
sa di goenoeng Sinai, kijeu pangandi-

2 kana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Dimana maraneh geus asoep ka tanah, anoe koe kami dipaparinkeun ka maraneh, toeloej tanah teh koedoe aja sabatna, sina eureun baris ka Pangeran. 'Koedoe njëbaran lahan maneh ^a gënëp taoen lilana, djeung koedoe mangkasan këbon anggoer maneh gënëp taoen lilana, sarta alaän hasilna; 'dëmi taoen noe katoedjoeh mah sabat, gëde pisan, kana tanah; sina eureun baris ka Pangeran; lahan maneh oelah disëbaran, djeung këbon anggoer maneh oelah dipangkasan. 'Toerijang, oeroet maneh diboewat, koe maneh oelah dipiboewatan, djeung boewah anggoer maneh noe ditoenda teh, koe maneh oelah diala; nja masing djadi taoen sabat kana tanah teh. 'Ari noe djadi dina sabat tanah teh keur pihakaneun maraneh; nja keur diri maneh, djeung keur badega maneh awewe-lalaki, djeung keur noe koeli di maneh, sarta keur djalma madjik, anoe ngoembara di maneh; 'kitoe deui keur tjoetjoöan maneh, sarta keur sasatoan noe dina tanah maneh; sakabeh hasilna keur pihakaneunana. ^a 2 Moesa 28: 10.

8 Djeung deui maneh koedoe milang keur diri maneh toedjoeh taoen sabat, toedjoeh kali toedjoeh taoen; djadi rejana toedjoeh taoen sabat teh koedoe opat poeloeh salapan taoen. 'Ari ^a dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal sa-poeloeh, maneh koedoe ngidërkeun sëngék sangkakala; nja ngidërkeun sangkakala di sakoeriling tanah maraneh teh dina poë pangrapihan teja. 'Seug maraneh koedoe njoetjikeun eta taoen noe kalima-poeloeh teh, ^b djeung koedoe ngoewarkeun kamërdirkaan dina tanah, keur sakabeh priboemina; sing djadi taoen kasoekaän eta teh ka maraneh; didinja maraneh koedoe moelang ka samilik-milikna, djeung maraneh koedoe balik ka saäsal-asalna. 'Eta taoen noe kalima-poeloeh teh sing djadi taoen kasoekaän ka maraneh; oelah maraneh njëbar, djeung oelah diboewat toerijangna, sarta oelah ngarala boewah anggoer noe ditoenda; 'karana taoen kasoekaän eta teh; koedoe diangkën soetji koe maraneh; hasil tégäl anoe djadi pihakaneun maraneh. 'Dina eta taoen kasoe-

kaän, maraneh koedoe moelang ka samilik-milikna. 'Sarta lamoen maraneh ngadjoewal naon-naon ka batoer, atawa meuli ti leungeun batoer, poma oelah silih-kanijaja djeung doeloer. 'Maneh meuli ti batoer koedoe ngitoeng taoen ti sanggeus taoen kasoekaän; batoer ngadjoewal ka maneh koedoe ngitoeng taoen piboewateun. 'Mingkin reja taoen, mingkin tambah pameulina; sabalikna mingkin saeutik taoen, mingkin koerang pameulina; wantoe-wantoe ngadjoewalna ka maneh nja rejana piboewateun. 'Djadi maraneh poma oelah silih-kanijaja djeung batoer, ^c nja koedoe masing sijeun koe Allah maneh; karana ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. ^a p. 23: 27.

^b 5 Moesa 15. c p. 19: 14, 32.

18 Eta maraneh koedoe ngalampahkeun pikoekoeh kami, djeung koedoe pada ngestoekeun hoekoem kami, sarta lalampahkeun; ana kitoe mah maraneh bakal ngënggonan tanah sarta sënang ati. 'Reudjeung tanah tangtoe ngabidjilkeun hasilna, sarta maraneh pingahakaneun datang ka seubeuh; djadi diënggonanana koe maraneh sarta sënang ati.

20 'Djeung lamoen maraneh ngomong: Naon pihakaneun oerang dina taoen noe katoedjoeh, da mapan oerang teu njëbar djeung teu ngakoetan beubeunangan?

21 'Eta kami ^a tangtoe miwarang bërka kami ka maraneh dina taoen noe kagëñëp, sina ngajakeun hasil tiloe taoeneun.

22 'Ari taoen noe kadalapan maraneh prak njëbar deui; dëmi noe dihakan koe maraneh, nja beubeunangan heubeul keneh bae, tëpi ka taoen noe kasalapan; datang ka asoep beubeunangan eta, maraneh ngahakan beubeunangan heubeul.

^a 5 Moesa 28: 8.

23 Djeung deui tanah teh teu meunang didjoewal saëndëngna; karana kami noe kagoengan tanah; ^a karana maraneh mah semah, nja djalma madjik di kami. 'Sarta di sakoeriling tanah milik maraneh, moen aja noe dek nëboes tana, koedoe dibikeun. 'Lamoen doeloer maneh datang ka moskel, sarta ngadjoewal milikna, geus kitoe barajana noe pangdeukeutna koedoe datang sarta nëboes noe didjoewal koe doeloerna teja.

26 'Djeung lamoen aja djalma teu boga noe nëboes, tapi pikatëpieun koe leu-

ngeun sorangan, nja manggih noe pi-
 37 mahieun kana ditëboesna: 'seug eta
 koedoe ngitoeng taoen tina ngadjoe-
 walna, bari saleuwihna dipoelangkeun
 ka djalma noe didjoewalan, sangkan
 38 manehanana moelang ka milikna. 'Sa-
 balikna, oepama leungeunna teu mang-
 gih noe pimahieun baris moelangkeun
 eta ka dirina mah, seug noe didjoewal
 teh pitëtëpeun dina leungeun noe meuli,
 tëpi ka taoen kasoekaän; dina taoen
 kasoekaän mah ka loewar, sangkan ma-
 nehanana moelang ka milikna.

a Djab. 39 : 13.

39 Djeung lamoen aja djalma ngadjoe-
 wal hidji imah pangtjittingan di djëro
 nagara noe koetaän, nja eta meunang
 ditëboes tëpi ka toetoe taoen ngadjoe-
 walna; di djëro sakitoe lilana meunang
 40 ditëboes. 'Sabalikna, oepama teu ditë-
 boes tëpi ka djëdjëg sataoen djëpoet
 mah, heug eta imah, anoe di djëro na-
 gara noe koetaän teja, pitëtëpeun sa-
 ëndëngna di noe meuliinja, toeroen-
 toemoeroen; dina taoen kasoekaän moal
 41 ka loewar. 'Dëmi imah desa-desa, noe
 teu koetaän sakoerilingna, koedoe di-
 itoeng mandjing kana lahan tanah; nja
 eta meunang ditëboes, sarta dina ta-
 42 oen kasoekaän pika-loewareun. 'Ari
 moenggoeh *a* nagara-nagara ahli Lewi,
 imahna di nagara milikna, eta ahli Le-
 wi teh meunang nëboes salalawasna.
 43 'Sarta oepama aja ahli Lewi noe [teu]
 nëboes mah, nja eta imahna noe di-
 joewal di nagara milikna pika-loewa-
 reun dina taoen kasoekaän; karena ari
 imah di nagara ahli Lewi, nja eta pi-
 san milikna di tëngah oerang Israil.
 44 'Dëmi *b* lahan sampalan nagara-naga-
 rana mah teu meunang didjoewal; ka-
 rana milik langgëng eta teh ka ahli
 Lewi.

a 4 Moesa 35 : 2. *b* 4 Moesa 35 : 3.

45 Djeung lamoen doeloer maneh da-
 tang ka moskel, taja tangan-pangawa-
 sana di maneh, eta koe maneh hajeu-
 kan; nadjan noe ngoembara atawa noe
 46 madjik sina hiroep di maneh. 'Oelah
 njokot *a* boengah ti dinja, soemawon-
 na bati leuwih ti meudjehna; nja koe-
 doe masing sijeun koe Allah maneh, sarta
 doeloer maneh teh sina hiroep di ma-
 47 neh. 'Maneh ngandjoekkeun doewit ka
 dinja oelah ngarah boengah, sarta mere

48 kahakanan oelah dibabatenkeun. 'Ijeu
 kami Pangeran, Allah maraneh, anoe
 ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mësir,
 kërsa maparin tanah Kanaän ka mara-
 neh, kërsa djadi Allah maraneh.

a 2 Moesa 22 : 25; 5 Moesa 23 : 19

49 Djeung *a* lamoen doeloer maneh da-
 tang ka moskel di maneh, seug nga-
 djoewal diri ka maneh, teu meunang koe
 maneh disina koemawola tjara koema-
 40 wola boedak beulian. 'Piajaeunana di
 maneh sing sapërti noe boeboeroeh, tjara
 noe madjik; pingawoelaenana ka ma-
 41 neh tëpi ka taoen kasoekaän. 'Didinja
 eta teh ka loewar ti maneh, nja dirina
 sarta djeung anak-anakna, sina balik ka
 asalna, djeung sina moelang ka milik
 42 karoehoenna. 'Karena abdi kami eta teh,
 beunang kami ngaloewarkeun ti tanah
 Mësir; teu meunang didjoewal sapërti
 43 ngadjoewal boedak. 'Teu meunang ma-
 neh *b* moerba ka dinja, make kësit; nja
 koedoe masing sijeun koe Allah maneh.
 44 'Ari maneh hajang boga boedak lalaki
 atawa boedak awewe, koedoe noe ka-
 soep bangsa-bangsa noe di sakoeriling
 maraneh; eta maraneh meuli boedak la-
 laki atawa boedak awewe koedoe ti di-
 45 nja. 'Samalah noe kaasoep djalma ma-
 djik, anoe ngaloembara di maraneh, eta
 ge koe maraneh meunang dibeuli; pon
 kitoe keneh toeroenanana, noe aja di
 maraneh, beunangna ngajoegakeun di
 djëro tanah maraneh; geus kitoe eta
 46 teh djadi milik maraneh. 'Sarta eta koe
 maraneh meunang diwariskeun ka anak
 maraneh pandeurieun maraneh, sina dja-
 di milik eta; nja meunang langgëng
 dikoemawoelakeun koe maraneh; ari
 moenggoeh doeloer maraneh, sasama oer-
 ang Israil mah, teu meunang maraneh
 silih-poerba djeung doeloer, make kësit.

a 2 Moesa 21 : 2; 5 Moesa 15 : 12. *b* Ep. 6 : 9; Kol. 4 : 1.

47 Djeung lamoen aja noe ngoembara
 atawa noe madjik di maneh, datang ka
 boga, djeung aja doeloer maneh di noe
 kitoe datang ka moskel, seg eta nga-
 djoewal diri ka noe ngoembara atawa
 ka noe madjik di maneh, atawa ka noe
 asal toeroenan djalma ngoembara teh:
 48 'nja eta, sanggeusna ngadjoewal diri,
 meunang ditëboes; salah-sahidji doeloer-
 49 na meunang nëboesinja, 'atawa ditë-
 boes koe pamanna, atawa koe anak pa-

manna, atawa ditēboes koe saha bae sa-
 nak-barajana, noe kaāsoep bangsana;
 atawa katēpi koe leungeunna, meunang
 50 nēboes maneh. 'Seg koedoe balitoeng
 djeung noe meuli, ti sēmēt taoen nga-
 djoewal diri ka dinja tēpi ka taoen ka-
 soekaān; ari ladangna noeroetkeun re-
 jana taoen; ajana di noe boga saperti
 51 poē noe boeboeroeh. 'Oepama reja ke-
 neh taoenna, moelangkeunana tina pa-
 meulina keur pipanēboeseunana sing sa-
 52 kadar eta. 'Sabalikna, oepama kari sa-
 eutik bae taoenna tēpi ka taoen kasoe-
 kaān mah, seg koedoe balitoeng; saka-
 dar taoenna koedoe moelangkeun keur
 53 pipanēboeseunana. 'Ari piajaeunana di
 noe boga, saperti noe boeboeroeh taoen;
 eta teu meunang moerba ka dinja, make
 54 kēsit, di hareupeun maneh. 'Djeung oe-
 pama teu ditēboes djalan kitoe mah, seg
 pika-loewareun dina taoen kasoekaān,
 nja dirina sarta djeung anak-anakna.
 55 'Karana oerang Israil djadi abdi kami;
 estoe abdi kami eta teh, beunang kami
 ngaloewarkeun ti tanah Mēsir; ijeu kami
 Pangeran, Allah maraneh.

PASAL 26.

Maraneh ^a poma oelah njijeun braha-
 la, djeung oelah ngadégkeun artja,
 atawa tihang; sarta di tanah maraneh
 oelah neundeun batoe beunang ngaroe-
 pakeun, baris sēsēmbaheun maraneh;
 karana nja ijeu kami Pangeran, Allah
 2 maraneh. 'Koedoe pada nētēpkeun ^b sa-
 bat kami, djeung koedoe sarijeun koe
 kasoetjian kami: ijeu kami Pangeran.

^a 2 Moesa 20:3, 4. ^b p. 19:30.

3 Oepama ^a maraneh ngalakonan pi-
 koekoeh kami, djeung ngestoekeun tim-
 4 balan kami, sarta dilalampahkeun: 'tang-
 toe kami ^b maparin hoedjan ka ma-
 raneh dina oesoemna, sarta lahan ba-
 kal ngabidjilkeun hasilna, djeung tatang-
 kalan kēbon bakal ngabidjilkeun boe-
 5 wahna. 'Ari oesoem ngirik di maraneh
 pinēpieun kana oesoem anggoer, djeung
 oesoem anggoer pinēpieun kana oesoem
 njēbar, ^c sarta maraneh pingahakaneun
 rēdjeki maraneh datang ka seubeuh,
 djeung ngēnggonan tanah maraneh sarta
 6 sēnang ati. 'Djeung kami bakal maparin
 kērta dina tanah; ^d ari maraneh keur
 heēs, moal aja djalma noe matak reu-

was; toer sato galak koe kami bakal
 dieuweuhkeun tina tanah, sarta pēdang
 moal pinjorangeun ka tanah maraneh.
 7 'Eta maraneh bakal ngoedag moesoeh
 maraneh, sarta datang ka ngadjaropak
 8 di hareupeun maraneh koe pēdang. 'Li-
 maān ti maraneh ^e pingoedageun sara-
 toes, djeung saratoes ti maraneh pingoe-
 dageun salaksa, sarta moesoeh maraneh
 datang ka ngadjaropak di hareupeun
 9 maraneh koe pēdang. 'Djeung kami ba-
 kal njanghareup ka maraneh, sarta ma-
 raneh didjadikeun baranahan, nja ma-
 raneh teh didjēngkarkeun, toer kami ba-
 kal nētēpkeun pērdjangdjian kami ka
 10 maraneh. 'Sarta maraneh bakal ngaha-
 kan hasil heubeul, noe geus lawas; ma-
 lah noe heubeul koe maraneh dika-loe-
 11 warkeun, sabab aja noe anjar. 'Djeung
 kami bakal neundeun ^f balandongan ka-
 mi di tēngah maraneh, sarta ati kami
 12 moal giroek ka maraneh. 'Malah kami
 bakal ngidēr di tēngah maraneh, sarta
 kami bakal Allah maraneh, ari mara-
 13 neh bakal oemat kami. 'Ijeu kami Pa-
 ngeran, Allah maraneh, anoe ngaloe-
 warkeun maraneh ti tanah Mēsir, soe-
 paja maraneh oelah toeloelj ngawoela
 ka dinja. Ari ^g sambilan pasangan ma-
 raneh koe kami geus dipotongkeun, nja
 maraneh koe kami disina leumpang bē-
 nēr. ^a 5 Moesa 28:1. ^b 5 Moesa 11:14. ^c p. 25:19.
^d Aj. 11:18, 19. ^e Jos. 23:10. ^f Jēh. 37:26, 27;
 2 Kor. 6:16. ^g Jēh. 34:27.

14 Sabalikna, ^a oepama maraneh teu noe-
 roet ka kami, djeung teu ngalampah-
 keun eta sakabeh timbalan; 'djeung oe-
 pama pikoekoeh kami koe maraneh di-
 pitjeun, sarta oepama ati maraneh giroek
 ka hoekoem kami, wani maraneh ēm-
 boeng ngalampahkeun sakabeh timbalan
 kami sarta ngarobahkeun pērdjangdjian
 16 kami: 'dalah kami ge tangtoe midamēl
 kitoe ka maraneh; nja eta kami ka ma-
 raneh bakal ngeunakeun kareuwasan,
 ngabēngangan djeung moerijang, datang
 ka adjoer panon, sarta datang ka lēboer
 hate; djeung maraneh bakal njēbarkeun
 bibit maraneh tjoemah bae, da kapoe-
 17 loekna koe moesoeh maraneh. 'Eta ka-
 mi ^b bakal njanghareup pameunteu ka
 maraneh, seug maraneh teh eleh di ha-
 reupeun moesoeh maraneh, djeung ma-
 raneh bakal kapoerba koe noe gareuleuh

- ka maraneh, ^c sarta maraneh kalaboer, nadjan taja noe ngoedag ka maraneh.
^a 5 Moesa 28:15. ^b p. 17:10. ^c Sil. 28:1.
- 18 Djeung oepama maraneh datang ka kitoe tatjan noeroet ka kami, tangtoe koe kami ditambahan deui; nja maraneh koe kami dipèpèrih toedjoeh patikèlaneun dosa maraneh, 'malar minggèskeun kamagoengan kasantosaan maraneh; ^a ari langit di maraneh koe kami bakal didjadikeun sapèrti beusi, djeung boemi di maraneh bakal didjadikeun tjara tambaga; 'noe matak ka koewatan maraneh bejak tjoemah-tjoemah. sarta lahan maraneh moal ngabidjilkeun hasilna, djeung tatangkalan kèbon moal ngabidjilkeun boewahna.
^a 5 Moesa 28:23.
- 21 Djeung oepama lampah maraneh ka kami ngalawan, teu daraek noeroet ka kami, tangtoe maraneh koe kami ditambahan deui balahi, toedjoeh patikèlaneun, noeroetkeun dosa maraneh. 'Nja eta kami ka maraneh bakal ngadatangeun ^a sato leuweung, ^b sina ngaboerakbarik anak maraneh, djeung sina ngabasmisina tjoetjoedan maraneh, sarta maraneh didjijeun saeutik, datang ka djalan maraneh sarowoeng.
^a 5 Moesa 32:24.
^b 2 Radja 2:24.
- 23 Djeung oepama maraneh koe lantaran kitoe hanteu beunang koe kami dipèpèrih, sarta lampah maraneh ka kami keukeuh bae ngalawan: 'tangtoe ^a pilampaheun kami ka maraneh pon kitoe keneh ngalawan, sarta kami bakal ngagèboegan ka maraneh, nja ijeu kami, toedjoeh patikèlaneun, tina hal dosa maraneh. 'Eta kami ka maraneh bakal ngadatangeun pèdang, sina nèrapkeun pamalès pèrdjangdjian; djeung maraneh bakal ngoempoel ka nagara-nagara maraneh; seug kami bakal ngadatangeun pagèboeg ka têngah maraneh, bari maraneh diselehkeun ka leungeun moesoeh.
- 26 'Ana kami motongkeun ^b iteuk roti anoe maraneh, seug sapoeloeh awewe pimeuleumeun roti maraneh dina pameuleuman hidji bae, sarta diparolangkeunana roti maraneh make ditimbang; djeung dadaharan maraneh moal datang ka seubeuh.
^a 2 Sam. 22:27.
^b Djab. 105:16.
- 27 Djeung oepama maraneh koe lantaran kitoe tatjan noeroet keneh bae ka kami, sarta lampah maraneh ka kami keukeuh bae ngalawan: 'tangtoe pilampaheun kami ka maraneh make ngalawan bangét pisan, sarta kami bakal mèpèrih deui ka maraneh, nja ijeu kami, toedjoeh patikèlaneun, tina hal dosa maraneh; 'datang ka maraneh ^a ngahakan daging anak maraneh laki; kitoe deui daging anak maraneh awewe koe maraneh bakal dihakan. 'Djeung kami bakal noempoerkeun pamoedjaan maraneh, sarta ngabasmisina titiron mata-poè di maraneh; toer kami bakal ngaboegbroegkeun babatang maraneh kana babatang brahala maraneh, sarta ati kami bakal giroek ka maraneh. 'Ari nagara-nagara maraneh koe kami bakal didjadikeun tarikolot, djeung sagala kasoetjian maraneh koe kami bakal diroeksakkeun, sarta kami moal ngangseu deui aambeuan maraneh anoe matak sèdèp. 'Djadi kami teh bakal ngaroeksakkeun eta tanah, datang ka moesoeh maraneh, noe ngènggon dina tanah, pada bèngong tina hal kitoe. 'Ari diri maraneh ^c koe kami bakal dipantjawoeakeun, diajakeun di sagala bangsa; malah kami bakal njaboet pèdang ti toekangeun maraneh; sarta tanah maraneh bakal soewoeng, djeung sagala nagara maraneh bakal tarikolot.
^a 5 Moesa 28:53;
² Radja 6:28; Njanj. 4:10. ^b 2 Bab. 34:7.
^c 5 Moesa 4:27; 28:64.
- 34 Didinja ^a tanah teh pisoekaeun koe sabat-sabatna, sapandjangna soewoeng, ari maraneh aja dina tanah moesoehmoesoeh maraneh; didinja tanah teh eureun, sarta soeka koe sabat-sabatna.
- 35 'Bakal eureun sapandjangna soewoeng, doemeh hanteu eureun dina sabat-sabat maraneh, keur mangsa diènggonan koe maraneh. 'Ari moenggoeh noe kari bangsa maraneh, eta koe kami bakal didatangan ^b sèber hatena, dina tanah moesoehmoesoehna, wani kagèbrig koe korosok kalakaj noe kabawa koe angin; bjoer laloempatan, tjara noe mangloempatkeun pèdang; bloek raroeboeh, tapi taja noe ngoedag; 'patingdjaropak patoempang-tindih, kawas tina sabab pèdang, tapi taja noe ngoedag; sarta maraneh moal bisa tagèn di hareupeun moesoehmoesoeh maraneh. 'Djeung ma-

raneh bakal tiwas di bangsa kapir, di-
hakan koe tanah moesoeh maraneh da-
39 tang ka bejak. 'Ari noe kari bangsa ma-
raneh bakal aladjoer dina sagala tanah
moesoeh maraneh, tina lantaran kado-
rakaänana; onghok tina lantaran ka-
dorakaän kolot-kolotna eta kabawa
aladjoer.

a p. 25 : 4. *b* 5 Moesa 28 : 65.

40 Tidinja eta teh *a* bakal ngakoekeun
kadorakaänana djeung kadorakaän kol-
lot-kolotna, djalan kasalahanana noe koe
maranehanana dipigawe ka kami; ma-
lah-malah pedah lampahna ka kami nga-
41 lawan, 'ari lampah kami ka darinja ki-
toe deui ngalawan, sarta maranehanana
koe kami didatangkeun ka tanah moe-
soeh-moesoehna. Ana seug hatena, *b* noe
teu disoenatan teh, ngahandapkeun ma-
neh, sarta bari maranehanana narima-
42 keun kadorakaänana, 'tangtoe *c* kami
ngelingkeun përdjangdjian kami ka Ja-
koeb; kitoe deui përdjangdjian kami ka
Ishak sarta përdjangdjian kami ka Ibra-
him koe kami tangtoe diëlingkeun; toer
kami tangtoe ngelingkeun eta tanah.

43 'Djadi tanah teh bakal katinggal koe
maranehanana, sarta soekaeun koe sa-
bat-sabatna, samangsa soewoeng ti ma-
ranehanana; tatapi maranehanana tang-
toe narimakeun kadorakaänana, pedah
koe sabab maritjeun hoekoem kami,
djeung atina giroek ka pikoekeuh kami.

44 'Malah ijeu aja deui: *d* samangsa ma-
ranehanana aja dina tanah moesoeh-
moesoehna, koe kami moal dipitjeun,
sarta kami moal giroek ka darinja, da-
tang ka dibejakkeun, datang ka ngaro-
bahkeun përdjangdjian kami ka darinja;
karana ijeu kami Pangeran, Allah ma-
45 ranehanana. 'Satëgësna kami teh keur
pimangpaâteun eta tangtoe ngelingkeun
përdjangdjian ka karoehoenna, noe koe
kami dika-loewarkeun ti tanah Mësir,
kasaksian koe oerang kapir, kërsa dja-
di Allah maranehanana: ijeu kami Pa-
ngeran.

a 5 Moesa 4 : 30; 30 : 2; Dan. 9 : 5.

b 5 Moesa 10 : 16; 30 : 6. *c* 2 Moesa 2 : 24;

2 Radja 13 : 23. *d* 5 Moesa 4 : 27—31; Roem
11 : 1, 2, 29.

46 Tah, kitoe pikoekeuh, djeung hoekoem,
sarta papakon, anoe koe Pangeran di-
paparin di antara salira andjeunna djeung
oerang Israil, di goenoeng Sinai, koe
lantaran Moesa.

PASAL 27.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koe-
doe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu
nja omong maneh ka darinja: *a* La-
moen aja djalma noe nëkanan nadar,
ari djalma noe baris ka Pangeran teh,
3 koedoe sataksiran maneh. 'Ari taksiran
maneh di lalaki, noe ti sëmët oemoer
doewa poeloeh taoen tëpi ka oemoer
gënëp poeloeh taoen, nja eta taksiran
maneh teh koedoe lima poeloeh sekel
perak, noeroetkeun sekel kasoetjian.

4 'Sarta oepama awewe, geus kitoe tak-
siran maneh koedoe tiloe poeloeh se-
5 kel. 'Djeung oepama noe ti sëmët oe-
moer lima taoen tëpi ka oemoer doe-
wa poeloeh taoen, geus kitoe taksiran
maneh di lalaki koedoe doewa poeloeh
sekel, ari di awewe mah sapoeloeh sekel.

6 'Djeung oepama noe ti sëmët oemoer
saboelan tëpi ka oemoer lima taoen,
geus kitoe taksiran maneh di lalaki koe-
doe lima sekel perak, ari di awewe
mah taksiran maneh koedoe tiloe se-
7 kel perak. 'Sarta oepama noe ti sëmët
oemoer gënëp poeloeh taoen ka loehoer,
oepama lalaki, geus kitoe taksiran ma-
neh koedoe lima wëlas sekel, ari di
8 awewe mah sapoeloeh sekel. 'Tatapi oe-
pama moskel, teu bogaeun sataksiran
maneh mah, heug eta koedoe didjogo-
keun ka hareupeun panghoeloe; pek koe
panghoeloe koedoe ditaksir; ari ditak-
sirna koe panghoeloe sing sakadar noe
pikatëpieun koe leungeun noe nadar.

a 4 Moesa 30 : 3; 5 Moesa 23 : 21.

9 Sarta oepama sato, bangsa noe sok
dihatoerkeun didjijeun koerban ka Pa-
ngeran teja: sakoer anoe disanggakeun
ka Pangeran, bangsa eta, bakal soetji.

10 'Teu meunang digantian djeung teu me-
nang dihilian, anoe hade koe noe go-
reng, atawa noe goreng koe noe hade;
sarta oepama dihilian sato koe pada
sato mah, geus kitoe eta djeung noe
dipake ngahilian inja bakal pada soetji.

11 'Djeung oepama sato noe nadjis, naon
bae, bangsa noe teu dihatoerkeun di-
djijeun koerban ka Pangeran teja, seug
eta sato koedoe didjogokeun ka hareu-
12 peun panghoeloe. 'Pek koe panghoeloe
koedoe ditaksir, nilik hade-gorengna;

- sataksiran maneh, panghoeloe, nja kitoe pihargaeunana. 'Tapi oepama noe boga énja hajang néboes, koedoe nambahan sapérlimana kana taksiran maneh.
- 14 Sarta lamoen aja djalma noe njoetjikeun imahna, sina soetji baris ka Pangeran, pek koe panghoeloe koedoe ditaksir, nilik hade-gorengna; sakoemaha ditaksirna koe panghoeloe, nja kitoe pitangtoeéunana. 'Djeung oepama noe njoetjikeun hajang néboes imahna, koedoe nambahan sapérlima kana oewang taksiran maneh; geus kitoe tètép bogana.
- 16 Sarta oepama aja djalma njoetjikeun lahan milikna saloewoek ka Pangeran, geus kitoe ditaksirna koe maneh sing sakadar pibibiteunana; noe bibit gandroeng sahome, pihargaeunana lima poeloeh sekel perak. 'Oepama njoetjikeunana lahan teh ti sémét taoen kasoekaän, nja tètép sataksiran maneh tadi. 'Tapi oepama njoetjikeunana lahan teh sanggeusna taoen kasoekaän mah, pek koe panghoeloe koedoe dipangitoengkeun pioewangeunana, noeroetkeun rejana taoen anoe masih kari tēpi ka taoen kasoekaän; nja eta koedoe dipotong tina taksiran maneh. 'Djeung oepama noe njoetjikeun teh énja hajang néboes lahanna, koedoe nambahan sapérlima kana oewang taksiran maneh, seg tètép bogana. 'Sabalikna, oepama teu néboes lahanna, atawa oepama ngadjoewal lahanna ka djalma sedjen mah, moal beunang deui ditēboes. 'Geus kitoe eta lahan, ana ka loewar dina taoen kasoekaän, pisoetjieu baris ka Pangeran, satjara lahan hoekoem haram; nja panghoeloe noe pibogaeun milik.
- 22 Djeung oepama aja noe njoetjikeun ka Pangeran lahan beunang meuli, anoe lain lahan milikna, 'pek eta koe panghoeloe koedoe dipangitoengkeun hargaana, noeroetkeun taksiran maneh, tēpi ka taoen kasoekaän; seg eta djalma koedoe njanggakeun sataksiran maneh, dina poé harita; soetji eta teh baris ka Pangeran. 'Dina ^a taoen kasoekaän
- eta lahan pimoelangeun ka noe ngadjoewal, nja ka noe asal boga milik eta lahan. ^a p. 25:10; 4 Moesa 36:4.
- 25 Ari sagala taksiran maneh koedoe make sekel kasoetjian; ^a sasekel ditangtoekeun doewa poeloeh gera. ^a 2 Moesa 30:13.
- 26 Ngan ^a tjikal bangsa tjetjoöan, anoe kagoengan Pangeran tina katjikalana, eta teu meunang aja noe njoetjikeun inja; boh sapi, boh domba, kagoengan Pangeran. 'Tapi oepama ^b bangsa tjetjoöan noe nadjis mah, nja eta koedoe ditēboes sataksiran maneh, sarta ditambahan sapérlimana; sabalikna, oepama teu ditēboes mah, koedoe didjoewal sataksiran maneh. ^a 2 Moesa 13:2. ^b 2 Moesa 13:13.
- 28 Balikanan sakoer noe hoekoem haram, anoe koe djalma diharamkeun baris ka Pangeran ti sabobogaänana, bangsa manoesa, tjetjoöan, atawa lahan milikna, eta teu meunang didjoewal, djeung teu meunang ditēboes; ^a sakoer noe hoekoem haram, nja eta soetji liwat leuwih baris ka Pangeran. 'Sakoer noe hoekoem haram, bangsa manoesa, noe diharamkeun, eta teu meunang ditēboes; ^b pasti koedoe dipaehan. ^a 4 Moesa 18:14. ^b 5 Moesa 2:34; 13:15.
- 30 Djeung deui ^a sagala pérpoeloehan tana, tina kahasilan lahan djeung tina boewah tatangkalan, kagoengan Pangeran; soetji eta teh baris ka Pangeran.
- 31 'Sarta oepama aja djalma hajang néboes pérpoeloehna, koedoe nambahan sapérlimana. 'Ari moenggoeh sagala pérpoeloehan sapi djeung émbe-domba, sakoer ^b noe nJORANG handapeun iteuk, tijap-tijap kasapoeloehna pisoetjieu baris ka Pangeran. 'Teu meunang nilik hade-gorengna, djeung teu meunang dihilian; sarta oepama dihilian mah, geus kitoe eta djeung noe dipake ngahilian inja bakal pada soetji; teu meunang ditēboes. ^a 4 Moesa 18:21; 5 Moesa 14:22. ^b Jér. 39:13; Jéh. 20:37.
- 34 Tah, kitoe timbalan, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa, datangkeun ka oerang Israil, di goenoeng Sinai.

KITAB KAOPAT TI MOESA,

NOE KASĒBAT

KITAB HAL MILANG.

PASAL 1.

Tidinja Pangeran ngandika deui ka Moe-
 sa ^a di tĕgal lĕga Sinai, di djĕro hi-
 mah tĕpangan, ^b dina tanggal hidji, boe-
 lan noe kadoewa, dina taoen noe kadoe-
 wa sanggeusna boedal ti tanah Mĕsir, ki-
 2 jĕu pangandikana: 'Maneh koedoe milang
^c hoeloe sapatjĕmoehan oerang Israil,
 sabangsa-bangsana, saähli karoehoen-ka-
 roehoenna, noeroetkeun bilangan nga-
 ran, sakoer noe lalaki, saorang-saoer-
 3 rangna, 'ti sĕmĕt oemoer doewa poeloh
 taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing
 balad di Israil; eta koe maraneh koe-
 doe diloris sabalad-baladna, nja koe ma-
 4 neh djeung Haroen. 'Sarta maraneh koe-
 doe aja noe ngareudjeungan, tina hidji-
 hidji kaom saorang-saoerang, noe djadi
 5 loeloegoe ahli karoehoenna. 'Nja iĕu
 ngaran djalma-djalma, noe koedoe nga-
 radĕg djeung maraneh: Ti Roebin: Eli-
 6 soer anak Sĕdeuer. 'Ti Simon: Sĕloemiĕl
 7 anak Soerisadai. 'Ti Joeda: Nahson anak
 8 Aminadab. 'Ti Isaskar: Nĕtanel anak
 9 Soear. 'Ti Sĕboeloen: Eliab anak Helon.
 10 'Ti anak-intjoe Joesoep: ti Epraim: Eli-
 sama anak Amihoed; ti Mĕnase: Ga-
 11 maliĕl anak Pĕdasoer. 'Ti Binyamin:
 12 Abidan anak Gidoni. 'Ti Dan: Ahiĕ-
 13 ser anak Amisadai. 'Ti Aser: Pagiĕl
 14 anak Okran. 'Ti Gad: Eljasap anak Dĕ-
 15 hoeĕl. 'Ti Naptali: Ahira anak Enan.
 16 'Nja eta kabeh ahli padjĕmoehan beu-
 nang njaoer, gĕgĕden kaom-kaom ka-
 roehoenna; pada djadi loeloegoe bare-
 boe-reboe oerang Israil. ^a 2 Moesa 19: 1.

^b 2 Moesa 40: 17. ^c 2 Moesa 30: 12.

17 Tidinja Moesa djeung Haroen njandak
 eta sadajana djalma, noe ngaran-nga-
 18 ranna disarĕboetkeun bijeu, 'bari toeloej
 ngoempoelkeun sapatjĕmoehan dina
 tanggal hidji, boelan noe kadoewa. Geus
 kitoe eta pada ngoendjoekkeun asalna, sa-

bangsa-bangsana, saähli karoehoen-ka-
 roehoenna, noeroetkeun bilangan ngaran,
 ti sĕmĕt oemoer doewa poeloh taoen ka
 19 loehoer, saorang-saoerangna. 'Sakoema-
 ha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja
 kitoe dilorisna di tĕgal lĕga Sinai.

20 Ari anak-poetoe Roebin, tjikal Israil
 teja, toetoeranana, sabangsa-bangsana,
 saähli-karoehoenna, noeroetkeun bila-
 ngan ngaran, saorang-saoerangna, sa-
 kabeh noe lalaki, ti sĕmĕt oemoer doe-
 wa poeloh taoen ka loehoer, sakoer
 21 noe mandjing balad, 'nja eta lorisana
 kaom Roebin opat laksa gĕnĕp reboe
 lima ratoes.

22 Ari anak-poetoe Simon, toetoeranana,
 sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,
 lorisana, noeroetkeun bilangan nga-
 ran, saorang-saoerangna, sakabeh noe
 lalaki, ti sĕmĕt oemoer doewa poeloh
 taoen ka loehoer, sakoer noe mandjing
 23 balad, 'nja eta lorisana kaom Simon lima
 laksa salapan reboe tiloe ratoes.

24 Ari anak-poetoe Gad, toetoeranana,
 sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,
 noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt
 oemoer doewa poeloh taoen ka loehoer,
 25 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta
 lorisana kaom Gad opat laksa lima reboe
 gĕnĕp ratoes lima poeloh.

26 Ari anak-poetoe Joeda, toetoeranana,
 sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,
 noeroetkeun bilangan ngaran, ti sĕmĕt
 oemoer doewa poeloh taoen ka loehoer,
 27 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta
 lorisana kaom Joeda toedjoeh laksa opat
 reboe gĕnĕp ratoes.

28 Ari anak-poetoe Isaskar, toetoera-
 nana, sabangsa-bangsana, saähli-karoe-
 hoenna, noeroetkeun bilangan ngaran, ti
 sĕmĕt oemoer doewa poeloh taoen ka
 29 loehoer, sakoer noe mandjing balad, 'nja
 eta lorisana kaom Isaskar lima laksa opat
 reboe opat ratoes.

30 Ari anak-poetoe Sëboeloen, toetoerana-
nana, sabangsa-bangsana, saähli-karoe-
hoenna, noeroetkeun bilangan ngaran,
ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen
ka loehoer, sakoer noe mandjing balad,
31 'nja eta lorisana kaom Sëboeloen lima
laksa toedjoe reboe opat ratoes.
32 Ari anak-poetoe Joesoep, nja eta anak-
poetoe Epraim, toetoeranana, sabangsa-
bangsana, saähli-karoehoenna, noeroet-
keun bilangan ngaran, ti sëmët oemoer
doewa poeloeh taoen ka loehoer, sa-
33 koer noe mandjing balad, 'nja eta lori-
san kaom Epraim opat laksa lima ratoes.
34 Ari anak-poetoe Mënase, toetoerana-
na, sabangsa-bangsana, saähli-karoe-
hoenna, noeroetkeun bilangan ngaran,
ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen
ka loehoer, sakoer noe mandjing balad,
35 'nja eta lorisana kaom Mënase tiloe laksa
doewa reboe doewa ratoes.
36 Ari anak-poetoe Binyamin, toetoera-
nana, sabangsa-bangsana, saähli-karoe-
hoenna, noeroetkeun bilangan ngaran,
ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen
ka loehoer, sakoer noe mandjing balad,
37 'nja eta lorisana kaom Binyamin tiloe
laksa lima reboe opat ratoes.
38 Ari anak-poetoe Dan, toetoeranana,
sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,
noeroetkeun bilangan ngaran, ti sëmët
oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer,
39 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lori-
san kaom Dan gënëp laksa doewa re-
boe toedjoe ratoes.
40 Ari anak-poetoe Aser, toetoeranana,
sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,
noeroetkeun bilangan ngaran, ti sëmët
oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer,
41 sakoer noe mandjing balad, 'nja eta lori-
san kaom Aser opat laksa sareboe
lima ratoes.
42 Ari anak-poetoe Naptali, toetoerana-
na, sabangsa-bangsana, saähli-karoe-
hoenna, noeroetkeun bilangan ngaran,
ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen
ka loehoer, sakoer noe mandjing balad,
43 'nja eta lorisana kaom Naptali lima laksa
tiloe reboe opat ratoes.
44 Kitoe lorisana, beunang ngaloris
Moesa djeung Haroen, sarta para gëgë-
den Israil, anoe doewa wëlas teja, noe pa-
45 da njangking ahli karoehoenna sewang-
sewang. 'Ari djoemlah lorisana oerang Is-

rail, saähli karoehoen-karoehoenna, ti
sëmët oemoer doewa poeloeh taoen ka
loehoer, sakoer noe mandjing balad di
46 Israil, 'nja eta djoemlah lorisana^a gënëp
këti tiloe reboe lima ratoes lima poe-
loeh.

^a 2 Moesa 12:37; 38:26.

47 Dëmi ahli Lewi mah, sakaom karoe-
hoenna hanteu diloris djeung noe tadi.
48 'Karana aja pangandika Pangeran ka
49 Moesa, kijeu pangandikana: 'Ngan ari
kaom Lewi mah koe maneh oelah dilo-
ris,^a sarta oelah dibilang hoeloena tjam-
50 poer djeung oerang Israil: 'Satëgësna
ahli Lewi koe maneh bakoekeun ngoe-
roes balandongan përtelaän, djeung sa-
kabeh parabolna, sarta sakabeh barang-
na; nja eta noe poerah ngagotong balan-
dongan djeung sakabeh parabolna, sarta
noe poerah ngalalajanan ka dinja; toer
eta teh koedoe pada masanggrahan sa-
51 koeriling balandongan. 'Samangsa balan-
dongan rek mangkat, koedoe koe ahli
Lewi diroewag; djeung samangsa balan-
dongan reureuh, koedoe koe ahli Lewi
diadëgkeun;^b ari djalma sedjen, noe deu-
52 keut, koedoe dipaehan. 'Djeung deui ma-
sanggrahanana oerang Israil koedoe ma-
sing-masing pasanggrahanana, sarta pë-
lëbah oemboel-oemboelna sewang-se-
53 wang, sabalad-baladna. 'Tatapi ahli Le-
wi mah koedoe masanggrahan sakoeri-
ling balandongan përtelaän,^c soepaja
oelah aja bëbëndoe ka padjëmoehan
oerang Israil; sarta ahli Lewi^d koedoe
pada ngadjaga kana djagaan balando-
54 ngan përtelaän. 'Prak dilampahkeun
koe oerang Israil; sakoemaha timbalan
Pangeran ka Moesa, nja kitoe ngalam-
pahkeunana. ^a p. 3:15. ^b p. 3:10. ^c p. 8:19.
^d p. 3:7.

PASAL 2.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa
djeung ka Haroen, kijeu pangandi-
2 kana: 'Oerang Israil masanggrahanana
sing pëlëbah oemboel-oemboelna se-
wang-sewang, deukeut tjitjiren saähli-
karoehoenna; nja masanggrahanana sing
pabënëran himah tëpangan, sakoeriling.
3 Ari noe koedoe masanggrahan ti we-
tan, tëbeh pangbidjilan panon-poë, nja
eta oemboel-oemboel pasanggrahan Joe-
da, sabalad-baladna; ari pigëgëdeneun
anak-intjoe Joeda teh, Nahson anak

4 Aminadab teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, toedjoeh laksa opat reboe
 5 gënëp ratoes. 'Ari noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Isas-
 6 kar; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Isas-
 7 kar teh, Nétanel anak Soear teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, lima laksa
 8 opat reboe opat ratoes. 'Kitoe deui kaom Sëboeloen; ari pigëgëdeneun anak-
 9 intjoe Sëboeloen teh, Eliab anak Helon teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana,
 10 lima laksa toedjoeh reboe opat ratoes. 'Djoemlah lorisana pasanggrahan Joeda,
 11 sakëti dalapan laksa gënëp reboe opat ratoes, sabalad-baladna. ^a Nja eta noe koedoe indit ti heula. ^a 1 Moesa 49: 8;
 4 Moesa 10: 14.

10 Oemboel-oemboel pasanggrahan Roebin pipërnaheunana ti kidoel, sabalad-baladna; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Roebin teh, Elisoer anak Sëdeoe teja.
 11 'Sarta baladna, nja eta lorisana, opat laksa gënëp reboe lima ratoes. 'Ari
 12 noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Simon; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Simon teh, Sëloemiël anak
 13 Soerisadai teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, lima laksa salapan reboe tiloe ratoes. 'Kitoe deui kaom Gad; ari
 14 pigëgëdeneun anak-intjoe Gad teh, Eljasap anak Rëhoeël teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, opat laksa lima reboe
 15 gënëp ratoes lima poeloh. 'Djoemlah lorisana pasanggrahan Roebin, sakëti lima laksa sareboe opat ratoes lima poeloh, sabalad-baladna. Nja eta noe koedoe indit kadoewa.
 16
 17 Tidinja himah tëpangan noe koedoe mangkat, djeung pasanggrahan ahli Lewi, ti têngah sagala pasanggrahan; sakoemaha masanggrahanana, nja kitoe piarinditeunana, hidji-hidji dina përnahna, noeroetkeun oemboel-oemboelna sorangan.

18 Oemboel-oemboel pasanggrahan Epraim, sabalad-baladna, pipërnaheunana ti koelon; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Epraim teh, Elisama anak Amihoed
 19 teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, opat laksa lima ratoes. 'Noe di gigireun eta, nja eta kaom Mënase; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Mënase teh,
 20 Gamaliël anak Pëdasoe teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, tiloe laksa

22 doewa reboe doewa ratoes. 'Kitoe deui kaom Binyamin; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Binyamin teh, Abidan anak Gidon
 23 doni teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, tiloe laksa lima reboe opat ratoes. 'Djoemlah lorisana pasanggrahan
 24 Epraim, sakëti dalapan reboe saratoes, sabalad-baladna. Nja eta noe koedoe indit katiloe.

25 Oemboel-oemboel pasanggrahan Dan pipërnaheunana ti kaler, sabalad-baladna; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Dan
 26 teh, Ahiëser anak Amisadai teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, gënëp laksa doewa reboe toedjoeh ratoes. 'Ari
 27 noe koedoe masanggrahan gigireun eta, nja eta kaom Aser; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Aser teh, Pagiël anak Okran
 28 teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, opat laksa sareboe lima ratoes. 'Kitoe deui kaom Naptali; ari pigëgëdeneun anak-intjoe Naptali teh, Ahira
 29 anak Enan teja. 'Sarta baladna, nja eta lorisana, lima laksa tiloe reboe opat ratoes. 'Djoemlah lorisana pasanggrahan
 30 Dan, sakëti lima laksa toedjoeh reboe gënëp ratoes. Nja eta noe koedoe indit ti pandeuri, noeroetkeun oemboel-oemboelna sorangan.

32 Kitoe lorisana oerang Israil, saähli karoehoen-karoehoenna; ^a djoemlah lorisana sagala pasanggrahan, sabalad-baladna, gënëp këti tiloe reboe lima ratoes lima poeloh. 'Ari ahli Lewi mah hanteu diloris tjampeur djeung oerang Israil, ^b sakoemaha timbalan Pangeran
 33 ka Moesa teja. 'Prak dilampahkeun koe oerang Israil; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe masanggrahanana, pëlëbah oemboel-oemboelna sewang-sewang, sarta nja kitoe arinditna, masing-masing sabangsa-bangsana, saähli karoehoen-karoehoenna.
 34
^a p. 1: 46. ^b p. 1: 49.

PASAL 3.

Sarta ijeu teh toetoeran Haroen djeung Moesa, ^a keur mangsa Pangeran ngandika ka Moesa di goenoeng Sinai. 'Ari ngaran poetra Haroen noe lalaki nja ijeu: ^b tjiikalna Nadab; aja deui Abihoe, ^c Elasar djeung Itamar. 'Kitoe ngaran poetra Haroen, para panghoeloe, ^c anoe pada dilisahan, sarta dikareupeulan, soe-

4 paja djadi panghoeloe. 'Ari Nadab djeung Abihoe ^a paraeh di pajoeneun Pangeran, basa ngahatoerkeun seuneu sedjen ka pajoeneun Pangeran di tégal léga Sinai teja; doewanana teu bogaeun anak; dëmi Elasar djeung Itamar pada djadi panghoeloe di pajoeneun Haroen ramana.

^a p. 1:1. ^b 2 Moesa 6:22.

^c 2 Moesa 28:41. ^d 3 Moesa 10:1, 2.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka
6 Moesa, kijeu pangandikana: 'Eta kaom Lewi titah njampeurkeun, ^a djogokeun koe maneh ka hareupeun panghoeloe Haroen, sina ngalalajanan ka Haroen.
7 'Djeung sina pada ngadjaga kana djagaän Haroen sarta kana djagaän sapa-djëmoehan di hareupeun himah tępangan, ^b baris migawe sagala pagawean
8 balandongan. 'Sarta sina pada ngadjaga kana sakabeh parabot himah tępangan, kitoe deui kana djagaän oerang Israil, baris migawe sagala pagawean balan-
9 dongan. 'Djadi ahli Lewi teh koe maneh koedoe diselehkeun ka Haroen djeung ka anakna lalaki, djadi paparin, estoe eta teh paparin ka dinja ti
10 lëbah oerang Israil. 'Ari Haroen djeung anakna lalaki koe maneh koedoe di-djënngkeun, sina ngarestoekeun kana kapanghoeloeanana; ^c ari djalma sedjen, noe njampeurkeun, koedoe dipaehan.

^a p. 8:10, 11; 16:9; 5 Moesa 10:8. ^b p. 18:21.

^c p. 1:51.

11 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
12 kijeu pangandikana: 'Ari kami teh, masing njaho, kami geus njandak ahli Lewi ti têngah oerang Israil, ^a ngagantian sakabeh tjikal, anoe moeka pianakan di oerang Israil; djadi ahli Lewi teh ka-
13 goengan kami. 'Karana sakabeh tjikal kagoengan kami; ^b keur mangsa kami maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mësir teja, harita kami njoetjikeun sakabeh tjikal di Israil pikeun kami, boh manoesa, boh sato tjtjoöan; eta kabeh anoe kami: ijeu kami Pangeran.

^a p. 8:16. ^b p. 18:15; 2 Moesa 13:2.

14 Ngandika deui Pangeran ka Moesa di tégal léga Sinai, kijeu pangandikana:
15 'Maneh koedoe ngaloris anak-intjoe Lewi saähli-karoehoenna, sabangsa-bangsana; sakabeh noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, koe maneh
16 koedoe diloris. 'Prak koe Moesa pada

diloris, noeroetkeun lahiran Pangeran; sakoemaha timbalanana ka andjeunna teja.

17 Ijeu teh poetra Lewi, sangaran-ngaranna: ^a Gerson, Kahat djeung Mërari.
18 'Ari ngaran poetra Gerson teja sabangsa-bangsana, nja ijeu: Libni djeung Simi.
19 'Ari poetra Kahat teja sabangsa-bangsana: Amram djeung Jishar, Hebron djeung Oesiël. 'Ari poetra Mërari teja sabangsa-bangsana: Mahli djeung Moesi. Nja eta kabeh bangsa-bangsa ahli Lewi, saähli-karoehoenna. ^a 2 Moesa 6:15.

21 Ti Gerson teja asalna bangsa oerang Libni djeung bangsa oerang Simi. Nja eta
22 kabeh bangsa oerang Gerson. 'Ari lorisana, noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, lorisana toedjoeh reboe
23 lima ratoes. 'Bangsa oerang Gerson teh koedoe masanggrahan di toekangeun
24 balandongan, ti koelon. 'Ari pigëgëdeneun ahli karoehoen oerang Gerson teh,
25 Eljasap anak Lael. 'Ari djagaän anak-intjoe Gerson dina himah tępangan, ^a nja eta balandongan djeung himahna, toetoe pna, djeung tete beng lawang himah tępangan; 'kitoe deui ^b dingding boeroean, djeung tete beng lawang boeroean, anoe dina balandongan djeung dina altar sakoeriling, ^c sarta djeung tambangna baris sakabeh pagawean eta.

^a 2 Moesa 26:1, 7, 14, 36. ^b 2 Moesa 27:9, 16.

^c 2 Moesa 35:18.

27 Ari ti Kahat teja asalna bangsa oerang Amram, djeung bangsa oerang Jishar, djeung bangsa oerang Hebron, sarta bangsa oerang Oesiël. Nja eta kabeh
28 bangsa oerang Kahat. 'Noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, aja dalapan reboe gënëp ratoes, poerah ngadjaga
29 kana djagaän kasoetjian. 'Bangsa anak-intjoe Kahat teh koedoe masanggrahan gigireun balandongan, ti kidoel.
30 'Ari pigëgëdeneun ahli karoehoen bangsa oerang Kahat teh, Elisapan anak
31 Oesiël. 'Ari djagaänana, ^a nja eta pëti, djeung medja, djeung adjoeg, djeung altar-altar, sarta paparabotan kasoetjian, anoe paranti eta ngabakti, kitoe deui reregan, djeung sakabeh noe bakoe kana
32 na pagawean eta. 'Ari pigëgëdeneun sagala gëgëden ahli Lewi teh ^b Elasar,

anak panghoeloe Haroen; koedoe njèkël anoe poerah ngadjaga kana djagaän kasoetjian. *a* 2 Moesa 25 : 10, 23, 31; 26 : 31; 27 : 1; 30 : 1. *b* p. 4 : 16.

33 Ari ti Mërari teja asalna bangsa oerang Mahli djeung bangsa oerang Moesi. Nja eta kabeh bangsa oerang Mërari.

34 'Ari lorisana, noeroetkeun bilangan sakabeh noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, gënëp reboe doewa

35 ratoes. 'Ari pigëgëdeneun ahli karoehoen bangsa oerang Mërari teh, Soeriël anak Abihail. Nja eta koedoe masanggrahan

36 gigireun balandongan, ti kaler. 'Ari tjëtjèkëlan djagaän anak-intjoe Mërari, *a* nja eta papan balandongan, djeung toelakna, djeung tihangna, djeung soekoena,

37 sarta sakabeh parabolna, djeung sakabeh noe bakoe kana pagawean eta; 'kitoe deui *b* tihang boeroean sakoeriling, djeung soekoena, djeung pantjoehna, sarta tambangna. *a* 2 Moesa 26 : 15, 26, 37. *b* 2 Moesa

27 : 10, 17; 35 : 18.

38 Ari noe koedoe masanggrahan di hareupeun balandongan, ti wetan, di hareupeun himah tępangan, tēbeh pangbidjilan panon-poë, nja eta Moesa djeung Haroen, saänak-anakna, *a* poerah ngadjaga kana djagaän kasoetjian, kana djagaän oerang Israil; ari djalma sedjen noe njampeurkeun, koedoe dipaehan.

a p. 8 : 19.

39 Djoemlah lorisana ahli Lewi, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran, sabangsa-bangsana, sakabeh noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, doewa laksa doewa reboe.

40 Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa : Maneh geura ngaloris sakabeh tjikal lalaki oerang Israil, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer; koedoe dibilang

41 ngaranna. 'Djeung *a* maneh koedoe njokot ahli Lewi pikeun kami (ijeu kami Pangeran), sina ngagantian sakabeh tjikal oerang Israil; sarta ari sasatoan

42 ahli Lewi sina ngagantian sakabeh tjikal sasatoan oerang Israil. 'Prak Moesa ngaloris sakabeh tjikal oerang Israil, sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeuna

43 teja. 'Geus kitoe, djoemlah tjikal lalaki, noeroetkeun bilangan ngaran, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer, eta lorisana doewa laksa doewa reboe

doewa ratoes toedjoeh poeloeh tiloe.

a p. 18 : 15.

44 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana : 'Tjokot koe maneh eta ahli Lewi, sina ngagantian sakabeh

45 tjikal oerang Israil; sarta ari sasatoan ahli Lewi sina ngagantian sasatoan itoe; ari ahli Lewi teh sina djaradi kagoengan kami : ijeu kami Pangeran. 'Dëmi

46 eta noe doewa ratoes toedjoeh poeloeh tiloe, saleuwihna tjikal oerang Israil ti ahli Lewi teja mah, koedoe ditēboes.

47 'Nja eta maneh koedoe njokot lima-lima sekel sahoeloe-sahoeloe; njokot teh *a* make sekel kasoetjian, sasekel doewa

48 poeloeh gera. 'Seg eta doewit panēboes ti noe saleuwihna teja koe maneh bibeun ka Haroen djeung ka anakna lalaki. 'Prak Moesa njandak eta doewit

49 panēboes ti noe saleuwihna teja, noe teu katēboes koe ahli Lewi. 'Ti tjikal oerang Israil njandakna eta doewit, sareboe tiloe ratoes gënëp poeloeh lima

50 sekel, make sekel kasoetjian. 'Sok eta doewit panēboes koe Moesa dipaparinkeun ka Haroen djeung ka poetrana lalaki, noeroetkeun lahiran Pangeran; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a 3 Moesa 27 : 25.

PASAL 4.

Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana : 'Maraneh koedoe milang hoeloe

2 anak-intjoe *a* Kahat, ti tēngah anak-intjoe Lewi, sabangsa-bangsana, saähli karoehoenna, 'ti sëmët oemoer tiloe poeloeh taoen ka loehoer, tēpi ka oemoer

3 lima poeloeh taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina ngalampahkeun pagawean dina himah tępangan. *a* p. 3 : 27.

4 Kijeu pagawean anak-intjoe Kahat dina himah tępangan, ñnggon noe pangsoetji-soetjina : 'samangsa pasanggrahan

5 rek indit, seug Haroen djeung anak-anakna lalaki koedoe asoep, noeroenkeun reregan tetebeng, bari toeloelj diboengkoeskeun kana pēti pērtelaän. 'Tidinja pēti teh koedoe diboengkoes deui

6 koe koelit doejoeng; geus kitoe ti loehoerna diroengkoepan koe kaen biroelangit woengkoel; pek ditērapkeun deui

7 rantjatanana. 'Ari dina medja roti tingalieun eta koedoe ngaroengkoepkeun

kaen biroe langit, sok diteundeunan piringna, pisinna, pingganna djeung këndi koerban inoeman; sarta roti noe teu pëtot-pëtot teja ge koedoe aja di loehoerna. 'Toeloej koedoe ngaroengkoepkeun ka darinja kaen sakëlat, seug diboengkoes koe koelit doejoeng; pek ditërapkeun deui rantjatanana. 'Djeung eta koedoe njokot deui kaen biroe langit, pek diboengkoeskeun kana adjoeg damar, djeung ka palitana, ka tjtjapitna, ka tjëpoečna, sarta ka sakabeh wadhana minjak, anoe dipake ngabakti dina adjoeg. 'Tidinja eta adjoeg djeung sakabeh parobotna koedoe diboengkoes koe koelit doejoeng, sok diteundeun dina gotongan. 'Ari dina altar emas eta koedoe ngaroengkoepkeun kaen biroe langit, toeloej diboengkoes koe koelit doejoeng; pek ditërapkeun deui rantjatanana. 'Tidinja koedoe njokot sakabeh parobot paranti ngabakti, anoe koe eta dipake ngabakti di djëro kasoetjjan, pek diboelën koe kaen biroe langit; toeloej diboengkoes koe koelit doejoeng, sok diteundeun dina gotongan. 'Djeung koedoe mitjeun lëboe altar, seg eta altar diroengkoepan kaen woengoe. 'Tidinja koedoe diteundeunan sakabeh parobotna, noe koe eta dipake ngabakti dina altar, nja eta wadhana këlër, garpoehna, sodokna, sarta pangepretna, sakabeh bae parobot altar; geus kitoe koedoe diroengkoepan, diboengkoes koe koelit doejoeng; pek ditërapkeun rantjatanana. 'Ari geus tjtjap Haroen djeung anakna moengkoesan kasoetjjan sarta djeung sakabeh parobot kasoetjjan, samangsa pasanggrahan rek indit, geus kitoe anak-intjoe Kahat koedoe daratang, ^a baris ngagotong; tatapi oelah sina njabak kana kasoetjjan, tangtoe paraeh. Eta kitoe tanggoengan anak-intjoe Kahat dina himah tëpangan. 'Ari tjtëtkëlan ^b Elasar, anak panghoeloe Haroen, nja eta minjak damar, djeung seu-seungitan noe aroem, djeung koerban kadaharan noe teu pëtot-pëtot, sarta minjak lisah; nja njëkël sabalandongan kabeh djeung saeusi-eusina, boh kasoetjjan, boh paparobotanana. ^ap. 7:9. ^bp. 3:32.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangandikana:

18 'Kaom bangsa-bangsa oerang Kahat teh,

poma maraneh oelah matak eta dibasmi, leungit ti têngah ahli Lewi. 'Mana maraneh koedoe kijeu nja milampah ka darinja, soepajana hiroep, ^a oelah datang ka paraeh, ana njalampeurkeun ka noe pangsoetji-soetjina: eta Haroen djeung anak-anakna lalaki noe koedoe arasoep, sarta ngatoer eta ka sagawe-sagawena djeung ka satanggoengan-satanggoengana. 'Dëmi eta mah oelah arasoep ^b ngilikan kasoetjjan; salongok ge tangtoe paraeh.

^a 2 Sam. 6:7. ^b 1 Sam. 6:19.

21 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe kitoe deui milang hoeloe anak-intjoe Gerson, saähli-karoehoenna, sabanga-bangsana, 'ti sëmët oemoer tiloe poeloh taoen ka loehoer, tëpi ka oemoer lima poeloh taoen; noe koe maneh koedoe diloris, sakabeh noe mandjing balad; sina njabak pagawean dina himah tëpangan. 'Kijeu pagawean ^a bangsa-bangsa oerang Gerson, hal pagawean djeung hal tanggoengan: 'nja eta noe koedoe ngagotong koelamboe balandongan djeung himah tëpangan, toetoečna djeung toetoeč koelit doejoeng, anoe di loehoerna, sarta tetebeng lawang himah tëpangan; 'kitoe deui dingding boeroean, djeung tetebeng lawang panto boeroean, anoe dina balandongan djeung dina altar sakoeriling, sarta tambangna djeung sakabeh parobotna paranti ngabakti; sarta sakabeh noe koedoe dilampahkeun ka noe bijeu, koedoe dipigawe koe eta.

27 'Sakabeh pagawean anak-intjoe Gerson teh dilampahkeunana koedoe noeroetkeun parentah Haroen djeung parentah anakna lalaki, hal sakabeh tanggoengana djeung hal sakabeh pagaweanana; sarta maraneh koedoe ngoeroeskeun ka darinja eta sakabeh tanggoenganana, asoep djagaän. 'Kitoe pagawean bangsa-bangsa anak-intjoe oerang Gerson dina himah tëpangan; ari djagaänana ^b di bawah kawasa Itamar, anak panghoeloe Haroen.

^a p. 3:25. ^b p. 7:8.

29 Anak-intjoe Mërari, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, koedoe kitoe deui koe maneh diloris, 'ti sëmët oemoer tiloe poeloh taoen ka loehoer, tëpi ka oemoer lima poeloh taoen; noe koe maneh koedoe diloris, sakabeh noe mandjing balad; sina njabak pagawean

31 himah tĕpangan. 'Sarta kijeu djagaän tanggoengan eta, ^a hal sakabeh pagaweanana dina himah tĕpangan: papan balandongan, toelakna, tihangna, djeung

32 soekoena; 'kitoe deui tihang boeroean sakoeriling, soekoena, pantjoejna djeung tambangna, katoet sakabeh parabotna, djeung katoet sakabeh parantina ngabakti; sarta maraneh koedoe ngoeroeskeun parabot djagaän tanggoengan eta,

33 make disĕboet ngaran. 'Kitoe pagawean bangsa-bangsa anak-intjoe Mĕrari, hal sakabeh pagaweanana dina himah tĕpangan, di bawah kawasa Itamar, anak panghoeloe Haroen. ^a p. 3:36; 7:8.

34 Toeloej Moesa djeung Haroen, sarta ^a para gĕgĕden padjĕmoehan teja prak ngaloris eta anak-poetoe oerang Kahat sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna,

35 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloe taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloe taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina himah tĕpangan.

36 'Ari lorisana, sabangsa-bangsana, doewa reboe toedjoe rataes lima poeloe.

37 'Eta kitoe lorisana bangsa-bangsa oerang Kahat, sakabeh noe digawe dina himah tĕpangan, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa teja. ^a p. 1:4.

38 Ari lorisana anak-poetoe Gerson, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloe taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloe taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina himah tĕpangan,

40 'nja eta lorisana, sabangsa-bangsana, saähli-karoehoenna, doewa reboe gĕnĕp

41 rataes tiloe poeloe. 'Eta kitoe lorisana bangsa-bangsa anak-poetoe Gerson, sakabeh noe digawe dina himah tĕpangan, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun timbalan Pangeran.

42 Ari lorisana bangsa-bangsa anak-poetoe Mĕrari, sabangsa-bangsana, saähli-

43 karoehoenna, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloe taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloe taoen, sakabeh noe mandjing balad, sina kana pagawean dina

44 himah tĕpangan, 'nja eta lorisana, sabangsa-bangsana, tiloe reboe doewa

45 rataes. 'Eta kitoe lorisana bangsa-bangsa anak-poetoe Mĕrari, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, noeroetkeun tim-

balan Pangeran koe lantaran Moesa teja.

46 Djoemlah lorisana, beunang ngaloris Moesa djeung Haroen, sarta para gĕgĕden Israil, nja eta ahli Lewi, sabangsa-

47 bangsana, saähli-karoehoenna, 'ti sĕmĕt oemoer tiloe poeloe taoen ka loehoer, tĕpi ka oemoer lima poeloe taoen, sakabeh noe mandjing digawe, pagawean babakti djeung pagawean tanggoengan

48 dina himah tĕpangan, 'nja eta lorisana dalapan reboe lima rataes dalapan

49 poeloe. 'Dilorisna noeroetkeun timbalan Pangeran, koe lantaran Moesa, ditangtoekeun sagawe-sagawena djeung satanggoengan-satanggoenganana. Kitoe dilorisna, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa teja.

PASAL 5.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, sina noendoeng ti pasanggrahan sakoer djalma ^a noe kasakit lepra, djeung sakoer ^b noe bĕngang, kitoe deui sakoer ^c noe

3 kanadjisan koe noe paeh. 'Bagija lalaki, bagija awewe, koe maraneh koedoe ditoendoeng, nja ditoendoengna ka loewareun pasanggrahan, sina oelah matak nganadjiskeun ka pasanggrahanana, ^d ĕnggon kami linggih di tĕngah maranehanana. 'Prak oerang Israil pada ngalampahkeun kitoe; anoe tjara tadi ditaroendoeng ka loewareun pasanggrahan; sakoemaha pangandika Pangeran ka Moesa, nja kitoe oerang Israil ngalampahkeunana. ^a 3 Moesa 13:46. ^b 3 Moesa 15:2. ^c p. 19:11. ^d p. 35:34.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu: Lamoen aja djalma, lalaki atawa awewe, ^a noe migawe naon-naon dosa manoesa, milampah salah ka Pangeran, noe matak eta djalma kasalahan: 'nja eta koedoe ngakoekeun dosana noe dilampahkeun, djeung koedoe moelangkeun eta noe matak manehanana kasalahan, diganti sadjinisna, ^b sarta ditambahan saperslimana; dibikeunna ka djalma noe

8 kasorang kasalahan. 'Sarta oepama eta djalma taja ahlina, geusan moelangkeun ka dinja anoe matak kasalahan teja, heug eta noe matak kasalahan, anoe koe-

doe dipoelangkeun teh, pikeun Pangeran, adjang panghoeloe; ^e kadjaba ti domba lalaki sasiki pingarapihkeuneun, baris manehanana dipangnjijeunkeun karapihan. 'Djeung deui ^d sagala hatoe-
 9 ran, sakabeh barang soetji ti oerang Israil, noe koe eta dihatoerkeun ka pang-
 10 hoeloe, nja pibogaen panghoeloe. 'Barang soetji ti oenggal-oenggal djalma, nja panghoeloe noe pibogaen; naon bae noe koe djalma dibikeun ka panghoeloe, nja eta pibogaenana.

a 3 Moesa 6 : 2.

b 3 Moesa 5 : 16; 6 : 5. c 3 Moesa 6 : 6. d p. 18 : 8, 9.

11 Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 12 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Saha-saha djalma, lamoen pamadjikanana njimpang ti manehanana, milampah salah ka manehanana, 'aja hidji djalma ngédéng reu-
 13 djeung, ngadjima ka dinja, tatapi kaalingan ti mata salakina, estoe boeni; djadi awewe teh kanadjisan, tapi euweuh sak-
 14 sina, sarta ^a hanteu katangkép. 'Ari eta djalma katangan soekma timboeroe, noe matak timboeroean ka pamadjikanana, sarta énja kanadjisan eta teh; atawa djalma teja katangan soekma timboeroe, noe matak timboeroean ka pamadjikanana, padahal teu kanadjisan:
 15 'seug koe eta djalma pamadjikanana koedoe dianteurkeun ka panghoeloe, djeung koedoe njanggakeun koerbanna sakalian hal pamadjikanana, sapérpoeloh epa tipoeng gandroeng; ^b teu meunang diketjoeran minjak, djeung teu meunang ditoempangan doepa, karana koerban kadaharan timboeroe eta teh, nja koerban kadaharan pangelingan, baris ngeling-
 16 keun kadorakaän. 'Toeloej eta awewe koe panghoeloe koedoe dideukeutkeun, didjonghokkeun ka pajoeneun Pangeran.
 17 'Sarta panghoeloe koedoe njokot ^c tjai soetji, dina hidji wadah sipat taneuh; djeung panghoeloe koedoe njokot saeutik taneuh lémboet tina dasar balandongan, diaboeskeun kana eta tjai. 'Seug koe panghoeloe eta awewe koedoe didjonghokkeun ka pajoeneun Pangeran, bari boeok awewe teh dioedaran; pek leungeunna koedoe diteundeunan eta koerban kadaharan pangelingan, nja koerban kadaharan timboeroe teja; sarta leungeun panghoeloe koedoe njékél

19 eta tjai pait, anoe mawa panjapa. 'Geus kitoe panghoeloe koedoe njoempahan ka dinja, kijeu piomongeunana ka awe-
 we teh: Oepama taja lalaki ngédéng reu-
 djeung maneh, sarta oepama maneh teu njimpang, matak kanadjisan, keur dipihoekoem koe salaki: eta maneh masing loepoet ti ijeu tjai pait, anoe mawa panjapa!
 20 'Sabalikna, lamoen énja mah maneh njimpang, keur dipihoekoem koe salaki, sarta lamoen énja mah maneh kanadjisan, aja lalaki noe ngadjima ka maneh kadjaba ti salaki maneh: '(Heug panghoeloe koedoe njoempahan ka eta awewe, make soempah panjapa, kijeu piomongeun panghoeloe ka awewe teh:) Eta maneh koe Pangeran moegi sing didamél toeladan noe njapa djeung noe soempah di téngah bangsa maneh, lantaran Pangeran maparin poehoe pingping maneh oedoelan djeung beuteung
 22 maneh beukah. 'Ari ijeu tjai, noe mawa panjapa, sing asoep ka peudjit maneh, matak ngabeukahkeun beuteung djeung matak oedoelan poehoe pingping maneh! Seg awewe teh koedoe ^d nembalan:
 23 Amin! amin! 'Pek eta panjapa koe panghoeloe koedoe ditoelis dina lambaran, bari seug disoesoetkeun kana tjai pait teja. 'Toeloej awewe teh koe panghoeloe koedoe diinoeman eta tjai pait anoe mawa panjapa, soepaja eta tjai anoe mawa panjapa teh sina asoep ka djé-
 25 rona sarta ngajakeun pait. 'Geus kitoe koe panghoeloe eta koerban kadaharan timboeroe teja koedoe ditjokot ti leungeun awewe; pek koerban kadaharan teh ^e koedoe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, bari toeloej dika-altarkeun.
 26 'Top panghoeloe koedoe njokot koerban kadaharan teja sakeupeul, ^f nja eta pangelinganana, bari seug didoeroek dina altar; sanggeus kitoe awewe teh koedoe diinoeman deui eta tjai, masing be-
 27 jak. 'Ana reres diinoemanana tjai, geus kitoe, oepama énja kanadjisan, sarta énja migawe salah ka salakina, seug tjai anoe mawa panjapa teja piasoepeun ka djérona, ngajakeun pait; toeloej beukah beuteungna, djeung oedoelan poehoe pingpingna, noe matak awewe teh pidjadieun toeladan panjapa di téngah
 28 bangsana. 'Sabalikna, oepama awewe teh hanteu kanadjisan, estoe bérésih mali,

tangtoe loepoet, malah dipaparin anak.
 29 'Tah, kitoe papakon hal timboeroe. Sati-
 jap-tijap aja awewe noe dipihoekoem koe
 salaki, toeloj njimpang, anoe matak
 30 kanadjisan; 'atawa satijap-tijap aja lala-
 ki, noe kadatangan soekma timboeroe,
 anoe matak timboeroean ka pamadji-
 kanana, heug awewe teh koedoe didjong-
 hokkeun ka pajoeneun Pangeran; toe-
 loej panghoeloe koedoe ngalampahkeun
 31 ka dinja sapaapakon anoe tadi teja. 'Ari
 lalaki teja loepoet tina kadorakaan; dē-
 mi awewe noe kitoe estoe nanggoeng
 kadorakaanana. *a* 3 Moesa 20: 10. *b* 3 Moesa 2: 1.
c 2 Moesa 30: 18. *d* 5 Moesa 27: 15. *e* 2 Moesa
 29: 24. *f* 3 Moesa 2: 2, 9.

PASAL 6.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koe-
 doe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu
 nja omong maneh ka darinja: Lamoen
 aja djalma, lalaki atawa awewe, ka loe-
 war nadar aheng, *a* sēdja djadi nasir,
 ngamoehoengkeun maneh ka Pangeran:
 3 'nja eta *b* koedoe njégah ka anggoer
 djeung ka arak; teu meunang nginoem
 tjoeka anggoer atawa tjoeka arak; sa-
 gala tjai boewah anggoer teu meunang
 diinoem, sarta boewah anggoer noe anjar
 atawa noe toehoer teu meunang diha-
 4 kan. 'Sapandjang djadi nasir, saniskara
 noe asal ti tangkal anggoer, ti sikina
 tēpi ka tjangkangna, teu meunang koe
 5 eta dihakan. 'Sapandjang djadi nasir, *c*
 hoeloena teu meunang kasorang peso
 tjoekoer; tēpi ka djédjég poēna, noe
 koe eta dimoehoengkeun ka Pangeran,
 eta teh pisoetjieun; boeokna koedoe
 6 disina mandjangan. 'Sapandjang eta nga-
 moehoengkeun maneh ka Pangeran, *d*
 teu meunang ngadatangan majit djalma.
 7 'Teu meunang nganadjiskeun diri *e* koe
 karana bapana, atawa koe karana in-
 doengna, atawa koe karana doeloerna
 lalaki-awewe, ana paraeh; sabab hoe-
 loena aja tjiri djadi nasir ka Allahna.
 8 'Sapandjang djadi nasir, eta teh pisoe-
 9 tjeun baris ka Pangeran. 'Djeung la-
 moen kapapatenan, oedjoeg-oedjoeg, nga-
 dak-ngadak, noe matak kanadjisan hoe-
 loena noe aja tjiri nasir teja, koedoe
 ditjoekoer hoeloena dina poē ngabērē-
 sihan maneh, nja ditjoekoerna dina poē

10 noe katoedjoeh. 'Ari dina poē noe ka-
 dalapan eta koedoe nganteurkeun *f* ti-
 koekoer doewa atawa anak djapati doe-
 wa ka panghoeloe, ka hareupeun la-
 11 wang himah tēpangan. 'Pek koe pang-
 hoeloe koedoe dipētakeun; anoe hidji
 pikoerbaneun dosa, noe hidji deui pi-
 koerbaneun doeroekan, njijeun karapi-
 han hal eta djalma, tina sabab kado-
 saān koe majit; djeung koedoe njoetji-
 12 keun hoeloena dina poē harita. 'Geus
 kitoe koedoe ngamoehoengkeun deui ka
 Pangeran eta poē kanasiranana, djeung
 koedoe njanggakeun hidji anak domba,
 oemoer sataoen, baris koerban kasala-
 han; ari poē noe ti heula teja batal,
 sabab kanasiranana kanadjisan.

a Hak. 13: 5; 1 Sam. 1: 11; Lal. 18: 18. *b* Am.
 2: 11, 12; Loek. 1: 15. *c* Hak. 13: 5; 1 Sam. 1: 11.
d 3 Moesa 21: 1. *e* 3 Moesa 21: 2, 11. *f* 3 Moesa 15: 14.

13 Sarta ijeu teh papakon hal nasir: sa-
 mangsa djédjég poē kanasiranana, eta
 teh koedoe dianteurkeun ka hareupeun
 14 lawang himah tēpangan, 'bari ngaha-
 toerkeun pikoerbaneunana ka Pange-
 ran, hidji anak domba lalaki, oemoer
 sataoen, noe taja tjatjadna, baris koer-
 ban doeroekan; hidji anak domba awewe,
 oemoer sataoen, noe taja tjatjadna, baris
 koerban dosa, djeung hidji domba lalaki,
 noe taja tjatjadna, baris koerban pa-
 15 narima; 'kitoe deui saboboko roti teu
 ragian, sorabi tipoeng lēmēs, ditjam-
 poer minjak, djeung opak teu ragian,
 dioelasan minjak; *a* barēng koerbanna
 kadaharan djeung koerbanna inoeman.
 16 'Pek sakabehna koe panghoeloe koedoe
 dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran,
 sarta mētakeun koerbanna dosa djeung
 17 koerbanna doeroekan. 'Tidinja koedoe
 mētakeun eta domba lalaki, didjjeun
 koerban panarima baris ka Pangeran,
 kalawan boboko noe dieusi roti teu ra-
 gian teja; toeloj panghoeloe koedoe
 mētakeun koerbanna kadaharan djeung
 18 koerbanna inoeman. 'Geus kitoe nasir
 teh *b* koedoe njoekoer hoeloena noe aja
 tjiri kanasiran, di hareupeun lawang hi-
 mah tēpangan; top boeok, tjiri kana-
 siran teh, koe eta koedoe ditjokot, di-
 teundeun kana seuneu, noe di handa-
 19 peun koerban panarima. 'Toeloj pang-
 hoeloe koedoe njokot tētēpak domba
 lalaki teja sabeulah, beunang ngoelob,

djeung sorabi teu ragian sasiki tina boboko teja, sarta opak teu ragian sasiki; sok diteundeun kana leungeun nasir, sanggeus eta njoekoer tjiri kanasirana. 'Seug eta koe panghoeloe koe-doe diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, didjijeun koerban asongan; soetji eta teh, pikeun panghoeloe, ^c kalawan dada koerban asongan sarta djeung tètèpak koerban hatoeran; sanggeus kitoe nasir teh meunang nginoem anggoer. ^a 3 Moesa 29: 13. ^b Lal. 18: 18; 21: 24. ^c 2 Moesa 29: 27.

²¹ Tah, kitoe papakon hal nasir, anoe nadar, djeung koerbanna ka Pangeran tina hal kanasiranana, djaba ti noe katèpi koe leungeunna; sakoemaha djangdjina eukeur nadar, koedokitoe nja milampah, noeroetkeun papakon kanasiranana.

²² Aja deui pangandika Pangeran ka

²³ Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koe-

doe mitjatoer ka Haroen djeung ka anakna lalaki, kijeu nja pok: ^a Mara-

neh ngabèrkahan ka oerang Israil, koe-

²⁴ doe kijeu nja ngomong ka darinja: 'Pa-

ngeran moegi ngabèrkahan ka maneh

²⁵ sarta ngaraksa ka maneh! 'Pangeran

moegi njaängeun pameunteuna ka ma-

neh sarta maparin koernija ka maneh!

²⁶ 'Pangeran moegi ningali pameunteuna

ka maneh sarta maparin kasénangan

²⁷ ka maneh! 'Djadi eta koedoe neundeun

djénèngan kami ka oerang Israil; tang-

toe oerang Israil koe kami dibèrkahan.

^a 3 Moesa 9: 22, 23.

PASAL 7.

¹ Geus kitoe, mangsa poéan Moesa pa-

rantos ^a ngadégkeun balandongan,

sarta ^b geus diminjakan djeung disoe-

tjikeun, katoet sakabeh parobotna, ki-

toe deui altar djeung sakabeh parobot-

na, sarta geus pada diminjakan djeung

² disoetjikeun, 'toeloej para gègèden Is-

rail, ^c para loeloegoe ahli karoehoenna,

nja eta para gègèden kaom, anoe nga-

radég njangking lorisan teja, pada ha-

toeran; 'pada njanggakeun koerbanna

ka pajoeneun Pangeran, padati gèrèbong

gènép siki djeung sapi doewa wélas

siki; doewa-doewa gègèden padati hi-

dji, sarta sapi hidji sewang; ari diha-

toerkeunana ka hareupeun balandongan.

⁴ 'Nimbalan Pangeran ka Moesa, kijeu

⁵ timbalanana: 'Tampanan ti darinja, koe-

doe dipake kana pagawean himah tè-

pangan; koe maneh selehkeun ka ahli

Lewi, ^d hidji-hidji noeroetkeun pagawea-

⁶ nana. 'Seug koe Moesa eta padati djeung

sapina ditampa, toeloej diselehkeun ka

⁷ ahli Lewi. 'Doewa padati djeung opat

sapi diselehkeun ka anak-poetoe Gerson,

⁸ noeroetkeun pagaweanana; 'ari padati

noe opat deui sarta sapi noe dalapan

deui diselehkeun ka anak-poetoe Mèrari,

noeroetkeun pagaweanana, ^e di bawah

kawasa Itamar, poeta panghoeloe Ha-

⁹ roen teja. 'Ari anak-poetoe Kahat mah

hanteu diselehan; sabab njarèkèl paga-

wean kasoetjian, pada ngagotong ^f dina

taktak. ^a 2 Moesa 40: 18. ^b 3 Moesa 8: 10. ^c p. 1:

4, 16. ^d p. 3: 25, 31, 36; 4: 15, 25, 31. ^e 2 Moesa

38: 21. ^f p. 4: 15.

¹⁰ Djeung deui para gègèden teh pada

hatoeran baris njalamètkeun altar, keur

poéan altar diminjakan; nja eta koer-

banna koe para gègèden dihatoerkeun

¹¹ ka hareupeun altar. 'Nimbalan Pange-

ran ka Moesa: Eta gègèden ngahatoer-

keunana koerbanna baris njalamètkeun

altar teh koedoe saorang sapoè saor-

ang sapoè.

¹² Geus kitoe, anoe ngahatoerkeun koer-

banna dina poè noe mimiti, Nahson poe-

tra Aminadab, kaom Joeda teja. 'Ari

koerbanna: hidji talèm perak, beurat-

na saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji

bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel,

^a noeroetkeun sekel kasoetjian; doewa-

nana pinoeh koe tipoeng lémès ditjam-

poer minjak, pikoerbaneun kadaharan;

¹⁴ 'hidji pisin, sapoeloeh sekel émas, pi-

noeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngo-

ra lalaki, hidji domba lalaki djeung

hidji anak domba oemoer sataoen, pi-

¹⁶ koerbaneun doeroekan; 'hidji émbè ba-

¹⁷ dot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoer-

baneun panarima: doewa sapi, lima

domba lalaki, lima badot djeung lima

anak domba oemoer sataoen. Kitoe

koerban Nahson poeta Aminadab teja.

^a 3 Moesa 27: 25.

¹⁸ Anoe hatoeran dina poè noe kadoewa,

Nètanel poeta Soear, gègèden Isaskar

¹⁹ teja. 'Ari koerbanna noe dihatoerkeun:

hidji talèm perak, beuratna saratoes ti-

loe poeloeh sekel; hidji bokor perak,

toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun

sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe

tipoeng lémès ditjam-poer minjak, pi-

20 koerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sa-
 poeloeh sekel ĩmas, pinoeh koe seu-
 21 seungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji
 domba lalaki djeung hidji anak domba
 oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroe-
 22 kan; 'hidji ĩmbe badot, pikoerbaneun
 23 dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima:
 doewa sapi, lima domba lalaki, lima ba-
 dot djeung lima anak domba oemoer
 sataoen. Kitoe koerban Nĕtanel poetra
 Soear teja.

24 Dina poĕ noe katiloe gĕgĕden anak-
 poetoe Sĕboeloen, Eliab poetra Helon
 25 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak,
 beuratna saratoes tiloe poeloeh se-
 kel; hidji bokor perak, toedjoe poe-
 loeh sekel, noeroetkeun sekel kasoet-
 tjian; doewanana pinoeh koe tipoeng
 lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun
 26 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se-
 27 kel ĩmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hi-
 dji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki
 djeung hidji anak domba oemoer sa-
 28 taoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji
 29 ĩmbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta
 pikoerbaneun panarima: doewa sapi, li-
 ma domba lalaki, lima badot djeung
 lima anak domba oemoer sataoen. Ki-
 toe koerban Eliab poetra Helon teja.

30 Dina poĕ noe kaopat gĕgĕden anak-
 poetoe Roebin, Elisoer poetra Sĕdeoer
 31 teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak,
 beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel;
 hidji bokor perak, toedjoe poeloeh
 sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian;
 doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs
 ditjampoer minjak, pikoerbaneun ka-
 32 daharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel
 33 ĩmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sa-
 pi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung
 hidji anak domba oemoer sataoen, pi-
 34 koerbaneun doeroekan; 'hidji ĩmbe ba-
 35 dot pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoer-
 baneun panarima: doewa sapi, lima dom-
 ba lalaki, lima badot djeung lima anak
 domba oemoer sataoen. Kitoe koerban
 Elisoer poetra Sĕdeoer teja.

36 Dina poĕ noe kalima gĕgĕden anak-
 poetoe Simon, Sĕloemiĕl poetra Soerisa-
 37 dai teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm
 pĕrak, beuratna saratoes tiloe poeloeh
 sekel; hidji bokor perak, toedjoe poe-
 loeh sekel, noeroetkeun sekel kasoet-
 tjian; doewanana pinoeh koe tipoeng

lĕmĕs ditjampoer minjak, pikoerbaneun
 38 kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh se-
 39 kel ĩmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hi-
 dji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki
 djeung hidji anak domba oemoer sata-
 40 oen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji ĩm-
 41 be badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pi-
 koerbaneun panarima: doewa sapi, lima
 domba lalaki, lima badot djeung lima
 anak domba oemoer sataoen. Kitoe
 koerban Sĕloemiĕl poetra Soerisadai teja.

42 Dina poĕ noe kagĕnĕp gĕgĕden anak-
 poetoe Gad, Eljasap poetra Dĕhoeĕl teja.

43 'Ari koerbanna: hidji talĕm perak, beu-
 ratna saratoes tiloe poeloeh sekel;
 hidji bokor perak, toedjoe poeloeh
 sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian;
 doewanana pinoeh koe tipoeng lĕmĕs
 ditjampoer minjak, pikoerbaneun ka-
 44 daharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel
 45 ĩmas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji
 sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki
 djeung hidji anak domba oemoer sata-
 46 oen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji ĩm-
 47 be badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pi-
 koerbaneun panarima: doewa sapi, lima
 domba lalaki, lima badot djeung lima
 anak domba oemoer sataoen. Kitoe koer-
 ban Eljasap poetra Dĕhoeĕl teja.

48 Dina poĕ noe katoedjoe gĕgĕden
 anak-poetoe Epraim, Elisama poetra
 49 Amihoed teja. 'Ari koerbanna: hidji ta-
 lĕm perak, beuratna saratoes tiloe poe-
 loeh sekel; hidji bokor perak, toe-
 djoe poeloeh sekel, noeroetkeun se-
 kel kasoetjian; doewanana pinoeh koe
 tipoeng lĕmĕs ditjampoer minjak, pi-
 50 koerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sa-
 poeloeh sekel ĩmas, pinoeh koe seu-
 seungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji
 domba lalaki djeung hidji anak domba
 oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroe-
 52 kan; 'hidji ĩmbe badot, pikoerbaneun
 53 dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima:
 doewa sapi, lima domba lalaki, lima ba-
 dot djeung lima anak domba oemoer
 sataoen. Kitoe koerban Elisama poetra
 Amihoed teja.

54 Dina poĕ noe kadalapan gĕgĕden anak-
 poetoe Mĕnase, Gamaliĕl poetra Pĕda-
 55 soer teja. 'Ari koerbanna: hidji talĕm
 perak, beuratna saratoes tiloe poe-
 loeh sekel; hidji bokor perak, toedjoe
 poeloeh sekel, noeroetkeun sekel ka-

soetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng l m s ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel  mas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji  mbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Gamali l poetra P dasoer teja.

60 Dina po  noe kasalapan g g den anak-poetoe Binyamin, Abidan poetra Gidoni teja. 'Ari koerbanna: hidji tal m perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng l m s ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel  mas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji  mbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Abidan poetra Gidoni teja.

66 Dina po  noe kasapoeloeh g g den anak-poetoe Dan, Ahi ser poetra Amisadai teja. 'Ari koerbanna: hidji tal m perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng l m s ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel  mas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji  mbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima, doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Ahiëser poetra Amisadai teja.

72 Dina po  noe kasaw las g g den anak-poetoe Aser, Pagi l poetra Okran teja. 'Ari koerbanna: hidji tal m perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh se-

kel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng l m s ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel  mas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji  mbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Pagi l poetra Okran teja.

78 Dina po  noe kadoewa-w las g g den anak-poetoe Naptali, Ahira poetra Enan teja. 'Ari koerbanna: hidji tal m perak, beuratna saratoes tiloe poeloeh sekel; hidji bokor perak, toedjoeh poeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; doewanana pinoeh koe tipoeng l m s ditjampoer minjak, pikoerbaneun kadaharan; 'hidji pisin, sapoeloeh sekel  mas, pinoeh koe seuseungitan; 'hidji sapi ngora lalaki, hidji domba lalaki djeung hidji anak domba oemoer sataoen, pikoerbaneun doeroekan; 'hidji  mbe badot, pikoerbaneun dosa; 'sarta pikoerbaneun panarima: doewa sapi, lima domba lalaki, lima badot djeung lima anak domba oemoer sataoen. Kitoe koerban Ahira poetra Enan teja.

84 Djadi kijeu disalam tkeunana altar teh keur po an diminjakanana, ti para g g den Israil: doewa w las tal m perak, doewa w las bokor perak, doewa w las pisin  mas. 'Sahidji-sahidji tal m perak saratoes tiloe poeloeh sekel, djeung sahidji-sahidji bokor toedjoeh poeloeh; djoemlah perak eta wawadahan doewa reboe opat ratoes sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian. 'Doewa w las pisin  mas, parinoeh koe seuseungitan; sahidji pisin sapoeloeh-sapoeloeh sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; djoemlah  mas eta pisin saratoes doewa poeloeh sekel. 'Djoemlah sapi koerban doeroekan doewa w las sapi ngora; domba lalaki doewa w las, anak domba oemoer sataoen doewa w las, sarta djeung koerbanna kadaharan; kitoe deui  mbe badot koerban dosa doewa w las. 'Ari djoemlah sapi koerban panarima opat likoer sapi ngora, domba lalaki g n p poeloeh, badot g n p poeloeh, anak domba oe-

moer sataoen gënöp poeloeh. Kitoe disalamëtkeunana altar, sanggeusna diminjakan.

89 Djeung deui satijap-tijap Moesa lëbët ka djëro himah tępangan, oendjoekan ka andjeunna, sok ngareungeu gëntra, ngandika ka Moesa ti loehoereun toeroeb pangrapih, anoe dina pëti përtelaän, ti antara doewa moemoekarabinan teja. Kitoe ngandikana ka Moesa.

PASAL 8.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka Haroen, kijeu nja omong maneh ka dinja: Satijap-tijap maneh njeungeutan palita, eta palita toedjoehanana ^a sina ngagëntjlang ka hareupeun adjoeg. 'Prak Haroen ngalampahkeun kitoe; njeungeutanana palita teh nja ka hareupeun adjoeg; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

4 'Nja kijeu boewatan adjoeg teh: ^b ëmas, sarta kandël; tjat ka poehoena, tjat ka këmbang-këmbangna, karandël; sakoemaha roepa, noe koe Pangeran dipintonkeun ka Moesa teja, nja kitoe dipidamël-na adjoeg teh. ^a 2 Moesa 25: 37. ^b 2 Moesa 25: 31.

5 Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Tjokot koe maneh eta ahli Lewi ti tępang oerang Israil; koe maneh koedoe ^a pada dibërësihan.

7 'Kijeu pilampaheun maneh ka darinja, baris ngabërësihan: koedoe dikepretan ^b tjai pamërësihan, seug saloewar badanna ^c koedoe disorang peso tjoekoer, djeung sina njareuseuh papakeanana, sarta ngabërësihan dirina. 'Tidinja eta koedoe njarokot hidji sapi ngora lalaki, djeung pikoerbaneunana kadaharan, ti poeng lëmës ditjampoer minjak; djeung maneh koedoe njokot sapi ngora lalaki

9 hidji deui pikoerbaneun dosa. 'Geus kitoe ahli Lewi teh koe maneh koedoe pada dideukeutkeun ka hareupeun himah tępangan, djeung koedoe ngoempoeleun sapadjëmoehan oerang Israil. 'Seug ahli Lewi teh koe maneh koedoe pada dideuheuskeun ka pajoeneun Pangeran; pek oerang Israil koedoe pada noempangkeun leungeunna ka ahli-ahli Lewi.

11 'Tidinja ahli Lewi teh koe Haroen ^a koedoe diarasongkeun ka pajoeneun Pangeran,

didjijeun koerban asongan, ti oerang Israil, masingna pada ngalampahkeun pagawean Pangeran. 'Geus kitoe ahli Lewi ^e koedoe pada noempangkeun leungeunna kana hoeloe doewa sapi ngora teja; pek noe hidji koedoe didjijeun koerban dosa, ari noe hidji deui didjijeun koerban doeroekan baris ka Pangeran, pikeun

13 njijeun karapihan hal ahli Lewi. 'Toeloej ahli Lewi teh koe maneh koedoe didjaronghokkeun ka hareupeun Haroen djeung ka hareupeun anakna lalaki, sarta koe maneh koedoe diarasongkeun, didjijeun koerban asongan baris ka Pangeran.

14 'Djadi ahli Lewi teh ^f koe maneh koedoe pada dipisahkeun ti tępang oerang Israil, soepaja ahli Lewi pada djadi kagoengan kami. 'Sanggeusna kitoe ahli Lewi koedoe arasoep, digawe dina himah tępangan. Kitoe eta koe maneh koedoe dibërësihan, sarta diasongkeun,

16 didjijeun koerban asongan. 'Karana pangabakti, ^g estoe eta teh pangabakti ka kami ti tępang oerang Israil; koe kami ditjandak keur diri kami, ngagantian sakoer anoe moeka pianakan, tjikal sakabeh oerang Israil.

17 'Karana sakabeh tjikal di oerang Israil ^h kami noe kagoengan, bangsa manoesa djeung bangsa sato tjo-tjoëan; keur mangsa kami maehkeun sakabeh tjikal di tanah Mësir teja, eta noe koe kami disaroetjikeun keur diri

18 kami. 'Sarta kami njandak ahli Lewi, ngagantian sakabeh tjikal di oerang Israil; 'seug ⁱ kami maparinkeun eta ahli Lewi, djadi paparin, ka Haroen djeung ka anakna lalaki, ti tępang oerang Israil, baris ngalampahkeun pagawean oerang Israil dina himah tępangan, sarta baris njijeun karapihan hal oerang Israil, ^j soepaja oelah aja balahi ka oerang Israil, ari oerang Israil njampeurkeun kana kasoetjian. ^a Mal. 3: 3. ^b p. 19: 9, 17.

^c 3 Moesa 14: 8. ^d 2 Moesa 29: 24. ^e 2 Moesa 29: 10. ^f p. 3: 45. ^g p. 18: 6. ^h p. 3: 13. ⁱ p. 3: 9. ^j p. 1: 53.

20 Prak Moesa djeung Haroen, sarta sapadjëmoehan oerang Israil, ngalampahkeun kitoe ka ahli Lewi; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa hal ahli Lewi teja, nja kitoe pisan oerang Israil ngalampahkeunana ka darinja. 'Toeloej ahli Lewi pada mërësihan diri, djeung njareuseuh papakeanana; pek

koe Haroen diasongkeun ka pajoeneun Pangeran, didamél koerban asongan, sarta koe Haroen dipangrahipkeun, soepaja pada bërèsih. 'Sanggeusna kitoe ahli Lewi arasoep, ngalampahkeun pagaweanana dina himah tēpangan, di pajoeneun Haroen sarta di pajoeneun poetrana lalaki; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa hal ahli Lewi teja, nja kitoe ngalalampahkeunana ka darinja.

23 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu teh papakon ahli Lewi: ti sēmēt oemoer doewa poeloh lima taoen ka loehoer, eta mandjing balad, njékél pagawean himah tēpangan.

25 'Dēmi ti sēmēt oemoer lima poeloh taoen eta ka loewar ti balad noe njékél pagawean, moal digawe deui. 'Ngan toeloeng ka doeloer-doeloerna dina himah tēpangan, ^a baris ngadjaga kana djagaän; teu meunang njékél pagawean deui. Kitoe noe koe maneh koedoe dilampahkeun ka ahli Lewi dina djagaänana. ^a 3 Moesa 8: 35.

PASAL 9.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, ^a di tēgal lēga Sinai, dina taoen noe kadoewa sanggeusna boedal ti tanah Mēsir, dina boelan noe mimiti; kijeu pangandikana: 'Djeung deui ^b oerang Israil koedoe pada milampah paska dina mangsana. 'Nja dipilampahna koe maraneh dina tanggal opat wēlas, boelan ijeu, antara sore djeung boerit, dina mangsana; dipilampahna koe maraneh koedoe noeroetkeun sakabeh pikoekoehna djeung sakabeh hoekoemna. 'Toeloej Moesa ngadawoeh ka oerang Israil, koedoe milampah paska. 'Prak pada milampah paska dina boelan noe mimiti, dina tanggal opat wēlas, ^c antara sore djeung boerit, di tēgal lēga Sinai; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe oerang Israil ngalampahkeunana. ^a p. 1: 1.

^b 3 Moesa 23: 5. ^c 2 Moesa 12: 6.

6 Aja djalma ^a noe kanadjisan koe majit manoesa, noe matak hanteu kongang milampah paska dina poē eta; toeloej ngadareuheusan ka pajoeneun Moesa sarta ka pajoeneun Haroen dina poē eta.

7 'Pok eta djalma aroendjoekan ka andjeunna kijeu: Noen, simkoering pada kanadjisan koe majit manoesa; pina-

haoneun simkoering bade didentjengkeun, hanteu miloe ngahatoerkeun koerban Pangeran dina mangsana, di tēngah oerang Israil? 'Ari walonan Moesa ka darinja: Mangke heulaän, kami dek naroskeun timbalan Pangeran pērka maraneh. ^a p. 19: 11.

9 Ngandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Saha-saha djalma, di diri maraneh atawa di toeroenan-toeroenan maraneh, lamoen keur kanadjisan koe majit atawa dina pangnjabaän djaoeh, padahal koedoe milampah paska baris ka Pangeran. 'Nja dipilampahna dina boelan noe kadoewa, dina tanggal opat wēlas, antara sore djeung boerit; ^a dihakanna koedoe make roti teu ragian reudjeung papaitan. 'Oelah aja ^b noe dikarikeun tēpi ka isoek, sarta toelangna sahidji ge hanteu meunang dipotongkeun; dipilampahna koe noe kitoe koedoe noeroetkeun sakabeh pikoekoeh paska. 'Sabalikna, saha-saha djalma noe bërèsih, sarta lain di pangnjabaän, seg ninggal milampah paska, ^c nja eta djalma koedoe dibasmi, dileungitkeun ti bangsana, sabab hanteu ngahatoerkeun koerban Pangeran dina mangsana; djalma noe kitoe estoe nanggoeng dosana. 'Sarta lamoen aja semah, noe ngoembara di maraneh, ^a hajang milampah paska baris ka Pangeran, sakoemaha pikoekoeh paska djeung sakoemaha hoekoemna, nja kitoe eta koedoe milampah. Di maraneh teh, anoe ngoembara reudjeung noe asal boemi toenggal sapa-pakon. ^a 2 Moesa 12: 8. ^b 2 Moesa 12: 10, 46.

^c 2 Moesa 12: 15. ^d 2 Moesa 12: 48, 49.

15 Ari mangsa poēan balandongan teh geus diadégkeun, ^a seug mega teja ngalipoetan balandongan, kana himah pērtelaän; ari reup peuting dina loehoer balandongan teh aja saroepe seuneu, 16 tēpi ka braj beurang. 'Kitoe bae salawasna; mega teh ngalipoetan ka dinja, sarta ti peuting aja saroepe seuneu. 'Ari satijap-tijap eta mega oeng-gah tina loehoer himah, ^b sanggeusna kitoe broel oerang Israil arindit; sarta di mana énggon mega teh ngarandég, nja di dinja oerang Israil masanggrahan. 'Arinditna oerang Israil noeroet-

keun timbalan Pangeran, masanggrahanana noeroetkeun timbalan Pangeran; salilana eta mega ngénggon dina loehoer balandongan, oerang Israil tétép
 19 masanggrahan. 'Sarta dimana eta mega pandjang, lila ngénggonna dina loehoer balandongan, eta oerang Israil ngadjaraga kana djagaän Pangeran, sarta teu
 20 kēbat leumpangna. 'Ari sakapeung mega teh teu sabaraha lilana dina loehoer balandongan; dēmi masanggrahanana noeroetkeun timbalan Pangeran, arinditna noeroetkeun timbalan Pangeran. 'Ari
 21 sakapeung mega teh ngarērēb bae ti sore tēpi ka isoek; ana wantji isoek mega teh oenggah, broel oerang Israil arindit; boh ti beurang, boh ti peuting, ana mega teh
 22 oenggah, broel arindit. 'Moen doewa poē, atawa saboelan, atawa lila, dimana pandjang mega teh ngénggonna dina loehoer balandongan, seug oerang Israil masanggrahan, sarta teu kēbat leumpangna; dēmi samangsa oenggah mega teh, broel
 23 arindit. 'Masanggrahanana ^c noeroetkeun timbalan Pangeran, arinditna noeroetkeun timbalan Pangeran; pada ngadjaga kana djagaän Pangeran, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa.

a 2 Moesa 40:34. b 2 Moesa 40:36, 37. c p. 10:35.

PASAL 10.

A ja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe njiyeun tarompet doewa siki, koe perak; ^a masing kandēl didijieunna; nja eta koe maneh koedoe dipake baris ngoempolkeun padjēmoehan, djeung baris
 3 nginditkeun sagala pasanggrahan. 'Ana ditijoeup doewanana, nandakeun sapadjēmoehan koedoe pada nēpoengan ka maneh ka hareupeun lawang himah tēpangan. 'Sarta oepama ditijoeup noe hidji, nandakeun sagala gēgēden, ^b loeloegoe bareboe-reboe oerang Israil, noe koedoe
 5 pada nēpoengan ka maneh. 'Ari maraneh nijoep sada sēsēngekan, koedoe arindit sagala pasanggrahan, noe masanggrahan sabeulah ti wetan. 'Ari maraneh nijoep sada sēsēngekan ngadoewa-kalian, koedoe arindit sagala pasanggrahan noe masanggrahan sabeulah ti kidoel; narijoep sada sēsēngekan nandakeun koedoe arindit. 'Dēmi samangsa rek ngoempolkeun pakoempolan mah, koedoe ni-

8 joep bae, oelah sēsēngekan. 'Ari noe koedoe nijoep tarompet, nja eta anak Haroen, noe djaradi panghoeloe; sarta eta pērkar tarompet pikoekoeh langgēng ka
 9 maraneh, toeroen-toemoeroen. 'Djeung deui lamoen maraneh rek boedal pērang di djēro tanah maraneh, ngalawan ka moesoeh anoe ngamoesoeh ka maraneh, ^c koedoe sēsēngekan, make eta tarompet, matak ngelingkeun diri maraneh ka pajoeneun Pangeran, Allah maraneh; geus tangtoe maraneh disalamētkeun ti moesoeh maraneh. 'Kitoe deui
 10 ^d dina mangsa maraneh kaboengahan, djeung dina mangsa pesta maraneh, sarta dina mangsa tanggal boelan maraneh, pek maraneh koedoe nijoep eta tarompet loehoereun koerban maraneh doeroekan sarta loehoereun koerban maraneh panarima, djadi matak ngelingkeun diri maraneh ka pajoeneun Allah maraneh: jjeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a p. 8:4. b p. 1:16. c p. 31:6. d 2 Radja 11:14; 2 Bab. 7:6.

11 Geus kitoe, ^a dina taoen noe kadoewa, dina boelan noe kadoewa, dina tanggal doewa poeloeh, harita mega teja oenggah tina loehoer balandongan pērtelaän.
 12 'Broel oerang Israil ngabroel ti tēgal lēga Sinai, noeloetjeun pangleumpangnana; tidinja mega teh ngarandēg ^b di
 13 tēgal lēga Paran. 'Broel ngabroel noe ti heula, noeroetkeun timbalan Pangeran koe lantaran Moesa teja. 'Ari noe indit pangheulana, ^c oemboel-oemboel pasanggrahan anak-poetoe Joeda, sabalad-baladna; ari noe njēkēl baladna, nja
 15 Nahson poeta Aminadab teja. 'Ari noe njēkēl balad kaom anak-poetoe Isaskar, nja Nētanel poeta Soear teja. 'Ari noe njēkēl balad kaom anak-poetoe Sēboe
 16 loen, nja Eliab poeta Helon teja. 'Tidinja balandongan diroewag; broel ngabroel anak-poetoe Gerson djeung anak-poetoe Mērari, ngagotong balandongan.
 18 'Bral indit ^d oemboel-oemboel pasanggrahan Roebin, sabalad-baladna; ari noe njēkēl baladna, nja Elisoer poeta Sēdeer teja. 'Ari noe njēkēl balad kaom anak-poetoe Simon, nja Sēloemiēl poeta
 19 Soerisadai teja. 'Ari noe njēkēl balad kaom anak-poetoe Gad, nja Eljasap poeta Dēhoeēl teja. 'Broel ngabroel oerang Kahat, ^e ngagotong kasoetjian; ari itoe

ngadëgkeun balandongan, njawisan ijeu
 22 daratang. 'Bral indit *f* oemboel-oemboel
 pasanggrahan anak-poetoe Epraim, sa-
 balad-baladna; ari noe njékél baladna,
 23 nja Elisama poetra Amihoed teja. 'Ari
 noe njékél balad kaom anak-poetoe
 Mënase, nja Gamaliël poetra Pédasoer
 24 teja. 'Ari noe njékél balad kaom anak-
 poetoe Binyamin, nja Abidan poetra
 25 Gidoni teja. 'Bral indit *g* oemboel-oem-
 boel pasanggrahan anak-poetoe Dan,
 sabalad-baladna, panoetoe sagala pa-
 sanggrahan; ari noe njékél baladna, nja
 26 Ahiëser poetra Amisadai teja. 'Ari noe
 njékél balad kaom anak-poetoe Aser,
 27 nja Pagiël poetra Okran teja. 'Ari noe
 njékél balad kaom anak-poetoe Naptali,
 28 nja Ahira poetra Enan teja. 'Kitoe in-
 ditna oerang Israil, sabalad-baladna;
 broel ngabroel. *a* 2 Moesa 19 : 1. *b* p. 13 : 3. 26.
c p. 2 : 3. *d* p. 2 : 10. *e* p. 4 : 15. *f* p. 2 : 18. *g* p. 2 : 25.
 29 Pok Moesa ngalahir *a* ka Hobab *b* poe-
 tra Rëhoeël, oerang Midian, anoe mër-
 toewa Moesa teja: Kaoela sadaja rek
 kébat ka énggon, noe koe Pangeran
 ditimbalkeun kijeu: Eta koe kami rek
 dipaparinkeun ka maraneh; soemangga,
 njaréngan ka kaoela sadaja, *c* tangtoe
 kaoela pada milampah kasaeen ka an-
 djeun; karena Pangeran ngadjangdji-
 30 keun kasaeen ka Israil. 'Ari walona-
 nana ka Moesa: Kaoela moal miloe;
 salërësna sédja moelang ka tanah ka-
 31 oela saréng ka asal kaoela. 'Lahiran
 Moesa: Moegi kaoela sadaja oelah diti-
 lar, rehing koe sabab andjeun oeninga
 dina pisaeunana kaoela sadaja masang-
 grahan di tégal léga; *d* djadi andjeun
 teh ka kaoela sadaja minangka sotja.
 32 'Geus kitoe, lamoen andjeun njaréngan
 ka kaoela sadaja, sarta geus boekti eta
 kasaeen, anoe koe Pangeran dikër-
 sa-keun didamël ka kaoela sadaja teja,
 tangtoe kaoela pada milampah kasaeen
 ka andjeun. *a* Hak. 1 : 16; 4 : 11. *b* 2 Moesa 2 : 18.
c 1 Sam. 15 : 6. *d* Aj. 29 : 15.
 33 Broel ngabroel ti goenoeng Pangeran,
 lalakon tiloe poë; ari pëti përdjangdjan
 Pangeran mangkat ti heulaeunana, la-
 lakon tiloe poë, manglinglingkeun pi-
 34 geusaneun reureuh. 'Ari mega Pangeran
 teja aja di loehoereunana ti beurang,
 satijap-tijap arindit ti pasanggrahan.
 35 Geus kitoe, satijap-tijap pëti teja rek

mangkat, pok Moesa oendjoekan: Noen
 Pangeran! *a* moegi ngadëg, saréng moe-
 soeh andjeun moegi sina pabalëntjar,
 kalajan noe gareuleuh ka andjeun moe-
 gi sina kalaboer ti pajoeneun andjeun.
 36 'Ari satijap-tijap pëti teh eureun, pok
 oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! *b*
 moegi linggih deui ka balaksa-laksa ba-
 reboe-reboe oerang Israil. *a* Djab. 68 : 2.
b Djab. 132 : 8.

PASAL 11.

Geus kitoe djalma-djalma teh tinga-
 Gradoeh, goreng kana tjépil Pangeran.
 Ana geus kadangoe koe Pangeran, seug
 djadi bëndoe, *a* sarta aja seuneu ti Pa-
 ngeran, ngagoelak di maranehanana, nga-
 lëboer dina toengtoeng pasanggrahan.
 2 'Toeloej djalma-djalma teh sasambat
 ka Moesa; gantjang Moesa nënëda ka
 3 Pangeran, seug seuneu teh pareum. 'Noe
 matak eta énggon disëboetkeun *b* Ta-
 berah; sabab seuneu ti Pangeran nga-
 goelak di maranehanana. *a* Djab. 78 : 21.
b 5 Moesa 9 : 22.
 4 Ari *a* djalma tjampoeran, anoe di të-
 ngah Israil, pada datang hawa-napsoe;
 heug oerang Israil ge tjareurik deui,
 bari ngaromong: *b* Èh, saha ka oerang
 5 pimereëun njatoe laeok? 'Oerang teh
 ras ingët ka laeok tjai, anoe bareto koe
 oerang sok dihakan di Mësir, teu ka-
 rana dibajar, djeung ka bonteng, ka
 samangka, ka bawang koetjaj, ka ba-
 wang beureum sarta ka bawang bodas.
 6 'Ari ajeuna mah ati oerang teh garing;
 euweuh naon-naon di dijeu, *c* ngan eta
 7 Man bae noe kadeuleu. 'Dëmi eta Man
 teja *d* kawas siki katoentjar, sarta roe-
 8 pana sapërti roepa *e* geutah bédolah. 'Eta
 djalma-djalma sok boedal paboejar, pa-
 da moeloengan; pek direndos koe pang-
 gilingan, atawa ditoetoean dina loe-
 loempang, toeloej diolah dina parihoek,
 didijjeun koeweh; ari rasana sapërti ra-
 9 sa sarining minjak. 'Ari keur waktoe
 toeroen tji-iboen ka pasanggrahan, ti
 peuting, eta Man baréng toeroenna.
a 2 Moesa 12 : 38; Djab. 106 : 14. *b* 2 Moesa 16 : 3.
c p. 21 : 5. *d* 2 Moesa 16 : 14, 31. *e* 1 Moesa 2 : 12.
 10 Kadangoe koe Moesa, djalma-djalma
 teh tjareurik, sabangsa-bangsana, hidji-
 hidji djalma dina lawang himahna. Seug
 Pangeran bëndoe, bangët katjida, sarta

- 11 koe pangraos Moesa ge goreng. 'Pok Moesa oendjoekan ka Pangeran: ^a Naha andjeun ka abdi andjeun midamël sakitoe awon? sarëng koe naon noe mawi koering teu mëndak koernija dina sotja andjeun, wët andjeun noempangkeun eta sadajana djalma ka diri koering, didamël moewatan koering? 'Karah koering noe ngareuneuhkeun eta sadajana djalma, atanapi didjoeroekeunana koe koering, noe mawi andjeun kenging nimbalan ka koering: Eta koe maneh ais, sapertos pangasoeuh ngais orok, ka tanah anoe koe andjeun didjangdjikeun ka karoehoenna, nganggo
- 12 soempah teja? 'Ti mana koering nja pimeunangeun laeok, baris mere ka eta sadajana djalma? Karantën pada tjeurik ka koering, aromongna: Menta laeok, hajang dadaharan! 'Koering teh teu kijat, ^b sorangan ngais eta sadajana djalma; sabab abot teuing, teu kabantoen koe koering. 'Sarëng oepami andjeun kërsa midamël kitoe ka koering teh, anggoer koering mangsakeun bae, oepami jaktos koering mëndak koernija dina sotja andjeun mah, soepaja koering oelah nendjo katjilakaan diri koering! ^a 2 Moesa 5: 22. ^b 2 Moesa 18: 13; 5 Moesa 1: 9.
- 16 Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Kami pangoempolkeun ^a toedjoeh poeloh djalma, kaäsoep kokolot Israil, anoe kanjahoan koe maneh, jen estoe kokolot bangsa sarta pangoroesa; nja eta koe maneh koedoe dibawa ka himah tępangan, sina pada djonghok di
- 17 dinja barëng djeung maneh. 'Geus kitoe kami rek loengsoer, ngandika ka maneh di dinja; djeung kami rek njandak ^b tina Roh anoe di maneh, toeloej diteundeun ka eta, sina pada njoendang moewatan, ngabantoe ka maneh ngais eta djalma-djalma; moal diais deui koe
- 18 maneh sorangan bae. 'Sarta maneh ka djalma loba koedoe marentah kijeu: ^c Maraneh geura njoetjikeun diri, koedoe sadija isoekan; didinja maraneh tangtöe ngahakan laeok; karena maraneh tjeurik kana tjëpil Pangeran, bari ngaromong: Saha ka oerang pimereëun njatöe laeok? karena basa di Mësir oerang teh ngeunah: noe matak Pangeran kërsa maparin laeok ka maraneh, toeloej ma-
- 19 raneh ngahakan. 'Ari maraneh ngahakan laeok teja moal sapoë, moal doewa poë, moal lima poë, moal sapoeloh poë, djeung moal doewa poeloh poë; 'istoeuning saboelan lilana, wani bidjil ti iroeng maraneh, sarta maraneh datang ka bosën; sapedah maraneh mitjeun Pangeran, anoe di têngah maraneh, sarta maraneh pada tjeurik di pajoeneunana, bari ngaromong: ^a Koe naon oerang, mana boedal ti Mësir? ^a 2 Moesa 24: 1. ^b 2 Radja 2: 9, 15. ^c 2 Moesa 19: 10. ^d p. 14: 2; 21: 5.
- 21 Pioendjoek Moesa: Ijeu bangsa, noe koe koering diënggonan di têngahna, gëñëp këti noe badarat; parandene andjeun nimbalan: Kami kërsa maparin laeok ka darinja, sina pada dadaharan saboelan lilana. 'Naha eta teh koedoe dipangmeuntjitkeun ëmbe-domba sarëng sapi, soepaja mahi ka darinja? Atanapi koedoe dipangoempolkeun sadajana laeok
- 22 laeok, soepaja mahi ka darinja? 'Dëmi timbalan Pangeran ka Moesa: ^a Karah panangan Pangeran pondok? Ajeuna koe maneh bakal katendjo, pangandika kami boekti ka maneh atawa hanteu. ^a Jës. 50: 2; 59: 1.
- 24 Bral Moesa ka loewar; toeloej ngalahirkeun ka djalma-djalma eta pangan-dika Pangeran noe bijeu, sarta ngoempolkeun toedjoeh poeloh djalma, kasoep kokolot bangsa, bari seug didjogokeun di sakoeriling himah teja. 'Tidinja Pangeran loengsoer dina mega teja, seug ngandika ka Moesa; sarta andjeunna njandak tina Roh anoe di Moesa, diteundeun ka noe toedjoeh poeloh djalma, noe djaradi kokolot teja. Geus kitoe, mangsa eta dilinggihan Roh, seug pada ngawëdjang, tapi hanteu deui-deui.
- 26 'Aja doewa djalma noe ninggalkeun maneh dina pasanggrahan, ngaran noe hidji Eldad, ari ngaran noe hidji deui Medad; nja eta ge dilinggihan Roh, da kaäsoep noe disoeratan, tapi hanteu bidjil kana himah; toeloej pada ngawëdjang dina pasanggrahan. 'Aja hidji djalma boedjang moeroe, ngoeninga ka Moesa, pioendjoekna: ^a Noen, Eldad sarëng Medad teja keur pada ngawëdjang
- 27 dina pasanggrahan. 'Oendjoekan Josoea poeta Noen, gandek Moesa ti ngongora teja, kijeu pioendjoekna: Noen, djoeragan Moesa! ^b moegi eta pada di-

29 hoelag. 'Dëmi lahiran Moesa ka Jo-
soea: ^c Naha maneh goemati teh koe
kami? Moegi-moegi diparëngkeun, sa-
kabeh oemat Pangeran djaradi nabi, koe
30 ka sakabehna! 'Tidinja Moesa moelih
ka pasanggrahan, diiring koe para ko-
kolot Israil. ^a Mark. 9: 38. ^b 1 Tes. 5: 19.

^c Gal. 4: 17, 18.

31 Djëboel aja angin bidjil ti Pangeran, ^a
mawa poejoeh ti laoet, diragragkeun ka
pasanggrahan, lalakon sapoë ka dijeu,
djeung lalakon sapoë ka ditoe, sakoe-
riling pasanggrahan, sarta kira-kira
32 doewa asta di loehoereun taneuh. 'Pa-
këpoek djalma-djalma darangdan, pek
pada moeloengan poejoeh, sapoë eta
djëpoet, djeung sapeuting djëpoet, sarta
sapoë isoek djëpoet; anoe pangsaeu-
tikna, moeloengna sapoeloeh homer;
toeloelj didarajkeun keur diri maraneha-
33 nana di sakoeriling pasanggrahan. 'Eta
laoek ^b masih keneh ditjapek koe ma-
ranehanana, tatjan bejak dihakanna,
ladjëng Pangeran djadi bëndoe ka eta
djalma-djalma, sarta Pangeran ngeuna-
keun balahi ka eta djalma-djalma, ba-
34 ngët kabina-bina. 'Noe matak eta ëng-
gon disëboetkeun Kibrot-Taawa; sabab
nja di dinja diroewangna djalma-djalma,
noe datang napsoe teja. ^a 2 Moesa 16: 13;
Djab. 78: 26. ^b Djab. 78: 30, 31.

35 Ti Kibrot-Taawa djalma-djalma arin-
ditna ka Haserot; geus kitoe tjaritjing
di Haserot.

PASAL 12.

Mangsa eta Mirjam djeung Haroen nja-
laoer goreng ka Moesa, tina hal përk-
kara hidji istri, bangsa Koes, anoe geus
ditikah koe Moesa; karena Moesa geu-
2 reuhaän ka oerang Koes. 'Ari salaoer-
na: Karah Pangeran ngandika teh ngan
woengkoel koe lantaran Moesa bae, lain
koe lantaran kaola doewaän ongkoh?
Ari kasaoeranana kadangoe koe Pange-
3 ran. 'Dëmi Moesa teja djalma sareh ka-
tjida, ngoengkoelan sakabeh manoesa
noe dina tonggong boemi.

4 Geus kitoe Pangeran oedjoeg-oedjoeg
nimbalan ka Moesa, djeung ka Haroen,
sarta ka Mirjam: Maraneh tiloean geura
ka loewar kana himah tëpangan! Bral
5 tiloeanana ka loewar. 'Ladjëng Pange-

ran loengsoer dina tihang mega teja,
^a dëg ngadëg hareupeun lawang himah,
bari njaoer Haroen djeung Mirjam; sër
6 noe doewaän madjoe. 'Ari timbalana-
na: Darengekeun koe maraneh ijeu pa-
ngandika kami: Oepama aja nabi di
maraneh, ijeu kami Pangeran nganja-
hokeun andjeun ka dinja koe lantaran
^b tetendjoan; kami ngandika ka dinja
7 koe lantaran ^c impian. 'Lain kitoe ab-
di kami Moesa; ^d nja eta teh mitoehoe
8 ka sagëdong kami kabeh. 'Ka eta mah
kami ngandika ^e biwir pada biwir, sarta
njata, lain lantaran omongan mëlëng-
mëng, toer awaseun dina roepa Pange-
ran. Naha maraneh hanteu sijeun nga-
romong goreng ka abdi kami, ka Moesa?

^a p. 14: 10. ^b 1 Moesa 15: 1; 46: 2. ^c 5 Moesa
13: 1. ^d Ibr. 3: 2. ^e 2 Moesa 33: 11; 5 Moesa 34: 10.

9 Sarta Pangeran djadi bëndoe ka eta
10 doewaän; ladjëng angkat. 'Ana mega
geus njingkah ti loehoereun himah, doe-
madakan, Mirjam ^a keuna kasakit le-
pra, ngëplak sapërti saldjoë. Barang Ha-
roen ngareret ka Mirjam, doemadakan,
11 eta teh kasakit lepra. 'Pok Haroen mi-
hatoer ka Moesa: Noen djoeragan! moe-
gi ka koering doewaän oelah nëtëpkeun
dosa, lampah koering paloeng sarëng
12 lampah koering dosa teja. 'Moegi eta
teh oelah djadi sapërtos noe paeh, noe
ka loewar ti kandoengan indoengna geus
13 boeroek satëngah awakna! 'Toeloelj Moe-
sa sasambat ka Pangeran, pioendjoek-
na: Noen Allah! moegi-moegi eta di-
14 tjageurkeun! 'Dëmi timbalan Pangeran
ka Moesa: Oepama bapana njidoeh ka
beungeutna, naha eta teh lain njandang
wirang ^b toedjoeh poë lilana? Sina di-
toetoep toedjoeh poë lilana di loewa-
reun pasanggrahan; kakara meunang di-
15 asoepkeun deui. 'Seug Mirjam teh di-
toetoep di loewareun pasanggrahan, toe-
djoeh poë lilana, sarta djalma-djalma
hanteu indit tëpi ka Mirjam diasoep-
16 keun deui. 'Geus kitoe djalma-djalma
broel ngabroel ^c ti Haserot; toeloelj ma-
sanggrahan di tégäl lëga Paran.

^a 2 Moesa 4: 6; 5 Moesa 24: 9. ^b p. 5: 2, 3;
3 Moesa 14: 8. ^c p. 11: 35.

PASAL 13.

Geus kitoe ^a Pangeran ngandika ka
2 Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh

geura nitahan djalma, sina lolongok tanah Kanaän, anoe koe kami rek dipaparinkeun ka oerang Israil; nja nitahan teh tina oenggal-oenggal kaom karoehoenna saoeorang-saoerang, kabeh sing noe djadi gëgëden di maranehanana.

a 5 Moesa 1 : 22.

- 3 Toeloej koe Moesa dipiwarang ti téggal lëga Paran, noeroetkeun timbalan Pangeran teja; sakabeh eta djalma pada djadi loeloegoe oerang Israil. 'Sarta nja ijeu ngaran-ngaranna : ti kaom Roebin, Samoea poetra Sakoer; 'ti kaom 5 Simon, Sapat poetra Hori; 'ti kaom 6 Joeda, Kaleb poetra Jëpoene; 'ti kaom 7 Isaskar, Igal poetra Joesoep; 'ti kaom 8 om Epraim, Hosea poetra Noen; 'ti kaom Binyamin, Palti poetra Rapoe; 10 'ti kaom Sëboeloen, Gadiël poetra Sodidi; 'ti kaom Joesoep, nja eta ti kaom 11 Mënase, Gadi poetra Soesi; 'ti kaom 12 Dan, Amiël poetra Gëmali; 'ti kaom 13 Aser, Sëtoer poetra Mikael; 'ti kaom 14 om Naptali, Nahbi poetra Wapsi; 'ti kaom Gad, Goeël poetra Maki. 'Kitoe ngaran djalma-djalma, noe koe Moesa dipiwarang sina lolongok eta tanah. Ari Hosea poetra Noen teja koe Moesa dilandi Josoea.
- 17 Prak koe Moesa dipiwarang leumpang, sina lolongok tanah Kanaän; kijeu dawoehanana ka darinja: Geura arindit, ijeu asoepan tanah kidoel, *a* seg aroenggah ka pigoenoengan. 'Koedoe pada ngilikan eta tanah, koemaha pëtana; kitoe deui djalma-djalma noe ngeusian eta tanah, bédas atawa henger, saeutik atawa loba. 'Djeung koemaha nagarana noe dieusian koe eta, aloes atawa goreng; djeung koemaha 20 pasanggrahan atawa make koeta. 'Sarta koemaha taneuhna, lendo atawa angar, aja tatangkalan atawa hanteu. Masing galëde hate, djeung koedoe mawa boeboewahan eta tanah. Ari mangsa eta ninggang oesoem tjikal boewah anggroer.

a p. 14 : 40.

- 21 Bral arindit, toeloej pada lolongok eta tanah, ti sëmët téggal lëga Sin, tēpi ka nagara Rëhob, *a* pëlëbah asoep ka tanah Hamat. 'Ari arinditna asoep ka tanah kidoel, toeloej datang ka nagara Hebron; *b* di dinja aja Ahiman, Sesai

djeung Talmai, pada anak Enak. Ari Hebron teja didjijeunna toedjoeh taoen samemeh *c* nagara Soan di Mësir. 'Ana daratang ka lëbak Eskol, seug ti dinja ngeureut hidji dahan anggoer, katoet boewahna saranggeuj; toeloej digotong koe doewaän, make rantjatan; sarta marawa deui boewah dalima djeung 23 boewah kondang. 'Eta ënggon pangdisëboetkeunana lëbak Eskol, tina përkara noe saranggeuj, anoe beunang oerang Israil ngeureut ti dinja teja.

a p. 34 : 8. *b* Jos. 15 : 14. *c* Djab. 78 : 12.

- 25 Ari geus meunang opat poeloeh poë, reres lolongok tanah; toeloej maroelang. 'Bral laleumpang. Ana geus darongkap ka Moesa, djeung ka Haroen, sarta ka sapedjëmoehan oerang Israil, ka téggal lëga Paran, nja ka Kades, toeloej lapor ka arandjeunna djeung ka sapedjëmoehan, bari mintonkeun ka sadajana eta boewah tanah teja. 'Pok pada tjtjarijos ka andjeunna, kijeu pihatoerna : Simkoering parantos asoep kana tanah, anoe ka simkoering dipiwarang dilongok teja; salërësna, *a* eta teh labar-leber tji-soesoe sarëng madoe, sarawoeh ijeu boewahna. 'Nanging djalmana, noe ngeusian eta tanah, bédas, sarëng nagarana rareugreug nja galëde langkoeng-langkoeng, malah-malah simkoering di dinja marireungeuh anak 29 Enak teja. 'Oerang Amalek noe tjtjting di tanah kidoel; oerang Het, oerang Jëboes sarëng oerang Emor noe tjtjting di pigoenoengan; doepi oerang Kanaän noe tjtjting di sisi laoet sarëng mapaj sisi tji Jordan. 'Tidinja Kaleb ngarepehkeun djalma noe loba di pajoeneun Moesa, bari njaoer kijeu : Hajoe oerang indit, oerang beunangkeun; karana geus 30 tangtoe koe oerang kalindih. 'Tatapi djalma noe arindit djeung Kaleb mah ngaromong kijeu : Oerang teh moal kadoega indit ngaroeroeg ka eta djalma-djalma; karana bédas alah-batan oerang. 'Sarta noe bijeu teh ka oerang 32 Israil pada ngaloewarkeun lapor palseo hal tanah, beunangna lolongok teja; pokna : Ari eta tanah, anoe mantas diidëran koe kaoela dilongok teh, nja tanah *b* noe ngahakan priboemina; djeung sakabeh djalma, noe katendjo koe kaoela di djëro eta tanah, nja djalma dja-

33 rangkoeng pisan. 'Malah kaoela di di-
nja narendjo sababaraha jaksa, anak
Enak, toeroenan bangsa jaksa; ari diri
kaoela koe tetendjoan sorangan djiga
simeut, nja kitoe keneh koe tetendjoan
itoe.

a 2 Moesa 3: 8, 17. *b* Jéh. 36: 13.

PASAL 14.

U^ger sapatjémoehan raong pada dëdë-
ngekan, ^a sarta djalma-djalma teh
tjareurik sapeuting eta. 'Toeloej sakabeh
oerang Israil tinggëlëndëng hal Moesa
djeung hal Haroen, sarta sapatjémoehan
ngawéwéh ka arandjeunna, kijeu: ^b
Eh, mënding oerang tadi paraeh di ta-
nah Mësir, atawa mënding paraeh di
ijeu tégäl lëga! 'Na koe naon oerang
teh koe Pangeran dek didatangeun ka
tanah eta, malar oerang roeboeh koe pë-
dang? Ari anak-ewe oerang djadi raja-
han! ^c Lain mënding oerang teh baralik
ka Mësir? 'Pok ngaromong batoer pada
batoer: ^d Hajoe, oerang njijeun hidji pi-
loeloegeueun, oerang baralik ka Mësir!

a Djab 106: 24. *b* 2 Moesa 16: 3. *c* Lal. 7: 39.

d Néh. 9: 17.

5 Brëk Moesa djeung Haroen ^a njaroe-
oeh ka hareupeun sapakoempoelan djë-
moehan oerang Israil. 'Ari Josoea poe-
tra Noen djeung Kaleb poetra Jëpoene,
noe pada kaäsoep djalma noe lolongok
tanah teja, pada njosoëk papakeanana,
7 bari njalaoer ka sapatjémoehan oerang
Israil, kijeu saorna: Eta tanah, noe
diidëran dilongok koe kaoela teja, tanah
8 noe teu kira-kira aloesna. 'Oepama Pa-
ngeran misoeka ka oerang, tangtoe oer-
ang koe andjeunna diasoepeun ka eta
tanah, sarta dipaparinkeun ka oerang; ^b
ari eta tanah labar-leber tji-soesoe reu-
9 djeung madoe. 'Ngan maraneh poma-po-
ma oelah ngabahaän ka Pangeran, ^c sar-
ta oelah sarijeun koe djalma-djalma eusi
tanah eta; karena eta teh sasat haka-
neun oerang. Hijeumna geus njingkir ti
loehoereun maranehanana, dëmi oerang
mah disarëngan Pangeran; mana oelah
10 sarijeun! 'Pok sapatjémoehan ngaromong,
^d eta teh koedoe dibaledogan koe batoe.
Sëdëk kamoeljaän Pangeran ^e nembongan
dina himah tëpangan ka sakabeh oerang
Israil. *a* p. 16: 4, 22. *b* p. 13: 27. *c* 5 Moesa 7: 18;
20: 3. *d* 2 Moesa 17: 4. *e* p. 12: 5.

11 Ladjëng Pangeran nimbalan ka Moesa:

Sabaraha pililaeunana eta djalma-djal-
ma nja rek ngahihina ka kami? djeung
sabaraha pililaeunana ^a eta teh teu-për-
tjajaeunana ka kami, nadjan sakitoe loba
tanda, noe koe kami geus didamël di tē-
ngahna? 'Koe kami dek diparaehkeun koe
12 pagëboeg, nja dek disalingkirkeun; ^b toe-
loej maneh koe kami rek didamël bang-
13 sa, nja gëde nja rosa ti batan eta. 'Ari
pioendjoek Moesa ka Pangeran: ^c Ti-
nangtos oerang Mësir ngaroeping warta;
karantën andjeun nginditkeun ijeu bang-
sa ti têngah maranehanana, nganggo ka-
14 wasa andjeun; 'sarëng tinangtos pada
bebedja ka priboemi eta tanah; ari eta
geus ngaroeping warta, jen andjeun, Pa-
ngeran, linggih di têngah ijeu bangsa;
moenggah andjeun, Pangeran, kabireu-
ngeuh papajoen-pajoen, sarëng mega an-
djeun ngadëg di loehoereunana, ^d toer
andjeun teh angkat ti heulaeunana, ti
sijang dina tihang mega, ti wëngi dina
15 tihang seuneu. 'Saoepami andjeun maeh-
keun ijeu bangsa, sapërtos ka djalma
saoerang mah, tinangtos sadajana bang-
sa, noe geus pada ngoeping warta pë-
kawis andjeun, ngaromong, kijeu pokna:
16 'Tina sabab Pangeran teu bisaeun nga-
soepkeun eta bangsa ka djëro tanah, noe
koe andjeunna didjangdjikeun ka da-
rinja kalawan soempah teja, ^e noe matak
seg koe andjeunna dipareuntjit di tégäl
17 lëga. 'Ari ajeuna, kawasa Goesti moegi-
moegi masingna agoeng, ^f sakoemaha
18 pangandika andjeun noe kijeu teja: 'Pa-
ngeran teh sipat sabar, toer gëde kaäsi-
han, ngahampoera kasalahan djeung ka-
masijatan; tatapi moal hanteu njiksa,
satëgësna manggihkeun kasalahan ba-
pa-bapa dina anak-anakna, kana toe-
19 roenan katiloe djeung kaopat. 'Moegi-
moegi ngahampoera kana kasalahan ijeu
bangsa, noeroetkeun kaägoenganing ka-
asihandjeun, sarëng sakoemaha an-
djeun parantos ngahampoera ka ijeu
bangsa ti Mësir dongkap ka dijeu!

a Djab. 78: 22, 32. *b* 2 Moesa 32: 10. *c* 5 Moesa

9: 25. *d* 2 Moesa 13: 21. *e* 2 Moesa 32: 12.

f 2 Moesa 34: 6.

20 Ari timbalan Pangeran: Koe kami
dihampoera, tëroes saomongan maneh.
21 'Parandene kitoe ge, dëmi hiroep ka-
mi! ^a saboemi kabeh mëngke pinoeh
22 koe kamoeljaän kami. 'Karana eta sa-

kabeh djalma, noe geus narendjo ka-
moeljaan kami, kitoe deui tanda-tanda
kami, anoe koe kami didamël di Mësir
djeung di téggal lëga, sarta sok njoba-
njoba ka kami, ^b geus sapoeloh kali ijeu,
djeung hanteu noeroet kana timbalan ka-
mi, ^a hamo pisan narendjo kana tanah, noe
koe kami didjangdjikeun ka karoehoen-
na kalawan soempah teja; ^c sakoer-sa-
koer noe ngahina ka kami, moal na-
rendjo ka dinja. 'Dëmi abdi kami Kaleb
mah, sabab direudjeungan Roh sedjen, ^d
sarta mantek nja anoet ka kami, noe
matak koe kami rek diasoepkeun kana
tanah, anoe tadi koe eta diasoepan; sar-
ta bakal kawaris koe toeroenanana. 'Ari
oerang Amalek djeung oerang Kanaän
ngarënggon di lëbak. Isoekan maraneh
koedoe malik, seg arindit, asoep deui ka
téggal lëga, djalan ka laoet Agër. ^a Jës. 6:3.
^b 2 Moesa 14:11; 15:24; 16:2, 20, 27; 17:2;
p. 32; 4 Moesa 11:1, 4; 14:11. ^c Djab. 95:11.
^d p. 13:30; 32:12; Jos. 14:8.

26 Ngandika deui Pangeran ka Moesa
djeung ka Haroen, kijeu pangandikana:
27 'Sabaraha pililaeunana koedoe disaba-
ran ijeu padjëmoehan noe goreng teh,
noe sok tinggëlëndëng ka kami? Gëgë-
lëndëng oerang Israil, anoe sok tinggë-
lëndëng ka kami, koe kami kadangoe.
28 'Koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Dë-
mi hiroep kami, lahiran Pangeran, sa-
ënja-ënjana, kami rek ngadamël ka ma-
raneh, sakoemaha omongan maraneh,
29 noe koe kami kadangoe teja. 'Majit ma-
raneh ^a bakal raroeboeh dina ijeu téggal
lëga, nja eta sakabeh loris an maraneh,
sarerejana, ti sëmët oemoer doewa poe-
loeh taoen ka loehoer, pedah maraneh
30 tinggëlëndëng ka kami. 'Hamo ma-
raneh piasoepkeun ka eta tanah, ^b anoe dja-
di sabab kami ngatjoengkeun panangan,
sëdja ngënggonkeun maraneh di dinja
teja; ^c kadjaba ti Kaleb anak Jëpoene
31 djeung Josoea anak Noen. 'Dëmi anak-
anak maraneh, noe koe maraneh dio-
mongkeun djadi rajahan teja mah, nja
eta noe koe kami rek diasoepkeun, sarta
nja eta noe bakal nganjahokeun ka eta
32 tanah, noe dipitjeun koe maraneh. 'Ari
moenggoeh diri maraneh mah, majit
maraneh bakal raroeboeh di ijeu téggal
33 lëga. 'Sarta anak maraneh bakal dia-
rangon di téggal lëga, opat poeloh taoen

lilana, njarandang djinah maraneh, tëpi
ka bejak majit maraneh di téggal lëga.
34 'Satimbang rejana poë maraneh lolo-
ngok eta tanah, opat poeloh poë teja,
sapoë sataoen sapoë sataoen, maraneh
bakal nanggoeng kasalahan maraneh
opat poeloh taoen lilana, sarta bakal pa-
35 da ngarasa koe kami disatroë. 'Ijeu kami
Pangeran, noe ngandika kitoe teh; mo
gagal dilampahkeun ka ijeu sapedjëmoe-
han noe goreng, noe sailon ngamoesoeh
ka kami; tangtoe datang ka bejak dina
ijeu téggal lëga, pada paraeh di dijeu.
^a 5 Moesa 1:35; Ibr. 3:17. ^b 2 Moesa 6:7.
^c p. 26:65.

36 Ari eta djalma, noe koe Moesa dipi-
warang lolongok eta tanah, seg baralik
sarta matak sapedjëmoehan tinggëlën-
dëng ka andjeunna, tina ngaloewarkeun
lapor palseo hal përkara tanah teja,
37 'nja eta sakoer djalma, ^a noe ngaloe-
warkeun lapor goreng hal tanah teh,
toeloej paraeh di pajoeneun Pangeran,
38 koe lantaran balahi. 'Dëmi Josoea poe-
tra Noen djeung Kaleb poeta Jëpoene,
noe pada kaasoep djalma noe laleum-
pang lolongok eta tanah teja, eta mah
dihariroepan. ^a p. 13:32.

39 Tidinja koe Moesa sadajana pangandi-
ka noe bijeu teja dilahirkeun ka sakabeh
oerang Israil. Seug djalma-djalma teh
40 pada pribatin liwat saking. 'Geus braj
isoek pada dangdan, ^a sëdja aroenggah
ka poentjak goenoeng; pok pada miha-
toer: Noen, ijeu simkoering sadaja, sa-
rëng sëdja arindit ka ënggon anoe koe
Pangeran ditimbalken teja; karantën
41 simkoering pada tarima dosa. 'Dëmi la-
hiran Moesa: Naha maraneh bët dek
ngarëmpak timbalan Pangeran? Lam-
42 pah kitoe moal loeloes. 'Oelah waka
arindit, karana Pangeran moal di tē-
ngah maraneh; oelah koengsi maraneh
teh eleh di hareupeun moesoeh mara-
43 neh. 'Karana oerang Amalek djeung oe-
rang Kanaän aja di dinja di hareupeun
maraneh, sarta maraneh tangtoe roe-
boeh koe pëdang; karana sabab mara-
neh moendoer ti poengkoereun Pange-
44 ran, noe matak Pangeran moal njarë-
ngan ka maraneh. 'Kitoe ge ^b eta pada
wawanianan oenggah ka poentjak goe-
noeng, tatapi pëti përdjangdjian Pange-
ran sarta Moesa mah hanteu angkat ti

45 tengah pasanggrahan. 'Djoet toeroen oerang Amalek djeung oerang Kanaan, noe tjaritjing dina eta pigoenoengan; pek eta oerang Israil dikaradek djeung disoentroyeng-soentroyengkeun tēpi ka nagara ^c Horma. *a* p. 13:18. *b* 5 Moesa 1:43. *c* p. 21:3.

PASAL 15.

1 **A**ja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus asoep ka tanah piēnggoneun maraneh tjitjing, noe koe kami rek dipaparinkeun ka maraneh, 'geus kitoe maraneh dek njanggakeun koerban seuneu ka Pangeran, koerban doeroekan atawa koerban peuntjitan, ^a baris nēkanan nadar, atawa bawaning soeka, atawa keur mangsa pesta maraneh, ^b sēdja njijeun aāambeuan anoe matak sēdēp baris ka Pangeran, bangsa sapi atawa ēmbe-domba: 'seug djalma, noe ngahatoerkeun koerbanna ka Pangeran, koedoe ngahatoerkeun deui ^c koerban kadaharan, tipoeng lēmēs, sapērpoeloeh epa, ditjamper minjak saparapat hin; 5 'sarta anggoer pikoerbaneun inoeman, ^d saparapat hin, koedoe koe maneh ditambahkeun kana koerban doeroekan atawa kana koerban peuntjitan, ka hidji-hidji anak domba. 'Atawa, ari ka domba lalaki, koerban kadaharan noe koe maneh koedoe ditambahkeun teh, tipoeng lēmēs doewa-pērpoeloeh epa, ditjamper minjak sapērtiloe hin; 'djeung koedoe ngahatoerkeun anggoer pikoerbaneun inoeman sapērtiloe hin; aāambeuan matak 8 sēdēp baris ka Pangeran. 'Djeung lamoen maneh dek njanggakeun sapi ngora, pikoerbaneun doeroekan atawa pikoerbaneun peuntjitan, baris nēkanan nadar, atawa pikoerbaneun panarima, 9 baris ka Pangeran: 'seug koerban kadaharan, noe koedoe ditambahkeun ka sapi ngora teh, tipoeng lēmēs tiloe-pērpoeloeh epa, ditjamper minjak satēngah hin; 'sarta anggoer pikoerbaneun inoeman, anoe koe maneh koedoe di- 11 hatoerkeun teh, satēngah hin; koerban seuneu, aāambeuan matak sēdēp baris ka Pangeran. 'Kitoe pilampaheun maneh ka oenggal sapi, djeung ka oenggal domba lalaki, sarta ka oenggal tjo-

tjoān leutik, bangsa domba atawa ēm- 12 be. 'Sabaraha bae rejana, noe koe maraneh disanggakeun, koedoe kitoe nja milampah ka hidji-hidjina, sabaraha bae 13 rejana. 'Sakoer djalma noe asal boemi koedoe milampah kitoe pētana, ana ngahatoerkeun koerban seuneu, aāambeuan 14 matak sēdēp baris ka Pangeran. 'Sarta ^e lamoen aja semah, noe ngoembara di maraneh, atawa saha bae noe di tengah maraneh, toeroen-toemoeroen, hajang njanggakeun koerban seuneu, aāambeuan matak sēdēp baris ka Pangeran, sakoemaha noe dipilampah koe maraneh, eta 15 koedoe kitoe nja milampahna. 'Pērkarapakoempoelan teja, ^f toenggal sapikoekoeh diri maraneh djeung semah noe ngoembara; pikoekoeh langgēng ka maraneh, toeroen-toemoeroen: sakoemaha diri maraneh, nja kitoe keneh semah 16 di pajoeneun Pangeran. 'Toenggal sapapakon sarta toenggal sahoekoem ^g diri maraneh djeung semah, noe ngoembara di maraneh. *a* 3 Moesa 7:16. *b* 3 Moesa 1:9.

c 3 Moesa 6:14. *d* p. 28:7. *e* 3 Moesa 17:8.

f p. 9:14. *g* 3 Moesa 24:22.

17 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 18 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Mangsa maraneh geus asoep ka tanah, noe koe kami dikērsakeun maraneh rek diasoepkeun ka 19 dinja, 'geus kitoe, samangsa maraneh ngahakan roti tanah eta, koedoe njanggakeun koerban hatoeran ka Pangeran. 20 'Loeloegoe adonan maraneh djijeun koweh, pake koerban hatoeran; sakoemaha ^a hatoeran ti pangirikan, koedoe kitoe 21 nja ngahatoerkeun eta. 'Maraneh ^b tina loeloegoe adonan maraneh koedoe njanggakeun koerban hatoeran ka Pangeran, toeroen-toemoeroen. *a* 2 Moesa 23:19;

5 Moesa 26:2. *b* Nēh. 10:37; Roem 11:16.

22 Sarta ^a lamoen maraneh kaloeloepoetan, hanteu ngalampahkeun eta saka- 23 beh timbalan, anoe koe Pangeran diandikakeun ka Moesa, 'sakoer noe koe Pangeran ditimbalken ka maraneh koe lantaran Moesa, ti watēs poēan Pangeran nimbalan sarta ka-hareupna, toeroen-toemoeroen; 'geus kitoe, oepama 24 aja noe kalampahkeun, boeni ti panon padjēmoehan, matak kaloeloepoetan, toeloj sapadjēmoehan koedoe njang-

gakeun hidji sapi ngora lalaki, pikoerbaneun doeroekan, pikeun aambeuan matak sèdèp baris ka Pangeran, djeung koerbanna kadaharan sarta koerbanna inoeman, noeroetkeun hoekoem; tambah hidji badot pikoerbaneun dosa. 'Pek sapedjèmoehan oerang Israil koe panghoeloe koedoe dipangjijeunkeun karapihan; tangtoe meunang panghampoera, wantoe-wantoe kaloeloepoetan eta teh, sarta eta geus njaranggakeun koerbanana, koerban seuneu baris ka Pangeran, djeung koerbanna dosa ka pajoeneun Pangeran, tina hal kaloeloepoetanana.

25 'Tangtoe dihampoera ka sapedjèmoehan oerang Israil, sarta ka semah noe ngoembara di têngah maranehanana; wantoe-wantoe sakabeh djalma, pangkitoe teh, djalan kaloeloepoetan. *a 3 Moesa 4 : 13.*

27 Sarta *a* oepama aja djalma saorang, migawe dosa, djalan kaloeloepoetan, nja eta koedoe ngahatoerkeun hidji èmbe oemoer sataoen, pikoerbaneun dosa. 'Pek panghoeloe koedoe njijeun karapihan hal eta djalma noe kaloeloepoetan, djalan dosa kaloeloepoetan; koedoe dipangjijeunkeun karapihan ka pajoeneun Pangeran; tangtoe meunang panghampoera. 'Anoe asal boemi di oerang Israil, sarta semah noe ngoembara di têngah maranehanana, toenggala sapapakon ka maraneh, ka noe migawe naon-naon djalan kaloeloepoetan. 'Sabalikna, sahasaha djalma noe migawe naon-naon kalawan dihadja, bangsa noe asal boemi atawa semah, *b* nja eta ngagorengkeun ka Pangeran, noe matak djalma kitoe koedoe dibasmi, *c* dileungitkeun ti têngah bangsana. 'Sabab eta teh ngajehkeun ka pangandika Pangeran, djeung ngaboeroengkeun ka timbalanana, noe matak djalma kitoe pasti koedoe dibasmi; kasalahanana malik ka dinja.

a 3 Moesa 4 : 2. b Jéh. 20 : 27. c 1 Moesa 17 : 14.

32 Ari keur mangsa oerang Israil di tégala lèga, aja noe maranggih hidji djalma, *a* noe keur ngarorotek soeloeh dina poë sabat. 'Tidinja eta djalma koe noe maranggih inja keur ngarorotek soeloeh teh disanggakeun ka Moesa, djeung ka Haroen, sarta ka sapedjèmoehan. 'Seug *b* diabooskeun kana pandjara, sabab tatan tetela noe koedoe dilampahkeun ka dinja. 'Ladjèng Pangeran nimbalan

ka Moesa: Eta djalma pasti koedoe dipaehan; sapedjèmoehan koedoe pada maledogan ka dinja koe batoe, di loewareun pasanggrahan. 'Seug eta djalma koe sapedjèmoehan dibawa bidjil ka loewareun pasanggrahan, pek koe sadajana dibaledogan koe batoe, datang ka paehna; sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. *a 2 Moesa 35 : 3; Jéh. 20 : 13.*

b 3 Moesa 24 : 12.

37 Aja deui timbalan Pangeran ka Moesa, kijeu timbalanana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, nja marentah ka darinja, sina pada make *a* rarawis dina toengtoeng badjoena, toeroentoemoeroen, djeung kana rarawis toengtoeng teja sina pada nêrapkeun tali biroe langit. 'Ari pigaweunana rarawis teh ka maraneh, nja eta maraneh koedoe ngilik ka dinja, sangkan ngingêtkeun sakabeh timbalan Pangeran, sarta dilalampahkeun; djadi koe maraneh oelah sing-sing dilijeukan, nganteur hate maraneh atawa nganteur mata maraneh, datang ka maraneh djinah, noeroet eta. 'Soepaja maraneh ngingêtkeun sakabeh timbalan kami, sarta dilalampahkeun, djeung soepaja maraneh masing soetji baris ka Allah maraneh. 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh, *b* anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mèsir, kèrsa djadi Allah maraneh: ijeu kami Pangeran, Allah maraneh. *a 5 Moesa*

22 : 12; Mat. 23 : 5. b 2 Moesa 20 : 2.

PASAL 16.

Hidji mangsa *a* Korah poetra Ishar, Hanoe poetra Kahat, anoe poetra Lewi, mawa *b* Datan djeung Abiram, doewanana poetra Eliab, djeung On poetra Pelet, tiloanana toeroenan Roebin; pada *c* dek ngamosoeh ka pajoeneun Moesa, dibatoeran djalma doewa ratoes lima poeloeh, oerang Israil, pada gègèden padjèmoehan, bakoe disaoer kana pakoempoelan, djalma kongas. 'Toeloek karoempoel, dek goreng ka Moesa djeung ka Haroen; pok ngaromong ka arandjeunna: Teungteuingeun teuing arandjeun teh, karena sapedjèmoehan soetji sadajana, sarta Pangeran aja di têngahna; naha arandjeun mana moendjoelkeun maneh, ngaloehoeran ka pakoempoelan Pangeran? *a 2 Moesa 6 : 18, 21. b p. 26 : 9. c Joed. 11.*

4 Barang Moesa ngadangoe kitoe, ^a brék
5 njoeoeh. 'Toeloej ngalahir ka Korah
djeung ka sakabeh batoerna, kijeu la-
hirna: Isoek-isoek Pangeran tangtoe ma-
parin njaho, anoe mana kagoenganana,
sarta mana noe soetji, noe dipiwarang
ngadeuheus ka andjeunna; mana-mana
noe bakal dipilih koe andjeunna, nja eta
6 noe dipiwarang ngadeuheus. 'Maraneh
geura milampah kijeu: koedoe pada njokot
paroekoejan, Korah djeung sakabeh
7 batoerna; 'nja eta seuneuan, sarta seu-
neu teh teundeunan seuseungitan di pa-
joeneun Pangeran, isoekan; geus kitoe,
mana-mana djalma noe bakal dipilih
koe Pangeran, nja eta noe soetji. Teung-
teuingeun teuing maraneh, anak Lewi!

^a p. 14: 5.

8 Ngalahir deui Moesa ka Korah: Eh
9 anak Lewi! darengekeun: 'naha pagar
maraneh saeutik teuing, jen maraneh
koe Allah Israil dibedakeun djeung pa-
djëmoehan Israil, dikërsakeun ngadeu-
heusan ka andjeunna, ^a baris ngalam-
pahkeun pagawean balandongan Pange-
ran, sarta nangtoeng di hareupeun pa-
djëmoehan, baris ngalalajanan ka da-
10 rinja? 'Eta maneh djeung sakabeh doe-
loer maneh, pada anak Lewi, koe an-
djeunna geus dikërsakeun ngadeuheu-
san; naha maraneh mikarëp kapang-
11 hoeloean ongkoh? 'Koe sabab eta, ma-
neh djeung sakabeh batoer maneh, pang-
sailon teh estoe goreng ka Pangeran; ^b
da ari Haroen mah nahaon, wët ma-
raneh gegëlëndëng ka inja? ^a p. 3: 7;

⁸: 19. ^b 2 Moesa 16: 7.

12 Geus kitoe Moesa miwarangan ngala
Datan djeung Abiram, poeta Eliab teja.
Dëmi aromongna: Koela mah moal në-
13 monan! 'Karah saeutik teuing, jen an-
djeun nginditkeun koela sakabeh ti ta-
nah noe labar-leber tji-soesoe djeung
madoe, ngarah koela paraeh di tégal
lëga teh, wët andjeun njijeun maneh
kapala ongkoh, hajang ngapalaän ka
14 koela sakabeh? 'Malah koela sakabeh
koe andjeun hanteu didatangkeun ka
tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung
madoe, soemawonna dileler milik la-
han djeung këbon anggoer. Naha an-
djeun karah dek njokel panon ijeu sa-
kabeh djalma? Koela mah moal nëmo-
15 nan! 'Toeloej Moesa panas langkoeng-

langkoeng; seug oendjoekan ka Pange-
ran: ^a Moegi oelah majoen ka koer-
banna! ^b Kalde sasiki ge koering han-
teu njokot ti maranehanana, sarëng
hanteu awon ka eta hidji-hidji atjan.

^a 1 Moesa 4: 5. ^b 1 Sam. 12: 3.

16 Tidinja Moesa ngadawoeh ka Korah:
Maneh djeung sakabeh batoer maneh
koedoe aja di pajoeneun Pangeran, diri
maneh, djeung eta, sarta Haroen, isoek-
17 kan. 'Djeung koedoe pada njokot pa-
roekoejan hidji sewang, seg eusian koe
seuseungitan, toeloej koedoe ngadareu-
heus ka pajoeneun Pangeran, hidji-hi-
dji mawa paroekoejanana, doewa ra-
toes lima poeloh paroekoejan; dalah
diri maneh djeung Haroen ge sing pa-
18 da mawa paroekoejanana. 'Prak pada
njokot paroekoejan hidji sewang, seg
diseuneuan, sarta seuneu teh diteun-
deunan seuseungitan; toeloej narang-
toeng di hareupeun lawang himah tē-
19 pangan, djeung Moesa sarta Haroen. 'Ari
sapidjëmoehan koe Korah dikoempoel-
keun ka hareupeun lawang himah tē-
pangan, pada dek goreng ka arandjeun-
na. ^a Beh kamoeljaän Pangeran nem-
20 bongan ka sapidjëmoehan. 'Ladjëng Pa-
ngeran ngandika ka Moesa djeung ka
21 Haroen, kijeu pangandikana: 'Maraneh
geura misah ti têngah ijeu padjëmoe-
han; seg koe kami eta teh dek dilē-
22 boer dina sakitjeup mata. 'Brék Moesa
djeung Haroen njaroeoeh, bari aroen-
djoekan: Noen Allah! ^b noen Allah ëro-
hing sadajana daging! saorng noe ga-
doeh dosa; naha andjeun karah kër-
23 ngabëndoean ka sapidjëmoehan? 'Ari
pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu
pangandikana: 'Maneh geura mitjatoer
ka padjëmoehan, kijeu nja pok: Mara-
neh geura aringkah ti sakoeriling pang-
tjitjingan Korah, Datan djeung Abiram.

^a p. 12: 5; 14: 10. ^b p. 27: 16; Ibr. 12: 9.

25 Neut Moesa tanghi, toeloej angkat
ka Datan djeung Abiram, diiring koe
26 para kokolot Israil. 'Pok ngalahir ka
padjëmoehan, kijeu lahirna: Maraneh
geura njalingkir ti himah ijeu djalma
noe daroraka, sarta ^a poma oelah nja-
rabak kana naon-naon bogana, ^b soe-
paja maraneh oelah katiwasan, kabawa
27 koe sakabeh dosana! 'Seug araringkah
ti pangtjitjingan Korah, Datan djeung

Abiran, ti sakoeriling. Ari Datan djeung Abiram teja ka loewar, pada ngadjantëng dina lawang himahna, katoet pamadjikanana, djeung anakna lalaki, sarta anakna noe lalutik. 'Ngalahir deui Moesa: Djalan kijeu maraneh pitërangeun, jen kami teh dipiwarang koe Pangeran, ngalampahkeun sakabeh pagawean noe kitoë, lain ti ati kami: 28 'oepama eta paraeh sabijasa paeh manoesa noe loba, sarta disiksa sakoe-maha disiksana manoesa noe loba, nandakeun kami lain dipiwarang koe Pangeran. 'Sabalikna, oepama Pangeran ngadjadikeun noe teu oemoem, nja eta taneuh njalangapkeun soengoetna, seg njaploek eta djalma djeung saboga-bogana, djoet taroeroen hiroep-hiroep ka ënggon noe paeh mah, tangtoë maraneh pada nganjahoekun, jen eta djalma ngagarorengkeun ka Pangeran.

^a Jës. 52 : 11 ; 2 Kor. 6 : 17. ^b Wah. 18 : 4.

31 Geus kitoë, barang Moesa parantos ngalahir sadajana pilahir noe bijeu, heug beulah taneuh, noe ti handapeun eta 32 djalma. 'Boemi teh njalangapkeun soengoetna, ^a seg njaploek eta djalma katoet saeusi-imahna, djeung sakabeh manoesa noe biloek ka Korah, sarta djeung 33 saradja-kajana. 'Djoet eta teh hiroep-hiroep taroeroen, djeung saboga-bogana, ka ënggon noe paeh, heg boemi teh ngalipoetan ka darinja; pada tiwas, leungit ti têngah pakoempoelan. 'Ari sakabeh oerang Israil, anoe sakoeriling eta, laloempatan keur eta patindingrëngék; karana aromongna: Bisi oerang 34 katjaploek boemi! 'Malah ^b ka loewar seuneu ti Pangeran, ngalëboer eta djalma noe doewa ratoes lima poeloh, anoe keur ngahatoerkeun seuseungitan teja.

^a p. 26 : 10 ; 5 Moesa 11 : 6 ; Djab. 106 : 17.

^b 3 Moesa 10 : 1, 2 ; Djab. 106 : 18.

36 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh geura nitah ka Elasar, anak panghoeloe Haroen, sina ngadjait eta paroekoejan ti lëbah kahoeroean, sarta seuneuna koe-doe diawoer-awoerkeun ka mana-mëndi; 37 karana eta saroetji; 'sakoer paroekoejan eta djalma noe pada migawe dosa, matak tjilaka njawana; toeloej koedoe dipalekprek, didjijeun gëblegan, sapoe-teun altar; karana koe eta dibarawa ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, noe

matak saroetji; sina djadi tanda keur 39 oerang Israil. 'Pek panghoeloe Elasar njandak eta sagala paroekoejan tambaga, noe dibawa ngadeuheus koe djalma noe diharoeroe teja, toeloej dipalekprek, baris njapoet altar; 'pangingëtngingët pikeun oerang Israil, soepaja 40 djalma sedjen, anoe lain toeroenan Haroen, oelah aja noe ngadeuheus, meuleum seuseungitan ka pajoeneun Pangeran, sangkan oelah djadi sapërti Korah, djeung sapërti batoerna; ^a sakoe-maha Pangeran geus ngandika ka dinja koe lantaran Moesa. ^a p. 3 : 10.

41 Ari isoekna sapatjëmoehan oerang Israil tinggëlëndëng ka Moesa djeung ka Haroen, aromongna: Andjeun geus maraehkeun oemat Pangeran! 'Dëmi geus kitoë, barang padjëmoehan teh koempoel, dek goreng ka Moesa djeung ka Haroen, ana pada njanghareup ka himah tępangan, doemadakan, himah teh dilipoetan koe mega teja, sarta kamoel-jaan Pangeran nembongan. 'Seug Moesa djeung Haroen pada lëbët ka hareupeun himah tępangan. 'Ladjëng Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maraneh geura djoeng ti têngah padjëmoehan, seg koe kami eta teh dek dilëboer dina sakitjeup mata. 42 Brëk andjeunna njaroeeh. 'Pok Moesa ngadawoeh ka Haroen: Akang geura njandak paroekoejan, ^a eusian seuneu tina altar, sarta teundeunan seuseungitan, toeloej angkat ka padjëmoehan, masing gantjang, pangnjijeunkeun karapihan; karana ka loewar bëbëndoe ti pajoeneun Pangeran, balahina geus ngamimitian. 'Pek koe Haroen ditjandak, sakoemaha lahiran Moesa; toeloej moeroe ka têngah pakoempoelan; doemadakan, balahina geus ngamimitian prak ka djalma-djalma; sok Haroen neundeun seuseungitan, eta djalma-djalma 43 dipangnjijeunkeun karapihan. 'Dëg Haroen ngadëg di antara noe paraeh djeung noe hariroep; seug eta balahina kapëgat. 'Ari anoe paeh djalan balahi teja salaksa opat reboe poendjoel toedjoeh ratoes djiwa, kadjaba ti noe paraeh tina hal përkara Korah teja. 'Toeloej Haroen moelih deui ka Moesa, kana lawang himah tępangan; da balahina geus kapëgat. ^a 3 Moesa 16 : 12.

PASAL 17.

1 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
 2 kijeu pangandikana: 'Maneh geura mi-
 tjatoer ka oerang Israil, sarta koedoe
 menta iteuk ka darinja, ^a saähli-karoe-
 hoen saiteuk-saiteuk, ti sakabeh gëgë-
 denna, noeroetkeun ahli karoeoenna,
 doewa wëlas iteuk; dina oenggal iteuk
 maneh koedoe noeliskeun ngaran noe
 3 boga. 'Ari ngaran Haroen koe maneh
 toeliskeun dina iteuk Lewi; karena koe-
 doe aja iteuk hidji keur oenggal-oenggal
 4 loeloegoe ahli karoeoenna. 'Sok koe
 maneh tareundeun di djëro himah të-
 pangan, ka hareupeun përtelaän, ^b èng-
 gon kami sok nëpangan ka maraneh teja.
 5 'Geus kitoe, saha-saha djalma noe koe
 kami dipilih, nja eta iteukna bakal këm-
 bangan. Eta kami rek ngeureunkeun ti
 pajoeneun kami gëgëlëndëng oerang Is-
 rail, noe koe eta dipake gëgëlëndëng ka
 maraneh.

^a p. 21: 18. ^b 2 Moesa 30: 6.

6 Tidinja Moesa ngalahir kitoe ka oer-
 ang Israil; seug sakabeh gëgëdenna pa-
 da njanggakeun iteuk ka andjeunna, keur
 oenggal-oenggal gëgëden sahidji-sahidji
 iteuk, noeroetkeun ahli karoeoenna,
 doewa wëlas iteuk; ari iteuk Haroen di-
 tjampoerkeun djeung iteuk eta. 'Toeloej
 7 koe Moesa eta sagala iteuk diteundeun
 ka pajoeneun Pangeran, di djëro himah
 përtelaän. 'Dëmi geus kitoe, isoekna seug
 Moesa lëbët ka djëro himah përtelaän;
 doemadakan, kembangan iteuk Haroen,
 anoe keur anak-poetoe Lewi teja; aja
 kembangan, sarta pëntilan, malah geus
 8 aja noe asak boewahna kanari. 'Tidi-
 nja koe Moesa eta sakabeh iteuk di-
 tjandak ka loewar ti pajoeneun Pange-
 ran ka sakabeh oerang Israil; seg pa-
 da ngilikan, sarta njarokot saiteuk-sai-
 teukna.

10 Geus kitoe Pangeran ngandika ka Moe-
 sa: Iteuk Haroen koe maneh asoepkeun
 deui ^a ka hareupeun përtelaän, ampih-
 keun geusan tanda adjang sakoer anak
 kabahaän, soepaja maneh njatjapkeun
 gëgëlëndëng maranehanana ka kami,
 11 sangkan oelah paraeh. 'Prak koe Moesa
 dilampahkeun; ^b sakoemaha timbalan
 Pangeran ka andjeunna teja, nja kitoe
 pisan ngalampahkeunana. ^a 2 Moesa 16: 34;

Ibr. 9: 4. ^b 2 Moesa 40: 16.

12 Pok oerang Israil aroendjoekan ka

Moesa, kijeu pioendjoekna: Sajaktosna,
 koering èngke paraeh; tinangtos koering
 tariwas; koering sadaja tinangtos tari-
 13 was! 'Saha-saha noe deukeut, noe njam-
 peurkeun ka balandongan Pangeran,
 paeh; naha koering teh pipaeheun, dong-
 kap ka maot sadajana?

PASAL 18.

Aja deui pangandika Pangeran ka Ha-
 1 roen: Maneh, djeung anak maneh la-
 laki, sarta djeung saähli-karoehoen ma-
 neh, ^a koedoe naranggoeng kadorakaän
 kasoetjian; djeung deui maneh, sarta
 djeung anak maneh lalaki, koedoe na-
 ranggoeng kadorakaän kapanghoeloean
 2 maraneh. 'Samalah doeloer-doeloer ma-
 neh, kaom Lewi, kaom karoehoen ma-
 neh, koe maneh koedoe dibawa ngadeu-
 heus, sina ngabatoeran ka maneh, djeung
 sina ngalalajanan ka maneh; dëmi ma-
 neh sarta djeung anak maneh bae mah
 3 noe ka hareupeun himah përtelaän. 'Ari
 eta teh ^b koedoe pada ngadjaga kana
 djagaän maneh, sarta kana djagaän sa-
 himah kabeh; ^c ngan ka parobot kasoe-
 tjian sarta kana altar mah eta teh teu
 meunang njampeurkeun, sangkan oelah
 4 paraeh, boh eta, boh maraneh. 'Satë-
 gësna eta teh sina pada ngabatoeran ka
 maneh, sarta ngadjaraga kana djagaän
 himah tëpangan, ka sakabeh pagawean
 eta himah; ^d ari djalma sedjen mah teu
 meunang aja noe njampeurkeun ka ma-
 5 raneh. 'Dëmi maraneh mah koedoe pada
 ngadjaga kana djagaän kasoetjian sarta
 kana djagaän altar; soepaja oelah aja
 6 deui bëbëndoe ka oerang Israil. 'Ari ka-
 mi teja, masing njaho, ^e kami teh geus
 njandak doeloer-doeloer maraneh, nja
 eta ahli Lewi, ti tëngah oerang Israil,
 dipaparinkeun ka maraneh pikeun pa-
 ngabakti ka Pangeran, baris ngalakonan
 7 pagawean himah tëpangan. 'Ari maneh
 sarta djeung anak maneh mah koedoe
 pada ngadjaga kana kapanghoeloean
 maraneh, ka sakabeh përkara altar sarta
 ka noe sadjëroëun reregan, nja koedoe
 pada babakti; ari kapanghoeloean ma-
 raneh paparin kami, djadi tjëtjékëlan
 pasihan; ari djalma sedjen noe njam-
 peurkeun, koedoe dipaehan. ^a p. 8: 10—19;

² Moesa 28: 38. ^b p. 3: 7. ^c p. 4: 20. ^d p. 1: 51.
^e p. 3: 12, 45.

8 Ngandika deui Pangeran ka Haroen: Ari kami teja, masing njaho, kami teh ka maneh geus maparin djagaän koerban kami hatoeran; ^a sakoer barang soetji ti oerang Israil koe kami dipaparinkeun ka maneh, bërkah diminjakan; kitoe deui ka anak maneh lalaki; djadi pikoekoeuh

9 langgëng. 'Ijeu noe pikeun maneh ti barang anoe soetji liwat leuwih, ti djëro seuneu: sakabeh koerban oerang Israil, nja eta sakabeh koerbanna kadaharan, djeung sakabeh koerbanna dosa, sarta sakabeh koerbanna kasalahan, anoe koe eta dipoelangkeun ka kami; soetji liwat leuwih eta teh pikeun maneh djeung pikeun anak maneh lalaki.

10 'Dihakanna koe maneh koedoe di noe pangsoetji-soetjina; sakoer noe lalaki meunang ngahakan eta; koe maneh koedoe diangkën soetji. 'Sarta ijeu deui pikeun maneh: koerban hatoeran ti pangabaktina, tégës sakabeh koerban asongan ti oerang Israil; eta ge ^b koe kami dipaparinkeun ka maneh djeung ka anak maneh lalaki-awewe; djadi pikoekoeuh langgëng; saha-saha noe bërësih di imah

12 maneh, meunang ngahakan eta. 'Sakabeh minjak noe panghadena, djeung sakabeh anggoerdjeung gandoem noe panghadena, loeloegoe beubeunganana, noe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, ^c koe kami dipaparinkeun ka maneh.

13 'Tjikal boewah saniskara noe dina tannahna, noe koe eta disarangakeun ka Pangeran, nja maneh noe pibogaeun; saha-saha noe bërësih di imah maneh,

14 meunang ngahakan eta. 'Sakabeh ^d noe hoekoem haram di Israil, nja maneh noe pibogaeun. 'Sakoer-sakoer ^e noe moeka pianakan, dina saniskara daging, noe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, bangsa manoesa djeung bangsa tjotjoöan, nja maneh noe pibogaeun; ngan ari tjikal manoesa mah koe maneh koedoe ditëboes, kitoe deui tjikal tjotjoöan noe nadjis koe maneh koedoe ditëboes. 'Ari ditëboesna teh, koedoe ditëboes dimana geus oemoer saboelan, noeroetkeun tak-siran maneh, oewang perak lima sekel, noeroetkeun sekel kasoetjian; ^f sasekel

17 doewa poeloeh gera. 'Dëmi tjikal sapi, djeung tjikal domba, sarta tjikal ëmbe mah, teu meunang koe maneh ditëboes; ^g soetji eta teh; gëtihna koe maneh

koedoe dikepretkeun kana altar, sarta gadjihna koe maneh koedoe didoeroek, didjijeun koerban seuneu, aämbeuan matak sëdëp baris ka Pangeran. 'Ari laekna pibogaeun maneh, ^h sakoemaha dada koerban asongan, djeung sakoemaha tëtëpak katoehoe teja, nja maneh noe pibogaeun. 'Sakabeh koerban hatoeran barang noe saroetji, anoe koe oerang Israil dihatoerkeun ka Pangeran, koe kami dipaparinkeun ka maneh sarta ka anak maneh lalaki-awewe; djadi pikoekoeuh langgëng; përdjangdjian sipat oejah eta teh, nja langgëng, di pajoeneun Pangeran, ka maneh sarta djeung ka toeroenan maneh.

^a p. 5:9. ^b 3 Moesa 10:14.

^c 5 Moesa 18:4. ^d 3 Moesa 27:28. ^e 2 Moesa 13:12, 13; 34:19, 20. ^f p. 3:47. ^g 3 Moesa 27:26.

^h 3 Moesa 7:31, 32.

20 Aja deui timbalan Pangeran ka Haroen: ^a Maneh teu meunang boga milik dina tanah oerang Israil, djeung teu meunang boga doeoeman di têngah maranehanana; nja kami teh doeoeman maneh, sarta nja kami teh milik maneh di têngah oerang Israil. 'Djeung deui, masing njaho, anak-intjoe Lewi teh koe kami geus dipaparin ^b sakabeh përhoeloehan di Israil, minangka milik, bajaran pagaweanana noe koe eta dilakonan, pagawean

22 himah tępangan. 'Ari oerang Israil noe loba ka-hareupna oelah njampeurkeun kana himah tępangan, matak nanggoeng

23 dosa, matak paeh. 'Nja eta ahli Lewi noe koedoe ngalakonan pagawean himah tępangan teh, sarta nja eta noe koedoe naranggoeng kadorakaänana; pikoekoeuh langgëng ka maraneh, toeroen-toemoeroen; sarta teu meunang baroga milik

24 di têngah oerang Israil. 'Karana përhoeloehan oerang Israil, anoe koe eta dihatoerkeun ka Pangeran, didjijeun koerban hatoeran teja, koe kami dipaparinkeun ka ahli Lewi, minangka milik; kitoe noe matak kami nimbalan ka darinja, teu meunang boga milik di têngah oerang Israil.

^a 5 Moesa 10:9; 14:27; Jëh.

44:28. ^b 3 Moesa 27:30.

25 Aja deui pangandika Pangeran ka

26 Moesa, kijeu pangandikana: 'Sarta maneh ka ahli-ahli Lewi koedoe mitjatoer deui, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh ti oerang Israil geus narima eta përhoeloehan, noe koe

kami dipaparinkeun ka maraneh ti darinja, asoep milik maraneh, seg maraneh koedoe ngahatoerkeun sawarehna, pihatoeraneun Pangeran, ^a sapërpoeloeh ²⁷ tina përpoeloehan. 'Ari eta hatoeran maraneh bakal diitoengkeun ka maraneh, sapër ti gandoem ti pangirikan, ^b djeung sapër ti bakti tina kadjëmbaran ²⁸ pamërësan. 'Eta kitoe maraneh ge koedoe ngahatoerkeun koerban hatoeran ka Pangeran ti sakabeh përpoeloehan maraneh, anoe koe maraneh ditarima ti oerang Israil; nja koedoe mere sawarehna ka panghoeloe Haroen, djadi ²⁹ pihatoeraneun Pangeran. 'Eta maraneh ti saniskara pamere ka maraneh koedoe njaranggakeun sakabeh hatoeran ka Pangeran, ti sakoer noe panghadena, ³⁰ ti noe oetama disoetjikeun. 'Djeung maneh koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Samangsa maraneh ngahatoerkeun eta noe panghadena sawareh, tangtoe diitoengkeun ka ahli Lewi sapër ti beubeunungan pangirikan djeung sapër ti ³¹ beubeunungan pamërësan. 'Sarta eta koe maraneh hakan di sambarang énggon, nja diri maraneh djeung saeusi-imah maraneh; ^c karena eta teh boeroehan maraneh, bajaran pagawean maraneh ³² dina himah tępangan. 'Sarta maraneh moal datang ka nanggoeng dosa hal përkarana eta, lamoen maraneh ngahatoerkeun noe panghadena sawareh mah; djadi barang soetji ti oerang Israil koe maraneh oelah dinistakeun, soepaja maraneh oelah paeh. a Neh. 10:38.

b 2 Moesa 22:29. c Mat. 10:10; 1 Kor. 9:13.

PASAL 19.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa djeung ka Haroen, kijeu pangan-
² dikana: 'Ijeu teh pikoekoeh papakon, anoe koe Pangeran ditimbalkeun, kijeu timbalanana: Maneh geura nitah ka oerang Israil, sina ka maneh nganteurkeun hidji sapi ngora beureum nja sampoerna, ^a noe taja tjatjadna, anoe tajan njandang pasangan. 'Seug koe maraneh koedoe diselehkeun ka panghoeloe Elasar. Tidinja sapi teh koe eta ^b koedoe dibawa bidjil ka loewareun pasanggrahan, bari toeloej dipeuntjit di ⁴ hareupeun Elasar. 'Geus kitoe panghoeloe Elasar koedoe njokot gëtihna sa-

eutik koe tjoeroekna, bari seug ngepret koe gëtihna ka pëlëbah hareupeun himah tępangan, ^c meunang toedjoeh ⁵ kali. 'Pek sapi teh koedoe didoeroek di hareupeun panon Elasar; ^d koelitna, dagingna, gëtihna katoet taina koedoe ⁶ didoeroek. 'Seug panghoeloe koedoe njokot ^e ki poetri, hisop djeung sakëlat, bari toeloej dialoengkeun ka têngah ⁷ doeroekan sapi teja. 'Tidinja panghoeloe ^f koedoe njeuseuh papakeanana sarta mandi koe tjai; geus kitoe asoep deui ka pasanggrahan, tatapi panghoeloe ⁸ teh kanadjisan tēpi ka boerit. 'Kitoe deui noe ngadoeroek inja koedoe njeuseuh papakeanana koe tjai, djeung koedoe ⁹ mandi koe tjai, sarta kanadjisan tēpi ka boerit. 'Ari lëboe sapi teja koedoe dikoempoelkeun koe hidji djalma noe ¹⁰ bërësih, toeloej diteundeun ti loewareun pasanggrahan, dina énggon bërësih; nja koedoe diampihkeun pikeun padjëmoehan oerang Israil, baris ^g tjai pamërësihan; koerban dosa eta teh. 'Ari noe ngoempoelkeun lëboe eta sapi koedoe njeuseuh papakeanana, sarta ^h kanadjisan tēpi ka boerit. Noe tadi teh pikoekoeh langgëng ka oerang Israil, djeung ka semah noe ngoembara di têngahna. a 3 Moesa 22:20. b 3 Moesa 16:27.

c 3 Moesa 4:6. d 2 Moesa 29:14. e 3 Moesa 14:6.

f 3 Moesa 16:28. g p. 31:23; Ibr. 9:13.

h 3 Moesa 11:39.

¹¹ Saha-saha djalma noe antël ka noe paeh, ka sakabeh majit manoesa, nja ¹² eta kanadjisan toedjoeh poë lilana. 'Djalma kitoe koedoe mërësihan diri, make tjai eta, dina poë noe katiloe djeung dina poë noe katoedjoeh; seg bërësih; oepama hanteu mërësihan diri dina poë noe katiloe djeung dina poë noe katoedjoeh mah, moal bërësih. 'Saha-saha noe antël ka noe paeh, ka majit manoesa noe paeh, sarta hanteu mërësihan diri mah, ^a nja eta nganadjiskeun ka balandongan Pangeran; noe matak djalma kitoe koedoe dibasmi, dileungitkeun ti Israil; sabab hanteu kakepretan tjai pamërësihan, noe matak eta kanadjisan; kanadjisanana masih napël ka manehanana. a 3 Moesa 15:31.

¹⁴ Kijeu papakonna lamoen aja manoesa, paeh dina hidji himah: saha-saha noe asoep ka himah eta, djeung saha-saha

noe aja di djero himah eta, kanadjisan
 15 toedjoe poë lilana. 'Sarta ^a sagala wadah
 anoe moeka, noe teu make toetoe ta-
 16 lian, eta teh kanadjisan. 'Djeung saha-
 saha noe di tégal antél ka noe paeh
 kasabët pëdang, atawa ka noe paeh
 [djalan sedjen], atawa ka toelang ma-
 noesa, atawa ka astana, nja eta kana-
 17 djisan toedjoe poë lilana. 'Ari noe ka-
 nadjisan kitoe, koedoe dipangnjokotkeun
 saeutik lëboe koerban dosa noe didoe-
 roek teja, seg lëboe teh koedoe ditji-
 tjian ^b tjai hiroep, dina hidji wadah.
 18 'Djeung hidji djalma noe bërësih koe-
 doe njokot hisop, seg diantjломkeun
 kana eta tjai, bari toeloej ngepret ka
 eta himah, djeung ka sakabeh parabo-
 na, sarta ka sakabeh djalma noe araja
 di dinja; pon kitoe keneh ka noe an-
 tél ka toelang, atawa ka noe paeh ka-
 sabët, atawa ka noe paeh [djalan se-
 19 djen], atawa ka astana. 'Ari eta djalma
 noe bërësih koedoe ngepret ka djalma
 noe kanadjisan teja dina poë noe ka-
 tiloe sarta dina poë noe katoedjoe;
 djeung koedoe mërësihan ka dinja dina
 poë noe katoedjoe; toeloej eta koedoe
 njeuseuh papakeanana sarta mandi koe
 20 tjai; seg bërësih wantji boerit. 'Saba-
 likna, djalma noe kanadjisan, sarta han-
 teu mërësihan diri mah, nja eta djalma
 koedoe dibasmi, dileungitkeun ti têngah
 pakoempoelan; karana eta teh ngana-
 djiskeun ka kasoetjian Pangeran, han-
 teu kakepretan tjai pamërësihan; ka-
 21 nadjisan eta teh. 'Noe tadi teh pikoe-
 koeh langgëng ka oerang Israil. Ari
 djalma noe ngepretkeun eta tjai pamë-
 rësihan koedoe njeuseuh papakeanana;
 djeung noe antél ka eta tjai pamërësi-
 22 han kanadjisan tēpi ka boerit. 'Sarta
 naon bae anoe kaantëlan koe djalma
 noe kanadjisan, nja eta kanadjisan;
 djeung saha-saha djalma noe antél, ka-
 nadjisan tēpi ka boerit. a 3 Moesa 11:

32, 33. b 3 Moesa 14: 5.

PASAL 20.

Ana geus kitoe oerang Israil, sapadjë-
 moehanana, ^a daratang ka tégal lëga
 Sin, dina boelan noe mimiti; seug djalma-
 djalma teh tjaritjing ^b di Kades. Toeloej
 Mirjam poepoes di dinja, sarta dikoe-
 rëbkeun di dinja. a p. 33: 36. b 5 Moesa 1: 19.

2 Mangsa eta padjëmoehan teu bogaeun
 tjai. Toeloej karoempoel, ^a dek goreng
 3 ka Moesa djeung ka Haroen. 'Pek djal-
 ma-djalma ^b madoean ka Moesa; pada
 ngomong, kijeu pokna: Eh, mënding oe-
 rang paraeh, ^c basa doeloer oerang pa-
 4 raeh di pajoeneun Pangeran teja! 'Naha
 arandjeun mana ngasoepkeun pakoem-
 poelan Pangeran ka ijeu tégal lëga,
 mambrih paeh di dijeu, nja diri oerang
 5 djeung sasatoan oerang? 'Sarta naha
 arandjeun teh mana nginditkeun koela
 sakabeh ti Mësir, didatangkeun ka ijeu
 ënggon noe sakitoe goreng? Euweuh
 ënggon sëbaraneun, euweuh tangkal kon-
 dang, euweuh tangkal anggoer, euweuh
 tangkal dalima, sarta euweuh tjai-tjai
 atjan baris inoemeun. a p. 16: 3.

b 2 Moesa 17: 2. c p. 16: 32, 49.

6 Bral Moesa djeung Haroen ti hareu-
 peun pakoempoelan arangkat ka lawang
 himah tēpangan. Brëk njaroeoeh. ^a Seug
 kamoeljaän Pangeran nembongan ka
 7 arandjeunna. 'Ladjëng Pangeran ngan-
 8 dika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Ma-
 neh geura njokot iteuk teja, seg koem-
 poelkeun eta padjëmoehan, nja maneh
 djeung Haroen, doeloer maneh; ^b toe-
 loej maraneh koedoe ngomong ka ba-
 toe karang, sing kasaksian koe saka-
 behna, tangtoe ka loewar tjaina; djadi
 maneh koedoe ngabidjilkeun tjai keur
 maranehanana tina djero batoe karang,
 sarta koedoe mere nginoem ka padjëmoe-
 9 han djeung ka sasatoanana. 'Top Moesa
 njandak eta iteuk ti pajoeneun Pangeran,
 sakoemaha timbalanana ka andjeunna
 10 teja. 'Tidinja Moesa djeung Haroen
 ngoempoelkeun eta pakoempoelan ka ha-
 reupeun batoe karang; seug dilahiran
 kijeu: Eh djalma ^c noe pada mantangoel!
 geura darengekeun; koemaha kami teh
 koedoe ngabidjilkeun tjai keur maraneh
 11 ti djero ijeu batoe karang? 'Toeloej Moe-
 sa ngadjoengdjoengkeun pananganana,
 pek eta batoe karang diteunggeul koe
 iteukna doewa kali; ^d tjor ka loewar
 tjai loba pisan, seug padjëmoehan nga-
 12 rinoem, kitoe deui sasatoanana. 'Dëmi
 Pangeran nimbalan ka Moesa djeung
 ka Haroen: ^e Sapedah maraneh teu pë-
 rtjaja ka kami, teu njoetjikeun ka kami di
 hareupeun panon oerang Israil, noe mata-
 k maraneh moal ngasoepkeun eta pakoem-

poelan kana tanah, noe koe kami di-
 13 paparinkeun ka darinja. 'Nja eta teh *f*
 tji Mëriba; sapedah oerang Israil pada
 madoean ka Pangeran; sarta Pangeran
 njoetjikeun andjeun ka maranehanana.

a p. 14: 10. *b* 2 Moesa 17: 6. *c* 5 Moesa 9: 7, 24.

d Djab. 105: 41; Jës. 48: 21. *e* p. 27: 14; 5 Moe-
 sa 1: 37; Djab. 106: 32, 33. *f* 2 Moesa 17: 7.

14 Tidinja Moesa ti Kades miwarangan
 djalma ka radja *a* Edom, [ngoeninga ki-
 jeu]: Aja pihatoer raji andjeun Israil,
 kijeu: Andjeun langkoeng oeninga *b* di
 saniskantën kaewëdan, anoe kapëndak
 15 koe kaola sadaja. 'Ari karoehoen kaola
 sadaja pada mijang ka Mësir; tidinja
 kaola ngarantjik di Mësir langkoeng-
 langkoeng lamina; dëmi oerang Mësir
 garoreng ka kaola sadaja sarëng ka
 16 karoehoen kaola. 'Geus kitoe kaola
 pada sasambat ka Pangeran. Ladjëng
 Pangeran ngamakboel ka panëda kaola,
 ' sarëng miwarang hidji malaikat, seug
 kaola pada dika-loewarkeun ti Mësir.
 Salërësna, kaola ajeuna araja di Ka-
 des, nagara toengtoeng wëwëngkëran
 17 andjeun. 'Moegi kaola pada diidinan
 nJORANG tanah andjeun; *a* moal nJORANG
 lahan atanapi këbon anggoer, sarëng
 moal nginoem tjai tina soemoer; anoe
 bade disaba koe kaola djalan radja;
 moal njimpang ka katoehoe atanapi ka
 kentja, dongkap ka geus kasorang wë-
 18 wëngkëran andjeun. 'Ari djawab Edom
 ka Israil: Maneh moal dibere nJORANG ka
 tanah kami, bisi kami boedal mapag ka
 maneh koe pëdang. 'Pihatoer deui oerang
 19 Israil ka dinja: Kaola madjoe teh sê-
 dja noeroet djalan gëde, sarëng oepami
 kaola nginoem tjai andjeun, diri ka-
 oela sarëng ingon-ingon, tinangtos di-
 bajar sahargana; *e* taja deui ngan hajang
 20 nJORANG koe soekoe bae. 'Dëmi djawab-
 na: Moal bae dibere nJORANG. Malah
 Edom teh boedal, mapag ka Israil, ma-
 wa bala loba nakër, sarta make leu-
 21 ngeun kawasa. 'Djadi Edom teh teu dae-
 keun ngidinan Israil nJORANG wëwëng-
 këranana; *f* toeloej Israil njimpang ti
 manehanana. *a* 1 Moesa 25: 30; 36: 8. *b* 2 Moesa

18: 8. *c* 2 Moesa 14: 19; 23: 20. *d* p. 21: 22.

e 5 Moesa 2: 5. *f* Hak. 11: 18.

22 Broel ngabroel ti Kades, toeloej oe-
 rang Israil, sapadjëmoehanana, daratang
 23 *a* ka goenoeng Hor. 'Geus kitoe Pange-

ran nimbalan ka Moesa djeung ka Ha-
 roen, di goenoeng Hor, dina watës ta-
 24 nah Edom, kijeu timbalanana: 'Haroen
b ëngke dirijoengkeun ka bangsana; ka-
 rana moal asoep ka tanah, anoe koe
 kami dipaparinkeun ka oerang Israil,
 tina hal përkara maraneh moengpang
 ka timbalan kami di tji Mëriba teja.
 25 'Tjokot koe maneh Haroen djeung Ela-
 sar anakna, barawa oenggah ka goe-
 26 noeng Hor. 'Geus kitoe Haroen teh koe
 maneh tjoetjoelan papakeanana, bari toe-
 loej pakekeun ka Elasar anakna; seug
 Haroen bakal dirijoengkeun, pipaeheun
 27 di dinja. 'Prak Moesa ngalampahkeun
 sakoemaha timbalan Pangeran teja; tjat
 aroenggah ka goenoeng Hor, kasaksi-
 28 an koe sapadjëmoehan. 'Tidinja Haroen
 teh koe Moesa ditjoetjoelan pangang-
 gona, bari sakalian dipakekeun ka Ela-
 sar poetrana. Seug Haroen poepoes di
 dinja, *c* dina poentjak goenoeng. Geus
 kitoe Moesa loengsoer ti goenoeng, di-
 29 iring koe Elasar. 'Ana sapadjëmoehan
 geus pada waspadaeun jen Haroen teh
 poepoes, toeloej pada njeungtjeurikan
 Haroen *d* tiloe poeloe poë lilana, sa-
 kabeh anak-poetoe Israil. *a* p. 33: 37.

b 1 Moesa 25: 8. *c* p. 33: 38, 39; 5 Moesa 10: 6.

d 1 Moesa 50: 3; 5 Moesa 34: 8.

PASAL 21.

A na radja Arad, *a* oerang Kanaän, anoe
 Atjalik di kidoel, geus meunang be-
 dja jen Israil keur ngadatangan djalan
 Atarim, seug mërangan ka Israil, sarta
 2 oerang Israil aja noe dibarojong. 'Tidi-
 nja Israil ka loewar nadar ka Pange-
 ran, kijeu nadarna: Madak-madak eta
 bangsa koe andjeun dipaparinkeun ka
 leungeun koering, tinangtos sadajana
 nagarana *b* koe koering diharamkeun.
 3 'Ari eta nadar Israil koe Pangeran di-
 makboel, sarta oerang Kanaän teh di-
 selehkeun; pek koe Israil diharamkeun
 djalmana sarta djeung nagara-nagarana,
 noe matak eta ënggon disëboetkeun *c*
 Horma. *a* p. 33: 40. *b* 3 Moesa 27: 21, 28.

c Hak. 1: 16, 17.

4 Broel ngabroel ti goenoeng Hor, dja-
 lan ka laoet Agër, *a* sêdjana ngoerilingan
 tanah Edom. Keur di djalan djalma-
 5 djalma kareuheul ati. 'Seug djalma-djal-
 ma ngaromong goreng ka Allah djeung

ka Moesa, kijeu: Naha andjeun mana nginditkeun koela sakabéh ti Mésir, mambrih paéh di tégál lëga? ^b karana euweuh roti sarta euweuh tjai, ^c djeung hate koela barosën kana kahakanan noe sakitoe gambosna. 'Ladjëng Pangeran ka eta djalma-djalma ngadatangkeun ^d oraj matih; nja eta ^e seug ngaregel ka djalma-djalma; loba pisan djalma bangsa Israil noe datang ka paéh. 'Boeroeboel djalma-djalma ngadareuheus ka Moesa, sarta aroendjoekan: Simkoering pada tarima dosa, sabab simkoering teh ngaromong awon ka Pangeran sarëng ka andjeun; moegi-moegi nënëda ka Pangeran, ijeu oraj koe Pangeran moegi disingkahkeun ti simkoering sadaja. Seug djalma-djalma teh koe Moesa ⁸ dipangnëdakeun. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa: Manéh geura njijeun hidji oörajan, toeloej pandjër dina tihang; geus kitoe, saha-saha noe digegel, ana ret nendjo ka dinja, tangtöe hiroep. 'Prak Moesa ngadamël ^f hidji oörajan tambaga, dipandjër dina tihang; geus kitoe, satijap-tijap aja djalma noe digegel oraj, ana ret mëntjrong ka oörajan tambaga teja, seug hiroep. *a p. 20 : 21. b p. 20 : 5. c p. 11 : 6. d 5 Moesa 8 : 15. e 1 Kor. 10 : 9. f 2 Radj. 18 : 4; Joh. 3 : 14.*

¹⁰ Broel ngabroel oerang Israil, ^a toeloej masanggrahan di Obot. 'Broel ngabroel deui ti Obot, toeloej masanggrahan di Ije-Abarim, di tégál lëga, anoe hareupeun Moab, ti tëbeh pangbidjilan ¹² panon-poë. 'Ti dinja ngabroel deui, toeloej masanggrahan ^b di lëbak Sered. 'Ti dinja ngabroel deui, toeloej masanggrahan ti peuntaseun tji Arnon, anoe di tégál lëga, sarta noe bidjil ti wëwëngkëran oerang Emor; ^c karana tji Arnon teh watës Moab, ajana di antara Moab ¹⁴ djeung oerang Emor. 'Kitoe noe matak dina kitab Përinging Pangeran disëboetkeun kijeu: Waheb di Soepa, djeung ¹⁵ sagala waloengan Arnon, 'sarta kokotjoran eta sagala waloengan, anoe noendjang ka përnah Ar, sarta njanding ka wëwëngkëran Moab. *a p. 33 : 43. b 5 Moesa 2 : 13. c Hak. 11 : 18.*

¹⁶ Ari ti dinja toeloej ka Beër. Nja eta soemoer, anoe koe Pangeran ka Moesa ditimbalkeun kijeu: Koempoelkeun djalma-djalma, koe kami rek dipaparin tjai.

¹⁷ 'Mangsa eta Israil nganjanjikeun poedjian ijeu: Eh soemoer! geura boerijal. Geura maroedji eta patembal-tembal! 'Soemoer beunang ngali para kapal, beunang noegar para menak bangsa, nganggo tjiri kadjënëngan, nja ngaranggo limboehanana. - Ari ti tégál lëga ¹⁹ toeloej ka Matana; 'ti Matana ka Nahaliël; ti Nahaliël ka Bamot; 'ari ti Bamot ka lëbak anoe di tégál Moab, ^a deukeut poentjak goenoeng Pisga, noe noenggingring ka saloewar ënggon rehe. *a p. 23 : 14.*

5 Moesa 34 : 1.

²¹ Tidinja Israil ngoetoesan ka Sihon, ^a radja oerang Emor, mopojan kijeu: 'Moegi kaoela diidinan nJORANG tanah andjeun; ^b moal njimpang ka lahan atawa ka këbon anggoer, moal nginoem tjai tina soemoer; anoe rek disaba koe kaoela djalman radja, dongkap ka geuskasorang wëwëngkëran andjeun. 'Dëmi Sihon teh ^c hanteu mikeun Israil nJORANG wëwëngkëranana; anggoer Sihon ngoempoelkeun sabalana kabéh, heug boedal, mapag ka Israil ka tégál lëga; ari geus datang ka ²⁴ Jahas, dër mërangan ka Israil. 'Toeloej ^d kasamboet koe Israil koe seuseukeut pëdang, sarta tanahna dibeunangkeun, ti sëmët tji Arnon tëpi ^e ka tji Jabok, ^f bras ka oerang Amon; karana watës ²⁵ oerang Amon wëwëg. 'Sarta Israil ^g njokot sakabéh nagara di dinja, bari toeloej eta sakabéh nagara oerang Emor koe Israil dieusian, nja ngeusian Hesbon djeung ²⁶ sakabéh nagara noe di bawahna. 'Karana Hesbon teja dajeuh Sihon, radja oerang Emor; djeung eta bareto mërangan ka radja Moab noe ka toekang, sarta sa-koeriling tanahna ditjokot ti leungeunna, tëpi ka tji Arnon. 'Kitoe noe matak ahli siloka njarëboet kijeu: Geura moeroeboel ka Hesbon! Hajoe njijeun deui sarta ngadëgkeun deui dajeuh Sihon! 'Karana aja seuneu bidjil ti Hesbon, aja hoeroeng ti kota Sihon, ngahakan Ar [dajeuh] Moab, noe baroga sagala ²⁹ pasir Arnon. 'Tjilaka manéh, Moab! Tiwas manéh, ^h oemat Kamos! Anakna lalaki pada didjjeun kakaboeran, ari anakna awewe pada dibojong keur Sihon, ³⁰ radja oerang Emor. 'Dëmi koe oerang eta geus ditorogtog. Hesbon teja digëmpoer tëpi ka Dibon, sarta koe oerang diraroeksakkeun tëpi ka Nopah, anoe nëpi

- 31 ka Meděba. 'Djadi Israil ngěnggon di
 32 tanah oerang Emor. 'Tidinja Moesa mi-
 warangan anoe baris lolongok nagara Ja-
 ser. Geus kitoe meunangkeun pilěmboe-
 ranana, sarta oerang Emor noe di dinja
 disalingkirkeun. *a* 5 Moesa 2:26; Hak. 11:19;
b p. 20:17; 5 Moesa 2:27, 28. *c* 5 Moesa 2:30;
 29:7. *d* Am. 2:9. *e* 1 Moesa 32:22. *f* 5 Moesa
 2:37. *g* Hak. 11:21. *h* Hak. 11:24; 1 Radj. 11:7
- 33 Toeloej pada malik, seug madjoe deui,
 djalan ka Basan. Tidinja *a* Og, radja Ba-
 san, boedal, mapag ka oerang Israil, ma-
 wa sabalana kabeh, dek měrangan di
 34 Edrei. 'Nimbalan Pangeran ka Moesa:
 Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; *b*
 karana koe kami rek diselehkeun ka
 leungeun maneh, katoet sakabeh raha-
 jatna, sarta djeung tanahna; koe maneh
 eta koedoe dipigawe, sakoemaha maneh
 migawe ka Sihon, radja oerang Emor,
 35 anoe tjitjing di Hesbon teja. 'Pek koe
 oerang Israil eta radja djeung anak-
 anakna sarta djeung sakabeh rahajatna
 disarabět, datang ka djalmaana taja noe
 dikarikeun, sarta ari tanahna dibeunang-
 keun. *a* 5 Moesa 3:1; 29:7. *b* Djab. 135:10, 11;
 136:18—20.

PASAL 22.

Broel oerang Israil ngabroel deui, toe-
 bloej masanggrahan di tanah lapang
 Moab, di peuntaseun tji Jordan, pělěbah
 nagara Jěriho.

- 2 Ari Balak poeta Sipor geus waspa-
 daeun ka saniskara, noe koe Israil di-
 lampahkeun ka oerang Emor teja. 'Seug
 3 *a* Moab sijeuneun kabina-bina koe eta
 bangsa, doemeh loba; sarta Moab teh
 4 soesaheun koe oerang Israil. 'Toeloej
 Moab misaer ka para kokolot Midian:
 Ajeuna koe eta pakoempoelan tangtoe
 diletakan saniskara, noe di sakoeriling
 oerang, sapěrti sapi ngaletak djoekoet
 tęg, datang ka bejakna. Dina mangsa
 eta Balak poeta Sipor teja radja Moab.
 5 'Tidinja Balak ngoetoesan ka Balhoem
 anak Beor, *b* ka nagara Pětör, noe di sisi
 bangawan, tanah tēdak bangsana; Bal-
 hoem dihatoeranan tjalik; saer Balak:
 Mere njaho, aja hidji bangsa ka loewar
 ti Měsir; doemadakan, ngalipoetan saloe-
 war tanah, sarta eta teh keur ngěnggon
 6 ti paběneran kaola. 'Ari ajeuna, mang-
 ga geura tjalik, *c* kaola pangnjapakeun

- eta bangsa; karana eta teh bėdas ti ba-
 tan kaola; malah-mandar kaola teh
 kawasa ngelehkeun inja, atawa dising-
 kirkeun ti djěro tanah ijeu; karana ka-
 oela geus těrang, saha-saha noe diběr-
 kahan koe sampejan, tangtoe meunang
 bėrkah, djeung saha-saha noe disapa koe
 7 sampejan, tangtoe keuna panjapa. 'Bral
 kokolot Moab djeung kokolot Midian
 pada mijang, *a* sarta marawa piboeroe-
 haneun noedjoem. Ana geus daratang
 ka Balhoem, seg moepoelihkeun ka dinja
 8 kasaoeran Balak teja. 'Ari saोजना ka
 oetoesan: Meuting bae di dijeu sapeu-
 ting ijeu; geus kitoe kaola ka saram-
 pejan rek malěsan omong, sakoemaha
 noe koe Pangeran bakal diandikakeun
 ka kaola. Seug kapala Moab pada nga-
 rěrėb di Balhoem. *a* 2 Moesa 15:15. *b* p. 23:7;
 5 Moesa 23:4, 5. *c* Jos. 24:9. *d* 2 Petr. 2:15.
- 9 Ladjěng Allah njoempingan ka Bal-
 hoem, sarta ngalahir kijeu: Saha eta
 10 djalma, noe araja di maneh? 'Ari pion-
 djoek Balhoem ka Allah: Noen soemoeh-
 oen, Balak anak Sipor, radja Moab, ni-
 tahan ka simkoering, [moepoelih kijeu]:
 11 'Mere njaho, aja hidji bangsa ka loewar
 ti Měsir, sarta ngalipoetan saloewar ta-
 nah. Ajeuna, mangga geura tjalik, ka-
 oela pangnjapakeun eta, malah-mandar
 kaola teh kawasa měrangan ka dinja,
 12 sarta datang ka disingkirkeun. 'Ari tim-
 balan Allah ka Balhoem: *a* Maneh oelah
 miloe djeung eta djalma; papatjoewan
 maneh oelah njapa ka eta bangsa; ka-
 13 rana geus dibėrkahan. 'Neut Balhoem
 wantji isoek hoedang, toeloej misaer
 ka kapala-kapala Balak: Geura maroe-
 lih bae ka tanah sampejan; karana Pan-
 ngeran teu kěrsaean ngidinan kaola
 14 miloe sarěng sampejan. 'Pek para ka-
 pala Moab darangdan, toeloej maroe-
 lang ka Balak, sarta aroendjoekan kijeu:
 Noen soemoehoen, Balhoem teja teu
 daekeun miloe sarěng simkoering.
a 5 Moesa 23:5.
- 15 Děmi Balak ngoetoesan deui kapala,
 loba sarta moelja ti batan noe tadi.
 16 'Sadarongkapna ka Balhoem, pok mi-
 hatoer kijeu: Aja lahiran Balak poeta
 Sipor, kijeu: Moegi oelah beunang di-
 17 pėgatan tjalik ka kaola. 'Karana sam-
 pejan koe kaola tangtoe dihormat li-
 wat saking, djeung sakoer noe koe sam-

pejan bakal disaoerkeun ka kaoela, tang-
 toe koe kaoela dilampahkeun. Mana
 moegi geura tjalik, kaoela pangnjapa-
 18 keun eta bangsa. 'Ngawangsoel Bal-
 hoem, kijeu wangsoelanana ka mantri
 Balak teh: ^a Sanadjan Balak ka ka-
 oela maparin emas-perak pinoeh sagè-
 dongna oge, kaoela teh moal kadoega
 ngarèmpak timbalan Pangeran, Allah
 kaoela, milampah anoe leutik atawa noe
 19 gède. 'Ari ajeuna, sarampejan oge mang-
 ga ngarèrèb bae di dijeu sapeuting ijeu;
^b kaoela hajang nangen heula, noe koe
 Pangeran bakal diandikakeun deui ka
 20 kaoela. 'Ladjèng Allah njoempingan ka
 Balhoem ti peuting, sarta ngalahir ka
 dinja: Oepama eta djalma daratangna
 sèdja ngala ka maneh, heg maneh indit
 bae djeung eta; kitoe ge pangan-
 dika, noe koe kami bakal diandikakeun
 ka maneh, nja eta noe koe maneh koe-
 21 doe dilampahkeun. 'Neut Balhoem wan-
 tji isoek hoedang, seg ngadandangan
 kalde bikang toetoempakanana, bari
 toeloj leumpang djeung eta kapala-
 kapala Moab. ^a p. 24: 13. ^b p. 23: 19.

22 Dèmi Allah djadi bèndoe, ^a doemeh Bal-
 hoem leumpang; sarta Malaikat Pange-
 ran ngadèg di djalan, mègatan. Ari Bal-
 hoem teh toenggang kaldena, diiring
 23 koe doewa boedjangna. 'Beh kalde teh
 nendjo eta Malaikat Pangeran, keur nga-
 dèg di djalan, sarta pananganana njè-
 kèl pèdangna beunang matèk; toeloj
 kalde teh njimpang ti djalan, asoep ka
 kèbon; pek kalde koe Balhoem dipeu-
 24 peuhan, dibènrkeun deui ka djalan. 'Ti-
 dinja Malaikat Pangeran ngadèg deui
 dina lègok djalan, noe kahapit koe kè-
 bon anggoer; aja tembok sabeulah ti
 dijeu djeung tembok sabeulah ti ditoe.
 25 'Beh kalde teh nendjo deui eta Malai-
 kat Pangeran; toeloj ngadèmpet ma-
 neh kana pagèr, sarta soekoe Balhoem
 kadèmpet kana pagèr; pek dipeupeu-
 26 han deui. 'Tidinja Malaikat Pangeran
 ladjèng deui, seug ngadèg dina ènggon
 singgèt, taja djalan njimpang ka ka-
 27 toelhoe atawa ka kentja. 'Beh kalde teh
 nendjo deui eta Malaikat Pangeran;
 broek dèpa handapeun Balhoem, noe
 matak Balhoem teh djadi ambèk; pek
 28 kalde teh diteunggeulan koe iteuk. 'Geus
 kitoe ^b Pangeran moekakeun soengot

eta kalde; pok ngomong ka Balhoem:
 Naon dosa koering ka djoeragan, noe
 matak djoeragan meupeuhan ka koe-
 29 ring geus tiloe kali ijeu? 'Ari djawab
 Balhoem ka kalde: Sabab sija ngadjeng-
 kelkeun ka aing; handjakal leungeun
 aing teu njèkèl pèdang, geus tangtoe
 30 ajeuna sija dipeuntjit koe aing. 'Omong
 kalde ka Balhoem: Naha koering teh
 lain kalde djoeragan, toetoenggangan
 djoeragan ti barang kagoengan dong-
 kap ka ajeuna? Karah adat-bijasa koe-
 ring milampah kitoe ka djoeragan? Ari
 djawab Balhoem: Hanteu. ^a 2 Petr. 2: 15;

Joed. 11. ^b 2 Petr. 2: 16.

31 Seug koe Pangeran panon Balhoem
 disina tégès; beh nendjo eta Malaikat
 Pangeran, keur ngadèg di djalan, pa-
 nanganana njèkèl pèdangna beunang
 matèk; brèk Balhoem teh soedjoed, sar-
 32 ta njoeoeh. 'Ngalahir Malaikat Pange-
 ran ka Balhoem: Koe naon maneh noe
 matak meupeuhan kalde maneh, geus
 tiloe kali ijeu? Masing njaho, kami pang-
 ka-loewar teh sèdja mègatan, sabab
 ijeu djalan matak tidjongklok ka ha-
 33 reupeun kami. 'Ari koe kalde kami ka-
 tendjo, sarta njingkir ti hareupeun ka-
 mi, geus tiloe kali ijeu; oepama teu
 njingkir mah ti hareupeun kami, geus
 tangtoe maneh ajeuna ge koe kami di-
 34 peuntjit, dèmi eta mah dihiroepan. 'Oen-
 djoekan Balhoem ka Malaikat Pangeran:
 Simkoering tarima dosa; karantèn sim-
 koering teu tèrang, jen andjeun nga-
 dèg, mègat simkoering di djalan; doepi
 ajeuna, manawi awon di pajoeneun an-
 35 djeun, simkoering sèdja moendoer. 'Dè-
 mi lahiran Malaikat Pangeran ka Bal-
 hoem: Djig bae djeung eta djalma-
 djalma; ^a tatapi ngan woengkoel pila-
 hir, anoe koe kami bakal dilahirkeun
 ka maneh, nja eta noe koe maneh koe-
 doe ditjatoerkeun. Bral Balhoem toe-
 loj deui leumpangna djeung kapala-
 kapala Balak. ^a p. 23: 12.

36 Barang Balak geus meunang bedja,
 jen Balhoem keur di djalan, toeloj ka
 loewar, mapagkeun Balhoem ^a ka na-
 gara Moab, noe dina watès tji Arnon,
 anoe dina toengtoeng wèwèngkèranana.
 37 'Pok Balak misaoer ka Balhoem: Naha
 kaoela lain tadi geus nitahan ngala sam-
 pejan? Koe naon noe matak teu ka dijeu?

Naha maroekankeun kaola moal bisa ngahormat ka sampejan sapantésna? 'Pihatoer Balhoem ka Balak: Mapan sadkaola ngadeuheusan ka andjeun; dēmi ajeuna, naha sadkaola dikira pibisaeun mitjatoer koewa-kijeu? Ari pangandika, noe koe Allah bakal diteundeun dina biwir sadkaola, nja eta noe koe sadkaola koedoe ditjatoerkeun. 'Tidinja Balhoem ngiring ka Balak, toeloj darongkap ka nagara Kirjat-Hoesot. 'Pek Balak meuntjitan sapi djeung domba, seug moepoendoetan ka Balhoem djeung ka para kapala noe reureudjeungan. 'Dēmi geus kitoe, isoekna Balhoem koe Balak disampeur, ditjandak oengguh ka pasir Baal; ^b beh ti dinja Balhoem nendjo toengtoengna eta bangsa.

a p. 21:15. b p. 23:13.

PASAL 23.

Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Kaola pangdamëlkeun di dijeu toedjoeh altar, sarēng pangnjadijakeun di dijeu toedjoeh sapi ngora lalaki sarēng toedjoeh domba lalaki. 'Prak Balak ngalampahkeun sakoemaha pihatoer Balhoem; toeloj Balak djeung Balhoem ngoerbankeun hidji sapi djeung hidji domba dina oenggal-oenggal altar. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Andjeun moedoe ngadēgan bae ka koerban andjeun; ari kaola mah arek ka ditoe, malah-mandar Pangeran mēndakan, nēpangan ka kaola; ari pērkawis, noe koe Pangeran bakal dipintonkeun ka kaola, koe kaola ēngke dioeningakeun ka andjeun. Bral leumpang ka hidji pasir boelistir.

⁴ Geus kitoe Allah mēndakan ka Balhoem; seug Balhoem oendjoekan: Simkoering mētakeun toedjoeh altar, sarēng ngoerbankeun hidji sapi sarēng hidji domba dina saban-saban altar. 'Ladjēng Pangeran neundeun pangandika dina biwir Balhoem, sarta ditimbangan kijeu: Maneh geura balik ka Balak; koedoe kitoe nja mitjatoer. 'Ana datang deui ka Balak, kasampak keur nangtoengan koerbanna, nja Balak djeung para kapala Moab.

⁷ Seug Balhoem ngēdalkeun silokana, kijeu pokna: Kaola koe Balak, radja Moab, ^a diala ti Sam, ti pigoenoengan

wetan; [saoerna]: Geura ka dijeu, kaola pangnjapakeun Jakoeb! geura ka dijeu, panglanatkeun Israil! 'Na ^b koemaha kaola pinjapaeun, anoe hanteu disapa koe Allah? sarta koemaha kaola ngalanat, anoe hanteu dilanat koe Pangeran? 'Karana ti poentjak goenoeng karang eta teh katendjo koe kaola, sarta ti loehoer pasir eta kadjeueung koe kaola. Masing njaho, ^c eta bangsa pingēnggoneun njorangan bae, moal pikaitoengneun ka bangsa kapor. 'Saha noe pibisaeun milang ^d keusik Jakoeb, atawa rejana saparapat Israil? Paeh kaola masing sapērti paeh noe balēnēr, ^e sarta panoengtoengan kaola masing tjara panoengtoengan eta!

a p. 22:5. b Mik. 6:5.

c 5 Moesa 33:28. d 1 Moesa 13:16. e p. 31:8.

¹¹ Pok Balak misaoer ka Balhoem: Naha sampejan wēt milampah kitoe ka kaola? Sampejan pangdiala teh koe kaola, soepaja njapa ka moesoh kaola; sihoreng koe sampejan dibērkanan badis. 'Ngawangsoel Balhoem, kijeu wangsoelna: ^a Naha karah kaola lain koedoe ngestikeun njatoerkeun anoe koe Pangeran diteundeun dina biwir kaola? ¹⁸ 'Saoer Balak ka Balhoem: Tjing atoeh, sampejan miloe djeung kaola ka ēnggon sedjen; ti dinja eta bangsa koe sampejan pikatendjoēun deui, ^b tatapi noe pikatendjoēun teh ngan toengtoengna bae, moal katendjo kabehna; seg ¹⁴ kaola pangnjapakeun ti dinja! 'Heug dibawa ka tēgal Sopim, nja ^c ka poentjak Pisga; prak njijeun toedjoeh altar, bari seug ngoerbankeun hidji sapi ngora djeung hidji domba lalaki dina oenggal-oenggal altar. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak: Andjeun moedoe ngadēg bae di dijeu, ngabandingan koerban andjeun; ari kaola mah sēdja ngadeuheusan ka ditoe. a p. 22:38. b p. 22:41. c p. 21:20.

¹⁶ Geus kitoe Pangeran mēndakan ka Balhoem, sarta neundeun pangandika dina biwirna, bari ditimbangan kijeu: Maneh geura balik ka Balak; koedoe kitoe ¹⁷ nja mitjatoer. 'Ana datang deui ka Balak, kasampak keur nangtoengan koerbanna, dibarēngan para kapala Moab. Misaoer Balak ka Balhoem: Koemaha pangandika Pangeran?

¹⁸ Seug Balhoem ngēdalkeun deui silokana, kijeu pokna: Geura tjēngkat, Ba-

lak! reungeukeun; rëgëpkeun kaola,
 19 eh poeta Sipor! 'Allah teh ^a lain djalma,
 moal bohong; lain anak manoesa, mo-
 al keuna kadoehoeng. Karah andjeunna
 ngalahir, sarta moal didamël? atawa
 20 ngandika, sarta moal dijaktoskeun? 'Salë-
 rësna, kaola nampa ngan bërkahaneun;
 andjeunna noe ngabërkahan, sarta koe
 21 kaola moal beunang ditoelak. 'An-
 djeunna ^b teu ngawaspaoskeun kadora-
 kaän di Jakoeb, teu ningalikeun ka-
 gorengan di Israil. Pangeran Allahna
 noe njarëngan ka eta, ^c djeung sësë-
 22 ngekan Radja njowara di eta. 'Koe
 Allah dika-loewarkeun ti Mësir; tana-
 23 gana lir tanaga ^d banteng. 'Saestoena
 taja tënöeng, anoe teurak ka Jakoeb;
 taja pisan noedjoem, anoe mëntal ka
 Israil. Dimana mangsana dilahirkeun
 ka Jakoeb, disaoerkeun ka Israil anoe di-
 24 damël koe Allah. 'Masing njaho, eta bang-
 sa pihodangeun ^e djeg singa bikang,
 pikoesijaleun lir singa djaloe. Moal nga-
 ringkoek tëpi ka bejakna ngahakan beu-
 nang ngarontok, sarta ngënjot gëtih
 noe kasamboet. ^a 1 Sam. 15 : 29; Roem 11 : 29;
 Jak. 1 : 17. ^b Jér. 50 : 20. ^c Djab. 89 : 16. ^d 5 Moesa
 33 : 17; Djab. 22 : 22. ^e p. 24 : 9.

25 Pok Balak misaoer ka Balhoem: Boh
 njapa, montong koe sampejan disapa;
 boh ngabërkahan, montong koe sampe-
 26 jan dibërkahan. 'Ngawangsoel Balhoem,
 kijeu wangsoelna ka Balak: Mapan ka-
 oela geus mihatoer ka andjeun, kijeu
 pihatoer kaola: Sadajana, noe koe Pa-
 ngeran bakal diandikakeun, nja eta noe
 27 koe kaola koedoe dilampahkeun. 'Geus
 kitoe Balak misaoer ka Balhoem: Tjing
 atoe, koe kaola rek dibawa ^a ka ëng-
 gon sedjen, malah-mandar pibëñëreun
 di pajoeneun Allah, koe sampejan di-
 28 pangnjapakeun ti dinja. 'Seg Balhoem
 koe Balak dibawa ka poentjak ^b Peor,
 anoe noenggiring ka saloewar ënggon
 29 rehe. 'Pok Balhoem mihatoer ka Balak:
 Kaola pangdamëlkeun di dijeu toedjoeh
 altar, sarëng pangnjadijakeun di dijeu
 toedjoeh sapi ngora lalaki sarëng toe-
 30 djoeh domba lalaki. 'Prak Balak nga-
 lampahkeun sakoemaha pihatoer Bal-
 hoem; seug ngoerbankeun hidji sapi
 djeung hidji domba dina oenggal-oeng-
 gal altar. ^a 1 Radja 20 : 23. ^b p. 25 : 3;
 5 Moesa 3 : 29.

PASAL 24.

A na Balhoem geus waspadaeun, jen
 Ahade di pajoeneun Pangeran, ari nga-
 bërkan ka Israil, hanteu leumpang
 deui ^a sapërti tadi doewa kali milam-
 pah tënöeng; seug baë njanghareupan
 2 ka tégäl lëga. 'Barang Balhoem tjëng-
 kat panonna, beh nendjo Israil, ^b keur
 ngënggon sakaom-sakaomna; geus kitoe
 Balhoem dilinggihan Roh Soetji.

^a p. 23 : 3, 15. ^b p. 23 : 13.

3 Toeloej Balhoem ngëdalkeun siloka-
 na, kijeu pokna: Ijeu woeroek Balhoem
 anak Beor, nja woeroek djalma noe
 4 beunta matana; 'woeroek noe ngadenge
 timbalan Allah, anoe mëlëng tetendjoan
 ti noe Moerba-wisesa; noe roeboeh sarta
 5 tégës panonna: 'Koe araloes himah ma-
 neh, Jakoeb! pangtjitjingan maneh, Is-
 6 rail! 'Tjara waloengan patingarëmbat,
 sapërti patamanan dina sisi bangawan,
 lir tangkal garoe, beunang mëlak Pa-
 7 ngeran, djeg ki poetri di sisi tjai. 'Tjai
 pingotjoreun tina timbaänana, djeung
 toeroenanana piajaleun dina tjai galëde.
 Ari radjana bakal agoeng alah-batan ^a
 8 Agag, sarta karadjaänana tangtoe poen-
 djoel. 'Koe Allah ^b dika-loewarkeun ti
 Mësir; tanagana lirtanaga banteng. Tang-
 toe ngahakanan bangsa-bangsa moesoeh-
 na datang ka bejakna, djeung toelang-
 toelangna dirarëmoekkeun; seg djam-
 9 paringna diparinggëskeun. 'Doeg ^c nga-
 ringkoek sapërti singa djaloe, djeung
 tjara singa bikang; saha noe bisa nga-
 hoedangkeun? ^d Noe ngabërkahan ka
 maneh, sing dibërkahan; sarta noe njapa
 ka maneh, masing disapa! ^a 1 Sam. 15 : 7, 8.
^b p. 23 : 22. ^c 1 Moesa 49 : 9. ^d 1 Moesa 12 : 3;
 27 : 29.

10 Seug Balak ambëkeun ka Balhoem,
 bari dipatjakoepkeun leungeunna; pok
 Balak misaoer ka Balhoem: Maneh pang-
 diala teh koe kami, soepaja njapa ka
 moesoeh kami; sihareng koe maneh di-
 bërkan badis, ^a geus tiloe kali ijeu.
 11 'Ari ajeuna, geura djor mantog ka ëng-
 gon maneh! Tjarek kami tadi, ^b dek
 ngahormatan ka maneh liwat saking;
 sihareng maneh koe Pangeran dipëgga-
 12 tan tina kahormatan. 'Ari djawab Bal-
 hoem ka Balak: Mapan bareto ge ka-
 oela ngomong ka oetoesan andjeun, noe

koe andjeun dioetoes ka kaoela, ^c kijeu
 18 omong kaoela: 'Sanadjan Balak ka ka-
 oela maparin emas-perak pinoeh sagé-
 dongna oge, kaoela teh moal kadoega
 ngarëmpak timbalan Pangeran, milam-
 pah hade atawa goreng ti hate sora-
 ngan; anoe bakal diandikakeun koe Pa-
 ngeran, nja eta noe koe kaoela rek di-
 14 tjatoerkeun. 'Ari ajeuna, lërës, kaoela
 rek moelang ka bangsa kaoela. Soe-
 mangga, kaoela rek ngatoeranan pepe-
 ling ka andjeun, përkara noe koe eta
 bangsa bakal dilampahkeun ka rahajat
 andjeun dina djaman mangke.

^a p. 23 : 7, 18; 24 : 3. ^b p. 22 : 17. ^c p. 22 : 18.

15 Heug Balhoem ngédalkeun deui silo-
 kana, kijeu pokna: Ijeu woeroek Bal-
 hoem anak Beor, nja woeroek djalma
 16 noe beunta matana; 'woeroek noe nga-
 denge timbalan Allah, anoe maripat ka
 noe Langkoeng Agoeng, anoe mëlëng
 tetendjoan ti noe Moerba-wisesa; noe
 17 roeboeh sarta tégës panonna: 'Koe ka-
 oela eta pikatendjoëun, tapi lain ajeuna;
 koe kaoela eta pikadjeungeun, tapi
 lain deukeut. ^a Mëngke hidji bentang
 ngalanto ti Jakoeb, sarta ^b hidji tètë-
 kë pingadëgeun ti Israil; nja eta tang-
 toe ngarëmoekkeun beulah-beulah Mo-
 ab, sarta ngaroeksakkeun sakabeh anak
 18 karoesoehan. 'Ari Edom pidjadieun wa-
 risan, kitoe keneh Seir pidjadieun wa-
 risan, doewanana moesoehna; djadi Is-
 19 rail migawe kawasa. 'Ari ti Jakoeb ^c
 saorang noe pimoerbaeun, sarta bakal
 ngagëmpoer anoe kari eusi nagara.

^a Mat. 2 : 2; Loek. 1 : 78; Wah. 22 : 16. ^b 1 Moesa
 49 : 10. ^c Mik. 5 : 1.

20 Ret nendjo ka bangsa Amalek, sarta
 ngédalkeun deui silokana, kijeu pokna:
 Amalek pangheulana bangsa kapir, ^a
 tapi panganggeusanana datang ka di-
 gëmpoer.

^a 2 Moesa 17 : 14.

21 Ret nendjo ka bangsa Kain, sarta
 ngédalkeun deui silokana, kijeu pokna:
 Pangtjitjingan maneh santosa, sarta ma-
 neh njajang dina goenoeng karang. 'Ki-
 22 toe ge Kain mëngke diroeksakkeun, di-
 mana maneh didjarah koe Asoer.

23 Seug ngédalkeun deui silokana, kijeu
 pokna: Lah! saha noe pihiroepeun, ari
 24 Allah midamël kitoe? 'Djëboel kapal ti
 basisir Kitim, sarta bakal njaloekërkeun
 ka Asoer, djeung bakal njaloekërkeun

ka Heber; dëmi eta ge datang ka di-
 gëmpoer.

25 Geus kitoe Balhoem dangdan, bral
 leumpang, moelang ka ënggonna. Balak
 pon kitoe keneh noeloejkeun djalanna.

PASAL 25.

Ari Israil keur ngënggon di Sitim; toe-
 2 A loej djalma-djalma ngamimitian dji-
 nah ka anak Moab awewe. 'Sarta djal-
 ma-djalma teh ^a koe eta diarondang
 kana koerban batara-batarana; toeloej
 djalma-djalma dadaharan, sarta njarëm-
 3 bah ka batara-batarana. 'Ana Israil nja-
 rantel ^b ka Baäl-Peor, seug Pangeran
 4 djadi bëndoe ka Israil. 'Nimbalan Pa-
 ngeran ka Moesa: Tjokot koe maneh
 sakabeh loeloege bangsa, ^c garantoeng-
 keun baris ka Pangeran, pëntrang ka
 panon-poë, soepaja lëmpër kabangëtan
 5 bëndoe Pangeran ka Israil. 'Pok Moesa
 ngadawoeh ka poerah ngahoekoeman di
 Israil: Maraneh geura pada meuntjit
 sadjalma-djalmana, sakoer noe njaran-
 tel ka Baäl-Peor. ^a p. 31 : 16. ^b Djab. 106 : 28;

Hos. 9 : 10. ^c 5 Moesa 21 : 22; Jos. 10 : 26;
 2 Sam. 4 : 12.

6 Doemadakan, aja hidji djalma, oerang
 Israil, djëboel sarta mawa ka doeloer-
 doeloerna hidji awewe bangsa Midian,
 kasaksian koe Moesa, djeung kasaksian
 koe sapatjëmoehan oerang Israil, sabot
 eta keur tjareurik di hareupeun lawang
 7 himah tëpangan. 'Barang katingali koe
^a Pinëhas, poetra Elasar, anoe poetra
 panghoeloe Haroen, neut ngadëg ti tē-
 ngah padjëmoehan, pek pananganana
 8 njandak toembak; 'bral angkat, noe-
 toerkeun eta oerang Israil ka djëro
 pangkeng, gëtjos ditoembak doewana-
 na, eta oerang Israil sarta si awewe
 teja, parat beuteungna; ^b seug kandëg
 9 balahi ti oerang Israil. 'Ari noe geus
 paraeh djalan balahi teja, ^c doewa laksa
 opat reboe djalma. ^a p. 31 : 6; Djab.

106 : 30. ^b p. 16 : 48. ^c 5 Moesa 4 : 3; 1 Kor. 10 : 8.

10 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa,
 11 kijeu pangandikana: 'Pinëhas, anak Ela-
 sar, anoe anak panghoeloe Haroen, njir-
 nakeun bëndoe kami ka oerang Israil,
 koe lantaran eta goemati make goe-
 mati kami di tēngah maranehanana;
 noe matak kami hanteu koengsi me-
 jakkeun oerang Israil koe lantaran goe-

12 mati kami. 'Koe sabab eta, geura bedja-
keun: Masing njaho, ^a kami ka Pinēhas
maparin pērdjangdjian kami kasalamē-
13 tan. 'Nja eta sarta djeung toeroena-
nana pandeurieunana ^b pibogaeun pēr-
djangdjian kapanghoeloean langgēng, ti-
na sabab Pinēhas goemati ka Allahna,
sarta njiyeun karapihan tina hal oerang
Israil.

^a Djab. 106 : 31. ^b 1 Sam. 2 : 30.

14 Ari ngaran oerang Israil noe dipaehan,
anoe dipaehan barēng awewe bangsa
Midian teja, Simri anak Saloe, gēgēden
15 ahli karoehoen di oerang Simon. 'Sarta
ngaran awewe noe dipaehan, bangsa
Midian teja, Kosbi anak ^a Soer, anoe
djadi loeloegoe bangsa, njēkēl ahli ka-
roehoen di Midian.

^a p. 31 : 8.

16 Ngandika deui Pangeran ka Moesa,
17 kijeu pangandikana: 'Koedoe ^a ngamoe-
soeh ka oerang Midian, sarta sarabē-
18 tan; 'karana eta teh pada ngamoeseoh
ka maraneh, koe lantaran tipoe-dajana,
noe koe eta dipake ngadaja ka mara-
neh, dina hal pērkarā Peor, sarta dina
hal pērkarā Kosbi, anak gēgēden Midi-
an, anoe djadi doeloerna, noe dipaehan
keur poēan balahi, tina hal pērkarā
Peor teja.

^a p. 31 : 2; Wah. 18 : 6.

PASAL 26.

Dēmi sanggeusna balahi teja, Pange-
dran nimbalan ka Moesa djeung ka
Elasar, poetra panghoeloe Haroen, kijeu
2 timbalanana: 'Maraneh ^a koedoe milang
hoeloe sapatjēmoehan oerang Israil, ti
sēmēt oemoer doewa poeloeh taoen ka
loehoer, saāhli karoehoen-karoehoenna,
sakoer noe mandjing balad di Israil.
3 'Toeloej Moesa djeung panghoeloe Ela-
sar ngadawoeh ka darinja ^b di tanah
lapang Moab, sisi tji Jordan, pēlēbah
4 nagara Jēriho, kijeu dawoehna: '[Koe-
doe milang noe] ti sēmēt oemoer doe-
wa poeloeh taoen ka loehoer; sakoema-
ha timbalan Pangeran ka Moesa djeung
ka oerang Israil, anoe ka loewar ti ta-
nah Mēsir teja.

^a p. 1 : 2. ^b p. 22 : 1.

5 ^a Roebin, tjikal Israil. Anak-poetoe Roe-
bin: ti Hanok, bangsa oerang Hanok;
6 ti Paloe, bangsa oerang Paloe; 'ti Hes-
ron, bangsa oerang Hesron; ti Karmi,
7 bangsa oerang Karmi. 'Nja eta bangsa-
bangsa oerang Roebin; sarta ari lori-
sanana, opat laksa tiloe reboe toedjoeh

8 ratoes tiloe poeloeh. 'Ari poetra Paloe
9 teja Eliab. 'Ari poetra Eliab teja Nē-
moeēl, ^b Datan djeung Abiram. Nja eta
Datan djeung Abiram, anoe bakoe di-
saoer gēmpoengan, anoe pada masejaān
ka Moesa djeung ka Haroen, kaāsoep ba-
toer Korah, basa eta masejaān ka Pange-
10 ran teja. 'Toeloej boemi njalangapkeun
soengoetna, seg njaploek eta djalma, ba-
rēng djeung Korah, waktoe paeh noe sa-
kait, basa seuneu ngalēboer eta djalma
noe doewa ratoes lima poeloeh teja;
11 pada didjadikeun totonde. 'Dēmi anak
Korah mah ^c teu kabawa paraeh.

^a 1 Moesa 46 : 9; 1 Bab. 6 : 1. ^b p. 16 : 1. ^c 5 Moesa 24 : 16.

12 ^a Anak-poetoe Simon, sabangsa-bangsana:
ti Nēmoeēl, bangsa oerang Nēmoeēl;
ti Jamin, bangsa oerang Jamin;
13 ti Jakin, bangsa oerang Jakin; 'ti Se-
rah, bangsa oerang Serah; ti Saol,
14 bangsa oerang Saol. 'Nja eta bangsa-
bangsa oerang Simon; doewa laksa
doewa reboe doewa ratoes.

^a 1 Moesa 46 : 10; 1 Bab. 4 : 24.

15 ^a Anak-poetoe Gad, sabangsa-bangsana:
ti Sēpon, bangsa oerang Sēpon; ti
Hagi, bangsa oerang Hagi; ti Soeni,
16 bangsa oerang Soeni; 'ti Osni, bangsa
oerang Osni; ti Heri, bangsa oerang Heri;
17 'ti Arod, bangsa oerang Arod; ti Areli,
18 bangsa oerang Areli. 'Nja eta bangsa-
bangsa anak-poetoe Gad, noeroetkeun
lorisanana, opat laksa lima ratoes.

^a 1 Moesa 46 : 16; 1 Bab. 5 : 11.

19 ^a Poetra Joeda teja Er djeung Onan;
dēmi Er djeung Onan geus paraeh di
20 tanah Kanaān. 'Ari anak-poetoe Joe-
da, sabangsa-bangsana: ti Sela, bangsa
oerang Sela; ti Peres, bangsa oerang
Peres; ti Serah, bangsa oerang Serah.
21 'Ari anak-poetoe Peres teja: ti Hesron,
bangsa oerang Hesron; ti Hamoel, bang-
22 sa oerang Hamoel. 'Nja eta bangsa-
bangsa Joeda, noeroetkeun lorisana-
na, toedjoeh laksa gēnēp reboe lima ratoes.

^a 1 Moesa 46 : 12; 1 Bab. 4 : 1.

23 ^a Anak-poetoe Isaskar, sabangsa-bangsana:
ti Tola, bangsa oerang Tola; ti
24 Poewa, bangsa oerang Poena; 'ti Ja-
soeb, bangsa oerang Jasoeb; ti Sim-
25 ron, bangsa oerang Simron. 'Nja eta
bangsa-bangsa Isaskar, noeroetkeun lo-
risana-
na, gēnēp laksa opat reboe tiloe
ratoes.

^a 1 Moesa 46 : 13; 1 Bab. 7 : 1.

- 26 ^a Anak-poetoe Sëboeloen, sabangsa-bangsana: ti Sered, bangsa oerang Sered; ti Elon, bangsa oerang Elon; ti
- 27 Jahlel, bangsa oerang Jahlel. 'Nja eta bangsa-bangsa oerang Sëboeloen, noeroetkeun lorisana, gënëp laksa lima ratoes. ^a 1 Moesa 46:14.
- 28 ^a Poetra Joesoep sabangsa-bangsana,
- 29 Mënase djeung Epraim. 'Anak-poetoe Mënase: ti Makir, bangsa oerang Makir; ari Makir poepoetra Gilad; ti Gilad, bangsa oerang Gilad. 'Ijeu anak-poetoe Gilad: ti Iëser, bangsa oerang Iëser; ti Helek, bangsa oerang Helek;
- 31 'ti Asriël, bangsa oerang Asriël; ti Sekem, bangsa oerang Sekem; 'ti Sëmida, bangsa oerang Sëmida; ti Heper, bangsa
- 33 oerang Heper. 'Dëmi Sëlaphad anak Heper teu bogaeun anak lalaki, ^b ngan anak awewe bae; ari ngaran anak Sëlaphad teja Mahla djeung Noa, Hogla,
- 34 Milka djeung Tirsa. 'Nja eta bangsa-bangsa Mënase; ari lorisana, lima laksa doewa reboe toedjoeh ratoes. ^a 1 Moesa 46:20; 1 Bab. 7:14. ^b p. 27:1; 36:2.
- 35 ^a Ijeu anak-poetoe Epraim, sabangsa-bangsana: ti Soetelah, bangsa oerang Soetelah; ti Beker, bangsa oerang Beker; ti Tahan, bangsa oerang Tahan.
- 36 'Sarta ijeu anak-poetoe Soetelah: ti Eran, bangsa oerang Eran. 'Nja eta bangsa-bangsa anak-poetoe Epraim, noeroetkeun lorisana, tiloe laksa doewa reboe lima ratoes. Nja eta anak-poetoe Joesoep sabangsa-bangsana. ^a 1 Bab. 7:20.
- 38 ^a Anak-poetoe Binyamin, sabangsa-bangsana: ti Bela, bangsa oerang Bela; ti Asbel, bangsa oerang Asbel; ti Ahiram, bangsa oerang Ahiram; 'ti Sëpoepam, bangsa oerang Sëpoepam; ti Hoepam, bangsa oerang Hoepam. 'Ari poetra Bela teja Arëd djeung Naaman; [ti Arëd,] bangsa oerang Arëd; ti Naaman, bangsa oerang Naaman. 'Nja eta anak-poetoe Binyamin, sabangsa-bangsana; ari lorisana, opat laksa lima reboe gënëp ratoes. ^a 1 Moesa 46:21; 1 Bab. 7:6.
- 42 ^a Ijeu anak-poetoe Dan, sabangsa-bangsana: ti Soeham, bangsa oerang Soeham. Nja eta bangsa-bangsa Dan, sabangsa-bangsana. 'Djoemlah bangsa-bangsa oerang Soeham, noeroetkeun lorisana, gënëp laksa opat reboe opat ratoes. ^a 1 Moesa 46:23.
- 44 ^a Anak-poetoe Aser, sabangsa-bangsana: ti Jimna, bangsa oerang Jimna; ti Jiswi, bangsa oerang Jiswi; ti Bëria, bangsa oerang Bëria. 'Ti poetra Bëria teja: ti Heber, bangsa oerang Heber; ti Malkiël, bangsa oerang Malkiël.
- 45 'Ari ngaran poetra Aser noe awewe,
- 47 nja eta Sarah. 'Nja eta bangsa-bangsa anak-poetoe Aser, noeroetkeun lorisana, lima laksa tiloe reboe opat ratoes. ^a 1 Moesa 46:17; 1 Bab. 7:30.
- 48 ^a Anak-poetoe Naptali, sabangsa-bangsana: ti Jahsel, bangsa oerang Jahsel; ti Goeni, bangsa oerang Goeni; 'ti Jeser, bangsa oerang Jeser; ti Silem, bangsa oerang Silem. 'Nja eta bangsa-bangsa Naptali, sabangsa-bangsana; ari lorisana, opat laksa lima reboe opat ratoes. ^a 1 Moesa 46:24; 1 Bab. 7:13.
- 51 Nja eta lorisana anak-poetoe Israil, ^a gënëp këti sareboe toedjoeh ratoes tiloe poeloh. ^a p. 1:46.
- 52 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Nja ka eta koedoe didoeoemkeun tanah, sina djadi milikna, noeroetkeun rejana ngaran. 'Ka ^a noe loba gëdean milikna, ka noe saeutik leutikan milikna; hidji-hidji dibereana na milik sing sakadar lorisana. 'Kitoe ge tanah teh didoeoemkeunana koedoe ^b koe lantaran lotëre; dimilikkeunana noeroetkeun ngaran kaom karoehoenna. 'Didoeoemkeunana milikna sing tëroes djeung lotëre, ka noe loba djeung ka noe saeutik. ^a p. 33:54. ^b Jos. 14:2.
- 57 Sarta ijeu lorisana ahli Lewi, ^a sabangsa-bangsana: ti Gerson, bangsa oerang Gerson; ti Kahat, bangsa oerang Kahat; ti Mërari, bangsa oerang Mërari. 'Ijeu bangsa-bangsa Lewi: bangsa oerang Libni, bangsa oerang Hebron, bangsa oerang Mahli, bangsa oerang Moesi, bangsa oerang Korah. Ari Kahat poepoetra
- 59 Amram. 'Ari geureuha Amram ^b djëngnanana Jokebed poetra Lewi, noe diowokeun pikeun Lewi di Mësir; sarta nja eta pikeun Amram ngowokeun Haroen djeung Moesa, sarta Mirjam, saderekna
- 60 noe istri. 'Ari noe diowokeun pikeun Haroen, nja eta Nadab djeung Abihoe,
- 61 Elasar djeung Itamar. 'Dëmi Nadab djeung Abihoe paraeh, ^c basa ngahatoerkeun seuneu sedjen ka pajoeneun Pangeran teja. 'Ari lorisana ahli Lewi doe-

wa laksa tiloe reboe, sakoer noe lalaki, ti sëmët oemoer saboelan ka loehoer; ^a karana eta teh dilorisna hanteu tjampoer djeung oerang Israil, sabab teu dipaparin milik di têngah oerang Israil.

a 1 Moesa 46: 11; 2 Moesa 6: 16; 4 Moesa 3: 17;

1 Bab. 6: 1. *b* 2 Moesa 6: 19. *c* 3 Moesa 10: 2.

d p. 1: 49; 18: 20.

⁶³ Kitoe beunang ngaloris Moesa djeung panghoeloe Elasar, anoe pada ngaloris oerang Israil di tanah lapang Moab, sisi ⁶⁴ tji Jordan, pëlëbah nagara Jëriho. 'Ari dina eta teh taja pisan djalma ti noe beunang ngaloris Moesa djeung panghoeloe Haroen, anoe pada ngaloris oerang ⁶⁵ Israil ^a di tégäl lëga Sinai teja. 'Wantoe wantoe timbalan Pangeran hal eta ^b tangtoe paraeh di tégäl lëga. Boekti pisan, djalma eta taja noe kari hidji-hidji atjan, kadjaba ti Kaleb poetra Jëpoene djeung Josoea poetra Noen teja.

a p. 1: 1, 2. *b* p. 14: 23, 24.

PASAL 27.

Tidinja ngadareuheusan ^a anak Sëlaphad awewe; ari Sëlaphad teja anak Heper, anoe anak Gilad, anoe anak Markir, anoe anak Mënase, kaäsoep bangsa Mënase, poetra Joesoep teja; ijeu ngaran eta anakna awewe: Mahla, Noa, Hogla, ² Milka djeung Tirsä. 'Toeloelj pada marëk ka pajoneun Moesa, djeung ka pajoneun panghoeloe Elasar, djeung ka pajoneun para gëgëden, sarta ka hareupeun sapadjëmohan, di hareupeun lawang himah tępangan; pok aroendjoe- ³ kan kijeu: 'Poen bapa ^b maot di tégäl lëga. Ari bapa teja ^c hanteu asoep kodian anoe sailon awon ka Pangeran, përkawis kodian Korah teja; sajaktosna pangmaotna tina dosa pribadi; sarëng ⁴ hanteu gadoeh anak lalaki. 'Koe naon noe mawi ngaran poen bapa kédah pëtjat ti têngah bangsana, sabab hanteu gadoeh anak lalaki? Moegi koering sadaja dipaparin gadoeh di têngah sade- ⁵ rek-saderek poen bapa. 'Seug koe Moesa ^d eta përkarana dihatoerkeun ka pajoneun Pangeran. *a* p. 26: 33; 36: 2; Jos. 17: 3.

b p. 26: 64. *c* p. 16: 1, 29. *d* 3 Moesa 24: 12.

⁶ Nimbalan Pangeran ka Moesa, kijeu ⁷ timbalanana: 'Omongan anak Sëlaphad teja bënë; ^a koe maneh koedoe dibere boga, geusan milik di têngah doeloer

bapana; nja milik bapana koe maneh ⁸ koedoe ditoeroenkeun ka eta. 'Sarta maneh ka oerang Israil koedoe mitjatoer, kijeu nja pok: Lamoen aja djalma paeh, sarta hanteu boga anak lalaki, seg milikna koe maraneh koedoe ⁹ toeroenkeun ka anakna awewe. 'Djeung oepama teu boga anak awewe, heug milikna koe maraneh koedoe dibikeun ¹⁰ ka doeloerna lalaki. 'Djeung oepama teu boga doeloer lalaki, toeloelj milikna koe maraneh koedoe dibikeun ka ¹¹ doeloer bapana lalaki. 'Sarta oepama bapana teu boga doeloer lalaki, seug milikna koe maraneh koedoe dibikeun ka ahlina noe pangdeukeutna ka dinja, bangsa manehanana, sina kawaris koe eta. Nja eta teh sing djadi pikoekoeh hoekoem ka oerang Israil, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja.

a p. 36: 2.

¹² Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Moesa: ^a Maneh koedoe oenggah ka ijeu goenoeng Abarim, toeloelj tendjokeun tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka ¹³ oerang Israil. 'Dimana geus katendjo koe maneh, seug maneh bakal dirijoengkeun ka bangsa maneh; ^b sakoemaha Haroen, doeloer maneh, dirijoengkeun, ¹⁴ maneh nja kitoe keneh; 'sapedah maraneh ^c moengpang ka timbalan kami di tégäl lëga Sin, kabawa mantangoel koe padjëmohan, hanteu njaroetjikeun ka kami koe lantaran tjai, di hareupeun panon maranehanana teja. (^d Nja eta teh tji Mëriba, di Kades, tégäl lëga Sin.) *a* 5 Moesa 32: 48, 49. *b* p. 20: 24, 28.

c p. 20: 12. *d* 5 Moesa 32: 51.

¹⁵ Oendjoeun Moesa ka Pangeran, kijeu ¹⁶ pioendjoeun: 'Noen Pangeran, ^a Allah ërohing sadajana daging! moegi ngadjënëngkeun hidji djalma, sina njang- ¹⁷ king padjëmohan; 'anoë bade ka loewar ti heulaeunana, sarëng noe bade asoep ti heulaeunana; ^b anoë bade ngaboedalkeun maranehanana, sarëng noe bade ngasoepkeun maranehanana; ^c sangkan padjëmohan Pangeran oelah sapërtos domba, noe taja pangangonna. ¹⁸ 'Ari timbalan Pangeran ka Moesa: Maneh koedoe njokot Josoea anak Noen; nja eta djalma noe kaäsoepan Roh; seug ¹⁹ koe maneh toempangan leungeun, 'sarta koe maneh djogokeun ka hareupeun

panghoeloe Elasar djeung ka hareupeun sapedjemoehan, bari toeloj paparentah ka dinja di hareupeun panon maranehanana. 'Sarta ^d koe maneh teundenan kamoeljaan maneh sawareh, soepaja sapedjemoehan oerang Israil pada noeroet ka dinja. 'Ari Josoea teh koedoe madep ka hareupeun panghoeloe Elasar, noe koedoe mangnaroskeun Josoea ka pajoeneun Pangeran, make noe paranti, ^e nja Oerim teja; noeroetkeun pitoedoh panghoeloe eta koedoe ka laloewar, sarta noeroetkeun pitoedoh panghoeloe eta koedoe arasoep, nja Josoea, sarta sakabeh oerang Israil, teges sapedjemoehan. 'Prak Moesa ngalampahkeun sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; eta Josoea koe andjeunna ditjandak, didjogokeun ka hareupeun panghoeloe Elasar djeung ka hareupeun sapedjemoehan. 'Toeloj ^f koe andjeunna ditoempangan panangan, sarta paparentah ka dinja, sakoemaha pangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja. *a* p. 16:22. *b* 1 Sam. 8:20. *c* 1 Radja 22:17. *d* 5 Moesa 34:9. *e* 2 Moesa 28:30; 1 Sam. 28:6. *f* p. 8:10; 5 Moesa 34:9.

PASAL 28.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Koerban kami, ^a kadaharan kami baris koerban kami seuneu, aambeuan anoe matak sedep ka kami, koe maraneh koedoe diestoekeun, dihatoerkeun ka kami dina mangsana. 'Sarta maneh koedoe mitjatoer kijeu ka darinja: Nja ijeu koerban seuneu, noe koe maraneh koedoe dihatoerkeun ka Pangeran: ^b anak domba oemoer sataoen, noe taja tjtjadna, sapoeh doewa siki, pikoerbaneun doeroekan teu petot-petot. 'Anak domba noe hidji koe maneh koedoe dipetakeun wantji isoek, ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipetakeun antara sore djeung boerit. 'Tambahan saperpoeloh epa tipoeng lemeh pikoerbaneun kadaharan, ditjamper minjak beunang noetoe, sapat hin. 'Nja eta koerban doeroekan teu petot-petot, noe geus ditangtoekeun di goenoeng Sinai, baris aambeuan ma-

tak sedep; koerban seuneu baris ka Pangeran. 'Ari koerbanna inoeman sapatapat hin ka anak domba hidji-hidji; koedoe njitjikeun koerban inoeman anggoer baris ka Pangeran, di djero kasoetjian. 'Ari anak domba noe hidji deui koe maneh koedoe dipetakeun antara sore djeung boerit; dipetakeunana sakoemaha koerban kadaharan wantji isoek, sarta sakoemaha koerbanna inoeman; koerban seuneu, aambeuan matak sedep baris ka Pangeran.

a 3 Moesa 3:11; 21:6. *b* 2 Moesa 29:38.

Demi dina poeh sabbat mah doewadoewa anak domba oemoer sataoen, noe taja tjtjadna, djeung doewa-perpoeloh epa tipoeng lemeh pikoerbaneun kadaharan, ditjamper minjak, sarta koerbanna inoeman. 'Kitoe koerban doeroekan dina oenggal-oenggal poeh sabbat; kadjaba ti koerban doeroekan teu petot-petot djeung koerbanna inoeman. 'Djeung deui ^a dina tanggal boelan maraneh, eta maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki, noe taja tjtjadna; 'tambahan tiloe-perpoeloh epa tipoeng lemeh pikoerbaneun kadaharan, ditjamper minjak, ka sapi hidji-hidji; djeung doewa-perpoeloh epa tipoeng lemeh pikoerbaneun kadaharan, ditjamper minjak, ka domba lalaki noe sasiki; 'sarta saperpoeloh-saperpoeloh epa tipoeng lemeh pikoerbaneun kadaharan, ditjamper minjak, ka anak domba hidji-hidji; koerban doeroekan, aambeuan matak sedep, koerban seuneu baris ka Pangeran. 'Ari koerbanna inoeman, satengah hin anggoer ka oenggal sapi, sapertiloe hin kana domba lalaki, djeung sapatapat hin ka oenggal anak domba. Kitoe koerban doeroekan dina oenggal-oenggal pananggalan, noeroetkeun boelanna taoen. 'Sarta koedoe njanggakeun ^b embe badot sasiki, pikoerbaneun dosa baris ka Pangeran, djeung koerbanna inoeman; kadjaba ti koerban doeroekan teu petot-petot. *a* 1 Sam. 20:5; 2 Radja 4:23. *b* p. 29:5, 11, 16.

Djeung deui ^a dina tanggal opat welas, paska baris ka Pangeran. 'Ari dina tanggal

lima wélas, boelan eta keneh, pesta; toedjoeh poë lilana koedoe ngahakan
 18 roti teu ragian. 'Dina poë noe mimiti
^b koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun
 19 pagawean naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban seuneu, koerban doeroekan baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba, oemoer sataoen, toedjoeh siki; koedoe noe
 20 taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan, noe koe maraneh koedoe disanggakeun: tipoeng lëmës ditjamper minjak, tiloe-përpoeloh epa ka oenggal sapi, djeung doewa-përpoeloh epa
 21 kana domba lalaki; 'dëmi ka noe toedjoeh anak domba mah maraneh koedoe njanggakeun sapërpoeloh-sapërpoeloh epa ka hidji-hidji anak domba.
 22 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun dosa, baris njijeun karapihan hal maraneh.
 23 'Nja eta sakabehna koe maraneh koedoe disanggakeun kadjaba ti koerban doeroekan isoek, noe djadi koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt. 'Kitoe noe koe maraneh koedoe disanggakeun oenggal-oenggal poë, toedjoeh poë lilana, djadi kadaharan, koerban seuneu, aambeuan matak sêdëp baris ka Pangeran; disanggakeunana kadjaba ti koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt djeung koerbanna inoeman. 'Ari ^c dina poë noe katoedjoeh maraneh koedoe ngadëg deui pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon.

^a 3 Moesa 23: 5. ^b 2 Moesa 12: 16. ^c 2 Moesa 12: 16; 5 Moesa 16: 8.

26 Djeung deui mangsa poëan tjikal beubeunangan, tijap-tijap maraneh ka Pangeran ngahatoerkeun koerban kadaharan anjar, ^a dimana geus djëdjëg minggoe maraneh teja, eta maraneh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean
 27 naon-naon. 'Djeung maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan, pikeun aambeuan matak sêdëp baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki doewa siki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lëmës ditjamper minjak, tiloe-përpoeloh epa ka hidji-hidji sapi, doewa-për-

poeloh epa ka domba lalaki noe sasiki,
 29 'dëmi ka noe toedjoeh anak domba mah, sapërpoeloh-sapërpoeloh epa ka hidji-
 30 hidji anak domba. 'Ëmbe badot sasiki, baris njijeun karapihan hal maraneh.
 31 'Nja eta sakabehna koe maraneh koedoe disanggakeun kadjaba ti koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt djeung koerbanna kadaharan; koedoe noe taja tjatjadna, sarta tambahan koerbanna inoeman.

^a 3 Moesa 23: 15--22.

PASAL 29.

Kitoe deui dina boelan noe katoedjoeh, dina tanggal hidji, maraneh koedoe ngadëg pakoempoelan soetji; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon; ^a nja poë paranti sëngek
 2 sangkakala eta teh ka maraneh. 'Sarta maraneh koedoe njanggakeun koerban doeroekan, pikeun aambeuan matak sêdëp baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki sasiki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh
 3 siki, noe taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lëmës ditjamper minjak tiloe-përpoeloh epa kana sapi, doewa-përpoeloh epa kana
 4 domba lalaki, 'dëmi ka noe toedjoeh anak domba mah, ^b sapërpoeloh epa ka
 5 hidji-hidji anak domba. 'Sarta ^c ëmbe badot sasiki pikoerbaneun dosa, baris njijeun karapihan hal maraneh. 'Kadjaba ti koerban doeroekan ^d pananggalan, djeung koerbanna kadaharan, sarta ti koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt, djeung koerbanna kadaharan, sarta koerbanna inoeman, noeroetkeun hoekoemna, pikeun aambeuan matak sêdëp, koerban seuneu, baris ka Pangeran. ^a 3 Moesa 23: 24.

^b p. 28: 31. ^c p. 28: 15, 22. ^d p. 28: 11.

7 Sarta ^a dina tanggal sapoeloh, boelan noe katoedjoeh keneh, maraneh koedoe ngadëg deui pakoempoelan soetji, djeung koedoe pada ngarëndahkeun diri maraneh; didinja maraneh oelah ngalampahkeun pagawean naon-naon. 'Sarta maraneh koedoe ngahatoerkeun koerban doeroekan ka Pangeran, aambeuan matak sêdëp: sapi ngora lalaki sasiki, domba lalaki sasiki, djeung anak domba oemoer sataoen toedjoeh siki; koedoe
 8 noe taja tjatjadna. 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: tipoeng lëmës ditjamper minjak, tiloe-përpoeloh epa kana

sapi, doewa-përpoeloh epa ka domba
 10 lalaki noe sasiki, 'dëmi ka noe toedjoeh
 anak domba mah, sapërpoeloh-sapër-
 poeloh epa ka hidji-hidji anak domba.
 11 'Embe badot sasiki pikoerbaneun dosa.
 Kadjaba ti koerban dosa ^b pingarapih-
 keuneun, sarta ti koerban doeroekan teu
 pëtöt-pëtöt, djeung koerbanna kadaha-
 ran, sarta koerbanna inoeman.

^a 3 Moesa 16 : 29. ^b 3 Moesa 16 : 8, 9, 11.

12 Malah-malah ^a dina tanggal lima wë-
 las, boelan noe katoedjoeh keneh, ma-
 raneh koedoe ngadëg deui pakoempoelan
 soetji; didinja maraneh oelah ngalam-
 pahkeun pagawean naon-naon, djeung
 koedoe milampah pesta ka Pangeran,
 13 toedjoeh poë lilana. 'Sarta maraneh koe-
 doe ngahatoerkeun koerban doeroekan,
 koerban seuneu, aambeuan matak sédëp
 baris ka Pangeran: sapi ngora lalaki ti-
 loe wëlas siki, domba lalaki doewa siki,
 djeung anak domba oemoer sataoen opat
 wëlas siki; koedoe noe taja tjatjadna.
 14 'Ari pikoerbaneunana kadaharan: ti-
 poeng lëmës ditjampoer minjak, tiloe-
 përpoeloh epa ka hidji-hidji sapi anoe ti-
 loe wëlas sapi teja; doewa-përpoeloh epa
 ka hidji-hidji domba lalaki anoe doewa
 15 domba lalaki teja, 'djeung sapërpoeloh-
 sapërpoeloh epa ka hidji-hidji anak
 domba anoe opat wëlas anak domba
 16 teja. 'Sarta ëmbe badot sasiki pikoer-
 baneun dosa. Kadjaba ti koerban doe-
 roekan teu pëtöt-pëtöt, koerbanna ka-
 daharan, sarta koerbanna inoeman.

^a 3 Moesa 23 : 34.

17 Dëmi dina poë noe kadoewa: sapi
 ngora lalaki doewa wëlas siki, domba
 lalaki doewa siki, djeung anak domba
 oemoer sataoen opat wëlas siki, noe ta-
 ja tjatjadna. 'Ari koerbanna kadaharan
 djeung koerbanna inoeman kana sapi,
 kana domba lalaki djeung kana anak
 domba teh noeroetkeun rejana, sing të-
 roes djeung hoekoem. 'Sarta ëmbe badot
 18 sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti
 koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt,
 djeung koerbanna kadaharan, sarta koer-
 banna inoeman.

20 Dëmi dina poë noe katiloe: sapi lalaki
 sawëlas siki, domba lalaki doewa siki,
 djeung anak domba oemoer sataoen opat
 21 wëlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koer-
 banna kadaharan djeung koerbanna inoe-

man kana sapi, kana domba lalaki djeung
 kana anak domba teh noeroetkeun reja-
 22 na, sing tëroes djeung hoekoem. 'Sarta
 badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadja-
 ba ti koerban doeroekan teu pëtöt-pët-
 öt, djeung koerbanna kadaharan, sarta
 koerbanna inoeman.

23 Dëmi dina poë noe kaopat: sapi lalaki
 sapoeloh siki, domba lalaki doewa siki,
 djeung anak domba oemoer sataoen
 opat wëlas siki, noe taja tjatjadna.
 24 'Koerbanna kadaharan djeung koerban-
 na inoeman kana sapi, kana domba lala-
 ki djeung kana anak domba teh noe-
 roetkeun rejana, sing tëroes djeung hoe-
 25 koem. 'Sarta ëmbe badot sasiki pikoer-
 baneun dosa. Kadjaba ti koerban doe-
 roekan teu pëtöt-pëtöt, koerbanna ka-
 daharan, sarta koerbanna inoeman.

26 Dëmi dina poë noe kalima: sapi lalaki
 salapan siki, domba lalaki doewa siki,
 djeung anak domba oemoer sataoen opat
 27 wëlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koer-
 banna kadaharan djeung koerbanna inoe-
 man kana sapi, kana domba lalaki djeung
 kana anak domba teh noeroetkeun reja-
 28 na, sing tëroes djeung hoekoem. 'Sarta
 badot sasiki pikoerbaneun dosa. Kadjaba
 ti koerban doeroekan teu pëtöt-pëtöt,
 djeung koerbanna kadaharan, sarta koer-
 banna inoeman.

29 Dëmi dina poë noe kagënëp: sapi lalaki
 dalapan siki, domba lalaki doewa siki,
 djeung anak domba oemoer sataoen opat
 30 wëlas siki, noe taja tjatjadna. 'Ari koer-
 banna kadaharan djeung koerbanna inoe-
 man kana sapi, kana domba lalaki
 djeung kana anak domba teh noeroet-
 keun rejana, sing tëroes djeung hoe-
 31 koem. 'Sarta badot sasiki, pikoerba-
 neun dosa. Kadjaba ti koerban doeroe-
 kan teu pëtöt-pëtöt, koerbanna kada-
 haran, sarta koerbanna inoeman.

32 Dëmi dina poë noe katoedjoeh: sapi
 lalaki toedjoeh siki, domba lalaki doe-
 wa siki, djeung anak domba oemoer
 sataoen opat wëlas siki, noe taja tjatjad-
 33 na. 'Ari koerbanna kadaharan djeung
 koerbanna inoeman kana sapi, kana
 domba lalaki djeung kana anak domba
 teh noeroetkeun rejana, sing tëroes
 34 djeung hoekoem. 'Sarta badot sasiki
 pikoerbaneun dosa. Kadjaba ti koerban
 doeroekan teu pëtöt-pëtöt, koerbanna

kadaharan, sarta koerbanna inoeman.
 35 " Dina poë noe kadalapan panoetoep
 pesta ka maraneh; didinja maraneh
 oelah ngalampahkeun pagawean naon-
 36 naon. 'Djeung koedoe ngahatoerkeun
 koerban doeroekan, koerban seuneu,
 aambeuan matak sèdèp baris ka Pange-
 ran: sapi lalaki sasiki, domba lalaki
 sasiki, djeung anak domba oemoer sa-
 taoen toedjoeh siki, noe taja tjatjadna.
 37 'Koerbanna kadaharan djeung koerban-
 na inoeman kana sapi, kana domba
 lalaki djeung kana anak domba teh noe-
 roetkeun rejana, sing tëroes djeung hoe-
 38 koem. 'Sarta badot sasiki pikoerbaneun
 dosa. Kadjaba ti koerban doeroekan teu
 pëtot-pëtot, djeung koerbanna kadaha-
 ran, sarta koerbanna inoeman.

a 3 Moesa 23 : 36.

39 Tah, kitoe noe koe maraneh koedoe
 disanggakeun ka Pangeran dina sagala
 pesta maraneh, " kadjaba ti sakoer pa-
 nadaran maraneh djeung sakoer panga-
 bakti maraneh bawaning soeka, sipat
 koerban doeroekan, sipat koerban ka-
 daharan, sipat koerban inoeman djeung
 sipat koerban panarima. a 3 Moesa 7 : 16 ;
 23 : 37, 38.
 40 Prak Moesa ngadawoeh ka oerang
 Israil tëroes sakoemaha timbalan Pa-
 ngeran ka Moesa teja.

PASAL 30.

Djeung Moesa ngalahir ka para loe-
 loegoe kaom-kaom oerang Israil, ki-
 jeu lahirna: Ijeu aja deui pèrkara, noe
 2 ditimbalkeun koe Pangeran: 'Lamoen
 aja djalma, " noe ka loewar nadar ka
 Pangeran, atawa ka loewar soempah, aja
 pasanggoepanana tjadoe: nja eta teu
 meunang ngarobahkeun omonganana;
 sakoemaha noe geus ka loewar ti biwirna,
 b koedoe dilampahkeun. a 3 Moesa
 27 : 2; 5 Moesa 23 : 21—23. b Djab. 66 : 13, 14;
 Goer. 5 : 3, 4.

3 Sarta lamoen aja awewe, noe ka loe-
 war nadar ka Pangeran, atawa toeroen
 tjadoe, keur di imah bapana, eukeur
 4 mangsa ngora: 'ana bapana geus meun-
 ang njaho kana nadarna atawa kana
 tjadoena, anoe djadi pasanggoepanana
 teja, seug bapana repeh ka dinja, pi-
 tètèpeun eta sagala nadarna; djeung
 sagala tjadoe, anoe djadi pasanggoe-

5 panana teja, pitètèpeun. 'Sabalikna, oe-
 pama koe bapana ditjaram keur poëan
 meunang njaho mah, eta sagala nadar-
 na, atawa tjadoena, anoe djadi pasang-
 goepanana teja, moal tètèp; sarta koe
 Pangeran tangtoe dihampoera, sabab
 6 ditjaram koe bapana. 'Djeung oepama
 eta awewe lakian, keur njandang na-
 darna atawa djangdji biwirna, aja pa-
 7 sanggoepanana tjadoe: 'ana salakina
 meunang njaho, dëmi keur poëan meun-
 ang njaho seug repeh ka dinja, pitè-
 tètèpeun eta nadarna; djeung tjadoena,
 anoe djadi pasanggoepanana teja, pitè-
 8 tètèpeun. 'Tatapi oepama koe salakina
 ditjaram keur poëan meunang njaho
 mah, diboeroengkeun eta nadar pasang-
 goepanana, atawa djangdji biwirna, anoe
 djadi pasanggoepanana teja; sarta koe
 Pangeran tangtoe dihampoera ka dinja.
 9 'Ari moenggoeh nadar randa djeung
 popotongan, sakoer tjadoe, anoe djadi
 pasanggoepanana, pitètèpeun ka dinja.
 10 'Sarta oepama aja noe nadar di djëro
 imah salakina, atawa aja pasanggoepa-
 11 nana tjadoe, make soempah: 'ana sa-
 lakina geus meunang njaho, seug repeh
 ka dinja, hanteu ditjaram, pitètèpeun
 eta sagala nadarna; djeung sagala tja-
 doena, anoe djadi pasanggoepanana teja,
 12 pitètèpeun. 'Sabalikna, oepama diboe-
 roengkeun koe salakina keur poëan meun-
 ang njaho mah, sakoer noe ka loewar
 ti biwirna, boh nadarna, boh tjadoe pa-
 sanggoepanana, moal tètèp; koe sala-
 kina diboroengkeun, sarta koe Pangeran
 13 tangtoe dihampoera ka dinja. 'Samba-
 rang nadar, djeung sambarang soempah
 pèrkara tjadoe, baris mëpèrih diri, sa-
 laki noe kongang nètèpkeun inja, sarta
 salaki noe kongang ngaboeroengkeun
 14 inja. 'Tatapi oepama salakina repeh bae
 ka dinja sapoë doewa poë mah, nanda-
 keun nètèpkeun sagala nadarna, atawa
 sagala tjadoe pasanggoepanana; pangnè-
 tètèpeunana teh, sabab repeh ka dinja
 15 keur poëan meunang njaho. 'Sarta oe-
 pama koe salakina diboroengkeun sang-
 geusna meunang njaho, salakina noe pi-
 16 nangoengeun kadorakaanana. 'Noe tadi
 teh pikoekoeh, anoe koe Pangeran ditim-
 balkeun ka Moesa, antara salakikapama-
 djikanana, antara bapa ka anakna awe-
 we, keur mangsa ngora, di imah bapana.

PASAL 31.

2 **G**eus kitoe Pangeran ngandika ka Moesa, kijeu pangandikana: 'Maneh ^a geura maléskeun oerang Israil ka oerang Midian; sanggeus kitoe ^b maneh bakal dirijoengkeun ka bangsa maneh. 'Seug Moesa ngalahir ka djalma-djalma, kijeu lahirna: Maraneh koedoe sadija djalma ti lëbah maraneh baris përang, sina ngaroeroeg ka oerang Midian, ngeuna-
 3 keun balësan Pangeran ka Midian. 'Sakaom sareboe sakaom sareboe, ti saka-
 4 beh kaom Israil, koedoe koe maraneh diinditkeun përang. 'Prak ti bareboe-
 5 reboe oerang Israil ditjorok sakaom sareboe, salaksa doewa reboe, pada sa-
 6 dija kana përang. 'Toeloej eta noe sakaom sareboe teh koe Moesa dipiwa-
 7 rang leumpang përang, nja maranehana sarta djeung ^c Pinëhas, poetra panghoeloe Elasar teja, kana përang, sarta Pinëhas dibahanan ^d parabot soe-
 8 tji djeung ^e tarompèt panjengekan teja. 'Pek eta teh mërangan ka Midian, sa-
 9 koemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, sarta ^f pada maehan sakoer noe lalaki. 'Malah radja-radja Midian ge pa-
 10 da dipaehan, djaba ti sakoer noe kasabët; nja eta ^g Ewi, Rekem, Soer, Hoer djeung Reba, lima radja Midian. Tjatjaka Balhoem anak Beor teja ^h dipaehan
 11 koe pëdang. 'Ari awewe Midian djeung anak-anakna koe oerang Israil didjarah; sarta sakabeh sasatoanana, sakabeh ingon-ingonna, djeung sakabeh arta-ban-
 12 dana dirajah. 'Ari sakabeh nagarana, ñngonna tjaritjing, djeung sakabeh kampoeng-kampoengna, diharoeroean koe seuneu. 'Geus kitoe ⁱ sakabeh bojongan djeung sakabeh beubeunungan, bangsa manoesa djeung bangsa sasatoan, dibara-
 13 wa; 'sëdjana eta djarahan, djeung eta beubeunungan, sarta djeung bojongan teja dek disanggakeun ka Moesa, djeung ka panghoeloe Elasar, sarta ka padjëmoehan oerang Israil, kana pasanggrahan, ^j ka tanah lapang Moab, noe di sisi tji Jordan, pëlëbah nagara Jëriho teja.

^a p. 25: 17. ^b p. 27: 13. ^c p. 25: 7. ^d p. 14: 44; 1 Sam. 4: 5. ^e p. 10: 9. ^f 5 Moesa 20: 13. ^g Jos. 13: 21. ^h p. 31: 16. ⁱ 5 Moesa 20: 14. ^j p. 26: 3.

13 Tidinja Moesa, djeung panghoeloe Elasar, sarta sakabeh gëgëden padjëmoe-

han pada ka loewar, mapag eta djalma-djalma ka loewareun pasanggrahan.
 14 'Seug Moesa bëndoe ka sakoer noe nga-geugeuh balad, ka para kapala noe një-
 15 kël sareboe, djeung ka para kapala noe njëkël saratoes, noe paroelang ngaroe-
 16 roeg përang. 'Ngalahir Moesa ka dari-
 17 nja: Naha sakabeh awewe koe maraneh dihiroepan? 'Mapan nja eta pisan
 18 anoe djadi matak oerang Israil migawe kasalahan ka Pangeran, lantaranana tarekah ^a Balhoem, hal përkara si Peor teja, tëmahna datang balahi ka pa-
 19 djëmoehan Pangeran. 'Mana ajeuna ^b geura paehan sakoer lalaki di lëbah ba-
 20 roedak, djeung koedoe maehan sakoer awewe anoe njaho di lalaki, geus njo-
 21 rang didjima. 'Dëmi sakabeh baroedak awewe anoe tatjan njaho di lalaki mah,
 22 hiroepan keur maraneh. 'Djeung deui maraneh koedoe masanggrahan heula ti loewareun pasanggrahan, ^c toedjoeh poë lilana; sakoer noe maehan djalma, djeung sakoer noe antël ka noe paeh kasabët, koedoe pada mërësihan diri
 23 dina poë noe katiloe sarta dina poë noe katoedjoeh, nja diri maraneh sarta djeung djarahan maraneh. 'Sarta saroe-
 24 paning papakean, djeung saroepaning parabot koelit, kitoe deui saroepaning boewatan boeloe ëmbe djeung saroe-
 25 paning parabot kai koedoe dibërësihan.

^a p. 25: 1, 2, 18; Wah. 2: 14. ^b Hak. 21: 11. ^c p. 19: 11.

21 Tidinja panghoeloe Elasar ngalahir ka pradjoerit, noe laleumpang përang teja: Ijeu pikoekoeuh toret, anoe koe Pange-
 22 ran ditimbalkeun ka Moesa: 'Ari ëmas, djeung perak, djeung tambaga, djeung
 23 beusi, djeung radjasa, sarta timah, 'sakabeh bae barang anoe tahan aboes kana seuneu, koedoe koe maraneh disina njeung seuneu, soepajana bërësih; ma-
 24 lah-malah koedoe dibërësihan koe ^a tjai pamërësihan; dëmi sakabeh barang anoe hanteu tahan aboes kana seuneu mah, koedoe koe maraneh disina njeung tjai.
 25 'Djeung maraneh dina poë noe katoe-
 26 djoeh koedoe pada njeuseuh papakean maraneh, seg maraneh bërësih; kakara meunang arasoep deui ka pasanggrahan.

^a p. 19: 9.

25 Geus kitoe Pangeran nimbalan ka
 26 Moesa, kijeu timbalanana: 'Maneh koe-

doe milang hoeloe beubeunangan dja-
 rahan, bangsa manoesa djeung bangsa
 sasatoan; nja maneh, djeung panghoeloe
 Elasar, sarta loeloegoe-loeloegoe ahli
 27 karoehoen padjëmoehan. 'Seug eta beu-
 beunangan parokeun ka noe njabak pë-
 rang, anoe boedal ngaroeroeg teja, " sar-
 28 ta ka ahli padjëmoehan noe loba. 'Djeung
 maneh koedoe njokot tjoeke baris ka
 Pangeran, ti pradjoerit anoe boedal nga-
 roeroeg teja, ti lima ratoes njokot hidji,
 sipat manoesa, sipat sapi, sipat kalde
 29 djeung sipat ëmbe-domba. 'Ditjokotna
 koe maneh ti noe saparona teja; seug
 bikeun ka panghoeloe Elasar; pihatoe-
 30 raneun Pangeran. 'Dëmi ti noe saparo
 deui, doeoeman oerang Israil noe loba,
 maneh koedoe njokot hidji ti lima poe-
 loeh, sipat manoesa, sipat sapi, sipat
 kalde djeung sipat ëmbe-domba, naon
 bae sasatoan; seug bikeun ka ahli-ahli
 Lewi, anoe poerah ngadjaga kana dja-
 gaän balandongan Pangeran. *a Jos. 22:8;*
1 Sam. 30:24.

31 Prak Moesa djeung panghoeloe Ela-
 sar ngalampahkeun sakoemaha timba-
 32 lan Pangeran ka Moesa teja. 'Ari geus
 kitoe, beubeunangan, sakarina rajahan
 anoe beunang ngarajah bala noe pë-
 rang teja, nja ijeu: domba, gënëp këti
 33 toedjoeh laksa lima reboe; 'sapi, toe-
 34 djoeh laksa doewa reboe; 'kalde, gënëp
 35 laksa sareboe. 'Ari djiwa manoesa, bang-
 sa awewe noe tatjan njaho di lalaki,
 djoemlah tiloe laksa doewa reboe dji-
 36 wa. 'Dëmi geus kitoe, saparona, doe-
 oeman anoe boedal përang teja, rejana
 domba tiloe këti tiloe laksa toedjoeh
 37 reboe lima ratoes; 'sarta tjoekena bade
 ka Pangeran, tina domba, gënëp ratoes
 38 toedjoeh poeloeh lima. 'Ari sapina tiloe
 laksa gënëp reboe; sarta tjoekena bade
 ka Pangeran toedjoeh poeloeh doewa.
 39 'Ari kaldena tiloe laksa lima ratoes;
 sarta tjoekena bade ka Pangeran gënëp
 40 poeloeh hidji. 'Ari djiwa manoesa sa-
 laksa gënëp reboe; sarta tjoekena bade
 41 ka Pangeran tiloe poeloeh doewa. 'Toe-
 loej eta tjoeke pihatoeraneun Pangeran
 koe Moesa dipaparinkeun ka panghoe-
 loe Elasar, sakoemaha timbalan Pange-
 42 ran ka Moesa teja. - 'Kitoe keneh ti
 noe saparo deui, doeoeman oerang Israil
 noe loba, noe koe Moesa didoeoeman

43 ti [beubeunangan] pradjoerit teja. 'Ari
 eta noe saparo, doeoeman padjëmoehan
 teja, nja ijeu: sipat domba, tiloe këti
 tiloe laksa toedjoeh reboe lima ratoes.
 44 'Ari sapina tiloe laksa gënëp reboe.
 45 'Ari kaldena tiloe laksa lima ratoes.
 46 'Ari djiwa manoesa salaksa gënëp reboe.
 47 'Sarta noe ditjandak koe Moesa ti eta
 noe saparo, doeoeman oerang Israil noe
 loba teja, nja njandak hidji ti lima poe-
 loeh, sipat manoesa djeung sipat sasa-
 toan; seug dipaparinkeun ka ahli Lewi,
 anoe poerah ngadjaga kana djagaän
 balandongan Pangeran, sakoemaha tim-
 balan Pangeran ka Moesa teja.

48 Toeloej ngadeuheusan ka Moesa sa-
 dajana noe ngageugeuh, noe njarang-
 king balad bareboe-reboe, nja para ka-
 pala noe njëkël sareboe, djeung para
 49 kapala noe njëkël saratoes teja, 'sarta
 aroendjoekan ka Moesa: Abdi gampa-
 ran mantas marilang hoeloe pradjoerit,
 anoe di bawah kawasa abdi; soemoe-
 hoen, ti lëbah toewang koering taja noe
 kirang djalma hidji-hidji atjan. 'Noe
 50 mawi abdi sadaja ijeu ngahatoerkeun
 koerban ka Pangeran, barang anoe ka-
 pëndak, parobot ëmas, kilat bahoe sa-
 rëng geulang, lelepen, tjëtjëpan sarëng
 kangkaloeng, soepaja matak ngadjadi-
 keun karapihan hal diri abdi sadaja ka
 51 pajoeneun Pangeran. 'Top koe Moesa
 djeung panghoeloe Elasar eta ëmas di-
 tampi ti para kapala, sakabeh parobot
 52 karadjinan. 'Ari djoemlah ëmas hatoe-
 ran, anoe disanggakeun ka Pangeran,
 salaksa gënëp reboe toedjoeh ratoes
 lima poeloeh sekel, ti para kapala noe
 njëkël sareboe djeung ti para kapala
 53 noe njëkël saratoes. 'Ari pradjoerit geus
 pada ngarajah keur sorangan-sorangan.
 54 'Ana Moesa djeung panghoeloe Elasar
 ënggeus nampi eta ëmas ti para kapala
 noe njëkël sareboe djeung noe njëkël
 saratoes teja, toeloej diasoepeun kana
 himah tëpangan, " djadi pangelingan
 keur pimangpaâteun oerang Israil, ka
 pajoeneun Pangeran. *a 3 Moesa 2:2, 9.*

PASAL 32.

Ari oerang Roebin djeung oerang Gad
 A^a loba ingon-ingonna, rosa katjida;
 toeloej pada ngilikan tanah Jaser djeung
 tanah Gilad; doemadakan, ënggon eta

- 2 piënggoneun ingon-ingon. 'Geus kitoe oerang Gad djeung oerang Roebin ngadareuheusan, seug aroendjoekan ka Moesa, djeung ka panghoeloe Elasar, sarta ka para gëgëden padjëmoehan, kijeu pi-
- 3 oendjoekna: 'Atarot, Dibon, Jaser, Nimra, Hesbon, Elale, Sëbam, Nëbo sarëng
- 4 Beon, 'tanah noe koe Pangeran diëlleheun ka hareupeun padjëmoehan Israil teja, estoe tanah ingon-ingon, sarëng abdi gamparan garadoeh ingon-ingon.
- 5 'Oendjoekanana deui: Madak-madak abdi marëndak koernija dina sotja gamparan, eta tanah moegi dipaparinkeun ka abdi-abdi gamparan, bade milik; abdi-abdi moegi oelah dipiwarang meuntas tji Jordan. a 5 Moesa 3:19.
- 6 Dëmi lahiran Moesa ka oerang Gad djeung ka oerang Roebin: Karah doeloer-doeloer maraneh bakal laleumpang përang, ari diri maraneh mah dek tjaritjing di dijeu? 'Na koe naon hate oerang Israil koe maraneh dek didjëleheun meuntas ka tanah, noe koe Pangeran dipaparinkeun ka dinja? 'Kitoe pisan lampah kolot-kolot maraneh, basa koe kami dititah ti Kades-Barnea, ngilikan eta tanah teja. 'Bral arindit, tëpi ka lëbak Eskol, seg ngilikan eta tanah, ^a toeloelj pada ngadjëleheun hate oerang Israil, datang ka teu daekeun aboes ka tanah, noe koe Pangeran dipaparinkeun ka dinja. 'Toeloelj Pangeran djadi bëndoe dina poë harita, sarta Pangeran soempah, ^b kijeu timbalanana:
- 11 'Eta djalma-djalma, noe arindit ti Mësir, anoe ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, hamo pinarendjoëun eta tanah, ^c anoe koe kami didjangdjikeun ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb kalawan soempah teja; sabab hanteu mantek anoet ka kami; 'kadjaba ^d ti Kaleb anak Jëpoene, oerang Kënas, djeung Josoea anak Noen; sabab eta teh pada mantek anoet ka Pangeran. 'Djadi Pangeran teh bëndoe ka Israil, sarta disina aprak-aprakan di tégäl lëga, opat poeloeh taoen lilana, datang ka bejak sabangsa kabeh, noe migawe goreng di pajoeneun Pangeran
- 14 teja. 'Doemadakan, maraneh teh hoe dang, ngaganti kolot-kolot maraneh, kadjadjadian djalma doraka teja, malar tambah deui kabangëtan bëndoe Pa-
- 15 ngeran ka Israil. 'Karana ari maraneh oendoer ti poengkoereun Pangeran, tangtoe koe andjeunna dililakeun deui tji-tjingna di tégäl lëga; djadi maraneh teh matak roeksak eta sakabeh djalma-djalma. a p. 13:26. b p. 14:22. c 1 Moesa 50:24. d p. 14:30.
- 16 Sor mararëkna ka Moesa, sarta aroendjoekan kijeu: Abdi soemëdja njarijeun karapjak domba di dijeu, adjang ingon-ingon abdi, kitoe deui nagara-nagara,
- 17 pikeun poen anak-anak. 'Seug abdi teh pada soemëdja sadija goesak-gasik, leumpang ti heulaeun oerang Israil, dongkap koe abdi sadaja eta parantos didjadjapkeun ka ënggonna; doepi poen anak-anak bade tjaritjing di nagara noe rareugreug, tina sabab priboemi ijeu tanah.
- 18 'Abdi teh moal maloendoer ka imah abdi sadaja, ari oerang Israil tajan ngamilik samilik-samilikna. 'Karrantën abdi sadaja hanteu mandang kenging milik sarëng eta ti peuntaseun tji Jordan ka-ditoekeun, manawi abdi sadaja kenging milik ijeu ti peuntaseun tji Jordan, tëbeh pangbidjilan panonpoë.
- 20 Ari lahiran Moesa ka darinja: Oepama maraneh milampah kitoe pëtana, ^a oepama maraneh pada rek sadija ti pajoeneun Pangeran kana përang, 'sarta maraneh, sakoer noe sadija, bral meuntas tji Jordan ti pajoeneun Pangeran, datang ka andjeunna parantos njingkah-
- 22 keun moesoehna ti pajoeneunana, 'djeung eta tanah geus taloek ka pajoeneun Pangeran: sanggeus kitoe maraneh pimoe-langeun, sarta hanteu djadi salah ti Pangeran sarta ti Israil; djeung ijeu tanah pidjadieun milik maraneh di pajoeneun Pangeran. 'Sabalikna, oepama maraneh teu milampah kitoe, masing njaho, maraneh teh dosa ka Pangeran, sarta tangtoe ngarasa kana dosa maraneh, anoe pimanggihaneun ka maraneh. 'Prak maraneh njijeun nagara pikeun anak-anak maraneh, kitoe deui karapjak adjang domba-domba maraneh; sarta noe tadi ka loewar ti biwir maraneh, koedoe lalampahkeun. a Jos. 4:12.
- 25 Pioendjoek oerang Gad djeung oerang Roebin ka Moesa, kijeu pioendjoekna: Abdi gamparan sadaja soemëdja nga-

lampahkeun sakoemaha timbalan gam-
 26 paran. 'Poen anak, poen bodjo, ingon-
 ingon abdi sarëng sadajana sasatoan
 abdi pitëtëpeun di dijeu, di nagara-na-
 27 gara Gilad; 'doepi diri abdi sadaja mah,
 soegri anoe sadija ngaroeroeg, soemë-
 dja meuntas ti pajoeneun Pangeran, ba-
 de përang, sakoemaha lahiran gampa-
 ran teja.

28 Tidinja Moesa ngadawoeh hal pë-
 kara maranehanana ka panghoeloe Ela-
 sar, djeung ka Josoea poeta Noen, sarta
 ka para loeloegoe ahli karoehoen kaom-
 29 kaom oerang Israil; 'kijeu dawoehan
 Moesa ka eta: Oepama oerang Gad
 djeung oerang Roebin, sakoer anoe sa-
 dija kana përang, mareuntas tji Jordan
 reudjeung maraneh ti pajoeneun Pa-
 ngeran: dimana tanah teh geus taloek
 ka maraneh, seg tanah Gilad bikeun
 30 ka darinja geusan milikna. 'Sabalikna,
 oepama teu mareuntas reudjeung ma-
 raneh bari sadija mah, sina baroga mi-
 lik di têngah maraneh, di tanah Ka-
 31 naän. 'Ngawangsoel oerang Gad djeung
 oerang Roebin, kijeu wangsoelanana:
 Sakoemaha noe koe Pangeran diandi-
 kakeun ka abdi gamparan, nja kitoe
 32 abdi sadaja bade milampahkeun. 'Abdi
 sadaja sëdja pisan mareuntas, bari sa-
 dija, ti pajoeneun Pangeran, ka tanah
 Kanaan, sarëng abdi teh pada hajang
 gadoeh milik ijeu ti peuntaseun tji
 Jordan.

33 Seug Moesa ka oerang Gad, ka oerang
 Roebin djeung ka satêngah kaom Më-
 nase poeta Joesoep teja, ^a maparinkeun
 karadjaän Sihon, radja oerang Emor,
 djeung karadjaän Og, radja Basan teja,
 tanahna katoet nagarana noe di sawë-
 wëngkëranana, nagara tanah eta sakoe-
 34 riling. 'Prak oerang Gad ngadëgkeun
 35 Dibon, Atarot djeung Aroër; 'kitoe deui
 36 Atrot-Sopan, Jaser djeung Jogbeha; 'sar-
 ta Bet-Nimra djeung Bet-Haran, nagara
 noe rareugreug; djeung ngadëgkeun deui
 37 karapjak domba. 'Ari oerang Roebin
 ngadëgkeun Hesbon, Elale djeung Kir-
 38 jataim; 'Nëbo, djeung Baäl-Meon, (pada
 diganti ngaran) kitoe deui Sibma. Ari
 nagara-nagara, beunangna ngaradëg-
 39 keun, pada dibere deui ngaran. 'Ari oe-
 rang ^b Makir, anoe poeta Mënase, pada
 leumpang ka Gilad, seg dibeunangkeun,

bari njingkirkeun oerang Emor anoe aja
 40 di dinja. 'Geus kitoe koe Moesa eta ta-
 nah Gilad dipaparinkeun ka Makir poe-
 tra Mënase teja; toeloj ngënggon di
 41 dinja. 'Ari Jair, poeta Mënase keneh,
 bral leumpang, toeloj meunangkeun pi-
 desaänana, sarta disëboetkeun Hawot-
 42 Jair. 'Ari Nobah bral leumpang, toeloj
 meunangkeun nagara Kënat djeung pi-
 lëmhoeranana, sarta disëboetkeun No-
 bah, noeroetkeun ngaran pribadi.

^a 5 Moesa 3 : 12; Jos. 13 : 8; 22 : 4. ^b 1 Moesa 50 : 23.

PASAL 33.

Ijeu pangleumpangan oerang Israil, noe
 I boedal ti tanah Mësir, sabalad-baladna,
 didjëdjëran koe Moesa djeung Haroen.
 2 'Koe Moesa ditjatëtan boedal-boedalna,
 noeroetkeun pangleumpanganana koe
 timbalan Pangeran; sarta nja ijeu pang-
 leumpanganana noeroetkeun boedal-boe-
 dalna.

3 Broel ngabroel ^a ti Raämses, dina boe-
 lan noe mimiti, dina tanggal lima wë-
 las, boelan noe mimiti; sabada paska,
 isoekna, oerang Israil boedal ^b koe pa-
 nangan loehoer, kasaksian koe sakabeh
 4 oerang Mësir. 'Ari oerang Mësir teh keur
 pada ngoeboer anoe koe Pangeran di-
 paehkeun di maranehanana, sakabeh tji-
 kal teja; ^c malah ka aällahanana ge
 Pangeran nërappkeun hoekoëman.

^a 2 Moesa 12 : 37. ^b 2 Moesa 14 : 8. ^c 2 Moesa 12 : 12.

5 Broel oerang Israil ngabroel ti Raäm-
 ses, toeloj masanggrahan ^a di Soekot.
 6 'Broel ngabroel ti Soekot, toeloj ma-
 sanggrahan ^b di Etam, noe di toengtoeng
 7 tégal lëga. 'Broel ngabroel ti Etam, ^c ba-
 ralik ka Pi-Hahiroet, anoe di hareupeun
 Baäl-Sëpon, toeloj masanggrahan di
 8 hareupeun Migdol. 'Broel ngabroel ti
 Pi-Hahiroet, ^d seg mareuntas, nëroes la-
 oet, bras ka tégal lëga; tidinja ladjoe
 di tégal lëga Etam, lalakon tiloe poë;
 9 toeloj masanggrahan ^e di Mara. 'Broel
 ngabroel ti Mara, toeloj daratang ^f ka
 Elim; ari di Elim aja doewa wëlas soe-
 moer tjai djeung toedjoeh poeloeh tang-
 10 nja. 'Broel ngabroel ti Elim, toeloj ma-
 sanggrahan di sisi laoet Agër. 'Broel
 11 ngabroel ti laoet Agër, toeloj masang-
 12 grahan ^g di tégal lëga Sin. 'Broel nga-
 broel ti tégal lëga Sin, toeloj masang-

13 grahan di Dopka. 'Broel ngabroel ti
 14 Dopka, toeloj masanggrahan di Aloes.
 14 'Broel ngabroel ti Aloes, toeloj masang-
 grahan ^a di Rapidim; ari di dinja han-
 teu aja tjai piinoemeun djalma-djalma.
 15 'Broel ngabroel ti Rapidim, toeloj ma-
 sanggrahan di tégäl lëga Sinai.
a 2 Moesa 12:37. *b* 2 Moesa 13:20. *c* 2 Moesa 14:2.
d 2 Moesa 14:22. *e* 2 Moesa 15:23. *f* 2 Moesa 15:27.
g 2 Moesa 16:1. *h* 2 Moesa 17:1.

16 Broel ngabroel ti tégäl lëga Sinai, toe-
 loej masanggrahan ^a di Kibrot-Taäwa.
 17 'Broel ngabroel ti Kibrot-Taäwa, toe-
 18 loej masanggrahan ^b di Haserot. 'Broel
 ngabroel ti Haserot, toeloj masang-
 19 grahan ^c di Ritma. 'Broel ngabroel ti
 Ritma, toeloj masanggrahan di Rimon-
 20 Pares. 'Broel ngabroel ti Rimon-Pares,
 21 toeloj masanggrahan di Libna. 'Broel
 ngabroel ti Libna, toeloj masanggrahan
 22 di Risa. 'Broel ngabroel ti Risa, toeloj
 23 masanggrahan di Këhelata. 'Broel nga-
 broel ti Këhelata, toeloj masanggrahan
 24 di goenoeng Seper. 'Broel ngabroel ti
 goenoeng Seper, toeloj masanggrahan
 25 di Harada. 'Broel ngabroel ti Hara-
 da, toeloj masanggrahan di Makhelot.
 26 'Broel ngabroel ti Makhelot, toeloj ma-
 sanggrahan di Tahat. 'Broel ngabroel
 27 ti Tahat, toeloj masanggrahan di Te-
 28 rah. 'Broel ngabroel ti Terah, toeloj
 29 masanggrahan di Mitka. 'Broel ngabroel
 ti Mitka, toeloj masanggrahan di Has-
 30 mona. 'Broel ngabroel ti Hasmona, toe-
 loej masanggrahan di Moserot. 'Broel
 ngabroel ti Moserot, toeloj masanggra-
 32 han ^d di Bëne-Jaakan. 'Broel ngabroel
 ti Bëne-Jaakan, toeloj masanggrahan
 33 ^e di Hor-Hagidgad. 'Broel ngabroel ti
 Hor-Hagidgad, toeloj masanggrahan
 34 di Jotbata. 'Broel ngabroel ti Jotbata,
 35 toeloj masanggrahan di Abrona. 'Broel
 ngabroel ti Abrona, toeloj masanggra-
 36 han ^f di Esion-Geber. 'Broel ngabroel
 ti Esion-Geber, toeloj masanggrahan ^g
 37 di tégäl lëga Sin, nja eta Kades. 'Broel
 ngabroel ti Kades, toeloj masanggra-
 han ^h di goenoeng Hor, di toengtoeng
 38 tanah Edom. 'Geus kitoe panghoeloe
 Haroen naek ka goenoeng Hor, noeroet-
 keun timbalan Pangeran, seug poepoes
 di dinja, mangsa taoen noe kaopat-
 poeloh sanggeus oerang Israil boedal
 ti tanah Mësir, dina boelan noe kalima,

39 dina tanggal hidji. 'Ari oemoer Haroen,
 keur mangsa poepoes dina goenoeng Hor
 40 teja, saratoes tiloe likoer taoen. 'Tidinja
ⁱ radja Arad, oerang Kanaän, anoe tja-
 lik di kidoel, di tanah Kanaän, meu-
 nang bedja, oerang Israil keur ngada-
 tangan. *a* p. 10:11; 11:34. *b* p. 11:35. *c* p. 13:1.
d 5 Moesa 10:6. *e* 5 Moesa 10:7. *f* 5 Moesa 2:8.
g p. 20:1. *h* p. 20:22. *i* p. 21:1.

41 Broel ngabroel ti goenoeng Hor, toe-
 42 loej masanggrahan di Salmona. 'Broel
 ngabroel ti Salmona, toeloj masang-
 43 grahan di Poenon. 'Broel ngabroel ti
 Poenon, toeloj masanggrahan ^a di Obot.
 44 'Broel ngabroel ti Obot, toeloj masang-
 grahan ^b di Ije-Abarim, bilangan Moab.
 45 'Broel ngabroel ti Ijim, toeloj masang-
 46 grahan di Dibon-Gad. 'Broel ngabroel
 ti Dibon-Gad, toeloj masanggrahan di
 47 Almon-Diblataim. 'Broel ngabroel ti Al-
 mon-Diblataim, toeloj masanggrahan
^c di pigoenoengan Abarim, di hareupeun
 48 Nëbo. 'Broel ngabroel ti pigoenoengan
 Abarim, toeloj masanggrahan ^d di ta-
 nah lapang Moab, sisi tji Jordan, pë-
 49 lëbah nagara Jëriho. 'Ari masanggra-
 hanana di sisi tji Jordan teh, ti sëmët
 Bet-Jësimot tëpi ka ^e Abel-Sitim, di ta-
 nah lapang Moab. *a* p. 21:10. *b* p. 21:11.
c 5 Moesa 32:49. *d* p. 22:1. *e* p. 25:1; Jos. 2:1.

50 Aja deui pangandika Pangeran ka
 Moesa, di tanah lapang Moab, sisi tji
 Jordan, pëlëbah Jëriho teja, kijeu pa-
 51 ngandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer
 ka oerang Israil, kijeu nja omong ma-
 neh ka darinja: Lamoen maraneh geus
 mareuntas tji Jordan, asoep ka tanah
 52 Kanaän, 'koedoe njalingkirkeun ^a sa-
 kabeh priboemi tanah eta ti hareupeun
 maraneh, djeung koedoe ngagëmpoer
 sakoer batoena beunang ngaroepakeun;
 kitoe deui sakabeh artjana sipat tjitak
 koe maraneh koedoe digëmpoer, djeung
 sakabeh pamoedjaanana koe maraneh
 53 koedoe dieuweuhkeun. 'Toeloj tanah
 teh koe maraneh koedoe dimilik sarta
 diënggonan; karana eta tanah koe kami
 dipaparinkeun nja ka maraneh, soepaja
 54 dimilik. 'Dëmi dimilikna eta tanah koe
 maraneh, koedoe dilotërekeun ka bang-
 sa-bangsa maraneh; ^b ka noe loba gë-
 dean milikna, ka noe saeutik leutikan
 milikna; mana bae noe koe lotëre di-
 toedjoel pibogaen saorng-saorng,

nja eta pibogaeunana; dimilikna teh koe maraneh sing noeroetkeun kaom ka-
 55 roehoen maraneh. 'Sabalikna, oepa-
 ma priboemi teja koe maraneh han-
 teu disingkirkeun ti hareupeun mara-
 neh, geus kitoe, anoe dikarikeun ti ma-
 ranehanana, ^c tangtoe minangka tjoet-
 tjoek dina panon maraneh sarta mi-
 nangka panjotjog dina gigir maraneh;
 tangtoe pada njoesoekër ka maraneh
 dina tanah, anoe koe maraneh diëng-
 56 gonan. 'Ana kitoe mah, sakoemaha pi-
 kërsaecun kami midamël ka darinja teja,
 nja kitoe kami tangtoe midamël ka
 maraneh. ^a 5 Moesa 7:2, 3. ^b p. 26:54. ^c 2 Moesa
 23:33; 5 Moesa 7:16; Jos. 23:13; Hak. 2:3.

PASAL 34.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 2 sa, kijeu pangandikana: 'Maneh koe-
 doe marentah ka oerang Israil, kijeu nja
 omong maneh ka darinja: Lamoen ma-
 raneh geus asoep ka tanah Kanaän, nja
 ijeu tanah, noe piningangeun ka ma-
 raneh, djadi milik, tanah Kanaän ^a sa-
 3 watës-watësna: 'ari sabeulah ti kidoel,
 anoe pikeun maraneh, ti sëmët tégäl
 lëga Sin, di pëlëbah EDOM; djadi pi-
 watëseun maraneh ti kidoel, ti toeng-
 4 toeng laeet Oejah, tēbeh wetan. 'Seg
 watës maraneh sina mengkol ka kidoe-
 leun Tandjakan Akribim, tēroes ka Sin;
 ari kēbatna sing kidoeleun Kades-Bar-
 nea, bras ka Hasar-Adar, sarta tēroes
 5 ka Asmon. 'Ti Asmon watësna sina
 mengkol ka ^b waloengan Mēsir, sarta ari
 6 kēbatna ka laeet. - 'Moenggoeh piwatē-
 seunana ti koelon, nja laeet gēde anoe
 djadi watës maraneh; nja eta piwatē-
 7 seun maraneh ti koelon. - 'Sarta ijeu
 noe djadi piwatēseun maraneh ti kaler:
 ti sëmët laeet gēde koe maraneh koe-
 doe ditjirian tēpi ka goenoeng Hor;
 8 'ti goenoeng Hor koe maraneh koedoe
 ditjirian tēpi ka pëlëbah asoep ka Ha-
 mat; seg watës teh sina kēbat ka Sē-
 9 dad; 'bras deui watës teh ka Sipron,
 sarta ari kēbatna ka Hasar-Enan. Nja
 eta piwatēseun maraneh ti kaler. - 'Sarta
 10 maraneh koedoe njirian baris piwatē-
 seun maraneh ti wetan, ti sëmët Hasar-
 11 Enan ka Sēpam; 'ti Sēpam watësna sina
 moedoen ka Ribla, noe ti wetaneun
 Ain; seg moedoen deui watësna, sarta

notog ka sisi laeet Kineret, ti wetan-
 12 na; 'seg moedoen deui watësna ka tji
 Jordan; ari kēbatna ka laeet Oejah.
 Nja eta tanah anoe piadjangeun mara-
 neh, sawatës-watësna, sakoeriling-boeng-
 king. ^a 2 Moesa 23:31; Jos. 15. ^b 1 Moesa 15:18.
 13 Ngadawoeh Moesa ka oerang Israil,
 kijeu dawoehna: Nja eta tanah, noe koe
 maraneh koedoe dimilik, make lotëre;
 ari timbalan Pangeran, koedoe dipapa-
 rinkeun ka noe salapan kaom sarta
 14 ka noe satëngah kaom. 'Karana kaom
 anak-poetoe Roebin, saähli-karoehoenna,
 djeung kaom anak-poetoe Gad, saähli-
 karoehoenna, ^a geus narampa; kitoe ke-
 neh noe satëngah kaom Mënase, geus
 15 nampa milikna. 'Nja eta doewa kaom
 sarta satëngah kaom geus pada nampa
 milikna peuntaseun tji Jordan, pëlëbah
 Jēriho, sabeubah ti wetan, tēbeh pang-
 bidjilan panon-poë. ^a p. 32:33.
 16 Aja deui pangandika Pangeran ka
 17 Moesa, kijeu pangandikana: 'Ijeu nga-
 ran djalma, noe koedoe ngamilikkeun
 eta tanah ka maraneh: ^a panghoeloe
 18 Elasar djeung Josoea anak Noen. 'Sarta
 ti oenggal-oenggal kaom maraneh koe-
 doe njokot sagëgëden-sagëgëden, baris
 19 ngabantoe ngamilikkeun tanah. 'Nja
 ijeu ngaran eta djalma-djalma: ti kaom
 20 Joeda, Kaleb anak Jēpoene; 'ti kaom
 anak-intjoe Simon, Sēmoeël anak Ami-
 21 hoed; 'ti kaom Binyamin, Elidad anak
 22 Kision; 'ti kaom anak-intjoe Dan, gē-
 23 gëden Boeki anak Jogli; 'ti anak-in-
 tjoe Joesoep: ti kaom anak-intjoe Mē-
 24 nase, gëgëden Haniël anak Epod; 'ari
 ti kaom anak-intjoe Epraim, gëgëden
 25 Kēmoeël anak Siptan; 'ti kaom anak-
 intjoe Sēboeloen, gëgëden Elisapan anak
 26 Parnak; 'ti kaom anak-intjoe Isas-
 27 kar, gëgëden Paltiël anak Asan; 'ti
 kaom anak-intjoe Aser, gëgëden Ahi-
 28 hoed anak Sēlomi; 'sarta ti kaom anak-
 intjoe Naptali, gëgëden Pēdahel anak
 29 Amihoed. 'Nja eta noe koe Pangeran
 ditimbalkeun koedoe ngabagi milik ka
 oerang Israil di tanah Kanaän.

^a Jos. 14:1; 21:1.

PASAL 35.

Aja deui pangandika Pangeran ka Moe-
 sa ^a di tégäl lapang Moab, sisi tji
 Jordan, pëlëbah Jēriho teja, kijeu pa-

2 ngandikana: 'Maneh koedoe marentah ka oerang Israil, ^b sina pada mere nagara ka ahli Lewi, ti milik saboga-bogana, baris piënggoneunana; malah koedoe pada mere ^c sampalan ka ahli Lewi, baris eta nagara, sakoeriling-sakoerilingna. 'Ari nagara teja keur piënggoneunana; sarta sampalanana keur tjo-tjoanana, djeung keur radja-kajana, 4 sarta keur sakabeh sasatoanana. 'Ari sampalan nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teja, ti sëmët koeta nagara ka-loewarkeun sing sareboe asta sakoeriling. 'Djeung maraneh koedoe ngoekoer ti loewareun nagara, sabeulah ti wetan doewa reboe asta, sabeulah ti kidoel doewa reboe asta, sabeulah ti koelon doewa reboe asta, djeung sabeulah ti kaler doewa reboe asta; djadi nagarana sing tjlok di têngah; nja kitoe pisampalaneun nagara-nagarana. 'Ari nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teja, ^d nja eta gënëp nagara panjalindoengan, noe koe maraneh koedoe dibakoekeun pigeusa-neun kaboer ka dinja djalma noe maehan; djaba ti eta koe maraneh koedoe dibere deui opat poeloeh doewa nagara. 7 'Djoemlah nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ka ahli Lewi teh, ^e opat poeloeh dalapan nagara; nja eta djeung 8 sampalanana. 'Moenggoeh eta nagara, noe koe maraneh koedoe dibere ti bobogaan oerang Israil teja, ^f ti noe loba koedoe njokot loba, ti noe saeutik njokot saeutik; hidji-hidji kaom, pimereunana ti nagarana ka ahli Lewi teja, sing sakadar milikna noe dimilik. a p. 33: 50. b Jos. 21: 2. c 3 Moesa 25: 34. d 5 Moesa 4: 41; 19: 2; Jos. 20. e Jos. 21: 41. f p. 26: 54.

9 Ngandika deui Pangeran ka Moesa, 10 kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja omong maneh ka darinja: Lamoen maraneh geus meuntas tji Jordan, asoep ka tanah Kanaan, 'toeloej ^a koedoe ngaradégkeun nagara keur maraneh, baris djadi nagara panjalindoengan keur maraneh, soepaja noe maehan, anoe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka 11 dinja. 'Ari eta nagara sing djaradi panjalindoengan keur maraneh, baris njingkiran noe pimalëseun pati, sangkan noe maehan oelah wara dipaehan deui, në-

pi ka djonghok ka hareupeun padjëmoehan, baris dihoekoeman. 'Ari eta nagara, noe koe maraneh koedoe dibakoekeun teja, pidjadieun nagara panjalindoengan keur maraneh, rejana gënëp. 'Tiloe nagara ^b koe maraneh koedoe dibakoekeun ti peuntaseun tji Jordan, sarta tiloe nagara koe maraneh koedoe dibakoekeun di tanah Kanaan; nja pidjadieun nagara panjalindoengan. 15 'Nja eta gënëp nagara teja keur oerang Israil, keur semah, sarta keur djalma noe madjik di têngah maraneh; pidjadieun panjalindoengan, soepaja sahasaha noe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka dinja. a Jos. 20.

b 5 Moesa 4: 41; 19: 7.

16 Tatapi oepama diteunggeul koe parabot beusi, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; ^a ari noe maehan pasti 17 koedoe dipaehan deui. 'Sarta oepama dipëpëg koe batoe dina leungeun, anoe kira-kira matak paeh, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; ari noe maehan pasti koedoe dipaehan deui. 18 'Atawa lamoen diteunggeul koe parabot kai dina leungeun, anoe kira-kira matak paeh, toeloej paeh, estoe djalma maehan eta teh; ari noe maehan pasti 19 koedoe dipaehan deui. 'Anoe pimalëseun gëtih, nja eta noe koedoe maehan ka noe maehan kitoe; samangsa 20 kapanggih, koedoe dipaehan. 'Kitoe ke-nëh ^b oepama ditondjok bawaning geuleuh, atawa dibaledog bawaning ngarah, toeloej paeh; 'atawa lamoen dipupeuh koe leungeun djalan ngamoesoeh, toeloej paeh: pasti noe meupeuh teh koedoe dipaehan deui; estoe djalma maehan eta teh; anoe pimalëseun gëtih koedoe maehan ka noe maehan kitoe, samangsa kapanggih. a 2 Moesa 21: 12. b 5 Moesa 19: 11.

22 Sabalikna, ^a oepama nondjokna bawaning goegoep, lain djalan ngamoesoeh; atawa maledogna ka dinja koe parabot naon-naon, lain bawaning ngarah; 'atawa ninggangkeun ka dinja sipat batoe, anoe kira-kira matak paeh, bawaning teu katendjo, toeloej paeh, padahal lain ngamoesoeh ka dinja sarta 24 lain mambrih tjilakana: 'toeloej ^b padjëmoehan koedoe ngahoekoeman përkara djalma noe maehan sarta noe pi-

malëseun gëtih, noeroetkeun hoekoem
 25 ijeu; 'ari eta noe maehan teja koe padjëmoehan koedoe dileupaskeun ti leungeun noe pimalëseun gëtih, sarta koe padjëmoehan koedoe dipoelangkeun ka nagara panjalindoenganana, anoe tadi koe manehanana diboeroe; ^c seug koedoe tjitjing di dinja tëpi ka maot panghoeloe gëde, ^d anoe diminjakan minjak
 26 soetji. 'Tatapi oepama noe maehan teja ka loewar, njeorang watës nagara panjalindoenganana, anoe koe manehanana
 27 na diboeroe teja, 'seg kapanggih koe noe pimalëseun gëtih di loewar watës nagara panjalindoenganana, bari toeloej noe maehan teja dipaehan koe noe pimalëseun gëtih: eta teh moal djadi hoe-
 28 tang gëtih; 'karana koedoe tjitjing di nagara panjalindoenganana, tëpi ka maot panghoeloe gëde; dëmi sanggeus maot panghoeloe gëde mah, seg noe maehan teja meunang balik ka tanah bogana.

^a 5 Moesa 19:4. ^b 5 Moesa 19:12, 17, 18.

^c Jos. 20:6. ^d 3 Moesa 21:10.

29 Ari noe tadi teh pikoekoeh hoekoem ka maraneh, toeroen-toemoeroen, di sakabeh ënggon maraneh tjitjing. 'Sahasaha noe maehan djalma, nja eta noe maehan teja dipaehanana deui ^a koedoe noeroetkeun omongan saksi; ngan saksi hidji teu tjoekoep noeding ka djalma, anoe matak pipaehun. 'Sarta maraneh oelah narima panëboes, baris nëboes pati djalma noe maehan, anoe mandjing dihoekoem paeh; karana pasti
 30 koedoe dipaehan. 'Djeung maraneh oelah narima panëboes, baris nëboes anoe kaboer ka nagara panjalindoenganana, soepaja balik, tjitjing deui dina tanah, ari tatjan maot panghoeloe gëde mah.
 31 'Djadi maraneh teh oelah nganadjiskeun kana tanah, anoe diajaän koe maraneh; karana gëtih, eta matak nganadjiskeun kana tanah; sarta tanah teu beunang dipangnrijeunkeun karapihan përkara gëtih, noe dikoetjoerkeun ka dinja, ngan woengkoel koe lantaran gëtih djalma
 32 noe ngoetjoerkeun eta. 'Mana maraneh oelah nganadjiskeun tanah, noe diënggonan koe maraneh, anoe koe kami dilinggihan di têngahna; ^b karana ijeu kami Pangeran linggih di têngah oerang Israil. ^a 5 Moesa 17:6. ^b 2 Moesa 29:45;

¹ Radja 6:13.

PASAL 36.

Tidinja ngadareuheusan para loeloegoe
 Ahli karoehoen bangsa anak-poetoe Gilad, anoe poeta ^a Makir, anoe poeta Mënase, kaäsoep bangsa anak-poetoe Joesoep; sarta aroendjoekan ka pajoeneun Moesa, djeung ka pajoeneun para gëgëden, loeloegoe ahli karoehoen
 2 di oerang Israil, 'kijeu pioendjoekna: Djoeragan ^b ditimbangan koe Pangeran ngamilikkeun eta tanah ka oerang Israil nganggo lotëre; ^c sarëng djoeragan koe Pangeran ditimbangan maparin milik Sëlaphad, doeloer simkoering te-
 3 ja, ka anak-anakna awewe. 'Geus kitoe, saoeпами eta teh lakian ka salahsahidji anak-poetoe kaom oerang Israil noe sanes, tinangtos milikna dikirangkeun ti milik karoehoen simkoering, ditambahkeun ka milik kaom, anoe koe eta diasoepan; ana kitoe mah ëlot milik
 4 simkoering dikirangan. 'Sarëng dimana geus dongkap ka taoen ^d kasoekaän oerang Israil, tinangtos milik awewe teja ditambahkeun ka milik kaom, anoe diasoepan koe eta; ana kitoe mah milik eta dikirangkeun tina milik kaom karoehoen simkoering. ^a p. 32:39.
^b p. 26:55. ^c p. 27:1. ^d 3 Moesa 25:10.

5 Toeloej Moesa ngadawoeh ka oerang Israil koe timbalan Pangeran, kijeu dawoehna: Omongan kaom anak-poetoe
 6 Joesoep teja bënë. 'Ijeu përkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun hal anak Sëlaphad teja, kijeu timbalanana: Sina lakian ka saha bae noe rarasaänana pihadeëun; ngan lakianana koedoe ka
 7 bangsa kaom bapana; 'soepaja milik oerang Israil oelah pindah, ti kaom ka kaom deui; satëgësna oerang Israil koedoe pada ngarakëtan ka milik kaom
 8 karoehoenna sewang-sewang. 'Ari tijap-tijap anak awewe, noe kawaris milik dina salahsahidji kaom oerang Israil, lakianana koedoe ka salahsahidji djalma bangsa kaom bapana, soepaja oerang Israil tëtëp ngabogaän milik karoehoenna sewang-sewang, 'sarta oelah
 9 aja milik noe pindah ti kaom ka kaom deui; satëgësna kaom-kaom oerang Israil koedoe pada ngarakëtan ka milikna sorangan-sorangan.
 10 Sakoemaha timbalan Pangeran ka

Moesa teja, nja kitoe anak Sëlaphad
 11 teh ngalalampahkeunana. 'Ari Mahla,
 Tirsa, Hogla, Milka djeung Noa, anak
 Sëlaphad awewe teja, masing-masing pa-
 12 da lakian ka anak oewana; 'djadi la-
 kianana ka noe bangsa anak-poetoe Më-
 nase poetra Joesoep keneh, anoe ma-

tak milikna tètép ka kaom bangsa ba-
 pana.

13 Tah, kitoe timbalan djeung hoekoem,
 noe koe Pangeran ditimbalkeun ka oe-
 rang Israil, koe lantaran Moesa, ^a di
 tanah lapang Moab, sisi tji Jordan, pë-
 lëbah nagara Jëriho teja. ^a p. 33 : 50.

KITAB KALIMA TI MOESA,

NOE KASĒBAT

T O R E T P A M I N D O.

PASAL 1.

Ijeu teh piwoeroek, anoe koe Moesa
 diwoeroekkeun ka sabangsa Israil, ^a di
 peuntaseun tji Jordan, di tégäl lëga,
 nja di tégäl lapang, pabënëran Soep, di
 antara Paran djeung Topel, Laban, Ha-
 2 serot sarta Di-Sahab; 'lalampahan sa-
 wëlas poë ti Horeb, djalan goenoeng
 3 Seir, tēpi ka Kades-Barnea. 'Geus kitoe,
 dina taoen noe kaopat-poeloeh, dina boe-
 lan noe kasawëlas, dina tanggal hidji,
 Moesa ngawoeroek ka oerang Israil, tē-
 roes sadajana noe koe Pangeran geus
 ditimbalkeun ka andjeunna, datangkeu-
 4 neun ka oerang Israil; 'sanggeus Moesa
 ngelehkeun Sihon, ^b radja oerang Emor,
 anoe tjalik di Hesbon, kitoe deui Og,
 radja Basan, anoe tjalik di Astarot, di
 5 Edrei. 'Di peuntaseun tji Jordan, di ta-
 nah Moab, Moesa ngamimitian nete-
 lakeun eta toret; kijeu piwoeroekna:

^a 4 Moesa 22 : 1. ^b 4 Moesa 21 : 24, 33.

6 Pangeran, Allah oerang, ngandika ka
 oerang di Horeb, kijeu pangandikana:
 Meudjeuh maraneh tjitjing teh ^a di ijeu
 7 goenoeng. 'Djoeng arindit, koedoe la-
 leumpang, ngadjoegdjoeg ka pigoenoen-
 gan oerang Emor, djeung ka sakabeh
 tatanggana, noe di tanah lapang, di pi-
 goenoengan djeung di tanah handap,
 kitoe deui noe di kidoel sarta di basisir
 laoet; tanah oerang Kanaän sarta djeung
 goenoeng Libanon, tēpi ka tjai gëde,

8 nja eta tji Prat. 'Masing nganjahokeun,
 eta tanah koe kami geus diselehkeun
 ka hareupeun maraneh; geura arasoep,
 koedoe meunangkeun eta tanah, ^b noe
 koe Pangeran didjangdjikeun kalawan
 soempah ka karoehoen maraneh, ka
 Ibrahim, ka Ishak, djeung ka Jakoeb,
 rek dipaparinkeun ka eta djeung ka
 toeroenanana ti pandeurieunana teja.

^a 2 Moesa 19 : 1; 4 Moesa 10 : 11, 12. ^b 1 Moesa
 12 : 7; 2 Moesa 13 : 5.

9 Dina mangsa eta kami mitjatoer
 ka maraneh, kijeu tjatoer kami: ^a Teu
 kadoega kami teh sorangan ngais ma-
 10 raneh. 'Eta maraneh koe Pangeran, Al-
 lah maraneh, geus didjéngkarkeun, wa-
 ni ajeuna maraneh geuning geus loba
 11 nakër, ^b tjara bentang di langit. 'Pa-
 ngeran, Allah karoehoen maraneh, moe-
 gi-moegi ngawoewoehan deui ka mara-
 neh, sareboe patikëlaneun ajeuna, sarta
 moegi-moegi ngabërkahan ka maraneh,
 sakoemaha pangandikana ka maraneh
 12 teja! 'Koemaha kami nja pinanggoe-
 ngeun kasoésahan maraneh, kabeurat
 maraneh djeung papadoean maraneh
 13 ngan sorangan? 'Maraneh geura njeren-
 keun djalma palintër, nja binangkit, nja
 bisa, ti sagala kaom maraneh; koe kami
 14 dek didjijeun loeloegoe maraneh. 'Seg
 maraneh ngadjawab ka kami, kijeu dja-
 wab maraneh: Sae pisan eta përkara,
 15 sèdja ngalampahkeun. 'Toeloej kami njo-

kot loeloegoe kaom-kaom maraneh, djalma palintër nja barisa, ^c pek koe kami didjijeun loeloegoe, njangking maraneh; kapala njëkël sareboe, kapala njëkël saratoes, kapala njëkël lima poeloeh djeung kapala njëkël sapoeloeh; kitoe deui ^d pangoeroes, noeroetkeun kaom maraneh. ¹⁶ 'Sarta kami dina mangsa eta marentah ka sagala hakim maraneh, kijeu parentah kami: Koedoe pada ngadengekeun përkara doeloer maraneh, ^e djeung koedoe pada ngahoekoeman, masing adil, përkara djalma djeung doeloerna atawa ¹⁷ djeung semahna. 'Maraneh dina ngahoekoeman ^f poma oelah pilih-kasih; boh noe leutik, boh noe gëde, koe maraneh koedoe didengekeun; papatjoewan oelah sijeun koe pasëmon djalma; karena hoekoem teja Allah noe kagoengan; dëmi përkara noe bangga, noe teu kajonggah koe maraneh, koedoe datangkeun ka kami, mangke didengekeun koe ¹⁸ kami. 'Sarta kami dina mangsa eta marentahkeun ka maraneh sakabeh përkara, noe koe maraneh koedoe dilampahkeun. ^a 4 Moesa 11:14. ^b 1 Moesa 15:5. ^c 4 Moesa 11:16. ^d p. 16:18. ^e 3 Moesa 19:15. ^f p. 16:19; Sil. 24:23.

¹⁹ Broel oerang arindit ti Horeb, seug njorang satëgal kabeh, ^a noe lëga nja matak sijeun, noe katendjo koe maraneh, djalan ka pigoenoengan oerang Emor, sakoemaha timbalan Pangeran, Allah oerang, ka oerang teja; toeloj oerang teh datang, ^b nëpi ka Kades-Barnea. 'Geus kitoe kami mitjatoer ka maraneh kijeu: Maraneh ajeuna geus narëpi ka pigoenoengan oerang Emor, anoe koe Pangeran, Allah oerang, dikërsa-²⁰ keun dipaparinkeun ka oerang. 'Masing nganjahokeun, Pangeran, Allah maneh, geus njelehkeun eta tanah ka hareupeun maneh; geura oenggah, beunangkeun, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah karoehoen maneh, diandikakeun ka maneh teja; poma oelah sijeun, sarta oelah geder! ^a p. 8:15. ^b 4 Moesa 20:1, 14.

²² 'Tidinja maraneh sakabeh ngadareuheusan ka kami, sarta ngaromong kijeu: ^a Saena miwarang djalma ti heula, sina manglinglingkeun eta tanah sarta toeloj lapor, hal pidjalaneun koeringarogengah ka dinja, djeung hal nagara-nagara, noe bakal didatangan koe koering.

²³ 'Ari rarasaän kami, eta përkara hade; seg kami ti lëbah maraneh njokot doe-wa wëlas djalma, ti oenggal kaom sa-²⁴ oerang. 'Nja eta toeloj aroenggah, ngadjoegdjoeg ka eta pigoenoengan. Heug daratang ka lëbak Eskol, sarta dilongokan sakali. 'Tidinja njarokot boeboewahan eta tanah, dibawa toeroen ka oerang, sarta toeloj pada lapor ka oerang; aromongna: Ari eta tanah, noe koe Pangeran, Allah oerang, dikërsa-²⁵ keun dipaparinkeun ka oerang, nja aloes pisan. ^a 4 Moesa 13:2.

²⁶ Halta ^a maraneh hanteu daek oenggah, anggoer seg maroengpang ka timbalan Pangeran, Allah maraneh. 'Sarta maraneh tinggëlëndëng ^b dina himah-himah maraneh; pada ngaromong kijeu: Noe matak Pangeran ngaloewarkeun oerang ti tanah Mësir teh, bawaning geuleuheun ka oerang, kërsana njelehkeun oerang ka leungeun oerang Emor, malar oerang teh ditoempoer. 'Ka mana oerang nja pileumpangeun? Doeloer oerang ngaririsi ka hate oerang, pokna: Eta djalma-djalma nja gëde nja djangkoeng, ngoengkoelan ka oerang; nagaranagara nja gëde nja reugreug, tëpi ka langit; malah-malah kaola di dinja ²⁹ narendjo anak Enak teja. 'Seug kami mitjatoer ka maraneh: Poma oelah raris-³⁰ risi sarta oelah sarijeun koe eta! 'Pangeran, Allah maraneh, anoe angkat ti heulaeun maraneh, ^c nja eta noe bakal mangmërangkeun maraneh, ^d tëroes saniskara noe koe andjeunna didamël ka maraneh di Mësir, di hareupeun panon ³¹ maraneh, 'kitoe deui di tëgal lëga; mapan katangen koe maneh, eta diri maneh ^e dipangkoe koe Pangeran, Allah maneh, sakoemaha djalma mangkoe anakna, sapandjang djalan noe koe maraneh dilakonon, tëpi ka maraneh da-³² ratang ka ënggon ijeu. 'Nadjan mitjatoer kitoe ge, maraneh keukeuh bae teu përtjaja ka Pangeran, Allah maraneh, 'anoë angkat ti heulaeun maraneh di djalan, ^f manglinglingkeun pipërnaheun maraneh masanggrahan, ti peuting di djëro seuneu, baris noedoehkeun djalan anoe koe maraneh koedoe dilakonon, sarta ti beurang di djëro mega. ^a 4 Moesa 14. ^b Djab. 106:25. ^c Jos. 10:14. ^d 2 Moesa 14:14. ^e 2 Moesa 19:4. ^f 2 Moesa 13:21.

34 Barang Pangeran ngadangoe eta sora pok-pokan maraneh, ladjëng bëndoe, sarta soempah, kijeu timbalanana: 'Eta djalma-djalma, bangsa noe goreng teh, "saoerang ge hamo nendjo kana tanah noe aloes, noe koe kami didjangdji-keun ka karoehoen maraneh kalawan soempah, rek dipaparinkeun teja; 'djaba ti Kaleb anak Jëpoene; nja eta noe pinendjoëun; malah kami ka eta djeung ka anak-intjoena mëngeke maparin tanah, anoe tadi ditintjak koe eta, sape- dah mantek nja anoet ka Pangeran.

37 'Tjatjakan ka diri kami ge Pangeran ngabëndon tina sabab maraneh; timbalanana: ^b Maneh oge moal asoep ka 38 dinja. 'Josoea anak Noen, anoe tètëp di hareupeun maneh, nja eta noe pia- soepeun ka dinja; ^c koewatan koe ma- neh; ^d karena nja eta noe bakal nga- milikkeun inja ka Israil. 'Ari baroedak maraneh, noe koe maraneh diomong- keun djadi rajahan teja mah, kitoe deui anak-anak maraneh, noe ajeuna tatjan njahoëun hade-goreng, nja eta noe pia- rasoepeun ka dinja; tanah teh koe ka- mi bakal dipaparinkeun ka eta, tang- toe nja eta noe bakal meunangkeun inja.

40 'Dëmi maraneh mah geura pada malik, seg arindit, asoep deui ka tégäl lëga, djalan ka laoet Agër. ^a 4 Moesa 14: 22, 23. ^b 4 Moesa 20: 12. ^c p. 3: 28; 31: 7. ^d 4 Moesa 34: 17.

41 Pok maraneh ngadjawab, kijeu dja- wab maraneh ka kami: ^a Koering pada tarima dosa ka Pangeran; koering dek arindit, sëdja përang, sakoemaha koe- ring ditimbalan koe Pangeran, Allah koering teja. Pek maraneh njoren, hi- dji-hidji pada make parobotna përang, pada tamaha, dek aroenggah ka pigoe- noengan. 'Aja timbalan Pangeran ka kami: Geura ngomong ka darinja kijeu: Maraneh oelah waka arindit, sarta oe- lah waka përang; karena kami moal di têngah maraneh; oelah koengsi mara- neh teh eleh di hareupeun moesoeh ma- raneh. 'Heug kami mitjatoer kitoe ka maraneh, tatapi maraneh teu ngagoe- goe, anggoer seg moengpang ka tim- balan Pangeran, sarta koemalantjang; 42 bral aroenggah ka pigoenoenan. 'Toe- loej ^b boedal oerang Emor, noe tjaritjing dina eta pigoenoenan, mapag ka ma- raneh; broel pada ngoebrak-ngabrik ka

maraneh, ^c sakoemaha lampah njiroean; eta maraneh disoentroeng-soentroeng- 45 keun di Seir, tëpi ka Horma teja. 'Toe- loej maraneh moelang, sarta pada tjeu- rik di pajoeneun Pangeran, tatapi Pa- ngeran teu ngamakboel ka panëda ma- raneh, teu ngadangoe-dangoe atjan ka 46 maraneh. 'Tidinja maraneh tjaritjing di Kades, lila katjida, sapandjang maraneh tjitjing di dinja. ^a 4 Moesa 14: 40. ^b 4 Moesa 14: 45. ^c Djab. 118: 12.

PASAL 2.

Geus kitoe oerang malik, broel arindit, 47 Gasoep deui ka tégäl lëga, djalan ka laoet Agër, ^a sakoemaha pangandika Pangeran ka kami teja; ^b eta oerang ngoerilingan pigoenoenan Seir, lila ka- 2 tjida. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka 3 kami, kijeu timbalanana: 'Meudjeuh ma- raneh ngoerilingan ijeu pigoenoenan teh; ajeuna geura pada ngadjoegdjoeg 4 ngaler. 'Sarta maneh koedoe maren- tah ka djalma-djalma, kijeu nja pok: Maraneh ajeuna pinjorangeun ka wë- wëngkëran ^c doeloer maraneh, anak-in- tjoe Esaoe, noe ngarënggon di Seir; ^d nja eta tangtoe sarijeuneun koe maraneh, mana maraneh sing ijatna ngadjaga diri!

5 'Poma oelah roesoeuh djeung eta; karena maraneh koe kami moal dipaparin tanah- na, nadjan sadjeudjeuh oge; karena ^e pigoenoenan Seir koe kami dipaparin- 6 keun ka Esaoe, djadi milikna. 'Kaha- kanan, anoe baris hakaneun maraneh, koedoe bareuli ti eta koe oewang; ki- toe deui tjai, anoe baris inoemeun ma- raneh, koedoe bareuli ti eta koe doewit.

7 'Karena Pangeran, Allah maneh, geus ngabërkahan ka maneh dina sakabeh pagawean, noe ditjabak koe maneh; andjeunna noe langkoeng oeninga dina lalakon maneh di tégäl noe sakitoe lëga teja; ^f ijeu opat poeloeh taoen teh Pa- ngeran, Allah maneh, njarëngan ka ma- 8 neh, wani maneh taja kakoerang. 'Toe- loej oerang madjoe ^g ti doeloer oerang, anak-poetoe Esaoe, noe ngarënggon di Seir, ti djalan tégäl lapang, ti Elat djeung ^h ti Esion-Geber; seug oerang mengkol, njeorang djalan tégäl lëga Moab. ^a p. 1: 40. ^b 4 Moesa 20: 21. ^c p. 23: 7. ^d 2 Moesa 15: 15. ^e 1 Moesa 36: 8. ^f p. 8: 4. ^g 4 Moesa 20: 21. ^h 4 Moesa 33: 35.

- 9 Tidinja Pangeran nimbalan ka kami: Maneh oelah ngamosoeh ka Moab, sarta oelah dipérangan, njjeun roesoeh djeung eta; karana maneh koe kami moal dipaparin milik tanahna; karana ^a anak-intjoe Éloet koe kami dipaparin ^b Ar, 10 djadi milikna. (^c Oerang Emim noe tadina ngénggon di dinja; bangsa gède, nja loba, nja djangkoeng, ^d satjara oerang Enak bae. 'Eta ge kaitoeng jaksa, satjara oerang Enak; dëmi koe oerang 11 Moab disarëboet Emim. 'Aja deui noe tadina ngénggon di Seir, ^e nja eta oerang Hor; tatapi eta teh koe anak-poetoe Esaoe disingkirkeun ti hareupeunana, datang ka ditoempoer, bari toeloj ngénggon dina oeroet eta; sakoe-maha noe koe Israil dilampahkeun ka tanah milikna, noe koe Pangeran di 12 paparinkeun ka dinja.) 'Ajeuna geura darangdan, koedoe mareuntas ^f tji Sered. Heug oerang meuntas tji Sered. 'Ari lilana oerang loemakoe ti Kades-Barnea tēpi ka meuntas tji Sered teja, ti loe poeloeh dalapan taoen, datang ka bejak sabangsa pradjoerit kabeh, leungit ti tēngah pasanggrahan, ^g sakoe-maha noe koe Pangeran dilahirkeun ka 13 darinja, nganggo soempah teja. 'Samalah panangan Pangeran toemërapi ka darinja, kersana dieuweuhkeun ti tēngah pasanggrahan; boekti, datang ka bejak sakabeh. ^a 1 Moesa 19: 36—38. ^b 4 Moesa 21: 15, 28. ^c 1 Moesa 14: 5. ^d p. 9: 2. ^e 1 Moesa 14: 6. ^f 4 Moesa 21: 12. ^g 4 Moesa 14: 29.
- 16 Geus kitoe, barang geus bejak eta sakabeh pradjoerit, paraeh, leungit ti 17 tēngah bangsa, 'toeloj Pangeran ngandika ka kami, kijeu pangandikana: 18 'Maneh ajeuna pinjorangeun watës 19 Moab, nja eta Ar, 'sarta pideukeuteun ka pëlëbah anak-intjoe Amon; poma oelah dimoesoeh, sarta oelah roesoeh djeung eta; karana maneh koe kami moal dipaparin milik tanah anak-intjoe Amon; karana koe kami dipaparinkeun ka anak-intjoe Éloet, djadi 20 milikna. ('Eta ge kaitoeng tanah jaksa; estoe jaksa noe tadina ngénggon di dinja, koe oerang Amon disarëboet Samsoemim. 'Bangsa gède, nja loba, nja djangkoeng, satjara oerang Enak bae. Dëmi koe Pangeran ditoempoer, dileungitkeun ti hareupeunana, wani koe 21 eta disingkirkeun, bari toeloj ngénggon dina oeroetna; 'sakoemaha noe koe andjeunna didamël ka anak-poetoe Esaoe, anoe ngarénggon di Seir, basa noempoerkeun oerang Hor teja ti hareupeunana, wani koe eta disingkirkeun, bari toeloj ngarénggon dina oeroetna, tēpi 22 ka mangsa ajeuna. 'Djeung deui ^a oerang Kaptor, anoe boedal ti Kaptor, noempoerkeun oerang Awim, noe ngarénggon di Haserim, tēpi ka Gasa, bari toeloj ngarénggon dina oeroet eta.) 23 'Geura darangdan, arindit, koedoe mareuntas tji Arnon. Masing nganjahokeun, eta Sihon, radja Hesbon, oerang Emor, katoet tanahna, koe kami diselehkeun ka leungeun maneh. Geura prak beunangkeun; pérangan, njjeun roesoeh djeung eta! 'Dina poë ajeuna kami ka 24 sagala bangsa, di sakolong langit kabeh, rek ngamimitian ngeunakeun ^b reuwas koe maneh sarta sijeun koe maneh; saha-saha noe ngadenge bedja maneh, bakal pada ngadegdeg djeung goemëtër tina sabab maneh. ^a 1 Moesa 10: 14; Jér. 47: 4. ^b 2 Moesa 15: 14—16.
- 26 Tidinja kami ti tēgal lëga Këdemot ^a ngoetoesan ka Sihon, radja Hesbon, hatoer karahajoean; kijeu omong kami: 27 'Moegi kaoela diidinan njorang tanah andjeun; anoe rek disaba koe kaoela djalan gède bae, moal njimpang ngen-tja-ngatoehoe. 'Katëdaän, anoe baris pitëdaeun kaoela, moegi dibantjang ka kaoela koe oewang; kitoe deui tjai, anoe baris piinoemeun kaoela, moegi dipaparinkeun ka kaoela koe doewit; kaoela ngan hajang njorang koe soekoe 28 bae; 'sakoemaha noe dilampahkeun ka kaoela koe anak-poetoe Esaoe, noe ngarénggon di Seir, sarta koe oerang Moab, noe ngarénggon di Ar teja; dongkap ka kaoela meuntas tji Jordan, asoep ka tanah, noe koe Pangeran, Allah kaoela, dipaparinkeun ka kaoela sakabeh. 29 'Dëmi Sihon, radja Hesbon, teu daekeun ngidinan oerang teh njorang tanahna; wantoe-wantoe Pangeran, Allah maneh, ^b neuaskeun soekmana sarta ngaheuraskeun hatena, pangërsana rek diselehkeun ka leungeun maneh, sakoemaha 30 noe boekti ajeuna. 'Timbalan Pangeran ka kami: ^c Masing nganjahokeun, kami ngamimitian njelehkeun ka hareupeun

maneh eta Sihon sarta djeung tanahna. Geura prak beunangkeun, sing datang
 32 ka beunang tanahna! 'Toeloej Sihon boedal, mapag ka oerang, mawa sabalana kabeh, ka Jahas; dër mërangan.
 33 'Seug koe Pangeran, Allah oerang, diselehkeun ka hareupeun oerang; pek Sihon, djeung anakna lalaki, barèng sabalana kabeh, koe oerang kasamboet.
 34 'Sarta oerang dina mangsa harita meunangkeun sakabeh nagarana; ^a heg oerang ngaharamkeun sakabeh eusi nagara, lalaki, awewe djeung baroedak; taja pisan noe koe oerang dikarikeun.
 35 'Ngan sasatoanana ^e koe oerang dirajah adjang oerang, sarta djeung djarahan sakoer nagara, noe koe oerang di-
 36 beunangkeun. 'Ti sëmèt nagara Aroër, noe di sisi tji Arnon, sarta ti nagara noe dina lëbak, tēpi ka tanah Gilad, taja pisan kota noe loehoer, ^f teu katēpi koe oerang; kabeh ge koe Pangeran, Allah oerang, diselehkeun ka ha-
 37 reupeun oerang. 'Ngan maneh teu ngadeukeutan ka tanah anak-poetoe Amon, sakoer noe di sisi ^g tji Jabok, djeung ka sagala nagara pigoenoengan, sarta ka sanyisakara noe dilarang koe Pangeran, Allah oerang.

a 4 Moesa 21: 21. *b* 2 Moesa 7: 3.
c p. 1: 8. *d* p. 20: 16. *e* p. 3: 7. *f* p. 1: 28. *g* 1 Moesa 32: 32.

PASAL 3.

Toeloej oerang mengkol, seug madjoe deui, djalan ka Basan. ^a Tidinja Og, radja Basan, boedal, mapag ka oerang, mawa sabalana kabeh, dek mërangan
 2 di Edrei. 'Aja timbalan Pangeran ka kami: Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; karena koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, katoet sakabeh rahajatna, sarta djeung tanahna; koe maneh eta koedoe dipigawe, sakoemaha maneh migawe ka Sihon, radja oerang
 3 Emor, anoe tjitjing di Hesbon teja. 'Seug koe Pangeran, Allah oerang, eta Og, radja Basan teja oge, diselehkeun ka leungeun oerang, sarta djeung sakabeh rahajatna; prak koe oerang disarabët, datang ka djalmana taja noe koe oerang
 4 dikarikeun. 'Sarta oerang dina mangsa harita meunangkeun sakabeh nagarana; taja pisan kota, boga eta, noe teu dibeunangkeun koe oerang; ^b gënëp poeloeh nagara, sabilangan Ar-

5 gob, karadjaan Og, di Basan. 'Nja eta sakabeh nagara rareugreug, pada make koeta loehoer, panto reudjeung toelak; kadjaba ti nagara ngaboeliklak,
 6 loba katjida. 'Kabeh ge koe oerang diharamkeun, sakoemaha noe koe oerang dilampahkeun ka Sihon, radja Hesbon; ^c nja ngaharamkeun sakabeh eusi nagara, lalaki, awewe djeung baroedak.
 7 'Dëmi sakabeh sasatoanana sarta djeung djarahan nagara-nagara teja mah, koe
 8 oerang dirajah adjang oerang. 'Kitoe oerang dina mangsa harita meunangkeun eta tanah, dirëboet ti leungeun eta doewa radja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, ti sëmèt tji Arnon tēpi ka goenoeng ^d Hermon; '(koe oerang Sidon eta Hermon teh disëboet Sirjon, dëmi koe oerang Emor mah disëboetna Sëmir) 'sakabeh nagara tanah rata, djeung satanah Gilad, sarta satanah Basan, tēpi ka Salka djeung Edrei, noe kaäsoep nagara karadjaan Og, di
 11 Basan. '(Karana ngan Og, radja Basan, anoe masih kari ti sesa jaksa teja. Horeng, pasareanana pasarean beusi, ajana di ^e Raba, dajeuh oerang Amon; pandjangna salapan asta, ari roebakna opat
 12 asta, noeroetkeun asta djalma.) 'Nja eta tanah teja koe oerang dibeunangkeun dina mangsa harita. Noe ti sëmèt Aroër, anoe di sisi tji Arnon, djeung satengah pigoenoengan Gilad, katoet nagara-nagarana, ^f koe kami dibere ka oerang
 13 Roebin djeung ka oerang Gad. 'Ari sesa tanah Gilad, djeung satanah Basan, karadjaan Og, koe kami dibere ka satengah kaom Mënase; sabilangan Argob, tēgës satanah Basan. (Nja eta noe
 14 sok disëboet tanah jaksa teja. 'Jair anak Mënase nampa sabilangan Argob, tēpi ka watës oerang Gësoer djeung oerang Maäka; seug Basan teh koe eta disëboetkeun Hawot-Jair, noeroetkeun ngaran pribadi, tēpi ka mangsa ajeuna.)
 15 'Ari ka Makir kami mere tanah Gilad.
 16 'Dëmi noe koe kami dibere ka oerang Roebin djeung ka oerang Gad, nja eta ti sëmèt Gilad tēpi ka tji Arnon, tēngahna lëbak, anoe djadi watësna, sarta tēpi ka tji Jabok, watës oerang Amon.
 17 'Karampid tanah lapang djeung tji Jordan, anoe djadi watësna, ^g ti sëmèt Kineret tēpi ka laoet tanah lapang, nja

eta laoet Oejah, hilireun toetoeagan Pisga, ti wetan. *a* 4 Moesa 21: 33. *b* 1 Radja 4: 13. *c* p. 2: 34. *d* p. 4: 48. *e* 2 Sam. 12: 26. *f* 4 Moesa 32: 33. *g* 4 Moesa 34: 11.

18 Sarta kami dina mangsa harita marantah ka maraneh, kijeu parentah kami: Pangeran, Allah maraneh, maparin eta tanah ka maraneh, soepaja di-beunangkeun; *a* eta maraneh, sakoer djalma pèrkosa, koedoe mareuntas sarta masing sadija ti heulaeun doeloer-doe-
19 loer maraneh, oerang Israil. 'Ngan ari anak-rabi maraneh sarta djeung ingon-ingon maraneh (da kami teh njaho, *b* ingon-ingon maraneh loba pisan) sina tarètèp di djëro nagara-nagara maraneh, anoe koe kami geus dibere ka
20 maraneh; 'datang ka Pangeran maparin reureuh ka doeloer-doeleer maraneh, sapèrti ka diri maraneh, sarta eta ge meunangkeun tanah, anoe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka darinja di peuntaseun tji Jordan; didinja maraneh pimoelangeun, masing-masing ka milikna, noe koe kami di-
21 bere ka maraneh. 'Sarta kami marentah *c* ka Josoea dina mangsa eta, kijeu parentah kami: Panon maneh geus nendjo saniskara, noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamël ka eta doewa radja teja; nja kitoe pisan Pangeran èngke ngadamël ka sakabeh karadjan, anoe bakal disorang koe maneh.
22 'Poma oelah dipikasijeun; *d* karana Pangeran, Allah maraneh, nja eta noe mangmèrangkeun maraneh. *a* 4 Moesa 32: 20. *b* 4 Moesa 32: 1. *c* 4 Moesa 27: 22. *d* p. 1: 30.

23 Djeung deui kami noenoehoen ka Pangeran dina mangsa eta, kijeu panoehoen kami: 'Noen Goesti Pangeran! andjeun nèmbean mintonkeun ka abdi andjeun kaägoengan andjeun sarèng panganan andjeun noe langkoeng kawasa; *a* karantën saha teja batara, di langit atanapi di boemi, anoe bisa njijeun sapèrtos dadamëlan andjeun sarèngsapèrtos kawasa andjeun? 'Moegi-moegi abdi diidinan meuntas! hajang pisan mireungeuh eta tanah noe sae, anoe di peuntaseun tji Jordan; eta pigoenoeangan noe
24 sae, sarèng Libanon! 'Tatapi Pangeran djadi doeka ka kami *b* koe karana maraneh, noe matak kami hanteu dimakboel; ari timbalan Pangeran ka kami:

Meudjeuh; oelah oendjoekan-oendjoekan deui ka kami hal pèrkara eta. 'Koe-
27 doe oenggah *c* ka poentjak Pisga, bari seug tjéngkat, ngalijeuk ngoelon, ngaler, ngidoel djeung ngetan, sarta panon maneh masing awas; karana maneh mo-
28 al meuntas ijeu tji Jordan. 'Djeung koedoe paparentah *d* ka Josoea, sarta koewatkeun djeung pageuhkeun; karana nja eta noe pimeuntaseun ti heulaeun eta djalma-djalma, sarta nja eta noe bakal ngamilikkeun ka maranehanana eta tanah, anoe pikatendjoëun koe maneh.
29 'Toeloej oerang tjitjing di lëbak, *e* pëlëbah Bet-Peor. *a* Djab. 86: 8; 89: 7. *b* p. 4: 21. *c* 4 Moesa 27: 12. *d* p. 1: 38; 31: 7. *e* p. 4: 46.

PASAL 4.

Ari ajeuna, Israil! dengekeun pikoe-
Akoeh djeung hoekoem, noe koe kami diwoeroekkeun ka maraneh, sangkan dilampahkeun; soepaja maraneh hi-
roep, sarta arasoep, djeung ngamilik eta tanah, anoe koe Pangeran, Allah karoehoen maraneh, dipaparinkeun ka ma-
2 raneh. 'Poma maraneh *a* oelah nambahan kana piwoeroek, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh, sarta oelah dikoerangan; nja koedoe pada nges-
toekeun timbalan Pangeran, Allah maraneh, anoe koe kami diparentahkeun
3 ka maraneh. 'Panon maraneh narendjo, *b* anoe koe Pangeran didamël tina sabab Baäl-Peor teja; kapan oenggal-oenggal djalma, noe noeroet ka Baäl-Peor teh, koe Pangeran, Allah maneh, ditoempoer, dileungitkeun ti têngah ma-
4 neh. 'Balikanan maraneh, anoe pada ngarakëtan ka Pangeran, Allah maraneh mah, mangsa ajeuna hariroep ka-
5 beh. 'Masing nganjahokeun, kami teh ngawoeroekkeun ka maraneh pikoekoeh djeung hoekoem, sakoemaha kami ditimbalan koe Pangeran, Allah kami, sangkan maraneh ngalampahkeun kitoe di djëro tanah, anoe koe maraneh rek
6 diasoeapan, baris dimilik. 'Koedoe pada diëstoekeun sarta dilampahkeun koe maraneh; karana eta teh ka maraneh tangtöe matak pintër sarta binangkit di hareupeun panon bangsa-bangsa, noe pimeunangeun bedja hal sakabeh pikoe-
koeh teja; meureun ngaromong kijeu: Ijeu bangsa, noe sakitoe gëde teh, sa-

- estoena bangsa pintër sarta binangkit.
- 7 'Karana ^c mana bangsa noe gëde teh, noe sakitoe kaparëkna koe batara, saperti oerang kaparëk koe Pangeran, Allah oerang, tijap-tijap oerang sasambat
- 8 ka andjeunna? 'Sarta ^d mana bangsa gëde teh, anoe boga pikoekoeh djeung hoekoem noe sakitoe adil, saperti ijeu satoret kabeh, anoe koe kami dibikeun ka hareupeun maraneh mangsa ajeuna?
- ^a p. 12: 32. Sil. 30: 6; Wah. 22: 18. ^b 4 Moesa 25. ^c p. 26: 19. ^d Djab. 147: 19, 20.
- 9 Ngan maneh koedoe sing ijatna, sarta sing tēmēn nja ngadjaga diri maneh; poma oelah mopohokeun kana përkara noe katarendjo koe panon maneh, sarta oelah sina njingkir ti hate maneh saemoer-hiroep maneh; ^a malah koe maneh koedoe dinjahokeun ka anak-intjoe
- 10 maneh; 'nja përkara basa poëan maneh nangtoeng di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di Horeb teja. Harita Pangeran nimbalan ka kami: Eta djalmadjalma koempoelkeun ka kami, rek disina ngadareng pangandika kami, anoe koe eta koedoe diadjar, sangkan sarijeuneun koe kami sapanjang oemoerna hariroep di boemi, djeung koedoe koe
- 11 eta dipapatahkeun ka anak-anakna. 'Toeloej maraneh pada marëk, ^b narangtoeng di soekoe goenoeng. Dëmi goenoeng teja ngagëdoer koe seuneu, tēpi ka hate langit; sarta poëk mongkleng boeta-rata.
- 12 'Tidinja Pangeran ngandika ka maraneh ti djëro seuneu teja. ^c Gëntra pangandika koe maraneh kadenge, tapi teu narendjo roepa; ngan gëntra bae. 'Seug andjeunna ka maraneh maparin njaho përdjangdjianana, noe koe andjeunna ka maraneh dipiwarang dilampahkeun, nja eta ^d noe sapoeloh timbalan teja; malah koe andjeunna disëratkeun dina doe-
- 14 wa papan batoe. 'Djeung kami dina mangsa eta ^e ditimbalan koe Pangeran, koedoe ka maraneh ngawoeroekkeun pikoekoeh djeung hoekoem, soepaja koe maraneh dilampahkeun dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik. ^a p. 6: 7; 11: 19. ^b 2 Moesa 19: 17, 18. ^c 2 Moesa 20: 1, 22. ^d 2 Moesa 34: 28. ^e 2 Moesa 21: 1.
- 15 Mana maraneh sing tēmēn ngadjaga diri maraneh; karana maraneh teu pisan-pisan nendjo roepa, basa poëan Pa-

- ngeran ngandika ka maraneh di Horeb, ti djëro seuneu teja. 'Poma oelah ngaroeksak maneh, njijeun artja pikeun sësëmabaheun maraneh, roepa brahala, naon
- 17 bae; titiron lalaki atawa awewe; 'titiron sato, naon bae, anoe di boemi; titiron bangsa djangdangan, naon bae, anoe hibër di awang-awang; 'titiron bangsa noe ngarajap dina taneuh, naon bae; titiron laeok, naon bae, anoe di
- 19 tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 'Sarta maneh oelah tanggah ka langit, ngawaskeun panon-poë, boelan djeung bentang-bentang, sakoer balad langit, seug kagembang, pek njëmbah ka darinja, sarta ngabakti ka noe koe Pangeran, Allah maneh, didoeoemkeun ka sakabeh
- 20 bangsa, noe di sakolong langit. 'Ari maraneh teh koe Pangeran ditjandak, dikaloewarkeun ti djëro ^a panglëboeran beusi, nja ti Mësir teja, ^b soepaja maraneh djadi oemat kagoengan andjeunna, sa-
- 21 koemaha noe boekti ajeuna. 'Djeung deui ^c Pangeran ngabëndon ka diri kami tina hal përkara maraneh, moenggah andjeunna soempah, ^d kami teh moal meuntas tji Jordan, moal asoep ka tanah noe aloes, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dimilikkeun ka maneh. 'Geus poegoeh kami ëngke maot di tanah ijeu, moal koengsi meuntas tji Jordan; dëmi maraneh mah pimeuntaseun, sarta meunangkeun eta tanah
- 23 noe aloes. 'Eta maraneh masing ijatna, poma oelah mopohokeun ka përdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, anoe koe andjeunna didamël ka maraneh, seug maraneh njijeun artja pikeun sësëmabaheun maraneh, roepa sakoer anoe
- 24 dilarang ka maneh koe Pangeran, Allah maneh teja. 'Karana ari Pangeran, Allah maneh teh, ^e nja seuneu noe ngalëboer, ^f Allah noe langkoeng goemati.
- ^a 1 Radja 8: 51; Jër. 11: 4. ^b 2 Moesa 19: 5. ^c p. 3: 26. ^d 4 Moesa 20: 12. ^e p. 9: 3; Ibr. 12: 29. ^f 2 Moesa 20: 5.
- 25 Lamoen maneh geus boga anak-intjoe, geus lawas dina eta tanah, toeloej ngaroeksak maneh, njijeun artja, ngaroepakeun naon-naon, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, njijeun pibëndoeëun andjeunna:
- 26 'kami ajeuna ^a menta saksi langit djeung boemi përkara maraneh, eta maraneh

tangtoe digëmpoer sarta tereh pisan, dileungitkeun tina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, baris dimilik; moal dipandjangkeun nja oemoer dina eta tanah; geus poegoeh pisan ditoempoer. 'Djeung ^b maraneh koe Pangeran bakal dipabaléntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa; ^c sarta maraneh pikarieun ngan saeutik di lëbah bangsa kapir, énggon maraneh digiringkeun koe Pangeran. 'Di dinja maraneh bakal ngabakti ka aállahan, ^d djidjijeunan leungeun manoesa, kai djeung batoe, anoe hanteu nendjo, teu ngadenge, teu njatoe sarta hanteu ngambeu. 'Heug maraneh ti énggon eta bakal nejangnan Pangeran, Allah maneh, sarta pikapangiheun; kitoe soteh lamoen njijar andjeunna téroes djeung hate sarta téroes djeung njawa maneh. ³⁰ 'Samangsa maneh keur kasoekeuran, kataradjang sagala pérkara noe tadi, dina djaman ahir, ^e didinja maneh tangtoe balik deui ka Pangeran, Allah maneh, ³¹ sarta noeroet ka timbalanana. 'Karana Pangeran, Allah maneh, nja Allah sipat wélas; maneh koe andjeunna moal diantép, djeung moal diroeksak, sarta moal ngalalikeun përdjangdjian ka karoehoen maneh, noe koe andjeunna dipasihkeun ka darinja, nganggo soempah teja. ^a p. 30 : 19; 31 : 28. ^b p. 28 : 36, 64. ^c p. 28 : 62. ^d Djab. 115 : 4; 135 : 15. ^e Roem 11 : 26.

³² Karana ^a geura nanjakeun djaman ka toekang-toekang, anoe heulaeun maneh, ti watës poéan Allah ngadjadikeun manoesa di boemi, sarta ti sisi langit népi ka sisi langit deui, lamoen aja deui pérkara noe sakitoe aheng, atawa kadenge tjara noe kitoe pëtana? 'Moen aja bangsa, ngadenge gëntra Allah, ngandika ti djéro seuneu, sakoemaha noe kadenge koe maneh teja, parandene hiroep? 'Atawa lamoen Allah ngërsakeun soemping, njandak hidji bangsa ti têngaheun bangsa deui, ^b nganggo tjotjoba, nganggo tanda djeung moedjidjat, nganggo pérang, nganggo panangan kawasa ^c sarta asta noe njodor, djeung nganggo panjingsijeunan bangcët pisan, tjara sakabehna noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamél ka maraneh di Mësir, ³⁵ di hareupeun panon maneh teja? 'Ka maneh eta ditendjokeun, soepaja nga-

njahokeun, ^d jen Pangeran teja Allah, ³⁶ taja deui djaba ti eta. 'Nja maneh noe koe andjeunna disina ngadenge gëntra andjeunna ti sawarga, kërsana mëpërih ka maneh; toer maneh disina nendjo seuneu andjeunna noe sakitoe gëde teja di boemi, sarta maneh ngadenge ³⁷ pangandikana ti djéro seuneu. 'Djeung tina sabab andjeunna miasih ka karoehoen maneh, sarta toeroenanana ti pandeurieunana dipilih, noe matak maneh seug dika-loewarkeun ti Mësir, nganggo kawasana noe agoeng, ^e sarta disaré- ³⁸ ngan pameunteuna; 'kërsana njingkahkeun ti hareupeun maneh bangsa noe galëde nja rarosa ti batan maneh; ari diri maneh diasoepekeun, dipaparin tannahna, djadi milik, sakoemaha noe boek- ³⁹ ti ajeuna. 'Mana maneh ajeuna masing nganjahokeun, sarta teundeun dina ati, jen Pangeran noe djoemëng Allah di sawarga, di loehoer, kitoe deui di boemi, di handap; hanteu aja deui. 'Djeung ⁴⁰ koedoe ngestoekeun pikoekoehna djeung timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa ajeuna, soepaja maneh djamoega, kitoe deui anak maneh pandeurieun maneh, djeung ^f soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, eusia-neun salalawasna. ^a p. 32 : 7. ^b p. 7 : 19. ^c 2 Moesa 6 : 5. ^d p. 32 : 39. ^e 2 Moesa 33 : 14. ^f p. 5 : 33; 6 : 2.

⁴¹ Mangsa eta Moesa ^a ngabakoekeun tiloe nagara di peuntaseun tji Jordan, ⁴² tēbeh pangbidjilan panon-poë; 'soepaja kaboer ka dinja djalma noe maehan, anoe maehan batoer teu kalawan njaho, sarta teu geuleuheun ka dinja ti kamari-mangkoekna; sina kaboer ka eta nagara salah-sahidji, sangkan hiroep; ⁴³ 'nja eta ^b Beser, di tégal lëga, dina tanah rata, pikeun oerang Roebin; djeung Ramot, di Gilad, pikeun oerang Gad; sarta Golan, di Basan, pikeun oerang Mënase. ^a 4 Moesa 35 : 6, 14. ^b Jos. 20 : 8.

⁴⁴ Ijeu teh papakon, noe koe Moesa dipa- ⁴⁵ patahkeun ka oerang Israil; 'nja eta përtelaän, djeung pikoekoeh, sarta hoe-koem, noe koe Moesa dilahirkeun ka oerang Israil, mangsa geus boedal ti Më- ⁴⁶ sir; 'di peuntaseun tji Jordan, di lëbak,

pëlëbah Bet-Peor, dina tanah Sihon, radja oerang Emor, anoe tjalik di Hesbon, ^a anoe kasamboet koe Moesa djeung oerang Israil, mangsa geus boedal ti Mësir; 'seug tanahna dibeunangkeun; kitoe deui tanah Og, radja Basan teja; doewanana radja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, tèbeh pangbidjilan panon-poë; 'ti sëmët Aroër, anoe di sisi tji Arnon, tèpi ka goenoeng Sion, ^b nja eta Hermon, 'djeung sakoeriling tanah lapang, peuntaseun tji Jordan, tèbeh pangbidjilan, tèpi ka laoet tanah lapang, hilireun toetoeagan Pisga teja. ^a p. 1:4.
^b p. 3:8.

PASAL 5.

Tidinja Moesa njaoer sabangsa Israil, bari toeloej dilahiran kijeu: Eh Israil! dengekeun pikoekoeuh djeung hoekoem, noe koe kami ajeuna rek ditjatoerkeun, soepaja kadenge koe maraneh; sarta koe maraneh koedoe diadjar, djeung diëstoekoeun; nja koedoe dilalampahkeun.

² Pangeran, Allah oerang, ^a ngadamël përdjangdjian ka oerang di Horeb teja.

³ 'Pangadamël përdjangdjian kitoe Pangeran teh, lain ka karoehoen oerang, istoening ka oerang; nja ka diri oerang, anoe aja di dijeu mangsa ajeuna, sakoer anoe hiroep. 'Pangeran harita ^b ngandika ka maraneh di goenoeng, ti djëro seuneu, adoe-hareupan. 'Kami teh mangsa harita nangtoeng di antara Pangeran djeung maraneh, nganjahokeun pangandika Pangeran ka maraneh; ^c karena maraneh pada sijeun tina sabab seuneu teja, sarta hanteu oenggah ka goenoeng.

^d Ari pangandikana kijeu: ^a 2 Moesa 19:5.
^b 2 Moesa 19:18, 19. ^c 2 Moesa 19:16; 20:18.
^d 2 Moesa 20.

⁶ Kami ijeu Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mësir, ti imah koemawoela.

⁷ Maneh oelah boga aállahan di pajoeun kami.

⁸ Maneh oelah ngagambarkeun atawa ngaroepakeun naon bae noe aja di loehoer, di langit, atawa noe aja di handap, di boemi, kitoe deui noe aja di tjai-tjai, anoe sahandapeun boemi. 'Pomapoma noe kitoe koe maneh oelah di-sëmbah sarta oelah dibakti; karena kami, Pangeran, Allah maneh, nja Allah anoe goemati, anoe manggihkeun kasa-

lahan bapa-bapa dina anak-anakna, nadjan kana toeroenan katiloe djeung kaopat, sakoer noe geuleuh ka kami; 'sarta midamël kaasihnan ka reboe-reboe, sakoer noe njaäh ka kami sarta ngestoekeun timbalan kami.

¹¹ Maneh oelah njëboet kana djënëngan Pangeran, Allah maneh, dipake teu poegoeh; karena Pangeran moal hanteu njiksa ka noe ngalalaworakeun kana djënënganana.

¹² Masing ngestoekeun ka poë sabat; eta koedoe disoetjikeun koe maneh, sakoemaha noe ditimbalkeun ka maneh

¹³ koe Pangeran, Allah maneh. 'Koedoe baranggawe gënëp poë lilana, ngalampahkeun sakabeh pagawean maneh; 'ari poë noe katoedjoeh nja eta sabat Pangeran, Allah maneh; didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean naonnaon; kitoe deui anak maneh lalaki, atawa anak maneh aweue, badega maneh lalaki, atawa badega maneh aweue, sapi maneh, kalde maneh, atawa naon bae sato maneh, djeung deui semah, anoe dina lawang maneh; ^a soepaja badega maneh lalaki djeung badega maneh aweue eureun, saperti diri

¹⁵ maneh. 'Karana maneh koedoe ^b masing ingët, jen maneh bareto koemawoela di tanah Mësir, sarta maneh koe Pangeran, Allah maneh, dika-loewarkeun ti dinja ^c nganggo panangan kawasa, sarta nganggo asta noe njodor; kitoe noe matak maneh ditimbalan koe Pangeran, Allah maneh, koedoe milampah poë sabat. ^a 2 Moesa 28:12. ^b p. 15:15; 16:12; 24:18. ^c p. 4:34.

¹⁶ Koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng, sakoemaha maneh ditimbalan koe Pangeran, Allah maneh, soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer, djeung soepaja maneh djamoega dina tanah, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh.

¹⁷ Maneh oelah maehan.

¹⁸ Maneh oelah ngaranjed.

¹⁹ Maneh oelah maling.

²⁰ Maneh oelah djadi saksi bohong ka batoer maneh.

²¹ Maneh oelah bogoh ka pamadjikan batoer maneh; maneh oelah mikahajang ka imah batoer maneh, ka lahanna, atawa ka badegana noe lalaki, atawa ka

badegana noe awewe, ka sapina, atawa ka kaldena, atawa kana naon bae anoe batoer maneh.

22 Eta sakabeh pangandika noe bijeu koe Pangeran diandikakeun ka sapa-koempoelan maraneh dina goenoeng, ti djero seuneu, ti noe mongkleng boeta-rata teja, nganggo gëntra bédas; hanteu leuwih ti sakitoe. Toeloej disératkeun ^a dina doewa papan batoe, dipaparinkeun ka kami. a 2 Moesa 31:18.

23 Geus kitoe, barang maraneh ngadenge eta gëntra ti djero noe poék, sarta goenoeng teh ngagëdoer koe seuneu, toeloej maraneh ngadareuheus ka kami, sakoer loeloegoe kaom-kaom maraneh, sarta djeung kokolot-kokolot maraneh;

24 'pok maraneh ngaromong: Sajaktosna, Pangeran, Allah koering, geus mintonkeun ka koering kamoeljaänana, sarëng kaägoenganana, sarawoeh gëntrana koe koering kakoeping ti djero seuneu; poë ijeu koering geus tarëgës pisan, ^a Allah ngandika ka manoesa, parandene hiroep.

25 'Dëmi ajeuna, keur nahaon koering teh rek paraeh? karana koering ëngke lëboer koe ijeu seuneu sakitoe gëdena; ^b oepama koering toemoeloej bae ngoeping gëntra Pangeran, Allah koering

26 mah, kantënan koering paraeh. 'Karana saha teja saniskara daging, anoe ngoeping gëntra Allah noe djoemënëng, ngandika ti djero seuneu, sapërti koering sadaja, parandene hiroep?

27 'Andjeun bae ngadeuheus, ngareungeukeun sadajana, noe koe Pangeran, Allah koering, bade ditimbalkeun; seug koe andjeun lahirkeun ka koering sadaja, saniskantën anoe koe Pangeran, Allah koering, diandikakeun ka andjeun; ^c eta koering pada sëdja ngoepingkeun sarëng

28 dilampahkeunana. 'Ana Pangeran geus ngadangoe sora omongan maraneh, basa maraneh ngaromong kitoe ka kami, seug Pangeran nimbalan ka kami kijeu: Kami geus ngadangoe sora omongan eta djalma-djalma, noe diaromongkeun ka maneh; ^d hade eta sakabeh omonganana noe bijeu. 'Kahajang kami ^e eta teh baroga hate kitoe, sangkan sarijeuneun koe kami, djeung ngarestoekeun sakabeh timbalan kami saomoer-omoer, soepaja pada djamoega djeung

29 anak-intjoena, salalanggëngna! 'Geura

leumpang, titah ka darinja kijeu: Maraneh geura moelang sahimah-sahimana. 'Dëmi maneh mah seg ka dijeu deui, koedoe marëk di kami; geus kitoe kami ka maneh bakal ngandikakeun sakabeh timbalan, pikoekoe djeung hoe-koem, noe koe maneh koedoe diwoeroekkeun ka darinja, soepaja koe eta dilampahkeun dina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka darinja, baris dimilik.

32 'Mana maraneh sing ijatna, koedoe pada ngalampahkeun sakoemaha noe ka maraneh ditimbalkeun koe Pangeran, Allah maraneh; ^f poma oelah njingkir

33 ka katoehoe atawa ka kentja. 'Koedoe pada ngalakonan sakabeh djalan, anoe ditimbalkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh, ^g soepaja maraneh hiroep, sarta djamoega, djeung soepaja maraneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe maraneh bakal dimilik.

a p. 4:33. b 2 Moesa 20:19. c 2 Moesa 19:8; 24:3, 7. d p. 18:17. e p. 29:4. j p. 28:14. g p. 4:40.

PASAL 6.

Nja ijeu timbalan, pikoekoe djeung Nhoekoem, anoe ditimbalkeun koe Pangeran, Allah maraneh, baris diwoeroekkeun ka maraneh, lampahkeuneun dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik; ² 'soepaja maneh sijeun koe Pangeran, Allah maneh, sarta ngestoekeun sakabeh pikoekoehna djeung timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh, nja diri maneh sarta djeung anak-intjoe maneh, saomoer hiroep maneh; djeung soepaja dipandjangkeun oemoer

3 maneh. 'Mana maneh teh, Israil! dengekeun, sarta estoekeun koe maneh, nja koedoe dilampahkeun; soepaja maneh djamoega, djeung soepaja maneh ngalobaän sing rosa pisan (sakoemaha noe didjangdjikeun ka maneh koe Pangeran, Allah karoehoen maneh) dina tanah anoe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja.

4 Eh Israil! geura dengekeun: ^a ari Pangeran, Allah oerang teja, nja Pangeran noenggal. 'Sarta maneh ^b koedoe njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tëroes reudjeung hate, tëroes reudjeung njawa, sarta tëroes djeung kakoewatan

6 maneh. 'Sarta ijeu pangandika, noe ajeuna koe kami diparentahkeun ka maneh,
7 koedoe aja dina hate maneh. 'Djeung koedoe koe maneh dipapatahkeun ka anak-anak maneh, sarta ditjatoer-tjatoerkeun, keur maneh dijoeuk di djero imah, keur maneh leumpang di djalan, keur maneh ngédéng, djeung keur maneh hoedang. 'Djeung deui ^c eta teh koe maneh pake tanda, talikeun dina leungeun maneh, sarta pake bébér di antara panon maneh. 'Toer koe maneh toeliskeun dina tihang imah maneh, sarta dina lawang maneh. ^a p. 4:35;

Mark. 12:29; 1 Kor. 8:4, 6. ^b p. 10:12; Mat. 22:37. ^c 2 Moesa 13:9, 16.

10 Geus kitoe, lamoen maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus diasoepekeun kana tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, pangérsana dipaparinkeun ka maneh, [seug maneh boga] nagara galéde nja araloes, anoe lain beunang
11 njijeun maneh; 'djeung imah, parinoeh koe saroe paning kahadean, anoe lain beunang ngeusian maneh; kitoe deui soemoer togaran, anoe lain beunang noegar maneh, sarta kébon anggoer djeung kébon djetoen, anoe lain beunang njijeun maneh; ^a toer maneh daharan datang ka seubeuh: 'eta maneh sing ijatna, ^b poma oelah mopohokeun ka Pangeran, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mésir, ti imah koemawoela teja. 'Koedoe sijeun ^c koe Pangeran, Allah maneh, djeung ngabakti ka andjeunna; sarta maneh soempah koedoe njéboet padjénengan andjeunna.
14 'Maraneh oelah noeroet ka batara-batara, noe dipiallah koe bangsa-bangsa, noe di sakoeriling maraneh. 'Karana Pangeran, Allah maneh, ^d nja Allah anoe goemati di téngah maneh; oelah datang ka Pangeran, Allah maneh, djadi béndoe ka maneh; geus tangtoe maneh teh koe andjeunna ditoempoer, dileungitkeun tina tonggong boemi. ^a p. 8:10.

^b p. 8:14. ^c p. 10:20; Mat. 4:10. ^d 2 Moesa 20:5.

16 Maraneh ^a oelah dek njoba ka Pangeran, Allah maraneh, sakoemaha maraneh njoba ka andjeunna ^b di Masa teja. 'Koedoe sing témén nja ngestoekeun ka timbalan Pangeran, Allah ma-

raneh, kitoe deui ka pértelaánana sarta ka pikoekoehna, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka maneh. 'Djeung koedoe milampah anoe bènér sarta noe hade di pajoeneun Pangeran; soepaja maneh djamoega, sarta datang ka asoep, djeung ngamilik eta tanah noe aloes, anoe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen
19 maneh, nganggo soempah; 'kérsana ngadjongklokkeun sakabeh moesoeh maneh ti hareupeun maneh, ^c sakoemaha pangandika Pangeran teja. ^a Mat. 4:7.

^b p. 9:22. ^c 2 Moesa 23:27, 28.

20 Baringsoekpagi ^a anak maneh nanja ka maneh, kijeu pokna: Nahaon eta pértelaán, djeung pikoekoeh, sarta hoe koem, anoe koe Pangeran, Allah oerang, ditimbalkeun ka bapa? 'Koedoe ngadjawab kijeu ka anak maneh: Oerang teh tadina koemawoela ka Piraon di Mésir; toeloej oerang koe Pangeran di ka-loewarkeun ti Mésir, ^b nganggo panganan kawasa; 'sarta Pangeran maparin tanda djeung moedjidjat, rarosa nja barangét, di Mésir, ka Piraon djeung ka saeusi-gédongna, di hareupeun panon oerang. 'Pangdika-loewarkeun oerang teh ti dinja, kérsana oerang diasoepekeun, dipaparin ijeu tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen oerang,
24 nganggo soempah teja. 'Sarta oerang koe Pangeran dipiwarang ngalampahkeun ijeu sakabeh pikoekoeh, nja koedoe sijeun koe Pangeran, Allah oerang, soepaja oerang djamoega salalawasna; kérsana ngahiroepan ka oerang, sakoemaha noe boekti ajeuna. 'Sarta matak djadi kabénéran ka oerang, ^c lamoen oerang ngestoekeun ngalampahkeun eta sakabeh timbalan di pajoeneun Pangeran, Allah oerang, sakoemaha timbalanana ka oerang. ^a 2 Moesa 13:14. ^b 2 Moesa 14:8. ^c p. 24:13; Mat. 19:17; Roem 10:5.

PASAL 7.

Lamoen maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus diasoepekeun kana tanah, anoe koe maneh rek diasoepean, baris dimilik, sarta andjeunna ngadjongklokkeun bangsa loba pisan ti hareupeun maneh, ^a nja eta oerang Het, oerang Girgas, oerang Emor, oerang Kanaan, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jéboes teja, toedjoeh bangsa, noe

2 galède nja rarosa ti batan maneh; 'sarta eta teh koe Pangeran, Allah maneh, geus disarelehkeun ka hareupeun maneh, djeung diarelehkeun koe maneh: seug koe maneh koedoe pada diharamkeun; ^b poma oelah njjeun përdjangdjian ka dinja, djeung oelah dikaroe-njaän; 'soemawonna moen babarajaän djeung eta; ^c anak maneh awewe oelah dibikeun ka anak eta noe lalaki, sarta anak eta noe awewe oelah ditjokot keur pipamadjikaneun anak maneh lalaki. 'Karana ^d tangtoe matak njingkir anak maneh ti toekangeun kami, datang ka ngabakti ka aállahan; tanwande Pangeran djadi bëndoe ka maraneh, sarta maneh koe andjeunna ditempoer tereh pisan. 'Bëñërna mah koedoe milampah kijeu ka darinja: ^e altar-altarna koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, Aserana koedoe parotongan, djeung artja-artjana koedoe doeroekan koe seuneu. 'Karana maneh teh ^f oemat soetji baris ka Pangeran, Allah maneh; eta maneh dipilih koe Pangeran, Allah maneh, ^g soepaja djadi oemat kagoengan andjeunna, dibedakeun djeung sakabeh

7 bangsa noe di satonggong boemi. 'Anoe matak maraneh koe Pangeran dimanah, sarta noe matak maraneh koe andjeunna dipilih, lain sabab maraneh loba ti bangsa noe reja; karena maraneh pang-saeutikna ti sakabeh bangsa. 'Enjana mah ^h sabab Pangeran miasih ka maraneh, sarta ngërsakeun nëtëpkeun soempah, anoe koe andjeunna disoempahkeun ka karoehoen maraneh teja, kitoe noe matak maraneh koe Pangeran dikaloewarkeun, nganggo panangan kawasa; dileupaskeun ti imah koemawoela, ti

9 leungeun Piraon, radja Mësir teja. 'Mana maneh masing nganjahokeun, ⁱ jen Pangeran, Allah maneh teja, estoe Allah; nja Allah noe sajakti, noe nëtëpkeun përdjangdjian reudjeung sih-koernija ka sakoer noe njaäh ka andjeunna sarta nëtëpkeun timbalanana, nëpi ka

10 sareboe toeroenan; 'sarta malës ka sakoer noe geuleuh ka andjeunna, ka beungeutna; geus tangtoe digëmpoer; moal ngalilakeun ka noe geuleuh ka andjeunna, geus tangtoe dibalës ka

11 beungeutna. 'Mana maneh koedoe në-

tëpkeun kana timbalan, kana pikoekoeh, djeung kana hoekoem, anoe koe kami ajeuna diparentahkeun ka maneh, soepaja dilalampahkeun. ^a 1 Moesa 15 : 20, 21.

^b 2 Moesa 34 : 12. ^c 2 Moesa 34 : 16; Esr. 9 : 2; Neh. 10 : 30. ^d 1 Radj. 11 : 2. ^e p. 12 : 2, 3; 2 Moesa 34 : 13. ^f 2 Moesa 19 : 6. ^g p. 14 : 2; 26 : 18. ^h p. 10 : 15; Mal. 1 : 2. ⁱ 2 Moesa 20 : 5; 34 : 7.

12 Geus kitoe, ^a tina sabab maraneh noeroet ka eta sagala hoekoem, djeung ditëtëpkeun sarta dilalampahkeun koe maraneh, noe matak Pangeran, Allah maneh, tangtoe ka maneh nëtëpkeun përdjangdjian djeung sih-koernija, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah teja;

13 'geus tangtoe miasih ka maneh, sarta maneh dibërkahan djeung didjengkarkeun; tanwande ngabërkahan ka boewah beuteung maneh djeung ka boewah lahan, ka gandoem maneh, ka anggoer djeung ka minjak maneh, ka anak sapi-moending djeung ka djadjadina ëmbe-domba maneh, dina tanah, noe koe andjeunna didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah, kërsana dipaparinkeun ka maneh teja. 'Nja maneh teh dibërkahan leuwih ti bangsa noe loba; ^b moal aja noe gaboeg di maneh, lalaki-awewe; kitoe keneh di

15 sasatoan maneh. 'Sarta Pangeran tangtoe ngadjaoehkeun ti maneh sakabeh kasakit; ^c djeung sagala sasalad Mësir, noe barangët, anoe kanjahoan koe maneh teja, moal aja noe dikeunakeun ka maneh, nja dipaparinkeun ka sakoer

16 anoe geuleuh ka maneh. 'Sarta maneh tangtoe ngalëboer eta sakabeh bangsa, noe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipaparinkeun ka maneh teja. Panon maneh oelah hawatir ka darinja, ^d sarta poma oelah ngabakti ka aállahanana; karena eta teh tangtoe minangka ridjët ka maneh. 'Palangsijang maneh rek ngomong sadjëro hate: Eta bangsa-bangsa galède ti batan aing; pikoemahaeun aing bisa njingkirkeun inja? 'Poma oelah sijeun-sijeun koe eta; masing ngingëtkeun ka noe koe Pangeran, Allah maneh, didamël ka Piraon djeung

19 ka sakabeh oerang Mësir; 'nja kana ^e tjtotjoba noe rarosa, noe katarendjo koe panon maneh, sarta kana tanda djeung moedjidjat, kana panangan kawasa sarta

asta noe njodor, lantaran maneh koe Pangeran, Allah maneh, dika-loewarkeun teja; nja kitoe Pangeran, Allah maneh, engke ngadamél ka eta sakabeh bangsa, noe koe maneh dipikasijeun. 'Malah eta teh koe Pangeran, Allah maneh, bakal didatangan f engang teja, népi ka gempoerna djalma noe kari, kitoe deui noe njoempoet, boeni ti maneh. 'Poma oelah dipikarisi koe maneh; karana Pangeran, Allah maneh, linggih di téngah maneh, Allah noe langkoeng agoeng, toer matak sijeun. 'Ari eta bangsa-bangsa didjengklokkeunana koe Pangeran, Allah maneh, ti hareupeun maneh teh, g ditoengtoet-toengtoet; teu meunang koe maneh dibejakkeun tereh-tereh, soepaja sato galak oelah ngarejaan, njoesahkeun ka maneh. 'Tangtoe koe Pangeran, Allah maneh, pada diselehkeun ka hareupeun maneh, sarta digoedjroedkeun, bangét pisan goedjroedna, datang ka toempoerna. 'Malah h radja-radjana ge koe andjeunna bakal diselehkeun ka leungeun maneh, seug ngaran-ngaranna koe maneh koedoe dileungitkeun ti kolong langit; djalma hidji ge moal aja noe bisa tagén di hareupeun maneh; tangtoe koe maneh datang ka ditoempoerkeun kabeh. 'Artja-artja aállahana i koe maneh koedoe didoeroekan koe seuneu; oelah kabita koe émasperak, anoe aja dina eta, sarta oelah ditjokot keur maneh, soepaja maneh oelah karidjèt koe eta; karana eta teh kagiroek Pangeran, Allah maneh. 'Poma-poma maneh oelah ngasoepkeun ka imah maneh sipat noe matak giroek; tangtoe maneh mandjing hoekoem haram tjara eta; koedoe koe maneh dipikanista, sarta koedoe koe maneh dipikagiroek; karana haram eta teh.

a 2 Moesa 23: 22. b 2 Moesa 23: 26. c 2 Moesa 15: 26. d p. 11: 16; 12: 30. e p. 4: 34. f 2 Moesa 23: 28. g 2 Moesa 23: 29, 30. h Jos. 10: 23; 11: 12; 12: 7. i p. 12: 3.

PASAL 8.

Sakabeh timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh mangsa ajeuna, koe maraneh estoekeun; nja koedoe dilalampahkeun, soepaja maraneh hiroep, djeung ngalobaan, sarta arasoep,

baris ngamilik eta tanah, noe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, nganggo soempah teja. 'Djeung maneh koedoe ngingétkeun sadjalandjalan, oeroet maneh ditoejoen koe Pangeran, Allah maneh, a geus opat poeloeh taoen ijeu, di tégal léga; noe dikérsakeun ngaréndahkeun ka maneh; b ngérsakeun njoba-njoba ka maneh, soepaja kanjahoan anoe dina hate maneh, daek ngestoekeun timbalanana, atawa hanteu. 'Seug maneh teh diréndahkeun, nja maneh disina kalempohan, djeung dipaparin dadaharan Man, c noe tadina teu kanjahoan koe maneh, sarta teu kanjahoan koe kolot-kolot maneh; noe dikérsakeun, maparin njaho ka maneh, d jen manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening manoesa teh pihiroepunana koe sakoer noe ka loewar ti lambe Allah. 'Papakean maneh e hanteu ngaboeroekan di awak maneh, djeung soekoe maneh hanteu bareuh opat poeloeh taoen ijeu. 'Mana maneh masing nganjahokeun dina hate maneh, jen Pangeran, Allah maneh, mëpërih ka maneh, sakoemaha djalma mëpërih ka anakna. 'Djeung koedoe ngestoekeun timbalan Pangeran, Allah maneh; nja koedoe ngalakonan djalan andjeunna, sarta koedoe sijeun koe andjeunna. 'Karana maneh engke koe Pangeran, Allah maneh, diasoepkeun ka tanah noe aloes, tanah noe soegih walongan tjai, tji-njoesoe djeung siteo, h baridjil di lébak sarta di goenoeng; 'tanah énggon tarigoe djeung gandroeng, kitoe deui anggoer, kondang djeung dalima; tanah énggon tangkal minjak djeung madoe. 'Tanah eta maneh dadaharan roti teh moal djeung kawaloeratan; naon-naon oge maneh moal aja kakoerangan di dinja; f tanah eta batoena beusi, sarta goenoeng-goenoengna koe maneh beunang dialaan tambaga. 'Ari mëngke maneh geus dadaharan sarta datang ka seubeuh, g koedoe njoekoerkeun ka Pangeran, Allah maneh, tina hal tanah noe aloes, anoe geus dipaparinkeun ka maneh. 'Eta maneh sing ijatna, h poma oelah mopohokeun ka Pangeran, Allah maneh; oelah teu ngestoekeun timbalanana, hoekoemna djeung pikoekoemna, noe koe

kami diparentahkeun ka maneh ajeuna.
 12 'Oelah datang ka maneh dadaharan wa-
 ni seubeuh, djeung njijeun imah ara-
 13 loes sarta dieusian, 'djeung sapi-domba
 maneh ngalobaän, kitoe deui emas-pe-
 rak maneh ngalobaän, sarta naon bae,
 14 anoe maneh, ngalobaän, 'toeloej hate
 maneh ' adigoeng, sarta maneh mopoh-
 okeun ka Pangeran, Allah maneh, anoe
 ngaloewarkeun maneh ti tanah Mësir,
 15 ti imah koemawoela; 'anoë noejoen ma-
 neh ' di téggal noe léga nja matak si-
 jeun, énggon oraj matih djeung lang-
 gir, énggon kélang, anoe euweuh tjai;
 16 ^k anoe ngabidjilkeun tjai pikeun ma-
 neh ti djéro batoe karang teuas; 'anoë
 ka maneh di téggal léga maparin dada-
 haran Man, noe teu kanjahoan koe kol-
 lot-kolot maneh teja, ngërsakeun nga-
 rëndahkeun ka maneh, djeung ngërsa-
 keun njoba-njoba ka maneh, soepaja
 maparin kangeunahan ka maneh dina
 17 ahirna; 'seug maneh ngomong sadjéro
 hate maneh: ' Kawasa aing djeung ka-
 bédasan leungeun aing, anoe njijeun ka-
 18 moektian aing sakitoe. 'Bënërna mah
 maneh koedoe ngingëtkeun ka Pange-
 ran, Allah maneh; karena nja andjeun-
 na noe maparin kawasa ka maneh nji-
 jeun kamoektian, ^m ngërsakeun ngaja-
 kinkeun përdjangdjianana, noe koe an-
 djeunna didjangdjikeun ka karoehoen
 maneh, nganggo soempah teja, sakoe-
 19 maha noe boekti ajeuna. 'Sabalikna,
 oepama maneh datang ka mopohokeun
 ka Pangeran, Allah maneh, sarta los
 noeroet ka aállahan, bari dibakti sarta
 disëmbah: eta kami ngingëtan ka ma-
 raneh ajeuna, ana kitoë mah maraneh
 20 tangtoe pisan digëmpoer. 'Sapërti bang-
 sa-bangsa, noe koe Pangeran digëmpoer,
 dileungitkeun ti hareupeun maraneh, nja
 kitoë diri maraneh oge bakal digëmpoer,
 sabab hanteu noeroet ka timbalan
 Pangeran, Allah maraneh. *a p. 29: 5.*

b p. 13: 3. c 2 Moesa 16: 15. d Mat. 4: 4. e p. 29: 5.

f p. 33: 25. g Joël 2: 26. h p. 6: 11, 12. i p. 17: 20.

j p. 1: 19; 4 Moesa 21: 6. k 2 Moesa 17: 6. l p. 9: 4.

m p. 4: 31.

PASAL 9.

Eh Israil! geura dengekeun: maneh
 ajeuna rek meuntas tji Jordan, soe-
 paja asoep, baris meunangkeun ^a bang-

sa galëde nja rarosa ti batan maneh,
^b nagara galëde nja rareugreug, tēpi ka
 2 langit; 'hidji bangsa gëde nja djang-
 koeng, anak Enak, anoe kanjahoan koe
 maneh, sarta hal eta maneh ngadenge
 babasan kijeu teja: ^c Saha noe bisa tagën
 3 di hareupeun anak Enak? 'Mana sing
 kanjahokeun koe maneh ajeuna, jen Pa-
 ngeran, Allah maneh, nja eta noe ang-
 kat ti heulaeun maneh, ^d seuneu noe
 ngalëboer; andjeunna noe bakal noem-
 poerkeun inja, sarta andjeunna noe ba-
 kal naloekkeun inja ka hareupeun ma-
 neh; seug koe maneh koedoe disingkir-
 keun, dileungitkeun sarta gantjang, sa-
 koemaha pangandika Pangeran ka ma-
 4 neh teja. 'Samangsa eta teh koe Pange-
 ran, Allah maneh, geus didjongklokkeun
 ti hareupeun maneh, poma-poma maneh
 oelah ngomong sadjéro hate, kijeu: ^e
 Aing pangdiasoepkeun koe Pangeran,
 datang ka ngamilik ijeu tanah teh, nja
 koe karena kabënëran aing; ^f da koe
 karena kadorakaän eta sagala bangsa,
 noe matak koe Pangeran disalingkah-
 5 keun ti hareupeun maneh. 'Lain koe ka-
 rana kabënëran maneh atawa koe karena
 kaestoean hate maneh, noe matak ma-
 neh asoep, ngamilik eta tanahna; ënja-
 na mah koe karena kadorakaän eta sa-
 gala bangsa, noe matak koe Pangeran,
 Allah maneh, disalingkahkeun ti hareu-
 peun maneh, sarta ngërsakeun ngaja-
 kinkeun pangandika, noe koe Pangeran
 didjangdjikeun kalawan soempah ka ka-
 roehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak
 6 djeung ka Jakoeb teja. 'Mana sing ka-
 njahokeun koe maneh, Pangeran pang-
 maparin ka maneh eta tanah noe saki-
 toe aloesna baris dimilik teh, lain koe
 karena kabënëran maneh; karena ma-
 neh teh ^g bangsa noe heuras beuheung.

a p. 7: 1. b p. 1: 28. c 4 Moesa 13: 32, 33. d p. 4: 24.

e p. 8: 17. f 3 Moesa 18: 24. g 2 Moesa 32: 9.

7 Masing ingët, poma oelah rek poho,
 ka lampah maneh njijeun pibëndoeëun
 Pangeran, Allah maneh, di téggal léga
 teja; ti poëan maneh ka loewar ti tanah
 Mësir, tēpi ka daratang ka énggon ijeu,
 maraneh teh mantangoel bae ka Pa-
 ngeran.

8 Ari di Horeb teja ^a maraneh njijeun
 pibëndoeëun Pangeran; seug Pangeran
 ngabëndon ka maraneh, moenggah aja

pangërsa maraneh dek ditoempoer.
 9 'Mangsa kami geus oenggah ka eta goe-
 noeng, baris nampa papan batoe, papan
 përdjangdjian, anoe koe Pangeran di-
 damël ka maraneh, seug kami tjitjing
 dina goenoeng, ^b opat poeloeh poë opat
 10 poeloeh peuting lilana, teu ngahakan
 roti, hanteu nginoem tjai. 'Sok kami
 teh koe Pangeran dipaparin eta doewa
 papan batoe, ^c ditoelisan koe panangan
 Allah; ari oengëlina tëroes sadajana pang-
 andika, noe koe Pangeran diandika-
 keun ka maraneh di goenoeng, ti djëro
 11 seuneu, keur poëan koempoel teja. 'Geus
 kitoe, satoengtoeng anoe opat poeloeh
 poë opat poeloeh peuting teja, sok kami
 teh koe Pangeran dipaparin eta doewa
 12 papan batoe, papan përdjangdjian; 'sarta
 kami koe Pangeran ditimbalan kijeu:
^a Maneh geura dangdan, geuwat toe-
 roen ti dijeu; karana oemat maneh, noe
 koe maneh diboedalkeun ti Mësir teh,
 lëbar lampahna; gantjang tëmën eta teh
 njalingkir tina djalan, anoe koe kami
 ditimbalkeun ka maranehanana; nja
 13 njarijeun hidji artja sipat tjitak, pikeun
 sësëmbaheunana. 'Nimbalan deui Pange-
 ran ka kami, kijeu timbalanana: Kami
 geus ningali eta bangsa, satëmënna
 bangsa noe heuras beuheung eta teh.
 14 'Kami teh ingkeun bae, seg koe kami
 dek ditoempoer, sarta ngaranna koe ka-
 mi dileungitkeun ti kolong langit; toe-
 loej maneh koe kami dek didamël bang-
 15 sa rosa nja gëde ti batan eta. 'Tidinja
 kami teh malik, djoet toeroen tina goe-
 noeng; ari goenoeng teh ^e keur ngagë-
 doer koe seuneu; sarta noe doewa pa-
 pan përdjangdjian teja koe kami di-
 16 sangga koe doewa leungeun kami. 'Ret
 kami teh nendjo, doemadakan ënja, ma-
 raneh migawe dosa ka Pangeran, Allah
 maraneh, njarijeun hidji sasapian beu-
 nang njitak, keur sësëmbaheun mara-
 neh; gantjang tëmën maraneh njaling-
 kir tina djalan, anoe koe Pangeran di-
 17 timbalkeun ka maraneh teja. 'Këk noe
 doewa papan teh koe kami ditjékël, pek
 dibeubeutkeun ti doewa leungeun kami,
 dipeupeuskeun di hareupeun panon ma-
 18 raneh. 'Tidinja kami teh ^f brëk njoeoeh
 ka pajoeneun Pangeran, tjara bareto,
 opat poeloeh poë opat poeloeh peuting
 deui, teu ngahakan roti, hanteu nginoem

tjai, tina hal sakabeh dosa maraneh,
 anoe koe maraneh dipigawe, ngalam-
 pahkeun noe goreng di pajoeneun Pa-
 ngeran, njijeun pibëndoeëun andjeunna.
 19 'Karana kami teh ^g sijeun koe bëndoe
 djeung wëra, noe koe Pangeran dianggo
 ngabëndoean ka maraneh, moenggah
 kërsa noempoerkeun maraneh; sarta Pa-
 ngeran ^h ngamakboel ka kami sakali ha-
 20 rita deui. 'Tjatjakan ⁱ ka Haroen ge Pa-
 ngeran ngabëndon kalangkoeng, moeng-
 gah kërsa noempoerkeun; seug kami
 mangnëdakeun Haroen ongkoh dina
 21 mangsa harita. 'Ari lantaran maraneh
 dosa, nja eta sasapian anoe beunang ma-
 raneh njijeun teja, ^j koe kami ditjokot,
 seug didoeroek koe seuneu, toeloj dirë-
 mëkkeun, digiling disina lëmboet, datang
 ka adjoer ngëproel, bari sakalian eta kë-
 proelna koe kami dipitjeun kana tjai,
 anoe toeroen ti goenoeng. ^a 2 Moesa 32.

^b 2 Moesa 24:18. ^c 2 Moesa 31:18. ^d 2 Moesa
 32:7. ^e Ibr. 12:18. ^f 2 Moesa 34:28. ^g Ibr.
 12:21. ^h p. 10:10. ⁱ 2 Moesa 32:21. ^j 2 Moesa
 32:20.

22 Ari ^a di Taberah, djeung ^b di Masa,
 sarta ^c di Kibrot-Taäwa teja, maraneh
 njarijeun deui pibëndoeëun Pangeran.

⁴ Moesa 11:3. ^b 2 Moesa 17:7. ^c 4 Moesa 11:34.

23 Sarta ^a basa maraneh koe Pangeran
 dipiwarang leumpang ti Kades-Barnea,
 kijeu timbalanana: Geura aroenggah,
 beunangkeun eta tanah, noe koe kami
 dipaparinkeun ka maraneh teja, heug
 maraneh moengpang deui ka timbalan
 Pangeran, Allah maraneh, sarta teu përt-
 tjaja ka andjeunna, djeung teu noeroet
 24 ka timbalanana. 'Mantangoel bae ^b ma-
 raneh teh ka Pangeran, ti watës poëan
 kami wawoeh ka maraneh. ^a 4 Moesa
 13:3; 14:1. ^b Lal. 7:51.

25 Tidinja kami teh brëk njoeoeh ka
 pajoeneun Pangeran, nja njoeoeh teh
 opat poeloeh poë opat poeloeh peuting
 lilana, sabab aja timbalan Pangeran
 26 kërsa noempoerkeun ka maraneh. 'Sarta
 kami nënëda ka Pangeran, kijeu panëda
 kami: ^a Noen Goesti Pangeran! moegi-
 moegi oelah tjijs ngaroeksakkeun oe-
 mat andjeun, kagoengan andjeun, anoe
 kenging andjeun ngaleupaskeun koe ka-
 agoengan andjeun, nja kenging andjeun
 ngaloewarkeun ti Mësir, nganggo pana-
 27 ngan kawasa. 'Moegi masing emoet ka

abdi-abdi andjeun, ka Ibrahim, ka Ishak saréng ka Jakoeb teja! Moegi oelah ningali kana kaheurasan ijeu djalma-djalma, kana kadorakaanana, atanapi kana dosana; 'sangkan djalma eusi tanah, oeroet koering sadaja koe andjeun dika-loewarkeun, oelah ngaromong kijeu: ^b Tina sabab Pangeran teu bisaeun ngasoepkeun eta teh kana tanah, anoe geus didjangdjikeun ka darinja, djeung tina sabab geuleuheun ka darinja, noe matatak dika-loewarkeun, seg diparahkeun di tégal léga. 'Mapan eta teh oemat andjeun, kagoengan andjeun, anoe kening andjeun ngaloewarkeun koe kawasa andjeun noe agoeng, saréng koe asta andjeun noe njodor! ^a 2 Moesa 32: 11. ^b 4 Moesa 14: 16.

PASAL 10.

Dina mangsa eta Pangeran nimbalan ka kami: ^a Maneh geura njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; seg maneh oenggah ka kami ka goenoeng; djeung koedoe njijeun ^b hidji pëti koe kai. 'Geus kitoe kami dina eta papan rek noeliskeun sakoer pangandika, noe aja dina papan noe ti heula, ^c noe koe maneh dipeupeuskeun teja; toeloj koe maneh teundeun di djëro pëti. 'Prak kami njijeun hidji pëti koe kai pilang, sarta njijeun doewa papan batoe, tjara noe ti heula; toeloj kami oenggah deui ka goenoeng, bari eta doewa papan di bawa koe leungeun. 'Tidinja ^d andjeunna njëratkeun dina eta papan sakomaha toelisan noe ti heula, nja eta noe sapoeloeh timbalan, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka maraneh ti goenoeng, ti djëro seuneu, keur poëan koempoel teja; sok koe Pangeran dipaparinkeun ka kami. 'Geus kitoe kami teh malik, djoet toeroen tina goenoeng; toeloj papan teja koe kami diteundeun di djëro pëti, anoe beunang kami njijeun; seug tëtëp ajana di dinja, sakomaha timbalan Pangeran ka kami teja. ^a 2 Moesa 34: 1. ^b 2 Moesa 25: 10. ^c 2 Moesa 32: 19. ^d 2 Moesa 34: 28.

6 Ari oerang Israil broel arindit ^a ti Berot Bëne-Jaakan ka Mosera; ^b di dinja poepoes Haroen, sarta dikoerëbkeunana di dinja; seug Elasar poetrana noe 7 djadi panghoeloe, ngaganti ramana. 'Ti

dinja arinditna ^c ka Goedgod, sarta ti Goedgod ka Jotbata, tanah noe soegih waloengan tjai. 'Dina mangsa eta ^d Pangeran misahkeun kaom Lewi, sina ngagotong pëti përdjangdjian Pangeran, ^e sina marëk ka pajoeneun Pangeran, bari ngabakti ka andjeunna, djeung sina ngabërkahan mawa padjënëngan andjeunna, tëpi ka mangsa ajeuna. 'Sabab kitoe Lewi teh ^f hanteu boga doeoeman atawa milik reudjeung doeloer-doeloerna; nja Pangeran noe djadi milikna, sakoemaha pangandika Pangeran, Allah maneh, ka dinja teja. ^a 4 Moesa 33: 31. ^b 4 Moesa 20: 28. ^c 4 Moesa 33: 32, 33. ^d 4 Moesa 3: 6. ^e p. 18: 7; 21: 5. ^f 4 Moesa 18: 20.

10 Ari kami teja ^a marëk teh dina goenoeng satjara mangsa bareto, opat poeloeh poë opat poeloeh peuting lilana, sarta Pangeran ngamakboel ka kami sakali harita deui; teu toeloes Pangeran këršana ngaroeksakkeun ka maneh. 11 'Geus kitoe Pangeran nimbalan ka kami: Geura indit, leumpang, koedoe madjoe ti heulaeun eta djalma-djalma, sina arasoep, ngamilik eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoenna, kalawan soempah, rek dipaparinkeun ka maranehanana teja. ^a p. 9: 18, 19, 25. 12 Ari ajeuna, Israil! ^a naon noe koe Pangeran, Allah maneh, dipoendoet ti maneh? ^b Taja deui kadjaba sijeun koe Pangeran, Allah maneh, ngalakonan sakabeh djalanna, njaah ka andjeunna, sarta ngabakti ka Pangeran, Allah maneh, tëroes djeung hate sarta tëroes djeung njawa maneh; 'ngestoekeun timbalan Pangeran, djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa ajeuna, soepaja maneh djamoega. 'Satëmëna, Pangeran, Allah maneh, ^c noe kagoengan langit, ^d djeung langiting sakabeh langit; kitoe deui boemi djeung saeusi-eusina. 'Ngan karoehoen maneh bae noe dimanah koe Pangeran, pada dianggo kaasih; sarta ari toeroenanana ti pandeurieunana, nja diri maraneh, koe andjeunna dipilih ti sakabehna bangsa, sakoemaha noe boeki ajeuna. 'Mana maraneh ^e koedoe njoenatan kakoeloepan hate maraneh, ^f sarta poma oelah ngaheuraskeun deui beuheung maraneh. 'Karana Pangeran, Allah maneh, ^g nja Bataraning sakabeh

batara, djeung Goestinging sakabeh goesti, Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, noe langkoeng nja matak sijeun, ^a noe teu pisan pilih-kasih, sarta tara narima paroeroeba; 'anoé ¹⁸ 'maparin kaadilan ka pahatoe djeung ka randa, sarta asih ka semah, ¹⁹ dipaparin sandang-pangan. 'Mana maraneh ^j koedoe njaah ka semah; karana maraneh ge bareto djadi semah di tanah Mésir. 'Koedoe ^k sijeun koe Pangeran, Allah maneh; koedoe ngabakti ka andjeunna, djeung ngaraketan ka andjeunna, sarta maneh soempah koedoe ²⁰ njéboet padjénengan andjeunna. 'Nja andjeunna poedjieun maneh, sarta nja andjeunna Allah maneh, anoe ngadamél ka maneh eta sagala pérkara noe araheng nja matak sijeun, anoe katarendjo koe panon maraneh teja. 'Karoehoen maneh, basa marijang ka Mésir teja, ²¹ 'rejana ngan toedjoeh poeloeh djiwa; démi ajeuna mah maneh teh koe Pangeran, Allah maneh, geus didjadikeun loba nakér, ^m tjara bentang di langit. *a* Mik. 6:8. *b* p. 6:5. *c* Djab. 24:1; 115:16. *d* 1 Radj. 8:27. *e* p. 30:6; Jér. 4:4. *f* p. 9:6. *g* 1 Tim. 6:15. *h* Lal. 10:34; Roem 2:11. *i* Djab. 146:9. *j* 2 Moesa 22:21. *k* p. 6:13. *l* 1 Moesa 46:27. *m* p. 1:10.

PASAL 11.

Mana maneh koedoe njaah ka Pangeran, Allah maneh, djeung koedoe ngadjaga kana djagaanana, nja eta pikoekoehna, hoekoemna, djeung timbalanana, salalawasna. 'Sarta sing kanjahokeun koe maraneh ajeuna; karana [kami mitjatoer teh] lain ka anak maraneh, noe teu njarahoeun djeung teu narendjoëun dina pamépèrìh Pangeran, Allah maraneh, ^a kaagoenganana, pananganana noe ³ kawasa, sarta asta noe njodor; 'kitoe deui tandana djeung dadamélanana, noe koe andjeunna didamél di djéro Mésir, ka Piraon, radja Mésir, djeung ka satanahna kabeh; 'sarta ^b noe koe andjeunna didamél ka balad Mésir, ka koedana djeung ka karetana, noe koe andjeunna dikélém koe tjai laoet Agër, basana ngaroedag njoesoel ka maraneh; djadi koe Pangeran pada digëmpoer, tépi ka ⁵ mangsa ajeuna; 'kitoe deui noe koe andjeunna didamél ka maraneh di

tégal léga, tépi ka maraneh datang ka ⁶ énggon ijeu; 'sarta noe koe andjeunna didamél ^c ka Datan djeung ka Abiram, anak Eliab, anoe anak Roebin, basa boemi njalangapkeun soengoetna, seg njaploek eta djalma katoet anak-ewena, djeung himah-himahna, sarta sakoer noe goemélar, anoe noeroet ka dinja, di téngah sakabeh oerang Israil teja: 'istoe-ning panon maraneh ^d noe narendjo eta sadajana dadamélan Pangeran noe araheng, anoe koe andjeunna didamél teja. ⁸ 'Mana maraneh koedoe masing pada ngestoekeun sakabeh timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, soepaja maraneh talégër, djeung arasoep, sarta ngamilik eta tanah, noe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik teja; 'djeung ^e soepaja maraneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, noe koe Pangeran didjangdjiikeun ka karoehoen maraneh, nganggo soempah teja, kérésana dipaparinkeun ka darinja sarta ka toeroenanana, ^f nja tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung ¹⁰ madoe. 'Karana ari tanah, noe koe maraneh rek diasoepan baris dimilik teh, lain saperti tanah Mésir, oeroet maraneh ka loewar, anoe koe maneh disébaran koe binih maneh, sarta ditjaian koe soekoe maneh, saperti kébon sajoeran. 'Énjana mah tanah, noe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas, baris dimilik teh, tanah énggon goe-¹² noeng djeung lébak, njeuseupna tjai teh hoedjan ti langit; 'estoe tanah noe diti-titanan koe Pangeran, Allah maneh; sotja Pangeran, Allah maneh, teu pètot-pètot neuteu-pna ka dinja, ti mimitina taoen tépi ka panoengtoengan taoen.

a p. 3:24. *b* 2 Moesa 14:25, 27. *c* 4 Moesa 16:31.

d p. 7:19. *e* p. 4:40. *f* 2 Moesa 3:17.

¹³ Démi geus kitoe, oepama maraneh témén nja noeroet ka timbalan kami, anoe koe kami ditimbalkeun ka maraneh ajeuna, datang ka njaah ka Pangeran, Allah maraneh, djeung datang ka ngabakti ka andjeunna téroes reudjeung hate sarta téroes djeung njawa maraneh: 'tangtoe kami maparin hoedjan ka tanah maraneh dina oesoemna, ^a nja hoedjan noe ti heula djeung hoedjan noe pandeuri, sangkan maneh ngoempoelkeun gandoem, anggoer djeung minjak

15 maneh. 'Sarta kami bakal maparin djoek
 koet di tégal maneh, adjang sasatoan
 maneh, djeung maneh dadaharan da-
 16 tang ka seubeuh. 'Eta maraneh sing
 ariyatna, hate maraneh oelah kagëndam,
 matak maraneh njalingkir, ngabakti ka
 aállahan, sarta njarëmbah ka dinja;
 17 'tangtoe Pangeran djadi bëndoe ka ma-
 raneh, sarta meundeutkeun langit, oe-
 lah aja hoedjan, djeung taneuh oelah
 sina ngabidjilkeun kahasilanana, sarta
 maraneh tangtoe tereh digëmpoer, dileu-
 ngitkeun tina tanah noe aloes, anoe
 koe Pangeran dipaparinkeun ka mara-
 neh. *a* Joël 2:23; Jak. 5:7.

18 Mana ijeu pangwoeroek kami koe ma-
 raneh teundeun dina hate djeung dina
 pikir maraneh; *a* sarta eta teh koe ma-
 raneh pake tanda, talikeun dina leu-
 ngeun maraneh, djeung pake bëbër di
 19 antara panon maraneh. 'Djeung *b* koe-
 doe koe maraneh dipagahkeun ka anak-
 anak maraneh, ditjatoer-tjatoerkeun
 keur maneh dijoe di djëro imah, keur
 maneh leumpang di djalan, keur maneh
 ngëdëng, djeung keur maneh hoedang;
 20 'toer *c* koe maneh toeliskeun dina ti-
 hang imah maneh, sarta dina lawang
 21 maneh; 'soepaja poë maraneh djeung
 poë anak-intjoe maraneh dilobakeun di-
 na tanah, noe koe Pangeran didjang-
 djikeun ka karoehoen maraneh, nganggo
 soempah, kërsana dipaparinkeun ka di-
 nja teja, sing salobana poë langit di
 22 loehoereun boemi. 'Karana oepama ma-
 raneh tëmën nja ngestoekeun eta sa-
 koer timbalan, noe koe kami diparen-
 tahkeun ka maraneh, datang ka dilam-
 pahkeun, datang ka njaäh ka Pangeran,
 Allah maraneh, ngalakonan sakabeh
 djalanna, djeung ngarakëtan ka andjeun-
 na: 'tangtoe Pangeran njingkahkeun eta
 23 sakabeh bangsa ti hareupeun maraneh, *d*
 sarta maraneh tangtoe meunangkeun
 bangsa noe galëde nja rarosa ti batan
 24 maraneh. 'Sakoer ënggon, *e* anoe pika-
 tintjakeun koe dampal soekoe maraneh,
 nja eta pibogaeun maraneh; ti sëmët
 tégal lëga, djeung ti sëmët goenoeng
 Libanon, kitoe deui ti sëmët bangawan,
 nja eta tji Prat, tëpi ka laet Koelon, *f*
 25 nja eta piwatëseun maraneh. 'Djalma
 hidji ge moal aja noe tagën di hareu-
 peun maraneh; sakoeriling tanah, anoe

pikatintjakeun koe maraneh, koe Pa-
 ngeran, Allah maraneh, bakal dipapa-
 rin kareuwasan djeung kasijeunan koe
 maraneh, *g* sakoemaha pangandikana
 ka maraneh teja. *a* p. 6:8. *b* p. 6:7. *c* p. 6:9.

d p. 7:1. *e* Jos. 1:3; 14:9. *f* 2 Moesa 23:31.
g 2 Moesa 23:27.

26 Masing nganjahokeun, *a* kami poë ijeu
 di hareupeun maraneh ngajakeun ka-
 27 bërreh djeung panjapa. 'Nja eta ka-
 bërreh, ari maraneh noeroet ka tim-
 balan Pangeran, Allah maraneh, anoe
 koe kami diparentahkeun ka maraneh
 28 ajeuna. 'Djeung deui panjapa, oepama
 maraneh hanteu noeroet ka timbalan
 Pangeran, Allah maraneh, sarta njaling-
 kir tina djalan, anoe koe kami dipa-
 rentahkeun ka maraneh ajeuna, nja
 noeroet ka aállahan, noe tadina teu ka-
 29 njahoan koe maraneh. 'Dëmi geus kitoe,
 lamoen maneh koe Pangeran, Allah ma-
 neh, geus diasoepeun kana tanah, anoe
 koe maraneh rek diasoepeun baris dimi-
 lik, *b* toeloj koedoe ngoetjapkeun ka-
 bërrehkana dina goenoeng Gërisim, ki-
 toe deui panjapana dina goenoeng Ebal.
 30 'Pangajana di peuntaseun tji Jordan,
 ka koelon, djalan pangsoeroepan panon-
 poë, di tanah oerang Kanaan, noe ngëng-
 gon di tanah lapang, pëlëbah Gilgal,
 31 deukeut *c* ki pasang More teja. 'Ka-
 rana maraneh ëngke mareuntas tji
 Jordan, soepaja asoepeun baris ngamilik
 eta tanah, anoe koe Pangeran, Allah
 maraneh, dipaparinkeun ka maraneh;
 tangtoe koe maraneh dimilik sarta diëng-
 32 gonan. 'Mana maraneh sing ariyatna,
 koedoe ngalampahkeun eta sakabeh pi-
 koekoeh djeung hoekoem, anoe koe ka-
 mi poë ijeu diajakeun di hareupeun ma-
 raneh. *a* p. 30:1, 15, 19. *b* p. 27:12, 13; Jos. 8:33.
c 1 Moesa 12:6.

PASAL 12.

Ijeu teh pikoekoeh djeung hoekoem,
 anoe koe maraneh koedoe diëstoekeun,
 lampahkeuneun dina tanah, anoe koe
 Pangeran, Allah karoehoen maneh, di-
 paparinkeun ka maneh, baris dimilik,
 saemoer maraneh hiroep di boemi.

2 Maraneh *a* misti pisan ngagëmpoer sa-
 kabeh ënggon, anoe koe bangsa-bangsa,
 noe koe maraneh bakal dibeunangkeun
 teja, dipake ngabarakti ka aállahanana,

^b dina goenoeng-goenoeng laloehoer, djeung dina pasir-pasir, sarta di handapeun sakoer kakaiian ngaroenggoe-noek. 'Ari altar-altarna ^c koe maraneh koedoe dibongkar, tihangna brahala koedoe peupeuskeun, Aserana koedoe doeroekan koe seuneu, djeung artja-artja aallahanana koedoe parotongan; nadjan ngaran-ngarana koe maraneh koedoe dileungitkeun ti énggon eta. 'Maraneh oelah milampah kitoe ka Pangeran, Allah maraneh. 'Énjana mah ^d ka énggon, noe koe Pangeran, Allah maraneh, bakal dipilih ti sakabeh kaum maraneh, dikérsakeun méréhakeun padjénenganana di dinja, tégés ka panglinggihanana maraneh koedoe marék; nja ka dinja maneh koedoe ngadeuheusan;

⁶ 'sarta nja ka dinja maraneh koedoe nganteurkeun koerban maraneh doeroekan, koerban maraneh peuntjitan, pèrpoeloehan maraneh, hatoeran leungeun maraneh, panadaran maraneh, pangabakti maraneh bawaning soeka, sarta

⁷ tjikal sapi émbe-domba maraneh; 'sarta nja di dinja maraneh koedoe dadaharan di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, bari sing baroengah koe sagala tjatjabakan leungeun maraneh; nja diri maraneh sarta djeung saeusi-imah maraneh, asal maneh dibérkahan koe

⁸ Pangeran, Allah maneh. 'Maraneh di dinja poma oelah milampah sakoemaha kalakoean oerang di dijeu mangsa ajeuna, ^e masing-masing, naon bae noe pi

⁹ bènèreun koe rarasaan sorangan. 'Karana népi ka ajeuna maraneh tatjan datang ^f kana reureuh djeung kana milik, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh. 'Tatapi maraneh éngke meuntas tji Jordan, bari toeloj ngénggon dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maraneh, bakal dimilikkeun ka maraneh; seug maraneh tangtoe dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maraneh anoe ti sakoeriling, ^g djadi maraneh tjitjing teh sénang ati.

¹¹ 'Geus kitoe énggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maraneh, kérsa ngalinggihkeun padjénenganana di dinja, nja ka dinja maraneh koedoe nganteurkeun sakoer anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh, koerban maraneh doeroekan, djeung koerban

maraneh peuntjitan, pèrpoeloehan maraneh, djeung hatoeran leungeun maraneh, sarta sakabeh panadaran maraneh beunang milih, anoe koe maraneh dina-darkeun ka Pangeran. 'Sarta maraneh masing boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh; nja diri maraneh, djeung anak maraneh lalaki, sarta anak maraneh awewe, kitoe deui badega maraneh lalaki djeung badega maraneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maraneh; ^h karena eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maraneh. *a p. 7:5.*

b 1 Radj. 14:23; 2 Radj. 16:4. c 4 Moesa 33:52.

d 2 Moesa 20:24; 1 Radj. 8:29. e Hak. 17:6.

f Jos. 22:4. g 3 Moesa 25:18, 19. h 4 Moesa 18:20, 24.

¹³ Eta maneh sing ijatna, poma oelah ngoerbankeun koerban maneh doeroekan dina sambarang énggon, anoe katendjo koe maneh. 'Énjana mah dina énggon, anoe koe Pangeran bakal dipilih dina salah-sahidji kaum maneh, nja di dinja maneh koedoe ngoerbankeun koerban maneh doeroekan, sarta nja di dinja maneh koedoe ngalampahkeun sanyiskara, noe koe kami diparentahkeun

¹⁵ ka maneh. 'Tatapi ^a maneh meunang poentjat-peuntjit djeung ngahakan laoek, sakahajang hate maneh, noeroetkeun bérkah Pangeran, Allah maneh, noe dipaparinkeun ka maneh, di sakabeh lawang maneh; dihakanna koe noe nadjis, koe noe bérésih; ^b satjara méntjék

¹⁶ djeung satjara oentjal. 'Ngan ari gé-tihna mah ^c poma oelah dihakan koe maraneh; nja koedoe koe maraneh dikoetjoerkeun ka boemi saperti tjai.

a 3 Moesa 17:2. b p. 14:5. c 3 Moesa 3:17; 17:10.

¹⁷ Hanteu meunang maneh dina lawang maneh ngahakan ^a pèrpoeloehan gandoem, atawa anggoer, atawa minjak maneh, ^b kitoe deui tjikal sapi émbe-domba maneh, atawa panadaran maneh, naon bae, anoe beunang maneh nganadarkeun, atawa pangabakti maneh bawaning soeka, atawa hatoeran leungeun

¹⁸ maneh. 'Mistina mah ^c koe maneh dihakan di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, dina énggon anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipilih; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, kitoe deui badega maneh lalaki, djeung badega

maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maneh; djeung maneh koedoe masing boengah di pajoneun Pangeran, Allah maneh, koe sagala tjatjabakan leungeun maneh. 'Eta maneh sing ijatna, ^d poma oelah ninggalkeun ahli Lewi, saemoer maneh, dina tanah maneh. *a* p. 14: 22. *b* p. 15: 19. *c* p. 14: 23.

d p. 14: 27.

20 Lamoen Pangeran, Allah maneh, ^a ngalégakeun watës maneh, sakoemaha pangandikana ka maneh, seg maneh ngomong: Hajang njatoe laoek, sabab hate maneh hajang ngahakan laoek: pek bae maneh ngahakan laoek saka-

21 hajang hate maneh. 'Lamoen énggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kërsa mërènahkeun padjénngana di dinja teja, ^b djaoeh ti maneh, prak maneh meuntjit bae sapi maneh djeung émbe-domba maneh, anoe koe Pangeran dipaparinkeun ka maneh, sakoemaha parentah kami ka maneh teja; heg maneh dadaharan dina lawang maneh, sakahajang hate maneh. 'Estoe sakoemaha ngahakan méntjék atawa oentjal, nja kitoe dihakanna teh; noe nadjis, noe bërèsih, sarejana meunang

23 ngahakan eta. 'Ngan maneh teh masing péngkoeh, oelah ngahakan gétihna; ^c karena gétih teja njawana, sarta maneh teu meunang ngahakan njawana katoet laoekna. 'Poma koe maneh oelah diha-

24 kan; nja koedoe koe maneh dikoetjoerkeun ka boemi saperti tjai. 'Poma koe maneh oelah dihakan; soepaja maneh djamoega, kitoe keneh anak maneh pandeurieun maneh, tina sabab maneh milampah anoe bènér di pajoneun Pangeran. 'Ngan ^d ari barang beunang maneh njoetjikeun, anoe pijsaeun di maneh, sarta djeung panadaran maneh, koedoe koe maneh ditjokot, dibawa leumpang ka énggon, anoe bakal dipilih

26 koe Pangeran; 'prak koerban maneh doeroekan, laoekna djeung gétihna, koe maneh pètakeun ka altar Pangeran, Allah maneh; ^e sarta gétih koerban maneh peuntjitan koedoe dibahekeun dina altar Pangeran, Allah maneh, ari laoekna koe maneh koedoe dihakan. 'Koe-

27 doe ngestoekeun sarta masing noeroet ka eta sakabeh pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maneh, soepaja

28

maneh djamoega, kitoe keneh anak maneh pandeurieun maneh, salalanggèngna, tina sabab maneh milampah anoe hade sarta noe bènér di pajoneun Pangeran, Allah maneh. *a* p. 19: 8. *b* p. 14: 24.

c 3 Moesa 17: 14. *d* 3 Moesa 27: 9. *e* 3 Moesa 1: 5, 11.

29 Lamoen Pangeran, Allah maneh, énggeus ngabasmu ti hareupeun maneh eta sagala bangsa, noe koe maneh rek datangan baris dibeunangkeun teja, sarta maneh geus prak meunangkeun inja, djeung ngénggon dina tanah oeroet eta:

30 'maneh teh masing ijatna, ^a oelah kari djét, noeroetan eta, sanggeusna eta ditempoer, dileungitkeun ti hareupeun maneh; sarta maneh oelah natanjakeun aállahanana, bari ngomong kijeu: Koe-maha eta bangsa-bangsa ngabaraktina ka batara-batarana? koela teja sédja noe-

31 roetan. 'Poma-poma maneh oelah rek milampah kitoe ka Pangeran, Allah maneh; ^b karena sagala kagiroek Pangeran, noe koe andjeunna dianggo kageuleuh, koe eta sok dilalampahkeun ka aállahanana, sangkilang anakna lalaki djeung anakna awewe koe eta sok dideroek koe seuneu adjang aállahanana.

a p. 7: 16; 18: 9. *b* 3 Moesa 18: 27.

32 Ari ^a sadajana pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh, koe maraneh estoekeun, nja koedoe dilalampahkeun; oelah ditambahan, oelah dikoerangan. *a* p. 4: 2.

PASAL 13.

Lamoen di téngah maneh aja nabi atawa Lwa toekang ngimpi, toeloelj ka maneh mere tanda atawa moedjidjat, 'seug boekti eta tanda atawa eta moedjidjat, noe koe eta ditjatoerkeun ka maneh, bari kijeu omongna: Hajoe, oerang anoet ka batara nagara sedjen, noe tadina teu kanjahoan koe maneh, oerang ngabakti ka dinja: 'poma maraneh ^a oelah ngagoegoe ka omongan nabi kitoe, atawa ka toekang ngimpi kitoe; karena Pangeran, Allah maraneh, ^b njoba ka maraneh, kërsa ngawaspaoskeun, maraneh njaah ka Pangeran, Allah maraneh, téroes reudjeung hate sarta téroes djeung njawa maraneh, atawa hanteu. 'Koedoe aranoet ka Pangeran, Allah maraneh, djeung koedoe sarijeun koe andjeunna, bari ngestoekeun timbala-

nana, sarta noeroet ka pangandikana; ' djeung koedoe pada ngabakti ka andjeunna sarta ngarakétan ka andjeunna.

5 'Ari nabi noe kitoe, atawa toekang ngimpi noe kitoe, ^a koedoe dipaehan, sabab magahan moengkir ka Pangeran, Allah maraneh, anoe ngaloewarkeun maraneh ti tanah Mésir, dileupaskeun ti imah koemawoela teja; karépnana maneh dek digembang tina djalan, anoe koe Pangeran, Allah maneh, ka maneh dipiwarang ngalakonan. ^e Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti téngah maneh. ^a Jér. 23:16. ^b p. 8:2. ^c p. 10:20. ^d p. 18:20. ^e 1 Kor. 5:13.

6 Lamoen doeloer maneh, anak saindoeng, atawa anak maneh lalaki, atawa anak maneh awewe, atawa pamadjikan noe di pangkon maneh, atawa sobat maneh noe saperti njawa sorangan, ngomongan ka maneh di noe boeni, kijeu pokna: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngabakti ka batara bangsa sedjen, noe tadina teu kanjahohan koe maneh atawa koe karoehoen maneh, 'kasoep aállahan bangsa-bangsa, noe di sakoeriling maraneh, deukeut ka maneh atawa djaoeh ti maneh, ti toengtoeng boemi tépi ka toengtoeng boemi

8 deui: 'poma koe maneh oelah dirémpoegan, sarta oelah digoegoe; ^a djeung deui panon maneh oelah hawatir ka dinja, oelah dipikaroenja, sarta oelah

9 disoempoetkeun; 'satégésna koe maneh misti pisan dipaehan; ^b leungeun maneh anoe koedoe pangheulana pek ka dinja maehan, toeloej leungeun djalma

10 noe loba, ti pandeuri; 'nja koedoe dibéntoeran koe batoe, datang ka paehna; sabab eta pangarahna maneh teh dek digembang ti Pangeran, Allah maneh, anoe ngaloewarkeun maneh ti tanah Mésir, ti imah koemawoela teja.

11 'Soepaja goernita ^c ka sabangsa Israil, sarta pada sarijeuneun, djeung oelah aja deui noe ngalampahkeun pèrkara goreng tjara kitoe di téngah maneh. ^a p. 7:16; 19:13. ^b p. 17:7. ^c p. 17:13; 19:20.

12 Lamoen maneh ngadenge bedja ^a hal salah-sahidji nagara maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun

13 ka maneh geusan tjitjing, tjékna: 'Aja djalma bangkawarah baridjil ti téngah maneh, sarta ngagembang batoer pri-

boemi nagarana, aromongna: Hajoe, oerang leumpang, oerang ngabakti ka batara bangsa sedjen, noe tadina teu kanjahohan koe maraneh: 'toeloej koe maneh koedoe didongdon, ditalengteng, dipariksa sing gémét pisan; ana seug kapanggih saénjana, poegoeh pèrkarana, aja noe ngalampahkeun kagiroekan

15 kitoe di téngah maneh: 'pek priboemi eta nagara koe maneh koedoe disabétan koe seuseukeut pédang; nagarana djeung saeusi-eusina, katoet sasatoanana, ^b koe maneh haramkeun, toempés

16 koe seuseukeut pédang. 'Ari sakabeh djarahanana koe maneh koedoe dikoempoelkeun ka téngah loeloeroengna; seug eta nagara katoet sakabeh djarahanana koe maneh koedoe didoeroek koe seu-neu, datang ka bérésihna, baris ka Pangeran, Allah maneh; geus kitoe eta teh sina djadi toempoekan langgèng;

17 teu meunang diadégkeun deui. 'Sarta barang noe hoekoem haram teja ^c oelah pisan aja noe napél kana leungeun maneh; soepaja Pangeran lémpèr tina kasangétan béndoena, sarta maparin kawelasan ka maneh, djeung mikoernija ka maneh, toer ngalobakeun ka maneh, sakoemaha noe koe andjeunna didjangdji keun ka karoehoen maneh, nganggo

18 soempah teja; 'lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, ngestoekeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, ngalampahkeun anoe bènèr di pajoeneun Pangeran, Allah maneh.

^a p. 17:2. ^b 2 Moesa 22:20. ^c p. 7:25, 26.

PASAL 14.

Maraneh teh poeta Pangeran, Allah maraneh; ^a poma oelah noerihan diri, djeung oelah digoendoelan di antara panon maraneh, koe karana noe paeh.

2 'Karana maneh teh ^b bangsa soetji baris ka Pangeran, Allah maneh; eta maneh dipilih koe Pangeran, soepaja djadi oemat kagoengan andjeunna, dibedakeun djeung sakabeh bangsa noe di satonggong boemi. ^a 3 Moesa 21:5. ^b p. 7:6.

3 Maneh ^a oelah ngahakan sipat giroek,

4 naon bae. 'Ijeu teh sato, anoe meunang dihakan koe maraneh: sapi, domba djeung émbe; 'oentjal, méntjék, moending, émbe leuweung, lémbœ, ban-

6 teng djeung peutjang. 'Tëgës sagala sato, anoe beulah tjekerna, sarta tjekerna midoewa, djeung ngagajëm dina sasatoan, nja eta noe meunang dihakan koe maraneh. 'Ngan ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa noe ngagajëm sarta bangsa noe beulah tjekerna midoewa teh: onta, këlëntji djeung marmot; sabab eta teh ënja ngagajëm, tapina teu beulah tjekerna; nadjis eta teh ka maraneh. 'Kitoe deui bagong; sabab eta teh ënja beulah tjekerna, tapi teu ngagajëm; nadjis eta teh ka maraneh. Dagingna teu meunang dihakan koe maraneh, sarta bangkena koe maraneh teu meunang ditjabak. ^a 3 Moesa 11.

9 Ijeu teh anoe meunang dihakan koe maraneh, bangsa sakabeh anoe di djëro tjai: sagala noe tjetjepetan djeung sisitan, meunang dihakan koe maraneh.

10 'Ari sakoer noe teu tjetjepetan sisitan mah, teu meunang dihakan koe maraneh; nadjis eta teh ka maraneh.

11 Sagala manoeek bërësih meunang dihakan koe maraneh. 'Sarta ijeu noe teu meunang dihakan koe maraneh bangsa manoeek teh: galoedra, radja-wali djeung galoedra laoet; 'alap-alap, heulang djeung rangkong, sapapadana; 'sagala gagak, sapapadana; 'manoeek naëm, koetoeek-koetoeek, kaäk djeung dadali, sapapadana; 'boeweuk, djoelang djeung sowang; 'kokondangan, heulang roejoek djeung tjakakak; 'bango djeung koentoeel, sapapadana; kerak djeung kalong.

19 'Djeung deui sagala noe ngarajap, bangsa noe hibër, nadjis eta teh ka maraneh, teu meunang dihakan. 'Sagala manoeek bërësih mah meunang dihakan koe maraneh.

21 Maraneh oelah ngahakan ^a noe paeh bangkar, naon bae; bikeun ka noe ngoembara, anoe dina lawang maneh, sina ngahakan eta, atawa djoewal ka bangsa sedjen; karena maneh teh bangsa soetji baris ka Pangeran, Allah maneh. ^b Eta maneh oelah ngoeloeb anak ëmbe koe tji-soesoe indoengna.

^a 2 Moesa 22: 31. ^b 2 Moesa 23: 19.

22 Maneh misti pisan mërpoelohan sakabeh beubeunangan bibit maneh, anoe bidjil tina lahan, saban-saban taoen.

23 'Geus kitoe ^a eta përpoelohan gandoem, anggoer djeung minjak maneh, sarta

djeung tjikal sapi ëmbe-domba maneh, koe maneh koedoe dihakan di pajoneun Pangeran, Allah maneh, di ënggon anoe koe andjeunna bakal dipilih, dikërsakeun ngalinggihkeun padjënënganana di dinja; soepaja maneh dia-djar sijeun koe Pangeran, Allah maneh, ²⁴ satoetoeop oemoer. 'Sarta lamoen djalanna gandar ti maneh, lamoen maneh teu kadoega mawa eta, sabab ënggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, dikërsakeun mërënahkeun padjënënganana di dinja, ^b djaoeh ti maneh, lamoen maneh dibërkahan koe ²⁵ Pangeran, Allah maneh: 'seug djadikeun oewang, pek oewangna boengkoes, bawa koe maneh, bral maneh leumpang ka ënggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh. 'Toeloej oewangna beulikeun ka sakoer noe dipikahajang koe hate maneh, ka sapi, ka ëmbe-domba, ka anggoer, ka wedang, atawa kana naon bae noe dipenta ka maneh koe hate sorangan; pek maneh dadaharan di dinja di pajoneun Pangeran, Allah maneh, bari masing boengah; nja diri maneh sarta djeung saeusi-²⁷ imah maneh. 'Ari ahli Lewi, anoe dina lawang maneh, ^c poma koe maneh oelah ditinggalkeun; karena eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maraneh.

^a p. 12: 17, 18. ^b p. 12: 21.

^c p. 12: 19; 16: 11, 14.

²⁸ Oenggal-oenggal ^a toetoeop tiloe taoen maneh koedoe ngaloewarkeun sakabeh përpoelohan beubeunangan maneh dina taoen harita, sok teundeun dina lawang maneh. 'Ana datang ahli Lewi, pedah eta teh teu boga doeoeman atawa milik reudjeung maneh, kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta randa, noe dina lawang maneh, sina pada dadaharan datang ka sareubeuheun; soepaja maneh dibërkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina sagala pagawean leungeun maneh, anoe koe maneh dilampahkeun.

^a p. 26: 12.

PASAL 15.

Oenggal-oenggal ^a toetoeop toedjoeh taoen maneh koedoe njijeun kalëpasan. 'Nja kijeu përkara kalëpasan teh: saha-saha noe boga pihoetangkeun, koedoe ngalëpaskeun pihoetangkeunana ka

batoer; teu meunang nagih ka batoerna djeung ka doeloerna; karana geus dioewarkeun kalépasan koe karana Pangeran. 'Ari ka bangsa sedjen maneh meunang nagih; dëmi anoe maneh di doeloer maneh mah koedoe dilépaskeun koe maneh. 'Halta di maneh moal aja noe miskin; (karana Pangeran tangtoe ngabërkahan ka maneh dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dimilikkeun ka maneh, soepaja kawaris) 'kitoe soteh lamoen maneh tëmën nja noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, diëstoekkeun, datang ka ngalampahkeun eta sakoer timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh mangsa ajeuna. 'Karana Pangeran, Allah maneh, tangtoe ngabërkahan ka maneh, sakoemaha pangandikana ka maneh teja; ^b seug maneh ngindjeum-ngindjeumkeun ka bangsa loba, dëmi diri maneh mah moal ngindjeum; djeung deui maneh teh bakal marentah ka bangsa loba, dëmi ka diri maneh mah moal aja noe marentah. ^a 2 Moesa 23: 11. ^b p. 28: 12.

7 Lamoen ^a di maneh aja noe miskin, salah-sahidji doeloer maneh, dina salah-sahidji lawang maneh, dina tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, ^b eta maneh poma oelah ngaheuraskeun hate, sarta leungeun maneh oelah ngeupeul ka doeloer maneh noe miskin teh; ^b 'bëñerna mah leungeun maneh koedoe masing moeka ka dinja, ^c sarta misti pisan ngindjeumkeun ka dinja sakadar kakoe-ranganana, sakaboetohna. 'Eta maneh sing ijatna, dina hate maneh poma oelah aja omong bangkawarah, kijeu: Geus deukeut ka taoen noe katoedjoe, taoen kalépasan teja; seug maneh ngadëlekan ka doeloer maneh noe miskin teh, sarta teu mere ka dinja; toeloelj eta teh sasambat ka Pangeran tina hal maneh, geus tangtoe matak dosa ka maneh. 'Misti pisan koe maneh dibere, sarta hate maneh oelah goreng samangsa maneh mere ka dinja; karana tina sabab përkara kitoe Pangeran, Allah maneh, ^a tangtoe ngabërkahan ka maneh dina sagala pagawean maneh, djeung dina sagala tjatjabakan leungeun maneh. 'Karana noe miskin ^e moal datang ka euweuh ti têngah tanah; noe matak

kami marentah ka maneh kijeu teja: Leungeun maneh koedoe masing moeka ka doeloer maneh, ka noe kalangsak djeung ka noe miskin di maneh, dina tanah maneh. ^a 3 Moesa 25: 35.

^b 1 Joh. 3: 17. ^c Mat. 5: 42; Loek. 6: 34, 35.

^d Sil. 28: 27. ^e Mat. 26: 11; Joh. 12: 8.

12 Lamoen doeloer maneh, sasama oerang Ibrani, lalaki atawa awewe, ^a ngadjoewal diri ka maneh, koedoe ngawoela ka maneh gënëp taoen lilana, ari dina taoen noe katoedjoe koe maneh koedoe dileupaskeun, sina mërdika ti maneh. 'Sarta samangsa koe maneh dileupaskeun, sina mërdika ti maneh, dileupaskeunana teh poma oelah lengoh; ^a koedoe koe maneh dimomotan masing rebo ti ëmbe-domba maneh, ti pangirikan maneh djeung ti pamërsan maneh; nja mere teh ka dinja sakadar bërkah maneh ti Pangeran, Allah maneh. 'Ari maneh teh ^b koedoe masing ingët, jen maneh bareto koemawoela di tanah Mësir, sarta maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus dileupaskeun; kitoe noe matak kami ajeuna ka maneh marentah përkara noe tadi teja. 'Tatapi ^c lamoen eta teh ngomong ka maneh: Koering teh hanteu nijat ka loewar ti djoeragan; sabab njaäheun ka maneh djeung ka ahli maneh, sabab bëtaheun di maneh: 'pek maneh njokot paniir, seug tjeulina tiir kana panto; geus kitoe koedoe langgëng ngawoelana ka maneh. Nadjan ka badega awewe ge maneh koedoe milampah kitoe. 'Koe maneh oelah dipake beurat, ngaleupaskeun eta sina mërdika ti maneh; karana ngawoelana ka maneh gënëp taoen lilana teh sasat djalma boeboeroeh noe koelianana doewa tikël; ari kitoe mah maneh tangtoe dibërkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina saniskara noe koe maneh dipigawe.

^a 2 Moesa 21: 2; 3 Moesa 25: 40. ^b p. 5: 15.

^c 2 Moesa 21: 5.

19 ^a Sakabeh tjikal, noe didjoeroekkeun koe sapi maneh sarta koe ëmbe-domba maneh, nja eta noe lalaki, koe maneh koedoe disoetjikeun baris ka Pangeran, Allah maneh; tjikal sapi maneh koe maneh teu meunang digawekeun, sarta tjikal domba maneh koe maneh teu meunang digoentingan. 'Koe maneh ^b koedoe dihakan oenggal-oenggal taoen,

di pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di énggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; nja diri maneh sarta djeung saeusi-imah maneh. 'Tatapi ^c lamoen aja tjatjadna, ngempor atawa lolong, naon bae tjatjad anoe matak goreng, teu meunang dikoerban-
 21 keun ka Pangeran, Allah maneh; 'nja hakan koe maneh dina lawang maneh bae, ^d djalma noe nadjis, noe bërèsih, sarejana; satjara mëntjék djeung satjara oentjal. 'Ngan ^e ari gëtihna mah poma oelah dihakan koe maneh, nja koedoe koe maneh dikoetjoerkeun ka boemi sapèrti tjai.
^a 2 Moesa 13: 2. ^b p. 14: 23. ^c 3 Moesa 22: 20. ^d p. 12: 15, 22. ^e p. 12: 23.

PASAL 16.

Masing ngestoekeun boelan Abib; ^a didinja maneh koedoe milampah paska baris ka Pangeran, Allah maneh; karana maneh dika-loewarkeun koe Pangeran, Allah maneh, ti Mësir teh, nja dina
 2 boelan Abib, ^b ti peuting. 'Djeung koedoe meuntjit paska baris ka Pangeran, Allah maneh, émbe-domba reudjeung sapi, di énggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, kërsa ngalinggihkeun padjén-
 3 nënganana di dinja. 'Maneh dina mangsa paska teh oelah ngahakan beunang ngahaseuman; ^c toedjoe poë lilana koedoe ngahakan roti teu ragian, roti kabalangsakan; karana maneh ka loewar ti tanah Mësir teja ^d kalawan roesoeh; nja eta soepaja maneh ngingëtkeun poë-an maneh ka loewar ti tanah Mësir,
 4 saemoer-hiroep maneh. 'Harita di sawëwëngkëran maneh oelah katendjo ragi, toedjoe poë lilana; sarta laeok, beunang maneh meuntjit wantji boerit, dina poë noe mimiti, ^e oelah aja noe
 5 dipeutingkeun tēpi ka isoek. 'Hanteu meunang maneh meuntjit paska dina salah-sahidji lawang maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun
 6 ka maneh; 'énjana mah di énggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kërsa ngalinggihkeun padjénënganana di dinja, nja di dinja maneh koedoe meuntjit paska teh, ^f wantji boerit, keur mënëran soeroep panon-poë, ninggang waktoe maneh ka loewar ti
 7 Mësir teja. 'Pek koe maneh koedoe dipasak, bari toeloej dihakan, di énggon

anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh; ari isoekna maneh seg balik, moelang sahimah-sahimah. 'Gënëp poë lilana maneh koedoe ngahakan roti teu ragian; ^g ari dina poë noe katoedjoe panoetoep pesta baris ka Pangeran, Allah maneh; didinja maneh oelah ngalampahkeun pagawean.
^a 3 Moesa 23: 5. ^b 2 Moesa 12: 30. ^c 2 Moesa 12: 19. ^d 2 Moesa 12: 11. ^e 2 Moesa 12: 10. ^f 2 Moesa 12: 6. ^g 3 Moesa 23: 8.

9 Maneh ^a koedoe milang keur diri maneh toedjoe minggoe; ti watës mitëmbëjan diboewat, nja ngamimitian milang toedjoe minggoe teh. 'Didinja maneh koedoe milampah pesta minggoe baris ka Pangeran, Allah maneh; ^b leungeun maneh koedoe njanggakeun pangabakti bawaning soeka, sakadar bërakah, noe dipaparinkeun ka maneh koe
 11 Pangeran, Allah maneh. 'Sarta maneh ^c masing boengah di pajoeneun Pangeran, Allah maneh; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, badega maneh lalaki djeung badega maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi, anoe dina lawang maneh; kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta randa, noe di têngah maneh, di énggon
 12 anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kërsa ngalinggihkeun padjénënganana di dinja. 'Ari maneh teh koedoe masing ingët, ^d jen maneh bareto koemawoela di Mësir; mana koedoe ngestoekeun djeung ngalampahkeun pikoe-koeh noe tadi teja.
^a 3 Moesa 23: 15. ^b p. 26: 2. ^c p. 12: 12, 18. ^d p. 15: 15.

13 Maneh ^a koedoe milampah pesta sa-oeng bëbëtek, toedjoe poë lilana, samantas maneh ngoempolkeun ti pangirikan djeung ti pamërësan maneh. 'Sarta maneh masing boengah dina pesta maneh; nja diri maneh, djeung anak maneh lalaki, sarta anak maneh awewe, badega maneh lalaki, djeung badega maneh awewe, sarta djeung ahli Lewi; kitoe deui semah, djeung pahatoe, sarta
 15 randa, anoe dina lawang maneh. 'Toedjoe poë lilana maneh koedoe pesta baris ka Pangeran, Allah maneh, di énggon anoe bakal dipilih koe Pangeran; karana Pangeran, Allah maneh, tangtoe ngabërkahan ka maneh dina saniskara patjarian maneh djeung dina

saniskara pagawean leungeun maneh; mana maneh masing toetoe nja boengah.

a 3 Moesa 23: 34.

16 ^a Tiloe kali di djero sataoen sakoer djalma lalaki di maneh koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, di enggon anoe bakal dipilih koe andjeunna; nja eta dina pesta roti teu ragian, dina pesta minggoe, djeung dina pesta saeung bebete teja; tetapi maneh ngadeuheus teh ka pajoeneun Pangeran, oelah lengoh. 'Hidji-hidji djalma leungeunna koedoe njang-gakeun bakti, noeroetkeun berkah Pangeran, Allah maneh, anoe dipaparinkeun ka maneh.

a 2 Moesa 23: 17.

18 Maneh koedoe ngadjadikeun hakim djeung pangoeroes ^a dina sakabeh lawang maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, bakal dipaparinkeun ka maneh di sakaom-kaom maneh; sina pada ngahoe-koeman ka djalma-djalma make hoe-koem adil. 'Maneh oelah njerongkeun bebeneran, ^b oelah pilih-kasih, sarta ^c oelah narima paroeroeba; karana paroeroeba sok ngalolongkeun panon djalma noe palintér, djeung sok mengkol-
20 keun omongan djalma noe balenér. 'Kabeneran, ^a nja kabeneran anoe koe maneh koedoe diobrek, soepaja maneh hiroep sarta ngamilik tanah, noe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh.

a 1 Moesa 34: 20, 24. *b* 3 Moesa 19: 15.

c 2 Moesa 23: 8. *d* 1 Tim. 6: 11.

21 Maneh oelah njëblok ^a Asera, kai naon bae, pëlëbah altar Pangeran, Allah maneh, anoe koe maneh bakal di-
22 dijjeun. 'Sarta maneh oelah ngadégkeun ^b tihang brahala, da dianggo kageuleuh koe Pangeran, Allah maneh.

a p. 7: 5.
b 3 Moesa 26: 1.

PASAL 17.

Maneh ka Pangeran, Allah maneh, ^a oelah ngoerbankeun sapi atawa domba noe aja tjatjadna, naon bae përkara noe matak goreng; karana noe kitoe teh kagiroek Pangeran, Allah maneh.

a 3 Moesa 22: 20.

2 Lamoen di têngah maneh, dina salah-sahidji lawang maneh, anoe dipaparinkeun ka maneh koe Pangeran, Allah maneh, ^a kapanggih djalma lalaki atawa awewe, migawe goreng di pajoeneun Pangeran,

Allah maneh, ngarëmpak përdjangdjia-
3 nana; 'nja eta leumpang, ngabakti ka aállahan, sarta disarëmbah, ^b atawa ka panon-poë, atawa ka boelan, atawa kana naon bae ^c balad langit, anoe lain
4 diparentahkeun koe kami; 'geus kitoe aja noe bebedja ka maneh, sarta koe maneh kadenge: ^d toeloej koe maneh koedoe didongdon sing gemët pisan; ana seug kapanggih saénjana, poegoeh përkarana, aja noe ngalampahkeun ka-
5 giroekan kitoe di Israil: 'tidinja eta lalaki atawa eta awewe, noe migawe përkara kitoe gorengna teh, ^e koe maneh koedoe dika-loewarkeun ka lawang maneh, nja eta si lalaki atawa si awe-
6 we teja; pek koe maneh bëntoeran koe batoe, sing datang ka paehna. 'Anoe mandjing dipaehan, nja eta dipaehanana
7 tina omongan saksi doewa atawa saksi tiloe; teu meunang dipaehan tina omongan saksi hidji. 'Leungeun saksi ^g noe koedoe pangheulana pek ka dinja maehan; toeloej leungeun djalma noe loba, ti pandeuri. Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti têngah maneh.

a p. 13: 6. *b* p. 4: 19. *c* 2 Radj. 21: 3, 5. *d* p. 13: 14.

e p. 13: 9, 10. *f* 4 Moesa 35: 30; p. 19: 15. *g* p. 13: 9.

8 Lamoen aja përkara hese, maneh hanteu bisa moetoës, ^a përkara ka loewar gëtih, përkara padoe, atawa përkara mahala, oeroesan noe matak parëboet dina lawang maneh, toeloej maneh koedoe dangdan, indit ka enggon noe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh;
9 'seug koedoe ngadatangan ka panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, sarta ka hakim, anoe djënëng dina mangsa harita; geus kitoe koe maneh tanjakeun, tangtoe ka maneh nganjahokeun kasaoeran hoe-
10 koem. 'Djeung maneh koedoe milampah noeroetkeun kasaoeran, noe koe eta dinjahokeun ka maneh ti enggon noe koe Pangeran bakal dipilih; sarta koe maneh estoekeun, koedoe milampah sakoe-
11 maha noe koe eta diwoeroekkeun ka maneh. 'Eta maneh koedoe milampah noeroetkeun kasaoeran toret, noe koe eta diwoeroekkeun ka maneh, sarta noeroetkeun hoekoem, noe koe eta ditjatoerkeun ka maneh; ^b poma maneh oelah njingkir tina kasaoeran, anoe koe eta dinjahokeun ka maneh, ka kentja
12 atawa ka katoehoe. 'Saha-saha djalma

noe bédégong lampahna, hanteu noe-roet ka panghoeloe anoe ngadég, poerah ngabakti di dinja ka Pangeran, Allah maneh, atawa ka hakim, nja eta djalma koedoe dipaehan. ^c Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti Israil. ¹³ 'Masing goernita ^a ka sabangsa kabeh, soepaja pada sarijeuneun, sarta oelah aja deui noe bédégong. ^a 2 Bab. 19 : 10. ^b p. 5 : 32. ^c p. 13 : 5. ^d p. 13 : 11.

¹⁴ Lamoen maneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, sarta koe maneh geus dimilik reudjeung diénggonan, toeloej maneh ngomong : ^a Aing hajang njijeun radja, sina njangking ka aing, tjara sakabeh bangsa noe di sakoering aing : 'seug noe koe maneh didijeun radja, njangking ka maneh teh, ^b koedoe noe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh ; ti téngah doeloer maneh nja pinjijeuneun radja, njangking ka maneh ; hanteu meunang maneh ngangkat djalma bangsa sedjen, njangking ka maneh, anoe lain doeloer maneh. ¹⁶ 'Tatapi eta teh teu meunang ngalobakeun koeda, djeung teu meunang ngabalikkeun rahajat ka Mésir, mambrih ngalobakeun koeda ; da Pangeran geus nimbalan ka maraneh, jen : Maraneh oelah pisan-pisan arek balik kana djalman tadi. 'Djeung deui eta teh teu meunang ngalobakeun pamadjikan, soepaja hatena oelah datang ka njingkir ; sarta teu meunang ngalobakeun ¹⁸ emas-perak katjida teuing. 'Demi geus kitoe, dimana eta teh tjalik dina korsi karadjaanana, seug koedoe noeroen ijeu Toret pikeun pribadina, dina kértas, ti noe di hareupeun panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi. ¹⁹ 'Ari eta teh koedoe aja di radja, sarta diadji saemoer-hiroep, soepaja diadjar sijeun koe Pangeran Allahna, ngestoekeun saoenélna ijeu papakon sarta ijeu pikoekoeh, datang ka dilampahkeunana. 'Sangkan hatena oelah loehoer ti doeloer-doeloerna, sarta oelah datang ka njingkir tina timbalan, ^c ka kentja atawa ka katoehoe, soepaja dipandjangkeun nja djoeménéng dina karadjaanana, nja pribadina sarta djeung poetra-poetrana, di téngah Israil. ^a 1 Sam. 8 : 5. ^b 1 Sam. 10 : 24. ^c p. 5 : 32.

PASAL 18.

Panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, sakaom Lewi, ^a oelah boga doeoeman atawa milik reudjeung Israil ; koerban seuneu baris ka Pangeran sarta djeung kagoenganana, nja eta pihakaneunana. ² 'Mana eta teh oelah boga milik di téngah doeloer-doeloerna ; ^b nja Pangeran noe djadi milikna, sakoemaha pangandikana ka dinja teja. 'Sarta nja ijeu pibabakoeun panghoeloe-panghoeloe ti djalma-djalma, ti sakoer noe njangga-keun koerban, boh sapi, boh domba ; nja eta ka panghoeloe koedoe mere tétépakna sabeulah, tjatjapekna doewana, sarta djeung babatna. ⁴ 'Loeloegoe gandoem, loeloegoe anggoer sarta loeloegoe minjak maneh, kitoe deui loeloegoe boeloe domba maneh, ^c koe maneh koedoe dibere ka panghoeloe. 'Karana nja eta noe dipilih koe Pangeran, Allah maneh, ti sakabeh kaom maneh, sina ngadég babakti, mawa padjénengan Pangeran ; nja eta pribadina djeung poetrana lalaki, sapapandjangna. ^a p. 10 : 9. ^b 4 Moesa 18 : 20. ^c 4 Moesa 18 : 12, 13.

⁶ Sarta lamoen aja ahli Lewi ^a leumpang ti salah-sahidji lawang maneh, ti sabangsa Israil, énggonna njemah, seg datang ka énggon anoe bakal dipilih koe Pangeran, noeroetkeun sakahajang ⁷ hatena, 'toeloej babakti, mawa padjénengan Pangeran Allahna, tjara doeloer-doeloerna noe loba, sasama ahli Lewi, ^b anoe ngaradég di dinja di pajoeneun ⁸ Pangeran : 'doeoeman pirédjékieunana koedoe walatra ; kadjaba ti ladang poesaka karoehoen. ^a 4 Moesa 35 : 2. ^b p. 10 : 8.

⁹ Lamoen maneh geus asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, poma maneh oelah diadjar milampah ^a saperti kagiroekan bangsa-bangsa noe di dinja. ¹⁰ 'Oelah kapanggih di maneh anoe njo- rangkeun anakna lalaki atawa anakna awewe kana seuneu, ^b anoe milampah noedjoem, anoe metangankeun, anoe ¹¹ ténoeng, atawa noe sihir ; 'kitoe deui noe milampah noemal, anoe nanja ka lélémböetan, ^c anoe ngoesoemah, atawa ¹² noe ngoemahaan ka noe geus maot. 'Karana saha-saha noe milampah anoe kitoe pëtana, kagiroek Pangeran ; sarta tina sabab kagiroekan kitoe noe matak

eta teh koe Pangeran, Allah maneh, di-
 13 singkahkeun ti hareupeun maneh. 'Ma-
 neh sing satëmenna anoet ka Pange-
 14 ran, Allah maneh. 'Karana eta bangsa-
 bangsa, noe koe maneh bakal dibeu-
 nangkeun teja, pada ngagoegoe ka toek-
 kang metangankeun djeung ka toekang
 noedjoem; dëmi maneh teh hanteu di-
 idinan koe Pangeran, Allah maeh, mi-
 15 lampah kitoe. 'Pangeran, Allah maneh,
 ' mêngke ngajakeun pikeun maneh hi-
 dji nabi ti têngah maneh, ti doeloer-
 doeloer maneh, nja tjara kami; e eta
 16 koe maraneh koedoe digoegoe. 'Tëroes
 sakoemaha noe koe maneh disoehoen-
 keun ti Pangeran, Allah maneh, di Ho-
 reb, keur poëan koempoel; pioendjoek
 maneh kijeu teja: f Kahajang koering,
 oelah toeloelj koering ngoeping gëtra
 Pangeran, Allah koering, sarëng nendjo
 seuneu noe sakitoe gëdena, soepaja koe-
 17 ring oelah paeh. 'Ari timbalan Pange-
 ran ka kami: g 'Hade eta omonganana
 18 noe bijeu. 'Kami mêngke ngajakeun hi-
 dji nabi pikeun maranehanana ti têngah
 doeloer-doeloerna, nja tjara maneh, sar-
 ta kami bakal maparin pangandika ka-
 mi dina biwirna; h seug eta bakal nja-
 toerkeun ka maranehanana saniskara,
 noe koe kami ditimbalkeun ka dinja.
 19 'Geus kitoe, saha-saha djalma, noe teu
 ngagoegoe ka pangandika kami, anoe
 koe eta ditjatoerkeun mawa djënëngan
 kami, tangtöe kami moendoet katëra-
 20 ngan ti noe kitoe. 'Tatapi saha-saha
 nabi, i anoe koemalantjang njatoerkeun
 omongan mawa djënëngan kami, anoe
 lain dipiwarang koe kami diomongkeun,
 atawa noe mitjatoer mawa ngaran aäl-
 lahan, j nja eta nabi anoe kitoe koe-
 21 doe dipaehan. 'Sarta lamoen maneh
 ngomong sadjéro hate: Koemaha aing
 pitërangeun omongan, anoe lain dian-
 22 dikakeun koe Pangeran? 'Satijap-tijap
 aja nabi, mitjatoer mawa djënëngan
 Pangeran, seug eta omonganana han-
 teu djadi sarta hanteu tinëkanan, noe
 kitoe teh omongan anoe lain dian-
 dikakeun koe Pangeran; ditjatoerkeunana
 koe eta nabi bawaning koemalantjang;
 maneh oelah sijeun-sijeun koe nabi anoe
 kitoe. a p. 12: 30, 31. b 3 Moesa 19: 26; 20: 27.
 c 3 Moesa 19: 31. d Joh. 1: 21, 46; Lal. 3: 22;
 7: 37. e Mat. 17: 5. f 2 Moesa 20: 19. g p. 5: 28.
 h Joh. 12: 49. i Jër. 14: 15. j p. 13: 5.

PASAL 19.

Lamoen Pangeran, Allah maneh, ñng-
 geus ngabasmï eta sagala bangsa,
 noe tanahna koe Pangeran, Allah ma-
 neh, dipaparinkeun ka maneh; dimana
 koe maneh geus dibareunangkeun, sarta
 maneh ngënggonan nagara djeung imah
 2 oeroet eta: 'toeloelj maneh koedoe nga-
 bakoekeun a tiloe nagara keur maneh,
 di djéro tanah maneh, anoe koe Pa-
 ngeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka
 3 maneh baris dimilik. 'Koedoe njadija-
 keun pidjalaneun maneh; sarta bilangan
 tanah maneh, noe koe Pangeran, Allah
 maneh, dimilikkeun ka maneh, koe ma-
 neh koedoe dibagi tiloe, soepaja sakoer
 noe maehan djalma sina kaboer ka di-
 4 nja. 'Sarta kijeu përkara djalma noe
 maehan, anoe pikaboereun ka dinja,
 sangkan hiroep teh: saha-saha noe maeh-
 an batoer teu kalawan njaho, sarta
 teu geuleuheun ka dinja ti kamari-mang-
 5 koekna. 'Saoepama aja noe aboes ka
 leuweung kadoewa batoer, sëdja noe-
 war kai, seug ngoelangkeun leungeun-
 na njëkël balijoeng, arek pek ngadek
 kai, bijër beusina mëlésat tina përdahna,
 keuna ka batoerna, sarta toeloelj paeh,
 nja eta sina kaboer ka salah-sahidji
 6 eta nagara, sangkan hiroep; 'soepaja
 noe maehan teh, ana dioedag-oedag koe
 noe pimalëseun gëtih, pedah panas ati-
 na, oelah koengsi kasoesoel, sabab dja-
 oeh djalanna, pek ditjokot patina; pa-
 dahal eta teh teu mandjing dihoekoem
 paeh, karana teu geuleuheun ka dinja
 7 ti kamari-mangkoekna. 'Kitoe noe ma-
 tak kami marentah ka maneh kijeu
 teja: Koedoe ngabakoekeun tiloe naga-
 8 ra keur maneh. 'Sarta dimana Pange-
 ran, Allah maneh, b ngalëgakeun watës
 maneh, sakoemaha soempahna ka ka-
 roehoen maneh, sarta maneh dipaparin
 salëgana tanah, anoe koe andjeunna
 didjangdjikeun ka karoehoen maneh,
 9 bakal dipaparinkeun teja; 'lamoen ma-
 neh ngestoekeun ijeu satimbangan kabeh,
 ngalampahkeun anoe koe kami dipa-
 rentahkeun ka maneh ajeuna, nja njaäh
 ka Pangeran, Allah maneh, sarta nga-
 lakonan djalan-djalanna saemoer-oe-
 moer: toeloelj eta tiloe nagara 'koe ma-
 neh koedoe ditambahan tiloe deui keur

10 maneh; 'sangkan oelah koengsi dikoe-tjoerkeun gëtih noe teu salah di djëro tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, anoe matak maneh katoempangan hoetang gëtih. *a* 2 Moesa 21:13;

4 Moesa 35:14; Jos. 20:7. *b* p. 12:20.

11 Sabalikna, *a* lamoen aja djalma noe geuleuh ka batoer, sarta ngarah ka dinja, djeung ngamosoeh ka dinja, pek ditjokot patina, hos paeh, seug kaboer
12 ka salah-sahidji nagara eta teja: 'geus kitoe kokolot nagarana koedoe nitahan, njokot eta teh ti dinja, bari toeloej diselehkeun ka leungeun noe pimalëseun gëtih, sina dipaehan. 'Panon maneh *b* oelah hawatir ka dinja, sarta maneh ti Israil koedoe ngaleungitkeun gëtih noe teu salah, soepaja maneh djamoega. *a* 4 Moesa 35:20. *b* p. 13:8.

14 Maneh *a* oelah ngowahan watës batoer, noe didijjeun watës koe djalma baheula dina milik maneh, anoe kamilik koe maneh dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh pikeun waris. *a* p. 27:17.

15 *a* Saksi hidji teu tjoekoep ngadoedoe ka djalma, hal kasalahan naon-naon atawa hal dosa naon-naon, dina sakabeh dosa, noe koe eta dipigawe; *b* tina omongan saksi doewa atawa tina omongan saksi tiloe sagala përkara djadi poegoehna. 'Lamoen aja hidji saksi kanijaja, dek ngamosoeh ka hidji djalma, noeding moengkir: 'toeloej eta doewa djalma anoe padoe koedoe pada marëk ka pajoeneun Pangeran, *c* nja ka hareupeun panghoeloe-panghoeloe djeung hakim-hakim, anoe djarënéng
18 dina mangsa harita. 'Geus kitoe koe eta hakim-hakim koedoe didongdon sing gëmët pisan; ana seug kapanggih saksi teja saksi palseo, estoe palseo panoe-
19 dingna ka doeloerna, 'toeloej koe maraneh koedoe dipigawe sakoemaha pakarëpanana migawe ka doeloerna teja. *a* Djadi koe maneh eta noe goreng teh

20 singkirkeun ti têngah maneh. 'Masing goernita *c* ka sakoer anoe kari, soepaja pada sarijeuneun, sarta oelah aja deui noe migawe përkara goreng tjara kitoe di têngah maneh. 'Sarta panon maneh oelah hawatir: *f* njawa bajar njawa, panon bajar panon, hoentoe bajar

hoentoe, leungeun bajar leungeun, soekoe bajar soekoe. *a* p. 17:6. *b* Mat. 18:16;

Joh. 8:17; Ibr. 10:28. *c* p. 17:9. *d* p. 13:5.

e p. 17:13. *f* 2 Moesa 21:23.

PASAL 20.

Lamoen maneh boedal përang, ngaroe-roeg ka moesoeh maneh, *a* seug maneh nendjo koeda djeung kareta, bala loba ti batan maneh, poma maneh oelah sijeun koe eta; karana maneh disarëngan koe Pangeran, Allah maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mësir.

a Djab. 20:8.

2 Dëmi geus kitoe, samangsa maraneh geus deukeut kana përang, *a* sor panghoeloe koedoe njampeurkeun, bari toeloej misaoer ka bala, 'kijeu pisaoereunana ka darinja: Eh Israil! geura dengekeun: maraneh ajeuna geus deukeut kana përang, ngaroeroeg ka moesoeh maraneh; poma maraneh oelah leutik hate, oelah sarijeun, oelah miris sarta
4 oelah risi tina sabab moesoeh; 'karana Pangeran, Allah maraneh, njarëngan angkat djeung maraneh, *b* kërsa mangmërangkeun maraneh ka moesoeh maraneh, kërsa njalamëtkeun ka maraneh.
5 'Geus kitoe *c* pangoeroes koedoe pada misaoer ka bala, kijeu pisaoereunana: Saha djalma, noe njijeun imah anjar, sarta tatjan dieusian? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina përang, seug dieusian koe djalma
6 sedjen. 'Djeung saha djalma noe njijeun këbon anggoer, *d* sarta tatjan kapoeloe boewahna? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina përang, seug boewahna kapoeloe
7 koe djalma sedjen. 'Sarta saha djalma, *e* noe keur babakalan djeung sahidji awewe, sarta tatjan dikawin? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi paeh dina përang, seug dikawin koe
8 djalma sedjen. 'Tidinja pangoeroes teh koedoe malisaoer deui ka bala, kijeu pisaoereunana: *f* Saha djalma noe sijeun sarta leutik hate? Nja eta geura leumpang, moelang ka imahna, bisi hate doeloer-doeloerna datang ka gimir, sa-
9 përti hate manehanana. 'Dëmi geus kitoe, satoetoep pangoeroes misaoer ka bala teh, seug koedoe pada ngadjënéng-

keun pikapalaeun balad, baris ngaloe-loegoean djalma-djalma. *a* 4 Moesa 10: 8, 9;

31: 6. *b* p. 3: 22. *c* p. 16: 18. *d* 3 Moesa 19: 23—25.

e p. 24: 5. *f* Hak. 7: 3.

- 10 Lamoen maneh njampeurkeun ka hidji nagara, sédja mērangan ka dinja, seug koe maneh koedoe diēmbaran heula
 11 pirahajoeun. 'Geus kitoe, oepama ngadjawabna ka maneh menta rahajoe, sarta maneh dibere lawang, toeloej sakabeh djalma, noe pikapanggiheun di djero eta nagara, koedoe ka loewar oepeti ka maneh sarta ngawoela ka maneh.
 12 'Sabalikna, oepama teu rek njijeun karahajoean mah djeung maneh, anggoer mērangan ka maneh, toeloej koe
 13 maneh eta nagara kēpoeng. 'Ana seug koe Pangeran, Allah maneh, diselehkeun ka leungeun maneh, *a* pek sakabeh lalakina koe maneh koedoe disabētan koe seuseukeut pi'ang; 'tatapi
 14 ari awewe, djeung baroedak, djeung sasatoan, sarta naon bae anoe aja di djero eta nagara, sakabeh djarahenana, koe maneh rajah adjang maneh; sarta hakan koe maneh eta djarahan ti moesoeh maneh, anoe koe Pangeran, Allah
 15 maneh, diselehkeun ka maneh. 'Kitoe pilampaheun maneh ka sakabeh nagara, noe djaraoeh katjida ti maneh, anoe teu kaasoep nagara bangsa-bangsa di
 16 dijeu. 'Ari moenggoeh nagara bangsa-bangsa ijeu mah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik: *b* sakoer noe aja ambēkan
 17 koe maneh oelah dihiroepan; 'satēgēsna koe maneh koedoe diharamkeun ditoempēs; nja eta oerang Het, oerang Emor, oerang Kanaān, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jēboes; *c* sakoemaha maneh ditimbangan koe Pangeran,
 18 Allah maneh teja; 'soepaja eta teh oelah magahan ka maraneh milampah sakoemaha kagiroekan maranehanana, noe koe maranehanana dipigawe ka aāllahanana; matak maraneh dosa ka Pangeran, Allah maraneh. *a* 4 Moesa 31: 7, 17.
b Jos. 10: 40; 11: 11, 14. *c* p. 7: 1, 2.

- 19 Lamoen maneh ngēpoeng ka hidji nagara lila katjida, pek dipērangan, karēp maneh dek dilindih, poma maneh oelah ngaroeksakkeun tatangkalanana, dipangoelangkeun balijoeng; karena nja eta baris pihakaneun maneh, mana koe

maneh oelah ditoewar. Karana tatangkalan kēbon naha karah manoesa, wēt koedoe asoep dikēpoeng tina sabab
 20 maneh? 'Ngan ari tatangkalan, anoe koe maneh kanjahoan jen lain tangkal baris hakaneun mah, nja eta koe maneh meunang diroeksakkeun sarta ditowar; djeung koedoe njijeun benteng, ngalingkoeng eta nagara noe mērangan ka maneh, sing datang ka kalindihna.

PASAL 21.

Lamoen dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh baris dimilik, kapanggih noe kasabēt, keur ngalondjor di tēgal, sarta teu kanjahoan noe maehaninja: 'seug kokolot maneh djeung hakim maneh koedoe ka laloewar, bari toeloej ngoekoer ka nagara-nagara, anoe sakoeriling noe kasabēt
 2 teja. 'Mana nagara noe pangdeukeutna ka noe kasabēt teh, kokolot nagara eta koedoe njokot hidji anak sapi, anoe tatjan digawekeun, tatjan narik make pasangan. 'Tidinja eta anak sapi koe kokolot nagara teh koedoe dibawa toeroen ka hidji waloengan noe majēng, anoe tara disamboet sarta tara disēbaran; *a* pek anak sapi teh koe kokolot koedoe ditēkoek di dinja dina waloe-
 3 ngan. 'Geus kitoe panghoeloe-panghoeloe, anak-poetoe Lewi, koedoe njalampeurkeun; karena nja eta noe dipilih koe Pangeran, Allah maneh, *b* dikērsakeun ngabakti ka andjeunna, djeung dikērsakeun ngabērkan mawa padjēnengan Pangeran; *c* sarta tina omongan eta, sakabeh hal padoe djeung sakabeh hal
 4 mahala pipoetoesun. 'Toeloej sakabeh kokolot eta nagara, noe pangdeukeutna ka noe kasabēt teja, koedoe pada ngoembah *d* leungeunna di loehoereun eta anak sapi, noe ditēkoek dina waloengan teja,
 5 'sarta njalaoer, kijeu pisaoereunana: Lain leungeun kaola noe ngoetjoerkeun eta gētih, sarta koe panon kaola teu
 6 katendjo. 'Noen Pangeran! moegi-moegi aja hampoera ka oemat andjeun Israil, anoe kenging andjeun ngaleupaskeun, sarēng moegi oelah ka loewar gētih noe teu salah di tēngah oemat andjeun Is-
 7 rail! Ana kitoe mah pērkarā gētih teja tangtoe dihampoera ka darinja. 'Djadi maneh teh *e* koedoe ngaleungitkeun

gëtih noe teu salah ti têngah maneh; karanana maneh koedoe migawe noe bënë di pajoeneun Pangeran. *a* 3 Moesa 14 : 5.

b p. 10 : 8. *c* p. 17 : 8, 9. *d* Djab. 26 : 6; Mat. 27 : 24.

e 4 Moesa 35 : 33.

- 10 Lamoen maneh boedal përang, ngaroerog ka moesoeh maneh, seug eta teh koe Pangeran, Allah maneh, diselehkeun ka leungeun maneh, datang ka
- 11 djalmana koe maneh dibojong, 'geus kitoe maneh di lëbah bojongan nendjo hidji awewe noe geulis roepana, toeloej mikarëp ka dinja, dek dikawin didjijeun
- 12 pamadjikan: 'seg koe maneh koedoe diasopkeun ka djëro imah maneh, *a*
- 13 sarta sina njoekoer sirahna djeung ngeureutan koekoena; 'djeung sina ngalaän papakean bojongan ti awakna, bari toeloej tjitjing di imah maneh, njeungtjaurikan indoeng-bapana, lilana saboelan; sanggeusna kitoe koe maneh pandjingan; ari maneh salakina, sarta eta djadi
- 14 pamadjikan maneh. 'Geus kitoe, oepama maneh datang teu soeka ka dinja, seg koe maneh bere leumpang ka mana bae pikarëpeunana; teu pisan meunang didjoewal didoewitkeun, teu meunang didjijeun boedak, pedah koe maneh geus dirëndahkeun. *a* Jër. 7 : 29; Mik. 1 : 16.
- 15 Lamoen aja hidji djalma, doewa pamadjikanana, noe hidji dipikanjaäh, ari noe hidji deui dipikageuleuh, sarta boga anak lalaki ti noe dipikanjaäh ongkoh, ti noe dipikageuleuh ongkoh; ari anakna noe tjikal ti noe dipikageuleuh; 'geus
- 16 kitoe, keur mangsa ngawariskeun babandaänana ka anak-anakna, *a* teu meunang anak pamadjikan noe dipikanjaäh didjijeun tjikal, dileuwihkeun ti anak pamadjikan noe dipikageuleuh, anoe estoe
- 17 tjikal teja. 'Ënjana mah anoe estoe tjikal, anak ti noe dipikageuleuh teja, koedoe diangkën koe manehanana, dibere doewa bagian ti sabobogaänana; karana nja eta *b* loeloegoe kabëdasanana, eta noe hoekoem katjikalan teh. *a* 1 Bab. 5 : 1. *b* 1 Moesa 49 : 3.
- 18 Lamoen aja djalma boga anak lalaki basangkal nja mantangoel, hanteu noeroet ka parentah bapana sarta ka parentah indoengna, dipëpërih, wët teu
- 19 noeroet bae ka darinja: 'toeloej koedoe ditjékël koe indoeng-bapana, dibawa ka loewar *a* ka kokolot-kokolot nagarana,

- 20 sarta ka lawang ënggonna. 'Tidinja koedoe mihatoer kijeu ka kokolot nagarana: Ijeu poen anak basangkal nja mantangoel, hanteu noeroet ka parentah koering; boedak latjoer sarëng pama-
- 21 bokaan. 'Geus kitoe eta teh koe sakabeh djalma eusi nagarana koedoe dibaledogan koe batoe, datang ka paehna. *b* Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti têngah maneh; masing goernita ka sakabeh oerang Israil, soepaja pada sarijeuneun. *a* p. 22 : 15; 25 : 7. *b* p. 13 : 11; 19 : 19, 20.
- 22 Sarta lamoen aja djalma *a* boga dosa mandjing dihoekoem paeh, pek dipaehan, bari toeloej koe maneh digantoeng
- 23 dina kai: 'nja eta majitna *b* oelah dipeutingkeun dina kai; misti pisan koe maneh dikoeboer dina poë harita keneh; *c* karana djalma noe digantoeng teh dikeunaän panjapa Allah; sarta maneh oelah nganadjsikeun tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik. *a* Roem 6 : 23. *b* Joh. 19 : 31. *c* Gal. 3 : 13.

PASAL 22.

- Ari maneh nendjo *a* sapi doeloer maneh atawa dombana keur ngalantrah, poma maneh oelah ngalijeus ka noe kitoe; geuwat koe maneh poelangkeun
- 2 ka doeloer maneh. 'Sarta oepama doeloer maneh hanteu deukeut ka maneh, atawa maneh teu wawoeh, koedoe koe maneh diaboeskeun ka djëro imah maneh, sina aja di maneh tēpi ka ditejang koe doeloer; seug poelangkeun ka dinja.
- 3 'Pon kitoe keneh maneh nja koedoe milampah ka kaldena, djeung kitoe keneh maneh nja koedoe milampah ka papakeanana; sarta kitoe keneh maneh nja koedoe milampah *b* kana naon bae leuleungiteun doeloer maneh, ari aja noe leungit bogana sarta kapanggih koe maneh; teu meunang maneh ngalijeus.
- 4 'Ari maneh nendjo *c* kalde doeloer maneh, atawa sapina, laboeh di djalan, poma maneh oelah ngalijeus ka noe kitoe; misti pisan maneh ngabantoe ka doeloer ngahoedangkeun inja. *a* 2 Moesa 23 : 4. *b* 3 Moesa 6 : 3. *c* 2 Moesa 23 : 5.
- 5 Awewe oelah make parobot lalaki, kitoe deui lalaki oelah make papakean awewe; karana saha-saha noe migawe kitoe, kagiroek Pangeran, Allah maneh.

- 6 Lamoen maneh paréng di djalan manggih sajang manoeek, dina kai naon bae, atawa dina taneuh, aja anakan atawa éndogan, sarta indoengna keur nji-leungleuman anakna atawa éndogna, ^a oelah ditjokot indoengna sarta djeung 7 anakna. 'Indoengna koe maneh misti pisan dihibérkeun, démi anakna mah tjokot keur maneh; soepaja maneh djamoeaga, sarta maneh dipandjangkeun nja oemoer. ^a 3 Moesa 22:28.
- 8 Lamoen maneh njiyeun imah anjar, nja eta hateupna koe maneh koedoe dilonengan, sangkan maneh ka imah maneh oelah ngadatangkeun hoetang gétih, lamoen aja noe ragrag ti loehoerna.
- 9 Kébon anggoer maneh ^a oelah dipélakan doewa roepa, soepaja oelah dipoepoel kadjébaran pépélakan, anoe beunang maneh mélak, sarta djeung beubeunangan kébonna anggoer. ^a 3 Moesa 19:19.
- 10 Maneh ^a oelah ngawoeloekoe koe sapi djeung koe kalde hidjikeun. ^a 2 Kor. 6:14.
- 11 Maneh ^a oelah make sipat tjatjam-poeran, boeloe domba djeung boéh hidjikeun. ^a 3 Moesa 19:19.
- 12 Maneh ^a koedoe njiyeun omjok dina opat toengtoeng haroedoem maneh, anoe koe maneh dipake noetoepan diri. ^a 4 Moesa 15:38.
- 13 Lamoen aja djalma boga pamadjikan, seug dipandjangan, geus kitoe geuleuheun ka pamadjikan, 'sarta ditoeding kalakoean anoe matak dipiomong, nja njéboetkeun hal eta noe ngadjadikeun ngaran goreng, omongna kijeu: Eta awe-we koe kaola dikawin, ana koe kaola dideukeutan, wét teu kapanggih kaparawanana: 'tidinja bapana eta landjang sarta djeung indoengna koedoe njokot kaparawanana eta landjang, dibawa ka loewar, ka kokolot-kokolot 14 nagara, kana lawang. 'Seug bapa landjang teh koedoe mihatoer ka kokolot-kokolot kijeu: Koering ngawinkeun ijeu poen anak ka ki anoe; démi ajeuna 15 dipikageuleuh, 'salérésna ditoeding kalakoean anoe matak dipiomong, pokna: Koe kaola teu kapanggih kaparawanana poetra sampejan; soemoehoen, ijeu kaparawanana poen anak. Sakalian koedoe ngamparkeun sampingna ka hareupeun 16 kokolot nagara. 'Geus kitoe kokolot nagara koedoe nangkép eta djalma, sarta 17 dipijasad; 'djeung koedoe didénda wang perak saratoes, seug dibikeun ka bapa eta landjang, sabab njéboetkeun anoe ngadjadikeun ngaran goreng ka hidji landjang Israil. Sarta tétép pamadjikana; ^a teu meunang ditalak satoetoepp 18 oemoer. 'Sabalikna, oepama eta omongan sajakti, énja teu kapanggih kaparawanana landjang teh: 'heug eta landjang koedoe dika-loewarkeun ka hareupeun lawang imah bapana, bari toeloelj dibéntoeran koe batoe koe djalma eusi nagarana, datang ka paehna; sabab migawe ^b noe teu patoet di Israil, djinah di imah bapana. ^c Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti téngah maneh. ^a p. 24:1. ^b 1 Moesa 34:7. ^c p. 13:5.
- 22 Lamoen aja djalma kapanggih ngédéng djeung awe-we noe boga salaki, ^a nja eta koedoe dipaehan doewanana, tégés djalma noe ngédéng djeung eta awe-we, sarta djeung awe-wena. ^b Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti Israil. ^a 3 Moesa 20:10. ^b p. 13:5.
- 23 Lamoen aja landjang, parawan, keur babakalan djeung hidji lalaki, toeloelj kapanggih koe hidji djalma lalaki di djéro nagara, seug ngédéng djeung eta 24 landjang: 'nja eta doewanana koe maraneh koedoe dibawa ka loewar, ka lawang eta nagara, bari toeloelj pada dibéntoeran koe batoe, datang ka parahna; landjang teja dipaehanana tina sabab teu sasambat di nagara; ari lalaki teja tina sabab ngahinakeun pipamadjikaneun batoe. ^a Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti téngah 25 maneh. 'Tatapi oepama di tégal aja djalma lalaki manggih hidji landjang noe keur babakalan, pek ditewak koe eta djalma, bari seug ngédéng djeung eta landjang, geus kitoe lalaki, anoe ngédéng djeung landjang teja, koedoe 26 dipaehan, eta woengkoel; 'ari landjangna mah oelah dikijeu-kijeu; landjang teh taja dosa hoekoem paeh; ^b karana sakoemaha aja djalma ngarontok ka batoe, maehan, nja kitoe eta pérkara. 27 'Wantoe-wantoe kapanggihna di tégal; ari landjang noe keur babakalan teja sasambat, tapi taja noe noeloeng ka dinja. ^a p. 13:5. ^b p. 19:11.

- 28 Lamoen aja hidji djalma lalaki, mang-
gih hidji landjang, parawan, anoe hanteu
babakalan, ditjèkèl, seug ngèdèng djeung
29 eta landjang, sarta kapanggih: 'geus
kitoe djalma noe ngèdèng djeung lan-
djang teh koedoe mere wang perak
lima poeloeh ka bapa eta landjang, ^a
sarta koedoe djadi pamadjikanana, pe-
dah ngahinakeun ka dinja; teu meunang
ditalak satoetoe oemoer. ^a 2 Moesa 22: 16.
30 ^a Teu meunang djalma mirabi ka pa-
madjikan bapana, djeung teu meunang
njingkabkeun samping bapana. ^a p. 27: 20.

PASAL 23.

- Saha-saha djalma ^a noe roeksak lara-
ngan atawa noe kabiri, teu meunang
2 asoep ka pakoempoelan Pangeran. 'Saha-
saha ^b djalma djadah teu meunang asoep
ka pakoempoelan Pangeran; nadjan toe-
roenanana noe kasapoeloeh ge teu meun-
ang asoep ka pakoempoelan Pangeran.
^a 3 Moesa 22: 24; Jës. 56: 3—5. ^b Ibr. 12: 8.
3 Saha-saha ^a oerang Amon atawa oer-
ang Moab, teu meunang asoep ka pa-
koempoelan Pangeran; nadjan toeroe-
nanana noe kasapoeloeh ge teu meunang
asoep ka pakoempoelan Pangeran sala-
4 langgèngna; 'tina sabab eta teh ka ma-
raneh hanteu mapag, teu nganteuran
roti djeung tjai, keur maraneh di djalan
ka loewar ti Mësir; ^b sarta doemeh
moeroehan tina hal maraneh eta Bal-
hoem anak Beor, ti Pëtor, tanah Meso-
5 potami teja, sina njapa ka maneh. 'Tatapi
Pangeran, Allah maneh, teu kërseun
ngamakboel ka Balhoem; satëgësna pa-
njapana koe Pangeran, Allah maneh,
diganti koe bërkah, sabab Pangeran,
6 Allah maneh, miasih ka maneh. 'Eta
maneh oelah nejang an pisalamëteunana
atawa pidjamoegaeunana, saemoer ma-
neh, salalanggèngna. ^a Neh. 13: 1.
^b 4 Moesa 22: 5.
7 Oerang Edom koe maneh oelah dipi-
kagiroek, ^a karana nja eta doeloer ma-
neh; oerang Mësir koe maneh oelah
dipikagiroek, karana maneh tadina nje-
8 mah dina tanahna. 'Anak-anak noe di-
djoeroekeun ti dinja, nja eta toeroe-
nanana noe katiloe, meunang asoep ka
pakoempoelan Pangeran. ^a 1 Moesa 25: 25. 26.
9 Lamoen maneh boedal wadya-balad,
ngaroeroeg ka moesoeh maneh, sing

- ijatna maneh teh, koedoe njëgah sakabeh
10 lampah goreng. 'Lamoen di maneh aja
djalma noe teu bërësih, ^a kadatangan
naon-naon ti peuting, eta koedoe bidjil
ka loewareun pasanggrahan, sarta oelah
11 asoep deui ka djëro pasanggrahan. 'Dëmi
geus kitoe, wantji rek boerit eta koedoe
mandi koe tjai, sarta barang geus soe-
roep panon-poë meunang asoep deui ka
12 djëro pasanggrahan. 'Djeung koedoe aja
tëmpat di maneh ti loewareun pasang-
grahan, seug maneh bidjil ka dinja mi-
13 tjeun. 'Sarta maneh koedoe mawa tjo-
tjolek, djaba ti pakarang maneh; geus
kitoe, samangsa maneh dijoe mitjeun,
koedoe ngëdoek koe eta tjoetjolek, toeloeh
14 maneh. 'Karana Pangeran, Allah maneh,
^b ngidër di têngah pasanggrahan maneh,
kërse ngaleupaskeun ka maneh, djeung
kërse njelehkeun moesoeh maneh ka
hareupeun maneh; kitoe noe matak pa-
sanggrahan maneh koedoe soetji, oelah
andjeunna di maneh datang ka ningali
sipat nista, geus tangtoe moengkoer ka
maneh. ^a 3 Moesa 15: 16, 18. ^b 3 Moesa 26: 12.
15 Boedak noe minggat ka maneh ti
djoeraganana, koe maneh oelah dise-
16 lehkeun ka djoeraganana. 'Sina matoeh
di têngah maneh, di ènggon noe dipilih
koe manehanana, dina salah-sahidji la-
wang maneh, di mana bae soekana;
oelah dikanijaja koe maneh.
17 Lëbah anak Israil awewe ^a oelah aja
dajang; kitoe deui lëbah anak Israil
lalaki oelah aja ^b noe lampah ngadoe-
18 boer. 'Oelah ngasoepkeun pamadjëg da-
jang atawa ^c ladang andjing ka gëdong
Pangeran, Allah maneh, baris panadaran
naon bae; karana doewanana ge kagi-
roek Pangeran, Allah maneh.
^a 3 Moesa 19: 29. ^b 1 Radj. 14: 24. ^c 3 Moesa 18: 22.
19 Maneh ^a oelah njokot boengah ti doe-
loer maneh, boengah doewit, boengah
kahakanan, atawa boengah naon bae
20 sipatna noe dipake boengah. 'Ti djalma
bangsa sedjen ^b maneh meunang njokot
boengah, dëmi ti doeloer mah oelah
njokot boengah; soepaja maneh dibër-
kahan koe Pangeran, Allah maneh, dina
saniskara tjatjabakan leungeun maneh,
dina tanah anoe koe maneh rek diasoe-
pan, baris dimilik. ^a 2 Moesa 22: 25; 3 Moesa
25: 36; Neh. 5: 7, 11. ^b p. 15: 3.

- 21 * Lamoen maneh ka loewar nadar ka Pangeran, Allah maneh, oelah diméngkéméngke naoerna; karana tangtoe pisan koe Pangeran, Allah maneh, dipendoet ti maneh, sarta matak dosa ka maneh.
- 22 'Tatapi lamoen maneh tinggal nadar mah, hanteu matak dosa ka maneh.
- 23 'Anoe geus ka loewar ti biwir maneh, koe maneh koedoe ditétépkeun sarta dilampahkeun; sing sakoemaha nadar maneh tadi ka Pangeran, Allah maneh, pangabakti bawaning soeka, naon bae noe geus didjangdjikeun koe biwir maneh. *a 4 Moesa 30:2, 3.*
- 24 Lamoen maneh asoep ka kébon anggoer batoer, meunang maneh ngahakan boewahna, sakarép maneh, datang ka maneh seubeuh, tapi oelah ngaboeskeun
- 25 ka wadah maneh. 'Lamoen maneh asoep ka pépélakan tarigoe batoer, meunang maneh *a* mipit ranggeujan koe leungeun, tapi oelah maneh ngoelangkeun arit ka pépélakan batoer. *a Mat. 12:1.*

PASAL 24.

- Lamoen aja hidji djalma boga pamadjikan dikawin, geus kitoe, oepama teu nimoe kasoekaän dina panonna, sabab manggih *a* sipat nista di pamadjikanana, seug koedoe dipangnoeliskeun *b* soerat panalak, diselehkeun ka leungeunna, bari toeloej didjoeroeng leumpang ti imahna. 'Ari geus ka loewar ti imahna, eta meunang leumpang sarta lakian ka noe sedjen. 'Ana salakina noe pandeuri geuleuheun ka dinja, djeung dipangnoeliskeun soerat panalak, sarta diselehkeun ka leungeunna, bari toeloej didjoeroeng leumpang ti imahna, atawa lamoen paeh salakina noe pandeuri, anoe boga pamadjikan ka dinja: 'eta salakina noe ti heula, noe njërahkeun inja teja, teu meunang ngaroedjoe boga deui pamadjikan ka dinja, sanggeusna dinadjiskeun; karana lampah kitoe matak giroek ka pajoeneun Pangeran; sarta maneh oelah matak dosa kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik. *a p. 23:14.*
- b Mal. 2:14-16; Mat. 5:31, 32; 19:7, 8.*
- 5 Lamoen aja hidji djalma anjar kawin, *a* eta montong boedal pérang, djeung oelah digawekeun naon-naon; nja koedoe mérdika pikeun imahna, sataoen lilana,

sina ngaboeboengah ka pamadjikanana noe dikawin. *a p. 20:7.*

- 6 Panggilingan, nadjan batoena noe noempak oge, oelah ditjokot gade; karana sasat njawa noe ditjokot gade.
- 7 Lamoen aja djalma *a* kapanggih ngiwat doeloer, kaäsoep oerang Israil, didji-jeun boedak, atawa didjoewal, eta noe ngiwat teh koedoe dipaehan. *b* Djadi koe maneh eta noe goreng teh singkirkeun ti téngah maneh. *a 2 Moesa 21:16.*
- b p. 13:5.*
- 8 Masing hade-hade di kasakit lepra; *a* koedoe sing témén ngestoekeun djeung ngalampahkeun sakabeh noe diwoeroekkeun ka maraneh koe panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi; sakoemaha noe koe kami diparentahkeun ka eta teja, koedoe kitoe maraneh nja ngestoekeun, djeung dilampahkeunana. 'Sing ingët ka noe koe Pangeran, Allah maneh, *b* didamel ka Mirjam, keur maraneh di djalan ka loewar ti Mësir teja. *a 3 Moesa 13.*
- b 4 Moesa 12:10.*
- 10 Lamoen maneh ka batoer mere ngandjoek naon-naon, poma oelah asoep ka imahna njokot gadena: 'koedoe ngadago di loewar; ari djalma noe koe maneh dibere ngandjoek, koedoe ngabidjilkeun
- 11 gadena ka maneh, ka loewar. 'Sarta oepama eta teh djalma balangsak, maneh oelah heës djeung gadena. 'Misti pisan *a* gadena koe maneh dipoelangkeun ka dinja wantji soeroep panon-poë, sina heës make pakena; tangtoe ngabërkahan ka maneh, *b* sarta matak djadi kabënëran ka maneh ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh. *a 2 Moesa 22:26.*
- b p. 6:25.*
- 14 Maneh oelah ngaërol ka djalma boeroeh, noe balangsak nja miskin, boh doeloer maneh, boh semah maneh, anoe aja dina tanah maneh, dina lawang maneh. 'Koedoe dibere koelianana *a* dina poëna, sarta oelah kasëdëk koe soeroepna panon-poë; karana balangsak eta teh, djeung pikirna ngarëp-ngarëp ka dinja; *b* oelah datang ka sasambat koe hal maneh ka Pangeran; tangtoe matak dosa ka maneh. *a 3 Moesa 19:13.*
- b Jak. 5:4.*
- 16 *a* Bapa teu meunang dipaehan tina sabab anak, kitoe deui anak teu meunang dipaehan tina sabab bapa; djalma teh

- dipaehanana koe tina dosana sorangan.
a 2 Radj. 14: 6; Jér. 31: 30; Jéh. 18: 19.
- 17 Maneh ^a oelah njerongkeun bébénëran semah atawa pahatoe; sarta papakean randa koe maneh oelah ditjokot gade.
- 18 'Djeung maneh teh masing ingët, ^b jen maneh bareto koemawoela di Mësir, sarta maneh dileupaskeun ti dinja koe Pangeran, Allah maneh; kitoe noë matak kami marentah ka maneh milampah përkara noë tadi. *a* 2 Moesa 22: 21, 22; p. 27: 19. *b* p. 16: 12.
- 19 ^a Lamoen maneh keur dibowat pibowateun maneh dina lahan maneh, seug aja sabeungkeutan kapohoan koe maneh dina lahan, poma oelah dibalikan ditjokot; nja eta keur semah, keur pahatoe sarta keur randa; soepaja maneh dibërkahan koe Pangeran, Allah maneh, dina sakabeh pagawean leungeun maneh.
- 20 'Lamoen maneh keur ngadjoelan boewah djetoen maneh, poma oelah nitik-nitik dahan noë geus di toekangeun maneh; nja eta keur semah, keur pahatoe sarta keur randa. 'Lamoen maneh keur ngala boewah anggoer maneh, ^b poma oelah moepoerian anoe geus di toekangeun maneh; nja eta keur semah,
- 22 keur pahatoe sarta keur randa. 'Djeung maneh teh masing ingët, jen maneh bareto koemawoela di tanah Mësir; kitoe noë matak kami marentah ka maneh milampah përkara noë tadi.
a 3 Moesa 19: 9. *b* 3 Moesa 19: 10.

PASAL 25.

- Lamoen aja djalma boga prakara djeung batoer, toeloëj ngadareuheusan ka hoekoem, nja eta dihoekoemanana ari noë bënëër koedoe dibënëërkeun, noë salah disalahkeun. 'Geus kitoe, oepama noë salah mandjing hoekoem dirangket, seug koe hakim koedoe disina nangkoeban, bari toeloëj dititah dirangket di hareupeunana; dina rejana sing satimbang kasalahanana. 'Dirangketna meunang nëpi ^a ka opat poeloeh kali, oelah dileuwihan; bisina, ari dirangket leuwih ti sakitoe rejana mah, eta doeloer maneh datang ka djadi hina di hareupeun panon maneh.
a 2 Kor. 11: 24.
- 4 ^a Sapi keur^t ngirik gandoem oelah ditjalongtjongan. *a* 1 Kor. 9: 9; 1 Tim. 5: 18.
- 5 ^a Lamoen aja djalma pada doeloer,

- tjitjing reureudjeungan, toeloëj paeh sa-oerang, sarta teu boga anak, pamadjikan djalma noë paeh teja teu meunang lakian ka noë di loewar, ka djalma sedjen; nja doeloer salakina noë koedoe mandjingan ka dinja, sarta dikawin, nëkanaan ka ⁶ dinja kawadjiban doeloer salaki. 'Geus kitoe tjikalna, noë koe eta bakal didjoeroeun, pingadëgeun dina oeroet ngaran doeloerna, tégës noë paeh teja, soepaja ngaranna oelah datang ka leungit ⁷ ti Israil. 'Tatapi oepama eta djalma hanteu soeka ngawin pamadjikan doeloerna, seug pamadjikan doeloerna koedoe indit ka lawang nagara, ka kokolot-kokolot, bari toeloëj mihatoeur kijeu: ^b Doeloer salaki koering ëmboengeun ngadëgkeun ngaran baris doeloerna di Israil, teu daekeun nëkanaan ka koering ⁸ kawadjiban doeloer salaki. 'Tidinja eta lalaki koedoe diala koe kokolot nagarana, bari seug disaoeran; ana keukeuheun, sarta ngomong kijeu: Koering ⁹ hanteu soeka mirabi ka dinja: 'toeloëj pamadjikan doeloerna koedoe njampeurkeun ka eta lalaki di hareupeun kokolot-kokolot, ^c pek ngalaän sapatoe tina soekoe eta lalaki, bari njidoeh ka beungeutna; djeung koedoe ngomong, kijeu pokna: Saha-saha djalma teu daek ngadëgkeun imah doeloerna, koedoe dipigawe sapërti lampah bijeu. 'Sarta ngaran eta teh koedoe disëboet kijeu di Israil: Ahli noë dilaän sapatoe.

a Mat. 22: 24. *b* Roet 4: 5. *c* Roet 4: 7.

- 11 Lamoen aja djalma lalaki paseja batoer pada batoer, hol pamadjikan noë saerang njampeurkeun, dek ngaleupaskeun salakina ti leungeun djalma noë mërgasa ka dinja, sor njodorkeun leungeunna, pek njëkël larangan noë mërgasa: 'nja eta awewe koe maneh koedoe dipotong leungeunna; ^a panon maneh oelah hawatir.
a p. 19: 13.
- 13 Maneh ^a dina kantong oelah boga batoe doewa, noë hidji gëde, noë hidji deui leutik. 'Maneh dina imah oelah boga takëran doewa, noë hidji gëde, ¹⁵ noë hidji deui leutik. 'Koedoe boga batoe noë djëdjëg, nja sabënërna; koedoe boga takëran noë djëdjëg, nja sabënërna; soepaja maneh dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah ¹⁶ maneh, dipaparinkeun ka maneh. 'Karana

saha-saha noe milampah kitoe, ^b saha-saha noe migawe noe teu bënë, kagi-roek Pangeran, Allah maneh.

^a 3 Moesa 19: 35, 36. ^b Sil. 11: 1.

- 17 Masing ingët ^a ka noe dipigawe ka maneh koe Amalek, keur maraneh di
18 djalan ka loewar ti Mësir; 'nja lampahna naradjang ka maneh di djalan teja, seg ngaboerak-barik di maneh sakoer noe ngadjëbol, anoe ti pandeuri, keur kabënëran maneh teh tjape nja lësoe; sarta teu sijeuneun koe Allah.
19 'Dëmi geus kitoe, dimana maneh koe Pangeran, Allah maneh, geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maneh noe ti sakoeriling, dina tanah anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, pikeun waris, toeloj maneh koedoe ngaleungitkeun ingëtan ka Amalek ti kolong langit; papatjoewan maneh dek poho! ^a 2 Moesa 17: 8.

PASAL 26.

Djeung deui lamoen maneh geus asoep kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, djadi milik, sarta koe maneh geus dibeunangkeun djeung diënggonan: 'geus kitoe maneh koedoe njokot sawareh ^a loeloe-goe saroe paning hasil taneuh, anoe koe maneh diakoetan ti tanah maneh, noe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh; koedoe diwadahan koe karandjang; bral maneh leumpang ^b ka ënggon, anoe bakal dipilih koe Pangeran, Allah maneh, kërsa ngalinggihkeun
3 padjënënganana di dinja. 'Toeloj maneh koedoe ngadeuheus ka panghoeloe, anoe djënëng dina mangsa harita, sarta koedoe mihatoer kijeu: Koering ajeuna ngoeningakeun ka Pangeran, Allah andjeun, jen koering teh geus dongkap kana tanah, noe koe Pangeran didjangdji-
4 keun ka koering sadaja. 'Tidinja koe panghoeloe karandjang teh koedoe ditampa ti leungeun maneh, sarta diteundeun ka hareupeun altar Pangeran,
5 Allah maneh. 'Djeung maneh koedoe oendjoekan ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, kijeu nja pioendjoek: ^c Karoehoen koering oerang Sam noe aproekaproekan; seug mijang ka Mësir, toeloj

ngoembara di dinja, djalma saeutik; geus kitoe di dinja andjeunna djadi
6 bangsa gëde, nja rosa, nja loba. 'Ari oerang Mësir migawe goreng ka koering sadaja, pada nganijaja ka koering, dongkap ka dimomotan pagawean bangga
7 pisan. 'Tidinja koering pada sasambat ka Pangeran, Allah karoehoen koering sadaja, ^d sarëng Pangeran ngamakboel ka sowara koering, bari ningali kana kabalangsakan koering, kaewëdan koering sarawoeh kasësëkan koering. 'Geus kitoe koering sadaja koe Pangeran dika-
8 loewarkeun ti Mësir, ^e nganggo pananganan kawasa, sarëng nganggo asta noe njodor, kitoe deui nganggo panjingsijeunan bangët, sarëng nganggo tandatanda sarawoeh moedjidjat-moedjidjat.
9 'Ladjëng koering sadaja didongkapkeun ka ënggon ijeu, sarëng dipaparin ijeu tanah; ^f jaktos tanah anoe labar-leber
10 tji-soesoe sarëng madoe. 'Ari ajeuna, soemangga, koering njanggakeun ijeu loeloe-goe hasil taneuh, anoe koe andjeun, Pangeran! dipasihkeun ka koering. Seg koe maneh koedoe diteundeun ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, bari toeloj soedjoed ka pajoeneun Pangeran,
11 Allah maneh. 'Sarta maneh teh ^g masing boengah tina sakabeh kahadean, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh djeung ka saeusi-imah maneh; nja diri maneh, djeung ahli Lewi, sarta djeung semah noe di tëngah maneh.

^a 2 Moesa 23: 19. ^b p. 12: 5. ^c 1 Moesa 12: 1; 28: 2. ^d 2 Moesa 2: 23. ^e p. 7: 19. ^f 2 Moesa 3: 8. ^g p. 16: 11, 14.

- 12 Lamoen maneh tjatjap mërpoelohan sakabeh përpoelohan beubeunangan maneh ^a dina taoen noe katiloe, taoen përpoelohan teja, seug maneh koedoe sidëkah ka ahli Lewi, ka semah, ka pahatoe djeung ka randa, sina dadaharan dina lawang maneh, datang ka sareubeuheun.
13 'Sarta maneh koedoe oendjoekan ka pajoeneun Pangeran, Allah maneh, kijeu: Koering ti imah parantos ngaloewarkeun barang soetji, malah koe koering parantos disidëkahkeun ka ahli Lewi, ka semah, ka pahatoe sarëng ka randa, ^b tëroes satimbangan andjeun, noe koe andjeun ditimbalkeun ka koering teja; timbalan andjeun taja noe koe koering
14 dirëmpak, sarëng hanteu hilap. 'Taja

noe koe koering ditëda eukeur koering kaprihatinan; taja noe koe koering dikaloewarkeun eukeur kanadjisan, sarëng taja noe koe koering dibikeun pikeun anoe maot; koering teh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah koering, sarëng ngalampahkeun tëroes satimbangan

15 andjeun ka koering teja. 'Moegi-moegi ningali ti panglinggihan andjeun noe soetji, ti sawarga, sarëng moegi ngabërkahan ka oemat andjeun Israil, sawarwoeh kana tanah, noe koe andjeun dipasihkeun ka koering sadaja, sakoemaha noe koe andjeun didjangdjikeun ka karoehoen koering, nganggo soempah teja, nja tanah anoe labar-leber tji-soesoe sarëng madoe. *a* p. 14: 28. *b* p. 14: 29.

16 Poë ijeu Pangeran, Allah maneh, miwarang maneh ngalampahkeun sagala pikoekoeh djeung sagala hoekoem anoe tadi teja; mana koe maneh koedoe distoekeun djeung dilampahkeun *a* tëroes reudjeung hate sarta tëroes djeung njawa

17 maneh. 'Maneh poë ijeu ka loewar djangdji ka Pangeran, eta andjeunna bakal Allah maneh, sarta maneh sëdja ngalakonan djalan andjeunna, nja eta sëdja ngestoekeun pikoekoehna, timbalanana djeung hoekoemna, tëgës sëdja noeroet

18 ka pangandikana. 'Kitoe deui Pangeran poë ijeu ka loewar djangdji ka maneh, eta maneh bakal oemat kagoengan andjeunna, *b* sakoemaha pangandikana ka maneh teja, sarta maneh koedoe ngestoekeun sakabeh timbalanana; 'toer pikërsaeun andjeunna *c* maneh teh diloehoerkeun, poendjoel ti sakabeh bangsa beunang andjeunna ngadamël, matak ngadjadikeun poedji, djeung mashoer, sarta hormat; djeung soepaja maneh djadi oemat soetji baris ka Pangeran, Allah maneh, sakoemaha pangandikana teja. *a* p. 6: 5. *b* p. 7: 6; 14: 2. *c* p. 28: 1.

PASAL 27.

Tidinja Moesa djeung para kokolot Israil ngadawoeh ka djalma-djalma, kijeu dawoehna: Koedoe ngestoekeun ijeu satimbangan, noe koe kami diparentahkeun ka maraneh ajeuna. 'Ari mangsa poëan maraneh pimeuntaseun tji Jordan, *a* asoep ka tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, seung maneh koedoe ngadëgkeun

keur diri maneh batoe galëde, sarta di

3 poelasan apoe. 'Toeloej maneh *b* dina eta teh koedoe noeliskeun saoenğëlna ijeu toret, sanggeus maneh meuntas; soepaja maneh asoep kana tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh, *c* nja tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah karoehoen maneh, diandikakeun ka maneh

4 teja. 'Geus kitoe, sanggeusna maraneh meuntas tji Jordan, seung eta batoe, anoe koe kami diparentahkeun ka maraneh ajeuna, koe maraneh koedoe diaradëgkeun *d* dina goenoeng Ebal, sarta koedoe

5 dipoelasan apoe. 'Djeung deui maneh di dinja koedoe njijeun hidji altar baris ka Pangeran, Allah maneh, *e* nja altar koe batoe; oelah dioengkoelan beusi.

6 'Batoe goeloentoengan noe koe maneh koedoe didjijeun altar Pangeran, Allah maneh teh; sarta maneh dina loehoer eta koedoe ngoerbankeun koerban doeroekan baris ka Pangeran, Allah maneh.

7 'Djeung maneh koedoe ngoerbankeun koerban panarima sarta dadaharan di dinja, bari masing boengah di pajoeneun

8 Pangeran, Allah maneh. 'Ari dina batoe teja maneh koedoe noeliskeun saoenğëlna ijeu toret, sing tetela pisan.

a Jos. 3. *b* Jos. 8: 32. *c* 2 Moesa 3: 8, 17. *d* p. 11: 29.
e 2 Moesa 20: 25.

9 Ngalahir deui Moesa, sarta djeung para panghoeloe, ahli Lewi, ka sabangsa Israil, kijeu lahirna: Eh Israil! masing repeh, sarta dengekeun: *a* poë ijeu maneh teh djadi oemat Pangeran, Allah maneh.

10 'Mana maneh koedoe noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, sarta koedoe ngalampahkeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna.

a p. 26: 18, 19.

11 Djeung Moesa ngadawoeh ka djalma-djalma dina poë harita, kijeu dawoehna:

12 'Ijeu noe koedoe narangtoeng *a* dina goenoeng Gërisim, baris ngabërkahan ka djalma-djalma, sanggeusna maraneh meuntas tji Jordan: Simon, Lewi, Joeda,

13 Isaskar, Joesoep djeung Binyamin. 'Sarta ijeu noe koedoe narangtoeng di goenoeng Ebal, njëkël panjapa: Roebin, Gad, Aser, Sëboeloen, Dan djeung Naptali.

14 'Toeloej ahli Lewi koedoe ngaromong

ka sakabeh oerang Israil, sing bédas sowarana, kieu pipokeunana: *a p. 11:29.*
 15 *a* Sing disapa djalma noe njiyeun artja sipat oekir atawa artja sipat tjitak, kagiroek Pangeran, djidjiyeunan leungeun toekang, sarta diteundeun di noe boeni! Seg sakabeh djalma koedoe pada ngadjawab, kieu omongna: Amin.

a 2 Moesa 20:3, 4.

16 *a* Sing disapa noe ngahinakeun ka bapana atawa ka indoengna! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 2 Moesa 21:15, 17.

17 *a* Sing disapa noe ngowahan watës batoer! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a p. 19:14.

18 *a* Sing disapa noe njasabkeun anoe lolong di djalan! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 19:14.

19 *a* Sing disapa noe njerongkeun bébénérán semah, pahatoe atawa randa! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a p. 24:17.

20 *a* Sing disapa noe ngédéng djeung pamadjikan bapana; sabab sasat njingkabkeun samping bapana! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 18:8.

21 *a* Sing disapa noe ngédéng djeung sato, naon bae! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 18:23.

22 *a* Sing disapa noe ngédéng djeung doeloer awewe, anak sabapa atawa anak saindoeng! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 18:9, 11.

23 *a* Sing disapa noe ngédéng djeung mitoha awewe! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 3 Moesa 18:15.

24 *a* Sing disapa noe maehan batoer di noe boeni! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a 4 Moesa 35:20, 21.

25 *a* Sing disapa noe narima pamere, baris maehan djalma, gëtih noe teu salah! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a p. 16:19.

26 *a* Sing disapa noe teu nètépkeun oengëlina ijeu toret, hanteu dilampahkeun! Seg sakabeh djalma koedoe ngomong: Amin.

a Gal. 3:10.

PASAL 28.

Dëmi geus kitoe, oepama maneh tēmën nja noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, datang ka ngestoekeun

djeung ngalampahkeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, *a* tanwande maneh teh koe Pangeran, Allah maneh, diloehoerkeun, poendjoel ti sakabeh bangsa noe di boemi; 'sarta tangtoe kadatangan ijeu sakabeh bërakah, estoe pitoe-mërapeun ka maneh, lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh:

a p. 26:19; 3 Moesa 26:3.

3 Dibèrkahan maneh di nagara, djeung dibèrkahan maneh di pasisian.

4 Dibèrkahan *a* boewah beuteung maneh, boewah lahan maneh, djeung boewah tjtotjoëan maneh, anak sapi-moending maneh djeung djadjadina ëmbédomba maneh.

a p. 7:13; 30:9.

5 Dibèrkahan karandjang maneh djeung pangadonan maneh.

6 Dibèrkahan maneh *a* dina maneh asoep, sarta dibèrkahan maneh dina maneh ka loewar.

a Djab. 121:6.

7 Koe Pangeran tangtoe diparëngkeun, *a* satroe maneh, noe ngamosoeh ka maneh, areleh di hareupeun maneh; piboedaleunana ka maneh make djalan hidji, ari pikaboereunana ti hareupeun maneh make djalan toedjoeh.

a 3 Moesa 26:7.

8 Pangeran tangtoe miwarang, maneh direudjeungan bërakah dina leuit maneh, sarta dina sakoer tjtjabakan leungeun maneh; tangtoe maneh dibèrkahan dina tanah, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh.

9 Maneh koe Pangeran tangtoe ditëtépkeun oemat andjeunna noe soetji, *a* sakoemaha soempahna ka maneh teja, lamoen maneh ngestoekeun timbalan Pangeran, Allah maneh, sarta ngalakonan djalanna. 'Djeung sakabeh bangsa noe di boemi bakal pada waspadaeun, jen maneh teh katëläh koe padjënëngan Pangeran, sarta bakal sarijeuneun koe maneh.

a 2 Moesa 19:5.

11 Tangtoe Pangeran ka maneh ngadjëmarkeun kahadean, dina boewah beuteung maneh, dina boewah tjtotjoëan maneh, djeung dina boewah lahan maneh, dina tanah anoe koe Pangeran didjangdjikeun ka karoehoen maneh, nganggo soempah, kërsana dipaparinkeun ka maneh.

12 Pangeran tangtoe moekakeun keur

maneh radja-brana andjeunna noe leuwih aloes, nja eta langit, ^a maparin hoedjan ka tanah maneh dina oesoemna, djeung ngaberkahan sakabeh pagawean leungeun maneh; ^b seug maneh ngindjeum-ngindjeumkeun ka bangsa loba, dēmi diri maneh mah moal ngindjeum.

^a p. 11:14. ^b p. 15:6.

- 13 Sarta maneh koe Pangeran tangtōe didjadikeun minangka hoeloe, moal minangka boentoet; nja maneh teh pija-eun ti loehoer bae, moal tjlok ti handap, lamoen maneh noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maneh, noe koe kami ka maneh ajeuna dititah diēstoekeun
- 14 djeung dilampahkeun, 'sarta maneh hanteu njingkir ti sakabeh pangandika, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, ^a ka katoehoe atawa ka kentja, hanteu noeroet atawa ngabakti ka aāllahan.
- ^a p. 5:32.
- 15 Sabalikna, oepama maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh mah, teu ngestoekeun ngalampahkeun sakabeh timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, ^a tangtōe maneh kadatangan ijeu sakabeh panjapa, estoe pitoemērapeun ka maneh:
- ^a 3 Moesa 26:14; Dan. 9:11; Mal. 2:2.
- 16 Disapa maneh di nagara, djeung disapa maneh di pasisian.
- 17 Disapa karandjang maneh djeung pangadonan maneh.
- 18 Disapa boewah beuteung maneh djeung boewah lahan maneh, anak sapi-moending maneh sarta djadjadina ēmbe-domba maneh.
- 19 Disapa maneh dina maneh asoep, sarta disapa maneh dina maneh ka loewar.
- 20 Pangeran ka maneh tangtōe ngeunakeun panjapa, karoesoehan djeung panglanat dina sakabeh tjatjabakan leungeun maneh, anoe koe maneh dilampahkeun, nēpi ka maneh toempoer, sarta nēpi ka maneh gēmpoer tereh pisan, tina sabab kagorengan pagawean maneh, pedah maneh ninggalkeun kami.
- 21 Maneh koe Pangeran tangtōe disina karakētan koe pagēboeg, nēpi ka maneh koe andjeunna dibejakkeun tina tanah, anoe koe maneh rek diasoepan baris dimilik.
- 22 Maneh koe Pangeran tangtōe digē-

boeg ^a koe kasakit ngabēngangan, koe moerijang, koe kasakit panas, koe kasakit bareuh djeung koe pēdang; kitoe deui koe hama perang sarta koe hama beureum; sarta maneh koe eta tangtōe dioedag-oedag, nēpi ka maneh leungit.

^a 3 Moesa 26:16; 1 Radj. 8:37.

- 23 Ari ^a langit maneh, anoe di loehoe-reun sirah maneh, pidjadieun ibarat tambaga; kitoe deui boemi, anoe sahandapeun maneh, ibarat beusi. ^a 3 Moesa 16:19.
- 24 Pangeran tangtōe maparin, ari hoedjan ka tanah maneh pēlēdoeg djeung lēboe; nja eta pitoeroeneun ka maneh ti langit, nēpi ka maneh leungit.
- 25 Maneh koe Pangeran tangtōe diparēngkeun ^a eleh di hareupeun moesoeh maneh; piboedaleun maneh ka dinja make djalan hidji, ari pikaboereun maneh ti hareupeunana make djalan toe-djoeh; sarta maneh tangtōe dibingbang-bingbangkeun koe sakabeh karadjaān
- 26 noe di boemi. 'Ari majit maneh pidjadieun hakaneun sakabeh manoek awang-awang djeung hakaneun sasatoan boemi, sarta moal aja noe ngagēbrig.
- ^a 3 Moesa 26:17.
- 27 Pangeran tangtōe ngagēboeg ka maneh ^a koe bisoel Mēsir, ^b koe boengkoel, koe boedoeg djeung koe radang, wani maneh moal beunang ditjageurkeun.
- ^a 2 Moesa 9:9. ^b 1 Sam. 5:9.
- 28 Pangeran tangtōe ngagēboeg ka maneh koe kasakit edan, koe lolong djeung
- 29 koe bingoeng pipikiran; 'datang ka maneh roempoe-rampa wantji tēngah poē, sakoemaha noe lolong roempoe-rampa di noe poēk, sarta djalan maneh moal diloeloeskeun, ēnjana mah maneh teh dikanijaja djeung dikarinah bae sapan-djang oemoer, sarta moal aja noe noe-loeng.
- 30 Maneh keur babakalan djeung hidji awewe, seug didjinahan koe djalma sedjen; maneh njijeun imah, tapi moal koengsi dieusian; maneh njijeun kēbon anggoer, ^a tapi moal kapoeloe boewahna.
- ^a p. 20:6.
- 31 Sapi maneh bakal dipeuntjit di hareupeun panon maneh, tapi maneh moal koengsi ngahakaninja; kalde maneh bakal dirampas ti hareupeun maneh, sarta moal datang deui ka maneh; ēmbe-domba maneh bakal diselehkeun ka

- moesoh maneh, sarta moal aja noe noeloeng ka maneh.
- 32 Anak maneh lalaki djeung anak maneh awewe bakal diselehkeun ka bangsa sedjen, katendjo koe panon maneh sarta datang ka roeksakna balas kangén ka darinja sapopoé, sarta moal aja pangawasa dina leungeun maneh.
- 33 Boewah lahan maneh djeung sakabeh beunang katjapean maneh tangtoe dihakanan koe bangsa noe tadina koe maneh teu kanjahoan; sarta maneh sapandjang oemoer ngan dikanijaja djeung diteung-
- 34 teuinganan bae; 'datang ka maneh kaedanan tina tetendjoan panon maneh, anoe katendjo koe maneh.
- 35 Pangeran tangtoe ngagéboeg ka maneh koe bisoel goreng, dina toeoer djeung dina bitis, wani maneh hanteu beunang ditjageurkeun; ti sérék dampal soekoe maneh tépi ka émboen-émboenan.
- 36 Ari diri maneh, ^a sarta djeung radja maneh, noe koe maneh diadégkeun njangking ka maneh, koe Pangeran tangtoe digiringkeun ka bangsa noe tadina teu kanjahoan koe maneh djeung koe karoehoen maneh; ^b heug di dinja maneh teh bakal ngabakti ka aállahan, kai djeung batoe.
a p. 17:14. b p. 4:28.
- 37 Sarta maneh pidjadieun matak méléngék, kitoe deui didjjeun misil sarta dipake popojokan, di sakabeh bangsa-bangsa, énggon maneh digiringkeun koe Pangeran.
- 38 ^a Bibit loba noe koe maneh dibawa ka loewar kana lahan, tapi noe koe maneh bakal diakoetan ngan saeutik; karana dihakanan ^b koe simeut.
a Mik. 6:15; Hag. 1:6. b 2 Moesa 10:4; Joël 1:4.
- 39 Maneh bakal njijeun kébon anggoer, sarta dipigawe, tapi moal koengsi nginoem anggoer, moal dipétik-pétik atjan; karana geus bejak dihakanan hileud.
- 40 Maneh pibogaen tangkal djetoen di sawéwéngkérán maneh, tapi moal diminjak-minjak atjan; karana djetoen maneh moerag mantén.
- 41 Maneh pimeunangeun anak lalaki djeung anak awewe, tapi moal tétép pibogaen maneh; karana bakal laleumpang, asoep ka pangdjarahan.
- 42 Sakabeh tatangkalan maneh djeung boewah lahan maneh pikawariseun koe hama.
- 43 Ari semah, noe di téngh maneh, bakal oengguh, ngoengkoelan ka maneh, beuki loehoer beuki loehoer; démi maneh mah bakal toeroen, beuki handap beuki handap. 'Nja eta bakal ngindjeumkeun ka maneh, ari maneh mah moal ngindjeumkeun ka dinja; nja eta bakal minangka hoeloe, démi maneh mah bakal minangka boentoet.
- 44
- 45 Ari maneh teh bakal kadatangan sakabeh panjapa noe tadi, sarta dioedag-oedag, estoe pitoemérapeun ka maneh, népi ka maneh toempoer, sabab maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, teu ngestoekeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe koe
- 46 andjeunna ditimbalkeun ka maneh. 'Sarta eta teh di diri maneh pidjadieun kana tanda djeung kana moedjidjat, kitoe keneh di toeroenan maneh, salalang-
- 47 géngna. 'Sapedah maneh teu ngabakti ka Pangeran, Allah maneh, kalawan kaboengahan sarta reudjeung soeka hate,
- 48 sabab kalobaän saniskara, 'noe matak maneh koedoe ngawoela ka moesoh maneh, anoe koe Pangeran bakal didatangkeun ka maneh, kalawan ponjo, reudjeung hababhab, sarta boeroendoel, reudjeung kakoerangan saniskara; sarta andjeunna tangtoe nérapkeun pasangan beusi kana poendoek maneh, népi ka maneh koe andjeunna ditoempoerkeun.
- 49 'Pangeran bakal ngagoeroedoegkeun ka maneh ^a hidji bangsa ti noe djaoeh, ti toengtoeng boemi, ^b saperti galoedra hibér, nja eta hidji bangsa noe koe maneh moal kaharti basana; 'bangsa oelat béngis, noe moal tolih ka noe kolot, sarta ka boedak moal aja karoenjána.
- 50
- 51 'Seg eta teh tangtoe ngahakan boewah tjotjoöan maneh, djeung boewah lahan maneh, népi ka maneh toempoer; ^c nja eta keur maneh moal ngarikeun gandoem, anggoer atawa minjak, anak sapi-moending maneh atawadjadjadina émbedomba maneh, népi ka maneh digém-
- 52 poer pisan. 'Sarta eta teh bakal njésédék ka maneh dina sakabeh lawang maneh, népi ka roegroeg koeta maneh, noe la-loehoer nja reugreug, noe koe maneh diandélkeun, di sakoeriling tanah maneh; estoe bakal njésédék ka maneh di sakabeh lawang maneh, di sakoeriling tanah maneh, anoe koe Pangeran, Allah

53 maneh, dipaparinkeun ka maneh. 'Sarta maneh ^a bakal ngahakan boewah beuteung sorangan, daging anak maneh lalaki-awewe, anoe koe Pangeran, Allah maneh, dipaparinkeun ka maneh; eukeur disèsédék sarta eukeur diangség, mangsa maneh diangség koe moesoeh

54 maneh. 'Saha-saha lalaki noe teu pajaän di maneh, sarta leuwih kamégahan, bakal goreng atina ka doeloerna djeung ka pamadjukan noe di pangkonna, sarta

55 ka anakna noe tinggal kari: 'datang ka teu mere ka eta salah-sahidji tina daging anakna, noe keur dihakan koe manehanana, tina sagala naon-naon taja noe dikarikeun ka manehanana, eukeur disèsédék sarta eukeur diangség, mangsa maneh diangség koe moesoeh maneh

56 dina sakabeh lawang maneh. 'Saha-saha awewe noe teu pajaän di maneh, sarta kamégahan, anoe teu mëtjak nintjakeun dampal soekoe-soekoe atjan kana taneuh, bawaning kamégahan sarta bawaning teu pajaän, bakal goreng atina ka salaki noe di pangkonna, kitoe deui ka anakna lalaki djeung ka anakna

57 awewe; 'nja eta koe hal bali noe ka loewar ti antara soekoena, djeung koe hal anakna lalaki, beunangna ngadjoe-roekeun; karana koe manehanana bakal dihakan ririkipan, bawaning kakoerangan saniskara, eukeur disèsédék sarta eukeur diangség, mangsa maneh diangség koe moesoeh maneh dina sakabeh lawang maneh. *a* Jér. 5: 15. *b* Hab. 1: 8. *c* Jér. 5: 17. *d* 3 Moesa 26: 29.

58 Oepama maneh teu ngestoekeun nja ngalampahkeun saoenina ijeu toret, sakoer noe kaoengélkeun dina ijeu kitab, hanteu sijeun koe Padjënëngan noe langkoeng moelja nja pikasijeuneun, tégës

59 Pangeran, Allah maneh teja: 'geus tangtoe Pangeran ka maneh djeung ka toeroenan maneh maparin balahi noe matak helok, balahi noe bangët-bangët nja pitëtépeun, sarta panjakit noe garoreng

60 nja pitëtépeun. 'Nja eta andjeunna ^a tangtoe malikkeun ka maneh sakabeh sasalad Mësir, noe koe maneh dipikasi-jeun teja, datang ka pada ngarakëtan

61 ka maneh. 'Malah saroepaning panjakit djeung saroepaning balahi, anoe hanteu kaoengélkeun dina ijeu kitab toret, eta ge koe Pangeran tangtoe dikeunakeun

ka maneh, nëpi ka maneh toempoer.

62 'Tëmahna maraneh teh, ^b ganti djadi saperti bentang di langit, mangpirang-pirang rejana, seug ngan kari djalma saeutik bae, sabab maneh hanteu noeroet ka pangandika Pangeran, Allah

63 maneh. 'Geus kitoe, sakoemaha Pangeran tadina goemira koe hal maraneh, moenggah midamél kahadean ka maraneh, sarta maraneh didjéngkarkeun teja, ^c pon kitoe keneh Pangeran pigoemiraen koe hal maraneh, moenggah maraneh digëmpoer, sarta moenggah maraneh ditoempoer; tangtoe maraneh ditja-boetan tina tanah, anoe koe maraneh

64 rek diasoeupan baris dimilik. 'Sarta maneh koe Pangeran bakal dipabalëntjarkeun, ^d diajakeun di sagala bangsa, ti toengtoeng boemi tëpi ka toengtoeng boemi deui; seg maneh teh di dinja bakal ngabakti ka aállahan, noe tadina teu kanjahoan koe maneh djeung koe karoehoen maneh, kai djeung batoe.

65 'Djeung deui maneh teh dina eta bangsa-bangsa moal nimoe kamarasan, sarta dampal soekoe maneh moal manggih reureuh; ënjana mah di dinja Pangeran ka maneh bakal maparin hate djëdjërih, djeung roeksak nja panon, sarta ripoeh

66 nja njawa. 'Ari hiroep maneh pingagantoengeun ti pabënëran maneh; sarta maneh pisijeuneun bae beurang-peuting, djeung maneh datang ka samar pihiroepeun. 'Braj isoek maneh pingomongeun: Èh, hajang boerit! reup boerit maneh pingomongeun: Èh, hajang isoek! tina bawaning kasijeun hate maneh, noe koe maneh dipikasi-jeun, djeung tina bawaning tetendjoan panon maneh, noe

68 koe maneh katendjo. 'Sarta maneh koe Pangeran tangtoe dipoelangkeun ka Mësir, toempak kapal, noeroet djalan noe koe kami ditjatoerkeun ka maneh kijeu teja: ^e Maneh oelah nendjo-nendjo deui kana djalan eta; seug maraneh di dinja bakal nawarkeun diri ka moesoeh maneh, baris djadi boedak lalaki boedak awewe, tapi moal aja noe meuli.

a p. 7: 15. *b* p. 10: 22. *c* Sil. 1: 26; Jës. 1: 24. *d* p. 4: 27, 28. *e* p. 17: 16.

PASAL 29.

Ijeu oengëlna përdjangdjian, anoe koe Pangeran ka Moesa dipiwarang didji-

- jeun ka oerang Israil, di tanah Moab, djaba ti përdjangdjian, ^a beunang andjeunna ngadamël ka maranehanana di Horeb teja. a p. 5:2.
- 2 Tidinja Moesa njaouer sabangsa Israil, bari toeloej dilahiran kijeu: ^a Maraneh geus pada nendjo sakabeh, noe koe Pangeran didamël di hareupeun panon maraneh, di tanah Mësir, ka Piraon, djeung ka sakabeh abdina, sarta ka sata-
- 3 nahna kabeh: 'nja eta ^b tjotjoba noe rarsa, noe katarendjo koe panon maneh, tanda-tanda djeung moedjidjat-
- 4 moedjidjat, noe araheng teja. 'Tatapi Pangeran ka maraneh hanteu maparin hate pikeun nganjahokeun, panon pikeun ngadeuleu, djeung tjeuli pikeun ngadenge, nëpi ka poë ajeuna. 'Sarta ^c maraneh koe kami ditoengtoen opat poeloh taoen ijeu, di tégäl lëga; papakean maraneh hanteu ngaboeroekan di awak maraneh, djeung taroempah maneh hanteu ngaboeroekan di soekoe maneh. 'Eta maraneh teu ngahakan roti, hanteu nginoem anggoer atawa arak, soepaja maraneh nganjahokeun, jen kami teh
- 7 Pangeran, Allah maraneh. 'Ana maraneh geus daratang ka ënggon ijeu, ^d broel Sihon, radja Hesbon, djeung Og, radja Basan teja, boedal mapag ka oerang, gër mërangan, seg kasarabët koe oerang.
- 8 'Ari tanahna koe oerang ditjokot, ^e toeloej dibikeun ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka satëngah kaom
- 9 Mënase, djadi milikna. 'Mana maraneh koedoe pada ngestoekeun saongëlina ijeu përdjangdjian, sarta dilampahkeun, soepaja maraneh masing loeloes saniskara, noe koe maraneh bakal dilampahkeun. a 2 Moesa 19:4. b p. 7:19. c p. 8:2, 4. d 4 Moesa 21:23, 32. e 4 Moesa 32:33.
- 10 Maraneh poë ijeu pada djonghok sakabeh di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh, nja eta loeloege-loeloege maraneh, kaom-kaom maraneh, kokolot-kokolot maraneh djeung pangoeroes-pangoeroes
- 11 maraneh, sakabeh oerang Israil; 'anak-rabi maraneh, kitoe deui ^a semah maneh, anoe di djëro pasanggrahan maneh, dalah ^b toekang soeloh sarta toekang tjai di maneh; 'arek mandjing ka përdjangdjian Pangeran, Allah maneh, sarta ka panjapana, noe koe Pangeran, Allah maneh, didamël ka maneh poë ijeu.
- 13 'Pangërsana, maneh teh poë ijeu ditëtëp-keun oemat andjeunna, sarta andjeunna kërsa djadi Allah maneh, ^c sakoemaha pangandikana ka maneh, djeung sakoemaha noe koe andjeunna didjangdji-keun kalawan soempah ka karoehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka
- 14 Jakoeb teja. 'Sarta kami njjeun ijeu përdjangdjian sarta ijeu panjapa teh lain
- 15 ka maraneh woengkoel; 'istoening ka noe aja di dijeu reudjeung oerang, sakoer noe djonghok poë ijeu di pajoeneun Pangeran, Allah oerang, sarta ka noe hanteu aja di dijeu reudjeung oerang ajeuna. a 2 Moesa 12:38. b Jos. 9:21, 27. c p. 28:9.
- 16 Karana maraneh pada njaho dina pëtana oerang teh tjaritjing di tanah Mësir, djeung dina pëtana oerang teh njorang dina tëngah bangsa-bangsa, noe
- 17 koe maraneh geus disorang. 'Sarta maraneh geus pada nendjo kanistaanana, djeung brahala-brahalana, kai djeung batoe, ëmas djeung perak, anoe di maranehanana. 'Oelah aja di maraneh lalaki, atawa awewe, atawa bangsa, atawa kaom, noe hatena ajeuna ngabalijeur ka Pangeran, Allah oerang, seug leumpang, ngabakti ka aállahan eta bangsa; oelah aja di maraneh ^a akar,
- 19 boewahan hampëroe djeung alsëm; 'dëmi geus kitoe, barang eta ngadenge oengëlina panjapa teja, seg ngabërkahan maneh sadjëro hatena, kijeu pokna: Aing moal boeroeng salamët, nadjan aing loemakoe noeroetkeun kaheurasan hate aing, soepaja ngaleungitkeun noe weureu djeung noe kasaatan. 'Hamo Pangeran kërsaen ngahampoera ka noe kitoe; satëgësna mangsa eta bëndoe Pangeran sarta djeung goematina tangtoe ngëboel haseupna ka djalma noe kitoe, tanwande eta teh pikatindiheun sakabeh panjapa, noe kaoengëlkeun dina ijeu kitab, djeung ngaranna koe Pangeran tangtoe dileungitkeun ti kolong langit. 'Sarta eta teh koe Pangeran tangtoe dipisahkeun ti sagala kaom Israil, matak tjilaka, ^b tëroes sapanjapa përdjangdjian, noe kaoengëlkeun dina ijeu kitab toret. 'Seg bakal ngomong toeroenan djaman mangke, anak-intjoe maraneh, anoe pigoemëlareun pandeurieun maraneh, kitoe deui djalma bangsa sedjen, noe pidatangeun ti tanah anoe djaoeh, ana

narendjo balahi eta tanah sarta djeung panjakitna, noe koe Pangeran dikeunakeun ka dinja; 'ngan aja walirang djeung oejah, kahoeroean satanahna; hanteu disébaran, djeung hanteu aja noe djadi, teu bidjil djoekoet-djoekoet atjan, ^c sakoemaha dibalikna Sadoemoe djeung Gomora, Adma djeung Sëboim, noe koe Pangeran dibalik dina sadjéro bëndoena sarta dina sadjéro wërana teja; 'kijeu piomongeun sakabeh bangsa teh: ^d Naon sababna, noe matak Pangeran ka ijeu tanah ngadamël kijeu pëtana? nahaon sewoting bëndoe noe sakijeu bangëtna? 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmama naringgalkeun përdjangdjian Pangeran, Allah karoehoenna, noe koe Pangeran didamël ka darinja basa di-ka-loewarkeun ti tanah Mësir; 'heug laleumpang, ngabarakti ka aállahan, sarta disarëmbah, nja aállahan noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana, sarta hanteu didoeoemkeun ka maranehanana; 'noe matak Pangeran djadi bëndoe ka ijeu tanah, moenggah ngadatangkeun ka dinja sakabeh panjapa, noe kaoengëlkeun dina ijeu kitab. 'Sarta djalmama koe Pangeran ditjaboetan ti tanahna, dina sadjéro doeka, djeung dina sadjéro wëra, sarta dina sadjéro bëbëndoe langkoeng-langkoeng; toeloej pada dipitjeun ka tanah sedjen, sakoemaha noe boekti ajeuna.

^a Lal. 8 : 23; Ibr. 12 : 15. ^b p. 28 : 15

^c 1 Moesa 19 : 24, 25. ^d 1 Radj. 9 : 8; Jér. 22 : 8, 9.

29 Ari anoe gaib kagoengan Pangeran, Allah oerang; dëmi anoe njata mah pikeun oerang djeung pikeun anak-intjoe oerang, salalangëngna, sangkan oerang ngalampahkeun saoenëlna ijeu toret.

PASAL 30.

Dëmi geus kitoe, dimana boekti ka maneh sadajana pangandika noe tadi, ^a bërkahna djeung panjapana, noe koe kami dipopojankeun ka maneh, toeloej koe maneh dipiingët di sakabeh bangsa, ënggon maneh diboewang koe Pangeran, Allah maneh, 'seug maneh ^b tobat ka Pangeran, Allah maneh, sarta noeroet ka pangandikana, tëroes sakoemaha noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, nja maneh sarta djeung anak-anak maneh, tëroes reudjeung hate sarta tëroes djeung nja wa maneh: 'geus tangtoe

^c dibojongna maneh teja koe Pangeran, Allah maneh, dibalikkeun sarta maneh koe andjeunna diwëlasan, ^d moenggah maneh dikoempoelkeun deui ti sakabeh bangsa, ënggon maneh dipabalëntjarkeun koe Pangeran, Allah maneh. 'Masih maneh aja noe diboewang ka toengtoeng langit oge, ^e tangtoe maneh koe Pangeran, Allah maneh, dikoempoelkeun ti dinja sarta ditjandak ti dinja. 'Toeloej maneh koe Pangeran, Allah maneh, didatangkeun deui kana tanah, noe kawaris koe karoehoen maneh; tangtoe kawaris koe maneh, sarta andjeunna tangtoe midamël kahadean ka maneh, djeung maneh didjëngkarkeun alah-batan karoehoen maneh. 'Sarta Pangeran, Allah maneh, ^f tangtoe njoenatan hate maneh djeung hate toeroenan maneh, sangkan njaah ka Pangeran, Allah maneh, tëroes reudjeung hate sarta tëroes djeung njawa maneh, soepaja maneh hiroep. 'Geus kitoe sakabeh panjapa teja koe Pangeran bakal dikeunakeun ka moesoe maneh sarta ka noe gareuleuh ka maneh, anoe pada nganijaja ka maneh. 'Ari maneh teh tobat, sarta noeroet ka pangandika Pangeran, djeung ngalampahkeun sakabeh timbalanana, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna. 'Didinja maneh koe Pangeran, Allah maneh, ^g tangtoe didjëmbarkeun dina sakabeh pagawean leungeun maneh, dina boewah beuteung maneh, dina boewah tjoetjoëan maneh, djeung dina boewah lahan maneh, matak djamoega. Karana Pangeran harita ^h tangtoe goemira deui koe hal maneh, matak djamoega, sakoemaha andjeunna tadina goemira koe hal karoehoen maneh; 'lamoen maneh noeroet ka pangandika Pangeran, Allah maneh, ngestoekeun timbalanana djeung pikoekoehna, noe kaoengëlkeun dina ijeu kitab toret; lamoen maneh tobat ka Pangeran, Allah maneh, tëroes reudjeung hate sarta tëroes djeung njawa maneh.

^a p. 28. ^b p. 4 : 30.

^c Jér. 29 : 14. ^d Jér. 32 : 37. ^e Nëh. 1 : 8, 9; Jér. 31 : 8.

^f Jér. 32 : 39; Jëh. 11 : 19; Kol. 2 : 11. ^g p. 28 : 4, 11.

^h p. 28 : 63.

11 Karana eta timbalan, noe koe kami diparentahkeun ka maneh ajeuna, ^a lain matak helok ka maneh, sarta hanteu djaoh. 'Lain di sawarga ajana, noe

matak koedoe ngomong: ^b Saha noe bakal mangoenggahkeun oerang ka sawarga, njokot eta keur oerang, bari seug dibe-
 djakeun ka oerang, sangkan koe oerang
 13 dilampahkeun? 'Sarta lain peuntaseun
 laoet ajana, noe matak koedoe ngomong:
 Saha noe bakal mangnjébrangkeun oer-
 ang ka peuntaseun laoet, njokot eta
 keur oerang, bari seug dibe-
 14 djakeun ka oerang, sangkan koe oerang dilampah-
 keun? 'Karana pangandika teh deukeut
 pisan ka maneh, aja dina soengoet ma-
 neh, sarta dina hate maneh, soepaja
 dilampahkeun. a Jës. 45:19; 48:16.

^b Roem 10:6.

15 Tah, kami poë ijeu di hareupeun ma-
 neh geus ngajakeun ^a hiroep sarta djeung
 djamoega, kitoe deui paeh sarta djeung
 16 tjilaka. 'Reh kami teh poë ijeu geus
 marentah ka maneh, koedoe njaäh ka
 Pangeran, Allah maneh, ngalakonan dja-
 lan-djalan andjeunna, djeung ngestoe-
 keun timbalanana, pikoekeohna sarta
 papakonna, sangkan maneh hiroep reu-
 djeung ngalobaän, sarta maneh dibërka-
 han koe Pangeran, Allah maneh, dina
 tanah anoe koe maneh rek diasoepan
 17 baris dimilik. 'Sabalikna, oepama hate
 maneh ngabalijeur mah, nja maneh teh
 hanteu noeroet, sarta maneh kagem-
 bang, pek njëmbah ka aällahan, sarta
 18 dibarakti: 'eta kami ajeuna mere njaho
 ka maraneh, ari kitoe mah maraneh
 tangtoe pisan digëmpoer; hamo maneh
 dipandjangkeun nja oemoer dina tanah,
 anoe koe maneh rek diasoepan djalan
 meuntas tji Jordan, soepaja dimilik.
 19 'Kami ^b ajeuna menta saksi langit djeung
 boemi përkara maraneh; kami ka ma-
 neh geus mopojankeun hiroep reudjeung
 paeh, bërkah reudjeung panjapa: mana
 maneh geura milih hiroep, soepajana hi-
 roep, nja maneh sarta djeung toeroenan
 20 maneh. 'Koedoe njaäh ka Pangeran,
 Allah maneh; koedoe noeroet ka pa-
 ngandikana, sarta andjeunna koe maneh
 koedoe dirakëtan; karana nja andjeunna
 matak hiroep maneh sarta matak ma-
 neh pandjang oemoer; soepaja maneh
 matoeh dina tanah, noe koe Pangeran
 didjangdjikeun kalawan soempah ka ka-
 roehoen maneh, ka Ibrahim, ka Ishak
 djeung ka Jakoeb, këršana dipaparin-
 keun ka eta. a p. 11:26; Jër. 21:8. ^b p. 4:26.

PASAL 31.

¹ Tidinja Moesa toeloej ngalahirkeun ijeu
 2 lahiran ka sabangsa Israil. 'Kijeu la-
 hirna ka darinja: Oemoer kami poë ijeu
 geus saratoes doewa peloeh taoen; kami
 geus teu kadoega kaloewar-asoep; sarta
 Pangeran nimbalan ka kami kijeu: ^a
 Maneh moal meuntas ijeu tji Jordan.
 3 'Pangeran, Allah maneh, nja eta noe
 pimeuntaseun ti heulaeun maneh; an-
 djeunna noe bakal noempoerkeun eta
 bangsa-bangsa ti hareupeun maneh,
 tangtoe koe maneh dibeunangkeun. Jo-
 soea, ^b nja eta noe pimeuntaseun ti heu-
 laeun maneh, sakoemaha pangandika
 4 Pangeran teja. 'Sarta Pangeran tangtoe
 midamël ka darinja, ^c sakoemaha mi-
 damëlna ka Sihon djeung ka Og, radja
 oerang Emor, sarta ka tanah-tanahna,
 noe koe andjeunna ditoempoerkeun teja.
 5 'Tangtoe eta teh koe Pangeran disare-
 lehkeun ka hareupeun maraneh; pek koe
 maneh parigawe ^d tëroes satimbangan,
 noe koe kami diparentahkeun ka ma-
 6 raneh teja. 'Masing talëgër, djeung ma-
 sing galëde hate! Oelah sarijeun, sarta
 oelah rarisi tina sabab eta; karana Pa-
 ngeran, Allah maneh, nja eta noe nja-
 rëngan ka maneh; moal maneh koe
 andjeunna diantëp, sarta moal ditilar.
a p. 4:21. ^b p. 3:28. ^c 4 Moesa 21:24, 35. ^d p. 7:2.
 7 Djeung deui Moesa njaoer Josoea, sarta
 dilahiran kijeu, kasaksian koe sabangsa
 Israil: ^a Masing tëgër, djeung masing
 gëde hate! karana nja maneh noe pia-
 soepeun reudjeung ijeu djalma-djalma
 kana tanah, noe koe Pangeran didjang-
 djikeun ka karoehoenna kalawan soempah,
 këršana dipaparinkeun ka mara-
 nehanana teja; nja maneh noe bakal
 8 ngamilikkeun eta ka darinja. 'Ari Pa-
 ngeran teja, nja eta noe piangkateun
 ti heulaeun maneh; andjeunna noe bakal
 njarëngan ka maneh; ^b moal maneh koe
 andjeunna diantëp, sarta moal ditilar;
 oelah sijeun, djeung oelah geder.
a Jos. 1:6. ^b Jos. 1:5.
 9 Ari ijeu toret koe Moesa disëratkeun;
 toeloej diselehkeun ka para panghoeloe,
 anak-poetoe Lewi, anoe poerah ngago-
 tong pëti përdjangdjian Pangeran, djeung
 10 ka sakabeh kokolot Israil. 'Sarta Moesa
 ngadawoeh ka darinja, kijeu dawoehna:

Oenggal-oenggal toetoeop toedjoeh taoen,
 " dina mangsa taoen kalépasan, dina
 11 pesta saoen bébéték teja, 'ana geus
 datang sabangsa Israil, ngadareuheus ka
 pajoeneun Pangeran, Allah maneh, ka
 énggon anoe koe andjeunna bakal di-
 pilih, didinja sabangsa Israil koe ma-
 neh koedoe dipangadjikeun ijeu toret,
 12 sing kadenge koe sarereja. 'Koedoe
 ngoempolkeun djalma-djalma, lalaki,
 awewe djeung baroedak, kitoe deui se-
 mah maneh, anoe dina lawang maneh,
 soepaja pada ngadenge, djeung soepaja
 pada diadjar, sarta sarijeuneun koe Pa-
 ngeran, Allah maraneh, djeung ngares-
 toekeun saoenǵna ijeu toret, sing da-
 13 tang ka dilampahkeun. 'Sarta ^b ari anak-
 anakna, noe tatjan njarahoéun, sina pada
 ngadenge, djeung sina pada diadjar, soe-
 paja sarijeuneun koe Pangeran, Allah
 maraneh, sapandjang oemoer maraneh
 hiroep dina tanah, anoe koe maraneh rek
 diasoepan djalan meuntas tji Jordan,
 soepaja dimilik. ^a p. 15 : 1; 16 : 13. ^b p. 6 : 7.
 14 Tidinja Pangeran nimbalan ka Moesa :
 Masing njaho, oemoer maneh geus deu-
 keut ka maot; maneh geura njéloekan Jo-
 soea, bawa marék ka himah tǵpangan;
 kami rek paparentah ka dinja. Bral
 Moesa angkat, diiring koe Josoea; pada
 15 marék ka himah tǵpangan. 'Geus kitoe
 Pangeran nembongan dina himah, dina
 tihang mega teja; ari tihang mega teh
 16 nangtoeng dina lawang himah. 'Ladjǵng
 Pangeran nimbalan ka Moesa : Masing
 njaho, mǵngke, ari maneh sasarean reu-
 djeung kolot-kolot maneh, seug ijeu bang-
 sa bakal hoedang sarta ^a djinah, noeroet
 aállahan tanah, noe koe eta rek diasoe-
 pan ka djǵrona, djeung bakal ninggal-
 keun kami, ngarobahkeun pǵrdjangdjian
 kami, noe koe kami didamǵl ka darinja.
 17 'Toeloj kami bakal djadi bǵndoe ka
 dinja dina mangsa eta, sarta koe kami
 ditinggalkeun, djeung kami tangtoe ^b
 meungpeunan pameunteu kami ka ma-
 ranehanana; geus kitoe pidjadieun ha-
 kaneun, toer pikataradjeun katjila-
 kaǵn djeung kasoésahan loba pisan, da-
 tang ka ngaromong kijeu dina mangsa
 eta : Aing pangkataradjeun katjilakaǵn
 sakijeu teh, lain sabab Allah aing han-
 18 teu aja di tǵngah aing? 'Ari kami teh
 dina mangsa eta tangtoe meungpeunan

pameunteu kami, tina hal sakabéh ka-
 gorengan, beunang eta migawe, sabab
 19 njanghareup ka aállahan. 'Ari ajeuna,
 maraneh geura noeliskeun ^c ijeu hidji
 poepoedjian, woeroekkeun ka oerang
 Israil, teundeun dina biwirna, soepaja
 ijeu poepoedjian sina djadi saksi kami
 20 ka oerang Israil. 'Karana ari eta bangsa
 koe kami geus diasoepekeun kana tanah,
 noe koe kami didjangdjikeun ka karoe-
 hoenna kalawan soempah, noe labar-
 leber tji-soesoe djeung madoe teja, sarta
 eta dadaharan datang ka seubeuh djeung
 datang ka lintoeh, toeloj eta bakal
 njanghareup ka aállahan, sarta diba-
 rakti, djadi pada ngahihina ka kami,
 djeung ngarobahkeun pǵrdjangdjian ka-
 21 mi. 'Dǵmi geus kitoe, dimana eta teh
 kataradjeun koe katjilakaǵn djeung ka-
 soésahan loba pisan, seug ijeu poepoe-
 djian bakal ngawǵwǵleh ka beungeutna,
 djadi saksi; karana moal kapohoan ti
 biwir toeroenanana. Karana kami teh
 leuwih oeninga dina rarasaǵnana, noe
 koe eta didjijeun dina mangsa ajeuna,
 samemeh koe kami diasoepekeun kana
 tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka-
 lawan soempah teja. ^a 2 Moesa 34 : 16.
^b p. 32 : 20. ^c p. 32.
 22 Prak eta poepoedjian koe Moesa di-
 sǵratkeun dina poǵ harita keneh, bari
 toeloj diwoeroekkeun ka oerang Israil.
 23 Djeung deui Pangeran nimbalan ka
 Josoea poetra Noen, kijeu timbalanana :
 Masing tǵǵǵr, sarta masing gǵde hate;
 karana maneh noe bakal ngasoepekeun
 oerang Israil kana tanah, noe koe kami
 didjangdjikeun ka darinja kalawan soem-
 pah teja, sarta kami teh tangtoe nja-
 rǵngan ka maneh.
 24 Geus kitoe, saporantos Moesa njǵrat-
 keun saoenǵna ijeu toret, didamǵl ki-
 25 tab, dongkap ka tǵjatjapna, 'toeloj Moesa
 ngadawoeh ka ahli Lewi, anoe poerah
 ngagotong pǵti pǵrdjangdjian Pangeran
 26 teja, kijeu dawoehna : 'Tampanan koe
 maraneh ijeu kitab toret, teundeun ti
 gigireun pǵti pǵrdjangdjian Pangeran,
 Allah maraneh, sina aja di dinja, ^a djadi
 27 saksi ka maneh. 'Karana kami teh njaho
 dina mantangoel maneh, djeung dina
 kaheurasan beuheung maneh. Geuning,
 keur kami masih hiroep keneh reu-
 djeung maraneh ajeuna, ^b maraneh teh

mantangoel ka Pangeran; komo teuing
 28 sanggeus kami maot! 'Geura pada ngoem-
 poelkeun ka kami sakabeh kokolot ka-
 om-kaom maraneh, sarta djeung sagala
 pangoeroes maraneh; kami dek njatoer-
 keun ka darinja pangandika tadi, sing
 kadenge koe maranehanana, ^c sarta kami
 dek menta saksi langit djeung boemi
 29 pèrkara maranehanana. 'Karana kami
 teh njaho, sanggeus kami maot, mara-
 neh tangtoe lèbar lalampahan, njalingkir
 tina djalan, noe koe kami diparentah-
 keun ka maraneh; sarta maraneh tang-
 toe kataradjang katjilakaan di djaman
 mangke, sabab pada ngalampahkeun
 anoe goreng di pajoeneun Pangeran, nja
 njijeun pibèndoeëun andjeunna, koe lan-
 taran pagawean leungeun maraneh.

^a Roem 3: 19, 20. ^b p. 9: 7, 24. ^c p. 32: 1.

30 Tidinja Moesa ngalahirkeun oengëlna
 eta poepodjian, tèpi ka tjatjapna, ka-
 denge koe sapakoempoelan Israil.

PASAL 32.

Eh langit! rëgèpkeun, kami dek mi-
 2 t'jatoer; kitoe deui boemi, sing nga-
 dengekeun omongan biwir kami! 'Pi-
 woeroek kami bakal njaktjlakan saperti
 hoedjan; omongan kami bakal njoeroe-
 loek tjara tji-iboen; lir hoedjan nga-
 ririntjik ka dangdaenan, sarta djeg
 hoedjan ngëtjrèk ka djoedjoekoetan.
 3 'Karana kami dek njèboet padjèngan
 Pangeran; halatoerkeun kaagoengan ka
 4 Allah oerang! 'Andjeunna teh Batoe kar-
 rang; sampoerna dadamèlanana; karana
 sakabeh djalanna balènr. Allah noe sa-
 jakti, sarta taja pisan awonna; lang-
 koeng adil djeung langkoeng estoe an-
 5 djeunna. 'Lèbar lampahna ka andjeunna;
 lain poetrana, bogana patjatjadan; bang-
 sa bengkok sarta ^a tibalik pikir.

^a Lal. 2: 40.

6 Karah dek malès kitoe ka Pangeran,
 eh djalma boeroeng, sarta bodo? Na
 andjeunna lain Rama maneh, noe ka-
 goengan maneh? Lain andjeunna noe
 ngadamèl ka maneh, sarta noe ngadja-
 7 dikeun ka maneh? 'Masing ingèt ka
 djaman baheula; halartikeun taoen toe-
 roenan-toeroenan! Tanjakeun ka bapa
 maneh, tangtoe maneh dibere njaho;
 ka noe karolot di maneh, tangtoe pada
 8 bebedja ka maneh. 'Mangsa noe Lang-

koeng Agoeng maparin milik ka bangsa-
 bangsa, ^a basa misah-misahkeun anak
 Adam teja, ^b ditangtoskeun wawatésan
 bangsa-bangsa, noemoetkeun bilangan
 9 anak Israil. 'Karana doeoeman Pangeran
 nja oematna; Jakoeb noe djadi bagian
 10 kagoenganana. 'Kapèndakna koe an-
 djeunna dina tanah tègal lèga, di noe
 soewoeng patingkarotjajak, ènggon rehe.
 Koe andjeunna dikoebèng, dititenan, di-
 11 raksa sasat ka siki sotjana. 'Tjara ga-
 loedra ngageuingkeun eusi sajangna,
 ngalajang loehoereun anakna, meber-
 keun djangdjangna, ditjokot, ^c dibawa
 12 dina djangdjang: 'nja kitoe ditoejoenna
 koe Pangeran njalira; noe dipiallah koe
 13 bangsa sedjen taja noe ngabantoe. 'Koe
 andjeunna disina noempakan goenoeng-
 goenoeng di boemi, djeung ngahakan
 kahasilan lahan; koe andjeunna disina
 njeuseupan madoe tina tjadas, djeung
 14 minjak tina batoe karang teuas; 'man-
 tega sapi djeung tji-soesoe domba, ba-
 rèng gadjih anak domba; kitoe deui
 domba lalaki tèdak Basan, sarta badot-
 badot, barèng gadjih kaboeboewahan
 tarigoe; djeung gètih boewah anggoer
 koe maneh diinoem, anggoer beureum.

^a 1 Moesa 11: 8. ^b Lal. 17: 26. ^c 2 Moesa 19: 4.

15 Ana ^a Jèsoeroen geus djadi lintoeh,
 pek njepak; maneh teh lintoeh, nja mon-
 tok, nja bajoehjoeh; seug mitjeun Allah,
 noe ngadamèl manehna, sarta mitjoewa
 16 kana Karang kasalamètanana. 'Pada
 mapanas ka andjeunna koe noe sare-
 djen; njarijeun pibèndoeëun andjeunna
 17 koe sipat gariroek. 'Ngoerbanna ^b ka
 setan-setan, noe lain Allah; ka aállahan,
 noe tadina teu kanjahoan koe mara-
 nehna; noe alanjar, ti noe deukeut da-
 ratangna, noe teu dipikasijeun koe ka-
 18 roehoen maraneh. 'Batoe karang, noe
 poepoetra ka maneh teja, koe maneh
 dibadejoskeun; djeung maneh teh mo-
 pohokeun ka Allah, noe mèdalkeun ka
 maneh.

^a Jës. 44: 2. ^b 3 Moesa 17: 7.

19 Ana katingali koe Pangeran, seug di-
 pitjeun, bawaning bèndoe ka poetrana
 20 lalaki-awewe. 'Ari timbalanana: ^a Kami
 dek meungpeunan pameunteu kami ka
 dinja, ningalikeun pitoengtoengeunana;
 karana bangsa tibalik eta teh, anak
 21 noe taja kajaktianana. 'Pada mapana-
 nas ka kami koe noe lain Allah, pada

moendoengkeun kami koe djidjjeunana
 nana noe sija-sija; ^b kami ge bakal ma-
 panas ka darinja koe noe lain oemat;
 koe bangsa noe boeroeng kami bakal
 22 moendoengkeun maranehanana. 'Karana
^c aja seuneu hoeroeng dina sadjéro bēn-
 doe kami, bakal moentab tēpi ka ēng-
 gon noe maot panghandapna; nja eta
 bakal ngahakan boemi saeusi-eusina,
 wanikahoeroe bagal goenoeng-goenoeng.
 23 'Kami dek noempoekkeun katjilakaan
 ka dinja; djamparing kami dek dibe-
 jakkeun ka dinja. 'Bakal aladjoer koe
 24 langlajeuseun, lēboer koe kasakit panas
 djeung koe sasalad noe bangēt-bangēt;
 kami dek ngadatangkeun ka dinja hoen-
 toe sasatoan, barēng peurah noe tinglo-
 25 godor dina lēmah. 'Di loewar pēdang
 noe bakal ngaboerak-barik, kitoe keneh
 kareuwasan di djéro pangkeng-pang-
 keng; boh boedjang, boh landjang, orok
 26 barēng djalma hoewisan. 'Timbalan
 kami: Eta teh koe kami tangtoe dipa-
 boerisatkeun; ingētan ka darinja tang-
 toe koe kami dileungitkeun ti lēbah
 27 djalma-djalma: 'lamoen kami hanteu
 rempan, satroe datang ka ēdir; ^d oelah
 koengsi moesoehna salah tampa; oelah
 datang ka ngaromong: Leungeun oerang
 noe loehoer; lain Pangeran noe ngada-
 mēl eta sakabeh. ^a p. 31: 17, 18. ^b Roem
 10: 19. ^c Jēr. 15: 14; 17: 4. ^d 2 Moesa 32: 11, 12.

28 Karana eta teh bangsa taja panalar,
 29 sarta teu bogaeun pangarti. 'Kahajang
 teh pada palintēr, tangtoe saloertieun
 ka noe kijeu, pada ngarti dina pitoeng-
 30 toengeunana. 'Mo loepoet ^a hidji pingoe-
 dageun sareboe, sarta doewaān ngabi-
 ratkeun salaksa, oepama teu diserah-
 keun koe Batoe-karangna, teu disareleh-
 31 keun koe Pangeran mah! 'Karana batoe
 karang itoe lain sapērti Batoe karang
 oerang; dalah moesoeh oerang kitoe
 32 pimoetoeseunana. 'Karana tangkal ang-
 goer itoe ti tangkal anggoer Sadoemoe,
 sarta ti lahan Gomora; boewahna boe-
 wah hampēroe, ranggeujanana parait.
 33 'Anggoerna peurahing naga, djeung ba-
 roewang oraj matih. ^a 3 Moesa 26: 8.

34 Na eta teh lain disimpēn di kami,
 35 di radja-brana kami, make ditjap? 'Kami
^a noe kagoengan pamalēs, nja kami noe
 bakal naoer, keur waktoe soekoe ma-
 ranehna dalogdag-daligdeug. Karana

geus deukeut kana poē pibaladieunana,
 tjawisanana tereh datangna. ^a Roem
 12: 19; Ibr. 10: 30.

36 Karana Pangeran bakal ngahoekoe-
 man oematna, djeung pihawatoseun koe
 hal abdi-abdina, ana katingali jen leu-
 ngit pangawasana, ^a sarta geus teu koe-
 37 ring teu menak. 'Seug bakal nimbalan:
 Na di mana aāllahanana, batoe karang
 38 noe diandēlkeun koe eta, 'noe pada nga-
 hakan gadjih koerbanna peuntjitan, nga-
 rinoem anggoer koerbanna inoeman?
 Sina haroedang naroloeng ka maraneh,
 sing djaradi pangjoempoetan keur ma-
 39 raneh. 'Tarendjo ajeuna, ^b jen ijeu kami
 bae njalira; taja deui Allah sadjaba ti
 kami. ^c Ijeu kami noe maehkeun sarta
 noe ngahiroepkeun; kami noe ngagē-
 ringkeun, sarta kami keneh noe njageur-
 keun; djeung taja noe bisa ngaleupas-
 40 keun ti panangan kami. 'Karana kami
 ngatjoengkeun panangan kami ka sa-
 warga, bari nimbalan: Kami teh hiroep
 41 salalanggēngna! 'Dimana kami ngasah
 pēdang kami noe goerilap, sarta pana-
 ngan kami njēkēl hoekoem: tangtoe
 kami moelangkeun balēsan ka moesoeh
 kami, sarta naoer ka noe gareuleuh ka
 42 kami. 'Djamparing kami dek diweureu-
 keun koe gētih, sarta pēdang kami ba-
 kal ngahakan daging; nja koe gētih
 noe kasabēt sarta noe kadjarah, koe
 hoeloe kapala-kapala moesoeh.

^a 1 Radja 14: 10; 2 Radja 14: 26. ^b p. 4: 35; Jēs.
 45: 5. ^c 1 Sam. 2: 6.

43 ^a Eh sakabeh oerang kapir! geura pada
 soeka-soeka djeung oematna; karana
 andjeunna bakal malēs gētih abdi-abdina,
 sarta moelangkeun balēsan ka moesoeh-
 moesoehna, djeung bakal ngarapihkeun
 tanah andjeunna, oemat andjeunna.

^a Roem 15: 10.

44 Ana geus soemping Moesa, seug nga-
 lahirkeun saoenēlna poepoedjian tadi,
 kadenge koe eta djalma-djalma, nja an-
 djeunna djeung ^a Hosea poetra Noen
 45 teja. 'Saparantos Moesa ngalahirkeun
 sadajana lahiran teja ka sabangsa Israil,
 46 'toeloej ngadawoeh kijeu ka darinja:
 Sing pada njatēt dina ati eta sakabeh
 piwoeroek, anoe poē ijeu koe kami di-
 pake ngingētan ka maraneh; nja eta koe
 maraneh parentahkeun ka anak-intjoe
 maraneh, sina ngestoekeun saoenēlna

47 ijeu toret, sarta dilampahkeun. 'Karana lain omong kosong eta teh ka maraneh; estoena mah ^b eta teh matak hiroep ka maraneh; sarta koe lantaran eta piwoeroek maraneh tangtoe dipandjangkeun nja oemoer dina tanah, anoe koe maraneh rek diasoepan djalan meuntas tji Jordan, baris dimilik. *a* 4 Moesa 13:16.

b 3 Moesa 18:5.

48 Tidinja Pangeran ngandika ka Moesa di poë harita keneh, kijeu pangandikana:

49 'Maneh ^a geura oenggha ka ijeu goenoeng Abarim (nja eta goenoeng Nêbo, noe di tanah Moab, pabënëran Jëriho teja); toeloelj tendjokeun tanah Kanaän, noe koe kami dipaparinkeun ka oerang

50 Israil, baris milik. 'Seug maneh pipaeheun dina eta goenoeng, noe koe maneh rek dioenggahan, sarta bakal dirjoengkeun ka bangsa maneh; ^b sakoemaha Haroen, doeloer maneh, paeh di goenoeng Hor, sarta dirjoengkeun ka bangsaana; 'sapedah maraneh ^c migawe kasalahan ka kami di têngah oerang Israil, di tji Mëriba, di Kades, tégal léga Sin teja; sapedah maraneh hanteu njaroe-tjikeun ka kami di têngah oerang Israil.

52 'Karana eta tanah koe maneh pikatendjoëun ti pabënëranana, tapi moal asoep ka dinja, kana tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka oerang Israil.

a 4 Moesa 27:12. *b* 4 Moesa 20:28. *c* 4 Moesa 27:14.

PASAL 33.

Sarta ijeu teh bërkah, noe koe Moesa, Spiwarangan Allah, dibërkahkeun ka oerang Israil, memeh poepoes.

2 ^a Kijeu lahirna: Pangeran soemping ti Sinai, sarta mëlëtek ka darinja ti Seir; ^b ebrehna ti goenoeng Paran, ari djëngkarna ti para soetji balaksa-laksa; ti têngëneunana aja hoekoem sipat seu-neu pikeun maranehna. 'Estoe asiheun ka bangsa-bangsa! Sadajana para-soetjina aja di panangan andjeun, sarëng pada mando kana dampal andjeun; hidji-hidji pinampaeun ti pangandika andjeun.

4 'Toret didawoehkeun ka oerang koe Moesa, djadi warisan pakoempoelan Jakoeb. 'Andjeunna djadi Radja njëpëng ^c Jësoeroen, ^d basa ngarijoeng para loeloegeoe bangsa, sarejana kaom Israil.

a 1 Moesa 49. *b* Hab. 3:3. *c* p. 32:15. *d* 2 Moesa 19:7. 8.

6 Roebin masing hiroep, oelah paeh, sarta djalmana masing reja!

7 Ari moenggoeh Joeda kijeu lahirna: Noen Pangeran! moegi-moegi ngamakboel ka panëda Joeda, sarëng moegi didongkapkeun deui ka bangsana; pangawasana moegi sina mahi, sarëng moegi aja pitoeloeng ka dinja tina përkawis moesoehna!

8 Ari moenggoeh Lewi lahirna: ^a Toemim andjeun sarëng Oerim andjeun digadoehkeun ka djalma kaasih andjeun, anoe koe andjeun ditjoba di Masa, noe koe andjeun dipabënan sisi tji Mëriba.

9 'Noe ngomong ^b hal indoeng-bapana: Koe kaola teu ditolih; ^c sarëng doeloerna teu dihidjing, sarawoeh teu njaho di anak sorangan. Karantën pada ngadjaga timbalan andjeun, sarëng ngaraksa 10 përdjangdjian andjeun. 'Bakal pada ngawoeroekkeun hoekoem andjeun ka Jakoeb, ngawoeroekkeun papakon andjeun ka Israil; bakal njaranggakeun seuseungitan ka pajoeneun andjeun, sarëng ^d koerban noe dongkap ka seëp 11 dina altar andjeun. 'Moegi-moegi, noen Pangeran! ngabërkahan kana kakoewatanana, sarëng pagawean leungeunna moegi koe andjeun dimanah; noe ngamoesoeh ka dinja moegi koe andjeun dipinggëskeun tjangkengna, kitoe deui noe gareuleuh ka dinja oelah sina mënjat deui! *a* 2 Moesa 28:30. *b* Mat. 10:37. *c* 2 Moesa 32:29. *d* Djab. 51:21.

12 Moenggoeh Binyamin lahirna: Kameumeut Pangeran pimatoeheun di andjeunna sarta sënang ati; andjeunna ngaoeban ka dinja sapopoë, sarta linggih di antara taktakna.

13 Ari moenggoeh Joesoep lahirna: Tanahna moegi-moegi dibërkahan koe Pangeran tina kapoendjoelan langit, tina tji-iboen, sarta tina sagara noe aja di 14 handap; 'tina kapoendjoelan hibar pannon-poë, djeung tina kapoendjoelan bër- 15 kah boelan; 'tina kaleuwihan goenoeng koena, djeung tina kapoendjoelan pasir 16 lawas; 'kitoe deui tina kapoendjoelan boemi djeung eusina, sarta kasoekaän ^a anoe linggih dina leuweung tjoetjoeke teja: eta sadajana moegi didongkapkeun ka sirah Joesoep, ^b ka ëmboen-ëmboenan anoe misah ti doeloer-doeloerna! 17 'Sapina noe tjikal boga kamoeljaän, sarta

tandoekna ^c tandoek banteng; pineung-gareun bangsa-bangsa sarejana koe lantaran eta, nēpi ka toengtoeng boemi. Nja eta balaksa-laksa oerang Epraim, sarta nja eta bareboe-reboe oerang Mēnase.

^a 2 Moesa 3 : 2. ^b 1 Moesa 49 : 26.

^c 4 Moesa 23 : 22.

18 Ari moenggoeh Sēboeloen lahirna: Masing boengah, Sēboeloen! tina balangsijar maneh; kitoe deui maneh, Isaskar! tina himah maneh. 'Bakal pada ngadjak bangsa-bangsa ka goenoeng; di dinja bakal pada ngoerbankeun ^a koerban kabēnēran; karana bakal njareuseup kamoektian laet-laet, kitoe deui pēpēndēman karoewang dina keusik.

^a Djab. 4 : 6; 51 : 21.

20 Ari moenggoeh Gad lahirna: Sagala poedji ka noe maparin kadjēbaran ka Gad! Ngēnggonna sapērti singa, sarta njasaāk leungeun, toer hoeloena onghok.

21 'Nja eta mēting keur dirina ^a loeloegoe beubeunangan; karana di dinja piloewoekeun noe njēkēl hoekoem ditjadangkeun; ari djēboelna direudjeungan para loeloegoe bangsa, ngalampahkeun kaādilan Pangeran, sarta hoekoem-hoekoemna reudjeung Israil.

^a 4 Moesa 32.

22 Ari moenggoeh Dan lahirna: Dan teh anak singa, noe norodjol ti Basan.

23 Ari moenggoeh Naptali lahirna: Eh Naptali! sing seubeuh ti kasoekaān, sarta sing pinoeh koe bērkah Pangeran; sing kawaris koelon djeung kidoel!

24 Ari moenggoeh Aser lahirna: Aser moegi-moegi dibērkahan anak; sing dipikasoeka koe doeloer-doeloerna, sarta soekoena sing ngēbak minjak! 'Beusi ^a djeung tambaga pitoelakeun maneh, sarta kabēdasan maneh pinandingeun kana oemoer maneh.

^a p. 8 : 9.

26 Eh Jēsoeroen! taja noenandingan ka Allah, noe nitihan langit, kērsa mitoeloeng ka maneh; sarta nitihan mega, nganggo kaāgoenganana. 'Allah sipat kadim noe djadi pangtjittingan maneh, sarta ti handap disangga panangan sipat langgēng. Andjeunna noe bakal ngadjongklokkeun moesoeh ti hareupeun maneh,

28 bari nimbalaan: Sing toempoer! 'Ari Israil ^a pingēnggoneun sorangan sarta sēnang ati; panon Jakoeb pimēntjrongeun ka tanah soegih gandoem djeung anggoer; dalah langitna njaktjlakan tji-iboen.

29 'Bagdja tēmēn maneh, Israil! ^b saha noe nandingan ka maneh? Estoe bangsa noe disalamētkeun koe Pangeran, ^c noe djadi kēpēnging pitoeloeng ka maneh, sarta pēdanging kaāgoengan maneh. Moesoeh maneh tangtoe pada ngelehan diri ka maneh, sarta maneh mēngke ngadjalanan goenoeng-goenongna. ^a 4 Moesa 23 : 9; Jēr. 23 : 6. ^b p. 4 : 7. ^c 1 Moesa 15 : 1.

PASAL 34.

Tidinja Moesa djēngkar ti tanah lapang Moab, ^a naek ka goenoeng Nēbo, ka poentjak Pisga, noe pabēnēran Jēriho teja; toeloelj koe Pangeran ditoedoeh-toedoehkeun ka sakoeriling tanah eta, nja eta tanah Gilad, tēpi ka nagara Dan; 2 'djeung satanah Naptali, sarta tanah Epraim djeung Mēnase, djeung satanah 3 Joeda, tēpi ka laet Koelon; 'kitoe deui tanah Kidoel, djeung tanah Lempar, lēbak Jēriho, ^b nja eta nagara pakor- 4 maān, tēpi ka nagara ^c Soar. 'Sarta Pangeran nimbalaan ka Moesa: Nja eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun kalawan soempah ka Ibrahim, ka Ishak djeung ka Jakoeb, bari nimbalaan kijeu teja: ^d Koe kami rek dipaparinkeun ka toeroenan maneh. Tah, koe kami geus ditoedoehkeun ka maneh, katendjo koe panon maneh, tatapi maneh moal meuntas ka dinja. ^a p. 32 : 49. ^b Hak. 1 : 16.

^c 1 Moesa 19 : 22. ^d 1 Moesa 12 : 7.

5 Seug Moesa, abdi Pangeran, poepoes di dinja, di tanah Moab, noeroetkeun 6 timbalaan Pangeran. 'Sarta koe andjeunna dikoeboer dina hidji lēbak, di tanah Moab, pēlēbah Bet-Peor teja; ^a tapi taja pisan djalma noe njaho koeboeranana, 7 tēpi ka poē ajeuna. 'Ari Moesa teja, mangsa poepoes, ^b oemoerna saratoes doewa poeloeh taoen; tatjan lamoer 8 sotjana, sarta tatjan soeda bajoena. 'Geus kitoe ^c oerang Israil pada njeungtjeurikan Moesa di tanah lapang Moab, tiloe poeloeh poē lilana; sarta datang ka tjtatjap poēna tjeurik kaprihatinan kati- 9 lar Moesa. ^a Joed. 9. ^b p. 31 : 2; 2 Moesa 7 : 7.

^c 4 Moesa 20 : 29.

9 Ari Josoea poeta Noen teja pinoeh koe Roh kapintēran, ^a sabab koe Moesa bareto ditoempangan panangan; sarta oerang Israil pada noeroet ka Josoea, djeung pada milampah sakoemaha

timbangan Pangeran ka Moesa teja.
a 4 Moesa 27:18.
 10 Hanteu djoemënëng deui nabi di Israil
 anoe nandingan ka Moesa, noe sakitoe
 dipioeninga koe Pangeran, moenggah
 11 papajoen-pajoen; 'hal sakabeh tanda
 djeung moedjidjat, noe koe Pangeran

ka andjeunna dipiwarang dilampahkeun
 di tanah Mésir, ka Piraon, djeung ka
 sakabeh rahajatna, sarta ka satanahna;
 12 'kitoe deui hal sakabeh leungeun kawasa
 djeung sakabeh panjingsijeunan bangët,
 anoe dipidamël koe Moesa di hareupeun
 panon sabangsa Israil teja.

KITAB JOSOE A.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, ^a sanggeus poepoes
 Moesa, abdi Pangeran, ladjëng Pange-
 ran nimbalan ka Josoea poetra Noen,
^b gandek Moesa teja, kijeu timbalanana:
 2 'Moesa, abdi kami, geus maot; ari ajeuna
 maneh geura dangdan, koedoe meuntas
 eta tji Jordan, nja maneh djeung saka-
 beh ijeu djalma-djalma, asoep ka tanah,
 noe koe kami dipaparinkeun ka darinja,
 3 ka oerang Israil. 'Sakoer ënggon, anoe
 pikatintjakeun koe dampal soekoe mara-
 neh, ^c koe kami dipaparinkeun ka mara-
 neh, sakoemaha pangandika kami ka
 4 Moesa teja. 'Ti sëmët tégäl léga djeung
 ti sëmët eta goenoeng Libanon, tēpi ka
 tjai gēde, nja eta tji Prat teja, sakoe-
 riling tanah oerang Het, sarta tēpi ka
 laoet gēde, tēbeh pangsoeroepan panon-
 5 poë, nja eta piwatëseun maraneh. 'Djalma
 hidji ge ^d moal aja noe tagën di hareu-
 peun maneh saemoer hiroep maneh;
 sakoemaha kami tadi njarëngan ka Moe-
 sa, ka maneh tangtoe njarëngan deui; ^e
 maneh teh koe kami moal diantëp, sarta
 6 moal ditinggal. 'Masing tégër ^f djeung
 masing gēde hate; karana maneh noe
 bakal ngamilikkeun ka ijeu djalma-djalma
 eta tanah, noe koe kami didjangdjikeun
 ka karoehoenna kalawan soempah, dek
 7 dipaparinkeun ka darinja teja. 'Ngan
 maneh teh masing tégër djeung masing
 gēde hate pisan; koedoe ngestoekeun
 ngalampahkeun saoenina toret, noe dipa-
 rentahkeun ka maneh koe Moesa, abdi
 kami; ^g poma oelah njimpang ti dinja
 ka katoehoe atawa ka kentja, soepaja

maneh masing pintër nja lalampahan,
 8 ka mana bae maneh nja leumpang. 'Eta
 kitab toret teh oelah pisah ti biwir
 maneh, ^h nja koedoe koe maneh dipikir-
 pikir beurang-peuting, soepaja maneh
 ngestoekeun ngalampahkeun tēroes sa-
 koemaha noe kaoengëlkeun dina eta
 kitab; karana ari kitoe mah djalan ma-
 neh tangtoe loeloes, sarta ari kitoe mah
 9 maneh tangtoe pintër lalampahan. 'Lain
 kami noe nimbalan kitoe ka maneh?
 Masing tégër djeung masing gēde hate;
 oelah risi djeung oelah geder; karana
 maneh ⁱ disarëngan koe Pangeran, Allah
 maneh, ka mana bae maneh nja leum-
 pang. ^a 5 Moesa 34:5. ^b 5 Moesa 1:38. ^c 5 Moesa
 11:24. ^d p. 21:44. ^e 5 Moesa 31:6, 8; Ibr. 13:5.
^f 5 Moesa 31:7. ^g 5 Moesa 5:32. ^h Djab. 1:2, 3.
ⁱ p. 6:27.
 10 Tidinja Josoea marentah ka sagala
 pangoeroes djalma-djalma, kijeu paren-
 11 tahna: 'Maraneh geura ngidëran di djëro
 pasanggrahan, paparentah ka djalma-
 djalma, kijeu nja pok: Geura pada njadi-
 jakeun pibëkkëleun maraneh; karana tiloe
 poë deui maraneh bakal meuntas eta
 tji Jordan, soepaja arasoep, meunang-
 keun tanah, noe koe Pangeran, Allah
 maraneh, dipaparinkeun ka maraneh
 baris dimilik.
 12 Sarta Josoea marentah ka oerang
 Roebin, ka oerang Gad djeung ka sa-
 têngah kaom Mënase, kijeu parentahna:
 13 'Masing aringët ka pangandika, noe di-
 timbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi
 Pangeran, anoe kijeu pangandikana: ^a
 Pangeran, Allah maraneh, geus masi-
 han reureuh ka maraneh, toer maraneh

- 14 dipaparin tanah ijeu. 'Anak-rabi maraneh djeung ingon-ingon maraneh sina tjari-tjing dina tanah, noe koe Moesa dipaparinkeun ka maraneh, ijeu di peuntaseun tji Jordan; dēmi diri maraneh mah koe-doe mareuntas ti heulaeun doeloer-doe-loer maraneh, bari njoren pakarang, nja sakoer noe gagah-pēr-kosa, sarta koedoe
- 15 pada ngabantoe ka darinja; 'datang ka doeloer-doeloer maraneh koe Pangeran geus dipasih an reureuh, saperti ka diri maraneh, sarta eta ge geus pada ngamilik tanah, noe koe Pangeran, Allah maraneh, dipaparinkeun ka eta; ^b didinja maraneh pimoelangeun ka tanah milik maraneh, bari toeloej pada ngamilik eta noe dipaparinkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, ijeu di peuntaseun tji Jordan, tēbeh pangbidjilan panon-poē.
- 16 'Pok pada ngawangsoel ka Josoea, kijeu wangsoelanana: ^c Sadajana, noe koe andjeun ditimbalkeun ka simkoering, soemēdja ngalampahkeun; sarēng ka mana bae simkoering koe andjeun
- 17 dipiwarang, soemēdja leumpang. 'Sakoemaha simkoering anoet ka Moesa, nja kitoe pisan ka andjeun soemēdja anoet deui. Anging moegi-moegi Pangeran, Allah andjeun, njarēngan ka andjeun, sakoemaha njarēnganana ka Moesa teja.
- 18 'Saha-saha djalma noe moengpang ka timbalan andjeun, sarēng hanteu noeroet kana lahiran andjeun, dina saniskantēn anoe koe andjeun bade ditimbalkeun, ^d nja eta djalma kēdah dipaehan. Anging moegi masing tēgēr sarēng masing gēde manah!

^a 4 Moesa 32 : 20.

^b 5 Moesa 3 : 20. ^c 2 Moesa 19 : 8. ^d 5 Moesa 17 : 12.

PASAL 2.

- Tidinja Josoea poeta Noen ^a ti Sitim miwarangan doewa djalma baris lolongok ririkipan; lahirna : Maraneh geura leumpang, ngilikan tanah sarta djeung nagara Jēriho. Bral leumpang, toeloej daratang ka imah hidji dajang, ^b ngaran
- 2 Rahab, seg mondok di dinja. 'Geus kitoe aja noe ngoeninga ka radja Jēriho, kijeu pioendjoekna: Hatoer oeninga wēngi ijeu aja djalma daratang ka dijeu, titahan oerang Israil, bade ngadongdon ijeu tanah.
- 3 'Toeloej radja Jēriho miwarangan ka Rahab, sarta marentah kijeu: Geura bidjilkeun eta djalma noe daratang ka

- maneh, noe arasoep ka imah maneh; karena pangdatangna dek ngadongdon
- 4 satanah ijeu. 'Gantjangna eta doewa djalma koe awewe teh ditjokot sarta disoempoetkeun; bari seug ngadjawab: Lērēs, aja djalma darongkap ka koering, nanging koering teu tērang ti mana
- 5 djēboelna. 'Dēmi geus kitoe, waktoe rek meundeutkeun panto nagri, barang reup sareupna, seug eta djalma baridjil, doeka ka mana losna djalma teh. Geura ngaroedag gēsāt-gēsoet, njoesoel ka darinja, geus tangtoe kaoedag. 'Padahal eta djalma koe awewe teh geus dibawa oenggah ka loehoer imah, sarta dirimboenan koe tangkal haramaj, beunang manehanana ngentepkeun di loehoer
- 7 imah. 'Toeloej eta djalma ngaroedag, njoesoel ka darinja, djalan ka tji Jordan, ngadjoegdjoeg ^c peupeuntasan; sarta ari noe ngaroedag njoesoel ka darinja geus ka loewar, pek panto nagara dipeundeutkeun.

^a 4 Moesa 25 : 1. ^b Ibr. 11 : 31;

Jak. 2 : 25. ^c Hak. 3 : 28.

- 8 Dēmi samemeh eta doewa djalma hareēs, tjat awewe teh oenggah ka darinja
- 9 ka loehoer imah, 'sarta ngomong ka darinja kijeu: Koering hanteu samar, jen ijeu tanah koe Pangeran geus dipaparinkeun ka oerang Israil, djeung oerang dijeu ^a geus pada katinggang baloewas koe oerang Israil; estoe sakabeh djalma eusi tanah ^b aladjoer bawaning
- 10 sijeun koe oerang Israil. 'Karena koering geus pada ngadenge bedja, ^c tjai laoet Agēr koe Pangeran didamēl saāt ti heulaeun oerang Israil, basana boedal ti Mēsir; kitoe deui ^d hal anoe koe oerang Israil dilampahkeun ka eta doewa radja oerang Emor, noe di peuntaseun tji Jordan, ka Sihon djeung ka Og, anoe pada diharamkeun koe oerang Israil teja.
- 11 'Barangna kadenge, seug hate koering sadaja galimir, sarta djalma hidji ge taja noe masih tētēg soekmana, bawaning sijeun koe oerang Israil; ^e karena Pangeran, Allah oerang Israil, tēgēs Allah di sawarga di loehoer, kitoe deui dina
- 12 boemi di handap. 'Ari ajeuna moegi pada soempah ka koering njēboet Pangeran, sarehna koering milampah kahemanan ka sampejan, eta sampejan sawangsoelna sanggoep milampah kahemanan ka ahli bapa koering; sarta koering nēda tanda

13 noe sajakti; 'nja eta sampejan sang-
goep *f* ngahiroepan indoeng-bapa koe-
ring, doeloer koering lalaki-awewe, kala-
wan saboga-bogana, sarta njawa koering
14 sadaja éngke koe sampejan diloe-poetkeun
tina maot. 'Ngadjawab eta doewa djalma
ka awewe teh: Njawa kaoela pinalanga-
neun pati ka maraneh, oepama ijeu pèr-
kara kaoela koe maraneh hanteu dibe-
djakeun; geus kitoe, samangsa ijeu tanah
koe Pangeran dipaparinkeun ka kaoela
sakabeh, eta kaoela ka njai tangtoe mi-
lampah kahemanan djeung kajaktian.
15 'Tidinja eta djalma koe awewe teh pada
dioeloer tina djandela koe tambang; wan-
toe-wantoe imahna aja di koeta nagara,
djadi awewe teh tjitjingna dina koeta.
16 'Sarta awewe teh ngomong ka darinja:
Geura mangkat ka pigoenoengan, bisi
sampejan kapanggih koe noe ngaroedag;
sarta moedoe njoempoet di dinja watès
tiloe poë, dongkap ka moelangna noe
ngaroedag teja; geus kitoe toeloejkeun
17 djalan sampejan. 'Ngaromong eta djalma
ka awewe teh: Kaoela pada pibèrèsi-
heun tina soempah noe tadi, anoe koe
18 njai dipake njoempahan kaoela teja. 'Ma-
sing ngingètkeun, ari kaoela arasoep
kana tanah, ijeu tali kanteh beureum
koedoe talikeun kana djandela, djalan
kaoela koe njai dioeloer; djeung deui
indoeng-bapa njai, doeloer-doeloer sarta
sakabeh bae ahli bapa njai, koedoe koem-
19 poelkeun ka njai, ka djéro imah. 'Ari
geus kitoe, saha-saha djalma ti panto
imah njai bidjil ka loewar, eta gètihna
malik ka dirina, dèmi kaoela mah bè-
rèsih; sabalikna saha-saha noe di imah
njai mah, oepama aja noe pek leungeunna
ka dinja, eta gètihna sina tamplok ka
20 kaoela. 'Kitoe deui oepama ijeu pèrkara
kaoela koe njai dibedjakeun, kaoela pibè-
rèsiheun tina soempah noe tadi, anoe
koe njai dipake njoempahan kaoela teja.
21 'Ari djawabna: Lèrès, kitoe pisan, saka-
saoeran sarampejan. Toeloej didjoeroeng
lakoe; bral laleumpang. Pek tali beu-
reum teja koe awewe teh ditalikeun
kana djandela. *a* 2 Moesa 23: 27. *b* 2 Moesa
15: 15; 5 Moesa 2: 25. *c* 2 Moesa 14: 21. *d* 4 Moesa 21.
e 5 Moesa 4: 39. *f* p. 6: 23, 25.

22 Bral eta djalma laleumpang, toeloej
datang ka pigoenoengan, seug tjaritjing
di dinja meunang tiloe poë, tèpi ka

balikna noe ngaroedag teja; ari noe
ngaroedag teh geus nejangna sapanjang
23 djalan, wèleh teu kapanggih. 'Tidinja
eta doewa djalma baralik, toeroen ti pi-
goenoengan, seug meuntas, toeloej dong-
kap ka Josoea poetra Noen; geus kitoe
ngoeningakeun saniskara noe kapanggih.
24 'Ari pihatoerna ka Josoea: Sajaktosna,
ijeu satanah kabeh koe Pangeran dipa-
sihkeun ka leungeun Israil; samalah
sadajana priboemi ijeu tanah aladjoer
bawaning sijeun koe Israil.

PASAL 3.

Barang braj isoek *a* gantjang Josoea
Bdangdan, broel ngabroel *b* ti Sitim,
toeloej daratang ka tji Jordan, nja an-
djeunna djeung sakabeh oerang Israil;
sarta pada meuting di dinja samemeh
2 meuntas. 'Dèmi geus toetoeup tiloe poë,
seug para pangoeroes ngidèran di djéro
3 pasanggrahan, 'bari paparentah ka djal-
ma-djalma, kijeu parentahna: Samangsa
maraneh nendjo pèti pèrdjangdjian Pa-
ngeran, Allah maraneh, sarta digotong
koe para panghoeloe, ahli-ahli Lewi,
seg maraneh koedoe pada indit ti énggon
maraneh, bari toeloej noetoeurkeun eta.
4 'Tatapi sing aja anggangna antara ma-
raneh djeung pèti, kira doewa reboe
asta dina oekeoranana; poma oelah deu-
keut kana pèti; *c* soepaja maraneh pada
tèrang dina djalan, anoe koedoe dila-
konan koe maraneh; karana maraneh
hanteu njeung djalan eta ti kamari-
5 mangkoekna. 'Sarta Josoea marentah
ka djalma-djalma teh: *d* Maraneh geura
njoetjikeun diri; karana isoekan Pange-
ran bakal ngadamél moedjidjat-moedji-
6 djat di tèngah maraneh. 'Djeung Josoea
marentah ka para panghoeloe, kijeu pa-
rentahna: Geura gotong pèti pèrdjang-
djian, koedoe mareuntas ti heulaeun
djalma-djalma. Prak pèti pèrdjangdjian
teh digotong; toeloej arangkat ti heu-
laeun djalma-djalma. *a* p. 6: 12. *b* p. 2: 1.
c 4 Moesa 10: 33. *d* 2 Moesa 19: 10.

7 Ngandika Pangeran ka Josoea: Poë
ijeu *a* kami rek ngamimitian ngagoeng-
keun ka maneh di hareupeun panon
sabangsa Israil, soepaja pada tèrangeun,
b jen kami teh njarèngan ka maneh, sa-
koemaha kami tadi njarèngan ka Moesa.

- 8 'Djeung maneh koedoe marentah ka panghoeloe-panghoeloe, noe ngagotong pëti përdjangdjian, kijeu nja pok: Samangsa maraneh geus nëpi kana sisi tjai tji Jordan, koedoe ngarandëg dina tji Jordan. a p. 4: 14. b p. 1: 5.
- 9 Tidinja Josoea marentah ka oerang Israil: Geura ka darijeu, darengekeun pangandika Pangeran, Allah maraneh.
- 10 'Ngalahir deui Josoea: Djalan kijeu maraneh pitërangeun, jen Allah noe djoe-mënëng linggih di têngah maraneh, sarta estoe andjeunna pinjingkahkeuneun ti hareupeun maraneh ^a eta oerang Kanaän, oerang Het, oerang Hiwi, oerang Pares, oerang Girgas, oerang Emor sarta
- 11 oerang Jëboes teja. 'Tah, pëti përdjangdjian Goesti saboemi kabeh meuntas
- 12 tji Jordan ti heulaeun maraneh. 'Ari ajeuna maraneh geura njokot doewa wëlas djalma ti sagala kaum Israil, tina hidji-
- 13 hidji kaum saerang-saerang. 'Dëmi geus kitoe, samangsa dampal soekoe panghoeloe-panghoeloe, noe ngagotong pëti Pangeran, Goesti saboemi kabeh, eureun dina tjai tji Jordan, seug tjai tji Jordan bakal diteukteuk, nja eta tjai anoe ngotjor ti girang; sarta bakal ngabadëndën, sapërti hidji toempoekan. a 5 Moesa 7: 1.
- 14 Geus kitoe, mangsa djalma-djalma arindit ti himah-himahna, sëdja meuntas tji Jordan, seug para panghoeloe noe ngagotong pëti përdjangdjian teh arangkat
- 15 ti heulaeun djalma-djalma. 'Sarta barang noe ngagotong pëti teh geus darongkap ka tji Jordan, djeung soekoe para panghoeloe noe ngagotong pëti teh antjilom kana sisi tjai, (harita tji Jordan ^a leber dina sawahanganana sapanjang oesoem
- 16 diboewat) 'seug tjai noe ngotjor ti girang ^b ngabadëndën, beungkak sapërti hidji toempoekan, djaoeh pisan, di Adam, nja eta nagara noe gigireun Sartan; sarta ari noe ngotjor ka laoet tanah Lapang, nja eta laoet Oejah teja, bejak kateukteuk. Këbat djalma-djalma pada
- 17 meuntas, pabënëran Jëriho. 'Dëmi para panghoeloe, noe ngagotong pëti përdjangdjian Pangeran mah, ngaradëg di noe saät, di têngah-têngah tji Jordan, sarta tëtëp; ari sabangsa Israil pada meuntas di noe saät, tëpi ka sabangsa kabeh geus bejak meuntas tji Jordan. a 1 Bab. 12: 15. b Djah. 114: 3.

PASAL 4.

- Dëmi geus kitoe, barang sabangsa kabeh geus bejak meuntas tji Jordan teh, ladjëng Pangeran nimbalan ka Josoea, kijeu timbalanana: 'Maraneh geura njokot doewa wëlas djalma ti lëbah djalma noe loba, tina hidji-hidji kaum saerang-saerang; 'seg eta parentahan, kijeu nja pok: Maraneh ti djeu, ti têngah-têngah tji Jordan, ti ënggon soekoe panghoeloe narangtoeng sarta tëtëp teh, koedoe moeloeng batoe doewa wëlas siki; koe maraneh bawa meuntas, sarta teundeun dina pamondokan, ënggon maraneh mondok peuting ëngke. 'Toeloej Josoea njaoer noe doewa wëlas djalma, noe koe andjeunna geus disadijakeun ti oerang Israil, tina hidji-hidji kaum saerang-saerang teja; 'seug koe Josoea diparentah kijeu: Maraneh geura meuntas ti heulaeun pëti Pangeran, Allah maraneh, ka têngah-têngah tji Jordan, seg djoengdjoengkeun batoe, toeloej poendak hidji sewang, noeroetkeun
- 6 bilangan kaum oerang Israil, 'pigeusa-neun djadi tanda di têngah maraneh. ^a Baringsoekpagi anak maraneh nanja, kijeu pokna: Naon maksoedna eta batoe
- 7 teh ka bapa? 'Koedoe didjawab kijeu: Sapedah tjai tji Jordan ^b diteukteuk ti heulaeun pëti përdjangdjian Pangeran; basa pëti teh meuntas tji Jordan, heug tjai tji Jordan diteukteuk; ari eta batoe djadi pangingët-ningët pikeun oerang
- 8 Israil salalanggëngna. 'Prak oerang Israil pada milampah kitoe, sakoemaha parentah Josoea; pek maroeloeng batoe doewa wëlas siki ti têngah-têngah tji Jordan, sakoemaha pangandika Pangeran ka Josoea teja, noeroetkeun bilangan kaum oerang Israil; seug dibawa meuntas ka pamondokan, sarta diteundeun di dinja. 'Djeung Josoea ngadëgkeun deui doewa wëlas batoe di têngah-têngah tji Jordan, dina përnah ngadëg soekoe para panghoeloe, noe ngagotong pëti përdjangdjian teja; ajana di dinja tëpi
- 10 ka mangsa ajeuna. 'Ari para panghoeloe noe ngagotong pëti teh ngaradëg di têngah-têngah tji Jordan, tëpi ka tja-tjapna sakabeh përkara, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka Josoea, parentahkeuneun ka djalma-djalma teja, tëroes

sakoemaha noe koe Moesa didawoehkeun ka Josoea. Ari djalma-djalma mareuntasna gagantjangan. 'Dëmi geus kitoe, barang sakabeh djalma geus bejak meuntasna, seug pëti Pangeran ge meuntas, sarta djeung para panghoeloe, di hareupeun djalma-djalma. 'Ari oerang Roebin, oerang Gad djeung satëngah kaum Mënase teja ^c mareuntasna ti heulaeun oerang Israil, sarta njoren pakarang, sakoemaha lahiran Moesa ka darinja teja. 'Kira-kira opat laksa djalma, pada sadija ngaroeroeg, mareuntas ti pajoneun Pangeran, baris përang, ngadjoeg-djoeg tanah lapang Jëriho. 'Dina poë harita ^a Pangeran ngagoengkeun Josoea di hareupeun panon sabangsa Israil, sarta aladjriheun koe Josoea, ^e sakoemaha aladjriheunana koe Moesa, saemoer hiroep andjeunna. ^a 2 Moesa 13 : 8, 14. ^b p. 3 : 13. ^c 4 Moesa 32 : 20—32. ^d p. 3 : 7. ^e 2 Moesa 14 : 31.

15 Tidinja Pangeran nimbalan ka Josoea, kijeu timbalanana: 'Maneh geura marentah ka panghoeloe-panghoeloe, ^a noe ngagotong pëti përtelaän teh, sina harandjat ti tji Jordan. 'Prak Josoea marentah ka para panghoeloe, kijeu parentahna: Geura harandjat ti tji Jordan!

16 'Dëmi geus kitoe, barang panghoeloe-panghoeloe noe ngagotong pëti përdjangdjian Pangeran teh geus harandjat ti têngah-têngah tji Jordan, ana dampal soekoe panghoeloe-panghoeloe tjat ka darat, seg tjai tji Jordan datang deui ka parantina, ngotjor tjara kamari-mangkoekna, dina sawahanganana. 'Ari mangsana djalma-djalma harandjat ti tji Jordan teh, dina tanggal sapoeloeh, boelan noe kahidji; toeloj masanggrahan ^b di Gilgal, anoe ti wetaneun Jëriho. 'Ari eta batoe noe doewa wëlas siki, beunang njokot ti tji Jordan teja, koe Josoea diadëgkeun di Gilgal; 'bari marentah ka oerang Israil, kijeu parentahna: Baringsoekpagi anak maraneh nanja ka bapa-bapana, kijeu pokna: Naon maksoedna eta batoe teh? 'Seug anak maraneh koe maraneh koedoe dibere njaho, kijeu nja pok: Israil meuntas eta tji Jordan ^c njorang noe saät. 'Karana tjai tji Jordan koe Pangeran, Allah maraneh, disina saät ti heulaeun maraneh, tëpi ka maraneh geus pada meuntas, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah maraneh,

maha noe koe Pangeran, Allah maraneh, ^a didamël ka laoet Agër teja, noe koe andjeunna disina saät ti heulaeun oerang, ^b tëpi ka oerang geus mareuntas; 'soepaja sakabeh bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka panangan Pangeran, jen eta teh langkoeng kawasa; sangkan maraneh sijeun koe Pangeran, Allah maraneh, sapapandjangna. ^a 2 Moesa 25 : 16. ^b p. 5 : 9. ^c p. 3 : 17. ^d 2 Moesa 14 : 21.

PASAL 5.

Dëmi geus kitoe, mangsa sakabeh radjaradja oerang Emor, anoe di peuntaseun tji Jordan, sabeulah ti koelon, djeung sakabeh radja-radja oerang Kanaän, anoe di sisi laoet, ngadareng bedja, tjai tji Jordan koe Pangeran disina saät ti heulaeun oerang Israil, tëpi ka oerang geus mareuntas, ^a toeloj pada gimir hatena, sarta taja pisan noe masih tëtëg soekmana, bawaning sijeun koe oerang Israil. ^a p. 2 : 11, 24.

2 Dina mangsa eta Pangeran nimbalan ka Josoea: Maneh geura njijeun ^a peso-peso koe batoe; seug oerang Israil koedoe soenatan deui ngadoewa-kalian. 'Prak Josoea ngadamël peso koe batoe; toeloj njoenatan oerang Israil di Pasir Koeloep.

3 'Kijeu sababna noe matak koe Josoea disoenatan: sakabeh djalma noe ka loewar ti Mësir, sakoer noe lalaki, sakabeh pradjoerit, paraeh di tégäl lëga, keur di djalman, sanggeus boedal ti Mësir. 'Karana sakabeh djalma noe boedal teh geus pada disoenatan; tatapi sakabeh djalma noe didjoeroekeun di tégäl lëga, keur di djalman, sanggeus boedal ti Mësir mah, tatjan disoenatan. 'Karana oerang Israil loemakoena di tégäl lëga teh ^b opat poeloeh taoen lilana, datang ka bejak sabangsa pradjoerit, anoe boedal ti Mësir, sapedah hanteu noeroet ka timbalan Pangeran; ^c noe matak Pangeran soempah ka darinja, hamo dipaparin nendjo kana tanah, noe koe Pangeran didjangdjiikeun ka karoehoenna, nganggo soempah, kërsana dipaparinkeun ka oerang, ^a nja tanah noe labar-leber tji-soesoe djeung madoe teja. 'Ari anak-anakna koe andjeunna ditimboelkeun, ngaganti bapa-bapana; nja eta noe koe Josoea disoenatan; karana pada koeloep, da tatjan disoenatan di djalman. 'Ari geus kitoe, barang geus

- tjatjap njoenatan sabangsa kabeh, toeloj pada tjitjing di pĕrnah-pĕrnahna, dina pasanggrahan, tĕpi ka tjalageurna.
- 9 'Ngandika Pangeran ka Josoea: Poĕ ijeu kami geus ngadjoengkĕlkeun ti maraneh kahinaĕn ti Mĕsir. Noe matak eta ĕnggon disĕboetkeun Gilgal, tĕpi ka mangsa ajeuna. *a* 2 Moesa 4: 25. *b* 4 Moesa 14: 33. *c* 4 Moesa 14: 23. *d* 2 Moesa 3: 8.
- 10 Mangsa oerang Israil keur masanggrahan di Gilgal, toeloj pada milampah paska, *a* dina tanggal opat wĕlas, wantji boerit, di tĕgal lapang Jĕriho. 'Sabada paska, isoekna, pada dadaharan gandoom tanah eta, *b* roti teu ragian sarta ranggeujan beunang njangraj, nja dina
- 12 poĕ eta pisan. 'Ari isoekna *c* Man teja eureun, sanggeus pada dadaharan gandoom tanah eta; djadi oerang Israil hanteu dipaparin deui Man; ari noe di hakan hasil tanah Kanaĕn beunang taoen harita. *a* 3 Moesa 23: 5. *b* 3 Moesa 23: 6, 14. *c* 2 Moesa 16: 35.
- 13 Ari geus kitoe, keur Josoea di deukeut Jĕriho, hidji waktoe tjĕngkat sotjana sarta ningali, *a* beh aja hidji djalma ngadĕg papajoen-pajoen, sarta pananganana njĕkĕl pĕdangna beunang matĕk. Sor koe Josoea dideukeutan, bari dipariksa: Sampejan teh batoer kaola atawa
- 14 moesoeh? 'Ari walonanana: Lain; satĕgĕsna kami teh kapala balad Pangeran; ajeuna kami geus datang. Broek Josoea njoeoh kana taneuh, sarta soedjoed, bari oendjoekan ka eta: Naon pangandika
- 15 Goesti ka abdi? 'Ari timbalan kapala balad Pangeran teh ka Josoea: *b* Geura ngalaĕn taroempah tina soekoe maneh; karena ijeu ĕnggon, anoe keur ditintjak koe maneh, nja soetji. Prak Josoea milampah kitoe. *a* 2 Moesa: 23: 23. *b* 2 Moesa 3: 5.

PASAL 6.

- (Ari Jĕriho teja geus dipeundeutan sarta ditoelakan bawaning sijeun koe oerang Israil; taja noe ka loewar, 2 taja noe asoep.) 'Nimbalan Pangeran ka Josoea: Masing nganjahokeun, eta Jĕriho koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh, katoet radjana djeung
- 3 sakoer noe garagah-pĕrkosa. 'Maraneh, sakabeh pradjoerit, koedoe ngoerilingan eta nagara, nja moetĕr nagara teh sakali; kitoe pilampaheun maneh gĕnĕp
- 4 poĕ lilana. 'Djeung toedjoeh panghoeloe koedoe leumpang ti heulaeun pĕti, bari marawa toedjoeh tarompet tandoek domba. Ari dina poĕ noe katoedjoeh maraneh koedoe ngoerilingan nagara teh toedjoeh kali, sarta panghoeloe koedoe narijoep eta tarompet. 'Dĕmi geus kitoe, samangsa lambat nijoepna tandoek domba teh, samangsa maraneh ngadenge sora tarompet, sakabeh djalma koedoe saroerak, masing bĕdas soerakna; didinja koeta nagara bakal roegroeg sadasarna; seg djalma-djalma koedoe aroenggah, masing-masing asoep ka noe dihareupan.
- 6 Tidinja Josoea poetra Noen njaer para panghoeloe, seug diparentah kijeu: Sampejan geura ngagotong pĕti pĕrdjangdjian, sarta toedjoeh panghoeloe koedoe marawa toedjoeh tarompet tandoek domba ti heulaeun pĕti Pangeran.
- 7 'Djeung deui Josoea marentah ka djalma-djalma: Geura arijang, koedoe ngoerilingan eta nagara; sarta sakoer noe sadija koedoe ijang ti heulaeun pĕti Pangeran. 'Ari geus kitoe, saparantos Josoesa marentah ka djalma-djalma teh, bral toedjoeh panghoeloe, marawa toedjoeh tarompet tandoek domba, arijang ti pajoeneun Pangeran, bari narijoep tarompet, sarta pĕti pĕrdjangdjian Pangeran ngiringkeun. 'Ari sakoer noe sadija leumpang ti heulaeun panghoeloe noe narijoep tarompet, sarta balad pannoetoeup leumpangna ti pandeurieun pĕti; madjoena bari narijoep tarompet. 'Sarta Josoea marentah ka djalma-djalma, kijeu parentahna: Maraneh oelah soerak, djeung oelah kadenge sowara maraneh, sarta ti biwir maraneh oelah ka loewar omong sakĕtjap-kĕtjap atjan, tĕpi ka poĕan kami nitah ka maraneh: Geura saroerak! didinja maraneh koedoe saroerak. 'Seug pĕti Pangeran koe andjeunna disina ngoerilingan nagara, moetĕr sakali; djog daratang deui ka pasanggrahan, sarta mareuting di pasanggrahan.
- 12 Barang braj isoek *a* gantjang Josoea dangdan; djoeng panghoeloe ngagotong
- 13 pĕti Pangeran. 'Sarta toedjoeh panghoeloe, noe marawa toedjoeh tarompet tandoek domba ti heulaeun pĕti Pangeran, laleumpang teu eureun-eureun

bari narijoep tarompet; ari sakoer noe sadija leumpangna ti heulaeunana, djeung balad panoetoeup leumpangna ti pandeurieun pëti Pangeran; madjoena bari narijoep tarompet. 'Ari ngoerilinganana nagara dina poë noe kadoewa teh sakali, seg baralik deui ka pasanggrahan. Kitoe djeung kitoe lampahna genëp poë lilana.

a p. 3:1; 7:16.

15 Dëmi geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh haroedang barang balebat padjar; toeloj ngoerilingan nagara, tjara pëta tadi, toedjoeh kali; ngan dina poë eta ngoerilinganana nagara teh toedjoeh kali. 'Ari geus kitoe, dina katoedjoeh kalina, keur panghoeloe narijoep tarompet, seg Josoea marentah ka djalma-djalma: Geura saroerak; karana nagara teh koe Pangeran geus dipaparinkeun ka maraneh. 'Tatapi nagara teh hoekoem haram, djeung saeusi-eusina, bade ka Pangeran; a ngan Rahab, dajang teja, noe pihiroepeun, nja dirina djeung sakoer noe reureudjeungan djeung eta di djëro imah, pedah njoempoetkeun oetoesan, anoe koe oerang dititah teja. 'Djeung deui maraneh b koedoe sing hade-hade koe noe hoekoem haram teh; pomapoma maraneh ngaharamkeun eta teh oelah njokot ti noe hoekoem haram; tangtoe maraneh djadi matak pasanggrahan Israil dikeunaän hoekoem haram, sarta koe maraneh diripoehkeun. 'Ari c sakabeh ëmas-perak, kitoe deui barang tambaga djeung beusi, nja eta pisoetjieun bade ka Pangeran, asoep ka radja-brana Pangeran. 'Gër djalma-djalma saroerak, bari tarompet ditarijoep. Geus kitoe, barang djalma-djalma ngadenge sora tarompet, dër djalma-djalma saroerak, bëdas pisan soerakna; a broeg koeta roegroeg sadasarna; seg djalma-djalma aroenggah ka nagara, masing-masing asoep ka noe dihareupan, sarta nagara teh dibeunangkeun. 'Ari saniskara noe aja di djëro nagara, e awewelalaki, kolot-boedak, kitoe deui sapi, domba djeung kalde, koe maranehanana diharamkeun, ditoempës koe seuseukeut pëdang.

a p. 2:12; Ibr. 11:31; Jak. 2:25.

b 5 Moesa 13:17. c 4 Moesa 31:22, 23, 54.

d 2 Kor. 10:4; Ibr. 11:30. e 5 Moesa 7:2.

22 Djeung deui Josoea marentah ka eta doewa djalma noe lolongok tanah teja:

Maraneh geura asoepan imah dajang teja, sarta ka-loewarkeun ti dinja eta awewe djeung saboga-bogana, a sakoe-maha soempah maraneh ka dinja teja. 'Boes eta doewa boedjang noe lolongok teh arasoep, seg Rahab dika-loewarkeun, kitoe deui indoeng-bapana, djeung doeloer-doeloerna, sarta saboga-bogana; toer sakabeh barajana dika-loewarkeun; sarta pada dipërnahkeun di loewareun 24 pasanggrahan Israil. 'Ari eta nagara dihoeroe koe seuneu, katoet sakabeh eusi-eusina; tatapi ëmas-perak, kitoe deui barang tambaga djeung beusi mah, disanggakeun kana radja-brana gëdong Pangeran. 'Dëmi Rahab, dajang teja, djeung saeusi-imah bapana, sarta saboga-bogana, koe Josoea dihiroepan. Tidinja Rahab teh b matoeh di têngah Israil, tëpi ka mangsa ajeuna; tina sabab njoempoetkeun oetoesan, noe koe Josoea 26 dipiwarang lolongok Jëriho teja. 'Dina mangsa eta Josoea ka loewar soepata, lahirna: c Saha-saha djalma noe ngadëgkeun deui atawa njijeun deui ijeu nagara Jëriho, sing disapa ti pajoeneun Pangeran! Njijeunna padëmen sing poës koe tjikalna, sarta ngadëgkeunana panto 27 sing poës koe boengsoena! 'Tah, kitoe Pangeran njarëngan ka Josoea, sarta bedjana kaoetarakeun di sakoeriling eta tanah. a p. 2:14. b Mat. 1:5. c 1 Radj. 16:34.

PASAL 7.

Tatapi oerang Israil njarijeun kasalahan dina barang noe hoekoem haram; karana a Akan anak Karmi, anoe anak Sabdi, anoe anak Serah, kaom Joeda, b njokot ti noe hoekoem haram; noe matak Pangeran djadi bëndoe ka oerang Israil.

a p. 22:20; 1 Bab. 2:7. b p. 6:18.

2 Tidinja Josoea miwarangan djalma ti Jëriho ka nagara Ai, anoe deukeut ka nagara Bet-Awen, wetaneun nagara Bet-El; sarta diparentah, kijeu parentahna: Maraneh geura arindit, koedoe lolongok ijeu tanah. Bral eta djalma 3 arindit, sarta lolongok Ai. 'Toeloj baralik ka Josoea, sarta oendjoekan kijeu: Montong teuing indit bala sadajana; sina arindit antawis doewa reboe djalma atanapi tiloe reboe djalma, pitjékapeun ngelehkeun Ai; montong njapekeun bala sadajana ka dinja; karantën a djalmana

4 saeutik. 'Seug tina bala kira-kira tiloe reboe djalma noe arindit ka dinja; tatapi eta teh kalaboer ti hareupeun oerang
5 Ai. 'Malah ti maranehanana aja noe kasabët koe oerang Ai, kira tiloe poeloh gënëp djalma, sarta pada dioebrak-abrik ti hareupeun panto nagara tëpi ka Sëbarim, djeung disabëtan dina poe-doenan. Seug hate djalma-djalma adjoer, djadi kawas tjai. a p. 8 : 25.

6 Toeloej Josoea ^a njosoëk panganggona, broek njoeoh kana taneuh di hareupeun pëti Pangeran, tëpi ka boerit, nja andjeunna djeung para kokolot Israil; sarta pada neundeun taneuh ngëboel dina
7 sirahna. 'Pok Josoea oendjoekan: Aлах, Goesti Pangeran! naha ijeu djalma-djalma mana koe andjeun disina meuntas tji Jordan, soepaja njelehkeun koering sadaja ka leungeun oerang Emor, sangkan koering sadaja digëmpoer? Mënding koering tadi pada wajahna tjitjing di
8 peuntaseun tji Jordan! 'Eh Goesti! koering bade oendjoekan naon, saporantos Israil moendoer, noekang ti hareupeun
9 moesoehna? 'Tinangtos ëngke kadenge koe oerang Kanaan sarëng koe sadajana priboemi ijeu tanah, seug pingalingkoeungeun ka koering sadaja, sarëng ngaran koering sadaja dibasmi tina boemi. Ana kitoe mah andjeun midamël koemaha ka padjënëngan andjeun noe langkoeng agoeng? a 4 Moesa 14 : 6.

10 Ari timbalan Pangeran ka Josoea: Geura tjëngkat! naha maneh njoeoh
11 bae kitoe? 'Israil boga dosa, nja ngarëmpak përdjangdjian kami, noe koe kami ditimbalkeun ka darinja; nja njarokot tina barang noe hoekoem haram, nja maraling, nja barohong, malah ditjam-poerkeun ka barangna sorangan. 'Mana oerang Israil hanteu barisaëun tagën di hareupeun moesoehna; noekang maloendoer ti hareupeun moesoehna, sabab asoep hoekoem haram. Kami moal toeloej njarëngan ka maraneh, oepama noe hoekoem haram teh hanteu dileungit-
12 keun ti tëngah maraneh mah. 'Geura hoedang, ^a koedoe njoetjikeun eta djalma-djalma, bari marentah kijeu: Maraneh geura njoetjikeun diri, koedoe sadija isoekan; karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Di tëngah maneh, Israil! aja noe hoekoem haram; maneh

hamo bisa tagën di hareupeun moesoeh maneh, ari noe hoekoem haram teh koe maraneh tatjan disingkirkeun ti tëngah
14 maraneh. 'Isoek-isoek maraneh koedoe ngadeuheus sakaom-sakaom; dëmi geus kitoe, mana-mana kaom noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus sabangsa-sabangsa; sarta mana-mana bangsa noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus saeusi-imah saeusi-imah; sarta mana-mana eusi-imah noe ditoedjoel koe Pangeran, nja eta koedoe ngadeuheus saorang-saoerang.
15 'Dëmi geus kitoe, mana-mana noe ditoedjoel mandjing hoekoem haram teh, nja eta koedoe didoeroek koe seuneu, dirina djeung sabobogaänana; sabab ngarëmpak përdjangdjian Pangeran, djeung sabab migawe noe teu patoet di Israil.

^a p. 3 : 5.

16 Barang braj isoek ^a gantjang Josoea dangdan, toeloej ngadeuheuskeun Israil, sakaom-sakaomna; seug kaom Joeda
17 noe ditoedjoel. 'Tidinja ngadeuheuskeun bangsa-bangsa Joeda; seug bangsa oerang Serah noe ditoedjoel. Toeloej ngadeuheuskeun bangsa oerang Serah saorang-saoerang; seug Sabdi noe ditoed-
18 djoel. 'Ana ngadeuheuskeun eta eusi-imahna saorang-saoerang, seug ditoedjoel Akan anak Karmi, anoe anak Sabdi, anoe anak Serah, kaom Joeda.
19 'Ngalahir Josoea ka Akan teh: Eh agoes! ^b geura njanggakeun hormat ka Pangeran, Allah Israil, bari ngakoe di pajoe-neun andjeunna; geura tjaritakeun ka kami, maneh milampah naon? poma
20 oelah disalingkoeheun ka kami. 'Nga-wangsoel Akan ka Josoea, kijeu wangsoelanana: Sajaktosna simkoering gadoeh dosa ka Pangeran, Allah Israil; kijeu noe dipilampah koe simkoering:
21 'ari dina barang djarahan simkoering teh nendjo hidji haroedoem boewatan Baboel, leuwih aloes, sarëng doewa ratoes gëbleg sekel perak, sarawoeh hidji poepoeton ëmas, bobotna lima poeloh sekel; ladjëng simkoering kabongroj, pek ditjokot; soemoehoen, disoempoetkeun dina taneuh, di djëro himah simkoering,
22 ari perakna ti handap. 'Tidinja Josoea miwarangan; bral piwarangan laloempat ka himahna; doemadakan ënja, disoempoetkeun dina himahna, sarta ari

23 perakna ti handap. 'Toeloej ditjokot ti djëro himah, dibawa ka Josoea djeung ka sakabeh oerang Israil; seug disang-gakeun ka pajoeneun Pangeran. 'Geus kitoe Josoea, barëng sabangsa Israil, njandak eta perak, djeung haroedoem, djeung poepoeton emas teja, kitoe deui anakna awewe-lalaki, sapina, kaldena, dombana, himahna djeung sabobogaanana; toeloej diiringkeun ka lëbak Akor.

25 'Sasoempingna Josoea ngalahir: 'Naha maneh bëtngaripoehkeun ka kami djeung ka sakabeh? Maneh bakal diripoehkeun deui koe Pangeran dina poë ijeu. Pek eta teh koe sabangsa Israil dibaledogan koe batoe; toeloej pada didoeroek koe seuneu, bari seug diboegbroegan koe batoe.

26 'Sarta ^a di loehoerna pada njijeun toempoekan batoe gëde pisan, tēpi ka mangsa ajeuna. Ladjëng Pangeran lëm-për tina kasangëtan bëndoena. Tina hal kitoe noe matak eta ënggon disëboetkeun lëbak Akor, tēpi ka mangsa ajeuna.

^a p. 3 : 1; 8: 10. ^b Djab. 51: 6; Joh. 9: 24. ^c p. 6: 18. ^d p. 8: 29; 2 Sam. 18: 17.

PASAL 8.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Josoea: ^a Maneh oelah sijeun-sijeun sarta oelah geder! Geura mawa sabala përang kabeh, bral indit, ngaroeroeg ka Ai; masing nganjahokeun, radja Ai koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh, katoet rahajatna, djeung nagarana, sarta tannahna. 'Ari eta Ai djeung radjana koe maneh koedoe dipigawe ^b sakoemaha maneh migawe ka Jëriho djeung ka radjana teja; ^c tatapi djaraheunana, djeung sasatoanana, koe maraneh rajah adjang maraneh. Koedoe neundeun anoe baris ngabongohan ka nagara, ti toekangeunana. 'Pakëpoek Josoea dangdan djeung sabala përang kabeh, bakal ngaroeroeg ka Ai. Sarta Josoea milih tiloe laksa djalma noe garagah-përkosa, seug dijiangkeun ti peuting, 'bari diparentah, kijeu parentahna: Maraneh sing hadehade, koedoe ngabongohan ka nagara ti toekangeun nagara; oelah djaraoeh teuing ti nagara teh, djeung maraneh sakabeh koedoe sadija. 'Ari kami djeung sakabeh bala noe ngareudjeungan kami bakal njampeurkeun ka nagara; geus kitoe, samangsa eta teh boedal, mapag ka

oerang, ^d tjara bareto, seug kami djeung batoer bakal kalaboer ti hareupeunana.

6 'Tangtoe eta pada boedal, njoesoel ka oerang, ^e datang ka katarik sakabeh koe oerang, pisah ti nagara; karana bakal ngaromong: Toeh, kalaboer eta teh ti hareupeun oerang, tjara bareto. Seug kami djeung batoer pikalaboereun ti hareupeunana. 'Neut maraneh koedoe haroedang ti ënggon ngabongohan, pek meunangkeun eta nagara; tangtoe koe Pangeran, Allah maraneh, diselehkeun ka leungeun maraneh. 'Dëmi geus kitoe, ana geus kalindih nagarana koe maraneh, seg nagara teh koe maraneh koedoe disoendoet koe seuneu. Koedoe pada ngalampahkeun ^f sapangandika Pangeran; masing aringët, koe kami geus diparentahkeun ka maraneh. 'Seug koe Josoea dijiangkeun; broel laleumpang ka ënggon ngabongohan; toeloej tjari-tjing di antara Bet-El djeung Ai, ti koeloneun Ai. Ari Josoea peuting eta koelëmna di têngah bala.

^a p. 1: 6; 7: 6. ^b p. 6: 21. ^c 5 Moesa 20: 14. ^d p. 7: 4, 5. ^e Hak. 20: 32. ^f 5 Moesa 20: 16.

10 Barang braj isoek ^a gantjang Josoea dangdan, seug ngaloris bala; toeloej djëngkar, andjeunna djeung para kokolot Israil, ti heulaeun bala, ngadjoejdjoeg ka Ai. 'Djoeng sabala përang kabeh, anoe ngiring ka andjeunna, arindit, sarta madjoe; toeloej darongkap ka hareupeun nagara, sarta masanggrahan ti kalereun Ai; aja lëbak di antara andjeunna djeung Ai. 'Pek Josoea njandak kira-kira lima reboe djalma, diteundeun di antara Bet-El djeung Ai, ti koeloneun nagara, baris ngabongohan keneh. 'Kitoe nareundeunna bala, nja eta sapisanggrahan anoe ti kalereun nagara, sarta noe baris ngabongohan ajana ti koeloneun nagara. Ari dina peuting eta Josoea angkat ka têngah-têngah lëbak. 'Dëmi geus kitoe, barang katendjo koe radja Ai, gësat-gësoet pada dangdan isoek-isoek, toeloej djalma eusi nagara boedal, mapag ka Israil, dek dipërang; nja eta radja djeung sabalana kabeh, ka parantina, nja ka hareupeun tanah lapang; teu njahoëun radja teh aja noe ngabongohan ka dinja ti toekangeun nagara.

15 'Seug Josoea djeung sakabeh oerang Israil poera-poera eleh di hareupeunana,

boer kalaboer djalan ka tĕgal lĕga.
 16 'Gantjang sakabeh djalma noe aja di nagara dikĕrid, soepaja ngoedag, njoesoel ka oerang Israil; seug ngaroedag, njoesoel ka Josoea, datang ka pada katarik, pisah ti nagara. 'Djadi taja pisan djalma noe kari di Ai sarta di Bet-El, anoe hanteu ka loewar njoesoel ka Israil; ari nagara ditinggal molongo; sĕmpromeng pada ngoedag, njoesoel ka Israil. *a p. 3:1.*
 18 Nimbalan Pangeran ka Josoea: Geura njodorkeun tohok, noe ditjĕkĕl koe leungeun maneh, ka Ai; karana koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh. Pek Josoea njodorkeun tohok, noe ditjĕkĕl
 19 koe pananganana, ka nagara. 'Ngageuwat noe keur ngabongohan teja haroedang ti ĕnggonna, seg laloempatan keur andjeunna njodorkeun pananganana; boes arasoep ka nagara, sarta dibeunangkeun, bari geugeuwatan nagara teh disoendoet
 20 koe seuneu. 'Ana oerang Ai malik ka toekang, sarta narendjo, beh haseup nagara ngĕboel ka langit; ari rek kaboer ka dijeu ka ditoe taja pĕtana, karana djalma noe kaboer ka tĕgal lĕga teja ajeuna ngahareupan ka noe ngaroedag.
 21 'Barang katingali koe Josoea djeung koe sakabeh oerang Israil, jen nagara teh geus beunang koe noe ngabongohan teja, sarta haseup nagara ngĕboel, toeloj pada malik, pek njabĕtan ka oerang Ai.
 22 'Djĕboel itoe ti nagara ka loewar mapag; djadi oerang Ai teh tjlok di tĕngah oerang Israil, aja noe ti dijeu aja noe ti ditoe; pek disarabĕtan, *a* datang ka taja noe dikarikeun noe ngĕdjat atawa
 23 noe minggat. 'Ari radja Ai ditangkĕp hiroep-hiroep, sarta dideuheuskeun ka Josoea. *a p. 6:21.*
 24 Dĕmi geus kitoe, barang oerang Israil geus anggeus meuntjit sakabeh oerang Ai, dina medan, di tĕgal lĕga, ĕnggon eta ngaroedag ka oerang Israil teja, sarta geus tingdjaloprak sakabeh koe seuseukeut pĕdang, wani bĕrĕsih, toeloj sakabeh oerang Israil baralik ka Ai, pek disabĕtan koe seuseukeut pĕdang.
 25 'Ari anoe roeboeh dina poĕ harita, lalaki-awewe, djoemlah salaksa doewa reboe, nja eta sakabeh oerang Ai. 'Sarta Josoea teu moendoerkeun pananganana *a* noe njodor njĕkĕl tohok, tĕpi ka bejak ngahar
 27 ramkeun sakabeh priboemi Ai. 'Ngan ari

sasatoan djeung djaraheun eta nagara *b* koe Israil dirajah adjang dirina sora-ngan, noeroetkeun pangandika Pangeran, noe ditimbalkeun ka Josoea teja.
 28 'Ari Ai teh koe Josoea dihoeroe, sarta didamĕl toempoekan langgĕng, nja eta karoeksakan, tĕpi ka mangsa ajeuna.
 29 'Dĕmi radja Ai koe andjeunna digantoeng dina kai tĕpi ka wantji boerit; *c* ari waktoe soeroep panon-poĕ Josoea maparin parentah, seug majitna ditoe-roenkeun tina kai, dipitjeun ka hareupeun lawang panto nagara, *d* sarta di loehoerna pada njijeun toempoekan batoe gĕde pisan, tĕpi ka mangsa ajeuna. *a 2 Moesa 17:11. b p. 8:2. c 5 Moesa 21:23; p. 10:27. d p. 7:26.*
 30 Mangsa eta Josoea ngadamĕl hidji altar di goenoeng Ebal, bade ka Pange-
 31 ran, Allah Israil; 'ngaboektikeun dawoehan Moesa, abdi Pangeran, ka oerang Israil teja, *a* sakoemaha noe kaoengĕlkeun dina kitab toret Moesa, nja eta altar koe batoe goeloentoengan, noe teu kaoengkoelan beusi; seug dina loehoer eta pada ngoerbankeun ka Pangeran koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban panarima. 'Sarta andjeunna di dinja njĕrat dina batoe-batoe, *b* noeroen toret Moesa, noe beunang Moesa njĕratkeun di hareupeun oerang Israil
 32 teja. 'Ari sabangsa Israil, djeung para kokolotna, para pangeroes sarta para hakimna narangtoeng kentja-katoehoeun pĕti, pabĕnĕran para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, noe ngagotong pĕti pĕrdjangdjian Pangeran, boh semah, boh noe asal boemi; noe saparo njanghareup ka goenoeng Gĕrisim, noe saparo deui njanghareup ka goenoeng Ebal; *c* ngaboektikeun dawoehan Moesa, abdi Pangeran teja, koedoe ngabĕrkahan ka
 34 bangsa Israil pangheula-heulana. 'Sangeusna kitoe andjeunna ngaos saeusina toret, bĕrkahna djeung panjapana, sadajana bae noe kaoengĕlkeun dina kitab
 35 toret. 'Saniskara noe didawoehkeun koe Moesa, taja sakĕtjap-kĕtjap atjan anoe hanteu diaos koe Josoea di hareupeun sapakoempoelan Israil; dalah awewe-awewe, djeung baroedak, kitoe deui semah-semah noe loemakoe di tĕngah maranehanana, pada araja. *a 2 Moesa 20:25; 5 Moesa 27:4. b 5 Moesa 27:3. c 5 Moesa 11:29; 27:12.*

PASAL 9.

Geus kitoe, mangsa bedjana kadenge
 1 a koe sakabeh radja-radja, noe di peun-
 taseun tji Jordan, di pigoenoengan, djeung
 di tanah handap, sarta di sabasisir laoet
 2 gède, tépi ka pélébah goenoeng Libanon,
 b nja eta oerang Het, oerang Emor, oer-
 rang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi
 3 djeung oerang Jéboes teja, 'toeloej ka-
 roempoel sarerejana, sédja mërangan ka
 Josoea djeung ka Israil, sarta sanijat.

a p. 5 : 1. b p. 3 : 10.

3 Tatapi ari priboemi Gibon ngadareng
 bedja a hal anoe koe Josoea dipidamél
 4 ka Jëriho djeung ka Ai teja, 'toeloej
 eta oge njijeun akal; aja noe laleum-
 pang, poera-poera djadi oetoesan, sarta
 marawa endong baroeroek dina kalde-
 kaldena, djeung karoeng anggoer baroe-
 5 toet nja barédah sarta beunang nga-
 roet; 'ari soekoena make taroempah ba-
 roeroek sarta beunang nambalan, djeung
 papakeanana baroetoet, sarta sakabeh
 6 roti békélna toehoer nja boeloekan. 'Bral
 laleumpang ka pasanggrahan b di Gilgal,
 ngadareuheusan ka Josoea; pok aroen-
 djoekan ka andjeunna djeung ka oerang
 Israil kijeu: Noen, simkoering darong-
 kap ti tanah noe djaoeh; ari ajeuna
 moegi ngadamél përdjangdjian ka sim-
 7 koering. 'Njalaoer oerang Israil ka oe-
 rang Hiwi teh: Palangsijang maneh
 tjitjing di têngah kami; c moen kitoe mah,
 koemaha kami teh njijeun përdjangdjian
 8 ka maneh? 'Pioendjoekna ka Josoea:
 Noen, simkoering teh kabeh-kabeh abdi
 gamparan. Ari lahiran Josoea ka darinja:
 Maraneh teh saha, sarta ti mana nja
 9 asal? 'Wangsoelanana: Soemoehoen pa-
 riksa, abdi gamparandarongkapti nagara
 noe djaoeh kalangkoeng-langkoeng, tina
 përkawis padjënëngan Pangeran, Allah
 gamparan; karantën simkoering ngaroe-
 ping wartana, sarëng saniskantën noe
 10 koe andjeunna didamél di Mësir; 'kitoe
 deui saniskantën, a noe koe andjeunna
 didamél ka eta doewa radja oerang Emor,
 noe di peuntaseun tji Jordan, ka Sihon,
 radja Hesbon, sarëng ka Og, radja Ba-
 11 san, noe di Astarot teja. 'Ladjëng para
 sësëpoe simkoering, sarëng sadajana
 priboemi tanah simkoering, pada misaoer
 ka simkoering, kijeu saोजना: Maraneh

geura njokot pibékëleun baris di djalan,
 bral laleumpang, nëpangan eta djalma,
 sarta koedoe aroendjoekan kijeu: Sim-
 koering sadaja abdi arandjeun; ari ajeuna
 moegi ngadamél përdjangdjian ka sim-
 12 koering sadaja. 'Ijeu roti simkoering,
 basa ditjokot ti rorompok pikeun pibé-
 këleun simkoering, dina poëan ijang sédja
 ngadeuheusan ka arandjeun teh, soe-
 moehoen panas keneh; doepi ajeuna, geu-
 ning geus toehoer, sarëng boeloekan.
 13 'Sarawoeh eta karoeng anggoer, basa
 dieusian koe simkoering, wareuteuh; tah
 geuning, geus barédah; kitoe deui ijeu
 papakean sarëng taroempah simkoering
 geus baroetoet, tina kalangkoeng tébih
 14 djalanna. 'Top djalma pada njokot tina
 békélna, sarta e teu naros heula ka lambe
 15 Pangeran. 'Prak bae Josoea ngadamél
 karahajoean ka darinja, sarta dipaparin
 përdjangdjian bakal dihariroepan; malah-
 malah gëgëden padjëmoehan pada soem-
 pah ka darinja.

a p. 6 : 20, 24. b p. 5 : 10;
 10 : 43. c 2 Moesa 23 : 32. d 4 Moesa 21 : 24, 33.
 e 4 Moesa 27 : 21.

16 Dëmi geus meunang tiloe poë ti sang-
 geus ngadamél përdjangdjian ka darinja
 teh, toeloej oerang Israil ngadareng
 bedja, jen eta teh tatanggana, sarta tji-
 17 tjingna di têngah oerang Israil. 'Ana
 geus madjoe oerang Israil, seug dina
 poë noe katiloe daratang ka nagara-na-
 garana; ari eta nagarana nja eta Gi-
 bon, Kapira, Berot djeung Kirjat-Jarim.
 18 'Hanteu koengsi disabëtan koe oerang
 Israil, tina sabab gëgëden padjëmoehan
 geus pada soempah ka darinja njëboet
 Pangeran, Allah Israil. Toeloej sapa djë-
 moehan tinggëlëndëng ka para gëgëden.
 19 'Ari salaoer para gëgëden ka sapa djë-
 moehan teh: Kami geus pada soempah
 ka darinja njëboet Pangeran, Allah Israil,
 noe matak ajeuna kami teu kadoega na-
 20 radjang ka darinja. 'Kami dek mëtakeun
 kijeu ka darinja, eta maranehanana dek
 dihariroepan, a soepaja oelah aja bëbën-
 doe ka oerang, tina sabab soempah, noe
 koe kami dipake soempah ka darinja
 21 teja. 'Njalaoer deui para gëgëden ka
 oerang Israil: Sina hariroep bae; tatapi
 sina djaradi b toekang soeloeh djeung
 toekang tjai pikeun sapa djëmoehan, sa-
 koemaha kasaoeran para gëgëden ka
 darinja.

a 2 Sam. 21 : 1, 2. b 5 Moesa 29 : 11.

22 Tidinja eta koe Josoea pada disaoer, sarta dilahiran, kijeu lahirna: Koe naon maraneh ngabobodo ka kami sakabeh, ngomong, jen: Simkoering teh djaoeh katjida ti arandjeun; padahal maraneh
 23 tjitjing teh di tĕngah kami? 'Ari ajeuna maraneh teh disapa, sarta lĕbah maraneh hamo aja noe pikapĕnggĕleun tina ngawoela, nja eta djadi toekang soeloeh djeung toekang tjai pikeun gĕdong Allah
 24 kami. 'Ngawangsoel eta teh ka Josoea, kijeu wangsoelanana: Salĕrsna, abdi gamparan dibedjaĕn sarĕng jaktos pisan, Pangeran, Allah gamparan, nimbalan ka Moesa abdina, kĕrsa maparinkeun ka arandjeun ijeu satanah kabeh, sarĕng kĕrsa noempoerkeun sadajana priboemi tanah ijeu ti pajoeneun arandjeun; noe mawi simkoering langkoeng-langkoeng nja sarijeun koe arandjeun, koe karna njawa simkoering; kitoe noe mawi sim-
 25 koering milampah pĕrkawis eta. 'Doepi ajeuna, kabeh-kabeh, simkoering teh araja di kawasa gamparan; soemangga, midamĕl ka simkoering sadaja koemaha pisaeĕunana sarĕng koemaha pilĕrĕseunana koe pangraos gamparan. 'Seg koe
 26 Josoea dipidamĕl kitoe, sarta diloepoetkeun ti leungeun oerang Israil, oelah
 27 datang ka dipaehan. 'Poĕ harita keneh eta teh koe Josoea pada dibakoekeun toekang soeloeh djeung toekang tjai pikeun padjĕmoehan, sarta pikeun altar Pangeran, tĕpi ka mangsa ajeuna, di ĕnggon anoe bakal dipilih koe Pangeran.

PASAL 10.

Geus kitoe, mangsa Adoni-Sidik, ^a radja Jĕroesalem, ngadenge bedja, jen Josoea meunangkeun Ai, sarta diharamkeun; ^b sakoemaha andjeunna ngadamĕl ka Jĕriho djeung ka radjana, nja kitoe keneh ngadamĕlna ka Ai djeung ka radjana; djeung deui jen priboemi Gibon ngahadean ka oerang Israil, sarta
 2 tjaritjing di tĕngahna: 'toeloej sarijeuneun kabina-bina. Sabab Gibon teh nagara gĕde, sapĕrti sahidji nagara karadjaĕn; estoe gĕde ti batan Ai, djeung
 3 sakabeh djalmana garagah. 'Tidinja Adoni-Sidik, radja Jĕroesalem, ngoetoesan ka Hoham, radja Hebron, ka Piram, radja Jarmoet, ka Japia, radja Lakis, djeung ka Dĕbir, radja Eglon, mihatoer

4 kijeu: 'Moegi geura tjaralik ka kaoela sarĕng ngabantoe ka kaoela; oerang nja-bĕt ka Gibon, doemeh ngahadean ka
 5 Josoea djeung ka oerang Israil. 'Seug karoempoel eta lima radja oerang Emor, nja eta radja Jĕroesalem, radja Hebron, radja Jarmoet, radja Lakis djeung radja Eglon teja; bral pada mangkat, sarta marawa sakabeh wadya-baladna; toeloej pada masanggrahan deukeut Gibon,
 6 sarta mĕrangan ka dinja. 'Geus kitoe oerang Gibon ngadjoeroengkeun ka Josoea, ka pasanggrahan di Gilgal, oendjoekan kijeu: Abdi gamparan moegi oelah ditjoelkeun koe panangan gamparan; moegi sing enggal linggih ka abdi sarĕng njalamĕtkeun ka abdi, nja abdi teh moegi dipitoeloeng; karantĕn sadajana radja-radja oerang Emor, noe tjaralik di pigoenoengan, geus gĕmpoeng-
 7 ngan, dek awon ka abdi. 'Bral Josoea angkat ti Gilgal, njandak sakabeh pradjoerit djeung sakabeh noe gagah-pĕr-
 8 kosa. 'Aja timbalan Pangeran ka Josoea: ^c Maneh montong sijeun-sijeun koe eta; karena koe kami geus diselehkeun ka leungeun maneh; ^d hidji ge moal aja
 9 noe tagĕn di hareupeun maneh. 'Ari Josoea ^e ngadak-ngadak ngaboeroedog ka darinja; angkatna ti Gilgal ladjĕng
 10 bae sapeupeuting. 'Sarta ^f koe Pangeran digoedjroedkeun di hareupeun Israil; pek disabĕtan, rosa pisan panjabĕtna di Gibon, sarta dioedag-oedag djalan tandjakan Bet-Horon, djeung disabĕtan tĕpi ka Aseka djeung tĕpi ka Makeda.
 11 'Ari geus kitoe, mangsa keur kalaboer ti hareupeun Israil, sabot eta keur dina poedoenan Bet-Horon, goer Pangeran ti langit ngaragragkeun batoe galĕde ka darinja, tĕpi ka Aseka; hos paraeh; loba noe paraeh koe batoe hoedjan-boewah, ti batan noe dipareuntjit koe oerang Israil koe pĕdang. ^a 1 Moesa 14: 18. ^b p. 8: 2. ^c p. 8: 1; 11: 6. ^d 5 Moesa 11: 25. ^e p. 11: 7. ^f 2 Moesa 14: 24; 23: 27.

12 Waktoe eta Josoea oendjoekan ka Pangeran, dina poĕan Pangeran njelehkeun eta oerang Emor ka hareupeun oerang Israil, ari pioendjoekna kasaksian koe oerang Israil: Eh panon-poĕ! geura tjitjing lĕbah Gibon; sarta boelan geura ngarandĕg lĕbah lĕbak Ajalon!
 13 'Dĕg panon-poĕ teh tjitjing, sarta boelan

ngarandëg, tēpi ka djalma-djalma geus malës ka moesoehna. Noe kitoe teh lain kaengëlkeun dina ^a Kitab djalma bēnēr? Ari panon-poë ngarandëg di tēngah langit, hanteu gantjang soeroep, kira ¹⁴ sapoë djēpoet. 'Ka toekang ka hareup taja poë sapērti eta, hal Pangeran ^b ngamakboel ka panēda djalma; karana Pangeran noe mangmērangkeun Israil. ¹⁵ 'Toeloej Josoea moelih ka pasanggrahan ^c di Gilgal, diiring koe sakabeh oerang Israil. ^a 2 Sam. 1: 18. ^b Jak. 5: 16. ^c p. 9: 6.

¹⁶ Ari eta lima radja teja kalaboer, seug njaroempoet dina hidji goeha, di Makeda. 'Aja noe ngoeninga ka Josoea, pioendjoekna: Noen, anoe lima radja teja kapēndak, keur njaroempoet dina ¹⁷ goeha, di Makeda. 'Pilahir Josoea: Geura ngadjoengkëlkeun batoe galēde kana lijang goeha, djeung koedoe neundeun djalma di hareupna, baris ngadjaga ka darinja. 'Ari maraneh oelah ngarandëg; koedoe ngaroedag njoesoel ka moesoeh maraneh, boerak-barik noe pandeuri, oelah dibikeun asoep ka nagara-nagarana; karana koe Pangeran, Allah maraneh, geus pada diselehkeun ka leungeun maraneh. ²⁰ 'Dēmi geus kitoe, mangsa Josoea djeung oerang Israil geus anggeus njabētan eta, rosa pisan panjabētna, datang ka bērēsihna, sarta ari anoe kari, sakoer anoe ngēdjat, geus arasoep ka nagara noe ²¹ rareugreug, 'toeloej sabala kabeh baralik ka pasanggrahan, ka Josoea, ka Makeda, sarta salamēt; ^a ka oerang Israil hidji ge taja noe ngoesikkeun ²² letahna. 'Pok Josoea marentah: Geura boeka lijang goeha, sarta bidjilkeun ka kami eta lima radja teja tina djēro ²³ goeha. 'Prak pada milampah kitoe; noe lima radja dibidjilkeun tina goeha, dideuheuskeun ka Josoea; nja eta radja Jēroesalem, radja Hebron, radja Jarmonet, radja Lakis djeung radja Eglon ²⁴ teja. 'Geus kitoe, mangsa eta radja-radja dibidjilkeun, dideuheuskeun ka Josoea, seug Josoea njaoer sakabeh oerang Israil, sarta marentah ka para kapala pradjoerit, anoe ngiring angkat: Geura njalampeurkeun, ^b soekoe maraneh tintjakkeun kana poendoek ijeu radja-radja. Seg pada njampeurkeun, pek soekoena ditintjakkeun kana poendoek-poendoekna. ²⁵ 'Ngalahir Josoea ka kapala-kapala

teh: Poma oelah sarijeun djeung oelah galeder; masing talëgēr djeung masing galēde hate; karana Pangeran tangtōe ngadamël kijeu ka sakabeh moesoeh maraneh, anoe koe maraneh keur dipērangan. 'Sanggeusna kitoe pek koe Josoea radja teh disabētan, dipaehan, bari toeloej digarantoeng dina lima kai; ari ngagantoengna dina kai teh ^c tēpi ka ²⁷ boerit. 'Dēmi geus kitoe, wantji soeroep panon-poë Josoea maparin parentah, seug pada ditoeroenkeun tina kai, bari toeloej diparitjeun kana djēro goeha, oeroetna njoempoet teja, sarta nareundeun batoe galēde dina lijang goeha, tēpi ka mangsa ajeuna pisan.

^a 2 Moesa 11: 7. ^b Djab. 110: 1. ^c p. 8: 29.

²⁸ Dina poë eta keneh Josoea meunangkeun Makeda; pek disabētan koe seuseukeut pēdang, katoet radjana; nagarana diharamkeun katoet sakabeh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; ari radja Makeda dipidamël sakoemaha midamēlna ka radja Jēriho teja.

²⁹ 'Tidinja Josoea ladjëng deui ti Makeda, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ³⁰ ka Libna, pek mērangan ka Libna. 'Seug eta oge koe Pangeran diselehkeun ka leungeun Israil, katoet radjana; pek disabētan koe seuseukeut pēdang, katoet sakabeh njawa noe ngeusian; eusina taja pisan noe dikarikeun; ari radjana dipidamël sakoemaha midamēlna ka radja Jēriho teja.

³¹ 'Tidinja Josoea ladjëng deui ti Libna, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ka Lakis; toeloej masanggrahan deukeut nagara eta, sarta dipērangan. 'Seug Lakis ge koe Pangeran diselehkeun ka leungeun Israil; ari dibeunangkeunana dina poë noe kadoewa; pek disabētan koe seuseukeut pēdang, katoet sakabeh njawa noe ngeusian, sakoemaha midamēlna ka Libna teja.

³³ Mangsa eta djēboel Horam, radja Geser, sēdja ngabantoe ka Lakis; pek koe Josoea eta radja disabētan sarta djeung balana, datang ka djalmana taja pisan noe dikarikeun.

³⁴ 'Tidinja Josoea ladjëng deui ti Lakis, njandak sabangsa Israil; ari angkatna ka Eglon; toeloej masanggrahan deukeut nagara eta, sarta dipērangan. 'Seug dibeunangkeun dina poë eta keneh; pek

- disabétan koe seuseukeut pèdang; ari sakabéh njawa noe ngeusian koe andjeunna diharamkeun dina poé eta keneh, sakoemaha midamél na ka Lakis teja.
- 36 Tidinja Josoea djéngkar deui ti Eglon, njandak sabangsa Israil; ari angkatna
- 37 ka Hebron, pek dipérangan. 'Toeloej dibeunangkeun, sarta disabétan koe seuseukeut pèdang, katoet radjana, djeung sakabéh nagarana, sarta sakabéh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; sakoemaha midamél na ka Eglon teja; ari nagarana diharamkeun katoet sakabéh njawa noe ngeusian.
- 38 Tidinja Josoea malik, angkat ka Dëbir, njandak sabangsa Israil; pek dipérangan.
- 39 'Toeloej dibeunangkeun, katoet radjana djeung sakabéh nagarana; pek disabétan koe seuseukeut pèdang, nja ngaharamkeun sakabéh njawa noe ngeusian; taja pisan noe dikarikeun; sakoemaha noe koe andjeunna dipidamél ka Hebron teja, nja kitoe pisan midamél na ka Dëbir djeung ka radjana, sarta sakoemaha midamél na ka Libna djeung ka radjana teja.
- 40 Kitoe koe Josoea disabétanana ^a satah eta kabéh; nja eta pigoenoengan, djeung tanah kidoel, djeung tanah handap, sarta lamping-lamping, katoet sakabéh radja-radjana; taja pisan noe dikarikeun; ari sakoer noe aja ambëkanana diharamkeun, ^b sakoemaha timbalan Pangeran, Allah Israil teja.
- 41 'Koe Josoea disabétan kabéh, ti Kades-Barnea tēpi ka Gasa, sarta ^c satah Gosen tēpi ka Gibon. 'Ari eta sakabéh radja-radja djeung tanah-tanahna koe Josoea dibeunangkeun sapisan; ^d karena Pangeran, Allah Israil, mangmërangkeun Israil.
- 42 'Tidinja Josoea moelih ka pasanggrahan ^e di Gilgal, diiring koe sabangsa Israil. *a* p. 9: 1. *b* 5 Moesa 20: 16. *c* p. 11: 16. *d* 5 Moesa 1: 30; 3: 22. *e* p. 9: 6.
- 3 'ka oerang Kanaän noe di wetan djeung di koelon, kitoe deui ka oerang Émor, oerang Het, oerang Pares, oerang Jëboes noe di pigoenoengan, djeung ka oerang Hiwi ^b noe di handapeun goenoeng Hermon, di tanah Mispa. 'Tidinja eta teh pada boedal, mawa sakabéh wadya-baladna, djalma mangpirang-pirang, ^c rejana tjara keusik di sisi laet, sarta koeda
- 4 djeung kareta loba katjida. 'Ari eta sakabéh radja-radja mokprok; toeloej moeroeboel, seug masanggrahan sarejana deukeut tjai Merom, sēdja mē-
- 5 rangan ka Israil. 'Nimbalan Pangeran ka Josoea: ^d Manéh montong sijeun-sijeun koe eta; karena isoekan, wajah kiwari, kabéh ge koe kami tangtoe diselehkeun, kasarabët di hareupeun Israil; ari koedana koe manéh ^e koedoe dibadje-
- 6 gan, djeung kareta doeroekan koe seuneu. 'Bral Josoea angkat, njandak sakabéh pradjoerit, ngaroeroeg ka eta di sisi tjai Merom teja, ^f sarta kē-
- 7 tjēng pisan; pek ditēmpoeh. 'Toeloej koe Pangeran pada diselehkeun ka leungeun Israil; seug disabétan, djeung dioedag-oedag, tēpi ka Sidon gēde, sarta tēpi ka Misrēpot-Maim, djeung tēpi ka lēbak Mispē, tēbeh wetan; pada disabétan, datang ka taja pisan noe dikarikeun. 'Koe Josoea dipidamél sakoemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; koedana dibadje-
- 8 gan, djeung kareta didoeroekan koe seuneu. *a* p. 12: 3. *b* Hak. 3: 3. *c* Hak. 7: 12; Wah. 20: 8. *d* p. 10: 8. *e* 2 Sam. 8: 4. *f* p. 10: 9.
- 10 Tidinja Josoea moelih dina mangsa eta, sarta meunangkeun Hasor, djeung radjana disabët koe pèdang; karena Hasor tadina djadi loeloege eta sakabéh karadjaän. 'Ari sakabéh njawa noe ngeusian disabétan koe seuseukeut pèdang, ^a pada diharamkeun; sakoer noe aja ambëkanana taja noe kari, sarta
- 11 Hasor dihoeroe koe seuneu. 'Djeung sakabéh nagara eta radja-radja, katoet sakabéh radjana, koe Josoea dibeunangkeun; pek disabétan koe seuseukeut pèdang, pada diharamkeun kabéh, ^b sakoemaha dawoehan Moesa, abdi Pangeran
- 12 teja. 'Ngan ari sakabéh nagara noe përnahna dina loehoer pasir-pasirna, hanteu dihoeroe koe oerang Israil, kadjaba ti Hasor; eta woengkoel noe koe Josoea

PASAL 11.

Ari geus kitoe, mangsa Jabin, radja Hasor, ngadenge bedja, toeloej ngoetoesan ka Jobab, radja Madon, djeung ka radja Simron, sarta ka radja Aksap;

2 'kitoe deui ka radja-radja noe di kaler, di pigoenoengan djeung di tēgal lapang, kidoeleun ^a Kinërot, djeung di tanah handap, sarta di Napot-Dor, sisi laet;

- 14 dihoeroe. 'Ari sakabeh djaruheun eta nagara-nagara, djeung sasatoanana, ^c koe oerang Israil dirajah keur dirina sorangan; ngan ari sakabeh manoesa mah disabétan koe seuseukeut pëdang, datang ka ditoempoerkeun kabeh; sakoer noe aja ambëkanana taja noe dikarikeun.
- 15 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa abdina, nja kitoe dawoehan Moesa ka Josoea, sarta nja kitoe noe koe Josoea dipidamël; taja pisan përkara noe disingsalkeun ti sadajana, noe koe Pangeran ditimbalkéun ka Moesa teja. ^a p. 10:40.
^b 5 Moesa 20:16. ^c p. 8:2.
- 16 Kitoe koe Josoea dibeunangkeunana satanah eta kabeh, nja eta pigoenoengan, djeung satanah kidoel, sarta ^a satanah Gosen, kitoe deui tanah handap, djeung tanah lapang, djeung pigoenoengan Israil,
- 17 sarta tanahna noe handap-handap, 'ti sëmët ^b goenoeng goendoel, noe nandjak ka Seir, tēpi ka Baäl-Gad, noe di lëbak Libanon, di handapeun goenoeng Hermon; malah sakabeh radja-radjana koe andjeunna dibeunangkeun, sarta pada
- 18 disabétan, dipaehan. 'Lila katjida ^c Josoea mëranganana ka eta sakabeh radja-radja.
- 19 'Taja nagara noe ngahadean ka oerang Israil, ^d kadjaba ti oerang Hiwi, priboemi Gibon teja; noe reja mah dibeunangkeun djalan përang. 'Karana pangërsa Pangeran ngaheuraskeun hatehatena, sina pada mapag përang ka Israil, ^e soepaja pada diharamkeun, oelah aja noe dikoernijaän, satëgësna soepaja pada ditoempoer, sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja. ^a p. 10:41.
^b p. 10:26. ^c 5 Moesa 7:22. ^d p. 9:15. ^e 1 Moesa 15:16.
- 21 Tidinja Josoea angkat dina mangsa eta, seug ngabasmï oerang Enak teja, leungit ti pigoenoengan, ti Hebron, ti Dëbir, ti Anab, sarta ti sapigoenoengan Joeda djeung ti sapigoenoengan Israil; koe Josoea diharamkeun katoet nagara-nagarana. 'Di satanah oerang Israil taja noe kari oerang Enak teh; ngan di nagara Gasa, di Gat sarta di Asdod karina.
- 22 'Tah, kitoe satanah kabeh koe Josoea dibeunangkeunana, tëroes sakoemaha noe koe Pangeran diandikakeun ka Moesa teja; toeloelj koe Josoea dimilikkeun ka Israil, noeroetkeun bagianana, noeroetkeun kaom-kaomna. ^a Geus kërta tanah teh tina përang. ^a p. 14:15.

PASAL 12.

- Nja ijeu radja-radja eta tanah, noe karsarabët koe oerang Israil, sarta dimilik tanah-tanahna, di peuntaseun tji Jordan, tēbeh pangbidjilan panon-poë, ^a ti sëmët tji Arnon tēpi ka goenoeng Hermon, sarta djeung satanah lapang,
- 2 ti wetan; 'nja eta ^b Sihon, radja oerang Emor, noe tjalik di Hesbon, sarta marentah ti sëmët Aroër, noe di sisi tji Arnon sarta di tēngah lëbak, djeung ka satēngah Gilad, tēpi ka tji Jabok, watës
- 3 oerang Amon; 'djeung ka tanah lapang, tēpi ka laoet Kinerot, ti wetan, sarta tēpi ka laoet tanah lapang, nja eta laoet Oejah, ti wetan, djalan ka Bet-Jësimot; sarta ti kidoel sëmët hilireun toetoegan
- 4 Pisga. 'Kitoe deui ^c wëwëngkëran Og, radja Basan, kaäsoep sesa jaksa, tjalikna di Astarot djeung di Edrei, 'sarta marentah ka goenoeng Hermon, ka Salka, djeung ka satanah Basan, tēpi ka watës oerang Gësoer djeung oerang Maäka, sarta ka satēngah Gilad, watës
- 6 Sihon, radja Hesbon teja. 'Moesa, abdi Pangeran, sarta djeung oerang Israil, geus njabétan eta; ^d sarta koe Moesa, abdi Pangeran, tanahna geus diwariskeun ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka satēngah kaom Mënase.
^a 4 Moesa 21:13. ^b 4 Moesa 21:24. ^c 4 Moesa 21:33. ^d 4 Moesa 32:33.
- 7 Sarta ^a nja ijeu radja-radja eta tanah, noe disabétan koe Josoea djeung oerang Israil, di peuntaseun tji Jordan, ti koeolon, ti sëmët Baäl-Gad, noe di lëbak Libanon, tēpi ka ^b goenoeng goendoel, noe nandjak ka Seir teja; toeloelj koe Josoea diwariskeun ka kaom-kaom Israil, noeroetkeun bagianana; 'anoë di pigoenoengan, di tanah handap, di tanah lapang, dina lamping-lamping, di tēgal lëga sarta di tanah kidoel; nja eta oerang Het, oerang Emor, oerang Kanaän, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jëboes: 'radja Jëriho, hidji; radja
- 8 Ai, anoë gigireun Bet-El, hidji; 'radja Jëroesalem, hidji; radja Hebron, hidji;
- 11 'radja Jarmoet, hidji; radja Lakis, hidji;
- 12 'radja Eglon, hidji; radja Geser, hidji;
- 13 'radja Dëbir, hidji; radja Geder, hidji;
- 14 'radja Horma, hidji; radja Arad, hidji;
- 15 'radja Libna, hidji; radja Adoelam, hidji;

16 'radja Makeda, hidji; radja Bet-El, hidji;
 17 'radja Tapoeah, hidji; radja Heper, hidji;
 18 'radja Apek, hidji; radja Lasaron, hidji;
 19 'radja Madon, hidji; radja Hasor, hidji;
 20 'radja Simron-Mëron, hidji; radja Aksap,
 21 hidji; 'radja Taanak, hidji; radja Mëgido,
 22 hidji; 'radja Kedes, hidji; radja Joknam,
 23 deukeut goenoeng Karmel, hidji; 'radja
 Dor, di tanah Dor, hidji; radja Gojim,
 24 di Gilgal, hidji; 'radja Tirsas, hidji. Djoem-
 lah tiloe poeloh hidji radja. *a* p. 10 : 40.
b p. 11 : 17.

PASAL 13.

Ari Josoea *a* geus sëpoe, geus lila
 Apisan oemoerna, hidji mangsa Pa-
 ngeran ngandika ka andjeunna: Maneh
 geus kolot, geus lila nja oemoer, sarta
 tanah teh masih loba nakër noe kari
 2 baris beunangkeuneun. 'Nja ijeu tanah
 anoe masih kari teh: sawëwëngkon
 oerang Pëlisti djeung satanah Gësoer.
 3 'Ti sëmët tji Sihor, noe di hareupeun
 Mësir, tëpi ka watës Ekron, di kaler,
 kaitoeng ka oerang Kanaan; nja eta
 noe lima gëgëdoeg oerang Pëlisti: oer-
 ang Gasa, oerang Asdod, oerang As-
 këlon, oerang Gat djeung oerang Ekron;
 4 kitoe deui oerang Awim, 'di kidoel;
 satanah oerang Kanaan, djeung Meara,
 bogana oerang Sidon, tëpi ka Apek,
 5 tëpi ka watës oerang Emor; 'djeung
 deui tanah oerang Gëbal, sarta sagoe-
 noeng Libanon, tëbeh pangbidjilan pa-
 non-poë, ti sëmët Baäl-Gad, noe di han-
 dapeun goenoeng Hermon, tëpi ka asoep
 6 ka tanah Hamat; 'sakabeh priboemi
 pigoenoengan, ti goenoeng Libanon tëpi
 ka Misrëpot-Maim, sakabeh oerang Si-
 don; nja eta koe kami rek disaling-
 kirkeun ti hareupeun oerang Israil; koe-
 doe lotërekeun bae ka Israil, baris djadi
 milik, sakoemaha timbalan kami ka
 7 maneh teja. 'Mana ajeuna geura bagi-
 keun eta tanah, milikkeun ka noe sa-
 lapan kaom djeung ka noe satëngah
 kaom Mënase. *a* p. 11 : 18.
 8 Barëngan eta teh *a* oerang Roebin
 djeung oerang Gad geus narampa mi-
 likna, noe dipaparinkeun ka darinja koe
 Moesa, di peuntaseun tji Jordan, ti we-
 tan, sakoemaha noe dipaparinkeun ka
 darinja koe Moesa, abdi Pangeran teja;
 9 'ti sëmët Aroër, noe di sisi tji Arnon,

sarta nagara noe di tëngah lëbak, djeung
 satanah rata Medëba, tëpi ka Dibon;
 10 'djeung sakabeh nagara Sihon, radja
 oerang Emor, anoe ngaradjaan di Hes-
 bon teja, tëpi ka watës oerang Amon;
 11 'djeung Gilad, sarta wëwëngkëran oer-
 ang Gësoer djeung oerang Maaka, kitoe
 deui sagoenoeng Hermon djeung satanah
 12 Basan, tëpi ka Salka; 'sakaradjaan Og,
 di Basan, anoe ngaradjaan di Astarot
 djeung di Edrei (nja eta noe masih
 kari tina sesa jaksa teja); eta kabeh
 kasarabët koe Moesa sarta disalingkir-
 13 keun. 'Tatapi oerang Israil teu njing-
 kirkeun oerang Gësoer djeung oerang
 Maaka; djadi Gësoer djeung Maaka teh
 tjitjing di tëngah Israil, tëpi ka mangsa
 14 ajeuna. 'Ngan kaom Lewi mah *b* hanteu
 dipaparin milik; koerban seuneu bade
 ka Pangeran, Allah Israil, nja eta noe
 djadi milikna, sakoemaha pangandikana
 ka darinja teja. *a* 4 Moesa 32 : 33. *b* 5 Moesa 18 : 1.
 15 Ari maparinkeunana Moesa ka kaom
 anak-poetoe Roebin teh, noeroetkeun
 16 bangsa-bangsana. 'Ari wëwëngkëranana
 ti sëmët Aroër, noe di sisi tji Arnon,
 sarta nagara noe di tëngah lëbak, djeung
 satanah rata anoe deukeut Medëba;
 17 'Hesbon djeung sakabeh nagarana, noe
 di tanah rata; Dibon, Bamot-Baäl djeung
 18 Bet-Baäl-Maon; 'Jahas, Këdemot djeung
 19 Mepaät; 'Kirjataim, Sibma, djeung Seret-
 20 Sahar, noe di goenoeng lëbak; 'djeung
 Bet-Peor, sarta toetoegan Pisga, djeung
 21 Bet-Jësimot. 'Kitoe deui sakabeh nagara
 tanah rata, djeung sakaradjaan Sihon,
 radja oerang Emor, noe ngaradjaan di
 Hesbon, anoe kasabët koe Moesa, *a* ba-
 rëng para gëgëden Midian, nja eta Ewi,
 Rekem, Soer, Hoer djeung Reba, bopati
 Sihon, noe tjaralik di tanah eta teja.
 22 'Tjatjakan *b* Balhoem anak Beor, noe-
 djoem teja, koe oerang Israil dipaehan
 koe pëdang, ditambahkeun ka noe ka-
 23 sarabët koe maranehanana. 'Ari watës
 anak-poetoe Roebin, *c* nja eta tji Jordan
 sawatës-watësna. Nja eta milik anak-
 poetoe Roebin, sabangsa-bangsana, na-
 gara-nagara djeung pidesaanana.

a 4 Moesa 31 : 8. *b* 4 Moesa 22 : 5. *c* 4 Moesa 34 : 12.

24 Ari maparinkeunana Moesa ka kaom
 Gad, ka anak-poetoe Gad, noeroetkeun
 25 bangsa-bangsana. 'Ari wëwëngkëranana
 nja eta Jaser, djeung sakabeh nagara

Gilad, sarta satengah tanah oerang Amon, tēpi ka Aroēr, noe di hareupeun Raba; 26 'sarta ti Hesbon tēpi ka Ramot-Mispe djeung Bētonim; djeung ti Mahanaim tēpi 27 ka watēs Dēbir; 'kitoe deui di lēbak: Bet-Haram, Bet-Nimra, Soekot djeung Sapon, sesa karadjaān Sihon, radja Hesbon, tji Jordan sawatēs-watēsna, tēpi ka toengtoeng laoet Kineret, peuntaseun tji Jordan, ti wetan. 'Nja eta milik anak-poetoe Gad, sabangsa-bangsana, nagara-nagara djeung pidesaānana.

29 Djeung deui Moesa geus maparin ka satengah kaom Mēnase, sarta nja eta bogana satengah kaom anak-poetoe Mēnase, noeroetkeun bangsa-bangsana. 'Ari wēwēngkēranana ti sēmēt Mahanaim, satanah Basan, sakaradjaān Og, radja Basan teja, djeung ^a pidesaān Jair, noe 31 di Basan; gēnēp poeloeh nagara; 'sarta satengah Gilad, djeung Astarot sarta Edrei, nagara karadjaān Og, di Basan, nja eta djadi bogana anak-poetoe Makir, anoe poeta Mēnase, tēgēs satengah anak-poetoe Makir, sabangsa-bangsana.

^a 4 Moesa 32 : 41.

32 Nja eta noe dimilikkeun koe Moesa di tēgal lapang Moab, di peuntaseun tji Jordan Jēriho, sabeulah ti wetan. 33 'Tatapi ka kaom Lewi mah Moesa teu maparin milik; ^a Pangeran, Allah Israil, nja eta noe djadi milikna, sakoemaha pangandikana ka darinja teja.

^a 4 Moesa 18 : 20; 5 Moesa 10 : 9.

PASAL 14.

Sarta nja ijeu noe dimilik koe oerang Israil di tanah Kanaān, noe dimilikkeun ka darinja ^a koe panghoeloe Elasar, djeung Josoea poeta Noen, sarta para loeloegoe ahli karoehoen kaom-kaom 2 oerang Israil, 'koe lantaran ^b lotēre, baris nangtoekeun samilik-milikna, sakoemaha timbalan Pangeran koe lantaran Moesa, hal noe salapan kaom sarta noe 3 satengah kaom teja. 'Karana noe doewa kaom sarta noe satengah kaom deui koe Moesa geus dipaparin milik di peuntaseun tji Jordan; ^c tatapi ahli Lewi mah koe andjeunna hanteu dipaparin milik di 4 tēngah maranehanana. 'Karana anak-poetoe Joesoep teh doewa kaom, Mēnase djeung Epraim; sarta teu marere doeoeman ka ahli Lewi dina tanah; ^d satē-

gēsna pada mere nagara baris piēnggoneunana, sarta djeung sampalanana, keur ingon-ingonna djeung keur bobogaānana.

5 'Sakoemaha timbalan Pangeran ka Moesa teja, nja kitoe oerang Israil ngalalam-pahkeunana, sarta pada ngabagikeun tanah.

^a 4 Moesa 34 : 17. ^b 4 Moesa 26 : 55.

^c p. 13 : 14. ^d 4 Moesa 35 : 2, 3.

6 Djēboel oerang Joeda ngadareuheusan ka Josoea, di Gilgal; pok Kaleb poeta Jēpoene, oerang Kēnas teja, mihatoer kijeu: Andjeun leuwih oeninga ka ^a pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran ka Moesa, piwarangan Allah, di Kades-Barnea, hal pērkawis kaola sa-

7 rēng hal pērkawis andjeun teja. 'Kaoela oemoer opat poeloeh taoen, basa kaola koe Moesa, abdi Pangeran, dipiwarang ti Kades-Barnea, lolongok tanah; ana geus wangsoel, kaola oendjoekan ka andjeunna sakoemaha noe dina hate ka-

8 oela. 'Ari doeloer-doeloer, anoe reureudjeungan indit, ngaririsi kana hate djalma-djalma; ^b doepi kaola mah mantek nja anoet ka Pangeran, Allah ka-

9 oela. 'Ladjēng ^c Moesa soempah dina dintēn eta, kijeu lahirna: Saēnja-ēnjana tanah, anoe tadi ditintjak koe soekoe maneh, pimilikeun maneh sarta pimilikeun anak-intjoe maneh salalanggēngna, sabab maneh mantek nja anoet ka Pangeran, Allah kami. 'Ari ajeuna, geuning kaola dihiroepan koe Pangeran, sakoemaha pangandikana teja, geus opat poeloeh lima taoen ijeu, ti wangkid Pangeran ngandikakeun pangandika kitoe ka Moesa, sabot Israil loemampah di tēgal lēga teja; ari ajeuna, salērēsna, kaola teh dintēn ijeu oemoer dalapan poeloeh

11 lima taoen. 'Kaoela dangēt ajeuna masih bēdas keneh, sakoemaha dina poēan kaola koe Moesa dipiwarang teja; sa-pērtos kakoewatan kaola harita, nja kitoe pisan kakoewatan kaola ajeuna, tjat kana pērang, ^a tjat kana ka loewar,

12 tjat kana aseop. 'Ari ajeuna, moegi lelerkeun ka kaola ijeu pigoenoengan, anoe diandikakeun koe Pangeran dina dintēn eta; karana andjeun ge ngadangoe dina dintēn eta, jen di dinja aja ^e oerang Enak, sarēng nagara noe galēde nja rareugreug; malah-mandar Pangeran kērsa njarēngan ka kaola, dongkap ka disalingkirkeun koe kaola, sakoemaha

13 pangandika Pangeran teja. 'Tidinja Kaleb poetra Jëpoene teh koe Josoea dibërkahan, *f* sarta dileler Hebron, djadi
 14 milikna. 'Kitoe noe matak Hebron djadi milik Kaleb poetra Jëpoene, oerang Kënas teja, tēpi ka mangsa ajeuna, sapedah mantek anoetna ka Pangeran, Allah
 15 Israïl. 'Ari ngaran Hebron tadina *g* Kirjat-Arba; nja eta Arba teh hidji djalma gēde, kaäsoep bangsa Enak. *h* Geus kërta tanah teh tina përang. *a* 4 Moesa 14:24; 5 Moesa 1:36. *b* 4 Moesa 14:24. *c* 4 Moesa 32:10. *d* 4 Moesa 27:17; 5 Moesa 31:2. *e* 4 Moesa 13:22, 33. *f* p. 15:13. *g* 1 Moesa 23:2. *h* p. 11:23.

PASAL 15.

Ari geus kitoe, ëlot kaom anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana nēpi ka watës Edom, nja eta *a* ka tēgal lēga Sin, 2 tēbeh kidoel, toengtoeng ti kidoel. 'Ari watësna ti kidoel, ti sēmēt toengtoeng laoet Oejah, tina *b* lengkong noe njanghareup ngidoel; 'djol ka kidoeleun tandjakan Akrabim, tēroes ka Sin, seg nandjak ti kidoeleun Kades-Barnea, tēroes ka Hesron, nandjak deui ka Adar, toe-
 4 loej mengkol ka Karka; 'tēroes deui ka Asmon, bras ka waloengan Mësir, sarta ari kēbatna watës teh ka laoet. Nja eta
 5 piwatëseun maraneh ti kidoel. - 'Ari watësna ti wetan laoet Oejah, tēpi ka moehara tji Jordan. - Ari watësna sabeulah ti kaler ti sēmēt lengkong laoet, ti moehara tji Jordan; 'seg watës teh nandjak ka Bet-Hogla, tēroes ti kalereun Bet-Araba, nandjak deui watës teh ka *c* batoe
 7 Bohan anak Roebin; 'seg watës teh nandjak deui ka Dëbir, ti lëbak Akor, toeloj ngaler ngadjoegdjoeg ka Gilgal, noe pabënëran tandjakan Adoemim, anoe kidoeleun waloengan; seg watës teh tēroes ka tjai En-Semes, sarta ari kēbatna
 8 ka En-Rogel; 'ti dinja watës teh nandjak ka lëbak anak Hinom, ka gigireun oerang Jëboes, ti kidoel (nja eta Jërosalem); seg watës teh nandjak deui ka poentjak goenoeng, noe di hareupeun lëbak Hinom, ti koelon, anoe djadi toengtoeng
 9 lëbak Rëpaim, ti kaler; 'ti poentjak eta goenoeng watës teh ladjoë ka tji-njoesoe Neptoah, bras ka nagara-nagara pigoenoengan Epron; ladjoë deui watës teh ka Baäla (nja eta Kirjat-Jarim);
 10 'ti Baäla watës teh mengkol ngoelon ka

goenoeng Seir, tēroes ka gigireun goenoeng Jarim, ti kalerna (nja eta Kësalon), sarta moedoen ka Bet-Semes, seg
 11 tēroes ka Timna; 'bras watës teh ka gigireun Ekron, ti kaler, seg watës teh ladjoë ka Sikron, tēroes ka goenoeng Baäla, sarta bras ka Jabnel; ari kēbatna
 12 watës teh ka laoet. - 'Ari watësna ti koelon nja eta *d* laoet gēde sawatës-watësna. Nja eta watës anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana, sakoeriling-boengking. *a* 4 Moesa 34:3. *b* p. 18:19. *c* p. 18:17. *d* 4 Moesa 34:6.

13 Ari *a* Kaleb poetra Jëpoene teja dipaparin doeoeman di tēngah oerang Joeda, noeroetkeun timbalan Pangeran ka Josoea; dipaparin nagara Arba, bapa Enak
 14 teja, nja eta Hebron. 'Sarta Kaleb *b* ti dinja njingkirkeun eta tiloe toeroenan Enak, nja eta Sesai, Ahiman djeung Talmai, pada anak Enak. 'Geus kitoe Kaleb mangkat ti dinja ka priboemi Dëbir; ari ngaran Dëbir tadina Kirjat-Seper.
 16 'Pok Kaleb misaer: *c* Saha-saha noe ngelehkeun Kirjat-Seper, datang ka beunangna, nja eta koe kami dek dibere Aksa, anak kami, baris pipamadjika-
 17 neunana. 'Seg dibeunangkeun koe Otniël, poetra Kënas, anoe adi Kaleb; toeloj dileler Aksa poetrana, keur pipamadjikaneanana. 'Dëmi geus kitoe, barang Aksa datang, seg ngomongan ka Otniël, soepaja ka rama Aksa njoehoenkeun hidji lahan. Djoet Aksa teh *d* toeroen tina kalde. Dipariksa koe Kaleb: Aja
 19 naon, nji? 'Pihatoerna: Simkoering njoehoenkeun bërkah; wireh simkoering koe ama dipaparin tanah kidoel, moegi dipaparin deui tji-njoesoe. Seug dileler tji-njoesoe di girang djeung tji-njoesoe di hilir. *a* p. 14:13-15. *b* Hak. 1:10. *c* Hak. 1:12. *d* 1 Moesa 24:64.

20 Nja eta milik kaom anak-poetoe Joeda sabangsa-bangsana.

21 Ari nagara-nagara di toengtoeng kaom anak-poetoe Joeda ka pëlëbah watës Edom, di kidoel, nja ijeu: Kabsel, Eder djeung Jagoer; 'Kina, Di-
 22 mona djeung Adada; 'Kedes, Hasor djeung Jitnan; 'Sip, Telem djeung
 23 Balot; 'Hasor-Hadata djeung Këriot-
 24 Hesron, nja eta Hasor; 'Amam, Sëma
 25 djeung Molada; 'Hasar-Gada, Hesmon
 26 djeung Bet-Pelet; 'Hasar-Soeal, Berseba

²⁹ djeung Bisioty; 'Baála, Ijim djeung
³⁰ Esem; 'Eltolad, Kësil djeung Horma;
³¹ 'Siklag, Madmana djeung Sansana;
³² 'Lëbaot, Silhim, Ain sarta Rimon. Djoem-
 lah doewa poeloh salapan nagara djeung
 pidesaanana.

³³ Ari di tanah handap teja: Estaol,
³⁴ Sora djeung Asna; 'Sanoah, En-Ganim,
³⁵ Tapoeah djeung Enam; 'Jarmoet, Adoe-
³⁶ lam, Soko djeung Aseka; 'Saáram, Adi-
 taim, Gëdera djeung Gëderotaim; opat
 wëlas nagara djeung pidesaanana.

³⁷ Sënan, Hadasa djeung Migdal-Gad;
³⁸ 'Dilan, Misper djeung Joktel; 'Lakis, Bos-
³⁹ kat djeung Eglon; 'Kabon, Lahmas
⁴⁰ djeung Kitlis; 'Gëderot, Bet-Dagon, Na-
⁴¹ ama djeung Makeda; gënëp wëlas nagara
 djeung pidesaanana.

⁴² Libna, Eter djeung Asan; 'Jiptah,
⁴³ Asua djeung Nësib; 'Këhila, Aksib
 djeung Maresa; salapan nagara djeung
 pidesaanana.

⁴⁵ Ekron djeung pilëmboeranana sarta
⁴⁶ pidesaanana. 'Ti Ekron ka laoet, saka-
 beh noe di sabeulah Asdod djeung pide-
 saanana.

⁴⁷ Asdod, pilëmboeranana djeung pide-
 saanana; Gasa, pilëmboeranana djeung
 pidesaanana, tēpi ka waloengan Mësir
 sarta ka laoet gëde sawatës-watësna.

⁴⁸ Ari di pigoenongan teja: Samir, Ja-
⁴⁹ tir djeung Soko; 'Dana djeung Kirjat-
⁵⁰ Sana (nja eta Dëbir); 'Anab, Estëmo
⁵¹ djeung Anim; 'Gosen, Holon djeung Gilo;
 sawëlas nagara djeung pidesaanana.

⁵² Arab, Doema djeung Èsan; 'Janoem,
⁵³ Bet-Tapoeah djeung Apeka; 'Hoemta,
⁵⁴ Kirjat-Arba (nja eta Hebron), djeung
 Sior; salapan nagara djeung pidesaanana.

⁵⁵ Maon, Karmel, Sip djeung Joeta,
⁵⁶ 'Jisrel, Jokdam djeung Sanoah; 'Kain,
⁵⁷ Giba djeung Timna; sapoeloh nagara
 djeung pidesaanana.

⁵⁸ Halhoel, Bet-Soer djeung Gëdor; 'Ma-
⁵⁹ arat, Bet-Anot djeung Eltëkon; gënëp
 nagara djeung pidesaanana.

⁶⁰ Kirjat-Baál (nja eta Kirjat-Jarim)
 djeung Raba; doewa nagara djeung pi-
 desaanana.

⁶¹ Ari di tégäl lëga: Bet-Araba, Midin
⁶² djeung Sëkaka; 'Nipsan, djeung Nagara
 Oejah, sarta En-Gedi; gënëp nagara
 djeung pidesaanana.

⁶³ Ari moenggoeh oerang Jëboes, pri-

boemi Jëroesalem, oerang Joeda teu
 barisaeun njingkirkeun inja; djadi oe-
 rang Jëboes teh tjitjing reudjeung oe-
 rang Joeda di Jëroesalem, tēpi ka mangsa
 ajeuna.

PASAL 16.

Ari ëlot anak-poetoe Joesoep djolna
 A ti tji Jordan Jëriho, lëbah tjai Jëriho,
 ti wetan, nja eta tégäl lëga, noe nan-
 djak ti Jëriho, njeorang pigoenongan
² Bet-El; 'ti Bet-El watës teh bras ka
 Loes, tëroes ka watës oerang Ereka, di
³ Atarot; 'seg moedoen ngoelon ka watës
 oerang Japlet, tēpi ka watës Bet-Horon
 hilir, sarta tēpi ka Geser; ari këbatna
⁴ ka laoet. 'Djadi anak-poetoe Joesoep, "
 Mënase djeung Epraim, geus pada boga
⁵ milik. 'Ari watës anak-poetoe Epraim,
 sabangsa-bangsana, nja ijeu: ari watës
 milikna ti wetan Atarot-Adar, tēpi ka
⁶ Bet-Horon girang; 'bras watës teh ngoe-
 lon ka Mikmëtat, ti kaler; seg watës teh
 mengkol ngetan ka Taánat-Silo, sarta
 ngaliwat ka dinja ti wetan, ka Janoah;
⁷ 'seg moedoen ti Janoah ka Atarot,
 djeung ka Naárat; toeloj notog ka Jë-
⁸ riho, sarta bras ka tji Jordan. 'Ti Ta-
 poeah watës teh ngoelon ka tji Kana,
 sarta ari këbatna ka laoet. Nja eta mi-
 lik kaom anak-poetoe Epraim sabangsa-
⁹ bangsana. 'Sarta djeung nagara-nagara,
 noe diingkarkeun pikeun anak-poetoe
 Epraim ^b di sadjéro milik anak-poetoe
 Mënase, sakabeh nagara djeung pidesa-
¹⁰ anana. 'Ari eta teh hanteu njingkirkeun
 oerang Kanaán anoe tjitjing di Geser;
 djadi oerang Kanaán teh tjitjing di tē-
 ngah Epraim, tēpi ka mangsa ajeuna;
 tatapi koemawoela, digawekeun.

a 1 Moesa 48:5. b p. 17:9.

PASAL 17.

Sarta nja ijeu ëlot kaom Mënase; ka-
 Srana eta teh tjikal Joesoep. Moeng-
 goehing Makir, tjikal Mënase, bapa Gi-
 lad, sapedah eta teh djadi pradjoerit,
 noe matak dipaparin tanah Gilad djeung
² Basan teja. 'Djadi ëlot teh pikeun anak-
 poetoe Mënase noe salijan ti eta, sa-
 bangsa-bangsana, nja eta pikeun anak-
 poetoe Abiëser, anak-poetoe Helek,
 anak-poetoe Asriël, anak-poetoe Sekem,
 anak-poetoe Heper djeung anak-poetoe

- Sēmida. Nja eta kabeh poetra Mēnase, anoe poetra Joesoep, tēgēs noe lalaki, 3 sabangsa-bangsana. 'Dēmi ^a Sēlaphad anak Heper, anoe anak Gilad, anoe anak Makir, anoe poetra Mēnase, teu bogaeun anak lalaki, ngan anak awewe bae, sarta nja ijeu ngaran anakna: Mahla djeung 4 Noa, Hogla, Milka djeung Tirsa. 'Tidinja eta ngadareuheusan ka pajoeneun panghoeloe Elasar, djeung ka pajoeneun Josoea poetra Noen, sarta ka pajoeneun para gēgēden; pok aroendjoekan kijeu: 6 Aja timbalan Pangeran ka Moesa, koering sadaja kēdah dipaparin milik di tēngah doeloer-doeloer koering. Seg pada dipaparin milik di tēngah doeloer ramana, noeroetkeun timbalan Pangeran. 5 'Ari Mēnase teh katibanan sapoeloeh bagian, kadjaba ti tanah Gilad djeung Basan, noe di peuntaseun tji Jordan. 6 'Karana poetra Mēnase noe awewe baroga milik di tēngah poetrana noe lalaki; ari tanah Gilad teja geus kapiboga koe poetra Mēnase noe salijan ti eta. ^a 4 Moesa 26 : 33. ^b 4 Moesa 27 : 7.
- 7 Ari watēs Mēnase ti sēmēt Aser ka Mikmētāt, anoe di hareupeun Sēkem; seg watēs teh madjoe ngatoehoe, ka 8 priboemi En-Tapoeah. 'Tanah Tapoeah bogana Mēnase; tatapi nagara Tapoeah, noe dina watēs Mēnase mah, bogana 9 oerang Epraim. 'Toeloej watēs teh moedoen ka tji Kana, ka kidoeleun eta tjai. Ari nagara-nagara noe di dinja kaāsoep ka Epraim, ajana ^a di tēngah nagara Mēnase; djadi watēs Mēnase teh ti kalereun eta tjai; ari kēbatna ka laoet; 10 'noe ti kidoel bogana Epraim, ari noe ti kaler mah bogana Mēnase, sarta laoet teh djadi watēsna; ari ti kaler narotog ka Aser, sarta ti wetan ka Isaskar. 11 'Djeung deui di Isaskar djeung di Aser aja noe kaāsoep ka Mēnase, nja eta ^b Bet-San djeung pilēmboeranana, Jiblam djeung pilēmboeranana, priboemi Dor djeung pilēmboeranana, priboemi En-Dor djeung pilēmboeranana, priboemi Taānak djeung pilēmboeranana, sarta priboemi Mēgido djeung pilēmboeranana; 12 tiloe tjoetak. 'Ari oerang Mēnase ^c teu bisaeun njingkirkeun eusi eta nagara-nagara, sarta oerang Kanaān daekeun 13 tjitjing dina eta tanah. 'Geus kitoe, ^a satijap-tijap oerang Israil bēdas, oerang

Kanaān disina koemawoela; ari pērkarana njingkirkeun mah, hanteu disingkirkeun.

^a p. 16 : 9. ^b Hak. 1 : 27. ^c p. 15 : 63. ^d p. 16 : 10; Hak. 1 : 28.

- 14 Ari anak-poetoe Joesoep aroendjoekan ka Josoea, kijeu pioendjoekna: Koe naon andjeun noe mawi ka simkoering maparin ēlot sahidji sarēng bagian sahidji bae pikeun milik? Mapan simkoering bangsa gēde, poerwa simkoering dibērkan koe Pangeran dongkap ka 15 dangēt ajeuna. 'Lahiran Josoea ka darinja: Lamoen ēnja maraneh bangsa gēde, koedoe aroenggah ka leuweung, noewaran di dinja pikeun maraneh, dina tanah oerang Pares djeung oerang Rape, lamoen maraneh di pigoenoengan Epraim sēsēk mah. 'Pioendjoek anak-poetoe Joesoep teh: Eta pigoenoengan hanteu pitjēkapeun pikeun simkoering; sarēng sadajana oerang Kanaān, noe tjitjing di tanah lēbak teja, ^a pada gadoeh kareta beusi, boh anoe di Bet-San sarēng pilēmboeranana, boh anoe di lēbak Jisrel. 17 'Ngalahir Josoea ka anak-poetoe Joesoep, nja ka Epraim djeung ka Mēnase teh, kijeu lahirna: Maneh teh bangsa gēde, sarta rosa nja kakoewatan; maneh 18 moal boga ēlot sahidji bae; 'saēnjana pigoenoengan pibogaeun maneh; sape dah leuweung eta teh, geura pek toewaran, geus kitoe piadjangeun maneh djeung lamping-lampingna; karana oerang Kanaān teh geus tangtoe kasingkirkeun koe maneh, nadjan bogaeun kareta beusi, nadjan bēdas oge eta teh.

^a Hak. 1 : 19.

PASAL 18.

- Tidinja sapadjēmoehan oerang Israil karoempoel ka nagara ^a Silo, sarta masangkeun himah tēpangan teja di dinja; harita tanah teh geus taloek di 2 hareupeunana. 'Tatapi oerang Israil tinggal keneh toedjoeh kaom, anoe tatan dibagianan pimilikeunana. 'Noe matatak Josoea ngalahir ka oerang Israil: Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek kēndor madjoe meunangkeun tanah, noe geus dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah karoehoen maraneh? 4 'Maraneh geura mere tiloe djalma tina hidji-hidji kaom; koe kami dek diti-tah, sina pada dangdan, sarta toeloej

ngidëran tanah, bari ditoelis-toeliskeun sakadar pimilikeun kaom-kaom; seug daratang deui ka kami. 'Tanah teh koe eta koedoe dibagi toedjoeuh bagian; ari Joeda mah pitëtëpeun dina wëwëngkëranana di kidoel, sarta anak-poetoe Joe-soep pitëtëpeun dina wëwëngkëranana di kaler. 'Djadi tanah teh koe maraneh koedoe ditoelis-toeliskeun, didjijeun toedjoeuh bagian, toeloej bawa ka dijeu ka kami; mangke maraneh koe kami dipanglotërekeun di dijeu di pajoeneun Pangeran, Allah maraneh. 'Karana ahli Lewi mah ^b teu meunang bagian di têngah maraneh; karana kapanghloeolean ti Pangeran, nja eta milikna; sarta ari Gad, djeung Roebin, sarta noe satëngah kaom Mënase mah, geus narampa milikna di peuntaseun tji Jordan, ti wetan, ^c anoe dipaparinkeun ka darinja koe Moesa, abdi Pangeran. ^a Hak. 21:19;

1 Sam. 1:3. ^b p. 19:33. ^c 4 Moesa 32:33.

⁸ Prak eta djalma-djalma darangdan, bari toeloej leumpang. Sarta Josoea marentah ka noe laleumpang baris noeliskeun tanah teh, kijeu parentahna: Geura laleumpang, koedoe ngidëran tanah, sarta toelis-toeliskeun sakali, seug baralik deui ka kami; mangke maraneh koe kami dipanglotërekeun di dijeu, di ⁹ pajoeneun Pangeran, di Silo. 'Bral eta djalma laleumpang, ngalanglangan tanah, bari ditoeliskeun dina kërta, noeroetkeun nagara-nagara, didjijeun toedjoeuh bagian; toeloej ngadareuheusan deui ka ¹⁰ Josoea, ka pasanggrahan di Silo. 'Pek koe Josoea sadajana dipanglotërekeun di Silo, di pajoeneun Pangeran; djadi Josoea di dinja ngabagikeun tanah ka oerang Israil, noeroetkeun bagianana. ¹¹ Seug bidjil ëlot kaom anak-poetoe Binyamin sabangsa-bangsana; ari djolna watës ëlotna di antara anak-poetoe Joeda djeung anak-poetoe Joesoep. 'Ari watësna sabeulah ti kaler ti sëmët tji Jordan; seg watës teh nandjak ka gigireun Jëriho, ti kalerna; toeloej nandjak ngoelon nJORANG pigoenoengan, ari këbatna ¹² ka tégah lëga ^a Bet-Awen. 'Ti dinja watës teh tëroes ka Loes, ka gigireun Loes, ti kidoelna (nja eta Bet-El); seg watës teh moedoen ka Atarot-Adar, lëbah goenoeng noe ti kidoeleun Bet-Horon hilir. ¹³ 'Ladjoe deui watës teh, seg mengkol

ka sabeulah ti koelon, ngidoel, ti goenoeng noe di hareupeun Bet-Horon ka kidoel: ari këbatna ka Kirjat-Baäl (nja eta Kirjat-Jarim), nagara oerang Joeda. ¹⁵ Nja eta sabeulah ti koelon. 'Ari sabeulah ti kidoel ti sëmët toengtoeng Kirjat-Jarim; seug djolna watës teh ka koelon, sarta brasna ka tji-njoesoe Nep-toah. 'Seg watës teh moedoen ka toengtoeng goenoeng, anoe di hareupeun ^b lëbak anak Hinom, anoe di lëbak Rëpaim, ti kaler, sarta moedoen ka lëbak Hinom, ka gigireun oerang Jëboes, ti kidoelna, seg moedoen deui ka ^c En-¹⁷ Rogel; 'toeloej ladjoeng ngaler, bras ka En-Semes, bras deui ka Gëlilot, noe pabënëran tandjakan Adoemim, seg moedoen ka ^d batoe Bohan anak Roebin; ¹⁸ 'tëroes ka gigireun pëlëbah Araba, ti kalerna, sarta moedoen ka Araba; 'tëroes deui watës teh ka gigireun Bet-Hogla, ti kalerna, sarta ari këbatna watës teh ka ^e lengkong laet Oejah, noe ngaler, ka moehara tji Jordan, ti kidoel. ²⁰ Nja eta watësna ti kidoel. 'Ari sabeulah ti wetan tji Jordan noe djadi watësna. Nja eta milik anak-poetoe Binyamin sabangsa-bangsana, watësna sakoeriling-boengking. ^a p. 7:2. ^b p. 15:8. ^c p. 15:6. ^d p. 15:6. ^e p. 15:2.

²¹ Ari nagara-nagara kaom anak-poetoe Binyamin sabangsa-bangsana, nja ijeu: Jëriho, Bet-Hogla djeung Emek-Kësis; ²² 'Bet-Araba, Sëmaraim djeung Bet-El; ²³ 'Awim, Para djeung Opra; 'Këpar-Amo-²⁴ ni, Opni djeung Geba; doewa wëlas nagara djeung pidesaänana; 'Gibon, Ramah ²⁵ djeung Berot; 'Mispe, Këpira djeung ²⁶ Mosa; 'Rekem, Irpel djeung Tarala; ²⁷ 'Sela, Elep djeung Jëboesi (nja eta Jëroesalem), Gibat djeung Kirjat; opat wëlas nagara djeung pidesaänana. Nja eta milik anak-poetoe Binyamin sabangsa-bangsana.

PASAL 19.

Toeloej bidjil ëlot noe kadoewa, keur Simon, pikeun kaom anak-poetoe Simon sabangsa-bangsana; ari milik eta ajana di têngah milik anak-poetoe Joeda. ² 'Ari noe djadi milikna, nja eta Berseba, ³ djeung Seba, sarta Molada; 'Hasar-⁴ Soeal, Bala djeung Esem, 'Eltolad, Bëtoel ⁵ djeung Horma; 'Siklag, Bet-Markabot

6 djeung Hasar-Soesa; 'Bet-Lěbaot djeung Saroehen; tiloe wělas nagara djeung
 7 pidesaānana; 'Ain, Rimon, Eter djeung Asan; opat nagara djeung pidesaānana;
 8 'katoet sakabeh desa-desa, noe di sa-koeriling eta nagara-nagara, tēpi ka
 Baālat-Beēr, nja eta Ramah kidoel. Nja eta milik kaom anak-poetoe Simon sa-
 9 bangsa-bangsana. 'Ari milik anak-poetoe Simon teh ti bagian anak-poetoe Joeda;
 karena bagian anak-poetoe Joeda lěga teuing; kitoe noe matak anak-poetoe
 Simon boga milik di tēngah milik Joeda.
 10 Seug bidjil ēlot noe katiloe, keur anak-poetoe Sěboeloen sabangsa-bang-
 sana. Ari watēs milik eta tēpi ka Sarid;
 11 'seug watēsna nandjak ngoelon, nja eta ka Marala, sarta notog ka Dabeset,
 djeung notog ka waloengan, noe di ha-
 12 reupeun Joknam. 'Sarta ti Sarid malik ngetan, ka tēbeh pangbidjilan panon-
 poē, tēpi ka watēs Kislot-Tabor; djol
 13 ka Dabērat, seg nandjak ka Japia; 'ari ti dinja tēroes ka wetan, tēbeh pang-
 bidjilan, ka Gat-Heper, ka Et-Kasin, sarta
 14 bras ka Rimon, anoe kēbat ka Nea; 'seg watēs teh mengkol ngoeriling eta,
 ngaler ka Hanaton, sarta ari kēbatna ka
 15 lěbak Iptah-El; 'djeung deui Katat, Na-
 halal, Simron, Idala sarta Bet-Lehem;
 doewa wělas nagara djeung pidesaānana.
 16 'Nja eta milik anak-poetoe Sěboeloen sabangsa-bangsana, nagara-nagara eta
 sarta djeung pidesaānana.
 17 Keur Isaskar bidjil ēlot noe kaopat, pikeun anak-poetoe Isaskar sabangsa-
 18 bangsa-bangsana. 'Ari watēs eta tēpi ka Jisrel,
 19 Kěsoelot djeung Soenem; 'Haparaim, Sion djeung Anaharat; 'Rabit, Kison
 20 djeung Ebes; 'Remet, En-Ganim, En-
 21 Hada djeung Bet-Pases; 'ari watēs teh notog ka Tabor, Sahasima djeung Bet-
 22 Semes; sarta kēbatna watēs teh ka tji Jordan; gēnēp wělas nagara djeung pi-
 23 desaānana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Isaskar sabangsa-bangsana, na-
 gara-nagara sarta djeung pidesaānana.
 24 Toeloej bidjil ēlot noe kalima, keur kaom anak-poetoe Aser sabangsa-bang-
 25 sana. 'Ari watēs eta Helkat, Hali, Beten
 26 djeung Aksap; 'Alamelek, Amad djeung Misal; sarta notog ka goenoeng Kar-
 mel, ti koelonna, djeung ka Sihor-Lib-
 27 nat; 'sarta malik ka tēbeh pangbidjilan

panon-poē, ka Bet-Dagon; djeung notog ka Sěboeloen djeung ka lěbak Iptah-El, ti kalereun Bet-Emek djeung Nēhiēl;
 28 bras ka Kaboel, ti kentjaeunana, 'sarta ka Ebron, Rēhob, Hamon djeung Kana,
 29 tēpi ka Sidon gēde; 'seg watēs teh malik ka Ramah, sarta tēpi ka nagara Ti-
 roes, noe reugreug; seg watēs teh malik ka Hosa; sarta ari kēbatna ka laeot,
 30 lěbah bilangan Aksib; 'djeung deui Oema, Apek djeung Rēhob; doewa likoer
 31 nagara djeung pidesaānana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Aser sabang-
 sa-bangsana, nagara-nagara eta sarta djeung pidesaānana.

32 Keur anak-poetoe Naptali bidjil ēlot noe kagēnēp, pikeun anak-poetoe Nap-
 33 tali sabangsa-bangsana. 'Ari watēs eta ti sēmēt Helep, ti ki pasang ^a noe di Sa-
 ananim, djeung Adami-Nekeb, sarta Jab-
 34 nel, tēpi ka Lakoem; sarta ari kēbatna ka tji Jordan; 'toeloej watēs teh malik
 ngoelon ka Asnot-Tabor, sarta ti dinja
 35 bras ka Hoekoek, djeung notog ka Sěboeloen, ti kidoel, djeung ka Aser notogna ti
 koelon, kitoe deui ka Joeda di tji Jordan,
 tēbeh pangbidjilan panon-poē. 'Ari na-
 36 gara noe reugreug nja ijeu: Sidim, Ser djeung Hamat, Rakat djeung Kineret;
 37 'Adama, Ramah djeung Hasor; 'Kedes,
 38 Edrei djeung En-Hasor; 'Iron djeung Migdal-El, Horem, Bet-Anat djeung Bet-
 Semes; salapan wělas nagara djeung pi-
 39 desaānana. 'Nja eta milik kaom anak-poetoe Naptali sabangsa-bangsana, na-
 gara-nagara sarta djeung pidesaānana.

^a Hak. 4: 11.

40 Pikeun kaom anak-poetoe Dan sa-
 bangsa-bangsana bidjil ēlot noe katoe-
 41 djoeh. 'Ari watēs milik eta: Sora, Estaol
 42 djeung Ir-Semes; 'Saālabin, Ajalon djeung
 43 Itla; 'Elon, Timnata djeung Ekron;
 44 'Eltēke, Gibēton djeung Baālat; 'Jēhoed,
 45 Bēne-Barak djeung Gat-Rimon; 'Me-Jar-
 46 kon sarta Rakon, reudjeung wēwēng-
 47 kēran di pělēbah Jopa. 'Tatapi watēs anak-poetoe Dan teh ngalēgaān; ^a ka-
 rana anak-poetoe Dan arindit mērangan
 ka Lesem, dibeunangkeun, sarta disa-
 bētan koe seuseukeut pēdang, toeloej
 dimilik, sarta dieusian; seug Lesem teh
 disēboetkeun Dan, noeroetkeun djēnē-
 48 ngan Dan, karoehoenna. 'Nja eta milik
 kaom anak-poetoe Dan sabangsa-bang-

sana, nagara-nagara eta sarta djeung pidesaanana. ^a Hak. 18.

49 Ana geus anggeus ngamilikkeunana tanah, noeroetkeun watès-watèsna, seug oerang Israil ka Josoea poetra Noen ngahatoerkeun pimilikeun di têngah maranehanana. 'Noeroetkeun timbalan Pangeran eta teh ngahatoerkeun ka Josoea nagara noe dipoendoet, ^a nja eta Timnat-Serah, di pigoenoengan Epraim; ti dinja eta nagara koe andjeunna dipidamél sarta ditjalikan. ^a p. 24 : 30.

51 Nja eta milik-milik ^a beunang ngamilikkeun panghoeloe Elasar, djeung Josoea poetra Noen, sarta para loeloegoe ahli karoehoen kaom-kaom oerang Israil, koe lantaran lotère, ^b di Silo, di pajoeneun Pangeran, hareupeun lawang himah tępangan. Geus anggeus ngabagikeunana tanah. ^a p. 14 : 1; 17 : 4. ^b p. 18 : 1.

PASAL 20.

2 **T**idinja Pangeran ngandika ka Josoea, kijeu pangandikana: 'Maneh koedoe mitjatoer ka oerang Israil, kijeu nja pok: Maraneh geura nangtoekeun bakal nagara panjalindoengan, ^a anoe koe kami diandikakeun ka maraneh koe lantaran

3 Moesa teja, 'pigeusaneun kaboer ka dinja noe maehan, anoe maehan djalma teu dihadja, teu kalawan njaho; ari eta teh sing djaradi panjalindoengan keur maraneh, baris njingkiran noe pimalèseun

4 pati. 'Satijap-tijap aja noe kaboer ka salah-sahidji eta nagara, nja eta koedoe nangtoeng dina lawang panto nagara, sarta moepoelikeun pėrkarana ka hareupeun kokolot-kokolot nagara eta; seug koe eta koedoe dibawa asoep ka nagara, sarta dibere piėnggoneun, sina

5 tjtjing reureudjeungan. 'Sarta lamoen dioedag, disoesoel koe noe pimalèseun pati, eta noe maehan teh teu meunang diselehkeun ka leungeunna; karana maehan soteh ka batoer teu kalawan njaho, djeung teu geuleuheun ka dinja ti kamari-mangkoekna. 'Seug koedoe tjtjing di nagara eta nėpi ka djonghokna ka hareupeun padjėmoehan, baris dihoekoman, ^b nėpi ka maot panghoeloe gėde, anoe djėnėng dina mangsa harita; didinja noe maehan teh meunang balik, moelang ka nagarana sorangan, djeung ka imahna, tėgės ka nagara oeroet ma-

7 nehanana kaboer. 'Toeloej njaroetjikeun Kedes, bilangan Galilea, di pigoenoengan Naptali; djeung Sėkem, di pigoenoengan Epraim, sarta Kirjat-Arba, nja eta Hebron, di pigoenoengan Joeda. 'Sarta noe ditangtoekeun di peuntaseun tji Jordan Jėriho, ti wetan, ^c nja eta Beser, di tėgal lėga, dina tanah rata, ti kaom Roebin; djeung Ramot, bilangan Gilad, ti kaom Gad; sarta Golan, bilangan Basan, ti kaom Mėnase. 'Nja eta nagara noe dipastikeun keur sakabeh oerang Israil, sarta keur semah noe ngoembara di tėngahna, soepaja saha-saha noe maehan djalma teu dihadja, seg kaboer ka dinja, oelah wara dipaehan koe leungeun noe pimalèseun pati, nėpi ka djonghokna ka hareupeun padjėmoehan. ^a 4 Moesa 35 : 6. ^b 4 Moesa 35 : 25. ^c 5 Moesa 4 : 43.

PASAL 21.

Djėboel para loeloegoe ahli karoehoen bangsa Lewi ngadareuheusan ka panghoeloe Elasar, djeung ka Josoea poetra Noen, sarta ka para loeloegoe ahli karoehoen kaom-kaom oerang Israil; 'pok malihatoer ka arandjeunna di Silo, di tanah Kanaan, kijeu pihatoerna: ^a Aja timbalan Pangeran koe lantaran Moesa, kaoela sadaja moedoe dibere nagara pikeun piėnggoneun, sarawoeh sampalanana baris tjtjođan kaoela. 'Sok oerang Israil ^b pada mere ka ahli-ahli Lewi ti samilik-milikna, noeroetkeun timbalan Pangeran, ijeu nagara-nagara djeung sampalanana. ^a 4 Moesa 35 : 2. ^b 1 Bab. 6 : 54.

4 Seug bidjil ėlot keur bangsa-bangsa oerang Kahat; ari anak-poetoe panghoeloe Haroen, kaśsoep ahli Lewi, nampa ti kaom Joeda, djeung ti kaom Simou, sarta ti kaom Binyamin, koe lantaran lotère, tiloe wėlas nagara.

5 Ari anak-poetoe Kahat anoe kari, nampa ti bangsa-bangsa kaom Epraim, djeung ti kaom Dan, sarta ti satėngah kaom Mėnase, koe lantaran lotère, sa-poeloh nagara.

6 Ari anak-poetoe Gerson nampa ti bangsa-bangsa kaom Isaskar, djeung ti kaom Aser, djeung ti kaom Naptali, sarta ti satėngah kaom Mėnase noe di Basan teja, koe lantaran lotère, tiloe wėlas nagara.

7 Ari anak-poetoe Mėrari sabangsa-

- bangsana nampa ti kaom Roebin, djeung ti kaom Dan, sarta ti kaom Sēboeloen, doewa wēlas nagara.
- 8 Nja eta nagara-nagara djeung sampalanana koe oerang Israil dibere ka ahli-ahli Lewi, koe lantaran lotēre, noeroet-keun timbalan Pangeran koe lantaran
- 9 Moesa teja. 'Ari merena ti kaom anak-poetoe Joeda sarta ti kaom anak-poetoe Simon teh ijeu nagara-nagara, noe disarēboet ngaranna; 'nja eta djadi bogana anak-poetoe Haroen, kaāsoep bangsa oerang Kahat, noe kaāsoep poetra Lewi; karana nja eta noe nampa ēlot anoe
- 11 barangmimiti. 'Ari noe dibere ka darinja, ^a nja eta nagara Arba, bapa Enak, tēgēs Hebron, di pigoenoengan Joeda, katoet sampalanana noe sakoerilingna.
- 12 'Tatapi ari lahan eta nagara sarta djeung pidesaanana mah dibere ka Kaleb poetra Jēpoene, djadi milik Kaleb. ^a p. 15 : 13.
- 13 Ari noe dibere ka anak-poetoe panghoeloe Haroen, ^a nja eta Hebron djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe
- 14 deui Libna djeung sampalanana; 'Jatir djeung sampalanana, sarta Estēmoa djeung sampalanana; 'Holon djeung sampalanana, sarta Dēbir djeung sampalanana; 'Ain djeung sampalanana, Joeta djeung sampalanana, sarta Bet-Semes djeung sampalanana; salapan nagara, ti eta doewa kaom teja. 'Ari ti kaom Binyamin: Gibon djeung sampalanana, sarta Geba djeung sampalanana; 'Anatot djeung sampalanana, sarta Almon djeung sampalanana; opat nagara. 'Djoemlah nagara anak-poetoe Haroen, para panghoeloe, tiloe wēlas nagara djeung sampalanana. ^a p. 20 : 7.
- 20 Ari bangsa-bangsa anak-poetoe Kahat, ahli Lewi, nja eta noe kari ti anak-poetoe Kahat teja, nampana nagara ēlotna ti kaom Epraim. 'Ari noe koe eta dibere ka darinja, ^a nja eta Sēkem djeung sampalanana, di pigoenoengan Epraim, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe
- 22 deui Geser djeung sampalanana; 'Kib-saim djeung sampalanana, sarta Bet-Horon djeung sampalanana; opat nagara. 'Ari ti kaom Dan: Eltēke djeung sampalanana, sarta Gibēton djeung sampalanana; 'Ajalon djeung sampalanana,
- sarta Gat-Rimon djeung sampalanana; opat nagara. 'Ari ti noe satēngah kaom Mēnase: Taānak djeung sampalanana, sarta Gat-Rimon djeung sampalanana; doewa nagara. 'Djoemlah sapoeloeh nagara djeung sampalanana; djadi bogana bangsa-bangsa anak-poetoe Kahat anoe kari. ^a p. 20 : 7.
- 27 Ari anak-poetoe Gerson, kaāsoep bangsa-bangsa ahli Lewi, ti satēngah kaom Mēnase nampa ^a Golan, bilangan Basan, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Bestēra djeung sampalanana; doewa
- 28 nagara. 'Ari ti kaom Isaskar: Kision djeung sampalanana, Dabērat djeung sampalanana, 'Jarmoet djeung sampalanana, sarta En-Ganim djeung sampalanana; opat nagara. 'Ari ti kaom Aser: Misal djeung sampalanana, Abdon djeung sampalanana, 'Helkat djeung sampalanana, sarta Rēhob djeung sampalanana; opat
- 32 nagara. 'Ari ti kaom Naptali: ^b Kedes, bilangan Galilea, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Hamot-Dor djeung sampalanana, sarta Kartan djeung sampalanana; tiloe nagara. 'Djoemlah nagara oerang Gerson sabangsa-bangsana, tiloe wēlas nagara djeung sampalanana. ^a p. 20 : 8. ^b p. 20 : 7.
- 34 Ari bangsa-bangsa anak-poetoe Mērari, nja eta ahli Lewi anoe kari, ti kaom Sēboeloen nampa Joknam djeung sampalanana, Karta djeung sampalanana, 'Dimna djeung sampalanana, sarta Nahalal djeung sampalanana; opat nagara. 'Ari ti kaom Roebin: ^a Beser djeung sampalanana, sarta Jahsa djeung sampalanana; 'Kēdemot djeung sampalanana, sarta Mepaāt djeung sampalanana; opat nagara. 'Ari ti kaom Gad: ^b Ramot, bilangan Gilad, djeung sampalanana, noe djadi nagara panjalindoengan baris noe maehan; kitoe deui Mahanaim
- 39 djeung sampalanana; 'Hesbon djeung sampalanana, sarta Jaser djeung sampalanana; kabehna opat nagara. 'Djoemlah nagara-nagara anak-poetoe Mērari sabangsa-bangsana, nja eta anoe kari tina bangsa-bangsa ahli Lewi, ari ēlot eta nja eta doewa wēlas nagara. ^a p. 20 : 8. ^b p. 20 : 8.
- 41 ^a Djoemlah nagara-nagara ahli Lewi, di tēngah milik oerang Israil, opat poeloeh

12 dalapan nagara djeung sampalanana. 'Ari eta sakabeh nagara, hidji-hidji nagara pada aja sampalanana sakoerilingna; nja kitoe eta nagara sakabeh. *a* 4 Moesa 35 : 7.

13 Tah, kitoe Israil koe Pangeran dipaparin satanah kabeh, noe koe andjeunna didjangdjikeun, nganggo soempah, kersana dipaparinkeun ka karoehoenna teja; koe oerang Israil geus kamilik sarta diénggonan. 'Malah koe Pangeran *a* dipaparin reureuh ti sakoeriling, téroes sakoemaha soempah andjeunna ka karoehoenna; *b* ari sakabeh moesoeh-moesoehna taja hidji-hidji atjan anoe tagén di hareupeunana; sakabeh moesoehna koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeunna.

14 'Sadajana pangandika kabagdjaän, noe diandikakeun koe Pangeran ka anakpoetoe Israil teja, *c* hidji pangandika ge taja noe pëtjat; sadajana tinékanan. *a* p. 22 : 4; 23 : 1. *b* 5 Moesa 11 : 25; p. 1 : 5. *c* p. 23 : 14.

PASAL 22.

Mangsa eta Josoea njaoer oerang Roebin, oerang Gad djeung satengah 2 kaum Mënase teja, 'sarta dilahiran kijeu: Maraneh geus pada ngestoekeun *a* sakabeh anoe ditimbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, sarta geus pada noeroet ka omongan kami dina saniskara, noe koe kami diparentahkeun ka 3 maraneh. 'Doeloer-doeloer maraneh koe maraneh hanteu ditinggalkeun *b* sakijeu lilana, tépi ka poë ijeu, sarta maraneh geus pada ngadjaga kana djagaän timbalan Pangeran, Allah maraneh. 'Ari ajeuna 4 Pangeran, Allah maraneh, *c* geus maparin reureuh ka doeloer-doeloer maraneh, sakoemaha pangandikana ka darinja teja; mana ajeuna baralik bae, moelang ka himah-himah maraneh, ka tanah milik maraneh, *d* noe dipaparinkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran, di 5 peuntaseun tji Jordan. 'Ngan maraneh sing ijatna pisan, koedoe pada ngalampahkeun timbalan djeung papakon, noe ditimbalkeun ka maraneh koe Moesa, abdi Pangeran; *e* koedoe masing njaäh ka Pangeran, Allah maraneh, djeung ngalakonan sakabeh djalanna, sarta ngestoekeun timbalanana; djeung koedoe ngarakétan ka andjeunna, sarta ngabakti ka andjeunna téroes reudjeung hate sarta téroes djeung njawa maraneh.

6 'Seug koe Josoea dibèrkahan sarta didjoeroeng leumpang; bral maroelang sahimah-himahna. *a* 4 Moesa 32 : 20; 5 Moesa 3 : 18. *b* p. 11 : 18. *c* p. 1 : 13; 21 : 44. *d* p. 13 : 8. *e* 5 Moesa 6 : 5; 8 : 6; 10 : 12; 11 : 13.

7 Ari noe satengah kaum Mënase koe Moesa geus dipaparin di tanah Basan; dëmi noe satengah deui koe Josoea dipaparin reudjeung doeloer-doeloerna di peuntaseun tji Jordan, ti koelon. Djeung deui keur dipiwarang moelang koe Josoea ka himah-himahna, eta koe andjeunna dibèrkahan, 'sarta dilahiran, kijeu lahirna: Maraneh geura moelang ka himah-himah maraneh, mawa kamoektian gëde, mawa ingon-ingon loba nakër, sarta émas-perak, tambaga djeung beusi, kitoe deui papakean reja katjida; barang djaharan ti moesoeh maraneh *a* bagikeun djeung doeloer-doeloer maraneh. *a* 4 Moesa 31 : 27.

9 Bral oerang Roebin, oerang Gad djeung satengah kaum Mënase teh maroelang ti oerang Israil, ti Silo, noe di tanah Kanaän teja, ngadjoegdjoeg ka tanah Gilad, nja ka tanah milikna, noe kamilik koe maranehanana noeroetkeun timbalan Pangeran, koe lantaran Moesa teja.

10 'Barang daratang ka wëwëngkon tji Jordan, anoe di tanah Kanaän, prak oerang Roebin, oerang Gad djeung satengah kaum Mënase teh njarijeun hidji altar di dinja, di sisi tji Jordan, altar 11 noe gëde, soepaja katendjo. 'Tidinja oerang Israil ngadarengé bedja kijeu: Saénjana, oerang Roebin, oerang Gad djeung satengah kaum Mënase teh njarijeun hidji altar pëlëbah tanah Kanaän, di wëwëngkon tji Jordan, ti peuntaseun 12 oerang Israil. 'Barang oerang Israil geus ngadarengé kitoe, seug sapedjëmoehan oerang Israil karoempoel ka Silo, sédja indit ka darinja, ngaroeroeg.

13 Sarta oerang Israil ngahiras ka tanah Gilad, ka oerang Roebin, ka oerang Gad, djeung ka satengah kaum Mënase, *a* nja eta Pinëhas poeta panghoeloe Elasar 14 teja, 'sarta direudjeungan sapoeloeh gëgëden, ti hidji-hidji ahli-karoehoen sagëgëden-sagëgëden, ti oenggal-oenggal kaum Israil; nja eta pada djadi loeloegoe ahli-karoehoen-karoehoenna di bareboe-reboe 15 oerang Israil. 'Ari geus darongkap ka oerang Roebin, ka oerang Gad djeung ka

satengah kaom Mënase, di tanah Gilad
 teh, pok njalaoer ka darinja, saorna:
 16 'Aja pitjatoer sapatjëmoehan Pangeran,
 kijeu: Nahaon kasalahan, noe koe ma-
 raneh dilampahkeun ka Allah Israil teh,
 wët oendoer ajeuna ti poengkoereun Pa-
 ngeran, ^b djalan maraneh njijeun altar
 keur diri maraneh, sèdja baraha ajeuna
 17 ka Pangeran? 'Koetan kadorakaän ^c
 Peor teja saeutik teuing ka oerang?
 Eta oerang tèpi ka mangsa ajeuna tatjan
 koengsi bërèsih ti dinja, sanadjan datang
 18 balahi ka padjëmoehan Pangeran; 'kari-
 kari maraneh ajeuna aloendoer ti poeng-
 koereun Pangeran. Dëmi geus kitoe,
 ajeuna maraneh baha ka Pangeran, tang-
 toe éngke andjeunna ngabëndoean ka
 19 sapatjëmoehan Israil. 'Geura, oepama
 tanah milik maraneh nadjis mah, ang-
 goer mareuntas ka tanah kagoengan
 Pangeran, ^d noe kaénggonan balan-
 dongan Pangeran, seg baroga milik di
 tengah kaoela sadaja; sarta poma oelah
 baha ka Pangeran, djeung oelah baha
 ka kaoela sadaja, djalan njijeun altar
 keur diri maraneh, djaba ti altar Pa-
 20 ngeran, Allah oerang teja. 'Naha Akan
 anak Serah teja lain migawe kasalahan
 dina barang hoekoem haram, noe matak
 aja bëbëndoe ka sapatjëmoehan Israil?
 sarta lain eta djalma sorangan bae noe
 paeh tina kadorakaänana. ^a 4 Moesa 25: 7.
^b 3 Moesa 17: 8, 9; 5 Moesa 12: 13. ^c 5 Moesa
 4: 3. ^d p. 18: 1.

21 Ngawangsoel oerang Roebin, oerang
 Gad djeung satengah kaom Mënase teh,
 kijeu wangsoelanana ka para loeloegoe
 22 bareboe-reboe oerang Israil teh: 'Allah,
 Allah Pangeran, Allah, Allah Pangeran,
 nja eta noe langkoeng oeninga, sarta
 Israil nja eta noe koedoe nganjahokeun,
 oepama tina baha, sarta oepama tina
 migawe kasalahan ka Pangeran mah,
 montong kaoela sadaja disalamëtkeun
 23 poë ijeu, 'ari njijeun altar teh keur diri
 kaoela, sèdja oendoer ti poengkoereun
 Pangeran mah; atawa oepama aja ni-
 jat ngoerbankeun koerban doeroekan
 atawa koerban kadaharan dina loehoer
 eta, atawa oepama aja nijat mètakeun
 koerban panarima dina loehoer eta mah,
 24 soemangga Pangeran njiksa. 'Salërësna,
 kaoela pangmarilampah kitoe teh tina
 salémpang, tina aja sababna; tjarek

kaoela: "Ka-hareupna poetra-poetoe sa-
 rampejan bok bisi ngaromong ka anak-
 intjoe kaoela, kijeu pokna: Maraneh dek
 25 nahaon ka Pangeran, Allah Israil? 'Da
 noe didamël watës koe Pangeran antara
 kaoela djeung maraneh, oerang Roebin
 djeung oerang Gad! nja eta tji Jordan; ma-
 raneh teu boga bagian ka Pangeran. Ana
 kitoe mah anak-intjoe kaoela koe poetra-
 poetoe sarampejan meureun pada dieu-
 26 reunkeun ibadah ka Pangeran. 'Noe ma-
 tak kaoela ngaromong: Hajoe oerang
 popolah keur diri oerang, njijeun hidji
 altar, lain pikeun koerban doeroekan,
 27 lain pikeun koerban peuntjitan; 'satë-
 gësna minangka saksi eta teh di antara
 kaoela sadaja djeung sarampejan, sarta
 di antara toeroenan-toeroenan oerang
 pandeurieun oerang, nandakeun kaoela
 pada meunang milampah ngabakti ka
 Pangeran, di pajoeneunana, koe lanta-
 ran koerban kaoela doeroekan, koe lan-
 taran koerban kaoela peuntjitan, djeung
 koe lantaran koerban kaoela panarima;
 oelah koengsi ka-hareupna poetra-poe-
 toe sarampejan ngaromong ka anak-
 intjoe kaoela: Maraneh teu boga bagian
 28 ka Pangeran. 'Mana tjarek kaoela: Ana
 ngaromong kitoe eta teh ka-hareupna
 ka oerang djeung eta toeroenan oerang,
 dek didjawab kijeu: Geura tarendjo eta
 titiron altar Pangeran, beunang njijeun
 karoehoen kaoela, lain pikeun koerban
 doeroekan, lain pikeun koerban peun-
 tjitan, satëgësna minangka saksi di an-
 29 tara kaoela djeung maraneh. 'Palijas
 teuing ^b kaoela baraha ka Pangeran,
 atawa oendoer ajeuna ti poengkoereun
 Pangeran, njijeun deui altar pikeun koer-
 ban doeroekan, pikeun koerban kada-
 haran, atawa pikeun koerban peuntjitan,
 djaba ti altar Pangeran, Allah oerang,
 noe di hareupeun balandongan andjeun-
 na. ^a 5 Moesa 6: 20. ^b p. 24: 16.

30 Barang panghoeloe Pinëhas, djeung
 para gëgëden padjëmoehan, sarta para
 loeloegoe bareboe-reboe oerang Israil
 noe sasarëngan, geus ngareungeu eta
 kasaoeran, noe disaoerkeun koe oerang
 Roebin, oerang Gad djeung oerang Më-
 31 nase teja, pangrasana hade pisan. 'Ari
 saer Pinëhas poetra panghoeloe Ela-
 sar ka oerang Roebin, ka oerang Gad
 djeung ka oerang Mënase teh: Ajeuna

kaeola pada tĕrang, estoe Pangeran linggih di tĕngah oerang, sarehna sampejan teu marilampah kasalahan kitoe ka Pangeran; djadi oerang Israil koe sarampejan diloepoetkeun ti panangan Pangeran.

³² Bral Pinĕhas poetra panghoeloe Elasar djeung para gĕgĕden teja maroelih ti oerang Roebin djeung ti oerang Gad, ti tanah Gilad, ka tanah Kanaĕn, ka ³³ oerang Israil; seg lapor. 'Ari rarasaĕn oerang Israil eta pĕrkara hade pisan; sarta oerang Israil maroedji ka Allah, djeung teu ngaromong deui dek indit ka darinja ngaroeroeg, baris ngaroeksak tanah, noe diĕnggonan koe oerang Roebin ³⁴ djeung koe oerang Gad teja. 'Seug koe oerang Roebin djeung oerang Gad eta altar disĕboetkeun: Minangka saksi eta teh di antara oerang, jen Pangeran teja Allah.

PASAL 23.

Dĕmi geus kitoe, lawas ti lawas ti sanggeus Pangeran ^a maparin reureuh ka Israil ti sakabeh moesoeh-moesoehna ti sakoeriling, sarta Josoea geus ² sĕpoeh, lila pisan oemoerna, 'toeloej Josoea ^b njaoer sabangsa Israil, katoet para kokolotna, para loeloegoena, para hakimna sarta para pangoeroesna; seug ³ pada dilahiran kijeu: Kami teh geus kolot, geus lila nja oemoer. 'Ari maraneh teh pada nendjo saniskara, noe koe Pangeran, Allah maraneh, didamĕl ka eta sakabeh bangsa-bangsa di hareupeun maraneh teja; karana Pangeran, Allah maraneh, ^c nja eta noe mangmĕrangkeun maraneh. 'Masing aringĕt, ari ⁴ bangsa-bangsa noe masih kari koe kami geus dilotĕrekeun ka maraneh, pimilikeun kaom-kaom maraneh, ti sĕmĕt tji Jordan, barĕng sakabeh bangsa noe beunang kami ngabasmi, nĕpi ka laoet gĕde, ⁵ tĕbeh pangsoeroepan panon-poĕ. 'Ari Pangeran, Allah maraneh, nja eta noe bakal ngadjongklokkeun inja ti hareupeun maraneh, bari disingkirkeun ti hareupeun maraneh; ari tanahna pikawariseun koe maraneh, ^d sakoemaha noe koe Pangeran, Allah maraneh, diandikakeun ka maraneh teja. 'Mana maraneh sing pĕngkoeh pisan nja ngestoekeun djeung ngalampahkeun saniskara, noe kaengĕlkeun dina kitab toret Moesa; ^e poma oelah njimpang ti dinja

⁷ ka katoehoe atawa ka kentja; 'poma oelah tjampoer djeung eta bangsa-bangsa, noe masih kari di maraneh; ^f djeung ngaran aĕllahanana koe maraneh oelah diaringĕtkeun, sarta oelah dipake soempah, soemawonna moen ngabakti atawa ⁸ njĕmbah ka darinja. 'Satĕgĕsna koedoe pada ngarakĕtan ka Pangeran, Allah maraneh, ^g sakoemaha noe geus dilampahkeun koe maraneh tĕpi ka poĕ ⁹ ajeuna. 'Karana Pangeran geus njingkahkeun ti hareupeun maraneh ^h bangsa noe galĕde nja rarosa; ari moenggoeh maraneh mah, djalma hidji ge taja noe tagĕn di hareupeun maraneh tĕpi ka ¹⁰ poĕ ajeuna. 'Hidji djalma ti maraneh ⁱ pingoedageun sareboe; karana Pangeran, Allah maraneh, ^j nja eta noe mangmĕrangkeun maraneh, sakoemaha pangandikana ka maraneh teja. 'Mana maraneh sing tĕmĕn ngadjaga diri maraneh, koedoe njaĕh ka Pangeran, Allah ¹² maraneh. 'Sabalikna, oepama maraneh datang ka oendoer mah, djeung ngarakĕtan ka sesa eta bangsa-bangsa, anoe masih kari di maraneh teja, ^k sarta babarajaĕn djeung eta, reudjeung tjampoer djeung eta, sarta eta tjampoer djeung ¹³ maraneh: 'masing kanjahokeun koe maraneh, moen kitoe mah Pangeran, Allah maraneh, moal ladjĕng njingkahkeun eta bangsa-bangsa ti hareupeun maraneh; ^l malah eta teh tangtoe minangka djirĕt djeung minangka ridjĕt ka maraneh, sarta minangka pangrangket keur gigir maraneh, djeung minangka panjotjog dina panon maraneh, ^m tĕpi ka maraneh digĕmpoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, anoe dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah ¹⁴ maraneh. 'Djeung deui, mere njaho, ⁿ kami ajeuna rek mijang, njorang djalan saeusi boemi; sarta maraneh pada njaho tĕroes reudjeung hate sarta tĕroes djeung njawa maraneh, ari sadajana pangandika kabagdjaĕn, noe diandikakeun koe Pangeran, Allah maraneh, tina hal maraneh teja, ^o hidji pangandika ge taja noe pĕtjat; sadajana tinĕkanan ka maraneh; taja pangandika noe pĕtjat ¹⁵ sahidji-hidji atjan. 'Ari geus kitoe, sakoemaha sadajana pangandika kabagdjaĕn, noe diandikakeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh teja, geus

tinĕkanaan ka maraneh teh, nja kitoe keneh Pangeran tangtoe ngaboektikeun ka maraneh sadajana pangandika katjilakaän, tĕpi ka maraneh ditoempoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, noe dipaparinkeun ka maraneh koe Pangeran, Allah maraneh. 'Lamoen maraneh ngarĕmpak pĕrdjangdjian Pangeran, Allah maraneh, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka maraneh teja, sarta los leumpang ngabarakti ka aällahan, djeung njarĕmbah ka dinja, tangtoe Pangeran djadi bĕndoe ka maraneh, sarta maraneh tangtoe tereh digĕmpoer, dileungitkeun tina ijeu tanah noe aloes, noe koe andjeunna dipaparinkeun ka maraneh.

a p. 21:44. *b* p. 24:1; 1 Sam. 10:17. *c* p. 10:42. *d* 5 Moesa 6:19; p. 13:6. *e* 5 Moesa 5:32; 28:14. *f* 2 Moesa 23:13. *g* p. 24:31. *h* 5 Moesa 4:38. *i* 3 Moesa 26:8; 5 Moesa 32:30. *j* 5 Moesa 1:30. *k* 5 Moesa 7:3. *l* 4 Moesa 33:55; 5 Moesa 7:16. *m* 5 Moesa 11:17. *n* 1 Radja 2:2. *o* p. 21:45.

PASAL 24.

Tidinja Josoea ngoempoelkeun sakabeh kaom Israil ka nagara Sĕkem, sarta " njaoer para kokolot Israil, para loeloe-goena, para hakimna djeung para pangeroesna; toeloj pada ngadeuheusan ka pajoeneun Allah. 'Pok Josoea ngalahir ka eta sakabeh djalma-djalma: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Karoehoen maraneh ti baheula ngarĕnggon di peuntaseun bangawan, ^b nja eta Terah, bapa Ibrahim djeung bapa Nahor; sarta sok pada ngabakti ka aällahan. 'Geus kitoe ^c karoehoen maraneh Ibrahim koe kami ditjandak ti peuntaseun bangawan, djeung ditoejoen idĕridĕran di satanah Kanaän, djeung dilobakeun toeroenanana, ^d sarta dipaparin Ishak. 'Ari Ishak ^e koe kami dipaparin Jakoeb djeung Esaoe; seug Esaoe ^f koe kami dipaparin pigoenoengan Seir keur piĕnggoneunana; ari Jakoeb djeung anak-anakna marijang ka Mĕsir. 'Tidinja ^g kami miwarangan Moesa djeung Haroen; sarta kami ngadatangkeun balahi ka Mĕsir, sakoemaha noe koe kami didamĕl di tĕngahna teja; sanggeus kitoe maraneh koe kami dika-loewarkeun. 'Ari kolot-kolot maraneh koe kami geus dika-loewarkeun ti Mĕsir, toeloj maraneh datang ka laoet, sarta oerang Mĕsir ngaroedag, njoesol ka kolot-kolot maraneh, mawa kareta sarta noe taroem-

7 pakna, tĕpi ka laoet Agĕr. 'Seug ^h pada sasambat ka Pangeran; toeloj Pangeran ngajakeun poĕk di antara maraneh djeung oerang Mĕsir, sarta ngaroengkoepkeun laoet ka darinja, wani pada kalipoetan; koe panon maraneh katen-djo noe didamĕl koe kami di Mĕsir. Toeloj maraneh tjitjing di tĕgal lĕga lila katjida. 'Geus kitoe ⁱ maraneh koe kami didatangkeun ka tanah oerang Emor, noe ngĕnggon di peuntaseun tji Jordan; seug eta teh mĕrangan ka maraneh, tatapi koe kami diselehkeun ka leungeun maraneh, sarta tanahna koe maraneh dibeunangkeun; ari djalmana koe kami ditoempoer ti hareupeun maraneh. 'Toeloj dangdan ^j Balak anak Sipor, radja Moab teja, pek mĕrangan ka Israil; sarta nitahan ngala Balhoem anak Beor, sina njapa ka maraneh. 'Tatapi kami teu kĕrsa ngamakboel ka Balhoem; malah eta datang ka ngabĕrkahan badis ka maraneh; djadi maraneh koe kami diloe-poetkeun ti leungeunna. 'Geus kitoe maraneh meuntas tji Jordan, sarta daratang ka Jĕriho; pek maraneh dipĕrangan koe priboemi Jĕriho, koe oerang Emor, oerang Pares, oerang Kanaän, oerang Het, oerang Girgas, oerang Hiwi djeung oerang Jĕboes; tatapi koe kami pada diselehkeun ka leungeun maraneh. 'Malah kami ngirimkeun ^k engang ti heulaeun maraneh, seg maranehanana koe eta didjongklokkeun ti hareupeun maraneh, nja eta noe doewa radja oerang Emor teja, ^l lain koe pĕdang maneh, lain koe gondewa maneh. 'Djadi kami teh ^m ka maraneh maparin tanah, anoe lain beunang migawe maraneh, djeung nagara-nagara, anoe lain beunang nji-jeun maraneh, sarta koe maraneh dieusian; ari kĕbon anggoer djeung kĕbon djetoen, anoe lain beunang mĕlak maraneh, kapoeloek koe maraneh. 'Mana ajeuna maraneh koedoe pada sijeun koe Pangeran, sarta koedoe pada ngabakti ka andjeunna djeung satĕmĕnna sarta djeung sajaktina; sarta singkirkeun aällahan, noe sok dibarakti koe karoehoen maraneh di peuntaseun bangawan djeung di Mĕsir; koedoe pada ngabakti ka Pangeran. 'Tatapi oepama goreng mah koe pangrasa maraneh ngabakti ka Pangeran teh, ⁿ geura milih ajeuna

- koe maraneh, anoe mana dek dibakti, boh aállahan anoe sok dibakti koe ka-roehoen maraneh, noe di peuntaseun bangawan teja, boh aállahan oerang Emor, noe tanahna diénggonan koe maraneh; ari moenggoeh diri kami djeung saeusi-imah kami mah sédja ngabakti ka Pangeran. *a p. 23:2. b 1 Moesa 11:27. c 1 Moesa 11:31; 15:7. d 1 Moesa 21:2. e 1 Moesa 25:25, 26. f 5 Moesa 2:5. g Djab. 105:26. h 2 Moesa 14. i 4 Moesa 21:21. j 4 Moesa 22. k 2 Moesa 23:28. l Djab. 44:4. m 5 Moesa 6:10, 11. n 1 Radj. 18:21.*
- 16 Ngawangsoel djalma-djalma teh, kijeu wangsoelanana: Palijas teuing koering dongkap ka ninggalkeun Pangeran, ngabakti ka aállahan. 'Karantén Pangeran, Allah koering sadaja, *a* nja eta noe nginditkeun koering saréng kolot-kolot koering ti tanah Mésir, ti imah koemawoela, saréng noe ngadamél tanda-tanda *b* noe sakitoe aragoengna di hareupeun panon koering, sarawoeh ngaraksa ka koering di sakabeh djalan, anoe dilakonan koe koering, saréng di sakabeh bangsa, anoe disorang koe koering di téngahna. 'Samalah Pangeran ngadjongklokkeun ti hareupeun koering eta sadajana bangsa-bangsa, nja eta oerang Emor, priboemi ijeu tanah teja. Koering oge sédja ngabakti ka Pangeran; karantén nja andjeunna Allah koering. *a 2 Moesa 13:14. b 5 Moesa 6:22.*
- 19 Dëmi lahiran Josoea ka djalma-djalma teh: Maraneh moal bisa ngabakti ka Pangeran; karana andjeunna teh Allah noe langkoeng soetji, andjeunna teh Allah *a* noe langkoeng goemati, *b* moal ngahampoera kana kamasijatan djeung kana dosa-dosa maraneh. 'Lamoen maraneh ninggalkeun Pangeran, ngabakti ka aállahan, *c* geus tangtoe andjeunna moengkoer, djeung midamél katjilakaan ka maraneh, sarta maraneh dibejakeun, sanggeusna andjeunna midamél kabagdjaän ka maraneh. *a 2 Moesa 20:5. b 2 Moesa 23:21. c p. 23:15, 16.*
- 21 Pihatoer djalma-djalma teh ka Josoea: Moal; estoe koering teh sédja ngabakti ka Pangeran.
- 22 Lahiran Josoea ka djalma-djalma teh: Maraneh pada djadi saksi ka diri sorangan, jen maraneh geus milih Pangeran, sanggoep ngabakti ka andjeunna. Ari pihatoerna: Soemoehoen, tarima djadi saksi.
- 23 Ari ajeuna, *a* geura pada njingkirkeun aállahan, noe aja di téngah maraneh, sarta koedoe méroehkeun hate maraneh ka Pangeran, Allah Israil. *a 1 Moesa 35:2; Hak. 10:16; 1 Sam. 7:3.*
- 24 Pihatoer djalma-djalma teh ka Josoea: Koering sanggëm ngabakti ka Pangeran, Allah koering sadaja, saréng sédja anoet ka timbalanana.
- 25 Tah, kitoe Josoea dina poé eta ngadamél përdjangdjian ka djalma-djalma, *a* sarta nangtoekeun pikoekoeuh reudjeung hoekoem ka dinja di Sëkem. 'Ari sagala përkara noe tadi teja koe Josoea disëratkeun dina kitab toret Allah; sarta andjeunna njandak hidji batoe gède, diadégkeun di dinja, di handapeun hidji kijara, anoe deukeut kasoetjian Pangeran. 'Pok Josoea ngalahir ka sakabeh djalma-djalma: Tah, ijeu batoe noe djadi saksi ka oerang; karana eta teh geus ngadenge sakabeh pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandikakeun ka oerang; sarta djadi saksi ka maraneh, soepaja maraneh oelah nganglës ka Allah maraneh. 'Toeloej djalma-djalma teh koe Josoea didjoeroeng moelang ka samilik-milikna. *a 2 Moesa 15:25.*
- 29 Sanggeusna sagala përkara noe tadi teja, toeloej Josoea poetra Noen, abdi Pangeran, poepoes, oemoer saratoes sa-poeloeh taoen. 'Tidinja dikoerëbkeun dina wëwëngkëran milikna, *a* di Timnat-Serah, noe di pigoenoengan Epraim, kalereun goenoeng Gaäs. 'Ari oerang Israil *b* ngabakti ka Pangeran sapanjang djoemënëng Josoea djeung sapanjang djoemënëng para kokolot, anoe lila oemoerna ti Josoea, sarta noe pada oeningaeun dina sakabeh dadamëlan Pangeran, anoe koe andjeunna geus didamél ka Israil. *a p. 19:50; Hak. 2:9. b Hak. 2:7.*
- 32 Ari *a* toelang Joesoep, noe koe oerang Israil dibawa indit ti Mésir teja, koe oerang Israil dikoerëbkeun di Sëkem, dina tégäl saloewoek, *b* anoe beunang ngagaleuh Jakoebti poetra-poetra Hemor, rama Sëkem, harga saratoes wang perak teja; sarta djadi milik anak-poetoe Joesoep. *a 1 Moesa 50:25; 2 Moesa 13:19. b 1 Moesa 33:19.*
- 33 Tidinja Elasar poetra Haroen teja poepoes; toeloej dikoerëbkeun di pasir Pinëhas poetrana, noe dileler ka Pinëhas; ajana di pigoenoengan Epraim.

KITAB PARA HAKIM.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, sanggeus poepoes Josoea, oerang Israil ^a naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Anoe mana koering sadaja noe piinditeun ti heula ka oerang Kanaän, pikeun mērangan? 'Ari timbalan Pangeran: ^b Joeda noe koedoe indit; masing njaho, tanah teh koe kami geus di-selehkeun ka leungeunna. 'Pok Joeda ngomong ka Simon doeloerna: Hajoe, indit djeung kaoela ^c ka ëlot kaoela, oerang pērangan ka Kanaän; kaoela ge mēngke leumpang djeung maneh ka ëlot maneh. Seug Simon teh miloe djeung Joeda. 'Bral Joeda indit; toeloej oerang Kanaän djeung oerang Pares koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeunna; pek disabétan di Besek, salaksa djalma. 'Ari di Besek oerang Joeda manggih Adoni-Besek; pek dipērangan; seug oerang Kanaän djeung oerang Pares pada kasamboet. 'Dëmi Adoni-Besek kaboer; seug dioedag, njoesoel ka dinja, sarta datang ka ditangkëp; toeloej dipotongan indoeng leungeun-soekoena. 'Pok ngomong Adoni-Besek: Toedjoeh poeloeh radja noe dipotongan indoeng leungeun-soekoena aja di kolong medja aing, moeloengan hakaneun; sakoemaha pagawean aing, nja kitoe aing dibalës koe Allah. Seug dibawa ka Jëroesalem, toeloej paeh di dinja. ^a p. 20: 18. ^b 1 Moesa 49: 8. ^c Jos. 15: 1.

Toeloej oerang Joeda mērangan ka Jëroesalem, sarta dibeunangkeun; ari eusina disabétan koe seuseukeut pëdang, sarta nagarana dihoeroe koe seuneu. 'Sanggeus kitoe oerang Joeda arijang deui, sëdja mērangan ka oerang Kanaän, noe tjitjing di pigoenangan, djeung di tanah kidoel, sarta di tanah handap. 'Bral Joeda leumpang ka oerang Kanaän noe tjitjing di Hebron (ari ngaran Hebron tadina Kirjat-Arba); pek njabétan Sesai, Ahiman djeung Talmai teja. 'Bral leumpang deui ti dinja ka priboemi Dëbir; ari ngaran Dëbir tadina Kirjat-Seper. 'Pok Kaleb misaoer: ^a Saha-saha noe ngelehkeun Kirjat-Seper, datang ka

beunangna, nja eta koe kami dek dibere Aksa, anak kami, baris pipamadjikaneunana. 'Seg dibeunangkeun koe ^b Otniël, poetra Kënas, anoe saderek Kaleb sahandapeun; toeloej dileler Aksa poetrana, keur pipamadjikaneunana. 'Dëmi geus kitoe, barang Aksa datang, seg ngomongan ka Otniël, soepaja ka rama Aksa njoehoenkeun hidji lahan. Djoet Aksa teh toeroen tina kalde. Dipariksa koe Kaleb: Aja naon, nji? 'Pihatoerna: Simkoering njoehoenkeun bërkah; wireh simkoering koe ama dipaparin tanah kidoel, moegi dipaparin deui tji-njoesoe. Seug koe Kaleb dileler tji-njoesoe di girang djeung tji-njoesoe di hilir. ^a Jos. 15: 16. ^b p. 3: 9.

Ari anak-poetoe ^a dahoewan Moesa, bangsa Kain teja, arindit ti ^b nagara pakormaän, barëng djeung oerang Joeda, ka tégal lëga Joeda, anoe di kidoeleun Arad; bral leumpang, toeloej ngënggon djeung eta djalma-djalma. 'Bral Joeda leumpang djeung Simon doeloerna; pek njabétan oerang Kanaän anoe tjitjing di Sëpat, sarta diharamkeun kabeh; ari ngaran eta nagara dilandi Horma. 'Djeung deui Joeda meunangkeun Gasasawëwëngkëranana, djeung Askëlon sawëwëngkëranana, sarta Ekron sawëwëngkëranana. 'Ari Joeda disarëngan Pangeran; pek njingkirkeun eusi pigoenangan; tapi teu bisaeun njingkirkeun priboemilëbak, sabab eta teh boga ^c kareta beusi. 'Ari Hebron teh ^d dihatoerkeun ka Kaleb, noeroet sakoemaha lahiran Moesa teja; seug Kaleb ti dinja njingkirkeun anak Enak noe tiloe teja. 'Ari oerang Jëboes, priboemi Jëroesalem, teu disingkirkeun koe oerang Binyamin; ^e djadi oerang Jëboes teh tjitjing di Jëroesalem reudjeung oerang Binyamin, tëpi ka mangsa ajeuna. ^a 4 Moesa 10: 29; 24: 21. ^b 5 Moesa 34: 3. ^c Jos. 17: 16. ^d Jos. 14: 6. ^e Jos. 15: 63.

Ari anak-poetoe Joesoep nja kitoe deui arindit ka Bet-El, sarta disarëngan Pangeran. 'Seug anak-poetoe Joesoep nitahan noe lolongok Bet-El (^a ari

- 24 ngaran eta nagara tadina Loes). 'Beh noe karëmit narendjo, aja hidji djalma bidjil ti nagara; pok ngaromong ka eta: Tjik, kaoela toedoeheun paranti asoep ka nagara; tangtoe kaoela milampah kahemanan ka maneh. 'Heug koe eta ditoeoeheun paranti asoep ka nagara; pek eusi nagara disabëtan koe seuseukeut pëdang, tatapi eta djalma djeung sakabeh barajana didjoeroeng leumpang.
- 25 'Bral eta djalma leumpang ka tanah oerang Het, toeloej njijeun hidji nagara, sarta dingaranan Loes. Nja kitoe ngaranna tëpi ka mangsa ajeuna. *a* Jos. 18: 13.
- 27 Ari *a* Mënase teu njingkirkeun Bet-San djeung pilëmboeranana, Taänak djeung pilëmboeranana, priboemi Dor djeung pilëmboeranana, priboemi Jiblam djeung pilëmboeranana, sarta priboemi Mëgido djeung pilëmboeranana; ari oerang Kanaän daekeun tjitjing dina eta tanah.
- 28 'Geus kitoe, satijap-tijap Israil bëdas, oerang Kanaän disina koemawoela; ari përkara njingkirkeun mah, hanteu disingkirkeun. *a* Jos. 17: 11—13.
- 29 Ari *a* Epraim teu njingkirkeun oerang Kanaän anoe tjitjing di Geser; djadi oerang Kanaän teh tjitjing di tëngahna, di Geser. *a* Jos. 16: 10.
- 30 Sëboeloen teu njingkirkeun priboemi Kitron djeung priboemi Nahalol; ari oerang Kanaän teh tjitjing di tëngahna, tatapi djadi koemawoela.
- 31 Aserteu njingkirkeun priboemi Ako, priboemi Sidon, Ahlab, Aksib, Helba, Apik djeung Rëhob; 'djadi oerang Aser teh tjitjing di tëngah oerang Kanaän, priboemi tanah; karana hanteu disingkirkeun.
- 32 Naptali teu njingkirkeun priboemi Bet-Semes djeung priboemi Bet-Anat; djadi tjitjingna di tëngah oerang Kanaän, priboemi tanah. Tatapi priboemi Bet-Semes djeung Bet-Anat djadi koemawoela ka dinja.
- 34 Ari oerang Dan *a* koe oerang Emor disédëkkeun ka pigoenoengan, teu dibikeun toeroen ka lëbak. 'Malah-malah oerang Emor daekeun tjitjing di goenoeng Heres, di Ajalon djeung di Saälbim; tatapi leungeun anak-poetoe Joe-soep datang ka beurat, sarta oerang Emor djadi koemawoela. 'Ari watës oerang Emor ti sëmët tandjakan Akrabim, ti batoe tjadas ka tonggoh. *a* p. 18: 1.

PASAL 2.

- Tidinja Malaikat Pangeran soemping ti *a* Gilgal ka Bokim, sarta ngalahir kijeu: *b* Maraneh koe kami diinditkeun ti Mësir, djeung didatangkeun kana tanah, noe koe kami didjangdjikeun ka karoehoen maraneh, kalawan soempah; ari lahir kami, *c* hamo kami ngarobakeun përdjangdjian kami ka maraneh *d* salalanggëngna; 'sarta maraneh *d* oelah njijeun përdjangdjian ka priboemi ijeu tanah; ari altar-altarna *e* koe maraneh koedoe dibongkar. Kari-kari maraneh hanteu noeroet ka parentah kami; koe *3* naon maraneh migawe kitoe? 'Djeung deui kami ngalahir: *f* Moal toeloej kami ngadjongklokkeun inja ti hareupeun maraneh; malah eta teh tangtoe minangka [panjotjog] dina gigir maraneh, sarta aällahanana tangtoe minangka ridjët *4* ka maraneh. 'Ari geus kitoe, barang Malaikat Pangeran ngalahirkeun eta sagala pilahir noe tadi ka sakabeh oerang Israil, *g* seug djalma-djalma tjareurik *5* tingsalëgroek. 'Noe matak eta ënggon disëboetkeun Bokim; sarta pada ngoerban di dinja ka Pangeran. *a* Jos. 10: 43.
- b* 2 Moesa 20: 2. *c* 3 Moesa 26: 9. *d* 2 Moesa 23: 32. *e* 5 Moesa 7: 5. *f* Jos. 23: 13. *g* p. 21: 2.
- 6* Sanggeus djalma-djalma *a* koe Josoea didjoeroeng lakoe teja, toeloej oerang Israil maroelang masing-masing ka mi-
7 likna, sëdja meunangkeun tanah. 'Ari djalma-djalma teh ngabarakti ka Pangeran *b* sapandjang djoemënëng Josoea djeung sapandjang djoemënëng para kokolot, anoe lila oemoerna ti Josoea, noe pada ningali sakabeh dadamëlan Pangeran noe aragoeng, anoe koe andjeunna *8* didamël ka Israil teja. 'Toeloej Josoea poeta Noen, abdi Pangeran, poepoes, *9* *c* oemoer saratoes sapoeloh taoen; 'tidinja dikoerëbkeun dina wëwëngkëran milikna, di Timnat-Heres, noe di pigoenoengan Epraim, kalereun goenoeng *10* Gaäs. 'Kitoe keneh sabangsa djaman eta geus pada *d* dirijoengkeun ka karoehoenna. Seug hoedang toeroenan eta ti pandeurieunana, noe teu pati njarahoeun ka Pangeran, kitoe keneh ka dadamëlan, noe koe andjeunna didamël ka Israil teja. *a* Jos. 24: 28. *b* Jos. 24: 31. *c* Jos. 24: 29. *d* 1 Moesa 25: 8.

11 Tidinja oerang Israil marigawe noe
 12 goreng di pajoeneun Pangeran, sarta
 ngabarakti ka ^a Baäl-Baäl. 'Tjoel pada
 ninggalkeun Pangeran, Allah karoehonna,
 noe ngaloewarkeun maranehanana ti tanah
 Mésir; bral laleumpang, noeroet ka aállahan,
 noe dipiallah koe bangsa-bangsa noe sakoerilingna,
 sarta njarëmbahna ka dinja; djadi pada nji-
 13 jeun pibëndoeëun Pangeran. 'Ari Pangeran
^b koe eta ditinggalkeun, seug ngabarakti ka
 Baäl djeung ka ^c Astarta.
 14 'Ladjëng Pangeran djadi bëndoe ka Israil,
 sarta diselehkeun ka leungeun rampog;
 pek koe eta dirampogan; djeung ^d disërakheun
 ka leungeun moesoehmoesoehna ti sakoeriling,
 sarta geus teu barisaeun tagëndi hareupeun
 moesoehna.
 15 'Ka mana bae boedalna, panangan Pangeran
 sok ngalawan ka darinja, matak tjilaka,
^e sakoemaha pangandika Pangeran, djeung
 sakoemaha soempah Pangeran ka darinja teja;
 estoe disoekërkeun angot pisan. 'Tidinja Pangeran
 ngajakeun ^f hakim-hakim; seug ^g koe eta
 disalamëtkeun ti leungeun noe ngararampog
 ka maranehanana. 'Tatapi ka hakim-hakimna
 ge eta hanteu noeroet; anggoer ^h djarinah,
 noeroet ka aállahan, sarta disarëmbah;
 gantjang tëmën eta teh njalingkir tina
 djalan, noe dilakonan koe karoehoenna,
 djalan noeroet ka timbalan Pangeran teja;
 ari ijeu teu milampah kitoe. 'Sarta satijap-
 18 tijap Pangeran ngajakeun hakim keur
 maranehanana, geus kitoe Pangeran njarëngan
 ka eta hakim, sarta njalamëtkeun maranehanana
 tina leungeun moesoehmoesoehna, sapandjang
 djoemënéng eta hakim; karana Pangeran ⁱ
 handjakaleun tina gëgëroenganana, tina
 sabab noe njarëdëkkeun djeung noe ngagëntjet
 ka maranehanana. 'Dëmi geus kitoe, mangsa
 19 hakim teh geus poepoes, seug aloendoer,
 lëbar deui lampahna, ^j ngoengkoelan ka
 kolot-kolotna; los leumpang, noeroet ka
 aállahan, dibarakti sarta disarëmbah;
 hanteu mitjeun pagaweanana atawa lampahna
 20 noe heuras. 'Ladjëng Pangeran djadi
 bëndoe ka Israil; ari pangandikana: Sapedah
 eta bangsa ^k ngarëmpak përdjangdjan kami,
 anoe koe kami ditimbalkeun ka karoehoenna,
 sarta hanteu noeroet ka parentah kami,

21 'noe matak kami sabalikna moal toe-
 loej njingkirkeun ti hareupeunana djalma
 hidji-hidji atjan, bangsa noe dikarikeun
 22 koe Josoea keur waktoe maot; 'noe dipalar,
 dek njoba-njoba Israil koe lantaran eta,
 daekeun ngestoekeun djalan Pangeran,
 sarta ngalakonan, sakoemaha ngestoekeunana
 karoehoenna, atawa hanteu. 'Seug eta
 23 bangsa-bangsa koe Pangeran diarantëp,
 hanteu tereh disingkahkeun, djeung hanteu
 dipaparinkeun ka panangan Josoea. ^a p. 3:7; 8:33.
^b p. 10:6, 13. ^c p. 3:7; 1 Radj. 11:5. ^d 5 Moesa
 32:30. ^e 3 Moesa 26:17; 5 Moesa 28:25. ^f 5 Moesa
 17:9, 12. ^g p. 3:9, 15. ^h 2 Moesa 34:16. ⁱ p. 10:16.
^j 2 Moesa 32:7. ^k Jos. 23:16.

PASAL 3.

Nja ijeu bangsa-bangsa, noe diarantëp
 koe Pangeran, ^a kërsa njoba-njoba Israil
 koe lantaran eta, nja eta salobana noe teu
 pati njarahoëun dina sakabeh 2 përang
 Kanaän teja; 'ngan soepaja toeroenan-
 toeroenan Israil pada njaho, sangkan pada
 diadjar përang, soemawonna noe teu njarahoëun
 3 ti tadina: 'lima gëgëdoeg oerang Pëlisti,
 djeung sakabeh oerang Kanaän, oerang Sidon
 djeung oerang Hiwi, noe tjitjing di goenoeng
 Libanon, ti sëmët goenoeng Baäl-Hermon
 tëpi ka pëlëbah ^b asoep ka Hamat.
 4 'Nja eta noe djadi lantaran njoba-njoba
 Israil, soepaja kanjahoan daekeun noeroet
 hanteuna kana timbalan Pangeran, noe koe
 andjeunna ditimbalkeun ka karoehoenna,
 koe lantaran Moesa teja.
 5 'Ari oerang Israil tjaritjingna ^c di têngah
 oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor,
 oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang
 6 Jëboes; 'ari ^d anak eta noe awewe koe
 oerang Israil ditjokot keur pipamadjikaneunana,
 sarta anak sorangan noe awewe dibikeun ka
 anak eta noe lalaki; toer ngabarakti ka
 aállahanana. ^a p. 2:22. ^b 4 Moesa 13:22.
^c p. 1:21, 29, 30. ^d 2 Moesa 34:16; 5 Moesa 7:3.
 7 Ari oerang Israil marigawe noe goreng
 di pajoeneun Pangeran, djeung mopohokeun
 ka Pangeran Allahna, sarta ngabarakti
^a ka Baäl-Baäl djeung ka Astarta-Astarta.
 8 'Tidinja Pangeran ^b djadi bëndoe ka Israil,
 sarta disërakheun ka leungeun Koesan-
 Risataim, radja Mesopotami; seug oerang
 Israil pada ngawoela ka Koesan-Risataim
 teh meunang

9 dalapan taoen. 'Toeloej oerang Israil
 e sasambat ka Pangeran; geus kitoe
 Pangeran ngajakeun hidji poerah noe-
 loeng pikeun oerang Israil, noe njala-
 mëtkeun ka darinja, nja eta ^d Otniël
 10 poetra Kénas, anoe saderek Kaleb sa-
 handapeun teja. 'Ari eta teh ^e diling-
 gihan Roh Pangeran; seug ngahakiman
 ka Israil. Toeloej boedal pérang; ari
 Koesan-Risataim, radja Mesopotami teh,
 koe Pangeran diselehkeun ka panangan
 Otniël, malah pananganana djadi ka-
 11 wasa ka Koesan-Risataim teh. 'Geus
 kitoe tanah teh ^f kërta, opat poeloh
 taoen lilana; toeloej Otniël poetra Kénas
 teja poepoes.

a p. 2:11, 13. b p. 2:14.

c p. 4:3; 6:6; 10:10. d p. 1:13. e p. 6:34.

f Jos. 14:15; p. 5:31; 8:28.

12 Tidinja oerang Israil ^a marigawe deui
 noe goreng di pajoeneun Pangeran; la-
 djëng Pangeran ngoewatkeun Eglon, ra-
 dja Moab, naloekkeun Israil, tina sabab
 marigawe noe goreng di pajoeneun Pa-
 13 ngeran. 'Seug eta ngoempoelkeun oerang
 Amon djeung Amalek ka dirina, bral
 mangkat, pek ngelehkeun Israil, djeung
 meunangkeun ^b nagara pakormaan teja.
 14 'Tidinja oerang Israil pada ngawoela
 ka Eglon, radja Moab, meunang dalapan
 15 wélas taoen. 'Toeloej oerang Israil sa-
 sambat ka Pangeran; geus kitoe Pa-
 ngeran ngajakeun deui hidji poerah noe-
 loeng pikeun maranehanana, nja eta
 Ehoed poetra Gera, kaum Binyamin,
 e djalma ngedekeun. Hidji mangsa oe-
 rang Israil ngirimkeun paseba ka Eglon,
 16 radja Moab, koe lantaran Ehoed. 'Pek
 Ehoed ngadamël hidji pëdang pikeun
 pribadina, sarta seukeut kentja-katoehoe,
 pandjangna saästa; seug disoren sabeulah
 ti katoehoe, sadjéroëun raksoekanana.
 17 'Toeloej ngahatoerkeun eta paseba ka
 Eglon, radja Moab. Ari Eglon teh djalma
 18 lintoeh katjida. 'Ari geus kitoe, sapa-
 rantos ngahatoerkeun paseba teh, seug
 djalma-djalma noe marawa paseba koe
 19 Ehoed didjadjapkeun. 'Tidinja andjeunna
 malik ti paärtjaan noe di Gilgal, nga-
 deuheus deui, sarta oendjoekan kijeu:
 Noen radja! simkoering gadoeh pihatoe-
 reun rasijah. Ari saोजना: Tjitjing!
 20 Heg sakabéh noe keur madëp baridjil
 ti pajoeneunana. 'Sor Ehoed ngadeu-
 keutan ka radja; kabënëran radja keur

tjalik di loteng paniisan, noe keur an-
 djeunna pribadi. Pok Ehoed mihatoer:
 Simkoering ngëmban pangandika Allah
 ka andjeun. Neut radja ngadëg ti pang-
 21 tjalikan. 'Heug Ehoed njodorkeun pana-
 nganana ti kentja, pek njandak pëdang ti
 22 sabeulah katoehoe, bari ditëwëkkeun sa-
 kali ka beuteung radja; 'datang ka perah
 ge aboes, kabawa koe seuseukeut, sarta
 gadjihna njëpot seuseukeut; karana eta
 pëdang teu ditjaboet ti beuteungna, sarta
 23 parat ka toekangna. 'Djol Ehoed ka
 loewar kana emper, sarta meundeutkeun
 panto loteng satoekangeunana, bari di-
 24 koentji sakali. 'Sanggeus Ehoed ka loe-
 war, abdi-abdi radja daratang, sarta
 narendjo, doemadakan, panto loteng di-
 koentji; pok ngaromong: Tangtoe an-
 djeunna keur ^d noeroeban dampalna di
 25 kamar paniisan. 'Toeloej pada ngadago-
 dago datang ka djengkelnä; wët taja
 noe moekakeun panto loteng; toeloej
 njokot koentjina, bari diboekakeun; doe-
 madakan, djoeraganana ngalondjor dina
 26 dasar, sarta maot. 'Ari Ehoed minggat
 sabot eta keur pada ngadaweung, sarta
 andjeunna ngaliwat paärtjaan teja; kë-
 27 bat minggatna ka Sira. 'Ari geus kitoe,
 sasoempingna ^e seug nijoep sangkakala
 di pigoenoengan Epraim; bral oerang
 Israil arijang, ngiring andjeunna, taroe-
 roen ti pigoenoengan; ari andjeunna ti
 28 heulaeunana. 'Pok Ehoed misaoer ka
 darinja: Geura naloetoerkeun ka kami;
 karana moesoeuh maraneh, oerang Moab,
 koe Pangeran geus diselehkeun ka leu-
 ngeun maraneh. Bral arijang, naloetoer-
 keun Ehoed. Toeloej meunangkeun ^f sa-
 gala peupeuntasan tji Jordan ka Moab,
 29 sarta taja noe dibere meuntas. 'Pek
 pada njabëtan oerang Moab dina mangsa
 eta, kira-kira salaksa djalma, kabeh
 montok sarta kabeh djalma digdjaja;
 30 taja noe minggat hidji-hidji atjan. 'Djadi
 Moab teh ditoendoekkeun dina mangsa
 eta di handapeun lungeun Israil. Geus
 kitoe tanah teh kërta, dalapan poeloh
 taoen lilana.

a p. 4:1; 6:1; 10:6; 13:1.

b p. 1:16. c p. 20:16. d 1 Sam. 24:4. e p. 6:34.

f p. 7:24; 12:5.

31 Sanggeusna Ehoed aja ^a Samgar poetra
 Anat; nja eta njabëtan oerang Pëlisti,
 gënëp ratoes djalma, koe paneunggeul
 sapi. Djadi eta ge njalamëtkeun Israil.

a p. 5:6.

PASAL 4.

Tidinja oerang Israil ^a marigawe deui
 1 noe goreng di pajoeneun Pangeran,
 2 sanggeus Ehoed poepoes. 'Toeloej koe
 Pangeran diserahkeun ka leungeun ^b
 Jabin, radja Kanaän, noe ngaradjaän
 di Hasor; ari kapala baladna Sisëra,
 sarta nja eta tjalikna di Haroset oerang
 3 kapir. 'Geus kitoe oerang Israil sasam-
 bat ka Pangeran; karana eta radja boga
 salapan ratoes kareta beusi, sarta radja
 teh nganjaja ka oerang Israil sakama-
 kama, doewa poeloh taoen lilana.
a p. 3: 12. b Jos. 11: 1.

4 Aja hidji nabi istri, djënengan Dëbora,
 garwa Lapidot; nja eta noe ngahaki-
 5 man ka Israil dina mangsa eta. 'Ari
 tjalikna di handapeun tangkal korma
 Dëbora, di antara Ramah djeung Bet-El,
 di pigoenoengan Epraim; sarta oerang
 Israil ^a sok marëk ka andjeunna, njijar
 6 bëbënëran. 'Toeloej Dëbora miwarangan
 ngala ^b Barak poeta Abinoam, ti Kedes-
 Naptali; seug dilahiran kijeu: Ijeu aja
 timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh
 geura leumpang, oenggah ka goenoeng
 Tabor, djeung koedoe mawa salaksa
 djalma, oerang Naptali djeung oerang
 7 Sëboeloen. 'Ari kami teh ka maneh, ka
 tji Kison, dek narik eta Sisëra, kapala
 balad Jabin, barëng kareтана djeung
 sapirang-pirang balana, bari seug dise-
 8 lehkeun ka leungeun maneh. 'Ari piha-
 toer Barak ka Dëbora: Madak andjeun
 njarëngan ka kaola, soemangga kaola
 leumpang; sawangsoelna, madak teu di-
 sarëngan koe andjeun mah, kaola moal
 9 leumpang. 'Saoer Dëbora: Hade, kaola
 tangtoe miloe; tatapi eta djalan, anoe
 bakal dilakonan koe sampejan, moal
 matak hormat ka diri sampejan; karana
 Pangeran ëngke njërahkeun Sisëra ka
 leungeun awewe. Toeloej Dëbora dang-
 dan, bral angkat sarëng Barak ka Ke-
 10 des. 'Tidinja koe Barak kaom Sëboeloen
 djeung Naptali disaoer sina koempoel
 ka Kedes. Bral Barak angkat, diiring
 salaksa djalma; sarta Dëbora njarëngan
 11 angkat. 'Ari Heber, bangsa Kain, geus
 misahkeun maneh ti bangsa Kain, ^c ti
 anak-poetoe Hobab, dahowan Moesa
 teja, sarta geus masangkeun himahna
 sëmët ki pasang noe di Saänaim, anoe

12 deukeut Kedes. 'Tidinja aja noe ngoe-
 ninga ka Sisëra, jen Barak poeta Abi-
 noam geus oenggah ka goenoeng Tabor.

13 'Gantjang Sisëra ngoempoelkeun saka-
 beh kareтана, salapan ratoes kareta
 beusi, djeung sakabeh bala noe ngiring,
 ti Haroset oerang kapir ka tji Kison.

14 'Pok Dëbora misaoer ka Barak: Geura
 dangdan; karana nja dina poë ijeu Pa-
 ngeran bakal njelehkeun Sisëra ka pa-
 nangan sampejan. Estoe Pangeran noe
 djëngkar ti heulaeun sampejan. Djoet
 Barak loengsoer ti goenoeng Tabor, di-
 15 iring salaksa djalma. 'Ladjëng Pangeran
^d ngagoedjroedkeun Sisëra, djeung saka-
 beh kareta, sarta sawadya-baladna, koe
 seuseukeut pëdang, di hareupeun Barak.
 Djoet Sisëra toeroen ti kareтана, boer
 16 kaboer badarat. 'Ari Barak teh ngoedag-
 ngoedag, njoesoel kareta djeung njoesoel
 wadya-balad, tëpi ka Haroset oerang ka-
 pir teja; ari sawadya-balad Sisëra ting-
 golepak koe seuseukeut pëdang; ^e teu
 kari hidji-hidji atjan. *a 5 Moesa 17: 8, 9.*
b Ibr. 11: 32. c p. 1: 16. d 2 Moesa 14: 24. e p. 3: 29.

17 Dëmi Sisëra kaboer badarat ka himah
 Jael, pamadjikan Heber, bangsa Kain
 teja. Karana antara Jabin, radja Hasor,
 djeung anak-intjoe Heber, bangsa Kain
 18 teja, hade. 'Djol Jael bidjil, mapagkeun
 Sisëra, bari mihatoer: Mangga sindang,
 djoeragan! mangga sindang ka koering;
 poma oelah sijeun-sijeun. Seug sindang
 ka Jael ka djëro himah; toeloej koe Jael
 19 disimboetan. 'Pok Sisëra misaoer ka
 Jael: Tjing, kaola bere tjai saeutik
 inoemeun; karana kaola keur halabhab.
 Gantjang Jael moekakeun hidji wadah
 dieusi tji-soesoe, sor dihatoeranan, bari
 20 seug disimboetan. 'Saoerna deui ka Jael:
 Njai moedoe toenggoe dina lawang hi-
 mah; geus kitoe, oepama aja noe datang
 sarta nanja ka njai, kijeu pokna: Aja
 djalma di dijeu? moedoe ngadjawab:
 21 Teu aja. 'Tidinja Jael, pamadjikan He-
 ber teh, njokot hidji pantjoe himah,
 djeung leungeunna njëkël paloe, seug
 asoep ka Sisëra lalaoenan; pek pantjoe
 teh ditantjëbkeun dipaloe kana palipi-
 sanana, tëroes kana taneuh. Kabënëran
 Sisëra keur tibra, djeung tjape; toeloej
 22 paeh. 'Djëboel Barak, keur ngoedag
 ka Sisëra; djol Jael bidjil mapagkeun,
 bari mihatoer ka Barak: Mangga tjalik,

koering ka andjeun rek noedoehekun djalma noe keur ditejangan koe andjeun. Seug Barak tjalik ka Jael; doemadakan, Sisëra keur ngalondjor, geus paeh, djeung pantjoehna nantjéb keneh dina palipisanana. 'Tah, kitoe Jabin, radja Kanaän, dina poë eta ^a koe Allah ditoendoek-
 23 keun di hareupeun oerang Israil. 'Sarta leungeun oerang Israil beuki lila beuki beurat nindihanana ka Jabin, radja Kanaän teh, tēpi ka Jabin, radja Kanaän, koe oerang Israil dibasmi. ^a p. 8:28.

PASAL 5.

Dina poë eta Dëbora ^a njanji djeung Barak poetra Abinoam, kijeu saorna: ^a 2 Moesa 15:1, 20.

2 Sabab aja djëdjër ngadjëdjëran Israil, sabab djalma-djalma saroekeun pribadi, geura njaloekoerkeun ka Pangeran!
 3 'Eh para radja! geura rareungeukeun; eh para pangkat! geura rarëgëpkeun. Ijeu kaoela sëdja njanji ka Pangeran; sëdja moedji ka Pangeran, Allah Israil.
 4 Noen Pangeran, ^a waktoe andjeun mijos ti Seir, basa andjeun ngadampal ti tégal Edom teja, boemi teh ojad, toer langit njaktjlakan, nja mega-mega njak-
 5 tjlakan tjai. 'Goenoeng-goenoeng ^b aladjoer bawaning sijeun Pangeran; komo Sinai teja bawaning sijeun Pangeran, Allah Israil. ^a 5 Moesa 33:2. ^b Djab. 68:9; 97:5.
 6 Keur djaman ^a Samgar poetra Anat teja, keur mangsa Jael djalan-djalan saroewoeng; ari noe njaraba toeroet dja-
 7 lan sisimpangan. 'Soewoeng bopati di Israil, estoe sëpi, dongkap ka ngadëg kaoela, Dëbora; dongkap ka kaoela
 8 ngadëg iboe di Israil. 'Ari eta milih aäl-lahan, ^b noe alanjar; seug aja përang dina panto nagara-nagara. ^c Na kapanggih këpëng atawa toembak sadjëro opat laksa di Israil? ^a p. 3:31. ^b 5 Moesa 32:17. ^c 1 Sam. 13:19, 22.
 9 Hate kaoela kana kadjënëngan di Israil, noe saroekeun pribadi di djalma-djalma. Geura njaloekoerkeun ka Pangeran!
 10 'Eh ^a noe taroenggang kalde bodas, noe tjaralik dina pramedani, djeung noe laleumpang di djalan! geura
 11 pada tjtjarita. 'Djaoeh ti sora barisan, antara tampian-tampian, di dinja koedoe pada mitjamtjamkeun kaädilan Pangeran, kaädilaning njëpëngna kawasa di

Israil. Di dinja oemat Pangeran taroe-roen ka panto-panto. ^a p. 10:4.
 12 Geura njaring, geura njaring, Dëbora! geura njaring, geura njaring, ngoetjapkeun njanjian! Geura hoedang, Barak! bojongan geura bojong, eh poetra Abinoam!
 13 'Harita toeroen saoréng noe kari ti noe pada moelja sarëng ti djalma loba; Pangeran noe loengsoer pikeun
 14 kaoela, ngalawan noe pada përkosa. 'Ti Epraim daratang noe akarna ^a di Amalek; toekangeun maneh, Binyamin! reudjeung bangsa-bangsa maneh; ti Makir laloengsoer kadjënëngan, djeung ti Sëboeloen noe njarangking iteuk kasenapatian.
 15 'Sarta para kapala Isaskar miloe djeung Dëbora; satjara Isaskar, nja kitoe pisan Barak; diinditkeun ka lëbak, ngiring andjeunna. Sisi waloengan-waloengan Roebin rarosa teuing nimbang-nimbang ati. 'Naha maneh dijoekeun bae di antara karapjak domba, ngadengekeun soeling baris ^b ingon-ingon? Satoeroet waloengan-waloengan Roebin
 17 rarosa teuing ngira-ngira ati. 'Gilad tëtëp bae peuntaseun tji Jordan; sarta ari Dan teh, naha ngaroengroeng dina kapal-kapal? Aser tjtjijng bae ^c di basisir laoet, sarta tëtëp sisi palaboeana.
 18 'Sëhoeloen mah bangsa tega ka patina, wani paeh; kitoe deui Naptali, di ënggon laloehoer di tégal. ^a p. 12:15. ^b 4 Moesa 32:1. ^c 1 Moesa 49:13.
 19 Moeroeboel radja-radja, pada mërangan; harita marëangan para radja Kanaän, ^a di Taänak, sisi tjai Mëgido; teu mareunang kaoentoengan perak. 'Aja noe mërangan ti langit, nja bentang-bentang pada mërangan ka Sisëra ti
 21 djalan-djalanna. 'Tji Kison noe malidkeun inja; ^b tji Kison teh tjai koena pisan. Eh njawa! masing koewat nja
 22 nintjak. 'Harita talapok koeda kotoplak, tina sabab tjongklang, diloempatkeun
 23 koe djalmana noe garagah. 'Geura sarapa Meros, soer timbalan Malaikat Pangeran; sing angët nja njarapa pribोजना, sabab teu daratang ngabantoe Pangeran, ngabantoe Pangeran mërangan noe pada përkosa. ^a Jos. 17:11. ^b p. 4:7, 13.
 24 Sing salamët di pëlëbah sakabehawewe eta Jael, bodjo Heber, bangsa Kain; sing salamët eta di pëlëbah sakabeh awewe

- 25 noe dina himah! 'Mentana tjai, ana sok
tji-soesoe; ^a dina toewoeng noe moelja
26 ngahatoerkeunana mantega. 'Leungeun-
na ^b sor njëkël pantjoeh, djeung leu-
ngeunna katoehoe njabak paloe toekang
digawe; pek Sisëra dipaloe, dipekprek
sirahna; dipantjoeh, ditiir palipisanana.
27 'Dina antara soekoena eta teh ngaram-
poejoek, roeboeh, ngadjoprak; dina an-
tara soekoena eta teh ngarampoejoek,
roeboeh; ënggonna ngarampoejoek, di
dinja roeboehna, misan. ^a p. 4:19. ^b p. 4:21.
28 Aja noe mëlong tina djandela, bari nga-
djërit; nja iboe Sisëra noe ngadjërit tina
sarigsig; Koe naon karetana disëlang da-
tangna? Naha wët lila goeroedoeg kare-
tana? 'Pok njai-njaina noe palintër nga-
wangsoel, dalah andjeunna ngabalës sa-
30 oerna pribadi: 'Tangtoe aja beubeuna-
nganana, keur pada ngabagi djarahan;
hidji pamëgët hidji istri doewa istri se-
wang. Bade Sisëra djarahan anggoan
warna roepana, djarahan anggoan war-
na roepana beunang njongket; anggoan
warna roepana beunang njongket loe-
war-djërona, baris poendoek djarahan.
31 Tah, sadajana moesoe andjeun, Pa-
ngeran! moedoe digëmpoer sakitoe. Sa-
balikna, noe pada njaäh ka andjeunna, ^a
sing djadi saperti sarangenge, ana bidjil
djeung kahibaranana.
^b Geus kitoe tanah teh kërta, opat
poeloe taoen lilana. ^a Sil. 4:18; Mat.
13:43. ^b p. 3:11.

PASAL 6.

- Tidinja oerang Israil ^a marigawe deui
noe goreng di pajoeneun Pangeran;
toeloej koe Pangeran diselehkeun ka
leungeun Midian, toedjoeh taoen lilana.
2 'Sarta leungeun Midian djadi kawasa ka
Israil. Tina sabab Midian teh ^b oerang
Israil njarijeun keur dirina eta lijang-
lijang anoe dina goenoeng-goenoeng,
sarta goeha-goeha djeung ënggon noe
3 rareugreug. 'Ari geus kitoe, satijap-tijap
Israil geus njëbar, ^c raboel oerang Mi-
dian, oerang Amalek djeung oerang we-
tan, pada ngaboeroedoeg ka Israil; 'sarta
4 masanggrahan, migawe goreng ka Israil,
toer ngaroeksakkeun kahasilan taneuh,
tëpi ka maneh datang ka nagara Gasa;
djeung teu ngarikeun kahiroepan di Is-
rail, boh domba, boh sapi, boh kalde.

- 5 'Karanadaratangna mawa ingon-ingonna
djeung himah-himahna, ngaleut ^a saiba-
rat simeut lobana; ari djalmana djeung
ontana taja bilanganana; pangdatangna
6 kana tanah karëp ngararoeksak. 'Waloe-
rat tëmën Israil tina sabab Midian teh.
^c Toeloej oerang Israil sasambat ka Pa-
ngeran. ^a p. 3:12. ^b 1 Sam. 13:6. ^c 5 Moesa
28:33. ^d p. 7:12. ^e p. 3:9.
7 Dëmi geus kitoe, mangsa oerang Is-
rail sasambat ka Pangeran tina hal pë-
8 kara Midian teja, 'ladjëng Pangeran mi-
warang hidji nabi ka oerang Israil; seug
eta ngalahir ka darinja: Kijeu timbalan
Pangeran, Allah Israil: Maraneh koe
kami diinditkeun ti Mësir, dika-loewar-
9 keun ti imah koemawoela. 'Sarta ma-
raneh koe kami dileupaskeun ti leungeun
oerang Mësir, djeung ti leungeun saka-
beh noe nganijaja ka maraneh; eta teh
koe kami didjongklokkeun ti hareupeun
maraneh, sarta tanahna koe kami di-
10 paparinkeun ka maraneh; 'djeung kami
nimbalan ka maraneh: Ijeu kami Pa-
ngeran, Allah maraneh; ^a poma oelah
ibadah ka aällahan oerang Emor, noe
tanahna diënggonan koe maraneh. Ta-
tapi maraneh hanteu noeroet ka paren-
tah kami. ^a 2 Radj. 17:35.
11 Tidinja soemping Malaikat Pangeran,
gek linggih handapeun kijara, noe aja
di nagara Opra, bogana Joas, bangsa
Abiëser; kabënëran Gidion, poeta Joas,
keur noetoe tarigoe dina bak pamë-
rësan anggoer, dek disingkoerkeun tina
12 sabab Midian. 'Toeloej Malaikat Pa-
ngeran teh nembongan ka Gidion, bari
ngalahir ka dinja: Eh djalma gagah-
përkos! ^a Pangeran noe njarëngan ka
13 maneh. 'Pioendjoek Gidion ka andjeunna:
Noen Goesti! manawi jaktos Pangeran
njarëngan ka koering sadaja, koe naon
koering pada mëndakan sakoer noe kijeu
pëtana? Sarëng di mana sadajana moe-
ddidjatna, noe ditjarijoskeun ka koering
sadaja koe sëpoe-h-sëpoe, saोजना: Estoe
oerang koe Pangeran diinditkeun ti Më-
sir? Mapan ajeuna koering sadaja geus
pada ditilar koe Pangeran, sarëng dise-
14 lehkeun ka leungeun Midian. 'Ret Pa-
ngeran ningali ka Gidion, bari nimba-
lan: Geura leumpang, make ijeu kakoe-
watan maneh; koedoe njalamëtkeun Is-
rail ti leungeun Midian; ^b ijeu kami noe

15 miwarang maneh. 'Pioendjoekna deui: Noen Goesti! nganggo naon koering njalamëtkeun Israïl teh? Salërësna, bangsa koering pangwaloeratna di kaom Më-nase, sarëng diri koering teh pangngora
16 rana di saeusi-imah poen bapa. 'Dëmi timbalan Pangeran ka Gidion: Sabab kami njarëngan ka maneh, noe matak Midian teh koe maneh tangtoe diëleh-
17 keun, ^e sapërti djalma saorëng. 'Pioendjoekna deui: ^a Madak koering mëndak koernija dina sotja andjeun, moegi maparin tanda ka koering, jen estoe an-
18 djeun noe ngandika ka koering. 'Moegi ^e oelah ladjëng ti dijeu, dongkap ka koering wangsoel deui ka andjeun, ngabantoen hatoeran koering, sarëng disanggakeun ka pajoeneun andjeun. Timbalanana: Kami dek tëtëp, tëpi ka maneh datang deui. 'Bral Gidion moelang, pek njadijakeun hidji anak ëmbe, djeung roti teu ragian, tipoeng saepa; laoekna diwadahan koe hidji boboko, ari tjaina diwadahan koe parijoek; geus kitoe dibawa ka andjeunna, ka handapeun kijara
19 teja, bari dihatoerkeun sakali. 'Nimbalan Malaikat Allah ka Gidion: Tjokot koe maneh ijeu laoek djeung ijeu roti teu ragian teh, sok teundeun dina eta batoe tjadas, sarta tjaina bahekeun.
20 Prak Gidion milampah kitoe. 'Toeloej Malaikat Pangeran njodorkeun toengtoeng tëtëkën, noe ditjékël koe pananganana, pek diantëlkeun ka eta laoek djeung ka eta roti teu ragian, ^f seug bidjil seuneu tina eta batoe karang, ngalëboer eta laoek djeung eta roti teu ragian; lës Malaikat Pangeran ngaleungit
21 ti hareupeunana. 'Ana Gidion geus tërängeun, jen eta teh Malaikat Pangeran, pok Gidion oendjoekan: ^g Alah Goesti Pangeran, rehing koe sabab koering mireungeuh Malaikat Pangeran, sarëng papajoen-pajoen! 'Ari timbalan Pangeran ka Gidion: ^h Maneh sing sënang ati; oelah sijeun-sijeun; maneh moal
22 paeh. 'Toeloej Gidion di dinja ngadamël hidji altar bade ka Pangeran, sarta disëboetkeun Pangeran maparin kasënangan; tëpi ka mangsa ajeuna aja keneh di Opra, nagara bangsa Abiëser. ^a Loek. 1: 28.

^b 1 Sam. 12: 11; Ibr. 11: 32. ^c 4 Moesa 14: 15.

^d 1 Moesa 18: 3. ^e p. 13: 15. ^f 3 Moesa 9: 24.

^g p. 13: 22. ^h Dan. 10: 19.

25 Ari geus kitoe, dina peuting eta Pangeran nimbalan ka Gidion: Tjokot koe maneh hidji sapi ngora lalaki, bogana bapa maneh, nja eta sapi noe kadoewa, noe oemoer toedjoeh taoen teja; sarta koedoe ngaroentoekeun altar Baäl, anoe bapa maneh, djeung ^a ari Aserana, noe
26 noengkoelan eta, koedoe kadek. 'Toeloej koedoe njijeun hidji altar baris ka Pangeran, Allah maneh, dina poentjak ijeu ënggon wëwëg, noeroetkeun atoeranana; seug koedoe njokot sapi noe kadoewa teja, pek ngoerbankeun koerban doeroekan, make kai Asera, beunang maneh ngadek teja. 'Tidinja Gidion njandak badega, sapoeloeh djalma, prak milampah sakoemaha pangandika Pangeran ka andjeunna teja. Ari geus kitoe, sapedah sijeuneun koe ahli ramana djeung koe djalma nagara eta, ngalampahkeun kitoe ti beurang, noe matak dilampah-
28 keun ti peuting. 'Ana djalma nagara eta isoek-isoek haroedang, doemadakan, altar Baäl geus aja noe ngabongkar, djeung Aserana, noe noengkoelan eta, geus aja noe ngadek; samalah sapi lalaki noe kadoewa teja geus dikoerbankeun
29 dina altar beunang njijeun anjar. 'Seug pada ngomong djeung batoerna: Na saha noe migawe përkara kitoe? Toeloej natanjakeun sarta noengtik-noengtik. Aja noe ngaromong, Gidion poetra Joas noe
30 migawe përkara kitoe. 'Tidinja djalma nagara eta ngaromong ka Joas: Eta poetra sampejan bidjilkeun, dek dipaehan; sabab ngabongkar altar Baäl, djeung sabab Asera, noe noengkoelan eta, koe
31 manehanana dikadek. 'Dëmi saor Joas ka sakoer noe aja di hareupeunana: Naha maraneh dek mangmadoeankeun Baäl? atawa hajang noeloeng ka dinja? Saha-saha noe mangmadoeankeun eta, bakal dipaehan, isoek ijeu keneh. Oepama ënja eta teh Allah, sina padoe koe maneh,
32 pedah aja noe ngabongkar altarna. 'Mana Gidion dina poë harita koe ramana disëboet Jëroeb-Baäl; saorna: Baäl sina padoe ka dinja, pedah ngabongkar altarna.

^a p. 3: 7.

33 Ari oerang Midian, oerang Amalek djeung oerang wetan teja karoempoel sarerejana; toeloej mareuntas, seug masanggrahan di lëbak Jisrel. 'Tidinja ^a Roh Pangeran toemërap ka Gidion; ^b pek

nijoeup sangkakala; teu lila bangsa Abiëser
 35 geus koempoel ngiring andjeunna. 'Sarta
 Gidion ngoetoesan ngidëran sakaom Më-
 nase; seug eta oge koempoel ngiring
 andjeunna; kitoe deui ngoetoesan ngidë-
 ran kaom Aser, Sëboeloen djeung Nap-
 tali; bral pada arindit nëpangan Gidion.
 36 'Djeungdeui Gidion oendjoekan ka Allah:
 Madak jaktos andjeun kërsa njalamët-
 keun Israil koe lantaran koering, sakoe-
 37 maha pangandika andjeun teja, 'Ijeu
 noen, koering sëdja neundeun hidji koelit
 domba boeloean dina pangirikan; oe-
 pami aja tji-iboen dina koelit woeng-
 koel, doepi di saloewar taneuh mah toe-
 hoer, koering teh tërang, estoe andjeun
 kërsa njalamëtkeun Israil koe lantaran
 koering, sakoemaha pangandika andjeun
 38 teja. 'Nja kitoe djadina. Ari isoekna
 gantjang Gidion tanghi, pek koelit teh
 dipeureut, tji-iboen dipërëskeun tina koe-
 39 lit, tjaina satoewoeng pinoeh. 'Toeloej
 Gidion oendjoekan deui ka Allah: 'Moegi
 oelah djadi bëndoe ka koering, rehing
 koering oendjoekan sakali deui bae;
 moegi koering diwidian njoba sakali deui
 bae koe koelit teh; ajeuna koelitna
 woengkoel moegi sina toehoer, doepi di
 saloewar taneuh mah moegi aja tji-iboen.
 40 'Seug Allah midamël kitoe dina peuting
 eta; ari koelit teja woengkoel toehoer,
 dëmi di saloewar taneuh mah aja tji-
 iboen. *a p. 3: 10; 11: 29. b p. 3: 27. c 1 Moesa 18: 30.*

PASAL 7.

Tidinja ^a Jëroeb-Baäl, nja eta Gidi-
 on, isoek-isoek dangdan, kitoe deui
 sakabeh djalma noe ngiring; toeloej
 masanggrahan sisi soemoer Harod; ari
 pasanggrahan Midian aja di kalereun
 andjeunna, lëbah pasir More, dina lëbak.

a p. 6: 32.

2 Geus kitoe Pangeran nimbalan ka Gi-
 dion: Djalma noe ngareudjeungan ka
 maneh loba teuing, kami moal njeleh-
 keun Midian ka leungeun eta, soepaja
 Israil oelah ngagoengkeun maneh nga-
 leuwihan kami, ngomong kijeu: ^a Aing
 disalamëtkeun soteh koe leungeun sora-
 3 ngan. 'Mana ajeuna geura ngoewarkeun,
 sing kadenge koe djalma-djalma, kijeu
 nja pok: ^b Saha-saha noe sijeun atawa
 inggis, geura balik bae, oendoer ti pigoe-
 noengan Gilad. Seug tina bala doewa

laksa doewa reboe noe balik, kari salaksa
 djalma.

a 5 Moesa 8: 17. b 5 Moesa 20: 8.

4 Nimbalan deui Pangeran ka Gidion:
 Djalma teh masih loba teuing; koe ma-
 neh bawa toeroen ka tjai; seug koe
 kami rek dipangnjobakeun di dinja; ari
 geus kitoe, mana-mana noe koe kami
 ditimbalkeun ka maneh: Ijeu noe pi-
 leumpangeun djeung maneh, nja eta
 koedoe leumpang djeung maneh; sarta
 sakoer noe koe kami ditimbalkeun ka
 maneh: Ijeu teh moal pileumpangeun
 djeung maneh, nja eta oelah leumpang.
 5 'Prak djalma-djalma koe Gidion ditjan-
 dak toeroen ka tjai; seug Pangeran nim-
 balan ka Gidion: Sakoer noe ngaleta-
 kan tjai sapërti andjing ngaletakanana,
 koedoe pisahkeun woengkoelkeun; ki-
 toe deui sakoer noe tapak-toeoe baris
 6 nginoem. 'Ari geus kitoe, rejana noe
 ngaletak, koe leungeun dika-soengoet-
 keun, tiloe ratoes djalma; dëmi djalma
 sadjaba ti eta kabeh tapak-toeoe baris
 7 nginoem tjai. 'Nimbalan Pangeran ka
 Gidion: Kami rek njalamëtkeun ka ma-
 raneh ^a koe lantaran eta tiloe ratoes
 djalma noe ngaletakan, sarta Midian teh
 tangtoe koe kami diselehkeun ka leu-
 ngeun maneh; ari djalma noe loba mah
 8 sina maroelang saënggon-ënggonna. 'Ti-
 dinja djalma pada njokot pibëkéleun,
 sarta dibawa; kitoe deui tarompet-ta-
 rompetna; ari oerang Israil noe loba
 pidjoeroeng moelang sahimah-himahna,
 dëmi djalma noe tiloe ratoes teja mah
 dipageuhan. Djeung deui pasanggrahan
 Midian aja di handapeun andjeunna,
 dina lëbak. *a 1 Sam. 14: 6.*

9 Ari geus kitoe, dina peuting eta Pa-
 ngeran nimbalan ka Gidion: Maneh
 geura dangdan, toeroen ka pasanggra-
 han; karana koe kami geus diselehkeun
 10 ka leungeun maneh. 'Tapi oepama ma-
 neh sijeun toeroen, geura maneh sora-
 ngan heula toeroen ka pasanggrahan,
 11 djeung si Poera, boedjang maneh; 'mang-
 ke maneh ngadenge omonganana; sang-
 geus kitoe leungeun maneh pikoewateun,
 sarta maneh wani toeroen ka pasang-
 grahan. Bral Gidion loengsoer djeung
 si Poera boedjangna, ka toengtoeng
 12 pasanggrahan. 'Ari ^a Midian, Ama-
 lek djeung sakabeh oerang wetan teh

- ngalajah di lëbak, ^b tjara simeut rejana, sarta ari ontana taja bilanganana; estoe lobana ^c saperti keusik di sisi laoet.
- 13 'Barang Gidion soemping, doemadakan, aja hidji djalma njaritakeun impian ka batoerna, kijeu pokna: Edas! koela teh tadi boga impian; doemadakan, aja hidji roti gandroeng tigorolong ka pasanggrahan Midian, sarta noedjoe kana himah, neumbag; bloek roeboeh, tibalik
- 14 pisan, wani himahna ngagoler. 'Ngadjab wab batoerna, pokna: Eta teh moal naon deui ti pëdang Gidion poetra Joas, oerang Israil teja; nandakeun Allah ka leungeun eta geus njelehkeun Midian djeung sapasanggrahan kabeh. *a p. 6:33.*
b p. 6:5. c 1 Sam. 13:5.
- 15 Ari geus kitoe, barang Gidion geus ngareungeu eta tjarita impian sarta djeung ditorahna, brëk soedjoed; toeloej moelih ka pasanggrahan Israil, sarta marentah kijeu: Geura darangdan; ^a karena wadya-balad Midian koe Pangeran geus diselehkeun ka leungeun maraneh.
- 16 'Tidinja djalma noe tiloe ratoes teh koe andjeunna ^b dibagi tiloe goendoek; sok ka leungeun sakabehna andjeunna maparin tarompet djeung këndi kosong,
- 17 sarta aja obor dina djëro eta këndi. 'Seug andjeunna marentah ka eta djalmadjalma: ^c Koedoe narendjo ka kami sarta toeroetkeun lampah kami. Masing njaho, dimana kami geus datang ka toengtoeng pasanggrahan, geus kitoe, sakoemaha lampah kami, koe maraneh
- 18 toeroetkeun. 'Ari kami nijoep tarompet, diri kami djeung sakabeh noe ngareudjeungan, pek maraneh ge koedoe narijoep tarompet sakoeriling pasanggrahan, bari njarëboet kijeu: Bade Pangeran sarta pikeun Gidion! *a Jës. 9:4.*
b p. 9:43. c p. 9:48.
- 19 Tidinja Gidion djeung saratoes djalma noe ngiring darongkap ka toengtoeng pasanggrahan, keur mimiti këmitan noe panëngah, tjikeneh pisan eta teh ngagilirkeun noe karëmit. Prak narijoep tarompet, bari pada ngadoekeun këndi,
- 20 noe ditjékël koe leungeunna. 'Noe tiloe goendoek ragëm narijoep tarompet, bari mareupeuskeun këndi; top leungeunna ti kentja njékël obor, ari leungeun ti katoehoe njékël tarompet baris ditijoep, barina ngagarëro: Pëdang bade Pange-

- 21 ran sarta pikeun Gidion! 'Dëg narangtoeng di sapërnah-përnahna, sakoeriling pasanggrahan. Boer sapasanggrahan loempat, sarta tingdjälërit, bari kala-
- 22 boer. 'Ari eta tonggoj narijoep noe tiloe ratoes tarompet, sarta koe Pangeran diparëngkeun ^a di sapasanggrahan silih-pëdang batoer pada batoer; seug pasanggrahan teh kaboer tëpi ka Bet-Sita, ka tëbeh Sërera, tëpi ka watës Abel-Mëhola,
- 23 deukeut Tabat. 'Gantjang oerang Israil dikoempoeleun, ti Naptali, ti Aser djeung ti sakaom Mënase, bari seug ngarodag, njoesoel Midian. 'Sarta Gidion ngoetoesan ngidëran sapigoenoengan Epraim, bebedja kijeu: Geura taroeroen, pëgatan Midian, ^b sarta koedoe dipiheulaän meunangkeun tjai, tëpi ka Bet-Bara, nja eta tji Jordan. Toeloej koempoele sakabeh oerang Epraim; prak meunangkeun tjai, tëpi ka Bet-Bara, nja
- 25 eta tji Jordan. 'Sarta meunangkeun doewa kapala Midian, ^c nja eta Oreb djeung Saeb; ari Oreb dipeuntjit ^d di batoe karang Oreb, sarta Saeb dipeuntjit di pamërësan Saeb; djeung ngarodag-ngoedag ka Midian; ari hoeloe Oreb djeung Saeb teja disanggakeun ka Gidion peuntaseun tji Jordan. *a 1 Sam. 14:20.*
b p. 3:28. c Djab. 83:12. d Jës. 10:26.

PASAL 8.

- Pok ^a oerang Epraim mihatoer ka Gidion: Naha andjeun midamël përka-wis kitoe ka koering, wët koering teu disalaoer, basa andjeun angkat mërangan Midian? Sarta pada masejaän ka
- 2 andjeunna heuras pisan. 'Ari lahiranana ka darinja: Na kami teh ajeuna milampah naon, noe saperti lampah maraneh? Karah pamoepoeri Epraim lain ngoeng-
- 3 koelan ka pangala ^b Abiëser? 'Allah ka leungeun maraneh geus maparinkeun kapala Midian, Oreb djeung Saeb teja. Na kami teh bisa milampah naon, noe saperti lampah maraneh? Ana geus ngalahir kitoe, seug pada leuleus napsoena ka
- 4 andjeunna. 'Tidinja Gidion soemping ka tji Jordan; seug meuntas, nja andjeunna sarta djalma noe tiloe ratoes teja,
- 5 tjarapeëun, tapi ngarodag. 'Toeloej andjeunna ngalahir ka oerang Soekot: Tjing, bere roti ka bala noe noetoerkeun kami; karena tjarapeëun, sarta kami

keur ngoedag, njoesoel ^c Sebah djeung
 6 Salmoena, radja Midian. 'Ngadjawab
 kapala-kapala Soekot: Karah leungeun
 Sebah djeung Salmoena teh ajeuna geus
 katjékél koe sampejan, noe matak ka-
 oela koedoe mere roti ka balad sam-
 7 pejan? 'Lahiran Gidion: Koe sabab eta,
 dimana Pangeran geus maparinkeun Se-
 bah djeung Salmoena teh ka leungeun
 kami, awak maraneh koe kami dek di-
 irik koe tjoetjoeuk tégal léga sarta koe
 8 poeloes. 'Bral ladjéng ti dinja ^d ka Pě-
 noeël; seug ngalahir ka oerang dinja
 tjara tadi. Ari oerang Pěnoeël ngadja-
 wabna ka andjeunna sakoemaha djawab
 9 oerang Soekot teja. 'Lahiranana ka oer-
 ang Pěnoeël pon kitoe keneh; lahirna:
 Lamoen kami balik sarta salamët, dek
 ngabongkar ijeu papanggoengan.

a p. 12: 1; Jës. 11: 13. b p. 6: 11. c Djab. 83: 12.

d 1 Moesa 32: 30, 31; 1 Radj. 12: 25.

10 Ari Sebah djeung Salmoena teja ajana
 di Karkor, sarta djeung balad-baladna,
 kira salaksa lima reboe djalma, saka-
 rina ti sakabeh wadya-balad oerang we-
 tan teja; karana geus roeboeh sakëti
 doewa laksa djalma noe njikëp pëdang.
 11 'Bral Gidion ladjéng deui, djalan ka noe
 marake himah, wetaneun Nobah djeung
 Jogbeha; pek wadya-balad disabëtan;
 wantoe wadya-balad teh keur tjampoleh.
 12 'Ari Sebah djeung Salmoena kaboer, ta-
 pina dioedag, disoesoel; seug eta doewa
 radja Midian, Sebah djeug Salmoena
 teja, dibeunangkeun; sarta sawadya-
 13 balad digoejoerkeun. 'Tidinja Gidion
 poeta Joas moelih përang ti tandjakan
 14 Heres. 'Geus kitoe nangkëp hidji djalma
 ngora, oerang Soekot, sarta dipariksa;
 heug andjeunna koe eta dipangnoelise-
 keun kapala-kapala Soekot djeung ko-
 kolot-kokolotna, toedjoeh poeloeu toe-
 15 djoeh djalma. 'Toeloej soemping ka
 oerang Soekot, sarta ngalahir: Tah geu-
 ning, Sebah djeung Salmoena, noe asal
 maraneh ngahinakeun ka kami teja, tjeuk
 maraneh: Karah leungeun Sebah djeung
 Salmoena teh ajeuna geus katjékél koe
 sampejan, noe matak kaeola koedoe
 mere roti ka djalma sampejan noe tja-
 16 rapeun? 'Seug ditangkëpan eta koko-
 lot-kokolot nagara, sarta njandak tjoet-
 tjoek tégal léga djeung poeloes, pek
 oerang Soekot teh dipaparin ngarti koe

17 lantaran eta. 'Djeung deui papanggoe-
 ngan di Pěnoeël koe andjeunna dibong-
 kar, sarta oerang nagara eta dipareun-
 18 tjit. 'Tidinja Gidion ngalahir ka Sebah
 djeung ka Salmoena teh: Djalma koe-
 maha noe dipeuntjit koe maraneh di
 Tabor teja? Wangsoelanana: Sarimbag
 saréng andjeun; hidji-hidji roepana djiga
 19 poeta radja. 'Lahiranana: Doeloer kami,
 anak saiboe eta teh; dëmi djoemëñ-
 nging Pangeran! oepama eta teh koe
 maraneh dihiroepan mah, moal koengsi
 20 maraneh koe kami dipeuntjit. 'Seug ma-
 rentah ka Jeter tjikalna: Geura dang-
 dan; eta teh koe maneh peuntjit! Ta-
 tapi moerangkalih teh teu njaboet pë-
 dangna; karanasijeuneun, wantoe-wantoe
 21 moerangkalih keneh. 'Mihatoer Sebah
 djeung Salmoena: Mangga, andjeun bae
 dangdan, seug kaeola taradjang; karana
 sakoemaha djalma, nja kitoe kabëdasa-
 nana. Neut ngadëg Gidion, pek Sebah
 djeung Salmoena dipeuntjit, bari toeloej
 njandak boeboelanan, noe dina beuheung
 onta-ontana.

22 'Tidinja oerang Israil pada mihatoer
 ka Gidion: Mangga, ngareh ka koering
 sadaja, nja andjeun, nja poeta, nja poe-
 toe; karantën nja andjeun noe njala-
 mëtkeun koering sadaja ti leungeun Mi-
 23 dian. 'Ngawalon Gidion ka darinja:
 Hamo kami ngareh ka maraneh, sarta
 hamo anak kami ngareh ka maraneh;
^a nja Pangeran noe pingareheun ka ma-
 24 raneh. 'Ngalahir deui Gidion ka darinja:
 Tatapi kami aja oge pamenta ka ma-
 raneh: tjing, ka kami pada mere anting-
 anting, beunang ngadjarah. (Wantoe
 djalma teja pada make anting émas,
 25 sabab oerang Ismail eta teh.) 'Wang-
 soelanana: Mangga, sëdja pisan ngaha-
 toerkeun. Toeloej eta teh ngamparkeun
 hidji haroedoem, seg pada ngaloengkeun
 ka dinja anting-anting beunangna nga-
 26 djarah. 'Ari beuratna eta anting émas,
 beunang andjeunna moendoet, sareboe
 toedjoeh rates [sekel] émas; djaba tina
 boeboelanan, djeung koeraboe, sarta pa-
 pakean woengoe, oeroet radja-radja Mi-
 dian, djeung djaba tina kongkorong
 27 onta-ontana. 'Toeloej eta teh koe Gidion
 didamël ^b eëpodan, sarta diteundeun di
 nagarana, di Opra teja. Tidinja sabang-
 sa Israil pada djinah noeroet ka eta

eëpodan, sarta minangka ridjët ka Gidion
 28 djeung ka saeusi-boemina. 'Tah, c kitoe
 Midian teh ditoendoekkeun di hareu-
 peun oerang Israil, sarta teu tjéngkat-
 tjéngkat deui sirahna. a Geus kitoe ta-
 nah teh kërta, opat poeloeh taoen lilana,
 sapandjang oemoer Gidion. a 1 Sam. 12:12.

b 2 Moesa 28:4. c p. 4:23. d p. 3:11.

29 Tidinja a Jëroeb-Baäl poetra Joas ang-
 30 kat, toeloj tjalik di boemina. 'Ari Gidion
 teh kagoengan toedjoeh poeloeh poetra
 lalaki, kabeh ka loewar ti angkeng an-
 31 djeunna; karana loba garwana. 'Djeung
 aja hidji parëkanana di nagara Sëkem;
 nja eta oge ngadjeroeukeun pikeun an-
 djeunna hidji poetra lalaki, seug koe an-
 32 djeunna dingaranan Abimelek. 'Tidinja
 Gidion poetra Joas teh poepoes, sëpoe
 pisan, sarta dikoeërëbkeun dina pakoe-
 boeran Joas ramana, b di Opra, nagara
 bangsa Abiëser teja. a p. 6:32. b p. 6:11.

33 Dëmi geus kitoe, samantas poepoes
 Gidion, seug oerang Israil aloendoer,
 pada djinah deui, noeroet ka a Baäl-
 Baäl; nja Baäl-Bërit noe koe marane-
 34 hanana dipiallah. 'Djadi oerang Israil
 teu aringët ka Pangeran Allahna, noe
 geus ngaleupaskeun maranehanana ti
 leungeun sakabeh moesoeh-moesoehna
 35 ti sakoeriling. 'Djeung teu ngalampah-
 keun kahemanan ka poetra-poetoe Jë-
 roeb-Baäl, nja eta Gidion, noeroetkeun
 sakabeh kahadean, noe koe andjeunna
 dipidamël ka Israil. a p. 2:11.

PASAL 9.

Hidji mangsa a Abimelek poetra Jë-
 roeb-Baäl teja bral indit ka nagara
 Sëkem, ka doeloer-doeloer indoengna;
 seug ngomong ka darinja sarta ka sa-
 bangsa ahli bapa indoengna, kijeu pokna:
 2 'Moegi pada misaoer, sing kadenge koe
 sakabeh priboemi Sëkem: Mënding ma-
 na maraneh, b diareh koe toedjoeh poe-
 loeh djalma, sakabeh poetra Jëroeb-Baäl,
 djeung diareh koe djalma saoeurang? Sa-
 rëng moegi pada eling, jen kaola teh
 c satoelang-sadaging djeung sarampejan.
 3 'Prak doeloer indoengna mangngaro-
 mongkeun Abimelek sakabeh omongan
 noe tadi, kadenge koe sakabeh priboemi
 Sëkem; seug hatena parëroeh noeroet ka
 Abimelek; karana ngaromongna: Doe-
 4 loer oerang eta teh. 'Sor dibere toedjoeh

poeloeh wang perak ti imah d Baäl-Bërit;
 nja eta koe Abimelek dipake moeroe-
 han e djalma teu poegoeh nja moka-
 haän; seg pada noeroet ka manehanana.

5 'Toeloj leumpang ka boemi ramana di
 Opra, f pek meuntjit saderekna, poetra
 Jëroeb-Baäl, toedjoeh poeloeh djalma,
 dina loehoer batoe hidji; ngan kari Jo-
 tam, poetra Jëroeb-Baäl noe boengsoe;
 karana njoempoet. a p. 8:31. b p. 8:22, 23.
 c 1 Moesa 29:14. d p. 8:33. e p. 11:3. f 2 Radj.
 10:7; 11:1, 2.

6 Tidinja karoempoel sakabeh priboemi
 Sëkem djeung saeusi-imah Milo; bral
 laleumpang, ngangkat Abimelek, didji-
 jeun radja, di ki pasang tihang brahala
 7 noe aja di Sëkem. 'Aja noe ngoeninga
 ka Jotam; bral angkat, toeloj ngadëg
 di poentjak a goenoeng Gërisim, sarta
 ngagëro, bëdas pisan sowarana, kijeu
 saोजना ka darinja: Eh priboemi Sëkem!
 geura darengekeun ka kaola, sarta
 Allah moegi ngadangoekeun ka mara-
 8 neh. 'Hidji mangsa tatangkalan laleum-
 pang, sëdja ngaminjakan anoe baris nga-
 radjaän ka maranehanana. Pok ngaro-
 mong ka tangkal djetoen: Moegi nga-
 9 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab
 tangkal djetoen teh: Naha koela rek
 ninggalkeun minjak koela, noe matak
 koela dipoesti-poesti koe Allah djeung
 koe manoesa, bari toeloj leumpang, ko-
 kolejangan di loehoereun tatangkalan?
 10 'Pok tatangkalan ngaromong ka tang-
 kal kondang: Tjik, maneh geura nga-
 11 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab
 tangkal kondang teh: Naha koela rek
 ninggalkeun kaämisan koela djeung boe-
 wah koela noe ngeunah, bari toeloj
 leumpang, kokolejangan di loehoereun ta-
 12 tangkalan? 'Pok tatangkalan ngaromong
 ka tangkal anggoer: Tjik, maneh geura
 13 ngaradjaän ka koela sakabeh. 'Ngadja-
 wab tangkal anggoer teh: Naha koela
 rek ninggalkeun anggoer koela, b noe
 matak ngaboengahkeun ka Allah djeung
 ka manoesa, bari toeloj leumpang, ko-
 kolejangan di loehoereun tatangkalan?
 14 'Seg sakabeh tatangkalan ngaromong
 ka ki tjoetjoek: Hajoe, maneh bae nga-
 15 radjaän ka koela sakabeh. 'Ngadjawab
 ki tjoetjoek teh ka tatangkalan: Oepa-
 ma sajaktina maraneh ngaminjakan ka
 koela, soepaja ngaradjaän ka maraneh,

- hijap pada njalindoeng ka hijeum koela; sabalikna, oepama hanteu mah, mangke bidjil seuneu ti ki tjoetjoeuk, ngalëboer sakabeh ki poetri goenoeng Libanon.
- 16 'Ari ajeuna, oepama sajaktina sarta satëmenna lampah maraneh, ngangkat Abimelek didjijeun radja teh, sarta oepama^c hade lampah maraneh ka Jëroeb-Baäl djeung ka poetra-poetoena, sarta oepama lampah maraneh ka andjeunna tinimbang ka padamëlanana;
- 17 '(karana kang rama mangmërangkeun maraneh, djeung mitjeun njawana, sarta ngaleupaskeun maraneh ti leungeun Midian; 'dëmi maraneh mah ajeuna ngamosoeh ka poetra-poetoe kang rama, sarta poetrana, toedjoe poeloeh djalma, koe maraneh dipareuntjit dina loehoer batoe hidji; ari Abimelek, anak eusi-boemina, koe maraneh diangkat ngaradjaän priboemi Sëkem, pedah eta teh
- 19 doeloer maraneh) 'djadi oepama sajaktina djeung satëmenna lampah maraneh poë ijeu ka Jëroeb-Baäl djeung ka poetra-poetoena teh, atoe sing baroengah koe Abimelek, kitoe deui Abimelek sing
- 20 boengah koe maraneh. 'Sabalikna, oepama hanteu mah, sing bidjil seuneu ti Abimelek, ngalëboer priboemi Sëkem djeung saeusi-imah Milo; kitoe deui sing bidjil seuneu ti priboemi Sëkem djeung ti saeusi-imah Milo, ngalëboer Abimelek.
- 21 'Toeloej Jotam loempat kaboe, angkatna ka Beër; geus kitoe matoeh di dinja, bawaning sijeun koe Abimelek doeloerna.
- a Jos. 8 : 33. b Djab. 104 : 15. c p. 8 : 35.*
- 22 Ari Abimelek ngapalaän ka oerang
- 23 Israil tiloe taoen lilana. 'Tidinja Allah ngadatangkeun soekma goreng di antara Abimelek djeung priboemi Sëkem; seug priboemi Sëkem milampah tjidra ka
- 24 Abimelek; 'soepaja kapanggih panganjaja ka noe toedjoe poeloeh poetra Jëroeb-Baäl teja; djeung soepaja gëtihna toemërap ka Abimelek doeloerna, noe meuntjit eta, kitoe deui ka priboemi Sëkem, noe ngoewatkeun leungeunna baris meuntjit eta doeloer-doeloerna.
- 25 'Toeloej priboemi Sëkem^a neundeunan anoe baris ngabongohan ka dinja, dina poentjak goenoeng-goenoeng, sarta ngabegalan sakoer noe ngaliwat ka maranehanana di djalan. Seug aja noe bedja ka Abimelek.
- a Jos. 8 : 2.*
- 26 Hol aja Gaäl anak Ebed djeung doeloer-doeloerna, parindah ka Sëkem; sarta priboemi Sëkem ngarandël ka dinja.
- 27 'Geus kitoe baridjil ka tégal, maroepoe anggoerna; toeloej diirik, sarta njarijeun karamean, djeung arasoep ka imah aäl-lahanana, sarta njaratoe-nginoem, bari
- 28 njarapa ka Abimelek. 'Pok Gaäl anak Ebed teja ngomong: Na saha Abimelek, djeung nahaon Sëkem teh, wët koe oerang koedoe dikawoelaän?^a Lain anak Jëroeb-Baäl, sarta papatihna lain Sëboel? Geura pada ngawoela ka oerang
- ^b Hemor, bapa Sëkem; keur nahaon
- 29 oerang ngawoela ka inja? 'Èh, kahajang teh ijeu djalma-djalma aja di kawasa kaola! tangtoe kaola njingkirkeun Abimelek. Sarta Gaäl ngomong ka Abimelek: Geura lobakeun balad maneh, seg boedal!
- a p. 6 : 15. b 1 Moesa 34 : 2.*
- 30 Barang Sëboel, kapala nagara, ngadenge eta omongan Gaäl anak Ebed
- 31 teh, seug djadi ambëkeun. 'Toeloej ngadjoeroengan ka Abimelek, make akal, pihatoerna: Ngoeningakeun Gaäl anak Ebed sarëng doeloer-doeloerna daratang ka Sëkem; sarëng, salërësna, pada ngamosoehkeun ijeu nagara ka andjeun.
- 32 'Ari ajeuna, mangga dangdan ti peuting, nja andjeun sarëng djalma-djalma noe njarëngan, seug moedoe ngabongohan di tégal. 'Ari geus kitoe, wantji isoek, barang bidjil panon-poë, masing gantjang tanghi, sëlëmpëk nagara; tinangtos eta sarëng djalma-djalma noe ngareudjeungan boedal ka andjeun; seg koe andjeun pidamël sakoemaha noe kapëndak koe panangan andjeun.
- 34 Prak Abimelek djeung sakabeh djalma noe ngareudjeungan dangdan ti peuting, seug ngabongohan ka Sëkem; aja opat
- 35 goendoek. 'Djol Gaäl anak Ebed ka loewar, nangtoeng dina lawang panto nagara; neut Abimelek djeung djalma noe ngareudjeungan teja hoedang ti
- 36 ënggon ngabongohan. 'Barang Gaäl nendjo eta djalma-djalma, pok ngomong ka Sëboel: Toeh, aja djalma toeroen ti poentjak goenoeng-goenoeng. Didjwab koe Sëboel: Kalangkang goenoeng noe katendjo koe maneh, dinjanaän
- 37 djalma. 'Ngomong deui Gaäl, pokna: Toeh, aja djalma taroeroen^a ti poeseur boemi, djeung aja sagoendoek datang

38 ti ki pasang Monënim. 'Didjawab koe Sëboel: Na di mana ajeuna biwir maneh, noe ngomong kijeu teja: Saha Abimelek, wët koe oerang koedoe dikawoelaän? Lain eta djalma, noe ditjoemahkeun koe maneh teja? Ajeuna geura boedal, 39 përanan. 'Seug Gaäl boedal ti heulaeun priboemi Sëkem; pek mërangan ka Abimelek. 'Ari koe Abimelek diboerak; 40 seug Gaäl teh kaboer ti hareupeunana; sarta loba pisan noe kasabët roeboeh, 41 tēpi ka lawang panto. 'Dëmi Abimelek tjitjing di Aroema; sarta Gaäl djeung doeloer-doeloerna koe Sëboel didjongklokkeun, teu meunang tjitjing di Sëkem.

a Jëh. 38:12.

42 Ari geus kitoe, isoekna djalma-djalma baridjil ka tégäl; seug aja noe bebedja 43 ka Abimelek. 'Tidinja njokot bala, sarta dibagi *a* tiloe goendoek, bari seug ngabongohan di tégäl. Toeloej nendjo, beh eta djalma-djalma baridjil ti nagara; neut hoedang, naradjang ka dinja, sarta 44 disabëtan. 'Seg Abimelek djeung goendoekan noe ngareudjeungan teh pada njëlëmpëk, dëg narangtoeng dina lawang panto nagara; ari noe doewa goendoekan deui njëlëmpëk ka sakabeh noe 45 aja di tégäl, sarta disabëtan. 'Pek Abimelek mërangan ka nagara sapoë eta djëpoet, sarta nagara dibeunangkeun; ari djalma-djalma noe di djëro nagara dipareuntjit, djeung nagarana diboerakbarik, *b* bari diawoeran oejah.

a p. 7:16; 1 Sam. 11:11. *b* 5 Moesa 29:23.

46 Barang sakabeh priboemi papanggoengan di Sëkem ngadarengé bedja, seug moeboes ka koeta imah aällahan Bërit. 47 'Aja noe bebedja ka Abimelek, jen sakabeh priboemi papanggoengan Sëkem karoempoel. 'Seug Abimelek oengguh ka goenoeng Salmon, nja dirina djeung sakabeh noe ngareudjeungan; top Abimelek leungeunna njëkël kampak, pek noetoe hidji dahan kai, didjoengdjoeng, seug dipanggoel, bari ngomong ka djalma-djalma noe ngareudjeungan: *a* Anoe katendjo koe maraneh dilampahkeun koe aing, geuwat lampahkeun sakoe-maha aing. 'Heg sakabeh djalma noeretan, pada noetoe hidji dahan, bral lalumpang noetoekeun Abimelek; sok diteundeun dina eta koeta, dipake ngahoeroe koetana koe seuneu. Seug

sakabeh oerang papanggoengan Sëkem oge paraeh, kira sareboe djalma, lalaki-awewe. *a* p. 7:17.

50 Tidinja Abimelek leumpang ka nagara Tebes; seug masanggahan di Tebes, 51 sarta dibeunangkeun. 'Ari di têngah eta nagara aja hidji papanggoengan reugreug; seug sakabeh djalma, awewe-lalaki, pada kaboer, moeboes ka dinja, sakabeh priboemi nagara, sarta dipeundeutan satoekangeunana, bari toeloej aroeng-gah kana loehoer eta papanggoengan. 52 'Geus kitoe Abimelek datang kana papanggoengan, pek dipëranan, sarta njampeurkeun kana lawang papanggoengan, dek dihoeroe koe seuneu. 'Këlwëng hidji awewe *a* ninggangkeun hidji batoe panggilingan kana sirah Abimelek; 54 rëmoek tangkorekna. 'Ngageuwat Abimelek njëlöekan pandakawan noe mawa pakarangna, bari diparentah kijeu: *b* Geura tjaboet pëdang maneh, aing paehan, soepaja aing oelah disëboet dipaehan koe awewe. Pek ditoëblës koe 55 pandakawanana, seug paeh. 'Barang katarendjo koe oerang Israil, jen Abimelek paeh, toeloej maroelang saënggon-ënggonna. 'Tah, kitoe Allah ka Abimelek *c* malikkeun kagorengan, noe koe eta dipigawe ka ramana, djalan meuntjit doeloerna noe toedjoeh poeloe teja. 57 'Kitoe deui sakabeh kagorengan oerang Sëkem koe Allah dibalikkeun ka hoeloe-hoeloe; geus tinëknan ka darinja panjapa Jotam poetra Jëroeb-Baäl teja.

b 2 Sam. 11:21. *b* 1 Sam. 31:4. *c* p. 1:7.

PASAL 10.

Ari noe ngadëg sanggeus Abimelek, Abaris njalamëtkeun Israil, nja eta Tola poetra Poea, anoe poetra Dodo, oerang Isaskar; ari tjalikna di nagara 2 Samir, di pigoenoengan Epraim. 'Ngahakimanana ka Israil tiloe likoer taoen; toeloej poepoes, sarta dikoeërëbkeun di Samir.

3 Sanggeusna eta ngadëg Jair, oerang Gilad; nja eta ngahakimanana ka Israil 4 doewa likoer taoen. 'Ari eta teh kagoengan tiloe poeloe poetra lalaki, *a* naroenggangan tiloe poeloe kalde, sarta njarangking tiloe poeloe nagara, noe disarëboetkeun *b* Hawot-Jair, tēpi ka mangsa ajeuna, ajana di tanah Gilad.

- 5 'Toeloej Jair poepoes, sarta dikoerëb-
keun di Kamon. *a p. 5:10; 12:14.*
b 4 Moesa 32:41; 1 Bab. 2:22.
- 6 Tidinja oerang Israil *a* marigawe deui
noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta
ngabarakti *b* ka Baäl-Baäl djeung ka
Astarta-Astarta, ka aällahan Sam, *c* ka
aällahan Sidon, ka aällahan Moab, ka
aällahan oerang Amon sarta ka aällahan
oerang Pëlisti; ari Pangeran mah di-
tinggalkeun, teu ngabarakti ka an-
7 djeunna. 'Ladjëng Pangeran djadi bëndoe
ka Israil, sarta disërahkeun ka leungeun
oerang Pëlisti, djeung ka leungeun oer-
8 rang Amon. 'Seug eta pada nganjaja
djeung neungteuinganan ka oerang Is-
rail dina taoen eta; dalapan wëlas taoen
lilana nganjajana ka sakabeh oerang
Israil noe di peuntaseun tji Jordan, di
tanah oerang Emor, anoe aja di Gilad.
- 9 'Malah oerang Amon mareuntas tji Jor-
dan, mërangan ka Joeda ongkoh, kitoe
deui ka Binyamin, sarta ka anak-poetoe
Epraim; estoe Israil disoekërkeun angot
pisan. *a p. 3:12. b p. 2:13. c 1 Radj.*
11:5, 33.
- 10 Toeloej oerang Israil *a* sasambat ka
Pangeran, kijeu pioendjoekna: Koering
pada tarima dosa ka andjeun, tina sabab
koering ninggalkeun Allah koering, sa-
11 rëng ngabarakti ka Baäl-Baäl. 'Dëmi
timbangan Pangeran ka oerang Israil:
Naha [kami] lain [njalamëtkeun ma-
raneh] ti oerang Mësir, ti oerang Emor,
ti oerang Amon djeung ti oerang Pë-
12 listi? 'Kitoe keneh oerang Sidon, Ama-
lek djeung Maon pada nganjaja ka mara-
neh; tatapi ari maraneh sasambat ka
kami, seug koe kami disalamëtkeun ti
leungeunna. 'Parandene maraneh ning-
13 galkeun kami sarta ngabarakti ka aällah-
han; *b* koe sabab eta, kami moal nja-
lamëtkeun deui ka maraneh. 'Geura djig,
sasambat ka aällahan beunang maraneh
milih; *c* nja eta sina njalamëtkeun ka
maraneh keur waktoe maraneh kasoe-
14 kër. 'Pioendjoek oerang Israil ka Pa-
ngeran: Koering tarima dosa; soemangga,
koering pidamël koemaha pisaëeunana
di pajoeneun andjeun; nanging moegi-
moegi koering dileupaskeun bae dangët
15 ajeuna. 'Sarta *d* pada njingkirkeun aäl-
lahan bangsa sedjen ti têngahna, djeung
ngabarakti deui ka Pangeran. *e* Toeloej

manah Pangeran wëlas tina hal kasoe-
sahan Israil. *a p. 3:9. b Jér. 2:13; 11:11.*
c 5 Moesa 32:38. d 1 Moesa 35:2-4. e p. 2:18.

- 17 Tidinja oerang Amon karoempoel sarta
ta masanggrahan di Gilad; kitoe deui
oerang Israil karoempoel sarta masang-
18 grahan di Mispa. 'Pok djalma-djalma,
para kapala Gilad, njalaoer djeung kan-
tjana: Saha djalma noe dek mitëmbë-
jan mërangan ka oerang Amon? *a* nja
eta pidjadieun loeloege, njangking saka-
beh priboemi Gilad. *a p. 11:6, 8.*

PASAL 11.

- Aja hidji oerang Gilad, gagah-përkosa,
A *a* djënëngan Jeptah; ari eta teh anak
dajang, sarta noe ngajoegakeun Jeptah
2 nja eta Gilad. 'Ari pamadjikan Gilad
ngadjoeroekeun anak lalaki pikeun Gi-
lad, sarta reja; dëmi geus galëde eta
anak ti pamadjikan teh, toeloej ngadja-
rongklokkeun Jeptah; ngaromongna ka
eta: Maneh moal boga waris di imah
bapa oerang; karana maneh teh anak
3 ti awewe sedjen. 'Toeloej Jeptah kaboer,
sijeun doeloer-doeloerna, seug matoeh
di tanah Tob; *b* sarta loba djalma teu
poegoeh karoempoel ka Jeptah, djeung
sok boedal ngareudjeungan. *a* Ibr. 11:32.
b p. 9:4; 1 Sam. 22:2.
- 4 Ari geus kitoe, lila ti lila toeloej oerang
5 Amon mërangan ka Israil. 'Ari geus
kitoe, mangsa oerang Amon keur më-
rangan ka Israil, bral kokolot Gilad
laleumpang, ngala Jeptah ti tanah Tob
6 teja. 'Pok njalaoer ka Jeptah: Moegi
geura soemping, sarëng ngapalaan ka
kaola sadaja, soepaja oerang ngalawan
7 përang ka oerang Amon. 'Ngawalon
Jeptah ka kokolot Gilad teh: Kapan
sampejan pada mikageuleuh ka kaola,
sarta ngadjongklokkeun kaola ti imah
bapa; na koe naon ajeuna daratang ka
kaola, sabot sampejan kasoésahan?
8 'Pihatoer kokolot Gilad ka Jeptah: Kijeu
noe mawi kaola ajeuna darongkap deui
ka andjeun, nja eta soepaja angkat,
kairing koe kaola, sarëng mërangan
ka oerang Amon; kalajan *a* andjeun bade
ngaloeloegean ka kaola, njangking sa-
9 dajana priboemi Gilad. 'Saoer Jeptah
ka kokolot Gilad: Oepama kaola koe
sampejan dibawa moelang, baris më-
rangan ka oerang Amon, sarta eta teh

koe Pangeran dipaparinkeun ka hareupeun kaola, na estoe kaola pidjadiuon
 10 loeloegoe sampejan? 'Wangsoelan kokolot Gilad teh ka Jeptah: Pangeran moegi-
 moegi ngadangoe di antara kaola saréng andjeun; saestoena kaola pada nga-
 11 lampahkeun sapilahir andjeun. 'Toeloej Jeptah angkat reudjeung kokolot Gilad;
 seg andjeunna koe djalma-djalma didjadikeun loeloegoe djeung kapala, njang-
 king maranehanana; sarta Jeptah nja-
 oerkeun sakabeh kasaoeranana ^b di pa-
 joeneun Pangeran, di Mispa. ^a p. 10: 18.

^b p. 20: 1.

12 Tidinja Jeptah ngoatoesan ka radja oerang Amon, mopojan kijeu: Aja pèr-
 kara naon sampejan teh ka kaola, noe matak sampejan datang ka kaola, mē-
 13 rangan ka tanah kaola? 'Ngadjawab radja oerang Amon teh ka oetoesan
 Jeptah: Tina sabab Israil, basa indit ti Mèsir, njokot tanah kaola, ^a ti tji
 Arnon tèpi ka tji Jabok, sarta tèpi ka tji Jordan; ari ajeuna eta teh poelang-
 14 keun djeung kasalamétan! 'Ngoatoesan deui Jeptah ka radja oerang Amon,
 15 'sarta mopojan ka dinja: Kijeu kasaoeran Jeptah: ^b Israil hanteu pisan njokot
 tanah Moab djeung tanah oerang 16 Amon teh. 'Satégésna basa indit ti Mèsir,
 Israil loemakoe di tégal lèga, tèpi ka laoet Agër; toeloej datang ka Kades.
 17 'Tidinja Israil ^c ngoatoesan ka radja Edom, mopojan kijeu: Moegi kaola
 diidinan njorang tanah andjeun; tatapi radja Edom teu ngagoegoe. Pon kitoe
 keneh nitahan ka radja Moab; tapi eta ge teu daekeun. Toeloej Israil tjitjing
 18 di Kades. 'Tidinja loemakoe deui di tégal lèga, ^d ngoerilingan tanah Edom
 djeung tanah Moab; toeloej datang ka tanah Moab ti tèbeh pangbidjilan pa-
 non-poè; heug masanggrahan di peuntaseun tji Arnon; tapi hanteu asoep
 ka wèwèngkèran Moab, karana tji Arnon teh watès Moab. 'Tidinja Israil ^e
 19 ngoatoesan ka Sihon, radja oerang Emor, radja Hesbon teja, sarta Israil mopojan
 kijeu ka dinja: Kaola moegi diidinan njorang tanah andjeun, dongkap ka éng-
 20 gon kaola. 'Tatapi Sihon teu mértjaeun Israil njorang wèwèngkèranana;
 anggoer Sihon ngoempolkeun sabalana kabeh, heug masanggrahan di Jahas;

21 pek mērangan ka Israil. 'Toeloej koe Pangeran, Allah Israil, eta Sihon djeung
 sabalana kabeh dipaparinkeun ka leungeun Israil, pek disabétan; seug Israil
 ngabogaan satanah oerang Emor, pri-
 22 boemi tanah eta; 'nja ngabogaan sawèwèngkèran oerang Emor, ti sémèt tji
 Arnon tèpi ka tji Jabok, sarta ti tégal 23 lèga tèpi ka tji Jordan. 'Djadi ajeuna
 koe Pangeran, Allah Israil, eta oerang Emor geus disingkahkeun ti hareupeun
 Israil oematna; koetan koe sampejan 24 dek dipiboga? 'Karah sampejan moal
 ngabogaan anoe koe ^f Kamos, batara sampejan, dibogakeun ka sampejan? Nja
 kitoe pisan sakoer noe disingkahkeun ti hareupeun kaola sadaja koe Pange-
 ran, Allah kaola, dibogaan koe kaola. 25 'Naha ajeuna sampejan teh boga angkeuh
 hade ti batan ^g Balak poetra Sipor, radja Moab teja? Karah eta teh madoean ka
 26 Israil, atawa mērangan ka dinja? 'Sabot Israil ngeusian Hesbon djeung pi-
 lèmboranana, Aroër djeung pilèmboranana, sarta sakabeh nagara noe di
 sisi tji Arnon, geus tiloe ratoes taoen lilana, na koe naon koe sampejan hanteu
 27 dirèboet dina mangsa eta? 'Djadi kaola hanteu boga dosa ka sampejan;
 balik-balik sampejan migawe goreng ka kaola, mērangan ka kaola teh. ^h Moegi-
 moegi Pangeran, noe djadi Hakim, dina poè ijeu ngahoekoeman di antara oer-
 ang Israil djeung oerang Amon!

^a 4 Moesa 21: 24. ^b 5 Moesa 2: 9, 19. ^c 4 Moesa 20: 14. ^d 4 Moesa 20: 21; 21: 4, 13. ^e 4 Moesa 21: 21. ^f 4 Moesa 21: 29. ^g 4 Moesa 22: 2. ^h 1 Moesa 31: 53; 1 Sam. 24: 16.

28 Dèmi radja oerang Amon teu ngagoegoe kana kasaoeran Jeptah, noe didatangkeun ka dinja. 'Geus kitoe ^a Roh Pangeran linggih ka Jeptah; bral angkat njorang Gilad djeung Mènase, sarta njorang Mispe bilangan Gilad; ari ti Mispe bilangan Gilad ladjéngna ka oerang Amon.
 30 'Sarta Jeptah ka loewar nadar ka Pangeran, pioendjoekna: Madak oerang Amon koe andjeun dipaparinkeun ka leungeun
 31 simkoering, 'ari geus kitoe, naon bae noe ka loewar, bidjil ti panto rorompok simkoering, manggihan simkoering, dimana simkoering wangsoel ti oerang Amon saréng kasalamétan, nja eta teh bade ka Pangeran; sèdja simkoering ngoerbankeun, didijjeun koerban doeroekan.

32 'Toeloej Jeptah ladjëng ka oerang Amon, sarta mërangan ka dinja; seug koe Pangeran diselehkeun ka pananganana.

33 'Pek koe Jeptah disabëtan ti Aroër tēpi ka maneh datang ka Minit, doewa poeloh nagara, sarta tēpi ka Abel-Këramim; panjabëtna rosa katjida. ^b Tah, kitoe oerang Amon teh ditoendoekkeun di hareupeun oerang Israil. *a p. 6 : 34. b p. 8 : 28.*

34 Tidinja Jeptah soemping ka Mispa, ka boemina; doemadakan, ^a poetrana noe awewe ka loewar, mapagkeun andjeunna, ^b make nërëbang sarta ngarigël; ari eta teh poetra noenggal, Jeptah teu kagoengan deui poetra lalaki atawa

35 awewe. 'Ari geus kitoe, barang Jeptah ningali poetrana, ^c seug andjeunna njo-soëk panganggona, bari misaoer: Alah, anaking! njai teh ngahëroekkeun teuing ka ama, sarta njai teh kaäsoep anoe nganalangsakeun ka ama; ^d karena ama geus ngangah biwir ka Pangeran, sarta

36 teu kadoega oendoer. 'Wangsoelan poetrana: Noen ama! ari ama geus ëngah lambëj ka Pangeran mah, soemangga pidamël ka simkoering sakoemaha noe ka loewar ti lambëj ama, sarehing ama koe Pangeran geus dipaparin balësan ti

37 moesoh ama, ti oerang Amon. 'Oendjoekanana deui ka ramana: Moegi koering didamël përkawis ijeu: koering tempoan doewa boelan, soemëdja leumpang, ijang ka goenoeng-goenoeng, njeung-tjeurikan kalandjangan koering, nja diri

38 koering sarëng batoer-batoer. 'Walonan ramana: Bral bae. Seug koe Jeptah didjoeroeng lakoe doewa boelan; toeloej leumpang, nja pribadina djeung rentjang-rentjangna, sarta njeungtjeurikan kalandjanganana di goenoeng-goenoeng.

39 'Ari geus kitoe, sanggeus toetoe doewa boelan, seug moelang deui ka ramana; prak ramana ngalaksanakeun nadarna ka dinja; sarta eta teh teu njaho di lalaki. Sanggeus kitoe djadi adat di Israil,

40 'landjang-landjang Israil saban-saban taoen sok laleumpang, ngagoeng-ngagoeng ka poetra Jeptah, oerang Gilad, sataoen opat poë. *a 1 Sam. 18 : 6. b 2 Moesa 15 : 20. c 1 Moesa 37 : 34. d 4 Moesa 30 : 2.*

PASAL 12.

Ari oerang Epraim karoempoel, sarta mareuntas ka kaler; ^a toeloej pada

mihatoer ka Jeptah: Koe naon andjeun madjoe përang ka oerang Amon, ari kaoela teu disalaoer ngiring? Boemi andjeun dek dihoeroe saloehoereun andjeun

2 koe seuneu. 'Ngawalon Jeptah ka darinja: Kaoela djeung bala keur padoe bangët pisan djeung oerang Amon; seg maraneh ditjëlöekan, tapi teu njalamëtkeun

3 kaoela ti leungeunna. 'Ana katendjo koe kaoela, maraneh teu noeloeng, ^b seug njawa kaoela diteundeun dina dampal leungeun, heg madjoe ka oerang Amon, sarta koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun kaoela. Na keur naon maraneh poë ijeu moeroeboel, dek mërangan ka

4 kaoela? 'Gantjang Jeptah ngoempoelkeun sakabeh oerang Gilad; pek mërangan ka Epraim. Ari oerang Gilad teh njabëtan ka Epraim, tina sabab ngaromongna: Maraneh, Gilad! kakaboeran ti Epraim; bënërna aja di tëngah Epraim

5 djeung Mënase. 'Djeung deui Gilad ^c meunangkeun sagala peupeuntasan tji Jordan ka Epraim; ari geus kitoe, satijap-tijap aja kakaboeran Epraim, ngomong: Kaoela menta meuntas, seg ditanja koe oerang Gilad: Maneh teh oerang

6 Epraim? Ana ngadjawab: Lain, 'toeloej ngaromong kijeu ka dinja: Geura njëboet sjibolet; ana pok teh sibolet; karena teu bisaeun ngoetjapkeun bënërn. Këk ditjékël sarta dipeuntjit lëbah peupeuntasan tji Jordan. Dina mangsa eta oerang Epraim opat laksa doewa reboe noe roeboeh. *a p. 8 : 1. b 1 Sam. 19 : 5; 28 : 21. c p. 3 : 28.*

7 Ari Jeptah ngahakimanana ka Israil gënëp taoen; toeloej Jeptah, oerang Gilad, poepoes, sarta dikoerëbkeun dina hidji nagara tanah Gilad.

8 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna Jeptah, nja eta Ebsan, ti Bet-

9 Lehem. 'Ari eta teh ^a kagoengan tiloe poeloh poetra lalaki sarta tiloe poeloh poetra awewe didjoeroeng ka loewar, djeung tiloe poeloh poetra awewe ti loewar diasoepekeun keur poetrana lalaki. Ari ngahakimanana ka Israil toedjoeh

10 taoen. 'Toeloej Ebsan poepoes, sarta dikoerëbkeun di Bet-Lehem. *a p. 10 : 4.*

11 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna eta, nja eta Elon, oerang Sëboeloen. Ari eta ngahakimanana ka Israil

12 sapoeloh taoen. 'Toeloej Elon, oerang

Sëboeloen, poepoes, sarta dikoeërëbkeun di Ajalon, di tanah Sëboeloen.

- 13 Ari noe ngahakiman ka Israil sanggeusna eta, nja eta Abdon poetra Hilel,
 14 oerang Piraton. 'Ari eta teh kagoengan opat poeloeh poetra lalaki djeung tiloe poeloeh poetoe lalaki, ^a naroenggangan toedjoeh poeloeh kalde. Ari ngahakimanana ka Israil dalapan taoen. 'Toeloej Abdon poetra Hilel, oerang Piraton, poepoes, sarta dikoeërëbkeun di Piraton, di tanah Epraim, di goenoeng oerang Amalek. a p. 10:4.

PASAL 13.

Tidinja oerang Israil ^a marigawe deui noe goreng di pajoeneun Pangeran; ladjëng koe Pangeran diselehkeun ka leungeun oerang Pëlisti, opat poeloeh taoen lilana. a p. 3:12.

- 2 Aja hidji djalma, oerang Sora, kasoep bangsa oerang Dan, ngaranna Manoah; ari pamadjikanana gaboeg, teu
 3 ngadjoeroe. 'Hidji waktue ^a Malaikat Pangeran nembongan ka eta awewe, sarta ngalahir ka dinja kijeu: Masing njaho, maneh gaboeg, teu ngadjoeroe;
 4 tapi bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe hidji anak lalaki. 'Mana ajeuna koedoe tjëjtjëgah, ^b oelah nginoem anggoer atawa arak, djeung ^c oelah ngahakan naon-naon
 5 noe nadjis. 'Karana, saënjana, maneh bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe hidji anak lalaki; ari eta teh sirahna teu meunang didatangan peso tjoekoer; karna boedak teh pidjadieun ^a nasir Allah ti waktue dikandoeng; ^e sarta nja eta bakal ngamimitian njalamëtkeun Israil ti leungeun oerang Pëlisti. 'Tidinja eta awewe datang, sarta njarita ka salakina, kijeu pokna: Bijeu aja hidji piwarangan Allah tjalik ka koering, ari roepana saperti roepa Malaikat Allah, tja-tjap koe matak sijeun; koering teu naros ti mana soempingna, sarëng teu maparin njaho djënënganana ka koering. 'Ari lahirna ka koering: Masing njaho, maneh bakal reuneuh, sarta ngadjoeroe hidji anak lalaki; mana ajeuna maneh oelah nginoem anggoer atawa arak, djeung oelah ngahakan naon-naon noe nadjis; karna boedak teh pidjadieun nasir Allah, ti waktue dikandoeng tËpi ka poë
 6 anana maot. 'Tidinja Manoah nënëda

ka Pangeran; kijeu panëdana: Noen Goesti! eta piwarangan Allah, noe koe andjeun dipiwarang teja, moegi sina tjalik deui ka koering doewaän, sarëng ngawoeroek ka koering koemaha nja pilampaheun koering ka eta boedak, anoe bade didjoeroekeun. a p. 6:11.

b 4 Moesa 6:3. *c* 3 Moesa 11. *d* 4 Moesa 6:2-5; 1 Sam. 1:11. *e* Loek. 1:15.

- 9 Ari panëda Manoah koe Allah dimakboel. Toeloej Malaikat Allah tjalik deui ka eta awewe; kabënëran awewe teh keur dijoeuk di këbon, ari Manoah salakina hanteu reudjeung. 'Ngageuwat awewe teh loempat, bebedja ka salakina; ari omongna ka dinja: Noen, koering ditembongan deui koe eta djalma, noe tjalik ka koering bareto teja.
 11 'Neut Manoah indit, noetoerkeun pamadjikanana; sadongkapna ka eta djalma, pok hatoeran ka andjeunna: Na andjeun teja djalma, noe ngalahir ka poen bodjo? Walonanana: Énja kami.
 12 'Oendjoekan deui Manoah: Ajeuna moegi tinëkanan pilahir andjeun; koemaha pipëtaeunana eta boedak sarëng pilampaheunana? 'Walon Malaikat Pangeran ka Manoah: Sakoer noe koe kami dilahirkeun ka awewe teja, koedoe koe eta ditjëgah. 'Sagala noe asal ti tangkal anggoer, teu meunang koe eta dihakan; teu meunang nginoem anggoer atawa arak, sarta teu meunang ngahakan naon-naon noe nadjis. Sakabeh noe koe kami diparentahkeun ka awewe teja, koedoe koe eta diëstoekeun. 'Oendjoekan deui Manoah ka Malaikat Pangeran: ^a Moegi kërsa diandëg koe simkoering; sëdja njadijakeun hidji anak ëmbe pihatoeraneun andjeun. 'Lahiran Malaikat Pangeran ka Manoah: Sanadjan kami koe maneh diandëg, moal ngadahar soegoeh maneh; sarta oepama maneh hajang mëtakeun koerban doeroekan, koedoe koerbankeun ka Pangeran. Wantoe-wantoe Manoah teu tërangeun, jen eta
 17 teh Malaikat Pangeran. 'Oendjoekan deui Manoah ka Malaikat Pangeran: Saha djënëngan andjeun? soepaja, dimana geus tinëkanan pilahir andjeun, simkoering pada ngahormat ka andjeun.
 18 'Lahiran Malaikat Pangeran ka Manoah: ^b Keur naon maneh nanjakeun ngaran kami? da eta teh ^c adjaib. 'Top Manoah

njokot hidji anak ėmbe sarta djeung koerban kadaharan; seg dikoerbankeun ka Pangeran dina loehoer batoe karang. ^a Ari Malaikat teh lampahna adjaib, sarta Manoah djeung pamadjikanana mēlong bae. ²⁰ 'Karana keur barang hoe-roengna tina altar njēlēboeng ka langit, seug Malaikat Pangeran moenggah di djero hoeroenging altar. Dēmi Manoah djeung pamadjikanana mēlong bae; toe-loej ²¹ brēk njaroeoeh kana taneuh. 'Ari Malaikat Pangeran teu nembongan deui ka Manoah atawa ka pamadjikanana. Didinja Manoah geus tērangeu, jen eta teh Malaikat Pangeran. 'Pok Manoah ngomong ka pamadjikanana: ²² 'Tangtoe oerang teh ėngke paeh, sabab oerang narendjo Allah. 'Dēmi tjarek pamadjikanana: Manawi Pangeran aja pangĕrsa maehkeun ka oerang mah, koerban doeroekan djeung koerban kadaharan teh moal ditjandak ti leungeun oerang, sarta oerang moal dipaparin nendjo eta sakabehna, soemawonna oerang dina waktōe ajeuna di wartaān noe kitoe pētana. ^a 1 Moesa 18:3; p. 6:18. ^b 1 Moesa 32:29. ^c Jēs. 9:6. ^d p. 6:21. ^e p. 6:22, 23.

²⁴ Tidinja eta awewe ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, sarta dingaranan ^a Simson. ^b Ari eta boedak ngagēdean, ²⁵ djeung dibĕrkahan koe Pangeran. 'Sarta Roh Pangeran nĕmbean njoeroeng Simson ka pasanggrahan Dan, di antara Sora djeung Estaol. ^a Ibr. 11:32. ^b Loek. 1:80.

PASAL 14.

Hidji mangsa Simson mijang ka nagara Timna; seug di Timna ningali hidji ² landjang, anak Pĕlisti. 'Toeloej moelih, sarta ngoeninga ka iboe-ramana, pihatoerna: Koering di Timna nendjo hidji landjang, anak Pĕlisti; ^a moegi eta ajeuna ditjandak keur pibodjoĕun koering. 'Ari saer iboe-ramana ka Simson: Naha taja pisan pipamadjikaneun di anak koelawarga agoes, atawa di sakabeh ahli indoeng-bapa, noe matak agoes leumpang, njokot pipamadjikaneun ka oerang Pĕlisti, ^b noe teu disoenat? Wangsoelan Simson ka ramana: Nja eta bae tjandak keur koering; karana nja eta noe bĕnĕr dina panon koering. 'Ari iboe-ramana teu tērangeu hal kitoe teh ti Pangeran; karana Sim-

son nejangan pisababeun ti oerang Pĕlisti. Ari dina mangsa eta oerang Pĕlisti marentah ka Israil. ^a 1 Moesa 34:4. ^b p. 15:18. ⁵ Tidinja Simson mijang ka Timna, djeung iboe-ramana. Barang dongkap ka kĕbon anggoer Timna, doemadakan, Simson kapapag koe hidji singa ngora ngagaoer. 'Kalĕrĕsan ^a Simson disoempingan Roh Pangeran; pek singa teh dibebekkeun, sapĕrti ngabebekkeun anak ėmbe, halta pananganana taja naon-naon; tapi lampahna noe bijeu teu dioeningakeun ⁷ ka iboe-ramana. 'Ari geus soemping, toeloej sasaoeran djeung eta landjang; sarta eta teh bĕnĕr koe pangrasa Simson. 'Geus rada lila antarana koe Simson ditejang deui, dek ditikah; keur di djalan sindang, ningalian bangke singa teja; doemadakan, dina awak singa aja sajang njiroean, sarta madoean. 'Top ditjandak koe dampal pananganana, bari seug ladjĕng, sarta ngadaharan bari angkat; ari geus dongkap deui ka iboe-ramana, seg njanggakeun madoe, kop didalabar; tapi teu ngoeningakeun ka iboe-rama eta madoe beunang njandak ti awak singa. ^a p. 13:25; 15:14.

¹⁰ Ari ramana geus dongkap ka eta landjang, seug Simson di dinja ngadamĕl hadjat; karana nja kitoe lampah djalma boedjang. 'Ari geus kitoe, barang narendjo Simson, toeloej njarokot tiloe poeloe pirentjangeun, sina ngabatoeran ¹² ka Simson. 'Pok Simson misaoer ka eta: Kaoela aja hidji toetoeroetjingan ka maraneh; oepama koe maraneh dipoepoelihkeun ka kaoela di sadjĕro ^a toedjoeh poĕ hadjat ijeu, sarta kapanggih, kaoela sanggoep ka maraneh mere badjoe lawon katji tiloe poeloe siki, djeung tiloe ¹³ poeloe siki badjoe pisalin. 'Sabalikna, oepama teu bisa moepoelihkeun mah ka kaoela, seg maraneh ka kaoela koedoe mere badjoe lawon katji tiloe poeloe siki, djeung tiloe poeloe siki badjoe pisalin. Ari djawabna: Mangga, tjarijoskeun toetoeroetjingan sampejan, kaoela pada ¹⁴ hajang ngadenge. 'Saoer Simson ka darinja: 'Ti noe ngahakan bidjil kahakanan, ti noe bĕdas bidjil kaāmisian. Dēmi sadjĕro tiloe poĕ teu barisaeu moepoelihkeun eta toetoeroetjingan.

^a 1 Moesa 29:27.

¹⁵ Ari geus kitoe, dina poĕ noe katoedjoeh

seug eta ngaromong ka garwa Simson: Tjik, ^a tjaroge njai woedjoek, soepaja ka oerang moepoelihkeun eta toetoe-roetjingan; bisi njai djeung boemi rama njai koe kaola dihoeroe koe seuneu. Naha kaola diarondang teh, hajang ngabogaan banda kaola? Lain kitoe?

16 'Toeloej garwa Simson nangis di pajoneunana, bari misaoer: Akang geuleuh bae ka koering, moal enja asih; akang toetoe-roetjingan ka anak bangsa koering, ari ka koering hanteu dipaparin njaho. Dëmi saer Simson: Saénjana, koe akang teu dioeningakeun ka indoeng-bapa; pimanaeun dipoepoelihkeun

17 ka njai? 'Seug eta teh nangis bae di pajoneunana satoetoe toedjoeh poë hadjatna. Ari geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh, seug dipoepoelihkeun bae ka garwana, tina ^b njësédëk teuing ka andjeunna. Gantjang koe eta istri toetoe-roetjingan teh dipoepoelihkeun ka

18 anak bangsana teja. 'Pok oerang nagara eta malihatoer ka Simson dina poë noe katoedjoeh, samemeh panon-poë soeroep: Naon noe amis ti batan madoe? naon noe bédas ti batan singa? Dëmi saerna ka darinja: Lamoen maraneh teu ngawoeloekoe koe sapi kaola, toetoe-roetjingan kaola koe maraneh moal

19 kapanggih. 'Kalërësan Simson disoempingan Roh Pangeran; bral mijang ka nagara Askëlon, pek njabëtan tiloe poeloh djalma oerang dinja, sarta papakeanana ditjandak, sok ngaleler pialin ka noe pada moepoelihkeun toetoe-roetjingan teja. 'Ari Simson djadi bëndoe,

20 sarta moelih ka boemi ramana. 'Dëmi garwa Simson didjodokeun ka hidji rentjangna, noe ngabatoeran ka andjeunna

^a p. 16: 5. ^b p. 16: 16, 17.

PASAL 15.

Ari geus rada lila antarana, dina oesoem adiboewat tarigoe, seug Simson ngandjang ka garwana, njandak hidji anak ëmbe; ari saerna: Koering hajang asoep ka bodjo, ka djëro pangkeng. Dëmi koe

2 bapa awewe teu dibere asoep. 'Ari tjarek bapana: Panjana bapa, agoes teh geuleuh ka inja, noe matak koe bapa ^a geus dibikeun ka rentjang agoes. Ari adina lain geulis ti batan eta? Nja eta bae

3 pikeun agoes, djadi gantina. 'Pok Simson

misaoer ka darinja: Sakali ijeu aing teu salah ka oerang Pëlisti, lamoen aing

4 njjeun katjilakaan ka dinja. 'Bral Simson angkat, meunangkeun tjareuh tiloe ratoes siki, sarta njandak obor; toeloej dikantet-kantetkeun boentoet pada boentoet, djeung diteundeunan hidji obor dina antara doewa boentoet, di têngah-têngahna. 'Pek obor teh disaroendoetan, bari seug tjareuh dileupaskeun ka pibowateun oerang Pëlisti; toeloej kahoe-roean, boh toempoekan gandoem, boh pibowateun, kitoe keneh këbon djetoen.

6 'Pok oerang Pëlisti ngaromong: ^b Saha noe migawe kitoe? Aja noe ngaromong Simson, minantoe oerang Timna, pedah koe eta ditjokot pamadjikanana, dibikeun ka batoerna. Moeroeboel oerang Pëlisti, pek eta awewe djeung bapana

7 ^c didoeroek koe seuneu. 'Misaoer Simson ka darinja: Ari maraneh migawe kitoe mah, saénjana aing dek malës diri ka

8 maraneh, kakara aing teh eureun. 'Pek disabëtan, bitis katoet pingping; rosa pisan panjabëtna. Bral mijang, toeloej tjalik dina hidji beulah goenoeng tjadas Etam.

^a p. 14: 20. ^b p. 6: 29. ^c p. 14: 15.

9 Tidinja oerang Pëlisti arindit, seug masanggraban di tanah Joeda, wani matak di Lehi. 'Pok oerang Joeda ngaromong: Koe naon maraneh daratang ngaroeroeg ka kaola? Djawabna: Kaola noe matak daratang, dek ngabarogod Simson, sëdja migawe ka dinja sakoemaha pagaweanana ka kaola teja.

11 'Broel tiloe reboe djalma, oerang Joeda, arijang kana beulah goenoeng tjadas Etam teja; toeloej malihatoer ka Simson: Naha andjeun teu oeninga, ^a jen oerang Pëlisti marentah ka oerang? Naha andjeun ka kaola sadaja midamël noe kitoe pëtana? Walon Simson ka darinja: Sakoemaha pagaweanana ka kaola, nja kitoe pagawean kaola ka maranehanana.

12 'Pihatoerna deui: Kaola noe matak daratang, sëdja ngabarogod ka andjeun, dek diselehkeun ka leungeun oerang Pëlisti. Ari saer Simson: Koedoe saroempah ka kaola, jen maraneh moal

13 pinaradjangeun ka kaola. 'Mihatoer deui eta teh ka Simson, kijeu pihatoerna: Hamo, ngan dek dibarogod bae, bari seug diselehkeun ka leungeunna; ari përkawis maehan tamah, moal enja

andjeun koe kaele dipaehan. Pek Simson dibarogod koe doewa tambang weuteuh, bari toeloej diiringkeun ti goenoeng

14 tjadas teja. 'Barang andjeunna dongkap ka Lehi, heg koe oerang Pëlisti dipapagkeun koe soerak. Kalërësan ^b Simson disoempingan Roh Pangeran; seg tambang noe dina pananganana djadi kawas lambaran haramaj toetoeng koe seuneu; barogodna lëboer ti pananganana.

15 'Beh Simson mëndak hidji tjtajpek kalde, baseuh keneh; gantjang njodorkeun pananganana, pek ditjandak, dianggo neunggeulan, ^c meunang sareboe

16 djalma. 'Pok Simson misaoer: Koe hidji tjtajpek kalde satoempoek doewa toempoek, koe hidji tjtajpek kalde aing mae-

17 han sareboe djalma. 'Ari geus kitoe, saporantos misaoer, tjoel tjtajpek teh dipitjeun ti pananganana; sarta eta ënggon disëboetkeun Ramat-Lehi. 'Tidinja

18 Simson halabhabeun angët pisan, sarta sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Andjeun geus maparin kasalamëtan sakitoe agoengna koe lantaran abdi andjeun; doepi ajeuna koering bade paeh halab-

19 hab, sarëng laboeh ka leungeun ^d djalma teu disoenat. 'Tidinja Allah meulahkeun hidji tjangkroeng noe aja di Lehi, seg bidjil tjai ti dinja; ari geus ngaleueut, datang deui ingëtanana, sarta hoerip. Kitoe noe matak eta ënggon disëboetkeun

20 En-Hakore; ajana di Lehi tËpi ka mangsa ajeuna. 'Ari Simson ngahakimanana ka Israil ^e keur djaman oerang Pëlisti, ^f doewa poeloeh taoen lilana. ^a p. 14:4. ^b p. 14:6. ^c p. 3:31. ^d p. 14:3; 1 Sam. 31:4. ^e p. 13:1. ^f p. 16:31.

PASAL 16.

Hidji mangsa Simson angkat ka nagara Gasa; seug di dinja ningali hidji

2 dajang, sarta tjalik ka eta. 'Aja noe bebedja ka oerang Gasa, pokna: Simson datang ka dijeu. Tidinja pada ngalingkoengan sarta ngabongohan ka andjeunna sapeuting djëpoet, dina lawang nagara, tatapi tjaritjing bae sapeupeuting, ngomongna: Keun tËpi ka braj

3 beurang, seg koe oerang dipaehan. 'Ari Simson ebog tËpi ka tËngah peuting; dëmi wantji tËngah peuting seug tanghi, kËk njËkël panto lawang nagara kalawan tihangna noe doewa, ditjaboet

katoet toelakna, djoeng dipoendak, bari seug dibawa oenggah ka poentjak goenoeng, noe di hareupeun nagara Hebron.

4 Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja, toeloej Simson bogoheun ka hidji awe-we noe di lëbak Sorek, ngaranna Dëlila. 'Seug gëgëdoeg oerang Pëlisti daratang ka eta awe-we, sarta ngaromong ka dinja: ^a Koedoe ngawoedjoek ka Simson, sarta tangenan dina naon kabëdananana noe sakitoe gëde teh, sarta naon pilantaraneunana kami teh ngalahkeun ka dinja djeung ngabarogod ka dinja, soepaja beunang disangsara; seg kami ka maneh tangtoe pada mere sareboe saratoes wang perak sewang.

6 'Tidinja Dëlila ngomong ka Simson: Tjik, paparin njaho ka koering, dina naon kabëdanan andjeun noe sakitoe gëde teh, sarëng naon pilantaraneun andjeun dibarogod, soepaja beunang disangsara? 'Diwalon koe Simson: Oepama kaele dibarogod koe toedjoeh lambar loeloeb hedjo, noe tatjan toehoer, tangtoe kaele leuleus, djadi tjara djalma

8 noe sedjen bae. 'Toeloej gëgëdoeg Pëlisti ka awe-we teh marawa toedjoeh lambar loeloeb hedjo, noe tatjan toehoer; prak koe awe-we teh dibarogodkeun ka

9 Simson. 'Ari noe ngabongohan darijoek di eta awe-we, di djëro pangkeng. Pok Dëlila ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pëlisti. ^b Djëmproeng loeloeb teh koe andjeunna dipëgatkeun, sakoemaha mëgatkeun tali indjoek, noe geus ngambeu seuneu; djadi teu koengsi kanjahoan kabëdananana.

^a p. 14:15. ^b p. 15:14.

10 Tidinja Dëlila ngomong ka Simson: Salërëсна, andjeun tadi goegoejon ka koering sarëng misaoer bohong ka koering; ari ajeuna, tjik, paparin njaho ka koering, naon pilantaraneun andjeun

11 dibarogod? 'Ari walonanana: Oepama kaele dibarogod koe tambang wareuteuh, anoe tatjan dipake, tangtoe kaele leuleus, djadi tjara djalma noe sedjen

12 bae. 'Heug Dëlila njokot tambang wareuteuh, prak dibarogodkeun ka andjeunna; toeloej ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pëlisti. Ari noe ngabongohan darijoek di djëro pangkeng. Djëmproeng tambang teh koe

- andjeunna dipëgatkeun ti pananganana, tjara kanteh.
- 13 Tidinja Dëlila ngomong ka Simson: Dongkap ka ajeuna andjeun teh goe-goejon bae ka koering, sarëng misaer bohong ka koering; tjik atoe, paparin njaho ka koering, naon pilantaraneun andjeun dibarogod? Ari walonanana: Oepama toedjoeh oentoe sirah kaoela koe njai dipakankeun kana tinoenan.
- 14 ['Prak milampah kitoe,] sarta dipageuhan koe pantjoeh. Toeloej ngomong ka andjeunna: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pëlisti. Neut Simson tanghi tina sarena, sarta karaboet eta pantjoeh pakara katoet tinoenan.
- 15 Tidinja Dëlila ngomong ka andjeunna: Na koemaha andjeun bisa misaer, jen: Kaoela njaah ka maneh, da manah andjeun teu ngareudjeungan ka koering. Geus tiloe kali ijeu andjeun teh goegoejon ka koering, sarëng koering teu dipaparin njaho dina naon kabëdasaan andjeun noe gëde teh. 'Ari geus kitoe, tina njësëdëk ka andjeunna koe omonganana, saban-saban poë, sarta bari dikeukeuhan, lila-lila keuheul manahna, 17 asa rek paeh. 'Toeloej bae nganjatakeun ka dinja saeusi manahna; ari saeurna ka dinja: ^a Sirah kaoela tatjan pisan didatangan peso tjoekoer; karena kaoela djadi nasir Allah ti waktoe dikandoeng koe iboe; oepama kaoela ditjoekoer, kabëdasaan kaoela tangtoe leungit ti kaoela, seug kaoela leuleus, djadi tjara 18 djalma noe loba bae. 'Barang Dëlila geus tërangan, jen Simson ka manehana nganjatakeun saeusi manahna, gantjang nitahan, ngala gëgëdoeg oerang Pëlisti; pihatoerna: Mangga, geura tjarakalik ajeuna, karena Simson geus nganjatakeun ka koering saeusi hatena. Djëboel gëgëdoeg Pëlisti daratang ka dinja, sarta wang perak teh dibawa.
- 19 'Tidinja Simson koe Dëlila disina sare dina lahoenanana; seug njëlöekan hidji djalma, pek koe eta ditjoekoeran noe toedjoeh oentoe sirahna; toeloej Dëlila ngamimitian njangsarakeun ka andjeunna, lës kabëdasaanana leungit ti andjeunna. 'Pok Dëlila ngomong: Eh Simson! diboeroedoeg oerang Pëlisti. Neut Simson tanghi tina sarena, bari misaer: Aing dek ka loewar, tjara ka toekang-
 20 toekang, sarta gigibrig; karena teu oeningaen, ^b jen Pangeran geus njingkah ti andjeunna. 'Këk andjeunna koe oerang Pëlisti ditjarëkël, sarta ^c ditjokel sotjana, bari toeloej diiringkeun ka Gasa, sarta dirante tambaga; geus kitoe gawena ngagiling di djëro pangberokan. 22 'Dëmi ramboetna mandjangan deui sanggeusna ditjoekoer. ^a p. 13 : 5. ^b 1 Sam. 16 : 14; Sil. 5 : 3, 4; 22 : 14. ^c 2 Radj. 25 : 7.!
- 23 Tidinja gëgëdoeg oerang Pëlisti karempoel, koekoerban rosa pisan ka ^a Dagon, aállahanana, sarta soekan-soekan. Ari aromongna: Si Simson, moesoeh oerang, koe batara oerang geus 24 diselehkeun ka leungeun oerang. 'Sarta barang djalma-djalma ngadeuleu ka Simson, seg maroedji ka aállahanana; karena aromongna: Moesoeh oerang, noe ngaroeksak tanah oerang, sarta njabëtan batoer oerang loba nakër teja, koe batara oerang geus diselehkeun ka leungeun oerang. 'Ari geus kitoe, keur pada saroeka hate, seg ngaromong: Geura ala si Simson, sina ngabodor pikeun oerang! Gantjang Simson diala ti pangberokan, seug ngabodor di hareupeunana, disina nangtoeng dina rowangan 25 tihang. 'Tidinja Simson misaer ka boedak noe ngahajeukan pananganana: Aing lesotkeun, hajang ngarampaan tihang-tihang, anoe ditoempakan ijeu gëdong, 27 hajang njarande ka dinja. 'Kabënëran eta gëdong dëdët koe djalma, awevelalaki; samalah sakabeh gëgëdoeg oerang Pëlisti araja di dinja; sarta dina loehoer gëdong kira-kira aja tiloe reboe djalma, awevelalaki, pada nongton eukeur Simson ngabodor. 'Toeloej Simson sasambat ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: Noen, Goesti Pangeran! moegi emoet ka koering; noen Allah! moegi ngabëdaskeun ka koering sakali ijeu bae, ^b soepaja koering malës diri ka oerang Pëlisti koe pamalës hidji tina doewa panon 29 koering. 'Pek Simson nangkeup doewa tihang noe di têngah, anoe ditoempakan sarta ditëkën koe eta gëdong; noe hidji koe panangan katoehoe, noe hidji 30 deui koe panangan kentja. 'Pok Simson misaer: Kadjeun diri aing paeh djeung oerang Pëlisti! Seug andjeunna toengkoel sakoewat-koewat, broeg gëdong teh roeboeh, ninggang ka sakoer

gëgëdoeg djeung ka sakabeh djalma noe aja di djëro. Ari djalma noe paeh, beunang Simson maehan dina poepoesna, loba ti batan noe koe andjeunna dipaehan dina keur hiroepna. ³¹ 'Toeloej saderekna daratang djeung sakabeh ahli ramana, seug andjeunna dibawa moelang, bari toeloej dikoerëbkeun ^c di antara Sora djeung Estaol, dina pakoeboeran Manoah ramana. ^d Ari Simson ngahakimanana ka Israil doewa poeloehtaoen lilana. ^a 1 Sam. 5:4. ^b Roem 12:19.

^c p. 13:25. ^d p. 15:20.

PASAL 17.

² Aja hidji djalma, oerang pigoenoengan Epraim, ngaranna Mika. 'Hidji waktoe eta ngomong ka indoengna: Ari noe sareboe saratoes wang perak, noe ditjokot ti ëma, anoe matak ëma sasapa, samalah misaoer kadenge koe koering teja, soemoehoen, eta oewang aja di koering, nja koering anoe njokot inja. Ngadjawab indoengna: ^a Eh agoes! maneh moegi dibërkahan koe Pangeran. ³ 'Heg noe sareboe saratoes wang perak teh koe Mika dipoelangkeun deui ka indoengna. Ari tjarek indoengna: Oewang perak teh koe ëma geus disoejtjikeun pisan bade ka Pangeran ti leungeun ëma, pikeun agoes, baris njijeun hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak; mana ajeuna koe ëma dibikeun deui ka agoes. ⁴ 'Mangsa oewang teh koe Mika dipoelangkeun deui ka indoengna, top indoengna njokot doewaratoes perak, dibikeun ka kamasan; seg koe eta didjijeun hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak; nja eta ⁵ toeloej aja di imah Mika. 'Ari eta djalma, nja eta Mika, boga hidji tadjoeg, sarta njijeun hidji ^b epod djeung ^c tapekong, toer ^d ngeupeulan anakna lalaki saorang, djadi panghoeloena. 'Dina mangsa eta ^e taja radja di Israil; djalma pada milampah masing-masing noe pibënëreun koe rarasaän sorangan. ^a Roet 3:10.

^b 2 Moesa 28:6; p. 8:27. ^c 1 Sam. 19:13.

^d 2 Moesa 28:41. ^e p. 18:1; 21:25.

⁷ Aja hidji djalma ngora, asal ti Bet-Lehem, bilangan Joeda, kaäsoep bangsa Joeda; nja eta djadi ahli Lewi, sarta ⁸ ngoembara di dinja. 'Toeloej eta djalma leumpang ti nagara asal, ti Bet-Lehem bilangan Joeda teja, karëpna ngoembara

di mana bae pigënaheun. Ari keur di pangnjabaän, seug datang ka pigoenoengan Epraim, nëpi ka imah Mika. ⁹ 'Ditanja koe Mika: Sampejan datang ti mana? Djawabna: Kaoela ahli Lewi, asal ti Bet-Lehem bilangan Joeda, keur njaba, sëdja ngoembara di mana ¹⁰ bae pigënaheun. 'Omong Mika ka dinja: Di kaoela bae tjalik, hade djadi pibapaeun djeung pipanghoeloeëun kaoela; koe kaoela dek dibere sataoen sapoeloeherak, djeung papakean sapangadëg, sarta kahakanan. Seug ahli Lewi teh ¹¹ ngiloe. 'Ari ahli Lewi teh ngarëmpeogan tjitjing di eta djalma, sarta djalma ngora teh koe Mika diangkën tjara anak sorangan. 'Toeloej ahli Lewi teh koe Mika dikeupeulan, sarta eta djalma ngora djadi panghoeloena, djeung aja di imah ¹³ Mika. 'Tidinja Mika teh ngomong: Ajeuna aing njaho, jen Pangeran bakal maparin kahadean ka aing, sapedah aing boga ahli Lewi, djadi panghoeloe.

PASAL 18.

² Dina mangsa eta ^a taja radja di Israil; sarta dina mangsa eta kaom oerang Dan ^b nejangn pimilikeun keur dirina, baris ngënggon; karana nëpi ka mangsa eta kaom Dan tatjan katibanan milik ² di têngah kaom Israil. 'Toeloej oerang Dan nitahan lima djalma, ti bangsana sorangan, ti satoengtoengna, djalma përkosa, ^c ti Sora djeung ti Estaol, baris lolongok tanah, sarta ngawaspadakeun; ari aromongna ka dinja: Geura leumpang, koedoe ngawaspadakeun tanah. 'Tidinja eta teh daratang ka pigoenoengan Epraim, nëpi ka imah ^d Mika teja; ³ toeloej meuting di dinja. 'Barang deukeut ka imah Mika, seug eta teh tarëgëseun kana sora ^e eta djalma ngora, ahli Lewi teja; toeloej njarimpang ka dinja, sarta ngaromong ka eta: Koe saha maneh dibawa ka dijeu? djeung ⁴ naon pagawean maneh di dijeu? sarta maneh boga naon di dijeu? 'Ari djawabna ka darinja: Kijeu-kijeu lampah Mika ka kaoela; ari kaoela teh diboe-roehan koe eta, sarta djadi panghoeloena. 'Aromongna deui ka ahli Lewi ⁵ teh: Tjik, ^f geura naros ka Allah, soepaja kaoela tërang, ijeu djalan, noe keur dilakonan koe kaoela, piloeloeseun

6 hanteuna. 'Ngadjawab panghoeloe teh ka darinja: Geura leumpang bae sarta kasenangan; ijeu djalan, noe keur dilakonan koe maraneh, kamanah koe Pangeran.

a p. 17:6; 18:1. b p. 1:34. c p. 13:25. d p. 17:1.
e p. 17:7. f p. 17:5.

7 Bral eta lima djalma laleumpang; toeloej daratang ^a ka nagara Lais, sarta narendjo djalma-djalma noe di djero eta nagara tjitjingna sarta senang ati, koemaha adat oerang Sidon, kerta djeung senang ati; sarta dina tanah eta taja noe boga kawasa, anoe ngalarakeun kitoe-kijeu; malah eta teh djaraoeh ti oerang Sidon, sarta taja kijeu-kijeu djeung
8 djalma noe sedjen. 'Tidinja maroelang ka doeloer-doeloerna, noe di Sora djeung di Estaol teja; seug ditanja koe doeloer-doeloerna: Koemaha bedja? 'Ari djawabna: Geura dangdan, hajoe oerang indit ngaroeroeg ka dinja; karana ka oela geus pada ngilikan eta tanah, saenjana, moetoe koe aloes. Naha maraneh tjaritjing bae? Poma oelah kalendor; geura leumpang, geura datang,
10 geura meunangkeun eta tanah. 'Dimana maraneh leumpang, bakal daratang ka hidji bangsa noe senang ati, sarta tanah teja lega ngentja-ngatoehoe. Estoe koe Allah geus dipaparinkeun ka leungeun maraneh; enggon noe taja pisan ka koerang, naon bae barang noe aja di boemi.

a Jos. 19:47.

11 Broel ti dinja, ti bangsa oerang Dan, nja ti Sora djeung ti Estaol teja, genep ratoes djalma noe arindit, pada njoren
12 parobot perang. 'Toeloej leumpang, seg masanggrahan di Kirjat-Jarim, di tanah Joeda, noe matak eta enggon diseboet
^a Pasanggrahan Dan, tepi ka mangsa ajeuna; ajana di toekangeun Kirjat-Jarim. 'Ari ti dinja ladjoe deui, njorang pigoenoengan Epraim, seug daratang ka
13 imah Mika teja. 'Pok noe lima djalma, noe leumpang lolongok tanah Lais teja, ngaromong, kijeu pokna ka doeloer-doeloerna: Koemaha, maraneh njaho, jen dina eta imah ^b aja hidji epod djeung tapekong, kitoe deui hidji artja sipat oekir djeung hidji artja sipat tjitak? Mana ajeuna sing pada terang dina pilampaheun maraneh. 'Toeloej eta teh njarimpang ka dinja, sarta daratang ka
15 imah eta djalma ngora, ahli Lewi teja,

nja eta ka imah Mika; seg nanjakeun
16 ka dinja salamet hanteuna. 'Ari noe genep ratoes djalma, noe njoren parobot perang, oerang Dan teja, pada ngaran-
17 deg hareupeun lawang panto. 'Demi eta lima djalma, noe leumpang lolongok tanah teja, tjat arasoep ka dinja, pek njokot eta artja sipat oekir djeung eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja sipat tjitak teja; ari panghoeloe teh nangtoeng hareupeun lawang panto, djeung djalma noe genep ratoes, noe pada
18 njoren parobot perang teja. 'Barang eta teh arasoep ka imah Mika, sarta njokot eta artja sipat oekir, djeung eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja sipat tjitak teh, pok panghoeloe teh ngomong ka darinja: Maraneh migawe naon? 'Ari djawabna: Geura repeh,
^c soengoet maneh peungpeukan koe leungeun, sarta koedoe leumpang djeung ka oela, baris djadi ^d pibapaeun djeung pipanghoeloeun ka oela sakabeh. Mendding mana maneh teh, manghoeloean ka imah djalma saorang djeung manghoeloean kasakaom, kasabangsa di Israil?
20 'Seug panghoeloe teh soeka ati; top njokot eta epod, djeung eta tapekong, sarta eta artja teja, bari seug asoep ka tengah djalma loba. 'Tidinja pada malik, sarta kebat leumpangna; ari baroedak, djeung ingon-ingon, sarta djeung barang-barang diajakeun ti heulaeunana.

a p. 13:25. b p. 17:3-5. c Aj. 29:9. d p. 17:10.

22 Ari geus djaraoeh ti imah Mika, seg djalma-djalma, noe aja dina imah noe dareukeut ka imah Mika, dikoempoelkeun; bral njesoelan ka oerang Dan.
23 'Toeloej ngageroan ka oerang Dan; seug eta teh pada njorejang, bari ngaromong ka Mika: Dek naon maneh, datang sarta
24 ngaljoed? 'Ari djawabna: ^a Batara ka oela, beunang ka oela njiyeun, koe maraneh ditjokot djeung panghoeloeana, toeloej leumpang; djadi ka oela teh kari naon deui? sarta koemaha maraneh nanja ka ka oela: Dek naon maneh?
25 'Ngadjawab oerang Dan ka Mika: Sowara maneh oelah kadenge di ka oela, bisi aja djalma panas hate naradjang ka maneh, sarta njokot njawa maneh
26 djeung njawa ahli-ahli maneh. 'Seg oerang Dan noeloejkeun djalanna; sarta barang geus katendjo koe Mika, itoe

bédas ti batan manehanana, toeloej bae malik, moelang ka imahna. *a* 1 Moesa

31 : 30; 2 Moesa 32 : 4.

- 27 Ari koe eta djalma dibawa anoe beunang Mika njijeun, sarta djeung panghoeloena; toeloej daratang ka Lais, ka eta bangsa noe kërta nja sèngang ati teja; pek disabétan koe seuseukeut pèdang, sarta nagarana dihoeroe koe seu-neu. 'Taja noe ngaleupaskeuninja, wantoe-wantoe nagara teh djaoeh ti Sidon, sarta maranehanana taja kijeu-kijeu djeung djalma noe sedjen; ari pèrnahna dina lèbak, anoe deukeut Bet-Rèhob. Tidinja nagara teh koe oerang Dan dia-
28 dègkeun deui, bari toeloej dieusian. 'Ari eta nagara *a* koe maranehanana disèboetkeun Dan, noeroetkeun djènèngan Dan, karoehoenna, noe diwokeun pikeun Israil; dèmi tadina ngaran eta
29 nagara Lais. 'Djeung deui oerang Dan ngadègkeun eta artja, keur sèsèmbaheunana; sarta Jonatan poeta Gersom, anoe poeta Moesa, nja eta djeung anak-poe-toena manghoeloean ka kaom oerang Dan, tèpi kana mangsa eusi tanah di-
30 bojong. 'Djadi eta teh ngadègkeun artja Mika, beunang Mika njijeun teja, sarta disèmbah sapandjangna gèdong Allah *b* aja di Silo. *a* Jos. 19:47. *b* Jos. 18:1; 1 Sam. 4.

PASAL 19.

- Ari geus kitoe, dina mangsa eta, *a* keur taja radja di Israil, aja hidji ahli Lewi, ngoembara di têngah pigoenongan Epraim; toeloej boga hidji parèkan, asalna ti Bet-Lehem, bilangan Joeda. 'Tidinja eta parèkanana mangdjinahkeun, bari seug moelang ti manehanana ka imah bapana, ka Bet-Lehem bilangan Joeda; geus kitoe ajana di dinja lilana
3 opat boelan. 'Toeloej salakina dangdan, bral leumpang njoesoel, sèdja ngoepahan atina, dek dibawa balik; sarta mawa boedjang saorang djeung kalde sapasang. Sadatangna koe awewe teh dibawa asoep ka imah bapana. Barang manehanana katendjo koe bapa awewe, seug boengaheun
4 papanggih. 'Tidinja manehanana koe mitohana, koe bapa awewe teja, diandèg; toeloej ngandjrèk di dinja, tiloe poè lilana, njaratoe-nginoem djeung mareuting di dinja. 'Ari geus kitoe, dina poè
5 noe kaopat, braj isoek gantjang haroe-

- dang, pek dangdan, sèdja leumpang. Pok bapa awewe teh ngomong ka minantoena: *b* Sègèrkeun hate maneh heula koe roti sapeloekaneun, kakara laleumpang. 'Gek darijoek, sarta njaratoe-nginoem padoedoewaàn. Pok bapa awewe teh ngomong ka eta djalma: Daek teu daek koedoe meuting deui, sarta masing
7 soeka ati. 'Dèmi eta djalma dangdan, sèdja leumpang, tapi dikeukeuhan koe mitohana; toeloej meuting deui di dinja. 'Ari dina poè noe kalima braj isoek gantjang hoedang, sèdja leumpang. Ngomong bapa awewe teh: Sègèrkeun hate maneh heula. Seug talangke tèpi ka lingsir poè,
9 sarta dadaharan padoedoewaàn. 'Pek djalma teh dangdan, sèdja leumpang, nja dirina, djeung parèkanana, sarta boedjangna. Ngomong mitohana, bapa awewe teh: Tah, poè teh geus lingsir, dek boerit, geura meuting deui; geuning, poè
10 teh geus toeroen, meuting deui di dijeu, sarta masing soeka ati; ari isoek-isoek hade gantjang haroedang, bral ka djalan maraneh, nja moelang ka himah maneh. 'Dèmi eta djalma teu daekeun meuting deui; seg dangdan, bari toeloej leumpang. Tidinja datang ka pèlèbah nagara Jèboes, nja eta Jèrosalem; ari kalde noe sapasang teja dibawa sarta dirarangkanan, djeung parèkananareudjeung.
a p. 18:1. *b* 1 Moesa 18:5.

- 11 Barang nèpi ka Jèboes, poè teh geus toeroen nanakèran. Pok boedjang teh matoer ka djoeraganana: Saè sindang ka ijeu nagara *a* oerang Jèboes, ngarè-
12 rèb di dijeu. 'Didjawab koe djoeraganana: Moal njimpang ka nagara bangsa sedjen, anoe teu kaasoep oerang Israil; anggoer oerang madjoe ka Giba. 'Omongna deui ka boedjangna: Hajoe, oerang moeroe ka salah-sahidji ènggon di ditoe; oerang meuting di Giba atawa di Ramah. 'Heg madjoe, toeloej leumpangna; sarta kaboeroe soeroep panon-poè deukeut nagara Giba, noe kabilang ka Bin-
13 yamin. 'Toeloej njarimpang ka dinja, sèdja asoep, hajang meuting di Giba. Geus datang, *b* gek dijoek di loeloeroeng nagara; karana djalma hidji ge taja noe mondokkeun maranehanana ka imah,
14 soepaja meuting. 'Djèboel aja hidji djalma kolot, poelang ti pagaweanana, ti kèbon, wantji boerit; ari eta djalma

asalna ti pigoenoengan Epraim, sarta
 ngoembara di Giba; dëmi djalma énggon
 17 ijeu mah oerang Binyamin. 'Barang
 tjéngkat panonna, beh nendjo eta djalma
 noe njaba aja di loeloeroeng nagara; toe-
 loej ditanja koe noe kolot teh: ^c Rek
 leumpang ka mana, sarta datang ti
 18 mana? 'Ari djawabna: Koering ngaliwat
 ti Bet-Lehem bilangan Joeda, sédja ka tē-
 ngah pigoenoengan Epraim; koering asal
 ti dinja, saréng mantas leumpang ka Bet-
 Lehem bilangan Joeda; ari ajeuna koe-
 ring keur leumpang ka gëdong Pangeran;
 saréng taja pisan noe mondokkeun koe-
 19 ring ka imah. 'Parandene ^a boh djarami,
 boh parab, aja pikeun kaldekoering; kitoe
 deui roti saréng anggoer aja keur diri
 koering, saréng keur toewang koering
 poen sélir, sarawoeh keur poen boedjang,
 noe ngareudjeungan abdi gamparan; sa-
 20 niskantén naon-naon taja kakirang. 'Ngo-
 mong djalma kolot teh: Assalam alae-
 koem! sakabeh kakoerang sampejan
 saaja-aja ditanggoeng koe kaola; ngan
 21 oelah meuting di loeloeroeng bae. 'Gan-
 tjangna dibawa ka imahna; ^e seug kalde
 diparaban, djeung ngaroembah soekoe,
 bari toeloej njaratoe-nginoem. *a* p. 1: 31.

b 1 Moesa 19: 2. *c* 1 Moesa 16: 8. *d* 1 Moesa 24: 25.

e 1 Moesa 24: 32.

22 Sabot eta keur pada ngangeunahkeun
 atina, doemadakan, ^a oerang nagara eta,
 djalma bangkawarah, ngalingkoengan
 eta imah, ngagëdor-gëdor panto, bari
 ngaromong ka noe boga imah, nja ka
 noe kolot teja, kijeu pokna: Djalma la-
 laki noe asoep ka imah maneh geura
 ka-loewarkeun, koe koela sakabeh dek
 23 didjima. 'Tidinja djalma noe boga imah
 teh ka loewar ka maranehanana, sarta
 ngomong ka maranehanana: Ih oelah,
 doeloer-doeloer! poma oelah migawe ka-
 gorengan kitoe; sapedah eta djalma
 asoep ka imah kaola, noe matak oelah
 24 milampah teu patoet kitoe. 'Masing nja-
 ho, anak kaola, noe parawan, sarta
 djeung parëkan eta djalma, koe kaola
 dek dika-loewarkeun ka maraneh; seg
 eta koe maraneh heureujan, sarta pi-
 lampah sakoemaha pihadeunana koe
 pangrasa maraneh; ari ka eta djalma
 mah oelah migawe lampah noe teu pa-
 25 toet kitoe. 'Dëmi eta djalma-djalma teu
 daekeun ngawaro ka dinja. Këk djalma

teja njékël parëkanana, sarta dibidjilkeun
 ka maranehanana; seg pada ngadjima ka
 dinja, sarta dihantëm bae sapeuting djē-
 poet tēpi ka barabaj beurang; ari wantji
 26 balebat padjar dileupaskeun. 'Tidinja
 awewe teh braj beurangna datang, bloek
 nambroe hareupeun lawang imah djal-
 ma noe diandjrëkan koe doenoenga-
 27 nana; ngagoler tēpi ka tjaang. 'Wantji
 isoek doenoenganana hoedang, sarta moe-
 kakeun panto imah, bari seug ka loewar,
 sédja noeloejkeun djalanna; doemada-
 kan, eta awewe, parëkanana, ngagoler
 hareupeun lawang imah, ari leungeunna
 28 noempang dina bangbaroeng. 'Pok ngo-
 mong ka dinja: Geura hoedang, oerang
 toeloej; tatapi teu nembalan. Seug di-
 bawa dina kalde; pek eta djalma dang-
 dan, bari toeloej moelang ka énggonna.
 29 'Barang geus datang ka imahna, njokot
 peso, sarta njékëlan parëkanana, pek
 dipotong-potong, noeroetkeun anggaho-
 tana, njijeun doewa wëlas potong; toe-
 loej dikirim-kirimkeun ka sawëwëngkë-
 30 ran Israil. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe
 nendjo pok ngomong: Tatjan aja sarta
 tatjan kapanggih anoe kijeu pëtana, ti
 sëmët poëan oerang Israil indit ti tanah
 Mësir tēpi ka poë ajeuna; sadajana sing
 niten ka dinja; geura pada tarekah,
 sarta mitjatoer! *a* 1 Moesa 19: 4.

PASAL 20.

Tidinja sakabeh oerang Israil arindit,
 seug sapadjëmoehan koempoel kawas
 djalma saorang, ^a ti sëmët Dan tēpi ka
 Berseba, kitoe deui tanah Gilad, ngada-
 2 reuheus ka Pangeran, ^b di Mispa. 'Sarta
 gëgëden sabangsa kabeh, ti sadajana
 kaom Israil, pada djonghok dina koem-
 poelan oemat Allah, aja opat këti djalma
 3 badarat anoe njikëp pëdang. 'Ari oerang
 Binyamin ngadareng bedja, jen oerang
 Israil moeroeboel ka Mispa. Pok oerang
 Israil ngaromong: Geura tjaritakeun,
 koemaha pëtana kagorengan kitoe teh?
 4 'Ngadjawab eta ahli Lewi, salaki awewe
 noe dipaehan teja, kijeu pokna: Asalna
^c koering dongkap ka Giba, noe kabilang
 ka Binyamin, nja koering saréng poen
 5 parëkan, sédja meuting. 'Seug priboemi
 Giba teh ngamosoeh ka koering, saréng
 ngalingkoengan eta imah ti peuting tina
 hal koering; angkeuhna diri koering dek

dipeuntjit, ari poen parëkan koe maranehanana diheureujan datang ka paehna.

6 'Tidinja poen parëkan koe koering ditjékël, sarëng dipotong-potong, bari toeloelj dikirim-kirimkeun ka sawëwëngkëran milik Israil, reh eta teh marigawe karoetjahan sarëng ^a noe teu patoet di Israil.

7 'Soemangga, sampejan sadaja, oerang Israil! paparin saoyer sarëng pirëmpag

8 di dijeu. 'Neut sakabeh djalma nangtoeng, kawas djalma saoyerang, bari ngomong: Oerang teh hidji ge moal aja noe balik ka himahna, sarta oerang hidji ge moal aja noe moendoer ka

9 imahna. 'Ari ajeuna oerang lampahkeun kijeu ka Giba teh: oerang roeroeg, make

10 lotëre; 'nja oerang njokot sapoeloeh djalma ti saratoes, ti sakabeh kaom Israil, djeung saratoes ti sareboe, sarta sareboe ti salaksa, baris mawa pibëkkëleun keur djalma noe loba; soepaja, dimana geus daratang ka Giba bilangan Binyamin teh, pada milampah sakoemaha kalakoean teu patoet, noe koe eta dipigawe di Israil teja. 'Tidinja sakabeh oerang Israil karoempoel ka eta nagara, sarta samijoeuk, kawas djalma saoyerang.

^a 1 Sam. 3:20. ^b p. 11:11. ^c p. 19:15.
^d Jos. 7:15.

12 Geus kitoe kaom-kaom Israil ngoetoesan ka sakaom Binyamin, mopojan kijeu: Eta kagorengan naon, noe kalampahkeun

13 di maraneh teja? 'Mana ajeuna geura selehkeun ^a eta djalma noe balangkawarah, anoe di Giba teja, dek diparaehan, sarta dek ngaleungitkeun kagorengan ti Israil. Tatapi oerang Binyamin teu daekeun ngagoegoe ka omongan oerang Israil,

14 doeloer-doeloerna. 'Anggoer oerang Binyamin ti sagala nagara karoempoel ka Giba, dek boedal, ngalawan ka oerang

15 Israil. 'Seg dina poë eta oerang Binyamin ti sagala nagara diloris, aja doewa laksa gënëp reboe djalma noe njikëp pëdang, djaba ti priboemi Giba, noe diloris toedjoeuh ratoes djalma beunang

16 mëting. 'Dina lëbah eta sakabeh djalma aja toedjoeuh ratoes djalma beunang mëting, ^b noe ngaredekeun; eta sakabeh bisa ngabandring koe batoe ka boeoeuk salambar, sarta tara salah. ^a p. 19:22. ^b p. 3:15.

17 Ari oerang Israil diloris, djaba ti Binyamin, aja opat këti djalma noe njikëp

18 pëdang; eta sakabeh pradjoerit. 'Toeloelj

darangdan, broel arindit ka Bet-El; seug naros ka Allah, kijeu pioendjoeuk oerang Israil: ^a Anoe mana koering sadaja noe piinditeun ti heula, pikeun mërangan ka oerang Binyamin? Ari timbalan Pangeran: Joeda noe koedoe ti heula. 'Prak oerang Israil isoekna darangdan, toeloelj

20 masanggahan deukeut Giba. 'Tidinja oerang Israil boedal, sëdja mërangan ka Binyamin; pek oerang Israil tata-baris, dek mërangan ka darinja deukeut Giba.

21 'Broel oerang Binyamin boedal ti Giba, sarta ngararoeksak di Israil dina poë eta; doewa laksa doewa reboe djalma

22 noe tinggolepak dina taneuh. 'Dëmi eta bala, tégës oerang Israil, ngoewatkeun maneh, sarta tata-përang deui dina ènggon oeroetna tata-baris poë kamari teja.

23 'Djeung oerang Israil arindit, ^b seug tjareurik di pajoeneun Pangeran tēpi ka boerit; sarta pada naros ka Pangeran, kijeu pioendjoeukna: Koemaha koering teh, këdah madjèng deui mërangan ka poen doeloer, oerang Binyamin? Ari timbalan Pangeran: Seg arindit, përangnan.

^a p. 1:1. ^b p. 21:2.

24 'Toeloelj oerang Israil pada ngadësëk ka oerang Binyamin dina poë noe kadoewa. 'Broel Binyamin boedal, mapag ka maranehanana ti Giba dina poë noe kadoewa teja, pek ngararoeksak deui di oerang Israil; salaksa dalapan reboe djalma noe tinggolepak dina taneuh;

26 eta sakabeh anoe njikëp pëdang. 'Tidinja sakabeh oerang Israil djeung sabala kabeh arindit, toeloelj daratang ka Bet-El, sarta tjareurik, djeung marando di dinja di pajoeneun Pangeran, bari pada poewasa dina poë eta tēpi ka boerit; toer pada ngoerbankeun ^a koerban doeroekan djeung koerban panarima ka pajoeneun Pangeran. 'Sarta oerang Israil pada naros ka Pangeran; (wantoe-wantoe pëti përdjangdjian Allah aja di dinja dina mangsa eta, 'djeung

28 ^b Pinëhas poetra Elasar, anoe poetra Haroen teja, noe poerah marëk ka pajoeneunana dina mangsa eta) ari pioendjoeukna: Koemaha koering teh piboe-daleun deui bae bade mërangan ka poen doeloer, oerang Binyamin, atanapi eureun? Ari timbalan Pangeran: Seg arindit; karena isoekan koe kami tangtloe

29 diselehkeun ka leungeun maneh. 'Toeloelj

Israil neundeunan ^c anoe baris ngabongohan ka Giba, ti sakoeriling.

^a 3 Moesa 1: 3; 3: 1. ^b Jos. 22: 13. ^c p. 9: 25.

30 Broel oerang Israil arindit, dek mē-rangan ka oerang Binyamin dina poē noe katiloe, sarta tata-baris deukeut
31 Giba, tjara ka toekang-toekang. 'Geus kitoe oerang Binyamin boedal, mapag ka bala, sarta katarik, pisah ti nagara; pek ngamimitian ngadek, tjara ka toekang-toekang, dina doewa djalan gēde; noe hidji bras ka Bet-El, noe hidji deui ka Giba, di tēgal; kira tiloe poeloh
32 djalma bala Israil noe kasabēt. 'Ngaromong oerang Binyamin: Geus eleh eta teh di hareupeun oerang, tjara bareto. Tatapi tjarek oerang Israil: ^a Hajoe oerang kaboer, soepaja eta katarik, pisah
33 ti nagara, ka djalan gēde. 'Seug sakabeh oerang Israil haroedang ti ēnggonna, sarta tata-baris di Baāl-Tamar. Djeung oerang Israil noe keur ngabongohan teja
34 rijab ti ēnggonna, ti Maāre-Giba. 'Aja salaksa djalma beunang mēting ti sabangsa Israil ngadatangan ka Giba, ti pabēnēranana, sarta pērang teh djadi rosa; dēmi eta teh teu njaranaeun bakal
35 kataradjang katjilakaān. 'Toeloej Binyamin teh koe Pangeran disina eleh di hareupeun Israil; sarta oerang Israil ngaroeksakkeun di Binyamin dina poē harita doewa laksa lima reboe saratoes djalma; eta sakabeh anoe njikēp pēdang.

^a Jos. 8: 5, 6.

36 Geus tērangepun oerang Binyamin, jen dirina eleh; karana oerang Israil mere ombor ka Binyamin, tina sabab ngarandēl ka noe ngabongohan, noe diteundeun deukeut Giba teja. 'Ari noe keur ngabongohan teja moeroe, njēlēmpēk ka Giba, sarta noe ngabongohan teh kēntjēng pisan; pek sanagara kabeh disabētan koe seuseukeut pēdang. 'Djeung deui oerang Israil geus masinian ka noe ngabongohan, ^a koedoe njijeun kēboel haseup, sing gēde, njamboewang ti nagara. 'Tidinja oerang Israil malik dina keur pērang, sarta Binyamin ngamimitian ngadek, kira tiloe poeloh djalma oerang Israil noe kasabēt; noe matak ngaromong: Poegoeh geus eleh eta teh di hareupeun oerang, tjara keur pērang bareto. 'Boel kēboel teh ngamimitian
40 njamboewang ti nagara, saibarat tihang

haseup. Ana Binyamin ngalijeuk ka toekang, doemadakan, njamboewang sa-toengkēb nagara, ngēboel ka langit.
41 'Toeloej oerang Israil malik; seg oerang Binyamin soemēblak, bawaning nendjo
42 dirina kataradjang katjilakaān. 'Toeloej maloendoer ti hareupeun oerang Israil ka djalan tēgal lēga; tatapi pērang teh montel ka dinja, sarta noe daratang ti nagara-nagara ngaroeksakkeun ka
43 dinja di tēngahna. 'Dirijoeng Binyamin teh, dioedag-oedag, diidēk-idēk di pangreureuhan, tēpi ka pabēnēran Giba, ti
44 tēbeh pangbidjilan panon-poē. 'Ari anoe roeboeh oerang Binyamin teh salaksa dalapan reboe djalma; eta sakabeh djalma pērkosā. 'Aja noe maloendoer, kalaboer ka tēgal lēga, ka batoe tjadas Rimon; tatapi koe oerang Israil dipoe-poerian di djalan gēde, meunang lima reboe djalma; sarta dipontel pisan ti pandeuri tēpi ka Gidom, aja deui noe
46 kasabēt doewa reboe djalma. 'Djadi sakabeh oerang Binyamin anoe roeboeh dina poē harita, doewa laksa lima reboe djalma noe njikēp pēdang; eta sakabeh
47 djalma pērkosā. 'Ari noe maloendoer kaboer ka tēgal lēga, ka tjadas Rimon teja, gēnēp ratoes djalma. ^b Toeloej tjaritjing di tjadas Rimon, meunang opat
48 boelan. 'Sarta oerang Israil malikan ka oerang Binyamin, pek disabētan koe seuseukeut pēdang, boh eusi nagara sarerejana, boh sasatoan, dalah saniskara noe kapanggih; kitoe deui sakabeh nagara noe kapanggih dihoeroe koe seuneu.

^a Jos. 8: 8, 20, 21. ^b p. 21: 13.

PASAL 21.

Ari oerang Israil geus pada soempah ^a di Mispā, kijeu pokna: Oerang teh hidji ge moal aja noe mere anak ka oerang Binyamin, keur pipamadjikaneunana. 'Tidinja djalma-djalma daratang ka Bet-El, sarta marando di dinja di pajoeneun Allah, tēpi ka boerit, ^b djeung pada tjeurik tingsalēgroek, katjida pisan.
2 'Pok aroendjoekan: Eh Pangeran, Allah Israil! naha aja pērkwis kitoe di Israil, moenggah dangēt ajeuna sahidji
3 kaom Israil kirang? 'Ari geus kitoe, isoekna djalma-djalma gantjang haroedang, toeloej njijeun hidji altar di dinja, bari seug ngoerbankeun ^c koerban

- 5 doeroekandjeung koerban panarima. 'Pok oerang Israil ngaromong: Saha sakabeh kaom Israil anoe hanteu datang kana koempoelan ka pajoeneun Pangeran? Karana aja soempahna bangët pisan hal noe hanteu pidatangeun ka Mispa, ngadeuheus ka Pangeran; pokna: Pasti
- 6 dipaehan. 'Sarta oerang Israil pada handjakaleun koe Binyamin doeloerna; aromongna: Ajeuna sahidji kaomgeus ditilas
- 7 ti Israil. 'Koemaha oerang nja pipëtaeun ka eta, ka noe kari teja, hal përkara awewe? da oerang teh geus soempah njëboet Pangeran, hamo mere anak oerang ka dinja baris pipamadjikaneun.
- 8 'Aromongna deui: Koemaha, sagalakaom Israil aja noe hanteu datang ka Mispa, ngadeuheus ka Pangeran? Doemadakan, ti Jabes bilangan Gilad taja noe datang
- 9 ka pasanggrahan, kana koempoelan. 'Ari djalma-djalma diloris, sihareng priboemi Jabes bilangan Gilad taja hidji-hidji atjan
- 10 di dinja. 'Toeloej padjëmoehan teh ngoetoesan ka dinja salaksa doewa reboe djalma, kaäsoep djalma përkosa, sarta diparentah, kijeu parentahna: Geura laleumpang, seg priboemi Jabes bilangan Gilad teh koe maraneh sabëtan koe seu-seukeut pëdang, katoet awewe djeung
- 11 baroedakna. 'Sarta koedoe milampah kijeu pëтана: ^a Sakoer lalaki, kitoe deui sakoer awewe anoe njaho di lalaki, geus njeorang didjima, koedoe haramkeun.
- 12 'Toeloej eta teh dina lëbah priboemi Jabes bilangan Gilad manggih opat ratoes landjang, parawan, anoe tatjan njaho di lalaki, tatjan njeorang didjima; seug dibarawa ka pasanggrahan di Silo, anoe di tanah Kanaän. ^a p. 20: 1.
- ^b p. 2: 4; 20: 23, 26. ^c p. 20: 26. ^d 4 Moesa 31: 17.
- 13 Tidinja sapadjëmoehan mioetoes, sarta sasaoeran ka oerang Binyamin, ^a anoe aja di tjadas Rimon teja, bari diëmbaran
- 14 pirahajoeëun. 'Toeloej Binyamin balik, harita keneh; sok dileleran landjang anoe dihiroepan, sesa awewe Jabes bilangan Gilad teja, tatapi hanteu mahi keur maranehanana kitoe. ^a p. 20: 47.
- 15 Ari djalma-djalma teh handjakaleun koe Binyamin, tina sabab Pangeran ngadamël hidji kolowong dina kaom-kaom
- 16 Israil. 'Sarta para kokolot padjëmoehan misaoer kijeu: Koemaha oerang nja pipëtaeun ka noe kari, hal përkara awewe, sapedah awewe kaom Binyamin
- 17 ditoempoer? 'Salaoerna deui: Milik Binyamin baris noe rahajoe, soepaja oelah
- 18 aja kaom Israil anoe leungit. 'Dëmi oerang mah teu kadoega mere anak oerang ka dinja baris pipamadjikaneun; karana oerang Israil saroempah kijeu teja: Saha-saha noe mere pipamadjikaneun ka Binyamin, keuna panjapa. 'Salaoerna deui: Kijeu bae: saban-saban taoen sok pesta di Silo bade ka Pangeran, kalereun Bet-El, wetaneun djalan gëde, noe ti Bet-El bras ka Sëkem, sarta kidoeleun Lëbona.
- 20 'Toeloej marentah ka oerang Binyamin, kijeu parentahna: Maraneh geura leumpang, koedoe ngabongohan di këbon anggoer, 'sarta koedoe narendjo, bari masing awas, dimana landjang-landjang Silo geus ka laloewar, ngarigël dina kalangan, geuwat maraneh baridjil ti këbon anggoer, bari pada ngiwat hidji pipamadjikaneun ti sakabeh landjang Silo, seg laleumpang ka tanah Binyamin.
- 22 'Ari geus kitoe, lamoen bapana atawa doeloerna datang ka kaoela, mërkarakeun, seg kaoela bakal ngomong kijeu ka darinja: Eta teh karoenjakeun bae ka kaoela; sabab kaoela njokot pipamadjikaneunana dina përang teh hanteu mahi hidji sewang; ënjana mah lain maraneh anoe mere eta ka darinja, ari kitoe mah maraneh waktoe ajeuna kalsalahan.
- 23 'Tidinja oerang Binyamin milampah kitoe; pek njarokot pipamadjikaneun, noeroetkeun bilangan maranehanana, ti sakoer noe ngarigël, djalan ngarampas, bari toeloej leumpang, baralik samilik-milikna; ari nagara-nagara diadëgkeun deui, sarta koe maranehanana dieusian. 'Toeloej oerang Israil maroelang ti dinja dina mangsa eta, masing-masing ka kaomna djeung ka bangsana; pada boebar ti dinja ka samilik-milikna. 'Dina mangsa eta ^a taja radja di Israil; djalma milampahna masing-masing noe pibëñereun koe rarsaän sorangan. ^a p. 17: 6.

KITAB ROET.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, keur djaman ^a para hakim ngahakiman, hidji mangsa patjéklik dina djéro tanah. Geus kitoe aja hidji djalma leumpang ti Bet-Lehem, bilangan Joeda, sédja ngoembara di tanah Moab; leumpangna djeung pamadjikanana sarta djeung anakna lalaki noe doewa.

2 'Ari ngaran eta djalma Elimelek, djeung ngaran pamadjikanana Naomi, sarta ngaran doewa anakna Mahlon djeung Kiljon, oerang Eprat, asal ti Bet-Lehem bilangan Joeda. Toeloej daratang ka tanah Moab,

3 sarta tjaritjing di dinja. 'Geus kitoe Elimelek, salaki Naomi, maot; katinggal Naomi djeung doewa anakna. 'Eta teh seug pada boga pamadjikan ka oerang Moab; ngaran noe hidji Orpa, ari ngaran noe hidji deui Roet; ari ngarëngonna di

5 dinja watara sapoeloh taoen. 'Toeloej eta doewa djalma, Mahlon djeung Kiljon teja, paraeh deui; djadi eta awewe katinggal koe anak doewanana sarta koe salakina.

^a Hak. 2: 16.

6 Geus kitoe Naomi dangdan djeung minantoena, sédja moelang ti tanah Moab; karana ngadenge bedja di tanah Moab, jen Pangeran ^a geus ngalajad ka oematna,

7 dipaparin deui rédjéki. 'Bral indit ti ënggonna tjitjing, sarta doewa minantoena reudjeung; toeloej leumpang di djalan, sédja moelang ka tanah Joeda. 'Pok Naomi ngomong ka doewa minantoena: Geura leumpang, moelang, masing-masing ka imah indoeng sorangan. Moegi-moegi Pangeran midamél kahemanan ka maraneh, sakoemaha noe koe maraneh geus dilampahkeun ka noe maraot sarta ka diri

9 éma. 'Moegi maraneh koe Pangeran dipaparin manggih ^b reureuh, hidji-hidji di imah salaki. Toeloej koe Naomi pada ditjjoeman; sarta tjareurik sègrak-sègroek. 'Pok pada mihatoer ka Naomi: Salërësna, simkoering sédja ngiring éma

11 moelang ka bangsa éma. 'Ari omong Naomi: Geura maroelang bae, anaking! keur naon dek miloe djeung éma? Na éma teh ngandoeng keneh anak, ^c baris

12 pisalakieun maraneh? 'Geura maroelang bae, anaking! geura leumpang; karena

éma teh geus kolot, moal boga deui salaki. Lamoen éma ngomong, boga pangharépan, sanadjan éma peuting éngke boga salaki, sarta sanadjan ngadjoeroe

13 anak lalaki, 'na maraneh, ana kitoe mah, dek ngadagoan tépi ka galédena? na maraneh, ana kitoe mah, dek mingit sorangan, moal boga salaki? Oelah kitoe, anaking! saénjana éma teh leuwih soesah ti batan maraneh, karena ^a panangan Pangeran bidjil, ngahalangan ka

14 éma. 'Sègrak-sègroek pada tjeurik deui; seug Orpa njjoem, amit ka mitoha, démi Roet mah ngarakétan ka dinja. 'Ngomong Naomi: Tah, lantjeuk maneh geus moelang ka bangsa djeung ka batarana; maneh oge geura moelang, noetoerkeun lantjeuk. 'Wangsoelan Roet: Oelah

16 njëség ka simkoering ninggalkeun éma, moendoer ti toekangeun éma; salërësna, ^e ka mana bae éma angkat, simkoering sédja ngiring; saréng di mana bae éma ngarërëb, simkoering sédja toeroet; bangsa éma nja bangsa simkoering, saréng Allah éma nja Allah simkoering;

17 'Di mana bae éma maot, simkoering toeroet paeh, saréng nja di dinja hajang dikoeboer. ^f Simkoering nêda koe Pangeran didamél kijeu sarta diwoewoehan kijeu, ngan maot bae noe bakal

18 misahkeun simkoering saréng éma! 'Ana Naomi geus têrangeun, jen Roet teh koekoeh sédjana dek miloe, seg eureun bae magahan ka dinja.

^a Djab. 65: 10; Loek. 1: 68. ^b p. 3: 1. ^c 5 Moesa 25: 5. ^d Aj. 19: 21. ^e 2 Sam. 15: 21. ^f 1 Sam. 14: 44.

19 Toeloej ladjo leumpangna padoedoe waän, tépi ka daratang ka Bet-Lehem. Ari geus kitoe, barang daratang ka Bet-Lehem, seug gehger sanagara tina sabab eta, sarta pada ngomong: Koetan

20 ijeu teh Naomi? 'Ngadjawab Naomi ka darinja: Kaoela oelah diséboet Naomi, koedoe séboet Mara; karena noe Moerbawisesa njoekërkeun ka kaoela liwat

21 saking. 'Kaoela barang leumpang teh pinoe, ana dipoelangkeun deui koe Pangeran kosong. Naha kaoela koe maraneh diséboet Naomi? da Pangeran njalahkeun ka kaoela, sarta noe Moerba-

22 wisesa njilakakeun ka kaola. 'Tah, kitoe moelangna Naomi; sarta Roet, oerang Moab, minantoena, reudjeung; moelangna ti tanah Moab, ari daratanga ka Bet-Lehem mënëran oesoem ngamimitian diboewat gandroeng.

PASAL 2.

Ari Naomi teh boga hidji ^a koelawarga salakina, djalma soegih-moekti, bangsa Elimelek; ari djënënganana Boas.

2 'Geus kitoe Roet, oerang Moab teja, mihatoer ka Naomi: Simkoering néda idin leumpang ka këbon, ^b sédja moeloengan heutjak toekangeun saha bae noe parëng simkoering mëndak koernija dina panonna. Ari djawab Naomi: Djig bae, anaking! 'Bral leumpang, toeloelj datang, prak moeloengan di këbon, toekangeun noe dibaroewat. Kabënëran noe kapanggihna saloewoek këbon kagoengan Boas, anoe bangsa Elimelek

4 teja. 'Doemadakan, Boas teh soemping ti Bet-Lehem, sarta misaoer ka noe dibaroewat: Pangeran moegi njarëngan ka maraneh! Ari wangsoelanana: Moegi andjeun dibërkahan koe Pangeran! 'Mariuska Boas ka boedjangna noe dioeroeskeun ka noe dibaroewat: Ti saha eta

6 aweve ngora? 'Ngawangsoel boedjang noe dioeroeskeun ka noe dibaroewat teh, kijeu wangsoelanana: Soemoehoen, nja eta aweve oerang Moab, ^c anoe ngiring Naomi wangsoel ti tanah Moab teja.

7 'Ari tjatoerna: Koering moegi ditërangnan moeloeng, ngoempoelkeun di lëbah beungkeutan, toekangeun noe dibaroewat. Ladjëng asoep, sarëng djongdjon bae ti wantji isoek dongkap ka ajeuna; anging bijeu eureun dina saoeng sakëdap.

8 'Tidinja Boas misaoer ka Roet: 'Tjing dengekeun, anaking! oelah dek leumpang moeloeng di këbon noe sedjen, kitoe deui oelah dek toeloelj ti dijeu; sing matoeh bae di dijeu, ngareudjeungan boedjang kaola aweve.

9 'Panon maneh sing tètëp ka ijeu këbon noe keur dipiboewatan, sarta toetoer-toetoerkeun bae anoe diboewat; eta kaola geus marentah ka boedjang-boedjang, oelah aja noe ngopenan ka maneh. Djeung lamoen maneh hajang nginoem, leumpang bae ka wadhana, seg nginoem anoe

10 beunang nimba boedjang. 'Brëk Roet

teh njoeoh kana taneuh, sarta soedjoed, bari oendjoekan ka andjeunna: Koe naon simkoering noe mawi mëndak koernija dina sotja andjeun, dongkap ka andjeun miroseja ka simkoering, da simkoering teh oerang nagara lijan? 'Ngawalon Boas, kijeu walonanana ka Roet: Geus dibedjakeun pisan ka kaola sanskara ^d noe koe maneh dilampahkeun ka mitoha maneh, sanggeus maot salaki maneh, sarta maneh ninggalkeun indoeng-bapa maneh, djeung nagara asal, bari toeloelj leumpang ka bangsa noe teu kanjahoan koe maneh ti kamari-mangkoekna.

12 'Pangeran moegi malës kana kalakoean maneh, sarta sing pëpëk gandrahan maneh ti Pangeran, Allah Israil, anoe koe maneh dideuheusan, ^e hajang njalindoeng ka handapeun djangdjangna.

13 'Pioendjoek Roet: Moegi simkoering mëndak koernija dina sotja salira djoe-ragan, wireh andjeun geus ngalilipoer ka simkoering, sarëng wireh andjeun geus ngoepahan kana ati abdi gamparan, nadjan simkoering hanteu sami sarëng salah-sawijos abdi gamparan.

^a p. 3:2. ^b 8 Moesa 19:9. ^c p. 1:19. ^d p. 1:8, 16, 17. ^e Djab. 17:8.

14 Ari waktue rek dadaharan, Boas misaoer ka Roet: Hijap ka dijeu, geura miloe ngahakan roti, sarta hoewapeun maneh tjotjolkeun kana tjoeka. Gek Roet teh dijoek gigireun noe dibaroewat; heg disodoran beunang njangraj, kop dadaharan datang ka seubeuhna, sarta

15 aja sesana. 'Ana indit, sédja moeloengan deui, seg Boas marentah ka boedjang-boedjangna, kijeu saorna: Nadjan dina antara beungkeutan ge eta meunang bae moeloengan, sarta koe maraneh oelah diwirangkeun. 'Malah koedoe dipangnjaboetkeun tina eundan, ^a sarta tinggalkeun bae, soepaja koe eta dipoeloeng, djeung oelah digeunggeureuhkeun.

17 'Ari moeloenganana dina eta këbon tēpi ka boerit; tidinja beunangna moeloengan ditoetoe, aja kira-kira saepa

18 gandroeng. 'Seg didjoengdjoeng, bari toeloelj moelang ka nagara. Geus kitoe koe mitohana katendjo beunangna moeloengan; sarta Roet ngaloewarkeun sesana seubeuh teja, bari disanggakeun.

19 'Ditanja koe mitohana: Di mana maneh poë ijeu nja moeloengan, sarta di mana

nja digawe? Moegi dibèrkahan anoe miroseja ka maneh! Toeloej Roet mopojankeun ka mitohana, digawena di Boas; pihatoerna: Simkoering poë ijeu digawe teh di hidji djalma, noe djénengan Boas.

20 'Ari omongan Naomi ka minantoena: ^b Moegi eta teh dibèrkahan koe Pangeran, noe teu tinggal kaasihana ka noe hariroep sarta ^c ka noe maraot! Ngomong deui Naomi ka Roet: Eta djalma baraja ka oerang, kaäsoep poerah

21 nëboes ka oerang. 'Pihatoer Roet, oerang Moab teh: Paingan, sabab nimbalan ka simkoering: Koedoe ngareudjeungan ka boedjang-boedjang kaola, tēpi ka geus anggeus sakabeh pibowateun anoe kaola. 'Ari omongan Naomi ka Roet minantoena: Hade pisan, anaking, lamoen maneh ka loewar reudjeung boedjangna awewe; bisi maneh

22 diharoe-haroe di këbon noe sedjen. 'Toeloej Roet teh ngareudjeungan ka boedjang Boas awewe, sarta moeloengana tēpi ka anggeusna diboewat gandroeng djeung diboewat tarigoe; sarta tē tēp di mitohana. ^a 3 Moesa 23: 22. ^b p. 3: 10. ^c p. 1: 8.

PASAL 3.

Tidinja Naomi mitohana ngomong ka Roet: Eh anaking! Éma teh lain koedoe nejangnan pigeusaneun maneh ^a reureuh, soepaja maneh djamoega? 'Ari ajeuna eta Boas, noe direudjeungan boedjangna awewe koe maneh teja, ^b lain koe lawarga oerang? Masing njaho, andjeunna ngørsakeun napi gandroeng éngke peuting dina pangirikan. 'Mana maneh geura mandi, sarta diminjak; rap make pamidangan maneh, bari seug ijang ka pangirikan; tapi oelah nembongkeun maneh ka eta djalma, tēpi ka parantosna dahar-leueut. 'Ari geus kitoe, dimana geus ebog, tangenan koe maneh énggon ebogna, toeloej njampeurkeun, singkabkeun toendjangeunana, bari seg ngédéng; tangtoe andjeunna ka maneh maparin njaho anoe koedoe dilampahkeun

5 koe maneh. 'Ari wangsoelanana: Saniskara noe dipisaoer koe éma, simkoering sēdja ngalampahkeun. ^a p. 1: 9. ^b p. 2: 1, 20.

6 Tidinja Roet ijang ka pangirikan, sarta milampah sakoemaha parentah mitohana teja. 'Ari Boas parantos dahar-leueut, sarta soeka manahna, toeloej

soemping, ebog dina toengtoeng toempoeukan gandroeng; sēr Roet teh njampeurkeun lalaoenan, pek njingkabkeun toendjangeunana, bari seg ngédéng. 'Ari geus kitoe, wantji tēngah peuting eta djalma kaget, sarta malik; doemadakan, aja awewe ngédéng toendjangeunana.

9 'Misaoer Boas: Saha eta? Ari pihatoerna: Noen, simkoering teh Roet, abdi gamparan; moegi meberkeun djangdjang andjeun ka loehoereun abdi gamparan; karantēn ^a nja andjeun poerah nëboes.

10 'Saoer Boas: Eh anaking! ^b moegi maneh dibèrkahan koe Pangeran; ijeu kahemanan maneh noe pandeuri koe maneh dileuwihkeun ^c ka noe ti heula, tina sabab maneh teu noetoerkeun ka djalma ngarora, boh noe malarat, boh

11 noe beunghar. 'Ari ajeuna, anaking! poma oelah sijeun-sijeun. Sakoer noe dipiomong koe maneh, tangtoe koe kaola dilampahkeun ka maneh; karena sanagara bangsa kaola pada njaho, jen

12 maneh teh ^d awewe digdjaja. 'Ari ajeuna, énja bēnēr kaola teh poerah nëboes; tatapi aja deui hidji poerah nëboes, anoe

13 deukeut ti batan kaola. 'Tjitjing bae peuting ijeu; ari geus kitoe, wantji isoek, oepama eta daekeun nëboes ka maneh, hade, sina nëboes; sabalikna, oepama teu soekaeun mah nëboes ka maneh, tangtoe ditēboes koe kaola, dēmi djomēnénging Pangeran! doeg deui bae tēpi ka isoek. ^a p. 2: 20. ^b p. 2: 20. ^c p. 2: 11. ^d Sil. 31: 10.

14 Toeloej ngédéng deui toendjangeunana tēpi ka isoek; seug hoedang, memeh djalma tēgēs ka batoer; karena saoeer Boas: Oelah kanjahoan aja awewe datang ka pangirikan. 'Saoerna deui: Sodorkeun karembong, noe dipake koe maneh, sarta tjékélan. Pek ditjékélan; toeloej Boas nakēr gandroeng gēnēp takēr, dibahankeun ka dinja; bral andjeunna

15 angkat ka nagara. 'Barang Roet datang ka mitohana, seg eta nanja: Koemaha maneh teh, anaking? Toeloej Roet mopojankeun ka Naomi saniskara, noe koe eta

17 djalma dilampahkeun ka dirina. 'Sarta pihatoerna: Ijeu gandroeng gēnēp takēr koe andjeunna dipaparinkeun ka simkoering; karena lahirna ka simkoering: Oelah lengoh datang ka mitoha maneh.

18 'Ari tjarek Naomi: Tjitjing bae, anaking! tēpi ka maneh geus njaho dina

piragrageunana eta përkara; karana eta djalma moal eureun, ari tatjan poetoës mah përkarana poë ijeu.

PASAL 4.

Ari Boas angkatna ^a ka lawang nagara, toeloej tjalik di dinja. Doemadakan, ^b eta poerah nëboes, anoe koe Boas disaoerkeun teja, ngaliwat. Misaoer Boas: Sintang heula, ki Anoe! tjalik di dijeu.

2 Seg njimpang, bari toeloej tjalik. 'Tidinja Boas ngala sapoeloeh djalma, noe kaäsoep kokolot nagara; ari saorna: Mangga, tjalarik di dijeu! Gek tjalarik.

3 'Toeloej misaoer ka poerah nëboes teh: Naomi, anoe anjar poelang ti tanah Moab, ngadjoewal lahan saloewoek, bo-

4 gana doeloer oerang, Elimelek teja. 'Ari pikir kaoela, dek dinjatakeun, masing kareungeu koe sampejan, mihatoer kijeu: Eta teh galeuh, kasaksian koe ijeu noe darijoek, sarta kasaksian koe sësëpoeh bangsa kaoela. ^c Oepama kërsa nëboes, mangga tëboes; sabalikna, oepama moal ditëboes, popojankeun ka kaoela, sangkan kaoela njaho; karana taja deui noe pinëboeseun djaba ti sampejan, sarta satoekangeun sampejan teh kaoela. Ari djawabna: Kaoela sëdja nëboes.

5 'Saoer deui Boas: Samangsa sampejan ngagaleuh eta lahan ti leungeun Naomi, digaleuhna keneh ti Roet, oerang Moab, pamadjikan noe maot teja, ^d pikeun ngadëgkeun ngaran noe maot dina

6 milikna. 'Ngadjawab poerah nëboes teh: Teu kadoega kaoela mah nëboesinja keur diri kaoela, soepaja kaoela oelah djadi ngaroeksak milik sorangan. Eta tëboeseun kaoela koe sampejan bae tëboes keur diri sampejan; karana kaoela

7 mah teu kadoega nëboes. 'Aja adat oerang Israil ti baheula dina hal nëboes djeung dina hal toetoekeuran, baris moegoehkeun sakabeh përkara; nja eta djalma moeka sapatona, seug dibikeun ka batoer; ari lampah kitoe minangka përtelaän di Israil. 'Pok poerah nëboes

8 teh ngomong ka Boas: Galeuh bae keur sampejan; bari moeka sapatona sakali.

9 'Misaoer Boas ka kokolot-kokolot djeung ka djalma sakabeh: Kaoela ka sadaja menta saksi ajeuna, jen kaoela teh meuli sakabeh banda Elimelek sarta sakabeh banda ^e Kiljon djeung Mahlon,

10 ti leungeun Naomi. 'Samalah Roet, oerang Moab, pamadjikan Mahlon, koe kaoela dibeuli keur pipamadjikaneun kaoela, baris ngadëgkeun ngaran noe maot teja dina milikna, soepaja ngaran noe maot teh oelah sapat ti doeloer-doe-loerna sarta ti lawang ënggonna; kaoela

11 ka sadaja menta saksi ajeuna. 'Ngadjawab sakabeh djalma noe aja dina lawang, kitoe deui kokolot-kokolot: Tarima djadi saksi. Moegi-moegi eta istri, anoe asoep ka boemi sampejan, koe Pangeran disamikeun sarëng ^f Rahel sarawoeh sarëng Lea, noe doewanana ngadëgkeun boemi Israil; kalajan sampejan sing digdjajajnja lalampahan di Èprat, sarëng moegi sing mashoer nja djënëngan di Bet-Le-

12 hem. 'Sarawoeh boemi sampejan moegi sing sapërtos boemi ^g Peres, noe beunang Tamar ngowokeun pikeun Joeda teja, tina toeroenan, anoe koe Pangeran bakal dipaparinkeun ka sampejan ti eta istri ngora! ^a 1 Moesa 34 : 20. ^b p. 3 : 12.

^c 3 Moesa 25 : 25. ^d 5 Moesa 25 : 5—10. ^e p. 1 : 2, 5. ^f 1 Moesa 35 : 23, 24. ^g 1 Moesa 38 : 29.

13 Tidinja Roet teh koe Boas ditjandak, sarta djadi garwana; geus kitoe dilëbëtan, sarta koe Pangeran dipaparin bobot; toeloej ngowo hidji poetra lalaki.

14 'Pok awe-we-awe ngaromong ka Naomi: Sagala poedji ka Pangeran, noe teu ngaboeroengkeun andjeun ajeuna aja hidji poerah nëboes; sarëng djënënganana moegi sing mashoer di Israil!

15 'Ari eta teh tangtöe poerah njënankeun manah andjeun, sarëng pingamoemele-eun kana kasëpoeahan andjeun; karana diwokeunana koe minantöe andjeun, anoe asiheun ka andjeun, ^a anoe langkoeng ka andjeun alah batan toedjoeh

16 poetra lalaki. 'Top moerangkalih teh koe Naomi ditjandak, sarta dilahoen; seug djadi pangasoehna. 'Ari ^b tatangga awe-we njarëboetkeun pingaraneunana; aromongna: Naomi meunang poetoe lalaki; seg dingaranan Obed; nja eta teh rama Isai, anoe rama Dawoed.

^a 1 Sam. 1 : 8. ^b Look. 1 : 58.

18 Ijeu teh toetöeran Peres: ^a Peres poepoetra Hesron; 'Hesron poepoetra Ram, Ram

20 poepoetra Aminadab; 'Aminadab poepoetra Nahson, Nahson poepoetra Salmon;

21 'Salmon poepoetra Boas, Boas poepoetra Obed; 'Obed poepoetra Isai, Isai poepoetra Dawoed. ^a 1 Moesa 46 : 12; Mat. 1 : 3.

KITAB KAHIDJI TI SAMOEËL.

PASAL 1.

A ja hidji djalma, oerang Ramataim-Sopim, di pigoenoengan Epraim, ngaranna Elkana, anak Jëroham, anoe anak Elihoe, anoe anak Tohoe, anoe anak Soep; asalna oerang Epraim; 'sarta boga doewa pamadjikan; ngaran noe hidji Hanna, dëmi ngaran noe hidji deui Pënina. Ari Pënina boga anak, dëmi Hanna mah teu boga anak. 'Ari eta djalma ^a saban-saban taoen sok mangkat ti nagarana, baris sëmbahijang sarta baris ngoerban ka Pangeran sawadya-balad, ^b di Silo. Ari poeta Eli noe doewa, nja eta Hopni djeung Pinëhas, djadi panghoeloe Pangeran di dinja. 'Sarta tijap-tijap poë Elkana ngoerban, ^c seg ka Pënina, pamadjikanana, djeung ka sakabeh anak Pënina, lalaki-awewe, sok mere doeoeman; 'dëmi ka Hanna mah merena doeoeman tikël doewa; karana njaâheun ka Hanna; ^d tatapi koe Pangeran geus ditoetoep pianakanana. 'Katoeroeg-toeroeg maroena ka Hanna sok njijeun njëri angën, malar sina ambëk, tina sabab koe Pangeran ditoetoep pianakanana. 'Kitoe bae lampahna oenggal-oenggal taoen; saban mangkat ka gëdong Pangeran teu loewang njijeunna njëri angën, noe matak Hanna tjeurik sarta teu barangdahar. 'Pok Elkana salakina ngomong: Eh Hanna! naha mana tjeurik? djeung koe naon teu barangdahar? sarta koe naon maneh soesah hate? ^e Naha kaola ka maneh lain leuwih ti batan sapoeloh anak lalaki?

^a 2 Moesa 23:17. ^b Jos. 18:1. ^c 5 Moesa 12:7, 12. ^d 1 Moesa 20:18. ^e Roet 4:15.

9 Ari sanggeus dahar di Silo, sarta sanggeus nginoem, neut Hanna teh indit. Kabënëran panghoeloe Eli keur tjalik dina korsi, pipireun tihang kabah Pangeran. 'Ari Hanna teh ngënëseun pisan pikirna; seg nënëda ka Pangeran, bari tjeurik kanjënjërian. 'Sarta Hanna ka loewar nadar, kijeu pioendjoekna: Eh Pangeran sawadya-balad! madak kërsa

ningali dina kabalangsakan abdi andjeun, sarëng emoet ka abdi, hanteu ngalalikeun ka abdi andjeun, sawangsoelna ka abdi andjeun maparin hidji toeroenan sarëng lalaki, koe abdi eta bade disanggakeun ka Pangeran ^a saomoer-hiroepna, ^b sarëng sirahna moal didatangan peso tjoe-koer. 'Ari geus kitoe, tina sabab mantëng nënëdana ka pajoeneun Pangeran, noe matak Eli nitenan ka biwirna. 'Dëmi Hanna ngomongna sadjëroning hate, ngan koenjam-koenjëm biwirna, teu kadenge sowarana; noe matak koe Eli disangka mabok. 'Pok Eli ngalahir ka Hanna: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek mabok? geura singkirkeun anggoer maneh ti diri maneh. 'Ngawangsoel Hanna, kijeu wangsoelanana: Sageuj, djoeragan! abdi teh awewe beurat hate; abdi hanteu nginoem anggoer atanapi arak; sajaktosna abdi teh ^c ngoetjoetkeun hate abdi ka pajoeneun Pangeran. 'Abdi gamparan oelah dimanah djalma bangkawarah; karantën abdi ngomong teh dongkap ka ajeuna tina sangët nja karoepëkan sarëng njëri angën. 17 'Ngawalon Eli, kijeu walonanana: Geura moelang bae sarta kasënanagan; ari Allah Israil tangtoe maparin panëda maneh, anoe koe maneh disoehoenkeun ka andjeunna. 'Ari pioendjoekna: ^d Moegi abdi gamparan mëndak koernija dina sotja gamparan! Toeloej awewe teh leumpang ka djalanna, sarta barangdahar; djeung pasëmonna geus teu tjara tadi. ^a 4 Moesa

8:24, 25. ^b 4 Moesa 6:5; Hak. 13:5. ^c Djab. 62:9. ^d 1 Moesa 30:27; Roet 2:13.

19 Barang braj isoek gantjang darangdan, seug sëmbahijang ka pajoeneun Pangeran, bari toeloej maroelang; tidinja darongkap ka boemina di Ramah. Ari Elkana nëmahan ka Hanna pamadjikanana, ^a sarta Pangeran emoeteun ka dinja. 'Ari geus kitoe, sanggeus tjamplëng mangsana Hanna teh reuneuh, toeloej ngadjoeroe hidji anak lalaki, sarta dingaranan Samoeël; sabab beunang njoehoenkeun ti Pangeran, tjena. 'Tidinja

eta djalma, nja eta Elkana, mangkat deui djeung saeusi-imahna, sèdja ngoerbankeun ka Pangeran koerban tijap-tijap taoen, sarta djeung panadaranana. 'Dèmi Hanna mah teu ijang; karna pihatoerna ka salakina: Dimana boedak teh geus dibeuteungan njoesoe, koe koering dek disanggakeun, sina ngadeuheus ka pajoeneun Pangeran, sarta sina tètèp di dinja salamina. 'Didjawab koe Elkana salakina: Pilampah sakomaha pihadeunana koe pangrasa maneh; tjitjing bae, tèpi ka boedak geus dibeuteungan njoesoe; ngan moegi-moegi Pangeran ngajaktoskeun pangandikana! Toeloej awewe teh tjitjing bae, sarta njoesoean anakna, tèpi ka dibeuteungana. 'Barang geus dibeuteungan njoesoe, seg dibawa ijang, sarta mawa sapi ngora lalaki tiloe siki, ^b djeung tipoeng saepa, sarta anggoer sabotol; nja boedak teh dianteurkenn ka gèdong Pangeran, ka Silo. Ari boedak teja leutik keneh. 'Pek mareuntjit eta sapi, djeung njaranggakeun eta boedak ka Eli, 'bari Hanna oendjoekan: Noen, djoeragan! ^c dèmi hiroeping njawa andjeun, djoeragan! abdi teh awewe, anoe marék di dijeu pajoeneun andjeun, nènèda ka Pangeran teja. 'Noe ditèda koe abdi teh nja ijeu boedak, sarèng koe Pangeran dipaparin panèda abdi, noe koe abdi disoehoenkeun ka andjeunna teja. 'Kitoe noe mawi eta koe abdi disaoskeun ka Pangeran, sapandjang oemoerna, sarehing beunang njoehoenkeun ti Pangeran. Toeloej pada sèmbahijang di dinja ka Pangeran.

^a 1 Moesa 30 : 22.

^b 4 Moesa 15 : 9, 10. ^c p. 17 : 55.

PASAL 2.

Dok Hanna teh nènèda, kijeu panèdana: ^a Hate koering soeka-soeka di djèro Pangeran, ^b tandoek koering tjéngkat di djèro Pangeran, biwir koering ngangah tina hal moesoh koering; sabab koering teh boengah koe pitoe-² loeng andjeun. 'Taja noe soetji sapèrtos Pangeran; estoe taja deui djabi ti andjeun; ^c sarta taja batoe karang noe ³ nandingan Allah oerang. 'Oelah sok loba omong angkoeh-angkoeh; oelah bidjil soewaban ti soengoet maraneh; karna Pangeran teh Allah noe langkoeng oeninga,

^d sarta andjeunna noe nimbang-nimbang ⁴ sagala kalakoean. 'Gondewa djalma pèrkosa parotong; ari djalma noe titadjo-⁵ ngan mah disaboek koe kabèdasan. 'Anoe asal sareubeuh, ^e boeboeroeh malar rèdjeki; dèmi noe langlajeuseun mah pada toemaninah; moenggah noe gabogeng ngadoeroe toedjoeh, sarta noe reja anak ⁶ mah dongkap ka apès. 'Pangeran ^f noe maehkeun sarta ngahiroepkeun; noe noeroenkeun ka ènggon noe maot, sarta ⁷ ngoenggahkeun. 'Pangeran noe ngamiskinkeun sarta ngabeungharkeun; ^g noe ngahandapkeun, nja kitoe keneh ngaloehoerkeun. 'Andjeunna ^h noe ngahoe-⁸ dangkeun anoe malarat tina taneuh, noe ngadjoengdjoengkeun anoe miskin tina djarian, didjoekkeun reudjeung para menak, sarta dimilikan korsi kamoeljaän. Karana Pangeran noe kagoengan padèmen boemi, sarta dina loehoer eta ⁹ andjeunna ngadègkeun djagat. 'Soekoe djalma kaasihna ⁱ koe Pangeran diraksa; dèmi noe daroraka mah mèngke disina repeh di noe poèk; karna djalma moal ¹⁰ bédas koe kakoewatan. 'Sakoer noe madoean ka Pangeran mèngke dirèmoekkeun; ^j bakal didatangan goeloedog ti langit. Pangeran mèngke ngahoekoman satoengtoeng boemi, djeung bakal maparin kabèdasan ka Radja andjeunna, sarta Lisahan andjeunna tangtoe disina tjéngkat tandoekna.

^a Loek. 1 : 46. ^b Djab.

75 : 5, 6; 89 : 18, 25. ^c 5 Moesa 3 : 24; Djab. 86 : 8.

^d Sil. 16 : 2. ^e Djab 34 : 11; Loek. 1 : 53. ^f 5 Moesa

32 : 39. ^g Djab. 75 : 8. ^h Djab. 113 : 7, 8; Loek. 1 : 52.

ⁱ Djab. 91 : 11, 12. ^j p. 7 : 10.

¹¹ Toeloej Elkana moelang ^a ka Ramah, ka boemina; dèmi boedak teja ^b ngawoela ka Pangeran, di pajoeneun panghoeloe Eli.

^a p. 1 : 1. ^b p. 3 : 1.

¹² Ari poeta Eli teja djalma balangkawarah; teu nganjarahokeun ka Pangeran. 'Sarta adat eta panghoeloe ka djalma-djalma, satijap-tijap aja djalma ngoerbankeun koerban, datang boedak panghoeloe eukeur dikoeloeb laekna, ¹³ mawa ^a garpoeh toesok tiloe; 'pek ditjotjogkeun ka djèro gerengseng, atawa ka djèro daloeng, atawa ka djèro kantjah, atawa ka djèro parihoek; manamana noe kadjait koe garpoeh, koe panghoeloe ditjokot keur dirina. Kitoe bae lampahna ka sakabeh oerang Israil, noe

15 daratang ka dinja, ka Silo. 'Malah-malah samemeh ^b didoeroek gadjihna, datang boedak panghoeloe, sarta ngomong ka djalma noe keur ngoerban teh: Geura mere laoek, baris digoreng keur panghoeloe; karana moal narima ti maneh laoek beunang ngoeloeb, koe-
 16 doe noe atah bae. 'Ana eta djalma ngomong ka dinja: Gadjihna misti pisan didoeroek ajeuna, geus kitoe pek njokot keur maneh sakoemaha kahajang hate maneh: seg ditembal: Moal, koedoe bikeun ajeuna; oepama hanteu mah, dek
 17 ditjokot sarta maksa. 'Djadi eta djalma ngarora teh gède katjida dosana di pajoeneun Pangeran; karana djalma-djalma datang ka ngagorengkeun kana koerban Pangeran. ^a 2 Moesa 27:3. ^b 3 Moesa 9:9—11.
 18 Dëmi Samoeël teja ngawoela di pajoeneun Pangeran, boedak keneh, ^a make
 19 epod lawon bodas disaboek. 'Djeung deui koe iboena dipangnjijeunkeun hidji badjoe leutik, oenggal-oenggal taoen sok dikirim ka Samoeël, ana mangkat djeung salakina, sêdja ngoerbankeun ^b koerban
 20 tijap-tijap taoen. 'Sarta Eli ngabêrkahan ka Elkana djeung ka pamadjikanana, kijeu lahirna: Pangeran moegi maparin toeroenan ka maneh ti ijeu pamadjikan, pigantieun bakti, ^c noe disaoskeun ka Pangeran teja. Toeloej maroelang ka
 21 énggonna. 'Boekti, Pangeran ngalajad ka Hanna; toeloej reuneuh, sarta ngadjoeroe, meunang deui tiloe anak lalaki djeung doewa anak awewe. Ari boedak teja, nja eta Samoeël, ngagèdean di pajoeneun Pangeran. ^a p. 22: 18. ^b p. 1: 21. ^c p. 1: 28.
 22 Ari Eli teja ^a geus sêpoe katjida, sarta ngadangoe warta hal saniskara, noe dilampahkeun koe poetrana ka sakabeh oerang Israil, sarta sok ngarêdëng djeung awewe ^b noe sok ngagimboeng hareupeun lawang himah têpangan. 'Toeloej dilahiran kijeu: Naha oedjang marilampah pèrkara noe kitoe pètana? Karana ama ti eta sakabeh djalma ngadenge bedja lalampahan oedjang sok garoreng.
 23 'Oelah kitoe, anaking! karana lain bedja hade, noe kadenge koe ama; matak
 24 oemat Pangeran ngarêmpak. 'Oepama djalma boga dosa ka pada djalma, koe Allah dihoekoeman; komo oepama djalma boga dosa ka Pangeran, saha noe mangnêdakeun? Tatapi eta teh teu

ngagaroegoe kana lahiran ramana; sabab Pangeran ngêrsakeun maehkeun ka darinja. 'Ari boedak teja, Samoeël, ^c beuki ngagèdean, sarta dipikasoeuka, bagija koe Pangeran, bagija koe djalma-djalma.

^a p. 4: 15. ^b 2 Moesa 38: 8. ^c Loek. 2: 52.

27 Aja hidji piwarangan Allah soemping ka Eli, sarta misaoer ka andjeunna: Aja timbalan Pangeran, kijeu: Kami teh tetela pisan ngebrehkeun diri kami ka saeusi-imah karoehoen maneh, basa ajana di Mêsir, di wêwêngkon Piraon.
 28 'Sarta koe kami dipilih ti sakabeh kaom Israil, djadi panghoeloe kami, baris koe koerban dina altar kami, baris ngoekoes seuseungitan, baris make ^a epod di pajoeneun kami; ^b malah kami ka saeusi-imah karoehoen maneh geus maparin sakabeh koerban seuneu ti oerang Israil.
 29 'Naha maraneh njepak ka koerban kami peuntjitan djeung ka koerban kami kadaharan, noe koe kami dipiwarang dilakon di panglinggihan? Sarta maneh ka anak hormat alah batan ka kami; kahajang maraneh ngalintoehan sorangan koe loeloegoena sakabeh koerban
 30 Israil, oemat kami. 'Pedah kitoe soer pangandika Pangeran, Allah Israil: Énja kami teh tadina nimbalan, ^c saeusi-imah maneh djeung saeusi-imah karoehoen maneh piloemampaheun di pajoeneun kami salalawasna; dëmi ajeuna mah soer pangandika Pangeran: Palijas teuing kami teh! karana noe hormat ka kami koe kami dihormat deui, dëmi noe ngajehkeun mah ka kami ditjoemahkeun. 'Masing nganjahokeun, pidatangeun mangsa, ^a didinja kami pimotongeun leungeun maneh djeung leungeun saeusi-imah karoehoen maneh, moal aja noe tēpi ka kolot saeusi-imah maneh. 'Sarta maneh pinendjoëun kasoésahan panglinggihan, dina saniskara noe matak ngeunah ka Israil, djeung moal aja noe tēpi ka kolot saeusi-imah maneh sapapandjangna. 'Ari saha-saha djalma, ahli maneh, noe koe kami hanteu dibasmi ti altar kami mah, tangtoe matak adjoer panon maneh sarta matak ngêrikkeun hate maneh; djeung sakabeh djadjadina saeusi-imah maneh
 34 piparaeheun ngora-ngora. 'Sarta kijeu pialamateunana ka maneh, anoe bakal ngadatangan ka anak maneh doewanana, ka Hopni djeung Pinéhas: ^c doewanana

35 pipaheun dina sapoë. 'Djeung kami rek ngajakeun pikeun kami hidji panghloe-
loe noe satoehoe; nja eta tangtoe nga-
lampahkeun sakoemaha noe dina manah
kami djeung dina pangraos kami; sarta
nja eta koe kami rek dipangdamëlkeun
imah noe têtëp; djeung bakal loemam-
pah di hareupeun Lisahan kami sapa-
36 pandjangna. 'Ari geus kitoe, saha-saha
noe kari saeusi-imah maneh, pidata-
ngeun sarta njëmbah ka dinja, malar
doewit sakepeng djeung roti sasiki, bari
ngomong: Koering moegi asoepkeun ka-
na naon-naon gawe panghoeloe, soepaja
koering aja tédæeun roti sahoewapeun.
a 2 Moesa 28:6. *b* 3 Moesa 7:30—35. *c* 2 Moesa
28:1, 43. *d* 1 Radj. 2:27; Djab. 37:17. *e* p. 4:11.

PASAL 3.

Ari boedak teja, nja eta Samoeël, *a*
Angawoela ka Pangeran, di pajoeneun
Eli. Dina djaman eta pangandika Pa-
ngeran larang pisan; taja titingalian
2 anoe lahir. 'Dëmi geus kitoe, dina mangsa
eta, Eli keur ebog di pangkoelëmanana;
b ari sotjana geus rada lamoer, koerang
3 tégës ningalina. 'Harita *c* damar Allah
tatjan pareum, djeung Samoeël keur
sare di kabah Pangeran, noe kaënggo-
4 nan pëti Allah teja. 'Tidinja *d* Pangeran
njaoer Samoeël; ari wangsoelna: *e* Noen,
5 ijeu koering. 'Seug moeroe ka Eli, bari
oendjoekan: Noen, ijeu koering; karan-
tën andjeun njaoer koering. Dëmi la-
hirna: Kami teu njaoer; balik bae, geura
6 ngédëng. Seug indit, ngédëng deui. 'Tidi-
nja Pangeran njaoer deui Samoeël. Neut
Samoeël hoedang, ngadeuheus ka Eli, bari
oendjoekan: Noen, ijeu koering; karantën
andjeun njaoer koering. Dëmi lahirna:
Kami teu njaoer, anaking! balik bae,
7 geura ngédëng. 'Ari Samoeël tatjan nga-
njahokeun ka Pangeran, sarta pangan-
dika Pangeran tatjan diëbrehkeun ka
8 dinja. 'Tidinja Pangeran njaoer deui
Samoeël katiloe-kalina. Neut Samoeël
hoedang, ngadeuheus ka Eli, bari oen-
djoekan: Noen, ijeu koering; karantën
andjeun njaoer koering. Harita koe Eli
kahartos, jen Pangeran anoe njaoer ka
9 boedak. 'Ngalahir Eli ka Samoeël: Djig
bae, geura ngédëng; ari geus kitoe, oe-
pama njaoer deui ka ënoeng, koedoe
ngawangsoel: Noen Pangeran! mangga

ngandika, karantën abdi andjeun sédja
ngoepingkeun. Seug Samoeël indit, ngé-
dëng deui di ënggonna. *a* p. 2:11. *b* p. 4:15.
c 2 Moesa 27:21; 30:7, 8. *d* 4 Moesa 7:89.
e 1 Moesa 22:1.

10 Tidinja Pangeran soemping, sarta nga-
dëg, djeung njaoer tjara ka toekang-toe-
kang: Samoeël! Samoeël! Ngawangsoel
Samoeël: Mangga ngandika, karantën
11 abdi andjeun sédja ngoepingkeun. 'Nim-
balan Pangeran ka Samoeël: Masing
nganjahokeun, *a* kami rek ngadamël hi-
dji përkara di Israil, anoe matak saha-
saha noe ngadenge, wani ngeng-ngengan
12 tjeuli doewanana. 'Dina poë eta kami
rek ngaboektikeun ka Eli saniskara, *b*
noe koe kami geus diandikakeun përk-
kara saeusi-imahna, ti mimitina tëpi ka
13 anggeusna. 'Karana kami geus maparin
njaho ka dinja, jen kami rek ngahoe-
koem ka saeusi-imahna salalanggëngna,
tina hal kadorakaän, *c* noe kanjahoan
koe manehanana; sabab anakna pada
migawe noe mawa panjapa ka dirina,
dëmi koe manehanana teu ditjarek-tjarek
14 atjan. 'Pedah kitoe kami teh geus soem-
pah *d* hal saeusi-imah Eli, jen kadorakaän
saeusi-imah Eli teh salalanggëngna
ge hamo dibërësihkeun koe koerban
peuntjitan atawa koe koerban kadaha-
ran. *a* 2 Radj. 21:12. *b* p. 2:27. *c* p. 2:22.
d 2 Moesa 20:5.

15 Ari Samoeël ngédëng tëpi ka isoek;
toeloej moekakeun panto gëdong Pa-
ngeran; sarta Samoeël sijeuneun ngoe-
ningakeun eta tetendjoan ka Eli. 'Tidi-
nja Eli njaoer Samoeël; ari lahirna:
Samoeël, anaking! Wangsoelna: Noen,
17 ijeu koering. 'Lahiranana deui: Naon
pangandika, noe koe andjeunna dian-
dikakeun ka ënoeng? Pomå oelah disa-
lingkoehkeun ka kami. *a* Enoeng moegi
koe Allah didamël kijeu sarta diwoe-
woehan kijeu, oepama njalingkoehkeun
ka kami sakëtjap oge ti sadajana pa-
ngandika, noe koe andjeunna diandika-
18 keun ka ënoeng! 'Seug Samoeël ngoe-
ningakeun ka andjeunna eta sadajana
pangandika; taja pisan noe disalingkoeh-
keun ka andjeunna. Ari lahir Eli: An-
djeunna teh Pangeran; *b* moegi ngada-
mël sakoemaha pihadeëunana di pajo-
neun andjeunna. *a* p. 14:44. *b* 2 Sam. 15:26.
19 Ari Samoeël teh *a* beuki ngagëdean,

sarta Pangeran njaréngan ka dinja, ^b
 djeung sadajana pangandikana taja noe
 20 diragragkeun kana taneuh. 'Geus ka-
 njahoan koe sabangsa Israil, ti sémët
 Dan tépi ka Berseba, jen Samoeël sa-
 21 jaktina didjadikeun nabi Pangeran. 'Sarta
 Pangeran sok radjeun nembongan deui
 di Silo; karana Pangeran ngebrehkeun
 andjeun ka Samoeël di Silo, koe lan-
 taran pangandika Pangeran. a p. 2:26.

b 1 Radj. 8:56.

PASAL 4.

Ari pilahir Samoeël datang ka sabangsa
 Israil.

Tidinja Israil boedal, mapag oerang
 Pëlisti, sêdja mërangan; seg masang-
 grahan lëbah ^a Eben-Haeser; dëmi oe-
 rang Pëlisti mah masanggrahanana di
 2 Apék. 'Toeloej oerang Pëlisti tata-baris,
 mapag Israil; gër përang tjampoeh pi-
 san; seug Israil eleh di hareupeun oe-
 rang Pëlisti, sarta barisna di tégäl kira
 3 opat reboe djalma noe kasabët. 'Barang
 djalma-djalma daratang deui ka pasang-
 grahan, pok kokolot Israil njalaoer:
 Koe naon oerang teh noe matak poë
 ijeu koe Pangeran disina eleh di ha-
 reupeun oerang Pëlisti? ^b Hajoe, oerang
 ti Silo njokot ka oerang eta pëti përd-
 jangdjian Pangeran, sina datang ka
 têngah oerang, sarta njalamëtkeun oe-
 4 rang ti leungeun moesoeh oerang! 'Toe-
 loej djalma-djalma nitahan ka Silo, seug
 ti dinja digotong eta pëti përdjang-
 djian Pangeran sawadya-balad, ^c anoe
 linggih dina moekarabin; sarta poe-
 tra Eli noe doewa, Hopni djeung Pi-
 nëhas teja, aja di dinja reudjeung pëti
 5 përdjangdjian Allah. 'Ari geus kitoe,
 barang pëti përdjangdjian Pangeran teh
 datang ka pasanggrahan, gër sakabeh
 oerang Israil saroerak, bédas pisan soe-
 6 rakna, wani boemi teh ngagédër. 'Ba-
 rang oerang Pëlisti ngadarenge eta sora
 soerak teh, pok ngaromong: Naon eta
 sora soerak sakitoe bédasna di pasang-
 grahan oerang Ibrani? Ana geus nja-
 rahoëun, jen pëti Pangeran datang ka
 7 pasanggrahan, 'toeloej oerang Pëlisti
 sarijeuneun; karana aromongna: Allah
 soemping ka pasanggrahan. Pok nga-
 romong deui: Pitjilakaeun oerang teh!

karana kamari-mangkoekna taja noe
 8 kitoe pëtana. 'Pitjilakaeun oerang teh!
 Saha noe pibisaeun ngaloepoetkeun oe-
 rang ti panangan eta Allah noe leuwih
 moelja? Nja eta teja Allah, ^d noe nga-
 gëboeg ka oerang Mësir koe saroe pa-
 ning balahi di tégäl lëga teja. 'Eh, oe-
 rang Pëlisti! sing pada talëgër, djeung
 sing djaradi lalaki; oelah datang ka
 maraneh ngawoela ka oerang Ibrani,
^e sapërti eta ngawoelana ka maraneh;
 mana sing djaradi lalaki, sarta përan-
 10 'Toeloej oerang Pëlisti mërangan, seug
 Israil eleh, boer kalaboer, moeroe sa-
 himah-himahna; ari kasabëtna rosa ka-
 tjida, aja tiloe laksa djalma badarat
 11 oerang Israil noe roeboeh. 'Malah pëti
 Allah kadjarah, ^f sarta poetra Eli noe
 doewa, Hopni djeung Pinëhas teja, pa-
 raeh. a p. 7:12. b p. 14:18. c 2 Sam. 6:2.

d 2 Moesa 15:14. e Hak. 13:1; 15:11.

f p. 2:34.

12 Aja hidji djalma, kaom Binyamin, los
 loempat tina baris, seg datang ka Silo
 dina poë harita keneh; ^a ari pakena
 beunang njosoëk, djeung sirahna dita-
 13 neuhan. 'Barangna datang, kabënëran
^b Eli keur tjalik dina korsi, sisi djalan,
 ngantos-ngantos; karana manahna ing-
 giseun koe hal pëti Allah. Ana geus
 datang eta djalma, sarta bebedja di na-
 14 gara, ejar sanagara tingdjälërit. 'Barang
 Eli ngadangoe eta sora tingdjälërit, pok
 mariksa: Naon eta sora goejoer teh?
 Seg djalma teja goera-giroe datang, toe-
 15 loej ngoeninga ka Eli. 'Ari Eli teja geus
 salapan poeloh dalapan taoen oemoerna,
^c sarta sotjana geus mata-simeuteun,
 16 geus teu jasaeun ningali. 'Pok djalma
 teh oendjoekan ka Eli: Noen, simkoe-
 ring noe dongkap ti baris, sarëng sim-
 koering kaboer ti baris dintën ijeu pisan.
 17 Ari lahirna: Naon bedja, agoes? 'Nga-
 wangsoel noe bebedja teh, kijeu wang-
 soelna: Soemoehoen, Israil kaboer ti
 hareupeun oerang Pëlisti, sarëng bala
 teh kawon rosa pisan, malah-malah poe-
 tra andjeun noe doewa, Hopni sarëng
 Pinëhas, paroepoes, sarawoeh pëti Allah
 18 kadjarah. 'Ari geus kitoe, barangna një-
 boetkeun pëti Allah, broeg Eli teh geubis
 tina korsi tidjéngkang, di gigireun la-
 wang, potong tênggëkna, toeloej poe-
 poes; wantoe andjeunna geus sëpoe,

sarta beurat; ari ngahakimanana ka Israil opat poeloeh taoen. *a* Jos. 7:6; 2 Sam. 1:2.
b p. 1:9. *c* p. 3:2.

- 19 Dëmi minantoena, nja eta garwa Pinëhas, keur bobot, rek ngowo; barangna ngareungeu bedja pëti Allah kadjarah, sarta mërtoewana djeung tjarogena poepoes, seg paparoengkoetan, toeloelj ngowo; karena kaboeroe njëri ngadjoeroe.
- 20 'Ari keur waktoe rek poepoes, pok awewe noe noengkoelan pada matoer ka andjeunna: *a* Montong sijeun-sijeun, da andjeun ngowokeun poetra pamëgët! Tapi eta teh teu ngawalon, sarta hanteu
- 21 dipadoeli. 'Toeloelj koe andjeunna eta orok dingaranan Ikabod, saorna: Kamoeljaän kabojong ti Israil; tina sabab pëti Allah kadjarah, sarta tina sabab
- 22 mërtoewana djeung tjarogena. 'Ari saorna: Kamoeljaän kabojong ti Israil; karena pëti Allah teh kadjarah.

a 1 Moesa 35:17.

PASAL 5.

Tidinja oerang Pëlisti njokot eta pëti Allah, seug dibawa *a* ti Eben-Haeser

2 ka nagara Asdod. 'Toeloelj oerang Pëlisti njokot eta pëti Allah, seug diasopeun ka djëro imah *b* Dagon, diteundeun deukeut Dagon. 'Ari isoekna oerang Asdod gantjang haroedang; doemadakan, Dagon teh geus roeboeh, beungeutna kana taneuh, ka hareupeun pëti Pangeran. Pek Dagon teh ditjokot, diteundeun deui ka ënggonna. 'Ari isoekna braj beurang gantjang haroedang; doemadakan, Dagon teh geus roeboeh deui, beungeutna kana taneuh, ka hareupeun pëti Pangeran, sarta ari hoeloe Dagon djeung leungeunna doewanana beunang nilas, noempang dina bangbaroeng; ngan

5 awak Dagon anoe masih kari. 'Tina hal kitoe noe matak panghoeloe Dagon djeung sakoer anoe asoep ka imah Dagon tara nintjak ka bangbaroeng Dagon di Asdod, tëpi ka mangsa ajeuna. *a* p. 4:1.
b Hak. 16:23.

- 6 Dëmi panangan Pangeran beurat ka oerang Asdod, sarta diroeksakkeun, digëboegan koe *a* boengkoel, nja di Asdod
- 7 djeung sawëwëngkëranana. 'Mangsa oerang Asdod narendjo hal noe kitoe pëтана, pok ngaromong: Eta pëti Allah Israil teh oelah tëtëp di oerang; karena

- pananganana beurat ka oerang, kitoe deui
- 8 ka Dagon, batara oerang. 'Toeloelj nitahan sarta ngoempoeun *b* sakabeh gëgëdoeg oerang Pëlisti ka maranehanana; pok ngaromong: *c* Koemaha oerang nja pilampaheun ka pëti Allah Israil teh? Ari djawabna: Eta pëti Allah Israil teh pindahkeun ka nagara Gat. Heug pëti
- 9 Allah Israil dipindahkeun. 'Ari geus kitoe, sanggeusna mindahkeun inja, toeloelj panangan Pangeran ka nagara eta ngadatangkeun *d* roesoeh-tagiwor rosa pisan; ari oerang nagara eta kolot-boedak digëboegan, seg djaradi boengkoel di maranehanana. 'Tidinja pëti Allah teh dikirkeun deui ka nagara Ekron. Ari geus kitoe, mangsa pëti Allah datang ka Ekron, seug oerang Ekron patindingarëngek, pokna: Pëti Allah Israil teh koe eta dipindahkeun ka oerang, pambrihna maehkeun ka oerang djeung ka bangsa
- 11 oerang. 'Tidinja nitahan sarta ngoempoeun sakabeh gëgëdoeg oerang Pëlisti; pok ngaromong: Pëti Allah Israil teh anteurkeun, sina moelang ka ënggonna, oelah koengsi maehkeun ka oerang djeung ka bangsa oerang. Karena di sanagara eta tagiwor kapapatenan, da panangan Allah teh beurat katjida
- 12 di dinja. 'Ari djalma noe teu paraeh mah digëboegan koe boengkoel; noe matak djëdjëritan oerang nagara eta wani maratan langit. *a* 5 Moesa 28:27.
b Jos. 13:3; p. 6:17. *c* p. 6:2. *d* 5 Moesa 7:23.

PASAL 6.

- Ari pëti Pangeran ajana di tanah oerang Pëlisti teh toedjoeh boelan lilana.
- 2 'Tidinja oerang Pëlisti ngarala panghoeloe-panghoeloe djeung noedjoem-noedjoem; pok ngaromong: *a* Koemaha oerang nja pilampaheun ka pëti Pangeran teh? Geura pada mere njaho ka kaoela, oerang nganteurkeun eta ka ënggonna
- 3 make naon? 'Ari djawabna: Oepama dek nganteurkeun eta pëti Allah Israil teh, oelah sina balik lengoh; misti pisan ka andjeunna ngahatoerkeun koerban kasalahan; didinja maraneh tangtoe tjala-geur, sarta tangtoe kanjahoan koe maraneh sababna noe matak pananganana
- 4 teu njingkah-njingkah ti maraneh. 'Seug ditanja deui: Naon koerban kasalahan, noe koe oerang koedoe dihatoerkeun ka

andjeunna teh? Ari djawabna: Lima boe-boengkoelan emas djeung lima beubeuritan emas, noeroetkeun bilangan gëgëdoeg oerang Pëlisti; karana toenggal sabalahi ka maraneh sakabeh djeung
 5 ka para gëgëdoeg maraneh. 'Mana koedoe njarijeun titiron boengkoel maraneh djeung titiron beurit maraneh, noe ngararoeksak taneuh; ^b sarta koedoe njaranggakeun hormat ka Allah Israil, malah-mandar kërsaen ngentengkeun pananganana ka maraneh, djeung ka batara
 6 maraneh, sarta ka tanah maraneh. 'Keur nahaon maraneh dek neuaskeun hate, ^c saperti oerang Mësir djeung Piraon teja, noe pada neuaskeun hatena? Naha, sanggeus andjeunna ngeunakeun wisesa ka darinja, ^d lain koe eta didjoeroeng lakoe,
 7 seug laleumpang? 'Ari ajeuna, geura njokot sarta sadijakeun hidji ^e padati weuteuh, djeung doewa sapi noe keur anakan, anoe tatjan ditërapan pasangan; seg sapi teh pasangkeun kana eta padati, ari anakna bawa balik ti toekangeunana
 8 ka kandangna. 'Pek koedoe njokot pëti Pangeran, toempakkeun kana eta padati, djeung eta barang emas, noe dek dihatoerkeun ka andjeunna, baris koerban kasalahan teja, wadahana koe hidji sosokan ti gigireunana; seug anteurkeun,
 9 sina leumpang. 'Tidinja masing waspada, oepama djalan ka watësna, mangkat ka Bet-Semes, nandakeun nja andjeunna noe ngadamël ka oerang katjilakaän noe sakijeu gëde teh; sabalikna, oepama hanteu mah, seug kanjahoan koe oerang, jen lain panangan andjeunna noe ngabalahikeun ka oerang, geus parëngna bae oerang manggih kitoe. *a* p. 5: 8. *b* Jos. 7: 19.

c p. 4: 8. *d* 2 Moesa 12: 31. *e* 2 Sam. 6: 3.

10 Prak eta djalma-djalma milampah kitoe, sarta njokot doewa sapi noe anakan, pek dipasangkeun kana padati; ari
 11 anakna diringkëb dina kandang. 'Seg pëti Pangeran ditoempakkeun kana padati, kitoe deui eta sosokan, noe dieusi beubeuritan emas djeung titiron boengkoel teja. 'Bral sapi teh tjëpët-mëner di
 12 djalan, toeroet loeloeroeng ka Bet-Semes, nJORANG djalan gëde bae, leumpangna bari ëmoh-ëmohan, sarta teu njimpang ka kentja atawa ka katoehoe. Ari gëgëdoeg oerang Pëlisti pada noetoerkeun ti pandeuri, tËpi ka watës Bet-Semes.

13 'Kabënëran oerang Bet-Semes keur di-boewat, miboewatan tarigoe di lëbak. Barang tjëngkat panonna, beh narendjo pëti teja, sarta pada boengaheun njeueung eta. 'Ari padati teh andjog ka
 14 këbon Josoea, oerang Bet-Semes, seg ngarandög di dinja; sarta di dinja aja hidji batoe gëde. Pek kai padati teh dibeulahan, sarta sapina dikoerbankeun ka Pangeran, didijjeun koerban doeroekan. 'Ari ahli Lewi noeroenkeun pëti
 15 Pangeran, sarta djeung sosokan, noe dieusi barang emas teja; heug diteundeun kana eta batoe gëde; sarta oerang Bet-Semes ngoerbankeun koerban doeroekan, djeung mareuntjit koerban peuntjitan dina poë harita, bade ka Pangeran. 'Mangsa noe lima gëgëdoeg oerang
 16 Pëlisti geus narendjo kitoe, toeloej maroelang ka Ekron dina poë harita keneh.
 17 Nja ijeu boeboengkoelan emas, noe koe oerang Pëlisti dihatoerkeun ka Pangeran, baris koerban kasalahan teja: ti Asdod hidji, ti Gasa hidji, ti Askëlon
 18 hidji, ti Gat hidji, ti Ekron hidji; 'kitoe deui eta beubeuritan emas, noeroetkeun bilangan sakabeh nagara oerang Pëlisti, noe ditjangking koe noe lima gëgëdoeg teja, nja ti nagara noe reugreug sarta ti desa oerang pasisian; tËpi ka batoe gëde, noe diteundeunan pëti Pangeran, noe aja tËpi ka mangsa ajeuna di këbon
 19 Josoea, oerang Bet-Semes teja. 'Ari oerang Bet-Semes teh aja noe digëboegan koe Pangeran, ^a pedah narëmpo kana pëti Pangeran; nja eta andjeunna lëbah djalma-djalma teh ngagëboeg toedjoeh poeloeh djalma djeung lima laksa djalma, noe matak djalma-djalma teh pada aloek-aloekeun, pedah Pangeran ngagëboeg ka djalma-djalma, ngagëboegna bangët pisan.
 20 'Ngaromong oerang Bet-Semes: ^b Saha noe bisa tahan di pajoeneun Pangeran, Allah noe langkoeng soetji teja? djeung ka saha piangkateunana ti oerang
 21 teh? 'Toeloej ngoetoesan ka priboemi Kirjat-Jarim, ari pokna: Oerang Pëlisti geus moelangkeun pëti Pangeran; geura taroeroen, bawa oenggah ka ënggon maraneh.

a 4 Moesa 4: 20. *b* Djab. 76: 8.

PASAL 7.

Tidinja oerang Kirjat-Jarim teh datratang, seg pëti Pangeran dibawa

oenggah, diasoepkeun ka imah^a Abinadab, noe dina pasir, sarta njoetjikeun Elasar anakna, sina ngadjaga kana pëti Pangeran. 'Ari geus kitoe, ti watës poëan pëti teh ngënggon di Kirjat-Jarim teja, lila pisan heuleutna, meunang doewa poeloh taoen; sarta sakabeh anak-poetoe Israil tingaradoeh poengkoereun Pangeran. 'Tidinja Samoeël ngalahir ka sakabeh anak-poetoe Israil, kijeu lahirna: Oepama maraneh tobat ka Pangeran tëroes reudjeung hate mah, ^b koedoe pada njingkirkeun aállahan bangsa sedjen ti têngah maraneh, kitoe deui ^c Astarta-Astarta; sarta bënërkeun hate maraneh ka Pangeran, bari ngabakti ka andjeunna woengkoel; tangtoe maraneh koe andjeunna dileupaskeun ti leungeun oerang Pëlisti. 'Prak oerang Israil njalingkirkeun Baäl-Baäl djeung Astarta-Astarta, sarta ngabarakti ka Pangeran woengkoel. *a* 2 Sam. 6:3. *b* 1 Moesa 35:2; Jos. 24:23.

c Hak. 2:13.

5 Tidinja Samoeël marentah: Koempoelkeun sabangsa Israil ^a ka Mispa; seug maraneh koe kami dek dipangnëdakeun ka Pangeran. 'Gantjangna geus karoempoel ka Mispa; toeloej pada nji-joeuk tjai, bari seg dibahekeun ka pajoeneun Pangeran, sarta pada poewasa dina poë eta, bari ngaromong di dinja: ^b Koering tarima dosa ka Pangeran. Sarta Samoeël ngahakiman ka oerang Israil di Mispa. *a* Hak. 20:1. *b* p. 12:10.

7 Mangsa oerang Pëlisti ngadarengé bedja, jen oerang Israil keur koempoel di Mispa, broel gëgëdoeg oerang Pëlisti pada ngaroeroeg ka Israil. Barang oerang Israil meunang bedja, seug sarijeuneun koe oerang Pëlisti. 'Pok oerang Israil aroendjoekan ka Samoeël: ^a Moegi oelah pëtöt mangnjambatkeun koering sadaja ka Pangeran, Allah koering, soepaja koering koe andjeunna disalamëtkeun ti leungeun oerang Pëlisti. 'Toeloej Samoeël njandak hidji anak domba njesoe keneh, pek dikoerbankeun ka Pangeran, datang ka bërësihna, djadi koerban doeroekan; ^b djeung Samoeël mangnjambatkeun Israil ka Pangeran, sarta koe Pangeran dimakboel. 'Dëmi sabot Samoeël keur ngoerbankeun eta koerban doeroekan, moeroeboel oerang Pëlisti, dek mërangan ka Israil; tatapi

Pangeran dina poë eta ngadatangkeun ^c goeloedoeg ka oerang Pëlisti, ngagoeroehna rosa pisan, sarta ^d digoedjroedkeun, toeloej eleh di hareupeun Israil. 11 'Broel oerang Israil boedal ti Mispa, ngoedag-ngoedag ka oerang Pëlisti, sarta 12 disabëtan tëpi ka hilireun Bet-Kar. 'Tidinja Samoeël njandak hidji batoe, diteundeun di antara Mispa djeung Sen, sarta dingaranan ^e Eben-Haeser, ari lahirna: Tëpi ka ajeuna Pangeran mitoe- 13 loeng ka oerang. 'Tah, kitoe oerang Pëlisti teh ditoendoekkeun, ^f teu datang-datang deui ka wëwëngkëran Israil, sarta panangan Pangeran noelak ka oerang Pëlisti sapandjang djoemënéng Samoeël. 14 'Djeung deui nagara-nagara, beunang oerang Pëlisti njokot ti Israil, dibalikkeun deui ka Israil, ti sëmët Ekron tëpi ka Gat; ari sawëwëngkëranana koe Israil dileupaskeun ti leungeun oerang Pëlisti. Harita antara Israil djeung ^g oerang Emor teja hade. *a* p. 12:23.

b Djab. 99:6. *c* p. 2:10; 12:17. *d* 2 Moesa 14:24.

e p. 4:1; 5:1. *f* p. 13:5. *g* Jos. 24:18.

15 Ari Samoeël ^a ngahakimanana ka Israil ^b saoemoer-hiroepna. 'Sarta andjeunna saban-saban taoen sok angkat, ngidër Bet-El, Gilgal djeung Mispa, bari ngahakiman ka Israil dina eta sakabeh 17 ënggon. 'Ari moelihna ka nagara ^c Ramah; karana nja di dinja boemina, sarta nja di dinja ngahakimanana ka Israil; malah andjeunna di dinja ngadamël hidji altar bade ka Pangeran. *a* Lal. 13:20.

b p. 12:23. *c* p. 1:1, 19; 8:4.

PASAL 8.

Ari geus kitoe, mangsa Samoeël geus ^a sëpoeh, seug poetrana lalaki koe andjeunna ^a didamël hakim, njangking 2 Israil. 'Ari djënëngan poetrana noe tjikal Joël, sarta djënëngan poetrana noe kadoewa Abia; pada djadi hakim di 3 Berseba. 'Tatapi poetrana teu ngalakonan djalan andjeunna; satëgësna serong, ^b pada ngoedag kaontoengan, sok narima paroeroeba, djeung njerongkeun bëbënëran. *a* 5 Moesa 16:18. *b* 5 Moesa 16:19.

4 Tidinja sakabeh kokolot Israil karoempoel, sarta ngadareuheusan ka Samoeël, 5 ^a ka Ramah, 'bari mihatoer ka andjeunna kijeu: Salërësna, andjeun geus sëpoeh, sarëng poetra andjeun teu ngalakonan

djalan andjeun; ajeuna simkoering ^b moegi pangdamëlkeun radja, pikeun ngahoekoeman ka simkoering, sapertos sadajana bangsa-bangsa. 'Dëmi pangraos Samoeël eta përkara goreng, wët ngaromong kitoe, jen: Simkoering paparin radja, pikeun ngahoekoeman ka simkoering; seug Samoeël nënëda ka Pangeran. 'Ari timbalan Pangeran ka Samoeël: Toeroetkeun koe maneh omongan eta djalma-djalma, sapamentana ka maneh; karana lain maneh noe dipitjeun koe eta teh, ^c satëgësna mitjeun kami, soepaja kami oelah ngaradjaän ka maranehanana. 'Sakoemaha pagaweanana, noe dipigawe koe eta ti sëmët poëan koe kami diinditkeun ti Mësir tēpi ka poë ajeuna, ^d nja ninggalkeun kami sarta ngabakti ka aällahan, nja kitoe keneh lampahna ka maneh oge. 'Ari ajeuna toeroetkeun bae omonganana; ngan koe maneh koedoe diingëtan sing tēmën-tēmën, sarta koedoe dibere njaho pihoekoemeun radja, noe bakal ngaradjaän ka maranehanana. ^a p. 7:17. ^b Hos. 13:10; Lal. 13:21.

^c p. 10:19; 12:12. ^d 2 Moesa 32:1.

¹⁰ Tidinja koe Samoeël eta sadajana pangandika Pangeran dilahirkeun ka djalma-djalma, noe pada menta radja ka andjeunna teja. 'Ari lahirna: Kijeu pihoekoemeun radja, noe bakal ngaradjaän ka maraneh: anak maraneh lalaki bakal ditjokot, didjijeun toekangna toempak kareta djeung toekangna toempak koe-da, sarta poerah loempat ti heulaeun karetana. 'Aja noe bakal didjijeun kapala sareboe pradjoerit, aja noe kapala lima poeloeh pradjoerit; aja noe bakal disina ngawoeloekoe lahanna atawa di-boewat piboewateunana; aja noe bakal disina njijeun parabolna përang djeung parabol karetana. 'Kitoe deui anak maraneh awewe bakal ditjokot, didjijeun toekang ngarijeus, atawa toekang olah, atawa toekang koeweh. 'Ari lahan maraneh, sarta këbon maraneh anggoer, djeung këbon maraneh djetoen, noe araloës bakal ditjokot, seug dibikeun ka abdina. 'Sarta pëpëlakan maraneh djeung këbon anggoer maraneh bakal dipërpoeloehan, seug dibikeun ka ponggawana djeung ka abdina. 'Djeung deui badega maraneh lalaki, djeung badega maraneh awewe, sarta djalma baroedjang di

maraneh, noe harade, soemawonna kalde maraneh, bakal ditjokot, seug dipake ka pagawean sorangan. 'Embe-domba maraneh bakal dipërpoeloehan, sarta maraneh bakal ngarabdi ka dinja. 'Ari dina mangsa eta maraneh bakal sasambat tina sabab radja maraneh, beunang maraneh milih keur diri maraneh, tatapi Pangeran dina mangsa eta moal ngamakboel ka maraneh.

¹⁹ Dëmi eta djalma-djalma teu daraekeun ngagoegoe ka pilahir Samoeël, sarta ngaromong kijeu: Kadjeun teuing; oelah hanteu aja radja, njangking koering sadaja; 'soepaja koering ge djadi ^a sapertos bangsa noe loba, sarëng soepaja radja koering ngahoekoeman ka koering, toer piboedaleun ti heulaeun koering, sarawoeh ngoeroeskeun përang koering. 'Barang Samoeël geus ngadangoe eta sakabeh omongan djalma-djalma, seg koe andjeunna dioendjoekkeun ka pajoeneun Pangeran. 'Ari timbalan Pangeran ka Samoeël: ^b Toeroetkeun bae omonganana, sarta eta teh prak bae koe maneh pangnjijeunkeun radja. Tidinja Samoeël ngalahir ka oerang Israil: Geura maroelang bae, masing-masing ka nagarana. ^a 4 Moesa 23:9. ^b p. 12:1.

PASAL 9.

Aja hidji djalma kaom Binyamin, ngaran Kis, poetra Abiël, anoe poetra Sëror, anoe poetra Bëkorat, anoe poetra Apiah, anoe poetra hidji oerang Binyamin; sarta soegih-moekti. 'Nja eta boga hidji poetra lalaki, ngaran Saoel, ngora sarta kasep; di lëbah oerang Israil taja noe kasep ngoengkoelan eta; ^a ti sërëk taktakna ka-loehoerkeun eta teh djangkoeng ti djalma noe loba. 'Hidji mangsa kalde bikang bogana Kis, rama Saoel, laleungit. Toeloej Kis misaoer ka Saoel poetrana: Geura dangdan, seg leumpang, nejangana eta kalde, djeung koedoe mawa boedjang saorang. 'Bral ngidër pigoenangan Epraim, djeung ngidër tanah Salisa, tapi teu kapanggih; seug ngidër tanah Saälim, tapi teu aja; los ngidër tanah Binyamin, tapi teu kapanggih. ⁵ 'Barang geus dongkap ka tanah Soep, pok Saoel misaoer ka boedjangna noe ngiring: Hajoe, oerang moelang bae; ^b bisi rama teh tjoel ka kalde, mëlang

- 6 ka oerang. 'Ari pihatoer boedjangna: Salërësna, di nagara ijeu aja hidji piwarangan Allah, nja djalma noe langkoeng diadjenan; saniskantën pilahirna tinëkanan bae; ajeuna oerang mangga ka dinja, malah-mandar maparin pitoedoh ka oerang hal djalan, noe koe
- 7 oerang koedoe dilakonan. 'Saoer Saoel ka boedjangna: Atoeh oerang leumpang teh ^c mawa naon ka eta djalma? karana bëkël oerang geus orot tina wadahna, djadi oerang teh hanteu boga geusan bakti, sanggakeuneun ka eta piwarangan Allah; aja naon di oerang?
- 8 'Ngawangsoel deui boedjang teh ka Saoel, kijeu wangsoelna: Salërësna, dina leungeun koering aja doewit saparapat sekel perak; nja eta koe koering sêdja dihatoerkeun ka eta piwarangan Allah, sangkan maparin pitoedoh ka oerang hal
- 9 pidjalaneun oerang. '(Baheula adat di Israil, tijap-tijap aja noe leumpang, hajang naros ka Allah, sok ngomong kijeu: Hajoe, oerang ngadeuheus ka djoeroe tingal; karana noe ajeuna disëboet nabi, baheula mah dibasakeun djoeroe tingal.)
- 10 'Ari saoer Saoel ka boedjangna: Bënër omongan maneh; hajoe, oerang leumpang. Toeloj ngadjoegdjoeg ka nagara, noe ditjalikan koe piwarangan Allah teja. ^a p. 10: 23. ^b p. 10: 2. ^c 1 Radj. 14: 3.
- 11 Barang keur narandjak ka eta nagara, manggih landjang-landjang ka loewar, sêdja ngala tjai; seg ditanja: Koemaha,
- 12 djoeroe tingal aja di dijeu? 'Ngadjawab landjang teh, kijeu djawabna: Aja; toeh, hareupeun sampejan; sing gantjang ajeuna, karana poë ijeu soempingna ka nagara; sabab poë ijeu djalma-djalma sêdja
- 13 ngoerban di énggon loehoer. 'Barang darongkap ka nagara, harita ge koe sampejan kapëndak, samemeh andjeunna angkat ka énggon loehoer teja baris toewang; karana djalma-djalma moal dahar, ari andjeunna tatjan soemping, sabab koe andjeunna koerban teh di bërkan, kakarek ondangan dalahar. Ari ajeuna geura këbat; karana wajah kiwari andjeunna tangtoe kapëndak.
- 14 'Bral ladjoe nandjakna ka nagara. Barang dongkap ka djëro nagara, doemadikan, Samoeël ka loewar mapag, kërsa angkat ka énggon loehoer teja.
- 15 Ari Pangeran geus ngebrehkeun ka

- Samoeël, sapoë memeh datang Saoel,
- 16 kijeu pangandikana: 'Isoekan, wajah kiwari, kami ka maneh rek ngadatangkeun hidji djalma ^a ti tanah Binyamin; nja eta koe maneh koedoe diminjakan, didijjeun gëgëdoeg, njëkël oemat kami Israil, sarta eta bakal njalamëtkeun oemat kami ti leungeun oerang Pëlisti; ^b karana kami geus ningalian oemat kami, pedah sasambatna geus datang
- 17 ka kami. 'Barang Samoeël ningali Saoel, seug Pangeran maparin pitoedoh ka andjeunna: Toeh, djalma noe koe kami dilahirkeun ka maneh teja; nja eta noe
- 18 pingareheun ka oemat kami. 'Tidinja Saoel njampeurkeun ka Samoeël, ka djëro lawang nagara, bari mihatoer: Moegi koering dipaparin njaho, di mana di
- 19 dijeu boemi djoeroe tingal? 'Ngawalon Samoeël ka Saoel, kijeu walonna: Nja kaoela djoeroe tingal teh; mangga geura oenggah ti heulaeun kaoela ka énggon loehoer, karana poë ijeu koedoe dalahar djeung kaoela; ari isoek-isoek koe kaoela tangtoe didjoeroeng angkat; djeung saniskara noe dina manah andjeun koe kaoela tangtoe dipoepoelihkeun ka andjeun.
- 20 'Ari moenggoeh kalde bikang anoe andjeun, noe leungit geus tiloe poë ijeu teja, montong dipadoeli, karana geus kapinggih. Sarta keur saha sakabeh barang noe moelja-moelja di Israil? Lain pikeun andjeun sarta pikeun saeusi-
- 21 boemi rama andjeun? 'Ngawangsoel Saoel, kijeu wangsoelna: ^c Naha koering teh lain oerang Binyamin, kaäsoep kaom Israil ^d noe pangleutikna? Sarëng ari bangsa koering lain pangleutikna ti sadajana bangsa kaom Binyamin? Naha andjeun mana ngalahir ka koering sa-përtoe lahiran tadi? ^a Lal. 18: 21.
- ^b 2 Moesa 2: 24, 25. ^c p. 15: 17. ^d Hak. 20: 46, 47.
- 22 Tidinja Saoel djeung boedjangna koe Samoeël ditjandak, dibawa asoep ka bale, sarta dipaparin énggon sirahun sakabeh ondangan; ari eta teh rejana
- 23 kira tiloe poeloeh djalma. 'Seug Samoeël marentah ka toekang olah: Asongkeun doeoeman, noe koe kami dititipkeun ka maneh, anoe koe kami dititah ka maneh
- 24 ampihan di maneh teja. 'Pek toekang olah teh ngangkat hidji pingping saboeudna, sok diteundeun di hareupeun Saoel. Ngalahir Samoeël: Ijeu teh tadi

dikarikeun; teundeun hareupeun andjeun, sarta dahar; karana geus ditjadangkeun pikeun andjeun keur mangsa noe pasti, ari kaola ngomong, jen ngondangan djalma-djalma. Toeloej Saoel dahar reudjeung Samoeël dina poë harita.

- 25 Tidinja pada loengsoer ti énggon loe-
hoer teja, lëbët ka nagara; seug Samoeël
sasaoeran djeung Saoel dina loehoer
26 imah. 'Ari isoek-isoek gantjang haroe-
dang; geus kitoe, barang balebat padjar,
seug Saoel koe Samoeël disaoer ka loe-
hoer imah, sarta dilahiran kijeu: Geura
dangdan, dek didjoeroeng angkat. Prak
Saoel dangdan; toeloej doewanana, an-
djeunna djeung Samoeël, baridjil ka loe-
27 war. 'Ana geus loengsoer dongkap ka
toengtoeng nagara, pok Samoeël nga-
lahir ka Saoel: Boedjang teh titah ladjoe
ti heula, (toeloej ladjoe) dëmi andjeun
mah ngarandëg heula ajeuna, koe kaola
dek diwartaän pangandika Allah.

PASAL 10.

Top Samoeël njandak hidji këlënting dieusi minjak, seug dikoetjoerkeun kana sirah Saoel, bari njjoem ka Saoel, sarta ngalahir: Ijeu andjeun ^a koe Pangeran dilisahan, djadi gëgëdoeg, njangking ^b kagoenganana. 'Ari andjeun geus angkat ti kaola poë ijeu, bakal mëndak doewa djalma ^c lëbah koeboeran Rahel, di tëpoeng watës Binyamin, di Selsah; nja eta ka andjeun bakal mopojan kijeu: Ari kalde bikang, anoe matak andjeun angkat sëdja nejangana teja, geus kapëndak; saënjana, përkara kalde teh koe rama andjeun geus diantëp, tapi mëlang ka andjeun, saorna: Koemaha kaola nja pilampaheun koe karana anak ka-
3 oela? 'Ari geus ladjëng ti dinja ka itoe, sarta dongkap ka ki pasang Tabor, di dinja bakal papëndak djeung tiloe djalma, keur arijang ka Bet-El, sëdja marëk ka Allah; noe saorang mawa anak ëmbe tiloe sële, noe saorang mawa roti tiloe siki, ari noe saorang deui
4 mawa anggoer sabotol. 'Toeloej eta ka andjeun bakal pada nanjakeun salamët hanteuna, bari ngahatoerkeun ka andjeun roti doewa siki; koe andjeun koe-
5 doe ditjandak ti leungeunna. 'Sanggeus kitoe andjeun pidongkapeun ka pasir Allah, ^a énggon patrol oerang Pëlisti

teja; ari geus kitoe, barang andjeun di dinja asoep ka nagara, bakal pasangrog djeung ^e nabi sagëbroelan, keur taroe-roen ti énggon loehoer, sarta ti heulaeunana make tjëlëmpeong, tërëbang, soeling djeung katjapi, ^f bari pada ngawëdjang. 'Seug andjeun bakal disoempingan Roh Pangeran, djeung bakal ngawëdjang reudjeung eta, sarta andjeun bakal disalin pikir, djadi sedjen djeung
7 tadi. 'Ari geus kitoe, samangsa andjeun katangan sagala tanda noe tadi teja, mana-mana noe pikapëndakeun koe panangan andjeun, nja eta lampahkeun; karana andjeun disarëngan koe Allah.
8 'Sarta koedoe angkat ka Gilgal ti heulaeun kaola; masing eling, kaola ëngke ngadatangan ka andjeun, sëdja ngoerbankeun koerban doeroekan djeung ngahatoerkeun koerban panarima; koedoe ngantosan ^g toedjoeh poë, tëpi ka kaola datang ka andjeun, sarta nganjahokeun ka andjeun anoe koe andjeun koedoe dilampahkeun. ^a Lal. 13: 21. ^b Jér.

10: 16. ^c 1 Moesa 35: 19. ^d p. 13: 3. ^e p. 19: 20.

^f 4 Moesa 11: 25. ^g p. 13: 8.

- 9 Dëmi geus kitoe, barang Saoel malikkeun awak, sëdja angkat ti Samoeël, seug koe Allah disalin, dipaparin hate sedjen, sarta eta sakabeh tanda teja tinëkanaan dina poë eta keneh. 'Barang darongkap ka dinja, kana pasir teja, doemadakan, aja nabi sagëbroelan, mapag ka andjeunna; seg Saoel ^a disoempingan Roh Allah, toeloej ngawëdjang
11 di tëngah eta djalma. 'Ari geus kitoe, sakoer noe wawoeh ka Saoel ti tadina, barang narendjo andjeunna teh, doemadakan, keur ngawëdjang reudjeung nabinabi, pok eta djalma ngaromong djeung batoerna: Naha ijeu poetra Kis teh katangan naon? ^b Naha Saoel oge asoep
12 para nabi? 'Ngadjawab hidji djalma oerang dinja, pokna: Na saha karah rama eta djalma-djalma? Kitoe noe matak aja babasan: Naha Saoel oge asoep
13 para nabi? 'Ari geus tjatjap ngawëdjang, toeloej soemping ka énggon loehoer.
14 'Tidinja ^c paman Saoel mariksa ka Saoel djeung ka boedjangna: Mantas ti marana? Wangsoelna: Mantas nejangana kalde bikang teja; ari geus tërang jen teu aja, toeloej koering ngadeuheus ka Sa-
15 moeël. 'Misaoer deui paman Saoel: Tjik,

poepoelihkeun ka paman, koemaha pi-
 16 lahir Samoeël ka maraneh? 'Wangsoelan
 Saoel ka pamanna: Maparin njaho kakoe-
 ring, jen kalde teh geus kapëndak. Dëmi
 pilahir hal karadjaän, noe dilahirkeun
 koe Samoeël teja, koe Saoel teu dipo-
 pojankeun ka pamanna. *a* 4 Moesa 11: 25;
 Hak. 15: 14; p. 16: 18; 19: 28. *b* p. 19: 24.
c p. 14: 50.

17 Tidinja koe Samoeël djalma-djalma *a*
 dipiwarang koempoel ka Mispa, marëk
 18 ka Pangeran. 'Geus kitoe ngalahir ka
 oerang Israil: Kijeu timbalan Pangeran,
 Allah Israil: Kami nginditkeun Israil
 ti Mësir, sarta kami ngaleupaskeun ma-
 raneh ti leungeun oerang Mësir, djeung
 ti leungeun sakabeh karadjaän, anoe
 19 nganjaja ka maraneh. 'Dëmi maraneh
 mah *b* ajeuna geus mitjeun Allah ma-
 raneh, *c* anoe njalamëtkeun maraneh ti
 sakabeh katjilakaän djeung kasoekëran
 maraneh, da maraneh oendjoekan ka
 andjeunna kijeu teja: Moegi ngadamël
 radja, njëkël koering sadaja. Ari ajeuna,
 geura pada marëk ka pajoeneun Pange-
 ran, noeroetkeun kaom maraneh sarta
 20 noeroetkeun reboean maraneh. 'Toeloej
 Samoeël ngadeuheuskeun sakabeh kaom
 Israil; *d* seug kaom Binyamin noe di-
 21 toedjoel. 'Ana geus ngadeuheuskeun ka-
 om Binyamin, sabangsa-bangsana, seug
 bangsa Matri noe ditoedjoel; pek di-
 toedjoel Saoel poetra Kis. Toeloej pada
 nejangsan Saoel, tapi teu kapanggih.
 22 'Tidinja pada naros deui ka Pangeran:
 Aja deui djalma datang ka dijeu? Ari
 timbalan Pangeran: Masing njaho, eta
 teh keur njoempoet dina barang-barang.
 23 'Seg laloempatan, ngala Saoel ti dinja;
 toeloej ngadëg di tëngah djalma-djalma,
 sarta djangkoeng ti djalma noe loba, *e*
 24 ti sërëk taktakna ka-loehoerkeun. 'Pok
 Samoeël ngalahir ka sakabeh djalma-
 djalma: Na katendjo koe maraneh *f*
 anoe dipilih koe Pangeran? saestoena,
 taja papadana di sakabeh djalma. Brëg
 sakabeh djalma pada soerak, aromonga-
 na: *g* Radja teh sing salamët! *a* p. 7: 5.
b p. 8: 7. *c* p. 7: 12. *d* Jos. 7: 14, 16. *e* p. 9: 2.
f 5 Moesa 17: 15. *g* 1 Radj. 1: 25.

25 Djeung deui Samoeël ka djalma-djalma
 ngalahirkeun hoekoem karadjaän, sarta
 disërátkeun didamël kitab, sok diteun-
 deun di pajoeneun Pangeran. Tidinja

koe Samoeël eta sakabeh djalma didjoe-
 roeng moelang, masing-masing ka imah-
 26 na. 'Malah Saoel oge moelih ka boemina
a di Giba; sarta djalma gagah aja noe
 ngariring, nja eta sakoer noe dioesap
 27 hatena koe Allah. 'Aja deui djalma bang-
 kawarah ngaromong: *b* Koetan nja eta
 noe bakal njalamëtkeun ka oerang? Ari
 eta pada njoemahkeun ka andjeunna,
 djeung hanteu njaranggakeun panga-
 bakti ka andjeunna. *c* Dëmi andjeunna
 mah notorekkeun bae. *a* p. 11: 4.
b p. 11: 12. *c* Sil. 19: 11.

PASAL 11.

Djéboel *a* Nahas, radja oerang Amon,
 sarta masanggrahan deukeut nagara
 Jabes, bilangan Gilad. Toeloej sakabeh
 oerang Jabes mihatoer ka Nahas: Moegi
 ngadamël përdjangdjian ka koering, seg
 koering teh sëdja pada ngawoela ka
 2 andjeun. 'Didjawab koe Nahas, oerang
 Amon teh: Djalan kijeu aing daek nji-
 jeun përdjangdjian ka maraneh, saratna
 maraneh sakabeh *b* ditjokel panon ti
 katoehoe; noematak dek ditërapan kitoe,
 sëdja ngahinakeun ka sabangsa Israil.
 3 'Pihatoer kokolot-kokolot Jabes: Koe-
 ring tempoan toedjoeh poë, sëdja ngoe-
 toesan ka sawëwëngkëran Israil; oepama
 taja noe noeloeng ka koering, tangtoe
 koering pada ka loewar ka andjeun.
 4 'Tidinja oetoesanana daratang ka *c* Giba,
 nagara Saoel teja, sarta njaritakeun eta
 omongan, kadenge koe djalma-djalma;
 toeloej sakabeh djalma pada tjeurik
 5 tingsalëgroek. 'Kabënëran Saoel soem-
 ping, ngagiringkeun sapi, moelih ti kë-
 bon. Pok Saoel mariksa: Naon sababna
 djalma-djalma noe matak tjareurik?
 Seug pada njarijoskeun ka andjeunna
 6 eta omongan oerang Jabes teja. 'Barang
 geus ngadangoe omongan kitoe, *d* seug
 Saoel disoempingan Roh Allah, sarta
 7 djadi bëndoe katjida. 'Toeloej njandak
 sapi sarakit, pek dipotong-potong, sarta
 dikirim-kirimkeun ka sawëwëngkëran
 Israil, koe lantaran eta oetoesan, bari
 kijeu lahirna: Saha-saha noe teu indit
 ngiring Saoel djeung ngiring *e* Samoeël,
 nja eta sapina mëngke dipëtakeun kijeu.
 Toeloej djalma-djalma pada kadatangan
 sijeun ti Pangeran; broel arindit *f* kawas
 8 djalma saorang. 'Geus kitoe koe Saoel

diloris di Besek; aja tiloe kēti oerang Israil, sarta tiloe laksa oerang Joeda.

9 'Sarta pada misaoer ka oetoesan noedaratang teja: Maraneh geura bebedja ka oerang Jabes bilangan Gilad teh kijeu: Isoekan, wantji panas panon-poë, maraneh pimeunangeun pitoeloeng. Ari geus daratang oetoesan teh, toeloej bebedja ka

10 oerang Jabes; seug baroengaheun. 'Tidinja oerang Jabes ngaromong: Isoekan kaoela meureun pada ka loewar ka maraneh; seug kaoela pilampah koemaha pihadeunana koe pangrasa maraneh.

11 'Dēmi geus kitoe, isoek-isoek seug bala teh koe Saoel didamël ^a tiloe goendoek; toeloej ngadatangan ka tēngah pasangrahan, waktōe kēmitan soeboeh, pek njabētan oerang Amon tēpi ka panas poēna; ari anoe tinggal seg paboerisat, wani eta teh teu kari doewa-doewa atjan

12 anoe reureudjeungan. 'Pok djalma-djalma aroendjoekan ka Samoeël: Saha teja ^h noe ngomong: Koetan Saoel bakal ngaradjaän ka oerang? Moegi selehkeun eta djalma-djalma, koe koering sadaja

13 dek dipaehan. 'Dēmi lahiran Saoel: 'Poë ijeu djalma hidji ge moal aja noe dipaehan, karana Pangeran poë ijeu maparin pitoeloeng ka Israil. ^a Hak. 11 : 4. ^b Jer. 39 : 7. ^c p. 10 : 26. ^d Hak. 6 : 34; p. 10 : 10. ^e p. 7 : 15. ^f Hak. 20 : 1. ^g Hak. 7 : 16; p. 13 : 17. ^h p. 10 : 27. ⁱ 2 Sam. 19 : 22.

14 Tidinja Samoeël ngalahir ka djalma-djalma: Hajoe, oerang leumpang ^a ka Gilgal, oerang anjarkeun di dinja karadjaän. 'Broel djalma sakabeh laleumpang ka Gilgal; toeloej Saoel koe sadajana diangkat radja di dinja di pajoneun Pangeran, di Gilgal, sarta pada ngoerbankeun koerban panarima di dinja di pajoneun Pangeran. Ari Saoel djeung sakabeh oerang Israil pada boengah di dinja kaliwat-saking. ^a p. 10 : 8; 13 : 7.

PASAL 12.

Toeloej Samoeël ngalahir ka sabangsa Israil: Tah, ^a kami geus noeroetkeun omongan maraneh, sapamenta maraneh ka kami teja; geus prak kami teh njijeun

2 radja, ngaradjaän ka maraneh. 'Ari ajeuna, geuning radja teh angkat-angkatan di hareupeun maraneh. Balik-balik kami teh geus kolot, nja hoewisan; sarta anak kami, geuning, ^b pada aja di maraneh;

ari kami teh leuleumpangan di hareupeun maraneh ti boeboedak tēpi ka poë ijeu. 'Tah, ijeu kami; geura noeding ka kami, kasaksian koe Pangeran, sarta kasaksian koe lisahan andjeunna: ^c Saha noe koe kami ditjokot sapina? djeung saha noe koe kami ditjokot kaldena? djeung saha noe koe kami dikanijaja? saha noe koe kami diteungteuinganan? sarta ti saha kami narima roeroeba, sangkan kami ngalijeuskeun panon ti manehana? seg koe kami dek dipoelangkeun

4 ka maraneh. 'Pok pada ngawangsoel: Andjeun teu nganijaja ka koering, sarēng teu neungteuinganan ka koering, sarawoeh ti saha oge andjeun teu njandak

5 naon-naon. 'Lahiranana deui ka darinja: Pangeran noe djadi saksi ka maraneh, kitoe deui lisahan andjeunna djadi saksi poë ijeu, jen maraneh dina leungeun kami hanteu manggih naon-naon. Wangsoelanana: Lērēs, andjeunna djadi saksi.

^a p. 8 : 22. ^b p. 8 : 1. ^c 4 Moesa 16 : 15.

6 Ngalahir deui Samoeël ka djalma-djalma: Nja Pangeran noe ngadamël Moesa djeung Haroen, sarta noe nginditkeun karoehoen maraneh ti tanah

7 Mēsir. 'Ari ajeuna, geura pada ngadjantēng, kami dek oeroes-oeroes djeung maraneh di pajoneun Pangeran, tina hal sakabeh kabēnēran Pangeran, anoe koe andjeunna didamël ka maraneh sarta

8 ka karoehoen maraneh. 'Sanggeusna Jakoeb soemping ka Mēsir, toeloej karoehoen maraneh pada sasambat ka Pangeran; seug Pangeran ^a miwarangan Moesa djeung Haroen, sarta karoehoen maraneh koe eta diboedalkeun ti Mēsir, bari toeloej diēnggonkeun nja dina ēnggon ijeu. 'Tatapi eta teh pada mopohokeun ka Pangeran Allahna, noe matak maranehanana koe Pangeran diserahkeun ka leungeun ^b Sisēra, kapala balad di Hasor teja, djeung ka leungeun ^c oerang Pēlisti, sarta ka leungeun ^d radja Moab; pek eta pada mērangan ka maranehanana. 'Toeloej maranehanana ^e sasambat ka Pangeran, ari pioendjoekna: Koering tarima dosa, tina sabab koering pada ninggalkeun Pangeran, sarta ngabarakti ka ^f Baäl-Baäl djeung ka Astarta-Astarta; ari ajeuna, koering moegi dileupaskeun ti leungeun moesoeh koering, tangtoe koering pada ngabakti ka

11 andjeun. 'Tidinja Pangeran miwarangan
 9 Jéroeb-Baal, djeung ^b Bédan, sarta ⁱ
 Jeptah, kitoe deui ^j Samoeël; sarta ngaleupaskeun maraneh tina leungeun moesoeh maraneh di sakoeriling, noe matak
 12 maraneh ngénggon sarta sênang ati. 'Ari mangsa maraneh têrang, jen Nahas, radja oerang Amon, datang ngaroeroeg ka maraneh teh, seg maraneh ngomong ka kami: ^k Oelah hanteu aja radja, ngaradjaän ka koering sadaja; halta Pangeran, Allah maraneh, anoe djadi Radja maraneh. 'Ari ajeuna, tah geuning radja beunang milih maraneh, beunang menta maraneh; ^l tah, Pangeran geus maparin
 13 radja, njangking maraneh. 'Oepama maraneh sijeun koe Pangeran, djeung ngabakti ka andjeunna, sarta noeroet ka timbalanana, djeung hanteu moengpang ka pangandika Pangeran, geus tangtoe maraneh djadi anoet ka Pangeran, Allah maraneh, boh diri maraneh, boh radja
 14 noe ngaradjaän ka maraneh. 'Sabalikna, oepama maraneh hanteu noeroet ka timbalan Pangeran mah, satégésna moengpang ka pangandika Pangeran, geus tangtoe panangan Pangeran toemérap ka maraneh, saperti ka karoehoen maraneh. 'Mana ajeuna geura pada ngadjanténg, sarta tarendjokeun ijeu pèrkara aheng, noe koe Pangeran bakal didamél di hareupeun panon maraneh.
 15 'Naha ajeuna teh lain oesoem diboewat tarigoe? Kami dek sasambat ka Pangeran, ^m soepaja maparin goeloedoeg djeung hoedjan; sangkan kanjahoansarta katendjo koe maraneh, jen gède pisan kagorengan, noe dipigawe koe maraneh di pajoeneun Pangeran, hal menta radja
 16 keur maraneh teh. 'Seug Samoeël sasambat ka Pangeran; ladjéng Pangeran maparin goeloedoeg djeung hoedjan dina poé harita; noe matak eta sakabeh djalma sijeun katjida koe Pangeran djeung koe Samoeël.
 17 Pok sakabeh djalma aroendjoeukan ka Samoeël: ^a Moegi-moegi mangnédakeun abdi gamparan ka Pangeran, Allah andjeun, soepaja abdi oelah paraeh; karan-tén sadajana dosa abdi koe abdi diwoewoehan deui kaäwonan, njoehoenkeun
 18 radja pikeun abdi. 'Ari lahiran Samoeël

^a Djab. 105: 26. ^b Hak. 4: 2.
^c Hak. 10: 7. ^d Hak. 3: 12. ^e Hak. 3: 15. ^f p. 7: 3.
^g Hak. 6: 32. ^h Hak. 10: 3; 1 Bab. 7: 17. ⁱ Hak. 11.
^j p. 7: 10. ^k p. 8: 5, 19. ^l Hos. 13: 11. ^m p. 7: 10.

ka djalma-djalma: Oelah sarijeun; énja maraneh migawe kagorengan sakitoe loba teja mah, ^b ngan oelah njingkir-njingkir deui ti poengkoereun Pangeran; nja koedoe ngabarakti ka Pangeran tê-roes reudjeung hate; 'sarta poma oelah njalingkir; matak noeroet ^c noe sija-sija, noe teu ngamangpaätan sarta teu bisaeun ngaleupaskeun, da estoe eta teh
 21 sija-sija. 'Karana Pangeran mah moal nilarkeun oematna, tina sabab padjénngananana noe langkoeng agoeng; doemeh Pangeran geus ngérsakeun maraneh teh didamél oemat salira andjeunna.
 22 'Djeung deui moenggoeh di kami, palijas teuing kami migawe dosa ka Pangeran, tjoel mangnédakeun maraneh; saénjana kami ka maraneh dek ngawoeroekkeun
 23 djalan noe hade, nja lémpéng. 'Ngan maraneh teh masing sarijeun koe Pangeran, djeung koedoe ngabarakti ka andjeunna djeung sajaktina, téroes reudjeung hate; karana masing waspada kana pèrkara araheng, noe koe andjeunna didamél di maraneh teja. 'Sabalikna, ^d oepama maraneh migawe goreng mah, geus tangtoe maraneh tiwas, boh diri maraneh, boh radja maraneh.

^a p. 7: 5. ^b p. 15: 11. ^c 2 Radj. 17: 15; 1 Kor. 8: 4.
^d Jos. 24: 20.

PASAL 13.

Geus sataoen Sael djoeménéng radja, sarta kadoewa taoenna andjeunna
 2 ngaradjaän ka Israil. 'Toeloj Sael ti lébah Israil milih tiloe reboe djalma pikeun andjeunna; noe doewa reboe reudjeung Sael, di Mikmas djeung di pigoenangan Bet-El; ari noe sareboe deui reudjeung Jonatan, di Giba, bilangan Binjamin; démi sasesana bala koe andjeunna geus didjoeroeng moelang sahimah-sahimahna.
 3 'Tidinja Jonatan teh njabétan patrol oerang Pèlisti, ^a noe di Geba, sarta oerang Pèlisti meunang bedja. Toeloj Sael ^b njoep sangkakala di sakoeriling tanah, lahirna: Oerang Ibrani sing
 4 pada ngadenge! 'Heug sabangsa Israil ngadarengé bedja: Sael geus njabétan patrol oerang Pèlisti, malah Israil ^c datang ka dipikaséngit koe oerang Pèlisti. Gantjang djalma-djalma dipiwarang koempoel ka Gilgal, ngiring Sael.

^a p. 10: 5. ^b Hak. 3: 27. ^c 1 Moesa. 34: 30.

5 Ari oerang Pëlisti kitoe deui karoempoel, sêdja mërangan ka Israil; aja tiloe laksa kareta, djeung gënëp reboe toekang toempak koeda, sarta djalma-djalma ^a tjara keusik di sisi laoet rejana; broel ngabroel, seug masanggrihan di Mikmas, wetaneun Bet-Awen.

6 'Barang oerang Israil waspadaeun, jen dirina keur soesah, (wantoe djalma-djalma kasêdêkkeun) ^b heug djalma-djalma njaroempoet ka djëro goeha-goeha, ka djëro leuweung-leuweung tjoetjoek, ka djëro goenoeng-goenoeng tjadas, ka djëro koeta-koeta djeung ka djëro gorowong-gorowong. 'Aja deui oerang Ibrani noe mareuntas tji Jordan, asoep ka tanah Gad djeung Gilad. Dëmi Saoel mah aja keneh di Gilgal, sarta sakabeh bala noe ngiring pada ngagidir. ^a Jos. 11 : 4. ^b Hak. 6 : 2.

8 Ari Saoel ngantosan ^a toedjoeh poë, tÛpi kana mangsa noe geus ditangtoekeun koe Samoeël; tatapi Samoeël teu soemping keneh ka Gilgal, noe matak bala teh pabalëntjar, aloendoer ti Saoel.

9 'Seug Saoel marentah: Deukeutkeun ka kami eta koerban doeroekan djeung koerban panarima! Prak koerban doeroekan teh koe andjeunna dikoerbankeun. 'Dëmi geus kitoe, saparantos andjeunna ngoerbankeun koerban doeroekan teh, djol Samoeël soemping. Gantjang Saoel djëngkar, mapagkeun

10 Samoeël, kërsa ngoendjoengan. 'Ngalahir Samoeël: Andjeun teh milampah naon? Ari walon Saoel: Sarehing kaola tÛrang, jen bala teh pabalëntjar, oendoer ti kaola, sarta andjeun teu soemping keneh dina mangsa noe geus ditangtoekeun, djeung oerang Pëlisti karoempoel di Mikmas, 'noe matak kaola ngomong: Ajeuna oerang Pëlisti bakal datang ka kami, ka Gilgal, sarta kami tatjan noenoehoen ka pajoeneun Pangeran; toeloelj kaola maksa maneh, pek

11 ngoerbankeun koerban doeroekan. 'Lahiran Samoeël ka Saoel: Eta lampah andjeun teu oetama; teu ngestikeun timbalan Pangeran, Allah andjeun, anoe ditimbalkeun ka andjeun teja; karana tadina kërsa Pangeran, ajeuna nÛtÛpkeun karadjaän andjeun, njangking Israil salalawasna. 'Dëmi ajeuna mah

12 karadjaän andjeun moal tÛtÛp; ^b Pangeran geus nejangän pikeun andjeunna

hidji djalma noe tjoetjog djeung manahna, sarta nja eta koe Pangeran dikÛrsakeun djadi gÛgÛdoeg, njangking oematna; tina sabab andjeun teu ngestikeun anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka andjeun. ^a p. 10:8. ^b Lal. 13:22.

15 Tidinja Samoeël dangdan, bral angkat ti Gilgal ka Gibabilangan Binyamin. Dëmi Saoel seug ngaloris bala, noe kapëndak di andjeunna, ^a kira aja gënëp ratoes

16 djalma. 'Geus kitoe Saoel, djeung Jonatan poetrana, sarta bala noe kapëndak di andjeunna, pada mÛrÛnah di Geba bilangan Binyamin; dëmi oerang Pëlisti mah keur

17 masanggrihan di Mikmas. 'Bral ti pasanggrihan oerang Pëlisti ka loewar poerah ngaroeksak, ^b aja tiloe goendoek; noe sagoendoek ngadjoegdjoeg djalan

18 ka Opra, ka tanah Soeal; 'noe sagoendoek ngadjoegdjoeg djalan ka Bet-Horon; ari noe sagoendoek deui ngadjoegdjoeg djalan watÛs noe noenggiring ka lÛbak SÛboim, tÛbeh tÛgal lÛga.

^a p. 14:2. ^b p. 11:11.

19 Harita ^a di satanah Israil teu pisan manggih pandaj; karana tjarek oerang Pëlisti: Oerang Ibrani oelah sina njijeun

20 pÛdang atawa toembak. 'Sarta sakabeh oerang Israil sok ijang ka oerang Pëlisti, masing-masing ngasah landjamna, patjoelna, kampakna djeung parangna,

21 'tjap-tjap landjam, atawa patjoel, atawa tjoengkir, atawa kampak rompang seuseukeutna; kitoe deui baris ngomean

22 panjotjog. 'Ari geus kitoe, basana pÛrang, sakabeh bala, noe ngiring Saoel djeung Jonatan teja, taja pisan noe kapanggih mawa pÛdang atawa toembak; ngan Saoel djeung Jonatan poetrana noe kapanggih kagoengan. 'Djol

23 patrol oerang Pëlisti ka loewar ^b ka sÛsÛla Mikmas. ^a Hak. 5:8; 2 Radj. 24:14.

^b p. 14:4, 5.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, dina hidji poë Jonatan poetra Saoel misaoer ka gandek, toekang mawa pakarangna: Hajoe, oerang meuntas ka patrol oerang Pëlisti, anoe peuntas ti ditoe. Tatapi teu ngoeninga ka ramana. 'Harita Saoel keur tjalik di toengtoeng nagara Giba, handapeun tangkal dalima noe aja di Migron; sarta ari bala noe reudjeung,

3 ^a kira gënëp ratoes djalma; 'djeung aja

Ahia poeta Ahitoeb, anoe saderek ^b Ikabod, poeta Pinēhas, anoe poeta Eli, noe djadi panghoeloe Pangeran di Silo, sarta nganggo epod. Ari bala teh teu
⁴ njahoëun, jen Jonatan angkat. 'Dëmi di antara sēsëla, énggon Jonatan nejan-
 gan baris meuntas ka patrol oerang Pëlisti teja, aja hidji karang tjoeri sa-
 beulah ti dijeu, djeung hidji karang tjoeri
 sabeulah ti ditoe; noe hidji ngaran Bo-
⁵ ses, noe hidji deui ngaran Sene. 'Tjoeri noe hidji ngadingding ti kaler, pabënë-
 ran Mikmas; ari noe hidji deui ngading-
⁶ ding ti kidoel, pabënëran Geba. 'Pok Jonatan misaoer ka gandek, toekang mawa pakarangna teja: Hajoe, oerang meuntas ka patrol eta djalma ^c noe teu disoenat; malah-mandar Pangeran kër-
 sa mangmidamëlkeun oerang; karena Pangeran taja halangan, njalamëtkeun
⁷ koe loba atawa koe saeutik. 'Diwangsoel koe toekang mawa pakarang: Pida-
 mël bae sadajana noe dina manah andjeun; sae ladjéng; soemangga, koe-
 ring ngiringan sakoemaha manah and-
⁸ djeun. 'Saoer Jonatan: Masing njaho, oerang arek meuntas ka eta djalma-
 djalma, sarta nganjatakeun maneh ka
⁹ darinja. 'Oepama ka oerang ngaromong kijeu: Tjaritjing, tēpi ka aing datang ka maraneh: seg oerang ngarandég dina përnah oerang, moal wara oengguh ka
¹⁰ darinja. 'Sabalikna, oepama ngaromong kijeu: Geura aroengguh ka aing: seg oerang aroengguh; karena nandakeun koe Pangeran eta teh geus diselehkeun ka leungeun oerang; nja kitoe pitan-
¹¹ daeunana ka oerang. 'Tidinja eta doe-
 waän nganjatakeun pribadina kana pa-
 trol oerang Pëlisti. Pok oerang Pëlisti ngaromong: Saénjana, oerang Ibrani baridjil tina lijang-lijang, énggonna nja-
¹² roempoet. 'Seg djalma noe matrol pada ngadjawab ka Jonatan djeung ka toe-
 kang mawa pakarang teh, kijeu pokna: Geura aroengguh ka aing, éngke ma-
 raneh koe aing dibere ngarti! Misaoer Jonatan ka toekang mawa pakarang: Hajoe oengguh, toetoerkeun kami; ka-
 rana koe Pangeran eta teh geus dise-
¹³ lehkeun ka leungeun Israil. 'Tjat Jonatan oengguh ngarandang, sarta toe-
 kang mawa pakarangna noetoerkeun; bloek eta rareboeh di pajoeneun Jona-

tan, sarta koe toekang mawa pakarang
¹⁴ diparaehan ti poengkoereun. 'Ari eta panjabëtna noe barangmimiti, noe ka-
 sabët koe Jonatan djeung toekang ma-
 wa pakarang teja, kira aja doewa poe-
 loeh djalma; énggonna kira satengah
¹⁵ baoe, lahan sarakiteun. 'Seug ^d dina pasanggrahan, di tégäl, djeung di sabala kabeh, pada ngagidir; nadjan patrol djeung ^e poerah ngaroeksak teja ge pada ngagidir; sarta boemi ngagëtër; ^f wan-
 toe Allah noe ngajakeun ngagidir teh.

^a p. 13:15. ^b p. 4:21. ^c Hak. 14:3; p. 17:26;

^{31:4}. ^d p. 13:5. ^e p. 13:17. ^f 2 Moesa 23:27.

¹⁶ Ari djalma Saoel, noe karëmit di Giba bi-
 langan Binyamin, narendjo, doemadakan,
 djalma mangpirang-pirang teja ngoera-
 ngan, sarta leumpang pasalëbroengan.
¹⁷ 'Pok Saoel marentah ka bala noe reu-
 djeung: Geura loris sarta tangenan, saha
 batoer oerang noe leumpang. Prak dilo-
 ris; doemadakan, Jonatan djeung toe-
¹⁸ kang mawa pakarangna teu aja. 'Nga-
 lahir Saoel ka Ahia: ^a Pëti Allah ka-
 dijeukeun! Wantoe-wantoe pëti Allah
 dina mangsa eta aja di oerang Israil.
¹⁹ 'Dëmi geus kitoe, sabot Saoel keur nga-
 lahir ka panghoeloe, seg karoesoehan,
 noe di pasanggrahan oerang Pëlisti teja,
 beuki rosa beuki rosa. Ngalahir deui Sa-
 oel ka panghoeloe: Panangan sampejan
²⁰ tarik deui. 'Gantjang Saoel koempoel
 djeung sakabeh bala noe reudjeung, bral
 pada moeroe pangpëranan; doemada-
 kan, ^b eta teh keur silih-pëdang djeung
²¹ batoerna, tagiwoer rosa katjida. 'Sarta
 aja oerang Ibrani di oerang Pëlisti,
 tjara ka toekang-toekang, noe arindit
 reudjeung eta dina pasanggrahan, ti
 sakoeriling; eta ge seug ngabantoe ka
 oerang Israil, anoe ngiring Saoel djeung
²² Jonatan. 'Kitoe deui sakabeh oerang
 Israil ^c noe njaroempoet di pigoenoe-
 ngan Epraim, ana ngadarengé bedja, jen
 oerang Pëlisti kalaboer, toeloëj eta ge
 pada njoesoel ti pandeurieunana, miloe
²³ përang. 'Tah, kitoe Pangeran njalamët-
 keun Israil dina poë eta. Ari përang
 teh datang ka ngaliwat Bet-Awen.

^a p. 4:3; 5:1; 7:1. ^b Hak. 7:22. ^c p. 13:6.

²⁴ Dëmi oerang Israil dina poë harita
 datang ka pada njasaj, tatapi bala koe
 Saoel dipangsoempahkeun, lahirna: Sa-
 ha-saha djalma noe dadaharan tatjan

boerit sarta tatjan bejak kami malès ka moesoeh kami, nja eta sing disapa. Noe matak sabala kabeh taja noe ngarasa kahakanan. 'Tidinja sakabeh djalma arasoep ka leuweung; kabèneran aja madoe dina tonggong taneuh. 'Barang bala geus arasoep ka eta leuweung, doemadakan, ^a aja madoe wani ngoetjoer; tapi taja noe ngadatangkeun leungeunna kana soengtoet, karana bala teh sijeuneun koe soempahna. 'Dëmi Jonatan teu ngareungeu basa ramana mangnjoempahkeun bala; toeloej njodorkeun toengtoeng iteuk, noe ditjèkël koe pananganana, diantjломkeun kana para njiroean, seg pananganana dikana-soengtoetkeun; braj sotjana tégès. 'Pok oendjoekan bala saorang, kijeu pioendjoekna: Rama andjeun tadi mangnjoempahkeun bala sangèt pisan, lahirna: Saha-saha djalma noe dadaharan poë ijeu, sing disapa; noe mawi bala teh tjapeëun. 'Ngawalon Jonatan: Ama teh ngaripoehkeun ka djalma-djalma; tjoba tarendjo, panon kami datang ka tégès, pedah kami ngarasa ijeu madoe saeutik. 'Komo teuing lamoen bala poë ijeu sakarëpna ngahakan djarahan ti moesoehna noe kapanggih; karana ajeuna teu pati rosa disabëtna oerang Pëlisti. 'Ari dina poë eta oerang Pëlisti disabëtanana ti Mikmas tēpi ka ^b Ajalon; tapi bala teh tjapeëun katjida. ^a 2 Moesa 3:8. ^b Jos. 10:12.

32 Tidinja bala teh noebroek kana djarahan; pek njarokot domba, sapi djeung anak sapi, bari dipeuntjitan sakali dina taneuh; kop koe bala ^a dihakan kalawan gëtihna. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, pioendjoekna: Hatoer oeninga, bala teh pada milampah dosa ka Pangeran, barangtëdana sarëng gëtihna. Ari lahirna: Maraneh teh palatjindra; ajeuna ka kami geura goelingkeun hidji batoe gëde. 'Toeloej Saoel marentah: Maraneh geura pabalëntjar dina bala, sarta parentah koe maraneh: Ka-dijeukeun ka kami oenggal-oenggal djalma sapina djeung oenggal-oenggal djalma dombana, pek peuntjit di dijeu, toeloej hakan koe maraneh, sarta oelah migawe dosa ka Pangeran, dihakan djeung gëtihna. Toeloej sakabeh djalma pada nganteurkeun sapina, ditoengtoen ti peuting, pek dipeuntjit di dinja. 'Toeloej Saoel nga-

damël hidji altar bade ka Pangeran; nja eta altar anoe barangmimiti koe andjeunna didamël bade ka Pangeran.

^a 3 Moesa 3:17.

36 Geus kitoe Saoel marentah: Hajoe, oerang indit njoesoel oerang Pëlisti meungpeung peuting, oerang rajahan tēpi ka braj beurang, sarta oerang oelah karikeun djalma hidji-hidji atjan. Ari wangsoelanana: Mangga, pidamël sadajana noe pisaeëun koe pangraos andjeun. Dëmi saorer panghoeloe: Saena oerang ka dijeu heula, ngadeuheusan ka Allah. 'Toeloej Saoel naros ka Allah: Sae koering ijang, njoesoel oerang Pëlisti? Koemaha koe andjeun bade dipaparinkeun ka leungeun Israil? Tatapi Allah dina mangsa eta ^a hanteu ngawalon ka Saoel. 'Seug Saoel ngalahir: Eh sakabeh gëgëden bala! ka darijeu; geura pada tangenan sarta tarégèskeun, naon anoe matak dosa kitoe ajeuna.

39 'Karana, dëmi djoemëninging Pangeran, noe geus njalamëtkeun Israil! sanadjan ajana di Jonatan, anak kami oge, geus pasti dipaehan. Dëmi sabala kabeh taja noe ngawangsoel hidji-hidji atjan. 'Ngalahir deui Saoel ka sakabeh oerang Israil: Maraneh geura araja sabeulah ti ditoe, ari kami djeung Jonatan anak kami mah piajaeun sabeulah ti dijeu. Pok djalma-djalma pada ngawangsoel ka Saoel: Soemangga, pidamël noe pisaeëun koe pangraos andjeun. 'Toeloej Saoel oendjoekan ka Pangeran, Allah Israil: Moegi nawiskeun noe satëmëna! Seug Jonatan djeung Saoel ^b noe ditoe djoel, ari bala mah ka loewar. 'Ngalahir Saoel: Geura lotëre deui, antara kami djeung Jonatan, anak kami. Seug Jonatan noe ditoe djoel. 'Ngalahir Saoel ka Jonatan: ^c Geura poepoelih ka ama, ënoeng teh milampah naon? Toeloej koe Jonatan dioeningakeun ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Simkoering salërësna ngarasa madoe saeutik, make toengtoeng iteuk noe ditjèkël koe leungeun; soemangga, simkoering këdah dipaehan.

44 'Lahiran Saoel: ^a Ama nëda koe Allah didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, geus pasti, Jonatan, maneh dipaehan.

45 'Tatapi bala oendjoekan ka Saoel: Koetan Jonatan bade dipaehan, noe ngadamël ijeu kasalamëtan sakitoe gëdena

di Israil? Palijas teuing! Dëmi djoemë-
nënging Pangeran! ^e ramboet salambar
ge tina mastakana hamo ragrag ka
boemi; karena pangmidamëlna kitoe teh
dangët ajeuna sarëng Allah. Kitoe Jo-
natan koe bala dileupaskeun, hanteu
46 toeloes dipaehan. 'Tidinja Saoel moelih
tina njoesoel oerang Pëlisti; ari oerang
Pëlisti teh baralik ka ënggonna.

^a p. 28 : 6. ^b p. 10 : 20. ^c Jos. 7 : 19. ^d p. 3 : 17;
1 Radj. 2 : 23. ^e 2 Sam. 14 : 11; Loek. 21 : 18.

47 Ari Saoel geus nampa karadjaän,
njangking Israil, toeloej mërangan ka
sakabeh moesoeh-moesoehna di sakoe-
riling; nja eta ka Moab, ka oerang Amon,
ka Edom, ka radja-radja Soba djeung
ka oerang Pëlisti; sarta ka mana bae
48 ngadjoegdjoegna, sok njiksa. 'Ari la-
lampahanana gagah, sarta ngelehkeun
oerang Amalek, djeung ngaleupaskeun
Israil tina leungeun noe sok ngaram-
poganinja.

49 Ari poetra Saoel noe pamëgët Jonatan,
Iswi djeung Malkisoea; sarta ari djën-
nëngan doewa poetrana noe istri, djën-
nëngan tjikalna Merab, dëmi djënëngan
50 rajina Mikal. 'Ari djënëngan geureuha
Saoel nja eta Ahinoam poetra Ahimaäs.
Sarta djënëngan kapala baladna Abner
51 poetra Ner, anoe paman Saoel teja. 'Ka-
rana Kis rama Saoel, djeung Ner, rama
Abner, pada poetra Abiël.

52 Sarta sapandjang oemoer Saoel, ^a pë-
rang bae ka oerang Pëlisti, rosa pisan;
^b manana sakabeh djalma prawira, djeung
sakabeh djalma gagah, noe kapëndak
koe Saoel, koe andjeunna dikoempoel-
keun ka salirana. ^a p. 17 : 1; 28 : 1. ^b p. 8 : 11.

PASAL 15.

Hidji mangsa Samoeël ngalahir ka Sa-
oel: Kaoela bareto dipiwarang koe
Pangeran ^a ngalisahan ka andjeun, djadi
radja, njangking oematna, nja njëkël
Israil; mana ajeuna reungeukeun oengël
2 pangandika Pangeran. 'Kijeu timbalan
Pangeran sawadya-balad: Kami geus
niten ^b noe koe Amalek dilampahkeun
ka Israil, nja lampahna mëgatan ka
dinja di djalan, basana indit ti Mësir
3 teja. 'Ajeuna geura leumpang, koedoe
njabëtan Amalek, sarta haramkeun ka-
toet sabobogaänana; sarta oelah dipi-
karoenja, nja koedoe maehan lalaki

djeung awewe, boedak djeung orok, sapi
djeung domba, ontu djeung kalde.

^a p. 10 : 1. ^b 2 Moesa 17 : 8; 5 Moesa 25 : 17.

4 Tidinja Saoel ngoendang-ngoendang
ka bala, sarta toeloej diloris di Tëlaim;
^a aja doewa këti djalma badarat, djeung
5 salaksa oerang Joeda. 'Barang Saoel
soemping ka dajehuh Amalek, seug di
lëbak neundeun anoe baris ngabongo-
6 han. 'Sarta Saoel marentah ka ^b oerang
Kain: Maraneh geura njalingkir, arindit
ti tëngah oerang Amalek, bisi maraneh
koe kami kababad djeung eta; ^c karena
maraneh milampah kahemanan ka sa-
kabeh oerang Israil, basa eta arindit ti
Mësir. Gantjang oerang Kain teh njing-
7 kir ti tëngah Amalek. 'Pek Amalek koe
Saoel disabëtan, ti Hawila tëpi ka ma-
neh datang ka Soer, noe di hareupeun
8 Mësir. 'Ari Agag, radja Amalek, koe
andjeunna ditangkëp hiroep-hiroep; ^d
dëmi djalma noe loba mah diharamkeun,
9 ditoempës koe seuseukeut pëdang. 'Sarta
Saoel djeung bala ^e mikaroenja ka Agag,
kitoe deui ka domba djeung sapi noe
pangaloesna, sarta noe meudjehna, toer
ka anak domba, djeung ka saniskara
bae noe aloes; teu daraekeun ngaha-
ramkeun eta; dëmi sakabeh sipat noe
matak tjoewa sarta noe roeksak mah,
nja eta noe koe maranehanana diharam-
keun. ^a p. 11 : 8. ^b Hak. 4 : 11. ^c 4 Moesa 10 : 29.

^d 1 Bab. 4 : 43. ^e 5 Moesa 13 : 15, 17.

10 Geus kitoe aja pangandika Pangeran
11 ka Samoeël, kijeu pangandikana: 'Kami
teh ^a handjakal eta Saoel koe kami di-
angkat, didamël radja; karena ^b geus
oendoer ti poengkoereun kami, sarta pa-
ngandika kami koe eta hanteu ditëtëp-
keun. Toeloej Samoeël panas manahna,
sarta sasambat ka Pangeran sapeupeu-
12 ting. 'Ari isoekna Samoeël gantjang
tanghi, kërsa mëndakan Saoel wantji
isoek. Aja noe ngoeninga ka Samoeël,
kijeu pioendjoekna: Saoel geus dongkap
ka ^c Karmel, sarëng, salërësna, ngadëg-
keun tjitjiren pikeun andjeunna; tidinja
mengkol, këbat angkatna, toeloej soem-
13 ping ^d ka Gilgal. 'Barang Samoeël dong-
kap ka Saoel, seg Saoel ngalahir ka
andjeunna: ^e Andjeun moegi dibërka-
han koe Pangeran! kaoela parantos në-
14 tëpkeun pangandika Pangeran. 'Dëmi
lahiran Samoeël: Moen kitoe mah,

nahaon eta sada domba, ngeng-ngengan dina tjeuli kaoela, kitoe deui eta sada
 15 sapi, noe kadenge koe kaoela? 'Walonan Saoel: Beunang bala ngabantoen ti oerang Amalek, asal bala teh karoenjaeun ka domba sarëng sapi noe pangsaena; noe dipambrih pikeun koerban ka Pangeran, Allah andjeun; dëmi noe salijan
 16 ti eta mah geus diharamkeun. 'Lahiran Samoeël ka Saoel: Mangke heula, kaoela dek mopojankeun ka andjeun anoe koe Pangeran diandikakeun ka kaoela tadi peuting. Walonan Saoel: Soemangga, lahirkeun! *a* 1 Moesa 6 : 6. *b* p. 12 : 20. *c* p. 25 : 2.

d p. 10 : 8. *e* Hak. 17 : 2.

17 Ngalahir Samoeël: Lain kijeu? *a* ndjan andjeun leutik oge koe pangrasa pribadi, andjeun teh djadi loeloegoe sagala kaom Israil, sarta andjeun dilisahan koe Pangeran, didamël radja, njangking Israil. 'Tidinja andjeun koe Pangeran dipiwarang angkat, ari timbalanana: Geura leumpang, koedoe ngaharamkeun eta djalma dosa, nja eta Amalek, sarta
 19 pérangan, datang ka bejakna. 'Na koe naon andjeun hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, sarta noebroek kana djarahan, djeung milampah anoe goreng di pajoeneun Pangeran? 'Ngawalon Saoel ka Samoeël: Kapan kaoela noeroet ka timbalan Pangeran, sarta geus ngalakonan djalan, noe koe Pangeran dipiwarangkeun ka kaoela; ari Agag, radja Amalek, koe kaoela dibantoen, dëmi oerang Amalek mah geus diharamkeun. 'Ari bala teh njokot tina djarahan, domba sarëng sapi, loeloegoe anoe hoekoem haram, sëdjana dikoerbankeun ka Pangeran, Allah andjeun, di Gilgal.
 22 'Dëmi lahiran Samoeël: *b* Karah Pangeran misoeka kana koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan, sapërti kana noeroet ka timbalan Pangeran? Masing njaho, noeroet hade ti batan koerban, djeung ngarëgëpkeun hade ti batan gadjih domba lalaki. 'Karana baha teh sasat dosa noedjoem, djeung basangkal teh sasat mibrahala djeung mitapekong. Sapedah andjeun mitjeun pangandika Pangeran, *c* noe matak andjeun
 24 koe Pangeran dipitjeun tina radja. 'Ari lahiran Saoel ka Samoeël: *a* Kaoela tarima dosa, estoe ngarëmpak timbalan Pangeran sarëng dawoehan andjeun, tina

sabab kaoela sijeun koe bala sarëng nga-
 25 goegoe kana omonganana. 'Dëmi ajeuna, moegi ngahampoera kana dosa kaoela, sarawoeh moegi moelih deui sarëng kaoela, soepaja kaoela sëmbahijang ka Pangeran. 'Ngawalon Samoeël ka Saoel: Kaoela moal balik djeung andjeun. Sapedah andjeun mitjeun pangandika Pangeran, noe matak andjeun kitoe deui dipitjeun koe Pangeran tina djadi radja,
 27 njëkël Israil. 'Tidinja Samoeël malik, kërsa angkat. Këk Saoel newak toengtoeng djoebahna, sarta datang ka soehna. 'Ngalahir Samoeël ka andjeunna: Poë jjeu karadjaän Israil koe Pangeran
e geus disoëhkeun ti andjeun, sarta dipaparinkeun ka hidji *f* kantja andjeun, anoe hade ti batan andjeun. 'Djeung deui Kadjaän Israil teh *g* moal bohong, sarta moal keuna kadoehoeng; karana andjeunna lain manoesa, noe sok keuna
 30 kadoehoeng. 'Ari lahiran Saoel: Kaoela tarima dosa; ajeuna moegi hormatan kaoela di hareupeun kokolot-kokolot rahajat kaoela sarëng di hareupeun Israil; nja moegi moelih deui sarëng kaoela, soepaja kaoela sëmbahijang ka Pangeran, Allah andjeun. 'Toeloej Samoeël moelih deui ngiringkeun Saoel; seug Saoel sëmbahijang ka Pangeran. *a* p. 9 : 21;

10 : 22. *b* Djab. 51 : 18, 19; Goer. 4 : 17; Hos. 6 : 6.

c p. 13 : 14; 16 : 1. *d* p. 26 : 21. *e* 1 Radj. 11 : 11.

f p. 28 : 17. *g* 4 Moesa 23 : 19.

32 Tidinja Samoeël marentah: Eta Agag, radja Amalek, geura deukeutkeun ka kami. Seg Agag datang ka andjeunna, gëraheun; ari tjarek Agag: Saestoena,
 33 kasoesian paeh geus leungit! 'Dëmi lahiran Samoeël: *a* Sapërti koe pëdang maneh reja awewe kalapoeran anak, pon kitoe keneh indoeng maneh ëngke kalapoeran anak di pëlëbah sakabeh awewe. Pek Agag teh koe Samoeël ditjatjag di pajoeneun Pangeran, di Gilgal.

a Hak. 1 : 7.

34 Tidinja Samoeël moelih *a* ka Ramah, ari Saoel moelih ka boemina, *b* di Giba,
 35 nagara Saoel. 'Sarta Samoeël *c* teu tëpang-tëpang deui djeung Saoel tëpi ka poëanana poepoes. Karana Samoeël prihatin tina sabab Saoel, sarta Pangeran handjakaleun eta Saoel koe andjeunna didamël radja, njangking Israil. *a* p. 7 : 17. *b* p. 11 : 4. *c* p. 19 : 24; 28 : 12.

PASAL 16.

Tidinja Pangeran nimbalan ka Samoeël: Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek prihatin tina sabab Saoel, ^a anoe koe kami dipitjeun tina ngaradjaän ka Israil? Tandoek maneh geura eusian koe minjak, toeloej leumpang, maneh koe kami dipiwarang ka Isai, oerang Bet-Lehem; karana eta anakna saoeurang ^b koe kami dipilih pikeun kami, baris djadi ² radja. 'Mioendjoek Samoeël: Koemaha koering pileumpangeun? Ana Saoel ngadenge bedja, tangtoe koering dipaehan. Ari timbalan Pangeran: Koedoe mawa hidji anak sapi, sarta ngomong kijeu: Pangdatang kaoela sêdja ngoerban ka ³ Pangeran. 'Ari Isai teja ^c koe maneh ondang kana koerban; seug maneh koe kami bakal dibere njaho hal anoe koedoe dilampahkeun koe maneh; sarta mana-mana noe koe kami dilahirkeun ka maneh, nja eta koe maneh minjakan. ⁴ 'Prak Samoeël ngalampahkeun sapangandika Pangeran, sarta toeloej soemping ka Bet-Lehem. Ari kokolot eta nagara pada mapagkeun andjeunna, bari rareuwaseun, sarta mihatoer kijeu: Andjeun soemping teh koemaha salamêt? ⁵ 'Walonanana: Salamêt; kaoela noe matatak datang sêdja ngoerban ka Pangeran; ^d geura pada njoetjikeun diri, seug koedoe daratang kana koerban, ngarijoeng djeung kaoela. Sarta Samoeël njoetjikeun Isai djeung poetrana lalaki, bari diarondang kana koerban. ^a p. 15: 23.
^b p. 13: 14. ^c p. 9: 13. ^d 2 Moesa 19: 10.

⁶ Ari geus kitoe, barang eta daratang, Samoeël ningali Eliab; seg aja manah: Tangtoe geus aja di pajoeneun Pangeran anoe bakal djadi lisahanana. 'Dëmi timbalan Pangeran ka Samoeël: Oelah nilik kana patoetna djeung kana djangkoeng dëdëgna; sabab eta mah koe kami dipitjeun; karana lain sakoemaha tendjo manoesa; da ari manoesa teh sok nendjo kana roepa lahir, ^a tatapi ⁸ Pangeran mah ningalina kana hate. 'Toeloej Isai njaoer Abinadab, disina ngaliwat ti pajoeneun Samoeël; ari lahirna: Eta ge lain anoe beunang milih Pangeran. 'Tidinja Samma koe Isai disina ngaliwat; dëmi lahirna: Eta ge lain anoe ¹⁰ beunang milih Pangeran. 'Nja kitoe koe

Isai ^b toedjoeh poetrana disina ngaliwat ti pajoeneun Samoeël; dëmi lahir Samoeël ka Isai: Eta mah taja noe dipilih koe ¹¹ Pangeran. 'Ngalahir deui Samoeël ka Isai: Naha eta teh sakabeh baroedak? Wangsoelanana: Soemoehoen, kantoen deui ^c boengsoena; salërësna, eukeur ngangon domba. Lahiran Samoeël ka Isai: ^d Geura nitah ala; karana oerang moal waka ngarijoeng, ari eta tatjan datang ¹² ka dijeu. 'Seug Isai nitahan, toeloej dibawa soep. Ari eta teh beureum sëmoena, toer aloes panonna djeung hade roepana. Nimbalan Pangeran: Geura dangdan, eta minjakan; karana nja eta ¹³ noe dipilih. 'Seug Samoeël njandak tandoek noe dieusi minjak teja, ^e prak eta teh dilisahan di têngah saderek-saderekna. Sarta Dawoed ^f disoempingan Roh Pangeran, ti poë harita ka-hareupna. Tidinja Samoeël dangdan, seug moelih ka Ramah. ^a 1 Bab. 28: 9; Djab. 7: 10.
^b p. 17: 12. ^c p. 17: 14. ^d Djab. 78: 71. ^e Djab. 89: 21. ^f p. 10: 10.

¹⁴ Ari ^a Roh Pangeran njingkah ti Saoel, sarta aja hidji soekma goreng ti Pangeran sok ngareureuwas ka andjeunna. ¹⁵ 'Pok mantri Saoel aroendjoekan ka andjeunna: Salërësna, aja hidji soekma goreng ti Allah, sok ngareureuwas ka andjeun. ¹⁶ 'Moegi goesti kërsa miwarang ka abdi-abdi andjeun anoe di pajoen, sina narejangan hidji djalma noe bisa ngatjapi; doepi geus kitoe, satijap-tijap andjeun kadatangan soekma goreng ti Allah teh, seg eta leungeunna sina ngatjapi, tinangtos andjeun waras. 'Prak Saoel miwarang ka abdi-abdina: Kami geura panglinglingkeun hidji djalma noe pande ngatjapi, toeloej anteurkeun ka ¹⁸ kami. 'Ngawangsoel gandek saoeurang, kijeu wangsoelna: Hatoer oeninga, abdi mëndakan hidji poetra Isai, oerang Bet-Lehem, bisaeun ngatjapi, toer gagahpërkos, estoe pradjoerit, samalah binangkit saoeur, sarëng djalma kasep, ka ¹⁹ lajan disarëngan Pangeran. 'Tidinja Saoel miwarangan ka Isai, ^b lahirna: Anak bapa, nja eta Dawoed, anoe toenggoe ²⁰ domba, datangkeun ka kami. 'Gantjang Isai njokot hidji kalde, dimomotan roti djeung anggoer sakaroeng, sarta hidji anak ëmbe, seug dikintoenkeun ka Saoel ²¹ koe lantaran Dawoed poetrana. 'Toeloej

Dawoed datang ka Saoel, sarta tètèp di pajoeneunana; ari Saoel asiheun pisan ka dinja, sarta djadi toekangna mawa
 22 pakarang. 'Tidinja Saoel miwarangan deui ka Isai, lahirna: Dawoed teh sina tètèp di hareupeun kami, karana geus
 23 manggih koernija dina panon kami. 'Dëmi geus kitoe, satijap-tijap Saoel katangan soekma ti Allah teja, pek Dawoed njokot katjapi, ditabeuh koe leungeunna, seug Saoel teh hegar, sarta waras, djeung soekma goreng teja njingkir ti andjeunna.

a p. 18:10; 19:9. b p. 8:11.

PASAL 17.

Mangsa eta oerang Pëlisti ngoempoel-
 keun wadya-baladna, sëdja përang; ari dikoempoelkeunana ka nagara Soko, noe kabilang ka tanah Joeda; seug masanggrahan di antara Soko djeung Ase-
 2 ka, lëbah Epes-Damim. 'Tidinja Saoel djeung oerang Israil kitoe deui karoempoel, sarta masanggrahan di lëbak Ela; toeloj tata-përang, sëdja ngalawan ka
 3 oerang Pëlisti. 'Ari oerang Pëlisti narangtoeng dina goenoeng sabeulah ti ditoe, dëmi oerang Israil narangtoengna dina goenoeng sabeulah ti dijeu; aja hidji
 4 lëbak dina antarana. 'Djol hidji toekang prang-tanding bidjil ti pasanggrahan oerang Pëlisti, ngaran Goljat, ti Gat; djangkoengna
 5 *a* gënëp asta poendjoel sadjeungkal. 'Hoeloena dibalakoetak tambaga, djeung make badjoe këre sisitan, ari beuratna badjoe këre teh lima reboe
 6 sekel tambaga. 'Ari soekoena diistiwël tambaga, djeung njorendang tohok tambaga dina antara taktakna. 'Ari bahoe toembakna
 7 *b* kawas pihanean, djeung poetjoek toembakna gënëp ratoes sekel beusi; sarta toekang mawa këpëng leumpang ti heulaeunana. 'Dëg nangtoeng,
 8 sarta soesoembar kana barisan Israil, kijeu omongan ka darinja: Koe naon maraneh boedal tata-përang? Ijeu aing lain oerang Pëlisti, sarta maraneh teh lain abdi Saoel? Geura milih hidji djalma batoer maraneh, sina datang ka aing!
 9 'Oepama bisaeun përang djeung aing, sarta aing dipaehan, tangtoe batoer aing sakabeh pada ngawoela ka maraneh; sabalikna, oepama aing anoe meunang, sarta eta teh koe aing dipaehan, seg maraneh koedoe pada ngawoela ka aing

10 sakabeh. 'Ngomong deui oerang Pëlisti teh: Aing poë ijeu geus ngahinakeun kana barisan Israil; geura ka aing bidjilkeun hidji djalma, oerang përang patoetoenggalan. 'Barang Saoel ngareungeu eta omongan oerang Pëlisti sarta kadenge koe sakabeh oerang Israil, toeloj pada geder sarta sarijeuneun katjida.

a 5 Moesa 3:11. b 2 Sam. 21:19.

12 Ari Dawoed teja poetra oerang Eprat, noe di Bet-Lehem, bilangan Joeda, *a* ngaranna Isai; nja eta boga dalapan poetra lalaki, sarta keur mangsa Saoel eta djalma geus kolot, lila oemoerna di
 13 bangsa lalaki. 'Djeung deui tiloe poetra Isai noe panggëdena geus laleumpang, ngiring Saoel kana përang; ari ngaran tiloe poetrana noe leumpang përang teja,
 14 *b* nja eta Eliab tjikalna, noe kadoewa Abinadab, sarta noe katiloe Samma. 'Ari Dawoed, nja eta boengsoena; dëmi eta tiloean, noe panggëdena teja, geus leumpang ngiring Saoel. 'Djeung deui Dawoed geus moelang deui ti Saoel, baris ngangon domba ramana di Bet-Lehem.
 15 'Ari oerang Pëlisti teja isoeok djeung sore madjoe sarta ngadjantëng, opat poeloeh poë lilana.

a p. 16:1. b p. 16:6, 8, 9.

17 Hidji waktoe Isai misaoer ka Dawoed poetrana: Ijeu koe agoes tjokot keur doeloer-doeloer agoes, *a* gandoem beunang njangraj saepa, djeung roti sapoeloeh siki; anteurkeun sing gantjang ka
 18 pasanggrahan, ka doeloer agoes. 'Djeung ijeu kidjoe sapoeloeh siki sanggakeun ka kapala sareboe pradjoerit, sarta koedoe ngandjang ka doeloer agoes, salamët hanteuna; djeung koedoe mawa
 19 tanda ti dinja. 'Harita Saoel, djeung eta djalma, sarta sakabeh oerang Israil araja di lëbak Ela, keur përang djeung
 20 oerang Pëlisti. 'Barang braj isoeok gantjang Dawoed dangdan, ari domba ditinggalkeun di noe ngadjaga; pek di djoengdjoeng, bral leumpang, sakoemaha parentah Isai; geus kitoe datang ka
 21 *b* benteng kareta. Kabënëran balad teh boedal ka parantina baris, sarta saroe-rak ngadjak përang. 'Pek oerang Israil djeung oerang Pëlisti pada tata-tata;
 22 baris adoe-hareupan djeung baris. 'Sot koe Dawoed ditoenda barangna noe dibawa, dipihapekeun ka noe ngadjaga barang-barang, toeloj moeroe barisan;

ari geus datang, seg nanja ka saderekna
 23 salamët hanteuna. 'Sabot Dawoed keur
 sasaoeran djeung eta, doemadakan, toe-
 kang prang-tanding teh datang, nja eta
 oerang Pëlisti noe ngaran Goljat, ti
 Gat teja, djol ti barisan oerang Pëlisti,
 pok ngomong tjara omongan tadi teja,
 24 sarta kadenge koe Dawoed. 'Ari saka-
 beh oerang Israil, barang narendjo eta
 djalma, laloempatan ti hareupeunana,
 25 sarta sarijeuneun katjida. 'Pok oerang
 Israil ngaromong: Na maraneh geus
 nendjo eta djalma noe datang teh? Poe-
 goeh pangdatangna ngahinakeun ka Is-
 rail. Ari geus kitoe, saha-saha djalma
 noe maehan inja, koe radja bakal di-
 beungharkeun, liwat saking beungharna,
 c sarta dipaparin hidji poetrana noe
 istri, malah saeusi-imah bapana bakal
 26 didamël mērdika di Israil. 'Pok Dawoed
 nanja ka djalma noe narangtoeng deu-
 keut, kijeu nanjana: Arek dikoemaha
 djalma noe maehan eta oerang Pëlisti,
 sarta njingkirkeun ijeu kahinaän ti oer-
 ang Israil? karana saha eta Pëlisti a
 noe teu disoenat teh, bēt abong nga-
 hinakeun ka barisan Allah noe djoem-
 27 mēnēng? 'Seug bala teh ngaromong ka
 Dawoed tjara omongan tadi, pokna:
 Kijeu-kijeu noe rek didamël ka djalma
 28 noe maehan inja. 'Dēmi Eliab, saderek
 Dawoed noe pangkolotna, ngadenge eta
 omongan Dawoed ka djalma-djalma;
 seg Eliab teh djadi ambēkeun ka Da-
 woed, sarta ngomong: Dek naon sija
 datang ka dijeu? sarta di saha sija ning-
 galkeun domba noe saeutik teh di tēgal
 lēga? Aing njaho di koemawani sija,
 sarta di kagorengan hate sija; poegoeh
 pangdatang sija teh mambrih nongton
 29 pērang! 'Ari wangsoelan Dawoed: Koe-
 ring ajeuna milampah naon? Na taja
 30 sababna? 'Toeloej Dawoed malik ti eta,
 njanghareup ka noe sedjen, bari ngo-
 mong tjara omongan tadi, sarta koe
 bala dibalēs omong tjara omongan noe
 ti heula. a Roet 2: 14. b p. 26: 5. c Jos. 15: 16.
 d p. 14: 6.

31 Ana geus kadareng eta omongan, noe
 diomongkeun koe Dawoed, seug aja noe
 ngoeningakeun eta ka pajoeneun Saoel;
 32 toeloej Dawoed diala. 'Oendjoekan Da-
 woed ka Saoel: Montong aja noe leu-
 tik hate koe noe batan kitoe; abdi gam-

paran sanggēm leumpang, pērang sarēng
 33 eta oerang Pëlisti. 'Ngalahir Saoel ka
 Dawoed: Maneh moal kadoega leum-
 pang ka eta oerang Pëlisti, baris pērang
 djeung eta; karana maneh boedjang ke-
 neh, ari eta mah pradjoerit ti boeboe-
 34 dakna. 'Pioendjoek Dawoed ka Saoel:
 Abdi gamparan hidji mangsa keur nga-
 ngon domba poen bapa; hol hidji singa
 djeung hidji biroewang, njokot hidji anak
 35 domba tina angonan. 'Seug abdi ka
 loewar njoesoel, djēdak diteunggeul, a
 sarēng domba teh dileupaskeun ti soe-
 ngoetna; ana dek ngarontok ka abdi,
 pek ditewak djanggotna, diteunggeul,
 36 sarēng dipaehan sakali. 'Boh eta singa,
 boh eta biroewang, koe abdi gamparan
 dipaehan; sarēng eta oerang Pëlisti noe
 teu disoenat teh pidjadieun sapērtos eta
 salah-sawijos, sarehing ngahinakeun ka-
 37 na barisan Allah noe djoemēnēng. 'Oen-
 djoekan deui Dawoed: Pangeran, noe
 ngaleupaskeun abdi tina leungeun singa
 sarēng tina leungeun biroewang teja, nja
 eta tinangtos ngaleupaskeun abdi tina
 leungeun eta oerang Pëlisti. Ngalahir
 Saoel ka Dawoed: Djig bae atoe, sarta
 Pangeran moegi njarēngan ka maneh.
 38 'Tidinja Dawoed koe Saoel dipakeanan
 koe angoan andjeunna, sarta sirahna
 dibalakoetakan tambaga, djeung dipa-
 39 keanan badjoe kēre. 'Toeloej Dawoed
 njoren pēdangna ti loewareun papakea-
 nana, bari seug ngadjaran leumpang;
 karana hanteu bijasa. Pok Dawoed oen-
 djoekan ka Saoel: Abdi hanteu kijat
 leumpang make noe kijeu, karantēn abdi
 teu bijasa; seug koe Dawoed ditjoetjoe-
 40 lan. 'Tidinja njokot b iteukna, ditjēkēl
 koe leungeun, seug milih batoe rejok
 lima siki keur dirina tina waloengan,
 diaboeskeun kana wadah toekang nga-
 ngon bogana, nja eta kana kodja, sarta
 leungeunna ngadjingdjing c bandring;
 bral madjoe ka eta oerang Pëlisti.

a Joh. 10: 12. b 1 Bab. 12: 23. c Hak. 20: 16.

41 Los oerang Pëlisti teh leumpang,
 njampeurkeun ka Dawoed, sarta toe-
 kang mawa kēpēng teja ti heulaeunana.
 42 'Ana ngalijeuk oerang Pëlisti teh sarta
 nendjo Dawoed, seg ditjoemahkeun;
 wantoe-wantoe Dawoed teh boedjang
 keneh, a sarta beureum sēmoena, toer
 43 kasep roepana. 'Pok oerang Pëlisti teh

ngomong ka Dawoed: Naha aing teh andjing, wët maneh datang ka aing mawa paneunggeul? Sarta oerang Pëlisti teh njapa ka Dawoed, ^b njëboet aállahanana.

44 'Ngomong deui eta oerang Pëlisti ka Dawoed: Sor ka dijeu, ^c heug daging maneh koe aing dek dibikeun ka manoeek awang-awang djeung ka sasatoan galak.

45 'Ngadjawab Dawoed ka oerang Pëlisti teh: Maneh datang ka kami mawa pëdang, toembak djeung tohok; ^d sabalikna kami mah datang ka maneh mawa padjënëngan Pangeran sawadya-balad, Allah barisan Israil, noe dihina koe maneh

46 teja. 'Poë ijeu maneh koe Pangeran tangtoe disërakkeun ka leungeun kami, sarta maneh koe kami dipaehan, djeung hoeloe maneh disingkirkeun ti diri maneh; ari bangke wadya-balad oerang Pëlisti poë ijeu koe kami tangtoe dibikeun ka manoeek awang-awang djeung ka sasatoan boemi; sarta saboemi kabeh bakal pada nganjahokeun, jen bangsa

47 Israil teh aja Allah; 'djeung ijeu sapa-koempoelan kabeh bakal pada nganjahokeun, jen Pangeran njalamëtkeun teh lain koe pëdang atawa koe toembak; karena Pangeran noe kagoengan përang, sarta maraneh koe andjeunna tangtoe dipaparinkeun ka leungeun kami sakabeh.

^a p. 16 : 12. ^b p. 5 : 2. ^c 5 Moesa 28 : 26. ^d Djab. 20 : 8.

48 Dëmi geus kitoe, pek oerang Pëlisti teh dangdan, bral leumpang njampeurkeun, moeroe ka Dawoed; gësat-gësoet Dawoed teh loempat kana paranti baris,

49 mapag eta oerang Pëlisti. 'Heug Dawoed leungeunna ngodok kana kodja teja, top njokot hidji batoe ti dinja, pek ngabandring, keuna oerang Pëlisti teh kana tarangna, sarta batoe teh amlës pisan kana tarangna, bloek tidjengklok,

50 beungeutna kana taneuh. 'Djadi Dawoed teh ngelehkeun eta oerang Pëlisti make bandring djeung make hidji batoe, seg keuna oerang Pëlisti teh, sarta dipaehan sakali. Tatapi Dawoed hanteu mawa

51 pëdang. 'Ngageuwat Dawoed moeroe, nintjak ka eta oerang Pëlisti; pek njokot pëdangna, ditjaboet ti sarangkana, bari seug dipaehan, diteukteuk beuheungna koe eta pëdang. Barang oerang Pëlisti narendjo, jen paeh pamoekna, boer ka-

52 laboer. 'Gantjang oerang Israil djeung oerang Joeda darangdan, sarta pada

soerak, bari seug ngoedag-ngoedag ka oerang Pëlisti, tēpi ka maneh datang ka lëbak sarta tēpi ka lawang nagara Ekron; ari oerang Pëlisti noe kasabët patingdjaropak di djalan ka Saāraim,

53 tēpi ka Gat sarta tēpi ka Ekron. 'Tidinja oerang Israil baralik deui tina ngoedagna njoesoel ka oerang Pëlisti, sarta ngarajahan pasanggrahanana. 'Ari hoeloe oerang Pëlisti teja koe Dawoed ditjokot, dibawa ka Jëroesalem; dëmi pakarangna mah diteundeun di djëro himahna.

54 Ari keur waktōe Saoel ningali Dawoed ka loewar manggihan oerang Pëlisti teja, pok mariksa ka Abner, kapala balad: Eta boedjang anak saha, Abner? Wangsoelan Abner: Noen radja, ^a dëmi hiroeping njawa andjeun! abdi teh teu

55 tërang. 'Lahiran radja: Tanja koe maneh, boedjang teh anak saha? 'Ari waktōe Dawoed balik, samantas maehan oerang Pëlisti, ditjandak koe Abner, toeloëj disanggakeun ka pajoeneun Saoel, sarta hoeloe oerang Pëlisti teh koe

56 Dawoed didjingdjing. 'Seug Dawoed koe Saoel dipariksa: Eh oedjang! maneh teh anak saha? Ari wangsoelan Dawoed: Noen soemoehoen, anak abdi gamparan Isai, oerang Bet-Lehem. ^a p. 1 : 26.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, sanggeus Dawoed tja-tjap oendjoekan ka Saoel, seug manah Jonatan njantel ka manah Dawoed, sarta Jonatan ^a miasih ka Dawoed sa-

2 përti ka njawa pribadi. 'Dina poë harita Dawoed koe Saoel ditjandak, sarta hanteu diwidian moelang ka boemi ra-

3 mana. 'Tidinja ^b Jonatan djeung Dawoed ngadamël përdjangdjian, sabab miasihna ka Dawoed sapërti ka njawa

4 pribadi. 'Sarta Jonatan ngalaän haroedem noe dina salirana, seug dileler ka Dawoed; kitoe deui anggoanana, dongkap ka pëdangna, djeung gonde-

5 wana, sarta beulitanana. 'Djeung deui Dawoed angkat ka mana bae dipiwarangna koe Saoel, sarta ^c pintër lalampahanana, noe matak andjeunna koe Saoel diangkat njëkël pradjoerit, sarta hade koe rarasaän sabala kabeh, kitoe deui koe rarasaän mantri-mantri Saoel.

^a p. 19 : 1; 20 : 17. ^b p. 20 : 8, 16. ^c Jos. 1 : 7.

6 Ari geus kitoe, barang saroemping,

waktöe Dawoed moelang mantas maehan oerang Pëlisti teja, ^a seg awewe-awewe boedal ti sakoer nagara Israil, ngarawih sarta ngarigël, mapagkeun radja Saoel, ^b make térébang, make karaméan djeung make kiliningan. 'Ari eta awewe, eukeur soeka-soeka, ngarawih patempas-tempas, aromongna: ^c Anoe beunang maehan Saoel mangreboereboe, anoe beunang maehan Dawoed manglaksa-laksa. 'Toeloej Saoel panas katjida manahna; pangraosna eta omongan goreng pisan, ari lahirna: Merena ka Dawoed laksaan, dëmi ka aing mah merena reboean; ^d dalah karadjaan ge geustangtoe manehanana noe pibogaeun.

9 'Seug Saoel ^e ngadélekan bae ka Dawoed, ti poë harita ka-hareupna. ^a Hak. 11: 34.
^b 2 Moesa 15: 20, 21. ^c p. 21: 11; 29: 5. ^d p. 13: 14; 15: 28. ^e p. 16: 21.

10 Ari geus kitoe, isoekna Saoel kadatangan ^a soekma goreng ti Allah teja; toeloej sasar sasaoeranana di djëro gëdong, sarta Dawoed leungeunna ngatjapi tjara sasari; ari panangan Saoel

11 njëkël toembak. 'Pek toembak teh koe Saoel dilëmpagkeun; karana manahna: Dek nantjébkeun Dawoed kana bilik. Tatapi Dawoed njingtjët ti pajoeneunana doewa kali. 'Sarta Saoel sijeuneun koe Dawoed, sabab Pangeran njarëngan ka dinja, dëmi ti salira Saoel mah geus

13 njingkah. 'Toeloej Dawoed koe Saoel disingkirkeun ti salira andjeunna, di angkat kapala sareboe pradjoerit; tidinja kaloewar-asoep ti heulaeun bala.

14 'Dëmi Dawoed teh dina sakabeh djallanna pintër nja lalampahan, sarta disarëngan koe Pangeran. 'Barang katingali koe Saoel, jen pintër pisan lalampahanana, toeloej isineun koe Dawoed.

15 'Tatapi sabangsa Israil djeung Joeda pada njaäheun ka Dawoed; karana andjeunna kaloewar-asoep ti heulaeunana.

^a p. 16: 14.

17 Geus kitoe Saoel ngalahir ka Dawoed: Masing njaho, anak kami awewe noe panggëdena, ^a nja eta Merab, koe kami dek dibikeun ka agoes keur pipamadjikaneun; ngan agoes teh masing gagah pikeun kami, sarta lampahkeun përang Pangeran. Karana manah Saoel: Montong dikeunaan koe leungeun aing, sing keuna koe leungeun oerang

18 Pëlisti. 'Ngawangsoel Dawoed ka Saoel: ^b Saha simabdi, sarëng nahaon hiroep simabdi, kalajan bangsa poen bapa di Israil, jen simabdi dikërsakeun djadi mantoe

19 radja? 'Dëmi geus kitoe, dina mangsa Merab poetra Saoel teh bakal dipaparinkeun ka Dawoed, horeng dipaparinkeunana ka Adriël, oerang Mëhola, keur

20 pipamadjikaneun. 'Ari Mikal, ^c poetra Saoel, asiheun ka Dawoed. Toeloej aja noe ngoeningakeun eta ka Saoel, sarta

21 pangraosna eta përkara pibënëreun. 'Ari manah Saoel: Ah, dek dibere bae ka inja, minangka djadi ridjët ka manehanana, sarta sina keuna koe leungeun oerang Pëlisti. Mana Saoel ngalahir ka Dawoed: Agoes ajeuna mah toeloes djadi minantoe kami, koe noe hidji deui. ^a p. 14: 49.
^b 2 Sam. 7: 18. ^c p. 14: 49.

22 Tidinja Saoel marentah ka mantrimantrina: Koedoe ngaromong ka Dawoed ririkipan, kijeu nja pok: Saënjana, radja misoeke ka sampejan, sarta sakabeh mantrina pada njaäh ka sampejan; mana ajeuna koedoe daek bae djadi mantoe radja. 'Toeloej mantri Saoel pada

23 njatoerkeun omongan kitoe kana tjeuli Dawoed. Dëmi walonan Dawoed: Naha rarasaan sampejan përkara leutik, djadi minantoe radja? Kapan kaola teh miskin, sarta djalma leutik. 'Toeloej mantri teh pada ngoeninga ka Saoel, kijeu piendjoekna: Noen, ari përkawis wangsoelan Dawoed, kijeu-kijeu kasaoeranana.

25 'Ari lahiran Saoel: Maraneh koedoe ngaromong deui ka Dawoed kijeu: Radja teu misoeke ^a kana mas-kawin; noe dipisoeka teh ^b kakoeloepan oerang Pëlisti saratoes siki, soepaja malës ka moesoeh radja. Ari maksoed Saoel, eta Dawoed sina kasamboet koe leungeun oerang

26 Pëlisti. 'Tidinja mantri pada mopojankeun eta lahiran ka Dawoed, sarta pangrasa Dawoed pibënëreun eta përkara, djadi minantoe radja kitoe. Tatapi tattan djëdjëg mangsana. 'Toeloej Dawoed dangdan, bral angkat, njandak batoerbatoerna, pek njabëtan oerang Pëlisti, doewa ratoes djalma; ari kakoeloepanana koe Dawoed ditjandak, sarta disanggakeun ka radja djëdjëg pisan, soepaja djadi minantoe radja. Seug koe Saoel dipaparin Mikal poetrana keur

28 pigarwaeunana. 'Djeung deui Saoel geus

waspada sarta oeningaeun pisan, jen Pangeran njaréngan ka Dawoed; sarta Mikal, poetra Saoel, asiheun ka Dawoed.
 29 'Mana Saoel mungkin tambah sijeuneunana koe Dawoed, sarta Saoel ngamoe-soeh ka Dawoed sapapandjangna. 'Ana boedal kapala-kapala oerang Pëlisti, geus kitoe saban-saban boedal ge Dawoed teh pintër ti batan abdi Saoel anoe loba, noe matak djénënganana dipikaädjen liwat saking.

a 1 Moessa 34:12. b p. 17:26.

PASAL 19.

Tidinja Saoel ngalahir ka Jonatan poetrana djeung ka sakabeh mantrina, koedoe maehan ka Dawoed. Tatapi Jonatan poetra Saoel ^a misoeka ka Dawoed
 2 liwat saking. 'Toeloej Jonatan mopojan ka Dawoed, saerna: Saoel, rama akang, mandang maehan ka raji; mana ajeuna sing prijatna wantji isoek, moedoe tjalik di noe boeni, masing njoempoet. 'Ari akang dek ka loewar, seug nangtoeng gedengeun rama, di tégal énggon raji aja, sarta dek oendjoekeun ka rama tina hal raji; djeung lamoen akang aja noe térang naon-naon, tangtoe mopojan ka
 4 raji. 'Tidinja Jonatan oendjoekeun ka Saoel ramana përkara Dawoed, hal kahadean, kijeu pioendjoekeun: Moegi radja oelah midamël dosa ka abdi andjeun poen Dawoed; ^b karantën eta teu gadoeh dosa ka andjeun, sarëng ari lalampahanana ka andjeun sae kalangkoeng. 'Mapan koe Dawoed bareto ^c njawana diteundeun dina dampal leungeunna, sarëng maehan ka oerang Pëlisti teja, sarawoeh Pangeran maparin pitoeloeng gëde ka sabangsa Israil; koe andjeun katingali sarëng andjeun boengah; na koe naon kërsa midamël dosa ka gëtih noe teu salah, maehan ka Dawoed teu karena
 6 sabab? 'Ari eta pioendjoekeun Jonatan koe Saoel digoegoe; toeloej Saoel soempah: Dëmi djoemënénging Pangeran! hamo
 7 dipaehan. 'Gantjang Dawoed koe Jonatan disaoer, seug koe Jonatan dipopojanan sakabeh pilahir noe tadi, sarta Dawoed koe Jonatan dideuheuskeun ka Saoel, aja deui di pajoeneunana tjara kamari-mangkoekna. a p. 18:1. b p. 22:14.

c Hak. 12:3; p. 28:21.

8 Tidinja përang deui; seug Dawoed boedal, sarta mërangan ka oerang Pë-

listi, pek disabëtan, ^a rosa pisan panjabëtna; malah kalaboer ti hareupeunana.
 9 'Geus kitoe ^b Saoel kadatangan deui soekma goreng ti Pangeran; kabënëran andjeunna keur tjalik di djëro gëdongna, sarta toembakna ditjékël koe pananganana; ari Dawoed leungeunna ngatjapi.
 10 'Toeloej Saoel datang deui pangarah, Dawoed koe toembak dek ditantjébkeun kana bilik; ngan soepaja ngëdjat ti pajoeneun Saoel, tjos toembakna nantjéb kana bilik; seug Dawoed kaboer, minggat dina peuting eta. 'Tidinja Saoel miwarangan ka boemi Dawoed, ^c soepaja didjaga, sarta koedoe dipaehan wantji isoek. Tatapi Mikal geureuhana njarijosan ka Dawoed, saerna: Oepama akang wëngi ijeu teu ngarahjoekeun njawa pribadi, kantënan isoekan dipaehan.
 12 'Seug Dawoed koe Mikal dieloer tina djandela; bral angkat ngalolos, ngarahjoekeun andjeun. 'Top Mikal njandak hidji ^d tapekong, diteundeun dina pasarean, djeung hidji tilam boeloe ëmbe diteundeun sirahëunana, bari seug disimboetan. 'Tidinja Saoel miwarangan ngala Dawoed, tatapi saer Mikal, Dawoed
 15 teu damang. 'Seug piwarangan teh koe Saoel dipiwarang deui, sina ngilikan Dawoed, lahirna: Bawa bae ka kami
 16 djeung kasoerna, soepaja dipaehan. 'Ana daratang piwarangan teh, sihareng noe di pasarean teh tapekong, djeung sirahëunana aja tilam boeloe ëmbe. 'Ngalahir Saoel ka Mikal: Naha njai kitoe, ngabobodo ka ama, ^e moesoeh ama dibikeun leumpang, bisa ngarahjoekeun maneh? Ari wangsoelan Mikal ka Saoel: Saerna ka simkoering: Kami bere leumpang; keur naon maneh koe kami dipaehan?
 a p. 23:5. b p. 18:10, 11. c Djab.

59:1. d Hak. 17:5. e p. 18:29.

18 'Ari Dawoed teja ngalolos, ngarahjoekeun andjeun; toeloej dongkap ka nagara Ramah, ka Samoeël, sarta ngoeningakeun ka Samoeël saniskara noe koe Saoel dilampahkeun ka andjeunna teja. Tidinja angkat djeung Samoeël,
 19 seug pada tjalik di Najot. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, pioendjoekeun: Hatoer oeninga, Dawoed aja di Najot deukeut
 20 Ramah. 'Gantjang Saoel miwarangan, ngala Dawoed; tatapi ari piwarangan teh nendjo ^a koempoelan nabi, keur pada

ngawédjang, sarta Samoeël keur ngadég, ngokolotan ka darinja, seug piwarangan Saoel pada kasoempingan Roh Allah, sarta eta ge pada ngawédjang.

21 'Aja noe ngoeninga ka Saoel; toeloej miwarangan djalma sedjen, ari eta ge pada ngawédjang. Tidinja Saoel miwarangan deui katiloe kalina, ari eta ge

22 pada ngawédjang. 'Bral Saoel angkat koe andjeun ka Ramah. Barang dongkap ka soemoer gède, noe di Sekoe, pok mariksa, kijeu lahirna: Di mana Samoeël djeung Dawoed? Aja noe ngawangsoel: Soemoehoen pariksa, di Najot

23 deukeut Ramah. 'Bral Saoel ladjéng ka dinja, ka Najot deukeut Ramah. Toeloej ^b andjeunna ge kasoempingan Roh Allah, sarta ngawédjang bari kèbat angkatna, dongkap ka soemping ka Najot deukeut

24 Ramah. 'Tidinja andjeunna ge njoetjoe-lan panganggona, sarta andjeunna ge ngawédjang di pajoeneun Samoeël; broek toeloej ngalondjor bari poeroetjoel, sapoë eta djeung sapeuting djépoet. Kitoe noe matak djalmâ ngaromong: ^c Naha Saoel ge asoep para nabi? *a p. 10:5, 10. b p. 10:10. c p. 10:11.*

PASAL 20.

Tidinja Dawoed ngalolos deui ^a ti Najot deukeut Ramah, toeloej dongkap ka pajoeneun Jonatan, sarta mihatoer kijeu: Abdi teh milampah naon? naon kadorakaän abdi? saréng naon dosa abdi ka pajoeneun rama andjeun, noe mawi

2 mandang ka pati abdi? 'Diwalon koe Jonatan: Palijas teuing! hamo raji dipaehan. Masing njaho, rama sok tara midamél pèrkara gède atawa pèrkara leutik, moen tatjan dinjatakeun ka akang; keur naon rama njidémkeun eta pèrkara ka

3 akang? Moal énja kitoe. 'Toeloej Dawoed soempah, bari mihatoer deui: Rama andjeun langkoeng oeninga, jen abdi méndak koernija dina sotja andjeun, noe mawi aja manah kijeu: Oelah kanjahoan koe Jonatan, bisi nalangsa. Nanging jaktos pisan, ^b dèmi djoeménénging Pangeran saréng dèmi hiroeping njawa andjeun! ngan salengkah bae antarana

4 diri abdi kana maot. 'Saoer Jonatan ka Dawoed: Naon bae kahajang manah raji, koe akang tangtoe dilampahkeun

5 pikeun raji. 'Ari wangsoelan Dawoed

ka Jonatan: Salèrsna, isoekan ^c panggalan, ari mistina abdi ngarijoeng dahar saréng radja; nanging abdi moegi idinan leumpang, sèdja njoempoet di tégal, dongkap ka poë noe katiloe, wantji

6 boerit. 'Madak rama andjeun leungiteun abdi, andjeun moegi oendjoekan kijeu: Dawoed sangét pisan panoenoehoen ka koering, hajangeun moro Bet-Lehem nagarana; karantén di dinja ^d saban taoen sok ngoerban pikeun sabangsana kabeh.

7 'Madak seug ngalahir kijeu: Hade, nandakeun abdi gamparan salamèt; sawangsoelna madak panas manahna mah, koe andjeun meureun kaoninga, jen lébah rama geus pasti kèrsa njilakakeun.

8 'Mana moegi midamél kahemanan ka abdi gamparan; karantén abdi gamparan ^e koe andjeun geus ditjandak lébét kana pèrdjangdjian Pangeran saréng andjeun. Sawangsoelna, manawi abdi aja kaloe-loepoetan mah, mangga abdi paeahan koe andjeun; keur naon abdi koe andjeun bade dideuheuskeun ka rama andjeun?

9 'Walon Jonatan: Palijas teuing raji mah; saénjana, oepama akang éngke tèrang, jen lébah rama pasti kèrsa ngadatangkeun katjilakaän ka raji, moal teu dipo-

10 pojankeun ka raji. 'Ari pihatoer Dawoed ka Jonatan: Saha noe bakal bebedja ka abdi, oepami rama andjeun béngis

11 ngawalonna ka andjeun? 'Saoer Jonatan ka Dawoed: Hajoe, oerang ka loewar ka tégal. Seg pada ka loewar ka tégal padoedoewaän. *a p. 19:18, 19. b p. 25:26. c 4 Moesa 10:10. d p. 9:12. e p. 18:3.*

12 Tidinja Jonatan misaoer ka Dawoed: Dèmi Pangeran, Allah Israil! lamoen akang geus ngadongdon rama isoekan atawa pageto, wajah kiwari, sarta kapéndak hade ka Dawoed, tapi akang lain harita nitahan ka raji, baris ngal-

13 njatakeun eta ka raji, 'néda ^a diri Jonatan koe Pangeran didamél kijeu sarta diwoewoehan kijeu. Lamoen rama aja pangèrsa njilakakeun ka raji, koe akang tangtoe kitoe deui dinjatakeun ka raji, sarta raji koe akang didjoeroeng lakoe, soepaja angkat reudjeung salamèt; sarta Pangeran moegi njaréngan ka raji, ^b sa-

14 'Sarta raji oelah woengkoel meungpeung akang hiroep keneh ^c nja midamél kahemanan Pangeran ka diri akang, soe-

15 paja akang oelah dipaehan; 'satëgësna
 2 raji teh oelah mëgatkeun kahemanan
 raji ti saeusi-imah akang salalawasna;
 nadjan keur mangsa Pangeran geus nga-
 basmi moesoeh Dawoed, hidji-hidjina
 leungit ti tonggong boemi oge, oelah!
 16 'Djadi Jonatan 'ngadamël përdjangdjian
 djeung saeusi-boemi Dawoed [saoerna]:
 Moegi koe Pangeran dipoendoet ti leu-
 ngeun moesoeh Dawoed! 'Sarta Jonatan
 njoempahan deui ka Dawoed, tina sabab
 asiheun ka dinja; / karena miasihna ka
 Dawoed sakoemaha asihna ka njawa pri-
 18 badi. 'Misaoer deui Jonatan ka Dawoed:
 Isoekan pananggalan; tangtoe sadajana
 leungiteun raji, sabab pangtjalikan raji
 19 kosong. 'Ari dina poë noe katiloe koedoe
 geura angkat, ngadjoegdjoeg ënggon, oe-
 roet raji njoempoet keur poëan lampah
 bareto teja, sarta moedoe ngantos lë-
 20 bah batoe Asel. 'Tidinja akang arek
 mësatkeun tiloe djamparing ka gigireu-
 nana, kawas akang ngadjodjo kana tē-
 21 têngër. 'Masing njaho, akang rek nitah
 ka boedak kijeu: Geura bral, tejang
 djamparing! Oepama akang ka boedak
 ngomong kijeu: Toeh, djamparing teh
 ti lëbah maneh ka-dijeukeun, tjokot:
 moen kitoe geura soemping; karena tanda
 salamët ka raji; dëmi djoemënënging
 22 Pangeran! taja sakara-kara. 'Sabalikna,
 oepama akang ka boedak teh ngomong
 kijeu: Toeh, djamparing teh ti lëbah
 maneh ka-ditoekeun: moen kitoe mah
 geura angkat; karena tanda raji koe Pa-
 23 ngeran dipiwarang mijang. 'Ari moeng-
 goeh përkara noe dipisaoer koe oerang,
 koe akang djeung raji teja, masing eling,
 Pangeran aja di antara akang djeung raji
 salalanggëngna. *a* p. 14: 44. *b* p. 10: 7. *c* 2 Sam.
 21: 7. *d* p. 24: 22. *e* p. 18: 3; 23: 18. *f* p. 18: 1.

24 'Tidinja Dawoed njoempoet di tégal.
 Dëmi geus pananggalan, gek radja tjalik,
 majoenan kadaharan, kërsa toewang.
 25 'Ari tjalikna radja dina pangtjalikanana,
 tjara ka toekang-toekang, dina pangtja-
 likan pipir bilik; ari Jonatan ngadëg,
 djeung Abner tjalik gedengeun Saoel,
 26 tatapi ënggon Dawoed mah kosong. 'Ari
 poë eta Saoel teu ngalahir koewa-kijeu;
 karena manahna: Eta teh *a* tangtoe ka-
 datangan naon-naon, noe matak teu bë-
 27 rësih; geus poegoeh teu bërësih. 'Ari geus
 kitoe, isoekna, sabada pananggalan, dina

tanggal doewa, ënggon Dawoed kosong
 deui, noe matak Saoel ngalahir ka Jo-
 natan poetrana: Koe naon anak Isai
 teu datang ngarijoeng dahar, boh kamari,
 28 boh ajeuna? 'Ngawangsoel Jonatan ka
 Saoel: Dawoed teh sangët pisan panoe-
 noehoen ka simkoering, hajangeun ka
 29 Bet-Lehem; 'ari pokna: Koering moegi
 tërangan leumpang; karena bangsa koe-
 ring arek ngoerban di nagara, sarta
 koering disaoer koe poen lantjeuk; ari
 ajeuna, oepama koering mëndak koernija
 dina sotja andjeun, moegi koering di-
 djoeroeng lakoe, sëdja némonan poen
 doeloer; kitoe noe mawi teu dongkap
 30 ka medja radja. 'Toeloelj Saoel djadi bën-
 doe ka Jonatan, sarta dilahiran kijeu:
 Eh anak awewe noe bengkok-baha! aing
 geus njaho teh teuing, jen eta anak Isai
 koe maneh dipilih baris pikaeraeun ma-
 neh sarta baris pikaeraeun wiwirang
 31 indoeng maneh. 'Karna sapandjang eta
 anak Isai hiroep di boemi, maneh djeung
 karadjaan maneh moal ditëtëpkeun. Ari
 ajeuna, geura nitah ala, sina dibawa
 ka aing, karena pasti dipaehan eta teh.
 32 'Ngawangsoel Jonatan ka Saoel ramana,
 kijeu wangsoelanana: *b* Koe naon noe
 mawi kédah dipaehan? Eta teh milam-
 33 pah naon? 'Toeloelj Saoel *c* ngalëmpag-
 keun toembak ka Jonatan, dek dipae-
 han; noe matak kaoeninga koe Jonatan,
 jen geus pasti lëbah ramana kërsa mae-
 34 han ka Dawoed. 'Neut Jonatan indit ti
 medja, bari bëndoe bangët pisan, sarta
 hanteu dahar dina eta tanggal doewa,
 bawaning nalangsa koe Dawoed, sabab
 dihinakeun koe ramana. *a* 5 Moesa 23: 10.

b p. 19: 4. 5. *c* p. 18: 11.

35 Ari geus kitoe, wantji isoek, bral Jo-
 natan ka loewar ka tégal, mëneran wak-
 toe noe ditangtoekeun ka Dawoed, sarta
 36 njandak hidji boedak leutik. 'Sasoem-
 pingna njaoer ka boedak teh: Geura
 loempat, tejang djamparing, noe koe
 kami dek dipësatkeun. Bral boedak teh
 loempat; toeloelj Jonatan mësatkeun
 djamparing hidji, diliwatkeun ka loe-
 37 hoereun boedak. 'Ana datang boedak
 teh ka ënggon djamparing beunang Jo-
 natan mësatkeun, pok Jonatan ngagëro
 ti toekangeun boedak, saoerna: Djam-
 38 paring teh lain ti lëbah maneh ka-ditoe-
 keun? 'Ngagëro deui Jonatan ti toe-

kangeun boedak: Seg-seg, sing gantjang, oelah ngarandég! Top koe boedak Jonatan eta djamparing dipoeloeng, bari toeloej datang deui ka djoeraganana.

39 'Dëmi boedak teja teu njahoëun koewakijeu; ngan Jonatan djeung Dawoed

40 noe aroeningaeun eta përkara. 'Sok koe Jonatan pakarangna diselehkeun ka eta boedak pangiringna, bari misaoer kijeu ka dinja: Geura los, bawa ka dajauh.

41 'Bral boedak teh leumpang. Geus kitoe Dawoed indit ti lëbah kidoel, brëk njoeoeh kana taneuh, sarta soedjoed ^a tiloe kali; toeloej silih-tjiioem djeung silihtangisan, datang ka Dawoed nangisna

42 antëp-antëpan. 'Pok Jonatan misaoer ka Dawoed: Geura angkat, sing salamët, sarehna oerang soempah padoedoewaän, njëboet padjënëngan Pangeran, omong oerang kijeu teja: Pangeran moegi aja di antara akang djeung raji, sarta di antara toeroenan akang djeung

43 toeroenan raji salalanggëngna. 'Tidinja Dawoed dangdan, bral angkat; ari Jonatan mah moelih ka dajauh. ^a 1 Moesa 33: 3, 4.

PASAL 21.

Toeloej Dawoed dongkap ka nagara ^a Nob, ka panghoeloe Ahimelek. Ari Ahimelek mapagkeun Dawoed, bari kageteun, sarta ngalahir ka Dawoed: Naha andjeun njalira bae, hanteu pisan njandak rentjang? 'Ngawangsoel Dawoed ka panghoeloe Ahimelek: Kaoela ngëmban timbalan radja, sarëng ngalahirna ka kaoela: Oelah aja noe njahoëun naonnaon hal përkara noe matak maneh koe kami dipiwarang, sarta noe koe kami ditimbalkeun ka maneh; ari përkawis batoer-batoer, soemoehoen koe

3 kaoela geus dititah ka ënggon anoe. 'Dëmi ajeuna, andjeun teh njimpën naon? moegi kaoela paparin roti lima siki,

4 atanapi naon bae noe kapëndak. 'Ngawalon panghoeloe ka Dawoed, kijeu wallonna: Kaoela teu ngampihan roti djamak, ngan ^b roti soetji noe aja; kitoe soteh oepama batoer-batoer ^c geus njëgah

5 ka awewe. 'Ngawangsoel Dawoed ka panghoeloe, kijeu wangsoelna: Sajaktona, awewe teh geus kahalangan ka kaoela sarëng ka batoer-batoer kamari sarëng mangkoekna; barang kaoela indit, ^d wadah batoer-batoer teh soetji; malah

eta teh geus djalan djamak, da mapan poë ijeu njoetjikeun deui dina wadahna.

6 'Sok panghoeloe ^e ka Dawoed maparin noe soetji, sapedah di dinja taja deui roti, kadjaba ti roti tingalieun, noe geus disingkahkeun ti pajoeneun Pangeran, soepaja diganti koe roti panas dina poëan

7 ditjandakna. 'Kabënëran di dinja aja hidji mantri Saoel dina poë harita, kandëg di pajoeneun Pangeran; ^f ngaranna Doëg, oerang Edom, kapala toekang

8 ngangon Saoel. 'Mihatoer deui Dawoed ka Ahimelek: Koemaha andjeun di dijeu teu njimpën toembak atanapi pëdang? karana boh pëdang kaoela, boh pakarang kaoela teu dibantoen, sarehna pë-

9 kawis radja teh këntjëng. 'Ari lahiran panghoeloe: ^g Pëdang Goljat, oerang Pëlisti, noe koe andjeun dipaehan di lëbak Ela teja, kabënëran aja di dijeu, beunang moengkoes koe haroedoem, di toekangeun epod; oepama kërsa njandak, soemangga tjandak, karana taja deui djaba ti eta. Wangsoelan Dawoed: Taja sasamana; soemangga paparinkeun bae ka kaoela. ^a p. 22: 19. ^b 3 Moesa 24: 9. ^c 2 Moesa 19: 15. ^d 1 Tes. 4: 4. ^e Mat. 12: 3. ^f p. 22: 9. ^g p. 17: 51.

10 Tidinja Dawoed dangdan, seug ngalolos dina poë harita bawaning sijeun Saoel; ^a toeloej dongkap ka Akis, radja

11 Gat. 'Geus kitoe mantri Akis pada oendjoekan ka dinja: Naha eta teh lain Dawoed, radja tanah teja? Lain nja eta, noe dikawihkeun patempas-tempas koe noe ngarigël teja, pokna: ^b Anoe beunang maehan Saoel mangreboe-reboe, anoe beunang maehan Dawoed mang-

12 laksa-laksa? 'Ari koe Dawoed eta omongan ditjatët dina manahna, sarta sijeuneun katjida koe Akis, radja Gat. 'Toeloej ngowahan boedina di hareupeunana, njëmoe-njëmoe noe gelo ana ditjèkël koe eta, sarta koewat-koët kana panto lawang, bari tjidoehna disina ngadah-

14 dir ka djanggotna. 'Pok Akis misaoer ka mantri-mantrina: Tah, koe maraneh katendjo, djalma teja gelo; na koe naon

15 eta koe maraneh dibawa ka kami? 'Karah kami teh kakoerangan noe gelo, noe matak eta koe maraneh dibawa, sina oemak-amoe di hareupeun kami? Naha eta rek asoep ka imah kami?

^a Djab. 34: 1; 56: 1. ^b p. 18: 7.

PASAL 22.

Toeloej Dawoed angkat ti dinja, minggat ka ^a goeha Adoelam. Ana saderek-saderekna djeung sakabeh ahli ramana ngadareng bedja, boeroeboel pada mēndakan andjeunna ka dinja. 'Djeung sakoer djalma noe karoepėkan, sarta sakoer djalma noe boga hoetang, kitoe deui sakoer djalma noe teu ngeunah pikir, pada koempoel ka Dawoed, ^b sarta andjeunna djadi kapalana; kira aja opat ratoes djalma noe ngareudjeungan.

^a Djab. 57, 142. ^b Hak. 11 : 3.

³ Ari ti dinja Dawoed angkat ka Mispė, bilangan Moab; seug mihatoer ka radja Moab: Moegi idinan poen indoeng-bapa datang, ngoembara di andjeun, dongkap ka mangsa simkoering tērang anoe koe Allah bade didamēl ka simkoering.

⁴ Toeloej dideuheuskeun ka pajoeneun radja Moab, sarta pada tjalik di dinja sapanjang Dawoed aja dina benteng.

⁵ Tapi aja hidji nabi, ^a djēnėngan Gad, ngalahir ka Dawoed: Oelah djongdjong tjalik dina benteng; moedoe angkat, moelih deui ka tanah Joeda. Bral Dawoed angkat, seug moeboes ka leuweung Heret.

^a 2 Sam. 24 : 11.

⁶ Tidinja Saoel meunang warta, jen Dawoed geus nėgrak djeung djalma noe ngareudjeungan. Harita Saoel keur tjalik di Giba, ^a handapeun hidji kai di Ramah, ^b sarta pananganana njėkėl toembakna, djeung andjeunna dideuheusan koe sakabeh mantrina.

'Pok Saoel ngalahir ka mantri-mantrina, noe keur pada marėk ka andjeunna: Eh oerang Binyamin! geura darengekeun: koemaha eta anak Isai teja ka maraneh sakabeh kitoe keneh pimereėun lahan djeung kėbon anggoer? koemaha maraneh sakabeh koe eta bakal didjijeun kapala sareboe atawa kapala satoes pradjoerit, 'noe matak maraneh sakabeh sakait goreng ka kami, sarta taja pisan noe nganjatakeun ka kami,

⁸ hal anak kami njijeun pėrdjangdjan djeung eta anak Isai, sarta maraneh euweuh noe hawatir koe karana kami, atawa noe nganjatakeun ka kami, jen anak kami ngasoer-ngasoer ka eta abdi kami, sina ngadodoho ka kami, sakoe-maha noe geus boekti ajeuna? 'Nga-

wangsoel ^a Doėg, oerang Edom teja, noe keur doemeuheus reudjeung para mantri Saoel, kijeu pioendjoekna: Koe simabdi katendjo eta anak Isai datang ka Nob, ka Ahimelek poetra Ahitoeb teja. 'Seug koe Ahimelek eta dipangnaroskeun ka Pangeran, malah dibėkėlan sarėng dipaparin pėdang Goljat, oerang Pėlisti teja.

^a p. 14 : 2. ^b p. 18 : 10. ^c p. 18 : 3.

^d p. 21 : 7; Djab. 52 : 2.

¹¹ Tidinja radja miwarangan njaoer eta panghoeloe Ahimelek poetra Ahitoeb, djeung saeusi-boemi ramana, tėgės para panghoeloe noe aja di Nob; toeloej darongkap sadajana ka pajoeneun radja.

¹² 'Ngalahir Saoel: Eh anak Ahitoeb! geura dengekeun. Ari wangsoelanana: Noen

¹³ goesti! ijeu abdi. 'Ngalahir deui Saoel ka Ahimelek: Koe naon maraneh sakait goreng ka kami, nja maneh djeung anak Isai teja, bėt koe maneh dibere roti djeung pėdang, malah dipangnanjakeun ka Allah, sina ngamoesoeh ngadodoho ka kami, sakoemaha noe geus boekti

¹⁴ ajeuna? 'Ngawangsoel Ahimelek ka radja, kijeu wangsoelna: Saha di sadajana abdi andjeun noe satoehoe sapėrtos Dawoed, malah-malah ^a mantoe radja, sarėng kalėbėt paragėman andjeun, sara-

¹⁵ woeh kaadjenan di gėdong andjeun? 'Karah abdi tēmbe ajeuna mangnaroskeun Dawoed teh ka Allah? Sageuj teuing abdi teh! Radja moegi oelah neundeun pėrkawis ka abdina atanapi ka saeusi-imah poen bapa; karantėn abdi gamparan teu pisan-pisan oeninga kana saniskantėn pėrkawis kitoe, noe leutik atanapi

¹⁶ noe gėde. 'Dėmi lahir radja: Maneh, Ahimelek! pasti dipaehan, nja maneh

¹⁷ djeung saeusi-imah bapa maneh. 'Heug radja marentah ka tamtama, noe keur pada marėk di pajoeneunana: Geura malik, paehan koe maraneh panghoeloe-panghoeloe Pangeran, pedah eta ge sailon djeung Dawoed, djeung pedah njarahoeun jen manehanana ngalolos, padahal teu dinjatakeun ka kami. Tatapi abdi Saoel teu daraekeun njodorkeun leungeunna, naradjang ka para panghoeloe

¹⁸ Pangeran. 'Pok radja marentah ka Doėg: Maneh geura malik, naradjang ka panghoeloe-panghoeloe. Heug Doėg, oerang Edom teja, malik, naradjang ka para panghoeloe; pek maehan dina poė ha-

rita dalapan poeloeh lima djalma, ^b noe
 19 make epod lawon bodas. 'Samalah ^c Nob,
 nagara para panghoeloe teja, disabétan
 koe seuseukeut pëdang, lalaki djeung
 awewe, boedak djeung orok, datang ka
 moending, kalde djeung domba, sakabeh
 20 dipëdang. 'Aja hidji poetra Ahimelek
 poetra Ahitoeb teja minggat, djënënga-
 nana Abjatar, ngalolos njoesoel ka Da-
 21 woed. 'Sarta Abjatar ngoeningakeun ka
 Dawoed, jen Saoel geus maehan para
 22 panghoeloe Pangeran. 'Misaoer Dawoed
 ka Abjatar: Kaoela njaho dina poë ha-
 rita, ari Doëg, oerang Edom, aja di
 dinja, jen tangtoe pingoeningaeun ka
 Saoel. Nja kaoela noe djadi matak sa-
 kabeh djalma eusi-boemi rama andjeun
 23 dikitoekeun. 'Tëtëp bae di kaoela, mon-
 tong sijeun-sijeun; karana noe ngarah
 pati kaoela, nja ngarah pati andjeun
 onghok; tatapi di kaoela andjeun ka-
 raksa. *a p. 18 : 27. b p. 2 : 28, 31. c p. 21 : 1.*

PASAL 23.

Tidinja aja noe ngoeninga ka Dawoed,
 Pioendjoekna: Hatoer oeninga, oerang
 Pëlisti keur mërangan ka nagara Këhila,
 2 sarëng ngarampogan leuit-leuit. 'Toeloej
 Dawoed naros ka Pangeran, kijeu oen-
 djoekanana: Sae koering leumpang nja-
 bétan eta oerang Pëlisti? Ari timbalan
 Pangeran ka Dawoed: Seg leumpang,
 sabétan oerang Pëlisti, sarta Këhila koe
 3 maneh salamëtkeun. 'Dëmi djalma Da-
 woed pada oendjoekan ka andjeunna:
 Noen, di dijeu, di tanah Joeda, koering
 geus pada sijeun; komo moen leumpang
 ka Këhila, ngaroeroeg kana barisan
 4 oerang Pëlisti! 'Toeloej Dawoed naros
 deui ka Pangeran, sarta koe Pangeran
 diwalon, kijeu timbalanana: Geura dang-
 dan, indit ka Këhila; karana oerang
 Pëlisti koe kami rek diselehkeun ka
 5 leungeun maneh. 'Bral Dawoed angkat
 ka Këhila, njandak djalma-djalmana,
 pek mërangan ka oerang Pëlisti; ari
 ingon-ingonna datang ka digiring, sarta
 djalmana disabétan, ^a panjabëtna bangët
 pisan. Kitoe priboemi Këhila koe Da-
 6 woed disalamëtkeunana. 'Ari geus kitoe,
^b mangsa Abjatar poetra Ahimelek teja
 ngalolos ka Dawoed, ka Këhila, ang-
 katna bari njandak epod. *a p. 19 : 8.*

b p. 22 : 20.

7 Tidinja aja noe ngoeninga ka Saoel,
 jen Dawoed asoep ka Këhila. Ngalahir
 Saoel: Koe Allah geus disërakheun ka
 leungeun aing; karana noetoe maneh,
 aboes ka nagara noe make panto djeung
 8 toelak. 'Toeloej Saoel ngoendang-ngoend-
 dang ka sakabeh bala, kërsa përang,
 angkat ka Këhila, ngëpoeng ka Dawoed
 9 djeung ka djalma-djalmana. 'Mangsa ka-
 oeninga koe Dawoed, jen Saoel ngër-
 sakeun njilakakeun ka andjeunna, toe-
 loej marentah ka panghoeloe Abjatar:
 10 ^a Epod ka-dijeukeun! 'Seg Dawoed oen-
 djoekan: Noen Pangeran, Allah Israil!
 abdi kenging wartos sidik pisan, jen
 Saoel ngërsakeun njoempingan ka Kë-
 hila, sëdja ngaroeksak ijeu nagara tina
 11 sabab abdi. 'Koemaha, priboemi Këhila
 bakal njelehkeun abdi ka pananganana?
 Jaktos Saoel pisoempingeun, sakoemaha
 noe kakoeping koe abdi? Noen Pange-
 ran, Allah Israil! moegi-moegi maparin
 njaho ka abdi. Ari timbalan Pange-
 12 ran: Ènja pidatangeun. 'Oendjoekan deui
 Dawoed: Koemaha, priboemi Këhila teh
 bakal njelehkeun abdi sarëng poen ba-
 toer-batoer ka panangan Saoel? Ari tim-
 balan Pangeran: Tangtoe njelehkeun.
 13 'Toeloej Dawoed dangdan djeung batoer-
 batoerna, ^b kira gënëp ratoes djalma,
 seug boedal ti Këhila, leumpang saka-
 paran-paran. Mangsa geus dioeningakeun
 ka Saoel, jen Dawoed minggat ti Kë-
 hila, teu toeloes sëdjana boedal.

a 4 Moesa 27 : 21; p. 30 : 7. b p. 22 : 2.

14 Tidinja Dawoed tjalik ^a di tégal lëga,
 di ènggon rareugreug; nja tjalik di goe-
 noeng, noe di tégal lëga ^b Sip. Sarta
 andjeunna koe Saoel ditejangan sapa-
 pandjangna, tatapi koe Allah hanteu
 15 dipaparinkeun ka pananganana. 'Hidji
 mangsa Dawoed waspada, jen Saoel geus
 boedal, ngarah pati andjeunna; harita
 Dawoed aja di tégal lëga Sip, dina leu-
 16 weung. 'Toeloej Jonatan poetra Saoel
 dangdan, bral angkat ka Dawoed, ka
 leuweung; seug ngoewatkeun panangan
 17 Dawoed di djëro Allah. 'Ari saoerna ka
 Dawoed: Poma oelah sijeun-sijeun; ka-
 rana raji moal kapëndak koe panangan
 Saoel, rama akang; sarta raji geus tang-
 toe djadi radja, njangking Israil, djeung
 akang pidjadieun noe kadoewa, sahan-
 dapeun raji; ari koe Saoel, rama akang,

18 ^c geus kaoeninga oge kitoe. 'Toeloej eta
^d doewaän ngadamël përdjangdjian di
pajoeneun Pangeran; geus kitoe Dawoed
djongdjon tjalikna di leuweung; dëmi
Jonatan mah moelih ka boemina.

^a p. 24 : 1, 2; Ibr. 11 : 38. ^b Djab. 63 : 1. ^c p. 15 : 28;
20 : 30, 31; 24 : 21. ^d p. 20 : 16.

19 Djëboel ^a aja oerang Sip, ngadareuheu-
san ka Saoel, ka Giba, sarta oendjoekan
kijeu: Sajaktosna, Dawoed teh soeso-
loempoetandi abdi, di énggon rareugreug,
di leuweung, dina pasir Hakila, noe ki-
20 doeleun énggon rehe teja. 'Mana ajeuna,
noen radja! geura soemping, noemoet-
keun sakahojong manah andjeun ang-
kat; abdi saranggëm njanggakeuninja
21 ka panangan radja. 'Ngalahir Saoel:
^b Maraneh moegi dibërkahan koe Pa-
nangeran, sapedah maraneh karoenja ka
22 kami. 'Geura baralik, koedoe koe ma-
raneh dipoegoehkeun deui, sarta tan-
ngenan djeung tégéskeun énggonna noe
diantjikan, djeung saha noe nendjo ma-
nehanana di dinja; karena kami meunang
23 bedja, loba pisan akalna. 'Mana tarë-
géskeun djeung tangenan sakabeh pang-
njoempoetan, noe koe manehanana sok
dipake njoempoet; toeloej maraneh koe-
doe ka kami deui, aja poegoehna; geus
kitoe kami tangtoe miloe djeung ma-
raneh, sarta oepama manehanana aja
dina tanah eta, seg koe kami dek dioe-
bëk-oebëk ^c dina bareboe-reboe oerang
24 Joeda. 'Toeloej eta djalma darangdan,
bral maroelang ka Sip, miheulaän Saoel;
harita Dawoed djeung djalma-djalmana
aja di tégäl lëga Maon, di tégäl lapang
25 noe kidoeleun énggon rehe teja. 'Tidinja
Saoel angkat, njandak djalma-djalmana,
kërsa nejang. Tapi aja noe ngoeninga
ka Dawoed; gantjang andjeunna loeng-
soer ti goenoeng tjadas, seug tjalik di
tégäl lëga Maon. Ana Saoel geus meun-
ang warta, toeloej ngoedag, njoesoel
26 Dawoed ka tégäl lëga Maon. 'Ari Saoel
angkatna pipir goenoeng sabeulah ti
dijeu, dëmi Dawoed djeung djalma-djal-
mana laleumpangna pipir goenoeng sa-
beulah ti ditoe. Djeung deui Dawoed
teh roesoeh, hajang geura njingkiran
Saoel; karena Saoel djeung djalma-djal-
mana ngalingkoengan Dawoed djeung
djalma-djalmana, sëdjana dek ditarang-
27 këp. 'Hol aja hidji oetoesan ka Saoel,

mihatoer kijeu: Moegi sing enggal soem-
ping; karena oerang Pëlisti geus njëlëm-
28 pëk kana tanah. 'Toeloej Saoel malik tina
ngoedag njoesoel Dawoed; bral angkat,
mapag oerang Pëlisti. Kitoe noe matak
eta énggon pada njarëboet Sela-hamahlä-
kot. ^a p. 26 : 1; Djab. 54 : 2. ^b p. 15 : 13. ^c Mik. 5 : 1.

PASAL 24.

Bral Dawoed angkat ti dinja, toeloej
2 ^tjalik di énggon rareugreug noe di
En-Gedi. 'Dëmi geus kitoe, sanggeus Sa-
oel moelih, mantas ngabëbërik oerang
Pëlisti, aja noe ngoeninga ka andjeunna,
kijeu pihatoerna: Hatoer oeninga Da-
3 woed teh aja di tégäl lëga En-Gedi. 'Gan-
tjang Saoel njandak ^a tiloe reboe djal-
ma, beunang mëting ti sabangsa Israil;
bral angkat, sëdja nejangna Dawoed
djeung djalma-djalmana dina goenoeng
4 karang ^b ëmbe leuweung. 'Ana dongkap
ka karapjak domba sisi djalan, di dinja
mëndak hidji goeha; seg koe Saoel di-
lëbëtan, ^c kërsa noeroeban dampalna.
Kabënëran Dawoed djeung djalma-djal-
mana keur darijoek dina eta goeha, di
5 djërona pisan. 'Pok djalma Dawoed pada
hatoeran ka andjeunna: Geuning, nja
ijeu poëna Pangeran nimbalan ka an-
djeun: ^d Tah, moesoeh andika koe kami
diselehkeun ka leungeun andika; pek
koe andika pilampah sakoemaha piha-
deünana koe pangrasa andika. Neut
Dawoed indit, toeloej ngeureut toeng-
toeng haroedoem Saoel, sarta lalaoenan.
6 'Demi sanggeusna ti dinja, Dawoed ^e ra-
toeg manahna, tina sabab ngeureut
7 toengtoeng anggoan Saoel. 'Sarta an-
djeunna njaoer ka djalma-djalmana: Pa-
lijas teuing kami teh koe Pangeran, ^f
dek migawe noe kitoe pëtana ka goesti
kami, ka noe djadi lisahan Pangeran,
datang ka kami njodorkeun leungeun ka
andjeunna; karena andjeunna teh lisa-
han Pangeran. 'Sarta Dawoed ngahoelag
ka djalma-djalmana koe kasaoeran kitoe,
hanteu diidinan ngamosoeh ka Saoel.
Toeloej Saoel indit tina goeha, sëdja
ngaladjëngkeun djalan. ^a p. 26 : 2. ^b Djab.

104 : 18. ^c Hak. 3 : 24. ^d p. 26 : 8. ^e 2 Sam. 24 : 10.
^f p. 26 : 9; 2 Sam. 1 : 14; Djab. 105 : 15.

9 Sanggeusna kitoe, neut Dawoed indit
deui, djol ka loewar tina goeha, sarta
ngagëro di poengkoereun Saoel, saoerna:

Goesti sang radja! Ana Saoel ngareret ka toekang, gantjang Dawoed broek njoeeh kana taneuh, sarta soe-
 10 djoed. 'Pok Dawoed oendjoekan ka Saoel: Koe naon andjeun ^a ngagoegoe ka tjatoer manoesa, noe ngaromong: Sañ-
 11 njana, Dawoed mambrih katjilakañ andjeun? 'Tah, dintèn ijeu katingali koe sotja andjeun pisan, salira andjeun dintèn ijeu koe Pangeran geus dipaparinkeun ka leungeun simkoering, di djëro goeha; sarëng aja noe ngomong, simkoering koedoe maehan ka andjeun, doepi simkoering teh hawatir ka andjeun; ari tjarek simkoering: Hamo kaoela njodorkeun leungeun ka goesti kaoela; karena
 12 andjeunna teh lisahan Pangeran. 'Tingali, ama! mangga ijeu tingali, toengtoeng haroedoem andjeun dina leungeun simkoering; karantèn keur simkoering ngeureut toengtoeng haroedoem andjeun, eta andjeun koe simkoering hanteu dipaehan; mana masing oeninga sarëng masing waspaos, ^b jen leungeun simkoering taja kaawonan atanapi kamasijatan, sarëng simkoering hanteu gadoeh dosa ka andjeun; halta andjeun teh ngaboedjéng pati simkoering, hojong
 13 kenging. 'Pangeran noe bade ngahoekoeman antara andjeun sarëng simkoering, sarëng Pangeran anoe bade mangmalëskeun simkoering ka andjeun; nanging leungeun simkoering mah moal ngamoesoeh ka andjeun. 'Sapertos tjarek babasan djalma baheula teja: Ti noe doraka bidjil kadorakañ; nanging leungeun simkoering moal ngamoesoeh ka
 14 andjeun. 'Naha radja Israil angkat teh njoesoel saha? saha teja noe koe andjeun dioedag-oedag? Nja njoesoel teh ^c andjing paeh, ^d koetoe andjing sasiki!
 15 'Nanging Pangeran ^e noe djadi Hakim, sarëng tinangtos ngahoekoeman antara andjeun sarëng simkoering, sarawoeh ningalan, sarëng mangmabënkeun pabën simkoering, kalajan ngabënërkeun ka simkoering ti panangan andjeun.

^a p. 26:19. ^b p. 26:18. ^c 2 Sam. 9:8. ^d p. 26:20.

^e Hak. 11:27.

17 Ari geus kitoe, barang Dawoed geus tjatjap ngoendjoekkeun ka Saoel sadajana kasaoeran noe tadi teja, seg Saoel ngalahir: ^a Koetan eta sora maneh, anak-ing Dawoed? Toeloej Saoel soemëgroek

18 nangis. 'Lahiranana deui ka Dawoed: Maneh teh bënër alah batan kami; karena maneh ka kami geus milampah kahadean, sabalikna kami mah ka maneh
 19 geus milampah kagorengan. 'Sarta maneh poë ijeu geus nandakeun, estoe ka kami migawe kahadean; sapedah kami koe Pangeran geus disërakheun ka leungeun maneh, dëmi kami koe maneh
 20 hanteu dipaehan. 'Karena lamoen aja djalma manggih moesoehna, naha dek dibralkeun ka djalan hade? Mana Pangeran moegi-moegi ka maneh malës koe kahadean, naeoe noe koe maneh di-
 21 pigawe ka kami dina poë ijeu. 'Dëmi ajeuna, sañjana, ^b kami teh njaho, jen maneh tangtoe djadi radja, sarta karadjañ Israil pitëtëpeun ditjékël koe
 22 maneh. 'Mana ajeuna geura soempah ka kami njëboet Pangeran, moal maneh ngabasmï toeroenan kami ti pandeurieun kami, sarta moal maneh noempoeurkeun ngaran kami ti saeusi-boemi bapa kami.
 23 'Prak Dawoed soempah ka Saoel; toeloej Saoel moelih ka boemina, dëmi Dawoed djeung djalma-djalmana aroenggah ka ënggon reugreug. ^a p. 26:17. ^b p. 26:25.

PASAL 25.

Mangsa eta ^a Samoeël poepoes; raboel Msabangsa Israil karoempoel, sarta pada aloek-aloekeun katinggal andjeunna, bari seug dikoerëbkeun di boemina, di Ramah teja. Ari Dawoed teh dangdan, sarta toeloej angkat ka ^b tégal lëga Paran.

^a p. 28:3. ^b 4 Moesa 10:12.

2 Aja hidji djalma di nagara Maon, sarta pagaweanana di Karmel; ari eta djalma beunghar katjida, boga domba tiloe reboe djeung sareboe ëmbe; ajeuna
 3 ^a keur ngagoentingan dombana di Karmel. 'Ngaran eta djalma Nabal, sarta ngaran pamadjikanana Abigail; ari eta istri hade pangartina djeung geulis roepana; dëmi salakina mah bëngis, djeung goreng kalakoeanana; sarta eta teh ^b
 4 bangsa Kaleb. 'Geus kitoe Dawoed di tégal lëga ngareungeu warta, Nabal keur
 5 ngagoentingan dombana. 'Toeloej Dawoed miwarangan sapoeloh boedjang, sarta koe Dawoed boedjang teh pada diparentah kijeu: Maraneh geura bral ka Karmel, koedoe ngadeuheusan ka Nabal, tanjakeun salamët hanteuna, mawa

- 6 ngaran kami. 'Sarta koedoe miha-toer kijeu ka eta noe bagdja teh: Andjeun sing salamët, sarëng saeusi-boemi andjeun sing salamët, kitoe deui sadajana kagoengan andjeun sing salamët!
- 7 'Ari ajeuna, kaoela ngadenge bedja, jen di andjeun keur aja taroekang nga-goentingan. Ajeuna, toekang ngangon andjeun bareto araja di kaoela, dëmi koe kaoela djeung batoer-batoer hanteu dilara-lara, sarta eta hanteu kaleungitan naon-naon, sapanjang arajana di Karmel. 'Soemangga pariksa boedjang-boedjang andjeun, tangtoe pada njarijoskeun ka andjeun. Koe përkawis eta, ijeu boedjang-boedjang moegi pada mëndak koernija dina sotja andjeun; karantën kaoela dongkap teh ninggang dintën noe sae. Moegi maparin ka abdi-abdi andjeun sarëng ka poetra andjeun, ka Dawoed, naon bae ^c noe kapëndak koe
- 9 panangan andjeun. 'Barang eta boedjang Dawoed geus daratang, toeloelj miha-toer ka Nabal sakoemaha kasaoeran tadi, mawa djënëngan Dawoed; toeloelj
- 10 pada eureun. 'Ngadjawab Nabal ka abdi Dawoed teh, kijeu djawabna: Na saha eta Dawoed, djeung saha anak Isai teh? Mangsa ajeuna loba katjida abdi-abdi noe ngalesotkeun maneh masing-masing
- 11 ti djoeragan sorangan. 'Naha kami dek njokot roti kami, djeung tjai kami, sarta peuntjitan kami, beunang kami meuntjit adjang taroekang ngagoentingan di kami, sok dibikeun ka djalma noe koe
- 12 kami teu kanjahoan oesoel-asalna? 'Toeloelj boedjang Dawoed teh malikan djalanna, maroelang; sadaratangna ngoeninga ka andjeunna sakoemaha omongan tadi. 'Seug Dawoed marentah ka djalma-djalmana: Geura pada njoren sapëdang-pëdangna. Prak pada njoren sapëdang-pëdangna; malah Dawoed pribadi ge njoengkëlangkeun pëdangna; broel arindit ngiring Dawoed, ^d kira aja opat ratoes djalma; ^e ari noe doewa ratoes deui mah tinggal, ngadjaga barang-barang. ^a 2 Sam. 13: 23. ^b Jos. 15: 13. ^c Hak. 9: 33. ^d p. 23: 13. ^e p. 30: 24.
- 14 Ari boedjang Nabal saorang ngoeninga ka Abigail, pamadjikan Nabal teja, kijeu pokna: Hatoer oeninga, tadi Dawoed ngoetoesan ti tégäl lëga, baris ngabërkahan ka djoeragan pamëgët;
- 15 dëmi koe andjeunna disëntak. 'Padahal eta djalma sarae teu kintën ka koering sadaja, hanteu pisan koering sadaja dilara-lara, sarëng teu kaleungitan naon-naon, salamina koering sadaja loemakoe sarëng maranehanana, basa di tégäl.
- 16 'Jaktosna eta teh minangka koeta sa-koeriling koering sadaja, boh ti peuting, boh ti beurang, salamina koering sadaja reureudjeungan sarëng eta ngarangon domba. 'Ari ajeuna, masing oeninga sarëng masing waspaos anoe bade dilampahkeun koe andjeun; karantën geus tangtoe ëngke datang katjilakaan ka djoeragan pamëgët sarëng ka saeusi-boemina; toer andjeunna djalma teu bageur, hanteu kenging dioendjoekanan.
- 18 'Gagantjangan Abigail njandak roti doewa ratoes siki, doewa karoeng koelit dieusi anggoer, lima domba beunang njadijakeun, lima takër gandoem ^a beunang njangraj, saratoes ^b ranggeujan kismis djeung doewa ratoes goeroentoel boewah kondang, dimomotkeun kabeh
- 19 kana kalde. 'Seug marentah ka boedjang-boedjangna: ^c Maraneh geura toeloelj ti heula; masing njaho, kami mah ëngke pandeuri. Tapi andjeunna teu poepoelih ka Nabal salakina. 'Ari geus kitoe Abigail angkat toenggang kalde; dëmi keur moedoen dina ënggon boeni di goenoeng, doemadakan, Dawoed djeung djalma-djalmana keur maroedoen mapag; prok Abigail toeloelj amprok djeung eta. 'Ari pilahir Dawoed tadi: Saënjana, tjoemah bae kami bareto ngaraksa sakabeh bobogaän eta di tégäl lëga teh, datang ka sabobogaänana naon oge taja noe leungit; ari kahadean koe eta ka
- 22 kami dipoelang kagorengan. 'Moegi sagala moesoeh Dawoed koe Allah didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama sabobogaän eta, ^d bangsa lalaki, aja noe koe kami dikarikeun tëpi ka braj beurang!
- ^a p. 17: 17. ^b p. 30: 12. ^c 1 Moesa 32: 16. ^d 1 Radj. 14: 10.
- 23 Barang Abigail ningali Dawoed, gagantjangan loengsoer tina kalde, broek njoeoeh kana taneuh, ka pajoeneun Dawoed, sarta soedjoed. 'Brëk mëndëk ka dampalna, bari hatoeran kijeu: Noen djoeragan! kalëlépatan teja tëmpeohkeun bae ka abdi; sarëng moegi abdi gamparan diidinan oendjoekan ka pajoeneun djoeragan, sarawoeh moegi ngada-

- ngoekeun pioendjoek abdi gamparan.
- 25 'Moegi djoeragan oelah madoeli ka eta djalma teu bageur, ka poen Nabal teja; karantën sakoemaha ngaranna, nja kitoe watékna; ngaranna teh Nabal, sarëng boeroeng parangina; ari abdi gamparan teu mireungeuh rentjang djoeragan, anoe dipiwarang teja. 'Mana ajeuna, djoeragan! ^a dëmi djoemënënging Pangeran, sarëng dëmi djoemënënging njawa djoeragan! estoe Pangeran noe mëgatan andjeun, oelah tjijos soemping ngoetjoerkeun gëtih, ^b sarëng panangan andjeun njalamëtkeun salira andjeun. Doepi ajeuna, sadajana satroe andjeun, sarëng sakoer noe mambrih katjilakaän djoeragan, moegi djadi sapërto Nabal!
- 27 'Doepi ajeuna, ^c ijeu bërkaah, noe koe abdi gamparan disanggakeun ka djoeragan, moegi dipasihkeun ka rentjangrentjang, noe sami toemoet tapak djoeragan. 'Moegi ngahampoentën kana kamasjatan abdi gamparan; karantën djoeragan ^a tinangtos koe Pangeran dipangdamëlkeun boemi tëtëp, tina sabab djoeragan ngalakonan ^e péranging Pangeran, sarëng di salira andjeun moal kapëndak
- 29 kaäwonan sapandjang joeswa. 'Sarëng sanadjan manoesa tjëngkat, ngoedag ka andjeun sarëng ngarah pati andjeun, tinangtos njawa djoeragan kabeungkeut dina beungkeutan sakoer noe hiroep sarëng Pangeran, Allah andjeun; sawangsoelna njawa moesoeh-moesoeh andjeun mah koe Pangeran tinangtos pada di bandringkeun ti djëro tjokrahing bandring. 'Dëmi geus kitoe, dimana Pangeran geus ngadamël ka djoeragan noemoetkeun sadajana kasaeän, noe koe andjeunna diandikakeun përkawis andjeun, sarëng andjeun geus didjënëngkeun gëgëdoeg, njangking Israil, 'seug ijeu teh moal matak tidjalikeuh ka andjeun, atanapi matak titadjong manah djoeragan, nja eta andjeun ngoetjoerkeun gëtih teu karana sabab, atanapi djoeragan njalamëtkeun pribadi. Sarëng dimana Pangeran geus ngadamël kasaeän ka djoeragan, moegi emoet ka abdi gamparan. ^a p. 20 : 3. ^b Roem 12 : 19.
- ^c 1 Moesa 33 : 11. ^d 2 Sam. 7 : 11. ^e p. 13 : 17.
- 32 Ngawalon Dawoed ka Abigail: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, anoe miwarangan njai poë ijeu, mapag ka-
- 33 oela; 'sarta sagala poedji ka boedi njai, djeung sagala poedji ka diri njai, sapedah poë ijeu noelak ka kaoela, oelah waka datang ngoetjoerkeun gëtih, sarta leungeun kaoela njalamëtkeun diri kaoela.
- 34 'Karana saënjana, dëmi djoemënënging Pangeran, Allah Israil, anoe mëgatan kaoela, oelah koengsi migawe goreng ka njai! lamoen njai hanteu gagantjangan datang mapag kaoela mah, di Nabal teh sakoer noe bangsa lalaki hamo aja noe kari tëpi ka braj beurang. 'Top koe Dawoed ti panangan Abigail ditampa noe disanggakeun ka andjeunna teja; sarta dilahiran kijeu: Geura moelang ka imah njai sarta kasënanan; masing njaho, kasaoeran njai noe tadi koe kaoela digoegoe, sarta diri njai koe kaoela ditarima.
- 36 Tidinja Abigail dongkap deui ka Nabal; doemadakan, eta teh keur pesta di boemina, sapërto pesta radja; djeung hate Nabal soekaeun, sarta manehanana mabok katjida, noe matak koe Abigail hanteu pisan dipopojanan leutik atawa
- 37 gëde, tëpi ka braj beurang. 'Dëmi geus kitoe, wantji isoek, barang anggoer geus ka loewar ti Nabal, toeloj koe pamadjukanana dipopojanan sagala përkara noe tadi teja. Seg paeh hatena di djëro awakna, sarta manehanana djadi kawas batoe. 'Ari geus kitoe, kira geus meunang sapoeloeh poë, seug Nabal teh digëboeg koe Pangeran, toeloj misan.
- 38 'Mangsa Dawoed ngareungeu bedja, jen Nabal geus paeh, pok ngalahir: ^a Sagala poedji ka Pangeran, noe mangmabënkeun padoe kaoela, hal kaoela dihinakeun koe Nabal teja, djeung abdina dihalangan, oelah koengsi migawe goreng; sarta kagorengan Nabal koe Pangeran ^b geus dibalikkeun ka dirina. Tidinja Dawoed miwarangan, sarta ngalahir hal Abigail, dek ditikah, didamël geureuha.
- 40 'Sadaratangna abdi Dawoed ka Abigail, ka Karmel teja, seug pada mihatoer ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Simkoering pada dipiwarang ka andjeun koe Dawoed, kërsana andjeun dek ditikah, didamël geureuha. 'Neut tjëngkat Abigail, toeloj soedjoed, njoeoeh kana taneuh, bari njaoer: Soemangga, abdi andjeun djadi eusi-boemi, pikeun ngoembah soe-
- 42 koe abdi-abdi djoeragan. 'Gagantjangan

Abigail dangdan, tjat toenggang kalde, sarta njandak lima landjangna, noe ngingring tapakna; bral angkat, noetoerkeun oetoesan Dawoed; toeloelj djadi geureuhana. 'Samalah Dawoed ^c nikah Ahinoam, ti Jisrel; nja eta doewanana djadi geureuhana. 'Ari Mikal poeta Saol, geureuha Dawoed teja, koe Saol geus dipaparinkeun ka ^d Palti poeta Lais, anoe asal ti Galim.
a Djab. 58 : 11, 12.
b Djab. 7 : 17. *c* p. 27 : 3; 30 : 5. *d* 2 Sam. 3 : 15.

PASAL 26.

Tidinja aja deui ^a oerang Sip, ngada-reuheusan ka Saol, ka Giba, sarta oendjoekan kijeu: Sajaktosna, Dawoed teh soesoeloempoetan di pasir Hakila, noe di hareupeun enggon rehe teja. 'Gantjang Saol dangdan, bral angkat ka tegal lëga Sip, njandak ^b tiloe reboe djalma, beunang mëting ti Israil, kërsa nejangna Dawoed di tegal lëga Sip. 'Toeloelj Saol masanggrahan di pasir Hakila, noe di hareupeun enggon rehe, sisi djalan; ari Dawoed teh keur tjalik di tegal lëga, sarta geus waspadaeun, jen Saol soemping njoesoel andjeunna ka tegal lëga. 'Mana Dawoed miwarangan djalma noe lolongok; seug koe Dawoed kaoninga, poegoeh pisan Saol soemping. 'Pek Dawoed dangdan, bari toeloelj njoempingan enggon Saol masanggrahan, sarta Dawoed ningalian enggon Saol koelëm djeung ^c Abner poeta Ner, kapala baladna; ari Saol koelëmna di djëro ^d benteng kareta, djeung bala masanggrahanana sakoerilingna. 'Pok Dawoed ngalahir ka Ahimelek, oerang Het, sarta ka Abisai poeta Sëroeja, saderek Joab, kijeu lahirna: Tjik, saha noe wani miloe djeung kami ka Saol, ka pasanggrahan? Ngawangsoel Abisai: Koering sëdja ngiring. 'Toeloelj Dawoed djeung Abisai ngasoepan bala ti peuting; doemadakan, Saol keur ebog koelëm di djëro benteng kareta, djeung toembakna ditjëblokkeun dina taneuh, di mastaka-eunana; ari Abner djeung bala hareës sakoerilingna. 'Pok Abisai oendjoekan ka Dawoed: ^e Moesoeh andjeun poë ijeu koe Allah geus diselehkeun ka panangan andjeun; ari ajeuna, moen aja widi, koe koering dek ditoembak sapisan parat kana taneuh, sarëng moal koengsi

9 dipindo. 'Lahiran Dawoed ka Abisai: ^f Poma oelah diroeksak; karana saha noe bisa njodorkeun leungeunna kana lisahan Pangeran, toer teu meunang siksaan? 'Ngalahir deui Dawoed: Dëmi djoemënënging Pangeran! geus tangtoe mëngke digëboeg koe Pangeran; atawa datang ka mangsana, seug poepoes; atawa angkat përang, toeloelj tiwas. 11 'Palijas teuing kami teh koe Pangeran, dek njodorkeun leungeun kana lisahan Pangeran! Dëmi ajeuna, tjokot toembakna, noe di mastaka-eunana, kitoe deui këndi tjaina; geus kitoe hajoe oerang 12 leumpang! 'Pek Dawoed njandak toembakna djeung këndi tjaina ti mastaka-eun Saol, bari toeloelj arangkat; horeng teh euweuh noe nendjo, djeung euweuh noe njaho, sarta taja noe lilir hidji-hidji atjan; wantoe hareës kabeh; sabab pada diragragan katibraän ti Pangeran.

a p. 23 : 19. *b* p. 24 : 3. *c* p. 14 : 50. *d* p. 17 : 20. *e* p. 24 : 5. *f* p. 24 : 7.

13 Ari Dawoed angkatna ka peuntas, seug ngadëg di poentjak goenoeng, ti 14 kadjaoehan, lëga pisan antarana. 'Geus kitoe Dawoed ngagëroan ka bala djeung ka Abner poeta Ner teja; lahirna: Wah Abner! naha moal ngadjawab? Seg Abner ngadjawab, kijeu pokna: Saha maneh, noe ngagëroan ka radja? 'Lahiran Dawoed ka Abner: Naha maneh teh lain lalaki? djeung saha sasama maneh di Israil? Naha maneh teu ngaraksa ka djoeragan maneh, ka radja? karana tadi aja bala saorang datang, dek ngaroeksak ka radja, djoeragan maneh. 'Moal hade eta përkara, noe dilampahkeun koe maneh; dëmi djoemënënging Pangeran! maraneh teh pada mandjing dihoekoem pati, pedah teu ngadjaga ka djoeragan maraneh, kana lisahan Pangeran. Ari ajeuna, geura ilikan, di mana toembak radja, sarta këndi tjaina, noe di mastaka-eunana?

17 Dëmi Saol hanteu pangling ka sowara Dawoed; seg ngalahir: ^a Koetan eta sora maneh, anaking Dawoed? Wangsoelan Dawoed: Lërës goesti sang 18 radja! sora djisimabdi. 'Mihatoer deui Dawoed: Naha goesti mana ngoedag, njoesoel abdina? karantën abdi teh milampah naon? sarëng naon kaäwonan 19 leungeun abdi? 'Mana ajeuna goesti

sang radja moegi ngadangoekeun ka pihatoer abdina. Madak Pangeran noe ngangsonan andjeun ngamosoeh ka abdi, hatoeranan ngangseu koerban kadaharan; sawangsoelna, ^b madak anak Adam mah, nja eta sing disapa ti pajoeneun Pangeran, ^c rehing ajeuna ngadjarongklokkeun diri abdi tina mandjing kagoengan Pangeran; pokna: Geura djor, njëmbah ka aállahan bangsa sedjen!

²⁰ 'Doepi ajeuna, gëtih abdi moegi oelah ragrag ka boemi, djaoeh ti pajoeneun pameunteu Pangeran; karantën radja Israil boedal teh ^d nejangn koetoe andjing sasiki, sapërtos noe ngoedag-ngoedag hidji kasintoe di goenoeng-goenoeng.

a p. 24:17. b p. 24:10. c p. 27:1. d p. 24:15.

²¹ Ngalahir Saoel: ^a Kami teh tarima dosa; geura moelang bae, anaking Dawoed! karena ama ka maneh moal migawe deui goreng, tina sabab poë ajeuna pati ama koe pangrasa maneh dipikadjen; saënjana, ama teh migawe noe teu poegoeh, sarta ama teh kasaroeng

²² liwat saking. 'Ngawangsoel Dawoed, kijeu wangsoelna: Mangga, ijeu toembak radja; moegi miwarang gandek saorang meuntas, njokot. 'Sarëng Pangeran tinangtos malës kana kabënëran sarëng kana katoehoean hidji-hidji djalma;

rehna andjeun dangët ajeuna koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun abdi, doepi abdi hanteu daek njodorkeun leungeun kana lisahan Pangeran. 'Sarëngna deui, sakoemaha dangët ajeuna pati andjeun koe pangrasa abdi dipiangoeng, moegi sawangsoelna pati diri abdi kitoe keneh kapiangoeng koe manah Pangeran, sarëng abdi koe andjeunna dikaloewarkeun ti saniskantën kasoekëran.

²⁵ 'Ngalahir Saoel ka Dawoed: Sing salamët maneh, anaking Dawoed! ^b maneh tangtoe nja ngalaksanakeun, sarta maneh tangtoe nja moerba. Toeloej Dawoed ngaladjëngkeun djalanna; ari Saoel moelih ka ënggonna. *a p. 15:24. b p. 24:21.*

PASAL 27.

Tidinja Dawoed ngalahir sadjëro manahna: Ajeuna aing awal-ahir tangtoe tiwas koe panangan Saoel; taja deui noe hade pikeun aing, ngan koedoe minggat ka tanah oerang Pëlisti; tangtoe aing koe Saoel diantëp, moal nejangn

deui aing di sawëwëngkëran Israil; ari kitoe mah aing pirahajoeëun ti pananganana. 'Prak Dawoed dangdan, nja andjeunna djeung ^a noe gënëp ratoes djalma, noe ngareudjeungan teja; toeloej ngalih ³ ^b ka Akis poetra Maok, radja Gat. 'Geus kitoe Dawoed tjalik di Akis, di Gat, nja andjeunna djeung djalma-djalmana, hidji-hidji djeung anak-rabina, Dawoed djeung doewa garwana, ^c nja eta Ahinoam, oerang Jisrel, djeung Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Karmel ⁴ teja. 'Aja noe ngoeninga ka Saoel, jen Dawoed ngalolos ka Gat; noe matak hanteu toeloej nejangn Dawoed.

a p. 23:13. b p. 21:10. c p. 25:42, 43.

⁵ Tidinja Dawoed mihatoer ka Akis: Madak abdi mëndak koernija dina sotja andjeun, moegi abdi dipaparin piënggoneun dina salah-sahidji nagara piloewaran, baris abdi ngënggon di dinja; eukeur naon abdi gamparan rek tjitjing di djëro dajeuh karadjaän, sasarëngan ⁶ sarëng andjeun? 'Seug koe Akis poë harita keneh Dawoed dileler nagara Siklag; kitoe noe matak Siklag teh kagoengan para radja Joeda, tëpi ka mangsa

⁷ ajeuna. 'Ari bilangan poë Dawoed tjalik di tanah Pëlisti teh, sataoen opat boelan.

⁸ Hidji mangsa Dawoed boedal djeung djalma-djalmana; seug njëlëmpëk ka oerang Gësoer, ka oerang Geres djeung ka oerang Amalek; nja eta noe djadi priboemi ti baheulana, ari tanahna tëpi ka maneh asoep ka Soer, sarta tëpi ka

⁹ tanah Mësir. 'Pek Dawoed njabëtan saeusi tanah eta, taja pisan noe dihiroepan lalaki atawa awewe; ari domba, sapi, kalde djeung onta dibawa, kitoe deui papakean; geus kitoe moelih, dong-

¹⁰ kap deui ka Akis. 'Ngalahir Akis: Maraneh mantas njëlëmpëk ka mana? Ari walon Dawoed: Soemoehoen, ka oerang Joeda, sabeulah ti kidoel, sarëng ka oerang Jërahmel, sabeulah ti kidoel, sarawoeh ka oerang Kain, sabeulah ti

¹¹ kidoel. 'Ari lalaki-awewe taja hidji-hidji atjan noe dihiroepan koe Dawoed baris ditjandak ka Gat; lahirna: Bisi ngabedjakeun hal oerang, ngomong: Kijeukijeu lampah Dawoed. Kitoe bae adatna sapanjangna tjalik di tanah Pëlisti.

¹² 'Dëmi Akis teh përtjajaeun ka Dawoed, sarta ngalahir: Manehanana geus mi-

gawe ^a anoe matak dipikasëngit koe bangsana, koe Israil; geus tangtoe ngabdi ka aing salalawasna. ^a p. 13 : 4.

PASAL 28.

Ari geus kitoe, dina mangsa eta, ^a seug oerang Pëlisti ngoempoelkeun wadyabaladna, baris ngaroeroeg, sëdja mërangan ka Israil. Pok Akis ngalahir ka Dawoed: Awak meureun geus oeninga, jen piboedaleun djeung kaoela asoep wadya-balad, nja awak djeung djalmadjalma awak. ² 'Ari walonan Dawoed ka Akis: Ari kitoe mah andjeun meureun pioeningaeun anoe bakal dilampahkeun koe abdi gamparan. Lahir Akis ka Dawoed: Ari kitoe mah awak koe kaoela didjjeun toekang ngadjaga sirah kaoela sapapandjangna. ^a p. 29 : 1.

³ Harita Samoeël ^a geus poepoes, sarta sabangsa Israil geus pada aloek-aloekeun katinggal andjeunna, bari seug dikoe-rëbkeun di Ramah, nja eta di nagarana teja. Djeung deui Saoel ^b geus njingkirkeun toekang njaroemah djeung toekang ngoesoemah ti djëro satanah. ⁴ 'Dëmi geus koempoel oerang Pëlisti, broel ngabroel, heg masanggrahan di Soenem. Gantjang Saoel ngoempoelkeun sabangsa Israil, heg masanggrahan di Gilboa. ⁵ 'Barang Saoel ningali wadya-balad oerang Pëlisti, seug sijeuneun, sarta manahna ngagidir kalangkoeng. ⁶ 'Toeloej Saoel naros ka Pangeran, tatapi Pangeran teu ngawalon ka andjeunna, boh koe lantaran impian, boh koe lantaran ^c Oerim, boh koe lantaran nabi.

^a p. 25 : 1. ^b 2 Moesa 22 : 18; 3 Moesa 19 : 31.
^c 4 Moesa 27 : 21.

⁷ Tidinja Saoel marentah ka mantri-mantrina: Kami geura pangnejangkeun hidji awewe ^a toekang njaroemah; seg kami dek leumpang ka dinja, sëdja ngoemaha koe lantaran eta. Pihatoer mantri-mantrina: Noen soemoehoen, di nagara En-Dor aja hidji awewe toekang njaroemah. ⁸ 'Toeloej Saoel njamar, nganggo papakean sedjen, bral angkat, njandak doewa djalma, sarta darongkapna ka eta awewe ti peuting; seug marentah kijeu: Kaoela pangnoedjoemkeun koe lantaran njaroemah, sarta panghandjatkeun anoe koe kaoela dek ⁹ disëboet ka maneh. 'Ari pihatoer awewe

teu ka Saoel: Noen soemoehoen, andjeun meureun geus oeninga anoe didamël koe Saoel, pëtana andjeunna ngabasmu toekang njaroemah sarëng toekang ngoesoemah ti djëro satanah teja; naha pati koering koe andjeun dipasangan ridjët, soepaja koering dipaehan? ¹⁰ 'Toeloej Saoel soempah ka dinja njëboet Pangeran, lahirna: Dëmi djoemë-nënging Pangeran! maneh moal meunang siksaän tina lampah ijeu. ¹¹ 'Pihatoer awewe teu: Saha teja noe koe koering koedoe dihandjatkeun pikeun andjeun? Ari lahirana: Panghandjatkeun Samoeël. ^a 3 Moesa 20 : 27; Jës. 8 : 19.

¹² Barang awewe teu nendjo Samoeël, seg ngadëngek, tarik pisan sowarana; pok awewe teu oendjoekan ka Saoel, kijeu pioendjoekna: Naha andjeun ngabobodo ka koering? da andjeun teu ka Saoel. ¹³ 'Lahiran radja ka dinja: Montong sijeun-sijeun; ari noe katendjo koe maneh, naon? Wangsoelan awewe teu ka Saoel: Noe katendjo teu koe koering, aja batara ¹⁴ handjat ti djëro boemi. 'Lahiranana deui ka dinja: Koemaha roepana? Wangsoelanana: Ari noe handjat teu djalma sëpoeuh, sarëng nganggo haroedoem. Geus kahartos koe Saoel, eta teu Samoeël; broek andjeunna njoeoeh kana taneuh, ¹⁵ sarta soedjoed. 'Ngalahir Samoeël ka Saoel: Koe naon andjeun ngoesikkeun kaoela, wët kaoela dihandjatkeun? Ari walonan Saoel: Kaoela liwat saking nja soesah; karena oerang Pëlisti mërangan ka kaoela, sarta ^a Allah geus njingkah ti kaoela, djeung teu ngawalon deui ka kaoela, boh koe lantaran nabi, boh koe lantaran impian; kitoe noe matak kaoela njambat ka andjeun, soepaja kaoela dipaparin njaho anoe koe kaoela ¹⁶ koedoe dilampahkeun. 'Lahiran Samoeël: Na koe naon andjeun nanja ka kaoela, da Pangeran geus njingkah ti andjeun, ¹⁷ sarta geus djadi moesoeh andjeun? 'Pangeran geus midamël pikeun andjeunna sakoemaha pangandikana koe lantaran kaoela teja; ari karadjaän teu koe Pangeran geus disoëhkeun ti andjeun, sarta dipaparinkeun ka kantja andjeun, nja ¹⁸ eta ka Dawoed. 'Sapedah ^b andjeun hanteu noeroet ka timbalan Pangeran, djeung teu ngalaksanakeun sewoting bëndoena ka Amalek teja, noe matak

andjeun poë ijeu koe Pangeran didamël
 19 kijeu pëtana. 'Djeung deui Israil oge
 ëngke koe Pangeran dipaparinkeun ka
 leungeun oerang Pëlisti, barëng djeung
 andjeun; sarta ^c isoekan andjeun djeung
 anak andjeun lalaki piarajaeun di ka-
 oela; nadjan wadya-balad Israil ge koe
 Pangeran ëngke dipaparinkeun ka leu-
 ngeun oerang Pëlisti. a p. 16 : 14.

b p. 15 : 18, 19. *c* p. 31 : 6.

20 Bloek Saoel teh tibeubeut, ngalondjor
 dina taneuh sakoedjoerna, sarta sijeu-
 neun liwat saking tina eta kasaoeran
 Samoeël; eukeur mah andjeunna taja
 tanaga, wantoe-wantoe sapoë-sapeuting
 21 hanteu dahar. 'Tidinja awewe teh njam-
 peurkeun ka Saoel, sarta nendjo andjeun-
 na soemëblak kalangkoeng; pok oen-
 djoekan kijeu: Noen, abdi gamparan
 geus noeroet ka timbalan gamparan, ari
^a njawa abdi diteundeun dina dampal
 leungeun, sarëng abdi ngestokeun pa-
 ngandika gamparan, noe koe gamparan
 22 diandikakeun ka abdi teja. 'Mana ajeuna
 gamparan sawangsoelna moegi ngagoe-
 goe ka pihatoer abdi gamparan, nja
 moegi kërsa koe abdi dihatoeranan roti
 sapoeloekaneun, sarëng moegi ditoe-
 wang, soepaja gamparan kijat dimana
 23 angkat ka djalan. 'Dëmi andjeunna teu
 kërsaen, lahirna: Kami moal dahar.
 Tatapi mantrina pada ngaririhan ka an-
 djeunna, awewe teh pon nja kitoe; toe-
 loej digoegoe pihatoerna, neut tanghi
 tina taneuh, bari seug tjalik dina ran-
 djang. 'Ari awewe teh kabënëran di imah
 24 boga hidji anak sapi beunang ngalëbëng;
 ngageuwat dipeuntjit; sarta njokot ti-
 poeng, diadoek, heg didjijeun roti teu
 25 ragian. 'Tidinja dihatoerkeun ka pajoe-
 neun Saoel sarta ka hareupeun man-
 trina; toeloej dalahar. Geus kitoe da-
 rangdan, bral maroelih, peuting harita
 keneh. a p. 19 : 5.

PASAL 29.

Ari oerang Pëlisti ngoempolkeun sa-
 Akabeh wadya-baladna ka ^a Apek,
 djeung Israil masanggrahanana deu-
 2 keut tji-njoesoe noe di Jisrel. 'Broel
 gëgëdoeg oerang Pëlisti pada madjoe,
 baladna baratoes-ratoes djeung bareboe-
 reboe; ari Dawoed djeung djalma-djal-
 mana madjoena di noe pandeuri, ^b reu-

3 djeung Akis. 'Toeloej kapala-kapala
 oerang Pëlisti ngaromong, pokna: Eta
 oerang Ibrani arek naon? Ngawalon
 Akis ka kapala-kapala oerang Pëlisti
 teh: Nja eta teh Dawoed, abdi Saoel,
 radja Israil teja; ajana di kaoela ^c sa-
 kijeu lilana, atawa sakijeu taoenna, sarta
 kaoela teu manggih kijeu-kijeu di ma-
 nehana, ti poëanana moengkir tēpi ka
 4 poë ijeu. 'Dëmi kapala-kapala oerang
 Pëlisti teh arambëkeun ka Akis, sarta
 kapala-kapala oerang Pëlisti ngaromong
 ka dinja: Eta djalma piwarang balik,
 sina moelang ka ënggonna, ^d noe koe
 andjeun geus dibakoekeun ka dinja; oe-
 lah sina miloe djeung oerang kana pë-
 rang, bisina keur përang manehanana
 djadi ngalawan ka oerang; karana naon
 pisarateunana eta teh ngasihkeun ma-
 neh ka djoeraganana? lain koe sarat
 5 hoeloe ijeu djalma-djalma? 'Naha eta
 teh lain Dawoed, ^e noe dikawihkeun pa-
 tempas-tempas koe noe ngarigël teja,
 pokna: Anoe beunang maehan Saoel
 mangreboe-reboe, anoe beunang maehan
 6 Dawoed manglaksa-laksa? 'Tidinja Da-
 woed koe Akis disaoer, seg dilahiran
 kijeu: Dëmi djoemëninging Pangeran!
 awak teh bënë, sarta ^f kaloewar-asoep
 awak djeung kaoela dina wadya-balad
 teh pangrasa kaoela hade; karana ka-
 oela di awak hanteu manggih kagore-
 ngan ti poëan datang ka kaoela tēpi
 ka poë ijeu; ngan orokaja awak koe
 pangrasa para gëgëdoeg mah hanteu
 7 hade. 'Mana ajeuna geura balik, nja moe-
 lang bae reudjeung kasënanan, soepaja
 awak oelah milampah noe goreng koe
 8 pangrasa gëgëdoeg oerang Pëlisti. 'Pihatoer
 Dawoed ka Akis: Tapi abdi teh
 milampah naon? sarëng naon noe ka-
 pëndak koe andjeun di abdi gamparan,
 ti watës poëan abdi ngadeuheusan ka
 andjeun dongkap ka poë ijeu, anoe mawi
 abdi hanteu widi indit mërangan ka
 9 moesoh goesti sang radja? 'Ngawalon
 Akis, kijeu walonna ka Dawoed: Ka-
 oela njaho pisan; karana awak teh koe
 pangrasa kaoela hade ^g sapërti malai-
 kat Allah bae; ngan ari salaoer para
 kapala oerang Pëlisti mah, jen: Eta teh
 oelah miloe djeung oerang kana përang.
 10 'Mana ajeuna, ari geus braj isoek geura
 hoedang djeung abdi-abdi djoeragan

awak, noe geus daratang djeung awak; sarta ari geus haroedang isoek-isoek, 11 dimana geus braj, geura maroelang. 'Tidinja Dawoed isoek-isoek gantjang hoe-dang, nja andjeunna djeung djalma-djalmana, sêdja angkat wantji isoek; toeloej moelih ka tanah oerang Pëlisti. Dëmi oerang Pëlisti mah madjoe ka Jisrel. *a p. 4:1. b p. 28:2. c p. 27:7. d p. 27:6. e p. 18:7. f p. 18:13. g 2 Sam. 19:27.*

PASAL 30.

Ari geus kitoe, barang Dawoed soemping ka Siklag djeung djalma-djalmana, dina poë noe katiloe, sihareng ^a oerang Amalek geus njëlëmpëk ka tanah kidoel sarta ka Siklag; ari Siklag geus diboerak-barik, sarta dihoeroe ² koe seuneu. 'Dëmi awewe-awewe noe aja di djëro nagara geus pada didjarah, noe leutik sarta noe gëde; hanteu aja noe dipaehan, ngan pada dibawa; toeloej ³ laleumpang ka djalanna. 'Barang soemping Dawoed djeung djalma-djalmana ka nagara teh, doemadakan, geus dihoeroe koe seuneu; ari pamadjikanana djeung anakna lalaki-awewe geus di-djarah kabeh. 'Toeloej Dawoed djeung bala noe ngareudjeungan sêgrak-sêgroek pada tjeurik, datang ka geus taja ⁴ dajana pigeusaneun tjeurik. 'Ari noe doewa geureuha Dawoed, ^b nja eta Ahinoam, oerang Jisrel, djeung Abigail, oeroet pamadjikan Nabal, oerang Karmel teja, ⁶ eta ge geus pada didjarah. 'Sarta Dawoed soesaheun katjida; ^c karana tjarek bala dek mëntoeran ka andjeunna koe batoe, wantoe-wantoe sabala kabeh pada sêdih pikirna, hidji-hidji koe tina anakna lalaki-awewe. Tatapi Dawoed ^d ngoewatkeun andjeun di djëro Pangeran Allahna. *a p. 27:8. b p. 27:3. c 4 Moesa 14:10. d Djab. 56:4.*

⁷ Toeloej Dawoed marentah ka panghoeloe Abjatar, poetra Ahimelek teja: ^a Epod teh ka-djeukeun ka kaola. Pek koe Abjatar epod teh dideukeutkeun ⁸ ka Dawoed. 'Seug Dawoed naros ka Pangeran, kijeu pioendjoekna: ^b Sae simkoering ngoedag, njoesoel eta rampog? koemaha bade kasoesoel koe simkoering? Ari timbalanana ka Dawoed: Seg oedag; karana geus tangtoe kasoesoel, ⁹ sarta geus tangtoe karëboet. 'Toeloej Dawoed angkat djeung noe ^c gënëp ratoes

djalma noe ngareudjeungan. Ana geus darongkap ka tji Bësor, aja noe taring-galeun ngarandëg. 'Dëmi Dawoed la-djëng bae ngoedagna, nja andjeunna djeung djalma opat ratoes; ^a ari djalma noe doewa ratoes deui mah ngarandëg, pedah maropo, teu kadaroegaeun meuntas tji Bësor. *a p. 23:9. b 2 Sam. 5:19. c p. 27:2. d p. 25:13.*

¹¹ Tidinja maranggih hidji oerang Mësir di tégäl; toeloej dibawa ka Dawoed, sarta dibere roti, kop dihakan; reudjeung ¹² diinoeman tjai. 'Sok dibere deui sapotong ^a goeroentoel boewah kondang djeung doewa ranggeujan kismis; ana geus dihakan, datang deui ingëtanana; wantoe-wantoe eta teh sadjëro tiloe poë tiloe peuting teu njatoe roti hanteu ngi- ¹³ noem tjai. 'Toeloej Dawoed mariksa ka dinja: Maneh teh anoe saha? sarta ti mana nja asal? Wangsoelanana: Koering teh boedak Mësir, abdi oerang Amalek, sarëng koering ditinggalkeun koe djoeragan, sabab koering meunang panjakit, ¹⁴ tiloe poë ka pëngkër. 'Koering sadaja mantas njëlëmpëk ka oerang Krete, sabeulah ti kidoel, sarëng ka noe kabilang ka tanah Joeda, kitoe deui ka ^b tanah Kaleb, sabeulah ti kidoel; ari nagara Siklag koe koering sadaja dihoeroe koe ¹⁵ seuneu. 'Dipariksa deui koe Dawoed: Daek maneh nganteurkeun kami ka eta rampog? Wangsoelanana: Moedoe soempah ka koering njëbat Allah, jen andjeun moal maehan ka koering, ^c sarëng moal diselehkeun ka leungeun djoeragan koering; geus kitoe koering sanggoep ngadjadjapkeun andjeun ka eta rampog. ¹⁶ 'Seg toeloej didjadapkeun. Doemadakan, djalma teja keur ngabarak dina salëgana tanah eta, njaratoe-ningnoem sarta raramean, tina sakabeh djarahan gëde, beunangna njokot ti tanah Pëlisti ¹⁷ sarta ti tanah Joeda. 'Pek koe Dawoed disabëtan, ti djanari tËpi ka boerit isoekna; hidji ge taja noe minggat, ka-djaba ti opat ratoes djalma boedjang, noe taroempak onta sarta kalaboer. ¹⁸ 'Djeung koe Dawoed karëboet saniskara noe geus ditjokot koe oerang Amalek; malah doewa garwana ge koe Dawoed ¹⁹ karëboet. 'Ari dina lëbah eta taja pisan anoe koerang, boh noe leutik atawa noe gëde, boh anak lalaki atawa anak

awewe, boh barang djarahan, atawa naon bae noe koe eta dibawa; kabeh oge
 20 koe Dawoed ditjandak moelih. 'Malah Dawoed njandak sakabeh domba djeung sapi, digariringkeun ti heulaeun ingon-
 ingon sedjen, bari ngaromong: Ijeu teh djarahan Dawoed. *a p. 25: 18. b p. 25: 3.*

c 5 Moesa 23: 15.

21 Tidinja Dawoed dongkap ka djalma noe doewa ratoes, noe maropo, teu karoegaeun ladjoe ngiring Dawoed, noe matak disina toenggoe di tji Bësor teja; bral eta arindit mapagkeun Dawoed djeung mapagkeun bala noe ngareudjeungan; seug koe Dawoed eta djalma-djalma dideukeutan, bari mariksakeun
 22 salamët hanteuna. 'Pok ngomong sakabeh djalma noe goreng nja bangkawarah di pëlëbah djalma-djalma noe ngariring Dawoed teja, kijeu aromongna: Sapedah eta teh teu mariloe djeung oerang, noe matak koe oerang moal dibagianan djarahan, beunang oerang ngarëboet, kadjaba ti anak-rabina sorangan; sina pada nganteurkeun eta,
 23 toeloej maroelang. 'Ngalahir Dawoed: Eh doeloer-doeloer! ari barang-barang, anoe koe Pangeran geus dipaparinkeun ka oerang, koe maraneh poma oelah dikitoekeun; da Pangeran geus ngaraksa ka oerang, sarta eta rampog, noe ngatangan ka oerang teja, koe Pangeran geus dipaparinkeun ka leungeun oerang.
 24 'Saha noe dek noeroet ka maraneh dina ijeu përkara? *a* karena sakoemaha doeoeman anoe leumpang përang, nja kitoe keneh doeoeman anoe tinggal ngadjaga barang-barang; ngabagina koedoe walatra. 'Kitoe bijasana ti mangsa eta kahareupna; koe andjeunna didamël pikoekeuh djeung hoekoem di Israil, tēpi ka mangsa ajeuna. *a 4 Moesa 31: 27.*

26 Sasoempingna Dawoed ka Siklag, toeloej ngirimkeun bagian djarahan ka kokolot-kokolot Joeda, nja eta ka sahabatna, bari njaoer: Ijeu teh bërkah pikeun sarampejan, bagian djarahan ti
 27 moesoeh Pangeran. 'Dikirimkeunana teh ka noe di Bet-El, ka noe di Ramot tanah
 28 kidoel, ka noe di Jatir, 'ka noe di Aroër,
 29 ka noe di Sipmot, ka noe di Estëmoa, 'ka noe di Rakal, ka noe di nagara-nagara oerang Jërähmel, ka noe di nagara-na-
 30 gara oerang Kain, 'ka noe di Horma,

ka noe di Kor-Asan, ka noe di Atak,
 31 'ka noe di Hebron, sarta ka saniskara bae ënggon-ënggon, oeroet Dawoed leuleumpangan djeung djalma-djalmana.

PASAL 31.

Ari oerang Pëlisti teja prak mërangan
 ka Israil; boer oerang Israil kalaboer ti hareupeun oerang Pëlisti, sarta kasarabët, tingdjaropak *a* di goenoeng
 2 Gilboa. 'Seug oerang Pëlisti njaroesoel ka Saoel djeung ka poetra-poetrana; *b* toeloej Jonatan, Abinadab djeung Malkisoea, poetra Saoel, pada kasabët koe
 3 oerang Pëlisti. 'Ari përang teh beuki rosa keneh ka Saoel, sarta andjeunna kapanggih koe taroekang panah, djeung langkoeng-langkoeng sijeuneunana koe
 4 taroekang panah teh. 'Pok Saoel maréntah ka toekang mawa pakarangna: *c* Geura tjaboet pëdang maneh, kami toebles koe eta, bisi itoe *a* djalma teu disoenat teh daratang, noeblës ka kami, sarta pada ngarogahala ka kami. Tapi toekang mawa pakarangna teu dae-
 keun; karena sijeuneun katjida. Pek Saoel njandak pëdang koe andjeun, bari
 5 seug noeblëskeun mantën ka dinja. 'Ana katendjo koe toekang mawa pakarangna, jen Saoel geus poepoes, heg eta ge noeblëskeun maneh ka pëdangna, ngabe-
 6 laän paeh ka andjeunna. 'Djadi Saoel, djeung poetrana lalaki noe tiloe, sarta toekangna mawa pakarang, kitoe deui sakabeh djalmana, *e* pada maot sarere-
 7 jana dina poë harita. 'Barang oerang Israil, anoe beh dijeueun eta lëbak, sarta noe beh ditoeëun tji Jordan, geus tarëgëseun jen oerang Israil kalaboer, sarta jen Saoel djeung poetrana paroepoes, gantjang pada ninggalkeun nagara-nagara, sarta kalaboer; toeloej daratang oerang Pëlisti, ngareusian eta nagara.

a p. 28: 4. b p. 14: 49. c Hak. 9: 54. d p. 14: 6.

e 1 Bab. 11: 6, 13.

8 Ari geus kitoe, isoekna oerang Pëlisti daratang, ngarangsadan noe kasarabët. Toeloej manggih Saoel djeung poetrana noe tiloe, ngadjaropak di goenoeng Gilboa. 'Pek neukteuk mastaka Saoel djeung ngarangsadan pakarangna, bari toeloej dikirimkeun ka tanah oerang Pëlisti, diidër-idërkeun, dipambrih ngabedjakeun di imah brahala-brahalana

10 sarta ka djalma-djalma. 'Ari pakarangna diteundeun di imah ^a Astarta, dēmi salirana ditangkodkeun kana koeta nagara
11 Bet-San. 'Mangsa priboemi ^b Jabes bilangan Gilad ngadareng bedja, halanoe koe oerang Pēlisti dilampahkeun ka Saoel
12 teja, 'toeloej sakabeh djalma gagah dangdan, seug laleumpang sapeupeuting,

pek njokot salira Saoel djeung salira poeta-poetrana tina koeta Bet-San; ana geus daratang deui ka Jabes, toeloej
13 pada didoeroek di dinja. 'Ari toelang-toelangna ditjokot, bari seug dikoeboer handapeun hidji kai di Jabes, sarta pada poewasa toedjoeh poē lilana. ^a Hak. 2 : 13.
^b p. 11 : 1, 9; 2 Sam. 2 : 4.

KITAB KADOEWA TI SAMOEËL.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, sanggeus Saoel poepoes, ana Dawoed geus moelih, ^a mantas njabētan Amalek teja, sarta Dawoed tjalikna di Siklag geus meunang doewa
2 poē, 'geus kitoe, dina poē noe katiloe ^b djēboel hidji djalma ti pasanggrahan, ti ēnggon Saoel; ari pakena beunang njosoēk, djeung sirahna ditaneuhan; dēmi geus kitoe, barang dongkap ka Dawoed, broek njoeōeh kana taneuh sarta
3 soedjoed. 'Ngalahir Dawoed ka dinja: Maneh teh datang ti mana? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh minggat ti
4 pasanggrahan Israil. 'Lahiran Dawoed ka dinja: Koemaha pērkarana? geura poepoelih ka kami! Ari pioendjoekna: Soemoehoen, bala teh kaboeer ti pangpērangan; kalajan bala teh loba pisan anoe roeboeh sarēng maraot; malah-malah Saelsarēng Jonatan poetrana paroepoes.
5 'Mariksa deui Dawoed ka boedjang noe ngoeninga teh: Koemaha maneh noe matatak njaho, jen Saoel djeung Jonatan
6 poetrana poepoes? 'Pioendjoek boedjang noe ngoeninga teh: Simkoering parēng dongkap ka goenoeng ^c Gilboa; kalēresan Saoel keur naleukeuman toembakna, sarēng doemadakan, kareta sarawoeh toekang toempak koeda keur
7 njaroesoelan ka andjeunna. 'Ana ngareret ka poengkoer, ningali simkoering; seug simkoering disaoer. Diwangsoel koe
8 simkoering: Noen, ijeu simkoering. 'Ladjēng ngalahir ka simkoering: Saha maneh teh? Diwangsoel koe simkoering: Noen, simkoering teh oerang Amalek.
9 'Lahiranana deui ka simkoering: Ma-

neh geura nangtoengan ka aing, sarta aing paehan koe maneh, karana aing karadjang oerat maroengkoet; sabab
10 njawa aing masih djēdjēg di aing. 'Seg koe simkoering ditangtoengan, bari ladjēng dipaehan, sabab simkoering geus tērang, andjeunna sanggeusna kawon moal pihroepeun; tidinja simkoering njokot makoeta noe dina mastakana, sarēng ^d kilat bahoe noe dina pangananana, dibantoen ka dijeu, ka goesti.
11 'Toeloej Dawoed kēk njēkēl panganggona, ^e bari disosoēk; ari sakabeh djalma noe ngareudjeungan pada noeroetan.
12 'Sarta pada aloek-aloekeun bari tjareurik, toer ^f pada poewasa tēpi ka boerit, koe karana Saoel, djeung koe karana Jonatan poetrana, kitoe deui koe karana oemat Pangeran, sarta koe karana anak-poetoe Israil, doemeh raeboeh koe pēdang.
13 'Tidinja Dawoed ngalahir ka boedjang noe ngoeninga ka andjeunna teja: Maneh teh ti mana nja asal? Wangsoelanana: Noen, simkoering teh anak djalma ngoembara, oerang Amalek. 'Lahiran Dawoed ka dinja: Naha maneh hanteu sijeun njodorkeun leungeun, ^g ngaroeksak lisahan Pangeran? 'Toeloej Dawoed ^h njaoer boedjang saoeorang, sarta diparentah kijeu: Geura isēr, eta taradjang! Pek dikadek, hos paeh. 'Ari lahiran Dawoed ka dinja: ⁱ Dosa maneh sing malik ka maneh; karana ^j biwir maneh noe noedoeh ka maneh, tjarek maneh, jen: Koering noe maehan lisahan Pangeran. ^a 1 Sam. 30 : 17, 26. ^b 1 Sam. 4 : 12. ^c 1 Sam. 31 : 1, 2. ^d 4 Moesa 31 : 50. ^e 1 Moesa 37 : 34; p. 3 : 31. ^f 1 Sam. 31 : 13. ^g 1 Sam. 24 : 7. ^h p. 4 : 12. ⁱ 3 Moesa 20 : 9. ^j Aj. 15 : 6.

17 Sarta Dawoed ngadamël ijeu njanjian
nalangsa, koe karana Saoel djeung koe
18 karana Jonatan poetrana, 'bari maren-
tah, ^a koedoe dipapatahkeun ka anak-
poetoe Joeda [njanjian] gondewa; saë-
njana, kaoengëlkeun dina ^b Kitab djalma
bënër teja: ^a 5 Moesa 31:19. ^b Jos. 10:13.
19 Kamoeljaän maneh, Israil! kasabët
di énggon maneh noe loehoer. Lah, djal-
20 ma prawira raroeboeh! 'Oelah dipoe-
poelihkeun di Gat, ^a oelah dibedjakeun
di loeloeroeng Askëlon; soepaja anak
Pëlisti oelah baroengah, soepaja anak
djalma ^b teu disoenat oelah soeka-soeka!
21 'Eh goenoeng-goenoeng di Gilboa! oelah
aja tji-iboen djeung oelah aja hoedjan
di maneh, soemawon lahan ^c koerban
hatoeran; karana di dinja geus dipitjeun
këpëng djalma prawira, këpëng Saoel,
22 kawas lain dilisahan. 'Teu mawa gëtih
noe kasarabët, teu mawa gadjih djalma
prawira mah, gondewa Jonatan tara
oendoer ka toekang, sarta pëdang Saoel
23 tara balik lengoh. 'Saoel djeung Jona-
tan, noe pada matak njaäh sarta matak
rësëp keurna hariroep, keurna paroepoes
hanteu papisah. Tangginasna ngoeng-
koelan galoedra, bëdasna ngoengkoelan
24 singa. 'Eh anak Israil awewe! geura pa-
da njeungtjeurikan Saoel, noe mapa-
keanan ka maraneh koe sakëlat, matak
loetjoe; noe ngadangdanan ka maraneh
koe përhijasan ëmas dina papakean!
25 'Lah, djalma prawira raroeboeh dina të-
ngah përang! Jonatan kasabët di énggon
26 maneh noe loehoer. 'Eh Jonatan, sade-
rek! koela teh soesah hate koe karana
andjeun; langkoeng-langkoeng andjeun
koe koela dipikarësëp; ^a kaäsihan an-
djeun ka koela matak helok, ngoeng-
27 koelan kanjaäh an awewe. 'Lah, djalma
prawira raroeboeh, sarta laleungit pa-
rabot djoerit! ^a Mik. 1:10. ^b 1 Sam. 17:26.
^c 4 Moesa 15:18. ^d 1 Sam. 18:1; 19:1.

PASAL 2.

Dëmi sanggeusna kitoe toeloelj Dawoed
D^a naros ka Pangeran, kijeu pioendjoek-
na: Sae simkoering indit ka salah-sa-
hidji nagara Joeda? Ari timbalan Pa-
ngeran ka andjeunna: Seg bae indit.
Oendjoekan deui Dawoed: Ka mana
simkoering nja indit? Ari timbalanana:
2 Ka Hebron. 'Bral Dawoed angkat ka

dinja, kitoe deui ^b doewa geureuhana, Ahi-
noam, oerang Jisrel, djeung Abigail,
oeroet pamadjikan Nabal, oerang Kar-
3 mel teja. 'Sarta ari djalmana, ^c noe
ngareudjeungan teja, koe Dawoed diin-
ditkeun hidji-hidji djeung saeusi-imahna;
toeloelj pada ngarënggon di nagara-na-
4 gara bilangan Hebron. 'Geus kitoe da-
ratang oerang Joeda, seug Dawoed koe
eta dilisahan di dinja, didjënëngkeun
radja, njangking anak-poetoe Joeda.

^a 1 Sam. 30:7, 8. ^b 1 Sam. 30:5. ^c 1 Sam. 23:13.

Tidinja aja noe ngoeninga ka Dawoed,
kijeu pihatoerna: Noen, anoengoerëbkeun
Saoel teja ^a oerang Jabes bilangan Gilad.
5 'Toeloelj Dawoed miwarangan djalma ka
oerang Jabes bilangan Gilad teh, sarta
ngalahir ka darinja kijeu: ^b Maraneh moegi
dibërkahan koe Pangeran, sapedah mi-
lampah kahemanan kitoe ka goesti ma-
raneh, ka Saoel, sarta andjeunna koe
6 maraneh dikoerëbkeun. 'Ari ajeuna, Pa-
ngeran moegi ka maraneh midamël ka-
asihian djeung kajaktian, sarta kami ge
ka maraneh njiyeun kahadean kijeu, sa-
pedah maraneh geus milampah përkara
7 kitoe. 'Dëmi ajeuna, leungeun maraneh
sing tögër, sarta sing pada gagah; ka-
rana goesti maraneh Saoel geus poepoes;
djeung deui kami teh koe anak-poetoe
Joeda geus dilisahan, didjënëngkeun ra-
dja, njangking maranehanana.

^a 1 Sam. 31:11. ^b 1 Sam. 23:21.

8 Ari ^a Abner poeta Ner, kapala balad
Saoel teja, njandak Isboset, poeta Saoel,
9 dibawa meuntas ^b ka Mahanaim; 'seug
didamël radja, njangking tanah Gilad,
djeung oerang Asoer, kitoe deui njang-
king tanah Jisrel, tanah Epraim, tanah
10 Binyamin sarta satanah Israil bae. 'Ari
oemoer Isboset poeta Saoel, mangsa
djadi radja njangking Israil teh, opat
poeloeh taoen, sarta doewa taoen nga-
radjaänana; ngan anak-poetoe Joeda
11 noe anoet ka Dawoed. 'Ari lilana Da-
woed djoemënëng radja di Hebron,
njangking anak-poetoe Joeda teh, ^c toe-
djoeh taoen gënëp boelan. ^a 1 Sam. 14:50.

^b 1 Moesa 32:2. ^c p. 5:5.

12 Hidji mangsa Abner poeta Ner djeung
abdi-abdi Isboset poeta Saoel teja
13 boedal ti Mahanaim ka Gibon. 'Ari
Joab poeta Sëroeja, djeung adbi-abdi
Dawoed, kitoe keneh boedal, prok

paamprok sisi empang di Gibon; toeloej mërénah, ijeu sisi empang ti dijeu, itoe
 14 sisi empang ti ditoe. 'Pok Abner mi-
 saer ka Joab: Mangga, baroedjang teh
 sina darangdan, toeloej diadoe di hareu-
 15 peun oerang. Saoer Joab: Rampes, sina
 darangdan. 'Pek darangdan, toeloej ma-
 djoe; ari rejana doewa wélas djalma
 keur Binyamin sarta keur Isboset poetra
 Saoel, djeung doewa wélas djalma ti
 16 abdi Dawoed. 'Kèk eta teh pada silih-
 tjékél sirah, sarta pada silih-pédang ka
 gigir; seg tingdjaropak sarerejana, noe
 matak eta énggon diséboet Helkat-Ha-
 17 soerim, ajana di Gibon. 'Gër pérang
 bangét kabina-bina dina poé harita;
 dëmi Abner djeung oerang Israil eleh
 18 di hareupeun abdi Dawoed. 'Ari di di-
 nja harita aja tiloe poetra Sëroeja, nja
 eta Joab, Abisai djeung Asahel. Ari
 Asahel tangginas soekoena, ^a sapèrti
 19 mëntjék leuweung. 'Bral Asahel ngoe-
 dag, njoesoel ka Abner; sarta keur leum-
 pang teu pisan njimpang ngatoehoe ata-
 wa ngentja, teu eureun njoesoel Abner.
 20 'Toeloej Abner ngalijeuk ka toekang,
 sarta njaoer: Koetan maneh, Asahel?
 21 Djawabna: Énja kaoela. 'Saoer Abner
 ka dinja: Maneh geura njimpang ka
 katoehoe atawa ka kentja, sarta tjékél
 koe maneh boedjang saorang, ari pa-
 karangna tjokot keur maneh. Tatapi
 Asahel teu daekeun njingkir ti toeka-
 22 ngeunana. 'Pok njaoer deui Abner ka
 Asahel: Maneh geura njingkir ti toeka-
 ngeun kami; keur naon maneh koe ka-
 mi dipaehan, roeboeh kana taneuh? sarta
 koemaha kami pitjéngkateun beungeut
 23 ka Joab, doeloer maneh? 'Tatapi Asahel
 émboengeun bae njingkir; pek koe Abner
 ditoembak koe poehoe toembak ka beu-
 teungna, wani bidjil toembakna ti bo-
 bokongna; bloek roeboeh di dinja, sarta
 paeh di énggon eta pisan. Ari geus ki-
 24 toe, ^b sakoer-sakoer anoe datang ka
 énggon Asahel roeboeh sarta paeh teja,
 pada ngarandég. 'Dëmi Joab djeung
 Abisai ngaroedag, njoesoel Abner. Wan-
 25 tji soeroeppanon-poé darongkap ka pasir
 Amma, anoe di hareupeun Giah, djalan
 tégal léga Gibon. 'Tidinja oerang Binya-
 min karoempoel toekangeun Abner,
 djadi saaleutan; dég ngarandég dina
 26 poentjak hidji pasir. 'Pok Abner nga-

gëro ka Joab, saoerna: Naha pédang
 pingahakaneun saëndéng-ëndéng? karah
 andjeun teu oeninga, jen dina pitëma-
 heunana matak panas ati? sarta saba-
 raha pililaeunana deui andjeun teu ma-
 rentah ka bala sina moendoer, eureun
 27 njoesoel doeloer-doeloerna? 'Ari saoer
 Joab: Dëmi djoemënénging Allah! la-
 moen taja pisaoer andjeun teja mah,
 poegoeh wantji isoek ge bala teh geus
 indit, moal koengsi hidji-hidji njoesoel
 28 doeloerna. 'Pek Joab ^c njoep sangka-
 kala; heug sakabeh djalma ngarandég,
 teu ngaroedag deui ka Israil, sarta teu
 29 noeloejkeun deui pérangna. 'Bral Abner
 djeung djalma-djalmana pada mangkat,
 njorang ^d tanah lapang, sapeuting eta
 djépoet; toeloej mareuntas tji Jordan,
 seug njorang satanah Bitron, tidinja da-
 30 ratang ka Mahanaim. 'Ari Joab kitoe
 keneh moelang, eureun njoesoel Abner;
 sarta ari geus ngoempoelkeun sabala
 kabeh, kapanggih abdi Dawoed noe koe-
 rang salapan wélas djalma, djeung Asa-
 31 hel. 'Dëmi koe abdi Dawoed oerang
 Binyamin djeung djalma-djalma Abner
 tiloe ratoes gënëp poeloeh djalma noe
 32 kasabët, paraeh. 'Ari Asahel dibawa,
 toeloej dikoeboer dina koeboeran rama-
 na, di Bet-Lehem. Sarta Joab djeung
 djalma-djalmana ladjoe sapeupeuting,
 kaboeroe braj beurang di Hebron.

^a 1 Bab. 12:8. ^b p. 20:12. ^c p. 18:16. ^d p. 4:7.

PASAL 3.

Ari geus kitoe pérang lila nakër an-
 tara bangsa Saoel djeung bangsa Da-
 woed; ^a ari Dawoed beuki lila beuki
 bédas, dëmi bangsa Saoel mah beuki
 lila beuki hengker. ^a p. 5:10.

2 Djeung deui Dawoed kagoengan poe-
 tra pamégét di Hebron; ^a ari tjikalna
 3 Amnon, ti Ahinoam, oerang Jisrel; 'noe
 kadoewa Kilab, ti Abigail, oeroet pa-
 madjikan Nabal, oerang Karmel; noe
 katiloe Absalom, poetra Maäka, anoe
 4 poetra ^b Talmai, radja Gësoer; 'noe ka-
 opat ^c Adonia, poetra Hagit; noe ka-
 5 lima Sëpatya poetra Abital; 'noe ka-
 gënëp Jitram, ti Eglä, garwa Dawoed.
 Nja eta sadajana diowokeun pikeun Da-
 woed di Hebron. ^a 1 Bab. 3:1. ^b p. 13:37.

^c 1 Radj. 1:5.

6 Dëmi geus kitoe, keur mangsa pérang

antara bangsa Saoel djeung bangsa Dawoed teja, eta Abner ngawasakeun pri-
 7 badi dina bangsa Saoel. 'Ari Saoel ta-
 dina kagoengan hidji parékan, ngaranna
 " Rispa poetra Aja. Hidji waktos Isboset
 ngalahir ka Abner: Na koe naon bapa
 mandjingan ka parékan oeroet rama
 8 kaola? 'Toeloej Abner ambékeun ka-
 tjida tina eta lahiran Isboset, sarta mi-
 hatoer: Na kaola teh ^b hoeloe andjing
 sarta biloek ka Joeda? Mangsa ajeuna
 kaola milampah kahemanan ka bangsa
 Saoel, rama andjeun, ka saderek-sade-
 rekna djeung ka sobat-sobatna, sarta
 andjeun teu disanggakeun ka panangan
 Dawoed; kari-kari andjeun ajeuna nga-
 geunggeureuhkeun ka kaola tina ka-
 9 loeloepoetan djeung eta awewe. 'Moegi
^c diri Abner koe Allah didamél kieu
 sarta diwoewoehan kieu, saénjana, sa-
 koemaha Pangeran énggeus soempah ka
 Dawoed, poegoeh kaola dek ngalam-
 10 pahkeun kitoe ka andjeunna, 'nja min-
 dahkeun karadjaän teh ti bangsa Saoel,
 sarta ngadégkeun pangtjalikan Dawoed,
 sina njangking Israil djeung Joeda, ^d
 11 ti Dan tépi ka Berseba. 'Dëmi Isboset
 sakétjap oge teu bisaeun ngabalésan
 saer ka Abner, bawaning sijeuneun koe
 Abner. ^a p. 21 : 8. ^b 1 Sam. 17 : 43; p. 9 : 8.
^c 1 Sam. 20 : 13. ^d Hak. 20 : 1.

12 Toeloej Abner ngadjoeroengkeun djalma
 ka Dawoed ngawakilan andjeunna,
 mihatoer kieu: Saha noe gadoeh tanah
 teh? Pihatoerna deui: Mangga, andjeun
 ngadamél përdjangdjian ka kaola, sa-
 réng sajaktosna leungeun kaola bakal
 njaréngan ka andjeun, pikeun ngingër-
 13 keun sabangsa Israil ka andjeun. 'Ari
 walonan Dawoed: Hade, kami daek nji-
 jeun përdjangdjian ka sampejan; ngan
 kami aja pamenta sapër-kara ka sam-
 pejan, nja eta: ^a sampejan moal nendjo
 raraj kami, kadjaba lamoen sampejan
 ngadatangkeun heula Mikal poetra Sa-
 oel, samangsa sampejan datang sédja
 14 nendjo raraj kami. 'Djeung Dawoed mi-
 warangan djalma ka Isboset poetra Sa-
 oel, saorna: Paporin bodjo kaola Mi-
 kal, ^b beunang kaola mantjoeh koe ka-
 koeloepan oerang Pëlisti saratoes siki
 15 teja. 'Toeloej Isboset miwarangan, seug
 Mikal teh diala ti salakina, ^c ti Pal-
 16 tiël poetra Lais. 'Ari salakina miloe,

leumpang bari tjeurik, noetoerkeun Mikal
 tépi ^d ka Bëhoerim. Pok Abner marentah
 ka dinja: Geura los balik; toeloej bae
 moelang. ^a 1 Moesa 43 : 3. ^b 1 Sam. 18 : 25.
^c 1 Sam. 25 : 44. ^d p. 16 : 5.

17 Djeung deui Abner sasaoeran djeung
 para kokolot Israil, ari saorna: Sam-
 pejan ti baretona ^a pada hajang dira-
 18 djaän koe Dawoed; 'ari ajeuna geura
 lakonan; karana Pangeran geus nim-
 balan ka Dawoed, kieu timbalanana:
 Kami koe lantaran abdi kami Dawoed
 kërsa njalamëtkeun oemat kami Israil
 ti leungeun oerang Pëlisti, sarta ti
 leungeun sakabeh moesoeh-moesoehna.
 19 'Sarta Abner misaoer deui kitoe ka
 hareupeun ^b oerang Binyamin; tidinja
 Abner mangkat deui, sédja hatoeran ka
 pajoeneun Dawoed di Hebron, saniskara
 noe pihadeëun koe pangrasa Israil sarta
 koe pangrasa saänak-poetoe Binyamin.
 20 'Toeloej Abner dongkap ka Dawoed, ka
 Hebron, sarta aja doewa poeloeh djalma
 noe ngiring. Tidinja Dawoed mestakeun
 ka Abner djeung ka djalma-djalma noe
 21 ngareudjeungan. 'Geus kitoe Abner ha-
 toeran ka Dawoed: Kaola amit dang-
 dan, sédja wangsoel, saréng sédja ngoem-
 poelkeun sabangsa Israil ka goesti sang
 radja, sina njijeun përdjangdjian ka an-
 djeun, saréng soepaja andjeun ngara-
 djaän ^c ka sadaja noe djadi kahojong
 manah andjeun. Seug Abner koe Da-
 woed didjoeroeng lakoe, toeloej moelang
 22 sarta salamët. 'Kabënëran abdi-abdi Da-
 woed djeung Joab datang, poelang nga-
 rampog, sarta marawa djarahan loba
 nakër. Harita Abner geus teu aja di
 Dawoed di Hebron; karana geus didjoe-
 roeng lakoe, djeung geus moelang sarta
 23 salamët. 'Barang Joab djeung sakabeh
 balad noe ngareudjeungan teh geus da-
 ratang, aja noe mopojan ka Joab, kieu
 pokna: Abner poetra Ner teja mantas
 ngadeuheusan ka radja; koe radja geus
 didjoeroeng lakoe, djeung geus moelang
 24 sarta salamët. 'Gantjang Joab ngadeuheu-
 san ka radja, sarta oendjoekan kieu: Na-
 ha andjeun midamél kitoe? Geuning, Ab-
 ner dongkap ka andjeun; naha mana koe
 andjeun didjoeroeng lakoe, seug moe-
 25 lang sarta rahajoe? 'Andjeun langkoeng
 oeuinga ka Abner poetra Ner teh; es-
 toe pangdongkapna sédja ngagëndam ka

andjeun, hajangeun njaho dina ka-loewar andjeun saréng dina asoep andjeun, saréng hajangeun njaho sadajana noe dipidamél koe andjeun. 'Toeloej Joab ka loewar ti pajoeneun Dawoed, sarta nitahan djalma njoesoel Abner; seg koe eta teh Abner dibawa deui ti soemoer Sira; tatapi Dawoed mah teu oeninga-
 26 eun. 'Barang Abner geus dongkap deui ka Hebron, koe Joab dibawa njingkoer ka téngah lawang nagara, padjar dek sasaoeran djeung Abner di noe djëmpe; pek Abner di dinja ^a koe Joab ditoeblès kana beuteung, toeloej maot, ^e naoer
 27 gëtih Asahel saderekna. 'Barang Dawoed ngadangoe warta sanggeusna ti dinja, pok ngalahir: Kami djeung karadjaan kami teu dosa pajoeneun Pangeran salalangngna ka gëtih Abner poetra Ner.
 28 'Sing malik ka diri Joab djeung ka saeusi-imah bapana, sarta saeusi-imah Joab teh oelah aja noe pikapënggëleun tina bëngang, tina kasakit lepra, tina ^f koendang iteuk, tina roeboeh koe pëdang, atawa tina kakoerangan hakan.
 29 'Eta kitoe Joab djeung Abisai saderekna maehan Abner, tina hal Abner maehan Asahel saderekna, di Gibon, basa përang teja. ^a 1 Sam. 18: 8, 16. ^b 1 Eab. 12: 29. ^c 1 Radj. 11: 37. ^d p. 20: 10. ^e p. 2: 23. ^f 2 Moesa 21: 19.

31 Tidinja Dawoed ngalahir ka Joab djeung ka sakabeh djalma noe ngareudjeungan: ^a Geura pada njosoëk papakean maraneh, djeung koedoe pada disamping karoeng, bari seg pada aloekaloekean ti heulaeun Abner. Sarta radja
 32 Dawoed ngiringkeun pasaran. 'Toeloej Abner dikoeboer di Hebron; ^b sarta radja sëgrak-sëgroek nangis bari ngadëgan koeboeran Abner; kitoe deui djalmadjalma tjareurik sakabeh. 'Malah radja
 33 ngadamél hidji njanjian nalangsa tina hal Abner, lahirna: Na Abner teh maot
 34 sapërti paeh djalma boeroeng? 'Leungeun sampejan hanteu dibarogod, djeung soekoe sampejan hanteu njandang rante; ngadjoprak sampejan kawas noe ngadjoprak di hareupeun djalma goreng. Seug
 35 djalma-djalma mingkin rosa njeungtjeurikan Abner. 'Tidinja datang sakabeh djalma, Dawoed dihatoeranan toewang, keur beurang keneh; tatapi Dawoed soempah, lahirna: Moegi kami koe Allah didamél kijeu sarta diwoewoehan kijeu,

lamoen kami ^e memeh soeroep panonpoë ngasaän roti atawa naon-naon oge!
 36 'Geus waspada sakabeh djalma, sarta pangrasana hade; naon bae dadamëlan radja, koe pangrasa sakabeh djalma hade
 37 pisan. 'Sarta geus kaharti koe sakabeh djalma djeung koe sabangsa Israil dina poë eta, lain ti radja përkara maehan
 38 ka Abner poetra Ner teh. 'Tidinja radja ngalahir ka abdi-abdina: Lamoen maraneh teu njaho, noe ngadjoprak poë ijeu teja ^a hidji kapala, toer djalma gëde
 39 di Israil. 'Ari kami teh ajeuna leuleus, halta geus dilisahan djadi radja; dëmi eta djalma-djalma, ^e anak Sëroeja teja mah, hareuras ti batan kami. ^f Pangeran noe pimalëseun ka noe migawe goreng, noeroetkeun sakoemaha kagorenganana. ^a p. 1: 11. ^b 1 Sam. 30: 4. ^c p. 1: 12. ^d 1 Sam. 26: 15. ^e p. 2: 18. ^f 1 Sam. 25: 23; 1 Radj. 2: 5, 6.

PASAL 4.

Mangsa [Isboset] poetra Saoel ngadangoe warta, jen Abner geus maot di Hebron, seug pananganana ^a ngeplek, djeung sakabeh oerang Israil pada njëblak. 'Ari [Isboset] poetra Saoel teh kagoengan doewa djalma, noe djadi kapala barisan; ngaran noe hidji Baäna, ari ngaran noe hidji deui Rekab; doewanana anak Rimon, oerang Berot, kasoep anak-poetoe Binyamin; karana
 3 Berot ge kabilang ka Binyamin. 'Ari oerang Berot teh pada ngëntjoel ka Gitaim, toeloej ngoembara di dinja tëpi
 4 ka mangsa ajeuna. 'Djeung deui Jonatan poetra Saoel teja kagoengan hidji poetra lalaki, kemper soekoena; lima taoen oemoerna basa datang bedja ti Jisrel ^b hal Saoel djeung Jonatan teja; pek ditjokot koe ëmbanna, dibawa ka boer; ari geus kitoe, keur roesoeh ka boer, seg moerangkalih teh ragrag, toeloej ngempor; ari djënënganana Mëpi-
 5 boset. 'Dëmi eta anak Rimon, oerang Berot, nja eta Rekab djeung Baäna teja, hidji mangsa laleumpang, toeloej arasoep ka gëdong Isboset, wantji panas poëna, keur andjeunna koelëm dina padjoewaran, waktoe téngah poë. 'Boes arasoep, nëpi ka téngah gëdong, poera poera dek njokot tarigoe; djëblos Isboset ditoeblès kana lamboet; heug Rekab

7 djeung Baäna doeloerna maringgat. 'Ari eta teh arasoepna ka gëdong, waktöe andjeunna keur ebog dina pasarean, di djëro kamar koelëm, pek ditoëblës dipaehan, bari seg ditilas mastakana; top mastakana ditjokot, bral laleumpang djalan ^c tanah lapang, ladjoe sapeupeuting. 'Toeloej eta mastaka Isboset koe doewaän teh disanggakeun ka Dawoed, di Hebron, bari aroendjoekan kijeu ka radja: Noen, ijeu teh sirah Isboset anak Saoel, satroe andjeun, anoe ngarah pati andjeun; djadi goesti sang radja dintën ijeu koe Pangeran geus dipaparin balësan ti Saoel sarëng ti toeroenanana.

9 'Ngawalon Dawoed ka Rekab djeung ka Baäna doeloerna, anak Rimon, oerang Berot teja, kijeu lahirna ka darinja: Dëmi djoemëñging Pangeran, ^d noe geus ngaleupaskeun njawa kami ti sakabeh kasoésahan! 'basana aja noe bebedja ka kami, pokna: Saënjana, Saoel maot, ari pangrasana mawa bedja ngeunah, nja eta koe kami ditangkëp, ^e sarta dipaehan di Siklag, asoep koe kami dibere boeroehan mawa bedja: 'komo teuing lamoen aja djalma doraka maehan djalma noe bëñër, di djëro boemina, dina pasareanana; na ajeuna gëtihna koe kami ^f moal dipenta ti leungeun maraneh, sarta maraneh koe kami dieuweuhkeun tina boemi? 'Toeloej Dawoed ^g marentah ka baroedjang, pek djalma teja koe eta diparaehan sarta dipotongan leungeun-soekoena, ari awakna digarantoeng sisi empang di Hebron. Dëmi mastaka Isboset ditjokot, bari toeloej dikoeboer ^h dina koeboeran Abner, di Hebron teja. *a* Jës. 19 : 7. *b* 1 Sam. 31 : 6. *c* p. 2 : 29. *d* 1 Sam. 26 : 24. *e* p. 1 : 15. *f* 5 Moesa 19 : 13. *g* p. 1 : 15. *h* p. 3 : 32.

PASAL 5.

Tidinja ^a sakabeh kaom Israil ngadareuheusan ka Dawoed, ka Hebron; seug aroendjoekan, kijeu pioendjoekna: Salërësna, simkoering sadaja ^b satoelang-sadaging sarëng andjeun. 'Dalah ka pëngkër ge, basa Saoel ngaradjaän ka simkoering teja, nja andjeun ^c noe sok ngaloewarkeun sarëng ngalëbëtkeun Israil. Sarawoeh Pangeran nimbalan ka andjeun kijeu teja: Andika ^d noe pingangoneun oemat kami Israil, sarta andika ^e noe pidjadieun gëgëdoeg, njëkël

3 Israil. 'Kitoe sadajana kokolot Israil ngadareuheusan ka radja, ka Hebron; sarta radja Dawoed ngadamël përdjang-djian ka darinja di Hebron, di pajoe-neun Pangeran; geus kitoe Dawoed ^f pada ngalisahan, didjënëngkeun radja, njangking Israil. 'Ari joeswa Dawoed, mangsa djadi radja teh, tiloe poeloh taoen; ^g opat poeloh taoen ngaradja-anana. 'Di Hebron andjeunna ngaradjaän ka Joeda toedjoeh taoen gënëp boelan, ari di Jëroesalem andjeunna ngaradjaän ka sabangsa Israil djeung Joeda tiloe poeloh tiloe taoen.

a 1 Bab. 11 : 1. *b* 1 Moesa 29 : 14. *c* 1 Sam. 18 : 13, 16. *d* p. 7 : 7. *e* 1 Sam. 13 : 14. *f* 1 Sam. 16 : 13; p. 2 : 4. *g* 1 Radj. 2 : 11.

6 Tidinja radja angkat ka Jëroesalem, njandak djalma-djalmana, ngaroeroeg ka oerang Jëboes, ^a priboemi tanah eta. Dëmi eta teh ngaromong ka Dawoed, kijeu pokna: Andjeun moal asoep ka dijeu, anggoer dioendoerkeun koe noe mërëm djeung koe noe ngempor; tëgësna: Dawoed moal asoep ka dijeu.

7 'Parandene Dawoed meunangkeun benteng Sion; nja eta teh dajauh Dawoed.

8 'Sarta Dawoed dina poë harita ngalahir kijeu: ^b Saha-saha ngelehkeun oerang Jëboes, sing nëmpeoh kana pantjoeran, sarta ka noe ngempor djeung noe mërëm, noe djadi kageuleuh hate Dawoed. Kitoe noe matak sok aja noe njëboet: Noe mërëm djeung noe ngempor moal asoep ka imah. 'Tidinja Dawoed linggih di djëro eta benteng, sarta disëboetkeun dajauh Dawoed. Djeung koe Dawoed dipidamël sakoerilingna, ti sëmët Milo ka-djërokeun. 'Ari Dawoed teh ^c beuki lila beuki agoeng; karana Pangeran, Allah sawadya-balad, njarëngan ka andjeunna. *a* Jos. 15 : 63. *b* 1 Bab. 11 : 6. *c* p. 3 : 1.

11 Tidinja ^a Hiram, radja Tiroes, miwaringan djalma ka Dawoed, sarta ngintoenkeun kai poetri, djeung taroekang kai, sarta taroekang tembok; seg eta teh njarijeun hidji gëdong linggihaneun

12 Dawoed. 'Sarta koe Dawoed geus kahartos, jen andjeunna koe Pangeran ditëtëpkeun djadi radja, njangking Israil, sarta jen karadjaänana koe Pangeran didjoengdjoengkeun, koe karana Israil oematna. *a* 1 Bab. 14 : 1.

13 Djeung Dawoed ^a kagoengan deui parëkan sarta geureuha ka oerang Jëroe-

salem, sanggeus andjeunna soemping ti Hebron; djeung Dawoed kagoengan deui
 14 poetra pamègèt sarta poetra istri. 'Nja ijeu djénènganana noe diwokeun pikeun Dawoed di Jérusalem: ^b Samoea, Sobab,
 15 Natan djeung Soeleman; 'Ibhar, Elisoea,
 16 Nepeg djeung Japia; 'Elisama, Eljada sarta Elipelet. ^a 5 Moesa 17:17. ^b 1 Bab. 3:5.
 17 ^a Barang oerang Pèlisti geus ngadarengé bedja, jen Dawoed dilisahan didjénèngkeun radja, njangking Israil, toeloj sakabéh oerang Pèlisti moeroeboel, dek manggihan Dawoed. Ari Dawoed geus meunang warta, toeloj loengsoer
 18 ka djéro benteng. 'Ana geus daratang oerang Pèlisti teh, wani majakpak di
 19 lébak Rëpaim. 'Tidinja Dawoed ^b naros ka Pangeran, kijeu pihatoerna: Sae simkoering indit, mërangan ka oerang Pèlisti? koemaha koe andjeun bade dipaparinkeun ka leungeun simkoering? Ari timbalan Pangeran ka Dawoed: Seg bae indit; karana oerang Pèlisti teh tangtöe koe kami diselehkeun ka leungeun maneh.
 20 'Gantjang Dawoed angkat ^c ka Baäl-Përasim, seg koe Dawoed disabëtan di dinja. Pok Dawoed ngalahir: Moesöeh kami koe Pangeran dibëdahkeun di hareupeun kami, sapërti bëdah tjai; kitöe noe matak eta énggon koe
 21 andjeunna dingaranan Baäl-Përasim. 'Ari koe oerang Pèlisti brahalana ditaringgalkeun di dinja, ^d seug ditjokot koe Dawoed djeung koe djalma-djalmana.

^a 1 Bab. 14:8. ^b 1 Sam. 30:8. ^c Jës. 28:11.

^d 1 Bab. 14:12.

22 Tidinja oerang Pèlisti ngaboeroeboel deui, wani majakpak deui di lébak Rëpaim. 'Toeloj Dawoed naros ka Pangeran; ari timbalanana: Maneh oelah madjoe; nja koedoe dikoerilingan ka toekangeunana, sing ngadatangan ka
 23 darinja ti pëlëbah tangkal baka. 'Ari geus kitöe, samangsa maneh ngadenge sora koekoeroesoekan dina poetjoek-poetjoek tangkal baka teh, didinja maneh sing gasik; karana didinja Pangeran boedal ti heulaeun maneh, kërsa ngagëboeg ka pasanggrahan oerang Pèlisti.
 24 'Prak Dawoed midamël kitöe, saköemaha timbalan Pangeran ka andjeunna teja; pek oerang Pèlisti disabëtan ti sëmët Geba tëpi ka maneh datang ka Geser.

PASAL 6.

Tidinja Dawoed ^a ngoempöelkeun deui sakabéh djalma beunang mëting di
 2 Israil, aja tilöe laksa djalma. 'Toeloj dangdan, bral Dawoed angkat djeung sakabéh djalma noe ngiring, ti Baäle-Joeda, këršana nginditkeun ti dinja pëti Allah teja, énggon njambat kana Padjénëngan, nja eta padjénëngan Pangeran sawadya-balad, ^b noe linggih dina moekarabin, dina loehoer eta.
 3 'Seug pëti Allah teh ditoempangkeun ^c kana padati weuteuh, dibawa ^d ti djéro imah Abinadab, noe dina pasir teja; sarta Oesa djeung Ahio, pada poetra Abinadab, noe nganteurkeun eta
 4 padati weuteuh. 'Dibawana ti djéro imah Abinadab, noe dina pasir teh, katoet pëti Allah teja, sarta Ahio leumpang
 5 ti heulaeun pëti. 'Dëmi Dawoed barëng sakabéh anak-poetöe Israil pada raramean pajoeneun Pangeran, make saröepaning tatabeuhan kai djamoedjoe, djeung make katjapi, tjëlëmpeung, tërë-
 6 bang, këkëjtjrek djeung tjetjempres. 'Barang darongkap ka pangirikan Nakon, ^e pek Oesa njodorkeun leungeun ka pëti Allah teh, ditjékëlan, sabab sapina la-
 7 boeh. 'Seug Pangeran djadi bëndöe ka Oesa, sarta koe Allah digëboeg di dinja tina eta kasalahan; hos paeh di dinja
 8 lébah pëti Allah. 'Toeloj Dawoed ngangrës, doemeh Oesa teh koe Pangeran disambër wani beulah; sarta eta énggon koe andjeunna disëboetkeun: Peres-Oesa,
 9 tëpi ka mangsa ajeuna. 'Djeung Dawoed sijeuneun koe Pangeran dina poë eta; ari lahirna: Koemaha pëti Pangeran
 10 teh pidatangeunana ka kami? 'Sarta Dawoed geus teu kërsaëun ngalihkeun pëti Pangeran ka andjeunna, ka ^f dajueh Dawoed; seug bae koe Dawoed ditoenda ka imah Obed-Edom, oerang
 11 Gat. 'Toeloj pëti Pangeran teh ngënggon di imah Obed-Edom, oerang Gat teja, meunang tilöe boelan; ^g sarta Pangeran ngabërkahan ka Obed-Edom
 12 djeung ka saëusi-imahna. 'Tidinja aja noe ngoeninga ka radja Dawoed, kijeu pioendjoekna: Noen, imah Obed-Edom teja sarëng sagagadoehanana dibërkahan koe Pangeran tina përkawis pëti Allah. 'Toeloj Dawoed angkat, seug pëti Allah

teh diinditkeun deui ti imah Obed-Edom ka dajauh Dawoed, nganggo kaboengan. ¹³ 'Ari geus kitoe, satijap-tijap noe ngagotong pëti Pangeran teh geus meunang gënëp langkah, pek Dawoed ngoerbankeun hidji sapi djeung hidji sato beunang ngalëbëng. ¹⁴ 'Sarta Dawoed adjroeg-adjroegan sakoewat-koewat pajoeneun Pangeran, djeung Dawoed nganggo epod ¹⁵ lawon bodas dibeulitan. 'Kitoe Dawoed djeung saanak-poetoe Israil ngadjadjapkeunana pëti Pangeran, make soesoerakeun djeung make sora sangkakala. ¹⁶ 'Dëmi geus kitoe, barang pëti Pangeran teh dongkap ka dajauh Dawoed, eta Mikal poeta Saoel teja mëlong tina djandela, ningali radja Dawoed keur djidjingklak sarta adjroeg-adjroegan pajoeneun Pangeran; seug Mikal teh tjoewa ¹⁷ ka andjeunna di djëro manahna. 'Toeloej pëti Pangeran teh diasoepeun, diteundeun ka piënggoneunana ^h di tëngah-tëngah himah, beunang Dawoed sangkeun pikeun eta. Pek Dawoed ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima ka pajoeneun Pangeran. ¹⁸ 'Saparantos Dawoed ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima teh, ⁱ seug andjeunna ngabërkahan ka djalma-djalma, njëbat padjënëngan Pangeran sawadya-balad. ¹⁹ 'Sarta andjeunna ngabagi ka sakabeh djalma, ka oerang Israil mangpirang-pirang, lalaki djeung awewe, ka hidji-hidji djalma roti sasiki djeung laeok sakeureut, sarta kismis sagoeroentoel. Toeloej sakabeh djalma ²⁰ pada moelang saimah-saimahna. 'Geus kitoe Dawoed moelih, kërsa ngabërkahan ka saeusi-boemina. Djol Mikal poeta Saoel teh ka loewar mapagkeun Dawoed, sarta mihatoer: Euleuh! radja Israil moelja tëmën poë ijeu, da diwoewoeda poë ijeu di hareupeun panon eusi-imah abdi-abdina, sapërti djalma teu poegoeh ditarandjang hanteu era. ²¹ 'Dëmi lahiran Dawoed ka Mikal: Da di pajoeneun Pangeran, anoe milih diri ka oela, dileuwihkeun ti rama njai sarta ti saeusi-boemina, ^j dikërsakeun ka oela teh djadi gëgëdoeg, njangking oemat Pangeran, nja njangking Israil; mana ka oela sëdja raramean di pajoeneun Pangeran. ²² 'Sarta ka oela sëdja ngahinakeun diri keneh alah batan tadi, djeung sëdja

boga rasa diri teh handap; dëmi reudjeung eta eusi-imah, anoe disaoerkeun koe njai teja, nja djeung eta ka oela ²³ hajang dimoeljakeun teh. 'Ari Mikal poeta Saoel teja teu kagoengan poeta tëpi ka mangsana poepoes. ^a 1 Bab. 13 : 5. ^b 2 Moesa 25 : 22. ^c 1 Sam. 6 : 7. ^d 1 Sam. 7 : 1. ^e 1 Bab. 13 : 9. ^f p. 5 : 9. ^g 1 Bab. 13 : 14. ^h 1 Bab. 15 : 1; 16 : 1. ⁱ Jos. 22 : 6; 1 Radj. 8 : 55. ^j p. 5 : 2.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, ^a mangsa radja linggih di djëro gëdongna, sarta andjeunna koe Pangeran geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoehna noe di ² sakoeriling, 'pok radja ngalahir ka nabi Natan: Tingali atoe, ka oela ngënggon dina gëdong ^b kai poetri, dëmi pëti Allah mah ngënggonna ^c di djëro koe-³ lamboe bae. 'Pihatoer Natan ka radja: Sadajana noe dina manah andjeun, soemangga prak bae pidamël; karantën Pangeran noe njarëngan ka andjeun. ⁴ 'Dëmi geus kitoe, dina peuting harita seug aja pangandika Pangeran ka Natan, kijeu pangandikana: 'Geura bral, popojankeun ka abdi kami, ka Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran: Naha maneh ka kami sëdja mangnjijeunkeun gëdong ⁶ baris kami linggih? 'Mapan kami ^d hanteu linggih dina gëdong, ti poëan oerang Israil koe kami diinditkeun ti Mësir tëpi ka poë ajeuna; ënjana kami teh idër-idëran dina himah djeung dina ^e ⁷ balandongan bae. 'Sapandjang kami idër-idëran djeung sakabeh oerang Israil teh, naha kami aja pangandika sakëtjap ka salah-sahidji kaom Israil, noe koe kami dipiwarang ^f ngangon oemat kami Israil teja, pangandika kijeu: Koe naon kami koe maraneh teu dipangnjijeunkeun gëdong kai poetri? 'Mana ajeuna maneh ⁸ koedoe kijeu nja mopojan ka abdi kami Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: ^g Maneh koe kami geus ditjokot ti pangangonan, ti toekangeun domba, soepaja djadi gëgëdoeg, njékël ⁹ oemat kami, nja njékël Israil; 'sarta kami ^h geus njarëngan ka maneh ka mana bae maneh nja leumpang, djeung sakabeh moesoeh maneh koe kami geus dibasmi ti hareupeun maneh; toer maneh koe kami geus dipangdamëlkeun ⁱ ngaran sohor, sapërti ngaran djalma

10 galède di boemi. 'Djeung deui kami geus njadangkeun énggon pikeun oemat kami Israil; seug eta teh koe kami ^j dipélak, sina matoeh dina pèrnahna, oelah koemélab-koemélab deui, sarta oelah disoekérkeun deui koe djalma goreng, tjara

11 baheula-bihari, 'djeung sapèrti tina mangsa kami ngèrsakeun aja hakim, njékél oemat kami Israil teja. Ari maneh koe kami geus dipaparin reureuh ti sakabeh moesoeh maneh. Malah Pangeran maparin njaho ka maneh, jen maneh koe Pangeran rek dipangdamél-

12 keun imah. 'Dimana geus djédjég oemoer maneh, sarta maneh ^k geus sasarean reudjeung karoehoen maneh, eta kami ^l rek ngadégkeun toeroenan maneh pandeurieun maneh, anoe pibidjileun ti awak maneh, sarta rek nètépkeun karadja-

13 anana. 'Nja eta ^m noe bakal njijeun gèdong pikeun djénangan kami, sarta korsi karadjaanana koe kami rek disina tètép salalanggèngna. 'Kami ⁿ noe bakal piramaeunana, ari eta bakal poeta kami; ^o oepama milampah bengkok, koe kami rek dilara-lara koe panggèboeg djalma

14 djeung koe pamèpèrnh anak Adam. 'Tatapi kaásihan kami moal pègat ka manehanana, ^p sapèrti dipègatkeunana koe kami ka Saoel, noe koe kami dising-

15 kirkeun ti hareupeun maneh teja. 'Sategèsna bangsa maneh djeung karadjaan maneh pitètèpeun salalanggèngna di hareupeun maneh; korsi maneh pipageu-

16 heun salalanggèngna. 'Toeloej Natan hatieran kitoe ka Dawoed, noeroetkeun sadajana pangandika eta, sarta tèroes satitingalian noe tadi teja. *a* 1 Bab. 17.

17 *b* p. 5:11. *c* p. 6:17. *d* 1 Radj. 8:16. *e* 2 Moesa 26:1. *f* p. 5:2. *g* 1 Sam. 16:11. *h* p. 8:6, 14. *i* 1 Bab. 14:17. *j* 2 Moesa 15:17. *k* 5 Moesa 31:16. *l* 1 Radj. 8:20. *m* 1 Radj. 5:5. *n* Djab. 89:27; Ibr. 1:5. *o* Djab. 89:33. *p* 1 Sam. 15:23, 26.

18 Tidinja radja Dawoed lèbèt, seug mando ka pajoeun Pangeran, bari oendjoekan kijeu: Noen Goesti Pangeran! ^a saha simkoering, sarèng nahaon bangsa simkoering, doemogi simkoering koe

19 andjeun didongkapkeun ka dijeu? 'Doepi pèrkawis kitoe koe andjeun dimanah saeutik keneh, noen Goesti Pangeran; da andjeun malah-malah milahirkeun pèrkawis bangsa abdi gamparan anoe tébih ka pajoenana, sarèng nja eta teh

papakon ka manoesa, noen Goesti Pangeran! 'Sarèng Dawoed bade oendjoekan naon deui ka andjeun? da andjeun langkoeng oeninga ka abdi gamparan,

20 noen Goesti Pangeran! 'Tina sabab pangandika andjeun, sarèng noemoetkeun manah andjeun, noe mawi andjeun ngadamél eta saniskantèn noe aragoeng,

21 pikeun diwartakeun ka diri abdi. 'Koe pèrkawis eta andjeun teh agoeng, noen Pangeran Allah; karantèn taja noe nandingan ka andjeun, sarèng taja deui Allah djawi ti andjeun, noemoetkeun saniskantèn noe koe abdi sadaja ka-

22 koeping. 'Sarèng ^b bangsa mana di boemi anoe sapèrtos oemat andjeun, sapèrtos Israil, anoe koe Allah disoempingan, dileupaskeun didamél oemat andjeunna, sarèng ^c kèrsa ngamashoerkeun padjénénganana, sarawoeh kèrsa ngadamél pikeun maraneh eta pèrkawis noe aragoeng, toer matak sijeun, nja ka tanah andjeun, di hareupeun oemat andjeun, kenging andjeun ngaleupaskeun ti Mèsir bade andjeun, [da ngadjongklokkeun] bangsa-bangsa kapir katoet aállahanana

23 teja? 'Sarèng andjeun geus njajagikeun oemat andjeun Israil, bade oemat andjeun salalanggèngna; toer andjeun, Pangeran! geus djoemènéng Allahna. 'Ari ajeuna, noen Pangeran Allah! eta pangandika, noe koe andjeun diandikakeun pèrkawis diri abdi sarèng pèrkawis bangsaana teja, moegi-moegi dijakinkeun salalanggèngna, sarèng moegi ngadamél sa-

24 koemaha pangandika andjeun teja. 'Kalajan padjénéngan andjeun moegi diagoengkeun salalanggèngna, sina pada njarèboet: Pangeran sawadya-balad djoemènéng Allah Israil; sarèng bangsa abdi gamparan Dawoed bade tètép di pajoeun andjeun. 'Karantèn andjeun, noen Pangeran sawadya-balad, Allah Israil! geus ngebrehkeun ka diri abdi, kijeu pangandika: Maneh koe kami rek dipangdamélkeun imah; kitoe noe mawi abdi gamparan koemaperoen nènèda ka andjeun ijeu panèda. 'Ari ajeuna, noen Goesti Pangeran! andjeun teja Allah, sarèng pangandika andjeun satoehoe, kalajan andjeun geus ngadjangdjikeun ka diri abdi

25 eta kasaeana noe bijeu. 'Mawi ajeuna moegi ngèrsakeun ngabèrkahan ka bangsa diri abdi, soepaja tètép salalanggèngna

di pajoeneun andjeun; karantën andjeun, noen Goesti Pangeran! anoe ngandika, sarëng koe bërakah andjeun bangsa diri abdi tinangtos kabërkahan salalanggëngna. *a* 1 Sam. 18 : 18. *b* 5 Moesa 4 : 7. *c* Jës. 63 : 12.

PASAL 8.

Ari geus kitoe, *a* sanggeusna ti dinja toeloej Dawoed ngelehkeun oerang Pëlisti, sarta pada ditoendoekkeun; ari kadali indoeng nagara koe Dawoed dirëboet ti leungeun oerang Pëlisti.

a 1 Bab. 18 : 1.

2 Djeung deui Dawoed *a* ngelehkeun oerang Moab, sarta eta dioekoer koe tali, pëtana disina ngarëdëng dina taneuh; ari ngoekoerna teh, doewa oekoeran baris dipaehan, saekoeran djëdjëg baris dihiroepan. Djadi oerang Moab teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti.

a 1 Sam. 14 : 47.

3 Kitoe deui Dawoed ngelehkeun Hadad-Eser poetra Rëhob, radja *a* Soba, eukeur di djalan, sëdja ngadëgkeun deui kawasana di tji Prat. 'Sarta balana aja noe dibeunangkeun koe Dawoed, sareboe toedjoeh ratoes toekang toempak koeda, djeung doewa laksa djalma badarat; *b* ari sakabeh koeda kareta koe Dawoed dibadjegan, ngannjesakeun baris saratoes kareta.

a 1 Sam. 14 : 47; Djab. 60 : 2.

b Jos. 11 : 6.

5 Tidinja datang oerang Sam ti Damsik, sëdja ngabantoe ka Hadad-Eser, radja Soba teja; pek oerang Sam teh koe Dawoed diëlehkeun, doewa laksa doewa reboe djalma noe kasamboet. 'Toeloej Dawoed neundeun patrol di Sam, nja eta di Damsik; djadi oerang Sam teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti. *a* Sarta Dawoed koe Pangeran disalamëtkeun, ka mana bae angkatna.

7 'Djeung deui Dawoed njandak *b* këpëng ëmas, oeroet abdi Hadad-Eser teja, ditjandakna ka Jëroesalem. 'Sarta ti Betah djeung ti Berotai, nagara Hadad-Eser, radja Dawoed njandak tambaga loba katjida.

a p. 7 : 9. *b* 1 Radj. 10 : 16.

9 Ari Toi, radja Hamat, meunang bedja jen sakabeh balad Hadad-Eser koe Dawoed geus diëlehkeun, 'toeloej Toi ngadjoeroengkeun Joram poetrana ka radja Dawoed, sina naros ka andjeunna salamët hanteuna, djeung sina njangga-

keun kawiloedjëngan ka andjeunna, koe doemeh andjeunna mërangan ka Hadad-Eser sarta datang ka diëlehkeun; karena Hadad-Eser teh sok mërangan ka Toi. Djeung Joram teh mawa barang sipat perak, barang sipat ëmas, sarta barang sipat tambaga. 'Eta oge koe radja Dawoed toeloej disoetjikeun bade ka Pangeran, ditambahkeun kana ëmas-perak noe ënggeus disoetjikeun, beunang ti sakabeh bangsa noe geus ditaloekkeun; 'nja eta ti Sam, ti Moab, *a* ti oerang Amon, ti oerang Pëlisti sarta ti Amalek, kitoe deui djarahan ti Hadad-Eser poetra Rëhob, radja Soba teja.

a p. 11 : 1; 12 : 30.

13 Djeung deui Dawoed midamël anoe matak mashoer, eukeur moelih mantas ngelehkeun oerang Sam teja; *a* nja [ngelehkeun oerang Edom] di lëhak Oejah; salaksa dalapan reboe noe kasamboet.

14 'Toeloej andjeunna di tanah Edom neundeun patrol; di satanah Edom neundeunna patrol; djadi sabangsa Edom pada ngawoela ka Dawoed. Sarta Dawoed koe Pangeran disalamëtkeun, ka mana bae angkatna.

a 1 Bab. 18 : 12; Djab. 60 : 2.

15 Djadi Dawoed teh ngaradjaän ka sabangsa Israil, sarta ngalampahkeun kaadilan djeung kabënëran ka sakabeh rahajatna. 'Ari Joab poetra Sëroeja teja *a* njangking balad, sarta Josapat poetra Ahiloed djadi papatih; 'ari Sadok poetra Ahitoeb djeung Ahimelek poetra Abjatar djaradi panghoeloe, sarta Sëraja noe djadi mantri toelis. 'Djeung deui Bënaja poetra Jojada njëkël djoeroe këtök djeung djoeroe loempat; sarta poetra Dawoed noe pamëgët pada djadi kaparëk.

a p. 20 : 23; 1 Bab. 18 : 15.

PASAL 9.

Hidji mangsa Dawoed ngalahir : *a* Koemaha aja keneh anoe kari bangsa Saoel? moen aja kami sëdja milampah kahemanan ka dinja, koe karena Jonathan. 'Aja hidji djalma oeroet badega bangsa Saoel, ngaranna Siba; eta seug diala, dideuheuskeun ka Dawoed. Ngalahir radja ka dinja: Maneh teh Siba? Wangsoelanana: Soemoehoen, abdi gampang. 'Lahiran radja: Koemaha, geus teu pisan aja djalma bangsa Saoel? moen aja kami sëdja milampah kahemanan

Allah ka dinja. Ari wangsoelan Siba ka radja: Soemoehoen, ^b aja keneh hiji poetra Jonatan, kemper sampejanana. 'Lahiran radja ka Siba: Di mana eta teh? Wangsoelan Siba ka radja: Salërësna, aja di imah Makir anak ⁵ Amiël, di Lodëbar. 'Tidinja Dawoed miwarangan, seug eta teh diala ti imah Makir anak Amiël, ti Lodëbar teja. ⁶ 'Toeloej Mëpiboset, poetra Jonatan, anoe poetra Saoel teja, ngadeuheus ka Dawoed; brëk njoeoh bari soedjoed. Ngalahir Dawoed: Mëpiboset! Wangsoelanana: Noen, abdi gamparan. 'Lahiran Dawoed ka dinja: Montong sijeun-sijeun; karena kami tangtoe milampah kahemanan ka maneh, koe karena Jonatan, rama maneh; djeung kami ka maneh dek moelangkeun sakabeh lahan oeroet Saoel, ejang maneh; sarta maneh salawasna bakal dahar djeung kami samedja reudjeung. 'Dat njëmbah Mëpiboset, bari oendjoekan: Nahaon abdi gamparan, doemoegi gamparan kërsa majoen ka ^c andjing paeh sapertos simabdi? 'Tidinja radja njaoer Siba, oeroet boedjang Saoel teja; seug dilahiran kijeu: Saniskara banda oeroet Saoel djeung oeroet sakabeh ahlina, koe kami geus dibikeun ka anak djoeragan maneh. ¹⁰ 'Koe maneh pangngoeroeskeun lahanna, nja koe maneh, sarta koe anak-anak djeung badega-badega maneh; ari hasilna datangkeun, soepaja anak djoeragan maneh boga rëdjeki, baris dahareunana; djeung deui Mëpiboset, anak djoeragan maneh, ^d salawasna bakal dahar djeung kami samedja reudjeung. Ari Siba teja anakna lalaki lima wëlas djeung doewa ¹¹ poeloh badegana. 'Pioendjoek Siba teh ka radja: Sakoemaha timbalan goesti sang radja ka abdi, nja kitoe pisan abdi gamparan sêdja ngalampahkeun. Sarëng Mëpiboset teja, ana dahar sarëng abdi samedja reudjeung, disamikeun sarëng ¹² poetra radja. 'Ari Mëpiboset teja boga anak leutik sarta lalaki, ngaranna Mika. Djeung sakoer noe tjitjing dina imah ¹³ Siba, badega Mëpiboset kabeh. 'Tidinja Mëpiboset tjalik di Jëroesalem; karena salawasna dahar djeung radja samedja reudjeung. Sarta eta teh ngempor soekoe doewanana.

a 1 Sam. 20: 15. b p. 4: 4.

c p. 8: 8; 16: 9. d p. 19: 28; 2 Radj. 25: 29.

PASAL 10.

Ari geus kitoe, ^a sanggeusna ti dinja Toeloej radja oerang Amon maot, sarta Hanoen poetrana noe ngaganti ² djadi radja. 'Ngalahir Dawoed: ^b Kami dek milampah kahemanan ka Hanoen poetra ^c Nahas, saperti ramana bareto milampah kahemanan ka kami. Seug Dawoed miwarangan, kërsa ngalilipoer ka dinja koe lantaran abdi-abdina, tina katinggal koe ramana. Djol abdi Dawoed teh daratang ka tanah oerang ³ Amon. 'Pok kapala-kapala oerang Amon aroendjoekan ka Hanoen djoeraganana: Naha pangraos andjeun eta Dawoed, noe mawi ngoatoesan ka andjeun anoe baris ngalilipoer teh, dek ngahormat ka toewang rama? Lërësna mah Dawoed teh noe mawi ngoatoesan eta abdina ka andjeun, pambrihna ngadongdon nagara, sêdja lolongok, karëpna nagara ⁴ dek dibalik. 'Toeloej eta abdi Dawoed koe Hanoen ditarangkëp, ^d pek ditjoekeoran godegna sabeulah, djeung papakeanana dikeureutan dina têngahna, sërëk biritna, bari seug dileupaskeun. ⁵ 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; gantjang Dawoed miwarangan anoe baris mapag ka darinja; karena eta djalma pada wirangeun katjida. Ari timbalan radja: Tjaritjing bae di Jëriho, tēpi ka mandjangan deui godeg maraneh, kakara ⁶ maraneh moelang. 'Ana oerang Amon geus tarëgëseun, jen dirina ^e datang ka dipikasëngit koe Dawoed, seg oerang Amon teh ngoatoesan, ngoelikeun ka oerang Sam ti Bet-Rëhob djeung ka oerang Sam ti Soba, doewa laksa noe badarat, kitoe deui ka radja Maäka sareboe djalma, sarta ka oerang Tob salaksa ⁷ doewa reboe djalma. 'Mangsa Dawoed geus ngadangoe warta, gantjang andjeunna miwarang Joab djeung sabalad kabeh, sakoer djalma prawira. 'Toeloej oerang Amon boedal, sarta natakeun baris di hareupeun lawang nagara; ari oerang Sam ti Soba djeung ti Rëhob, kitoe deui oerang Tob djeung oerang ⁹ Maäka teja misah, ajana di tégäl. 'Barang katingali koe Joab, jen përang teh njanghareup ka andjeunna ti hareup sarta ti toekang, toeloej mëtingan ti sakabeh djalma kapilih ti oerang Israil, ¹⁰ disanghareupkeun ka oerang Sam; 'ari

sesa bala diserenkeun ka leungeun Abisai saderekna; seg ditatakeun, disang-
 11 hareupkeun ka oerang Amon. 'Saoer Joab: Oepama oerang Sam bédas ti batan kakang, koedoe adi noeloeng ka kakang; sabalikna, oepama oerang Amon bédas ti batan adi, kakang meureun
 12 moeroe noeloeng ka adi. 'Sing tégër, ^f sarta oerang sing galède hate tina sabab bangsa oerang djeung tina sabab nagara-nagara Allah oerang; djeung Pangeran moegi ngadamël sakoemaha pihadeünana di pajoeneun andjeunna. 'Toeloej Joab madjoe djeung bala noe ngareudjeungan, pek mērangan ka oerang Sam; boer eta teh kalaboer ti hareupeunana.
 14 'Barang katendjo koe oerang Amon, jen oerang Sam teh kaboer, seg eta kitoe deui kalaboer ti hareupeun Abisai, boes arasoep ka djéro nagara. Tidinja Joab moelang ti oerang Amon, sarta dongkap deui ka Jéroesalem. ^a 1 Bab. 19.

^b p. 9:1. ^c 1 Sam. 11:1. ^d 3 Moesa 19:27.

^e 1 Sam. 13:4. ^f 5 Moesa 20:1.

15 Dēmi mangsa oerang Sam geus tarégéseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej karoempoel deui sarerejana. 'Sarta ^a Hadar-Eser ngoetoes, ngaboedalkeun oerang Sam noe di peuntaseun bangawan; toeloej daratang ka Helam; ari Sobak, kapala balad Hadar-
 17 Eser, noe ti heulaeunana. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; seug Dawoed ngoempoelkeun sabala Israil kabeh, bral meuntas tji Jordan, toeloej dongkap ka Helam. Gantjang oerang Sam teh tatabaris, njanghareup ka Dawoed; dēr mērangan ka andjeunna. 'Toeloej oerang
 18 Sam teh kaboer ti hareupeun Israil, sarta bala Sam teh loba noe koe Dawoed dipaehan, nja eta toedjoeh ratoes kareta djeung opat laksa toekang toempak koeda; samalah Sobak, kapala balad teja, kasamboet, paeh di dinja.
 19 'Barang sakabeh radja, noe ngawoela ka Hadar-Eser, geus tarégéseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloej pada ngahadean ka Israil djeung ngawoela ka dinja. Sarta oerang Sam geus pada kapok noeloeng ka oerang Amon. ^a p. 8:3.

PASAL 11.

Dēmi ^a geus kitoe, ^b mangsa ganti taoen, keur oesoem radja-radja boedal, toe-

loej Dawoed miwarang Joab, sarta dibahanan abdi-abdina djeung sabala Israil kabeh; tidinja eta ngaroeksakkeun oerang Amon, sarta nagara Raba diképoeng. Dēmi Dawoed mah linggih di
 2 Jéroesalem. 'Ari geus kitoe, dina hidji wantji sore Dawoed tanghi ^c ti pangkoelēmanana, seug angkat-angkatan dina loehoer gédong radja; beh ti loehoer gédong andjeunna ningali hidji istri keur siram; sarta eta istri kaliwat geulis
 3 roepana. 'Toeloej Dawoed miwarang sarta mariksakeun eta istri. Aja noe mihatoer: Salērēsna eta teh Batseba poetra Eliam, bodjo ^d Oeria, oerang Het.
 4 'Tidinja Dawoed miwarangan djalma, eta istri diala; ari geus dongkap ka andjeunna, toeloej andjeunna ebogdjeung eta istri; (dēmi eta teh mantas soe-soetji ^e tina kanadjisanana;) bral moe-
 5 lang ka boemina. 'Geus kitoe istri teh njiram; toeloej ngadjoeroengkeun sarta ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna:
 6 Koering teh njiram. 'Tidinja Dawoed miwarang ka Joab: Geura ka kami nitah Oeria, oerang Het. Seg Oeria koe Joab
 7 didjoeroengkeun ka Dawoed. 'Sadongkapna Oeria ka andjeunna, seug koe Dawoed dipariksa Joab salamēt hanteuna, sarta bala salamēt hanteuna, ki-
 8 toe deui pērang salamēt hanteuna. 'Geus kitoe Dawoed marentah ka Oeria: Geura toeroen ka imah maneh, sarta koembah soekoe. Toeloej Oeria bidjil ti gédong radja; bol panjoegoehan ti radja noetoerkeun ka manehanana ti pandeuri.
 9 'Doeg Oeria ngédēng dina lawang gédong radja, reudjeung sakabeh abdi goestina, sarta hanteu toeroen ka imah-
 10 na. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna: Noen, Oeria hanteu tjijs toeroen ka imahna. Ngalahir Dawoed ka Oeria: Maneh lain mantas ti djalan? na koe naon maneh hanteu toeroen ka
 11 imah? 'Wangsoelan Oeria ka Dawoed: Noen, ^f pēti teja, rawoeh Israil sarēng Joeda, pada ngēnggon dina pondok, kitoe deui djoeragan koering Joab sarēng abdi-abdi goesti pada masanggrahan di tégel; pikoemahaean simkoering lēbēt ka imah, baris njatoe-nginoem, sarēng baris ngédēng djeung poen bodjo? Dēmi djoemēnging andjeun, ^g sarēng dēmi djoemēnging njawa andjeun! hamo

12 pisan simkoering milampah kitoe. 'Lahiran Dawoed ka Oeria: Tjitjing bae di dijeu sapoë ijeu deui; isoekan maneh koe kami didjoeroeng. Toeloej Oeria tjitjing di Jërosalem poë eta djeung
 13 isoekna. 'Tidinja Oeria koe Dawoed disaer; seug dadaharan di pajoeneunana, sarta nginoem, djeung disina mabok; ari geus peuting seg bidjil, ngëdëng ka pangheésanana barëng djeung abdi-abdi goestina, sarta hanteu toeroen ka imahna.
 14 'Ari geus kitoe, wantji isoek Dawoed njëratana ka Joab; seg sëraterna
 15 dikintoenkeun koe lantaran Oeria. 'Ari oengëlna sërata teh kijeu: Oeria teundeun di poetjoek, lëbah përang rosa; toeloej oendoer ti toekangeunana, ^b sina
 16 kasabët sarta paeh. 'Ari geus kitoe, sanggeus Joab nilik ka eta nagara, seg Oeria teh diteundeun dina ënggon, noe koe Joab geus kaeninga jen di dinja
 17 aja djalma gagah. 'Toeloej oerang nagara eta boedal, gër përang djeung Joab; sarta bala teh, nja eta abdi-abdi Dawoed, aja noe ngadjaloprak; malah Oeria,
 18 oerang Het teja oge, paeh. 'Tidinja Joab ngadjoeroengkeun, ngoeningakeun ka Dawoed sakabeh hal përkara përang;
 19 'sarta marentah ka djoeroengan, kijeu parentahna: Lamoen maneh geus toetoepeun ngoendjoekkeun ka radja eta sakabeh hal përkara përang, 'geus kitoe,
 20 oepama radja djadi bëndoe, sarta ngalahir ka maneh: Na koe naon maraneh përang teh deukeut teuing ka nagara? karah maraneh teu ngarti, eta teh tang-
 21 toe manah tina loehoer koeta? 'saha noe maehan 'Abimelek anak Jëroebeset teja? lain aja hidji awewe ninggangkeun ka dinja hidji batoe panggilingan tina loehoer koeta, seg paeh di Tebes? naha maraneh mana deukeut teuing kana koeta? - toeloej maneh koedoe oendjoekan kijeu: Malah abdi gamparan
 22 Oeria, oerang Het teja oge, paeh. 'Bral djoeroengan teh leumpang; geus datang, seug ngoeningakeun ka Dawoed sakabeh anoe matak manehanana dititah koe
 23 Joab. 'Pihatoer djoeroengan teh ka Dawoed: Sajaktosna, eta djalma barëdas ngoengkoelan koering sadaja; seug boedal ka koering sadaja ka tégal; ladjengna koe koering sadaja disëdëkkeun dongkap
 24 ka hareupeun lawang nagara. 'Ladjëng

toekang panah pada manah ka abdi gamparan tina loehoer koeta, dongkap ka abdi radja aja noe paraeh; samalah abdi gamparan Oeria, oerang Het teja
 25 oge, maot. 'Ngalahir Dawoed ka djoeroengan teh: Maneh koedoe mopojan ka Joab kijeu: Ari hal përkara teja sampejan oelah boga rasa teu ngeunah, karena pëdang teh ^j ngahakanna ka dijeu ka ditoe; sing rosa nja mërangan ka nagara teh, datang ka ditoempoer-
 26 keunana; koewatkeun Joab kitoe. - 'Ari pamadjikan Oeria geus meunang bedja, jen Oeria salakina maot, toeloej aloek-
 27 aloekan katinggal koe salakina. 'Geus liwat waktoena prihatin, toeloej Dawoed miwarang, eta istri ditjandak ka gëdongna, sarta djadi geureuhana; tidinja ngowokeun pikeun andjeunna hidji poetra pamëgët. Tatapi eta përkara noe dilampahkeun koe Dawoed teja ^k goreng di pajoeneun Pangeran. ^a 1 Bab. 20.

^b 1 Radj. 20: 22. ^c p. 4: 5. ^d p. 23: 39. ^e 3 Moesa 15: 19. ^f 1 Sam. 4: 4. ^g 1 Sam. 1: 26. ^h 1 Sam. 18: 17. ⁱ Hak. 9: 53. ^j p. 2: 26. ^k p. 12: 9; 1 Radj. 15: 5.

PASAL 12.

Tidinja Pangeran miwarang ^a Natan ka Dawoed. Seug ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatoer kijeu: Dina hidji nagara aja doewa djalma; noe hidji
 2 beunghar, noe hidji deui miskin. 'Ari noe beunghar boga domba djeung sapi
 3 reja katjida; 'dëmi noe miskin mah taja pisan bogana, ngan boga anak domba leutik sasiki, beunang meuli; ari eta teh dimoemoele, djeung ngagëdean di manehanana, sarta djeung anak-anakna babarëngan; njatoena domba teh ti hakan manehanana, nginoemna ti tjatjangkir manehanana, ari heésna dina lahoenan manehanana, diangkëna
 4 sapërti anak awewe bae. 'Parëng eta djalma noe beunghar kadatangan semah; ari rek njokot ti sapi-dombana sorangan, baris njoegoehan ka tatamoe noe datang ka manehanana teja, njaaheun; seg bae njokot anak domba djalma noe miskin teja, dipake njoegoehan ka eta djalma noe datang ka
 5 manehanana. 'Toeloej Dawoed djadi bëndoe langkoeng-langkoeng ka eta djalma; ari lahirna ka Natan: Dëmi

djoemënënging Pangeran! djalma noe migawe kitoe teh mandjing dihoekoem
 6 paeh; 'sarta eta anak domba ^b koe manehana koedoe diganti opat patikëlaneun, tina sabab migawe kitoe pëtana, (ljeung sapedah teu karoenjaeun. *a* p. 7: 2.
b 2 Moesa 22: 1.

7 Ari pihatoer Natan ka Dawoed: Djalma teja nja andjeun! Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: ^a Maneh koe kami geus diminjakan, didamël radja, njëkël Israil, sarta maneh koe kami geus dileupaskeun ti leungeun Saoel;
 8 'djeung maneh koe kami geus dipaparin bangsa djoeragan maneh, kitoe deui pamadjikan djoeragan maneh kana lahoenan maneh, malah sabangsa Israil djeung Joeda koe kami geus dipaparin-
 9 keun ka maneh; sarta oepama saeutik teuing, tangtoe maneh koe kami diwoe-
 10 woehan kijeu-kijeu. 'Na koe naon maneh njoemahkeun ka pangandika Pangeran, ^b migawe noe goreng di pajoeneunana? Ari Oeria, oerang Het teja, koe maneh dipaehan koe pëdang, sarta pamadjikanana koe maneh ditjokot, didjieu pamadjikan sorangan, dëmi djinisna koe maneh dipeuntjit koe lantaran pëdang
 11 oerang Amon. 'Mana ajeuna ^c pëdang teh moal njingkir ti bangsa maneh salalawasna, tina sabab maneh njoemahkeun ka kami, sarta njokot pamadjikan Oeria, oerang Het teja, didjieu pamadjikan sorangan. 'Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami ka maneh rek ngadatangkeun katjilakaän ^d ti bangsa maneh sorangan, ^e sarta pamadjikan maneh koe kami mëngke ditjokot di hareupeun panon maneh, seg dibikeun ka batoer maneh, toeloej eta bakal ngëdëng djeung pamadjikan maneh di hareupeun ijeu panon-poë. 'Karana koe maneh dipigawena di noe boeni; dëmi kami mah rek midamël kitoe teh kasaksian koe sabangsa Israil sarta kasaksian koe panon-poë. 'Ngalahir Dawoed ka Natan: ^f Kaoela tarima dosa ka Pangeran. Pihatoer Natan ka Dawoed: Sawangsoelna dosa andjeun koe Pangeran geus dileungitkeun; ^g andjeun moal
 12 koengsi poepoes. 'Nanging, sarehna andjeun djadi sabab moesoeh Pangeran pada ngagogoreng tina lantaran lampah kitoe, noe mawi eta ^h poetra, noe anjar

diwokeun pikeun andjeun teja, tan-
 15 wande paeh. 'Toeloej Natan moelih ka boemina. *a* 1 Sam. 16: 13; 23: 14. *b* Djab. 51: 6.
c p. 13: 28; 18: 14; 1 Radj. 2: 24. *d* p. 13--18.
e p. 16: 22. *f* p. 24: 10; Djab. 51. *g* 1 Moesa 9: 6; 3 Moesa 20: 10. *h* p. 11: 27.

Tidinja eta orok, anoe diwokeun pikeun Dawoed koe oeroet pamadjikan Oeria teja, koe Pangeran digëboeg, sarta
 16 pajah pisan. 'Seug Dawoed noenoehoen ka Allah tina sabab eta orok; sarawoeh Dawoed saom, djeung lëbët, sarta sa-
 17 peupeuting ^a ebog dina taneuh. 'Neut arindit kokolot gëdongna, pada marëk ka andjeunna, sëdjana andjeunna dek ditanghikeun tina taneuh; tatapi teu kërsaean, sarta ^b teu barangtoewang
 18 djeung eta. 'Dëmi geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh, seug orok teh paeh. Ari abdi Dawoed pada sijeuneun ngoeningakeun ka andjeunna jen orok teh geus paeh; karana aromongna: Geuning, keur hiroep keneh orok teh oerang oendjoekan ka andjeunna, tapi teu ngagoe-
 19 goe ka pihatoer oerang; koemaha oerang nja oendjoekan ka andjeunna: Orok teh geus poepoes? bisi goreng tëmahna. 'Ana katingali koe Dawoed, jen abdi-abdina keur haharewosan, kahartos koe Dawoed jen orok teh geus paeh; pok Dawoed ngalahir ka abdi-abdina: Koemaha orok teh paeh? Wangsoelanana: Soe-
 20 moehoen, poepoes. 'Neut Dawoed tanghi tina taneuh, toeloej siram, bari dilisah, sarta njalin panganggonna; toeloej lëbët ka gëdong Pangeran, sarta sëmbahijang; geus kitoe lëbët deui ka gëdongna, sarta moendoet diambëngan kadaharan; seug
 21 toewang. 'Pok abdi-abdina aroendjoekan ka andjeunna: Noen, koemaha ijeu përkawis, anoe dipidamël koe andjeun? keur hiroep keneh orok teh koe andjeun dibelaän saom sarëng nangis; doepi saparantos orok teh poepoes, andjeun
 22 tanghi sarëng toewang. 'Ari lahiranana: Meungpeung orok teh hiroep keneh, kami poewasa djeung tjeurik; karana pikir kami: Saha noe njaho, ^c malah-mandar Pangeran mikoernija ka aing, sarta orok
 23 teh dihiroepan. 'Ari ajeuna geus paeh, keur nahaon kami rek poewasa? naha koe kami beunang dibalikkeun deui ka dijeu? Kami mëngke ijang ka dinja, dëmi eta
 24 mah moal balik deui ka kami. 'Toeloej

Dawoed ngalilipoer ka Batseba geureuhana, sarta dilëbëtan, ebog reudjeung; geus kitoe ngowokeun hidji poetra pamëgët, sarta koe Dawoed didjënënganan^a Soeleman. Ari eta teh dipikaasih koe
 25 Pangeran; 'sarta Pangeran miwarang nabi Natan, ngëmban timbalan, djënënganana dilandi Jëdidya, koe karena Pangeran. *a p. 13: 31. b p. 3: 35. c Joël 2: 14; Jon. 3: 9. d 1 Bab. 22: 9; Mat. 1: 6.*

26 Ari^a Joab mërangan ka Raba, dajeuherang Amon teja; toeloej dibeunangkeun eta nagara karadjaän. 'Seug Joab ngadjoeurkeun djalma ka Dawoed; 27 ari pihatoerna: Simkoering parantos mërangan ka Raba, malah parantos meunangkeun nagara noe di sisi tjai.
 28 'Mana ajeuna soemangga koempoelkeun sesa bala, ladjëng nagara teh lingkoeng koe andjeun sarëng beunangkeun; bisina, ari nagara teh dibeunangkeun koe simkoering, kasëboet ngaran simkoering.
 29 'Gantjang Dawoed ngoempoelkeun sabala kabeh; bral angkat ka Raba, pek mërangan ka dinja, sarta dibeunangkeun.
 30 'Ari makoeta radjana koe Dawoed ditjandak tina sirahna, beuratna satalenta emas, sarta ditaretès intën moelja; toeloej dianggo koe mastaka Dawoed. Sarta andjeunna ngabidjilkeun djarahan ti nagara, loba katjida. 'Ari djalma-djalma
 31 eusi nagara koe Dawoed dika-loewarkeun, seug disina njeung ragadji, djeung garoe beusi, sarta kampak beusi; toer disina njeung pameuleuman. Kitoe bae lampahna ka sakabeh nagara oerang Amon. 'Toeloej Dawoed moelih ka Jërosalem, diiring koe sabala kabeh.

a p. 11: 1, 25.

PASAL 13.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja,
 1 'Absalom poetra Dawoed teja kagoengan saderek istri, sarta geulis, djënënganana Tamar; nja eta dipikabogoh koe
 2 Amnon, poetra Dawoed keneh. 'Sarta Amnon kaedanan, datang ka teu damang, koe karena Tamar saderekna; wantoening parawan; djeung pangrasa Amnon ngamoestabilkeun milampah kijeuk-kijeuk ka dinja. 'Tatapi Amnon kagoengan hidji sobat, ngaranna Jonadab, poetra^b Simeon, anoe saderek Dawoed; sarta
 4 Jonadab teh djalma pintër katjida. 'Pok

Jonadab misaoer ka Amnon: Eh poetra radja! koe naon andjeun langsip kitoe, saban isoek beuki tambah? na moal dipopojankeun ka kaola? Diwalon koe Amnon: Kaola bogoh ka Tamar, raji
 5 Absalom, doeloer kaola. 'Saoer Jonadab ka Amnon: Geura ebog dina pasarean andjeun, poera-poera teu damang; ari soemping toewang rama kërsa ningalian andjeun, moedoe hatoeran kijeuk ka andjeunna: Moegi adi koering Tamar piwarang ka dijeu, sina ngadaharan ka koering, sarëng sina njadijakeun katëdaän hareupeun panon koering, soepaja koe koering katendjo, sarëng koering
 6 nëda tina leungeunna. 'Doeg Amnon teh ebog, sarta poera-poera teu damang; tidinja radja soemping, kërsa ningalian; pok Amnon hatoeran ka radja: Moegi adi koering Tamar piwarang ka dijeu, sina njijeun koeweh doewa tiloe siki hareupeun panon koering, koe koering rek
 7 ditëda tina leungeunna. 'Tidinja Dawoed miwarang ka Tamar, ka djëro gëdong, timbalanana: Geura leumpang ka imah Amnon, doeloer njai, pangnjijeunkeun
 8 kadaharan. 'Bral Tamar angkat ka boemi Amnon saderekna, kasampak keur ebog. Geus kitoe Tamar njandak adonan, didoek-doeuk, pek ngadamël koeweh di hareupeun sotjana, bari seug koeweh
 9 teh digoreng; 'top panggorengan didjait, bari dieurihkeun di hareupeun Amnon, tatapi teu daekeun dahar. Pok Amnon misaoer: Sakabeh djalma sina ka loewar ti akang. Heug sakabeh djalma
 10 pada ka loewar ti andjeunna. 'Toeloej Amnon misaoer ka Tamar: Kadaharan teh geura bawa asoep ka pangkeng, hajang dahar ti leungeun adi. Pek koe Tamar ditjandak eta koeweh beunangna ngadamël teh, toeloej dibawa asoep ka
 Amnon saderekna, ka djëro pangkeng.
 11 'Ana geus dideukeutkeun ka andjeunna sangkanna dahar, këk Tamar koe Amnon ditjékël, bari misaoer: Ka dijeu,
 12 adi! ebog djeung akang. 'Dëmi saorna ka Amnon: Oelah, akang! oelah maksa ka koering; karena lampah kitoe teu pantës di Israil; 'poma oelah milampah
 13 noe teu patoet kitoe. 'Ari moenggoehing koering, ka mana koering nja pimawaeun^d kawirangan koering? sarëng akang teh tinangtos djadi sapërtoes noe

boeroeng di Israil. Mana ajeuna ang-
 goer hatoeran ka radja, moal koering
 14 dipogogkeun ka akang. 'Dëmi Amnon
 teu daekeun ngagoegoe kana kasaoeran
 Tamar; djeung sapedah bédas ti Tamar,
 pek maksa ka andjeunna, ngédëng reu-
 15 djeung. 'Geus kitoe Amnon geuleuheun
 ka Tamar, bangët katjida geuleuhna;
 estoe geuleuhna ka dinja leuwih ban-
 gët ti batan bogohna tadi. Pok Amnon
 njaoer ka Tamar: Geura hoedang, toe-
 16 loej balik! 'Dëmi saोजना ka Amnon:
 Oelah kitoe; ijeu teh, ari noendoeng
 koering, matak djadi kagorengan ban-
 gët ti batan anoe bijeu koe akang di-
 lampahkeun ka koering. Tatapi teu dae-
 17 keun ngagoegoe ka Tamar. 'Toeloej Am-
 non njaoer hidji boedjang, nja eta pan-
 dakawanana, diparentah kijeu: Ijeu teh
 koe maneh toendoeng ti dijeu ka-loe-
 warkeun, sarta pantona koentji toeka-
 18 ngeunana. 'Ari Tamar teh nganggo rak-
 soekan warna roepana; karana ari poe-
 tra radja noe parawan pada nganggo
 badjoe kitoe. Tidinja andjeunna koe pan-
 dakawan Amnon dibidjilkeun ka loewar,
 sarta dikoentji pantona satoekangeu-
 19 nana. 'Top Tamar njandak lëboe, ^e di-
 teundeun dina sirahna, djeung njosoëk
 raksoekan warna roepana noe dianggo
 teja, ^f sarta pananganana nangeup sir-
 20 ah; bral moelih bari djëdjëritan. 'Toe-
 loej dipariksa koe Absalom saderekna:
 Naha Amnon, doeloer raji, ngareudjeu-
 ngan ka raji? Ari ajeuna, raji! geura
 repeh bae, da doeloer raji eta teh;
 ijeu përkara koe raji montong dipadoeli.
 Tidinja Tamar tjalik di boemi Absalom
 21 saderekna, sarta noenggëlis bae. 'Mangsa
 radja Dawoed ngadangoe warta hal sa-
 kabeh përkara noe tadi, toeloej andjeun-
 22 na bëndoe langkoeng-langkoeng. 'Ari Ab-
 salom hanteu pisan sasaoeran ka Am-
 non, boh goreng, boh hade; ^g karana Ab-
 salom geuleuheun ka Amnon, tina hal
 përkara Amnon maksa ka Tamar rajina.

^a p. 3: 2, 3. ^b 1 Sam. 16: 9. ^c 5 Moesa 27: 22;
 Hak. 19: 23. ^d 3 Moesa 18: 9, 11. ^e Aj. 2: 12.
^f Jër. 2: 37. ^g 1 Moesa 34: 31.

23 Dëmi geus kitoe, kaheuleutan doewa
 taoen, hidji mangsa Absalom ^a aja taroe-
 kang ngagoentingan di Baäl-Hasor, deu-
 keut Epraim; sarta Absalom ngondangan
 sakabeh poetra radja noe pamëgët.

24 'Toeloej Absalom ngadeuheus ka radja,
 sarta oendjoekan kijeu: Noen, abdi gam-
 paran keur aja taroekang ngagoenti-
 ngan; moegi radja kërsa linggih, kairing
 koe abdi gampang, sarëng njandak para
 25 mantri. 'Ngawalon radja ka Absalom:
 Ontong, anaking! ontong indit sakabeh,
 bisi matak njoesahkeun ka ënoeng. Ari
 Absalom ngaririhan ka andjeunna, tapi
 keukeuh teu kërsaëun linggih, ngan di-
 26 bërkaheun bae. 'Pioendjoek Absalom: Ma-
 nawi hanteu mah, moegi poen doeloer
 Amnon piwarang sarëng djeung abdi.
 Ari lahiran radja: Keur naon eta miloe
 27 djeung ënoeng? 'Dëmi Absalom ngari-
 rihan ka andjeunna; toeloej Amnon di-
 piwarang miloe, djeung sakabeh bae poe-
 28 tra radja noe pamëgët. 'Tidinja Absalom
 marentah ka boedjang-boedjangna, kijeu
 parentahna: Sing harade-hade, samangsa
 Amnon keur soeka ati koe tji-anggoer,
 sarta kami nitah ka maraneh: Eta Am-
 non sabët: pek koe maraneh paehan.
 Oelah rek sarijeun; lain nja kami noe
 marentah ka maraneh? sing talëgër, sarta
 29 sing garagah. 'Prak boedjang Absalom
 pada ngalampahkeun ka Amnon sakoe-
 maha parentah Absalom teja. Neut sada-
 jana poetra radja arindit, tjat pada noeng-
 gangan bigal-bigalna, bari seug kalaboer.
 30 'Ari geus kitoe, sabot eta di djalan, war-
 tana dongkap ka Dawoed; tjek bedja,
 Absalom njabëtan sadajana poetra radja,
 31 taja noe kari hidji-hidji atjan. 'Neut
 radja ngadëg, sarta ^b njosoëk pangang-
 gona, ^c bloek nangkoeban kana taneuh;
 ari sakabeh mantrina pada marëk, geus
 32 pada njosoëk papakeanana. 'Pok ^d Jo-
 nadab, poetra Sima, anoe saderek Da-
 woed teja, oendjoekan, kijeu pioendjoek-
 na: Goesti oelah aja manah sadajana
 nonoman para poetra radja dipaehan;
 lërësna Amnon bae noe maot teh; karan-
 tën dina pasëdjaän Absalom ijeu teh
 geus ditangtoskeun ti poëan Amnon
 33 maksa ka Tamar rajina teja. 'Mana
 ajeuna koe goesti sang radja montong
 dipadoeli; montong aja manah para poe-
 tra radja maot sadajana; lërësna mah
 34 Amnon bae noe maot teh. - 'Ari Absalom
 teja ngalolos. Aja hidji boedjang këmit;
 toeloej tjëngkat panonna, sarta nendjo,
 beh djalma loba, keur moeroeboel ti
 djalan toekangeumana, ti sabeulah

35 goenoeng. 'Pok Jonadab oendjoekan ka radja: Toeh, para poetra radja darongkap; sapioendjoek abdi gamparan, nja
36 kitoe djadina. 'Ari geus kitoe, kakara Jonadab toetoe oendjoekanana, djëboel para poetra radja darongkap; sëgrak-sëgroek pada nangis, dalah radja djeung para mantri ge narangis, rosa katjida
37 narangisna. 'Dëmi Absalom ngalolos, angkatna ka ^e Talmai poetra Amihoer, radja Gësoer. Sarta Dawoed prihatin katilar koe poetrana, lila pisan prihatinna.

^a 1 Moesa 31:19; 1 Sam. 25:2. ^b p. 3:31.
^c p. 12:16. ^d p. 13:2. ^e p. 3:3.

38 Djadi Absalom ngalolos, angkatna ka Gësoer, ^a sarta ajana di dinja meunang
39 tiloe taoen. 'Tidinja radja Dawoed kangën pisan, hojongeun nëpangan ka Absalom; karena geus lipoer katilar koe Amnon, rehna maot. ^a p. 14:23.

PASAL 14.

Mangsa katangen koe ^a Joab poetra Sëroēja, jen manah radja sonoëun
2 ka Absalom, 'toeloej Joab nitahan ka nagara Tëkoa, ngala ti dinja hidji awe-we noe pintër; seug awe-we teh diparentah kijeu: Maneh koedoe niroe-niroe noe prihatin, djeung koedoe make papakean noe prihatin, sarta oelah diminjak, sing saroepa awe-we noe geus lila ngandoeng prihatin tina kapapatenan;
3 'toeloej koedoe marëk ka radja, sarta oendjoekan ka andjeunna sapërti omongan kijeu. Heug koe Joab biwir eta awe-we diteundeunan anoe baris oendjoekkeuneun. 'Tidinja awe-we Tëkoa teh oendjoekan ka radja, sarta brëk njoeoeh kana taneuh, soedjoed; ari pioendjoekna: Noen, radja! nëda pitoe-loeng. 'Lahiran radja ka dinja: Maneh aja naon? Wangsoelanana: Sajaktosna
4 abdi randa, poen salaki maot. 'Ari abdi gamparan gadoeh doewa anak lalaki; doepi hidji mangsa eta teh paseja di tégal padoedoewaän, hanteu aja noe njapih; pek noe hidji neunggeul ka noe
5 hidji deui, dongkap ka paehna. 'Geus kitoe, doemadakan, sabangsa kabeh ngamosoeh ka abdi gamparan, aromongna:
6 ^b Selehkeun eta noe neunggeul ka doeloerna; koe koela dek dipaehan, naer pati doeloerna, noe koe manehanana dipaehan; eta ge ahli waris koe koela

dek ditoempoerkeun; djadi eta teh dek mareumkeun roehak koering anoe kantoen, teu mikeun poen salaki ^c gadoeh ngaran atanapi toeroenan dina tonggong boemi. 'Lahiran radja ka awe-we teh: Geura moelang bae ka imah maneh; kami tangtoe mere parentah hal
8 maneh. 'Pioendjoek awe-we Tëkoa teh ka radja: Noen goesti sang radja! kalëpatanana ditanggoeng koe abdi sarëng koe saeusi-imah poen bapa; doepi radja sarëng panglinggihanana mah teu salah.
9 'Lahiran radja: Moen aja noe ngomong ka maneh, bawa ka kami, moal eta teh ngopenan deui ka maneh. 'Pioendjoekna deui: Radja moegi masing emoet ka Pangeran, Allah andjeun, soepaja noe mälës pati oelah ngaroeksak kabina-bina teuing, oelah tjijos noempoerkeun poen anak. Ari lahiranana: ^d Dëmi djoemë-nënging Pangeran! boeok anak maneh salambar ge hamo ragrag ka boemi.
10 'Mioendjoek deui awe-we teh: Abdi gamparan nëda idin oendjoekan sakëtjap ka goesti sang radja. Ari timbalanana:
11 Tjik, omongkeun! 'Pioendjoek awe-we teh: Naha gamparan ngamanah-manah përkawis noe sakitoe awon ka oemat Allah? karantën tina ngalahirkeun pilahir noe tadi, radja teh djadi sapërto anoe lëpat, sarehing noe diboewang teja koe radja hanteu dipiwarang moelang.
12 'Karantën sadajana kédah maot, sarëng djadi sapërto tjai, noe dikoetjoerkeun kana taneuh, hanteu kencing dikoempoelkeun deui; kalajan ^e Allah hanteu kërsa njandak njawa, salërësna ngamanah-manah pidjalaneun, soepaja noe diboewang oelah djongdjon diboewangna
13 ti andjeunna. 'Doepi ajeuna, poerwa abdi ngadeuheus ngoendjoekkeun ka radja, goesti abdi, eta pioendjoek noe bijeu teja, rehing abdi kasingsijeunan koe djalmi-djalmi; ari pikir abdi gamparan: Dek oendjoekan bae ka radja, malah-mandar
14 radja midamël sapioendjoek abdina. 'Karana radja tangtoe ngamakboel, ngaleupaskeun abdina ti leungeun djalma noe hajang noempoerkeun aing sarta djeung anak aing, ^f dileungitkeun tina kagoengan Allah. 'Sarëng pikir abdi gamparan: Moegi-moegi pilahir goesti sang radja matak sëngang; karantën ^g sapërto malaikat Allah, nja kitoe goesti

sang radja, kërsa ngadangoekeun sae-
awon; sarëng moegi-moegi Pangeran,
Allah andjeun, njarëngan ka salira and-
18 djeun. 'Ngawalon radja, kijeu walonna
ka awewe teh: Maneh oelah njaling-
koehkeun ka kami hal përkara, noe koe
kami dek dipariksakeun ka maneh. Pi-
oendjoek awewe teh: Noen goesti sang
19 radja! mangga, lahirkeun. 'Ngalahir rad-
dja: Maneh dina sakabeh hal ijeu, koe-
maha dibarëngan tarekah Joab? Nga-
wangsoel awewe teh, kijeu wangsoela-
nana: Noen goesti sang radja! ^h dëmi
djoemëninging njawa andjeun, taja noe
bisa serong ka katoehoe atanapi ka
kentja ti sadajana noe geus dilahirkeun
koe goesti sang radja; lërës pisan, abdi
gamparan Joab nja eta noe marentah
ka abdi, sarëng nja eta noe neundeun-
20 nan dina biwir abdi gamparan eta sa-
dajana pioendjoek noe bijeu: 'pikeun
ngobahkeun roepaning eta përkawis, noe
mawi abdi gamparan Joab milampah
përkawis kitoe; sarëng goesti langkoeng
pintër, sapërtos kapintëran malaikat
Allah, soepaja oeninga saniskantën noe
21 di boemi. 'Tidinja radja nimbalan ka
Joab: Masing njaho, eta përkara koe
kami dilakonan; mana geura leumpang,
boedak teja Absalom koe maneh ala
22 deui. 'Brëk Joab teh njoeöh kana ta-
neuh, soedjoed, sarta moedji soekoer
ka radja; ari pihatoer Joab: Noen goesti
sang radja! dintën ijeu abdi gamparan
tërang, jen abdi mëndak koernija dina
sotja gamparan, rehing radja ngadamël
23 saphatoer abdina. 'Tidinja Joab dang-
dan, bral mangkat ⁱ ka Gësoer, toeloej
Absalom dibawa moelang ka Jëroesa-
24 lem. 'Ngalahir radja: Sina balik ka
imahna, moal nendjo raraj kami. Toe-
loej Absalom moelih ka boemina, han-
teu ningali pameunteu radja. ^a p. 8:16.
^b 5 Moesa 19:11—13. ^c Roet 4:10. ^d 1 Sam.
14:45. ^e Jëh. 18:23. ^f 1 Sam. 26:19. ^g p. 19:27.
^h p. 11:11. ⁱ p. 13:37.

25 Dëmi di sabangsa Israil taja djalma
noe kasep tjara Absalom, liwat saking
nja dipoedji; ti sëmët dampal soekoena
tëpi ka ëmboen-ëmboenanana taja pisan
26 koetjiwana. 'Sarta lamoen diparas si-
ralna (ari diparasna teh saban-saban
tëpoeng taoen; sabab ridoe, noe ma-
tak diparas) beuring ramboetna doewa

ratoes sekel, ^a noeroetkeun batoe tim-
27 bangan radja. 'Sarta Absalom kagoe-
ngan ^b tiloe poetra lalaki, djeung hidji
poetra awewe, djënënganana Tamar,
nja eta djadi istri geulis roepana.

^a 2 Moesa 30:13. ^b p. 18:18.

28 Toeloej Absalom tjalik di Jëroesalem
meunang doewa taoen, tapi teu ningali
29 pameunteu radja. 'Geus kitoe Absalom
miwarang ka Joab, sëdjana dek didjoe-
roengkeun ka radja; tapi Joab teu dae-
keun tjalik ka Absalom. Toeloej mindo
deui miwarangan, tapi teu bae daekeun
30 tjalik. 'Seg Absalom marentah ka abdi-
abdina: Masing njarah, lahan Joab
gigireun anoe kami, sarta bogaeun pëlak
gandroeng di dinja; geura djig, eta teh
koe maraneh soendoet koe seuneu. Prak
koe abdi Absalom pëlak lahan teh di-
31 soendoet koe seuneu. 'Toeloej Joab
dangdan, seg tjalik ka Absalom, ka boe-
mina, sarta misaoer ka dinja: Koe naon
noe matak pëlak lahan kaeola koe abdi
32 andjeun disoendoet koe seuneu? 'Walon
Absalom ka Joab: Saënjana, kaeola ni-
tahan ka andjeun, mopojan: Moegi tjalik
ka dijeu, dek didjoeroengkeun ka radja,
mangngoendjoekkeun kijeu: Keur naon
koering datang deui ti Gësoer? mënding
koering aja keneh di dinja; mana ajeuna
koering moegi diidinan nendjo pameun-
teu radja; ^a sarëng manawi koering aja
kalëlépatan, sae koe radja dipaehan.
33 'Toeloej Joab ngadeuheus ka radja, sar-
ta ngoeninga ka andjeunna. Geus kitoe
Absalom disaoer, toeloej ngadeuheus
ka radja, sarta soedjoed ka andjeunna,
njoeöh kana taneuh ka pajoeneun ra-
dja; seug Absalom koe radja ditjjoem.

^a 1 Sam. 20:8.

PASAL 15.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja ^a
toeloej Absalom njadijakeun pikeun
pribadina hidji kareta djeung koedana,
sarta lima poeloeh djalma noe loempat
2 ti heulaeunana. 'Djeung deui Absalom
isoek-isoek sok dangdan, toeloej ngadëg
sisi djalan ka lawang kori. Ari geus
kitoe, satijap-tijap aja djalma noe boga
oeroesan, sëdja ngadeuheus ka radja,
nëda bëbënëran, seg koe Absalom disa-
oer, sarta dipariksa: Maneh ti mana
nja nagara? Ana ngawangsoel: Noen,

3 abdi gamparan ti kaom Israil anoe: 'heug Absalom misaoer ka dinja: Masing njaho, përkara maneh hade nja bënë; ^b tapi maneh ti radja moal manggih noe ngoeroeskeun. 'Misaoer deui Absalom: Naha moen kaoela didjjeun hakim dina tanah, soepaja sakoer djalma noe boga oeroesan atawa prakara pada datang ka kaoela; koe kaoela tangtoe dibënë; ^c keun! 4 'Sarta satijap-tijap aja noe njampeurkeun, sêdja njëmbah ka andjeunna, geuwat andjeunna njodorkeun panangan, njamboet ka eta, bari seug ditjjoem. 5 'Kitoe bae lampah Absalom ka sakabeh oerang Israil, noe daratang sêdja nêda bënë; ^d eran ka radja; djadi Absalom teh malinghate oerang Israil. ^a 1 Radj. 1:5. ^b p. 8: 15. 6 'Ari geus kitoe, sanggeus meunang opat poeloeh taoen, hidji waktue Absalom oendjoekan ka radja: Abdi nêda idin leumpang, sêdja nêkanan nadar di Hebron, rehing abdi gadoeh nadar ka Pangeran. 'Karantën abdi gamparan, ^e basa tjitjing di Gësoer, tanah Sam teja, ka loewar nadar, omong abdi: Oepama aing koe Pangeran dibalikkeun deui ka Jëroesalem, tangtoe aing ngabakti ka Pangeran. 'Ngalahir radja ka Absalom: Bral bae, sing salamët! Toeloej Absalom dangdan, bral mangkat ka Hebron. 7 'Djeung deui Absalom miwarangan anoe baris abewara di sakabeh kaom Israil, kijeu pokna: Samangsa maraneh ngadenge sada sangkakala, koedoe njarëboet kijeu: Absalom djoemënging radja di Hebron. 'Sarta aja doewa ratoes djalma, laleumpang ti Jëroesalem, ngiring Absalom, beunang ngondangan; ari laleumpangna djeung kalangasaranana hate, teu njarahoeun koewa-kijeuna. 'Samalah Absalom miwarang ka ^f Ahitopel, oerang Gilo, pangrëmpagan Dawoed, diala ti nagarana, ti Gilo, keur Absalom ngoerbankeun koerbanna. Ari sakaitna djadi pohara, da djalma-djalma beuki loba beuki loba noe noeroet ka Absalom. ^a p. 13: 37. ^b p. 16: 23. 8 'Hol aja noe ngoeninga ka Dawoed, pioendjoekna: Noen, hate oerang Israil noeroet ka Absalom. 'Toeloej Dawoed nimbalan ka sakabeh abdi-abdina noe sasarëngan djeung andjeunna di Jëroesalem: ^g Geura darangdan, hajoe oerang ngalolos; karena oerang moal aja noe

pirahajoeun ti Absalom; gësat-gësoet geura leumpang, bisi eta gantjang, sarta oerang kaboeroe, djeung ngeunakeun katjilakaän ka oerang, bari dajeuh teh disabët koe seuseukeut pëdang! 'Ari pioendjoek abdi-abdi radja ka radja: Naon bae pangërsakeun goesti sang radja, soe-mangga, abdi sêdja ngiringan. 'Tidinja radja djëngkar, sarta saeusi-gëdongna pada ngiring; ngan radja nilarkeun ^h sapoeloeh parëkan baris ngadjaga gëdong. 9 'Ari geus djëngkar radja djeung sakabeh djalma noe ngariring, toeloej pada ngarandëg di imah noe pangdjaoehna. 'Seug sakabeh abdina pada madjoe, ngaping radja; djeung ari sakabeh ⁱ djoeroe këtok djeung sakabeh djoeroe loempat teja, kitoe deui sakabeh oerang Gat, gënëp ratoes djalma, noe daratang ti Gat ngiring andjeunna, pada madjoe ti pajoeneun radja. 'Pok radja ngalahir ka ^j Itai, oerang Gat: Keur naon paman oge dek miloe leumpang? balik bae, sarta tjitjing di radja, karena paman teh bangsa sedjen, nja sasat bojongan; geura balik ka ënggon paman. 'Kamari paman datang; koemaha ajeuna koe kami rek dibabawa ngalantjong? da kami leumpang teh sakaparan-paran bae; geura balik, sarta doeloer-doeloer paman bawa balik; ^k moegi paman direudjeungan kaäsihan djeung kajaktian! 10 'Ngawangsoel Itai ka radja, kijeu wangsoelanana: Dëmi djoemënging Pangeran! dëmi djoemënging goesti sang radja! ^l sajaktosna dina ënggon, noe dilinggihan koe goesti sang radja, tjat ka maot, tjat ka hiroep, nja di dinja abdi gamparan piajaeun teh. 'Lahiran Dawoed ka Itai: Seg bae, geura madjoe. Bral Itai, oerang Gat teh, madjoe djeung sakabeh djalmanna, sarta sakabeh baroedak noe ngareudjeungan. 'Ari sakabeh eusi tanah tjareurik, raong sowarana keur sakabeh djalma madjoe. Tidinja radja meuntas ^m tji Kidron; kitoe keneh sakabeh djalma pada meuntas, noedjoe djalan tégal lëga. 'Sarta, doemadakan, ⁿ Sadok oge datang, diiring sakabeh ahli Lewi, pada ngagotong pëti përdjangdjian Allah; sok pëti Allah teh diteundeun, sarta ^o Abjatar oenggah, tëpi ka tjatjapna sakabeh djalma madjoe ti dajeuh. 11 'Pok radja nimbalan ka Sadok: Pëti

Allah teh poelangkeun deui ka dajeh; oepama kaoela manggih koernija dina sotja Pangeran, tangtoe kaoela dipoe-langkeun, sarta dipaparin njeueung eta
 26 djeung énggon andjeunna linggih. 'Sabalikna, oepama kijeu timbalanana: Kami teu soeka ka maneh: mangga, kaoela teh asrah; moegi andjeunna ngadamél ka kaoela sakoemaha pihadeunana di
 27 pajoeneun andjeunna. 'Ngalahir deui radja ka panghoeloe Sadok: Sampejan teh lain djoeroe tingal? geura moelang ka dajeh, sarta sing salamét; djeung doe-wa poetra sarampejan barawa, nja eta Ahimaás, poetra sampejan, djeung Jo-natan, poetra Abjatar. 'Sing pada njaho, kaoela dek anter di tanah lapang tégál
 28 léga, tépi ka datang bedja ti sarampejan, baris mere njaho ka kaoela. 'Toe-
 29 loej koe Sadok djeung Abjatar eta péti Allah dibawa moelang ka Jérusalem, seug tjaralik di dinja.

a Djab. 3: 1.

b p. 16: 21. *c* p. 8: 18. *d* p. 18: 2. *e* p. 2: 6.

f Roet 1: 16. *g* 1 Radj. 2: 37; Joh. 18: 1. *h* p. 8: 17.

i 1 Sam. 30: 7.

30 Tidinja Dawoed nandjak dina tandjakan goenoeng Djetoen, nandjakna bari nangis, sarta mastakana ^a ditjindoeng, djeung angkatna teu taroempah-taroempah atjan; kitoe deui sakabeh djalma noe ngiring pada ditjindoeng sirahna, sarta narandjak, nandjakna bari
 31 tjeurik. 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed, kijeu pihatoerna: Noen, ^b Ahitopel kalébét noe sakait saréng Absalom. Seug Dawoed oendjoekan: Noen Pangeran!
 32 ^c pirémpeog Ahitopel moegi digédjoelkeun. 'Ari geus kitoe, mangsa Dawoed dongkap ka poentjak, énggon sémbahijang ka Allah, doemadakan, andjeunna kapapag koe Hoesai, oerang Ereke; badjoena beunang njosoék, djeung sirahna
 33 ditaneuhan. 'Ngalahir Dawoed ka dinja: Oepama sampejan madjoe djeung kami,
 34 matak ridoe bae; 'sabalikna, oepama sampejan moelang ka dajeh, sarta misaoer ka Absalom kijeu: Noen radja! koering teh abdi andjeun; ti bareto koering ngabdi ka rama andjeun, démi ajeuna mah koering sédja ngabdi ka andjeun: ari kitoe mah kami koe sampejan meureun dipangboeroengkeun pi-
 35 rémpeog Ahitopel. 'Sarta di dinja sampejan geus aja pikantjaeun, nja eta

panghoeloe Sadok djeung panghoeloe Abjatar; ari geus kitoe, saniskara hal noe koe sampejan kadenge ti djéro gedong radja, bedjakeun ka panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar.
 36 'Masing njaho, eta teh di dinja direudjeungan doewa anakna, nja eta Ahimaás, anak Sadok, djeung Jonatan, anak Abjatar; laporkeun ka kami koe lantaran eta saniskara hal noe kadenge
 37 koe sampejan tiloan. 'Toeloej Hoesai, sobat Dawoed teja, dongkap ka dajeh; kitoe deui Absalom soemping ka Jérusalem. *a* p. 19: 4. *b* p. 15: 12. *c* p. 16: 23; 17: 14.

PASAL 16.

Ari Dawoed geus madjéng saeutik tina ^a poentjak teh, hol ^b Siba, boedjang Mëpiboset teja, mëndakan ka andjeunna, mawa kalde sapisang beunang ngarangkenan, sarta dimoewatan ^c roti doe-wa ratoes siki, kismis saratoes ranggeujan, boewah saratoes siki, djeung
 2 anggoer sakaroeng. 'Ngalahir radja ka Siba: Dek naon maneh mawa ijeu? Pihatoer Siba: Soemoehoen, ari kaldena keur titihaneun poetra-garwa radja, saréng rotina kalajan boewahna baris tédaeun boedjang-boedjang, doepi anggoerna baris leueuteun anoe palaj di
 3 tégál léga. 'Lahiran radja: Na di mana ^d anak djoeragan maneh? Pihatoer Siba ka radja: Salérésna, keur tjalik di Jérusalem; karantén saorna: Poé ijeu karadjaän ejang kami koe bangsa Israil
 4 tangtoe dibalikkeun deui ka kami. 'Lahiran radja ka Siba: Masing njaho, ^e sabobogaän Mëpiboset teh adjang maneh. Ari pihatoer Siba: Simkoering hatoer sémbah; moegi-moegi simkoering mëndak koernija dina sotja goesti sang radja.

a p. 15: 30. *b* p. 9: 2. *c* 1 Sam. 25: 18. *d* p. 9: 6.

e p. 9: 9; 19: 20.

5 Barang radja Dawoed dongkap ka Bahoerim, hol hidji djalma bidjil ti dinja, kaäsoep bangsa ahli Saoel, ari ngaranna Simi anak Gera; geus bidjil, la-
 6 djoe bari ^a sasapa. 'Sarta mëntoeran koe batoe ka Dawoed djeung ka sakabeh abdi radja Dawoed, sangkilang sakabeh bala djeung sakabeh djalma prawira
 7 ^b pada ngaping kentja-katoehoeunana. 'Kijeu pok-pokan Simi eukeur njapa teh: Eh toekang ngoetjoeurkeun gëtih, djalma

bangkawarah, geura djor, geura los!
 8 'Sakabeh gëtih ' bangsa Saoel koe Pangeran dibalikkeun ka maneh, anoe djadi radja ngaganti andjeunna; sarta karadjaan teh koe Pangeran dipaparinkeun ka leungeun Absalom, anak maneh; tah, maneh teh tjilaka, sabab maneh toekang ngoetjoerkeun gëtih. 'Pok ^d Abisai poeta Sëroeja oendjoekan ka radja: Keur naon ' eta andjing paeh dek njapa ka goesti sang radja? Abdi nëda idin
 10 meuntas, dek nilas hoeloena. 'Dëmi lahiran radja: Eh anak Sëroeja! ^f aja përkara naon maraneh teh ka kami? Keun bae njapa oge, da manehanana ditimbalan koe Pangeran: Geura njapa ka Dawoed; na saha noe kadoega ngomong:
 11 Koe naon maneh milampah kitoe? 'Ngalahir deui Dawoed ka Abisai djeung ka sakabeh abdi-abdina: Geuning anak kami, anoe bidjil ti awak kami, ngarah pati kami; geus komo teuing ajeuna eta oerang Binyamin! Ingkeun bae eta teh, kadjeun njapa oge, karena manehanana ditimbalan koe Pangeran. 'Malah-mandar Pangeran kërsa ningali di kabalangsakan kami, sarta Pangeran malës ka kami koe kahadean, ngaganti
 12 panjapa eta poë ijeu. 'Djadi Dawoed ngaladjëngkeun djalanna djeung djalmandjalmana, sarta Simi teh ladjoe dina pipir goenoeng ti pabënëran andjeunna, sasapa bari leumpang, djeung mëntoeran koe batoe ti pabënëranana, sarta mëlëdoegkeun taneuh pëlëdoeg. 'Tidinja radja dongkap djeung sakabeh djalmandjalma noe ngiring, pada tjarapeëun; seug njënankeun andjeun di dinja.

a 2 Moesa 22:28. b p. 15:18. c 1 Sam. 24:7; p. 1:17; 4:8. d p. 2:18. e 1 Sam. 24:15. f p. 19:22.

15 Dëmi Absalom djeung sakabeh djalmandjalma, oerang Israil, ^a daratang ka Jërosalem, sarta Ahitopel ngareudjeungan. 'Ari geus kitoe, ^b barang Hoesai, oerang Ereke, sobat Dawoed teja, dongkap ka Absalom, pok Hoesai mihatoer ka Absalom: ^c Radja sing salamët! radja
 17 sing salamët! 'Misaoer Absalom ka Hoesai: Karah kijeu kahemanan sampejan ka sobat sampejan? Koe naon sampejan teu leumpang, miloe djeung sobat sampejan?
 18 'Pihatoer Hoesai ka Absalom: Moal, noen; sajaktosna, noe dipilih koe Pangeran, sarëng koe ijeu djalmi-djalmi,

sarawoeh koe sadaja oerang Israil, nja eta noe pikagoenganeun diri simkoering, sarëng nja di eta simkoering sëdja tji-tjing. 'Kadoewa përkawis: Ka saha simkoering nja ngawoela? lain ka pajoeneun poetrana? ^d Sakoemaha simkoering tadina ngawoela ka pajoeneun rama andjeun, nja kitoe pisan sëdja simkoering
 20 ka pajoeneun salira andjeun. 'Tidinja Absalom misaoer ka Ahitopel: Tjik, kami menta pirëmpoeg sadaja, koemaha oerang nja pilampaheun? 'Ari pihatoer Ahitopel ka Absalom: Saena andjeun ngalëbëtan ka parëkan rama andjeun, 'noe ditilarkeun baris ngadjaga gëdong teja; tangtoe kakoeping koe sabangsa Israil, jen andjeun milampah pikasëngiteun rama andjeun; geus kitoe sakoer noe anoet ka andjeun tangtoe pada
 22 koewat leungeunna. 'Toeloej Absalom dipangmasangkeun himah dina loehoer gëdong; ^f seug Absalom mandjingan ka parëkan ramana, di hareupeun panon
 23 sabangsa Israil. 'Ari pirëmpoeg Ahitopel anoe dioetjapkeun dina mangsa eta, geus kawas nanja ka pangandika Allah bae; nja kitoe sakabeh pirëmpoeg Ahitopel, boh ka Dawoed, boh ka Absalom.

a p. 15:12, 37. b p. 15:32, 37. c 1 Radj. 1:25.

d p. 15:34. e p. 15:16. f p. 12:11.

PASAL 17.

Tidinja Ahitopel mihatoer ka Absalom: Manawi roedjoek, simkoering rek milih salaksa doewa reboe djalma, sëdja dangdan, ladjëng ngoedag, njoesoel Dawoed ëngke peuting; 'koe simkoering dek didatangan meungpeung andjeunna tjape sarëng ngeplek leungeun, nja dek dikagetkeun, tangtoe kaboer sabala kabeh noe ngareudjeungan; seg radja koe simkoering dek disabët, woengkoel eta
 3 bae; 'sarta djalma noe loba koe simkoering dek dibalikkeun ka andjeun. Ari eta hidji djalma, noe diarah koe andjeun, sasat balik sarereja; sabangsa
 4 kabeh tangtoe salamët. 'Ari pihatoer noe bijeu teh pibënëreun koe pangrasa Absalom djeung koe pangrasa para kolot Israil.
 5 Geus kitoe Absalom njaoer: Geura tjëlöekan deui ^a Hoesai, oerang Ereke teja, oerang dengekeun omong eta deui.
 6 'Ari Hoesai geus dongkap ka Absalom,

seg Absalom misaoer ka dinja, saोजना: Kijeu-kijeu kasaoeran Ahitopel; hade oerang lampahkeun kasaoeranana? oe-pama hanteu, tjik sampejan misaoer!

7 'Ari pihatoer Hoesai ka Absalom teh: Noen, ari pirëmpag, noe dihatoerkeun koe Ahitopel sakali ijeu mah, hanteu

8 sae. 'Mihatoer deui Hoesai teh: Andjeun langkoeng oeninga ka rama andjeun sarëng ka djalma-djalmana, estoe sadajana djalma prawira, sarëng pada panas hate, ^b sapërtos biroewang di tégal, noe ditjokot anakna; malah rama andjeun pradjoerit, moal koelëm sarëng bala.

9 'Salërësna, ajeuna eta teh keur njoempoet dina hidji djoerang atanapi dina hidji énggon sanes; geus kitoe, manawi dina awitna aja noe roeboeh sawareh, saha-saha noe ngadenge tinangtos njëboet: Kalah bala noe noeroet ka Absalom. 'Masih djalma gagah oge, noe hatena sapërtos hate singa, geus kantënan gimir bae; karantën sabangsa Israil tërängeun, jen rama andjeun djalma prawira, sarëng noe ngareudjeungan ka andjeunna pada djalma gagah. 'Mana ari pirëmpoeg simkoering: saena dikoempoelkeun ka andjeun sabangsa Israil, ^c ti Dan dongkap ka Berseba, rejana sapërtos keusik di sisi laoet; sarëng salira

12 andjeun kédah angkat djoerit. 'Ladjëng abdi sadaja bade ngadatangan ka dinja, énggon mana bae pikapëndakeunana; seg bae ditapoek, sapërtos tji-iboen ragrag kana taneuh; ari dirina sarëng sadajana djalma noe ngareudjeungan hidji

13 oge moal aja noe dikarikeun. 'Sarëng oepamina moeboes kana hidji nagri, ladjëng sabangsa Israil bade mawakeun tambang ka eta nagri, bari seug disered kana waloengan, dongkap ka di dinja geus teu kapëndak batoe lëmboet-lëmboet atjan. 'Pok njaoer Absalom djeung sakabeh oerang Israil: Pirëmpoeg Hoesai, oerang Ereka teh, leuwih hade ti bantan pirëmpoeg Ahitopel teja. Wantoe-wantoe ^d Pangeran ngërsakeun ngaboeroengkeun pirëmpoeg Ahitopel anoe hade; noe dipandang koe Pangeran ngadatangkeun katjilakaän ka Absalom.

^a p. 16:16. ^b Hos. 13:8. ^c p. 3:10. ^d p. 15:31.

15 Tidinja Hoesai mitjatoer ^a ka panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar: Kijeu-kijeu pirëmpoeg Ahitopel

ka Absalom djeung ka para kokolot Israil, sarta kijeu-kijeu pirëmpoeg ka-

16 oela. 'Mana ajeuna sing gantjang miwaringan, sarta oeningakeun ka Dawoed, kijeu nja saer: ^b Wëngi éngke poma oelah koelëm di tanah lapang tégal lëga; sawangsoelna kédah pisan meuntas, sangkan radja oelah dibasmi sarëng sadajana djalma noe ngiring. 'Ari ^c Jonatan djeung Ahimaäs teja sadija narangtoeng di soemoer Rogel; bral hidji boedjang awewe leumpang, mopojan ka darinja; toeloej eta laleumpang ngoeninga ka radja Dawoed; wantoe eta teh hanteu

17 meunang katendjo asoep ka dajehuh. 'Tapi aja hidji boedak lalaki nendjo eta doewaän, sarta ngoeninga ka Absalom. Dëmi noe doewaän teh leumpangna gantjangan, toeloej arasoep ka imah hidji djalma di Bahoerim; eta teh boga soemoer di boeroeanana, djoet taroeroen

19 ka dinja. 'Ari pamadjikanana top njokot hidji amparan, diamparkeun dina lijang eta soemoer, bari seug didarajan beunjeur, noe matak teu pisan katara.

20 'Tidinja daratang abdi Absalom ka eta awewe, arasoep ka imahna, bari ngaromong: Di mana Ahimaäs djeung Jonatan? Didjawab koe awewe teh: Geus meuntas manten eta tjai leutik. Seg narejangan, wëleh teu kapanggih; toeloej baralik bae ka Jërosalem. 'Ari geus kitoe, sanggeusna eta maroelang, tjat doewaän teh harandjat tina soemoer; këbat leumpangna, toeloej ngoeninga ka radja Dawoed; ari pihatoerna ka Dawoed: Mangga geura darangdan, sing enggal meuntas tjai; karantën kijeu-kijeu pirëmpoeg Ahitopel hal andjeun

22 sadaja. 'Pakëpoek Dawoed dangdan, djeung sakabeh djalma noe ngiring, toeloej mareuntas tji Jordan; geus nëpi ka braj beurang hidji ge taja noe koerang, anoe tatjan meuntas tji Jordan.

23 'Mangsa Ahitopel tërängeun, jen pirëmpoegna hanteu dilampahkeun, pek ngararangkenan kaldena, sarta dangdan, bral moelang ^d ka nagarana, ka imahna; toeloej wëwëkas ka saeusi-imahna, bari seug ^e ngagantoeng maneh, hos paeh, sarta dikoeboer dina pakoeboeran bapana.

^a p. 15:35. ^b p. 15:28. ^c p. 15:36.

^d p. 15:12. ^e Mat. 27:5.

24 Ari Dawoed soemping ^a ka Mahanaim.

Tidinja Absalom meuntas tji Jordan, nja pribadina djeung sakabeh oerang Israil
 25 noe ngareudjeungan. 'Sarta Amasa koe Absalom diangkat njëkël balad, ngaganti Joab. Ari Amasa teja poetra djalma noe ngaran Jitra, oerang Israil, anoe mandjingan ka Abigal poetra Nahas, saderek Sëroeja, noe djadi iboe Joab.
 26 'Toeloej Israil djeung Absalom masangrahan di tanah Gilad. *a* 1 Moesa 32: 2.
 27 Ari geus kitoe, barang Dawoed soeming ka Mahanaim, seug Sobi poetra Nahas, *a* ti Raba, dajeuh oerang Amon, djeung *b* Makir poetra Amiël, ti Lodëbar, *c* sarta Barsilai, oerang Gilad, ti Rogëlim, 'marawa kasoer, bokor djeung wawadahan boewatan pandjoenan; tarigoe, gandroeng, tipoeng sarta *d* gandoem beunang njangraj; katjang boentjis, katjang beureum djeung katjang beunang njangraj; 'kitoe deui madoe djeung mantega, toer domba djeung kidjoe sapi, dihatouerkeun ka Dawoed djeung ka djalma-djalma noe ngiring, baris dahareun; karena palikirna: Eta djalma-djalma kalempohan, djeung tjape, sarta halabhabeun di tégal lëga. *a* p. 12: 26. *b* p. 9: 4.
c 1 Radj. 2: 7. *d* Jos. 5: 11.

PASAL 18.

Tidinja Dawoed ngaloris bala noe ngiring, sarta ngadjënëngkeun anoe baris njangking ka darinja, kapala sareboe
 2 djeung kapala saratoes. 'Geus kitoe bala teh koe Dawoed diinditkeun; noe sapërtiloe di bawah kawasa Joab; noe sapërtiloe di bawah kawasa Abisai poetra Sëroeja, saderek Joab; ari noe sapërtiloe deui di bawah kawasa *a* Itai, oerang Gat teja. Sarta radja ngalahir ka bala: Kami oge tangtoe boedal djeung maraneh. 'Dëmi pihatoer bala: Andjeun mah montong angkat; karantën sanadjan koering sadaja kaboer, koe eta teh moal dipadoeli; sarëng sanadjan koering paeh saparo, koe eta teh moal dipadoeli; jaktosna andjeun teh nandingan koering salaksa; mana ajeuna langkoeng sae andjeun ti djëro nagri mitoloeng
 4 ka koering. 'Lahiran radja ka darinja: Kami dek milampah sakoemaha pihadeunana koe pangrasa maraneh. Tidinja radja ngadëg di sisi lawang nagara, sarta sakabeh bala teh boedal, *b* baratoes-

5 ratoes djeung bareboe-reboe. 'Djeung radja nimbalan ka Joab, ka Abisai djeung ka Itai, kijeu timbalanana: Sing saneh ka eta boedak, ka Absalom! Kadenge koe sabala kabeh, radja maparin timbalan ka para kapala hal përkara Absalom. 'Ari bala teh boedal ka tégal, manggihan Israil; dër përang di leu-
 6 weung Epraim. 'Toeloej bala Israil areleh di dinja di hareupeun abdi-abdi Dawoed, nja rosa katjida elehna di dinja dina poë harita, doewa laksa noe kasamboet. 'Wantoe përang teh njalijara di dinja, di sakoeriling tanah eta, sarta bala teja loba noe dihakan koe eta leuweung ti batan *c* noe dihakan koe pë-
 9 dang dina poë harita. 'Parëng Absalom prok ka hareupeun abdi-abdi Dawoed. Ari Absalom toenggang bigal; seg bigal teh datang ka hidji kijara gëde, boes ka handapeun dahan noe kekep; heug sirah Absalom njëlap kana eta kijara, djadi ngagawing di antara langit djeung boemi; ari bigalna noe ditoenggangan
 10 këbat. 'Aja hidji djalma nendjo, toeloej ngoeninga ka Joab, pihatoerna: Salë-rësna, koering nendjo Absalom ngagan-
 11 toeng dina kijara. 'Saoer Joab ka djalma noe ngoeninga teh: Poegoeh-poegoeh koe maneh katendjo, na koe naon teu dipaehan di dinja, disina kana taneuh? koe kami maneh tangtoe digandjar sapoeloeh wang perak, djeung hidji saboek.
 12 'Pihatoer djalma teh ka Joab: Ari koering teh, nadjan dina leungeun dongkap ka nimbang sareboe wang perak oge, moal njodorkeun leungeun ka poetra radja; karena koering sadaja pada ngoeping radja nimbalan ka andjeun, ka Abisai sarëng ka Itai, kijeu teja: Saha oge, sing ngadjaga diri ka eta boedak,
 13 ka Absalom. 'Sawangsoelna, ari koering milampah tjidra ka patina, sagala përkawis moal aja noe kadingdingan ka radja, sarëng koe andjeun tangtoe ditingalikeun ti kaënggangan. 'Ari saer Joab: Kami moal toenggoe kijeu di hareupeun maneh. Toeloej njandak djamparing tiloe siki, pek ditjotjogkeun kana manah Absalom, da masih hiroep keneh
 15 di têngah kijara. 'Djeung aja sapoeloeh boedjang, taroekang mawa pakarang Joab, hol ngarijoengan, pek njarabët
 16 ka Absalom, dipaehan. 'Toeloej *d* Joab

nijoeup sangkalala, seug bala teh balik, eureun ngoedag njoesoel Israil; karana
 17 bala teh koe Joab dihoelag. 'Geus kitoe pada njokot Absalom, dipitjeun ka lombang gède di djero leuweung, ^e bari seug diboegbroegan koe batoe, njijeun toempoekan gède pisan; djeung sakabeh oerang Israil kalaboer, moeroe sahimah-sahimahna. 'Ari Absalom teja, mangsana
 18 keur hiroep, geus njokot sarta ngadegkeun keur dirina hidji tètengër, noe di ^f lëbak Radja; karana saोजना: ^g Aing teu boga anak lalaki, pigeusaneun ngingëtkeun ngaran aing; seg tètengër teh koe Absalom ditëlahan djénengan pribadi, manana disëboet tjitjiren Absalom, tēpi ka mangsa ajeuna.

a p. 15: 19.

b 1 Sam. 29: 2. c 5 Moesa 32: 42. d p. 2: 28.

e Jos. 7: 26. f 1 Moesa 14: 17. g p. 14: 27.

19 Tidinja ^a Ahimaäs poetra Sadok teja mihatoer: Koering moen aja idin dek moeroe, sèdja ngawartakeun ka radja, jen andjeunna koe Pangeran geus dibënërkeun ti leungeun moesoehna. 'Dëmi
 20 saer Joab ka dinja: Lain hidëp noe pimawaeun bedja poë ijeu; hidëp teh dina poë sedjen bae mawa bedja; ari poë ijeu mah montong hidëp noe mawa bedja, tina sabab poetra radja maot.
 21 'Heug Joab marentah ka boedak Habësi: Silaing geura leumpang, oeningakeun ka radja sakoer noe geus katendjo koe silaing. Dat njëmbah boedak Habësi
 22 teh ka Joab, sëmproeng moeroe. 'Pok deui Ahimaäs poetra Sadok teh mihatoer ka Joab: Matak naon, koering oge moegi idinan moeroe pandeurieun boedak Habësi. Dëmi saer Joab: Keur naon ënoeng dek moeroe? da leumpang
 23 ge taja bedja noe pihasileun. 'Matak naon koering moeroe? Ari saer Joab ka dinja: Seg bae moeroe. Sëmproeng Ahimaäs moeroe, djalan tanah lempar, sarta boedak Habësi kapiheulaän.

a p. 15: 27, 36.

24 Ari Dawoed teh keur linggih di antara doewa lawang nagara. Toeloej noe këmit oenggah ka loehoer lawang, kana koeta; ana tjëngkat panonna, sarta nendjo, beh aja djalma moeroe, sarta sorangan. 'Gantjang noe këmit teh ngagëro, ngoeninga ka radja; lahiran radja:
 25 Oepama sorangan, tangtoe noe mawa bedja. Ari eta teja beuki deukeut beuki

26 deukeut. 'Beh noe këmit teh nendjo deui hidji djalma moeroe; seug noe këmit teh ngagëro ka noe toenggoe lawang, pokna: Toeh, aja deui djalma moeroe, sarta sorangan. Lahiran radja: Eta ge
 27 tangtoe noe mawa bedja. 'Mioendjoek noe këmit: Pangmoeroe noe ti heula teja katendjona koe simkoering sapertos pangmoeroe Ahimaäs poetra Sadok. Lahiran radja: ^a Eta teh djalma hade,
 28 pangdatangna mawa bedja hade. 'Teu lila Ahimaäs ngagëro, sarta oendjoekan ka radja: Salamët! Brëk soedjoed ka radja, njoeoh kana taneuh, bari oendjoekan deui: Sagala poedji ka Pangeran, Allah andjeun, noe geus njërahkeun eta djalma-djalma noe pada ngamangkeun leungeunna ka goesti sang radja.
 29 'Ari lahiran radja: Koemaha boedak teja, Absalom, salamët? Pihatoer Ahimaäs: Simkoering nendjo karoesoehan gède, waktoe Joab miwarang abdi sang radja sarëng abdi gamparan, nanging
 30 simkoering teu tërang pëtana. 'Lahiran radja: Ser pindah, nangtoeng di dijeu.
 31 Toeloej pindah, seg nangtoeng. 'Djog boedak Habësi teja datang; seug oendjoekan boedak Habësi teh: Goesti sang radja dihatoeranan warta, jen andjeun dintën ijeu koe Pangeran geus dibënërkeun ti leungeun sadajana noe ngamoesoeh ka andjeun. 'Ari lahiran radja ka boedak Habësi teh: Koemaha boedak teja, Absalom, salamët? Pihatoer boedak Habësi teh: Satroe goesti sang radja, sarëng sakoer bae noe ngamoesoeh ka andjeun, moegi-moegi djaradi sapertos eta djalma anom! 'Njëblak radja teh, toeloej naek ka loteng lawang nagara, bari nangis; ari keur angkat lahirna kijeu: Èh anaking Absalom! Èh anaking, anaking Absalom! anggoer ama paeh nalangan ënoeng; Èh Absalom, anaking, anaking!

a 1 Radj. 1: 42.

PASAL 19.

Aja noe ngoeninga ka Joab: Noen, Aradja keur nangis, sarëng përih manah tina sabab Absalom. 'Djadi oenggoelna dina poë harita mawa prihatin ka sabala kabeh; karana bala teh dina poë harita ngadenge bedja kijeu: Radja
 3 teh nalangsa tina sabab poetrana. 'Ari bala teh dina poë harita papalingan

asoep ka nagara, saibarat bala noe wirang asal kaboer tina përang, lakoena sok papalingan. 'Sarta radja ^a ditijoeng pameunteuna, djeung radja djëdjëritan, bëdas pisan gëntrana: ^b Èh anaking Absalom! èh Absalom, anaking, anaking!

5 'Toeloej Joab ngadeuheus ka radja, ka djëro imah, sarta oendjoekan kijeu: Andjeun poë ijeu geus ngerakeun beungeut sakabeh abdi andjeun, noe geus pada ngarahajoekeun pati andjeun poë ijeu, kitoe keneh pati poetra andjeun pamëgët-istri, sarawoeh pati para garwa

6 sarëng pati para parëkan andjeun; 'da andjeun asih ka noe geuleuh ka andjeun, sarëng geuleuh ka noe njaäh ka andjeun. Karana andjeun poë ijeu geus nawiskeun, ari para kapala sarëng abdi-abdi taja adjina di andjeun; karana simkoering poë ijeu geus tërang, manawi Absalom hiroep, dëmi koering sadaja mah poë ijeu paraeh, didinja bënër koe pangraos

7 andjeun. 'Mana ajeuna, mangga geura dangdan, moedoe ka loewar, ngoepahan kana ati abdi-abdi andjeun; karana simkoering soempah dëmi Pangeran, manawi andjeun hanteu ka loewar mah, peuting ëngke saorang ge moal aja noe meuting sarëng andjeun; ari kitoe teh matak katjilakaän ka andjeun, ngoengkoelan sadajana katjilakaän anoe ngadatangan ka andjeun ti boeboerëj dongkap ka ajeuna. 'Tidinja radja dangdan, gek linggih ^c dina lawang. Gantjang sabala kabeh dibedjaän, kijeu pokna: Geuning, radja keur linggih dina lawang; seug sabala kabeh ngadeuheusan ka pajoeneun radja.

a p. 15: 35. b p. 5: 1. c p. 17: 25. d p. 3: 35. e Hak. 20: 1. f p. 17: 22.

Dëmi Israil teja ^a geus kaboer, moeroe sahimah-sahimahna. 'Ari geus kitoe sakabeh djalma patjerewedan di sakabeh kaom Israil, pokna: ^b Nja radja noe ngaloewarkeun oerang ti leungeun moesoeh-moesoeh oerang, sarta nja andjeunna noe ngaleupaskeun oerang ti leungeun oerang Pélisti; dëmi ajeuna andjeunna ngalolos ti djëro tanah, tina

10 hal Absalom. 'Ari Absalom, noe koe oerang diminjakan sina njangking oerang teja, paeh dina përang; dëmi ajeuna koe naon maraneh reph bae, teu moelihkeun radja?

a p. 18: 17. b p. 3: 18.

11 Tidinja radja Dawoed miwarang ka

^a panghoeloe Sadok djeung ka panghoeloe Abjatar, lahirna: Geura pada misaoer ka kokolot-kokolot Joeda, kijeu nja pok: Koe naon maraneh rek pandeuri moelangkeun radja ka gëdongna? karana omongan sakabeh oerang Israil geus datang ka radja, ka boemina. 'Maraneh teh doeloer kami, ^b satoelang-sadaging djeung kami; na koe naon maraneh rek pandeuri moelangkeun radja?

13 'Sarta ka ^c Amasa koedoe misaoer kijeu: Maneh teh lainsatoelang-sadaging djeung kami? ^d Moegi kami koe Allah didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama maneh teu djadi kapala balad di hareupeun kami sapapandjangna, ngaganti Joab. 'Ari hate sakabeh oerang Joeda koe andjeunna kapëroehkeun, ^e kawas djalma saorang; toeloej ngadjoeroengkeun ka radja, [pihatoerna]: Moegi geura moelih sarëng sadajana abdi

15 andjeun. 'Toeloej radja moelih, sarta dongkap ka ^f tji Jordan. Ari oerang Joeda datang ka Gilgal, leumpang mapagkeun radja, sëdja meuntaskeun radja ka tji Jordan. *a p. 15: 35. b p. 5: 1. c p. 17: 25. d p. 3: 35. e Hak. 20: 1. f p. 17: 22.*

16 Ari ^a Simi anak Gera, oerang Binyamin ti Bahoerim teja, indit gagantjangan, toeloej datang barëng djeung oerang Joeda, mapagkeun radja Dawoed;

17 'direudjeungan sareboe djalma oerang Binyamin, ^b kitoe deui Siba, boedjang bangsa Saoel teja, reudjeung anakna lalaki noe lima wëlas sarta noe doewa poeloeh badegana teja; heg pada nëroes

18 tji Jordan ka pajoeneun radja. 'Tidinja eretan meuntas, baris meuntaskeun radja sapoetra-garwana, sarta ngalampahkeun naon bae noe pihadeün koe pangraos radja. Brëk Simi anak Gera teh mëndëk ka pajoeneun radja, barang geus

19 meuntas tji Jordan, 'sarta oendjoekan ka radja kijeu: Moegi goesti ka abdi oelah ngetangkeun kadorakaän, sarëng moegi oelah ngemoetkeun lakoe bengkok, noe koe abdi gamparan dilampahkeun basa poëan goesti sang radja mijos ti Jëroesalem teja; moegi-moegi radja

20 oelah njimpën manah. 'Karantën abdi gamparan geus roemaos, jen abdi milampah dosa; tah geuning, abdi dintën ijeu geus dongkap, pangheulana ti saanak-poetoe Joesoep, ijang mapagkeun

21 goesti sang radja. 'Ngawangsoel Abisai
poetra Sëroeja teja, pihatoerna: Naha
Simi teh, tina sabab kijeu, moal dipa-
ehan? ^e da mapan njapa kana lisahan
22 Pangeran. 'Dëmi lahiran Dawoed: ^a Eh
anak Sëroeja! aja përkara naon maraneh
teh ka kami? koetan maraneh poë ijeu
ka kami dek minangka ^e setan? ^f karah
poë ijeu rek aja djalma noe dipaehan
di Israil? naha kami lain njaho, jen
kami poë ijeu djadi deui radja, njang-
king Israil? 'Seug radja ngalahir ka Simi
23 teh: ^g Maneh moal dipaehan. Malah
radja soempah ka dinja. *a p. 16: 5.*
b p. 9: 2; 16: 1. c 2 Moesa 22: 28. d p. 16: 10.
e Mat. 16: 23. f 1 Sam. 11: 13. g 1 Radj. 2: 8.

24 Datang deui ^a Mëpiboset poetoe Saoel
teja, mapagkeun radja; ari eta teh teu
ngabërësihan soekoena, djeung teu nga-
goenting djanggotna, sarta teu njeuseuh
papakeanana ti poëan radja angkat tēpi
ka poëan soemping deui sarta kasala-
25 mëtan. 'Ari geus kitoe, barang datang
ka Jëroesalem mapagkeun radja, seug
radja ngalahir ka dinja: Eh Mëpiboset!
koe naon maneh hanteu miloe djeung
26 kami? 'Ari pihatoerna: Noen goesti sang
radja! abdi teh dibobodo koe poen ba-
daga; karantën pikir abdi gamparan:
Ah, dek ngarangkenan kalde, dek di-
toempakan, leumpang ka radja; wan-
toening abdi gamparan ngempor. 'Sa-
27 malah ^b manehanana ngoepat abdi gam-
paran ka goesti sang radja; doepi goesti
sang radja teh ^c sapërtoş malaikat Al-
lah; mangga pidamël sakoemaha pisae-
eunana koe pangraos andjeun. 'Karan-
28 tën saähli poen ejang taja deui anging
djalma lëbët dihoekoem paeh woengkoel
di pajoeneun goesti sang radja; kilang
kitoe diri abdi ^d koe gamparan dilë-
bëtkeun anoe sok dahar sarëng gam-
paran samedja reudjeung. Djadi abdi
teh gadoeh hak naon deui, noe mawi
29 rek sasambat deui ka radja? 'Lahiran
radja ka Mëpiboset: Keur naon maneh
ngomongkeun deui përkara maneh? pa-
rentah kami: ^e Maneh djeung Siba pa-
30 rokeun lahan. 'Pihatoer Mëpiboset teh
ka radja: Ditjokot kabeh oge koe ma-
nehanana, mangga bae, sarehna goesti
sang radja soemping deui ka gëdongna
sarëng kasalamëtan. *a p. 9: 6. b p. 16: 3.*
c p. 14: 17. d p. 9: 10. e p. 16: 4.

31 Datang deui ^a Barsilai, oerang Gilad
teja, ti Rogëlim; seug meuntas tji Jordan
reudjeung radja, sëdja ngadjadjapkeun
32 radja ka peuntaseun tji Jordan. 'Ari
Barsilai teh geus kolot katjida, oemoer
dalapan poeloeh taoen; sarta njëkapan
ka radja, basa linggih di Mahanaim
teja; karana eta teh djalma beunghar
33 katjida. 'Ngalahir radja ka Barsilai teh:
Tjik, ëmbah djeung kaoela meuntas, dek
ditjoekoepan di kaoela di Jëroesalem.
34 'Dëmi pihatoer Barsilai ka radja: Sa-
baraha deui rejana taoen hiroep poen
aki, noe mawi aki pingiringeun radja
35 ka Jëroesalem? 'Ari oemoer poen aki
dangët ajeuna dalapan poeloeh taoen;
koemaha aki rek ngabedakeun sae sa-
rëng awon? sarëng koemaha abdi gam-
paran pingaraoseun anoe ditëda sara-
woeh noe diinoem? sarëng koemaha
aki pingoepingeun deui kana sowara
ahli njanji lalaki-awewe? eukeur naon
abdi gamparan ngariridoe deui ka goesti
36 sang radja? 'Abdi gamparan sëdja meun-
tas tji Jordan bae, ngadjadjapkeun radja
sakëdap; sarëng keur naon radja pi-
malëseun ka poen aki pamalës kitoe?
37 'Abdi gamparan moegi diidinan moen-
doer, hajang maot di nagara sorangan,
deukeut koeboeran indoeng-bapa. Na-
nging, salërësna, toewang koering poen
Kimham moegi sina meuntas ngiring
goesti sang radja; nja eta mangga pi-
damël sakoemaha pisaeëunana koe pang-
raos andjeun. 'Ari lahiran radja: Hade,
38 Kimham dek dibawa meuntas, sarta
koe kaoela dek dipilampah sakoemaha
pihadeëunana koe pangrasa ëmbah; sarta
naon bae noe koe ëmbah rek dipenta
ka kaoela, koe kaoela tangtoe dilakonan.
39 'Këbat djalma sakabeh meuntas tji Jor-
dan; ana radja geus meuntas, seug radja
njijoem ka Barsilai, sarta dibërkahan;
toeloej moelang ka ënggonna. *a p. 17: 27.*

40 Ari radja meuntasna ka Gilgal, sarta
Kimham teja ngiring meuntas; djeung
sabala Joeda kabeh meuntaskeun radja,
41 kitoe keneh saparo bala Israil. 'Boe-
roeboel sakabeh oerang Israil ngada-
reuheusan ka radja, sarta aroendjoekan
ka radja: Koe naon andjeun dipaling
koe doeloer-doeloer koering, oerang Joe-
da, bari seug meuntaskeun radja sa-
poetra-garwana ka tji Jordan, sarëng

sadajana djalma Dawoed noe ngiring?
 42 'Ngadjawab sakabeh oerang Joeda ka oerang Israil teh: Sabab radja ka kaoela pernah baraja; naha maneh mana panas koe hal perkara kitoe? karah kaoela baranghakan kadaharan radja,
 43 atawa radja masihan ka kaoela? 'Nembalan oerang Israil ka oerang Joeda teh, kijeu pokna: Kaoela mah boga sapoeloh bagian ka radja, kitoe keneh ka Dawoed kaoela ngaleuwihan ti maneh; na koe naon maneh njoemahkeun ka kaoela? karah lain kaoela noe ti heula ngomong, dek moelangkeun radja kaoela? Dëmi omongan oerang Joeda heuras ti batan omongan oerang Israil.

PASAL 20.

Parëng di dinja aja hidji djalma bangkawarah, ngaranna Seba anak Bikri, oerang Binyamin; eta seg nioep sangkakala, bari ngomong: " Oerang mah teu boga doeoeman ka Dawoed, sarta teu boga milik ka anak Isai teh; geura
 2 balik, Israil! sahimah-sahimahna. 'Broel sakabeh oerang Israil indit ti poengkoereun Dawoed, pada noeroet ka Seba anak Bikri teja; tatapi oerang Joeda mah ngarakëtan ka radjana, ti tji Jordan tËpi ka Jëroesalem. ^a 1 Radj. 12 : 16.
 3 Ari Dawoed soemping ka gëdongna, ka Jëroesalem. Tidinja radja njandak " eta sapoeloh parëkan, noe diltarkeun baris ngadjaga gëdong teja, dipërnahkeun dina hidji imah noe didjaga, sarta ditjoekoepan, tatapi hanteu dilëbëtan; pada dikërëm tËpi ka poëanana paeh, hiroepna rarandaan. ^a p. 16 : 21.
 4 Toeloej radja nimbalan ka Amasa: Kami pangngoempoeleun oerang Joeda sadjëro tiloe poë, seg maneh koedoe
 5 djonghok di dijeu. 'Bral Amasa leumpang, ngoempoeleun oerang Joeda; tatapi Amasa teh lila tina mangsana, noe
 6 ditangtoskeun ka dinja teja. 'Seug Dawoed nimbalan ka Abisai: Ajeuna eta Seba anak Bikri teh meureun njilakeun ka oerang alah batan Absalom; maneh geura njokot abdi-abdi goesti maneh, seg oedag soesoel, bisi eta teh manggih nagara rareugreug, sarta ngara-
 7 hajoekeun maneh ti panon oerang. 'Toeloej boedal djalma Joab, kitoe deui " djoeroe këtök djeung djoeroe loempat,

sarta sakabeh djalma prawira, pada ngiring Abisai; boedalna ti Jëroesalem, dek ngoedag njoesoel Seba anak Bikri
 8 teja. 'Barang eta teh nËpi ka batoe gëde noe di Gibon, seg Amasa amprok ka hareupeunana. Ari Joab make badjoe disaboekan, sarta ti loewarna njoengkëlang pëdang, dipageuhan dina tjangkengna, sarta disarangkaan; ana
 9 djoe, pëdangna morosod. 'Pok Joab misaoer ka Amasa: Adi koemaha, damang? sarta Joab leungeunna ti katoehoe newak djanggot Amasa, sigana dek njijoe.
 10 'Ari Amasa teu ijatna kana pëdang noe keur ditjékël koe Joab, ^b pek ditoebleskeun ka beuteungna, datang ka peudjitna amboeradoel kana taneuh, hanteu koengsi dipindo; toeloej bae paeh. Heug Joab djeung Abisai saderekna këbat ngoedag, njoesoel Seba anak Bikri teja.
 11 'Aja hidji djalma, boedjang Joab, nangtoengan Amasa, sarta ngomong kijeu: Saha-saha noe soeka ka Joab, djeung saha-saha noe anoet ka Dawoed, geura
 12 noetoerkeun Joab! 'Dëmi Amasa teh keur goegoelingan dina gëtih di têngah djalan gëde. Ana katendjo koe eta djalma, ^c jen sakabeh bala ngarandëg, seg koe manehanana Amasa teh tina djalan gëde dipindahkeun ka këbon, bari diroengkoepan sakali koe simboet, sapedah nendjo sakoer noe datang ka
 13 lëbah dinja ngarandëg. 'Barang geus dieuweuhkeun ti djalan gëde, sakabeh djalma toeloej noetoerkeun Joab, ngoedag njoesoel Seba anak Bikri teja.
 14 'Ari Joab teh ngambah sakabeh kaom Israil, tËpi ka Abel djeung ka Bet-Maäka, sarta satanah Berim; seug eta ge karoempoeleun, sarta daratang, noetoer-
 15 keun Joab. 'Dëmi geus darongkap, toeloej dikëpoeng di Abel Bet-Maäka teja, sarta nagara teh dilingkoengan koe benteng, ngadingding deukeut koeta loewar; djeung sakabeh bala noe ngareudjeungan Joab ngaroeksakkeun koeta, soepaja sina
 16 roeboeh. 'Aja hidji awewe pintër, ngagëro ti djëro nagara: Darengekeun! darengekeun! hatoerkeun ka Joab: Moegi geura ngadeukeutan ka dijeu, koering
 17 aja pihatoereun ka andjeun. 'Toeloej Joab ngadeukeutan ka dinja. Pok awewe teh naros: Andjeun teh Joab? Walonana: Ënja kami. Seg mihatoer ka

andjeunna: Moegi kërsa ngadangoekeun pihatoer abdi gamparan. Ari saorna: 18 Heg kami ngadenge. 'Toeloej mihatoer, kijeu pihatoerna: Baheula mah sok ngaromong, kijeu pokna: Koedoe nanjakeun heula ka Abel; dimana geus kitoe, poe- 19 toes. 'Koering teh kalëbët noe soeka rapih sarëng noe satoehoe di Israil; doepi andjeun ngërsakeun maehan hidji nagara, noe djadi iboe di Israil; koe naon andjeun kërsa ngabasmu kagoengan 20 Pangeran? 'Ngawalon Joab, kijeu walongonanana: Palijas teuing, palijas teuing kami teh dek ngabasmu atawa dek ngaroeksak! 'Lain kitoe përkarana; ënjana mah aja hidji djalma ti pigoenoengan Epraim, ngaran Seba anak Bikri, ngamangkeun leungeunna ka radja, ka Dawoed; eta bae selehkeun, tangtoe kami moelang ti ijeu nagara. Pioendjoek awe- 21 we teh ka Joab: Mangga, hoeloena ëngke dialoengkeun ka andjeun tina koeta. 22 'Tidinja awewe teh ngadatangan ka djalma noe loba djeung kapintëranana; pek Seba anak Bikri teh koe maranehanana ditilas hoeloena, bari seug dialoengkeun ka Joab. Toeloej Joab ^a ni-joep sangkakala, geus kitoe boebar ti eta nagara, balik sahimah-himahna. Ari Joab moelih ka Jëroesalem, ka radja.

^a p. 8:18. ^b 1 Radj. 2:5. ^c p. 2:23. ^d p. 18:16.

23 Ari ^a Joab teja njëkël sakabeh balad Israil, djeung Bënaja poetra Jojada njangking djoeroe këtök djeung djoeroe 24 loempat. 'Ari ^b Adoram njangking padjég, djeung Josapat poetra Ahiloed djadi papatih. 'Ari Sëja noe djadi mantri toelis, sarta Sadok djeung Abjatar djaradi 25 panghoeloe. 'Samalah Ira, oerang Jair, djadi kaparëk Dawoed. ^a p. 8:16.

^b 1 Radj. 4:6.

PASAL 21.

Ari keur djaman Dawoed hidji mangsa 1 Apatjéklik, meunang tiloe taoen, hanteu loewang taoen; toeloej Dawoed noe-noehoen ka pajoeneun Pangeran. Ari timbalan Pangeran: Pangkitoe teh tina sabab Saoel djeung tina sabab bangsana noe hoetang gëtih, pedah Saoel maehan 2 oerang Gibon teja. 'Tidinja oerang Gibon teh koe radja disaoer, sarta dilahiran. (Ari oerang Gibon teja lain kasoep bangsa Israil, ënjana mah kaësoep

sesa oerang Emor, tatapi koe oerang Israil baheula ^a dipangsoempahkeun; dëmi Saoel ngërsakeun maehan ka dinja, tina goemati Saoel ka oerang Israil 3 djeung oerang Joeda.) 'Lahiran Dawoed ka oerang Gibon teh: Tjik, kami koe-maha nja pilampaheun ka maraneh? sarta naon pisarateunana kami njijeun karapihan, sangkan maraneh ngabër- 4 kahan kana kagoengan Pangeran? 'Pioendjoek oerang Gibon teh ka andjeunna: Ari mënggahing Saoel sarëng bangsana teja, ^b simkoering teu wënanng nampa ëmas-perak, sarëng teu wënanng maehan saha-saha oerang Israil. Lahiranana deui: Na koemaha pirëmpoeg maraneh, hal pilampaheun kami ka ma- 5 raneh teh? 'Pioendjoekna ka radja: Ari mënggahing eta djalma noe mejakkeun simkoering, sarëng aja angkanan noempoeurkeun simkoering sadaja, oelah simkoering djoengkërëng dina sawëwëng- 6 kërang Israil teja: 'eta, noen kakasih Pangeran! simkoering moegi dipaparin toedjoeh djalma lalaki ti anak-poetona, ^c bade digarantoeng pajoeneun Pangeran, ^d di Giba, nagara Saoel. Ari lahiran radja: Hade, koe kami dibere. 7 'Dëmi radja wëlaseun ka Mëpiboset, poetra Jonatan, anoe poetra Saoel teja, ^e tina hal soempah ka Pangeran, anoe di antara andjeunna doewaän, nja eta di antara Dawoed djeung Jonatan poetra Saoel. 'Tidinja radja njandak anak 8 ^f Rispa poetra Aja, doewa sarta lalaki, noe koe eta didjoeroekeun pikeun Saoel; nja eta Armoni djeung Mëpiboset; kitoe deui anak Mikal poetra Saoel, lima sarta lalaki, noe koe eta didjoeroekeun pikeun Adriël poetra Barsilai, 9 oerang Mëhola; 'heug diselehkeun ka leungeun oerang Gibon; pek koe eta digarantoeng di goenoeng, di pajoeneun Pangeran; toedjoehanana pach babarëngan; ari dipaehanana mëñëran oesoem diboewat, ninggang mimitina, keur mitëmbëjan diboewat gandroeng. 'Tidinja 10 Rispa poetra Aja teja njokot karoeng, diamparkeun pikeun dirina dina batoe karang; ti barang mitëmbëjan diboewat tëpi ka majit kahoedjanan ajana di dinja; sarta koe Rispa teu dibikeun ti beurang aja manoe awang-awang eunteup ka darinja, atawa ti peuting

- 11 aja sasatoan tégal. 'Aja noe ngoeninga-
keun ka Dawoed eta lampah Rispa
poetra Aja, oeroet parékan Saoel teja.
- 12 'Toeloej Dawoed angkat, sarta njandak
toelang-toelang Saoel djeung toelang-
toelang Jonatan poetrana, ti priboemi Ja-
bes bilangan Gilad, ^g beunang eta maling
ti pasar Bet-San, énggonna digarantoeng
koe oerang Pëlisti, basa poëan oerang
Pëlisti ngelehkeun Saoel di Gilboa teja;
- 13 'seug eta toelang-toelang Saoel djeung
toelang-toelang Jonatan poetrana teh
koe andjeunna ditjandak ti dinja; djeung
deui dikoempoeleun toelang-toelang
14 djalma noe digarantoeng teja. 'Tidi-
nja eta toelang-toelang Saoel djeung
Jonatan poetrana dikoeboer di tanah
Binyamin, di nagara Sela, dina pakoe-
boeran Kis, rama Saoel teja; satim-
balan radja dilampahkeun. ^h Sanggeus-
na kitoe panëda eusi tanah koe Allah
ditarima.
a Jos. 9 : 19, 20. *b* 4 Moesa
35 : 31. *c* 4 Moesa 25 : 4. *d* 1 Sam. 15 : 34. *e* 1 Sam.
20 : 16. *f* p. 3 : 7. *g* 1 Sam. 31 : 12. *h* 4 Moesa
35 : 33; p. 24 : 25.
- 15 Hidji mangsa oerang Pëlisti mërangan
deui ka Israil. Bral Dawoed djéngkar,
diiring koe abdi-abdina, pek mërangan
ka oerang Pëlisti, sarta Dawoed dong-
16 kap ka loengse. 'Ari Isbi-Bënob, noe
kaäsoep anak Rapa, ^a toembakna tiloe
ratoes sekel tambaga beuratna, sarta
njoren pëdang weuteuh, eta nijatna ma-
ehan Dawoed. 'Tatapi ^b Abisai poetra
Sëroeja noeloeng ka andjeunna, sarta
njabët eta oerang Pëlisti, bari dipaehan
sakali. Harita djalma Dawoed saroem-
pah ka andjeunna, kijeu pokna : Andjeun
oelah njarëngan deui ka koering sadaja
angkat përang, soepaja andjeun oelah
mareumkeun damar Israil. *a* 1 Sam. 17 : 7.
b p. 23 : 18.
- 18 Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja
aja deui përang djeung oerang Pëlisti,
di Gob. Harita ^a Sibkai, oerang Hoesa,
maehan Sap, noe kaäsoep anak Rapa
keneh.
a 1 Bab. 20 : 4; 27 : 11.
- 19 Geus kitoe përang deui di Gob djeung
oerang Pëlisti. Pek ^a Elhanan poetra
Jaäre-Orgim, oerang Bet-Lehem, maehan
Goljat, oerang Gat, noe bahoe toem-
bakna kawas pihanean.
a 1 Bab. 20 : 5.
- 20 Geus kitoe përang deui di Gat. Aja
hidji djalma djangkoeng, sarta ramo

- leungeunna djeung ramo soekoena gë-
nëp-gënëp, opat likoer rejana; eta ge
21 anak Rapa keneh. 'Nja eta ^a ngahina-
keun ka Israil; pek dipaehan koe Jo-
natan, ^b poetra Sima, noe saderek Da-
22 woed teja. 'Eta opatanana teh anak
Rapa, di Gat; sarta pada roeboeh koe
panangan Dawoed djeung koe leungeun
abdi-abdina.
a 1 Sam. 17 : 10. *b* p. 13 : 3.

PASAL 22.

- Tidinja Dawoed ngoendjoekkeun ka
Pangeran ^a oengëlna ijeu poepoedjian,
keur mangsa andjeunna koe Pangeran
geus dileupaskeun ti leungeun sakabeh
moesohna, sarta ti panangan Saoel.
- 2 'Ari pioendjoekna : Pangeran teh nja
batoe tjadas, nja benteng koering, sarta
3 noe ngarahajoeun ka koering. 'Allah
teh batoe karang koering; di andjeunna
koering njalindoeng; këpëng koering
sarta tandoek kasalamëtan koering;
koeta koering noe loehoer, sarta pamoe-
roean koering; Djoeroe-salamët koering,
noe njalamëtkeun koering tina panga-
4 nijaja. 'Koering sëdja sasambat ka Pa-
ngeran, anoe lajak dipoedji; tangtöe
koering disalamëtkeun ti moesoh-moe-
soeh koering.
a Djab. 18.
- 5 Karana koering kalingkoeng koe om-
baking maot, waloenganing katiwasan
6 ngareureuwas ka koering. 'Eta koering
karingkoes koe talining énggon noe paeh,
7 kapapag koe ridjëting maot. 'Dina keur
soekër koering njëlöek ka Pangeran,
nja koering sasambat ka Allah koering;
seug andjeunna ti djëro kabahna nga-
makboel sowara koering, panjambat koe-
ring dongkap ka tjëpilna.
- 8 Dër boemi teh gendjlong, nja ojang;
dasar langit aringgeung, nja garendjlong,
9 sarehing andjeunna bëndoe. 'Ngëboel ha-
seup ti pangamboengna, sarta seuneu
ti djëro bahamna ngahakan, roehak ra-
10 roehaj ti eta. 'Seug andjeunna ngadeng-
dekkeun langit, djoet loengsoer; sarta
angkeub handapeun dampalna.
- 11 Noe dititihan koe andjeunna nja moe-
karabin, bër hibër; sarta katembongna
12 toenggang djangdjang angin. 'Ari poëk
koe andjeunna sakoebëngna didjadikeun
saoeng, hoeroenan tjai, mëndoenging la-
13 ngit. 'Tina sorot pajoeneunana raroehaj
roehak seuneu.

14 Pangeran ti langit ngajakeun goeloe-
doeg, noe Langkoeng Agoeng moenggah
15 ngagëntra. 'Andjeunna ngaleupaskeun
djamparing, seug eta dipabalëntjarkeun;
16 koe kilat pada digoedjroedkeun. 'Beh
tembong dasaring laoet, sarta katara pa-
dëmen djagat, tina panjeuseul Pangeran,
tina angining napas pangamboengna.
17 Pangeran ti manggoeng miwarang,
këk koering ditjandak, dihandjatkeun
18 ti tjai gëde; 'dileupaskeun ti moesoh
koering noe bëdas, ti noe gareuleuh ka
koering; karana pada kawasa batan koe-
19 ring. 'Eta teh ngaronom ka koering
keur poëan koering balahi, tapi Pange-
20 ran djadi pangladjër koering. 'Sarta
koering dibidjilkeun ka noe lëga; eta
koering koe andjeunna didjait, sabab
soekaeun ka koering.
21 Pangeran teh malës ka koering noe-
roetkeun kabënëran koering; noeroet-
keun kabërësihan leungeun koering moe-
22 langna ka koering. 'Karana koering nges-
tikeun djalan Pangeran, sarta teu doraka
23 moengkir ka Allah koering. 'Karana
sadjana hoekoemna aja di hareupeun
koering, sarta ti pikoekoehna koering
24 teu njingkir-njingkir. 'Estoe koering teh
satëmëna ka andjeunna, sarta koering
ngaraksa maneh ti pidorakaeun koering.
25 Mana Pangeran ka koering moelang
noeroetkeun kabënëran koering, noe-
roetkeun kabërësihan koering di pajoe-
26 neun sotjana. 'Ka noe heman, andjeun
nawiskeun mantën heman; ka djalma
satëmëna, andjeun nawiskeun mantën
27 satëmëna; 'ka noe bërësih, andjeun
nawiskeun mantën bërësih; dëmi ka noe
bengkok mah, andjeun nawiskeun man-
28 tën tibalik. 'Ari oemat noe kabalang-
sak koe andjeun disalamëtkeun; doepi
sotja andjeun neutep ka noe loehoer,
tinangtos dika-handapkeun.
29 Sajaktosna, Pangeran! andjeun teh
damar koering; sarëng Pangeran noe
30 nërangkeun poëk koering. 'Karantën sa-
rëng andjeun koering ngadoepak bari-
san; koering disarëngan Allah koering,
31 ngaloentjatan pagër tembok. 'Ari Allah
teja sampoerna djalanna; pangandika
Pangeran beunang ngabësot; andjeunna
teh minangka këpëng ka sakoer noe
njalindoeng ka andjeunna.
32 Karana saha deui Allah, djaba ti

Pangeran? djeung saha deui batoe ka-
33 rang, djaba ti Allah oerang? 'Allah teja
benteng koering noe santosa; sarta noe
satëmëna koe andjeunna ditoejoen dina
34 djalanna. 'Soekoe koering koe andjeun-
na disaroewakeun djeung mëntjék, sarta
koering koe andjeunna disina nangtoeng
35 di ënggon koering noe laloehoer. 'Ari
leungeun koering koe andjeunna diwoe-
roek përang, moenggah leungeun koe-
ring bisa mëntang gondewa tambaga.
36 Malah andjeun ka koering maparin
këpënging kasalamëtan andjeun, sarëng
koe kasabaran andjeun koering dia-
37 goengkeun. 'Koering ti handap koe an-
djeun didjëmbaran baris ngalengkah,
sarëng pigeulang soekoe koering hanteu
tidjalikeuh.
38 Koering ngoedag moesoh-moesoh
koering, sarëng pada ditoempoer; geus
39 seëp, kakarek koering wangsoel. 'Koe
koering dibejakkeun, sarëng diparing-
gëskeun, moenggah teu mënjat deui;
pada ngadjopak ka handapeun soekoe
40 koering. 'Karantën koering koe andjeun
disaboekan kasantosaän baris përang;
noe ngamosoeh ka koering koe andjeun
pada ditoendoekkeun ka handapeun koe-
41 ring. 'Ari satroe koering koe andjeun
disina noekang ka koering, sangkan noe
gareuleuh ka koering koe koering di-
42 basmi. 'Eta teh alak-ilik, tapi taja noe
noeloeng; ret ka Pangeran, tapi hanteu
43 diwalon. 'Pek koe koering diboeboek-
keun sapërtoes pëlëdoeing taneuh; koe
koering pada dilëjék, disingrajkeun, sa-
përtoes leutaking loeloeroeng.
44 Malah koering koe andjeun diraha-
joekeun ti sadajana padoe rahajat koe-
ring; toer koering koe andjeun diraksa,
didjadikeun loeloegoe oerang kapir;
bangsa noe tadina teu kaoninga koe
45 koering, seug ngawoela ka koering. 'Djal-
ma nagara lijan taraloek ka koering
poera-poera; tjeulina kakarek ngadenge
bedja, seug bae nareroet ka koering.
46 'Djalma nagara lijan lalempe, sarta
goemëtër bidjil ti koeta-koetana.
47 Pangeran teja djoemënéng; sarta sa-
gala poedji ka Batoe karang koering;
djeung sing diagoengkeun Allah, karang
48 kasalamëtan koering; 'nja eta Allah,
noe mangmalëskeun koering, sarta noe
naloekkeun bangsa-bangsa ka handapeun

49 koering; 'noe ngaleupaskeun koering ti satroe-satroe koering; toer koering koe andjeun diloehoerkeun ti sakoer noe ngamoesoeh ka koering; eta koering koe andjeun diloeuotkeun ti djalma noe nganijaja.

50 Koe pèrkawis eta koering sèdja ha-toer noehoen ka andjeun, Pangeran! di sagala bangsa kapir; sarèng sèdja
51 moedji ka padjèngan andjeun, 'noe maparin kasalamètan gède ka radjana, sarèng midamèl kaasihana kana lisahan andjeunna, nja ka Dawoed sarèng ka toeroenanana, langgèng salalamina.

PASAL 23.

Sarta nja ijeu lahiran Dawoed anoe panganggeusan. ^a Ijeu woeroek Dawoed anak Isai, nja woeroek djalma noe diadègkeun loehoer, lisahan Allah Jakoeb, toer matak rèsèp dina djaboer
2 Israil: 'Roh Pangeran ngandika lantaran kaoela, sarta lahiranana aja dina biwir
3 kaoela. 'Timbalan Allah Israil, ka kaoela ngandika Batoe karang Israil: Mèngke aja noe njangking kawasa ka bangsa manoesa, noe adil; njangkingna kawasa
4 kalawan sijeun koe Allah. 'Nja eta saibarat ngagèbraj beurang, bidjil sarangenge, isoek taja mega; tina sorot mantas hoedjan bidjil djoedjoekoetan tina
5 boemi. 'Saestoena lain kitoe bangsa kaoela di Allah; parandene andjeunna ka kaoela ngadamèl pèrdjangdjian langgèng, geus diatoer sadajana sarta ditètèpkeun. Estoe eta teh sakabeh kasalamètan djeung sakabeh kasoekaan kaoela, sanadjan koe andjeunna tatjan didjadikeun.
6 'Dèmi noe balangkawarah mah kabeh ge bakal saibarat tjoetjoekeun noe geus dipitjeun; karana teu beunang ditjabak
7 koe leungeun; 'ari djalma noe dek ngaragap ka dinja, make beusi djeung bahoe toembak; sarta bakal didoeroek koe seu-neu di ènggonna, datang ka bejakna.

^a 4 Moesa 24: 3.

8 Nja ijeu ^a ngaran djalma prawira ka-goengan Dawoed: Joseb-Basebet, oerang 'Iahkèmon, loeloegoe para satrija; nja eta Adino, oerang Esen, ^b noe ngalawan djalma dalapan ratoes, kasabèt sapisan.
9 'Sanggeus eta teh Elasar poeta Dodo, poeta oerang Ahoah, kaasoep djalma prawira noe tiloe, noe reureudjeungan

djeung Dawoed keur basa ngaharina-keun ka oerang Pèlisti, noe karoempoel di dinja sèdja pèrang, sarta oerang
10 Israil geus arijang. 'Eta teh dangdan, pek njabètan ka oerang Pèlisti, datang ka tjape leungeunna, djeung leungeunna rakèt kana pèdang; djadi Pangeran ngadamèl kasalamètan gède dina poè harita; ari bala teh baralik ngiring eta, ngan
11 kari ngarajah bae. 'Sanggeus eta teh Samma poeta Age, oerang Harar. Hidji mangsa oerang Pèlisti karoempoel baris; ari di ènggon eta aja saloewoek kèbon, pinoeh koe katjang beureum; toeloj bala teh kaboer ti hareupeun oerang
12 Pèlisti. 'Dèmi eta teja tagèn dina tèngh eta saloewoek kèbon, dirahajoekeun, sarta njabètan ka oerang Pèlisti; djadi Pangeran ngadamèl kasalamètan gède pisan. - 'Aja djalma tiloean, kaasoepnoe tiloe
13 poeloh loeloegoe, bral arindit, toeloj daratang ka Dawoed, ^c ka goeha Adoelam teja, keur oesoem diboewat; harita barisan oerang Pèlisti keur masang-grahan di lébak Rèpaim. 'Mangsa eta
14 Dawoed aja di benteng, sarta harita aja patrol oerang Pèlisti di Bet-Lehem.
15 'Toeloj Dawoed datang kahojong, lahirna: Saha ka kami pimereèun nginoem tjai ti soemoer Bet-Lehem, noe di lawang nagara?
16 'Gantjang noe tiloe djalma prawira teja nobros pasanggrahan oerang Pèlisti, pek nimba tjai ti soemoer Bet-Lehem, noe di lawang nagara; seug dibawa, toeloj disanggakeun ka Dawoed; tatapi Dawoed teu kèrsaeun ngaleueut tjai eta, tjoer bae koe andjeunna ditjijikeun bade ka Pangeran,
17 'bari ngalahir: Palijas teuing koering teh, Pangeran! dek milampah kitoe. Naha koering dek nginoem gètih ijeu djalma-djalma, noe laleumpang naroeheun njawana? Mana teu kèrsaeun ngaleueut. Kitoe lampah eta tiloe djalma prawira
18 teja. - 'Aja deui ^d Abisai, saderek Joab, poeta Sèroeja teja; nja eta djadi loeloegoe noe tiloean; hidji waktoe eta teh molahkeun toembakna ka djalma tiloe ratoes, pada kasabèt, sarta eta teh kongas
19 di noe tiloean. 'Di noe tiloean teja eta noe kaadjenan, malah djadi kapalana; ngan kana tiloean noe tadi mah teu
20 nèpi. - ^e 'Aja deui Bènaja, poeta Jojada, anoe poeta djalma gagah, asal ti

nagara Kabsel, ahengkalakoeanana; hidji waktœ eta teh maehan noe doewa [anak] Ariël, di Moab; djeung hidji waktœ eta teh toeroen, pek maehan hidji singa di têngah lombang, keur oesoem sal-djoe. 'Kitœ deui maehan hidji orang Mësir, djalma tanggihoel; ari leungeun orang Mësir teh njêkël toembak, tatapi Bënaja njampeurkeun ka dinja ngan mawa iteuk; pek toembak dirêboet ti leungeun orang Mësir teh, bari seug dipaehan koe toembakna sorangan. 'Kitœ lampah Bënaja poeta Jorada teh, sarta eta teh kongas di noe tilœ djalma prawira. 'Di noe tilœ poeloeh teja nja eta noe kaädjenan, ngan kana tilœan noe tadi mah teu nëpi. Ari Bënaja teja koe Dawoed diangkat njêkël djagabajana. *a* 1 Bab. 11: 10. *b* Hak. 3: 31. *c* 1 Sam. 22: 1.

d p. 2: 18. *e* p. 8: 18.

24 *a* Asahel, saderek Joab teja, kaäsoep noe tilœ poeloeh; aja deui Elhanan poeta Dodo, ti Bet-Lehem; 'Samma, orang 25 Harod; Elika, orang Harod; 'Heles, orang Pelet; Ira poeta Ikes, orang 26 Tëkoa; 'Abiëser, orang Anatot; Mëboenai, orang Hoesa; 'Salmon, orang 27 Ahoah; Maharai, orang Nëtopa; 'Heleb poeta Baäna, orang Nëtopa; Itai poeta Ribai, ti Giba, nagara orang Bin- 30 yamin; 'Bënaja, orang Piraton; Hidai ti waloengan Gaäs; Abi-Albon, orang 31 Arba; 'Asmawet, orang Barahoem; 32 'Eljahba, orang Saälbon; poeta Jasen; 33 Jonatan; 'Samma, orang Harar; Ahi-am poeta Sarar, orang Harar; 'Elipet 34 poeta Ahasbai, anœ poeta orang Maäka; Eliam poeta Ahitopel, orang 35 Gilon teja; 'Hesrai, orang Karmel; Pa- 36 arai, orang Arab; 'Jigal poeta Natan, 37 ti Soba; Bani, orang Gat; 'Selek, orang Amon; Naharai, orang Berot, toekang mawa pakarang Joab poeta Së- 38 roeja teja; 'Ira, orang Jeter; Gareb, 39 orang Jeter; 'Oeria, *b* orang Het; djoemlah tilœ poeloeh toedjoe.

a p. 2: 18. *b* p. 11: 3.

PASAL 24.

Tidinja *a* Pangeran djadi bëndœ *b* deui ka Israil; seug ngangsonan Dawoed ka Israil, timbalanana: Hajœ, milang 2 Israil djeung Joeda. 'Toeloëj radja marintah ka Joab, kapala balad anœ di

andjeunna: Maneh geura ngaronda sakabeh kaum Israil, *c* ti sëmët Dan tēpi ka Berseba; koedœ ngaloris djalma-djalma, sangkan kami njaho bilangan 3 djalma-djalma. 'Ari pioendjoek Joab ka radja: Moegi-moegi kœ Pangeran, Allah andjeun, saäja-ajana djalma-djalma diwoewoehan saratoes patikëlœneun, sarêng sing katingal kœ sotja goesti sang radja; nanging kœ naon noe mawi goesti sang radja ngërsakeun përkawis 4 kitœ? 'Dëmi pilahir radja njilëpkeun ka Joab djeung ka para kapala balad. Toeloëj Joab djeung para kapala balad teh ka loewar ti pajoeneun radja, rek ngaloris djalma-djalma bangsa Israil. 5 'Tidinja mareuntas tji Jordan, seg masanggrahan di Aroër, ti katoehœœun nagara, noe di têngah waloengan Gad, 6 sarta nëpi ka Jaser. 'Toeloëj darongkap ka Gilad sarta ka tanah Tahtim-Hodsi; seug darongkap ka Dan-Jaän, sarta ka 7 sakoeriling nagara Sidon. 'Tidinja darongkap ka Tiroes, nagara reugreug, sarta ka sakabeh nagara orang Hiwi djeung orang Kanaän; ari brasna ka tanah Joeda, sabeulah ti kidoel, nja eta 8 ka Berseba. 'Kitœ ngarondana sakoeriling tanah; ari geus meunang salapan boelan doewa poeloeh poë darongkap 9 deui ka Jëroesalem. 'Tidinja Joab ka radja njanggakeun bilangan lorisan djalma-djalma; ari Israil aja dalapan këti djalma përkosa noe njikëp pëdang, sarta orang Joeda aja lima këti djalma.

a 1 Bab. 21: 1. *b* p. 21: 1. *c* p. 17: 11.

10 Toeloëj Dawoed *a* ratoeg manahna sanggeusna milang djalma-djalma teh. Pok Dawoed oendjoekan ka Pangeran: *b* Abdi teh langkoeng-langkoeng nja dosa migawe kitœ; nanging ajeuna, noen Pangeran! moegi-moegi dileungitkeun eta kadorakaän abdi gamparan; karan- 11 tën abdi teh langkoeng-langkoeng nja teu poegoeh lampah. 'Barang Dawoed tanghi wantji isoek, aja pangandika Pangeran ka nabi *c* Gad, djoeroe pëlëng 12 Dawoed, kijeu pangandikana: 'Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh kœ kami ditawaran tilœ përkara; pilih kœ maneh salah-sahidji, kœ kami rek di- 13 damël ka maneh. 'Bral Gad teh ngadeuheus ka Dawoed, sarta ngoeninga

ka andjeunna, kieu pihatoerna: Andjeun
 hajang didatangan patjèklik toedjoeh
 taoen di satanah andjeun? atawa hajang
 kaboer tiloe boelan koe moesoe and-
 djeun, tina koe eta dioedag? atawa ha-
 jang pagèboeg tiloe poè di satanah an-
 djeun? Ajeuna andjeun geura manah
 sarèng masing sae-sae, koemaha kaoela
 nja pingawangsoeleun ka noe miwarang
 14 kaoela. 'Ari lahiran Dawoed ka Gad:
 Kaoela teh soesah katjida; mending oer-
 ang laboeh ka panangan Pangeran bae,
 karana gède pisan piwèlasna; hajang
 15 oelah laboeh ka leungeun manoesa. 'Seug
 Pangeran ka Israil maparin pagèboeg,
 ti isoek tèpi ka waktue noe tangtoe;
 ari djalma-djalma teh, ti sëmèt Dan
 tèpi ka Berseba, toedjoeh laksa djalma
 16 noe paeh. 'Barang malaikat njodorkeun
 panangan ka Jëroesalem, dek diroeksak,
 seug Pangeran ^a handjakaleun koe hal
 katjilakaän teja, sarta Pangeran nimba-
 lan ka malaikat noe ngaroeksak djalma-
 djalma teh: Meudjeuh; ajeuna tjitjing-
 keun leungeun maneh. Ari malaikat Pa-
 ngeran teh ajana di lëbah pangirikan
 17 Arawna, oerang Jëboes. 'Ana Dawoed
 ningali eta malaikat, noe ngagèboeg
 djalma-djalma teja, pok Dawoed oen-
 djoekan ka Pangeran, kieu pioendjoekna:
 Salërësna, abdi noe gadoeh dosa, sarèng
 abdi noe milampah bengkok teh; doepi
 eta mah, domba-domba teja, migawe
 naon? panangan andjeun moegi sina
 toemërap ka diri abdi bae sarèng ka
 saeusi-imah poen bapa. ^a 1 Sam. 24:6.
^b p. 12:13. ^c 1 Sam. 22:5. ^d Jér. 42:10.

18 Toeloej Gad teja dina poè harita keneh
 ngadeuheus ka Dawoed, sarta mihatoer
 ka andjeunna: Mangga geura angkat,
 moedoe ngadégkeun hidji altar bade ka

Pangeran dina pangirikan Arawna, oe-
 19 rang Jëboes teja. 'Bral Dawoed djëng-
 kar, noemoetkeun lahiran Gad, sakoe-
 20 maha timbalan Pangeran teja. 'Ari Araw-
 na ngareret, beh nendjo radja djeung
 mantri-mantrina ngadeukeutan ka ma-
 nehanana; djol Arawna bidjil, brék soe-
 djoed ka radja, njoeoh kana taneuh.
 21 'Oendjoekan Arawna teh: Koe naon noe
 mawi goesti sang radja linggih ka ab-
 dina? Lahiran Dawoed: Hajang meuli
 ti maneh ijeu pangirikan, keur piëng-
 goneun njijeun hidji altar pikeun ka
 Pangeran, sangkan ijeu balahi moegi
 22 kandég ka djalma-djalma. 'Pioendjoek
 Arawna ka Dawoed: Mangga, goesti
 sang radja! tjandak bae sarèng koer-
 bankeun anoe pisaeëun koe pangraos
 radja; tah tingali, ijeu sapi bade pikoer-
 baneun doeroekan, sarèng ijeu seredan
 ngirik sarawoeh parobot sapi bade pi-
 23 soeloeheunana. 'Eta sadajana, noen ra-
 dja! koe Arawna disanggakeun ka radja.
 Oendjoekan deui Arawna teh ka radja:
^a Moegi-moegi andjeun kamanah koe
 24 Pangeran, Allah andjeun. 'Dëmi lahiran
 radja ka Arawna teh: Ontong, saestoena
 koe kami dek dibeuli ti maneh sahar-
 gana; da kami teh ka Pangeran, Al-
 lah kami, moal pisan ngoerbankeun
 koerban doeroekan teu make dibajar.
 Seug koe Dawoed eta pangirikan katoet
 sapina digaleuh harga lima poeloeh sekel
 25 perak. 'Prak Dawoed ngadamël hidji
 altar di dinja bade ka Pangeran, sarta
 ngoerbankeun koerban doeroekan djeung
 koerban panarima. ^b Toeloej panëda eusi
 tanah koe Pangeran ditarima, sarta ba-
 lah i teja kandég ka Israil. ^a 3 Moesa 1:4.
^b p. 21:14.

KITAB PARA RADJA NOE KAHIDJI.

PASAL 1.

Ari radja Dawoed geus sèpoe, ^a geus
 Alila pisan joeswana; sarta salirana
 ditoetoeapan koe kampoeh-kampoeh, ta-

tapi teu matak haneut ka andjeunna.
 2 'Toeloej mantri-mantrina aroendjoekan
 ka andjeunna: Saena goesti sang radja
 dipangnejangankeun hidji landjang, pa-
 rawan, sina tètëp di pajoeneun radja,

sarëng ngamemenan ka radja, toer sina sare dina pangkon andjeun, soepaja
 3 goesti sang radja djadi haneut. 'Seug pada nejang an hidji landjang geulis di sawëwëngkëran Israil; toeloej manggih
 4 Abisag, oerang Soenem, sarta dideu-
 4 heuskeun ka radja. 'Ari eta landjang moetoeh koe geulis; toeloej ngamemenan ka radja, sarta ngalaladenan ka andjeunna; tatapi koe radja hanteu ditëmahan.

a 2 Sam. 5 : 4.

5 Tidinja Adonia ^a poetra Hagit teja moendjoelkeun maneh, pokna: Aing anoe bakal radja; sarta Adonia ^b njadijakeun pikeun pribadina hidji kareta djeung taroekang toempak koeda, sarta lima poeloeuh djalma noe loempat ti heula-
 6 eunana. 'Ari eta teh saemoerna koe ramana hanteu dipëpërih, tara ngalahir: Koe naon maneh migawe kitoe? Samalah eta teh aloes katjida dëdëgna; ari di-
 7 owokeunana pandeurieun Absalom. 'Toeloej pasini djeung Joab poetra Sëroēja, sarta djeung panghoeloe Abjatar; nja eta pada noeloeng ka dinja, noeroet
 8 Adonia. 'Tatapi ari panghoeloe Sadok, djeung Bënaja poetra Jojada, sarta nabi Natan, kitoe deui Simi, djeung Rei, sarta para prawira kagoengan Dawoed teja, eta mah teu miloe ka Adonia.
 9 'Tidinja Adonia meuntjitan domba, sapi djeung sato beunang ngalëbëng, deukeut batoe Sohelet, noe di lëbah soemoer Rogel, sarta ^c ngondangan sakabeh saderekna, para poetra radja noe pamëgët, kitoe deui sakabeh oerang Joeda, mantri-mantri radja; 'tatapi ari nabi Natan, djeung Bënaja, kitoe deui para prawira, djeung Soeleman saderekna, eta mah teu diondang.

a 2 Sam. 3 : 4. b 2 Sam. 15 : 1.

c 2 Sam. 13 : 23.

11 Toeloej Natan misaoer ka Batseba, iboe Soeleman teja, kijeu saorna: Naha andjeun teu ngareungeu warta, jen Adonia poetra Hagit teh djadi radja? ari Dawoed, goesti oerang, teu oeningaen.
 12 'Mana ajeuna, mangga, kaoela ka andjeun ngahatoeranan pirëmpeog, soepaja andjeun ngarahajoekeun pati pribadi djeung pati poetra andjeun Soeleman.
 13 'Andjeun geura angkat, ngadeuheus ka radja Dawoed, koedoe oendjoekan ka andjeunna kijeu: Naha, goesti sang radja! andjeun teh lain soempah ka abdi

gamparan, ngalahir kijeu: Saestoena, Soeleman, anak maneh, mëngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoeuk dina korsi kami? na koe naon mana Adonia djadi radja?
 14 'Masing oeninga, sabot andjeun keur oendjoekan keneh di dinja ka radja, kaoela ge tangtoe ngadeuheus ti poengkoereun andjeun, bari seug mëpëkan
 15 kasaoeran andjeun. 'Toeloej Batseba ngadeuheus ka radja, asoep ka kamar; ari radja teh geus sëpoeuh katjida, sarta Abisag, oerang Soenem teja, ngalaladenan ka radja. 'Broek Batseba teh soedjoed ka radja. Ngalahir radja: Aja
 16 naon, njai? 'Pioendjoekna ka andjeunna: Noen goesti! andjeun bareto ka abdi gamparan soempah njëbat Pangeran, Allah andjeun: Saestoena, Soeleman, anak maneh, mëngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal di-
 17 joek dina korsi kami. 'Doepi ajeuna, salë-
 18 rësna, Adonia noe djadi radja, nanging andjeun, goesti sang radja! teu oeninga.
 19 'Ari eta teh geus meuntjitan sapi, sarëng sato beunang ngalëbëng, sarawoeh domba, pirang-pirang, sarëng ngondangan sadajana poetra radja noe pamëgët, kitoe deui panghoeloe Abjatar, sarëng Joab, kapala balad; doepi abdi andjeun
 20 Soeleman teu diondang. 'Ari mënggahing andjeun, noen goesti sang radja! panon sabangsa Israil malëntjrong ka andjeun, pada hajang dipaparin njaho, saha teja noe bade tjalik dina panglinggihan goesti sang radja, sanggeusna andjeun.
 21 'Ari teu kitoe mah, dimana goesti sang radja geus koelëm sarëng karoehoen andjeun, tinangtos diri abdi sarëng poen anak Soeleman diitoeng djalma
 22 dosa. 'Doemadakan, sabot Batseba keur oendjoekan keneh ka radja, hol nabi
 23 Natan ngadeuheus. 'Aja noe ngoeninga ka radja, kijeu pioendjoekna: Noen, aja nabi Natan. Barang dongkap ka pajoneun radja, seug soedjoed ka radja,
 24 njoeuh kana taneuh. 'Pok Natan mi-hatoer: Noen, goesti sang radja! karah andjeun nimbalan: Adonia noe bakal djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoeuk dina korsi kami?
 25 'Karantën dintën ijeu eta teh mangkat, seug meuntjitan sapi, sarëng sato beunang ngalëbëng, sarawoeh domba,

pirang-pirang, malah ngondangan sadajana poetra radja noe pamëgët, sarëng para kapala balad, sarawoeh panghoeloe Abjatar; sarëng, salërësna, pada daharleueut di hareupeunana, bari njarëboet:

26 ^a Sing salamët radja Adonia! 'Ari mëngahing diri abdi gamparan, sarëng panghoeloe Sadok, kitoe deui Bënaja poetra Jojada, sarawoeh Soeleman, abdi gamparan teja mah, teu diarondang.

27 'Koe-maha ti goesti sang radja pangajana përkawis kitoe teh, sarëng andjeun teu maparin njaho ka diri abdi, saha teja noe bade tjalik dina panglinggihan goesti

28 sang radja, sanggeusna andjeun? 'Ngawalon radja Dawoed, kijeu lahirna: Geura tjëloekan Batseba. Gantjangna geus dongkap ka pajoeneun radja, sarta marëk di pajoeneun radja.

29 'Toeloej radja soempah, kijeu lahirna: ^b Dëmi djoemëhënging Pangeran, noe geus ngaleupaskeun njawa kami ti sakabeh kasoesahan! 'sakoemaha kami ka njai soempah, njëboet Pangeran, Allah Israil, omong kami: Saestoena, Soeleman, anak njai, mëngke djadi radja sanggeusna kami, sarta nja eta noe bakal dijoek dina korsi kami, ngaganti kami teja: geus tangtoe kami ngalampahkeun kitoe

30 poë ijeu. 'Broek Batseba njoeoeh kana taneuh, soedjoed ka radja, bari oendjoekan: ^c Moegi goesti sang radja Dawoed salamët salalanggëngna! 'Geus kitoe radja Dawoed nimbalan: Geura tjëloekan panghoeloe Sadok, djeung nabi Natan, sarta Bënaja anak Jojada. Gantjangna geus darongkap ka pajoeneun

31 radja. 'Ngalahir radja ka darinja: Maraneh geura njokot abdi-abdi goesti maraneh, seug bawa, djeung toempakkeun anak kami Soeleman kana bigal anoe kami, toeloej anteurkeun ka Gihon;

32 'koedoe diminjakan di dinja koe panghoeloe Sadok djeung nabi Natan, diangkat radja, njangking Israil; toeloej koedoe narijoep sangkakala, bari njarëboet: Sing salamët radja Soeleman!

33 'Tidinja koe maraneh koedoe diiringkeun; ari geus dongkap, sina tjalik dina korsi kami; karena nja eta noe bakal djadi radja ngaganti kami, sarta nja eta noe koe kami ditangtoekeun djadi gëgëdoeg, njangking Israil djeung Joeda.

34 'Ngawangsoel Bënaja poetra Jojada teh

ka radja, kijeu pioendjoekna: Amin; Pangeran, Allah goesti sang radja, moegi nimbalan kitoe! 'Sakoemaha Pangeran njarëngan ka goesti sang radja, ^d moegi nja kitoe deui njarëngan ka Soeleman, sarëng panglinggihanana moegi dipoendjoelkeun ti panglinggihan goesti

35 sang radja Dawoed! 'Bral mijang panghoeloe Sadok, djeung nabi Natan, sarta Bënaja poetra Jojada, kitoe deui ^e djoeroe këtok djeung djoeroe loempat teja, sarta nitihkeun Soeleman ka bigal radja Dawoed, bari seug didjadjapkeun ka

36 Gihon. 'Djeung panghoeloe Sadok tina himah njandak ^f hidji tandoek dieusi minjak, prak Soeleman dilisahan; toeloej narijoep sangkakala, sarta sakabeh djalma pada njarëboet: Sing salamët

37 radja Soeleman! 'Broel sakabeh djalma arindit ngiring Soeleman, sarta djalma-djalma pada njoeling, djeung pada boengah, rosa kaboenganana, wani boemi teh eundeur tina sowarana. ^a 1 Sam. 10:24. ^b 2 Sam. 4:9. ^c Dan. 2:4. ^d 2 Bab. 1:1. ^e 2 Sam. 8:18. ^f 1 Sam. 16:1.

38 Ari Adonia djeung sakabeh ondangan anoe reureudjeungan teja pada ngadenge; harita geus reres dalahar. Barang Joab ngareungeu sora sangkakala, pok njaoer: Na koe naon di dajeh aja sora

39 roesoeh? 'Sabot Joab keur misaoer ke-neh, doemadakan, datang ^a Jonatan, poetra panghoeloe Abjatar. Misaoer Adonia: Ka dijeu asoep; karena sampejan djalma digdjaja, tangtoe mawa bedja

40 hade. 'Ngawangsoel Jonatan, kijeu wangsoelna ka Adonia: Sajaktosna, goesti oerang, radja Dawoed, ngadjënëngkeun

41 Soeleman, didamël radja; 'sarëng koe radja dipiwarang leumpang, direudjeungan panghoeloe Sadok, sarëng nabi Natan, sarawoeh Bënaja poetra Jojada, kitoe deui djoeroe këtok sarëng djoeroe loempat teja; pek koe eta ditoeng-

42 gangkeun ka bigal radja. 'Toeloej Soeleman koe panghoeloe Sadok sarëng nabi Natan dilisahan di Gihon, diangkat radja; geus kitoe arindit ti dinja bari baroengaheun, moenggah dajeh teh roesoeh; nja eta sora, noe koe aran-

43 djeun kareungeu. 'Malah-malah Soeleman keur tjalik dina korsi karadjaan,

44 'toer para mantri radja geus ngada-reuheusan, ngoendjoengan ka goesti

oerang, radja Dawoed, pihatoerna: Moegi-
moegi koe Allah andjeun padjénengan
Soeleman disaekéun ti padjénengan an-
djeun, saréng panglinggihanana moegi di-
poendjoelkeun ti panglinggihan andjeun;
48 sarta radja tehsémbahijang dina pangkoe-
lëman. 'Samalah radja nimbalan kijeu:
Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil,
anoe poë ijeu geus maparin anoe dijoek
dina korsi kami, sarta katendjo koe
49 panon kami. 'Toeloej sakabéh ondangan
Adonia pada rareuwaseun; pek darang-
dan, bari toeloej laleumpang, masing-
50 masing djalanna. 'Ari Adonia sijeuneun
koe Soeleman; pek dangdan, sarta mang-
kat, bari toeloej ^b njékël tatandoekan
51 altar. 'Aja noe ngoeninga ka Soeleman,
pioendjoekna: Noen, Adonia sijeuneun
radja Soeleman, saréng, salërësna, keur
njékël tatandoekan altar, saोजना: Moegi
radja Soeleman poë ijeu soempah ka
kaoela, jen moal maehan ka abdina koe
52 pëdang. 'Ari lahiran Soeleman: Oepama
nandakeun maneh djalma sadjati, ^c boe-
oekna salambar ge moal ragrag ka boe-
mi; sabalikna, oepama kapanggih aja
lampahna goreng mah, tangtoe dipae-
53 han. 'Toeloej radja Soeleman miwara-
ngan; seug Adonia koe piwarangan teh
ditoeroenkeun tina altar; geus kitoe
ngadeuheus, sarta njëmbah ka radja
Soeleman. Timbalan Soeleman ka dinja:
Geura moelang ka imah maneh.

^a 2 Sam. 15:27, 36. ^b 2 Moesa 27:2; p. 2:28, 29.
^c 2 Sam. 14:11.

PASAL 2.

Ari joeswa Dawoed geus deukeut ka
apoepoes; tidinja andjeunna wëwëkas
ka Soeleman poetrana, kijeu lahirna:
2 'Ajeuna ama rek mijang, ^a nJORANG dja-
lan saeusi boemi; mana maneh koedoe
masing tégër sarta sing djadi lalaki.
3 'Djeung ^b koedoe ngadjaga kana dja-
gaän Pangeran, Allah maneh; sing nga-
lakonan djalan andjeunna, sing ngestoe-
keun pikoekoehna, timbalanana, hoe-
koemna djeung përtelaänana, ^c sakoe-
maha noe kaengëlkeun dina toret Moe-
sa; ^d soepaja maneh masing pintër nja
lalampahan, saniskara bae noe koe ma-
neh dipigawe, sarta ka mana bae maneh
4 ngadjoe(d)joeg; 'sangkan Pangeran nga-
boektikeun pangandikana, noe koe an-

djeunna diandikakeun hal diri ama, kijeu
pangandikana: ^e Oepama anak-intjoe
maneh ngaraksa djalanna, loemakoe di
pajoeneun kami djeung satoehoena, të-
roes reudjeung hate sarta tëroes djeung
njawa, eta maneh, soer pangandikana,
moal pikapënggëleun djalma dijoek dina
5 korsi karadjaän Israil. 'Djeung deui ma-
neh teh njaho ^f anoe dilampahkeun ka
ama koe Joab anak Sëroeja, noe koe
eta dilampahkeun ka noe doewa kapala
balad Israil, nja eta ka Abner anak Ner,
djeung ka Amasa anak Jeter teja, noe
pada dipaehan koe manehanana, djadi
ngabidjilkeun gëtih përang dina mangsa
kërta, sarta ngajakeun gëtih përang kana
saboek noe dina tjangkengna, djeung
6 kana sapatoe noe dina soekoena. 'Mana
pilampah toeroetkeun kapintëran ma-
neh; ngan boeokna noe hoewisan koe
maneh oelah dibikeun toeroen kana
7 koeboer djeung kasalamëtan. 'Ari ka
anak-anak ^g Barsilai, oerang Gilad teja,
koedoe milampah kahemanan, sing ka-
asoep anoe sok dahar djeung maneh sa-
medja reudjeung; karena nja kitoe
manggihanana ka ama, basa ama nga-
lolos tina sabab Absalom, doeloer maneh
8 teja. 'Sarta masing ingët, di maneh ^h
aja Simi, anak Gera, oerang Binyamin
ti Bahoerim teja; eta teh njapa ka ama,
njogok pisan panjapana, basa poëan ama
leumpang ka Mahanaim teja; tatapi eta
teh datang mapagkeun ama ka tji Jor-
dan, sarta ama soempah ka dinja një-
boet Pangeran, omong ama: Maneh koe
9 kami moal dipaehan koe pëdang. 'Dëmi
ajeuna, koe maneh oelah diangkën teu
dosa, karena maneh teh djalma pintër;
sarta maneh tangtoe njaho anoe koe
maneh koedoe dilampahkeun ka dinja;
ngan boeokna noe hoewisan sina toe-
roen kana koeboer kalawan gëtih. 'Tidi-
nja ⁱ Dawoed koelëm reudjeung karoe-
hoenna, sarta dikoerëbkeun ^j di dajauh
11 Dawoed. 'Ari lawasna Dawoed ngara-
djaän ka Israil, ^k opat poeloeh taoen;
di Hebron ngaradjaänana toedjoe(t)h ta-
oen, sarta di Jëroesalem ngaradjaänana
tiloe poeloeh tiloe taoen.

^a Jos. 23:14.
^b 3 Moesa 8:35. ^c 5 Moesa 17:18. ^d Jos. 1:7.
^e 2 Sam. 7:12; Djab. 132:12. ^f 2 Sam. 3:27;
20:10. ^g 2 Sam. 17:27; 19:31. ^h 2 Sam. 16:5;
19:23. ⁱ 2 Sam. 7:12. ^j 2 Sam. 5:7, 9. ^k 2 Sam.
5:5; 1 Bab. 29:27.

12 Dēmi Soeleman teja ^a tjalik dina pang-
 linggihan Dawoed ramana, sarta kara-
 13 djaanana dipageuhkeun katjida. 'Geus
 kitoe ^b Adonia poeta Hagit teja datang
 ka Batseba, iboe Soeleman. Ditaros koe
 Batseba: Ēneng tjalik teh koemaha, sa-
 14 mēt. 'Mihatoer deui Adonia: Simkoering
 aja pihatoereun ka ěmbi. Walon Bat-
 15 seba: Tjik, saerkeun. 'Pihatoer Adonia:
 Ēmbi langkoeng oeninga, karadjaan teh
 gadoeh simkoering, sarĕng sabangsa
 Israil pada njanghareup ka simkoering,
 kahajangna simkoering djadi radja; tapi
 karadjaan teh geus diingĕrkeun, nja
 djadi kagoengan raji simkoering, wan-
 toening ti Pangeran pangdjadi kagoen-
 16 ganana teh. 'Ari ajeuna simkoering aja
 panoehoen sapĕrkawis ka ěmbi, moegi
 diri simkoering oelah ditampik. Walon
 17 Batseba ka dinja: Tjik, saerkeun. 'Ari
 pihatoerna: Moegi milahir ka radja
 Soeleman, karantĕn salira ěmbi moal
 koe andjeunna ditampik, eta simkoering
 moegi dipaparin ^c Abisag, oerang Soenem
 18 teja, keur pibodjoĕun. 'Walon Batseba:
 Hade, pĕrkara ěneng koe ěmbi meureun
 19 didongkapkeun ka radja. 'Toeloej Bat-
 seba tjalik ka radja Soeleman, sĕdja
 ngadongkapkeun ka andjeunna pĕrkara
 Adonia teja. Neut radja teh ngadĕg
 mapag, dat njĕmbah ka iboe, bari seug
 tjalik deui di panglinggihanana, sarta mi-
 warang neundeun korsi pikeun iboe
 radja; gek Batseba tjalik di tĕngĕneu-
 20 nana. 'Pok njaoer Batseba: Iboe aja pa-
 menta leuleutikan sapĕrkara ka ěnoeng;
 moegi diri iboe oelah ditampik. Diwal-
 on koe radja: Noen, iboe! mangga poen-
 doet bae; karantĕn salira iboe koe sim-
 21 koering moal ditampik. 'Ari saोजना:
 Moegi Abisag, oerang Soenem teja, di-
 paparinkeun ka Adonia, lantjeuk ěnoeng,
 22 keur pibodjoĕunana. 'Ngawalon radja
 Soeleman, kijeu walonna ka iboena: Na
 koe naon iboe moendoet eta Abisag,
 oerang Soenem, pikeun Adonia? geura
 moendoet karadjaan bae sakali keur
 manehanana, da eta teh doeloer sim-
 koering saloehoereun, nja keur mane-
 hanana, djeung keur panghoeloe Abja-
 23 tar, sarta keur Joab anak Sĕroēja. 'Seug
 radja Soeleman soempah njĕbat Pange-
 ran, kijeu lahirna: ^d Simkoering nĕda

koe Allah didamĕl kijeu sarta diwoe-
 woehan kijeu, saestoena Adonia pang-
 mongkeunana omongan kitoe teh ma-
 24 tak tiwas njawana. 'Ari ajeuna, dĕmi
 djoemĕnĕnging Pangeran, anoe nĕtĕp-
 keun simkoering, djeung ngadijoekkeun
 simkoering dina panglinggihan Dawoed,
 rama simkoering, sarta ngadamĕl imah
 pikeun simkoering, ^e sakoemaha pangan-
 dikana teja! saestoena Adonia rek dipae-
 25 han poĕ ijeu keneh. 'Toeloej radja Soe-
 leman miwarang koe lantaran Bĕnaja
 poeta Jojada teja; nja eta naradjang
 ka Adonia, seug Adonia paeh.

^a p. 1: 13, 17, 30. ^b p. 1: 5. ^c p. 1: 3. ^d 1 Sam.
 14: 44. ^e 2 Sam. 7: 11, 12.

26 Djeung deui radja nimbalan ka pang-
 hoeloe Abjatar: Maneh geura moelang
 ka Anatot, ka kĕbon maneh, karana
 maneh teh mandjing dihoekoem pati;
 tatapi maneh koe kami moal dipaehan
 poĕ ijeu, ^a tina sabab maneh ngagotong
 pĕti Goesti Pangeran pajoeneun Dawoed,
 rama kami, djeung tina sabab maneh
 bela sangsara dina sakabeh kasangsa-
 27 raan rama kami. 'Djadi Abjatar teh koe
 Soeleman didjongklokkeun tina djĕnĕng
 panghoeloe Pangeran; ^b soepaja kalak-
 sanakeun pangandika Pangeran, noe
 diandikakeun tina hal bangsa Eli di
 Silo teja. ^a 1 Sam. 22: 20; 30: 7; 2 Sam. 15: 24.

^b 1 Sam 2: 31.

28 Ari bedjana datang ka Joab; ^a karana
 Joab teh bareto njimpang, noeroet Ado-
 nia, tapi teu njimpang noeroet Absa-
 lom. Toeloej Joab kaboer ka himah Pan-
 ngeran, ^b sarta njĕkĕl tatandoekan altar.
 29 'Aja noe ngoeninga ka radja Soeleman,
 jen Joab teh kaboer ka himah Pange-
 ran, sarta, saĕnjana, keur ngabanding
 kana altar. Toeloej Soeleman miwarang
 Bĕnaja poeta Jojada teja, timbalanana:
^c Maneh geura leumpang, eta taradjang.
 30 'Ana geus datang Bĕnaja ka himah Pan-
 ngeran, pok misaoer ka Joab: Kijeu
 timbalan radja: Geura ka loewar. Dĕmi
 djawabna: Moal; karana hajang paeh
 di dijeu. Tidinja Bĕnaja njanggakeun
 lapor ka radja, pihatoerna: Kijeu omo-
 ngan Joab, sarĕng kijeu djawabna ka
 31 abdi. 'Ari timbalan radja ka Bĕnaja
 teh: Toeroetkeun saomongna, pek bae
 taradjang, sarta koeboer sakali; soepaja
 maneh ti kami djeung ti saeusi-boemi

rama kami njingkirkeun eta gëtih, anoe dikoetjoerkeun koe Joab euweuh sababna teja. 'Mangke Pangeran ^d malikkeun gëtih Joab ka dirina, pedah naradjang ka doewa djalma noe balënër nja harade ti batan manehanana, pada dipaehan koe pëdang, ari Dawoed, rama kami, teu oeningaeun; nja eta ka Abner anak Ner, kapala balad Israil, djeung ka Amasa anak Jeter, kapala balad Joeda teja.

32 'Djadi gëtih eta doewaän mangke malik ka Joab, sarta ka toeroenanana salalanggëngna; sabalikna ari Dawoed, djeung toeroenanana, djeung bangsana, sarta panglinggihanana mah pisalamëteun ti Pangeran salalanggëngna. 'Bral mangkat Bënaja poeta Jojada teh, pek naradjang ka Joab, dipaehan; toeloej dikoeboer di lëmboerna, di tégäl lëga. 'Tidinja Bënaja poeta Jojada teh koe radja diangkat ngaganti Joab njangking balad, sarta ^e panghoeloe Sadok koe radja diangkat ngaganti Abjatar. *a* 2 Sam. 18 : 2; p. 1 : 7. *b* p. 1 : 50. *c* 2 Moesa 21 : 14. *d* 2 Sam. 1 : 16. *e* 1 Sam. 2 : 35; Jëh. 44 : 15.

36 Geus kitoe radja miwarangan ngala Simi teja; toeloej ditimbangan kijeu: Maneh geura njijeun imah keur diri maneh di Jëroesalem; koedoe matoeh di dinja, sarta oelah ka mana-mana. 'Karana samangsa maneh ka loewar, sarta meuntas tji Kidron, kanjahokeun koe maneh, saestoena maneh teh dipaehan; ^a gëtih maneh mangke malik ka diri maneh.

37 'Wangsoelan Simi ka radja: Lërës pangandika; sakoemaha lahiran goesti sang radja, nja kitoe abdi gamparan sëdja milampah. Toeloej Simi teh matoeh di Jëroesalem, lila katjida. 'Dëmi geus meunang tiloe taoen, hidji waktoe doewa badega Simi maringgat ka Akis poeta Maäka, radja Gat. Toeloej aja noe mopojan ka Simi, pokna: Saënjana, badega sampejan teja araja di Gat. 'Pek Simi dangdan, djeung ngararangkenan kalde-na, bral leumpang ka Gat, ka Akis, nejang anjeun badegana. Toeloej Simi moelang di deui, sarta badegana dibawa ti Gat. 'Aja noe ngoeninga ka Soeleman, jen Simi teja leumpang ti Jëroesalem ka Gat, sarta geus moelang. 'Tidinja radja miwarangan ngala Simi; seug ditimbangan kijeu: Karah kami bareto lain njoempahan ka maneh njëboet Pangeran, bari

ngingëtan ka maneh, omong kami: Samangsa maneh ka loewar, sarta leumpang ka mana-mana, kanjahokeun koe maneh, saestoena maneh teh dipaehan? Ari djawab maneh ka kami: Lërës pangandika, noe koe abdi kakoeping. 'Na koe naon maneh teu nëtëpkeun eta soempah ka Pangeran teh, kitoe deui parentah, noe koe kami diparentahkeun ka maneh teja? 'Nimbangan deui radja ka Simi teh: Maneh teh njaho ^b saka-beh kagorengan, anoe karasa koe hate maneh, anoe koe maneh dilampahkeun ka Dawoed, rama kami teja; mangke koe Pangeran eta kagorengan maneh dibalikkeun ka diri maneh. 'Dëmi radja Soeleman mah bakal dibërkahan, sarta panglinggihan Dawoed pipageuheun dipajoeneun Pangeran langgëng salalawasna.

44 'Toeloej radja marentah ka Bënaja poeta Jojada; bral Bënaja teh ka loewar, sarta naradjang ka dinja, seug Simi teh paeh. Dëmi karadjaän teja djadi pageuh di bawah kawasa Soeleman. *a* 2 Sam. 1 : 16. *b* 2 Sam. 16 : 5.

PASAL 3.

Tidinja Soeleman ^a babarajaän djeung Piraon, radja Mësir; nja nikah ka poeta Piraon, bari toeloej ditjandak ka dajeh Dawoed, tëpi ka andjeunna parantos ngadamël ^b gëdong andjeunna, djeung gëdong Pangeran, sarta koeta Jëroesalem sakoeriling. 'Ngan djalmaidjalma ngoerbanna di ënggon laloehoer bae, ^c sabab tatjan njijeun gëdong pikeun padjënëngan Pangeran, tëpi kana mangsa eta. 'Ari Soeleman teh asiheun ka Pangeran, djeung ngalakonan pikoe-koeh Dawoed ramana; ngan ngoerbanna djeung ngoekoesna di ënggon laloehoer bae. *a* 5 Moesa 7 : 3; 23 : 7. *b* p. 7 : 8; 9 : 24. *c* 5 Moesa 12 : 5, 13, 14.

4 Hidji mangsa radja angkat ka Gibon, kërsa ngoerban di dinja; ^a karana eta teh ënggon loehoer panggëdena; sareboe koerban doeroekan noe koe Soeleman dikoerbankeun dina eta altar. 'Di Gibon teh ^b Pangeran nembongan ka Soeleman, dina impian ti peuting; ari timbalan Allah: Geura menta, hajang dipaparin naon koe kami? 'Pioendjoek Soeleman: Andjeun teh ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, midamël kaäsihan

rosa pisan, sapertos eta sawangsoelna^c loemampah di pajoeneun andjeun kalawan satoehoe, saréng kalawan kabéh-ran, sarawoeh kalawan kaestoean hate ka andjeun; saréng kaasih anoe sakitoe rosa teh koe andjeun ditétépkeun ka poen bapa,^d moenggah dipaparin anak, dihoek dina korsina, koemaha noe
 7 boekti dangét ajeuna. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah abdi! abdi teh koe andjeun geus didamél radja ngagéntos poen bapa Dawoed; nanging abdi teh boedak leutik, tatjan térang^e pèrkawis kaloe-
 8 war-aseop. 'Saréng abdi teh aja di téngah oemat andjeun, anoe kenging andjeun milih, bangsa gède,^f noe teu kenging dibilang atanapi dietang tina
 9 kalobaanana. 'Koe pèrkawis eta,^g moegi moegi abdi dipaparin hate soerti, pikeun ngahakiman ka oemat andjeun, soepaja abdi bisa ngahartikeun sae saréng awon; karantén saha noe pibisaeun ngahakiman ka oemat andjeun, noe sakitoe
 10 poharana? 'Ari eta pioendjoek hade di pajoeneun Goesti, jen Soeleman njoe-
 11 hoenkeun pèrkara kitoe. 'Nimbalan Allah ka andjeunna: Sapedah maneh menta pèrkara kitoe, lain menta keur diri maneh oemoer pandjang, lain menta kabeungharan, sarta lain menta pati moesoh maneh, nja menta teh keur diri maneh pangarti, baris ngoeroeskeun pra-
 12 kara: 'masing njaho, kami teh ngadamél sakoemaha omongan maneh; saénjana, kami teh ka maneh geus maparin hate pintér sarta ngarti;^h ti heulaeun maneh taja noe nandingan, kitoe deui pandeurieu maneh moal aja noe nandingan.
 13 'Samalahⁱ anoe hanteu dipenta ge koe maneh, koe kami geus dipaparinkeun ka maneh, bagija kabeungharan, bagija kamoeljaan; di lébah radja-radja hidji ge moal aja noe mapakan ka maneh, sapandjang oemoer
 14 maneh. 'Sarta^j oepama maneh ngalakonan djalan kami, ngestoekeun pikoe-koe djeung timbalan kami, sakoemaha Dawoed, bapa maneh, ngalakonanana,^k tangtote koe kami dipandjangkeun oemoer maneh onghok.
 15 'Ana lilir Soeleman, sihareng teh impian. Geus kitoe soemping ka Jérusalem;^l toeloej ngadég di hareupeun péti pèrdjangdjian Pangeran, sarta ngoerbankeun koerban doe-

roekan, bari mètakeun koerban panarima, djeung mestakeun ka sakabeh abdi-abdina. a 1 Bab. 17:39; 2 Bab. 1:3.

b p. 9:2. c p. 14:8. d p. 1:48. e 4 Moesa 27:17.

f p. 4:20. g Jak. 1:5. h Goer. 1:16. i Mat. 6:33.

j p. 9:4. k p. 11:42. l 2 Bab. 1:4.

16 Mangsa eta aja doewa awewe, dajang, ngadeuheusan ka radja; toeloej marék
 17 di pajoeneunana. 'Pok awewe noe hidji oendjoekan: Noen goesti! abdi saréng ijeu batoer tjitjing saimah reudjeung. Geus kitoe abdi ngadjoeroe di manehna,
 18 di djéro imah. 'Doepi geus kitoe, dina poé noe katiloe ti sanggeus abdi ngadjoeroe, seug ijeu batoer ngadjoeroe deui. Ari abdi saréng eta patoetoenggalan, taja noe sanes reureudjeungan di djéro imah, anging abdi padoedoewaän bae
 19 di djéro imah. 'Tidinja anak ijeu batoer paeh ti peuting, tina sabab kaheumpikan
 20 koe manehna. 'Seug manehna hoedang téngah peuting, pek njokot anak abdi ti gigireun abdi, keur waktote abdi gamparan sasarean, toeloej dikédéngkeun dina lahoenanana, doepi anakna sora-
 21 ngan, anoe paeh, dikédéngkeun dina lahoenan abdi. 'Ari abdi hoedang wantji isoek, sédja njoesoean poen anak, doemadakan, geus paeh; seug koe abdi ditégéskeun wantji isoek, horeng lain anak abdi, anoe beunang abdi ngadjoeroekeun.
 22 'Ari tjarek awewe noe hidji deui: Hanteu kitoe; saénjana noe hiroep teh anak kami, ari noe paeh mah anak maneh. Démi tjarek noe tadi: Hanteu; saénjana noe paeh teh anak maneh, ari noe hiroep mah anak kami. Kitoe bae ngaromongna
 23 di pajoeneun radja. 'Tidinja radja nimbalan: Tjék eta: Ijeu anak kami, anoe hiroep, ari noe paeh mah anak maneh; démi tjék itoe: Hanteu kitoe; saénjana noe paeh teh anak maneh, ari noe hiroep mah anak kami. 'Nimbalan deui radja: Kami pangnjokotkeun pèdang! Seug njanggakeun pèdang ka pajoeneun
 24 radja. 'Toeloej radja nimbalan: Eta orok noe hiroep teh geura potong, beulah doewa; seg bikeun sabeulah ka saorang, ari noe sabeulah deui ka saorang deui. 'Pok awewe, indoeng orok noe hiroep teja, oendjoekan deui ka radja,^m sabab ngéntab kawélasanana ka anakna, kijeu pioendjoekna: Noen, goesti! orok noe hiroep teh paparinkeun ka eta bae,

oelah tjjos dipaehan. Dëmi tjarek itoe mah: Kami oelah boga, maneh oelah
 27 boga; pek bae potong! 'Ngawalon radja, kijeu timbalanana: Orok noe hiroep
 teh bikeun ka eta, oelah waka dipaehan;
 28 nja eta indoengna. 'Ari eta poatoesan, beunang radja moetoes, goernita ka
 sabangsa Israil; toeloelj pada sijeuneun koe radja; karana geus pada waspadaeun,
 jen radja diajaan kapintëran ti Allah di djëro batinna, baris ngoeroeskeun
 prakara. a Jës. 49: 15.

PASAL 4.

Ari radja Soeleman teh ngaradjaan ka
 2 sabangsa Israil. 'Sarta kapala-kapala andjeunna nja ijeu: ^a Asarja poetra Sa-
 3 dok djadi kaparëk; 'Elihorep djeung Ahia, pada poetra Sisa, djaradi mantri
 toelis; Josapat poetra Ahiloed djadi pa-
 4 patih; 'ari Bënaja poetra Jorada njangking balad, sarta Sadok djeung Abjatar
 5 djaradi panghoeloe; 'ari Asarja poetra Natan njangking para koemëtir, djeung
 Saboed poetra Natan djadi kaparëk, toer
 6 sobat radja; 'ari Ahisar njangking gëdong, djeung ^b Adoniram poetra Abda
 7 njangking padjög. 'Djeung Soeleman kagoengan doewa wëlas koemëtir, njang-
 king sabangsa Israil, noe njëkapan ka radja djeung saeusi-gëdongna; hidji-hidji
 njëkapanana saboelan di djëro sataoen.
 8 'Sarta ijeu ngaranna: Poetra Hoer di
 9 pigoenoengan Epraim; 'poetra Deker di Makas, di Saälbim, di Bet-Semes djeung
 10 di Elon-Bet-Hanan; 'poetra Hesed di Aroebot; eta teh njëkël Soko djeung
 11 satanah Heper; 'poetra Abinadab njëkël satanah Dor; eta teh garwaan ka Tapat,
 12 poetra Soeleman; 'Baäna poetra Ahiloed njëkël Taanak, djeung Mëgido, sarta
 sakoeriling Bet-San, anoe deukeut Sarta, hilireun Jisrel, ti watës Bet-San
 tËpi ka Abel-Mëhola, tËpi ka beh ditoeëun Jokmam; 'poetra Geber di Ramot
 13 bilangan Gilad; eta teh njëkël pidesaan Jair poetra Mënase, di Gilad; njëkël deui
 bilangan Argob, di Basan, gënëp poeloeh nagara galëde, pada make koeta djeung
 14 toelak tambaga; 'Ahinadab poetra Ido di Mahanaim; 'Ahimaäs di Naptali; eta
 ge nikah ka poetra Soeleman, nja eta
 15 ka Basmat; 'Baäna poetra Hoesai di Aser djeung di Alot; 'Josapat poetra

18 Paroeah di Isaskar; 'Simi poetra Ela di Binyamin; 'Geber poetra Oeri di tanah
 19 Gilad, tanah Sihon, radja oerang Emor, djeung tanah Og, radja Basan teja;
 20 hidji koemëtir bae di tanah eta. 'Ari Joeda djeung Israil mangpirang-pirang,
^c rejana tjara keusik di sisi laoet; pada njaratoe-nginoem sarta baroengah.

a 2 Sam. 8: 16; 20: 24. b p. 5: 14. c p. 3: 8.

21 Ari Soeleman teh moerba ka sakabeh karadjaan ^a ti sëmët bangawan teja tËpi ka tanah oerang Pëlisti, sarta tËpi ka watës Mësir; pada ngahatoerkeun pangabakti, djeung ngawoela ka Soeleman
 22 saemoer-hiroepna. 'Djeung deui, ari kadaharan Soeleman dina sapoë-sapoëna tiloe poeloeh pikoel tipoeng lëmës, djeung
 gënëp poeloeh pikoel tipoeng badag;
 23 'sapoeloeh sapi beunang ngalintoehan, doewa poeloeh sapi angon, djeung saratoes domba; djaba tina oentjal, mëntjËk, moending djeung manoe-manoe beunang
 24 ngalëbëng. 'Wantoe-wantoe andjeunna moerba ka satanah beh dijeueun bangawan teja, ti sëmët Tipsah tËpi ka Gasa, ka sakabeh radja beh dijeueun bangawan; sarta andjeunna teh ^b kërta
 25 ti sakabeh beulah, ti sakoeriling. 'Ari Joeda djeung Israil ngënggonna sënanng ati, hidji-hidji djalma ^c handapeun tangkalna anggoer djeung handapeun tangkalna kondang, ti sëmët Dan tËpi ka Berseba, saemoer hiroep Soeleman. 'Djeung
 26 deui ^d Soeleman kagoengan opat laksa gëdogan koeda baris karetana, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak
 27 koeda. 'Dëmi koemëtir teja njarëkapan ka radja Soeleman djeung ka sakoer noe sok ngarijoeng medja radja Soeleman, saboelan-saboelanna, taja pisan
 28 kakoeranganana. 'Ari gandroeng djeung djarami baris koeda djeung baris paboeroe koe eta didatangkeun ka ënggon ajana, hidji-hidji sabakoena-sabakoena.

a 5 Moesa 11: 24. b 5 Moesa 12: 10. c 5 Moesa 8: 8.

d p. 10: 26; 2 Bab. 9: 25.

29 Ari Soeleman teh ^a koe Allah dipaparin kapintëran djeung pangartosan, rosa katjida, sarta lëga mamananan,
 30 sapërta keusik di basisir laoet. 'Kapintëran Soeleman rosa ti batan kapintëran sakabeh oerang wetan, sarta ti batan sakabeh ^b kapintëran Mësir. 'Estoe pintër alah batan salobana djalma,

ngoengkoelan Etan, oerang Esrah, kitoe deui ka Heman, ka Kalkol, sarta ka Darda, pada poetra Makol; noe matak andjeunna kamashoerkeun ka sakabeh bangsa sakoeriling. 'Djeung Soeleman ngalahirkeun tiloe reboe siloka, sarta ari poepoedjianana sareboe lima. 'Djeung jasaen ngalahirkeun hal tatangkalan, ti ki poetri, noe di goenoeng Libanon, tēpi ka hisop, noe sok djadi dina tembok; kitoe deui jasaen ngalahirkeun hal sasatoan, hal manoeck-manoeck, hal bangsa noe tingkarajap, sarta hal laeok-laeok. 'Sok ^c aja noe daratang ti sakabeh bangsa, hajang ngadenge kana kapintēran Soeleman, ti sakabeh radja noe di boemi, noe geus pada ngadenge bedja hal kapintēranana. a p. 3: 12.

b Lal. 7: 22. c p. 10: 1, 6.

PASAL 5.

Toeloej Hiram, radja Tiroes, miwarangan mantri-mantrina ka Soeleman, sabab geus ngareungeu warta, jen andjeunna dilisahan, djadi radja, ngaganti ramana; ^a karana Hiram teh asiheun ka Dawoed sapapandjangna. 'Tidinja ^b Soeleman miwarangan ka Hiram, mi-hatoer kijeu: 'Andjeun langkoeng oeninga, jen Dawoed, rama kaoela, teu kaer ngadamēl gēdong bade padjēnengan Pangeran Allahna, ^c balas diriyoeng-rijoeng koe pērang, dongkap ka pada dipaparinkeun koe Pangeran ka handapeun dampalna. 'Dēmi ajeuna kaoela teh koe Pangeran, Allah kaoela, geus dipaparin reureuh ti sakoeriling, taja moesoe, taja tjilaka kitoe-kijeu. 'Mana, salērēsna, pasēdjaan kaoela, dek njijeun hidji gēdong bade padjēnengan Pangeran, Allah kaoela, ngaboektikeun pangandika Pangeran ka Dawoed, rama kaoela, kijeu pangandikana: ^d Anak maneh, noe koe kami dikērsakeun ngaganti ka maneh dijoek dina korsi maneh, nja eta noe bakal njijeun gēdong teh pikeun djēnengan kami. 'Mana ajeuna, moegi miwarang mangnoewarankeun kaoela kai poetri ti goenoeng Libanon; ari abdi-abdi kaoela bakal reureudjeungan sarēng abdi-abdi andjeun, sarēng koelian abdi-abdi andjeun tangtoe koe kaoela dihatoerkeun ka andjeun, sabaraha bae noe koe andjeun bakal dilahirkeun;

karantēn andjeun langkoeng oeninga, di kaoela taja noe bisa noewar kai sarēng pertos oerang Sidon. 'Dēmi geus kitoe, barang Hiram ngareungeu eta pilahir Soeleman, seug boengaheun liwat saking, sarta ngalahir: ^e Sagala poedji poē ijeu ka Pangeran, noe ka Dawoed geus maparin poetra pintēr, njangking eta bangsa noe sakitoe gēde! 'Toeloej Hiram miwarangan ka Soeleman, mi-hatoer kijeu: Kaoela geus ngadenge anoe koe andjeun didongkapkeun ka kaoela teja; lēbah kaoela sēdja pisan ngalampahkeun sakahojong andjeun, pērkawis kai poetri sarēng kai djamoedjoe teja. 'Mangke koe abdi kaoela ditoeroenkeun ti goenoeng Libanon ka laeok; toeloej dek digetekkeun, diladjēngkeun djalan laeok ka ēnggon, anoe koe andjeun bade diwartakeun ka kaoela; sarēng dek di-boekaän di dinja, kantoen koe andjeun dikoendjalan. Tatapi andjeun sawangsoelna kēdah ngalampahkeun kahajang kaoela, ^f nja maparin pirēdjēkieun eusi imah kaoela. 'Geus kitoe Hiram ka Soeleman maparin kai poetri djeung kai djamoedjoe, sakahojongna. 'Ari Soeleman sawangsoelna ka Hiram maparin doewa laksa pikoel tarigoe, keur dahareun eusi boemina, kitoe deui doewa poeloe pikoel ^g minjak toetoe; kitoe paparin Soeleman ka Hiram saban-saban taen. 'Djeung ^h Pangeran maparin kapintēran ka Soeleman, sakoe-maha pērdjangdjianana ka andjeunna teja; sarta hade antara Hiram djeung Soeleman, moenggah ngadamēl pērdjangdjian padoedoewaan. a 2 Sam. 5: 11.

b 2 Bab. 2: 3. c 1 Bab. 22: 8. d 2 Sam. 7: 13.

e p. 10: 9. f Lal. 12: 20. g 2 Moesa 27: 20.

h p. 3: 12; 4: 29.

Tidinja radja Soeleman ngērid toegoeran ti sabangsa Israil; ari rejana toegoeran teh tiloe laksa djalma. 'Toeloej dijangkeun ka goenoeng Libanon, saboelan salaksa, silih-gēnti; saboelan arajana di Libanon, doewa boelan arajana di imahna; sarta ^a Adoniram teja noe njangking eta toegoeran. 'Djeung deui Soeleman kagoengan toedjoeh laksa pananggoeng, djeung dalapan laksa toekang batoe di pigoenoengan; 'djaba ti kapala-kapala, noe koe Soeleman dimandorkeun ka eta pagawean, tiloe

reboe tiloe ratoes, poerah marentah ka djalma-djalma noe ngalampahkeun eta 17 pagawean. 'Sarta radja miwarang, seug ngabalongkar batoe galède, batoe araloës, soepaja eta gëdong padëmenna 18 batoe tatahan. 'Toeloej toekang-toekang Soeleman djeung toekang-toekang Hiram, barëng djeung oerang Gëbal, prak ngaroepakeun, njadijakeun kai djeung batoe, baris njiyeun eta gëdong. *a p. 4:6.*

PASAL 6.

Dëmi geus kitoe, *a* dina taoen opat ratoes dalapan poeloh ti sanggeus oerang Israil boedal ti tanah Mësir, dina kaopat taoenna Soeleman ngaradjaän ka Israil, dina boelan Sip, nja eta boelan noe kadoewa, harita andjeunna prak ngadamël eta gëdong, bade 2 Pangeran teja. 'Ari eta gëdong, noe koe Soeleman didamël bade Pangeran teh, gënëp poeloh asta palajoena, doewa poeloh asta panggërëtna, djeung tiloe 3 poeloh asta loehoerna. 'Ari bale ti hareupeun kabah gëdong, doewa poeloh asta palajoena, ti hareupeun panggërët gëdong, djeung sapoeloh asta panggë 4 rëtna, ti hareupeun gëdong. 'Sarta gëdong teh didjandelaän, make kisi-kisi 5 noetoe. 'Djeung saloewar bilik gëdong andjeunna ngadamël sosompang sakoe-riling, dina bilik gëdong sakoeriling, napël kana kabah djeung kana kabah toekang, sarta dipangkeng sakoeriling. 6 'Ari sosompang ti handap lima asta panggërëtna, noe panëngah gënëp asta panggërëtna, dëmi noe katiloe mah toedjoeh asta panggërëtna; karana gëdong teh ti loewarna digandët-gandët sakoe-riling, soepaja oelah moepoeroes dina 7 bilik gëdong. 'Djeung deui eta gëdong, mangsana didjiyeun, noe didjiyeun teh batoe pasagi, *b* beunang njadijakeun; ari sada paloe, atawa balijoeng, atawa pararobot beusi naon bae teu kadenge dina 8 eta gëdong, mangsana didjiyeun. 'Lawang pangkeng-pangkeng panëngah teja ajana ti katoehoeun gëdong; sarta djal-lan tangga moerilit aroenggahna ka pangkeng-pangkeng panëngah, djeung ti 9 noe panëngah ka noe katiloe teja. 'Kitoe didamëlna eta gëdong, sarta datang ka parantosna; toer gëdong teh diha-teup koe balok djeung koe papan kai

10 poetri. 'Ari sosompang teja didamëlna saloewareun gëdong, lima-lima asta loehoerna; sarta ditangkodkeun kana gëdong koe lantaran kai poetri.

a 2 Bab. 3. b p. 5:17, 18.

11 Geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Soeleman, kijeu pangandikana: 12 'Moenggoeh ijeu gëdong, anoe keur didjiyeun koe maneh, *a* oepama maneh ngalakonan pikoekoe kami, djeung ngalampahkeun hoekoem kami, sarta ngestoekeun sakabeh timbalan kami, datang ka dilakonan koe maneh: tangtoe kami ka maneh ngaboektikeun pangandika kami, *b* noe koe kami diandikakeun ka 13 Dawoed, bapa maneh teja. 'Djeung *c* kami tangtoe linggih di têngah anak-intjoe Israil, sarta oemat kami Israil moal koe kami ditinggalkeun.

a p. 2:4; 9:4. b p. 5:5. c 2 Moesa 29:45.

14 *a* Djadi Soeleman teh ngadamël eta gëdong, sarta datang ka parantosna. 15 'Toeloej dipidamël bilik-bilik gëdong ti djërona, digëbjog kai poetri; ti sëmët dasar gëdong tËpi ka bilik lalangit, ti djërona disapoet kai, sarta dasar gëdong 16 disapoet papan kai djamoedjoe. 'Sarta sëmët doewa poeloh asta ti bilik toekang gëdong, koe andjeunna digëbjog kai poetri, ti dasarna tËpi ka toengtoeng bilik; ari noe sadjëröeun eta koe andjeunna didamël kabah toekang, pi- 17 keun ënggon pangsoetji-soetjina. 'Dëmi gëdong teja, nja eta kabah hareup, opat 18 poeloh asta [palajoena]. 'Ari kai poetri di sadjërö gëdong teja beunang ngoekir pëntil-pëntil djeung këmbang-këmbang bareukah; woengkoel kai poetri bae; 19 batoena teu pisan tembong. 'Ari kabah toekang di djërö gëdong teja disadijakeun ti djërona, *b* kËrsana nja di dinja neundeun pËti përdjangdjian Pangeran 20 teja. 'Moenggoeh djërona kabah toekang teh, doewa poeloh asta palajoena, doewa poeloh asta panggërëtna djeung doewa poeloh asta loehoerna, sarta disapoet ëmas doekët; toer altar disa- 21 poet kai poetri. 'Djadi gëdong teh koe Soeleman ti djërona disapoet ëmas doe- 22 kët; djeung ngëntëngkeun rante ëmas ti hareupeun kabah toekang; toer gëdong disapoet ëmas. 'Sagëdong kabeh disapoet ëmas, datang ka tjatjap sagëdong kabeh; kitoe deui saaltar kabeh,

noe di hareupeun kabah toekang, disapoet émas. ^a Lal. 7: 47. ^b 2 Moesa 40: 21.

23 Djeung deui Soeleman ngadamél ^a doewa moemoekarabinan, kai djetoen, diajakeun di djéro kabah toekang, djangkoengna sapoeloeh asta. 'Lima asta djangdjang moemoekarabinan noe sabeulah, djeung lima asta djangdjang moemoekarabinan noe sabeulah deui; ti toengtoeng djangdjangna tépi ka toengtoeng djangdjangna deui sapoeloeh asta.

25 'Ari moemoekarabinan noe hidji deui kitoe keneh sapoeloeh asta; doewa moemoekarabinan teh saekoeran djeung sakaroepa. 'Djangkoengna moemoekarabinan noe hidji sapoeloeh asta, kitoe keneh moemoekarabinan noe hidji deui.

27 'Seug eta moemoekarabinan diteundeun di téngah-téngah gédong noe pangdjérona teja; ^b sarta djangdjang moemoekarabinan teh meber, ari djangdjang anoe hidji adék kana bilik, kitoe keneh djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui adék kana bilik hidji deui; démi djangdjangna noe ka téngah gédong paántél

28 djangdjang pada djangdjang. 'Sarta eta moemoekarabinan disapoet émas.

29 'Djeung sakabeh bilik gédong ti sakoe-riling dioekir; dioekirna teh direka moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kembang-kembang beukah, di djéro sarta di loewar. 'Djeung dasar gédong disapoet émas, di djéro sarta di loewar.

31 'Ari lawang kabah toekang dipantoan kai djetoen; erang-erang djeung tihangna mandjing sapérlima [bilik]. 'Sarta ngadamél doewa beulah panto, kai djetoen, djeung dioekir; oekiranana teh moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kembang-kembang beukah, toer disapoet émas; sarta eta roepa moekarabin djeung tangkal korma teh diképoet émas.

33 'Pon kitoe keneh midamélna baris lawang kabah, tihangna kai djetoen, mandjing saparapat [bilik]; 'djeung doewa beulah panto kai djamoedjoe; noe doewa papan panto sabeulah bisa nikél, kitoe keneh noe doewa papan panto sabeulah deui bisa nikél. 'Djeung dioekir moekarabin, djeung tangkal korma, sarta kembang-kembang beukah, toer disapoet émas, ditoeroetkeun kana gambarna. ^a 2 Moesa 37: 7. ^b p. 8: 7.

36 Djeung deui Soeleman ngadamél boe-

roean djéro, tiloe lapis batoe tatahan, djeung ^a balok kai poetri salapis.

^a p. 7: 12.

37 Dina taoen noe kaopat neundeunna padémén gédong Pangeran, dina boelan

38 Sip; 'ari dina taoen noe kasawélas, dina boelan Boel, nja eta boelan kadalapan, gédong teh parantos, noeroetkeun sakamistianana djeung noeroetkeun sakabeh atoeranana; djadi didamélna toe-djoeh taoen lilana.

PASAL 7.

Ari gédong andjeunna koe Soeleman didamél ^a tiloe wélas taoen lilana,

2 seug parantos sagédong kabeh. 'Nja eta andjeunna ngadamél gédong leuweung Libanon; saratoes asta palajoena, lima poeloeh asta panggérétna, djeung tiloe poeloeh asta loehoerna; ngadégna dina opat djadjar tihang kai poetri, djeung make gagaloer kai poetri dina tihang-

3 tihangna. 'Ari pangkeng-pangkeng, noe dina loehoer eta tihang-tihang, rejana opat poeloeh lima, saeundak-saeundakna lima wélas; sarta dihateup kai poetri.

4 'Djadi aja tiloe oendak, sarta djandela

5 sabéhéran djandela, tiloe panta. 'Ari sakabeh lawang djeung tihang pasagi, téroes erang-erangna, sarta djandela paeunteung-eunteung djeung djandela,

6 tiloe panta. 'Djeung deui ngadamél hidji bale tihang-tihang; lima poeloeh asta palajoena, sarta tiloe poeloeh asta panggérétna; djeung aja hidji bale deui ti hareupeun eta, make deui tihang-tihang, djeung make golodog ti hareupeunana.

7 'Sarta ngadamél hidji bale panglinggihan, keur énggon andjeunna ngahoekoem, nja eta bale panghoekoeman, sarta dipapan kai poetri, ti dasarna tépi ka

8 lalangitna. 'Sarawoeh gédong paranti andjeunna linggih, misah boeroeanana, ajana toekangeun bale noe bijeu, sarta saroeua boewatanana djeung eta. Toer ngadamél hidji gédong pikeun ^b poetra Piraon, noe ditikah koe andjeunna teja,

9 sakoemaha eta bale. 'Eta sakabehna teh bahanna ^c batoe araloes, beunang natah noeroetkeun oekoeran, beunang motong koe ragadji, ti djéro sarta ti loewar, ti handap tépi ka loehoer; kitoe keneh di loewar tépi ka ^d boeroean gède.

10 'Tjatjakan padémenna batoe araloes,

- batoe galède; aja batoe noe sapoeloeh
 11 asta, aja batoe noe dalapan asta. 'Ari
 noe dina loehoer eta batoe araloes bae,
 beunang natah noeroetkeun oekoeran,
 12 sarta djeung kai poetri. 'Sarta boeroean
 gède teja sakoeriling aja tiloe lapis ba-
 toe tatahan, djeung balok kai poetri
 salapis, tjara kana ^e boeroean gèdong
 Pangeran noe djéro teja, sarta kana ^f
 bale gèdong. ^a p. 9:10. ^b p. 3:1. ^c p. 5:17.
^d 2 Bab. 4:9. ^e p. 6:36. ^f p. 6:2.
- 13 Djeung radja Soeleman miwarangan
 14 ngala ^a Hiram ti nagara Tiroes. 'Nja
 eta teh anak randa, noe kaäsoep kaom
 Naptali, dëmi bapana oerang Tiroes,
 sarta djadi paledang; ari Hiram teja
 pinoeh koe kapintëran djeung pangar-
 tian sarta kanjaho, ^b bisaeun njijeun
 saroeupaning boewatan koe tambaga.
 Toeloej ngadeuheusan ka radja Soele-
 man, sarta njijeun sakabeh pagawean,
 15 noe dikërsakeun koe andjeunna. 'Pek
 Hiram teh njijeun ^c doewa pilar tam-
 baga, dalapan wëlas asta loehoerna hidji
 pilar, sarta hidji pilar dioekoerna tē-
 poeng-gëlang koe rara doewa wëlas asta.
- 16 'Djeung njijeun mamakoetaän doewa
 siki, baris diteundeun dina hoeloe eta
 pilar tambaga, beunang njitak; lima
 asta loehoerna mamakoetaän hidji, sar-
 ta lima asta loehoerna mamakoetaän
 17 hidji deui. 'Make anjaman saroepea djeu-
 djentan, sarta tali saroepea rante, kana
 mamakoetaän, noe dina hoeloe pilar-
 pilar teja; toedjoe siki kana mama-
 koetaän hidji, sarta toedjoe siki kana
 18 mamakoetaän hidji deui. 'Djeung njijeun
 dadalimaän, nja eta doewa djadjar sa-
 koeriling dina anjaman noe hidji, noe
 baris noetoeupan mamakoetaän, anoe di-
 na hoeloe pilar teja; pon kitoe keneh
 - njijeunna ka mamakoetaän noe hidji
 19 deui. 'Ari eta mamakoetaän, anoe dina
 hoeloe pilar dina bale teja, saroepea ba-
 koeng, opat asta. 'Sarta eta mamakoe-
 taän dina doewa pilar teh loehoer deui
 ti pëlëbah beuteungna, noe djéroëun
 anjaman teja; djeung dadalimaän doe-
 wa ratoes siki didjadjar-djadjar sako-
 eriling dina mamakoetaän [noe hidji
 20 djeung] noe hidji deui. 'Toeloej nga-
 dëgkeun eta pilar dina bale kabah; nja
 eta ngadëgkeun pilar katoehoe, bari di-
 ngaranan Jakin; sarta ngadëgkeun pilar
- 22 kentja, bari dingaranan Boas. 'Ari dina
 hoeloe eta pilar-pilar aja saroepea ba-
 koeng. Geus tjatjap pagawean pilar.
^a 2 Bab. 2:13. ^b 1 Moesa 4:22; 2 Moesa 31:3, 4.
^c 2 Radj. 25:17; Jér. 52:21.
- 23 Djeung deui Hiram njijeun ^a hidji
 lalaoetan tjitak; sapoeloeh asta ti si-
 sina tēpi ka sisina deui, boeleud pisan,
 sarta lima asta loehoerna; dioekoerna
 tēpoeng-gëlang koe tali tiloe poeloeh
 24 asta. 'Ari ti handapeun sisina aja pëntil-
 pëntil, sakoeriling-boengking, sapoeloeh
 di djéro saästa, ngalingkoeng eta lala-
 oetan sakoeriling; doewa djadjar pëntil-
 pëntil teh; ditjitakna barëng djeung eta.
- 25 'Ari lalaoetan teja noempang dina doewa
 wëlas sasapian: noe tiloe njanghareup
 ngaler, noe tiloe njanghareup ngoelon,
 noe tiloe njanghareup ngidoel, ari noe
 tiloe deui njanghareup ngetan; djadi
 lalaoetan teh aja dina loehoer eta, sarta
 26 sakabeh bobokongna ka djéro. 'Ari kan-
 dëlna lalaoetan teh satampah, sarta
 sisina saroepea sisi loemoer, tjara këm-
 bang bakoeng; ari pieusieunana doewa
 reboe bat. ^a 2 Bab. 4:6.
- 27 Djeung njijeun sapoeloeh tēmpat paso
 koe tambaga; hidji-hidji tēmpat opat
 asta pandjangna, opat asta roebakna,
 28 djeung tiloe asta loehoerna. 'Kijeu boe-
 watanana tēmpat paso teh: make kotak-
 kotak, sarta eta kotak-kotak diping-
 giran ëlisan. 'Ari eta kotak-kotak, anoe
 29 dipinggiran ëlisan teja, direka singa,
 sapi djeung moekarabin; sarta dina ëli-
 san teh, tégës saloehoereun djeung sa-
 handapeun singana djeung sapina teja,
 30 make goegoebah ngaroempaj. 'Djeung
 eta hidji-hidji tēmpat paso make opat
 roda tambaga, sarta indjënna tambaga;
 djeung opat soekoena minangka tak-
 tak; ari eta taktak beunang njitak ti
 handapeun tēmpat paso, hidji-hidji make
 31 goegoebah di gigirna. 'Ari beuheungna
 sadjéroëun mamakoetaän sarta ka loe-
 hoerna saästa; djeung beuheungna teh
 boeleud, saroepea soekoe, kadoewa sa-
 tēngah asta gëdena; sarta dina beu-
 heungna ge make oekiran; djeung ari
 kotak-kotakna teja pasagi, lain boeleud.
 32 'Ari opat rodana teja ajana ti handa-
 peun eta kotak-kotak, sarta leungeun
 roda pageuh dina tēmpat paso; ari loe-
 hoerna hidji-hidji roda kadoewa satēngah

33 asta. 'Ari boewatan eta roda satja-
ra boewatan roda kareta; leungeunna,
bëngkërna, djari-djarina djeung bola-
34 bolana, kabeh ditjitak. 'Sarta opat tak-
tak teja ajana dina opat djoeroe hidji-
hidji tẽmpat paso; taktakna teh baridjil
35 tina tẽmpat paso. 'Djeung dina loehoer
tẽmpat paso aja noe boeleud pisan, loe-
hoerna satẽngah asta; sarta dina loe-
hoer tẽmpat paso teh make leungeun
djeung kotak-kotak baridjil ti dinja.
36 'Djeung deui dina papan leungeunna
sarta dina kotak-kotakna dioekir roepa
moekarabin, singa djeung tangkal kor-
ma, noeroetkeun ngoblogna hidji-hidji,
sarta sakoerilingna make goegoebah.
37 'Nja kitoe njijeunna eta sapoeloeh tẽm-
pat paso; kabeh satjitakan, saekoeran
38 djeung sakaroepa. 'Sarta njijeun deui ^a
paso tambaga sapoeloeh siki; hidji paso
pieusieunana opat poeloeh bat; hidji-
hidji paso opat-opat asta gẽdena; paso
hidji dina oenggal-oenggal tẽmpat anoe
39 sapoeloeh tẽmpat teja. 'Toeloelj eta tẽm-
pat paso diteundeunan, anoe lima di
katoehoeun gẽdong, ari noe lima deui
di kentjaeun gẽdong; sarta lalaoetan
teja diteundeun ti katoehoeun gẽdong,
ngetan-ngidoel. a 2 Bab. 4 : 6.
40 'Djeung deui Hiram teh njijeun daloeng,
sodok, sarta pangepret. Geus tjatjap
Hiram teh njijeun sakabeh pagawean,
anoe koe manehanana didjijeun pikeun
radja Soeleman, baris gẽdong Pangeran;
41 'nja eta noe doewa tihang, djeung bo-
laning mamakoetaän, anoe dina hoeloe
doewa tihang teja, katoet noe doewa
anjaman, baris noetoepan eta doewa
bolaning mamakoetaän, anoe dina hoe-
42 loe tihang teja; 'sarta dadalimaän teja,
opat ratoes siki, baris ka noe doewa
anjaman teja, doewa djadjar dadalimaän
kana hidji-hidji anjaman, anoe baris
noetoepan eta doewa bolaning mama-
koetaän, noe dina loehoer tihang teja;
43 'sarta noe sapoeloeh tẽmpat paso, ka-
toet sapoeloeh pasona, dina tẽmpat paso
44 teja; 'sarta eta hidji lalaoetan, katoet
noe doewa wẽlas sasapian, handapeun
45 lalaoetan teja; 'kitoe deui daloeng, djeung
sodok, sarta pangepret teja. Ari eta
sakabeh parobot, beunang Hiram njijeun
46 pikeun radja Soeleman, keur gẽdong
Pangeran teja, tambaga disangling. 'Koe

radja ditjitak di tanah lempar pẽlẽbah
tji Jordan, dina taneuh likõt, antara
47 Soekot djeung Sartan. 'Ari eta sakabeh
parobot koe Soeleman teu ditimbang,
tina loba kabina-bina, beuratna tambaga
teu diparijos.

48 'Djeung Soeleman ngadamẽl sakabeh
parobot, anoe baris gẽdong Pangeran,
nja eta ^a hidji altar ẽmas, sarta ^b hidji
medja, noe ditoempangan roti tinga-
49 lieun, ẽmas; 'sarta ^c adjoeg, lima ti
katoehoe, djeung lima ti kentja, keur
di hareupeun kabah toekang, ẽmas doe-
kõt; sarta ^d kẽmbang-kẽmbangna, pa-
50 litana, djeung tjatjapitna, ẽmas; 'kitoe
deui bokor, peso, pangepret, pisin djeung
tjẽpoek, ẽmas doekõt; samalah engsel
kana panto gẽdong djẽro, ka noe pang-
soetji-soetjina, djeung kana panto gẽ-
51 dong kabah teja, ẽmas. 'Geus samakta
sakabeh dadamẽlan, noe didamẽl koe
radja Soeleman pikeun gẽdong Pange-
ran. ^e Tidinja Soeleman ngalẽbõtkeun
barang beunang njoetjikeun Dawoed
ramana, nja eta ẽmas-perak djeung
paparobotan; disimpẽn dina goedang
radja-brana gẽdong Pangeran.

a 2 Moesa 30 : 1. b 2 Moesa 25 : 23. c 2 Moesa 25 : 31.

d 2 Moesa 25 : 31—38. e 2 Sam. 8 : 7, 11; 2 Bab. 5 : 1.

PASAL 8.

Mangsa eta ^a para kokolot Israil, djeung
sakabeh loeloegoe kaom-kaom, para
gẽgẽden ahli karoehoen oerang Israil,
koe Soeleman dipiwarang koempoel ka
salira radja Soeleman, ka Jẽroesalem,
baris ngoenggahkeun pẽti pẽrdjangdjian
Pangeran teja ^b ti dajauh Dawoed, nja
2 eta Sion. 'Toeloelj sakabeh oerang Israil
koempoel ka radja Soeleman ^c dina pesta,
dina boelan Etanim, nja eta boelan noe
3 katoedjoeh. 'Barang geus darongkap
sakabeh kokolot Israil teh, djoeng para
4 panghoeloe ngagotong eta pẽti. 'Seug
ngoenggahkeun eta pẽti Pangeran, sarta
djeung ^d himah tẽpangan teja, katoet
sakabeh parobot soetji, noe aja dina
himah; eta kabeh koe para panghoeloe
djeung ahli-ahli Lewi dioenggahkeun.
5 'Ari radja Soeleman, djeung sapatjẽ-
moehan Israil, sakoer noe koempoel ka
andjeunna teja, arangkat reudjeung ra-
dja ti heulaeun pẽti, pada ngoerbankeun
domba djeung sapi, noe teu beunang

diitoeng sarta teu beunang dibilang tina
 6 kalobaanana. 'Tidinja koe para panghoe-
 loe eta pëti përdjangdjian Pangeran dia-
 soepkeun ka ënggonna, nja kana kaba-
 hing gëdong, ka noe pangsoetji-soetjina,
 7 ka handapeun djangdjang moemoekara-
 binan teja. 'Karana ^e eta moemoekara-
 binan meber djangdjangna loehoereun
 ënggon pëti, sarta moemoekarabinan teh
 ngijoehan kana pëti djeung kana rantja-
 8 tanana, ti loehoer. 'Ari eta rantjatanana
 parandjang, wani toengtoeng rantjatan
 teh katendjo ti ënggon noe soetji, noe
 di hareupeun kabah toekang; dëmi ti
 loewar mah teu katendjo; sarta ajana
 9 di dinja tëpi ka mangsa ajeuna. 'Eta
 pëti taja eusian, ngan doewa papan
 batoe, ^f noe koe Moesa disimpën ka
 dinja di Horeb, basa Pangeran ngadamël
 përdjangdjian ka oerang Israil, sang-
 10 geusna boedal ti tanah Mësir teja. 'Ari
 geus kitoe, barang para panghoeloe teh
 baridjil ti ënggon soetji, hol aja hidji
 mega ngeusian eta gëdong Pangeran;
 11 'datang ka para panghoeloe ^g teu kaer
 nangtoeng baris ngabakti, tina heurin
 koe eta mega; wantoe gëdong Pangeran
 teh pinoeh koe kamoeljaän Pangeran.
^a 2 Bab. 5:2. ^b 2 Sam. 5:7. ^c 3 Moesa 23:34.
^d 2 Bab. 1:3, 4. ^e p. 6:27. ^f 2 Moesa 25:16.
^g 2 Moesa 40:34; 2 Bab. 7:1.

12 Mangsa eta Soeleman ngalahir: ^a Tim-
 balan Pangeran kërsa linggih di noe
 13 angkeub. 'Simkoering teh bade andjeun
 njijeun ijeu gëdong pangtjalikan, ënggon
 linggihaneun andjeun salalanggëngna.
 14 'Toeloej radja malik pameunteuna, sarta
 ngabërkahan ka sapakoempoelan Israil;
 ari sapakoempoelan Israil teh nang-
 15 toeng. 'Seug radja ngalahir: Sagala poe-
 dji ka Pangeran, Allah Israil, noe ngan-
 dika koe lambena ka Dawoed, rama
 kami, sarta dilaksanakeun koe pana-
 16 nganana; ^b kijeu pangandikana: 'Ti poëan
 oemat kami Israil koe kami dika-loe-
 warkeun ti Mësir teja, taja pisan nagara
 sakabeh kaom Israil noe koe kami di-
 pilih pikeun njijeun gëdong, baris djë-
 nëngan kami linggih di dinja; ngan
 kami teh milih Dawoed, sina njangking
 17 oemat kami Israil. 'Ari geus kitoe Da-
 woed, rama kami, ^c bareto aja manah
 ngadamël hidji gëdong pikeun padjë-
 18 nëngan Pangeran, Allah Israil. 'Tatapi

aja timbalan Pangeran ka Dawoed, rama
 kami, kijeu: Sapedah maneh teh aja
 pikir njijeun gëdong pikeun djënëngan
 kami, nja hade pisan maneh teh aja
 19 pikir kitoe; 'ngan maneh mah montong
 toeloes njijeun gëdong teh; sabalikna
 anak maneh, ^d noe pika-loewareun ti
 tjangkeng maneh, nja eta noe pinjijeu-
 neun gëdong teh pikeun djënëngan kami.
 20 'Tah, Pangeran geus ngajaktoskeun pa-
 ngandikana, noe diandikakeun teja; da
 kami teh ngadëg, ngaganti Dawoed,
 rama kami, sarta kami teh tjalik dina
 korsi karadjaän Israil, sakoemaha pa-
 ngandika Pangeran teja, malah kami
 teh ënggeus njijeun gëdong teh pikeun
 padjënëngan Pangeran, Allah Israil.
 21 'Toer kami teh di dinja geus njawis-
 keun piënggoneun pëti, anoe djadi wa-
 dah përdjangdjian Pangeran, beunang
 andjeunna ngadamël ka karoehoen oe-
 rang, basa dika-loewarkeun ti tanah Më-
 sir teja. ^a 2 Moesa 20:21; 3 Moesa 16:2;
⁵ Moesa 4:11. ^b 2 Sam. 7:6. ^c 2 Sam. 7:2.
^d 2 Moesa 1:5.

22 ^a 'Toeloej Soeleman ngadëg hareupeun
 altar Pangeran, kasaksian koe sapa-
 koempoelan Israil, ^b bari nadahkeun
 23 pananganana ka langit; 'sarta oendjoe-
 kan kijeu: Noen Pangeran, Allah Israil!
 taja noe nandingan ka andjeun, estoe
 djoemënéng Allah di sawarga, di loe-
 hoer, kitoe deui di boemi, di handap;
 anoe nëtëpkeun përdjangdjian sarëng
 kaäsihan ka abdi-abdi andjeun, noe
 loemampah di pajoeneun andjeun të-
 24 roes sarëng hate; 'anoe geus nëtëpkeun
 ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa,
 anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa
 teja; ari lambe andjeun anoe ngandika,
 sarëng koe panangan andjeun geus di-
 laksanakeun, sakoemaha noe boekti din-
 25 tën ijeu. 'Ari ajeuna, noen Pangeran,
 Allah Israil! moegi-moegi nëtëpkeun ka
 abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe
 koe andjeun diandikakeun ka bapa, nja
 pangandika noe kijeu teja: ^e Maneh di
 pajoeneun kami moal pikapënggëleun
 djalma dijoeke dina korsi karadjaän Is-
 rail; kitoe soteh oepama anak-intjoe
 maneh ngaraksa djalanna, loemakoe di
 pajoeneun kami, sakoemaha loemakoe
 26 maneh di pajoeneun kami. 'Ari ajeuna,
 noen Allah Israil! moegi dijaktoskeun

pangandika andjeun, noe koe andjeun diandikakeun ka abdi andjeun Dawoed, 27 poen bapa teja. 'Nanging koemaha, Allah teh sajaktosna pilinggiheun di boemi? Salërësna, ^d langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeun teu asoep; geus soemawonna ijeu gëdong, beunang simkoering njjeun.

28 'Parandene kitoe, noen Pangeran, Allah simkoering! moegi-moegi majoen ka panëda abdi andjeun, sarëng ka panoehoenna; moegi ngamakboel ka panjabat sarëng ka panëda, noe koe abdi andjeun bade ditëda ka pajoeneun andjeun dintën ijeu. 'Ari sotja andjeun 29 moegi-moegi boeka ka ijeu gëdong sijang-wëngi, nja ka ënggon, noe koe andjeun ditimbalkeun kijeu teja: ^e Djënëngan kami pilinggiheun di dinja; moegi-moegi ngamakboel ka panëda, noe koe abdi andjeun bade ditëda dina ijeu ënggon. 30 'Sarëng moegi-moegi ngamakboel ka panoehoen abdi andjeun, kitoe deui ka panoehoen oemat andjeun Israil, satijap-tijap nënëda dina ijeu ënggon; koe andjeun moegi dimakboel ti ënggon andjeun linggih, nja ti sawarga; moegi dimakboel, sarëng moegi ngahampoera.

31 'Manawi aja djalma gadoeh dosa ka batoer, ladjëng ditoempangan soempah, arek disoempahan, tidinja datang, sarëng soempah ka hareupeun altar andjeun, dina ijeu gëdong: 'seug andjeun 32 moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarëng didamël; nja moegi ngahoekoe-man ka abdi-abdi andjeun, njalahkeun ka noe salah, djalanna sina malik ka dirina, sarëng ngabënërkeun ka noe bënër, dipaparin noeroetkeun kabënëranana. 33 'Manawi oemat andjeun Israil eleh di hareupeun moesoeh, tina garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjëng tarobat ka andjeun, ngarakoekeun padjënëngan andjeun, bari nënëda sarawoeh noenoehoen ka andjeun dina ijeu gëdong: 34 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarëng moegi ngahampoera kana dosa oemat andjeun Israil, sarawoeh moegi dipoelangkeun kana tanah, noe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoenna. 35 'Manawi ^f langit noetoe, hanteu aja hoedjan, sabab eta garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjëng nënëda dina ijeu ënggon, ngarakoekeun padjë-

nëngan andjeun, bari tarobat mitjeun dosana, tina koe andjeun disoekërkeun: 36 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, kalajan moegi ngahampoera kana dosa abdi-abdi andjeun sarëng kana dosa oemat andjeun Israil, ana koe andjeun geus diwoeroek djalan noe sae, anoe koedoe dilakonon koe maranehanana; sarawoeh moegi maparin deui hoedjan ka tanah andjeun, anoe koe andjeun geus dipaparinkeun ka oemat andjeun, djadi milik. 37 'Manawi ^g dina tanah aja patjéklik, moen aja pagëboeg, moen aja hama perang, hama beureum, hama simeut, hama hileud; manawi disësëdëk koe moesoehna dina tanah, di nagara-nagarana; naon bae 38 balahi, sarëng naon bae panjakit: 'naon bae panëda, naon bae panoehoen, anoe datang ti sambarang manoesa, atanapi ti sadajana oemat andjeun Israil, anoe geus roemaos tjilaka hatena sorangan-sorangan, bari ladjëng nadahkeun leungeunna ka ijeu gëdong: 39 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, sarëng moegi ngahampoera, kalajan didamël, bari maparin ka oenggal-oenggal djalma noeroetkeun sadajana djalan-djalanna, rehing andjeun langkoeng oeninga kana hatena; karantën andjeun bae njalira noe oeninga kana hate sadajana anak 40 Adam; 'soepaja pada sijeun koe andjeun satoetoe oemoer maranehanana hiroep dina tanah, anoe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoen simkoering sadaja. 41 'Kitoe deui ^h moenggoehing djalma bangsa lijan, anoe teu kalëbët oemat andjeun Israil, madak datang ti nagara djaoeh, tina sabab padjënëngan andjeun; 42 ('karantën bakal pada ngadenge warta hal padjënëngan andjeun noe agoeng, sarëng hal ⁱ panangan andjeun noe kawasa, sarawoeh hal asta andjeun noe njodor;) ana datang ka ijeu gëdong, 43 sarëng nënëda: 'moegi-moegi andjeun ngamakboel ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, sarëng moegi ngadamël noeroetkeun saniskantën anoe mawi eta djalma bangsa lijan teh sasambat ka andjeun; soepaja sadajana bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka padjënëngan andjeun, sangkan pada sijeun koe andjeun sapërtoes oemat andjeun

Israil, sarëng soepaja pada tërängeun, jen ijeu gëdong, beunang njijeun simkoering, estoe katëläh koe padjënëngan
 44 andjeun. 'Manawi oemat andjeun boedal, sëdja mërangan ka moesoehna, djalan mana bae oemat teh dipiwarangna koe andjeun, ladjëng nënëda ka Pangeran, njanghareup ka ijeu nagara, kenging andjeun milih, sarëng ka ijeu gëdong, beunang simkoering njijeun bade padjënëngan andjeun: 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga ngamakboel ka panëdana sarëng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun përkawisna. 'Manawi eta teh garadoeh dosa ka andjeun, (karantën^j taja manoesa, noe teu milampah dosa mah) ladjëng andjeun ngabëndon ka darinja, bari seug diselehkeun ka moesoeh, sarëng didjarah koe eta ka tanah moesoeh, djaoeh atanapi
 47 deukeut; 'ana^k koe maranehanana dipiingët dina tanah ënggonna didjarah teh, seug tarobat, bari noenoehoen ka andjeun dina tanah djalma noe ngadjarah inja, pokna: Koering tarima dosa, milampah bengkok, migawe doraka;
 48 'ana tarobat ka andjeun tëroes reudjeung hate, sarëng tëroes reudjeung njawa, dina tanah moesoehna, noe ngadjarah inja, bari nënëda ka andjeun, njanghareup ka tanahna, noe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoenna, nja ka nagara kenging andjeun milih, sarëng ka ijeu gëdong, beunang simkoering
 49 njijeun bade padjënëngan andjeun: 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, ngamakboel ka panëdana sarëng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun përkawisna, 'sara-woeh moegi ngahampoera ka oemat andjeun noe garadoeh dosa ka andjeun, sarëng ka sadajana kamasijatanana, anoe matak eta teh masijat ka andjeun; toer moegi dipaparin kawëlasan di hareupeun noe ngadjarah inja, sina ngawëlasan ka
 51 maranehanana. 'Karantën nja oemat andjeun, nja kagoengan andjeun eta teh, kenging andjeun ngaloewarkeun ti Mësir, ti djëro panglëboeran beusi teja.
 52 'Mana sotja andjeun moegi-moegi neutep ka panoehoen abdi andjeun, sarëng ka panoehoen oemat andjeun Israil; nja moegi ngamakboel ka darinja dina saniskantën sasambatna ka andjeun.

53 'Karantën^l eta teh kenging andjeun ngingkarkeun ti sadajana bangsa noe di boemi, bade kagoengan andjeun, sakoe-maha noe koe andjeun diandikakeun koe lantaran Moesa, abdi andjeun, basa andjeun ngaloewarkeun karoehoen simkoering sadaja ti Mësir teja, noen Goesti Pangeran! *a* 2 Bab. 6:12. *b* 2 Moesa 9:29. *c* p. 2:4. *d* 5 Moesa 10:14; Lal. 7:49. *e* 5 Moesa 12:11. *f* 5 Moesa 11:17. *g* 5 Moesa 28:22. *h* 4 Moesa 15:14—16. *i* 5 Moesa 7:19. *j* Roem 3:23. *k* 5 Moesa 30:1. *l* 2 Moesa 19:5; 3 Moesa 20:24.

54 Ari geus kitoe, barang Soeleman parantos nënëda ka Pangeran eta sapanëda djeung sapanoehoen noe bijeu, neut andjeunna ngadëg ti hareupeun altar Pangeran, tina tapak-dëkoe bari tadah
 55 pananganana ka langit teja. 'Ana geus ngadëg, ^a toeloej ngabërkahan ka sapa-koempoelan Israil, bëdas pisan gëntrana; ari lahirna: 'Sagala poedji ka Pangeran, noe geus maparin reureuh ka Israil oematna, sakoemaha pangandikana teja. ^b Sadaja pangandikana hal kabagdjan, noe diandikakeun koe andjeunna koe lantaran Moesa abdina teja, hidji pangandika ge taja noe pëtjat. 'Moegi-moegi Pangeran, Allah oerang, njarëngan ka oerang, sakoemaha njarënganana ka karoehoen oerang; moegi oerang teh oelah ditilar sarta oelah dian-
 58 tëp; 'sangkan mëroehkeun hate oerang ka salira andjeunna, soepaja oerang ngalakonan sakabeh djalanna, sarta pada ngestoekeun timbalanana, pikoekoehna djeung hoekoemna, noe koe andjeunna ditimbalkeun ka karoehoen oerang teja.
 59 'Sarta eta sagala pioendjoek kami noe tadi, eukeur kami noenoehoen ka pajoneun Pangeran teja, moegi-moegi pararëk ka Pangeran, Allah oerang, beurang-peuting, sangkan andjeunna ngoeroeskeun përkara abdina, sarta përkara Israil oematna, satjoekoepna dina oenggal-oenggal poë; 'soepaja sakabeh bangsa noe di boemi pada nganjahokeun, ^c jen Pangeran teja Allah, euweuh deui.
 61 'Koe sabab eta, hate maraneh sing soehod ka Pangeran, Allah oerang, sangkan pada ngalakonan pikoekoehna, djeung ngestoekeun timbalanana, sapërti mangsa ajeuna. *a* 2 Sam. 6:18. *b* Jos. 21:45. *c* 5 Moesa 4:35, 39.

62 Tidinja radja reudjeung sabangsa

Israil pada ngoerbankeun koerban peun-
 63 tjitian ka pajoeneun Pangeran. 'Ari ngoer-
 bankeunana Soeleman koerban panari-
 ma, noe koe andjeunna dikoerbankeun
 ka Pangeran teh, sapi doewa laksa
 doewa reboe sële, djeung domba sakëti
 doewa laksa sële. Tah, kitoe radja djeung
 64 gëdong Pangeran. 'Dina poë harita ra-
 dja njoetjikeun têngahna boeroean, noe
 di hareupeun gëdong Pangeran; karana
 nja di dinja andjeunna mëtakeunana
 koerban doeroekan, koerban kadaharan,
 djeung gadjih koerban panarima teh;
 tina sabab ^a altar tambaga, noe di pa-
 joeneun Pangeran teja, leutik teuing,
 teu asoep eta koerban doeroekan, koer-
 ban kadaharan, djeung gadjih koerban
 65 panarima teh. 'Tah, kitoe Soeleman dina
 mangsa eta ngalampahkeunana pesta
 teh, sarta sabangsa Israil reudjeung;
 pakoempoelan gëde pisan, ti pëlëbah
 asoep ka Hamat tēpi ka waloengan
 Mësir, di pajoeneun Pangeran, Allah
 oerang, toedjoeuh poë djeung toedjoeuh
 66 poë, nja eta opat wëlas poë lilana. 'Ari
 dina poë noe kadalapan djalma-djalma
 teh koe andjeunna didjoeroeng lakoe,
 sarta pada ngoendjoengan ka radja,
 bari toeloej maroelang sahimah-sahi-
 mahna, pada boengah sarta soeka ati,
 tina hal sakabeh kahadean, anoe koe
 Pangeran geus didamël ka Dawoed ab-
 dina, djeung ka Israil oematna.

a 2 Bab. 4: 1.

PASAL 9.

Ari geus kitoe, ^a mangsa Soeleman pa-
 rantos ngadamël gëdong Pangeran,
 djeung gëdong radja, sarta saniskara
 bae kasoekaän Soeleman, noe dikërsa-
 2 keun didamël, 'ladjeng Pangeran nem-
 bongan ka Soeleman ngadoewa-kalian,
^b sakoemaha nembonganana ka andjeun-
 3 na basa di Gibon teja. 'Ari timbalan
 Pangeran ka andjeunna: Kami geus nga-
 makboel ka panëda maneh djeung ka
 panoehoen maneh, anoe koe maneh
 disoehoenkeun ka pajoeneun kami teja;
 kami geus njoetjikeun eta gëdong, beu-
 nang maneh njijeun, ^c malar djënëngan
 kami linggih di dinja salalanggëngna,
 sarta sotja kami djeung manah kami
 4 piajaeun di dinja sapapandjangna. 'Ari

maneh teja, oepama maneh loemampah
 di pajoeneun kami, sakoemaha loemam-
 pah Dawoed, bapa maneh, djeung hate
 noe sabënërna sarta djeung saestoena, da-
 tang ka ngalampahkeun sakoemaha noe
 koe kami geus ditimbalkeun ka maneh,
 nja maneh teh ngestoekeun pikoekoeh
 5 djeung hoekoem kami: 'eta kami tang-
 toe nëtëpkeun korsi karadjaän maneh,
 njangking Israil salalanggëngna, sakoemaha
 kami ngandika ka Dawoed, bapa
 maneh, pangandika noe kijeu teja: ^d
 Moal maneh pikapënggëleun djalma di-
 6 joek dina korsi karadjaän Israil. 'Saba-
 likna, ^e ari maraneh aloendoer mah ti
 toekangeun kami, nja maraneh djeung
 anak-intjoe maraneh, teu ngestoekeun
 timbalan kami, pikoekoeh kami, noe
 koe kami dipaparinkeun di hareupeun
 maraneh, sarta los leumpang ngabarakti
 ka aällahan, djeung njarëmbah ka dinja:
 7 'eta kami tangtoe ngabasmis Israil tina
 tanah, noe koe kami geus dipaparinkeun
 ka darinja; sarta eta gëdong, noe koe
 kami geus disoetjikeun pikeun djënë-
 ngan kami, tangtoe koe kami dising-
 kirkeun ti pajoeneun kami; ^f sarta Is-
 rail tangtoe didjijeun misil djeung dipake
 8 popojokan di sakabeh bangsa. 'Sarta
 eta gëdong, nadjan sakoemaha poen-
 djoelna ge, saha-saha noe ngaliwat ka
 dinja bakal mëlëngëk sarta njektjrekan
 biwirna, bari ngaromong: ^g Naon sa-
 babna noe matak Pangeran ka ijeu ta-
 nah sarta ka ijeu gëdong ngadamël noe
 9 sakijeu pëtana? 'Tangtoe didjawab kijeu:
 Koe sabab djalmana naringgalkeun Pa-
 ngeran Allahna, noe ngaloewarkeun ka-
 roehoenna ti tanah Mësir, sarta moen-
 tangan ka aällahan, bari njarëmbah
 djeung ngabarakti ka dinja: kitoe noe
 matak Pangeran ngadatangkeun ka ma-
 ranehanana ijeu sakabehna katjilakaän.

a 2 Bab. 7: 11. b p. 3: 5. c 5 Moesa 12: 11.

d p. 8: 25. e Jos. 23: 16. f 5 Moesa 28: 37.

g 5 Moesa 29: 24; Jër. 22: 8.

10 Dëmi ^a geus meunang doewa poeloh
 taoen, parantos Soeleman ngadamël eta
 doewa gëdong, nja eta gëdong Pange-
 11 ran djeung gëdong radja. 'Ari ^b Hiram,
 radja Tiroes teja, ka Soeleman geus
 njamboengan koe kai poetri, koe kai dja-
 moedjoe djeung koe ëmas, sakahojong
 Soeleman. Mangsa eta radja Soeleman

ka Hiram maparin doewa poeloh na-
 12 gara di tanah Galilea. 'Toeloej Hiram
 angkat ti Tiroes, ningalian eta nagara,
 noe koe Soeleman dipaparinkeun ka
 andjeunna; ari pangraos Hiram eta na-
 13 gara teu oetama. 'Ngalahir Hiram: Ih
 raji! eta nagara nahaon, noe koe raji
 dipaparinkeun ka akang? Seug koe Hi-
 ram diséboetkeun tanah Kaboel, tēpi
 14 ka mangsa ajeuna. 'Ari Hiram teja ka
 radja geus ngintoenkeun saratoes doe-
 wa poeloh talenta émas. *a* 2 Bab. 8 : 1.
b p. 5 : 1.

15 Sarta kijeu pèrkara toegoeran, noe
 dikérid koe radja Soeleman, baris nji-
 jeun gédong Pangeran, djeung gédong
 andjeunna, kitoe deui Milo, djeung koeta
 Jéroesalem, sarta nagara Hasor, Mè-
 16 gido djeung Geser. 'Hidji mangsa Piraon,
 radja Mésir, angkat sarta meunangkeun
 nagara Geser, seug dihoeroe koe seuneu,
 sarta oerang Kanaan, noe ngeusian eta
 nagara, dipaehan; toeloej eta nagara
 dileler *a* ka poetrana, noe djadi geureuha
 17 Soeleman teja, asoep pamahaman. 'Ti-
 dinja Soeleman ngadamél *b* eta nagara
 18 Geser, djeung Bet-Horon hilir; 'kitoe
 deui Baalat sarta Tamar, di tégel léga,
 19 tanah eta keneh; 'toer sakabeh nagara
 panggoedangan kagoengan Soeleman,
 sarta nagara-nagara pakaretaan, djeung
 nagara-nagara *c* énggon toekang toem-
 pak koeda, sarta naon bae kasoekaän
 Soeleman, noe dikérsakeun didamél di
 Jéroesalem, djeung di goenoeng Libanon,
 sarta di sakoeriling tanah, noe kapoerba
 20 koe andjeunna. 'Moenggoehing sakabeh
 djalma noe teu kaäsoep oerang Israil,
a nja eta sakarina oerang Emor, oerang
 Het, oerang Peres, oerang Hiwi djeung
 21 oerang Jéboes teja: 'anak-intjoena, noe
 kari di djéro tanah pandeurieun eta, *e*
 noe baheula koe oerang Israil hanteu
 beunang diharamkeun teja, nja eta noe
 koe Soeleman dikérid, digawekeun toe-
 22 goeran, tēpi ka mangsa ajeuna. 'Dēmi
 oerang Israil mah *f* taja noe koe Soe-
 leman digawekeun; satégésna eta teh
 djadi pradjoerit, djeung mantrina, djeung
 kapalana, djeung satrijana, djeung ka-
 pala karetana, sarta kapala toekangna
 23 toempak koeda. 'Ijeu teh kapala-kapala,
 noe dimandorkeun ka pagawean Soele-
 man teja, lima ratoes lima poeloh,

poerah marentah ka djalma-djalma, noe
 24 ngalampahkeun eta pagawean. 'Dēmi *g*
 poetra Piraon teja angkat ti dajauh
 Dawoed, ngalih ka gédongna, beunang
 Soeleman ngadamél pikeun andjeunna
 teja. Mangsa eta Soeleman ngadamél
 25 deui Milo. 'Djeung deui Soeleman sa-
 taoen tiloe kali ngoerbankeun koerban
 doeroekan djeung koerban panarima,
 dina altar beunang andjeunna ngadamél
 pikeun Pangeran, bari ngoekoes dina
 altar noe di pajoeneun Pangeran teja.
 Djadi gédong teh geus samakta.

a p. 3 : 1. *b* 2 Bab. 8 : 4. *c* p. 10 : 26. *d* Hak. 3 : 1.
e 5 Moesa 7 : 2; Jos. 13 : 10. *f* 3 Moesa 25 : 39.
g 2 Bab. 8 : 11.

26 Djeung deui radja Soeleman ngada-
 mél kapal di Esion-Geber, anoe deukeut
 Elot, di sisi laoet Agër, di tanah Edom.
 27 'Tidinja Hiram dina eta kapal ngijang-
 keun abdi-abdina, oerang kapal, noe
 njaho di laoet, direudjeungkeun ka abdi-
 28 abdi Soeleman. 'Toeloej daratang *a* ka
 Opir, sarta ngarala émas ti dinja, opat
 ratoes doewa poeloh talenta; geus ki-
 toe didongkapkeun ka radja Soeleman.

a 1 Moesa 10 : 29.

PASAL 10.

Ari *a* radja istri tanah Sēba ngareungeu
 Awarta pèrkara Soeleman, hal padjē-
 nčngan Pangeran; *b* toeloej angkat, kërsa
 ngadjadjal ka Soeleman, sēdja njoewal.
 2 'Tidinja soemping ka Jéroesalem, njan-
 dak balad rosa katjida, njandak pirang-
 pirang onta, dimomotan wawangian,
 djeung émas loba nakër, sarta intèn
 moelja-moelja. Barang geus dongkap ka
 Soeleman, toeloej misaoerkeun ka an-
 djeunna sakoer noe aja dina manahna.
 3 'Seug radja istri teh koe Soeleman di-
 paparin njaho sakabeh soewalna; taja
 pisan pèrkara noe kaalingan ka radja,
 noe teu koengsi dinjatakeun ka radja
 4 istri teh. 'Barang radja istri Sēba teh
 geus ningali sadajana kapintèran Soe-
 leman, djeung gédong beunang andjeun-
 5 na ngadamél, 'kitoe deui *c* kadaharan
 dina medjana, djeung mandona para
 mantrina, sarta nangtoengna djoeroe-
 ladenna djeung papakeanana, toer toe-
 kangna inoeman, sarta tandjakanana
 paranti andjeunna nandjak ka gédong
 Pangeran: seug radja istri teh datang

6 ka geus taja pangatjian. 'Toeloej misa-
oer ka radja: Jaktos pisan bedja, noe
kadenge koe kaoela dina tanah kaoela,
hal përkawis salira andjeun sarëng hal
7 kapintëran andjeun. 'Ari eta bedja koe
kaoela hanteu dipërtjantën, dongkap ka
kaoela tjoendoek sarëng nendjo koe pa-
non pribadi; salërësna, noe diwartakeun
ka kaoela teu paro-parona atjan; ari
kapintëran sarëng kasaeaan andjeun nga-
langkoengan pisan tina tjarijos, noe ka-
8 denge koe kaoela teja. 'Bagdja tëmën
rahajat andjeun, bagdja tëmën ijeu abdi-
abdi andjeun, anoe pada madëp di pa-
joeneun andjeun teu pëgat-pëgat, anoe
pada ngoeping kana kapintëran andjeun.
9 'Sagala poedji ^a ka Pangeran, Allah
andjeun, anoe misoeka ka andjeun, doe-
moegi ka ditjalikkeun dina korsi kara-
djaän Israil! Sabab Pangeran miasih ka
Israil salalanggëngna, noe mawi andjeun
didjadikeun radja, soepaja midamël ka-
10 adilan sarëng kabënëran. 'Djeung radja
istri teh ^e ka radja ngahatoerkeun ëmas
saratoes doewa poeloh talenta, djeung
wawangian loba teu kira-kira, sarta
intën moelja-moelja; teu datang-datang
deui wawangian sakitoe lobana, sapërti
noe koe radja istri Sëba dihatoerkeun
11 ka radja Soeleman teja. 'Djeung deui ^f
kapal Hiram, noe moewat ëmas ti Opir
teja, mawa deui ti Opir kai tjandana
loba teu kira-kira, sarta intën moelja.
12 'Ari eta kai tjandana ^g koe radja di-
damël titintjakan ka gëdong Pangeran
sarta ka gëdong radja; toer didamël
katjapi djeung tjëlëmpeong baris ahli
njanji. Hanteu datang deui kai tjandana
kitoe, sarta teu katendjo deui tëpi
13 ka mangsa ajeuna. 'Dëmi radja Soe-
leman ka radja istri Sëba teja maparin
sakahojongna, naon bae noe dipoendoet,
kadjaba tina dipoelang sakawasana ra-
dja Soeleman. Toeloej moendoer, bral
moelih ka tanahna, diiring koe abdi-
abdina. ^a 2 Bab. 9:1. ^b Mat. 12:42. ^c p. 4:22.
^d p. 5:7. ^e Djab. 72:15. ^f p. 9:27, 28. ^g 2 Bab. 9:11.

14 Ari beuratna ëmas, anoe asoep pi-
keun Soeleman di djëro sataoen, gënëp
ratoes gënëp poeloh gënëp talenta
15 ëmas, 'djaba ti toekang balantik, sarta
tina dagang soedagar-soedagar, kitoe
deui ti sakabeh radja Arab, sarta ti
16 para bopati tanah. 'Djeung deui radja

Soeleman ngadamël ^a kënëp doewa ra-
toes siki, ëmas beunang ngagëpengkeun;
gënëp-gënëp ratoes [sekel] ëmas noe
17 dianggo kana hidji-hidji kënëp. 'Kitoe
deui tameng tiloe ratoes siki, ëmas beu-
nang ngagëpengkeun; tiloe-tiloe mina
ëmas dianggo kana hidji-hidji tameng;
toeloej koe radja pada diteundeun di
djëro ^b gëdong leuweung Libanon teja.
18 'Toerradja ngadamël ^c hidji panglinggihan
gading, sarta gëde, djeung disapoet ëmas
19 pangaloesna. 'Panglinggihan teh gënëp
oempakna, sarta ti loehoerna pangling-
gihan teh boeud ti toekangna; toer
leungeunan kentja-katoehoeëun ënggon
linggih, sarta doewa sisingaän narang-
20 toeng gigireun eta leungeun. 'Djeung
doewa wëlas sisingaän narangtoeng di
dinja dina gënëp oempakna, kentja-ka-
toehoe. Di sakabeh karadjaän taja boe-
21 watan kitoe. 'Malah sakabeh wawada-
han radja Soeleman noe paranti nga-
leueut, ëmas; kitoe deui sakabeh wa-
wadahan gëdong leuweung Libanon teja
ëmas doekët; taja noe perak, da keur
djaman Soeleman euweuh pisan panga-
22 djina. 'Karana radja kagoengan kapal
Tarsis di laoet, barëng djeung kapal
Hiram; sadjëro tiloe taoen kapal Tar-
sis teh datangna sakali, moewat ëmas-
perak, gading, monjet djeung mërak.
23 'Djadi radja Soeleman teh ^d agoeng pi-
san, ngoengkoelan sakabeh radja noe di
boemi, dina kabeungharan sarta dina
24 kapintëran. 'Noe matak djalma saeusi
boemi ngadareuheus ka pajoeneun Soe-
leman, pada hajangeun ngadenge kana
kapintëranana, noe koe Allah geus di-
25 paparinkeun di djëro manahna. 'Sarta
pada njanggakeun, masing-masing pa-
ngabaktina, barang perak djeung barang
ëmas, papakean, pakarang, djeung wa-
wawangian, koeda djeung bigal. Kitoe bae
26 saban-saban taoen. 'Djeung deui ^e Soe-
leman ngoempolkeun kareta djeung toe-
kang toempak koeda, datang ka kagoen-
gan sareboe opat ratoes kareta, djeung
salaksa doewa reboe toekang toempak
koeda; nja eta teh koe andjeunna di-
përnahkeun di sakoer nagara pakare-
taän sarta di salira radja di Jëroesalem.
27 'Ari perak ^f koe radja didjadikeun loba
di Jëroesalem sapërti batoe, djeung kai
poetri didjadikeun loba tjara kai lowa

28 noe di tanah handap. 'Ari koeda ka-
goengan Soeleman ^a kaloewaran ti Më-
sir; koe para soedagar radja dibeulina
goendoekan, sagoendoek-sagoendoek sa-
29 hargana. 'Djeung sok ngarala kareta,
dibawa ka loewar ti Mësir, harga gënëp
ratoes perak, ari koeda harga saratoes
lima poeloeh; djeung ngalantarankeun
ongkoh ngabidjilkeun baris sakabeh ra-
dja oerang Het djeung baris radja-radja
Sam.

a 2 Sam. 8:7. *b* p. 7:2. *c* 2 Bab. 9:17.
d p. 3:12, 13. *e* p. 4:26; 2 Bab. 1:14. *f* 2 Bab. 1:15.
g 5 Moesa 17:16.

PASAL 11.

Ari radja Soeleman teh ^a asiheun ka
pirang-pirang istri bangsa sedjen, di-
reudjeungkeun ^b ka poetra Piraon teja,
nja eta istri bangsa Moab, bangsa Amon,
bangsa Edom, bangsa Sidon djeung
2 bangsa Het; 'kaäsoep bangsa, noe koe
Pangeran ditimbalkeun ka oerang Israil,
jen: ^c Maraneh poma oelah tjampoer ka
eta, kitoe deui eta oelah tjampoer ka
maraneh; karana tangtoe matak njim-
pang hate maraneh, noeroet ka aällaha-
nana; noe kitoe koe Soeleman dirakëtan
3 dipikaäsih. 'Da andjeunna kagoengan
toedjoeh ratoes geureuha toeroenan ra-
dja, djeung tiloe ratoes parëkan; ari
eta istri-istrina matak njimpang ma-
4 nahna. 'Karana keur mangsa Soeleman
geus sëpoeh, seug eta istri-istrina matak
njimpang manahna, noeroet ka aällaha-
han, djadi teu soehoed manahna ka
Pangeran Allahna, sapërti manah Da-
5 woed ramana. 'Seug Soeleman angkat,
^a noeroet Astarta, aällahan oerang Si-
don; kitoe deui noeroet Milkom, kanis-
6 taän oerang Amon. 'Djadi Soeleman teh
milampah noe goreng di pajoeneun Pa-
ngeran, sarta hanteu mantek anoetna
ka Pangeran, sapërti Dawoed ramana.
7 'Mangsa eta Soeleman ngadamël ënggon
loehoer adjang ^e Kamos, kanistaän oer-
ang Moab, dina goenoeng noe di ha-
reupeun Jëroesalem; kitoe deui adjang
8 Molek, kanistaän oerang Amon. 'Kitoe
bae Soeleman midamëlna pikeun saka-
beh istrina noe bangsa sedjen teja, noe
pada ngoekoes djeung ngoerban masing-
masing ka aällahan sorangan.

a 5 Moesa 17:17. *b* p. 3:1. *c* 2 Moesa 34:16;
5 Moesa 7:3. *d* Hak. 2:13; 2 Radj. 23:13. *e* 4 Moesa
21:29; 2 Radj. 23:13.

9 Tidinja Pangeran ngabëndon ka Soe-
leman, doemeh njimpang manahna ti
Pangeran, Allah Israil, ^a noe nembongan
10 ka andjeunna doewa kali teja, 'sarta
geus maparin timbalan ka andjeunna
hal përkara eta, ^b soepaja oelah leum-
pang noeroet aällahan; tatapi andjeunna
teu ngestikeun eta timbalan Pangeran.
11 'Mana aja timbalan Pangeran ka Soe-
leman: Sapedah maneh teh kijeu nja
lalampahan, sarta teu nëtëpkeun pë-
djangdjian kami djeung pikoekoe kami,
anoe koe kami ditimbalkeun ka maneh
teja: noe matak karadjaän teh koe kami
mëngke ^c disoëhkeun ti maneh, bari
seug dipaparinkeun ka abdi maneh.
12 'Ngan keur djaman maneh kami moal
midamël kitoe, tina sabab Dawoed, bapa
maneh; mëngke koe kami disoëhkeun ti
13 leungeun anak maneh. 'Tatapi kami
moal njoëhkeun sakaradjaän kabeh;
kaom sahidji koe kami rek dipaparin-
keun ka anak maneh, tina sabab Da-
woed, abdi kami, djeung tina sabab
Jëroesalem, anoe beunang kami milih.

a p. 3:5; 9:2. *b* p. 9:6. *c* 1 Sam. 15:28.

14 Tidinja Pangeran ngajakeun anoe nga-
moesoeh ka Soeleman, nja eta Hadad,
oerang Edom; eta teh kaäsoep toeroe-
nan radja di Edom. 'Karana ^a keur mang-
sa Dawoed aja di Edom, basa Joab, ka-
pala balad teja, mangkat, sëdja ngaroe-
wang noe kasarabët, pek Joab maehan
16 sakabeh noe lalaki di Edom; ('wantoe
Joab teh tjalikna di dinja gënëp boelan
lilana djeung sabala Israil, tēpi ka geus
bejak ngabasmi sakabeh noe lalaki di
17 Edom;) 'dëmi Hadad teja ngalolos, sarta
direudjeungan sababaraha djalma, oe-
rang Edom, kaäsoep abdi ramana, sëdja
ngadatangan ka Mësir; harita Hadad
18 teh masih boedak leutik. 'Bral arindit
ti Midian, toeloej daratang ka Paran;
heug ti Paran mawa sababaraha djalma,
toeloej daratang ka Mësir, ka Piraon,
radja Mësir. Seg Piraon ka Hadad ma-
parin boemi, djeung didjangdjian rëdjëki,
19 malah dipaparin lahan. 'Ari Hadad teh
sakalintang manggih koernija dina sotja
Piraon, moenggah dipaparin pibodjoëun,
nja eta saderek garwana, saderek Tah-
20 pënes prameswari. 'Toeloej eta saderek
Tahpënes ngowokeun Gënoebat, poetra
Hadad sarta lalaki; ari Gënoebat teja

koe Tahpènes dimemenan di djëro gëdong Piraon, djadi Gënoebat teh aja di gëdong Piraon, tjampoer djeung para
 21 poeta Piraon. 'Hidji mangsa Hadad di Mësir ngadenge bedja, jen Dawoed geus koelëm reudjeung karoehoenna, sarta jen Joab, kapala balad teja, ^b geus maot; toeloj Hadad oendjoekan ka Piraon: Koering moegi idinan leumpang, hajang
 22 wangsoel ka tanah koering. 'Dëmi lahiran Piraon ka dinja: 'Tapi naon kakoe-rangan awak di kami, wët aja nijat moelang ka tanah awak? Wangsoelana: Soemoehoen, taja pisan; kitoe ge koering moegi didjoeroeng bae.

^a 2 Sam. 8:13, 14. ^b p. 2:34.

23 Djeung Allah ngajakeun deui noe ngamosoeh ka Soeleman, nja eta Rëson anak Eljada, noe bareto ngalolos ti ^a Hadad-Eser, radja Soba, djoeraganana.
 24 'Seug ngoempoelkeun djalma ka dirina, djadi kapala rampog, sanggeus Dawoed maehan oerang dinja teja; toeloj la-leumpang ka Damsik, sarta maratoeh di dinja, bari pada marentah di Damsik.
 25 'Ari Rëson teja ngamosoeh ka Israil, sapandjang djoemëñg Soeleman, baroeng djeung katjilakaän noe koe Hadad teja; sarta Rëson teh ngewaeun ka Israil, djeung ngaradjaän ka tanah Sam.

^a 2 Sam. 8:3; 10:18.

26 Aja deui ^a Jarobam poeta Nëbat, oerang Epraim, ti Sëreda, abdi Soeleman; ari djënëngan iboena Sëroea, sarta randa; eta kitoe deui ^b ngamangkeun
 27 leungeun ka radja. 'Kijeu asalna noe matak ngamangkeun leungeun ka radja teh: Soeleman keur ngadamël Milo, mëpët beulahna dajeh Dawoed rama-
 28 mana. 'Ari Jarobam teja djalma gagah-përkosa. Ana katingal koe Soeleman eta boedjang jen tëmën-wëkël, toeloj didjënëngkeun ngoeroes sakabeh tang-
 29 goengan anak-poetoe Joesoep. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta hidji waktöe Jarobam teh ka loewar ti Jëroesalem; prok di djalan patëpang djeung nabi Ahia, oerang Silo, noe keur nganggo haroedoem weuteuh; doewaän teh pa-
 30 toetönggalan bae di tëgal. 'Seug Ahia njëkël haroedoem weuteuh, noe keur dianggo teja, ^c pek disoëh-soëhkeun,
 31 doewa wëlas soëhan. 'Tidinja ngalahir ka Jarobam: Tampanan koe sampejan

ijeu sapoeloeh soëhan; karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, kami rek njoëhkeun karadjaän teh ti leungeun Soeleman, seug ka maneh rek maparin sapoeloeh kaom. 'Ari noe sakaom deui mah tëtëp ka Soeleman, tina sabab abdi kami Dawoed teja, djeung tina sabab Jëroesalem, nagara beunang kami milih ti sakabeh kaom
 32 Israil. 'Pangkitoe teh pedah eta geus naringgalkeun kami, sarta njarëmbahna ^d ka Astarta, aëllahan oerang Sidon, ka Kamos, aëllahan oerang Moab, djeung ka Milkom, aëllahan oerang Amon; sarta teu ngalakonan djalan kami, teu ngalampahkeun anoe bënëer di pajoeneun kami, nja eta pikoekeh kami djeung hoekoem kami, sapërti Dawoed bapana.
 34 'Tatapi eta sakaradjaän kabeh koe kami moal ditjaboet ti leungeun Soeleman; ënjana mah eta teh koe kami rek ditëtëpkeun bae djadi gëgëden saemoerhiroepna, tina sabab Dawoed, abdi kami, anoe beunang kami milih teja, noe geus nëtëpkeun timbalan kami djeung pikoe-
 35 koe kami. 'Nja ditjaboetna karadjaän teh koe kami mëngke ti leungeun anakna; seug kami ka maneh rek maparin sapoeloeh kaom. 'Ari noe sakaom deui mah rek dipaparinkeun ka anakna, ^e soepaja Dawoed, abdi kami, sapapandjangna boga damar di pajoeneun kami di Jëroesalem, nja eta nagara beunang kami milih pikeun kami, baris mërë-
 37 nahkeun djënëngan kami di dinja. 'Ari maneh teh koe kami rek ditjandak, sarta maneh bakal ngaradjaän noeroetkeun sakahajang hate maneh, nja djadi radja, njëkël Israil. 'Ari geus kitoe, oepama maneh noeroet ka sakabeh noe koe kami ditimbalkeun ka maneh, sarta ngalakonan djalan kami, djeung ngalampahkeun anoe bënëer di pajoeneun kami, nja ngestoekeun pikoekeh kami djeung timbalan kami mah, sakoemaha lampah Dawoed, abdi kami teja: eta kami tangtöe njarëngan ka maneh, ^f djeung maneh koe kami rek dipangdamëlkeun imah noe tëtëp, sakoemaha noe koe kami didamël pikeun Dawoed teja, sarta maneh koe kami rek dipaparin Israil. 'Djeung kami rek ngarëndah-
 39 keun toeroenan Dawoed tina sabab kitoe; ngan moal sapapandjangna. - 'Pedah

kitoe Soeleman ngarah maehan ka Jarobam; tatapi Jarobam teh dangdan, seung ngalolos ka Mësir, ^g ka Sisak, radja Mësir, sarta tètëp di Mësir, tēpi ka poepoes Soeleman. - 'Ari tjarijos Soeleman ^h salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui kapintëranana, saënjana ka-oengëlkeun dina kitab tjarijos Soeleman. ⁴¹ 'Dëmi lawasna Soeleman ngaradjaän di Jëroesalem ka sabangsa Israil teh, opat ⁴² poeloh taoen. 'Toeloej Soeleman koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ' di dajeuh Dawoed ramana; ari Rëhabam poetrana noe ngaganti djadi radja. ⁴³ *a* 2 Bab. 13: 6. *b* 2 Sam. 18: 28. *c* 1 Sam. 15: 27. *d* Hak. 10: 6. *e* p. 15: 4; Djab. 132: 17. *f* 2 Sam. 7: 11. *g* p. 14: 25. *h* 2 Bab. 9: 29. *i* p. 2: 10.

PASAL 12.

Bral ^a Rëhabam teh angkat ka nagara Sëkem; karana sabangsa Israil geus datang ka Sëkem, sëdjana andjeunna dek didjënëngkeun radja. 'Ari geus kitoe, barang Jarobam poetra Nëbat teja geus ngareungeu warta, (wantoe andjeunna masih ^b aja keneh di Mësir, asal ngalolos, bawaning sijeun radja Soeleman teja, ³ sarta Jarobam tjalik di Mësir; 'tatapi oerang Israil nitahan, andjeunna diala;) toeloej Jarobam djeung sapakoempoelan Israil daratang, seg malihatoer ka Rëhabam, kijeu pihatoerna: 'Rama andjeun ngabeuratkeun pasangan koering; mana andjeun ajeuna moegi entengan pagawean rama andjeun anoe bangga, sarëng pasanganana noe abot, noe koe andjeunna dipoendakkeun ka koering; moen kitoe mah koering pada sëdja ngawoela ka andjeun. 'Ari walonan Rëhabam ka darinja: Geura baralik heula bae watës tiloe poë; geus kitoe koedoe ka darijeu deui ka kami. Seug djalma-djalma baralik. ⁴ 'Tidinja radja Rëhabam teh rërëmpagan reudjeung para sësëpoe, anoe bakoe maradëp di pajoeneun Soeleman ramana, mangsana keur djoemëng; ari lahirna: Koemaha pirëmpoeg sarampejan, pihadeëunana ngabalësan omong ka eta djalma-djalma? 'Mioendjoek eta teh ka radja, kijeu pioendjoekna: Madak andjeun dangët ajeuna ngajoenkeun ka eta djalma-djalma, sarëng ngawoela ka maranehanana, sarawoeh ngaboelkeun kahajangna, bari ngalahir ka darinja pilahir

noe ngareunah, tinangtos pada ngawoela ⁸ ka andjeun sapapaosna. 'Dëmi andjeunna nilarkeun pirëmpoeg para sësëpoe, noe koe eta dihatoerkeun ka andjeunna teja, seug rërëmpagan deui reudjeung para nonoman, noe ngagëdean barëng djeung andjeunna, noe sok maradëp di ⁹ pajoeneunana. 'Ari lahirana ka eta: Tjik, koemaha pirëmpoeg maraneh, pihadeëunana oerang ngabalësan omong ka eta djalma-djalma, noe malihatoer ka kami, kijeu pokna: Entengan pasangan, noe koe rama andjeun dipoendakkeun ¹⁰ ka koering? 'Mioendjoek para nonoman, noe ngagëdean barëng djeung andjeunna teh, pioendjoekna: Sae nimbalan kijeu ka eta djalma-djalma, noe malihatoer ka andjeun, pokna: Rama andjeun ngabotkeun pasangan koering, doepi koe andjeun pasangan koering entengan; sae ngalahir kijeu ka darinja: Tjinggir kami gëde alah batan tjangkeng rama kami. ¹¹ 'Ari ajeuna, rama kami ka maraneh moendakkeun pasangan beurat, dëmi kami dek nambahan deui kana pasangan maraneh; rama kami mëpërih ka maraneh koe pangrangket, dëmi kami mah dek mëpërih ka maraneh koe langgir. *a* 2 Bab. 10. *b* p. 11: 40. ¹² Tidinja Jarobam djeung sakabeh djalma-djalma daratang deui ka Rëhabam dina poë noe katiloe, noeroetkeun lahiran radja noe kijeu teja: Koedoe ka darijeu ¹³ deui ka kami dina poë noe katiloe. 'Seug radja ngawalon ka eta djalma-djalma bëngis pisan, sarta nilarkeun pirëmpoeg para sësëpoe, noe koe eta dihatoerkeun ¹⁴ ka andjeunna teja; 'nja ngalahir teh ka maranehanana noeroetkeun pirëmpoeg para nonoman teja, kijeu lahirna: Rama kami ngabeuratkeun pasangan maraneh, dëmi kami dek nambahan deui kana pasangan maraneh; rama kami mëpërih ka maraneh koe pangrangket, dëmi kami mah dek mëpërih ka maraneh koe langgir. ¹⁵ 'Djadi radja teh teu ngagoegoe ka eta djalma-djalma; karana eta përkara pangtibalikna teh ti Pangeran, pangër-sana ngajakinkeun pangandikana, ^o noe koe Pangeran diandikakeun koe lantaran Ahia, oerang Silo, ka Jarobam poetra ¹⁶ Nëbat teja. 'Barang sabangsa Israil geus tërängeun, jen radja teh teu ngagoegoe ka maranehanana, seg djalma-djalma

pada ngabalésan saerka radja, kijeu pokna: ^b Nahaon doeoeman oerang ka Dawoed? satégésna oerang teu boga milik ka anak Isai teh; geura balik, Israil! sahimah-sahimahna; ajeuna ngoeroes bangsa sorangan bae, Dawoed! Broel Israil moelang sahimah-sahimahna. 'Tatapi oerang Israil ^c noe maratoeh di nagaranagara Joeda mah, karadjaan koe Rëhabam. 'Tidinja radja Rëhabam miwarang^d Adoram, noe njangking padjég teja; pek sakabeh oerang Israil pada maledogan ka dinja koe batoe, toeloej paeh. Dëmi radja Rëhabam mah ngagéntak nitih kareta, kaboer ka Jëroesalem. 'Tah, ^e kitoe asalna Israil teh moengkir ka bangsa Dawoed, tépi ka mangsa ajeuna. 'Ari geus kitoe, barang sabangsa Israil ngadenge bedja, jen Jarobam teh soemping deui, toeloej ngoatoesan, andjeunna diala ka padjëmoehan; seug didjëngeun radja, njangking sabangsa Israil; taja noe noeroet ka bangsa Dawoed, kadjaba kaom Joeda bae. a p. 11: 31.

b 2 Sam. 20:1. *c* 2 Bab. 11:13, 16. *d* p. 4: 6.
e 2 Radj. 17: 21.

²¹ Sasoempingna Rëhabam ka Jëroesalem, ^a gantjang ngoempoelkeun sakabeh anak-poetoe Joeda reudjeung kaom Binyamin, sakëti dalapan laksa djalma beunang mëting, toekang përang; kërsa mërangan ka bangsa Israil, sëdjana malikkeun karadjaan teh ka salira Rëhabam poetra Soeleman. 'Tatapi ^b aja pangandika Allah ka Sëmaja, piwarangan Allah, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka Rëhabam anak Soeleman, radja Joeda, kitoe deui ka saanak-poetoe Joeda djeung Binyamin, sarta ka sesa djalma-djalma, kijeu nja pok: 'Kijeu timbalan Pangeran: Oelah waka arindit, djeung oelah mërangan ka doeloer-doeloer maraneh, oerang Israil teja; geura baralik saimah-saimahna; karena përkara kitoe teh ti kami. Seug pada ngagoegoe ka pangandika Pangeran, sarta maroelang, noeroetkeun pangandika Pangeran.

a 2 Bab. 11: 1. *b* 2 Bab. 11: 2.

²⁵ Tidinja Jarobam ngadamël ^a nagara Sëkem, di pigoenongan Epraim, bari seug dieusian; toeloej angkat ti dinja, pek ngadamël ^b nagara Pënoeël. 'Sarta Jarobam teh njaoer sadjëro manahna: Ajeuna karadjaan teh bisi balik deui ka

²⁷ bangsa Dawoed. 'Oepama djalma-djalma teh arindit, milampah ngoerban di gëdong Pangeran di Jëroesalem, bisi hate djalma-djalma teh balik deui ka djoeraganana, ka Rëhabam, radja Joeda; tangtoe aing dipaehan, seg baralik deui ka Rëhabam, radja Joeda. 'Toeloej radja badami, prak ngadamël ^c doewa sasapian émas; geus kitoe ngalahir ka djalma-djalma: Meudjeuh maraneh indit ka Jëroesalem; ^d tah, Israil! ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti tanah Mësir teja. 'Seg noe hidji koe andjeunna diteundeun di Bet-El, ari noe hidji deui diteundeun di Dan. 'Dëmi eta përkara ^e djadi matak dosa; karena djalma-djalma laleumpang, njëmbah ka salah-sahidji, tépi ka Dan. 'Sarta andjeunna ngadamël imah énggon loehoer, ^f djeung ngadamël panghoeloe-panghoeloe ti sambarang djalma, ^g noe lain anak-poetoe Lewi. ³² 'Malah-malah Jarobam ngadamël pesta dina boelan noe kadalapan, dina tanggal lima wëlas, ^h noeroetan pesta noe di Joeda teja, sarta ngoerban dina altar. Kitoe lampahna di Bet-El, nja ngoerban ka sasapian, beunang andjeunna ngadamël teja; toer di Bet-El ngadégkeun panghoeloe-panghoeloe énggon loehoer, anoe beunang andjeunna ngadamël teja. ³³ 'Prak andjeunna ngoerban dina altar, beunang andjeunna ngadamël di Bet-El, dina tanggal lima wëlas, boelan noe kadalapan teja, nja eta dina boelan anoe beunang andjeunna njipta koe manah pribadi; sarta ngadamël pesta pikeun oerang Israil, djeung ngoerban dina altar, bari ngoekoes. a Hak. 9: 45. b Hak. 8: 17

c 2 Radj. 17: 16. *d* 2 Moesa 32: 4. *e* p. 13: 34; 14: 16.
f p. 13: 33; 2 Radj. 17: 32. *g* 4 Moesa 3: 10.
h 3 Moesa 23: 34.

PASAL 13.

Doemadakan, aja hidji piwarangan Allah soemping ti Joeda ka Bet-El, ngëmban pangandika Pangeran; kalërësan ^a Jarobam ngadégan altar teja, ² eukeur ngoekoes. 'Seug piwarangan teh ngowarkeun ka eta altar koe pangandika Pangeran, saerna: Eh altar! altar! kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, mëngke bangsa Dawoed pimeunangeun hidji anak lalaki, pingaraneunana Josia; ^b nja eta di loehoer maneh tangtoe

ngoerbankeun panghoeloe-panghoeloe
 énggon loehoer, noe ngaroekoes di loe-
 hoer maneh; sarta di loehoer maneh
 mēngke ngadoerok toelang manoesa.
 3 'Malah piwarangan teh dina waktoe
 harita maparin tanda, saोजना: Nja ijeu
 pitandaeunana, noe diandikakeun koe
 Pangeran: Masing njaho, altar teh éngke
 beulah, sarta lēboe noe di loehoerna
 4 bakal mawoer. 'Ari geus kitoe, barang
 radja ngareungeu eta kasaoeran piwa-
 rangan Allah, noe dioewarkeun kana
 altar di Bet-El teja, heg Jarobam njo-
 dorkeun pananganana tina altar, bari
 marentah: Eta geura tangkep! Seug pa-
 nanganana, noe disodorkeun ka piwa-
 rangan teh, djadi djēgēr, teu kawawaeun
 5 moendoerkeuninja ka salirana. 'Ari
 altar teja toeloej beulah, sarta lēboena
 mawoer tina altar; geus boekti tanda,
 noe dipaparinkeun koe eta piwarangan
 Allah tina pangandika Pangeran teja.
 6 'Pok radja misaoer, kijeu saोजना ka
 piwarangan Allah teh: Tjik, moegi geura
 noenoehoen ka pajoeneun Pangeran,
 Allah adjēngan; nja kaoela moegi pang-
 nēdakeun, soepaja leungeun kaoela bisa
 moendoer deui ka diri kaoela! Prak
 piwarangan Allah teh noenoehoen ka
 pajoeneun Pangeran; seg panangan ra-
 dja moendoer deui ka salirana, hade
 7 tjara tadi. 'Misaoer radja ka piwarangan
 Allah teh: Mangga, djeung kaoela tjalik
 ka boemi, ^c sēnangkeun adjēngan heula,
 sarta kaoela ka adjēngan sēdja mere
 8 gandjaran. 'Dēmi pihatoer piwarangan
 Allah teh ka radja: ^a Sanadjan andjeun
 ka kaoela kērsa maparin sabeulah gē-
 dong andjeun oge, kaoela moal datang
 ka andjeun, sarta moal baranghakan,
 moal nginoem tjai-tjai atjan dina ijeu
 9 énggon; 'karana kijeu noe dipiwarang
 ka kaoela koe pangandika Pangeran,
 timbalanana: Maneh poma oelah barang-
 hakan, oelah nginoem tjai-tjai atjan,
 sarta maneh moelang oelah njorang
 10 djalan oeroet maneh leumpang. 'Bral
 piwarangan teh angkat, njorang djalan
 sedjen; moelihna teu njorang djalan
 oeroet soempingna ka Bet-El. ^a p. 12: 33.
^b 2 Radj. 23: 16. ^c Hak. 19: 5. ^d 4 Moesa 22: 18.

11 Aja hidji nabi noe kolot, tjalikna di
 Bet-El. Toeloej datang poetrana lalaki,
 sarta njarijoskeun ka andjeunna sakabeh

lampah, anoe poē eta koe piwarangan
 Allah dilampahkeun di Bet-El teja; kitoe
 deui kasaoeran, noe koe eta disaoerkeun
 ka radja teja, ditjarijoskeun ka ramana.
 12 'Seug poetra teh dipariksa koe ramana:
 Angkatna djalan mana? Kabēnēran poe-
 trana geus narendjo djalan, noe disorang
 koe piwarangan Allah, anoe soemping
 13 ti Joeda teja. 'Toeloej marentah ka
 poetrana: Ama geura pangrangkenan-
 keun kalde. Prak dipangrangkenan-
 keun kalde; tjat toenggang ka dinja.
 14 'Bral nabi teh angkat, njoesol piwa-
 rangan Allah teja; teu lila kapēndak,
 keur tjalik handapeun hidji kijara. Pok
 ditaros: Nja adjēngan piwarangan Allah,
 anoe soemping ti Joeda teja? Walona-
 15 nana: Énja kaoela. 'Saoer nabi teh ka
 andjeunna: Mangga, sarēng kaoela tjalik
 16 ka imah, dahar roti heula. 'Ari walo-
 nanana: Kaoela teu kadoega balik djeung
 adjēngan, atawa datang ka adjēngan;
 sarta kaoela moal barangtēda atawa
 nginoem tjai reudjeung adjēngan dina
 17 ijeu énggon; 'karana aja pangandika
 ka kaoela koe pangandika Pangeran:
 Maneh oelah baranghakan, oelah ngi-
 noem tjai-tjai atjan di dinja; sarta maneh
 moelang oelah njorang djalan oeroet
 18 maneh leumpang. 'Dēmi saoer nabi teh
 ka andjeunna: Kaoela ge nabi, sapērtos
 adjēngan, sarta ^a aja hidji malaikat
 ngalahir ka kaoela koe pangandika Pa-
 ngeran, kijeu lahirna: Eta teh koe maneh
 bawa balik ka imah maneh, sina nga-
 hakan roti sarta nginoem tjai. Tapi
 19 bohong ka andjeunna. 'Toeloej moelih
 deui djeung eta nabi, seug ngadahar
 roti di djēro boemina, sarta ngaleueut
 20 tjai. 'Ari geus kitoe, sabot tjarialik eta
 teh ngarijoeng medja, seug aja pangan-
 dika Pangeran ka nabi noe mawa balik
 21 teja; 'toeloej ngowarkeun ka piwara-
 ngan Allah, anoe soemping ti Joeda
 teja, saोजना: Kijeu timbalan Pangeran:
 Sapedah maneh moempang ka pangan-
 dika Pangeran, djeung teu ngestoekeun
 timbalan, noe ditimbalkeun ka maneh
 22 koe Pangeran, Allah maneh teja, 'sarta
 maneh teh balik deui, ngahakan roti
 djeung nginoem tjai dina énggon noe
 diandikakeun ka maneh kijeu teja: Ma-
 neh poma oelah baranghakan, oelah
 nginoem tjai-tjai atjan: noe matak majit

maneh moal asoep ka pakoeboeran ka-
 23 roehoen maneh. 'Ari geus kitoe, sang-
 geusna dalahar roti djeung sanggeusna
 ngaleueut, seg andjeunna dipangrang-
 kenankeun kalde, nja eta pikeun nabi
 24 noe dibawa balik teja. 'Dëmi geus ang-
 kat, seug di djalan ^b kapapag koe hidji
 singa; pek andjeunna koe eta singa
 dipaehan; ari majitna dibeubeutkeun,
 ngadjolopong di djalan, sarta kaldena
 nangtoeng ngabanding, kitoe keneh si-
 nga teja nangtoeng ngabanding eta
 25 majit. 'Lar aja djalma ngaliwat, na-
 rendjo eta majit ngadjolopong di djalan,
 ari singa teja nangtoeng ngabanding
 eta majit. Toeloej daratang sarta be-
 beda di nagara, ñnggon tjalik nabi noe
 26 kolot teja. 'Barang nabi noe mawa balik
 ti djalan teja geus ngareungeu bedja,
 pok njaoer: Geus tangtoe eta teh pi-
 warangan Allah, anoe moempang ka
 pangandika Pangeran teja; noe matak
 eta teh koe Pangeran diselehkeun ka
 singa, seg koe singa teh dipotongkeun
 sarta dipaehkeun; geus boekti pangandika
 Pangeran, noe diandikakeun ka
 27 dinja teja. 'Toeloej marentah ka poe-
 trana, kijeu parentahna: Ama geura
 pangrangkenankeun kalde. Prak di-
 rangkenan. 'Bral angkat, toeloej ka-
 sampak majitna ngadjolopong di djalan,
 dëmi kalde djeung singa narangtoeng
 ngabanding eta majit; ari majit teja
 hanteu dihakan koe singa, djeung kal-
 dena teu dipotongkeun. 'Seug majit pi-
 warangan Allah teh koe nabi didjoeng-
 djoengkeun, diteundeun dina kaldena,
 bari toeloej dibawa moelang; tidinja
 dongkap ka nagara nabi noe kolot teja,
 sèdja aloek-aloekeun sarta dek dikoeboer.
 30 'Sok majitna diteundeun ^c dina pakoe-
 boeran sorangan, sarta pada aloek-aloe-
 kan katinggalandjeunna, [pokna]: Adoeh,
 31 doeloer kaoela! 'Ari geus kitoe, sang-
 geusna dikoeboer, pok nabi teh misaoer
 ka poeta-poetrana, kijeu saoerna: Di-
 mana ama geus maot, seg ama koe
 maraneh koeboer dina pakoeboeran ñng-
 gon ngoeboer piwarangan Allah teja;
 ari toelang ama teundeun gigireun toe-
 32 lang eta. 'Karana ari lahiran, noe koe
 eta diowarkeun koe pangandika Pa-
 ngeran, hal altar noe di Bet-El, djeung
 hal sakabeh imah ñnggon loehoer noe

di sagala nagara Samaria teja, ^a geus
 tangtoe piboektieun. ^a Gal. 1:1; 1 Joh. 4:1.

^b p. 20:36. ^c 2 Radj. 23:17. ^d 2 Radj. 23:18.

33 Sanggeusna përkara noe tadi teja
 Jarobam teh hanteu balik ti djalanna
 noe goreng; ^a malah ngadamël deui
 panghoeloe ñnggon loehoer ti sambarang
 djalma; saha bae noe soeka, ^b pek di-
 keupeulan, didjadikeun panghoeloe ñng-
 34 gon loehoer. 'Ari eta përkara ^c matak
 dosa ka bangsa Jarobam, nja eta soe-
 paja disingkirkeun djeung soepaja di-
 toempoeurkeun tina tonggong boemi.

^a p. 12:31. ^b 2 Moesa 28:41. ^c p. 12:30.

PASAL 14.

Dina mangsa eta parëng Abia, poeta
 Jarobam noe lalaki, teu damang.
 2 'Toeloej Jarobam misaoer ka garwana:
 Njai teh geura dangdan, tapi koedoe
 njamoer, soepaja oelah katangen njai
 teh garwa Jarobam; seg koedoe leum-
 pang ka Silo; masing njaho, di dinja
 tjalikna ^a nabi Ahia, noe ngalahirkeun
 hal akang, bakal djadi radja, njangking
 3 ijeu bangsa teja. 'Sarta koedoe mawa roti
 sapoeloh siki, kitoe deui koeweh, djeung
 madoe sagotji, toeloej ngadeuheus ka
 andjeunna; tangtoe njai koe eta dipa-
 parin njaho pitëmaheunana ijeu boedak.
 4 'Gantjang garwa Jarobam milampah
 kitoe; prak dangdan, bari toeloej ang-
 kat ka Silo, sarta dongkap ka boemi
 Ahia. Ari Ahia teja geus teu jasaun
 ningali; karana ^b sotjana geus mata-
 5 simeuteun, tina kasëpoehanana. 'Dëmi
 Pangeran nimbalan ka Ahia: Masing
 njaho, pamadjikan Jarobam ñngke da-
 tang, karëpna dek nanjakeun anakna ka
 maneh; karana eta teh gëring; kijeu-
 kijeu piomongeun maneh ka dinja;
 djeung deui eta teh, dimana datang, ba-
 6 kal poera-poera awewe sedjen. 'Ari geus
 kitoe, mangsa Ahia ngadangoe keresek
 dampalna, keur barang lëbët kana la-
 wang, pok Ahia ngalahir: Eh bodjo
 Jarobam! ka dijeu asoep; keur naon an-
 djeun poera-poera awewe sedjen? karana
 kaoela dipiwarang ngadatangkeun ka
 7 andjeun bedja bangët. 'Djig moelang,
 bedjakeun ka Jarobam: Kijeu timbalan
 Pangeran, Allah Israil: Sapedah maneh
^c koe kami geus didjoengdjoengkeun ti
 têngah djalma-djalma, sarta didjadikeun

8 gëgëdoeg, njëkël oemat kami Israil, 'bari karadjaän teh koe kami disoëhkeun ti bangsa Dawoed, seug dipaparinkeun ka maneh; dëmi maneh teh lain sapërti abdi kami Dawoed, ^d noe ngestikeun timbalan kami, sarta noe anoet ka kami tëroes reudjeung hate, karëpna taja deui ngan milampah anoe bënë di pajoeneun kami bae; 'sabalikna maneh mah migawe goreng, ngaleuwihan ti sakabeh noe heulaeun maneh, datang ka maneh leumpang, ^e njjeun aällahan keur sësëmbaheun maneh, nja artja sipat tjitak teja, sangkan ngabëndoekeun kami, sarta diri kami koe maneh ^f geus dipitjeun ka toekangeun tonggong maneh: 'koe sabab eta, masing njaho, kami mëngke ngadatangkeun ^g katjilakaän ka bangsa Jarobam, sarta rek ngabasmi ahli Jarobam noe lalaki, ^h boh koering, boh menak di Israil; djeung kami mëngke njapoekeun bangsa Jarobam, satjara noe njapoekeun tai, datang ka bërësihna.

11 'Saha-saha ahli Jarobam noe paeh di djëro nagara, bakal dihakan andjing; djeung saha-saha noe paeh di tëgal, bakal dihakan manoe awang-awang; estoe kitoe pangandika Pangeran. 'Mana andjeun geura dangdan, djig moelang; dimana soekoe andjeun geus datang ka nagara, boedak teh pipaeheun. 'Djeung sabangsa Israil bakal pada aloek-aloekeun katinggal eta, sarta ngaloeboer eta; karena bangsa Jarobam teh ngan eta bae noe piasoepeun kana koeboer; sapedah di bangsa Jarobam teh ngan di djëro eta bae kapëndak noe hade di pajoeneun Pangeran, Allah Israil. 'Sarta Pangeran mëngke pikeun andjeunna ngajakeun hidji radja njangking Israil, 'anoë bakal ngabasmi bangsa Jarobam dina mangsa eta; tapi koemaha? ajeuna ge eukeur. 'Djeung deui Pangeran mëngke ngagëboeg ka Israil, sakoemaha bajongbong loewak-lejok dina tjai; ^j malah Israil mëngke koe andjeunna ditjaboet ti ijeu tanah noe aloes, noe koe andjeunna dipaparinkeun ka karoehoenna, ^k bari seug dipantjawoerakeun ka peuntaseun bangawan, sapedah njarijeun Asera-Aserana, ngabëndoekeun Pangeran. 'Sarta andjeunna bakal njërahkeun Israil, koe karena dosa Jarobam, noe migawe dosa, ^l sarta ngadosakeun Israil.

17 'Tidinja garwa Jarobam dangdan, seug moelih, toeloej dongkap ka nagara 'Tirsa; barang dongkap ka golodog gëdong, seug moerangkalih teh maot. 'Toeloej moerangkalih teh dikoeboer koe sabangsa Israil, sarta pada aloek-aloekeun katinggal eta; boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran nabi Ahia, abdina. - 'Ari tjarita Jarobam salijan ti eta, lampahna përang djeung lampahna ngaradjaän, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Dëmi lawasna Jarobam ngaradjaän teh, doe-wa likoer taoen; toeloej sare reudjeung karoehoenna; ari Nadab poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 11:31. *b* 1 Sam. 4:15. *c* p. 11:31, 37. *d* p. 3:6. *e* p. 12:28. *f* Neh. 9:26; Jeh. 23:35. *g* p. 15:29. *h* p. 21:21. *i* p. 15:29. *j* 2 Radj. 17:23. *k* Am. 5:27. *l* p. 12:30.

21 Dëmi ^a Rëhabam poetra Soeleman teja djoemënëng radja di Joeda. Oemoer Rëhabam keur mangsa djadi radja teh opat poeloh hidji taoen, sarta toedjoeh wëlas taoen ngaradjaänana di Jëroesalem, ^b nja eta nagara beunang milih Pangeran ti sakabeh kaom Israil, dikër-sakeun mërënahkeun padjënënganana di dinja; ari djënëngan iboena Naäma, oerang Amon. 'Ari Joeda migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, ^c sarta pada mapanas ka andjeunna koe dosadosana, noe koe maranehanana dilampahkeun, ngaleuwihan ti sakabeh noe dipigawe koe karoehoenna teja. 'Karena eta kitoe keneh njarijeun keur dirina ënggon laloehoer, djeung tihang, sarta Asera, ^d dina sakabeh pasir loehoer djeung di handapeun sakabeh kakaiian ngaroenggoenoe. 'Katoeroeg-toeroeg dina tanah ^e aja toekang ngadoeboer; lakoe-lampah oerang Joeda teh noeroetkeun ^f sakabeh kagiroekan bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja. 'Ari geus kitoe, mangsa kalima taoenna Rëhabam djoemënëng radja, djëboel ^g Sisak, radja Mësir, ngaroeroeg ka Jëroesalem; 'toeloej njokot radja-brana gëdong Pangeran, djeung doenya-brana gëdong radja, saniskara bae ditjokot; malah njokot sakabeh ^h këpëng ëmas, beunang ngadamël Soeleman teja. 'Tidinja radja Rëhabam ngadamël këpëng tambaga ngagantian eta, sarta dititipkeun

ka leungeun kapala-kapala tamtama, noe ngadjaga lawang gëdong radja.

28 'Ari geus kitoe, satijap-tijap radja lëbët ka gëdong Pangeran, seg tamtama teh marawa eta; toeloej dipoelang-

29 keuñ deui ka pondok tamtama. - 'Ari tjarijos Rëhabam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja

30 Joeda. 'Djeung deui ' silih-përangan bae Rëhabam djeung Jarobam satoetoeop o-

31 moerna. 'Toeloej Rëhabam koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ka karoehoenna di dajeh Dawoed. Dëmi djënëngan iboena Naäma, oerang Amon. Ari Abiam poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 12: 13. *b* p. 11: 36. *c* 5 Moesa 32: 16. *d* 5 Moesa 12: 2. *e* 5 Moesa 23: 17; Roem 1: 27. *f* 5 Moesa 18: 9. *g* p. 11: 40; 2 Bab. 12: 2. *h* p. 10: 16. *i* p. 15: 6.

PASAL 15.

Mangsa ^a kadalapan-wëlas taoenna Jarobam poetra Nëbat teja djoemëñëng radja, harita Abiam djadi radja njang-

2 king Joeda. 'Tiloe taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; sarta djënëngan iboena

3 Maäka poetra Abisalom. 'Dëmi Abiam teh ngalakonan sakabeh dosa ramana, noe dilampahkeun saheulaeun andjeunna, sarta manahna hanteu soehoed ka

4 Pangeran Allahna, ^b sapërti manah Dawoed ramana. 'Tapi tina sabab Dawoed, noe matak Pangeran Allahna ka andjeunna maparin ^c damar di Jëroesalem, nja ngadëgkeun poetrana ti poengkoereunana, sarta nëtëpkeun Jëroesalem:

5 'doemeh Dawoed milampah noe bënër di pajoeneun Pangeran, sarta hanteu njingkah ti sakabeh noe ditimbalken ka andjeunna, saemoer-hiroepna, ^d kadjaba dina përkarä Oeria, oerang Het

6 teja. 'Djeung deui ^e silih-përangan bae Rëhabam djeung Jarobam saemoer-hi-

7 roepna. - 'Ari tjarijos Abiam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Joeda. Dëmi Abiam djeung

8 Jarobam ^f silih-përangan bae. 'Toeloej Abiam koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ^g di dajeh Dawoed; ^h ari Asa poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 13. *b* p. 14: 8. *c* p. 11: 36. *d* 2 Sam. 11: 27. *e* p. 14: 30. *f* 2 Bab. 13: 2. *g* p. 2: 10. *h* 2 Bab. 14: 1.

9 Mangsa kadoewa-poeloeh taoenna Jarobam teja djoemëñëng radja Israil, harita Asa djadi radja njangking Joeda.

10 'Opat poeloeh hidji taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; sarta djënëngan iboena

11 Maäka poetra Abisalom. 'Dëmi Asa teh milampah noe bënër di pajoeneun Pangeran, sapërti Dawoed ramana, 'moeng-

12 gah andjeunna tina djëro tanah ngeuweuhkeun ^a sakoer toekang ngadoeboer teja, sarta njingkirkeun sakabeh bra-

13 hala, beunang ngadamël sëpoe-h sëpoe-h na. 'Malah-malah ^b Maäka iboena koe andjeunna dirorod tina kaprameswarian, doemeh eta geus ngadamël hidji bra-

14 hala matak idjid adjang ^c Asera; sarta eta brahalana noe matak idjid teh koe Asa dikadek, bari seug didoeroek sisi

15 tji Kidron. 'Ngan ^d ënggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; parandene kitoe manah Asa teh soehoed ka Pange-

16 ran satoetoeop oemoerna. 'Sarta barang beunang njoetjikeun ramana djeung noe beunang njoetjikeun pribadina, koe andjeunna dilëbëtkeun ka gëdong Pangeran,

17 ëmas-perak sarta paparabotan. 'Djeung deui silih-përangan bae Asa djeung Baäsa, radja Israil, satoetoeop oemoerna.

18 'Hidji mangsa ^e Baäsa, radja Israil, angkat ngaroeroeg ka Joeda, sarta ngadamël nagara Ramah, soepaja oelah aja noe bidjil ti Asa, radja Joeda, soemawonna

19 asoep. 'Toeloej Asa njandak sakabeh ëmas-perak, ^f anoe kari dina radja-brana gëdong Pangeran sarta dina doenya-brana gëdong radja, diselehkeun ka leungeun mantri-mantrina, bari seug koe radja Asa dipiwarang ka ^g Benhadad, poetra Tabrimon, anoe poetra Hesion, radja Sam, anoe tjalik di Damsik; pihatoerna:

20 'Aja përdjangdjian antara kaoela sarëng andjeun, antara rama kaoela sarëng rama andjeun; ijeu kaoela ka andjeun ngintoenkeun paseba, ëmas sarëng perak; tjik, përdjangdjian andjeun ka Baäsa, radja Israil, moegi badakeun, sina oendoer ti kaoela. 'Ari Benhadad nga-

21 goegoe ka radja Asa; gantjang ngijangkeun kapala-kapala wadya-baladna, ngaroeroeg ka nagara-nagara Israil; ^h pek ngelehkeun nagara Ijon, Dan, Abel-Bet-Maäka djeung satanah Kinërot, barëng satanah Naptali. 'Ari geus kitoe, mangsa Baäsa meunang warta, teu toeloes

ngadamël Ramah, bari toeloj tjalik ' di
 22 Tirsa. 'Gantjang radja Asa ngoendang-
 ngoendang ka sakabeh oerang Joeda,
 taja noe teu koedoe datang; prak pada
 ngakoetan batoe Ramah sarta djeung
 kaina, noe didamël koe Baäsa; seg koe
 radja Asa dianggo ngadamël nagara
 23 Geba-Binyamin djeung Mispa. - 'Ari sa-
 dajana tjarijos Asa salijan ti eta, djeung
 sakabeh pangawasana, kitoe deui sada-
 jana lalampahanana, sarta nagara-na-
 gara noe koe andjeunna didamël, sa-
 ñjana kaoengëlkeun dina kitab babad
 para radja Joeda. ' Tatapi keur mangsa
 sëpoe, andjeunna kasawat dampal.
 24 'Toeloj Asa koelëm reudjeung karoe-
 hoenna, sarta ' dikoerëbkeun ka karoe-
 hoenna di dajeuh Dawoed ramana; ' ari
 Josapat poetrana noe ngaganti djadi
 radja. *a p. 14 : 24; 22 : 47. b 2 Bab. 15 : 16. c p. 14 : 23.*
d p. 22 : 44. e 2 Bab. 16 : 1. f p. 14 : 26. g p. 20 : 1.
h 2 Radj. 15 : 29. i p. 14 : 17. j 2 Bab. 16 : 12.
k p. 14 : 31. l p. 22 : 2.

25 Dëmi Nadab poetra Jarobam teja
 djadi radja njangking Israil teh mën-
 ran kadoewa taoenna Asa djoemënng
 radja Joeda, sarta ngaradjaänana ka
 26 Israil teh doewa taoen. 'Ari Nadab teh
 milampah noe goreng di pajoeneun Pa-
 ngeran, sarta ngalakonan djalan ramana,
 kitoe deui dosana, noe djadi matak eta
 27 teh ngadosakeun Israil teja. 'Geus kitoe
 Baäsa poetra Ahia, kaom Isaskar, ' sa-
 kait ngamosoeh ka andjeunna; pek
 andjeunna koe Baäsa dipaehan di Gi-
 bëton, noe kabilang ka oerang Pëlisti;
 wantoe Nadab djeung sabala Israil keur
 28 ngëpoeng Gibëton. 'Ari dipaehanana teh
 koe Baäsa mangsa katiloe taoenna Asa
 djoemënng radja Joeda; toeloj Baäsa
 29 djadi radja, ngaganti Nadab. 'Ari geus
 kitoe, barang Baäsa geus djadi radja,
 ' pek andjeunna maehan sabangsa Ja-
 robam; sakoer ahli Jarobam noe aja
 ambëkanana taja pisan noe dikarikeun,
 datang ka toempoerna. Geus boekti pa-
 ngandika Pangeran, noe diandikakeun
 koe lantaran abdina, nja eta Ahia, oe-
 rang Silo teja; 'tina hal dosa Jarobam,
 30 noe migawe dosa, sarta ngadosakeun
 Israil teja; nja sabab njijeunna pibën-
 doeëun, noe djadi matak eta teh nga-
 31 bëndoekeun Pangeran, Allah Israil. - 'Ari
 tjarita Nadab salijan ti eta, djeung

sakabeh lalampahanana, sañjana kaoe-
 ngëlkeun dina kitab babad para radja
 32 Israil. 'Djeung deui Asa sarta Baäsa,
 radja Israil, silih-përangan bae satoetoe
 oemoerna. *a p. 16 : 9. b p. 14 : 10, 14.*

33 Mangsa katiloe taoenna Asa teja djoe-
 mënng radja Joeda, harita Baäsa poe-
 tra Ahia djadi radja, njangking sabangsa
 Israil di Tirsa, [sarta ngaradjaänana]
 34 opat likoer taoen. 'Dëmi Baäsa teh
 milampah noe goreng di pajoeneun Pa-
 ngeran, sarta ngalakonan djalan Jaro-
 bam, kitoe deui dosana, noe djadi ma-
 tak eta teh ngadosakeun Israil teja.

PASAL 16.

Geus kitoe aja pangandika Pangeran
 ka Jehoe poetra Hanani, hal Baäsa
 2 teja, kijeu pangandikana: 'Sapedah ' a
 maneh koe kami geus didjoengdjoeng-
 keun tina taneuh, sarta didjadikeun
 gëgëdoeg, njëkël oemat kami Israil, dëmi
 maneh teh ngalakonan djalan Jarobam,
 sarta ngadosakeun oemat kami Israil,
 sangkan ngabëndoekeun kami koe dosa-
 3 dosana: 'noe matak kami, masing njaho, ' b
 mëngke njapoekeun Baäsa sarta djeung
 bangsana; ' c ari bangsa maneh koe kami
 rek disaroewakeun djeung bangsa Ja-
 4 robam anak Nëbat teja. 'Saha-saha ahli
 Baäsa ' d noe paeh di djëro nagara, bakal
 dihakan andjing; djeung saha-saha ah-
 lina noe paeh di tégäl, bakal dihakan
 5 manoe awang-awang. - 'Ari tjarita Ba-
 asa salijan ti eta, djeung lalampahanana,
 sarta pangawasana, sañjana kaoengël-
 keun dina kitab babad para radja Israil.
 6 'Toeloj Baäsa sare reudjeung karoe-
 hoenna, sarta dikoeboer ' e di Tirsa; ari
 Ela poetrana noe ngaganti djadi radja.
 7 'Djeung deui, noe matak aja pangan-
 dika Pangeran ka Baäsa djeung ka bang-
 sana, koe lantaran ' f nabi Jehoe poetra
 Hanani teja, nja eta tina hal sakabeh
 kagorengan, noe koe eta dilampahkeun
 di pajoeneun Pangeran, sangkan nga-
 bëndoekeun andjeunna koe djidjijeunan
 leungeunna, djadi saroeua djeung bang-
 sa Jarobam bae; kitoe deui ' g tina sa-
 bab maehan eta. *a p. 14 : 7. b p. 14 : 10.*
c p. 15 : 29. d p. 21 : 24. e p. 15 : 33. f 2 Bab. 19 : 2.
g p. 15 : 29.

8 Mangsa kagënp-likoer taoenna Asa
 teja djoemënng radja Joeda, harita

Ela poetra Baäsa djadi radja, njangking Israil di Tirsä, [sarta ngaradjaänana] doewa taoen. 'Aja hidji mantrina, [ngaran] Simri, kapala saparo kareta; ^a seug sakait ngamosoeh ka andjeunna. Hidji waktöe andjeunna aja di Tirsä, keur ngaleueut ^b wani mabok di djero boemi Arsa, noe njangking gëdong di Tirsä.

¹⁰ 'Hol Simri asoep, njabët ka Ela, dipaehan, mënëran taoen katoedjoeh-likoer Asa teja djoemënëng radja Joeda; toeloej Simri djadi radja, ngaganti Ela.

¹¹ 'Ari geus kitoe, barang Simri geus djoemënëng radja, kakara andjeunna tjalik dina korsi karadjaän, pek andjeunna maehan sabangsa Baäsa kabeh; sakoer ahlina noe lalaki hidji ge taja noe dikarikeun, bagija koelawargana, bagija sobatna. 'Djadi sabangsa Baäsa kabeh koe Simri ditoempoerkeun. Geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun hal përkara Baäsa, koe lantaran nabi

¹³ Jehoe teja; 'tina hal sakabeh dosa Basa djeung dosa Ela poetrana, noe pada migawe dosa, sarta pada ngadosakeun Israil, sangkan ngabëndoekeun Pangeran, Allah Israil, ^c koe djidjijeunanana noe sija-sija. 'Ari tjarita Ela salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. ^a p. 15 : 27. ^b p. 20 : 16. ^c 5 Moesa 32 : 21.

¹⁵ Mangsa katoedjoeh-likoer taoenna Asa teja djoemënëng radja Joeda, seug Simri teja ngaradjaän toedjoeh poë di Tirsä. Harita bala ^a keur masanggrahan ngëpoeng nagara Gibëton, noe kabilang ka

¹⁶ oerang Pëlisti teja. 'Tidinja bala noe masanggrahan teh ngadenge bedja, pokna : Simri teja sakait, samalah geus maehan radja. Seug koe sabala Israil poë harita keneh Omri, kapala balad, di pasanggrahan diangkat radja, njangking Israil.

¹⁷ 'Bral Omri teh angkat ti Gibëton, diiring sabala Israil, toeloej ngëpoeng nagara Tirsä. 'Ari geus kitoe, barang Simri waspadaeun, jen nagara geus dibeunangkeun, boes Simri teh asoep ^b ka karaton gëdong radja, bari sakalian gëdong radja teh di loehoerna dihoeroe koe

¹⁹ seuneu; toeloej paeh; 'tina hal dosadosana, noe koe andjeunna dilampahkeun, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, nja ngalakonan djalan Jaro-

bam, kitoe deui dosana, noe koe eta dilampahkeun, matak ngadosakeun Israil teja. - 'Ari tjarita Simri salijan ti eta, djeung lampahna sakait teja, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. ^a p. 15 : 27. ^b 2 Radj. 15 : 25.

²¹ Mangsa eta bala Israil maro; bala noe saparo noeroet Tibni poetra Ginat, karëpna nja eta noe dek diangkat radja; ari noe saparo deui mah noeroet Omri.

²² 'Dëmi bala noe noeroet Omri teh bëdas alah batan bala noe nareroet Tibni poetra Ginat teja; toeloej Tibni teh paeh, ari Omri mah djadi radja. 'Mangsa katiloe-poeloe hidji taoenna Asa teja djoemënëng radja Joeda, harita Omri djadi radja njangking Israil, [sarta ngaradjaänana] doewa wëlas taoen. Di Tirsä mah ngaradjaänana gënëp taoen. 'Toeloej andjeunna ngagaleuh goenoeng Samaria, ti ki Semer, harga doewa talenta perak; seg ngadamël nagara dina eta goenoeng, sarta eta nagara, beunangna ngadamël teja, koe andjeunna dingaranan Samaria, noeroetkeun ngaran Semer, anoe asal boga eta goenoeng. 'Dëmi Omri teh migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran; ^a ari migawena goreng teh ngaleuwihan ti sakabeh noe heulaeun andjeunna. 'Sarta ngalakonan ^b sakabeh djalan Jarobam poetra Nëbat teja, kitoe deui dosana, noe djadi matak eta teh ngadosakeun Israil, sangkan ngabëndoekeun Pangeran, Allah Israil, koe djidjijeunanana noe sija-sija. - 'Ari tjarita Omri salijan ti eta, lalampahanana, djeung pangawasana noe koe andjeunna dipëtakeun, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Toeloej Omri sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer di Samaria; ari Ahab poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a p. 14 : 9. ^b p. 15 : 26, 34.

²⁹ Ari Ahab poetra Omri djadi radja njangking Israil teh mënëran katiloe-poeloe dalapan taoenna Asa teja djoemënëng radja Joeda; sarta Ahab poetra Omri ngaradjaänana ka Israil di Samaria teh doewa likoer taoen. 'Dëmi Ahab poetra Omri teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngaleuwihan ti sakabeh noe heulaeunana. 'Ari geus kitoe, kawas përkara leuleutikan bae andjeunna ngalakonan dosa-dosa Jaro-

bam poetra Nēbat teja, ^a katoeroeg-toeroeg geureuhaän ka Isebel poetra Etbaäl, radja oerang Sidon; toeloej angkat, ngabakti ka ^b Baäl, sarta njēmbah ka dinja. 'Djeung andjeunna ^c ngadēgkeun hidji altar keur Baäl, di djēro gēdong Baäl, beunang andjeunna ngadamēl di Samaria. 'Malah Ahab ngadamēl ^d Asera; sarta Ahab nambahan deui lampahna, sangkan ngabēndoekeun Pangeran, Allah Israil, ngaleuwihan ti sakah beh radja Israil, anoe heulaeun andjeunna. 'Keur djaman andjeunna Hiël, oerang Bet-El, ngadēgkeun nagara Jēriho; nji-jeunna padēmen poös koe Abiram, tjikalna, sarta ngadēgkeunana panto poös koe Sēgoeb, boengsoena; ^e geus boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran Josoea poetra Noen teja.

^a p. 21: 25. ^b Hak. 2: 11. ^c 2 Radj. 3: 2; 10: 27.
^d p. 14: 23; 18: 19. ^e Jos. 6: 26.

PASAL 17.

Hidji waktoe Elias, oerang Tisbe, kasoep noe ngaloembara di tanah Gildad, ngalahir ka Ahab: Dēmi djoemēnēnging Pangeran, Allah Israil, noe diparēk koe kaoela di pajoeneunana! ^a moal aja tji-iboen atawa hoedjan mangtaoen-taoen, kadjaba moen aja omong ² kaoela. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Elias, kijeu pangandikana: ³ 'Geura leumpang ti dijeu, ngadjoegdjoeg ka wetan, koedoe njoempoet di waloengan Kērit, noe di hareupeun tji Jordan teja. ⁴ 'Geus kitoe maneh pinginoemeun ti eta waloengan; sarta kami geus miwarang gagak sina njaroekeopan ka maneh di ⁵ dinja. 'Bral Elias angkat, sarta ngalampahkeun sapangandika Pangeran; da angkat sarta toeloej tjalik di waloengan Kērit, anoe di hareupeun tji Jordan. ⁶ 'Heg koe gagak-gagak andjeunna dianteuran roti djeung laeok, saban-saban isoek; kitoe keneh nganteuran roti djeung laeok saban-saban sore; sarta ngaleu-⁷ eutna ti eta waloengan. 'Ari geus kitoe, meunang sababaraha lilana, seug waloengan teja saät, sabab hanteu pisan aja hoedjan kana tanah. ^a Jak. 5: 17. ⁸ Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka Elias, kijeu pangandikana: ⁹ 'Geura dangdan, toeloej leumpang ^a ka nagara Sarpap, noe kabilang ka Sidon

teja; koedoe tjitjing di dinja; masing njaho, kami geus miwarang hidji randa ¹⁰ di dinja njoekoepan ka maneh. 'Prak Elias dangdan, toeloej angkat ka Sarpap. Barang dongkap ka lawang eta nagara, doemadakan, di dinja aja hidji randa keur ngarorotek soeloeh; seug koe Elias disaoer, sarta dilahiran kijeu: Tjing, kami pangnjokotkeun tjai saeutik dina ijeu ¹¹ wadah, hajang nginoem. 'Ana leumpang, dek njokot, seug disaoer deui, sarta dilahiran kijeu: 'Tjing, kami kirim roti ¹² sahoewapeun ongkoh. 'Ari pioendjoekna: ^b Dēmi djoemēnēnging Pangeran, Allah andjeun! koering teu pisan gadoeh beubeuleuman, ngan gadoeh tipoeng sakeupeul dina gotji, sarawoeh minjak saeutik dina botol; sarēng, salērēsna, koering keur ngarorotek soeloeh sarawoe; ari koering geus datang, dek disadijakeun keur diri koering kadoewa poen anak lalaki, sēdja narēda, ladjēng paraeh. ¹³ 'Dēmi lahiran Elias ka dinja: Montong sijeun-sijeun; geura asoep, lampahkeun saomong maneh; ngan keur kami koedoe njijeun heula koeweh leutik sasiki tina eta, seug bawa ka loewar ka kami; sanggeus kitoe maneh njijeun deui keur ¹⁴ diri maneh kadoewa anak. 'Karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Tipoeng noe dina gotji moal njoedaän, sarta minjak noe dina botol moal ngoerangan, tēpi kana poēan ^c Pangeran maparin ¹⁵ deui hoedjan ka boemi. 'Bral awewe teh moelang, sarta milampah salahiran Elias teja; toeloej dahar, eta djeung andjeunna, sarta saeusi-imahna, lila pisan. ¹⁶ 'Ari tipoeng noe dina gotji teh hanteu njoedaän, sarta minjak noe dina botol teh hanteu ngoerangan; boekti pangandika Pangeran, noe diandikakeun koe lantaran Elias teja. ^a Loek. 4: 26. ^b p. 18: 10.
^c p. 18: 1.

¹⁷ Ari geus kitoe, sanggeusna sagala pēr-kara noe tadi teja, parēng awewe noe boga imah teja anakna gēring, sarta kasakitna pajah pisan, datang ka geus ¹⁸ taja ambēkanana. 'Pok awewe teh oendjoekan ka Elias: 'Ēh, piwarangan Allah! ^a aja pērkawis naon koering ka andjeun? ^b koemaha andjeun soemping teh ka koering, bade ngemoetkeun kadorkaän koering, sarēng bade maehkeun ¹⁹ poen anak? 'Ari lahiranana ka dinja:

Tjing, anak maneh selehkeun ka kami. Pek ditjandak tina lahoenanana, dibawa naek ka ^c loteng, ñnggon andjeunna linggih, bari seug dikédéngkeun dina pangkoelëman andjeunna. ²⁰ Toeloej andjeunna sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Noen Pangeran, Allah koering! koetan ijeu randa oge, noe diandjrëkan koe koering, koe andjeun didatangan katjilakaän, dipaehkeun anakna? ²¹ 'Tidinja Elias ^a nangkoebkeun andjeun dina eta boedak, tiloe kali, bari sasambat ka Pangeran, pioendjoekna: Noen Pangeran, Allah koering! moegi-moegi njawa ijeu boedak ²² sina balik deui ka djasadna. 'Ari eta panëda Elias koe Pangeran dimakboel; ^c seug njawa eta boedak balik deui ka ²³ djasadna, toeloej hiroep deui. 'Geus kitoe boedak teh koe Elias ditjandak, dibawa loengsoer ti loteng imah, ^f diselehkeun ka indoengna, bari Elias ngalahir: Tah, ²⁴ ^g anak maneh hiroep. 'Pioendjoek awewe teh ka Elias: Ajeuna ijeu koering teh geus tërang, jen andjeun estoe piwarangan Allah, sarëng pangandika Pangeran dina lambe andjeun teh jaktos.

^a 2 Sam. 16:10. ^b Loek. 5:8. ^c Hak. 3:20; 2 Radj. 4:10. ^d 2 Radj. 4:34; Lal. 20:10. ^e Loek. 8:55. ^f Loek. 7:15. ^g Joh. 4:50.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, lawas ti lawas aja deui pangandika Pangeran ka Elias, ^a dina taoen noe katiloe, kijeu pangandikana: Geura leumpang, koedoe nembongan ka Ahab; eta kami rek maparin deui hoe-djan ka boemi. 'Bral Elias angkat, sëdja nembongan ka Ahab. Harita di Samaria ² patjèklik bangët pisan. 'Toeloej Ahab njaoer Obadya, noe njangking gëdong. (Ari Obadya teja sakalintang nja ibadah ³ ka Pangeran. 'Karana hidji mangsa ^b Isebel teja ngabasmï para nabi Pangeran; seug Obadya njandak saratoes nabi, disoempoetkeun lima-lima poeloh ^c dina goeha, sarta pada ditjèkapan dahar-leueut.) 'Pok Ahab marentah ka Obadya: Geura ngidëran tanah, nejang sakabeh tji-njoesoe djeung sakabeh waloengan; malah-mandar oerang manggih djoekoet, sarta oerang ngahiroepan koeda djeung bigal, oelah koengsi tjtjoëan koe oerang ⁴ dibasmi sawareh. 'Seug tanah teh koe andjeunna didoewakeun, sëdjana dek

didjadjah; bral Ahab angkat pribadi, njorang djalan noe hidji; ari Obadya kitoe deui leumpang pribadi, njorang djalan noe hidji deui. ^a Loek. 4:25;

Jak. 5:17, 18. ^b p. 16:31. ^c Ibr. 11:38.

⁷ Dëmi geus kitoe, keur Obadya di djalan, doemadakan, kapapag koe Elias; ari Obadya teu panglingeun ka andjeunna; broek njoeoh, bari oendjoekan: Koetan ijeu teh andjeun, goesti simabdi Elias? ⁸ 'Lahiranana ka Obadya: Ñnja kami. Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan sampejan, saënjana aja Elias. 'Dëmi pioendjoek Obadya: Naon dosa simabdi, noe mawi andjeun kërsa njelehkeun abdi gamparan ka panangan Ahab, sina maehan ka simabdi? 'Dëmi ^a djoemë-nënging Pangeran, Allah andjeun! taja pisan bangsa atanapi karadjaän, anoe koe djoeragan simabdi hanteu didatangan piwarangan, pikeun nejang andjeun; sarëng oepamina ngaromong, jen: Teu aja, seg eta karadjaän atanapi eta bangsa koe andjeunna disoempahan, jen ¹¹ saestoena andjeun teu kapëndak. 'Halta ajeuna andjeun nimbalan: Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan maneh, ¹² saënjana aja Elias. 'Doepi geus kitoe, ari simabdi geus leumpang ti andjeun, bok bisi andjeun ^b ditjandak koe Roh Pangeran, doeka ka mana; ana simabdi dongkap, ngoeninga ka Ahab, kari-kari andjeun teu kapëndak, tinangtos simabdi dipaehan; doepi abdi gamparan teja ¹³ ibadah ka Pangeran ti boeboedak. 'Naha goesti teu ditjarijosan anoe dilampahkeun koe simabdi, basa Isebel maehan para nabi Pangeran teja, përkawis para nabi Pangeran teh saratoes djalma koe simabdi disoempoetkeun lima-lima poeloh dina goeha, sarawoeh koe simabdi ¹⁴ ditjèkapan dahar-leueut? 'Halta ajeuna andjeun nimbalan: Geura leumpang, poepoelih ka djoeragan maneh, saënjana aja Elias; tinangtos simabdi dipaehan. ¹⁵ 'Ari lahiran Elias: ^c Dëmi djoemë-nënging Pangeran sawadya-balad, noe diparëk koe kami di pajoeneunana! estoe poë ijeu kami dek nembongan ka dinja.

^a p. 17:12. ^b 2 Radj. 2:16; Jeh. 3:14; Lal. 8:39. ^c p. 17:1; 2 Radj. 3:14.

¹⁶ Sëmproeng Obadya leumpang, nëpangan Ahab; toeloej ngoeninga ka andjeunna. Bral Ahab angkat, mëndakan

- 17 Elias. 'Ari geus kitoe, barang Ahab ningali Elias, pok Ahab misaoer ka andjeunna: Koetan ijeu teh maneh, ^a toekang ngaripoehkeun Israil? 'Walonanana:
- 18 Lain kaoela noe ngaripoehkeun Israil; noe ngaripoehkeun tamah nja andjeun djeung saeusi-boemi rama andjeun, djalan naringgalkeun timbalan Pangeran, sarta andjeun teh ^b noeroet ka Baäl-
- 19 Baäl. 'Dëmi ajeuna geura miwarang, koempoelkeun ka kaoela sabangsa Israil ka goenoeng Karmel, geus poegoeh nabi Baäl noe opat ratoes lima poeloeh djalma, djeung nabi ^c Asera noe opat ratoes djalma, sakoer noe sok dadaharan djeung Isebel samedja reudjeung.
- 20 'Toeloej Ahab miwarangan ka sakabeh oerang Israil, bari sakalian ngoempoelkeun eta nabi-nabi ka goenoeng Karmel.
a Jos. 7:25. *b* p. 16:31, 32. *c* p. 16:33.
- 21 Tidinja Elias ngadeukeutan ka eta sakabeh djalma-djalma, bari ngalahir: Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek loewak-lejok ^a midoewa pikir? ^b Oepama Pangeran teja Allah, geura aranoet ka andjeunna; sabalikna, oepama Baäl mah, geura nareroet ka dinja! Dëmi eta djalma-djalma teu ngawangsoel ka andjeunna sakëtjap-këtjap atjan.
- 22 'Ngalahir deui Elias ka djalma-djalma teh: Ijeu kami sorangan noe kari nabi Pangeran; dëmi nabi Baäl mah ^c opat
- 23 ratoes lima poeloeh djalma. 'Tjing, ka kami djeung eta bere doewa sapi ngora lalaki; ari eta sina milih sapi sahidji keur dirina, seg dipotong-potong koe maranehanana, bari diteundeun dina soeloeh, tapi oelah diseuneuan; dëmi kami mah dek mëtakeun sapi noe hidji deui, diteundeun dina soeloeh, tapi moal
- 24 diseuneuan. 'Seug maraneh geura pada sasambat ka ngaran aállahan maraneh, ari kami mah rek sasambat ka padjénengan Pangeran; dëmi geus kitoe, mana-mana Allah ^d noe pingawaloneun koe seuneu, nja eta saestoena Allah. Ngawangsoel sakabeh djalma, kijeu
- 25 wangsoelanana: Sae eta kasaoeran. 'Nimbalan Elias ka nabi-nabi Baäl teh: Geura milih keur maraneh sapi sahidji, seg pëtakeun ti heula, karena maraneh teh loba; toeloej sasambat ka ngaran aállahan maraneh, tapi oelah diseuneuan.
- 26 'Pek eta njarokot sapi sahidji, noe diselehkeun ka maranehanana, sarta dipëtakeun sakali; toeloej pada sasambat ka ngaran Baäl, ti isoeok tēpi ka tēngah poë, aromongna: Noen, Baäl! moegi geura ngawalon ka koering sadaja. Tapi hanteu datang sowara, djeung taja noe ngadjawab. Malah pada leumpang rērēntjodan ngoerilingan altarna noe didjjeun.
- 27 'Ari geus kitoe, wantji tēngah poë seug Elias goegoejon ka maranehanana; lahirna: Sing barēdas nja sasambat; wantoe batara eta teh; meureun keur tapakoer, atawa keur ka tjai, atawa keur njaba; palangsijang ^e keur sasarean eta
- 28 teh, mangke lilir. 'Toeloej pada sasambat deui, bēdas pisan sowarana, sarta bari nareroihan maneh, sakoemaha adatna, koe peso djeung kēris, wani awakna
- 29 ka loewar gētih. 'Ari geus kitoe, barang geus liwat tēngah poë, toeloej pada ngawēdjang, ^f tēpi ka wantji ngoerbankeun koerban kadaharan teja; tapi teu datang sowara, djeung taja djawabna, sarta taja tandana ngadenge. *a* Mat. 6:24.
b Jos. 24:15. *c* p. 22:6. *d* 1 Bab. 21:26. *e* Djab. 121:4. *f* 4 Moesa 28:3-5.
- 30 Tidinja Elias ngalahir ka eta sakabeh djalma-djalma: Maraneh geura njalampeurkeun ka kami! Toeloej sakabeh djalma pada njalampeurkeun ka andjeunna. Seug andjeunna ngomean altar
- 31 Pangeran anoe roentoeh. 'Pek Elias njandak batoe doewa wēlas siki, ^a noeroetkeun bilangan kaom poetra Jakoeb, noe didatangan pangandika Pangeran noe kijeu teja: ^b Pingaraneun maneh
- 32 teh Israil. 'Ari eta batoe koe andjeunna dianggo ngadamēl altar, mawa padjénengan Pangeran; sarta altar teh dikamaliran sakoeriling, gēdena mandjing
- 33 binih doewa takēr. 'Tidinja natakeun soeloeh, sarta sapina dipotong-potong,
- 34 bari seug diteundeun dina soeloeh. 'Toeloej nimbalan: Geura ngareusian opat timbaän koe tjai, sarta tjitjikeun kana koerban doeroekan djeung ka soeloehna. Geus kitoe nimbalan: Geura pindo! Seg dipindo. Timbalanana deui: Geura pintēloe! Seg dipintēloe. 'Ari tjaina wani
- 35 ngotjor sakoeriling altarna; samalah kamalirna pinoeh koe tjai. 'Ari geus kitoe, mēnēran wantji ngoerbankeun koerban kadaharan teja, sēr nabi Elias ngadeukeutan, sarta oendjoekan kijeu: Noen

Pangeran, ^c Allah Ibrahim, Ishak sarëng Israil! moegi-moegi dintën ijeu masing boekti, jen andjeun teja Allah di Israil, sarëng simkoering teh abdi andjeun; kitoe deui jen simkoering ngalampahkeun ijeu sadajana përkawis teh tina
 37 ngëmban pangandika andjeun. 'Moegi geura ngawalon, noen Pangeran! moegi geura ngawalon; soepaja ijeu djalma-djalma pada nganjahokeun, jen andjeun, Pangeran! estoe djoemënëng Allah, sarëng nja andjeun noe malikkeun hatehatena ka toekang. 'Bloeg ^d ragrag seuneu ti Pangeran, ngahakan eta koerban doeroekan, djeung eta soeloeh, djeung eta batoe, sarta eta taneuh; malah tjai noe dina kamalir teja kaletak wani bejak.
 38 'Barang eta sakabeh djalma nendjo kitoe, brëk pada njoeoeh, bari njarëboet kijeu: Nja Pangeran noe djoemënëng Allah! nja Pangeran noe djoemënëng
 39 Allah! 'Nimbalan Elias ka maranehanana: Geura tarangkëp eta nabi-nabi Baal, hidji ge oelah aja noe minggat! Pek ditarangkëp; seug koe Elias digiring, disina toeroen ka ^e tji Kison, bari toeloelj dipareuntjit di dinja. ^a 2 Moesa 24: 4.

^b 1 Moesa 32: 28; 2 Radj. 17: 34. ^c 2 Moesa 3: 6;

2 Bab. 30: 6. ^d 3 Moesa 9: 24; Hak. 6: 21.

^e Hak. 4: 7, 13.

41 Tidinja Elias ngalahir ka Ahab: ^a Geura angkat, dahar-leueut; karena aja sora
 42 ngagoeroeh hoedjan. 'Bral Ahab angkat, sëdja dahar-leueut. Ari Elias mah naek ka poentjak Karmel; brëk tapak-toeuer dina taneuh, bari mastakana diëloek-
 43 keun kana antara dëkoe. 'Seug nimbalan ka gandekna: Geura oenggah, koedoe ngilik ka tëbeh laoet. Toeloelj oenggah sarta ngilik; ari pihatoerna: Soemoehoen, taja naon-naon. Timbalanana: Geura ka ditoe deui, sing meunang toedjoeh balikan. 'Ari geus kitoe,
 44 ^b dina katoedjoeh kalina pok oendjoekan: Noen soemoehoen, aja hidji mega leutik sagëde leungeun djalma, oenggah ti laoet. Timbalanana: Geura djig, poepoelih ka Ahab: Geura pasang, geuwat moelih, soepaja oelah kapëgat koe hoedjan. 'Ari geus kitoe, teu sabaraha lilana
 45 langit geus poëk koe mega djeung angin; goer hoedjan gëde. Dëmi Ahab toenggang kareta, ^c moelih ka Jisrel. 'Seug ^d panangan Pangeran noempangan ka

Elias; toeloelj dibeulitan angkengna, bral moeroe ti pajoeneun Ahab, sarta dongkap ka Jisrel.

^a p. 17: 1. ^b Jak. 5: 18.

^c p. 21: 1. ^d 2 Radj. 3: 15.

PASAL 19.

Tidinja Ahab njarijoskeun ka Isebel ^a sadajana noe dilampahkeun koe Elias, djeung saliring hal andjeunna meuntjit
 2 sakabeh nabi-nabi koe pëdang teja. 'Toeloelj Isebel ngoetoesan hidji djalma ka Elias, mopojankeun kijeu: ^b Kami nëda koe batara-batara didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, lamoen pati maneh isoekan wajah kiwari hanteu disaroewakeun djeung pati eta para nabi.
 3 'Ana Elias geus tërangeun, pek dangdan, toeloelj angkat koe karena patina; tidinja dongkap ka Berseba, noe kabilang ka Joeda, sarta nilarkeun gandekna di
 4 dinja. 'Ari andjeunna mah ladjëng bae ka tëgal lëga lalampahan sapoë; geus dongkap, gek tjalik handapeun hidji tangkal harendong, sarta njoehoenkeun hal patina, moegi diadjalkeun; ari pi-oendjoekna: Geus meudjeuh ajeuna; ^c noen Pangeran! moegi tjandak pati simkoering; karantën simkoering hanteu
 5 leuwih ti karoehoen. 'Doeg ebog, toeloelj koelëm handapeun hidji tangkal harendong. Doemadakan, ^d aja hidji malaikat noël ka andjeunna, bari ngalahir ka andjeunna: Geura hoedang, dahar!
 6 'Ana ngareret, beh ti mastakaeunana aja koeweh sasiki dina piroenan, sarta aja hidji këndi diusi tjai. Toeloelj dahar
 7 leueut, doeg ebog deui. 'Soemping deui malaikat ti Pangeran teh kadoewa kalina, pek noël ka andjeunna, bari ngalahir: Geura hoedang, dahar! karena dja-
 8 oeh keneh pidjalaneun sampejan. 'Neut tanghi, toeloelj dahar-leueut; geus kitoe angkat koe matihing eta kadaharan ^e lilana opat poeloeh poë opat poeloeh peuting, dongkap ka goenoeng Allah, ^f
 9 goenoeng Horeb teja. 'Toeloelj lëbët di dinja kana hidji goeha; seug koelëm di dinja. Doemadakan, aja pangandika Pangeran ka andjeunna; ari pangandikana ka andjeunna: Lampah naon maneh aja
 10 di dijeu, Elias? 'Pioendjoekna: Noen, poerwana simkoering teh goemati langkoeng-langkoeng përkawis Pangeran, Allah sawadya-balad; karantën oerang

Israil geus pada ninggalkeun përdjang-djian andjeun; ari altar-altar andjeun koe eta geus diraroentoeuhkeun, sarëng para nabi andjeun koe eta geus diparaehan koe pëdang; ⁹ ngan kantoen simkoering pribadi, sarëng pada ngarah pati simkoering, karëpna dek ditjokot.

11 'Dëmi timbalanana: ^h Geura bidjil, koedoe marëk dina goenoeng ka pajoeneun Pangeran. Geus kitoe, doemadakan, Pangeran ngaliwat; hol aja angin gëde nja rongkah, ngabeulahkeun goenoeng-goenoeng sarta ngarëmoekkeun tjadas-tjadas ti pajoeneun Pangeran; tapi Pangeran teu aja dina eta angin. Sanggeusna eta angin aja lini; tapi Pangeran hanteu

12 aja dina eta lini. 'Sanggeusna eta lini aja seuneu; tapi Pangeran hanteu aja dina eta seuneu. Dëmi sanggeusna eta seuneu aja hiliwir ngadalingding leutik.

13 'Ari geus kitoe, barang kareungeu koe Elias, gantjang' meungpeunan pameunteu koe haroedoemna; djol ka loewar, ngadëg dina lawang goeha. Doemadakan, aja gëntra ka andjeunna, kijeu pangandikana: Lampah naon maneh aja

14 di dijeu, Elias? 'Pioendjoekna: Noen, poerwana simkoering teh goemati langkoeng-langkoeng përkawis Pangeran, Allah sawadya-balad; karantën oerang Israil geus pada ninggalkeun përdjang-djian andjeun; ari altar-altar andjeun koe eta geus diraroentoeuhkeun, sarëng para nabi andjeun koe eta geus diparaehan koe pëdang; ngan kantoen simkoering pribadi, sarëng pada ngarah pati

15 simkoering, karëpna dek ditjokot. 'Ari timbalan Pangeran ka Elias: Geura leumpang, koedoe malikan djalan maneh, nja njorang tégal lëga ka Damsik; ari maneh geus datang, ^j koedoe ngaminjakan Hasael, diangkat radja, njëkël Sam;

16 'djeung koedoe ngaminjakan ^h Jehoe anak Nimsi, diangkat radja, njëkël Israil; sarta Elisa anak Sapat, oerang Abel-Mëhola, koe maneh koedoe diminjakan

17 diangkat nabi, ngaganti maneh. 'Ari geus kitoe, ^l saha-saha noe loepoet ti pëdang Hasael, bakal dipaehan koe Jehoe; ^m djeung saha-saha noe loepoet ti pëdang Jehoe, bakal dipaehan koe Elisa.

18 'Sarta ⁿ kami di Israil ngarikeun toe-djoeh reboe, sakabeh toeoer noe teu darëkoe njëmbah ka Baäl, djeung sakoer

soengoet noe hanteu njioem ka dinja.

19 'Geus kitoe Elias angkat ti dinja, mëndakan Elisa poeta Sapat; kabënëran eta teh keur ngawoeloeke, aja doewa wëlas rakit ti heulaeunana, sarta andjeunna ajana di noe kadoewa-wëlas; seug Elias madjëng ka andjeunna, bari toeloej ngaroengkoepkeun haroedoemna ka andjeunna. 'Tjoel sapina koe Elisa ditinggalkeun, sëmproeng moeroe, njoesoel Elias, bari oendjoekan: ^o Simkoering moegi idinan njioem indoeng-bapa heula, geus kitoe sëdja ngiring ka andjeun. Ari timbalanana ka Elisa: Djig bae balik; karana kami ka maneh milampah

21 naon? 'Seug moelih heula ti pengkoe-reunana; pek njandak sapi sarakit, sarta dipeuntjit sakali, bari laoekna toeloej dikoeloeb, ^p saratna parobot sapi; sok maparin ka djalma-djalma, pada dalahar. Tidinja dangdan, bral angkat ngiring Elias, sarta ngawoela ka andjeunna.

a p. 18: 22, 40. b p. 20: 10. c Joen. 4: 3. d Lal. 12: 7. e 2 Moesa 34: 28. f 2 Moesa 3: 1. g Roem 11: 2, 3. h 2 Moesa 33: 21. i 2 Moesa 3: 6. j 2 Radj. 8: 18. k 2 Radj. 9: 2. l 2 Radj. 8: 29; 10: 32; 13: 3, 7. m 2 Bab. 22: 7. n Roem 11: 4. o Loek. 9: 61. p 2 Sam. 24: 22.

PASAL 20.

Tidinja ^a Benhadad, radja Sam, ngoempoelkeun sakabeh baladna; aja tiloe poeloeuh doewa radja noe ngareudjeungan, sarta koeda djeung kareta; bral indit, toeloej ngëpoeng ^b Samaria, sarta

2 dipërangan. 'Toeloej Benhadad ngoetoesan djalma ka Ahab, radja Israil,

3 ka djëro nagara, 'sarta mopojan ka andjeunna: Kijeu timbalan Benhadad: Émas-perak maneh, kami anoe boga;

4 kitoe deui anak-ewe maneh noe panga-loesna, kami anoe boga. 'Ngawalon radja Israil, kijeu walonanana: Lërës sapa-ngandika andjeun, goesti sang radja!

5 abdi kagoengan gamparan sarëng sagagadoehan diri abdi. 'Tidinja daratang deui oetoesan teh, sarta mihatoer: Aja deui timbalan Benhadad, kijeu timbalanana: Poegoeh kami nitah ka maneh, mopojan kijeu: Émas-perak maneh, kitoe deui anak-ewe maneh, koedoe bikeun

6 ka kami; 'malah-malah isoekan wajah kiwari kami dek nitahan ka maneh abdi-abdi kami, sina ngarahrah imah maneh djeung imah rahajat maneh; geus kitoe

sakoer-sakoer noe djadi karësëp mata maneh, koe eta bakal ditjarokot, sarta 7 dibarawa. 'Tidinja radja Israil njaoer sakabeh kokolot tanah; seug dilahiran kijeu: ^c Masing njaraho sarta masing arawas, jen eta teh ngarah njilakakeun; karena tadina nitah ka kami, menta poeta-garwa reudjeung émas-perak kami, sarta koe kami hanteu dipogogkeun 8 ka dinja. 'Ari pihatoer sakabeh kokolot djeung sakabeh djalma-djalma ka andjeunna: Oelah digoegoe sarëng oelah 9 diroedjoekan. 'Toeloej radja ngalahir ka oetoesan Benhadad teh: Hatoerkeun koe maraneh ka goesti sang radja: Sadajana noe mawi gamparan miwarang ka abdi gamparan dina awitna teja, soemangga sêdja ngalampahkeun; doepi përkawis ijeu mah abdi teu wërat ngalampahkeun. Bral oetoesan laleumpang, sarta lapor 10 ka Benhadad. 'Tidinja Benhadad nitahan deui ka Ahab, sarta mopojan: ^d Kami nêda koe batara-batara didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, moen taneuh pëlêdoeg noe di Samaria pimahieun ditjanggeum koe sakabeh djalma-djalma 11 noe ngiring kami. 'Ngawalon radja Israil, kijeu walonanana: Poepoelihkeun: Noe kakara njoren oelah moedji maneh 12 ka was noe tjoetjoel-tjoetjoel. 'Ari geus kitoe, barang Benhadad ngadenge eta kasaoeran, eukeur andjeunna inoem-inoeman djeung para radja dina pondok-pondok, seg marentah ka abdi-abdina: Geura pada sasadijaân! Prak pada sasadijaân, dek mërangan nagara.

^a p. 15 : 18; 2 Radj. 6 : 24. ^b p. 16 : 24. ^c 2 Radj. 5 : 7. ^d p. 19 : 2.

13 Djêboel aja hidji nabi marëk ka Ahab, radja Israil, sarta mihatoer: Kijeu timbalan Pangeran: Na katendjo koe maneh eta noe mangpirang-pirang sakitoe rosana teh? masing njaraho, eta teh poë ijeu keneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun maneh, soepaja maneh nganjahokeun, jen kami teh estoe Pangeran. 'Saoer Ahab: Koe saha? Ari wangsoelanana: Kijeu timbalan Pangeran: Koe gandek-gandek sakoer kapala tjoetak. Saoerna deui: Saha noe koedoe mitëmbëjan përang? Wangsoelanana: 15 Andjeun. 'Toeloej Ahab ngaloris eta gandek-gandek para kapala tjoetak, ^a aja doewa ratoes tiloe poeloe doewa;

sanggeusna ti dinja seug ngaloris bala noe loba, sakabeh oerang Israil, aja 16 toedjoeh reboe. 'Seug boedal wantji tëngah poë; harita Benhadad ^b keur inoem-inoeman dina pondok-pondok, wani ma-bok, 'nja andjeunna djeung radja noe tiloe poeloe doewa, noe ngabantoe ka 17 andjeunna teja. 'Ari eta gandek-gandek para kapala tjoetak teh boedal ti heula. Tidinja Benhadad nitahan; ari noe dititah teh toeloej pada ngoeninga, pioen-djoekna: Noen, aja djalma boedal ti 18 Samaria. 'Ari parentahna: Bagija boedalna hajang salamët, tarangkëp bawa hiroep-hiroep; bagija boedalna hajang përang, tarangkëp bawa hiroep-hiroep! 19 'Ari eta teh geus boedal ti nagara, nja eta gandek-gandek para kapala tjoetak, sarta eta balad noe ti pandeuri teja, 20 'pek pada njabëtan salawan-salawanna; boer oerang Sam teh kalaboer, sarta dioedag-oedag koe Israil; ari Benhadad, radja Sam teja, ngabëtjir toenggang koeda, djeung taroekang toempak koeda. 21 'Toeloej radja Israil boedal, sarta njabëtan koeda djeung kareta; ari njabëtanana oerang Sam teh rosa pisan panyabëtna. 'Hol nabi teja marëk deui ka 22 radja Israil, sarta mihatoer ka andjeunna kijeu: Andjeun geura ngoewatkeun andjeun, sarta masing oeninga djeung masing waspada anoe bakal dilampahkeun koe andjeun; karena ëngke ^c ganti taoen radja Sam teh tangtoe indit deui ngaroeroeg ka andjeun. ^a Hak. 7 : 7.

^b p. 16 : 9. ^c 2 Sam. 11 : 1.

23 Tidinja para mantri radja Sam mihatoer ka andjeunna: Ari batara-batara itoe batara goenoeng; kitoe noe mawi maranehanana bédas ti batan koering-koering; tjoba lamoen mërangan ka maranehanana di tanah lempar mah, hamo koering teu barëdas ti batan itoe. 24 'Mana saena andjeun midamël përkawis kijeu: Eta para radja singkahkeun ti saënggon-ënggonna, sarëng kédah ngadjënnëngkeun bopati-bopati, ngaganti eta; 25 'sarawoeh andjeun kédah mëpëk balad, sing sapërtos balad andjeun anoe roeboeh teja, koeda sapërtos koeda tadi, kareta sapërtos kareta tadi; geura ladjëng mërangan ka maranehanana di tanah lempar, hamo koering-koering teu bédas ti batan itoe. Ari radja

ngagoegoe ka eta pihatoerna; prak
 26 milampah kitoe. 'Dëmi geus kitoe, mang-
 sa ganti taoen, seug Benhadad ngaloris
 oerang Sam; bral indit ^a ka nagara
 27 Apek, sêdja mërangan Israil. 'Ari oerang
 Israil kitoe deui diloris, sarta dibëkëlan;
 broel laleumpang, mapag oerang Sam;
 toeloej oerang Israil masanggrahan adoe-
 hareupan djeung eta, saperti ëmbe doewa
 goendoek leutik; dëmi oerang Sam mah
 28 satanah eta djêdjël-pinoeh. 'Hol piwara-
 ngan Allah teja marëk, sarta mihatoer
 ka radja Israil, pihatoerna: Kijeu tim-
 balan Pangeran: Sapedah oerang Sam
 ngaromong, Pangeran teh batara goe-
 noeng, lain batara lëbak: noe matak eta
 djalma noe mangpirang-pirang sakitoe
 rosana teh koe kami rek diselehkeun
 ka leungeun maneh, soepaja maraneh
 nganjahokeun, jen kami teh estoe Pa-
 29 ngeran. 'Ari masanggrahanana pahareup-
 hareup teh meunang toedjoeh poë. Dëmi
 geus kitoe, dina poë noe katoedjoeh
 gër tjampoeh përang; seug oerang Sam
 teh sakëti djalma badarat noe kasabët
 30 koe oerang Israil di djëro sapoë. 'Ari
 noe kari seg kalaboer ka Apek, asoep
 ka nagara; broeg koeta eta nagara roe-
 boeh, katindih doewa laksa toedjoeh
 reboe djalma noe kari. Dëmi Benhadad
 kaboer, sarta datang ka eta nagara,
 31 ^b asoep kamar bidjil kamar. 'Pok mantri-
 mantrina aroendjoekan ka andjeunna:
 Salërësna, koering ngaroeping tjarijos,
 jen radja-radja anak-poetoe Israil estoe
 radja tërësna; saena koering ^c marake
 karoeng dina tjangkeng, bari beuheung
 njarandang tambang, ladjëng baridjil
 ngadeuheusan ka radja Israil; malah-
 32 mandar salira andjeun dihiroepan. 'Pek
 tjangkengna disaramping karoeng,
 djeung beuheungna disandangan tam-
 bang; ana geus darongkap ka radja
 Israil, pok aroendjoekan: Noen, abdi
 gamparan Benhadad aja pihatoer kijeu:
 Moegi diri abdi dihiroepan! Ari saer
 radja: Koetan hiroep keneh? doeloer
 33 kami eta teh. 'Ari koe eta djalma-djalma
 ditanggoeh alamat hade; ngageuwat di-
 sidikkeun estoe-hanteuna; ari pioen-
 djoekna: Soemoehoen, toewang saderek
 Benhadad. Saoer radja: Geura djig, ala
 koe maraneh! Toeloej Benhadad bidjil
 marëk ka andjeunna; sarta disina toeng-

34 gang kareta. 'Mihatoer Benhadad ka an-
 djeunna: Sadajana nagara, beunang njo-
 kot bapa kaoela ti rama andjeun, kaoela
 sêdja njanggakeun deui; sarëng soe-
 mangga ngadamël pasar bade salira
 andjeun di Damsik, sakoemaha bapa
 kaoela njijeun di Samaria teja. Ari ka-
 oela, [saoer Ahab] dek ngaleupaskeun
 andjeun kalawan përdjangdjian tadi.
 Djadi andjeunna ngadamël përdjang-
 djian ka Benhadad, bari seug dileu-
 paskeun. a 2 Radj. 13:17. b p. 22:25.

c 1 Moesa 37:34.

35 Aja hidji djalma kaäsoep ^a moerid
 nabi-nabi, misaoer ka hidji batoerna koe
 pangandika Pangeran: Kaoela geura tja-
 bok! Dëmi eta djalma teu daekeun nja-
 36 bok ka dinja. 'Saoer nabi teh ka eta:
 Sapedah maneh teu ngagoegoe ka pa-
 ngandika Pangeran, masing njaho, ari
 maneh geus leumpang ti kaoela, tangtoe
 maneh ditjabok singa. Barang geus leum-
 pang ti lëbah eta, ^b seug eta djalma ka-
 papag koe hidji singa; pek manehanana
 37 koe eta singa dipaehan. 'Tidinja nabi
 teh mëndak hidji djalma sedjen; pok
 njaoer: Kaoela geura tjabok! Dëk di-
 tjabok koe eta djalma, ditjabokna wani
 38 raheut. 'Bral nabi teh leumpang, mëgat
 radja ka djalan, bari njamar, make
 39 bëbër dina panonna. 'Ari geus kitoe
 radja ngaliwat; seg eta teh njambat ka
 radja, sarta mihatoer kijeu: Abdi gam-
 paran ka loewar ka têngah përang;
 doemadakan, aja noe njingkir saorang,
 mawa hidji djalma ka abdi, bari ngo-
 mong: Ijeu djalma koe maneh djaga;
^c oepama datang ka leungit, njawa ma-
 neh pigantieun njawa eta, atawa maneh
 40 koedoe majar perak satalenta. 'Doepi
 geus kitoe, sabot abdi gamparan keur
 oeroes-oeroes di dijeu di ditoe, eta teh
 wët euweuh. Ngalahir radja Israil ka
 dinja: Nja kitoe hoekoeman maneh;
 koe maneh sorangan geus dipoetoes.
 41 'Ngageuwat nabi teh ngalaän bëbër teja
 tina panonna; heug radja Israil teu
 panglingeun ka dinja, jen kaäsoep para
 42 nabi. 'Toeloej mihatoer ka radja: Kijeu
 timbalan Pangeran: Sapedah eta djalma,
^d noe koe kami dikërsakeun diharam-
 keun teja, koe maneh dileupaskeun tina
 leungeun, ^e noe matak njawa maneh
 djadi gaganti njawa eta, ^f sarta rahajat

43 maneh gaganti rahajat eta. 'Këbat radja Israil moelih ka gëdongna, ^g djoewëteun sarta bëndoe; toeloej soemping ka Samaria. *a* 1 Sam. 19: 20; 2 Radj. 2: 3. *b* p. 13: 24. *c* 2 Radj. 10: 24. *d* 3 Moesa 27: 29. *e* p. 22: 34. *f* 2 Radj. 10: 32. *g* p. 21: 4.

PASAL 21.

Ari geus kitoe, sanggeusna sagala përkara noe tadi teja, Nabot, oerang Jisrel, boga hidji këbon anggoer ^a di Jisrel, gigireun karaton Ahab, radja ² Samaria. 'Tidinja Ahab misaoer ka Nabot, kijeu saोजना: Tjik, eta këbon anggoer maneh bere ka kami; koe kami dek didijjeun këbon sajoeran, sabab deukeut, gigireun gëdong kami; ari kami ka maneh dek mere hidji këbon anggoer noe aloes ti batan eta, baris ngagantian eta; atawa lamoen hade koe pangrasa maneh, koe kami dek dibere oewang, sahargana. 'Wangsoelan Nabot ka Ahab: ³ Palijas teuing koering teh koe Pangeran, dek njanggakeun ka andjeun poesaka ti ⁴ karoehoen koering! 'Toeloej Ahab lëbët ka gëdongna, ^b djoewëteun sarta bëndoe, tina hal omongan noe diomongkeun ka andjeunna koe Nabot, oerang Jisrel teja; karana omongna: Hamo koering njanggakeun ka andjeun poesaka ti karoehoen koering. Doeg Ahab ebog di pangkoelemanana, sarta malikkeun pameunteu, ⁵ djeung teu kërsaen dahar. 'Tidinja Isebel garwana asoep ka andjeunna, sarta naros ka andjeunna: Na koe naon akang djoewët manah kitoe, moenggah hanteu ⁶ kërsa dahar? 'Walonanana ka Isebel: Asalna akang ngomong ka Nabot, oerang Jisrel, kijeu omong akang ka dinja: Tjik, këbon anggoer maneh bere ka kami sahargana; atawa lamoen maneh soeka mah, dek dibere këbon anggoer sedjen, ngagantian eta. Dëmi djawabna: Hamo koering njanggakeun ka andjeun këbon ⁷ anggoer koering. 'Saoer Isebel garwana ka andjeunna: Karah akang ajeuna mëtakeun karadjaän Israil? geura tanghi, dahar, sarëng sing soeka manah; ëngke koering ka akang njanggakeun eta këbon anggoer Nabot, oerang Jisrel teh. ⁸ 'Toeloej Isebel ngadamël soerat-soerat, nganggo djënëngan Ahab, sarta pada ditjap, nganggo tjap Ahab; seug eta soerat dikirim-kirimkeun ka para ko-

kolot sarta ka para menak, noe aja di nagara eta, tjaralik reudjeung Nabot. ⁹ 'Ari oenina eta soerat teh kijeu: Maraneh geura pada ngoewarkeun poewasa; seg si Nabot dijoekkeun ti girangeun ¹⁰ djalma noe reja; 'djeung dijoekkeun ^c doewa djalma bangkawarah pahareup-hareup djeung manehanana; geus kitoe eta sina naroeuing ka manehanana, kijeu nja pok: Maneh ngagorengkeun ka Allah djeung ka radja. ^d 'Toeloej koe maraneh eta Nabot bawa ka loewar, pek koe maraneh bëntoeran koe batoe, sing ¹¹ datang ka paehna. 'Prak djalma nagara eta, para kokolot djeung para menak, noe tjaralik di nagara Nabot teja, pada ngalampahkeun sapiwarangan Isebel, sakoemaha noe kaoengëlkeun dina soerat-soerat, anoe dikirimkeun ka darinja ¹² teja. 'Nja eta pada ngoewarkeun poewasa, sarta Nabot teja didijoekeun ti ¹³ girangeun djalma noe reja. 'Hol eta doewa djalma bangkawarah arasoep, gek darijoeok pahareup-hareup djeung Nabot; toeloej eta djalma bangkawarah naroeuing ka Nabot, kasaksian koe djalma noe reja, pokna: Nabot ngagorengkeun ka Allah djeung ka radja. Seug Nabot teh koe sarereja dibawa bidjil ka loewareun nagara, pek pada ngabëntoeran inja koe batoe, datang ¹⁴ ka maotna. 'Toeloej ngadjoeroengkeun ka Isebel, hatoeran kijeu: Nabot parantos ¹⁵ dibëntoeran, sarëng geus paeh. 'Ari geus kitoe, barang Isebel geus ngareungeu, jen Nabot teh geus dibëntoeran, sarta geus paeh, seg Isebel misaoer ka Ahab: Geura dangdan, ngamilik këbon anggoer anoe Nabot, oerang Jisrel, noe ëmboengeun njanggakeun eta ka akang sahargana teja; karana Nabot hanteu ¹⁶ hiroep, salërësna geus paeh. 'Ari geus kitoe, barang Ahab geus ngareungeu, jen Nabot teh maot, toeloej Ahab dangdan, bral angkat ka këbon anggoer anoe Nabot, oerang Jisrel teja, dek dimilik. *a* p. 18: 45. *b* p. 20: 43. *c* 5 Moesa 17: 6. *d* 3 Moesa 24: 16.

¹⁷ Aja pangandika Pangeran ka Elias, oerang Tisbe teja, kijeu pangandikana: ¹⁸ 'Geura dangdan, indit, koedoe manggihan Ahab, radja Israil, noe aja di Samaria; masing njaho, eta keur aja di këbon anggoer anoe Nabot; ari panginditna

19 ka dinja, karĕpna dek dipiboga. 'Sarta maneh koedoe mitjatoer ka dinja, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: Karah maneh teh maehan sarta miboga onghok? Djeung koedoe mitjatoer deui ka dinja, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: ^a Dina ĕnggon andjing ngaletakan gĕtih Nabot teja, mĕngke andjing kitoe deui ngaletakan gĕtih diri maneh. '[Barang tĕpang,] seug Ahab misaoer ka Elias: Eh moesoeh! koetan aing kapanggih koe maneh? Walonana: Ēnja kapanggih, sapedah maneh geus ^b ngadjoewal diri, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran. 'Masing njaho, ^c kami mĕngke ngadatangkeun katjilakaan ka maneh, ^d djeung kami rek njapoekeun maneh, sarta rek ngabasmī ahli Ahab noe lalaki, boh koe ring, boh menak di Israil; 'ari bangsa maneh koe kami rek disaroewakeun ^e djeung bangsa Jarobam anak Nĕbat, ^f sarta djeung bangsa Baāsa anak Ahia teja; tina sabab njijeun pibĕndoeĕun, noe djadi matak maneh ngabĕndoekeun kami, sarta maneh ngadosakeun Israil. 23 'Djeung aja deui pangandika Pangeran hal Isebel, kijeu pangandikana: ^g Isebel bakal dihakan andjing pĕlēbah koeta 24 Jisrel. 'Saha-saha ahli Ahab ^h noe paeh di djĕro nagara, bakal dihakan andjing; djeung saha-saha ahlina noe paeh di tĕgal, bakal dihakan manoeĕ awang-awang. '(Wantoe taja deui sapĕrti Ahab, noe geus ngadjoewal diri, migawe noe goreng di pajoeneun Pangeran, ⁱ asal kagĕndam koe Isebel garwana. 'Lakoe lampahna matak giroek katjida, noeroet brahala-brahala, sakoemaha kalakoean oerang Emor, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil teja.) 27 'Ari geus kitoe, barang Ahab geus ngareungeu sadajana pangandika noe tadi, ^j toeloj njosoĕk panganggona, sarta salirana ^k nganggo karoeng, bari andjeunna poewasa; koelĕmna ge nganggo karoeng, sarta angkatna lalaoenan. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka Elias, oerang Tisbe teh, kijeu pangandikana: 'Na katendjo koe maneh, jen Ahab ngahandapkeun maneh di pajoeneun kami? ^l sapedah eta ngahandapkeun maneh di pajoeneun kami teh, noe matak katjilakaan teja koe kami

moal didatangkeun keur djaman manehana; nja kami ngadatangkeun katjilakaan teh ka bangsana mĕngke ^m keur djaman anakna. ^a p. 22:38; 2 Radj.

9:21—26. ^b 2 Radj. 17:17. ^c 2 Radj. 9:7.

^d p. 14:10. ^e p. 15:29. ^f p. 16:3. ^g 2 Radj.

9:35. ^h p. 14:11. ⁱ p. 16:31. ^j 2 Radj 5:7.

^k 1 Moesa 37:34. ^l 2 Bab. 12:7. ^m 2 Radj. 9.

PASAL 22.

Tidinja areureun tiloe taoen, hanteu taja pĕrang antara oerang Sam djeung 2 oerang Israil. 'Ari geus kitoe, ^a dina taoen noe katiloe, hidji waktoe Josapat, radja Joeda, tjalik ka radja Israil. 3 'Tidinja radja Israil misaoer ka mantrimantrina: Koemaha maraneh njaho, jen nagara Ramot bilangan Gilad teja boga oerang? ari oerang teh wĕt tjitjing bae, 4 teu didjabĕl ti leungeun radja Sam. 'Seg andjeunna misaoer ka Josapat: Koemaha andjeun kĕrsa njarĕngan kaoela ^b ka Ramot bilangan Gilad, bade pĕrang? Ari walonan Josapat ka radja Israil: ^c Mĕnggahing diri kaoela sapĕrtos andjeun, mĕnggahing bala kaoela sapĕrtos bala andjeun, mĕnggahing koeda kaoela sapĕrtos koeda andjeun. 'Misaoer deui Josapat ka radja Israil: Moegi dintĕn ijeu naros heula pangandika Pangeran. 6 'Gantjang radja Israil ngoempoelkeun nabi-nabi, kira-kira aja opat ratoes djalma. Pok mariksa ka darinja: Koemaha kami pileumpangeun ngaroeroeg ka Ramot bilangan Gilad, baris pĕrang, atawa diantĕp bae? Ejar pada ngawangsoel: Mangga angkat; karantĕn koe Goesti tangtoe dipaparinkeun ka panangan radja. 7 'Misaoer Josapat: ^d Naha di dijeu taja deui nabi Pangeran, geusan oerang naros 8 koe lantaran eta? 'Ngawalon radja Israil ka Josapat: Aja keneh saorang, geusan naros ka Pangeran koe lantaran eta, nja eta Mika anak Jimla; tatapi kaoela geuleuh ka dinja, karana tara ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela, ngan pitjilakaeun bae noe diwĕdjangkeun teh. Dĕmi saor Josapat: Radja oelah mi- 9 lahir kitoe! 'Toeloj radja Israil njaoer hidji ponggawa, sarta diparentah kijeu: Maneh geuwat ngala Mika anak Jimla 10 teja! 'Ari radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, ngaranggo kaparabonan, pada tjalik dina pangtjalikan pribadi,

dina aloen-aloen lawang Samaria; sarta sakabeh nabi teja pada ngawédjang di pajoeneunana. 'Ari Sidkia anak Kénaána njijeun tatandoekan beusi keur dirina, sarta ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Koe ijeu andjeun éngke neunggar oerang Sam, dongkap ka seépna. 'Djeung sakabeh nabi pada ngawédjang kitoe pētana, aromongna: Mangga, angkat ka Ramot bilangan Gilad, tanwande loeloes; karantén koe Pangeran tinangtos dipaparinkeun ka panangan radja.

a 2 Bab. 18. *b* 2 Radj. 8: 28. *c* 2 Radj. 3: 7.

d 2 Radj. 3: 11.

13 Ari oetoesan noe leumpang njaoer Mika teja, mihatoer ka andjeunna, kijeu pokna: Noen, ari pihatoer para nabi toenggali sabiwir bae pibagdjaeun radja; moegi pihatoer andjeun sing sapértos pihatoer eta sadajana, nja moegi mihatoer pibagdjaeun. 'Lahiran Mika: Démi djoeménénging Pangeran! saénjana, noe koe Pangeran bakal ditimbalkeun ka kaoela, nja eta noe koe kaoela bakal ditja-toerkeun. 'Barang geus dongkap ka radja, seug radja misaoer ka andjeunna: Eh Mika! koemaha kami pileumpangeun ka Ramot bilangan Gilad, atawa diantép bae? Ari walonanana ka radja: Mangga angkat, tanwande loeloes; karana koe Pangeran tangtoe dipaparinkeun ka panangan radja. 'Saoer deui radja ka andjeunna: Sabaraha kali kami koedoe njoempahan ka maneh, soepaja maneh ka kami oelah njatoerkeun ngan anoe sajak-tina, mawa djénéngan Pangeran? 'Walonanana: Koe kaoela katendjo sabala Israail paboerisat di goenoeng-goenoeng, *a* tjara domba noe taja pangangonna; seug Pangeran nimbalan: Eta teh teu boga djoeragan; sina baralik saimah-saimahna djeung kasalamétan. 'Misaoer radja Israail ka Josapat: Tah, tjek kaoela oge ka andjeun, eta teh moal ngawédjangkeun pibagdjaeun kaoela, ngan pitjilakaeun bae. 'Njaoer deui Mika: Koe sabab eta geura reungeukeun pangandika Pangeran: Koe kaoela katendjo *b* Pangeran keur linggih dina panglinggihanana, sarta sadajana balad sawarga nangtoeng ngabanding andjeunna, kiwa-téngéneunana. 'Tidinja Pangeran nimbalan: Tjik, saha noe dek ngagéndam ka Ahab, soepaja sina indit sarta toeloej roeboeh di

Ramot bilangan Gilad? Ari pioendjoek ijeu sae kijeu, démi pioendjoek itoe sae kitoe. 21 'Djol *c* hidji roh marék ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan: Koering noe bade ngagéndam ka dinja. Démi timbalan Pangeran ka eta roh: Koemaha djallanna? 'Pioendjoekna: Koering sédja bidjil, ngadjadikeun maneh roh patjidraán dina biwir sakabeh nabi-nabina. Ari timbalan Pangeran: Koe maneh tangtoe kagéndam, sarta tangtoe méntal; geura djig, pilampah kitoe. 23 'Mana ajeuna, masing oeninga, *d* Pangeran geus maparin roh patjidraán dina biwir eta sakabeh nabi andjeun, sarta Pangeran geus ngandikakeun pitjilakaeun andjeun. 24 'Seg Sidkia anak Kénaána teja njampeurkeun, pek njabok ka Mika, bari ngomong: Djalan mana Roh Pangeran ngalih ti kami, ngalahir ka maneh? 25 'Ngawalon Mika: Masing njaho, mangke katendjo koe maneh dina poé eta, dimana maneh *e* asoep kamar bidjil kamar, soempoet-salindoeng. 'Pok radja Israail marentah: Tjokot eta Mika, poelangkeun ka Amon, kapala nagara, sarta 27 ka Joas, poeta radja, 'bari mopojan: Kijeu parentah radja: Ijeu teh asoepkeun ka pangberokan, sarta paraban roti karoepékan djeung tjai karoepékan, tépi ka kami datang deui sarta kasalamétan. 'Saoer Mika: Oepama andjeun moelih sarta kasalamétan mah, tanda Pangeran teu ngandika koe lantaran kaoela. Saoerna deui: Eh djalma-djalma sakabeh! koedoe pada dengekeun.

a 4 Moesa 27: 17; Mat. 9: 36. *b* Jës. 6: 1. *c* Aj. 1: 6. *d* Jës. 19: 14. *e* p. 20: 30.

29 Tidinja radja Israail djeung Josapat, radja Joeda, angkat ka Ramot bilangan Gilad teja. 'Misaoer radja Israail ka Josapat: *a* Kaoela dek njamar heula, toeloej madjoe pérang; ari andjeun mah nganggo kaparabonan bae. Prak radja Israail njamar, toeloej madjoe pérang. 'Démi radja Sam geus marentah ka para kapala karetana, rejana tiloe poeloe doewa, kijeu parentahna: Maraneh montong mé-rangan ka noe leutik atawa ka noe gède; nja mé-rangan teh ka radja Israail bae. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta narendjo Josapat, pokngaromong: 32 Itoe tangtoe radja Israail; seug njarimpang ka andjeunna, sédja mé-rangan.

33 ^b Tatapi Josapat sasambat. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta teh geus waspada, jen andjeunna lain radja Israil, toeloej aloendoer, teu toeloes njoesoel
34 andjeunna. 'Aja hidji djalma mĕntang gondewa sahinasna bae, heg dipĕsatkeun, keuna ka radja Israil, antara panoemboe djeung badjoe kĕre. 'Toeloej radja marentah ka toekang kareta: Geura balikkeun, kami ka-loewarkeun ti wadya-balad, karana kami tatoe.
35 'Dĕmi pĕrang teh dina poĕ harita beuki rosa, noe matak radja maksa andjeun ngadĕg bae dina kareta pahareup-hareup djeung oerang Sam; geus boerit ^c toeloej maot; ari gĕtih raheut teja geus
36 ngoetjoer kana bak kareta. 'Dĕmi keur wantji soeroep panon-poĕ aja sowara dina wadya-balad, pokna: Geura baralik sanagara-sanagarana djeung satanah-satanahna! 'Tah, kitoe radja teh maot, sarta toeloej dibawa ka Samaria; seug
37 radja dikoeboer di Samaria. 'Ana dikoembah kareta sisi empang Samaria, andjing-andjing pada ngaletakan gĕtihna sarta dajang-dajang pada mandi; ^d geus boekti pangandika Pangeran, noe dian
38 dikakeun teja. - 'Ari tjarita Ahab salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui hal gĕdong gading beunang andjeunna ngadamĕl, sarta hal sakabeh nagara beunang andjeunna ngadamĕl, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Djadi Ahab geus sare reudjeung karoehoenna; ari Ahasia poetrana noe ngaganti djadi radja.
39 ^a 1 Sam. 28:8. ^b 2 Bab. 18:31. ^c p. 20:42. ^d p. 21:19.
40
41 Dĕmi ^a Josapat poetra Asa djadi radja njangking Joeda teh mĕnĕran kaopat taoenna Ahab teja djoemĕnĕng radja
42 Israil. 'Oemoer Josapat keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloh lima taoen, sarta salawe taoen ngaradjaĕnana di Jĕroesalem; ari djĕnĕngan iboena Asoeba
43 poetra Silhi. 'Dĕmi Josapat teh ngalakonan ^b sakabeh djalan Asa ramana,

taja pisan njingkahna ti dinja, estoe milampah noe bĕnĕr di pajoeneun Pangeran. 'Ngan ĕnggon laloehoer teja ^c hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroe
44 koes dina ĕnggon loehoer. 'Djeung deui Josapat teh ^d ngadamĕl karahajoean djeung radja Israil. - 'Ari tjarijos Josapat salijan ti eta, djeung pangawasana noe koe andjeunna dipĕtakeun, sarta hal pĕrangna, saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 'Djeung deui ^e sesa toekang ngadoeboer teja, anoe kari ti djaman Asa ramana, koe andjeunna disingkirkeun tina djĕro tana
45 nah. 'Harita taja radja di EDOM; aja hidji goepĕrnoer noe ngaradjaĕn. 'Djeung deui Josapat ngadamĕl ^f kapal Tarsis, baris lajar ka Opir, ngala ĕmas; tapi hanteu koengsi leumpang, karana kapal teh barĕdjad ^g di Esion-Geber. 'Mangsa eta Ahasia poetra Ahab teja mihatoer ka Josapat: Lamoen rĕmpag, abdi ka oela sina miloe djeung abdi andjeun taroempak kapal; tapi Josapat teu kĕr
46 saeun. 'Toeloej Josapat koelĕm reudjeung karoehoenna, ^h sarta dikoeĕrĕbkeun ka karoehoenna di dajauh Dawoed ramana; ari Joram poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a p. 15:24; 2 Bab. 20:31. ^b p. 15:11. ^c p. 15:14. ^d 2 Bab. 20:35. ^e p. 15:12. ^f p. 10:22. ^g p. 9:26. ^h p. 15:24.
47
48
49
50
51
52 Ahasia poetra Ahab djadi radja njangking Israil di Samaria teh mĕnĕran katoedjoeh-wĕlas taoenna Josapat teja djoemĕnĕng radja Joeda, sarta ngaradjaĕnana ka Israil teh doewa taoen.
53 'Dĕmi Ahasia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngalakonan ^a djalan ramana djeung djalan iboena, ^b sarta djalan Jarobam poetra Nĕbat, noe ngadosakeun Israil teja. 'Djeung andjeunna ngabakti ka Baal, sarta njĕmbah ka dinja, nja njijeun pibĕndoeun Pangeran, Allah Israil, noeroetan sakabeh lalampahan ramana. ^a p. 16:30; 21:25. ^b p. 15:34.

KITAB PARA RADJA NOE KADOEWA.

PASAL 1.

Sanggeus maot Ahab, ^a oerang Moab
 Moengkir ka Israil. ^{a p. 3: 5.}

2 Hidji waktoe Ahasia ragrag tina anja-
 man djandela, noe dina lotengna, di Sa-
 maria; toeloj teu damang. Tidinja mi-
 warangan djalma, sarta diparentah kijeu:
 Maraneh geura leumpang, koedoe naros
 ka Baäl-Sëboeb, batara Ekron, ^a ijeu pa-
 njakit kami pitjageureun deui atawa
 3 moal. 'Dëmi Malaikat Pangeran ngala-
 hir ka Elias, oerang Tisbe teja: Geura
 dangdan, indit, koedoe nëpoengan oe-
 toesan radja Samaria, sarta koedoe mi-
 tjatoer ka darinja kijeu: ^b Naha karah
 euweuh Allah di Israil, noe matak mara-
 neh leumpang, dek nanja ka Baäl-Sëboeb,
 4 aällahan Ekron? 'Koe sabab eta, kijeu
 timbalan Pangeran: Maneh moal toe-
 roen deui ti pangheësan, noe geus dioeng-
 gahan koe maneh; geus pasti pipaheun.
 5 Bral Elias angkat. 'Geus kitoe oetoe-
 san teh baralik deui ka radja; seug koe
 radja dipariksa: Naha maraneh mana
 6 baralik deui? 'Pioendjoekna ka radja:
 Aja hidji djalma datang nëpangan ka
 simkoering, sarëng misaoer ka simkoe-
 ring: Geura laleumpang, baralik deui
 ka radja noe miwarang maraneh, sarta
 koedoe mopojan ka andjeunna: Kijeu
 timbalan Pangeran: Naha karah euweuh
 Allah di Israil, noe matak maneh nitah
 nanja ka Baäl-Sëboeb, aällahan Ekron?
 Koe sabab eta, maneh moal toeroen deui
 tina pangheësan, noe geus dioenggahan
 7 koe maneh; geus pasti pipaheun. 'Ma-
 riksa deui radja ka darinja: Koemaha
 tata eta djalma, noe datang nëpoengan
 ka maraneh, sarta njatoerkeun omongan
 8 kitoe ka maraneh teh? 'Pioendjoekna
 ka radja: Soemoehoen, eta djalma ^c ang-
 goanana boeloe, sarëng tjangkengna di-
 saboek koelit. Saoer radja: Geus tangtoe
 Elias, oerang Tisbe teja. ^{a p. 8: 8. b Jës. 8: 19.}
^{c Ibr. 11: 37.}

9 Toeloj radja miwarang ka Elias hi-
 dji kapala njëkël lima poeloeh, sarta
 batoerna noe lima poeloeh. Bral eta teh

indit ka Elias; doemadakan, Elias keur
 tjalik ^a dina poentjak hidji pasir; seug
 kapala teh ngomong ka andjeunna: Eh
 piwarangan Allah! lahir radja: Geura
 10 toeroen. 'Ngawalon Elias, kijeu lahirna
 ka kapala njëkël lima poeloeh teh: Moen
 ënja kami piwarangan Allah, ^b sing toe-
 roen seuneu ti langit, ngalëboer ka ma-
 neh djeung ka batoer maneh noe lima
 poeloeh! Djoet toeroen seuneu ti langit,
 sarta ngalëboer ka eta kapala djeung
 11 ka batoerna noe lima poeloeh. 'Toeloj
 radja miwarang deui ka Elias hidji ka-
 pala njëkël lima poeloeh, sarta batoerna
 noe lima poeloeh. Pok eta teh ngomong
 ka andjeunna: Eh piwarangan Allah!
 kijeu timbalan radja: Geuwat geura
 12 toeroen. 'Ngawalon Elias, kijeu lahirna
 ka darinja: Moen ënja kami piwarangan
 Allah, sing toeroen seuneu ti langit,
 ngalëboer ka maneh djeung ka batoer
 maneh noe lima poeloeh! Djoet toeroen
 seuneu ti Allah, ti langit, sarta ngalëboer
 ka eta kapala djeung ka batoerna noe
 13 lima poeloeh. 'Toeloj radja miwarang
 deui hidji kapala njëkël lima poeloeh,
 katiloena, sarta batoerna noe lima poe-
 loeh. Bral indit eta kapala njëkël lima
 poeloeh katiloena teh; ari geus datang,
 brëk tapak-toeuer pajoeneun Elias, bari
 noenoehoen ka andjeunna, kijeu panoe-
 hoenna: Noen, piwarangan Allah! ^c moegi
 pati simkoering sarëng pati ijeu abdi-
 abdi gamparan noe lima poeloeh dipi-
 14 kaädjen koe salira gamparan. 'Lërës,
 tadi toeroen seuneu ti langit, ngalëboer
 eta doewa kapala njëkël lima poeloeh
 noe ti heula, sarëng djeung batoerna
 noe lima-lima poeloeh teja; doepi ajeuna
 pati simkoering moegi dipikaädjen koe
 15 salira gamparan! 'Ngalahir Malaikat
 Pangeran ka Elias: Geura toeroen, miloe
 djeung eta; montong dipikasijeun. Neut
 indit, toeloj loengsoer, miloe djeung
 16 eta, marëk ka radja. 'Geus kitoe nga-
 lahir ka radja: Kijeu timbalan Pange-
 ran: Sapedah maneh nitahan djalma,
 baris nanja ka Baäl-Sëboeb, aällahan

Ekron teja, naha karah taja Allah di Israil, baris nanja ka pangandikana? koe sabab eta, maneh moal toeroen deui tina pangheésan, noe geus dioenggahan koe maneh; geus pasti pipaeheun. 'Tidinja radja teh maot; geus boekti pangandika Pangeran, noe dilahirkeun koe Elias teja. ^a Ari Joram noe djadi radja, ngaganti Ahasia, mēnēran kadoewa taoenna Joram poetra Josapat teja djoemēnēng radja Joeda; karana Ahasia teu kagoengan poetra lalaki. - 'Ari tjarita Ahasia salijan ti eta, sakoer lalampahanana, saēnjana kaoengēlkeun dina kitab babad para radja Israil. ^a Ibr. 11 : 38. ^b Lock. 9 : 54. ^c 1 Sam. 26 : 21. ^d p. 3 : 1.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, mangsa Pangeran kērsa njandak Elias ka sawarga, djalan angin riboet, bral Elias angkat ti Gilgal, diiring koe Elisa. 'Tidinja Elias ngalahir ka Elisa: Maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka Bet-El. Ari wangsoelan Elisa: ^a Dēmi djoemēnēnging Pangeran, sarēng dēmi djoemēnēnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. ³ Seug laladjēng bae ka Bet-El. 'Toeloej moerid nabi-nabi noe araja di Bet-El pada boedal ka Elisa, sarta nararos ka andjeunna: Koemaha andjeun geus oeninga, jen djoeragan andjeun poē ijeu koe Pangeran bade ditjandak ti sirah andjeun? Walonanana: Kaoela ge njaho, ⁴ rarepeh bae. 'Tidinja Elias ngalahir deui ka andjeunna: Eh Elisa! maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka Jēriho. Ari wangsoelanana: Dēmi djoemēnēnging Pangeran, sarēng dēmi djoemēnēnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. Geus kitoe saroemping ka Jēriho. 'Toeloej moerid nabi-nabi noe araja di Jēriho pada njampeurkeun ka Elisa, sarta nararos ka andjeunna: Koemaha andjeun geus oeninga, jen djoeragan andjeun poē ijeu koe Pangeran bade ditjandak ti sirah andjeun? Walonanana: Kaoela ge njaho, rarepeh bae. ⁶ 'Tidinja Elias ngalahir deui ka Elisa: Maneh tjitjing bae di dijeu; karana kami koe Pangeran dipiwarang ka tji Jordan. Ari wangsoelanana: Dēmi djoemēnēnging

Pangeran, sarēng dēmi djoemēnēnging njawa andjeun! hamo andjeun koe simkoering ditilar. Seug laladjēng bae pa-
⁷ doedoewaän. 'Aja lima poeloeh djalma, kaäsoep moerid nabi-nabi, laleumpang, heug narangtoeng pabēnēran, ti kadja-oehan; ari andjeunna doewaän ngara-
⁸ dēg sisi tji Jordan. 'Tidinja Elias njandak haroedoemna, digoeloeng, pek dipeupeuhkeun kana tjai; ^b toeloej tjai teh njingraj ka dijeu ka ditoe; seug doewaän
⁹ teh mareuntas di noe saät. 'Dēmi geus kitoe, barang geus mareuntas, pok Elias ngalahir ka Elisa: Geura menta, hajang dikoemahakeun koe kami samemeh kami ditjandak ti maneh? Ari pihatoer Elisa: Moegi-moegi simkoering meunang roh
¹⁰ andjeun doewa bagian. 'Lahiran Elias: Maneh menta noe hese; oepama kami koe maneh katendjo ditjandak ti maneh, tangtoe tinēkanan ka maneh kitoe; oepama hanteu mah, moal tinēkanan.
¹¹ 'Dēmi geus kitoe, sabot tonggoj arangkatna, bari sasaoeran, doemadakan, ^c aja kareta seuneu djeung koeda seuneu, misahkeun andjeunna doewaän; seg Elias moenggah ka sawarga, djalan angin riboet. 'Ari koe Elisa katingali, sarta njambat: ^d Ama! ama! kareta Israil sarēng baladna noe toempak koeda! ^e Lēs teu katingali deui. Kēk Elisa njēkēl panganggo pribadi, disosoēk djadi doewa.
¹³ 'Tidinja Elisa ngadjoengdjoengkeun haroedoem Elias, anoe ragrag ti andjeunna, bari seug moelih. Toeloej ngadēg di sisi
¹⁴ tji Jordan. 'Gantjangna njandak haroedoem Elias, anoe ragrag ti andjeunna teja, pek dipeupeuhkeun kana tjai, bari njaoer: Di mana Pangeran, Allah Elias? Kakara andjeunna meupeuh kana tjai, heg tjai teh njingraj ka dijeu ka ditoe;
¹⁵ toeloej Elisa meuntas. 'Barang andjeunna katendjo koe moerid nabi-nabi noe araja di Jēriho, pabēnēran teja, pok ngaromong: Roh Elias linggih di Elisa. Gantjang datang, mapagkeun andjeunna; seug pada soedjoed ka andjeunna,
¹⁶ kana taneuh. 'Pok malihatoer ka andjeunna: Noen, di abdi gamparan aja lima poeloeh batoer, djalma digdjaja; sina laleumpang, nejang an djoeragan andjeun; ^f palangsijang andjeunna ditjandak koe Roh Pangeran, diragragkeun ka sahidji goenoeng atawa ka sahidji

lëbak. Dëmi lahiranana: Oelah waka
 17 nitah. 'Tatapi eta pada ngeukeuhan ka
 andjeunna datang ka djengkelna; ahirna
 ngalahir: Heg bae nitah. Seug eta ni-
 tahan lima poeloeh djalma, sarta nare-
 jangan meunang tiloe poë, wëleh teu
 18 kapanggih. 'Toeloelj baralik deui ka an-
 djeunna, da andjeunna keur tjalik keneh
 di Jëriho; ari lahiranana ka darinja:
 Mapan tjarek kami oge ka maraneh:
 Oelah waka laleumpang. *a* 2 Sam. 15: 21.

b Jos. 3: 16, 17. *c* p. 6: 17. *d* p. 13: 14. *e* 1 Moesa
 5: 24. *f* 1 Radj. 18: 12.

19 Ari oerang nagara eta malihatoer ka
 Elisa: Salërësna, ngeunah tjitjing di
 nagara ijeu, sakoemaha katingali koe
 djoeragan; nanging tjaina awon, sarëng
 20 ijeu tanah watëkna matak oedoel. 'La-
 hiranana: Kami pangnjokotkeun hidji
 piring weuteuh, sarta eusian koe oejah.
 21 Seug disanggakeun ka andjeunna. 'Toe-
 loelj andjeunna ka loewar kana sirah
 eta tjai; *a* heg oejah teh dipitjeun ka
 dinja, bari ngalahir: Kijeu timbalan Pa-
 ngeran: Kami geus ngahadekeun ijeu
 tjai; ka-hareupna moal matak deui paeh
 22 atawa matak oedoel. 'Seug tjai teh
 hade, tēpi ka mangsa ajeuna; geus boekti
 lahiran Elisa, noe dilahirkeun teja.

a 2 Moesa 15: 25.

23 Geus kitoe Elisa ti dinja angkat *a*
 ka Bet-El. Dëmi keur andjeunna nandjak
 di djalan, aja baroedak leutik ka loewar
 ti eta nagara, pada ngahinakeun ka
 andjeunna; aromongna ka andjeunna:
 Eh goendoel! geura nandjak; eh goen-
 24 doel! geura nandjak. 'Toeloelj andjeunna
 ngareret ka toekang; ana ningali eta,
 seug disarapa, mawa padjënëngan Pa-
 ngeran. Djol *b* aja doewa biroewang
 bidjil ti leuweung, pek njasaäk opat
 poeloeh doewa baroedak sabatoer eta.
 25 'Ari ti dinja Elisa angkat *c* ka goenoeng
 Karmel, sarta ti dinja moelih ka Sa-
 maria. *a* 1 Radj. 12: 29. *b* 3 Moesa 26: 22. *c* p. 4: 25.

PASAL 3.

Ari *a* Joram poeta Ahab djadi radja
 Anjangking Israil di Samaria teh mē-
 nëran kadalapan-wëlas taoenna Josapat
 teja djoemënéng radja Joeda, sarta nga-
 2 radjaanana teh doewa wëlas taoen. 'Dëmi
 Joram teh milampah noe goreng di
 pajoeneun Pangeran, ngan lain tjara

iboe-ramana; karana Joram njingkir-
 keun *b* tihang Baäl, beunang ngadamël
 3 ramana. 'Parandene andjeunna ngara-
 pëtan *c* kana dosa Jarobam poeta Në-
 bat, noe ngadosakeun Israil teja; han-
 teu njingkah ti dinja. *a* p. 1: 17.

b 1 Radj. 16: 32. *c* 1 Radj. 12: 28.

4 Ari Mesa, radja Moab, soegih ingon-
 ingon, *a* sarta kamistian njanggakeun
 ka radja Israil boeloe sakëti anak domba
 5 djeung sakëti domba lalaki. 'Dëmi geus
 kitoe, sanggeus maot Ahab, *b* seug radja
 6 Moab moengkir ka radja Israil. 'Mana
 radja Joram dina mangsa eta kërsa
 boedal ti Samaria. Tidinja ngaloris sa-
 7 bala Israil, 'bari toeloelj miwarangan
 ka Josapat, radja Joeda, pihatoerna:
 Radja Moab moengkir ka kaoela; koe-
 maha andjeun kërsa njarëngan kaoela
 ka Moab, bade përang? Ari walonanana:
c Mangga sëdja njarëngan; mënggahing
 diri kaoela sapërtos andjeun, mëngga-
 hing bala kaoela sapërtos bala andjeun,
 mënggahing koeda kaoela sapërtos koeda
 8 andjeun. 'Seug naros: Oerang piangka-
 teun teh djalan mana? Walonanana:
 9 Djalan tégäl lëga Edom. 'Bral angkat
 radja Israil djeung radja Joeda, *d* sarta
 radja Edom. Barang geus kaidër lalam-
 pahan toedjoeuh poë, hanteu aja tjai
 pikeun wadya-balad sarta pikeun tjo-
 10 tjoëan noe ngariring. 'Misaoer radja
 Israil: Alah! geus poegoeh ijeu tiloe
 radja koe Pangeran disaoer koempoel,
 dek disarelehkeun ka leungeun oerang
 11 Moab. 'Dëmi lahiran Josapat: *e* Naha
 di dijeu taja nabi Pangeran, geusan
 oerang naros ka Pangeran koe lantaran
 eta? Ngawangsoel mantri radja Israil
 saoréang, pioendjoeuna: Soemoehoen, di
 dijeu aja Elisa poeta Sapat, noe tadina
 poerah njitjikeun tjai ka panangan Elias
 12 teja. 'Lahiran Josapat: Eta teh kaäjaän
 pangandika Pangeran. Seug radja Israil,
 djeung Josapat, sarta radja Edom pada
 13 loengsoer ka Elisa. 'Ngalahir Elisa ka
 radja Israil: *f* Aja përkara naon kaoela
 ka andjeun? geura angkat ka nabi-nabi
 rama andjeun sarta ka nabi-nabi iboe
 andjeun! Ngawalon radja Israil ka
 andjeunna: Oelah kitoe; geus poegoeh
 ijeu tiloe radja koe Pangeran disaoer
 koempoel, dek disarelehkeun ka leu-
 14 ngeun oerang Moab. 'Lahir Elisa: *g* Dëmi

djoemënënging Pangeran sawadya-balad, noe diparèk koe kaoela di pajoeneunana! saënja-ënjana, lamoen kaoela teu ngadjoengdjoeng ka Josapat, radja Joeda mah, andjeun teh koe kaoela moal ditolih, moal dilijeuk-lijeuk atjan. 'Dëmi ajeuna, kaoela pangngalakeun hidji toekang ngatjapi. Ari geus kitoe, waktoe toekang ngatjapi teh keur ngatjapi, ^h seug panangan Pangeran noempangan ka andjeunna. 'Pok ngalahir: Kijeu timbalan Pangeran: Dina ijeu lëbak geura njiyeun lombang masing reja. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Maraneh moal ngarasa angin, sarta moal narendjo hoe-djan, padahal ijeu lëbak ëngke pinoeh koe tjai, sangkan pada ngarinoem, nja diri maraneh, djeung ingon-ingon maraneh, sarta tjtjoëan maraneh. 'Tapi eta teh koe pangraos Pangeran saeutik keneh; samalah oerang Moab koe andjeunna tangtoe diselehkeun ka leungeun maraneh. 'Sarta maraneh koedoe njabëtan sakabeh nagara noe reugreug, djeung sakabeh nagara noe oentjoel; ari sakoer kakaian noe hade koe maraneh koedoe ditoewaran, djeung sakabeh soemoer tjai koe maraneh koedoe dioeroegan, toer sagala lahan noe hade koe maraneh koedoe digaksak koe batoe. ²⁰ 'Dëmi geus kitoe, isoekna, ' wantji ngoerbankeun koerban kadaharan, doemadakan, datang tjai djalan ti Edom, sarta satanah eta wani pinoeh koe tjai.

a 2 Sam. 8 : 2. b p. 1 : 1. c 1 Radj. 22 : 4. d 1 Radj. 22 : 48. e 1 Radj. 22 : 5, 7. f 2 Sam. 16 : 10. g 1 Radj. 17 : 1. h 1 Radj. 18 : 46. i 2 Moesa 29 : 39.

²¹ Barang sakabeh oerang Moab geus ngadenge bedja, jen eta radja-radja daratang sëdja mërangan ka maranehanana, ngageuwat karoempoel, ti sëmët sakoer noe kakara bisa njoren ka-loehoerkeun; toeloej ngadjaraga di tëpoeng watës. 'Barang braj isoek gantjang haroedang; seug panon-poë bidjil, njorot kana tjai teja; ari katendjona koe oerang Moab ti pabënëran, tjai teh sëmoe beureum tjara gëtih. 'Pok ngaromong: Itoe geuning gëtih; geus tangtoe radja-radja teh silih-pëdang, silih-sabët batoer pada batoer; ari ajeuna, hajoe, oerang ²⁴ Moab! oerang moro djarahan. 'Ana daratang ka pasanggrahan Israil, gantjang oerang Israil darangdan, pek njarabëtan ka oerang Moab; boer oerang Moab

kalaboer ti hareupeunana; toeloej arasoep ka tanahna, bari njabëtan oerang ²⁵ Moab. 'Ari nagarana koe oerang Israil ditaloempoerkeun, djeung ka sakoer lahan noe hade pada maritjeunan batoe, datang ka parinoehna, sarta sagala soemoer tjai diaroeroegan, toer sakoer kakaian noe hade ditoewaran; ngan ngarikeun batoe nagara Kir-Hareset bae; heug eta teh dilingkoeng koe toekang ²⁶ ngabandring, sarta ditorogtog. 'Barang radja Moab geus waspada, jen përang teh koewat, teu kaoentoep koe dirina, seg njokot toedjoeh ratoes djalma noe njikëp pëdang, dibawa, sëdja nobros ²⁷ ka radja Edom, tapi teu barisaeun. 'Toeloej radja njokot anakna noe tjikal, noe bakal ngaganti djadi radja, ^a pek dikoerbankeun dina loehoer koeta, didjiyeun koerban doeroekan; mana Israil djadi ambëk rosa pisan; toeloej bae arindit ti dinja, maroelang ka tanahna.

a Mik. 6 : 7.

PASAL 4.

Aja hidji awewe, kaasoep pamadjikan amoerid nabi-nabi, sasambat ka Elisa, kijeu sasambatna: Toewang koering, poen salaki, maot; ari andjeun teh langkoeng oeninga, jen toewang koering teja ibadah ka Pangeran; doepi ajeuna datang toekang mihoetangkeun, sëdjana njokot anak koering noe doewa, ^a dek ² didjiyeun boedak. 'Lahiran Elisa ka awewe teh: Hajang dikoemahakeun koe kami? tjik, poepoelih ka kami: aja naon dina imah maneh? Wangsoelanana: Soemoehoen, abdi gamparan dina imah teu gadoeh naon-naon, djabi ti hidji ³ gotji dieusi minjak. 'Lahiranana: Geura djig, koedoe ngindjeuman wawadahan ti loewar, ti sakabeh tatangga maneh, wadah noe karosong; poma oelah saeutik ⁴ nja ngindjeum. 'Geus kitoe koedoe asoep, bari peundeutkeun panto satoekangeun maneh sarta satoekangeun anak maneh; toeloej minjak teh tjitjikeun kana eta sakabeh wawadahan, ari noe pinoeh ⁵ teundeun. 'Bral awewe teh moelang ti andjeunna, toeloej meundeutkeun panto satoekangeun dirina sarta satoekangeun anakna; nja eta anak noe ngadeukeutkeun wawadahan ka manehna, sarta ⁶ manehna noe njitjikeun. 'Ari geus kitoe, barang geus parinoeh wawadahan

- teh, pok awewe teh nitah ka anakna: Geura deukeutkeun deui wadiah ka ěma! Ari djawabna: Geus taja deui wadiah.
- 7 Harita ge minjakna ngarandĕg. 'Tidinja awewe teh ngadeuheus, sarta ngoeninga ka piwarangan Allah; ari lahiranana: Geura djig, eta minjak djoewal, pake majar hoetang maneh; sesana keur pikipajaheun diri maneh djeung anak-anak maneh. ^{a 3 Moesa 25: 39.}
- 8 Dĕmi geus kitoe, dina hidji poĕ Elisa ngaliwat nagara Soenem; ari di dinja aja hidji istri beunghar, seg ngandĕg ka andjeunna, dihatoeranan toewang. Tina mangsa eta, tijap-tijap andjeunna ngaliwat, sok sindang ka dinja, toewang.
- 9 'Toeloej istri teh mihatoer ka tjarogena: Salĕrsna, koering geus tĕrang, jen eta noe sok radjeun ngaliwat ka oerang teja estoe piwarangan Allah, sarta soetji.
- 10 'Mangga, oerang njijeun ^a loteng leutik bilikan, seg oerang neundeun di dinja pikeun andjeunna hidji pasarean, hidji medja, hidji korsi sarĕng hidji adjoeg; ari geus kitoe, tijap-tijap andjeunna linggih ka oerang, sina sindang ka dinja.
- 11 'Dĕmi geus kitoe, dina hidji poĕ andjeunna soemping deui ka dinja; seug sindang kana eta loteng, sarta koelĕm di dinja. 'Toeloej andjeunna marentah ka Gehasi gandekna: Istri Soenem teh tjĕloekan koe maneh. Seg ditjĕloekan; gantjangna marĕk ka pajoeneunana.
- 13 'Ngalahir Elisa ka gandekna: Geura poepoelih ka eta kijeu: Saĕnjana njai teh ngagĕtenan ka kami koe sagala kagĕtenan ijeu; tjik, hajang dikoemahakeun koe kami? soegan hajang dipangmisaoerkeun ka radja, atawa ka kapala balad? Dĕmi wangsoelanana: Teu aja, simkoering tjitjing di tĕngah
- 14 bangsa simkoering. 'Lahiranana deui: Na koemaha kami nja pilampaheun ka dinja? Wangsoelan Gehasi: Sajaktosna teu gadoeheun poetra pamĕgĕt, sarĕng
- 15 tjarogena geus sĕpoeh. 'Lahiranana: Tjĕloekan koe maneh. Heg ditjĕloekan; toeloej istri teh marĕk dina lawang.
- 16 'Lahiran Elisa: ^b Mangsa ijeu, dina tĕpoeng waktoe kiwari, njai pingarangkoeleun anak lalaki. Ari wangsoelanana: Oelah, djoeragan, piwarangan Allah!
- 17 oelah ngabohong ka abdi gamparan. 'Tidinja istri teh njiram, toeloej ngowo
- hidji poetra lalaki, ninggang mangsa eta, dina tĕpoeng waktoe noe koe Elisa dilahirkeun ka dinja teja. 'Ari eta moerangkalih ngagĕdean. Dĕmi geus kitoe, dina hidji poĕ moerangkalih teh ka loewar ka ramana, ka noe keur diba-
- 18 roewat. 'Toeloej ngomong ka ramana: Adoeh, sirah koering! sirah koering! Seug ramana marentah ka hidji boedjang: Eta koe maneh geura bawa ka
- 19 iboena. 'Heg dibawa, disanggakeun ka iboena; tidinja dijoekeun dina lahoenan iboena tĕpi ka tĕngah poĕ, toeloej pae.
- 20 'Gantjang istri teh oenggah, sok moerangkalih teh dikĕdĕngkeun dina pasarean piwarangan Allah, bari meundeutkeun satoekangeunana; toeloej ka
- 21 loewar. 'Geus kitoe njaoer tjarogena, sarta mihatoer kijeu: Koering moegi geuwat kiriman boedjang saorang sarĕng hidji kalde bikang, sĕdja moeroemoeroe ka piwarangan Allah, ĕngke
- 22 balik deui. 'Saoer tjarogena: Koe naon njai rek leumpang ka andjeunna poĕ ijeu? da lain pananggalan, sarta lain poĕ sabat. Ari wangsoelanana: Nĕda
- 23 salamĕt. 'Prak istri teh ngararangkenan kalde, bari marentah ka boedjangna: Koe maneh giringkeun sarta masing tonggoj; oelah kami dieureunkeun nja toempak, kadjaba moen kami marentah
- 24 ka maneh. 'Bral angkat, toeloej dongkap ka piwarangan Allah, ^c ka goenoeng Karmel. Ari geus kitoe, barang eta katingali koe piwarangan Allah ti pabĕnĕran, pok ngalahir ka Gehasi gandekna: Itoe geuning istri Soenem teja!
- 25 'Ajeuna geura loempat papagkeun koe maneh, sarta tanjakeun: Njai teh salamĕt? tjaroge njai salamĕt? moerangkalih salamĕt? Ari wangsoelanana: Sa-
- 26 lamĕt. 'Dĕmi geus dongkap ka piwarangan Allah, ka goenoeng, ^d pek noebroek ka dampalna. Sor Gehasi njampeurkeun, istri teh dek disoentroykeun. Ngalahir piwarangan Allah: Ingkeun bae; karana njawana keur ngĕnĕseun, sarta koe Pangeran ditoetopan ka kami, hanteu dipaparin njaho ka
- 27 kami. 'Pok istri teh oendjoekeun: Naha koering teh njoehoenkeun anak ka djoeragan? mapan pihatoer koering oge:
- 28 Oelah ngadjĕblos ka koering. 'Marentah Elisa ka Gehasi: ^e Geura disabock
- 29

tjangkeng maneh, sarta bawa iteuk kami koe leungeun maneh, toeloej leumpang; ^f tijap-tijap maneh aprok djeung djalma, oelah oeloek salam ka dinja; sarta tijap-tijap aja djalma oeloek salam ka maneh, oelah didjawab; seg iteuk kami teundeun dina beungeut eta boedak. ^g Oendjoekan iboe moerangkalih teh: ^g Dēmi djoemēnēnging Pangeran, sarēng dēmi djoemēnēnging njawa andjeun! hamo andjeun koe koering ditiar. Toeloej Elisa dangdan, bral angkat, noemoetkeun eta istri. ^h 'Ari Gehasi teja geus toeloej ti heula; seug koe Gehasi tētēkēn teja diteundeun dina beungeut eta moerangkalih, ^h tapi teu datang sowara, sarta taja tandana ngadenge. Tidinja Gehasi balik deui mapagkeun Elisa, sarta ngoeninga ka andjeunna, kijeu piondjoekna: Soemoehoen, moerangkalih teja hanteu dongkap ka njaring. ⁱ 'Barang Elisa soemping ka boemi istri, kasondong moerangkalih teh paeh, geus dikēdēngkeun dina pasarean andjeunna. ^j 'Toeloej lēbēt, ⁱ sarta meundeutkeun panto satoekangeun andjeunna kadoewa moerangkalih teja, bari seug nēnēda ka Pangeran. ^k 'Tjat naek, ^j bari ngebogkeun andjeun ka eta moerangkalih; baham andjeunna diantēlkeun kana soengoet eta, sotja andjeunna kana panon eta, sarta panangan andjeunna kana leungeun eta; djadi nangkoebkeun andjeun ka dinja; heug awak moerangkalih teh djadi haneut. ^l 'Tidinja andjeunna loengsoer, sarta angkat di djero boemi, ka ditoe sakali ka dijeu sakali; tjat naek, nangkoebkeun andjeun deui ka dinja. Geus kitoe moerangkalih teh bēršin, meunang toedjoeh kali; braj moerangkalih teh beunta panonna. ^m 'Toeloej Elisa njaoer Gehasi, sarta diparentah kijeu: Tjēloekan koe maneh eta istri Soenem teh. Heg ditjēloekan; gantjangna ngadeuheus ka andjeunna; ari lahiranana: ⁿ Ijeu pangkoe anak njai! ^o 'Boes istri teh asoep, sarta mēndēk kana dampalna, bari soedjoed kana taneuh; pek dipangkoe poetrana, bari toeloej ka loewar. ^a 1 Radj. 17: 19. ^b 1 Moesa 18: 10, 14. ^c p. 2: 25. ^d Mat. 28: 9. ^e p. 9: 1. ^f Lock. 10: 4. ^g p. 2: 2. ^h 1 Radj. 18: 29. ⁱ Mat. 6: 6; Lal. 9: 40. ^j 1 Radj. 17: 21. ^k 1 Radj. 17: 23.

³⁸ Tidinja Elisa soemping deui ^a ka Gilgal. Kabēnēran dina tanah eta patjēklik; sarta moerid nabi-nabi keur pada

mando di pajoeneunana. Pok Elisa nimbalan ka gandekna: Geura pētakeun daloeng gēde, koedoe ngolah boeboer ³⁹ adjang moerid nabi-nabi. 'Aja moerid saorang ka loewar ka leuweung, ngalasan; toeloej manggih areuj leuweung, dipētik boewahna, bonteng leuweung, pinoeh kandoenganana; ari geus datang deui, disiksikan kana daloeng, wadah moeboer teja; karena teu njarahoeun. ⁴⁰ 'Tidinja disisihkeun pikeun djalma-djalma, soepaja dadaharan. Dēmi geus kitoe, sabot keur ngahakan eta boeboer, seg pada ngadjērit, kijeu aromongna: Adoeh, piwarangan Allah! eusi daloeng teh matak paeh. Sarta teu kadoerogaeun ⁴¹ deui ngahakan. 'Ari lahiran Elisa: Geuwat njarokot tipoeng! Toeloej koe andjeunna diaboeskeun kana daloeng, bari marentah: Geura njisih pikeun djalma-djalma, sina dadaharan. Geus kitoe eusi daloeng teh teu matak tjilaka. ^a p. 2: 1.

⁴² Aja hidji djalma datang ti Baāl-Salisa, njanggakeun tjikal roti ka piwarangan Allah, roti gandroeng doewa poeloeh siki, sarta gandoem anjar dina endongna. Pok Elisa marentah: ^a Bere ka djalma-djalma, sina dadaharan. 'Oendjoekan ⁴³ gandekna: ^b Naha simkoering koedoe njoegoehan djalma saratoes koe sakijeu? Ari lahiranana: Pek bae bere ka djalma-djalma, sina dadaharan; karena kijeu timbalan Pangeran: Bakal dadaharan, ⁴⁴ sarta njesa. 'Toeloej disoegoehkeun ka djalma-djalma, ^c prak pada dadaharan, sarta njesa; geus boekti pangandika Pangeran. ^a Mat. 14: 16. ^b Joh. 6: 9. ^c Mat. 15: 37; Joh. 6: 12.

PASAL 5.

Ari Naāman, kapala balad radja Sam, Adjadi djalma gēde di hareupeun djoeraganana, sarta didjoengdjoeng katjida; karena koe lantaran eta Pangeran geus maparin oenggoel ka oerang Sam; toer eta djalma gagah-pērkosana, ^a tapi keuna ² kasakit lepra. 'Hidji mangsa oerang Sam aja barisan boedal; toeloej eta ti tanah Israil ngadjarah hidji boedak leutik awewe; geus kitoe eta boedak aja ³ di hareupeun geureuha Naāman. 'Tidinja oendjoekan ka djoeraganana istri: Naha moen djoeragan aja di pajoeneun nabi noe ^b di Samaria! tinangtos enggal

didamangkeun tina kasawatna lepra teh.

4 'Toeloej Naāman ngadeuheus, sarta ngoeninga ka djoeraganana, pioendjoekna: Kijeu-kijeu omong boedak awewe,

5 anoe asal ti tanah Israil teja. 'Misaoer radja Sam: Atoeh geura leumpang ka dinja, kami dek ngirimkeun soerat ka radja Israil. Bral Naāman angkat, njandak perak sapoeloh talenta, djeung gēnēp reboe wang ēmas, sarta sapoeloh

6 pisalin. 'Tidinja eta soerat didongkapkeun ka ^e radja Israil; oenina kijeu: Ari ajeuna, samangsa ijeu soerat dongkap ka andjeun, hatouer oeninga, kaola ka andjeun ngadjoeroengkeun abdi kami Naāman, soepaja koe andjeun didamang-

7 keun tina kasakitna lepra. 'Ari geus kitoe, mangsa radja Israil geus ngaos eta soerat, ^d toeloej njosoēk pangang-gona, bari misaoer: Naha kami teh karah Allah, ^e bisa maehkeun djeung ngahiroepkeun, noe matak eta teh nitahan djalma ka kami, soepaja koe kami ditjageurkeun tina kasakitna lepra? Tapi maraneh ^f masing njaraho sarta masing arawas, jen eta teh njijar pisababeun ka

8 kami. 'Ari geus kitoe, barang Elisa, piwarangan Allah teja, ngareungeu warta, jen radja Israil njosoēk panganggona, toeloej ngadjoeroengkeun ka radja, mihatoer kijeu: Naha andjeun njosoēk panganggo? sina datang ka kaola, mangke eta nganjahokeun, jen aja nabi di Israil.

9 'Tidinja Naāman soemping reudjeung koedana sarta reudjeung karetana, seug njangrog hareupeun lawang boemi Elisa.

10 'Geus kitoe Elisa miwarang hidji djalma ka andjeunna, mopojan kijeu: Geura angkat, moedoe siram toedjoe kali dina tji Jordan, tangtoe daging andjeun pipoeliheun deui, sarta andjeun bērsih.

11 'Dēmi Naāman teh djadi bēndoe; toeloej angkat, bari njaoer: Ih, panjana kami, eta teh tangtoe ka loewar ka kami, toeloej pingadēgeun, bari njēboet padjēnēngan Pangeran Allahna; seug ngoengkoelkeun pananganana ka ēng-

12 gona, bari ditjageurkeun leprana. 'Naha ari tji Abana djeung tji Parpar, waloengan Damsik, lain aloes alah bantan sakabeh tjai Israil? naha kami lain mēnding mandi ka eta, toeloej bērsih? Bral Naāman malik sarta angkat bari

13 bēndoe. 'Sēr abdi-abdina njalampeur-

keun, sarta mihatoer ka andjeunna, kijeu pihatoerna: Noen, ama! manawi eta nabi ka andjeun ngadawoeh pērka-wis noe roegēl, naha koe andjeun moal dilampahkeun? geus soemawonna ari nimbalan ka andjeun: Geura siram,

14 mangke bērsih! 'Toeloej bae moedoen, pek neuleumkeun andjeun ka tji Jordan toedjoe kali, noeroetkeun lahiran piwarangan Allah teja; seug dagingna poelih deui, sapērti daging boedak leu-

15 tik, sarta djadi bērsih. 'Tidinja moelih deui ka piwarangan Allah, nja andjeunna djeung sabaladna; toeloej dongkap, sarta marēk ka pajoeneunana, bari mihatoer: Salērēsna, abdi teh ajeuna geus tērang, jen taja deui Allah di satoengkēbing boemi, kadjaba di Israil; doepi ajeuna, moegi kērsa nampi pangabaktos ti abdi

16 gamparan. 'Ari walonanana: Dēmi ^g djoemēnēnging Pangeran, anoe diparēk koe kaola di pajoeneunana! kaola moal rek nampa. Ari Naāman teh ngeukeuhan ka andjeunna, soepaja ditampa, tapi

17 teu kērsaeun. 'Mihatoer Naāman: Manawi teu kērsa mah, moegi abdi gamparan dipasih ^h taneuh momotaneun doewa bigal; karantēn abdi gamparan kahareupna moal ngoerbankeun deui koerban doeroekan atanapi koerban peuntjitan ka aāllahan, salērēsna sēdja ngoer-

18 ban ka Pangeran. 'Mēnggahing ijeu sapēr-kawis Pangeran moegi ngahampoera ka abdi gamparan: satijap-tijap djoeragan abdi lēbēt ka imah Rimon, kērsa soedjoed di dinja, sarēng andjeunna ⁱ naleukeum kana leungeun abdi, seug abdi teh soedjoed dina imah Rimon, tijap-tijap abdi soedjoed kitoe dina imah Rimon, moegi-moegi Pangeran ngahampoera ka abdi gamparan dina pērkawis

19 eta. 'Ari lahiran Elisa ka Naāman: Gēura moelang bae sarta kasēnangan. Bral angkat ti andjeunna, meunang sadjongdjongan.

a 3 Moesa 13; Loek. 4: 27.
 b p. 2: 25. c p. 3: 1. d 2 Sam. 13: 31. e 5 Moesa 32: 39. f 1 Radj. 20: 7. g p. 3: 14. h 2 Moesa 20: 24. i p. 7: 2, 17.

20 Pok Gehasi, gandek Elisa, piwarangan Allah teja, ngomong sadjēro atina: Handjakal, djoeragan aing tadi ngahoe-lag ka eta Naāman, oerang Sam teh, wēt teu njandak ti leungeunna anoe disanggakeun. Dēmi djoemēnēnging Pangeran!

aing dek loempat njoesoel ka dinja, sarta
 21 dek menta naon-naon ka eta. 'Sëm-
 proeng Gehasi ngoedag, njoesoel Na-
 aman. Ana katingali koe Naāman, aja
 noe loempat njoesoel ka andjeunna, gan-
 tjang loengsoer tina kareta, mapag Geha-
 22 si, bari mariksa: Koemaha, salamët? 'Ari
 wangsoelanana: Bërkah, salamët; sim-
 koering dipiwarang koe djoeragan oen-
 djoekan kijeu: Hatoer oeninga, tjikeneh
 pisan kaoela kedatangan doewa djalma
 ngora ti pigoenoengan Epraim, kaāsoep
 moerid nabi-nabi; moegi koe andjeun eta
 23 dipaparin perak satalenta sarëng doewa
 pisin. 'Saoer Naāman: Atoeh masing
 daek nampa doewa talenta. Sarta Na-
 aman ngeukeuhan ka Gehasi, bari meung-
 keutan perak doewa talenta, diasoe-
 keun kana doewa kandjoet, sarta ditam-
 bah doewa pisin; sok diselehkeun ka
 doewa boedjang andjeunna; heug koe
 eta toeloj dibawa ti heulaeun Gehasi.
 24 'Barang datang kana pëntjoet, top koe
 Gehasi ditjokot tina leungeunna, sarta
 diampihkeun ka djëro boemi; ari eta doe-
 wa djalma dititah balik, toeloj lalumpang.
 25 'Dëmi manehanana asoep, marëk
 ka djoeraganana. Toeloj koe Elisa dipa-
 riksa: Mantas ti mana, Gehasi? Wang-
 soelanana: Noen, abdi gamparan teu ka
 26 mana-mana. 'Lahiran Elisa ka dinja:
 Naha hate kami teu miloe, keur barang
 eta djalma malik, toeroen ti kareta, mapag
 ka maneh? karah ajeuna pioe-
 soemeunana meunangkeun perak, djeung
 meunangkeun papakean, kitoe deui kë-
 bon djetoen djeung këbon anggoer, dom-
 ba djeung sapi, sarta boedjang lalaki-
 27 awewe? 'Manana kasakit lepra oeroet
 Naāman teja pinapëleun ka maneh
 djeung ka toeroenan maneh salalang-
 gëngna. Toeloj bidjil ti pajoeneun Elisa,
 a geus keuna kasakit lepra, ngëplak sa-
 përti saldjoë. a 4 Moesa 12:10; 2 Bab. 26:12.

PASAL 6.

Hidji waktöe moerid nabi-nabi aroen-
 djoekan ka Elisa: Salërësna, a ëng-
 gon simkoering tjaritjing di pajoeneun
 andjeun teh sësëk, teu asoep sadajana.
 2 'Madak aja idin, simkoering dek lalumpang
 ka tji Jordan, ngala balok ti dinja
 hidji sewang, sëdja njijeun ënggon di
 dinja baris simkoering tjaritjing. Ari

3 lahiranana: Seg bae lalumpang. 'Pok sa-
 oerang oendjoekan: Moegi kërsa angkat
 sinarëngan abdi-abdi gamparan. Ari la-
 4 hiranana: Hade, kami dek miloe. 'Toe-
 loej angkat njarëngan ka maranehanana.
 Ari geus darongkap ka tji Jordan, pek
 5 pada motong kai. 'Aja hidji djalma noe-
 war pibalokeun; mëlësät beusina ragrag
 kana tjai; heg sasambat, kijeu sam-
 batna: Alah, djoeragan! karana eta teh
 6 beunang ngindjeum. 'Dipariksa koe pi-
 warangan Allah: Ka mana ragragna?
 Ana geus noedoehkeun ënggonna ka
 andjeunna, seug andjeunna ngeureut hidji
 dahan, dialoengkeun ka lëbah dinja;
 7 seg beusina ngamboel. 'Toeloj ngala-
 hir: Geura koe maneh handjatkeun! Pek
 eta djalma njodorkeun leungeunna, di-
 tjokot. a p. 4:38.

8 Hidji mangsa a radja Sam keur më-
 rangan ka Israil. Toeloj badami ka
 mantri-mantrina, kijeu saoerna: Kami
 sëdja masanggrahan di ënggon anoe.
 9 'Tidinja piwarangan Allah teh ngadjoe-
 roengkeun ka radja Israil, mihatoer kijeu:
 Mangka ijatna, oelah ngambah ka ëng-
 gon eta; karana oerang Sam rek nga-
 10 barak di dinja. 'Gantjang radja Israil
 ngoetoes ka eta ënggon, noe koe piwa-
 rangan Allah dilahirkeun ka andjeunna
 djeung dipepelingkeun ka andjeunna
 teja, sarta prijatna di dinja; lain sakali
 11 atawa doewa kali. 'Lila-lila radja Sam
 hatena djengkeleun tina hal përkara
 kitoe; toeloj njaoer mantri-mantrina,
 sarta pada dipariksa kijeu: Koemaha
 maraneh moal moepoelihkeun ka kami,
 anoe mana ti lëbah oerang noe ngilonan
 12 ka radja Israil? 'Ngawangsoel mantrina
 saorang: Lain kitoe, goesti sang radja!
 sajaktosna Elisa, nja eta nabi noe di
 Israil, mopojankeun ka radja Israil sa-
 dajana kasaoeran, noe koe andjeun disa-
 oerkeun di djëro kamar andjeun koelëm.
 13 'Saoer radja: Geura lalumpang, tange-
 nan ajana di mana; seg kami dek ni-
 tahan, diala. Geus kitoe aja noe ngoe-
 ninga ka radja, pioendjoekna: Soemoe-
 14 hoen, ajana di nagara Dotan. 'Toeloj
 radja nitahan ka dinja koeda, djeung
 kareta, sarta balad rosa pisan; ari da-
 ratangna ti peuting, sarta ngalingkoeng
 15 eta nagara. 'Dëmi b gandek piwarangan
 Allah hoedang isoek-isoek, seug ka

loewar; doemadakan, aja balad ngarijoeng nagara, sarta koeda djeung kareta. Toeloej gandekna oendjoekan ka andjeunna: Aлах, djoeragan! koemaha nja pilampah¹⁶ paheun? 'Lahiranana: ^c Montong sijeun-sijeun; karena noe njarëngan ka oerang loba ti batan noe ngareudjeungan ka¹⁷ eta. 'Tidinja Elisa nënëda, kijeu panëdana: Noen, Pangeran! moegi beuntakeun panonna, sina nendjo. Ladjëng koe Pangeran panon gandek teh dibeuntakeun, seg nendjo; doemadakan, goenoeng teh pinoeh koe ^d koeda seuneu djeung¹⁸ kareta seuneu sakoeriling Elisa. 'Geus kitoe balad teja toeroen moeroe andjeunna; toeloej Elisa nënëda ka Pangeran, kijeu panëdana: Moegi eta djalma-djalma digëboeg, diboetakeun. Ladjëng koe Pangeran ^e pada digëboeg, diboetakeun, tëroes sapioendjoek Elisa. 'Pok Elisa ngalahir ka eta djalma-djalma: Lain ijeu djalanna, sarta lain ijeu nagarana; geura pada noetoerkeun ka kaoela, dek dianteurkeun ka djalma noe ditejangan koe maraneh. Toeloej koe andjeunna dianteurkeun ka Samaria. 'Ari geus kitoe, barang daratang ka Samaria, toeloej Elisa oendjoekan: Noen, Pangeran! moegi beuntakeun panon ijeu djalma-djalma, sina narendjo. Seug koe Pangeran panonna dibareuntakeun, braj pada nendjo;²⁰ sihareng aja di tëngah Samaria. 'Barang katingali koe radja Israil, pok naros ka Elisa: Koemaha, ama! koedoe koe kaoela disabëtan? koedoe koe kaoela disabëtan? 'Walonanana: Montong disabëtan; karah andjeun rek njabëtan ka noe beunang andjeun ngadjarah lantaran pëdang andjeun atawa lantaran gondewa andjeun? ^f anggoer soegoehan roti djeung tjai, sina njaratoe-nginoem, sarta toeloej maroelang ka djoeraganana. 'Toeloej radja teh hadjat ka darinja, rosa katjida hadjatna; prak njaratoe-nginoem, bari toeloej koe radja didjoeroeng lakoe; bral maroelang ka djoeraganana. Ti mangsa eta taja deui barisan Sam asoep ka tanah Israil.

^a 1 Radj. 20:1. ^b p. 5:20. ^c 2 Bab. 32:7. ^d p. 2:11. ^e 1 Moesa 19:11. ^f Sil. 25:21.

²⁴ Ari sanggeusna ti dinja, ^a hidji mangsa Benhadad, radja Sam, ngoempoelkeun sawadya-baladna; bral indit, toeloej²⁵ ngëpoeng nagara Samaria. 'Ari geus

kitoe, ^b di Samaria patjèklik rosa katjida; karena, saënjana, ngëpoengna eta nagara datang ka sahidji hoeloe kalde pajoe dalapan poeloe perak, djeung saparapat kab tai djapati pajoe lima²⁶ perak. 'Hidji waktoe radja Israil keur ngadjadjah dina loehoer koeta; toeloej aja hidji awewe sasambat ka andjeunna, kijeu sambatna: Noen, goesti sang radja! moegi noeloengan. 'Walonanana: Pangeran teu noeloeng ka maneh; ti mana kami nja pinoeloengeun ka maneh? soegan ti pangirikan, atawa ti pamërësan²⁷ anggoer? 'Ngalahir deui radja ka dinja: Maneh aja naon? Ari wangsoelanana: Noen, eta awewe ngomong ka koering: ^c Bikeun anak maneh, oerang hakan poë ijeu; ari isoekan oerang hakan anak²⁹ dewek. 'Heug koering ngoeloeb anak koering, kop dihakan koe koering doe-waän; dëmi isoekna koering ngomong ka dinja: Geura bikeun anak maneh, oerang hakan: wët anakna koe manehana disoempoetkeun. 'Dëmi geus kitoe, barang radja geus ngareungeu pioen-djoek eta awewe, ^d seug andjeunna njo-soëk panganggona, keur andjeunna ngadjadjah dina loehoer koeta; katendjo koe djalma-djalma, doemadakan, ^e salirana nganggo karoeng ti djëro. 'Pok radja ngalahir: ^f Kami nëda koe Allah didamël kijeu sarta diwoewoehan kijeu, oepama hoeloe Elisa anak Sapat poë ijeu tëtëp dina awakna! 'Harita Elisa keur tjalik di djëro boemina, sarta para kokolot tjarialik di andjeunna. Toeloej radja ngoetoes hidji djalma ti pajoe-neunana; tatapi samemeh oetoesan teh datang ka Elisa, andjeunna ngalahir ka para kokolot: Naha koe sarampejan katendjo, jen eta anak toekang maehan teh nitahan baris nilas sirah kaoela? sing hade-hade, ana datang oetoesan teh peundeutkeun panto, sarta tahan koe panto; naha keresek soekoe djoeraganana lain ti pandeurieunana? 'Sabot Elisa keur ngalahir keneh ka darinja, beh oetoesan teh datang, moeroe andjeunna; ari saer radja: Saënjana, katjilakaän sakijeu teh ti Pangeran; pinaoneun kami ngarëp-ngarëp keneh ka Pangeran?

^a 1 Radj. 20:1. ^b 1 Radj. 18:2. ^c 3 Moesa 26:29; 5 Moesa 28:53. ^d p. 5:7. ^e 1 Radj. 21:27. ^f 1 Radj. 19:2.

PASAL 7.

Ngalahir Elisa: Geura darengekeun pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran: Isoekan wajah kiwari ^a sataker tipoeng lêmës harga sasekel, djeung doewa takër gandroeng harga sasekel, ² dina lawang Samaria. 'Ngadjawab satrija, ^b noe koe radja ditaleukeuman leungeunna, kijeu djawabna ka piwaringan Allah: Amboe-amboe, masih Pangeran ngadamël djandela di langit oge, karah bisa djadi eta përkara? Lahir Elisa: Masing njaho, bakal katendjo koe sampejan koe panon sorangan, tapi sampejan moal koengsi ngahakan eta.

^a p. 6 : 25. ^b p. 5 : 18.

³ Aja opat djalma noe boga kasakit lepra ^a di hareupeun lawang nagara; pok ngaromong batoer pada batoer: Keur nahaon oerang tjaritjing di dijeu tēpi ka ⁴ oerang paraeh? 'Ari dek ngaromong: Hajoe, oerang asoep ka nagara: da di nagara teh patjèklik, tangtoe oerang tereh paeh di dinja; ari dek tjaritjing di dijeu, tangtoe oerang kitoe keneh tereh paeh; mana ajeuna, hajoe, oerang anggoer mitjeun maneh ka pasanggrahan oerang Sam; oepama oerang koe eta dihiroepan, nja oerang hiroep; oepama oerang koe eta dipaehan, nja ⁵ oerang paeh. 'Toeloej darangdan sareupna, sèdja asoep ka pasanggrahan oerang Sam. Ana daratang ka toengtoeng pasanggrahan oerang Sam, doemadakan, di dinja taja djalma hidji-hidji ⁶ atjan. 'Ari noe matak kitoe, koe Goesti diparèngkeun wadya-balad Sam ^b ngadenge goeroedog kareta djeung goeroedog koeda, sora balad gède; heug ngaromong batoer pada batoer: Amboe-amboe, radja Israil ngoelikeun ka radja-radja oerang Het djeung ka radja-radja oerang Mèsir tina hal oerang, soepaja ⁷ datang ngaroeroeg ka oerang. 'Pakèpoek oerang Sam darangdan, seug kalaboer sareupna, sarta naringgalkeun himahna, koedana djeung kaldena, nja eta pasanggrahan sakoemaha ajana; ⁸ boer kalaboer koe karana patina. 'Mangsa eta djalma noe lalepra teh geus daratang ka toengtoeng pasanggrahan, boes arasoep kana hidji himah, seg njaratoe-nginoem; sarta njarokotan ti dinja

ëmas-perak djeung papakean, bral laleumpang, disaroempoetkeun; toeloej baralik deui, arasoep ka himah sedjen, njarokotan deui ti dinja; bral laleumpang, disaroempoetkeun deui. 'Geus kitoe ngaromong batoer pada batoer: Oerang hanteu bënër nja lampah; poë ijeu estoe poë bedja kaboengahan, kari-kari oerang rarepeh; ari oerang ngadago tēpi ka braj beurang mah, tangtoe oerang kapanggih koe siksaän; mana ajeuna, hajoe, oerang leumpang, ngoeninga ¹⁰ ka gèdong radja. 'Ari geus daratang, ^c toeloej ngagëro ka noe toenggoe lawang nagara, sarta pada poepoelih ka dinja, kijeu pokna: Koela tadi daratang ka pasanggrahan oerang Sam; doemadakan, di dinja euweuh djalma hidji-hidji atjan, sarta taja pisan sora manoesa; aja soteh koeda ditjarangtjang, djeung kalde ditjarangtjang, sarta himah-himah, sakoe-maha ajana tadi. 'Toeloej eta njëlöekan batoer toenggoe lawang; seug eta pada ngoeninga ka gèdong radja, ka djëro. ¹² 'Gantjang radja tanghi peuting keneh, sarta ngalahir ka mantri-mantrina: Kami dek mere njaho ka maraneh, anoe koe oerang Sam dilampahkeun ka oerang: geus pada njahoëun, ^d jen oerang keur langlajeuëun, noe matak boedal ti pasanggrahan, njoempoet di tégäl, pikirna: Lamoen eta baridjil ti nagara, dek ditarangkëp hiroep-hiroep, bari oerang seug aboes ka nagara. 'Ngawangsoel mantrina saorang, kijeu wangsoelna: Mangga njandak koeda lima siki tina sesa koeda noe kantoen di djëro nagri; salërësna, eta teh sapertos salobana oerang Israil anoe kantoen di djëro nagri; salërësna, eta teh sapertos salobana oerang Israil anoe geus sirna; ¹⁴ sae eta ijangkeun, tangenan. 'Tidinja njarokot doewa kareta sarta dikoedaän; seug koe radja dipiwarang njoesoel wadya-balad Sam; ari parentahna: Geura ¹⁵ laleumpang, tangenan! 'Bral laleumpang, njaroesoel oerang Sam, tēpi ka tji Jordan; doemadakan, sapandjang djalan pinoeh koe papakean djeung paparobotan, noe geus dipitjeunan koe oerang Sam dina keur raroesoehna. Heg oetoesan teh baralik deui, sarta ngoeninga ¹⁶ ka radja. 'Toeloej djalma-djalma rijab, sarta pada ngarajahan pasanggrahan

oerang Sam. Dëmi geus kitoe, satakër tipoeng lëmës harga sasekel, sarta doe-
 wa takër gandroeng harga sasekel; geus
 17 boekti pangandika Pangeran teja. 'Ari satrija, noe koe radja ditaleukeuman leungeunna teja, koe radja ditjangkingan ngadjaga lawang nagara; toeloej katintjakan koe djalma-djalma dina lawang, hos paeh, sakoemaha lahiran piwarangan Allah, noe koe andjeunna dilahirkeun basa radja loengsoer ka
 18 andjeunna teja. 'Djadi geus boekti sapilahir piwarangan Allah ka radja, anoe kijeu teja: Doewa takër gandroeng harga sasekel, sarta satakër tipoeng lëmës harga sasekel, isoekan wajah kiwari,
 19 dina lawang Samaria. 'Ari satrija teja ngadjawab ka piwarangan Allah, kijeu djawabna: Amboe-amboe, masih Pangeran ngadamël djandela di langit ge, karah bisa djadi eta përkara? Dëmi lahirna: Masing njaho, bakal katendjo koe sampejan koe panon sorangan, tapi sampejan moal koengsi ngahakan eta. 'Djadi
 20 geus boekti ka dinja kitoe; da katin-tjakan koe djalma-djalma dina lawang, toeloej paeh. *a* 3 Moesa 13: 46. *b* p. 6: 17; 19: 7. *c* 2 Sam. 18: 26. *d* p. 6: 25.

PASAL 8.

H^aidji waktoe Elisa ngalahir ka istri, noe poetrana koe andjeunna dihiroepkeun teja, kijeu lahirna: Geura dangdan, toeloej leumpang, nja njai sarta saeusi-imah njai; moedoe ngoembara di mana bae kasoeka njai ngoembara; karena Pangeran ngërsakeun aja patjèklik, èngke ge datang kana tanah,
 2 ^b pililaeunana toedjoeh taoen. 'Prak istri teh dangdan, sarta ngalampahkeun salahiran piwarangan Allah; bral leumpang, nja dirina sarta saeusi-boemina; toeloej ngoembara di tanah oerang
 3 Pëlisti, toedjoeh taoen lilana. 'Dëmi geus kitoe, satoetoeup eta toedjoeh taoen, seug istri teh moelang ti tanah oerang Pëlisti; toeloej indit, sëdja sasambat ka radja, njoehoenkeun boemina djeung
 4 lahanna. 'Kalërësan radja keur misaoer ka Gehasi, gandek piwarangan Allah teja, saोजना: Tjik, tjaritakeun ka kami sakabeh noe araheng, noe geus didamël
 5 koe Elisa. 'Dëmi geus kitoe, eukeur manehanana njaritakeun ka radja pë-

kara Elisa ngahiroepkeun anoe pach teja, doemadakan, eta istri, noe poetrana dihiroepkeun teh, pok sasambat ka radja tina hal boemina djeung tina hal lahanna. Oendjoekan Gehasi: Noen, goesti sang radja! nja eta istrina, sarèng nja eta poetrana noe dihiroepkeun koe Elisa
 6 teja. 'Seug radja mariksa ka eta istri; toeloej njarita ka radja. Tidinja istri teh koe radja dibahanan hidji ponggawa, ari parentahna: Poelangkeun sabobogaanana, sarta djeung sakabeh hasil lahanna, ti poëan eta ninggalkeun tanah tëpi ka ajeuna. *a* p. 4: 35. *b* 1 Moesa 41: 30.
 7 Hidji mangsa Elisa soemping ^a ka Damsik; harita Benhadad, radja Sam, keur teu damang. Aja noe ngoeninga ka radja, kijeu pioendjoekna: Noen, piwarangan Allah teja soemping ka dijeu.
 8 'Toeloej radja marentah ka Hasael: ^b Maneh geura leumpang, nëpangan piwarangan Allah, sarta koedoe mawa pangabakti; seg koedoe naros ka Pangeran koe lantaran andjeunna, kijeu nja pok: ^c Kaoela pimënjateun deui tina
 9 kasakit kaoela, atawa moal? 'Bral Hasael leumpang, nëpangan Elisa, sarta mawa pangabakti, nja eta saroepaning barang Damsik noe araloes, momotan opat poeloeuh onta; toeloej datang, sarta marëk ka pajoeneunana, bari mihatoer kijeu: Simkoering dipiwarang ka andjeun koe toewang poetra Benhadad, radja Sam, sëdjana naros kijeu: Kaoela pimënjateun deui tina kasakit kaoela,
 10 atawa moal? 'Walonan Elisa ka Hasael: Geura moelang, popojankeun ka radja: Andjeun tangtöe mënjat deui; padahal kaoela koe Pangeran geus dipintonan,
 11 jen andjeunna tangtöe maot. 'Sarta Elisa nagënkeun pameunteuna, diteuteup datang ka eraeun, bari seug nja
 12 ngis piwarangan Allah teh. 'Pioendjoek Hasael: Koe naon djoeragan noe mawi nangis? Walonanana: Sabab kaoela njaho ^d katjilakaän, noe koe sampejan mëngke dilampahkeun ka oerang Israil; ènggonna noe rareugreug koe sampejan bakal dihoeroean koe seuneu, baroedjangna koe sampejan bakal dipeuntjitan koe pëdang, baroedakna koe sampejan ^e bakal dirëmoekkeun, sarta awe-wena noe rareuneuh koe sampejan ^f
 13 bakal dibëdelan. 'Pioendjoek Hasael:

- Tapi nahaon abdi gamparan, ^g noe sa-
pértos andjing, jen bade milampah pèr-
kawis noe sakitoe gèdena? Ari lahiran
Elisa: ^h Kaoela koe Pangeran geus di-
pintonan, sampejan bakal djadi radja
14 Sam. 'Toeloej Hasael moelang ti Elisa;
ari geus dongkap ka djoeraganana, seug
dipariksa: Koemaha kasaoeran Elisa ka
maneh? Wangsoelna: Lahiranana ka
koering: Andjeun kanténan mënjat deui.
15 'Ari geus kitoe, isoekna seug Hasael
njokot hidji kampoeh, dilélépkeun kana
tjai, pek diroengkoepkeun kana raraj
radja, toeloej maot; sarta Hasael noe
ngaganti djadi radja. ^a 1 Radj. 19: 15.
^b 1 Radj. 14: 3. ^c p. 1: 2. ^d p. 10: 32; 12: 17;
13: 7. ^e Djab. 137: 9. ^f p. 15: 16. ^g 1 Sam. 24: 15.
^h 1 Radj. 19: 15.
- 16 Mangsa kalima taoenna ^a Joram poe-
tra Ahab teja djoeménng radja Israil,
eukeur Josapat djoeménng radja Joeda,
harita Joram, poetra Josapat, radja
17 Joeda, djadi radja. 'Oemoer Joram keur
mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh
doewa taoen, sarta dalapan taoen nga-
18 radjaanana di Jérusalem. 'Děmi Joram
teh ngalakonan djalan radja-radja Israil,
^b sakoemaha lalampahan bangsa Ahab
bae; wantoe geureuhaan ka poetra Ahab;
djadi andjeunna milampah noe goreng
19 di pajoeneun Pangeran. 'Tatapi Pange-
ran teu kersaeun ngaroeksakkeun Joeda,
koe karana Dawoed abdina, sakoemaha
timbanganana ka Dawoed, ^c kersa ma-
parin damar ka andjeunna dina poetra-
20 poetoena sapapandjangna. 'Keur djaman
Joram ^a oerang Edom moengkir ti ba-
wah kawasa Joeda; malah aja noe
koe oerang Edom didjénngkeun radja,
21 njangking ka maranehanana. 'Tidinja
Joram angkat ka Sair, njandak sakabeh
kareta; geus kitoe andjeunna dangdan
ti peuting, pek njabétan oerang Edom
anoe sakoeriling andjeunna, sarta djeung
kapala-kapala kareta; boer djalma-djal-
22 ma kalaboer sahimah-sahimahna. 'Pa-
randene oerang Edom moengkir bae ti
bawah kawasa Joeda tépi ka mangsa
ajeuna. Tidinja Libna kitoe deui moeng-
23 kir, dina mangsa eta keneh. - 'Ari tjarijos
Joram salijan ti eta, djeung sadajana
lalampahanana, saénjana kaoengélkeun
dina kitab babad para radja Joeda.
24 'Toeloej ^e Joram koelém reudjeung

karoeoenna, sarta dikoeerbkeun ka ka-
roehoenna di dajeuh Dawoed; ari Ahasia
poetrana noe ngaganti djadi radja.

^a p. 1: 17; 2 Bab. 21. ^b 1 Radj. 16: 33. ^c 1 Radj.
11: 36. ^d 1 Moeza 27: 40. ^e 2 Bab. 21: 19.

- 25 Mangsa kadoewa-wélas taoenna Jo-
ram poetra Ahab teja djoeménng radja
Israil, ^a harita Ahasia poetra Joram,
26 radja Joeda, djadi radja. 'Oemoer Ahasia
keur mangsa djadi radja teh doewa
likoeur taoen, sarta sataoen ngaradja-
anana di Jérusalem; ari djénngan iboe-
na Atalja, poetra Omri, anoe radja Israil
27 teja. 'Děmi Ahasia teh ngalakonan djalan
bangsa Ahab, sarta milampah noe go-
reng di pajoeneun Pangeran, satjara
bangsa Ahab; wantoe babarajaan djeung
28 bangsa Ahab. 'Tidinja angkat reudjeung
Joram poetra Ahab, mērangan ka Ha-
sael, radja Sam, ^b di Ramot bilangan Gilad
teja. Toeloej Joram keuna raheut koe
29 oerang Sam. 'Gantjang radja Joram
moelih, ^c soepaja andjeunna dilandongan
di Jisrel, tina raraheut, asal andjeunna
dikadek koe oerang Sam di Ramah,
keur mērangan ka Hasael, radja Sam
teja. Toeloej Ahasia poetra Joram, radja
Joeda teja, ngalajad ka Joram poetra
Ahab, ka Jisrel, pedah eta teu damang.

^a 2 Bab. 22. ^b 1 Radj. 22: 4. ^c p. 9: 15.

PASAL 9.

- Mangsa eta nabi Elisa njaoer moerid
nabi-nabi saorang, sarta diparentah
kijeu: ^a Geura disaboek tjangkeng ma-
neh, sarta bawa ijeu ^b kélénting dieusi
minjak, toeloej leumpang ^c ka Ramot
2 bilangan Gilad. 'Ari geus datang ka dinja,
maneh di dinja koedoe nendjoan Jehoe,
poetra Josapat, anoe poetra Nimsi; toe-
loej asoep, sina indit ti téngah kantja-
kantjana, sarta koe maneh bawa njing-
3 koer ka kamar noe pangdjérona. 'Seug
kélénting minjak teh koe maneh tjékél,
sarta koetjoerkeun ka sirahna, bari mo-
pojan: ^a Kijeu timbalan Pangeran: Ma-
neh koe kami diminjakan, diangkat ra-
dja, njékél Israil. Toeloej boekakeun
panto, bari seug ngabétjir; poma oelah
4 lélengen. 'Bral eta boedjang, nja eta
gandek nabi, leumpang ka Ramot bi-
5 langan Gilad. 'Barang datang, kabéné-
ran para kapala balad keur tjalik nga-
rijoeng. Pok boedjang teh mihatoer:

Eh kapala! kaola aja pihatoereun ka andjeun. Saoer Jehoe: Ka noe mana kaola sakabeh? Wangsoelna: Nja ka
 6 andjeun, kapala! 'Neut Jehoe indit, sarta asoep ka djero imah; pek koe boedjang minjak teh dikoetjoerkeun ka sirahna, bari mihatoer: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh koe kami diminjakan, diangkat radja, njékél oemat Pangeran,
 7 nja njékél Israil. 'Sarta maneh koedoe maehan bangsa Ahab, djoeragan maneh, soepaja kami malës 'gëtih abdi kami, nja eta nabi-nabi, kitoe deui gëtih sakabeh abdi Pangeran, noe di
 8 koetjoerkeun koe Isebel. 'Karana sabangsa Ahab koedoe digëmpoer; sarta kami rek ngabasmı ahli Ahab noe lalaki,
 9 'boh koering, boh menak di Israil. 'Ari bangsa Ahab ' koe kami rek disaroe wakeun djeung bangsa Jarobam anak Nēbat, sarta djeung bangsa Baāsa anak
 10 Ahia teja. 'Djeung deui Isebel bakal dihakan andjing dina bilangan Jisrel, sarta moal aja noe ngoeboer. Toeloej boedjang teh moekakeun panto, bari seug ngabëtjir. *a p. 4:29. b 1 Sam. 10:1. c p. 8:29. d 1 Radj. 19:16. e 1 Radj. 19:10. f 1 Radj. 14:10. g 1 Radj. 21:22.*

11 Tidinja Jehoe ka loewar ka abdi-abdi djoeraganana. Aja noe nanja ka andjeunna: ' Koemaha, salamët? dek naon si gelo teh datang ka sampejan? Walonana ka darinja: Apan sampejan geus pada oeninga djalmana djeung basana.
 12 'Dēmi salaoerna: Ah, malsoe; tjik, tjarijoskeun ka kaola sadaja. Walonanana: Kijeu-kijeu kasaoeranana ka kaola, sa-oerna: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami diminjakan, diangkat radja,
 13 njékél Israil. 'Gēsät-gēsöet pada njokot badjoe sorangan, sok disasarapkeun ka andjeunna, kana oempakan boeligir; sarta narijoep sangkakala, bari ngaromong: Jehoe djoemēnēng radja! 'Djadi Jehoe, poetra Josapat, anoe poetra Nimsi teh, sakait ngamosoeh ka Joram. (Ari Joram teja keur ngadjaga di Ramot bilangan Gilad, nja andjeunna djeung sabala
 15 Israil, tina sabab Hasael, radja Sam; 'tatapi radja Joram ^b geus moelih, soepaja dilandongan di Jisrel, tina raraheut, asal andjeunna dikadek koe oerang Sam, keur mērangän ka Hasael, radja Sam teja.) Pok Jehoe misaoer: Oepama

katēroesan koe manah sadaja, oelah aja noe minggat, bidjil ti nagara, leumpang
 16 bebedja di Jisrel. 'Tjat Jehoe toenggang kareta, toeloej angkat ka Jisrel; karana Joram ebog di dinja. Sarta Ahasia, radja Joeda, geus soemping ngalajad ka
 17 Joram. 'Ari ^c noe kēmit keur nangtoeng dina papanggoengan di Jisrel; beh nendjo Jehoe saāleutanana keur moeroeboel; pok oendjoekan: Koering nendjo aleutan. Marentah Joram: Geura njokot toekang toempak koeda saoerang, titah mapagkeun, djeung sina nanjakeun salamët hanteuna. 'Sēmproeng hidji toekang toempak koeda mapagkeun Jehoe; toeloej mihatoer: Kijeu timbalan radja: Koemaha, salamët? Ngawalon Jehoe: Dek naon maneh nanjakeun salamët? geura malik, toetoeurkeun kami! Seg noe kēmit teh ngoeninga, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, piwarangan teh geus dongkap ka darinja, nanging hanteu wangsoel. 'Gantjang radja ngijangkeun deui hidji toekang toempak koeda; sadatangna ka darinja, pok mihatoer: Kijeu timbalan radja: Koemaha, salamët? Ngawalon Jehoe: Dek naon maneh nanjakeun salamët? geura malik, toetoeurkeun kami!
 20 'Seg noe kēmit teh ngoeninga, kijeu pioendjoekna: Soemoehoen, geus dongkap ka darinja, nanging hanteu wangsoel; sarēng ari loempatna siga loempat Jehoe poetra Nimsi, karantēn
 21 loempatna kawas noe gelo. 'Parentah Joram: Geura pasang! Prak dipasang karetana. Djol Joram, radja Israil, bidjil djeung Ahasia, radja Joeda, pada toenggang kareta pribadi; ari baridjilna mapagkeun Jehoe; prok patēpang
 22 ^d pēlēbah lahan Nabot, oerang Jisrel teja. 'Dēmi geus kitoe, barang Joram ningali Jehoe, pok mariksa: Eh Jehoe! koemaha, salamët? Walonanana: Koemaha rek salamët, salilana djinahna Isebel, indoeng maneh, djeung sihirna
 23 sakitoe rarosa? 'Gantjang Joram malikkeun, seug kaboer, bari misaoer ka Ahasia: Hijanat eta teh, Ahasia! 'Dēmi Jehoe ngageuwat njékél gondewa, pek Joram dipanah, keuna antara walikatna; ari djamparingna bidjil tina manahna, sarta Joram ngarampoejoek dina karetana.
 25 'Misaoer Jehoe ka Bidkar, nja eta hidji satrija andjeunna: Djoengdjoengkeun,

sarta pitjeun eta kana loewoekan lahan Nabot, oerang Jisrel teja; karana ingëtkeun, basa kaoela djeung sampejan taroempak koeda ngarendeng, ngiring Ahab bapana teja, ^e harita eta teh koe Pangeran ditoempangan momotan kijeu: 26 'Saënja-ënjana, gëtih Nabot djeung gëtih anak-anakna koe kami kamari katingali, soer pangandika Pangeran; sarta mëngke kami malës ka maneh nja dina ijeu lahan pisan, soer pangandika Pangeran. Mana ajeuna djoengdjoengkeun, sarta pitjeun ka eta loewoekan, ngaboekti- 27 keun pangandika Pangeran. 'Barang katingali koe Ahasia, radja Joeda, ^f seug kaboer, djalan ka gëdong taman. Dëmi Jehoe ngoedag njoesoel andjeunna, bari marentah: Eta oge koedoe panah dina kareta. [Heug keuna] dina tandjakan Goer, anoe di lëbah Jiblam; ari kaboerna 28 ka Mëgido, toeloej maot di dinja. 'Seug koe abdi-abdina dibawa ka Jëroesalem dina kareta, toeloej dikoerëbkeun kana koeboeranana di dajeh Dawoed, diri- 29 joengkeun ka karoehoenna. 'Ari Ahasia teja djadina radja njangking Joeda teh ^g mëneran kasawëlas taoenna djoemë- nëng Joram poeta Ahab teja.

a p. 5: 21. *b* p. 8: 29. *c* 2 Sam. 18: 24. *d* 1 Radj 21: 1. *e* 1 Radj. 21: 19. *f* 2 Bab. 22: 9. *g* p. 8: 25'

30 Tidinja Jehoe soemping ka Jisrel. Barang Isebel geus meunang bedja, ngageuwat panonna disipat djeung sirahna dipapantës; toeloej nëmpo tina djandela. 'Ana Jehoe geus asoep tina lawang, pok Isebel nanja: Eh ^a Simri, noe maehan djoeraganana! koemaha, salamët? 31 'Ret Jehoe tjëngkat kana djandela, bari njaoer: Saha noe miloe ka kami? saha? Aja doewa tiloe ponggawa narëmpe ka 32 andjeunna. 'Saoer Jehoe: Eta geura tinggangkeun! Pek ditinggangkeun; ari gëtihna njeret kana tembok djeung kana 33 koeda; seug ditintjakan. 'Toeloej Jehoe asoep, sarta dahar-leueut; geus kitoe marentah: Geura pada nejang eta awe- we noe disapa teh, toeloej koeboer saka- 34 kali; ^b karana anak radja eta teh. 'Seg laleumpang, dek dikoeboer; bët taja noe kapanggih ngan tangkorekna, djeung doewa soekoena, sarta doewa dampal 35 leungeunna. 'Tidinja baralik sarta ngoe- ninga ka Jehoe; ari saorna: Nja eta pangandika Pangeran, noe koeandjeunna

diandikakeun koe lantaran Elias, oerang Tisbe, abdina; kijeu pangandikana: ^c Awak Isebel bakal dihakan andjing dina 37 bilangan Jisrel, 'sarta majit Isebel bakal saibarat gëmoek dina tonggong ta- neuh, dina bilangan Jisrel; moal aja noe ngomong: Nja ijeu Isebel.

a 1 Radj. 16: 18. *b* 1 Radj. 16: 31. *c* 1 Radj. 21: 23.

PASAL 10.

Ari Ahab kagoengan ^a toedjoeh poe- loeh poeta lalaki, arajana di Sama- ria. Toeloej Jehoe ngadamël sërata, sarta dikintoenkeun ka Samaria, ka para kapala Jisrel, nja eta ka para kokolot, djeung ka sakoer noe ngasoeh eta poe- 2 tra-poetra Ahab; kijeu oengëlina: 'Ari ajeuna, samangsa ijeu soerat datang ka maraneh, sarehna maraneh kaäjaan koe anak-anak djoeragan maraneh, kitoe deui maraneh kaäjaan kareta djeung koeda, toer aja di nagara reugreug, sarta 3 soegih pakarang: 'noe matak maraneh geura alak-ilik, milih anak djoeragan maraneh noe panghadena nja pangoe- tamana, dijoekeun dina korsi bapana, bari seg koe maraneh pangmërangkeun 4 bangsa djoeragan maraneh. 'Dëmi eta pada sijeuneun kabina-bina, sarta ngaromong: Geuning, ^b eta doewa radja hanteu tahan di hareupeunana; koemaha 5 oerang nja pitahaneun? 'Tidinja anoe njangking gëdong, sarta noe njangking nagara, kitoe deui para kokolot, sarta sakoer noe ngasoeh poeta teja, ngadjoeroengkeun ka Jehoe, pihatoerna: Sim- koering sadaja soemëdja ngabdi ka andjeun, sarëng soemëdja ngalampahkeun saniskantën noe koe andjeun bade di- parentahkeun ka simkoering; hanteu nijat simkoering teh ngadjadikeun radja; soemangga, pidamël anoe pisaeëun koe 6 pangraos andjeun. 'Tidinja Jehoe mindo njëratana ka darinja, kijeu oengëlina: Oe- pama ënja maraneh sëdja ngabdi ka kami, sarta sëdja noeroet ka parentah kami, koedoe njarakot hoeloe eta djala- ma, nja eta anak-anak djoeragan ma- raneh, seug koedoe ngadareuheus ka kami isoekan wajah kiwari, ka Jisrel. - Dëmi poeta radja noe toedjoeh poeloh 7 eta, anoe ngagëdean inja. 'Ari geus kitoe,

sadatangna eta soerat ka maranehana-
na, seug njarokot eta poetra-poetra
radja, ^c pek dipeuntjitan, toedjoeh poe-
loeh djalma; ari sirah-sirahna diwada-
han koe karandjang, bari toeloej diki-
8 rimkeun ka Jehoe, ka Jisrel. 'Hol aja
hidji oetoesan, ngoeninga ka Jehoe, ki-
jeu pioendjoekna: Noen, aja noe nga-
bantoen sirah poetra-poetra radja teja.
Ari parentahna: Teundeun hareupeun
lawan nagara, tēpi ka isoek; djijeun doe-
9 wa toempoekan. 'Ari geus kitoe, isoekna
andjeunna ka loewar, toeloej ngadēg,
bari misaoer ka sakabeh djalma-djalma:
Maraneh teh adil; saēnjana, kami teh
sakait ngamosoeh ka djoeragan kami,
sarta koe kami dipaehan; dēmi noe nja-
10 bēt ijeu sakabeh teh saha? 'Mana sing
kanjahokeun koe maraneh, jen sakoer
pangandika Pangeran, anoe koe Pange-
ran diandikakeun hal bangsa Ahab teja,
^d hidji ge taja noe pētjat kana taneuh;
satēgēsna Pangeran geus ngadamēl sa-
koer noe koe andjeunna diandikakeun
11 koe lantaran Elias abdina. 'Sarta koe
Jehoe disabētan sakabeh ahli Ahab anoe
kari di Jisrel, kitoe deui sakabeh gēgē-
denna, sobat Ahab noe daralit djeung
panghoeloe-panghoeloena, datang ka taja
pisan noe dikarikeun. ^a Hak. 8 : 30.

^b p. 9 : 21. ^c Hak. 9 : 5. ^d 1 Radj. 8 : 56.

12 Toeloej Jehoe dangdan, bral angkat
ka Samaria. Ana dongkap ka imah pa-
koempoelan toekang ngangon, di djalan,
13 'prok Jehoe patēpang djeung ^a saderek-
saderek Ahasia, radja Joeda; seg dipa-
riksa: Saha maraneh? Ari walonanana:
Kaoela sadaja doeloer Ahasia; eukeur
njaba, sēdja ngatoerkeun salamēt ka
para poetra radja sarta ka para poetra
14 prameswari. 'Marentah Jehoe: Eta ta-
rangkep hiroep-hiroep! Pek ditarangkep
hiroep-hiroep, bari toeloej dipeuntjitan
deukeut soemoer imah pakoempoelan
teja; rejana opat poeloh doewa djal-
ma; hidji ge taja noe dikarikeun.

^a 2 Bab. 22 : 8.

15 Geus ladjēng ti dinja, prok Jehoe pa-
tēpang djeung ^a Jonadab poetra Rekab,
noe mapagkeun andjeunna; seug oeloek
salam ka Jonadab, bari mariksa ka di-
nja: Koemaha manah sampejan saestoe,
saperti hate kaoela kana manah sam-
pejan? Walon Jonadab: Lērēs, saestoe.

Ari kitoe mah, ^b geura sodorkeun pana-
ngan sampejan! Sor pananganana diso-
dorkeun. Toeloej Jonadab koe Jehoe
dioenggahkeun ka andjeunna, kana ka-
16 reta; 'ari saoerna: Mangga, angkat djeung
kaoela, tingalian goemati kaoela ka Pa-
ngeran. Heug ditoenggangkeun kana
17 kareta sarēng andjeunna. 'Dēmi geus
soemping ka Samaria, pek Jehoe nja-
bētan sakabeh ahli Ahab anoe kari di
Samaria, datang ka toempoerna; ^c geus
boekti pangandika Pangeran, noe koe
andjeunna diandikakeun ka Elias teja.
18 'Tidinja Jehoe ngoempoelkeun sakabeh
djalma-djalma, sarta misaoer ka darinja
kijeu: Ari Ahab teh ngabaktina ka Baäl
saetik bae; Jehoe mah sēdja rosa nga-
19 bakti ka dinja. 'Mana ajeuna geura nga-
rala sakabeh nabi Baäl, sakabeh abdi
Baäl djeung sakabeh panghoeloena, da-
ratangkeun ka kami, oelah aja noe koe-
rang; karana kami rek aja koerban gēde
ka Baäl; saha-saha noe teu datang, moal
dihiroepan. Tatapi Jehoe pangmilam-
pah kitoe teh ngakalan; noe dipalar
20 dek ngagēmpoer abdi-abdi Baäl. 'Ma-
rentah Jehoe: Geura soesoetji baris gēmpo-
engan pesta pikeun Baäl! Heug pada
21 ngowarkeun. 'Toeloej Jehoe ngoetoesan
ngidēr satanah Israil; heug moeroeboel
sakabeh abdi Baäl, taja noe kari hidji-
hidji atjan anoe hanteu datang; seg
arasoep ^d ka gēdong Baäl, wani gēdong
Baäl teh djēdjël-pinoeh ti sisi ka sisi
22 deui. 'Tidinja Jehoe marentah ka noe
njangking goedang papakean: Geura
bidjilkeun papakean baris sakabeh abdi
Baäl. Prak ngabidjilkeun papakean
23 adjang eta sakabeh. 'Toeloej Jehoe asoep
ka gēdong Baäl, njandak Jonadab poe-
tra Rekab teja; seug marentah ka abdi-
abdi Baäl: Geura pada dongdon, sarta
tangenan, bisi di dijeu aja abdi Pange-
ran tjampoer djeung maraneh; koedoe
24 woengkoel abdi Baäl bae. 'Tidinja ara-
soep, dek mētakeun koerban peuntjitan
djeung koerban doeroekan. Dēmi Jehoe
di loewar geus ngajakeun dalapan poe-
loeh djalma pikeun andjeunna, sarta
diparentah kijeu: Eta djalma-djalma,
noe koe kami diasoepkeun ka leungeun
maraneh, moen aja noe minggat, ^e saha-
saha noe ngalantarankeun, patina pi-
25 gantieu pati eta. 'Ari geus kitoe, barang

geus tjatjap mètakeun koerban doeroekan teh, pok Jehoe marentah ka para tamtama djeung ka para satrija: Geura arasoep, sabétan koe maraneh; poma oelah aja noe ka loewar! ^f Pek disarabétan koe seuseukeut pèdang, sarta koe tamtama djeung satrija dipitjeunan sakali, bari toeloej pada madjoe kana
 26 koeta gèdong Baäl. 'Sarta pada ngaloe-warkeun sakoer tihang, noe aja di gèdong Baäl, bari didoeroekan sakali.
 27 'Djeung pada ngabongkar tihang Baäl, sarta gèdong Baäl diboerak-barik, bari seug didjjeun patjiringan tèpi ka mangsa
 28 ajeuna. 'Tah, kitoe Jehoe noempoerkeunana Baäl, dileungitkeun ti Israil.
 29 'Ngan ^g moenggoeh dosa Jarobam poetra Nèbat, noe ngadosakeun Israil teja mah, Jehoe hanteu njingkah noeroet eta, nja eta sasapian émas, noe di Bet-
 30 El sarta di Dan teja. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Jehoe: Sapedah maneh geus njijeun kahadean, milampah noe bènèr di pajoeneun kami, nja migawe ka bangsa Ahab tèroes sapimanaheun kami, ^h noe matak anak maneh opat toeroenan pidijoekeun dina korsi
 31 karadjaän Israil. 'Tatapi Jehoe teu ngestoekeun ngalakonan toret Pangeran, Allah Israil, tèroes djeung manahna; hanteu njingkah tina hal dosa-dosa Jarobam, noe ngadosakeun Israil teja.

^a Jér. 35 : 6. ^b Gal. 2 : 9. ^c 1 Radj. 21 : 21. ^d 1 Radj. 16 : 32. ^e 1 Radj. 20 : 39. ^f 1 Radj. 18 : 40. ^g p. 3 : 2, 3. ^h p. 15 : 12.

32 Dina djaman eta Pangeran ngamimitian njetjelan Israil; ^a dièleh-elehkeun koe Hasael teja dina sawèwèngkèran
 33 Israil, 'ti sëmèt tji Jordan ka tèbeh pangbidjilan panon-poë, ^b nja eta sata-nah Gilad, tanah oerang Gad, oerang Roebin djeung oerang Mënase, ti sëmèt
 34 tanah Gilad djeung tanah Basan. - 'Ari tjarita Jehoe salijan ti eta, djeung sadajana lalampahanana, sarta sakabeh pangawasana, saénjana kaoengëlkeun
 35 dina kitab babad para radja Israil. 'Toeloej Jehoe sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeërèbkeun di Samaria; ^c ari Joahas poetrana noe ngaganti djadi
 36 radja. 'Dëmi lawasna Jehoe ngaradjaän ka Israil di Samaria teh dalapan likoer taoen.

^a p. 8 : 12. ^b 5 Moesa 3 : 12. ^c p. 13 : 1.

PASAL 11.

Mangsa ^a Atalja, iboe Ahasia teja, geus M^tèrangeun ^b jen poetrana poepoes, toeloej dangdan, seg ngagèmpoer saka-
 2 beh toeroenan radja. 'Tatapi Joseba, poetra radja Joram noe istri, saderek Ahasia, njandak Joas, poetra Ahasia, dipaling ti têngah para poetra radja noe keur dipaehan, katoet pangasoehna, diasoepekeun ka kamar pasarean, diboenikeun tina sabab Atalja; noe matak
 3 Joas hanteu dipaehan. 'Toeloej bae njoempoet djeung Joseba di gèdong Pangeran, gënèp taoen lilana; ari Atalja noe ngaratoean tanah. ^a p. 8 : 36. ^b p. 9 : 27.
 4 Dëmi ^a dina taoen noe katoedjoe, Jojada miwarang ngala para kapala noe njèkël saratoes, noe ngapalaän ^b djoeroe këtök djeung djoeroe loempat, seg pada ditjandak ka salira andjeunna, ka gèdong Pangeran; toeloej ngadamël pèrdjangdjian ka darinja, sarta disoempahan di djéro gèdong Pangeran, bari seug
 5 dipintonan poetra radja. 'Reudjeung pada diparentah, kijeu parentahna: Ari pèrkara, noe koe sarampejan koedoe dilampahkeun, nja kijeu: sampejan anoe asoep éngke poë sabbat, noe sapèrti loe koedoe ngadjaga kana djagaän gèdong
 6 radja; 'noe sapèrti loe di lawang Soer; ari noe sapèrti loe deui di lawang toekangeun tamtama; koedoe pada ngadjaga kitoe kana djagaän gèdong, nga-
 7 halangan. 'Sarta ari doewa bagian sampejan deui, nja eta sakoer noe ka loewar éngke poë sabbat, koedoe ngadjaga kana djagaän gèdong Pangeran, ngaraksa
 8 radja. 'Nja eta koedoe ngaroeboeng radja ti sakoeriling, bari hidji-hidji djalma pada njèkël pakarangna; ari saha-saha noe aboes kana antara djadjaran, koedoe dipaehan; sarta koedoe ngaping radja, samangsa mèdal djeung
 9 samangsa lèbèt. 'Tidinja para kapala noe njèkël saratoes teh pada ngalampahkeun saparentah panghoeloe Jojada teja; prak hidji-hidji pada njokot djalmana, noe asoep di poë sabbat reudjeung noe ka loewar di poë sabbat; toeloej
 10 daratang ka panghoeloe Jojada. 'Seg panghoeloe ka para kapala noe njèkël saratoes teh njelehkeun toembak djeung ^c kèpèng asal kagoengan Dawoed, noe

11 aja di gëdong Pangeran. 'Toeloej tam-
tama teh narangtoeng, bari hidji-hidji
djalma pada njëkël pakarangna, ti sa-
beulah gëdong ti katoehoe tëroes ka
sabeulah gëdong ti kentja, këbat kana
12 altar djeung këbat kana gëdong, nga-
raksa radja sakoeriling. 'Tidinja poeta
radja teh koe panghoeloe ditjandak ka
loewar, sarta mastakana dimakoetaän,
bari diselehan ^a Përtelaän teja; prak koe
sadjana didjënöngkeun radja, sarta di-
lisahan sakali; seg pada emprak-empra-
kan, bari njarëboet: Radja sing salamët!
13 'Barang Atalja ngadenge sora tamtama
djeung djalma loba, ngageuwat Atalja
ngadatangan ka eta djalma-djalma, ka
14 gëdong Pangeran. 'Ana ngalijeuk, doe-
madakan, radja keur ngadëg ^e di paran-
tina ngadëg, koemaha adat-bijasa, sarta
para kapala djeung noe narompet pada
narangtoengan radja; ari sakabeh djalma
eusi tanah pada boengah sarta na-
rijoep tarompet. Seg Atalja ^f njosoëk
papakeanana, bari ngadëngek: Sakong-
15 kol! sakongkol! 'Marentah panghoeloe
Jojada ka para kapala noe njëkël sa-
ratoes, noe njarangking balad teja, kijeu
parentahna ka darinja: Eta geura ka-
loewarkeun kana antara djadjaran;
djeung saha-saha noe noetoerkeun eta,
paehan koe pëdang! karena panghoeloe
geus marentah, Atalja oelah dipaehan
16 di gëdong Pangeran. 'Seug pada merean
omber ka dinja; toeloej Atalja asoep deui
ka gëdong radja, ^g djalan paranti koeda
asoep; pek dipaehan di dinja. ^a 2 Bab. 23 : 1.
^b 2 Sam. 20 : 23; 1 Radj. 1 : 38. ^c 2 Sam. 8 : 7.
^d 5 Moesa 17 : 18. ^e p. 23 : 3. ^f p. 5 : 7. ^g 2 Bab. 23 : 15.

17 Toeloej Jojada ^a ngadamël përdjang-
djian di antara Pangeran djeung radja
sarta djeung djalma loba, soepaja eta
djaradi oemat Pangeran, kitoe deui di
18 antara radja djeung djalma-djalma. 'Geus
kitoe sakabeh djalma eusi tanah ara-
soep ka gëdong Baäl, sarta diboerak-
barik; ari altar-altarna djeung artja-
artjana dihantëm diraroeksakkeun, sarta
Matan, panghoeloe Baäl, dipaehan di
hareupeun altar. Djeung deui panghoe-
loe Jojada ngangkat anoe poerah nja-
19 rangking gëdong Pangeran. 'Tidinja an-
djeunna njandak para kapala noe njëkël
saratoes, kitoe deui djoeroe këtok djeung
djoeroe loempat teja, sarta sakabeh

djalma eusi tanah, seug radja teh di-
loengsoerkeun ti gëdong Pangeran, di-
djadjapkeun ka gëdong radja, djalan
lawang tamtama; gek radja teh linggih
20 dina panglinggihan para radja. 'Ari sa-
kabeh djalma eusi tanah pada boenga-
heun, sarta dajauh teh kërtä. Dëmi
Atalja teja dipaehanana koe pëdang
21 di gëdong radja. 'Oemoer Joas keur
mangsa djadi radja teh toedjoeh taoen.

^a p. 23 : 3.

PASAL 12.

Mangsa ^a katoedjoeh taoenna djoe-
mënëng Jehoe teja, harita Joas djadi
radja, sarta opat poeloeu taoen nga-
radjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan
2 iboena Sibja, ti Berseba. 'Dëmi Joas teh
milampah noe bënër di pajoeneun Pa-
ngeran, sapandjangna andjeunna diwoe-
3 roek koe panghoeloe Jojada. 'Ngan ^b
ënggon laloehoer teja hanteu disaling-
kirkeun; djalma-djalma masih keneh
ngaloerban djeung ngaroekoes dina ëng-
gon loehoer. ^a 2 Bab. 24. ^b 1 Radj. 3 : 2.

4 Hidji mangsa Joas marentah ka para
panghoeloe: ^a Sakabeh oewang noe di-
soetjikeun, anoe didatangkeun ka gëdong
Pangeran, oewang anoe lakoe, ^b oewang
njawa sataksiran-sataksiranana, djeung
sakabeh oewang anoe tjop dina hate
djalma didatangkeun ka gëdong Pa-
5 ngeran, 'nja eta koedoe ditarima koe
panghoeloe-panghoeloe, hidji-hidji ti ka-
wawoehanana, sarta koedoe dipake ngoe-
mean karoeksakan gëdong, ka sakoer
bae noe kapanggih roeksak di dinja.

6 'Dëmi geus kitoe, mangsa katiloe-likoeu
taoenna Joas teja djoemënëng radja,
harita para panghoeloe tatjan ngomean
7 karoeksakan gëdong. 'Toeloej radja Joas
njaoer panghoeloe Jojada djeung pang-
hoeloe noe reja, bari seug dilahiran
kijeu: Koe naon sarampejan noe matak
teu ngomean karoeksakan gëdong teja?
ari ajeuna mah montong narima deui
oewang ti kawawoehan sarampejan;
anggoer koe sarampejan selehkeun baris
8 karoeksakan gëdong. 'Karëmpagan koe
para panghoeloe, jen moal narima deui
oewang ti djalma-djalma, sarta moal
9 ngomean karoeksakan gëdong. 'Tidinja
panghoeloe Jojada njandak hidji pëti,
sarta dilijangan toeroebna; sok diteun-
deun gigireun altar, ti katoehoe, lëbah

djalma asoep ka gëdong Pangeran; ari panghoeloe ^c noe ngadjaraga bangbaroeng, ngasoepkeun ka dinja sakabeh oewang noe didatangkeun ka gëdong Pangeran. 'Dëmi geus kitoe, satijap-tijap narendjo jen geus loba oewang dina pëti, toeloej datang djoeroe-toelis radja djeung panghoeloe agoeng, seug oewang teh dibeungkeutan, sarta bari dibilang eta oewang, noe kapëndak di gëdong Pangeran. 'Ari eta oewang anoe beunang nimbang teh diselehkeun ka leungeun djalma noe njarijeun pagawean, noe geus pada dibakoekeun ka gëdong Pangeran; toeloej koe eta dibalandjakeun ka toekang kai djeung ka toekang njarijeun, noe keur digarawe ka gëdong Pangeran; 'kitoe deui ka toekang tembok djeung ka toekang batoe; toer di-beulikeun kana kai djeung kana batoe tatahan, baris ngomean karoeksakan gëdong Pangeran, sarta dipake kana naon bae piongkoseun ngomean gëdong. 'Tatapi eta oewang, noe didatangkeun ka gëdong Pangeran teh, teu dipake njijeun bokor perak, peso, pangepret, tarompet, sambarang parabol émas atawa parabol perak, baris gëdong Pangeran; 'énjana mah ^d diselehkeun ka noe njarijeun pagawean, sarta dipake ngomean gëdong Pangeran. 'Djeung deui ^e teu balitoeng reudjeung djalma noe leungeunna diselehan oewang teh baris dibikeun ka noe njarijeun pagawean; ^f karena pada satoehoe lampahna. 'Ari ^f oewang koerban kasalahan djeung oewang koerban dosa mah hanteu didatangkeun ka gëdong Pangeran; nja eta keur para panghoeloe. ^a 2 Moesa 30: 13. ^b 3 Moesa 27: 2. ^c p. 22: 4. ^d p. 22: 5. ^e p. 22: 7. ^f 3 Moesa 5: 15, 16; 7: 7.

17 Mangsa eta ^a Hasael, radja Sam teja, indit mërangan ka nagara Gat, sarta dibeunangkeun. Toeloej Hasael njanghareup ka Jëroesalem, indit ngaroeroeg.

18 'Gantjang Joas, radja Joeda, ^b njandak sakabeh barang beunang njoetjikeun Josapat, djeung Joram, sarta Ahasia, sëpoe-h-sëpoe-hna, radja-radja Joeda teja; kitoe deui barang beunang njoetjikeun andjeunna, sarta djeung sakabeh émas, noe kapëndak dina radja-brana gëdong Pangeran djeung gëdong radja; seug dikintoenkeun ka Hasael, radja Sam;

19 toeloej Hasael indit ti Jëroesalem. - 'Ari tjarijos Joas salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saénjana kaeungëlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 'Geus kitoe mantri-mantrina ngamosoeh, ^c sarta njijeun sakait; pek maehan Joas di gëdong Milo, dina poe-doenan Sila. 'Ari noe maehan teh, nja eta Josakar anak Simat, djeung Josabad anak Somer, doewanana djadi mantri; toeloej Joas poepoes; tidinja dikoeërbekeun ka karoehoenna ^d di dajeh Dawood; ^e ari Amasia poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a p. 8: 12; 2 Bab. 24: 23. ^b 1 Radj. 15: 18; p. 16: 8; 18: 15. ^c p. 14: 19. ^d 2 Bab. 24: 25. ^e p. 14: 1.

PASAL 13.

Mangsa katiloe-likoer taoenna Joas poetra Ahasia teja djoemënéng radja Joeda, ^a harita Joahas poetra Jehoe djadi radja njangking Israil di Samaria, [sarta ngaradjaänana] toedjoeh wëlas taoen. 'Dëmi Joahas teh ^b milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sarta noeroetkeun dosa-dosa Jarobam poetra Nëbat, anoe ngadosakeun Israil teja; ^c hanteu njingkir ti lampah kitoe. 'Toeloej Pangeran ^c djadi bëndoe ka Israil, sarta diselehkeun ^d ka leungeun Hasael, radja Sam teja, djeung ka leungeun Benhadad, poetra Hasael, sapapandjangna. ^e 'Geus kitoe Joahas noenoehoen ka pajoeneun Pangeran, sarta koe Pangeran dimakboel; ^e karena waspaoseun di karoepëkan Israil, tina dikanijaja koe radja Sam. '(Tidinja Israil koe Pangeran dipaparin hidji poerah noeloeng, noe matak ka loewar ti bawah kawasa oerang Sam; seug oerang Israil tjaritjing deui dina himah-himahna, tjara ka toekang-toekang. 'Parandene kitoe teu njalingkir tina dosa-dosa bangsa Jarobam, noe ngadosakeun Israil koe lantaran eta; nja eta noe dilakonon; sanadjan ^f Asera teja masih ngadjoengkiring di Samaria.) ^g 'Karena hanteu ngarikeun bala di Joahas teh, kadjaba ti lima poeloeh toekang toempak koeda, djeung sapoeloeh kareta, sarta salaksa djalma badarat; karena noe sadjaba ti eta mah geus digëm-poer koe radja Sam, ^g didjijeun sa-përti tai pangirikan. - 'Ari tjarita Joahas salijan ti eta, djeung sakabeh lalampa-

hanana, sarta pangawasana, sañjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Toeloej Joahas teh sare reudjeung karoehoenna, sarta dikoeboer di Samaria; ari Joas poetrana noe ngaganti djadi radja.

a p. 10: 35. *b* p. 3: 3.
c Hak. 2: 14. *d* p. 8: 13; 10: 32. *e* 2 Moesa 3: 7.
f 1 Radj. 16: 33. *g* Djab. 18: 43.

10 Mangsa katiloe-poeloe toedjoe ta-
oenna Joas teja djoemëneng radja Joeda,
harita Joas poetra Joahas djadi radja
njangking Israil di Samaria, [sarta nga-
11 radjaänana] gënöp wëlas taoen. 'Dëmi
Joas teh *a* milampah noe goreng di
pajoeneun Pangeran; teu njingkir ti
sakabeh dosa Jarobam poetra Nëbat,
noe ngadosakeun Israil koe lantaran
12 eta; nja eta noe dilakonan. - 'Ari tjarita
Joas *b* salijan ti eta, djeung sakabeh
lalampahanana, sarta pangawasana dina
keur përang djeung Amasia, radja Joeda
teja, sañjana kaoengëlkeun dina kitab
13 babad para radja Israil. 'Toeloej Joas
teh sare reudjeung karoehoenna, sarta
c Jarobam tjalik dina korsi karadja-
anana; ari Joas teh dikoeboer di Sa-
maria, direudjeungkeun ka para radja
Israil. *a* 1 Radj. 15: 34. *b* 2 Bab. 25: 17. *c* p. 14: 16.

14 Dëmi Elisa teja ngangloeh tina ka-
sawatna noe matak andjeunna poepoes.
Bral Joas, radja Israil, ngalajad ka Elisa,
sarta nangis ngalanggoekan ka pameun-
teuna, bari misaoer: "Ama! ama! kareta
Israil sarëngbaladna noe toempak koeda!
15 'Saoer Elisa ka radja: Geura njandak
gondewa djeung djamparing! Prak radja
njandak gondewa djeung djamparing.
16 'Saoerna deui ka radja Israil: Panangan
andjeun toempangkeun kana gondewa!
Pek pananganana ditoempangkeun. Toe-
loej koe Elisa panangan andjeunna di-
17 toempangkeun ka panangan radja. 'Seug
Elisa misaoer: Boekakeun djandela ti
wetan! Seg diboekakeun. Saoer Elisa:
Pësátkeun! Pek dipësátkeun. Saoer Elisa:
Djamparing kasalamëtan ti Pangeran,
estoe djamparing kasalamëtan, mawa
tjlaka ka oerang Sam; karena andjeun
mëngke ngelehkeun oerang Sam *b* di
18 nagara Apek, datang ka bejakna. 'Mi-
saoer deui Elisa: Geura njandak djamp-
paring-djamparing! Pek ditjandak. Sa-
oerna ka radja Israil: Peupeuhan taneuh!
Prak dipeupeuhan tiloe kali, toeloej liren.

19 'Seug piwarangan Allah teh bëndoe ka
radja, sarta misaoer: Bënërna andjeun
meupeuh lima atawa gënöp kali, tangtöe
oerang Sam koe andjeun diëlehkeun
datang ka bejakna; ari ajeuna mah
oerang Sam ngan bakal tiloe kali bae
diëlehkeunana koe andjeun. *a* p. 2: 12.

b 1 Radj. 20: 26.

20 Tidinja Elisa poepoes, sarta dikoe-
rëbkeun. Ari taoen deui, aja barisan
21 Moab ngadatangan kana tanah. 'Keur
mënëran aja noe dek ngaröewang hidji
djalma, beh narendjo eta barisan; nga-
geuwat majit teh dipitjeun ka djëro koe-
boeran Elisa. Ana datang eta majit sarta
antël ka toelang-toelang Elisa, seug hi-
roep deui, toeloej hoedang nangtoeng.

22 Ari Hasael, radja Sam teja, nganjaja
23 ka Israil satoetöep oemoer Joahas. 'Ta-
tapi aja sih-koernija Pangeran ka darinja,
sarta diwëlasan, bari majoen deui ka
darinja, *a* koe karena përdjangdjanana
ka Ibrahim, Ishak djeung Jaköeb teja;
sarta teu kërseaeun ngaröeksakkeun ka
maranehanana, djeung hanteu dipitjeun
24 ti pajoeneunana *b* tËpi ka ajeuna. 'Toe-
loej Hasael, radja Sam teja, maot, sarta
Benhadad poetrana noe ngaganti djadi
25 radja. 'Tidinja koe Joas poetra Joahas
teja ti leungeun Benhadad poetra Hasael
dirëboet deui nagara-nagara, noe koe
eta dirëboet ti panangan Joahas ramana,
djalan përang; tiloe kali diëlehkeunana
koe Joas, djadi moelangkeun deui na-
gara-nagara Israil. *a* 2 Moesa 2: 24. *b* p. 17: 20.

PASAL 14.

Mangsa kadoewa taoenna Joas poetra
Joahas teja djoemëneng radja Israil,
a harita Amasia poetra Joas, radja Joeda,
2 djadi radja. 'Oemoer Amasia keur mang-
sa djadi radja teh salawe taoen, sarta
salapan likoer taoen ngaradjaänana di
Jëroesalem; ari djënëngan iboena Joa-
3 dan, ti Jëroesalem. 'Dëmi Amasia teh
milampah noe bënër di pajoeneun Pa-
nangeran, ngan *b* teu tjara Dawoed rama-
na; lampahna sakoemaha lampah Joas
4 ramana. 'Ngan *c* ënggon laloehoer teja
hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma
masih keneh ngaloerban djeung ngaröe-
5 koes dina ënggon loehoer. 'Dëmi geus
kitoe, barang karadjaän geus pageuh
di bawah kawasa andjeunna, *d* pek

andjeunna maehan mantri-mantrina noe
 6 maehan radja, ramana teja. 'Tatapi ari
 anak djalma noe maehan tamah koe
 andjeunna hanteu dipaehan, noeroet
 anoe dioengëlkeun dina kitab toret Moe-
 sa, noe ditimbalkeun koe Pangeran,
 kijeu oengëlna: ^e Bapa teu meunang di-
 paehan tina sabab anak, kitoe deui
 anak teu meunang dipaehan tina sabab
 bapa; satëgësna djalma teh dipaehanana
 7 koe tina dosana sorangan. 'Andjeunna
 ngelehkeun oerang Edom ^f di lëbak Oe-
 jah, salaksa djalma noe kasamboet;
 sarta meunangkeun nagara Sela djalan
 përang, ari ngaranna dilandi Joktel,
 tēpi ka mangsa ajeuna. ^a 2 Bab. 25.
^b p. 16:2; 18:3. ^c p. 12:3; 18:4. ^d p. 12:20.
^e 5 Moesa 24:16. ^f 2 Sam. 8:13.

8 Mangsa eta Amasia miwarangan djalma
 ka Joas, poetra Joahas, anoe poetra
 Jehoe, radja Israil teja, mopojan kijeu:
 9 Hajoe, oerang patینگal raraj! 'Tatapi
 Joas, radja Israil, miwarangan deui ka
 Amasia, radja Joeda, mopojan kijeu:
 Walang sangit noe di goenoeng Libanon
 ngoetoes ka ki poetri noe di goenoeng
 Libanon, pokna: Anak maneh awewe bi-
 keun ka anak koela keur pipamadjika-
 neunana; djëboel aja sato galak noe di
 Libanon ngaliwat, seg walang sangit teh
 10 katintjak. 'Andjeun rosa pisan nja nge-
 lehkeun oerang Edom, noe matak ma-
 nah andjeun agoel; raraoskeun kahor-
 matan, sarta sing tētëp tjalik di gëdong
 andjeun; keur naon dek ngagëlëkkeun
 diri kana katjilakaän, tëmahna roeboeh,
 nja diri andjeun, sarta mawa Joeda?
 11 'Tatapi Amasia teu ngagoegoe; bral
 Joas, radja Israil, mangkat; seug and-
 jeunna djeung Amasia, radja Joeda,
 patینگal pameunteu di Bet-Semes, noe
 12 di tanah Joeda. 'Toeloej Joeda eleh di
 hareupeun Israil; boer kalaboer sahi-
 mah-sahimahna. 'Dëmi Amasia, radja
 Joeda, poetra Joas, anoe poetra Ahasia
 teja, ditangkëp koe Joas, radja Israil,
 di Bet-Semes; toeloej Joas soemping
 ka Jëroesalem, sarta ngabongkar koeta
 Jëroesalem, ti lawang Epraim tēpi ka
 lawang Djoeroe, opat ratoes asta lëgana.
 14 'Malah ^a njandak sakabeh ëmas-perak,
 djeung sakabeh paparabotan, noe ka-
 pëndak di gëdong Pangeran sarta dina
 doenya-brana gëdong radja; toer njan-

dak djalma tatandon; toeloej moelih
 15 deui ka Samaria. - 'Ari tjarita Joas sa-
 lijian ti eta, lalampahanana djeung pa-
 ngawasana, kitoe deui hal përangna
 djeung Amasia, radja Joeda teja, saënja-
 na kaoengëlkeun dina kitab babad para
 16 radja Israil. 'Toeloej Joas sare reudjeung
 karoehoenna, sarta dikoeboer di Sama-
 ria, direudjeungkeun ka para radja
 Israil; ari Jarobam poetrana noe nga-
 ganti djadi radja. ^a 1 Radj. 14:26.

17 Dëmi ^a hiroep Amasia poetra Joas,
 radja Joeda, ti sanggeus maot Joas poe-
 tra Joahas, radja Israil teja, lima wëlas
 18 taoen deui. - 'Ari tjarijos Amasia salijan
 ti eta, saënjana kaoengëlkeun dina kitab
 19 babad para radja Joeda. 'Geus kitoe ^b
 aja noe njijeun sakait di Jëroesalem,
 ngamosoeh ka andjeunna; seug andjeun-
 na kaboer ka nagara Lakis; tatapi noe
 sakarait teh nitahan njoesol andjeunna
 20 ka Lakis, heg dipaehan di dinja. 'Toe-
 loej ^c dibawa dina koeda, sarta dikoe-
 rëbkeun di Jëroesalem, direudjeungkeun
 ka karoehoenna di dajeh Dawoed.
 21 'Tidinja sabala Joeda pada njokot ^d
 Asarja; ari eta teh oemoerna gënëp wë-
 las taoen; toeloej didjënëngkeun radja,
 22 ngaganti Amasia ramana. 'Andjeunna
 ngadamël ^e nagara Elat, sarta dibalik-
 keun deui ka Joeda, sanggeus radja
 Amasia koelëm reudjeung karoehoenna.
^a 2 Bab. 25:25. ^b p. 12:20. ^c p. 9:28. ^d p. 15:1.
^e 1 Radj. 9:26; p. 16:6.

23 Mangsa kalima-wëlas taoenna Amasia
 poetra Joas teja djoemënëng radja Joe-
 da, harita Jarobam poetra Joas, radja
 Israil, djadi radja di Samaria, [sarta
 ngaradjaänana] opat poeloe hidji ta-
 24 oen. 'Dëmi Jarobam teh ^a milampah
 noe goreng di pajoeneun Pangeran; teu
 njingkir ti sakabeh dosa Jarobam poetra
 25 Nëbat, noe ngadosakeun Israil teja. 'Koe
 andjeunna watës Israil dibalikkeun deui
 saäsalna tadi, ti pëlëbah asoep ka Ha-
 mat tēpi ka laoet tanah lapang; geus
 boekti pangandika Pangeran, Allah Is-
 rail, anoe koe andjeunna diandikakeun
 koe lantaran ^b nabi Joenoes poetra Ami-
 tai, abdina, noe asal ti nagara Gat-Heper.
 26 'Karana Pangeran ^c langkoeng waspaos
 di kabalangsakan Israil, anoe bangët
 katjida, ^d wani geus teu koering teu
 menak, sarta taja noe noeloeng ka Israil.

- 27 'Djeung Pangeran tatjan aja pangandika ngërsakeun ngaleungitkeun ngaran Israil ti kolong langit; ^e satëgësna Israil teh koe andjeunna disalamëtkeun koe lantaran Jarobam poetra Joas teja. - 'Ari tjarita Jarobam salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui pangawasana, lampahna përang, sarta lampahna moelangkeun ka Israil nagara Damsik djeung Hamat, [noe tadina kabilang] ka Joeda teja, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil.
- 29 'Tidinja Jarobam sare reudjeung karoehoenna, nja eta reudjeung para radja Israil; ^f ari Djakaria poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 13: 11. *b* Joen. 1: 1. *c* p. 13: 4. *d* 5 Moesa 32: 36. *e* p. 13: 5. *f* p. 15: 8.

PASAL 15.

- M**angsa katoedjoeh-likoer taoenna Jarobam teja djoemënëng radja Israil, ^a harita Asarja poetra Amasia, radja Joeda, djadi radja. 'Oemoer Asarja keur mangsa djadi radja teh gënëp wëlas taoen, sarta lima poeloeh doewa taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënéngan iboena Jëkolja, ti Jëroesalem.
- 3 'Dëmi Asarja teh ^b milampah noe bëner di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Amasia ramana. 'Ngan ^c ënggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; djalma-djalma masih keneh ngaloerban djeung ngaroekoes dina ënggon loehoer.
- 5 'Tidinja radja teh koe Pangeran digëboeg, nja kataradjang kasakit lepra, tËpi ka poëanana poepoes; noe matak tjalikna ^d misah gëdong. Dëmi Jotam, poetra radja, noe njangking gëdong, ngahakiman ka djalma-djalma eusi tannah. - 'Ari tjarijos Asarja salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 'Toeloëj Asarja koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ka karoehoenna di dajeh Dawoed; ari Jotam poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* p. 14: 21; 2 Bab. 26. *b* p. 14: 3. *c* p. 14: 4. *d* 3 Moesa 13: 46.
- 8 Mangsa katiloe-poeloeh dalapan taoenna Asarja teja djoemënëng radja Joeda, ^a harita Djakaria poetra Jarobam djadi radja, njangking Israil di Samaria, gënëp boelan. 'Dëmi Djakaria teh ^b milampah noe goreng di pajoeneun

- Pangeran, sakoemaha lampah karoehoenna bae; teu njingkir ti dosa-dosa Jarobam poetra Nëbat, noe ngadosakeun Israil teja. 'Tidinja Saloem poetra Jabes sakait ngamosoeh ka andjeunna; pek njabët ka andjeunna kasaksian koe djalma noe loba, dipaehan; toeloëj Saloem djadi radja, ngaganti Djakaria. -
- 11 'Ari tjarita Djakaria salijan ti eta, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Nja eta pangandika Pangeran, noe koe andjeunna diandika keun ka Jehoe teja, kijeu pangandikana: ^c Anak maneh opat toeroenan pidjoekeun dina korsi karadjaän Israil; geus boekti kitoe. *a* p. 14: 29. *b* p. 14: 24. *c* p. 10: 30.
- 13 Saloem poetra Jabes djadi radja mëneran katiloe-poeloeh salapan taoenna Oesia teja djoemënëng radja Joeda, sarta ngaradjaänana di Samaria teh saboelan lilana. 'Karana Mënahem poetra Gadi mangkat ^a ti nagara Tirsas, sarta datang ka Samaria; pek njabët ka Saloem poetra Jabes, di Samaria, dipaehan; toeloëj Mënahem djadi radja, ngaganti Saloem. - 'Ari tjarita Saloem salijan ti eta, djeung lampahna sakait teja, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Israil. 'Mangsa eta Mënahem mangkat ti Tirsas, sarta njabëtan nagara Tipsah djeung saeusi-eusina, katoet wëwëngkëranana, tina sabab hanteu mere lawang; kitoe noe matak disabëtan; ^b ari sakabeh awewena noe reuneuh dibëdelan. *a* 1 Radj. 15: 33. *b* p. 8: 12.
- 17 Mangsa katiloe-poeloeh salapan taoenna Asarja teja djoemënëng radja Joeda, harita Mënahem poetra Gadi djadi radja njangking Israil, [sarta ngaradjaänana] sapoeloeh taoen di Samaria.
- 18 'Dëmi Mënahem teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran; satoetoep oemoerna eta teh teu njingkir ti dosadosa Jarobam poetra Nëbat, noe ngadosakeun Israil teja. 'Djëboel ^a Poel, radja Asoer, ngaroerog ka tanah Israil; seg Mënahem ka Poel ^b ngahatoerkeun sareboe talenta perak, ^c malar koe Poel ditangtajoengan, soepaja andjeunna ditëtëpkeun njangking karadjaän. 'Ari kaloewarna eta oewang koe Mënahem ^a dimistikeun ka Israil, ka sakoer noe soegih-moekti; koedoe pada ngahatoerkeun

ka radja Asoer lima poeloeh sekel pe-
rak sewang. Toeloej radja Asoer moe-
21 lang, teu lila di dinja dina tanah. - 'Ari
tjarita Mënahem salijan ti eta, djeung sa-
kabeh lalampahanana, saënjana kaoeng-
22 ngëlkeun dina kitab babad para radja
Israil. 'Tidinja Mënahem sare reudjeung
karoeoenna; ari Pëkahia poetrana noe
ngaganti djadi radja. *a* 1 Bab. 5: 26.

b p. 16: 7, 8. *c* Hos. 7: 11; 8: 9. *d* p. 23: 35.

23 Mangsa kalima-poeloeh taoenna Asarja
teja djoemënéng radja Joeda, harita Pë-
kahia poetra Mënahem djadi radja njang-
king Israil di Samaria, [sarta ngaradja-
24 anana] doewa taoen. 'Dëmi Pëkahia teh
milampah noe goreng di pajoeneun Pa-
ngeran; teu njingkir tina dosa-dosa Ja-
robam poetra Nëbat, noe ngadosakeun
25 Israil teja. 'Geus kitoe Pekah poetra
Rëmalja, satrija andjeunna, *a* sakait nga-
moesoeuh ka andjeunna; pek maehan an-
djeunna di Samaria, *b* di djëro karaton
gëdong radja, dibantoean koe Argob
djeung Arje, sarta lima poeloeh djalma
noe ngabatoeran, kaäsoep oerang Gilad;
ana geus dipaehan, seg Pekah djadi
26 radja, ngaganti Pëkahia. 'Ari tjarita
Pëkahia salijan ti eta, djeung sakabeh
lalampahanana, saënjana kaoengëlkeun
dina kitab babad para radja Israil.

a p. 15: 10. *b* 1 Radj. 16: 18.

27 Mangsa kalima-poeloeh doewa taoen-
na Asarja teja djoemënéng radja Joeda,
harita Pekah poetra Rëmalja djadi radja
njanging Israil di Samaria, [sarta nga-
28 radjaänana] doewa poeloeh taoen. 'Dëmi
Pekah teh milampah noe goreng di pa-
joeneun Pangeran; teu njingkir tina
dosa-dosa Jarobam poetra Nëbat, noe
29 ngadosakeun Israil teja. 'Keur djaman
Pekah, radja Israil, datang *a* Tiglat-Pi-
leser, radja Asoer, sarta meunangkeun
b nagara Ijon, Abel-Bet-Maäka, Janoah,
Kedes djeung Hasor; kitoe deui tanah
Gilad djeung tanah Galilea, satanah Nap-
tali; seug djalmana dibarojong ka tanah
30 Asoer. 'Geus kitoe Hosea poetra Ela *c*
njijeun sakait, ngamoesoeuh ka Pekah
poetra Rëmalja; pek njabët ka andjeun-
na, dipaehan; toeloej Hosea *d* djadi radja,
ngaganti andjeunna, mënëran kadoewa-
poeloeh taoenna djoemënéng Jotam poe-
31 tra Oesia teja. - 'Ari tjarita Pekah *e* sa-
lijan ti eta, djeung sakabeh lalampa-

hanana, saënjana kaoengëlkeun dina
kitab babad para radja Israil. *a* p. 16: 7;

1 Bab. 5: 26. *b* 1 Radj. 15: 20. *c* p. 15: 10, 25.

d p. 17: 1. *e* 2 Bab. 28: 6.

32 Mangsa kadoewa taoenna Pekah poe-
tra Rëmalja teja djoemënéng radja Is-
rail, *a* harita Jotam poetra Oesia, radja
33 Joeda, djadi radja. 'Oemoer Jotam keur
mangsa djadi radja teh salawe taoen,
sarta gënëp wëlas taoen ngaradjaänana
di Jëroesalem; ari djënëngan iboena
34 Jëroesa poetra Sadok. 'Dëmi Jotam teh
b milampah noe bënër di pajoeneun Pa-
ngeran; lampahna sakoemaha lampah
35 Oesia ramana. 'Ngan ënggon laloehoer
teja hanteu disalingkirkeun; djalma-
djalma masih keneh ngaloerban djeung
ngaroekees dina ënggon loehoer. An-
djeunna noe ngadamël lawang girang di
36 gëdong Pangeran. - 'Ari tjarijos Jotam sa-
lijan ti eta, djeung sakabeh lalampaha-
nana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab
37 babad para radja Joeda. 'Dina djaman
eta Pangeran ngamimitian *c* ngadatang-
keun Rësin, radja Sam, djeung Pekah
poetra Rëmalja teja ka tanah Joeda.
38 'Toeloej Jotam koelëm reudjeung ka-
roehoenna, sarta dikoeërëbkeun ka ka-
roehoenna di dajeuh Dawoed ramana;
ari Ahas poetrana noe ngaganti djadi
radja. *a* 2 Bab. 27. *b* p. 14: 3. *c* p. 16: 5.

PASAL 16.

Mangsa katoedjoeh-wëlas taoenna djoe-
mënéng Pekah poetra Rëmalja teja,
a harita Ahas poetra Jotam, radja Joeda,
2 djadi radja. 'Oemoer Ahas keur mangsa
djadi radja teh doewa poeloeh taoen,
sarta gënëp wëlas taoen ngaradjaänana
di Jëroesalem. Dëmi Ahas teh *b* hanteu
milampah noe bënër di pajoeneun Pange-
3 ran Allahna, sapërti Dawoed ramana. 'Sa-
tëgësna andjeunna ngalakonan djalan ra-
dja-radja Israil; malah-malah andjeun-
na *c* nJORANGKEUN poetrana noe pamëgët
kana seuneu, *d* noeroetkeun kagiroekan
lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran
disingkahkeun ti hareupeun oerang Israil
4 teja. 'Toer andjeunna ngoerban djeung
ngoekoes dina ënggon laloehoer, sarta di-
na pasir-pasir, djeung di handapeun saka-
5 beh kakaiian ngaroenggoenok. 'Tidinja *e*
Rësin, radja Sam, barëng Pekah poetra
Rëmalja, radja Israil teja, bralmangkat ka

Jëroesalem, dek mërangan; seug Ahas koe eta dikëpoeng, tatapi mëranganana
 6 teu mampoeh. 'Dina mangsa eta koe Rësin, radja Sam, *f* nagara Elat teja dibalikkeun deui ka Sam, sarta oerang Ja-
 hoedi didjarongklokkeun ti djëro Elat; toeloej oerang Sam daratang ka Elat, sarta ngarënggon di dinja tëpi ka mangsa
 7 ajeuna. 'Geus kitoe Ahas ngoetoesan djalma *g* ka Tiglat-Pileser, radja Asoer teja, hatoeran kijeu: Kaoela teh abdi
 andjeun sarëng poetra andjeun; moegi geura angkat, njalamëtkeun kaoela ti leungeun radja Sam sarëng ti leungeun
 radja Israil, noe pada ngamoesoeh ka
 8 kaoela. 'Sarta Ahas *h* njandak ëmasperak, noe kapëndak di gëdong Pangeran djeung dina doenya-brana gëdong
 radja, bari seug dikintoenkeun ka radja
 9 Asoer, asoep paseba. 'Ari radja Asoer *i* ngagoegoe ka andjeunna; gantjang radja Asoer mangkat ka Damsik, sarta dibeunangkeun;
 ari djalmana dibarjong ka tanah Kir, sarta Rësin teja dipaehan.
 10 'Toeloej radja Ahas angkat, nëpangan Tiglat-Pileser, radja Asoer teja, ka Damsik. Geus kitoe ningali hidji altar di Damsik;
 seug radja Ahas ka panghoeloe Oeria ngintoenkeun paroepaan eta altar sarta djeung tjontona, satjèples bangoenna.
 11 'Prak panghoeloe Oeria ngadamël hidji altar; sakoemaha tjonto noe koe radja Ahas dikintoenkeun ti Damsik
 teja, nja kitoe midamëlna panghoeloe Oeria, njondongkeun radja Ahas soemping ti Damsik. 'Barang radja geus
 12 soemping ti Damsik, radja ningali eta altar; gantjang koe radja altar teh di-deukeutan, *j* bari seug ngoerban dina
 loehoer eta. 'Pek andjeunna ngadoeroek koerbanna doeroekan djeung koerbanna kadaharan, sarta njitjikeun koerbanna
 inoeman, bari ngepretkeun gëtih koer-
 14 banna panarima kana eta altar. 'Ari altar tambaga, noe di pajoeneun Pangeran teja, dikeserkeun ti hareupeun
 gëdong, tina antara altar andjeunna djeung gëdong Pangeran, dipërnahkeun gigireun altar andjeunna, sabeulah ti
 15 kaler. 'Toeloej radja Ahas marentah ka panghoeloe Oeria, kijeu parentahna: Dina eta altar gëde *k* koedoe ngadoeroek koer-
 ban doeroekan isoek djeung koerban kadaharan sore, sarta koerban doeroekan

ti radja, djeung koerbanna kadaharan, kitoe deui koerban doeroekan ti sakabeh djalma eusi tanah, djeung koerbanna kadaharan sarta koerbanna inoeman; toer sakabeh gëtih koerban doeroekan, djeung sakabeh gëtih koerban peuntjitan koe-doe kepretkeun nja ka dinja; ari moenggoeh altar tambaga teja mah baris kami
 16 nimbang-nimbang. 'Prak panghoeloe Oeria milampah sakoemaha parentah radja
 17 Ahas teja. 'Djeung deui radja Ahas ngeureutan *l* kotak-kotak tëmpat paso teja, sarta pasona dilañnan ti loehoerna;
 djeung lalaoetan teja ditoeroenkeun tina sasapian tambaga, noe aja ti handapna, seg diteundeun dina dadampar batoe.
 18 'Samalah pangaoeban sabat, noe geus didjijeun di djëro gëdong Pangeran, sarta djeung panglëbëtan radja, di loewar, koe
 andjeunna diowahan di gëdong Pangeran, tina sabab radja Asoer. - 'Ari tjarijos Ahas salijan ti eta, sakoer lalampahanana, sañjana kaoengëlkeun dina kitab
 19 babad para radja Joeda. 'Toeloej Ahas koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ka karoehoenna di dajeuh Dawoed;
 20 *m* ari Hiskia poetrana noe ngaganti djadi radja. *a* 2 Bab. 28. *b* 1 Radj. 14: 8. *c* 3 Moesa 18: 21; 5 Moesa 18: 10; p. 17: 31. *d* p. 17: 8. *e* p. 15: 37; Jës. 7: 1. *f* p. 14: 22. *g* p. 15: 29. *h* p. 18: 15. *i* 1 Radj. 15: 20. *j* 1 Radj. 12: 33. *k* 2 Moesa 29: 38. *l* 1 Radj. 7: 23. *m* p. 18: 1.

PASAL 17.

Mangsa kadoewa-wëlas taoenna Ahas teja djoemëñng radja Joeda, *a* harita Hosea poetra Ela djadi radja di Samaria, njanking Israil, [sarta ngaradjaänana]
 2 salapan taoen. 'Dëmi Hosea teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, ngan hanteu tjara radja-radja Israil
 3 anoe saheulaeun andjeunna. 'Andjeunna diroeroeg koe Salmaneser, radja Asoer; toeloej Hosea ngabdi ka dinja, sarta dimistikeun njanggakeun pangabakti.
 4 'Geus kitoe koe radja Asoer kapanggih, Hosea aja lampah sakait; asalna Hosea ngoetoesan djalma ka So, *b* radja Mësir, djeung teu ngahatoerkeun pangabakti ka radja Asoer, sabijasana oenggal-oenggal taoen; noe matak andjeunna koe radja Asoer ditoetoe, djeung dibarogod
 5 di djëro pangberokan. 'Tidinja radja Asoer indit nëroes satanah kabeh; *c* këbat

inditna ka Samaria, bari seug dikëpoeng
 6 tiloe taoen lilana. 'Mangsa kasalapan
 taoenna djoemëng Hosea, harita Sa-
 maria teh beunang koe radja Asoer; ^a
 toeloej Israil dibojong ka tanah Asoer,
 dibere ënggon di tanah Halah, djeung
 di sisi tji Habor, sisi waloengan Gosan,
 sarta di nagara-nagara tanah Madajin.
 7 'Ari anoe matak kitoe, sabab oerang
 Israil marigawe dosa ka Pangeran Al-
 lahna, noe nginditkeun maranehanana
 ti tanah Mësir, ti handapeun kawasa
 Piraon, radja Mësir teja; sarta aribadah
 8 ka aállahan. 'Djeung ^c pada ngalakonan
 pikoekoeu bangsa-bangsa, noe koe Pa-
 ngeran disingkahkeun ti hareupeun oer-
 ang Israil teja; kitoe keneh pikoekoeu
 radja-radja Israil, beunang eta njarijeun.
 9 'Sarta oerang Israil ngaheng-ngaheng
 kana përkara noe teu bëñer, ngalawan
 ka Pangeran Allahna, djeung njarijeun
 ënggon loehoer keur dirina di sakabeh
 nagara-nagara, dina panggoeng pang-
 10 djagaän, komo di nagara reugreug. 'Ma-
 lah ^f ngaradëgkeun keur dirina tihang-
 tihang djeung Asera-Asera, dina oenggal
 pasir loehoer, djeung di handapeun sa-
 11 koer kakaian ngaroenggoenoek; 'sarta
 pada ngoekoes di dinja dina sakabeh
 ënggon loehoer, satjara bangsa-bangsa
 noe koe Pangeran diboewang ti hareu-
 peun maranehanana teja; djeung nja-
 riyeun përkara garoreng, matak ngabën-
 12 doekeun Pangeran. 'Toer ^g pada ngabakti
 ka brahala-brahala, noe koe Pangeran
 ditimbalkeun ka maranehanana kijeu
 teja: Maraneh poma oelah migawe pë-
 13 kara kitoe. 'Ari Pangeran teh ngelingan
 ka Israil djeung ka Joeda, koe lantaran
 sakabeh nabi andjeunna, sakoer djoeroe
 pëllëng; kijeu timbalanana: ^h Geura ta-
 robot, koedoe pada mitjeun djalan ma-
 raneh noe goreng, sarta arestoekeun
 timbalan kami, pikoekoeu kami, noe-
 roetkeun saeusina toret, noe koe kami
 ditimbalkeun ka karoehoen maraneh,
 sarta koe kami didatangkeun ka diri
 maraneh koe lantaran abdi-abdi kami,
 14 sakoer nabi-nabi. 'Dëmi eta teu ngaga-
 roegoe, anggoer padangaheuraskeun beu-
 heungna, ⁱ sapërti beuheung karoehoen-
 na, noe teu përtjajaeun ka Pangeran
 15 Allahna teja. 'Tjoel pada mitjeun pikoekoeu
 andjeunna, djeung përdjangdjia-

nana, beunang andjeunna ngadamël ka
 karoehoenana, sarta përtelaänana, beu-
 nang andjeunna mërtelakeun ka dari-
 nja; ^j seg pada noeroet noe sija-sija, ^k
 noe matak djaradi sija-sija, sarta noe-
 roetan bangsa-bangsa noe sakoerilingna,
 noe koe Pangeran geus ditimbalkeun
 ka maranehanana, ^l jen oelah migawe
 16 sapërti eta. 'Djeung pada ninggalkeun
 sadajana timbalan Pangeran Allahna,
 sarta njarijeun artja sipat tjitak keur
 sësëmbaheunana, ^m nja eta doewa sasa-
 pian teja; samalah njarijeun Asera,
 djeung ⁿ njarëmbah ka sakoer balad
 17 langit, sarta ngabarakti ka Baäl. 'Toer ^o
 sok njorangkeun anakna lalaki-awewe
 kana seuneu, sarta ^p pada milampah noe-
 djoem djeung tënoeng; ^q estoe geus pada
 ngadjoewal diri, karëp migawe noe go-
 reng di pajoeneun Pangeran, soepaja
 18 ngabëndoekeun andjeunna. 'Noe matak
 Pangeran ngabëndon ka Israil langkoeng-
 langkoeng, sarta disalingkirkeun ti pa-
 joeneunana; taja noe kari, ngan kaom
 19 Joeda woengkoel. 'Nadjan Joeda oge
 teu ngestoekeun timbalan Pangeran
 Allahna; satëgësna ngalakonan pikoekoeu
 20 Israil, beunang eta njarijeun. 'Toe-
 loej sakabeh toeroenan Israil koe Pa-
 ngeran ditjoelkeun, sarta disangsara, ^r
 djeung disarelehkeun ka leungeun ram-
 pog, datang ka dipitjeun sakali ti pajoe-
 21 neunana. 'Karana ^s andjeunna njoëh-
 keun Israil ti bangsa Dawoed; heug
 Jarobam poeta Nëbat teja koe eta
 didjadikeun radja; ari koe Jarobam teh
 Israil seg dioendoerkeun ti poengkoereun
 Pangeran, sarta didarosakeun, dosana
 22 gëde katjida. 'Toeloej oerang Israil pada
 ngalakonan sakabeh dosa Jarobam, noe
 dipigawe koe eta; teu njalingkir ti dinja,
 23 'datang ka Israil koe Pangeran dising-
 kahkeun ti pajoeneunana, ^t sakoemaha
 pandikana koe lantaran sakabeh
 abdi-abdina, nja para nabi teja. Toeloej
 Israil dibojong ti tanahna sorangan ka
 tanah Asoer, tëpi ka mangsa ajeuna.

a p. 15 : 30. b Hos. 7 : 11. c p. 18 : 9. d p. 15 : 29.
 e 3 Moesa 18 : 3. f 1 Radj. 14 : 23. g 2 Moesa
 20 : 3, 4; 23 : 13. h Jer. 18 : 11; 25 : 5; 35 : 15.
 i 2 Moesa 32 : 9. j 1 Sam. 12 : 21. k Roem 1 : 21.
 l 3 Moesa 18 : 24. m 1 Radj. 12 : 28. n 5 Moesa
 4 : 19. o p. 16 : 3. p p. 21 : 6. q 1 Radj. 21 : 20.
 r Hak. 2 : 14. s 1 Radj. 12 : 19. t 1 Radj. 14 : 15;
 Hos. 1 : 6; Mik. 1 : 6.

24 Tidinja radja Asoer ngadatangkeun

djalma ti Baboel, ti Koet, ti Awa, ti Hamat djeung ti Sëparwaim, dibere ënggon di nagara-nagara Samaria, ngaganti oerang Israil; toeloej eta ngabogaan Samaria, sarta ngareusian nagara-nagara.
 25 'Ari geus kitoe, keur anjaran eta djalma ngarënggon di dinja, teu aribadah ka Pangeran; anoe matak eta teh koe Pangeran didatangan singa, sarta maranehanana reja noe koe singa diparaehan.
 26 'Toeloej aroendjoekan ka radja Asoer, kijeu pioendjoekna: Noen, ari bangsa-bangsa, noe koe andjeun dibojong sarëng dipërnahkeun di nagara-nagara Samaria teja, hanteu tarërangeun dina tata Batara eta tanah; noe mawi maranehanana koe eta Batara didatangan singa; sarëng, salërësna, maranehanana koe singa teh diparaehan, sarehna teu tarërangeun dina tata Batara eta tanah.
 27 'Seug radja Asoer marentah, kijeu parentahna: Geura alanteurkeun ka dinja hidji panghoeloe, kaäsoep panghoeloe noe koe maraneh dibojong ti dinja teja; sina laleumpang sarta maratoeh di dinja, djeung sina magahkeun ka maranehanana tata Batara tanah eta.
 28 'Toeloej datang hidji panghoeloe, kaäsoep panghoeloe noe koe oerang Asoer dibojong ti Samaria teja; seug matoeh di Bet-El, sarta magahkeun ka maranehanana hal pëtana ibadah ka Pangeran.
 29 'Parandene eta bangsa masing-masing njarijeun aällahanana, sok dita-reundeun dina imah ënggon laloehoer, beunang njarijeun oerang Samaria teja, hidji-hidji bangsa di nagara-nagarana,
 30 noe koe maranehanana dieusian. 'Ari oerang Baboel njarijeun Soekot-Bënot; oerang Koet njarijeun Nergal; oerang Hamat njarijeun Asima; 'oerang Awa njarijeun Nibhas djeung Tartak; sarta ari oerang Sëparwain ^a sok ngadoeroek anakna koe seuneu, adjang Adram-Melek djeung Anam-Melek, aällahan Sëparwaim.
 31 'Djadi eta teh aribadah ka Pangeran, sarta njarijeun keur daririna panghoeloe-panghoeloe ënggon laloehoer ^b ti lëbah diri maranehanana, noe pada manggoerbankeun maranehanana di imah
 32 ënggon laloehoer teja. 'Ongkoh eta teh aribadah ka Pangeran, onghok ngabarakti ka aällahanana, noeroetkeun tata bangsa-bangsa anoe asal maranehanana

34 dibojong. 'Tëpi ka mangsa ajeuna eta teh marilampah sakoemaha tata-tata baheula; teu aribadah ka Pangeran, sarta teu noeroetkeun pikoekoehna, hoekoemana, papakon djeung timbalan, noe koe Pangeran ditimbalkeun ka anak-poetoe Jakoeb, ^c noe koe andjeunna dipaparin
 35 ngaran Israil teja. 'Padahal Pangeran geus ngadamël përdjangdjian ka maranehanana, sarta ditimbalan, kijeu timbalanana: ^d Maraneh poma oelah ibadah ka aällahan, oelah disarëmbah, oelah
 36 dibarakti, sarta oelah dikoerbanan; 'estoena mah Pangeran, noe nginditkeun maraneh ti tanah Mësir, nganggo kawasa gëde sarta nganggo asta noe njoedor teja, nja ka eta maraneh koedoe ibadah, nja eta noe koe maraneh koedoe disëmbah, sarta nja eta noe koe maraneh koedoe dikoerbanan teh;
 37 'djeung ari pikoekoeh, djeung hoekoem, djeung papakon, sarta timbalan, noe koe andjeunna disëratkeun keur maraneh teja, nja eta noe koe maraneh koedoe diëstoekeun dilampahkeun sapapandjangna;
 38 djeung oelah aribadah ka aällahan. 'Sarta ari përdjangdjian, beunang kami ngadamël ka maraneh teja, koe maraneh oelah dipopohokeun, djeung oelah aribadah ka aällahan;
 39 'estoena mah Pangeran, Allah maraneh, nja ka eta maraneh koedoe ibadah teh; moen kitoe mah maraneh koe andjeunna tangtoe diloepoetkeun ti leungeun sakabeh moesoeh maraneh. 'Dëmi eta teh teu ngaga-roegoe; ënjana mah milampahna sakoe-
 40 maha tata-tata baheula bae. 'Djadi eta bangsa-bangsa aribadah ka Pangeran, sarta ngabarakti ka artja-artjana onghok; malah anak-intjoena ge pada milampah sakoemaha kalakoean karoe-
 41 hoenna, tëpi ka mangsa ajeuna.

^a p. 16:3. ^b 1 Radj. 12:31. ^c 1 Radj. 18:31.

^d Hak. 6:10.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, mangsa katiloe taoenna Hosea poeta Ela teja djoemëng radja Israil, ^a harita Hiskia poeta Ahas,
 2 radja Joeda, djadi radja. 'Oemoer Hiskia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngardjaanana di Jëroesalem; ari djënggan
 3 iboena Abi poeta Djakaria. 'Dëmi Hiskia

teh milampah noe bënër di pajoe-
neun Pangeran, ^b sakoemaha lampah
4 Dawoed ramana. 'Andjeunna njingkir-
keun ^c énggon laloehoer, djeung me-
peuskeun tihang-tihang, sarta ngabasm
Asera; malah andjeunna ngarémékkeun
^d oörajan tambaga, beunang ngadamél
Moesa teja; karana tépi ka djaman ha-
rita oerang Israil sok ngaroekees ka
dinja; dëmi koe andjeunna disëbatkeun
5 Nëhoestan. 'Andjeunna teh ngandél ka
Pangeran, Allah Israil, ^e moenggah pan-
deurieun andjeunna taja sasamana dina
lëbah sakabeh radja Joeda; kitoe keneh
6 noe saheulaeunana. 'Karana andjeunna
ngarakëtan ka Pangeran; teu pisan
njingkah ti poengkoereun Pangeran, sa-
tëgësna ngestokeun timbalanana, noe
koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa
7 teja. 'Noe matak Pangeran njarëngan ka
andjeunna; ka mana bae angkatna, nja
pintër lalampahanana; sarta andjeunna
8 ka dinja. 'Andjeunna ^f ngelehkeun oer-
ang Pëlisti tépi ka nagara Gasa, katoet
wëwëngkëranana; geus poegoeh pang-
goeng pangdjagaän, nagara reugreug oge
eleh.

a p. 16:20; 2 Bab. 29. b 1 Radj. 11:6.

c p. 17:9, 10. d 4 Moesa 21:9. e p. 23:25.

f Jës. 14:29.

9 Ari geus kitoe, mangsa kaopat taoenna
Hiskia djoemënëng radja, ninggang
katoedjoeh taoenna Hosea poetra Ela
djoemënëng radja Israil, harita ^a Sal-
maneser, radja Asoer teja, indit ngaroe-
roeg ka Samaria, sarta nagara teh dikë-
10 poeng. 'Dëmi geus meunang tiloe taoen,
toeloej beunang; mangsa kagënëp ta-
oenna djoemënëng Hiskia, mënëran kasa-
lapan taoenna Hosea djoemënëng radja
11 Israil, ^b harita Samaria beunang. 'Toe-
loej Israil koe radja Asoer dibojong ka
tanah Asoer, sarta dipërnahkeun di ta-
nah Halah, djeung di sisi tji Habor, sisi
waloengan Gosan, sarta di nagara-na-
12 gara tanah Madajin; 'tina sabab eta
teh teu ngagarogoe kana timbalan
Pangeran Allahna, sabalikna pada nga-
rëmpak përdjangdjanana, nja eta sanis-
kara noe didawoehkeun koe Moesa, abdi
Pangeran teja; keukeuh teu ngagaroe-
goe, sarta hanteu dilampahkeun.

a p. 17:3. b p. 17:5, 6.

13 Ari ^a mangsa kaopat-wëlas taoenna

Hiskia djoemënëng radja, bral Sanherib,
radja Asoer, indit ngaroe-roeg ka saka-
beh nagara Joeda noe rareugreug, sarta
14 dibareunangkeun. 'Tidinja Hiskia, radja
Joeda, ngoetoesan ka radja Asoer, ka
nagara Lakis, mihatoer kije: Kaoela
tarima dosa; moegi geura moelih ti
kaoela; naon bae noe ka kaoela koe
andjeun bade ditangtoskeun, kaoela së-
dja njoehoen. Seug radja Asoer ka Hiskia,
radja Joeda, ngamistikeun tiloe ratoes
talenta perak djeung tiloe poeloeh ta-
15 lenta émas. 'Sor ^b Hiskia ngahatoerkeun
sakabeh perak, noe kapëndak di gëdong
Pangeran sarta dina doenya-brana gë-
16 dong radja. 'Dina mangsa harita panto
kabah Pangeran koe Hiskia dikeureu-
tan émasna; kitoe keneh tihang-tihang
anoë beunang Hiskia, radja Joeda, nja-
poetan; seug émasna dihatoerkeun ka
17 radja Asoer. 'Parandene kitoe radja
Asoer nitahan ^c Tartan djeung Rabsaris
sarta Rabsake ti nagara Lakis ka radja
Hiskia, ka Jëroesalem, dibahanan balad
rosa pisan; bral arindit, toeloej dara-
tang ka Jëroesalem. Dëmi geus arindit
sarta geus daratang teh, heug ngaran-
dëg di soesoekan empang girang, noe
di sisi djalan gëde, lëbah tégäl minatoe.
18 'Toeloej ngagëroan ka radja. Djol bidjil
ka darinja Eljakim poetra Hilkia, noe
njangking gëdong, djeung Sebna, mantri
toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi
19 papatih. 'Pok Rabsake ngomong ka da-
rinja: Geura poepoelih ka Hiskia: Kijeu
timbangan radja agoeng, radja Asoer:
Nahaon pangandél, anoë matak kita
20 ngandél teh? 'Tjarek kita, tapi omong
biwir bae: Aja tarekah djeung panga-
wasa baris kana përang. Ajeuna ka saha
kita nja ngandél, noe matak kita baha
21 ka kami? 'Ajeuna, saënjana, kita ngan-
dél teh kana ^d iteuk hoë noe geus pitës,
nja ka Mësir teja; tijap-tijap aja noe
nëkën ka inja, tangtoe tjos ka leungeun-
na, datang ka paratna; nja kitoe Pi-
raon, radja Mësir, ka sakabeh noe nga-
22 randél ka dinja. 'Tatapi lamoen mara-
neh ngomong ka kami: Kaoela ngaran-
dél teh ka Pangeran, Allah kaoela: naha
eta teh lain eta noe pamoedjaänana
djeung altar-altarna disingkirkeun koe
Hiskia teja, bari marentah ka oerang
Joeda djeung ka oerang Jëroesalem,

jen: Maraneh njëmbah teh koedoe di
 23 roesalem? 'Ari ajeuna, geura tataroehan
 djeung goesti kami radja Asoer: kami
 ka kita dek mere doewa reboe koeda,
 oepama kita bisa ngadjogokeun ti diri
 24 kita toekang toempak koeda baris noem-
 pakaninja. 'Na koemaha kita pibisaeun
 ngoendoerkeun bopati sahidji oge, ka-
 asoep abdi goesti kami noe pangleu-
 tikna? tapi kita ngandël ka Mésir, tina
 kareta djeung tina taroekang toempak
 25 koeda. 'Ajeuna kami pangaroeroeg ka
 ijeu énggon sêdja diroeksak teh, naha
 karah teu kalawan Pangeran? aja tim-
 balan Pangeran ka kami: Geura indit
 ngaroeroeg ka tanah eta, sarta roek-
 sakkeun koe maneh. *a* 2 Bab. 32; Jês. 36.

b p. 12: 18. *c* Jês. 20: 1. *d* Jêh. 29: 6.

26 Misaoer Eljakim poetra Hilkia, djeung
 Sebna, sarta Joah ka Rabsake teh:
 Moegi ka abdi gamparan ngalahir koe
 basa Sam bae, karana abdi pada nga-
 hartos; montong ngalahir ka abdi koe
 basa Jahoedi, kakoeping koe djalma-
 djalma noe araja dina loehoer koeta.
 27 'Ngadjawab Rabsake ka darinja: Ari
 kami teh, noe matak dipiwarang koe
 goesti kami ngomongkeun sagala om-
 ngan noe tadi teja, naha karah ka
 djoeragan maneh sarta ka diri maneh
 bae? lain ka eta djalma-djalma noe
 darijoek dina loehoer koeta, noe bakal
 njatoe tai sorangan, nginoem tji-kiih
 28 sorangan, barëng djeung maraneh? 'Neut
 Rabsake nangtoeng, sarta ngagëro, bédas
 pisan sowarana, make basa Jahoedi,
 ngomong, kijeu pokna: Geura darenge-
 keun lahiran radja agoeng, radja Asoer!
 29 'Kijeu timbalan radja: Maraneh oelah
 kagëlo koe Hiskia; karana moal bisaeun
 ngaloepoetkeun maraneh ti panangan
 30 radja. 'Djeung maraneh oelah kabawa-
 bawa koe Hiskia ngandëlkeun Pangeran,
 ngomong kijeu: Oerang tangtoe koe
 Pangeran diloepoetkeun, sarta ijeu na-
 gara moal koengsi diselehkeun ka leu-
 31 ngeun radja Asoer. 'Poma oelah nga-
 garoegoe ka Hiskia; karana kijeu tim-
 balan radja Asoer: Geura njarijeun
 karahajoean djeung kami, bari baridjil
 ka kami; tangtoe maraneh pada nga-
 hakan *a* hasil tangkal anggoer sorangan,
 djeung pada ngahakan hasil tangkal

kondang sorangan, sarta pada nginoem
 32 tjai soemoer sorangan; 'tëpi ka kami
 soemping, ngala maraneh ka hidji tanah
 noe saperti tanah maraneh, nja tanah
 soegih gandoem djeung anggoer, tanah
 soegih roti djeung këbon anggoer, tanah
 soegih minjak djetoen djeung madoe;
 mangke maraneh hiroep, sarta moal di-
 paeahan; djeung oelah ngagaroegoe ka
 Hiskia, karana ngagëndam ka maraneh,
 pokna: Pangeran tangtoe ngaloepoet-
 33 keun oerang. 'Karah batara-batara bang-
 sa-bangsa geus aja noe ngaloepoetkeun
 34 tanahna ti panangan radja Asoer? 'Di
 mana batara Hamat djeung batara Ar-
 pad? di mana batara Sëparwaim, batara
 Hena djeung batara Iwa? karah batara
 bareto ngaloepoetkeun Samaria ti leu-
 35 ngeun kami? 'Tjik, di lëbah sakabeh
 batara tanah-tanah teja, noe mana noe
 geus ngaloepoetkeun tanahna ti leu-
 ngeun kami, wët njangka Pangeran tang-
 toe ngaloepoetkeun Jëroesalem ti leu-
 36 ngeun kami? 'Dëmi eta djalma-djalma
 rarepeh bae, teu ngadjawab ka Rabsake
 sakëtjap-këtjap atjan; karana radja geus
 maparin timbalan, kijeu timbalanana:
 37 Maraneh oelah ngadjawab ka dinja. 'Toe-
 loej soemping deui Eljakim poetra Hilkia,
 noe njangling gëdong, djeung Sebna,
 mantri toelis, sarta Joah poetra Asap,
 noe djadi papatih, pada marëk ka Hiskia,
 panganggona beunang njosoëk; seug
 ngoendjoekkeun ka andjeunna omongan
 Rabsake teja. *a* 1 Radj. 4: 25.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, barang kadangoe koe
 Radja Hiskia, pek andjeunna *a* njosoëk
 panganggona; toeloej noetoeapan salirana
 koe karoeng, bari seug lëbët ka gëdong
 2 Pangeran. 'Sarta Eljakim, noe njangling
 gëdong, djeung Sebna, mantri toelis teja,
 barëng kokolot-kokolot para panghoeloe,
 koe andjeunna dipiwarang *b* ka nabi
 Jësaja poetra Amos, geus pada noetoe-
 3 pan diri koe karoeng. 'Toeloej eta teh
 malihatoer ka Jësaja: Kijeu lahiran His-
 kia: Poë ijeu nja poë kasoekëran, sarëng
 kalaraän, sarawoeh kawirangan; karana
 baroedak geus rek babar, tapi taja
 4 tanaga geusan ngadjoeroekeun. 'Bok
 manawa Pangeran, Allah andjeun, nga-
 dangoekeun sakabeh omongan Rabsake,

noe dititah koe radja Asoer djoeragana ngahinakeun ka Allah noe djoemënëng; manawa kërsa ngalara-lara tina sabab omonganana noe geus kadangoe koe Pangeran, Allah andjeun teja. Koe përkawis eta, moegi-moegi andjeun ngahatoerkeun panëda tina sabab sesa, anoe
 5 masih aja. 'Dëmi geus darongkap eta
 6 mantri radja Hiskia ka Jësaja teh, 'toeloej Jësaja ngalahir ka darinja: Koedoe kijeu nja hatoeran ka djoeragan sampejan: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh montong sijeun-sijeun koe omongan noe geus kadenge koe maneh, noe koe baroedak radja Asoer dipake ngagorengkeun ka kami teja. 'Masing njaho, radja teja koe kami rek dipandjingan hidji soekma, ëngke ^c pingadengeëun tagiwoer, bari toeloej balik deui ka tanahna; sarta di djëro tanahna koe kami rek disina roeboeh koe pëdang. *a p. 6:30.*

b Jës. 1:1. c p. 7:6.

8 Tidinja Rabsake balik, njampak radja Asoer keur mërangan ka nagara Libna; karena geus meunang bedja, jen andjeunna pindah ^a ti nagara Lakis teja.
 9 'Geus kitoe radja meunang bedja hal Tirhaka, radja Koes; aja noe ngoeninga: Salërësna, Tirhaka teja boedal, sëdja mërangan ka andjeun. Toeloej radja ngoatoesan deui djalma ka Hiskia, sarta
 10 diparentah kijeu: 'Maraneh geura mopojan ka Hiskia, radja Joeda, kijeu nja pok: ^b Poma kita oelah kagëlo koe batara kita, noe koe kita diandëlkeun, pagar jen: Jëroesalem moal koengsi di-selehkeun ka leungeun radja Asoer. 'Kapapan kita geus ngadenge bedja përkara noe koe para radja Asoer didamël ka sakabeh tanah teja, datang ka ditaroempës; ari kita mah naha piloepoe-teun? 'Karah batara-batara bangsa-bangsa ngaloepoetkeun anoe diraroek-sakkeun koe karoehoen kami, ^c tjara Gosan, djeung Haran, djeung Resep, sarta oerang Eden, noe aja di Tëlasar
 13 teja? 'Di mana radja Hamat, djeung radja Arpad, sarta radja nagara Sëparwaim, Hena djeung Iwa teja? *a p. 18:14.*

b p. 18:30. c p. 18:33, 34.

14 Ana Hiskia geus nampa soeratna ti leungeun oetoesan, seug diaos; geus kitoe andjeunna moenggah ka gëdong Pangeran, bari toeloej soerat teh koe Hiskia

dibeberkeun ka pajoeneun Pangeran.
 15 'Sarta Hiskia nënëda ka pajoeneun Pangeran, kijeu panëdana: Noen Pangeran, Allah Israil, ^a noe linggih dina moekarabin! nja andjeun teja Allah, andjeun njalira, njëpëng sadajana karadjaän noe di boemi; andjeun teja noe ngadamël langit sarëng boemi.
 16 'Èh Pangeran! moegitjondongkeun tjëpil andjeun, sarëng dangoekeun; èh Pangeran! moegi bareuntakeun sotja andjeun, sarëng tingalikeun; sarëng moegi dangoekeun omongan Sanherib, noe ngadatangkeun eta, baris ngahinakeun ka
 17 Allah noe djoemënëng. 'Jaktos pisan, noen Pangeran! përkawis radja-radja Asoer ngaroeksakkeun eta bangsa-bangsa
 18 sinarëngan tanah-tanahna; 'sarawoeh aallahanana diaraloengkeun kana seu-neu; karantën lain Allah eta teh, salërësna ^b djidjijeunan leungeun manoesa bae, kai sarëng batoe; mana koe eta
 19 digëmper. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah koering sadaja! moegi-moegi koering pada disalamëtkeun ti leungeunna, ^c soepaja sadajana karadjaän noe di boemi pada nganjahokeun, jen andjeun teja Pangeran Allah, andjeun njalira.

a Djab. 80:2. b Djab. 115:4. c Jos. 4:24;

1 Radj. 8:49.

20 Tidinja Jësaja poeta Amos teja ngadjoeroengkeun ka Hiskia, pihatoerna: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Ari përkara noe koe maneh ditëda ka kami hal Sanherib, radja Asoer teja,
 21 ^a koe kami geus dimakboel. 'Nja ijeu pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun hal eta: Ari parawan, anak Sion, njoemahkeun ka maneh, mojok ka maneh; anak Jëroesalem noetoeurkeun ka
 22 maneh ^b bari gogodëg. 'Saha noe dihinakeun djeung digorengkeun koe maneh? sarta saha noe koe omong maneh di-oenghak, bari panon maneh tanggah ka manggoeng? ^c Nja Kasoetji Israil.
 23 'Maneh geus ngahinakeun ka Goesti ^d koe lantaran titahan maneh; ari tjarek maneh: Ijeu aing geus oenggah ka loehoer goenoeng-goenoeng, ka têngah goenoeng Libanon, mawa kareta-kareta aing; sarta koe aing dek dikadek kaina poetri noe laloehoer, kaina djamoedjoe noe aroentjoel, sarta dek ngadatangan ka pamondokanana noe pangpoentjakna,

24 ka leuweung pakëbonanana. 'Aing teh ngali djeung nginoem tjai sedjen, sarta aing koe dampal soekoe aing dek nja-
 25 atkeun sakabeh bangawan Mësir. 'Na maneh teu ngadenge kami ngadamël kitoe ti anggalna, sarta ngadjadikeun
 kitoe ti djaman baheula? ajeuna koe kami eta didatangkeun, jen maneh koe-
 26 didijjeun hoenjoedan-hoenjoedan. 'Kitoe noe matak priboemina teu narangan, pada galeder, sarta baringoengeun; dja-
 radina sasat djoekoet tégal, sarta daoen hedjo, ^e sasat djoekoet noe dina hateup, djeung gandoem perang memeh gëde.
 27 'Ari kami teh leuwih oeninga dina dijoeok maneh, sarta dina kaloewar-asoep maneh, kitoe deui dina pangamoek maneh
 28 ka kami. 'Sapedah maneh ngamoek ka kami, djeung sabab rahoel maneh geus nëpi kana tjëpil kami, noe matak iroeng maneh koe kami bakal ditërapan ka-
 loehan ti kami, djeung biwir maneh bakal ditërapan kadali ti kami, sarta maneh koe kami rek dibalikkeun, njo-
 29 rang djalan oeroet maneh datang. -'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun: noe dihakan taoen ijeu toerijang; noe di-
 hakan taoen kadoewa koerindang; dëmi dina taoen katiloe mah pek njalëbar, djeung dibaroewat, kitoe deui marëlak anggoer sarta diharakan boewahna.
 30 'Djeung anoe rahajoe anak-poetoe Joeda, sakoer noe kari, ^f bakal akaran deui ka handap, sarta boewahan ka loehoer.
 31 'Karana ti Jëroesalem pibidjileun sesa, sarta ti goenoeng Sion pibidjileun noe rahajoe; kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamël kitoe.
 32 'Koe sabab eta, timbalan Pangeran hal radja Asoer teh kijeu: Moal piasoepeun ka ijeu nagara, djeung moal mësatkeun djamparing ka djëro nagara, sarta moal pimawaeun këpëng ka hareupeunana, djeung moal dilingkoengan koe benteng. 'Éngke pibalikeun, njorang djalan oeroetna datang; moal koengsi asoep ka ijeu nagara; kitoe lahiran Pangeran.
 34 'Karana kami ^g tangtoe ngaraksa ijeu nagara, rek disalamëtkeun, koe karana kami, djeung koe karana Dawoed, abdi kami teja. ^a p. 20 : 5. ^b Aj. 16 : 4. ^c Jës. 5 : 24.
^d p. 18 : 17. ^e Djab. 129 : 6. ^f Jës. 27 : 6. ^g p. 20 : 6.

keneh bidjil Malaikat Pangeran, pek njabëtan dina pasanggrahan oerang Asoer; sakëti dalapan laksa lima reboe noe kasabët; ana haroedang isoek-isoek, doemadakan, eta kabeh geus dja-
 36 radi majit. 'Djoeng Sanherib, radja Asoer, leumpang, moelang; toeloej tjalik ^b di nagara Ninëwe. 'Ari geus kitoe, eukeur radja sëmbahijang di gëdong Nisrok aällahanana, ^e pek Adram-Melek djeung Sareser, poetrana, maehan ka andjeunna koe pëdang; toeloej maringgat ka tanah Ararat; ari Esar-Hadon poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a Jës. 37 : 36.

^b Joen. 1 : 2. ^c 2 Bab. 32 : 21.

PASAL 20.

Dina mangsa eta ^a Hiskia parëng teu damang, meh poepoes. Toeloej nabi Jësaja poeta Amos teja ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatoer ka andjeunna : Kijeu timbalan Pangeran: Geura ^b wëwëkas ka saeusi-imah maneh; karana maneh éngke paeh, moal lila nja hiroep.
 2 'Tidinja radja ngagilir pameunteuna kana bilik, bari seug nënëda ka Pangeran,
 3 kijeu panëdana : 'Noen Pangeran! moegi emoet, ^c jen simkoering loemakoe teh di pajoeneun andjeun kalawan satoehoe sarëng kalawan soehoed hate, sarëng noe dipilampah koe simkoering anoe sae di pajoeneun andjeun. Sarta Hiskia n-
 4 ngis rosa katjida. 'Dëmi geus kitoe, memeh Jësaja ka loewar ti boeroean panëngah, aja pangandika Pangeran ka
 5 andjeunna, kijeu pangandikana : 'Geura balik, bedjakeun koe maneh ka Hiskia, gëgëdoeg oemat kami: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, bapa maneh :
 6 'Panëda maneh koe kami dimakboel, tji-panon maneh koe kami ditingali; masing njaho, maneh koe kami rek ditjageurkeun; dina poë noe katiloe maneh pi-oenggaheun deui ka gëdong Pangeran;
 7 'sarta oemoer maneh koe kami rek ditambahan lima wëlas taoen; malah maneh reudjeung ijeu nagara koe kami rek diloepeun ti leungeun radja Asoer; ^e toer kami rek ngaraksa ijeu nagara koe karana kami, djeung koe karana Dawoed, abdi kami teja. 'Djeung deui saer Jësaja: Geura njokot boewah kondang sagoeroentoel. Seg ditjokot, sarta ditaplokkeun ka noe bareuh; toeloej

8 andjeunna hoerip. 'Ngalahir Hiskia ka Jësaja: Naon pialamateunana, jen kaoela koe Pangeran bakal ditjageurkeun, sarta kaoela pioenggaheun deui ka gëdong
 9 Pangeran dina poë noe katiloe? 'Walonan Jësaja: Nja ijeu pialamateunana ka andjeun ti Pangeran, nandakeun Pangeran tangtoe ngadamël pangandika noe diandikakeun teja: koemaha kërsa, kalangkang teh madjoe sapoeloeh goerat
 10 atawa moendoer sapoeloeh goerat? 'Ari lahiran Hiskia: Gampang kalangkang teh ngeser sapoeloeh goerat; ontong, anggoer kalangkang teh sina moendoer sapoeloeh goerat ka toekang. 'Toeloej nabi
 11 Jësaja sasambat ka Pangeran; seug koe Pangeran kalangkang teh dipoendoerkeun sapoeloeh goerat ka toekang, dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan, dina istiwa Ahas. a 2 Bab. 32: 24; Jës. 38.

b 2 Sam. 17: 23. c p. 18: 3. d p. 19: 20. e p. 19: 34.

12 a Dina mangsa eta Bërodak-Baladan, poeta Baladan, radja Baboel, ngirimkeun soerat djeung kikintoen ka Hiskia; karana ngadenge bedja, jen Hiskia mantas teu damang. 'Ari Hiskia ngagoegoe ka eta oetoesan, sarta nembongkeun ka darinja sagoedang arta-bandana, émasperak, wawangian djeung minjak aloes; kitoe deui sagoedangna pakarang, djeung saniskara bae noe kapanggih dina doenya-brana andjeunna; taja naon-naon dina gëdongna sarta dina sawëwëngkonna noe koe Hiskia teu ditembongkeun ka darinja. 'Geus kitoe nabi Jësaja ngadeuheus ka radja Hiskia, sarta naros ka andjeunna: Koemaha omongan eta djalälëma, sarta ti mana daratangna ka andjeun? Ngawalon Hiskia: Daratangna
 15 ti tanah noe djaoeh, ti Baboel. 'Naros deui Jësaja: Narendjo naon di gëdong andjeun? Walonan Hiskia: Narendjo saniskara noe di gëdong kaoela; taja naon-naon dina doenya-brana kaoela, noe koe kaoela hanteu ditembongkeun
 16 ka darinja. 'Saoer Jësaja ka Hiskia: Andjeun geura reungeukeun pangandika Pangeran: 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja saniskara noe di imah maneh, sarta sakoer anoe beunang ngëlëp karoehoen maneh, tËpi ka mangsa ajeuna, b bakal diakoetan ka Baboel; moal aja noe dikarikeun; kitoe timbalan Pangeran. 'Djeung deui anak maneh

lalaki, anoe pibidjileun ti diri maneh, noe koe maneh bakal dijoegakeun, noe sawareh mëngke ditjokot, didjijeun ponggawa di djëro karaton radja Baboel.
 19 'Ari lahiran Hiskia ka Jësaja: Sae pangandika Pangeran, noe geus dilahirkeun koe adjëngan. Lahirna deui: Salërësna moegi-moegi aja kasënangan djeung kajaktian saemoer kaoela! - 'Ari tjarijos Hiskia salijan ti eta, djeung sakabeh pangawasana, kitoe deui lampahna ngadamël empang djeung soesoekan, sarta ngasoepkeunana tjai ka djëro dajeh teja, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Joeda. 'Toeloej Hiskia koelëm reudjeung karoehoenna; ari Mënase poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Bab. 32: 31; Jës. 39. b. p. 24: 13, 14.

PASAL 21.

Oemoer a Mënase keur mangsa djadi radja teh doewa wëlas taoen, sarta lima poeloeh lima taoen ngaradjaanana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena
 2 Hepsiba. 'Dëmi Mënase teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, b noeroetkeun lampah kagiroekan bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun
 3 ti hareupeun oerang Israil teja. 'Da andjeunna ngadjëlëgkeun deui ënggon laloehoer, c noe digëmpoer koe Hiskia ramana teja; djeung ngadëgkeun altar-altar adjang Baäl, sarta ngadamël Asera, d sakoemaha noe didjijeun koe Ahab, radja Israil teja; e malah andjeunna njëmbah ka sakoer balad langit, sarta
 4 dibarakti. 'Toer f andjeunna ngadamël altar-altar di djëro gëdong Pangeran, noe koe Pangeran ditimbalkeun kijeu teja: g Di Jëroesalem kami rek mërë-
 5 nahkeun djënëngan kami. 'Sarta ngadamël altar-altar adjang sakoer balad langit teja h dina doewa boeroean gëdong Pangeran. 'Katoeroeg-toeroeg i andjeunna njorangkeun poetrana noe pamëgët kana seuneu, j sarta milampah petangan djeung tËnoeng, kitoe deui ngadamël toekang njaroemah djeung toekang ngoesoemah; loba katjida milampahna noe goreng di pajoeneun Pangeran, matak
 7 ngabëndoekeun. 'Djeung aja hidji artja Asera, beunangna ngadamël, koe andjeunna diteundeun di djëro gëdong, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka

- Dawoed djeung ka Soeleman poetrana kijeu teja: Di djero ijeu gedong sarta di Jeroesalem, beunang kami milih ti sakabeh kaum Israil, kami rek méré-nahkeun djénengan kami salalanggéng-na; 'sarta ^k soekoe Israil koe kami moal dileumpang-leumpangkeun deui tina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoenna; ^l kitoe soteh oepama ngarestoekeun milampah sakoemaha noe koe kami geus ditimbalkeun ka maranehanana, sarta noeroetkeun sakabeh papakon, noe diparentahkeun ka maranehanana koe abdi kami Moesa teja.
- 9 'Tatapi teu nareroet; sarta maranehanana disasabkeun koe Mënase, datang ka pada migawe noe goreng alah batan noe dipigawe koe bangsa-bangsa, noe ditoempoekeun koe Pangeran ti hareupeun oerang Israil teja. 'Tidinja Pangeran ngandika ^m koe lantaran abdi-abdina, nja eta para nabi, kijeu pangandikana:
- 11 'Sapedah Mënase, radja Joeda, migawe eta sagala kagiroekan, ⁿ nja migawe noe goreng alah batan sakabeh noe dipigawe koe oerang Emor, anoe heulaeun manehanana, katoeroeg-toeroeg oerang Joeda koe manehanana didosakeun koe
- 12 brahala-brahalana: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaan ka Jeroesalem djeung ka Joeda, ^o anoe matak saha-saha noe ngadenge ngeng-ngengan disada tjeuli doewanana.
- 13 'Sarta kami ka Jeroesalem rek masangkeun kentja Samaria djeung sipat-gantong imah Ahab; ari Jeroesalem koe kami rek diseka, tjara noe njeka piring;
- 14 geus diseka, seg ditangkoebkeun. 'Sarta ari sesa kagoengan kami koe kami rek ditilar; malah rek diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna, nja pidjadicun rajaheun djeung rampogeun sakabeh moesoeh-moesoehna; 'sapedah pada migawe noe goreng di pajoeneun kami, djeung njarijeun pibendoeun kami, ti watés poean karoehoenna boedal ti Mésir teja tépi ka mangsa ajeuna.
- 16 'Djeung deui Mënase teh ^p loba katjida nja ngoetjoerkeun gétih noe teu salah, wani pinoeh sanagara Jeroesalem ti sisi ka sisi deui; kadjaba ti dosa-dosana, noe djadi matak andjeunna ngadosakeun Joeda teja, tina migawe noe goreng di
- 17 pajoeneun Pangeran. - 'Ari tjarijos Mënase salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, kitoe deui dosana, noe koe andjeunna dilampahkeun teja, saénjana kaoengélkeun dina kitab babad para radja Joeda. 'Toeloej Mënase koelém reudjeung karoehoenna, sarta dikoerébkeun dina taman gedongna, dina taman Oesa; ari Amon poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a 2 Bab. 33. ^b 1 Radj. 14: 24. ^c p. 18: 4. ^d 1 Radj. 16: 33. ^e p. 17: 16. ^f p. 23: 12. ^g 1 Radj. 9: 3. ^h 2 Bab. 4: 9. ⁱ p. 16: 3. ^j p. 17: 17. ^k 2 Sam. 7: 10. ^l 1 Radj. 8: 25. ^m Jér. 15: 4. ⁿ 2 Bab. 33: 9. ^o 1 Sam. 3: 11. ^p p. 24: 4.
- 19 Oemoer ^a Amon keur mangsa djadi radja teh doewa likoer taoen, sarta doewa taoen ngaradjaanana di Jeroesalem; ari djénengan iboena Mësoelemet poetra Haroes, ti Jotba. 'Dëmi Amon teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Mënase ramana teja.
- 21 'Karana andjeunna ngalakonan sakabeh djalan noe dilakonon koe ramana, djeung ngabakti ka brahala-brahala noe dibakti koe ramana; nja eta noe koe andjeunna
- 22 disémbah; 'ari Pangeran, Allah karoehoenna mah, koe andjeunna ditinggal, hanteu ngalakonan djalan Pangeran.
- 23 'Tidinja mantri-mantri Amon ^b sakarait ngamosoeh ka andjeunna; pek radja teh koe eta dipaehan di djero gedongna.
- 24 'Dëmi djalma-djalma eusi tanah maehan eta sakabeh mantri noe sakait ngamosoeh ka radja Amon; sarta Josia, poetra radja, koe djalma-djalma eusi tanah didjénengkeun radja, ngaganti andjeunna. -
- 25 'Ari tjarijos Amon salijan ti eta, sakoer lalampahanana, saénjana kaoengélkeun dina kitab babad para radja Joeda.
- 26 'Toeloej andjeunna dikoerébkeun kana koeboeranana, dina taman Oesa teja; ari Josia poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a 2 Bab. 33: 21. ^b p. 12: 20.

PASAL 22.

- Oemoer ^a Josia keur mangsa djadi radja teh dalapan taoen, sarta tiloe poeloh hidji taoen ngaradjaanana di Jeroesalem; ari djénengan iboena Jëdida poetra
- 2 Adaja, oerang Boskat. 'Dëmi Josia teh ^b milampah noe bënë di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan sakabeh djalan Dawoed ramana; ^c taja pisan njingkahna ka katoehoe atawa ka kentja. ^a 2 Bab. 34. ^b p. 18: 3. ^c Jos. 23: 6.

3 Dēmi geus kitoe, mangsa kadalapan-
wēlas taoenna Josia djoemēnēng radja,
hidji waktōe radja miwarang Sapan,
poetra Asalja, anoe poetra Mēsoelam,
mantri toelis, ka gēdong Pangeran, la-
4 hirma: 'Geura indit ka Hilkia, pang-
hoeloe gēde, sina ngabereskeun oewang,
noe geus didatangkeun ka gēdong Pange-
ran, ^a beunang ngoempoelkeun ti djalma-
djalma koe poerah ngadjaga bangba-
5 roeng; 'djeung ^b koedoe diselehkeun ka
leungeun djalma noe njarijeun pagawean,
noe geus pa'la dibakoekeun ka gēdong
Pangeran; sina koe eta dibalandjakeun
ka noe njarijeun pagawean, anoe di gē-
dong Pangeran, baris ngomean karoek-
6 sakan gēdong; 'nja eta ka toekang kai, ka
toekang njarijeun, djeung ka toekang
tembok; sarta dipake meuli kai djeung
batōe tatahan, pikeun ngomean gēdong.
7 'Tatapi ^c hanteu balitoeng reudjeung
maranehanana pērkarā oewang noe di-
selehkeun ka leungeunna; karana pada
satoehoe lampahna. ^a p. 12 : 9. ^b 12 : 11.
^c p. 12 : 15.

8 Toeloej Hilkia, panghoeloe agoeng,
ngalahir ka Sapan, mantri toelis teh :
Kaoela manggih ^a kitab toret di gēdong
Pangeran. Seug kitab teh koe Hilkia di-
selehkeun ka Sapan; toeloej koe Sapan
9 diadji. 'Tidinja Sapan, mantri toelis teh,
ngadeuheusan ka radja, sarta lapor ka
radja, pioendjoekna : Noen, ari pērkawis
oewang, anoe kapēndak di gēdong teja,
koe abdi-abdi gamparan parantos dioe-
doelkeun, bari ladjēng diselehkeun ka
leungeun djalma noe njarijeun padamē-
lan, anoe dibakoekeun ka gēdong Pange-
10 ran teja. 'Djeung deui Sapan, mantri toe-
lis teh, ngoeninga ka radja, pioendjoekna :
Abdi koe panghoeloe Hilkia diselehan
hidji kitab. Toeloej koe Sapan diadji di
11 pajoeneun radja. 'Ari geus kitoe, mangsa
radja geus ngadangoe lahiran kitab to-
ret, ^b seug andjeunna njosoēk pangang-
12 gona. 'Tidinja radja nimbalaan ka pang-
hoeloe Hilkia, ka Ahikam poetra Sapan,
ka Akbor poetra Mikaja, ka Sapan, man-
tri toelis, djeung ka Asaja, mantri radja,
13 kijeu timbalanana : 'Geura laleumpang,
pangnaroskeun diri kami, djeung oemat,
sarta sabangsa Joeda ka Pangeran, hal
lahiran ijeu kitab noe kapanggih; karana
rosa pisan bēndoening Pangeran, estoe

ngagēdoer, panas ka oerang, tina sabab
karoehoen oerang teu naroeroet kana
lahiran ijeu kitab, teu milampah sakoe-
maha noe dioengēlkeun baris lampah-
keuneun oerang. ^a 5 Moesa 31 : 26. ^b Eer. 9 : 3;

Jēr. 36 : 24.

14 Bral panghoeloe Hilkia, Ahikam, Ak-
bor, Sapan djeung Asaja tjaralik ka
Hoelda, ^a nabi istri, garwa Saloem, poe-
tra Tikwa, anoe poetra Harhas, toekang
ngadjaga papakean; ari eta istri tjalikna
di Jēroesalem, dina bagian kadoewa; toe-
15 loej pada sasaoeran ka eta istri. 'Misaoer
istri teh ka darinja: Kijeu timbalan Pa-
ngeran, Allah Israil : Bedjakeun koe ma-
raneh ka eta djalma, noe ngadjoeroeng-
16 keun maraneh ka kami : 'Kijeu timbalan
Pangeran : Masing njaho, kami rek nga-
datangkeun katjilakaän ka ijeu ēnggon
sarta ka priboemina, nja eta sakabeh la-
hiran kitab, noe diadji koe radja Joeda
17 teja; 'tina sabab geus naringgalkeun
ka kami, sarta ngaroekees ka aällahan,
mambrih ngabēndoekeun kami koe sa-
kabeh djidjjeunan leungeunna; noe ma-
tak bēndoe kami djadi ngagēdoer, panas
18 ka ijeu ēnggon, sarta moal pareum. 'Dēmi
ka radja Joeda, noe ngadjoeroengkeun
maraneh nanja ka Pangeran, koedoe
kijeu nja mopojan ka dinja : Kijeu tim-
balan Pangeran, Allah Israil : Moenggoeh
eta lahiran noe kadenge koe maneh teja,
19 'sapedah hate maneh djadi leuleus, sarta
maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun
Pangeran, sanggeus maneh ngadenge noe
koe kami diandikakeun hal ijeu ēnggon
djeung hal priboemina, jen mēngke soe-
woeng sarta keuna panjapa teja, djeung
maneh njosoēk papakean maneh, bari
tjeurik di pajoeneun kami : noe matak
kami sabalikna ngamakboel, soer pa-
20 ngandika Pangeran. 'Koe sabab eta, ma-
sing njaho, maneh teh koe kami ^b rek
dirijoengkeun ka karoehoen maneh, ba-
kal dirijoengkeun kana koeboeran maneh
djeung kasēnangan, sarta panon maneh
moal nendjo sakoer katjilakaän, noe
koe kami bakal didatangkeun ka ijeu
ēnggon. Toeloej eta teh pada lapor ka
radja. ^a Hak. 4 : 4. ^b Hak. 2 : 10.

PASAL 23.

Tidinja ^a radja miwarangan, seug ka-
Troenipoel ka andjeunna sakabeh

2 kokolotJoedadjeungJëroesalem.'Toeloej radja moenggah ka gëdong Pangeran; ari sakabeh oerang Joeda, djeung sakabeh priboemi Jëroesalem pada ngiring; kitoe deui para panghoeloe, para nabi, sarta djalma noe loba, noe leutik reudjeung noe gëde; geus kitoe ngaos saeongëling kitab përdjangdjian, ^b noe kapëndak di gëdong Pangeran teja, malar kadenge koe sarereja. 'Ari radja keur ngadëg ^c di parantina ngadëg, ^d sarta ngadamël përdjangdjian ka pajoeneun Pangeran, sëdja anoet ka Pangeran, sarta sëdja ngestikeun timbalanana, përtelananana djeung pikoekoehna, tëroes reudjeung manah sarta tëroes reudjeung njawa; sëdja nëtëpkeun lahiran eta përdjangdjian, noe kaoengëlkeun dina kitab teja. Sarta salobana djalma-djalma pada

4 mandjing kana eta përdjangdjian. 'Geus kitoe radja nimbalan ka Hilkia, panghoeloe agoeng teja, djeung ka panghoeloe-panghoeloe panta kadoewa, sarta ka poerah ngadjaga bangbaroeng, koedoe ngaloewarkeun ti kabah Pangeran^e sakabeh paparabotan beunang njijeun adjang Baäl, djeung adjang Asera, sarta adjang sakoer balad langit; ^f seug koe andjeunna didaroeroek di loewareun Jëroesalem, di tégalan tji Kidron, ari lëboena diakoetan

5 ka Bet-El. 'Djeung andjeunna motjot ^g kijai-kijai, beunang ngadjënëngkeun radja-radja Joeda, poerah ngoekoes di ënggon laloehoer, di nagara-nagara Joeda sarta di sakoeriling Jëroesalem; kitoe deui sakoer poerah ngoekoes ka Baäl, ka panon-poë, ka boelan, ka bentang ranggeujan, djeung ka naon bae balad langit.

6 'Ari Asera teja koe andjeunna dibidjilkeun ti gëdong Pangeran ka loewareun Jëroesalem, ka tji Kidron; toeloej didoeroek di sisi tji Kidron, ^h sarta diboeboekkeun, seg boeboekna dipitjeun ka pakoeboeran djalma koeritjakan. 'Sarta andjeunna ngabongkar sakoer imah ⁱ toekang ngadoeboer, noe njanding gëdong Pangeran; di dinja awewe-awewe sok

8 ninoen ^j tatadjoegan adjang Asera. 'Tidinja andjeunna miwarang datang sakabeh panghoeloe ti sagala nagara Joeda, djeung andjeunna njamahan ënggon laloehoer, oeroet eta panghoeloe ngaroe-koes, ti sëmët Geba tēpi ka Berseba; sarta ngaboerak-barik ënggon laloehoer

noe dina lawang, nja eta noe di hareupeun lawang Josoea, kapala nagara, djeung noe sabeulah ti kentja, deukeut

9 lawang nagara. 'Tatapi eta panghoeloe ënggon laloehoer teh teu ngaloerban dina altar Pangeran di Jëroesalem, ngan kongang oge dalahar roti teu ragian reudjeung doeloer-doeloerna. 'Djeung deui andjeunna njamahan ^k Topet, noe ^l di lëbak anak Hinom, soepaja oelah aja deui djalma noe njorangkeun anakna lalaki atawa anakna awewe kana seuneu

11 adjang si Molek. 'Sarta ngeureunkeun koeda, noe koe radja-radja Joeda geus dibarakoekeun adjang panon-poë, ajana di paranti asoep ka gëdong Pangeran, pëlëbah pondok Natan-Melek ponggawa, anoe dina Parwarim; sarta ari kareta panon-poë koe andjeunna didaroeroek

12 koe seuneu. 'Malah altar-altar noe dina loehoer loteng Ahas, beunang ngadamël radja-radja Joeda, ^m sarta djeung altar-altar beunang ngadamël Mënase dina doewa boeroean gëdong Pangeran, koe radja Josia dibongkar dilëboer, dieuweuhkeun ti dinja, boeboekna dipitjeunan ka tji Kidron. 'Kitoe deui ënggon laloehoer noe di hareupeun Jëroesalem, katoehoeëun goenoeng Pangroeksakan, ⁿ beunang ngadamël Soeleman, radja Israil, adjang Astarta, kanistaän oerang Sidon, adjang Kamos, kanistaän oerang Moab, sarta adjang Milkom, kagiroekan oerang Amon teja, koe radja pada ditjamahan. 'Ari ^o tihang-tihang koe andjeunna dipeupeuskeun, djeung Asera-Asera koe andjeunna dibasmi, bari oeroetna diareusian koe toelang-taleng manoesa.

15 'Nja kitoe deui ^p altar noe di Bet-El, sarta ënggon loehoer beunang ngadamël Jarobam poetra Nëbat, noe ngadosakeun Israil teja, nja eta altar djeung ënggonna loehoer teh koe andjeunna kitoe deui diboerak-barik; seg eta ënggon loehoer teh koe andjeunna didoeroek diboeboekkeun, sarta Aserana didoeroek. 'Ana Josia malik, beh ningali astana-astana, noe aja di dinja dina goenoeng; gantjang andjeunna miwarangan ngala toelang-taleng tina eta astana; seg didoeroek dina eta altar, ditjamahan; ^q geus boekti pangandika Pangeran, noe dioewarkeun koe piwarangan Allah, anoe ngoewarkeun sagala përkara noe tadi

- 17 teja. 'Pok radja mariksa: Itoe tētēngēr naon, noekatendjokoe kami? Ngawarangsoel oerang nagara eta ka andjeunna: Soemoehoen, " koeboeran piwarangan Allah, anoe soemping ti Joeda teja, sarēng ngoewarkeun sadajana pērkawis, noe koe andjeun didamēl ka ijeu altar
- 18 di Bet-El. 'Lahiran radja: Ingkeun eta teh, oelah aja noe ganggoe ka toelangna! Heug pada ngarahajoekeun toelangna, reudjeung * toelang nabi anoe asal ti
- 19 Samaria teja. 'Djeung deui ' sakabeh imah ēnggon laloehoer, noe di sagala nagara Samaria, beunang ngadamēl radja-radja Israil, matak ngabēndoekeun [Pangeran] teja, koe Josia disingkirkeun, sarta didamēl sakoemaha padamēlan, noe koe andjeunna didamēl di Bet-El
- 20 teja. 'Ari sakabeh panghoeloe ēnggon laloehoer, noe di darinja, koe andjeunna dipareuntjit dina loehoer eta altar-altar, djeung " ngadoeroek toelang-taleng manoesa di loehoerna. Toeloej radja moelih deui ka Jērosalem. a 2 Bab. 34: 29. b p. 22: 8. c p. 11: 14. d p. 11: 17. e p. 21: 5, 7. f 1 Radj. 15: 13. g Hos. 10: 5; Sēp. 1: 4. h 2 Moesa 32: 20. i 1 Radj. 14: 24. j Lal. 19: 24. k Jēr. 7: 31. l Jos. 15: 8. m p. 21: 5. n 1 Radj. 11: 5, 7. o 1 Radj. 14: 23. p 1 Radj. 12: 32. q 1 Radj. 13: 2. r 1 Radj. 13: 30. s 1 Radj. 13: 11, 31. t 1 Radj. 12: 31. u 1 Radj. 13: 2.
- 21 Tidinja ^a radja nimbalan ka sakabeh djalma-djalma, kijeu timbalanana: Maraneh koedoe ngalampahkeun paska ka Pangeran, Allah maraneh, noeroetkeun noe kaoēnglkeun dina kitab pērdjang-djian teja. 'Wantoe hanteu ngalampahkeun paska kitoe ti djaman para hakim, noe ngahakiman ka Israil teja, sarta sapandjang djoemēnēng para radja Israil
- 22 djeung para radja Joeda; 'dēmi mangsa kadalapan-wēlas taoenna djoemēnēng radja Josia, harita pada ngalampahkeun paska kitoe ka Pangeran, di Jērosalem. a 2 Bab. 35.
- 24 Djeung deui Josia ngaleungitkeun ^a sakoer toekang njaroemah sarta toekang ngoesoemah, kitoe deui sagala tapkong, djeung brahala, sarta sakabeh kanistaān, noe katembong di tanah Joeda djeung di Jērosalem, pangērsana nētēpkeun lahiran toret, noe kaoēnglkeun dina kitab, anoe kapēndak koe panghoeloe Hilkia di gēdong Pangeran
- 25 teja. 'Saheulaeun andjeunna ^b taja radja noe nandingan, anoe tobat ka Pangeran sakitoe tēroes djeung manahna, sakitoe tēroes djeung njawana, sarta sakitoe tēroes djeung kakoewatanana, noeroetkeun saeusina toret Moesa; kitoe keneh pandeurieun andjeunna taja noe nandingan. 'Parandene kitoe, Pangeran hanteu lēmpēr tina kasangētan bēndoena noe kalangkoeng rosa; estoe sewot pisan bēndoena ka Joeda, koe tina sakabeh lampah pibēndoeēun, anoe djadi matak Mēnase ngabēndoekeun Pangeran teja. 'Sarta Pangeran nimbalan: Nadjan Joeda oge ^c koe kami rek disingkirkeun ti pajoeneun kami, sakoemaha kami bareto njingkirkeun Israil; djeung kami rek mitjeun ijeu nagara noe beunang kami milih, nja eta Jērosalem, kitoe deui gēdong, noe koe kami tadina ditimbalkēun, jen ^d djēnēngan kami pilinggiheun di dinja. - 'Ari tjarijos Josia salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saēnjana kaoēnglkeun dina kitab babad para
- 29 radja Joeda. 'Keur djaman andjeunna djēboel Piraon-Nēko, radja Mēsir, sēdja ngaroeroeg ka radja Asoer, ka tji Prat; bral radja Josia angkat mapag ka dinja; toeloej dipaehan koe radja Mēsir, di nagara Mēgido, barang tēpoeng djeung andjeunna. 'Gantjang Josia ^e koe abdiabdina dibawa ti Mēgido dina kareta, geus poepoes, sarta didongkapkeun ka Jērosalem, bari toeloej dikoerēbkeun kana koeboeranana. ^f Geus kitoe djalma-djalma eusi tanah njokot Joahas, poetra Josia, seug diminjakan didjēnēngkeun radja, ngaganti ramana. a p. 21: 6. b p. 18: 5. c p. 17: 18. d p. 21: 7. e p. 9: 28. f 2 Bab. 36.
- 31 Oemoer Joahas keur mangsa djadi radja teh tiloe likoer taoen, sarta tiloe boelan ngaradjaānana di Jērosalem; ari djēnēngan iboena Hamoetal poetra
- 32 Jērmia, oerang Libna. 'Dēmi Joahas teh ^a milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah karoehoenna. 'Toeloej Joahas koe Piraon-Nēko teja dibarogod di Ribla, di tanah Hamat, soepaja oelah djadi radja di Jērosalem; sarta tanah Joeda didēnda saratoes talenta perak djeung satalenta
- 34 ēmas. 'Tidinja Eljakim, poetra Josia keneh, koe Piraon-Nēko diangkat radja, ngaganti Josia ramana, ^b sarta

djénnganana diganti Jojakim; dëmi Joahas mah dibawa, toeloj soemping ka Mësir, sarta poepoes di dinja. 'Ari eta perak djeung ëmas koe Jojakim dihatoerkeun ka Piraon; tatapi soepaja kijateun ngahatoerkeun eta oewang saparentah Piraon teja, ^c tanah teh koe andjeunna ditaksir-taksir; seug moendoet eta perak djeung eta ëmas ti djalma-djalma eusi tanah, hidji-hidji sataksiran-sataksiranana, baris dihatoerkeun ka Piraon-Nëko teja. ^a p. 21:20; 24:9, 19. ^b p. 24:17.

^c p. 15:20.

36 Oemoer Jojakim keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta sawélas taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djénngan iboena Sëboeda poetra Pëdaja, ti Roema. 'Dëmi Jojakim teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah karoehoenna.

PASAL 24.

Keur djaman Jojakim ^a djëboel Nëboekadnesar, radja Baboel; seug Jojakim ngawoela ka eta tiloe taoen lilana; toeloj moengkir, baha ka Nëboekadnesar. 'Tidinja Pangeran ka Jojakim ngadatangkeun barisan oerang Kasdim, barisan oerang Sam, barisan oerang Moab, djeung barisan oerang Amon; pangdidatangkeunana koe Pangeran ka tanah Joeda teh, sina ngagëmpoer ka dinja, ^b ngaboektikeun pangandika Pangeran, noe koe Pangeran diandikakeun koe lantaran abdi-abdina, ³ para nabi teja. 'Estoe Joeda pangkadatangan kitoe teh tina timbalan Pangeran, kërsana rek disingkahkeun ti pajoeneunana, tina sabab dosa-dosa Mënase, sakabeh lalampahanana; 'kitoe deui tina sabab ^c gëtih noe teu salah, beunang Mënase ngoetjoerkeun, wani sanagara Jëroesalem pinoeh koe gëtih noe teu salah teja; noe matak Pangeran teu kërseun ngahampoera. - 'Ari tjarijos Jojakim salijan ti eta, djeung sakabeh lalampahanana, saénjana kaoengëlkeun ⁶ dina kitab babad para radja Joeda. 'Toeloj Jojakim koelëm reudjeung karoehoenna; ari Jojakin poetrana noe ngaganti djadi radja. 'Dëmi radja Mësir teja ^d teu boedal-boedal deui ti tanahna; karanana radja Baboel geus meunangkeun sakabeh noe di bawah radja Mësir,

ti sëmët waloengan Mësir tëpi ka tji Prat. ^a 2 Bab. 36:6. ^b p. 20:17; 21:10; 23:27. ^c p. 21:16. ^d Jër. 37:5, 7; 46:2.

8 Oemoer Jojakin keur mangsa djadi radja teh dalapan wëlas taoen, sarta tiloe boelan ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djénngan iboena Nëhoesta ⁹ poetra Elnatan, oerang Jëroesalem. 'Dëmi Jojakin teh ^a milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah ramana. 'Dina mangsa eta ^b mantrimantri Nëboekadnesar, radja Baboel teja, ngaroeroeg ka Jëroesalem, sarta ¹¹ nagara teh datang ka dikëpoeng. 'Tidinja Nëboekadnesar, radja Baboel, soemping ka nagara, keur dikëpoeng koe mantrimantrina. 'Geus kitoe Jojakin, radja Joeda, ka loewar ka radja Baboel, nja andjeunna djeung iboena, diiring koe mantrimantrina, kapala-kapalana djeung ponggawa-ponggawana; seug andjeunna ditangkëp koe radja Baboel, ninggang kadalapan taoenna Nëboekadnesar djomënëng radja. 'Toeloj Nëboekadnesar ngabidjilkeun ti dinja ^c sakabeh radjabrana gëdong Pangeran reudjeung doenya-brana gëdong radja, sarta ngeureutan sakabeh parabot ëmas, beunang ngadamël Soeleman, radja Israil, di djëro kabah Pangeran teja; ^d geus boekti pangandika Pangeran. 'Tidinja sakabeh oerang Jëroesalem dibojong, katoet sakabeh kapala djeung sakabeh noe gagahpërkosa, aja salaksa bojongan; ^e dalah sakabeh toekang kai djeung pandaj; taja noe dikarikeun kadjaba djalma eusi tanah noe mariskin. 'Ari Jojakin teh dibojong ka Baboel, ^f katoet iboe radja, garwa-garwa radja, djeung ponggawa-ponggawana; sarta noe pada kawasa dina tanah teh dikërid, dibojong ti Jëroesalem ka Baboel. 'Kitoe deui sakabeh djalma gagah, toedjoeh reboe, sarta toekang kai djeung pandaj sareboe, sadajana djalma përkosa, toekang përang, koe radja Baboel dibojong, didatangkeun ka ¹⁷ Baboel. 'Ari ^g Matanya, mamang Jojakin, koe radja Baboel didjénngkeun radja, ngaganti Jojakin, sarta dilandi Sidkia. ^a p. 23:32. ^b Dan. 1:1. ^c 1 Radj. 14:26.

^d p. 20:17. ^e 1 Sam. 13:19. ^f Jër. 22:26; 24:1.

^g Jër. 37:1.

18 Oemoer Sidkia keur mangsa djadi radja teh salikoer taoen, sarta sawélas

taoen ngaradjaanana di Jëroesalem; ari djënngan iboena ^a Hamoetal poeta 19 Jërmia, oerang Libna teja. 'Dëmi Sidkia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Jojakim 20 teja. 'Karana pangdatang kitoe ka Jëroesalem djeung ka Joeda teh, ^b nja tina bëndoning Pangeran, nëpi ka pada dipitjeun ti pajoeneunana. Ari Sidkia teh baha ka radja Baboel. ^a p. 23 : 31.

^b p. 23 : 27.

PASAL 25.

Dëmi geus kitoe, mangsa kasalapan taoenna Sidkia teja djoemënng radja, dina boelan noe kasapoeloh, dina tanggal sapoeloh, ^a soemping deui Nëboekadnesar, radja Baboel, sarta njandak sabaladna, ngaroeroeg ka Jëroesalem; seug masanggrahan, ngalingkoeng nagara, sarta ngadamël benteng sakoeriling 2 nagara. 'Ari nagara teh dikëpoengna tēpi kana kasawēlas taoenna Sidkia djoemënng radja. 'Dina tanggal salapan, ^b [boelan noe kaopat,] bangēt nja patjéklik di djëro nagara, wani djalma 4 eusi tanah taja pisan hakaneun. 'Toeloej nagara teh bēdah, sarta sakabeh pradjoerit ngalolos ti peuting, djalan lawang dina sēla-sēla doewa koeta, noe pabēnēran taman radja; ari oerang Kasdim teh aja di sakoeriling nagara; kēbat radja angkatna ngadjoegdjoeg tēgal 5 pang. 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njoesoel ka radja; heug radja kasoesoel di tanah lapang Jëriho; sarta sabaladna kabeh paboerisatti andjeunna. 6 'Pek radja ditangkēp, bari seug dideuheuskeun ka radja Baboel, ka nagara Ribla; toeloej andjeunna dihoekoeman. 7 'Ari poeta Sidkia noe pamēgēt dipareuntjit di pajoeneun sotjana; ^c seg sotja Sidkia dilolongkeun, djeung salirana dirante tambaga, bari andjeunna toeloej dibawa ka Baboel. ^a 2 Bab. 36 : 17; Jër. 39 : 1. ^b Jër. 52 : 6. ^c Hak. 16 : 21.

8 Dëmi dina boelan noe kalima, dina tanggal toedjoeh, nja eta kasalapan-wēlas taoenna Nëboekadnesar, radja Baboel teja djoemënng radja, harita Nëboesaradan, ^a kapala toekang peuntjit, mantri radja Baboel, datang ka Jëroesalem. 9 'Toeloej ngahoeroean gëdong Pangeran djeung gëdong radja; sarta sakabeh imah

noe di Jëroesalem, nja eta sakoer imah noe gëde-gëde, dihoeroean koe seuneu. 10 'Ari koeta Jëroesalem sakoeriling dibongkar koe sabalad oerang Kasdim, noe ditjékël koe kapala toekang peuntjit teja. 'Djeung deui sesa bala, ^b noe kari di djëro nagara, barēng noe pada ngalejos, noe geus njërahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma loba, dibojong koe Nëboesaradan, kapala 12 toekang peuntjit. 'Tatapi eusi tanah noe miskin mah koe kapala toekang peuntjit ditinggalkeun sawareh, baris ngēbon anggoer djeung milampah tani. 'Ari ^c noe doewa pilar tambaga, noe di gëdong Pangeran, sarta tēmpat paso, kitoe deui lalaoetan tambaga, noe di gëdong Pangeran teja, koe oerang Kasdim diparotongan; seg tambagana diakoetan ka 14 Baboel. 'Malah daloeng-daloeng, sodok-sodok, peso-peso djeung pisin-pisin, sakabeh bae parabot tambaga, noe dipake 15 ngabakti teja, dibarawa. 'Kitoe deui paroekoejan-paroekoejan djeung pangepret-pangēpret; naon bae sipat ēmas, djeung naon bae sipat perak, koe kapala 16 toekang peuntjit teh dibawa. 'Moenggoehing eta doewa pilar, hidji lalaoetan djeung tēmpat-tēmpat paso, beunang ngadamël Soeleman pikeun gëdong Pangeran teja, ^d tambagana eta sakabeh 17 paparabotan taja timbanganana. 'Loehoerna ^e pilar noe hidji dalapan wēlas asta, sarta mamakoetaän noe dina loehoer eta tambaga; ari loehoerna mamakoetaän teh tiloe asta; djeung aja anjaman sarta dadalimaän dina mamakoetaän teh sakoeriling, kabeh tambaga; nja kitoe keneh pilar noe hidji 18 deui sarta anjamanana. 'Djeung deui kapala toekang peuntjit teh njokot Sëraja, loeloegoe panghoeloe, djeung Sëpanya, panghoeloe kadoewa, sarta noe 19 tiloe poerah ngadjaga bangbaroeng; 'toer eta teh ti nagara njokot hidji ponggawa, noeditjangkingan pradjoerit, djeung lima djalma ti noe bakoe marék di pajoeneun radja, noe kapanggih di djëro nagara, kitoe deui djoeroe-toelis kapala balad, noe ngasoepkeun djalma eusi tanah kana balad, sarta gënēp poeloh djalma kasoep eusi tanah, noe kapanggih di nagara. 'Nja eta sadajana dibawa koe Nëboesaradan, kapala toekang peuntjit,

digiring ka radja Baboel, ka Ribla.
 21 'Pek koe radja Baboel disabëtan, di-
 paraehan di Ribla, di tanah Hamat.
 Tah, kitoe *f* Joeda teh dibojongna ti
 22 djëro tanahna. 'Dëmi moenggoeh djalma-
 djalma noe kari di tanah Joeda, noe
 dikarikeun koe Nëboekadnesar, radja
 Baboel, *g* ari noe didjënëngkeun koe
 radja Baboel njangking eta, nja eta
 Gëdalja, poetra Ahikam, anoe poetra
 Sapan. *a* 1 Moesa 37: 36. *b* p. 24: 14. *c* 1 Radj. 7;
 Jér. 27: 19. *d* 1 Radj. 7: 47. *e* 1 Radj. 7: 15.
f p. 18: 11. *g* Jér. 40: 5.
 23 *a* Mangsa sakabeh kapala balad-balad
 djeung djalma-djalmana ngadarengé be-
 dja, jen radja Baboel ngadjënëngkeun
 Gëdalja teja, toeloej pada ngadeuheusan
 ka Gëdalja, ka nagara Mispa, nja eta
 Ismail poetra Nëtanya, Johanan poetra
 Kareah, Sëraja poetra Tanhoemet, oer-
 ang Nëtopa, djeung Jaäsanya poetra
 oerang Maäka; nja pribadina sarta djeung
 24 djalma-djalmana. 'Ari Gëdalja seg soem-
 pah ka eta kapala djeung ka djalma-
 djalmana, sarta misaoer ka darinja kijeu:
 Montong sarjeun koe mantri-mantri oer-
 ang Kasdim; tjaritjing bae dina ijeu
 tanah, bari pada ngawoela ka radja
 25 Baboel, tangtoe maraneh djamoega. 'Dë-
 mi geus kitoe, *b* dina boelan noe katoe-
 djoech datang eta Ismail, poetra Nëtanya,

anoe poetra Elisama, kaäsoep toeroenan
 radja, sarta mawa djalma sapoeloh,
 pek njarabët ka Gëdalja, sarta dongkap
 ka poepoes; kitoe deui njabëtan oerang
 Jahoedi djeung oerang Kasdim, anoe
 reureudjeungan djeung Gëdalja di Mispa.
 26 'Toeloej sakabeh djalma, gëde-leutik, ba-
 rëng kapala-kapala balad, pada dangdan,
 bral laleumpang ka Mësir; karana sa-
 rjeuneun koe oerang Kasdim.

a Jér. 40: 7, 9. *b* Jér. 41: 1.

27 Ari geus kitoe, *a* mangsa katiloe-
 poeloh toedjoech taoenna dibojongna
 Jojakin, radja Joeda teja, dina boelan
 noe kadoewa-wëlas, dina tanggal doewa
 poeloh toedjoech, harita Ewil-Mërodak,
 radja Baboel, dina taoen djadina radja,
 njëngkatkeun mastaka Jojakin, radja
 Joeda, dika-loewarkeun ti pangberokan;
 28 'sarta sanéh pisan misaoerna ka an-
 djeunna, djeung *b* dipaparin pangtjali-
 kanana loehoer ti pangtjalikan radja
 noe loba, noe araja di andjeunna, di
 29 Baboel; 'malah disalin panganggona ti
 pangberokan, *c* sarta teu loewang Jojakin
 dahar di pajoeneunana saemoer-hiroep-
 30 na. 'Ari moenggoehing kipajahna, teu
 loewang andjeunna dipaparin kipajah
 ti radja, satjëkapna dina oenggal-oenggal
 poë, saemoer-hiroepna. *a* Jér. 52: 31.
b Est. 3: 1. *c* 2 Sam. 9: 7.

KITAB BABAD NOE KAHIDJI.

PASAL 1.

2 **A**dam, *a* Set, Enos; 'Kenan, Mahalalel,
 3 Jared; 'Hanok, Mëtoesalah, Lamek;
 4 'Ënoh, Sem, Ham djeung Japet. *a* 1 Moesa 5.
 5 *a* Poetra Japet teja Gomer, Magog,
 Madai, Jawan, Toebal, Mesek djeung
 6 Tiras. 'Ari poetra Gomer teja Askënas,
 7 Ripat djeung Togarma. 'Ari poetra Ja-
 wan teja Elisa djeung Tarsisa, oerang
 Kitim djeung oerang Dodan. *a* 1 Moesa 10.
 8 Poetra Ham teja Koes djeung Mis-
 9 raim, Poet djeung Kanaän. 'Ari poetra
 Koes teja Sëba, Hawila, Sabta, Raäma

djeung Sabtëka; sarta poetra Raäma
 10 teja Sëba djeung Dëdan. 'Djeung deui
 Koes teja poepoetra Namroed; nja eta
 noe ngamimitian ngadjadi kawasa di
 11 boemi. 'Ari Misraim teja poepoetra oer-
 ang Loed, oerang Anam, oerang Lahab
 12 djeung oerang Naptoah; 'kitoe deui oer-
 ang Patros, djeung oerang Kasloah,
 (ti dinja ka loewar oerang Pëlisti) sarta
 13 oerang Kaptor. 'Ari Kanaän teja poe-
 poetra Sidon tjikalna, reudjeung Het;
 14 'kitoe deui oerang Jëboes, oerang Emor
 15 djeung oerang Girgas; 'oerang Hiwi,
 16 oerang Arka djeung oerang Sin; 'oerang

Arwad, oerang Sëmar, sarta oerang Hamat.

- 17 Poetra Sem teja Elam, Asoer, Arpaksad, Loed, Aram, Oes, Hoel, Geter djeung
 18 Mesek. 'Ari Arpaksad teja poepoetra
 19 Selah, Selah poepoetra Eber. 'Ari Eber teja meunang doewa poetra lalaki; ngaran noe hidji Peleg, sabab keur djaman eta djalma eusi boemi papisah; ari
 20 ngaran adina Joktan. 'Ari Joktan teja poepoetra Almodad, Selep, Hasarmawet djeung Jarah; 'Hadoram, Oesal djeung
 22 Dikla; 'Ebal, Abimael djeung Sëba;
 23 'Opir, Hawila djeung Jobab. Nja eta kabeh poetra Joktan.

²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ^c Sem, Arpaksad, Selah; 'Eber, Peleg, Rëhoe; 'Sëroeg, Nahor, Terah; 'Abram, nja eta Ibrahim. 'Poetra Ibrahim teja
^b Ishak djeung Ismail. ^a 1 Moesa 11: 10.

^b 1 Moesa 16: 15; 21: 3.

- 29 ^a Nja ijeu toetoeranana: tjikal Ismail, nja eta Nëbajot; aja deui Kedar, Adbel djeung Mibsam; 'Misma djeung Doema,
 30 Masa, Hadad djeung Tema; 'Jëtoer, Napis djeung Kedma. Nja eta sakabeh
 32 poetra Ismail. 'Ari poetra Këtoera, parëkan Ibrahim teja: ^b nja eta ngowo-
 keun Simran, Joksan, Mëdan, Midian, Jisbak djeung Soeah. Ari poetra Joksan
 33 teja Sëba djeung Dëdan. 'Ari poetra Midian teja Epa, Eper, Hanok, Abida djeung Eldaä. Nja eta sakabeh poetra Këtoera. ^a 1 Moesa 25: 13. ^b 1 Moesa 25: 1.

- 34 ^a Ari Ibrahim poepoetra Ishak. Poetra Ishak teja Esaoe djeung Israil.

^a 1 Moesa 25: 26; 32: 28.

- 35 ^a Poetra Esaoe teja Elipas, Rëhoeël,
 36 Jëhoes, Jalam djeung Korah. 'Poetra Elipas teja Teman djeung Omar, Sëpi djeung Gatam, Kënas, Timna djeung
 37 Amalek. 'Poetra Rëhoeël teja Nahat, Serah, Samma djeung Misa. 'Ari poetra Seir teja Lotan, Sobal, Sibon, Ana, Dison,
 39 Eser djeung Disan. 'Ari poetra Lotan teja Hori djeung Homam, sarta saderek
 40 Lotan noe awewe Timna. 'Poetra Sobal teja Aljan, Manahat, Ebal, Sëpi djeung Onam; sarta poetra Sibon teja Aja
 41 djeung Ana. 'Poetra Ana teja Dison; sarta poetra Dison teja Hamran, Esban,
 42 Jitran djeung Këran. 'Poetra Eser teja Bilhan, Saäwan djeung Jakan. Poetra
 43 Disan teja Oes djeung Aran. - 'Sarta ^b ari radja-radja, noe ngaradjaän di

tanah Edom, samemeh aja radja ngaradjaän ka oerang Israil, nja ijeu: Bela poetra Beor; ari ngaran nagarana Dinhaba. 'Ana Bela geus maot, seug Jobab poetra Serah, ti Bosra, noe ngaganti
 44 djadi radja. 'Ana Jobab geus maot, seug Hoesam, ti tanah oerang Teman, noe ngaganti djadi radja. 'Ana Hoesam geus maot, seug Hadad poetra Bëdad noe ngaganti djadi radja; nja eta noe ngelehkeun oerang Midian di tanah Moab.
 47 Ari ngaran nagarana Awit. 'Ana Hadad geus maot, seug Samla ti Masreka noe ngaganti djadi radja. 'Ana Samla geus maot, seug Sael ti Rëhobot, sisi bangawan, noe ngaganti djadi radja. 'Ana Sael geus maot, seug Baäl-Hanan poetra Akbor noe ngaganti djadi radja.
 50 'Ana Baäl-Hanan geus maot, seug Hadad noe ngaganti djadi radja; ari ngaran nagarana Pahi, sarta djënëngan garwana Mëhetabel poetra Matred, anoe poetra Mesahab. 'Geus kitoe Hadad teja maot. - Ari noe djadi gëgëdoeg Edom, nja ijeu: gëgëdoeg Timna, gëgëdoeg Alja, gëgëdoeg Jëtet; 'gëgëdoeg Aholibama, gëgëdoeg Ela, gëgëdoeg Pinon; 'gëgëdoeg Kënas, gëgëdoeg Teman, gëgëdoeg Mibsar; 'gëgëdoeg Magdiël, gëgëdoeg Iram. Nja eta kabeh gëgëdoeg Edom.

^a 1 Moesa 36: 10. ^b 1 Moesa 36: 31.

PASAL 2.

Ijeu teh ^a poetra Israil: Roebin, Simon, Lewi djeung Joeda, Isaskar djeung
 2 Sëboeloen; 'Dan, Joesoep djeung Binyamin, Naptali, Gad djeung Aser.

^a 2 Moesa 1: 1.

- 3 ^a Poetra Joeda teja Er, Onan djeung Sela; tiloeanana diwokeun pikeun Joeda ti poetra Soea, oerang Kanaän teja. Dëmi Er, tjikal Joeda teja, goreng di pajoeneun Pangeran, anoe matak eta
 4 koe Pangeran dipaehkeun. 'Ari ^b Tamar, minantoe Joeda, ngowokeun pikeun andjeunna Peres djeung Serah. Djoemlah
 5 poetra Joeda lima. 'Poetra ^c Peres teja Hesron djeung Hamoel. 'Ari poetra Serah teja Simri, Etan, Heman, Kalkol
 7 djeung Dara; djoemlah lima. - 'Ari poetra Karmi: ^d Akar, noe ngaripoehkeun Israil, asal njijeun kasalahan dina barang
 8 hoekoem haram teja. 'Ari poetra Etan
 9 teja Asarja. 'Ari poetra Hesron, noe

diwokeun pikeun andjeunna, nja ijeu :
 10 Jërahmel, ^e Ram djeung Këloebai. 'Ari
 Ram teja poepoetra Aminadab, Aminadab
 11 poepoetra ^f Nahson, gëgëden oerang
 Joeda ; 'Nahson poepoetra Salma, Salma
 12 poepoetra Boas ; 'Boas poepoetra Obed,
 13 Obed poepoetra Isai ; 'Isai poepoetra ^g
 Eliab tjikalna, djeung Abinadab noe
 14 kadoewa, sarta Sima noe katiloe ; 'Në-
 tanel noe kaopat, Radai noe kalima ;
 15 'Osem noe kagëñp, Dawoed noe ka-
 16 toedjoeh. 'Ari saderekna noe aweve
 Sëroeja djeung Abigail. Ari poetra Së-
 roeja teja ^h Abisai, Joab djeung Asahel,
 17 tiloe. 'Ari Abigail teja ngowokeun Ama-
 sa ; ⁱ dëmi rama Amasa nja eta Jeter,
 18 oerang Ismail. - 'Ari Kaleb poetra Hes-
 ron poepoetra ti Asoeba garwana, sarta
 ti Jëriot ; nja ijeu poetrana : Jeser, Sobab
 19 djeung Ardon. 'Ana Asoeba geus maot,
 seug Kaleb nikah Eprat, nja eta pikeun
 andjeunna ngowokeun Hoer. 'Ari ^j Hoer
 teja poepoetra Oeri, Oeri poepoetra Bë-
 salel. 'Sanggeusna kitoe Hesron mandji-
 ngan ka hidji poetra Makir, anoe rama
 Gilad ; nja eta ditikahna keur oemoer
 andjeunna gëñp poeloeh taoen ; seug
 pikeun andjeunna ngowokeun Sëgoeb.
 22 'Ari Sëgoeb teja poepoetra ^k Jair ; nja
 eta seug boga tiloe likoer nagara di
 23 tanah Gilad. 'Tatapi oerang Gësoer
 djeung oerang Sam njokot eta pidesaän
 Jair ti darinja, kitoe deui Kënat djeung
 pilëmboeranana, sawidak nagara. Nja
 eta kabeh poetra Makir, anoe rama
 24 Gilad teja. 'Djeung deui sanggeusna Hes-
 ron maot di Kaleb-Eprata, toeloej Abia,
 garwa Hesron, ngowokeun pikeun an-
 25 djeunna Ashoer, rama Tëkoa. - 'Ari poe-
 tra Jërahmel, tjikal Hesron teja, tji-
 kalna Ram ; aja deui Boena, Oren, Osem
 26 djeung Ahia. 'Sarta Jërahmel aja deui
 garwana, djënëngan Atara ; nja eta teh
 27 iboe Onam. 'Ari poetra Ram, anoe tji-
 kal Jërahmel teja, Maäs, Jamin djeung
 28 Eker. 'Ari poetra Onam teja Samai
 djeung Jada ; sarta poetra Samai teja
 29 Nadab djeung Abisoer. 'Ari djënëngan
 garwa Abisoer, nja eta Abihail ; seug
 eta ngowokeun poetra pikeun Abisoer,
 30 nja eta Ahban djeung Molid. 'Ari poetra
 Nadab teja Seled djeung Apaim ; dëmi
 31 Seled teja maot teu poetraän. 'Ari poetra
 Apaim teja Jishi ; poetra Jishi teja Sesan ;

32 poetra Sesan teja Ahlai. 'Ari poetra
 Jada, saderek Samai, nja eta Jeter
 djeung Jonatan. Dëmi Jeter teja maot
 33 teu poetraän. 'Ari poetra Jonatan teja
 Pelet djeung Sasa. Nja eta kabeh poetra
 34 Jërahmel. 'Dëmi Sesan teja teu aja
 poetra lalaki, ngan poetra aweve bae.
 Djeung Sesan boga hidji abdi, oerang
 35 Mësir, ngaranna Jarha. 'Toeloej koe
 Sesan hidji poetrana aweve dibikeun
 ka Jarha abdina, keur pipamadjikaneu-
 nana ; nja eta seug pikeun Jarha nga-
 36 djoeroekeun Atai. 'Ari Atai poepoetra
 37 Natan, Natan poepoetra Sabad ; 'Sabad
 poepoetra Eplal, Eplal poepoetra Obed ;
 38 'Obed poepoetra Jehoe, Jehoe poepoe-
 39 tra Asarja ; 'Asarja poepoetra Heles,
 40 Heles poepoetra Elasa ; 'Elasa poepoe-
 tra Sismai, Sismai poepoetra Saloem ;
 41 'Saloem poepoetra Jëkamja, Jëkamja
 42 poepoetra Elisama. - 'Ari poetra Kaleb,
 adi Jërahmel teja, tjikalna Mesa, nja
 eta djadi bapa Sip ; kitoe deui anak
 43 Maresa, bapa Hebron. 'Ari poetra He-
 bron teja Korah, Tapoeah, Rekem djeung
 44 Sema. 'Ari Sema poepoetra Raham, bapa
 Jorkam, djeung Rekem poepoetra Samai.
 45 'Ari poetra Samai nja eta Maon, sarta
 46 Maon djadi bapa Bet-Soer. 'Djeung deui
 Epa, parëkan Kaleb, ngadjoeroekeun
 Haran, Mosa djeung Gases ; sarta Haran
 47 teja poepoetra Gases. 'Ari poetra Jehdai
 nja eta Regem, Jotam, Gesan, Pelet,
 48 Epa djeung Saáp. 'Maäka, parëkan Kaleb
 keneh, ngadjoeroekeun Seber djeung
 49 Tirhana ; 'malah ngadjoeroekeun Saáp,
 bapa Madmana, sarta Sëwa, bapa Mak-
 bena, djeung bapa Giba. Dëmi poetra
 50 Kaleb noe aweve ^l Aksa. - 'Ijeu teh
 poetra Kaleb : poetra Hoer, anoe tjikal
 51 Eprata, Sobal, bapa Kirjat-Jarim ; 'Sal-
 ma, bapa Bet-Lehem ; Harep, bapa Bet-
 52 Gader. 'Ari Sobal, bapa Kirjat-Jarim
 teja, poetraän, nja eta Haroë, satëngah
 53 oerang Mënohot. 'Ari bangsa-bangsa
 Kirjat-Jarim teja, nja eta oerang Jeter,
 oerang Poeti, oerang Soema djeung
 oerang Misra ; nja ti eta ka lewar
 54 oerang Sora djeung oerang Estaol. 'Poe-
 tra Salma teja Bet-Lehem, djeung oerang
 Nëtopa, Atrot-Bet-Joab, djeung satë-
 ngah oerang Manahat, oerang Sora teja.
 55 'Kitoe deui bangsa-bangsa ahli kitab,
 noe tjaritjing di nagara Jabes, nja eta

oerang Tira, oerang Sima, djeung oerang Soeka; nja eta teh oerang Kain, anoe asal ti Hamat, bapa anak-poetoe Rekab.

a 1 Moesa 46:12. *b* 1 Moesa 38:29, 30. *c* 1 Moesa 46:12. *d* Jos. 7:1, 25. *e* Roet 4:19; Mat. 1:3. *f* 4 Moesa 1:7; 2:3. *g* 1 Sam. 16:6. *h* 2 Sam. 2:18. *i* 2 Sam. 17:25. *j* 2 Moesa 31:2. *k* Hab. 10:3. *l* Jos. 15:16.

PASAL 3.

Sarta ijeu teh poetra Dawoed, ^a anoe diwokeun pikeun andjeunna di Hebron: tjikalna Amnon, ti Ahinoam, oerang Jisrel; noe kadoewa Daniël, ti Abigail, oerang Karmel; 'noe katiloe Absalom, poetra Maäka, anoe poetra Talmi, radja Gësoer; noe kaopat Adonia, poetra Hagit; 'noe kalima Sëpatya, ti Abital; noe kagënp Jitram, ti Egla, garwana. ⁴ 'Gënpänana diwokeun pikeun andjeunna di Hebron; ^b ari di dinja andjeunna ngaradjaän toedjoeh taoen gënp boelan lilana, sarta tiloe poeloh tiloe taoen ngaradjaänana di Jëroesalem. 'Sarta ^c nja ijeu noe diwokeun pikeun andjeunna di Jëroesalem: Sima, Sobab, Natan djeung Soeleman; opatanana ti Batsoea poetra ⁶ Amiël. 'Aja deui Jibhar, Elisama djeung ⁷ Elipelet; 'Nogah, Nepeg djeung Japia; ⁸ 'Elisama, Eljada djeung Elipelet, salapan. 'Sadajana poetra Dawoed; kadjaba poetra ti parëkan; sarta Tamar saderekna istri. - 'Ari poetra Soeleman teja ¹⁰ Rëhabam; poetra eta Abia, poetra eta ¹¹ Asa, poetra eta Josapat; 'poetra eta Joram, poetra eta Ahasia, poetra eta Joas; ¹² 'poetra eta Amasia, poetra eta Asarja, ¹³ poetra eta Jotam; 'poetra eta Ahas, poetra eta Hiskia, poetra eta Mënase; ¹⁴ 'poetra eta Amon, poetra eta Josia. ¹⁵ 'Ari poetra Josia teja, tjikalna Johanan; noe kadoewa Jojakim, noe katiloe Sidkia, ¹⁶ noe kaopat Saloem. 'Ari poetra Jojakim teja: poetra eta Jëkonya, poetra eta Sidkia. 'Ari poetra Jëkonya sakitan teja: ¹⁷ poetra eta Saltiël; 'aja deui Malkiram, Pëdaja djeung Senasar, Jëkamja, Hosama djeung Nëdabja. 'Ari poetra Pëdaja teja ¹⁸ Sëroebabel djeung Simi; sarta poetra Sëroebabel teja Mësoelam djeung Hananya; ari Sëlomit saderekna noe ¹⁹ istri; 'aja deui Hasoeba, Ohel, Berekja, ²⁰ Hasadya djeung Joesab-Hesed, lima. 'Ari poetra Hananya teja Pëlatya djeung ²¹ Jësaja; poetra Rëpaja, poetra Arnan, poe-

²² tra Obadya, poetra Sëkanya. 'Ari poetra Sëkanya teja Sëmaja, sarta poetra Sëmaja teja Hatoes, Jigal, Bariah, Narja ²³ djeung Sapat, gënp. 'Ari poetra Narja teja Eljoënai, Hiskia djeung Asrikam, ²⁴ tiloe. 'Ari poetra Eljoënai teja Hodawia, Eljasib, Pëlaja, Akoeb, Johanan, Dëlaja djeung Anani, toedjoeh. *a* 2 Sam. 3:2.

b 1 Radj. 2:11. *c* 2 Sam. 5:14. *d* Esr. 5:2.

PASAL 4.

Poetra Joeda teja ^a Peres, Hesron, ² Karmi, Hoer djeung Sobal. - Ari Raja poetra Sobal poepoetra Jahat, sarta Jahat poepoetra Ahoemai djeung Lahad. Nja eta teh bangsa-bangsa oerang Sora. - ³ 'Sarta nja ijeu [poetra] bapa Etam: Jisrel, Jisma djeung Jidbas; ari ngaran saderekna awewe Haslelponi; 'aja deui Pënoeël, bapa Gëdor, djeung Eser, bapa Hoesa. Nja eta teh poetra ^b Hoer, anoe ⁵ tjikal Eprata, bapa Bet-Lehem teja. - 'Ari ^c Ashoer, bapa Tëkoa teja, doewa garwana, Hela djeung Naära. 'Ari Naära ngowokeun pikeun andjeunna Ahoesam, Heper, Temni djeung Ahastari. Nja eta ⁷ teh poetra Naära. 'Dëmi poetra Hela teja ⁸ Seret, Jësohar djeung Etnan. - 'Ari Kos poepoetra Anoeb djeung Sobeba, sarta djeung bangsa-bangsa Aharhel poetra ⁹ Haroem. 'Ari Jabes kaädjenan ti batan saderek-saderekna; sarta koe iboena dingaranan Jabes, saorna: Sabab koe kaoela didjoeroekeunana djeung kanjërina. 'Djeung deui Jabes sasambat ka Allah Israil, piendjoekna: Moegi-moegi andjeun saestoena nja ngabërkahan ka simkoering, sarëng ngadjëmarkeun wateës simkoering, kalajan panangan andjeun njarëngan ka simkoering, sarawoeh koe andjeun diparëngkeun, përkawis katjilakaän oelah matak njëri ka simkoering! Seug koe Allah dilaksana- ¹¹ keun sapanoehoenna. - 'Ari Këloeb, saderek Soeha, poepoetra Mëhir; nja eta ¹² djadi bapa Eston. 'Ari Eston poepoetra Bet-Rapa, Paseah djeung Tëhina, bapa nagara Nahas. Nja eta teh oerang Reka. - ¹³ 'Ari poetra Kënas teja ^d Otniël djeung Sëraja, sarta poetra Otniël teja Hatat. ¹⁴ 'Ari Monotai poepoetra Opra; sarta Sëraja poepoetra Joab, ^e bapa lëbak toekang-toekang; wantoe eta teh djaradi ¹⁵ toekang-toekang. - 'Ari poetra Kaleb,

anoe poeta Jëpoeneteja: Iroe, Eladjeung
 Naam; sarta poeta Ela, djeung Kënas. -
 16 'Ari poeta Jëhalelel: Sip djeung Sipa,
 17 Tirja djeung Asarel. - 'Ari poeta Esra:
 Jeter, Mered, Eper djeung Jalon; sarta
 nja eta ngowokeun Mirjam, Samai djeung
 18 Jisbah, bapa Estëmoa. 'Dëmi garwana
 noe bangsa Jahoedi ngowokeun Jered,
 bapa Gëdor, Heber, bapa Soko djeung
 Jëkoetiël, bapa Sanoah. Nja eta teh poe-
 tra Bitya, anoe poeta Piraon, beunang
 19 nikah Mered. - 'Ari poeta ti garwa Hodia,
 noe saderek Naham, nja eta bapa Këhila,
 oerang Garmi, djeung Estëmoa, oerang
 20 Maaka. - 'Ari poeta Simon: Amnon,
 Rina, Ben-Hanan djeung Tilon. - Ari
 poeta Jishi: Sohet djeung Ben-Sohet. -
 21 'Poetra *f* Sela, anoe poeta Joeda teja,
 Er, bapa Leka, djeung Lada, bapa Ma-
 resa; sarta bangsa-bangsa pabrik boëh,
 22 imah Asbea; 'kitoe deui Jokim, djeung
 oerang Koseba, sarta Joas, djeung Sarap,
 anoe pada marentah ka Moab, sarta Ja-
 soebi-Lehem. Noe bijeu teh tjatjatëtan
 23 kolot. 'Nja eta teja djaradi pandjoenan,
 sarta tjaritjingna dina pakëbonan djeung
 dina ënggon beunang magër; tjaritjingna
 di dinja reudjeung radja, ngalakonan
 gawe radja. *a* p. 2:4. *b* p. 2:19. *c* p. 2:24.
d Jos. 15:17. *e* Neh. 11:35. *f* p. 2:3.
 24 *a* Poetra Simon teja Nëmoeël, Jamin,
 25 Jarib, Serah djeung Saoel; 'poetra eta
 Saloem, poeta eta Mibsam, poeta eta
 26 Misma. 'Ari poeta Misma teja: poeta
 eta Hamoeël, poeta eta Sakoer, poeta
 27 eta Simi. 'Ari Simi teja gënëp wëlas
 poetrana lalaki djeung gënëp poetrana
 awewe, tatapi saderek-saderekna teu pati
 reja poetrana, djeung sakabeh bangsa-
 bangsana hanteu ngarejaän sapërti anak-
 28 poetoë Joeda. 'Ari ngënggonna di Ber-
 seba, di Molada djeung di Hasar-Soeal;
 29 'di Bilha, di Esem djeung di Tolad;
 30 'di Bëtoeël, di Horma djeung di Siklag;
 31 'di Bet-Markabot, di Hasar-Soesim, di
 Bet-Biri djeung di Saaraim. Nja eta teh
 nagara-nagarana tëpi ka mangsa Da-
 32 woed ngaradjaän. 'Sarta ari desa-desana:
 Etam djeung Ain, Rimon, Token djeung
 33 Asan, lima nagara. 'Djeung deui sakabeh
 desa-desana, noe sakoeriling eta nagara-
 nagara teja, nëpi ka Baäl. Nja eta pang-
 tjitjinganana, sarta baroga sadjarah koe
 34 maneh. 'Ari Mësobab, djeung Jamlek,

35 djeung Josa poeta Amasia; 'djeung
 Joël, djeung Jehoe, poeta Josibja, anoe
 36 poeta Sëraja, anoe poeta Asiël; 'djeung
 Eljoënai, djeung Jaakoba, djeung Jëso-
 haja, djeung Asaja, djeung Adiël, djeung
 37 Jësimiël, djeung Bënaja; 'sarta Sisa, poe-
 tra Sipi, anoe poeta Alon, anoe poeta
 Jëdaja, anoe poeta Simri, anoe poeta
 38 Sëmaja: 'eta teh, noe diasoepeun nga-
 ranna, pada djadi gëgëden dina bangsa-
 bangsana; sarta ahli karoehoenna pada
 39 njalijara, wani loba. 'Broel laleumpang,
 ngadjoegdjoeg paranti asoep ka Gëdor,
 nëpi ka lëbak, sabeulah ti wetan, neja-
 ngan pangangonan adjang ëmbe-dom-
 40 bana. 'Toeloej manggih pangangonan
 moeloes nja aloes, sarta tanah eta lëga
 ngentja-ngatoehoe, toer kërta nja gënah;
 karena noe tjaritjing di dinja tadina,
 41 nja eta bangsa Ham. 'Djëboel eta noe
 katoeliskeun ngaran-ngaranna teja da-
 ratang keur djaman Hiskia, radja Joe-
 da, pek njabëtan himah-himahna, katoet
 oerang Maoen, noe kapanggih di dinja,
 nja pada *b* diharamkeun tëpi ka mangsa
 ajeuna, bari toeloej ngarënggon dina
 oeroet-oeroetna; sabab aja pangango-
 nan di dinja adjang ëmbe-dombana.
 42 'Djeung deui eta sawareh, nja eta sawa-
 reh oerang Simon, laleumpang ka pigoe-
 noengan Seir, aja lima ratoes djalma; ari
 noe ngaloeloegean, nja eta Pëlatya,
 Narja, Rëpaja djeung Oesiël, pada poe-
 43 tra Jishi. 'Pek njabëtan sesa oerang
 Amalek, kakaboeran, bari toeloej nga-
 rënggon di dinja tëpi ka mangsa ajeuna.

a 1 Moesa 46:10. *b* Jos. 6:17.

PASAL 5.

Ijeu teh poeta Roebin, tjikal Israil: (ka-
 Irana nja eta tjikalna; *a* tatapi sabab
 nganistakeun pangkoelëman ramanateja,
 noe matak katjikalananana dipaparinkeun
 ka poeta Joesoep, anoe poeta Israil;
 sarta sadjarah teh teu noeroetkeun
 2 katjikalanan. 'Karana Joeda noe djadi ka-
 wasa, ngoengkoelan saderek-saderekna,
 sarta gëgëdoeg asalna ti dinja, tatapi
 3 katjikalanan mah bogana Joesoep) 'poe-
 tra Roebin, tjikal Israil teja: *b* Hanok,
 4 Paloe, Hesron djeung Karmi. 'Poetra
 Joël: poeta eta Sëmaja, poeta eta Gog,
 5 poeta eta Simi; 'poetra eta Mika, poeta
 6 eta Raja, poeta eta Baäl; 'poetra eta

Bera, noe dibojong koe Tiglat-Pilneser, radja Asoer; nja eta teh gëgëden oerang
 7 Roebin. 'Ari saderek-saderekna, noeroet-
 keun bangsa-bangsana, dina sadjarah,
 noeroetkeun toetoeranana: noe djadi
 8 loeloegoe, nja eta Jëhiël; aja deui Dja-
 karia, 'djeung Bela, poetra Asas, anoe
 poetra Sema, anoe poetra Joël; nja eta
 teh tjitjingna di Aroër, sarta sëmët
 9 Nëbo djeung Baäl-Meon; 'ari ka-wetanna
 tjitjingna sëmët asoep ka tëgal lëga, nja
 eta ti sëmët tji Prat teja; ^c karana ingon-
 10 ingonna laloba di tanah Gilad. 'Dëmi
 keur djaman Saoel eta teh njarijeun pë-
 rang ka oerang Hagar, sarta oerang
 Hagar datang ka raroeboeh koe leu-
 ngeunna; toeloelj ngënggonan himah-hi-
 mah oeroet eta, dina salëgana tanah
 wetaneun Gilad. ^a 1 Moesa 49: 4. ^b 2 Moesa

6: 13. ^c 4 Moesa 32: 1, 4.

11 ^a Ari poetra Gad ngarënggonna pa-
 hareup-hareup djeung oerang Roebin,
 12 di tanah Basan, sëmët Salka. 'Joël noe
 djadi loeloegoena, sarta Sapam noe ka-
 doewana; aja deui Janai djeung Sapat,
 13 di Basan. 'Ari saderek-saderekna, noe-
 roetkeun ahli karoehoenna, nja eta Mi-
 kael, Mësoelam, Seba, Jorai, Jakan, Siha
 14 djeung Eber, toedjoeh. 'Nja eta teh
 poetra Abihail, anoe poetra Hoeri, anoe
 poetra Jaroah, anoe poetra Gilad, anoe
 poetra Mikael, anoe poetra Jësisai, anoe
 15 poetra Jahdo, anoe poetra Boes. 'Ahi,
 poetra Abdiël, anoe poetra Goeni, noe
 16 djadi loeloegoe ahli karoehoenna. 'Ari
 ngarënggonna di Gilad, di Basan, djeung
 di pilëmboeranana, kitoe deui di sakabeh
 sampalan Saron, satoengtoeng-toeng-
 17 toengna. 'Eta kabeh diatoer sadjarahna
 keur djaman Jotam, radja Joeda, sarta
 keur djaman Jarobam, radja Israil.

^a Jos. 12: 6; 13: 24.

18 Anak-poetoe Roebin, djeung oerang
 Gad, sarta satëngah kaom Mënase, noe
 kaäsoep djalma përkosa, djalma noe
 mawa këpëng djeung pëdang, sarta bisa
 mëntang gondewa, djeung toetoer kana
 përang, aja opat laksa opat reboe, poen-
 djoel toedjoeh ratoes gënëp poeloeh
 19 djalma, noe mandjing balad. 'Toeloelj
 njarijeun përang ka oerang Hagar, kitoe
 deui ka Jëtoer, Napis djeung Nodab.
 20 'Aja pitoeloeng ka darinja ngaroeroeg
 ka eta, wani oerang Hagar teh diseleh-

keun ka leungeunna, katoet sakoer noe
 ngabantoe; karana keur dina përang
 pada sasambat ka Allah, sarta ditarima
 panëdana, sabab ngarandël ka andjeun-
 21 na. 'Heug ingon-ingonna didjarah; on-
 tana lima laksa, domba doewa këti lima
 laksa, djeung kalde doewa reboe; ari ma-
 22 noesa sakëti djiwa. 'Karana loba nakër
 noe kasabët patingdjaropak, wantoe eta
 përang teh ti Allah. Toeloelj ngënggo-
 non dina oeroet-oeroetna, tëpi ka di-
 bojong.

23 ^a Ari anak-poetoe noe satëngah kaom
 Mënase teja ngarënggonna di tanah eta, ti
 Basan tëpi ka Baäl-Hermon, djeung Së-
 nir, sarta goenoeng Hermon; mangpi-
 24 rang-pirang lobana. 'Sarta ijeu teh loe-
 loegoe ahli karoehoenna: Eper, Jishi,
 Eliël, Asriël, Jërmia, Hodawia djeung
 Jahdiël, djalma garagah-përkosa, nja
 djalma kongas, pada djadi loeloegoe ahli
 karoehoenna. ^a 5 Moesa 3: 13.

25 Dëmi eta djalma pada migawe kasa-
 lahan ka Allah karoehoenna, sarta ^a
 djarinah, noeroet ka aällahan bangsa-
 bangsa tanah eta, noe koe Allah geus
 26 ditoempoerkeun ti hareupeunana. 'Tidi-
 nja Allah Israil ngageuingkeun soekma ^b
 Poel, radja Asoer, kitoe deui soekma
 Tiglat-Pilneser, radja Asoer keneh, seug
 koe eta dibarojong, nja oerang Roebin,
 djeung oerang Gad, sarta noe satëngah
 kaom Mënase teja, dibarawana ka ta-
 nah Halah, ka Habor, ka Hara djeung
 ka tji Gosan, tëpi ka mangsa ajeuna.

^a 2 Moesa 34: 16. ^b 2 Radj. 15: 29; 17: 6.

PASAL 6.

1 Poetra Lewi teja ^a Gerson, Kahat
 2 djeung Mërari. 'Ari poetra Kahat teja
 Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël.
 3 'Ari poetra Amram teja Haroen, Moesa
 djeung Mirjam. Ari poetra Haroen teja
 Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung
 4 Itamar. 'Elasar poepoetra Pinëhas, Pi-
 5 nëhas poepoetra Abisoea; 'Abisoea poe-
 poetra Boeki, Boeki poepoetra Oesi;
 6 'Oesi poepoetra Sërahja, Sërahja poepoe-
 7 tra Mërajot; 'Mërajot poepoetra Amarja,
 8 Amarja poepoetra Ahitoeb; 'Ahitoeb poe-
 poetra ^b Sadok, Sadok poepoetra Ahi-
 9 maäs; 'Ahimaäs poepoetra Asarja, Asarja
 10 poepoetra Johanan; 'Johanan poepoetra
 Asarja (nja eta noe manghoeloean dina

gëdong, anoe beunang ngadamël Soeleman, di Jëroesalem teja); 'Asarja poe-poetra Amarja, Amarja poe-poetra Ahitoeb; 'Ahitoeb poe-poetra Sadok, Sadok poe-poetra Saloem; 'Saloem poe-poetra Hilkia, Hilkia poe-poetra Asarja; 'Asarja poe-poetra Sëraja, Sëraja poe-poetra Josadak; 'ari Josadak kabawa, mangsa Joeda djeung Jëroesalem koe Pangeran dibojong koe lantaran Nëboekadnesar teja.

a 1 Moesa 46:11; 2 Moesa 6:15.

b 2 Sam. 8:17; 15:27.

Poetra Lewi teja Gersom, Kahat djeung Mërari. 'Sarta ngaran poetra Gersom nja ijeu: *a* Libni djeung Simi. 'Ari poetra Kahat teja Amram, Jishar, Hebron djeung Oesiël. 'Poetra Mërari teja Mahli djeung Moesi. Nja eta teh bangsa-bangsa ahli Lewi, noeroetkeun karoehoen-karoehoenna. -'Moenggoehing Gersom teja, poetra eta Libni, poetra eta Jahat, poetra eta Sima; 'poetra eta Joah, poetra eta Ido, poetra eta Serah, poetra eta Jatrai. -'Poetra Kahat teja, poetra eta Aminadab, poetra eta Korah, poetra eta Asir; 'poetra eta Elkana, poetra eta Ebjasap, poetra eta Asir; 'poetra eta Tahat, poetra eta Oeriël, poetra eta Oesia, poetra eta Saoel. 'Ari poetra Elkana teja Amasai djeung Ahimot. 'Moenggoehing Elkana, ari poetra Elkana: poetra eta Sopai, poetra eta Nahat; 'poetra eta Eliab, poetra eta Jëroham, poetra eta Elkana. 'Ari poetra Samoeël teja, *b* tjikalna Wasni, djeung aja deui Abia. -'Poetra Mërari teja Mahli; poetra eta Libni, poetra eta Simi, poetra eta Oesa; 'poetra eta Sima, poetra eta Hagia, poetra eta Asaja. *a* 2 Moesa 6:16.

c 1 Sam. 8:2.

Sarta nja ijeu noe koe Dawoed dia-dëgkeun njangking hal njanji di gëdong Pangeran, *a* sanggeusna pëti teja meunang reureuh. 'Ari eta teh pada ngawoela di hareupeun balandongan himah tępangan, gawena njanji, tēpi ka Soeleman ngadamël gëdong Pangeran di Jëroesalem; sarta pada ngadëg, njëkël pagaweanana, noeroetkeun atoeranana. *b* 'Nja ijeu noe ngaradëg, sarta djeung poetra-poetrana: ti anak-poetoe oerang Kahat teja Heman, ahli njanji, poetra Joël; ari Joël poetra Samoeël, Samoeël *c* poetra Elkana, 'Elkana poetra Jëroham,

Jëroham poetra Eliël, Eliël poetra Toah; *a* 'Toah poetra Soep, Soep poetra Elkana, Elkana poetra Mahat, Mahat poetra Amasai; 'Amasai poetra Elkana, Elkana poetra Joël, Joël poetra Asarja, Asarja poetra Sëpanya; 'Sëpanya poetra Tahat, Tahat poetra Asir, Asir poetra Ebjasap, Ebjasap poetra Korah; 'Korah poetra Jishar, Jishar poetra Kahat, Kahat poetra Lewi, Lewi poetra Israil. -'Ari Asap saderekna ngadëg ti katoehoeunana; nja eta Asap poetra Berekja, Berekja poetra Sima; 'Sima poetra Mikael, Mikael poetra Bašeseja, Bašeseja poetra Malkia; 'Malkia poetra Etni, Etni poetra Serah, Serah poetra Adaja; 'Adaja poetra Etan, Etan poetra Sima, Sima poetra Simi; 'Simi poetra Jahat, Jahat poetra Gersom, Gersom poetra Lewi. -'Dëmi ti kentjaeunana ngadëg anak-poetoe Mërari, saderekna keneh, nja eta Etan poetra Kisi; ari Kisi poetra Abdi, Abdi poetra Maloek; 'Maloek poetra Hasabja, Hasabja poetra Amasia, Amasia poetra Hilkia; 'Hilkia poetra Amsi, Amsi poetra Bani, Bani poetra Samer; 'Samer poetra Mahli, Mahli poetra Moesi, Moesi poetra Mërari, Mërari poetra Lewi. *a* Sam. 6:17.

Ari saderek-saderekna, pada ahli Lewi, dibakoekeun ka sakabeh pagawean balandongan gëdong Allah. 'Sarta *a* Haroen djeung anak-poetoe pada ngadoeroek dina altar koerban doeroekan djeung dina altar paragi ngoekoes; pada bakoe ka saniskara gawe ënggon noe pangsoetji-soetjina, sarta poerah mangrapihkeun Israil, sakoemaha noe didawoehkeun koe Moesa, abdi Allah teja. *b* 'Sarta ijeu teh poetra Haroen: poetra eta Elasar, poetra eta Pinëhas, poetra eta Abisoea; 'poetra eta Boeki, poetra eta Oesi, poetra eta Sërahja; 'poetra eta Mërajot, poetra eta Amarja, poetra eta Ahitoeb, 'poetra eta Sadok, poetra eta Ahimaäs. *a* 2 Moesa 27:1; 30:1, 7; 3 Moesa 16. *b* 'Sarta nja ijeu ënggonna tjaritjing, sakampoeng-kampoengna, dina wëwëngkëranana, bogana anak-poetoe Haroen, kaäsoep bangsa oerang Kahat; karena nja eta noe nampa ëlot [anoe barang-mimiti]. 'Ari noe dibere ka darinja, nja eta nagara Hebron, di tanah Joeda, katoet sampalanana noe sakoerilingna.

56 'Tatapi ari lahan eta nagara sarta djeung
 pidesaanana mah dibere ka Kaleb poe-
 57 tra Jëpoene. 'Djadi ka anak-poetoe
 Haroen dibere eta nagara panjalindoe-
 ngan, nja eta Hebron; kitoe deui Libna
 djeung sampalanana, Jatir sarta Estë-
 58 moa djeung sampalanana; 'Hilen djeung
 sampalanana, Dëbir djeung sampalanana;
 59 'Asan djeung sampalanana, sarta Bet-
 60 Semes djeung sampalanana. - 'Ari ti
 kaom Binyamin: Geba djeung sampala-
 nana, Alemet djeung sampalanana, sarta
 Anatot djeung sampalanana. Djoemlah
 nagara-nagara tiloe wëlas nagara, pi-
 61 keun bangsa-bangsana. - 'Ari anak-poetoe
 Kahat ^a anoe kari, nampa ti bangsa
 kaom [Epraim, djeung ti kaom Dan,
 sarta] ti satëngah kaom Mënase, koe
 62 lantaran lotëre, sapoeloh nagara. - 'Ari
 anak-poetoe Gersom sabangsa-bangsana
 nampa ti kaom Isaskar, djeung ti kaom
 Aser, djeung di kaom Naptali, sarta ti
 kaom Mënase, noe di Basan, tiloe wëlas
 63 nagara. - 'Ari anak-poetoe Mërari sa-
 bangsa-bangsana nampa ti kaom Roebin,
 djeung ti kaom Gad, sarta ti kaom Së-
 boeloen, koe lantaran lotëre, doewa wë-
 64 las nagara. 'Koe oerang Israil eta na-
 gara-nagara djeung sampalanana dibere
 65 ka ahli-ahli Lewi. 'Ari merena koe lan-
 taran lotëre ti kaom anak-poetoe Joeda,
 ti kaom anak-poetoe Simon, sarta ti
 kaom oerang Binyamin, eta nagara-na-
 66 gara, noe disarëboet ngaranna. - 'Ari
^b sawareh bangsa anak-poetoe Kahat
 nampana nagara wëwëngkëranana ti
 67 kaom Epraim. 'Ari noe koe eta dibere
 ka darinja, nja eta nagara panjalindoe-
 ngan, tëgës Sëkem, djeung sampalanana,
 di pigoenoengan Epraim; kitoe deui
 68 Geser djeung sampalanana; 'Jokmam
 djeung sampalanana, sarta Bet-Horon
 69 djeung sampalanana; 'Ajalon djeung
 sampalanana, sarta Gat-Rimon djeung
 70 sampalanana. 'Ari ti satëngah kaom
 Mënase: Aner djeung sampalanana, sarta
 Bilam djeung sampalanana. 'Nja eta
 pikeun bangsa anak-poetoe Kahat anoe
 71 kari. - 'Ari anak-poetoe Gersom ti bangsa
 noe satëngah kaom Mënase nampa Gol-
 an, bilangan Basan, djeung sampalanana,
 72 sarta Astarot djeung sampalanana. 'Ari ti
 kaom Isaskar: Kedes djeung sampala-
 73 nana, Dabërat djeung sampalanana, 'Ra-

mot djeung sampalanana, sarta Anem
 74 djeung sampalanana. 'Ari ti kaom Aser:
 Masaldjeung sampalanana, Abdondjeung
 75 sampalanana, 'Hoekok djeung sampala-
 nana, sarta Rëhob djeung sampalanana.
 76 'Ari ti kaom Naptali: Kedes, bilangan Ga-
 lilea, djeung sampalanana, Hamon djeung
 sampalanana, sarta Kirjataim djeung
 77 sampalanana. - 'Ari anak-poetoe Mërari,
 [nja eta ahli Lewi] anoe kari, ti kaom
 Sëboeloen nampa Rimono djeung sam-
 palanana, sarta Tabor djeung sampala-
 78 nana. 'Djeung deui di peuntaseun tji
 Jordan Jëriho, wetaneun tji Jordan,
 nampana ti kaom Roebin: Beser, di tëgal
 lëga, djeung sampalanana, Jahsa djeung
 79 sampalanana, 'Këdemot djeung sampala-
 nana, sarta Mepaät djeung sampala-
 80 nana. 'Ari ti kaom Gad: Ramot, bilangan
 Gilad, djeung sampalanana, Mahanaim
 81 djeung sampalanana, 'Hesbon djeung
 sampalanana, sarta Jaser djeung sam-
 palanana. a Jos. 21: 5. b Jos. 21: 20.

PASAL 7.

A^a ri moenggoeh poetra Isaskar teja:
 2 ^a Tola djeung Poea, Jasoeb djeung
 Simron, opat. 'Ari poetra Tola teja Oesi,
 Rëpaja, Jëriël, Jahmai, Jibsam djeung
 Sëmoeël; pada djadi loeloegoe ahli ka-
 roehoenna, nja eta Tola; pada gagah-
 përkosa dina toetoeranana; keur djaman
 Dawoed bilanganana doewa laksa doewa
 3 reboe gënëp ratoes. 'Ari poetra Oesi
 teja Jisrahja; sarta poetra Jisrahja teja
 Mikael, Obadya, Joël djeung Jisia, lima,
 4 loeloegoe kabeh. 'Sarta di lëbah eta,
 dina toetoeranana, noeroetkeun ahli ka-
 roehoenna, aja barisan balad përang,
 tiloe laksa gënëp reboe djalma; karena
 5 reja pisan anak-rabina. 'Djeung deui
 doeloer-doeloerna, dina sakabeh bangsa
 Isaskar teh, pada gagah-përkosa, aja
 dalapan laksa toedjoeh reboe, djoemlah
 anoe asoep sadjarah. a 1 Moesa 46: 13.
 6 ^a [Poetra] Binyamin teja Bela, Beker
 7 djeung Jëdiael, tiloe. 'Ari poetra Bela
 teja Esbon, Oesi, Oesiël, Jërimot djeung
 Iri, lima; pada loeloegoe ahli karoehoen,
 garagah-përkosa; sarta noe asoep sa-
 djarahna doewa laksa doewa reboe,
 8 poendjoel tiloe poeloh opat. 'Ari poetra
 Beker teja Sëmira, Joas, Eliëser, Eljoënai,
 Omri, Jëremot, Abia, Anatot djeung

9 Alemet; eta kabeh poetra Beker. 'Ari
noe asoep sadjarahna, noeroetkeun toe-
toeranana, loeloegoe ahli karoehoenna,
djalma garagah-përkosa, aja doewa laksa
10 doewa ratoes. 'Ari poetra Jëdiael teja
Bilhan; sarta poetra Bilhan teja Joes,
Binyamin, Ehoed, Kënaana, Djetan, Tar-
11 sis djeung Ahisahar. 'Eta kabeh poetra
Jëdiael, noeroetkeun loeloegoe [ahli]
karoehoen, djalma garagah-përkosa; aja
salaksa toedjoeh reboe doewa ratoes
12 noe mandjing balad, baris përang. 'Aja
deui Soepim djeung Hoepim, poetra Ir;
Hoesim, poetra Aher. a 1 Moesa 46: 21.
13 ^a Poetra Naptali teja Jahsiël, Goeni,
Jeser djeung Saloem, pada poetra Bilha.
a 1 Moesa 46: 24.
14 ^a Poetra Mënase teja Asriël, noe më-
dal [ti garwa Gilad]; parëkanana, noe
oerang Sam, ngadjoeroekeun Makir, ra-
15 ma Gilad. 'Ari Makir geureuhaän ka
saderek Hoepim djeung Soepim, ngaran
Maäka, sarta ngaran noe kadoewa Së-
laphad; ^b dëmi Sëlaphad teja poetraän
16 awewe. 'Ari Maäka, garwa Makir teja,
ngowokeun hidji poetra lalaki, sarta
dingaranan Peres; dëmi ngaran adina
Seres; sarta poetra Seres teja Oelam
17 djeung Rekem. 'Ari poetra Oelam teja
^c Bëdan. Nja eta teh pada poetra Gilad,
anoe poetra Makir, anoe poetra Mënase.
18 'Dëmi Hamoleket, saderekna awewe, ngo-
wokeun Ishod, Abiëser djeung Mahla.
19 'Sarta poetra Sëmida, nja eta Ahjan,
Sekem, Likhi djeung Aniam.
a 4 Moesa 26: 29. b 4 Moesa 26: 33. c 1 Sam. 12: 11.
20 ^a Ari poetra Epraim teja Soetelah;
poetra eta Bered, poetra eta Tahat,
poetra eta Elada, poetra eta Tahat;
21 'poetra eta Sabad, poetra eta Soetelah;
aja deui Eser djeung Elad, tatapi eta
pada dipaehan koe oerang Gat, anoe
asal didjoeroekeun di tanah eta, sabab
doewaän teh daratang sëdja njokot
22 ingon-ingonna. 'Toeloej Epraim ramana
prihatin, lila katjida, sarta saderekna
pada ngalajad, sëdja ngalilipoer ka an-
23 djeunna. 'Tidinja andjeunna mandjingan
ka garwana, seg njiram, toeloej ngo-
wokeun hidji poetra lalaki, sarta koe
andjeunna dingaranan Bëria, sabab boe-
24 mina katjilakaän. 'Djeung deui poetrana
noe awewe Seëra; nja eta noe ngada-
mël nagara Bet-Horon, anoe hilir sarta

noe girang, sarta djeung Oesen-Seëra.
25 'Aja deui poetra Epraim, nja eta Repah
djeung Resep; poetra Resep teja Telah,
26 poetra eta Tahan; 'poetra eta Ladan,
poetra eta Amihoed, poetra eta Elisa-
27 ma; 'poetra eta Noen, poetra eta ^b
28 Josoea. 'Ari milik eta sarta djeung
ënggonna tjaritjing, nja eta Bet-El
djeung pilëmboeranana, sarta ka-we-
tanna Naäran, ari ka-koelonna Geser
djeung pilëmboeranana; kitoe deui Së-
kem djeung pilëmboeranana, tëpi ka
29 Gasa djeung pilëmboeranana. 'Sarta di
pëlëbah anak-poetoe Mënase teh aja
Bet-San djeung pilëmboeranana, Taänak
djeung pilëmboeranana, Mëgido djeung
pilëmboeranana, sarta Dor djeung pi-
lëmboeranana. Nja di dinja tjitjingna
anak-poetoe Joesoep, anoe poetra Is-
rail teja. a 4 Moesa 26: 35. b 4 Moesa 11: 28.
30 ^a Poetra Aser teja Jimna, Jiswa,
Jiswi djeung Bëria, sarta Serah sade-
31 rekna awewe. 'Ari poetra Bëria teja
Heber djeung Malkiël; nja eta teh bapa
32 Birsait. 'Ari Heber teja poepoetra Jap-
let, Somer djeung Hotam, sarta Soea
33 saderekna awewe. 'Ari poetra Japlet teja
Pasak, Bimhal djeung Aswat; nja eta
34 teh poetra Japlet. 'Ari poetra Semer
teja Ahi, Rohga, Jëhoeba djeung Aram.
35 'Ari poetra Helem saderekna, nja eta
36 Sopah, Jimna, Seles djeung Amal. 'Poe-
tra Sopah teja Soeah, Harneper, Soeal,
37 Beri djeung Jimra; 'Beser, Hod, Sama,
38 Silsa, Jitran djeung Bera. 'Ari poetra
Jeter nja eta Jëpoene, Pispä djeung
39 Ara. 'Sarta poetra Oela nja eta Arah,
40 Haniël djeung Risya. 'Nja eta kabeh
poetra Aser, pada djadi loeloegoe ahli
karoehoen, djalma paloek, nja garagah-
përkosa, pada djadi loeloegoe para gë-
gëden. Ari noe asoep sadjarahna, man-
djing balad dina përang, bilanganana
doewa laksa gënëp reboe djalma.
a 1 Moesa 46: 17.

PASAL 8.

Ari Binyamin ^a teja poepoetra Bela tji-
kalna, Asbel noe kadoewa, djeung
2 Ahrah noe katiloe; 'Noha noe kaopat,
3 djeung Rapa noe kalima. 'Ari poetra Bela
4 teja Adar, Gera djeung Abihoed; 'Abi-
5 soea, Naäman djeung Ahoah; 'Gera, Së-
6 poepan djeung Hoeram. 'Sarta ijeu teh

poetra Ehoed; ijeu noe djaradi loeloegoe ahli karoehoen priboemi Geba, sarta di-
 7 barojong ka Manahat; 'nja eta Naāman, Ahia djeung Gera; nja eta noe ngabojong inja; sarta poepoetra Oesa djeung Ahi-
 8 hoed. - 'Ari Saharaim poepoetra di tanah Moab, sanggeus ngaleupaskeun eta; Hoesim djeung Baāra noe djadi garwana.
 9 'Sarta poepoetra ti Hodes garwana, nja eta Jobab, Sibja, Mesa djeung Malkam;
 10 'Joes, Sokja djeung Mirma. Nja eta teh poetrana, pada loeloegoe ahli karoehoen.
 11 'Sarta ti Hoesim andjeunna poepoetra
 12 Abitoeb djeung Elpaāl. 'Ari poetra Elpaāl teja Eber, Misham djeung Semer; nja eta noe ngadamël nagara Ono djeung
 13 Lod, sarta djeung pilēmboeranana; 'aja deui Bēria djeung Sema; nja eta noe djaradi loeloegoe ahli karoehoen priboemi Ajalon; nja eta noe ngabiratkeun
 14 priboemi Gat; 'aja deui Ahio, Sasak djeung Jēremot; 'Sēbadya, Arad djeung
 15 Eder; 'Mikael, Jispa djeung Joha, pada poetra Bēria; 'aja deui Sēbadya, Mēsoelam, Hiski djeung Heber; 'Jismērai, Jislia
 16 djeung Jobab, pada poetra Elpaāl; 'aja deui Jakim, Sikri djeung Sabdi; 'Eliēnai, Siltai djeung Eliël; 'Adaja, Bēraja djeung
 17 Simrat, pada poetra Simi; 'aja deui Jispan, Eber djeung Eliël; 'Abdon, Sikri
 18 djeung Hanan; 'Hananya, Elam djeung Antotia; 'Jipdēja djeung Pēnoeël, pada poetra Sasak; 'aja deui Samsērai, Sēharja
 19 djeung Atalja; 'Jaāresia, Elia djeung Sikri, pada poetra Jēroham. 'Nja eta teh pada loeloegoe ahli karoehoen, noeroetkeun toetoeranana; pada djadi loeloegoe; nja eta noe ngarēnggon di Jēroesalem. -
 20 'Djeung deui di Gibon tjalikna bapa Gibon; ari djēnngan garwana Maāka. 'Ari poetrana noe tjikal Abdon; aja deui Soer,
 21 Kis, Baāl djeung Nadab; 'Gēdor, Ahio djeung Seker. 'Ari Miklot poepoetra Sima. Eta oge tjaralik di Jēroesalem, djeung saderek-saderekna, pahareup-hareup djeung saderek-saderekna. - 'Ari ^b
 22 Ner poepoetra Kis, Kis poepoetra Saoel, Saoel poepoetra Jonatan, Malkisoea, Abinadab djeung Esbaāl. 'Ari poetra Jonatan teja ^c Mērib-Baāl, sarta Mērib-Baāl
 23 poepoetra Mika. 'Ari poetra Mika teja Piton, Melek, Tarea djeung Ahas. 'Ari Ahas poepoetra Joadā, Joadā poepoetra Alemet, Asmawet djeung Simri, Simri

37 poepoetra Moesa; 'Moesa poepoetra Bina. Ari poetra eta Rapa, poetra eta Elasa,
 38 poetra eta Asel. 'Ari Asel teja gēnēp poetrana, sarta nja ijeu ngaranna: Asrikam, Bokroe, Ismail, Sarja, Obadya djeung
 39 Hanan; eta kabeh poetra Asel. - 'Ari poetra Esek saderekna: Oelam tjikalna, Joes noe kadoewa, sarta Elipelet noe katiloe.
 40 'Ari poetra Oelam teja djalma garagahpērksa, toer bisa mēntang gondewa, sarta loba anak-poetoena, aja saratoes lima poeloeh. Eta kabeh kaāsoep anak-poetoe Binyamin. ^a p. 7: 6. ^b p. 9: 39; 1 Sam. 9: 1; 14: 49, 51. ^c 2 Sam. 4: 4; 9: 12.

PASAL 9.

Ari sabangsa Israil geus pada diatoer sadjarahna; sarta, saēnjana, pada ka-oengēlkeun dina kitab para radja Israil. Djeung deui ^a oerang Joeda dibarojong
 2 ka Baboel, koe tina kasalahanana. 'Ari priboemi anoe barangmimiti, anoe di samilik-samilikna, di sanagara-sanagara, nja eta Israil, para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, sarta djeung ^b Nētanim.
 3 'Ari noe matoeh di Jēroesalem, ^c sawareh anak-poetoe Joeda djeung sawareh anak-poetoe Binyamin, kitoe deui sawareh anak-poetoe Epraim djeung Mēnase.
 4 'Aja Oetai poetra Amihoed, Amihoed poetra Omri, Omri poetra Imri, Imri poetra Bani, kaāsoep poetra ^d Peres, anoe poetra Joeda teja. 'Ari ti oerang Sela teja Asaja, noe djadi tjikal, djeung poetra-
 5 poetrana. 'Sarta ti anak-poetoe Serah teja Jēhoeël djeung saderek-saderekna, gēnēp ratoes salapan poeloeh. 'Sarta ^e ti anak-poetoe Binyamin teja Saloe poetra Mēsoelam, anoe poetra Hodawia, anoe
 6 poetra Hasēnoea; 'djeung Jibnēja poetra Jēroham, djeung Ela poetra Oesi, anoe poetra Mikri, sarta Mēsoelam poetra Sēpatya, anoe poetra Rēhoeël, anoe poetra Jibnia; 'sarta djeung saderek-saderekna, noeroetkeun toetoeranana, salapan ratoes poendjoel lima poeloeh gēnēp djalma. Eta sakabeh djalma pada djadi loeloegoe ahli karoehoen, njēkël ahli sakaroehoen-sakaroehoenna. ^a 2 Radj. 24: 14; 25: 11. ^b Esr. 2: 43. ^c Neh. 11: 4. ^d p. 2: 5. ^e Neh. 11: 7—9.
 10 Ari ti para panghoeloe teja Jēdaja,
 11 Jojarib sarta Jakin; 'djeung Asarja poetra Hilkia, anoe poetra Mēsoelam, anoe

- poetra Sadok, anoe poetra Mërajot, anoe poetra Ahitoeb, gëgëdoeg gëdong Allah.
- 12 'Aja deui Adaja poetra Jëroham, anoe poetra Pashoer, anoe poetra Malkia; djeung Maasai poetra Adiël, anoe poetra Jahsera, anoe poetra Mësoelam, anoe poetra Mësilemit, anoe poetra Imer;
- 13 'djeung saderek-saderekna, noepada djadi loeloegoe ahli karoehoenna; aja sareboe toedjoeoh ratoes gënëp poeloeh, garagah-përkosa kana gawe ngabakti di gëdong
- 14 Allah. - 'Ari ti ahli Lewi teja Sëmaja poetra Hasoeb, anoe poetra Asrikam, anoe poetra Hasabja, kaäsoep anak-poetoe
- 15 Mërrari; 'djeung Bakbakar, Heres sarta Galal; djeung Matanya, poetra Mika, anoe
- 16 poetra Sikri, anoe poetra Asap; 'djeung Obadya, poetra Sëmaja, anoe poetra Galal, anoe poetra Jëdoetoen, sarta Berekja,
- 17 tjalik dina desa oerang Nëtopa. 'Sarta ari poerah toenggoe lawang teja Saloem, Akoeb, Talmon djeung Ahiman, sarta saderek-saderekna; Saloem noe djadi
- 18 loeloegoe; 'malah nëpi ka ajeuna ajana di lawang radja, ti wetan; nja eta noe pada djadi toenggoe lawang pasanggrahan anak-poetoe Lewi. 'Ari Saloem poetra
- 19 Kore, anoe poetra Ebjasap, anoe poetra Korah, djeung saderek-saderekna, ahli sakaroehoen, nja eta oerang Korah, pada njëkël gawe ngabakti, ^a nja djadi poerah ngadjaga bangbaroeng himah; ari karoehoenna tadina njarëkël pasanggrahan Pangeran, pada ngadjaga paranti
- 20 asoep. 'Djeung ^b Pinëhas poetra Elasar noe tadina djadi gëgëden, njangking eta, sarta disarëngan koe Pangeran. 'Djakaria poetra Mëselemja noe djadi poerah toenggoe lawang himah tëpangan.
- 21 'Djoemlah djalma paloek, noe poerah toenggoe bangbaroeng teja, doewaratoes, poendjoel doewa wëlas. Eta teh geus pada diatoer sadjarahna dina sadesa-sadesana; eta teh pada diadëgkeun koe Dawoed djeung Samoeël, ^c djoeroe tingal
- 22 teja, dina babakoena. 'Djadi eta djeung anak-poetoe njarëkël lawang-lawang gëdong Pangeran, nja eta gëdong himah, noeroetkeun djagaän. 'Ari poerah toenggoe lawang teh ajana dina opat madhab, ti wetan, ti koelon, ti kaler sarta ti ki-
- 23 doel. 'Ari saderek-saderekna, noe dina desa-desana, ^d kamistian datang dina
- saban poë noe katoedjoeoh, ti waktoe ka waktoena deui, barëng djeung eta;
- 26 'karana aja opat kokolot poerah toenggoe lawang, sadajana ahli Lewi, sarta aja babakoena; toer njarëkël pondok-pondok, djeung njarëkël radja-brana
- 27 gëdong Allah. 'Ari mondokna sakoeriling gëdong Allah, wantoe eta noe kawadajiban ngadjaga, toer eta noe poerah moekakeun dina saban-saban isoek.
- 28 'Sarta eta sawareh noe njangking parabot ngabakti; karana diasoepkeunana make dibilang, dibidjilkeunana make dibilang.
- 29 'Sarta eta sawareh ditangtoekeun njëkël paparabotan, djeung njëkël sakabeh parabot kasoetjian, kitoe deui njëkël tipoeng lëmës, djeung anggoer, djeung minjak,
- 30 djeung doepa, sarta wawangian. 'Djeung sawareh anak-poetoe panghoeloe ^e djadi
- 31 toekang njijeun wawangian. 'Ari Matitya, kaäsoep ahli Lewi, noe djadi tjikal Saloem, oerang Korah, babakoena një-
- 32 kël gawe gogorengan. 'Sawareh saderekna, kaäsoep anak-poetoe Kahat, njëkël roti tata-tata teja, ^f koedoe disa-
- 33 djakeun dina saban poë sabat. 'Sarta eta noe djaradi ahli njanji, loeloegoe ahli karoehoen di oerang Lewi teja, përnahna dina pondok-pondok; sarta taja deui damëlna, karana kamistianana beurang-
- 34 peuting milampah gawe. 'Eta teh pada djadi loeloegoe ahli karoehoen oerang Lewi, noeroetkeun toetoeranana; pada djadi loeloegoe; nja eta teh tjaralikna di Jëroesalem. ^a 2 Radj. 12:9. ^b 4 Moesa 25:11.
- ^c 1 Sam. 9:9. ^d 2 Bab. 23:4. ^e 2 Moesa 30:34.
- ^f 3 Moesa 24:8.
- 35 ^a Djeung deui di Gibon tjalikna bapa Gibon, nja eta Jëhiël; dëmi djënëngan
- 36 garwana Maäka. 'Ari poetrana noe tjikal Abdon; aja deui Soer, Kis, Baäl, Ner
- 37 djeung Nadab; 'Gëdor, Ahio, Djakaria
- 38 djeung Miklot. 'Ari Miklot teja poepoetra Simam. Eta oge tjaralik di Jëroesalem, djeung saderek-saderekna, pahareup-hareup djeung saderek-saderekna. 'Ari Ner
- 39 ^b poepoetra Kis, Kis poepoetra Saoel, Saoel poepoetra Jonatan, Malkisoea,
- 40 Abinadab djeung Esbaäl. 'Ari poetra Jonatan teja Mërib-Baäl, sarta Mërib-
- 41 Baäl poepoetra Mika. 'Ari poetra Mika
- 42 teja Piton, Melek djeung Tahrea. 'Ari Ahas poepoetra Jara, Jara poepoetra Alemet, Asmawet djeung Simri, Simri

43 poepoetra Mosa; 'Mosa poepoetra Bina. Ari poetra eta Rëpaja, poetra eta Elasa,
44 poetra eta Asel. 'Ari Asel teja gënëp poetrana, sarta nja ijeu ngaranna: Asrikam, Bokroe, Ismail, Sarja, Obadya djeung Hanan. Nja eta teh poetra Asel.

a p. 8 : 29. b p. 8 : 33.

PASAL 10.

Ari ^a oerang Pëlisti teja prak mërangan ka Israil; boer oerang Israil kaboer ti hareupeun oerang Pëlisti, sarta kasarabët, tingdjaropak di goenoeng
2 Gilboa. 'Seug oerang Pëlisti njaroesoel ka Saoel djeung ka poetra-poetrana, sarta dipontel pisan; toeloj Jonatan, Abinadab djeung Malkisoea, poetra Saoel, pada kasabët koe oerang Pëlisti.
3 'Ari përang teh beuki rosa keneh ka Saoel, sarta andjeunna kapanggih koe taroekang panah, djeung sijeuneun pisan
4 koe taroekang panah teh. 'Pok Saoel marentah ka toekang mawa pakarangna: Geura tjaboet pëdang maneh, kami toeblës koe eta, bisi itoe djalma teu disoenat teh daratang, sarta pada ngarogahala ka kami. Tatapi toekang mawa pakarangna teu daekeun; karana sijeuneun katjida. Pek Saoel njandak pëdang koe andjeun, bari seug noeblëskeun mantën ka dinja. 'Ana katendjo koe toekang mawa pakarangna, jen Saoel geus poepoes, heg eta ge noeblëskeun maneh ka
6 pëdangna, hos paeh. 'Djadi Saoel poepoes, djeung poetrana lalaki noe tiloe; sarta saeusi-boemina pada maot sare
7 rejana. 'Barang sakabeh oerang Israil, anoe di lëbak, geus tarëgëseun, jen eta kalaboer, sarta jen Saoel djeung poetrana paroepoes, gantjang pada ninggalkeun nagara-nagarana, sarta kalaboer; toeloj daratang oerang Pëlisti, ngareusian eta nagara.

a 1 Sam. 31.

8 Ari geus kitoe, isoekna oerang Pëlisti daratang, ngarangsadan noe kasarabët. Toeloj manggih Saoel djeung poetra-poetrana, ngadjaropak di goenoeng Gilboa. 'Pek andjeunna dirangsadan; sarta njarakot mastakana djeung pakarangna, bari toeloj dikirimkeun ka tanah oerang Pëlisti, diidër-idërkeun, dipambrih ngabedjakeun ka brahala-brahalana sarta
10 ka djalma-djalma. 'Ari pakarangna diteundeun di imah aëllahanana, sarta

tangkorekna ditangkodkeun ^a di imah
11 Dagon. 'Mangsa sakabeh oerang Jabes bilangan Gilad ngadareng bedja, hal sanyiskara noe koe oerang Pëlisti dilampah
12 keun ka Saoel teja, 'toeloj sakabeh djalma gagah darangdan, pek njokot salira Saoel djeung salira poetra-poetrana, dibarawa ka Jabes; toeloj toelang-toelangna dikoeboer handapeun hidji kijara di Jabes, sarta pada poewasa
13 toedjoeh poë lilana. 'Kitoe Saoel poepoes ^b tina kasalahanana, sapedah milampah kasalahan ka Pangeran, hal pangandika Pangeran, noe koe andjeunna hanteu diëstokeun; kitoe deui ^c tina mariksa ka noe njaroemah, koe andjeunna dikoe
14 mahaän; 'dëmi ka Pangeran mah teu naros; kitoe noe matak andjeunna koe Pangeran dipaehkeun, sarta karadjanana diingërkeun ka Dawoed poetra Isai. a 1 Sam. 5 : 2. b 1 Sam. 15 : 11, 26. c 1 Sam. 28 : 7.

PASAL 11.

Tidinja ^a karoempoel sabangsa Israil, ngadareuheusan ka Dawoed, ka Hebron; seug oendjoekan kijeu: Salërësna, simkoering sadaja satoelang-sadaging
2 sarëng andjeun. 'Dalah ka pëngkër ge, basa Saoel djoemënéng radja teja, nja andjeun noe sok ngaloewarkeun sarëng ngalëbëtkeun Israil. Sarawoeh Pangeran, Allah andjeun, nimbalan ka andjeun kijeu teja: Andika noe pingangoneun oemat kami Israil, sarta andika noe pidjadieun gëgëdoeg, njëkël oemat kami
3 Israil. 'Kitoe sadajana kokolot Israil pada marëk ka radja, ka Hebron; sarta Dawoed ngadamël përdjangdjian ka darinja di Hebron, di pajoeneun Pangeran; geus kitoe Dawoed pada ngalisahan, didjënëngkeun radja, njangking Israil, ^b noeroetkeun pangandika Pangeran koe lantaran Samoeël teja. a 2 Sam. 5. b 1 Sam. 16.
4 Tidinja Dawoed angkat, njandak sabala Israil; angkatna ka Jëroesalem, nja eta Jëboes; noe ngënggon di dinja
5 oerang Jëboes, priboemi tanah eta. 'Pok priboemi Jëboes teh ngaromong ka Dawoed: Andjeun moal asoep ka dijeu. Parandene Dawoed meunangkeun benteng
6 Sion, nja eta teh dajauh Dawoed. 'Sarta Dawoed ngalahir: Saha-saha noe ngelehkeun oerang Jëboes pangheulana, nja eta pidjadieun loeloegoe sarta kapala.

Heug Joab poeta Sëroeja noe oenggh pangheulana, noe matak djadi loeloegoe.

7 'Tidinja Dawoed linggih di djëro eta benteng; kitoe noe matak pada njëboet da-

8 jëuh Dawoed. 'Djeung nagara teh koe Dawoed dipidamël ti sakoeriling, ti së-

9 mët Milo datang ka tëpoeng-gëlang; djeung sesana eta nagara dibangoen deui

10 koe Joab. 'Ari Dawoed teh beuki lila beuki agoeng; karana Pangeran sawad-

11 ya-balad njarëngan ka andjeunna.

12 Sarta^a ijeu teh loeloegoe djalma prawira kagoengan Dawoed, noe pada koe-

13 koeh-pëngkoeh nja ngiring andjeunna dina karadjaanana, barëng sabala Israil,

14 moenggh ka andjeunna pada ngadjadi-keun radja, noeroetkeun pandangika Pa-

15 ngeran hal Israil teja. 'Nja ijeu bilangan djalma prawira kagoengan Dawoed: Ja-

16 sobam poeta Hakmoni, loeloegoe noe tiloe poeloeh; eta teh hidji waktöe mol-

17 lahkeun toembakna ka djalma tiloe ra-

18 toes, kasabët sapisan. 'Sanggeus eta teh Elasar poeta Dodo, oerang Ahoah; nja

19 eta kaäsoep djalma prawira noe tiloe.

20 'Eta teh reureudjeungan djeung Dawoed^b di Pas-Damim, keur basa oerang Pë-

21 listi karoempoel di dinja sëdja përang. Aja saloewoek këbon, pinoeh koe gan-

22 droeng; toeloëj bala kalaboer ti hareu-

23 peun oerang Pëlisti. 'Dëmi eta teja pada tagën dina tëngah eta saloewoek këbon,

24 dirahajoekeun, sarta njarabëtan ka oerang Pëlisti; djadi Pangeran ngadamël

25 kasalamëtan gëde pisan. - 'Djeung aja djalma tiloean, kaäsoep noe tiloe poe-

26 loeh loeloegoe teja, bral arindit ka batoe karang, mëndakan Dawoed ka goeha

27 Adoelam teja; harita wadya-balad oerang Pëlisti keur masanggrahan di lëbak

28 Rëpaim. 'Mangsa eta Dawoed aja di benteng, sarta harita aja patrol oerang

29 Pëlisti di Bet-Lehem. 'Toeloëj Dawoed datang kahojong, lahirna: Saha ka kami

30 pimereëun nginoem tjai ti soemoer Bet-

31 Lehem, noe di lawang nagara? 'Gan-

32 tjang noe tiloean teja nobros pasang-

33 grahan oerang Pëlisti, pek nimba tjai ti soemoer Bet-Lehem, anoe di lawang

34 nagara; seug dibawa, toeloëj disangga-

35 keun ka Dawoed; tatapi Dawoed teu kërseun ngaleueut tjai eta, tjoer bae

36 koe andjeunna ditjiti-keun bade ka Pa-

37 ngeran; 'bari ngalahir: Palijas teuing

kami teh koe Allah kami, dek milampah kitoe! Naha kami dek nginoem gëtih ijeu djalma-djalma, noe pada naroeheun njawana? estoe pangnjokotna teh pada naroeheun njawana. Mana teu kërseun ngaleueut tjai eta. Kitoe lampah eta

20 tiloe djalma prawira teja. - 'Aja deui Abisai, saderek Joab; nja eta djadi loe-

21 loegoe noe tiloean; hidji waktöe eta teh molahkeun toembakna ka djalma

22 tiloe ratoes, pada kasabët, sarta eta teh kongas di noe tiloean. 'Di noe ti-

23 loean teja eta noe kaädjenan ti batan noe doewa deui, malah djadi kapalana;

24 ngan kana tiloean noe tadi mah teu nëpi. - 'Bënaja, poeta Jojada, anoe poeta

25 djalma gagah, asal ti nagara Kabsel, aheng kalakoeanana; hidji waktöe eta

26 teh maehan noe doewa [anak] Ariël, di Moab; djeung hidji waktöe eta teh

27 toeroen, pek maehan hidji singa di tëngah lombang, keur oesoem saldjoë.

28 'Kitoe deui maehan hidji oerang Mësir, djalma djangkoeng, lima asta djang-

29 koengna; ari leungeun oerang Mësir teh^c njëkël toembak kawas pihanean, ta-

30 tapi Bënaja njampeurkeun ka dinja ngan mawa iteuk; pek toembak dirëboet ti

31 leungeun oerang Mësir teh, bari seug dipaehan koe toembakna sorangan. 'Ki-

32 toe lampah Bënaja poeta Jojada teh, sarta eta teh kongas di noe tiloe djalma

33 prawira. 'Di noe tiloe poeloeh teja estoe nja eta noe kaädjenan, ngan kana ti-

34 loean noe tadi mah teu nëpi. Ari Bënaja teja koe Dawoed diangkat njang-

35 king djagabajana.

^a 2 Sam. 23 : 8.

^b 1 Sam. 17 : 1. ^c 2 Sam. 21 : 19.

36 Ari^a noe gagah-përkosa deui, nja eta Asahel, saderek Joab teja; Elhanan poe-

37 tra Dodo, ti Bet-Lehem; 'Samot, oerang Haror; Heles, oerang Pelon; 'Ira poeta

38 Ikes, oerang Tëkoa; Abiëser, oerang Anatot; 'Sibëkai, oerang Hoesa; Ilai,

39 oerang Ahoah; 'Maharai, oerang Nëtopa; Heled poeta Baäna, oerang Në-

40 topa; 'Itai poeta Ribai, ti Giba, nagara oerang Binyamin; Bënaja, oerang Pi-

41 raton; 'Hoerai, ti waloengan Gaäs; Abiël,

42 oerang Arba; 'Asmawet, oerang Baha-

43 roem; Eljahba, oerang Saälbon; 'poetra Hasem, oerang Gison; Jonatan poeta

44 Sage, oerang Harar; 'Ahiam poeta Sa-

45 kar, oerang Harar; Elipal poeta Oer;

36 'Heper oerang Mëkera; Ahia, oerang
 37 Pelon; 'Hesro, oerang Karmel; Naãrai
 38 poetra Esbai; 'Joël, saderek Natan; Mib-
 39 har poetra Hagri; 'Selek, oerang Amon;
 Nahrai, oerang Berot, toekang mawa
 40 pakarang Joab poetra Sëroeja teja; 'Ira,
 41 oerang Jeter; Gareb, oerang Jeter; 'Oeria,
 42 oerang Het; Sabad poetra Ahlai; 'Adina
 poetra Sisa, oerang Roebin, loeloegoe
 oerang Roebin, sarta tiloe poeloeh ba-
 43 toerna; 'Hanan poetra Maãka, djeung
 44 Josapat, oerang Meten; 'Oesia, oerang
 Astëra; Sama djeung Jëhiël, pada poetra
 45 Hotam, oerang Aroër; 'Jëdiaël poetra
 Simri, djeung Joha saderekna, oerang
 46 Tis; 'Eliël, oerang Mahawim; Jëribai
 djeung Josawia, pada poetra Elnaãm;
 Jitma, oerang Moab; Eliël, Obed djeung
 Jaãsiël, oerang Mësobaja. *a* 2 Sam. 23 : 24.

PASAL 12.

Sarta ijeu noe daratang ka Dawoed ^a
 Ska Siklag, keur andjeunna masih noe-
 toep pribadi tina sabab Saoel poetra
 Kis teja; ari eta teh pada kaãsoep djalma
 2 prawira, noe ngabantoe përang. 'Pada
 njikëp gondewa, toer barisaeun nga-
 loengkeun batoe koe katoehoe boh koe
 kentja, djeung mësátkeun djamparing
 tina gondewa; kaãsoep koelawarga Sa-
 3 oel, pada kaom Binyamin. 'Loeloegoena
 Ahiëser; aja deui Joas, pada poetra
 Sëmaa, oerang Giba; sarta Jësiël djeung
 Pelet, pada poetra Asmawet; djeung
 Bëraka, sarta Jehoe, oerang Anatot;
 4 'djeung Jismaja, oerang Gibon, djalma
 prawira di noe tiloe poeloeh, sarta njang-
 king noe tiloe poeloeh; djeung Jërmia,
 Jahasiël, Johanan, sarta Josabad, oerang
 5 Gëdera; 'Eloesai, Jërimot, Balja, Së-
 marja, djeung Sëpatya, oerang Haroep;
 6 'Elkana, Jisia, Asarel, Joëser djeung Ja-
 sobam, anoe pada oerang Korah; 'sarta
 Joëla djeung Sëbadya, pada poetra Jë-
 roham, ti Gëdor. *a* 1 Sam. 27 : 6.
 8 Aja deui noe misahkeun maneh ti
 oerang Gad, mëndakan Dawoed kana
^a benteng di tégal lëga, djalma garagah-
 përkosa, estoe pradjoerit, toetoer kana
 përang, mëtakeun këpëng djeung toem-
 bak; ari beungeutna djeg beungeut singa,
 djeung sapërti mëntjék di goenoeng-
 9 goenoeng këntjengna. 'Eser noe djadi
 loeloegoe; Obadya noe kadoewa; Eliab

10 noe katiloe; 'Mismanana noe kaopat; Jë-
 11 mia noe kalima; 'Atai noe kagënép;
 12 Eliël noe katoedjoeh; 'Johanan noe ka-
 13 dalapan; Elsabad noe kasalapan; 'Jërmia
 noe kasapoeloeh; Makbanai noe kasa-
 14 wëlas. 'Nja eta teh kaãsoep oerang Gad,
 sarta pada djadi loeloegoe balad; sahidji
 noe leutik ngalawan saratoes, noe gëde
 15 mah ngalawan sareboe. 'Eta teh hidji
 waktoe mareuntas tji Jordandina boelan
 noe kahidji, ^b keur tjaina leber dina
 sawahanganana, bari seg djalma eusi
 lëbak dibariratkeun ka wetan sarta ka
 koelon. *a* 1 Sam. 22 : 4. *b* Jos. 3 : 15.

16 Sarta daratang deui noe kaãsoep oe-
 rang Binyamin djeung Joeda, kana ben-
 17 teng, ka Dawoed. 'Toeloëj Dawoed ka
 loewar, ngahareupan ka maranehanana;
 pok ngalahir, kijeu lahirna ka darinja:
 Oepama maraneh datang teh ka kami
 nijat hade, sëdja ngabantoe ka kami,
 lëbah kami teh ka maraneh tangtöe
 hate satoenggal; sabalikna, oepama nijat
 ngadaja, njerenkeun kami ka moesoh
 kami, ^a nadjan taja panganijaja dina
 leungeun kami mah, moegi ditingal koe
 Allah karoehoen oerang, sarta disiksa!
 18 'Tidinja ^b Roh toemërap ka Amasai,
 noe djadi loeloegoe noe tiloe poeloeh;
 [pok oendjoekan]: Eh Dawoed! koering
 sadaja kagoengan andjeun; sarëng sëdja
 ngiring ka andjeun, eh poetra Isai! sing
 salamët, sing salamët andjeun teh, sa-
 rëng sing salamët anoe ngabantoe ka
 andjeun! karantën noe mitoeloeng ka
 andjeun nja Allah andjeun. Toeloëj koe
 Dawoed eta pada ditarima, sarta didja-
 dikeun loeloegoe barisan. *a* Aj. 16 : 17.

b Hak. 6 : 34.

19 Ari ti Mënase aja noe ngalolos ka
 Dawoed, basa andjeunna soemping reu-
 djeung oerang Pëlisti, ngaroeroeg ka
 Saoel, sëdja përang teja, tapi teu koengsi
 ngabantoe ka darinja, ^a karena andjeunna
 koe gëgëdoeg oerang Pëlisti ditiatah moe-
 lang, djalan tina pirëmpoeg, omongna:
 Meureun eta teh ngalolos ka Saoel djoe-
 raganana, matak tiwas sirah oerang.
 20 'Ari keur di djalan ka Siklag, heug nga-
 lolos ka andjeunna ti Mënase teja: Ad-
 nah, Josabad, Jëdiael, Mikael, Josabad,
 Elihoe djeung Silëtai, pada djadi loe-
 loegoe djalma bareboe-reboe di Mënase.
 21 'Sarta eta teh pada ngabantoe ka

Dawoed ngaroeroeg ka rampog teja; wantoe sakabeh garagah-përkosa, sarta
 22 pada djadi kapala dina balad. 'Karana mangsa eta oenggal-oenggal poë aja noe daratang ka Dawoed, sêdja ngabantoe ka andjeunna; moenggah wadya-balad gëde, sasat wadya-balad Allah. 1 Sam. 29:4.
 23 Sarta ijeu teh bilanganana loeloegoe, noe sadija kana përang, ^a noe daratang ka Dawoed ka Hebron, sêdja ngingërkeun karadjaan Saoel ka andjeunna teja,
 24 noeroetkeun timbalan Pangeran. 'Oerang Joeda, noe marawa kèpëng djeung toembak, gënëp reboe dalapan ratoes
 25 noe sadija kana përang. 'Ti oerang Simon, noe garagah-përkosa, toetoer kana
 26 përang, toedjoeh reboe saratoes. 'Ti oerang Lewi opat reboe gënëp ratoes.
 27 'Djeung Jojada djadi gëgëdoeg bangsa Haroen; batoerna tiloe reboe toedjoeh
 28 ratoes. 'Sarta ^b Sadok, djalma ngora, nja gagah-përkosa, reudjeung ahli ra-
 29 mana, doewa likoer kapala. 'Ari ti oerang Binyamin, koelawarga Saoel, tiloe reboe; karana tēpi ka dinja anoe loba mah kaom eta masih tētēp ngesto ka
 30 bangsa Saoel. 'Ari ti oerang Epraim doewa laksa dalapan ratoes, garagah-përkosa, nja djalma salohor di anak-
 31 poetoe karoehoenna. 'Ari ti noe satëngah kaom Mënase salaksa dalapan reboe, noe disarëboet ngaran-ngaranna, baris leumpang, pikeun Dawoed didjadikeun
 32 radja. 'Ari ti oerang Isaskar datang noe tërang nganjarahokeun dina mangsamangsa, nganjahokeun anoe pilampahkeun Israil; doewa ratoes loeloegoena, sarta sakabeh batoer-batoerna noeroet-
 33 keun parentahna. 'Ti Sëboeloen, anoe mandjing balad, bisa tata-baris, make saroepaning parobot përang, lima laksa djalma; bisa beberes sarta teu midoewa
 34 pikir. 'Ari ti Naptali sareboe kapala, sarta batoerna tiloe laksa toedjoeh reboe, pada make kèpëng djeung toembak.
 35 'Ari ti oerang Dan, anoe bisa tata-baris, doewa laksa dalapan reboe gënëp ratoes.
 36 'Ari ti Aser, anoe mandjing balad, bisa
 37 tata-baris, opat laksa. 'Djeung deui ti peuntaseun tji Jordan, ti oerang Roebin, oerang Gad, sarta ti noe satëngah kaom Mënase teja, sakëti doewa laksa djalma, make saroepaning parobot balad përang.

a p. 11:1. b 2 Sam. 15:24.

38 Eta kabeh pradjoerit bisa mereskeun baris, daratangna ka Hebron kalawan hate soehoed, sêdjana Dawoed didjadikeun radja, njangking sabangsa Israil. Malah oerang Israil noe salijan ti eta ge kabeh sahate, sêdjana Dawoed didjadikeun radja. 'Ari pangajana di dinja, di Dawoed, meunang tiloe poë, pada dahar-leueut, wantoe disadijaan koe doeloer-doeloerna. 'Samalah anoe rada deukeut ka darinja, sëmët Isaskar, Sëboeloen djeung Naptali, pada nganteuran kadaharan, dimoewatkeun kana kalde, kana onta, kana bigal djeung kana sapi, nja kadaharan sipat tipoeng, goeroentoel boewah kondang djeung ranggeujan kismis, tji-anggoer djeung minjak, kitoe deui sapi djeung domba, loba katjida, wantoe-wantoe keur kaboengahan di Israil.

PASAL 13.

Tidinja ^a Dawoed rërëmpagan djeung para kapala noe njékël sareboe sarta noe njékël saratoes, nja eta djeung sa-
 2 koer gëgëdoeg. 'Sarta Dawoed ngalahir ka sapakoempoelan Israil: Oepama maraneh rëmpeog, sarta idin ti Pangeran, Allah oerang, hajoe, oerang nitahan ka mana-mëndi, ka doeloer-doeloer oerang, anoe tinggal di sakabeh tanah Israil, sarta djeung ka para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, di nagara-nagarana ^b noe sampalanan, sina karoempoel ka oerang.
 3 'Geus kitoe oerang, hajoe, mindahkeun ka oerang eta pëti Allah oerang teja; karana keur djaman Saoel koe oerang
 4 teu ditejang-tejang. 'Ari wangsoelan sapakoempoelan kabeh, sêdja pisan milampah kitoe; karana pibënëreun eta përkara koe rarasaan sakabeh djalma.
 5 'Seug Dawoed ngoempoelkeun sabangsa Israil, ^c ti sëmët tji Sihor, tanah Mësir, tēpi ka datang ka Hamat; sêdja ngala pëti Allah teja ti Kirjat-Jarim.
 6 'Bral Dawoed angkat djeung sakabeh oerang Israil ka Baäla, nja eta ka Kirjat-Jarim, bilangan Joeda, kërsana nginditkeun ti dinja eta pëti Allah, tégës Pangeran, noe linggih dina moekarabin, énggon njambat kana Padjënëngan. 'Seug pëti Allah teh ditompangkeun kana padati weuteuh,
 7 dibawa ti djëro imah Abinadab teja;

sarta Oesa djeung Ahio noe nganteur-
 8 keun eta padati. 'Dëmi Dawoed barëng
 sakabeh oerang Israil pada raramean
 pajoeneun Allah sakoewat-koewat, sarta
 make poepoedjian, djeung make katjapi,
 tjëlëmpeong, tërëbang, tjetjempres sarta
 9 tarompet. 'Barang darongkap ka pangri-
 rikan Kidon, pek Oesa njodorkeun leun-
 geun, dek njëkëlan eta pëti; karena
 10 sapina laboeh. 'Seug Pangeran djadi
 bëndoe ka Oesa, sarta digëboeg, sape-
 dah njodorkeun leungeunna kana pëti;
 hos paeh di dinja pajoeneun Allah.
 11 'Toeloej Dawoed ngangrës, doemeh Oesa
 teh koe Pangeran disambër wani beu-
 lah; sarta eta ënggon koe andjeunna
 disëboetkeun Peres-Oesa, tëpi ka mangsa
 12 ajeuna. 'Djeung Dawoed sijeuneun koe
 Allah dina poë eta; ari lahirna: Koe-
 maha kami nja pingadatangeuneunana
 13 eta pëti Allah teh ka kami? 'Sarta teu
 toeloes Dawoed ngalihkeun pëti teh ka
 andjeunna, ka dajeuh Dawoed; seug
 bae koe andjeunna ditoenda ka imah
 14 Obed-Edom, oerang Gat. 'Toeloej pëti
 Allah teh ngënggon di imah Obed-Edom,
 di djëro imahna, meunang tiloe boelan;
 sarta Pangeran ngabërkahan ka imah
 Obed-Edom djeung ka sakabeh boboga-
 anana. *a* 2 Sam. 6. *b* 4 Moesa 35: 2, 3. *c* Jos. 13: 3.

PASAL 14.

Tidinja ^a Hiram, radja Tiroes, miwa-
 rangan djalma ka Dawoed, sarta ngin-
 toenkeun kai poetri, djeung taroekang
 tembok, sarta taroekang kai, baris nji-
 jeun hidji gëdong linggihaneun andjeun-
 2 na. 'Sarta koe Dawoed geus kahartos,
 jen andjeunna koe Pangeran ditëtëp-
 keun djadi radja, njangking Israil; da
 karadjaänana koe Pangeran didjoeng-
 djoengkeun poendjoel pisan, koe karena
 Israil oematna. *a* 2 Sam. 5: 11.

3 Djeung Dawoed kagoengan deui geu-
 reuha di Jëroesalem, sarta Dawoed poe-
 4 poetra deui istri-pamëgët. 'Nja ijeu ^a
 djënëngan poetra, beunang andjeunna
 di Jëroesalem: Samoea, Sobab, Natan
 5 djeung Soeleman; 'Ibhar, Elisoea djeung
 6 Elipelet; 'Noga, Nepeg djeung Japia;
 7 'Elisama, Beljada sarta Elipelet.

a 2 Sam. 5: 14.

8 ^a Barang oerang Pëlisti geus ngada-
 renge bedja, jen Dawoed dilisahan di-

djënëngkeun radja, njangking sabangsa
 Israil, toeloej sakabeh oerang Pëlisti
 moeroeboel, dek manggihan Dawoed.
 Ari Dawoed geus meunang warta, toe-
 9 loej boedal ka hareupeunana. 'Ana geus
 datang oerang Pëlisti teh, wani ma-
 10 jakpak di lëbak Rëpaim. 'Tidinja Da-
 woed naros ka Allah, kijeu pihatoerna:
 Sae simkoering indit, mërangan ka
 oerang Pëlisti? sarëng bade koe andjeun
 dipaparinkeun ka leungeun simkoering?
 Ari timbalan Pangeran ka andjeunna:
 Seg bae indit; koe kami tangtöe dise-
 11 lehkeun ka leungeun maneh. 'Ana geus
 datang ka Baäl-Përasim, pek koe Da-
 woed disabëtan di dinja. Pok Dawoed
 ngalahir: Moesoeh kami koe Allah di-
 bédahkeun lantaran leungeun kami, sa-
 përti bédah tjai; kitoe noe matak eta
 ënggon koe sadaja dingaranan Baäl-
 12 Përasim. 'Ari koe oerang Pëlisti aalla-
 hanana ditaringgalkeun di dinja; seug
 Dawoed maparin parentah, ^b toeloej
 eta pada didoeroek koe seuneu.

a 2 Sam. 5: 17. *b* 5 Moesa 7: 25.

13 Tidinja oerang Pëlisti datang deui,
 14 wani majakpak deui di lëbak eta. 'Toe-
 loej Dawoed naros deui ka Allah; ari
 timbalan Allah ka andjeunna: Maneh
 oelah madjoe tokangeunana; nja koe-
 doe dikoerilingan ti anggana, sing
 ngadatangan ka darinja ti pëlëbah tang-
 15 kal baka teja. 'Ari geus kitoe, samangsa
 maneh ngadenge sora koekoeroesoekeun
 dina poetjoek-poetjoek tangkal baka
 teh, didinja maneh geura madjoe përang;
 karena didinja Allah boedal ti heulaeun
 maneh, kërsa ngagëboeg ka pasanggra-
 16 han oerang Pëlisti. 'Prak Dawoed mi-
 damël sakoemaha timbalan Allah ka
 andjeunna teja; pek wadya-balad oerang
 Pëlisti disabëtan ti sëmët Gibon tëpi
 17 ka Geser. 'Sarta djënëngan Dawoed
 kamashoerkeun ^a ka sakabeh tanah,
 djeung koe Pangeran dipaparin sakabeh
 bangsa pada sarijeuneun koe Dawoed.

a 2 Sam. 7: 9.

PASAL 15.

Tidinja Dawoed ^a ngadamël gëdong
 Pikeun andjeunna di djëro dajeuh
 Dawoed, sarta njawisan piënggoneun
 pëti Allah teja, bari masangkeun himah
 2 pikeun eta. 'Mangsa eta Dawoed nga-
 lahir: Taja noe meunang ngagotong pëti

Allah teja, kadjaba ti ahli Lewi; karna nja eta noe geus dipilih koe Pangeran, dikersakeun ngagotong eta pëti Allah, djeung ngabakti ka andjeunna ³ salalanggëngna. 'Sarta Dawoed ^b ngoempoelkeun sabangsa Israil ka Jëroesalem, kërsana nginditkeun eta pëti Pangeran ka piënggoneunana, beunang andjeunna ⁴ njawiskeun pikeun eta teja. 'Toer Dawoed ngoempoelkeun anak-poetoe Haroendjeung ahli-ahli Lewi: 'ti anak-poetoe Kahat teja, Oeriël kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoes doewa poeloh. 'Ti anak-poetoe Mërrari teja, Asaja kapalana, djeung saderek-saderekna, doewa ratoes doewa poeloh. 'Ti anak-poetoe Gersom teja, Joël kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoestiloepoeloh. ⁸ 'Ti anak-poetoe Elisapan teja, Sëmaja kapalana, djeung saderek-saderekna, doewa ⁹ ratoes. 'Ti anak-poetoe Hebron teja, Eliël kapalana, djeung saderek-saderekna, dalapan poeloh. 'Ti anak-poetoe Oesiël teja, Aminadab kapalana, djeung saderek-saderekna, saratoes doewa wëlas. 'Toeloej Dawoed nja ^c Sadok djeung Abjatar, noe djarënnëng panghoeloe, kitoe deui ahli Lewi, nja eta Oeriël, Asaja djeung Joël, Sëmaja djeung ¹² Eliël, sarta Aminadab teja, 'seug pada dilahiran kijeu: Sampejan pada djadi loeloege ahli karoehoen oerang Lewi; ^d geura pada njoetjikeun diri, nja sampejan djeung doeloer-doeloer sampejan, baris nginditkeun pëti Pangeran, Allah Israil teja, ka noe beunang kami njawiskeun pikeun eta. 'Karana tadina lain koe sampejan, ^e noe matak Pangeran, Allah oerang, njambër ka diri oerang teja; sapedah oerang ngadeuheusan teh ka andjeunna teu noeroetkeun hoe-¹⁴ koemna. 'Prak para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi pada njoetjikeun diri, baris nginditkeun pëti Pangeran, Allah ¹⁵ Israil teja. 'Toeloej anak-poetoe ahli Lewi teh pada ngagotong eta pëti Allah dina taktakna, make rantjatanana, ^f sakoemaha dawoehan Moesa, noeroetkeun pangandika Pangeran. 'Djeung Dawoed marentah ka para kapala ahli Lewi, koedoe ngadëgkeun saderek-saderekna, noe djaradi ahli njanji, make tatabeuhan, tjëlëmpeong, katjapi djeung ¹⁶ tjëtjempres, ditabeuhna masing haroes,

sarta dibarëngan njowara tarik, matak ¹⁷ djadi kaboengahan. 'Prak ahli Lewi teh ngadëgkeun ^g Heman poetra Joël; sarta ti lëbah saderekna ngadëgkeun Asap poetra Berekja; djeung ti lëbah anak-poetoe Mërrari, saderekna keneh, ngadëg-¹⁸ keun Etan poetra Koesaja; 'direudjeungan koe saderek-saderekna panta kadoe-¹⁹ wa, nja eta Djakaria, Ben, Jaäsiël, Sëmiramot, Jehiël, Oeni, Eliab, Bënaja, Maäseja, Matitya, Elipëlehoë, Mikneja, Obed-Edom djeung Jiël, noe djaradi toenggoe lawang. ²⁰ 'Dëmi eta ahli njanji, Heman, Asap djeung Etan teja, pada make tjëtjempres tam-²¹ baga, soepaja ^h sina haroes; 'ari Djakaria, Asiël, Sëmiramot, Jëhiël, Oeni, Eliab, Maäseja djeung Bënaja teja pada make tjëlëmpeong, sora leutik; 'sarta ari Matitya, Elipëlehoë, Mikneja, Obed-Edom, Jiël djeung Asasia teja pada make katjapi, sora gëde, baris ngoko-²² lotan. 'Djeung deui Kënanya, kapala ahli Lewi, njëkël hal njanji; nja eta noe mapatahan hal njanji, sabab ngarti. ²³ 'Sarta Berekja djeung Elkana djaradi ²⁴ toenggoe lawang kana pëti. 'Dëmi Sëbanya, Josapat, Nëtanel, Amasai, Djakaria, Bënaja djeung Eliëser, noe djaradi panghoeloe, pada nioep tarompet ti heulaeun pëti Allah; sarta ^h Obed-Edom djeung Jëhia djaradi toenggoe lawang kana pëti.
^a 2 Sam. 5:11; 7:2. ^b p. 13:5.
^c 2 Sam. 15:29. ^d Jos. 3:5. ^e p. 13:10, 11.
^f 2 Moesa 25:14; 4 Moesa 4:15; 7:9. ^g p. 6:33, 39, 44. ^h 2 Sam. 6:10.

²⁵ Ari geus kitoe ^a Dawoed angkat, diiring koe para kokolot Israil sarta koe para kapala noe njëkël sareboe, kërsa nginditkeun deui eta pëti përdjangdjian Pangeran ti imah Obed-Edom teja, ²⁶ nganggo kaboengahan. 'Ari geus kitoe, sarehing aja pitoeloeng Allah ka ahli Lewi, noe ngagotong pëti përdjangdjian Pangeran teh, noe matak eta seg ngoerbankeun toedjoeh sapi ngora lalaki ²⁷ djeung toedjoeh domba. 'Ari Dawoed teh nganggo haroedoem boëh katji; kitoe keneh sakabeh ahli Lewi, noe ngagotong eta pëti, djeung sakoer ahli njanji, sarta Kënanya, kapala njanji, noe njëkël ahli njanji teja; toer Dawoed ²⁸ nganggo epod lawon bodas. 'Sarta sabangsa Israil ngadjadapkeun eta pëti përdjangdjian Pangeran, make soesoerakan, make sora sangkakala, make

tarompet djeung make tjetjempres, ditabeuhna masing haroes; make tjëlëm-poeng reudjeung katjapi. 'Dëmi geus kitoe, barang pëti përdjangdjian Pangeran teh dongkap ka dajeh Dawoed, eta Mikal poetra Saoel teja mëlong tina djan-dela, ningali radja Dawoed keur adjroeg-adjroegan djeung raramean; seug Mikal teh tjoeua ka andjeunna di djëro manahna.

α 2 Sam. 6: 12.

PASAL 16.

Toeloej ^a pëti Allah teh diasoepkeun, diteundeun di têngah-têngah himah, beunang Dawoed masangkeun pikeun eta; bari seug pada ngahatoerkeun koerban doeroekan djeung koerban panarima ka pajoeneun Allah. 'Saparantos Dawoed ngoerbankeun eta koerban doeroekan djeung koerban panarima teh, seug andjeunna ngabërkahan ka djalma-djalma, njëbat padjënëngan Pangeran. 'Sarta andjeunna ngabagi ka sakabeh orang Israil, lalaki djeung awewe, ka hidji-hidji djalma roti sasiki djeung laeok sakeureut, sarta kismis sagoeroentoel.

α 2 Sam. 6: 17.

Djeung ^a Dawoed ngabakoekeun ahli Lewi sawareh, ngabakti di hareupeun pëti Pangeran, sarta pikeun ngamoelja-keun, pikeun nganoehoenkeun, djeung pikeun moedji ka Pangeran, Allah Israil. 'Asap noe djadi loeloegoe, ari noe ka-dowana Djakaria; aja deui Jiël, Sëmiramot, Jëhiël, Matitya, Eliab, Bënjaja, Obed-Edom djeung Jiël, parabolna tjëlëm-poeng djeung katjapi; ari Asap make tjetjempres, ditabeuhna masing haroes; 'sarta Bënjaja djeung Jëhasiël, noe djara-radi panghoeloe, make tarompet teu pëtöt-pëtöt di hareupeun pëti përdjangdjian Allah.

α p. 23: 27, 30.

Dina poë eta, harita Dawoed awitna nangtoskeun nganoehoenkeun ka Pangeran, koe lantaran Asap djeung saderek-saderekna:

^a Geura halatoer noehoen ka Pangeran; geura njarëboetkeun padjënënganana, oetarakeun dadamëlanana ka sagala bangsa! 'Geura njaranji ka andjeunna, geura maroedji ka andjeunna, tjaritakeun sakabeh moedjidjatna! 'Koe-doe maroedji maneh tina hal padjënënganana noe soetji; hate djalma noe ne-

11 jangan Pangeran masing boengah. 'Koe-doe pada nanjakeun Pangeran djeung kabëdasanana, koedoe narejangan pameun-teuna teu pëtöt-pëtöt. 'Koedoe ngaringëtkeun moedjidjatna, anoe kenging andjeunna ngadamël, tandana reudjeung hoekoeman lambena; 'eh toeroenan Israil, abdina! eh anak-poetoe Jakoeb, kapilihna!

α Djab. 105.

14 Andjeunna, Pangeran, nja Allah orang; hoekoemanana aja di sakoeriling boemi. 'Koedoe salalanggëngna ngaringëtkeun përdjangdjianana, nja pangandika noe ditimbalkeun pikeun sareboe toeroenan; 'anoë kenging andjeunna ngadamël ka Ibrahim, reudjeung soempahna ka Ishak teja. 'Sarta ditangtoskeun ka Jakoeb, baris pikoekoe; nja djadi përdjangdjian langgëng ka Israil. 18 'Lahirna: Kami ka maneh rek maparin tanah Kanaan, djadi bagian milik maraneh.

19 Harita maraneh teu sabaraha rejana; saeutik keneh, toer ngoembara di dinja; 20 'sarta idër-idëran ti bangsa ka bangsa deui, djeung ti karadjaän ka bangsa sedjen. 'Taja pisan djalma noe koe andjeunna diidinan nganijaja ka darinja; malah reja radja noe disiksa koe karna maranehanana; '[Timbalanana:] Anoe beunang kami ngaminjakan oelah diki-jeu-kijeu, sarta ka nabi-nabi kami oelah marigawe goreng!

^a Eh saboemi kabeh! geura njaranji ka Pangeran; baredjakeun kasalamëtanana 24 tijap-tijap poë! 'Geura pada njaritakeun kamoeljaänana ka sagala orang kapir, moedjidjat-moedjidjatna ka sakabehna bangsa.

α Djab. 96.

25 Karana Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjeun liwat saking; andjeunna noe matak sijeun loehoereun sakabeh noe dipiallah. 'Karana sakabeh noe dipiallah koe bangsa-bangsa teh aällahan bae; dëmi Pangeran noe ngadamël langit. 27 'Kaägoengan djeung kamoeljaän aja di pajoeneunana; kabëdasan djeung kasoe-kaän aja di ënggonna linggih.

28 Halatoerkeun ka Pangeran, eh sagala kaom bangsa-bangsa! halatoerkeun ka Pangeran kahormatan djeung kabëdasan. 29 'Halatoerkeun ka Pangeran kahormatan padjënënganana; geura njaranggakeun bakti, bari pada ngadeuheus ka pajoe-

neunana; geura njarëmbah ka Pange-
 30 ran make pamidangan soetji! 'Eh sa-
 boemi kabeh! sing goemëtër di pajoe-
 neunana. Malah djagat teh pipageuheun,
 moal ojang-ojang.

31 Langit teh masing boengah, sarta
 boemi teh masing gërah; djeung koedoe
 pada bebedja ka oerang kapir kijeu: Pa-
 32 ngeran djoemënëng Radja. 'Laoet teh
 sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusina;
 tégäl sing soeka-soeka djeung sakoer noe
 33 naroempang. 'Harita kakaian leuweung
 teh bakal sësënggakan pajoeneun Pange-
 ran; karana soemping, bade ngahoekoe-
 man boemi.

34 ^a Geura halatoer noehoen ka Pange-
 ran; sabab moerah, sabab langgëng ka-
 35 asihanana. 'Djeung koedoe aroendjoekeun:
 Noen, Allahing kasalamëtan koering sa-
 daja! moegi-moegi njalamëtkeun ka koe-
 ring; sarëng moegi koering dikoempoe-
 keun, nja moegi pada dileupaskeun ti
 lëbah oerang kapir, soepaja koering pada
 hatouer noehoen ka padjënëngan andjeun
 noe soetji, soepaja koering pada ajeuh-
 ajeuhan koe poedjian andjeun.

^a Djab. 106: 1, 47, 48.

36 ^a Sagala poedji ka Pangeran, Allah
 Israil, ti kalanggëngan dongkap ka ka-
 langgëngan deui! Pok djalma sakabeh
 pada njëboet: Amin! sarta maroedji ka
 Pangeran.

^a Djab. 41: 14.

37 Ari koe Dawoed eta Asap djeung sade-
 rek-saderekna ditinggalkeun di dinja, di
 hareupeun pëti përdjangdjian Pangeran,
 baris ngabakti di hareupeun eta pëti
 salalawasna, sabakoe-bakoena dina oeng-
 38 gal-oenggal poë; 'kitoe deui Obed-Edom
 djeung saderek-saderekna, gënëp poe-
 loeh dalapan djalma; ari Obed-Edom
 poeta Jëdoetoe, reudjeung Hosa, pada
 39 djadi toenggoe lawang; 'sarta panghoe-
 loe Sadok, djeung saderek-saderekna,
 nja eta para panghoeloe, ditinggalkeun
 di hareupeun balandongan Pangeran, ^a
 40 di ënggon loehoer, anoe di Gibon, 'baris
 ngoerbankeun ka Pangeran koerban doe-
 roekan dina altar koerban doeroekan, teu
 pëtöt-pëtöt isoek djeung sore, noeroet-
 keun saniskara noe kaoengëlkeun dina
 toret Pangeran, anoe ditimbalkeun ka
 41 Israil teja; 'sarta direudjeungan Heman
 djeung Jëdoetoe, sarta noe beunang
 milih salijan ti eta, noe disarëboet nga-

ran-ngaranna, baris nganoehoenkeun ka
 Pangeran, sabab langgëng kaasihana.

42 'Djadi eta teh direudjeungan Heman
 djeung Jëdoetoe, make tarompet djeung
 tjetjempres, ditabeuhna masing haroes,
 sarta tatabeuhan Allah; dëmi poeta
 Jëdoetoe mah bakoe kana lawang.
 43 'Toeloej sakabeh djalma pada moelang
 saimah-saimahna; ^b ari Dawoed kitoe
 deui moelih, kërsa ngabërkahan ka sa-
 eusi-boemina. ^a p. 22: 29. ^b 2 Sam. 6: 19, 20.

PASAL 17.

Ari geus kitoe, ^a mangsa Dawoed ling-
 Agih di djëro gëdongna, pok Dawoed
 ngalahir ka nabi Natan: Tah, kaoela
 tjalik dina gëdong kai poetri, dëmi pëti
 përdjangdjian Pangeran mah handapeun
 2 koelamboe bae. 'Pihatoer Natan ka Da-
 woed: Sadajana noe dina manah an-
 djeun, soemangga pidamël; karantën
 3 Allah noe njarëngan ka andjeun. 'Dëmi
 geus kitoe, dina peuting harita seug aja
 pangandika Allah ka Natan, kijeu pa-
 4 ngandikana: 'Geura bral, popojankeun
 ka Dawoed, abdi kami: Kijeu timbalan
 Pangeran: Montong maneh ka kami
 mangnjijeunkeun gëdong baris linggih.
 5 'Mapan kami hanteu linggih dina gëdong
 ti poëan kami nginditkeun Israil teja
 tëpi ka poë ajeuna; ari tata kami teh
 ti himah ka himah deui, sarta ti balan-
 6 dongan [ka balandongan deui]. 'Sapan-
 djang kami idër-idëran djeung sabangsa
 Israil teh, naha kami aja pangandika
 sakëtjap ka salah-sahidji hakim Israil,
 noe koe kami dipiwarang ngangon oemat
 kami teja, pangandika kijeu: Koe naon
 kami koe maraneh teu dipangnjijeunkeun
 7 gëdong kai poetri? 'Mana ajeuna maneh
 koedoe kijeu nja mopojan ka abdi kami
 Dawoed: Kijeu timbalan Pangeran sa-
 wadya-balad: Maneh koe kami geus
 ditjokot ti panganganon, ti toekangeun
 domba, soepaja djadi gëgëdoeg, njëkël
 8 oemat kami Israil; 'sarta kami geus nja-
 rëngan ka maneh ka mana bae maneh
 nja leumpang, djeung sakabeh moesoh
 maneh koe kami geus dibasmi ti hareu-
 peun maneh; toer maneh koe kami geus
 dipangdamëlkeun ngaran, sapërti ngaran
 9 djalma galëde di boemi. 'Djeung deui
 kami geus njadangkeun ënggon pikeun
 oemat kami Israil, seug eta teh koe

kami dipélak, sina matoeh dina pèrnah-
 na, oelah koemèlab-koemèlab deui, sarta
 oelah diheureujan deui koe djalma go-
 10 reng, tjara baheula-bihari, 'djeung sa-
 pèrti tina djaman kami ngèrsakeun aja
 hakim, njèkèl oemat kami Israil teja.
 Toer sakabéh moesoeuh maneh koe kami
 geus ditoendoekkeun. Malah kami ka
 maneh maparin njaho, eta maneh koe
 Pangeran rek dipangdamèlkeun imah.
 11 'Mèngke, dimana geus djédjèg oemoer
 maneh, sarta maneh geus ijang ka ka-
 roehoen maneh, eta kami rek ngadèg-
 keun toeroenan maneh pandeurieun ma-
 neh, anoe kaäsoep anak maneh, sarta
 12 rek nètèpkeun karadjaänana. 'Nja eta ^b
 noe bakal njiyeun gèdong pikeun kami,
 sarta korsina koe kami rek disina tètèp
 13 salalanggèngna. 'Kami noe bakal pira-
 maeunana, ari eta bakal poetra kami;
 sarta kaäsihan kami koe kami moal
 dipègatkeun ka manehanana, sapèrti
 dipègatkeunana koe kami ka noe djè-
 14 nëng saheulaeun maneh teja. 'Satègèsna
 eta teh koe kami rek ditètèpkeun di
 gèdong kami djeung dina karadjaän
 kami salalanggèngna, sarta korsina pipa-
 15 geuheun salalanggèngna. 'Toeloej Natan
 hatoeran kitoe ka Dawoed, noeroetkeun
 sadajana pangandika eta, sarta tèroes
 satitingalian noe tadi teja. ^a 2 Sam. 7:
^b p. 22:10; 28:6.

16 Tidinja ^a radja Dawoed lèbèt, seug
 mando ka pajoeneun Pangeran, bari oen-
 djoekan kijeu: Noen Pangeran Allah!
 saha simkoering, sarèng nahaon bangsa
 simkoering, doemoegi simkoering koe an-
 17 djeun didongkapkeun ka dijeu? 'Doepi
 pèrkawis kitoe koe andjeun dimanah
 saeutik keneh, noen Allah! da andjeun
 ngalahirkeun pèrkawis bangsa abdi gam-
 paran anoe tèbih ka pajoenna, sarèng
 ningali ka abdi satata ka manoesa noe
 18 loehoer, noen Pangeran Allah! 'Bade
 oendjoekan naon deui Dawoed teh ka
 andjeun, pèrkawis hormat teja ka abdi
 gamparan? da andjeun langkoeng oeni-
 19 nga ka abdi gamparan. 'Noen Pangeran!
 tina sabab abdi gamparan, sarèng noe-
 moetkeun manah andjeun, noe mawi
 andjeun ngadamèl eta saniskantèn noe
 aragoeng, pikeun ngawartakeun eta
 20 saniskantèn noe aragoeng teh. 'Noen Pa-
 ngeran! taja noe nandingan ka andjeun,

sarèng taja deui Allah djawi ti andjeun,
 noemoetkeun saniskantèn noe koe abdi
 21 sadaja kakoeuing. 'Sarèng bangsa mana
 di boemi anoe sapèrtos oemat andjeun
 Israil, anoe koe Allah disoempingan,
 dileupaskeun didamèl oemat andjeunna,
 sarèng kèrsa ngamashoerkeun padjèn-
 ngan andjeun margi pèrkawis noe ara-
 goeng, toer matak sijeun; nja ngadjong-
 klokkeun bangsa-bangsa kapir ti hareu-
 peun oemat andjeun, kenging andjeun
 22 ngaleupaskeun ti Mèsir teja? 'Sarèng oe-
 mat andjeun Israil koe andjeun dikèr-
 sakeun bade oemat kagoengan salalang-
 gèngna; toer andjeun, Pangeran! geus
 23 djoemènnèng Allahna. 'Ari ajeuna, noen
 Pangeran! eta pangandika, noe koe an-
 djeun diandikakeun pèrkawis diri abdi
 sarèng pèrkawis bangsana teja, moegi-
 moegi sina jaktos salalanggèngna, sarèng
 moegi ngadamèl sakoemaha pangandika
 24 andjeun teja. 'Moegi-moegi sina jaktos,
 kalajan padjènnèngan andjeun moegi di-
 agoengkeun salalanggèngna, sina pada
 njarèboet: Pangeran sawadya-balad, Al-
 lah Israil, estoe djoemènnèng Allah Israil;
 sarèng bangsa Dawoed, abdi gamparan,
 25 bade tètèp di pajoeneun andjeun. 'Ka-
 rantèn andjeun, noen Allah simkoering!
 geus ngebrehkeun ka diri abdi, kèrsa
 mangdamèlkeun imah; kitoe noe mawi
 abdi gamparan koemapoeroen nënèda
 26 ka pajoeneun andjeun. 'Ari ajeuna, noen
 Pangeran! andjeun teja Allah, sarèng
 andjeun geus ngadjangdjikeun pèrkawis
 27 diri abdi eta kasaeon noe bijeu. 'Djadi
 ajeuna andjeun geus ngèrsakeun nga-
 bèrkahan ka bangsa diri abdi, soepaja
 tètèp salalanggèngna di pajoeneun an-
 djeun; karantèn andjeun, noen Pangeran!
 anoe ngabèrkahan, tinangtos kabèrka-
 han salalanggèngna. ^a 2 Sam. 7:18.

PASAL 18.

Ari geus kitoe, ^a sanggeusna ti dinja
 A toeloej Dawoed ngelehkeun oerang
 Pèlisti, sarta pada ditoendoekkeun; ari
 nagara Gat djeung pilèmboeranana koe
 andjeunna dirèboet ti leungeun oerang
 Pèlisti. ^a 2 Sam. 8.

2 Djeung deui Dawoed ngelehkeun oe-
 rang Moab; djadi oerang Moab teh pada
 ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pa-
 ngabakti.

- 3 Kitoe deui Dawoed ngelehkeun Hadar-Eser, radja Soba, ka tēbeh Hamat, eukeur di djalan, sēdja ngadēgkeun kawasana di tji Prat. 'Sarta balana aja noe dibeunangkeun koe Dawoed, sareboe kareta, djeung toedjoeh reboe toekang toempak koeda, sarta doewa laksa djalma badarat; ari sakabeh koeda kareta koe Dawoed dibadjegan, ngan njesakeun baris saratoes kareta.
- 5 Tidinja datang oerang Sam ti Damsik, sēdja ngabantoe ka Hadar-Eser, radja Soba teja; pek oerang Sam teh koe Dawoed diēlehkeun, doewa laksa doewa reboe djalma noe kasamboet. 'Toeloej Dawoed neundeun patrol di Sam, nja eta di Damsik; djadi oerang Sam teh pada ngawoela ka Dawoed, njanggakeun pangabakti. Sarta Dawoed koe Pangeran disalamētkeun, ka mana bae angkatna. 'Djeung deui Dawoed njandak kēpēng ēmas, oeroet abdi Hadar-Eser teja, ditjandakna ka Jēroesalem. 'Sarta ti Tibhat djeung ti Koen, nagara Hadar-Eser, Dawoed njandak tambaga loba katjida; nja eta noe koe Soeleman didamēl^a lalaoetan tambaga, djeung pilar noe doewa, sarta paparabotan tambaga teja. ^a 1 Radj. 7: 15, 23, 27.
- 9 Ari To-oe, radja Hamat, meunang bedja jen sakabeh balad Hadar-Eser, radja Soba, koe Dawoed geus diēlehkeun, 'toeloej ngadjoeroengkeun Hadoram poetrana ka radja Dawoed, sina naros ka andjeunna salamēt hanteuna, djeung sina njanggakeun kawiloedjengan ka andjeunna, koe doemeh andjeunna mērangan ka Hadar-Eser sarta datang ka diēlehkeun; karana Hadar-Eser teh sok mērangan ka To-oe; sarta dibahanan saroe paning barang sipat ēmas, djeung sipat perak, sarta sipat tambaga. 'Eta oge koe radja Dawoed toeloej disoetjikeun bade ka Pangeran, ditambahkeun kana ēmas-perak, beunang andjeunna njandak ti sakabeh bangsa teja, nja eta ti Edom, ti Moab, ti oerang Amon, ti oerang Pēlisti, sarta ti Amalek.
- 12^a Djeung deui Abisai poetra Sēroeja teja ngelehkeun oerang Edom di lēbak Oejah; salaksa dalapan reboe noe kasamboet. 'Toeloej andjeunna di tanah Edom neundeun patrol; djadi sabangsa Edom teh pada ngawoela ka Dawoed. Sarta

Dawoed koe Pangeran disalamētkeun ka mana bae angkatna. ^a 2 Sam. 8: 13.

- 14 Djadi Dawoed teh ngaradjaan ka sabangsa Israil, sarta ngalampahkeun kadilan djeung kabēnēran ka sakabeh rahajatna. 'Ari Joab poetra Sēroeja teja njangking balad, sarta Josapat poetra Ahiloed djadi papatih. 'Ari Sadok poetra Ahitoeb, djeung Abimelek poetra Abjatar, noe djaradi panghoeloe, sarta
- 17 Sawsa noe djadi mantri toelis. 'Djeung deui Bēnaja poetra Jojada njēkēl djoeroe kētok djeung djoeroe loempat; sarta poetra Dawoed noe pamēgēt pada djadi loeloegoe gedengeun radja.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, ^a sanggeusna ti dinja toeloej Nahas, radja oerang Amon, maot, sarta poetrana noe ngaganti djadi radja. 'Ngalahir Dawoed: Kami dek milampah kahemanan ka Hanoen poetra Nahas, sabab ramana bareto milampah kahemanan ka kami. Seug Dawoed miwarangan djalma, kērsa ngalilipoer ka dinja tina katinggal koe ramana. Djol abdi Dawoed teh daratang ka tanah oerang Amon, ka Hanoen, pikeun ngalilipoer ka dinja. 'Pok kapala-kapala oerang Amon aroendjoekan ka Hanoen: Naha pangraos andjeun eta Dawoed, noe mawi ngoetoesan ka andjeun anoe baris ngalilipoer teh, dek ngahormat ka toewang rama? Lērēsna mah pangdaratang eta abdina ka andjeun, pambrihna ngadongdon, karēpnā [nagara dek] dibalik, estoe sēdja lolongok tanah. 'Toeloej eta abdi Dawoed koe Hanoen ditarangkēp, pek ditjoekoeran, djeung papakeanana dikeureutan dina tēngahna, sērēk birit, bari seug dileupaskeun. 'Bral maroelang. Aja noe ngoeninga ka Dawoed hal eta djalma; gantjang Dawoed miwarangan anoe baris mapag ka darinja; karana eta djalma pada wirangeun katjida. Ari timbalan radja: Tjaritjing bae di Jēriho, tēpi ka mandjangan deui godeg maraneh, kakara maraneh moelang. 'Ana oerang Amon geus tarēgēseun, jen dirina datang ka dipikasēngit koe Dawoed, seg Hanoen djeung oerang Amon ngirimkeun perak sareboe talenta, ngoelikeun ka kareta djeung ka toekang toempak koeda ti tanah Mesopotami, djeung ti

- 7 Sam-Maäka, sarta ti Soba. 'Anoe beunang ngoelikeun teh tiloe laksa doewa reboe kareta, sarta djeung radja Maäka kalawan rahajatna; gantjangna daratang, seg masanggrahan di hareupeun nagara Medëba; heug oerang Amon karempoel, bidjil ti nagara-nagarana, toeloj daratang, sëdja përang. 'Mangsa Dawoed geus ngadangoe warta, gantjang andjeunna miwarang Joab djeung sabalad kabeh, sakoer djalma prawira.
- 8 'Toeloj oerang Amon boedal, natakeun baris di hareupeun lawang nagara; ari radja-radja noe daratang teja, misah ajana di tégäl. 'Barang katingali koe Joab, jen përang teh njanghareup ka andjeunna ti hareup sarta ti toekang, toeloj mëtingan ti sakabeh djalma kaping ti Israil, disanghareupkeun ka oerang Sam; 'ari sesa bala diserenkeun ka leungeun Abisai saderekna; seg eta pada tata, njanghareup ka oerang Amon.
- 9 'Saoer Joab: Oepama oerang Sam bédas ti batan kakang, koedoe adi noeloeng ka kakang; sabalikna, oepama oerang Amon bédas ti batan adi, kakang meureun noeloeng ka adi. 'Sing tégër, sarta oerang sing galède hate tina sabab bangsa oerang djeung tina sabab nagara-nagara Allah oerang; djeung Pangeran moegi ngadamël sakoemaha pihadeëunana di pajoeneun andjeunna. 'Toeloj Joab djeung bala noe ngareudjeungan madjoe ka hareupeun oerang Sam, pek mërangan; boer eta teh kalaboer ti hareupeunana. 'Barang katendjo koe oerang Amon, jen oerang Sam teh kaboe, seg eta kitoe deui kalaboer ti hareupeun Abisai saderekna, boes arasoep ka djëro nagara. Tidinja Joab dongkap deui ka Jëroesalem. a 2 Sam. 10.
- 10 Dëmi mangsa oerang Sam geus tarëgëseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloj ngoetoesan djalma, ngaboedalkeun oerang Sam noe di peuntaseun bangawan; sarta Sopak, kapala balad Hadar-Eser, noe ti heulaeunana.
- 11 'Aja noe ngoeninga ka Dawoed; seug Dawoed ngoempoelkeun sabala Israil kabeh, bral meuntas tji Jordan, toeloj dongkap ka darinja, sarta ngadëg baris adoe-hareupan. Ari Dawoed geus natakeun baris, disanghareupkeun ka oerang Sam teja, dër eta teh mërangan ka
- 12 andjeunna. 'Toeloj oerang Sam teh kaboe ti hareupeun Israil, sarta bala Sam teh loba noe koe Dawoed dipaehan, nja eta toedjoeh reboe kareta djeung opat laksa djalma badarat; samalah Sopak, kapala balad teja, dipaehan.
- 13 'Barang sakoer noe ngawoela ka Hadar-Eser geus tarëgëseun, jen dirina kadeseh di hareupeun Israil, toeloj pada ngahadean ka Dawoed, djeung ngawoela ka andjeunna. Sarta oerang Sam teu daekeun noeloeng deui ka oerang Amon.

PASAL 20.

- Dëmi ^a geus kitoe, mangsa ganti taoen, keur oesoem radja-radja boedal, toeloj Joab ngiringkeun wadya-balad, djeung ngaroeksakkeun tanah oerang Amon; tidinja dongkap, seug ngëpoeng nagara Raba. Dëmi Dawoed mah linggih di Jëroesalem. Geus kitoe ^b Joab ngeleukeun Raba, sarta ditoempoerkeun. 'Ari makoeta radjana koe Dawoed ditjandak tina sirahna, kapëndak beuratna satalenta ëmas, sarta ditaretës koe intën moelja; toeloj dianggo koe mastaka Dawoed. Sarta andjeunna ngabidjilkeun djarahan ti nagara loba katjida. 'Ari djalma-djalma eusi nagara koe Dawoed dika-loewarkeun, seug dipotong, njorang ragadji, djeung garoe beusi, sarta kampak. Kitoe bae lampah Dawoed ka sakabeh nagara oerang Amon. 'Toeloj Dawoed moelih ka Jëroesalem, diiring koe sabala kabeh. a 2 Sam. 11 : 1. b 2 Sam. 12 : 26.
- 2 Ari geus kitoe, ^a sanggeusna ti dinja ngadëg deui përang djeung oerang Pëlisti, di Geser. Harita Sibkai, oerang Hoesa, maehan Sipai, kaäsoep anak Rapa, sarta pada ditoendoekkeun. a 2 Sam. 21 : 13.
- 3 Geus kitoe përang deui djeung oerang Pëlisti. Pek Elhanan poeta Jair maehan Lahmi, doeloer Goljat, oerang Gat, noe bahoe toembakna kawas pihanean.
- 4 Geus kitoe përang deui di Gat. Aja hidji djalma djangkoeng, sarta ramona gënöp-gënöp, opat likoer rejana; eta ge anak Rapa keneh. 'Nja eta ngahinakeun ka Israil; pek dipaehan koe Jonatan poeta Sima, noe saderek Dawoed teja. 'Eta teh pada anak Rapa, di Gat; sarta pada roeboch koe panangan Dawoed djeung koe leungeun abdi-abdina.

PASAL 21.

Tidinja ^a Setan indit, ngarah ka Israil; seug ngangsonan Dawoed milang Israil. 'Toeloej Dawoed marentah ka Joab djeung ka para kapala bala: Maraneh geura laleumpang, koedoe milang Israil, ti sëmët Berseba tēpi ka Dan, sarta laporkeun ka kami, sangkan kami njaho bilanganana. 'Ari pioendjoek Joab: Moegi-moegi koe Pangeran saájana oematna diwoewoehan saratoes patikëlaneun; nanging, goesti sang radja! eta sadajana lain abdi salira goesti? koe naon noe mawi goesti aja pamoendoet kitoe? koe naon bade djadi matak kalépatan Israil? 'Dëmi pilahir radja njilépkeun ka Joab. Toeloej Joab ka loewar, bral ngidëran sabangsa Israil; geus kitoe dongkap deui ka Jëroesalem. 'Tidinja Joab ka Dawoed njanggakeun bilangan lorisan djalma-djalma; ari sabangsa Israil aja sajoeta sakëti djalma noe njikép pëdang, sarta oerang Joeda aja opat këti toedjoeh laksa djalma noe njikép pëdang. 'Dëmi Lewi djeung Binyamin mah koe Joab teu diloris, teu tjampoer djeung eta; karana Joab giroekeun ka eta timbalan radja. ^a 2 Sam. 24.

7 Ari hal përkara noe tadi goreng di pajoeneun Pangeran; noe matak Pangeran ngagëboeg ka Israil. 'Pok Dawoed oendjoekan ka Allah: Abdi teh langkoeng-langkoeng nja dosa, sarehna migawe përkawis kitoe; nanging ajeuna moegi-moegi dileungitkeun eta kadorkaan abdi gamparan; karantën abdi teh langkoeng-langkoeng nja teu poegoeh lampah. 'Ladjëng Pangeran ngandika ka Gad, djoeroe pëlëng Dawoed, kijeu pangandikana: 'Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Dawoed, kijeu nja pok: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh koe kami ditawaran tiloe përkara; pilih koe maneh salah-sahidji, koe kami rek didamël ka maneh. 'Bral Gad teh ngadeuheus ka Dawoed, sarta mihatoer ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: 12 Maneh geura njokot mana karëp: 'hajang tiloe taoen patjèklik, atawa katiwasan tiloe boelan koe moesoeh maneh, tina kasoel koe pëdang moesoeh, atawa tiloe poë pëdang Pangeran, nja eta pagëboeg dina satanah, sarta

malaikat Pangeran ngaroeksak-roeksak-keun di sawëwëngkëran Israil? Ari ajeuna masing sae-sae, koemaha kaoela nja pingawangsoeleun ka noe miwarang kaoela. 'Ari lahiran Dawoed ka Gad: Kaoela teh soesah katjida; mënding kaoela laboeh ka panangan Pangeran bae, karana leuwih gëde piwëlasna; hajang oelah laboeh ka leungeun manoesa. 14 'Seug Pangeran ka Israil maparin pagëboeg; ari ti oerang Israil teh toedjoeh laksa djalma noe roeboeh. 'Geus kitoe Allah miwarang hidji malaikat ka Jëroesalem, sina ngaroeksak ka dinja; dëmi keur ngaroeksak teh ditingal koe Pangeran, seug handjakaleun koe hal katjlakaän teja, sarta Pangeran nimbalan ka malaikat noe ngaroeksak teh: Meudjeuh; ajeuna tjitjingkeun leungeun maneh. Ari eta malaikat Pangeran keur ngadëg di lëbah pangirikan Ornan, oerang Jëboes. 'Ana Dawoed tjëngkat so-tjana, beh ningali eta malaikat Pangeran, keur ngadëg dina antara boemi djeung langit, sarta pananganana ^a njëkël pëdangna beunang malëk, geus disodorkeun ka loehoereun Jëroesalem; broek Dawoed djeung para kokolot njaroeeh, pada nganggo karoeng. 'Pok Dawoed oendjoekan ka Allah: Naha lain abdi noe marentah milang djalma-djalma teh? Estoe abdi teja noe gadoeh dosa, sarëng noe milampah kaäwonan teh; doepi eta mah, domba-domba teja, migawe naon? Noen Pangeran, Allah abdi! panangan andjeun moegi sina toemërap ka diri abdi bae sarëng ka saeusi-imah poen bapa; doepi oemat andjeun mah moegi oelah keuna balahi. ^a 4 Moesa 22: 23.

18 Tidinja malaikat Pangeran nimbalan ka Gad teja, koedoe mopojan ka Dawoed, jen Dawoed koedoe angkat, ngadëgkeun hidji altar bade ka Pangeran dina pangirikan Ornan, oerang Jëboes teja. 19 'Bral Dawoed djëngkar, noemoetkeun lahiran Gad, anoe koe andjeunna dilahirkeun mawa padjënëngan Pangeran teja. 'Ana malik Ornan teh, beh nendjo eta malaikat; seug opat anakna lalaki, noe reureudjeungan, njaroempoet; kabënëran Ornan teh keur ngirik tarigoe. 21 'Toeloej Dawoed soemping ka Ornan; ret Ornan ngalijeuk, sarta nendjo

Dawoed; djol Ornan teh bidjil ti pangirikan, brék soedjoed ka Dawoed, njoeoeh kana taneuh. 'Ngalahir Dawoed ka Ornan: Tjing, kami bere ijeu énggon pangirikan, keur pipërnaheun kami njijeun hidji altar pikeun ka Pangeran; bere teh ka kami sing sapangadjina, sangkan ijeu balahi moegi kandég ka djalma-djalma. 'Pioendjoek Ornan ka Dawoed: Mangga, goesti sang radja! tjandak bae saréng pidamél sakoemaha pisaeunana koe pangraos andjeun; tah tingali, koe ring njanggakeun ijeu sapi bade pikoerbaneun doeroekan, saréng ijeu seredan ngirik bade pisoloeheunana, kitoe deui ijeu tarigoe bade pikoerbaneun kadaharan; sadajana koe koering disanggakeun. 'Demi lahiran radja Dawoed ka Ornan teh: Ontong, saestoena koe kami dek dibeuli sing sapangadjina; karana kami teh moal njanggakeun ka Pangeran anoe maneh, sarta moal pisan ngoerbankeun koerban doeroekan teu make dibajar. 'Seug Dawoed ka Ornan maparin sekel emas beurat gënép ratoes, majar eta énggon. 'Prak Dawoed ngadamél hidji altar di dinja bade ka Pangeran, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan djeung koerban panarima, bari sasambat ka Pangeran; ari koe Pangeran andjeunna diwalon ^a koe seu neu ti langit dina altar koerban doeroekan. 'Toeloej Pangeran nimbalan ka eta malaikat; heug pédangna dipoelangkeun ka sarangkana. ^a 1 Radj. 18: 24.

28 Dina mangsa eta, sanggeus Dawoed waspaoseun jen dikaboel koe Pangeran dina pangirikan Ornan, oerang Jéboes teja, seug andjeunna ngoerban di dinja. 'Karana balandongan Pangeran, beunang ngadamél Moesa di tégalléga, sarta djeung altar koerban doeroekan teja, ^a mangsa eta ajana di énggon loehoer noe di Gibon. 'Tapi Dawoed teu jaseun angkat nejang eta, baris noenoehoen ka Allah; karana andjeunna kageteun tina sabab pédang malai kat Pangeran teja. ^a p. 16: 39.

PASAL 22.

Toeloej Dawoed nimbalan: ^a Ijeu teh pipërnaheun gédong Pangeran Allah, sarta nja ijeu pipërnaheun altar koerban doeroekan Israil. ^a 2 Bab. 3: 1.

2 Geus kitoe Dawoed marentah ^a ngoempoekeun djalma ngoembara, noe aja di tanah Israil; seug andjeunna ngadé-keun toekang batoe, baris njijeun batoe tatahan, pikeun ngadamél gédong Allah.

3 'Sarta Dawoed njawiskeun beusi loba katjida, baris pakoe keur panto lawang-lawang djeung baris pangantet; sarta tambaga loba katjida, taja timbanganana; 'kitoe deui kai poetri, ^b taja itoenganana; wantoe-wantoe oerang Sidon djeung oerang Tiroes nganteurkeun kai poetri ka Dawoed loba katjida. 'Karana manah Dawoed: ^c Soeleman, anak aing, boedak keneh, tatjan aja tanagana; démi eta gédong, anoe rek didjijeun pikeun Pangeran teja, koedoe sing leuwih aheng, soepaja mashoer ka sakabeh tanah, sarta soepaja matak hormat; mana kami dek njawiskeun pikeun Soeleman. Prak Dawoed njawiskeun loba katjida samemeh poepoes. ^a 2 Bab. 2: 17, 18. ^b 1 Radj. 10: 27. ^c p. 29: 1.

6 Tidinja Dawoed njaer Soeleman poetrana, sarta dipiwarang ngadamél hidji gédong pikeun Pangeran, Allah Israil.

7 'Ari timbalan Dawoed ka Soeleman poetrana: ^a Tadina ama aja pasédjaan njijeun hidji gédong pikeun padjénengan Pangeran, Allah ama. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka ama, kijeu pangandikana: Maneh ngoetjoerkeun gëtih loba nakër, sarta ngalampahkeun pérang galède; maneh oelah waka njijeun gédong pikeun djénengan kami, ^b karana maneh loba pisan nja ngoetjoerkeun gëtih di boemi di pajoeneun kami.

9 'Masing njaho, maneh mêngke meunang hidji anak lalaki; nja eta teh pidjadi-eun djalma reureuh, koe kami rek dipaparin reureuh ti sakabeh moesoehna ti sakoeriling; karana pingaraneunana ^c Soeleman, sarta kami rek maparin kasalametan djeung kërta ka Israil dina djaman eta. 'Nja eta ^d noe bakal njijeun gédong pikeun djénengan kami; toer eta teh bakal poetra kami, sarta kami noe bakal piramaeunana; djeung korsi karadjaanana koe kami rek ditëtépkeun, sina njangking Israil salalanggéngna. 'Ajeuna, énoeng! moegi-moegi Pangeran njaréngan ka maneh, djeung maneh moegi masing loeloes, sarta toeloes njijeun gédong Pangeran, Allah maneh, sakoemaha pangandikana hal

12 maneh teja. 'Ngan Pangeran ka maneh moegi-moegi maparin kapintëran djeung kabinangkitan, sarta dikërsakeun njangking Israil, djeung soepaja maneh ngestikeun toret Pangeran, Allah maneh.

13 'Didinja maneh tangtöe loeloes, 'oepama ngestikeun ngalampahkeun pikoekoeh djeung hoekoem, anoe koe Pangeran ditimbalkeun ka Moesa teja, lampahkeuneun Israil. Sing tögër, djeung sing gëde hate; poma oelah sijeun, sarta oelah geder. 'Djeung deui, masing njaho, ama teh di djëro kabalangsakan ama f geus njawiskeun keur gëdong Pangeran émas sakëti talenta djeung perak sajoeta talenta; ari moenggoeh tambaga djeung beusi mah taja timbanganana, estoe loba katjida; kitoe deui ama njawiskeun kai djeung batoe; sarta koe maneh koedoe ditambahan deui. 'Djeung deui di maneh teh loba pisan anoe poerah digawe, toekang batoe djeung toekang kai, sarta sakoer noe pintër dina saroe paning pagawean. 'Moenggoeh eta émas, djeung perak, djeung tambaga, sarta beusi teja, taja itoenganana. Geura dangdan, prak digawe, sarta moegi-moegi Pangeran njarëngan ka maneh. 'Djeung Dawoed marentah g ka sakabeh kapala Israil, koedoe ngabantoe ka Soeleman poetrana, [lahirna]: 'Maraneh lain disarëngan koe Pangeran, Allah maraneh? sarta maraneh lain dipaparin reureuh ti sakoe riling? saestoena priboemi ijeu tanah koe andjeunna geus diselehkeun ka leungeun kami; sarta tanah teh geus taloek di pajoeneun Pangeran sarta di hareupeun oematna. 'Ajeuna hate maraneh djeung njawa maraneh përlöe keun nejangnan Pangeran, Allah maraneh; sarta geura darangdan, prak njarijeun eta kasoetjian Pangeran Allah, sangkan pëti përdjangdjian Pangeran, djeung paparabotan soetji kagoengan Allah, diasope keun ka eta gëdong, noe didjijeun pikeun padjënëngan Pangeran. a p. 17: 1. b p. 28: 3. c 2 Sam. 12: 24. d p. 18: 12, 13. e 1 Radj. 2: 2, 3. f p. 29: 2. g p. 28: 1.

PASAL 23.

Ari Dawoed a geus sëpöeh sarta b geus warëg nja oemoer; toeloj Soeleman poetrana koe andjeunna didamël radja njangking Israil. 'Sarta andjeunna

ngoempöelkeun sakabeh kapala Israil, kitoe deui para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi. 'Tidinja ahli Lewi teh dibilang, c ti sëmët oemoer tiloe poelöeh taoen ka loehoer; ari bilanganana, saorang-saoerangna, sakoer noe lalaki, 4 tiloe laksa dalapan reboe. 'Ari eta teh, noe doewa laksa opat reboe baris njabak gawe gëdong Pangeran; noe gënëp reboe 5 djadi pangeroes djeung hakim; 'noe opat reboe djadi toenggoe lawang, sarta noe opat reboe deui djadi toekang moedji ka Pangeran, make tatabeuhan beunang kami njijeun baris moedji, [lahir Dawoed]. 'Toeloj koe Dawoed d dibagi, 6 bagianana noeroetkeun poetra Lewi, nja eta Gerson, Kahat djeung Mërrari teja. 7 'Moenggoehing oerang Gerson teja e Ladan djeung Simi. 'Poetra Ladan teja f Jëhiël noe djadi loeloegoe; aja deui Setam djeung Joël, tiloe. 'Poetra Simi teja Sëlomit, Hasiël djeung Haran, tiloe. 9 Eta teh pada djadi loeloegoe ahli karöehoen bangsa Ladan. 'Ari poetra Simi teja Jahat, Sina, Jëhoes djeung Bëria; 11 nja eta teh poetra Simi, opat. 'Ari Jahat noe djadi loeloegoe, sarta Sisa noe kadoewa; dëmi Jëhoes djeung Bëria mah teu pati reja poetrana, noe matak eta diitoeng ahli karöehoen sahidji bae. 'Poetra Kahat teja g Amram, Jishar, Hebron 13 djeung Oesiël, opat. 'Poetra Amram teja Haroen djeung Moesa. h Ari Haroen teja dipisahkeun, soepaja disoetjikeun, djadi soetji liwat leuwih, nja andjeunna djeung poetra-poetoena, salalanggëngna, sina ngoekoes di pajoeneun Pangeran, sina ngabakti ka andjeunna, i djeung sina ngabërkahan mawa padjënëngan andjeunna, salalanggëngna. 'Ari moenggoehing Moesa, piwarangan Allah teja, poetrana kasëboet kaom Lewi bae. 'Poetra 16 Moesa teja j Gersom djeung Eliëser. 'Poetra Gersom teja Sëboeël noe djadi loeloegoe. 'Ari poetra Eliëser teja Rëhabja 17 noe djadi loeloegoe. Ari Eliëser teja teu bogaeun deui poetra lalaki, tatapi ari poetra Rëhabja mah moetöeh koe loba. 18 'Poetra Jishar teja Sëlomit noe djadi loeloegoe. 'Poetra Hebron teja k Jëria 19 noe djadi loeloegoe, Amarja noe kadoewa, Jahasiël noe katiloe, djeung Jëkamam noe kaopat. 'Poetra Oesiël teja 20 Mika noe djadi loeloegoe, sarta Jisia

21 noe kadoewa. - 'Poetra Mërari teja 'Mahli
 djeung Moesi. Poetra Mahli teja Elasar
 22 djeung Kis. 'Ari Elasar teja maot teu
 bogaeun poetra lalaki, ngan poetra awe-
 we bae; toeloj eta ditarikah koe poetra-
 23 poetra Kis, doeloer-misanna. 'Poetra
 Moesi teja " Mahli, Eder djeung Jëremot,
 24 tiloe. - 'Nja eta teja poetra Lewi, noe-
 roetkeun ahli karoehoenna, nja eta loe-
 loegoe ahli karoehoen, noeroetkeun lo-
 risanana, dina bilangan ngaran saerang-
 saerangna, sakoer noe milampah gawe
 ngabakti di gëdong Pangeran, ti sëmët
 oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer.
 25 'Karana timbalan Dawoed: Pangeran,
 Allah Israil, " geus maparin reureuh
 ka oematna, sarta andjeunna linggih di
 26 Jëroesalem salalanggëngna. 'Mana ahli
 Lewi teh geus teu koedoe-koedoe nga-
 gotong eta balandongan djeung sakabeh
 27 parobotna paranti ngabakti teja. 'Karana
 tinah lahiran Dawoed noe panganggeusan
 eta ahli Lewi teh dibilang, ti sëmët
 oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer.
 28 'Karana ari tjatjabakanana toetoeleung
 ka poetra-poetoe Haroen, baris ngabakti
 di gëdong Pangeran; nja njangking boe-
 roean-boeroean, djeung njangking pon-
 dok-pondok, sarta njangking hal nga-
 bërësihan sakoer barang soetji, nja eta
 pagawean ngabakti di gëdong Allah;
 29 'djeung ngoeroes roti tata-tata, djeung
 tipoeng lëmës baris koerban kadaharan,
 boh opak teu ragian, boh gogorengan,
 atawa beubeuleuman, sarta njëkël sa-
 30 koer takëran djeung oekoeran. 'Sarta
 koedoe nangtoeng tijap-tijap isoek, pi-
 keun nganoehoenkeun djeung pikeun
 moedji ka Pangeran; sore pon kitoe
 31 keneh. 'Djeung baris ngoerbankeun ka
 Pangeran sakabeh koerban doeroekan,
 dina poë sabbat, dina pananggalan, sarta
 dina pesta, rejana noeroetkeun sahoe-
 koem-hoekoemna, teu pëtöt-pëtöt, ka
 32 pajoeneun Pangeran. 'Toer koedoe nga-
 djaga kana djagaän himah tëpangan,
 djeung kana djagaän kasoetjian, sarta
 kana djagaän poetra-poetoe Haroen, sa-
 derekna, baris ngabakti di gëdong Pa-
 ngeran.

a 1 Radj. 1. b 1 Moesa 25 : 8.

c 4 Moesa 4 : 3. d p. 24—26. e p. 6 : 17. f p. 26 : 21.

g p. 6 : 2. h Ibr. 5 : 4. i 5 Moesa 10 : 8. j 2 Moesa

2 : 22, 23. k p. 24 : 23. l p. 6 : 19. m p. 24 : 30.

n p. 22 : 18.

PASAL 24.

Moenggoehing poetra Haroen teja, ki-
 jieu ^a bagianana: ^b poetra Haroen
 teja Nadab djeung Abihoe, Elasar djeung
 2 Itamar. 'Ari Nadab djeung Abihoe teja
^c paraeh di pajoeneun ramana, teu ba-
 rogaeun anak; dëmi Elasar djeung Ita-
 3 mar pada djadi panghoeloe. 'Toeloj koe
 Dawoed, djeung Sadok ti lëbah anak-
 poetoe Elasar, sarta Ahimelek ti lëbah
 anak-poetoe Itamar, dibagi, ditangtoe-
 keun tjëtjèkëlanana dina pagaweanana.
 4 'Seug kapëndak, anak-poetoe Elasar loba
 loeloegoe djalma lalaki ti batan anak-
 poetoe Itamar; ari dibagina kijeu: anak-
 poetoe Elasar gënëp wëlas loeloegoe
 ahli karoehoen; dëmi anak-poetoe Ita-
 5 mar mah, noeroetkeun ahli karoehoenna,
 aja dalapan. 'Ari dibagina koe lotëre,
 ijeu reudjeung itoe; karana ari kapala
 kasoetjian djeung kapala Allah teh ti
 anak-poetoe Elasar ongkoh, ti anak-
 6 poetoe Itamar ongkoh. 'Djeung Sëmaja
 poetra Nëtanel, noe djadi djoeroe-toelis,
 kaäsoep ahli Lewi, nja eta noe noelis-
 keuninja di pajoeneun radja, djeung
 para kapala, djeung panghoeloe Sadok,
 djeung Ahimelek poetra Abjatar, sarta
 di hareupeun para loeloegoe ahli ka-
 roehoen panghoeloe djeung oerang Lewi;
 njokot hidji ahli karoehoen pikeun Ela-
 sar, djeung njokot hidji pikeun Itamar.
 7 'Seug bidjil ëlot noe mimiti, keur Jojarib;
 8 noe kadoewa keur Jëdaja; 'noe katiloe
 keur Harim; noe kaopat keur Sorim;
 9 'noe kalima keur Malkia; noe kagënëp
 10 keur Miamin; 'noe katoedjoeh keur
 11 Hakos; noe kadalapan keur Abia; 'noe
 kasalapan keur Jesoea; noe kasapoeloeh
 12 keur Sëkanya; 'noe kasawëlas keur El-
 jasib; noe kadoewa-wëlas keur Jakim;
 13 'noe katiloe-wëlas keur Hoepa; noe ka-
 14 opat-wëlas keur Jesebab; 'noe kalima-
 wëlas keur Bilga; noe kagënëp-wëlas
 15 keur Imer; 'noe katoedjoeh-wëlas keur
 Hesir; noe kadalapan-wëlas keur Ha-
 16 pises; 'noe kasalapan-wëlas keur Pë-
 tahja; noe kadoewa-poeloeh keur Jëhes-
 17 kel; 'noe kasalikoer keur Jakin; noe
 18 kadoewa-likoer keur Gamoel; 'noe ka-
 tiloe-likoer keur Dëlaja; noe kaopat-
 19 likoer keur Maäsia. 'Kijeu eta tjëtjèkë-
 lanana dina pagaweanana teh, koedoe

asoep ka gëdong Pangeran, noeroetkeun atoeranana koe lantaran Haroen karoehoenna, sakoemaha noe koe Pangeran, Allah Israil, ditimbalkeun ka andjeunna.

a p. 23 : 6. b p. 6 : 3. c 3 Moesa 10 : 2.

20 Ari moenggoehing anak-poetoe Lewi noe salijan ti eta, ti poeta Amram teja Soebael; ti poeta Soebael teja Jehdëja.
 21 'Moenggoeh Rëhabja teja, ti poeta Rëhabja teh Jisia noe djadi loeloegoe. 'Ti oerang Jishar teja Sëlomot; ti poeta Sëlomot teja Jahat. 'Ari poeta [Hebron] teja Jëria [loeloegoena]; Amarja noe kadoewa, Jahasiël noe katiloe, Jëkamam
 24 noe kaopat. 'Poetra Oesiël teja Mika; ti
 25 poeta Mika teja Samir. 'Saderek Mika teja Jisia; ti poeta Jisia teja Djakaria.
 26 'Poetra Mërari teja Mahli djeung Moesi;
 27 poeta Jaësia teja Bëno. 'Poetra Mërari, ti Jaësia teja Bëno, Soham, Sakoer
 28 djeung Ibri. 'Ti Mahli teja Elasar; nja
 29 eta teu bogaeun poeta lalaki. 'Moenggoeh Kis teja, poeta Kis teh Jërahmel.
 30 'Ari poeta Moesi teja Mahli, Eder djeung Jërimot. Nja eta teja poeta ahli Lewi,
 31 noeroetkeun ahli karoehoenna. 'Eta oge asoep lotëre, satjara saderekna, nja anak-poetoe Haroen teja, di pajoeneun radja Dawoed, djeung Sadok, djeung Ahimelek, sarta di hareupeun para loeloegoe ahli karoehoen panghoeloe djeung oerang Lewi; ahli karoehoen noe djadi loeloegoe satjara adina.

PASAL 25.

Djeung deui Dawoed sarta para kapala balad ngingkarkeun poeta Asap, Heman djeung Jëdoetoe baris kana ngabakti, sina pada ngawëdjang, make katjapi, tjëlëmpeong djeung tjetjempres; ari bilangan djalma noe milampah eta gawena ngabakti teh, kiju: 'ti poeta Asap teja Sakoer, Joesoep, Nëtanya djeung Asarela, pada poeta Asap, di bawah kawasa Asap, noe ngawëdjang di bawah
 3 kawasa radja. 'Moenggoeh Jëdoetoe teja, poeta Jëdoetoe teh Gëdalja, Sëri, Jësaja, Hasabja djeung Matitya, gënëp; pada di bawah kawasa Jëdoetoe ramana, anoe ngawëdjang make katjapi, nganoehoenkeun djeung moedji ka Pangeran. 'Moenggoehing Heman teja, poeta Heman teh Boekia, Matanya, Oesiël, Sëboeël djeung Jërimot, Hananya,

Hanani, Eliata, Gidalti djeung Romanti-Eser, Josbëkasa, Maloti, Hotir sarta Mahasiot. 'Eta kabeh poeta Heman, djeuroe pëlëng radja dina pangandika Allah, baris njëngkatkeun tandoek; karana Heman teh koe Allah geus dipaparin opat wëlas poeta lalaki djeung tiloe poeta
 6 awewe. 'Eta kabeh di bawah kawasa ramana milampah njanji di gëdong Pangeran, make tjetjempres, tjëlëmpeong djeung katjapi, baris ngabakti di gëdong Allah; ari Asap, Jëdoetoe djeung Heman teja di bawah kawasa radja. 'Ari bilangan eta barëng saderek-saderekna, sakoer noe geus dipagahan njanji ka Pangeran, djoemlah anoe ngarti teh doewa
 8 ratoes dalapan poeloe dalapan. 'Toeloej lotëre përkara djagaän, walatra, bagija noe leutik, bagija noe gëde, goeroe sarta
 9 djeung moerid. 'Seug bidjil ëlot noe mimiti, keur Asap, nja eta keur Joesoep; noe kadoewa keur Gëdalja, nja eta djeung saderekna sarta djeung poetrana, doewa
 10 wëlas; 'noe katiloe keur Sakoer, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas;
 11 'noe kaopat keur Jisri, poetrana djeung
 12 saderekna, doewa wëlas; 'noe kalima keur Nëtanya, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kagënëp keur Boekia, poetrana djeung saderekna, doewa
 14 wa wëlas; 'noe katoedjoeh keur Jësarela, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kadalapan keur Jësaja, poetrana
 16 djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kasalapan keur Matanya, poetrana djeung
 17 saderekna, doewa wëlas; 'noe kasapoeloe keur Simi, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kasawëlas keur Asarel, poetrana djeung saderekna, doewa
 19 wa wëlas; 'noe kadoewa-wëlas keur Hasabja, poetrana djeung saderekna, doewa
 20 wëlas; 'noe katiloe-wëlas keur Soebael, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kaopat-wëlas keur Matitya, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas;
 22 'noe kalima-wëlas keur Jëremot, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe kagënëp-wëlas keur Hananya, poetrana
 24 djeung saderekna, doewa wëlas; 'noe katoedjoeh-wëlas keur Josbëkasa, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas;
 25 'noe kadalapan-wëlas keur Hanani, poetrana djeung saderekna, doewa wëlas;
 26 'noe kasalapan-wëlas keur Maloti,

poetrana djeung saderekna, doewa wēlas; 'noe kadoewa-poeloeh keur Eliata, poetrana djeung saderekna, doewa wēlas; 'noe kasalikoer keur Hotir, poetrana djeung saderekna, doewa wēlas; 'noe kadoewa-likoer keur Gidalti, poetrana djeung saderekna, doewa wēlas; 'noe katiloe-likoer keur Mahasiot, poetrana djeung saderekna, doewa wēlas; 'noe kaopat-likoer keur Romanti-Eser, poetrana djeung saderekna, doewa wēlas.

PASAL 26.

Moenggoehing bagian poerah toenggoe lawang: ti oerang Korah teja Mēselemja poetra Kore, kaäsoep poetra Asap. 'Ari Mēselemja teh reja poetrana: Djakaria noe djadi tjikal, Jēdiael noe kadoewa, Sēbadya noe katiloe, Jatniël noe kaopat, 'Elam noe kalima, Johanan noe kagēñp, Eljoēnai noe katoedjoeh. 'Kitoe deui Obed-Edom reja poetrana: Sēmaja noe djadi tjikal, Josabad noe kadoewa, Joah noe katiloe, Sakar noe kaopat, Nētanel noe kalima, 'Amiël noe kagēñp, Isaskar noe katoedjoeh, Pēhoeltai noe kadalaman; ^a wantoe eta teh dibērkan koe Allah. 'Kitoe deui Sēmaja, poetrana teja, reja poetrana, pada kawasa ka eusi boemi ramana, wantoe eta teh garagah-pērkosana. 'Poetra Sēmaja teja Otni, Rēpaël, Obed, Elsabad, saderek-saderekna, djalma pērkosana, Elihoe djeung Sēmakja. 'Eta kabeh kaäsoep poetra Obed-Edom; nja eta djeung poetra-poetrana sarta saderek-saderekna, djalma pērkosana nja koewat kana pagawean; aja sawidak doewa ahli Obed-Edom. 'Moenggoehing Mēselemja teja reja poetra djeung saderek, djalma pērkosana, dalapan wēlas. 'Ari Hosa, noe kaäsoep anak-poetoe Mērari, reja deui poetrana; Simri noe djadi loeloegoe, (estoena eta teh lain tjikal, tapi koe ramana geus didjadikeun loeloegoe;) 'Hilkia noe kadoewa, Tēbalja noe katiloe, Djakaria noe kaopat; djoemlah poetra djeung saderek Hosa teh tiloe wēlas. 'Ari eta sagala bagian poerah toenggoe lawang, nja eta para loeloegoe djalma lalaki, pada boga djagaän, satjara saderekna, koedoe ngawoela di gēdong Pangeran. 'Toeloj lotčre, bagija noe leutik, bagija noe gēde, noeroetkeun ahli karoehonna, baris kana hidji-hidji lawang.

'Ari ēlot wetan keuna ka Selemja. Seug Djakaria poetrana, noe djadi pananjaän leuwih pintēr, dipanglotčrekeun; ana bidjil ēlotna ka kaler. 'Ari Obed-Edom ka kidoel; sarta djagaän poetra-poetrana goedang kahasilan. 'Ari Soepim djeung Hosa ka koelon, dina lawang Saleket, pēlēbah djalan gēde noe nandjak, djagaän hidji parerendeng djeung djagaän hidji deui. 'Ti wetan aja gēñp ahli Lewi; ti kaler sapoē opat; ti kidoel sapoē opat, sarta di goedang kahasilan teja doewa djeung doewa. 'Dina Parbar, ti koelon, aja opat, pēlēbah djalan gēde, sarta dina Parbar teja doewa. 'Eta kitoe bagian poerah toenggoe lawang teja, ti anak-poetoe oerang Korah sarta ti anak-poetoe oerang Mērari. ^a p. 13: 14. Djeung deui moenggoeh ahli Lewi teja, Ahia njangking radja-brana gēdong Allah djeung radja-brana barang beunang njoetjikeun. 'Anak-poetoe Ladan, anak-poetoe oerang Gerson ti Ladan; noe djadi loeloegoe ahli karoehoen bangsa Ladan, oerang Gerson teh, nja Jēhiēli. 'Poetra Jēhiēli teja, nja eta Setam djeung Joël saderekna, njangking radja-brana gēdong Pangeran. 'Moenggoeh oerang Amram, oerang Jishar, oerang Hebron djeung oerang Oesiël, 'eta Sēboeël poetra Gersom, anoe poetra Moesa teja, noe djadi gēgēdoeg, njangking radja-brana. 'Ari saderekna, ti Eliēser teja: poetra eta Rēhabja, poetra eta Jēsaja, poetra eta Joram, poetra eta Sikri, poetra eta Sēlomit. 'Nja eta Sēlomit djeung saderek-saderekna njarangking sakabeh radja-brana barang beunang njoetjikeun, anoe geus disoetjikeun koe radja Dawoed, djeung koe para loeloegoe ahli karoehoen, koe para kapala noe njēkēl sareboe djeung noe njēkēl saratoes, sarta koe para kapala balad. 'Pangnjaroetjikeunana teh ^a tina djalan pērang, nja eta tina djarahan, soepaja njantosakeun gēdong Pangeran. 'Kitoe keneh saniskara noe beunang njoetjikeun Samoeël, ^b djoeroe tingal teja, djeung noe ti Saoel poetra Kis, ti Abner poetra Ner, sarta ti Joab poetra Sēroēja teja; naon baé noe geus disoetjikeun, ditjangkingna koe Sēlomit djeung saderek-saderekna. 'Moenggoehing oerang Jishar teja, Kēnanya djeung poetra-poetrana njarēkēl

pagawean loewar-loewar di Israil, njadja-
 30 di pangoeroes djeung hakim. 'Moenggoehing oerang Hebron teja, Hasabja djeung saderek-saderekna, djalma përkosa, sareboe toedjoech ratoes, pada njangking tjetjékëlan di Israil peuntaseun tji Jordan, ka koelon, sakabeh hal gawe Pangeran djeung hal ngawoela ka radja.
 31 'Di oerang Hebron teja Jëria noe djadi loeloegoe, nja eta di oerang Hebron, noeroetkeun toetoeeranana, noeroetkeun ahli karoehoen. Dina taoen noe kapat-poeloeh Dawoed djoemënéng radja, di maranehanana ditejangan sarta kapëndak djalma gagah-përkosa di Jaser,
 32 tanah Gilad. 'Sarta saderek-saderekna pada djalma përkosa, doewa reboe toedjoech ratoes, pada djadi loeloegoe ahli karoehoen; seug koe radja Dawoed eta teh pada didjënéngkeun njangking oerang Roebin, oerang Gad, djeung noe satëngah kaom Mënase teja, hal sakabeh përkara Allah djeung përkara radja.

a 2 Sam. 8 : 11. b 1 Sam. 9 : 9.

PASAL 27.

Djeung deui bilangan oerang Israil, para loeloegoe ahli karoehoen, djeung para kapala noe njékël sareboe sarta noe njékël saratoes, kitoe deui pangoe-roesna, sakoer noe ngawoelaän ka radja, noeroetkeun sakabeh kamistian bagian-bagian, noe asoep sarta noe ka loewar saban-saban boelan, tëroes sakabeh boelan taoen, eta hidji-hidji bagian teh
 2 doewa laksa opat reboe djalma. 'Anoe njangking bagian kahidji, keur baris boelan kahidji, nja eta ^a Jasobam poetra Sabdiël; ari noe asoep bagianana doewa
 3 laksa opat reboe. 'Eta teh kaäsoep anak-poetoe Peres, sarta djadi loeloegoe sakabeh kapala balad keur baris boelan
 4 kahidji. 'Anoe njangking bagian boelan kadoewa, nja eta ^b Dodai, oerang Ahoah, sarta bagian eta digëgëdoegan koe Miklot; ari noe asoep bagianana doewa
 5 laksa opat reboe. 'Kapala balad katiloe, keur baris boelan katiloe, nja eta ^c Bënaja poetra Jojada, kaparëk teja, noe djadi loeloegoe; ari noe asoep bagianana
 6 doewa laksa opat reboe. 'Nja eta Bënaja teja prawira, kaäsoep noe tiloe poeloeh, malah njangking eta noe tiloe poeloeh, sarta bagianana di bawah Amisabad

7 poetrana. 'Noe kaopat, keur baris boelan kaopat, nja eta ^d Asahel, raji Joab teja, sarta Sëbadya poetrana sanggeusna eta; ari noe asoep bagianana doewa
 8 laksa opat reboe. 'Noe kalima, keur baris boelan kalima, kapalana ^e Samhoet, oerang Jisra; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe kagënép, keur baris boelan kagënép, nja eta ^f Ira poetra Ikes, oerang Tëkoa; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe katoedjoech, keur baris boelan katoedjoech, nja eta ^g Heles, oerang Pelon, kaäsoep anak-poetoe Epraim; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe.
 11 'Noe kadalapan, keur baris boelan kadalapan, nja eta ^h Sibkai, oerang Hoesa, bangsa Serah; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe kasalapan, keur baris boelan kasalapan, nja eta ⁱ Abiëser, oerang Anatot, kaom Binyamin; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe kasapoeloeh, keur baris boelan kasapoeloeh, nja eta ^j Maharai, oerang Nëtopa, bangsa Serah; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe kasawëlas, keur baris boelan kasawëlas, nja eta ^k Bënaja, oerang Piraton, kaäsoep anak-poetoe Epraim; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe. 'Noe kadoewa-wëlas, keur baris boelan kadoewa-wëlas, nja eta ^l Heldai, oerang Nëtopa, bangsa Otniël; ari noe asoep bagianana doewa laksa opat reboe.

a p. 11 : 11. b p. 11 : 12. e p. 11 : 22. d p. 11 : 26.

e p. 11 : 27. f p. 11 : 28. g p. 11 : 27. h p. 20 : 4.

i p. 11 : 28. j p. 11 : 30. k p. 11 : 31. l p. 11 : 30.

16 Sarta ijeu noe njarangking kaom-kaom Israil: oerang Roebin gëgëdoegna Eliëser poetra Sikri; oerang Simon gëgëdoegna
 17 Sëpatya poetra Maäka; 'oerang Lewi gëgëdoegna Hasabja poetra Këmoeël; oerang Haroen gëgëdoegna Sadok; 'oerang Joeda gëgëdoegna Elihoe, kaäsoep saderek Dawoed; oerang Isaskar gëgëdoegna
 19 Omri poetra Mikaël; 'oerang Sëboeloen gëgëdoegna Jismaja poetra Obadya; oerang Naptali gëgëdoegna Jërimot poetra
 20 Asriël; 'anak-poetoe Epraim gëgëdoegna Hosea poetra Asasia; noe satëngah kaom Mënase gëgëdoegna Joël poetra Pëdaja;
 21 'noe satëngah kaom Mënase deui, di Gilad, gëgëdoegna Ido poetra Djakaria; oerang Binyamin gëgëdoegna Jaäsiël

22 poeta Abner; 'oerang Dan gëgëdoegna
Asarel poeta Jëroham. Nja eta teja
23 para kapala kaom Israil. 'Tatapi Da-
woed hanteu ngitoeng ^a anoe oemoer
doewa poeloeh taoen ka handap, sabab
aja timbalan Pangeran, kërsa ngadjëng-
karkeun Israil, tjara bentang di langit.
24 'Joab poeta Sëroeja teja ^b ngamimitian
milang, tapi hanteu dianggeuskeun, ka-
sëdëk aja bëbëndoe ka Israil tina lam-
pah kitoe; noe matak bilanganana teu
diasoepkeun kana itoengan babad radja
Dawoed.

^a 4 Moesa 1: 3. ^b p. 21.

25 Ari noe njangking doenya-brana ra-
dja, nja eta Asmawet poeta Adiël, sarta
noe njangking doenya-brana di pasisian,
di nagara-nagara, di desa-desa djeung di
pangoeng-pangoeng, nja eta Jonatan
26 poeta Oesia. 'Ari noe njangking noe
migawe lahan, sakoer noe tatani, nja
27 eta Esri poeta Këloeb. 'Ari noe njang-
king këbon anggoer, nja eta Simi, oerang
Ramah; sarta noe njangking kahasilan
anggoer dina goedang anggoer, nja eta
28 Sabdi, oerang Sepem. 'Ari noe njang-
king këbon djetoen djeung këbon lowa,
noe di tanah handap, nja eta Baäl-Ha-
nan, oerang Gader; sarta noe njang-
king goedang minjak, nja eta Joas.
29 'Ari noe njangking sapi, noe diaranon
di Saron, nja eta Sitrai, oerang Saron;
sarta noe njangking sapi noe di lëbak-
30 lëbak, nja eta Sapat poeta Adlai. 'Ari
noe njangking onta-onta, nja eta Obil,
oerang Ismail; sarta noe njangking kal-
de-kalde bikang, nja eta Jehdëja, oerang
31 Meronot. 'Ari noe njangking ëmbe-dom-
ba, nja eta Jasis, oerang Hagar. Eta
kabeh djadi kapala radja-kaja kagoen-
gan radja Dawoed.

32 Djeung deui ^a Jonatan, pangampih
Dawoed, djadi pangrëmpagan; nja eta
teh djalma binangkit, toer ahli kitab;
sarta Jëhiël poeta Hakmoni aja di poe-
33 tra-poetra radja. 'Djeung ^b Ahitopel djadi
pangrëmpagan radja keneh, sarta Hoe-
sai, oerang Erek, djadi sobat radja.
34 'Dëmi sanggeusna Ahitopel, aja Jojada
poetra Bënaja djeung Abjatar; ari ka-
pala balad radja ^c nja eta Joab.

^a 2 Sam. 21: 21. ^b 2 Sam. 15: 12, 37. ^c 2 Sam. 8: 16.

PASAL 28.

Tidinja Dawoed ngoempoelkeun ka Jë-
roesalem sakabeh kapala Israil, nja

eta para kapala kaom, djeung para ka-
pala bagian, anoe ngawoelaän ka radja,
sarta para kapala noe njëkël sareboe,
djeung para kapala noe njëkël saratoes,
kitoe deui para kapala sakabeh radja-
kaja djeung ingon-ingon kagoengan ra-
dja sarta noe poeta-poetrana, barëng
para ponggawa djeung para prawira, sar-
ta sakabeh djalma noe gagah-përkosa.
2 'Neut radja Dawoed ngadëg, sarta nga-
lahir kijeu: Eh doeloer-doeloer sarta ra-
hajat kami! geura darengekeun kami:
tadina kami ^a aja pasëdjaän njijeun
hidji gëdong pangreureuhan pikeun pëti
përdjangdjian Pangeran sarta pikeun
djodjodog dampal Allah oerang; malah
kami geus tjatjawis, arek prak njijeun.
3 'Tatapi Allah nimbalan ka kami: Ma-
neh oelah waka njijeun gëdong pikeun
djënëngan kami, karana maneh teh pra-
djoerit, sarta maneh sok ngoetjoerkeun
4 gëtih. 'Ari Pangeran, Allah Israil, geus
milih diri kami ti saeusi-imah bapa ka-
mi, dikërsakeun djadi radja, njangking
Israil salalanggëngna; karana ^b Joeda noe
koe andjeunna dipilih djadi gëgëdoeg;
sarta dina bangsa Joeda teh nja bangsa
bapa kami noe dipilih; djeung dina anak
bapa kami ^c nja kami noe dimanah, di-
djadikeun radja, njangking sabangsa Is-
5 rail. 'Dëmi ti sakabeh anak kami, (da
kami teh koe Pangeran dipaparin loba
anak) nja Soeleman, anak kami, noe
koe andjeunna dipilih, dikërsakeun di-
joek dina korsi karadjaän Pangeran
6 njëpëng Israil. 'Sarta timbalanana ka
kami: ^a Soeleman, anak maneh, nja eta
noe bakal njijeun gëdong kami djeung
boeroean-boeroean kami; karana nja eta
noe koe kami dipilih bakal poeta kami,
sarta kami noe bakal piramaeunana.
7 'Djeung kami rek nëtëpkeun karadja-
anana salalanggëngna; kitoe soteh ari
pëngkoeh ngalampahkeun timbalan
djeung hoekoem kami, sapërti poë ijeu.
8 'Dëmi ajeuna, di hareupeun sabangsa
Israil, pakoempoelan Pangeran, sarta
di pajoeneun Allah oerang: koedoe pa-
da ngestoekeun sarta tejangsan sakabeh
timbangan Pangeran, Allah maraneh; soe-
paja koe maraneh kamilik ijeu tanah
noe aloes, sarta koe maraneh diwaris-
keun ka anak-intjoe maraneh pandeu-
9 rieur maraneh, salalanggëngna. 'Ari

maneh, Soeleman, anaking! sing nganja-
 hokeun ka Allah bapa maneh, sarta
 koedoe ngabakti ka andjeunna djeung
 soehoed nja hate sarta djeung soeka
 nja pikir; ^e karena Pangeran ngawas-
 paoskeun ka sagala hate, sarta ngahartos
 ka sakabeh rarasaan pamikir; ^f oepa-
 ma maneh nejang an andjeunna, tangtoe
 andjeunna koe maneh kapanggih; sa-
 balikna, oepama maneh ninggalkeun
 mah ka andjeunna, tangtoe maneh koe
 10 andjeunna dipitjeun salalawasna. 'Mang-
 ka hade-hade ajeuna; karena maneh noe
 koe Pangeran dipilih, dikersakeun nji-
 jeun gedong baris kasoetjian; sing tégér;
 prak digawe.

a p. 22: 7. b p. 5: 2.

c 1 Sam. 16: 12. d p. 17: 11. e 1 Radj. 8: 39.

f 2 Bab. 15: 2.

11 Seug Dawoed ka Soeleman poetrana
 maparin tjonto bale, djeung gedong-
 gedongna, djeung goedang-goedangna,
 djeung loteng-lotengna, djeung kamar-
 kamarna di djero, sarta gedong toeroeb
 12 pangrahih; 'kitoe deui tjonto saniskara
 noe aja dina manah andjeunna koe Roh,
 nja eta tjonto boeroean-boeroean ge-
 dong Pangeran, djeung sakabeh pondok
 sakoeriling, baris radja-brana gedong
 Allah, djeung baris radja-brana barang
 13 beunang njoetjikeun, 'kitoe deui baris
 bagian-bagian para panghoeloe djeung
 ahli-ahli Lewi, sarta baris sagala gawe
 ngabakti di gedong Pangeran, djeung
 baris sakabeh parobot ngabakti di ge-
 14 dong Pangeran. 'Moenggoehing emas,
 noeroetkeun pibeurateunana emas baris
 sakabeh parobot saroeaning hal nga-
 bakti; moenggoehing sakabeh parobot
 perak, noeroetkeun pibeurateunana, ba-
 ris sakabeh parobot saroeaning hal
 15 ngabakti; 'nja eta pibeurateunana
 adjoeg emas djeung palita-palitana emas,
 noeroetkeun pibeurateunana hidji-hidji
 adjoeg djeung palitana; kitoe deui keur
 adjoeg perak, noeroetkeun pibeurateu-
 nana adjoeg djeung palitana, koemaha
 bae pigaweunana hidji-hidji adjoeg.
 16 'Sarta djeung emas, noeroetkeun pibeu-
 rateunana, baris medja roti tata-tata,
 keur hidji-hidji medja; sarta perak keur
 keur hidji-hidji medja; sarta perak keur
 garpoeh, bokor djeung kèndi, emas pi-
 toewin; sarta keur pinggan emas, noe-
 roetkeun pibeurateunana hidji-hidji ping-

gan; kitoe keneh keur pinggan perak,
 noeroetkeun pibeurateunana hidji-hidji
 18 pinggan; 'djeung keur altar paragi
 ngoekoes, emas beunang ngabesot, noe-
 roetkeun pibeurateunana; sarta emas
 kana tjonto titihan, nja eta moemoe-
 karabinaan, noekoedopada meber [djang-
 djangna] djeung ngijoehan peti pèrdjang-
 19 djian Pangeran. 'Eta kabeh, [lahir Da-
 woed,] datangna ka kami ti panangan
 Pangeran, beunang noelis, baris nete-
 lakeun sakabeh pagawean ijeu tjonto.
 20 'Djeung Dawoed nimbalan deui ka Soe-
 leman poetrana: ^a Sing tégér, djeung
 sing gède hate; prak digawe; poma
 oelah sijeun, sarta oelah geder; karena
 Pangeran Allah, nja eta Allah kami,
 tangtoe njaréngan ka maneh; ^b moal
 maneh teh koe andjeunna diantép, sarta
 moal ditinggal, tépi ka tjatjapna saka-
 beh pagawean baris ngabakti di gedong
 21 Pangeran. 'Tah geuning, sadija bagian-
 bagian para panghoeloe djeung ahli Le-
 wi, baris sakabeh hal ngabakti di ge-
 dong Allah; sarta maneh di sambarang
 gawe tangtoe direudjeungan sababaraha
 djalma noe soeka pribadi, toer palintèr,
 baris sakabeh hal ngabakti; malah eta
 para kapala djeung sakabeh djalma-
 djalma pada noenggoe sakabeh paren-
 tah maneh.

a p. 22: 13. b 5 Moesa 31: 6.

PASAL 29.

Tidinja radja Dawoed nimbalan ka sa-
 1 pakoempoelan: Soeleman, anak kami,
^a noe koe Allah dipilih ngan sorangan,
^b boedak keneh, tatjan aja tanagana;
 dèmi pagawean teja gède; karena eta
 karaton lain adjang manoesa, istoening
 2 bade Pangeran Allah. 'Ari kami teh ^c
 sakoewat-koewat geus tjatjawis eukeur
 gedong Allah kami, emas keur barang
 emas, perak keur barang perak, tam-
 baga keur barang tambaga, beusi keur
 barang beusi, sarta kai keur barang
 kai; ^d intèn anggik djeung intèn tare-
 teskeuneun, intèn taboerkeuneun djeung
 noe warna-warna roepana, sarta saroe-
 paning intèn moelja, samalah batoe
 3 marmèr loba katjida. 'Djeung deui, tina
 kami soeka ka gedong Allah kami, reh
 kami aja arta-banda sorangan emas-
 perak, koe kami dibere keur gedong
 Allah kami, ditambahkeun ka sakabeh

- anoe beunang kami njawiskeun keur
 4 gëdong kasoetjian teja; 'aja tiloe reboe
 talenta émas, estoe émas ^e ti Opir, djeung
 toedjoeh reboe talenta perak beunang
 ngabësot, keur baris ngëpoetan bilik gë-
 5 dong-gëdong, 'sangkan émas, anoe koe-
 doe perak, sarta sangkan perak, anoe koe-
 doe perak, djeung baris sambarang gawe,
 djijeuneun toekang-toekang teja. Tjing,
 saha noe soeka sorangan pinoeh keu-
 6 peul poë ijeu, bade ka Pangeran? 'Seug
 para kapala ahli karoehoen, djeung para
 kapala kaom Israil, kitoe deui para ka-
 pala noe njëkël sareboe djeung noe një-
 kël saratoes, sarta para kapala gawe
 7 radja, pada saroekeun pribadi; 'toe-
 loej pada ngahatoerkeun keur hal nga-
 bakti di gëdong Allah, émas lima reboe
 talenta, djeung salaksa gëbleg wang
 émas; perak salaksa talenta; tambaga
 salaksa dalapan reboe talenta, sarta
 8 beusi sakëti talenta. 'Djeung ^f saha-saha
 noe ngampihan intën, disanggakeun ka
 radja-brana gëdong Pangeran, di bawah
 9 kawasa Jëhiël, oerang Gerson teja. 'Ari
 djalma noe loba baroengaheun tina hal
 eta pada soeka pribadi, wantoe-wantoe
 pada soeka pribadi njanggakeun ka Pa-
 ngeran djeung soehoedna hate; malah
 radja Dawoed ge boengah, langkoeng-
 langkoeng boengahna. *a p. 28: 5. b p. 22: 5.*
c p. 22: 14. d 2 Moesa 35: 27. e 1 Radj. 9: 28.
f 2 Moesa 35: 27.
- 10 Tidinja Dawoed moedji soekoer ka Pa-
 ngeran, di hareupeun panon sapakoem-
 poelan; ari pioendjoek Dawoed: Sagala
 poedji ka andjeun, Pangeran, Allah Is-
 rail, noe djadi karoehoen koering sada-
 ja! ti kalanggëngan dongkap ka kalang-
 11 gëngan deui. 'Andjeun, noen Pangeran!
^a noe kagoengan sagala kaägoengan, sa-
 rëng kawasa, sarëng kaähengan, sarëng
 kadjajaän, sarawoeh kamoeljaän; karan-
 tën sadajana noe di langit sarëng noe
 di boemi, [kagoengan andjeun]; ^b nja an-
 djeun, noen Pangeran! noe kagoengan
 karadjaän, sarëng noe pinoendjoel,
 12 djoengdjoenan sadajana. 'Ari kabeung-
 haran sarëng kamoeljaän datangna ti
 pajoeneun andjeun, kalajan andjeun noe
 moerba ka saniskantën; sarawoeh dina
 panangan andjeun kakoewatan sarëng
 kawasa; toer panangan andjeun noe jasa
 ngagëdekeun sarëng ngabëdaskeun ka
- 13 saniskantën. 'Mana ajeuna, noen Allah
 koering! ijeu koering pada nganoehoen-
 keun ka andjeun, sarëng maroedji ka
 padjënëngan andjeun noe langkoeng
 14 aheng. 'Karantën saha diri koering, sa-
 rëng saha rahajat koering, jen koering
 pada gadoeh kakoewatan kana soeka
 sorangan, sapërtos kijeu? estoe sanis-
 kantën datangna ti andjeun, sarëng koe-
 ring njaranggakeun teh ka andjeun ti
 15 panangan salira andjeun. 'Karantën koe-
 ring teh ^c pada semah di pajoeneun an-
 djeun, kalajan djalma madjik, sapërtos
 sadajana karoehoen koering; oemoer
 koering sadaja di boemi teh ^d sapërtos
 kalangkang, sarëng taja pangharëpan.
 16 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja!
 eta saniskantën noe mangpirang-pirang
 teh, anoe kenging njawiskeun koering
 sadaja, pikeun mangnjijeunkeun andjeun
 gëdong bade padjënëngan andjeun noe
 soetji teja, estoe datangna ti panangan
 andjeun, sarëng kagoengan andjeun sa-
 17 niskantën. 'Kalajan koering teh tërang,
 noen Allah koering! ^e jen andjeun teh
 ngararaoskeun kana hate, sarëng kaes-
 toean koe andjeun kamanah. Ari koe-
 ring teja soeka sorangan njanggakeun
 eta saniskantën sarëng kaestoean hate
 koering; sarëng ajeuna oemat andjeun,
 anoe kapëndak di dijeu, koe koering ka-
 tendjo sarëng kaboengahan, pada njang-
 gakeun ka andjeun tina soekana sora-
 18 ngan. 'Noen Pangeran, ^f Allah Ibrahim,
 Ishak sarëng Israil, noe djadi karoehoen
 koering sadaja! moegi-moegi ijeu ditë-
 tëpkeun salalanggëngna dina rarasaän
 pamikir hate oemat andjeun, sarëng ha-
 tena moegi pada dibënrëkeun ka salira
 19 andjeun. 'Sarawoeh Soeleman, anak koe-
 ring, moegi-moegi dipaparin hate soe-
 hoed, soepaja ngestikeun timbalan an-
 djeun, përtelaän andjeun sarëng pikoe-
 koeh andjeun, kalajan soepaja ngalam-
 pahkeun eta saniskantën, sarëng njijeun
 eta karaton, anoe koe koering ditjawis-
 keun teja. *a Wahj. 4: 11; 5: 13. b Mat. 6: 13. c 3 Moesa*
35: 23. d Aj. 14: 2. e p. 28: 9. f 1 Radj. 18: 36.
- 20 Nimbalan deui Dawoed ka sapakoem-
 poelan teh: Maraneh geura pada njoe-
 koerkeun ka Pangeran, Allah maraneh!
 Prak sapakoempoelan teh pada njoe-
 koerkeun ka Pangeran, Allah karoehoen-
 na; toeloj broek pada soedjoed ka

21 Pangeran sarta ka radja. 'Djeung pada ngoerbankeun ka Pangeran koerban peuntjitan, sarta ngoerbankeun koerban doeroekan ka Pangeran dina isoekna, sabada poë eta, sareboe sapi ngora lalaki, sareboe domba lalaki, sareboe anak domba, ^a reudjeung koerbanna inoeman, sarta koerban peuntjitan loba
22 nakër, koe karana sabangsa Israil. 'Sarta dalahar-leueut di pajoeneun Pangeran dina poë harita, bari rosa pisan nja kaboengahan. Seug Soeleman, poetra Dawoed, ^b kadoewa kalina didjënengkeun radja, bari dilisahan bade ka Pangeran, djadi gëgëdoeg; kitoe deui ngalisahan Sadok, djadi panghoeloe. 'Tidinja Soeleman teh tjalik dina korsi Pangeran, djoemënëng radja, ngaganti Dawoed ramana, sarta nja loeloes; djeung sabangsa Israil pada noeroet ka andjeunna. 'Ari sakabeh para kapala, sarta para prawira, kitoe deui sadajana poetra radja Dawoed, pada ngoendjoengan, tarima
23 di handapeun radja Soeleman. 'Sarta Soeleman teh koe Pangeran langkoenglangkoeng nja diagoengkeun di hareu-

peun panon sabangsa Israil, djeung dipaparin tjahja karadjaän, sakoemaha noe tatjan aja di sakabeh radja, noe saheulaeun andjeunna njangking bangsa Israil.

^a 3 Moesa 23:13. ^b 1 Radj. 1.

26 Tah, kitoe Dawoed poetra Isai ngaradjaänana ka sabangsa Israil. 'Ari lawasna Dawoed ngaradjaän teh ka Israil ^a opat poeloeh taoen; di Hebron ngaradjaänana toedjoeh taoen, sarta di Jëroesalem ngaradjaänana tiloe poeloeh
27 tiloe taoen. 'Toeloej Dawoed poepoes, sëpoe pisan, warëg nja oemoer, kabungharan djeung kamoeljaän; sarta Soeleman poetrana djoemënëng radja, ngaganti andjeunna. - 'Ari tjarijos radja Dawoed, ti mimitina tëpi ka panganggeusanana, saënjana kaoengëlkeun dina tjarijos Samoeël, djoeroe tingal teja, djeung dina tjarijos nabi Natan, sarta dina tjarijos ^b Gad, djoeroe pëlëng teja;
28 'reudjeung sakabeh hal karadjaänana sarta pangawasana, toer mangsa-mangsa noe nJORANG ka andjeunna, djeung ka Israil, sarta ka sakabeh karadjaän tanah.

^a 1 Radj. 2:11. ^b p. 21:9.

KITAB BABAD NOE KADOEWA.

PASAL 1.

Ari Soeleman poetra Dawoed ^a dikoe-
watkeun dina karadjaänana, sarta disarëngan koe Pangeran Allahna, bari
2 diagoengkeun langkoeng-langkoeng. 'Tidinja Soeleman maparin timbalan ka sabangsa Israil, ka para kapala noe njëkël sareboe sarta noe njëkël saratoes, ka para hakim, djeung ka sakabeh gëgëden di sabangsa Israil, para loeloegoe
3 ahli karoehoen teja. 'Bral Soeleman angkat, diiring koe sapakoempoelan, ka ënggon loehoer noe di Gibon teja; ^b karana nja di dinja ajana himah tëpangan kagoengan Allah, beunang ngadamël Moesa, abdi Pangeran, di tëgal lëga teja.
4 'Tatapi ari pëti Allah mah koe Dawoed geus diinditkeun ti Kirjat-Jarim, ka noe

beunang Dawoed njawiskeun pikeun eta, ^c wantoe koe andjeunna geus dipangmasangkeun himah di Jëroesalem. 'Ngan ^d
5 ari altar tambaga, noe beunang njijeun Bësalel, poetra Oeri, anoe poetra Hoer teja, aja keneh di dinja, di hareupeun balandongan Pangeran; nja eta noe dipëndakan koe Soeleman djeung koe pa-
6 koempoelan. 'Toeloej Soeleman ^e ngoerban di dinja, di pajoeneun Pangeran, dina altar tambaga, noe dina himah tëpangan teja; sareboe koerban doeroekan noe koe andjeunna dikoerbankeun dina eta altar.

^a 1 Radj. 2:46. ^b 1 Bab. 16:39.

^c 2 Sam. 6:17. ^d 2 Moesa 38:1. ^e 1 Radj. 3:4.

7 Dina peuting harita Allah nembongan ka Soeleman; ari timbalanana ka andjeunna: Geura menta, hajang dipaparin
8 naon koe kami? 'Pioendjoek Soeleman

ka Allah: Andjeun teh ka poen bapa Dawoed midamél kaasihana rosa pisan, saréng abdi koe andjeun didjadikeun
 9 radja ngagéntos poen bapa. 'Ajeuna, noen Pangeran Allah! ^a moegi dijaktoskeun pangandika andjeun ka poen bapa Dawoed teja; karantén abdi koe andjeun geus didjadikeun radja, njangking oemat, ^b lobana sapertos keusik di boemi.
 10 'Ajeuna abdi teh moegi dipaparin kapintéran saréng kanjaho, soepaja abdi bisa ^c kaloewar-aseop ti heulaeun eta oemat; karantén saha noe pibisaeun ngahakiman ka oemat andjeun, noe sakitoe
 11 rosana? 'Ari timbalan Allah ka Soeleman: Sapedah maneh kitoe dina hate maneh, sarta lain menta kabeungharan, kamoektian, atawa kamoeljaän, atawa pati djalma noe geuleuh ka maneh, kitoe deui lain menta oemoer pandjang, nja menta teh keur diri maneh kapintéran djeung kanjaho, soepaja bisa ngahakiman ka oemat kami, doemeh maneh koe kami geus didjadikeun radja njékél
 12 eta: 'noe matak kapintéran djeung kanjaho teja geus dipaparinkeun ka maneh; malah kami ka maneh rek maparin deui kabeungharan, kamoektian djeung kamoeljaän; di lébah radja-radja noe ti heulaeun maneh hanteu aja noe kitoe, sarta ti pandeurieun maneh moal aja noe kitoe.
 13 'Toeloej Soeleman angkat ti énggon loehoer noe di Gibon, ti hareupeun himah tépangan teja, moelih ka Jérusalem; geus kitoe ngaradjaän ka Israil.

^a 1 Radj. 8 : 26. ^b 1 Moesa 13 : 16. ^c 4 Moesa 27 : 17.

14 Djeung deui ^a Soeleman ngoempoelkeun kareta djeung toekang toempak koeda, datang ka kagoengan sareboe opat ratoes kareta, djeung salaksa doe-wa reboe toekang toempak koeda; ari eta teh koe andjeunna dipèrnahkeun di sakoer nagara pakaretaän, sarta di salira radja di Jérusalem. 'Ari émas-perak koe radja didjadikeun loba di Jérusalem saperti batoe, djeung kai poetri didjadikeun loba tjara kai lowa noe di
 15 tanah handap. 'Ari koeda kagoengan Soeleman kaloewaran ti Mésir; koe para soedagar radja dibeulina goendoe-kan, sagoendoek-sagoendoek sahargana.
 16 'Ari koeda kagoengan Soeleman kaloewaran ti Mésir; koe para soedagar radja dibeulina goendoe-kan, sagoendoek-sagoendoek sahargana.
 17 'Djeung sok ngarala kareta, dibawa ka loewar ti Mésir, harga gënöp ratoes sekel, ari koeda harga saratoes lima

poeloeh; djeung ngalantarankeun ongkoh ngabidjilkeun baris sakabéh radja oerang Het djeung radja-radja Sam.

^a 1 Radj. 4 : 26; 10 : 26.

PASAL 2.

Ari Soeleman teh ngérsakeun ngadamél ^a hidji gédong pikeun padjénéngan Pangeran, djeung ^b hidji gédong
 2 karadjaänana. 'Sarta Soeleman ngetang ^c toedjoeh laksa djalma pananggoeng, djeung dalapan laksa djalma toekang batoe di pigoenoengan, sarta ngamandoran ka dinja tiloe reboe gënöp ratoes.
 3 'Djeung deui Soeleman ^d miwarangan ka Hoeram, radja Tiroes, mihatoeur kijeu: Sakoemaha andjeun bareto midamél ka Dawoed, rama kaoela, nja dikintoean kai poetri pikeun ngadamél gédong linggihaneun andjeunna teja, [moegi ka
 4 oela nja kitoe deui]. 'Salèrsna, pasédjaän kaoela, dek njijeun hidji gédong bade padjénéngan Pangeran, Allah kaoela, dek disoetjikeun ka andjeunna, pikeun ngoekoes ka pajoeneunana seuseungitan noe aroem, saréng pikeun roti tata-tata teu pètöt-pètöt, sarawoeh pikeun koerban doeroekan isoek reudjeung sore, toer dina saban poé sabat, dina saban pananggalan, saréng dina sakoer pesta Pangeran, Allah kaoela. Nja eta teh geus diwadajibkeun ka Israil salalanggéngna.
 5 'Ari eta gédong, anoe rek didjijeun koe kaoela teja, bakal gède; ^e karantén Allah kaoela sadaja teh agoeng ti batan sakabeh batara. 'Nanging saha noe aja ka-koewatan njijeun gédong bade andjeunna? ^f Saestoena langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeunna teu asoep; na saha kaoela, dek njijeun gédong pikeun andjeunna? ka-
 7 djaba moen pikeun ngoekoes bae ka pajoeneunana. 'Mana ajeuna kaoela moegi kintoean hidji djalma pintér, pikeun digawe koe émas, koe perak, koe tambaga, koe beusi, koe woengoe, koe gintjoe sarawoeh koe biroe langit, saréng noe bisa njijeun oekiran, soepaja ngareudjeungan ka djalma palintér, anoe aja di kaoela, di Joeda saréng di Jérusalem, kenging njawiskeun Dawoed, rama ka-
 8 oela. 'Saréng kaoela moegi kintoean kai poetri, kai djamoedjoe saréng kai tjandana ti goenoeng Libanon; karantén

- kaola tĕrang pisan, abdi andjeun bari-
saeun noewar kai di Libanon; salĕrsna,
abdi-abdi kaola bakal reureudjeungan
9 sarĕng abdi-abdi andjeun. 'Sarĕng sina
njawiskeun keur kaola kai masing loba;
karantĕn eta gĕdong, anoe rek didjjeun
koe kaola teja, bakal gĕde nja aheng.
10 'Sarĕng, sawangsoelna, kaola ka abdi-
abdi andjeun noe marotong, noe naroe-
war kai, sĕdja mere tarigoe beunang
noetoe, doewa laksa pikoel, gandroeng
doewa laksa pikoel, tji-anggoer doewa
laksa bat, sarĕng minjak doewa laksa
11 bat. 'Tidinja Hoeram, radja Tiroes, nga-
walon koe sĕrat, sarta dikintoenkeun
ka Soeleman, [oengĕlna kijeu]: ^g Sabab
Pangeran miasih ka oematna, noe mawi
andjeun didjadikeun radja, njangking
12 eta. 'Misaoer deui Hoeram teh: ^h Sagala
poedji ka Pangeran, Allah Israil, noe
ngadamĕl langit sarĕng boemi, noe ka
radja Dawoed geus maparin poetra pin-
tĕr, awas kasoertian sarĕng pangartosan,
noe bakal ngadamĕl gĕdong bade Pange-
13 ran, sarawoeh gĕdong karadjaanana. 'Ari
ajeuna, kaola njanggakeun hidji djalma
pintĕr, awas pangartian, ⁱ nja eta bapa
14 Hoeram, 'anak awewe, noe kaasoep
anak-poetoe Dan, dĕmi bapana oerang
Tiroes; bisaeun digawe koe ĕmas sarĕng
koe perak, koe tambaga, koe beusi, koe
batoe sarĕng koe kai, koe woengoe, koe
biroe langit, koe boĕh katji sarĕng koe
gintjoe; toer bisaeun njijeun saroepaning
oekiran, kalajan mikir saroepaning ka-
radjinan, anoe bade dipiwarang ka dinja,
sinarĕngan djalma palintĕr kagoengan
andjeun, sarawoeh djalma palintĕr kagoe-
ngangoestikaola Dawoed, rama andjeun.
15 'Ari ajeuna, pĕrkawis tarigoe sarĕng gan-
droeng, minjak sarĕng anggoer, anoe di-
lahirkeun koe goesti teja, moegi kin-
16 toenkeun ka abdi-abdi andjeun; 'sarĕng
kaola sĕdja nakirang kai ti goenoeng
Libanon, sakakirang andjeun, seug dige-
tekkeun, didongkapkeun ka andjeun dja-
lan laoet, ka Jopa; kantoen koe andjeun
dikoendjalan ka Jĕroesalem. ^a p. 6 : 7, 10.
^b 1 Radja 7 : 1. ^c 1 Radja 5 : 15. ^d 1 Radj. 5 : 2.
^e 2 Moesa 18 : 11. ^f p. 6 : 18. ^g p. 9 : 8. ^h 1 Radj. 5 : 7.
ⁱ 1 Radj. 7 : 14.
- 17 ^a Tidinja Soeleman ngetang sakabelh
djalma ngoembara, noe aja di tanah Is-
rail, sanggeusna diĕtang bilanganana

- koe Dawoed ramana; kapĕndak aja sa-
kĕti lima laksa tiloe reboe gĕnĕp ratoes.
18 'Seug eta teh noe toedjoe laksa koe
andjeunna didamĕl pananggoeng, sarta
noe dalapan laksa didamĕl toekang batoe
di pigoenoengan; ari noe tiloe reboe gĕ-
nĕp ratoes deui mah didamĕl mandor,
poerah ngagawekeun eta djalma-djalma.

^a 1 Radj. 9 : 20; 1 Bab. 22 : 2.

PASAL 3.

- Prak Soeleman ngamimitian ngadamĕl
I eta gĕdong Pangeran di Jĕroesalem,
dina goenoeng ^a Moria, noe geus ditoe-
doehkeun ka Dawoed ramana, ^b dina ĕng-
gon noe disadijakeun koe Dawoed, nja
dina pangirikan Ornan, oerang Jĕboes
2 teja. 'Ari ^c ngamimitianana ngadamĕl
teh dina boelan noe kadoewa, tanggal
doewa, dina kaopat taoenna andjeunna
3 djoemĕnĕng radja. 'Sarta kijeu padĕ-
menna, noe koe Soeleman didamĕl, baris
ngadĕgkeun eta gĕdong Allah: palajoena,
make asta oekoeran baheula, gĕnĕp poe-
loeh asta, sarta panggĕrĕtna doewa poe-
4 loeh asta. 'Ari bale, ti hareup, palajoena
ti hareupeun panggĕrĕt gĕdong, doewa
poeleoh asta, sarta loehoerna saratoes
doewa poeleoh; koe andjeunna ti djĕrona
5 disapoet ĕmas doekĕt. 'Ari gĕdong noe
gĕde teh disapoet kai djamoedjoe, toeloeh
disapoet deui ĕmas aloes, sarta direka
6 tangkal korma djeung rarantean. 'Djeung
deui gĕdong teh ditarapang intĕn moelja,
soepaja aheng; ari ĕmasna ĕmas Par-
7 waim. 'Djadi eta gĕdong, balokna, bang-
baroengna, bilikna djeung pantona koe
andjeunna pada disapoet ĕmas, toer bi-
likna dioekiran roepa moekarabin.
^a 1 Moesa 22 : 2. ^b 1 Bab. 21 : 18. ^c 1 Radj. 6.
8 Sarta andjeunna ngadamĕl gĕdong noe
pangsoetji-soetjina, palajoena noeroet-
keun panggĕrĕt gĕdong, doewa poeleoh
asta, kitoe deui panggĕrĕtna doewa poe-
loeh asta; sarta disapoet ĕmas aloes,
9 nganggo gĕnĕp ratoes talenta ĕmas. 'Ari
beuratna pakoe-pakoe ĕmas lima poe-
loeh sekel. Nadjan loteng-lotengna di-
10 sapoet ĕmas. 'Sarta andjeunna ngadamĕl
doewa moemoekarabinan, diajakeun di
djĕro gĕdong noe pangsoetji-soetjina, sa-
roepa wongwongan, djeung pada disa-
11 poet ĕmas. 'Ari moenggoeh djangdjang
moemoekarabinan teh, pandjangna doe-
wa poeleoh asta; djangdjang noe

- sabeulah lima asta, adëk kana bilik gëdong, djeung lima asta djangdjang noe sabeulah deui, antël kana djangdjang
- 12 moemoekarabinan noe hidji deui. 'Kitoe keneh djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui lima asta, adëk kana bilik gëdong, djeung lima asta djangdjang noe sabeulah deui, rakët kana djangdjang moemoekarabinan noe hidji deui.
- 13 'Djangdjang moemoekarabinan teh meberna doewa poeloh asta; sarta moemoekarabinan teh narangtoeng, soekoean; ari rarajna njanghareup ka gëdong.
- 14 'Sarta andjeunna ngadamël ^a hidji reregan, roepa biroe langit, woengoe, gintjoe djeung boëh katji, sarta direka roepa moekarabin. ^a 2 Moesa 26 : 31.
- 15 Djeung deui ^a andjeunna ngadamël doewa pilar, baris ti hareupeun gëdong, tiloe poeloh lima asta loehoerna; sarta mamakoetaän, anoe dina hoeloena, lima
- 16 asta. 'Djeung ngadamël rante ^b di kabah toekang, sarta nëräpkeun [deui noe kitoe] dina hoeloe pilar; toer ngadamël dadalimaän saratoes siki, ditëräpkeun dina
- 17 eta rante. 'Toeloej pilar teh diaradëgkeun ti hareupeun kabah, noe hidji ti katoehoe, noe hidji deui ti kentja; noe katoehoe dingaranan Jakin, ari noe kentja dingaranan Boas. ^a 1 Radj. 7 : 15.
^b 1 Radj. 6 : 16.

PASAL 4.

Djeung deui Soeleman ngadamël ^a hidji altar tambaga, doewa poeloh asta pandjangna, doewa poeloh asta roebakna, djeung sapoeloh asta loehoerna.

^a 1 Radj. 8 : 64.

- 2 Sarta ^a ngadamël hidji lalaoetan tjitak, sapoeloh asta ti sisina tËpi ka sisina deui, boeleud pisan, sarta lima asta loehoerna; dioekoerna tËpoeng-gëlang koe
- 3 tali tiloe poeloh asta. 'Ari handapeunana make sasapian, noe ngalingkoeng eta sakoeriling-boengking, sapoeloh di djëro saästa, ngalingkoeng eta lalaoetan sakoeriling; ari sasapian teh aja doewa djadjar; ditjitakna barëng djeung eta.
- 4 'Lalaoetan teja noempang dina doewa wëlas sasapian: noe tiloe njanghareup ngaler, noe tiloe njanghareup ngoelon, noe tiloe njanghareup ngetan; djadi lalaoetan teh aja dina loehoer eta, sarta

- 5 sakabeh bobokongna ka djëro. 'Ari kandëlna lalaoetan teh satampah, sarta sisina saroeпа sisi loemoer, tjara këmbang bakoeng; ari pieusieunana mandjing tiloe reboe bat. ^a 1 Radj. 7 : 23.
- 6 Sarta ^a ngadamël paso sapoeloh siki; toeloej diteundeunan, anoe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja, baris wadah ngoembah; sakoer sipat koerban doeroekan dikopjak-kopjak dina eta; dëmi lalaoetan teja mah keur para panghoeloe ngoembah dina eta. ^a 1 Radj. 7 : 38.
- 7 Sarta ^a ngadamël adjoeg ëmas, sapoeloh siki, noeröetkeun hoekoemna; sok diteundeunan di djëro kabah, noe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja. ^a 1 Radj. 7 : 49.
- 8 Sarta ^a ngadamël medja, sapoeloh siki; sok diteundeunan di djëro kabah, noe lima ti katoehoe, ari noe lima deui ti kentja. Toer ngadamël pangepret, saratoes siki. ^a 1 Radj. 7 : 48.
- 9 Sarta ^a ngadamël boeroean para panghoeloe djeung ^b palataran gëde, kitoe deui panto-panto palataran; ari eta panto-pantona disapoet tambaga. ^a 1 Radj. 6 : 36. ^b 2 Radj. 21 : 5.
- 10 Dëmi lalaoetan teja diteundeun sabeulah ti katoehoe, ngetan-ngidoel.
- 11 Djeung deui Hoeram teja ^a njijeun daloeng, sodok, sarta pangepret. Geus tjatjap Hoeram teh njijeun pagawean, anoe koe manehanana didjijeun pikeun radja Soeleman, baris dina gëdong Allah;
- 12 'nja eta noe doewa pilar, djeung bola, sarta mamakoetaän, anoe dina hoeloe doewa pilar teja, katoet noe doewa anjaman, baris noetoeupan eta doewa bolaning mamakoetaän, anoe dina hoeloe
- 13 loe pilar teja; 'sarta ^b dadalimaän teja, opat ratoes siki, baris ka noe doewa anjaman teja, doewa djadjar dadalimaän kana hidji-hidji anjaman, anoe baris noetoeupan eta doewa bolaning mamakoe-
- 14 taän, noe dina loehoer pilar teja. 'Sarta njijeun ^c tËmpat paso, djeung njijeun
- 15 pasona, dina tËmpat paso teja; 'sarta eta hidji lalaoetan, katoet noe doewa
- 16 wëlas sasapian handapeunana. 'Kitoe deui daloeng, sodok, sarta garpoeh, djeung sakabeh bae paparabotan didjijeun koe bapa Hoeram pikeun radja Soeleman, keur gëdong Pangeran, tam-
- 17 baga disangling. 'Koe radja ditjitak

^a di tanah lempar pëlëbah tji Jordan, dina taneuh likët, antara Soekot djeung
18 Sëredata. 'Ari eta sakabeh parabol, beunang ngadamël Soeleman teja, loba kajida; wantoe-wantoe beuratna tambaga hanteu diparijos. *a* 1 Radj. 7: 40. *b* 1 Radj. 7: 20.

c 1 Radj. 7: 27. *d* 1 Radj. 7: 46.

19 Djeung ^a Soeleman ngadamël sakabeh parabol, anoe baris gëdong Allah, nja eta hidji altar émas, sarta medja, noe ditoempangan roti tingalieun; 20 'djeung adjoeg katoet palita-palitana, baris ngagëntjilang hareupeun kabah toekang, noeroetkeun hoekoemna, émas 21 doekët; 'sarta këmbang-këmbangna, palitana, djeung tjatjapitna, émas; eta 22 kabeh émas pitoewin; 'kitoe deui peso, pangepret, pisin djeung tjépoeok, émas doekët. Ari moenggoeh lawang gëdong, pantona noe di djëro, ka noe pangsoetjisoetjina, kitoe keneh panto gëdong kabah teja, pada émas. *a* 1 Radj. 7: 48.

PASAL 5.

Geus samakta ^a sakabeh dadamëlan, noe didamël koe Soeleman pikeun gëdong Pangeran. Tidinja Soeleman ngalëbëtkeun barang beunang njoetjikeun Dawoed ramana, nja eta émas-perak djeung sakabeh parabol; disimpën dina goe-dang radja-brana gëdong Allah.

a 1 Radj. 7: 51.

2 Mangsa eta ^a para kokolot Israil, djeung sakabeh loeloegoe kaom-kaom, para gëgëden ahli karoehoen oerang Israil, koe Soeleman dipiwarang koempoel ka Jëroesalem, baris ngoenggahkeun pëti përdjangdjian Pangeran teja, 3 ti dajeh Dawoed, nja eta Sion. 'Toe-loej sakabeh oerang Israil karoempoel ka radja dina pesta, nja eta dina boe- 4 lan noe katoedjoeh. 'Barang geus darongkap sakabeh kokolot Israil teh, ^b djoeng ahli-ahli Lewi ngagotong eta pëti. 5 'Seug ngoenggahkeun eta pëti, sarta djeung himah tëpangan teja, katoet sakabeh parabol soetji, noe aja dina himah; eta kabeh koe para panghoeloe 6 ahli-ahli Lewi dioenggahkeun. 'Ari radja Soeleman djeung sapedjëmoehan Israil, sakoer noe koempoel ka andjeunna teja, arangkat ti heulaeun pëti, pada ngoerbankeun domba djeung sapi, noe teu beunang diitoeng sarta teu beunang

7 dibilang tina kalobaanana. 'Tidinja koe para panghoeloe eta pëti përdjangdjian Pangeran diasoepkeun ka énggonna, nja kana kabahing gëdong, ka noe pangsoetji-soetjina, ka handapeun djangdjang 8 moemoekarabinan teja. 'Ari eta moemoekarabinan meber djangdjangna loehoereun énggon pëti, sarta moemoekarabinan teh ngijoehan kana pëti djeung 9 kana rantjatanana, ti loehoer. 'Ari eta rantjatanana parandjang, wani toengtoeng rantjatan teh katendjo dina pëti, ti hareupeun kabah toekang; dëmi ti loewar mah teu katendjo; sarta ajana 10 di dinja tëpi ka mangsa ajeuna. 'Eta pëti taja eusian, ngan eta doewa papan, noe disimpën koe Moesa di Horeb, basa Pangeran ngadamël përdjangdjian ka oerang Israil, sanggeusna boedal ti 11 Mësir teja. 'Ari geus kitoe, barang para panghoeloe baridjil ti énggon soetji, (wantoe-wantoe sakabeh panghoeloe anoe djonghok ^e geus pada njoetjikeun maneh, hanteu ngoeroes ^a dina bagian; 12 'kitoe deui ahli-ahli Lewi, noe djaradi ahli njanji, sagala-galana, ^e nja eta Asap, Heman, Jëdoetoen, djeung poetra-poetra sarta saderek-saderekna, papakanana boëh katji, narabeuh tjetjempres, tjëlëmpoeng djeung katjapi, pada nangtoeng wetaneun altar, direudjeungan koe panghoeloe saratoes doewa poeloeh, 13 narijoep tarompet;) 'ari geus kitoe, keur barang noe narompet sarta noe njaranji kawas saorang, kadengena toenggal satora, ragëm moedji djeung nganoehoenkeun ka Pangeran; sarta barang eta narikkeun sowarana, ditarimbang koe tarompet, koe tjetjempres djeung koe tatabeuhan, moedji ka Pangeran, ^f sabab moerah, sabab langgëng kaasihana, heg gëdong teh dieusian mega, 14 tégës gëdong Pangeran, 'datang ka para panghoeloe teu kaer nangtoeng baris ngabakti, tina heurin koe eta mega; wantoe gëdong Allah teh pinoeh koe kamoeljaan Pangeran. *a* 1 Radj. 8.

b 5 Moesa 31: 9, 25. *c* p. 29: 15. *d* 1 Bab. 24.

e 1 Bab. 25: 1. *f* Djab. 106: 1.

PASAL 6.

Mangsa eta ^a Soeleman ngalahir: Timbalan Pangeran kërsa linggih di noe 2 angkeub. 'Ari simkoering teh bade

andjeun njiyeun ijeu gëdong pangtjalikan, nja énggon linggihaneun andjeun sala-
 3 langgëngna. 'Toeloej radja malik pameunteuna, sarta ngabèrkahan ka sapa-
 koempoelan Israil; ari sapakoempoelan
 4 Israil teh nangtoeng. 'Seug radja ngalahir: Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, noe ngandika koe lambena ka Dawoed, rama kami, sarta dilaksanakeun koe pananganana; kijeu pangandikana:
 5 'Ti poëan oemat kami koe kami dikaloewarkeun ti tanah Mësir teja, taja pisan nagara sakabeh kaom Israil noe koe kami dipilih pikeun njiyeun gëdong, baris djënëngan kami linggih di dinja; sarta taja djalma noe koe kami dipilih
 6 kami Israil. 'Ngan Jëroesalem noe koe kami dipilih, soepaja djënëngan kami linggih di dinja, sarta Dawoed noe koe kami dipilih, sina njangking oemat kami Israil. 'Ari geus kitoe Dawoed, rama kami, bareto aja manah ngadamël hidji gëdong pikeun padjënëngan
 8 Pangeran, Allah Israil. 'Tatapi aja timbalan Pangeran ka Dawoed, rama kami, kijeu: Sapedah maneh teh aja pikir njiyeun gëdong pikeun djënëngan kami, nja hade pisan maneh teh aja pikir kitoe; 'ngan maneh mah montong toeloës njiyeun gëdong teh; sabalikna anak maneh, noe pika-loewareun ti tjangking maneh, nja eta noe pinjiyeuneun gëdong
 10 teh pikeun djënëngan kami. 'Tah, Pangeran geus ngajaktoskeun pangandikana, noe diandikakeun teja; da kami teh ngadëg, ngaganti Dawoed, rama kami, sarta kami teh tjalik dina korsi karadjaän Israil, sakoemaha pangandika Pangeran teja; malah kami teh énggeus njiyeun gëdong teh pikeun padjënëngan
 11 Pangeran, Allah Israil. 'Toer kami teh di dinja geus neundeun eta pëti, anoe djadi wadah përdjangdjian Pangeran, beunang andjeunna ngadamël ka oerang Israil teja. 1 Radj. 8: 12.
 12 ^a Toeloej andjeunna ngadëg hareupeun altar Pangeran, kasaksian koe sapa-
 koempoelan Israil, bari nadahkeun pananganana; '(wantoe-wantoe Soeleman geus ngadamël hidji dadampar tambaga, diteundeun di têngah ^b palataran, lima asta pandjangna, lima asta roebakna, djeung tiloe asta loehoerna; seug ngadëg

dina loehoer eta; brëk tapak-dëkoe, kasaksian koe sapakoempoelan Israil, bari nadahkeun pananganana ka langit;)
 14 'sarta oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah Israil! taja noe nandingan ka andjeun, estoe djoemënëng Allah di sawarga sarëng di boemi; noe nëtëpkeun përdjangdjian sarëng kaäsihan ka abdi-
 abdi andjeun, noe loemampah di pajoe-
 15 neun andjeun tëroes sarëng hate; 'anoe geus nëtëpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa teja; ari lambe andjeun anoe ngandika, sarëng koe panangan andjeun geus dilaksanakeun, sakoemaha
 16 noe boekti dintën ijeu. 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah Israil! moegi-moegi nëtëpkeun ka abdi andjeun Dawoed, poen bapa, anoe koe andjeun diandikakeun ka bapa, nja pangandika noe kijeu teja: Maneh di pajoeuneun kami moal pika-pënggëleun djalma dijoeke dina korsi karadjaän Israil; kitoe soteh oepama anak-intjoe maneh ngaraksa djalanna, ngalakonan papakon kami, sakoemaha loemakoe maneh di pajoeuneun kami.
 17 'Ari ajeuna, noen Pangeran, Allah Israil! moegi dijaktoskeun pangandika andjeun, noe koe andjeun diandikakeun ka abdi
 18 andjeun, Dawoed teja. 'Nanging koe-maha, Allah teh sajaktosna pilinggiheun di manoesa, di boemi? Salërsna, langit, dalah langiting sadajana langit oge, dilinggihan koe andjeun teu asoep; geus soemawonna ijeu gëdong, beunang sim-
 19 koering njiyeun. 'Parandene kitoe, noen Pangeran, Allah simkoering! moegi-moegi majoen ka panëda abdi andjeun, sarëng ka panoehoenna; moegi ngamakboel ka panjambat sarëng ka panëda, noe koe abdi andjeun bade ditëda ka pajoe-
 20 neun andjeun. 'Ari sotja andjeun moegi-moegi neutep ka ijeu gëdong sijang-wëngi, nja ka énggon, noe koe andjeun ditimbalkeun, jen padjënëngan andjeun bade dipërnahkeun di dinja; moegi-moegi ngamakboel ka panëda, noe koe abdi andjeun
 21 bade ditëda dina ijeu énggon. 'Sarëng moegi-moegi ngamakboel ka panoehoen abdi andjeun, kitoe deui ka panoehoen oemat andjeun Israil, satijap-tijap nënëda dina ijeu énggon; koe andjeun moegi dimakboel ti énggon andjeun linggih, nja ti sawarga; moegi dimakboel, sarëng

23 moegi ngahampoera. 'Manawi aja djalma gadoeh dosa ka batoer, ladjëng ditoempangan soempah, arek disoempahan, tidinja datang, sarëng soempah ka hareupeun altar andjeun, dina ijeu gëdong:

23 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarëng didamël; nja moegi ngahoekoeman ka abdi-abdi andjeun, ngabalës ka noe salah, djalanna sina malik ka dirina, sarëng ngabënërkeun ka noe bënër, dipaparin noeroetkeun ka bënëranana.

24 'Sarëng manawi oemat andjeun Israil eleh di hareupeun moesoeh, tina garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjëng tarobat, ngarakoekeun padjënëngan andjeun, bari nënëda sarawoeh noenoehoen ka pajoeneun andjeun dina ijeu gëdong:

25 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, sarëng moegi ngahampoera kana dosa oemat andjeun Israil, sarawoeh moegi dipoelangkeun kana ta nah, noe koe andjeun geus dipaparinkeun ka maranehanana sarëng ka karoehoenna.

26 'Manawi langit noetoe, hanteu aja hoedjan, sabab eta garadoeh dosa ka andjeun; ana ladjëng nënëda dina ijeu ënggon, ngarakoekeun padjënëngan andjeun, bari tarobat mitjeun dosana, tina koe andjeun disoekërkeun:

27 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, kalajan moegi ngahampoera kana dosa abdi-abdi andjeun sarëng kana dosa oemat andjeun Israil, ana koe andjeun geus diwoeroek djalana noe sae, anoe koedoe dilakonan koe maranehanana; sarawoeh moegi maparin deui hoedjan ka tanah andjeun, noe koe andjeun geus dipaparinkeun ka oemat andjeun, djadi milik.

28 'Manawi dina tanah aja patjèklik, moen aja pagëboeg, moen aja hama perang atanapi hama beureum, hama simeut atanapi hama hileud; manawi disësëdëk koe moesoehna dina tanah, di nagara-nagarana, naon bae bala-

29 lahi sarëng naon bae panjakit: 'naon bae panëda, naon bae panoehoen, anoe datang ti sambarang manoesa, atanapi ti sadajana oemat andjeun Israil, anoe geus roemaos tjilakana sarëng kasangsaraanana sorangan-sorangan, bari ladjëng nadahkeun leungeunna ka ijeu gëdong:

30 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, sarëng moegi ngahampoera, bari

maparin ka oenggal-oenggal djalma noeroetkeun sadajana djalana-djalanna, rehing andjeun langkoeng oeninga kana hatena; karantën andjeun njalira bae noe oeninga kana hate anak Adam;

31 'soepaja pada sijeun koe andjeun, ngalakonan djalana andjeun satoetoe oemoer maranehanana hiroep dina tanah, anoe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoen simkoering sadaja.

32 'Kitoe deui moenggoehing djalma bangsa lijan, anoe teu kalëbët oemat andjeun Israil, madak datang ti nagara djaoeh, tina sabab padjënëngan andjeun noe agoeng, sarëng sabab panangan andjeun noe kawasa, sarawoeh sabab asta andjeun noe njodor; ana datang ka ijeu gëdong, sarëng nënëda:

33 'seug andjeun moegi-moegi ngamakboel ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, sarëng moegi ngadamël noeroetkeun saniskantën anoe mawi eta djalma bangsa lijan teh sasambat ka andjeun; soepaja sadajana bangsa noe di boemi pada nganjahokeun ka padjënëngan andjeun, sarëng sangkan pada sijeun koe andjeun sapertos oemat andjeun Israil, sarëng soepaja pada tërängeun, jen ijeu gëdong, beunang njijeun simkoering, estoe katëlah koe padjënëngan andjeun.

34 'Manawi oemat andjeun boedal, sëdja mërangan ka moesoehna, djalana mana bae oemat teh dipiwarangna koe andjeun, ladjëng nënëda ka andjeun, njanghareup ka ijeu nagara, kenging andjeun milih, sarëng ka ijeu gëdong, beunang simkoering njijeun bade padjënëngan andjeun:

35 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga ngamakboel ka panëdana sarëng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun përkawisna.

36 'Manawi eta teh garadoeh dosa ka andjeun, (karantën taja manoesa, noe teu milampah dosa mah) ladjëng andjeun ngabëndon ka darinja, bari seug diselehkeun ka moesoeh, sarëng didjarah koe eta ka tanah noe

37 djaoeh atanapi deukeut; 'ana koe maranehanana dipiingët dina tanah ënggonna didjarah teh, seug tarobat, bari noenoehoen ka andjeun dina tanah pangdjarahanana, pokna: Koering tarima dosa, milampah bengkok, migawe doraka;

38 'ana tarobat ka andjeun tëroes reudjeung hate, sarëng tëroes reudjeung njawa, dina tanah pangdjarahanana, ënggonna

didjarah teh, bari nënëda, njanghareup ka tanahna, noe koe andjeun dipaparinkeun ka karoehoenna, nja ka nagara kening andjeun milih, sarëng ka ijeu gëdong, beunang simkoering njijeun bade padjënëngan andjeun: 'seug andjeun moegi-moegi ti sawarga, ti ënggon andjeun linggih, ngamakboel ka panëdana sarëng ka panoehoenna, kalajan moegi ngoeroeskeun përkawisna, sarawoeh moegi ngahampoera ka oemat andjeun noe garadoeh dosa ka andjeun. 'Ajeuna, noen Allah simkoering! sotja andjeun moegi-moegi boeka, sarëng tjëpil andjeun moegi-moegi ngadangoekeun ka panëda dina ijeu ënggon. 'Doepi ajeuna, noen Pangeran Allah! ^e moegi ngadëg; soemangga lëbët kana reureuh andjeun, nja salira andjeun sinarëngan pëting kabëdasan andjeun. Panghoeloe-panghoeloe andjeun, noen Pangeran Allah! moegi pada dipakeanan kasalamëtan; sarëng kaasih-kaasih andjeun moegi sina pada boengah koe kangeunahan. 'Noen Pangeran Allah! moegi lisahan andjeun koe andjeun oelah ditampik; moegi emoet kana ^d kanoegrahan Dawoed, abdi andjeun. *a* 1 Radj. 8: 22. *b* p. 4: 9. *c* Djab. 132: 8. *d* Jës. 55: 3.

PASAL 7.

Barang Soeleman parantos nënëda, ^a djoet toeroen seuneu ti langit, ngalëboer eta koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan teja; ^b sarta kamoeljaän Pangeran ngeusian eta gëdong, 'datang ka para panghoeloe teu kaer asoep ka gëdong Pangeran; wantoe gëdong Pangeran teh pinoeh koe kamoeljaän Pangeran. 'Sarta koe sakabeh oerang Israil katendjo seuneu teh toeroen, djeung kamoeljaän Pangeran linggih dina gëdong; broek pada njoeoeh kana taneuh, dina oebin, sarta pada soedjoed, bari nganoehoenkeun ka Pangeran, ^c sabab moerah, sabab langgëng kaasihana. ⁴ 'Tidinja radja djeung sakabeh djalma-djalma ^d pada ngoerbankeun koerban peuntjitan ka pajoeneun Pangeran. 'Ari radja Soeleman ngoerbankeunana koerban peuntjitan teh, sapi doewa laksa doewa reboe sële, djeung domba sakëti doewa laksa sële. Tah, kitoe radja djeung sakabeh djalma-djalma njalamëtkeunana ⁶ gëdong Pangeran. 'Ari para panghoeloe

narangtoengna noeroetkeun djagaänana, djeung ahli-ahli Lewi narabeuh tabeuhan Pangeran, beunang ngadamël radja Dawoed baris nganoehoenkeun ka Pangeran, sabab langgëng kaasihana, ana Dawoed moedji koe lantaran maranehanana; sarta para panghoeloe narompot pabënëran eta, djeung sabangsa Israil narangtoeng. 'Harita Soeleman njoetjikeun têngahna boeroean, noe di hareupeun gëdong Pangeran; karena nja di dinja andjeunna mëtakeunana koerban doeroekan djeung gadjih koerban panarima teh; tina sabab altar tambaga, ^e beunang ngadamël Soeleman teja, hanteu asoep eta koerban doeroekan, koerban kadaharan, djeung sagala gadjih teh. 'Tah, kitoe Soeleman dina mangsa eta ngalampahkeunana pesta teh, toedjoeh poë lilana, sarta sabangsa Israil reudjeung; pakoempoelan gëde katjida, ti sëmët Hamat tëpi ka waloe-ngan Mësir. 'Ari dina poë noe kadalaman pada milampah panoetoepeu pesta; karena toedjoeh poë lilana njalamëtkeunana altar, djeung toedjoeh poë lilana milampahna pesta. 'Ari dina tanggal tiloe likoer, boelan noe katoedjoeh, djalma-djalma teh koe andjeunna didjoeroeng moelang sahimah-sahimahna, pada boengah sarta soeka ati, tina hal kahadean, anoe koe Pangeran geus didamël ka Dawoed, djeung ka Soeleman, sarta ka Israil oematna. *a* 3 Moesa 9: 24.

b 1 Radj. 8: 10. *c* p. 5: 13. *d* 1 Radj. 8: 62. *e* p. 4: 1.

¹¹ Djadi ^a geus parantos Soeleman ngadamël gëdong Pangeran djeung gëdong radja; ari saniskara noe datang dina manah Soeleman, dikërsakeun didamël di djëro gëdong Pangeran sarta di djëro gëdong andjeunna, loeloes kabeh. 'Ladjëng Pangeran nembongan deui ka Soeleman ti peuting; ari timbalanana ka andjeunna: Kami geus ngamakboel ka panëda maneh, sarta eta ënggon koe kami geus dipilih pikeun kami, baris gëdong pangoerbanan. 'Oepama kami noetoepeu langit, taja hoedjan, sarta oepama kami miwarang simeut ngahakanan hasil taneuh, atawa lamoen kami ngadatangkeun pagëboeg ka oemat kami, ¹⁴ 'seg oemat kami, ^b noe katëlah koe djënëngan kami, ngahandapkeun maneh, sarta nënëda, djeung noenoehoen ka

pajoeneun kami, bari tarobat mitjeun djalanna noe garoreng, tangtoe koe kami ti sawarga dimakboel, sarta dihampoera dosa-dosana, bari tanahna ditjageurkeun deui. 'Ajeuna ^c sotja kami tangtoe neutep, djeung tjëpil kami tangtoe ngadangoekeun ka panëda eta ënggon. 'Karana ajeuna eta gëdong koe kami geus dipilih sarta disoetjikeun, soepaja djënéngan kami linggih di dinja salalanggëngna; sarta sotja kami djeung manah kami piajaeun di dinja sapapandjangna. 'Ari maneh teja, oepama maneh loemampah di pajoeneun kami, sakoemaha loemampah Dawoed, bapa maneh, datang ka ngalampahkeun sakoemaha noe koe kami ditimbalkeun ka maneh, nja maneh teh ngestoekeun pikoekeuh djeung hoekoem kami: 'eta kami tangtoe nëtëpkeun korsi karadjaän maneh, sakoemaha djangdji kami ka Dawoed, bapa maneh, pangandika noe kijeu teja: Maneh moal pikapënggëleun djalma marentah ka Israil. 'Sabalikna, oepama maraneh aloendoer mah, nja ninggalkeun pikoekeuh kami djeung timbalan kami, noe koe kami dipaparinkeun di hareupeun maraneh, sarta los leumpang ngabarakti ka aällahan, djeung njarëmbah ka dinja: 'tangtoe koe kami ditjaboetan ti tanah kami, noe koe kami geus dipaparinkeun ka darinja; sarta eta gëdong, noe koe kami geus disoetjikeun pikeun djënéngan kami, tangtoe koe kami dipitjeun ti pajoeneun kami, sarta koe kami didjadikeun misil djeung popojokan di sadkabeh bangsa. 'Sarta eta gëdong, noe sakitoe poendjoelna, saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mëlëngëk, bari ngomong: Na koe naon Pangeran ka ijeu tanah sarta ka ijeu gëdong ngadamël kijeu pëtana? 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun Pangeran, Allah karoehoenna, noe ngaloewarkeun maranehanana ti tanah Mësir, sarta moentangan ka aällahan, bari njarëmbah djeung ngabarakti ka dinja: kitoe noe matak ngadatangkeun ka maranehanana ijeu sakabehna katjilakaän. *a* 1 Radj. 9: 1. *b* 5 Moesa 28: 10. *c* p. 6: 40.

PASAL 8.

Dëmi ^a geus meunang doewa poeloeh taoen, parantos Soeleman ngadamël

gëdong Pangerandjeung gëdong andjeunna. 'Geus kitoe nagara-nagara, noe koe Hoeram dipaparinkeun ka Soeleman, koe Soeleman didamël, djeung ngënggonkeun oerang Israil di dinja.

a 1 Radj. 9: 10.

Tidinja Soeleman angkat ka Hamat-Soba, pek koe andjeunna diëlehkeun. 'Toeloej ngadamël nagara Tadmor, di tégal lëga, djeung sakabeh nagara panggoedangan, noe koe andjeunna didamël di Hamat. 'Malah ngadamël Bet-Horon girang djeung Bet-Horon hilir, nagara wëwëg, koetaän, pantoan djeung toelakan; 'kitoe deui Baälat, djeung sakabeh nagara panggoedangan kagoengan Soeleman, sarta sakabeh nagara pakaretään, djeung nagara-nagara ënggon toekang toempak koeda, sarta naon bae kasoekaän Soeleman, noe dikërsakeun didamël di Jëroesalem, djeung di goenoeng Libanon, sarta di sakoeriling tanah, noe kapoerba koe andjeunna. 'Moenggoehing sakabeh djalma noe teu kaäsoep oerang Israil, nja eta sakarina oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Hiwi djeung oerang Jëboes teja, 'anak-intjoena, noe kari dina tanah pandeurieun eta, noe teu kabejakkeun koe oerang Israil, nja eta noe koe Soeleman dikërid, didjadikeun toegoeran, tëpi ka mangsa ajeuna. 'Dëmi oerang Israil mah taja noe koe Soeleman digawekeun ka pagawean andjeunna; satëgësna eta teh djadi pradjoerit, djeung kapala satrija andjeunna, djeung kapala karetana, sarta toekangna toempak koeda. 'Sarta ijeu teh kapala-kapala, noe dimandorkeun koe radja Soeleman teja, doewa ratoes lima poeloeh, poerah marentah ka eta djalma-djalma. 'Dëmi poeta Piraon noe istri teja ^a koe Soeleman ti dajauh Dawoed dialihkeun ka gëdong, beunang Soeleman ngadamël pikeun andjeunna; karana lahirna: Garwa kami moal tjalik di gëdong Dawoed, radja Israil; karana ënggon eta soetji, asal bareto dia-soepan pëti Pangeran. *a* 1 Radj. 9: 24.

Ti mangsa eta Soeleman sok ngoerbankeun ka Pangeran koerban doeroekan, dina altar Pangeran, beunang andjeunna ngadamël di hareupeun bale teja. 'Nja eta sabakoe-bakoena dina oenggal-oenggal poë dikoerbankeun,

^a noeroetkeun dawoehan Moesa; kitoe deui dina poë sabbat, djeung dina pananggalan, sarta dina pesta, sataoen tiloe kali; nja eta dina pesta roti teu ragian, djeung dina pesta minggoe, sarta dina

14 pesta saoenng bebëtekeun teja. 'Djeung deui andjeunna ngadëgkeun bagian para panghoeloe, ^b noeroetkeun atoeran Dawoed ramana, sina njangking pagaweanana; kitoe deui ahli-ahli Lewi, sina njangking djagaänana, kana moedji, djeung kanagalalajanan hareupeun para panghoeloe, sabakoe-bakoena dina oenggal-oenggal poë, sarta poerah toenggoe lawang njarëkël bagianana dina saban-saban lawang; karena nja kitoe timbalan Dawoed, piwarangan Allah teja.

15 'Sarta taja noe njingkir tina timbalan radja, hal para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, përkara sakoer kamistian,

16 atawa përkara radja-brana. 'Geus sadija sakabeh dadamëlan Soeleman, tËpi kana poëan neundeun padëmen gëdong Pangeran, sarta tËpi ka parantosna. Djadi gëdong Pangeran geus samakta.

^a 2 Moesa 23:14, 17; 4 Moesa 28:2, 9, 11.

^b 1 Bab. 24.

17 ^a Mangsa eta Soeleman angkat ka Esion-Geber djeung ka Elot, di sisi laoet,

18 di tanah Edom. 'Tidinja Hoeram koe lantaran abdi-abdina ka andjeunna ngintoenkeun pikapaleun, sarta djeung abdi-abdi, noe njaraho dina laoet; toeloj laleumpang reudjeung abdi-abdi Soeleman ka Opir, sarta ngarala ëmas ti dinja, opat ratoes lima poeloeh talenta; geus kitoe didongkapkeun ka radja Soeleman.

^a 1 Radj. 9:26.

PASAL 9.

Ari ^a radja istri tanah Sëba ngareungeu Awarta hal Soeleman; toeloj angkat, kërsa ngadjadjal ka Soeleman, sëdja njoewal. Tidinja soemping ka Jëroesalem, njandak balad rosa katjida, sarta njandak pirang-pirang onta, dimomotan wawangian, djeung ëmas loba pisan, sarta intën moelja-moelja. Barang geus dongkap ka Soeleman, toeloj misaoerkeun ka andjeunna sakoer noe aja dina manahna. 'Seug radja istri teh koe Soeleman dipaparin njaho sakabeh soewalna; taja pisan përkara noe kaalingan ka Soeleman, noe teu koengsi dinjatakeun

3 ka radja istri teh. 'Barang radja istri Sëba teh geus ningali kapintëran Soeleman, djeung gëdong beunang andjeunna ngadamël, 'kitoe deui kadaharan dina medjana, djeung mandona para mantrina, sarta nangtoengna djoeroe-ladenana djeung papakeanana, toer toekangna inoeman djeung papakeanana, sarta tandjakanana paranti andjeunna nandjak ka gëdong Pangeran: seug radja istri

5 teh datang ka geus taja pangatjian. 'Toeloj misaoer ka radja: Jaktos pisan bedja, noe kadenge koe kaoela dina tanah kaoela, hal përkawis salira andjeun sarëng

6 hal kapintëran andjeun. 'Ari eta bedja koe kaoela hanteu dipërtjantën, dongkap ka kaoela tjoendoek, sarëng nendjo koe panon pribadi; salërësna, noe diwartakeun ka kaoela hal kadjëmbaraning kapintëran andjeun teh teu paro-parona atjan; andjeun teh ngalangkoengan pisan tina tjarijos, noe kadenge koe kaoela

7 teja. 'Bagdja tëmën rahajat andjeun, sarëng bagdja tëmën ijeu abdi-abdi andjeun, anoe pada madëp di pajoeneun andjeun teu pëgat-pëgat, sarëng pada

8 ngoeping kana kapintëran andjeun. 'Sagala poedji ka Pangeran, Allah andjeun, anoe misoeka ka andjeun, doemoegi ka ditjalikkeun dina korsina, djoemënnëng radja koe karena Pangeran, Allah andjeun! Sabab Allah andjeun miasih ka Israil, sarëng kërsa nëtëpkeun eta salalanggëngna, noe mawi andjeun didjadikeun radja, njangking ka darinja, soepaja midamël kaädilan sarëng kabënëran.

9 'Djeung radja istri teh ka radja ngahatoerkeun ëmas saratoes doewa poeloeh talenta, djeung wawangian loba teu kira-kira, sarta intën moelja-moelja; teu aja-aja deui sapërti wawangian eta, noe koe radja istri Sëba dihatoerkeun ka

10 radja Soeleman teja. 'Djeung deui abdi-abdi Hoeram reudjeung abdi-abdi Soeleman, noe marawa ëmas ti Opir teja, mawa deui kai tjandana sarta intën moelja.

11 'Ari eta kai tjandana koe radja didamël ^b titintjakan ka gëdong Pangeran sarta ka gëdong radja; toer didamël katjapi djeung tjëlëmpoeng baris ahli njanji. Ti tatadi hanteu katendjo noe saroepa kitoe

12 di tanah Joeda. 'Dëmi radja Soeleman ka radja istri Sëba teja maparin sakahojongna, naon bae noe dipoendoet,

kadjaba ti pamoelang hatoeranana ka radja teja. Toeloej moendoer, bral moelih ka tanahna, diiring koe abdi-abdina.

^a 1 Radj. 10. ^b 1 Radj. 10: 5, 12.

13 ^a Ari beuratna emas, anoe asoep pikeun Soeleman di djero sataoen, genep ratoes genep poeloeh genep talenta emas,

14 'djaba noe diasoepkeun ti toekang balantik djeung ti toekang dagang; samalah sakabeh radja Arab djeung para bopati tanah pada njanggakeun emas perak ka Soeleman. 'Djeung deui radja Soeleman ngadamel kepeng doewa ratoes siki, emas beunang ngagepengkeun; genep-genep ratoes [sekel] emas beunang ngagepengkeun noe dianggo kana hidji-hidji kepeng. 'Kitoe deui tameng tiloe ratoes siki, emas beunang ngagepengkeun; tiloe-tiloe ratoes [sekel] emas noe dianggo kana hidji-hidji tameng; toeloej koe radja pada diteundeun di djero gedong leuweung Libanon. 'Toer radja ngadamel hidji panglinggihan gading, sarta gede, djeung disapoet emas pitoewin.

18 'Panglinggihan teh genep oempakna, djeung make hidji djodjodog emas, sarta parageuh kana panglinggihan; toer leungeunan kentja-katoehoeun enggonlinggih, sarta doewa sisingaan narangtoeng gigireun eta leungeun. 'Djeung doewa welas sisingaan narangtoeng di dinja dina genep oempakna, kentja-katoehoe. Di sakabeh karadjaan taja boewatan kitoe.

20 'Malah sakabeh wawadahan radja Soeleman noe paranti ngaleueut, emas; kitoe deui sakabeh wawadahan gedong leuweung Libanon teja emas doeket; perak mah euweuh pisan pangadjina keur djaman Soeleman. 'Karana kapal radja sok lajar ^b ka Tarsis, bareng djeung ^c abdi-abdi Hoeram teja; sadjero tiloe taoen kapal Tarsis teh daratangna sakali, moewat emas, perak, gading, monjet djeung merak. 'Djadi radja Soeleman teh agoeng pisan, ngoengkoelan sakabeh radja noe di boemi, dina kabeungharan sarta dina kapintaran. 'Noe matak sakabeh radja noe di boemi ngadareuheus ka pajoeneun Soeleman, pada hajangeun ngadenge kana kapintaranana, noe koe Allah geus dipaparinkeun di djero manahna. 'Sarta pada njanggakeun, masing-masing pangabaktina, barang perak djeung barang emas, papakean, pakarang

djeung wawangian, koeda djeung bigal.

25 Kitoe bae saban-saban taoen. 'Djeung deui Soeleman kagoengan ^d opat reboe gedogan koeda, sarta pirang-pirang karet, djeung salaksa doewa reboe toekang toempak koeda; ari eta teh koe andjeunna dipernahkeun di sakoer nagara pakaretaan sarta di salira radja di Jeroesalem. 'Ari Soeleman teh ^e moerba ka sakabeh radja-radja ti semet bangawan teja tepi ka tanah oerang Pelisti,

27 sarta tepi ka watës Mesir. 'Ari perak ^f koe radja didjadikeun loba di Jeroesalem saperti batoe, djeung kai poetri didjadikeun loba tjara kai lowa noe di tanah handap. 'Sarta ti Mesir sok ngaloewarkeun koeda pikeun Soeleman; kitoe keneh ti sakabeh tanah-tanah. -

29 'Ari ^g tjarijos Soeleman salijan ti eta, ti mimitina tepi ka panganggeusanana, saenjana kaoengëlkeun dina tjarijos nabi Natan, djeung dina piwedjang Ahia, oerang Silo, sarta dina titingalian Ido, djoeroe peleng, hal Jarobam poetra Nebat teja. 'Demi ngaradjaanana Soeleman di Jeroesalem ka sabangsa Israil teh opat poeloeh taoen. 'Toeloej Soeleman koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun di dajeuh Dawoed ramana; ari Rëhabam poetrana noe ngaganti djadi radja.

^a 1 Radj. 10: 14. ^b p. 20: 36. ^c p. 8: 18. ^d p. 1: 14. ^e 1 Radj. 4: 21. ^f p. 1: 15. ^g 1 Radj. 11: 41.

PASAL 10.

Bral ^a Rëhabam teh angkat ka nagara Sëkem; karana sabangsa Israil geus daratang ka Sëkem, sedjana andjeunna dek didjenengkeun radja. 'Ari geus kitoe, barang Jarobam poetra Nebat teja geus ngareungeu warta, (^b wantoe andjeunna aja di Mesir, asal ngalolos bawaning sijeun radja Soeleman) heug Jarobam teh moelih ti Mesir. 'Tidinja oerang Israil nitahan, andjeunna diala; toeloej Jarobam djeung sabangsa Israil datang, seg malihatoer ka Rëhabam, kijeu pi-hatoerna: 'Rama andjeun ngabeuratkeun pasangan koering; mana ajeuna moegi entengan pagawean rama andjeun noe bangga, sareng pasanganana noe abot, noe koe andjeunna dipoendakkeun ka koering; moen kitoe mah koering pada sedja ngawoela ka andjeun. 'Ari walonan Rëhabam ka darinja: Geus tiloe poe

koedoe ka darijeu deui ka kami. Seug
 6 djalma-djalma baralik. 'Tidinja radja
 Rëhabam rërëmpagan reudjeung para
 sësëpoeh, anoe bakoe maradëp di pa-
 joeneun Soeleman ramana, mangsana
 keur djoemënëng; ari lahirna: Koemaha
 pirëmpoeg sarampejan, pihadeëunana
 ngabalësan omong ka eta djalma-djalma?
 7 'Mioendjoek eta teh ka radja, kijeu pi-
 oendjoekna: Madak andjeun sae ka eta
 djalma-djalma, sarëng tërësna ka ma-
 ranehanana, bari ngalahir ka darinja
 pilahir noe ngareunah, tinangtos pada
 8 ngawoela ka andjeun sapapaosna. 'Dëmi
 andjeunna nilarkeun pirëmpoeg para sës-
 sëpoeh, noe koe eta dihatoerkeun ka
 andjeunna teja, seug rërëmpagan deui
 reudjeung para nonoman, noe ngagëdean
 barëng djeung andjeunna, noe sok ma-
 9 radëp di pajoeneunana. 'Ari lahiranana
 ka eta: Tjik, koemaha pirëmpoeg ma-
 raneh, pihadeëunana oerang ngabalësan
 omong ka eta djalma-djalma, noe ma-
 lihatoer ka kami, kijeu pokna: Entengan
 pasangan, noe koe rama andjeun di-
 10 poendakkeun ka koering? 'Mioendjoek
 para nonoman, noe ngagëdean barëng
 djeung andjeunna teh, pioendjoekna: Sae
 nimbalan kijeu ka djalma-djalma, noe
 malihatoer ka andjeun, pokna: Rama
 andjeun ngabotkeun pasangan koering,
 doepi koe andjeun pasangan koering
 entengan; sae ngalahir kijeu ka darinja:
 Tjinggir kami gëde alah batan tjangkeng
 11 rama kami. 'Ari ajeuna, rama kami ka
 maraneh moendakkeun pasangan beu-
 rat, dëmi kami dek nambahan deui kana
 pasangan maraneh; rama kami mëpërih
 ka maraneh koe pangrangket, dëmi kami
 mah [dek mëpërih ka maraneh] koe
 langgir. a 1 Radj. 12. b 1 Radj. 11 : 40.

12 Tidinja Jarobam djeung sakabeh djal-
 ma-djalma datang deui ka Rëhabam dina
 poë noe katiloe, noeroetkeun lahiran ra-
 dja noe kijeu teja: Koedoe ka darijeu deui
 13 ka kami dina poë noe katiloe. 'Seug koe
 radja diwalon bëngis pisan, sarta radja
 Rëhabam nilarkeun pirëmpoeg para sës-
 14 sëpoeh teja; 'nja ngalahir teh ka mara-
 nehanana noeroetkeun pirëmpoeg para
 nonoman teja, kijeu lahirna: Rama kami
 ngabeuratkeun pasangan maraneh, dëmi
 koe kami dek ditambahan deui; rama
 kami mëpërih ka maraneh koe pang-

rangket, dëmi koe kami mah [maraneh
 15 dek dipëpërih] koe langgir. 'Djadi radja
 teh teu ngagoegoe ka eta djalma-djalma;
 karana eta përkara pangtibalikna teh ti
 Allah, pangërsa Pangeran ngajakinkeun
 pangandikana, noe koe andjeunna dian-
 dikakeun koe lantaran Ahia, oerang Silo,
 16 ka Jarobam poetra Nëbat. 'Barang sa-
 bangsa Israil geus tërängeun, jen radja
 teh teu ngagoegoe ka maranehanana,
 seg djalma-djalma pada ngabalësan sa-
 oer ka radja, kijeu pokna: Nahaon doe-
 oeman oerang ka Dawoed? satëgësna
 oerang teu boga milik ka anak Isai teh;
 geura balik, Israil! sahimah-sahimahna;
 ajeuna ngoeroes bangsa sorangan bae,
 Dawoed! Broel sabangsa Israil moelang
 17 sahimah-sahimahna. 'Tatapi oerang Is-
 rail noe maratoeh di nagara-nagara
 Joeda mah, karadjaän koe Rëhabam.
 18 'Tidinja radja Rëhabam miwarang Ha-
 doram, noe njangking padjég teja; pek
 oerang Israil pada maledogan ka dinja
 koe batoe, toeloej paeh. Dëmi radja
 Rëhabam mah ngagëntak nitih kareta,
 19 kaboer ka Jëroesalem. 'Tah, kitoe asalna
 Israil teh moengkir ka bangsa Dawoed,
 tēpi ka mangsa ajeuna.

PASAL 11.

Sasoempingna ^a Rëhabam ka Jëroesa-
 Slem, gantjang ngoempoelkeun anak-
 poetoe Joeda reudjeung Binyamin, sakëti
 dalapan laksa djalma beunang mëting,
 toekang përang, kërsa mërangan ka Is-
 rail, sëdjana malikkeun karadjaän teh
 2 ka salira Rëhabam. 'Tatapi aja pangan-
 dika Pangeran ka ^b Sëmaja, piwarangan
 3 Allah, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun
 ka Rëhabam anak Soeleman, radja Joe-
 da, sarta ka sakabeh oerang Israil di
 Joeda djeung di Binyamin, kijeu nja
 4 pok: 'Kijeu timbalan Pangeran: Oelah
 waka arindit, djeung oelah mërangan ka
 doeloer-doeloer maraneh; geura baralik
 saimah-saimahna; karana përkara kitoe
 teh ^c ti kami. Seug pada ngagoegoe ka
 pangandika Pangeran, sarta maroelang,
 teu toeloes ngaroeroeg ka Jarobam.

a 1 Radj. 12 : 21. b p. 12 : 5. c p. 10 : 15.

5 Tidinja Rëhabam teh linggih di Jëroe-
 salem, sarta ngadamël nagara-nagara
 baris ënggon wëwëg di tanah Joeda.
 6 'Noe didamël teh Bet-Lehem, Etam

7 djeung Tëkoa; 'Bet-Soer, Soko djeung
 8 Adoelam; 'Gat, Maresa djeung Sip; 'Ado-
 10 raim, Lakis djeung Aseka; 'Sora, Ajalon
 sarta Hebron; arajana di Joeda djeung
 11 di Binyamin, kabeh nagara wëwëg. 'Sa-
 malah eta sagala énggon wëwëg teh koe
 andjeunna disantosakeun, sarta pada di-
 ajaän gëgëdoeg, kitoe deui pibëkëleun
 12 kahakanan, minjak djeung anggoer; 'toer
 eta hidji-hidji sakabeh nagara diajaän
 këpëng djeung toembak, sarta disantosa-
 keun rosa katjida. Ari noe anoet ka an-
 djeunna nja eta Joeda djeung Binyamin.
 13 Geus kitoe panghoeloe-panghoeloe
 djeung ahli-ahli Lewi, noe di satanah
 Israil, pada ngadeuheusan ka andjeunna
 14 ti sakabeh wëwëngkëranana. 'Karana
 eta ahli Lewi pada ninggalkeun ^a sam-
 palanana djeung bobogaänana, seg moe-
 roeboel ka tanah Joeda djeung ka Jë-
 roesalem, tina sabab maranehanana koe
 Jarobam djeung koe anak-intjoena ^b
 dika-loewarkeun tina kapanghoeloean
 15 ka Pangeran; 'malah Jarobam teh geus
 ngadëgkeun pikeun dirina ^c panghoeloe-
 panghoeloe baris ka pamoedjaän, djeung
 baris ka setan-setan, sarta baris ka sa-
 sapian, beunang andjeunna ngadamël.
 16 'Sarta sanggeusna eta, di sakabeh kaom
 Israil, saha-saha djalma noe mërloekeun
 hate sorangan nejangnan Pangeran, Al-
 lah Israil, ^d moeroeboel ka Jëroesalem,
 ngoerban ka Pangeran, Allah karo-
 17 hoenna. 'Matak njantosakeun karadjaän
 Joeda, sarta matak ngoewatkeun ka Rë-
 habam poetra Soeleman, tiloe taoen li-
 lana; karana ngalakonanana djalan Da-
 woed djeung Soeleman teh ngan tiloe
 18 taoen lilana. 'Ari Rëhabam teh geureu-
 haän ka Mahalat, poetra Jërimot, anoe
 poetra Dawoed, djeung ti Abihail, poetra
 19 Eliab, anoe poetra Isai. 'Eta teh pikeun
 Rëhabam ngowoikeun poetra pamëgët,
 nja eta Jëhoes, Sëmarja djeung Saham.
 20 'Sanggeusna eta seug andjeunna nikah
 Maäka poetra Absalom; eta teh pikeun
 andjeunna ngowoikeun Abia, Atai, Sisa
 21 djeung Sëlomit. 'Sarta eta Maäka poe-
 tra Absalom teh koe Rëhabam diasih
 leuwih ti batan garwa noe loba djeung
 sakabeh parëkanana; wantoe dalapan
 wëlas garwana, djeung gënëp poeloh
 parëkanana, sarta kagoenganana poetra
 dalapan likoer poetra pamëgët djeung

22 gënëp poeloh poetra istri. 'Ari Abia
 poetra Maäka teja ^e koe Rëhabam dia-
 dëgkeun loeloegoe, djadi gëgëdoeg di
 saderek-saderekna; karana këršana dek
 23 didamël radja. 'Sarta andjeunna binang-
 kit pisan lampahna, da sakabeh poetrana
 noe pamëgët dibalaboerkeun ka sakabeh
 tanah Joeda djeung Binyamin, diajakeun
 di sakabeh nagara wëwëg; toer pada
 dipaparin kadaharan loba pisan, djeung
 dipanglamarkeun pigarwaeun pirang-pi-
 rang. ^a 4 Moesa 35 : 2. ^b p. 13 : 9. ^c 1 Radj. 12 : 31.
^d p. 15 : 9. ^e p. 12 : 16.

PASAL 12.

Ari geus kitoe, mangsa karadjaän Rë-
 habam geus ditëtëpkeun, sarta an-
 djeunna geus santosa, ^a toeloej ninggal-
 keun toret Pangeran, sarta sabangsa
 2 Israil noeroet. 'Ari geus kitoe, ^b mangsa
 kalima taoenna Rëhabam djoemënëng
 radja, djëboel Sisak, radja Mësir, nga-
 roeroeg ka Jëroesalem, tina sabab pada
 3 migawe kasalahan ka Pangeran; 'sarta
 mawa sareboe doewa ratoes kareta
 djeung gënëp laksa toekang toempak
 koeda; ari bala noe daratang ngiring
 Sisak ti Mësir, nja eta oerang Loeb,
 oerang Soeki djeung oerang Koes, taja
 4 bilanganana. 'Toeloej Sisak meunang-
 keun ^c eta sagala nagara wëwëg, noe
 kabilang ka Joeda teja, sarta madjoe
 5 nëpi ka Jëroesalem. 'Hol ^d nabi Sëmaja
 teja ngadeuheusan ka Rëhabam sarta ka
 para kapala Joeda, noe karoempoel ka
 Jëroesalem bawaning sijeun Sisak; ari
 pihatoerna ka darinja: Kijeu timbalan
 Pangeran: Maraneh geus ninggalkeun
 kami; mana kami pon kitoe keneh geus
 ninggalkeun maraneh, disërakkeun ka
 6 leungeun Sisak. 'Toeloej para kapala
 Israil sarta djeung radja pada ngahan-
 dapkeun andjeun; ari salaoerna: Pange-
 7 ran langkoeng adil. 'Ana katingal koe
 Pangeran, jen eta pada ngahandapkeun
 andjeun, aja deui pangandika Pangeran
 ka Sëmaja, kijeu pangandikana: Eta
 teh ngahandapkeun maneh; moal toe-
 loes koe kami diroeksak, satëgësna koe
 kami rek dipaparin karahajoean saeutik,
 sarta moal waka bëndoe kami dikoetjoer-
 keun ka Jëroesalem koe lantaran Sisak.
 8 'Kitoe ge bakal pada ngawoela ka dinja,
 soepaja pada ngarasakeun dina ngawoela

ka kami sarta dina ngawoela kana ka-
 9 radjaän tanah-tanah. 'Djéboel Sisak,
 radja Mësir, ngaroeroeg ka Jëroesalem;
 toeloelj njokot radja-brana gëdong Pa-
 ngeran, djeung doenya-brana gëdong ra-
 dja, saniskara bae ditjokot; malah njo-
 kot këpëng ëmas, beunang ngadamël
 10 Soeleman teja. 'Tidinja radja Rëhabam
 ngadamël këpëng tambaga ngagantian
 eta, sarta dititipkeun ka leungeun ka-
 pala-kapala tamtama, noe ngadjaga la-
 11 wang gëdong radja. 'Ari geus kitoe, sati-
 jap-tijap radja lëbët ka gëdong Pange-
 ran, daratang tamtama teh marawa eta;
 toeloelj dipoelangkeun deui ka pondok
 12 tamtama. 'Sarta mangsa radja ngahan-
 dapkeun andjeun, seug bëndoe Pange-
 ran moendoer ti andjeunna, hanteu di-
 roeksak datang ka bejakna; djeung deui
 di Joeda aja keneh lampah kahadean.

^a 1 Radj. 14: 22. ^b 1 Radj. 14: 25. ^c p. 11: 5.
^d p. 11: 2.

13 Kitoe radja Rëhabam njantosakeu-
 nana andjeun di Jëroesalem, sarta djoem-
 nëngna radja. Karana oemoer Rëha-
 bam keur mangsa djadi radja teh opat
 poeloeh hidji taoen, sarta toedjoeh wë-
 las taoen ngaradjaänana di Jëroesalem,
^a nja eta nagara beunang milih Pange-
 ran ti sakabeh kaum Israil, dikërsakeun
 mërënahkeun padjënënganana di dinja;
 ari djënëngan iboena Naäma, oerang
 14 Amon. 'Sarta andjeunna milampah noe
 goreng, sabab teu nëtëpkeun manahna
 15 nejangang Pangeran. - 'Ari tjarijos Rë-
 habam ti mimitina tēpi ka pangang-
 geusanana, saënjana kaoengëlkeun dina
 tjarijos nabi Sëmaja sarta ^b Ido, djoeroe
 pëlëng teja, dina sadjarah. Djeung deui
 silih-përangan bae Rëhabam djeung Ja-
 16 robam satoetoe oemoerna. 'Toeloelj Rë-
 habam koelëm reudjeung karoehoenna,
 sarta dikoerëbkeun di dajeh Dawoed;
^c ari Abia poetrana noe ngaganti djadi
 radja. ^a p. 6: 20. ^b p. 9: 29. ^c p. 11: 22.

PASAL 13.

Mangsa ^a kadalapan-wëlas taoenna Ja-
 2 robam teja djoemënëng radja, harita
 Abia djadi radja njangking Joeda. 'Tiloe
 taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; sar-
 ta djënëngan iboena Mikaja poetra Oe-
 riël, ti Giba. Dëmi Abia djeung Jaro-
 3 bam silih-përangan bae. 'Nja Abia noe
 mitëmbëjan përang, njandak balad wani

përang, opat këti djalma beunang më-
 ting; seug Jarobam tata-përang, sëdja
 ngalawan, bawana dalapan këti djalma
 beunang mëting, pada gagah-përkosa.
 4 'Neut Abia ngadëg di loehoer goenoeng
 Sëmaraim, noe di pigoenengan Epraim,
 sarta ngalahir: Eh Jarobam djeung sa-
 kabeh oerang Israil! geura darengekeun
 5 kami: 'naha maraneh teu koedoe nga-
 njahokeun, jen Pangeran, Allah Israil,
 maparinkeun karadjaän teh ka Dawoed,
 sina njangking Israil salalanggëngna, nja
 eta ka andjeunna djeung ka poetra-poe-
 toena, ^b asoep përdjangdjian sipat oejah?
 6 'Padahal Jarobam anak Nëbat, abdi Soe-
 leman poetra Dawoed teja, ^c dangdan,
 7 seg baha ka goestina; 'sarta aja noe
 karoempoel ka dinja, djalma teu poegoeh
 nja balangkawarah, pada koemawani
 ngamosoeh ka Rëhabam poetra Soele-
 man, keur Rëhabam ngora keneh, toer
 leuleus keneh manahna, tatjan koewat
 8 ngalawan ka maranehanana. 'Ari ajeuna
 karëp maraneh ngoewatkeun sorangan
 ngamosoeh ka karadjaän Pangeran, noe
 ditjékël koe toeroenan Dawoed; sarta
 maraneh loba mangpirang-pirang, djeung
 marawa ^d sasapian ëmas, beunang nji-
 jeun Jarobam keur piällaheun maraneh.
 9 'Naha maraneh lain ^e ngaboewang para
 panghoeloe Pangeran, toeroenan Ha-
 roen, kitoe deui ahli-ahli Lewi, bari nja-
 rijeun panghoeloe-panghoeloe keur diri
 maraneh, tjara bangsa-bangsa tanah sa-
 redjen? ^f sing saha-saha noe datang,
 ngeupeul hidji sapi ngora lalaki djeung
 toedjoeh domba lalaki, nja eta seug djadi
 10 panghoeloe anoe lain Allah. 'Ari lëbah
 kami sakabeh mah, Pangeran teja Allah
 kami; djeung kami mah teu naringgal-
 keun andjeunna, sarta panghoeloe-pang-
 hoeloe, toeroenan Haroen, ngabarakti
 ka Pangeran; kitoe deui ahli-ahli Lewi
 11 pada njékël gawe; 'nja eta ngadoeroek
 bade ka Pangeran ^g koerban doeroekan,
 oenggal-oenggal isoek djeung oenggal-
 oenggal sore, kitoe deui seuseungitan
 noe aroem; sarta natakeun roti dina
 medja setra, djeung ngome adjoeg ëmas
 djeung palita-palitana, ngagëntjlang
 oenggal-oenggal peuting; karana kami
 pada ngadjaga kana djagaän Pangeran,
 Allah kami; dëmi maraneh mah geus
 12 ninggalkeun andjeunna. 'Mana, masing

njaho, Allah noe njarëngan ka kami sakabeh, ti poetjoek, kitoe deui panghoeloe-panghoeloenana, ^h marawa tarompet panjengekan, baris njengekan mërangan ka maraneh. Eh oerang Israil! papatjoewandek mërangan ka Pangeran, Allah karoehoen maraneh; karena maraneh hamoloeloes. ¹³ Dëmi Jarobam ngoerilingkeun ⁱ anoe baris ngabongohan, sina ngadatangan ka oerang Joeda ti toekangeunana; djadi aja noe ti hareupeun oerang Joeda, sarta noe baris ngabongohan ajana ti toekangeunana. ¹⁴ 'Ana njorejang oerang Joeda teh, doemadakan, dipërang ti hareup sarta ti toekang. Heg pada sasambat ka Pangeran, sarta panghoeloe-panghoeloe narijoep tarompet. ¹⁵ 'Raong oerang Joeda teh pada sarorerak; dëmi geus kitoe, barang Joeda teh soerak, seug Jarobam djeung sabala Israil koe Allah disina eleh di hareupeun Abia ¹⁶ djeung oerang Joeda. 'Bijoer oerang Israil kalaboer ti hareupeun Joeda, sarta koe Allah diselehkeun ka leungeunna. ¹⁷ 'Pek koe Abia djeung balana disabëtan, rosa pisan panjabëtna, wani oerang Israil anoe roeboeh kasabët teh lima këti ¹⁸ djalma beunang mëting. 'Djadi oerang Israil teh dihandapkeun dina mangsa eta; dëmi oerang Joeda mah ngadjadi kawasa, tina sabab maranehanana pada naleukeum ka Pangeran, Allah karoehoenana. ¹⁹ 'Sarta Abia ngoedag njoesoel Jarobam, djeung meunangkeun reja nagara boga Jarobam, nja eta Betel djeung pilëmboeranana, Jësana djeung pilëmboeranana, sarta Epron djeung pilëmboeranana. ²⁰ 'Datang ka Jarobam geus teu bogaeun kakoewatan keur djaman Abia; estoe digëboeg koe Pangeran; toeloej ²¹ paeh. 'Dëmi Abia ngoewatkeun andjeun, sarta kagoengan opat wëlas garwa, djeung kagoenganana poetra doewa likoer poetra pamëgët djeung gënëp wëlas ²² poetra istri. - 'Ari tjarijos Abia salijan ti eta, djeung lalampahanana, sarta kasoeranana, kaoengëlkeun dina katërangen nabi Ido.

^a 1 Radj. 15. ^b 4 Moesa 18: 19.

^c 1 Radj. 11: 26. ^d 1 Radj. 12: 28. ^e p. 11: 14.

^f 1 Radj. 11: 31; 13: 33. ^g p. 2: 4. ^h 4 Moesa 10: 9.

ⁱ Jos. 8: 2.

PASAL 14.

Toeloej Abia koelëm reudjeung karoehoenana, sarta dikoerëbkeun di dajeh

Dawoed; ^a ari Asa poetrana noe ngaganti djadi radja. ^b Keur djaman eta tanah teh kërta sapoeloh taoen lilana. ² 'Dëmi Asa teh milampah noe hade sarta noe bënër di pajoeneun Pangeran Allahna, 'moenggah andjeunna njingkirkeun altar-altar djalma bangsa sedjen, kitoe deui sakoer ënggon loehoer; ari tihangna brahala koe andjeunna dipeupeuskeun, djeung Aserana dipotongan; ⁴ 'toer andjeunna nimbalan ka oerang Joeda, koedoe nejangnan Pangeran, Allah karoehoenana, sarta koedoe ngalampahkeun papakon djeung timbalan. 'Samalah andjeunna ti sakabeh nagara Joeda njingkirkeun sakoer ënggon loehoer djeung ^c titiron mata-poë. Sarta karadjaan teh kërta di pajoeneun andjeunna. ⁶ 'Djeung deui ^d Asa ngadamël nagara-nagara wëwëg di tanah Joeda; karena tanah teh kërta, sarta taja pisan përang ka andjeunna sadjéro eta taoen-taoen teja, wantoe andjeunna koe Pangeran ⁷ dipaparin reureuh. 'Ari timbalan Asa ka oerang Joeda: Hajoe, oerang njiyeun eta nagara-nagara, sarta oerang koerilingan koe koeta djeung panggoeng, make panto djeung toelak, meungpeung tanah teh aja keneh di hareupeun oerang; karena oerang teh nejangnan Pangeran, Allah oerang; oerang nejangnan andjeunna, sarta oerang geus dipaparin reureuh ti sakoeriling. Prak toeloej njariyeun, sarta ⁸ diloeloeskeun. 'Djeung deui Asa teh kagoengan balad; oerang Joeda aja tiloe këti, mawa këpëng djeung toembak, sarta oerang Binyamin aja doewa këti dalapan laksa, mawa tameng djeung mëntang gondewa. Eta kabeh garagahpërkosa. 'Tidinja boedal Serah, ^e oerang Koes, ngaroeroeg ka Asa, mawa balad sajoeta djalma, djeung tiloe ratoes kareta; geus datang ka Maresa. 'Gantjang Asa boedal mapag, toeloej pada tatapërang di lëbak Sëpata, deukeut Maresa. ¹¹ 'Ari Asa teh sasambat ka Pangeran Allahna, pioendjoekna: ^f Noen Pangeran! taja deui djawi ti andjeun, noe ijasa mitoeloeng ka antara noe kawasa sarëng noe taja tanaga; moegi-moegi mitoeloeng ka koering sadaja, noen Pangeran, Allah koering! karantën koering pada naleukeum ka andjeun, sarëng pangdongkap koering sadaja ngalawan ka eta noe

sakitoe pirang-pirang teh nja mawa padjénngan andjeun. Noen Pangeran! andjeun teja Allah koering sadaja; manoesa teh oelah ngaloehoeran ka andjeun.

12 'Toeloej oerang Koes teh koe Pangeran diéléhkeun di pajoeneun Asa djeung di hareupeun Joeda; bijoer oerang Koes

13 teh kalaboer; 'sarta dioedag-oedag koe Asa djeung koe bala noe ngiring, tēpi ka Gērār. Ari oerang Koes teh loba pisan noe roeboeh, wani teu bisaeun mēnjat deui; karana geus dipinggēskeun di pajoeneun Pangeran sarta di hareupeun wadya-baladna; djeung marawa djarahan loba katjida.

14 'Samalah njabētān sakabeh nagara sakoeriling Gērār; ^g wantoe-wantoe eta pada kadatangan sijeun ti Pangeran; sarta ngarajahan eta sakabeh nagara, karana loba pisan raja-heunana di eta nagara-nagara.

15 'Nadjan himah-himah ingon-ingon ge disabētān, sarta ngadjarah domba loba nakēr, kitoe deui onta; seg maroelang ka Jērosalem. ^a 1 Radj. 15:8. ^b Hak. 3:11. ^c 3 Moesa 26:30. ^d p. 11:5. ^e p. 12:3; 16:8. ^f 1 Radj. 14:6. ^g 1 Moesa 35:5.

PASAL 15.

Toeloej Asarja poeta Oded dilinggihan

2 Roh Allah. 'Seug ka loewar, mapagkeun Asa; pok mihatouer ka andjeunna kijeu: Eh Asa, djeung sakabeh oerang Joeda sarta oerang Binyamin! geura pada reungeukeun kaola: ^a Pangeran njarēngan ka maraneh, sapedah maraneh anoet ka andjeunna; ^b sarta oepama maraneh nejangan andjeunna, tangtoe andjeunna koe maraneh kapanggih; sabalikna, oepama maraneh ninggalkeun mah ka andjeunna, tangtoe maraneh koe

3 andjeunna kitoe deui ditinggalkeun. 'Ari Israil teh ^c sababaraha lilana teu Allah noe sajakti, djeung teu panghoeloe noe

4 ngawoeroek, sarta teu toret; 'tatapi ^d satijap-tijap eta teh dina djēro kasoekēranana tobat ka Pangeran, Allah Israil, sarta nejangan andjeunna, sok kapanggih koe maranehanana. 'Dina mangsamangsa eta, boh noe ka loewar, boh noe asoep taja kasēnangan; estoe karoesoehan noe barangēt ninggang ka sakabeh priboemi tanah-tanah. 'Sarta silihdoepak bangsa ka bangsa deui, djeung

6 nagara ka nagara deui; karana koe Al-

lah diririweuh koe saroepaning kasoe-

7 sahan. 'Mana maraneh masing talēgēr, djeung oelah ngareplek leungeun maraneh; ^e karana pagawean maraneh tang-

8 toe meunang gandjaran. 'Barang Asa geus ngadango eta lahiran sarta djeung piwēdjang nabi Oded teja, seug ngoewatkeun andjeun, ^f sarta ngeuweuhkeun sagala kanistaān ti djēro sakoeriling tanah Joeda djeung Binyamin, kitoe deui ti djēro sakoer nagara, beunang andjeunna meunangkeun ti pigoenoengan Epraim teja; samalah nganjarkeun altar Pangeran, ^g noe di hareupeun bale Pa-

9 ngeran teja. 'Tidinja ngoempoelkeun sakabeh oerang Joeda djeung Binyamin, ^h barēng noe ngaloembara di maranehanana ti Epraim, ti Mēnase, sarta ti Simon; wantoe loba katjida oerang Israil noe ngalolos ka andjeunna, ana geus tarēgēseun jen Pangeran Allahna njarēngan ka andjeunna. 'Heug karoempoel ka Jērosalem, dina boelan noe katiloe, mēnēran kalima-wēlas taoenna

11 Asa djoemēnēng radja. 'Toeloej ngaloerban ka Pangeran dina poē harita tina djarahan, noe dibarawa moelang teja, sapi toedjoeh ratoes djeung domba toedjoeh reboe. 'Toer pada mandjing pērdjangdjian, dek nejangan Pangeran, Allah karoehoenna, tēroes reudjeung hate

13 sarta tēroes reudjeung njawa; 'ari sahasaha noe teu nejangan Pangeran, Allah Israil mah, ⁱ tangtoe dipaehan, boh noe leutik, boh noe gēde, lalaki atawa awewe.

14 'Reudjeung pada soempah ka Pangeran, bēdas pisan sowarana, sarta soesoerakan, bari njoep tarompēt djeung sangkakala. 'Ari sakabeh oerang Joeda baroengaheun koe hal soempah teja; karana saroempahna teh tēroes reudjeung hate, sarta pangnejanganana andjeunna tēroes djeung soekana, noe matak andjeunna kapanggih koe maranehanana. ^j Djeung deui maranehanana koe Pangeran diparin reureuh ti sakoeriling. 'Malah-malah Maāka, iboe radja Asa, ^k koe andjeunna dirorod tina kaprameswarian, doemeh eta geus ngadamēl hidji brahala matak idjid adjang Asera; sarta eta brahalana noe matak idjid teh koe Asa dikadek, sarta dibēbēk, bari seug didoeroek sisi

17 tji Kidron. 'Ngan ^l ēnggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun ti Israil;

parandene kitoe manah Asa teh soehoed
 18 satoetoepe joeswana. 'Sarta barang beunang njoetjikeun ramana djeung noe beunang njoetjikeun pribadina, koe andjeunna dilëbëtkeun ka gëdong Allah,
 19 emas-perak sarta paparabotan. 'Djeung deui hanteu aja përang tëpi kana katiloe-poeloe lima taoenna Asa teh djoemënëng radja.

a p. 13:10. *b* 1 Bab. 28:9.
c Hos. 3:4. *d* 5 Moesa 4:29. *e* 1 Kor. 15:58.
f 1 Radj. 15:12. *g* p. 8:12. *h* p. 11:16. *i* 5 Moesa 17:2.
j p. 14:5, 6; 20:30. *k* 1 Radj. 15:13. *l* 1 Radj. 15:14.

PASAL 16.

Mangsa ^a katiloe-poeloe gënëp taoenna Asa teja djoemënëng radja, harita Baäsa, radja Israil, angkat ngaroeroeg ka Joeda, sarta ngadamël nagara Ramah, soepaja oelah aja noe bidjil ti Asa, radja Joeda, soemawonna asoep.
 2 'Toeloej Asa ngabidjilkeun emas-perak ti radja-brana gëdong Pangeran sarta ti gëdong radja, dikintoenkeun ka Benhadad, radja Sam, anoe tjalik di Damsik;
 3 pihatoerna: 'Aja përdjangdjian antara kaoela sarëng andjeun, antara rama kaoela sarëng rama andjeun; ijeu kaoela ka andjeun ngintoenkeun emas-perak;
 4 tjik, përdjangdjian andjeun ka Baäsa, radja Israil, moegi badakeun, sina oendoer ti kaoela. 'Ari Benhadad ngagoegoe ka radja Asa; gantjang ngijangkeun kapala-kapala wadya-baladna, ngaroeroeg ka nagara-nagara Israil; pek eta ngarelehkeun nagara Ijon, Dan djeung Abel-Maim, kitoe deui sakabeh nagara panggoedangan di tanah Naptali. 'Ari geus kitoe, mangsa Baäsa meunang warta, teu toeloes ngadamëlna Ramah, dieureunkeun eta pagaweanana. 'Gantjang radja Asa njandak sakabeh oerang Joeda, prak pada ngakoetan batoe Ramah sarta djeung kaina, noe didamël koe Baäsa; koe Asa dianggo ngadamël nagara Geba djeung Mispa.
 5
 6
 7 Dina mangsa eta djëboel ^a Hanani, djoeroe tingal, ngadeuheusan ka Asa, radja Joeda, sarta mihatoer ka andjeunna kijeu: ^b Tina sabab andjeun naleukeum ka radja Sam, teu naleukeum ka Pangeran, Allah andjeun, noe matak balad radja Sam loepoet ti panangan andjeun.
 8 'Naha ^c oerang Koes sarëng oerang Loeb teja karah lain balad gëde, boga kareta

sarëng toekang toempak koeda loba teu kira-kira? parandene kitoe, sabab andjeun naleukeum ka Pangeran, noe matak eta koe Pangeran seug dipaparinkeun ka panangan andjeun. 'Karana Pangeran teh ^a sotjana ngalingling sakoeriling boemi, kërsa nawiskeun kabëdasanana ka sakoer noesoehoed hatena ka andjeunna. Teu oetama lampah andjeun kitoe teh; karana ti ajeuna andjeun bakal dipëरणan bae. 'Toeloej Asa panas manahna ka djoeroe tingal teh, sarta diasoepkeun ka pangberokan; karana andjeunna gërëgëteun ka dinja tina hal kitoe. Sarta rahajat sawareh koe Asa diteungteuinganan dina mangsa eta.

a p. 19:2. *b* Jër. 17:5. *c* p. 14:9, 12.
d Aj. 34:21; Djab. 33:18.

11 Djeung deui, saënjana, ^a tjarijos Asa, ti mimitina tëpi ka panganggeusanana, sadajana kaoengëlkeun dina kitab para
 12 radja Joeda djeung Israil. 'Dëmi mangsa katiloe-poeloe salapan taoenna andjeunna djoemënëng radja, seug Asa teh kasawat dampal, datang ka walës pisan kasawatna; tatapi keur ngangloeh oge andjeunna teu nëda toeloeng ka
 13 Pangeran, ngan didoekoenkeun bae. 'Toeloej Asa koelëm reudjeung karoehoenna; ari poepoesna mënëran kaopat-poeloe hidji taoenna andjeunna djoemënëng radja.
 14 'Tidinja dikoerëbkeun dina koeboeran andjeunna, beunang andjeunna ngadamël keur pribadina di dajeh Dawoed; ari diëbogkeunana dina kasoer beunang njësëg koe wawangian, sarta roepa-roepa, dibaoerkeun saädat gawe toekang wawangian; ^b djeung andjeunna dipangmeuleumkeun [seuseungitan], rosa kajida meuleumna. *a* 1 Radj. 15:23. *b* p. 21:19.

PASAL 17.

Ari ^a Josapat poeta Asa noe ngaganti djadi radja, sarta eta ngoewatkeun
 2 andjeun ngalawan Israil. 'Djeung mërenahkeun barisan di sakabeh nagara Joeda noe rareugreug, sarta neundeunan patrol di satanah Joeda djeung ^b di nagara-nagara Epraim, anoe dibeunangkeun koe Asa ramana teja. 'Ari Pangeran njarëngan ka Josapat, tina sabab ngalakonan djalan Dawoed ramana, djalan noe barangmimiti, djeung ^c teu nengangan Baül-Baül; 'satëgësna andjeunna

nejangan Allah ramana, sarta ngalakanan timbalanana, teu noeroetkeun
 5 kalakoean Israil. 'Mana Pangeran nĕ-
 tĕpkeun karadjaan ditjĕpĕng koe an-
 djeunna, sarta sabangsa Joeda pada
 ngahatoerkeun pangabakti ka Josapat;
 a ari kabeungharanana djeung kamoel-
 6 jaanana rosa pisan. 'Sarta manahna
 ngagĕdean dina djalan Pangeran, moeng-
 gah sakoer ĕnggon loehoer djeung Asera
 oge koe andjeunna disingkirkeun ti djĕro
 7 tanah Joeda. 'Ari mangsa katiloe ta-
 oenna andjeunna djoemĕnĕng radja, seg
 miwarangan kapala-kapalana, nja eta
 Ben-Hail, Obadya, Djakaria, Nĕtanel
 djeung Mikaja, sina ngawoeroek di na-
 8 gara-nagara Joeda; 'dibarĕngan ahli
 Lewi, nja eta Sĕmaja, Nĕtanya, Sĕbadya,
 Asahel, Sĕmiramot, Jonatan, Adonia,
 Tobia djeung Tob-Adonia, noe pada djadi
 ahli Lewi; sarta dibarĕngan deui Elisama
 djeung Joram, noe pada djadi pang-
 9 hoeloe. 'Toeloej eta pada ngawoeroek
 di tanah Joeda, sarta mamawa kitab
 toret Pangeran; pada ngidĕran sakabeh
 nagara Joeda, e bari ngawoeroek ka
 10 djalma-djalma. 'Djeung deui sakabeh ka-
 radjaan tanah-tanah anoe sakoeriling
 Joeda, f pada kedatangan sijeun ti Pa-
 ngeran, noe matak taja noe mĕrangan
 11 ka Josapat. 'Sarta oerang Pĕlisti sa-
 wareh njaranggakeun pangabakti ka Jo-
 sapat, djeung wang perak oepĕti; kitoe
 deui oerang Arab njaranggakeun ĕmbe-
 domba ka andjeunna, toedjoeħ reboe
 toedjoeħ ratoes domba lalaki, djeung
 toedjoeħ reboe toedjoeħ ratoes badot.
 12 'Djadi Josapat teh mungkin agoeng,
 moenggah poendjoel pisan; sarta reja
 ngadamĕlna benteng djeung g nagara
 13 panggoedangan di tanah Joeda. 'Toer
 loba pisan dadamĕlanana di nagara-na-
 gara Joeda, djeung kagoengan loba pra-
 djoerit garagah-pĕrkosa di Jĕroesalem.
 14 'Sarta kijeu lorisana, noeroetkeun ahli
 karoehoen-karoehonna: ti Joeda, noe
 djaradi kapala njĕkĕl sareboe: Adna noe
 djadi kapala; ari batoerna tiloe kĕti,
 15 djalma garagah-pĕrkosa. 'Sahandapeun
 eta, Johanan noe djadi kapala; ari ba-
 16 toerna doewa kĕti dalapan laksa. 'Sa-
 handapeun eta, Amasia poeta Sikri, noe
 ngawoela ka Pangeran bawaning soeka
 pribadi; ari batoerna doewa kĕti, djal-

17 ma garagah-pĕrkosa. 'Dĕmi ti Binya-
 min aja Eljada, djalma gagah-pĕrkosa;
 ari batoerna doewa kĕti, pakarangna
 18 h gondewa djeung tameng. 'Sahandapeun
 eta, Josabad; ari batoerna sakĕti dalapan
 19 laksa, sadija kana pĕrang. 'Nja eta noe
 pada ngawoelaan ka radja, sadjaba ti
 noe koe radja dipĕrnahkeun di sakoer
 nagara reugreug, di satanah Joeda teja.

a 1 Radj. 15: 24. b p. 15: 8. c 1 Radj. 18: 18.

d p. 18: 1. e 5 Moesa 33: 10. f p. 14: 14. g p. 8: 4.

h p. 14: 8.

PASAL 18.

Ari a kabeungharan djeung kamoeljaan
 Josapat rosa pisan; sarta andjeunna
 2 b babarajaan djeung Ahab teja. 'Geus
 meunang sababaraha taoen, c hidji wak-
 toe andjeunna tjalik ka Ahab, ka na-
 gara Samaria. Toeloej andjeunna djeung
 djalma-djalma noe ngiring koe Ahab di-
 pangmeuntjitkeun domba djeung sapi
 loba katjida, sarta andjeunna koe Ahab
 diomongan miloe angkat ngaroeroeg
 3 ka Ramot bilangan Gilad. 'Ari saer
 Ahab, radja Israil, ka Josapat, radja
 Joeda: Koemaha andjeun kĕrsa njarĕ-
 ngan kaoela ka Ramot bilangan Gilad?
 Ari walonanana ka Ahab: Mĕnggahing
 diri kaoela sapĕrtos andjeun, mĕngga-
 hing bala kaoela sapĕrtos bala andjeun;
 mangga, sĕdja njarĕngan kana pĕrang.
 4 'Misaoer deui Josapat ka radja Israil:
 Moegi dintĕn ijeu naros heula pangan-
 5 dika Pangeran. 'Gantjang radja Israil
 ngoempoelkeun nabi-nabi, opat ratoes
 djalma; pok mariksa ka darinja: Koe-
 maha kami pileumpangeun ka Ramot
 bilangan Gilad, baris pĕrang, atawa di-
 antĕp bae? Ejar pada ngawangsoel:
 Mangga angkat; karantĕn koe Allah
 tangtoe dipaparinkeun ka panangan ra-
 6 dja. 'Misaoer Josapat: Naha di dijeu taja
 deui nabi Pangeran, geusan oerang naros
 7 koe lantaran eta? 'Ngawalon radja Is-
 rail ka Josapat: Aja keneh saerang,
 geusan naros ka Pangeran koe lantaran
 eta, nja eta Mika anak Jimla; tatapi
 kaoela geuleuh ka dinja, karena tara
 ngawĕdjangkeun pibagdjaeun kaoela,
 istoeningsapandjangna nganpitjilakaeun
 bae noe diwĕdjangkeun teh. Dĕmi saer
 Josapat: Radja oelah milahir kitoe!
 8 'Toeloej radja Israil njaoer hidji pong-

gawa, sarta diparentah kijeu: Maneh geuwat ngala Mika anak Jimla teja!

9 'Ari radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, keur tjaralik hidji-hidji dina pangtjalikan pribadi, pada nganggo kaparabonan; ari tjaralikna dina aloen-aloen lawang panto Samaria; sarta sakabeh nabi teja pada ngawédjang di pajoeneunana. 'Ari Sidkia anak Kënaäna njiyeun tatandoekan beusi keur dirina, sarta ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Koe ijeu andjeun éngke neunggar oerang Sam,

10 dongkap ka seëpna. 'Djeung sakabeh nabi pada ngawédang kitoe pëtana, aromongna: Mangga, angkat ka Ramot bilangan Gilad, tanwande loeloes; karantën koe Pangeran tinangtos dipaparinkeun ka panangan radja. *a p. 17: 5. b 1 Radj. 3: 1; 2 Radj. 8: 18, 26. c 1 Radj. 22: 2.*

12 Ari oetoesan noe leumpang njaoer Mika teja, mihatoer ka andjeunna, kijeu pokna: Noen, ari pihatoer para nabi toenggal sabiwir bae pibagdjaeun radja; moegi pihatoer andjeun sing sapërtos pihatoer eta sadajana, nja moegi mihatoer pibagdjaeun. 'Lahiran Mika: Dëmi djoemënénging Pangeran! saënjana, noe bakal ditimbalkeun koe Allah kaoela, nja eta noe koe kaoela bakal ditjatoerkeun. 'Barang geus dongkap ka radja, seug radja misaoer ka andjeunna: Eh Mika! koemaha kami pileumpangeun ka Ramot bilangan Gilad, baris përang, atawa diantëp bae? Ari walonanana: Mangga arangkat, tanwande loeloes; karena tangtoe dipaparinkeun ka panangan arandjeun. 'Saoer deui radja ka andjeunna: Sabaraha kali kami koedoe njoempahan ka maneh, soepaja maneh ka kami oelah njatoerkeun ngan anoe sajaktina, mawa djënëngan Pangeran?

15 'Walonanana: Koe kaoela katendjo sabala Israil paboerisat di goenoeng-goenoeng, tjara domba noe taja pangangonna; seug Pangeran nimbalan: Eta teh teu boga djoeragan; sina baralik saimah-saimahna djeung kasalamëtan.

17 'Misaoer radja Israil ka Josapat: Tah, tjek kaoela oge ka andjeun, eta teh moal ngawédjangkeun pibagdjaeun kaoela, ngan pitjilakaeun bae. 'Njaoer deui Mika: Koe sabab eta geura rareungeukeun pangandika Pangeran: koe kaoela katendjo Pangeran keur linggih dina pang-

linggihanana, sarta sadajana balad sawarga pada nangtoeng kiwa-tëngëneunana. 'Tidinja Pangeran nimbalan: Tjik, saha noe dek ngagëndam ka Ahab, radja Israil, soepaja sina indit sarta toeloej roeboeh di Ramot bilangan Gilad? Ari pioendjoek ijeu sae kijeu, dëmi pioendjoek itoe sae kitoe. 'Djol hidji roh marëk ka pajoeneun Pangeran, bari oendjoekan: Koering noe bade ngagëndam ka dinja. Dëmi timbalan Pangeran ka eta roh: Koemaha djalanna? 'Pioendjoekna: Koering sëdja bidjil, ngadjadikeun maneh roh patjidraän dina biwir sakabeh nabina. Ari timbalan Pangeran: Koe maneh tangtoe kagëndam, sarta tangtoe maneh mëntal; geura djig, pilampah kitoe. 'Mana ajeuna, masing oeninga, Pangeran geus maparin roh patjidraän dina biwir eta nabi-nabi andjeun, sarta Pangerangeusngandikakeun pitjilakaeun andjeun. 'Seg Sidkia anak Kënaäna teja njampeurkeun, pek njabok ka Mika, bari ngomong: Djalan mana Roh Pangeran ngalih ti kami, ngalahir ka maneh? 'Ngawalon Mika: Masing njaho, mangke katendjo koe maneh dina poë eta, dimana maneh asoep kamar bidjil kamar, soempoet-salindoeng. 'Pok radja Israil marentah: Tjarokot eta Mika, poelangkeun ka Amon, kapala nagara, sarta ka Joas, poeta radja, 'bari mopojan: Kijeu parentah radja: *a* Ijeu teh asoepkeun ka pangberokan, sarta paraban roti karoepëkan djeung tjai karoepëkan, tëpi ka kami moelang sarta kasalamëtan. 'Saoer Mika: Oepama andjeun moelang sarta kasalamëtan mah, tanda Pangeran teu ngandika koe lantaran kaoela. Saoerna deui: Eh djalma-djalma sakabeh! koedoe pada dengekeun. *a p. 16: 10.*

28 'Tidinja radja Israil djeung Josapat, radja Joeda, angkat ka Ramot bilangan Gilad teja. 'Misaoer radja Israil ka Josapat: Kaoela dek njamar heula, toeloej madjoe përang; ari andjeun mah nganggo kaparabonan bae. *a* Prak radja Israil njamar, toeloej maradjoe përang.

30 'Dëmi radja Sam geus marentah ka para kapala karetana, kijeu parentahna: Maraneh montong mërangan ka noe leutik atawa ka noe gëde, nja mërangan teh ka radja Israil bae. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta narendjo Jo-

sapat, pok ngaromong: Itoe geuning radja Israil! seug pada ngoeriling, moeroe ka andjeunna, sêdja mërangan. Tapi Josapat sasambat; seug andjeunna koe Pangeran ditoeloeng, sarta eta teh koe Allah diparêngkeun aloendoer ti
 32 andjeunna. 'Ari geus kitoe, barang para kapala kareta teh geus waspada, jen lain radja Israil, toeloelj aloendoer, teu
 33 toeloes njoesoel andjeunna. 'Aja hidji djalma mëntang gondewa sahinasna bae, heg dipèsatkeun, keuna ka radja Israil, antara panoemboe djeung badjoe kère. Toeloelj radja marentah ka toekang kareta: ^b Geura balikkeun, kami ka-loewarkeun ti wadya-balad, karana kami
 34 tate. 'Dëmi përang teh dina poë harita beuki rosa, noe matak radja Israil maksa andjeun ngadëg bae dina kareta paha-reup-hareup djeung oerang Sam, tēpi ka boerit; ari wantji soeroep panon-poë toeloelj maot. a p. 35 : 22. b p. 35 : 23.

PASAL 19.

Dëmi Josapat, radja Joeda, moelih ka dgëdongna, ka Jëroesalem, sarta ka
 2 salamëtan. 'Toeloelj ^a Jehoe poeta Hanani, noe djadi djoeroe pëlëng, bidjil mapagkeun; seg mihatoer ka radja Josapat: ^b Naha andjeun ngabantoe ka noe doraka, miasih ka noe geuleuh ka Pangeran? tina sabab kitoe andjeun teh
 3 dibëndon ti pajoeneun Pangeran. 'Nanging ^c aja oge lampah kasaeen kapëndak di andjeun, da andjeun geus njingkirkeun Asera-Asera tina djëro tanah, sarëng andjeun nètëpkeun manah andjeun nejangnan Allah. a p. 16 : 7.
 b p. 18 : 3; 20 : 35. c p. 12 : 12; 17 : 3, 6.

4 Tidinja Josapat linggih di Jëroesalem; sarta andjeunna ^a djëngkar deui, ngadjadjah rahajat, ti sëmët Berseba tēpi ka pigoenoengan Epraim; pada dibalikkeun ka Pangeran, Allah karoehoen-
 5 karoehoenna. 'Djeung ngadëgkeun hakim-hakim dina djëro tanah, di sakabeh nagara Joeda noe rareugreug, dina
 6 oenggal-oenggal nagara; 'sarta marentah ka eta hakim-hakim kijeu: Masing hade-hade ka pilampaheun maraneh; karana maraneh pangahakiman teh lain ti manoesa, satëgësna ti Pangeran, sarta andjeunna noengkoelan ka maraneh dina
 7 përkara ngahakiman. 'Mana ajeuna ma-

raneh teh ^b masing sijeun koe Pangeran; koedoe pada ijatna sarta lalampahkeun; karana moenggoehing di Pangeran, Allah oerang mah, taja pisan awonna, ^c toer hanteu pisan pilih-kasih, sarta tara
 8 narima paroeroeba. 'Djeung deui di Jëroesalem Josapat ngadëgkeun sawareh ahli Lewi djeung panghoeloe, kitoe deui sawareh loeloegoe ahli karoehoen Israil, baris mëtakeun hoekoem Pangeran sarta baris ngoeroeskeun përkara. Tidinja ma-
 9 roelih ka Jëroesalem. 'Sarta eta teh koe andjeunna pada dipiwarang, kijeu lahirna: Maraneh koedoe milampah kitoe kalawan sijeun koe Pangeran, kalawan satoehoe sarta djeung soehoed nja hate.
 10 'Sarta satijap-tijap ka maraneh datang përkara ti doeloer-doeloer maraneh, noe tjaritjing di nagara-nagarana, ^a përkara ka loewar gëtih, oeroesan papakon, atawa timbalan, atawa pikoekoeh, atawa hoekoem, seg koe maraneh koedoe diwarah, oelah sina milampah salah ka Pangeran, noe matak aja bëbëndoe ka diri maraneh sarta ka doeloer-doeloer maraneh. Koedoe pada milampah kitoe, soepaja
 11 maraneh oelah kasalahan. 'Djeung deui, masing njaho, Amarja, loeloegoe panghoeloe teja, noe dikawasakeun ka maraneh dina sakabeh përkara Pangeran; djeung Sëbadya poeta Ismail, gëgëdoeg anak-poetoe Joeda teja, dina sakabeh përkara radja; sarta ahli-ahli Lewi djaradi pangoeroes di hareupeun maraneh. Masing talëgër, sarta lalampahkeun; tangtoe Pangeran njarëngan ka noe hade. a p. 17 : 7. b 2 Moesa 18 : 21. c 5 Moesa 10 : 17.
 d 5 Moesa 17 : 8.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, sanggeusna ti dinja moeroeboel oerang Moab djeung oerang Amon, sarta direudjeungan oerang Maoen sawareh, ngaroeroeg ka Josapat, dek di-
 2 përang. 'Aja noedaratang, ngoeninga ka Josapat, kijeu pioendjoekna: Aja djalma mangpirang-pirang lobana, ngaroeroeg ka andjeun, datangna ti peuntaseun laoet, ti Sam; sarëng, salërësna, geus aja di Hasëson-Tamar (nja eta En-Gedi).
 3 'Toeloelj Josapat sijeuneun, tapi mënërkeun pameunteuna, nëda toeloeng ka Pangeran; ^a sarta ngoewarkeun poewasa
 4 ka sabangsa Joeda. 'Tidinja oerang Joeda

karoempoel, nēda toeloeng ka Pangeran; nja eta ti sakabeh nagara Joeda aja noe daratang, nēda toeloeng ka Pangeran. 'Toeloej Josapat ngadēg dina pakoempoelan oerang Joeda djeung oerang Jēroesalem, di gēdong Pangeran, hareupeun boeroean anjar; 'seug oendjoekan kijeu: Noen Pangeran, Allah karoehoen koering sadaja! lain andjeun teja Allah noe linggih di sawarga? sarēng lain andjeun noe njēpēng kawasa ka sakabeh karadjaan bangsa-bangsa? Jaktos^b panangan andjeun noe njēpēng kakoewatan sarēng kawasa; taja pisan noe bisa ngalawan ka andjeun. 'Noen, Allah koering sadaja! lain andjeun noe njingkahkeun priboemi tanah ijeu ti hareupeun oemat andjeun Israil, bari tanahna dipaparinkeun ka toeroenan Ibrahim, ^c sahabat andjeun teja, pikeun salalanggēngna? 'Ladjēng ijeu tanah koe eta diareusian, sarēng njarijeun hidji kasoetjian dina ijeu tanah pikeun andjeun, bade padjēnengan andjeun, bari oendjoekan ^d kijeu teja: 'Manawi koering katangan katjilakaan, pēdang, hoekoeman, pagēboeg atanapi patjēklik, sēdja koering marēk ka hareupeun ijeu gēdong, nja ka pajoeneun andjeun, (karantēn padjēnengan andjeun linggih dina ijeu gēdong,) sarēng sēdja sasambat ka andjeun tina djēro kasoekēran koering, tinangtos koe andjeun dimakboel sarēng disalamētkeun. 'Ari ajeuna, salērēsna, oerang Amon, oerang Moab, sarēng oerang pigoenoengan Seir, ^e noe koe andjeun ka Israil hanteu didwidian didatangan, basa daratang ti tanah Mēsir teja, noe mawi seug njarimpang ti maranehanana, sarēng hanteu ditoempoer; 'kari-kari wēt kitoe maralēsna ka koering sadaja, dongkap ka moeroeboel, karēpna dek ngadjongklokeun koering sadaja ti djēro kagoengan andjeun, noe koe andjeun dimilikkeun ka koering sadaja. 'Noen Allah koering! koemaha andjeun moal ngahoekoeman ka darinja? karantēn koering sadaja mah taja kakoewatan ngalawan noe mangpirang-pirang sakitoe lobana teh, noe moeroeboel ngaroeroeg ka koering sadaja, sarēng koering sadaja bingoeng pilampaheun; nanging mata koering sadaja neuteup ka andjeun. - 'Ari sakabeh oerang Joeda djaronghok di pajoeneun

Pangeran, tjatjakan baroedakna sarta anak-rabina oge. 'Geus kitoe Jēhasiēl, poetra Djakaria, anoe poetra Bēnaja, anoe poetra Jēhiēl, anoe poetra Matanya, ahli Lewi, kaasoep anak-poetoe Asap, ^f dilinggihan Roh Pangeran di tēngah pakoempoelan. 'Seug misaoer kijeu: Eh sakabeh oerang Joeda, djeung sadajana priboemi Jēroesalem, sarta radja Josapat! geura pada rarēgēpkeun: kijeu timbalan Pangeran ka sadaja: Maraneh oelah sarijeun, sarta oelah galeder tina sabab noe mangpirang-pirang sakitoe lobana teh; karana lain pērang maraneh, istoening pērang Allah. 'Isoekan arijang ngaroeroeg ka darinja; masing njaho, eta teh keur aroenggah dina tandjakan Sis, sarta pikapanggiheun koe maraneh dina toengtoeng lēbak, hareupeun tēgal lēga Jēroēl. 'Maraneh moal koengsi pērang hal ijeu mah; ^g koedoe narangtoeng ngadjarantēng bae, bari narendjokeun pitoeloeng Pangeran ka maraneh. Eh Joeda djeung Jēroesalem! oelah sarijeun, sarta oelah galeder; isoe kan koedoe boedal mapag ka darinja, karana maraneh disarēngan Pangeran.

'Broek Josapat njoeoeh kana taneuh; kitoe deui sakabeh oerang Joeda sarta priboemi Jēroesalem pada njaroeoeh ka pajoeneun Pangeran, saroedjoed ka Pangeran. 'Neut ahli-ahli Lewi, noe kaasoep anak-poetoe Kahat sarta noe kaasoep anak-poetoe Korah, narangtoeng, pada moedji ka Pangeran, Allah Israil, sowarana kaliwat bēdas. ^a 1 Radj. 21:9.

^b 1 Bab. 29:12. ^c Jak. 2:23. ^d 1 Radj. 8:33.

^e 5 Moesa 2:9, 19, 29. ^f p. 15:1. ^g 2 Moesa 14:13; 4 Moesa 14:9.

20 Dēmi geus braj isoe k gantjang haroedang, toeloej boedal ka tēgal lēga Tēkoa. Barang rek boedal, Josapat ngadēg heula, sarta ngalahir kijeu: Eh oerang Joeda djeung priboemi Jēroesalem! geura darengekeun kami: ^a masing pērtjaja ka Pangeran, Allah maraneh, tangtōe maraneh ditētēpkeun; masing pērtjaja ka nabi-nabina, tangtōe maraneh piloeloeseun! 'Saparantos rērēmpagan reudjeung djalma-djalma, seug andjeuna ngadēgkeun anoe baris njaranji ka Pangeran, sarta maroedji, make pami-dangan soetji; seug boedal ti heulaeun sakoer noe sadija, bari njarēboet kijeu:

^b Geura halatoer noehoen ka Pangeran,

22 sabab langgëng kaäsihanana. 'Dëmi keur waktöe eta ngamimitian njanji djeung moedji, koe Pangeran diparëngkeun aja noe ngabongohan ka oerang Amon, oerang Moab djeung oerang pigoenoengan Seir, noe keur moeroeboel ka Joeda teja, 23 noe matak pada balahi. 'Karana oerang Amon djeung oerang Moab darangdan, ngamoek ka priboemi pigoenoengan Seir, ditoempës, ditoempoeurkeun pisan; sarta barang geus mejakkeun priboemi Seir teh, ^c heg silih-toeloengan batoer pada 24 batoer kana karoeksakan. 'Barang Joeda datang ka palalangon tégäl lëga, ret pada ngalijeuk ka noe mangpirang-pirang teja; doemadakan, eta teh geus djaradi babatang, pagoletak dina taneuh, 25 taja noe rahajoe. 'Ana Josapat soemping djeung balana, sëdja ngarajah djarahenana, seg maranggih di ënggonna loba nakër radja-kaja, djeung babatang, sarta barang noe moelja-moelja; pek njarokotan keur daririna, wani teu kabawa; ari ngarajahanana djarahen teh meunang tiloe poë, tina kalobaänana. 'Dëmi 26 dina poë noe kaopat karoempoel ka lëbak Bëraka; karana di dinja pada njoe-koerkeun ka Pangeran; kitoe noe matak eta ënggon dingaranan lëbak Bëraka, 27 tëpi ka mangsa ajeuna. 'Tidinja saka-beh oerang Joeda djeung Jëroesalem pada balik; ari Josapat angkat pangheulana; maroelangna ka Jëroesalem kalawan kaboengahan, wantoe pada di-boengahkeun koe Pangeran tina hal 28 moesoeh-moesoehna. 'Toeloej darongkap ka Jëroesalem, make tjëlëmpoeng, kajapi djeung tarompet, moro ka gëdong Pangeran. 'Ari sakabeh karadjaän tanah-tanah ^d pada katangan sijeun ti Pangeran, mangsa ngadareng bedja, jen Pangeran geus mërangan ka moesoeh 30 Israil. 'Toeloej ^e kërta deui karadjaän Josapat; karana andjeunna koe Allahna dipaparin reureuh ti sakoeriling.

^a Jösa. 7: 9. ^b p. 7: 3. ^c Hak. 7: 22. ^d p. 17: 10. ^e p. 14: 6.

31 ^a Ari Josapat ngaradjaän ka Joeda. Oemoer Josapat keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh lima taoen, sarta salawe taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena Asoeba 32 poetra Silhi. 'Dëmi Josapat teh ngalakonan djalan Asa ramana; taja pisan

njinkahna ti dinja, estoe milampah noe 33 bënër di pajoeneun Pangeran. 'Ngan ënggon laloehoer teja hanteu disalingkirkeun; karana djalma-djalma masih keneh tatjan nëtëpkeun hatena ka Allah 34 karoehoenna. 'Ari tjarijos Josapat salijan ti eta, ti mimitina tëpi ka panganggeusanana, saënjana kaoengëlkeun dina tjarijos ^b Jehoe poetra Hanani, noe dia-soepkeun kana kitab para radja Israil.

^a 1 Radj. 22: 42. ^b p. 19: 2.

35 Sanggeusna ti dinja, toeloej Josapat, radja Joeda, sosobatan djeung Ahasia, radja Israil; ari eta Ahasia doraka lalam-pahanana. 'Pangsosobatanana teh djeung eta kërsa ngadamël kapal, ^a baris lajar ka Tarsis; prak pada ngadamël kapal 36 di Esion-Geber. 'Toeloej Eliëser poetra Dodawa, ti Maresa, ngawëdjang ngawëwëleh ka Josapat, kijeu piwëdjangna: Sabab andjeun sosobatan djeung Ahasia, noe matak eta padamëlan andjeun koe Pangeran diroeksakkeun. Tidinja kapal teh barëdjad, teu bisa lajar ka Tarsis.

^a p. 9: 21.

PASAL 21.

Toeloej Josapat ^a koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoerëbkeun ka karoehoenna di dajeh Dawoed; ari Joram 2 poetrana noe ngaganti djadi radja. 'Dëmi Joram teh reja saderekna pamëgët, pada poetra Josapat, nja eta Asarja, Jëhiël, Djakaria, Asarja, Mikael djeung Sëpatya; eta sadajana poetra Josapat, 3 radja Israil. 'Ari ^b eta koe ramana pada dipaparin pasihan galëde, ëmas-perak, sarta barang noe moelja-moelja, reudjeung nagara noe warëwëg di tanah Joeda; dëmi karadjaän mah dipaparin- 4 keun ka Joram, sabab eta tjikalna. 'Ari Joram geus ngadëg, njangking karadjaän ramana, sarta geus ngoewatkeun andjeun, seg andjeunna maehan eta saka-beh saderekna koe pëdang, kitoe keneh 5 kapala Israil sawareh. 'Oemoer Joram ^c keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh doewa taoen, sarta dalapan taoen ngaradjaänana di Jëroesalem. 'Dëmi Joram 6 teh ngalakonan djalan radja-radja Israil, sakoemaha lalampahan bangsa Ahab bae; wantoe geureuhaän ka poetra Ahab; djadi andjeunna milampah noe goreng 7 di pajoeneun Pangeran. 'Tatapi Pangeran teu kërsaëun ngaroeksakkeun bang-

sa Dawoed, koe karana përdjangdjian, beunang andjeunna ngadamël ka Dawoed, sarta sakoemaha timbalanana, kër-sa maparin damar ka Dawoed djeung ka 8 poetra-poetoena sapapandjangna. 'Keur djaman Joram oerang Edom moengkir ti bawah kawasa Joeda; malah aja noe koe oerang Edom didjënëngkeun radja, 9 njangking ka maranehanana. 'Tidinja ^d Joram angkat, njandak kapala-kapalana, sarta sakabeh kareta; geus kitoe andjeunna dangdan ti peuting, pek njabëtan oerang Edom, anoe sakoeriling andjeunna, sarta djeung kapala-kapala kareta. 10 'Parandene oerang Edom moengkir bae ti bawah kawasa Joeda tÿpi ka mangsa ajeuna. Tidinja Libna kitoe deui moengkir, dina mangsa eta keneh, ti bawah kawasa andjeunna, tina sabab andjeunna ninggalkeun Pangeran, Allah karoehonna. 11 'Samalah andjeunna ngadamël ënggon laloehoer di goenoeng-goenoeng tanah Joeda, djeung priboemi Jëroesalem koe andjeunna ^e disina djinah, sarta oerang 12 Joeda koe andjeunna digembang. 'Geus kitoe datang sërati ka andjeunna ti nabi Elias, oengëlina: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, rama andjeun: Tina sabab maneh hanteu ngalakonan ^f djalan Josapat, bapa maneh, sarta djalan Asa, 13 radja Joeda teja; 'nja noe dilakonon teh koe maneh djalan radja-radja Israil, sarta oerang Joeda djeung priboemi Jëroesalem koe maneh disina djinah, noeroetan djinahna bangsa Ahab, samalah maneh maehan doeloer-doeloer maneh, toenggala saeusi-imah bapa maneh, ^g noe 14 harade ti batan maneh teja: 'noe matak Pangeran, saënjana, mëngke ngadatangkeun balahi gëde ka rahajat maneh, ka anak maneh, ka pamadjikan maneh, 15 sarta ka sakabeh radja-kaja maneh. 'Sarta maneh mëngke kataradjang panjakit bangët pisan, nja panjakit dina peudjit, datang ka baridjil peudjit maneh tina 16 sabab panjakit, sababaraha lilana. - 'Tidinja Pangeran ^h ngageuingkeun soekma oerang Pëlisti djeung oerang Arab, noe gigireun oerang Koes, sina ngaroeroeg 17 ka Joram. 'Broel eta teh arindit ka tanah Joeda, seg dibëdahkeun, bari toeloëj ngadjarah sakabeh radja-kaja, noe kapanggih di gëdong radja, kitoe deui poetra-garwana, moenggah andjeunna

teu pisan ngari poetra pamëgët, kadjaba ti 'Joahas, poetra pangboerëjna. 18 'Sanggeusna sagala përkara noe tadi, seug andjeunna koe Pangeran digëboëg, keuna panjakit dina peudjit, noe teu 19 beunang ditjageurkeun. 'Ari geus kitoe, lila ti lila, sanggeus meunang doewa taoen, baridjil peudjitna bawaning panjakitna; toeloëj maot tina kabangëtan kasawatna; sarta andjeunna koe rahajatna hanteu dipangmeuleumkeun [seuseungitan], lain ^j tjara ka karoehonna, 20 noe pada dipangmeuleumkeun. 'Oemoer Joram keur mangsa djadi radja teh tiloe poeloeh doewa taoen, sarta dalapan taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari mijangna taja noe mikangën; toeloëj dikoerëbkeun di dajeh Dawoed, tapi ^k lain dina makam para radja.

a 1 Radj. 22 : 51; 2 Radj. 8 : 16. b 1 Moesa 25 : 6.
c 2 Radj. 8 : 17. d 2 Radj. 8 : 21. e 1 Bab. 5 : 25.
f p. 14 : 2; 17 : 3. g 1 Radj. 2 : 32. h 1 Bab. 5 : 26.
i p. 22 : 1. j p. 16 : 14; Jër. 34 : 5. k p. 24 : 25.

PASAL 22.

Tidinja ^a koe priboemi Jëroesalem eta Ahasia, poetrana noe pangboerëjna teja, didjënëngkeun radja, ngaganti andjeunna; karana sakabeh lantjeuk-lantjeukna geus ^b diparaehan koe rampog, noe ngadatangan ka pasanggrahan barëng oerang Arab teja; kitoe noe matak Ahasia poetra Joram, radja Joeda teja, djadi 2 radja. 'Oemoer Ahasia keur mangsa djadi radja teh opat poeloeh doewa taoen, sarta sataoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena Atalja poetra Omri. 'Ahasia ^c kitoe keneh ngalakonan djalan bangsa Ahab, wantoe wantoe iboena noe mapatahan ka dinja 4 migawe kadorakaän. 'Djadi Ahasia teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, satjara bangsa Ahab; wantoe wantoe nja eta noe pada mapatahan ka andjeunna sanggeus maot ramana, matak ngaroeksakkeun ka andjeunna. 5 'Samalah andjeunna, tina noeroet papatah eta, ^d seug angkat reudjeung Joram poetra Ahab, radja Israil, mërangan ka Hasael, radja Sam, di Ramot bilangan Gilad teja. Toeloëj Joram keuna raheut koe 6 oerang Sam. 'Gantjang Joram moelih, soepaja andjeunna dilandongan di Jisrel, tina sabab raraheut, asal andjeunna dikadek di Ramah, keur mërangan ka

Hasael, radja Sam teja. Toeloej Asaria poetra Joram, radja Joeda teja, ngalajad ka Joram poetra Ahab, ka Jisrel, 7 pedah eta teu damang. 'Ari pangtjalikna Ahasia ka Joram teh ti Allah, kersana rek ditiwaskeun; karana sanggeusna tjalik, andjeunna ^e bidjil djeung Joram, mapagkeun Jehoe poetra Nimsi, anoe geus dilisahan koe Pangeran baris ngabasmu bangsa Ahab. 'Ari geus kitoe, 8 mangsa Jehoe keur nerapkeun hoekoman ka bangsa Ahab teh, seug mendak para kapala Joeda djeung para poetra saderek-saderek Ahasia, noe pada ngawoelaan ka Ahasia; pek diparaehan. 9 'Tidinja ^f nejangna Ahasia, sarta datang ka beunangna, da andjeunna keur njoempoet di Samaria; toeloej disanggakeun ka Jehoe, sarta dipaehan, bari seug dikoeboer; karana aromongna: Eta teh intjoe Josapat, anoe nejangna Pangeran teroes reudjeung manah. Ari bangsa Ahasia taja noe boga kakoewatan kana karadjaan. ^a 2 Radj. 8: 24. ^b p. 21: 26. ^c p. 21: 6. ^d 2 Radj. 9: 14. ^e 2 Radj. 9: 21. ^f 2 Radj. 9: 27.

10 ^a Mangsa Atalja, iboe Ahasia teja, geus terangeun jen poetrana poepoes, toeloej dangdan, seg ngagempoer sakabeh 11 toeroenan radja, bangsa Joeda. 'Tatapi Josabat, poetra radja noe istri, njandak Joas, poetra Ahasia, dipaling ti tengah para poetra radja noe keur dipaehan, diteundeun djeung pangasoehna dina kamar pasarean. Djadi eta teh diboenikeun koe Josabat, poetra radja Joram, garwa panghoeloe Jojada; wantoe Josabat teh saderek Ahasia; pangdiboenikeunana teh tina sabab Atalja; noe 12 matak Joas hanteu dipaehan. 'Toeloej bae njoempoet djeung arandjeunna di gedong Allah, genep taoen lilana; ari Atalja noe ngaratoean tanah. ^a 2 Radj. 11: 1.

PASAL 23.

Demi ^a dina taoen noe katoedjoeh Jojada ngoewatkeun andjeun; seungnala para kapala noe njekel saratoes, nja eta Asarja poetra Jeroham, Ismail poetra Johanan, Asarja poetra Obed, Maseja poetra Adaja, djeung Elisapat poetra Sikri; pada ditjandak asoep perdjangdjan. 'Toeloej eta aloedar-ider di tanah Joeda, ngoempoelkeun ahli Lewi ti sakabeh nagara Joeda; kitoe keneh

para loeloegoe ahli karoehoen Israil; 3 seg daratang ka Jeroesalem. 'Tidinja sapakoempoelan teh njijeun perdjangdjan di gedong Allah reudjeung radja; sarta koe Jojada pada dilahiran kijeu: Saenjana, poetra radja teh engke djomeneng radja, ^b sakoemaha pangandika Pangeran hal poetra-poetoe Dawoed teja. 4 'Ari perkarana, noe koe sarampejan koedoe dilampahkeun, nja kijeu: ^c sampejan anoe asoep engke poe sabbat, panghoeloe-panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, noe sapertiloe koedoe kana toenggoe lawang 5 dina sakoer bangbaroeng; 'noe sapertiloe koedoe aja di gedong radja; ari noe sapertiloe deui di lawang Pademen; demi djalma noe loba mah koedoe araja 6 di boeroean gedong Pangeran. 'Tapi oelah aja noe asoep ka gedong Pangeran, kadjaba ti panghoeloe-panghoeloe, sarta ahli-ahli Lewi, anoe bakoe ngabarakti; nja eta noe meunang asoep, karana sarotji; demi djalma noe loba mah sina pada ngadjaga kana djagaan Pangeran. 7 'Djeung deui ahli Lewi koedoe ngaroeboeng radja ti sakoeriling, bari hidji-hidji djalma pada njekel pakarangna; ari saha-saha noe aboes ka gedong, koedoe dipaehan; sarta koedoe ngaping radja, samangsa lebet djeung samangsa 8 medal. 'Tidinja ahli-ahli Lewi djeung sakabeh oerang Joeda pada ngalampahkeun saparentah panghoeloe Jojada teja; prak hidji-hidji pada njokot djalmana, noe asoep di poe sabbat reudjeung noe ka loewar di poe sabbat; wantoe panghoeloe Jojada hanteu ngaboebarkeun 9 bagian-bagian. 'Seg panghoeloe Jojada ka para kapala noe njekel saratoes teh njelehkeun toembak, tameng djeung kepeng, asal kagoengan radja Dawoed, noe 10 aja di gedong Allah. 'Toeloej eta sakabeh djalma teh disina nangtoeng, bari hidji-hidji djalma pada njekel pakarangna, ti sabeulah gedong ti katoehoe teroes ka sabeulah gedong ti kentja, kebat kana altar djeung kebat kana gedong, 11 ngaraksa radja sakoeriling. 'Tidinja poetra radja teh koe panghoeloe ditjandak ka loewar, sarta mastakana dimakoetaan, bari diselehan Pertelaan teja; prak koe sadajana didjenengkeun radja, sarta dilisahan sakali koe Jojada sapoetra-poetrana; seg pada njarboet: Radja sing

12 salamët! 'Barang Atalja ngadenge sora
 djalma-djalma noe ngalijoeed sarta ma-
 roedji ka radja, ngageuwat Atalja nga-
 datang ka eta djalma-djalma, ka gë-
 13 dong Pangeran. 'Ana ngalijeuk, doema-
 dakan, radja keur ngadëg di parantina
 ngadëg, dina paranti asoep, sarta para
 kapala djeung noe narompèt pada nang-
 toengan radja; ari sakabeh djalma eusi
 tanah pada boengah sarta narijoeop ta-
 rompèt, djeung ahli njanji narabeuh
 tatabeuhan, narimbang anoe keur moe-
 dji. Seg Atalja njosoëk papakeanana, bari
 14 ngomong: Sakongkol! sakongkol! 'Gan-
 tjang koe panghoeloe Jojada para kapala
 noe njëkël saratoes, noe njarangking
 balad teja, diparentah bidjil, kijeu pa-
 rentahna ka darinja: Eta geura ka-loe-
 warkeun kana antara djadjaran; djeung
 saha-saha noe noetoerkeun eta, paehan
 koe pëdang! karana panghoeloe geus ma-
 rentah kijeu: Eta teh koe maraneh oelah
 15 dipaehan di gëdong Pangeran. 'Seug pada
 merean ombër ka dinja; toeloej Atalja
 asoep deui ka gëdong radja, djalan
 paranti asoep lawang koeda; pek dipaeh-
 an di dinja. *a 2 Radj. 11:4. b p. 21:7.*
c 1 Bab. 9:25.

16 Tidinja Jojada ngadamël përdjang-
 djian di antara andjeunna djeung djalma
 loba sarta djeung radja, soepaja eta
 17 djaradi oemat Pangeran. 'Geus kitoe sa-
 kabeh djalma teh arasoep ka gëdong
 Baäl, sarta diboerak-barik; ari altar-
 altarna djeung artja-artjana diraroek-
 sakkeun, sarta Matan, panghoeloe Baäl,
 18 dipaehan di hareupeun altar. 'Djeung
 deui Jojada ngangkat anoe poerah nja-
 rangking gëdong Pangeran, di bawah
 kawasa para panghoeloe ahli Lewi, noe
 dibagi koe Dawoed baris njangking gë-
 dong Pangeran, pikeun ngoerbankeun
 koerban doeroekan Pangeran, *a* sakoema-
 ha noe kaoengëlkeun dina toret Moesa,
 kalawan kabogahan sarta kalawan
 poepoedjian, *b* noeroetkeun atoeran Da-
 19 woed. 'Sarta andjeunna ngadëgkeun poe-
 rah toenggoe lawang dina sagala lawang
 gëdong Pangeran, sangkan oelah aja
 noe asoep anoe nadjis, përkara naon bae.
 20 'Tidinja andjeunna njandak para kapala
 noe njëkël saratoes, kitoe deui para
 menak, djeung sakoer noe njangking ka-
 wasa ka djalma-djalma, sarta sakabeh

djalma eusi tanah; seug radja teh diloeng-
 soerkeun ti gëdong Pangeran, didjadjap-
 keun ka gëdong radja, djalan tina la-
 wang girang; toeloej radja teh dilinggih-
 21 keun kana korsi karadjaän. 'Ari sakabeh
 djalma eusi tanah baroengaheun, sarta
 dajeuh teh kërta. Dëmi Atalja teja di-
 paehanana koe pëdang. *a 1 Radj. 2:3.*
b Esr. 3:10.

PASAL 24.

Oemoer Joas *a* keur mangsa djadi radja
 teh toedjoeh taoen, sarta opat poe-
 loeh taoen ngaradjaänana di Jëroesa-
 lem; ari djënëngan iboena Sibja, ti Ber-
 2 seba. 'Dëmi Joas teh milampah noe bë-
 nër di pajoeneun Pangeran, satoetoeop
 3 oemoer panghoeloe Jojada. 'Djeung koe
 Jojada dipangnjandakkeun doewa pigar-
 waeun; sarta Joas poetraän pamëgët-
 istri. *a 2 Radj. 12.*

4 Ari sanggeusna ti dinja, Joas teh aja
 manah nganjarkeun gëdong Pangeran.
 5 'Toeloej ngoempoelkeun para panghoe-
 loe djeung ahli-ahli Lewi, bari seug di-
 parentah kijeu: Geura arindit, ngidër
 nagara-nagara Joeda; koedoe ngaroem-
 poelkeun oewang ti sakabeh oerang Is-
 rail, baris ngomean gëdong Allah ma-
 raneh saban-saban taoen; sarta maraneh
 sing gantjang milampah eta përkara. Ta-
 tapi koe ahli-ahli Lewi hanteu digan-
 6 tjangkeun. 'Toeloej radja njaoer Jojada,
 loeloegoena, bari seug dilahiran kijeu:
 Koe naon andjeun hanteu moendoet ka
 ahli-ahli Lewi, sina ngadatangkeun ti
 Joeda djeung ti Jëroesalem *a* eta tjoeke,
 noe koe Moesa, abdi Pangeran, dimisti-
 keun ka pakoempoelan Israil, pikeun
 7 himah tëpangan teja? 'Karana Atalja,
 noe doraka, djeung anak-anakna, geus
 ngararoeksak gëdong Allah; malah-ma-
 lah sakabeh barang beunang njoetji-
 keun, noe di gëdong Pangeran, koe eta
 8 geus dipake ka Baäl-Baäl. 'Tidinja radja
 miwarang njijeun hidji pëti, sok diteun-
 deun dina lawang gëdong Pangeran, di
 9 loewar. 'Toeloej ngoewar-ngoewarkeun
 di Joeda djeung di Jëroesalem, koedoe
 njanggakeun ka Pangeran eta tjoeke,
 noe koe Moesa, abdi Allah, dimistikeun
 10 ka Israil di tégäl lëga teja. 'Ari sadajana
 kapala-kapala djeung sakabeh djalma-
 djalma *b* pada baroengaheun; seg pada
 njanggakeun, sarta ngarasoepkeun kana

11 pëti, tēpi ka anggeusna. 'Dēmi geus
kitoe, samangsa-mangsa eta pëti koe
lantaran ahli-ahli Lewi dibawa ka hidji
djalma noe koe radja dibakoekeun, nja
eta satijap-tijap narendjo jen geus loba
oewangna, toeloej datang djoeroe-toelis
radja sarta hidji djalma noe dibakoe-
keun koe loeloegoe panghoeloe, seug
pëti teh dioedoekeun; djoeng digotong,
dipoelangkeun deui ka ñnggonna. Kitoe
bae lampahna oenggal-oenggal poë, djadi
12 ngoempoekeun oewang loba pisan. 'Ti-
dinja oewang teh koe radja djeung Jo-
jada diselehkeun ka djalma noe njiyeun
pagawean ngabakti di gëdong Pange-
ran; nja eta seug ngoelikeun ka toe-
kang batoe djeung ka toekang kai, baris
nganjarkeun gëdong Pangeran; kitoe
deui ka pandaj djeung ka paledang, baris
13 ngomean gëdong Pangeran. 'Prak noe
njariyeun pagawean teh digarawe, sarta
pagawean teh beuki madjoe koe lanta-
ran eta; ari gëdong Allah teh koe eta
didjëlëgkeun deui sakamistianana, sarta
14 dikoewatkeun. 'Dēmi geus anggeus, seug
sesa oewang koe eta disanggakeun ka
pajoeneun radja djeung Jojada; toeloej
dianggo ngadamël paparabotan pikeun
gëdong Pangeran, parobot baris nga-
bakti djeung baris ngoerban, kitoe deui
pisin-pisin, sarta parobot emas-perak.
Djeung deui teu pëtöt-pëtöt ngoerban-
keun koerban doeroekan di gëdong Pa-
ngeran, satoetoep oemoer Jojada.
a 2 Moesa 30 : 11. b 1 Bab. 29 : 9.

15 Dēmi Jojada a geus sēpoe sarta geus
warëg nja oemoer; tidinja poepoes;
waktoe poepoes oemoerna saratoes tiloe
16 poeloeh taoen. 'Toeloej dikoerëbkeun di
dajeuh Dawoed, direudjeungkeun ka pa-
ra radja, tina sabab midamël kahadean
ka Israil, kitoe keneh ka Allah sarta
17 ka gëdongna. 'Dēmi sanggeus poepoes
Jojada, hol para kapala Joeda ngada-
reuheus, sarta saroejoe ka radja; seug
18 radja ngagoegoe ka eta. 'Toeloej pada
ninggalkeun gëdong Pangeran, Allah
karoehoenna, sarta ngabarakti ka Asera-
Asera djeung ka brahala-brahala, noe
matak aja bëbëndoe ka Joeda djeung
ka Jëroesalem, tina kasalahanana kitoe.
19 'Parandene b Pangeran miwarangan na-
bi-nabi ka maranehanana, soepaja koe
eta dibaralikeun ka Pangeran; seug eta

pada ngingëtan ka darinja, tatapi teu
20 diwaro. 'Tidinja c Roh Allah toemërap
ka Djakaria, poeta panghoeloe Jojada;
neut ngadëg rada loehoer ti djalma loba,
sarta ngalahir ka darinja: Kijeu pangan-
dika Allah: Naha maraneh ngarëmpak
timbangan Pangeran? manana maraneh
hamo loeloes. Tina sabab maraneh geus
ninggalkeun Pangeran, noe matak an-
djeunna pon kitoe keneh geus ninggal-
21 keun maraneh. 'Dēmi eta teh sakarait
dek goreng ka Djakaria; d pek Djakaria
teh koe timbalan radja dibaledogan koe
22 batoe di boeroean gëdong Pangeran. 'Dja-
di radja Joas teu ngelingkeun kahema-
nan, noe koe e Jojada, rama Djakaria,
dipidamël ka andjeunna teja; sabalikna
maehan poetrana. Dēmi eta teh, barang
rek poepoes, misaoer kijeu: Pangeran
langkoeng waspaos, tangtöe dipoendoet.
a 1 Moesa 25 : 8. b 2 Radj. 17 : 13; p. 33 : 10.
c Hak. 6 : 34. d Mat. 23 : 35. e p. 23 : 1.

23 Ari geus kitoe, a dina tēpoeng taoen
broel balad Sam ngaroeroeg ka Joas;
teu lila daratang ka tanah Joeda sarta
ka Jëroesalem; pek eta ngaroeksak sa-
kabehe kapala bangsa, dieuweuhkeun
tina bangsa, djeung sakabehe djarahanana
24 dikirimkeun ka radja Damsik. 'Sangki-
lang balad Sam noe datang saeutik bae
djalmana, Pangeran ka leungeunna nje-
lehkeun balad gëde katjida, tina sabab
geus naringgalkeun Pangeran, Allah ka-
roehoenna; pek eta teh nërapkeun hoe-
25 koeman ka Joas. 'Sarta sanggeus eta
maroelang ti andjeunna, (estoe diting-
galkeunana keur kasawat bangët pisan,) b
heg mantri-mantrina sakait ngamoe-
soeh ka andjeunna, tina gëtih poeta
panghoeloe Jojada teja; pek maehan
Joas dina pasareanana; toeloej poepoes;
tidinja dikoerëbkeun di dajeuh Dawoed,
c tapi lain dikoerëbkeun dina makam
26 para radja. 'Ari noe sakait goreng ka
andjeunna teh, nja eta Sabad, anak Si-
mat, awewe bangsa Amon, djeung Josa-
bad, anak Simrit, awewe bangsa Moab.
27 'Ari hal poeta-poetra Joas, djeung
gëdena oepëti, noe dimistikeun ka Joas,
sarta hal ngadëgkeun deui gëdong Allah
teja, sañjana kaoengëlkeun dina katë-
rangan kitab para radja. d Ari Amasia
poetrana noe ngaganti djadi radja.
a 2 Radj. 12 : 17. b 2 Radj. 12 : 20. c p. 28 : 27.
d 2 Radj. 12 : 21.

PASAL 25.

Oemoer ^a Amasia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaanana di Jérusalem; ari djénengan iboena Joadan, ti Jérusalem. 'Dëmi Amasia teh milampah noe bënér di pajoeneun Pangeran, tatapi hanteu kalawan manah soehoed. 'Dëmi geus kitoe, barang karadjaan geus pageuh ditjangking koe andjeunna, pek andjeunna maehan mantri-mantrina noe maehan radja, ramana teja. 'Tatapi ari anakna mah koe andjeunna hanteu dipaehan; satëgësna noeroet anoe dioengëlkeun dina toret, dina kitab Moesa, noe ditimbalkeun koe Pangeran, kijeu oengëlna: Bapa teu meunang dipaehan tina sabab anak, kitoe deui anak teu meunang dipaehan tina sabab bapa; satëgësna djalma teh dipaehanana koe tina dosana sorangan. 'Djeung deui Amasia ngoempolkeun oerang Joeda; seug pada diatoer noeroetkeun ahli karoehoen-karoehoen, ditjangkingkeun ka kapala noe njékël sareboe sarta ka kapala noe njékël saratoes; nja eta sabangsa Joeda djeung Binyamin; sarta sadajana diloris, ^b ti sëmët oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer; kapëndak aja tiloe këti djalma beunang mëting, mandjing balad, njékël toembak djeung këpëng. 'Malah ngoelikeun ka oerang Israil sakëti djalma noe gagah-përkosa, koelianana saratoes talenta perak. 'Hol hidji piwarangan Allah ngadeuheus ka andjeunna, mihatoer kijeu: Noen radja! balad Israil teja oelah ditjandak angkat; karana Pangeran teu njarëngan ka Israil, nja eta ka sadaja anak-poetoe Epraim. 'Nanging madak andjeun kërsa angkat, mangga angkat, sarta sing tégër dina përang; tangtoe andjeun koe Allah dibantingkeun di hareupeun moesoeh; ^c karana Allah langkoeng kawasa mitoloeng sarëng ngabantingkeun. 'Lahiran Amasia ka piwarangan Allah teh: Tapi koemaha oerang nja pilampahoeun ka oewang saratoes talenta, noe koe kami dibere ka barisan Israil teja? Walon piwarangan Allah: Pangeran ijasaeun maparin ka andjeun loba ti sakitoe. 'Tidinja Amasia misahkeun eta barisan, anoe datang ka andjeunna ti Epraim teja, dipiwarang moe-

lang saënggon-ënggonna; seg eta teh djadi arambëkeun katjida ka Joeda, sarta baralik ka ënggonna bari sewot napsoena. 'Dëmi Amasia teja ngoewatkeun andjeun, sarta ngijangkeun balana; ari angkatna ka lëbak Oejah; ^d pek andjeunna ngelehkeun oerang Seir, salaksa djalma noe kasamboet. 'Aja deui salaksa noe koe oerang Joeda didjarah hiroep-hiroep, digiringkeun ka poentjak goenoeng tjadas, pek ditinggang-tinggangkeun ti poentjak eta goenoeng tjadas, kabeh ge datang ka amboeradoel. 'Dëmi djalma barisan, noe koe Amasia dipiwarang balik, soepaja oelah miloe djeung andjeunna kana përang teja, toeloj pada njëlëmpëk ka nagara-nagara Joeda, ti sëmët Samaria tëpi ka Bet-Horon, sarta maehan tiloe reboe djalma oerang dinja, bari mawa djarahan loba katjida.

^a 2 Radj. 14. ^b 4 Moesa 1 : 3. ^c p. 20 : 6. ^d 2 Radj. 14 : 7.

Dëmi geus kitoe, sanggeus Amasia moelih, mantas ngelehkeun oerang Edom teja, seug andjeunna njandak aállahan oerang Seir, diaradëgkeun, dipiallah koe andjeunna, nja njëmbah ka hareupeun eta, sarta ngoekoes ka eta. 'Mana Pangeran djadi bëndoe ka Amasia, sarta miwarang hidji nabi ka andjeunna, noe mihatoer ka andjeunna kijeu: Naha andjeun nejang an aállahan eta bangsa, noe teu bisaeun ngaloepoetkeun oematna ti panangan andjeun teja? 'Dëmi geus kitoe, eukeur nabi mihatoer ka radja, njëndal radja ngalahir ka andjeunna: Karah maneh teh didjénëngkeun poerah mapatahan ka radja? eureun bae maneh teh; pinaoneun maneh dipaehan? Seg nabi teh liren; ari saorna: Kaoela geus tërang, jen Allah mastenkeun ngaroek-sakkeun ka andjeun, tina sabab andjeun milampah kitoe, sarta teu ngagoegoe ka papatah kaoela.

Tidinja Amasia, radja Joeda, rërëmpagan; ^a toeloj miwarangan ka Joas, poetra Joahas, anoe poetra Jehoe, radja Israil teja, mopojan kijeu: Hajoe, oerang patingal raraj! 'Tatapi Joas, radja Israil, miwarangan deui ka Amasia, radja Joeda, mopojan kijeu: Walang sangit noe di goenoeng Libanon ngoetoes ka ki poetri noe di goenoeng Libanon, pokna: Anak maneh awewe bikeun ka anak koela keur pipamadjikaneunana; djëboel

aja sato galak noe di Libanon ngaliwat,
 19 seg walang sangit teh katintjak. 'Ari pikir
 andjeun, abong kena andjeun geus nge-
 lehkeun oerang Edom, noe matak ma-
 nah andjeun agoel, hajang tambah di-
 hormat; ajeuna anggoer tètèp tjalik di
 gëdong andjeun; keur naon dek ngagè-
 lëkkeun diri kana katjilakaän, tëmahna
 roeboeh, nja diri andjeun, sarta mawa
 20 Joeda? 'Tatapi Amasia teu ngagoegoe;
^b karana hal kitoe teh ti Allah, këršana
 rek diselehkeun ka leungeun [Israil],
 tina sabab maranehanana nejangana aäl-
 lahan oerang Edom teja. 'Bral Joas,
 21 radja Israil, mangkat; seug andjeunna
 djeung Amasia, radja Joeda, patinal
 pameunteu di Bet-Semes, noe di tanah
 22 Joeda. 'Toeloej Joeda eleh di hareupeun
 Israil; boer kalaboer sahimah-sahimah-
 23 na. 'Dëmi Amasia, radja Joeda, poetra
 Joas, anoe poetra ^c Joahas teja, ditang-
 këp koe Joas, radja Israil, di Bet-Semes,
 sarta dibawa ka Jëroesalem; toeloej
 Joas ngabongkar koeta Jëroesalem, ti
 lawang Epraim tēpi ka lawang Djoeroe,
 24 opat ratoes asta lëgana. 'Malah [njan-
 dak]sakabehëmas-perak, djeung sakabeh
 paparabotan, noe kapëndak di gëdong
 Allah, ^d di Obed-Edom, sarta dina doenya-
 brana gëdong radja; toer njandak djalma
 tandon; toeloej moelih deui ka Samaria.

^a 2 Radj. 14:8. ^b 1 Radj. 12:15; p. 22:7.

^c p. 21:17; 22:1. ^d 1 Bab. 26:15.

25 Dëmi ^a hiroep Amasia poetra Joas,
 radja Joeda, ti sanggeus poepoes Joas
 poetra Joahas, radja Israil teja, lima
 26 wëlas taoen deui. - 'Ari tjarijos Amasia
 salijan ti eta, ti mimitina tēpi ka pa-
 nganggeusanana, saënjana kaoengël-
 keun dina kitab para radja Joeda djeung
 27 Israil. 'Djeung deui tina mangsa Amasia
 njingkir ti poengkoereun Pangeran teja,
 aja noe njijeun sakait di Jëroesalem,
 ngamoesoeh ka andjeunna; seug an-
 djeunna kaboer ka nagara Lakis; tatapi
 noe sakarait teh nitahan njoesoel an-
 djeunna ka Lakis, heg dipaehan di dinja.
 28 'Toeloej dibawa dina koeda, sarta di-
 koerëbkeun ka karoehoenna ^b di dajeh
 Joeda.

^a 2 Radj. 14:17. ^b 2 Radj. 14:20.

PASAL 26.

Tidinja ^a sabala Joeda pada njokot
 Oesia; ari eta teh oemoerna gënëp

wëlas taoen; toeloej didjënëngkeun ra-
 2 dja, ngaganti Amasia ramana. 'Andjeunna
 ngadamël nagara Elot, sarta dibalikkeun
 deui ka Joeda, sanggeus radja Amasia
 3 koelëm reudjeung karoehoenna. 'Oemoer
 Oesia ^b keur mangsa djadi radja teh
 gënëp wëlas taoen, sarta lima poeloh
 doewa taoen ngaradjaänana di Jëroe-
 salem; ari djënëngan iboena Jëkolja, ti
 4 Jëroesalem. 'Dëmi Oesia teh milampah
 noe bënër di pajoeneun Pangeran, ^c
 sakoemaha lampah Amasia ramana.
 5 'Djeung mantëp nja nejangana Allah, sa-
 pandjang oemoer Djakaria, noe leuwih
 ngarti dina titingalian ti Allah; sarta
 sapandjang andjeunna nejangana Pange-
 ran, andjeunna koe Allah dilooleskeun.
 6 'Hidji mangsa andjeunna boedal, më-
 rangan ka oerang Pëlisti; seug andjeunna
 ngabongkar koeta nagara Gat, kitoe
 deui koeta nagara Jabne, sarta koeta
 nagara Asdod; djeung ngadamël nagara-
 nagara di [wëwëngkëran] Asdod sarta
 7 di satanah oerang Pëlisti. 'Djadi an-
 djeunna koe Allah ditoeloeng ngaroe-
 roeg ka oerang Pëlisti; kitoe deui ka
 oerang Arab, noe tjaritjing di Goer-
 8 Baal, sarta ka oerang Maoen. 'Ari oe-
 rang Amon njanggakeun pangabakti ka
 Oesia; sarta djënënganana kaoewar-aer-
 keun tēpi ka pëlëbah asoep ka Mësir;
 wantoe-wantoe andjeunna djadi kawasa
 9 liwat saking. 'Djeung deui Oesia nga-
 damël papanggoengan di Jëroesalem,
 dina lawang Djoeroe, dina lawang Lë-
 bak, sarta dina pengkolan; toer dikoe-
 10 wat-koewatkeun. 'Djeung ^d ngadamël
 deui papanggoengan-papanggoengan di
 téggal lëga, sarta ngadamël soemoer reja
 pisan, karana pirang-pirang ingon-ingon-
 na, ajana di tanah handap sarta di tanah
 rata; toer loba kagoenganana ahli tani
 djeung toekang ngëbon anggoer di goe-
 noeng-goenoeng, soemawon dina Kar-
 11 mel; wantoe rësëpeun kana tani. 'Djeung
 deui Oesia kagoengan balad toekang
 përang, boedalna ngareroeg ngabaris;
 ari rejana noeroetkeun lorisana, beu-
 nang Jëhiël djoeroe-toelis djeung Maäseja
 pangoeroes, di bawah kawasa Hananya,
 12 noe kaäsoep kapala radja. 'Rejana bi-
 langan loeloege ahli karoehoen, nja eta
 sakoer noe garagah-përkosa, doewa re-
 13 boe gënëp ratoes. 'Nja eta noe njëkël

kawasa ka wadya-balad, tiloe kēti toe-
 djoeh reboe lima ratoes toekang pērang,
 pada koewat gagah, baris ngabantoe ka
 14 radja mērangang moesoeh. 'Sarta Oesia
 njadijakeun adjang eta, nja eta adjang
 sabalad kabeh, kēpēng, toembak, bala-
 koetak, badjoe kēre, gondewa djeung
 15 batoe bandring. 'Samalah di Jēroesalem
 andjeunna ngadamēl karadjinan, beu-
 nang mikiran djalma radjin, geusan di-
 teundeun dina papanggoengan sarta dina
 djoeroe teja, baris mēsatkēun djamparing
 djeung batoe galēde. Ari djēnēngan an-
 djeunna kaoetarakeun ka noe djaoeh-
 djaoeh; karana ditoeloengna matak he-
 lok, dongkap ka andjeunna kawasa pisan.

a 2 Radj. 14: 21. b 2 Radj. 15: 1. c p. 25: 2.
 d p. 27: 4.

16 Dēmi keur kawasa, manahna ^a djadi
 angkoeh, matak lēbar, sarta andjeunna
 milampah kasalahan ka Pangeran Al-
 lahna; da lēbēt kana kabah Pangeran,
 kērsa ngoekoes dina altar paragi ngoe-
 17 koes. 'Gantjang panghoeloe Asarja lēbēt
 njoesoel andjeunna, dibarēngan para
 panghoeloe Pangeran, dalapan poeloh
 18 djalma gagah. 'Toeloej pada mēgat radja
 Oesia, bari malihatoer ka andjeunna:
 Eh Oesia! teu pērnah andjeun teh ngoe-
 koes ka Pangeran; ^b noe pērnah tamah
 ngan panghoeloe, toeroenan Haroen,
 anoe geus disaroetjikeun, dibakoekeun
 kana ngoekoes. Mangga, geura ka loe-
 war ti kasoetjian; karana andjeun mi-
 lampah salah, sarta moal matak meu-
 nang hormat ti Pangeran Allah. 'Toe-
 19 loej Oesia bēndoe; ari pananganana keur
 njandak paroekoejan, kērsa ngoekoes.
 Dēmi keur andjeunna bēndoe ka para
 panghoeloe, seg dina taärna ngadjadi ka-
 sakit lepra di hareupeun para panghoe-
 loe, di djēro gēdong Pangeran, girangeun
 20 altar paragi ngoekoes teja. 'Barang
 Asarja, loeloegoe panghoeloe teja, sarta
 djeung panghoeloe noe loba ngareret ka
 andjeunna, doemadakan, andjeunna keu-
 na kasakit lepra dina taärna; ngageuwat
 pada ngabidjilkeun andjeunna ti dinja;
 malah andjeunna ge ngagēntak ka loe-
 21 war, rehna digēboeg koe Pangeran. 'Ari
^c radja Oesia kagoenganana kasakit le-
 pra teh tēpi ka poēanana poepoes; noe
 matak tjalikna misah gēdong, sarehna
 lepra; wantoe ditilas ti gēdong Pange-

ran. Dēmi Jotam poetrana noe njang-
 king gēdong radja, ngahakiman ka djal-
 22 ma-djalma eusi tanah. - 'Ari tjarijos Oesia
 salijan ti eta, ti mimitina tēpi ka pa-
 nganggeusanana, kasēratkēun koe nabi
 23 Jēsaja poetra Amos. 'Toeloej Oesia koe-
 lēm reudjeung karoehoenna, sarta di-
 koerēbkeun ka karoehoenna dina lahan
 makam para radja; karana pada njēboet:
 Andjeunna kasakit lepra; ari Jotam poe-
 trana noe ngaganti djadi radja.

a p. 25: 19; 32: 25. b 4 Moesa 18: 7. c 2 Radj. 15: 5.

PASAL 27.

Oemoer ^a Jotam keur mangsa djadi radja
 teh salawe taoen, sarta gēnēp wēlas
 taoen ngaradjaänana di Jēroesalem; ari
 djēnēngan iboena Jēroesa poetra Sadok.
 2 'Dēmi Jotam teh milampah noe bēnēr
 di pajoeneun Pangeran; lampahna sa-
 koemaha lampah Oesia ramana, ^b ngan
 hanteu lēbēt ka kabah Pangeran; ari
 3 djalma noe loba mah masih keneh lēbar
 lampahna. 'Andjeunna noe ngadamēl la-
 wang girang di gēdong Pangeran, sarta
 dina koeta Opel reja pisan damēlna.
 4 'Toer ngadamēl nagara-nagara di pigoe-
 noengan Joeda, ^c sarta dina leuweung-
 leuweung andjeunna ngadamēl benteng-
 benteng djeung papanggoengan-papang-
 5 goengan. 'Djeung deui andjeunna mēra-
 ngan ka radja oerang Amon, sarta nge-
 lehkeun ka darinja. ^d Ari oerang Amon
 teh dina taoen harita ka andjeunna nga-
 hatoerkeun saratoes talenta perak, sa-
 laksa pikoel tarigoe djeung salaksa pikoel
 gandroeng. Nja kitoe oerang Amon njang-
 gakeunana deui ka andjeunna dina taoen
 6 noe kadoewa sarta noe katiloe. 'Ari Jo-
 tam teh djadi kawasa, sabab andjeunna
 ngabēnērkeun djalan-djalanna ka pajoe-
 7 neun Pangeran Allahna. - 'Ari tjarijos Jo-
 tam salijan ti eta, djeung sakabeh pē-
 rangna sarta sakabeh djalanna, saēnjana
 kaoengēlkeun dina kitab para radja Israil
 8 djeung Joeda. 'Oemoerna keur mangsa
 djadi radja teh salawe taoen, sarta gēnēp
 wēlas taoen ngaradjaänana di Jēroesa-
 9 lem. 'Toeloej Jotam koelēm reudjeung
 karoehoenna, sarta dikoerēbkeun di da-
 jeuh Dawoed; ari Ahas poetrana noe
 ngaganti djadi radja. a 2 Radj. 15: 32.

b p. 26: 16. c p. 26: 10. d p. 26: 8.

PASAL 28.

Oemoer ^a Ahas keur mangsa djadi radja teh doewa poeloeh taoen, sarta génép wélas taoen ngaradjaanana di Jérusalem. Dëmi Ahas teh hanteu milampéh noe bënëer di pajoeneun Pangeran, saperti

2 Dawoed ramana. 'Satëgësna andjeunna ngalakonan djalan-djalan para radja Israil; samalah ngadamél artja-artja sipat tjitak, ^b ngaroepakeun Baäl-Baäl.

3 'Sarta andjeunna sok ngoekoes ^c di lëbak anak Hinom, djeung ngahoeroe poetrana koe seuneu, noeroetkeun kagiroekan lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun ti hareupeun oerang

4 Israil teja. 'Toer andjeunna ngoerban djeung ngoekoes dina énggon laloehoer, sarta dina pasir-pasir, djeung di handapeun sakabéh kakaian ngaroenggoenok.

5 'Mana andjeunna koe Pangeran Allahna diselehkeun ka leungeun radja Sâm; nja eta seug ngelehkeun ka andjeunna, djeung ngabojong ti tanah andjeunna bojongan loba pisan, dibarawa ka Damsik. Djeung andjeunna diselehkeun ka leungeun radja Israil ongekoh; nja eta kitoe deui ngelehkeun ka andjeunna, rosa

6 katjida elehna. 'Da ari Pekah poetra Rëmalja teja maehan sakëti doewa laksa oerang Joeda di djëro sapoë, kabéh oge djalma gagah; tina sabab geus naringgalkeun Pangeran, Allah karoehoenna.

7 'Djeung Sikri, djalma përkosa, oerang Epraim, maehan Maäseja, poetra radja, kitoe deui Asrikam, gëgëdoeg gëdong, sarta djeung Elkana, papatih radja.

8 'Sarta oerang Israil ngabojong doeloerna sawareh, doewa këti djalma, awewe, anak lalaki djeung anak awewe, kitoe deui djarahan loba nakër, beunangna ngarajah ti maranehanana; heug djarahan teh dibawa ka Samaria. 'Dëmi di

9 dinja aja hidji nabi Pangeran, djënënganana Oded; bral ka loewar, mapagkeun balad, anoe datang ka Samaria. Pok njaoyer ka darinja: Masing nganjahokeun, tina sabab Pangeran, Allah karoehoen maraneh, keur bëndoe ka Joeda, noe matak eta koe andjeunna diselehkeun ka leungeun maraneh; seg koe maraneh diparaehan di djëro ambëk, noe nëpi ka

10 langit. 'Ari ajeuna pikir maraneh, oerang Joeda djeung Jérusalem dek ditaloek-

keun, ^a didjjeun boedak lalaki djeung boedak awewe, baris ngawoela ka maraneh. Naha maraneh teh, lain kasalahan woengkoel noe aja di diri maraneh

11 ka Pangeran, Allah maraneh? 'Mana ajeuna geura darengekeun kami: eta bojongan, beunang maraneh ngabojong ti doeloer maraneh, geura paroelangkeun; karana Pangeran keur bangët nja

12 bëndoe ka maraneh. 'Aja deui djalma noe kaäsoep loeloegoe anak-poetoe Epraim, nja eta Asarja poetra Johanan, Bereksa poetra Mësilomot, Hiskia poetra Saloem, djeung Amasa poetra Hadlai; neut arindit, ngalawan ka noe paroelang ngaroe-

13 roeg. 'Pok pada misaoer ka darinja: Eta bojongan koe maraneh oelah diasoepkeun ka dijeu; tangtoe matak oerang kasalahan ka Pangeran; pikarëpeun maraneh dek nambahan kana dosa oerang djeung kana kasalahan oerang; poegoeh geus gëde kasalahan oerang teh, ^e sarta geus aja bëndoe bangët pisan ka Israil.

14 'Toeloej eta bojongan djeung rajahan teh koe djalma noe sadija teja ditinggalkeun di hareupeun para kapala sarta di ha-

15 reupeun sapakoempoelan. 'Neut eta djalma noe disarëboet ngaranna teja arindit, sarta njarokot eta bojongan; ari sakabéh noe ditarandjang pada dipakeanan tina djarahan, nja dipakeanan, djeung disapatoean, kitoe deui pada dibere daharan, djeung dibere nginoem, sarta diminjakan; toeloej ditaroempakkeun dina kalde, nja eta sakoer noe lësoe, seg dialanteurkeun ka Jëriho, ^f nagara pakormaän teja, ka pëlëbah doeloer-doelorna; tidinja eta teh maroelang ka Samaria.

a 2 Radj. 16. *b* p. 17: 3. *c* p. 33: 6.

d 3 Moesa 25: 42. *e* p. 24: 18. *f* Hak. 1: 16.

16 Dina mangsa eta ^a radja Ahas ngoetoesan ka radja-radja Asoer, soepaja

17 noeloeng ka andjeunna. 'Karana oerang Edom kitoe keneh geus daratang sarta ngelehkeun Joeda, djeung marawa bo-

18 jongan. 'Kitoe deui oerang Pëlisti ^b geus njëlëmpëk ka nagara-nagara tanah handap djeung tanah kidoel, anoe Joeda, sarta geus meunangkeun nagara Bet-Semes, Ajalon djeung Gëderot, kitoe deui Soko djeung pilëmboeranana, Timna djeung pilëmboeranana, sarta Gimso djeung pilëmboeranana; seg ngarënggon

19 di dinja. 'Karana Pangeran ngahandap-

keun Joeda tina përkara Ahas, radja Israil; sabab eta teh ngoembar napsoe di Joeda, sarta habën bae migawe kasalahan ka Pangeran. 'Toeloej Tilgat-Pilneser, radja Asoer, datang ka andjeunna, tatapi njoesoekër ka andjeunna, hanteu pisan ngabëdasan. 'Poegoeh Ahas geus oejoep-ajap ka gëdong Pangeran, ka gëdong radja sarta ka boemi para kapala, seug dihatoerkeun ka radja Asoer, tapi teu djadi toeloengan ka andjeunna. 'Dëmi keur mangsa disoesoekër, eta teh radja Ahas nambahan deui milampah kasalahan ka Pangeran, 'da ngoerban ka aállahan oerang Damsik, noe geus pada ngelehkeun ka andjeunna; ^c ari saोजना: Estoe batara-batara para radja Sam pada noeloengan ka darinja; noe matak kami dek ngoerban ka eta, soepaja naroloengan ka kami. Kari-kari nja eta noe matak andjeunna tibanting, kitoe deui sabangsa Israil. 'Tidinja Ahas ngoempolkeun parobot gëdong Allah, djeung ngeureutan parobot gëdong Allah, ^a sarta meundeutkeun panto gëdong Pangeran; toer ngadamël altar keur andjeunna dina sakoer pepengkolan di Jëroesalem. 'Malah dina oenggal-oenggal nagara tanah Joeda andjeunna ngadamël ënggon loehoer, baris ngoekoes ka aállahan bangsa sedjen; djadi andjeunna teh ^e ngabëndoekeun ka Pangeran, Allah karoehoenna. - 'Ari tjarijos Ahas salijan ti eta, djeung sakabeh djalan-djalanna, ti mimitina tēpi ka panganggeusanana, saënjana kaoengëlkeun dina kitab para radja Joeda djeung Israil. 'Toeloej Ahas koelëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoeërëbkeun di dajeuh, di Jëroesalem; ^f tapi lain diasoepekeun ka makam para radja Israil; ari Hiskia poetrana noe ngaganti djadi radja.

^a 2 Radj. 16: 7. ^b 2 Radj. 18: 8. ^c 5 Moesa 12: 30. ^d p. 29: 3. ^e 1 Radj. 15: 30; 2 Radj. 23: 26. ^f p. 24: 25.

PASAL 29.

Oemoer ^a Hiskia keur mangsa djadi radja teh salawe taoen, sarta salapan likoer taoen ngaradjaänana di Jëroesalem; ari djënëngan iboena Abia poetra 2 Djakaria. 'Dëmi Hiskia teh milampah noe bënëër di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Dawoed ramana. 'Dina taoen noe mimiti andjeunna djoemëñng

radja, dina boelan kahidji, ^b andjeunna moekakeun panto gëdong Pangeran, bari diomean sakali. 'Sarta ngasoepekeun para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi; dikoempolkeun ka aloen-aloen wetan, ⁵ 'bari seug pada dilahiran kijeu: Eh ahli-ahli Lewi! geura darengekeun kami: ^c ajeuna maraneh geura pada njoetjikeun diri; seug koedoe njaroetjikeun gëdong Pangeran, Allah karoehoen maraneh, sarta ka-loewarkeun kokotoran ti kasoetjian. 'Karana kolot-kolot oerang njarijeun kasalahan, sarta marilampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, Allah oerang; da pada ninggalkeun andjeunna, sarta malikkeun beungeutna ti balandongan Pangeran, pada naroe-kang. 'Malah eta meundeutkeun panto bale, bari damar diparareuman; djeung teu ngaroekoes seuseungitan, sarta teu ngoerbankeun koerban doeroekan dina kasoetjian pikeun Allah Israil. 'Manana Joeda djeung Jëroesalem dibëndon koe Pangeran, didjadikeun matak ngagidir, matak mëlëngëk sarta ^d matak njektjrekan biwir, sakoemaha noe katendjo koe panon maraneh. 'Karana, saënjana, ^e kolot-kolot oerang geus raroeboeh koe pëdang, sarta ari anak oerang lalaki-awewe, kitoe deui pamadjikan oerang, geus dibarojong tina hal kitoe. 'Ajeuna pikir kami, ^f sëdja njijeun përdjangdjan ka Pangeran, Allah Israil, soepaja bëndoena noe bangët teja moegi moendoer ti oerang. 'Eh anaking! ajeuna oelah taledor; ^g karena nja maraneh noe dipilih koe Pangeran baris marëk ka pajoeneunana, baris ngabakti ka andjeunna, djeung soepaja maraneh ngawoelaän ka andjeunna, sarta djadi poerah ngoekoes.

^a 2 Radj. 18: 1. ^b p. 28: 24. ^c 1 Bab. 15: 12. ^d 1 Radj. 9: 8. ^e p. 28: 6, 8, 17. ^f p. 15: 12; 23: 16. ^g 5 Moesa 10: 8.

12 Prak ahli Lewi darangdan, nja eta Mahat poetra Amasai djeung Joël poetra Asarja, doewanana kaäsoep anak-poetoe Kahat teja; ari ti anak-poetoe Mërari teja Kis poetra Abdi djeung Asarja poetra Jëhalelel; ari ti anak-poetoe Gerson teja Joah poetra Sima djeung Eden poetra Joah; 'ari ti anak-poetoe Elisapan teja Simri djeung Jëhiël; ari ti anak-poetoe Asap teja Djakaria djeung Matanya; 'ari ti anak-poetoe

Heman teja Jëhiël djeung Simi; sarta ti anak-poetoe Jëdoetoe teja Sëmaja
 15 djeung Oesiël. 'Tidinja eta ngaroempoel-
 keun doeloer-doeloerna, seug pada njoe-
 tjikeun maneh; toeloej arasoep, noeroet-
 keun timbalan radja, tëroes djeung pa-
 ngandika Pangeran, sèdja ngabërèsihan
 16 gèdong Pangeran. 'Sarta panghoeloe ara-
 soep ka gèdong Pangeran, ka djërona,
 sèdja bèbërèsih. Pek sakoer kanadjisan,
 noe kapanggih di kabah Pangeran, di-
 ka-loewarkeun ka boeroean gèdong Pa-
 ngeran, sarta ditampanan koe ahli Le-
 wi, ^a dibawa ka loewar, ka tji Kidron.
 17 'Ari ngamimitianana njoetjikeun teh dina
 tanggal hidji, boelan kahidji, sarta dina
 tanggal dalapan arasoepna ka bale Pa-
 ngeran; seg njoetjikeun gèdong Pange-
 ran dalapan poë lilana; anggeusna dina
 tanggal gënëp wëlas, boelan kahidji ke-
 18 neh. 'Tidinja ngadareuheusan ka radja
 Hiskia, arasoep ka djëro, sarta aroen-
 djoekan kijeu: Abdi sadaja parantos
 ngabërèsihan sagèdong Pangeran kabeh,
 kitoedeui altar koerban doeroekan katoet
 saniskantën parobotna, sarëng medja roti
 tata-tata katoet saniskantën parobotna.
 19 'Kalajan saniskantën parobot, anoe di-
 singkahkeun koe radja Ahas mangsana
 ngaradjaän, keurna milampah kasala-
 han teja, koe abdi sadaja disajagikeun
 deui sarëng disaroetjikeun sakali; soe-
 moehoen, arajana di hareupeun altar
 Pangeran. ^a 2 Radj. 23 : 12; p. 15 : 16, 17.
 20 Tidinja radja Hiskia isoek-isoek dang-
 dan, seug ngoempoelkeun para kapala
 nagara, bari toeloej moenggah ka gè-
 21 dong Pangeran. 'Geus kitoë njarangga-
 keun sapi ngora lalaki toedjoeh siki,
 domba lalaki toedjoeh siki, anak domba
 toedjoeh siki, ^a djeung ëmbe badot toe-
 djoeh siki pikoerbaneun dosa tina hal
 karadjaän, djeung tina hal kasoetjian,
 sarta tina hal bangsa Joeda. Pok Hiskia
 marentah ka anak-poetoe Haroen, tëgës
 para panghoeloe, koedoe ngoerbankeun
 22 eta dina altar Pangeran. 'Pek mareun-
 tjit eta sapi, sarta gëtihna ditampanan
 koe panghoeloe, ^b bari seug dikepret-
 keun kana altar; toeloej mareuntjit eta
 domba lalaki, seug gëtihna dikepretkeun
 kana altar; toeloej mareuntjit eta anak
 domba, seug gëtihna dikepretkeun kana
 23 altar. 'Tidinja ngadeukeutkeun eta badot

pikoerbaneun dosa teja ka pajoeneun
 radja sarta ka hareupeun pakoempoel-
 an; prak pada noempangkeun panangan
 24 ka darinja. 'Pek koe para panghoeloe
 dipareuntjit; ari gëtihna dipake koerban
 dosa dina altar, njijeun karapihan tina
 sabab sabangsa Israil; karana parentah
 radja eta koerban doeroekan djeung
 koerban dosa teh koedoe dipëtakeun
 keur pimangpaâteun sabangsa Israil.
 25 'Sarta andjeunna ngadëgkeun ahli-ahli
 Lewi di gèdong Pangeran, make tjetjem-
 pres, tjëlëmpeung djeung katjapi, ^c noe-
 roetkeun dawoehan Dawoed, djeung da-
 woehan Gat, djoeroe pëlëng radja, sarta
 dawoehan nabi Natan teja; karana eta
 dawoehan asalna ti Pangeran, dilanta-
 rankeun koe nabi-nabina. 'Seg ahli Lewi
 26 teh narangoeng, ^d make tatabeuhan
 Dawoed, ^e sarta para panghoeloe make
 27 tarompet. 'Toeloej Hiskia marentah
 ngoerbankeun eta koerban doeroekan
 dina altar. Dëmi keur waktue ngamimi-
 tian ngoerban, prak njanjian Pangeran
 'ragëm ngamimitian, kitoë deui tarom-
 pet, dibarëngan tatabeuhan Dawoed,
 28 radja Israil teja. 'Broek sapakoempoelan
 saroedjoed, sarta ahli njanji njaranji,
 djeung tarompet ditarijoep; sadajana tëpi
 29 ka anggeus ngoerban. 'Dëmi geus ta-
 rapti ngoerban, broek radja djeung sa-
 kabeh noe djonghok sinarëngan andjeun-
 30 na teja pada saroedjoed. 'Djeung deui
 radja Hiskia djeung para kapala ma-
 rentah ka ahli-ahli Lewi, koedoe ma-
 roedji ka Pangeran, make kasaoeran
 Dawoed, djeung kasaoeran Asap, djoeroe
 pëlëng teja. Prak maroedji, matak djadi
 kaboengahan; broek saroedjoed deui.
 31 'Pok Hiskia ngalahir, kijeu lahirna:
 Ajeuna maraneh ^f geus parinoeh keu-
 peul pikeun ka Pangeran; geura nja-
 lampeurkeun, sanggakeun koerban peun-
 tjit djeung koerban pamoedji ka
 gèdong Pangeran! Prak pakoempoelan
 teh njaranggakeun koerban peuntjitan
 djeung ^g koerban pamoedji; sarta saha-
 saha noe soeka hate, njanggakeun
 32 koerban doeroekan. 'Ari rejana koerban
 doeroekan, noe disanggakeun koe pa-
 koempoelan teja, sapi toedjoeh poeloh,
 domba lalaki saratoes, anak domba doe-
 wa ratoes; nja eta kabeh koerban doe-
 33 roekan bade ka Pangeran. 'Aja deui

barang beunang njoetjikeun, gënëpratoes
 34 sapi djeung tiloe reboe domba. 'Ngan panghoeloe na saeutik teuing, teu kadaroegaeun njisitan eta sakabeh koerban doeroekan; anoe matak dibantoean koe doeloer-doeloerna, nja eta ahli Lewi, tēpi ka anggeus pagawean, sarta tēpi ka sadajana panghoeloe geus njoetjikeun maneh; wantoe ahli-ahli Lewi leuwih estoe nja hate dina njoetjikeun diri ti
 35 batan para panghoeloe. 'Samalah koerban doeroekan teh loba katjida, reudjeung 'gadjih koerban panarima, sarta reudjeung 'koerban inoeman baris kana hidji-hidji koerban doeroekan. Tah, kitoe hal ngabakti di gëdong Pangeran teh
 36 diadëgkeun deui. 'Sarta Hiskia boengahen, kitoe deui salobana eta djalma-djalma, tina hal përkara noe koe Allah geus disadijakeun pikeun oemat; wantoe wantoe pangdjadina eta përkara këntjeng pisan. *a* 3 Moesa 4: 13. *b* 3 Moesa 4: 18; 8: 15. *c* 1 Bab. 25: 6. *d* 1 Bab. 23: 5. *e* Esr. 3: 10. *f* 2 Moesa 28: 41. *g* 3 Moesa 7: 12. *h* p. 30: 3. *i* 3 Moesa 3: 3. *j* 4 Moesa 28: 7.

PASAL 30.

Tidinja Hiskia miwarangan ka sabangsa
 Israil djeung Joeda, samalah njëratan ka kaom Epraim djeung Mënase, sina datang ka gëdong Pangeran, ka Jëroesalem, *a* baris milampah paska ka Pangeran, Allah Israil. 'Karana radja, djeung
 2 para kapalana, sarta sapakoempoelan di Jëroesalem, geus rërëmpagan, bakal milampah paska *b* dina boelan noe kadoewa. 'Karana ari rek milampah dina
 3 waktoe eta teu kaboeroe, *c* sapedah panghoeloe tatjan tjoekoep noe njoetjikeun maneh, sarta djalma-djalma tatjan
 4 karoempoel ka Jëroesalem. 'Ari eta përkara bënëer koe pangraos radja sarta koe pangrasa sapakoempoelan kabeh.
 5 'Toeloej nangtoekeun ijeu përkara, dek ngidërkeun parentah di satanah Israil, *d* ti Berseba tēpi ka Dan, sina pada datang milampah paska ka Pangeran, Allah Israil, di Jëroesalem; karana geus
 6 lila teu marilampahkeun paska saoenëling kitab. 'Bral *e* pasoeratan laleumpang, pada mawa sërati ti panangan radja djeung kapala-kapalana, ngidëran satanah Israil djeung Joeda, noeroetkeun
 timbalan radja; aromongna: Eh oerang

Israil! geura baralik ka Pangeran, Allah Ibrahim, Ishak djeung Israil teja, tangtoe andjeunna moelih deui ka maraneh noe rahajoe, anoe masih kari, loepoet
 7 ti leungeun radja-radja Asoer. 'Sarta maraneh poma oelah djadi saperti kolot-kolot maraneh, djeung saperti doeloer-doeloer maraneh, noe njarijeun kasalahan ka Pangeran, Allah karoehoenna, *f* anoe matak eta koe andjeunna disërakkeun kana karoeksakan, sakoemaha noe
 8 katendjo koe maraneh. 'Ajeuna maraneh *g* poma oelah ngaheuraskeun beuheung, saperti kolot-kolot maraneh teja; nja koedoe pada njanggakeun diri ka Pangeran, sarta koedoe daratang ka kasoe-tjianana, anoe beunang andjeunna njoetjikeun pikeun salalanggëngna, djeung
 koedoe pada ngawoela ka Pangeran, Allah maraneh; tangtoe bëndoena noe bangët teja moendoer ti diri maraneh.
 9 'Karana lamoen maraneh balik deui ka Pangeran, eta doeloer-doeloer maraneh djeung anak-anak maraneh teja mangke manggih kawëlasan di hareupeun noe ngabojong inja, tangtoe baralik deui ka tanah ijeu; karana Pangeran, Allah maraneh, sipat koernija, nja sipat wëlas; moal kërseaeun ngabalijeur ka maraneh, oepama maraneh balik deui ka andjeunna mah. 'Ari eta pasoeratan teh laleumpangna mapaj nagara-nagara, ngidër
 10 satanah Epraim djeung Mënase, sarta tēpi ka tanah Sëboeloen; tatapi pada njeungseurikeun ka darinja sarta pada mojok ka darinja. 'Ngan aja oge djalma sawareh-wareheun, kaom Aser, kaom Mënase djeung kaom Sëboeloen, noe ngahandapkeun maneh, sarta daratang ka Jëroesalem. 'Geus poegoeh di Joeda aja bërkah ti Allah, dipaparin hate satoenggal, soeka ngalampahkeun timbalan ti radja djeung ti para kapala, tëroes djeung pangandika Pangeran. 'Tidinja ka Jëroesalem karoempoel djalma pirang-pirang, sëdja milampah pesta roti teu ragian teja, dina boelan noe kadoewa; pa-
 14 koempoelan gëde katjida. 'Geus kitoe darangdan, *h* seg njalingkirkeun altar-altar noe aja di Jëroesalem; djeung sakabeh paragi ngoekoes disalingkirkeun, dipi-
 15 tjeunan ka tji Kidron. 'Toeloej mareuntjit paska dina tanggal opat wëlas, boelan noe kadoewa. Ari para panghoeloe djeung

ahli-ahli Lewi warirangeun, sarta nja-roetjikeun maneh; seg njaranggakeun koerban doeroekan ka gedong Pangeran. 'Tidinja narangtoeng di parantina nangtoeng, sakoemaha atoeranana, noeroetkeun toret Moesa, piwarangan Allah teja; prak panghoeloe pada ngepretkeun gëtih ti leungeun ahli-ahli Lewi. 'Karana dina pakoempoelan teh loba pisan noe tatjan njoetjikeun maneh; kitoe noe matak sakoer noe teu bërësih dipangmeuntjitkeun paska koe ahli-ahli Lewi, sangkan disoetjikeun ka Pangeran. 'Karana pirang-pirang djalma, nja eta loba oerang Epraim, oerang Mënase, oerang Isaskar djeung oerang Sëboeloen, noe tatjan ngabërësihan maneh; ënja pada ngahakan paska, tapi teu tëroes djeung oengëlan kitab. Dëmi koe Hiskia eta teh dipangnëdakeun, lahirna: Pangeran noe langkoeng moerah moegi-moegi ngahampoera 'ka sakoer-sakoer noe mënërkeun hatena, sëdja nejang an Allah, tégës Pangeran, Allah karoehoenna, nadjan teu tëroes djeung kabrësihaning kasoetjian oge! 'Sarta Pangeran ngamakboel ka Hiskia, ' djeung njageurkeun eta djalma-djalma. 'Brak oerang Israil noe djaronghok di Jëroesalem pada milampah pesta roti teu ragian, toedjoe poë lilana, djeung kaboengahan noe rosa katjida. Ari ahli-ahli Lewi djeung para panghoeloe maroedji ka Pangeran saban-saban poë; moedjina ka Pangeran make tatabeuhan haroes. 'Sarta Hiskia' ngoepahan kana ati sakabeh ahli Lewi, anoe hade pangartina [kana ngabakti] ka Pangeran. Tah, kitoe ngaharakanna koerban pesta, toedjoe poë lilana, bari ngoerbankeun koerban panarima sarta ngarakoekeun ka Pangeran, Allah karoehoenna. *a p. 35:1. b 4 Moesa 9:6—14. c p. 29:34. d 1 Radj. 4:25. e Est. 3:13. f p. 29:8. g 2 Radj. 17:14. h p. 28:24; 29:16. i Djab. 41:5. j p. 32:6.*

Tidinja sapakoempoelan rërëmpeogan, sëdja njamboeng pesta toedjoe poë deui; prak pesta deui toedjoe poë sarta kabongahan. 'Karana Hiskia, radja Joeda, " ngahadjatkeun ka pakoempoelan sareboe sapi ngora lalaki djeung toedjoe reboe domba; kitoe deui para kapala njidëkahkeun ka pakoempoelan sareboe sapi ngora lalaki djeung salaksa domba;

sarta loba pisan panghoeloe noe njoetjikeun maneh. 'Ari sapakoempoelan oerang Joeda, sarta para panghoeloe, barëng ahli-ahli Lewi, pada baroengahen; kitoe deui sapakoempoelan noe daratang ti Israil, ^b sarta semah-semah, noe daratang ti tanah Israil djeung noe tjaritjing di Joeda. 'Mana kaboengahan rosa katjida di Jëroesalem; karana ti djaman Soeleman poeta Dawoed, radja Israil teja, taja sapërti kitoe di Jëroesalem. 'Tidinja para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi neut narangtoeng, ^c ngabërësihan ka djalma loba; ari sowarana dimakboel, djeung panëdana dongkap ka panglinggihan andjeunna noe leuwih soetji, nja eta ka sawarga. *a p. 35:7.*

b p. 11:16; 31:1. c 4 Moesa 6:23.

PASAL 31.

Dëmi geus tjatjap eta sakabehna, broel sakabeh oerang Israil noe djonghok boedal ka nagara-nagara Joeda, ^a seg mareupeuskeun tihang-tihang, djeung marotongan Asera-Asera, sarta ngaboe-rak-barik ënggon laloehoer reudjeung altar-altar, dieuweuhkeun ti satanah Joeda, Binyamin, Epraim djeung Mënase, datang ka bejakna. Tidinja sakabeh oerang Israil baralik ka samilik-milikna, ² ka sanagara-nagarana sorangan. 'Sarta Hiskia ngadëgkeun deui bagian-bagian panghoeloe djeung ahli Lewi, ^b noeroetkeun bagianana, hidji-hidji djalma sawe-sagawena, noe bakoe ka panghoeloe sarta ka ahli Lewi, kana koerban doeroekan, kana koerban panarima, kana ngawoela, kana nganoehoenkeun djeung kana moedji sadjëröeun lawang-lawang ^c pasanggrahan Pangeran. 'Sarta nangtoskeun doeoeman radja ti kagoenganana keur baris koerban doeroekan, nja eta baris koerban doeroekan isoek djeung sore, sarta baris koerban doeroekan dina poë subat, dina pananggalan djeung dina pesta-pesta, ^d sakoemaha noe kaoengëlkeun dina toret Pangeran. 'Djeung deui marentah ka djalma-djalma noe maratoeh di Jëroesalem, ^e koedoe mere doeoeman panghoeloe djeung ahli Lewi, soepaja eta pada pëngkoeh kana toret Pangeran. 'Barang geus lijar eta lahiran, heug oerang Israil rosa pisan nja marawa tjikal gandoem, anggoer, minjak djeung

madoe, sarta ti sakabeh bae hasil laban; djeung pada njanggakeun pěrpoeloehan ti saniskara, loba nakër. 'Sarta ari oerang Israil djeung oerang Joeda, noe maratoeh di nagara-nagara Joeda, eta kitoe deui pada njanggakeun pěrpoeloehan ti sapi djeung domba, kitoe deui pěrpoeloehan ti barang beunang njoetjikeun, noe geus disoetjikeun ka Pangeran Allahna; sarta ditoempoeok-toempoekkeun. 'Dina boelan noe katiloe ngamimitianana nji-jeun dadasar toempoeokan, ari dina boelan noe katoedjoeh mah toempoeakanana aranggeus. 'Tidinja soemping Hiskia, diiring para kapala, pada ningalian eta toempoeokan; seug pada moedji soekoer ka Pangeran djeung ka Israil oematna. 'Toeloej Hiskia ka para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi marijoskeun hal eta toempoeokan. 'Ngawalon ka andjeunna ^f Asarja, loeloegoe panghoeloe, bangsa Sadok teja, kijeu walonanana: Soemoehoen, ti barang nẽmbean njanggakeun ^g hatoeran ka gẽdong Pangeran, abdi pada nẽda dongkap ka seubeuhna, sarẽng noe kantoen moetoeh koe loba, karantẽn Pangeran geus ngabẽrkahan ka oematna; doepi noe kantoen teja sakijeu lobana. 'Tidinja Hiskia marentah njadijakeun pondok-pondok digẽdong Pangeran. Prak disadijakeun. 'Seug eta hatoeran, djeung pěrpoeloehan, sarta barang beunang njoetjikeun teja diasoepkeun kalawan satoehoe. Ari noe djadi gẽgẽdoeg njangking eta, nja eta ^h Konanya, ahli Lewi; sarta Simi adina djadi kadoewana. 'Ari Jẽhiẽl, Asasia, Nahat, Asahel, Jẽrimot, Josabad, Eliẽl, Jismakja, Mahat djeung Bẽnaja pada djadi toekang ngaloris, di bawah kawasa Konanya djeung Simi adina, koe pangẽrsa radja Hiskia djeung Asarja, gẽgẽdoeg gẽdong Allah teja. 'Djeung deui Kore poeta Jimna, ahli Lewi, noe djadi toenggoe lawang wetan, njangking pangabakti ka Allah noe asal tina soeka, poerah ngabidjilkeun hatoeran kagoengan Pangeran sarta ⁱ barang noe pangsoetji-soetjina. 'Ari noe di bawah kawasa eta, nja eta Eden, Minyamin, Jesoea, Sẽmaja, Amarja djeung Sẽkanya, ^j di nagara-nagara panghoeloe, kalawan satoehoe, poerah ngabidjilkeun ka doeloer-doeloerna sabagian-sabagianana, boh ka noe gẽde, boh ka noe leutik;

¹⁶ 'djaba ka noe asoep sadjarah, bangsa lalaki, ti sēmẽt oemoer tiloe taoen ka loehoer, nja eta sakoer noe kaãsoep ka gẽdong Pangeran, sabakoe-sabakoena dina oenggal-oenggal poẽ, tina pada njẽkẽl gawe sadjagaãn-sadjagaãnana, noe ¹⁷ roetkeun bagian-bagianana; 'sarta ka panghoeloe-panghoeloe anoe asoep sadjarah, noeroetkeun ahli karoehoenna, kitoe deui ka ahli Lewi ^k ti sēmẽt oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sadjagaãn-sadjagaãnana, dina bagian-bagianana; 'sarta ka noe asoep sadjarah dina sakabeh baroedakna, pamadjikana, anakna lalaki djeung anakna awe-we, di sapakoempoelan; karana kalawan satoehoena eta teh pada njoetjikeun maneh ambek soetji. 'Sarta pikeun anakpoetoe Haroen, para panghoeloe, noe aja dina bilangan sampalan nagarana, dina oenggal-oenggal nagara, aja deui djalma, noe disarẽboet ngaran-ngaranna, poerah ngabidjilkeun doeoeman ka sakabeh lalaki dina para panghoeloe, djeung ka sakabeh anoe asoep sadjarah dina ahli Lewi. 'Tah, kitoe noe didamẽl koe Hiskia di satanah Joeda; sarta andjeunna milampah kahadean, kaestoean djeung kajaktian di pajoeneun Pangeran Allahna. 'Sarta dina sakoer padamẽlan, noe koe andjeunna dimimitian, pẽrkara ngabakti di gẽdong Allah, atawa pẽrkara papakon, atawa pẽrkara timbalan, noe dipalar nejangnan Allahna; sarta didamẽlna tẽroes djeung manahna, mana andjeunna loeloes. ^a 5 Moesa 7 : 5; 2 Radj. 18 : 4. ^b 1 Bab. 23. ^c 1 Bab. 9 : 18, 19. ^d 4 Moesa 28 : 29. ^e 4 Moesa 18 : 11. ^f p. 26 : 17. ^g 4 Moesa 5 : 9. ^h p. 35 : 9. ⁱ 3 Moesa 2 : 3; 21 : 22. ^j Jos. 21 : 2. ^k 1 Bab. 23 : 24, 27.

PASAL 32.

Sanggeusna eta sagala pẽrkara djeung Skatẽmẽnan kitoe teja, ^a datang Sanherib, radja Asoer, ngasoepan tanah Joeda; seg masanggrahan, ngaroeroeg ka sakoer nagara noe rareugreug, karẽpna dek dibẽdahkeun pikeun andjeunna. ² na. 'Mangsa Hiskia waspaseun, jen Sanherib datang sarta mikarẽp mẽrangan ³ ka Jẽroesalem, 'toeloej Hiskia rẽrẽmpagan djeung para kapalana sarta djeung para prawirana, kẽrsa ngoeroegan sakoer tji-njoesoe noe di loewareun dajeuh; ari eta pada ngiringan andjeunna.

4 'Gantjang ngoempoelkeun djalma loba pisan, pek pada ngoeroegan sakabeh tji-njoesoe, sarta djeung waloengan noe ngotjor ka têngah tanah; aromongna: Keur naon radja-radja Asoer, ana datang, manggih tjai loba? 'Djadi Hiskia teh ngoewatkeun andjeun, sarta ngoemean sapandjang koeta ^b sakoer noe roeksak, bari diloehoeran, dipapakkeun djeung panggoengna, sarta ti loewarna ngadamël deui koeta, djeung ngoewatkeun ^c Milo, noe di dajauh Dawoed teja; toer ngadamël pakarang djeung kèpëng

6 loba katjida. 'Djeung deui andjeunna ngadjënëngkeun kapala-kapala përang, njangking bala, sarta dikoempoelkeun ka salira andjeunna, ka aloen-aloen lawang dajauh, bari ladjëng ^d ngoepahan kana atina, kijeu lahirna: 'Masing talëgër djeung masing galëde hate; poma oelah sarijeun sarta oelah galeder koe eta radja Asoer, sarta koe bala mangpirang-pirang lobana, noe ngareudjeungan ka eta; ^e karana noe njarëngan ka oerang loba ti batan noe ngareudjeungan ka eta. 'Anoe ngareudjeungan ka eta, ^f nja leungeun sipat daging; dëmi noe njarëngan ka oerang mah, nja Pangeran, Allah oerang; këršana mitoeloeng ka oerang, djeung kërsa mangmërangkeun përang oerang. Ari bala teh pada nëkën ka pilahir Hiskia, radja Joeda.

^a 2 Radj. 18:13. ^b p. 25:23. ^c 1 Bab. 11:8. ^d p. 30:22. ^e 2 Radj. 6:16; 1 Joh. 4:4. ^f Jër. 17:5,7.

9 Sanggeusna ti dinja ^a Sanherib, radja Asoer teja, nitahan mantri-mantrina ka Jëroesalem, (harita andjeunna aja di Lakis, sarta direudjeungan koe sakabeh noe di bawah parentahna) ka Hiskia, radja Joeda, djeung ka sakabeh oerang Joeda, noe aja di Jëroesalem; ari omongna: 'Kijeu timbalan Sanherib, radja Asoer: Naon noe koe maraneh diandëlkeun, wët tjaritjing di djëro benteng,

11 di Jëroesalem? 'Naha Hiskia teh lain ngagëndam ka maraneh, karëpna maraneh dek disërakheun, soepaja paeh koe langlajuseun djeung koe halabhab, bari ngomong kijeu: Pangeran, Allah oerang, tangtoe ngaloepoetkeun oerang ti leungeun radja Asoer? 'Naha eta teh

12 Hiskia lain njingkirkeun pamoedjaänana djeung altar-altarna, bari marentah ka oerang Joeda djeung ka oerang Jëroe-

salem, jen: Maraneh njëmbah teh koedoe di hareupeun ijeu hidji altar bae, sarta ngoekoes teh koedoe dina loehoer eta?

13 'Koetan maraneh teu njaho noe koe kami djeung koe karoehoen kami didamël ka sakabeh bangsa tanah-tanah? Naha batara sakoer bangsa tanah-tanah teja barisaeun ngaloepoetkeun tanahna ti leungeun kami? 'Tjik, di lëbah sakabeh batara bangsa-bangsa, noe ditaroempës koe karoehoen kami teja, noe mana noe bisaeun ngaloepoetkeun oematna ti leungeun kami, wët njangka Allah maraneh pibisaeun ngaloepoetkeun maraneh ti leungeun kami? 'Ari ajeuna, maraneh oelah kagëlo koe Hiskia, djeung maraneh oelah kagëndam djalan kitoe pëtana, sarta poma oelah përtjaja ka dinja; karana sakabeh batara sarejana bangsa djeung karadjaän, hidji ge taja noe bisaeun ngaloepoetkeun oematna ti leungeun kami djeung ti leungeun karoehoen kami; geus poegoeh Allah maraneh moal bisaeun ngaloepoetkeun

16 maraneh ti leungeun kami. 'Sarta reja deui omongan mantri-mantrina, ngagorengkeun ka Pangeran Allah djeung ka

17 Hiskia abdina. 'Samalah radja teh ^b nji-jeun soerat, baris ngahinakeun ka Pangeran, Allah Israil, sarta baris ngagorengkeun ka andjeunna, omongna: Sapërti batara-batara sakoer bangsa tanah-tanah, noe teu ngaloepoetkeun oematna ti leungeun aing, nja kitoe keneh Allah Hiskia moal ngaloepoetkeun oematna ti leungeun aing. 'Sarta pada ngagëro, bëdas pisan sowarana, make basa Jahoedi, ka djalma eusi Jëroesalem, noe araja di loehoer koeta, karëpna njingsijeunan djeung ngaririsi ka darinja, soepaja nagara tereh beunang. 'Ari ngomongkeunana Allah Jëroesalem teh, kawas ngomongkeun aällahan bangsa noe loba di boemi, ^c noe djadi djidjjeunan

20 leungeun manoesa. 'Dëmi radja Hiskia djeung nabi Jësaja poetra Amos teja ^d pada nënëda tina hal kitoe, sarta sambahat ka sawarga. 'Tidinja Pangeran miwarang hidji malaikat; ^e nja eta seug ngabasmu sakabeh djalma noe gagahpërkosa, katoet gëgëdoeg djeung kapala wadya-balad radja Asoer. Djoeng radja teh moelang ka tanahna, bari era pasëmonna. Geus kitoe asoep ka gëdong aäl-

lahanana; seg radja teh ditilar di dinja koe pëdang, koe noe geus ka loewar ti awakna sorangan. 'Djadi Hiskia djeung priboemi Jëroesalem disalamëtkeun koe Pangeran ti leungeun Sanherib, radja Asoer teja, sarta ti leungeun sakabeh; estoe diriksa ti sakoeriling. 'Djeung loba pisan noe njaranggakeun pangabakti ka Pangeran, ka Jëroesalem, kitoe deui barang noe moelja-moelja ka Hiskia, radja Joeda; noe matak andjeunna djadi poendjoel di hareupeun panon sakabeh bangsa-bangsa, ti sanggeusna hal tadi teja.

a 2 Radj. 18: 17. *b* 2 Radj. 19: 14. *c* 2 Radj. 19: 18.

d 2 Radj. 19: 1, 15. *e* 2 Radj. 19: 35.

24 Dina mangsa eta *a* Hiskia parëng teu damang, dongkap ka meh poepoes; seug nënëda ka Pangeran. 'Tidinja Pangeran ngandika ka andjeunna, bari dipaparin tanda. 'Tatapi Hiskia hanteu malës noe-roetkeun kasaeana, noe didamël ka andjeunna teja; *b* karena manahna djadi angkoeh, noe matak salira andjeunna, oerang Joeda djeung oerang Jëroesalem pada dibëndoe. 'Dëmi Hiskia *c* ngahandapkeun andjeun tina sabab angkoeh manahna, nja andjeunna djeung priboemi Jëroesalem; manana teu kataradjang bëbëndoe Pangeran keur djaman Hiskia. 27 'Djeung deui Hiskia teh *d* kabeungharanana djeung kamoeljaänana rosa katjida; sarta andjeunna ngadamël goedang-goedang doenya-brana pikeun salira andjeunna, baris ëmas-perak, baris intën moelja-moelja, baris wawangian, baris këpëng, sarta baris saroepaning barang noe aheng-aheng. 'Djeung ngadamël goedang-goedang baris hasil gandam, anggoer djeung minjak; kitoe deui kundang-kundang baris saroepaning tjo-tjoöan, djeung karapjak-karapjak baris ingon-ingon. 'Toer ngadamël nagara-nagara pikeun andjeunna, sarta kagoengan ingon-ingon domba djeung sapi, loba nakër; karena andjeunna koe Allah dipaparin radja-kaja reja teu kira-kira. 30 'Sarta eta teh Hiskia ngoeroegan sirah *e* tji Gihon ti girang; ari tjaina dibënërkeun ka hilir ka dajjuh Dawoed, sa-beulah ti koelon. Sarta Hiskia teh loeloes 31 dina sakabeh dadamëlanana. 'Parandene kitoe, mangsa aja oetoesan ti kapalapakala Baboel, noe dititah ka andjeunna, baris naroskeun *f* hal tanda, noe tadi aja

dina tanah teja, andjeunna ditilar koe Allah, kërsana njoba ka andjeunna, soepaja kaoeninga sadajana noe dina manahna. - 'Ari tjarijos Hiskia salijan ti eta, djeung kahadeanana, saënjana kaoengëlkeun *g* dina titingalian nabi Jësaja poeta Amos, dina kitab para radja Joeda djeung Israil. 'Toeloej *h* Hiskia koelëm reudjeung karoeoenna, sarta dikoerëbkeun dina tandjakan makam toeroenan Dawoed; sarta sakabeh oerang Joeda djeung priboemi Jëroesalem rosa ngahormatanana ka andjeunna sanggeusna poepoes. Ari Mënase poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 20: 1. *b* 2 Radj. 20: 12. *c* 2 Radj. 20: 19.

d 2 Radj. 20: 13. *e* 1 Radj. 1: 33. *f* 2 Radj. 20: 8.

g Jës. 36. *h* 2 Radj. 20: 21.

PASAL 33.

Oemoer *a* Mënase keur mangsa djadi radja teh doewa wëlas taoen, sarta lima poeloeh lima taoen ngaradjaänana di Jëroesalem. 'Dëmi Mënase teh milampah 2 noe goreng di pajoeneun Pangeran, noe-roetkeun kagiroekan lampah bangsa-bangsa, noe koe Pangeran disingkahkeun 3 ti hareupeun oerang Israil teja. 'Da andjeunna ngadjëlëgkeun deui ënggon laloehoer, noe diboerak-barik koe Hiskia ramana teja; djeung ngadëgkeun altar-altar adjang Baäl-Baäl, sarta ngadamël Asera-Asera, malah njëmbah ka sakoer 4 balad langit, sarta dibarakti. 'Toer andjeunna ngadamël altar-altar di djëro gëdong Pangeran, noe koe Pangeran ditimbalkeun kijeu teja: Di Jëroesalem pilinggiheun djënëngan kami salalang 5 gëngna. 'Sarta ngadamël altar-altar adjang sakoer balad langit teja dina doe 6 wa boeroean gëdong Pangeran. 'Katoeroeg-toeroeg andjeunna njeorangkeun poetrana kana seuneu, *b* di lëbak anak Hinom, *c* sarta milampah petangan, tënoeng djeung sibir, kitoe deui ngadamël toekang njaroemah djeung toekang ngoesoemah; loba katjida milampahna noe goreng di pajoeneun Pangeran, matak 7 ngabëndoekeun Pangeran. 'Djeung aja hidji artja brahala, beunangna ngadamël, koe andjeunna diteundeun di djëro gëdong Allah, anoe koe Allah ditimbalkeun ka Dawoed djeung ka Soeleman poetrana, kijeu teja: Di djëro ijeu gëdong sarta di Jëroesalem, beunang kami milih ti sakabeh kaom Israil, kami rek mërënahkeun

8 djénngan kami salalanggéngna. 'Sarta soekoe Israil koe kami moal diingkah- ingkahkeun deui tina tanah, noe koe kami dipastikeun ka karoehoen maraneh; kitoe soteh oepama ngarestoekeun milampah sakabehna noe koe kami ditimbalkeun ka maranehanana, nja eta sakabeh papakon, djeung pikoekoeh, sarta hoekoem, koe lantaran Moesa teja.

9 'Tatapi oerang Joeda djeung priboemi Jéroesalem koe Mënase disasabkeun, datang ka pada migawe noe goreng alah batan noe dipigawe koe bangsa-bangsa, noe ditoempoerkeun koe Pangeran ti hareupeun oerang Israil teja. 'Sarta Pangeran ^d ngandika ka Mënase djeung ka

10 rahajatna, tapi teu ngarégépkéun. 'Mana Pangeran ngadatangkeun ka darinja kapala-kapala balad radja Asoer; toeloej Mënase koe eta ditangkép, make oeneuk,

11 'sarta dirante tambaga, bari seug diiringkeun ka Baboel. 'Dëmi keur mangsa kasoekëran, andjeunna noenoehoen ka pajoeneun Pangeran Allahna, bari langkoeng-langkoeng nja ngahandapkeun andjeun ka pajoeneun Allah karoehoenna.

12 'Ana nënëda ka Pangeran, seug panëdana koe Pangeran ditarima, sarta panoehoenna dimakboel; toeloej koe Pangeran dipoelangkeun deui ka Jéroesalem, ka karadjaänana. Kakarek Mënase tërängeun, jen Pangeran noe djoemënéng Allah. ^a 2 Radj. 21. ^b p. 28: 3. ^c 5 Moesa 18: 10. ^d p. 24: 19; 36: 15. ^e p. 36: 6.

13 Sanggeusna ti dinja andjeunna ngadamël deui koeta ti loewareun dajeh Dawoed, koeloneun Gihon, di lëbak, nëpi ka pëlëbah asoep ka lawang Laoek, sarta ngoerilingan Opel; ari eta koeta didamëlna loehoer katjida. Djeung deui andjeunna mërënahkeun kapala balad di sakabeh nagara rareugreug, noe di tanah

14 Joeda. 'Sarta andjeunna njingkirkeun aállahan; kitoe deui eta brahala ti djëro gëdong Pangeran, sarta djeung sakabeh altar-altar, beunang andjeunna ngadamël di goenoeng gëdong Pangeran djeung di Jéroesalem; seg dipitjeunan ka loewareun nagara. 'Ari altar Pangeran koe andjeunna didjëlégkeun deui, bari toeloej ngoerbankeun dina loehoer eta koerban panarima djeung koerban pamoedji, sarta marentah ka oerang Joeda, koedoe

15 ngabakti ka Pangeran, Allah Israil. 'Pa-

randene djalma-djalma masih keneh ngaloerban di énggon laloehoer, tatapi ka

16 Pangeran Allahna. - 'Ari tjarijos Mënase salijan ti eta, djeung panëdana ka Allahna, sarta kasaoeran djoeroe pëlëng, noe pada misaoer ka andjeunna mawa padjénngan Pangeran, Allah Israil, saënjana ajana dina tjarijos para radja Israil. 'Ari panëdana, sarta hal ditarimana, kitoe deui sakabeh dosana djeung kasalahanana, sarta përnah-përnahna andjeunna ngadamël énggon loehoer, djeung ngadégkeun Asera-Asera sarta artja-artja, samemeh ngahandapkeun andjeun teja, saënjana kaoengëlkeun dina tjarijos

17 para djoeroe pëlëng. 'Toeloej Mënase koe lëm reudjeung karoehoenna, sarta dikoe-rëbkeun di gëdongna; ari Amon poetrana noe ngaganti djadi radja.

18 Oemoer ^a Amon keur mangsa djadi radja teh doewa likoer taoen, sarta doewa taoen ngaradjaänana di Jéroesalem.

19 'Dëmi Amon teh milampah noe goreng di pajoeneun Pangeran, sakoemaha lampah Mënase ramana teja; sarta Amon ngoerban ka sakabeh artja, beunang ngadamël Mënase ramana teja, djeung ngabaktina nja ka dinja. 'Djeung deui Amon teh hanteu ngahandapkeun andjeun ka pajoeneun Pangeran; lain tjara Mënase ramana, noe ngahandapkeun andjeun; ënjana mah eta Amon ngarejakeun kasalahan. 'Tidinja mantri-mantri Amon sakarait ngamoesoeh ka andjeunna; pek andjeunna koe eta dipaehan di

20 djëro gëdongna. 'Dëmi djalma-djalma eusi tanah maehan eta sakabeh mantri noe sakait ngamoesoeh ka radja Amon; sarta Josia, poeta radja, koe djalma-djalma eusi tanah didjénngkeun radja, ngaganti andjeunna. ^a 2 Radj. 21: 19.

PASAL 34.

Oemoer ^a Josia keur mangsa djadi radja teh dalapan taoen, sarta tiloe poeloh hidji taoen ngaradjaänana di Jéroesalem.

2 'Dëmi Josia teh milampah noe bënëdi di pajoeneun Pangeran, sarta ngalakonan djalan-djalan Dawoed ramana; taja pisan njingkahna ka katoehoe atawa ka kentja.

3 'Ari dina mangsa kadalapan taoenna andjeunna djoemënéng radja, keur andjeunna moerangkalih keneh, andjeunna ngamimitian nejangnan Allah Dawoed rama-

na, sarta dina kadoewa-wélas taoenna andjeunna ngamimitian ngabérésihan Joeda djeung Jéroesalem, ngaleungitkeun ^b énggon laloehoer, Asera-Asera, artja sipat oekir djeung artja sipat tjitak. ⁴ 'Sarta di pajoeneun andjeunna dibongkar sakoer altar Baäl-Baäl; djeung ^c titiron mata-poë, noe di loehoereun eta, dipotongan; toer Asera-Asera, artja sipat oekir djeung artja sipat tjitak teh dipeupeuskeun, sarta diboeboekkeun, bari seug diawoerkeun ka astana-astana ⁵ djalma noe geus ngaloerban ka eta. 'Ari ^a toelang-toeleng panghoeloe-panghoeloe na koe andjeunna didoeroek dina altar-altarna; kitoe ngabérésihanana Joeda ⁶ djeung Jéroesalem. 'Malah di nagara-nagara tanah Mënase, tanah Epraim djeung tanah Simon, tépi ka tanah Naptali, di sakoer énggon noe tarikolot sarta ⁷ koeriling, 'andjeunna ngabongkar altar-altar; sarta ari Asera-Asera djeung artja-artja koe andjeunna dirémékkeun, diboeboekkeun; toer sakabeh titiron mata-poë koe andjeunna dipotongan di satahan Israil. Toeloej radja moelih deui ka Jéroesalem. ^a 2 Radj. 22. ^b p. 33: 17, 19, 22.

^c p. 14: 5. ^d 2 Radj. 23: 20.

⁸ Dëmi mangsa ^a kadalapan-wélas taoenna andjeunna djoemënéng radja, sanggeus andjeunna ngabérésihan tanah djeung gëdong teja, hidji waktue andjeunna miwarangan Sapan poetra Asalja, Maåseja, kapala nagara, djeung Joah poetra Joahas, anoe djadi papatih, dipiwarang ngomean gëdong Pangeran, Allah andjeunna. 'Ari geus darongkap ka Hilkia, panghoeloe agoeng, seug njarelehkeun oewang, noe geus didatangkeun ka gëdong Allah, beunang ngoempoelkeun ahli-ahli Lewi, poerah ngadjaga bangbaroeng, ti leungeun oerang Mënase djeung oerang Epraim, sarta ti sarejana oerang Israil salijan ti eta, kitoe deui ti sakabeh oerang Joeda djeung Binyamin, sarta ti priboemi Jéroesalem; ¹⁰ 'diselehkeunana ka leungeun djalma noe njiyeun pagawean, noe geus pada dibakoekeun ka gëdong Pangeran; ari koe eta djalma noe njariyeun pagawean, noe digarawe di gëdong Pangeran, oewang teh dibalandjakeun kana ngahadean djeung ngomean gëdong; ¹¹ 'nja eta dibalandjakeun ka toekang kai sarta ka

toekang njariyeun, baris meuli batoe tataan, djeung kai pikeun panggërët sarta pikeun pamikoel adjang gëdong-gëdong, noe geus diraroeksakkeun koe radja-¹² radja Joeda. 'Ari eta djalma-djalma pada satoehoe njiyeunna pagawean teh; sarta noe dibakoekeun njangking ka darinja, nja eta Jahat djeung Obadya, doewanana ahli Lewi, kaåsoep anak-poetoe Mërari; ari Djakaria djeung Mësoelam, doewanana kaåsoep anak-poetoe oerang Kahat, djadi poerah ngokolotan. Aja deui ahli Lewi, sakoer noe bisa nabeuh ¹³ tatabeuhan. 'Toer njangking sagala pananggoeng, djeung ngokolotan ka sakoer noe njiyeun pagawean keur baris saroe paning hal ngabakti. Djeung deui ahli Lewi teh aja noe djadi ahli kitab, aja noe djadi pangoeroes, aja deui noe djadi poerah toenggoe lawang. ^a 2 Radj. 22: 3.

¹⁴ Dëmi keur ngaloewarkeun oewang, anoe didatangkeun ka gëdong Pangeran teja, ^a panghoeloe Hilkia mëndak kitab toret Pangeran, noe dilantarankeun koe ¹⁵ Moesa teja. 'Pok Hilkia ngalahir ka Sapan, mantri toelis teja: Kaoela manggih kitab toret di djëro gëdong Pangeran. Seug kitab teh koe Hilkia diselehkeun ¹⁶ ka Sapan. 'Toeloej koe Sapan eta kitab dibawa, dek disanggakeun ka radja. Geus kitoe Sapan teh lapor ka radja, pioendjoekna: Noen, saniskantën noe dioeroeskeun ka abdi-abdi gamparan teja, ¹⁷ soemoehoen, keur dilalampahkeun. 'Ari oewang, noe kapëndak di gëdong Pangeran, parantos dioedoelekeun, bari ladjëng diselehkeun ka leungeun djalma noe dibakoekeun, sarëng ka leungeun djalma ¹⁸ noe njariyeun padamëlan teja. 'Djeung deui Sapan, mantri toelis teh, ngoeninga ka radja, pioendjoekna: Abdi koe panghoeloe Hilkia diselehan hidji kitab. Toeloej koe Sapan diadji di pajoeneun radja. ¹⁹ 'Ari geus kitoe, mangsa radja geus ngadangoe lahiran toret, seug andjeunna ²⁰ njosoëk panganggona. 'Tidinja radja nimbalan ka Hilkia, ka Ahikam poetra Sapan, ka Abdon poetra Mika, ka Sapan, mantri toelis, djeung ka Asaja, mantri radja, kijeu timbalanana: 'Geura lalumpang, pangnaroskeun diri kami sarta sakarina oerang Israil djeung Joeda ka Pangeran, hal lahiran ijeu kitab noe kapanggih; karena rosa pisan bëndoe-

ning Pangeran, noe dikoetjoerkeun ka oerang, tina sabab karoehoen oerang teu nareroet ka pangandika Pangeran, teu milampah sakoemaha noe dioengëlkeun dina ijeu kitab.

a 2 Radj. 22: 8.

- 22 Bral Hilkia sarta piwarangan radja deui tjaralik ka Hoelda, nabi istri, garwa Saloem, poetra Tokhat, anoe poetra Hasra, toekang ngadjaga papakean; ari eta istri tjalikna di Jëroesalem, dina bagian kadoewa; toeloej pada sasaoeran ka eta
- 23 istri salahiran tadi teja. 'Misaoer istri teh ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Bedjakeun koe maraneh ka eta djalma, noe ngadjoeroengkeun maraneh ka kami: 'Kijeu timbalan Pangeran: 'Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu änggon sarta ka priboemina, *a* nja eta sakabeh panjapa, noe kaoengëlkeun dina kitab, anoe diadji di hareupeun radja Joeda
- 24 teja. 'Tina sabab geus naringgalkeun ka kami, sarta ngaroeoes ka aällahan, mambrih ngabëndoekeun kami koe sakabeh djidjjeunan leungeunna; noe matak bëndoe kami dikoetjoerkeun ka ijeu
- 25 änggon, sarta moal pareum. 'Dëmi ka radja Joeda, noe ngadjoeroengkeun maraneh nanja ka Pangeran, koedoe kijeu nja mopojan ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Moenggoeh eta lahiran, noe kadenge koe maneh teja,
- 26 'sapedah hate maneh djadi leuleus, sarta maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun Allah, sanggeus maneh ngadenge lahirana hal ijeu änggon djeung hal priboemina, seug maneh ngahandapkeun diri di pajoeneun kami, djeung njosoëk papakean maneh, bari tjeurik di pajoeneun kami: noe matak kami sabalikna ngamakboel, soer pangandika Pangeran.
- 27 'Masing njaho, maneh teh koe kami rek dirijoengkeun ka karoehoen maneh; bakal dirijoengkeun ka pakoeboeran maneh djeung kasenangan, sarta panon maneh moal nendjo sakoer katjilakaän, noe koe kami bakal didatangkeun ka ijeu änggon, sarta ka priboemina. Toeloej eta teh pada lapor ka radja. *a* 3 Moesa 26: 14; 5 Moesa 28: 15.
- 28 *a* Tidinja radja miwarangan, sarta ngoempoelkeun sakabeh kokolot Joeda djeung Jëroesalem. 'Toeloej radja moenggah ka gëdong Pangeran, diiring koe sakabeh oerang Joeda djeung priboemi

Jëroesalem; kitoe deui koe para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, sarta koe djalma noe loba, noe gëde reudjeung noe leutik; geus kitoe ngaos saoengëling kitab përdjangdjian, noe kapëndak di gëdong Pangeran teja, malar kadenge koe sarereja. 'Ari radja keur ngadëg di parantina ngadëg, sarta ngadamël përdjangdjian ka pajoeneun Pangeran, sëdja anoet ka Pangeran, sarta sëdja ngestikeun timbalanana, përtelaänana djeung pikoekoehna, tëroes reudjeung manah sarta tëroes reudjeung njawa; sëdja ngalampahkeun lahiran përdjangdjian, noe

31 kaoengëlkeun dina kitab teja. 'Sarta salobana djalma noe kapanggih di Jëroesalem djeung di Binyamin, koe andjeunna disina mandjing. Prak priboemi Jëroesalem pada ngalampahkeun tëroes sapërdjangdjian Allah, nja eta Allah

32 karoehoenna. 'Geus kitoe Josia ti sakabeh tanah-tanah bogana oerang Israil njingkirkeun saniskara kagiroekan, sarta salobana djalma noe kapanggih di Israil koe andjeunna disina ngabakti, tëgës ngabakti ka Pangeran, Allah maranehanana. Sapandjang joeswa andjeunna eta teh teu njalingkir ti poengkoereun Pangeran, Allah karoehoenna. *a* 2 Radj. 23.

PASAL 35.

- Tidinja *a* Josia kërsa milampah paska ka Pangeran di Jëroesalem; prak pada mareuntjit paska dina tanggal opat wëlas, boelan kahidji. 'Djeung andjeunna
- 2 ngadëgkeun para panghoeloe, njangking sadjagaän-sadjagaänana, sarta pada dikowatkeun kana ngabakti di gëdong
- 3 Pangeran. 'Toeloej andjeunna marentah ka ahli-ahli Lewi, noe magahan ka sabangsa Israil, noe saroetji bade ka Pangeran teja: Eta pëti soetji teundeun koe maraneh di djëro gëdong, beunang ngadamël Soeleman poetra Dawoed, radja Israil teja; *c* taktak maraneh geus taja babawaän; ajeuna koedoe ngawoelaän ka Pangeran, Allah maraneh, sarta
- 4 ka oematna Israil; 'djeung koedoe pada njadijakeun diri, noeroetkeun ahli karoehoen maraneh, sabagian-sabagian maraneh, tëroessatoelisan Dawoed, radja Israil, sarta toelisan Soeleman poetrana.
- 5 'Seug koedoe narangtoeng di kasoetjian, noeroetkeun goendoekan ahli karoehoen

doeloer-doeloer maraneh, djalma noe loba, [ka hidji-hidji goendoekan] sing aja hidji bagian ahli karoehoen oerang
 6 Lewi. 'Toeloej koedoe mareuntjit paska, bari njaroejtikeun maneh, sarta sadijakeun keur doeloer-doeloer maraneh, soepaja ngalampahkeun tēroes sapangandika Pangeran koe lantaran Moesa teja.
 7 'Sarta Josia ka djalma-djalma ^d ngahadjatkeun anak domba djeung anak ēmbe, sakabehna baris paska, pikeun sadajana noe djonghok; ari rejana tiloe laksa, tambah sapi tiloe reboe; nja eta
 8 ti kagoengan radja. 'Kitoe deui kapalapakalana njidēkahkeun ka djalma-djalma, ka para panghoeloe sarta ka ahli-ahli Lewi, bawaning soeka. Ari Hilkia, Djakaria djeung Jēhiēl, noe djaradi gēgēdoeg gēdong Allah, ngaleler ka para panghoeloe, baris paska, doewa reboe gēnēp ratoes [ēmbe-domba], tambah sapi
 9 tiloe ratoes. 'Sarta ari ^e Konanya, Sēmaja djeung Nētanel, saderek-saderekna, kitoe deui Hasabja, Jēhiēl djeung Josabad, para kapala ahli Lewi, njidēkahkeun ka ahli Lewi baris paska lima reboe [ēmbe-domba], tambah sapi lima ratoes.
 10 'Kitoe tjatjawisna baris ngabakti, sarta panghoeloe narangtoeng di parantina nangtoeng, kitoe deui ahli-ahli Lewi, noeroetkeun bagianana, tēroes satimbalan radja. 'Prak ^f mareuntjit paska, sarta panghoeloe pada ngepretkeun [gētih] ti leungeunna, djeung ahli-ahli Lewi noe
 12 njisitan. 'Djeung pada ngingkarkeun ^g koerban doeroekan, dek disarangakeun noeroetkeun goendoekan ahli karoehoen djalma-djalma, soepaja dihatoerkeun ka Pangeran tēroes sakoemaha noe kae-
 13 ngēlkeun dina kitab Moesa. Ari sapi teja pon kitoe keneh. 'Tidinja paska ^h diganggang dina seuneu, noeroetkeun hoe-koemna; ari koerban saroetji mah di-
 14 koeloeb dina daloeng, dina parioek sarta dina katel; seug diboeroekeun ka djalma loba. 'Sanggeusna kitoe pek njadi-
 15 jakeun keur daririna sarta keur para panghoeloe; karana panghoeloe-panghoeloe, nja eta toeroenan Haroen, ngoerbankeunana koerban doeroekan sarta djeung gadjih teh tēpi ka peuting; noe matak ahli Lewi njadijakeun keur daririna sarta keur para panghoeloe, toeroenan Haroen. 'Djeung deui ahli-ahli nja-

nji, nja eta anak-poetoe Asap, pada aja di parantina nangtoeng, noeroetkeun dawoehan Dawoed, Asap, Heman djeung Jēdoetoen, djoeroe pēlēng radja teja; kitoe deui poerah toenggoe lawang aja di oenggal-oenggal lawang; eta sadajana teu noenda pagaweanana, karana dipangnjadijakeun koe doeloer-doeloerna, pada
 16 ahli Lewi. 'Tah, kitoe mētakeunana sakabeh hal ngabakti ka Pangeran dina poē eta, baris milampah paska djeung ngoerbankeun koerban doeroekan dina altar Pangeran, noeroetkeun timbalan
 17 radja Josia. 'Brak oerang Israil, sakoer noe djonghok, pada milampah paska dina waktōe harita, sarta djeung pesta roti
 18 teu ragian, toedjoeh poē lilana. 'Estoe ⁱ hanteu ngalampahkeun paska tjara kitoe di Israil ti djaman nabi Samoeēl; ari sadajana radja Israil taja noe ngalampahkeun paska sapērti noe dilampahkeun koe Josia, koe para panghoeloe, koe ahli-ahli Lewi, koe sakabeh oerang Joeda djeung oerang Israil anoe djonghok, sarta
 19 koe priboemi Jēroesalem teja. 'Mangsa kadalapan-wēlas taoenna Josia djoemēnēng radja, harita eta paska dilampahkeunana. a 2 Radj. 23:21; p. 30:1. b p. 8:14. c 1 Bab. 23:25, 26. d p. 30:24. e p. 31:12, 13. f p. 30:16, 17; 29:34. g 3 Moesa 3:9. h 2 Moesa 12:8, 9. i 2 Radj. 23:22; p. 30:18, 26.

20 Sanggeusna sakabeh pērkara noe tadi, hal Josia njadijakeun deui gēdong teja, ^a djēboel Nēko, radja Mēsir, sēdja mērangan ka nagara Karkēmī, di sisi tji Prat; bral Josia boedal, mapag ka dinja.
 21 'Toeloej radja Mēsir nitahan djalma ka andjeunna, mopojan kijeu: Eh radja Joeda! aja pērkara naon andjeun teh ka kae-
 22 la? pangaroerog teh kae- la ajeuna lain ka andjeun, satērangna ka bangsa noe keur dipērangan koe kae- la; sarta timbalan Allah, kae- la koedoe kēntjēng. Poma-poma Allah, noe njarēngan ka kae- la, koe andjeun antēp, bisi ngaroek-
 23 sakkeun ka andjeun. 'Tatapi Josia teu kērsaeun malikkeun pameunteu ti dinja, anggoer ^b seg njamar, sēdja mērangan ka dinja, teu ngagoegoe kana kasaoeran Nēko, anoe ti lambe Allah; toeloej soem-
 ping, sēdja pērang di lēbak Mēgido.
 23 'Tidinja ^c radja Josia dipanah koe toekang panah, sarta keuna. Pok radja marentah ka abdi-abdina: Kami koe ma-

raneh pindahkeun; karana kami bangĕt
 24 nja tatoe. 'Gantjang radja koe abdi-ab-
 dina dialihkeun tina kareta, ditiitihkeun^a
 kana kareta kadoewa kagoenganana,
 seug didjadjapkeun ka Jĕroesalem. 'Toe-
 loej poepoes, djeung dikoeĕrĕbkeun ka
 makam karoehoenna; sarta sakabeh oe-
 rang Joeda djeung Jĕroesalem pada pri-
 25 hatin katinggal Josia. 'Ari Jĕrmia nga-
 damĕl hidji njanjian nalangsa hal Josia;
 djeung sakabeh ahli njanji lalaki-awewe,
 'tjap-tjap njiyeun njanjian nalangsa, sok
 ngaroetjapkeun Josia, tĕpi ka mangsa
 ajeuna; malah didjiyeun pikoekoeh di
 26 keun dina kitab njanjian nalangsa. - 'Ari
 tjarijos Josia salijan ti eta, djeung ka-
 hadeanana, noeroetkeun noe kaoengĕl-
 27 keun dina toret Moesa, 'sarta lakoe-
 lampahna, ti mimitina tĕpi ka pangang-
 geusanana, saĕnjana kaoengĕlkeun dina
 kitab para radja Israil djeung Joeda.

a 2 Radj. 23: 29. *b* p. 18: 29. *c* 1 Radj. 22: 34.
d 1 Moesa 41: 43. *e* Djak. 12: 11.

PASAL 36.

Geus kitoe ^a djalma-djalma eusi tanah
 njokot Joahas, poeta Josia, seug di-
 djĕnĕngkeun radja, ngaganti ramana, di
 2 Jĕroesalem. 'Oemoer Joahas keur mang-
 sa djadi radja teh tiloe likoer taoen,
 sarta tiloe boelan ngaradjaĕnana di Jĕ-
 3 roesalem. 'Toeloej andjeunna dirorod
 koe radja Mĕsir di Jĕroesalem, sarta ta-
 nah teh didĕnda saratoes talenta perak
 4 djeung satalenta ĕmas. 'Tidinja Eljakim,
 saderek Joahas, koe radja Mĕsir diang-
 kat radja, njangking Joeda djeung Jĕ-
 roesalem, sarta djĕnĕnganana diganti
 Jojakim; dĕmi Joahas saderekna mah
 koe Nĕko dibawa, didatangkeun ka
 Mĕsir.

a 2 Radj. 23: 30.

5 Oemoer Jojakim keur mangsa djadi
 radja teh salawe taoen, sarta sawĕlas
 taoen ngaradjaĕnana di Jĕroesalem. Dĕ-
 mi Jojakim teh milampah noe goreng di
 6 pajoeneun Pangeran Allahna. 'Andjeun-
 na ^a diroeroeg koe Nĕboekadnesar, radja
 Baboel, sarta koe Nĕboekadnesar^b dirante
 tambaga, dek diiringkeun ka Baboel.
 7 'Djeung deui ^c parabot gĕdong Pange-
 ran sawareh koe Nĕboekadnesar dibawa
 ka Baboel, diteundeunna di gĕdong aĕl-
 8 lahanana di Baboel. - 'Ari tjarijos Jojakim

salijan ti eta, djeung kagiroekanana noe
 koe andjeunna dilampahkeun, sarta ka-
 gorengan noe kapanggih di andjeunna,
 saĕnjana kaoengĕlkeun dina kitab para
 radja Israil djeung Joeda. Ari Jojakim
 poetrana noe ngaganti djadi radja.

a 2 Radj. 24: 1. *b* p. 33: 11. *c* Esr. 1: 7; Dan. 1: 2.

9 ^a Oemoer Jojakim keur mangsa djadi
 radja teh dalapan [wĕlas] taoen, sarta
 tiloe boelan sapoeloe poĕ ngaradja-
 anana di Jĕroesalem. Dĕmi Jojakim teh
 milampah noe goreng di pajoeneun Pa-
 10 ngeran. 'Ari keur mangsa ^a ganti taoen
 radja Nĕboekadnesar miwarangan, seug
 Jojakim dibawa ka Baboel, barĕng djeung
 paparabotan gĕdong Pangeran noe aheng-
 aheng; toeloej Sidkia, saderek Jojakim,
 koe radja Baboel didjĕnĕngkeun radja,
 njangking Joeda djeung Jĕroesalem.

a 2 Radj. 24: 8. *b* 2 Sam. 11: 1.

11 Oemoer Sidkia keur mangsa djadi ra-
 dja teh salikoer taoen, sarta sawĕlas
 12 taoen ngaradjaĕnana di Jĕroesalem. 'Dĕ-
 mi Sidkia teh milampah noe goreng di
 pajoeneun Pangeran Allahna; teu nga-
 handapkeun andjeun di pajoeneun nabi
 13 Jĕrmia, lalambe Pangeran. 'Samalah an-
 djeunna baha ka radja Nĕboekadnesar,
 noe geus njoempahan ka andjeunna njĕ-
 boet Allah; sarta andjeunna ngaheu-
 raskeun beuheungna djeung neuaskeun
 manahna, sangeuk tobat ka Pangeran,
 14 Allah Israil. 'Kitoe keneh sakabeh ka-
 pala panghoeloe, geus poegoeh djalma
 noe loba, habĕn pada migawe kasala-
 han, ^a noeroetkeun saniskara kagiroekan
 bangsa kapir; ^b djeung pada nganadjis-
 keun gĕdong Pangeran di Jĕroesalem,
 15 beunang Pangeran njoetjikeun teja. 'Ari
 Pangeran, Allah karoehoenna, ^c sok nga-
 datangkeun ka darinja piwarangan an-
 djeunna, ti saban isoek-isoek miwarang-
 na, bawaning wĕlaseun ka oematna sarta
 16 ka ĕnggon andjeunna linggih. 'Dĕmi eta
 pada mojok ka piwarangan Allah, djeung
 njoemahkeun ka pangandikana, sarta
 ngalelewaĕn ka nabi-nabina, noe matak
 bĕndoening Pangeran ngarosaĕn ka oe-
 matna, ^d moenggah datang ka teu beu-
 17 nang ditambaĕn. 'Tidinja Pangeran nga-
 datangkeun ka maranehanana ^e radja
 oerang Kasdim; nja eta seg meuntjitan
 baroedjangna koe pĕdang di djĕro gĕ-
 dong kasoetjitan maranehanana; ^f sarta

teu wélaseun ka boedjang djeung ka landjang, soemawonna ka noe kolot djeung noe bodas ramboet; kabeh oge
 18 diselehkeun ka leungeunna. 'Djeung sarniskara parabot gëdong Allah, gëdeleutik, kitoe deui radja-brana gëdong Pangeran, sarta doenya-brana radja djeung para kapalana, kabeh oge dibawa
 19 ka Baboel. 'Ari gëdong Allah dihoeroean, koeta Jëroesalem dibongkar, sakabeh gëdong noe di Jëroesalem dihoeroean koe seuneu, djeung sakabeh barangna
 20 noe moelja-moelja diraroeksakkeun. 'Dëmi sasesana noe paeh koe pëdang di-bojong ka Baboel; geus kitoe pada ngawoela ka andjeunna djeung ka poetra-poetoena, tëpi ka karadjaän Persi ngareh; 'soepaja kalaksanakeun pangandika
 21 Pangeran koe lantaran lambëj Jërmia, 'tëpi ka tanah teh soekaeun koe sabat-sabatna; sapandjangna soewoeng tanah

teh ngarasa sabat, ^h tëpi ka djëdjëg toedjoeuh poeloeh taoen. ^a p. 28 : 3.

^b Jër. 7 : 30. ^c p. 24 : 19. ^d Jër. 7 : 20 ; 30 : 12.

^e 2 Radj. 25. ^f 5 Moesa 28 : 50. ^g 3 Moesa 26 : 34.

^h Jër. 25 : 12 ; 29 : 10.

22 ^a Ari dina taoen noe kahidji Kores djoemënëng radja Persi, soepaja boekti pangandika Pangeran ti lambëj Jërmia teja, Pangeran ^b ngageuingkeun roh Kores, radja Persi, noe matak ngidërkeun parentah di sakaradjaänana kabeh, sarta
 23 nganggo soerat ongkoh, saoerna: 'Kijeu parentah Kores, radja Persi: Sakabeh karadjaän di boemi geus dipaparinkeun ka kami koe Pangeran, Allah sawarga; sarta kami koe andjeunna dikërsakeun njijeun hidji gëdong pikeun andjeunna di Jëroesalem, di tanah Joeda. Saha-saha lëbah maraneh kaäsoep sakabeh oematna, widi moelang, sarta moegi disarëngan koe Pangeran Allahna.

^a Esr. 1 : 1. ^b p. 21 : 16.

KITAB ESRA.

PASAL 1.

Ari ^a dina taoen noe kahidji Kores djoemënëng radja Persi, soepaja boekti pangandika Pangeran ti lambëj Jërmia teja, Pangeran ngageuingkeun roh Kores, radja Persi, noe matak ngidërkeun parentah di sakaradjaänana kabeh, sarta
 2 nganggo soerat ongkoh, saoerna: 'Kijeu parentah Kores, radja Persi: Sakabeh karadjaän di boemi geus dipaparinkeun ka kami koe Pangeran, Allah sawarga; sarta kami koe andjeunna dikërsakeun njijeun hidji gëdong pikeun andjeunna
 3 di Jëroesalem, di tanah Joeda. 'Saha-saha lëbah maraneh kaäsoep sakabeh oematna, widi moelang ka Jëroesalem, di tanah Joeda, sarta moegi disarëngan koe Allahna; seg geura njijeun pigëdongeun Pangeran, Allah Israil; nja eta
 4 Allah anoe linggih di Jëroesalem. 'Ari saha-saha noe kari, di sakoer ënggonna ngoembara, koedoe koe priboemi ënggonna dibarahanana ëmas-perak, barang-

barang djeung sasatoan; sadjaba ti pangabakti bawaning soeka, pikeun gëdong
 5 Allah, anoe linggih di Jëroesalem. 'Tidinja darangdan para loeloegoe ahli karohoen kaom Joeda djeung Binyamin, kitoe deui para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, nja eta sakoer noe koe Allah digeuingkeun soekmana, sëdja moelang, arek njijeun gëdong Pangeran, anoe linggih di Jëroesalem. 'Ari sakabeh noe sakoeriling eta ^b pada ngoewatkeun leungeun-leungeunna koe bangsa ëmas-perak, koe barang-barang, koe sasatoan, djeung koe sipat noe moelja-moelja, kadjaba ti saroe paning pangabakti bawaning soeka. 'Djeung deui radja Kores ngabidjilkeun paparabotan gëdong Pangeran, ^c noe bareto koe Nëboekadnesar dika-loewarkeun ti Jëroesalem, sarta ditundeun di gëdong aällahanana teja;
 7 'nja eta koe Kores, radja Persi teh, dibidjilkeun koe lantaran Mitrëdat, mantri doenya-brana, sarta dibilang, ^d diselehkeun ka Sesbasar, gëgëden Joeda.

9 'Ari bilanganana kijeku: bokor ěmas tiloe
 poeloeh, bokor perak sareboe, peso sa-
 10 lapan likoer; 'pinggan ěmas tiloe poe-
 loeh, pinggan perak, noe kasar, opat
 ratoes sapoeloeh; parabot salijan ti eta
 11 sareboe. 'Djoemlah parabot ěmas-perak
 teh lima reboe opat ratoes. Kabeh di-
 tjandak koe Sesbasar, eukeur nginditkeun
 djalma dibojong teja ti Baboel ka Jĕ-
 roesalem.

a 2 Bab. 36: 22. b Nĕh. 2: 18.
 c 2 Bab. 36: 7, 18. d p. 5: 14.

PASAL 2.

Sarta ^a nja ijeu oerang kabopaten, noe
 Sarindit ti pangdjarahan djalma dibo-
 jong, noe bareto koe Nĕboekadnesar,
 radja Baboel, dibojong ka Baboel teja,
 ari ajeuna maroelang ka Jĕroesalem
 djeung ka Joeda, moeroe sanagara-sa-
 2 nagarana; 'daratangna ngiring Sĕroeba-
 bel, Jesoea, Nĕhemja, Sĕraja, Relaja,
 Mordĕkai, Bilsan, Mispar, Bigwai, Rĕ-
 hoem djeung Baĕna. Ari bilangan djal-
 3 ma-djalma, bangsa Israil, kijeku: 'anak-
 poetoe Paros doewa reboe saratoes toe-
 4 djoeh poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Sĕ-
 patya tiloeratoes toedjoeh poeloeh doewa.
 5 'Anak-poetoe Arah toedjoeh ratoes toe-
 6 djoeh poeloeh lima. 'Anak-poetoe Pa-
 hat-Moab, kaĕsoep anak-poetoe Jesoea
 djeung Joab, doewa reboe dalapan ratoes
 7 doewa wĕlas. 'Anak-poetoe Elam sareboe
 8 doewa ratoes lima poeloeh opat. 'Anak-
 poetoe Satoe salapan ratoes opat poe-
 9 loeh lima. 'Anak-poetoe Sakai toedjoeh
 10 ratoes sawidak. 'Anak-poetoe Bani gĕnĕp
 11 ratoes opat poeloeh doewa. 'Anak-poetoe
 12 Bebai gĕnĕp ratoes tiloe likoer. 'Anak-
 poetoe Asgad sareboe doewa ratoes doe-
 13 wa likoer. 'Anak-poetoe Adonikam gĕnĕp
 14 ratoes gĕnĕp poeloeh gĕnĕp. 'Anak-poe-
 15 toe Bigwai doewa reboe lima poeloeh
 16 gĕnĕp. 'Anak-poetoe Adin opat ratoes
 17 lima poeloeh opat. 'Anak-poetoe Ater,
 bangsa Hiskia, salapan poeloeh dalapan.
 18 'Anak-poetoe Besai tiloe ratoes tiloe li-
 19 koer. 'Anak-poetoe Jora saratoes doewa
 20 wĕlas. 'Anak-poetoe Hasoem doewa ra-
 21 toes tiloe likoer. 'Anak-poetoe Gibar sa-
 22 lapan poeloeh lima. 'Anak-poetoe Bet-
 23 Lehem saratoes tiloe likoer. 'Oerang
 24 Nĕtopa lima poeloeh gĕnĕp. 'Oerang
 25 Anatot saratoes dalapan likoer. 'Anak-
 poetoe Asmawet opat poeloeh doewa.
 26 'Anak-poetoe Kirjat-Arim, Kĕpira djeung

Berot, toedjoeh ratoes opat poeloeh tiloe.

26 'Anak-poetoe Ramah djeung Geba gĕnĕp
 27 ratoes salikoer. 'Oerang Mikmas sara-
 28 toes doewa likoer. 'Oerang Bet-El djeung
 29 Ai doewa ratoes tiloe likoer. 'Anak-poe-
 30 toe Nĕbo lima poeloeh doewa. 'Anak-
 poetoe Magbis saratoes lima poeloeh gĕ-
 31 nĕp. 'Anak-poetoe Elam noe hidji devi
 sareboe doewa ratoes lima poeloeh opat.
 32 'Anak-poetoe Harim tiloe ratoes doewa
 33 poeloeh. 'Anak-poetoe Lod, Hadid djeung
 34 Ono, toedjoeh ratoes salawe. 'Anak-poe-
 35 toe Jĕriho tiloe ratoes opat poeloeh lima.
 36 'Anak-poetoe Sĕnaĕ tiloe reboe gĕnĕp
 ratoes tiloe poeloeh.

a Nĕh. 7: 6.

36 Panghoeloe: anak-poetoe Jĕdaja, bang-
 sa Jesoea, salapan ratoes toedjoeh poe-
 37 loeh tiloe. 'Anak-poetoe Imer sareboe
 38 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Pas-
 hoer sareboe doewa ratoes opat poeloeh
 39 toedjoeh. 'Anak-poetoe Harim sareboe
 toedjoeh wĕlas.

40 Ahli Lewi: anak-poetoe Jesoea djeung
 Kadmiĕl, kaĕsoep anak-poetoe Hodawia,
 41 toedjoeh poeloeh opat. 'Ahli njanji: anak-
 poetoe Asap saratoes dalapan likoer.
 42 'Anak-poetoe poerah toenggoe lawang:
 anak-poetoe Saloem, anak-poetoe Ater,
 anak-poetoe Talmon, anak-poetoe Akoeb,
 anak-poetoe Hatita, anak-poetoe Sobai;
 43 djoemlah saratoes tiloe poeloeh salapan.

43 ^a Nĕtinim: anak-poetoe Siha, anak-
 poetoe Hasoepa, anak-poetoe Tabao; t;
 44 'anak-poetoe Keros, anak-poetoe Siaha,
 45 anak-poetoe Padon; 'anak-poetoe Lĕba-
 na, anak-poetoe Hagaba, anak-poetoe
 46 Akoeb; 'anak-poetoe Hagab, anak-poe-
 47 toe Samlai, anak-poetoe Hanan; 'anak-
 poetoe Gidel, anak-poetoe Gahar, anak-
 48 poetoe Raja; 'anak-poetoe Rĕsin, anak-
 poetoe Nĕkoda, anak-poetoe Gasam;
 49 'anak-poetoe Oesa, anak-poetoe Paseah,
 50 anak-poetoe Besai; 'anak-poetoe Asna,
 anak-poetoe Mĕhoenim, anak-poetoe Nĕ-
 51 poesim; 'anak-poetoe Bakboek, anak-
 poetoe Hakoepa, anak-poetoe Harhoer;
 52 'anak-poetoe Basloet, anak-poetoe Mĕ-
 53 hida, anak-poetoe Harsa; 'anak-poetoe
 Barkos, anak-poetoe Sisĕra, anak-poetoe
 54 Tamah; 'anak-poetoe Nĕsiah, anak-poe-
 55 toe Hatipa. 'Anak-poetoe abdi-abdi Soe-
 leman: anak-poetoe Sotai, anak-poetoe
 56 Soperet, anak-poetoe Pĕroeda; 'anak-
 poetoe Jaĕla, anak-poetoe Darkon, anak-

57 poetoë Gidel; 'anak-poetoë Sěpatya,
 anak-poetoë Hatil, anak-poetoë Pokeret-
 58 Hasěbaim, anak-poetoë Ami. 'Djoemlah
 Nětinim djeung anak-poetoë abdi-abdi
 Soeleman teh tiloe ratoes salapan poe-
 loeh doewa. a 1 Bab. 9: 2.
 59 Sarta ^a ijeu noe arindit ti Tel-Melah,
 Tel-Harsa, Kěroeb, Adan djeung Imer,
 tapi teu barisaeun netelakeun ahli ka-
 roehoenna djeung toeroenanana, jen es-
 60 toë dirina oerang Israil: 'anak-poetoë
 Dělaja, anak-poetoë Tobia, anak-poetoë
 Někoda; gěněp ratoes lima poeloeh doe-
 61 wa. 'Sarta noe kaāsoep anak-poetoë
 panghoeloe, nja eta anak-poetoë Habaja,
 anak-poetoë Hakos, anak-poetoë Barsil-
 lai, noe boga pamadjikan ka hidji anak
 Barsilai, ^b oerang Gilad, sarta katělah
 62 koe ngaran eta. 'Ari eta noe tadi pada
 nejangsan soerat sadjarahna, tapi teu ka-
 panggih, noe matak diitoeng rěgěd, ka
 63 loewar ti kapanghoeloean. 'Ari saer
 bopati ka darinja, jen oelah dalahar ^c
 noe pangsoetji-soetjina, těpi ka aja deui
 panghoeloe ngaděg, njěkěl ^d Oerim djeung
 'Toemim teja. a Nėh. 7: 61. b 2 Sam. 19: 31.
c 3 Moesa 2: 3, 10; 4 Moesa 18: 9. d 2 Moesa 28: 30.
 64 Sapakoempoelanana djoemlah opat
 laksa doewa reboe tiloe ratoes gěněp
 65 poeloeh, 'djaba ti badega-badegana awe-
 we-lalaki, aja toedjoeh reboe tiloe ratoes
 tiloe poeloeh toedjoeh; sarta di mara-
 nehanana aja ahli njanji awewe-lalaki,
 66 doewa ratoes. 'Ari koedana toedjoeh
 ratoes tiloe poeloeh gěněp; bigalna doewa
 67 ratoes opat poeloeh lima; 'ontana opat
 ratoes tiloe poeloeh lima; kaldena gě-
 něp reboe toedjoeh ratoes doewa poeloeh.
 68 Ari sawareh loeloegoe ahli karoehoen,
 barang saroemping ka gědong Pangeran
 di Jěroesalem, ngabarakti ka gědong
 Allah bawaning soeka pribadi, baris nga-
 děgkeun deui eta gědong dina oeroetna.
 69 'Ngahatoerkeunana sakadar kakoewata-
 nana baris piartaean pagawean, wang
 ẽmas gěněp laksa sareboe gěbleg, sarta
 wang perak lima reboe mina, tambah
 70 djoebah panghoeloe saratoes siki. 'Tidi-
 nja panghoeloe, ahli Lewi djeung djalma
 noe reja, kitoe deui ahli njanji, poerah
 toenggoe lawang djeung Nětinim teja,
 pada matoeh di nagara-nagarana; sa-
 kabeh oerang Israil maratoeh di naga-
 ra-nagarana.

PASAL 3.

Barang ^a něpi ka boelan noe katoedjoeh,
 Bari oerang Israil geus matoeh di na-
 gara-nagarana, seug djalma-djalma teh
 karoempoel ka Jěroesalem, ^b kawas djal-
 2 ma saerang. 'Tidinja Jesoea poetra Jo-
 sadak, reudjeung saderek-saderekna, nja
 para panghoeloe, sarta Sěroebabel poe-
 tra Saltiěl, reudjeung saderek-saderekna,
 pada dangdan, seg ngadjělěgkeun deui
 altar Allah Israil, sědja ngoerbankeun
 koerban doeroekan di loehoerna, ^c sa-
 koemaha noe kaoengělkeun dina toret
 3 Moesa, piwarangan Allah teja. 'Prak pa-
 da ngaděgkeun eta altar dina oeroetna,
 tatapi kalawan baloewas hate ^d tina
 sabab sakoer bangsa eta tanah-tanah;
 toeloej pada ngoerbankeun koerban doe-
 roekan dina eta altar bade ka Pangeran,
 nja eta koerban doeroekan isoek reu-
 4 djeung sore. 'Sarta pada ngalakonan ^e
 pesta saoeng běbětek, noeroetkeun noe
 kaoengělkeun teja; djeung [ngoerban-
 keun] koerban doeroekan oenggal-oeng-
 gal poě těroes sabilanganana, noeroet-
 keun hoekoemna, sabakoe-bakoena dina
 5 oenggal-oenggal poě. 'Sanggeusna kitoe
 [ngoerbankeun] koerban doeroekan ^f noe
 teu pětot-pětot, kitoe deui koerban pa-
 nanggalan, djeung koerban sadajana pes-
 ta Pangeran, noe disaroetjikeun, sarta
 koerban sadajana noe ngabakti ka Pa-
 6 ngeran ^g bawaning soeka. 'Ti sěmět tang-
 gal hidji, boelan noe katoedjoeh, nga-
 mimitianana ngoerbankeun koerban doe-
 roekan ka Pangeran; harita tatjan nji-
 jeun pipaděmeneun kabah Pangeran.
 7 'Sarta pada ngaleler oewang ka toekang
 batoe djeung ka toekang kai, kitoe deui
^h kahakanan, inoeman sarta minjak ka
 oerang Sidon djeung ka oerang Tiroes,
ⁱ baris ngadatangkeun kai poetri ti goe-
 noeng Libanon ka laoet Jopa, sakoemaha
 noe koe Kores, radja Persi teja, diidin-
 keun ka darinja. a Nėh. 8: 1. b Hak. 20: 1.
c 3 Moesa 6: 9. d p. 4: 4. e 3 Moesa 23: 34; 4 Moe-
 sa 29: 12. f 1 Bab. 16: 40; 2 Bab. 2: 4. g 5 Moe-
 sa 12: 6. h 1 Radj. 5: 9, 11. i 2 Bab. 2: 16.
 8 Ari dina taoen noe kadoewa ti sang-
 geus daratang ka gědong Allah, ka Jě-
 roesalem, dina boelan noe kadoewa, seug
 Sěroebabel poetra Saltiěl, djeung Jesoea
 poetra Josadak, sarta sesa saderek-

saderekna, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, baréng sakabéh noe geus moelang ti pangdjarahan ka Jérusalem, pada ngamimitian; prak ngaradégkeun ahli-ahli Lewi ^a ti sémét oemoer doewa poeloeh taoen ka loehoer, sina ngokolotan hal pagawean gédong Pangeran.

9 'Toeloej ngadég Jesoeasapoetrana djeung sasaderekna, sarta Kadmiél sapoetrana, anak-poetoe Joeda, pada satoenggal, ngokolotan ka noe njarijeun pagawean gédong Allah; kitoe deui anak-poetoe Henadad sapoetrana djeung sasaderekna,

10 ahli-ahli Lewi. 'Mangsa taroekang njiyeun masang pipadémeneun kabah Pangeran, seug para panghoeloe disina ngaradég, sarta pada nganggo, bari njarékél tarompet; djeung ahli Lewi, anak-poetoe Asap, pada make tjetjempres, baris moedji ka Pangeran, ^b noeroetkeun atoeran

11 Dawoed, radja Israil teja. 'Prak patempas-tempas ^c nja moedji djeung nganoehoenkeun ka Pangeran, sabab moerah, sabab langgèng nja kaásihanana ka Israil. Djeung djalma noe reja saroerak, bédas pisan soerakna, eukeur eta moedji ka Pangeran sapedah geus térap pipadémeneun gédong Pangeran.

12 'Ari panghoeloe djeung ahli Lewi sarta loeloegoe ahli karoehoen, noe karolot, ^d anoe tarégèseun ka gédong noe ti heula teja, barang geus térap pipadémeneun gédong ijeu di hareupeun panonna, reja noe tja-reurik, bédas pisan sowarana, tatapi reja deui noe soerak bawaning koe kaboe-

13 ngahan, wani narikkeun sowara; 'djadi djalma-djalma teu bisaeun ngabinakeun sora soerak kaboe ngahan djeung sora tjeurik djalma-djalma; wantoe djalma-djalma saroerakna rosa katjida, ^e wani sowarana kadenge ti kadjaoehan.

^a 2 Bab. 31: 17. ^b 2 Bab. 23: 18; 29: 27. ^c 2 Bab. 5: 13.

^d Hag. 2: 3. ^e Néh. 12: 43.

PASAL 4.

Mangsa moesoeh Joeda djeung Binyamin ngadarengé bedja, jen oerang pangbojongan teh keur njiyeun kabah

2 bade Pangeran, Allah Israil, 'toeloej ngadareuheusan ka Séroebabel djeung ka para loeloegoe ahli karoehoen, sarta pada mihatoer ka arandjeunna kijeu: Kaoela ka sarampejan hajang ngabantocan njiyeun, da kaoela ge narejangan

Allah sarampejan, saperti sarampejan keneh; ^a malah kaoela ngaloerban ka andjeunna ti watés djaman Esar-Hadon, radja Asoer, noe nginditkeun kaoela sadaja ka dijeu. 'Diwalon koe Séroebabel,

3 Jesoea djeung para loeloegoe ahli karoehoen oerang Israil salijan ti eta: Montong teuing maraneh ngabantoe ka kaoela njiyeun gédong pikeun Allah kaoela; énjana mah kaoela sabatoer-batoer bae noe pinjiyeuneun gédong teh pikeun Pangeran, Allah Israil, ^b sakoemaha noe koe radja Kores, radja Persi, ditimbal-

4 keun ka kaoela sadaja. 'Ari geus kitoe eta djalma-djalma eusi tanah sok ngeplek-ngeplekkeun leungeun bangsa Joeda,

5 sarta ^c sok diririsi eukeur njiyeun. 'Malah-malah pada moeroehan ka para pang-rémpagan, tina hal bangsa Joeda, soepaja diboeroengkeun karépna; kitoe lakoena sapandjang djoeménèng Kores, radja Persi, tépi ka Darioes, radja Persi,

6 djoeménèng radja. 'Sarta keur mangsa Ahasweros djoeménèng radja, keur anjar keneh ngaradjaanana, eta djalma njarijeun hidji soerat pakéllakan, ngistorikeun priboemi Joeda djeung Jérusalem.

^a 2 Radj. 17: 24, 33; 19: 37. ^b p. 1: 3. ^c Néh. 6: 9.

7 Djeung deui ^a keur djaman Artahsasta pek Bislam, Mitrédat, Tabel djeung batoerna salijan ti eta, njoeratan ka Artahsasta, radja Persi; ari toelisanana soerat teh ditoelis aksara Sam, sarta disalin

8 basa Sam. 'Rèhoem, noe njékél parentah, djeung Simsai, mantri toelis, njarijeun hidji soerat, ngistorikeun Jérusalem, dikirimkeun ka radja Artahsasta, kijeu

9 oenina: 'Saparantos kitoe, Rèhoem, anoe njékél parentah, saréng Simsai, mantri sèrat, kalajan rentjangna salijan ti eta, oerang Dina, oerang Aparsatka, oerang Tarpela, oerang Aparsa, oerang Arkoe, oerang Baboel, oerang Soesan, oerang

10 Deha saréng oerang Elam, 'sarawoeh bangsa-bangsa salijan ti eta, anoe kenging ngalihkeun Asnapar, noe agoeng nja moelja teja, dipèrnahkeun di nagara Samaria saréng dina tanah salijan ti eta di peuntaseun bangawan, sarta sa-

11 toetoeloejna. 'Kijeu oenina soerat, noe koe eta dikirimkeun ka andjeunna, ka radja Artahsasta: Sèrat ti abdi-abdi gamparan, djalma peuntaseun bangawan,

12 sarta satoetoeloejna. 'Hatoer oeninga ka

sang radja, jen oerang Jahoedi, anoe pada mijang ti salira gamparan teja, geus darongkap ka abdi, ka Jéroesalem; pada ngadégkeun deui eta nagara noe bahaän njadjahil teja; keur marantoskeun koeta-koetana saréng keur ngomean padémenna. ¹³ 'Ajeuna hatouer oeninga ka sang radja, saoe pantén eta nagara tjjjos diadégkeunana, saréng koetana dongkap ka parantosna, eta teh moal daekeun njanggakeun ^b oepéti, beja atanapi tjoeke; pitémaheunana para radja kenging roegi. ¹⁴ 'Ajeuna, sarehing abdi pada néda oejahing karaton, saréng teu warérat nendjo kawirangan sang radja, poerwa abdi ngadjoeroengkeun saréng ngoeninga ka ¹⁵ sang radja; 'soepaja miwarang nitik-nitik dina sérat pangeling-ngeling karoehoen gamparan; tinangtos koe gamparan kapéndak dina eta sérat pangelingngeling, saréng bade oeninga, jen eta nagara estoe nagara bahaän, sok matak roegi ka radja-radja saréng kana kabopaten, sarawoeh di djérona sok ngajajakeun karoesoehan, ti alam baheula pisan; poerwa eta nagara diroeksak. ¹⁶ 'Noe mawi abdi pada ngoeninga ka sang radja, saoe pantén tjjjos eta nagara diadégkeunana, saréng koeta-koetana dongkap ka parantosna, pimargieun gamparan moal pikagoenganeun doeoeman ¹⁷ peuntaseun bangawan. - 'Tidinja radja ngintoenkeun walonan ka Réhoeb, noe njékél parentah, djeung ka Simsai, mantri toelis, sarta ka batoerna salijan ti eta, noe tjaritjing di Samaria, sarta dina tanah salijan ti eta di peuntaseun bangawan: Salamét, sarta satoetoeloejna. ¹⁸ 'Ari soerat, noe koe maraneh dikirimkeun ka kami teja, geus diwatja tetela ¹⁹ pisan di hareupeun kami. 'Tidinja kami mere parentah, seug naritik-nitik; énja kapanggih, jen eta nagara ti alam baheula pisan sok moendjoelkeun maneh, goreng ka para radja, sarta di djérona énja sok ngaja-ngajakeun baha djeung ²⁰ karoesoehan. 'Djeung deui tadina aja radja karawasa, ngareh ka Jéroesalem, sarta pada moerba ^c ka sakoeriling tanah peuntaseun bangawan, djeung dihatoran ²¹ anoe oepéti, beja djeung tjoeke. 'Ajeuna maraneh geura mere parentah ngeureunkeun eta djalma-djalma, soepaja eta nagara oelah waka diadégkeunana, tépi ka

²² aja parentah ti kami. 'Masing aringét, poma maraneh oelah taledor nja ngalampahkeun hal kitoe; pinahaoneun karoeksakan dek nambahan deui, matak ²³ roegi para radja? 'Geus kitoe, samantast oenina eta soerat ti radja Artahsasta diwatja di hareupeun Réhoem, djeung Simsai, mantri toelis, sarta di hareupeun batoer-batoerna teja, bral eta teh arindit ka Jéroesalem sarta gagantjangan, moeroe oerang Jahoedi; pek dieureunkeun ²⁴ kalawan paksa djeung kawasa. 'Tidinja pagawean gédong Allah, anoe linggih di Jéroesalem teh, eureun; ari eureunna népi kana kadoewa taoenna Darioes, radja Persi, djoeménng radja.

^a p. 7: 1; Noh. 2: 1. ^b p. 7: 24. ^c 1 Radj. 4: 24.

PASAL 5.

Ari ^a nabi Hagai djeung nabi Djakaria Apetra Ido pada ngawédjang ka oerang Jahoedi, noe aja di Joeda djeung di Jéroesalem; ngawédjangna teh ka darinja mawa padjénngan Allah Israil. ² 'Tidinja ^b Séroebabel poeta Saltiél djeung Jesoea poeta Josadak teja darangdan, prak mitémbéjan ngadamél gédong Allah, anoe linggih di Jéroesalem; sarta disaréngan koe para nabi Allah, noe ngadeudeul ka arandjeunna. ³ 'Dina mangsa eta soemping ka arandjeunna Tatnai, bopati tanah peuntaseun bangawan, djeung Sétar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna; pok pada mariksa ka arandjeunna kijeu: Saha noe marentah ka sarampejan nji-jeun ijeu gédong djeung nganggeuskeun ⁴ ijeu koeta? 'Tidinja kaola pada mopojankeun ka eta pétana noe matak kitoe, sarta ngaran-ngaran djalma, noe keur ⁵ njarijeun eta adéngan. 'Tatapi sotja Allah arandjeunna neuteup ka para sésépoeh oerang Jahoedi, noe matak teu koengsi koe eta dieureunkeun, ngan pèrkarana didongkapkeun ka Darioes, sarta toeloej ⁶ dibalésan soerat hal eta. 'Kijeu oenina soerat, noe koe Tatnai, bopati tanah peuntaseun bangawan, djeung Sétar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna, ^c oerang Aparsaka, noe aja di peuntaseun bangawan teja, dikirimkeun ka radja Darioes. ⁷ 'Panjarijosan noe koe eta dikirimkeun ka andjeunna, sarta kijeu noe ditoelis sadjéroning soerat: Kahondjoek ing radja Darioes; ngatoerkeun sadaja

8 kawiloedjengan! 'Ngoeningakeun ka sang radja, abdi-abdi mantas ngadjadjah ka tanah Joeda, ka gëdong Allah noe langkoeng agoeng teja; doepi eta gëdong keur didjijeun, noe dipake batoe galëde, sarëng bilik-bilikna digëbjogan; toer eta pagawean gëtol pisan dipigawena, sarëng loeloes djadina koe leungeun maranehanana. 'Tidinja abdi pada mariksa ka kokolot-kokolot eta, kijeu tjatoer abdi ka maranehanana: Saha noe marentah ka sarampejan njijeun ijeu gëdong, djeung 10 nganggeuskeun ijeu koeta? 'Samalah ngaran-ngaranna koe abdi ditanjakeun ka darinja, sëdja dioeningakeun ka gamparan, dek noelisikeun ngaran sakoer djalma, noe djadi loeloegoena. 'Seg eta njaritakeun pëtana noe mawi kitoe; pada ngadjawab, kijeu pokna: Kaoela teh abdi Allah, noe kagoengan langit reudjeung boemi, sarta kaoela keur njijeun ijeu gëdong, noe asal diadëgkeun sababaraha taoen ka toekang, ^a nja hidji radja Israil noe agoeng anoe ngadamël inja, sarta 12 dongkap ka anggeusna. 'Dëmi tina sabab karoehoen kaoela njarijeun pibëndoeëun Allah sawarga, noe matak eta seug koe andjeunna ^c pada diselehkeun ka panangan Nëboekadnesar, radja Baboel, bangsa Kasdim teja; toeloëj ijeu gëdong koe eta diroeksakkeun, sarta 13 djalma-djalma dibarojong ka Baboel. 'Tatapi ^f dina taoen noe kahidji Kores teja djoemënnëng radja Baboel, seug radja Kores maparin timbalan ijeu gëdong Allah 14 koedoe diadëgkeun deui. 'Samalah ^g paparabotan gëdong Allah, anoe sipat ëmas djeung sipat perak, noe koe Nëboekadnesar dika-loewarkeun tina kabah di Jëroesalem, bari seug diasoepkeun ka gëdong di Baboel, nja eta koe radja Kores dibidjilkeun ti gëdong di Baboel, sarta diselehkeun ka hidji djalma djënëngan Sesbasar, noe koe andjeunna didjënëngkeun bopati, 'bari ngalahir ka eta kijeu: 15 'Tjokot ijeu paparabotan, geura leumpang, anteurkeun eta teh koe maneh kana kabah di Jëroesalem, sarta gëdong Allah koedoe diadëgkeun deui dina oeroetna. 'Tidinja eta Sesbasar soemping, 16 seg ngadamël pipadëmeneun gëdong Allah, anoe linggih di Jëroesalem; ti mangsa harita didjijeunna tËpi ka ajeuna, tapi 17 tatjan samakta. 'Mana ajeuna, madak

aja manah sang radja, moegi miwarang nitik-nitik di gëdong doenya-brana kagoengan sang radja di dinja, di Baboel, jaktos hanteuna radja Kores maparin timbalan ngadëgkeun eta gëdong Allah di Jëroesalem; sarëng pangërsakeun sang radja hal ijeu përkawis moegi didongkapkeun ka abdi sadaja, noen.

^a Hag. 1:1; Djak. 1:1. ^b p. 3:2. ^c p. 4:9. ^d 1 Radj. 6:1. ^e 2 Radj. 24, 25. ^f p. 1:1. ^g p. 1:7, 8.

PASAL 6.

Tidinja radja Darioes maparin timbalan; seug naritik-nitik di djëro gëdong soerat, ënggon ngampihan doenya-brana 2 di Baboel. 'Geus kitoe di nagara Ahmëta, di djëro karaton noe di tanah Madajin, kapanggih hidji goeloengan, sarta aja toelisan di djërona keur pangingët- 3 ngingët, nja kijeu: 'Dina taoen noe kahidji Kores djoemënnëng radja, ^a eta radja Kores maparin timbalan kijeu: Moenggoeh gëdong Allah di Jëroesalem teja, eta gëdong koedoe diadëgkeun deui, keur piënggoneun ngoerbankeun koerban, sarta padëmenna koedoe sing koewat; ^b piloehoereunana eta gëdong sawidak asta, kitoe deui pipanggërëteunana sawidak asta; 'make tiloe lapis batoe galëde, djeung salapis kai weuteuh; ari pibalandjaeunana mangke dika-loewar- 4 keun ti gëdong radja. 'Djeung deui paparabotan gëdong Allah, noe sipat ëmas sarta sipat perak, noe dika-loewarkeun koe Nëboekadnesar tina kabah di Jëroesalem, bari seug ditjandak ka Baboel teja, koedoe dipoelangkeun, didatangkeun deui kana kabah di Jëroesalem, ka saeroet-oeroetna, nja koedoe diteundeun- 6 nan deui di gëdong Allah. 'Ajeuna maneh, ^c Tatnai, bopati peuntaseun bangawan, Sëtar-Bosnai, djeung batoer-batoer maraneh, sakoer oerang Aparsaka noe di peuntaseun bangawan! sing djaraoeh 7 ti dinja. 'Ingkeun eta pagawean gëdong Allah teh; bopati oerang Jahoedi sarta djeung kokolot-kokolot oerang Jahoedi sina pada ngadëgkeun eta gëdong Allah 8 dina oeroetna. 'Sarta kami mere parentah hal noe koe maraneh koedoe dilampahkeun ka kokolot-kokolot oerang Jahoedi teh, sangkana njarijeun eta gëdong Allah; nja eta koedoe sing gantjang ka eta djalma-djalma merean pibalan-

djaeunana, njokot tina kagoengan radja, tégés tina oepéti tanah peuntaseun bangawan, soepaja oelah kandég. 'Sarta naon bae noe koe eta koedoe dipake, kaja anak sapi, domba lalaki djeung anak domba, pikoerbaneun doeroekan pikeun ka Allah sawarga, tarigoe, oejah, anggoer djeung minjak, sakoemaha omong panghoeloe-panghoeloe noe aja di Jérusalem, koedoe diberean ka darinja saban-saban poë, oelah loepoet; 'sangkan eta teh ka Allah sawarga ngahatoerkeun ^d koerban matak sêdép, sarta ^e mangnédakeun radja sapoetra-poetra, soepaja pada salamét. 'Djeung deui kami mere parentah, saha-saha djalma ngarobahkeun ijeu timbalan, nja eta koedoe dipangbëtotkeun kai ti imahna, pek ditandjeurkeun, bari seg manehana dipakoe dina eta, ^f sarta imahna koedoe didjijeun djarijan tina hal kitoe. 'Ari Allah, ^g noe ngalinggihkeun padjénenganana di dinja, moegi ngaroeboehkeun sakabeh radja reudjeung bangsa, noe njodorkeun leungeun, karép ngarobahkeun, deknngaroeksakkeun eta gédong Allah di Jérusalem. Ijeu kami Darioes noe mere parentah; koedoe sing gantjang dilampahkeun. ^a p. 1 : 1. ^b 1 Radj. 6 : 2. ^c p. 5 : 3. ^d 2 Moesa 29 : 18. ^e 1 Tim. 2 : 1, 2. ^f Dan. 2 : 5. ^g 1 Radj. 9 : 3.

13 Tidinja Tatnai, bopati peuntaseun bangawan, Sëtar-Bosnai, sarta rentjang-rentjangna teja, reh geus aja piwarangan ti radja Darioes teh, prak pada milampah kitoe, sarta gantjang. 'Toeloej para kokolot oerang Jahoedi ngadamël, sarta loeloes pisan, ^a tina lantaran piwëdjang nabi Hagai djeung Djakaria poetra Ido teja; nja pada ngadamël sarta datang ka anggeusna, noeroetkeun timbalan Allah Israil, sarta noeroetkeun dawoehan Kores, Darioes djeung Artahsasta, radja Persi. 'Ari nganggeuskeunana gédong teh ninggang di tanggal tiloe, ^b boelan Adar; nja eta kagénép taoenna radja Darioes djoemënéng radja. 'Geus kitoe oerang Israil, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, sarta oerang pangbojongan salijan ti eta, ^c pada njalamëtkeun eta gédong Allah kalawan ka-
17 soekaän. 'Sarta ngoerbankeun baris njalamëtkeun eta gédong Allah, sapi saratoes sële, domba lalaki doewa ratoes

sële, djeung anak domba opat ratoes sële, sarta ëmbe badot pikoerbaneun dosa ^d tina sabab sabangsa Israil, doewa wëlas sële, noeroetkeun rejana kaom Israil. 'Sarta ngaradégkeun panghoeloe-panghoeloe sagoendoekan-sagoendoekana, kitoe deui ahli-ahli Lewi sabagian-sabagianana, baris hal ngabakti ka Allah, anoe linggih di Jérusalem; ^e sakoemaha noe kaoengëlkeun dina kitab Moesa. ^a p. 5 : 1, 2. ^b Est. 3 : 7. ^c 2 Bab. 7 : 9. ^d p. 8 : 35. ^e 4 Moesa 3 : 6; 8 : 24.

19 Djeung deui oerang pangbojongan teh ^a milampah paska dina tanggal opat wëlas, boelan noe kahidji. 'Karana panghoeloe djeung ahli Lewi ^b geus pada ngabërësihan diri, kawas djalma saorang; geus bërësih sadajana; pek mareuntjit paska pikeun sakabeh oerang pangbojongan, djeung pikeun doeloerdoeloerna, para panghoeloe, sarta pikeun daririna. 'Brak oerang Israil, noe geus maroelang ti pangbojongan teh, pada dadaharan, ^c barëng sakoer noe geus misahkeun maneh, ingkar tina kandedjisan bangsa-bangsa eusi tanah, tjampoer ka oerang Israil, sêdja nejangnan
22 Pangeran, Allah Israil. 'Djeung pada milampah pesta roti teu ragian toedjoeh poë lilana, kalawan kaboengahan; wantoe-wantoe maranehanana dibaroengahkeun koe Pangeran, sarta manah radja Asoer koe Pangeran diingërkeun ka maranehanana, këršana ngoewatkeun leungeun maranehanana dina pagawean gédong Allah, nja eta Allah Israil.

^a 2 Moesa 12. ^b 2 Bab. 30 : 3, 15. ^c 4 Moesa 9 : 14; Néh. 10 : 28.

PASAL 7.

Sanggeusna sagala përkara noe tadi teja, ^a keur mangsa Artahsasta, radja Persi, djoemënéng radja, Esra, poetra Sëraja, anoe poetra Asarja, anoe poetra Hilkia, ² 'anoe poetra Saloem, anoe poetra Sadok, ³ anoe poetra Ahitoeb, 'anoe poetra Amarja, anoe poetra Asarja, anoe poetra Mërajot, 'anoe poetra Sërahja, anoe poetra ⁵ Oesi, anoe poetra Boeki, 'anoe poetra Abisoea, anoe poetra Pinëhas, anoe poetra Elasar, anoe poetra Haroen, loe-
⁶ loegoe panghoeloe teja, 'nja eta Esra angkat ti Baboel; sarta eta teh djadi ahli kitab, mahir dina toret Moesa, noe dipaparinkeun koe Pangeran, Allah

Israil teja; djeung Esra teh koe radja dileler sapanoehoenna, ^b koe bërkah Pangeran Allahna ka andjeunna. 'Sarta aja deui noe arindit, sawareh oerang Israil, djeung sawareh para panghoeloe, ahli Lewi, ahli njanji, poerah toenggoe lawang djeung ^c Nētīnim; arinditna ka Jëroesalem dina katoedjoeħ taoenna Artahsasta teja djoemñeng radja. 'Ari dongkapna Esra ka Jëroesalem dina boelan noe kalima, nja eta katoedjoeħ taoenna radja Artahsasta djoemñeng. ⁹ 'Karana dina tanggal hidji, boelan noe mimiti, eta teh bral angkat ti Baboel, sarta dina tanggal hidji, boelan noe kalima, dongkapna ka Jëroesalem, ^d koe bërkah Allahna noe leuwih moerah ka andjeunna. 'Karana Esra teh geus nētēpkeun manahna, sēdja nejangn toret Pangeran, sarta dek dilampahkeun; djeung sēdja ngawoerokkeun ka Israil pikoekoeħ reudjeung hoekoem.

^a p. 4:7; 6:14. ^b Neh. 2:8. ^c p. 2:43.

^d p. 8:18.

¹¹ Sarta kijeu oengēlna sērat, noe dibahankeun koe radja Artahsasta ^a ka panghoeloe Esra, noe djadi ahli kitab, ngarti kasaoeran timbalan Pangeran djeung pikoekoehna ka Israil: 'Sērat kami Artahsasta, ^b radjaning sakabeh radja, datēng panghoeloe Esra, ahli kitab, ngarti toret Allah sawarga sarta ¹³ antek, djeung satoetoeleojna. 'Ijeu kami mere parentah, saha-saha noe soeka di karadjaan kami, kaasoep bangsa Israil, djeung panghoeloe-panghoeloena sarta ahli-ahli Lewi, hajang leumpang ka Jëroesalem reudjeung maneh, diwidian ¹⁴ leumpang. 'Sapedah maneh ti pajoeneun radja sarta ti ^c noe toedjoeħ pangrēmpaganana dipiwarang ngadongdon hal Joeda djeung Jëroesalem, pērkaratoret Allah maneh, noe ditjēkēl koe maneh; ¹⁵ 'sarta soepaja maneh nganteurkeun ēmas-perak, noe koe radja djeung pangrēmpaganana bawaning soeka pribadi dibaktikeun ka Allah Israil, anoe panglinggihanana aja di Jëroesalem; 'kitoe ¹⁶ deui sakabeh ēmas-perak, noe koe maneh bakal kapanggih di satanah Baboel, reudjeung pangabakti, noe koe djalma-djalma djeung panghoeloe-panghoeloe bawaning soeka sorangan dibaktikeun ka gēdong Allahna, noe aja di Jëroesalem.

¹⁷ 'Tina sabab kitoe, eta oewang koe maneh gantjang beulikeun ka sapi, ka domba lalaki, ka anak domba, sarta ka pikoerbaneunana kadaharan djeung pikoerbaneunana inoeman; toeloej koerbankeun sakali dina altar gēdong Allah ¹⁸ maraneħ, anoe aja di Jëroesalem. 'Sarta naon bae noe koe maneh djeung doeloer-doeloer maneh dikira pihadeēun dilampahkeun koe sesa eta ēmas-perak, heg lampahkeun, noeroetkeun pangērsa ¹⁹ Allah maraneħ. 'Djeung ari paparabotan, noe diselehkeun ka maneh baris hal ngabakti di gēdong Allah maneh, ^d datangkeun koe maneh sing pēpēk ka pajoeneun Allah Jëroesalem. 'Sarta ^e naon deui noe koedoe dipake ka gēdong Allah maneh, anoe rasa maneh pērloe dibere, seg bere, njokot ti gēdong doenya-brana ²¹ radja. 'Djeung deui ijeu kami radja Artahsasta mere parentah ka sakabeh mantri doenya-brana, noe aja di peuntaseun bangawan, naon bae noe bakal dipenta ka maraneħ koe panghoeloe Esra, ahli kitab, anoe ngarti toret Allah sawarga, koedoe sing gantjang dilampahkeun; 'perak watēs saratoes talenta, tarigoe watēs saratoes pikoel, anggoer watēs saratoes bat, sarta minjak watēs saratoes bat; ari oejah mah teu asoep ²³ toelis. 'Saniskara noe djadi timbalan Allah sawarga, koedoe dilampahkeun sing gēmēt pikeun gēdong Allah sawarga; karana pinahaoneun rek aja bēbēndoe kana karadjaan radja sarta ka ²⁴ poetra-poetrana? 'Djeung deui kami mere njaho ka maraneħ, moenggoeh sakoer panghoeloe djeung ahli Lewi, ahli njanji, poerah toenggoe lawang, Nētīnim djeung noe ngawoela dina eta gēdong Allah, teu meunang diwadjiban ^f oepēti, beja ²⁵ atawa tjoeke. 'Ari maneh teh, Esra! koedoe ngadjēnēngkeun hakim djeung djaksa, noeroetkeun kapintēran Allah maneh, anoe aja di diri maneh; nja eta sina pada ngahoekoeman ka sakabeh djalma-djalma noe di peuntaseun bangawan, ka sakabeh noe njarahotoret Allah maneh; sarta sakoer noe tatjan njaho, koedoe koe maraneħ dibere njaho. ²⁶ 'Saha-saha djalma teu ngalampahkeun toret Allah maneh atawa papakon radja, koedoe gantjang ditērapan hoekoeman, boh dipaehan, boh diboewang,

boh dirampas babandaan, atawa diberok.

a Nch. 12:26. *b* Jch. 26:7. *c* Est. 1:14.
d p. 8:26. *e* p. 6:8, 9. *f* p. 4:13.

27 Sagala poedji ka Pangeran, Allah karoehoen oerang, anoe masihkeun noe kitoe dina manah radja, moenggah kersa ngaloes-ngaloes ka gedong Pangeran di
28 Jeroesalem, 'sarta ka diri kaola *a* meroehkeun kahemanan di pajoeneun radja djeung pangrëmpaganana, kitoe deui di pajoeneun sadajana kapala radja noe kawasa-kawasa. Noe matak kaola ngoewatkeun maneh koe berkah Pangeran, Allah kaola, ka diri kaola; seug kaola ngoempolkeun loeloegoe-loeloegoe bangsa Israil, soepaja arindit djeung kaola.

a p. 9:9.

PASAL 8.

Nja ijeu loeloegoe ahli karoehoen djeung sadjarah-sadjarahna, *a* noe arindit djeung kaola ti Baboel, keur mangsa
2 radja Artahsasta djoemënéng radja: 'ti anak-poetoe Pinëhas teja Gersom; ti anak-poetoe Itamar teja Daniël; ti anak-
3 poetoe Dawoed teja Hatoes; 'ti anak-poetoe Sëkanya; *b* ti anak-poetoe Paros teja Djakaria; ari noe miloe djeung eta, asoep sadjarah, saratoes lima poeloeh
4 djalma lalaki. 'Ti *c* anak-poetoe Pahat-Moab teja Eljoënai anak Sërahja; ari noe miloe djeung eta doewa ratoes djalma
5 ma lalaki. 'Ti anak-poetoe Sëkanya teja anak Jëhasiël; ari noe miloe djeung eta
6 tiloe ratoes djalma lalaki. 'Ti *d* anak-poetoe Adin teja Ebed anak Jonatan; ari noe miloe djeung eta lima poeloeh
7 djalma lalaki. 'Ti *e* anak-poetoe Elam teja Jësaja anak Atalja; ari noe miloe djeung eta toedjoeh poeloeh djalma la-
8 laki. 'Ti *f* anak-poetoe Sëpatya teja Sëbadya anak Mikael; ari noe miloe djeung
9 eta dalapan poeloeh djalma lalaki. 'Ti *g* anak-poetoe Joab teja Obadya anak Jëhiël; ari noe miloe djeung eta doewa
10 ratoes dalapan wëlas djalma lalaki. 'Ti anak-poetoe Sëlomit teja anak Josipja; ari noe miloe djeung eta saratoes gënëp
11 poeloeh djalma lalaki. 'Ti *h* anak-poetoe Behai teja Djakaria anak Behai; ari noe miloe djeung eta dalapan likoer djalma
12 lalaki. 'Ti *i* anak-poetoe Asgad teja Johanan anak Hakatan; ari noe miloe djeung eta saratoes sapoeloeh djalma

13 lalaki. 'Ti *j* anak-poetoe Adonikam teja anoe palandeuiri; sarta nja ijeu ngaranna: Elipelet, Jëhiël djeung Sëmaja; ari noe miloe djeung eta gënëp poeloeh djalma
14 lalaki. 'Ti *k* anak-poetoe Bigwai teja Oetai djeung Saboed; ari noe miloe djeung eta toedjoeh poeloeh djalma lalaki.

a p. 7:1, 7. *b* p. 2:3. *c* p. 2:6. *d* p. 2:15. *e* p. 2:7.

f p. 2:4. *g* p. 2:6. *h* p. 2:11. *i* p. 2:12. *j* p. 2:13.

k p. 2:14.

15 Toeloej eta teh koe kaola dikoempolkeun ka waloengan, noe ngotjor ka Ahawa; seg kaola pada masanggrahan di dinja meunang tiloe poë. Ana kaola nëgëskeun ka djalma noe loba djeung ka panghoeloe-panghoeloe, wët teu pisan
16 manggih anak Lewi di dinja. 'Geus kitoe kaola ngahiras Eliëser, Ariël, Sëmaja, Elnatan, Jarib, Elnatan, Natan, Djakaria djeung Mësoelam, noe pada djadi loeloegoe; kitoe deui Jojarib djeung Elnatan, noe djaradi goeroe; 'pada dititah
17 koe kaola ka Ido, loeloegoe di ënggon [ngaran] Kasipia; sarta biwirna koe kaola diteundeunan omongan, poepoelikeuneun ka Ido, ka saderek-saderek eta djeung ka Nëtinim, noe araja dina eta ënggon Kasipia, sina ngadatangkeun ka kaola djalma-djalma baris ngawoela di
18 gedong Allah oerang. 'Toeloej ngadatangkeun ka kaola, *a* koe berkah Allah oerang noe leuwih moerah ka diri kaola, hidji djalma pintër, kaäsoep anak-poetoe Mahli, anoe poetra Lewi, anoe poetra Israil; djeung Serebja, saanak-anakna djeung sadoeloer-doeloerna, dalapan wëlas; 'kitoe deui Hasabja, noe
19 direudjeungan koe Jësaja, noe kaäsoep anak-poetoe Mërari, doeloer-doeloerna djeung anak-anak eta, doewa poeloeh; 20 'sarta noe kaäsoep *b* Nëtinim, anoe koe Dawoed djeung para kapala dibakoekeun koemawoela ka ahli Lewi teja, aja doewa ratoes doewa poeloeh Nëtinim; eta kabeh disarëboet ngaran-ngaranna.

a p. 7:9. *b* p. 2:43.

21 Geus kitoe eukeur di dinja, di sisi tji Ahawa teja, *a* kaola ngoewarkeun poewasa, soepaja pada ngarëndahkeun diri di pajoeneun Allah oerang, sangkan ka andjeunna nëda djalan lëmpëng pikeun diri kaola sakabeh, djeung pikeun baroedak, sarta pikeun sakabeh radja-kaja.
22 'Karana kaola era njoehoenkeun balad

djeung toekang toempak koeda ka radja, baris noeloeng kaoela sakabeh di djalan tina hal moesoeh; pedah kaoela geus pada oendjoekan ka radja, kijeu nja pi-oendjoek: Panangan Allah simkoering ngaoeban ka sadajana noe nejanan andjeunna, matak djamoega; dēmi kabēdasanana sarēng bēndoena toemērap ka sakabeh noe ninggalkeun andjeunna.

23 'Heug kaoela pada poewasa, sarta nēda ka Allah oerang hal anoe kitoe; ari panēda kaoela sakabeh koe andjeunna ditarima. *a* 2 Bab. 20: 3; Jēr. 36: 9.

24 'Tidinja kaoela misahkeun doewa wēlas kapala panghoeloe, nja eta Serebja djeung Hasabja, sarta direudjeungan sapoeloeh

25 djalma ti lēbah saderekna. 'Toeloelj eta teh koe kaoela dipangnimbangkeun *a* ēmas-perak djeung paparabotan, pihatoera-neun gēdong Allah oerang, noe dihat-toerkeun koe radja, koe para pangrēm-paganana, koe para kapalana sarta koe sakabeh oerang Israil noe djaronghok.

26 'Ari noe koe kaoela ditimbang diseleh-keun ka leungeun eta teh, nja eta perak gēnēp ratoes lima poeloeh talenta, djeung parobot perak saratoes talenta; ari ēmas,

27 saratoes talenta; 'sarta pinggan ēmas doewa poeloeh siki, pihargaeunana sareboe wang ēmas; djeung parobot tambaga gilap nja aloes, doewa siki, moelja

28 sapērti ēmas. 'Pok kaoela mitjatoer ka darinja: Sampejan teh saroetji bade ka Pangeran, sarta ijeu paparabotan saroe-tji; kitoe keneh ijeu ēmas-perak, pangabakti bawaning soeka, bade ka Pange-

29 ran, Allah karohoen sarampejan. 'Mas-ing pada prijatna, koedoe ngadjaga eta, tēpi ka ditimbang koe sarampejan hareupeun para kapala panghoeloe djeung ahli Lewi, sarta hareupeun para kapala ahli karohoen Israil di Jēroesalem, *b* dina pondok-pondok gēdong Pangeran.

30 'Pek eta ēmas-perak djeung paparabotan anoe beunang nimbang teh ditampa koe para panghoeloe sarta koe ahli-ahli Lewi, arek didatangkeun ka Jēroesalem, ka gēdong Allah oerang. *a* p. 7: 15.
b Nēh. 10: 37.

31 Djoeng kaoela arindit ti tji Ahawa dina tanggal doewa wēlas, boelan noe mimiti, sēdja leumpang ka Jēroesalem; sarta panangan Allah oerang ngaoeban ka kaoela sakabeh, diloeppetkeun ti leu-

ngeun moesoeh djeung ti noe masang

32 baja di djalan. 'Ari geus datang ka Jē-roesalem, kaoela pada eureun di dinja

33 *a* meunang tiloe poē. 'Dēmi dina poē noe kaopat seg nimbang ēmas-perak djeung paparabotan teja di gēdong Allah oerang, diselehkeun ka panangan panghoeloe Mēremot poetra Oeria, noe direntjangan koe Elasar poetra Pinēhas, sarta pada direudjeungan koe Josabad poetra Jesoea djeung Noadya poetra

34 Binoei, doewanana ahli Lewi. 'Dina re-jana, dina beuratna aja kabeh; waktoe harita keneh ditoeliskeun sabeurat-sabeuratna. 'Anoe geus maroelang ti pang-djarahan, sakoer oerang pangbojongan, toeloelj pada ngahatoerkeun koerban doe-roekan ka Allah Israil, sapi ngora lalaki doewa wēlas siki *b* tina sabab sabangsa Israil, domba lalaki salapan poeloeh gēnēp, anak domba toedjoeh poeloeh toedjoeh, ēmbe badot pikoerbaneun dosa doewa wēlas siki, kabeh ge koerban doe-roekan bade ka Pangeran. 'Djeung deui

35 *c* sagala papakon radja teja disangka-keun ka sadaja goepērnoer radja djeung ka sadaja bopati tanah peuntaseun bangawan; toeloelj eta pada njamboengan ka djalma-djalma sarta ka gēdong Allah.
a Nēh. 2: 11. *b* p. 6: 17. *c* p. 7: 11.

PASAL 9.

Barang geus tjatjap noe tadi teja, djē-boel para kapala njalampeurkeun ka kaoela, sarta sasaoeran kijeu: Oerang Israil noe loba, dalah para panghoeloe sarēng ahli-ahli Lewi, *a* hanteu misah reudjeung bangsa-bangsa sagala tanah; sok noeroetan kagiroekan lampah eta bangsa, nja eta oerang Kanaān, oerang Het, oerang Pares, oerang Jēboes, oerang Amon, oerang Moab, oerang Mēsir djeung

2 oerang Emor. 'Karana *b* sok aja noe njo-kot anak eta keur pipamadjikaneun sorangan atawa keur pipamadjikaneun anak; djadi binih soetji teh patjampoer djeung eta bangsa-bangsa sagala tanah; ari panangan para kapala reudjeung pangkat-pangkat noe ti heula dina ijeu

3 kasalahan. 'Barang kaoela geus ngadenge pēr-kara kitoe, *c* seg kaoela njosoēk djoe-bah djeung haroedoem kaoela, sarta ngadoedoetan boeok djeung djanggot ka-

4 oela, bari dijoeok ngahēroek. 'Toeloelj

karoempoel ka kaoela ^a sakoer noe adjrih koe pangandika Allah Israil, tina sabab eta kasalahan djalma dibojong; ari kaoela teja dijoek bae ngaheroek ^e tēpi ⁵ ka waktōe koerban sore. 'Dēmi keur waktōe koerban sore kaoela tjēngkat tina kasoekēran kaoela, bari make djoebah djeung haroedoem beunang njosoek teja; toeloej kaoela brēk tapak-toeuer, ^f bari nadahkeun leungeun ka Pangeran, ⁶ Allah kaoela. 'Pok kaoela oendjoekan kijeu: Noen, Allah koering! koering teh era sarēng wirang njēngkatkeun beungeut ka andjeun, Allah koering; ^g karantēn kadorakaān koering sadaja rarsa, ngaliwatan sirah, sarēng kasalahan koering sadaja gēde, dongkap ka langit. ⁷ 'Ti djaman karoehoen pisan koering teh pada njandang kasalahan gēde dongkap ka dintēn ijeu; sarēng tina kadorakaān koering sadaja noe mawi diri koeringkoering, radja-radja sarawoeh panghoeloe-panghoeloe koering, pada diselehekeun ka leungeun radja-radja sagala tanah, njorang pēdang, njorang didjarah, njorang dirajahan, sarēng njorang keraān beungeut, sakoemaha noe boekti ⁸ dangēt ajeuna. 'Ari ajeuna sakēdap aja sih-koernija ti Pangeran, Allah koering sadaja, kērsa ngantoenkeun ka koering anoe rahajoe, toer kērsa maparin ka koering sadaja ^h hidji pakoe dina ēnggonna noe soetji, pamandang Allah koering njaāngkeun mata koering sadaja, sarēng kērsa masihan hoerip meueusan ka koering sadaja dina kakoemawoelaān ⁹ koering. 'Karantēn koering teh ⁱ pada koemawoela; nanging keur dina kakomawoelaān, koering teh hanteu ditilar koe Allah koering, ^j salērēsna mēroehkeun kahemanan ka koering sadaja di pajoeneun para radja Persi, kērsa masihan hoerip ka koering sadaja, pikeun ngadjēlēgkeun gēdong Allah koering, sarēng pikeun ngomean karoeksakanana, sarawoeh kērsa maparin hidji pagēr tembok ka koering sadaja di Joeda sarēng di ¹⁰ Jērosalem. 'Doepi ajeuna, noen Allah koering! ^k koemaha koering nja aroendjoekan saparantos kitoe? karantēn koering geus pada ninggalkeun timbalan ¹¹ andjeun, 'noe koe andjeun ditimbalkeun koe lantaran abdi-abdi andjeun, para nabi, nja ngandika kijeu: ^l Ari tanah,

noe koe maraneh rek diasoepan soepaja dimilik teja, nja tanah kotor, koe kokotoran sagala bangsa tanah-tanah, koe sagala kagiroekanana, wani tanah teh koe eta geus pinoeh koe kanadjisanana ¹² ti sisi tēpi ka sisi deui. 'Mana ajeuna ^m anak maraneh awewe oelah dibikeun ka anak eta noe lalaki, sarta anak eta noe awewe oelah ditjokot keur pipamadjikaneun anak maraneh lalaki, djeung oelah nejangana pisalamēteunana atawa pidjamoegaeunana, salalanggēngna; soepaja maraneh koewat, sarta pada ngahakan kangeunahan eta tanah, djeung ditoeroenkeun ka anak-intjoe maraneh ¹³ salalanggēngna. 'Doepi sanggeusna saniskantēn noe ngadatangan ka koering sadaja tina sabab pagawean koering noe goreng-goreng, sarēng tina kasalahan koering noe gēde-gēde, sarehing andjeun, noen Allah koering! geus ngahalangan, mawi dentjeng pisan ti kadorakaān koering sadaja, sarēng ka koering sadaja geus maparin karahajoean ¹⁴ sakijeu: 'na koering sadaja dek ngaboeroengkeun deui kana timbalan andjeun, dongkap ka babarajaān reudjeung eta bangsa, noe pada migawe kagiroekan kitoe? tinangtos andjeun ngabēndon ka koering sadaja dongkap ka dibejakkeun pisan, hamo aja noe kantoen, soemawonna noe rahajoe. 'Noen Pangeran, Allah Israil! ⁿ andjeun teh kalangkoeng adil; karantēn koering sadaja geus dikantoenkeun, nja pada rahajoe, sakoemaha noe boekti dangēt ajeuna. Soemoehoen, koering sadaja njandang kasalahan di pajoeneun andjeun; estoe hanteu aja noe bisa tagēn di pajoeneun andjeun tina hal kitoe. *a* 3 Moesa 20:26.

b 5 Moesa 7:3. *c* 2 Radj. 22:11. *d* Jēs. 66:5. *e* Dan. 9:21. *f* 2 Moesa 9:29. *g* Djab. 38:5. *h* Jēs. 22:23. *i* Nēh. 9:36. *j* p. 7:28. *k* 1 Moesa 44:16. *l* 3 Moesa 18:24, 25. *m* 5 Moesa 7:3. *n* Nēh. 9:33.

PASAL 10.

Sabot Esra keur nēnēda sarta ngakoe, ¹ bari nangis djeung njoeoh ka hareupeun gēdong Allah, seug oerang Israil ngagimboeng ka andjeunna, koempoelan gēde katjida, aja lalaki, awewe djeung baroedak; karana djalma-djalma tjareurik, rosa pisan tjeurikna. 'Pok Sēkanya ² poeta Jēhiēl, noe kaāsoep anak-poetoe

Elam, mihatoer, kieu pihatoerna ka Esra: Koering sadaja kalələpatan ka Allah oerang, ^a ngənggonkeun awewe bangsa lijan, kaəsoep bangsa-bangsa eusi tanah; nanging ajeuna aja keneh pangharəpan pikeun Israil hal ijeu pėrkawis.

3 'Mana ajeuna oerang ngadaməl pėrdjangdjian ka Allah oerang, ngaloewarkeun sadajana awewe kitoe katoet beunangna ngadoeroekeun, noeroetkeun pangėrsa Goesti sarəng papatah noe aladjrih koe timbalan Allah oerang, soepaja ngalampahkeun noeroetkeun toret. 'Mangga andjeun ngadėg; karana andjeun noe pėrnah ngoeroeskeun eta pėrkawis, sarəng koeringsadaja sėdjangiring; moegisingtėgėr,

5 sarəng koe andjeun pidaməl. 'Neut Esra teh ngadėg, sarta njoempahan ka para kapala panghoeloe djeung ahli Lewi, sarta ka sakabeh oerang Israil, dipoendoet sanggoepna milampah noeroetkeun

6 omongan bijeu. Prak pada soempah. 'Tidinja Esra teh indit ti hareupeun gėdong Allah, sarta lėbbėt ka pondok Johanan poetra Eljasib; ari geus lėbbėt ka dinja, ^b andjeunna teu ngadahar roti, teu ngaleueut tjai, bawaning prihatin tina

7 hal kasalahan djalma dibojong teja. 'Geus kitoe ngalidėrkeun parentah di Joeda djeung di Jėroesalem, ka sakabeh oerang pangbojongan, koedoe karoempoel ka

8 Jėroesalem. 'Ari saha-saha noe teu datang sadjėro tiloe poė, noeroetkeun parentah para kapala djeung para kokolot, ^c saradja-kajana bakal diharamkeun, sarta djinisna bakal diingkarkeun ti pakoempoelan djalma dibojong. 'Tidinja sakabeh oerang Joeda djeung Binyamin karoempoel ka Jėroesalem sadjėro tiloe poė; harita boelan noe kasalapan, tanggal doewa poeloeh; ari eta sakabeh djalma darijoek di aloen-aloen gėdong Allah, bari tingkalpėr koe hal pėrkara

10 eta sarta tina sabab ngidjih. 'Neut panghoeloe Esra ngadėg, bari seug ngalahir ka eta djalma-djalma: Maraneh migawe salah, ngənggonkeun awewe bangsa sedjen, ^d noe matak nambahan kana kasalahan Israil. 'Mana ajeuna ^e geura pada ngakoe ka Pangeran, Allah karoehoen maraneh, djeung lampahkeun pangėrsa-keunana; sarta koedoe pada misahkeun maneh ti sagala bangsa eusi tanah

12 djeung ti awewe bangsa sedjen. 'Nga-

wangsoel sapakoempoelan kabeh, kieu wangsoelanana, bari bėdas sowarana: Lėrės sapilahir andjeun ka koering; sėdja pisan ngalampahkeun. 'Nanging djalma teh loba, sarəng ajeuna keur oesoem ngidjih, mawi teu kaer nangtoeng di loewar; samalah ijeu padamėlan moal parantos sadintėn doewa dintėn, karantėn koering teh reja katjida

13 noe kamasijatan dina ijeu pėrkawis. 'Moegi kapala-kapala koering sadaja bae sina ngaradėg ngawakilan sapakoempoelan; geus kitoe, saha-saha di nagara-nagara koering, anoe geus ngənggonkeun awewe bangsa lijan, sina ngadeuheus masing-masing dina mangsa noe bade ditangtoskeun, disarəngan para sėsėpoe hidjihidji nagara sarawoeh hakim-hakimna, doemoegi ka dioendoerkeun ti diri koering kasangėtan bėndoe Allah koering,

15 dongkap ka beresna ijeu pėrkawis. 'Ngan Jonatan poetra Asahel djeung Jahsėja poetra Tikwa noe ngaradėg ngoeroeskeun hal eta; sarta Mėsoelam djeung Sabtai, ahli Lewi, noe ngabantoean.

16 'Prak oerang pangbojongan teh pada milampah kitoe. Ari noe dibakoekeun deui, nja panghoeloe Esra djeung djalma-djalma noe djadi loeloegoe ahli karoehoen, noeroetkeun ahli karoehoen-karoehoenna; kabeh ge ditoedjoel ngaranngaranna; toeloj tjaralik dina tanggal hidji, boelan noe kasapoeloeh, baris mariksa eta pėrkara. 'Ari njatjapkeunana ngoeroeskeun sakabeh djalma noe ngənggonkeun awewe bangsa sedjen teh, nja dina tanggal hidji, boelan noe mimiti.

a p. 9:2. *b* 2 Moesa 34:28. *c* 3 Moesa 27:28, 29.
d p. 9:13, 14. *e* Sil. 28:13.

18 Ari noe kapėndak di lėbah ^a anak-poetoe panghoeloe, noe ngənggonkeun awewe bangsa sedjen, di lėbah poetra Jesoea, anoe poetra Josadak, djeung saderek-saderekna teja, Maaseja, Eliėser,

19 Jarib djeung Gėdalja. 'Sor ^b eta pada njodorkeun leungeun, sanggoep ngaloewarkeun awewe-awewena; djeung sapeadah kasalahan, [seg ngoerbankeun] ^c hidji domba lalaki tina sabab kasalahanana. 'Ari di lėbah ^d anak-poetoe

20 Imer teja Hanani djeung Sėbadya. 'Ari di lėbah anak-poetoe Harim teja Maaseja, Elia, Sėmaja, Jėhiėl djeung Oesia.

22 'Ari di lėbah anak-poetoe Pashoer teja

Eljoēnai, Maāseja, Ismail, Nētanel, Jo-
 23 sabad djeung Elasa. 'Ari di lēbah ahli
 Lewi aja Josabad, Simi, Kelaja (nja
 eta Kēlita), Pētahja, Joeda djeung Eli-
 24 eser. 'Ari di lēbah ahli njanji aja Eljasib;
 ari di lēbah poerah toenggoe lawang
 25 aja Saloem, Telem djeung Oeri. 'Ari di
 lēbah oerang Israil noe loba: di lēbah
 anak-poetoe Paros teja Ramja, Jisia,
 Malkia, Miamin, Elasar, Malkia djeung
 26 Bēnaja. 'Ari di lēbah anak-poetoe Elam
 teja Matanya, Djakaria, Jēhiēl, Abdi,
 27 Jēremot djeung Elia. 'Ari di lēbah anak-
 poetoe Satoe aja Eljoēnai, Eljasib, Ma-
 28 tanya, Jēremot, Sabad djeung Asisa. 'Ari
 di lēbah anak-poetoe Bēbai teja Joha-
 29 nan, Hananya, Sabai djeung Altai. 'Ari
 di lēbah anak-poetoe Bani teja Mēsoe-
 lam, Maloek djeung Adaja, Jasoeb, Saāl
 30 djeung Jēramot. 'Ari di lēbah anak-
 poetoe Pahat-Moab teja Adna djeung
 Kēlal, Bēnaja, Maāseja, Matanya, Ba-

31 salel, Binoei djeung Mēnase. 'Ari di lēbah
 anak-poetoe Harim teja Eliēser, Jisia,
 32 Malkia, Sēmaja djeung Simon; 'Binya-
 33 min, Maloek djeung Sēmarja. 'Di lēbah
 anak-poetoe Hasoem teja Matnai, Ma-
 tata, Sabad, Elipelet, Jēremai, Mēnase
 34 djeung Simi. 'Di lēbah anak-poetoe Bani
 teja aja deui Maādai, Amram djeung
 35 Oeēl; 'Bēnaja, Bedyā djeung Kēloehi;
 36 'Wanya, Mēremot djeung Eljasib; 'Ma-
 37 tanya, Matnai djeung Jaāsai; 'Bani,
 39 Binoei djeung Simi; 'Selemja, Natan
 40 djeung Adaja; 'Maknadbai, Sasai djeung
 41 Sarai; 'Asarel, Selemja djeung Sēmarja;
 42 'Saloem, Amarja djeung Joesoep. 'Di
 43 lēbah anak-poetoe Nēbo teja Jēhiēl, Ma-
 titya, Sabad, Sēbina, Jadai, Joēl djeung
 44 Bēnaja. 'Eta sakabeh geus pada njokot
 awewe bangsa sedjen; sarta eta awewe
 noe sawareh geus ngadjoeroekeun anak.

a 3 Moesa 21:14. b 2 Radj. 10:15. c 3 Moesa
 5:15; 6:6. d p. 2.

KITAB NĒHEMJA.

PASAL 1.

Ijeu tjarijos ^a Nēhemja poeta Hakalja.
 1 'Ari geus kitoe, dina boelan ^b Kislew,
 taoen noe kadoewa-poeloeh, eukeur ka-
 oela aja di nagara ^c Soesan, dina ka-
 2 raton, 'djēboel aja hidji doeloer kaola,
 nja eta Hanani, djeung sababaraha ba-
 toer ti tanah Joeda. Toeloej kaola ka
 eta nanjakeun hal oerang Jahoedi anoe
 rahajoe, anoe kari ti pangdjarahan; ki-
 3 toe deui hal Jēroesalem. 'Ari salaoerna
 ka kaola: Moenggoehing djalma noe
 kari, anoe kari ti pangdjarahan, noe
 di ditoe di djēro kabupaten, pada njand-
 dang katjilakaän gēde sarta njandang
 kahinaän; ari koeta Jēroesalem geus
 boekrak-bakrek, sarta lawang-lawangna
 4 geus dihoeroean koe seuneu. 'Ari geus
 kitoe, barang kaola geus ngadenge
 omongan noe tadi, ^d gek kaola dijok
 bari tjeurik, sarta prihatin sababaraha

poē lilana; toer kaola poewasa djeung
 nēnēda ka pajoeneun Allah sawarga.
 5 'Ari panēda kaola kijeu: ^e Noen Pa-
 ngeran, Allah sawarga, Allah noe lang-
 koeng agoeng sarēng matak sijeun, noe
 nētēpkeun pērdjangdjian sarawoeh ka-
 asihan ka sakoer noe njaäh ka an-
 djeunna sarēng nētēpkeun timbalanana:
 6 'moegi-moegi ^f tjēpil andjeun ngarēgēp-
 keun, sarēng sotja andjeun boeka, sang-
 kan ngadangoekeun ka panēda diri abdi,
 anoe koe abdi dangēt ajeuna ditēda ka
 pajoeneun andjeun, sijang-wēngi, tina
 hal oerang Israil, abdi-abdi andjeun; bari
 abdi ngakoekeun dosa-dosa oerang Is-
 rail, wireh abdi teh pada gadoeh dosa
 ka andjeun; dalah diri abdi sarēng saeusi-
 7 imah poen bapa pada gadoeh dosa. 'Abdi
 teh pada lēbar pisan nja lampah ka
 andjeun, hanteu narētēpkeun timbalan,
 pikoekoeh sarēng hoekoem, noe koe an-
 djeun ditimbalkeun ka Moesa, abdi

8 andjeun. 'Moegi-moegi ngemoetkeun pangandika, noe koe andjeun ditimbalkeun ka Moesa, abdi andjeun, nja pangandika noe kijeu teja: ^g Lamoen maraneh migawe salah, maraneh koe kami bakal dipabalëntjarkeun, diajakeun di sagala

9 bangsa. 'Tatapi samangsa maraneh tobat ka kami, djeung ngestoekeun timbalan kami, sarta dilampahkeun, masih maraneh aja noe dibowang ka toengtoeng langit oge, tangtoe koe kami dikoempolkeun ti dinja, bari toeloj didatangeun deui ka énggon, noe koe kami dipilih baris ngalinggihkeun djénengan

10 kami di dinja. 'Mapan ^h eta teh abdi-abdi andjeun, oemat andjeun, anoe kening andjeun ngaleupaskeun koe kawasa andjeun noe agoeng, saréng koe

11 panangan andjeun noe bédas. 'Noen Goesti! moegi-moegi tjépil andjeun ngarégpkeun ka panéda diri abdi, saréng ka panéda abdi-abdi andjeun, noe soekana sijeun koe padjénengan andjeun; kalajan diri abdi moegi diloeloeskeun dangét ajeuna, saréng dipaparin kawelasan di pajoeneun eta hidji djalma. - Ari kaoela teh djadi toekang inoeman radja.

a Esr. 2:2. b Djak. 7:1. c Est. 1:2.
d Esr. 9:3; Dan. 9:3. e Dan. 9:4. f 2 Bab. 6:40.
g 5 Moesa 4:27; 28:64; 30:1. h 5 Moesa 9:29.

PASAL 2.

Démi geus kitoe, dina boelan Nisan, kadoewa-poeloh taoenna ^a Artahsasta teja djoeméneng radja, hidji waktue di pajoeneunana sadija anggoer; pek anggoer teh koe kaoela didjoengdjoengkeun, disanggakeun ka radja. Ari kaoela teh salawasna tatjan mésoem di

2 pajoeneunana. 'Pok radja mariksa ka kaoela: Koe naon maneh noe matak mésoem, da maneh teu géring? Ijeu teh geus moal lijan ti nalangsa hate. Seg

3 kaoela sijeun katjida pisan. 'Tidinja kaoela oendjoekan ka radja kijeu: ^b Moegi sang radja salamét salalanggéngna! Koe-maha beungeut abdi hanteu rek mésoem? da nagara énggon pakoeboeran karoehoen abdi tarikolot, saréng lawang-lawangna geus léboer koe seuneu. 'Lahiran radja ka kaoela: Tjik, naon pamenta maneh? Seg kaoela nénéda ka

5 Allah sawarga. 'Tidinja kaoela oendjoekan ka radja kijeu: Madak sapoek sang

radja, saréng madak diri abdi kamanah koe salira gamparan, moegi abdi dipiwarang ka tanah Joeda, ka nagara pakoeboeran karoehoen abdi, soepaja koe

6 abdi dipidamél. 'Lahiran radja ka kaoela (ari radja istri keurtjalik gedengeunana): Sabaraha pililaeunana pangleumpangmaneh, sarta iraha maneh nja pidatangeun deui? Djadi karémpagan koe salira radja miwarang kaoela; sarta kaoela ka andjeunna njanggakeun ^c pililaeunana. 'Oendjoekan deui kaoela ka radja: Madak sapoek sang radja, moegi abdi dibahanan sérat bade ka para bopati peuntaseun bangawan, soepaja abdi koe eta didjalankeun, doemoegi ka abdi

8 dongkap ka tanah Joeda; 'kitoe deui hidji sérat bade ka Asap, toekang ngadjaga taman kagoengan radja, soepaja ka abdi merean kai, keur baris ngahateupan lawang-lawang ^d benteng noe kalébet kana gedong, saréng keur baris koeta nagara, sarawoeh keur baris rorompok, noe koe abdi bade dieusian. Seug koe radja dipaparinkeun ka kaoela, koe bérkah Allah kaoela, ^e noe leuwih

9 moerah ka diri kaoela. 'Geus kitoe kaoela datang ka bopati-bopati peuntaseun bangawan, sarta njelehkeun ka darinja eta sérat ti radja teja. Djeung radja geus miwarangan sababaraha kapala balad djeung toekang toempak koeda, direudjeungkeun ka kaoela. 'Barang Sambat, oerang Horon, djeung Tobia, oerang Amon, noe djadi mantri, ngadenge bedja, seg pada goreng atina, bangét pisan gorengna, sapedah aja hidji manoesa datang, sédja nejangman pidjamogaeun oerang Israil. ^a Esr. 7:1. ^b Dan. 2:4.

c p. 5:14; 13:6. d p. 7:2. e Esr. 7:9.

11 Ari kaoela geus datang ka Jérusalem,

12 ^a sarta geus tiloe poé aja di dinja, 'toeloj kaoela dangdan ti peuting, sarta mawa djalma saeutik; djeung kaoela teu mere njaho ka djalma hidji-hidji atjan hal ^b anoe koe Allah kaoela dipaparinkeun dina hate kaoela, noe rek dipilampah ka Jérusalem; sarta teu mawa sato kadjaba sato noe ditoempakan koe kaoela. 'Tidinja kaoela bidjil ti peuting djalan lawang Lébak, ngadjoegdjoeg ka pélébah soemoer Naga djeung ka lawang Djarijan, bari ngilikan koeta Jérusalem, ^c noe boekrak-bakrek,

sarta lawang-lawangna geus lēboer koe
 14 seuneu. 'Seg kaoela ladjoe ka lawang
 Soemoer djeung ka empang Radja, tapi
 taja pigeusaneun ladjoe sato noe ditoem-
 15 pakan koe kaoela. 'Tidinja kaoela nan-
 djak ti peuting, toeroet waloengan, bari
 ngilikan koeta; geus kitoe kaoela balik,
 asoep djalan lawang Lēbak; toeloej moe-
 16 lang. 'Ari pangkat-pangkat teu aroeni-
 ngaeun ka mana kaoela nja leumpang,
 sarta naon noe koe kaoela dipilampah;
 sabab oerang Jahoedi, para panghoeloe,
 para menak, pangkat-pangkat, sarta noe
 salijan ti eta, noe milampah pagawean,
 tatjan aja noe dibere njaho koe kaoela
 17 tēpi ka mangsa eta. 'Tidinja kaoela mi-
 tjatoer ka darinja kijeu: Sampejan geus
 pada tērang dina katjilakaan noe kaso-
 rang koe oerang, pērkarā Jērosalem
 djadi tarikolot, sarta lawang-lawangna
 geus dihoeroean koe seuneu; hajoe, oer-
 ang ngadēgkeun deui koeta Jērosalem,
 oelah toeloej oerang njandang kahinaān!
 18 'Sarta kaoela ngabedjakeun ka darinja
 hal bērkah Allah kaoela noe leuwih moe-
 rah ka diri kaoela; kitoe keneh sadajana
 pilahir radja, noe koe andjeunna dilahir-
 keun ka kaoela teja. Seg pada ngadja-
 wab: Hajoe, oerang dangdan, oerang nga-
 dēgkeun! Tah, kitoe ngarowatkeunana
 19 leungeunna kana kahadean. 'Barang San-
 balat, oerang Horon, djeung Tobia, oer-
 ang Amon, noe djadi mantri teja, kitoe
 deui Gesem, oerang Arab, ngadenge be-
 dja, toeloej pada mojok sarta pada njēla
 ka kaoela sakabeh; ari aromongna: Naon
 ijeu pērkarā, noe dipigawe koe maraneh?
 naha maraneh dek baha ka radja?
 20 'Didjawab koe kaoela, kijeu omong ka-
 oela ka darinja: Allah sawarga, nja eta
 tangtoe maparin kaloeloesan ka kaoela
 sakabeh; mana kaoela sakabeh, noe dja-
 radi abdina, sēdja dangdan, dek ngadēg-
 keun; sabalikna lēbah maraneh mah teu
 boga bagian, atawa hak, atawa pangi-
 ngēt-ngingēt di Jērosalem. *a* Esr. 8:32.

b p. 7:5. *c* p. 1:3.

PASAL 3.

Tidinja Eljasib, panghoeloe agoeng,
 dangdan djeung saderek-saderekna,
 para panghoeloe, prak ngadamēl lawang
 Domba; pada njoetjikeun inja sakali,
 sarta nērapkeun pantona; njoetjikeu-

nana teh sēmēt papangoengan Mea, sē-
 2 mēt papangoengan Hananel. 'Ari eta
 ditema njarjeun koe oerang Jēriho; di-
 tema deui njijeun koe Sakoer, nja eta
 3 poetra Imri. 'Ari noe njijeun lawang La-
 oek, nja poetra-poetra Sēnaā; pada nga-
 hateup inja, sarta nērapkeun pantona,
 4 koentjina djeung toelakna. 'Ari eta dite-
 ma ngomean koe Mēremot, poetra Oeria,
 anoe poetra Hakos. Ditema deui ngo-
 mean koe Mēsoelam, poetra Berekja, anoe
 poetra Mēsesabel. Ditema deui ngomean
 5 koe Sadok poetra Baāna. 'Ditema deui
 ngomean koe oerang Tēkoa; tapi djalma
 noe moelja-moelja di lēbah eta teu ngas-
 rahkeun poendoekna kana padamēlan
 6 Goestina. 'Ari noe ngomean lawang La-
 was, nja Jojada poetra Paseah djeung
 Mēsoelam poetra Bēsodya; pada nga-
 hateup inja, sarta nērapkeun pantona,
 7 koentjina djeung toelakna. 'Ari eta di-
 tema ngomean koe Mēlatya, oerang Gi-
 bon, djeung Jadon, oerang Meronot, oer-
 ang Gibon djeung oerang Mispa, sēmēt
 panglinggihan bopati tanah peuntaseun
 8 bangawan. 'Ditema deui ngomean koe
 Oesiēl poetra Harhaja, toekang kamasan.
 Ditema deui ngomean koe Hananya, poe-
 tra toekang wawangian. Sot Jērosalem
 9 diingkeun nēpi kana koeta kandēl. 'Di-
 tema deui ngomean koe Rēpaja poetra
 Hoer, kapala saparo wēwēngkon Jēroe-
 10 salem. 'Ditema deui ngomean koe Jēdaja
 poetra Haroemap, pabēnēran boemina.
 Ditema deui ngomean koe Hatoes poetra
 11 Hasabnia. 'Aja deui sabagian diomean
 koe Malkia poetra Harim djeung Hasoeb
 poetra Pahat-Moab, katoet djeung pa-
 12 panggoengan Pameuleuman. 'Ditema
 deui ngomean koe Saloem poetra Halo-
 hes, kapala wēwēngkon Jērosalem noe
 saparo deui, nja eta djeung poetra-poe-
 13 trana noe istri. 'Ari noe ngomean lawang
 Lēbak, nja Hanoen djeung priboemi
 Sanoah; pada ngadēgkeun inja, sarta nē-
 rapkeun pantona, koentjina djeung toe-
 lakna; toer ngomean koeta sareboe asta,
 14 sēmēt lawang Djarijan. 'Ari noe ngomean
 lawang Djarijan, nja Malkia poetra Re-
 kab, kapala wēwēngkon Bet-Hakerem;
 nja eta ngadēgkeun inja, sarta nērap-
 keun pantona, koentjina djeung toe-
 15 lakna. 'Ari noe ngomean lawang Soe-
 moer, nja Saloen poetra Kolhose, kapala

wĕwĕngkon Mispā; nja eta ngadĕgkeun inja, djeung dihateup sakali, sarta nĕrapkeun pantona, koentjina djeung toelakna; toer ngomean koeta di empang Siloah, pĕlēbah taman radja, sĕmĕt tangga, 16 toengtoeroenan ti dajeh Dawoed. 'Sanggeus eta noe ngomean Nĕhemja poetra Asboek, kapala saparo wĕwĕngkon Bet-Soer, sĕmĕt pabĕnĕran makam Dawoed, djeung sĕmĕt empang beunang ngadamĕl, sarta sĕmĕt imah prawira. 'Sanggeusna eta noe ngomean ahli-ahli Lewi, Rĕhoem poetra Bani. 'Ari eta ditema ngomean koe Hasabja, kapala saparo wĕwĕngkon Kĕhila, njoeloeran wĕwĕngkonna. 'Sanggeus eta noe ngomean saderek-saderekna, Bawai poetra Henadad, kapala wĕwĕngkon Kĕhila noe saparo 19 deui. 'Ditema koe Eser poetra Jesoea, kapala Mispā, ngomean deui sabagian, pabĕnĕran tandjakan goedang pakarang, dina pengkolan. 'Sanggeus eta Baroek poetra Sabai ngomean deui sabagian, sarta kĕntjĕng, ti watĕs pengkolan sĕmĕt lawang pakowon Eljasib, panghoeloe agoeng. 'Sanggeus eta Mĕremot, poetra Oeria, anoe poetra Hakos, ngomean deui sabagian, ti watĕs lawang pakowon Eljasib tĕpi ka toengtoeng pakowon Eljasib. 'Sanggeus eta noe ngomean para panghoeloe, oerang tanah lempar. 23 'Sanggeus eta noe ngomean Binyamin djeung Hasoeb, masing-masing pabĕnĕran boemina. Sanggeus eta noe ngomean Asarja poetra Maĕseja, anoe poetra 24 Ananya, gigireun boemina. 'Sanggeus eta Binoei poetra Henadad ngomean deui sabagian, ti watĕs boemi Asarja sĕmĕt pengkolan, sarta sĕmĕt djoeroe. 'Palal poetra Oesai ngomean pabĕnĕran pengkolan djeung papanggoengan, noe nondjol ti gĕdong radja noe girang, ^a anoe pĕlēbah boeroean pandjara. Sanggeus eta 26 noe ngomean Pĕdaja poetra Paros. '(Ari ^b Nĕtinim teja ngarĕnggonna di Opel, sĕmĕt pabĕnĕran lawang Tjai, ka tĕbel wetan, sarta sĕmĕt papanggoengan noe nondjol teja.) 'Sanggeus eta oerang Tĕkoa ngomean deui sabagian, pabĕnĕran papanggoengan gĕde, noe nondjol teja, 28 sĕmĕt koeta Opel. 'Noe ngomean girangeun lawang Koeda, nja para panghoeloe, masing-masing pabĕnĕran boemina. 29 'Sanggeus eta noe ngomean Sadok poetra

Imer, pabĕnĕran boemina. Sanggeus eta noe ngomean Sĕmaja poetra Sĕkanya, 30 poerah toenggoe lawang Wetan. 'Sanggeus eta Hananya poetra Selemja djeung Hanoen poetra Salap noe kagĕnĕp, ngomean deui sabagian. Sanggeus eta noe ngomean Mĕsoelam poetra Berekja, pabĕnĕran pondokna. 'Sanggeus eta noe ngomean Malkia, poetra hidji toekang kamasan, sĕmĕt imah Nĕtinim djeung imah toekang balantik, pabĕnĕran lawang Mipkad, sarta sĕmĕt loteng djoeroe. 'Dĕmi noe ngomean di antara loteng djoeroe ka lawang Domba teja nja toekang kamasan djeung toekang balantik.

a Jĕr. 32 : 2. b Esr. 7 : 7.

PASAL 4.

Ari geus kitoe, ^a barang Sanbalat ngadenge bedja, jen kaoela pada ngadĕgkeun koeta, toeloej panas atina, djeung ambĕkeun katjida, sarta mojok ka oerang Jahoedi. Pok ngomong hareupeun doeloer-doeloerna sarta hareupeun balad Samaria, kijeu pokna: Njarijeun naon si Jahoedi noe arapĕs teh? naha rek diaringkeun bae? karah bakal ngaloerban? naha dek dianggeuskeun sapoĕ? koetan dek ngahiroepkeun batoe tina doeroekan, 3 pedah bejak kahoeroe? 'Kabĕnĕran Tobia, oerang Amon teja, keur ngabanding ka Sanbalat; pok nembalan: Masih toeloes oge ngadĕgkeunana, oepama aja hidji tjareuh mantjal, tangtoe matak 4 beulah eta koetana sipat batoe teh! 'Ēh Allah koering sadaja! moegi-moegi ngadangoekeun; karantĕn koering teh pada dipikatjoewa; sarĕng ngahinakeunana moegi-moegi dibalikkeun ka dirina; toer moegi pada diselehkeun, sina djadi raja- 5 heun dina tanah pangdjarahan. 'Moegi oelah dilipoetan kadorakaĕnana, sarĕng dosa-dosana moegi oelah dileungitkeun ti pajoeneun andjeun; karantĕn pada nji-jeun pibĕndoeun andjeun di hareupeun 6 noe keur ngaradĕgkeun. 'Dĕmi kaoela teja tonggoj bae ngaradĕgkeun koeta; djeung sakoeta kabeh datang ka rekep sĕmĕt tĕngah loehoerna; karana djalma-djalma soekaeun kana gawe. a p. 2 : 19.

7 Ari geus kitoe, barang Sanbalat, djeung Tobia, sarta oerang Arab, oerang Amon djeung oerang Asdod, ngadenge bedja, jen koeta Jĕroesalem beuki madjoe, jen

beulah-beulahna dimimitian dilipoetan,
 8 seg pada panas ati liwat saking. 'Toe-
 loej sakarait kabeh sapĕkĕt, dek ngada-
 tangan, mĕrangan ka Jĕroesalem, sarta
 9 dek njijeun kabingoengan ka dinja. 'Ta-
 tapi kaola pada nĕnĕda ka Allah kaola,
 sarta ngadĕgkeun anoe ngadjaga mĕgat
 eta beurang-peuting, tina sabab mara-
 10 nehanana. 'Tidinja ngomong oerang Joe-
 da: Tanaga djalma pananggoeng geus
 toena, sarta loba teuing pipitjeunan;
 djadi kaola geus teu kadaroeaga nga-
 11 dĕgkeun koeta teh. 'Sarta omong noe
 pada ngamoesoeh ka kaola sakabeh:
 Oelah kanjahoan koe eta, sarta oelah
 katendjo, tĕpi ka oerang datang ka tĕ-
 ngahna; pek oerang paraehan, djeung
 12 pagaweanana oerang eureunkeun. 'Ari
 geus kitoe, ana daratang oerang Jahoedi,
 noe ngarĕnggonna di maranehanana, seg
 ngaromong ka kaola sakabeh, sapoe-
 loeh kali, ti sambarang ĕnggon: Pĕrloe
 13 maraneh baralik ka dewek. 'Mana ka-
 oela ngadĕgkeun di noe handap-handap,
 di ĕnggon sadjĕroĕun koeta, di noe hegar-
 hegar; nja ngadĕgkeun djalma-djalma
 sabangsa-sabangsana, pada make pĕ-
 dangna, toembakna djeung gondewana.
 14 'Seg kaola nendjo, bari toeloej tjĕngkat,
 sarta marentah ka menak-menak, ka
 pangkat-pangkat, djeung ka djalma-djal-
 ma salijan ti eta: ^a Poma oelah sarijeun
 koe eta djalma-djalma; sing pada ngi-
 ngĕtkeun ka Goesti noe langkoengagoeng
 nja pikasijeuneun teja, djeung koedoe pada
 mangmĕrangkeun doeloer-doeloer mara-
 neh, anak maraneh awewe-lalaki, pama-
 djikan maraneh djeung imah maraneh.
 15 'Ari geus kitoe, barang moesoeh-moe-
 soeh kaola ngadareng, jen geus kabe-
 djakeun ka kaola, sarta pakarĕpanana
 koe Allah geus digagalkeun, toeloej ka-
 oela sakabeh baralik deui kana koeta,
 16 masing-masing ka pagaweanana. 'Ari
 geus kitoe, ti poĕan harita ^b baroedak
 kaola saparona milampah pagawean,
 ari noe saparo deui mah njarĕkĕl toem-
 bak, kĕpĕng, gondewa djeung badjoe
 kĕre; sarta para kapala aja di toeka-
 17 ngeun sabangsa Joeda kabeh. 'Anoe nja-
 rijeun koeta, noe ngakoetan babawaan
 djeung noe ngamomotkeun, leungeunna
 noe sabeulah milampah pagawean, ari
 noe sabeulah deui mah njĕkĕl pakarang.

18 'Sarta noe njarijeun hidji-hidji pada njo-
 ren pĕdangna dina tjangkeng eukeur
 digawe. Djeung aja hidji poerah nijoe
 19 tarompet ngabanding ka kaola. 'Sarta
 kaola ngomong ka menak-menak, ka
 pangkat-pangkat, djeung ka djalma-djal-
 ma salijan ti eta: Ijeu pagawean teh
 pohara nja lĕga, sarta oerang pabarĕn-
 tjaj dina koeta, padjaeoh djeung batoer-
 20 batoer; 'mana-mana ĕnggon maraneh
 ngadenge sora tarompet, nja ka dinja
 koedoe karoempoel ka kaola; ^c Allah
 oerang tangtoe mangmĕrangkeun diri
 21 oerang. 'Tah, kitoe kaola djeung ba-
 toer-batoer nja marilampahkeun paga-
 wean teh; ari noe saparona njarĕkĕl
 toembak, ti balebat padjar tĕpi ka bidjil
 22 bentang-bentang. 'Djeung deui dina wak-
 toe harita kaola marentah ka djalma-
 djalma: Hidji-hidji djalma djeung boe-
 dakna koedoe mareuting di djĕro Jĕ-
 roesalem, soepaja eta ka oerang nga-
 djaga ti peuting, ari ti beurang mah
 23 baranggawe. 'Dĕmi diri kaola, ^d doe-
 loer-doeloer, baroedak djeung djalma noe
 ngadjaga, noe djadi pangiring kaola,
 eta kaola sakabeh taja noe tjoetjoel-
 tjoetjoel papakean; hidji-hidji djalma ka
 tjai ge mawa pakarangna. ^a 5 Moesa 20: 3.
^b p. 5: 16. ^c 5 Moesa 1: 30. ^d p. 5: 10.

PASAL 5.

Ari geus kitoe, hidji waktue djalma-
 djalma djeung pamadjikan-pamadjikanana
 sasambat, rosa pisan, ngadoe-
 doeh doeloer-doeloerna, sasama Jahoedi.
 2 'Aja noe ngaromong kijeu: Anak koering
 awewe-lalaki reja pisan; mana koering
 hajang meunang gandoem, pikeun tĕda-
 3 eun, soepaja koering hariroep. 'Aja deui
 noe ngaromong: Koering geus ngaga-
 dekeun lahan, kĕbon anggoer sarĕng
 imah koering; mana koering hajang me-
 nang gandoem, tamba langlajuseun.
 4 'Aja deui noe ngaromong: Koering geus
 namboet doewit pikeun oepĕti radja,
 nandonkeun lahan koering sarĕng kĕ-
 5 bon anggoer. 'Dĕmi ajeuna, daging koe-
 ring sapĕrtos daging doeloer, anak koe-
 ring sapĕrtos anak eta; nanging, salĕ-
 rĕsna, anak koering awewe-lalaki koe
 koering disina koemawoela, didjadikeun
 boedak; estoe anak koering awewe geus
 aja noe dikoemawoelakeun; sarĕng

leungeun koering geus taja pangawasa; karana lahan koering sarĕng kĕbon anggoer geus ka deungeun-deungeun. 'Barang kaoela geus ngadenge sasambatna sarta omongan noe kitoe, seg kaoela panas liwat saking. 'Tidinja kaoela gilig sadjĕro hate kaoela; seug kaoela madoean ka menak-menak sarta ka pangkat-pangkat; ari omong kaoela ka darinja: ^a Sampejan sok mihoetangkeun doeloer pada doeloer, ngarah boengah. Geus kitoe kaoela njiĕun pakoempoelan gĕde, ngalawan eta. 'Pok kaoela mitjatoer ka darinja: Kaoela djeung batoerbatoer geus narĕboes doeloer-doeloer oerang, sasama Jahoedi, noe didjoewal ka oerang kapir, sakadar kakoewatan kaoela sadaja; sabalikna sarampejan mah karah dek ngadjoewal doeloer-doeloer sampejan, toer didjoewalna teh nja ka diri oerang? Ari eta teh rarepeh, hanteu manggih pidjawabeun. 'Mitjatoer deui kaoela: Hanteu hade eta pĕrkara, noe dilampahkeun koe sarampejan teh; bĕnĕrna mah sampejan loemampah teh kalawan sijeun koe Allah oerang, tina ngahinakeunana oerang kapir, moesoeh oerang. 'Dalah diri kaoela, doeloer-doeloer djeung baroedak kaoela geus pada mihoetangkeun oewang djeung gandoem ka darinja. Geura oerang kadjeunkeun bae eta pihoetangkeun teh! 'Atoeh geura poelangkeun ka darinja, poĕ iĕu keneh, lahanna, kĕbonna anggoer, kĕbonna dje-toen djeung imahna, kitoe deui pĕrra-toesan oewang, gandoem, anggoer djeung minjak, beunang sarampejan mihoetangkeun ka darinja. 'Ngadjawab sadajana: Tangtoe dipoelangkeun, sarĕng moal menta deui ka darinja; sakoemaha pilahir andjeun, nja kitoe koering sĕdja milampah. Toeloĕj kaoela njĕloekan para panghoeloe; ^b seg sadajana disina sarompah, jen estoe bakal milampah sapĕrti omongan tadi. 'Samalah kaoela ngirabkeun kandoengan kaoela, bari ngomong: Moegi-moegi oenggal-oenggal djalma, noe teu nĕtĕpkeun omongan tadi, koe Allah dikirabkeun tjara kijeu ti imahna djeung ti patjarianana; moegi dikirabkeun tjara kijeu, masing kosong! Ngadjawab sapakoempoelan kabeh: Amin; djeung pada moedji ka Pangeran. Prak djalma-djalma pada mi-

14 lampah sapĕrti omongan tadi. 'Djeung deui ti poĕan kaoela dikĕrsakeun djadi bopatina, njĕkĕl tanah Joeda, ^c nja ti kadoewa-poeloeh taoenna tĕpi ka kati-loe-poeloeh doewa taoenna Artahsasta teja djoemĕnĕng radja, lilana doewa wĕlas taoen, kaoela sadoeloer-doeloer 15 teu ngadahar kadaharan bopati. 'Ari bopati-bopati noe ka toekang-toekang, anoe saheulaeun kaoela, pada ngabeuratkeun ka djalma-djalma, moendoetan kadaharan djeung anggoer ka darinja, djaba oewang perak opat poeloeh sekel; samalah boedak-boedakna pada marentahan ka djalma-djalma; dĕmi kaoela mah teu milampah kitoe, bawaning sijeun noe Allah. 'Djeung deui dina pagawean koeta teja kaoela miloe ngomean, sarta kaoela sadoeloer-doeloer teu mareuli lahan; djeung ^d sakabeh boedak kaoela ngoempoel di dinja dina 16 pagawean. 'Malah-malah oerang Jahoedi djeung pangkat-pangkat saratoes lima poeloeh djalma noe sok ngarijoeng medja kaoela, kadjaba noe daratang ka kaoela ti lĕbah bangsa-bangsa noe sakoeriling 17 oerang. 'Ari ^e noe disadijakeun oenggal-oenggal poĕ, hidji sapi djeung gĕnĕp domba paloek; kitoe deui disadijakeun manoek-manoek pikeun kaoela, sarta heuleut sapoeloeh poĕ saroeupaning anggoer, loba pisan; kilang kitoe kaoela teu menta kadaharan bopati, sabab djalma-djalma teh bareurat koe gawe. 'Noen, Allah koering! ^f moegi-moegi emoet ka koering, matak djadi kangeunahan; nja emoet kana saniskantĕn noe koe koering dilampahkeun ka djalma-djalma teja.

^a 2 Moesa 22: 25; 5 Moesa 15: 7, 8. ^b Esr. 10: 5.
^c p. 2: 1. ^d p. 4: 16. ^e 1 Radj. 4: 22. ^f p. 13: 14, 22.

PASAL 6.

Ari geus kitoe, ^a barang geus kabedjakeun ka Sanbalat, Tobia djeung Gesem, oerang Arab teja, sarta ka moesoeh kaoela salijan ti eta, jen kaoela anggeus ngadĕgkeun koeta, sarta beulahna hidji ge geus taja noe kari, (halta tĕpi ka waktoe eta panto-panto koe kaoela tatan ditĕrapkeun dina lawang-lawangna.) 2 'tidinja Sanbalat djeung Gesem teh nitahan ka kaoela, mopoĕan kijeu: Mangga oerang patĕpang djeung kaoela di padesaan, di lĕbak Ono. Tatapi pakarĕpanana

3 dek njilakakeun ka kaoela. 'Toeloej ka-
oela kitoe deui nitahan djalma ka da-
rinja, mopojan kijeu: Kaoela keur njijeun
pagawean gēde, noe matak teu bisa nē-
monan; keur naon pagawean rek eureun,
ari koe kaoela ditoenda, bari seg nē-
4 monan ka sarampejan? 'Heug eta nita-
han deui ka kaoela, pētana satadi, datang
ka opat kali; ari koe kaoela dibalēsan
5 omong nja tjara tadi. 'Tidinja Sanbalat
nitahan pandakawanana ka kaoela, pē-
tana satadi keneh, kalima kalina, sarta
pandakawan teh leungeunna mawa soe-
6 rat moeka. 'Oenina eta soerat kijeu: Di
sagala bangsa kaoetarakeun, sarta Gas-
moe noe bebedja, ^b andjeun djeung oe-
rang Jahoedi aja pakarēpan rek baha;
kitoe noe matak andjeun ngadamēl koeta
teh; sarta andjeun noe pidjadieun radja-
7 na, tjēk eta bedja. 'Malah andjeun padjar
ngadēgkeun nabi-nabi, baris ngoewar-
keun hal andjeun di Jēroesalem, kijeu
pokna: Aja radja djoemēnēng di Joeda.
Dēmi ajeuna geus tangtoe kawartakeun
ka radja saoenina eta bedja; mana ajeuna,
mangga, oerang rērēmpagan djeung ka-
8 oela. 'Seug kaoela nitahan ka dinja, mo-
pojan kijeu: Taja pisan boektina eta
pēr kara, noe dipisaoer koe sampejan;
geus poegoeh ti manah sampejan bae,
9 beunang njipta. 'Karana eta sakabeh
djalma karēpna njingsijeunan ka kaoela
sadaja; ari pikirna: Tangtoe ngareplek
leungeunna kana pagawean teh, moal
toeloes dipigawena. Doepi ajeuna, moegi
koewatkeun leungeun koering!

^a p. 4 : 1, 3, 7. ^b p. 2 : 19.

10 Hidji waktōe kaoela tjalik ka boemi
Sēmaja, poeta Dēlaja, anoe poeta Mēhe-
tabel; ari eta teh geus noetōep maneh;
seg eta ngomong kijeu: Mangga, oerang
patēpang ka gēdong Allah, lēbēt ka djēro
kabah, oerang peundeutkeun panto ka-
bah; karana moesoeh ēngke daratang,
sēdja maehan ka andjeun; tangtoe ti
peuting pidatangeunana, sēdja maehan
11 ka andjeun. 'Dēmi djawab kaoela: Naha
djalma pantar kaoela pingalejoseun?
djeung saha, pantar kaoela, ^a asoep ka
kabah, toeloej hiroep? kaoela mah moal
12 asoep. 'Ana ditēgēskeun koe kaoela, geu-
ning manehanana lain dipiwarang koe
Allah; saēnjana pangomongkeunana eta
piwēdjang teh nijat goreng ka kaoela,

^b sarta diboeroehan koe Tobia djeung San-
13 balat. 'Anoe matak manehanana diboeroe-
roehan, noe dipalar kaoela sijeun, sarta
milampah kitoe, djeung migawe dosa;
djadi maranehanana aja pigeusaneun
ngangaranan, noe dipambrih hajang nga-
14 hinakeun ka kaoela. 'Noen, Allah koe-
ring! moegi-moegi emoet ka Tobia sa-
rēng ka Sanbalat, noemoetkeun eta
pagaweanana; kitoe keneh ka Noadya,
nabi awewe, sarēng ka nabi-nabi salijan
ti eta, noe sok pada njingsijeunan ka koe-
ring teja.

^a 4 Moesa 18 : 7. ^b Esr. 4 : 5.

15 Ari koeta teh datang ka samakta dina
tanggal salawe, boelan Eloel, di djēro lima
16 poeloh doewa poē. 'Dēmi geus kitoe, ba-
rang sakabeh moesoeh kaoela geus nga-
darengē bedja, heug sakabeh bangsa noe
sakoeriling kaoela pada sarijeuneun, sarta
rarasaānana dirina toeroen katjida; ka-
rana pada ngahartieun, jen ti Allah ka-
oela pangdatang ka anggeus eta paga-
17 wean. 'Djeung deui dina mangsa eta
menak-menak Joeda reja pisan njijeun
soerat, didatangkeun ka Tobia, sarta
ti Tobia daratang soerat ka maraneha-
18 nana. 'Karana loba pisan oerang Joeda
noe geus bidjil soempah ka Tobia; wan-
toe Tobia teh pēr nah minantōe ka Sē-
kanya anak Arah; sarta Johanan, anak
Tobia, boga pamadjikan ka anak Mēsoe-
19 lam, anoe anak Berekja. 'Malah-malah
sok aja noe njaritakeun kahadean Tobia
di hareupeun kaoela, sarta omongan ka-
oela dibawa ka loewar ka inja. Djeung
Tobia sok ngirim soerat, karēpna njing-
sijeunan kaoela.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, barang geus anggeus
Anjijeun koeta teh, ^a seg kaoela nē-
rapkeun panto-pantona, sarta poerah
toenggoe lawang, ahli njanji djeung
ahli Lewi, pada dibakoekeun toenggoe.
2 'Djeung kaoela marentah ^b ka Hanani,
doeloer kaoela, sarta ka Hananya, ^c ka-
pala benteng, koedoe njarangking Jē-
roesalem; karana Hananya teh djalma
satoehoe, toer sijeun koe Allah, ngoeng-
3 koelan noe reja. 'Ari parentah kaoela
ka doewaān teh: Lawang Jēroesalem
oelah diboeka ari tatjan panas panon-
poē; sarta keur eta araja keneh, koedoe
dipeundeutkeun pantona, bari toelakan

sakali; seg koedoe ngajakeun noe ngad-
 djaga, nja priboemi Jĕroesalem, masing-
 masing dina djagaanana, nja eta hidji-
 4 hidji djalma pabĕnĕran imahna. 'Ari
 nagara teh lĕgantjja-ngatoehoedjeung
 gĕde, dĕmi djalmana noe ngeusian ngan
 saeutik, sarta tatjan loba njijeun imah.
 5 'Tidinja kaoela ^a koe Allah kaoela di-
 paparin dina hate ngoempolkeun me-
 nak-menak, pangkat-pangkat, djeung
 djalma noe loba, dek diatoer sadjarahna.
 Toeloj manggih soerat sadjarah djalma
 noe arindit barangmimiti; sadjĕrona
 6 manggih toelisan ^e kijeu: 'Nja ijeu oe-
 rang kabupaten, noe arindit ti pang-
 djarahan djalma dibojong, noe bareto
 dibojong koe Nĕboekadnesar, radja Ba-
 boel teja, ari ajeuna maroelang ka Jĕ-
 roesalem djeung ka Joeda, moeroe sa-
 7 nagara-sanagarana; 'daratangna ngiring
 Sĕroebabel, Jesoea, Nĕhemja, Asarja,
 Raamja, Nahamani, Mordĕkai, Bilsan,
 Misperet, Bigwai, Nĕhoem djeung Baana.
 Ari bilangan djalma-djalma, bangsa Is-
 8 rail, kijeu: 'anak-poetoe Paros doewa
 reboe saratoes toedjoe poeloeh doewa.
 9 'Anak-poetoe Sĕpatya tiloe ratoes toe-
 djoe poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Arah
 10 gĕnĕp ratoes lima poeloeh doewa. 'Anak-
 poetoe Pahat-Moab, kaasoep anak-poetoe
 Jesoea djeung Joab, doewa reboe da-
 12 lapan ratoes dalapan wĕlas. 'Anak-poetoe
 Elam sareboe doewa ratoes lima poe-
 13 loeh opat. 'Anak-poetoe Satoe dalapan
 14 ratoes opat poeloeh lima. 'Anak-poetoe
 15 Sakai toedjoe ratoes sawidak. 'Anak-
 poetoe Binoei gĕnĕp ratoes opat poeloeh
 16 dalapan. 'Anak-poetoe Bebai gĕnĕp ra-
 17 toes dalapan likoer. 'Anak-poetoe Asgad
 doewa reboe tiloe ratoes doewa likoer.
 18 'Anak-poetoe Adonikam gĕnĕp ratoes
 19 gĕnĕp poeloeh toedjoe. 'Anak-poetoe
 Bigwai doewa reboe gĕnĕp poeloeh toe-
 20 djoe. 'Anak-poetoe Adin gĕnĕp ratoes
 21 lima poeloeh lima. 'Anak-poetoe Ater,
 bangsa Hiskia, salapan poeloeh dalapan.
 22 'Anak-poetoe Hasoem tiloe ratoes da-
 23 lapan likoer. 'Anak-poetoe Besai tiloe
 24 ratoes opat likoer. 'Anak-poetoe Harip
 25 saratoes doewa wĕlas. 'Anak-poetoe Gi-
 26 bon salapan poeloeh lima. 'Oerang Bet-
 27 Lehem djeung Nĕtopa saratoes dalapan
 28 poeloeh dalapan. 'Oerang Anatot sara-
 toes dalapan likoer. 'Oerang Bet-Asmawet

29 opat poeloeh doewa. 'Oerang Kirjat-
 Jarim, Kĕpira djeung Berot, toedjoe
 30 ratoes opat poeloeh tiloe. 'Oerang Ra-
 mah djeung Geba gĕnĕp ratoes salikoer.
 31 'Oerang Mikmas saratoes doewa likoer.
 32 'Oerang Bet-El djeung Ai saratoes tiloe
 33 likoer. 'Oerang Nĕbo noe hidji deui
 34 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Elam
 noe hidji deui, sareboe doewa ratoes
 35 lima poeloeh opat. 'Anak-poetoe Harim
 36 tiloe ratoes doewa poeloeh. 'Anak-poetoe
 Jĕriho tiloe ratoes opat poeloeh lima.
 37 'Anak-poetoe Lod, Hadid djeung Ono,
 38 toedjoe ratoes salikoer. 'Anak-poetoe
 Sĕnaa tiloe reboe salapan ratoes tiloe
 poeloeh. ^a p. 6 : 1. ^b p. 1 : 2. ^c p. 2 : 8. ^d p. 2 : 12.

^e Esr. 2 : 1.

39 ^a Panghoeloe: anak-poetoe Jĕdaja,
 bangsa Jesoea, salapan ratoes toedjoe
 40 poeloeh tiloe. 'Anak-poetoe Imer sareboe
 41 lima poeloeh doewa. 'Anak-poetoe Pas-
 hoer sareboe doewa ratoes opat poeloeh
 42 toedjoe. 'Anak-poetoe Harim sareboe
 toedjoe wĕlas. ^a Esr. 2 : 36.

43 ^a Ahli Lewi: anak-poetoe Jesoea djeung
 Kadmiĕl, kaasoep anak-poetoe Hodawa,
 44 toedjoe poeloeh opat. 'Ahli njanji: anak-
 poetoe Asap saratoes opat poeloeh da-
 45 lapan. 'Poerah toenggoe lawang: anak-
 poetoe Saloem, anak-poetoe Ater, anak-
 poetoe Talmon, anak-poetoe Akoeb,
 anak-poetoe Hatita, anak-poetoe Sobai,
 saratoes tiloe poeloeh dalapan. ^a Esr. 2 : 40.

46 ^a Nĕtinim: anak-poetoe Siha, anak-
 poetoe Hasoepa, anak-poetoe Tabao;
 47 'anak-poetoe Keros, anak-poetoe Sia,
 48 anak-poetoe Padon; 'anak-poetoe Lĕ-
 bana, anak-poetoe Hagaba, anak-poetoe
 49 Salmai; 'anak-poetoe Hanan, anak-poe-
 50 toe Gidel, anak-poetoe Gahar; 'anak-
 poetoe Raja, anak-poetoe Rĕsin, anak-
 51 poetoe Nĕkoda; 'anak-poetoe Gasam,
 anak-poetoe Oesa, anak-poetoe Paseah;
 52 'anak-poetoe Besai, anak-poetoe Mĕhoe-
 53 nim, anak-poetoe Nĕpoesim; 'anak-poe-
 54 toe Bakboek, anak-poetoe Hakoepa,
 55 anak-poetoe Harhoer; 'anak-poetoe Bas-
 lit, anak-poetoe Mĕhida, anak-poetoe
 55 Harsa; 'anak-poetoe Barkos, anak-poe-
 56 toe Sisĕra, anak-poetoe Tamah; 'anak-
 poetoe Nĕsiah, anak-poetoe Hatipa.
 57 'Anak-poetoe abdi-abdi Soeleman: anak-
 poetoe Sotai, anak-poetoe Soperet, anak-
 58 poetoe Pĕrida; 'anak-poetoe Jaala, anak-

59 poetoë Darkon, anak-poetoë Gidel; 'anak-poetoë Sěpatya, anak-poetoë Hatil, anak-poetoë Pokeret-Hasěbaim, anak-poetoë

60 Amon. 'Djoemlah Nětirim djeung anak-poetoë abdi Soeleman teh tiloe ratoes salapan poeloeh doewa. ^a Esr. 2 : 43.

61 Sarta ^a ijeu noe arindit ti Tel-Melah, Tel-Harsa, Kěroeb, Adon djeung Imer, tapi teu barisaeun netelakeun ahli karoehonna djeung toeroenanana, jen estoe

62 dirina oerang Israil: 'anak-poetoë Dělaja, anak-poetoë Tobia, anak-poetoë Někoda, gěņęp ratoes opat poeloeh doewa. 'Sarta

63 noe kaśsoep panghoeloe, nja eta anak-poetoë Habaja, anak-poetoë Hakos, anak-poetoë Barsilai, noe boga pamadjikan ka hidji anak Barsilai, oerang Gilad, sarta

64 katělaha koe ngaran eta. 'Ari eta noe tadi pada nejangna soerat sadjarahna, tapi teu kapanggih, noe matak diitoeng rěgěd,

65 ka loewar ti kapanghoeloean. 'Ari saeuer bopati ka darinja, jen oelah dalahar noe pangsoetji-soetjina, tēpi ka aja deui panghoeloe ngaděg, njěkěl Oerim djeung Toemim teja. ^a Esr. 2 : 59.

66 ^a Sapakoempoelanana djoemlah opat laksa doewa reboe tiloe ratoes gěņęp poeloeh, 'djaba ti badega-badegana awe-

67 we-lalaki, aja toedjoeh reboe tiloe ratoes tiloe poeloeh toedjoeh; sarta di maranehanana aja ahli njanji awe-we-lalaki,

68 doewa ratoes opat poeloeh lima. 'Ari koe-dana toedjoeh ratoes tiloe poeloeh gěņęp; bigalna doewa ratoes opat poeloeh lima;

69 'ontana opat ratoes tiloe poeloeh lima; kaldena gěņęp reboe toedjoeh ratoes doewa poeloeh. ^a Esr. 2 : 64.

70 ^a Ari sawareh loeloegoe ahli karoehoen ngahatoerkeun kana pagawean. Ari

^b bopati ngahatoerkeun baris piartaean, wang ěmas sareboe gěbleg, pangepret

lima poeloeh siki djeung djoebah panghoeloe lima ratoes tiloe poeloeh siki. 'Ari

sawareh loeloegoe ahli karoehoen ngahatoerkeun baris piartaean pagawean, wang ěmas doewa laksa gěbleg, sarta

wang perak doewa reboe doewa ratoes

72 mina. 'Ari noe dihatoerkeun koe djalma-djalma salijan ti eta, wang ěmas doewa laksa gěbleg, sarta wang perak doewa reboe

mina, tambah djoebah panghoeloe

73 gěņęp poeloeh toedjoeh. 'Tidinja panghoeloe, ahli Lewi, poerah toenggoe la-

wang djeung ahli njanji, kitoë deui djalma

noe reja sarta Nětirim teja, nja eta sakabeh oerang Israil, pada matoeh di nagara-nagarana. ^a Esr. 2 : 68. ^b p. 8 : 10.

PASAL 8.

Barang ^a nēpi ka boelan noe katoedjoeh, ari oerang Israil geus matoeh

2 di nagara-nagarana, 'seug sakabeh djalma karoempoel, kawas djalma saeuerang, ka aloen-aloen noe di hareupeun lawang Tjai. Toeloëj pada mihatoer ^b ka Esra, noe djadi ahli kitab, moegi njandak kitab toret Moesa, noe koe Pangeran ditim-

3 balkeun ka Israil teja. 'Gantjang koe panghoeloe Esra toret teh ^c ditjandak ka hareupeun pakoempoelan; awe-we-lalaki aja kabeh, djeung sakoer noe geus bisa ngadenge sarta ngahartikeun; harita tanggal hidji, boelan noe katoedjoeh.

4 'Tidinja kitab teh koe andjeunna diaos, bari majoenan aloen-aloen, noe di hareupeun lawang Tjai teja; ngaosna ti braj beurang tēpi ka tēngah poë, hareupeun sadajana djalma lalaki-awe-we, sarta sa-

5 koer noe geus bisa ngaharti teja; ari eta sakabeh djalma pada ngoepingkeun kana kitab toret. 'Děmi Esra, ahli kitab

6 teh, ngaděg dina pamimbaran kai, beunang djalma ngadadak njijeun pikeun hal eta; sarta aja noe nangtoeng gedengeunana; Matitya, Sema, Anaja, Oeria, Hilkia djeung Maaseja di katoehoeunana, ari Pědaja, Misael, Malkia, Hasoem, Hasbadana, Djakaria djeung Měsoelam

7 mah di kentjaeunana. 'Seug Esra moekakeun kitab, katendjo koe sakabeh djalma, wantoe andjeunna loehoer ti sakabeh djalma; sarta barang moekakeun,

8 neut sakabeh djalma narangtoeng. 'Tidinja Esra njoekoerkeun ka Pangeran, Allah noe langkoeng agoeng; ^d pek sakabeh djalma pada ngawangsoel: Amin! amin! ^e bari pada ngadjoengdjoengkeun leungeun; broek pada soedjoed ka Pangeran, njaroeoeh kana taneuh. 'Ari Jesoëa, Bani, Serebja, Jamin, Akoeb, Sabtai, Hodia, Maaseja, Kělita, Asarja, Josabad, Hanan, Pělaja djeung ahli-ahli Lewi pada něrangkeun toret ka djalma-djalma; sarta djalma-djalma pada tětěp dina pěr-

9 nahna. 'Ari ngaradjina kitab toret ti Allah teh tetela pisan, bari nangtoekeun tēgēs-tēgēsna, anoe matak pada ngaharti

10 anoe diadji. 'Sarta Něhemja, noe djadi

bopati, djeung panghoeloe Esra, noe djadi ahli kitab, kitoe deui ahli-ahli Lewi, anoe pada mere harti ka djalma-djalma teja, misaoer ka sakabeh djalma teh kijeu: f Poë ijeu soetji bade ka Pangeran, Allah maraneh; poma oelah prihatin sarta oelah tjareurik. Wantoe-wantoe sakabeh djalma tjareurik, eukeur ngadarengelahiran toret. 'Saoerna deui ka darinja: Geura maroelang, ngaharakan noe pëlëm-pëlëm sarta ngarinoem noe amisamis, djeung kirimkeun doeoeman ka djalma noe teu sadija; karena poë ijeu soetji bade ka Goesti oerang; mana oelah nalangsa; karena kasoekaän ka Pangeran, nja eta djadi katëgëran maraneh. 12 'Sarta ahli Lewi pada ngarepehkeun ka sakabeh djalma, salaoerna: Tjaritjing! karena poë ijeu soetji; mana oelah nalangsa. 13 'Bral sakabeh djalma maroelang, sêdja njatoe-nginoem, g djeung sêdja ngirimkeun doeoeman, sarta sêdja ngalampahkeun kaboengahan rosa pisan, tina sabab geus pada ngaharti dina kasaoeran, noe dinjahokeun ka maranehanana teja.

a Esr. 3:1. b Esr. 7:6, 11. c 5 Moesa 31:10. d 1 Bab. 16:36; p. 5:13. e Djab. 134:2. f 3 Moesa 23:24. g Est. 9:19, 22.

14 Ari dina poë noe kadoewa seug para loeloe goe ahli karoehoen sabangsa kabeh, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, karoempoel deui ka Esra, ahli kitab teh, pada hajang ngahartikeun kana lahiran toret. 'Toeloej manggih oengëlan dina toret, a jen Pangeran nimbalkoeun koe lantaran Moesa, oerang Israil koedoe pada ngënggon dina saoeng keur mangsa pesta, dina boelan noe katoedjoeh. 'Sarta koedoe ngembarkeun djeung ngidërkeun parentah di sakabeh nagara-nagarana, sarta di Jérusalem, kijeu pokna: Geura baridjil ka goenoeng, koedoe ngarala dahan djetoen, dahan djetoen leuweung, dahan koepa, palapah korma djeung dahan kai noe gomplok, baris njijeun saoeng, sa-koemaha noe kaoengëlkeun. 'Tidinja djalma-djalma ka laloewar, pek ngarala, bari seug didjijeun saoeng keur diri maranehanana, masing-masing; aja noe di loehoer imah, aja noe di boeroean sorangan, aja noe di aloen-aloen lawang 'Tjai, aja deui 18 noe di aloen-aloen lawang Épraim. 'Sapakoempoelandjalma noe geus maroelang ti pangdjarahan pada njijeun saoeng,

sarta ngarënggon dina eta saoeng; karena ti djaman Josoea poetra Noen teja tēpi ka poë harita, oerang Israil teu marilampah kitoe pētana. Sarta aja kaboe-
19 ngahan rosa katjida. 'Djeung Esra b ngaos kitab toret ti Allah saban-saban poë, ti poë noe mimiti tēpi ka poë panganggeusan. Ari milampalna pesta teh toedjoeh poë lilana; c sarta dina poë noe kadalaman panoetoepest, noeroetkeun hoe-koemna. a 3 Moesa 23:39. b 5 Moesa 31:11-13. c 3 Moesa 23:36.

PASAL 9.

Ari dina tanggal opat likoer, a boelan eta keneh, karoempoel deui oerang Israil, bari pada poewasa, b sarta marake karoeng, djeung sirahna ditaneuhan. 2 'Sarta toeroenan Israil pada misahkeun maneh ti sakabeh djalma bangsa sedjen; toeloej narangtoeng, bari ngakoekeun dosa-dosana djeung kadorakaän karoehonna. 'Dëmi geus narangtoeng dina përnahna, toeloej ngaradji kitab toret ti Pangeran Allahna, saporapat poë lilana; saporapat poë deui ngarakoekeun dosa djeung sëmbahijang ka Pangeran Allahna. 'Ari Jesoea djeung Bani, Kadmiël, Sëbanya, Boeni, Serebja, Bani sarta Kënanian tjat pada mantjat kana oempakan ahli Lewi, bari toeloej sasambat ka Pangeran Allahna, bëdas pisan sowarana. 5 'Tidinja ahli Lewi, nja eta Jesoea djeung Kadmiël, Bani, Hasabnia, Serebja, Hodia, Sëbanya djeung Pëtahja njalaoer: Geura narangtoeng, njaloekoerkeun ka Pangeran, Allah maraneh, ti kalanggëngan tēpi ka kalanggëngan deui! Sagala poedji ka padjënëngan andjeun noe langkoeng moelja, noe poendjoel ngoengkoelan sagala poedji sarëng pangalëm. 'Nja andjeun teh Pangeran njalira; c nja andjeun noe ngadamël langit sarëng d langiting sadajana langit, kalawan saniskantën baladna; kitoe deui boemi sarëng saniskantën noe noempakan, laoet-laoet sarëng saeusi-eusina, toer andjeun noe maparin hiroep ka sadajana; sarëng balad langit pada njëmbah ka andjeun. 7 'Nja andjeun teh Pangeran Allah, e anoe milih Abram, sarëng koe andjeun dikaloewarkeun ti Oer, tanah Kasdim, sarawoeh djënënganana koe andjeun dilandi 8 Ibrahim. 'Ari manahna koe andjeun kapëndak satoehoe di pajoeneun andjeun,

sarëng^f andjeun ngadamël përdjangdjian ka dinja, kërsa maparin tanah oerang Kanaän, oerang Het, oerang Emor, oerang Pares, oerang Jëboes sarëng oerang Girgas, nja kërsa dipaparinkeun ka toeroenanana; sarëng andjeun geus ngajakinkeun pangandika andjeun, karantën andjeun teh langkoeng adil. 'Kalajan andjeun ningalan kabalangsakan karoehoen koering di Mësir, sarëng ngamakboel sasambatna di sisi laoet Agër; 'sarawoeh andjeun^g maparin tanda sarëng moedjidjat ka Piraon, ka sadajana mantri-mantrina sarëng ka sadajana djalma eusi tanahna; karantën andjeun langkoeng oeninga, jen eta teh pada koemalantjang ka karoehoen; ^h djadi andjeun ngamashoerkeun padjënëngan andjeun, sakoemaha noe boekti dangët ajeuna. ¹¹ 'Ariⁱ laoet teh koe andjeun dibeulah ti heulaeunana, seug mareuntas, nJORang têngah laoet, di noe toehoer, dëmi noe ngaroedag ka maranehanana mah koe andjeun dibalangkeun ka noe djalëro, ¹² sapërtos batoe ka tjai gëde. 'Ladjëng^j koe andjeun pada ditoejoen, sijang dina djëro tihang mega, wëngi dina djëro tihang seuneu, baris njaångan ka maranehanana dina djalan anoe dilakonan. ¹³ 'Tidinja^k andjeun loengsoer ka goenoeng Sinai, seug ngandika ka maranehanana ti sawarga, dipaparin hoekoem noe saestoe, sarëng papakon noe satoehoe, pikoekoeh sarëng timbalan noe sarae; 'toer dipaparin njaho sabat andjeun noe soetji, sarawoeh timbalan, pikoekoeh sarëng papakon koe andjeun ditimbalkeun ka maranehanana koe lantaran Moesa, abdi andjeun. ¹⁵ 'Malah^l koe andjeun dipaparin roti ti sawarga, tamba langlajuseun, sarëng dipangbidjilkeun tjai tina batoe tjadas, tamba halabhab; ^m kalajan koe andjeun dipiwarang asoep, ngamilik tanah, anoe djadi sabab andjeun ngatjoengkeun panangan andjeun, dikërsakeun dipaparinkeun ka maranehanana. ¹⁶ 'Nanging eta sarëng sadajana karoehoen koering koemalantjang, ⁿ pada ngaheraskoem beuheung, hanteu noeroet ka timbalan andjeun; 'teu daraekeun ngadenge, sarëng teu ngaringëtkeun moedjidjat-moedjidjat andjeun, noe koe andjeun geus didamël di maranehanana; anggoer pada ngaheuraskeun beuheung, ^o sarëng

njjeun hidji piloeloegoeëun, karëpna balik deui kana koemawoelana, tina mantangoelna. ^p Nanging andjeun teh Allah soegih hampoera, sipat koernija, nja sipat wëlas, sipat sabar, toer gëde kasihan, noe mawi eta hanteu ditiilar. ¹⁸ 'Tjatjakan^q basa njjeun sasapian sipat tjitak oge keur sësëmbaheunana, bari ngaromong: Nja ijeu batara maneh, noe nginditkeun maneh ti Mësir teh, djadi lampahna ngagorengkeun rosa pisan: ¹⁹ 'parandene eta koe andjeun, tina langkoeng-langkoeng nja kawëlasan andjeun, hanteu bae ditiilar di tégäl lëga; tihang mega teh hanteu njingkah ti loehoereunana ti beurang, noejoen bae ka maranehanana di djalan; kitoe deui tihang seuneu teh ti peuting, njaångan bae ka maranehanana dina djalan anoe dilakonnan. ²⁰ 'Samalah andjeun^r maparin Roh andjeun noe langkoeng sae, pikeun ngawoeroek ka maranehanana, sarëng Man andjeun hanteu dipëgatan ti soengoetna, sarawoeh dipaparin tjai keur tambana halabhab. ²¹ 'Opat poeloeh taoen lamina^s koe andjeun pada ditjékapan di tégäl lëga, taja kakiranganana; papakeanana hanteu koengsi boeroek, sarëng soekoena hanteu koengsi bareuh. ²² 'Ladjëng^t koe andjeun dipaparin reja pisan karadjaån sarëng bangsa, noe koe andjeun dipaerantakkeun ka mana-mëndi; seug karoehoen ngamilik tanah Sihon, nja eta tanah radja Hesbon, kitoe deui tanah Og, radja Basan. ²³ 'Ari anakna koe andjeun didjëngkarkeun, ^u sapërtos bentang di langit, pada didatangkeun kana tanah, noe koe andjeun diandikakeun ka karoehoenna, jen bade asoep, soepaja ngamilik. ²⁴ 'Seug anakna arasoep, sarëng ngamilik eta tanah; ari priboemi eta tanah, oerang Kanaän, koe andjeun ditoendoekkeun ka hareupeunana, pada dipaparinkeun ka leungeunna, nja eta radja-radjana sarawoeh bangsa-bangsa eta tanah, sangkan milampah ka darinja sakoemaha kasoeekaanana. ²⁵ 'Ladjëng^v pada meunangkeun nagara rareugreug sarëng taneuh lendo, toer ngamilik imah, parinoeh koe saroeupaning kasaeaan, soemoer toegaran, këbon anggoer sarëng këbon djetoen, kitoe deui tangkal baris hakaneun roepa-roepa; seug pada narëda dongkap ka sareubeuheun, sarëng djaradi lintoeh,

kalajan soeka-soeka, tina sabab kamoerahan andjeun noe langkoeng-langkoeng
 26 gĕdena. 'Nanging eta teh mantangoel, ^w pada baha ka andjeun, sarĕng toret andjeun pada mitjeun ka toekangeun tonggongna, malah maraehan ka nabi-nabi andjeun, anoe sami mepelingan ka darinja, sĕdjana maranehanana dek dibalikkeun ka andjeun; djadi lampahna
 27 ngagorengkeun rosa pisan. 'Poerwa ^x koe andjeun disarelehkeun ka leungeun djalma noe njoesoekĕr ka maranehanana; seug koe eta disoesoekĕr. Dĕmi keur mangsa njandang kasoekĕran, ^y tijap-tijap sasambat ka andjeun, koe andjeun dimakboel ti sawarga; sarĕng tina langkoeng-langkoeng nja kawĕlasan andjeun, koe andjeun dipaparin poerah noeloeng, noe pada njalamĕtkeun maranehanana ti leungeun noe njoesoekĕr.
 28 'Doepi tijap-tijap geus sĕnang, seug margawe deui noe awon di pajoeneun andjeun; tjoel koe andjeun ditilarkeun dina leungeun moesoeh-moesoehna, sina pada moerba ka maranehanana. Nanging ari tarobat, sarĕng sasambat ka andjeun, koe andjeun dimakboel ti sawarga, sarĕng dileupasteun koe tina kawĕlasan
 29 andjeun, sababaraha kali; 'kalajan koe andjeun dipepelingan, noe dipandang dibaralikkeun ka toret andjeun; doepi eta teh pada koemalantjang, hanteu noeroet kana timbalan andjeun, salĕrĕsna pada ngadosa ka hoekoem andjeun, (^z toerta tijap-tijap manoesa, noe ngalampahkeun eta teh, tangtoe hiroep koe eta,) sarĕng pada njanggakeun poendoek basangkal, bari ngaheuraskeun beuheung, keukeuh
 30 hanteu noeroet. 'Doepi koe andjeun disabaran bae sababaraha taoen lamina, ^{aa} sarĕng mepelingan deui ka maranehanana koe Roh andjeun, koe lantaran nabi-nabi andjeun, nanging hanteu dikaroepingkeun; mana koe andjeun disarelehkeun ka leungeun sakoer bangsa tanah-tanah. 'Tanapi tina langkoeng-langkoeng nja kawĕlasan andjeun, noe mawi koe andjeun hanteu diseĕpkeun, sarĕng hanteu ditilar; karantĕn andjeun teh
 32 Allah sipat koernija, nja sipat wĕlas. 'Ari ajeuna, noen Allah koering sadaja, Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, sarĕng matak sjeun, noe nĕtĕpkeun pĕrdjangdjian sarawoeh kaĕsihan!

moegi oelah dimanah sapira saniskantĕn kasoesian, anoe geus naradjang ka koering sadaja, ka radja-radja koering, ka kapala-kapala, ka panghoeloe-panghoeloe, ka nabi-nabi, ka karoehoen-karoehoen, sarĕng ka sadaja bae oemat andjeun, ^{bb} ti djaman radja-radja Asoer
 33 dongkap ka dintĕn ijeu. 'Nanging ^{cc} andjeun teh adil hal saniskantĕn noe geus ngadatangan ka koering; karantĕn andjeun midamĕl noe satoehoe, doepi koering sadaja mah milampah noe doraka.
 34 'Ari radja-radja koering, kapala-kapala, panghoeloe-panghoeloe sarawoeh karoehoen-karoehoen koering, hanteu ngalampahkeun toret andjeun, sarĕng hanteu ngarĕgĕpkeun kana timbalan andjeun, kitoe deui kana pĕrtelaĕn, noe koe andjeun dipĕrtelakeun ka maranehanana. 'Karantĕn eta teh dina ngaradjaĕnana, sarĕng dina ngarasa kasaeandjeun noe sakitoe gĕdena, noe koe andjeun dipasihkeun ka darinja, kalajan dina tanah noe lĕga nja lendo, noe koe andjeun dipaparinkeun ka hareupeunana, hanteu ngabarakti ka andjeun, sarĕng hanteu tobat, mitjeun kalakoe
 36 anana noe awon-awon. 'Salĕrĕsna, ^{dd} koering teh ajeuna pada koemawoela; sarĕng ari tanah, noe koe andjeun dipasihkeun ka karoehoen koering, soepaja narĕda boewahna sarĕng kangeunahanana, salĕrĕsna, koering teh pada
 37 koemawoela dina eta tanah. 'Sarĕng ngabidjilkeunana hasilna nja pikeun radja-radja, noe koe andjeun dikawastakeun ka koering sadaja tina sabab dosadosa koering; estoe pada kawasa ka awak koering, kitoe deui ka sasatoan koering, sakoemaha kasoekĕran bae; djadi koering teh pada njandang kasoekĕran bangĕt pisan. 'Dĕmi dina saniskantĕn hal kitoe, koering sadaja njijeun pĕrdjangdjian koekoeh, sarĕng disĕratkeun; ari kapala-kapala koering, ahli-ahli Lewi sarĕng panghoeloe-panghoeloe bade pada ngĕtjap inja. *a* p. 8: 1. *b* Est. 4: 1. *c* 1 Moesa 1: 1; Djab. 146: 6. *d* 1 Radj. 8: 27. *e* 1 Moesa 11: 31; 17: 5. *f* 1 Moesa 15: 18; 22: 16. *g* 2 Moesa 7: 3; 18: 11. *h* 2 Sam. 7: 23. *i* 2 Moesa 14: 21; 15: 10. *j* 2 Moesa 13: 21. *k* 2 Moesa 19: 18; 20: 1. *l* 2 Moesa 16: 4; 17: 6. *m* 4 Moesa 13: 2; 14: 30. *n* 2 Moesa 33: 3, 5. *o* 4 Moesa 14: 4. *p* 2 Moesa 34: 6. *q* 2 Moesa 32: 4. *r* 4 Moesa 11: 17, 25. *s* 5 Moesa 8: 2-4; 29: 5. *t* 4 Moesa 21: 21, 33. *u* 1 Moesa 22: 17. *v* 5 Moesa 6: 10; 8: 7. *w* 1 Radj. 14: 9; 18: 4. *x* Hak. 2: 14. *y* Hak. 2: 16; 3: 9, 15. *z* 3 Moesa 18: 5. *aa* 2 Bab. 24: 19. *bb* 2 Radj. 15: 29; 17: 6. *cc* Esr. 9: 15. *dd* Esr. 9: 9.

PASAL 10.

Ari noe ngétjap nja ijeu: ^a Nĕhemja
³ Abopati, poeta Hakalja, djeung Sid-
⁴ kia; 'Sĕraja, Asarja, Jĕrmia; 'Pashoer,
⁵ Amarja, Malkia; 'Hatoes, Sĕbanya, Mia-
⁶ loek; 'Harim, Mĕremot, Obadya; 'Daniĕl,
⁷ Ginĕton, Baroek; 'Mĕsoelam, Abia, Mia-
⁸ min; 'Maĕsia, Bilgai, djeung Sĕmaja;
⁹ eta sakabeh teh panghoeloe. 'Ari ahli
Lewi nja ijeu: Jesoea poeta Asanya,
Binoei, kaĕsoep anak-poetoe Henadad,
¹⁰ djeung Kadmiĕl; 'sarta saderekna: Sĕ-
banya, Hodia, Kĕlita, Pĕlaja, Hanan;
¹¹ 'Mika, Rĕhob, Hasabja; 'Sakoer, Serebja,
¹² Sĕbanya; 'Hodia, Bani djeung Bĕninoo.
¹³ 'Loeloegeoe bangsa nja ijeu: Paros, Pa-
¹⁴ hat-Moab, Elam, Satoe, Bani; 'Boeni,
¹⁵ Asgad, Bebai; 'Adonia, Bigwai, Adin;
¹⁶ 'Ater, Hiskia, Asoer; 'Hodia, Hasoem,
¹⁷ Besai; 'Harip, Anatot, Nebai; 'Magpias,
¹⁸ Mĕsoelam, Hesir; 'Mĕsesabel, Sadok,
¹⁹ Jadoea; 'Pĕlatya, Hanan, Anaja; 'Hosea,
²⁰ Hananya, Hasoeb; 'Halohes, Pilha, So-
²¹ bek; 'Rĕhoem, Hasabna, Maĕseja; 'sarta
²² Ahia, Hanan, Anan; 'Maloek, Harim
²³ djeung Baĕna. 'Ari djalma-djalma salijan
ti eta, panghoeloe-panghoeloe, ahli-ahli
Lewi, poerah toenggoe lawang, ahli
njanji, Nĕtinim, djeung sakoer bae noe
geus misahkeun maneh ti sagala bangsa
tanah-tanah kana toret Allah, pama-
djikanana, anakna awewe-lalaki, sakoer
noe boga kanjaho, noe boga pangarti,
²⁴ 'pada moentang ka doeloer-doeloerna,
nja ka sadaja gĕgĕdena, ^b pada man-
djing kana panjapa djeung kana soem-
pah, sanggoep ngalakonan toret Allah,
noe dipaparinkeun koe lantaran Moesa,
abdi Allah teja, sarta sanggoep ngestoe-
keun djeung ngalampahkeun sakabeh
timbangan Pangeran, Goesti oerang, kitoe
deui hoekoemna djeung pikoekoehna;
²⁵ 'sarta ^c ari anak oerang awewe moal
dibikeun ka bangsa eusi tanah, kitoe
deui anak itoe awewe moal ditjokot
keur pipamadjikaneun anak oerang la-
²⁶ laki; 'sarta ^d lamoen bangsa eusi tanah
mawa dagangan dina poĕ sabbat, barang-
barang atawa kahiroepan naon-naon,
moal dibeuili ti maranehanana dina sab-
bat atawa dina poĕ soetji; ^e samalah
dek ngalĕpaskeun taoenkatoedjoeh, sarta
²⁷ djeung pihoetangeun naon bae. 'Djeung

deui kaoela pada nangtoekeun parentah
lampahkeuneun sorangan, ^f nja mĕrĕloe-
keun maneh majar sataoen sapĕrtiloe
sekel, keur hal babakti di gĕdong Allah
²⁸ oerang; 'baris ^g roti tata-tata, sarta baris
koerban kadaharan teu pĕtot-pĕtot; ba-
ris koerban doeroekan teu pĕtot-pĕtot,
djeung noe dina poĕ sabbat sarta dina
pananggalan; kitoe deui baris koerban
pesta, baris barang noe disoetjikeun,
sarta baris koerban dosa, pikeun njijeun
karapihan tina sabab Israil; tjindĕkna
baris saniskara gawe di gĕdong Allah
²⁹ oerang. 'Djeung deui kaoela pada lotĕre,
nja eta para panghoeloe, ahli-ahli Lewi
djeung djalma noe loba, ^h dina hal pĕr-
kara pangabakti soeloh, dek didatang-
keun ka gĕdong Allah oerang, noeroet-
keun ahli karoehoen oerang, dina mangsa
noe ditangtoekeun, saban-saban taoen,
³⁰ 'baris doeroekeun dina altar Pangeran,
Allah oerang, sakoemaha noe kaoengĕl-
³¹ keun dina toret. 'Sarta sĕdja njangga-
keun ka gĕdong Pangeran ⁱ tjikal taneuh
oerang, djeung tjikal sakabeh boeboe-
wahan saroepaning tatangkalan, saban-
saban taoen; 'kitoe deui ^k tjikal anak
oerang lalaki sarta tjikal tjotjoĕan
oerang, sakoemaha noe kaoengĕlkeun
dina toret; nja eta tjikal sapi-domba
oerang arek didatangkeun ka gĕdong
Allah oerang, ka para panghoeloe, noe
ngabarakti di gĕdong Allah oerang;
³² 'sarta ari ^j loeloegeoe adonan oerang,
djeung koerban hatoeran ti oerang,
kitoe deui boewah saroepaning tatang-
kalan, ^l anggoer djeung minjak, koe
oerang dek didatangkeun ka para pang-
hoeloe, ka pondok-pondok gĕdong Allah
oerang; ^m sarta pĕrpoelohan tanah
oerang dek dibikeun ka ahli-ahli Lewi;
karana eta teh ahli Lewi noe koedoe
narima pĕrpoelohan di sakabeh nagara
³³ oerang milampah tani. 'Djeung deui
panghoeloe, poeta Haroen, saerang
koedoe miloe djeung ahli-ahli Lewi, sa-
mangsa ahli Lewi narima pĕrpoelohan;
³⁴ sarta ahli Lewi teh koedoe njarang-
gakeun sapĕrpoelohan tina pĕrpoelohan
ka gĕdong Allah oerang, ka pondok-
pondok, nja ka goedang radja-brana.
³⁵ 'Karana oerang Israil djeung oerang
Lewi koedoe pada ngadatangeun koer-
ban hatoeran bangsa gandoem, anggoer

djeung minjak kana eta pondok-pondok; di dinja ajana paparabotan kasoetjian, kitoe deui panghoeloe noe ngabarakti, sarta poerah toenggoe lawang djeung ahli njanji. ^p Sarta kaoela sadaja moal ninggalkeun gëdong Allah oerang.

a p. 1: 1; 8:10. *b* p. 9:38. *c* 2 Moesa 34: 16; 5 Moesa 7: 3. *d* p. 13: 15. *e* 2 Moesa 23: 11; 5 Moesa 15: 2. *f* 2 Moesa 30: 13. *g* 2 Bab. 2: 4. *h* p. 13: 31. *i* 3 Moesa 6: 12. *j* 2 Moesa 23: 19. *k* 2 Moesa 13: 12, 13. *l* 3 Moesa 23: 17. *m* 5 Moesa 18: 4. *n* 4 Moesa 18: 21. *o* 4 Moesa 18: 26. *p* p. 13: 10, 11.

PASAL 11.

Ari kapala-kapala bangsa pada matoeh di Jëroesalem; dëmi djalma salijan ti eta mah pada lotëre, ti sapoeloeh dek ngasoepkeun hidji, sina matoeh di Jëroesalem, ^a nagara soetji; ari noe salapan bagian deui mah tëtëp di nagara-nagarana. 'Sarta djalma noe loba ngabërkahan ka sakabeh djalma noe soeka sorangan dek matoeh di Jëroesalem. ³ 'Nja ijeu loeloegoe kabupaten, noe maratoeh di Jëroesalem; tatapi di nagara-nagara Joeda mah hidji-hidji djalma pada tjtjting di samilik-samilikna, di sanagara-sanagarana, nja eta oerang Israil noe loba, para panghoeloe, ahli-ahli Lewi, ^b Nëtinim djeung ^c anak-poetoe ⁴ abdi-abdi Soeleman teja. 'Ari noe matoeh di Jëroesalem sawareh anak-poetoe Joeda, sawareh anak-poetoe Binyamin. Ti anak-poetoe Joeda teja Ataja, poetra Oesia, anoe poetra Djakaria, anoe poetra Amarja, anoe poetra Sëpatya, anoe poetra Mahalalel, noe kaäsoep poetra Peres teja; 'kitoe deui Maäseja, poetra Baroek, anoe poetra Kolhose, anoe poetra Hasaja, anoe poetra Adaja, anoe poetra Jojarib, anoe poetra Djakaria, anoe poetra oerang Sela. 'Djoemlah anak-poetoe Peres, noe maratoeh di Jëroesalem, opat ratoes gënëp poeloeh dalapan djalma përkosa. 'Sarta nja ijeu anak-poetoe Binyamin: Saloe, poetra Mësoelam, anoe poetra Joëd, anoe poetra Pëdaja, anoe poetra Kolaja, anoe poetra Maäseja, anoe poetra Itiël, anoe poetra Jësaja. 'Ari sanggeus eta Gabai, Salai, salapan ratoes dalapan likoer. ⁹ 'Ari Joël poetra Sikri noe djadi pangroeroes njangking eta, sarta Joeda poetra Hasënoea noe djadi kadoewana ¹⁰ njangking nagara. 'Ti para panghoeloe ¹¹ teja Jëdaja poetra Jojarib, Jakin; 'Së-

raja, poetra Hilkia, anoe poetra Mësoelam, anoe poetra Sadok, anoe poetra Mërajot, anoe poetra Ahitoeb, gëgëdoeg ¹² gëdong Allah; 'djeung saderek-saderekna, noe pada milampah pagawean di gëdong, dalapan ratoes doewa likoer. Aja deui Adaja, poetra Jëroham, anoe poetra Pëlalja, anoe poetra Amsi, anoe poetra Djakaria, anoe poetra Pashoer, anoe ¹³ poetra Malkia; 'djeung saderek-saderekna, noe pada djadi loeloegoe ahli karoehoen, doewa ratoes opat poeloeh doewa. Aja deui Amasai, poetra Asarel, anoe poetra Ahsai, anoe poetra Mësilomot, anoe poetra Imer; 'djeung saderek-saderekna, djalma garagah-përkosa, saratoes dalapan likoer. Ari noe djadi pangroeroes njangking eta, nja Sabdiël ¹⁵ poetra Hagëdolim. 'Ari ti ahli Lewi teja Sëmaja, poetra Hasoeb, anoe poetra Asrikam, anoe poetra Hasabja, anoe poetra ¹⁶ Boeni. 'Aja deui Sabtai djeung Josabad, noe njarangking pagawean loewar di gëdong Allah, kaäsoep loeloegoe ahli ¹⁷ Lewi. 'Aja deui Matanya, poetra Mika, anoe poetra Sabdi, anoe poetra Asap, noe djadi loeloegoe, poerah ngamimitian ngatoerkeun noehoen dina nënëda; djeung Bakboekja, noe djadi kadoewana di lëbah saderek-saderekna; sarta Abda, poetra Samoea, anoe poetra Galal, anoe ¹⁸ poetra Jëdoetoen. 'Djoemlah ahli Lewi noe di nagara soetji teh doewa ratoes ¹⁹ dalapan poeloeh opat. 'Sarta ari poerah toenggoe lawang teja Akoeb djeung Talmon, sarta saderek-saderekna, noe pada ngadjaga lawang-lawang, saratoes ²⁰ djoeh poeloeh doewa. 'Ari oerang Israil salijan ti eta, para panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi, arajana di sakabeh nagara Joeda, di samilik-samilikna. 'Tatapi ari Nëtinim teja mah ngarënggonna di Opel; sarta noe njangking Nëtinim ²² teh nja eta Siha djeung Gispa. 'Ari noe djadi pangroeroes ahli Lewi noe di Jëroesalem, nja eta Oesi, poetra Bani, anoe poetra Hasabja, anoe poetra Matanya, anoe poetra Mika, kaäsoep anak-poetoe ²³ Asap, noe djaradi ahli njanji teja, njëkël pagawean gëdong Allah. 'Karana aja timbalan radja hal maranehanana, nja aja katangtoean hal ahli-ahli njanji, ²⁴ sabakoena dina oenggal-oenggal poë. 'Sarta Pëtahja poetra Mësesabel, kaäsoep

anak-poetoe Serah, anoe poeta Joe-
 25 da teja, ngawakilan radja dina sa-
 gala pĕrkara djalma-djalma. 'Ari moeng-
 goeh desa-desa djeung pasisianana, aja
 anak-poetoe Joeda tjaritjing di Kirjat-
 Arba djeung pilĕmboeranana, aja noe
 di Dibon djeung pilĕmboeranana, aja
 26 noe di Jĕkabsel djeung pikampoenga-
 nana; 'aja noe di Jesoea, aja noe di
 27 Molada, aja noe di Bet-Pelet; 'aja noe
 di Hasar-Soeal, aja noe di Berseba djeung
 28 pilĕmboeranana; 'aja noe di Siklag, aja
 noe di Mĕkona sarta di pilĕmboeranana;
 29 'aja noe di En-Rimon, aja noe di Sora,
 30 aja noe di Jarmoet, 'Sanoah, Adoelam
 djeung pikampoenganana, Lakis djeung
 pasisianana, sarta Aseka djeung pilĕm-
 boeranana. Djadi ngĕnggonna ti sĕmĕt
 31 Berseba tĕpi ka lĕbak Hinom. 'Dĕmi
 anak-poetoe Binyamin ngĕnggonna ti
 sĕmĕt Geba, di Mikmas, di Aja, sarta
 32 di Bet-El djeung pilĕmboeranana; 'di
 33 Anatot, Nob, Ananya, 'Hasor, Ramah,
 34 Gitaim, 'Hadid, Sĕboim, Nĕbalat, 'Lod
 35 djeung Ono, lĕbak toekang-toekang. 'Sar-
 36 ta moenggoeh ahli Lewi, sawareh ba-
 gianana di Joeda kaĕsoep ka Binyamin.

a Jĕs. 48: 2. *b* p. 10: 28. *c* p. 7: 57.

PASAL 12.

Sarta nja ijeu panghoeloe djeung ahli
 Lewi, noe arindit ^a ngiring Sĕroebabel
 poeta Saltiĕl djeung Jesoea teja: Sĕ-
 2 raja, Jĕrmia, Esra; 'Amarja, Maloek,
 3 Hatoes; 'Sĕkanya, Rĕhoem, Mĕremot;
 4 'Ido, Ginĕtoi, Abia; 'Miamin, Maadya,
 5 Bilga; 'Sĕmaja, Jojarib, Jĕdaja; 'Saloe,
 6 Amok, Hilkia djeung Jĕdaja. Eta kabeh
 djadi loeloegoe para panghoeloe djeung
 saderek-saderekna, keur mangsa Jesoea
 8 teja. 'Sarta ari ahli Lewi teja Jesoea,
 Binoei, Kadmiĕl, Serebja, Joeda djeung
 Matanya; nja eta Matanya djeung sa-
 derek-saderekna njangking hal nganoe-
 9 hoenkeun. 'Ari Bakboekja djeung Oeni,
 doewanana saderek eta, pahareup-hareup
 10 djeung eta nja djagaĕn. 'Ari Jesoea poe-
 poeta Jojakim, Jojakim poepoetra El-
 11 jasib, Eljasib poepoetra Jojada, 'Jojada
 poepoetra Jonatan, Jonatan poepoetra
 12 Jadoea. 'Dĕmi keur mangsa Jojakim
 teja, panghoeloe-panghoeloe noe djaradi
 loeloegoe ahli karoehoen teh, nja ijeu:
 Sĕraja diganti koe Mĕraja; Jĕrmia

13 diganti koe Hananya; 'Esra diganti koe
 Mĕsoelam; Amarja diganti koe Johanan;
 14 'Mĕloeki diganti koe Jonatan; Sĕbanya
 15 diganti koe Joesoep; 'Harim diganti koe
 16 Adna; Mĕrajot diganti koe Helkai; 'Ido
 diganti koe Djakaria; Ginĕton diganti
 17 koe Mĕsoelam; 'Abia diganti koe Sikri;
 Minyamin, Moadya diganti koe Piltai;
 18 'Bilga diganti koe Samoea; Sĕmaja di-
 19 ganti koe Jonatan; 'Jojarib diganti koe
 20 Matnai; Jĕdaja diganti koe Oesi; 'Salai
 diganti koe Kalai; Amok diganti koe
 21 Eber; 'Hilkia diganti koe Hasabja; Jĕ-
 22 daja diganti koe Nĕtanel. 'Ahli Lewi
 keur mangsa Eljasib, Jojada, Johanan
 djeung Jadoea teja, ditaroeliskeun para
 loeloegoe ahli karoehoen; kitoe keneh
 para panghoeloe keur mangsa ^b Darioes,
 23 oerang Persi, djoemĕnĕng radja. 'Anak-
 poetoe Lewi, para loeloegoe ahli ka-
 roehoen, ditaroeliskeun dina kitab ba-
 bad, tĕpi kana mangsa ^c Johanan poeta
 24 Eljasib teja. 'Ari loeloegoe ahli Lewi,
 nja eta Hasabja, Serebja djeung Jesoea
 poeta Kadmiĕl; sarta saderek-saderekna
 pahareup-hareup djeung eta, baris moedji
 djeung baris nganoehoenkeun, ^d noe-
 roetkeun timbalan Dawoed, piwarangan
 Allah teja, djagaĕn adoe-hareupan djeung
 25 djagaĕn deui. 'Matanya djeung Bakboek-
 ja, Obadya, Mĕsoelam, Talmon djeung
 Akoeb djaradi toenggoe lawang, nga-
 djaga djagaĕn goedang kahasilan dina
 26 lawang-lawang. 'Nja eta teh arajana
 keur mangsa Jojakim, poeta Jesoea,
 anoe poeta Josadak, sarta keur mangsa
 bopati Nĕhemja djeung ^e panghoeloe
 Esra, ahli kitab teja. *a* Esr. 2: 2. *b* Esr. 4: 5.
c Esr. 10: 6. *d* 2 Bab. 8: 14. *e* Esr. 7: 11.

27 Ari mangsa dek njalamĕtkeun koeta
 Jĕroesalem, ^a seug narejang ahli-ahli
 Lewi ka sakabeh ĕnggon-ĕnggonna, di-
 arala ka Jĕroesalem, hajang njalamĕt-
 keun sarta kaboengahan, nja kalawan
 nganoehoenkeun, djeung kalawan njanji,
 make tjetjempres, tĕlĕmpoeng djeung
 28 katjapi. 'Toeloj anak-poetoe ahli-ahli
 njanji karoempoel, daratangna ti tanah
 lempar sakoeriling Jĕroesalem, sarta ti
 29 pidesaĕn oerang Nĕtopa; 'kitoe deui ti
 Bet-Gilgal, sarta ti bilangan Geba djeung
 Asmawet; karana ahli njanji teh geus
 njarijeun desa-desa keur dirina sa-
 30 koeriling Jĕroesalem. 'Toeloj para

panghoeloe djeung ahli-ahli Lewi ^b pada ngabĕrĕsihan maneh; tidinja ngabĕrĕsihan djalma loba, kitoe deui lawang-lawang sarta djeung koetana. 'Tidinja koe kaoela para kapala Joeda disina oenggah kana loehoer koeta, sarta kaoela ngadĕgkeun doewa goendoekan galĕde, baris nganoehoenkeun, sarta leumpang ngaleut; [noe hidji] broel ngatoehoe dina loehoer koeta, ngadjoegdjoeg lawang

32 Djarian; 'diiringkeun koe Hosaja djeung

33 saparo kapala Joeda, 'sarta Asarja, Esra

34 djeung Mĕsoelam, 'Joeda djeung Binyamin, sarta Sĕmaja djeung Jĕrmia; 'kitoe deui sawareh anak-poetoe panghoeloe, marawa tarompet: Djakaria, poetra Jonatan, anoe poetra Sĕmaja, anoe poetra Matanya, anoe poetra Mikaja, anoe poetra Sakoer, anoe poetra Asap; 'reudjeung saderekna, Sĕmaja djeung Asarel, Milalai, Gilalai, Maĕi, Nĕtanel, Joeda djeung Hanani, marawa ^c tatabeuhan Dawoed, piwarangan Allah teja; ari Esra, ahli

37 kitab teja, angkat ti heulaeunana. 'Ari geus nĕpi ka lĕbah lawang Soemoer, bras ka hareupeunana, aroenggah dina tangga dajeh Dawoed, njorang tandjakan koeta, girangeun gĕdong Dawoed, bras nĕpi ka lawang Tjai, tĕbeh wetan.

38 'Dĕmi goendoekan noe hidji deui baris nganoehoenkeun, leumpangna nĕpoeungan noe tadi, diiringkeun koe kaoela djeung djalma noe saparo deui, dina loehoer koeta, njorang papanggoengan Pameuleuman, sarta nĕpi kana koeta

39 kandĕl; 'toeloej njorang lawang Epraim, njorang deui lawang Lawas, njorang deui lawang Laoek, papanggoengan Hananel, djeung papanggoengan Mea, sarta nĕpi ka lawang Domba; seg pada ngarandĕg dina lawang Pandjara. 'Tidinja eta doewa goendoekan noe nganoehoenkeun teh narangtoeng di gĕdong Allah, djeung diri kaoela, sarta kaoela direudjeungan koe saparo pangkat-pangkat.

41 'Ari panghoeloe Eljakim, Maĕseja, Minyamin, Mikaja, Eljoĕnai, Djakaria djeung

42 Hananya pada make tarompet; 'kitoe deui Maĕseja, Sĕmaja, Elasar, Oesi, Johanan, Malkia, Elam djeung Eser. Ari ahli njanji pada njanji sarta tarik sowarana, djeung Jisrahja noe djadi pangroeroes. 'Sarta ngaloerban dina poĕ

43 eta, rosa pisan ngoerbanna, bari pada

boengah; wantoe koe Allah pada dipaparin kaboengahan rosa pisan; ari awewe djeung baroedak kitoe deui pada boengah; ^d wani kaboengahan Jĕroesalem kadenge ti kadjaoehan. a p. 7: 73.

b Esr. 6: 20. *c* 2 Bab. 29: 26. *d* Esr. 3: 13.

- 44 Dina mangsa eta aja djalma noe diarangkat ngoeroes ^a kana pondok-pondok radja-brana, kana koerban hatoran, kana loeloegoe beubeunangan, sarta kana pĕrpoelohan, soepaja dina eta ngoempoelkeun, noeroetkeun lahan nagara-nagara, doeoeman noe ditangtoekeun koe toret, pikeun para panghoeloe sarta pikeun ahli-ahli Lewi; karana Joeda teh boengah koe hal panghoeloe sarta koe hal ahli Lewi noe ngaradĕg.
- 45 'Ari eta teh pada ngadjaga kana djagaĕn Allahna, djeung kana djagaĕn bĕbĕrĕsih. Pon kitoe keneh ahli njanji djeung poerah toenggoe lawang, noeroetkeun timbalan Dawoed djeung timbalan Soeleman poetrana. 'Karana ^b dina djaman Dawoed djeung Asap, ti baheula, aja loeloegoe ahli njanji, sarta njanjian baris moedji djeung nganoehoenkeun ka Allah.
- 47 'Sarta sabangsa Israil keur mangsa Sĕroebabel, djeung keur mangsa Nĕhemja, pada mere doeoeman ahli njanji djeung doeoeman poerah toenggoe lawang, sabakoena dina oenggal-oenggal poĕ; pada njoetjikeun baris ahli Lewi, ari ahli Lewi kitoe keneh njaroetjikeun baris anak-poetoe Haroen. a p. 10: 37.

b 1 Bab. 25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta diadji kitab Moesa, didengekeun koe djalma-djalma; seug manggih oengĕlan eta kitab, ^a jen oerang Amon djeung oerang Moab teu meunang asoep ka pakoempoelan Allah, salalanggĕngna; 'tina sabab eta teh ka oerang Israil hanteu mapag, teu nganteuran roti djeung tjai; samalah moeroehan Balhoem tina hal Israil, sina njapa ka dinja; tatapi panjapana koe Allah oerang diganti koe bĕrkah. 'Dĕmi geus kitoe, barang geus ngadareng papakon eta, seug pada misahkeun ti Israil sakabeh djalma tjampoeran. a 5 Moesa 23: 3, 4, 5.

- 4 Ari mangsa ka toekang panghoeloe Eljasib, noe dibakoekeun kana pondok gĕdong Allah oerang, ^a sarta baraja ka

- 5 Tobia teja, 'geus njadijakeun hidji pondok gēde keur Tobia; ^b ari di dinja tadina bakoe diteundeunan koerban kadaharan, doepa djeung paparabotan, kitoe deui pērpoeloehan gandoem, anggoer djeung minjak, noe dimistikeun pikeun ahli Lewi, ahli njanji djeung poerah toenggoe lawang; kitoe deui koerban hatoeran pikeun para panghoeloe. 'Dēmi keur sakabeh hal kitoe kaoela teu aja di Jērosalem; karana ^c mangsa katiloe-poeloh doewa taoenna Artahsasta teja djoemēnēng radja Baboel, kaoela ngadeuheus deui ka radja, tatapi geus rada lila antarana kaoela nēda amit deui ka radja.
- 7 'Ana kaoela geus datang deui ka Jērosalem, toeloej kaoela waspada dina kagorengan, noe koe Eljasib dilampahkeun koe karana Tobia, datang ka dipangnjadijakeun hidji pondok di boeroean gēdong
- 8 Allah. 'Seug hate kaoela teu ngeunah kajida; pek sakabeh parabot imah Tobia koe kaoela tina djēro pondok dialoengkeun ka loewar. 'Toeloej kaoela marentah pondok-pondok dibērēsihan; geus kitoe kaoela ka dinja moelangkeun ^a parabot gēdong Allah, koerban kadaharan reudjeung doepa. *a p. 6: 18. b p. 12: 44. c p. 5: 14. d p. 10: 39.*
- 10 Djeung deui kaoela meunang njaho, ^a jen doeoeman ahli Lewi hanteu dibikeun ka dinja, noe matak ahli Lewi sarta ahli njanji, anoe ngalakonan gawe, geus pada ngalejos, masing-masing ka lahanna.
- 11 'Toeloej kaoela madoean ka pangkat-pangkat, kijeu omong kaoela: ^b Naha gēdong Allah mana ditinggalkeun? Tidinja koe kaoela pada dikoempoelkeun, bari seug diaradēgkeun deui dina babakoena.
- 12 'Geus kitoe sakabeh oerang Joeda ^c pada ngadatangkeun pērpoeloehan gandoem, anggoer djeung minjak kana goedang
- 13 radja-brana. 'Sarta kaoela njijeun toekang radja-brana, njangking radja-brana, nja Selemja panghoeloe, djeung Sadok ahli kitab, sarta Pēdaja ahli Lewi; diba-toeran Hanan, poetra Sakoer, anoe poetra Matanya; karana nja eta noe diarangken satoehoe; ari kawadjibanana ngabagi-bagi ka doeloer-doeloerna. 'Noen, Allah koering! ^d moegi-moegi emoet ka koering tina hal kitoe; sarēng moegi oelah ngaleungitkeun kahemanan koering, noe koe koering dilampahkeun ka
- gēdong Allah koering sarēng ka djaganaana. *a p. 12: 47. b p. 10: 39. c 4 Moesa 18: 21. d p. 5: 19.*
- 15 Dina mangsa eta kaoela di tanah Joeda nendjo djalma keur ngirik bak pamērēsan anggoer dina poē sabat, sarta noe ngakoetan gandoem, dimomotkeun dina kalde, kitoe deui noe ngakoetan tji-anggoer, boewah anggoer, boewah kondang djeung sagala bae babawaan; dibawana ka Jērosalem dina poē sabat; toeloej koe kaoela pada diingētan keur mangsana ngadjaroewal kahiroepan. 'Sarta aja oerang Tiroes tjaritjing di djēro nagara, sok ngakoetan laeok sarta roepa-roepa dagangan, didjaroewal ka oerang Joeda djeung di Jērosalem dina poē sabat.
- 17 'Tidinja kaoela madoean ka menak-menak Joeda, kijeu omong kaoela ka darinja: Naha sarampejan milampah pērkarasakitoe gorengna, bēt ngarēmpak poē sabat? 'Lain kitoe lalampahan karoehoen sarampejan, anoe matak Allah oerang ngadatangkeun ijeu sakabeh katjilakaan ka diri oerang sarta ka ijeu nagara? Estoe sarampejan teh nambahan bēbēndoe ka Israil, djalan ngarēmpak sabat.
- 19 'Ari geus kitoe, tijap-tijap malēm sabat, barang reup dina lawang-lawang Jērosalem, seg kaoela nitah panto-panto dipeundeutkeun, sarta parentah kaoela, oelah diboekakeun memeh bada sabat. Malah ^a baroedak kaoela sawareh dipērnahkeun dina lawang-lawang, oelah aja babawaan asoep dina poē sabat. 'Tidinja toekang balantik djeung toekang ngadjoewalroepa-roepa dagangan mareuting loewareun Jērosalem, sakali doewa kali.
- 21 'Toeloej koe kaoela pada diingētan, kijeu omong kaoela ka darinja: Naha maraneh meuting hareupeun koeta? Oepama meuting deui, maraneh dek ditangkēp. Ti harita teu datang-datang deui dina sabat.
- 22 'Sarta kaoela marentah ka ahli Lewi, koedoe pada ngabērēsihan diri, bari toeloej daratang ngadjaga lawang-lawang, soepaja poē sabat disoetjikeun. Tina eta ge, noen Allah koering! ^b moegi-moegi emoet ka koering, sarēng moegi aja piwēlas ka koering, noemoetkeun kagēdean kaāsihan andjeun. *a p. 4: 23. b p. 5: 19.*
- 23 Djeung deui dina mangsa eta kaoela manggih oerang Jahoedi reja pisan, ^a noe ngēnggonkeun awewe bangsa Asdod,

24 bangsa Amon djeung bangsa Moab. 'Ari anak-anakna ngomong saparo basa Asdod, teu barisaeun ngomong basa Jahoedi, ĩnjana noeroetkeun basa oenggal-oenggal bangsa. 'Toeloej eta djalma koe kaoela dipadoean, djeung disarapa, sarta sawareh eta djalma koe kaoela diteunggeulan, djeung didoedoetan boeokna; 25 malah koe kaoela pada disoempahan njĕboet Allah, [omong kaoela]: Papatjoe wan maraneh mere anak maraneh awe we ka anak itoe lalaki, atawa njokot anak itoe awe we keur pipamadjikaneun anak maraneh lalaki, soemawonna keur 26 diri maraneh. 'Lain djalan kitoe, noe matak Soeleman, radja Israil, milampah dosa? Ari bangsa noe loba ^b taja radja noe mapakan ka andjeunna, ^c sarta dipikaĕsih koe Allahna, toer koe Allah didjadikeun radja, njangking sabangsa Israil; ^d parandene andjeunna ge milampah dosa, kabawa koe awe we bangsa sedjen. 27 'Koemaha kami nja rek ngagoegoe ka maraneh, milampah sakabeh kagorengan

noe sakitoe gĕdena, nja njijeun kasalahan ka Allah oerang, djalan ngĕnggonkeun awe we bangsa sedjen? 'Sarta aja hidji poetra Jojada, anoe poetra panghoeloe agoeng Eljasib, pĕrnah minantoe ka ^e Sanbalat, oerang Horon teja; toeloej koe kaoela ditoendoeng ti diri kaoela. 'Noen, Allah koering! ^f moegi-moegi emoet ka darinja, tina sabab ngarĕgĕdkeun kapanghoeloean, nja ngarĕgĕdkeun pĕrdjangdjian kapanghoeloean sarĕng 30 pĕrdjangdjian ahli Lewi. 'Tah, ^g kitoe eta dibĕrsihanana koe kaoela, dileungitkeun sakoer bangsa sedjen, sarta kaoela ngatoer deui djagaĕn panghoeloe djeung ahli Lewi, sagawena-sagawena; 31 'kitoe deui ^h hal pangabakti soeloe, baris dina mangsa noe ditangtoekeun, sarta djeung hal tjikal beubeunangan teja. Noen, Allah koering! ⁱ moegi-moegi emoet ka koering, matak djadi kangeunahan.

^a Esr. 9:2; p. 10:30. ^b 1 Radj. 3:13. ^c 2 Sam. 12:24.

^d 1 Radj. 11:3. ^e p. 2:19. ^f p. 6:14. ^g Esr. 10:16.

^h p. 10:34. ⁱ p. 5:19.

KITAB ESTER.

PASAL 1.

Ari geus kitoe, keur mangsa ^a Ahasweros, (nja eta Ahasweros teh ngaradjaĕn ti sĕmĕt tanah Hindoe tĕpi ka tanah Koes, saratoes toedjoeĕh likoer 2 tjoetak;) 'dina mangsa eta, keur radja Ahasweros linggih dina korsi karadjaanana, ^b di karaton Soesan, 'dina katiloe taoenna andjeunna djoemĕnĕng radja, harita andjeunna mestakeun ka sadaja kapalana djeung mantrina; ari balad 3 Persi djeung Madajin, para menak sarta para kapala tjoetak, aja di pajoeneunana; 4 'bari andjeunna nembongkeun kasoegihan kamoeljaĕning karadjaĕnana, sarta djeung kaleuwihan kaĕhenganing kagoenganana, lila pisan, saratoes dalapan 5 poeloeĕh poĕ. 'Dĕmi geus djĕdjĕg poĕ eta, radja mestakeun ka sakabeh djalma noe aja di karaton Soesan, ka noe gĕde ka noe leutik, toedjoeĕh poĕ lilana, di boe-

6 roean taman padalĕman radja. 'Aja loeloeĕh lawon bodas djeung biroe langit, koe tali boĕĕh katji djeung woengoe ditlikeun ka ali-ali perak, dina tihang marmĕr; randjangna ĕmas djeung perak, ajana dina oebin batoe hedjo, batoe bodas, batoe koneng djeung batoe beureum. 'Ari njoegoehanana nginoem dina wawadahan ĕmas, toer wadah teh bedabeda roepana, sarta anggoer karadjaĕn teh loba pisan, sakadar kasoegihan radja. 8 'Dĕmi nginoemna noeroetkeun hoekoem; taja noe maksa; karana kitoe parentah radja ka sakoer ngabeui gĕdongna, sina milampah sakoemaha kasoekaĕn hidji- 9 hidji djalma. 'Kitoe keneĕh Wasti, radja istri, mestakeun ka para istri di gĕdong karadjaĕn radja Ahasweros. ^a Esr. 4:6.

^b Neh. 1:1.

10 Dina poĕ noe katoedjoeĕh, keur radja soeka manah koe tji-anggoer, seug

nimbangan ka Mëhoeman, Bista, Harbona, Bigta djeung Abagta, Setar djeung Karakas, nja eta mantri djëro noe toedjoeh, poerah ngalaladenan di pajoeneun radja

11 Ahasweros, 'koedoe ngala Wasti, radja istri, dideuheuskeun ka pajoeneun radja, nganggo makoeta karadjaän; këršana nembongkeun kageulisanana ka djalma-djalma djeung ka kapala-kapala; wantoe langkoeng aloes roepana. 'Dëmi radja istri Wasti teu kërsaen ngadeuheusan, teu anoet ka timbalan radja, noe dilantarankeun koe mantri djëro teja. Toeloej radja bëndoe langkoeng-langkoeng, moenggah ngëntab wërana di

12 djëro manahna. 'Tidinja radja mariksa ka boedjangga-boedjangga, noe nganjarahokeun dina mangsa-mangsa; karana nja kitoe panganggo radja moenggoeh ka sakoer noe nganjahokeun adat djeung

13 hoekoem; 'ari noe pangparëkna ka andjeunna nja Karsëna, Setar, Admata, Tarsis, Meres, Marsëna djeung Mëmoekan, toedjoehanana kapala oerang Persi djeung oerang Madajin, pada bakoe marëk di pajoeneun radja, sarta tjara-

14 lik panggirangna dina karadjaän. ['Lahirna]: Noeroetkeun hoekoem, radja istri Wasti teh koedoe dikoemahakeun, pedah teu ngalampahkeun timbalan radja Ahasweros, noe dilantarankeun koe

15 mantri djëro teja? 'Mihatoer Mëmoekan ka pajoeneun radja sarta ka para kapala: Lain ka salira radja bae radja istri Wasti milampahna bengkok teh; salërësna kitoe keneh ka sadaja kapala-kapala sarëng ka sadaja djalma-djalma, noe di saniskantën tjoetak kagoengan

16 radja Ahasweros. 'Karantën eta lampah radja istri tinangtos kaoewar-aerkeun ka sadaja awewe-awewe; geus kantënan pada datang rasa njoemahkeun ka salakina, dimana aja noe ngaromong: Radja Ahasweros miwarang ngadeuheuskeun Wasti, radja istri, ka pajoeneunana, tapi

17 teu ngadeuheusan. 'Dalah dangët ajeuna keneh, sakoer kapala istri bangsa Persi sarëng Madajin, noe geus ngaroeping wartos eta lampah radja istri, tinangtos ngaromong kitoe ka sadaja kapala radja; tëmahna nja teu woedoe ngajakeun

18 tjoewa sarëng poendoeng. 'Madak sapoek sang radja, moegi-moegi ka loewar timbalan ti salira radja, sarëng

piwarang disëratkeun, dilëbëtkeun kana parentah Persi sarëng Madajin, ^a soepaja oelah dirëmpak, jen Wasti teh oelah lëbët deui ka pajoeneun radja Ahasweros; sarëng karadjaänana moegi koe radja dipasihkeun ka kantjana, noe oetama ti batan eta. 'Sarëng samangsa eta timbalan radja, anoe bade didamël, dimbarkeun di sakaradjaänana, (wantoe karadjaän teh agoeng,) ladjëng sadajana awewe, gëde-leutik, tinangtos pada

20 hormat ka salakina. 'Ari eta pihatoer pangraos radja sarta para kapala teh bënër; toeloej radja midamël sapihatoer

21 Mëmoekan. 'Prak ngintoenkeun sërat ka sakabeh tjoetak kagoengan radja, ^b ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana, soepaja oenggal-oenggal djalma lalaki kawasa di saimahimahna, sarta njatoerkeun eta noeroetkeun basa bangsana. ^a p. 8: 8. ^b p. 3: 12.

PASAL 2.

Sanggeusna sagala përkara noe tadi teja, ^Sbarang geus lëmpër bëndoe radja Ahasweros, ras radja emoeteun ka Wasti, ^a djeung ka lampahna, sarta ka noe ditangtoskeun hal Wasti teja. 'Pok rentjang-rentjang radja, noe ngalaladenan ka andjeunna, aroendjoekan: Saena sang radja dipangnejangankeun landjang, parawan, noe gareulis roepina. 'Nja eta sang radja moegi ngadjëngkeun toekang ngaloris di sadajana tjoetak karadjaänana, sina pada ngoempolkeun sakoer landjang, parawan, anoe geulis roepina, ka karaton Soesan, ka gëdong istri, di-selehkeun ka panangan Hegai, mantri radja, toekang ngadjaga para istri, sarëng sina pada dileler përhijasanana. 'Geus kitoe mana-mana landjang, anoe sae koe pangraos radja, djëngkeun radja, ngagëntosan Wasti. Ari eta pihatoer pangraos radja teh bënër; prak midamël kitoe. ^a p. 1: 12, 19.

5 Aja hidji oerang Jahoedi di karaton Soesan, djëngganana Mordëkai, poeta Jair, anoe poeta Simi, anoe poeta Kis,

6 oerang Binyamin. 'Ari eta djalma dibojong ti Jërosalem, kaäsoep bojongan ^a noe dibojong reudjeung Jëkonya, radja Joeda, noe dibojong koe Nëboekadnesar, radja

7 Baboel teja. 'Sarta ngamemenan Hadasa,

nja eta Ester, poeta mamang Mordëkai; wantoe Ester teh teu rama teu iboe. Ari eta landjang aloes dëdëg geulis roepa, sarta sanggeus maot iboe-ramana, di-koekoet koe Mordëkai, diangkën poeta.

8 'Ari geus kitoe, mangsa geus kaoetara pangandika radja djeung parentahna, sarta mangsa landjang reja pisan di-koempoelkeun ka karaton Soesan, diselehkeun ka panangan Hegai teja, seug Ester oge diala ka gëdong radja, diselehkeun ka panangan Hegai, toekang ngadjaga para istri. 'Ari eta landjang koe pangraos Hegai oetama pisan, sarta landjang teh mëndak tjitërës di pajoeunana; djeung Hegai ngageuwat ka Ester ngaleler përhijasanana, sarta doeomanana, kitoe deui dileler toedjoeh landjang beunang mëting, ti gëdong radja; toer andjeunna dialihkeun katoet landjang-landjangna ka ënggon pangaloesna di gëdong istri. 'Dëmi Ester teu mopojankeun bangsana djeung asalna; karena andjeunna diparentah koe Mordëkai, jen oelah dipopojankeun. 'Sarta saban-saban poë Mordëkai teu loewang angkat-angkatan di hareupeun boeroean gëdong istri, hojongeun oeninga Ester salamët hanteuna, sarta Ester bakal di-koemahakeun. 'Dëmi geus nëpi kana giliran hidji-hidji landjang ngadeuheusan ka radja Ahasweros, satoetopna dipilampah koemaha adat ka istri, doewa wëlas boelan lilana, (karena kakara djëdjëg poë dihijasanana, gënëp boelan koe minjak moer, gënëp boelan deui koe wawangian sarta koe përhijasan istri.)

13 'seug kijeu pëtana landjang teh nja ngadeuheusan ka radja: naon bae noe koe landjang teh dipenta, dileler ka dinja, soepaja koe landjang dibawa ngadeuheus ti gëdong istri ka gëdong radja.

14 'Asoepna wantji boerit, isoekna moelang deui ka gëdong istri, tapi ka noe hidji deui, diselehkeun ka panangan Saäsgas, mantri radja, toekang ngadjaga parëkan. Teu marëk-marëk deui ka radja, kadjaba moen radja misoeka ka dinja, sarta disaoer, disëboet ngaranna.

15 'Mangsa geus nëpi kana giliran Ester, poeta Abihail, anoe mamang Mordëkai, noe dikoekoet koe Mordëkai, diangkën poeta teja, bade ngadeuheus ka radja, hanteu moendoet naon-naon, kadjaba

ti noe dipisaoer koe Hegai, mantri radja, toekang ngadjaga istri teja. Ari Ester teh mëndak koernija dina panon sakoer djalma noe nendjo. 'Toeloej Ester teh diala ka radja Ahasweros, ka gëdong karadjaän, dina boelan noe kasapoeloh, nja eta boelan Tebet, ^b dina katoedjoeh taoenna andjeunna djoemënëng radja.

17 'Geus kitoe radja asiheun ka Ester, leuwih ti batan ka istri noe loba, sarta mëndak koernija djeung tjitërës di pajoeunana, leuwih ti batan parawan noe loba; moenggah mastakana koe radja ditërapan makoeta karadjaän, nja didjadikeun radja, ngaganti Wasti. 'Tidinja ^c radja mestakeun rosa pisan ka sakabeh kapalana djeung mantrina, nja eta pesta Ester; sarta andjeunna ka tjoetak-tjoetak midamël kasënanan, djeung maparin pasihan-pasihan sakadar kasoegihan radja. a 2 Radj. 24: 14.

b p. 1: 3. c p. 1: 3.

19 Ari mangsa ngoempoelkeun parawan ngadoewa-kalian, eta Mordëkai keur ngadjaga radja. 'Dëmi Ester teu ngoeningakeun asalna djeung bangsana, sakoemaha parentah Mordëkai ka andjeunna teja; karena Ester ngalampahkeun piwoeroek Mordëkai, satjara keur dimemenan di andjeunna bae. 'Dina mangsa eta, keur Mordëkai tjalik dina lawang radja, harita Bigtan djeung Teres, doewanana mantri radja, kaäsoep toekang ngadjaga bangbaroeng, djadi arambëkeun, sarta narejangan djalan, hajang maehan ka radja Ahasweros.

22 'Ari eta përkara kaoeninga koe Mordëkai, sarta koe andjeunna dipopojankeun ka Ester, radja istri; seug koe Ester dioendjoekkeun ka radja, njëbat djë-nëngan Mordëkai. 'Ana dipariksa eta përkara, kapanggih saënjana; toeloej doewanana digantoeng dina kai, ^a sarta ditoeliskeun dina kitab babad di pajoeun radja. a p. 6: 1, 2.

PASAL 3.

Sanggeusna sagala përkara noe tadi Steja, radja Ahasweros ngagoengkeun Haman anak Hamëdata, bangsa Agag; didjoengdjoengkeun ^a sarta dipaparin pangtjalikan loehoer ti pangtjalikan sakabeh kapala, noe araja di andjeunna.

2 'Ari sakabeh abdi radja, noe dina lawang

radja, pada mëndëk sarta njarëmbah ka Haman; karana nja kitoe timbalan radja hal Haman. Dëmi Mordëkai mah hanteu mëndëk sarta hanteu njëmbah.

3 'Pok abdi-abdi radja, noe dina lawang radja, ngaromong ka Mordëkai: Koe naon sampejan mana ngarëmpak tim-

4 balan radja? 'Kitoe bae ngaromongna ka andjeunna saban-saban poë, tapi teu diwaro. Lila-lila pada ngoeninga ka Haman, hajangeun tërang, kasaoeran Mordëkai tëtëp hanteuna; karana geus maparin njaho ka darinja, jen andjeunna

5 oerang Jahoedi. 'Ana katendjo koe Haman, ënja Mordëkai teu mëndëk hanteu njëmbah ka manehna, seg Haman teh

6 pinoeh koe ambëk. 'Tatapi rarasaän Haman tjoemah dek maehan ka Mordëkai woengkoel; karana abdi-abdi teja geus mopojankeun ka Haman bangsa Mordëkai; mana Haman nejangän djalan, hajang noempoerkeun sakabeh oerang Jahoedi, noe di sakaradjaän Ahasweros,

7 nja eta bangsa Mordëkai. 'Dina boelan noe mimiti, nja eta boelan Nisan, ^b mangsa kadoewa-wëlas taoenna Ahasweros teja djoemënéng radja, pek ngaloengkeun ^c Poer, tégësna lotëre, di hareupeun Haman, mapaj-mapaj poë sarta mapaj-mapaj boelan; ana ninggang ka boelan noe kadoewa-wëlas, nja eta boelan Adar.

^a 2 Radj. 25: 28. ^b p. 2: 16. ^c p. 9: 24, 26.

8 Tidinja Haman oendjoekan ka radja Ahasweros: Aja hidji bangsa paboerantak nja pabarëntjaj, tjampoer sarëng bangsa noe loba di saniskantën tjoetak karadjaän gamparan; ari hoekoemna geseh ti hoekoem bangsa noe loba, sarëng teu ngalampahkeun hoekoem radja; mënggahing sang radja moal sae diantëp.

9 'Madak sapoek sang radja, moegi maparin sërät, jen eta teh këdah digëm-poer; geus kitoe simabdi sanggëm nimbang perak salaksa talenta, diselehkeun ka leungeun djalma noe njarëpëng damël, baris dilëbëtkeun ka doenya-brana sang

10 radja. 'Gantjang radja ngalään ^a tjing-tjinna ti ramo andjeunna, dipaparinkeun ka Haman anak Hamëdata, bangsa Agag, moesoeh oerang Jahoedi. 'Ngalahir radja ka Haman: Eta perak dibikeun ka maneh, kitoe keneh eta bangsa, soepaja dipigawe sakoemaha pihadeëunana

12 koe pangrasa maneh. 'Gantjang disalaoer

djoeroe-toelis radja, dina boelan noe mimiti, dina tanggal tiloe wëlas; pek ditoelis sakoemaha parentah Haman, nja njoeratan ka para goepërnoer radja, djeung ka para bopati noe njarangking tjoetak-tjoetak, sarta ka kapala oenggal-oenggal bangsa; ^b ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana; njoeratanana mawa padjënëngan radja Ahasweros, ^c sarta soeratna ditjap koe tjingtjin

13 radja. 'Ari eta soerat-soerat dikirimkeun koe lantaran ^d pasoeratan ka saniskara tjoetak kagoengan radja, sina pada noempoerkeun, meuntjit djeung ngagëm-poer sakabeh oerang Jahoedi, noe ngora djeung noe kolot, boedak leutik djeung awewe, dina poë hidji, nja dina tanggal tiloe wëlas, boelan noe kadoewa-wëlas, nja eta boelan Adar; sarta djaraheunana koedoe dirajah. 'Oenina eta soerat, koedoe dibere parentah dina oenggal-oenggal tjoetak, masing njata ka sakabeh bangsa, ana nëpi ka poë eta koe-

15 doe pada sadija. 'Sëmproeng pasoeratan teh boedal, geus diangkërkeun koe timbalan radja; sarta eta parentah dipaparinkeun di karaton Soesan. Ari radja reudjeung Haman tjaralik ngaleueut, tatapi nagara Soesan mah goejoer.

^a p. 8: 2. ^b p. 1: 22. ^c 1 Radj. 21: 8. ^d 2 Bab. 30: 6.

PASAL 4.

Barang koe Mordëkai geus kaoeninga sakabeh lampah noe tadi teja, seug Mordëkai ^a njosoëk panganggona, rap nganggo karoeng djeung lëboe, toeloej ka loewar, njorang têngah nagara, bari djërat-djërit, rosa pisan ngadjëritna sarta mëlas-mëlis. 'Djol dongkap ka hareupeun lawang radja; karana taja noe meunang asoep kana lawang radja, ari

3 make karoeng mah. 'Djeung deui di oenggal-oenggal tjoetak, ka mana bae datangna eta timbalan radja djeung parentahna teja, lëbah oerang Jahoedi pada prihatin katjida pisan, bari pada poewasa, sarta tjeurik midangdam; reja pisan ngëdëngna ge dina karoeng djeung lëboe.

4 'Djëboel landjang-landjang Ester djeung mantri-mantrina, pada ngoeninga ka andjeunna. Heug radja istri teh ngarendjag liwat saking; gantjang ngintoenkeun panganggo, soepaja dianggokeun

ka Mordëkai, djeung soepaja dilaan eta karoengna; tatapi koe Mordëkai hanteu ditampa. 'Tidinja Ester njaoer Hatak, mantri radja saorang, noe koe radja dibakoekeun toenggoe pajoeneunana; seug dipiwarang ka Mordëkai, hojongeun oeninga eta teh naon, djeung koemaha sababna? 'Bral Hatak teh ka loewar ka Mordëkai, ka aloen-aloen nagara, noe di hareupeun lawang radja. 'Toeloej koe Mordëkai dipoepoelihan saniskara noe kapëndak koe andjeunna, sarta djeung lobana ^b oewang, anoe tjarek Haman dek ditimbang, diasoepekeun ka doenyabrana radja tina sabab oerang Jahoedi, soepaja meunang digëmpoer. 'Djeung diselehan salinan soerat parentah, ^c noe dipaparinkeun di Soesan, sangkan oerang Jahoedi ditoempoekeun teja, soepaja ditingalikeun ka Ester sarta ditérangkeun ka andjeunna; malah ditiatah ngomat-ngomatan ka Ester, sina ngadeuheusan ka radja, soepaja noenoehoen ka radja, sarta nédakeun bangsanaka pajoeneun radja. 'Arigeus dongkap deui Hatak teh, toeloej ngoeningakeun ka Ester eta kasaoeran Mordëkai. 'Ngalahir Ester ka Hatak, sarta dipiwarang ngoeninga ka Mordëkai, kijeu: 'Sakabeh abdi radja djeung djalma eusi tjoetak-tjoetak kagoengan radja pada njaho, jen saha-saha djalma, lalaki atawa awewe, noe ngadeuheus ka radja ka boeroean djëro, hanteu kalawan disaoer, hoekoemna sahidji, nja dipaehan; ^d kadjaba lamoen radja njodorkeun tètëkën emas ka dinja, soepaja hiroep. Ari lëbah koering teu disaoer ngadeuheus ka radja, geus tiloe poeloh poë ijeu. 'Toeloej eta kasaoeran Ester dioeningakeun ka Mordëkai. 'Ari saor Mordëkai, koedoe ngawangsoel ka Ester kijeu: Oelah aja sangka sadjéroning manah, njai pirahajoeun da di gëdong radja, ingkar ti oerang Jahoedi noe loba. 'Karana oepama njai repeh bae dina mangsa ajeuna, geus tangtoe aja kadjëmbaran djeung kaleupasan ka oerang Jahoedi ti ënggon sedjen, tatapi diri njai djeung saähli karoehoen njai mah tanwande digëmpoer. Djeung saha noe njaho, ^e njai pangdatang kana karadjaän teh, palangsijang nja koe karana mangsa kijeu. 'Ari lahir Ester, koedoe ngawangsoel ka Mordëkai kijeu:

16 'Mangga geura moelih, koempoekeun sakabeh oerang Jahoedi anoe aja di Soesan, seug moedoe pada poewasa tina hal koering, oelah dalahar-leueut sadjëro tiloe poë, beurang-peuting; koering oge sëdja poewasa kitoe reudjeung landjang-landjang koering; nja djalan kitoe koering sëdja ngadeuheus ka radja, nadjan teu idin hoekoem; sarëng oepama koering dongkap ka tiwas mah, ^f iklas tiwas oge. 'Bral Mordëkai moelih, sarta ngalampahkeun sakoemaha noe koe Ester didawoehkeun ka andjeunna teja.

a 2 Radj. 19:1; Esr. 9:3. *b* p. 3:9. *c* p. 3:15. *d* p. 5:2; 8:4. *e* 1 Moesa 45:7. *f* 1 Moesa 43:14.

PASAL 5.

Dëmi geus kitoe, dina poë noe katiloe Ester nganggo karadjaän, seug toeloej ngadëg di boeroean gëdong radja, ^a boeroean djëro teja, pabënëran gëdong radja. Kalërësan radja keur linggih dina korsi karadjaän, di gëdong karadjaän, pabënëran lawang gëdong. 'Ari geus kitoe, barang radja ningali Ester, radja istri, keur ngadëg di boeroean, seug Ester mëndak koernija dina sotja radja, sarta radja gantjang ^b ka Ester njodorkeun tètëkën emas, noe ditjépëng koe pananganana. Sër Ester ngadeukeutan, ngaragap tjongo tètëkën. 'Ngalahir radja ka Ester: Eh Ester, radja istri! aja naon? sarta naon nja kahjong? ^c tangtoe dibere, masih sabeulah karadjaän oge. 'Ari wangsoelan Ester: Noen, madak sapoek sang radja, moegi-moegi sang radja dintën ijeu linggih sarëng poen Haman kana toewang, anoe kenging simkoering njawiskeun bade sang radja. 'Ngalahir radja: Sing gantjang njalaoer Haman, sina ngalakonan lahiran Ester. Tidinja radja soemping reudjeung Haman kana toewang beunang njawiskeun Ester. 'Toeloej radja ngalahir ka Ester, ^d dina keur toewang anggoer: Tjik, naon pamoendoet njai? tangtoe dibere; sarta naon nja kahjong? tangtoe dilaksanakeun, masih sabeulah karadjaän oge. 'Ngawangsoel Ester, kijeu wangsoelanana: Noen, mënggahing panëda sarëng panoehoen simkoering, 'madak simkoering mëndak koernija dina sotja sang radja, sarëng madak sapoek sang radja, kërsa maparin

paněda simkoering, sarěng kěrsa ngalak-sanakeun panoehoen simkoering, moegi-moegi sang radja linggih deui sarěng Haman kana toewang, anoe bade ditjawiskeun koe simkoering pihatoeraneun sang radja sarěng Haman; geus kitoe isoekan simkoering sědja milampah sapangandika sang radja. *a p. 4:11.*

b p. 4:11. c Mark. 6:23. d p. 7:2.

- 9 Tidinja Haman ka loewar dina poě eta, boengah sarta soeka ati; tatapi ana Haman nendjo Morděkai dina lawang radja, ^a teu hoedang, teu oesik-oesik atjan tina sabab manehna, seg Haman teh pinoeh koe amběk ka Morděkai. 'Tatapi Haman nahankeun maneh bae, sarta kěbat moelang ka imahna; seg nitah ngala kaha-deanana djeung Seres pamadjikanana.
- 11 'Toeloej Haman ka eta njaritakeun kamoeljańning kabeungharanana, djeung karejań anakna, kitoe deui saniskara hal manehna diagoengkeun koe radja, datang ka didjoengdjoeng ngoengkoelan para kapala djeung para mantri radja.
- 12 'Djeung deui omong Haman: Toeroeg-toeroeg koe radja istri Ester taja noe ditjandak sarěng radja kana toewang kenging andjeunna njawiskeun, kadjaba ti diri kaeola; malah kaeola diondang deui ka andjeunna isoekan sarěng radja.
- 13 'Tatapi eta sakabehna teu hasil ka kaeola, salilana eta Jahoedi, si Morděkai teja, masih keneh katendjo koe kaeola dijoek dina lawang radja. 'Ngadjawab Seres pamadjikanana ka dinja, djeung sakabeh kahadeanana: Saena miwarang njijeun panggantoengan, piloehoereunana lima poeloh asta; sarěng isoek kědah hatoeran ka radja, eta si Morděkai sina digantoeng ka inja; geus kitoe andjeun tjalik sinarěngan radja kana toewang, bari boengah. Ari eta pěrvara koe pangrasa Haman piběněreun; prak nitah njijeun panggantoengan. *a p. 3:2.*

PASAL 6.

Dina peuting eta radja teu jasaean koe-
lěm. Tidinja miwarang ngala kitab pangelingan, nja eta babad; seug diwatja di pajoeneun radja. 'Parěng měndak toelisan, ^a jen Morděkai ngoeningakeun hal Bigtana djeung Teres, doewa mantri radja, kańsoep toekang ngadjaga bangbaroeng, noe pada nejangan djalan, dek

- 3 maehan ka radja Ahasweros teja. 'Mariksa radja: Naon kahormatan atawa kaągoengan, noe geus digandjarkeun ka Morděkai tina hal kitoe teh? Ngawangsoel gandek-gandek radja, noe ngalaladenan ka andjeunna: Soemoehoen, teu digandjar naon-naon. 'Mariksa deui radja: Aja saha di boeroean? Kaběněran Haman geus datang ka boeroean gědong radja, ka boeroean loewar, sědja oendjoekan ka radja, soepaja Morděkai digantoeng dina panggantoengan, beunang Haman njadijakeun keur Morděkai teja.
- 5 'Ngawangsoel gandek-gandek radja ka andjeunna: Soemoehoen, poen Haman noe aja di boeroean. Lahiran radja: Sina ka dijeu. 'Geus dongkap Haman teh, seug koe radja dipariksa: Tjik, djalma noe koe radja dikěrsakeun dihormat, koedoe dikoemahakeun? Ari tjarek Haman sadjěro hate: Na saha noe koe radja dikěrsakeun dihormat, leuwih ti batan aing? 'Ngawangsoel Haman teh ka radja: Soemoehoen, djalma noe koe radja dikěrsakeun dihormat, 'kědah dianteuran panganggo karadjań noe bijasa dianggo koe radja, kitoe deui koeda noe bakoe dititihan koe radja, noe hoeloena ditěrapan makoeta karadjań; 'ari eta panganggo sarěng eta koeda kědah diselehkeun ka leungeun kapala radja saoeorang, noe kalěbět para menak, sina makeanan eta djalma noe koe radja dikěrsakeun dihormat, toeloej ditoenggangkeun kana eta koeda, diarak toeroet loeloeroeng nagara, ^b bari tjětjěloek ti heulaeunana: Nja kijeu didamělna djalma, noe koe radja dikěrsakeun dihormat. 'Ngalahir radja ka Haman: Geuwat njokot eta papakean djeung eta koeda, sakoemaha omongan maneh, seg koedoe milampah kitoe ka Morděkai, oerang Jahoedi, noe sok dijoek dina lawang radja teja; sakabeh omongan maneh noe tadi sakětjap oge oelah aja noe pětjat. 'Prak Haman njokot eta panganggo djeung eta koeda, seg makeanan Morděkai; toeloej ditoenggangkeun, diarak toeroet loeloeroeng nagara, bari tjětjěloek ti heulaeunana: Nja kijeu didamělna djalma, noe koe radja dikěrsakeun dihormat! 'Tidinja Morděkai moelih deui kana lawang radja; děmi Haman mah goera-giroe ka imahna, prihatin ^c sarta sirahna ditjindoeng. 'Sadatangna Haman

^a ka Seres pamadjikanana djeung ka sakabeh kahadeanana, njaritakeun saniskara noe kasorang koe manehna. Ngadjawab sobatna noe palintër djeung Seres pamadjikanana: Oepama Mordëkai, noe hareupeunana andjeun ngamimitian roeboeh teh, kaasoep toeroenan Jahoedi mah, moal mampoe andjeun teh ka dinja, geus kantënan roeboeh hareupeunana. ¹⁴ Sabot keur omong-omongan keneh djeung Haman, djëboel mantri radja, goesak-gasik ^e ngala Haman kana toewang beunang njawiskeun Ester teja.

^a p. 2:22. ^b 1 Moesa 41:43. ^c 2 Sam. 15:30.

^d p. 5:10. ^e p. 5:8.

PASAL 7.

¹ Tidinja radja soemping reudjeung Haman, ^a bade toewang sarëng Ester, radja istri. ² Toeloej radja ngalahir deui ka Ester dina poë noe kadoewa, keur toewang anggoer: ^b Eh Ester, radja istri! naon pamoendoet njai? tangtoe dibere; sarta naon nja kahojong? tangtoe dilaksanakeun, masih sabeulah karadjaän oge. ³ Ngawangsoel Ester, radja istri, kijeu wangsoelanana: Noen, sang radja! madak simkoering mëndak koernija dina sotja sang radja, sarëng madak sapoek sang radja, simkoering moegi-moegi dipaparin pati simkoering, tina panëda simkoering, kitoe deui bangsa simkoering, tina panoehoen simkoering. ⁴ Karantën simkoering ^c geus pada didjoewal, nja diri simkoering sarëng bangsa simkoering, bade ditoempoerkeun, dipeuntjit sarëng digëmpoer. Saoepantën simkoering didjaroewal bade didjadikeun boedak sarëng eusi-imah mah, simkoering wajahna repeh bae, sangkilang satroe teh moal bisaeun ngagëntosan ⁵ karoegian sang radja. 'Ngalahir radja Ahasweros, kijeu lahirna ka Ester, radja istri teh: Na saha teja eta teh, sarta di mana eta teh, noe boga pikir migawe ⁶ kitoe? 'Wangsoelan Ester: Soemoehoen, ari satroe sarëng moesoeh tamah, nja ijeu Haman noe djoelig teh! Sëblak Haman teh reuwas di pajoeneun radja sarta radja istri. ⁷ Neut radja teh ngadëg tina toewang anggoer, bari bëndoe, seug lëbët ka taman padalëman; ari Haman mah tjitjing, sëdja njoehoenkeun patina ka Ester, radja istri; karena geus waspa-

daeun, jen geus pasti manehna ditërapan ⁸ katjilakaän ti radja. 'Ana soemping deui radja teh ti taman padalëman ka gëdong toewang anggoer teja, bët Haman geus njoeoh kana randjang, noe keur dilinggihan koe Ester. Pok radja ngalahir: Karah eta teh dek maksa ongkoh ka radja istri di aing, di djëro gëdong? Ka loewar timbalan ti lambe radja, seg beungeut Haman koe abdi-abdi ditjindoengan. ⁹ Oendjoekan ^a Harbona, saorang mantri noe di pajoeneun radja: Ongkoh kalërësan ^e panggantoengan beunang Haman njijeun pikeun Mordëkai, noe misaoer anoe matak sae ka sang radja teja, geus nangtoeng deukeut imah Haman, loehoerna lima poeloeah asta. Lahiran radja: Gantoeng bae ka inja! ¹⁰ 'Prak Haman teh digantoeng dina panggantoengan, beunang manehna njadijakeun pikeun Mordëkai teja. Ari bëndoe radja toeloej lëmpër. ^a p. 5:8. ^b p. 5:3, 6. ^c p. 3:9. ^d p. 1:10. ^e p. 5:14.

PASAL 8.

¹ Dina poë harita keneh imah Haman, moesoeh oerang Jahoedi, koe radja Ahasweros dipaparinkeun ka Ester, radja istri; sarta Mordëkai doemeuheus ka pajoeneun radja, karena Ester geus ngoeningakeun ^a përnah Mordëkai ka andjeunna. ² Toeloej ^b radja ngalaän tjing-tjinna, noe geus ditjandak deui ti Haman, seug dipaparinkeun ka Mordëkai. Sarta Mordëkai koe Ester didamël kokolot imah Haman. ^a p. 2:7, 15. ^b p. 3:10. ³ Tidinja Ester oendjoekan deui ka pajoeneun radja, sarta mëndëk ka pajoeneun dampalna, bari nangis, djeung noehoen ka andjeunna, moegi-moegi ngaboeroengkeun kagorengan Haman, bangsa Agag, sarta djeung maksoedna, noe koe eta dimaksoed, njilakakeun ka ⁴ oerang Jahoedi teja. 'Sor radja ^a ka Ester njodorkeun tëtëkën ëmas; neut Ester teh indit, toeloej ngadëg di pajoeneun radja. ⁵ 'Ari pioendjoekna: Madak sapoek sang radja, sarëng madak simkoering mëndak koernija dina sotja sang radja, kalajan përkawisna lërës di pajoeneun sang radja, sarëng simkoering kamanah koe salira radja, moegi miwarang njërat, ngabadakeun soerat-soerat hal maksoed Haman anak

Hamèdata, bangsa Agag, noe koe eta ditoelis, soepaja digëmpoer oerang Jahoedi, noe di sadajana tjoetak kagoengan radja teja. 'Karantën koemaha simkoering nja pikawëratureun ningal kajilakaän, noe pinaradjangeun ka bangsa simkoering? sarëng koemaha simkoering nja pikawëratureun ningal digëmpoerna kadang-wargi simkoering? 'Ngawalon radja Ahasweros ka Ester, radja istri, djeung ka Mordëkai, oerang Jahoedi: Satëmënna, imah Haman koe kami geus dibere ka Ester, sarta djinisna geus digantoeng dina panggantoengan, sapedah njodorkeun leungeunna ka oerang Jahoedi. 'Ajeuna maraneh geura njoeratan ka oerang Jahoedi, sakoemaha pihadeunana koe pangrasa maraneh, ^b mawa padjënëngan radja, sarta tjap koe tjing-tjin radja; karena tijap-tijap soerat, noe ditoelis mawa padjënëngan radja sarta ditjapkoetjingtjin radjamah, hanteu beunang dibadakeun. 'Gantjang ^c disalaoer djoeroe-toelis radja, dina waktoe eta keneh, ninggang boelan noe katiloe, nja eta boelan Siwan, dina tanggal tiloe-likoerna; pek ditoelis sakoemaha parentah Mordëkai, nja njoeratan ka oerang Jahoedi, sarta ka para goepërnoer, ka para bopati, djeung ka para kapala tjoetak, ^d ti sëmët tanah Hindoe tèpi ka tanah Koes, saratoes toedjoeh likoer tjoetak; ka hidji-hidji tjoetak noeroetkeun aksarana, sarta ka hidji-hidji bangsa noeroetkeun basana; kitoe keneh ka oerang Jahoedi noeroetkeun aksarana djeung noeroetkeun basana. 'Ari njoeratanana teh mawa padjënëngan radja Ahasweros, sarta soeratna ditjap koe tjing-tjin radja; toeloej eta soerat-soerat dikirimkeun koe lantaran pasoeratan toempak koeda, nja taroempak koeda paboeroe kagoengan radja, anak ti pamibitan. 'Sadjërona eta soerat oerang Jahoedi di oenggal-oenggal nagara koe radja diidinan koempoel ngadjaga patina, sarta noempoerkeun, meuntjit djeung ngagëmpoer sakabeh kawasa djalmadjalma, kitoe deui eusi tjoetak, noe ngamosoeh ka maranehanana, katoet boedak leutik djeung awewe, sarta djarahunana meunang dirajah, 'dina poë hidji di sakabeh tjoetak kagoengan radja Ahasweros, ^e nja eta dina tanggal tiloe

wëlas, boelan noe kadoewa-wëlas, tëgësna boelan Adar. 'Oenina eta soerat, koedoe dibere parentah dina oenggal-oenggal tjoetak, masing njata ka sakabeh bangsa, ana nëpi ka poë eta oerang Jahoedi koedoe pada sadija, soepaja maralës ka moesoeh-moesoehna. 'Sëmproeng pasoeratan teh boedal, taroempak koeda paboeroe kagoengan radja teja, sarta gagantjangan, da geus diangkërkeun koe timbalan radja; sarta eta parentah dipaparinkeun di karaton Soesan. 'Djol Mordëkai ka loewar ti pajoeneun radja, nganggo panganggo karadjaän, roepa biroe langit djeung bodas, toer nganggo makoeta émas gëde pisan, sarta haroedoem boëh katji djeung woengoe; ^f ari nagara Soesan teh soesoerakan sarta boengah. 'Di lëbah oerang Jahoedi tjaäng, djeung aja karamean, kaätohan, sarta kahormatan. 'Kitoe deui di oenggal-oenggal tjoetak sarta di oenggal-oenggal nagara, ka mana bae datangna eta timbalan radja djeung parentahna teja, lëbah oerang Jahoedi aja karamean djeung kaätohan, haradjat djeung poë soeka-soeka; sarta djalma eusi tanah loba noe asoep Jahoedi, karena pada kadatangan sijeun koe oerang Jahoedi.

a p. 5:2. b p. 3:12. c p. 3:12. d p. 1:1. e p. 3:12. f p. 3:15.

PASAL 9.

Dëmi dina boelan noe kadoewa-wëlas, Dnja eta boelan Adar, dina tanggal tiloe-wëlasna, ana geus nëpi ka mangsana timbalan radja djeung parentahna teja arek prak dilampahkeun, " mangsa poëan moesoeh oerang Jahoedi halarëp moerba ka darinja, horeng teh dibalikkeun, da oerang Jahoedi noe datang ka moerba ka noe gareuleuh ka maranehanana. 'Ari oerang Jahoedi teh karoempoel di sanagara-sanagarana, di sakabeh tjoetak kagoengan radja Ahasweros, sädja maehan ka sakoer noe ngarah pitjilakaeunana, sarta djalma hidji ge taja noe tagën di hareupeunana, wantoe-wantoe sakabeh bangsa geus pada kdatangan sijeun koe maranehanana. 'Ari sakabeh kapala tjoetak-tjoetak, djeung para goepërnoer, para bopati, sarta sakoer noe njëkël gawe radja, pada ngadjoengdjoeng oerang

- Jahoedi; karana pada kadatangan sijeun
 4 koe Mordékai. 'Karana Mordékai teja
 agoeng pisan di gédong radja, sarta war-
 tana kaowar-aerkeun di sakabeh tjoet-
 tak-tjoetak; karana eta djalma, nja eta
 Mordékai, beuki agoeng beuki agoeng.
 5 'Pek oerang Jahoedi pada njabétan sa-
 kabeh moesoeh-moesoehna; disabétna
 koe pëdang, nja dipeuntjit sarta digëm-
 poer; estoe milampahna ka noe gareu-
 leuh ka maranehanana noeroetkeun ka-
 6 soekaánana bae. 'Ari di karaton Soesan
 noe dipeuntjit koe oerang Jahoedi sarta
 digëmpoer teh lima ratoes djalma.
 7 'Djeung deui Parsandata, Dalpon, As-
 8 pata, 'Porata, Adalja, Aridata, 'Par-
 9 masta, Arisai, Aridai djeung Wajësata;
 10 'sapoeloehanana anak Haman, anoe anak
 Hamédata, moesoeh oerang Jahoedi te-
 ja, pada dipaehan koe oerang Jahoedi;
 tatapi hanteu pek leungeunna kana dja-
 raheun. *a p. 3: 13.*
- 11 Dina poë harita bilanganana noe beu-
 nang maehan di karaton Soesan teh
 12 disanggakeun ka pajoeneun radja. 'Nga-
 lahir radja ka Ester, radja istri: Di ka-
 raton Soesan, noe koe oerang Jahoedi
 dipeuntjit sarta digëmpoer teh, lima
 ratoes djalma, sarta djeung noe sapoe-
 loeh anak Haman noe lalaki; tada teuing
 marilampahna dina tjoetak-tjoetak radja
 salijan ti ijeu! " Naon ajeuna pamoen-
 doet njai? tangtoe dibere; sarta naon
 deui nja kahojong? tangtoe dilaksana-
 13 keun. 'Ari pioendjoek Ester: Madak sa-
 poek sang radja, moegi-moegi oerang
 Jahoedi noe aja di Soesan diidinan mi-
 lampah isoekan deui sapértos parentah
 dintèn ijeu, sarèng noe sapoeloeh anak
 Haman teja moegi piwarang digantoeng
 14 dina panggantoengan. 'Seug radja mi-
 warang ngalampahkeun kitoe. *b* Toeloej
 dipaparinkeun parentah di Soesan; sarta
 noe sapoeloeh anak Haman teja diga-
 15 rantoeng. 'Tidinja oerang Jahoedi noe aja
 di Soesan karoempoel deui dina tanggal
 opat wélas, boelan Adar; seug di Soe-
 san maehan deui tiloe ratoes djalma;
c tatapi hanteu pek leungeunna kana
 djarahen. *a p. 5: 3, 6; 7: 2. b p. 3: 15. c p. 8: 11.*
- 16 Ari oerang Jahoedi sadjaba ti eta,
 noe aja dina tjoetak-tjoetak kagoengan
 radja, kitoe keneh karoempoel, ngadjaga
 patina, sarta meunang reureuh ti moe-
 soeh-moesoehna; ari noe gareuleuh ka
 maranehanana, aja toedjoeh laksa lima
 reboe noe dipaehan; tatapi hanteu pek
 17 leungeunna kana djarahen. 'Pangkitoe
 teh dina tanggal tiloe wélas, boelan
 Adar; dëmi dina tanggal opat-wélasna
 mah reureuh, malah didjijeun poë ha-
 18 djat sarta kaboengahan. 'Ari oerang
 Jahoedi noe aja di Soesan mah ka-
 roempoel dina tanggal tiloe-wélasna
 sarta dina tanggal opat-wélasna; ana
 reureuh dina tanggal lima-wélasna, ma-
 lah didjijeun poë hadjat sarta kaboe-
 19 ngahan. 'Kitoe noe matak oerang Ja-
 hoedi pasisian, noe tjaritjing di nagara-
 nagara ngaboeliklak, dina tanggal opat
 wélas, boelan Adar, njijeunna kaboenga-
 han reudjeung hadjat, sarta poë soeka-
 soeka, djeung silih-kirim doeoeman ba-
 toer pada batoer.
- 20 Tidinja Mordékai noeliskeun sagala
 përkara noe tadi; sarta ngintoen sérat-
 sérat ka sakabeh oerang Jahoedi, noe
 aja di sakabeh tjoetak kagoengan radja
 Ahasweros, ka noe deukeut sarta ka
 21 noe djaoeh; 'kërsa ngamistikeun ka da-
 rinja, nëtépkeun tanggal opat wélas,
 boelan Adar, kitoe deui tanggal lima-
 22 wélasna, dina saban-saban taoen; 'rehna
 dina poë eta oerang Jahoedi mareu-
 nang reureuh ti moesoeh-moesoehna,
 sarta dina boelan eta hal maranehanana
 dibalikkeun; asal kasoésahan meunang
 kaboengahan, asal prihatin meunang poë
 soeka-soeka; mana koedoe didjijeun poë
 hadjat, sarta kaboengahan, djeung silih-
 kirim doeoeman batoer pada batoer,
 23 bari sidékah ka noe mariskin. 'Ari oerang
 Jahoedi sanggoep nëtépkeun noe koe
 maranehanana geus dimimitian, sarta
 noe koe Mordékai diparentahkeun ka
 24 maranehanana koe sérat teja. 'Karana
 Haman anak Hamédata, bangsa Agag,
 moesoeh sakabeh oerang Jahoedi teja,
 aja maksoed njilakakeun ka oerang Ja-
 hoedi, dek digëmpoer; sarta ngaloeng-
 keun *a* Poer, tégésna lotëre, dek dieu-
 25 weuhkeun, sarta dek digëmpoer. 'Tatapi
 sanggeus Ester ngadeuheusan ka pajoe-
 neun radja, seug radja miwarang lan-
 taran sérat, eta maksoedna noe goreng,
 noe koe manehna dimaksoed, njilakakeun
 ka oerang Jahoedi teh, koedoe sing ma-
 lik ka dirina sorangan; toeloej manehna

sarta djeung anak-anakna lalaki digarantoeung dina panggantoengan. 'Kitoe noe matak eta poë pada njarëboet Poerim, noeroetkeun ngaran Poer teja. Pedah kitoe, tina sabab sadajana kasaoeran eta sërät, djeung tina sabab noe katendjo koe maranehanana hal kitoe pëtana, sarta tina sabab noe kasorang koe maranehanana teja, 'noe matak oerang Jahoedi pada nangtoekeun, sarta sanggoep, nënggël ka dirina, sarta ka toeroenanana, kitoe deui ka sakabeh noe mangke njampoeran ka maranehanana, sarta moal ngarëmpak, nja sëdja nëtépkeun eta doewa poë, sakoemaha oengëlna dina sërät, djeung noeroetkeun mangsana noe pasti, dina saban-saban taoen; 'sarta eta poë tangtoe diingët-ingët djeung ditëtépkeun tëroes ka sakabeh toeroenan-toeroenan, di saban-saban bangsa, di oenggal-oenggal tjoetak, sarta di saban-saban nagara; ari eta poë Poerim moal euweuh ti tëngah oerang Jahoedi, saestoena bakal diingët-ingët teu pëgat-pëgat di satoeroen-toeroenanana. a p. 3 : 7.

²⁹ Tidinja Ester, radja istri, poetra Abihail, djeung Mordëkai, oerang Jahoedi teja, njëratan, sarta mapakoean pisan, kërsa ngamistikeun ijeu sërät Poerim

³⁰ noe kadoewa. 'Sarta Mordëkai ngintoen sërät-sërät ka sakabeh oerang Jahoedi, ^a ka noe saratoes toedjoeh likoer tjoetak

karadjaan Ahasweros; eusina kasaoeran matak një nangkeun sarta sajak-tina; 'kërsa ngamistikeun deui eta poë Poerim, dina mangsana noe pasti, sakoemaha noe dimistikeun tadi ka darinja koe Mordëkai, oerang Jahoedi teja, sarta koe Ester, radja istri; djeung sakoemaha noe koe maranehanana geus ditangtoekeun, nënggël ka dirina sarta ka toeroenanana, ^b hal poewasa djeung ³² djëdjëritanana teja. 'Ari timbalan Ester ngamistikeun eta përkara Poerim; sarta ditoeliskeun, didjjeun kitab.

a p. 1 : 1. b p. 4 : 3, 16.

PASAL 10.

Geus kitoe koe radja Ahasweros tanah sakoeriling sarta djeung poelo-poelo ² laoet dikeunaan padjëg. 'Ari sadajana dadamëlan poerbana sarta kawasana, kitoe deui tjarijos ^a kaägoengan Mordëkai, asal andjeunna koe radja diaogongkeun teja, saënjana kaoengëlkeun dina kitab babad para radja Madajin ³ djeung Persi. 'Karana Mordëkai, oerang Jahoedi teh, djadi noe kadoewa, sahandapeun radja Ahasweros, sarta agoeng pisan di lëbah oerang Jahoedi, toer dipikasoeuka koe saderek-saderekna noe loba, da nejangsan pidjamoegaeun bangsana, sarta misaoer noe matak një nangkeun ka sadaja toeroenanana. a p. 8 : 15.

KITAB AJOEB.

PASAL 1.

Aja hidji djalma di tanah Oes, ^a djënënganana Ajoeb. Nja eta djalma satëmëna djeung saestoena, sarta ibadah ka Allah, djeung njingkah tina kagorengan. 'Sarta kagoengan poetra, toedjoeh poetra pamëgët djeung tiloe poetra istri. ³ 'Ari ingon-ingonna, toedjoeh reboe domba, tiloe reboe onta, lima ratoes pasang sapi djeung lima ratoes kalde bikang; sarta ari koering-koeringna mangpirang-

pirang; djadi eta djalma teh agoeng pisan, ngoengkoelan oerang wetan anoe ⁴ loba. 'Ari poetra Ajoeb noe pamëgët sok arangkat, balaketjrakan di boemina sewang-sewang, di sapoë-sapoëna; sarta sok miwarangan ngondang saderekna istri noe tiloe, toeloej dalahar-leueut ⁵ reudjeung saderekna pamëgët. 'Dëmi geus kitoe, tijap-tijap geus kaidër poëna balaketjrakan, seug Ajoeb miwarang ngala, toeloej poetra ^b pada disoetjikeun; sarta barang braj isoek gantjang Ajoeb

dangdan, prak ngoerbankeun koerban doeroekan sabilangan poetra; karena saer Ajoeb: Palangsijang anak aing marigawe dosa, tjoel ka Allah sadjéro atina. Kitoe bae lampah Ajoeb sapapan-djangna. *a* Jéh. 14:14; Jak. 5:11. *b* Jos. 7:13.

- 6 Dëmi geus kitoe, hidji poë boeroe-boel *a* para poetra Allah, pada marék ka pajoeneun Pangeran; seug Setan oge
7 datang tjampoer ka eta. 'Ladjëng Pangeran ka Setan marijos: Maneh mantas ti mana? Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Mantas loentang-lantoeng, *b* oedar-idër di boemi.
8 'Timbalan Pangeran ka Setan: Naha maneh teu ngawaskeun abdi kami Ajoeb? karena taja bandinganana di boemi; djalma satëmënna djeung saestoena, ibadah ka Allah, djeung njingkir tina
9 kagorengan. 'Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Karah taja sababna Ajoeb teh ibadah ka Allah?
10 'Naha eta teh lain koe andjeun dikikis, kitoe deui saeusi-imahna sarëng sagagadoehanana, ti sakoeriling? Pagawean leungeunna koe andjeun dibërkahan, sarëng ingon-ingonna ngarëkahan di boemi.
11 'Nanging sawangsoelna, mangga, andjeun njodorkeun panangan, keunakeun ka sagagadoehanana, mo gagal tjoel ka andjeun, di pajoeneun andjeun pisan.
12 'Ari timbalan Pangeran ka Setan: Masing njaho, sabobogaänana diselehkeun ka leungeun maneh; ngan maneh oelah njodorkeun leungeun ka dirina. Bral Setan teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran.

a p. 38:7. *b* 1 Petr. 5:8.

- 13 Ari geus kitoe, hidji poë poetra Ajoeb pamëgët-istri keur dalahar sarta ngaleueut anggoer di boemi lantjeukna noe
14 djadi tjikal. 'Hol aja noe mawa bedja ka Ajoeb, oendjoekan kijeu: Sapi keur pada narik woeloeke, sarëng kalde bikang keur njaratoean kentja-katoehoeunana; 'djëboel aja oerang Sëba nëm-poeh, seug dibawa sadajana; ari boedjang-boedjang disarabët koe seuseukeut pëdang; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.
16 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Aja seuneu ti Allah, ragrag ti langit, pek ngahoeroe ka domba sarëng ka boe-

djang-boedjang, dilëboer sadajana; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.

- 17 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Aja oerang Kasdim, make *a* tiloe goendoek, pek pada njëlëmpëk ka onta-onta, seug dibawa sadajana; ari boedjang-boedjang disarabët koe seuseukeut pëdang; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun. *a* Hak. 9:43.
18 Sabot eta keur mihatoer keneh, hol aja deui, sarta oendjoekan kijeu: Poetra andjeun pamëgët-istri keur dalahar sarëng ngaleueut anggoer di boemi lan-tjeukna noe djadi tjikal: 'doemadakan, aja angin gëde, datangna ti beh ditoeëun tégal lëga, dëk naradjang kana opat djoeroe imah, toeloj roeboeh, moerangkalih teh katarindh, ladjëng poepoes sadajana; doepi diri koering rahajoe, ngan koering sorangan bae, soepaja ngoeninga ka andjeun.
20 Neut Ajoeb ngadëg, *a* njosoëk djoebanna, sarta diparas sirahna; toeloj njoeoeh kana taneuh, bari sëmbahijang.
21 'Ari pioendjoekna: *b* Koering ka loewar ti kandoengan indoeng satarandjang, sarëng piwangsoeleun ka adjal satarandjang. Pangeran noe maparin, Pangeran noe njandak; sagala poedji ka padjënë-
22 ngan Pangeran! 'Dina kasorang eta sadajana *c* Ajoeb teu milampah dosa, sarta teu ngaborongkeun ka Allah. *a* Esr. 9:3. *b* Goer. 5:14; 1 Tim. 6:7. *c* p. 2:10.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, *a* hidji poë boeroeboel A deui para poetra Allah, pada marék ka pajoeneun Pangeran; seug Setan oge datang tjampoer ka eta, marék ka pajoeneun Pangeran. 'Ladjëng Pangeran ka Setan marijos: Maneh mantas ti mana? Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Mantas loentang-lantoeng,
3 oedar-idër di boemi. 'Timbalan Pangeran ka Setan: Naha maneh teu ngawaskeun abdi kami Ajoeb? karena taja bandinganana di boemi; djalma satëmënna djeung saestoena, ibadah ka Allah, djeung njingkir tina kagorengan; sarta masih pëngkoeh kana katëmënanana, sanadjan

kami koe maneh kaängsonan ngamoe-soeh ka dinja, diroeksak ^b teu karana
 4 sabab. 'Ngawangsoel Setan teh ka Pangeran, kijeu wangsoelna: Koelit ganti koelit; salërësna, lëbah djalma sagagadoehanana ge dibikeun ngaganti nja-
 5 wana. 'Nanging sawangsoelna, ^c mangga, andjeun njodorkeun panangan, keunakeun ka toelangna sarëng ka dagingna: mo gagal tjoel ka andjeun, di pajoeneun
 6 andjeun pisan. 'Ari timbalan Pangeran ka Setan: Masing njaho, djinisna diselehkeun ka leungeun maneh; ngan njawana mah oelah dikijeu-kijeu.

a p. 1:6. b p. 9:17. c p. 1:11.

7 Bral Setan teh ka loewar ti pajoeneun Pangeran; pek ngagëboeg ka Ajoeb koe ^a bisoel goreng, ti sëmët dampal sampejanana nëpi ka ëmboen-ëmboenanana.
 8 'Toeloej Ajoeb njandak hidji talawengkar, dianggo ngaoet-ngaoetan salirana, bari ngagoepëk dina lëboe. 'Pok geureuha Ajoeb mihatoer ka andjeunna: Naha andjeun masih pëngkoeh kana katëmënan andjeun? geura tjoel bae
 10 ka Allah, seug poepoes! 'Dëmi walonana ka dinja: Omongan maneh tjara omongan aweue noe boeroeng. Kapan kabagdjaän koe oerang sok ditampa ti Allah; naha ari katjilakaän oelah ditampa? ^b Dina kasorang eta sadajana Ajoeb teu milampah dosa koe lambëjna.

a 5 Moesa 28:35. b p. 1:22.

11 Ari sobat Ajoeb noe tiloe geus pada ngareungeu warta hal sakabeh katjilakaän, noe ngadatangan ka andjeunna teja, toeloej arangkat ti saënggon-ënggonna; nja eta Elipas, oerang Teman, djeung Bildad, oerang Soeah, sarta Sopar, oerang Naäma; sarta rëmpag djadi hidji, sëdja ngalajad, nandakeun hawatir ka andjeunna, djeung sëdja ngalilipoer
 12 ka andjeunna. 'Ana tjarëngkat sotjana ti kaänggangan, pada panglingeun ka andjeunna; sëgrak-sëgroek pada nangis, ^a bari njosoëk sadjoebah-sadjoebahna, ^b sarta pada ngawoerkeun taneuh ngëboel ka sirahna, ka langit. 'Gek tjara-lik dina taneuh, barëng djeung Ajoeb, lilana toedjoeh poë toedjoeh peuting, sarta taja noe misaoer ka andjeunna sakëtjap-këtjap atjan, sabab naringali jen kanjërina bangët katjida. *a p. 1:20.*

b Wahj. 18:19.

PASAL 3.

Sanggeusing kitoe Ajoeb ëngah lam-
 2 bëjna, ^a sarta njapa poëna. 'Pok Ajoeb misaoer, kijeu saoerna: *a Jer. 20:14.*

3 Sing leungit poë kaoela didjoeroekeun, kitoe deui peuting noe bebedja: Aja noe njiram, ngandoeng boedak lalaki.

4 'Nja eta poë teja sing djadi poëk; oelah dipariksakeun koe Allah ti loehoer, djeung oelah kagëbjar koe beurang.

5 'Sing didjabël koe poëk djeung koe kawanglang maot; sing diënggonan mëndoeng di loehoerna; sing direureuwas

6 koe samagaha poë! 'Nja eta peuting teja sing dibeunangkeun koe poëk mongkleng; oelah atoheun kaitoeng kana poëning taoen; oelah kaäsoep kana bi-

7 langan boelan! 'Satëgësna peuting teja masing gaboeg; oelah aja sowara sëng-

8 gak dina eta peuting! 'Koedoe disapa koe taroekang njapa poë, noe barisa

9 ngageuingkeun naga! 'Bentangna djarnari sing pararoëk; peuting teja ngarëp-ngarëp tjaäng, oelah sina datang, oelah koengsi nendjo ^a biwir-mata padjar:

10 'sabab teu meundeutkeun panto kandoengan indoeng kaoela; teu ngaboenikeun kasoesian, oelah koengsi katendjo koe kaoela. *a p. 41:9.*

11 ^a Boro kaoela teu paeh barang brol ti pianakan, hanteu hos barang bidjil ti kandoengan! 'Koe naon kaoela njampak ^b sadija toeoer? naha njampak soe-

12 soe, baris kaoela njeuseup? 'Ana kitoe mah kaoela ajeuna ngëdëng djeung kagënanhan; kaoela heës, tangtoena kaoela

13 reureuh, 'barëng radja-radja djeung pananjaän boemi, noe njarijeun tarikolot

14 keur dirina; 'atawa barëng kapala-kapala noe sarogih ëmas, noe ngareusian

15 imahna koe perak. 'Atawa kaoela teu koengsi aja, lir anak oedoel noe boeni; tjara kakandoengan noe teu pisan nendjo

16 tjaäng. 'Di dinja noe doraka areureun njijeun riwoed, sarta di dinja rareureuh

17 noe tjarape kakoewatan; 'sakitan sarëng sarerejana, teu ngadarengge sora ^c djalma noe ngagawekeun; 'noe leutik noe gëde di dinja saroeua, sarta badega oetjoel ti djoeraganana. *a p. 10:18.*

b 1 Moesa 50:53. c 2 Moesa 5:13.

20 Naha andjeunna maparin tjaäng ka noe kasoesian, maparin hiroep ka noe

21 njëri angën? 'Noe ngarëp-ngarëp kana
maot, tapi hanteu datang; noe njoso
ngalian eta, alah batan noe ngalian pë-
22 pëndëman; 'noe baroengah wani berag,
noe aratoh lamoen manggih koeboer?
23 'Nja ka djalma, noe kasamaran djalan,
noe koe Allah didingdingan sakoeri-
24 lingna? 'Karna kaoela teu kaoer dahar
balas roemahoeh, djeung gëgëroengan
25 kaoela ngoetjoer saperti tjai. 'Tijap-tijap
kaoela sijeun naon-naon, heg eta nga-
datangan ka kaoela; sarta noe dipi-
kainggis koe kaoela, sok keuna ka ka-
26 oela. 'Kaoela euweuh kasënanan, eu-
weuh kagënanan, euweuh kareureuhan,
da teu euuh-euuh datang riwoed!

PASAL 4.

Ngawalon ^a Elipas, oerang Teman teja,
kijeu walonna: ^a p. 2: 11.

2 Oepama aja noe njoba mitjatoer ka
sampejan, koemaha sampejan teh moal
soengkan? Kitoe ge, ninggalkeun kasa-
3 oeran, saha noe kadoega? 'Satëmënna,
tadina reja pisan noe koe sampejan di-
woeroek, ^a sarta leungeun ngareplek
4 koe sampejan sok ditëgërkeun; 'kasa-
oeran sampejan ngahoedangkeun noe
laboeh, djeung toeuer ngoedoepeok koe
5 sampejan dikoewatkeun. 'Ana ajeuna
geus datang ka sampejan, wët sampejan
soengkan; ana keuna ka sampejan, wët
6 sampejan soemëblak. 'Lain ibadah sam-
pejan noe koe sampejan dipake pangan-
dël? sarta lain katëmënan lampah sam-
pejan noe djadi pangharëpan sampejan?
7 'Masing eling, saha noe tiwas teu boga
dosa? djeung di mana aja noe bënë
8 ditoempës? 'Sapamanggih kaoela, ^b saha-
saha noe njamboet kadorakaän, djeung
njëbarkeun kasoésahan, tangtoe miboe-
9 watan sipat kitoe. 'Ti ^c ambëkan Allah
eta tariwas; ti napas pangamboengna
10 pada datang ka bejak. 'Ngahaoengna
singa, djeung sora singa gëde, sarta
hoentoe singa ngora datang ka paringgës.
11 'Singa djaloe tiwas sabab taja sasaäkeun,
djeung anak singa bikang pabarëntjaj.

^a Jës. 35: 3. ^b Sil. 22: 8; Hos. 10: 13.

^c Jës. 11: 4.

12 Djeung deui kaoela ririkipan dida-
tangan woeroek, sarta tjeuli kaoela nan-
dean pangharewosan eta. 'Keur loba pi-
13 kir, lantaran tetendjoan ti peuting, wak-

toedjalma-djalma karagrangan katibraän,
14 'seg kaoela kataradjang sijeun djeung
ngalëpër, matak ngagetkeun sadajana
15 toelang kaoela. 'Lar hidji soekma lagadar
ka hareupeun kaoela; boeloe awak ka-
16 oela datang ka moeriding. 'Dëg nga-
randëg, tapi kaoela teu sidik roepana;
aja djasad di hareupeun mata kaoela;
rëp djëmpe, seg kaoela ngadenge so-
17 wara kijeu: 'Moal aja manoesa bënë
^a leuwih ti Allah; moal aja djalma bë-
rësih di pajoeneun noe ngadamël inja.
18 'Satëmënna, ^b abdi-abdina koe andjeunna
hanteu dipërtjaja, nja malaikatna koe
andjeunna pada ditoedoh katjëlän;
19 'geus komo noe ngënggonan imah ta-
neuh likët, noe diadëgkeun dina lëmah,
20 sarta keuna rëmoek kawas gëgët. 'Ti
isoeok tëpi ka sore eta teh datang ka
aladjoer; laleungit saëndëng-ëndëng bari
21 taja noe madoeli. 'Saënjana, tambang
himahna ge ditjaboet djeung maraneh-
na; hos paraeh teu kalawan kapintëran.

^a p. 25: 4; 32: 2. ^b p. 15: 15.

PASAL 5.

Geuura njambat; na piajaeun noe nga-
djawab ka sampejan? djeung ka noe
mana para soetji sampejan nja rek ma-
2 dëp? 'Karana noe paloeng dimangsakeun
koe djengkel, sarta noe bodo dipaeh-
3 keun koe keuheul. 'Kaoela ^a manggih
djalma paloeng akarän; seg lëmboerna
4 pada-harita koe kaoela disapa. 'Anakna
djaraoeh ti kasalamëtan; pada dirëmpak
dina lawang, sarta taja noe ngaleupas-
5 keun. 'Ari piboewateunana bejak diha-
kanan koe noe langlajuseun, nadjan
noe sadjëröeun pagër tjoetjoek ditjokot,
djeung arta-bandana bejak dilëgoek koe
6 noe halabhab. 'Karana lain tina lëmah
bidjilna katjilakaän, sarta lain tina ta-
7 neuh djadina kasoésahan; 'ënjana mah
manoesa didjoeroekeunana kana kasoe-
sahan, tjara pepetelan seuneu babakoe
mëlësät ka loehoer. ^a Djab. 37: 35.

8 'Tjoba, lamoen kaoela mah, anggoer
nejangan Allah; tangtoe kaoela njang-
9 gakeun përkara kaoela ka Allah, 'noe
^a sok ngadamël padamëlan araheng, noe
teu beunang dikira-kira; përkara noe
matak helok, wani taja bilanganana;
10 'noe maparin hoedjan ka tonggong
boemi, djeung ngadatangkeun tjai ka

11 tonggongtëgal-tëgal; moenggahkërsa^aeu
^b mërënahkeun noe harandap di ënggon
 loehoer, djeung ngadjoengdjoengkeun
 12 noe prihatin kana kasalamëtan. 'An-
 djeunna sok ngagagalkeun maksoed djal-
 ma noe djoelig, datang ka leungeunna
 13 teu bisa migawe noe poegoeh. 'Andjeun-
 na ^c ngaringkoes djalma pintër koe ka-
 djoeliganana sorangan, sarta tarekah
 14 djalma tibalik kaboedjëng. 'Ti beurang
 eta teh amprok djeung poëk; wantji
 têngah poë talag-tolog tjara ti peuting.
 15 'Balik-balik andjeunna njalamëtkeun noe
 waloerat ti pëdang noe bidjil ti soeng^oet
 16 eta, sarta ti leungeun noe kawasa. 'Seg
 noe malarat ngabogaan pangharëpan,
^d dimana kagorengan geus dibëkëman
 soeng^oetna. *a p. 9:10. b Djab. 113:7.*

c 1 Kor. 3:19. d Djab. 107:42.

17 Satëmëna, ^a bagdja pisan djalma noe
 dilara-lara koe Allah; mana sampejan
 oelah nampik kana pamëpërih anoe
 18 Moerba-wisesa. 'Karana ^b andjeunna
 maparin njëri, sarta koe andjeunna di-
 boelënan; andjeunna maparin raheut,
 sarta koe pananganana ditjageurkeun
 19 deui. 'Dina gënëp kasoekëran sampejan
 koe andjeunna tangtoe dileupaskeun;
 nadjan dina toedjoeh sampejan moal
 20 kataradjang tjilaka. 'Dina patjèklik sam-
 pejan tangtoe diloepoetkeun tina maot;
 sarta dina përang sampejan tangtoe di-
 21 loepoetkeun tina kawasa pëdang. 'Tijap-
 tijap aja pangrangket letah, sampejan
 tangtoe disimpën; sarta moal sijeun koe
 22 karoeksakan lamoenna datang. 'Karoek-
 sakan djeung oesoem ngoejang koe sam-
 pejan meureun dipake imoet; sarta moal
 23 sijeun koe barahala boemi. 'Karana ^c
 sampejan boga përdjangdjian reudjeung
 batoe lahan; sarta sato galak tangtoe
 24 pada roentoet ka sampejan. 'Toer koe
 sampejan tangtoe katangen, jen himah
 sampejan salamët; sarta ana sampejan
 ngaloris lëmboer sampejan, geuning taja
 25 noe koerang. 'Malah koe sampejan tang-
 toe katangen, jen toeroenan sampejan
 teh loba; estoe seuweu-poetoe sampejan
 26 sapërti djoekoet di boemi. 'Sampejan
 piasoepeun kana koeboer keur rosa nja
 oemoer, tjara beungkeutan gandoem di-
 akoetan dina oesoemna. *a Sil. 3:11; Ibr. 12:5.*

b 5 Moesa 32:39. c Hos. 2:17.

27 Tah, noe tadi teh dongdonan kaola

sadaja; nja kitoe përkarana; reungeu-
 keun, sarta sing kanjahokeun koe sam-
 pejan keur pimangpaateun pribadi.

PASAL 6.

² Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 Lah, moegi kasëdihan kaola ditim-
 3 bang, sarta balahi kaola ditoempang-
 keundina taradjoesakalian! 'Karana ajeu-
 4 na geus beurat batan keusik laoet-laoet,
 kitoe noe matak kaola tadi kalëpasan
 5 omong. 'Karana ^a djamparing noe Moerba-
 wisesa narantjéb di kaola, sarta peu-
 rahna diseuseup koe soekma kaola;
 kareuwasan ti Allah tata-baris ambroeg
 6 ka kaola. 'Karah kalde leuweung nga-
 howang ana noengkoelan djoekoet? ata-
 wa sapi ëmoh-ëmohan ana noengkoelan
 7 parab? 'Karah noe hambar beunang di-
 hakan teu kalawan oejah? atawa aja
 8 rasana dina bobodas ëndog? 'Ati kaola
 ëmboengeun njabak; eta teh ka kaola
 9 ibarat kahakanan matak sëbël. *a Djab. 38:3.*
 Èh, moegi kaparëng panoehoen ka-
 10 oela laksana, sarta pangharëpan kaola
 koe Allah dipaparinkeun! 'Nja moegi
 Allah ngërsakeun ngarëmoekkeun ka-
 11 oela; moegi ngalesotkeun pananganana,
 pek kaola dipëgatkeun! 'Seug aja oge
 12 noe matak lipoer ka kaola, matak ka-
 oela soeka-soeka sadjëro sangsara noe
 taja wëlasna; karana kaola teu nganglës
 13 ka timbalan noe Langkoeng Soetji. 'Na-
 haon kakoewatan kaola, matak kaola
 rek ngarëp-ngarëp? djeung nahaon pi-
 14 toengtoengeun kaola, matak kaola rek
 wajahna? 'Karah kakoewatan kaola
 15 kakoewatan batoe? atawa awak kaola
 tambaga? 'Mapan di kaola taja pisan
 16 panoeloeng ka diri kaola, sarta bajoe
 geus sirna ti kaola.
 17 Anoe lësoe bënërna manggih kahe-
 manan ti sobatna, masih geus ninggal-
 keun ibadah ka noe Moerba-wisesa oge.
 18 'Doeloer kaola pada tjidra sapërti wa-
 loengan; tjara wahangan waloengan noe
 19 limpas; anoe kiroeh bawaning tjai ba-
 toe, djeung saldjoer njoempoetkeun ma-
 neh ka dinja. 'Keur mangsa kapanasan
 eta teh peuraj; keur oesoem halodo lës
 20 leungit ti ënggonna. 'Djalanna ngalotjor
 poengkal-pengkol; bras ka noe soewoeng,
 21 toeloer datang ka euweuh. 'Oerang Tema
 keur njaraba pada mëlong, kapilah Sëba

20 ngalarëp-ngarëp ka dinja. 'Pada meunang era tina sabab ngandël; ana narëpi ka
 21 dinja seg mareunang wirang. 'Karana ajeuna sarampejan geus teu koema-koema-maha; pada nendjo kareuwasan, seg sam-
 22 pejan sarijeun. 'Karah kaoela aja omong: Geura mere ka kaoela? atawa: Koedoe njidëkahkeun ka kaoela kamoektian sam-
 23 pejan sawareh? 'atawa: Ka-loewarkeun kaoela ti leungeun moesoeh, sarta leupaskeun kaoela ti leungeun noe lalim?
 24 Geura ngawoeroek ka kaoela, ëngke kaoela repeh; tetelakeun ka kaoela: na-
 25 haon kaloeloepoetan kaoela? 'Koe nga-reunah kasaoeran djalma bënë! dëmi papatah sarampejan mah mapatahkeun
 26 naon? 'Naha sarampejan ngamaksoed njawad omongan? Mapan noe bingoeng
 27 pok-pokanana kana angin. 'Estoe sarampejan rek ngalotërekeun pahatoe, sarta rek ngadagangkeun sobat sampejan.
 28 'Dëmi ajeuna, mangga, geura njalanghareup ka kaoela; karana di hareupeun sarampejan hamo kaoela teh bohong.
 29 'Geura baralik atoeh, oelah aja lampah goreng; geura baralik deui, përkara kaoela teh bënë. 'Naha aja kagorengan dina letah kaoela? ^a atawa lalangit kaoela teu bisaean ngasaan balahi? ^a p. 12: 11.

PASAL 7.

Naha manoesa di boemi teh lain lampah përang? sarta poëna lain sapërti poë
 2 djalma boeboeroeh? 'Tjara noe koeli njoso hajang kana ijoe, djeung sapërti noe boeboeroeh ngarëp-ngarëp kana koe-
 3 lianana: 'nja kitoe kaoela teh dimilikan boelan gaplah, djeung peuting kasoehan noe dipastikeun ka kaoela. 'Tijap-
 4 tijap kaoela doeg ngëdëng, sok ngomong: Iraha aing hoedang deui? dëmi peuting teh koe lambat; sarta kaoela wani seu-
 5 beuh koe balik-mepéh tëpi ka soeboeh. 'Pake awak kaoela bilatoeng djeung bë-
 6 bëlokan napok; koelit kaoela parejot, seug boetjat deui. 'Oemoer kaoela ^a këntjëng alah batan taropong, sarta bejak tanpa pangharëpan. ^a p. 9: 25.
 7 Moegi emoet, ^a jen hiroep koering teh sasat angin! Mata koering moal nendjo-nendjo deui kangeunahan. 'Koering ëngke koe panon noe nendjo ka koering moal kadjeueung deui; sotja andjeun ëngke ngareret ka koering, tapi koering

9 teu aja. 'Sapërtos mega teh seëp, lës moesna, nja kitoe noe toeroen ka ënggon
 10 noe maot moal handjat deui. 'Hamo balik deui ka imahna, ^b sarëng oeroetna
 11 moal njaho deui ka dinja. 'Mana koering sawangsoelna moal mëngkëk biwir koering; sëdja oendjoekan sadjëro kasoekëran soekma koering; sëdja gëgëroengan sadjëro karipoehan njawa koering.

^a Jak. 4: 14. ^b Djab. 103: 16.

12 Naha koering teh laoet, atanapi barahala, noe mawi koering koe andjeun dilingkoengan noe ngadjaga? 'Ari koering ngomong: Pangheësan aing soegan matak lipoer ka aing; ënggon aing soegan
 14 ngentengan gëgëroengan aing: 'seug andjeun ngareureuwas ka koering koe impian, sarëng ngaririsi ka koering koe
 15 tetendjoän; 'moenggah njawa koering hajang ditjëkek, milih maot batan raga
 16 koering. 'Koering teh geus bosën, teu hajang langgëng nja hiroep. Ingkeun bae koering teh, karantën oemoer koering
 17 sija-sija! 'Nahaon ^a manoesa teh, mana koe andjeun dipiangoeng, sarëng mana
 18 andjeun titen manah ka dinja, 'toer koe andjeun dilajad saban-saban isoek, sareng sakëdap-këdap ditjoba? 'Sabaraha pilamieunana deui ^b andjeun nja teu kër-
 19 kërsa ngalijeus ka koering, teu ngantëp ka koering sapaneureuj tjidoeh-tjidoeh
 20 atjan? 'Ari ënja mah koering dosa, ^c njijeun naon koering teh ka andjeun, eh Toekang ngadjaga manoesa? Koe naon koering koe andjeun didamël tataradjan-
 21 gan, dongkap ka koering matak ridoe ka diri koering? 'Sarëng naha andjeun teu ngahampoera kamasijatan koering, sarëng teu ngaleungitkeun kadorakaan koering? Karantën ajeuna koering rek ngëdëng dina taneuh; sarëng andjeun nejanan koering, tapi koering geus teu aja.

^a Djab. 8: 5. ^b p. 14: 6. ^c p. 35: 6.

PASAL 8.

Ngawalon ^a Bildad, oerang Soeah teja, Nkijeu walonna: ^a p. 2: 11.
 2 Sabaraha pililaeunana deui sampejan nja rek ngëdalkeun noe kitoe, sarta kasaoeran lambëj sampejan sasat angin
 3 rongkah? 'Karah Allah teh ^a ngowahan hoekoem, atawa noe Moerba-wisesa ngowahan
 4 wahan kaädilan? 'Manawi ^b poeta sampejan darosa ka andjeunna, noe mawi

koe andjeunna pada diserahkeun ka pa-
 5 ngawasa kamasijatanana. 'Manawi ^c sam-
 pejan nejangn Allah, sarta noenoehoen
 6 ka noe Moerba-wisesa; 'manawi sam-
 pejan setra nja saestoe, geus tangtoe
 ajeuna andjeunna goegah koe hal sam-
 pejan, bari l mboering kab n ran sam-
 7 pejan di hadekeun deui. 'Ari mimitina
 sampejan teh leutik; d mi panoengtoe-
 ngan sampejan mah ngag dean liwat
 saking. *a p. 34 : 10. b p. 1 : 18, 19. c p. 22 : 23.*

8 Karana ^a geura naros ka bangsa ba-
 heula, nja b n rkeun manah kana dong-
 9 donan karoehoenna; 'karana oerang mah
 ti kamari, teu boga kanjaho; wantoe-
 wantoe oemoer oerang di boemi ^b sasat
 10 kalangkang. 'Nja eta tangtoe ngawoe-
 roek ka sampejan, pada milahir ka sam-
 pejan, ngaloewarkeun kasaoeran kijeu
 11 ti dj ro manahna: 'Naha wawalinian
 daekeun djadi di noe lain l dok? naha
 djoedjoeloek daekeun ngag dean teu ka-
 12 lawan tjai? 'Tjatjakan ngora keneh, teu
 diala oge, seg garing memeh djoekoet noe
 13 loba. 'Nja kitoe djalan sakabeh djalma
 noe mopohokeun ka Allah; panghar pan
 14 djalma moenapek tereh leungit. 'Nja
 eta teh pangand lna tangtoe peunggas;
 15 kasantosaanana sasat imah lantjah. 'Pek
 njarande ka imahna, tapina hanteu ta-
 han; k k moentang ka dinja, tapina
 16 hanteu t t g. 'Nja eta teh toewakan
 memeh bidjil panon-po , sarta siroengna
 17 njalijara di sal ga k bonna. 'Akarna
 mareulit kana toempoekan batoe;  ng-
 18 gon batoe noe koe eta kadeuleu. 'Sa-
 mangsa eta teh koe andjeunna dibasmi
 ti  nggonna, ^c heug oeroetna ngangl s
 ka dinja, [pokna]: Dewek teu wawoeh
 19 ka maneh! 'Tah, kitoe kasoeka n dja-
 lanna, djeung tina l mah seg djaradi noe
 sedjen. *a 5 Moesa 32 : 7. b p. 14 : 2. c p. 7 : 10.*

20 Sa njana, Allah moal mitjeun noe sa-
 t m nna, sarta moal nj p ng leungeun
 21 bangsat. 'Sabot baham sampejan koe
 andjeunna dipinoehkeun koe seuseurian,
 kitoe deui lamb j sampejan koe soesoer-
 22 rakan, 'noe gareuleuh ka sampejan di-
 pakeanan koe kaera n, djeung himah
 djalma noe doraka l s euweuh.

PASAL 9.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 2 Sajaktina, kaola teh njaho jen

 nja kitoe; ^a tapi koemaha sipat ma-
 noesa bisa b n r di pajoeneun Allah?
 3 'Oepama k rsaeun padoe ka dinja, sa-
 reboe p rkara moal bisaeun ngadjawab
 4 sahidji ka andjeunna. 'Pint r manahna,
 djeung rosa kabëdasaanana; saha noe neu-
 askeun maneh ngalawan andjeunna, sarta
 5 salam t? 'Andjeunna mindahkeun goe-
 noeng-goenoeng, tapi koe eta teu kara-
 saeun, jen dibalikkeun koe andjeunna
 6 sadj ro b ndoena. 'Andjeunna ngobah-
 keun boemi ti  nggonna, sarta tihang-
 7 tihangna ngadaregdeg. 'Andjeunna mon-
 dah ka sarangenge, seg hanteu bidjil;
 8 sarta ng tjapan bentang-bentang. 'An-
 djeunna ^b masangkeun langit njalira,
 9 sarta ngadjalanan ombak laoet. 'An-
 djeunna noe ngadam l ^c bentang Biroe-
 wang, Orion, bentang Toedjoehan djeung
 10 kamar-kamar Kidoel. 'Andjeunna noe
 sok ngadam l ^d padam lan araheng, wani
 teu beunang dikira-kira; nja p rkara
 noe matak helok, wani taja bilanga-
 11 nana. 'Sa njana, andjeunna ngagendeng
 kaola, d mi koe kaola hanteu katen-
 djo; atawa andjeunna ngalalar, d mi
 12 koe kaola hanteu katangen. 'Sa nja-
 na, ^e moen andjeunna nj brot, saha
 noe pinoelakeun ka andjeunna? saha
 noe wani oendjoekan: Andjeun teh mi-
 dam l naon? *a p. 14 : 4; Djab. 143 : 2.*

b J s. 40 : 22. c p. 38 : 31, 32. d p. 5 : 9. e p. 11 : 10.
 13 Allah teu sirna b ndoena; pangban-
 toe ^a Rahab taroendoek ka andjeunna.
 14 'Pimanaeun kaola ngawangsoel ka an-
 djeunna, milih omongan baris oendjoe-
 15 kan ka andjeunna? 'Sanadjan kaola
 b n r oge, moal bisa ngawangsoel ka
 andjeunna; s dja noenoehoen bae ka
 16 noe ngahoekoeman ka kaola. 'Oepama
 kaola sasambat, sarta koe andjeunna
 diwalon: hamo kaola p rtjaja, jen pa-
 njambat kaola koe andjeunna dida-
 17 ngoekeun. 'Karana kaola koe andjeunna
 dir moekkeun lantaran angin riboet,
 djeung maparin raheut loba pisan ka
 18 kaola, ^b taja sababna. 'Hanteu ngidi-
 nan kaola bisa ngamb kan; estoena
 mah kaola koe andjeunna dipiseubeu-
 19 han papaitan. 'Oepama hal kakoewatan,
 sa njana, andjeunna noe kawasa; sarta
 oepama hal b b n ran, saha noe pinja-
 20 oereun kaola? 'Masih kaola b n r,
 koe biwir sorangan ge disalahkeun;

nadjan kaoela satēmēna, tangtoe di-
 21 bengkokkeun bae. 'Kaoela satēmēna;
 teu owēl ka njawa sorangan; kaoela
 22 geus bosēn ka hiroep kaoela. 'Satoeng-
 gal bae; ^c mana tjarek kaoela: noe sa-
 tēmēna, noe doraka, koe andjeunna
 23 dibejakkeun. 'Oepama pangrangket nga-
 dadak maehkeun, koe andjeunna dipojok
 24 tjojta ka noe teu boga dosa. 'Boemi
 teh disērakkeun ka leungeun djalma
 doraka; ari beungeut noe njarēkēl hoe-
 koem di boemi koe andjeunna dipeung-
 peunan. Oepama lain kitoe pētana, na
 saha deui?

^a Djab. 87: 4; 89: 11.

^b p. 2: 3. ^c Goer. 9: 2, 3.

25 Ari oemoer kaoela ^a kēntjēng batan
 toekang loempat; los ngabētjir, teu
 26 koengsi nendjo kangeunahan. 'Ladjoena
 lir parahoe paboeroe, djeg galoedra
 27 njambēr hakaneun. 'Tijap-tijap koering
 ngomong: Ah, gēgēroengan aing dek
 dibēbērahkeun bae, dek ninggalkeun
 28 oelat ajeuna, ngabejarkeun boedi: 'heug
 koering teh sijeun deui koe saka-
 beh kanjēri koering; geus tērang koe-
 ring teh, ^b jen koering koe andjeun
 29 moal dimanah teu dosa. 'Koedoe bae
 koering teh doraka; pinaoneun koering
 njoesahkeun maneh tjoemah-tjoemah?
 30 'Oepami koering ^c mandi koe tji-saldjoe,
 sarēng ngabērēsihan leungeun koe tji-
 31 sapoe: 'tinangtos koering koe andjeun
 seug diantjēlomkeun kana kalomberan,
 dongkap ka papakean koering gariroek
 32 ka koering. 'Karana andjeunna lain
 djalma, lain pantar kaoela; ^d teu beu-
 nang diwangsoel koe kaoela, dibawa
 33 reureudjeungan njijar bēbēnēran. 'Teu
 aja noe pimoetoeseun antara kaoela
 djeung andjeunna, noe noempangkeun
 34 leungeunna ka doewaān. 'Koe an-
 djeunna moegi dilaān panggēboegna ti
 kaoela, ^e sarta kaoela oelah diririsi deui
 35 koe kabaloewasan ti andjeunna: 'seug
 kaoela sēdja oendjoekan, sarta moal
 sijeun koe andjeunna; karana kaoela
 lain kitoe, rasa kaoela. ^a p. 7: 6, 7; 17: 11.

^b p. 10: 14. ^c Jér. 2: 22. ^d Goer. 6: 10. ^e p. 13: 21.

PASAL 10.

Njawa kaoela ngewa ka hiroep kaoela,
 N^a mana kaoela dek ngoembar gēgē-
 roengan kaoela, dek mihatoer sadjēro
 2 karipoehan njawa kaoela. 'Sēdja oen-

djoekan ka Allah: Koering moegi oelah
 disalahkeun; moegi maparin njaho ka
 koering, naon noe mawi andjeun mabēn
 3 ka koering? 'Naha matak soeka ka an-
 djeun, lamoen andjeun nganijaja, lamoen
 mitjeun dadamēlan panangan andjeun,
 bari njaāngan ka tarekah djalma doraka?
 4 'Naha sotja andjeun sipat daging, oetawi
 andjeun ningali sakoemaha tendjona
 5 manoesa? 'Naha joeswa andjeun sakoe-
 maha oemoer manoesa, oetawi taoen
 6 andjeun sakoemaha oemoer djalma, 'noe
 mawi andjeun ngoelik kadorakaān koe-
 ring, sarēng noengtik dosa koering?
 7 'Padahal andjeun langkoeng oeninga,
 jen koering teu doraka; sarēng taja
 noe bisa ngaleupaskeun ti panangan
 8 andjeun. 'Panangan andjeun ^b noe nga-
 djadikeun sarēng ngadamēl diri koering
 sakoedjoer; kari-kari koering koe an-
 9 djeun diroeksak. 'Moegi emoet, ^c jen
 koering koe andjeun didamēl sapērtos
 taneuh likēt; kari-kari koering koe an-
 djeun dek dipoelangkeun kana lēmah.
 10 'Naha andjeun lain nitiskeun koering
 sapērtos tji-soesoe, sarēng disina kimpēl
 11 sapērtos kidjoe? 'Koering koe andjeun
 didangdanan koelit sarēng daging, sa-
 rawoeh koering koe andjeun ditēpa
 12 nganggo toelang sarēng oerat. 'Koering
 koe andjeun dikērsakeun hiroep sarēng
 dipaparin kaāsihan, kalajan pangrigēl-
 keun andjeun ngaraksa soekma koering.

^a p. 7: 11. ^b Djab. 119: 73. ^c 1 Moesa 3: 19.

13 Kari-kari andjeun di djēro manah
 njimpēn noe kijeu; geus tērang koering
 14 teh, jen kijeu pikērsaeun andjeun: 'oepa-
 mi koering dosa, koering koe andjeun
 dek didjaga, sarēng koering moal teu
 disiksa koe andjeun tina kadorakaān
 15 koering. 'Oepami koering doraka: pi-
 tjilakaeun koering! sarēng masih koering
 bēnēr oge, moal meunang tjēngkat nja
 sirah; anggoer koedoe seubeuh koe ka-
 hinaān sarēng nendjo kabalangsakan
 16 diri. 'Ana nangreu, ^a andjeun kērsa
 moro-moro ka koering sapērtos singa,
 sarēng andjeun nandakeun deui andjeun
 17 aheng ka koering. 'Andjeun ngadatang-
 keun saksi andjeun ganti-ganti, ngadoe-
 doeh ka koering, sarēng ngalobakeun
 bēndoe andjeun ka koering; balad ba-
 gilir-gilir noe mērangan ka koering.
 18 'Na koe naon koering ^b koe andjeun

dika-loewarkeun ti pianakan? Mending
 paeh koering teh, teu koengsi aja panon
 19 nendjo kakaoring. 'Djadikoering teh sasat
 hanteu aja; ti kandoengan seg dianteur-
 20 keun ka koeboeran. 'Lain saeutik oemoer
 koering? ^c moegi liren, koering kadjeun-
 keun, sangkan koering njénangkeun diri
 21 saeutik, 'memeh koering mijang, hanteu
 balik deui, nja asoep ka tanah poék,
 22 énggon kalangkang maot; 'tanah boeta-
 rata, mongkleng maloeloe; énggon ka-
 langkang maot saréng taja pisan entep-
 na; ari tjaéngna ge poék mongkleng
 maloeloe. ^a Njanj. 3:10. ^b p. 3:3, 11. ^c p. 7:19; 9:34.

PASAL 11.

Ngawalon ^a Sopar, oerang Naama teja,
 kijeu walonna: ^a p. 2:11.
 2 Naha kasaoeran sakitoe lobana lain
 koedoe didjawab? sarta djalma géde
 3 omong naha pibénéreun? 'Naha soewa-
 ban sampejan bakal ngarepkeun djal-
 ma-djalma? sarta sampejan mojok teh
 4 moal aja noe ngawirangkeun? 'Karana
 saor sampejan: Elmoe kaoela noe setra,
 sarta kaoela bérésh di pajoeneun an-
 5 djeun. 'Tapi sabalikna ^a moegi-moegi
 Allah kersa ngandika, sarta ngéngah-
 6 keun lambena ka sampejan; 'bari ka
 sampejan nganjatakeun rasijahing ka-
 pintéran, sabab rangkep kamatihanana!
 Mana kanjahokeun koe sampejan, jen
 kadorakaän sampejan aja oge noe koe
 Allah dilalikeun. ^a p. 38:1.
 7 Naha sampejan ^a bisa manggih dasar
 Allah? atawa bisa méndak noe Moerba-
 8 wisesa tépi ka antekna? 'Estoe loehoer
 tjara langit; koemaha sampejan nja pi-
 lampaheun? djéro ti batan énggon noe
 9 paeh; sampejan bisa njaho naon? 'Oekoer-
 anana pandjang ti batan boemi, léga
 10 ti batan laoet. 'Oepama ^b andjeunna
 ngalalar, seug noetoe, sarta ngadégkeun
 gémpoengan: na saha noe bisa noelak
 11 ka andjeunna? 'Karana andjeunna lang-
 koeng oeninga di djalma gapong; djeung
 langkoeng tingali di kadorakaän, teu
 12 koedoe-koedoe ditégéskeun heula. 'Seg
 djalma malangmang-moeloengmoeng ge
 meunang pikir, sarta anak kalde leu-
 weung didjoeroekeun deui djadi manoesa.
^a p. 15:8. ^b p. 9:12; 12:14.
 13 Oepama sampejan ménérkeun manah,
^a sarta nadahkeun panangan ka andjeun-

14 na; 'oepama kadorakaän, noe dina pa-
 nangan sampejan, koe sampejan didja-
 oehkeun, sarta kagorengan hanteu di-
 patoehkeun di djéro himah sampejan:
 15 'geus tangtöe didinja sampejan ^b meu-
 nang tjéngkat tanpa tjatjad; sarta sam-
 pejan djadi pageuh, djeung moal sijeun.
 16 'Karana sampejan tangtöe paler kana
 kasoesahan; kapiingétna koe sampejan
 17 saperti tjai noe geus toeloelj. 'Sarta ^c
 hiroep sampejan bakal téréng ti batan
 téngah poék; tédöeh oge tjara isoek.
 18 'Djeung sampejan tangtöe kéndél, tina
 sabab aja pangharépan; ana geus nga-
 lingling, seug sampejan sare sénang ati.
 19 'Sampejan teh ebog, ^a sarta moal aja
 noe matak reuwas; djeung loba noe bakal
 20 noenoehoen ka diri sampejan. 'Demi
 panon djalma doraka mah bakal ra-
 roeksak, djeung euweuh pigeusaneunana
 moeroe, ^c sarta pangharépanana taja
 deui ngan poepoet njawa. ^a p. 8:5.
^b p. 10:15. ^c Djab. 37:6. ^d 3 Moesa 26:7. ^e p. 8:13.

PASAL 12.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 2 Sajaktina, bangsa djalma ngan sa-
 rampejan, sarta kapintéran tangtöe paeh
 3 reudjeung sarampejan! 'Kaoela ge ^a boga
 pikir, nandingan sarampejan; moal ka-
 tjelek kaoela koe sarampejan; djeung saha
 4 noe teu njaho noe kitoe péténa? 'Seung-
 seurikeuneun sobatna nja kaoela, noe
 sok sasambat ka Allah sarta dikaboel;
 seungseurikeuneun ijeu noe bënëer nja
 5 satéménna! 'Dina pikiran djalma noe
 génah aja tjöewa ka noe balahi; geus
 tjawisan pikeun sakoer noe tidjalikeuh
 6 soekoe. 'Himah toekang ngaroeksak pada
 kërta, ^b djeung noe ngahanakeun ka
 Allah pada santosa; sakoer noe sok ma-
 mawa aállahanana koe leungeunna.
^a p. 13:2. ^b p. 21:7; Djab. 73:12.
 7 Tapi sabalikna geura nanja ka sasa-
 toan, tangtöe magahan ka sampejan;
 kitoe deui ka manöek awang-awang,
 8 tangtöe mere njaho ka sampejan. 'Atawa
 geura nakon ka boemi, tangtöe maga-
 han ka sampejan; sarta laoek laoet
 9 tangtöe pada njarita ka sampejan. 'Saha
 noe teu téréng lantaran eta sakabéh,
 jen sadajana didamélna koe panangan
 10 Pangeran? 'Nja panangan andjeunna ^a
 noe njépéng njawa sakoer noe hiroep,

soemawonna roh sakabeh daging djalma.

11 'Naha ^b tjeuli lain ngararasakeun ka-
saoeran, tjara lalangit ngasaän kahaka-
12 nan? 'Kapintëran ajana di noe geus bo-
das nja ramboet; pangartian ajana di
noe geus pandjang nja oemoer.

a 4 Moesa 16: 22. *b* p. 6: 30; 34: 3.

13 Nja di andjeunna ajana kapintëran
djeung kawasa; andjeunna noe kagoe-
14 ngan tarekah djeung pangartosan. 'Sa-
tëmënna, andjeunna ngarontoehkeun,
sarta moal aja noe bisa ngadjëlégkeun
deui; ^a andjeunna noetoeup djalma, sarta
15 moal aja noe bisa ngaboekakeun. 'Sa-
tëmënna, andjeunna mëndët tjai, seg
saät; koe andjeunna dileupaskeun deui,
16 seg boemi koe eta dibalikkeun. 'Di an-
djeunna ajana kabëdasan djeung kama-
tihan; andjeunna noe kagoengan noe
17 sasab sarta noe njasabkeun. 'Pananjaän
^b koe andjeunna digiringkeun, didjarah;
djeung hakim koe andjeunna digelokeun.
18 'Tali ti radja-radja koe andjeunna di-
boeka, sarta tjangkengna koe andjeunna
19 dibandaän koe saboek. 'Panghoeloe koe
andjeunna digiringkeun, didjarah; djeung
noe pada kawasa koe andjeunna disina
20 reuntas. 'Andjeunna njingkahkeun basa
ti noe djadi kapërtjajaän, sarta pang-
rasa noe karolot koe andjeunna ditjan-
21 dak. 'Andjeunna ^c namplokkeun katjoe-
waän ka menak-menak, sarta beubeur
djalma përkosa koe andjeunna dioeda-
22 ran. 'Andjeunna ngebrehkeun noe gaib-
gaib ti noe poëk, sarta kalangkang maot
23 dika-loewarkeun ka noe tjaäng. 'Andjeun-
na ^d ngagëdekeun bangsa-bangsa, seg
dikalëmboer; andjeunna ngadjëmbar-
keun bangsa-bangsa, heug disina dib-
24 jong. 'Andjeunna njingkahkeun pikir
loeloegoe djalma eusi tanah, sarta disina
sarasab di noe soewoeng, taja djalan.
25 'Pada talag-tolog di noe poëk, anoe
euweuh tjaäng, sarta disina sarasab
tjara noe mabok. *a* p. 11: 10. *b* Jës. 44: 25;

1 Kor. 1: 20. *c* Djab. 107: 40. *d* Lal. 17: 26.

PASAL 13.

Tah, eta sakabeh geus katendjo koe
1 mata kaoela, geus kadenge koe tjeuli
2 kaoela, sarta kaharti. 'Sakanjaho sa-
rampejan ^a kanjaho kaoela keneh; moal
3 katjek kaoela koe sarampejan. 'Saënjana
^b kaoela hajang oendjoekan ka noe Moer-

ba-wisesa, soeka nërangkeun përkara
4 kaoela ka Allah. 'Tapi sabalikna sam-
pejan teh pada toekang ngarang bohong;
^c doekoen noe taja pedahna sampejan
5 sakabeh. 'Kahajang teh sampejan pada
repeh bae, ^d tanda ënja boga kapintëran.

6 'Geura darengekeun katëranngan kaoela,
sarta rarëgëpkeun padoe biwir kaoela!

7 'Naha sarampejan dek mangmisaoerkeun
Allah hal kagorengan, mangmisaoerkeun

8 andjeunna lampah tjidra? 'Naha saram-
pejan dek pilih-kasih ngabëdasan an-
djeunna, atawa dek mangmadoeankeun

9 Allah? 'Koemaha, pihadeëun lamoen
sampejan koe andjeunna dipariksa? Na-

ha sampejan bisa ngagëlo ka andjeunna,
sapërti noe ngagëlo ka pada manoesa?

10 'Tangtoe sampejan disiksa koe andjeun-
11 na, ari pilih-kasih ririkipan mah. 'Moal
loepoet sampejan pada kasima koe ka-

loehoeranana, sarta katinggang reuwas
12 ti andjeunna. 'Pangeling-ngeling saram-
pejan siloka lëboe, benteng sarampejan
benteng taneuh likët. *a* p. 12: 3. *b* p. 23: 3.

c p. 16: 2. *d* Sil. 17: 28.

13 Sing pada repeh ka kaoela, seg ka-
oela dek mihatoer, kadjeun teuing noe

14 pinjorangeun ka kaoela. 'Keur nahaon
daging kaoela koe kaoela dek digegel
koe hoentoe, ^a sarta njawa kaoela di-

15 teundeun dina dampal leungeun? 'Sa-
tëmënna, masih kaoela koe andjeunna
ditigas ge, kaoela dek ngarëp-ngarëp

bae ka andjeunna; parandene kaoela
sëdja nërangkeun djalan kaoela ka pa-

16 joeneunana. 'Malah eta tangtoe matak
salamët ka kaoela; karena djalma moe-
napek mah moal ngadeuheus ka pajoe-

17 neunana. 'Sing tégës nja ngadareng-
keun omongan kaoela, tjatoer kaoela

18 sina asoep kana tjeuli sarampejan! 'Sa-
ënjana, ^b prakara kaoela koe kaoela
geus diatoer; kaoela teh njaho, jen ka-

19 oela bakal dibënerkeun. 'Saha teja noe
pikoewateun padoe djeung kaoela? Estoe
didinja kaoela sëdja repeh, bari toeloëj

20 paeh. 'Ngan ijeu doewa përkawis moegi
koe andjeun oelah didamël ka koering;

moen kitoe mah koering moal njoem-
21 poet ti pajoeneun andjeun: 'panangan
andjeun djaoehkeun ti koering, ^c sarëng

koering moegi oelah diririsi deui koe
22 kabaloewasan ti andjeun. 'Seug andjeun
^d soemangga njaoer, koering sëdja

ngawangsoel; atanapi koering bade oendjoekan, koe andjeun moegi diwalon.

a Hak. 12:3. *b* p. 31:35. *c* p. 9:34; 33:7. *d* p. 14:15.

- 23 Sabaraha koering gadoeh kadorakaän sarëng dosa? kamasijatan koering sarëng dosa koering moegi maparin njaho
24 ka koering. 'Koe naon andjeun meungpeunan pameunteu, *a* sarëng koering koe andjeun dimanah moesoeh andjeun?
25 'Naha andjeun kërsa ngabibira ka kalakaj kabawa koe angin, sarëng kërsa
26 ngagëbrig ka djarami garing? 'Karantën andjeun njëratkeun papaitan tërapkeuneun ka koering, sarëng andjeun *b* ka koering ngamilikkeun kadorakaän koering keur ngora. 'Ari *c* soekoe koering koe andjeun dibëlok, sarëng *a* andjeun ngadjaga sadajana djalan koering; dampal soekoe koering koe andjeun digarisan sakoeriling; 'nadjan diri teh djeg
28 noe bobo ngaboeroekan, lir pake dihakan toko. *a* p. 16:9; 19:11; 33:10.
b Djab. 25:7. *c* p. 33:11. *d* p. 14:16.

PASAL 14.

Manoesa beunang ngadjeroekeun awe-we *a* pondok oemoer pinoeh riwoed.

- 2 'Tjara *b* këmbang djadina, toeloj moerag; *c* lës moesna tjara kalangkang, hanteu
3 tëtëp. 'Toeroeg-toeroeg andjeun beunta nja sotja ka noe batan kijeu, kalajan koering ditjandak ka hoekoem sarëng
4 andjeun. 'Saha *d* noe bisa ngabidjilkeun noe bërësih ti noe nadjis? hidji ge hanteu!
5 'Sarehna geus pasti piemoereunana, bilangan boelanna geus ditangtoskeun koe andjeun, sarëng andjeun geus ngadamël piwatëseunana, noe koe
6 eta teu meunang diliwat: 'noe mawi *e* andjeun moegi ngalijeus ka dinja, sina eureun, soepaja soekaeun ka poëna, *f* sapërtoes djalma boeboeroeh! *a* Djab. 39:6, 7.
b Djab. 90:6; Jës. 40:6. *c* p. 8:9; Djab. 102:12.
d p. 15:14. *e* p. 7:19; 10:20. *f* p. 7:1.

- 7 Karantën hal përkawis kai aja oge pangharëpan; oepami ditoewar, sok djadi
8 deui, teu eureun siroengan. 'Sanadjan akarna dongkap ka kolot dina taneuh, sarëng toenggoelna paeah dina lëmah:
9 'tina baoe tjai sok siroengan deui, sarëng hidjil dahan sapërtoes pëtetan. 'Doepi
10 djalma mah maot, sarëng ngadjolor; ari manoesa paeah, ka mana losna? 'Tjai
11 sitoe sok orot, sarëng waloengan sok
12 saät, dongkap ka toehoer: 'nja kitoe

keneh djalma ngalondjor, sarëng hanteu hoedang deui; *a* dongkap ka taja langit moal lilir, sarëng moal digeuingkeun tina heësna. *a* 2 Petr. 3:12.

- 13 Èh, moegi-moegi koering koe andjeun disimpën di ènggon noe maot, diboenikeun dongkap ka bëndoe andjeun sirna; nja moegi ka koering nangtoskeun piwatëseun, seug emoet deui ka koering!
14 'Dimana djalma geus paeah, *a* koemaha pihiroepeun deui? tinangtos koering ngarëp-ngarëp *b* sapandjang koering përang, dongkap ka mangsa koering salin roepa;
15 'doemoegi ka andjeun njaoer, sarëng koe koering diwangsoel; nja dongkap ka andjeun kangën ka dadamëlan panganan andjeun. 'Doepi ajeuna *c* andjeun ngetang langkah koering; teu ngaraksa
17 tina hal dosa koering. 'Kamasijatan koering diboengkoes ditjap; sarëng kadorakaän koering koe andjeun disoesoesoen. *a* p. 19:25. *b* p. 7:1. *c* p. 34:21.
18 Nanging sawangsoelna goenoeng roeg-roeg dongkap ka adjoer, sarëng karang
19 pindah ti ènggonna; 'batoe këwoeng koe tjai, lëmahing boemi palid koe tjaäh; pon kitoe keneh pangharëpan manoesa
20 koe andjeun dileungitkeun. 'Koe andjeun ditotogkeun saëndëng-ëndëngna, los mijang; diganti sëmoeana, seug koe andjeun
21 dibralkeun. 'Anakna djadi moelja, koe manehna teu kanjahoan; atanapi djadi hina, koe manehna hanteu katangen.
22 'Ari dagingna sakoedjoer ngan njëri bae noe aja, sarëng njawana sakoedjoer ngan prihatin bae noe aja.

PASAL 15.

Ngawalon *a* Elipas, oerang Teman teja, kijeu walonna: *a* 4:1.

- 2 Karah noe pintër sok ngadjawab *a* kanjaho angin, djeung ngeusian beunteungna koe angin ti wetan, 'nërangkeun përkarana koe tjatoer noe teu mangpaät, koe omongan noe taja hasilna? 'Estoe sampejan *b* ngabadakeun ibadah, djeung ngaleungitkeun tapakoer
5 ka pajoeneun Allah. 'Karana kadorakaän sampejan anoe ngadjar ka soengoet sampejan, sarta sampejan milih basa
6 djalma djaroelig. 'Soengoet sampejan noe njalahkeun ka sampejan, lain ka oela; nja lambëj sampejan pisan noe noedoeah ka sampejan. *a* p. 16:3. *b* p. 9:22.

7 Karah sampejan diwokeun teh ma-
 noesa pangmimitina, sarta digelarkeun
 8 teh samemeheun pasir-pasir? 'Karah sam-
 pejan ngareungeukeun ^a dina karagēman
 Allah, djeung njokot kapintēran pikeun
 9 diri sampejan? 'Nahaon kanjaho sam-
 pejan, ^b noe teu kanjahoan koe kaola
 sadaja? nahaon pangartian sampejan,
 10 noe teu aja di kaola sadaja? 'Di lēbah
 kaola sadaja ^c aja oge noe geus hoe-
 wisan, aja oge noe geus bodas nja ram-
 boet, noe rosa oemoerna, ngoengkoelan
 11 rama sampejan. 'Naha panglilipoer ti
 Allah koe sampejan disapirakeun, kitoe
 deui omongan saneh, noe ditjatoerkeun
 12 ka sampejan teja? 'Karah sampejan
 kabawakeun koe manah pribadi? Sarta
 koe naon sotja sampejan boeboentjēli-
 13 kan, 'wēt sampejan napsoe ka Allah,
 djeung ngaloewarkeun kasaoeran kitoe
 14 ti lamběj sampejan? 'Nahaon manoesa, ^d
 dek boga angkoh setra? nahaon noe beu-
 nang ngadjoeroekeun awewe, dek boga
 15 angkoh bēnēr? 'Satēmēna, ^e para-soe-
 tjina koe andjeunna hanteu dipertjaja;
 dalah sawarga ditingal koe andjeunna
 16 hanteu setra. 'Komo bangsa sipat giroek
 nja sipat geuleuh; tēgēs djalma ^f noe
 nginoem kagorengan saperti tjai!

^a p. 11:7; Roem 11:34. ^b p. 13:2. ^c p. 12:12.
^d p. 4:17. ^e p. 4:18; 25:5. ^f p. 34:7.

17 Kaoela sēdja mitoewah ka sampejan;
 mangga reungeukeun kaoela; ari noe
 kapēlēng koe kaoela, nja eta koe kaoela
 18 dek ditjaritakeun; 'tēgēs noe geus dinja-
 takeun koe djalma palintēr, sarta hanteu
 disalingkoehkeun, asalna ti karoehoen-
 19 karoehoenna, 'noe dipaparin tanah, sa-
 batoer eta bae, sarta bangsa sedjen taja
 20 noe nJORANG ka tēngah-tēngahna: 'sa-
 pandjang oemoer noe doraka, eta teh
 njandang sangsara, estoe sarejana taoen
 21 noe ditjadangkeun baris noe lalim. 'Sora
 kareuwasan ngoeng-ngeng dina tjeulina;
 eukeur salamēt, eta teh kadatangan noe
 22 ngaroeksak. 'Taja taksiranana pika-loe-
 wareun deui ti noe poëk; estoe dida-
 23 gokeun kana pēdang. 'Eta teh ngoejang,
 njijar rēdjeki ka mana-mēndi; geus nja-
 hoēun jen di gigireunana sadija poë noe
 24 poëk. 'Kasoekēran djeung karoepēkan
 ngareureuwas ka dinja; pek ngalindih
 ka dinja, tjara radja nēmpoeh sarta
 25 sadija. 'Sabab eta teh ngamangkeun

leungeunna ka Allah, wawanianan ka
 26 noe Moerba-wisesa; 'nja ngadoepak ka
 andjeunna make dangah beuheung, nem-
 bongkeun kandēling tonggong kēpēngna;
 27 'sabab noetoepan beungeutna koe ga-
 djihna, sarta njijeun montok tjangkeng-
 28 na; 'djeung ngēnggonan nagara-nagara
 noe tadina ditoempēs, imah lain eusia-
 neun, noe dipastikeun djadi toempoekan
 29 batoe: 'noe matak eta teh moal beung-
 har, sarta kamoektianana moal tētēp,
 djeung kahasilanana moal toengkoel
 30 kana taneuh. 'Moal bisaeun njingkiran
 noe poëk; siroengna piperangeun koe
 seuneu, djeung dirina pinjingkireun ^a koe
 31 napas baham andjeunna. 'Oelah ngan-
 dēl eta teh ka noe gaplah, ngabobodo
 maneh; karena pibajaraneunana noe
 32 gaplah deui. 'Tatjan ninggang kana
 poēna, ^b geus tinēkanaan; barangbangna
 33 moal hoerip deui. 'Bakal ngaragragkeun
 boewahna noe ngora tjara tangkal ang-
 goer, djeung moeragkeun koedoen tjara
 34 tangkal djetoen. 'Karana djēmoehan
 djalma moenapek teh gaboeg, sarta seu-
 35 neu ngalēboer himah paroeroeba. 'Ngan-
 doengna kasoesian, ^c ngadjoeroekeu-
 nana katjilakaän; estoe beuteungna nja-
 dijakeun palatjidra. ^a p. 4:9. ^b p. 22:16.
^c p. 4:8; Djab. 7:15.

PASAL 16.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 2 Kaoela geus mindēng ngadenge noe
 kitoe; ^a sampejan sakabeh djadi pang-
 3 lipoer matak bingoeng. 'Koemaha ^b omong-
 angin teh geus toetoep? atawa
 naon noe njolokan ka sampejan, noe
 4 matak ngadjawab-djawab deui? 'Kaoela
 ge bisa mitjatoer tjara sarampejan, moen
 njawa sarampejan ganti njawa kaoela;
 bisa oge ngantetkeun omongan ngeli-
 ngan ka sarampejan, bari gogodēg koe
 5 hal sarampejan. 'Anggoer kaoela ngoe-
 watkeun ka sarampejan koe soengoet,
 sarta koe ēmboet-ēmboetan biwir kaoela
 tangtoe diririh-rih. ^a p. 13:4. ^b p. 15:2.
 6 Tijap-tijap kaoela ngomong, kanjēri
 kaoela teu kapēgat; tijap-tijap koe ka-
 oela ditinggal, naon noe leungit ti ka-
 7 oela? 'Estoe ajeuna andjeunna moesing-
 keun ka kaoela; sadjēmoehan koering
 8 koe andjeun diroeksakkeun. 'Sarēng koer-
 ring koe andjeun ditjērēk, minangka

djadi saksi; toer kakoeroean koering ngadoedoeh ka koering, nja noeding kana beungeut koering. 'Bëndoena nja-saak, ^a estoe andjeunna mikagi-roek ka kaola; waosna kékérotan tina hal kaola; satroe kaola teh seukeut moeréléngna ka kaola. 'Pada nja-ploek soengtoetna ka kaola; pada njabok ka kaola, malar ngahinakeun; pada sapékét ngaronom ka kaola. 'Allah geus njérahkeun kaola ka djalma goreng, nja disoentroengkeun ka leungeun djalma doraka. ^a p. 10:16, 17.

12 Kaoela keur sénang, koe andjeunna dirémékkeun; beuheung kaola ditjékél, pek kaola dirémoekkeun; seug kaola diadégkeun deui, ^a dianggo boelan-boelan baris andjeunna. 'Kaoela karijoeng koe toekang-panahna; kaboeboewahan kaola koe andjeunna diboetjatkeun, teu nganggo wélas; hampéroek kaola dibahekeun kana taneuh. 'Kaoela koe andjeunna dibédah-bédahkeun taja eu-reunna; andjeunna ngadoepak ka kaola sakoemaha djalma prawira. 'Koelit kaola ^b koe kaola dikaroengan dikaroet, sarta tandoek kaola koe kaola ditongkoelkeun kana lémah. 'Beungeut kaola beureum balas tjeurik, djeung biwir mata kaola katinggang kalangkang maot. 'Padahal ^c taja panganijaja dina leungeun kaola, sarta panéda kaola setra. ^a Njanj. 3:12. ^b 1 Radj. 21:27.

^c 1 Bab. 12:17.

18 Éh boemi! oelah ngalipoetan gétih kaola, sarta sasambat kaola oelah manggih piénggoneun! 'Dalang ajeuna ge, satéménna, noe linggih di sawarga djadi saksi ka kaola; estoe noe linggih di manggoeng ngabelaän ka kaola. 'Sobat kaola marojok ka kaola; dëmi kaola mah tanggah ka Allah bari ngoe-tjoer tji-panon; 'soepaja moegi moetoeh hidji djalma padoe reudjeung Allah, kitoe deui hidji anak Adam padoe djeung sobatna. 'Karana moal sabaraha rejana taoen deui ^a kaola njeorang djalma, noe koe kaola moal dibalikan deui. ^a p. 10:21.

PASAL 17.

Roh kaola roeksak, oemoer kaola ^a pareum, kaola tjawisan astana. 'Sa-énja-énjana kaola direudjeungan noe marojok, sarta panon kaola tjitjingna

3 dina pamapanasanana. 'Moegi maparin pèrtanggoengan, ^a nja moegi kérsa djadi pananggél koering di salira andjeun! Saha deui noe piné-pakeun kana leungeun koering? 'Karantén hatena koe andjeun dihalangan tina pangarti; koe sabab kitoe eta teh koe andjeun moal diloehoerkeun. 'Saha-saha noe ngélakkeun sobat malar bagian, ^b nja eta panon anak-anakna mangke raroeksak.

^a Djab. 119:122. ^b 5 Moesa 28:65.

6 Dëmi kaola koe andjeunna ^a didjadikeun misil bangsa-bangsa, dikérsakeun djadi tjidoehaneun kana beungeut. 'Noe matak panon kaola soerém tina kasédihan, djeung anggahota kaola kawas kalangkang sakabéh. 'Djalma noe saestoe bakal pada mélléngék tina hal kitoe, sarta djalma teu boga dosa bakal ngoenék-ngoénék tina hal djalma moenapek. 'Parandene anoe bënë tangtoe pageuh njékél djalanna; anoe bérésih nja leungeun tangtoe tambah-tambah koewat.

^a p. 30:9.

10 Tapi sawangsoelna sarampejan sakabéh mah, ka darijeu deui bae; halta sarampejan moal aja noe koe kaola kapanggih pintér. 'Oemoer kaola ^a geus ladjo; pasédjaän kaola parégat, nja kabogaän ati kaola. 'Peuting koe eta didjijeun beurang, tjaäng dipadjarkeun deukeut kana poék. 'Ari kaola ngarép-ngarép ka énggon noe maot, piimaheun kaola; ari kaola ngabébénahan piénggoneun kaola di noe poék; 'ari kaola ka roewangan njéboet bapa, ka bilatoeng njéboet éma djeung doeloer: 'na di mana ajana pangharépan kaola? djeung pangharépan kaola saha noe bakal njeueung inja? 'Éngke eta teh toeroen kana toelak énggon noe maot, sakalian djeung djasad reureuh kana lémah. ^a p. 9:25.

PASAL 18.

Ngawalon ^a Bildad, oerang Soeah teja, Nkijeu walonna: ^a p. 8:1.

2 Sabaraha pililaeunana deui sarampejan nja rek naheunan omongan? Sing baroga pangarti, sanggeus kitoe oerang sasaoeran. 'Koe naon kaola sadaja diangkén tjara sato, diangkén naradjis koe pangrasa sarampejan? 'Eh sampejan, noe njasaak diri koe ambékna! koemaha boemi teh koedoe ditinggalkeun

koe karana sampejan, atawa batoe karang koedoe pindah ti énggonna?

5 Geus tangtoe ^a tjahja djalma doraka mêngke pareum, sarta seuneuna saénjaj
6 oge moal roehaj. 'Tjahja mêngke poék di himahna, sarta damarna loehoereun
7 manehna pipareumeun. 'Ngalengkahna noe sakitoe koewat mêngke sésék, sarta
8 djinisna bakal tibeubeut koe polah sorangan. 'Karana manehna ^b tangtoe di-
9 aboeskeun kana rawe koe soekoena sorangan; los leumpang, keuna kana
10 pitapak. 'Keuneungna katewak djirét, dirina katjékél eurad. 'Djangétna boeni
11 dina taneuh, tataheunanana naheun di djalán. 'Panjingsijeunan ^c bakal ngareu-
12 reuwas ka manehna ti sakoeriling, djeung ngaboeboerak ka manehna noeroetkeun
13 tapakna. 'Seug kakoewatanana keuna langlajeuseun, sarta balahi tjawisan di
14 gigireunana. 'Anggahota awakna bakal dihakanan, nja anggahotana bakal di-
15 hakanan tjikal maot. 'Dirina bakal dibédol ti himahna noe koe manehna
16 diandélkeun, bari dipajang dilengkahkeun ka radja panjingsijeunan. 'Himahna
17 bakal diénggonan koe noe lain ahlina; ^d lémboerna bakal diawoeran wali-
18 rang. 'Akarna di handap pigararingeun, djeung dahanna di loehoer pipoegoe-
19 reun. 'Ingétan ka manehna ^e tangtoe leungit ti boemi, wani taja noe njé-
20 boet-njéboet atjan di salégana tégal. 'Bakal diwérégkeun ti noe tjaäng ka
21 noe poék, estoe ditoendoeng ti doenya. 'Moal boga anak, soemawonna intjoe
22 di bangsana, sarta moal aja noe kari di oeroetna tjitjing. 'Tina hal poéanana
23 djalma noe pandeuri bakal pada méléngék, sarta djalma noe ti heula pada
24 kataradjang béngong. 'Estoe kitoe pitémaheunana pangtjitjingan djalma go-
25 reng; nja kitoe pitémaheunana énggon noe teu njaho ka Allah. a p. 21: 17.

^b Djab. 9: 16. ^c p. 15: 21. ^d Jës. 34: 9. ^e 5 Moesa 32: 26; Djab. 9: 7.

PASAL 19.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:

2 Sabaraha pililaeunana deui sarampejan nja rek nganalangsakeunati kaola,
3 djeung ngarémoekkeun kaola koe kasaoeran? 'Geus sapoeloeh kali ijeu sarampejan nja ngahinakeun ka kaola,

4 teu baroga kaera ngahangoe-hangoe ka kaola. 'Malah-malah ari énja mah kaola kaloeloepoetan, nja eta kaloeloepoetan kaola tjitjingna di diri kaola.
5 'Koetan énja dek ngagoengkeun maneh, ngamosoeh ka kaola, sarta dek ngaboektikeun kaola milampah kahinaän?
6 Mana ajeuna kanjahokeun koe sarampejan, jen kaola koe Allah dibengkokkeun; kaola dilingkoeng koe djarina.
7 'Satémenna, ^a kaola alok-alok aja panganjaja, tapi kaola teu dikaboel; kaola oela ngadjérit, tapi taja kaadilan. 'Djalan kaola ^b koe andjeunna dipénggél, jadi kaola teu bisa ladjoe; sorangeun kaola koe andjeunna diajaän poék. 'Kaola koe andjeunna dirangsadan kamoljaän, sarta makoeta koe andjeunna dilaän ti sirah kaola. 'Kaola koe andjeunna dibongkar ti sakoeriling, sarta kaola rek mijang; pangharépan kaola koe andjeunna disina roengkad saperti kai. 'Ari bendoena koe andjeunna disina panas ka kaola; ^c estoe kaola koe andjeunna dimanah saperti satroena.
12 'Barisan andjeunna moeroeboel sadajana, ^d sarta pada njijeun djalan ka kaola, seg masanggrahan sakoeriling himah kaola.

^a p. 30: 20. ^b Njanj. 3: 2—9. ^c p. 13: 24. ^d p. 30: 12.

13 Doeloer-doeloer kaola koe andjeunna didjaraoehkeun ti kaola, ^a sarta kawoehan kaola pada mideungeun pisan ka kaola. 'Baraja kaola geus pada tjoel, sarta sobat kaola noe daralit pada mopohokeun ka kaola. 'Koe noe ngaroengroeng di imah kaola, sarta koe badega kaola awewe, kaola diangkén djalma sedjen; estoe kaola koe rarasaän eta oerang nagara lijan. 'Kaola njéloekan badega kaola lalaki, teu nembalan, nadjan kaola noenoehoen ka dinja koe oetjap. 'Ambékan kaola ka pamadjikan kaola sedjen, kitoe deui baoe kaola ka noe asal sabeuteung djeung kaola. 'Tjatjakan baroedak pada idjid ka kaola; ana kaola neut indit, seg ngaromong goreng ka kaola. 'Sakabeh batoer goegoenëman kaola pada giroek ka kaola, estoe sakoer noe dipikanjaäh koe kaola pada noekang ka kaola. 'Toelang kaola ^b rakét kana koelit djeung kana daging, sarta kaola noe rahajoe teh ngan koelit hoentoe.

^a Djab. 69: 9. ^b Djab. 102: 6.

21 Moegi aja wēlas, moegi aja wēlas sarampejan ka kaoela, eh sobat kaoela! karana panangan Pangeran ngabalahi-
 22 keun ka kaoela. 'Naha sampejan pada ngoebrak-ngabrik ka kaoela saperti Allah, sarta tatjan sareubeuh ti daging
 23 kaoela? 'Eh, kahajang teh omongan kaoela aja noe noeliskeun! kahajang teh
 24 ditjatēt, didijjeun kitab; 'ditatah dina batoe karang, make tatah beusi djeung
 25 timah, sina tētēp salalawasna! 'Ari kaoela teh njaho pisan, Poerah ngadjait
 kaoela djoemēnēng, sarta andjeunna noe panganggeusan ngadēg dina lēmah.
 26 'Djeung sanggeus ijeu teh koelit kaoela bejak diroeksak, seug kaoela ka loewar
 27 ti badan pinjeueungeun Allah; 'anoe mēngke koe kaoela kadjeueung pimangpaateun
 kaoela, nja tangtoe katendjo koe mata kaoela, sarta lain deungeundeungeun; ^a kaboeboewahan
 kaoela kangēn pisan di djero diri kaoela.

^a Djab. 84 : 3; 119 : 81.

28 Lamoen sarampejan ngaromong: Hajo, oerang njēsédēk ka manehna! sarta maroekan
 akarna pērka ajana di kaoela: 'masing pada sijeun tina sabab pēdang;
 29 karana piajaeun bēbēndoe kana kadorakaān noe mandjing dihoekoem pēdang,
 soepaja sampejan pada njaho, jen aja kaādilan.

PASAL 20.

Ngawalon ^a Sopar, oerang Naāma teja, kijeu walonna:

^a p. 11 : 1.

2 Pedah kitoe pikiran kaoela ngawangsoel ka kaoela, djeung tina sabab eta
 3 kaoela teh riboet dina ati. 'Da kaoela ngadenge papatah, noe matak wirang ka
 kaoela; tatapi ēroh ngadjawab ka kaoela ti pangarti kaoela.

4 Naha sampejan teu njaho noe kijeu, adat ti babaheula, ti watēs manoesa
 5 diajakeun di boemi, 'jen ^a sēnggakna djalma doraka teh pondok, sarta kaboen-
 gahan djalma moenapek teh ngan sakeudeung? 'Sanadjan kaāgoenganana
 6 naek ka langit, djeung sirahna njoendoel ka mega ge, 'tangtoe leungit sa-
 7 ēndēng-ēndēng tjara taina; noe tadina narendjo, seg nanja: Di mana eta ajeuna?
 8 'Bakal moesna tjara impian, sarta moal kapanggih deui; nja bakal lapoer saperti
 9 tetendjoan ti peuting. 'Panon noe

tadina neuleu ka manehna, moal pineuleueun deui; oeroetna ge hamo pinjeueungeun
 10 deui ka manehna. 'Anakna bakal mambrih dipikasoeuka koe noe malarat,
 djeung leungeun manehna koe doe moelangkeun kamoektianana. 'Toelang-
 11 toelangna parinoeh koe tanaga kangoraān, tapi bakal tinglalondjor djeung
 12 manehna dina lēmah. 'Sanadjan kagorengan teh dina soengoetna amis rasana,
 diheumheum koe manehna di handapeun letahna, 'dipikanjaāh wani teu daekeun
 13 ninggalkeun, anggoer dikēmol di tēngah lalangitna: 'tangtoe kahakananana
 14 di djero peudjitna datang ka salin, nja djadi hampēroe oraj matih di djero
 15 beuteungna. 'Manehna ngalēglēg arta-banda, tapi koedoe dioetahkeun deui;
 koe Allah tangtoe dibidjilkeun ti djero beuteungna. 'Manehna njeuseup
 16 baroewang oraj matih; heug koe letah oraj manehna dipaehkeun. 'Hamo
 17 manehna pinendjoēun di tjai-tjai, bangawan walongan madoe djeung
 18 mantega. 'Beunangna hese-tjape koe manehna koedoe dibikeun deui,
 19 moal kapoeloek; kasoe kaānana teu nimbangan arta-banda beunangna.
 'Karana lampahna neungteuinganan, ngadjeunkeun noe malarat,
 ngarampas imah, tapi moal koengsi diadēgkeun. 'Sabab taja kamarasan
 20 di djero beuteungna, noe matak moal rahajoe, komo mawa naon-naon
 21 noe koe manehna dipikarēsēp. 'Rēwogna teu pisan ngagehkeun, noe matak
 22 djamoegana moal awet. 'Keur meudjehna loebakliboek, seg manehna
 23 keuna soekēr; leungeun sakoer noe kasoesian ngadatangan ka manehna.
 'Soepaja sina pinoeh beuteungna, Allah bakal ngadatangkeun ka manehna
 24 bēndoena noe leuwih bangēt; nja bakal dihoedjanan noe kitoe baris
 25 hakaneunana. 'Ana mangloempatkeun pakarang beusi, seug manehna
 26 di tiir koe panah tambaga. 'Ana ditjaboet, sarta ka loewar ti awakna,
 nja paksi gilap teh bidjil ti hampēroena, heug dirina kataradjang
 27 baloewas. 'Sakabeh poēk disimpēn baris noe beunang manehna ngampihkeun;
 djinisna bakal dilēboer koe seuneu lain beunang miroen; sakoer noe kari
 di djero himahna tangtoe kahakan. 'Langit ^b noe bakal ngebrehkeun
 kadorakaānana, sarta boemi teh

28 bakal ngamoesoeh ka manehna. 'Sapa-
ngeusi imahna bakal dibojong, palid
29 kabeh dina poëan bëndoena. 'Tah, ^c kito-
toe doeoeman ti Allah ka manoesa noe
doraka; kitoe milikna noe didjangdji-
keun ka dinja ti Allah. ^a Djab. 37: 35, 36.
^b Djab. 50: 4, 6. ^c p. 18: 21; 27: 13.

PASAL 21.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
2 Sing tégës nja ngadarengkeun
omongan kaola; ^a nja eta minangka
3 panglilipoer ti sarampejan. 'Sing pada
sabar ka kaola, seug kaola rek mi-
tjatoer; sanggeus kaola mitjatoer, heg
4 sampejan mojak. 'Ari kaola gëgëroen-
gan teh naha ka manoesa? djeung
koemaha pikir kaola noe matak teu
5 rek keuheul? 'Geura pada njanghareup
ka kaola, tangtoe pada mëlëngëk, ^b
bari naroenkoepeun leungeun kana
6 soengoet. 'Tijap-tijap kaola ras ingët,
seg kaola njëblak, djeung awak kaola
kataradjang ngagidir. ^a p. 16: 2. ^b p. 29: 9.
7 Koe naon ^a djalma doraka noe matak
hiroep, sarta daratang ka kolot, malah
8 sok sarogih-moekti? 'Toeroenanana sok
tëtëp di hareupeunana barëng djeung
maranehna, nja anak-intjoena sok tëtëp
9 di hareupeun panonna. 'Imahna sok sal-
lamët, djaoeh tina sijeun, sarta ^b pang-
gëboeg Allah teu dikeunakeun ka da-
10 rinja. 'Sapina lalaki ana ewean sok tara
moebadir; sapina bikang dërës ngadjoe-
11 roena, sarta sok tara gagal. 'Baroedakna
dikëntjarkeun tjara ingon-ingon, sarta
12 anak-anakna adjroeg-adjroegan. 'Sok
ngarawih make tërëbang djeung ka-
tjapi, sarta baroengah ngadenge sora
13 soeling. 'Hiroepna djeung kangeunahan
satoetoepe oemoerna, sarta dina saki-
tjeup-mata taroeroenna ka ënggon noe
14 maot. 'Padahal ^c eta teh ngaromong
ka Allah: Geura njingkir ti koela; ka-
rana koela teu soedi njaho ka djalan
15 andjeun. 'Naon noe Moerba-wisesa teh,
^d mana koe koela koedoe dibakti? sarta
naon pigaweunana, lamoen koela nëda-
nëda ka andjeunna? ^a Djab. 73: 9; Jër. 12: 1.
^b p. 9: 34. ^c p. 22: 17. ^d 2 Moesa 5: 2; Mal. 3: 14.
16 Satëmënna, kabagdjaanana lain koe
kawasana sorangan. ^a 'Tarekah djalma
17 doraka sing djaoeh ti kaola! 'Koetan
radjeun ^b damar djalma doraka teh pa-
reum, djeung dirina katangan balahi,

sarta didoeoeman kanjëri dina sa-
18 djëro bëndoena, 'kitoe deui eta teh dja-
radi tjara tjatjagan djarami katëbak
angin, djeung sapërti hoeoet kasëbrot
19 topan? '[Tjek sampejan:] Allah njimpën
katjilakaan keur anak-anakna. Anggoer
Allah malës ka djinisna, sina ngarasa.
20 'Panonna sorangan sina nendjo katiwa-
sanana, djeung sina nginoem bëbëndoe
21 noe Moerba-wisesa. 'Karana naon ka-
mëlängna ka ahlina noe pandeurieu
manehna, dimana geus ditigas bilangan
boelanna sorangan? ^a p. 22: 18. ^b p. 18: 5.
22 Naha aja ^a noe ka Allah bisa magah-
keun kanjaho? Mapan andjeunna noe
23 ngahoekoeman anoe laloehoer. 'Noe hi-
dji paeh keur djagdjang-waringkas, tjat-
tjap koe kagënanahan sarta kasënanahan;
24 'wadahna parinoeh koe tji-soesoe, djeung
25 soemsoem babaloengna sëgër. 'Noe hidji
deui paeh mawa karipoehan njawa, teu
26 manggih kangeunahan. 'Seug pada ngal-
ondjor dina lëmah sarta satoenggal,
doewanana ditapoek ^b bilatoeng.

^a Jës. 40: 13. ^b p. 17: 14.

27 Satëmënna, kaola ngarti dina mak-
soed sarampejan, sarta dina pakarëpan
28 sarampejan nganjaja ka kaola. 'Karana
tjarek sarampejan: Di mana gëdong gë-
gëden? djeung di mana himah pang-
29 tjitjingan djalma doraka? 'Naha saram-
pejan tatjan nanja ka djalma noe sok
njaba? Nja eta loewangna koe saram-
30 pejan moal beunang dilainkeun: 'jen
keur poëan aja balahi ^a djalma noe go-
reng sok dihalangan; keur poëan aja
bëbëndoe eta teh sok disingsalkeun.
31 'Saha noe wani ngahatoeranan ka pa-
joeneunana tina hal djalanna? Ari an-
djeunna midamël naon-naon, saha noe
32 pimalëseun ka andjeunna? 'Parandene
eta teh dianteur kana koeboeran, sarta
toeloej ngadjaga dina hoenjoeranana.
33 'Goeroentoel lëbak harampang nindihana
ka manehna; djeung sakoer ma-
noesa ngaleut noeroetkeun ka manehna,
sarta noe ti heulaeunana taja bilanganana.
34 'Naha sarampejan ngalilipoer teh
ka kaola ^b sakitoe sija-sijana? Estoe
pangdjawab sarampejan teh ngan djahil
bae noe aja. ^a Sil. 16: 4; 2 Petr. 2: 9. ^b p. 16: 2.

PASAL 22.

Ngawalon ^a Elipas, oerang Teman teja,
N kijeu walonna: ^a p. 15: 1.

2 Naha djalma ^a matak mangpaät ka Allah? Énjana mah djalma pintër ma-
 3 tak mangpaät ka dirina. 'Naha matak hasil ka noe Moerba-wisesa, lamoen sampejan bënër? atawa matak oentoeng, lamoen sampejan njampoernakeun djalan sampejan? 'Naha sabab ibadah sampejan, noe matak sampejan koe andjeunna dilara-lara, noe matak sampejan koe andjeunna ditjandak ka hoekoem? 'Naha kagorengan sampejan lain bangët pisan? Estoe kadorakaän sampejan taja toengtoengna. 'Karana sampejan ^b ti doeloer sok njokot gade taja sabab, djeung sok ngarangsadan papakean noe boeroendoel. 'Noe lösoe koe sampejan teu dibere nginoem tjai, sarta noe langlajeuseun koe sampejan dipogogan kahakanan. 8 'Tatapi ari djalma noe kawasa mah ngabogaän boemi; sarta koe djalma noe kaädjenan eta dieusian. 'Randa-randa ^c koe sampejan dititah balik lengoh, djeung leungeun pahatoe-pahatoe dirëmoekkeun. 'Kitoe noe matak sampejan sa-koeriling ^d dipasangan djirët, sarta sampejan diririsi koe kareuwasan dadakan, 'atawa koe poëk, ^e wani sampejan teu bisa nendjo, sarta tjai ngëmplang ngalipoetan sampejan. *a p. 35:7. b 2 Moesa 22:26, 27. c p. 31:16. d p. 18:8-11. e p. 18:5, 6, 18.*

12 Naha Allah lain loehoer tjara langit? Geura tendjokeun poetjokeing bentang, 13 aja sakitoe poendjoelna! 'Dëmi saer sampejan: Allah oeninga naon? naha andjeunna jasaun ngahoekoeman nëroes 14 noe angkeub? 'Andjeunna kadingdingan koe mega, moal ningali; nja angkat-angkatan dina loehoer kalang langit. 15 'Naha sampejan dek ngestikeun djalan baheula, ^a noe dilakonan koe djalma 16 doraka? 'Anoe pada dibewat memeh mangsana, sarta padëmenna disina ngotjor sapërti bangawan; 'anoe ngaromong ka Allah: ^b Geura njingkir ti koela! sarta: Noe Moerba-wisesa bisa midamël naon ka oerang? 'Padahal andjeunna pisan noe geus minoehkeun imahna koe kangeunahan. ^c Mana tarekah djalma 19 doraka sing djaoeh ti kaola! 'Koe djalma noe balënër katarendjo, ^d bari baroengaheun; sarta noe teu boga dosa 20 mojok ka dinja; '[pokna]: Saënja-ënjana, noe ngamoesoeh ka oerang geus

ditoempës. Ari sesana dilëboer koe seuneu. *a 1 Moesa 7:21. b p. 21:14. c p. 21:16. d Djab. 52:8; 107:42.*

21 Geura ngahadean ka andjeunna, mangke sampejan salamët; lantaran kitoe sampejan tangtöe katangan kabagdjan. 22 'Tampanan papakon ti lambe andjeunna, sarta timbalanana teundeundina 23 ati sampejan. 'Oepama ^a sampejan tobat ka noe Moerba-wisesa, tangtöe sampejan diadëgkeun deui; ^b moedoe ngadjaohkeun kagorengan ti himah sampejan. 'Sipat émas geura pitjeun kana lëmah; ^c émas Opir pitjeun kana keusik 25 waloengan; 'geus kitoe noe Moerba-wisesa minangka émas sampejan, sarta minangka perak moeroeb-mantjoer ka 26 sampejan. 'Karana didinja sampejan teh tangtöe soeka-soeka tina hal noe Moerba-wisesa, ^d bari njëngkatkeun raraj 27 ka Allah. 'Ana sampejan seug nënëda ka andjeunna, tangtöe koe andjeunna dimakboel; sarta sampejan bakal nëkanaan nadar sampejan. 'Ana sampejan nangtöekeun naon-naon, tangtöe tinëkanaan ka sampejan, sarta djalan sampejan 29 tangtöe katodjo koe tjahja. 'Arina moedoen, seug koe sampejan dititah nandjak; ^e sarta noe ngahandapkeun diri tangtöe koe andjeunna disalamëtkeun. 30 'Anoe boga dosa tangtöe koe andjeunna diloeppoetkeun; ^f nja diloeppoetkeunana tina lantaran kabërësihan leungeun sampejan. *a p. 8:5. b p. 11:14. c 1 Radj. 9:28. d p. 11:15. e Loek. 18:14. f p. 42:7, 8.*

PASAL 23.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 2 Ajeuna ge gëgëroengan kaola masih kanjënjërian; balahi kaola bangët 3 alah batan roemahoeh kaola. 'Éh, ^a moegi-moegi kaola njaho djalan baris kaola mëndakan ka andjeunna! hajang ngadeuheus ka panglinggihanana pisan. 4 'Sëdja ngatoer ^b prakara kaola di pajoeneun andjeunna; biwir kaola tangtöe pinoeh koe katëranan. 'Hajang njaho pilahireunana ngawalon ka kaola, hajang nangen anoe koe andjeunna di- 6 timbalkeun ka kaola. 'Naha andjeunna bakal madoean ka kaola nganggo kawasa gëde? Sageuj; tangtöe aja timbangan 7 ka kaola. 'Dinjana noe saestoe sëdja oeroes-oeroes djeung andjeunna; tangtöe

kaeola rahajoe saëndëng-ëndëng ti noe
8 ngahoekoeman ka kaeola. 'Lah, kaeola
leumpang ka wetan, andjeunna teu aja;
bral ka koelon, andjeunna teu katangen;
9 'los ka kaler, keur andjeunna didamël,
koe kaeola teu kadeuleu; andjeunna
njingkoer ka kidoel, koe kaeola teu ka-
tendjo. *a p. 13:3. b p. 13:18.*

10 Karana andjeunna *a* langkoeng oeni-
nga dina djalan bijasa kaeola; moen
kaeola koe andjeunna ditjoba, tangtoe
11 kaeola ka loewar tjara émas. 'Soekoe
kaeola pëngkoeu noeroetkeun dampal
andjeunna; djalan andjeunna koe kaeola
diéstoekeun, sarta kaeola teu soempang-
12 simpang. 'Timbalan lambena koe kaeola
hanteu dioendoeran; piwarangan baham-
na koe kaeola ditoelatenan alah batan
13 kapërloeun kaeola. 'Dëmi andjeunna teh
anggër bae; na saha noe bisa ngagilir-
keun andjeunna? *b* Sarta noe djadi pa-
ngërsa manahna tangtoe koe andjeunna
14 didamël. 'Geus poegoeh andjeunna nga-
laksanakeun papasten kaeola; sarta di
15 andjeunna reja pisan noe kitoe. 'Tina
eta kaeola teh soemëblak di pajoeneu-
nana; ana dipikir-pikir, kaeola teh sijeun
16 koe andjeunna. 'Éstoe Allah njëberkeun
kana hate kaeola, noe Moerba-wisesa
17 njëblakkeun ka kaeola. 'Karana kaeola
roeksak teh lain tina sabab poëk, ata-
wa sabab beungeut kaeola kalipoetan
koe mongkleng. *a p. 31:4; Djab. 1:6. b p. 9:12.*

PASAL 24.

Koe naon noe Moerba-wisesa teu mas-
tikeun tempo, sarta noe njaho ka
2 andjeunna teu narendjo poëna? 'Aja *a*
noe ngowahan watës; aja noe ngaram-
pas ingon-ingon, bari seug diarangon.
3 'Aja noe ngagiringkeun kalde bogana
pahatoe; aja noe njokot gade sapi bo-
4 gana randa. 'Aja noe ngadjorogkeun noe
mariskin ti djalan; eusi tanah noe ba-
langsak soempoet-salindoeng sarejana.
5 'Satëmënna, ibarat kalde leuweung di
tëgal lëga, nja kitoe eta teh boedal
milampah gawena, gëmët nejangana-
na hakaneun; tanah lapang noe ngaja-
keun rëdjëki keur dirina djeung keur
6 baroedakna. 'Dina lahan pada diboewat
piparabeunana, djeung këbon anggoer
djalma doraka koe eta diimeutan ka-
7 lamberona. 'Mareutingna satarandjang,

teu bogaeun pake, sarta teu bogaeun
8 simboet dina oesoem tiris. 'Tina ngë-
tjrëk goenoeng-goenoeng eta teh kolo-
mod, djeung tina teu boga panjalindoe-
ngan, *b* noe matak moentang ka batoe
9 karang. 'Aja noe ngabëtot pahatoe tina
soesoe, sarta njokot gade toetoeup noe
10 balangsak; 'wani leumpang sataran-
djeung, teu boga pake; sarta keur ka-
11 lempohan ngakoetan beungkeutan. 'Di
antara pagër-pagërna eta ngarampa
minjak; sarta ngaridëk-ngidëk pamërë-
12 san anggoer bari halabhab. 'Di djëro
nagara hoemaroeroeng noe keur sala-
karat, sarta njawa djalma noe kasara-
bët sasambat; dëmi koe Allah kalakoean
sakitoe teu moepakat teh hanteu di-
ropeja. *a 5 Moesa 27:17. b p. 30:6.*

13 Itoe kaäsoep noe ngabahaän kana
tjaäng; teu nganjarahokeun kana djalan
tjaäng, djeung teu tëtëp dina parantina
14 njorang. 'Barang braj beurang *a* toekang
maehan hoedang, pek meuntjit noe ba-
langsak sarta noe miskin; djeung ti
peuting lakoena sabijasa noe maling.
15 'Ari mata djalma ranjedan ngestoekeun
sareupna; *b* pokna: Aing oelah aja pa-
non noe neuleu; malah beungeutna di-
16 peungpeunan. 'Wantji poëk ngabobok
imah; dëmi ti beurang sok noetoeup
17 maneh, *c* teu njarah di tjaäng. 'Karana
sakoer noe kitoe kalangkang maot mi-
nangka isoekna; wantoe tërängeun ka-
langkang maot dipikasijeun.

a Djab. 10:8, 9. b Jës. 29:15. c Joh. 3:20.

18 Eta teh këntjéng dina koelit tjai;
lahan loewoekanana di boemi keuna
panjapa; moal ngadjoegdjoeg deui dja-
19 lan këbon anggoer. 'Halodo sarta panas
mejakkeun tji-saldjoe; kitoe keneh ëng-
gon noe maot ka noe baroga dosa.
20 'Pianakan poho ka dinja, bilatoeng rë-
sëpeun ka dinja; taja deui noe ingët
ka dinja; djadi kagorengan teh dipo-
21 tongkeun sapërti kai. 'Nja eta teh nga-
hakanan awewe noe gaboeg, noe teu
boga anak, sarta teu migawe kahadean
ka randa.

22 Tapi noe përkosa koe andjeunna sok
dipandjangkeun oemoer koe kawasana;
sok mënjat deui, nadjan taja panjana
23 pihroepeun. 'Dipaparin kasantosaän,
sarta dideudeul, djeung sotjana neuteu-
24 ka djalanna. 'Sok naraek loehoer;

sakeudeung bae, lès areuweuh; broekpada
 25 ngoedoeproek, raroembak tjara noe loba,
 ngéloek saperti tjongo ranggeujan. 'Oepa-
 ma lain kitoe pètana, na saha rek nga-
 bohongkeun ka kaola, sarta ngahan-
 teukeun kana omongan kaola?

PASAL 25.

Ngawalon ^a Bildad, oerang Soeah teja,
 kijeu walonna: ^{a p. 18: 1.}
 2 Kakawasaan djeung kasijeunan ka-
 goengan andjeunna; andjeunna ngada-
 mël kërta di manggoeng, énggonna ling-
 3 gih. 'Naha barisanana aja bilanganana?
^a djeung saha noe teu diloehoeran koe
 4 tjahja andjeunna? 'Na koemaha sipat
 manoesa ^b bisa bènèr di pajoeneun Al-
 lah? djeung koemaha noe beunang nga-
 5 djoeroekeun awewe bisa setra? 'Satè-
 mènna, ^c tjatjakan boelan teu tèrang,
 sarta bentang-bentang ditingal koe an-
 6 djeunna hanteu setra. 'Pon pilalagi ma-
 noesa, noe saibarat bilatoeng, nja anak
 Adam, noe sasat tjatjing! ^{a Mat. 5: 45.}
^{b p. 4: 17; 9: 2. c p. 15: 15.}

PASAL 26.

Ngawalon Ajoeb, kijeu walonna:
 2 Amboe, aja sakitoe sampejan nga-
 belaän ka noe taja tanaga, noeloeng
 ka leungeun djalma noe taja kakoewa-
 3 tan! 'Aja sakitoe sampejan ngabongbo-
 longan ka noe taja kapintèran, djeung
 nganjahokeun noe poegoeh, sakitoe re-
 4 jana! 'Ka saha sampejan nja nganjata-
 keun kasaoeran? djeung ilham saha noe
 ka loewar ti sampejan teh?
 5 Ari noe geus ninggal pada goemètèr
 di handapeun tjai djeung saeusi-eusina.
 6 'Énggon noe maot ^a ngaboeliklak di pa-
 joeneun andjeunna, sarta djoerang teh
 7 taja toeroeb. 'Andjeunna masangkeun
 kaler loehoereun noe soewoeng, ^b djeung
 boemi teh digantoeng teu kana naon-
 8 naon. 'Tjai koe andjeunna diwadahan
 koe mega-megana, sarta mega teh teu
 9 bédah ti handapna. 'Hareupna pang-
 linggihan koe andjeunna dipindingan,
 nja koe andjeunna diamparan megana.
 10 'Andjeunna ngadamël watès tēpoeng-
 gélang dina koelit tjai, sémèt toeng-
 11 toeng tjaäng reudjeung poék. 'Tihang
 langit ^c aringgeung, djeung haroökeun
 12 tina panjeuseul andjeunna. 'Koe lanta-

ran kawasana andjeunna ngaroesoeh-
 keun laoet, sarta koe pangartosanana
 andjeunna geus minggéskeun ^d Rahab.
 13 'Koe napas andjeunna langit teh leng-
 lang; ^e oraj tangginas teja geus ditoe-
 blès koe panangan andjeunna.

^a Djab. 139: 8, 11; Sil. 15: 14. ^b p. 38: 6.
^c Nah. 1: 5. ^d p. 9: 13. ^e p. 3: 8.

14 Tah, noe tadi teh toengtoeng djalan-
 djalanna bae, ^a sarta kapan ngan pang-
 harewosan saeutik pèrkara andjeunna
 noe kadenge koe oerang; komo goeloe-
 doeing kawasana, saha noe pingahar-
 tieun?
^{a p. 4: 12; 1 Kor. 13: 9.}

PASAL 27.

Tidinja Ajoeb ladjèng deui ngédalkeun
 silokana, kijeu saोजना:
 2 Dèmi djoemènénging Allah, ^a noe
 njingkahkeun kaadilan ti kaola! dèmi
 noe Moerba-wisesa, noe njoekèrkeun
 3 njawa kaola! '(wantoe ambèkan ka-
 oela masih djédjèg di kaola, sarta napas
 ti Allah masih aja dina iroeng kaola;)
 4 'moal énja biwir kaola njatoerkeun
 kagorengan, atawa letah kaola ngoe-
 5 tjaankeun tjidra. 'Palijas teuing kaola
 rek ngabènèran ka sarampejan; tēpi
 ka paeh oge ^b kaola moal njingkir-
 keun katémènan kaola ti diri kaola.
 6 'Djadi kaola teh pageuh njèkèl kana
 kabènèran kaola, moal koe kaola di-
 lesotkeun; hate kaola moal njatjarek-
 keun ka diri kaola sapandjang oemoer.
 7 'Moesoeh kaola sing tjara djalma do-
 raka; noe ngalawan ka kaola sing sa-
 8 pèrti djalma goreng! 'Karana nahaon
 pangharèpan djalma moenapek, lamoen
 ditilas oemoer, ^c lamoen koe Allah di-
 9 tjaboet njawana? 'Naha Allah ^d bakal
 ngamakboel ka sasambatna, lamoenna
 10 kadatangan kasoekèran? 'Atawa eta teh
 bakal soeka-soeka tina hal noe Moerba-
 wisesa, sarta njèboet Allah di sambarang
 waktue? ^{a p. 34: 5. b p. 17: 9. c Djab. 26: 9;}
^{Loek. 12: 20. d p. 35: 13.}
 11 Kaola sèdja ngawoeroekkeun ka sa-
 rampejan pèrkara panangan Allah; hal
 noe Moerba-wisesa moal aja noe koe
 12 kaola disalingkoehkeun. 'Mapan ^a koe
 sampejan sadaja ge geus kapèlèng; naha
 sarampejan mana ka loewar noe sakitoe
 13 sija-sija? 'Nja ijeu ^b doeoeman manoesa
 doraka ti Allah, sarta milik djalma

lalam, noe katampa ti noe Moerba-wi-
 14 sesa: 'oepama ngarejaan anakna, ^c nja
 eta baris pëdang; djeung anak-intjoena
 15 moal sareubeuh baranghakan. 'Sesa
 ahlina diraroewang koe maot, ^d sarta
 16 randa-randana moal tjareurik. 'Oepama
 noempoekkeun perak tjara keusik re-
 jana, djeung njadijakeun papakean sa-
 17 përti taneuh likët lobana: 'koe ma-
 nehna disadijakeun, ^e tapi dipakena koe
 noe bënër; sarta perakna djadi doeoe-
 18 man noe teu boga dosa. 'Njjeunna
 imahna sapërti gëgët, djeung tjara pon-
 dok beunang noe ngadjaga. 'Doeg ^f ngë-
 dëng beunghar, tapi moal deui-deui;
 ana beunta panonna, manehna geus
 20 euweuh. 'Manehna bakal kaboeroe koe
 panjingsijeunan tjara koe tjai; ti peuting
 manehna disëbrot koe angin topan.
 21 'Bakal dibawa koe angin ti wetan, seug
 toeloëj; estoe bakal dikëboetkeun ti
 22 ënggonna. 'Bakal koe Allah ditoeroeg-
 toeg, sarta moal dipikawëlas; boetjar-
 23 bëtjir sijeun panangan andjeunna. 'Djal-
 ma pada emprak-emprakan koe hal ma-
 nehna, sarta pada njojoh-njojoh barang
 manehna bidjil ti ënggonna. ^a p. 15: 17.
^b p. 20: 29. ^c 5 Moesa 28: 41; Djab. 37: 25. ^d Djab.
 78: 64. ^e Sil. 28: 8; Goer. 2: 26. ^f Djab. 49: 18.

PASAL 28.

Saënjana perak teh aja tëmpatna ka
 1 Oloewar; sarta ëmas, anoe dibësot, aja
 2 ënggonna. 'Beusi diala ti djëro lëmah,
 sarta batoe dilëboer didjijeun tambaga.
 3 'Poëk teh disina aja toengtoengna, sar-
 ta batoe ënggon boeta-radjin djeung
 kalangkang maot didongdon datang ka
 4 tjatjapna. 'Sok aja noe ngabëdah njijeun
 tjoblong, djaoeh ti ënggon djalma tjitjing,
 kapohoan koe noe njorang, ngagawing
 djaoeh ti pada manoesa, galoewang-
 5 galejong. 'Tina boemi bidjil sipat ka-
 hakanan; sarta di djërona diboelak-balik,
 6 kawas koe seuneu. 'Batoena ënggon
 nilëm, djeung sok aja keusikan ëmas.
 7 'Djalanna teu kanjahoan koe manoeke
 bangsa njambër, nadjan koe mata heu-
 8 lang ge hanteu kadeuleu. 'Hanteu di-
 djalanan koe ^a sato bëdëgong, dalah
 9 koe singa hanteu disorang. 'Leungeun-
 na dikeunakeun ka batoe noe teuas-
 teuas, goenoeng-goenoeng diboelak-ba-
 10 lik bagalna. 'Sok ngabëdah njijeun

baloengbang dina djëro goenoeng ka-
 rang; beh panonna nendjo saroeapaning
 11 noe moelja. 'Tjai-tjai koe eta dipëndëtan,
 oelah sina miis; seg noe boeni dibidjil-
 keun ka noe tjaang. ^a p. 41: 25.
 12 Sabalikna kapintëran, ti mana pika-
 panggiheunana, sarta di mana ënggon
 13 pangartian? 'Taja manoesa noe njaho pi-
 hargaeunana, sarta teu katimoe ^a dina
 14 tanah djalma hariroep. 'Tjarek sagara:
 Eta di aing teu aja; kitoe deui tjarek
 15 laoet: Di aing teh euweuh. 'Moal beu-
 nang ditoekeuran ^b koe ëmas doekët,
 djeung taja noe bisa nimbang perak
 16 pipameulieunana. 'Moal kabobot koe
 ëmas Opir, koe angkik moelja atawa
 17 nilëm. 'Moal katanding koe ëmas atawa
 gëdah, djeung moal beunang dioeroep
 18 koe parobot ëmas pangaloesna. 'Mardjan
 djeung karistal hanteu kaingëtkeun;
 estoe boga kapintëran leuwih ti boga
 19 intën mirah. 'Moal katanding koe ratna
 tjampaka Koes, moal kabobot koe ëmas
 20 pitoewin. 'Nja eta kapintëran teja ti
 mana datangna, sarta di mana ënggon
 21 pangartian? 'Saestoena kaalingan ti pa-
 non sakoer noe hiroep, sarta boeni ti
 22 manoeke awang-awang. 'Tjarek ^c djoe-
 rang djeung maot: Aing ngadenge soteh
 koe tjeuli ngan bedjana bae. ^a Djab. 27: 13.
^b Sil. 3: 14; 8: 11. ^c p. 26: 6.

23 ^a Allah noe langkoeng ngartos dja-
 lanna, sarta andjeunna noe langkoeng
 24 oeninga ënggonna. 'Wantoe andjeunna
 ningalina tëpi ka satoengtoeng boemi,
 langkoeng waspaos ka sakolong langit
 25 kabeh. 'Mangsa andjeunna nangtoskeun
 beuratna angin, sarta nimbang tjai
 26 nganggo oekoeran; 'basa andjeunna nga-
 damël pikoekoeh baris hoedjan, kitoe
 27 deui djalan baris kilating geledeg: 'ha-
 rita eta teh koe andjeunna ditingalan,
 sarta ditjarisoskeun; dipëtakeun, malah-
 28 malah diparijos. 'Ari ka manoesa an-
 djeunna nimbalan: ^b Satëmëna, sijeun
 koe Goesti, nja eta kapintëran, djeung
 njingkir tina kagorengan, nja eta pa-
 ngartian. ^a Sil. 2: 6; Jak. 1: 5.
^b Djab. 111: 10; Sil. 1: 7.

PASAL 29.

Tidinja ^a Ajoek ladjëng deui ngëdalkeun
 1 silokana, kijeu saोजना: ^a p. 27: 1.
 2 Eh, kahajang teh kaola masih sapërti

boelan ka toekang, tjara keur mangsa
 3 Allah ngaraksa ka kaola! 'basa ^a da-
 marna njaangan ka sirah kaola; kaola
 nJORANG noe poek, diaping tjahja an-
 4 djeunna; 'sakoemaha pëta kaola keur
 tengah-toewoeh nja oemoer; basa Allah
 teh ^b dalit, ngaoeban himah kaola;
 5 'mangsa noe Moerba-wisesa masih nja-
 rëngan ka kaola, sarta kaola dirijoeng
 6 koe baroedak; 'basa tintjak kaola mandi
 mantega, sarta goenoeng karang ngo-
 tJorkeun soesoekan minjak keur kaola!
 7 'Tijap-tijap kaola ka loewar ^c ka la-
 wang, indit ka nagara, ngadëgkeun pang-
 8 dijoe kan kaola di aloen-aloen: 'baroedak
 noe narendjo kaola seg pada njoem-
 poet, sarta noe karlot neut pada nang-
 9 toeng; 'para kapala ngarandëg sasa-
 oeran, ^d bari naroengkoopkeun leungeun
 10 ka soengoetna. 'Sowara para gëgëdoeg
 djëp njëmpe, djeung letahna rapët kana
 lalangit.

^a Djab. 18 : 29. ^b Djab. 25 : 14.

^c p. 5 : 4; 31 : 21. ^d p. 39 : 37.

11 Karana tjeuli noe ngadenge seg një-
 boet kaola bagdja; djeung panon noe
 12 nendjo seg moedji ka kaola. 'Sabab
 kaola ^a ngaleupaskeun noe balangsak,
 noe ngadjërit; kitoe deui ka pahatoe,
 13 anoe taja noe noeloeng. 'Bërkah ti noe
 tiwas datang ka kaola, sarta hate randa
 14 koe kaola disina sënggak. 'Kaoela ma-
 keanan maneh koe kabënëran, djeung
 eta makeanan ka kaola; kaädilan koe
 kaola dipake sapërti djoebah djeung
 15 sorban. 'Kaoela ka noe mërëm minangka
 panon, ka noe ngempor minangka soe-
 16 koe. 'Kaoela ka noe mariskin ^b ngadjadi
 bapa, sarta padoe noe lain kawawoehan
 17 kaola koe kaola dipariksa. 'Toer ka-
 oela ^c sok motongkeun sihoeng djalma
 goreng, sarta beunangna ngarontok koe
 kaola dirëboet ti hoentoena.

^a Djab. 72 : 12; 82 : 3, 4. ^b p. 31 : 18. ^c Djab. 58 : 7.

18 Ari pikir kaola harita: Aing mangke
 paeh dina sajang aing; poë aing tangtoe
 19 loba sapërti keusik; 'akar aing moeka
 kana tjai, sarta tji-iboen sapeupeuting
 20 aja dina daban aing; 'kamoeljaän aing
 weuteuh di aing, sarta gondewa aing
 nganjar-nganjarkeun maneh dina leu-
 21 ngeun aing. 'Djalma teja ngadareng-
 keun ka kaola, sarta pada ngadago-
 dago; pada tjitjing ngarëgëpkeun pi-
 22 rëmpeog kaola. 'Sanggeus mitjatoer

kaola, taja noe njoendoel, sarta omo-
 23 ngan kaola ninggang ka dinja. 'Estoe
 pada ngadago-dago ka kaola, sapërti
 kana hoedjan; pada tjalangap sapërti
 24 noe ngarëp ^a hoedjan pandeuri. 'Koe
 kaola diimoetan ana koerang përtja-
 jana; sarta teu barisaeun moeragkeun
 25 tjahja raraj kaola. 'Ana kaola soeka
 ngandjang ka eta, sok dijoe panggi-
 rangna, nja tjalik sapërti radja di tëngah
 barisan, sakoemaha noe ngoepahan noe
 pararihatin.

^a 5 Moesa 11 : 14.

PASAL 30.

Ari ajeuna mah kaola diseungseuri-
 Akeun ^a koe noe ngalora ti batan ka-
 oela nja oemoer; kilang bapa-bapana,
 direudjeungkeun djeung andjing ingon-
 2 ingon kaola ge, tjoewa. 'Malah kakoe-
 watan leungeun diri maranehna ge naon
 pedahna ka kaola? Estoe djalma noe
 3 leungit kabëdasan. 'Pada këri bawaning
 boetoe djeung bawaning ngongkrong;
 pada njegetan taneuh keëng, noe ti ta-
 4 tadina goendil nja boerindil. 'Sok ma-
 rëtik daoen pangset di lëbah roengkoen;
 sarta akar harendong kahakananana.
 5 'Geus pada disingkirkeun ti tëngah-të-
 ngah djalma; dialok-alokkeun koema
 6 bijasa ka noe maling. 'Dina djoengkrang
 matak aringgis ngarënggonna; dina li-
 jang lëmah djeung goenoeng karang.
 7 'Di antara roengkoen-roengkoen pada
 hoemaroeroeng; di handapeun tangkal
 8 tjoetjoe kan pada roewang-rijoeng. 'Anak
 djalma boeroeng, nja anak djalma noe
 teu poegoeh ngaranna, geus digitikan
 dika-loewarkeun tina tanah. ^a p. 19 : 18.

9 Ari ajeuna ^a kaola koe eta dipake
 kakawihan, sarta dipake sënen kale-
 10 mekan. 'Pada giroek ka kaola, ngang-
 gangan ka kaola, djeung teu ngahiding
 11 ^b njidoeh ka beungeut kaola. 'Sabab
^c tambang himah kaola koe andjeunna
 diboeka, sarta kaola dihandapkeun;
 mana eta maritjeun kadali di hareupeun
 12 kaola. 'Ti katoehoe haroedang toeroe-
 nan djoeroedjana; soekoe kaola dita-
 djongan, ^d djeung pada njijeun djalanna
 13 ka kaola noe matak balahi. 'Pada nga-
 bongkar sorangeun kaola, gawena nji-
 lakakeun kaola, teu koedoe aja noe
 14 ngabantoe ka dinja. 'Daratangna kawas
 tina beulah noe lëga, tingdjaroengkël

- 15 handapeun karoeksakan. 'Kaoela disanghareupan koe panjingsijeunan; kamoeljaan kaoela dibërik tjara koe angin, djeung kasalamëtan kaoela ladjoe sarperti mega. *a* p. 17:6; Njanj. 3:14. *b* Jës. 50:6. *c* p. 4:21. *d* p. 19:12.
- 16 Ari ajeuna *a* njawa kaoela namplokeun maneh tina hal kaoela; da kaoela
- 17 kataradjang poë kabalangsakan. 'Ti peuting toelang-toelang kaoela asa dikarohokan, tjoplok ti awak, sarta noe njegetan kaoela teu eureun-eureun. 'Tina
- 18 rosa kawasana papakean kaoela sedjen ti sasari, asa sarërëg tjara beuheung
- 19 koetang. 'Andjeunna neundeutkeun kaoela kana leutak, anoe matak kaoela
- 20 geus saroepa taneuh djeung lëboe. 'Koering ngadjërit ka andjeun, *b* doepi koe andjeun hanteu diwalon; koering teh marëk, *c* doepi andjeun ngabaeudan ka
- 21 koering. 'Andjeun teh owah, moenggah sasangklëng ka koering; estoe andjeun nandasa ka koering, nganggo kabëdasan
- 22 panangan andjeun. 'Koering koe andjeun didjoengdjoengkeun, ditoempakeun kana angin; nja koering teh koe andjeun dilëboerkeun koe angin riboet.
- 23 'Salërësna koering geus tërang, andjeun kërsa moelangkeun koering ka adjal, nja *d* ka imah pakoempoelan sakoer noe hiroep. *a* Djab. 42:5. *b* p. 19:7; 31:35. *c* p. 16:9. *d* Goer. 12:5.
- 24 Orokaja ari djalma roegroeg, lain njoedorkeun leungeun? atawa, ana balahi,
- 25 lain ngadjërit koe hal kitoe? 'Naha kaoela lain sok tjeurik *a* koe karena noe kasoésahan? Njawa kaoela lain sok
- 26 ngënës koe karena noe miskin? 'Saënjana, noe diarëp-arëp koe kaoela kabagdjaan, ana hol teh katjilakaan; noe
- 27 ditoenggoe-toenggoe koe kaoela tjaang, ana hol teh poëk mongkleng. 'Eusi beuteung kaoela ngagolak, hanteu tjitjing-tjitjing; kaoela kabërëdëg poë kabalangsakan. 'Kaoela leumpang lëntreng, lain
- 28 sabab kapanasan; neut kaoela nangtoeng dina koempoelan, bari ngadjërit.
- 29 'Kaoela *b* djadi doeloer ka adjag, djeung
- 30 batoer ka manoek naäm. 'Koelit kaoela *c* hideung, tjoplok ti awak, sarta toelang kaoela panas tina sabab toehoer.
- 31 'Kitoe noe matak katjapi kaoela kalindih koe prihatin, djeung soeling kaoela kalindih koe sora tjeurik. *a* Roem 12:15. *b* Djab. 102:7; Mik. 1:8. *c* Njanj. 4:8.

PASAL 31.

- K**aoela geus njijeun përdjangdjan ka panon kaoela; na koemaha kaoela
- 2 rek *a* ngabilëng ka tjawene? 'Da na haon pidoeoemaneun ti Allah, ti loehoer, nja pimilikeun ti noe Moerbas
- 3 wisesa, ti manggoeng? 'Naha djalma goreng lain pikeunaeun katjilakaan, sarta noe njijeun kadorakaan lain pikeun
- 4 naeun noe mahiwal? 'Naha *b* andjeunna lain ningali djalan kaoela, sarta lain ngetang sakabeh lengkah kaoela? *a* Mat. 5:28. *b* p. 23:10; 34:21; Djab. 139:3.
- 5 Oepama kaoela ngalakonan noe teu hasil, atawa soekoe kaoela ngobrek ka lam
- 6 pah tjidra; '(kaoela hajang koe andjeunna ditimbang dina taradjoë bënër; tangtoe Allah waspaos kana katëmënan ka
- 7 oela;) 'oepama tintjak kaoela serong tina djalan, atawa hate kaoela noetoerkeun ka panon kaoela, atawa aja tjerong *a*
- 8 napël dina leungeun kaoela: 'daek kaoela njëbar, kapoeloekna koe noe sedjen, atawa pëpëlakan kaoela diraboetan. *a* 5 Moesa 13:17.
- 9 Oepama hate kaoela kapintjoet koe awewe sedjen, atawa kaoela ngin
- 10 tip-ngintip pipir lawang batoer: 'pamadjikan kaoela *a* sing djadi toekang ngagiling deungeun-deungeun, djeung sing disinëkëlan toeoer lalaki sedjen.
- 11 'Karana lampah kitoe teh roetjah, sarta nja eta kadorakaan *b* mandjing disiksa
- 12 koe hakim. 'Karana nja eta teh seuneu noe ngahakan tëpi kana djoerang; geus tangtoe sakabeh kahasilan kaoela koe eta datang ka diraboetan. *a* Jës. 47:2. *b* 3 Moesa 20:10.
- 13 Oepama kaoela njoemahkeun prakara badega kaoela lalaki atawa awewe, la
- 14 moen eta aja oeroesan ka kaoela: 'na koemaha pilampaheun kaoela dimana Allah ngadëg? sarta dimana andjeunna marijos, koemaha kaoela nja pingawang
- 15 soeleun? 'Naha noe ngadamël diri kaoela, lain noe ngadamël eta ongkoh di djëro kandoengan? *a* lain hidji bae noe njadijakeun kaoela djeung eta di djëro pianakan? *a* Mal. 2:10.
- 16 *a* Oepama kaoela mogogkeun kahajang noe malarat, atawa panon randa
- 17 koe kaoela disina roeksak; 'kitoe deui oepama hoewapeun kaoela didahar

sosoranganan bae, pahatoe teu dibagi
 18 baranghakan; '(estoena mah ti kaoela
 boedak keneh eta ngagëdeanana di ka-
 oela ^b tjara di bapa; sarta ti watës kan-
 doengan iboe, kaoela ngadjedjehkeun
 19 ka randa;) 'oepama kaoela nendjo aja
 noe tiwas, teu boga pake, atawa aja
 20 noe miskin teu boga simboet; 'oepama
^c tjangkengna teu ngabërkahan ka ka-
 oela, ^d atawa dirina teu hanout ti koelit
 21 domba kaoela; 'oepama kaoela ngoe-
 langkeun leungeun ka pahatoe, sabab
 kaoela ^e dina lawang nendjo noe nga-
 22 bantoe ka kaoela: 'taktak kaoela sing
 ragrag ti walikatna, djeung leungeun
 kaoela sing sëmplak ti peupeuteujana-
 23 na! 'Karana kaoela sijeun tjilaka ti
 Allah, sarta tina kaloehoeran andjeunna
 kaoela teu kadoega kitoe-kijeu.

^a p. 22: 7, 9. ^b p. 29: 16. ^c p. 29: 13. ^d Sil. 27: 26.
^e p. 29: 7.

24 Oepama ëmas koe kaoela ^a dipake
 pangandël, atawa kaoela ngomong ka
 ëmas aloes, jen: Maneh kasantosaän
 25 aing; 'oepama kaoela boengah sabab
 gëde kamoektian kaoela, djeung sabab
 rosa beubeunungan leungeun kaoela;
 26 'oepama ^b kaoela nendjo srangenge, sa-
 kitoe tjaängna, atawa boelan aloes
 27 leumpangna, 'seg hate kaoela kagëndam
 ririkipan, dat kaoela njëmbah, leungeun
 28 dikana-biwirkeun: 'eta ge kadorakaän
 noe mandjing disiksa koe hakim; ka-
 rana nandakeun kaoela nganglës ka
 Allah noe linggih di noe loehoer.

^a Djab. 52: 9. ^b 5 Moesa 4: 19.

29 Oepama kaoela ^a boengah koe balahi
 djalma noe geuleuh ka kaoela, atawa
 kaoela atoh lamoen eta kapanggih koe
 30 katjilakaän; '(satëgësna kaoela hanteu
 mikeun soengoet kaoela milampah dosa,
 31 menta patina koe panjapa;) 'oepama
 djalma eusi himah kaoela teu ngaro-
 mong, jen: Saha atoh noe teu seubeuh
 32 koe laekna! 'Semah tara meuting ^b
 di loewar; panto kaoela disina molongo
 baris noe njaba. ^a Sil. 24: 17. ^b Hak. 19: 15;
 Ibr. 13: 2.

33 Oepama kaoela ngalipoetan kamasi-
 jatan kaoela ^a tjara Adam, djalan njoem-
 poetkeun kadorakaän kaoela dina angën,
 34 'sabab inggis koe djalma loba, sijeun
 dipikatjoewa koe bangsa-bangsa, noe
 matak kaoela tjitjing, teu bidjil-bidjil

35 tina lawang; -'ëh, kahajang teh aja noe
 ngadangoekeun ka kaoela! (Tah, ijeu
 tawis kaoela; noe Moerba-wisesa moegi
 ngawalon ka kaoela.) Sarta hajang boga
 pakëlakan, beunang njërat Lawan ka-
 36 oela; 'saënjana koe kaoela dek dipa-
 panggoel dina taktak; dek dibeulitkeun
 37 ka sirah kaoela tjara makoeta. 'Rejana
 langkah kaoela dek dioendjoekkeun ka
 andjeunna; dek ngadeuheusan ka an-
 djeunna sapërti gëgëdoeg. ^a 1 Moesa 3: 12;

Hos. 6: 7.

38 Oepama lahan kaoela sasambat, noe-
 ding ka kaoela, atawa tapakna singkal
 39 ejar tjareurik; 'oepama kaoela ngahakan
 kahasilanana teu ka loewar bajaran,
 atawa noe boga koe kaoela disina moe-
 40 poetkeun njawa: 'sing bidjil walang sa-
 ngit ngaganti tarigoe, djeung djoeoet
 baoe ngaganti gandroeng!

Tamat kasaoeran Ajoeb.

PASAL 32.

Tidinja ^a eta tiloe djalma areureun nga-
 walon ka Ajoeb, sabab Ajoeb bënëer
 2 koe pangraos pribadi. 'Toeloej Elihoe
 poeta Barakel, oerang Boes, bangsa
 Ram, djadi bëndoe; nja djadi bëndoe
 ka Ajoeb, ^b sabab Ajoeb ngabënëerkeun
 3 andjeun leuwih ti Allah. 'Ari ka noe
 tiloe sobatna teja Elihoe djadi bëndoe
 deui, sabab teu marëndak piwaloneun,
 4 padahal pada njalahkeun ka Ajoeb. 'Dë-
 mi Elihoe ngantosan sasaoeran ka Ajoeb,
 sabab eta pada sëpoe nja oemoer ti
 5 batan pribadina. 'Barang Elihoe geus
 waspadaeun, jen taja piwaloneun dina
 lambëj eta tiloe djalma, seug djadi
 bëndoe. ^a p. 2: 11. ^b p. 4: 17; 35: 2.

6 Toeloej Elihoe poeta Barakel, oerang
 Boes teja, ngawalon, kijeu walonna:

Kaoela ngora nja oemoer, ari saram-
 pejan mah pada sëpoe; kitoe noe matak
 kaoela maras-miris, sijeun ngahatoer-
 keun kanjaho kaoela ka sampejan sa-
 7 daja. 'Ari pikir kaoela: ^a Oemoer sina
 misaoer, nja karejaän taoen sina nga-
 8 njahokeun kapintëran. 'Padahal ^b roh
 noe di djëro manoesa, nja ^c ambëkan
 ti noe Moerba-wisesa, nja eta noe mere
 9 pangartian ka manoesa teh. 'Lain ^d noe
 pandjang oemoer bae noe palintër, sarta
 lain noe karolot bae noe ngaharti hoe-
 10 koem. 'Noe matak kaoela mihatuer:

Soemangga, reungeukeun kaoela! da kaoela ge sêdja ngahatoerkeun kanjaho kaoela.

a p. 12:12. b p. 20:3. c p. 33:4.

d Djab. 119:100.

- 11 Satëmenna, kaoela noenggoe-noenggoe kana lahiran sarampejan; kaoela ngadengekeun, ngantian pangartian ti sarampejan, ngantian koe sarampejan kadongdon pisaoereun. 'Ana kaoela nêgêskeun ka sarampejan, doemadakan, lëbah sarampejan taja noe bisa ngelingan ka Ajoeb, noe bisa ngawalonan lahiranana. 'Oelah sarampejan misaer kijeu: Kaoela maranggih kapintëran; Allah bae noe jasaean ngelehkeun ka Ajoeb, djalma mah moal aja noe bisa.
- 14 'Ari Ajoeb pangnatakeunana lahiran teh lain ka kaoela; sarta koe kaoela diwangsoelan teh moal noeroetkeun kasaoeran sarampejan.
- 15 Eta teh galeder, teu ngawangsoel deui; geus sarowoeng koe pisaoereun. 'Koe naon kaoela rek noenggoe-noenggoe, sabab eta teu malisaer, sabab pada ngadaweung, teu ngawangsoel deui?
- 17 'Kaoela ge sêdja ngawangsoel bagian kaoela; nja kaoela ge sêdja ngahatoerkeun kanjaho kaoela. 'Karana kaoela pinoeh koe piomongeun; estoe kaoela disêdêkkeun koe roh dina batin kaoela.
- 19 'Salërësna, batin kaoela *a* saperti anggoer noe tatjan diboeka; rek bêdah, tjara karoeng koelit noe weuteuh. 'Kaoela sêdja ngomong, soepaja hegar nja pikir kaoela; sêdja ngangahkeun biwir, dek ngawangsoel. 'Kaoela *b* moal pilih-kasih, sarta moal ngolo-ngolo ka pada manoesa. 'Saestoena kaoela teu bisa ngolo-ngolo; tangtoe kaoela tereh di-tjandak koe noe ngadamël kaoela.

a Mat. 9:17. b p. 13:8, 10.

PASAL 33.

- Nanging sawangsoelna, eh Ajoeb! mangga, reungeukeun omongan kaoela, rêgêpkeun sapihatoer kaoela. 'Salërësna, kaoela geus ngangahkeun soengoet kaoela; letah kaoela mitjatoer dina lalangan ngit kaoela. 'Omongan kaoela têroes djeung hate noe saestoe, sarta biwir kaoela bakal ngêdalkeun kanjahona sagêblasna. 'Roh Allah *a* noe ngadamël kaoela; nja ambëkan ti noe Moerba-wisesa noe ngahiroepkeun kaoela. 'Oe-

pama sampejan ijasa, moegi ngabalësan saer ka kaoela; mangga, tata-tata ngalawan ka kaoela, sing sadija! 'Satëmenna, kaoela sapertos sampejan ke-neh, *b* damëlan Allah; kaoela ge beunang andjeunna ngadjadikeun asal taneuh likët. 'Salërësna, *c* sampejan moal diririsi koe kabaloewasan ti kaoela; sarta kaoela moal djadi titindih ngabeuratan ka sampejan.

a Djab. 33:6.

b p. 10:9. c p. 9:32; 13:21.

- 8 Jaktos, *a* sampejan milahir kakoeing koe kaoela, kijeu oengël kasaoeran noe koe kaoela kadenge: 'Kaoela teh setra, teu boga kamasijatan; kaoela bërësih, taja kadorakaan diri kaoela. 'Satëmenna, andjeunna ngêrsakeun njatroë ka kaoela; *b* estoe kaoela koe andjeunna di-manah moesoeh. 'Soekoe kaoela *c* koe andjeunna dibëlök; sadajana djalan kaoela koe andjeunna didjaga.
- a p. 10:7; 16:17; 23:10, 11. b p. 13:24; 19:11. c p. 13:27.*
- 12 Salërësna, hal eta mah sampejan hanteu bënër, wangsoelan kaoela; karana Allah teh agoeng, leuwih ti manoesa.
- 13 'Naha sampejan madoean ka Allah, tina teu maparin katëranan naon-naon dadamëlanana? 'Kapan mah Allah sok ngandika sakali, atawa doewa kali, tapi koe djalma hanteu ditolih. 'Dina impian, dina tetendjoan ti peuting, waktoe djalma-djalma karagragan katibraan, wantji keur sasarean dina pangheësan:
- 16 'didinja *a* andjeunna sok moekakeun tjeuli djalma-djalma, sarta pamêperih adjangna koe andjeunna ditjap, 'baris njingkirkeun manoesa ti kalakoean goreng, djeung baris noetoeapan kaangkoehan ka djalma; 'kërësa ngahalangan njawana, diloepeutkeun tina roewangan; kitoë deui hiroepna, *b* oelah koengsi kasorang pëdang.
- a p. 36:10. b p. 19:29; 36:12.*
- 19 Djeung deui djalma sok dilara-lara koe kanjëri dina pangheësanana, *a* sarta sangsara toelang-toelangna taja eureunna; 'dongkap *b* hiroepna mikaidjid kana kahakanan, sarta njawana mikaidjid kana kabeukina; 'moenggah bejak dagingna, wani teu katendjo; djeung toelang-toelangna, noe tadina teu katendjo, tarembong. 'Kitoë njawana ngadeukeutan kana roewangan, nja hiroepna njampeurkeun ka poerah maehkeun.
- a p. 30:17. b Djab. 107:18.*
- 23 Oepama seug *a* aja malaikat, hidji

^b lawang, kaäsoep noe bareboe-reboe, noengkoelan ka dinja, bari maparin njaho ka manoesa teh hal kawadjibanana: 24 'tangtoe manoesa teh koe andjeunna dikoernijaän, bari nimbalaan: Eta teh loepoetkeun tina toeroen kana roewangan, ^c da kami manggih panëboes. 'Tangtoe awakna moeloes deui, ngoengkoelan mangsa boedak, nja poelih deui ka mangsana ngora. 'Ana nëda-nëda ka Allah, 26 tangtoe koe andjeunna dimanah, dongkap ka nendjo pameunteuna kalawan soeka, sarta manoesa teh koe andjeunna 27 dipaparin deui kabënëranana. 'Toeloej njanji hareupeun pada manoesa, kijeu pokna: Kaoela tadi boga dosa, anoe lëmpëng koe kaoela dibengkokkeun, tapi 28 tapi kaoela teu dibalës samistina. 'Njawa kaoela koe andjeunna diloepoetkeun tina nJORANG roewangan, sarta hiroep kaoela ngarasa tjaäng. ^a 2 Moesa 23 : 20. ^b 1 Tim. 2 : 5. ^c 1 Tim. 2 : 6.

29 Tah, sadajana noe tadi koe Allah sok didamël ka djalma, doewa kali tiloe 30 kali, 'baris ^a ngoendoerkeun njawana tina roewangan, soepaja katjaängan koe tjaäng kahiröpan. ^a Djab. 56 : 14; 103 : 4.

31 Mangga, Ajoeb! rëgëpkeun; moegi reungeukeun kaoela; masing repeh, kaoela 32 sëdja mihatoer deui. 'Oepama aja lahirkeuneun, mangga ngabalësan saer ka kaoela; moegi lahirkeun; karena kaoela soeka pisan sampejan dibënërkeun. 33 'Oepami hanteu mah, moegi sampejan ngareungeukeun bae ka kaoela; masing repeh, kaoela ka sampejan sëdja ngahatoeranan kapintëran.

PASAL 34.

Ngawalon deui Elihoe, kijeu walonna: 2 Eh, ^a djalma palintër! rareungeukeun omongan kaoela; eh, noe baroga 3 kanjaho! rarëgëpkeun kaoela. 'Karana ^b tjeuli ngararasakeun kasaoeran, tjara 4 langit ngasaän kahakanan. 'Geura oerang milih keur diri oerang anoe tëroes djeung hoekoem; oerang sing nganjahokeun di lëbah oerang mana noe hade. 5 'Karana saer Ajoeb, jen: ^c Kaoela teh bënë; tapi Allah njingkahkeun kaädilan 6 ti kaoela. 'Nadjan kaoela tëroes djeung hoekoem, koedoe bae kaoela bohong; raheut kaoela pajah, euweuh kamasi- 7 jatan. 'Saha djalma tjara Ajoeb, ^d nginoem pamojok sapërti tjai, 'sarta ^e leum-

pang babatoeran djeung noe njarijeun kagorengan, nja loemampah babarëngan 9 djeung djalma doraka? 'Karana saorna: ^f Taja mangpaätna di djalma soeka reudjeungan djeung Allah. ^a p. 33 : 1. ^b p. 12 : 11. ^c p. 27 : 2; 33 : 9. ^d p. 15 : 16. ^e Djab. 1 : 1. ^f p. 9 : 22; 10 : 15.

10 Koe sabab eta, eh djalma noe baroga pikir! rareungeukeun kaoela; ^a palijas teuing Allah teh midamël kadorakaän, noe Moerba-wisesa midamël kagorengan. 'Estoena mah ^b manoesa koe andjeunna dibalës tëroes sapagaweanana, nja djalma teh disina manggih sakoe- 12 maha lalampahanana. 'Sajakti-jaktina Allah teh tara midamël doraka, noe Moerba-wisesa teh tara ngabengkokkeun 13 hoekoem. 'Saha noe ngadjëngkeun andjeunna, njangking boemi? ^c djeung saha noe ngadjadikeun saälam-doenya kabeh? 14 'Oepama andjeunna ngamanahan sasaliraeunana bae, ^d rohna djeung ambëkanana ditjandak deui ka andjeunna, 15 'geus tangtoe sakabeh mahloek paeh sarejana, sarta manoesa ^e tangtoe moelang deui kana taneuh. ^a 1 Moesa 18 : 25; p. 8 : 3; Roem 9 : 14. ^b Djab. 62 : 13. ^c p. 38 : 4; Djab. 119 : 90. ^d Djab. 104 : 29. ^e 1 Moesa 3 : 19.

16 Djeung oepama boga pangarti, ijeu koe sampejan reungeukeun; mangga, rë- 17 gëpkeun oengël pihatoer kaoela. 'Ari noe geuleuh ka hoekoem, pimanaeun dek njangking kawasa? atawa noe Bënë- 18 langkoeng-langkoeng, naha koe sampejan dek disalahkeun? 'Naha pantës 18 njëboet ka radja : Djalma bangkawarah? ka menak-menak njëboet: Djalma doraka? 19 'Komo ka andjeunna, ^a noe teu pilih-kasih ka kapala-kapala, sarta teu ngakoe ka noe soegih leuwih ti noe malarat; karena sadajana ge dadamëlan panangan andjeunna. 'Sakëdep-metra eta maraot, sarta tëngah peuting; rahajatina digëdagkeun, seg toeloej areuweuh, djeung noe kawasa disingkirkeun ^b teu 21 kalawan leungeun. 'Karana ^c sotjana neutep ka djalma oenggal-oenggal djalma, djeung sakabeh lengkahna koe andjeunna katingali. 'Taja noe poëk, sarta taja kalangkang maot, ^d pigeusaneun njoempoet noe njarijeun kagorengan. 23 'Karana andjeunna teu këdah ngawaskeun deui ka djalma, teu koedoe ngadeuheus ka Allah soepaja dihoekoem. 24 'Andjeunna minggëskeun noe kawasa,

teu nganggo diparijos heula, sarta ngadégkeun anoe sedjen, ngaganti ka dinja.

25 'Djadi andjeunna langkoeng waspaos ka panggawe-panggawena; sarta koe andjeunna dibalik ti peuting, djeung dirèmoekkeun. 'Koe andjeunna dirangket

26 dina paranti djalma doraka, dina panglaladjoan. 'Noe matak kitoe, sabab

27 njalingkir ti poengkoereun andjeunna, djeung teu ngahartikeun ka sadaja djalman andjeunna; 'wani ngadatangkeun

28 ka andjeunna sasambatna noe malarat; 'seug sasambatna djalma balangsak teh

29 koe andjeunna dimakboel. 'Ari andjeunna ngagénahkeun, *f* na saha noe bisa njalahkeun? ari andjeunna meungpeunan pameunteu, na saha noe bisa nendjo

30 ka andjeunna? Boh ka hidji bangsa, boh ka hidji manoesa, saroe wa bae. 'Soepaja manoesa moenapek oelah ngaradjaän, oelah djadi ridjèt ka rahajat. *a* 5 Moesa

10: 17. *b* Dan. 2: 34. *c* p. 31: 4; Sil. 5: 21; Jér. 16: 17. *d* Djab. 139: 11, 12. *e* Djab. 9: 13. *f* Jcs. 50: 9.

31 Karana naha pantès oendjoekan ka Allah: Koering njandang siksaän, teu

32 gadoeh kasalahan; 'naon-naon noe teu katendjo koe koering, koe andjeunna toedohkeun ka koering; oepama énja koering njijeun kagorengan, moal dipilampah deui? 'Naha pamalésna koedoe tères

33 djeung kahajang sampejan, noe matak koe sampejan ditampik? djadi maneh noe koedoe milih, lain kami. Manana anoe djadi kanjaho sampejan,

34 saerkeun! 'Djalma noe baroga pikir meureun ngaromong ka kaoela, kitoe deui oenggal djalma pintèr, noe ngadengekeun

35 kaoela, 'jen: Ajoeb ngalahir teja *a* teu kalawan kanjaho, estoe kasaoeranana teu kalawan kapintèran. 'Kahajang

36 teh, Ajoeb moegi ditjoba dongkap ka antekna, sabab ngawalonna saperti djalma teu poegoeh. 'Karana dosana diwoewoehan deui koe kamasijatan, lampahna di lèbah oerang emprak-emprakan, sarta reja pisan kasaoeranana ngarasoela ka Allah.

a p. 38: 2.

PASAL 35.

Ngawalon deui Elihoe, kijeu walonna:

2 Naha ijeu teh koe sampejan dimanah tères djeung hoekoem, lahiran sampejan, jen: *a* Kaoela teh bènèr leuwih ti

3 Allah teja; 'noe matak sampejan nga-

lahir: *b* Naon mangpaätna ka diri sampejan? naon hasilna ka kaoela ti batan

4 dosa kaoela? 'Kaoela sèdja ngabalésan saer ka sampejan, sarta ka sobat-sobat

5 sampejan sakalian. 'Geura tanggah ka langit, sarta tingalian; awaskeun megamega: aja sakitoe laloehoerna ti sampejan!

6 'Oepama sampejan migawe dosa, 'njijeun naon sampejan ka andjeunna? sarti ari loba kamasijatan sampejan, milampah naon sampejan ka andjeunna?

7 'Oepama sampejan bènèr, *d* mere naon sampejan ka andjeunna? atawa naon noe koe andjeunna katampa ti panangan

8 sampejan? 'Lampah sampejan doraka keunana ka pada djalma; kitoe deui kabènèran sampejan hasilna ka anak Adam. *a* p. 32: 2; 34: 5. *b* p. 34: 9. *c* p. 7: 20. *d* p. 22: 2; 41: 2.

9 Tina karejaän panganijaja djalma sok djèdjèritan, pada sasambat tina leungeun noe aragoeng; 'sarta hanteu njèboet: Di mana Allah, noe ngadamél diri kaoela, *a* noe sok maparin poepoedjian

11 ti peuting, 'noe masihan pangarti ka oerang, leuwih ti batan ka sasatoan di boemi; noe masihan kapintèran ka oerang, leuwih ti batan ka manoeek-manoeek awang-awang? 'Didinja eta teh sasambat, *b* tapi koe andjeunna hanteu dikaboel, tina sabab kamagoengan djalma garoreng. 'Estoe noe gapong koe Allah hanteu dimakboel, koe noe Moerba-wisesa teu direret-reret atjan. 'Geus poegoeh ari sampejan ngalahir, *c* teu mireungeuh ka andjeunna; prakawisna geus aja di pajoeneunana, sarta sampejan ngantos-ngantos bae ka andjeunna. 'Dèmi ajeuna, *d* sabab andjeunna hanteu njiksa sadjéro bendoena, sarta andjeunna hanteu ngoeningakeun teuing

16 dina koemawani, 'noe matak Ajoeb ngèngahkeun lambèjna sija-sija; ngalobakeunana kasaoeran teu kalawan kanjaho. *a* Djab. 42: 9. *b* p. 27: 9. *c* p. 23: 8, 9. *d* Goer. 8: 11.

PASAL 36.

Toeloej deui Elihoe, kijeu saerna:

2 Sing sabar ka kaoela sakèdap, kaoela sèdja mihatoer deui ka sampejan; karana aja deui pisaoereun pèrkawis

3 Allah. 'Kaoela sèdja njokot kanjaho kaoela ti noe djaoeh, djeung sèdja njang-gakeun kabènèran ka noe ngadamél

4 kaoela. 'Karana sajaktina omongan ka-
oela hanteu bohong; sampejan disarē-
ngan koe noe satēmenna nja kanjaho.
5 Salērēsna, Allah langkoeng kawasa,
a tapi hanteu njoemahkeun; langkoeng
6 kawasa nja kakoewatan manah. 'Moal
ngahiroepan noe doraka; sarta maparin
7 kaadilan ka noe balangsak. 'Moal b ma-
lengos sotjana ka noe bēnēr; c satēgēsna
direudjeungkeun ka radja-radja dina
pangtjalikan, didijoekkeun saēndēng-ēn-
8 dēng, estoe djadi loehoer. 'Djeung oepa-
ma eta teh a njandang rante, kabarogod
9 koe talining kabalangsakan, 'seug an-
djeunna nganjatakeun ka darinja paga-
weanana djeung kamasijatanana, tina
10 ngagoengkeun sorangan; 'sarta e diboekakeun
tjeulina pikeun pamēperih, bari
dipiwarang tobat, mitjeun lampah do-
11 raka. 'Oepama ngagoegoe, sarta toeloej
ngawoela, tangtoe bejak poēna di djero
kabagdjaān, nja bejak taoenna di djero
12 kangeunahan. 'Sabalikna, oepama han-
teu ngagoegoe mah, f tangtoe kasorang
pēdang, sarta paraeh g teu kalawan ka-
13 njaho. 'Ari noe moenapek hate ngandoeng
ambēk; teu sasambat lamoen koe an-
djeunna dibarogod. 'Njawana nēpi ka
14 adjal h di ngora-ngora, hiroepna paeh
reudjeung djalma latjoer. 'Noe balang-
15 sak koe andjeunna didjait koe kabalang-
sakanana; tjeulina diboekeun lanta-
ran kasoésahan. a p. 10 : 3. b Djab. 34 : 16.
c Djab. 113 : 7, 8. d Djab. 107 : 10. e p. 33 : 16.
f p. 33 : 18. g p. 4 : 21. h p. 22 : 16.

16 Malah sampejan oge koe andjeunna
bade ditoejoen tina koeroeng kasoekē-
ran, a ka tēmpat noe lēga, noe taja ka-
roepēkan; b sarta noe diambēngkeun di
medja sampejan tangtoe pinoeh koe mi-
17 njak. 'Tatapi sampejan teh pinoeh koe
prakara doraka; prakara sarta djeung
hoekoeman pada ngahajeukan ka sam-
18 pejan. 'Wireh aja bēndoe, poma sam-
pejan oelah kagēdam koe kadjēbaran;
sarta sampejan oelah kabawa njimpang
19 koe kagēdean panēboes. 'Karah djēdjē-
ritan sampejan bisa mētakeun sampejan
ka loewar ti kasoekēran, atawa koe hal
20 sampejan mejakkeun tanaga? 'Oelah ha-
jang teuing kana peuting, dimana bangsa-
bangsa piinditeun ti ēnggon-ēnggonna.
21 'Mangka ijatna, poma oelah njanghareup
kana kadorakaān; karana nja eta noe

koe sampejan geus dipilih ti batan ka-
balangsakan. a Djab. 18 : 20. b Djab. 23 : 5.
22 Salērēsna, Allah nawiskeun andjeun
poendjoel koe lantaran kawasana; saha
noe djadi goeroe saperti andjeunna?
23 'Saha noe ka andjeunna a mastikeun
djalanana? atawa saha noe rek oendjoe-
kan ka andjeunna: Andjeun midamēl
24 awon? 'Masing eling, sampejan moedoe
ngagoengkeun kana padamēlanana, noe
25 sok diparoedji koe djalma-djalma. 'Sa-
koer manoesa marēlēng ka dinja; djalma
pada nendjokeun ti kadjaoehan. a p. 34 : 10, 13.
26 Salērēsna, a Allah teh langkoeng
agoeng, sarta koe oerang teu kanjahoan;
rejaning taoenna hanteu kadongdon.
27 'Karana andjeunna naekkeun kētes-kētes
tjai; pras-pris hoedjan tina halimoenna;
28 'dikoetjoerkeun koe mega, moeroeboet
29 ka manoesa djeung soegihna. 'Dalah
saha noe ngarti dina meberna mega,
djeung b dina roekat-rekotna saeug
andjeunna? a Djab. 145 : 3. b Djab. 18 : 12.
30 Salērēsna, andjeunna meberkeun tja-
angna sakoebēng andjeunna, djeung da-
sar laeet dianggo noetoepean. 'Karana
koe lantaran eta andjeunna ngahoekoe-
man ka bangsa-bangsa, sarta maparin
32 tēdaeun loejoeh-lajah. 'Panangan doe-
wanana koe andjeunna ditoetoepean koe
sorot, sarta dipiwarangna keuna ka noe
33 ditoedjoe. 'Goegoerna ngawartakeun an-
djeunna, dalah ingon-ingon ngabedja-
keun pisoempingeanana.

PASAL 37.

Estoe tina hal kitoe hate kaoela nga-
Egidir, djeung ngarandjoeg ti ēnggonna.
2 'Geura darengekeun a dina ngagoeroeh
gēntrana, nja dina ngagērēm, noe ka loe-
3 war ti bahamna! 'Koe andjeunna dileu-
paskeun ka sakolong langit, b djeung
4 sorotna nēpi ka sisi boemi. 'Sapandeu-
rieun eta goer sora ngagaoer; andjeunna
ngagoeloedogkeun gēntra kaāgoenga-
nana, djeung teu ngahoelag sorot satijap-
5 tijap kadenge gēntrana. 'Allah ngagoelo-
doegkeun gēntrana panteg matak helok;
c andjeunna sok ngadamēl padamēlan
araheng, noe koe oerang hanteu kaharti.
a Djab. 29 : 3. b Mat. 24 : 27. c p. 5 : 9.
6 'Karana andjeunna miwarang ka a sal-
djoe: Geura toeroen ka boemi! kitoe

keneh ka hoedjan ngidjih, nja ka hoedjan
 7 ngidjih andjeunna noe leuwih rosa. 'Leu-
 ngeun sakoer manoesa koe andjeunna
 ditjapan, soepaja sakabeh djalma ^b da-
 8 damélan andjeunna pada ngarti. 'Didinja
^c sasatoan maroeboes ka panjoempoe-
 tan, sarta ngarènggon di panjalindoe-
 9 nganana. 'Bol ti kamarna datang angin
 topan, sarta angin ti kaler mawa tiris.
 10 'Ti ambékan Allah ^a dipaparin tjai batoe,
 11 sarta tjai léga datang ka roepék. 'Dalah
 mega koe andjeunna dibeungbeuratan
 pihoedjaneun, sarta mendoenging sorot-
 na koe andjeunna dipabaléntjarkeun.

^a Djab. 147:16. ^b p. 34:19. ^c Djab. 104:22.

^d Djab. 147:17, 18. ^e p. 21:9. ^f Djab. 65:10.

12 'Seg eta koekoerilingan oentang-anting,
 noeroetkeun pangérsa andjeunna; nja
 milampah sakoer noe koe andjeunna
 dipiwarangkeun ka dinja di sadjagat-
 13 boemi; 'boh ^e kana panggéboeg, ^f boh
 ka tanah andjeunna, boh kana kaásihan,
 koemaha bae dikérsakeunana.
^a Djab. 147:16. ^b p. 34:19. ^c Djab. 104:22.
^d Djab. 147:17, 18. ^e p. 21:9. ^f Djab. 65:10.

14 Eh Ajoeb! noe tadi régépkeun; liren
 heula, sarta manahan moedjidjat Allah.
 15 'Naha sampejan oeninga noe koe Allah
 dimistikeun ka eta sadajana, djeung pé-
 tana andjeunna ngaboerinjajkeun soro-
 ting mendoengna? 'Naha sampejan oe-
 ninga dina nimbangan mega, moedji-
 djat andjeunna ^a noe sampoerna panga-
 17 bisana? 'Oeninga pétana panganggo
 sampejan djadi panas, lamoen di boemi
 keur mēntrang-mēntring angin ti ki-
 18 doel? 'Naha sampejan ngabantoe ka an-
 djeunna ^b masangkeun langit, noe pa-
 19 geuh saperti ^c eunteung tjitak? 'Mangga,
 paparin njaho ka kaoela sadaja pétana
 kaoela pioendjoekaneun ka andjeunna;
 da kaoela sadaja mah teu bisa atoer-atoer
 20 tina sabab poék. 'Naha andjeunna bakal
 ditjarjiosan, jen kaoela sédja oendjoe-
 kan? Atawa aja djalma hajang dibasmi?
 21 'Ari ajeuna hanteu katendjo tjahja, noe
 montjorong di langit; tatapi ari angin
 22 njorang, seg bengras. 'Ti kaler datang
 émas mantjoer; démi sakoebéng Allah
 23 mah kamoeljaän matak sijeun. 'Noe
 Moerba-wisesa koeoerang moal katimoe;
^a leuwih agoengkawasana; démihoekoem
 djeung salobana kaädilan taja pisan noe
 24 koe andjeunna dimentjogkeun. 'Kitoe
 noe matak djalma sarijeun koe an-
 djeunna; sarta andjeunna teu ningal-

ningal ka sakoer noe boga angkoh
 pintèr. ^a p. 11:7. ^b Djab. 104:2. ^c 2 Moesa 38:8.
^d p. 36:5, 22.

PASAL 38.

Tidinja Pangeran ^a ngawalon ka Ajoeb
 I ti djéro angin riboet, kijeu walonna:

^a p. 31:35.

2 Saha eta ^a noe moékkeun papasten
 koe omongan noe teu kalawan kanjaho?
 3 'Tjangkeng maneh ^b geura disaboek sa-
 bijasa lalaki; karana kami arek nanja ka
 maneh, seg maneh ka kami mere njaho!

^a p. 42:3. ^b p. 40:2; 42:4.

4 Di mana maneh, ^a keur mangsa kami
 ngadégkeun boemi? Tjik bedjakeun, ari
 5 maneh boga pangarti. 'Saha noe nang-
 toekeun oekoeranana, lamoen maneh
 njaho? atawa saha noe masangkeun
 6 kéntja ka dinja? 'Dasarna ^b kana naon
 ditjéblokkeunana? atawa saha noe neun-
 7 deun batoena djoeroe, 'dibaréngan ben-
 tang isoek ragém nja sénggak, djeung
^c sakabeh poetra Allah saroerak?

^a Sil. 8:29; 30:4. ^b p. 26:7. ^c p. 1:6.

8 Saha ^a noe ngabéndoengan laoet koe
 panto, basana goeroedag ti pianakan,
 9 'mangsa mega koe kami didjadikeun
 pakena, djeung angkeub didjadikeun bé-
 10 dongna; 'sarta ^b koe kami dipangneuk-
 teukkeun watésna ti kami, malah kami
 ngadjadikeun toelakna djeung pantona,
 11 'bari nimbalan: 'Maneh népi sémét djeu,
^c oelah ladjoe! sarta pélébah dijeu sing
 dipégatan ombak maneh noe kama-
 goengan? ^a 1 Moesa 1:6. ^b Sil. 8:29. ^c Djab. 104:9.

12 Naha maneh ti barang hiroep maren-
 tah ^a ka isoek, sarta padjar koe maneh
 13 dibere njaho énggonna, 'sina njékélan
 sagala toengtoeng boemi, sarta ngirab-
 keun ti dinja sakoer djalma doraka?
 14 'Didinja boemi teh salin roepa, saperti
 taneuh likét ditjap; sarta tingaréntjlok
 15 tjara éntjtit; 'bari noe daroraka dipé-
 gatan tjaängna, ^b sarta leungeun loehoer
 dipotongkeun. ^a 1 Moesa 1:5. ^b Djab. 10:15.

16 Naha maneh teh ngadatangan ka
 sirah laoet? atawa maneh leuleumpa-
 17 ngan dina dasar sagara? 'Naha lawang
 maot dinjatakeun ka maneh? atawa
 maneh nendjo lawang kalangkang maot?
 18 'Naha maneh ngarti dina lékana boemi?
 Geura bedjakeun, ari maneh njaho eta
 sakabehna!

- 19 Di mana djalanna ka ðnggon tjaång? kitoe deui poëk, di mana pörnahnä? 20 'Soegan maneh bisa nganteurkeun eta ka wëwëngkëranana? sarta soegan maneh ngarti dina paranti leumpang ka 21 imahna? 'Koe maneh meureun kanjahoan; karena harita maneh geus didjoe-roekeun, sarta rejana poë maneh katjida! 22 Naha maneh ngadatangan kana goe-dang saldjoë? sarta maneh nendjo goe-dang hoedjan boewah, 'noe koe kami disimpën ^a baris waktoe kasoekëran, 24 baris poë djoerit sarta përang? 'Di mana djalanna ka lëbah tjaång paboejar, sarta lëbah angin ti wetan pabalëntjar ka boemi? ^a 2 Moesa 9: 18; Jos. 10: 11; Wahj. 16: 21.
- 25 Saha noe njijeun kokotjoran baris tji-hoedjan, kitoe deui djalan baris kilating geledëg, 'sina ngotjor ka tanah anoe hanteu djalmaän, ka tëgal lëga noe taja 27 manoesaän, 'soepaja miseubeuhan ^a ka noe goendil nja boerindil, djeung soepaja ngalantarankeun bidjil djoekoet ngora? ^a p. 30: 3.
- 28 Naha hoedjan teh boga bapa? atawa saha noe ngajoegakeun reumis iboen? 29 'Ti kandoengan saha bidjilna tjai batoe? djeung halimoen kimpël di awang-awang, 30 saha noe ngagëlarkeun? 'Tjai njoempoet, djadi tjara batoe, djeung koelit sagara djadi djëgër.
- 31 Naha maneh bisa meungkeutkeun kongkorong ^a bentang Toedjoehan, atawa ngoedar banda Orion? 'Naha maneh bisa ngabidjilkeun bentang ranggeujan dina waktoena? atawa bisa noengtoen 33 Biroewang barëng anakna? 'Naha maneh njaho ^b pikoekoeh langit? atawa maneh noe nangtoekeun pangawasa eta ka boemi? ^a p. 9: 9. ^b Jer. 31: 35.
- 34 Naha maneh bisa narikkeun sowara maneh tëpi ka mega, soepaja tjai ngëmplang sina ngalipoetan ka maneh? 'Naha maneh bisa ngaleupaskeun kilat, datang ka bral, sarta ngomong ka maneh: 36 Noen, ijeu koering? 'Saha ^a noe neundeun kapintëran di djëro batin? atawa saha noe mere pangarti kana pikiran? 37 'Saha noe ngitoeng mega kalawan kapintëran? atawa këndi langit, saha noe ngoetjoerkeun, 'dimana keusik palid djadi ngabata, djeung goeroentoel taneuh lalengket? ^a p. 32: 8.

PASAL 39.

Naha maneh rek moro hakaneun singa 1 bikang? atawa rek njoekoeupan kana 2 ponjona singa ngora, 'lamoen eta keur ngadëpong dina panjalindoengan, keur 3 ngadëpa di noe bala, ngadodoho? 'Saha noe njawiskeun piparabeun gagak, ^a lamoen anakna ngadjërit ka Allah, bari ngaroejang, teu boga hakaneun?

^a Djab. 147: 9.

4 Naha maneh njaho waktoe ëmbe tjadas anakan? atawa bisa nitenan oentjal 5 ngadjoeroe? 'Naha maneh bisa ngitoeng boelanna tëpi ka djëdjëgna? atawa maneh njaho waktoena ngadjoeroe? 'Eta 6 teh maroengkoet, anakna diborosot- 7 keun, nja mitjeun kanjërina. 'Anakna sok maroeloes, ngagëdeanana dia-boer; ngalalejos, teu baralik deui ka indoengna.

8 Saha noe ngaleupaskeun kalde leuweung, dimërdikakeun? atawa ringkoes 9 kalde linghas, saha noe ngalaän? 'Tëgal lapang noe koe kami dibakoekeun imahna, nja tanah pangset pangtjittinganana. 10 'Eta teh njeungseurikeun karoesoehan nagara; teu ngadengeëun ngahajoh-hajohna noe ngagawekeun. 'Lakoena ngalingling di goenoeng-goenoeng, djadi pangangonanana; saroepaning noe hare-djo koe eta disaksrak.

12 Naha ^a banteng daekeun ngawoela ka maneh? atawa daekeun meuting pipir 13 pangokopan maneh? 'Naha maneh bisa njangtjangkeun banteng dina ^b tapak singkal koe tambangna? atawa daekeun narik garoe di lëbak-lëbak, noetoerkeun 14 ka maneh? 'Naha maneh daek ngandël ka dinja, pedah rosa tanagana? atawa daek mihapekeun ka dinja beunang ka-tjapean maneh? 'Naha maneh daek mër-tjaja ka dinja, jen kahasilan maneh dibawa balik, diakoetan ka leuit maneh?

^a Djab. 22: 22; Jës. 34: 7. ^b p. 31: 38.

16 Djangdjang manoeke naäm kikiplik bawaning soeka; tapi naha eta djangdjang 17 djeung boeloe bageur? 'Da ëndogna ditinggalkeun dina taneuh, sarta disina 18 haneut dina keusik; 'djeung pohoëun, jen eta bakal kadjëdjëk koe soekoe, sarta 19 kaidëk koe sato galak. 'Bëngis eta teh ka anakna, kawas lain anoena; ana tjoemah hese-tjapena, teu dipake

20 mëläng. 'Karana koe Allah disina kalis kapintëran, djeung hanteu didoeoeman pangarti. 'Samangsa-mangsa ngadjoeng-djoengkeun maneh kaloehoer, etanjeung-seurikeun ka koeda djeung ka noe toempakna.

22 Naha maneh noe mere pangawasa ka koeda, sarta noe makeanan beuheungna koe soesoeri ngërab? 'Naha koe maneh eta teh disina adjret-adjretan tjara simeut? Agëmna sësëgorna matak baloe-
24 was. 'Sok këkëdoek di medan, bari atohun koe kakoewatanana; sëmproeng manggihan noe njikëp pakarang. 'Eta teh njeungseurikeun kana kasijeun, djeung hanteu geder; sarta hanteu moendoer tina sabab pëdang. 'Dina loehoer koeda tinggalëndjreng wadah djamparing, toembak djeung tohok noe haroe-
27 roeng. 'Keur roesoeh sarta napsue eta teh ngoejoep boemi; djeung teu daekeun tjitjing lamoen njowara tarompët. 'Sattijap-tijap tarompët disada, seg ngahijëm; sarta ti kadjaohan koe koeda kaambeu përang, sosorowokanana kapala-kapala sarta djeung soerak.

29 Naha ti pangartian maneh noe matak a dadali ngapoeng, meberkeun djangdjangna, hibër ka kidoel? 'Naha koe parentah maneh noe matak galoedra moeloek, sarta njajangna b di noe loehoer loehoer? 'Tjitjingna di goenoeng tjadas, nja ngënggonna dina pontjot tjadas sarta neukteuk. 'Ti dinja alak-ilik baris hakaneun; panonna awaseun ka noe djaoeh.
33 'Ari anakna sok njeuseup gëtih; sarta di mana bae aja djalma kasabët, c nja di dinja ajana. a 3 Moesa 11:16. b Jér. 49:16. c p. 9:26; Mat. 24:28.

34 Ngawalon deui Pangeran ka Ajoeb, kijeu walonna:

35 Naha noe njëla teh dek madoean ka noe Moerba-wisesa? Noe njawad ka Allah teh geura ngadjawab!

36 Ngawangsoel Ajoeb ka Pangeran, kijeu wangsoelna:

37 Sajaktosna, simkoering teh hina teuing; koemaha simkoering nja pingawangsoeleun ka andjeun? a simkoering noengkoepkeun leungeun ka soengoet simkoering. 'Geus sakali simkoering oendjoekan, nanging moal ngawangsoel deui; atanapi doewa kali, nanging moal deui-deui.

a p. 21:5; Djab. 39:10.

PASAL 40.

Tidinja Pangeran ngawalon deui ka Ajoeb a ti djëro angin riboet, kijeu walonna:

a p. 38:1.

2 a Tjangkeng maneh geura disaboek sabijasa lalaki; kami arek nanja deui ka maneh, seg maneh ka kami mere
3 njaho! 'Naha maneh b karah dek ngarobahkeun hoekoem kami? dek njalahkeun ka kami, soepaja diri maneh bënë?
4 'Atawa maneh boga leungeun c sapërti Allah? d sarta maneh bisa ngagoeloe-
5 doegkeun sowara tjara andjeunna? 'Ari kitoe mah geura ngadangdanan sorangankoe kaagoengan djeung kaloehoeran, bari makeanan maneh koe kaähengan
6 djeung kamoeljaän; 'bojorkeun kaleberan ambëk maneh; pëntjrong sakoer noe adigoeng, sarta koe maneh ka-handap-
7 keun; 'pëntjrong sakoer noe adigoeng, sarta koe maneh toendoekkeun; ari noe daroraka koe maneh rëmoekkeun dina
8 ënggonna; 'saroempoetkeun dina lëmah barëng sapisan; beungeutna rimboenan
9 di noe boeni! 'Ana kitoe mah kami oge rek moedji ka maneh, e sapedah leungeun maneh sorangan njalamëtkeun ka maneh.

a p. 38:3. b Roem 3:4. c Jës. 51:9.

d p. 37:5. e Djab. 98:1.

10 Masing ingët ka badak tjai, anoe beunang kami ngadamël tjara ka maneh;
11 njatoena djoekoet, sapërti sapi. 'Masing njaho, kakoewatanana aja dina tjangkengna, djeung kabëdasanana aja dina
12 oerat beuteungna. 'Ana tjëntang boentoetna, tjara kai poetri; oerat pingpingna
13 pabeulit. 'Toelangna djeg pantjoeran
14 tambaga, haloengna lir gada beusi. 'Nja eta teh loeloegoe djalan Allah; koe noe
15 ngadamël dipaparinan pëdang. 'Karana goenoeng-goenoeng ngabaridjilkeun piparabeunana; ari sakabeh sato galak
16 aroelin di dinja. 'Dëroemna handapeun tangkal bidara, di noe boeni, ënggon
17 bajongbong sarta rawa. 'Tangkal bidara ngijoehan ka dinja koe hijeumna; waroe
18 lot noe ngalingkoengan ka dinja. 'Ari bangawan keur goentoer, sihareng eta teu gimireun; nja këndël bae, masih tji
19 Jordan leb tèpi ka soengoetna. 'Aja noe bisa meunangkeun inja adoe-hareupan koe ridjët, sarta nendok iroengna?

20 Naha maneh bisa mëtjatkeun boehaja

koe oeseup? atawa narik letahna ka
 21 handap koe tali? 'Naha maneh bisa nge-
 rong iroengna koe wawalinian, atawa
 22 niir tjatjapekna koe kakait? 'Naha bakal
 panoenoehoen ka maneh make loba
 omong? atawa bakal mitjatoer ka maneh
 23 kalawan sareh? 'Naha bakal njiieun pèr-
 djangdjian reudjeung maneh, seug koe
 maneh dibawa, soepaja ngawoela sala-
 24 wasna? 'Naha koe maneh rek dipake
 tjtjtjočan saperti manoe? atawa koe
 maneh rek ditjangtjang keur baroedak
 25 maneh awewe? 'Naha rek didagangkeun
 koe noe papatoengan, dibagi-bagikeun
 26 ka toekang balantik? 'Naha koelitna
 koe maneh rek ditapoek koe garanggang,
 27 atawa hoeloena koe koeli laeok? 'Pek
 leungeun maneh ka dinja; masing ingët
 28 kana pèrang, hamo deui-deui! 'Satëmèn-
 na, pangharèpanana pigagaleun; barang
 nendjo ge ka dinja tigèdèboeg.

PASAL 41.

Taja noe sakitoe tamaha, ^a wani nga-
 geuingkeun eta; na saha karah noe
 2 bisa tagèn di pajoeneun kami? 'Saha
 noe geus miheulaän ^b mere ka kami,
 anoe matak koe kami koedoe dibalès?
^c Naon-naon noe aja di sakolong langit
 kabeh, nja anoe kami. ^a p. 3: 8.

^b p. 35: 7; Roem 11: 35. ^c 5 Moesa 10: 14; Djab. 50: 12.

3 Kami moal njidèmkeun anggahotana,
 kitoe deui pèrkara pangawasana sarta
 4 djeung sègoet bangoenna. 'Saha noe bisa
 njingkabkeun pakena ti loewar? Saha
 noe bisa ngasoepan hoentoena noe rang-
 5 kèp? 'Saha noe bisa ngaboekakeun panto
 beungeutna? Sakoeriling hoentoena aja
 6 kabaloewasan. 'Kèpèngna noe pohara
 dipake kamagoengan; rekep tjara tjap
 7 noe rapèt. 'Noe hidji adèk ka noe hidji
 deui, wani angin teu bisaeun asoep kana
 8 antarana. 'Pada rakèt djeung batoerna;
 padengket-dengket, teu daekeun papi-
 9 sah. 'Ana bèrésin bidjil sorot; djeung
 10 panonna ^a lir biwir-mata padjar. 'Ti
 soengoetna ka loewar siga obor hoe-
 roeng, djeg pepetelan seuneu patingpa-
 11 lèsat. 'Ti lijang iroengna bidjil haseup,
 saperti parihoek ngagolak, soeloehna wa-
 12 walinian. 'Napasna njeungeut roehak,
 djeung hoeroeng ka loewar ti soengoetna.
 13 'Beuheungna kaènggonan kabédasan,
 djeung simana pèpèntjaän ti heulaeu-

14 nana. 'Barëndjoel dagingna noe ngaga-
 poej rarapèt, parageuh dina awakna,
 15 hanteu goejan-gajoen. 'Hatena teuas tjara
 batoe, nja teuas saperti batoe panggi-
 16 lingan noe ti handap. 'Ana djoeng, djalma
 panggagahna ge risieun; tina kasima
 17 datang ka boentoe-lakoe. 'Oepama di-
 taradangan koe pèdang, hanteu teurak;
 toembak, bandring djeung badjoe kère
 18 taja gawena. 'Beusi koe eta diangkèn
 19 sapoe, tambaga diangkèn kai bobo. 'Koe
 anak gondewa moal beunang dibirat-
 keun; batoe bandring ka eta salin roepa,
 20 djadi kawas djarami. 'Gègèndir koe eta
 diangkèn djarami, sarta njeungseurikeun
 21 kana salèbèrna tohok. 'Ti handapna ka-
 was talawengkar lentjop; ana ngagoe-
 loesoer dina leutak djeg tapak seredan
 22 ngirik. 'Leuwi koe eta disina ngagolak
 tjara daloeng; laeok didjiieun saperti pa-
 23 naheuran wawangian. 'Aloeran toeka-
 ngeunana didjiieun tjaäng, wani sagara
 24 disangka boeok bodas. 'Taja pisan ta-
 tandinganana di boemi; didamèlna han-
 25 teu keuna koe geder. 'Sakabeh noe loe-
 hoer ^b koe eta dipèntjrong; estoe djadi
 radja, njèkèl sakoer ^c ahli bédègong.

^a p. 3: 9. ^b p. 40: 6, 7. ^c p. 28: 8.

PASAL 42.

Ngawangsoel Ajoeb ka Pangeran, kijeu
 wangsoelna:

2 Noen, ajeuna simkoering geus tèrang,
^a andjeun teh langkoeng ijasa saniskan-
 tèn, sarèng sakèrsa andjeun teu beunang
 3 dihalangan. '[Lahir andjeun:] ^b Saha
 eta noe mindingan papasten teu kala-
 wan kanjaho? Lèrès, simkoering tadi
 njatoerkeun anoe teu kahartos koe sim-
 koering, ^c pèrkawis noe matak helok,
 4 anoe teu kadjoedi koe simkoering. '[La-
 hir andjeun:] ^a Maneh geura ngadenge,
 kami rek ngandika; maneh koe kami
 rek dipariksa, seg maneh ka kami mere
 5 njaho. 'Soemoehoen, simkoering tadina
 ngoeping ka andjeun watès tjeuli; doepi
 ajeuna mah andjeun katingal koe mata
 6 simkoering. 'Koe pèrkawis eta simkoe-
 ring mitjeun omong tadi, sarawoeh ka-
 doehoeng, make taneuh sarèng lèboe.

^a Djab. 135: 5; Jèr. 32: 17. ^b p. 38: 2. ^c Djab.
 131: 1. ^d p. 40: 2.

7 Ari geus kitoe, saporantos Pange-
 ran ka Ajoeb ngandikakeun sadajana

- pangandika noe tadi teja, ladjëng Pangeran nimbala ka ^a Elipas, oerang Teman teja: Kami bangët nja bëndoe ka maneh djeung kana doewa sobat maneh; karana maraneh tadi ngomongkeun kami hanteu bënëer tjara abdi kami Ajoeb.
- 8 'Mana ajeuna maraneh geura njokot ^b sapi ngora lalaki toedjoe siki, djeung domba lalaki toedjoe siki, seg laleumpang ka abdi kami Ajoeb; toeloej maraneh koedoe pada ngoerbankeun koerban doeroekan tina sabab diri maraneh; sarta Ajoeb, abdi kami, ^c sina mangnédakeun maraneh; karana ngan panéda eta noe koe kami rek ditarima, soepaja kami oelah midamél ka maraneh noeroetkeun kaberoengan maraneh; karana maraneh tadi ngomongkeun kami hanteu bënëer tjara abdi kami Ajoeb.
- 9 'Bral Elipas, oerang Teman, djeung Biladad, oerang Soeah, sarta Sopar, oerang Naäma teja, laleumpang, prak pada ngalampahkeun sakoemaha noe koe Pangeran diandikakeun ka darinja teja. Ari panéda Ajoeb koe Pangeran ditarima.
- 10 'Djeung deui ^d dibojongna Ajoeb teja koe Pangeran dibalikkeun, keur mangsa Ajoeb mangnédakeun sobat-sobatna; malah sadajana noe asal kagoengan Ajoeb koe Pangeran diwoewoehan, ^e dongkap ka doewa tikél. ^a p. 4:1.
- ^b 4 Moesa 23:1. ^c 1 Moesa 20:7. ^d 5 Moesa 30:3. ^e p. 8:7.
- 11 Tidinja sakabeh saderekna pamëgët,

- djeung sakabeh saderekna istri, kitoe deui sakabeh kawawoehanana ti bareto, pada ngalajad ka andjeunna, sarta ^a ngadalabar roti djeung andjeunna di djëro boemina, bari pada nandakeun hawatir ka andjeunna, sarta ngalilipoer ka andjeunna, tina hal sakabeh katjilakaan, anoe koe Pangeran didatangkankeun ka andjeunna teja; toer pada njanggakeun wang perak ka andjeunna saggëbleg sewang, kitoe deui anting émas hidji sewang. ^a Loek. 14:1.
- 12 Ari Pangeran ngabërkahan panoengtoengan Ajoeb ^a leuwih ti batan mimitina; dongkap ka kagoengan salaksa opat reboe domba, gënëp reboe onta, sareboe pasang sapi djeung sareboe kalde bikang.
- 13 'Sarta ^b kagoengan deui toedjoe poetra pamëgët djeung tiloe
- 14 poetra istri. 'Ari poetra istri noe mimiti koe andjeunna didjënënganan Jëmima; noe kadoewa didjënënganan Kësia; ari noe katiloe didjënënganan Keren-
- 15 Hapoek. 'Di sakoeriling tanah teu kapinggih awewe noe geulis saperti poetra Ajoeb; sarta koe ramana pada dipaparin milik di têngah saderekna pamëgët. ^a p. 1:3. ^b p. 1:2.
- 16 Sanggeusna noe tadi teja Ajoeb hiroep deui saratoes opat poeloe taoen, sarta ningali poetra-poetoeana, opat toeroenan.
- 17 'Tidinja Ajoeb poepoes, ^a sëpoe, toer warëg nja oemoer. ^a 1 Moesa 25:8; 35:29.

K I T A B D J A B O E R.

DJABOER 1.

Dagdja tēmën djalma, ^a noe teu loemakoe toeroet pirëmpoeg noe daroraka, djeung ^b teu nangtoeng dina djalan noe marigawe dosa, sarta ^c teu dijoe dina pangdijoekeun noe marojok; 'saënjana ^d kasoekana kana toret Pangeran, ^e bari mikiran toretna beurang-peuting. 'Ari noe kitoe teh ^f ibarat tangkal dipëlak sisi waloengan tjai, noe boewahan dina oesoemna, sarta daoenna tara aloem;

naon bae noe dipilampah, tangtoe loeloes. ^a Sil. 1:10, 15. ^b Sil. 4:15. ^c Djab. 26:4. ^d Djab. 112:1. ^e 5 Moesa 6:7; Jos. 1:8. ^f Jér. 17:8.

4 Ari djalma noe daroraka lain kitoe; ënjana mah ^a saperti hoe-oet noe kabawa koe angin. 'Sabab kitoe noe daroraka moal bisa tagën mangsa ngadëg hoekoe-man, sarta noe marigawe dosa moal tagën dina padjëmoehan noe balënëer. 'Karana Pangeran ^b langkoeng oeninga dina djalan djalma balënëer; dëmi djalan djalma daroraka mah tangtoe leungit. ^a Aj. 21:18; Djab. 35:5. ^b Aj. 23:10.

DJABOER 2.

Koe naon ^a oerang kapir mana njarewot, djeung bangsa-bangsa mikiran ² noe tjoemah bae? 'Radja-radja di boemi pada dangdan, sarta pangkat-pangkat rërëmpeogan djeung batoer-batoer, dek ngalawan ka Pangeran djeung ka ^b Lisahan andjeunna. '[Pokna:] Hajoe, oerang pëgatkeun barangod ti andjeunna, oerang pitjeun tambagna ti oerang!

^a Lal. 4:25. ^b 1 Sam. 2:10.

⁴ Anoe linggih di sawarga ^a bakal goemoedjeng; koe Goesti eta teh bakal dipojok. 'Didinja andjeunna bakal ngandika ka maranehanana sadjéro bëndoena, bari ⁶ pada disëblakkeun sadjéro wërana: 'Sattëgësna kami geus ngadjëngkeun Radja kami ngangking ^b Sion, goenoeng kami noe soetji. ^a Djab. 37:13; 59:9. ^b Djab. 48:3.

⁷ Kami dek njaritakeun pikoekoeh: aja timbalan Pangeran ka kami kijeu: ^a Maneh teh poetra kami; nja poë ijeu maneh koe kami dijoegakeun. 'Geura menta ka kami, ^b tangtoe maneh koe kami dipaparin oerang kapir, djadi milik maneh; kitoe deui satoengtoeng boemi, ⁹ djadi bobogaän maneh. 'Koe maneh ^c bakal dirarëmoekkeun, make iteuk beusi; nja dipareupeuskeun, tjara wadah beunang pandjoenan. ^a Lal. 13:33; Ibr. 1:5; 5:5. ^b Djab. 22:28; 72:8. ^c Wahj. 2:27; 12:5.

¹⁰ Mana ajeuna, eh radja-radja! masing palintër; eh hakim-hakim di boemi! masing daek diwarah. 'Koedoe pada ngabakti ka Pangeran reudjeung sijeun; sarta koedoe pada gërah kalawan ngalëpër. 'Geura pada njijoem ka Poetra, oelah datang ka ngabëndon, tanwande maraneh laleungit nja djalan; karana tangtoe tereh djadi bëndoena. ^a Bagdja tëmën sakoer noe njalindoeng ka andjeunna!

^a Djab. 34:9; Jës. 30:18.

DJABOER 3.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed, ^a mangsalandjeunna keur ngalolos tina sabab Alsalom poetrana. ^a 2 Sam. 15.

² Noen Pangeran! ^a koe loba noe njoesoekër ka koering; pirang-pirang noe ³ ngamoesoeh ka koering. 'Reja noe ngaromongkeun njawa koering, jen: Hamo eta teh meunang pitoeloeng ti Allah. Selah.

^a Djab. 25:19.

⁴ Doepi andjeun, Pangeran! ^a këpëng koering, nja kahormatan koering, sarëng ⁵ noe njëngkatkeun sirah koering. 'Koering sasambat ka Pangeran tarik pisan, sarta koering koe andjeunna dikaboel ti goenoeng andjeunna noe soetji. Selah.

^a Djab. 7:11.

⁶ ^a Koering tadi ngëdëng, sarta sasarean; toeloëj koering njaring, sabab Pangeran noe njoendang ka koering. 'Moal sijeun koering ^b koe bala balaksa-laksa, noe araja di sakoeriling, dek mërangan ka koering. ^a Djab. 4:9. ^b Djab. 27:3.

⁸ Noen Pangeran! moegi geura ngadëg; noen Allah koering! moegi njalamëtkeun ka koering; karantën andjeun geus ngagëboegan sadajana moesoeh koering kana tjatjapekna; ^a hoentoe noe daroraka koe andjeun geus dipotongkeun. ⁹ 'Pangeran ^b noe kagoengan kasalamëtan; ^c moegi ka oemat andjeun maparin bërakah! Selah.

^a Djab. 58:7. ^b Djab. 74:12.

^c Djab. 115:15.

DJABOER 4.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

² Noen, Allahing kabënëran koering! tijap-tijap koering sasambat, moegi koe andjeun dikaboel. Tijap-tijap koering keur soesah, andjeun sok maparin kadjëmbaran ka koering. Moegi aja sihkoernija ka koering, sarëng panëda koering moegi dimakboel!

³ Eh anak djalma! sabaraha pililaeunana deui kahormatan kaoela nja rek didijjeun kawirangan? Sabaraha pililaeunana deui nja rek soeka kana lampah teu poegoeh, nja rek nejangnan bohong? ⁴ Selah. 'Mana kanjahokeun koe maraneh, jen aja noe koe Pangeran dioentjoelkeun, dianggo kaasih! Pangeran tangtoe ngamakboel, ari kaoela sasambat ka andjeunna.

⁵ Moen maraneh ^a ambëk, oelah koengsi matak dosa; geura pada gëndoe-rasa sadjéro hate maraneh di saënggon-ënggon maraneh, bari tjaritjing! Selah.

⁶ 'Koedoe pada ngoerbankeun ^b koerban kabënëran, sarta sing ngarandël ka Pangeran. ^a Ep. 4:26. ^b 5 Moesa 33:19; Djab. 51:21.

⁷ Reja noe ngaromong; Saha ka oerang rek nembongkeun kabagdjaän? Moegi

koering sadaja dioengkoelan ^a koe tjahja
 8 pameunteu andjeun, Pangeran! 'Andjeun
 maparin kaboengahan di djero hate koe-
 ring, langkoeng ti batan itoe keur oesoem
 panen gandoemna sarëng anggoerna.

^a 4 Moesa 6: 26.

9 Koering ^a bade ngëdëng sarëng sa-
 sarean sakali kalawan salamët; ^b karantën
 andjeun, Pangeran! maparin koering
 bisa ngënggon sorangan sarëng sënang
 ati.

^a Djab. 3: 6. ^b 3 Moesa 26: 5, 6.

DJABOER 5.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe
 soeling. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

2 Noen Pangeran! moegi ngadangoe-
 keun pioendjoek koering; tapakoer koe-
 3 ring moegi kamanah. 'Moegi ngarëgëp-
 keun kana sora djëdjëritan koering, ^a
 noen Radja koering sarëng Allah koe-
 ring! karantën koering sëdja nënëda ka
 4 andjeun. 'Noen Pangeran! isoek-isoek
 andjeun tinangtos ngamakboel panëda
 koering; isoek-isoek koering sëdja ha-
 toeran ka andjeun, bari ngantos-ngantos.

^a Djab. 84: 4.

5 Karantën andjeun teh ^a lain Allah
 noe soeka kana kadorakaän; anoe awon
 6 moal ngaroengroeng di andjeun. 'Noe
 garelo hanteu tahan di pajoeneun sotja
 andjeun; sakoer noe njijeun kagorengan
 7 koe andjeun dipikageuleuh. 'Noe nga-
 romong bohong koe andjeun digëmpoer;
 toekang ngoetjoerkeun gëtih sarëng toe-
 kang tjidra koe Pangeran dipikagihoek.

^a Djab. 34: 17.

8 Doepi koering teja, tina kagëdean sih-
 koernija andjeun koering bade lëbët ka
 gëdong andjeun, sëdja sëmbahijang
 njanghareup ka kabah andjeun noe soetji,
 9 kalawan sijeun koe andjeun. 'Noen Pa-
 ngeran! moegi koering ditoejoen dina
 kabënëran andjeun, tina sabab noe nga-
 rarah ka koering; moegi ngaratakeun
 djalan andjeun ti heulaeun koering.
 10 'Karantën dina soengot itoe taja noe
 sabënërna; batinna pinoeuh hawa-napsoe;
^a tikorona astana gorowong; ^b letahna
 dipake ngolo-ngolo. ^a Roem 3: 13. ^b Djab. 58: 22.

11 Noen Allah! moegi eta sina njaran-
 dang lara; sina pada tigëdëboeg tina
 pakarëpanana; moegi padi diboewang
 mawa kalobaän kamasijatanana, sabab
 12 pada mantangoel ka andjeun. 'Sawang-

soelna ^a sadajana noe njalindoeng ka
 andjeun mah moegi sina baroengah;
 moegi sina sarënggak salalanggëngna,
 sabab diaoeban koe andjeun; ari sakoer
 noe njaäh ka padjënengan andjeun moegi
 13 sina soeka-soeka di djero andjeun. 'Ka-
 rantën andjeun, Pangeran! ngabërkahan
 ka noe bënë; koe andjeun dilingkoen-
 ngan koe kaasih, sapërtoes koe këpëng.

^a Djab. 40: 17.

DJABOER 6.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeu-
 han kawat, ^a sora gëde. Ijeu djaboer
 damëlan Dawoed.

^a Djab. 12: 1.

2 Noen Pangeran! ^a moegi oelah njiksa
 ka koering sadjero andjeun bëndoe; sa-
 rëng moegi oelah mëpërih ka koering
 3 sadjero andjeun wëra. 'Moegi aja sih-
 koernija ka koering, Pangeran! karantën
 koering teh apës; moegi koering ditja-
 geurkeun, Pangeran! ^b karantën raga
 4 koering soemëblak. 'Malah njawa koe-
 ring soemëblak kalangkoeng-langkoeng.
 Ari andjeun teh, Pangeran! ^c sabaraha
 pilamieunana deui?

^a Djab. 38: 2.

^b Djab. 51: 10. ^c Djab. 13: 2.

5 Moegi geura linggih deui, Pangeran!
 moegi ngadjait njawa koering; moegi
 njalamëtkeun koering koe karna kaäsi-
 6 han andjeun! 'Karantën ^a di ënggon noe
 maot taja noe njëbat ka andjeun; saha
 noe bisa nganoehoenkeun ka andjeun
 7 di ënggon noe paeh? 'Koering lësoe
 balas roehah-rahoeh; saban wëngi ka-
 soer koering koe koering dongkap ka
 ngambang; nja pangheësan koering doe-
 moegi ka djibroeg koe tji-panon koering.
 8 'Mata koering roeksak balas kasëdihan;
 nja lamoer, bawaning sakoer noe njoe-
 soekër ka koering.

^a Djab. 115: 17.

9 Geura njalingkir ti kaoela, eh sakoer
 noe njijeun kadorakaän! karena Pange-
 ran geus ngamakboel ka sowara kaoela
 10 tjeurik. 'Pangeran ^a geus ngamakboel
 ka panoehoen kaoela; panëda kaoela
 11 koe Pangeran ditarima. 'Sakabeh moe-
 soeh kaoela ëngke arera sarta soemë-
 blak liwat saking; bakal aloendoer, arera
 ngadak-ngadak.

^a Djab. 34: 5, 18.

DJABOER 7.

Ijeu poepoedjian damëlan Dawoed, anoe
 koe Dawoed dinjanjikeun ka Pangeran
 tina hal omongan Koes anak Jëmini.

- 2 Noen Pangeran, Allah koering! ka andjeun koering njalindoeng; moegi njalamëtkeun koeringtidadajana noengodag-ngoedag ka koering, nja moegi koering
- 3 dileupaskeun! 'Oelah koengsi eta teh nja-saäk diri koering sapertos singa; disëwek-sëwek, reh taja noe ngaleupaskeun.
- 4 Noen Pangeran, Allah koering! oepami jaktos koering milampah kitoe, oepami
- 5 leungeun koering aja koetjiwana, 'oepami koering njijeun kaawonan ka noe sae sarëng koering, (salërësna koering teh ngadjait anoe njoesokër ka koering
- 6 taja sababna): 'mangga, moesoh sina ngoedag njawa koering, dongkap ka kasoesoelna, bari seug ngidëk-ngidëk pati koering kana taneuh, sarëng ngëngonkeun ^a pangatjian koering dina lëmah! Selah. ^a 1 Moesa 49: 6; Djab. 16: 9.
- 7 Noen Pangeran! moegi geura ngadëg, nganggo bëndoe andjeun; moegi tjëngkat, ngalawan kasewotan anoe njoesokër ka koering; moegi goegah, noeloeng ka koering; andjeun pisan noe
- 8 ngërsakeun aja hoekoem. 'Ari padjëmoehan bangsa-bangsa sina ngarijoeng ka andjeun; seug andjeun, soemangga, moelih deui loehoereun eta ka manggoeng.
- 9 'Pangeran mëngke ngahoekoeman ka bangsa-bangsa. Moegi-moegi, noen Pangeran! maparin kaädilan ka koering, noemoetkeun kabënëran koering, sarëng noemoetkeun katëmënan, anoe aja di koering.
- 10 ^a Kagorengan djalma daroraka moegi sina parantos, sarëng moegi ngadëgkeun anoe bënë! ^b Karantën nja andjeun noe ngararaoskeun kana hate sarëng kana kaboeboewahan, noen Allah noe
- 11 langkoeng adil! 'Këpëng koering ^c ditjëpëng koe Allah, noe njalamëtkeun anoe saestoe nja hate. ^a Djab. 104: 35. ^b 1 Bab. 29: 17; Jër. 11: 20. ^c Djab. 8: 4.
- 12 Allah teh Hakim noe langkoeng adil, nja Allah noe bëndoe dina saban-saban
- 13 poë. 'Oepama aja noe teu tobat, andjeunna ngasah pëdangna; gondewana
- 14 dipëntang, diketjeng; 'nja nodjokeun ka dinja parobot noe matak paeh, djamparingna disina hoeroeng.
- 15 Saënjana, ^a eta teh keur ngandoeng kadorakaän, ngareuneuhkeun kasoehan, mëngke ngadjoeroekeun bohong.
- 16 'Eta teh njijeun lombang, sarta didjë-

- roan; seug tigoebag kana piloewang
- 17 beunangna njijeun. 'Kasoehanana pimalikeun ka hoeloena sorangan, sarta panganijajana pininggangeun ka ëmboen-ëmboenan dirina. ^a Aj. 15: 35; Jës. 59: 4.
- 18 Kaoela sëdja hatouer noehoen ka Pangeran noeroetkeun kaädilanana, sarta sëdja moedji ka padjënëngan Pangeran, noe langkoeng agoeng.

DJABOER 8.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe

^a Gitit. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

^a Djab. 84: 1.

- 2 Noen Pangeran, Goesti koering sadaja! aheng tëmën padjënëngan andjeun di sakoeriling boemi. Andjeun geus ngajakeun kaägoengan andjeun dina langit.
- 3 'Ti ^a biwir baroedak leutik sarëng orok andjeun geus ngadëgkeun kabëdasan, tina sabab noe njatroean ka andjeun, pikeun ngeureunkeun moesoh sarëng noe ngarah malës. ^a Mat. 21: 16.
- 4 Tijap-tijap koering ngawaskeun langit andjeun, dadamëlan panangan andjeun, boelan sarëng bentang-bentang, kenging
- 5 andjeun ngadjadikeun: 'nahaon ^a manoesa, mana diëmoe-emoet koe andjeun, sarëng anak Adam, mana koe andjeun
- 6 dilajad? 'Didamëlna koe andjeun katjek saeutik ti malaikat, doepi dimakoe-taän koe kahormatan sarëng kamoel-
- 7 jaän. 'Koe andjeun ditjangkinganan sadaja dadamëlan panangan andjeun; ^b saniskantën koe andjeun ditaloekkeun di
- 8 handapeun soekoena: 'ëmbe-domba sarëng sapi-moending, sadajana; kitoe deui
- 9 sasatoan galak; 'manoe-manoe awang-awang sarëng laeok-laeok sagara, naon bae noe njarah djalana-djalana laeok.
- ^a Aj. 7: 17; Djab. 144: 3; Ibr. 2: 6. ^b 1 Kor. 15: 27.
- 10 Noen Pangeran, Goesti koering sadaja! aheng tëmën padjënëngan andjeun di sakoeriling boemi.

DJABOER 9.

Pikeun kokolot njanji; lagoe Moet-laben. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

- 2 Koering sëdja nganoehoenkeun ka Pangeran tëroes sarëng hate; sëdja njarijos-
- 3 keun sadaja moedjidjat andjeun. 'Koering sëdja boengah sarëng soeka-soeka di djëro andjeun; sëdja moedji ka padjënëngan andjeun, noen noe Langkoeng Agoeng!

- 4 Sabab moesoeh koering oendoer ka
toekang, patindjaropak sarëng laleu-
5 ngit ti pajoeneun andjeun. 'Karantën and-
djeun parantos ngoeroeskeun prakawis
sarëng padoe koering; andjeun parantos
linggih dina pangtjalikan, ^a noen Hakim
noe langkoeng adil! ^a Djab. 7:12.
- 6 Oerang kapir koe andjeun geus diseu-
seul; noe doraka koe andjeun geus di-
gëmpoer, ngaranna koe andjeun dileu-
7 ngitkeun langgëng salalamina. 'Moesoeh
teja geus toempës, karoeksakan saën-
dëng-ëndëng; sarëng nagara-nagara teja
koe andjeun geus diraboetan; ingëtan
ka maranehna geus leungit.
- 8 Dëmi Pangeran mah linggih salalang-
gëngna; andjeunna geus ngadëgkeun
pangtjalikanana, kërsa ngahoekoeman.
9 'Tangtoe ^a andjeunna mëngke ngaho-
koeman djagat kalawan adilna, nja nga-
bënëran ka bangsa-bangsa djeung saes-
toe-estoena. ^a Djab. 96:13; 98:9.
- 10 ^a Tapi Pangeran pidjadieun koeta
loehoer pikeun anoe laip, koeta loehoer
11 eukeur mangsa aja kasoekëran. 'Ari sa-
koer noe nganjahokeun ka padjënëngan
andjeun bade ngarandël ka andjeun, sa-
bab andjeun, Pangeran! tara nilarkeun
anoë nejang an andjeun. ^a Djab. 37:39; 46:2.
- 12 Geura maroedji ka Pangeran, ^a anoe
linggih di Sion; ^b baredjakeun di bangsa-
13 bangsa sagala dadamëlanana. 'Sabab ^c
noe moendoet hoetang gëtih emoeteun
ka darinja, hamo lali ka panjambat noe
balangsak. ^a Djab. 76:3. ^b Djab. 57:10.
^c 5 Moesa 32:43.
- 14 Moegi aja sih-koernija ka koering, Pa-
ngeran! Moegi ningalikeun kabalangsak-
kan koering ti noe gareuleuh ka koering!
Nja andjeun noe ngahandjatkeun diri
15 koering ^a tina lawang maot; 'soepaja
koering njarijoskeun sadajana poedjian
andjeun; dina lawang ^b anak Sion koe-
ring sëdja gërah tina kasalamëtan an-
djeun. ^a Aj. 38:17. ^b 2 Radj. 19:21.
- 16 ^a Oerang kapir pada kapatër kana pi-
loewang beunangna njijeun; soekoena
karingkoes koe rawe beunangna njoem-
17 poetkeun. 'Pangeran geus nawiskeun an-
djeun, geus midamël kaädilan; noe do-
raka karidjët koe panggawe leungeunna
sorangan. (Tatabeuhan kawat.) Selah.
^a Djab. 7:16; Sil. 26:27.
- 18 Djalma doraka mëngke aloendoer ka

naraka, nja sakabeh oerang kapir noe
19 paroho ka Allah. 'Karana noe waloerat
moal dilalikeun saëndëng-ëndëng, pang-
harëpan noe balangsak hamo leungit
salalawasna.

- 20 Noen Pangeran! ^a moegi geura nga-
dëg; manoesa oelah sina bëdas. Oerang
kapir moegi dihoekoeman di pajoeneun
21 andjeun! 'Noen Pangeran! moegi eta
disina sijeun. Oerang kapir moegi sina
pada nganjahokeun, jen dirina manoesa.
Selah. ^a Djab. 7:7.

DJABOER 10.

Èh Pangeran! naha mana andjeun nga-
2 dëg ti kadjaoehan, sarëng ngalijeus
keur mangsa aja kasoekëran? 'Djalma
doraka tina kamagoengan ngoebrak-nga-
brik ka noe balangsak; moegi pada ka-
tangkëp koe akal beunangna mikiran!
3 Karana noe doraka sok moedji maneh
koe hal hawa-napsoena; sarta noe përe-
tjit teh tjoel, ngagorengkeun ka Pange-
4 ran. 'Tjék noe doraka, bari moentjoe-
goeg nja iroeng: Andjeunna moal njiksa;
^a sagala pikiranana: Euweuh Allah.
^a Djab. 14:1.

- 5 Djalanna sok awet di sambarang
mangsa; ^a hoekoeman andjeun sok loe-
hoer, djaoeh ti tendjo manehna; sakoer
noe ngamoesoeh ka manehna ^b pada di-
gëbos. ^a Aj. 22:12-14. ^b Djab. 12:6.

6 Omongna sadjéro hate: Aing hamo
tidjalikeuh; toeroen-toemoeroen aing
7 teh moal tjilaka. 'Soengoetna ^a pinoeh
koe sasapa, palatjidra djeung karinah;
handapeun letahna aja kasoésahan
djeung kadorakaan. ^a Roem 3:14.

- 8 Lakoena dijoeok dina paranti ngintip
di lëmboer-lëmboer; pek di noe boeni
maehan noe teu salah; panonna moerë-
lëng ka noe laip.

9 Ngintipna di noe boeni sapërti singa di
ënggonna; ngintipna hajang ngabewat
noe balangsak; pek noe balangsak dibe-
wat, digoegoesoer bari njandang rawena.

- 10 Lakoena ngadëmpes, dëpang-dëpong,
seg noe lalaip beunang koe koekoena.
11 'Omongna sadjéro hate: ^a Allah geus lali;
meungpeunan pameunteuna; moalningali
saëndëng-ëndëng. ^a Djab. 73:11; 94:7.

12 Noen Pangeran! moegi geura nga-
dëg; noen Allah! moegi geura ngadjoeng-
djoengkeun panangan andjeun; moegi
13 oelah lali ka noe pada balangsak. 'Koe

naon noe doraka ngagorengkeun ka Allah, ngomong sadjéro hate, jen: Andjeun moal njiksa?

- 14 Andjeun langkoeng waspaos; karantén kaewédan saréng njéri angén koe andjeun ditingalan, diteundeun dina panganan andjeun; ari noe laip masrahkeun diri ka andjeun; ^a saréng pahatoe nja andjeun noe mitoeloeng. ^a Djab. 68 : 6.
- 15 Moegi ^a motongkeun leungeun djalma doraka, saréng moegi njiksa kana kadorakaan djalma goreng, dongkap ka teu kapéndak koe andjeun. 'Pangeran ^b djoeménéng Radja langgèng salalawasna; ^c oerang kapir geus dileungitkeun ti tanah andjeunna. ^a 1 Sam. 2 : 31; Aj. 38 : 15. ^b Djab. 146 : 10. ^c Djab. 9 : 6.
- 17 Noen Pangeran! kahajang noe pada balangsak koe andjeun geus dimakboel; hatena koe andjeun dipageuhkeun; tjépil andjeun ngarégépkeun, 'kèrsa ^a maparin kaadilan ka pahatoe saréng ka noe laip, soepaja manoesa noe asal tina boemi oelah toeloej matak risi. ^a 5 Moesa 10 : 18.

DJABOER 11.

Pikeun kokolotnjanji. Damélan Dawoed.

- Kaola njalindoeng ka Pangeran. Bo-bo naha maraneh ngaromong ka njawa kaola: Geura kalaboer ka pigoenoe-
 2 ngan maraneh, saperti manoeek? 'Karana, saénjana, noe daroraka pada méntang gondewa; djamparingna geus ditjawiskeun dina laras, ^a karépna dek dipésatkeun ti noe poék ka noe saestoe nja
 3 hate. 'Lamoén tihang nagara diraroentoehkeun, djalma bènér koemaha nja pilampaheun? ^a Djab. 64 : 5.
- 4 ^a Pangeran linggih di djéro kabahna noe soetji; Pangeran teja pangtjalikana di sawarga; sotjana méléng, painingalna ngararaoskeun sagala anak
 5 Adam. 'Pangeran ngararaoskeun djalma noe bènér; démi djalma noe doraka sarta noe soeka nganijaja mah ^b koe
 6 manah Pangeran dipikageuleuh. 'Tangtoe noe daroraka koe andjeunna dihoedjanan djirét; ^c seuneu, djeung walirang, sarta angin nereptep pidoeo-
 maneun ^d loemoerna. ^a Hab. 2 : 20.
^b Djab. 5 : 5. ^c 1 Moesa 19 : 24. ^d Djab. 75 : 9.
 - 7 Karana Pangeran teh langkoeng adil; soekana kana kaadilan; noe saestoe ^a bakal pada nendjo ka pameunteuna. ^a Djab. 17 : 15.

DJABOER 12.

Pikeun kokolot njanji; ^a sora géde. Ijeu djaboer damélan Dawoed. ^a Djab. 6 : 1.

- 2 Noen Pangeran! moegi maparin pitoeleung; karantén noe njaáhan geus sépi; karantén noe satoehoe geus soe-
 3 woeng ti lébah anak Adam. 'Pada ngomong bohong, hidji-hidji djalma djeung batoerna; mitjatoerna biwir loemas-lamis, make midoewa pikir.
- 4 Pangeran moegi ngabasmi sakabéh biwir loemas-lamis, sagala letah noe
 5 mitjatoer soewaban; 'anoé ngaromong kijeu: Kami dek nandakeun kawasa koe letah kami; biwir kami anoé kami so-
 rangangan; saha djoeragan kami?
- 6 Tina karoeksakan noe pada balangsak, tina haharégoengan noe pada waloe-
 rat, noe matak ajeuna kami rek ngadég, soer pangandika Pangeran; kami rek njalamétkeun noe koe eta digébos.
- 7 'Pangandika Pangeran ^a nja pangandika bërèsih, saperti perak beunang ngalé-
 boer di djéro pangléboeran dina taneuh, beunang ngabésot toedjoeh kali. ^a Djab. 19 : 9; Sil. 30 : 5.
- 8 Andjeun, Pangeran! tinangtos ngaraksa ka darinja; kanténan koe andjeun didjaga, diloeupoetkeun ti ijeu bangsa
 9 ajeuna, salalanggèngna. 'Noe daroraka leuleumpangan koekoerilingan, satijap-
 tijap kalakoean hina keur oentjoel di lébah anak Adam.

DJABOER 13.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damélan Dawoed.

- 2 Sabaraha pilamieunana deui, Pangeran? ^a naha kèrsa lali ka koering saéndéng-éndéng? Sabaraha pilamieunana deui andjeun nja meungpeunan pameun-
 3 teu ka koering? 'Sabaraha pilamieunana deui koering nja kédah tarekah-tarekah sadjéro pikir, bari ewéd sadjéro hate ti beurang? Sabaraha pilamieunana deui moesoeh koering nja ngaloehoeran ka koering? ^a Djab. 42 : 10.
- 4 Moegi-moegi ngareret; moegi koering dikaboel, noen Pangeran, Allah koering! Moegi njaängkeun mata koering, oelah
 5 koengsi koering teh heés maot; 'oelah koengsi moesoeh koering ngomong: Aing geus ngelehkeun inja; ^a oelah koengsi satroe koering garérah, ana koering ti-
 djalikeuh! ^a Djab. 25 : 2.

6 Doepi koering teja ngandël kana kasihan andjeun; hate koering bade gërah tina pitoeloeng andjeun; koering sêdja njanji ka Pangeran, reh ka koering geus midamël kasaeen.

DJABOER 14.

I Pikeunkokoltnjanji. Damëlan Dawoed.

^a Anoe boeroeng ngomong sadjêro hate: Euweuh Allah. Eta teh pada lëbar lampahna, pada matak giroek pagaweanana; taja pisan noe migawe hade.

^a Djab. 10 : 4; 53 : 2.

2 ^a Pangeran ti sawarga ngawaskeun ka anak Adam, ningalikeun aja-hanteuna noe pintër, noe nejangnan Allah.

^a Djab. 33 : 13.

3 ^a Sakabehna ënggeus njingkir; sarejana geus djadi sipat geuleuh; hanteu aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan.

^a Roem 9 : 12.

4 Naha sakabeh noe njijeun kadorakaän teh euweuh kanjaho? ^a Pada ngahakanan oemat kami, kawas ngahakan roti, djeung teu njambat ka Pangeran.

^a Djab. 79 : 7.

5 Di dinja eta teh pada kataradjang sijeun bangët katjida; karena Allah njarëngan ka bangsa noe bënër.

6 Keun, maraneh ngerakeun kana tarekah noe balangsak, da Pangeran panjalindoenganana.

7 Èh, moegi-moegi kasalamëtan Israil geura datang ti Sion! ^a Lamoen dibjongna oemat koe Pangeran dibalikkeun, tangtoe Jakoeb pigëraheun, Israil pi-boengaheun.

^a Aj. 42 : 10.

DJABOER 15.

I Jeu djaboer damëlan Dawoed.

Noen Pangeran! ^a saha noe pingaroengroengeun di himah andjeun? Saha noe pingënggoneun dina goenoeng andjeun noe soetji?

^a Djab. 5 : 5; 24 : 3.

2 Noe loemakoena satëmënna, djeung milampah kabënëran, sarta ^a ngomong noe sajakti tëroes reudjeung hate;

^a Djak. 8 : 16, 17.

3 Noe letahna teu ngoepat, teu migawe goreng ka batoer, djeung teu ngadatangkeun wiwirang ka sanak;

4 Djalma sipat idjid ^a koe pangrasa eta dipikatjoewa, dëmi noe ibadah ka Pangeran mah koe eta diadjenan; ana soempah matak roegi dirina, teu diowahan;

^a 2 Radj. 3 : 14.

5 ^a Teu ngindjeumkeun oewang njokot

boengah; djeung teu narima pameresangan goreng ka noe teu salah. Saha-saha noe kitoe lampahna, moal tidjalikeuh salalangëngna.

^a 2 Moesa 22 : 25.

DJABOER 16.

I Jeu ^a pangeling-ngeling, damëlan Dawoed.

^a Djab. 56 : 1.

^a Moegi ngaraksa ka koering, noen Allah! karantën koering njalindoeng ka andjeun. 'Koering oendjoekan ka Pangeran: Goesti koering nja andjeun;

^b koering taja kasoekaän lijan ti andjeun.

3 'Ari moenggoeh para soetji noe di boemi, nja eta noe maroelja, sadajana karësépan koering ka eta.

^a Djab. 25 : 20.

^b Djab. 73 : 25.

4 Saha-saha noe miallah ka noe sedjen, ^a tangtoe bangët kasangsaraänana; koering teu wërat njitjikeun koerbanna

inoeman sipat gëtih, ^b sarëng teu wërat njëboetkeun ngaranna koe biwir. 'Nja Pangeran ^c noe djadi doeoeman banda koering sarëng doeoeman loemoer koering; toer andjeun noe nëtëpkeun bagian koering.

^a Jës. 42 : 8. ^b 2 Moesa 23 : 13. ^c Djab. 73 : 26.

6 Oekoeran ninggangna pikeun koering di noe ngareunah; saestoena koering

7 teh meunang milik aloes. 'Koering njoe-koerkeun ka Pangeran, noe maparin pitoedoeh ka koering; ^a dalah ti peuting

koering dipapatahan koe kaboeboewahan koering. 'Pangeran salalawasna ^b koe koering ditjipta aja di hareupeun koering; estoe aja di katoehoeëun koering, moal koering tidjalikeuh.

^a Djab. 7 : 10. ^b Lal. 2 : 25.

9 Sabab kitoe hate koering boengah, sarëng ^a pangatjian koering gërah; malah-malah daging koering pingënggoneun

10 sarëng kasënganganana. 'Karantën njawa koering ^b koe andjeun moal didjomplang di ënggon noe paeh; andjeun teh

moal tega kaäsih andjeun kasorang boe-
11 roek-oetjoetan. 'Andjeun ka koering bade maparin njaho kana djalan kahiroepan;

di pajoeneun andjeun pinoeh koe kaboengahan; panangan andjeun têngën njëpëng kangeunahan saëndëng-ëndëng.

^a Djab. 7 : 6. ^b Lal. 13 : 35.

DJABOER 17.

I Jeu panëda Dawoed.

Noen Pangeran! moegi ngamakboel kana kabënëran, rëgëpkeun ka panjëlöek koering; moegi dangoekeun panëda koe-

- 2 ring, ti biwir noe taja palsoena! 'Ti pajoeneun andjeun moegi ka loewar bēnēran koering; sotja andjeun moegi ngawaspaoskeun kaestoean!
- 3 Andjeun ^a geus ngararaoskeun kana hate koering; koe andjeun dilajad ti peuting; koering koe andjeun ditjoba, taja noe koe andjeun kapēndak; koering nijat pisan, oelah koering ngarēmpak
- 4 koe biwir. 'Mēnggahing lakoe-lampah manoesa, toemoet pangandika lambe andjeun, koering ngaraksa maneh pērkawis
- 5 djalan euwah-euwah. 'Nintjak koering tētēg dina djalan andjeun, soekoe koering hanteu tidjalikeuh. ^a Djab. 7 : 10.
- 6 Koering sasambat ka andjeun, noen Allah! karantēn andjeun kērsa ngaboelkeun ka koering. ^a Moegi njondongkeun tjēpil andjeun ka koering; pioendjoek
- 7 koering moegi dangoekeun! 'Moegi ngahengkeun kaāsihan andjeun, noen noe njalamētkeun sadajana noe njalindoeng ka panangan andjeun tēngēn, ti sakoer noe ngamosoeh! ^a Djab. 88 : 3.
- 8 Moegi ngaraksa ka koering ^a sapērtos ka siki sotja; moegi koering boenikeun
- 9 ^b dina aoeb djangdjang andjeun, 'tina sabab noe daroraka, noe ngaroeksak ka koering, nja ngamosoeh ka koering tēroes sarēng lēlēmbotan, bari ngalingkoengan ka koering. ^a 5 Moesa 32 : 10; Djak. 2 : 8. ^b Djab. 36 : 8.
- 10 Eta teh ^a noetoepan maneh koe gadjihna; soengoetna ngaromong kama-
- 11 goengan. 'Ka mana bae koering nintjak, ajeuna eta ngarijoeng ka koering; pannonna ditoedjoekeun, karēpna ning-
- 12 gangkeun koering kana taneuh. 'Oepamina ^b sapērtos singa, hajang njoso kana njasaāk; sarēng sapērtos singa ngora, keur ngadēpong dina panjoempoetanana. ^a Aj. 15 : 27; Djab. 73 : 7. ^b Djab. 10 : 9.
- 13 Noen Pangeran! moegi geura ngadēg; moegi eta koe andjeun dipiheulaān; moegi disina ngoedoeproek! Moegi ngaleupaskeun njawa koering ti noe doraka, koe
- 14 pēdang andjeun; 'ti eta djalalēma, koe panangan andjeun, Pangeran! ti djalalēma noe djadi ahli doenya, bagianana dina hiroep ijeu, sarēng beuteungna koe andjeun dieusian koe arta-banda andjeun; pada seubeuheun koe anak, sarēng naringgalkeun sesa makena ka ba-
- 15 roedakna. 'Doepi koering teja ^a mangke

nendjo ka pameunteu andjeun kalawan kabēnēran; koering piseubeuheun koe ^b roepa andjeun, dimana koering geus hoedang. ^a Aj. 19 : 26; Djab. 11 : 7. ^b 4 Moesa 12 : 8.

DJABOER 18.

- Dikeun kokolot njanji. Damēlan abdi
- Pangeran Dawoed, ^a anoe ngoendjoekeun ka Pangeran oengēlna ijeu poepoedjian, keur mangsa andjeunna koe Pangeran geus dileupaskeun ti leungeun sakabeh moesoehna, sarta ti panangan
- 2 Saol. 'Ari pioendjoekeun: ^a 2 Sam. 22.
- Koering njaāh pisan ka andjeun, Pa-
- 3 ngeran, kabēdasan koering! 'Pangeran teh nja batoe tjadas, nja benteng koering, sarta noe ngarahajoekeun ka koering; Allah koering, batoe karang koering; di andjeunna koering njalindoeng; kēpēng koering sarta tandoek kasalamētan koering, koeta koering noe loe-
- 4 hoer. 'Koering sēdja sasambat ka Pangeran, anoe lajak dipoedji; tangtoe koering disalamētkeun ti moesoeh-moesoeh koering.
- 5 Koering tadina kabeulit koe talining maot, sarta waloenganing katiwasan
- 6 ngareureuwas ka koering. 'Eta koering karingkoes koe talining ēnggon noe
- 7 paeh, kapapag koe ridjēting maot. 'Dina keur seekēr koering njēloek ka Pangeran, nja koering ngadjērit ka Allah koering; seug andjeunna ti djēro kabahna ngamakboel kana sowara koering, panjambat koering ka pajoeneunana dongkap ka tjēpilna.
- 8 Dēr boemi teh gendjlong, nja ojad; sarta dasar goenoeng-goenoeng aringgeung, nja garendjlong, sarehing andjeunna bēndoe. 'Ngēboel haseup ti pangamboengna, sarta seuneu ti djēro bahamna ngahakan, roehak raroehaj ti
- 9 eta. 'Seug andjeunna ^a ngadengdekkeun langit, djoet loengsoer; sarta angkeub handapeun dampalna. ^a Djab. 144 : 5.
- 11 Noe dititihan koe andjeunna ^a nja moekarabin, bēr hibēr; andjeunna ngal-
- 12 jong toenggang djangdjang angin. 'Poēk koe andjeunna didjadikeun dingdingna, aja sakoebēng andjeunna minangka ^b sa-
- 13 oengna, mēdēming tjai, mēndoenging langit. 'Tina sorot pajoeneunana djol megana maradjoe, aja hoedjan boewah sarta roehak seuneu. ^a Djab. 99 : 1. ^b Aj. 36 : 29.

14 Doer Pangeran dina langit ngajakeun
goeloedoeg, noe Langkoeng Agoeng
moenggah ngagëntra; aja hoedjan boe-
15 wah sarta roehak seuneu. 'Andjeunna
ngaleupaskeun djamparingna, seug eta
dipabalëntjarkeun; nja kilat pirang-pi-
16 rang, seug pada digoedjroedkeun. 'Beh
tembong dasaring tjai-tjai, sarta katara
padëmen djagat, tina panjuseul an-
djeun, Pangeran! ^a tina anginging napas
pangamboeng andjeun. ^a Aj. 4: 9.

17 Pangeran ^a ti manggoeng miwarang,
këk koering ditjandak, dihandjatkeun ti
18 tjai gëde; 'dileupaskeun ti moesoeh koe-
ring noe bëdas, nja ti noe gareuleuh ka
koering; karana pada kawasa batan koe-
19 ring. 'Eta teh ngaronom ka koering
keur poëan koering balahi; tapi Pange-
20 ran djadi pangladjër koering. 'Sarta
koering dibidjilkeun ka noe lëga; eta
koering koe andjeunna didjait, sabab
soekaeun ka koering. ^a Djab. 57: 4.

21 Pangeran teh malës ka koering noeroet-
keun kabënëran koering; ^a noeroetkeun
kabërësihan leungeun koering moelang-
22 na ka koering. 'Karana koering ngesti-
keun djalan Pangeran, sarta teu doraka
23 moengkir ka Allah koering. 'Karana sa-
dajana hoekoemna aja di hareupeun koe-
ring, sarta pikoekoelna koe koering
hanteu disingkirkeun ti diri koering.
24 'Estoe koering teh satëmënna di pajoe-
neun andjeunna, sarta koering ngaraksa
maneh ti pidorakaeun koering. ^a Aj. 22: 30.

25 Mana Pangeran ka koering moelang
noeroetkeun kabënëran koering, noe-
roetkeun kabërësihan leungeun koering
26 di pajoeun sotjana. 'Ka noe heman,
andjeun nawiskeun mantën heman; ka
djalma satëmënna, andjeun nawiskeun
27 mantën satëmënna; 'ka noe bërësih, an-
djeun nawiskeun mantën bërësih; dëmi
ka noe bengkok mah, andjeun nawiskeun
28 mantën tibalik. 'Karantën oemat noe
balangsak koe andjeun disalamëtkeun;
doepi ^a panon loehoer mah koe andjeun
dika-handapkeun. ^a Djab. 101: 5.

29 Sajaktosna, andjeun njaängkeun da-
mar koering; Pangeran, Allah koering,
30 noe nërangkeun poëk koering. 'Karantën
^a sarëng andjeun koering ngadoepak ba-
risan; koering disarëngan Allah koering,
31 ngaloentjatan pagër tembok. 'Ari Allah
teja sampoerna djalanna; pangandika

Pangeran beunang ngabësot; andjeunna
teh minangka këpëng ka sakoer noe
njalindoeng ka andjeunna. ^a Djab. 60: 14.

32 Karana ^a saha deui Allah, djaba ti Pa-
ngeran? djeung saha deui batoe karang,
33 djaba ti Allah oerang? 'Koering koe
Allah disaboekan kasantosaän, sarta an-
djeunna maparin djalan koering satë-
34 mënna. 'Soekoe koering koe andjeunna
disaroewakeun djeung mëntjék, sarta
koering koe andjeunna disina nangtoeng
35 di ënggon koering noe laloehoer. 'Ari
^b leungeun koering koe andjeunna di-
woeroek përang, moenggah leungeun
koering bisa mëntang gondewa tam-
baga. ^a 1 Sam. 2: 2. ^b Djab. 144: 1.

36 Malah andjeun ka koering maparin
këpënging kasalamëtan andjeun, sarëng
panangan andjeun tëngën nanggeuj ka
koering; sarawoeh koe kasabaran an-
37 djeun koering diagoengkeun. 'Koering ti
handap koe andjeun didjëmbaran baris
ngalengkah, sarëng pigeulang soekoe
koering hanteu tidjalikeuh.

38 Koering ngoedag moesoeh-moesoeh
koering, sarëng dongkap ka kasoesoel-
na; geus seëp, kakarek koering wang-
39 soel. 'Koe koering diparinggëskeun,
moenggah teu barisaeun mënjat deui;
pada ngadjopak ka handapeun soekoe
40 koering. 'Karantën koering koe andjeun
disaboekan kasantosaän baris përang;
noe ngamoesoeh ka koering koe andjeun
pada ditoendoekkeun ka handapeun koe-
41 ring. 'Ari satroe koering koe andjeun
disina noekang ka koering, sangkan noe
gareuleuh ka koering koe koering dibas-
42 mi. 'Eta teh pada ngadjërit, tapi taja noe
noeloeng; ngadjërit ka Pangeran, tapi
43 hanteu diwalon. 'Pek koe koering di-
boeboekkeun sapërtos pëlëdoeg katëbak
angin; dikirabkeun ^a sapërtos leutaking
loeloeroeng. ^a Jës. 10: 6.

44 Koering koe andjeun dirahajoekeun
ti sadajana padoe rahajat; toer didja-
dikeun loeloegoe oerang kapir; bangsa
noe tadina teu kaoninga koe koering,
45 seug ngawoela ka koering. 'Tjeulina ka-
karek ngadenge bedja, seug bae naroe-
roet ka koering; djalma nagara lijan
46 taraloe ka koering poera-poera. 'Djal-
ma nagara lijan lalemes, sarta goemëtër
bidjil ti koeta-koetana.

47 Pangeran teja ^a djoemënnëng; sarta

sagala poedji ka Batoe karang koering; djeung sing diagoengkeun Allah kasalametan koering; 'nja eta Allah, noe mangmaléskeun koering, sarta noe ngabawahkeun bangsa-bangsa ka handapeun koering; 'noe ngarahajoekeun koering ti satroe-satroe koering; malah-malah koering koe andjeun diloehoerkeun ti sakoer noe ngamosoeh ka koering; eta koering koe andjeun diloe-poetkeun ti djalma noe nganijaja.

a 5 Moesa 32: 40.

50 Koe përkawis eta *a* koering sèdja hatouer noehoen ka andjeun di sagala bangsa kapir, Pangeran! sarèng sèdja 51 moedji ka padjénengan andjeun, 'noe maparin kasalametan gède ka radjana, sarèng midamél kaasihana kana lisahan andjeunna, *b* nja ka Dawoed sarèng ka toeroenanana, langgèng salalamina.

a Djab. 57: 10. *b* 2 Sam. 7: 12; Djab. 89: 5.

DJABOER 19.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damélan Dawoed.

2 Langit njaritakeun kamoeljaan Allah, djeung pipinding teh ngoewarkeun damélan pananganana. 'Beurang nema beurang ngaboelakkeun omong, djeung peuting nema peuting ngabedjakeun kanjaho. 'Lain omong lain tjatoer, noe teu kadenge sorana.

5 *a* Oekoeranana bidjil ka sakoeriling boemi, sarta kasaoeranana népi ka sisi djagat. Di dinja andjeunna masangkeun 6 himah pikeun panon-poë. 'Ari eta teh ibarat panganten keur bidjil ti pangkengna; atoheun saperti djalma prawira, 7 goera-giroe nJORANG djalanna. 'Bidjilna ti sisi langit, sarta ngidërna népi ka sisina deui; djeung taja pisan noe boeni ti panasna.

a Roem 10: 18.

8 Toret Pangeran sampoerna, matak njénangkeun pikir; përtelaan Pangeran sajakti, *a* matak mintërkeun noe bodo; 9 'papakon Pangeran saestoe, matak ngaboengahkeun ati; timbalan Pangeran 10 setra, *b* matak njaangkeun panon; 'ibadah ka Pangeran bërèsih, sarta tètép salalawasna; hoekoem Pangeran satoehoe, aradil sarerejana.

a Djab. 119: 130.

b Djab. 13: 4.

11 Eta sadajana *a* moelja ti batan emas, nadjan ti mas pangaloesna pirang-pi-

rang; sarta aramis ti batan madoe djeung 12 atjining madoe. 'Malah abdi gamparan koe eta dipepelingan; ngestokeunana 13 mawa gandjaran gède. 'Kana pasal kalélépatan, saha noe bisa nangenan? Moegi koering dibërèsihan, dileungit- 14 keun kalélépatan noe boeni! 'Sarèng deui abdi gamparan moegi dihalangan tina kaangkoehan, oelah sina moerba ka koering. Didinja koering pisampoerna- 15 eun, bërèsih masijat gède. 'Moegi omongan biwir koering sarèng pikiran hate koering sing pikamanaheun ka pajoe- neun andjeun, noen Pangeran, Batoe karang koering sarèng Poerah ngadjait koering!

a Djab. 119: 72, 103, 127.

DJABOER 20.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damélan Dawoed.

2 Moegi andjeun dikaboel koe Pangeran dina poë kasoésahan; moegi andjeun koe *a* padjénengan *b* Allah Jakoeb di- 3 teundeun di noe loehoer! 'Moegi ngadat- datangkeun pitoeloeng ka andjeun ti djéro kasoetjian, sarèng moegi nang- 4 geuj ka andjeun ti Sion! 'Moegi Pan- ngeran emoet ka saniskantén koerban andjeun kadaharan, sarèng sadajana koerban andjeun doeroekan moegi ka- 5 manah! Selah. 'Moegi Pangeran ka an- djeun maparin salëbëting manah an- djeun; sarèng sapangërsa andjeun moegi 6 dilaksanakeun! 'Koering sèdja sarènggak tina kasalametan andjeun, sarèng sèdja ngelebetkeun oemboel-oemboel njëboet padjénengan Allah koering. Moegi Pa- ngeran ngalaksanakeun sapanëda an- djeun!

a Sil. 18: 10. *b* Djab. 46: 8.

7 Ajeuna koering geus tërang, jen Pan- ngeran bade njalamëtkeun lisahan an- djeunna; kanténan lisahan teh koe an- djeunna dikaboel ti sawargana noe soetji; pitoeloeng pananganana tinangtos kala- 8 wan kawasa. 'Itoe ngandëlkeun kareta, itoe ngandëlkeun koeda; *a* dëmi oerang mah njëboetkeun padjénengan Pangeran, 9 Allah oerang. 'Ari itoe patingkoedoe- proek, patingdjaropak; dëmi oerang mah tjarèngkat sarta talëgër nangtoeng.

a 5 Moesa 20: 1.

10 Noen Pangeran! moegi njalamëtkeun radja. Tangtoe oerang dikaboel kala- mangsa oerang sasambat.

DJABOER 21.

- Dikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damelan Dawoed.
- 2 Noen Pangeran! radja boengaheun koe kabédasan andjeun, saréng langkoeng-langkoeng nja gëraheunana tina
 - 3 pitoeloeng andjeun. 'Koe andjeun geus dipaparin kahojong manahna; saréng panéda lambéjna koe andjeun hanteu dipogogkeun. Selah.
 - 4 Karantén andjeun ka radja njondongan njandak bérkah kabagdjaän; sirahna koe andjeun dimakoetaän émas pangaloesna. 'Radja ka andjeun njoehoenkeun hiroep, koe andjeun dipaparin; pandjang joeswa, langgëng salalamina.
 - 6 Rosa pisan kahormatan radja tina pitoeloeng andjeun; koe andjeun dipasih kaägoengan saréng kamoeljaän.
 - 7 'Karantén radja koe andjeun didjadikeun matak bérkah salamina; koe andjeun disoekakeun koe kaboengahan ti pajoeneun andjeun.
 - 8 Karantén radja teh ngandél ka Pangeran, saréng koe kaäsihan noe Langkoeng Agoeng andjeunna moal tidjalikeuh. 'Panangan andjeun tinangtos mëndakan sadajana moesoh andjeun; panangan andjeun têngén kanténan népangan sakoer noe gareuleuh ka andjeun.
 - 10 Koe andjeun moesoh teh bade didjadikeun sapértos pameuleuman seuneu, samangsa andjeun doeka; koe Pangeran tangtoe pada diléglég sadjéroning bëndoena, nja bakal pada dihakanan seuneu.
 - 11 'Boewahna koe andjeun bade dileungitkeun ti boemi, nja toeroenanana dileungitkeun ti lébah anak Adam.
 - 12 Karantén eta teh pada mambrih kawonon ka andjeun; pada mikiran kadoeligan, nanging moal kadoegaeun
 - 13 kitoe-kijeu. 'Karantén koe andjeun bade disina noekang moendoer; ^a andjeun bade ngetjeng ka beungeutna nganggo gondewa andjeun. ^a Djab. 7: 13.
 - 14 Moegi ngaloehoerkeun andjeun, Pangeran! koe kabédasan andjeun; seug koering sédja njaranji saréng maroedji ka kawasa andjeun.

DJABOER 22.

- Dikeun kokolot njanji; lagoe Oentjaling padjar. Ijeu djaboer damelan Dawoed.
- 2 ^a Éh Allah koering! Allah koering!

naha mana koering ditilarkeun koe andjeun? naha mana djaoeh tina noeloeng ka koering, tina omong gëgëroengan koering? 'Noen, Allah koering! ti beurang koering sasambat, nanging koe andjeun hanteu dikaboel; kitoe keneh ti peuting, nanging koering teu mëndak reureuh.

^a Mat. 27: 46.

- 4 Doepi andjeun teh soetji, linggih di
- 5 têngah poepoedjian Israil. 'Karoehoen koering sadaja ngarandélna ka andjeun; pada ngarandél, saréng koe andjeun dilaleupaskeun. 'Pada sasambat ka andjeun, saréng koe andjeun dilaloepoetkeun; ^a pada ngarandél ka andjeun, saréng teu mareunang era. ^a Djab. 25: 3.
- 7 Doepi koering mah ibarat tjatjing, lain djalma; dihihina koe manoesa, dipikatjoewa koe djalma-djalma. 'Sakabeh noe narendjo ka koering, pada mojak ka koering; pada ngadjébian ka koering, ^a pada gogodég, [bari ngaromong]:
- 9 'Sanggakeun diri ka Pangeran; ^b koe Pangeran koedoe dileupaskeun; koedoe dilaloepoetkeun, lamoen manehna dimanah mah. ^a Djab. 109: 25; Mat. 27: 39. ^b Mat. 27: 43.
- 10 Mapan ^a nja andjeun noe ngaloewarkeun koering ti djéro kandoengan; koering koe andjeun disina ngandél ti barang disoesoean koe indoeng. 'Koering disanggakeun ka andjeun ti watës aja dina pianakan; ti waktoe koering dikandoeng koe indoeng, andjeun teh Allah koering. 'Moegi oelah djaoeh ti koering; karantén deukeut kasoekéran; karantén taja noe noeloeng. ^a Djab. 71: 6.
- 13 Koering diriyoeng koe sapi lalaki reja pisan; nja dilingkoeng koe sapi Basan, noe pada pérkosa. 'Pada njalangapkeun soengoetna ka koering, sapértos singa njasaäk bari ngagaoer.
- 15 Koering dibahekeun sapértos tjai, saréng sadajana toelang koering asa patoeraj; hate koering djadi sapértos malam, nja leéh di djéro beuteung koering.
- 16 'Tanaga koering garing sapértos talawengkar; ^a letah koering rapét kana lalangit, saréng koering koe andjeun dikédéngkeun dina lémahing maot. ^a Aj. 29: 10.
- 17 Karantén koering diriyoeng koe andjing; nja koering diroeboeng koe djëmoehan bangsat; ^a leungeun saréng soekoe koering koe eta ditiir. 'Sadajana toelang

koering koe koering beunang dibilang;
^b eta teja pada laladjo, narendjokeun
 19 koering. 'Pada ^c ngabagikeun papakean
 koering sarëng batoer-batoerna, sarëng
 djoebah koering pada ngalotërekeun
 koe dadoe. *a* Loek. 23: 38; Joh. 20: 25.

b Loek. 23: 35. *c* Mat. 27: 35.

20 Doepi andjeun teja, Pangeran! moegi
 oelah djaoeh; eh, noe djadi kakoewatan
 koering! moegi sing enggal mitoeloeng
 21 ka koering. 'Njawa koering moegi leu-
 paskeun tina pëdang, lëlëmboetan koe-
 ring leupaskeun ti pangawasa andjing.
 22 'Moegi koering salamëtkeun ti soengoet
 singa; nja moegi koering dikaboel, di-
 salamëtkeun ti tandoek banteng.

23 Koering sëdja njarijoskeun padjënë-
 ngan andjeun ^a ka poen doeloer-doeloer;
^b di têngah-têngah pakoempoelan koe-
 24 ring sëdja moedji ka andjeun. 'Eh, sa-
 koer noe ibadah ka Pangeran! geura
 maroedji ka andjeunna; eh, sakabeh
 toeroenan Jakoeb! koedoe njarangga-
 keun hormat ka andjeunna; djeung koe-
 doe sing sarijeun koe andjeunna, eh
 25 sakabeh toeroenan Israil! 'Karana an-
 djeunna hanteu mikatjoewa djeung han-
 teu mikangewa kana kasangsaraan anoe
 sangsara, sarta hanteu meungpeunan
 pameunteuna ka eta; ^c estoena mah
 dimakboel keur waktoena ngadjërit ka
 andjeunna. *a* Ibr. 2: 11, 12. *b* Djab. 26: 12. *c* Ibr. 5: 7.

26 Ti andjeun datangna pamoedji koering
 dina pakoempoelan gëde; nadar koering
 dek ditëkanan kasaksian koe sakoer
 27 noe ibadah ka andjeunna. 'Sakoer noe
 balangsak bakal dadaharan dongkap
 ka sareubeuhna; sakoer noe narejangan
 Pangeran bakal pada njanji ka an-
 djeunna; hate maraneh mëngke hiroep
 salalawasna.

28 ^a Sagala toengtoeng boemi mëngke
 aringët, sarta tarobat ka Pangeran;
 sadajana bangsa kapir mëngke saroe-
 29 djoed ka pajoeneun andjeun. 'Karana
 Pangeran noe kagoengan karadjaän;
 sarta nja andjeunna noe moerba ka
 30 oerang kapir. 'Sakabeh djalma lalintoeh
 noe di boemi bakal dadaharan sarta
 saroe djoed; sakoer noe toeroen kana
 lëmah bakal darëkoe ka pajoeneun an-
 djeunna, tégës noe teu bisa ngahiroepan
 31 njawana. 'Toeroenan bakal pada nga-
 bakti ka andjeunna; hal Goesti bakal

ditjaritakeun ka bangsa noe pika-hareu-
 32 peun. 'Nja eta noe pidaratangeun sarta
 ngaroewarkeun kabënëran andjeunna ka
 djalma-djalma noe didjoeroekeun mang-
 ke, sabab koe andjeunna didamël ^b dong-
 kap ka tjatjapna. *a* Djab. 72: 11. *b* Joh. 19: 30.

DJABOER 23.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

Pangeran ^a pangangon koering; mo-
 2 al koering ^b kakoerangan. 'Koering didë-
 pakeun dina pangangonan soegih djoe-
 koet, diinoemkeun ka tjai kareureuhan.

a 1 Moesa 48: 15; Djab. 80: 2. *b* Djab. 34: 11.

3 Andjeunna niiskeun pikir koering,
 sarta koering ditoejoen dina djalan ka-
 bënëran, ^a tina sabab padjënëngan an-
 4 djeunna. 'Sanadjan koering njeorang ^b
 lëbak kalangkang maot oge, koering
 teu sijeun tjilaka; karantën andjeun noe
 njarëngan ka koering; tëtëkën andjeun
 sarëng limboehan andjeun, nja eta noe
 ngalipoeran ka koering. *a* Djab. 25: 11; 31: 4.
b Aj. 10: 21.

5 Andjeun natakeun medja di hareu-
 peun koering, kasaksian koe moesoh
 koering; sirah koering koe andjeun di-
 sina lokot koe minjak; loemoer koering
 6 leber. 'Saestoena kabagdjaän sarëng
 kaasihan noe bade noetoerkeun ka koe-
 ring saemoer-hiroep koering; sarëng
 koering pimatoeheun di gëdong Pange-
 ran sapapandjangna.

DJABOER 24.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

^a Boemi katoet eusina nja kagoe-
 ngan Pangeran, djagat katoet noe ngëng-
 2 gonan inja. 'Karana andjeunna noe nga-
 dëgkeun eta ^b dina laoet-laoet, sarta
 dipageuhkeun dina waloengan-waloe-
 ngan. *a* 2 Moesa 9: 29; Djab. 50: 12. *b* Djab. 136: 6.

3 ^a Saha noe kongang oenggah ka
 goenoeng Pangeran? djeung saha noe
 kongang nangtoeng di ënggonna noe
 soetji? *a* Djab. 15: 1.

4 Noe bërësih nja leungeun sarta setra
 nja hate; noe teu noedjoekeun pikir ka
 noe teu hasil, djeung teu soempah bo-
 5 hong. 'Eta noe pinampaeun bërkah
 ti Pangeran, djeung kabënëran ti Al-
 6 lahing kasalamëtanana. 'Nja eta teh
 bangsa noe nanjakeun andjeunna, ^a noe
 nejangnan pameunteu andjeun, jaktosna
 Jakoeb. Selah. *a* Djab. 27: 8.

- 7 Eh lawang! geura pada djoengdjoeng-
keun hoeloe maraneh; eh panto lang-
gëng! geura pada djoengdjoengkeun so-
rangan, soepaja Radja kamoeljaän teh
lëbët!
- 8 Na saha Radja kamoeljaän teh? - Pa-
ngeran, noe langkoeng bédas, noe lang-
koeng kawasa; Pangeran, noe langkoeng
kawasa dina përang.
- 9 Eh lawang! geura pada djoengdjoeng-
keun hoeloe maraneh; eh panto lang-
gëng! geura pada djoengdjoengkeun so-
rangan, soepaja Radja kamoeljaän teh
lëbët!
- 10 Na saha teja Radja kamoeljaän teh? -
Pangeran sawadya-balad, nja eta Radja
kamoeljaän teh. Selah.

DJABOER 25.

Damëlan Dawoed.

- ^a Koering ngadjoengdjoengkeun pi-
kir ka andjeun, Pangeran! ^a Djab. 86 : 4.
- 2 Noen, Allah koering! ka andjeun koer-
ing teh ngandël; moegi koering oelah
meunang era; moesoe koering oelah
dongkap ka soeka-soeka tina sabab
koering.
- 3 Lërësna ^a sakoer noe ngarëp-ngarëp
ka andjeun moal meunang era; ari noe
meunang era tamah, sakoer noe pala-
tjidra teu karana sabab. ^a Jës. 49 : 23.
- 4 Moegi koering ^a dipaparin njaho kana
djalan andjeun, Pangeran! koering woe-
roek anoe kërsa andjeun dilakonan.
^a Djab. 27 : 11.
- 5 Moegi koering didjalankeun dina ka-
jaktosan andjeun, sarëng moegi koering
diwoeroek; karantën andjeun teh Alla-
hing kasalamëtan koering; nja ka an-
djeun koering ngarëp-ngarëp sapopoëna.
- 6 Moegi emoet kana kawëlasan andjeun,
Pangeran! sarëng kana kaäsihan an-
djeun; karantën eta teh ti kalanggëngan.
- 7 Moegi oelah emoet kana dosa-dosa ^a
mangsa koering ngora, sarëng kana ka-
masijatan koering; nja emoet teh ka koe-
ring moegi noemoetkeun kaäsihan an-
djeun, tina sabab kamoerahan andjeun,
Pangeran! ^a Aj. 13 : 26.
- 8 Pangeran nja moerah nja saestoe;
^a sabab kitoe kërsaun ngawoeroekkeun
djalan ka djalma boga dosa. ^a Djab. 32 : 8.
- 9 Anoe sareh koe andjeunna didjalan-
keun dina hoekoem; estoe noe sareh
koe andjeunna diwoeroek djalanna.

- 10 Sadajana djalan Pangeran nja kaäsihan
sarta kajaktian, ka sakoer noe nëtëpkeun
përdjangdjanana djeung përtelaänana.
- 11 ^a Koe karana padjënëngan andjeun,
Pangeran! moegi ngahampoera kana ka-
dorakaan koering; karantën eta teh gëde
pisan. ^a Djab. 23 : 3.
- 12 Saha djalma sijeun koe Pangeran?
tangtoe koe andjeunna diwoeroek dja-
lan noe koedoe dipilih.
- 13 Njawana pingëngoneun dina kabag-
djaän, djeung toeroenanana ^a bakal ka-
warisan boemi. ^a Djab. 37 : 9.
- 14 ^a Dalit djeung Pangeran dipasihkeun
ka sakoer noe sijeun koe andjeunna, sarta
përdjangdjanana dinjahokeun ka dinja.
^a Aj. 29 : 4.
- 15 Panon koering ngabandëng baë ka
Pangeran; karana andjeunna tangtoe
ngaloewarkeun soekoe koering ^a tina
rawe. ^a Djab. 31 : 5.
- 16 Moegi majoen ka koering, sarëng moe-
gi aja sih-koernija ka koering; karantën
koering teh noenggëlis nja balangsak.
- 17 Kasoesahan hate koering gëde pisan;
moegi koering ka-loewarkeun tina ka-
roepëkan koering!
- 18 Moegi ningalan kabalangsakan koe-
ring sarëng kaewëdan koering; sarëng
moegi ngahampoera kana sadajana dosa
koering!
- 19 Moegi ningalan moesoe koering; ka-
rantën reja pisan, sarëng mikageuleuhna
ka koering kageuleuhan teungteuingeun.
- 20 Moegi ngaraksa ka njawa koering,
sarëng koering leupaskeun; moegi koe-
ring oelah meunang era; karantën koe-
ring njalindoeng ka andjeun.
- 21 ^a Katëmënan sarëng kaestoean moegi
sina ngadjaraga ka koering; karantën koe-
ring ngarëp-ngarëp ka andjeun. ^a Aj. 1 : 1.
- 22 Noen Allah! moegi ngaleupaskeun Is-
rail ti saniskantën kasoesianana.

DJABOER 26.

Damëlan Dawoed.

- Noen Pangeran! ^a moegi maparin
kaädilan ka koering; karantën koering
loemampah teh kalawan katëmënan koe-
ring; sarëng koering ngandël teh ka
2 Pangeran hanteu loewak-lejok. 'Mangga,
Pangeran! ^b moegi ngararaoskeun sarëng
ngadadjal ka koering; mangga, njoba
kana kaboeboewahan sarëng kana hate
3 koering! 'Karantën kaäsihan andjeun aja

- di hareupeun mata koering, ^c saréng koering loemampah teh dina kajaktosan andjeun. ^a Djab. 7:9. ^b Djab. 7:10. ^c 3 Joh. 3.
- 4 Koering ^a hanteu dijoekeud reudjeung djalma noe teu poegoeh, saréng hanteu miloe reudjeung djalma noe poera-poera.
- 5 'Koering teh geuleuh ka pakoempoelan bangsat, saréng hanteu dijoekeud reudjeung noe daroraka. ^a Djab. 1:1.
- 6 Koering ^a ngoembah leungeun, tanda bérésih; saréng hajang ngoeriling altar
- 7 andjeun, Pangeran! 'Baris hatouer noehoen make sowara tarik, saréng baris njarijoskeun sadajana moedjidjat andjeun. 'Noen Pangeran! ^b koering teh soeka pisan ka panglinggihan gedong andjeun, ka énggon balandonganing kamoljaan andjeun. ^a 5 Moesa 21:6. ^b Djab. 27:4.
- 9 Moegi oelah njandak njawa koering disaréngkeun saréng djalma dosa; moegi oelah njandak pati koering disaréngkeun
- 10 saréng djalma hoetang gétih; 'noe leungeunna ngareupeul karoetjahan, saréng leungeunna katoehoe pinoeh koe paroe-roeba. 'Ari koering teja loemampah kalawan katéménan koering; moegi ngaleupasteun koering, saréng moegi aja sih-koernija ka koering!
- 12 Soekoe koering nangtoeng di énggon rata; koering sédja njoekoerkeun ka Pangeran ^a di djéro pakoempoelan.

^a Djab. 22:23.

DJABOER 27.

Damélan Dawoed.

- Pangeran ^a nja tjahja koering, nja kasalametan koering; rek sijeun koe saha koering? Pangeran nja kakoewatan hiroep koering; rek gimir koe saha koering? 'Basa bangsat-bangsatsat njalampeurkeun ka koering, dek ngahakan daging koering, nja eta sakoer noe njoesoekér djeung ngamosoeh ka koering, seg pada
- 3 titadjong, bloek tidjarongklok. 'Masih koering kaképoeng koe wadya-balad, ^b hate koering moal sijeun; masih aja pérang njeorang ka koering, parandene koering sénang ati. ^a Mik. 7:8. ^b Djab. 3:7.
- 4 Hidji pérkara noe koe koering disoehoenkeun ka Pangeran, eta pisan noe koe koering dipikarép, nja hajang matoeh di gedong Pangeran saemoer-hiroep, baris méléng kana kasaeaan Pangeran, djeung baris ngadongdon di djéro
- 5 kabahna. 'Karana koering koe andjeunna

- disimpén di djéro pondokna keur mangsa aja katjilakaan, ^a diboenikeun di noe boeni sadjéro himahna, dioenggahkeun
- 6 kana loehoer batoe karang. 'Ajeuna ge sirah koering ^b tangtoe diloehoerkeun ti moesoeh-moesoeh koering anoe sakoeriling; sarta koering sédja ngahatoerkeun koerban kasoekaan dina himah andjeunna; koering sédja njanji, nja sédja moedji ka Pangeran. ^a Djab. 31:21. ^b Djab. 18:49.
- 7 Noen Pangeran! moegi ngadangoerkeun sowara koering, ari koering sasambat; moegi aja sih-koernija ka koering,
- 8 nja koering teh moegi dikaboel! '[Timbalan andjeun:] Koedoe pada nejang pameunteu kami. Hatoer hate koering ka andjeun: Noen, mangga, sédja pisan nejang pameunteu andjeun, Pangeran!
- 9 'Moegi oelah meungpeunan pameunteu andjeun ka koering; abdi gamparan moegi oelah disoentroengkeun sadjéro béndoe; nja andjeun noe djadi panoeloeng koering; moegi koering oelah diantép, saréng oelah ditilar, noen Allahing kasalametan koering! 'Karanten koering ditinggalkeun koe indoeng-bapa, nanging Pangeran kersa ngangken ka koering.
- 11 Noen Pangeran! ^a moegi ka koering ngawoeroekkeun djalan andjeun; nja koering teh moegi ditoejoen dina djalan noe lémpéng, tina sabab noe ngararah
- 12 ka koering. 'Moegi koering oelah diselehkeun ka pikarépeun satroe koering; karanten aja saksi palsoe ngamosoeh ka koering, kitoe deui noe njoepkeun panganijaja. ^a Djab. 86:11.
- 13 Lamoen koering teu pértjaja jen bakal nendjo kabagdjaan ti Pangeran dina ^a tanah djalma hariroep mah, [koering
- 14 teh bingoeng]. 'Koedoe ngarép-ngarép ka Pangeran; ^b sing tégér, djeung sing géde hate; poma koedoe ngarép-ngarép ka Pangeran! ^a Aj. 28:13. ^b Djab. 31:25.

DJABOER 28.

Damélan Dawoed.

- Noen Pangeran! koering sasambat ka andjeun; noen Batoe karang koering! moegi oelah notorekkeun ka koering; oelah koengsi, rehing andjeun ngantép ka koering, seg koering teh sami ^a saréng noe taroeroen kana gorowong.
- 2 'Moegi ngamakboel ka sowara panoe-noehoen koering, tijap-tijap koering

ngadjërit ka andjeun, tijap-tijap koering ngadjoengdjoengkeun leungeun ka lëbbët
 3 andjeun noe soetji. 'Moegi koering oelah ditarik sarëng noe daroraka, atanapi sarëng noe njarijeun kagorengan, ^b noe ngaromong hade ka batoer, doepi hate-
 4 na ngarah njilakakeun. 'Moegi maparin ka noe kitoe noemoetkeun lalampahana, sarëng noemoetkeun kaawonan kalakoeanana; nja moegi maparin ka noe kitoe noemoetkeun pagawean leungeunna; moegi moelangkeun balësana-
 5 na ka darinja! 'Sabab teu ngahartikeun kana dadamëlan Pangeran, sarta kana padamëlan pananganana, noe matak eta teh tangtoe koe andjeunna diroentoehkeun, moal diaradëgkeun. ^a Djab. 88 : 5.
^b Djab. 55 : 22.

6 Sagala poedji ka Pangeran, sabab geus ngamakboel ka sowara panoenoe-
 7 hoen koering. 'Pangeran ^a nja kabëdasaan koering, nja këpëng koering; hate koering ngandël ka andjeunna, sarta koering geus ditoeloeng; mana hate koering soeka-soeka, sarta koering sëdja nganoehoenkeun ka andjeunna koe njan-
 8 njian koering. 'Pangeran teh kabëdasaan oematna, ^b sarta nja andjeunna bente-
 9 nging kasalamëtan lisahan andjeunna. 'Moegi njalamëtkeun oemat andjeun, sarëng bërkhahan kagoengan andjeun; moegi pada diangon sarëng dipangkoe salalanggëngna! ^a Djab. 18 : 2, 3. ^b Djab. 18 : 51.

DJABOER 29.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

Halatoerkeun ka Pangeran, ^a eh para poeta Allah! ^b halatoerkeun ka Pangeran kahormatan djeung kabëdasaan! 'Halatoerkeun ka Pangeran kahormatan padjënënganana; koedoe saroedjoed ka Pangeran ^c make pamidangan soetji.

^a Aj. 2 : 1. ^b Djab. 96 : 7, 8. ^c Djab. 110 : 3.

3 Gëntra Pangeran ngagoeroeh loehoereun tjai; Allah noe langkoeng moelja ngaloewarkeun goeloedoeg; Pangeran
 4 linggih loehoereun tjai gëde. 'Gëntra Pangeran koe pohara, gëntra Pangeran koe agëm.

5 Gëntra Pangeran motongkeun kai poetri; nja Pangeran motongkeun kai
 6 poetri Libanon. 'Koe andjeunna ^a disina adjroeg-adjroegan tjara anak sapi; kitoe keneh Libanon djeung ^b Sirjon, sapërta

7 anak banteng. 'Gëntra Pangeran nekerkeun seuneu patingboerinjaj.

^a Djab. 114 : 4. ^b 5 Moesa 3 : 9.

8 Gëntra Pangeran ngagëtërkeun tègal lëga; Pangeran ngagëtërkeun tègal lëga
 9 Kades. 'Gëntra Pangeran matak oentjal ngadjoeroe, sarta ngaboeroendoelkeun leuweung-leuweung; ari di djëro kabahna sadajana hatoer hormat.

10 Pangeran linggih, ngajakeun tjaäh gëde teja; estoe Pangeran linggih, ^a djoe-
 11 mënëng radja salalanggëngna. 'Pangeran tangtoe masihan kabëdasaan ka oematna; Pangeran tangtoe ngabërkhahan ka oematna, maparin kasënanan.

^a Djab. 10 : 16.

DJABOER 30.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed; njanjian njalamëtkeun gëdong.

2 Koering sëdja ngaloehoerkeun ka andjeun, Pangeran! sabab koering koe andjeun didjait, sarëng andjeun teu ngaboengahkeun moesoeh koering tina
 3 bab koering. 'Noen Pangeran, Allah koering! nja ka andjeun koering ngadjërit, sarëng koering koe andjeun
 4 ditjageurkeun. 'Noen Pangeran! njawa koering koe andjeun dihandjatkeun deui ti ënggon noe maot; koering koe andjeun dihiroepan tina ^a rek toeroen kana gorowong.

^a Djab. 28 : 1.

5 Geura maroedji ka Pangeran, eh sa-koer kaasihna! koedoe halatoer noehoen
 6 ka padjënënganana noe soetji. 'Karana bëndoena sakeudeung, soekana saemoer; reup peuting ngarërëb tjeurik, braj beurang aja sësënggakan.

7 Tadina pikir koering sadjëro koering gënah: Aing moal tidjalikeuh salalanggëngna. 'Noen Pangeran! andjeun tina kasoeakaän andjeun ngadëgkeun goenoeng koering sarëng reugreug; dëmi basa andjeun meungpeunan pameunteu andjeun, koering teh soemëblak.

9 Ka andjeun, Pangeran! koering samsambat; nja koering noenohoen ka Pangeran: 'Nahaon oentoengna ti gëtih koering, ti koering ^a toeroen kana roewangan? ^b Karah lëmah pimoedjieun ka andjeun? na bakal ngoewarkeun kajaktosan andjeun? 'Noen Pangeran! moegi ngamakboel, sarëng moegi aja sih-koer-
 11 nija ka koering; noen Pangeran! moegi kërsa mitoeloeng ka koering.

^a Aj. 33 : 24. ^b Djab. 6 : 6; 88 : 12.

12 Aloek-aloekan koering koe andjeun geus digentos koe engklak-engklakan; karoeng koering koe andjeun diboeka, bari koering disaboekan koe kaboengan; 'soepaja ^a pangatjian koering moedji ka andjeun, sarèng teu eureun-eureun. Noen Pangeran, Allah koering! salalanggèngna koering sèdja nganoehoenkeun ka andjeun. ^a Djab. 16 : 9.

DJABOER 31.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damèlan Dawoed.

- 2 ^a Ka andjeun, Pangeran! koering njalindoeng; moegi koering oelah meunang era salalanggèngna; moegi koering leupaskeun koe kaadilan andjeun! 'Moegi njondongkeun tjèpil andjeun ka koering; moegi koering enggal dika-loewarkeun; ^b moegi andjeun minangka batoe karang wèwèg pikeun koering, minangka imah reugreug baris njalamètkeun ka koering. 'Karantèn batoe tjadas koering sarèng benteng koering nja andjeun; mana moegi noejoen sarèng ngadjedjehkeun koering koe karna padjèngan andjeun. 'Moegi koering bidjilkeun ^c tina rawe, beunang djalma njoempoeurkeun baris koering; karantèn nja andjeun benteng koering. ^a Djab. 71 : 1, 2. ^b Djab. 18 : 3. ^c Djab. 25 : 15.
- 6 ^a Koering nitipkeun soekma koering ka panangan andjeun; nja andjeun noe ngaleupaskeun koering, noen Pangeran, 7 Allahing kajaktosan! 'Koering migeuleuh ka sakoer noe ngestoekeun brahala teu hasil; ari koering mah ngandél ka Pangeran. 'Koering sèdja gèrah sarèng boengah sabab kaäsihan andjeun; rehing andjeun geus ningalan kana kabalangsakan koering; andjeun geus ngoeningakeun ka njawa koering keur kasoe- 9 kèran; 'sarèng koering ^b koe andjeun hanteu disèrahkeun ka leungeun moesoeh, salèrèsna soekoe koering disina nangtoeng ^c di noe lèga. ^a Loek. 23 : 46. ^b Djab. 27 : 12. ^c Djab. 18 : 20.
- 10 Moegi aja sih-koernija ka koering, Pangeran! karantèn koering keur soekèr; mata koering, njawa koering sarèng badan roeksak balas njèri angèn. 'Karantèn hiroep koering bejak di djèro kaewèdan, nja taoen koering bejak di djèro roehah- 11 rahoeh; tanaga koering lèsoe tina ka-

dorakaan koering, sarèng toelang koering raroeksak. 'Tina sadajana moesoeh koering noe matak koering djadi kawirangan; geus poegoeh ka tatangga, ka kawawoehan oge matak sijeun; sakoer noe nendjo ka koering di loewar 13 ngarèdjat ti koering. 'Pada hilap ka koering, leungit tina ingètan, saibarat noe maot; koering geus djadi sapertos 14 parabot boeroek. 'Sajaktosna koering ngoeping omong goreng djalma loba, panjingsijeunan ti sakoeriling; bari rèrèmpoegan djeung batoer-batoer hal pèrkawis koering, pangarahna njokot pati koering.

15 Doepi ^a koering teja ngandél ka andjeun, Pangeran! Pihatoer koering: Andjeun teh Allah koering. 'Sadajana mangsa koering aja di panangan andjeun; moegi koering ka-loewarkeun ti leungeun moesoeh koering sarèng ti noe 17 ngarodag ka koering! 'Moegi ^b njaangkeun pameunteu andjeun ka abdi gampang; koering salamètkeun koe kaäsihan andjeun! 'Noen Pangeran! moegi koering oelah meunang era; karantèn koering sasambat ka andjeun. Anoe kèdah meunang era tamah, sakoer noe daroraka; moegi sina rarepeh, toeroen 19 ka ènggon noe maot. 'Moegi dibisoekeun sakoer biwir bohong, noe njaloentang nja ngaromongkeun djalma bènèr, make kamagoengan sarèng tjoewa. ^a Djab. 140 : 7. ^b Djab. 80 : 4.

20 ^a Koe agoeng kasaeandjeun, noe koe andjeun disimpèn pikeun sakoer noe sijeun koe andjeun, anoe koe andjeun didamél pikeun sakoer noe njalindoeng ka andjeun, kasaksian koe sadajana anak 21 Adam! 'Koe andjeun ^b pada diboenikeun di noe boeni pajoeneun andjeun, diraksa tina sakaitna djalma; koe andjeun pada disimpèn dina pondok, diraksa tina tje- 22 rewedna letah. 'Sagala poedji ka Pangeran; karantèn kaäsihanana ka koering didjadikeun matak helok, di djèro nagara noe wèwèg. 'Tadina ^c koering kapongpongan ngomong: Koering geus dipègatkeun ti pajoeneun sotja andjeun; padahal koe andjeun dimakboel sowara panoenoehoen koering basa koering ngadjèrit ka andjeun. ^a Djab. 36 : 8. ^b Djab. 27 : 5. ^c Djab. 116 : 11.

24 Masing njaraah ka Pangeran, eh sa-

daja kaasihna! Pangéran ngaraksa ka sakoer noe pèrtjaja, sarta ngabalès liwat leuwih ka sakoer noe lampahna kama-
25 goengan. 'Sing ^a pada tègèr djeung sing galède hate, eh sakabeh noe ngarèp-ngarèp ka Pangeran! ^a Djab. 27: 14.

DJABOER 32.

Ijeu pangwoeroek Dawoed.

1 ^a Bagdja tèmèn djalma, noe diham-
poera kamasijatanana, noe dilipoetan
2 dosana! 'Bagdja tèmèn manoesa, noe
^b teu diétangkeun kadorakaänana koe
Pangeran, sarta noe dina soekmana eu-
weuh palsoena. ^a Roem 4: 7. ^b 2 Sam. 19: 19.

3 Mangsa koering repeh, toelang koe-
ring ngaboeroekan, balas gègèroengan
4 koering sapopoè. 'Karantèn sijang-wèngi
panangan andjeun abot ka koering; toe-
wak badan koering ^a kaganti koe toe-
5 hoer katiga. Selah. 'Dosa koering koe
koering dioendjoekkeun ka andjeun, sa-
rèng kadorakaän koering koe koering
hanteu dilipoetan. Omong koering: Sèdja
ngakoekeun kamasijatan koering ka Pa-
ngeran. ^b Ladjèng koe andjeun diham-
poera kadorakaän dosa koering. Selah.

^a Djab. 102: 5, 12. ^b Sil. 28: 13.

6 Koe pèrkawis kitoe, oenggal-oenggal
kaasih kédah nènèda ka andjeun meung-
peung andjeun pikapèndakeun; sajak-
tosna, keur tjaah tjai gède, ka eta mah
7 moal dongkap. 'Andjeun noe djadi pa-
njoempoetan koering; andjeun kèrsa nga-
raksa ka koering, noelak kasoekèran;
koering koe andjeun diriyoeng koe sèng-
gaking karahajoean. Selah.

8 Kami ^a rek mapatahan ka maneh, sarta
ka maneh ngawoeroekkeun djalan noe
koe maneh koedoe dilakonan; kami rek
mere pitoedoh, panon kami pimèntjro-
9 ngeun ka maneh. 'Papatjoewan maneh
oelah dek sapèrti koeda, tjara bigal,
noe teu boga pangarti, ^b anoe ditjandèt
soengoetna koe tambang djeung kadali,
10 rehna teu njampeurkeun ka maneh. 'Noe
doraka loba kasangsaraänana; dèmi saha-
saha noe ngandél ka Pangeran mah,
pikariyoengeun koe kaasihna. ^a Djab. 25: 12.

^b Sil. 26: 3; Jak. 3: 3.

11 Sing pada boengah di djero Pangeran,
sarta sing garèrah, eh djalma balènr!
djeung koedoe pada sarènggak, eh sa-
kabeh noe saestoe nja hate!

DJABOER 33.

Eh djalma balènr! geura sarènggak
1 di djero Pangeran. ^a Lampah moedji
2 nja oetama di noe saestoe. 'Geura ha-
latoer noehoen ka Pangeran make ka-
tjapi; geura maroedji ka andjeunna ^b
make tjëlèmpoeng kawat sapoeloeh.
3 'Geura njaranjikeun ka andjeunna ^c hidji
poepoedjian anjar; sing ngeunah nja na-
rabeuh make soesoerakan! ^a Djab. 147: 1.

^b Djab. 92: 4. ^c Djab. 96: 1.

4 Karana pangandika Pangeran saestoe,
djeung sadajana dadamèlanana satoehoe.
5 'Andjeunna misoeuka kana kabènrèran
djeung kana kaädilan; ^a boemi teh pi-
noeh koe kaasihna Pangeran.

^a Djab. 119: 64.

6 ^a Koe pangandika Pangeran didamèlna
langit-langit, sarta koe Rohing bahamna
7 didamél sabalad-baladna. 'Tjai laoet koe
andjeunna dikoempoeleun sapèrti toem-
poekan; sagara koe andjeunna digoe-
dangan.

^a 1 Moesa 1.

8 Saboemi kabeh koedoe sarijeun koe
Pangeran; sadaja priboemi djagat koe-
9 doe aladjrih koe andjeunna. 'Karana
andjeunna nimbalan, ^a seug djadi; an-
djeunna miwarang, seug aja. ^a Djab. 148: 5.

10 Pangeran ^a ngaboeroengkeun tarekah
oerang kapir, ngagalkeun pakarèpan
11 bangsa-bangsa. 'Papasten Pangeran ^b tè-
tèp salalanggèngna, pangèrsakeun ma-
nahna toeroen-toemoeroen. ^a Aj. 5: 12.

^b Sil. 19: 21; Jès. 14: 27.

12 ^a Bagdja tèmèn bangsa noe Allahna
Pangeran; nja oemat beunang andjeun-
13 na milih, djadi kagoenganana. 'Pangeran
ngawaspaoskeun ti sawarga, ningalan
sakabeh anak Adam. ^a Djab. 144: 15.

14 Ti ènggonna linggih andjeunna teh
neuteup ka sakabeh djalma eusi boemi.
15 'Nja andjeunna noe ngadjadikeun ha-
tena sarereja, sarta nègèskeun sakabeh
pagaweanana.

16 Taja radja disalamètkeun sabab loba
balad; prawira teu dirahajoekeun pedah
17 rosa tanaga. 'Koeda gaplah kana oeng-
goel, djeung teu ngaleupaskeun koe gède
pèrkosana.

18 Saénjana, ^a sotja Pangeran ningali-
keun ka noe sarijeun koe andjeunna,
ka sakoer noe ngarèp-ngarèp kana ka-
19 asihanana; 'kèrsa ngaleupaskeun nja-

wana tina maot, ^b djeung dihariroepan keur mangsa patjéklik. a Djab. 34 : 16.

b Djab. 37 : 19.

- 20 Njawa koering sadaja ngantos-ngantos ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi panoeloeng djeung kèpèng koering
21 sadaja. 'Karana hate koering sadaja pi-boengaheun di djero andjeunna, sabab koering pada ngandél ka padjénènganana
22 noe langkoeng soetji. 'Moegi kaasih andjeun, Pangeran! ngoengkoelan ka koering sadaja, sakoemaha koering nja ngalarép-ngarép ka andjeun.

DJABOER 34.

Damélan Dawoed, ^a sanggeus Dawoed ngowahan boedina di hareupeun Abimelek, sarta koe Abimelek didjongklokeun, toeloej angkat. a 1 Sam. 21 : 12.

- 2 Kaoela sèdja njoekoerkeun ka Pangeran salalawasna; pamoedji ka andjeunna piajaeun dina biwir kaoela teu pètot-pètot.
3 Njawa kaoela rek moedji maneh tina hal Pangeran, soepaja noe sareh pada ngadenge sarta baroengaheun.
4 Tjing, barantoe ka kaoela ngagoengkeun Pangeran; hajoe, oerang loehoerkeun padjénènganana djeung kaoela.
5 Kaoela tadi nejang Pangeran, sarta kaoela dikaboel, bari dika-loewarkeun ti sakabeh kasijeun kaoela.
6 Eta teh maléntjrong ka andjeunna, seg pada gèbjar; sarta beungeutna moal datang ka era.
7 ^a Ijeu noe balangsak sasambat, sarta koe Pangeran dimakboel, bari disalamètkeun ti sakabeh kasoésahanana.

a Djab. 91 : 15.

- 8 Malaikat Pangeran masanggrahan sakoeriling noe sarijeun koe andjeunna, sarta koe eta pada didjait.

- 9 Sing pada ngarasa djeung sing arawas, jen Pangeran teh moerah; ^a bagdja témén djalma noe njalindoeng ka andjeunna! a Djab. 2 : 12.

- 10 Sing sarijeun koe Pangeran, eh parasoetjina! karana noe sarijeun koe andjeunna euweuh kakoerang.

- 11 ^a Singa ngora sok ngalangkroek djeung langlajeuseun; dèmi noe narejangan Pangeran mah hanteu kakoerangan naonnaon noe hade. a Aj. 4 : 11.

- 12 Tjing, baroedak! darengekeun kaoela; koe kaoela dek dipagahan sijeun koe Pangeran.

- 13 ^a Saha djalma hajang hiroep, soeka pandjang oemoer, mambrih nendjo kabagdjaan? a 1 Petr. 3 : 10.

- 14 Koedoe ngaraksa letah maneh tina ngomong goreng; kitoe deui biwir maneh tina ngomong tjidra.

- 15 Koedoe njingkir tina kagorengan, sarta milampah kahadean; ^a koedoe nijjar karoentoetan, sarta ngobrek-ngobrek.

a Ibr. 12 : 14.

- 16 ^a Sotja Pangeran ningalikeun ka noe balèner, sarta tjèpilna ngadangoekeun ngadjèritna. a Djab. 33 : 18.

- 17 Pameunteu Pangeran bèndoe ka sakoer noe migawe goreng, moenggah ingètan ka dinja dibasmi, dileungitkeun ti boemi.

- 18 Dèmi itoe mah sasambat, sarta koe Pangeran dimakboel, bari dika-loewarkeun ti sakabeh kasoésahanana.

- 19 ^a Pangeran teh deukeut ka noe peupeus hatena, sarta njalamètkeun ka noe rèmeok soekmana. a Djab. 51 : 19.

- 20 Noe bèner sok loba katjilakaan, tapi koe Pangeran dika-loewarkeun ti eta sakabehna.

- 21 ^a Andjeunna ngaraksa sakabeh toelangna; toelangna sahidji ge moal dipotongkeun. a Joh. 19 : 36.

- 22 Kagorengan matak maehkeun ka noe doraka; sarta noe migeuleuh ka noe bèner, tangtoe njandang lara.

- 23 Pangeran ngaleupaskeun njawa abdiabdina, sarta sakoer noe njalindoeng ka andjeunna moal njandang lara.

DJABOER 35.

Damélan Dawoed.

Noen Pangeran! ^a moegi madoean ka noe madoean ka koering; moegi mèrangan ka noe mèrangan ka koering.

- 2 'Mangga, njandak tameng sarèng kèpèng; moegi geura ngadég, mitoeloeng ka koering! 'Mangga geura njaboet toembak, bari mègat djalan, ngahalangan noe ngaroedag ka koering; moegi nimbalan ka njawa koering: Ijeu kami kalsalamétan maneh. a 1 Sam. 24 : 16.

- 4 ^a Sakoer noe ngarah pati koering moegi sina mareunang era sarèng lara; sakoer noe mikiran pitjilakaeun koering sina

- aloendoer ka toekang sarëng meunang
 5 wirang. 'Moegi sina djaradi ^b sapërtoš
 hoeoet katëbak angin; nja moegi di-
 djongklokkeun koe Malaikat Pangeran.
 6 'Djalanna sina poëk nja leueur, sarëng
 sina diaroedag koe Malaikat Pangeran.
 a Djab. 40: 15. b Djab. 1: 4; 83: 14.
- 7 Karana eta teh baris koering njoem-
 poetkeun rawena piloewang taja sabab;
 pada miloewang ka njawa koering taja
 8 sabab. 'Moegi sina kadatangan karoek-
 sakan teu kanjahoan; ^a sarëng sina beu-
 nang koe rawena sorangan, noe koe
 manehna disoempoetkeun; laboehna ka
 dinja sina roeksak. a Djab. 9: 16.
- 9 Ana kitoe mah njawa koering pigë-
 raheun di djëro Pangeran, nja piatoheun
 10 tina sabab pitoeloengna. 'Sadajana toe-
 lang koering bade aroendjoekan: Noen
 Pangeran! ^a saha noe nandingan ka an-
 djeun? Noe balangsak koe andjeun di-
 leupaskeun ti noe bëdas ti batan ma-
 nehna; nja ngaleupaskeun noe balangsak
 sarëng waloerat ti noe ngarampasaninja.
 a Djab. 89: 7.
- 11 Koering dimoesoeh koe saksi noe
 nganijaja; noe hanteu kanjahoan koe
 koering koe eta ditanjakeun ka koe-
 12 ring. 'Hade koe eta dibalës goreng ka
 koering; njawa koering tinggal njora-
 13 ngan. 'Ari moenggoeh koering mah,
 basa eta gëring, pake koering karoeng;
 koering mijasat diri koe poewasa, sa-
 rëng panëda koering malik ka dada
 koering.
- 14 Ari lampah koering kawas eta teh
 sobat, kawas përnah doeloer ka koe-
 ring; nja koering teh mësoem toemoeng-
 koel, kawas noe prihatin katinggal in-
 15 doeng. 'Doepi mangsa koering tidikës,
 eta teh baroengaheun sarëng loewad-
 lijoed; djalma hina ngalijoed ka koering,
 noe koe koering teu kanjahoan; pada
 ngarërdjet ka koering teu eureun-
 16 eureun; 'ibarat djalma moenapek nja
 toekang mojak keur tjoetjoerak, nja
 kitoe eta teh kërak-kërot hoentoena
 ka koering.
- 17 Noen Goesti! sabaraha pilamieunana
 deui koe andjeun ditanggap bae? Moegi
 ngoendoerkeun njawa koering ti karoek-
 sakan eta djalma, nja lëlëmboetan koe-
 18 ring oendoerkeun ti singa! 'Koering ^a
 sëdja nganoehoenkeun ka andjeun dina

pakoempoelan gëde, nja sëdja moedji
 ka andjeun di têngah oemat loba.

a Djab. 22: 26; 40: 10.

- 19 Moesoeh koering djalan palseo moegi
 oelah sina baroengah koe hal koering;
^a noe migeuleuh ka koering taja sabab
 20 oelah sina koetjap-kitjeup. 'Karana nga-
 romongna lain mawa salamët; sajak-
 tosna malikiran tipoe-daja, ngagorengan
 21 ka djalma antëng eusi tanah. 'Sarëng
 pada njalangapkeun soengoetna tina
 hal koering, aromongna: ^b Poewas, poe-
 was, koe panon oerang kadeuleu!
 a Djab. 69: 5. b Djab. 70: 4.
- 22 Noen Pangeran! koe andjeun kati-
 ngali; moegi oelah ngantëp; noen Goesti!
 23 moegi oelah djaoeh ti koering. 'Mangga
 geura tanghi sarëng ngadëg, bade ma-
 parin kaädilan ka koering; noen Allah
 koering sarëng Goesti koering! moegi
 24 ngoeroeskeun padoe koering. 'Moegi
 ngabënëran ka koering noemoetkeun
 kaädilan andjeun, noen Pangeran, Al-
 lah koering! sangkan eta oelah baroe-
 ngaheun koe hal koering.
- 25 Oelah sina ngaromong sadjëro hatena:
 Poewas, boekti kahajang oerang. Oelah
 sina ngaromong: Koe oerang eta teh
 26 geus dilëglëg. 'Moegi sina mareunang era
 sarëng wirang sarejana noe baroengah
 koe hal katjilakaän koering; ^a moegi
 sina njarandang kaeraän sarëng kawir-
 rangana sakoer noe ngagëdekeun maneh
 ngagorengan ka koering. a Djab. 132: 18.
- 27 ^a Moegi sakoer noe soeka kana ka-
 bënëran koering sina sarënggak sarëng
 baroengah; sarëng sina njarëboet teu
 pëtot-pëtot: Sing diagoengkeun Pange-
 ran, noe misoeka kana kasalamëtan ab-
 28 dina! 'Ana kitoe mah letah koering bade
 ngoetjapkeun kabënëran andjeun, sarëng
 ngoetjapkeun poedjian andjeun sapopoë.
 a Djab. 40: 17.

DJABOER 36.

Pikeun kokolot njanji; damëlan Dawoed,
 abdi Pangeran.

- 2 Woeroek halkamasijatandjalma doraka
 di sadjëro hate koering kijeu: ^a Di hareu-
 peun panonna taja pisan sijeun koe Al-
 3 lah. 'Karana eta sok ngolo-ngolo ma-
 neh dina angkeuhna sorangan, jen moal
 kapëndak kadorakaänana sarta moal
 dipikageuleuh.
 a Roem 3: 18.

- 4 Ari omongan biwirna doraka djeung
palseo; lampah pintër lampah hade koe
5 eta ditinggal. 'Noe koe eta dipikiran
" dina pangheésanana nja kadorakaän;
ajana dina djalan noe teu hade; kago-
rengan koe eta teu dipikaidjid. *a* Mik. 2: 1.
- 6 Noen Pangeran! " kaäsihan andjeun
dongkap ka langit; kajaktosan andjeun
7 doemoegi ka mega. 'Kaädilan andjeun
sapertos goenoeng-goenoeng Allah; hoe-
koeman andjeun lir sagara djëro; ma-
noesa sarëng sasatoan koe andjeun di-
pitoeloeng, Pangeran! *a* Djab. 57: 11.
- 8 Amboe, koe moelja kaäsihan andjeun,
noen Allah! noe mawi anak Adam nja-
lindoeng " kana aoeb djangdjang andjeun.
- 9 'Pada sareubeuheun pisan *b* koe gadjih-
gadjih gëdong andjeun; sarëng koe an-
djeun pada diinoeman tina waloengan
10 kasoekaän kagoengan andjeun. 'Karan-
tën nja di andjeun ajana soemoer ka-
hiroepan; " dina tjaäng andjeun koering
pada nendjo tjaäng. *a* Roet 2: 12.
b Djab. 65: 5. *c* 2 Kor. 4: 6.
- 11 Moegi sing djongdjon kaäsihan an-
djeun ka sakoer noe nganjahokeun ka
andjeun; kitoe deui kaädilan andjeun ka
12 sakoer noe saestoe hatena. 'Moegi koe-
ring oelah kasorang soekoe djalma ka-
magoengan, sarëng koering oelah disina
oeprak-aproek koe leungeun djalma do-
13 raka. 'Di dinja noe njarjeun kadoraka-
kaän geus pada laboeh; pada tidjong-
klok, sarta moal barisaeun hoedang deui.

DJABOER 37.

Damëlan Dawoed.

- Maneh " oelah panas ati tina sabab
bangsat-bangsats; oelah sirik ka noe
2 marigawe kagorengan. 'Karana saperti
djoekoet, eta teh gantjang diarit; sarta
tjara daoen hedjo, eta teh tereh araloem.
a Sil. 23: 17; 24: 19.
- 3 Koedoe ngandël ka Pangeran, djeung
milampah kahadean; koedoe ngënggo-
nan boemi, bari ngingoe kajaktian.
- 4 'Djeung masing soeka-boengah koe hal
Pangeran; ana kitoe mah maneh koe
andjeunna tangtoe dipaparin sakahajang
hate maneh.
- 5 " Djalan maneh sanggakeun ka Pa-
ngeran; sarta sing ngandël ka andjeunna;
tangtoe andjeunna noe pingoeroeseun;
- 6 'sarta bakal ngabidjilkeun kabënëran

- maneh saperti tjaäng, kitoe deui hak
maneh tjara têngah poë. *a* Djab. 55: 23.
- 7 " Koedoe asrah ka Pangeran, bari
ngantos-ngantos ka andjeunna; maneh
oelah panas ati tina sabab djalma noe
loeloes djalanna, tina sabab djalma noe
migawe kadjoeligan. *a* Djab. 62: 6; Jes. 30: 15.
- 8 Koedoe njëgah napsoe djeung ning-
galkeun ambëk; maneh oelah panas ati;
ngan noengtoen kana lampah goreng.
- 9 'Karana bangsat tangtoe dibarasmï;
dëmi sakoer noe ngarëp-ngarëp ka Pa-
ngeran mah, " nja eta noe bakal ka-
warisan boemi. *a* Sil. 2: 21.
- 10 Sarta sakeudeung deui " djalma do-
raka teh euweuh; ana koe maneh di-
tëgëskeun ka ënggonna, sihareng geus
11 teu aja. 'Dëmi *b* anoe sareh mah bakal
kawarisan boemi, sarta bakal saroeka-
boengah pedah rosa nja kasënanan.
a Aj. 20: 9. *b* Mat. 5: 5.
- 12 Noe doraka ngarah ka noe bënëer,
" sarta kërät-kërot hoentoena ka dinja.
- 13 'Koe Goesti *b* eta teh digoemoedjeng-
keun; karana langkoeng waspaos jen
ëngke datang poëanana. *a* Djab. 35: 16;
Lal. 7: 54. *b* Djab. 2: 4.
- 14 Noe doraka ngabatëk pëdangna djeung
mëntang gondewana, karëpna ngaroe-
boehkeun noe balangsak nja waloerat,
" pambrihna meuntjit noe saestoe dja-
15 lanna. 'Pëdangna bakal noëblës ka ha-
tena sorangan, djeung gondewana bakal
dipotongkeun. *a* Djab. 44: 23.
- 16 " Mënding noe saeutik bogana djalma
bënëer djeung kasoegihan djalma doraka
17 reja pisan. 'Karana *b* leungeun djalma
doraka bakal dipotongkeun; tatapi Pa-
ngeran ngadeudeul ka noe balënëer.
a Sil. 15: 16. *b* Djab. 10: 15.
- 18 Pangeran langkoeng oeninga dina
oemoer djalma noe satëmënna, sarta mi-
19 likna pitëtëpeun salalanggëngna. 'Moal
meunang era dina mangsa aja katjila-
kaän, " sarta dina oesoem patjèklik tang-
toe piseubeuheun. *a* Djab. 33: 19.
- 20 Sabalikna noe doraka bakal laleungit;
ari moesoeh Pangeran pidjadieun sa-
perti përhijasan sampalan; pibejakeun
satjara haseup bejakna.
- 21 Noe doraka ngindjeun, sarta teu ma-
jar deui; dëmi noe bënëer mah karoe-
22 njaän sarta berehan. 'Karana djalma
noe dibërkahan koe andjeunna " bakal

- kawarisan boemi; dëmi djalma noe keuna panjapa andjeunna mah tangtoe dibasmi. a Mat. 25 : 34.
- 23 Langkah djalma dipageuhkeun koe moenggoehing Pangeran, sarta djalma
- 24 noe kitoe dianggo kasoeka. 'Lamoen laboeh, moal koengsi tigëdëboeg; karena koe Pangeran dihajeukan leungeunna.
- 25 Kaoela ti ngongora datang ka geus kolot tatjan nendjo " djalma noe bënëritilarkeun, atawa toeroenanana djadja-
- 26 loek hakaneun. 'Sapopoë eta teh karoenjaan sarta mere ngindjeum, djeung toeroenanana matak bërakah. a Loek. 22 : 35.
- 27 " Koedoe njingkir tina kagorengan sarta milampah kahadean, tangtoe maneh matoeh salalanggëngna. 'Karana Pangeran ^b misoeka kana kaädilan, sarta moal nilarkeun kaasihna. Pada diraksa salalanggëngna; dëmi toeroenan djalma
- 28 doraka mah bakal dibasmi. 'Noe balënërbakal kawarisan boemi, sarta ngënggonan inja salalawasna. a Djab. 34 : 15. b Djab. 33 : 5.
- 30 Biwir djalma bënëritjapkeun kapingtëran, sarta letahna ngomongkeun
- 31 noe tëroes djeung hoekoem. 'Toret Allahna ^a aja di djëro hatena; nintjakna moal tidjalikeuh. a Jës. 51 : 7.
- 32 " Noe doraka ngintip ka noe bënërit,
- 33 noe dipalar maehan ka dinja. 'Pangeran moal njërahkeun inja ka leungeunna, sarta moal disalahkeun dina mangsa dihoekoeman. a Djab. 10 : 8.
- 34 Koedoe ngarëp-ngarëp ka Pangeran, sarta ngestoekeun djalanna, tangtoe maneh koe andjeunna dika-loehoerkeun, soepaja ngamilik boemi; dimana noe daroraka dibasmi, koe maneh pikatendjoëun.
- 35 Kaoela nendjo hidji djalma doraka sarta lalim, ngarangkadak sapërti kai
- 36 noe asal boemi, moeloes pisan. 'Toeloej aja noe ngaliwat, ^a doemadakan eta geus teu aja; ana koe kaoela ditejangan, wëleh teu kapanggih. a Aj. 5 : 3.
- 37 Koedoe ngawaskeun noe satëmënna, djeung nëgëskeun noe saestoe; karena djalma kitoe pitoengtoengeunana salamët. 'Ari noe migawe masijjat mah tangtoe ditoempoer sarerejana; djalma doraka pitoengtoengeunana dibasmi.
- 38
- 39 Dëmi noe balënërit meunang kasalamëtan ti Pangeran; ^a nja andjeunna noe minangka bentengna dina waktoe aja

- 40 kasoekëran. 'Nja Pangeran noe mitoe-loeng sarta ngaleupaskeun ka darinja; pada dileupaskeun ti noe daroraka; geus tangtoe pada disalamëtkeun, sabab njalindoeng ka andjeunna. a Djab. 46 : 2.

DJABOER 38.

- Ijeu djaboer damëlan Dawoed, pikeun ngelingkeun.
- 2 Noen Pangeran! ^a moegi oelah njiksa ka koering sadjëro andjeun bëndoe; sarëng moegi oelah mëpërih ka koering
- 3 sadjëro andjeun wëra. 'Karantën ^b djamparing andjeun amlës ka koering, sarëng panangan andjeun ngaheumpikan ka koering. a Djab. 6 : 2. b Aj. 6 : 4.
- 4 Taja pisan waloejana dina daging koering tina sabab bëbëndoe andjeun; taja pisan kasënanangan dina toelang-toelang
- 5 koering tina sabab dosa koering. 'Karantën kadorakaan koering ^a lapoet tina sirah koering; sapërtos tanggoengan noe beurat, eta teh beurat teuing ka koering. a Esr. 9 : 6.
- 6 Bohak koering bae bijoek sarëng boeroek tina sabab kapaloengan koering.
- 7 'Koering teh bëngkoeng, nja toengkoel langkoeng-langkoeng; sapopoë koering teh leumpang prihatin.
- 8 Karantën tjangkeng koering pinoeh koe babareuhan; sarëng taja pisan waloejana dina daging koering. 'Koering laleuleus, asa rarëmoek langkoeng-langkoeng; koering teh babaoeng tina harëgoengan hate koering.
- 10 Noen Goesti! sadajana kahajang koering ngagëlar di pajoeneun andjeun, sarëng roemahoe koering hanteu kaalingan ka andjeun. 'Hate koering ratoeg këkëtëgna; tanaga koering geus ninggalkeun ka koering; sarëng tjahja mata koering, eta ge geus teu aja di koering.
- 12 " Kanjaäh koering sarëng sobat koering narangtoeng anggag ti balahi koering; baraja koering pada nangtoeng ti kadjaoehan. 'Ari noe ngarah pati koering pada masang ridjët naheunan koering; sarëng noe mambrih katjilakaan koering pada mitjamtjamkeun pibalabieun, sapopoë eta ngan ngarang tipoe-daja bae. a Aj. 19 : 14; Djab. 88 : 9.
- 14 Doepi koering teja sapërtos noe torek, koering teu ngoepingkeun; sarëng koering sapërtos noe bisoe, anoe teu

- 15 ngangahkeun biwirna. 'Estoe koering teh djadi sapertos djalma noe teu ngadenge, saréng dina biwirna taja pidjawabeun.
- 16 Karantén koering ngarép-ngarép ka andjeun, Pangeran! tinangtos andjeun ngaboelkeun, noen Goesti, Allah koering! 'Karantén pioendjoek koering: "Eta teh moegi oelah sina baroengah koe hal koering; manawi soekoe koering tidjalikeuh, tinangtos eta pada ngagèdekeun maneh ngagorengan ka koering. *a* Djab. 35: 19, 24.
- 18 Karantén koering babakoe tidikésan; kasangsaraän koering ngagëlar di hareupeun koering teu pëtöt-pëtöt. 'Karantén " koering ngoendjoekkeun kadorakaän koering; koering teh soesah tina dosa-dosa koering. *a* Djab. 32: 5.
- 20 Doepi satroe koering mah hariroep nja barëdas; noe migeuleuh ka koering
- 21 djalan palseo nja loba pisan. 'Saréng " noe ka koering malës hade koe goreng pada ngamosoeh ka koering, tina sabab koering ngobrek kana kahadean. *a* Djab. 35: 12; 109: 5.
- 22 Moegi oelah nilarkeun ka koering, Pangeran! Noen, Allah koering! moegi
- 23 oelah djaoeh ti koering. 'Moegi " sing enggal mitoeloeng ka koering, noen Goesti, kasalamëtan koering! *a* Djab. 40: 14.

DJABOER 39.

Pikeun kokolot njanji, pikeun " Jëdoe-toen. Ijeu djaboer damëlan Dawoed. *a* 1 Bab. 25: 1.

- 2 Tadina pikir kaola: Aing dek ngaraksa djalan diri, oelah koengsi migawe dosa koe letah; aing dek ngaraksa biwir sorangan, diwëngkoe, sapandjang noe doraka teh masih aja di hareupeun aing.
- 3 'Kaoela ngabisoe, asrah, tjitjing, njégah kasoekaän; tatapi kasangsaraän kaoela
- 4 beuki ripoeh. 'Ati kaoela jadi panas di djëro awak; aja seuneu ngëntab-ngëntab dina pipikiran kaoela; pok kaoela oendjoekan koe letah:
- 5 Noen Pangeran! " moegi koering paparin njaho pitoengtoengeun koering, saréng përkawis oekoeran oemoer koering, soepaja koering tërang, sakitoe tereh
- 6 koering roeksak. 'Salërësna, oemoer koering koe andjeun ditangtoskeun satampaheun bae; hiroep koering sasat euweuh di pajoeneun andjeun; *b* estoe oenggal-

oenggal manoesa, satëtëg-tëtëgna oge, ngan sija-sija bae. Selah. 'Estoe djalma loemakoe teh " satjara wawajangan; estoe karoesoehanana sija-sija bae; *a* lampahna noempoekkeun, saréng teu njahoëun noe pimoeloengeun inja. *a* Djab. 90: 12.

b Djab. 144: 4. *c* Aj. 14: 1, 2. *d* Look. 12: 20.

- 8 Doepi ajeuna, naon noe koe koering dianos-antos, noen Goesti? Pangarép-ngarép koering teh nja ka andjeun.
- 9 'Moegi-moegi ngaleupaskeun koering ti sadajana kamasijatan koering; moegi koering oelah didjadikeun hinakeuneun
- 10 djalma boeroeng. 'Koering teh ngabisoe, moal ngangahkeun biwir; karantén
- 11 nja andjeun noe ngadamël kitoe. 'Balahi andjeun moegi ditjandak ti koering; " tina dipëरणan koe panangan andjeun noe mawi koering dongkap ka roeksak.
- 12 'Tijap-tijap andjeun mëpërih ka djalma lantaran siksaän tina hal kadorakaän, kaäloesanana koe andjeun disina lëboer, sapertos koe toko. Estoe oenggal-oenggal manoesa sija-sija bae. Selah. *a* Djab. 32: 4.
- 13 Noen Pangeran! " moegi ngamakboel ka panëda koering; moegi ngadangoekeun ka djëdjëritan koering; moegi oelah ngantëp ka tji-panon koering; *b* karantén koering teh semah di andjeun, nja djalma madjik, sapertos sadajana karoehoen
- 14 koering. 'Moegi-moegi " ngalijeus ka koering, sangkan koering njënankeun diri, memeh koering mijang, saréng hanteu aja. *a* Djab. 5: 2, 3. *b* 1 Bab. 29: 15; 1 Petr. 2: 11. *c* Aj. 10: 20.

DJABOER 40.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

- 2 Koering ngarép-ngarép ka Pangeran njoso pisan; sarta andjeunna tjondong ka koering, ngadangoekeun djëdjëritan
- 3 koering. 'Ari koering teh koe andjeunna dihandjatkeun ti djëro lombang pangroeksakan, " ti djëro leutak lëdok, bari soekoe koering disina nangtoeng dina batoe tjadas, tintjak koering disina pa-
- 4 geuh. 'Sarta andjeunna dina soengoet koering maparin *b* poepoedjian anjar, hidji njanjian pikeun ka Allah oerang. Loba pisan noe bakal narendjo, sarta sarijeun, djeung ngarandël ka Pangeran. *a* Djab. 69: 3. *b* Djab. 33: 3.
- 5 Bagdja tëmën djalma noe ngandëlna

ka Pangeran, djeung hanteu njanghareup ka noe aradigoeng atawa ka noe njiumpang kana bohong. 'Noen Pangeran, Allah koering! pirang-pirang moedjidjat andjeun sarëng pangërsakeun andjeun, noe koe andjeun didamël ka koering sadaja; taja pisan bandingan andjeun; ari koe koering rek disëboetkeun sarëng ditjatoerkeun, loba teuing, taja bilanganana.

7 Koerban peuntjitan sarëng koerban kadaharan mah koe andjeun teu dianggo kasoeka; koering koe andjeun ditotoskeun tjeuli; ^a koerban doeroekan sarëng koerban dosa koe andjeun hanteu dipoendoet. 'Tidinja koering oendjoekan: 'Noen, ijeu koering dongkap; ^b dina kitab goeloengan hal koering geus disëratkeun; ⁹ 'kasoeka koering ngalampahkeun pangërsa andjeun, noen Allah! ^c sarëng toret andjeun aja di djëro hate koering.

^a Djab. 51:18. ^b Joh. 5:39. ^c Djab. 37:31; Jës. 51:7.

10 Koering ngawartakeun kabënëran andjeun ^a dina pakoempoelan gëde; salërsna, biwir koering koe koering teu ditoelak; noen Pangeran! andjeun langkoeng oeninga. 'Kabënëran andjeun koe koering teu dirimboenan di djëro hate koering; katoehoean andjeun sarëng kasalamëtan andjeun koe koering dioewarkeun; kaäsihan andjeun sarëng kajaktosan andjeun koe koering teu disalingkoehkeun dina pakoempoelan gëde.

^a Djab. 35:18.

12 Ari andjeun, Pangeran! moegi oelah noelak kawëlasan andjeun ka koering; ^a kaäsihan andjeun sarëng kajaktosan andjeun moegi sina ngadjaraga ka koering teu pëtot-pëtot. 'Karantën koering karijoeng koe katjilakaän, moenggah taja bilanganana; koering teh kaboeroe koe kadorakaän koering, sarëng koering teu bisa nendjo; ^b ari lobana ngoengkoelan boeok koering, sarëng hate koering geus ninggalkeun ka koering.

^a Djab. 57:4. ^b Djab. 69:5.

14 Noen Pangeran! moegi aja pangërsa ngaleupaskeun ka koering; ^a noen Pangeran! moegi sing enggal mitoeloeng ka koering. 'Moegi ^b sina mareunang era sarëng wirang sarejana noe ngarah pati koering, pambrihna ditiwaskeun; moegi sina aloendoer ka toekang sarëng mareunang lara sakoer noe soeka kana

16 pitjilakaeun koering. 'Moegi sina mëlëngëk tina bawaning kaeraänana sakoer noe ngaromong hal koering: Poewas! poewas!

^a Djab. 70:2. ^b Djab. 35:4, 26.

17 Moegi sadajana noe nejang andjeun sina aratoh sarëng baroengah di djëro andjeun; ^a sakoer noe soeka kana kasalamëtan andjeun moegi sina njarëboet teu pëtot-pëtot: Sing diagoengkeun Pangeran! 'Ari koering teja nja balangsak nja waloerat, nanging Goesti ngamanah ka koering. Nja andjeun noe mitoeloeng sarëng ngaleupaskeun ka koering; noen, Allah koering! moegi oelah ngalami-keun.

^a Djab. 35:27.

DJABOER 41.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

2 Bagdja tëmën djalma, noe oetama lampahna ka noe malarat; samangsa aja katjilakaän, tangtoe dirahajoekeun koe Pangeran. 'Koe Pangeran noe kitoe tangtoe diraksa djeung dihiroepan; tanwande dibagdjakeun di boemi; ^a toer koe andjeun moal diselehkeun ka pika-rëpeun moesoehna. 'Koe Pangeran tangtoe ditanggeuj dina pangheësanana mangsa gëring; tijap-tijap boga panjakit saënggonna kabeh koe andjeun disalin.

^a Djab. 27:12.

5 Pioendjoek koering: Noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering; moegi-moegi njageurkeun njawa koering; karantën koering gadoeh dosa ka andjeun. 6 'Moesoeh koering ngaromong awon hal koering; [pokna]: Iraha eta pipaeheun 7 sarta leungit ngaranna? 'Sarëng satijap-tijap datang ngalajad, sok ngomong bohong; hatena ngoempoel-ngoempoelkeun kagorengan baris dirina; djol ka loewar, tjatjarita.

8 Sadajana noe geuleuh ka koering harewosan sarëng batoer-batoer ngagorengan koering; pada mikiran anoe baris pitjilakaeun koering; [pokna]: 'Aja përkara matak tiwas ditamplokkeun ka manehna; sarta ajeuna manehna keur 10 ngalondjor teh moal hoedang deui. 'Sanadjan djalma noe roentoet sarëng koering, anoe koe koering diandël, ^a noe sok dadaharan roti koering, ajeuna geus gagagkeun soekoe ka koering. ^a Joh. 13:18.

11 Doepi andjeun, Pangeran! moegi aja

sih-koernija ka koering, sarëng moegi koering dihoedangkeun deui; seug koering sêdja malës ka darinja. 'Djalan kitoe koering teh pitêrangeun, jen koering koe andjeun dianggo kasoeka, jen moesoeh koering moal koengsi soerak tina hal koering. 'Ari mênggahing koering teja koe andjeun ditêtêpkeun dina katéménan koering, sarëng koering koe andjeun dikêrsakeun marék di pajoeuneun andjeun salalanggëngna.

14 Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, ti kalanggëngan dongkap ka kalanggëngan deui! Amin, amin.

DJABOER 42.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoeroek ^a poetra-poetoe Korah. ^a 2 Bab. 20 : 19.

2 Sapêrtos oentjal njoso hajang kana waloengan tjai, nja kitoe njawa koering njoso hajang ka andjeun, noen Allah! 'Njawa koering ^a halabhabeun ka Allah, nja ka Allah noe hiroep. Iraha koering piasoepeun, ngadeuheus ka pajoeuneun Allah? 'Tji-mata koering ^b noe djadi kahakanan koering beurang-peuting, ^c reh sapopoë aja noe ngomong ka koering: Di mana ajeuna Allah maneh? 'Eta koering sok ngingëtkeun, ^d bari ngoetjoetkeun njawa di sadjêro koering, jen koering tadina sok miloe sarëng noe ngaleut, leumpang ka gëdong Allah, kalawan sowara sênggak sarëng pamoedji, mangpirang-pirang noe milampah pesta. 'Eh njawa! naha wët ngahëlœk, sarta goelinggasahan di sadjêro kaola? Sing ngarêp-ngarêp ka Allah; karana kaola tangtoe moedji deui ka andjeunna tina pitoeloeng pameunteuna.

^a Djab. 63 : 2. ^b Djab. 80 : 6.

^c Djab. 79 : 10. ^d Aj. 30 : 16.

7 Noen, Allah koering! njawa koering ngahëlœk di sadjêro koering; sabab kitoe koering ingët ka andjeun di tana tji Jordan sarëng Hermon, di goenoeng leutik. 'Djoengkrang njëlœkan ka djoengkrang deui, keur ngagoeroeh tjoeroeg andjeun; sadajana lambak sarëng ombak andjeun geus njarorang ka koering. 'Pangeran tangtoe miwarang kaâsihanana ti beurang, sarta ti peuting njanjian andjeunna piajaeun di koering, nja panêda ka Allahing hiroep koering. 'Koering rek oendjoekan ka

Allah, batoe tjadas koering: Naha mana lali ka koering? ^a koe naon koering kédah leumpang mësœm, tina panganijaja moesoeh? 'Koering dihihina koe noe njoesoekêr ka koering, asa di tiiran nja toelang, reh ngaromongna ka koering sapopoë: Di mana ajeuna Allah maneh? 'Eh njawa! naha wët ngahëlœk, sarta koe naon goelinggasahan di sadjêro kaola? Sing ngarêp-ngarêp ka Allah; karana kaola tangtoe moedji deui ka andjeunna, noe djadi kasalametan beungeut kaola sarta Allah kaola.

^a Djab. 35 : 14.

DJABOER 43.

Noen Allah! ^a moegi maparin kaâdilan ka koering, sarëng ^b moegi moetoës padœ koering ka bangsa noe teu karoengan; moegi ngaleupaskeun koering ti djalma noe palatjidra sarëng awon. 'Karatên andjeun noe djadi Allahing kabêdasan koering; naha mana koering dipitjeun koe andjeun? ^c koe naon koering kédah leumpang mësœm, tina panganijaja moesoeh? 'Moegi-moegi ngintoenkeun tjahja andjeun sarëng kajaktosan andjeun; nja eta sina noejoen ka koering, didongkapkeun ^d ka goenoeng andjeun noe soetji, ^e sarëng ka balandongan andjeun; 'soepaja koering ngadatangan ka altar Allah, ngadeuheus ka Allah kaboengahaning kagêrahan koering, sarëng moedji ka andjeun, make katjapi, noen Allah, Allah koering! 'Eh njawa! ^e naha wët ngahëlœk, sarta koe naon goelinggasahan di sadjêro kaola? Sing ngarêp-ngarêp ka Allah; karana kaola tangtoe moedji deui ka andjeunna, noe djadi kasalametan beungeut kaola sarta Allah kaola.

^a Djab. 26 : 1.

^b Djab. 119 : 154. ^c Djab. 42 : 10. ^d Djab. 15 : 1.

^e Djab. 42 : 12.

DJABOER 44.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoeroek poetra-poetoe Korah.

2 Noen Allah! koering ngaroeping koe tjeuli, karoehoen koering pada njarijos ka koering: andjeun ngadamël hidji padamêlan di djaman karoehoen, di djaman baheula. 'Panangan andjeun ^a geus njingkahkeun oerang kapir, doepi karoehoen mah koe andjeun dipêlak; andjeun geus njilakakeun bangsa reja pisan, doepi karoehoen mah didjêngkar-

4 keun. 'Karantën pangmeunangkeunana tanah teh lain koe pëdangna, sarëng lain leungeunna sorangan noe njalamëtkeun ka dirina; pangdisalamëtkeunana teh koe panangan andjeun têngën, koe asta andjeun, sarëng koe tjahja pameunteu andjeun, sarehna karoehoen koe andjeun dianggo kasoeka.

a Djab. 78 : 55; 80 : 9.

5 *a* Andjeun pisan Radja koering, noen Allah! Moegi *b* ka Jakoeb miwarang kasalamëtan! 'Sarëng andjeun koering bade naleunggar ka noe njoesokër ka koering; koe padjënëngan andjeun koering bade ngaridëk ka noe ngamosoeh ka koering. 'Karantën koering moal ngandël ka gondewa koering; sarëng lain pëdang koering anoe bakal njalamëtkeun ka koering. 'Jaktosna mah nja andjeun noe njalamëtkeun koering sadaja ti noe njoesokër ka koering; sarëng noe gareuleuh ka koering koe andjeun disina meunang era. 'Koering pada moedji maneh tina hal Allah sapopoëna; sarëng sëdja halatoer noehoen ka padjënëngan andjeun salalanggëngna. Selah.

a Djab. 74 : 12. *b* Djab. 24 : 6.

10 Orokaja ajeuna koering koe andjeun dipitjeun sarëng pada diwirangkeun, *a* da hanteu njarëngan boedal sarëng wadya-balad koering. 'Koering koe andjeun disina aloendoer ka toekang tina sabab satroe; sarëng noe gareuleuh ka koering dongkap ka ngarajahan sakarëp-karëp. 12 'Koering koe andjeun disarelehkeun saroepe domba hakaneun; sarëng *b* koering koe andjeun dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala bangsa kapir. 'Andjeun geus ngadjoewal oemat andjeun teu kalawan artos, hanteu dimahalkeun pangadjina.

a Djab. 60 : 12. *b* 5 Moesa 28 : 64.

14 *a* Koering sadaja koe andjeun geus didjadikeun hinakeuneun tatangga-tatangga koering, pojokeun sarëng tjotjoh-tjotjoheun sakoer noe sakoeriling koering. 'Koering koe andjeun *b* geus didjadikeun misil di oerang kapir, sarëng matak gegebeg di bangsa-bangsa. 'Kawirangan koering sapopoë ngagëlar di hareupeun koering, sarëng koering kalipoetan koe kaeraän beungeut koering, 17 'tina sowara noe ngahihina sarëng noe ngagogoreng, tina sabab moesoeh sarëng noe ngararah malës.

a Djab. 31 : 12; 79 : 4.

b 1 Radj. 9 : 7.

18 Koering sadaja geus k kedatangan saniskantën eta; parandene koering teu harilap ka andjeun, sarëng hanteu tjidra ka përdjangdjian andjeun. 'Hate koering teu aloendoer ka toekang, sarëng tintjak koering hanteu njimpang ti djalan andjeun; 'padahal koering sadaja koe andjeun geus dirëmoekkeun di ënggon adjag, sarëng dilipoetan koe kalangkang maot. 'Saoepami koering harilap ka padjënëngan Allah koering, sarëng nadahkeun leungeun ka aällahan bangsa sedjen mah, 'naha hal kitoe koe Allah moal kadongdon? Mapan andjeunna noe oeninga di sagala rasijah hate. 23 Sajaktosna *a* tina sabab andjeun koering sapopoë pada dipaehan; koering teh diitoengkeun saroepe domba peuntjiteun. 'Noen Goesti! *b* moegi geura tanghi; naha andjeun mana koelëm? Mangga geura goegah; mitjeun teh moegi oelah saëndëngna! 'Naha andjeun mana meungpeunan pameunteu, ngalalikeun kabalangsakan sarëng dikanijajana koering sadaja? 'Karantën njawa koering sadaja toengkoel kana lëmah, *c* badan koering narapël kana taneuh. 'Moegi geura ngadëg, mitoeloeng ka koering sadaja; moegi-moegi koering pada dileupaskeun, koe karna kaäsihan andjeun!

a Roem 8 : 36. *b* Djab. 35 : 23; 59 : 5.

c Djab. 119 : 25.

DJABOER 45.

Pikeun kokolot njanji; *a* lagoe Bakoeng. Ijeu pangwoeroek poeta-poetoe Korah; njanjian kaäsihan.

a Djab 69 : 1.

2 Hate koering leber piomongeun matak soeka; pikir koering, noe dek dikarang përkawis Radja; letah koering ibarat kalam ahli sërat noe mahir.

3 'Andjeun teh mantjoer ngoengkoelan anak Adam; lambe andjeun dikoetjoeran sih-koernija; sabab kitoe andjeun teh dibërkahan koe Allah salalanggëngna.

4 Eh prawira! mangga njoengkëlangkeun pëdang andjeun dina gedeng, nganggo kaägoengan sarëng kamoeljaän andjeun. 'Mangga nitih, nganggo kamoeljaän andjeun; moegi sing loeloes; tina hal përkawis kajaktosan sarëng kaädilan sareh; tinangtos andjeun koe panangan andjeun têngën diwoeroekan përkawis matak sijeun. 'Djamparing

andjeun sareukeut; bangsa-bangsa bade raroeboeh di handapeun andjeun; keuna kana hate moesoeh-moesoeh Radja.

- 7 ^a Panglinggihan andjeun, noen Allah! tètèp langgèng salalamina; tètèkèn karadjaan andjeun nja tètèkèn lèmpèng.
- 8 'Andjeun misoeke kana kabèneran, mi-geuleuh kana kadorakaan; sabab kitoe noe mawi andjeun, noen Allah! koe Allah andjeun geus dilisahan koe lisah kaatohan, dilangkoengkeun tina rentjang andjeun. ^a Ibr. 1: 8.
- 9 Sadajana panganggo andjeun seungit èmoer, garoe sarèng kajoe manis; ti djero padalèman gading andjeun teh diboengahkeun koe tatabeuhan kawat.
- 10 'Dina istri andjeun noe moelja reja poeta radja-radja; prameswari ngadèg tèngèneun andjeun, nganggo èmas Opir.
- 11 Eh poetri! reungeukeun, sarèng tingali, bari tjondongkeun tjèpil andjeun: koe andjeun lalikeun bangsa andjeun, kitoe deui ka saeusi-boemi rama andjeun. 'Tinangtos Radja mikarèsép kana kageulisan andjeun; karena Radja teh Goesti andjeun, mana moedoe njèmbah ka andjeunna. 'Ari poetri Tiroes bakal njanggakeun pangabakti; ^a sakoer noe baleunghar di bangsa-bangsa bakal pada noenoehoen ka pajoeneun andjeun.

^a Djab. 72: 10.

- 14 Poetra radja noe istri teh woengkoel kamoeljaan di djero; panganggonana sing-sarwa songket èmas. 'Didjadjapkeun ka Radja nganggo soesoelaman; parawan, rentjangna noe ngariring, pada dideuheuskeun ka andjeun. 'Didjadjapkeunana make sagala kaboengahan djeung kagèrahan; pada asoep ka padalèman Radja.
- 17 Karoehoen andjeun bade digèntos koe poeta-poetra andjeun, noe koe andjeun bade didjadikeun kapala, njangking saboemi kabeh. 'Koering sèdja ngingètkeun padjènèngan andjeun téroes ka sadaja toeroenan-toeroenan; sabab kitoe bangsa-bangsa bade maroedji ka andjeun langgèng salalamina.

DJABOER 46.

Pikeun kokolot njanji; make ^a sora leutik. Ijeu poepoedjian damèlan poeta-poetoe Korah. ^a 1 Bab. 15: 20.

- 2 Allah nja panjalindoengan nja kabèdasan oerang; ^a geus kapanggih pisan

3 djadi panoeloeng dina mangsa aja ka-soekèran. 'Sabab kitoe oerang teh moal sijeun, masih boemi datang ka barobah, nadjan goenoeng-goenoeng pindah ka tengah laoet. 'Kadjeun tjaina ngagoe-roeh, ngaboedah, sarta goenoeng-goenoeng ngadaregdeg tina kamagoengana. Selah. ^a Djab. 37: 39.

- 5 Aja hidji waloengan, kokotjoranana ngabaroengahkeun ^a ka dajeuh Allah, kasoetjianing balandongan noe Langkoeng Agoeng. 'Allah linggih di tengah eta dajeuh, moal datang ka ojang; koe Allah tangtoe ditoeloeng barang braj beurang.
- 7 'Bangsa-bangsa pada ngagoeroeh, karadjaan-karadjaan arojag; andjeunna ngagèntra, seg boemi teh lèboer. 'Pangeran sawadya-balad noe njarèngan ka oerang; Allah Jakoeb minangka koeta oerang noe loehoer. Selah. ^a Djab. 48: 2.

- 9 Hijap ka darijeu! tarendjokeun dadamelan Pangeran, noe ngajakeun karoek-sakan di boemi; 'noe ngeureunkeun pérang nèpi ka toengtoeng boemi; noe motongkeun gondewa djeung minggèskeun toembak; kareta didaroeroek koe seuneu. 'Ingkeun koe maraneh, sarta kanjarahokeun jen ijeu kami Allah; kami kèrsa diagoengkeun di sagala bangsa, kami kèrsa diagoengkeun di boemi. 'Pangeran sawadya-balad noe njarèngan ka oerang; Allah Jakoeb minangka koeta oerang noe loehoer. Selah.

DJABOER 47.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damèlan poeta-poetoe Korah.

- 2 Eh sakabeh bangsa! ^a geura emprak-emprakan; geura soesoerakan ka Allah djeung sora ajeuh-ajeuhan! 'Karena Pangeran langkoeng loehoer, toer matak sijeun; nja Radja agoeng, njèpèng saboemi kabeh. 'Bangsa-bangsa koe andjeunna dibawahkeun ka oerang, sarta kaom-kaom disina di handapeun soekoe oerang. 'Andjeunna noe mangmilihkeun milik oerang, nja eta kaagoengan Jakoeb, noe koe andjeunna dipikaasih. Selah. ^a 2 Radj. 11: 12.

- 6 ^a Allah moenggah, dihormatan soesoerakan; Pangeran moenggah, dihormatan sora sangkakala. 'Geura maroedji ka Allah; geura maroedji! Geura maroedji ka Radja oerang; geura maroedji!

- 8 'Karana Allah noe djoemënëng Radja saboemi kabeh; geura maroedji koe
 9 pangwoeroek! 'Allah noe ngaradjaän ka oerang kapir; ^b Allah teh linggih dina panglinggihanana noe soetji. ^a Djab. 68: 19.
^b Djab. 103: 19.
- 10 Para menak bangsa-bangsa karoempoel, asoep oemat Allah Ibrahim; karana sagala kèpëng noe di boemi kagoengan Allah; andjeunna kalangkoeng poendjoel.

DJABOER 48.

Ijeu poepoedjian djaboer damëlan poetra-poetoe Korah.

- 2 Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjieun liwat saking, ^a di dajeh Allah oerang, ^b di goenoeng andjeunna
 3 noe soetji. 'Goenoeng Sion, anoe sabeulah ti kaler, ^c nagara Radja noe langkoeng agoeng, aloes pisan oendak-oendakna, karësëpan saboemi kabeh.
^a Djab. 46: 5. ^b Djab. 2: 6. ^c Mat. 5: 35.
- 4 Allah di djëro gëdong-gëdongna nawiskeun andjeun ^a koeta noe loehoer.
 5 'Karana, saënjana, radja-radja teh mokprok, pada madjoe babarëngan. 'Barang ret narendjo, harita ge barëngongeun;
 6 pada soemëblak, maringpijoet. 'Pada kataradjang ngalëpër di dinja; njëri tjara
 7 noe keur ngadjoeroe. 'Koe lantaran ^b angin ti wetan andjeun ngabëdjadkeun
 8 kapal Tarsis. 'Sakoemaha noe koe oerang kadenge teja, nja kitoe noe koe oerang katarendjo di dajeh Pangeran sawadyabalad, di dajeh Allah oerang; Allah kërsa nètëpkeun inja salalanggëngna. Selah.
^a Djab. 46: 8. ^b Aj. 27: 21.
- 10 Noen Allah! koering ngaringëtkeun kaäsihan andjeun di djëro kabah andjeun.
 11 'Sapërtos padjënëngan andjeun, noen Allah! nja kitoe pisan poedjian andjeun kongas ka toengtoeng boemi; panangan andjeun têngën pinoeh koe kaädilan. 'Goenoeng Sion koedoe boengah, anak-anak Joeda koedoe garërah, tina sabab hoekoeman andjeun.
- 13 Geura pada ngoerilingan Sion, poetër koe maraneh, sarta barilang papanggoenganana; 'hate maraneh sing tégës ka koetana, djeung koedoe alak-ilik ka gëdong-gëdongna, soepaja maraneh tjtjarita ka toeroenan djaman mëngke.
- 15 'Karana ijeu Allah teh nja Allah oerang

langgëng salalawasna; andjeunna kërsa noejoen ka oerang dongkap ka maot.

DJABOER 49.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan poetra-poetoe Korah.

- 2 Geura darengekeun ijeu, eh sakabeh bangsa! rarëgëpkeun, eh sakoer priboe-
 3 mi doenya, 'boh tjtjah boh menak, noe beunghar djeung noe miskin sare-
 4 jana! 'Biwir kaola bakal njatoerkeun kapintëran, djeung hate kaola bakal
 5 mikiran pangartian. 'Kaoela sëdja njondongkeun tjeuli kaola ^a kana misil, sëdja nganjatakeun soewal kaola make katjapi.
^a Djab. 78: 2.
- 6 Keur naon kaola rek sijeun dina mangsa aja katjilakaän, moen kaola karijoeng koe kagorengan, dipontel?
 7 'Sakoer noe ngarandël kana kamoektianana, sarta maroedji maneh sabab
 8 rosa kabeungharanana, 'hidji ge teu pisan bisaeun ngaleupaskeun doeloer; moal bisaeun ka Allah njanggakeun
 9 pipanëboeseunana, '(da pipanëboeseun njawana mahal teuing, mana koedoe
 10 diingkeun bae salalanggëngna;) 'malar sina djongdjon hiroep saëndëngna, oelah
 11 koengsi ngarasa roewangan. 'Mapan boekti, ^a noe palintër ge datang ka paraeh, noe gëdjoel noe bodo sarejana datang ka leungit, sarta ninggalkeun
 12 kamoektianana ka noe sedjen. 'Panjangkana, imahna pitëtëpeun salalanggëngna, pangtjtjinganana bakal toeroen-toeroen; sok nëlahkeun ngaran sorangan
 13 ka tanah-tanah. 'Kari-kari manoesa, kilang moelja, moal pitëtëpeun; ^b ënjana saroewa djeung sasatoan, noe datang ka leungit.
^a Goer. 2: 16, 18. ^b Goer. 3: 19.
- 14 Tah, kitoe djalan sakoer noe ngandël sorangan, djeung sakoer noe noetoerkeun ka darinja, bari rarësëpeun ka bi-
 15 wirna. Selah. 'Ibarat domba, pada digiringkeun ka ënggon noe paeh, seg diarangon koe maot; ari djalma noe saestoe bakal pada moerba ka darinja ari geus isoek; sarta roepana datang ka bejak di ënggon noe paeh, taja përnah-përnahna atjan. 'Tatapi njawa kaola mah ^a koe Allah tangtoe dileupaskeun ti pangawasa ënggon noe paeh; ^b karana kaola koe andjeunna tangtoe ditjandak. Selah. ^a Hos. 13: 14. ^b Djab. 73: 24.

17 Maneh oelah sijeun, lamoen aja djalma
 18 djadi beunghar, lamoen kamoeljaän
 19 imahna nambahan; 'karana ^a samangsa
 paeh, naon-naon oge moal aja noe koe
 manehna dibawa; kamoeljaänana moal
 20 toeroen noetoerkeun manehna. 'Sanadjan
 djalma ngabërkahan njawana eukeurna
 hiroep, sarta maneh dipoedji, doemeh
 21 ngoetamakeun diri maneh: 'geus tangtöe
 pidatangeun ka bangsa karoehoenna;
 moal narendjo deui tjaäng saëndëngna.
 'Manoesa, kilang moelja, ana teu boga
 pangarti mah, djadi saröewa djeung
 sasatoan, noe datang ka leungit.

^a 1 Tim. 6: 7.

DJABOER 50.

Ijeu djaboer damëlan ^a Asap. ^a 1 Bab. 16: 5.
 Allah, Allah Pangeran ngandika,
 sarta njaoer eusi boemi ^a ti sëmët
 pangbidjilan panon-poë tËpi ka pang-
 2 soeroepanana. 'Ti Sion, ^b noe tjatjap
 koe aloes, Allah teh ebreh djeung tjah-
 3 jana. 'Allah oerang ^c pisoempingeun,
 sarta moal ngantËp; ti pajoeneunana
 aja seuneu ngalëboer, sarta sakoebëng
 andjeunna aja angin riboet katjida pisan.

^a Djab. 113: 3. ^b Njanj. 2: 15. ^c Djab. 96: 13.

4 Andjeunna njaoer langit di loehoer,
 kitoe deui boemi, kërsa ngahoekoeman
 5 oematna. 'Geura koempoelkeun ka ka-
 mi kaäsih kami, ^a noe njarijeun përd-
 dangdjian djeung kami make koerban!
 6 'Ari langit ngoewarkeun kaädilan an-
 djeunna; karana Allah pisan noe djadi
 Hakim. Selah.

^a 2 Moesa 24: 8.

7 Eh oemat kami! geura dengekeun;
 kami dek ngandika; eh Israil! kami
 dek ngingëtan ka maneh; ijeu kami Al-
 8 lah, nja Allah maneh. 'Kami njiksa teh
 ka maneh lain tina hal koerban maneh;
 ari koerban maneh doeroekan aja di
 9 pajoeneun kami teu pëtöt-pëtöt. 'Mon-
 tong teuing kami teh njandak sapi la-
 laki ti imah maneh, atawa badot ti
 10 kandang maneh. 'Karana nja kami noe
 kagoengan sakabeh barahala leuweung,
 djeung sasatoan dina barehoe-reboe goe-
 11 noeng. 'Kami oeninga sakoer manöek
 goenoeng-goenoeng, sarta noe koemëlip
 12 di tËgal aja di pajoeneun kami. 'Oepama
 kami palaj dahar, moal poepoelih ka
 maneh; karana ^a djagat katoet eusina
 13 nja kagoengan kami. 'Karah kami teh

dahar laoek sapi, atawa ngaleueut gëtih
 14 ðmbe? 'Koedoe ^b ka Allah ngahatoer-
 keun pamoedji soekoer, ^c sarta nëkanan
 nadar maneh ka noe Langkoeng Agoeng.
 15 'Djeung koedoe sasambat ka kami mang-
 sa kascosahan; ^a koe kami tangtöe di-
 djait, sarta maneh bakal ngahormatan
 ka kami.

^a 2 Moesa 19: 5; Djab. 24: 1.

^b Ibr. 13: 15, 16. ^c Aj. 22: 27; Djab. 76: 12.

^d Djab. 91: 15.

16 Ari ka noe doraka Allah nimbalan
 kijeu: Naha maneh sok njaritakeun pi-
 koekoeh kami, djeung sok ngoetjap-
 ngoetjapkeun përdjangdjian kami koe
 17 biwir maneh? 'Da maneh teh ^a geuleuh
 kana pamëpërih, sarta pangandika kami
 koe maneh dipitjeun ka toekangeun ma-
 18 neh. 'Satijap-tijap maneh nendjo paling,
 maneh sok soeka miloe djeung eta; sarta
 maneh sadoeoeman djeung noe ngara-
 19 njed. 'Soengoet maneh koe maneh di-
 aboerkeun kana kagorengan, djeung
 letah maneh njangreud-njangreudkeun
 20 palatjidra. 'Maneh dijoek ngomongkeun
 doeloer; noe saindoeng djeung maneh
 21 koe maneh dioepat goreng. 'Tah, kitoe
 kalakoean maneh, ^b sarta koe kami di-
 antËp; panjana maneh, kami djadi sa-
 roewa djeung maneh; eta kami rek njiksa
 ka maneh, sarta kalakoean teh koe kami
 rek diatoer-atoer di hareupeun panon
 maneh.

^a Sil. 3: 11; 12: 1. ^b Jës. 42: 14.

22 Geura pada hartikeun noe tadi, eh
 sakoer noe mopohokeun ka Allah! oelah
 koengsi kami njasaäk, taja noe ngaleu-
 23 paskeun. 'Saha-saha noe ngahatoerkeun
 pamoedji soekoer, nja eta noe ngahor-
 matan ka kami; djeung saha-saha noe
 ngestoekeun djalan, koe kami rek di-
 sina nendjo kana kasalamëtan Allah.

DJABOER 51.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer da-
 2 mëlan Dawoed; 'samantas Dawoed di-
 soempingan nabi Natan, ^a sanggeusna
 ngalëbëtan ka Batseba teja. ^a 2 Sam. 12.

3 Moegi aja sih-koernija ka koering,
 noen Allah! noemoetkeun kaäsihan an-
 djeun; moegi leungitkeun kamasijatan
 koering, noemoetkeun kagëdean kawë-
 4 lasan andjeun! 'Moegi koering habën
 dikosok, dileungitkeun kadorakaan koe-
 ring; nja moegi koering dibërsihan, di-
 euweuhkeun dosa koering.

- 5 Karantën koering geus roemasa kamasijatan koering, sarëng dosa koering ngagëlar di hareupeun koering teu pëtot-pëtot. 'Ka andjeun, ka andjeun pisan koering nja dosa, sarëng geus migawe noe awon di pajoeneun sotja andjeun; ^a soepaja andjeun dilërëskeun dina sampangandika andjeun, sarëng setra dina andjeun ngahoekoeman. ^a Roem 3:4.
- 7 Salërësna, ^a koering didjoeroekeun teh mawa kadorakaän, sarëng koering direuneuhkeun koe indoeng teh mawa
- 8 dosa. 'Salërësna, andjeun misoeka kana kajaktosan sadjéro batin; mana koering moegi dipaparin njaho kapintëran di noe boeni! ^a Joh. 3:6.
- 9 Moegi mërësihan ka koering nganggo ^a hisop, tinangtos koering bërësih; moegi koering dikosok, tinangtos koering ^b
- 10 bodas batan saldjoë. 'Moegi koering disina ngoeping kaätohan sarëng kaboe ngahan; soepaja ^c toelang-toelang noe koe andjeun dirëmoekkeun teh djadi gërah. 'Moegi meungpeunan pameunteu andjeun kana dosa-dosa koering, sarëng moegi leungitkeun sadajana kadorakaän koering. ^a 3 Moesa 14:6; 4 Moesa 19:6, 18. ^b Jës. 1:18. ^c Djab. 38:4.
- 12 Moegi di djëro koering djadikeun hate bërësih, noen Allah! sarëng moegi nganjärkeun roh pageuh sadjéro awak koering. 'Moegi koering oelah dipitjeun ti pajoeneun andjeun, sarëng Roh andjeun noe soetji moegi oelah ditjandak ti koering.
- 14 Moegi ka koering balikkeun deui katohaning kasalamëtan andjeun, sarëng roh noe soeka pribadi moegi ngadeudeul
- 15 ka koering. 'Ari kitoe mah koering ka noe migawe masijat sëdja mapatahkeun djalan andjeun, soepaja noe migawe dosa tarobat ka andjeun.
- 16 Moegi koering leupaskeun ^a ti hoentang gëtih, noen Allah, Allahing kasalamëtan koering! ari kitoe mah letah koering bade sësënggakan tina kabënëran andjeun. 'Noen Goesti! boekakeun biwir koering; ari kitoe mah soengoet koering bade ngoewarkeun poedjian andjeun. 'Karantën ^b andjeun teu misoeka kana koerban; ari soeka mah tinangtos koering njanggakeun; koerban doerokan koe andjeun teu dimanah. 'Ari koerban noe kamanah koe Allah mah, ^c nja

- eta soekma noe peupeus; hate noe peupeus nja rëmoek, noen Allah! koe andjeun moal dipikatjoewa. ^a 2 Sam. 11:17. ^b Djab. 40:7. ^c Djab. 34:19; Jës. 57:15.
- 20 Moegi midamël kasaeän ka Sion, noemoetkeun kaasihän andjeun; moegi ngadëgkeun koeta Jëroesalem. 'Didinja andjeun tinangtos misoeka kana koerban kabënëran, koerban doerokan sarëng koerban ^a noe dongkap ka seëp; didinja tinangtos pada ngoerbankeun sapi ngora lalaki dina altar andjeun. ^a 5 Moesa 33:10.

DJABOER 52.

- Pikeun kokolot njanji. Ijeu pangwoe-
- 2 roek Dawoed; sanggeus datang ^a Doëg, oerang Edom teja, sarta ngoeninga ka Saoel, kijeu pioendjoekna: Dawoed teh datang ka boemi Ahimelek. ^a 1 Sam. 22:9.
- 3 Naha maneh moedji sorangan tina hal katjilakaän, eh djalma përkosa? Ka-
- 4 asihan Allah tëtëp sapopoë. 'Letah maneh mikiran pibalachieun, sapërti peso tjoekoer beunang ngasah, eh toekang
- 5 gawe tjidra! 'Maneh soeka kana kagorengan manan kana kahadean; soeka bohong manan ngomong noe sabënërna.
- 6 Selah. 'Maneh soeka ka sakabeh omong matak bahla, eh si letah tjidra!
- 7 Maneh sabalikna koe Allah mëngke diroeboehkeun saëndëng-ëndëng, ditjërëk, dibëdol ti djëro himah; estoe maneh bakal diraboet ti ^a tanah djalma
- 8 hariroep. Selah. 'Mëngke katarendjo ^b koe djalma noe balënë, bari sarijeuneun, sarta njeungseurikeun ka maneh-
- 9 na; '[pokna:] Toeh geuning djalma, noe teu mibenteng ka Allah teh; ^c ari ngandëlna kana kabeungharanana noe gëde, sarta rosa pisan hawa-napsoena. ^a Aj. 28:13. ^b Aj. 22:19. ^c Djab. 49:7.
- 10 Ari koering mah ^a ibarat tangkal djetoen noe moeloes di djëro gëdong Allah; koering teh ngandël kana kaasihän
- 11 Allah, langgëng salalawasna. 'Koering sëdja nganoehoenkeun ka andjeun salalanggëngna, sabab nja andjeun noe ngadamël kitoe; sarëng sëdja ngantosngantos ka padjënëngan andjeun, karantën langkoeng moerah, kasaksian koe kaasih andjeun sadaja. ^a Djab. 92:13.

DJABOER 53.

Pikeun kololot njanji; lagoe mëlas-mëlis. Ijeu pangwoeroek Dawoed.

2 ^a Anoe boeroeng ngomong sadjéro hate: Euweuh Allah! Eta teh pada lébar lampahna, pada matak giroek kagorenganana; taja pisan noe migawe hade.

^a Djab. 14.

3 Allah ti sawarga ngawaskeun ka anak Adam, ningalikeun aja-hanteuna noe pintër, noe nejang an Allah.

4 Sakabehna énggeus oendoer; sarejana geus djadi sipat geuleuh; hanteu aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan.

5 Naha noe njarieun kadorakaan teh euweuh kanjaho? Pada ngahakanan oemat kami, kawas ngahakan roti, djeung teu sasambat ka Allah.

6 Di dinja eta teh pada kataradjang sijeun bangët katjida, keur teu aja pikasijeuneun; karana toelang-toelang djalma noe ngalingkoeng ka maneh koe Allah dipaboerantakkeun; koe maneh eta teh diérakeun, sabab dipitjeunan koe Allah.

7 Éh, moegi-moegi kasalamétan Israil geura datang ti Sion! Lamoen dibojongna oemat koe Allah dibalikkeun, tangtoe Jakoeb pigéraheun, Israil piboe ngaheun.

DJABOER 54.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu pangwoeroek Dawoed; 'sanggeusna ^a aja oerang Sip, sarta aroendjoekan ka Saoel kijeu: Sajaktosna Dawoed teh soesoeloempoetan di abdi.

^a 1 Sam. 23:19; 26:1.

3 Noen Allah! moegi njalamétkeun ka koering koe padjénengan andjeun, saréng ^a moegi maparin kaädilan ka koering koe kawasa andjeun. 'Noen Allah! moegi ngadangoekeun panéda koering; moegi réngpkeun pioendjoek biwir koering. 'Karantén aja djalma nagara sedjen ngamosoeh ka koering, saréng djalma lalim ngararah pati koering; ^b teu njariptakeun Allah di hareupeunana. Selah.

^a Djab. 26:1. ^b Djab. 86:14.

6 Salérésna, Allah noe mitoeloeng ka koering; nja Goesti pisan noe ngadeudeul ka njawa koering. 'Geus tangtoe andjeunna malikkeun katjilakaan teh ka noe ngararah ka koering; moegi pada dibasmi koe kajaktosan andjeun! 'Koering sédja ngoerban ka andjeun ^a bawaning soeka sorangan; sédja

nganoehoenkeun ka padjénengan andjeun, Pangeran! ^b rehing langkoeng moerah. 'Karana koering koe andjeunna geus dileupaskeun ti sadajana kasoésahan, saréng ^c panon koering poewas nendjo ka moesoeh-moesoeh koering.

^a 3 Moesa 7:16; 22:21, 23. ^b Djab. 52:11.

^c Djab. 59:11.

DJABOER 55.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu pangwoeroek Dawoed. 2 Noen Allah! moegi ngadangoekeun panéda koering, saréng moegi oelah ngalijeus ka panoehoen koering. 'Moegi ngaréngpkeun ka koering, saréng koering dikaboel! Koering ngolejang-ngoelangkoeb pikir dina gégéroengan koering, 4 saréng hoemandeur, 'tina sowara moesoeh, tina sabab panganijaja noe doraka; karantén pada ngadjoengkél-djoengkélkeun kagorengan ka koering, saréng pada nandasa ka koering bawaning am- 5 bék. 'Hate koering adoeg-ladjér sadjéro awak koering, saréng koering kating- 6 gang kabaloewasan maot. 'Koering kadatangan sijeun saréng palaoer; estoe koering kalipoetan koe ngagidir.

7 Mana pikir koering: Éh, hajang boga djangdjang, tjara djapati! sédja hibér, 8 tjitjing di mana-mana. 'Saénjana, sédja njingkir djaoeh, ngénggon di tégal léga. 9 Selah. 'Tangtoe koering goesak-gasik ngarahajoekkeun diri, ngadjaoehan angin rongkah, angin riboet.

10 Moegi eta diléglég, Goesti! letahna moegi dibéngkahkeun; karantén koering nendjo panganijaja saréng paseja di nagara. 'Sijang-wéngi eta teh pada ngoerilingan nagara dina loehoer koetana; sarawoeh di nagara aja katjilakaan saréng kasoésahan. 'Balahi noe aja di djéro nagara; karinah saréng tipoe-daja teu oendoer-oendoer ti loeloeroengna.

13 Karantén lain moesoeh, noe ngahihina ka koering teh; ari kitoe mah koering wajahna; lain noe geuleuh ka koering, noe ngagèdekeun diri goreng ka koering teh; ari kitoe mah koering njoempoet ti manehna. 'Noe goreng tamah ^a nja maneh, djalma sapantar kami, andélan kami, nja sobat kami dalit! 15 'Oerang tadina sok raragéman padoedowaan sarta ngeunah; sok babaréngan

- leumpang ka gëdong Allah ^b djeung noe ngaleut. ^a Djab. 41 : 10. ^b Djab. 42 : 5.
- 16 Moegi eta teh pada kasëlëmpëk koe maot, ^a sina taroeroen hiroep-hiroep ka ënggon noe paeh; karantën reja pisan kagorengan di ënggonna tjitjing, dina
- 17 dirina. 'Ari koering teja sëdja sasambat ka Allah; sarta Pangeran tangtoe njalamëtkeun ka koering. ^a 4 Moesa 16 : 33.
- 18 ^a Sore, isoe koe djeung têngah poë koering sëdja gëgëroengan sarta hoemandeuar; geus tangtoe andjeun ngamakboel sowara koering. 'Andjeunna ngaleupaskeun njawa koering ti noe mërangan ka koering, dipaparin kasënanan; ^b wantoe noe ngamosoeh ka koering
- 20 pirang-pirang. 'Allah tangtoe ngamakboel, sarta njoekërkeun ka eta; andjeunna noe linggih ti kadim. Selah. Reh eta teu garanti pikir, djeung teu sarijeuneun koe Allah. ^a Dan. 6 : 11. ^b Djab. 3 : 2.
- 21 Eta teh njodorkeun leungeunna ka noe roentoet djeung manehna, djadi
- 22 ngarëmpak përdjangdjianana. 'Biwirna leutjir tjara mantega, tapi hatena përang; ^a omonganana lëmës batan minjak, padahal pëdang beunang matëk. ^a Djab. 57 : 5.
- 23 ^a Kasoesahan maneh sanggakeun ka Pangeran, tangtoe andjeunna njoekoeupan ka maneh. Salalanggëngna andjeunna moal ngidinan djalma noe bënërdatang ka tidjalikeuh. 'Doepi itoe mah, noen Allah! koe andjeun bade ditoeroenkeun kana lombang karoeksakan; djalma noe ngoetjoerkeun gëtih sarta noe palatjidra moal nëpi ka têngah piemoereunana. Doepi koering teja sëdja ngandël ka andjeun. ^a Djab. 37 : 5.

DJABOER 56.

- Pikeun kokolot njanji; lagoe Djapati bisoe di noe djaraoeh. Ijeu pangelingngeling, damëlan Dawoed; ^a basa Dawoed ditangkëp koe oerang Pëlisti di nagara Gat. ^a 1 Sam. 21 : 11.
- 2 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Allah! karantën djalma ^a hajang ngalëglëg ka koering; sapopoë noe mërangan njësëdëk ka koering. 'Noe ngarah ka koering sapopoë hajang ngalëglëg; wantoe loba pisan noe mërangan ka
- 4 koering sarëng aradigoeng. 'Samangsa koering sijeun, sëdja ngandël ka andjeun.

- 5 'Koe Allah koering sëdja moedji pangandikana; koering ngandël ka Allah, moal sijeun-sijeun; daging mah bisa migawe naon ka koering? ^a Djab. 124 : 3.
- 6 Sapopoë omongan koering koe eta dibengkok-bengkokkeun; sadajana piki-ranana hal koering teh goreng. 'Eta teh gogonjokan, pada ngadodoho, ngadjaraga keuneung koering, sarehna ngalarëp-ngarëp ka pati koering. 'Naha eta pirahajoeëun sakitoe kadorakaanana? Noen Allah! moegi-moegi ngaroeboehkeun bangsa-bangsa sadjëro bëndoe!
- 9 Aproek-aproekan koering koe andjeun diëtang; tji-panon koering moegi wadahan koe botol andjeun; lain aja dina kitab andjeun? 'Mangke moesoeh koering aloendoer ka toekang, samangsa koering sasambat; ijeu noe kanjahoan koe koering, jen Allah njarëngan ka
- 11 koering. 'Koe Allah koering sëdja moedji pangandika; koe Pangeran koering sëdja
- 12 moedji pangandika. 'Koering ngandël ka Allah, moal sijeun-sijeun; ^a manoesa mah bisa migawe naon ka koering? ^a Djab. 118 : 6.
- 13 Noen Allah! ^a nadar ka andjeun koe koering disoehoen; koering ka andjeun sëdja njanggakeun koerban pamoedji.
- 14 'Karantën njawa koering koe andjeun diloeppoetkeun tina maot; lain ngaloeppoetkeun soekoe koering tina laboeh? soepaja koering loemampah di pajoeun Allah ^b dina tjaang kahiroepan. ^a Djab. 50 : 14. ^b Aj. 33 : 30.

DJABOER 57.

- Pikeun kokolot njanji; lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangelingngeling damëlan Dawoed; ^a basa Dawoed ngalolos ti pajoeneun Saoel, moeboes ka goeha teja. ^a 1 Sam. 22 : 1; 24 : 4.
- 2 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Allah! moegi aja sih-koernija ka koering; karantën ^a njawa koering njalindoeng ka andjeun; jaktos koering njalindoeng kana aoeb djangdjang andjeun, ^b dongkap ka balahi geus ladjoë. ^a Djab. 61 : 5. ^b Jës. 26 : 20.
- 3 Koering sasambat ka Allah noe langkoeng agoeng; ka Allah, noe ngadjeudjeuhkeun diri koering. 'Andjeunna bakal miwarang ti sawarga, sarta njalamëtkeun ka koering, moen noe hajang ngalëglëg ka koering ngahihina. Selah.

- Allah bakal miwarang ^a kaásihanana djeung kajaktianana. ^a Djab. 40: 11.
- 5 Njawa koering ^a aja di téngah singa; koering ngédéng di téngah hebosan seu-neu, di téngah anak Adam ^b noe hoentoena toembak djeung djamparing, sarta
- 6 letahna pédang seukeut. 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun ^c ti batan langit, noen Allah! kamoeljaän andjeun moegi njata di saboemi kabeh. ^a Djab. 7: 3.
^b Djab. 55: 22; 59: 8. ^c Djab. 108: 6.
- 7 Eta teh ^a geus njarawiskeun rawe baris tapak koering; njawa koering ditoeungkoelkeun; eta geus njarijeun piloewang di hareupeun koering, dirina pada tigoebroes ka djërona. Selah. ^a Djab. 7: 16; 31: 5.
- 8 Hate koering pageuh, noen Allah! hate koering pageuh; koering sädja
- 9 njanji saréng moedji. 'Eh ^a pangatjian! geura njaring; eh, ^b tjëlëmpeong djeung katjapi! geura njaring; koering sädja ngageuingkeun padjar. ^a Djab. 16: 9.
^b Djab. 108: 3.
- 10 Noen Goesti! ^a koering sädja hatoyer noehoen ka andjeun di sagala bangsa; sädja moedji ka andjeun di sagala kaom.
- 11 'Karantën ^b kaásihan andjeun agoeng dongkap ka langit, saréng kajaktosan
- 12 andjeun doemoegi ka mega. 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun ti batan langit, noen Allah! kamoeljaän andjeun moegi njata di saboemi kabeh. ^a Djab. 18: 50.
^b Djab. 36: 6.

DJABOER 58.

- Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangeling-ngeling damélan Dawoed. ^a Djab. 57: 1.
- 2 Eh, ^a para allah! karah sajakti maraneh ngomong noe sabëñerna? Eh, anak Adam! karah maraneh ngahoekoeman
- 3 teh saestoena? 'Satëgësna maraneh di djëro hate njarijeun kagorengan; maraneh dina tanah narimbang panganijaja leungeun maraneh. ^a Djab. 82: 1.
- 4 Djalma daroraka watëk njingkir ti sëmët pianakan, sarasab ti waktöe dikan-doeng, toekang ngomong bohong. 'Peurahan, ^a saroepa peurah oraj; ibarat oraj wélang notorekkeun, njotjokan tjeulina,
- 6 'malar teu ngadenge sowara toekang ngadjampean, sowara malim, noe bisa noembalan. ^a Djab. 140: 4.

- 7 Noen Allah! ^a moegi motongkeun hoentoena di djëro soengoetna; sihoeng eta singa ngalora moegi dipoenglakkeun,
- 8 Pangeran! 'Moegi dirina sina aladjoer, sapërtos tjai noe palid; ana mëntang djamparingna, moegi sina parëpëd manten.
- 9 'Moegi dirina sina sapërtos limoes-sakeureut, lëboer bari leumpang; ^b saréng sapërtos anak oedoel, noe teu pisan
- 10 nendjo panon-poë! 'Samemeh daloeng maraneh ngarasa soeloeh tjoetjoek, boh baseuh, boh seuneuan, tangtoe koe andjeunna dikëboetkeun manten koe angin riboet. ^a Djab. 3: 8. ^b Aj. 3: 16.
- 11 Djalma noe bënëñr piboengaheun, lamoen nendjo balësan; ^a soekoena bakal
- 12 mandi gëtih djalma doraka. 'Sarta manoesa bakal njëboet kijeu: Poegoeh, anoe bënëñr meunang gandjaran; poegoeh, aja Allah noe ngahoekoeman di boemi. ^a Djab. 68: 24.

DJABOER 59.

- Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Oelah ngaroeksak. Ijeu pangeling-ngeling damélan Dawoed; ^b basa Saoel miwarangan, sarta ngadjaraga boemi Dawoed, karëpna dek dipaehan. ^a Djab. 57: 1.
^b 1 Sam. 19: 11.
- 2 Noen, Allah koering! moegi ngaloe-poetkeun koering ti satroe koering; moegi koering dirahajoekeun ti sakoer
- 3 noe ngamosoeh ka koering! 'Moegi ngaloe-poetkeun koering ti noe njarijeun kagorengan, saréng moegi koering disalamëtkeun ti toekang ngoetjoerkeun
- 4 gëtih! 'Karantën, salërësna, pada masang baja ka njawa koering; noe barëdas ngagoronjok nijat goreng ka koering; taja kamasijatan koering saréng
- 5 taja dosa koering, noen Pangeran! 'Pada maroeroe, sasadijaän, nanging koering taja kalëlépatan. Moegi geura goegah, mëndakan ka koering saréng ningalan!
- 6 'Mangga andjeun, Pangeran, Allah sawadya-balad, Allah Israil! moegi geura ngadëg, njiksa ka sadajana oerang kapir; moegi oelah ngoernijaän ka sakoer noe tjidra doraka! Selah.
- 7 Reup peuting eta teh daratang deui, ngahërëngan sapërtos andjing, bari koe-koerilingan di nagara. 'Salërësna, eta pada ngaboewih soengoetna; ^a biwirna aja pëdangan; karena ^b saha, [pokna,]

9 noe ngadenge? 'Doepi andjeun, Pangeran! ^a bade ngagoemoedjéngkeun ka dinja; sadajana oerang kapir koe andjeun bade dipojok. 'Mènggahing kabèdasanana, koering sèdja ngantos-ngantos ka andjeun; karantèn nja Allah noe djadi koeta koering noe loehoer.

^a Djab. 57: 5. ^b Djab. 64: 6. ^c Djab. 37: 13.

11 Allah koering bakal njondongan ka koering njandak kaasihana; ^a koering koe Allah bakal dipaparin poewas nendjo ka noe njoesoekèr ka koering. 'Moegi eta oelah diparaehkeun, bisi bangsa koering harilap; moegi disina aprak-aprakan koe kawasa andjeun, bari seug diraroeboehkeun, noen Goesti, kèpèng koering sadaja! 'Tina dosa soengoetna, tina omongan biwirna, moegi sina pada karingkoes koe kamagoenganana; kitoe deui tina panjapa sarèng tina bohong, noe koe eta dipiomong. 'Moegi dibejakeun sadjéro bèndoe; moegi dibejakeun, dongkap ka euweuhna; sarèng sina nganjarahokeun, jen Allah noe moerba di Jakoeb, malah dongkap ka toengtoeng boemi. Selah. ^a Djab. 54: 9.

15 Sarèng reup peuting eta teh sina datang deui, ngahèrèngan sapertos andjing, bari koekoerilingan di nagara. 16 'Maranehanana sina aprak-aprakan, nji-jar hakaneun; ana teu sareubeuheun, 17 sina mareuting. 'Doepi koering teja sèdja nganjanjikeun kabèdasan andjeun; sarèng ^a braj beurang koering sèdja sèsènggakan tina hal kaasih andjeun; karantèn andjeun minangka koeta noeloehoer pikeun koering, sarèng pamoeroean keur mangsa koering kasoésahan. 'Noen, 18 Benteng koering! ka andjeun koering sèdja moedji; karantèn nja Allah noe djadi koeta koering noe loehoer, Allah koering noe langkoeng asih. ^a Djab. 30: 6.

DJABOER 60.

Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Bakoeng pèrtelaan. Ijeu pangling-ngeling damèlan Dawoed, baris miwoeroek; 'basa ^b Dawoed mèrangan ka oerang Sam tanah Mesopotami djeung ka oerang Sam tanah Soba, sarta Joab keur moelih, djeung ngelehkeun oerang Edom di lèbak Oejah, salaksa doewa reboe noe kasamboet. ^a Djab. 80: 1. ^b 2 Sam. 8: 3, 13.

3 Noen Allah! koering sadaja koe an-

djeun tadi dipitjeun, dibèdahkeun; andjeun teh ngabèndon; moegi koering sadaja dipoelihkeun deui! 'Tanah teh koe andjeun disina ojab, disina ngarèwag; moegi ngahadekeun karoeksakanana, karantèn dongkap ka gojang. 5 'Oemat andjeun koe andjeun disina ngarasa noe bangga pisan; koering sadaja koe andjeun diinoeman anggoer pagijoe- 6 ngan. 'Dèmi andjeun ka noe aribadah ka andjeun geus maparinkeun hidji bandera, baris ngahoedangkeun diri, tina 7 sabab kajaktosan. Selah. 'Soepaja kasasih andjeun ^a pada didjait, moegi maparin kasalametan koe panangan andjeun tèngèn, sarèng moegi koering sadaja dikaboel! ^a Djab. 108: 7.

8 Allah geus ngandika dina kasoetjianana; koering sèdja soeka-soeka; koering sèdja ngabagikeun nagara Sèkem, 9 sarèng ngoekoer lèbak Soekot. 'Koering noe gadoeh tanah Gilad, sarèng koering noe gadoeh tanah Mènase; ari Epraim poerah ngaraksa sirah koering, sarèng 10 Joeda ^a limboehan koering. 'Moab minangka pangobokan koering; ka loehoer Edom koering sèdja ngaloengkeun sapatoe koering; eh, tanah Pèlisti! geura soesoerakan tina hal kami.

^a 1 Moesa 49: 10.

11 Saha noe pingasoepkeuneun koering ka nagara noe wèwèg? saha noe pinganteurkeuneun koering ka Edom? 'Ari andjeun teh, noen Allah! lain mitjeun koering sadaja? ^a sarawoeh andjeun hanteu njarèngan boedal, noen Allah! sarèng wadya-balad koering. 'Moegi maparin pitoeloeng ka koering sadaja, dileupaskeun ti noe njoesoekèr; da ari toeloengan manoesa mah taja damèlna. 14 'Reudjeung Allah bakal oerang marilampah kagagahan; karana sakoer noe njoesoekèr ka oerang mèngeke koe andjeunna diidèk-idèk. ^a Djab. 44: 10.

DJABOER 61.

Pikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Damèlan Dawoed.

2 Noen Allah! moegi ngadangoekeun panjèloek koering; moegi règepekeun 3 panèda koering. 'Ti toengtoeng boemi koering sasambat ka andjeun keur hate koering kalèlèban; moegi koering ditoejoen ^a ka batoe karang noe loehoer ti

- 4 batan koering. 'Karantën nja andjeun noe djadi panjalindoengan koering, panggoeng reugreug tina sabab moesoeh.
- 5 'Koering bade ngaroengroeng ^b di himah andjeun salalanggëngna; ^c bade njalindoeng dina djangdjang andjeun, di noe boeni. Selah. ^a Djab. 27:5. ^b Djab. 15:1. ^c Djab. 36:8.
- 6 Karantën andjeun, noen Allah! parantos ngamakboel nadar koering; andjeun ka koering parantos maparin warisan noe ibadah ka padjënengan andjeun.
- 7 'Andjeun kërsa mandjangkeun oemoer radja; taoenna moenggah toeroen-toemoeroen; 'bade tjalik salalanggëngna di pajoeneun Allah. Moegi ngabakoekeun ^a kaäsihan sarëng kajaktosan, sina ngadjaraga ka radja. 'Ari kitoe mah koering bade moedji ka padjënengan andjeun salalamina, ^b bari nëkanan nadar koering saban-saban dintën. ^a Djab. 57:4. ^b Aj. 22:27.

DJABOER 62.

- Pikeun kokolot njanji; atoeran ^a Jëdoe-toen. Ijeu djaboer damëlan Dawoed. ^a Djab. 39:1.
- 2 Estoe njawa kaoela ^a asrah ka Allah; kasalamëtan kaoela datangna ti andjeunna. 'Estoe andjeunna noe djadi batoe karang kaoela djeung kasalamëtan kaoela, koeta kaoela noe loehoer; kaoela moal tidjalikeuh bangët. ^a Djab. 37:7.
- 4 Sabaraha pililaeunana deui maraneh nja dek ngërëpoek ka djalma sahidji, maehan ka dinja maraneh sakabeh, ibarat bilik dojong, pagër noe rek eunjeuh?
- 5 'Estoe pikarëpeunana dek ngaragragkeun eta tina kaloehoeranana; kasaroe-kaänana kana bohong; ^a pada ngabërkahan koe biwirna, dëmi sadjëro atina mah pada njapa. Selah. ^a Djab. 28:3.
- 6 Eh njawa! sing estoe asrah ka Allah; karena pangharëpan kaoela datangna ti andjeunna. 'Estoe andjeunna noe djadi batoe karang kaoela djeung kasalamëtan kaoela, koeta kaoela noe loehoer; kaoela moal tidjalikeuh.
- 8 Di Allah ajana kasalamëtan kaoela ^a djeung kahormatan kaoela; batoe-karang banteng kaoela djeung panjalindoengan kaoela nja Allah. 'Eh oemat! sing ngarandël ka andjeunna sapapan-

- djangna; ^b koedoe pada ngoetjoetkeun hate maraneh ka pajoeneun andjeunna; Allah noe djadi panjalindoengan oerang. Selah. ^a Djab. 3:4. ^b 1 Sam. 1:15.
- 10 Estoe tjatjah teh sija-sija, sarta menak teh bohong; dina taradjoe tangtöe pada moemboel; sarejana pada ham-
- 11 pang alah batan kasija-sijaän. 'Poma oelah ngarandël ka panganijaja, djeung oelah ngadjadi sija-sija djalan ngarampas; ^a lamoen kamoektian ngagëdean, poma oelah djadi ati. ^a 1 Tim. 6:17.
- 12 Allah geus ngandika sakali, doewa kali eta teh kadengena koe kaoela, jen
- 13 kawasa teh kagoengan Allah. 'Kitoe deui andjeun, Goesti! noe kagoengan kaäsihan; ^a karantën andjeun malës ka hidji-hidji djalma noemoetkeun koemaha pagaweanana bae. ^a Roem 2:6.

DJABOER 63.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed, ^a basa Iajana di tégäl lëga Joeda.

^a 1 Sam. 22:5; 24:1.

- 2 Noen Allah! andjeun teh Allah koering; isoek-isoek koering nejang andjeun; ^a njawa koering halabhabeun ka andjeun, awak koering nineungeun ka andjeun, dina tanah keëng nja hanaäng, anoe taja tjai. 'Kitoe koering teh tadina di djëro kasoetjian sok mëlëng ka andjeun, hajang waspada kana kawasa
- 4 sarëng kana kamoeljaän andjeun. 'Karantën kaäsihan andjeun sae alah batan hiroep; biwir koering bade ngagoengngagoeng ka andjeun. ^a Djab. 143:6.
- 5 Kitoe koering sëdja njoekoerkeun ka andjeun satoetöep hiroep koering; sëdja ngadjoengdjoengkeun leungeun koering
- 6 mawa padjënengan andjeun. 'Njawa koering ^a piseubeuheun, sapërtos koe gadjih sarëng minjak; sarawoeh soengoet koering pimoedjieun koe biwir sënggak;
- 7 'satijap-tijap koering eling ka andjeun di ënggon koering, bari mikiran andjeun
- 8 satoetöep waktöe ronda. 'Karantën nja andjeun noe djadi panoeloeng koering, ^b sarëng dina aoeb djangdjang andjeun
- 9 koering bade sësënggakan. 'Njawa koering montel ngiring ka andjeun; panangan andjeun tëngën ngahajeukan ka koering. ^a Djab. 65:5. ^b Djab. 61:5.
- 10 Doepi itoe noe ngararah pati koering, karëpna ngaroeksak mah, ^a piarasoepeun

11 ka noe pangdjërona di boemi. 'Bakal diwarërëgkeun ka pangawasa pëdang,
12 nja pidjadieun doeoeman adjag. 'Sawangsoelna diri radja teh piboengaheun di djëro Allah; saha-saha noe soempah njëboet andjeunna bakal moedji maneh; karana soengoet noe ngaromong bohong bakal ditoetoep. a Djab. 55:16.

DJABOER 64.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

2 Noen Allah! moegi-moegi ngadangoe-
keun sowara koering dina gëgëroengan koering; moegi ngaraksa hiroep koering
3 tina panjingsijeunan moesoeh! 'Moegi
a ngaboenikeun koering ti karagëman bangsat-bangsat, ti kagoëjoeran djalma
4 noe njarijeun kagorengan, 'noe geus njareukeutan letahna b sapërtos pëdang, sarëng pada mëntang djamparingna,
5 omongan pait; 'dipësatkeun c ti noe boeni ka noe satëmënna; ngadak-ngadak dipësatkeunana ka dinja, sarëng taja kasijeunna. a Djab. 27:5; 31:21.

b Djab. 59:8. c Djab. 11:2.

6 Pada ngoewatkeun dirina dina përkawis awon; pasinina dek masang ridjët njoempoet-njoempoet; a aromongna:
7 Saha noe pinendjoëun eta? 'Pada ngoelik kadjoeligan; geus tarapti akal beunang ngoelik; ari ati djalma sarta pikir nja djëro. a Djab. 94:7.

8 Dëmi Allah bakal mësatkeun djamparing ka darinja; ngadak-ngadak pidatangeun balahina. 'Seg eta teh bakal pada dibantingkeun; letahna sorangan bakal ngamoesoeh ka darinja; ari sakoer noe nendjo ka maranehna a bakal pada gogodëg. 'Sarta sakabeh manoesa bakal sarijeuneun; djeung bakal pada ngoewarkeun dadamëlan Allah, bari ngahartikeun padamëlan andjeunna. 'Djalma noe bënër bakal boengah di djëro Pangeran, sarta njalindoeng ka andjeunna; djeung sakoer noe saestoe hatena bakal pada moedji maneh. a Djab. 22:8.

DJABOER 65.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer poepoedjian damëlan Dawoed.

2 Ka andjeun, noen Allah! disanggakeun pamoedji di Sion a sarëng asrahna; sarawoeh ka andjeun b pada nëkanaan

3 nadar. 'Andjeun ngamakboel panëda; saniskantën daging mëngke darongkap
4 ka andjeun. 'Koering pada kalindih koe lampah kadorakaän; nanging kamasi-jatan koering nja andjeun noe ngaleu-
5 ngitkeun. 'Bagdja tëmën noe koe andjeun dipilih sarëng dikërsakeun marëk, soepaja ngënggon di boeroean andjeun! Koering pisareubeuheun c koe kangeunahan gëdong andjeun, kasoetjian kabah andjeun. a Djab. 62:2. b Djab. 50:14. c Djab. 36:9.

6 Andjeun ka koering sadaja pingawaloneun përkawis matak sijeun, nganggo kaädilan, noen Allahing kasalamëtan koering, noe djadi pangandël satoengtoeng boemi sarëng laoet pangdjara-
7 oehna! 'noe mageuhkeun goenoeng-goe-
8 noeng koe kabëdasaanana, nganggo di-
8 beulitan kawasa; 'noe mondah tagiwoer laoet, tagiwoer ombakna, sarëng ka-
9 roesoehan bangsa-bangsa. 'Moenggah priboemi sadajana toengtoeng sarijeuneun koe tanda-tanda andjeun; pangbidjilan isoek sarëng sore koe andjeun disina sarënggak.

10 Andjeun a geus ngalajad kana tanah, sarëng ditjaian, disoegihkeun langkoenglangkoeng; b waloengan Allah pinoeh koe tjai. Andjeun njadijakeun pirëdjëkieunana, ari taneuh koe andjeun geus
11 ditjawiskeun kitoe. 'Tapakna singkal koe andjeun disina rëmbës, disina një-
12 rëp kana lolongkrangna, disina bëje lantaran hoedjan ngëtjrëk; ari djadjadina koe andjeun dibërkahan. a Roet 1:6.

b Djab. 46:5.

12 Taoen kamoerahan andjeun koe andjeun geus dimakoetaän, sarëng aloeran
13 andjeun njoeroeloek minjak. 'Njoeroeloekna ka pangangonan tégäl léga, sarëng pasir-pasir disaboekan kagërahan.
14 'Sampalan pada kadangdanan ingon-
ingon, sarëng lëbak-lëbak pada kalam-
poedan gandoem. Sadajana soesoerakan, malah njaranji.

DJABOER 66.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu poepoedjian djaboer.

a Eh saboemi kabeh! geura soesoerakan ka Allah. 'Geura njaranjikeun kamoeljaän padjënënganana; geura njaranggakeun kahormatan baris pamoedji
3 ka andjeunna. 'Koedoe ka Allah pada

oendjoekan kijeu: Amboe, dadamëlan andjeun koe matak sijeun! Tina kaägongan kawasa andjeun noe mawi sadajana moesoeh andjeun pitaloekeun ka
4 andjeun poera-poera. 'Saboemi kabeh bade njarëmbah ka andjeun, sarëng maroedji ka andjeun; bade pada moedji ka padjënëngan andjeun. Selah.

a Djab. 98:4.

5 *a* Hijap ka darijeu, tarendjokeun dadamëlan Allah! Panteg matak sijeun panganggonana njëpëng anak Adam. 'Laoet
6 koe andjeunna disalin didamël daratan; pada meuntas bangawan, njarorangna badarat; di dinja kaoela pada
7 boengah koe andjeunna. 'Andjeunna noe moerba salalanggëngna koe kawasana; *c* sotjana ningalikeun bangsa kapir. Noe basangkal oelah ngagëdekeun maneh. Selah. *a* Djab. 46:9. *b* 2 Moesa 14:21; Jos. 3:17.

c Djab. 11:4.

8 Eh bangsa-bangsa! geura njaloekoerkeun ka Allah kaoela; sing tarik so-
9 wara nja moedji ka andjeunna, 'noe ngahiroepan njawa kaoela, sarta teu ngidinan soekoe kaoela tidjalikeuh. 'Karan-
10 tën koering sadaja koe andjeun ditjoba, noen Allah! Koering koe andjeun pada
11 dilëboer, sapërtoe ngalëboer perak; 'koering koe andjeun pada dilëbëtkeun kana djaring; andjeun ka bobokong koering
12 sadaja nërापkeun beungbeurat; 'sirah koering koe andjeun dikërsakeun ditoempakan djalma; koering njarorang se-
13 neu sarëng njarorang tjai; nanging koering sadaja koe andjeun dika-loewarkeun kana kadjëmbaran.

13 Koering sëdja asoep ka gëdong andjeun, ngabantoen koerban doeroekan; *a* sëdja nëkanaan ka andjeun sadajana
14 nadar koering, 'noe dioetjapkeun koe biwir koering, didjangdjikeun koe soengoet koering, basa koering keur soesah.
15 'Koering ka andjeun sëdja ngahatoerkeun koerban doeroekan domba lalintoeh, *b* sinarëngan seuseungitan domba lalaki; sëdja njanggakeun sapi sarëng badot. Selah. *a* Djab. 116:18. *b* 3 Moesa 1:13.

16 Hijap ka darijeu, darengekeun, eh sa-koer noe ibadah ka Allah! kaoela dek njaritakeun anoe koe andjeunna didamël ka njawa kaoela. 'Kaoela sasambat ka andjeunna koe biwir, sarta pangagoeng-ngagoeng geus aja di handapeun

18 letah kaoela. 'Saoepama kaoela dina hate mandëng kana kagorengan, Goesti
19 moal ngamakboel. 'Padahal Allah ngamakboel, dirëgëpkeun sora panëda ka-
20 oela. 'Sagala poedji ka Allah, noe teu njingkahkeun panëda kaoela, sarta kasihanana teu ditjandak ti kaoela!

DJABOER 67.

Pikeun kololot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer poepoedjian.

2 Allah moegi aja sih-koernija ka koering sadaja sarëng ngabërkahan ka koering sadaja; *a* moegi njaängkeun pameunteuna ka koering sadaja! Selah.

a 4 Moesa 6:24, 25.

3 Soepaja djalan andjeun kanjahoan di boemi, sarëng kasalamëtan andjeun kanjahoan koe sadajana oerang kapir.

4 Bangsa-bangsa mëngke maroedji ka andjeun, noen Allah! bangsa-bangsa sadajana mëngke maroedji ka andjeun.

5 Kaom-kaom mëngke baroengah sarëng sarënggak; karantën andjeun *a* ka bangsa-bangsa bade ngahoekoeman sarëngsaestoe-estoena, kalajankom-kaom noe di boemi koe andjeun bade ditaroerojoen. Selah.

a Djab. 96:13.

6 Bangsa-bangsa mëngke maroedji ka andjeun, noen Allah! bangsa-bangsa sadajana mëngke maroedji ka andjeun.

7 Boemi ngabidjilkeun hasil-hasilna; Allah, Allah koering sadaja, tangtoe ngabërkahan ka koering sadaja!

8 Allah tangtoe ngabërkahan ka koering sadaja; sarta sagala toengtoeng boemi mëngke sarijeun koe andjeunna.

DJABOER 68.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer poepoedjian damëlan Dawoed.

2 *a* Allah moegi ngadëg, moesoehna moegi dipabalëntjarkeun, sarëng noe gareuleuh ka andjeunna moegi sina kalaboer ti pajoeneunana! 'Moegi koe andjeun dikëboetkeun, sapërtoe haseup dikëboetkeun [koe angin]; *b* sapërtoe malam leëh hareupeun seuneu, moegi nja kitoe noe daroraka sina laleungit ti pajoeneun Allah! *a* 4 Moesa 10:35. *b* Djab. 97:5.

4 Doepi noe balëner mah moegi sina baroengah; sina saroeke-soeka di pajoeneun Allah; nja moegi sina aratoh koe
5 kaboengahan. 'Geura njaranji ka Allah,

- geura maroedji ka padjënenganana; ^a koedoe njarjeun djalan pikeun noe nitih nJORANG tĕgal lapang; ari padjĕnĕnganana Pangeran; djeung koedoe pada soeka-soeka pajoeneunana!
- ^a Jĕs. 40 : 3.
- 6 Allah, di panglinggihanana noe soetji, ^a djadi rama pahatĕ-pahatĕ sarta ha-
- 7 kim randa-randa. 'Noe noengĕlis ^b ngĕnggonna koe Allah dipaparin ahli; ^c sakitan dika-loewarkeun kana karahajoean; dĕmi noe basangkal mah maratĕoh di ĕnggon kĕlang. ^a Djab. 10 : 14.
- ^b Djab. 113 : 9. ^c Djab. 146 : 7.
- 8 Noen Allah! waktĕ andjeun djĕngkar ti heulaeun oemat andjeun, basa andjeun ngadampal di ĕnggon rehe; (Selah) 'harita boemi teh oJag, malah langit njaktjlakan bawaning sarjeun Allah; ^a komo Sinai teja oJag bawaning sjeun Allah, Allah Israil. ^a 2 Moesa 19 : 16, 18.
- 10 Noen Allah! andjeun moeroeboetkeun hoedjan soegih pisan ka kagoengan andjeun; sarĕng satijap-tijap lĕsoe, koe andjeun dikoewatkeun deui. 'Tjotjoĕan andjeun ngarĕnggon di dinja; andjeun ngabajoean ka noe balangsak koe kamoe-
 11 rahan andjeun, noen Allah!
- 12 Goesti maparin timbalan; ari noe ngawartakeun bedja ngeunah teh balad gĕde
- 13 pisan. 'Radja wadya-balad ngabĕtjir patingalatjir; sarta noe mangkoek di imah
- 14 ngabagi djarahan. 'Satijap-tijap maraneh ngarĕnggon ^a di antara karapjak domba, djangdjang djapati teh sapoet perak,
- 15 djeung boeloena sapoet ĕmas hedjo. 'Basa noe Langkoeng Kawasa ngaboerisatkeun radja-radja dina tanah, djadina satjara toeroen saldjoek ka goenoeng Salmon.
- ^a 1 Moesa 49 : 14; Hak. 5 : 16.
- 16 Goenoeng Basan goenoeng Allah; goenoeng Basan teh goenoeng noe reja poentjakna. 'Eh, goenoeng-goenoeng noe reja poentjakna! naha mana ngadarĕlekan ka goenoeng ^a noe koe Allah dikĕrsakeun dilinggihan? Malah koe Pangeran
- 18 bakal dilinggihan saĕndĕng-ĕndĕng. 'Kareta Allah ^b balaksa-laksa bakĕti-kĕti; Goesti diaping koe eta; kawas Sinai
- 19 teja dina kasoetjian. 'Andjeun ^c geus moenggah ka manggoeng, njandak bojongan; andjeun nampa pangabakti manoesa, samalah noe basangkal oge, soepaja linggih Pangeran Allah. ^a Djab. 78 : 68.
- ^b 2 Radj. 6 : 17. ^c Djab. 47 : 6; Ep. 4 : 8.
- 20 Sagala poedji ka Goesti; saban-saban poĕ andjeunna mangnjoendangkeun babawaan oerang; nja eta Allah teja kalamĕtan oerang. Selah. 'Nja eta Allah teja ka oerang teh Allah noe njalamĕtkeun dongkap ka toetĕogna; sarta Pangeran Goesti noe kagoengan djalan ka loewar tina maot.
- 22 Tangtoe Allah ^a mĕngke ngarĕmoekkeun hoeloe moesoeh-moesoehna, tangkoerak boeoekean djalma noe loemakoe
- 23 di djĕro kasalahanana. 'Timbalan Goesti: Kami dek moelangkeun ti Basan, kami dek moelangkeun ti djĕro-djĕrona laot.
- 24 'Soepaja ^b soekoe maneh ngĕtjĕbĕr dina gĕtih, djeung letah andjing maneh meunang bagian moesoeh-moesoeh.
- ^a Djab. 110 : 6. ^b Djab. 58 : 11.
- 25 Noen Allah! sadajana geus narendjo hĕlaran andjeun, hĕlaran Allah koering,
- 26 Radja koering, nganggo kasoetjian. 'Ti hareula ahli njanji; katema koe toekang ngatjapi; di tĕngah landjang-landjang
- 27 noe nĕrĕbang. 'Geura njaloekoerkeun ka Allah dina pakoempoelan; geura njaloekoerkeun ka Goesti, eh sakoer noe
- 28 asal soemoer Israil! 'Di dinja aja Binjamin boengsoena, noe marentah ka maranehna; para kapala Joeda saĕleutansaĕleutanana; para kapala Sĕboeloen, para kapala Naptali.
- 29 Allah maneh miwarang maneh sing boga kakoewatan; moegi ngoewatkeun, noen Allah! noe koe andjeun geus didamĕl ka koering sadaja. 'Tina sabab kabah andjeun di Jĕroesalem, ^a radjaradja bade ngahatoerkeun paseba ka
- 31 andjeun. 'Moegi njeuseul ka barahala ^b noe dina bajongbong; kana djĕmoehan ^c sapi lalaki sinarĕngan anak sapi bangsa-bangsa, soepaja pada sĕrah-bongkokan, njanggakeun perak poepoeton. Andjeunna geus ngaboerantakkeun bangsa-bangsa,
- 32 sa, noe rarĕsĕpeun pĕrang. 'Mĕngke pidaratangeun bopati-bopati ^a ti Mĕsir; oerang Koes bakal moeroekeun leungeunna njĕmbah ka Allah. ^a Djab. 72 : 10.
- ^b Aj. 40 : 16. ^c Djab. 22 : 13. ^d Jĕs. 19 : 21.
- 33 Eh, sakoer karadjaan di boemi! geura njaranji ka Allah; geura pada moedji
- 34 ka Goesti; (Selah) 'ka noe nitih dina ^a langiting sadajana langit, noe ti kadim; geuning, andjeunna sok ngagĕntra, gĕntrana leuwih bĕdas. 'Geura njaranggakeun
- 35

^b kabédasan ka Allah! Kaägoenganana aja di loehoereun Israil, djeung kabédasanana aja dina mega. ^a 1 Radj. 8 : 27.

^b Djab. 29 : 1.

- 36 Noen Allah! andjeun langkoeng nja matak sijeun ti djéro kasoetjian andjeun. Allah Israil, nja eta noe maparin kabédasan djeung kakoewatan ka oemat. Sagala poedji ka Allah!

DJABOER 69.

Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Bakoeng. Damélan Dawoed. ^a Djab. 45 : 1.

- 2 Moegi njalamétkeun ka koering, noen Allah! karantén tjai asoep, dongkap ka njawa. 'Koering ^a tipèték dina patéran djéro, taja geusan nangtoeng; koering titeuleum dina tjai djéro, kalipoetan koe ombak. ^a Djab. 40 : 3; 144 : 7.
- 4 Koering tjape balas sasambat; tikoro koering toehoereun, panon koering roek-sak, bawaning koering ngantos-ngantos ka Allah koering. 'Noe migeuleuh ka koering ^a taja sabab teh reja ti batan boeok koering; noe dek ngabasmu ka koering, noe ngamosoeh ka koering djalan palseo teh, loba pisan; anoe teu dirampas koe koering koedoe bae koe koering digéntosan. ^a Djab. 35 : 19.
- 6 Noen Allah! andjeun noe langkoeng oeninga dina kapaloengan koering; saréng kalélépatan koering hanteu kadingdingan ka andjeun. 'Moegi-moegi noe ngalarép-ngarép ka andjeun oelah ma-reunang era tina sabab koering, noen Goesti, Pangeran sawadya-balad! Moegi-moegi noe narejangan andjeun oelah ma-reunang wirang tina sabab koering, noen
- 8 Allah Israil! 'Karantén nja koe hal andjeun koering pangnjandang kahinaän teh, moenggah beungeut koering kalipoetan koe wiwirang.
- 9 ^a Koering dipideungeun koe doeloer-doeloer koering, nja diangkén oerang nagara lijan koe noe saindoeng saréng
- 10 koering. 'Karantén ^b bawaning goemati ka gedong andjeun noe mawi koering dongkap ka léboer; saréng ngaharina-keunana djalma noe ngahinakeun ka andjeun teh geus naringgang ka koering.
- 11 'Ari koering tjeurik, bari njawa koering poewasa; seug djadi matak ngahinakeun ka koering. ^a Aj. 19 : 13; Djab. 38 : 12.
- ^b Joh. 2 : 17; Roem 15 : 3.

12 Ari noe koe koering didjijeun pake koering ^a karoeng; seug djadi matak koering teh koe eta didjijeun misil.

- 13 'Sakoer noe darijoek dina lawang pada ngawangkongkeun koering; saréng koering dipake kakawihan koe noe bareuki
- 14 nginoem arak. 'Ari koering teja, panéda koering ka andjeun, Pangeran! ^b dina mangsa kasoekaän andjeun; noen Allah! tina kagédean kaasih andjeun, moegi koering dikaboel, noemoetkeun kajak-tosaning kasalamétan andjeun.

^a Djab. 35 : 13. ^b Jés. 49 : 8.

- 15 Moegi ngaloewarkeun koering tina leutak, oelah tjijos koering tilélép; moegi koering dileupaskeun ti noe gareuleuh
- 16 ka koering, saréng tina tjai djéro! 'Moegi oelah tjijos koering kalipoetan koe ombak, saréng moegi oelah koengsi koering diléglég koe noe djéro; kalajan soemoer moegi oelah sina noetoepe lijan-na di loehoereun koering!

17 Noen Pangeran! moegi koering dikaboel; karantén kaasih andjeun sipat moerah; moegi majoen ka koering, noemoetkeun kagédean kawelasan andjeun.

- 18 'Saréng moegi oelah meungpeunan pameunteu andjeun ka abdi gamparan, karantén koering keur soesah; moegi
- 19 koering enggal dikaboel. 'Moegi ngadeukeutan ka njawa koering, saréngna didjait; moegi leupaskeun koering tina sabab moesoeh koering!

20 Andjeun noe langkoeng oeninga dina kahinaän koering, kalajan dina kaeraän koering, saréng dina kawirangan koering; sadajana noe njoesoekér ka koering ngagélar di pajoeneun andjeun.

- 21 'Kahinaän teh matak peupeus hate koering, saréng koering teh ripoeh; koering ngarép-ngarép noe watir, nanging teu aja; nja ngarép-ngarép noe ngalilipoer,
- 22 nanging teu kapéndak. 'Ari eta teh ka koering ^a pada mere hampéroé, baris hakaneun koering; saréng keur koering halahhab pada nginoeman ka koering tjoeka. ^a Mat. 27 : 34, 48.

23 ^a Medjana di hareupeunana sing ngadjadi djirét; saréng sing ngadjadi ridjét

- 24 keur maranehanana salamét! 'Panonna sing ngadjadi poék, sangkan teu ngadeuleu; saréng tjangkengna sing loemdeuleu; saréng salalamina! 'Moegi ngoetjoerkeun bébéndoe andjeun ka darinja; nja moegi

- ditaradjangan koe kasangëtan wëra andjeun!
a Roem 11: 9.
- 26 ^a Lëmboerna sing djadi soewoeng, oelah aja noe ngeusian himah-himahna.
- 27 'Karantën pada nganijaja ka noe koe andjeun digëboeg; sarëng pada mario-mong kasangsaraän djalma noe koe andjeun disarabët. 'Moegi kadorakaänana ditambah deui kadorakaän, sarëng oelah sina arasoep kana kabënëran andjeun.
a Lal. 1: 20.
- 29 ^a Moegi eta pada dipareuman tina kitab kahiroepan, sarëng moegi oelah disératkeun sarëng djalma noe balënë.
- 30 'Ari koering teja nja balangsak nja sangsara; moegi koering koe pitoeloeng andjeun, noen Allah! diteundeun di noe loehoer. 'Koering sëdja moedji ka padjënëngan Allah make njanjian, sarta sëdja ngagoengkeun ka andjeunna make pamoedji soekoer.
a 2 Moesa 32: 32.
- 32 ^a Nja eta pikamanaheun koe Pangeran alah batan sapi lalaki, alah batan sapi ngora tandoekan, beulah tjekerna.
- 33 'Ana katarendjo koe noe balangsak, tangtoe baroengaheun; eh, sakoer noe nejangana Allah! hate maraneh mangke hiroep. 'Karana Pangeran ngamakboel ka noe pada waloerat, sarta hanteu mikatjoewa ka sakitan andjeunna.
a Djab. 50: 9, 13.
- 35 Langit djeung boemi koedoe maroedji ka andjeunna, kitoe deui laoet djeung
- 36 sakoer noe koemëlip di djërona. 'Karana Allah tangtoe njalamëtkeun ka Sion, djeung ngadëgkeun nagara-nagara Joeda; sarta bakal maratoeh di dinja,
- 37 reudjeung kawarisan eta. 'Ari toeroenan abdi-abdina noe bakal pada ngamilik eta; sarta sakoer noe njaäh ka padjënëngan andjeunna noe bakal ngareusian eta.

DJABOER 70.

- Pikeun kokolot njanji. Damëlan Dawood, baris ngelingkeun.
- 2 ^a Noen Allah! moegi sing enggal ngaleupaskeun ka koering; noen Pangeran! moegi geura mitoeloeng ka koering.
- 3 'Moegi sina mareunang era sarëng wirang sakoer noe ngarah pati koering; moegi sina aloendoer ka toekang sarëng mareunang lara sakoer noe soeka
- 4 kana pitjilakaeun koering. 'Moegi sina

baralik tina bawaning kaeraänana, sakoer noe sok ngaromong: Poewas! poewas!
a Djab. 40: 14.

- 5 Moegi sadajana noe nejangana andjeun sina aratoh sarëng baroengah di djëro andjeun; sarëng sakoer noe soeka kana kasalamëtan andjeun moegi sina njarëboet teu pëtöt-pëtöt: Sing diagoengkeun
- 6 Allah! 'Ari koering teja nja balangsak nja waloerat; noen Allah! moegi sing enggal njoempingan ka koering. Nja andjeun noe mitoeloeng sarëng ngaleupaskeun ka koering; noen Pangeran! moegi oelah ngalamikeun.

DJABOER 71.

- K**a andjeun, Pangeran! ^a koering njalindoeng; moegi koering oelah meunang era salalanggëngna! 'Moegi koering ka-loewarkeun sarëng leupaskeun koe kaädilan andjeun; moegi njondongkeun tjëpil andjeun ka koering, sarëng
- 3 koering salamëtkeun! 'Moegi andjeun minangka batoe karang pangtjittingan pikeun koering, pikeun moeboes salamina; andjeun ngërsakeun njalamëtkeun ka koering; ^b karantën batoe tjadas koering sarëng benteng koering nja andjeun.
a Djab. 31: 2, 3. b Djab. 18: 3.
- 4 Noen, Allah koering! moegi ngaleupaskeun koering ti leungeun djalma doraka, ti leungeun noe migawe goreng
- 5 sarëng neungteuinganan. 'Karantën nja andjeun noe djadi pangharëpan koering, noen Goesti Pangeran! andjeun noe djadi pangandël koering ti boeboedak.
- 6 'Nja andjeun noe koe koering ditëkën ^a ti waktöe dikandoeng; andjeun noe ngaloewarkeun koering ti beuteung indoeng koering; pamoedji koering disang-gakeun ka andjeun salamina.
a Djab. 22: 10, 11.

- 7 Koering ka noe loba sapërtos moedjidjat; doepi andjeun noe djadi panjalindoengan koering noe reugreug.
- 8 'Soengoet koering bade pinoeh koe pamoedji andjeun, sapopoë pinoeh koe pangaheng-ngaheng andjeun. 'Moegi koering koe andjeun oelah dipitjeun keur mangsa kolot; moegi koering oelah ditiar keur njoedaän kakoewatan koering!
- 10 ^a 'Karantën moesoeh koering pada ngaromongkeun koering; kalajan sakoer noe ngarah pati koering pada rërëmpeogan

11 sarëng batoer-batoer; 'aromongna: Allah geus ninggalkeun manehanana; geura alabrik, sarta tarangkëp manehanana, karana euweuh noe ngaleupaskeun. 'Noen Allah! moegi oelah djaoeh ti koering; ^b noen, Allah koering! moegi sing enggal mitoeloeng ka koering.

^a Djab. 38: 13. ^b Djab. 70: 2.

13 Sakoer noe ngamoesoeh ka pati koering moegi sina mareunang era sarëng dibejakkeun; sakoer noe mambrih katjilakaän koering moegi sina njarandang kahinaän sarëng kawirangan! 'Doepi koering teja sêdja ngarëp-ngarëp teu pëtot-pëtot, sarëng sêdja nambah-nambah kana sadajana pamoedji andjeun.

15 'Biwir koering bade njarijoskeun kabënëran andjeun, njarijoskeun kasalamëtan andjeun sapopoë; ^a karantën koering teu tërang dina bilanganana. ^a Djab. 40: 6.

16 Koering sêdja leumpang, ngawartakeun tandaning kawasa Goesti Pangeran; sêdja njëboetkeun kabënëran andjeun, kabënëran andjeun woengkoel.

17 'Noen Allah! andjeun ngaweroek ka koering ti boeboedak, sarëng dongkap ka ajeuna ^a koering ngoewarkeun moedjidjat-moedjidjat andjeun. 'Kalijan-malih geus kolot nja hoewisan, noen Allah! moegi koering koe andjeun oelah diti-larkeun; soepaja koering ngoewarkeun panangan andjeun ka toeroenan, ngoewarkeun kawasa andjeun ka sadaja noe pidatangeun.

^a Djab. 9: 2.

19 Ari kabënëran andjeun, noen Allah! dongkap ka manggoeng; andjeun sok ngadamël padamëlan araheng; ^a noen Allah! saha noe nandingan ka andjeun?

20 'Andjeun, noe nJORANGKEUN ka koering kasoekëran sakitoe rejana sarëng bangëtna, tinangtos ngahoeripan deui ka koering, bari koering dihandjatkeun deui tina djoengkrang boemi. 'Kaloehoeran koering koe andjeun tinangtos diwoewoehan, bari ngalilipoer deui ka koering.

^a Djab. 86: 8.

22 Sawangsoelna koering teh sêdja nganoehoenkeun ka andjeun, make tjëlëm-poeng; nja nganoehoenkeun kajaktosan andjeun, noen Allah koering! Koering sêdja moedji ka andjeun, make katjapi,

23 noen Kasoetji Israil! 'Biwir koering bakal sënggak satijap-tijap koering moedji ka andjeun; kitoe keneh njawa koering,

noe koe andjeun geus dileupaskeun. 24 'Sarëng deui letah koering sapopoë bade ngoetjapkeun kabënëran andjeun; sarehna geus mareunang era, sarehna geus mareunang wirang, sakoer noe mambrih katjilakaän koering.

DJABOER 72.

Pikeun Soeleman.

Noen Allah! moegi maparin hoe-koem andjeun ka radja, sarëng kaädilan andjeun ka poetra radja! 'Soepaja radja teh ngabënëran ka oemat andjeun sarëng adilna, kitoe deui ka abdi andjeun noe balangsak téroes sarëng hoe-koemna. 'Goenoeng-goenoeng ^a piboe-waheunana kasënanan pikeun oemat; kitoe deui pasir-pasir, tina kaädilan. 4 'Radja teh bakal ngahoekoeman ka oemat noe balangsak, njalamëtkeun ka djalma waloerat, sarëng ngarëmoekkeun noe nganijaja. ^a Djab. 85: 12.

5 ^a Sadajana bakal sarijeun koe andjeun salawas aja panon-poë sarëngna katodjo koe boelan, toeroen-toemoeroen. 'Radja teh bakal ^b ibarat hoedjan toeroen ka aritan, lir ngidjih njaian boemi. 'Sapandjang djoemënéngna djalma noe bënëridjadieun; kitoe deui saroepaning kasënanan, dongkap ka taja boelan. 8 'Sarawoeh bakal moerba ^c ti laoet dongkap ka laoet deui, sarëng ti sëmët bangawan dongkap ka toengtong boemi.

^a Djab. 89: 37. ^b 2 Sam. 23: 4. ^c 1 Moesa 15: 18; 2 Moesa 23: 31.

9 Djalma tanah kareëng bakal darëkoe ka hareupeun eta, ^a sarëng moesoelna bakal pada ngaletakan taneuh. 'Radja Tarsis sarëng radja poelo-poelo bakal njaranggakeun pangabakti; radja Sëba sarëng Saba bakal pada ngahatoerkeun oepëti. 'Toer sadajana radja-radja bakal njarëmbah ka eta, ^b sarëng sadajana bangsa-bangsa bakal pada ngawoela ka eta. ^a Mik. 7: 17. ^b Djab. 86: 9.

12 ^a Karantën radja teh bakal ngaleupaskeun ka noe waloerat, noe ngadjërit; kitoe deui ka noe balangsak, anoe taja noe noeloeng. 'Bakal ngawëlasan ka noe miskin sarëng ka noe waloerat; kalajan njawa djalma waloerat koe eta bakal disalamëtkeun. 'Bakal ngadjait njawa-njawana ti noe ngarinah sarëng ti noe nganijaja; toer gëtihna koe pang-rasa radja teh dipikaädjen. ^a Djab. 35: 10.

- 15 Sarëng bakal djoemënëng; toer diha-
toeranan émas Sëba; sarawoeh bakal
dipangnëdakeun teu pëtöt-pëtöt; sapopoë
16 bakal pada ngabërkahan ka eta. 'Bakal
soegih gandoem dina tanah, nadjan di
poentjak goenoeng-goenoeng; boewahna
bakal sejah sapërtos goenoeng Libanon;
sarëng noe di djëro nagara pihardjaeun,
17 ^a ibarat djoedjoekoetan di boemi. 'Djën-
nëngan radja teh pitëtëpeun salalang-
gëngna; salawas aja panon-poë djënë-
nganana pidjongdjoneun; ^b sadajana djal-
ma bakal kabërkahan koe eta; sadajana
bangsa bakal njarëboet andjeunna bagdja.
^a Aj. 5: 25. ^b 1 Moesa 22: 18.
- 18 Sagala poedji ka Pangeran Allah, nja
Allah Israil, ^a anoe woengkoel ngadamël
19 moedjidjat; 'sarëng sagala poedji ka pa-
djënënganana noe langkoeng moelja, sal-
lalanggëngna; ari saboemi kabeh moegi
pinoeh koe kamoeljaänana! Amin, amin.
^a Djab. 136: 4.
- 20 Tamat panëda Dawoed poetra Isai.

DJABOER 73.

- Ijeu djaboer damëlan ^a Asap. ^a Djab. 50: 1.
Poegoeh Allah teh sae ka Israil,
2 ka noe bërësih nja hate. 'Ari koering
teja, ^a soekoe koering meh-meh moro-
sod, tintjak koering bis-bis tisoledat.
^a Djab. 94: 18.
- 3 Karana koering tadi ^a dëngki ka noe
garelo, ^b nendjo kasënanan noe daro-
4 raka. 'Karana sok tara keuna sangsara
tëpi ka paehna, sarta kakoewatanana
5 moeloes bae. 'Sok tara boga kasoelah
anoe galib di djalma, sarta sok tara
keuna balahi anoe oemoem di manoesa.
^a Djab. 37: 1. ^b Aj. 21: 7.
- 6 Sabab kitoe noe matak kamagoengan
minangka kongkorongna, djeung pangani-
nija noe noetoepan awakna ibarat pa-
7 midangan. 'Panonna boentjëlik ^a karoe-
wang koe gadjih, sarta tjëtaän hatena
8 kaliwat-leuwih. 'Lampahna njatjampah,
sarta mariomong panganiija bawaning
9 djoelig; ngaromongna ti manggoeng. 'Pa-
da neundeun biwirna di langit, djeung
letahna idër-idëran di boemi. ^a Aj. 15: 27.
- 10 Sabab kitoe noe matak oematna malik
ka dinja, sarta dipangnjitjikeun tjai
11 wani pinoeh. 'Ari ngaromongna: ^a Koe-
maha Allah rek oeninga? 'naha aja ka-
12 njaho di noe Leuwih Agoeng? 'Geuning,
eta teh daroraka, padahal salawasna

- garënah, djeung pada ngagëdekeun ka-
13 moektian. 'Poegoeh aing tjoemah nga-
bërësihan hate, ^b sarta ngoembah leu-
14 ngeun, tanda teu salah; 'da aing teh
sapopoë aja balahi, sarta saban-saban
isoek aing teh dilara-lara. ^a Jës. 29: 15.
^b Djab. 26: 6.
- 15 Saoepami koering aja omong: Aing
oge rek mitjatoer tjara eta: ari kitoe
mah, salërësna, koering teh tjidra ka
16 bangsa poetra-poetra andjeun. 'Ana seug
koe koering dipikir-pikir, hajang nga-
njahokeun hal kitoe, matak ewëd kana
17 rarasaan koering; 'dongkap ka koering
asoep ka kasoetjian Allah, ^a nëgëskeun
pitoengtoengeunana. ^a Djab. 37: 37, 38.
- 18 Kantënan eta teh koe andjeun di-
teundeun di noe laleueur, disina raroe-
19 boeh dongkap ka gëmpera. 'Amboe,
aja sakitoe karoeksakanana dina saki-
tjeup-mata! Pada toempoer-loedës tina
20 lantaran panjingsijeunan. 'Sapërtos ^a im-
penan sabada njaring; nja kitoe andjeun,
Goesti! samangsa tanghi, tinangtos njoe-
mahkeun kana kanjataanana. ^a Aj. 20: 8.
- 21 Karantën koering tadi gërëgëteun nja
hate, sarëng asa dirorodjok nja kaboe-
22 boewahan. 'Harita koering teh bodo,
taja kanjaho; koering teh harita ibarat
sato di pajoeneun andjeun.
- 23 Doepi koering piajaeun di pajoeneun
andjeun salalamina; ^a andjeun noe nga-
hajeukan leungeun koering katoehoe.
24 'Andjeun bade noejoen ka koering sa-
koemaha pangërsa andjeun; sarëng sa-
parantos kitoe ^b koering koe andjeun
bade ditjandak kana kamoeljaän.
^a Djab. 37: 24. ^b Djab. 49: 16.
- 25 Koering gadoeh saha deui di sawarga?
sarëng salijan ti andjeun taja deui ka-
26 soekaän koering di boemi. 'Masih da-
ging sarëng hate koering bejak oge,
Allah noe djadi batoe karang hate koe-
ring ^a sarëng doeoeman koering sala-
langgëngna! ^a Djab. 16: 5.
- 27 Karantën, salërësna, noe djaraoeh ti
andjeun mëngke laleungit; andjeun ti-
nangtos ngabasmu ^a sakoer noe djinah
28 moengkir ka andjeun. 'Doepi mënggah
koering mah, koering ngeunah deukeut
Allah; nja Goesti Pangeran noe koe
koering didjijeun panjalindoengan koe-
ring, ^b soepaja koering njarijoskeun sa-
dajana dadamëlan andjeun. ^a Hos. 9: 1.
^b Djab. 9: 2; 71: 17.

DJABOER 74.

Ijeu pangwoeroek Asap.

Èh Allah! ^a naha andjeun mana mitjeun saëndèngna? naha bèndoe andjeun ngèboel haseupna ka domba angonan andjeun? 'Moegi emoet ka padjèmoehan andjeun, kenging andjeun ngagaleuh ti babaheula, kenging andjeun ngadjait soepaja djadi kaom kagoengan andjeun; kitoe deui ka goenoeng Sion, noe koe andjeun dilinggihan. 'Moegi geura ngadjoengdjoengkeun dampal andjeun, ngaboedjèng kana karoeksakan noe saëndèngna; moesoeh geus migawe saroe-paning kagorengan dina kasoetjian.

^a Djab. 44: 24.

4 Satroe andjeun tingharaoeng di têngah pakoempoelan andjeun; tanda-tandana sorangan koe eta geus didijjeun 5 tanda. 'Roepana kawas aja noe ngoelangkeun kampak kana kakaiian kekep. 6 'Ari ajeuna ^a barangna sipat oekiran sarejana koe eta geus dikaradekan, make 7 baljoeng sarèng bèdog. 'Kasoetjian andjeun ^b koe eta geus dihoeroe koe seu-
neue; panglinggihan padjènèngan andjeun 8 geus dinistakeun kana taneuh. 'Ngaromongna di sadjèro hate: Oerang dek ngaboerak-barik sarejana; heg didoe-roekan sadajana ènggon pakoempoelan kagoengan Allah dina tanah. ^a 1 Radj. 6: 29.

^b 2 Radj. 25: 9.

9 Tanda-tanda koering sadaja koe koering teu katarendjo; taja deui nabi; sarèng di koering sadaja taja pisan noe 10 tèrang dina pilamieunana. 'Sabaraha pilamieunana deui, noen Allah! satroe teh nja bakal ngahihina? Karah moesoeh bakal saëndèngna nja ngagogoreng ka 11 padjènèngan andjeun? 'Naha andjeun mana moendoerkeun panangan andjeun, panangan andjeun têngèh? Moegi dikaloewarkeun ti djèro harigoe andjeun, sarèng bejakkeun!

12 Parandene ^a Allah teh Radja koering ti babaheula; sok ngadamél kasalamètan 13 di têngah boemi. 'Nja andjeun ^b noe njingraikeun laet teja koe kabèdasan andjeun, bari ngarèmoekkeun hoeloe 14 naga teja dina tjai. 'Nja andjeun noe ngalèboerkeun hoeloe boehaja teja, bari djinisna dipaparinkeun ka bangsa eusi 15 tanah keèng baris hakaneun. 'Nja an-

djeun ^c noe ngabèdah tji-njoesoe sarèng waloengan teja; nja andjeun noe njaat-
16 keun bangawan noe majèng teja. 'Andjeun ^d noe kagoengan beurang, kitoe keneh peuting kagoengan andjeun; nja andjeun noe ngadjadikeun damar sarèng 18 panon-poè teja. 'Nja andjeun noe ngadègkeun sadajana wawatèsan boemi; oesoem panas sarèng oesoem tiris nja andjeun noe ngadamél.

^a Djab. 44: 5.

^b 2 Moesa 14: 21. ^c 2 Moesa 17: 6; Jos. 3: 15.

^d Djab. 104: 19.

18 Moegi emoet, jen moesoeh teh ngahihina ka Pangeran, sarèng bangsa noe boeroeng pada ngagogoreng ka padjènèngan andjeun. 'Moegi-moegi njawa tikoekoer andjeun oelah diselehkeun ka sato galak; moegi-moegi tjtjjoèan andjeun noe balangsak oelah dilalikeun 20 saëndèng-èndèng! 'Moegi-moegi ningali kana pèrdjangdjian; karantèn ènggon paroèk dina tanah parinoeh koe pang-tjitjingan panganijaja.

21 Moegi-moegi anoe laip oelah sina balik wirang; moegi-moegi noe balangsak sarèng waloerat sina maroedji ka padjènèngan andjeun. 'Noen Allah! moegi geura ngadèg; moegi moetoes pabèn andjeun; moegi emoet andjeun sapopoè 23 dihihina koe noe boeroeng. 'Moegi oelah ngalalikeun kana sosorowokan satroe andjeun; tagiwoer sakoer noe ngamoesoeh ka andjeun oengga bae teu pètot-pètot.

DJABOER 75.

Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Oelah Ngaroeksak. Ijeu djaboer poepoedjian damélan Asap.

^a Djab. 57: 1.

2 Koering halatoer noehoen ka andjeun, noen Allah! Koering halatoer noehoen, sabab padjènèngan andjeun deukeut; sadajana njarijoskeun moedjidjat-moedjidjat andjeun.

3 Karana kami dek njèkèl mangsa noe pasti; kami dek ngahoekoeman reudjeung saestoena. 'Ana boemi geus lèboer djeung saeusi-eusina, kami dek mageuhkeun tihang-tihangna. Selah.

5 Kami magahan ka noe garelo: Poma oelah garelo! kitoe deui ka noe daroraka: ^a Poma oelah ngaloehoerkeun 6 tandoek! 'Poma oelah ngaloehoerkeun tandoek maraneh ka manggoeng; oelah sok ngaromong make heuras beuheung.

^a Djab. 89: 18.

- 7 Karana ngaloehoerkeun teh lain ti wetan, lain ti koelon, lain ti tégal lëga;
 8 'ënjana mah Allah noe djoemënëng Hakim; ijeu koe andjeunna dihandapkeun; itoe diloehoerkeun.
 9 Karana panangan Pangeran njëpëng^a loemoer, sarta anggoerna ngaboedah; eta teh pinoeh koe babaoeran, sarta eusina koe andjeunna ditjitjikeun; geus poegoeh koedoe diinoem koe sakabeh djalma doraka di boemi, sarta tampëranana dioejoep. ^a Djab. 60 : 5; Jës. 51 : 17, 22.
 10 Ari koering teja sëdja ngoewarkeun salalanggëngna, sëdja moedji ka^a Allah
 11 Jakoeb. 'Sarëng sakoer tandoek djalma daroraka koe koering dek dipotongkeun; doepi tandoek djalma bënër mah bakal diloehoerkeun. ^a Djab. 46 : 8.

DJABOER 76.

- P**ikeun kokolot njanji; make tatabeuhan kawat. Ijeu djaboer poepoedjian damëlan Asap.
 2 Allah kanjahoan di Joeda; padjënënganana agoeng di Israil. 'Ari pondokna ajana^a di Salem, ^b nja panglinggihanana
 3 ajana di Sion. 'Nja di dinja andjeunna geus minggëskeun djamparing gondewa, këpëng, djeung pëdang, sarta përang. Selah. ^a 1 Moesa 14 : 18. ^b Djab. 132 : 13.
 4 Andjeun nja mantjoer nja moelja ngalangkoengan goenoeng-goenoeng rampog. 'Anoe galëde hate geus pada dirajahan, talibra sasareanana; sarëng sadajana djalma gagah teh taja noe manggih
 5 leungeunna. 'Tina panjeuseul andjeun, noen Allah Jakoeb! noe mawi pada djëmpling, boh kareta boh koeda.
 6 Mënggah andjeun teja, andjeun langkoeng nja matak sijeun; sarëng saha noe bisa tagën di pajoeneun andjeun, ti barang nëmbe andjeun bëndoe? 'Andjeun ti sawarga ngembarkeun hoekoeman;
 7 boemi teh sijeuneun, rëp djëmpe, 'barang Allah ngadëg kërsa ngahoekoeman, kërsa njalamëtkeun sadajana noe balangsak di boemi. Selah.
 8 Saestoena ambëking manoesa^a matak andjeun dipoedji; sesa bëbëndoe koe
 9 andjeun disoengkëlangkeun. 'Koedoe pada nadar, ^b sarta tarëkanan ka Pangeran, Allah maraneh. Sadajana noe aja di sakoebëng andjeunna koedoe pada ngahatoerkeun paseba ka noe wadjib

- 13 dipikasijeun. 'Roh para gëgëdoeg^c koe andjeunna dikeureutan; estoe andjeunna pikasijeuneun radja-radja di boemi.
^a 2 Moesa 14 : 17. ^b Djab. 56 : 13. ^c Wahj. 14 : 17—20.

DJABOER 77.

Pikeun kokolot njanji; ^a atoeran Jëdoetoen. Ijeu djaboer damëlan Asap.

^a Djab. 62 : 1.

- 2 Koering rek oendjoekan ka Allah, sëdja sasambat; koering rek oendjoekan ka Allah, sarta tangtoe ngadangoekeun
 3 ka koering. 'Dina mangsa koering keur soesah, koering nejangnan Goesti; leungeun koering tadah bae sapeupeuting, teu pëgat-pëgat; njawa koering teu dae-
 4 keun dililipoer. 'Ana koering ras ingët ka Allah, seg koering teh hoemandeuar; ana koering tapakoer, seg soekma koering kalëléban. Selah.
 5 Panon koering koe andjeun ditoelak, ^a disina ngadjaga; koering teh goeling-
 6 gasahan sarëng teu kijat ngomong. 'Koering ^b mikiran djaman koena-koena,
 7 taoen alam baheula. 'Koering ti peuting ras ingët ka lampah koering ngatjapi; koering tapakoer di sadjëro hate koering, sarëng pikir koering nitik-nitik.
 8 'Karah Goesti^c kërsa mitjeun salalanggëngna, sarta moal pisan ngamanah
 9 deui? 'Karah kaäsihanana leungit saëndëngna? naha përdjangdjianana pëgat
 10 toeroen-toemoeroen? 'Karah Allah teh lali maparin koernija? atawa kawëlasanana koe andjeunna ditoetoep dina sadjëro bëndoe? Selah. ^a Djab. 102 : 8.
^b Djab. 143 : 5. ^c Djab. 79 : 5.
 11 Seg omong koering: Geus kijeu sangsara diri; taoen pasihan panangan noe Lang-
 12 koeng Agoeng. 'Koering sëdja njëboet dadamëlan Pangeran; saestoena sëdja ngingëtkeun moedjidjat andjeun ti babah-
 13 heula. 'Sarëng sëdja mikiran saniskantën tanda kawasa andjeun, nja sëdja napakoeran dadamëlan andjeun. 'Noen Allah! djalan andjeun dina kasoetjian; saha batara noe agoeng sapërtos Allah?
 14 'Nja andjeun teja Allah, ^a noe sok ngadamël moedjidjat; andjeun geus nganjahokeun kabëdasan andjeun ka bangsa-
 15 bangsa. 'Andjeun ^b noe ngadjait oemat andjeun koe panangan andjeun, nja eta anak-intjoe Jakoeb sarëng Joesoep. Selah.
^a Djab. 98 : 1. ^b 2 Moesa 6 : 6.

17 ^a Tjai harita nendjo ka andjeun, noen Allah! tjai harita nendjo ka andjeun, sarèng goemètèr; estoe sagara ngadeg-
18 deg. 'Mega-mega ngaloetjoerkeun tjai; langit ngaloewarkeun sowara; malah
19 djamparing andjeun tingsalijër. 'Goeloe-
doeg andjeun ngagoeroeh sinarèngan
angin poejoeh; kilat teh njaraangan ka
djagat; boemi teh ngadegdeg sarèng
20 o jag. 'Djalan andjeun nèroes laoet, nja
angkat andjeun nèroes tjai gède, sarèng
tapak dampal andjeun teu katawis.

^a Djab. 114 : 3.

21 ^a Oemat andjeun koe andjeun ditoe-
joen sapèrtos ingon-ingon, koe lantaran
Moesa sarèng Haroen. ^a Djab. 78 : 52;
Jès. 63 : 13.

DJABOER 78.

Ijeu pangwoeroek Asap.

^a Eh, bangsa kaola! dengekeun pi-
woeroek kaola; tjondongkeun tjeuli
2 maraneh ka papatah biwir kaola. 'Ka-
oela ^b sèdja moeka biwir koe misil,
sèdja ngaloewarkeun soewal ti djaman
3 baheula. 'Noe geus kadarengé koe oe-
rang, sarta kanjarahuan, djeung geus
ditjaritakeun ka oerang koe karoehoen,
4 'koe oerang moal rek disalingkoehkeun
ka anak-poetoena; nja rek njaritakeun
ka toeroenan djaman mêngke hal poe-
djian Pangeran, djeung hal kawasana,
sarta hal moedjidjat-moedjidjatna, noe
koe andjeunna didamèl. ^a Djab. 50 : 7; 81 : 9.
^b Djab. 49 : 5; Mat. 13 : 35.

5 Karana ^a andjeunna geus ngadégkeun
pértelaan di Jakoeb, nja ngajakeun toret
di Israil, ditimbalkeun ka karoehoen
oerang, njahokeuneun ka anak-intjoena;
6 'soepaja kanjahuan koe bangsa noe pi-
ka-hareupeun, nja koe anak-anak, noe
mêngke didjoeroekeun; ari eta geus
haroedang, koedoe njarita deui ka anak-
7 anakna. 'Sangkan pangharèpanana ka
Allah, sarta oelah pararoho kana da-
damèlan Allah; sabalikna koedoe pada
nètèpkeun timbalanana. ^a 5 Moesa 4 : 9; 6 : 7.

8 Djeung oelah djaradi sapèrti karoehoen-
na, ^a bangsa noe basangkal nja
mantangoel, bangsa noe teu nètèpkeun
hatena, djeung hanteu satoehoe soek-
9 mana ka Allah. 'Anak-intjoe Epraim,
noe njikèp gondewa, toekang panah, pa-
10 da malik dina mangsa pèrang. 'Hanteu

ngarestokeun pèrdjangdjian Allah, sarta
arèmboengeun ngalakonan toretna.
11 'Djeung pada mopohokeun kana dada-
mèlan andjeunna, kitoe deui ka moedji-
djatna, noe koe andjeunna geus ditem-
bongkeun ka maranehna. ^a 5 Moesa 21 : 18.

12 Di hareupeun karoehoen andjeunna
ngadamèl moedjidjat, di tanah Mèsir,
13 wèwèngkèran ^a Soan. 'Laoet ^b koe an-
djeunna dibeulah, sarta karoehoen na-
da disina meuntas, bari tjaina disina nga-
dingding sapèrti toempokan. 'Djeung
koe andjeunna pada ditoejoen, ^c ti beu-
rang dina djero hidji mega, sarta sapeu-
peuting dina djero tjahjaning seuneu.
15 'Aja ^a batoe karang di tègal lèga koe
andjeunna dibeulahan; pada dipaparin
16 inoemeun loba pisan, kawas sagara; 'da
andjeunna ^e ngaloewarkeun soesoekan
ti djero batoe tjadas, nja noeroenkeun
tjai sapèrti waloengan. ^a 4 Moesa 13 : 22.

^b 2 Moesa 15 : 8. ^c 2 Moesa 13 : 21. ^d 2 Moesa 17 : 6.

^e Djab. 105 : 41.

17 Dèmi eta teh toeloej deui marigawe
dosa ka andjeunna, wani pada manta-
ngoel ka noe Langkoeng Agoeng di ta-
nah keèng. 'Sarta ^a pada ngadodja ka
Allah sadjero hatena, menta kahakanan
18 baris napsoena. 'Malah ngaromong nga-
gorengan Allah, kijeu omongna: Koe-
maha Allah teh pibisaeun natakeun me-
20 dja di tègal lèga? 'Kapan bareto an-
djeunna meupeuh batoe karang, seug
ngagoelak tjai, sarta aja waloengan tja-
raah. Koemaha pibisaeun maparin deui
roti? na pibisaeun njawiskeun laoek pi-
keun oematna? ^a 2 Moesa 16 : 3;

⁴ Moesa 11 : 4; 21 : 5.

21 Sabab kitoe, ^a ana geus kadangoe koe
Pangeran, seug djadi doeka; sarta di
Jakoeb aja seuneu ngagèdoer, toeroeg-
22 toeroeg aja bèbèndoe ka Israil; 'doe-
meh teu pèrtjajaeun ka Allah, djeung
23 teu ngarandèl ka pitoeloengna. 'Paran-
dene andjeunna nimbalan ka mega-mega
di loehoer, sarta moekakeun panto la-
24 ngit; 'bari seug ^b ka maranehna noe-
roenkeun hoedjan Man teja baris ha-
kaneun, nja dipaparin gandoem ti sawar-
25 ga. 'Djadi djalma ngahakan roti kada-
haran noe pada kawasa; andjeunna ka
darinja ngintoenkeun rëdjeki datang ka
seubeuhna. ^a 4 Moesa 11 : 1. ^b 2 Moesa 16 : 4.

26 ^a Andjeunna nginditkeun angin ti

wetan di awang-awang, kitoe deui ngagingkeun angin ti kidoel koe kawasana; 27 'bari seug ka maranehna noeroenkeun hoedjan laeok, lobana tjara pëlëdoeg; nja manoek djangdjangan, rejana saperti 28 keusik laeot; 'diragragkeun di sadjëroëun pasanggrahanana, sakoeriling ënggonna 29 tjaritjing. 'Kop pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun katjida; djadi sakahajang napsoena koe andjeunna datangkeun ka darinja. *a* 2 Moesa 16:13;

b 4 Moesa 11:31.

30 *a* Tatjan alingkar ti hawa-napsoena, kahakanan teja masih aja keneh di djëro 31 soengoetna, 'toeloej aja bëbëndoe Allah ka darinja, sarta maehkeun batoerna 32 noe lalintoeh sawareh, bari djalma baroedjang di Israil diraroeboehkeun. 'Nadjan sakabeh hal kitoe teja pada migawe deui dosa, *b* sarta hanteu përtja- 33 jaeun ka moedjidjat-moedjidjat andjeunna. 'Mana poëna disina bejak di djëro kasija-sijaän, nja taoenna disina bejak di djëro kareuwasan. *a* 4 Moesa 11:33.

b 4 Moesa 14:11.

34 *a* Satijap-tijap andjeunna maehkeun ka darinja, toeloej naranjakeun andjeunna, djeung baralik, bari gëmët narejangan Allah; 'sarta ngaringëtkeun, jen Allah noe djadi batoe-karangna, djeung Allah noe langkoeng agoeng noe djadi 36 Poerah ngadjait ka maranehna. 'Tapi pada ngalëlëmoe ka andjeunna koe biwirna, sarta pada ngabohong ka andjeunna koe letahna. 'Sabab hatena 37 teu pageuh anoet ka andjeunna, sarta teu satoehoe ka përdjangdjianana.

a Jës. 26:16.

38 Dëmi andjeunna mah langkoeng wëlas, sok ngahampoera kana kadorakaän, djeung hanteu diroeksakkeun; estoena mah mindëng pisan andjeunna ngoendoerkeun doekana, djeung teu koengsi 39 ngageuingkeun sabëndoena kabeh. 'Sabab emoeteun, *a* jen maranehna bangsa daging, ibarat angin leumpang sarta 40 moal balik deui. 'Aja sakitoe mindëng mantangoelna ka andjeunna di tégäl lëga, ngërikkeunana ka andjeunna di ënggon rehe! *a* Djab. 103:14.

41 Karana deudeuieun nja pada ngadodja ka Allah, sarta pada ngadjaheutan 42 ka Kasoetji Israil. 'Hanteu ngaringëtkeun ka pananganana, basa maranehna

koe andjeunna dileupaskeun ti noe njoe- 43 soekër; 'hal andjeunna ngajakeun tandatandana di Mësir, djeung moedjidjat-moedjidjatna di wëwëngkëran Soan teja. 44 'Mapan *a* bangawanna koe andjeunna disalin didamël gëtih, kitoe keneh sakoer soesoekanana, taja noe beunang diinoem.

a 2 Moesa 7:17.

45 *a* Andjeunna ka oerang Mësir ngadatangkeun seungseureudan, pek oerang Mësir koe eta dihakanan; kitoe deui bantjet, noe ngaroeksakkeun ka oerang 46 Mësir. 'Ari *b* pëpëlakanana koe andjeunna dipaparinkeun ka hileud, sarta beunang katjapeanana dipaparinkeun ka 47 simeut. 'Tangkalna anggoer koe andjeunna dipaehkeun *c* koe hoedjan boewah, tangkalna lowa dipaehkeun koe hoedjan 48 batoe. 'Ari sasatoanana koe andjeunna disërähkeun ka hoedjan boewah, djeung ingon-ingonna disërähkeun kana gëlap.

a 2 Moesa 8:2, 21. *b* 2 Moesa 10:4. *c* 2 Moesa 9:22.

49 Andjeunna ka oerang Mësir ngadatangkeun doekana noe leuwih bangët, bëbëndoe, djeung wëra, sarta kasoekëran; hoel-hol malaikat marawa katjilakaän. 50 'Andjeunna ngadamël pidjalaneun bëndoena; njawa maranehanana hanteu dihalangan tina maot; satëgësna hiroepna 51 disërähkeun ka pagëboeg. 'Djeung deui *a* andjeunna maehkeun sakabeh tjikal di Mësir, loeloegoe kabëdasan maranehanana di sagala himah Ham. *a* 2 Moesa 12:29.

52 Dëmi oematna koe andjeunna diinditkeun tjara domba, sarta digiringkeun 53 di tégäl lëga saperti ingon-ingon. 'Nja ditoejoenna pada sënang ati, taja anoe matak sijeun; *a* ari moesoehna mah pada 54 kalipoetan koe laeot. 'Ladjëng didatangkeun ka wëwëngkëran andjeunna noe soetji, nja ka ijeu goenoeng, anoe 55 kenging koe panangan andjeunna. 'Sarta *b* andjeunna njingkahkeun bangsa kapir ti hareupeunana, bari pada dilotërekeun koe tali baris milik, sarta kaom Israil disina ngarënggon dina himah-himah eta.

a 2 Moesa 14:13, 28. *b* Djab. 44:3.

56 Tatapi pada ngadodja djeung mantangoel deui ka Allah noe langkoeng agoeng, sarta përtelaän andjeunna koe 57 maranehna hanteu diëstoekeun. 'Ënjana mah pada oendoer, sarta palatjidra, sakoemaha karoehoen-karoehoen; pada 58 malik, saperti gondewa malsoe. 'Sarta

- njarijeun pibëndoeëun andjeunna koe
 ènggonna noe laloehoer, ^a djeung pada
 mapanas ka andjeunna koe artja-artjana.
- 59 'Ana geus kadangoe koe Allah, seug djadi
 doeka, moenggah idjid langkoeng-lang-
 koeng ka Israil teh. ^a 5 Moesa 32: 16, 21.
- 60 Tidinja andjeunna nilarkeun balan-
 dongan di Silo, nja nilarkeun himah
 kenging andjeunna masangkeun di ma-
 61 noesa. 'Ari ^a kabédasan andjeunna koe
 andjeunna diselehkeun, datang ka ka-
 djarah; nja kaähengan andjeunna dise-
 62 lehkeun ka leungeun satroe. 'Djeung
 oematna koe andjeunna disérahkeun ka
 pèdang, sarta andjeunna djadi doeka ka
 63 kagoenganana. 'Baroedjangna pada di-
 hakan seuneu, djeung landjang-landjang-
 64 na teu dipangngawihkeun. 'Panghoeloen
 tinggolepak koe pèdang, ^b sarta randa-
 randana hanteu tjareurik. ^a 1 Sam. 4: 11.
^b Aj. 27: 15.
- 65 Geus kitoe Goesti tanghi, kawas noe
 hoedang sare, sapèrti djalma prawira
 noe sèsénggakan tina dahar anggoer.
- 66 'Pek ^a satroena disabétan ti toekang, di-
 67 paparin kahinaän langgèng. 'Djeung deui
 andjeunna mitjeun himah Joesoep, teu
 68 milih kaom Epraim; 'noe dipilih teh
 kaom Joeda, ^b nja goenoeng Sion, noe
 koe andjeunna dipikaäsih. ^a 1 Sam. 5: 6.
^b Djab. 76: 3.
- 69 Tidinja andjeunna ngadamél kasoe-
 tjianana sapèrti noe loehoer; tjara boemi
 kenging andjeunna ngadègkeun sina të-
 70 tëp langgèng. 'Sarta andjeunna milih
 Dawoed abdina, ^a ditjandak ti pakan-
 71 dangan domba; 'didatangkeun ti toe-
 kangeun domba njaroeseoan, dikèrsa-
 keun ngangon Jakoeb oematna, ngangon
 72 Israil kagoenganana. 'Prak diangon reu-
 djeung manah noe satëmënna, sarta
 ditoejoen koe kabangkitan pananganana.
^a 1 Sam. 16: 11.

DJABOER 79.

Ijeu djaboer damélan Asap.

- Noen Allah! ^a oerang kapir geus
 ngarasoeupan kagoengan andjeun; pada
 nganadjiskeun kabah andjeun noe soetji;
 Jérusalem koe eta geus didijjeun toem-
 2 poekan batoe. 'Majit abdi-abdi andjeun
^b koe eta geus dibikeunan ka manoeke
 awang-awang baris hakaneun; daging
 para kaäsih andjeun geus dibikeunan

- 3 ka sasatoan boemi. 'Gètihna koe eta
 geus dikoetjoerkeun sapèrtos tjai, sa-
 koeriling Jérusalem; sarèng taja noe
 4 ngaroewang inja. 'Koering sadaja ^c geus
 djaradi hinakeuneun tatangga-tatangga
 koering, pojokeun sarèng tjtjtjoh-tjtjtjo-
 heun sakoer noe sakoeriling koering.

^a Djab. 74: 3. ^b 1 Sam. 17: 44. ^c Djab. 80: 7.

- 5 Noen Pangeran! sabaraha pilamieu-
 nana deui? ^a karah andjeun kèrsa nga-
 bëndon saëndèng-èndèng? Naha kagoe-
 matian andjeun bade ngagèdoer sapèr-
 6 tos seuneu? 'Moegi ngoetjoerkeun bèn-
 doe andjeun ^b ka oerang kapir, noe teu
 nganjarahokeun ka andjeun, sarèng ka
 karadjaän-karadjaän, noe teu sasambat
 7 ka padjènèngan andjeun. 'Sabab geus
 pada ngahakanan Jakoeb dongkap ka
 seèpna, sarèng pangtjitjinganana koe
 8 eta geus didijjeun soewoeng. 'Moegi
 oelah ngemoetkeun ka koering kadora-
 kaän ka pèngkèr-pèngkèr; moegi ka-
 wèlasan andjeun enggal njondongan ka
 koering; karantèn koering teh raripoeh
 langkoeng-langkoeng. ^a Djab. 85: 6. ^b Jér. 10: 25.
- 9 Moegi-moegi mitoeloeng ka koering
 sadaja, noen Allahing kasalamètan koe-
 ring, tina hal pèrkawis kahormatan pa-
 djènèngan andjeun; nja moegi-moegi
 ngaleupaskeun ka koering sadaja sarèng
 ngahampoera kana dosa-dosa koering
 sadaja, tina sabab padjènèngan andjeun.
- 10 'Pinaoneun ^a oerang kapir ngaromong:
 Di mana ajeuna Allahna? Moegi-moegi
 pamalès gètih abdi-abdi andjeun, noe
 dikoetjoerkeun teja, sing katangen koe
 oerang kapir, kasaksian koe koering
 11 sadaja! 'Moegi-moegi ^b haharègoengan
 sakitan sing dongkap ka pajoeneun an-
 djeun; moegi-moegi eta noe geus tangtos
 dipaehan teh dikantoeunkeun, noemoet-
 keun kaägoengan panangan andjeun!
- 12 'Sarèng moegi malès ka tatangga-ta-
 tangga koering sadaja toedjoeh pati-
 kèlaneun kana lahoenanana, naer nga-
 hinakeunana, noe koe eta dipake nga-
 hinakeun ka andjeun, Goesti! ^a Djab. 115: 2.
^b Djab. 102: 21.
- 13 Ari koering sadaja mah, ^a noe djadi
 oemat andjeun, domba angonan andjeun,
 sèdja halatoer noehoen ka andjeun sa-
 lalanggèngna, sarèng sèdja njarijoskeun
 poedjian andjeun toeroen-toemoeroen.

^a Djab. 100: 3.

DJABOER 80.

Pikeun kokolot njanji; ^a lagoe Bakoeng përtelaän. Ijeu djaboer damëlan Asap.

^a Djab. 60: 1.

- 2 Noen, Pangangon Israil! noe ngagiringkeun ^a Joesoep sapërtos domba teja, moegi dangoekeun; noen andjeun, ^b noe linggih dina moekarabin! moegi nge-
3 brehkeun andjeun. 'Moegi ngageuingkeun kawasa andjeun, angkat ti heulaeun Epraim, Binyamin sarëng Mënase; mang-
4 gaja geura njalamëtkeun ka koering sadaja! 'Noen Allah! moegi koering sadaja poelangkeun; ^c sarëng moegi nja-
angekeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamët. ^a Djab. 81: 6.

^b 2 Radj. 19: 15. ^c Djab. 67: 2.

- 5 Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! sabaraha pilamieunana deui andjeun nja kërsa bëndoe, noelak panëda oemat and-
6 djeun? 'Koe andjeun dipaparin dadaharan ^a roti tji-panon, sarëng dipaparin nginoem tji-mata, wadhana takëran gëde.
7 'Koering sadaja ^b koe andjeun didj-
dikeun pasejaäneun tatangga-tatangga koering, sarëng moesoeh koering maro-
8 jok ka koering sadaja. 'Noen, Allah sawadya-balad! moegi koering sadaja poelangkeun; sarëng moegi njaängkeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamët. ^a Djab. 102: 10.

^b Djab. 79: 4; 89: 42.

- 9 Andjeun baheula ti Mësir ngalihkeun hidji ^a tangkal anggoer; bangsa kapir koe andjeun disingkahkeun, ladjëng koe
10 andjeun eta dipëlak. 'Koe andjeun dipangdamëlkeun pitëmpateun; tidinja akaran, sarëng minoehan tanah. 'Goenoeng-goenoeng dongkap ka kalipoetan koe hijeumna, sarëng dahan-dahanna lir
11 ki poetri ^b damëlan Allah. 'Dahan-dahanna mandjangan dongkap ka laoet, kitoe deui siroeng-siroengna dongkap ka bangawan. ^a Jës. 5: 1; Jër. 2: 21. ^b Djab. 104: 16.
12 Naha koe andjeun dibongkar pagërna, ^a noe mawi diparolan koe sakoer noe
13 ngaliwat di djalan? 'Tangkalna disoengkoer bagong leuweung, sarëng dipapal sato tégäl. 'Noen, Allah sawadya-balad! moegi geura moelih deui; moegi ningali ti sawarga, sarëng ngawaspaoskeun; kalajan moegi geura ngalajad ka tangkal
14 anggoer teh! 'Sarëng moegi ngaraksa ka noe kenging panangan andjeun më-

lak, nja ka poetra kenging andjeun ngoewatkeun bade salira andjeun.

^a Djab. 89: 42.

- 17 Eta teh geus didoeroek koe seuneu, dibabad; geus darongkap ka gëmperna
18 tina panjeuseul baham andjeun. 'Asta andjeun moegi sina ngoengkoelan ka djalma panangan andjeun têngën, nja ka anak manoesa kenging andjeun ngoe-
19 watkeun bade salira andjeun. 'Ari kitoe mah koering teh moal aloendoer deui ti andjeun. Moegi-moegi ngahiroepkeun ka koering sadaja; ari kitoe mah koering sëdja njarëboet padjënengan and-
20 djeun. 'Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! moegi koering sadaja poelangkeun; moegi njaängkeun pameunteu andjeun, tinangtos koering sadaja salamët!

DJABOER 81.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe ^a Gitit. Damëlan Asap. ^a Djab. 8: 1.

- 2 Geura sarënggak ka Allah, kabédasan oerang; geura saroerak ka Allah Jakoeb! 'Geura pada njanjikeun djaboer, bari narabeuh tërëbang, katjapi noe
3 matak rësëp, barëng tjëlëmpeeng. 'Koe-doe narijoep sangkakala ^a dina pananggalan, sarta dina boelan poernama, keur
4 mangsa pesta oerang. 'Karana hal kitoe teh pikoekeuh pikeun Israil, nja hoe-
5 koem ti Allah Jakoeb. 'Koe andjeunna didjadikeun përtelaän ^b di Joesoep, wak-
6 toe andjeunna djëngkar ngambah tanah Mësir teja; di dinja kaoela ngadenge basa, noe teu kaharti koe kaoela:

^a 4 Moesa 10: 10. ^b Djab. 80: 2.

- 7 ^a Poendakna koe kami geus dilaänan tina tanggoengan; leungeunna dilesot-
8 keun tina karandjang. 'Keur mangsa kaseokëran, maneh sasambat, toeloej koe kami didjait; kami ka maneh ngawalon ti noe boeni, ënggon goeloedoeg; kami njoba ka maneh ^b di sisi tji Mëriba
9 teja. Selah. 'Eh oemat kami! ^c geura dengekeun, kami dek ngingëtan ka maneh; eh Israil! kahajang teh maneh
10 ngagoegoe ka kami. 'Poma-poma di maneh oelah aja aállahan, sarta oelah nja-
11 rëmbah ka aállahan bangsa sedjen. 'Ijeu kami Pangeran noe djadi Allah maneh, ^d noe nginditkeun maneh ti tanah Mësir teja; ^e tjalangapkeun soengot maneh, koe kami rek dipinoehan. ^a 2 Moesa 1: 11, 14.

^b 2 Moesa 17: 7; 4 Moesa 20: 13. ^c Djab. 50: 7. ^d 2 Moesa 20: 2. ^e Djab. 119: 131.

- 12 Dëmi oemat kami teu ngagoegoe ka
parentah kami, sarta Israil teu soeka-
13 eun ka kami. 'Mana koe kami geus
diantëpan kana kaheurasan hatena, sina
laleumpang, noeroetkeun pakarëpanana
14 sorangan. 'Kahajang teh oemat kami
ngagoegoe ka kami, sarta Israil loe-
15 makoe dina djalan kami. 'Geus tang-
toe tereh pisan moesoeh-moesoehna koe
kami dihandapkeun, sarta panangan kami
dibalikkeun, dikeunakeun ka noe
16 njoesoekër ka maranehna. 'Anoe gareu-
leuh ka Pangeran ^a tangtoe poera-poera
taloek ka andjeunna; dëmi djaman ma-
ranehna mah pitëtëpeun salalanggëngna.
17 'Djeung deui maranehna ^b koe andjeun-
na tangtoe dipaparin dadaharan atjining
tarigoe; sarta maneh koe kami dipiseu-
beuhan koe madoe ti batoe karang.

^a Djab. 66: 3. ^b 5 Moesa 32: 13, 14.

DJABOER 82.

Ijeu djaboer damëlan Asap.

- 1 Allah keur ngadëg di padjëmoehan
Allah, keur ngahoekoeman di têngah
^a para allah: ^a Djab. 58: 1; Joh. 10: 34, 35.
2 Sabaraha pililaeunana deui maraneh
rek bengkok nja ngahoekoeman, sarta
pilih-kasih ngabëdasan ka djalma daro-
3 raka? Selah. 'Koedoe pada mere kaädil-
lan ka noe malarat sarta ka pahatoe;
koedoe pada ngabënërkeun ka noe ba-
4 langsak djeung ka noe miskin. 'Koedoe
pada ngaleupaskeun ka noe laip sarta
ka noe waloerat, dika-loewarkeun ti leu-
ngeun djalma daroraka!
5 Teu barogaeun kanjaho djeung teu
barogaeun pangarti; loemampahna di
noe poëk; sakabeh padëmen boemi aro-
6 jag. 'Kami tadina ngandika: Maraneh
teh para allah, djeung maraneh sakabeh
7 poetra noe Leuwih Agoeng: 'padahal
maraneh pipaeheun sabijasa manoesa,
djeung bakal raroeboeh saperti kapala-
kapala noe loba.
8 Noen Allah! moegi geura ngadëg, nga-
hoekoeman boemi; karantën nja andjeun
noe kagoengan sadajana bangsa.

DJABOER 83.

Ijeu poepodjian djaboer damëlan Asap.

- 2 Noen Allah! moegi oelah ngada-
weung; moegi oelah ngantëp, sarëng
moegi oelah loenggoeh, noen Allah!
3 'Karantën, salërësna, moesoeh-moesoeh

andjeun njarijeun roesoeh, sarëng noe ga-
reuleuh ka andjeun pada tjéngkat si-
4 rahna. 'Pada ngadjoeligan ka oemat
andjeun ririkipan, sarëng babadamian
ngagorengan ka djalma ^a noe disarim-
5 pën koe andjeun. 'Aromongna: Hajoe,
oerang basmi eta, oelah tëtëp djadi
bangsa, soepaja ka ngaran Israil oelah
aja deui noe ingët.

^a Djab. 27: 5.

- 6 Saestoena eta teh geus babadamian
toenggal sahate, sarëng njarijeun pë-
7 djangdjian ngamoesoeh ka andjeun: 'nja
eta himah Edom sarëng oerang Ismail;
8 Moab sarëng oerang Hagar; 'Gëbal, sa-
rëng Amon, sarawoeh Amalek; Pëlisti
9 sinarëngan priboemi Tiroes; 'malah
Asoer ge ngiloe ka darinja, djadi nga-
bantoe ka anak-intjoe Eloet. Selah.
10 Moegi ngadamël ka darinja ^a sapër-
tos ka Midian, sapërtos ka Sisëra, sa-
11 përtos ka Jabin, sisi tji Kison; 'noe pa-
da ditoempoer ^b di En-Dor, djaradi gë-
12 moek taneuh teja. 'Menak-menakna
moegi disamikeun sarëng ^c Oreb kalajan
Saeb; sadaja bopatina moegi disamikeun
sarëng Sebah kalajan Salmoena teja;
13 'noe ngaromong kijeu: Oerang beunang-
keun adjang oerang eta tanah pangling-
gihan Allah teh! ^a Hak. 7: 15; 4: 13, 15.
^b Jos. 17: 11; Hak. 5: 19. ^c Hak. 7: 25; 8: 21.
14 Noen, Allah koering! moegi eta pada
didjadikeun sapërtos pëlëdoeg moentir,
15 sapërtos djarami katëbak angin. 'Sa-
përtos seuneu ngahoeroe leuweung, sa-
rëng sapërtos hoeroeng njoendoetan
16 goenoeng-goenoeng: 'moegi nja kitoe
koe andjeun eta teh dibëbërik koe angin
riboet andjeun, sarëng disëblakkeun koe
17 angin topan andjeun. 'Moegi beungeut-
na sina pinoeh koe kahinaän, soepaja
pada nejang an padjënëngan andjeun,
Pangeran!
18 Moegi sina mareunang era sarëng
pada soemëblak salalamina; nja moegi
sina mareunang wirang sarëng dongkap
19 ka laleungit; 'soepaja pada nganjaho-
keun, jen andjeun njalira, noe padjën-
nëngan Pangeran, djoemënëng noe Lang-
koeng Agoeng, njëpëng saboemi kabeh.

DJABOER 84.

Pikeun kokolot njanji; ditarimbang koe
I ^a Gitit. Ijeu djaboer damëlan ^b poetra-
poetoe Korah. ^a Djab. 81: 1. ^b Djab. 42: 1.

- 2 Koe matak rësëp ënggon andjeun ling-
 3 gih, noen Pangeran sawadya-balad! 'Nja-
 wa koering ^a hajang sarëng kangën pisan
 ka boeroean Pangeran; hate koering
 sarëng daging koering tjëtjeloek ka Al-
 4 lah noe djoemënëng. 'Tjatjakan piit mën-
 dak piimaheun, sarëng kapinis mëndak
 pisajangeun keur dirina, geusan neun-
 deun anakna; nja eta altar-altar an-
 djeun, noen Pangeran sawadya-balad,
 Radja koering sarëng Allah koering!
 5 'Bagdja tēmën ^b noe maratoeh di gë-
 dong andjeun; pada djongdjon nja ma-
 roedji ka andjeun. Selah. ^a Djab. 42 : 3;
^{63 : 2. b} Djab. 65 : 5.
- 6 Nja bagdja tēmën manoesa, noe ka-
 bédasanana di djéro andjeun; sadjéro hate
 7 noe kitoe aja djalan ngarëmplong. 'Ana
 nJORang lëbak Tjeurik, koe eta didja-
 dikeun tji-njoesoe; malah koe hoedjan
 8 dilipoetan sagala kabërkahan. 'Laleum-
 pangna beuki koewat beuki koewat;
 hidji-hidjina tangtoe ngadeuheus ka Al-
 9 lah di Sion. 'Noen Pangeran, Allah sa-
 wadya-balad! moegi ngamakboel ka pa-
 nëda koering; moegi-moegi dangoekeun,
 noen ^a Allah Jakoeb! Selah. ^a Djab. 81 : 2.
- 10 Noen Allah, kèpëng koering sadaja!
 moegi ningali sarëng waspaos ^a ka pa-
 meunteu lisahan andjeun. 'Karantën mën-
 ding sapoë di boeroean andjeun sarëng
 sareboe [di ënggon sanes]; koering ang-
 11 goer aja di bangbaroeng gëdong Allah
 koering, batan ngënggon di djéro himah
 12 djalma doraka. 'Karantën Pangeran Al-
 lah nja panon-poë ^b nja kèpëng; Pange-
 ran maparin koernija sarëng kahorma-
 tan; moal mogogkeun kasaeaan ka sakoer
 13 noe loemampah dina katëmënan. 'Noen
 Pangeran sawadya-balad! nja bagdja
 tēmën manoesa, noe ngandël ka an-
 djeun! ^a Djab. 132 : 10. ^b Djab. 89 : 19.

DJABOER 85.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer da-
 mëlän poeta-poetoe Korah.

- 2 Andjeun, Pangeran! tadina misoeka
 ka tanah andjeun; ^a dibojongna Jakoeb
 3 koe andjeun dibalikkeun. 'Kadorakaän
 oemat andjeun koe andjeun dihampoera;
 sadajana dosa-dosana koe andjeun di-
 4 lipoetan. Selah. 'Sadaja bëndoe andjeun
 koe andjeun dileungitkeun; sarëng an-
 djeun ngoendoer-ngoendoerkeun mantën
 ti kasangëtan wëra andjeun. ^a Djab. 14 : 7.

- 5 Moegi moelih deui ka koering sadaja,
 noen Allahing kasalamëtan koering! sa-
 rëng moegi badakeun bëndoe andjeun
 6 ka koering sadaja. 'Karah ^a andjeun
 kërsa langgëng nja ngabëndon ka koe-
 ring sadaja? naha doeka andjeun bade
 disina djongdjon toeroen-toemoeroen?
 7 'Naha andjeun moal ngahiroepkeun deui
 ka koering sadaja, sangkan oemat an-
 8 djeun baroengah di djéro andjeun? 'Moe-
 gi-moegi, noen Pangeran! ka koering
 sadaja nawiskeun kaasih andjeun, sa-
 rëng moegi koering pada dipaparin ka-
 salamëtan andjeun! ^a Djab. 79 : 5.
- 9 Koering sëdja ngoepingkeun anoe ba-
 kal diandikakeun koe Allah Pangeran;
 karana geus tangtoe ngandika noe baris
 njënankeun ka oematna djeung ka ka-
 asihna; ngan soepaja oelah baralik deui
 10 kana kagëdjoelan. 'Poegoeh kasalamë-
 tanana deukeut ka noe sarijeun koe an-
 djeunna, soepaja tanah oerang kaëng-
 11 gonan kamoeljaän. 'Kahemanan djeung
 kajaktian bakal patëpoeng; kabënëran
 djeung kasënanagan bakal silih-tjijoem.
 12 'Kajaktian bakal ngadjadi ti boemi, sarta
 kabënëran bakal mëlöng ti sawarga.
 13 'Malah Pangeran bakal maparin kaha-
 dean, ^a djeung tanah oerang bakal nga-
 14 bidjilkeun hasil-hasilna. 'Kabënëran ^b
 bakal leumpang ti pajoeneunana, sarta
 niten ka djalan tapak dampal andjeunna.
^a Djab. 67 : 7. ^b Djab. 89 : 15.

DJABOER 86.

Ijeu panëda Dawoed.

- Noen Pangeran! moegi njondong-
 keun tjëpil andjeun, sarëng koering di-
 kaboel; karantën koering nja balangsak
 2 nja waloerat. 'Moegi ngaraksa ka njawa
 koering, karantën koering kaasih an-
 djeun; noen andjeun, Allah koering!
 moegi njalamëtkeun abdi gamparan, noe
 3 ngandël ka andjeun. 'Moegi aja sih-koer-
 nija ka koering, noen Goesti! karantën
 koering sasambat ka andjeun sapopoë.
 4 'Moegi ngaboengahkeun njawa abdi gam-
 paran; karantën ka andjeun, noen Goesti!
^a koering ngadjoengdjoengkeun pikir.
 5 'Karantën andjeun, noen Goesti! sipat
 moerah, sarëng soeka ngahampoera, toer
 gëde kaasih ka sadaja noe sasambat
 ka andjeun. ^a Djab. 25 : 1.
- 6 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun

panèda koering, sarèng rëgëpkeun sora
 7 panoenoehoen koering. 'Dina mangsa
 koering kasoésahan, ^a koering sasam-
 bat ka andjeun; karantèn andjeun kërsa
 8 ngaboelkeun ka koering. 'Di batara-
 batara ^b taja pisan noe nandingan ka
 andjeun, Goesti! sarèng dadamèlan an-
 9 djeun taja babandinganana. 'Sadajana
 bangsa damèlan andjeun ^c mêngke nga-
 dareuheusan sarèng saroedjoed ka pa-
 joeneun andjeun, noen Goesti! bari nja-
 ranggakeun hormat ka padjénengan an-
 10 djeun. 'Karantèn andjeun teh langkoeng
 agoeng, sarèng sok ngadamél moedji-
 djat; nja andjeun njalira noe djoemè-
 nëng Allah teh. ^a Djab. 50: 15.

^b 2 Moesa 15: 11. ^c Djab. 72: 10.

11 Noen Pangeran! ^a moegi ka koering
 ngawoeroekkeun djalan andjeun; koe-
 ring ^b sèdja loemampah dina kajaktosan
 andjeun; hate koering hidjikeun kana
 12 sijeun koe padjénengan andjeun. 'Koe-
 ring sèdja hatoe noehoen ka andjeun,
 noen Goesti, Allah koering! tëroes sa-
 rèng hate; sarèng sèdja ngahormatan
 ka padjénengan andjeun salalanggèngna.
 13 'Karantèn kaásihan andjeun gède pisan
 ka koering, moenggah njawa koering
 koe andjeun dileupaskeun ^c ti ènggon
 noe maot panghandapna. ^a Djab. 25: 4; 27: 11.

^b Djab. 26: 3. ^c 5 Moesa 32: 22.

14 Noen Allah! djalma arangkoeh nga-
 moesoeh ka koering, kalajan djëmoehan
 djalma lalim ngararah pati koering;
 sarèng teu njariptakeun andjeun di ha-
 15 reupeunana. 'Doepi andjeun, Goesti! djoe-
 mènèng Allah ^a noe sipat wélas, nja
 sipat koernija, sipat sabar, toer gède
 16 kaásihan sarèng kajaktosan. 'Moegi ma-
 joen ka koering, sarèng aja sih-koernija
 ka koering; abdi gamparan moegi pa-
 parin kakoewatan andjeun, sarèng sa-
 lamètkeun diri koering, ^b anak abdi an-
 17 djeun awewe. 'Moegi ka koering mi-
 damél tanda pikasaeaneun; soepaja ka-
 tendjo koe noe gareuleuh ka koering
 sarèng pada eraeun, tina sabab andjeun,
 Pangeran! geus mitoeloeng sarèng nga-
 lilipoer ka diri koering. ^a 2 Moesa 34: 6.

^b Djab. 116: 16.

DJABOER 87.

Ijeu djaboer poepoedjian damèlan poe-
 tra-poetoe Korah.
 Diadégkeunana koe andjeunna nja dina

2 goenoeng saroejtji. 'Pangeran miasih ka
 lawang-lawang Sion, dileuwihkeun ti
 3 pangtjitjingan Jakoeb noe loba. 'Reja
 pisan pèrkara moelja noe geus diandi-
 kakeun hal maneh, eh dajeuuh Allah!
 Selah.

4 Kami bakal njëboetkeun ^a Rahab
 djeung Baboel kaasoep noe nganjaho-
 keun ka kami. Saénjana, Pëlisti, djeung
 Tiroes, barèng Koes, eta geus didjoe-
 5 roekeun di dinja. 'Sarta Sion mêngke
 ditjatoerkeun kijeu: Ijeu djeung itoe geus
 didjoeroekeun di djëro eta. Toer dajeuuh
 teh tangtoe dipageuhkeun koe andjeun-
 6 na, noe langkoeng agoeng. 'Pangeran
 bakal ngetang kijeu dina njëratkeun
 bangsa-bangsa: Ijeu teh geus didjoeroe-
 7 keun di dinja. Selah. 'Ari noe njaranji,
 kitoe keneh noe ngarigël [pingaromo-
 ngeun kijeu]: Sakabeh soemoer koering
 aja di maneh. ^a Djab. 89: 11.

DJABOER 88.

Ijeu poepoedjian djaboer damèlan poe-
 tra-poetoe Korah; pikeun kokolot nja-
 nji; ^a lagoe mèlas-mélis, sora kasoekëran.
 Ijeu pangwoeroek ^b Heman, oerang Esrah.

^a Djab. 53: 1. ^b 1 Radj. 4: 31.

2 Noen Pangeran, Allah kasalamétan
 koering! beurang-peuting koering sasam-
 3 bat ka pajoeneun andjeun. 'Moegi pa-
 nèda koering dongkap ka pajoeneun an-
 djeun; ^a tjëpil andjeun tjondongkeun ka
 4 panjëlöek koering. 'Karantèn njawa koe-
 ring geus seubeuh koe katjilakaän, sa-
 rèng hiroep koering geus dongkap ka
 ènggon noe paeh. ^a Djab. 17: 6.

5 Koering geus kabilang ^a ka noe ta-
 roeroen kana gorowong; koering geus
 djadi sapertos djalma noe taja kakoe-
 6 watan. 'Koering misah tjampoer sarèng
 noe paraeh, sapertos noe kasarabët, noe
 ngalalondjor dina koeboer, noe koe an-
 djeun teu diëmoeutkeun deui; sarèng eta
 teh geus pada ditilaskeun ti panangan
 andjeun. ^a Djab. 30: 4.

7 Koering koe andjeun geus diteundeun
 dina gorowong panghandapna, di noe
 8 paroëk, di noe djarëro. 'Koering kaheum-
 pikan bèndoe andjeun, ^a sarèng sada-
 jana lambak andjeun koe andjeun di-
 tinggangkeun ka koering. Selah.

^a Djab. 42: 8.

9 ^a Sobat koering noe daralit koe an-
 djeun geus didjaoehkeun ti koering,

- sarëng koering koe andjeun didjadikeun pikagiroekeun eta; koering ditoetoe, sarëng teu bisa ka loewar. 'Panon koering ^b roeksak tina kabalangsakan; noen Pangeran! koering sasambat ka andjeun sapopoë; koering namprakkeun leungeun ka andjeun. ^a Djab. 38: 12. ^b Djab. 31: 10.
- 11 ^a Naha andjeun bade ngadamël moedjidjat ka noe maraot? atanapi noe geus paraeh bakal haroedang, maroedji ka andjeun? Selah. 'Naha kaasih andjeun bakal ditjaritakeun di djëro koeboer, sarëng katoehoean andjeun ditjaritakeun di ñnggon boeroek-oetjoetan? 'Naha moedjidjat andjeun bakal diöetarakeun di noe poëk? atanapi kabënëran andjeun diöetarakeun dina tanah poho? ^a Djab. 6: 6; 30: 10.
- 14 Doepi koering teja, Pangeran! koering ngadjërit ka andjeun; sarëng ^a saban isoek panëda koering dihatoerkeun ka andjeun. 'Eh Pangeran! naha andjeun mana mitjeun njawa koering, sarëng meungpeunan pameunteu andjeun ka koering? ^a Djab. 5: 4.
- 16 Koering teh balangsak, sarëng asa hos bae ti boeboedak; ^a koering njan-dang kabaloewasan ti andjeun, moeng-gah koering soempëg. 'Koering kasorang bëbëndoe andjeun; kareuwasan ti andjeun ngararoeksak ka koering. 'Sapopoë koering karijoeng koe eta sapërtoes koe tjai; pada ngalingkoengan ka koering sarerejana. 'Kanjaäh sarëng batoer koe andjeun didjaoehkeun ti koering; ari sobat koering dalit nja poëk. ^a Aj. 6: 4.

DJABOER 89.

Ijeu pangwoeroek ^a Etan, oerang Esrah. ^a 1 Radja 4: 31.

- 2 Koering sëdja nganjanjikeun kaasih andjeun salalanggëngna; sëdja ngöwarkeun kajaktosan andjeun koe biwir, toeroen-toeroen. 'Karantën omong koering: Kaasih andjeun bakal diadëgkeun salalanggëngna; kajaktosan andjeun koe andjeun dipageuhkeun ^a di sawarga. ^a Djab. 119: 89.
- 4 Kami geus ngadamël ^a përdjangdjian ka kakasih kami; nja kami teh soempah ka Dawoed, abdi kami: 'Toeroenan maneh koe kami rek ditëtëpkeun salalanggëngna, sarta rek ngadëgkeun korsi maneh toeroen-toeroen. Selah. ^a 2 Sam. 7: 12, 13.

- 6 Ari moedjidjat andjeun, Pangeran! ^a diparoedji koe langit-langit; kitoe keneh kajaktosan andjeun dina koempöellan para soetji. 'Karantën ^b saha di langit noe mapakan ka Pangeran? saha noe njaroewaän ka Pangeran di lëbah para poetra Allah? ^a Djab. 19: 2. ^b Djab. 86: 8.
- 8 Allah sakalintang dipikaädjrih dina karagëman para soetji; estoe matak sijeun, ngalangkoengan sakoer noe ngaroeboeng ka andjeunna. 'Noen Pangeran, Allah sawadya-balad! ^a saha noe kawasa, nandingan ka andjeun, Pangeran? sarëng andjeun karoëboeng koe kajaktosan andjeun. ^a Djab. 77: 14.
- 10 ^a Andjeun noe moerba kana kama-goengan laoet; satjap-tjap ombakna ngagëdean, koe andjeun diëureunkeun.
- 11 'Andjeun geus ngarëmoëkkeun ^b Rahab, sapërtoes noe kasabët; moesoeh andjeun koe andjeun geus dipaboerisatkeun koe panangan andjeun noe langkoeng bëdas. ^a Djab. 65: 8. ^b Djab. 87: 4.
- 12 ^a Andjeun noe kagoengan langit, kitoe keneh boemi kagoengan andjeun; djagat sarëng saeusi-eusina nja andjeun noe ngadëgkeun inja. 'Kaler sarawoeh kidoel nja andjeun noe ngadjadikeun inja; goenoeng Tabor sarëng Hermon sarënggak tina hal padjënëngan andjeun. ^a Djab. 24: 1.
- 14 Andjeun noe kagoengan asta kawasa; panangan andjeun langkoeng bëdas, panangan andjeun têngën langkoeng loehoer. 'Kaädilan ^a sarëng hoekoem noe djadi padëmen panglinggihan andjeun; ^b kaasih andjeun sarëng kajaktosan leumpang ti pajoeneun andjeun. ^a Djab. 97: 2. ^b Djab. 85: 14.
- 16 Bagdja tëmën oemat, noe nganjaho-keun ^a dina sada tarompët; noen Pangeran! eta teh pada loemampah ^b dina tjahja pameunteu andjeun. 'Pada gërah sapopoë tina hal padjënëngan andjeun, sarëng pada diloehoerkeun koe kaädilan andjeun. ^a 4 Moesa 23: 21. ^b Djab. 4: 7.
- 18 Karantën kaähenganing kabëdasana nja andjeun; sarëng koe kasoekaän andjeun noe mawi ^a tandoek koering sadaja diloehoerkeun. 'Karantën këpëng koering kagoengan Pangeran; kitoe deui radja koering kagoengan Kasoetji Israil. ^a Djab. 75: 5, 6; 92: 11.
- 20 ^a Mangsa eta andjeun dina titingalian

ngandika ka kakasih andjeun, kieu pangandika andjeun: Kami geus masihan pitoeloeng ka hidji prawira; aja hidji djalma kapilih koe kami dilohoerkeun ti lëbah oemat. 'Kami ^b geus mëndak Dawoed, abdi kami; koe kami dilisahan koe minjak kami noe soetji. ^a 1 Sam. 13:14; 2 Sam. 7:4. ^b 1 Sam. 16:1, 13.

22 Eta teh pitëtëpeun direudjeungan koe panangan kami; toer koe asta kami eta bakal dikowatkeun. 'Moesoeh moal njëdëkkeun ka dinja, sarta moal disoekërkeun koe djalma goreng.

24 Satëgësna satroena koe kami rek dirëmëkkeun di hareupeunana, sarta noe gareuleuh ka eta koe kami rek digëboegan. 'Ari katoehoean kami sarta kaäsihan kami bakal ngareudjeungan ka eta, sarta tandoekna bakal dilohoerkeun koe padjënëngan kami. 'Djeung deui leungeunna koe kami rek disina njëkël laoet; sarta leungeunna katoehoe rek disina njëkël bangawan-bangawan.

27 ^a Eta teh bakal njëboet ka kami: Andjeun teh Rama koering, Allah koering, sarta karang kasalamëtan koering. 28 'Malah koe kami rek didjadikeun tjikal, pangpoendjoelna di lëbah radja-radja di boemi. ^a 2 Sam. 7:14.

29 Kami rek nëtëpkeun kaäsihan kami ka eta salalanggëngna, sarta përdjangdjian kami pipageuheun ka eta. 'Toeroenanana koe kami rek diajakeun salalawasna, djeung korsina ^a sakoemaha oemoer langit. ^a 5 Moesa 11:21.

31 Oepama anak-intjoena ninggalkeun toret kami, sarta hanteu ngalakonan hoekoem kami; 'oepama nganistakeun pikoekeuh kami, djeung teu ngestoekeun timbalan kami mah:

33 ^a Heug kamasijatanana koe kami rek disiksa koe pagëboeg, kitoe deui kado-rakaänana koe balahi-balahi. 'Tatapi kaäsihan kami koe kami moal diboe-roengkeun ka Dawoed, sarta kami hamo tjidra dina katoehoean kami. 'Kami moal nganistakeun përdjangdjian kami, sarta anoe geus ka loewar ti lambëj kami moal koe kami dirobah. ^a 2 Sam. 7:14.

36 ^a Sakali kami teh soempah, njëboet kasoetjian kami: Hamo kami bohong ka Dawoed. 'Toeroenanana pijaëun salalanggëngna, djeung korsina sapërti panon-poë di pajoeneun kami. 'Bakal

ditëtëpkeun salalanggëngna, tjara boelan; sarta saksi di langit nja satoehoe. Selah. ^a 1 Sam. 15:29.

39 Kari-kari koe andjeun geus disingkahkeun, dipitjeun; andjeun djadi doeka kana lisahan andjeun. 'Përdjangdjian ka abdi gamparan teja koe andjeun geus dikepeskeun; makoetana koe andjeun geus dinistakeun kana taneuh.

41 Pagërna koe andjeun geus dibongkar sadaja; ënggonna rareugreug koe andjeun geus didamël karoeksakan. 'Sakoer ^a noe ngaliwat di djalan ngarampoganinja; geus djadi hinakeuneun tatangan-tatangana. ^a Djab. 80:13.

43 Andjeun geus ngalohoerkeun leungeun satroena; andjeun geus ngaboe-ngahkeun sadaja moesoehna. 'Malah seu-seukeut pëdangna koe andjeun geus disina oendoer, djadi mantëna koe andjeun hanteu ditagënkeun dina përang.

45 'Tjahajana koe andjeun geus dileungitkeun, sarëng pangtjalikanana koe andjeun geus ditinggangkeun kana taneuh.

46 'Mangsa kaänomanana koe andjeun geus dirijoetkeun; malah mantëna koe andjeun geus dilipoetan ^a koe kaeraän. Selah. ^a Djab. 132:18.

47 Noen Pangeran! sabaraha pilamieunana deui? karah andjeun kërsa boeni saëndëng-ëndëng? naha wëra andjeun bade ngagëdoer sapërtos seuneu? 'Moegi emoet, koering sakitoe pondok nja oemoer; ^a sadajana anak Adam didjadikeunana koe andjeun kana kasija-sijaän sakitoe! 'Saha djalma noe pihiroepeun, sarëng teu koengsi ngarasa maot, ^b noe bakal ngarahajoëkeun njawana ti pangawasa ënggon noe paeh? Selah. ^a Djab. 39:5. ^b Djab. 49:9.

50 Di mana kaäsihan andjeun noe ka pëngkër-pëngkër, noen Goesti! noe koe andjeun didjangdjiëun ka Dawoed, nganggo soempah, njëbat kajaktosan andjeun teja? 'Moegi emoet, Goesti! kana kahinaän abdi-abdi andjeun! Koering dina lahoenan mangkoe kahinaän sadajana bangsa galëde; 'noe koe moesoeh-moesoeh andjeun dipake ngahinakeun, noen Pangeran! noe koe eta dipake ngahinakeun kana tapak dampal lisahan andjeun.

53 Sagala poedji ka Pangeran, salalanggëngna! Amin, amin.

DJABOER 90.

Ijeu panëda ^a Moesa, piwarangan Allah.

^a 5 Moesa 33:1.

- Noen Goesti! andjeun ^a noe djadi pangtjittingan koering sadaja, tēroes ka
 2 saban-saban toeroenan. 'Ti memeh goe-
 noeng-goenoeng digēlarkeun, sarēng an-
 djeun mēdalkeun alam-doenya, sajak-
 tosna ti kalanggēngan dongkap ka ka-
 langgēngan deui andjeun teh djoemēnēng
 3 Allah. 'Manoesa koe andjeun ^b disina
 moelang deui, dongkap ka lēboerna; ari
 timbalan andjeun: Eh, anak Adam! geura
 4 maroelang. 'Karantēn mēnggahing pang-
 raos andjeun mah, ^c sareboe taoen sami
 sarēng dintēn kamari, ana geus liwat,
 kalajan sapertos sawaktoe ronda wēngi.
^a 5 Moesa 33:27. ^b 1 Moesa 3:19. ^c 2 Petr. 3:8.
- 5 Koe andjeun ibarat pada dipalidkeun;
 arajana kawas sasarean; wantji isoek
 eta teh sapertos djoekoet noe djadi.
 6 'Wantji isoek kēmbangan sarēng djadi;
 ka-sorenakeun diarit, ladjēng garing.
 7 'Karantēn koering sadaja seēp koe bēn-
 doe andjeun, sarēng koe wēra andjeun
 8 koering pada soemēblak. 'Kadorakaān
 koering sadaja koe andjeun diajakeun
 di pajoeneun andjeun; dosa koering noe
 katoetoepan koe andjeun diajakeun dina
 tjaāng pameunteu andjeun.
 9 Karantēn sadajana poē koering la-
 djoena keur dina bēbēndoe andjeun;
 taoen koering seēpna ibarat sarenghap.
 10 'Mēnggah poēning taoen koering, aja
 toedjoeh poeloeh taoen, sarēng oepami
 koewat mah dalapan poeloeh taoen; ari
 noe dipake agoel mah kasoésahan sarēng
 kaprihatinan; ^a karantēn kēntjēng pisan
 moeroena, moenggah koering asa halibēr.
 11 'Saha noe nganjahokeun dina karosaān
 doeka andjeun, sarēng dina bēbēndoe
 andjeun, tēroes samistina sijeun koe
 12 andjeun? 'Moegi koering ^b diwoeroek
 milang poē koering kitoe, soepaja nga-
 bantoen hate pintēr! ^a Aj. 9:25. ^b Djab. 39:5.
- 13 Noen Pangeran! moegi geura lēmpēr
 bēndoe; sabaraha pilamieunana deui?
 Moegi aja hawatos koe hal abdi-abdi
 14 andjeun. 'Moegi koering ^a wantji isoek
 pada dipiseubeuhan koe kaāsihan an-
 djeun, sangkan koering sarēnggak sarēng
 baroengah sapandjang oemoer koering.
 15 'Moegi ngaboengahkeun ka koering sa-
 daja noemoetkeun poē koering koe an-

djeun dirēndahkeun, noemoetkeun taoen
 16 koering pada roemaos katjilakaan. 'Moegi
 padamēlan andjeun dinjatakeun ka abdi-
 abdi andjeun, kitoe deui kamoeljaan an-
 17 djeun di anak-intjoena. 'Sarawoeh ka-
 saean Goesti, Allah koering sadaja, moegi
 ngoengkoelan ka koering sadaja; sarēng
 moegi nētēpkeun ka koering sadaja pa-
 gawean leungeun koering; tjing atoeh,
 pagawean leungeun koering sadaja moegi
 ditētēpkeun!
^a Djab. 148:8.

DJABOER 91.

Saha-saha ^a noe dijoeke di panjoempoetan
 Noe Langkoeng Agoeng, pingēnggo-
 neun dina aoeb noe Langkoeng Kawasa.

^a Djab. 17:8; 36:8.

- 2 Kaoela sēdja oendjoekan ka Pange-
 ran: ^a Andjeun teh nja panjalindoengan
 nja benteng koering, Allah koering, noe
 koe koering diandēl!
^a Djab. 18:3.
- 3 Saestoena maneh koe andjeunna tang-
 toe diloeupoetkeun ^a ti djirēt toekang
 taheun, ti pagēboeg noe mawa balahi.
 4 'Andjeunna ^b bakal ngaoeban ka maneh
 koe djangdjangna; estoe di djēro djang-
 djangna maneh pinjalindoengeun; kajak-
 tosanana ibarat kēpēng djeung tameng.
 5 'Maneh moal sijeun-sijeun koe kareu-
 wasan ti peuting; koe djamparing, noe
 6 njijēng ti beurang; 'koe pagēboeg, noe
 ngidēr di noe poēk; koe sasalad, noe
 7 ngaroeksak tēngah poē. 'Gigireun ma-
 neh roeboeh sareboe, djeung katoehoe-
 eun maneh roeboeh salaksa: ka maneh
 8 mah moal nēpi. 'Tijap dilijeuk koe mata
 maneh; sarta koe maneh pikatendjoēun
 djalma daroraka meunang balēsan.
^a Djab. 124:7. ^b Djab. 57:2.
- 9 Saestoena andjeun, Pangeran! panja-
 lindoengan koering.
 Noe Langkoeng Agoeng koe maneh
 10 geus didjijeun pangtjittingan maneh. 'Mo-
 al maneh kataradjang katjilakaan, sarta
 balahi moal njampeurkeun ka himah
 11 maneh. 'Karana Pangeran ^a bade nim-
 balan ka para malaikatna tina pērkarā
 maneh, soepaja pada ngaraksa ka ma-
 neh dina sakabeh djalan maneh. 'Bakal
 njarangga ka maneh, sangkan soekoe
 maneh oelah koengsi tigasroek kana
 13 batoe. 'Maneh ^b bakal nintjakan singa
 djeung oraj; singa ngora djeung naga
 koe maneh bakal diidēk-idēk. ^a Djab. 34:5;
 Mat. 4:6. ^b Aj. 5:22, 23; Loek. 10:19.

14 Sapedah eta teh apet ka kami, noe matak koe kami rek dirahajoekeun; koe kami rek diteundeun di noe loehoer, sapedah nganjahokeun ka padjénengan kami. 'Ana sasambat ka kami, tangtoe koe kami dikaboel; mangsa keur kasoésahan, koe kami rek disaréngan; koe kami tangtoe didjait, sarta dimoeljakeun. 16 'Eta teh koe kami rek dipiseubeuhan pandjang oemoer, sarta rek disina nendjokana kasalametan kami.

DJABOER 92.

1 Ijeudjaboer poepoedjian baris poë Sabat. 2 ^a Sae pisan nganoehoenkeun ka Pangeran, saréng moedji ka padjénengan andjeun, noen anoe Langkoeng Agoeng! 3 'Sae pisan ngoewarkeun kaásihan andjeun saban isoeok, kitoe deui katoehoean 4 andjeun saban-saban peuting; 'ditarimbang ^b koe parobot kawat sapoeloeh saréng koe tjëlém-poeng; ditarimbang koe anggitan dina katjapi. ^a Djab. 147: 1. ^b Djab. 33: 2. 5 Karantén andjeun, Pangeran! geus ngaboengahkeun ka koering koe dadamélan andjeun; koering sédja sénggak tina pérkawis padamélan panangan andjeun. 'Amboe, ^a koe aragoeng padamélan andjeun, Pangeran! mamanan andjeun djaréro kalangkoeng-langkoeng. 7 'Djalma bodo mah teu njahoéun, saréng noe gédjoel mah teu ngartieun eta. ^a Djab. 104: 24; 139: 17. 8 Ari djalma daroraka maroeloes saperti djoekoet, djeung sakabéh noe njarijeun kagorengan djaradi, ^a nja eta soepajana ditoempoer salalawasna. 'Doepi andjeun mah, Pangeran! loehoer salalanggéngna. 'Karantén, salérésna, moesoeh andjeun, Pangeran! karantén, salérésna, moesoeh andjeun bade digémpoer; sadajana noe njarijeun kagorengan méngke pabaréntjaj. ^a Djab. 37: 2. 11 Sawangsoelna koering mah ^a koe andjeun bade diloehoerkeun nja tandoek, sapertos banteng; ^b koering geus dikoe-tjoeran minjak anjar. 'Ari ^c panon koering pisoekaeun ngawaskeun noe ngintip ka koering; sarta tjeuli koering pipowaseun ngadengekeun bangsat-bangsat, 13 noe ngamosoeh ka koering. 'Djalma noe bènér bakal moeloes ^d tjara tangkal korma; bakal ngagédéan saperti ki poetri di goenoeng Libanon. ^a Djab. 89: 18. ^b Djab. 23: 5. ^c Djab. 112: 8. ^d Djab. 52: 10.

14 Saha-saha noe geus dipélak di djéro gédong Pangeran, bakal pada moeloes 15 di boeroean Allah oerang. 'Mangsa geus kolot oge, ^a masih keneh baroewahan; pada soegih toewakna djeung haredjo 16 daoenna; 'baris ngoewarkeun ^b jen Pangeran teh langkoeng estoe. Andjeunna noe djadi batoe karang koering, sarta taja pisan awonna. ^a Djab. 1: 3. ^b 5 Moesa 32: 4.

DJABOER 93.

Pangeran djoeménéng radja, sarta nganggo kaágoengan; Pangeran geus nganggo-nganggo, ^a sarta dibeulitan kabédasan; ^b malah djagat teh pipageuheun, moal o jag-o jag. 'Panglinggihan andjeun pageuh ti tatadina; andjeun teh djoeménéng ti kalanggéngan. ^a Djab. 65: 7. ^b Djab. 96: 10. 3 Bangawan pada ngabédaskeun, noen Pangeran! bangawan pada ngabédaskeun ngagoeroehna; bangawan pada ngabédaskeun gélédoegna. 'Manan ngagoeroehna tjai géde, lambak laet noe araheng mah, langkoeng aheng Pangeran, noe linggih di manggoeng. 5 Pértelaán andjeun satoehoe kalangkoeng-langkoeng; kasoetjian noe djadi pamantés gédong andjeun, Pangeran! sapapaosna.

DJABOER 94.

Noen Allah, ^a noe kagoengan pamalés! Noen Pangeran, noen Allah noe kagoengan pamalés! ^b moegi ngebrehkeun 2 andjeun. 'Noen ^c Hakim saboemi! moegi geura tjéngkat; moegi moelangkeun 3 lésan ka noe aradigoeng! 'Sabaraha pilamieunana deui noe daroraka, noen Pangeran! sabaraha pilamieunana deui noe daroraka nja rek soeka-soeka? ^a 5 Moesa 32: 35. ^b Djab. 80: 2. ^c 1 Moesa 18: 25. 4 Eta teh pada ngaboewih, ngaromongna soewaban; sadajana noe njijeun kado- 5 rakaán pada ngagoengkeun maneh. 'Eta teh pada ngarémpak ka oemat andjeun, Pangeran! estoe kagoengan andjeun koe 6 eta pada disoesoekér. 'Randa ^a saréng semah koe eta dipareuntjit, sarawoeh 7 pahatoe koe eta diparaehan. 'Ari aromongna: ^b Pangeran teu ningali; sarta Allah Jakoeb moal négéskeun. ^a Jsh. 22: 7. ^b Djab. 10: 11, 13. 8 ^a Eh maraneh, noe bodo di djalma-

- djalma! sing pada ngaharti; sarta maraneh, noe gédjoel! iraha nja rek djadi
 9 pintër? 'Ari ^b noe mëlak tjeuli, naha karah teu ngadangoe? atawa noe ngadamël panon, naha karah teu ningali?
 10 'Ari noe mëpërih ka bangsa-bangsa, naha karah moal njiksa? Kapan nja andjeunna pisan noe ngawoeroekkeun kanjaho ka
 11 manoesa. 'Pangeran ^c langkoeng oeninga dina pikiran manoesa, jen eta teh sija-sija. ^a Sil. 8:5. ^b 2 Moesa 4:11. ^c 1 Kor. 3:20.
 12 ^a Bagdja tēmën djalma noe dipëpërih koe andjeun, Pangeran! bari koe andjeun
 13 diwoeroek toret andjeun, 'kërsa ngagënahkeun ka eta keur mangsa aja kajilakaän, doemoegi ka noe doraka dipangdamëlkeun roewangan. 'Karantën
 14 ^b Pangeran moal ngantëpan oematna, sarëng kagoenganana hamo koe andjeunna ditilar. 'Karantën hoekoem pibali-
 15 keun deui kana kaädilan, sarëng sadajana noe saestoe nja hate bakal pada ngiring eta. ^a Aj. 5:17. ^b Roem 11:2.
 16 Saha noe manglawankeun koering ka bangsat-bangsat? Saha noe mangnahankeun koering ka noe njarijeun kadorkaän?
 17 'Madak Pangeran lain djadi panoeloeng koering mah, gampil pisan njawa koering ngënggon ^a di noe djëmpe.
 18 'Satijap-tijap koering ngomong: Soekoe koering rek tidjalikeuh, seug koering teh ditanggeuj koe kaäsihan andjeun,
 19 Pangeran! 'Samangsa koering keur loba pipikiran sadjéro hate, seug panglilipoer andjeun ngoepahan ka njawa koering.
^a Djab. 115:17.
 20 Karah aja pëkëtna sarëng andjeun eta korsi kabalahan teh, noe sok ngajakeun kasoésahan mawa-mawa pikoe-
 21 koeh teja? 'Eta teh ngarodjong ka njawa djalma noe bënë, sarëng njalahkeun
 22 gëtihe noe taja dosana. 'Nanging Pangeran minangka koeta noe loehoer pikeun koering; nja Allah koering minangka karang panjalindoengan pikeun koering.
 23 'Sarëng Pangeran mëngke ka eta malikkeun kadorakaänana, bari pada dibasmi sakali di djéro kagorenganana; tina ngantos pada dibasmi koe Pangeran, Allah koering sadaja.

DJABOER 95.

Mangga oerang sësënggakan ka Pangeran, soesoerakan kana ^a Karang

- 2 kasalamëtan oerang! 'Oerang ngadeuheus ka pajoeneunana, ngatoerkeun pamodji soekoer; oerang soesoerakan ka andjeunna koe djaboer-djaboer!

^a Djab. 18:3.

- 3 Karana ^a Pangeran teh Allah noe agoeng, sarta Radja noe agoeng loehoe-
 4 reun sakabeh noe dipiallah. 'Panangan andjeunna noe njëpëng ënggon pangdjarërona di boemi, sarta poentjak goeng-goeng kagoengan andjeunna.
 5 'Malah laeet kagoengan andjeunna, sarta andjeunna noe ngadamël inja; kitoe deui daratan, panangan andjeunna noe ngadjadikeun. 'Geura oerang njarëmbah sarta saroedjoed; oerang tapak-toeuer ka pajoeneun Pangeran noe ngadamël
 7 diri oerang! 'Karana ^b andjeunna Allah oerang, sarta oerang noe djadi oemat angonan andjeunna, nja domba pananganana. ^a Djab. 97:9. ^b Djab. 100:3.
^a Poe ijeu, lamoen maraneh ngadenge
 8 gëtrana, 'poma oelah dek nareuaskeun hate maraneh, ^b sapërta di Mëriba, tjara keur poëan di Masa, di tégal lëga teja.
 9 'Di dinja karoehoen-karoehoen maraneh ngadodja ka kami; pada njoba ka kami, ^c malah narendjo kana padamëlan kami.
 10 'Opat poeloeh taoen ^d lilana kami teh keuheul koe eta bangsa, sarta kami ngalahir: Eta teh bangsa noe sasab hatena, sarta teu nganjarahokeun kana djalan kami. 'Noe matak kami geus soempah dina sadjéro kami bëndoe: ^e Eta teh hamo pisan arasoep kana reureuh kami!
^a Ibr. 3:7. ^b 2 Moesa 17:2, 7; 4 Moesa 14:22. ^c 2 Moesa 34:10; 5 Moesa 11:7. ^d 4 Moesa 14:34. ^e 4 Moesa 14:23.

DJABOER 96.

- Geura ^a njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; geura njaranji ka
 2 Pangeran, eh saboemi kabeh! 'Geura njaranji ka Pangeran, njalokoerkeun ka padjënënganana, baredjakeun kasalamëtanana tijap-tijap poë! 'Geura pada njaritakeun kamoeljaänana ka sagala oerang kapir, moedjidjat-moedjidjatna ka sakabehna bangsa. ^a 1 Bab. 16:23.
 4 Karana ^a Pangeran langkoeng agoeng, sarta poedjieuu liwat saking; andjeunna noe matak sijeun loehoereun sakabeh
 5 noe dipiallah. 'Karana sakabeh noe dipiallah koe bangsa-bangsa teh aällahan bae; dëmi Pangeran noe ngadamël

6 langit. 'Kaägoengan djeung kamoeljaän aja di pajoeneunana; kabédasan djeung kaähengan aja di djëro kasoetjianana.

a Djab. 95: 3.

7 Halatoerkeun ka Pangeran, eh sagala kaom bangsa-bangsa! halatoerkeun ka Pangeran kahormatan djeung kabédasan. 'Halatoerkeun *a* ka Pangeran kahormatan padjënnganana; geura njarangakeun bakti, bari pada ngadeuheus *a* ka boeroean-boeroeanana! 'Geura njarëmbah ka Pangeran make pamidangan soetji. Eh saboemi kabeh! sing goemëtër di pajoeneunana.

a Djab. 29: 2.

10 Geura pada poepoelih ka oerang kapir: *a* Pangeran noe djoemënëng Radja; malah djagat teh pipageuheun, moal ojag-ojag; andjeunna bade ngahoekoman ka bangsa-bangsa djeung saestoe-estoena. 'Langit teh masing boengah, sarta boemi teh masing gërah; laet teh sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusina; 'tëgal sing soeka-soeka djeung sakoer noe naroeumpang; harita sakabeh kakaaian leuweung bakal sësënggakan, *a* 'pajoeneun Pangeran, *b* karana soemping; karana soemping bade ngahoekoman boemi; bade ngahoekoeman djagat kalawan kaädilan, nja ngahoekoeman ka bangsa-bangsa kalawan kajaktosana.

a Djab. 93: 1; 97: 1. *b* Djab. 9: 9; 98: 9.

DJABOER 97.

Pangeran *a* noe djoemënëng radja; boemi teh masing gërah; salobana poelo *a* poelo masing baroengah! 'Sakoebëng andjeunna aja mega djeung angkeub; *b* kaädilan djeung hoekoem noe djadi *a* padëmen panglinggihanana. 'Seuneu leumpang *c* ti pajoeneunana, sarta njoendoetan ka satroe-satroena sakoeriling.

a Djab. 93: 1; 99: 1. *b* Djab. 89: 15. *c* Djab. 50: 3.

4 Kilatna njaraängen ka djagat; koe boemi teh katendjo, sarta goemëtër. *a* 'Goenoeng-goenoeng laleëh di pajoeneun Pangeran *a* sapërti malam, di pajoeneun *a* Goesti saboemi kabeh. 'Ari *b* langit ngowarkeun kaädilan andjeunna, djeung sakabeh bangsa pada nendjo kamoeljaänana.

a Djab. 68: 3. *b* Djab. 19: 2; 50: 6.

7 Koedoe pada era sakabeh noe ngawoela ka artja, noe maroedji maneh koe brahala. Eh, sakabeh noe dipiallah! *a* geura njarëmbah ka andjeunna. 'Sion

geus ngadenge sarta boengaheun, *a* djeung anak-anak Joeda pada gëraheun, tina sabab hoekoeman andjeun, Pangeran. 'Karantën andjeun, Pangeran! djoemënëng noe Langkoeng Agoeng, njëpëng saboemi kabeh; *b* langkoeng-langkoeng andjeun nja poendjoel loehoereun sakabeh noe dipiallah. *a* Djab. 48: 12. *b* Djab. 95: 3.

10 Eh, sakoer noe njaäh ka Pangeran! *a* koedoe pada geuleuh kana kagorengan. Andjeunna ngaraksa ka njawa kaäsihna, pada diloepoetkeun ti leungeun djalma *a* daroraka. 'Djalma noe bënë *b* geus dipangngawoerkeun tjaäng, djeung noe saestoe hatena geus dipangngawoerkeun *a* kaboengahan. 'Eh, djalma balënë *c* sing pada boengah di djëro Pangeran, djeung koedoe halatoer noehoen ka padjënnganana noe soetji.

a Am. 5: 14, 15.

b Djab. 27: 1; 112: 4. *c* Djab. 93: 1.

DJABOER 98.

Djaboer.

a Geura njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; karana andjeunna geus ngadamël moedjidjat; pananganana noe têngën djeung astana noe soetji *a* geus ngadjajakeun ka andjeunna. 'Pangeran geus nganjahokeun kasalamëtana; geus ngebrehkeun kaädilanana ka *a* hareupeun panon oerang kapir. 'Andjeunna geus emoet ka kaäsihanana djeung ka kajaktosana ka anak-poetoe Israil. *b* Sakabeh toengtoeng boemi narendjo kasalamëtan Allah oerang.

a Djab. 96: 1. *b* Jës. 52: 10.

4 *a* Eh, saboemi kabeh! geura soesoerakan ka Pangeran; sing pada barerag, *a* bari sësënggakan, djeung maroedji! 'Geura maroedji ka Pangeran make katjapi; *a* make katjapi djeung sora njanji; 'make tarompet djeung sora sangkakala. Geura pada soesoerakan ka pajoeneun Radja, nja eta Pangeran!

a Djab. 100: 1.

7 *a* Laoet teh sing ngagoeroeh djeung saeusi-eusina; djagat katoet noe ngënggonan inja. 'Waloengan sing pada emprak-emprakan; goenoeng-goenoeng sing *a* pada sësënggakan ragëm, 'pajoeneun Pangeran; *b* karana soemping bade ngahoekoeman boemi; bade ngahoekoeman djagat kalawan kaädilan, nja ngahoekoeman ka bangsa-bangsa djeung saestoe-estoena.

a Djab. 96: 11. *b* Djab. 96: 13.

DJABOER 99.

- Pangeran ^a noe djoemëneng radja; bangsa-bangsa ngadaregdeg; ^b andjeunna linggih dina moekarabin; boemi teh o jag.
- 2 'Pangeran ^c langkoeng agoeng di Sion; sarta andjeunna teh loehoer, ngoeng-koelan sakabeh bangsa. 'Moegi sina maroedji ka padjënengan andjeun noe agoeng sarëng matak sijeun! Andjeunna langkoeng soetji. ^a Djab. 93:1. ^b Djab. 80:2. ^c Djab. 48:2.
- 4 Kalajan pangawasa radja, noe soekaeun kana hoekoem, koe andjeun geus dipageuhkeun sarëng saestoe-estoena; andjeun mëtakeun hoekoem sarëng kadilän di Jakoeb. 'Geura ngaragoengkeun ka Pangeran, Allah oerang, bari saroedjoed ^a hareupeun djodjodog dampalna. Andjeunna langkoeng soetji. ^a Djab. 132:7.
- 6 Moesa djeung Haroen kalëbët panghoeloe andjeunna, djeung Samoeël kalëbët noe sasambat ka padjënenganana; pada sasambat ka Pangeran, sarta koe andjeunna dikaboel. 'Andjeunna sok ngandika ka eta ^a ti djëro tihang mega; pada ngestokeun përtelaänana, kitoe deui pikoekoeh, noe koe andjeunna dipaparinkeun ka darinja. 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja! eta teh koe andjeun pada dikaboel; andjeun ka eta nawiskeun mantën Allah sipat hampera, nanging malës oge ka pagaweanana. 'Geura ngaragoengkeun ka Pangeran, Allah oerang, bari saroedjoed njanghareup ^b ka goenoeng andjeunna noe soetji. Karana Pangeran, Allah oerang, langkoeng soetji. ^a 5 Moesa 31:15. ^b Djab. 3:5.

DJABOER 100.

- Ijeu djaboer baris pamoedji soekoer. ^a Eh, saboemi kabeh! geura soesoe-
 2 rakan ka Pangeran. 'Koedoe pada ngabakti ka Pangeran djeung boengahna; koedoe pada ngadeuheus ka pajoeneunana bari sësënggakan. 'Kanjahokeun koe maraneh, jen Pangeran teh Allah; ^b andjeunna noe ngadamël oerang, sarta oerang kagoengan andjeunna, oematna djeung domba angonanana. ^a Djab. 66:1. ^b Djab. 95:6, 7.
- 4 Geura arasoep ka lawang-lawang an-

djeunna bari hatouer noehoen, djeung ka boeroean-boeroeanana bari moedji; geura halatoer noehoen ka andjeunna, bari njaloekoerkeun ka padjënenganana!

5 'Karana Pangeran sipat moerah; kaasihana salalanggëngna, djeung kajaktosanana toeroen-toemoeroen.

DJABOER 101.

- Ijeu djaboer damëlan Dawoed. Koering sëdja nganjanjikeun kaasihana sarëng kaädilan; sëdja moedji ka andjeun, Pangeran!
- 2 Koering sëdja njarëgëpkeun kana djalan katëmënan; iraha atoeh andjeun soemping ka koering? Koering di djëro imah koering sëdja loemampah kalawan hate noe satëmëna.
- 3 Panon koering koe koering moal ditendjokeun ka lampah bangkawarah; koering geuleuh ka lakoe soemingkir; moal aja noe napël ka koering.
- 4 Hate bengkok bakal djaoeh ti koering; kana lampah awon koering teu rek njaho.
- 5 Noe mitënah ka batoer di noe boeni, koe koering dek dibasmi; ^a ka noe loehoer panon sarëng ka noe goemëde hate, koering teh moal paja. ^a Sil. 21:4.
- 6 Panon koering bakal nendjoan noe satoehoe di djëro tanah, bade tjitjing sinarëngan koering; saha-saha noe loemakoe dina djalan katëmënan, nja eta noe bakal ngawoelaän ka koering.
- 7 Noe milampah tjidra moal tjitjing di djëro imah koering; anoe ngomong bohong moal tëtëp di hareupeun panon koering.
- 8 Saban-saban isoek koering rek ngabasmi sakabeh noe daroraka di djëro tanah; sëdja ngeuweuhkeun ti djëro ^a dajeuh Pangeran sakabeh noe njarijeun kaäwonan. ^a Djab. 48:2.

DJABOER 102.

- Ijeu panëda djalma balangsak, eukeur kalëlëban, ^a sarta ngoetjoetkeun gëgëroenganana ka pajoeneun Pangeran. ^a Djab. 142:3.
- 2 Noen Pangeran! moegi ngadangoekeun panëda koering, sarëng djëdjëritan koering moegi dongkap ka andjeun.
- 3 'Moegi oelah meungpeunan pameunteu ka koering keur mangsa koering kasoésahan;

moegi njondongkeun tjépil andjeun ka koering; keur poëan koering sasambat, moegi enggal dikaboel!

4 Karantën oemoer koering ^a seëp sapërtos haseup, sarëng toelang-toelang
5 koering ^b panas sapërtos hawoe. 'Hate koering garing sapërtos djoekoet noe kapantjërán, moenggah koering hilap
6 barangtëda. 'Bawaning haroes roehah-rahoeh koering, ^c toelang koering dongkap ka rakët kana daging. ^a Djab. 37: 20.
^b Aj. 30: 30. ^c Aj. 19: 20.

7 Koering oepami ^a kokondangan di tégál lëga; koering djadi sapërtos boe
8 weuk di tarikolot. 'Koering njaring bae, sarëng djadi sapërtos manoeke noe njorangan di soehoenan. 'Moesoeh koering
9 sapopoë pada ngahihina ka koering; sakoer noe njewotan ka koering saroempahna sok njëboet koering. ^a 3 Moesa 11: 18.

10 ^a Karantën koering nëda lëboe sapërtos roti, sarëng inoemeun koering koe koering dibaoeran tji-panon koering,
11 'tina sabab wëra andjeun sarëng bëbëndoe andjeun; ^b karantën koering koe andjeun didjoengdjoengkeun, seug ditinggangkeun. 'Oemoer koering ^c sapërtos kalangkang mandjangan; sarëng koering
12 teh garing sapërtos djoekoet.

^a Djab. 80: 6. ^b Aj. 30: 22. ^c Djab. 109: 23.

13 Doepi andjeun mah, Pangeran! linggih salalanggëngna; sarëng pangingët-ningingët ka andjeun teh toeroen-toemoeroen.
14 'Andjeun ëngke ngadëg, ngawëlasan deui ka Sion; karantën geus meudjuehna dikoernijaän, salërësna geus
15 dongkap ka mangsa noe pasti. 'Karantën abdi-abdi andjeun pada misoeke ka batoena, estoe pada mikaroenja ka boeboekna.

16 ^a Didinja oerang kapir tangtoe sarijeun koe padjënëngan Pangeran, sarëng sadajana radja di boemi pisarijeuneun
17 koe kamoeljaän andjeun; 'sarehna Sion koe Pangeran geus didjëlëgkeun deui, sarëng andjeunna nembongan nganggo
18 kamoeljaänana, 'majoen ka panëda noe boeroendoel, sarëng hanteu mikatjoewa ka panëdana. ^a Djab. 72: 11.

19 ^a Nja eta bakal ditoeliskeun pikeun toeroenan djaman mëngke; sarta bangsa noe bakal didjadikeun pimaroedjieun
20 ka Pangeran; 'doemeh andjeunna geus ningali ti manggoengna noe soetji;

Pangeran ti sawarga geus ngawaspaos-
21 keun ka boemi, 'ngadangoekeun ^b haharëgoengan sakitan, sarëng ngalesotkeun
22 noe geus tangtoe dipaehan; 'soepaja eta di Sion njaritakeun padjënëngan Pangeran, nja njaritakeun poedjian andjeunna
23 di Jëroesalem, 'dimana bangsa-bangsa karoempoel sarerejana, sarta djeung karadjaän-karadjaän, ngabakti ka Pangeran.
^a Djab. 22: 32. ^b Djab. 79: 11.

24 Andjeunna di djalan geus ngareunteutkeun kakoewatan koering; ^a oemoer
25 koering koe andjeunna dirijoetkeun. 'Pi-oendjoek koering: Noen, Allah koering! moegi koering oelah ditjandak dina têngah oemoer koering; taoen andjeun
26 toeroen-toemoeroen. 'Andjeun baheula ngadëgkeun boemi, ^b sarëng langit-langit dadamëlan panangan andjeun. 'Nja eta
27 teh mëngke laleungit, doepi andjeun mah tëtëp ngadëg; ari eta sadajana bade ngaboeroekan sapërtos sipat njamoe; koe andjeun bade disalinan sapërtos papakean, seug pada salin roepa. 'Nanging andjeun mah anggër koe, sarëng taoen
28 andjeun hanteu keuna koe seëp. 'Anak-intjoe abdi-abdi andjeun bade maratoeh, sarëng toeroenanana bade tëtëp di pajoeneun andjeun. ^a Djab. 89: 46. ^b Ibr. 1: 10.

DJABOER 103.

Damëlan Dawoed.

Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran; djeung sakabeh noe di djëro kaeola geura njoekoerkeun ka padjënëngan
2 nganana noe soetji! 'Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pangeran, sarta oelah poho ka sakabeh pasihan andjeunna;
3 'noe ngahampoera sakabeh kadorakaän maneh; ^a noe njageurkeun sakabeh panjakit maneh; 'noe ngadjait hiroep maneh ti djëro karoeksakan; noe ngama-koetaän ka maneh koe kaäsihan djeung
5 kawëlasan; 'noe miseubeuhan ^b soengoeet maneh koe kahadean; kangoraän maneh anjar deui sapërti galoedra. ^a Djab. 6: 3.
^b Djab. 81: 11.

6 Pangeran midamël kaädilan djeung hoekoem ka sakabeh noe dikanijaja.
7 'Andjeunna ^a ka Moesa maparin njaho djalan-djalanna; anak-poetoe Israil di-
8 paparin njaho dadamëlanana. 'Pangeran ^b nja sipat wëlas, nja sipat koenija; si-
9 pat sabar, toer gëde kaäsihan. 'Moal

mabèn saëndèng-ëndèngna, ^c sarta moal
10 bëndoe salalanggèngna. 'Teu midamèl
ka oerang sabeuratna dosa oerang,
djeung teu ngabalès ka oerang satim-
bang kadorakaän oerang. ^a 2 Moesa 33:13.

^b 2 Moesa 34:6. ^c Jës. 57:16; Jër. 3:12.

11 Estoena mah sakoemaha loehoerna
langit ti boemi, nja kitoe rosana ka-
asihana ka sakoer noe sijeun koe an-
12 djeunna. 'Sakoemaha djaoehna wetan ti
koelon, nja kitoe ngadjaoehkeunana
13 kamasijatan oerang ti diri oerang. 'Sa-
koemaha bapa miwèlas ka anak-anakna,
nja kitoe Pangeran miwèlasna ka sakoer
14 noe sijeun koe andjeunna. 'Karana an-
djeunna langkoeng oeninga di bakating
diri oerang; emoeteun jen oerang teh
sipat taneuh.

15 Ari ^a oemoer manoesa sapèrti djoe-
koet; tjara këmbang di tégäl, nja kitoe
16 këmbanganana. 'Ana kasorang koe angin,
lès euweuh; ^b sarta oeroetna geus teu
17 njahoëun ka dinja. 'Dëmi kaäsihan Pa-
ngeran ti kalanggèngan nëpi ka kalang-
gèngandeu toemërappka sakoer noe sijeun
koe andjeunna; kitoe deui kaädilana
18 ka anak-intjoena; 'nja ^c ka sakoer noe në-
tèpkeun pèrdjangdjan andjeunna, sarta
ngingètkeun ka papakon andjeunna, bari
dilalampahkeun. ^a Aj. 14:2. ^b Aj. 7:10.

^c 5 Moesa 7:9.

19 Pangeran ^a ngadègkeun panglinggi-
hanana di sawarga, sarta karadjaänana
20 moerba ka sakabeh. 'Geura njaloekoer-
keun ka Pangeran, eh para malaikatna!
eh para prawira pèrkosa, noe ngalalampah-
keun pangandikana, ngestokeun saoen-
21 ngèling timbalanana! 'Geura njaloekoer-
keun ka Pangeran, ^b eh sadaja balad-
baladna! eh para kawoelana, noe nga-
22 lalampahkeun pangërsana! 'Geura njaloekoer-
keun ka Pangeran, ^c eh sakabeh
dadamèlanana, di sambarang ènggon
wëwèngkëranana! Eh njawa! geura njoe-
koerkeun ka Pangeran. ^a Djab. 9:8.

^b Djab. 148:2. ^c Djab. 145:10.

DJABOER 104.

Eh ^a njawa! geura njoekeurkeun ka
Pangeran. Noen Pangeran, Allah koe-
ring! andjeun teh kalangkoeng agoeng;
anggoan andjeun kaägoengan sarèng ka-
2 moeljaän. 'Andjeunna diharoedoem tja-
ang, sapèrti koe djoebah; ^b andjeunna

masangkeun langit sapèrti loeloehoer.
3 'Andjeunna ngadègkeun lotengna ^c dina
tjai; mega didjadikeun titihanana; ^d ang-
4 katna toenggang djangdjang angin. 'Ma-
laikatna ^e koe andjeunna didamèl angin-
angin, kawoelana didamèl seuneu hoe-
roeng. ^a Djab. 103:1. ^b Jës. 40:22. ^c Djab. 148:4.

^d Djab. 18:11. ^e Ibr. 1:7.

5 ^a Boemi koe andjeunna diadègkeun
dina padëmenna; moal ojag langgèng
6 salalawasna. 'Awitna ^b koe andjeun di-
lipoetan koe sagara, sapèrtos koe sim-
boet; goenoeng-goenoeng kakeueum koe
7 tjai. 'Tina panjeuseul andjeun ^c tjai teh
oendoer; tina sora goeloedoeg andjeun
8 eta mingpijoet. 'Tjat goenoeng-goenoeng
aroenggah, djoet lèbak-lèbak taroeroen;
oendoerna teh ka ènggon, noe koe an-
djeun geus ditangtoskeun pikeun eta.
9 'Andjeun ngadamèl watès, ^d teu meun-
ang koe eta disorang; teu meunang
ngalipoetan deui ka boemi. ^a Aj. 38:4;

Djab. 24:2. ^b Aj. 38:8,9. ^c 1 Moesa 1:9. ^d Aj. 38:11.

10 Andjeunna ngaleumpangkeun tji-njoe-
soe toeroet wahangan-wahangan; nga-
lotjorna dina antara goenoeng-goenoeng;
11 'pada mere nginoem ka sakabeh sato
galak; koe kalde leuweung dipake njir-
nakeun halabhabna. 'Sisi-sisina dièng-
gonan manoeek awang-awang; pada di-
12 sada ti antara dahan-dahan. 'Andjeunna
ti djëro loteng-lotengna njaiän ka goe-
noeng-goenoeng; boemi teh seubeuheun
14 tina hasil dadamèlan andjeun. 'Djoekeut
^a koe andjeunna disina djadi pikeun
sasatoan, kitoe deui pèpèlakan keur pi-
gaweëun manoesa, nja ngabidjilkeun
15 kahakanan ti boemi; 'kitoe deui ang-
goer, ^b noe ngaboebogah kana hate
djalma; djeung minjak, baris ngaleutjir-
keun beungeutna; sarta roti, noe njègër-
16 keun kana hate manoesa. 'Kakaian Pa-
ngeran pada seubeuheun, ^c geus poegoeh
ki poetri di goenoeng Libanon, anoe
17 kenging andjeunna mèlak. 'Di dinja ma-
noek-manoeek njarajang; ari imah bango
18 ki djamoedjoe. 'Goenoeng laloehoer pi-
keun ^d èmbe tjadas; goenoeng karang
djadi panjalindoengan marmot. ^a Djab.

147:8. ^b Goer. 10:19. ^c Djab. 80:11. ^d Aj. 39:4.

19 Andjeunna ^a ngadamèl boelan baris
nangtoekeun mangsa-mangsa; panon-
20 poë ngartieun soeroepna. 'Ari andjeun
ngërsakeun poëk, seug djadi peuting;

didinja koemëlëndang sakabeh sato leu-
 21 weung. 'Singa ngalora hoewang-haoeng
 hajang njasaak, nja nêda hakaneunana
 22 ti Allah. 'Ari bidjil panon-poë maloend-
 doer, gek darêpa di panjalindoenganana.
 23 'Djol manoesa ka loewar ka pagawe-
 anana, ngalampahkeun satjabak-tjabak-
 na nêpi ka boerit. *a* 1 Moesa 1:14.

24 *a* Amboe, koe pirang-pirang dadamêlan
 andjeun, Pangeran! Saniskantên dida-
 mëlina koe andjeun kalawan kapintêran;
 boemi teh pinoeh koe kagoengan an-
 25 djeun. 'Itoe laoet, noe gède nja lëga
 ngentja-ngatoehoe, di dinja tinglaleng-
 hoj, sarëng taja bilanganana, barahala
 26 laleutik barëng barahala galède. 'Di dinja
 kapal-kapal laleumpang; *b* kitoe deui
 laoek lodan, noe koe andjeun didjadi-
 27 keun soepaja oelin di dinja. 'Sadajana
c pada ngantosan ka andjeun, soepaja
 koe andjeun dipaparin hakaneunana dina
 28 waktoena. 'Ari koe andjeun dipaparin,
 seug maroeloengan; ari andjeun moe-
 kakeun panangan, heg sareubeuheun koe
 29 kasaeaan. 'Ari andjeun *d* meungpeunan
 pameunteu, seug pada soemêblak; ari
 andjeun *e* njandak ambêkanana, hos pa-
 raeh, sarëng baralik deui ka taneuh
 30 asalna. 'Ari andjeun miwarang Roh an-
 djeun, prak eta didjaradikeun; sarëng
 andjeun nganjarkeun roepaning boemi.

a Djab. 92:6; 111:2. *b* 1 Moesa 1:21. *c* Djab.
 145:15. *d* Djab. 30:8. *e* Aj. 34:14, 15.

31 Kamoeljaän Pangeran moegi têtêp
 salalanggëngna; moegi Pangeran boe-
 32 ngah tina dadamêlanana. 'Tijap-tijap an-
 djeunna ngareret ka boemi, seg eta ngë-
 për; tijap-tijap andjeunna ngaragap ka
 goenoeng-goenoeng, seug eta ngëboel ha-
 33 seup. 'Koering *a* sêdja njanji ka Pangeran
 satoetoep hiroep koering; sêdja moedji
 ka Allah koering sapandjang koering
 34 aja. 'Moegi-moegi tapakoer koering koe
 andjeunna kamanah! Koering sêdja boe-
 35 ngah di djëro Pangeran. 'Moegi djalma
 dosa *b* pada bejak leungit ti boemi, sarta
 djalma daroraka datang ka euweuh!
 Eh njawa! geura njoekoerkeun ka Pa-
 ngeran. Haleloeja! *a* Djab. 146:2. *b* Djab. 7:10.

DJABOER 105.

G geura *a* halatoer noehoen ka Pangeran;
 geura njarêboetkeun padjënënganana,
 oetarakeun dadamêlanana ka sagala

2 bangsa! 'Geura njaranji ka andjeunna,
 geura maroedji ka andjeunna, tjarita-
 3 keun sakabeh moedjidjatna! 'Koedoe *b*
 maroedji maneh tina hal padjënënga-
 nana noe soetji; hate djalma noe ne-
 4 jangan Pangeran masing boengah. 'Koe-
 doe pada nanjakeun Pangeran djeung
 kabêdasanana, *c* koedoe narejangan pa-
 5 meunteuna teu pëtot-pëtot. 'Koedoe nga-
 ringëtkeun moedjidjatna, anoe kenging
 andjeunna ngadamël, tandana reudjeung
 6 hoekoeman lambena; 'eh, toeroenan Ibra-
 him, abdina! eh, anak-poetoe Jakoeb,
 kapilihna! *a* 1 Bab. 16:8. *b* Djab. 34:3.

c Djab. 27:8.

7 Andjeunna, Pangeran, nja Allah oe-
 rang; hoekoemanana aja di sakoeriling
 8 boemi. 'Salalanggëngna andjeunna nge-
 moetkeun përdjangdjianana, nja pangan-
 dika noe ditimbalkéun pikeun sareboe
 9 toeroenan; 'anoë kenging andjeunna nga-
 damël ka Ibrahim, reudjeung soempahna
 10 ka Ishak teja. 'Sarta ditangtoskeun ka
 Jakoeb, baris pikoekoeh; nja djadi pë-
 11 djangdjian langgëng ka Israil. 'Lahirna:
a Kami ka maneh rek maparin tanah
 Kanaan, djadi bagian milik maraneh.

a 1 Moesa 15:18.

12 Harita maranehanana teu sabaraha re-
 jana; saeutik kenéh, *a* toer ngoembara
 13 di dinja; 'sarta idër-idëran ti bangsa
 ka bangsa deui, djeung ti karadjaän
 14 ka bangsa sedjen. 'Taja pisan manoesa
b noe koe andjeunna diidinan nganijaja
 ka darinja; malah reja radja noe di-
 15 siksa koe karna maranehanana; '[Timba-
 lanana:] Anoe beunang kami ngaminja-
 kan oelah dikijeu-kijeu, sarta ka nabi-
 nabi kami oelah marigawe goreng!

a Ibr. 11:9. *b* 1 Moesa 12:17; 20:3.

16 Tidinja Pangeran ngërsakeun *a* dina
 tanah aja patjéklik; andjeunna motong-
 17 keun sakabeh *b* iteuk roti. 'Aja hidji
 djalma koe andjeunna dileumpangkeun
 ti heulaeunana; *c* nja Joesoep didjoewal,
 18 djadi boedak. 'Dampalna didédëtkeun
 kanapangbêlokan, salirananjorang beusi;
 19 'nêpi ka mangsa boekti kasaoeranana,
 sarta andjeunna geus katjoba koe pa-
 20 ngandika Pangeran. 'Radja *d* miwarang,
 seug Joesoep dilaänan; koe noe kawasa
 ka bangsa-bangsa eta Joesoep dilesot-
 21 keun. 'Didjënëngkeun djoengdjoenan, *e*
 njangking sagêdongna; nja dikawasakeun

22 ka sakabeh kagoenganana; 'soepaja ngabanda ka kapala-kapalana sasoeke pribadi, sarta maparin harti ka kokolot-kokolotna. 'Tidinja Israil soemping ka Mësir; sarta Jakoeb ngoembara *f* di tanah Ham. 'Djeung koe Pangeran *g* oematna disina baranahan rosa pisan, didjadikeun loba ti satroe-satroena.

a 1 Moesa 41: 54. *b* 3 Moesa 26: 26. *c* 1 Moesa 45: 5. *d* 1 Moesa 41: 14. *e* 1 Moesa 41: 40. *f* Djab. 106: 22. *g* 2 Moesa 1: 7, 12.

25 Ari *a* hate oerang Mësir koe Pangeran diganti, sina geuleuheun ka oematna, sina ngadaja ka abdi-abdi andjeunna. 26 'Ladjëng Pangeran *b* miwarang Moesa abdina, djeung Haroen noe geus dipilih koe andjeunna. 'Nja eta *c* seug di maranehanana pada ngadamël tanda-tanda andjeunna, sarta moedjidjat-moedjidjat 28 di tanah Ham. 'Andjeunna *d* ngadatangkeun poëk, seug didamël poëk; sarta teu maroengpang ka pangandika andjeunna. 'Tjai-tjai oerang Mësir *e* koe andjeunna disalin didamël gëtih, djeung 30 andjeunna maehkeun laoeke-laoekna. 'Tanahna pinoeh koe bantjet, tjatjakan di 31 djëro kamar radja-radjana. 'Andjeunna nimbalan, *f* seg datang seungseureudan; djeung aja rambëtoek di sawëwëngkëranana. 'Andjeunna maparin hoedjanna hoedjan boewah, djeung aja seuneu haroereng di satanahna. 'Sarta andjeunna ngagëboeg tangkalna anggoer djeung tangkalna kondang; toer motongkeun 34 kakaian di sawëwëngkëranana. 'Andjeunna nimbalan, *g* seg datang simeut djeung 35 lege, sarta taja bilanganana; 'nja eta ngahakanan sakabeh djoedjoekoetan di satanahna, malah hasil lahanna bejak 36 dihakanan. 'Djeung deui *h* andjeunna maehkeun sakabeh tjikal di satanahna, loeloegoe kabëdasaanana sakabeh.

a 2 Moesa 1: 10. *b* 2 Moesa 3: 10; 4: 14. *c* Djab. 78: 43. *d* 2 Moesa 10: 21. *e* Djab. 78: 44. *f* 2 Moesa 8: 16, 21. *g* Djab. 78: 46. *h* Djab. 78: 51.

37 Tidinja oematna koe andjeunna di-ka-loewarkeun, *a* sarta marawa émasperak; djeung sakaom-kaomna taja noe 38 titadjong. 'Oerang Mësir baroengageun waktue eta boedal; karana geus pada 39 katinggang sijeun koe maranehna. 'Andjeunna meberkeun *b* hidji mega baris pipinding; kitoe deui seuneu baris nja-angkeun peuting. 'Pada nënëda, *c* seug

andjeunna ngadatangkeun poejoeh, sarta maranehna disareubeuhan koe roti ti 41 sawarga. 'Andjeunna moekakeun *d* batoe karang, seug ngagoelak tjai, wani ngotjor di tanah keëng sapërti waloengan.

a 2 Moesa 12: 35. *b* Djab. 78: 14. *c* Djab. 78: 24, 27. *d* Djab. 78: 16.

42 Karana andjeunna emoeteun ka pangandikana noe soetji, djeung ka Ibrahim abdina. 'Kitoe andjeunna ngaloe-warkeun oematna djeung kaätohan; noe kening andjeunna milih dika-loewar- 43 keun djeung sësënggakan. 'Sarta andjeunna *a* ka maranehna maparinkeun tanah-tanah oerang kapir; djadi pada ngabogaän beunang kasoésahan bangsa- 45 bangsa. 'Noe dipandang soepaja pada ngestoekeun pikoekoeh andjeunna, sarta narëtëpkeun papakonna. Haleloeja!

a Jos. 24: 13.

DJABOER 106.

Haleloeja! *a* Geura halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab 2 langgëng kaäsihanana. 'Saha noe bisa njatoerkeun tandaning kawasa Pangeran, djeung ngembarkeun sakabeh poedjianana?

a 1 Bab. 16: 34.

3 Bagdja tëmën djalma, noe ngestoekeun hoekoem, noe ngalampahkeun ka- 4 bënëran sapapandjangna! 'Noen Pangeran! moegi emoet ka koering dina kasoekaän ka oemat andjeun; moegi ngalajad ka koering njandak kasalamë- 5 tan andjeun; 'soepaja koering ngaraos kangeunahan djalma kapilih andjeun; soepaja koering boengah koe kaboengan oemat andjeun; soepaja koering moedji maneh sinarëngan *a* kagoengan andjeun.

a Djab. 74: 2.

6 *a* Koering garadoeh dosa, nja sapërtos karoehoen koering; koering pada mi- 7 lampah bengkok, migawe doraka. 'Karoehoen koering di Mësir hanteu njarëgëpkeun ka moedjidjat andjeun, teu ngaringëtkeun kana kagëdean kaäsihan andjeun; *b* salërësna pada mantangoel 8 di sisi laoet, di laoet Agër. 'Parandene kitoe koe andjeunna disalamëtkeun koe karna padjënënganana; këršana nganja- 9 hokeun kawasana. 'Seug andjeunna njeuseul ka laoet Agër, disina saät; *c* bari toeloey maranehna koe andjeunna ditoejoen nJORANG sagara, kawas nJORANG

- 10 tégal. 'Nja pada disalamétkeun koe andjeunna ti leungeun djalma noe geu-
- 11 leuh, didjait ti leungeun moesoeh. 'Ari satroe-satroena ^a pada dilipoetan koe
- 12 tjai; hidji ge taja noe kari. 'Toeloej ^e pada pèrtjaja ka pangandika andjeunna, sarta pada nganjanjikeun poedjianana.
- ^a Dan. 9:5. ^b 2 Moesa 14:11. ^c 2 Moesa 14:21. ^d 2 Moesa 14:28. ^e 2 Moesa 14:31; 15:1.
- 13 Gantjang pisan maranehna paroho ka padamèlanana; teu ngadaragoan pada ngèrsana. 'Ènjana ^a pada datang hawanapsoe di tégal lèga, sarta pada ngadodja ka Allah di ènggon rehe. 'Ladjèng ^b koe andjeunna dipaparin samentana; tapi dirina didatangan kasakit ngabènggan.
- ^a 4 Moesa 11:4. ^b Djab. 78:30, 31.
- 14 Djeung deui ^a maranehna ngadarèngkian ka Moesa di pasanggrahan; kitoe keneh ka Haroen, noe djadi kasoetji
- 15 Pangeran. 'Toeloej boemi tjalangap, ^b seg njaploek Daton, djeung ngalipoetan
- 16 Abiram sakodianana. 'Malah aja seuneu ngagèdoer dina kodian eta; sakoer djalma doraka teja kahoeroe koe hoeroengna.
- ^a 4 Moesa 16:2. ^b 4 Moesa 16:31.
- 17 Djeung deui ^a maranehna njarijeun hidji sasapian di Horeb, bari njarèmbah ka eta artja sipat tjitak teh. 'Djadi kamoeljaanana koe maranehna diganti koe roepa sapi noe njatoe djoekoet.
- 18 'Geus pada poho ka Allah, Djoeroe-salamètna, noe ngadamèl padamèlan araheng di Mèsir; 'nja eta moedjidjat-moedjidjat ^b di tanah Ham, sarta pèrkara-pèrkara noe matak sijeun di sisi laoet
- 19 Agèr teja. 'Mana andjeunna nimbalan, ^c kèrsa noempoerkeun maranehanana. Kasèdèk Moesa, kakasih andjeunna, dèg ngadèg ^a di noe beulah ka pajoeneunana, mègatan bèndoena, djadi teu toeloes maranehna diroeksakkeun.
- ^a 2 Moesa 32. ^b Djab. 105:27. ^c 2 Moesa 32:10. ^d Jèh. 13:5.
- 20 Djeung deui ^a maranehna pada nampik tanah aloes; teu pèrtjajaeun ka pangandika andjeunna. 'Sarta tinggèlèndèng di djèro himah-himahna; teu nareroet ka timbalan Pangeran. 'Noe matak maranehna ^b koe andjeunna dipangngatjoengkeun pananganana, kèrsana dek disina raroeboeh di tégal lèga;
- 21 'djeung toeroenanana dek disina raroeboeh di oerang kapir, ^c sarta dek dipantjaoerakeun, diajakeun di sagala tanah. ^a 4 Moesa 14. ^b 4 Moesa 14:28. ^c Djab. 44:12.
- 22 Djeung deui ^a maranehna njarantel ka Baäl-Peor, sarta pada ngahakan koerban ka noe paraeh; 'djadi pada njiyeun pibèndoeun koe lakoe-lampahna, noe matak aja balahi njambèr ka maranehna.
- 23 'Neut ngadèg Pinèhas, nèrapkeun hoe-koem; seug balahi teja kandèg. 'Ari eta lampah diètangkeun djadi kabèneran Pinèhas, toeroen-toemoeroen, salalanggèngna.
- ^a 4 Moesa 25:3.
- 24 Djeung deui ^a maranehna njarijeun pibèndoeun di sisi tji Mèriba, noe matak Moesa tjilaka tina sabab maranehanana. 'Wantoe pada mantangoel ka Roh andjeunna, ^b noe matak Moesa katalandjoeran koe lambèjna.
- ^a 4 Moesa 20:12. ^b 4 Moesa 20:10.
- 25 Djeung deui ^a teu naloempoerkeun bangsa-bangsa, noe koe Pangeran ditimbaleun ka maranehna; 'anggoer ^b seug patjamboer djeung oerang kapir, sarta pada diadjar pagaweanana. 'Pek pada ngabakti ka brahala-brahalana, sarta eta minangka ridjèt ka maranehna. 'Malah-malah ngaloerbankeun anakna laki-awewe ^c ka setan-setan; 'djadi ngaloetjoerkeun gètih noe taja salahna, nja eta gètih anakna lalaki-awewe, noe koe maranehna dikoebankeun ka brahala Kanaan; ^d mana tanah teh kanadjisan
- 26 koe hoetang gètih. 'Djeung pada nganadjiskeun maneh koe pagaweanana, sarta ^e djarinah koe lakoe-lampahna.
- 27 'Noe matak Pangeran djadi bèndoe ka oematna, sarta dongkap ka giroek ka kagoenganana. 'Ladjèng diselehkeun ^f ka leungeun oerang kapir; seg pada kapoerba koe noe gareuleuh ka maranehna.
- 28 'Sarta pada disèsèdèk koe moesoeh-moesoehna, djeung ditoendoekkeun di handapeun leungeun eta.
- ^a Hak. 1:28. ^b Hak. 3:5, 6. ^c 5 Moesa 32:17. ^d 4 Moesa 35:33. ^e 2 Moesa 34:16. ^f Hak. 2:14.
- 29 Pirang-pirang kali maranehna koe andjeunna dileupaskeun; tatapi maranehna sok mantangoel deui bae, mawamawa karèp sorangan, sarta datang ka baroentakna koe kadorakaanana. 'Parandene kitoe andjeunna ningali dina kasoesianana, satijap-tijap ngadangoe panjambatna; 'sarta andjeunna ^a emoe-teun ka pèrdjangdjanana keur pimangpaateun maranehna, bari hawatoseun noemoetkeun kagèdean kaasihana.

- 46 'Toer dipaparin kawelasan di pajoeneun sadajana noe ngadjarah inja. *a* Djab. 105 : 8.
- 47 *a* Noen Pangeran, Allah koering sadaja! moegi-moegi njalamëtkeun ka koering; sarëng moegi koering dikoempoelkeun ti lëbah oerang kapid, soepaja koering pada hatouer noehoen ka padjënengan andjeun noe soetji, soepaja koering pada ajeuh-ajeuhan koe poedjian andjeun. *a* 1 Bab. 16 : 35.
- 48 Sagala poedji ka Pangeran, Allah Israil, ti kalanggëngan dongkap ka kalanggëngan deui! Djeung sakabeh djalma koedoe pada njëboet: Amin, Haleloeja!

DJABOER 107.

- Geura *a* halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgëng kaasihana. 'Koedoe ngaromong kitoe anoe kenging Pangeran ngadjait, sakoer noe koe andjeunna didjait ti leungeun satroe, *s* 'bari dikoempoelkeun ti sagala tanah, ti wetan djeung ti koelon, ti kaler sarta ti tëbeh laoet. *a* Djab. 106 : 1.
- 4 Aja noe sarasab di tëgal lëga, di djalan ènggon rehe; teu manggih nagara geusan tjitjing. 'Pada langlajouseun, toer halabhabeun; soekmana kalëlëban dina dirina. 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekëran, pada dika-loewarkeun tina karoepëkanana; 'dibënërkeun ka djalan lëmpëng, soepaja datang ka nagara geusan tjitjing. 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaasihana, djeung tina moedjidjatmoedjidjatna ka anak Adam; 'sabab andjeunna geus miseubeuhan ka djalma noe hanaäng, sarta djalma noe langlajouseun geus ditjoekoeupan koe kahadean.
- 10 Aja noe darijoek di noe poëk sarta dina kalangkang maot, kabarogod koe kabalangsakan djeung beusi; 'sabab mantangoel ka timbalan Allah, sarta mitjeun pangërsanoel Langkoeng Agoeng; *s* 'mana hatena koe andjeunna dihandapkeun lantaran kasoesian; pada laboeh, sarta taja noe noeloeng. 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekëran, pada disalamëtkeun tina karoepëkanana; *s* 'dika-loewarkeun ti noe poëk sarta tina kalangkang maot, bari barogodna dipëgatkeun. 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaasihana, djeung tina moedjidjatmoedjidjatna

- 16 ka anak Adam; 'sabab andjeunna *a* geus ngabëdjadkeun panto tambaga, sarta toelak beusi geus dipotongan. *a* Jës. 45 : 2.
- 17 Aja djalma paloeng kasangsara tina djalan kamasijatanana djeung tina kadorakaänana. 'Njawana *a* giroekeun ka saroeaning kahakanan, sarta dirina geus *s* nëpi ka *b* lawang maot. 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekëran, pada disalamëtkeun tina karoepëkanana.
- 20 'Andjeunna miwarang pangandikana, seug eta ditjalageurkeun, pada diloe-poetkeun ti saroeangan-saroeanganana. 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaasihana, djeung tina moedjidjatmoedjidjatna ka anak *s* Adam. 'Sarta koedoe pada ngoerbankeun *c* koerban pamoedji, bari njaritakeun dadamëlan andjeunna, dibarëngan sësënggakan. *a* Aj. 33 : 20. *b* Djab. 9 : 14. *c* 3 Moesa 7 : 12.
- 23 Aja noe toeroen ka laoet, taroempak *s* kapal, milampah gawe di tjai gëde. 'Eta teh narendjo dadamëlan Pangeran, sarta moedjidjatmoedjidjatna di noe djëro.
- 25 'Karana andjeunna nimbalan, sarta nga-hoedangkeun angin riboet; seug eta nga-gëdekeun ombak-ombakna. 'Tjat aroeng-gah ka langit, djoet taroeroen ka lëgok; *s* pikirna lalëboer bawaning palaoer. 'Pada kalawang-koleweng daloegdag-daligdeug sapërti noe mabok, djeung sakabeh *s* kapintëranana leungit. 'Tatapi ari sasambat ka Pangeran keur kasoekëran, pada dika-loewarkeun tina karoepëkanana. 'Riboet teja dirandëgkeun, kaganti koe hiliwir, sarta ombakna rarepeh.
- 30 'Toeloej pada boengah, doemeh eta djarëmpe; sarta maranehna koe andjeunna ditëpikéun ka palaboewan noe disëdja.
- 31 'Noe kitoe koedoe nganoehoenkeun ka Pangeran tina kaasihana, sarta tina moedjidjatmoedjidjatna ka anak Adam; *s* 'djeung koedoe pada ngagoengkeun ka andjeunna dina pakoempoelan oemat, sarta maroedji ka andjeunna di pang-tjalikan para sësëpoeh.
- 33 Aja bangawan koe andjeunna didjadikeun tëgal lëga, djeung aja sirah tjai *s* didamël ènggon këlang. 'Aja tanah lendo didjadikeun tanah pangset, tina kagorengan priboemina. 'Aja tëgal lëga *a* koe andjeunna didjadikeun ènggon soegih tjai, sarta aja tanah këng didamël sirah

36 tjai. 'Ladjëng andjeunna di dinja ngëng-
gonkeun noe pada langlajeuseun; prak
eta ngadëgkeun nagara geusan tjitjing;
37 'djeung pada njëbaran lahan, bari nja-
rijeun këbon anggoer, sarta ngabarogaan
38 hasil beubeunangan. 'Ari eta teh koe
andjeunna pada dibërkahan, mana nga-
lobaan rosa pisan, sarta dipaparin tjo-
tjoan lain saeutik-eutik. *a* Jës. 41 : 18.
39 Tidinja eta djalma ngoerangan, sarta
datang ka taroeroen, tina asal paneung-
teuinganan, katjilakaan djeung kasoesa-
40 han. 'Andjeunna *a* namplukkeun katjoe-
waan ka menak-menak, sarta disina
sarasab di noe soewoeng, taja djalan.
41 'Balik-balik noe waloerat koe andjeunna
dihandjatkeun tina kabalangsakan, sarta
bangsa-bangsana didjadikeun saperti
42 ingon-ingon. 'Koe djalma noe saestoe
b katarendjo, bari baroengaheun; *c* dëmi
sagala kagorengan mah ngabëkëman
soengoetna. *a* Aj. 12 : 21, 24. *b* Aj. 22 : 19.
c Aj. 5 : 16.

43 Saha noe pintër? nja eta koedoe nges-
toekeun noe tadi, djeung koedoe ngahar-
tikeun kaasih Pangeran.

DJABOER 108.

Ijeu poepoedjian djaboer damëlan Da-
woed.

2 Noen Allah! *a* hate koering pageuh;
koering sëdja njanji sarëng moedji, të-
3 roes sarëng pangatjian koering. 'Eh, tjë-
lëmpeung djeung katjapi! geura njaring;
koering sëdja ngageuingkeun padjar.
a Djab. 57 : 8.
4 Noen Pangeran! koering sëdja hatoe
noehoen ka andjeun di sagala bangsa;
sarëng sëdja moedji ka andjeun di sa-
5 gala kaom. 'Karantën kaasih andjeun
agoeng, ngoengkoelan langit; sarëng
kajaktosan andjeun dongkap ka mega.
6 'Moegi ngaloehoerkeun andjeun ti batan
langit, noen Allah! sarëng kamoeljaan
andjeun moegi njata di saboemi kabeh.
7 *a* Soepaja kaasih andjeun pada didjait,
moegi maparin kasalamëtan koe pana-
ngan andjeun têngën, sarëng moegi koe-
ring sadaja dikaboel! *a* Djab. 60 : 7.
8 Allah geus ngandika dina kasoetjia-
nana; koering sëdja soeka-soeka; koe-
ring sëdja ngabagikeun nagara Sëkem,
9 sarëng ngoekoer lëbak Soekot. 'Koering
noe gadoeh tanah Gilad; koering noe

gadoeh tanah Mënase; ari Epraim poe-
rah ngaraksa sirah koering; Joeda lim-
10 boehan koering. 'Moab minangka pa-
ngobokan koering; ka loehoer Edom
koering sëdja ngaloengkeun sapatoe koe-
ring; koe hal Pëlisti koering sëdja
soerak.
11 Saha noe pingasoepkeuneun koering
ka nagara noe wëwëg? saha noe pingan-
12 teurkeuneun koering ka Edom? 'Ari an-
djeun teh, noen Allah! lain mitjeun
koering sadaja? sarawoeh andjeun han-
teu njarëngan boedal, noen Allah! sa-
13 rëng wadya-balad koering. 'Moegi ma-
parin pitoeloeng ka koering sadaja,
dileupaskeun ti noe njoesoekër; da ari
toeloengan manoesa mah taja damëlna.
14 'Reudjeung Allah bakal oerang marilam-
pah kagagahan; karana sakoer noe njoe-
soekër ka oerang mëngke koe andjeunna
diidëk-idëk.

DJABOER 109.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer
damëlan Dawoed.

Noen Allah, noe dipoedji koe koering!

2 *a* moegi oelah ngantëp. 'Karantën soe-
ngoet djalma doraka sarëng soengoet
djalma tjidra pada ngangah ka koering;
ngaromongna ka koering letah bohong.
3 'Koering koe eta dilingkoengan omo-
ngan ati noe geuleuh; *b* estoe pada
mërangan ka koering teu karana sabab.
4 'Kanjaahan koering koe eta dibalës
ngamosoeh; doepi koering mah nënëda
5 bae. 'Jaktos pamolahna ka koering,
c hade dibalës goreng, sarëng kanjaahan
koering dibalës kageuleuhan. *a* Djab. 35 : 22.
b Djab. 69 : 5. *c* Djab. 35 : 12.
6 Moegi koe andjeun eta teh dioeroes-
keun ka noe doraka, sarëng Setan sina
7 nangtoeng ti katoehoeunana. 'Samang-
sa dihoekoeman, manehna sina ka loe-
war salah; *a* sarëng panëdana sina nga-
8 djadi dosa. 'Poëna sina pondok; *b* ka-
pangkatanana sina ditjékël koe noe
9 sanes. 'Anakna sina djaradi pahatoe,
sarëng pamadjikanana sina djadi randa.
10 'Toer anakna sina pada ngalantoer bari
bërmaen, nijjar rëdjëki djaoeh ti tari-
kolotna. *a* Sil. 28 : 9. *b* Lal. 1 : 20.
11 Sabobogaanana sina dipoepoel koe
noe mihoetangkeun, sarëng beunangna
hese-tjape sina dirampog koe deungeun-

12 deungeun. 'Oelah aja noe djongdjong
 heman ka dinja, saréng oelah aja noe
 13 karoenja ka anak-pahatoena. 'Anak-
 intjoena sina dibasmi; ngaran-ngaranna
 sina dileungitkeun dina toeroenan dja-
 14 man mēngke. 'Kadorakaän karoehoenna
 moegi diēmoetkeun koe Pangeran; sa-
 réng dosa indoengna moegi oelah di-
 15 leungitkeun. 'Nja sina ngagēlar di pa-
 joeneun Pangeran teu pētōt-pētōt; ^a sa-
 réng ingētan ka maranehna sina dieu-
 weuhkeun ti boemi. ^a Aj. 18:17; Djab. 34:17.
 16 Sapedah eta teu pisan ingēt ngalam-
 pahkeun kahamanan, ēnjana mah nga-
 nijaja ka djalma balangsak, nja waloe-
 rat, nja ngēnēs hate; noe dipambrih
 17 maehan. 'Ari eta teh njaāheun kana
 panjapa, mana ngadatangan ka maneh-
 na; djeung teu soedieun kana kabērka-
 han, mana ngadjaoehan ka manehna.
 18 'Ari eta teh makeanan maneh koe pa-
 njapa, sapērti koe pakena; sarta panjapa
 teh njērēp ka batinna sapērti tjai,
 djeung sapērti minjak ka toelang-toe-
 19 langna. 'Mana sing djadi ka manehna
 sapērti badjoe, noe noetoepan dirina,
 djeung sapērti saboek, noe koe maneh-
 20 na dipake teu pētōt-pētōt. 'Nja kitoe
 bajaran ti Pangeran ka noe ngamoesoeh
 ka koering, djeung ka noe ngaromong
 goreng hal njawa koering.
 21 Doepi andjeun, noen Pangeran Goesti!
 moegi nangtajoengan ka koering tina
 sabab padjēnēngan andjeun; ^a sarehing
 kaūsihan andjeun sipat moerah, moegi
 22 koering leupaskeun! 'Karantēn koering
 nja balangsak nja waloe rat; saréng hate
 koering asa ditoēblēs di djēro diri koe-
 23 ring. 'Sapērtos kalangkang keur man-
 djangan, kitoe koering nja wangsoel;
 koering teh kagēbrig sapērtos simeut.
 24 'Toeuer koering njorotjod balas poewasa,
 saréng badan koering koeroe, taja lin-
 25 toehna. 'Estoe koering geus djadi hina-
 keuneun eta; tijap-tijap narendjo ka koe-
 ring, ^b seug gogodēg. ^a Djab. 69:17. ^b Djab. 22:8.
 26 Moegi-moegi mitoeloeng ka koering,
 noen Pangeran, Allah koering! Moegi
 koering salamētkeun noemoetkeun ka-
 27 asihan andjeun. 'Soepaja eta pada nga-
 njahokeun, jen ijeu teh panangan an-
 djeun; jen nja andjeun, Pangeran! noe
 28 midamēl kijeu. 'Kadjeun eta teh njarapa,
 soepaja andjeun ngabērkan; kadjeun

pada ngamoesoeh, soepaja mareunang
 era; tinangtos abdi gamparan piboe-
 29 ngaheun. 'Sakoer noe ngamoesoeh ka
 koering ^a moegi sina njarandang kawir-
 rangan, saréng sina noetoepan diri koe
 kaeraänana sapērtos koe haroedoem.

^a Djab. 35:36.

30 Koering sēdja hatouer noehoen ka Pa-
 ngeran koe biwir antēp-antēpan, djeung
 sēdja moedji ka andjeunna di tēngah
 31 djalma loba. 'Sabab andjeunna ngadēg
 ti katoehoeūn noe waloe rat, disala-
 mētkeun ti sakoer noe ngahoekoeman
 njawana.

DJABOER 110.

Ijeu djaboer damēlan Dawoed.

^a Lahiran Pangeran ka Goesti koe-
 ring: Geura tjalik di katoehoeūn kami,
 datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe
 kami didijjeun djodjodog pikeun soekoe
 2 maneh. 'Pangeran bade ngahontalkeun
 tētēkēn kawasa andjeun ti Sion, [bari
 ngalahir]: Maneh sing moerba di tēngah
 moesoeh maneh! ^a Mat. 22:44; Ibr. 1:13.

3 Oemat andjeun bade soeka sorangan
 dina mangsa andjeun ngērid balad, ^a
 saréng marake pamidangan soetji; ti
 pianakan padjar pimēdaleun ka andjeun
 4 tji-iboen nonoman andjeun. 'Pangeran
 geus soempah, saréng moal pikadoehoe-
 ngeun: ^b Maneh teh Panghoeloe sala-
 langgēngna, sakoemaha panata Mel-
 kisidik. ^a Djab. 96:9. ^b 1 Moesa 14:18; Ibr. 5:6.

5 Goesti di tēngēneun andjeun bade
 ngarēmoekeun radja-radja samangsa
 6 andjeunna bēndoe. 'Andjeunna ^a bade
 ngahoekoeman ka bangsa-bangsa, moeng-
 gah pinoeh koe majit; bade ngarēmoe-
 7 keun hoeloe dina tanah loba. 'Andjeunna
 di djalan bade ngaleueut tina waloe-
 ngan; sabab kitoe andjeunna bade njēng-
 katkeun mastaka. ^a Wahj. 19:11.

DJABOER 111.

Haleloeja! Kaoela sēdja nganoehoen-
 keun ka Pangeran tēroes reudjeung
 hate, dina karagēman djalma saestoe
 sarta dina padjēmoehan.

2 Padamēlan Pangeran nja aragoeng;
 sarta didongdon-dongdon koe sadaja noe
 soeka ka darinja.

3 Agoeng djeung moelja dadamēlanana;
 sarta kabēnēranana tētēp salalawasna.

4 Andjeunna ngadamēl pangingēt-ngi-

- ngët ka moedjidjat-moedjidjatna; Pangeran sipat koernija, nja sipat wëlas.
- 5 ^a Andjeunna maparin rëdjëki ka sa-koer noe sijeun koe andjeunna; salalanggëngna andjeunna ngemoetkeun përdjangdjanana. ^a Djab. 34:10; 105:8.
- 6 Andjeunna ka oematna geus nganjahokeun kamatihan padamëlanana; pada dipaparin milik oerang kapir.
- 7 Padamëlan pananganana sajakti sarta adil; sakabeh papakonna pada satoehoe;
- 8 Pada koekoeh langgëng salalawasna; didamëlna sajakti djeung saestoe.
- 9 Andjeunna ka oematna geus ngadatangkeun kaleupasan; përdjangdjanana dikërsakeun salalanggëngna; padjënënganana soetji sarta matak sijeun.
- 10 ^a Mimitina kapintëran nja eta sijeun koe Pangeran; saha-saha noe ngalam-pahkeun, nja eta hade pangarti; poe-djina tëtëp salalawasna. ^a Aj. 28:28; Sil. 1:7.

DJABOER 112.

- Haleloeja! ^a Bagdja pisan djalma noe sijeun koe Pangeran, noe soeka tëmën ka timbalanana. ^a Djab. 128:1.
- 2 ^a Anak-intjoena bakal kawasa di boemi; toeroenan djalma saestoe tangtöe dibërkahan. ^a Sil. 20:7.
- 3 Di djëro imahna aja arta-banda djeung kabeungharan; sarta kabënëranana tëtëp salalawasna.
- 4 ^a Pikeun djalma noe saestoe bidjil tjahja di noe poëk; andjeunna sipat koernija, djeung sipat wëlas, sarta sipat adil. ^a Djab. 97:11.
- 5 Djamoega pisan djalma noe karoe-njaän sarta ngindjeumkeun; nja eta bakal njoekoepan përkarana dina hoe-koeman.
- 6 Karana moal didjalikeuh salalanggëngna; djalma noe bënëer didjijeun ingëtan salalanggëngna.
- 7 Moal sijeuneun koe bedja goreng; hatena pageuh, bawaning ngandël ka Pangeran.
- 8 Hatena koekoeh-pëngkoeh, moal sijeun-sijeun; ^a tangtöe eta datang ka poewas nendjo ka satroe-satroena. ^a Djab. 118:7.
- 9 ^a Eta ngawoerkeun, barangbere ka noe mariskin; kabënëranana tëtëp salalawasna; ^b tandoekna bakal tjëngkat kalawan kahormatan. ^a 2 Kor. 9:9. ^b Djab. 89:18.

- 10 Noe doraka bakal nendjo, bari njëri angën; bakal kékërotan hoentoena, bari seg adjoer. ^a Kahajang djalma daroraka geus tangtöe leungit. ^a Aj. 8:13.

DJABOER 113.

- Haleloeja! ^a Geura maroedji, eh abdi-abdi Pangeran! geura maroedji ka
- 2 padjënëngan Pangeran! 'Padjënëngan Pangeran koedoe pada njoekoerkeun ti ajeuna sarta datang ka salalanggëngna.
- 3 'Ti sëmët ^b pangbidjilan panon-poë tëpi ka pangsoeroepanana koedoe dipoedji padjënëngan Pangeran. ^a Djab. 134:1. ^b Djab. 50:1.
- 4 Pangeran teh loehoer, ngoengkoelan sakabeh bangsa; kamoeljaänana ngoeng-
- 5 koelan langit-langit. 'Saha ^a noe nandingan ka Pangeran, Allah oerang?
- 6 Linggihna di noe loehoer, 'ningalna ^b ka noe handap, di langit sarta di boemi. ^a Djab. 35:10. ^b Djab. 138:6.
- 7 ^a Andjeunna noe ngahoedangkeun anoe malarat tina taneuh, noe ngadjoengdjoengkeun anoe miskin tina djarian, 'didjoekkeun reudjeung para menak, reudjeung para menak oematna.
- 9 'Awewe noe gaboeg koe andjeunna disina ënggon-ënggon, didjadikeun indoeng boengah, loba anak. Haleloeja! ^a 1 Sam. 2:8.

DJABOER 114.

- Basa Israil ka loewar ti Mësir, anak-poetoe Jakoeb ka loewar ti bangsa
- 2 noe sedjen basana, 'harita Joeda djadi kasoetjian andjeunna, Israil djadi wëwëngkëranana.
- 3 ^a Laoet teh nendjo, seug oendoer; tji
- 4 Jordan balik ka toekang. 'Goenoeng-goenoeng adjroeg-adjroegan tjara domba lalaki, pasir-pasir adjroeg-adjroegan sapërti anak domba. ^a 2 Moesa 14:16; Jos. 3:13.
- 5 Naha, laoet! mana maneh oendoer? Naha, tji Jordan! mana maneh balik ka
- 6 toekang? 'Naha, goenoeng-goenoeng! mana maraneh adjroeg-adjroegan tjara domba lalaki? Naha, pasir-pasir! mana maraneh adjroeg-adjroegan sapërti anak domba?
- 7 Eh boemi! sing goemëtër di pajoneun Goesti, di pajoneun ^a Allah Jakoeb! 'Batoe karang teja ^b koe andjeunna disalin, didamël ënggon soegih tjai; batoe teuas teja didamël tji-njoesoe! ^a Djab. 84:9. ^b Djab. 78:15.

DJABOER 115.

Lain ka koering sadaja, Pangeran! lain
 1 ka koering sadaja, nja ka padjénengan
 andjeun moegi maparin kahormatan, koe
 hal pèrkawis kaasih andjeun, koe hal
 2 pèrkawis kajaktosan andjeun. 'Pinao-
 neun ^a oerang kapir ngaromong: Di ma-
 na ajeuna Allahna? ^a Djab. 79: 10.
 3 Ari ^a Allah oerang linggih di sawarga;
 naon bae pangèrsana, koe andjeunna di-
 4 damél. 'Brahala-brahala maranehanana
 mah ^b perak djeung émas, djidjijeunan
 5 leungeun manoesa. 'Aja soengoetan, teu
 6 lemek; aja panonan, teu neuleu; 'aja
 tjeulian, teu ngadenge; aja iroengan,
 7 teu ngambeu; 'aja leungeunan, teu nja-
 bak; aja soekoean, teu leumpang; djeung
 8 tikorona teu njowara. 'Noe njarijeun
 eta pidjaradieun saperti eta; kitoe deui
 sakoer noe ngandél ka eta. ^a Djab. 135: 6.
^b Djab. 135: 15.
 9 ^a Eh Israil! maneh sing ngandél ka
 Pangeran; nja andjeunna noe djadi pa-
 10 noeloengna djeung kèpèngna. 'Eh, anak-
 poetoe Haroen! maraneh sing ngarandél
 ka Pangeran; nja andjeunna noe djadi
 11 panoeloengna djeung kèpèngna. 'Eh, sa-
 koer noe sijeun koe Pangeran! maraneh
 sing ngarandél ka Pangeran; nja an-
 djeunna noe djadi panoeloengna djeung
 kèpèngna. ^a Djab. 131: 3.
 12 Pangeran emoeteun ka oerang; geus
 tangtoe ngabèrkahan; tangtoe ngabèr-
 kahan ka anak-poetoe Israil; tangtoe
 ngabèrkahan ka anak-poetoe Haroen;
 13 tangtoe ngabèrkahan ka sakoer noe
 sijeun koe Pangeran, ka noe leutik, ka
 14 noe gède. 'Pangeran tangtoe ngawoe-
 woehan ka maraneh, nja ka diri ma-
 raneh sarta ka anak-intjoe maraneh.
 15 Maraneh moegi dibèrkahan koe Pa-
 ngeran, noe ngadamél langit djeung boe-
 16 mi. 'Moenggoehing langit teja, langit
 teh bade Pangeran; dèmi boemi mah
 koe andjeunna dipaparinkeun ka anak
 17 Adam. 'Anoe maot ^a teu maroedji ka
 Pangeran; nja eta sakabeh noe geus
 18 toeroen ka énggon ^b noe djèmpe. 'Dèmi
 oerang mah sèdja njaloekoerkeun ka
 Pangeran ti ajeuna datang ka sala-
 langgèngna. Haleloeja! ^a Djab. 6: 6.

^b Djab. 94: 17.

DJABOER 116.

Koering njaah ka Pangeran, sabab an-
 djeunna ngadangoekeun panèda koe-
 2 ring djeung panoehoen koering. 'Sabab
 andjeunna njondongkeun tjèpilna ka koe-
 ring; mana koering sèdja sasambat ka
 3 andjeunna satoetoe oemoer. 'Tadina ^a
 koering kabeulit koe talining maot, sarta
 ngarasa kanjèrian énggon noe paeh;
 koering manggih kasoésahan djeung ka-
 4 soekèran. 'Seug koering sasambat ka
 padjénengan Pangeran: Adoeh, Pange-
 ran! njawa koering moegi-moegi dileu-
 paskeun. ^a Djab. 18: 6.
 5 ^a Pangeran nja sipat koernija nja sipat
 adil; estoe Allah oerang sipat wélas.
 6 'Pangeran ngaraksa noe lalangsar hate;
 tadina koering ripoe, tapi koe andjeun-
 7 na disalamètkeun. 'Eh njawa! geura
 balik ka reureuh maneh; karana Pa-
 ngeran geus midamél kahadean ka ma-
 8 neh. 'Karantèn ^b andjeun geus ngaleu-
 paskeun njawa koering tina maot, panon
 koering tina tji-mata, saréng soekoe
 9 koering tina laboeh. 'Koering bakal loe-
 mampah di pajoeneun Pangeran ^c dina
 tanah djalma hariroep. ^a Djab. 86: 15.
^b Djab. 56: 14. ^c Djab. 27: 13.
 10 ^a Koering pèrtjaja, koe sabab kitoe
 koering ngomong; koering mantas ka-
 11 balangsak katjida. 'Tadina ^b koering
 kapongpongan mitjatoer: ^c Sakabeh djal-
 12 ma bohong. 'Koemaha koering nja pi-
 maléseun ka Pangeran tina saniskara
 13 kasaeana ka koering? 'Koering sèdja
 ngadjoengdjoengkeun loemoer kasala-
 mètan, bari njèboet padjénengan Pa-
 14 ngeran. 'Sèdja ^a nèkanan nadar koering
 ka Pangeran, kasaksian koe sakabeh
 oematna. ^a 2 Kor. 4: 13. ^b Djab. 31: 23.
^c Roem 3: 4. ^d Djab. 22: 26.
 15 ^a Maotna kaasih Pangeran koe manah
 16 andjeunna dipikaadjén. 'Noen Pangeran!
 jaktos koering teh abdi andjeun; koe-
 ring teh abdi andjeun, ^b anak abdi an-
 djeun awewe; barogod koering koe an-
 17 djeun geus dilesotkeun. 'Koering ka
 andjeun sèdja ngoerbankeun ^c koerban
 pamoedji, bari njèboet padjénengan Pa-
 18 ngeran. 'Sèdja nèkanan nadar koering
 ka Pangeran, kasaksian koe sakabeh
 19 oematna; 'di boeroean gèdong Pangeran,
 di téngh-téngh maneh, Jérusalem!
 Haleloeja! ^a Djab. 72: 14; 97: 10. ^b Djab. 86: 16.
^c Djab. 107: 22.

DJABOER 117.

Eh, ^a sakabeh oerang kapir! geura ma-
roedji ka Pangeran; eh, sakabeh bang-
sa! geura pada ngagoeng-ngagoeng ka an-
2 djeunna. 'Karana kaasihanaana rosa pisan
ka oerang; sarta ^b kajaktosan Pangeran
salalanggengna. Haleloeja! ^a Roem 15:11.
^b Djab. 100:5.

DJABOER 118.

Geura ^a halatoer noehoen ka Pangeran;
sabab moerah, sabab langgeng ka-
2 asihanana. 'Israil geura njéboet, jen lang-
3 geng kaasihanaana. 'Anak-poetoe Haroen
geura njaréboet, jen langgeng kaasihana-
4 nana. 'Sakoer noe sijeun koe Pangeran
geura njaréboet, jen langgeng kaasihana-
nana. ^a Djab. 106:1.

5 Kaoela tadina sasambat ka Pangeran
ti djéro kasoekéran kaoela; sarta kaoela
dikaboel koe Pangeran, diteundeun di
6 noe léga. 'Pangeran ^a noe njaréngan
ka kaoela; moal sijeun-sijeun kaoela teh:
7 manoesa mah bisa migawe naon ka
kaoela? 'Nja Pangeran pisan noe mi-
toeloeng ka kaoela; mana kaoela ^b tang-
toe poewas nendjo ka noe gareuleuh
8 ka kaoela. 'Ménding ^c njalindoeng ka
Pangeran djeung ngandél ka manoesa.
9 'Ménding njalindoeng ka Pangeran ^d
djeung ngandél ka menak-menak.

^a Djab. 56:5, 12; Roem 8:31; Ibr. 13:6. ^b Djab.
54:9. ^c Djab. 108:13; Jér. 17:5. ^d Djab. 146:3.

10 Sakabeh oerang kapir ngarijoeng ka
kaoela; tapi koe kaoela dek ditjatjar
11 mawa padjénengan Pangeran. 'Pada nga-
rijoeng ka kaoela, estoe kaoela diling-
koeng; tapi koe kaoela dek ditjatjar
12 mawa padjénengan Pangeran. 'Pada nga-
rijoeng ka kaoela ^a saperti njiroean; pada
datang ka pareum saperti seuneu soe-
loeh tjoetjoek; koe kaoela dek ditja-
tjar mawa padjénengan Pangeran.

^a 5 Moesa 1:44.

13 Maneh ka kaoela ngadoepak bangét
pisan, mambrih kaoela tidjoempalik;
tapi Pangeran noe mitoeloeng ka ka-
14 oela. 'Kabédasan kaoela djeung djaboer
nja Pangeran; estoe andjeunna noe djadi
15 kasalamétan kaoela. 'Aja sora séséng-
gakan djeung kasalamétan di djéro hi-
mah-himah djalma balénér: ^a pana-
ngan Pangeran téngén midamél kawasa.

16 'Panangan Pangeran téngén leuwih loe-
hoer; panangan Pangeran téngén mi-
17 damél kawasa. 'Kaoela moal paeh; geus
tangtoe kaoela hiroep, sarta njaritakeun
18 dadamélan Pangeran. 'Kaoela tadina
koe Pangeran dipépèrih bangét pisan,
tapi teu diselehkeun kana maot.

^a 2 Moesa 15:6; Djab. 89:14.

19 Pangmoekakeun kaoela lawang kabé-
nér! sédja asoep ka dinja, hatouer noe-
20 hoen ka Pangeran. 'Ijeu teh lawang
Pangeran; djalma noe balénér piarasoe-
21 peun ka dinja. 'Koering sédja hatouer
noehoen ka andjeun, ^a sarehing koering
koe andjeun dikaboel, saréng andjeun
22 geus djadi kasalamétan koering. 'Batoe
^b noe geus dipitjeun koe toekang nja-
rijeun imah teh, nja eta pisan noe geus
23 didjadikeun pamageuh djoeroe. 'Koe Pa-
nangeran eta dipétakeun kitoe teh, sarta
matak helok ka tetendjoan kaoela sadaja.

^a Djab. 119:71. ^b Jës. 28:16; Mat. 21:42; Lal.
4:10; Ep. 2:20; 1 Petr. 2:6.

24 Nja ijeu teh poé noe kenging ngada-
mél Pangeran; hajoe, oerang poé ijeu
25 pada gèrah sarta boengah! 'Noen Pa-
nangeran! moegi ajeuna maparin kasala-
métan; noen Pangeran! moegi ajeuna
26 maparin kaloeloesan. 'Sing salamét anoe
soemping koe padjénengan Pangeran!
Koering pada hatouer salamét ka andjeun
saréng sadaja ti djéro gédong Pangeran.
27 'Pangeran noe djoeméneng Allah, ^a sarta
geus maparin tjaang ka oerang. Geura
tjarangtjang pikoerbaneun pesta koe
tambang, népi ka ^b tatandoekan altar!

^a Aj. 33:30. ^b 1 Radj. 1:50.

28 Andjeun teh Allah koering, saréng
koering sédja hatouer noehoen ka an-
djeun; noen, Allah koering! koering
29 sédja ngagoengkeun ka andjeun. 'Geura
halatoer noehoen ka Pangeran; sabab
moerah, sabab langgeng kaasihanaana.

DJABOER 119.

Bagdja témén djalma noe satéménna
lampahna, ^a noe ngalakonan toret
2 Pangeran! 'Bagdja témén djalma noe
nétépkeun pèrtelaan andjeunna, ^b noe
nejangan andjeunna téroes reudjeung
3 hate; 'malah teu njarijeun kagorengan;
satégésna loemampah dina djalan an-
4 djeunna. 'Andjeun geus nimbalkeun pa-
pakon andjeun, soepaja diéstoekeun sa-

- 5 rěng gětolna. 'Ēh, moega-moega djalan
koering diběnrkeun, baris ngestoekeun
- 6 pikoekoeh andjeun! 'Didinja koering teh
moal meunang era, ari koering mēn-
tjrong ka sadaja timbalan andjeun.
- 7 'Koering sědja nganoehoenkeun ka an-
djeun sarěng hate saestoe, ari koering
geus diadjar hoekoem andjeun noe lang-
8 koeng adil. 'Pikoekoeh andjeun koering
sědja ngestoekeun; moegi oelah nilar-
keun koering antěp-antěpan! ^a Djab. 1 : 1.
^b 5 Moesa 4 : 29.
- 9 Naon pilantaraneunana djalma ngora
běrěsih lakoena? Ana ngaraksa eta noe-
10 roetkeun pangandika andjeun. 'Koering
nejangan andjeun těroes sarěng hate;
moegi koering oelah sabab ti timbalan
11 andjeun! 'Lahiran andjeun koe koering
disimpěn di djěro hate, soepaja koering
12 oelah milampah dosa ka andjeun. 'Sa-
gala poedji ka andjeun, Pangeran! Moegi
koering diwoeroek pikoekoeh andjeun.
- 13 'Koering koe biwir njarijoskeun sadaja
14 hoekoeming lambe andjeun. 'Dina djalan
pěrtelaān andjeun koering teh atoh alah
batan gadoeh saniskantěn arta-banda.
- 15 'Koering sědja napakoeran papakon an-
djeun, sarěng sědja mēntjrong ka djalan
16 andjeun. 'Pikoekoeh andjeun koe koering
bade dipake karěsěpan; pangandika an-
djeun koe koering moal dipopohokeun.
- 17 Moegi midaměl kasaeān ka abdi gam-
paran; sangkan koering hiroep sarěng
18 ngestoekeun pangandika andjeun. 'Moegi
moekakeun panon koering, soepaja koe-
ring awas ka noe adjaib-adjaib dina
19 toret andjeun! 'Koering teh ^a semah di
boemi; timbalan andjeun moegi oelah
20 diboenikeun ti koering! 'Njawa koering
asa rěmoek, bawaning hajang ka hoe-
21 koem andjeun sapapandjangna. 'Andjeun
njeuseul noe arangkoeh; noe sarasab ti
22 timbalan andjeun disarapa. 'Moegi ti
koering ngadjoengkatkeun kahinaān sa-
rěng katjělaān; karantěn koering nětěp-
23 keun pěrtelaān andjeun. 'Sanadjan para
kapala tjaralik, sasaoeran ngamosoeh
ka koering ge, pikoekoeh andjeun koe
24 abdi gamparan ditapakoeran bae. 'Malah
pěrtelaān andjeun koe koering dipake
karěsěpan, sarěng djadi panarosān koe-
ring. ^a Djab. 39 : 13.
- 25 ^a 'Njawa koering napěl kana lěmah;
moegi koering hiroepkeun noemoetkeun
- 26 pangandika andjeun! 'Djalan koering koe
koering geus dioendjoekkeun, sarěng
koering koe andjeun geus dikaboel;
moegi koering diwoeroek pikoekoeh an-
27 djeun! 'Koering paparin ngaharti kana
djalan papakon andjeun; tinangtos adja-
ib-adjaib andjeun koe koering ditapakoe-
28 ran. 'Njawa koering asa adjoer bawa-
ning tina kanalangsaān; moegi koering
hoedangkeun noemoetkeun pangandika
29 andjeun! 'Djalan kapalsoean moegi dja-
oehkeun ti koering; sarěng koering moegi
30 dikoernijaān toret andjeun! 'Djalan ka-
jaktosan noe koe koering dipilih; hoe-
koem andjeun noe koe koering ditjipta.
- 31 'Koering ngarakětān ka pěrtelaān an-
djeun; noen Pangeran! moegi koering
32 oelah diěrakeun. 'Koering sědja ngalam-
pahkeun djalan timbalan andjeun, ma-
nawi andjeun ngalěgakeun hate koering.
^a Djab. 44 : 26.
- 33 Noen Pangeran! moegi ka koering
ngawoeroekkeun djalan pikoekoeh an-
djeun; tinangtos koering nětěpkeun eta
34 dongkap ka toetoeгна. 'Moegi koering
paparin pangarti, tinangtos koering nět-
těpkeun toret andjeun; jaktos, sědja
ngestoekeun eta těroes sarěng hate.
- 35 'Moegi koering didjalankeun dina djalan
timbangān andjeun; karantěn nja eta noe
36 dipikasoeka koe koering. 'Hate koering
moegi pěroehkeun kana pěrtelaān an-
djeun, sarěng oelah kana kapěrtějitan.
- 37 'Panon koering moegi balijeurkeun, oelah
sina nendjo lakoe gapong; moegi koe-
ring hiroepkeun dina djalan andjeun!
- 38 'Moegi ka abdi gamparan jaktoskeun
lahiran andjeun, noe noengtoen kana
39 sijeun koe andjeun. 'Moegi djaoehkeun
pikahinaāneun koering, noe dipikarisi
koe koering; karantěn hoekoem andjeun
40 sarāe pisan. 'Sajaktosna, koering teh ha-
jang pisan ka papakon andjeun; moegi
koering hiroepkeun koe kaādilan andjeun!
- 41 Sarěng moegi koering didatangan ka-
asihān andjeun, Pangeran; nja didata-
ngan kasalamětān andjeun noemoetkeun
42 lahiran andjeun! 'Soepaja koering aja
pingawangsoeleun ka noe ngahinakeun
ka koering; karantěn koering nganděl
43 ka pangandika andjeun. 'Sarěng pangān-
dika kajaktosan moegi oelah ditjandak
^a ti soengoet koering antěp-antěpan;
karantěn koering ngarěp-ngarěp ka hoe-

- 44 koem andjeun. 'Tinangtos koering ngestoekeun toret andjeun teu pětöt-pětöt,
 45 langgëng salalamina. 'Sarëng koering piloemampaheun di noe lëga; karantën
 46 koering nejangsan papakon andjeun. 'Kalajan koering sëdja mopojankeun përtelaän andjeun ka pajoeneun radja-radja,
 47 sarëng moal era. 'Sarawoeh koering bade rësëp koe timbalan andjeun, noe dipi-
 48 kanjaäh koe koering. 'Toer koering sëdja ngadjoengdjoengkeun leungeun koering ka timbalan andjeun, noe dipikanjaäh koe koering; sarëng sëdja napakoeran pikoekoe andjeun. *a Jës. 59:21.*
- 49 Moegi ngemoetkeun pangandika ka abdi gamparan, reh koering koe andjeun
 50 dipaparin pangharëpan. 'Nja eta pisan noe matak lipoer ka koering dina sadjéro kabalangsakan koering; karantën lahiran andjeun noe ngahiroepkeun ka
 51 koering. 'Noe arangkoeh pada mojak ka koering antëp-antëpan; nanging koering teu njimpang ti toret andjeun.
 52 'Koering eling *a* ka hoekoeman andjeun ti babaheula, Pangeran! noe mawi koering teh lipoer. 'Koering kataradjang panas ati tina sabab djalma doraka,
 53 noe naringgalkeun toret andjeun. 'Pikoekoe andjeun koe koering dipake poe-poedjian dina imah pangoembaraän koering. 'Ti peuting koering eling ka padjënëngan andjeun, Pangeran! sarëng koering ngestoekeun toret andjeun.
 56 'Pangkitoe koering teh, sabab koering nëtëpkeun papakon andjeun. *a Djab. 77:12.*
- 57 Pangeran doeoeman koering; piodjoek koering sëdja ngestoekeun pangandika andjeun. 'Koering noenoehoen ka pajoeneun andjeun tëroes sarëng hate: Moegi aja sih-koernija ka koering noemoetkeun lahiran andjeun! 'Koering geus mikiran djalan diri sorangan, sarëng soekoe koering koe koering geus dibalikkeun deui ka përtelaän andjeun.
 60 'Koering gësat-gësoet, sarëng teu pisan talangke nja ngestoekeun timbalan andjeun. 'Koering kaoerëd koe djangët djalma daroraka, nanging koering teu hilap-hilap ka toret andjeun. 'Tëngah peuting *a* koering sok hoedang, nganoehoenkeun ka andjeun tina hal përkawis hoekoem andjeun noe langkoeng adil.
 63 'Koering ngabatoeran ka sadajana noe sarijeun koe andjeun, sarëng ka sakoer
- 64 noe ngestoekeun papakon andjeun. 'Noen Pangeran! *b* boemi teh pinoeh koe kasihan andjeun; pikoekoe andjeun moegi woeroekkeun ka koering! *a Djab. 42:9.*
b Djab. 33:5.
- 65 Andjeun geus midamël kasaeän ka abdi gamparan, noen Pangeran! noe moetkeun pangandika andjeun. 'Moegi koering diwoeroek pamilih sarëng kanjaho noe sarae; karantën koering përtjaja ka timbalan andjeun. 'Memeh koering dirëndahkeun, koering teh sasab; doepi ajeuna mah koering ngestoekeun lahiran andjeun. 'Andjeun langkoeng sae, sarëng midamël kasaeän; moegi koering diwoeroek pikoekoe andjeun! 'Noe arangkoeh pada ngarang bohong ngamosoeh ka koering; nanging koering nëtëpkeun papakon andjeun tëroes sarëng hate. 'Hatena kandël sapërtos gadjih; doepi koering mah, toret andjeun
 71 karësëpan koering. 'Oentoeng pisan koering teh, diri koering geus dirëndahkeun, soepaja koering diadjar pikoekoe andjeun. 'Toret lambe andjeun *a* koe koering diangkën sae alah batan ëmasperak bareboe-reboe. *a Djab. 19:11.*
- 73 *a* Panangan andjeun noe ngadamël sarëng ngadjadikeun ka koering; moegi koering paparin pangarti, soepaja koering diadjar timbalan andjeun! 'Noe sarijeun koe andjeun pinarendjoëun ka koering bari baroengaheun, sabab koering ngarëp-ngarëp ka pangandika andjeun. 'Koering geus tërang, Pangeran! jen hoekoeman andjeun langkoeng adil, sarëng andjeun pangarëndahkeun ka koering teh bawaning andjeun satoehoe.
 76 'Moegi-moegi kaäsihan andjeun djadikeun panglilipoer ka koering, noemoetkeun lahiran andjeun ka abdi gamparan!
 77 'Moegi koering didatangan kawëlasan andjeun, sangkan koering hiroep; karantën toret andjeun karësëpan koering.
 78 'Noe arangkoeh moegi sina mareunang era; sabab ngabengkokkeun koering make bohong; doepi koering mah napa-
 79 koeran papakon andjeun. 'Noe sarijeun koe andjeun moegi sina pada malik ka koering, sarëng noe nganja-
 80 rahokeun ka përtelaän andjeun. 'Hate koering moegi satëmënna ka pikoekoe andjeun, soepaja koering oelah meunang era. *a Aj. 10:8; Djab. 139:14.*

- 81 Njawa koering kangĕn pisan kana kasalamĕtan andjeun; pangandika andjeun noe koe koering diarĕp-arĕp. 'Pannon koering kangĕn pisan kana lahiran andjeun; pioendjoek koering: Iraha andjeun nja bade ngalilipoer ka koering?
- 82 'Karantĕn koering geus djadi sapĕrtos karoeng koelit keuna koe haseup; nanging koering teu hilap-hilap ka pikoekeh andjeun. 'Sabaraha pioemoe-reun abdi gamparan? Iraha andjeun nja bade nĕrapkeun hoekoeman ka noe nganijaja ka koering? 'Koe noe arangkoeh^a koering dipangnijjeunkeun piloewang; eta teh lampahna teu noeroetkeun toret andjeun. 'Sadajana timbalan andjeun sajaktosna. Ari eta teh nganijajana ka koering marake bohong; moegi andjeun mitoeloeng ka koering! 'Bis-bis koering koe eta dieuweuhkeun ti boemi; nanging koering teu ninggalkeun papakon andjeun. 'Moegi koering hiroepkeun noemoetkeun kaāsihan andjeun; tinangtos koering ngestoekeun pĕrtelaĕn lambe andjeun. ^a Djab. 57: 7.
- 83 ^a Pangandika andjeun, Pangeran! pagauh salalanggĕngna di sawarga. 'Kajaktosan andjeun toeroen-toemoeroen. ^b Andjeun ngadĕgkeun boemi, sarĕng tĕtĕp. 'Mangsa ajeuna pada tĕtĕp keneh, noeroetkeun hoekoem andjeun; karantĕn saniskantĕn oge abdi-abdi andjeun.
- 84 'Madak toret andjeun lain djadi karĕsĕpan koering mah, tinangtos koering geus tiwas dina kabalangsakan koering.
- 85 'Salalanggĕngna ge koering moal hilap ka papakon andjeun; karantĕn koering koe andjeun geus dihiroepkeun lantaran eta. 'Koering teh kagoengan andjeun; moegi njalamĕtkeun ka koering; karantĕn koering nejangnan papakon andjeun.
- 86 'Noe daroraka ^c pada noenggoe-noenggoe ka koering, karĕpna niwaskeun ka koering; ari koering teh sĕdja ngahartikeun pĕrtelaĕn andjeun. 'Pamĕndak koering, sadajana kasampoernaĕn aja toengtoengna; doepi timbalan andjeun mah lĕga langkoeng-langkoeng. ^a Djab. 89: 3. ^b Djab. 89: 12. ^c Djab. 37: 32.
- 87 Koering moetoeh koe njaĕh ka toret andjeun; sapopoĕ ngan eta bae noe koe koering ditapakoeran. 'Timbalan andjeun ^a matak mintĕrkeun ka koering ti batan moesoch koering; sabab
- 88 ajana di koering salalanggĕngna. 'Koering teh binangkit ti batan sadajana goeroe koering, sabab koering napakoe-ran pĕrtelaĕn andjeun. 'Koering teh ngarti ti batan djalma karolot; sabab koering nĕtĕpkeun papakon andjeun.
- 89 'Soekoe koering koe koering ditoelak ti sakoer djalan awon, soepaja koering ngestoekeun pangandika andjeun. 'Koering teu njimpang ti hoekoem andjeun; karantĕn nja andjeun pisan noe ngawoeroek ka koering. 'Koe amis lahiran andjeun ^b ka langit koering; alah batan madoe kana soengoet koering.
- 90 'Tina lantaran papakon andjeun, koering meunang pangarti; koe pĕrkawis eta koering geuleuh ka sakoer djalan palseo. ^a 5 Moesa 4: 6. ^b Djab. 19: 11.
- 91 Pangandika andjeun djadi damar hareupeun soekoe koering, sarĕng djadi tjahja dina djalan koering. 'Koering geus soempah, sarĕng sĕdja ngajakinkeun: sanggĕm ngestoekeun hoekoem andjeun noe langkoeng adil. 'Koering geus dirĕndahkeun angĕt pisan; noen Pangeran! moegi koering hiroepkeun noemoetkeun pangandika andjeun. 'Pangabakti biwir koering noe asal tina soeka moegi kamanah koe andjeun, Pangeran! sarĕng moegi koering diwoeroek hoekoem andjeun. 'Njawa koering ^a aja dina dampal leungeun koering teu pĕtot-pĕtot; nanging koering teu hilap-hilap ka toret andjeun. 'Noe daroraka ^b masang rawe naheunan koering; nanging koering hanteu sasab ti papakon andjeun. 'Pĕrtelaĕn andjeun koe koering dimilik salalanggĕngna; karantĕn nja eta noe djadi kaĕtohan hate koering. 'Koering geus mĕroehkeun hate koering, sĕdja ngalampahkeun pikoekeh andjeun salalanggĕngna, dongkap ka toetoezna. ^a Aj. 13: 14. ^b Djab. 140: 6.
- 92 Noe midoewa pikir koe koering dipikageuleuh; ari toret andjeun koe koering dipikanjaĕh. 'Andjeun ^a noe djadi panjoempoetan koering sarĕng kĕpĕng koering; pangandika andjeun noe koe koering diarĕp-arĕp. 'Geura ^b njalingkir ti kaoela, eh sakoer noe migawe goreng! karana kaoela sĕdja nĕtĕpkeun timbalan Allah kaoela. 'Moegi koering deudeul noemoetkeun lahiran andjeun, soepaja koering hiroep; sarĕng

117 moegi koering oelah meunang era p̄r-
kawis pangharēpan koering. 'Moegi koe-
ring tanggeuj, soepaja koering salamēt;
118 tinangtos koering nilik ka pikoekoe
andjeun teu p̄tot-p̄tot. 'Andjeun nja-
pirakeun ka sadaja noe sarasab ti pi-
koekoe andjeun; karantēn tjidrana
119 palseo. 'Sadajana noe doraka di boemi
koe andjeun dileungitkeun sap̄rtos boe-
dah; koe p̄rkawis eta koering njaāh
120 ka p̄rtelaān andjeun. 'Awak koe-
ring moeriding bawaning reuwas koe
andjeun; sarēng koering sijeun koe
hoekoeman andjeun. *a* Djab. 32 : 7.
b Djab. 6 : 9.

121 Koering ngalampahkeun hoekoem sa-
rēng kabēnēran; moegi koering oelah
disērahkeun ka noe nganijaja ka koe-
122 ring! 'Moegi kērsa nanggēl abdi gam-
paran, matak djadi kangeunahan; noe
arangkoeh oelah sina nganijaja ka koe-
123 ring. 'Panon koering kangēn pisan kana
kasalamētan andjeun, sarēng kana la-
124 hiran andjeun noe langkoeng adil. 'Moe-
gi ka abdi gamparan midamēl noemoet-
keun kaāsihan andjeun, sarēng pikoe-
koeh andjeun moegi woeroekkeun ka
125 koering! 'Koering teja abdi andjeun;
moegi koering paparin pangarti, soepaja
nganjahokeun ka p̄rtelaān andjeun.
126 'Geus ninggang mangsana Pangeran mi-
damēl; karantēn eta geus pada nga-
127 robahkeun toret andjeun. 'Koe p̄rka-
wis eta koering njaāh ka timbalan an-
djeun alah batan ka ēmas, nadjan ka
128 ēmas pangaloesna. 'Koe p̄rkawis eta,
sadajana papakon saniskantēn hal koe
koering diangkēn saestoe; doepi sakoer
djalan palseo mah koe koering dipika-
geuleuh.

129 P̄rtelaān andjeun matak helok; koe
p̄rkawis eta koe njawa koering pada di-
tētēpkeun. 'Diboekakeunana pangandi-
130 ka andjeun *a* ngajakeun tjaāng, matak
noe barodo meunang harti. 'Koering *b*
tjalangap bari ngarenghap, bawaning
132 hajang ka timbalan andjeun. 'Moegi
majoen ka koering, sarēng moegi aja
sih-koernija ka koering, noemoetkeun
adat-bijasa ka noe njaraāh ka padjē-
133 nēngan andjeun. 'Moegi mageuhkeun
napak koering dina lahiran andjeun;
sarēng oelah aja kadorakaān, naon bae,
134 noe moerba ka koering. 'Moegi koe-

ring leupaskeun ti panganijaja manoesa;
tinangtos koering ngestoekeun papa-
135 kon andjeun. 'Moegi njaāngkeun *c* pa-
meunteu andjeun ka abdi gamparan;
sarēng moegi koering diwoeroek pikoe-
136 koeh andjeun. 'Panon koering ngoetjoer
soesoekan tjai, sabab eta teu ngares-
toekeun toret andjeun. *a* Djab. 19 : 8.
b Aj. 29 : 23. *c* Djab. 4 : 7.

137 Noen Pangeran! andjeun teh lang-
koeng adil, sarēng hoekoeman andjeun
138 saestoe. 'Andjeun geus nimbalkkeun p̄r-
telaān andjeun sarēng adilna, kalajan
139 satoehoena langkoeng-langkoeng. 'Koe-
ring dongkap ka roeksak *a* bawaning
goemati koering, sabab satroe koering
geus pada mopohokeun pangandika an-
140 djeun. 'Lahiran andjeun *b* beunang nga-
bēsot kalangkoeng-langkoeng, sarēng
abdi gamparan njaāh pisan ka dinja.
141 'Koering teh leutik sarēng dipikatjoe-
wa; nanging koering teu hilap-hilap
142 ka papakon andjeun. 'Kaadilan andjeun
lērēs salalanggēngna, sarēng toret an-
143 djeun sajaktos. 'Koering kataradjang
kasoekēran sarēng karoepēkan; na-
nging timbalan andjeun djadi karēsē-
144 pan koering. 'P̄rtelaān andjeun lērēs
salalanggēngna; moegi koering paparin
pangarti, soepaja koering hiroep.

a Djab. 69 : 10. *b* Djab. 12 : 7; 18 : 31.

145 Koering sasambat tēroes sarēng hate;
noen Pangeran! moegi koering dika-
boel; koering sēdja nētēpkeun pikoekoe
146 andjeun. 'Koering sasambat ka andjeun;
moegi koering salamētkeun; tinangtos
koering ngestoekeun p̄rtelaān andjeun.
147 'Koering *a* sok miheulaān soeboeh, seug
koering ngadjērit; pangandika andjeun
148 noe koe koering diarēp-arēp. 'Panon
koering sok miheulaān waktōe ronda,
baris koering napakoeran lahiran an-
149 djeun. 'Moegi ngamakboel ka panēda
koering noemoetkeun kaāsihan andjeun;
noen Pangeran! moegi koering hiroep-
keun noemoetkeun hoekoem andjeun.
150 'Noe ngalobrek-ngobrek karoetjahan
pada deukeut; pada ngadjaoehan toret
151 andjeun. 'Noen Pangeran! andjeun teh
deukeut; sarēng sadajana timbalan an-
152 djeun sajaktos. 'Geus ti baheula koe-
ring teh tērang tina p̄rtelaān andjeun,
jen koe andjeun eta ditangtoskeun sala-
langgēngna. *a* Djab. 57 : 9; 130 : 6.

153 Moegi ningalan kabalangsakan koering, sarëng koering leupaskeun; karantën koering teu hilap ka toret andjeun. 'Moegi ^a moetoes padoe koering, sarëng koering didjait; moegi koering hiroepkeun noemoetkeun lahiran andjeun. 'Kasalamëtan djaoeh ti noe daroraka; karantën teu narejangan pikoekoh andjeun. 'Noen Pangeran! kawelasan andjeun gëde pisan; moegi koering hiroepkeun noemoetkeun hoekoem andjeun. 'Loba pisan noe nganijaja sarëng njoesokër ka koering; nanging koering teu njimpang-njimpang ti përtelaän andjeun. 'Ari koering nendjo noe milampah tjidra, koering teh nge-wa, reh eta teu ngarestoekeun lahiran andjeun. 'Moegi waspaos, jen koering teh njaäh ka papakon andjeun; noen Pangeran! moegi koering hiroepkeun noemoetkeun kaasih andjeun. 'Sadjoemlahna pangandika andjeun sajak-tos, sarëng saban-saban hoekoem andjeun noe adil tëtëp salalanggëngna.

^a Djab. 43:1; 74:22.

161 Para kapala nganijaja ka koering taja sabab; nanging hate koering adjrih koe pangandika andjeun. 'Koering atoh koe hal përkawis lahiran andjeun, sapërtos noe manggih djarahan gëde. 'Koering geuleuh ka lampah palseo, estoe koe koering dipikagiroek; doepi toret andjeun mah koe koering dipikanjaäh. 'Toedjoeh kali sadintën koering moedji ka andjeun, tina hal përkawis hoekoem andjeun noe langkoeng adil. 'Saha-saha noe njaäh ka toret andjeun, gëde kasënanagan; sarëng ^a taja pisan tatadjongan di noe kitoe mah. 'Noen Pangeran! koering ngantosana kana kasalamëtan andjeun; sarëng timbalan andjeun koe koering dilampahkeun. 'Njawa koering ngestoekeun përtelaän andjeun, sarëng koe koering dipikanjaäh angët pisan. 'Koering ngestoekeun papakon andjeun sarëng përtelaän andjeun; karantën sadajana djalan koering aja di pajoeneun andjeun.

^a 1 Joh. 2:10.

169 Noen Pangeran! panjëlöek koering moegi tjoendoek ka pajoeneun andjeun; moegi koering paparin pangarti noemoetkeun pangandika andjeun. 'Panoehoen koering moegi dongkap ka

pajoeneun andjeun; moegi koering leupaskeun noemoetkeun lahiran andjeun. 'Biwir koering ^a bade ngaboelakkeun pamoedji, sabab koering koe andjeun diwoeroek pikoekoh andjeun. 'Letah koering bade ngawihkeun lahiran andjeun; karantën sadajana timbalan andjeun adil pisan. 'Panangan andjeun moegi mitoeloeng ka koering; karantën papakon andjeun noe koe koering dipilih. 'Noen Pangeran! koering hajang pisan kana kasalamëtan andjeun; sarëng toret andjeun noe djadi karësëpan koering. 'Njawa koering moegi sina hiroep, tinangtos koering moedji ka andjeun; sarëng hoekoem andjeun moegi mitoeloeng ka koering. 'Koering teh ^b sasab sapërtos domba noe leungit; moegi nejangana abdi gamparan; karantën koering teu hilap-hilap ka timbalan andjeun.

^a Djab. 145:7. ^b Jës. 53:6.

DJABOER 120.

Ijeu poepoedjian moenggah.

^a Koering sasambat ka Pangeran dina kasoekëran koering, sarta koering koe andjeunna dikaboel. 'Noen Pangeran! moegi ngaleupaskeun njawa koering ti biwir palseo, ti letah tjidra. ^a Djab. 50:15. 'Maneh bakal dipaparin naon, sarta maneh bakal diwoewoehan naon, eh letah tjidra? 'Djamparing sareukeut ti noe Langkoeng Kawasa, barëng roehak harendong. 'Tjilaka teuing koering teh ngoembara ^a di Mesek, tjitjing di himah Kedard! 'Njawa koering lila nakër tjitjingna di noe geuleuh kana karoentoetan. 'Koering soeka kana karoentoetan; dëmi satijap-tijap koering ngomong, pek eta teh pada përang. ^a 1 Moesa 10:2; 25:13.

DJABOER 121.

Ijeu poepoedjian moenggah.

Kaoela njëngkatkeun panon ^a ka goenoeng-goenoeng; ti mana pidatangeun pitoeloeng kaoela? 'Pitoeloeng kaoela datangna ti Pangeran, noe ngadamël langit djeung boemi. ^a Djab. 125:2. 'Soekoe maneh koe andjeunna moal diidinan tidjalikeuh; noe ngaraksa ka maneh tara lëlëjëpan. 'Saënjana, noe ngaraksa Israil mah tara lëlëjëpan, soemawonna koelëm. ^a Djab. 66:9; 91:11, 12.

5 Nja Pangeran noe ngaraksa ka maneh; ^a nja Pangeran noe ngahijeuman
6 ka maneh ti katoehoeëun maneh. 'Ti beurang maneh ^b moal katodjo koe panon-poë, kitoe deui ti peuting koe boelan.
^a Jës. 25 : 4, 5. ^b Wahj. 7 : 16.

7 Pangeran tangtoe ngaraksa ka maneh, ngadjaoehkeun sakoer katjilakaän; geus
8 tangtoe ngaraksa ka njawa maneh. 'Pangeran ^a tangtoe ngaraksa ka-loewar maneh djeung asoep maneh, ti ajeuna sarta datang ka salalanggëngna.
^a 5 Moesa 28 : 6.

DJABOER 122.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damëlan Dawoed.

Kaoela teh boengah, lamoen aja noe ngaromong ka kaoela: Hajoe, oerang
2 leumpang ka gëdong Pangeran! 'Soekoe kaoela keur narangtoeng ^a dina
3 lawang maneh, Jëroesalem! 'Ari Jëroesalem diadëgkeunana saroepa nagara noe imahna dikantet-kantetkeun sarejana.
^a Djab. 87 : 2.

4 Nja ka dinja kaom-kaom sok maroenggah, tëgës kaom kagoengan Pangeran, moeroe përtelaän Israil, baris halatoer noehoen ka padjënëngan Pangeran.
5 'Wantoe di dinja dipërnahkeunana korsi pangadilan, nja eta pangtjalikan bangsa Dawoed.

6 Koedoe pada mangnëdakeun Jëroesalem, masingna salamët! Sing garënah
7 noe njaraäh ka maneh! 'Sing aja kasalamëtan sadjëro koeta maneh, djeung kasënnangan ^a di djëro gëdong-gëdong maneh!
8 'Koe karna doeloer kaoela djeung batouer kaoela noe matak kaoela sëdja mitjatoer: Sing aja kasalamëtan sadjëro
9 maneh! 'Koe karna gëdong Pangeran, Allah oerang, noe matak kaoela sëdja nejangnan pidjamoegaeun maneh.
^a Djab. 48 : 4.

DJABOER 123.

Ijeu poepoedjian moenggah.

Koering ^a njëngkatkeun panon ka
2 andjeun, noe linggih di sawarga. 'Sajaktosna, sapërtos panon badega lalaki ka leungeun djoeragan lalaki, sarëng sapërtos panon badega awewe ka leungeun djoeragan awewe, ^b nja kitoe panon koering sadaja ka Pangeran, Allah

koering, dongkap ka maparin sih-koernija ka koering sadaja. ^a Djab. 121 : 1.
^b Djab. 141 : 8.

3 Moegi aja sih-koernija ka koering, noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering sadaja; karantën koering geus sareubeuh teuing koe panjëläään. 'Njawa koering sadaja geus seubeuh teuing koe pamojok djalma reueus, sarëng koe panjëläään djalma adigoeng.

DJABOER 124.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damëlan Dawoed.

Oepama Pangeran teu ngabëdasan ka oerang mah; tjik, Israil noeroet ngomong; 'oepama Pangeran teu ngabëdasan ka oerang basa manoesa ngamoesoeh ka oerang mah: 'geus tangtoe
4 oerang koe eta dilëglëg hiroep-hiroep, mangsa keur djadi arambëkeun ka
5 oerang. 'Geus tangtoe oerang kalipoetan koe tjai, nja njawa oerang kasorang
6 koe waloengan. 'Geus tangtoe njawa oerang kasorang koe tjai noe koemalantjang.
^a Djab. 35 : 25; Sil. 1 : 12.

7 Sagala poedji ka Pangeran, noe teu ngidinan oerang teh djadi hakaneun
8 hoentoe eta! 'Njawa oerang teh leupas
9 ^a sapërti manoeek ti djirët toekang taheun; djirëtna rampoeng, seug oerang teh leupas.
^a Sil. 6 : 5.

10 ^a Pitoeloeng oerang ajana dina padjënëngan Pangeran, noe ngadamël langgit djeung boemi.
^a Djab. 121 : 2.

DJABOER 125.

Ijeu poepoedjian moenggah.

^a Noe ngarandël ka Pangeran saibarat goenoeng Sion, noe teu keuna ojak, satëgësna pageuh salalanggëngna.
2 'Sapërti Jëroesalem karijoeng koe goenoeng-goenoeng, ^b nja kitoe Pangeran ngoebëng ka oematna, ti ajeuna sarta datang ka salalanggëngna. ^a Sil. 29 : 25.
^b Djab. 34 : 8.

3 Karana tëtëkën kadorakaän teh moal tëtëp dina bagian djalma balënër; soepaja noe balënër oelah datang ka njodorkeun leungeunna kana kagorengan.
4 Noen Pangeran! moegi midamël kasaeän ka sakoer noe harade sarëng ka
5 noe pada saestoe sadjëro hatena. 'Dëmi sakoer noe njimpang, noeroet djalanna

noe poengkal-pengkol mah, mēngke koe Pangeran pada digiring reudjeung noe njarijeun kadorakaän. ^a Sing aja kasalametan ka Israil! ^a Djab. 128: 6.

DJABOER 126.

Ijeu poepoedjian moenggah.

1 Mangsa bobojongan ti Sion koe Pangeran dipoelangkeun, oerang teh asa ngimpi. 'Harita ^a soengoet oerang pinoeh koe seuseurian, kitoe deui letah oerang koe sēsenggakan. Harita di lēbah oerang kapir pada njēboet kijeu: Pangeran geus ngadamēl padamēlan aheng ka eta teh! 'Pangeran geus ngadamēl padamēlan aheng ka oerang; mana oerang teh pada boengah. ^a Aj. 8: 21.

2 Noen Pangeran! batoer koering dibojong moegi-moegi dibalikkeun, sapertos waloengan-waloengan di kidoel. 'Sahasaha noe njēbar bari ragragan tji-panon, mēngke diboewat bari sēsenggakan. 3 'Leumpangna poelang-anting bari tjeurik, mamawa binih sēbarkeuneun; mēngke balik asoep bari sēsenggakan, ngakoet beungkeutanana.

DJABOER 127.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damēlan Soeleman.

Oepama Pangeran teu ngadamēl imah mah, noe njarijeun eta gaplah barangawena. Oepama Pangeran teu ngaraksa nagara mah, noe ngadjaga gaplah tjaringtjing.

2 Gaplah maraneh hoedang isoek-isoek, ngelatkeun eureun, ngahakan rēdjeki beunang hese-tjape; ēnjana teh kijeu: ^a koe andjeunna dipaparinkeun ka kameumeutna dina sadjēro sasarean. ^a Sil. 10: 22.

3 Saestoena, anak djadi warisan ti Pangeran; boewah beuteung teh gandjaran. 4 'Saperti djamparing noe ditjékēl koe leungeun prawira, nja kitoe anak-anak lalaki beunang keur ngora.

5 Bagdja tēmēn djalma noe wadahnna djamparing pinoeh koe noe kitoe; moal mareunang era, lamoen sasaoeran reudjeung moesoeh dina lawang.

DJABOER 128.

Ijeu poepoedjian moenggah.

1 ^a Bagdja tēmēn oenggal-oenggal djalma noe sijeun koe Pangeran, noe nga-

2 lakonan djalan andjeunna. 'Karana beunang migawe leungeun sorangan tangtoe koe maneh kapoeloek; tangtoe bagdja maneh teh, sarta maneh pidjamoegaeun. ^a Djab. 112: 1.

3 Pamadjikan maneh bakal djadi saperti tangkal anggoer baranahan, di tēngah-tēngah imah maneh; ^a ari anak-anak maneh bakal djaradi tjara pētetan djetoen sakoeriling medja maneh. 'Saēnjana, djalma noe sijeun koe Pangeran tangtoe kitoe dibērkahanana. ^a Djab. 144: 12.

4 ^a Pangeran tangtoe ngabērkahan ka maneh ti Sion, sarta maneh pinendjoen kawilodjengan Jēroesalem saemoer-hiroep maneh. 'Toer maneh pinendjoen intjoe maneh. ^b Sing aja kasalametan ka Israil! ^a Djab. 134: 3. ^b Djab. 125: 5.

DJABOER 129.

Ijeu poepoedjian moenggah.

1 Rēmēn pisan djalma njaloesoekēr ka kaoela ti mangsa kaoela ngora; tjik, 2 Israil noeroet ngomong; rēmēn pisan djalma njaloesoekēr ka kaoela ti mangsa kaoela ngora; kitoe ge teu koengsi ngalindah ka kaoela.

3 ^a Toekang ngawoeloekoe pada ngawoeloekoe dina tonggong kaoela; tapakna singkal didjijeun pandjang. 'Pangeran langkoeng adil; tambang djalma daroraka koe andjeunna geus dipégatkeun. ^a Jēs. 51: 23.

4 ^a Sing mareunang era sarta aloendoer ka toekang, sakoer noe geuleuh ka Sion. 5 'Sing djaradi saperti djoekoet dina hateup, noe perang memeh gēde; 'noe teu matak pinoeh leungeun noe diboewat, soemawonna kana lahoenan anoe njijeun 6 beungkeutan; 'sarta noe ngaliwat teu ngaromong kijeu: Moegi aja bērkah Pangeran ka maraneh; kaoela ngabērkahan ka maraneh njēboet padjēnengan Pangeran. ^a Djab. 40: 15.

DJABOER 130.

Ijeu poepoedjian moenggah.

1 ^a Ti noe djarēro koering sasambat ka andjeun, Pangeran! 'Noen Goesti! ^b moegi ngadangoekoeun sowara koering; tjēpil andjeun moegi ngarēgēpkeun sowara panoenoehoen koering! ^a Djab. 40: 3. ^b Djab. 5: 2.

2 ^a Oepami andjeun, Pangeran! kērsa nitenan kana kadorakaän: noen Goesti!

- 4 saha noe bisa tagën? 'Nanging ^b di andjeun aja panghampoera, soepaja andjeun dipikasijeun. ^a Aj. 9:3. ^b Jës. 55:7.
- 5 Koering ^a ngantos-ngantos ka Pangeran; njawa koering ngantos-ngantos, sarëng koering ngarëp-ngarëp ka pangan-
- 6 dikana. 'Njawa koering ngantos-ngantos ka Goesti, alah batan noe karëmit noenggoe-noenggoe beurang, alah batan noe karëmit noenggoe-noenggoe beurang. ^a Djab. 27:14.
- 7 Israil masing ngarëp-ngarëp ka Pangeran; karena Pangeran noe kagoengan kaasih, sarta andjeunna soegih
- 8 djalan ngaleupaskeun. 'Djeung andjeunna ^a tangtoe ngaleupaskeun Israil ti sakabeh kadorakaänana. ^a Jës. 45:17.

DJABOER 131.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damëlan Dawoed.

Noen Pangeran! hate koering teu angkoeh, panon koering teu loehoer, ^a kalajan koering teu loemampah di noe aheng-aheng atanapi di noe adjaib-adjaib, anoe lain pilampaheun koering. ^a Aj. 42:3.

- 2 Sawangsoelna njawa koering koe koering geus disina têngtrëm sarëng disina tjitjing, sapërtos boedak noe geus dibeuteungan njoesoe ajana di indoengna; njawa koering ajana di koering sapërtos boedak noe geus dibeuteungan njoesoe.
- 3 ^a Israil masing ngarëp-ngarëp ka Pangeran, ti ajeuna sarta datang ka salalanggëngna. ^a Djab. 115:9; 130:7.

DJABOER 132.

Ijeu poepoedjian moenggah.

Noen Pangeran! moegi emoet ka Dawoed, përkawis sadajana riwoedna;

- 2 'jen soempah ka Pangeran, sarëng ka loewar nadar ^a ka Allah Jakoeb noe langkoeng kawasa, nja kijeu teja: 'Hamo koering asoep ^b ka himah rorompok koering; hamo koering naek ka randjang
- 4 pangheësan koering; 'hamo koering mi-keun panon koering sasarean, atanapi
- 5 biwir mata koering lëljëpan: 'dongkap ka koering ^c geus mëndak piënggoneun Pangeran, pipanglinggihaneun Allah Jakoeb noe langkoeng kawasa. ^a 1 Moesa 49:24. ^b 2 Sam. 7:2. ^c Lal. 7:46.
- 6 Sajaktosna, koering ngaroeping tjajjos përkawis eta di Eprata, kapën-

- dakna koe koering dina bilangan Jaär.
- 7 'Hajoe, oerang ngadeuheus ka panglinggihan andjeunna, oerang soedjoed ^a haru-
8 reupeun djodjodog dampalna! 'Noen Pangeran! ^b moegi ngadëg; soemangga lëbët kana reureuh andjeun, nja salira andjeun sinarëngan pëtining kabëdasan andjeun. 'Panghoeloe-panghoeloe andjeun moegi pada dipakeanan kabënëran, sarëng kaasih-kaasih andjeun moegi sina
- 9 pada sësënggakan! 'Pameunteu lisahan andjeun ^c moegi koe andjeun oelah ditampik, koe karena Dawoed, abdi andjeun! ^a Djab. 99:5. ^b 2 Bab. 6:41. ^c Djab. 84:10.
- 11 ^a Pangeran soempah ka Dawoed sajaktosna, sarta moal moendoer deui: Kami dina korsi maneh tangtoe ngadijoekkeun anoe asal boewah beuteung
- 12 maneh. 'Oepama ^b anak maneh ngarestoekeun përdjangdjian kami djeung përtelaän kami, anoe koe kami rek diwoeroekkeun ka darinja, tangtoe anak-intjoe eta ge salalawasna pidarijoekeun
- 13 dina korsi maneh. 'Karena Pangeran geus milih Sion, dikërsakeun djadi panglinggihan andjeunna. ^a Djab. 89:4. ^b 1 Radj. 2:4.
- 14 ^a Ijeu teh pangreureuhan kami salalawasna; di dijeu kami pilinggiheun; karena nja ijeu noe koe kami dikërsakeun.
- 15 'Ari kahiroepanana koe kami rek dibërkahan rosa pisan; sarta djalmana noe mariskin koe kami rek diseubeuhan
- 16 koe kahakanan. 'Djeung deui panghoeloe-panghoeloena koe kami rek dipakeanan kasalamëtan, sarta djalmana noe kaasih bakal pada sësënggakan rame pisan.
- 17 'Di dinja kami rek ngabidjilkeun ^b hidji tandoek pikeun Dawoed; sarta lisahan kami koe kami dipangmëtakeun hidji
- 18 damar. 'Moesoeh-moesoehna ^c koe kami rek dipakeanan kaeraän; sarta makoeta Dawoed bakal mantjoer dina sirahna. ^a Djab. 68:17. ^b Djab. 89:25; Loek. 1:69. ^c Djab. 35:26.

DJABOER 133.

Ijeu poepoedjian moenggah. Damëlan Dawoed.

- Saënjana, koe aloes sarta koe matak rësëp, lamoen doeloer reureudjeungan,
- 2 malah satoenggal! 'Ibarat tjara ^a minjak aloes teja dina mastaka, noe toeroen kana djanggot, nja djanggot Haroen; noe toeroen kana këlin pangang-

3 gona. 'Ibarat tjara tji-iboen goenoeng Hermon, noe toeroen ka pigoenoengan Sion. Karana nja di dinja Pangeran ngørsakeun maparin bërakah, tégès Hiroep salalanggèngna. *a* 2 Moesa 29:7; 30:23.

DJABOER 134.

Ijeu poepoedjian moenggah.

1 Mangga, njaloekoerkeun ka Pangeran, eh sadaja abdi Pangeran, *a* noe mararék di gèdong Pangeran saban-saban peuting! 'Djaroengdjoengkeun *b* panangan sampejan ka kasoetjian, bari njaloekoerkeun ka Pangeran!

a 1 Bab. 9:27. *b* Djab. 141:2.

3 *a* Maneh moegi dibèrkahan koe Pangeran ti Sion, nja eta koe noe ngadamél langit djeung boemi! *a* Djab. 115:15.

DJABOER 135.

Haleloeja! Geura maroedji ka padjénengan Pangeran; geura maroedji, *a* eh *a* abdi-abdi Pangeran, 'noe mararék di gèdong Pangeran, *b* di boeroean-boeroean gèdong Allah oerang! 'Geura maroedji ka Pangeran; sabab Pangeran langkoeng moerah; geura njaranji ka padjénenganana, sabab matak rèsép. *c* 'Karana *c* Jakoeb koe Pangeran dipilih bade salira andjeunna, Israil dipilih djadi kagoenganana. *a* Djab. 134:1.

b 2 Bab. 4:9. *c* 5 Moesa 7:6.

5 Karana kaoela tèrang pisan, jen Pangeran langkoeng agoeng; estoe Goesti oerang teh ngoengkoelan sakabeh batara. 'Naon bae pangèrsa Pangeran, *a* koe andjeunna didamél, di sawarga djeung di boemi, di laoet djeung di sakabeh sagara. 'Nja andjeunna *b* noe ngoenggahkeun tédoh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamél kilat barèng hoedjan; nja andjeunna noe ngabidjilkeun angin *c* ti goedang andjeunna. *a* Djab. 115:3. *b* Jér. 10:13. *c* Aj. 38:22.

8 *a* Nja andjeunna noe maehkeun tjikal-tjikal oerang Mèsir, ti manoesa tèpi ka *b* sato tjoetjoan teja. 'Andjeunna *b* noe ngadatangkeun tanda-tanda djeung moedjidjat-moedjidjat ka têngah-têngah maneh, Mèsir! dikeunakeun ka Piraon djeung ka sakabeh abdi-abdina.

a Djab. 78:51. *b* Djab. 78:43.

10 *a* Nja andjeunna noe ngelehkeun bangsa loba pisan, sarta maehkeun radja-

11 radja noe karawasa, 'tégès *b* Sihon, radja oerang Emor, djeung Og, radja Basan, kitoe deui sakabeh radja Kanaan teja; *c* 'bari ladjèng *c* tanahna dimilikkeun, nja dimilikkeun ka Israil oematna.

a Djab. 78:55. *b* 4 Moesa 21:21, 33. *c* Jos. 12.

13 Noen Pangeran! *a* padjénengan andjeun teh langgèng; noen Pangeran! pangingèt-ninggèt ka andjeun teh toeroen-toemoeroen. 'Karana Pangeran *b* bakal ngahoekoeman oematna, djeung pihawatoseun koe hal abdi-abdina.

a Djab. 102:13. *b* 5 Moesa 32:36.

15 *a* Brahala-brahala oerang kapir mah perak djeung emas, djidjjeunan leungeun manoesa. 'Aja soengoetan, teu lemek; aja panonan, teu neuleu; 'aja tjeulian, teu ngadenge; malah taja pisan ambèkan dina soengoetna. 'Noe njarijeun eta pidjaradieun saperti eta, kitoe deui sakoer noe ngandél ka eta.

a Djab. 115:4.

19 Eh, anak-poetoe Israil! geura njaloekoerkeun ka Pangeran; eh, anak-poetoe Haroen! geura njaloekoerkeun ka Pangeran; 'eh, anak-poetoe Lewi! geura njaloekoerkeun ka Pangeran; eh, sakoer noe sijeun koe Pangeran! geura njaloekoerkeun ka Pangeran. 'Sagala poedji ka Pangeran ti Sion, nja eta ka noe linggih di Jérusalem. Haleloeja!

DJABOER 136.

Geura *a* halatoer noehoen ka Pangeran; sabab moerah, sabab langgèng kaasihanana. *a* Djab. 118:1.

2 Geura halatoer noehoen ka *b* Bataraning sakabeh batara; sabab langgèng kaasihanana. *a* 5 Moesa 10:17.

3 Geura halatoer noehoen ka Goesting sakabeh goesti; sabab langgèng kaasihanana.

4 Ka noe woengkoel *a* ngadamél moedjidjat galède; sabab langgèng kaasihanana. *a* Djab. 72:18.

5 Ka noe *a* ngadamél langit kalawan pangartosanana; sabab langgèng kaasihanana. *b* Jér. 10:12.

6 Ka noe *a* meberkeun boemi dina tjaetjai; sabab langgèng kaasihanana. *a* Djab. 24:2.

7 Ka noe ngadamél *a* damar noe galède teja; sabab langgèng kaasihanana. *a* 1 Moesa 1:14, 16.

8 Nja eta panon-poë, eukeur marentah ti beurang; sabab langgèng kaasihanana.

- 9 Boelan djeung bentang-bentang, eukeur mararentah ti peuting; sabab langgëng kaäsihanana.
- 10 Ka noe ^a ngagëboeg oerang Mësir dina tjikal-tjikalna teja; sabab langgëng kaäsihanana. ^a 2 Moesa 12: 29.
- 11 Bari Israil dika-loewarkeun ti têngah maranehanana; sabab langgëng kaäsihanana.
- 12 ^a Nganggo panangan kawasa sarta asta noe njodor; sabab langgëng kaäsihanana. ^a 5 Moesa 4: 34.
- 13 Ka noe ^a motong laoet Agër, didoewakeun; sabab langgëng kaäsihanana. ^a 2 Moesa 14: 16.
- 14 Bari ladjëng Israil disina meuntas, nëroes têngahna; sabab langgëng kaäsihanana.
- 15 Ari ^a Piraon sabaladna mah koe andjeunna diwërëgkeun ka laoet Agër; sabab langgëng kaäsihanana. ^a 2 Moesa 14: 27.
- 16 Ka noe ^a noejoen oematna di tégäl lëga teja; sabab langgëng kaäsihanana. ^a 5 Moesa 8: 2.
- 17 Ka noe ^a ngelehkeun radja-radja noe galëde teja; sabab langgëng kaäsihanana. ^a Djab. 135: 10.
- 18 Sarta maehkeun radja-radja noe maroelja; sabab langgëng kaäsihanana.
- 19 Tëgës Sihon, radja oerang Emor; sabab langgëng kaäsihanana.
- 20 Kitoe deui Og, radja Basan; sabab langgëng kaäsihanana.
- 21 Bari ladjëng tanahna dimilikkeun; sabab langgëng kaäsihanana.
- 22 Nja dimilikkeun ka Israil ^a abdina; sabab langgëng kaäsihanana. ^a Jës. 41: 8.
- 23 Andjeunna emoeteun ka oerang, keur mangsa oerang handap teja; sabab langgëng kaäsihanana.
- 24 Sarta oerang dirëboet ti satroe-satroe oerang; sabab langgëng kaäsihanana.
- 25 Andjeunna noe ^a maparin rëdjëki ka saniskara daging; sabab langgëng kaäsihanana. ^a Djab. 145: 15.
- 26 Geura halatoer noehoen ka ^a Allah sawarga; sabab langgëng kaäsihanana. ^a Esr. 1: 2; Neh. 1: 4.

DJABOER 137.

Sisi bangawan-bangawan Baboel, nja di dinja kaola darijoek, malah kaola tjareurik, satijap-tijap ras aringët ka 2 Sion. 'Dina waroe lot, noe araja di djëro

- tanah eta, kaola pada ngagantoengkeun katjapi-katjapi kaola. 'Karana di dinja djalma noe ngabojong kaola pada nitah ka kaola ngongëlkeun poepoedjian, sarta noe njangsarakeun ka kaola pada nitah boengah; [pokna]: Dewek pangnjaranjikeun salah-sahidji poepoedjian Sion!
- 4 Koemaha kaola nja rek nganjara-njikeun poepoedjian Pangeran di tanah bangsa sedjen? 'Oepama kaola datang ka poho ka maneh, Jëroesalem! leungeun kaola katoehoe sing poho ka dirina! 'Letah kaola sing rapët kana lalangit, oepama kaola datang ka teu ingët ka maneh, oepama kaola datang ka teu ngadjoengdjoengkeun Jëroesalem ti batan kaboengahan kaola noe pang-oentjoelna!
- 7 Noen Pangeran! moegi ngemoetkeun ^a lampah oerang Edom keur poëan Jëroesalem; noe ngaromong kijeu teja: Tarandjangan, tarandjangan, sing tēpi ka padëmenna pisan! 'Eh, anak Baboel, noe mëngke diroeksakkeun! sing bagdja djalma, ^b noe ka maneh pinaoereun pagawean maneh, noe koe maneh dipigawe ka kaola sadaja teja! 'Sing bagdja djalma, ^c noe pingarontokeun baroedak maneh noe laleutik, bari dirëmoekkeun sakali ka batoe tjadas! ^a Jeh. 25: 13; Ob. 11. ^b Jér. 50: 15, 29. ^c Jës. 13: 16.

DJABOER 138.

Damëlan Dawoed.

- Koering sëdja hatouer noehoen ka andjeun tëroes sarëng hate; sëdja moedji ka andjeun kasaksian koe ^a para allah.
- 2 'Koering ^b sëdja sëmbahijang njanghareup ka kabah andjeun noe soetji, sarëng sëdja hatouer noehoen ka padjënngan andjeun tina hal kaäsihan andjeun sarëng tina hal kajaktosan andjeun; karantën andjeun geus ngagoengkeun lahiran andjeun alah batan sadajana 3 djënngan andjeun. 'Keur mangsa koering sasambat, koering koe andjeun dikaboel; koering dipaparin gëde hate, njawa koering diasoepan kakoewatan. ^a Ujab. 82: 1. ^b Djab. 5: 8.
- 4 ^a Sadajana radja di boemi mëngke halatoer noehoen ka andjeun, Pangeran! dimana geus ngaroeping lahiran lambe 5 andjeun. 'Sarëng bade pada nganjanji-

- keun djalan Pangeran; karantën kamoeljaän Pangeran langkoeng agoeng.
- 6 'Karantën ^b Pangeran langkoeng loehoer, kitoe ge ningali ka noe handap, sarëng noe angkoeh kaoninga ti kadjaeohan. ^a Djab. 72:11. ^b Djab. 118:5, 6.
- 7 Tijap-tijap koering nJORANG di têngah-têngah kasoekëran, koering koe andjeun dihiroepkeun; andjeun sok njodorkeun panangan andjeun, mëgatan ambëk moesoeh-moesoeh koering, sarëng panangan andjeun têngën njalamëtkeun ka koering. 'Pangeran ^a tangtoe ngadjedjehkeun diri koering; noen Pangeran! kasihan andjeun teh langgëng; dadamëlan panangan andjeun moegi oelah ditilarkëun! ^a Djab. 57:3.

DJABOER 139.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

- Noen Pangeran! andjeun langkoeng waspaos sarëng langkoeng oeninga ka koering. 'Andjeun oeninga dijoek koering sarëng hoedang koering; andjeun ngartos pikiran koering ti kadjaeohan. 'Leumpang koering sarëng ngëdëng koering koe andjeun ditingkër; sarëng ^a sadajana djalan koering andjeun teh ijasa.
- 4 'Karantën tatjan aja omongan dina letah koering, sajaktosna andjeun, Pangeran! geus oeninga sadajana. 'Koering ti toekang ti hareup koe andjeun dikëpoeng, sarëng andjeun noempangkeun panangan ka koering. 'Kaoeningaän kitoe matak helok, teu kadjoedi koe koering; estoe loehoer, koering teu wërat nëpi. ^a Aj. 31:4.
- 7 Ka mana koering nja pileumpangeun njingkiran Roh andjeun? sarëng ka mana koering nja piminggateun ngoendoeran pameunteu andjeun? 'Oepami ^a koering ngapoeng ka langit, andjeun aja di dinja; sarëng oepami koering mërënah di ënggon noe maot, sajaktosna andjeun teh aja. 'Oepami koering ngapakkeun djangdjang padjar, seug tjitjing di toengtoeng laoet: 'di dinja ge panangan andjeun tinangtos noejoen ka koering, sarëng koering ditjépëng koe panangan andjeun têngën. 'Ari koering ngomong: Poegoeh poëk bakal ngarimboenan ka aing, sarta tjaäng sakoeriling aing pidjadieun peuting: 'tjatjakan poëk ^b teu matak kalingan ka andjeun; istoening peuting

bidjil tjaäng sapërtoes beurang; poëk sarëng tjaäng sami bae. ^a Aj. 26:6; Am. 9:2. ^b Aj. 34:22.

- 13 Karantën nja andjeun ^a noe kagoengan kaboeboewahan koering; da koering teh koe andjeun ditëpa di djëro kandoengan poen indoeng. 'Koering hatoe noehoen ka andjeun, reh sabab koering didamël teh matak sijeun, nja matak helok; adjaib pisan dadamëlan andjeun, sarëng koe diri koering langkoeng-langkoeng nja ditarimakeun. 'Toelang koering hanteu kadingdingan ka andjeun, eukeur koering didamël di noe boeni, disongket di noe pangdjërona di boemi. 'Sotja andjeun ningali ka koering keur koering tatjan mangroepa; sarëng sadajana geus kaoengëlkeun dina kitab andjeun, noe diroepakeun dina saban-saban poë, keur hidji ge tatjan aja.
- 17 'Mana rasa koering, ^b koe moelja manahan andjeun, noen Allah! Amboe, aja sakitoe rarosa djoemlah-djoemlahna!
- 18 'Ana koe koering rek dibilang, geuning loba ti batan keusik. Barang koering lilir, koering teh masih aja di andjeun. ^a Djab. 7:10. ^b Djab. 92:6.
- 19 Noen Allah! moegi-moegi djalma doraka koe andjeun ditigas. Ari maraneh, ^a eh toekang ngoetjoerkeun gëtih! geura njalingkir ti kaoela. 'Karantën ngaromongkeunana andjeun sëdjana djoelig, sarëng satroe-satroë andjeun ngarakoekeunana tjidra. 'Koemaha koering ^b teu rek mikageuleuh ka noe mikageuleuh ka andjeun, Pangeran? sarëng koemaha koering teu rek mikangewa ka noe ngamaroesoeh ka andjeun? 'Dipikageuleuhna koe koering geuleuh bebejakan; pada diangkën moesoeh koe koering. 'Moegi ngawaspaoskeun ka koering, noen Allah! sarëng moegi ngoeningakeun ka hate koering; ^c moegi ngararaoskeun ka koering, sarëng moegi ngoeningakeun ka pipikiran koering; 'kalajan moegi ningali, bok manawa di koering aja djalan awon, sarëng moegi koering ditoejoen dina djalan noe langgëng! ^a Djab. 5:7. ^b Djab. 119:158. ^c Djab. 26:2.

DJABOER 140.

Pikeun kokolot njanji. Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

- 2 Noen Pangeran! ^a moegi ngaleupaskeun koering ti manoesa noe goreng;

moegi koering loepoetkeun ti djalma
 3 noe nganijaja, 'noe malikiran kagorengan
 sadjéro hate; saban-saban poë eta
 4 teh sok gogonjokan përang. 'Pada njeu-
 keutan letahna sapërtos oraj; ^b sadjë-
 roëun biwirna aja peurah oraj matih.
 Selah. ^a Djab. 43: 1. ^b Djab. 58: 5; Roem 3: 13.

5 Moegi koering diraksa, noen Pange-
 ran! ti leungeun djalma doraka; moegi
 koering loepoetkeun ti djalma noe nga-
 nijaja, noe pada ngamaksoed njoen-
 6 troengkeun soekoe koering. 'Noe ara-
 digoeng njaroempoetkeun djirët naheun-
 nan koering, kitoe deui djangët; ^a pada
 masang rawe di sisi djalan; pada më-
 takeun ridjët naheunan koering. Selah.
^a Djab. 142: 4.

7 Koering ^a oendjoekan ka Pangeran:
 Andjeun teh Allah koering; noen Pa-
 ngeran! moegi ngadangoekeun sowara
 8 panoenoehoen koering. 'Noen Pangeran!
 noen Goesti, kabëdasing kasalamëtan
 koering! andjeun njoengan sirah koe-
 9 ring keur poëan djoerit. 'Noen Pange-
 ran! kahajang djalma doraka moegi oelah
 dipaparinkeun; pakarëpanana moegi oel-
 ah didolos; ^b tinangtos pada ngaloe-
 hoerkeun maneh. Selah. ^a Djab. 31: 15.
^b 5 Moesa 32: 27.

10 Hoeloe djalma noe ngoerilingan ka
 koering moegi sina kalipoetan koe ka-
 11 soesahan biwirna! 'Moegi ^a sina ditam-
 plok an roehak roehaj; moegi sina digë-
 broeskeun kana seuneu, kana leuwi-
 12 leuwi, oelah sina marënjat deui. 'Toe-
 kang ngoepat hamo tëtëp di boemi;
 djalma noe nganijaja bakal dibëbërik
 koe katjilakaän, dongkap ka kaboeroena.
^a Djab. 11: 6.

13 Koering teh ^a geus tërang, jen Pa-
 ngeran tinangtos ngoeroeskeun padoe
 djalma balangsak, prakawis djalma wa-
 14 loerat. 'Geus kantënan djalma noe ba-
 lënër halatoer noehoen ka padjënëngan
 andjeun; djalma noe saestoe pimara-
 toeheun di pajoeneun andjeun. ^a Djab. 9: 19.

DJABOER 141.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed.
 Noen Pangeran! koering sasambat
 ka andjeun; moegi sing enggal njoem-
 pingan ka koering; moegi ngadangoe-
 keun sowara koering, tijap-tijap koering
 2 sasambat ka andjeun! 'Panëda koering

moegi kahatoerkeun ^a sapërtos seuseu-
 ngitan ka pajoeneun andjeun; kitoe deui
 didjoengdjoengkeunana leungeun koe-
 ring sapërtos koerban sore. ^a 2 Moesa
 30: 7, 8; Wahj. 5: 8.

3 Noen Pangeran! moegi neundeun noe
 këmit di hareupeun soengoet koering;
 moegi ngadjaga panto biwir koering.
 4 'Hate koering ^a moegi oelah dipëroeh-
 keun kana lampah awon, matak koe-
 ring ngalakoekeun kalakoean naon-naon
 sipat kadorakaän sinarëngan djalma noe
 njarijeun kagorengan; kalajan koering
 moegi oelah dongkap ka nëda kahaka-
 nanana noe ngareunah! ^a Djab. 119: 36.

5 ^a Moen aja djalma bënër ngagitik ka
 koering, estoe kahemanan; sarëng moen
 ngawarah ka koering, sasat minjak dina
 sirah; moal ditampik koe sirah koering;
 karantën koering teu wëleh nja nënëda
 6 ngalawan kagorengan itoe. 'Hakim-ha-
 kim maranehanana pada diragragkeun
 tina gawir goenoeng tjadas; sarëng ma-
 ranehanana pada ngagoegoe kana om-
 7 ngan koering; karantën ngareunah. 'Sa-
 përtos taneuh anoe beunang ngawala-
 djar sarëng beunang ngabëdah, nja kitoe
 toelang-toelang koering sadaja diawoer-
 keunana pëlëbah lijang ënggon noe maot.
^a Sil. 27: 6.

8 Karantën ^a panon koering ngabandëng
 ka andjeun, noen Pangeran! noen Goesti!
 koering njalindoeng ka andjeun; njawa
 koering moegi oelah dika-loewarkeun!
 9 'Moegi koering diraksa ti pangawasa
 djirët, beunang itoe naheunkeun baris
 koering, sarëng ti ridjët sakoer noe nja-
 10 rijeun kagorengan. 'Djalma daroraka
 moegi sina tigoëbrag kana tataheuna-
 nana sorangan, bari koering mah sa-
 kalian dongkap ka leupas. ^a Djab. 25: 15.

DJABOER 142.

Ijeu pangwoeroek Dawoed; panëda, keur
 Imangsa Dawoed ^a aja di djëro goeha
 teja. ^a 1 Sam. 22: 1.

2 Koering sasambat ka Pangeran tarik
 pisan; koering noenoehoen ka Pangeran
 3 tarik pisan. 'Koering ^a ngoetjoetkeun
 gëgëroengan koering ka pajoeneun an-
 djeunna; kasoekëran koering koe koering
 dioendjoekkeun ka pajoeneun andjeunna.
 4 'Satijap-tijap soekma koering keur ka-
 lëlēban di diri koering, andjeun lang-

koeng oeninga dina lalakon koering.
^b Dina djalan sorangeun koering eta
 teh njaroempoetkeun djirët, naheunan
 5 koering. 'Mangga ngareret ka katoehoe,
 geuning koering taja pisan kawawoehan;
 koering teu gadoeh pamoeroean; euweuh
 noe miroseja ka njawa koering.

^a Djab. 102 : 1. ^b Djab. 119 : 110.

6 Koering sasambat ka andjeun, Pa-
 ngeran! pioendjoek koering: Nja an-
 djeun noe djadi panjalindoengan koering,
^a doeoeman koering dina tanah djalma
 7 hariroep. 'Moegi-moegi ngarëgëpkeun ka
 panjëlöek koering; karantën koering
 langkoeng-langkoeng nja laip. Moegi
 leupaskeun koering ti noe ngaroedag-
 ngoedag ka koering; karantën pada ka-
 8 wasa batan koering. 'Moegi ^b ngaloewar-
 keun njawa koering ti djëro pandjara,
 soepaja koering hatouer noehoen ka pa-
 djënëngan andjeun. Djalma balënër ti-
 nangtos ngaroeboeng ka koering, dimana
 andjeun geus midamël kasaeaan ka koer-
 ring.

^a Djab. 16 : 5; 116 : 9. ^b Djab. 143 : 11.

DJABOER 143.

Ijeu djaboer damëlan Dawoed.

Noen Pangeran! moegi ngadangoe-
 keun panëda koering; rëgëpkeun panoe-
 hoen koering; moegi koering dikaboel,
 noemoetkeun kajaktosan andjeun, noe-
 2 moetkeun kaädilan andjeun! 'Sarëng ab-
 di gamparan ^a moegi oelah ditjandak
 ka hoekoem; karantën sadajana noe
 hiroep hidji ge taja noe bënër di pajoe-
 3 neun andjeun. 'Karantën moesoeh ngoe-
 dag njawa koering; pati koering koe
 eta diidëk-idëk kana taneuh; ^b koering
 koe eta geus diënggonkeun di noe pa-
 roëk, sapërtos noe paraeh baheula.

^a Aj. 9 : 2; 14 : 3, 4. ^b Djab. 88 : 6.

4 Mana ^a soekma koering kalëléban di
 diri koering; hate koering mëlëngëk di
 5 djëro koering. 'Ras ^b koering ingët ka
 djaman koena-koena; koering mikiran
 saniskantën tanda kawasa andjeun; nja
 napakoeran dadamëlan panangan an-
 6 djeun. 'Koering ^c nadahkeun leungeun
 ka andjeun; njawa koering di pajoeneun
 andjeun ^d sapërtos tanah hanaäng. Selah.

^a Djab. 142 : 4. ^b Djab. 77 : 6. ^c 1 Radj. 8 : 22. ^d Djab. 63 : 2.

7 Moegi koering enggal dikaboel, noen
 Pangeran! soekma koering kangën pi-
 san; moegi oelah meungpeunan pameun-

teu andjeun ka koering, ^a tinangtos
 koering teh sami sarëng noe taroeroen
 8 kana gorowong. 'Moegi koering dikërsa-
 keun ^b wantji isoek ngoeping kaäsihan
 andjeun; karantën ka andjeun koering
 teh ngandël. ^c Moegi koering dipaparin
 njaho kana djalan, noe koe koering kë-
 dah dilakonan; karantën koering nga-
 djoengdjoengkeun pikir ka andjeun.

^a Djab. 28 : 1. ^b Djab. 90 : 14. ^c Djab. 86 : 11.

9 Noen Pangeran! moegi ngaloepoet-
 keun koering ti moesoeh-moesoeh koer-
 ring; ka andjeun koering ngijoehan.
 10 'Moegi koering diwoeroek ngalampah-
 keun noe pikamanaheun koe andjeun,
 karantën nja andjeun Allah koering;
 moegi koering koe Roh andjeun ^a noe
 langkoeng sae ditoejoen dina tanah rata!
 11 'Koe karna padjënëngan andjeun, Pa-
 ngeran! moegi koering hiroepkeun; nja-
 wa koering ka-loewarkeun tina kasoe-
 këran, noemoetkeun kaädilan andjeun!
 12 'Sarëng moegi ngabasmu moesoeh-moe-
 soeh koering, noemoetkeun kaäsihan
 andjeun; sadajana noe sok njoesoekër
 ka njawa koering moegi pada digëm-
 poer; ^b karantën koering teh abdi an-
 djeun.

^a Nöh. 9 : 20. ^b Djab. 116 : 16.

DJABOER 144.

Damëlan Dawoed.

Sagala poedji ka Pangeran, batoe
 karang koering, ^a noe ngawoeroek leu-
 ngeun koering kana djoerit, ramo koe-
 2 ring kana përang; 'noe ^b langkoeng asih
 ka koering, djeung benteng koering;
 koeta koering noe loehoer, sarta noe
 ngarahajoekeun ka koering; këpëng koe-
 ring, sarta noe disalindoengan koe koe-
 ring; noe naloekkeun rahajat koering
 ka handapeun koering.

^a Djab. 18 : 35.
^b Djab. 18 : 3, 48.

3 Noen Pangeran! ^a nahaon manoesa,
 mana koe andjeun dipioeninga? nahaon
 anak Adam, mana koe andjeun diëtang?
 4 'Manoesa teh ^b sapërtos noe sija-sija;
^c oemoerna lir kalangkang noe lës eu-
 weuh. ^a Djab. 8 : 5; 31 : 8. ^b Jak. 4 : 14. ^c Aj. 14 : 2.
 5 Noen Pangeran! ^a moegi ngadengdek-
 keun langit andjeun, sarëng loengsoer;
 moegi ngaragap ka goenoeng-goenoeng,
 6 sina pada ngëboel haseup. 'Moegi ^b aja ki-
 latingboerinjaj, sangkan maranehanana
 dipabalëntjarkeun; pësatkeun djampa-

ring andjeun, sangkan pada digoedjroed-
7 keun. 'Moegi njodorkeun panangan and-
djeun ^c ti manggoeng, koering leupas-
keun; nja moegi koering dika-loewar-
keun ti tjai gède, ti leungeun djalma
8 nagara lijan, 'noe soengoetna ngomong
gapong, sarèng leungeunna katoehoe
leungeun palseo. ^a Djab. 18 : 10; 104 : 32.

^b Djab. 18 : 15. ^c Djab. 18 : 17.

9 Noen Allah! ^a koering sèdja nganja-
njikeun ka andjeun hidji poepoedjian
anjar; sèdja moedji ka andjeun ^b make
10 tjèlëmpeong kawat sapoeloeh. 'Noen an-
djeun, noe maparin oenggoel ka radja-
radja, noe ngaleupaskeun Dawoed ab-
11 dina ti pèdangng katjilakaän! 'moegi-
moegi ngaleupaskeun ka koering; nja
koering teh ka-loewarkeun ti leungeun
djalma nagara lijan, noe soengoetna
ngomong gapong, sarèng leungeunna
katoehoe leungeun palseo teja.

^a Djab. 33 : 3. ^b Djab. 92 : 4.

12 Anak koering lalaki moegi pada nga-
gèdean keur mangsana ngora, ^a sapèr-
tos pètetan; anak koering awewe moegi
sapèrtos tihang djoeroe beunang nga-
13 loes-ngaloes, saadat padalëman. 'Goe-
dang koering moegi parinoeh, ngaloe-
warkeun barang warna-warna; èmbe-
domba koering moegi ngarékahan ba-
reboe-reboe balaksa-laksa di pasisian
14 koering; 'sapi-moending koering ^b moe-
gi darèrës ngandoeng; oelah aja noe
ngadedel, oelah aja noe ngabèdah, sa-
rèng oelah aja noe dèdèngekan di loe-
15 loeroeng koering. 'Bagdja tèmèn bangsa,
noe kitoe pètana; ^c bagdja tèmèn bang-
sa, noe Allahna Pangeran. ^a Djab. 128 : 3.

^b 5 Moesa 28 : 4. ^c Djab. 33 : 12; 146 : 5.

DJABOER 145.

Ijeu pamoedji Dawoed.

Noen Allah koering! ^a noen Radja!
koering sèdja ngaloehoerkeun ka an-
djeun, sarèng sèdja njoekoerkeun ka
padjènëngan andjeun langgèng salala-
mina. ^a Djab. 146 : 10.

2 Saban-saban dintën koering sèdja njoe-
koerkeun ka andjeun, sarèng sèdja moe-
dji ka padjènëngan andjeun langgèng
salalamina.

3 ^a Pangeran teh agoeng sarèng poe-
djeun langkoeng-langkoeng; ari kaägoe-
nganana teu beunang dikira-kira.

^a Djab. 147 : 5.

4 Toeroenan ganti toeroenan bade nga-
goeng-ngagoeng ka dadamëlan andjeun,
bari pada ngoewarkeun tandaning ka-
wasa andjeun.

5 Kaähengan kamoeljaäning kaägoe-
ngan andjeun sarèng dadamëlan andjeun
noe adjaib-adjaib koering sèdja napa-
koeran.

6 Ari karosaäning dadamëlan andjeun
noe pada matak sijeun bade koe djalma-
djalma diaromongkeun, sarèng kaägoe-
ngan andjeun koering sèdja njarijoskeun.

7 Pangingët-ningët kana kagèdean ka-
saean andjeun bade koe djalma-djalma
^a diboelakkeun, sarèng kabënëran an-
djeun koe sadaja bade dipake sèsèng-
gakan. ^a Djab. 119 : 171.

8 ^a Pangeran nja sipat koernija nja sipat
wëlas; sipat sabar, toer gède kaäsihan.

^a 2 Moesa 34 : 6.

9 Pangeran teh moerah ka sadajana;
sarèng kawëlasanana toemërapi ka sa-
niskantën dadamëlanana.

10 Sadaja dadamëlan andjeun bade pada
nganoehoenkeun ka andjeun, Pangeran!
sarèng kaäsih-kaäsih andjeun bade pada
njoekoerkeun ka andjeun.

11 Bade pada ngomongkeun kamoelja-
aning karadjaän andjeun, bari njalatoer-
keun tandaning kawasa andjeun;

12 Mambrih nganjahokeun ka anak
Adam tandaning kawasa andjeunna, sa-
rèng kamoeljaän kaähenganing kara-
djaän andjeunna.

13 Karadjaän andjeun nja karadjaän noe
salalanggèngna, sarèng kawasa andjeun
tètèp di sadaja toeroenan-toeroenan.

14 Pangeran ngadeudeul ka sadaja noe
laboeh, ^a sarèng njéngkatkeun ka sadaja
noe toengkoel. ^a Djab. 146 : 8.

15 ^a Panon sadajana ngantosan ka an-
djeun; sarèng koe andjeun pada dipa-
parin hakaneunana dina waktoena.

^a Djab. 104 : 27.

16 Andjeun moekakeun panangan, sa-
rèng miseubeuhan ka sakoer noe hiroep,
^a ti kasoekaän. ^a 5 Moesa 33 : 23.

17 Pangeran teh adil dina saniskantën
djalanna, sarèng asih dina sadajana da-
damëlanana.

18 ^a Pangeran teh deukeut ka sakabeh
noe sasambat ka andjeunna, tégës ka
sakabeh noe sasambat ka andjeunna
djeung saënja-ënjana. ^a Djab. 34 : 19.

DJABOER 148.

Haleloeja! ^a Geura maroedji ka Pangeran, eh ahli sawarga! geura maroedji ka andjeunna di énggon laloehoer!
 2 'Geura maroedji ka andjeunna, ^b eh sadaja malaikatna! Geura maroedji ka andjeunna, eh sadaja balad-baladna!
 3 'Geura maroedji ka andjeunna, eh panonpoé djeung boelan! Geura maroedji ka andjeunna, eh sadaja bentang-bentang
 4 tingkarétip! 'Geura maroedji ka andjeunna, ^c eh langiting sakabéh langit, kitoe deui manéh, eh tjai noe di loehoereun
 5 langit! 'Sadajana ^d koedoe moedji ka padjénengan Pangeran; karena andjeunna nimbalan, seug eta didjaradikeun.
 6 'Sarta koe andjeunna pada ditétépkeun sina langgëng salalawasna; ^e andjeunna maparin pikoekoeh, noe moal koe eta dirémpak. ^a Djab. 69: 35; Loek 2: 14. ^b Djab. 103: 21.
^c 1 Radj. 8: 27. ^d Djab. 33: 9. ^e Aj. 33: 33; Djab. 119: 91.
 7 Geura maroedji ka Pangeran, eh ahli boemi! eh barahala laoet djeung sakabéh
 8 sagara! 'Eh seuneu djeung hoedjan boewah, saldjoé djeung haseup! eh angin riboet, noe ngalampahkeun pangandikana!
 9 'Eh goenoeng-goenoeng djeung sakabéh pasir, tangkal boeboewahan
 10 djeung sakabéh ki poetri! 'Eh sato galak djeung sakabéh sato tjetjoéan, bangsa noe tingkarajap sarta manoe k djang
 11 djangan! 'Eh para radja di boemi djeung sakabéh bangsa-bangsa! eh para kapala
 12 djeung sakabéh hakim di boemi! 'Eh boedjang-boedjang, kitoe deui landjang-landjang, kolot-kolot reudjeung boedak-
 13 boedak! 'Sadajana koedoe moedji ka padjénengan Pangeran; ^a karena padjénengan andjeunna woengkoel noe loehoer; kaagoengan andjeunna njata
 14 di boemi sarta di langit. 'Djeung andjeunna ^b geus ngaloehoerkeun tandoek oematna, pikeun poedjieun sadajana kasih andjeunna, nja eta pikeun anak-poetoe Israil, bangsa kaparék andjeunna. Haleloeja! ^a Jës. 12: 4. ^b Djab. 89: 18.

DJABOER 149.

Haleloeja! ^a Geura njaranjikeun ka Pangeran hidji njanjian anjar; nja nganjanjikeun poedjian andjeunna dina

2 pakoempoelan para kaasih. 'Israil masing boengah tina hal ^b noe ngadamél inja; anak Sion masing garèrah tina
 3 hal Radjana. 'Koedoe maroedji ka padjénenganana make engklak-engklakan; koedoe njaranji ka andjeunna make tē-
 4 rēbang djeung katjapi. 'Karana Pangeran ngamanah ka oematna; noe balang-sak koe andjeunna dialoes-aloes koe
 5 kasalamétan. 'Para kaasih masing saroe ka-soeka tina hal kamoeljaan; masing pada sēsénggakan di saénggon-énggonna.

^a Djab. 96: 1. ^b Djab. 100: 3.

6 Soengoetna pipinoeheun koe ^a panga-goeng-ngagoeng ka Allah, sarta ^b leungeunna pinjékéleun pédang seukeut
 7 kentja-katoehoe; 'baris ^c ngeunakeun balésan ka oerang kapidir, ngeunakeun
 8 siksaañ ka bangsa-bangsa; 'baris ngabanda ka radja-radjana make rante, kitoe deui ka menak-menakna make
 9 bëlénggoe beusi; 'baris ngeunakeun ka darinja hoekoeman ^d noe geus ditoe-liskeun. Nja kitoe pikamoeljaaneun sadaja kaasih andjeunna. Haleloeja!

^a Djab. 66: 17. ^b 2 Kor. 10: 4; Ep. 6: 17. ^c 2 Tes. 1: 8.

^d 5 Moesa 32: 41.

DJABOER 150.

Haleloeja! Geura maroedji ka Allah ^a di djéro kasoetjianana; geura maroedji ka andjeunna ^b dina pipindingna noe reugreug! ^a Djab. 148: 1. ^b 1 Moesa 1: 6.
 2 ^a Geura maroedji ka andjeunna tina hal tandaning kawasana; geura maroedji ka andjeunna noeroetkeun karosaan kaagoenganana! ^a Djab. 145: 11.
 3 ^a Geura maroedji ka andjeunna make sēngék sangkakala; geura maroedji ka andjeunna make tjetjempoeng djeung katjapi! ^a Djab. 98: 5.
 4 ^a Geura maroedji ka andjeunna make tērēbang djeung engklak-engklakan; geura maroedji ka andjeunna make tata-beuhan kawat djeung soeling! ^a Djab. 149: 3.
 5 ^a Geura maroedji ka andjeunna make tjetjempres haroes; geura maroedji ka andjeunna make tjetjempres ngëntjreng! ^a 1 Bab. 15: 16.
 6 ^a Sagala noe boga ambēkan koedoe moedji ka Pangeran. Haleloeja! ^a Wahj. 5: 13.

KITAB SILOKA SOELEMEN.

PASAL 1.

1 Ijeu ^a siloka Soeleman poetra Dawoed,
 2 I radja Israil; 'baris nganjahokeun kapintëran djeung pamëpërih; baris ngahartikeun pamagahan binangkit; 'baris nampa pamëpërih matak soerti, kitoe deui kabënëran, kaädilan djeung kaes-
 3 toean; 'baris ^b mere akal ka noe barodo, mere kanjaho djeung ingëtan ka
 4 baroedak. 'Saha-saha noe pintër, tangtoe ngadenge, matak tambah nja elmoe; sarta noe harti pimeunangeun pitoetoer,
 5 'baris ngahartikeun siloka djeung sindir, piwoeroek djalma palintër sarta djeung soewal-soewalna. ^a 1 Radj. 4 : 32. ^b Djab. 19 : 8.
 6 ^a Sijeun koe Pangeran, nja eta mimitina kanjaho; djalma paloeng pada njoemahkeun kana kapintëran djeung kana pamëpërih. ^a p. 9 : 10.
 7 ^a Eh anaking! dengekeun pamëpërih bapa, djeung oelah ninggalkeun papakon indoeng maneh; 'karana ^b minangka sigër matak loetjoe eta teh ka sirah maneh, sarta minangka kongkorong ka
 8 beuheung maneh. 'Eh anaking! oepama djalma dosa ngawoedjoek ka maneh,
 9 poma oelah diroedjoekan. 'Oepama ngaromong: Hajoe, miloe djeung koela; oerang ngabongohan gëtih, oerang ngadodoho noe teu salah, teu karana sabab;
 10 'oerang ngalëglëg eta hiroep-hiroep, tjara koe ënggon noe maot; nja diteureuj boeleud, ^c sapërti noe taroeroen kana go-
 11 rowong; 'oerang pimanggiheun saroe paning barang moelja; oerang ngeusian imah oerang koe djarahan; 'maneh meureun ngaloengkeun dadoe tjampoer djeung koela sakabeh; oerang sarereja
 12 bakal sakantong reudjeung: 'eh anaking! ^d oelah bral leumpang di djalan djeung noe kitoe; koedoe tjandët soekoe maneh
 13 ti noe disorang koe eta. 'Karana ^e soekoena moeroe-moeroe kana kagorengan, sarta këntjeng kana ngoetjoerkeun gëtih.
 14 'Karana tjoemah ratjik diamparkeun di hareupeun panon sakoer noe boga djang-
 15 djang. 'Saënjana, eta teh ngabongoha-

nana ka gëtih dirina, ngadodohona ka
 19 njawa sorangan. 'Tah, ^f kitoe djalan sakoer noe ngarah kaoentoengan nista; tangtoe mawa njawa noe boga. ^a p. 4 : 1; 6 : 20. ^b p. 4 : 9. ^c Djab. 28 : 1. ^d p. 4 : 27. ^e Jës. 59 : 7; Roem 3 : 15. ^f p. 15 : 27.

20 Kapintëran sok njëlöek di loeloeroeng,
 21 njowara di pasar-pasar; 'ngagëro ^a di pepengkolan ënggon raroesoh; di lëbah lawang panto-panto, di djëro nagara, eta teh sok njaoerkeun pamagahanana,
 22 nja kijeu: 'Eh noe barodo! sabaraha pililaeunana deui maraneh nja rek njaraäh kana kabodoan? djeung maraneh, taroekang mojak! nja rek rarësëp kana kapojokan? sarta maraneh, djalma gëdjoel! nja rek gareuleuh kana kanjaho?
 23 'Geura pada malik ka pangwarah kami! satëmëna, kami dek ngaboelakkeun pangadjaran kami ka maraneh; dek nganjahokeun piwoeroek kami ka maraneh.
 24 'Sapedah ^b kami ngagëroan, tapi maraneh ëmboeng; kami ngagoepajan, tapi taja noe ngarëgëpkeun; 'djeung maraneh nampik ka sakabeh papatah kami, sarta
 25 teu soedi ka pangwarah kami: 'noe matak kami sabalikna ^c bakal seuri, samangsa maraneh balahi; nja kami teh bakal mojak, samangsa datang kareu-
 26 wasan maraneh; 'samangsa datang kareuwasan maraneh sapërti angin riboet, djeung balahi maraneh djëboel tjara angin topan; samangsa maraneh kata-
 27 radjang kasoekëran djeung karoepëkan.
 28 'Didinja eta teh ^d bakal sasambat ka kami, tapi koe kami moal dikaboel; bakal gëmët narejangan kami, tapi kami moal kapanggih. 'Tina sabab eta teh gareuleuheun kana kanjaho, djeung teu
 29 marilih sijeun koe Pangeran; 'teu sarodieun ka papatah kami, bari maritjeun sakabeh pangwarah kami: 'noe matak ^e koe eta pikapoeloekeun hasil djalanna, sarta pisareubeuheun koe pamolahna sorangan. 'Karana pamoengkir
 30 noe barodo matak maehkeun ka darinja, sarta kagënanahan noe garëdjoel matak
 31 ngagëmpoer ka darinja; 'dëmi noe

ngadenge ka kami mah pimatoeheun sarta santosa, djeung bakal sĕnang ati, teu sijeun tjilaka. *a* p. 8: 1. *b* Jĕs. 65: 2, 12; Jĕr. 7: 13. *c* 5 Moesa 28: 63; p. 3: 34. *d* Aj. 27: 9; 35: 12; Jĕr. 11: 11. *e* Jĕs. 3: 10, 11.

PASAL 2.

Eh anaking! oepama maneh narima pamagahan kami, sarta parentah kami koe maneh diampihan di diri maneh, 2 'datang ka tjeuli koe maneh disina ngarĕgĕpkeun kana kapintĕran, hate koe maneh dipĕroehkeun kana pangartian; 3 'geus poegoeh, oepama maneh sasambat kana kabinangkitan, djeung noenoehoen 4 kana pangartian; 'oepama maneh *a* ne-jangan eta sapĕrti nejangn perak, sarta dioelik-oelik tjara ngoelik pĕpĕndĕman: 5 'didinja maneh teh pingahartieun kana sijeun koe Pangeran, sarta pimanggiheun 6 kanjaho ka Allah. 'Karana Pangeran *b* noe maparin kapintĕran; nja ti baham andjeunna datangna kanjaho djeung pa-ngartian. 'Andjeunna njadangkeun ka-pintĕran noe sadjatina pikeun sakoer noe saestoe; andjeunna minangka kĕ-pĕng ka sakoer noe loemakoe satĕmĕnna; 8 'kĕrsa ngadjaga djalan noe tĕroes djeung hoekoem, nja ngaraksa djalan kaāsihna. 9 'Didinja maneh teh pingahartieun *c* kana kabĕnĕran, kana kaādilan djeung kana kaestoean, saliring lakoe-lampah noe hade. *a* p. 8: 10. *b* Jak. 1: 5. *c* p. 1: 3. 10 Lamoen kapintĕran asoep ka hate maneh, djeung kanjaho koe njawa maneh 11 dipake karĕsĕp, 'geus tangtoe maneh diraksa koe ingĕtan, didjaga koe pa-ngartian; 'soepaja maneh diloe-poetkeun ti djalan goreng, ti djalma noe miomong 12 teu moepakat; 'ti noe naringgalkeun djalan saestoe, mambrih leumpang dina 13 djalan poĕk; 'noe migawe kagorengan *a* djeung baroengahna, sarta garĕrah koe 14 lampah teu moepakat nja goreng; 'noe djalanna barengkok, sarta sarerong dina 15 lakoe-lampahna. 'Soepaja maneh diloe-poetkeun ti *b* awewe sedjen, bangsa lijan, 16 noe omonganana loemas-lamis; 'noe geus ninggalkeun panoetanana ti ngongora, sarta mopohokeun pĕrdjangdjian Al-lahna: 'karana *c* imahna tjondong ka maot, djeung lakoe-lampahna noeng-toen ka noe paraeh. 'Saha-saha djal-ma asoep ka dinja hamo balik deui,

sarta moal nĕpi kana djalan kahiroepan. *a* p. 10: 23. *b* p. 5: 3; 6: 24. *c* p. 7: 27.

20 Noe matak maneh koedoe loemakoe dina djalan djalma harade, djeung nges-21 toekeun djalan djalma balĕnĕr. 'Karana *a* noe saestoe pimaratoeheun dina tanah, sarta noe satĕmĕnna pikararieun dina 22 eta; 'dĕmi *b* noe daroraka mah tangtoe pada dibasmi tina tanah, sarta noe mi-lampah tjidra tangtoe pada ditjaboetan tina eta. *a* Djab. 37: 29. *b* Aj. 18: 17; p. 10: 30.

PASAL 3.

Eh anaking! papakon kami oelah di-popohokeun; nja hate maneh koedoe 2 nĕtĕpkeun parentah kami. 'Karana *a* eta teh ka maneh tangtoe nambahan pandjang oemoer, taoen hiroep, kiteo 3 deui kasĕnangan. 'Kahemanan djeung kajaktian poma oelah ninggalkeun ka maneh; *b* kongkorongkeun dina beuheung maneh, toeliskeun dina papan hate ma-4 neh: 'tangtoe maneh pimanggiheun koer-nija djeung pangartian noe hade, di pa-joeneun Allah sarta di hareupeun ma-noesa. 'Koedoe ngandĕl ka Pangeran 5 tĕroes reudjeung hate, *c* sarta oelah na-leukeum ka pangarti sorangan. 'Maneh di sakabeh djalan maneh *d* sing ngan-jahokeun ka andjeunna; tangtoe an-djeunna ngalĕmpĕngkeun djalan maneh. 7 'Poma *e* oelah boga angkeuh pintĕr; koe-doe sijeun koe Pangeran sarta njingkir 8 tina kagorengan. 'Matak boedjal maneh pitjageureun, djeung matak toelang ma-9 neh pialĕgĕreun. 'Koedoe ngahormatan ka Pangeran *f* koe babandaan maneh, sarta koe loeloegoe sakabeh beubeuna-10 ngan maneh: 'tangtoe *g* leuit maneh parinoeh boentjir, djeung pamĕrĕsan maneh laleber tji-anggoer. *a* 5 Moesa 8: 1; 30: 20. *b* p. 6: 21; 7: 3. *c* p. 28: 36; Jĕr. 9: 23. *d* 1 Bab. 23: 9. *e* Roem 12: 16. *f* 2 Moesa 23: 19; Mal. 3: 10. *g* Joĕl 2: 24. 11 *a* Eh anaking! pamĕpĕrih Pangeran oelah ditampik, djeung oelah soengkan 12 koe andjeunna dipilara; 'karana *b* tijap-tijap noe dipikaāsih koe Pangeran, sok dipilara; nja koemaha bapa ka anak 13 noe dipikasoeuka. 'Bagdja tĕmĕn manoesa noe manggih kapintĕran; nja manoesa 14 noe ngabogaan pangartian! 'Karana da-gang eta hade alah batan dagang perak; *c* estoe batina ngoengkoelan ĕmas

15 panghadena. 'Leuwih moelja eta teh ti
batan intén mirah; djeung sakabeh noe
dipake kasoeka koe maneh taja pisan
16 noe nandingan eta. 'Pandjang oemoer
^a ditjangking koe leungeunna ti katoe-
hoe; leungeunna ti kentja njangking ka-
17 soegihan djeung kahormatan. 'Djalanna
djalan kangeunahan; estoe sakabeh dja-
18 lanna djalan kasénangan. 'Tangkal ^e ka-
hiroepan eta teh ka sakoer noe moen-
tang ka eta; djeung saha-saha noe njékél
19 ka eta bagdja témén. 'Pangeran nga-
dégkeun boemi ^f koe lantaran kapintè-
ran, djeung ngadjadikeun langit koe
20 lantaran pangartosan. 'Koe lantaran ka-
oeningaän andjeunna sagara ngaboerjal,
sarta mega-mega njoeroeloek tji-iboen.

^a Aj. 5:17; Ibr. 12:5. ^b Wahj. 3:19. ^c Aj. 28:15.
^d p. 8:18, 35. ^e 1 Moesa 2:9. ^f Djab. 33:6.

21 Eh anaking! eta teh oelah sina aring-
kah ti hareupeun panon maneh; koedoe
ngaraksa kapintèran noe sadjatina, kitoe
22 deui ingétan; 'tangtoe matak hiroep
njawa maneh, sarta ^a matak loetjoe
23 beuheung maneh. 'Didinja maneh nga-
lakonan djalan maneh kalawan sèngang
ati, ^b djeung soekoe maneh moal tita-
24 djong. 'Tijap-tijap ^c maneh keur ngédèng,
moal kadatangan reuwas; satégèsna ma-
neh ngédèng tangtoe ngeunah sasarean.
25 'Montong sijeun koe kareuwasan nga-
dak-ngadak, atawa koe karoeksakan noe
26 daroraka, lamoenna datang. 'Karana
Pangeran noe djadi pangharèpan maneh,
sarta andjeunna tangtoe ngaraksa soe-
koe maneh, oelah keuna ringkoes.

^a p. 1:9. ^b Djab. 91:11, 12. ^c 3 Moesa 26:6; Djab. 3:6.

27 ^a Oelah mogogkeun kahadean ka noe
wadajib; kitoe soteh lamoen leungeun
28 maneh kawasa ngalampahkeun. 'Oelah
maneh ngomong ka batoer: Geura balik,
mèngke ka dijeu deui; atawa: Isoekan
koela rek mere; padahal maneh boga.
29 'Oelah maneh ngarang pitjilakaen ba-
toer; karana eta teh tjitjingna di maneh
30 sèngang ati. 'Oelah maneh paseja djeung
pada manoesa teu karana sabab, ari
eta teu migawe goreng ka maneh mah.
31 'Oelah maneh ^b sirik ka djalma nga-
nijaja, sarta sakabeh djalanna oelah
32 aja noe koe maneh dipilih. 'Karana noe
serong kagiroek Pangeran; dèmi ka noe
33 saestoe mah andjeunna teh ^c dalit. 'Pa-
njapa Pangeran ^d aja di imah djalma

doraka; dèmi pangtjitjingan djalma bè-
nèr mah koe andjeunna dibèrkahan.
34 'Geus poegoeh ^e toekang mojok koe an-
djeunna bakal dipojok deui; dèmi ka
noe sareh mah andjeunna maparin sih-
35 koernija. 'Noe palintèr pingamilikeun
kahormatan; dèmi noe garédjoel mah
ngagembol kahinaän. ^a 1 Petr. 4:10. ^b Djab.

37:1; p. 24:19. ^c Djab. 25:14. ^d p. 11:24;
12:7; 21:12. ^e p. 1:26; Jak. 4:6.

PASAL 4.

Eh anaking! ^a darengekeun pamèpèrih
Eh bapa; sarta rarégèpkeun, soepaja nga-
2 njahoheun pangartian. 'Karana kami ka
maraneh mere elmoe hade; papakon
kami koe maraneh poma oelah diting-
3 galkeun. 'Karana kami anak kameumeut
rama kami, ^b tatjan aja tanaga, sarta
djadi anak noenggal di pajoeneun iboe
4 kami. 'Harita ^c kami teh koe rama di-
woeroek, kijeu lahirna ka kami: Hate
maneh sing njékél piwoeroek kami;
parentah kami estoekeun, tangtoe ma-
5 neh hiroep. 'Koedoe ^d meuli kapintèran,
koedoe meuli pangartian; poma oelah
poho, djeung oelah njimpang ti pama-
6 gahan biwir kami. 'Oelah ninggalkeun
eta, tangtoena ngaraksa ka maneh; koe-
doe masing njaäh ka eta, tangtoena
7 ngadjaga ka maneh. 'Kapintèran noe
djadi loeloegoe; mana koedoe meuli ka-
pintèran, djeung sabobogaän maneh beu-
8 likeun ka pangartian. 'Koedoe koe ma-
neh dipoesti-poesti, ^e tangtoena nga-
djoengdjoengkeun ka maneh; tangtoena
ngahormatan ka maneh, lamoen koe
9 maneh digoegoeloeng. 'Tangtoe eta ^f
ka sirah maneh mere sigèr matak loe-
tjoe, nja maneh koe eta diselehan ma-
koeta moelja. ^a p. 1:8. ^b 1 Bab. 29:1. ^c 1 Bab.

28:9. ^d p. 23:23. ^e p. 3:16. ^f p. 1:9.

10 Eh anaking! dengekeun, sarta tam-
panan pamagahan kami; tangtoe maneh
11 direjaän taoen hiroep. 'Kami ka maneh
ngawoeroekkeun djalan kapintèran; ma-
neh koe kami dek didjalankeun dina
12 kalakoean noe saestoe. 'Maneh keur
leumpang, ^a moal sèsèk nja langkah;
sarta ari maneh loempat, moal laboeh.
13 'Sing pageuh njékél pamèpèrih, oelah
dilesotkeun; koedoe ngadjaga ka eta,
karana eta matak hiroep ka maneh.
14 'Poma ^b oelah asoep ka djalan djalma

daroraka, djeung oelah loemakoe dina
 15 djalan djalma garoreng. 'Koedoe nam-
 pik eta, oelah koe maneh disorang; nja
 koedoe njimpang ti eta, bari toeloelj.
 16 'Karana eta teh tara hareës, ari tatjan
 migawe goreng; gagal heësna, ari ta-
 17 tjan niwaskeun; 'karana kahakananana
 roti kadorakaän, djeung inoemanana
 18 anggoer panganiijaja. 'Ari djalan djalma
 balënër ^c sapërti tjahja ngagëbjar, beuki
 lila beuki tjaäng, tëpi ka tëngari pisan.
 19 'Dëmi djalan djalma daroraka mah ^d
 sapërti poëk mongkleng; teu njarahoeun
 di noe pimatakeun maranehanana la-
 boeh. ^a Aj. 18:7. ^b Djab. 1:1; p. 1:15.
^c Hak. 5:31; Aj. 22:28. ^d 1 Joh. 2:11.

20 Eh anaking! rëgëpkeun piwoeroek ka-
 mi; tjeuli maneh tjondongkeun ka pa-
 21 magahan kami. 'Oelah sina aringkah ti
 hareupeun panon maneh; nja koedoe
 22 koe maneh diraksa di sadjéro hate. 'Ka-
 rana eta teh matak hiroep ka sakoer
 noe manggihinja, sarta matak tjageur
 23 ka badanna sakoedjoer. 'Koedoe nga-
 djaga hate maneh ti batan sakabeh noe
 diraksa; karana nja ti dinja sirahing
 24 hiroep. 'Singkirkeun ti maneh sagala
 kabengkakan soengoet, djeung djaoeh-
 keun ti maneh sagala kabingkëngan bi-
 25 wir. 'Panon maneh masing tëroes nen-
 djona; biwir mata maneh bënërkeun ka
 26 noe di hareupeun maneh. 'Timbang ^a
 pilakoeëun soekoe maneh, djeung saka-
 27 beh djalan maneh masing pageuh. 'Oelah
 njimpang ^b ngatoehoe atawa ngentja;
 soekoe maneh sina njingkiran kago-
 rengan. ^a p. 14:8. ^b 5 Moesa 5:32; Djab. 119:101.

PASAL 5.

Eh anaking! ^a rëgëpkeun kapintëran
 kami; tjeuli maneh tjondongkeun ka
 2 pangartian kami; 'soepaja maneh nga-
 raksa ingëtan, sarta biwir maneh nga-
 3 djaga kanjaho. 'Karana biwir ^b aweve
 sedjen njaktjëlakan atjining madoe,
 djeung lalangitna ^c leutjir alah batan mi-
 4 njak; 'dëmi ahirna mah pait sapërti alsëm,
 djeung seukeut tjara pëdang anoe seu-
 5 keut kentja-katoehoe. 'Soekoena ^d moe-
 doen ka maot; langkahna ngoengkoeg
 6 ka ënggon noe paeh. 'Sangeukeun nim-
 bang djalan kahiroepan; lakoena ngal-
 lantoer, teu njahoëun noe didjoegdjog.
^a p. 22:17. ^b p. 2:16; 6:24. ^c Djab. 55:22. ^d p. 2:18.

7 Mana ajeuna, anaking! darengekeun
 kami, djeung oelah njalingkir ti pama-
 8 gahan biwir kami. 'Djalan maneh ma-
 sing djaoeh ti noe kitoe, sarta oelah
 9 deukeut ka lawang imahna; 'soepaja
 sipat kaädjenan maneh koe maneh oel-
 ah dibikeun ka deungeun-deungeun,
 djeung taoen maneh oelah dibikeun ka
 10 noe sasangklëng; 'soepaja noe sedjen
 oelah sareubeuh koe kakoewatan maneh,
 sarta beunang maneh hese-tjape oelah
 11 aja di imah noe lijan; 'tëmahna maneh
 haharëgoengan, ^a samangsa awak ma-
 neh djeung daging maneh geus datang
 12 ka bejak; 'bari maneh ngomong: Lah,
 naha aing teh geuleuh kana pamëpërih,
 djeung hate aing tjoewa kana pangwa-
 13 rah; 'sarta aing teu ngadenge ka pa-
 patah goeroe aing, djeung aing teu njon-
 dongkeun tjeuli ka noe magahan ka aing!
 14 'Aing teh bis-bis tjilaka badis di tëngah
 pakoempoelan djeung padjëmoehan.

^a Loek. 15:16.

15 Koedoe nginoem tjai ti gorowong ma-
 neh sorangan, nja tjai ngotjor ti djéro
 16 soemoer diri maneh. 'Naha tji-njoesoe
 maneh koedoe ngaloemprah ka loeloe-
 roeng, soesoekan tjai koedoe ngijih-
 17 ngajah ka pasar-pasar? 'Eta teh sing
 keur diri maneh woengkoel, sarta oelah
 keur noe sedjen miloe djeung maneh.
 18 'Tji-boelakan maneh sing kabërkahan;
 sarta ^a sing boengah koe pamadjikan
 19 maneh ti ngongora; 'lir oentjal matak
 njaäh, ëmbe tjadas matak loetjoe; sing
 seubeuh maneh koe soesoena sapapan-
 djangna; sing kairid koe kanjaähhanana
 20 salalawasna. 'Djeung keur naon maneh,
 anaking! rek kairid koe aweve sedjen,
 sarta ngarangkoel pangkon noe lijan?
 21 'Karana ^b djalan djalma aja di pajoe-
 neun sotja Pangeran, sarta koe andjeun-
 na ditimbang-timbang salakoe-lampah-
 22 na. 'Djalma doraka ^c tangtoe karingkoes
 koe kasalahanana, sarta ditjékël koe
 23 talining dosana. 'Manehna pipaeheun
 sabab koerang pamëpërih, sarta pika-
 irideun koe kagëdean kapaloenganana.
^a Goer. 9:9. ^b Aj. 14:16; 34:21. ^c Djab. 7:17.

PASAL 6.

Eh anaking! ^a oepama maneh nang-
 goeng batoer, geus nëpakkeun leu-
 2 ngeun maneh pikeun noe sedjen, 'nja
 maneh teh karidjët koe omong biwir

maneh, karingkoes koe tjatoer soengoet
 3 maneh: 'moedoe kijeu nja pilampaheun
 atoe, anaking: seg leupaskeun diri, da
 maneh teh geus asoep ka leungeun ba-
 toer; geura leumpang, rëndahkeun diri,
 bari ngagoegoedjög ka batoer maneh
 4 teja. 'Panon maneh ^b oelah dibikeun
 sasarean, djeung biwir mata maneh oelah
 5 sina lëljëpan. 'Geura ngaleupaskeun
 diri, tjara mëntjèk ngaleupaskeun ma-
 neh ti leungeun [noe moro], djeung sa-
 pèrti manoeck ti leungeun toekang ta-
 heun.

a p. 11: 15; 20: 16. *b* Djab. 132: 4.

6 Eh, noe ngëdoel! geura leumpang ka
^a sireum, ilikan lakoe-lampahna, sarta
 7 masing pintër. 'Ari eta teh teu boga-
 eun kapala, pangoeroes atawa pama-
 8 rentah; 'kitoe ge njawiskeun pirëdjëki-
 eunana dina oesoem halodo, ngoempoel-
 keun pihakaneunana dina oesoem diboe-
 9 wat. 'Sabaraha pililaeunana deui maneh,
 noe ngëdoel, nja rek ngëdëng bae? iraha
 maneh nja pihodangeun tina heës ma-
 10 neh? 'Meueus-meueus ^b heës, meueus-
 meueus lëljëpan, meueus-meueus sida-
 11 këp bari ngëdëng: 'heg datang kamiski-
 nan maneh tjara begal, djeung panga-
 boetoe maneh sapèrti djalma noe njikëp
 pakarang.

a p. 30: 25. *b* p. 24: 33.

12 Manoesa noe bangkawarah, djalma
 noe doraka, loemakoena ^a bengkok bi-
 13 wir; 'matana ^b dipake koetjap-kitjeup,
 soekoena dipake ngomong, ramona di-
 14 pake tandjak-toendjoek. 'Noe di sadjëro
 hatena kabehna teu moepakat; manehna
 sapapandjangna ngarang kagorengan,
 15 djeung sok njijeun pipasejaeun. 'Pedah
 kitoe këntjeng pisan pidatangeun bala-
 hina; tangtoe ngadak-ngadak manehna
 diroeksakkeun, sarta moal beunang ditja-
 geurkeun.

a p. 4: 24. *b* p. 10: 10.

16 Ijeu gënëp përkara noe djadi kageu-
 leuh Pangeran, malah toedjoeh noe djadi
 17 kagiroek manahna: 'nja eta ^a panon
 loehoer, letah palseo, djeung leungeun
 18 noe ngoetjoerkeun gëtih teu salah; 'hate
 noe ngarang pakarëpan doraka; ^b soe-
 koe noe gagantjangan moeroe kana ka-
 19 gorengan; 'saksi palseo, noe ngaloewar-
 keun bohong, sarta djalma noe njijeun
 pipasejaeun doeloer pada doeloer.

a p. 21: 4; 30: 13. *b* p. 1: 16.

20 Eh anaking! ^a sing ngadjaga parentah
 bapa, djeung oelah ninggalkeun papakon

21 indoeng maneh. 'Tjangtjangkeun dina
 hate maneh salalawasna; ^b kongkorong-
 22 keun dina beuheung maneh. 'Samangsa
 maneh keur leumpang, tangtoe maneh
 koe eta ditoejoen; samangsa maneh keur
 sasarean, tangtoe maneh koe eta diraksa;
 sarta ari maneh geus hoedang, tangtoe eta
 23 mitoetoer ka maneh. 'Karana parentah
 teh ^c damar, djeung papakon teh tjahja,
 sarta pangwarahna pamëpërih teh dja-
 24 lan kahiroepan; 'matak ngaraksa ka
 maneh ^d ti awewe goreng, ti loemas-la-
 25 misna letah si bangsa lijan. 'Poma ma-
 neh sadjëro hate oelah kapintjoet koe
 kageulisanana; sarta maneh oelah beu-
 26 nang koe biwir matana. 'Karana tina
 lantaran awewe noe djadi dajang, ^e djal-
 ma sok datang ka boetoe rëdjëki; sarta
 awewe ranjedan moro-moro pati moelja.
 27 'Koemaha djalma noe njokot seuneu dina
 kandoenganana, naha papakeanana moal
 28 kahoeroe? 'Atawa koemaha djalma bisa
 leumpang dina roehak roehaj, naha soe-
 29 koena hanteu toetoeng? 'Nja kitoe pisan
 djalma noe mandjangan pamadjikan ba-
 toer; saha-saha noe njabak ka eta, moal
 30 teu disiksa. 'Paling moal dikadjeunkeun,
 ana maling soepaja tjoekoep dirina, la-
 31 moen keur kalempohan. 'Ana kapanggih,
 koedoe ngaganti toedjoeh patikëlaneun;
 sababandaan pangeusi imahna koe eta
 32 koedoe dibikeun. 'Saha-saha noe ngara-
 njed ka awewe, koerang pikir; djalma
 noe migawe kitoe ngaroeksakkeun di-
 33 rina. 'Tangtoe manggih balahi djeung
 kahinaan, sarta wiwirangna moal di-
 34 leungitkeun. 'Karana ^f timboeroe sala-
 kina tangtoe sewot, sarta moal make
 35 karoenja keur poëan malës. 'Moal dae-
 keun narima panëboes, naon oge; sarta
 moal ngaroedjoekan, sanadjan maneh
 ngagëdekeun pamere.

a p. 1: 8. *b* p. 3: 3;
 7: 5. *c* Djab. 119: 105. *d* p. 5: 3; 7: 5. *e* p. 5: 10.
f 4 Moesa 5: 14.

PASAL 7.

Eh anaking! estoekkeun pamagahan ka-
 2 mi, sarta parentah kami koe maneh
 ampihan di diri maneh. 'Koedoe nga-
 raksa parentah kami, tangtoe maneh
 hiroep; kitoe deui ka papakon kami,
 3 ^a sapèrti ka siki mata maneh. 'Tjang-
 tjangkeun ^b dina ramo maneh; toelis-
 4 keun dina papan hate maneh. 'Kapin-
 tëran koe maneh basakeun doeloer,

sarta pangartian sēboet koelawarga;
 5 'soepaja maneh koe eta diraksa ^c ti
 awewe sedjen, ti noe lijan, noe omonga-
 nana loemas-lamis. ^a Djab. 17: 8. ^b 2 Moesa
 13: 9; 5 Moesa 6: 8. ^c p. 6: 24.

6 Karana kami ^a keur mēlong tina djan-
 dela imah kami, nja tina sarigsig kami.
 7 'Seug kami nendjo di noe barodo, ka-
 tangen koe kami di lalaki ngarora aja
 8 hidji boedjang koerang pikir. 'Lar nga-
 liwat di loeloeroeng, pēlēbah pepengko-
 lanana, ngalengkahna ^b djalan ka imah
 9 eta awewe; 'wantji sareupna, ninggang
 poēna geus boerit, mēnēran geus peu-
 10 ting pisan sarta poēk mongkleng. 'Ho-
 reng aja hidji awewe njampeurkeun ka
 dinja, dangdanan dajang, sarta tjaring-
 11 tjing hatena. 'Eta teh ^c ngoelajaban
 djeung basangkal; soekoena hanteu tji-
 12 tjing di djēro imahna. 'Los ka loeloe-
 roeng, los ka pasar-pasar, sarta ngado-
 doho di pēlēbah sakoer pepengkolan.
 13 'Kēk boedjang teja koe eta ditjēkēl, pek
 ditjijoem, sarta ngomong ka dinja bari
 14 njijeun kandēl beungeutna: 'Koering
 keur aja ^a koerban panarima; dintēn
 15 ijeu koering nēkanan nadar. 'Kitoe noe
 mawi koering ka loewar, sēdja mapag-
 keun ka andjeun, sēdja gēmēt nejangn
 salira andjeun; tah, andjeun geus kapēn-
 16 dak. 'Randjang koering koe koering
 geus diamparan pramedani, alkētip kan-
 17 teh Mēsir. 'Ēnggon koering koe koering
 geus dikepretan ēmoer, garoe sarēng
 18 kajoe manis. 'Mangga, oerang sing wa-
 rēg sosoan sarēng koering dongkap
 ka isoek; oerang soeka-soeka djalan
 19 bobogohan; 'karana salaki parēng teu
 aja di imah, keur njaba, djalan djaoeh
 20 pisan; 'mawa radjoet dieusi oewang;
 pimoelangeunana ka imah ^c dina tang-
 21 gal boelan poernama. - 'Boedjang teja
 kasimpangkeun koe kalobaān elmoe eta
 awewe, kagembang koe loemas-lamis
 22 biwirna. 'Pada-harita keneh manehna
 leumpang noetoerkeun eta awewe, tjara
 sapi asoep ka pameuntjitan, djeung sa-
 pērti noe paloeng keuna pitapak baris
 23 pamēpērih; 'datang ka kawajana diboe-
 tjatkeun koe djamparing; nja sapērti
 manoeok roeroesoehan kana djirēt, tapi
 teu njahoēun jen eta teh matak tjilaka
 njawana. ^a Hak. 5: 28. ^b p. 5: 8. ^c p. 9: 13.
^d 3 Moesa 7: 11. ^e Djab. 81: 4.

24 Mana ajeuna, anaking! darengekeun
 kami, djeung rarēgēpkeun pamagahan
 25 biwir kami. 'Hate maneh poma oelah
 njimpang ka djalan awewe kitoe; poma
 oelah sasab nJORANG djalan-djalanna.
 26 'Karana reja pisan noe kasabēt ngadja-
 loprak koe noe kitoe; estoe beunangna
 27 maehan loba katjida. 'Imahna ^a djalan
 ka ēnggon noe paeh, nja moedoen ka
 pangkeng-pangkeng maot. ^a p. 2: 18; 9: 18.

PASAL 8.

Naha ^a Kapintēran lain sok ngagēro,
 sarta Pangartian lain sok njowara?
 2 'Di poentjak ^b ēnggon laloehoer sisi
 djalan, dina oenggal-oenggal tēpoeng
 3 djalan eta teh ngadēg. 'Di gigireun panto-
 panto, di katja-katja nagara, lēbah pa-
 ranti asoep ka lawang-lawang, eta teh
 4 njēloek: 'Ēh, sakoer lalaki! kami nga-
 gēro ka maraneh; sarta kami njowara
 5 ka sakabeh anak Adam. 'Ēh, noe ba-
 rodo! koedoe pada boga akal; djeung
 maraneh, noe garēdjoel! koedoe pada
 6 tērang pikir. 'Geura darengekeun, sabab
 kami rek njaoerkeun pērkarā noe poen-
 djoel-poendjoel; sarta kami pangangah
 biwir teh rek ngaloewarkeun noe saes-
 7 toe-estoena. 'Karana lalangit kami bakal
 ngoetjapkeun kajaktian; da kadorakaān
 8 kagiroek biwir kami. 'Sakabeh pamaga-
 han biwir kami sabēnēr-bēnērna; taja
 9 pisan noe tibalik atawa bengkok. 'Sa-
 dajana tēroes moenggoeh ka noe boga
 pangarti, sarta saestoe moenggoeh ka
 10 noe geus manggih kanjaho. 'Geura tam-
 panan pamēpērih kami, ^c oelah bogoh
 kana perak; sarta tampanan kanjaho,
 11 manan hajang kana ēmas kapilih! 'Ka-
 rana kapintēran aloes ti batan intēn
 mirah; djeung sakabeh noe sok dipake
 kasoeka taja pisan noe nandingan eta.

^a p. 1: 20. ^b p. 9: 3. ^c p. 3: 14; 16: 16.

12 Ijeu kami Kapintēran saimah reu-
 djeung akal, sarta kami manggih ka-
 13 njaho djeung sagala ingētan. 'Sijeun
 koe Pangeran, ^a nja eta migeuleuh kana
 kagorengan; ati adigoeng, djeung ka-
 magoengan, kitoe deui djalan kagore-
 ngan, sarta biwir teu moepakat, koe
 14 kami dipikageuleuh. 'Kami noe boga
 tarekah djeung kapintēran noe sadjati-
 na; nja kami noe djadi pangartian; nja
 15 kami noe boga kawasa. 'Koe lantaran

kami radja-radja ngaradjaän, djeung pangkat-pangkat njarangking kaädilan; 16 'koe lantaran kami kapala-kapala ngapalaän, kitoe deui menak-menak, saka-beh bae hakim-hakim noe aja di boemi. 17 'Kami njaäh ka noe njaäh ka kami; sarta noe gëmët nejanan kami, tangtoe 18 kami kapanggih. 'Kasoegihan ^b djeung kahormatan aja di kami; barang noe 19 awet, kitoe deui kabënëran. 'Boewah kami aloes ti batan emas, nadjan ti emas pangaloesna; sarta hasil kami 20 ngoengkoelan perak kapilih. 'Kami leumpang dina djalan kabënëran, di têngah-têngah djalan noe téroes djeung hoe- 21 koem; 'soepaja kami ^c ka sakoer noe njaäh ka kami ngamilikkeun anoe sadjatina, djeung soepaja goedangna radjabrana koe kami dipinoehan. ^a p. 16 : 6. ^b p. 3 : 16. ^c p. 21 : 20.

22 ^a Pangeran noe kagoengan kami dina mimiti djalanna, heulaeun sakabeh damëlanana, ti tatadina. 'Ti kalanggëngan pisan kami teh dilisahan, ti mimitina, ti memeh aja boemi. 'Keur tatjan aja sagara, kami teh geus digëlarkeun; keur tatjan aja tji-njoesoe barreurat koe tjai. 'Samemeh goenoenggoenoeng ditjarëblokkeun, heulaeun pasir-pasir kami teh geus digëlarkeun, 26 'sabot andjeunna tatjan ngadamël lahan djeung tégäl, atawa mimitina lëmahing 27 djagat. 'Keur andjeunna ngadjadikeun langit, kami teh aja di dinja; ^b keur andjeunna ngadëgkeun kalang di sakoe-riling sagara; 'keur andjeunna ^c ma-geuhkeun mega-mega di loehoer; keur 29 soemoer sagara rosa ngaboelakna; 'keur laoet ^d koe andjeunna ditangtoskeun watësna, soepaja tjaina oelah ngarëmpak timbalanana; keur andjeunna ngadëgkeun padëmen boemi: 'harita ^e kami ngabanding ka andjeunna, djadi patoekangan, djeung kami dianggo karësëpan saban-saban poë, sarta soeka-soeka di pajoeneun andjeunna sapapandjangna; 31 'nja soeka-soeka teh di sadjagat-boemi andjeunna, sarta karësëpan kami ka bangsa manoesa. ^a Aj. 28 : 25. ^b Aj. 26 : 10. ^c 1 Moesa 1 : 7 ; 7 : 11. ^d Aj. 38 : 6, 10. ^e Joh. 1 : 3 ; 5 : 17.

32 Mana ajeuna, anaking! darengekeun kami; karena bagdja tëmën djalma, noe 33 ngarestoekeun djalan kami. 'Darengekeun pamëpërih, sarta masing palintër;

34 poma oelah ditampik. 'Bagdja tëmën manoesa, noe ngadengekeun kami, sarta ngadjaga hareupeun panto kami saban-saban poë, noenggoe-noenggoe dina ti- 35 hang lawang kami. 'Karana ^a saha-saha manggih kami manggih hiroep, sarta 36 dianggo kasoeke koe Pangeran. 'Sabalikna, saha-saha noe ngadosa ka kami mah, nganijaja ka dirina; sakabeh noe geuleuh ka kami njaraäh ka maot.

^a p. 3 : 13.

PASAL 9.

Kapintëran geus ngadëgkeun gëdongna, sarta geus natahan tihangna noe toe- 2 djoe, 'geus meuntjitan peupeuntjitana, geus ngabaoeran anggoerna, ma- 3 lah geus natakeun medjana; 'geus miwarangan landjang-landjangna, sarta ngondangan ^a ti pëntjloet ënggon la- 4 loehoer di nagara; [saoerna]: 'Saha-saha djalma noe bodo, geura njimpang ka dijeu! Ari ka noe koerang pikir saoerna: 5 'Hijap ka darijeu, geura pada ngahakan kahakanan kami, sarta ngarinoem ang- 6 goer beunang kami ngabaoeran! 'Koedoe pada ninggalkeun kabodoan, tangtoe maraneh hiroep; sarta koedoe pada loe- 7 mampah dina djalan pangartian. 'Saha-saha noe mëpërih ka toekang mojok, beubeunanganana kahinaän; sarta noe ngawarah ka djalma doraka, matak tja- 8 tjad dirina. 'Oelah ngawarah ^b ka toekang mojok, bisi geuleuheun ka maneh; koedoe ngawarah ka djalma pintër, tang- 9 toe njaäheun ka maneh. 'Koedoe njamboeng ka noe pintër, ^c tangtoe beuki pintër; koedoe mere njaho ka noe bënë, 10 tangtoe tambah elmoena. 'Mimitina kapintëran ^d nja eta sijeun koe Pangeran; sarta njaho ka noe Langkoeng Soetji 11 nja eta pangartian. 'Karana ^e koe lantaran kami poë maneh tangtoe direjaän, sarta maneh tangtoe ditambahan taoen 12 hiroep. 'Oepama maneh pintër, nja maneh pintër teh ^f keur diri maneh; sarta oepama maneh djadi toekang mojok, nja maneh woengkoel noe pinanggoe- 13 ngeun. ^a p. 8 : 2. ^b p. 15 : 12 ; 19 : 25. ^c Mat. 25 : 29. ^d Aj. 28 : 28 ; p. 1 : 7. ^e p. 3 : 2, 16. ^f Aj. 22 : 2.

13 Ari kabodoan ibarat ^a awewe gëdjoel nja ngoelajaban, sarta teu njahoëun 14 naon-naon. 'Eta teh dijoek di hareupeun lawang imahna, dina korsi, di ënggon 15 laloehoer di nagara, 'bari ngondangan

noe ngaliwat di djalan, nja ka sakoer noe
 16 saestoe lampahna; [pokna]: 'Saha-saha
 djalma noe bodo, geura njimpang ka
 dijeu! Sarta ka noe koerang pikir omong-
 17 na: 'Tjai ^b beunang maling sok amis,
 djeung roti boeni-boeni sok ngeunah.
 18 'Ari noe bodo teu njahoëun, jen ^c djalma
 noe di dinja teh paraeh; ondanganana
 asoep ka djoerang énggon noe maot.
a p. 7: 11. b p. 20: 17. c p. 7: 27.

PASAL 10.

Ijeu siloka Soeleman.

^a Anak pintër ngaboengahkeun bapa;
 sabalikna anak gëdjoel mah nganalang-
 sakeun indoengna. *a p. 15: 20.*
 2 ^a Radja-brana kadorakaän taja mang-
 paätna; sabalikna kabënëran mah nga-
 loepoetkeun tina maot. *a p. 11: 4.*
 3 Djalma bënëer koe Pangeran tara
 disina langlajeuseun; ari hawa-napsoe
 djalma daroraka mah koe andjeunna
 disoentroengkeun.
 4 ^a Noe digawe këndor leungeun tangtoe
 miskin; sabalikna leungeun noe garëtol
 mah ngabeungharkeun. *a p. 12: 24.*
 5 Ari noe ngoempolkeun dina oesoem
 halodo anak binatang; sabalikna noe
 djëmpling dina oesoem diboewat mah
 anak matak era.
 6 Kabërkahan toemërap ka sirah noe
 bënëer; sabalikna soengoet noe daroraka
 mah kalipoetan panganijaja.
 7 ^a Ingëtan ka noe bënëer matak moe-
 dji soekoer; sabalikna ngaran noe da-
 roraka mah tereh boeroek.
a Aj. 18: 17; Djab. 112: 6.
 8 Noe pintër hate soeka narima tim-
 balan; ari noe paloeng biwir mah tang-
 toe tigëdëboeg.
 9 ^a Noe loemakoe kalawan satëmënna
 loemakoena sënang ati; sabalikna noe
 ngabengkokkeun djalanna mah tangtoe
 katara. *a p. 28: 18.*
 10 Noe koetjap-kitjeup panon njijeun ka-
 soesah; sarta noe paloeng biwir tangtoe
 tigëdëboeg.
 11 ^a Soengoet noe bënëer ibarat soemoer
 kahiroepan; sabalikna soengoet noe da-
 roraka mah tangtoe kalipoetan panga-
 nijaja. *a p. 13: 14.*
 12 Kageuleuhan ngahoedangkeun paseja;
 sabalikna ^a kanjaahan mah noetoeapan sa-
 niskara kamasijatan. *a 1 Kor. 13: 7; 1 Petr. 4: 8.*

13 Dina biwir noe boga pangarti kapang-
 gih kapintëran; ^a ari noe koerang pikir
 mah tonggongna koedoe didatangan
 panggëboeg. *a p. 26: 3.*
 14 Noe palintër ngampihan kanjaho;
 dëmi biwir noe paloeng mah deukeut
 kana karoeksakan.
 15 ^a Banda noe beunghar minangka na-
 garana noe reugreug; sabalikna karoek-
 sakan noe malarat mah nja eta kamis-
 kinanana. *a p. 18: 11.*
 16 Panggawe djalma bënëer noengtoen
 kana hiroep; sabalikna kahasilan noe
 doraka mah noengtoen kana dosa.
 17 ^a Noe ngestoekeun pamëperih aja dina
 djalan kahiroepan; sabalikna noe ning-
 galkeun pangwarah mah njasabkeun
 maneh. *a p. 13: 18.*
 18 Noe noetoeapan kageuleuhan, nja eta
 biwir bohong; sarta noe ngaloewarkeun
 oepat-soemoewat, nja eta gëdjoel.
 19 ^a Noe loba omong tara tinggal ma-
 sijat; sabalikna noe mëngkëk biwirna
 mah binatang. *a Goer. 5: 1, 2.*
 20 Letah noe bënëer ibarat perak kapi-
 lih; ari hate noe daroraka mah teu sa-
 pira adjina.
 21 Biwir noe bënëer njoekoepan djalma
 reja; sabalikna noe paloeng mah paraeh
 bawaning koerang pikir.
 22 Bërkah Pangeran, nja eta noe nga-
 beungharkeun; sarta koe andjeunna teu
 ditjampoeran kasoelah.
 23 ^a Migawe karoetjahan koe noe gëdjoel
 dipake kaoelinan; pon kitoe keneh ka-
 pintëran koe djalma noe boga pangarti.
a p. 15: 21.
 24 Kasijeun djalma doraka, nja eta pisan
 noe bakal ngadatangan ka dinja; sarta
 kahajang djalma balënëer tangtoe dipa-
 parinkeun.
 25 ^a Lamoen angin topan nJORANG, lës
 noe doraka euweuh; sabalikna noe bënëer
 mah ibarat padëmen langgëng. *a p. 14: 32.*
 26 Sapërti tjoeka kana hoentoe, djeung
 sapërti haseup kana panon, nja kitoe
 pisan noe ngëdoel ka noe nitahna.
 27 ^a Sijeun koe Pangeran matak nam-
 bahan oemoer; sabalikna taoen noe da-
 roraka mah dirijoetkeun. *a p. 4: 10.*
 28 ^a Pangharëpan noe balënëer djadi ka-
 boengahan; sabalikna pangharëpan noe
 daroraka mah tangtoe leungit.
a Djab. 112: 10; p. 11: 7.

- 29 Djalan Pangeran minangka benteng ka noe satëmenna; tatapi pangroeksakan ka noe njarijeun kadorakaan.
- 30 ^a Noe bënëer moal tidjalikeuh salalanggengna; dëmi noe daroraka mah ^b hamo matoeh di boemi. *a p. 24: 16.*
b p. 2: 22.
- 31 Biwir noe bënëer ngabidjilkeun kapintëran; ari letah teu moepakat tangtoe dibasmi.
- 32 Biwir noe bënëer njahoëun noe matak soeka; sabalikna soengoet noe daroraka mah kanjahona ngan noe teu moepakat.

PASAL 11.

- 1 **T**aradjoe ^a palseo kagiroek Pangeran; dëmi batoe noe djëdjëg mah kasoe kana. *a p. 16: 11; 20: 10.*
- 2 ^a Datang angkoeh, datang wiwirang; sabalikna noe rarëndah mah direudjeungan kapintëran. *a p. 16: 18.*
- 3 Noe saestoe ditoengtoen koe katëmënanana; sabalikna toekang tjidra mah diroeksak koe kadjahilanana.
- 4 ^a Banda taja mangpaätna keur poëan hëbëndoe; sabalikna kabënëran mah ngaloepoetkeun tina maot. *a p. 10: 2.*
- 5 ^a Kabënëran djalma noe satëmenna ngalëmpëngkeun djalanna; sabalikna noe doraka mah tangtoe laboeh koe kadorakaan sorangan. *a p. 28: 18.*
- 6 ^a Noe saestoe bakal diloeupoetkeun koe kabënëranana; sabalikna toekang tjidra mah tangtoe karingkoes koe napsosona sorangan. *a p. 5: 22.*
- 7 ^a Ana paeh manoesa doraka, leungit pangharëpan; estoe pangharëpan noe garoreng bakal leungit. *a p. 10: 28.*
- 8 Noe bënëer didjait ti djëro kasoekëran; ^a sabalikna noe doraka mah aboes ngaganti eta. *a p. 21: 18.*
- 9 Djalma moenapek ngaroeksakkeun batoer koe biwir; dëmi noe balënëer didjait koe lantaran kanjaho.
- 10 Mangsa noe balënëer djamoega, soekasoeka sanagara; sabalikna mangsa noe daroraka tiwas, tingsarënggak.
- 11 ^a Koe bërkah djalma saestoe nagara datang ka poendjoel; sabalikna koe biwir noe daroraka mah nagara datang ka roentoeh. *a p. 28: 12.*
- 12 Noe tjoewa ka batoer koerang pikir; ari djalma noe boga pangarti sok repeh.
- 13 ^a Noe loemampahna oepatan moeka-
- keun rasijah; dëmi noe satoehoe soekmana mah noetoepan përkara. *a p. 20: 19.*
- 14 ^a Lamoen taja pangrigëlkeun pintër, rahajat tangtoe roeboeh; sabalikna lamoen loba pangrëmpagan mah, matak kasalamëtan. *a p. 15: 22.*
- 15 ^a Saha-saha nanggoeng noe sedjen, tangtoe meunang katjilakaan; sabalikna noe migeuleuh kana hal nanggël mah, tangtoe sënang ati. *a p. 6: 1.*
- 16 Awewe matak loetjoe njëkël kahormatan; ari djalma lalim njëkël kabeungharan.
- 17 Djalma heman milampah kahadean ka dirina; sabalikna noe bëngis mah ngaripoehkeun awak sorangan.
- 18 Noe doraka meunang koelian palseo; sabalikna noe njëbarkeun kabënëran mah pimeunangeun boeroehan sajakti.
- 19 Saha-saha noe mantëp kana kabënëran, asoep kana hiroep; sabalikna noe ngobrek kana kagorengan mah, moeroe kana paehna.
- 20 ^a Kagiroek Pangeran noe tibalik hate; ari kasoekana mah ka djalma noe satëmenna djalanna. *a p. 12: 22.*
- 21 ^a Saënja-ënjana, noe goreng moal teu disiksa; dëmi toeroenan noe balënëer mah pirahajoeëun. *a p. 16: 5.*
- 22 Awewe noe geulis, tapi njingkir tina kaprajogaan, nja eta sapërti anting ëmas dina tjoengoer bagong.
- 23 Kahajang djalma balënëer ngan kana kahadean bae; sabalikna arëp-arëpeunana noe daroraka mah bëbëndoe.
- 24 ^a Aja noe ngawoerkeun, padahal beuki tambah; sabalikna aja noe tjetjël liwat ti misti, tapi ngan matak kakoerangan bae. *a p. 28: 27.*
- 25 ^a Djalma balabah tangtoe djadi lintoe; djeung saha-saha noe njaiian, tangtoe ditjaiian deui. *a p. 19: 17; 2 Kor. 9: 6.*
- 26 Saha-saha noe ngëmbërkeun gandoem, disapa koe djalma-djalma; sabalikna bërkah toemërap ka sirah noe ngadjoewal.
- 27 Saha-saha noe gëmët nejangsan kahadean, ^a njijar kasoekaan; sabalikna noe ngoepaja kagorengan mah, tangtoe kadatangan eta. *a p. 8: 35.*
- 28 Saha-saha noe ngandël kana kabeungharanana, nja eta tangtoe roeboeh; ^a sabalikna noe balënëer mah tantoe pada moeloes sapërti daoen. *a Djab. 92: 13.*

29 ^a Saha-saha noe ngaripoehkeun anak-rabina, bakal ngamilik angin; sarta noe paloeng bakal ngawoela ka noe pintër hatena. ^a p. 15: 27.

30 Boewah djalma bënër ibarat tangkal kahiroepan; djeung saha-saha noe pintër, meunangkeun njawa.

31 Saénjana, noe bënër meunang balésan di boemi; ^a pon pilalagi noe doraka sarta noe njijeun dosa. ^a 1 Petr. 4: 18.

PASAL 12.

Noe soeka kana pamépèrih, soeka kana kanjaho; sabalikna noe geuleuh kana pangwarah mah, estoe bodo.

2 Djalma noe hade koe Pangeran di-anggo kasoeka; sabalikna djalma noe djoelig mah koe andjeunna dihoekoem.

3 Manoesa moal pageuh koe kadorkaan; sabalikna ^a akar djalma balënër mah moal ojak. ^a p. 10: 25.

4 ^a Awewe digdjaja minangka makoeta salakina; sabalikna awewe noe matak era mah, kawas aja kasakit boeroek dina toelang salakina. ^a p. 31: 10.

5 Pamikir djalma balënër téroes reudjeung hoekoem; ari pirëmpeog noe daroraka mah tjidra.

6 Omongan noe daroraka ^a ngadodoho gëtih; dëmi biwir noe saestoe mah ngaloepoetkeun eta. ^a p. 1: 11.

7 ^a Noe daroraka dibalik, lës areuweuh; sabalikna imah noe balënër mah ditëtèpkeun. ^a p. 14: 11, 32.

8 Sing-sing djalma dipoedji noeroetkeun kapintëranana; dëmi noe bengkok hate mah matak tjoewa.

9 ^a Mënding noe ngangkeuhkeun diri leutik, sarta boga badega, ti batan noe ngadjenan maneh, tapi koerang rëdjeki. ^a p. 13: 7.

10 Noe bënër ngarasanan njawa satona; sabalikna kawelasan noe daroraka mah dëdëglër.

11 ^a Saha-saha noe migawe lahanna, piseubeuheun kahakanan; sabalikna noe noeroetkeun djalma lantja-lintji mah, koerang pikir. ^a p. 28: 19.

12 Noe doraka kabita koe djaring djalma garoreng; sabalikna akar djalma balënër mah ngabidjilkeun.

13 ^a Kamasijatan biwir sok matak ngaridjët diri noe goreng; sabalikna noe bënër mah tangtoe ka loewar ti djëro kasoekëran. ^a p. 18: 7.

14 ^a Oenggal-oenggal djalma piseubeuheun koe kahadean tina boewah biwirna; sarta pagawean leungeun manoesa pimalikeun deui ka dirina. ^a p. 13: 2.

15 Djalan noe paloeng koe rarasaan manehna sorangan lëmpëng; dëmi noe pintër mah ngagoegoe ka papatah.

16 ^a Poendoeng noe paloeng harita ge katara; sabalikna noe boga akal mah noetoepan wiwirang. ^a Goer. 7: 9.

17 ^a Noe ngaloewarkeun anoe sajakti nganjatakeun noe sabënërna; sabalikna saksi palsoe mah nganjatakeun tjidra. ^a p. 14: 5.

18 ^a Sok aja noe katalandjoeran omong, kawas njolokan koe pëdang; dëmi letah noe palintër mah njageurkeun. ^a Djab. 59: 8; p. 18: 21.

19 Biwir sajakti bakal ditëtèpkeun salalawasna; sabalikna letah bohong mah sakitjeup mata bae ajana.

20 Noe ngarang pitjilakaeun, hatena diënggonan tipoe-daja; sabalikna noe mapatahan pisalamëteun mah boga kaboengahan.

21 Noe bënër moal keuna katiwasan, naon bae; sabalikna noe daroraka mah tangtoe parinoeh koe katjilakaan.

22 Kagiroek Pangeran biwir bohong; ari kasoekana mah ka sakoer noe milampah sajakti.

23 ^a Manoesa noe boga akal noetoepan kanjaho; sabalikna hate noe garëdjoel mah ngoewarkeun kapaloengan. ^a p. 13: 16; 29: 11.

24 ^a Leungeun noe garëtol tangtoe moerba; sabalikna noe këndor mah bakal disina koemawoela. ^a p. 10: 4.

25 ^a Salëmpang dina hate djalma matak noengkoelkeun eta; ari koe omongan hade hate diboengahkeun. ^a p. 15: 13.

26 Noe bënër noengtoen sobatna; dëmi djalmanoe daroraka njasabkeun ka dirina.

27 ^a Noe këndor moal koengsi ngagoreng boroanana; ari banda manoesa noe pangmoeljana nja kagëtolan. ^a p. 13: 4.

28 Dina djalman kabënëran ajana hiroep; estoe dina paranti eta njeorang taja maot.

PASAL 13.

A nak ^a pintër ngagoegoe ka pamépèrih bapa; sabalikna toekang mojak mah ditjarekan teu ngawaro. ^a p. 10: 8; 15: 5.

- 2 ^a Oenggal-oenggal djalma pingahakaneun kahadean tina boewah biwirna; dëmi njawa toekang tjidra mah pingahakaneun panganijaja. ^{a p. 12: 14.}
- 3 ^a Noe ngadjaga soengoetna ngaraksa njawana; ari noe sok njaploek biwirna mah, tangtoe keuna karoeksakan. ^{a p. 21: 23.}
- 4 ^a Njawa noe ngëdoel mikahajang, tapi teu ngabogaän; sabalikna njawa noe gëtöl mah pilintoeheun. ^{a p. 12: 27.}
- 5 ^a Noe bënëher mikageuleuh ka omongan bohong; sabalikna noe doraka mah njijeun noe matak dipikasëngit sarta noe matak wirang dirina. ^{a Djab. 107: 1.}
- 6 ^a Kabënëheran ngadjaga ka noe satëmëna djalanna; sabalikna kadorakaän mah matak reuntas anoe njijeun dosa. ^{a p. 10: 30.}
- 7 ^a Sok aja noe njëmoekeun maneh beunghar, padahal teu boga naon-naon; sok aja noe njëmoekeun maneh miskin, padahal loba bandana. ^{a p. 12: 7.}
- 8 Kabeungharan djalma sok djadi panëboes patina; dëmi noe miskin mah ditjarekan oge teu ngawaro.
- 9 ^a Tjahja noe balënëher herang pisan; sabalikna damar noe daroraka mah tangtoe dipareuman. ^{a Aj. 18: 6; p. 24: 20.}
- 10 ^a Angkoeh ngan matak ngajakeun paseja bae; dëmi noe beunang dipapatahan mah boga kapintëran. ^{a p. 28: 25.}
- 11 ^a Banda asal ti lampah sija-sija pi-soedaeun; sabalikna noe ngoempoeleun satjomot-satjomot mah ngalobaän. ^{a p. 10: 2.}
- 12 Pangarëp-ngarëp noe dimëngke-mëngke matak njëri hate; sabalikna kahajang noe tinëkanaan mah ^a ibarat tangkal kahiroepan. ^{a p. 3: 18.}
- 13 Saha-saha noe njoemahkeun ka pangandika, ngaroeksak maneh; sabalikna noe sijeun koe timbalan mah, nja eta tangtoe dibalës.
- 14 ^a Papakon djalma pintër ibarat soemoer kahiroepan; matak njingkir tina ridjëting maot. ^{a p. 10: 11; 14: 27.}
- 15 Hade pangarti matak meunang koer-nija; dëmi djalan taroekang tjidra mah rësag.
- 16 Saha-saha noe boga akal digawe sok kalawan kanjaho; ^a sabalikna noe gëdjoel mah ngadadarkeun kapaloengan. ^{a p. 15: 2.}
- 17 Ari titahan doraka tangtoe tigoebreg kana katjilakaän; ^a sabalikna oetoesan noe satoehoe mah matak njageurkeun. ^{a p. 25: 13.}
- 18 Kamiskinan djeung kahinaän bagian djalma noe nampik pamëpërih; sabalikna noe ngestoekeun pangwarah mah tangtoe meunang hormat.
- 19 Kahajang noe geus djadi, nja ngeunah kana pikir; ari kagiroek noe garëdjoel mah, nja eta njingkir tina kagorengan.
- 20 Saha-saha leumpang djeung noe palintër, tangtoe djadi pintër; sabalikna noe babatoeran djeung noe garëdjoel mah, tangtoe djadi goreng.
- 21 Noe njarijeun dosa dioebrak-abrik koe katjilakaän; sabalikna noe balënëher mah tangtoe dibalës koe kangeunahan.
- 22 ^a Saha-saha noe hade ngawariskeun ka intjoena; sabalikna arta-banda noe migawe dosa mah ditjadangkeun pikeun noe bënëher. ^{a Goer. 2: 26.}
- 23 ^a Ngabëdahna djalma mariskin ngajakeun loba rëdjëki; sabalikna sok aja noe tiwas tina teu tëroes djeung hoe-koem. ^{a Djab. 132: 15.}
- 24 ^a Saha-saha noe teu make panggëboegna, mikageuleuh ka anakna; sabalikna noe njaäh ka anakna mah, gëtöl mëpërihna ka anak teh. ^{a p. 9: 12; 23: 13.}
- 25 ^a Noe bënëher dadaharan datang ka seubeuh awakna; sabalikna beuteung noe daroraka mah kakoerangan. ^{a Djab. 34: 11.}

PASAL 14.

Oenggal-oenggal awewe pintër ngadëg-keun imahna; sabalikna noe paloeng mah ngarontoehkeun imahna koe leungeun sorangan.

- 2 Saha-saha noe loemakoe kalawan saestoena, sijeun koe Pangeran; ^a sabalikna noe serong djalanna mah, njoemahkeun ka andjeunna. ^{a p. 21: 8.}
- 3 Dina soengoet noe paloeng aja panggitik kamagoengan; sabalikna noe palintër mah diraksa koe biwirna.
- 4 Tijap-tijap taja sapi, pangokopan bërësih; dëmi tina lantaran kakoewatan sapi loba pisan beubeunangan.
- 5 ^a Saksi noe satoehoe moal bohong; ari noe ngaloewarkeun bohong, nja eta saksi palseo. ^{a p. 12: 17.}
- 6 Toekang mojak nijjar kapintëran, tapi

- teu aja; sabalikna noe boga pangarti mah nijjar kanjaho babari.
- 7 Geura ingkah ti hareupeun noe gëdjoel; karana maneh moal nangen biwir boga kanjaho.
- 8 ^a Kapintëran noe boga akal ngahartikeun djalanna; sabalikna kapaloengan noe gëdjoel mah tjidra. ^a p. 4 : 25—27.
- 9 Noe paraloeng mokahaän kana kasalahan; ari moenggoeh noe saestoe mah pada dianggo kasoeka.
- 10 Hate bae noe nganjahokeun dina prihatin dirina; sarta dina kaboengahanana ge noe sedjen teu bisa tjampoer.
- 11 ^a Imah noe daroraka tangtoe ditoempoer; dëmi himah djalma saestoe mah tangtoe moeloes. ^a p. 12 : 7.
- 12 ^a Aja djalan noe koe djalma disangka lëmpëng, tapi toengtoengna mah noengtoen ka maot. ^a p. 16 : 15.
- 13 Tjatjakan keur seuri hate sok njëri; ari toengtoengna kaboengahan kitoe kanalangsaaän.
- 14 ^a Saha-saha noe moengkir hate piseubeuheun koe djalanna; kitoe keneh djalma noe hade piseubeuheun tina hal dirina. ^a p. 12 : 14.
- 15 Noe bodo përtjaja sagala omongan; sabalikna noe boga akal mah nëgëskeun tintjakeunana.
- 16 Noe pintër sijeuneun sarta njingkir tina kagorengan; sabalikna noe gëdjoel mah ngadjoedjoer napsae sarta lalawora.
- 17 Noe babarian napsae sok migawe kapaloengan; sarta djalma noe djoelig tangtoe dipikageuleuh.
- 18 Noe barodo ngamilik kapaloengan; sabalikna noe baroga akal mah ngama-koetaän maneh koe kanjaho.
- 19 Noe garoreng koedoe pada mëndëk ka hareupeun noe harade; kitoe deui noe daroraka di hareupeun lawang djalma bënëer.
- 20 ^a Noe miskin sok dipikageuleuh, nadjan koe sobatna; sabalikna noe mikanjaäh ka noe beunghar mah loba nakër. ^a p. 19 : 4, 7.
- 21 Noe mikatjoewa ka batoer migawe dosa; sabalikna noe mikaroenja ka noe balangsak mah, eta teh bagdja.
- 22 Anoe ngarang kagorengan lain sarsab? sabalikna noe ngarang kahadean mah ^a direudjeungan kahemanan djeung kajaktian. ^a p. 3 : 3.
- 23 Sagala panggawe aja kaoentoengana; dëmi omong biwir mah ngan matak kakoerangan bae.
- 24 Makoeta noe palintër nja kabeungharanana; ari kapaloengan noe garëdjoel mah nja kapaloengan bae.
- 25 Saksi noe sajakti ngaleupaskeun pati; sabalikna noe ngaloewarkeun bohong mah lampah tjidra.
- 26 Sijeun koe Pangeran mawa kasantosaän reugreug; estoe andjeunna djadi panjalindoengan poetra-poetrana.
- 27 Sijeun koe Pangeran ^a ibarat soemoer kabiroepan, matak njingkir tina ridjëtting maot. ^a p. 10 : 11; 13 : 14.
- 28 Loba rahajat matak ngamoeljakeun ka radja; sabalikna ari kakoerangan koering mah matak ngaroeksakkeun karatoe.
- 29 ^a Anoe sabar gëde pangartian; sabalikna noe babarian napsae mah ngaloehoerkeun kapaloengan. ^a p. 16 : 32; Goer. 10 : 4.
- 30 Hate tjageur matak hiroep kana badan; sabalikna ati dëngki mah matak boeroek toelang-toelang.
- 31 ^a Noe nganijaja ka noe malarat ngahinakeun ka noe ngadamël eta; sabalikna noe mikaroenja ka noe miskin mah ngahormat ka andjeunna. ^a p. 17 : 5; 19 : 17.
- 32 ^a Noe doraka bakal diboewang koe kagorenganana; sabalikna noe bënëer mah samangsa paeh boga panjalindoengan. ^a p. 10 : 25.
- 33 Kapintëran reureuh dina hate noe boga pangarti; sabalikna noe aja dina batin djalma garëdjoel mah tereh kanjahoan.
- 34 Kabënëeran noe ngaloehoerkeun bangsa; sabalikna dosa mah matak djadi katjëlaän ka djalma-djalma.
- 35 Abdi noe binangkit koe radja dipikasoe; sabalikna noe matak era mah tangtoe dibëndon.

PASAL 15.

Pangdjawab ^a leuleus njirnaeun panas ati; sabalikna omongan njogok mah matak ngahoedangkeun napsae. ^a p. 25 : 15.

- 2 ^a Letah noe palintër ngoetamakeun kana kanjaho; sabalikna soengoet noe garëdjoel mah ngaboelakkeun kapaloengan. ^a p. 12 : 23; 13 : 16.

- 3 " Sotja Pangeran neutep ka sambarang énggon, ningalikeun anoe goreng anoe hade. *a* Aj. 34: 21; Djab. 33: 13.
- 4 Katjageuran letah " ibarat tangkal kahiroepan; sabalikna kadjahilan letah mah matak djaheut kana soekma. *a* p. 3: 18.
- 5 Anoe paloeng tjoewa ka pamépèrih bapana; sabalikna noe ngestoekeun pangwarah mah nandakeun boga akal.
- 6 " Dina imah djalma bènèr aja kamoehtian gède; sabalikna kahasilan djalma doraka mah mawa karipoehan. *a* p. 3: 33.
- 7 Biwir noe palintèr ngawoerkeun kanjaho; dèmi hate noe garèdjoel mah lain kitoe.
- 8 " Koerban djalma daroraka kagiroek Pangeran; sabalikna panèda djalma saestoe mah kasoekana. *a* Djab. 34: 16; p. 21: 27.
- 9 Djalan djalma doraka kagiroek Pangeran; sabalikna noe ngobrek kana kabènèran mah koe andjeunna dipikasih.
- 10 Pamépèrih noe matak tjilaka pikeunaeun ka noe ninggalkeun djalan; sahasaha noe geuleuh kana pangwarah, tangtoe mêngke paeh.
- 11 " Énggon noe maot sarta djeung djoerang ngagèlar di pajoeneun Pangeran; geus soemawonna hate anak Adam. *a* Aj. 26: 6.
- 12 " Toekang mojak tara njaàheun ka noe ngawarah ka manehna; moal leumpang ka noe palintèr. *a* p. 9: 8.
- 13 " Hate boengah ngabejarkeun boedi; sabalikna tina kasoésahan hate mah soekma ngènèseun. *a* p. 17: 22.
- 14 Hate noe boga pangarti nejangkan kanjaho; sabalikna soengoet noe garèdjoel mah ngangonan maneh dina kapaloengan.
- 15 Sakabeh poèna noe balangsak saroesah; sabalikna soeka hate mah ibarat panghadjatan noe teu pètot-pètot.
- 16 " Mènding saeutik kalawan sijeun koe Pangeran, ti batan radja-brana gède, tapi dibarèngan karoesoehan. *a* Djab. 37: 16; p. 16: 8.
- 17 " Mènding kahakanan lalab-lalaban, soepaja kalawan kanjaàhan, ti batan sapi beunang ngalèbèng, tapi dibarèngan kageuleuhan. *a* p. 17: 1.
- 18 " Djalma panasati sok ngaja-ngajakeun paseja; sabalikna noe sabar mah ngèrtakeun padoe. *a* p. 29: 22.
- 19 Djalan noe ngèdoel ibarat pagèr tjoetjoe; sabalikna djalan djalma saestoe mah ngèmplong.
- 20 " Anak pintèr ngaboengahkeun bapa; sabalikna manoesa gèdjoel mah njoe-mahkeun indoengna. *a* p. 10: 1; 17: 21.
- 21 " Kapaloengan koe noe koerang pikir dipake kaboengahan; sabalikna djalma noe boga pangarti mah loemampahna lémpèng. *a* p. 10: 23.
- 22 " Boeroeng pikarèpeun, ari teu make raragèman; sabalikna lamoen loba pangrèmpagan mah, tangtoe tinèkanan. *a* p. 11: 14.
- 23 Djalma sok meunang kaboengahan tina pangdjawab biwirna; " ari omongan noe ninggang dina piwaktoeèunana, tjatjap koe matak soeka. *a* p. 25: 11.
- 24 Djalan kahiroepan bras ka loehoer baris noe binangkit, soepaja njingkir ti naraka di handap.
- 25 " Imah noe aradigoeng koe Pangeran tangtoe diraboet; sabalikna watès randa mah koe andjeunna tangtoe ditètèpkeun. *a* p. 12: 7.
- 26 Pikiran goreng kagiroek Pangeran; " sabalikna omongan noe matak rèsèp mah barèrsih. *a* p. 21: 24.
- 27 " Saha-saha noe ngarah kaentoengan nista, ngaripoehkeun anak-rabina; sabalikna noe mikageuleuh ka pamere mah pihiroepeun. *a* p. 1: 19.
- 28 Hate djalma bènèr mikir-mikir pingadjawab; sabalikna soengoet noe daroraka mah ngaboelakkeun kagorengan.
- 29 " Djaoeh pisan Pangeran ti noe daroraka; sabalikna panèda djalma balèner mah koe andjeunna dimakboel. *a* Joh. 9: 31.
- 30 Tjahja panon matak ngaboengahkeun ati; " ari bedja hade matak ngalintoehkeun toelang. *a* p. 25: 25.
- 31 Tjeuli noe ngagoegoe ka pangwarah kahiroepan bakal ngènggon di têngah noe palintèr.
- 32 Noe nampik pamépèrih, sasat mitjeun njawa sorangan; " sabalikna noe ngagoegoe ka pangwarah mah meunang pikir. *a* p. 10: 17.
- 33 " Sijeun koe Pangeran, nja eta pamépèrihing kapintèran; sarta karèndahan heulaeun kahormatan. *a* p. 1: 7; 18: 12.

PASAL 16.

- M**anoesa ^a sok pëta-pëta hate; tapi pangdjawab letah datangna ti Pangeran. ^{a p. 19: 21.}
- ² ^a Sakabeh djalan djalma koe pangrasana sorangan bërësih; tapi Pangeran noe nimbang sagala roh. ^{a p. 21: 2.}
- ³ ^a Pagawean maneh sanggakeun ka Pangeran; ari kitoe mah sagala pikarëpeun maneh tangtoe didjadikeun. ^{a p. 3: 5, 6.}
- ⁴ Sadaja dadamëlan Pangeran aja sabakoe-sabakoena; tjatjakan djalma doraka ge baris poë katjilakaän.
- ⁵ ^a Kagirolek Pangeran sakoer noe angkoeh hatena; saënja-ënjana, eta teh moal teu disiksa. ^{a p. 6: 16, 17; 11: 21.}
- ⁶ Kahemanan djeung katëmënan sok djadi lantaran ngaleungitkeun kasalahan; sarta sijeun koe Pangeran matak njingkir tina kagorengan.
- ⁷ Moen djalan djalma dianggo kasoeka koe Pangeran, nadjan moesoeh-moesoehna ge koe andjeunna tangtoe dirapihkeun djeung manehna.
- ⁸ ^a Mënding saeutik kalawan kabënëran, ti batan loba kahasilan teu tëroes djeung hoekoem. ^{a p. 15: 16.}
- ⁹ ^a Hate manoesa mikiran djalanna; tapi Pangeran mënërkeun lengkahna. ^{a Jër. 10: 23.}
- ¹⁰ Pitoewah aja dina lambe radja; bahanna moal njalahan dina ngahoekoeman.
- ¹¹ ^a Timbangan djeung taradjoe noe sabënërna kagoengan Pangeran; sakabeh batoe kantong nja dadamëlan andjeunna. ^{a 5 Moesa 25: 13; p. 11: 1.}
- ¹² Kagirolek radja-radja milampah kadorakaän; karana panglinggihan dipageuhkeunana koe kabënëran.
- ¹³ Kasoeka radja-radja nja biwir noe sabënërna; saha-saha ngomong noe saestoena, tangtoe dipikaäsih.
- ¹⁴ ^a Bëndoe radja sasat piwarangan baris njokot pati; tapi koe djalma noe pintër bëndoe teh disirnakeun. ^{a p. 19: 12.}
- ¹⁵ Tjahja pameunteu radja matak hiroep; djeung kasoekana lir mega ^a hoedjan pandeuri. ^{a Aj. 29: 23.}
- ¹⁶ ^a Meunang kapintëran koe aloes ti batan ëmas; sarta meunang pangartian oentjoel ti batan perak. ^{a p. 8: 10.}
- ¹⁷ Djalan djalma saestoe nja eta njingkir tina kagorengan; saha-saha noe ngadjaga djalanna ngaraksa njawana.
- ¹⁸ ^a Kamagoengan heulaeun karoeksakan, sarta pikir angkoeh heulaeun la-boeh. ^{a p. 11: 2; 17: 19.}
- ¹⁹ Mënding handap pikir reudjeung noe balangsak, ti batan ngabagi djarahan reudjeung noe adigoeng.
- ²⁰ ^a Saha-saha noe njarëgëpkeun ka pangandika, tangtoe manggih kahadean; djeung saha-saha noe ngandël ka Pangeran, eta teh bagdja. ^{a p. 3: 5; 13: 13.}
- ²¹ Saha-saha noe pintër hate disëboet boga pangarti; sarta amis biwir matak nambahan elmoe.
- ²² ^a Pangartian minangka soemoer kahiroepan ka noe boga; sabalikna pamëpërih noe paraloeng mah nja kapaloengan. ^{a p. 10: 11.}
- ²³ ^a Hate djalma pintër ngabinangkitkeun soengoetna, sarta nambahan elmoe dina biwirna. ^{a p. 10: 32; 15: 7.}
- ²⁴ Pamagahan noe matak rësëp ^a ibarat atjining madoe, amis kana njawa, toer matak tjageur kana toelang. ^{a Djab. 19: 11.}
- ²⁵ ^a Aja djalan noe koe djalma disangka lëmpëng, tapi toengtoengna mah noengtoen ka maot. ^{a p. 14: 12.}
- ²⁶ Ponjona toekang koeli ngabantoe ka manehna digawe; karana soengoetna ngagëntak-gëntak ka manehna.
- ²⁷ Djalma bangkawarah noegaran katjilakaän; sarta dina biwirna ibarat seu-neu ngagoedag.
- ²⁸ Djalma teu moepakat sok njijeun pipasejaeun; ^a sarta noe istorian sok ngabëngkahkeun sobat ande. ^{a p. 17: 9.}
- ²⁹ Djalma nganijaja sok ngawoedjoek ka batoer, sarta dibawa leumpang ka djalan noe teu hade.
- ³⁰ ^a Noe meureumkeun panonna, mikiran noe teu moepakat; noe ngabalëmkeun biwirna, ngalampahkeun kagorengan. ^{a p. 6: 12, 13.}
- ³¹ ^a Boeok bodas djadi makoeta aheng pisan; kapanggihna dina djalan kabënëran. ^{a p. 20: 29.}
- ³² Mënding sabar ti batan përkosa; sarta mënding kawasa ka diri sorangan ti batan meunangkeun nagara.
- ³³ Ari dadoe dialoengkeun kana lahoenan; dëmi sapoetoesanana mah ti Pangeran.

PASAL 17.

Mënding ^a sahoewapeun toehoer dibarëngan kagënanahan, ti batan saimah

- pinoeh koe beunang meuntjit kalawan padoe. *a p. 15:17.*
- 2 Badega noe binangkit pimoerbaeun ka poetra noe matak era, sarta pikabagianeun warisan tjampoer djeung doeloer-doeloer.
- 3 Panglëboeran baris perak, djeung parapen pikeun émas; *a* dëmi noe njobanjoba kana hate mah nja Pangeran. *a Djab. 66:10.*
- 4 Djalma goreng ngarëgëpkeun ka biwir doraka; sarta noe bohongan ngadengekeun ka letah matak tjilaka.
- 5 *a* Noe mojak ka noe miskin ngahinakeun ka noe ngadamël eta; sarta noe boengah koe hal balahi moal teu disiksa. *a p. 14:31; 24:17.*
- 6 Makoeta djalma karolot, nja eta intjoe; sarta përhijasan anak-anak, nja eta sëpoe-sëpoe. *a p. 14:31; 24:17.*
- 7 Noe boeroeng teu patoet boga biwir leuwih; komo teuing menak boga biwir bohong.
- 8 Pamere koe pangrasa noe nampa ibarat intën matak loetjoe; ka mana bae noedjoena, sok loeloes.
- 9 *a* Noe noetoeapan kamasijatan mambrih kanjaãhan; sabalikna noe ngagoe-gat-goegat përkara mah sok ngabëngkahkeun sobat ande. *a p. 10:12; 16:28.*
- 10 Panjarek leuwih njërëp ka noe boga pangarti, ti batan noe gëdjoel diteunggeulan saratoes kali.
- 11 Djalma goreng ngan nejang an pintangoeleun; mana ka eta teh tangtoe didatangkeun piwarangan noe dëdëglër.
- 12 Anggoer djalma paãmprok djeung biroewang noe ditjokot anakna, ti batan paãmprok djeung noe gëdjoel sadjéro kapaloenganana.
- 13 *a* Saha-saha djalma malës hade koe goreng, katjilakaãn moal njingkir-njingkir ti imahna. *a Roem 12:17; 1 Petr. 3:9.*
- 14 *a* Mimitina paseja saibarat noe ngaboborkeun tjai; koe sabab eta, memeh gër tjerewed, ingkeun bae padoe teh. *a p. 20:3.*
- 15 *a* Saha-saha ngabënëркеun noe doraka, atawa njalahkeun noe bënëрке, doewanana ge kagiroek Pangeran. *a 5 Moesa 25:1; p. 24:24.*
- 16 Keur nahaon leungeun djalma gëdjoel rek mawa balandja baris meuli kapintëran, onkoh teu boga pikir?
- 17 Ari sobat njaãheun sapapandjangna, sarta doeloer didjoeroekeunana keur baris dina kasoekëran.
- 18 *a* Manoesa koerang pikir noe nëpakkeun leungeun, noe daek djadi pananggël, nanggoeng batoer. *a p. 6:1; 22:26.*
- 19 Saha-saha noe soeka paseja, soeka masijat; *a* djeung saha-saha noe ngaloehoerkeun lawangna mambrih karoeksakan. *a p. 16:18.*
- 20 Saha-saha noe bengkok hate moal manggih djamoega; djeung saha-saha noe tibalik letah, tangtoe tigoebag kana katjilakaãn.
- 21 Saha-saha ngajoegakeun noe gëdjoel, matak nalangsa dirina; bapa noe boeroeng moal piboengaheun.
- 22 *a* Hate boengah ibarat tamba matak tjageur; sabalikna soekma ngënës mah matak ngagaringkeun baloeng. *a p. 15:13.*
- 23 Noe doraka njokot paroeroeba tina kandoengan, baris njerongkeun djalan hoekoem.
- 24 Di hareupeun djalma noe boga pangarti aja kapintëran; sabalikna panon noe gëdjoel mah aja di toengtoeng boemi.
- 25 *a* Anak gëdjoel matak njëri angën ka bapana, sarta matak prihatin ka noe ngadjoeroekeun inja. *a p. 19:13.*
- 26 Ngadënda ge ka noe bënëрке hanteu hade; kitoe keneh neunggeul ka menak-menak tina kaestoeanana.
- 27 *a* Noe mëngkëk piomongeun boga kanjaho; sarta noe tiis soekma estoe djalma noe boga pangartian. *a Jak. 1:19.*
- 28 Tjatjakan noe paloeng ge, *a* ana repeh diangkën pintër; saha-saha noe meungpeukan biwirna, diangkën boga pangarti. *a Aj. 13:5.*

PASAL 18.

Saha-saha noe misahkeun maneh, mambrih noeroetkeun kahajang sorangan, sarta ngaroempak sagala kapintëran noe sadjatina.

2 Noe gëdjoel teu soekaeun kana pangartian; kasoekana ngan moekamoekakeun hate sorangan.

3 Tijap-tijap datang noe doraka, datang deui katjelaãn; sarta kahinaãn dibarëngan kawirangan.

4 *a* Omongan ti biwir djalma ibarat tjai djëro-djëro; soemoer kapintëran ibarat waloengan ngaboelak. *a p. 20:5.*

- 5 ^a Hanteu hade njéngkatkeun beungeut djalma doraka, njerongkeun djalma bënë dina ngahoekoeman.
a 3 Moesa 19:15; p. 24:23.
- 6 Biwir noe gëdjoel sok pipiloeëun kana padoe; djeung soengoetna sok ngagëro, menta dirina diperekpek.
- 7 ^a Soengoet noe gëdjoel matak ngaroeksakkeun ka manehna, sarta njawana sok karidjët koe biwirna sorangan.
a p. 10:14; 13:3.
- 8 ^a Omongan noe istorian ibarat kahanakan ngareunah, sarta noe kitoe sok aboes kana beuteung, ka djërona pisan.
a p. 26:22.
- 9 Sanadjan noe mëlëntjing oge dina pagaweanana djadi doeloer ka toekang ngaroeksak.
- 10 ^a Padjënëgan Pangeran ibarat panggoeng reugreug; saha-saha noe bënë moeroe ka eta, sarta dirahajoekeun.
a Djab. 18:3; 61:4.
- 11 ^a Banda noe beunghar minangka nagarana noe reugreug; sarta ibarat koeta noe loehoer dina tjëtaänana. *a* p. 10:15.
- 12 ^a Heulaeun karoeksakan hate djalma sok angkoe; sarta karëndahan heulaeun kahormatan.
a p. 15:33; 16:18.
- 13 Saha-saha noe malësan omong memeh ngadenge, eta teh lampah paloeng, sarta noe kitoe meunang wirang.
- 14 ^a Soekma djalma nahankeun panjakitna; tapi soekma noe ngënës mah, saha noe pinjéngkatkeuneun? *a* p. 15:13.
- 15 Hate noe boga pangarti meunang kanjaho; sarta tjeuli noe palintër nejang kanjaho.
- 16 ^a Pamere manoesa matak ngomberan ka manehna, sarta matak ngadeuheuskeun manehna ka pajoeneun noe gëdegëde.
a p. 17:8; 21:14.
- 17 Noe ti heula dina padoena sok sëmoë bënë; seug datang lawanna, sarta mariksa ka manehna.
- 18 Dadoe sok ngeureunkeun padoe, sarta sok njapih anoe pada bëdas.
- 19 Doeloer noe didijjeun teu ngeunah sok toekoe ti batan nagara noe reugreug; sarta hal pasëndatan sok sapërti toelak karaton.
- 20 ^a Oenggal-oenggal djalma beuteungna piseubeuheun tina boewah soengoetna; nja djalma teh piseubeuheun tina hasil biwirna.
a p. 12:14; 13:2.

- 21 Maot djeung hiroep ^a aja di kawasa letah; saha-saha noe njaäh ka eta, tangtoe ngahakan boewahna. *a* Jak. 3:6—12.
- 22 ^a Saha-saha noe manggih pipamadjikanëun, manggih kahadean, sarta tanda dianggo kasoeka koe Pangeran.
a p. 19:14.
- 23 Noe miskin ngomongna noenoehoen, ari noe beunghar mah ngadjawabna bëngis.
- 24 Djalma noe reja sobatna sok njilakakeun sorangan; ^a tapi sok aja sobat noe ngarakëtan ti batan doeloer.
a p. 17:17; 27:10.

PASAL 19.

- Mënding ^a noe miskin, anoe loemampah djeung satëmëna, ti batan anoe bengkok biwir, katoeroeg-toeroeg gëdjoel.
a p. 28:6.
- 2 Eta ge hanteu hade, boga niat teu kalawan kanjaho; sarta noe roesoeh teuing nja soekoe, migawe dosa.
- 3 ^a Kapaloengan manoesa mengkolkeun djalanna; kari-kari hatena sok gërëgëteun ka Pangeran. *a* Jak. 1:13—15.
- 4 ^a Banda nambahan sobat loba pisan; sabalikna noe malarat mah sok datang ka pisah djeung sobatna. *a* p. 14:20.
- 5 ^a Saksi palseo moal teu disiksa; sarta noe ngaloewarkeun bohong, moal rahajoe.
a 5 Moesa 19:18, 19.
- 6 ^a Loba pisan noe noenoehoen ka pajoeneun menak; djeung sakabeh ge hajang njobat ka djalma berehan.
a p. 29:26.
- 7 ^a Noe miskin dipikageuleuh koe sakabeh doeloerna; pon pilalagi sobatna ngadjaoehan ti manehna; ari manehna ngoedag djangdji, bët euweuh. *a* p. 14:20.
- 8 Saha-saha noe nejang pikiran, njaäh ka njawana; saha-saha noe ngaraksa pangartian, tangtoe manggih kahadean.
- 9 ^a Saksi palseo moal teu disiksa; sarta noe ngaloewarkeun bohong, tangtoe tiwas.
a p. 19:5.
- 10 Noe gëdjoel teu patoet kamëgahan; ^a komo teuing abdi marentah ka kapala-kapala. *a* p. 30:22; Goer. 10:7.
- 11 Kapintëran manoesa matak njabarkeun atina; sarta matak moelja ka manehna ari diliwat kamasijatan.
- 12 ^a Bëndoe radja ibarat ngahaoengna singa ngora; sabalikna kasoekana mah lir tji-iboen dina djoekoet. *a* p. 16:14; 20:2.

- 13 " Anak gédjoel matak balahi ka bapana, sarta tjerewedna awewe ibarat botjor teu eureun-eureun. *a p. 10 : 1 ; 27 : 15.*
- 14 Imah djeung babandaän djadi warisan ti kolot; " dëmi pamadjikan noe binangkit mah pasihan ti Pangeran. *a p. 31 : 10.*
- 15 " Ngëdoel matak karagragan kapidëlan; sarta djalma noe këndor tëmahna langlajouseun. *a p. 21 : 25.*
- 16 Saha-saha noe ngaraksa timbalan, " ngaraksa njawana; saha-saha noe padoelian ka djalanna, pasti pipaheun. *a Loek. 11 : 28.*
- 17 " Saha-saha noe mikaroenja ka noe malarat, ngindjeumkeun ka Pangeran; sarta kahadeanana koe andjeunna tangtoe dibalës ka dinja. *a p. 22 : 9 ; Goer. 11 : 1.*
- 18 " Anak maneh pëpërih, tina sabab aja pangharëpan; ngan maneh oelah ngadjoengdjoengkeun diri maehan ka dinja. *a p. 22 : 15.*
- 19 Saha-saha noe gëde ambëk, tangtoe njandang siksaän; karana sanadjan koe maneh dilopoetkeun oge, ka-hareupna koedoe deui-deui bae.
- 20 Koedoe ngagoegoe ka papatah, djeung tarima pamëpërih, soepaja maneh djadi pintër dina panoengtoengan maneh.
- 21 " Di djëro hate djalma reja pisan pikarëpeun; dëmi pangërsa Pangeran mah, nja eta noe pitëtëpeun. *a Djab. 33 : 10.*
- 22 Noe djadi matak manoesa dipikarëšëp, nja eta kahemananana; sarta mënding noe miskin ti batan djalma bohongan.
- 23 " Sijeun koe Pangeran noengtoen kana hiroep; sarta matak ngënggon seubeuh, moal kedatangan tjilaka. *a Djab. 34 : 10.*
- 24 Noe ngëdoel njojtolkeun leungeunna kana piring; dipoendoerkeun kana soengtoetna ge hanteu.
- 25 " Koedoe meupeuh ka toekang mojok, matak noe bodo meunang akal; djeung koedoe ngawarah ka noe boga pangarti, tangtoe ngahartikeun kanjaho. *a p. 21 : 11.*
- 26 Saha-saha noe ngaroeksak bapa, atawa noendoeng indoeng, estoe anak noe matak era sarta matak wirang.
- 27 Eh anaking! geura eureun ngagoegoe ka pamëpërih noe mawa sasab tina pamagahan kanjaho.
- 28 Saksi bangkawarah mokahaän ka hoe koem; sarta soengtoet noe daroraka " ngalëglëg kagorengan. *a Aj. 15 : 16.*
- 29 " Geus sadija hoekoeman pikeun taroekang mojok, kitoe deui pangrangket pikeun tonggong noe garëdjoel. *a p. 26 : 3.*

PASAL 20.

Tji-anggoer djadi toekang mojok, sarta arak djadi toekang roesoeh; ari sahasaha noe kasaroeng di djëro eta teh, hanteu pintër.

2 " Kabaloewasan ti radja ibarat ngahaoengna singa ngora; saha-saha noe njijeun pibëndoeëunana, migawe dosa noe matak tiwas dirina. *a p. 19 : 12.*

3 " Matak hormat ka djalma njëgah padoe; dëmi saha-saha noe paloeng mah sok rësëp papadoean. *a p. 17 : 14.*

4 Noe ngëdoel teu njamboet pedah oesoem tiris; mangke djadjaloek dina oesoem diboewat, tapi teu beubeunangan.

5 " Pikarëpeun dina hate djalma ibarat tjai djëro-djëro; kitoe ge koe djalma noe boga pangarti kasijoke bae. *a p. 18 : 4.*

6 Salobana manoesa hidji-hidji pada ngoewarkeun kahemanan sorangan; " dëmi djalma noe satoehoe, saha noe pimanggiheun? *a Aj. 14 : 4.*

7 Noe bënëer loemampah dina katëmënanana; " anak-intjoena pandeurieunana tangtoe pada bagdja. *a Djab. 112 : 2.*

8 Radja, noe linggih dina korsi pangadilan, " ngaboerisatkeun koe sotjana sakoer anoe goreng. *a p. 20 : 26.*

9 " Saha noe bisa njëboet kijeu: Aing geus njetrakeun hate, aing bërësih, euweuh dosa? *a Aj. 4 : 17 ; Goer. 7 : 20.*

10 " Batoe doewa roepa, atawa takëran doewa roepa, doewanana ge kagiroek Pangeran. *a 5 Moesa 25 : 13.*

11 Sanadjan boedak nandakeun koe kalakoeanana, lampahna bërësih djeung saestoe atawa hanteu.

12 " Tjeuli noe ngadenge, djeung panon noe ngadeuleu, doewanana ge damëlan Pangeran. *a 2 Moesa 4 : 11 ; Djab. 94 : 9.*

13 " Oelah rësëpan heës, bisi maneh miskin; nja panon maneh masing beunta, tangtoe maneh seubeuh hakan. *a p. 19 : 15.*

14 Goreng! goreng! tjarek noe meuli; dëmi geus toeloë mah, seg moedji maneh.

15 Aja ëmas sarta loba pisan intën mirah; " dëmi barang noe estoe moelja mah, nja eta biwir noe boga kanjaho. *a p. 8 : 11.*

16 " Lamoen aja noe nanggoeng noe se-

- djen, tjokot pakena; sarta djinisna dji-
jeun gade tina sabab noe lijan.
a p. 17:18; 27:13.
- 17 ^a Roti djalan palseo rasa djalma ngeu-
nah; dēmi ahirna mah soengoetna pi-
noeh koe keusik. *a p. 9:17.*
- 18 ^a Pikarēpeun poegoehna koe lantaran
babadamian; milampah pērang koedoe
sing asak rērēmpoegan. *a p. 15:22; 24:6.*
- 19 ^a Noe loemampahna oepatan moeka-
keun rasijah; mana oelah rek patjam-
poer djeung noe sok njaploek biwir.
a p. 11:13.
- 20 ^a Saha-saha noe njapa ka bapana ata-
wa ka indoengna, nja eta damarna tang-
toe dipareuman, diganti koe poëk boeta-
rata. *a 2 Moesa 21:17; p. 30:17.*
- 21 ^a Warisan noe digoeroenggoesoeheur
barangmimiti, nja eta panoengtoenga-
nana moal dibērkan. *a p. 28:20.*
- 22 ^a Oelah ngomong: Aing dek malēs ka-
gorengan; koedoe ngarēp-ngarēp ka Pa-
ngeran, tangtoe njalamētkeun ka ma-
neh. *a p. 17:13; 24:29; Roem 12:17.*
- 23 ^a Batoe doewa roepa kagiroek Pange-
ran; sarta taradjoe palseo hanteu hade.
a p. 20:10.
- 24 ^a Langkah djalma ti Pangeran; koe-
maha manoesa pibisaeun tērang dina
djalanna? *a p. 16:9.*
- 25 ^a Minangka ridjēt ka manoesa goe-
goep njēboet: Ijeu teh soetji; ari geus
prak nadar, kakara nimbang-nimbang.
a Goer. 5:4.
- 26 Radja noe pintēr ^a ngaboerisatkeun
noe daroraka, sarta disina digelengan
roda. *a p. 20:8.*
- 27 ^a Soekma manoesa minangka damar
ti Pangeran, nitik-nitik sagala kamar
di djēro batin. *a 1 Kor. 2:11.*
- 28 Kahemanan djeung kajaktian ngadja-
ga ka radja; sarta panglinggihanana
ditanggeuj koe kahemanan.
- 29 Pērhijsan djalma baroedjang, nja eta
kakoewatanana; sarta kamoeljaän djal-
ma karolot, ^a nja eta boeok bodas.
a p. 16:31.
- 30 Ngarangket wani bohak matak nga-
bērēsihkeun kagorengan; estoe ngagē-
boeg matak ngabērēsihkeun kamar-ka-
mar di djēro batin.
- ka mana bae noe koe Pangeran dikēr-
sakeun. *a Djab. 33:15.*
- 2 ^a Sakabeh djalan djalma koe pang-
rasana sorangan lēmpēng; tapi Pange-
ran noe nimbang sagala hate. *a p. 16:2.*
- 3 ^a Ngalampahkeun kabēnēran djeung
kaādilan kapilih koe Pangeran alah
batan koerban. *a 1 Sam. 15:22.*
- 4 ^a Loehoer panon, djeung goemēde
hate, estoe damar djalma daroraka do-
sa bae. *a Djab. 101:5.*
- 5 ^a Pamikir djalma gētol noengtoen
woengkoel kana leuwihan; sabalikna
saha-saha noe roesoeh teuing mah, moe-
roe woengkoel kana kakoerangan.
a p. 10:4; 20:21.
- 6 Ngoempoelkeun radja-brana koe lan-
taran letah palseo, ibarat halimoen noe
kakēboetkeun koe angin; [noe milam-
pah kitoe] njijar pati. *a p. 10:2; 1 Tim. 6:9.*
- 7 Pangaroeksak noe daroraka sok ma-
wa-mawa dirina; sabab arēmboengeun
ngalampahkeun hoekoem.
- 8 Djalan djalma dosa oewak-iwēk; ari
moenggoeh noe bērsih mah, lakoe-lam-
pahna lēmpēng.
- 9 ^a Mēding dijoek di toengtoeng soe-
hoenan, ti batan babarēngan djeung pa-
madjikan tjerewedan saimah reudjeung.
a p. 21:19; 25:24.
- 10 Njawa djalma doraka mikahajang ka-
na kagorengan; batoerna ge teu mang-
gih koernija dina panon manehna.
- 11 ^a Lamoen toekang moek disiksa, noe
bodo djadi pintēr; sarta lamoen noe pin-
tēr dipapatahan, tangtoe nampunan
kanjaho. *a p. 19:25.*
- 12 Noe bēnēr ngawaskeun ka imah noe
doraka, eukeur noe daroraka digēbroes-
keun kana katjilakaän.
- 13 Saha-saha noe njojokan tjeulina, ēm-
boeng ngadenge ngadjēritna noe mala-
rat, nja eta sabalikna mēngke sasambat,
tapi moal dikaboel.
- 14 ^a Pamere di noe boeni ngalēmpērkeun
doeka; sarta paroeroeba dina kandoengan
ngalēdjarkeun ambēk rosa. *a p. 17:8.*
- 15 Ngalampahkeun hoekoem djadi kaboe-
ngahan djalma noe bēnēr, tatapi karoek-
sakan ka sakoer noe njijeun kadorakaän.
- 16 Manoesa noe sasab ti djalan kapin-
tēran, pireureuheun di pakoempoelan
noe paraeh.
- 17 ^a Saha-saha noe rēsēpan kana ka-

PASAL 21.

Hate ^a radja aja di panangan Pangeran
saperti waloengan tjai; dibēnērkeun

- boengahan, pidjadieun djalma boetoe; djeung saha-saha noe rësëpan ka tji-anggoer djeung minjak, moal djadi beunghar. a p. 23 : 20.
- 18 " Noe doraka pipanëboeseun noe bënër; sarta toekang tjidra pigagantieun djalma saestoe. a p. 11 : 8.
- 19 " Mënding tjitjing dina tanah soewoeng, ti batan babarëngan djeung pamadjikan tjerewedan sarta poendoengan. a p. 21 : 9.
- 20 Di djëro pangtjitjingan noe pintër aja radja-brana matak rësëp, sarta minjak; sabalikna manoesa noe gëdjoel mah ngalëglëg sipat kitoe.
- 21 Saha-saha noe ngobrek kana kabënëran djeung kana kahëmanan, tangtoe manggih hiroep, kabënëran djeung kahormatan.
- 22 " Noe pintër ngoenggahan nagara djalma përkosa, sarta ngaroeboehkeun benteng noe koe eta diandëlkeun. a p. 24 : 5.
- 23 " Noe ngaraksa biwirna djeung letahna, ngaraksa njawana, diloepoetkeun tina kasoekëran. a p. 13 : 3.
- 24 Saha-saha noe angkoeh tjirigih, ngaranna toekang mojok; tingkah-polahna kalawan kaleberan angkoeh.
- 25 " Napsoe djalma ngëdoel tangtoe mahkeun ka dinja; karana leungeunna ëmboeng digawe. a p. 13 : 4.
- 26 Sapopoë eta teh boga hawa-napsoe; " sabalikna noe bënër mah barangbere, sarta teu ngoretkeun. a Djab. 37 : 26.
- 27 " Koerban noe daroraka matak giroek; geus poegoeh lamoen disangkaeun kalawan nijat goreng. a p. 15 : 8.
- 28 " Saksi noe ngabohong tangtoe tiwas; sabalikna djalma noe tëmën ngadenge mah bakal mitjatoer saëndëngna. a p. 19 : 5.
- 29 Koe djalma doraka beungeutna didjijeun kandël; ari moenggoeh noe saestoe mah, nja eta mageuhkeun djalanna.
- 30 Taja kapintëran, djeung taja pangartian, sarta taja tarekah baris ngalawan ka Pangeran.
- 31 " Koeda disadijakeun baris poëan përang; dëmi noe kagoengan oenggoel mah, nja Pangeran. a Djab. 33 : 17.
- 2 " Noe beunghar djeung noe miskin paämprok; kabeh ge damëlan Pangeran. a p. 29 : 13.
- 3 " Noe boga akal sok tégës ka pibajaeun, seug njoempoet; sabalikna noe barodo mah madjoe bae, toeloej njandang lara. a p. 27 : 12.
- 4 Karëndahan djeung sijeun koe Pangeran, gandjaranana kabeungharan, kahormatan, sarta hiroep.
- 5 Dina djalan djalma bengkok reja boerang, reja djirët; saha-saha noe ngaraksa njawana, ngadjaoehan ti eta.
- 6 Koedoe magahan ka boedak noeroetkeun djalanna; dimana geus kolot oge moal njingkir ti dinja.
- 7 Noe beunghar moerba ka noe mariskin; sarta noe ngindjeum djadi kawoela djalma noe ngindjeumkeun.
- 8 " Saha-saha noe njëbarkeun kagorengan, mëngke miboewatan katjilakaän; sarta panggëboeg napsoena mëngkeroesak. a Aj. 4 : 8; Gal. 6 : 7.
- 9 " Saha-saha noe balabah, nja eta tangtoe dibërkahan; karana njidëkahkeun ti rëdjëkina ka noe malarat. a p. 11 : 25.
- 10 Toekang mojok djongklokkeun, tangtoe paseja ka loewar; djëp padoe djeung ngahihina eureun.
- 11 Saha-saha noe soeka bërësih hate, noe biwirna matak loetjoe, radja noe djadi sobatna.
- 12 Sotja Pangeran ngadjaga kanjaho; ari omongan toekang tjidra koe andjeunna disina reuntas.
- 13 " Tjarek noe ngëdoel: Aja singa di loewar; koela sijeun dipodaran di têngah loeloeroeng! a p. 26 : 13.
- 14 " Soengoet awewe sedjen ibarat piloewang djëro; saha-saha noe dibëndon koe Pangeran, tigoebag ka dinja. a p. 23 : 27.
- 15 Kapaloengan katjangtjang dina hate boedak; " tapi koe panggëboeing pamëpërih didjaoehkeun ti dinja. a p. 23 : 13.
- 16 Saha-saha noe nganijaja ka noe malarat, hajang ngalobakeun bandana, kitoe deui noe mere ka noe beunghar, ngan matak kakoerangan bae.
- 17 " Tjeuli maneh tjondongkeun, sarta dengekeun piwoeroek djalma palintër; djeung hate maneh sing titen ka kanjaho kami. 'Karana matak rësëp,
- 18

PASAL 22.

Kasëboetkeun " hade, oentjoel ti batan kabeungharan gëde; sarta koernija leuwih ti batan ëmas-perak. a Goer. 7 : 1.

lamoen koe maneh diampihkeun di djëro batin; tangtoe pada tètëp sarejana dina biwir maneh. 'Noe matak kami mere njaho ka maneh ajeuna, nja ka diri maneh pisan, noe dipalar soepaja maneh ngandël ka Pangeran. 'Saënjana, noe koe kami ditoeliskeun pikeun maneh teh pamoestoengan piwoeroek, eusina papatah djeung kanjaho; 'noe dipalar nganjaho keun ka maneh katangtoeanana pamagahan sajakti, soepaja maneh bisa ngabalësan omongan sajakti ka noe nitah diri maneh.

a p. 2: 2; 4: 20.

²² *a* Maneh oelah ngarinah ka noe malarat, sabab eta teh malarat; djeung oelah ngarëmpak noe balangsak ^b dina lawang; 'karana Pangeran tangtoe ^c mangngoeroeskeun prakarana, sarta noe ngarinah ka eta, tangtoe koe andjeunna dirampas njawana.

a p. 14: 31.

b 5 Moesa 16: 18; Aj. 5: 4. c p. 23: 11.

²⁴ Maneh oelah babatoeran djeung ahli ambëk, sarta oelah reureudjeungan djeung djalma panasati; 'bisi maneh noeroetan lampahna, sarta ngadatangkeun ridjët ka njawa maneh.

²⁶ *a* Maneh oelah kabilang ka noe nanggël batoer atawa ka noe nanggoeng hoetang. 'Oepama maneh teu boga keur majar, pinaoneun ditjokot pangheësan maneh noe dikëdëngan?

a p. 11: 15; 17: 18.

²⁸ *a* Maneh oelah ngowahan watës baheula, beunang njiyeun karoehoen maneh.

a 5 Moesa 27: 17; p. 23: 10.

²⁹ Tijap-tijap maneh nendjo djalma noe mahir dina pagaweanana, tangtoe pi-
ajaeun di pajoeneun radja-radja; moal pi-
ajaeun di hareupeun djalma hina.

PASAL 23.

Lamoen maneh keur ngarijoeng dahar djeung noe kawasa, koedoe tégës pisan ka noe di hareupeun maneh. 'Djeung koedoe ngantëlkeun peso kana beuheung maneh, oepama maneh djadi toekang rëwog. 'Oelah rësëp ka panjoegoehanana; karana kahakanan sipat bohong eta teh.

⁴ *a* Oelah njoesahkeun maneh hajang beunghar; tjoelkeun pangartian maneh.

⁵ 'Naha maneh dek ngahibërkeun panon maneh ka sipat kitoe? da tereh moesna; karana eta teh tangtoe njiyeun djangdjang keur dirina, sapërti galoedra noe hibër ka langit.

a p. 27: 24.

⁶ Maneh oelah ngahakan kahakanan djalma noe sirik-pidik, djeung oelah rësëp ka panjoegoehanana. 'Karana sa-
koemaha pikirna sadjëro atina, nja kitoe watëkna. Omongna ka maneh: Mangga dahar-leueut! tapi hatena mah teu ngareudjeungan ka maneh. 'Hoewap maneh noe geus dihakan, meureun koe maneh dioetahkeun deui; sarta omongan maneh noe soemejah moebadir.

⁹ *a* Maneh oelah mitjatoer malar kade-
nge koe noe gëdjoel; karana tangtoe njoemahkeun kana kapintëran omongan maneh.

a p. 9: 8.

¹⁰ *a* Maneh oelah ngowahan watës baheula, djeung oelah ngasoepan lahan pahatoe. 'Karana Poerah ngadjait eta langkoeng kawasa; ^b andjeunna tangtoe mangngoeroeskeun prakarana ka maneh.

a p. 22: 28. b p. 22: 23.

¹² Hate maneh datangkeun kana pamëpërih; kitoe deui tjeuli maneh kana pamagahan kanjaho.

¹³ *a* Oelah tinggal mëpërih ka boedak; lamoen koe maneh diteunggeulan koe panggëboeg, moal pipaeheun. 'Ana ^b koe maneh diteunggeulan koe panggëboeg, tangtoe njawana koe maneh diloepoetkeun ti naraka.

a p. 29: 15, 17. b p. 22: 15.

¹⁵ *a* Eh anaking! oepama hate maneh pintër, tangtoe boengah hate kami, nja diri kami pisan; 'sarta kaboeboewahan kami tangtoe soeka-soeka, lamoen biwir maneh ngomong noe saestoe.

a p. 27: 11.

¹⁷ *a* Hate maneh oelah sirik ka noe marigawe dosa; satëgësna maneh koedoe aja di djëro sijeun koe Pangeran sapopoë; 'karana saënjana ^b aja aherat, sarta pangharëpan maneh moal datang ka dipëgatkeun.

a p. 3: 31; 24: 1. b p. 24: 14.

¹⁹ *a* Eh anaking! maneh koedoe ngadenge, sarta masing pintër; djeung hate maneh sing këbat di djalan. 'Maneh poma-poma oelah kabilang ^b ka noe beuki nginoem anggoer, atawa ka noe beuki njatoe laeok; 'karana saha-saha noe beuki nginoem atawa beuki njatoe, tangtoe djadi miskin; ^c sarta beuki heës matak papakean roewang-rawing.

a p. 4: 10, 11. b Roem 13: 13. c p. 20: 13.

²² *a* Masing noeroet ka bapa, noe ngajoegakeun ka maneh; djeung oelah njoemahkeun ka indoeng maneh, ana geus kolot.

a p. 1: 8.

- 23 ^a Koedoe meuli kajaktian, sarta oelah didjoewal deui; nja meuli kapintëran, pamëpërih, djeung pangartian. ^a p. 4 : 7.
- 24 ^a Bapana noe bënë tangtoe gëraheun liwat-saking; djeung saha-saha noe ngajoegakeun anak pintër, tangtoe boengah; anoe ngadjoeroekeun ka maneh sina gërah. ^a p. 27 : 11.
- 26 Eh anaking! hate maneh bikeun ka kami, djeung panon maneh masing soeka ka djalan kami. 'Karana ^a dajang ibarat piloewang djëro; djeung awewe bangsa lijan ibarat soemoer singgët. 'Malah-malah eta teh ^b sok ngadodoho tjara begal, sarta nambah-nambahan anoe tjidra di manoesa. ^a p. 22 : 14. ^b p. 7 : 12.
- 29 Saha teja noe sok alah-alahan? saha teja noe sok adoeh-adoehan? saha teja noe sok paseja? saha teja noe sok gëgëroengan? saha teja noe sok tjatjad teu karana sabab? saha teja noe sok beureum nja panon? 'Nja sakoer ^a noe lambat-lamboet ngabanding anggoer, djeung sakoer noe koempoel ngarasa-rasa inoeman baoran. 'Oelah nendjoan anggoer tina beureum roepana, tina nembongkeun tjahajana dina loemoer, atawa tina ngotjorna sakitoe tëroes. 'Ahirna ngegel sapërti oraj, nja njantok tjara oraj santja.
- 33 'Ret panon maneh nendjo ka awewe-awewe sedjen, djeung hate maneh ngomong teu moepakat. 'Sarta maneh pidjadieun sapërti noe heës di têngah laoet, djeung tjara noe heës dina tjongo tihang kapal. '[Piomongeun maneh]: Aja noe meupeuh ka aing, tapi aing teu njëri; aja noe merekpek ka aing, tapi koe aing teu karasa; dimana aing geus hoedang, seg dek ditejang deui. ^a Jës. 5 : 11, 12.

PASAL 24.

Maneh ^a oelah sirik ka djalma noe garoreng, sarta oelah rësëp reureudjeungan djeung eta. 'Karana hatena ngan mikir-mikir njijeun karoeksakan, djeung biwirna ngan ngomong-ngomongkeun njijeun kasoésahan. ^a p. 23 : 17.

3 Imah diadëgkeun koe lantaran kapintëran, djeung dipageuhkeun koe lantaran pangartian. 'Sarta koe lantaran kanjaho kamar-kamarna diareusian koe saroepping barang noe moelja djeung matak rësëp.

- 5 ^a Djalma noe pintër, djadi bédas; sarta djalma noe boga kanjaho, gëde tanaga.
- 6 'Karana maneh ^b ngalampahkeun përang maneh koedoe sing asak rërëmpeogan; sarta loba pangrëmpagan matak kasalamëtan. ^a p. 21 : 22; Goer. 9 : 16. ^b p. 11 : 14; 20 : 18.
- 7 ^a Moenggoeh noe gëdjoel kapintëran loehoer teuing; eta di djëro lawang sok tara ngangahkeun soengonetna. ^a p. 14 : 6.
- 8 Saha-saha noe mikir hajang migawe kagorengan, tangtoe ka eta pada njarëboet toekang djoelig.
- 9 Pikiran noe paloeng nja dosa; sarta kagiroek manoesa nja toekang mojak.
- 10 Ari maneh leutik ati keur poëan kasoekëran, soekër kakoewatan maneh.
- 11 ^a Rëboet koe maneh djalma noe digoesoer rek dipaehan; ari saha-saha noe daloegdag-daligdeug ka pameuntjitan, koe maneh poma-poma halangan. 'Lamoen maneh ngomong: Saënjana, koela teh teu njaho eta; naha ^b noe nimbang sagala hate teu waspaoseun? sarta noe ngadjaga njawa maneh teu oeningaeun? ^c geus tangtoe andjeunna pimalëseun ka manoesa, noeroetkeun koemaha pagaweanana bae. ^a Aj. 29 : 12. ^b p. 21 : 2. ^c Roem 2 : 6.
- 13 Eh anaking! ^a koedoe ngahakan madoe, sabab hade; sarta atjining madoe amis dina lalangit maneh. 'Nja kitoe maneh koedoe diadjar kapintëran pikeun njawa maneh; ana geus kapanggih koe maneh, sarta ^b geus nëpi ka aherat, seug pangharëpan maneh moal datang ka dipëgatkeun. ^a p. 25 : 16. ^b p. 23 : 18.
- 15 Maneh oelah ngintip-ngintip, eh djalma doraka! ka pangtjittingan djalma noe bënë; djeung oelah ngaroeksakkeun ënggonna. 'Karana ^a noe bënë, nadjan laboeh toedjoeh kali, hoedang deui hoedang deui; sabalikna noe daroraka mah tangtoe pada tisoesoet kana katjilakaän. ^a Aj. 5 : 19; Djab. 37 : 24.
- 17 ^a Maneh oelah boengah, samangsa moesoeh maneh laboeh; sarta samangsa eta tisoesoet, poma hate maneh oelah gërah;
- 18 'soepaja oelah katingali koe Pangeran; estoe goreng di pajoeneunana, sarta matak andjeunna ngoendoerkeun bëndoena ti eta. ^a Aj. 31 : 29; p. 17 : 5.
- 19 ^a Maneh oelah panas ati tina sabab bangsat-bangsat; oelah sirik ka noe daroraka; 'karana noe goreng teu meu-

nang aherat; ^b damar noe daroraka tang-
toe dipareuman. ^a Djab. 37 : 1. ^b Aj. 18 : 5 ;
p. 13 : 9.

21 Eh anaking! ^a koedoe sijeun koe Pa-
ngeran sarta koe radja; poma oelah
22 tjampoer djeung noe gindi pikir; 'kara-
na balahina ngadak-ngadak pidatangeu-
nana; sarta pitjilakaeun eta noe doewa,
saha noe njaho? ^a 1 Petr. 2 : 17.

23 Ijeu aja deui siloka djalma palintër.
^a Pilih-kasih dina ngahoekoeman han-
24 teu hade. 'Saha-saha noe ngomong ka
noe doraka: Maneh teh bënër; nja eta
bakal disapa koe bangsa-bangsa, dipi-
25 kangewa koe kaom-kaom; 'sabalikna,
sakoer noe njiksa mah ka dinja, ^b pingeu-
naheun; geus tangtoe pada didatangan
bërkah kahadean. ^a 5 Moesa 1 : 17. ^b p. 28 : 23.
26 Ngadjawab koe omongan bënër, ibarat
njijoem kana biwir.

27 Oeroeskeun heula pagawean maneh di
loewar, sarta sadijakeun dina lahan pi-
keun maneh; kakara maneh njijeun imah
keur maneh.

28 Maneh oelah djadi saksi noedoeuh ka
batoer teu karena sabab; naha maneh
dek madaja koe biwir maneh?

29 ^a Oelah ngomong: Sakoemaha si Anoe
migawe ka aing, nja kitoe aing dek miga-
we deui ka dinja; ka hidji-hidji djalma
aing dek ngabalës noeroetkeun koemaha
pagaweanana bae. ^a p. 20 : 22; Mat. 5 : 25.

30 Kami ngaliwat ka lahan hidji djalma
ngédoel, sarta ka këbon anggoer hidji
31 manoesa noe koerang pikir. 'Doemada-
kan, kabehna ngan walang sangit bae
noe ngadjadi, saloewarna kalipoetan koe
tjoetjoek-tjoetjoekan, sarta pagërna ba-
32 toe geus roentoeh. 'Ana kadjeueung koe
kami, seug ditjatët koe ati; barang koe
kami katendjo, seug kami ngalap papa-
33 tahna. 'Meueus-meueus ^a heës, meueus-
meueus lëlëjèpan, meueus-meueus sida-
34 këp bari ngédëng: 'heg datang kamis-
kinan maneh tjara begal, djeung panga-
boetoeuh maneh sapërti djalma noe njikëp
pakarang. ^a p. 6 : 10, 11.

PASAL 25.

Ijeu aja deui siloka Soeleman, beunang
Injoetat abdi-abdi Hiskia, radja Joeda
teja.

2 Kamoeljaän Allah teh ^a ngaboenikeun

përkara; sabalikna kamoeljaän radja-ra-
dja mah ngadongdon përkara.

^a 5 Moesa 29 : 29.

3 Loehoerna langit, djeung djërona boe-
mi, kitoe deui manah radja-radja teu
beunang didongdon.

4 Koedoe ngeuweuhkeun tai tina perak,
seug ka loewar pibarangeun baris kama-
5 san. 'Koedoe ngeuweuhkeun noe doraka
ti pajoeneun radja, seug panglinggiha-
nana dipageuhkeun koe kabënëran.

6 Oelah sok moendjoelkeun maneh di
pajoeneun radja, djeung oelah mantjat
7 ka paranti noe gëde-gëde; 'karena mën-
ding maneh dilahiran: ^a Sër oenggah
ka dijeu, ti batan maneh dihandapkeun
di pajoeneun menak, noe katendjo koe
panon maneh. ^a Loek. 14 : 8.

8 Maneh oelah sok gantjang ka loewar
mërkarakeun; bisi maneh dina ahirna
migawe koewa-kijeu, lamoen maneh geus
diwirangkeun koe lawan maneh.

9 ^a Oeroeskeun prakara maneh reudjeung
lawan maneh, ^b tapi oelah moekakeun ra-
sijah noe sedjen; 'bisi noe ngadenge
njëla ka maneh; tangtoe maneh dipi-
omong teu eureun-eureun.

^a Mat. 18 : 15. ^b p. 20 : 19.

11 ^a Omongan noe ditjatoerkeun ning-
gang pipërnaheunana, ibarat djëdjëroek-
kan émas diwadahan koe talëm perak.
^a p. 15 : 23.

12 Saha-saha noe ngawarah sarta pintër,
ninggang tjeuli noe ngadenge, nja eta
ibarat anting émas djeung kangkaloeng
émas aloes.

13 ^a Oetoesan noe satoehoe diangkën koe
noe miwarang sapërti tiis saldjoek keur
mangsa diboewat; karena njënankeun
manah djoeraganana. ^a p. 13 : 17.

14 Djalma noe moedji maneh tina pa-
mere palseo, ibarat tëdoeh djeung angin,
tapi teu djadi hoedjan.

15 ^a Kapala sok kawoedjoek koe kasare-
han, sarta letah leuleus sok motongkeun
baloeng. ^a p. 15 : 1; 16 : 14.

16 Tjap-tjap maneh manggih madoe, kop
hakan, tapi sing meudjuehna; bisi maneh
seubeuh teuing, tangtoedioetahkeundeui.

17 Soekoe maneh sina tjarang ka imah
sobat; bisi sobat datang ka seubeuheun
koe maneh, sarta geuleuheun ka maneh.

18 Saha-saha djalma, noe djadi saksi pal-
soe, noeding ka batoer, ^a nja eta ibarat

- gada, djeung pëdang, sarta djamparing seukeut. a Djab. 52:4; 64:4.
- 19 Ngandël ka toekang tjidra dina mangsa kasoekëran, ibarat hoentoe potong djeung soekoe loempoeh.
- 20 Saha-saha noe nganjanjikeun njanjian keur soesah hate, nja eta ibarat noe ngalaän papakean keur mangsa tiris; tjoeka ninggang sëndawa.
- 21 " Oepama noe geuleuh ka maneh keur kalempohan, koedoe bere kahakanan, sina dadaharan; sarta oepama keur halabhabeun, koedoe bere tjai, sina nginoem; 'karana maneh ari kitoe mah ibarat noempoekkeun roehak roehaj dina sirahna; sarta tangtöe dibalës ka maneh koe Pangeran. a Roem 12:20.
- 23 Angin ti kaler mawa hoedjan; nja kitoe letah boeni mawa beungeut tjamëroet.
- 24 " Mënding dijoek di toengtoeng soehoenan, ti batan babarëngan djeung pamadjikan tjerewedan saimah reudjeung. a p. 21:9, 19.
- 25 Bedja hade ti nagara djaoeh, ibarat tjai tiis ka njawa tjape.
- 26 Djalma bënrë, noe datang ka gingsir tina sabab noe doraka, ibarat tji-njoesoe kiroeh djeung soemoer lëtjék.
- 27 " Ngahakan madoe loba teuing, hanteu hade; tapi ngadongdon kamoeljaän sipat kitoe, matak hormat. a p. 24:13.
- 28 " Saha-saha djalma, noe teu bisa njandët soekmana, ibarat nagara boengang, teu koetaän. a p. 16:32; 29:11.

PASAL 26.

- Sapërti saldjoek keur oesoem halodo, djeung tjara hoedjan keur oesoem di-boewat, nja kitoe noe gëdjoel teu përnah meunang hormat.
- 2 Sapërti piit poer lapoer, djeung tjara kapinis bër hibër, nja kitoe panjapa noe teu karana sabab moal tinëknanan.
- 3 " Pëtjoet baris koeda, kadali baris kalde, ^b ari panggëboeg baris tonggong noe garëdjoel. a Djab. 32:9. b p. 10:13; 19:29.
- 4 " Maneh ngadjawab ka noe gëdjoel, oelah noeroetkeun kapaloenganana; bisi maneh oge djadi saröewa djeung eta. a 1 Petr. 3:9.
- 5 Ngadjawab ka noe gëdjoel koedoe noeroetkeun kapaloenganana; bisi eta boga angkeuh pintër.
- 6 Saha-saha noe ngirimkeun bedja koe lantaran noe gëdjoel, ibarat noe neuk-

- teuk soekoe sorangan, sarta noe nginoem panganijaja.
- 7 Lepet soekoe noe ngempör; nja kitoe siloka dina biwir noe garëdjoel.
- 8 Tjara noe nalikeun batöe dina bandring, nja kitoe noe mere hormat ka noe gëdjoel.
- 9 Sapërti iteuk kalijage, noe dioengkoelkeun koe leungeun noe mabok, nja kitoe siloka dina biwir noe garëdjoel.
- 10 Tjara toekang panah noe ngaraheutan saniskara, nja kitoe noe ngoelikeun noe gëdjoel sarta noe ngoelikeun saha bae noe ngaliwat.
- 11 " Sapërti andjing malikan oetahna, nja kitoe noe gëdjoel sok mindoan kapaloenganana. a 2 Petr. 2:22.
- 12 " Tijap-tijap maneh nendjo djalma boga angkeuh pintër, aja oge arëp-arëpeun kana pihadeëun noe gëdjoel ti batan eta. a p. 29:20.
- 13 " Tjarek noe ngëdoel: Aja noe ngagaoer di djalan, aja singa di têngah loeloeroeng! a p. 22:13.
- 14 Sapërti panto galar-gilir dina engselna, nja kitoe noe ngëdoel dina pangheësana.
- 15 " Noe ngëdoel njetjolkeun leungeunna kana piring; ari rek dipoendoerkeun ka soengoetna tjapeëun. a p. 19:24.
- 16 Noe ngëdoel sok boga angkeuh dirina pintër alah batan toedjoeh djalma noe bisa ngadjawab lantip.
- 17 Djalma ngaliwat, anoe ngambëk tina hal padoe anoe lain oeroesan sorangan, ibarat noe njëkël tjeuli andjing.
- 18 Sapërti noe gelo, noe mësatkeun seuneu, atawa djamparing, atawa noe matak paeh, 'nja kitoe djalma noe ngadaja ka batoer, bari ngomong: Koela teh saënjana panganggoeran bae.
- 20 " Lamoen euweuh soeloeh, seuneu pareum; sarta lamoen taja noe istori, djëmpe paseja. a p. 22:10.
- 21 Sapërti arëng geusan roehak roehaj, djeung soeloeh geusan seuneu, nja kitoe djalma noe rësëpan paseja geusan njoendoet pipadoëun.
- 22 " Omongan noe istorian ibarat kahanakan ngareunah, sarta noe kitoe sok aboes kana beuteung, ka djërona pisan. a p. 18:8.
- 23 Biwir sono, tapi hate goreng, ibarat wadah sipat taneuh kasapoet tai perak.

- 24 ^a Noe geuleuh sok njamoer koe biwirna, tapi sadjéro batinna mah eta
25 naheunkeun tipoe. 'Satijap-tijap saneh ngomongna, poma oelah përtjaja ka manehna; karena hatena ngandoeng ^b toedjoeh përkara noe matak giroek.
^a p. 10: 18. ^b p. 6: 16.
- 26 Kageuleuhan sok ditoetoepan koe lampah ngabobodo; tapi kagorenganana tangtoe kaboeka dina koempoelan.
- 27 ^a Saha-saha noe njijeun piloewang, tangtoe tigoebrag ka djërona; djeung saha-saha noe ngadjoengkëlkeun batoe, nja ka dinja pimalikeunana.
^a Djah. 7: 16; Goer. 10: 8.
- 28 Letah palseo geuleuheun ka beunangna niwaskeun; djeung biwir leutjir njeun tidjongklok.

PASAL 27.

- Oelah ^a sok moedji maneh koe poë isoek; karena maneh teu njaho noe koe poë bakal didjoeroekeun.
^a Jak. 4: 13, 14.
- 2 ^a Oetamana maneh dipoedji koe noe sedjen, oelah sok koe soengoet sorangan; oetamana koe bangsa lijan, oelah sok koe biwir sorangan.
^a 2 Kor. 10: 18.
- 3 Batoe nja beurat, djeung keusik nja ampëg; tatapi poendoeng noe paloeng mah beurat ti batan eta doewa përkara.
- 4 Panas ati sok sasangkëleng, djeung ambëk sok goentoer; tapi saha noe bisa tagën di hareupeun dëngki?
- 5 Mënding njawad di noe negla, ti batan njaäh di noe boeni.
- 6 Bohak ti noe njaäh datangna tina satoehoe; ari tjjoem noe geuleuh mah moerah.
- 7 Djalma noe seubeuh ngidëk-ngidëk atjining madoe; sabalikna moenggoeh djalma noe kalempohan mah sakoer noe pait ge amis.
- 8 Sapërti manoe koe noe ngalantrah ti sangna, nja kitoe djalma noe ngalantrah ti ënggonna.
- 9 Minjak djeung seuseungitan matak ngaboengahkeun hate; nja kitoe keneh kaämisan sobat oerang tina rëmpoe-ging ati.
- 10 Sobat maneh, nja sobat bapa maneh, ^a poma oelah ditinggalkeun; sarta maneh oelah ngadatangan ka imah doeloer maneh keur poëan maneh balahi. Mënding tatangga noe deukeut, ti batan doeloer noe djaoeh.
^a p. 18: 24.

- 11 Eh anaking! masing pintër; ^a sarta boengahkeun ati kami, sangkan kami bisa ngabalësan omong ka noe ngahinakeun ka kami.
^a p. 15: 20.
- 12 ^a Noe boga akal sok tégës ka pibajaeun, seug njoempoet; sabalikna noe barodo mah madjoe bae, toeloj njandang lara.
^a p. 22: 3.
- 13 ^a Lamoen aja noe nanggoeng noe sedjen, tjokot pakena; sarta djinisna djijeun gade tina sabab noe lijan.
^a p. 20: 16; 22: 26.
- 14 Saha-saha noe ngatoerkeun bërkah ka sobat make sowara bédas, wantji isoek-isoek, hoedang braj beurang, nja eta diitoengkeun ka manehna asoep panjapa.
- 15 ^a Botjor teu eureun-eureun keur poëan ngëtjrëk hoedjan, sarta pamadjikan tje-
16 rewedan, saroewa bae. 'Saha-saha noe mëgatan eta, ibarat mëgatan angin, djeung ibarat newak minjak koe leungeun.
^a p. 19: 13.
- 17 Beusi diasah koe beusi; nja kitoe djalma ngasah beungeut batoer.
- 18 ^a Saha-saha noe ngadjaga tangkal kondang, ngahakan boewahna; djeung sahasaha noe ngesto ka djoeraganana, pimeunangeun hormat.
^a 1 Radj. 4: 25.
- 19 Sapërti dina tjai beungeut pahareup-hareup djeung beungeut, nja kitoe hate mangesa djeung pada manoesa.
- 20 ^a Ènggon noe maot sarta djeung djorang tara seubeuheun; nja kitoe keneh panon manoesa tara seubeuheun.
^a p. 30: 16.
- 21 ^a Panglëboeran baris perak, djeung parapen pikeun ëmas; dëmi djalma mah [ditjobana] koe biwir noe moedji ka manehna.
^a p. 17: 3.
- 22 Masih noe paloeng koe maneh ditoetoe di djëro lisoeng, make haloe, datang ka tjampoer djeung beunjeurna oge, kapaloenganana moal njingkir ti manehna.
- 23 Maneh sing sarëgëp nja nganjahokeun ka roepa ëmbe-domba maneh; hate maneh sing tégës ka ingon-ingon. 'Karena kamoektian moal salalanggëngna; tjatjakan makoeta karah toeroen-toemoe-
25 roen? 'Djoekoet toehoer bejak, beh tembong djoekoet ngora; heug pada ngala
26 piparabeun ka pigoenoengan. 'Anak domba pipakeun maneh, djeung badot baris

27 pameuli lahan; 'sarta piajaeun tji-soesoe émbe tjoekoeup keur hakaneun maneh, nja keur hakaneun saeusi-imah maneh; kitoe deui kahiroepan baris landjang-landjang maneh.

PASAL 28.

- Noe doraka ^a kalaboer, nadjan taja noe ngoedag; sabalikna noe balënër mah këndél tjara singa ngora. ^a 3 Moesa 26 : 17, 36.
- 2 Tina kamasijatan eusi tanah noe matak kapalana loba; sabalikna lamoen manoesa aja pangarti, aja kanjaho mah, pangkat teh sok lila.
- 3 Djalma asal miskin, noe nganijaja ka noe malarat, ibarat hoedjan riboet, noe mejakkeun pirëdjëkieun.
- 4 Saha-saha noe ninggalkeun toret, maroedji noe doraka; sabalikna noe nges-toekeun toret mah pada mërangan ka darinja.
- 5 Djalma garoreng teu ngaharti hoe-koem; ^a sabalikna noe narejangan Pangeran mah pada ngaharti saniskara. ^a 1 Kor. 2 : 15.
- 6 "Mënding noe miskin, noe loemampah djeung satëmënna, ti batan anoe bengkok djalanna, sanadjan beunghar. ^a p. 19 : 1.
- 7 "Saha-saha noe nëtépkeun toret, djadi anak binangkit; sabalikna noe babatoeran djeung panglatjoeran mah, ngawirangkeun ka bapana. ^a p. 29 : 3.
- 8 Saha-saha noe ngalobakeun bandana ^a lantaran boengah atawa lantaran bati leuwih ti meudjuehna, ^b nja eta ngoempolkeunana teh pikeun djalma noe mikaroenja ka noe malarat. ^a 3 Moesa 25 : 36. ^b Goer. 2 : 26.
- 9 Saha-saha noe ngalijsuskeun tjeulina, teu ngadenge toret, ^a sanadjan panëdana ge dianggo kagiroek. ^a p. 15 : 8.
- 10 Saha-saha noe njasabkeun djalma saestoe, asoep ka djalan goreng, ^a nja eta bakal tigoebrag sorangan ka djëro piloewangna; sabalikna djalma satëmënna mah bakal pada kawarisan kahadean. ^a p. 26 : 27.
- 11 Djalma beunghar sok boga angkeuh pintër; dëmi koe djalma malarat, anoe boga pangarti, eta teh kadongdon.
- 12 "Samangsa noe balënër soeka-soeka, djadi kaähengan gëde pisan; sabalikna lamoen noe daroraka ngadëg mah, manoesa pada njoempoet. ^a p. 29 : 2.
- 13 Saha-saha noe noetoeupan kamasijata-

- nana, moal loeloes; ^a sabalikna noe ngakoekeun kamasijatanana bari ditinggalkeun mah, tangtoe diwëlasan. ^a 1 Joh. 1 : 8, 9.
- 14 Bagdja tëmën manoesa, noe sijeun teu pëtöt-pëtöt; ^a sabalikna noe neuaskeun hatena mah, tangtoe tigoebrag kana katjilakaän. ^a p. 29 : 1.
- 15 Djalma doraka, noe njangking kawasa ka bangsa malarat, ibarat singa ngahaoeng djeung biroewang kalantang-koe-linting.
- 16 Gëgëdoeg noe koerang pangartian, sok rosa nganijajana; sabalikna noe geuleuh kana kaoentoengan nista mah, tangtoe lila djoemëngna.
- 17 Manoesa noe kabeuratan koe gëtih djalma, kaboer nëpi kana gorowong; montong dipëgatan.
- 18 Saha-saha noe loemakoena satëmënna, tangtoe disalamëtkeun; ^a sabalikna noe bengkok, midoewa djalan mah, tangtoe laboeh dina salah-sahidji. ^a p. 10 : 9; 11 : 5.
- 19 "Saha-saha noe migawe lahanna, piseubeuheun kahakanan; sabalikna noe noeroetkeun djalma lantja-lintji mah, piseubeuheun kamiskinan. ^a p. 12 : 11.
- 20 Djalma satoehoe rosa kabërkahan; ^a sabalikna noe roesoeh, hajang tereh beunghar mah, moal teu disiksa. ^a p. 20 : 21; 23 : 4.
- 21 "Pilih-kasih hanteu hade; tatapi djalma sok migawe kamasijatan koe karana roti sahoewapeun. ^a p. 24 : 23.
- 22 Djalma noe sirik-pidik sok ngagoe-roenggoesoh kana banda, djeung teu nganjahokeun jen mëngke k kedatangan kakoerangan.
- 23 Saha-saha noe njawad ka sahidji manoesa, ahir-ahir pimanggiheun koernija, leuwih ti batan djalma noe letahna ngolo-ngolo.
- 24 "Saha-saha noe ngarampas anoe bapana atawa indoengna, bari ngomong, jen: Lain masijat: nja eta teh batoer ka toekang ngaroeksak. ^a p. 19 : 26.
- 25 "Saha-saha noe goemëde hate sok ngaja-ngujakeun paseja; sabalikna noe ngandël ka Pangeran mah, tangtoe disina lintoeh. ^a p. 13 : 10; 15 : 18; 29 : 22.
- 26 "Saha-saha noe ngandël ka hate sorangan, nja eta teh gëdjoel; sabalikna noe loemampahna kalawan kapintëran mah, nja eta tangtoe dirahajoekeun. ^a p. 3 : 5.

- 27 " Saha-saha noe mere ka noe miskin, moal datang ka kakoerangan; sabalikna noe ngalijeuskeun panonna mah, pisoe-giheun panjapa. *a p. 19:17; 22:9.*
- 28 " Samangsa noe daroraka ngadég, manoesa pada njoempoet; sabalikna lamoen eta datang ka gëmpoer mah, noe balënër ngalobaän. *a p. 28:12.*

PASAL 29.

- D**jalma " noe geus rëmën diwarah, tapi ngaheuraskeun beuheung, tangtoe ngadak-ngadak diroeksakkeun, sarta moal beunang ditjageurkeun. *a p. 28:14.*
- 2 " Samangsa noe balënër ngalobaän, djalma-djalma baroengaheun; sabalikna lamoen noe doraka njangking kawasa mah, djalma-djalma tingroemahoe. *a p. 11:10; 28:12, 28.*
- 3 " Djalma noe njaäh kana kapintëran, ngaboengahkeun bapana; *b* sabalikna saha-saha noe babatoeran djeung dajang mah, ngalëboer banda. *a p. 10:1; 15:20.*
b Loek. 15:13.
- 4 Radja nëtëpkeun nagara lantaran kadilan; sabalikna djalma noe rësëp nam-pa hatoeran mah, noempoerkeun nagara.
- 5 Djalma noe ngolo-ngolo ka batoer, ibarat masang rawe naheunan tapakna.
- 6 Djalma goreng " tangtoe karidjët koe kamasijatanana; sabalikna noe bënër mah sënggak sarta boengah. *a* Djab. 9:17.
- 7 " Noe bënër nganjahokeun prakara noe malarat; sabalikna noe doraka mah teu ngahartikeun kanjaho. *a* Aj. 28:16.
- 8 Taroekang mojak njoendoet sanagara; sabalikna noe palintër mah njirnakeun ambëk.
- 9 Djalma pintër, noe boga prakara djeung djalma paloeng, boh sewot, boh seuri, moal aja reureuhna.
- 10 Toekang ngoetjoerkeun gëtih pada mi-geuleuh ka noe satëmëna; sabalikna noe saestoe mah pada nejang [noe baris pisalamëteun] njawa eta.
- 11 " Noe paloeng ngoedoeleukeun saeusi pikirna; sabalikna noe pintër mah moen-doerkeun pikirna, disina eureun. *a p. 14:33.*
- 12 Tijap-tijap noe njangking kawasa ngarëgëpkeun ka omongan bohong, sakabeh wilajatna jadi djalma doraka.
- 13 " Noe miskin djeung toekang ngari-nah paämprok; Pangeran noe njaäng-keun panon doewanana. *a* Aj. 31:15; p. 22:2.

- 14 " Radja noe ngahoekoeman ka noe malarat kalawan sajektina, nja eta panglinggihanana pipageuheun salalawasna. *a p. 20:28.*
- 15 " Panggëboeg djeung pangwarah mere kapintëran; sabalikna boedak noe di-oembar mah matak era indoengna. *a p. 10:1; 22:15.*
- 16 Samangsa noe doraka ngalobaän, tang-toe ngalobaän kamasijatan; " tapi noe balënër bakal narendjo roeboehna. *a* Djab. 37:36.
- 17 " Anak maneh pëpërih, tangtoe djadi njënankeun ka maneh, sarta matak ngangeunahkeun kana ati maneh. *a p. 19:18.*
- 18 Lamoen taja wahjoe, djalma-djalma sakarëp-karëp; sabalikna saha-saha noe ngestoekeun toret mah, eta teh bagdja.
- 19 Badega teu beunang dipëpërih koe omongan bae; karana sanadjan ngaharti oge, hanteu dilajanan.
- 20 Tijap-tijap maneh nendjo djalma noe roesoeh teuing ngomong, " aja oge arëp-arëpeun kana pihadeëun noe gëdjoel ti batan eta. *a p. 26:12.*
- 21 Lamoen badega dimemenan teuing ti leuleutikna, ahir-ahir eta teh madjar maneh anak.
- 22 " Djalma barangasan sok ngaja-ngajakeun paseja; sarta ahli panas ati loba nja migawe masijat. *a p. 15:18.*
- 23 " Kamagoengan manoesa matak ngahandapkeun ka manehna; sabalikna noe handap pikir mah pimeunangeun kahormatan. *a p. 11:2; Mat. 23:12; 1 Petr. 5:5.*
- 24 Saha-saha noe ngadoeoem reudjeung paling, geuleuheun ka njawana sorangan; " panjapa koe manehna kadenge, kitoe ge teu dioendjoekkeun. *a* 3 Moesa 5:1.
- 25 Sijeun koe manoesa minangka ridjët; sabalikna saha-saha noe ngandël ka Pangeran mah, tangtoe dirahajoekeun.
- 26 " Loba pisan noe ngadareuheus ka pa-joeneun noe njangking kawasa; tapi hak hidji-hidji djalma datangna ti Pangeran. *a p. 19:6.*
- 27 Djalma noe migawe kagorengan djadi kagiroek noe balënër; sabalikna kagiroek noe doraka mah nja sakoer noe saestoe djalanna.

PASAL 30.

Ijeu kasaoeran Agoer poeta Jake; moe-watan; woeroek eta djalma ka Itiël, nja ka Itiël djeung Oekal.

- 2 Saénjana kaoela teh bodo alah batan
djalma noe loba, moenggah kaoela teu
3 boga pangartian manoesa; 'sarta kaoela
teu goegoeroe kapintëran, djeung teu
boga kanjaho ka ^a noe Langkoeng Soetji.
^a p. 9: 10.
- 4 Saha teja noe moenggah ka sawarga
sarta loengsoer? ^a Saha teja noe ngeu-
peul angin dina panangan? Saha teja
noe moentël tjai koe angoan? Saha
teja noe nangtoskeun sagala toengtoeng
boemi? ^b Saha djënënganana, djeung ^c
saha djënëngan Poetrana, lamoen ma-
neh njaho? ^a Jës. 40: 12. ^b Hak. 13: 18. ^c Djab. 2: 7.
- 5 ^a Oenggal-oenggal pangandika Allah
beunang ngabësot; andjeunna teh mi-
nangka kèpëng ka sakoer noe njalin-
6 doeng ka andjeunna. 'Poma maneh ^b
oelah nambahan kana lahiranana, soe-
paja andjeunna oelah njiksa ka maneh;
tangtoe maneh katara bohong.
^a Djab. 18: 31. ^b 5 Moesa 4: 2; Wahj. 22: 19.
- 7 Doewa përkawis noe koe koering di-
soehoenkeun ka andjeun; moegi oelah
teu dipaparinkeun ka koering samemeh
8 koering maot: 'nja eta moegi djaoeh-
keun ti koering lampah gapong sarëng
omong bohong; moegi koering oelah
dipaparin kamiskinan atanapi kabeung-
haran, ^a lërësna mah moegi koering di-
tjékapan rëdjëki anoe përloe ka koering.
9 'Bisi koering, ari seubeuh, toeloej ngang-
lës, bari ngomong: Saha Pangeran? Ata-
napi bisi koering, ari miskin, toeloej
maling, bari ngoenghak ka padjënëngan
Allah koering. ^a Mat. 6: 11.
- 10 Maneh oelah mitënahkeun badëga ka
djoeraganana, bisi njapa ka maneh; tang-
toe maneh njandang lara.
- 11 Aja bangsa ^a njapa ka bapana, djeung
12 ka indoengna teu ngabërkahan. 'Aja
bangsa ^b bërësih koe rarasaän sorangan,
padahal kokotoranana tatjan dikoem-
13 bah. 'Aja bangsa ^c panonna moetoeh
koe loehoer, sarta biwir-matana koe
14 poendjoel. 'Aja bangsa ^d hoentoena iba-
rat pëdang, djeung sihoengna ibarat
peso; pangarahna ngahakanan noe pada
balangsak di boemi sarta noe pada wa-
loerat di lëbah manoesa. ^a p. 20: 20.
^b p. 20: 9. ^c p. 21: 4. ^d p. 12: 18.
- 15 Ari lentah doewa anakna, sadana Bere!
bere! Ijeu tiloe përkara noe tara seu-
beuh; malah opat noe tara ngomong:
- 16 Mahi. 'Nja eta ^a ënggon noe paeh, djeung
^b pianakan noe dipëpët; boemi, noe tara
seubeuh tjai, sarta seuneu, noe tara ngo-
mong: Mahi. ^a p. 27: 20. ^b 1 Moesa 16: 2; 20: 18.
- 17 Ari panon noe mojok ka bapa, djeung
njoemahkeun noeroet ka indoeng, nja
eta bënërna dipatjokan gagak waloe-
ngan, sarta dihakan anak galoedra.
- 18 Ijeu tiloe përkara noe matak helok
ka kaoela; malah opat noe koe kaoela
19 teu kaharti: 'nja eta djalan galoedra
di awang-awang, djalan oraj dina batoe
karang, djalan kapal di têngah laoet,
20 djeung djalan lalaki di parawan. 'Pon
kitoe keneh djalan awewe noe ngara-
njed: eta teh njatoe, sarta njoesoetan
soengoetna, bari ngomong: Koela teu
migawe kagorengan.
- 21 Tina sabab tiloe përkara noe matak
boemi soemëblak; malah tina sabab opat,
22 reh teu bisaeun tahan: 'nja eta tina
sabab ^a abdi, lamoen djadi radja; djeung
tina sabab noe boeroeng, lamoen seu-
23 beuheun kahakanan; 'tina sabab awewe
kageuleuh, lamoen lakian; djeung tina
sabab eusi-imah, lamoen ngalindih djoe-
rangan istri. ^a p. 19: 10.
- 24 Ijeu opat përkara kaäsoep noe la-
lëmboet di boemi, padahal palintër, pada
25 binangkit. 'Ari sireum bangsa teu bëdas,
^a parandene njawiskeun pirëdjëkieunana
26 dina oesoem halodo. 'Marmot bangsa
hengker, ^b parandene njarijeun imahna
27 di djëro tjadas. 'Simeut teu bogaeun
radja, parandene ana ngabroel baris
28 sakabehna. 'Tjaktjak moentang koe ra-
mona, parandene sok aja di padalëman
radja. ^a p. 6: 6—8. ^b Djab. 104: 18.
- 29 Ijeu tiloe përkara noe aloes laoer;
30 malah opat noe aloes lëjar: 'nja eta
singa djaloe, noe pangkawasana di sa-
satoan, djeung tara oendoer, koe naon
31 oge; 'andjing angin, noe lëmboet tjang-
keng; sarta djeung badot; kitoe deui
radja noe teu beunang dilawan.
- 32 Oepama maneh aja lampah boeroeng,
geus moendjoelkeun diri sorangan, ata-
wa maneh geus aja pikir goreng: ^a leu-
ngeun toengkoepkeun kana soengoet!
33 'Karana ngareunteutkeun tji-soesoeng-
bidjilkeun mantega; ngareunteutkeun
iroeng ngabidjilkeun gëtih, sarta nga-
reunteutkeun napsoe ngabidjilkeun pa-
seja. ^a Aj. 39: 37.

PASAL 31.

Ijeu kasaoeran radja Lëmoeël; ^a moe-
 watan, anoe koe iboena diwoeroek-
 keun ka andjeunna. ^a p. 30 : 1.
² Koemaha, anaking? Koemaha, anak
 beuteung iboe? Koemaha, anak nadar
³ iboe? 'Maneh ^a poma oelah mikeun
 kakoewatan maneh ka awewe, atawa
 djalan maneh ka naon-naon anoe sok
 ngaroeksak ka radja-radja. ^a 5 Moesa 17 : 17.
⁴ Hanteu pantës moenggoeh di radja-
 radja, eh Lëmoeël! hanteu pantës moeng-
 goeh di radja-radja nginoem anggoer;
 atawa moenggoeh di pangkat-pangkat
⁵ rësëp kana arak. 'Bisina, ari nginoem,
 toeloej poho kana pikoekeoh, sarta nga-
 robah prakara sakoer djalma balangsak.
⁶ 'Arak bere ka noe tiwas, kitoe deui ang-
⁷ goer ka noe njëri angën. 'Nja eta sina
 nginoem, djeung poho kana kalaipanana,
 sarta sina oelah ingët deui kana kasoe-
 sahanana.
⁸ Moedoe ngangahkeun biwir maneh,
 mangngoeroeskeun noe pireu, mangngoe-
 roeskeun prakara sakoer anak katinggal.
⁹ 'Moedoe ngangahkeun biwir maneh, sing
 bënër nja ngahoekoeman; ^a moedoe mere
 kaädilan ka noe balangsak sarta ka noe
 miskin. ^a Aj. 29 : 12.
¹⁰ ^a Istri digdjaja, saha noe pimanggi-
 heun? Karana pangadjina djaoeh pisan
¹¹ ngoengkoelan intën mirah. 'Manah tja-
 rogena ngandël ka eta, sarta tjarogena
¹² moal koerang oentoeng. 'Istri kitoe ka
 tjaroge milampah hade, hanteu pisan
¹³ goreng, saoemoer-hiroepna. 'Los neja-
 ngan boeloe domba djeung haramaj, prak
¹⁴ leungeunna digawe kalawan seeka. 'Istri
 kitoe ibarat kapal soedagar, sok nga-
¹⁵ datangkeun rëdjëkina ti noe djaoeh. 'Ari
 hoedangna peuting-peuting, seug mere

dadaharan ka saeusi-imahna, bari mere
¹⁶ hantja ka landjang-landjangna. 'Ari aja
 karëp kana hidji lahan, teu lila geus
 beunang; hasil leungeunna dipake nji-
¹⁷ jeun këbon anggoer. 'Tjangkengna di-
 saboek koe kabëdasan, djeung leungeun-
¹⁸ na dikoewatkeun. 'Karasa koe dirina,
 jen oentoeng dagangna; ti peuting da-
¹⁹ marna tara pareum. 'Leungeunna diso-
 dorkeun kana kintjir, pek ramona një-
²⁰ kël panggoëng. 'Ramona diasongkeun
 ka noe balangsak, sarta leungeunna di-
²¹ sodorkeun ka noe miskin. 'Poetra djeung
 tjaroge koe eta teu dipake karisi hal
 përkara saldjoe; karana saeusi-imahna
²² pakena doewa rangkëp. 'Sok njijeun
 pramedani keur dirina; papakeanana
²³ boëh katji djeung woengoe. 'Tjarogena
^b kaädjenan dina lawang, ana keur tjalik
 ngarijoeng reudjeung kokolot-kokolot
²⁴ nagara. 'Istri kitoe njijeun baskat lawon
 katji, sarta didjoewal; djeung ka loe-
²⁵ war saboek ka toekang balantik. 'Ka-
 bëdasan djeung kamoeljaän papakeana-
 na; sarta mangsa pika-hareupeun koe
²⁶ eta dipake imoet. 'Tijap-tijap ngangah
 biwirna ngabidjilkeun kapintëran, sarta
 dina letahna aja papakon kahemanan.
²⁷ 'Sarëgëp ngadjagana ka sagala lalam-
 pahan di djëro imahna, djeung teu dae-
²⁸ keun dahar rëdjëki kakëdoelan. 'Neut
 poetrana haroedang, bari maroedji ka
 iboe; kitoe deui tjarogena, bari ngalëm
²⁹ ka eta kijeu: 'Reja oge awewe, noe pa-
 da digdjaja lampahna; dëmi njai mah
³⁰ ngoengkoelan sadajana. 'Ari kaloetjoean
 teh tjidra, djeung kageulisan teh sija-
 sija; dëmi awewe noe sijeun koe Pange-
 ran mah, nja eta noe koedoe dipoedji.
³¹ 'Berean ka dinja hasil leungeunna; sarta
 pagaweanana sina maroedji ka dinja
 dina lawang-lawang. ^a Roet 3 : 11; p. 12 : 4.
^b Aj. 29 : 7.

KITAB GOEROE.

PASAL 1.

Ijeu piwoeroek goeroe, anoe poetra Da-
 woed, djoemënëng radja di Jëroesalem.

² ^a Sija-sijaning sagala kasija-sijaän,
 tjarek goeroe; sija-sijaning sagala ka-
³ sija-sijaän, kabeh oge sija-sija. 'Nahaon

^b kaoentoengan manoesa ti sakabeh pagaweanana, noe koe dirina dipigawe di handapeun panon-poë? 'Mijang toeroenan, datang toeroenan; ^c dëmi boemi mah tëtëp salalanggëngna. 'Bol panon-poë bidjil, boes panon-poë soeroep, ^d sarta goesak-gasik ka ënggon parantina bidjil. 'Angin leumpang ka kidoel, seg ngoeriling ka kaler; leumpangna karalangkoeeriling; oeroetna ngoeriling koe angin dibalikan deui. 'Sakabeh waloengan ngotjorna ka laoet, kitoe ge laoet hanteu datang ka pinoeh; ka ënggon oeroet waloengan ngalotjor, nja ka dinja balalikna deui poelang-anting. *a p. 12: 8; Roem 8: 20. b p. 2: 22; 3: 9. c Djab. 104: 5. d Djab. 19: 6, 7.*

⁸ Eta sakabeh përkara moetoe koe tjarape; taja pisan djalma noe bisa nja-toerkeun; ^a panon teu seubeuh ngadeu-leu, tjeuli teu wëleh ngadenge. 'Anoe geus aja tadina, ^b nja eta noe pijsaeun deui; sarta noe geus dilampahkeun tadina, nja eta noe bakal dilampahkeun deui; djadi taja pisan noe anjar di handapeun panon-poë. 'Naha aja përkara, noe beunang disëboet: Tah, eta mah anjar? Poegoeh ti tatadina geus aja, dina alam-alam saheulaeun oerang. 'Taja ingëtan ka noe baheula-baheula; nja kitoe keneh moenggoeh anoe mëngke, noe piarsaeun di hareup, moal aja ingëtan ka darinja di sakoer noe piarsaeun pandeuri.

a Sil. 27: 20. b p. 3: 15.

¹² Ijeu kami goeroe djoemënëng radja di Jëroesalem, njangking Israil. 'Sarta ^a kami mërëloekeun hate sorangan, ngadongdon djeung ngoelik koe lantaran kapintëran kana hal saniskara noe dilampahkeun di handapeun panon-poë. Nja eta pagawean noe soesah pisan koe Allah geus dipaparinkeun ka anak Adam, sina ngariwoedkeun maneh lantaran eta. ¹⁴ 'Seug kami ngawaspada keun saniskara lalampahan, noe dilalampahkeun di handapeun panon-poë; geuning, kabeh ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin. ¹⁵ 'Anoe bingkëng ^b taja noe bisa ngalëm-pëngkeun, sarta noe koerang taja noe bisa milang. 'Pok kami ngomong sadjëro hate, kijeu omong kami: ^c Tah, aing geus ngoempolkeun kapintëran gëde pisan, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun aing aja di Jëroesalem; estoe

hate aing loba nakër nja nendjo kapintëran djeung kanjaho. 'Sarta aing geus mërëloekeun hate sorangan, ^a nganjaho-keun kapintëran, kitoe deui nganjaho-keun kageloan djeung kagëdjoelan; geus tërang pisan aing teh, jen eta ge lakoe ngoentit angin. 'Karana loba kapintëran, loba njëri angën; sarta noe nambahan kanjaho, nambahan kasangsaraän.

a p. 8: 9. b p. 7: 13. c 1 Radj. 3: 12. d p. 2: 12; 7: 25.

PASAL 2.

Kami ngomong sadjëro hate: Tjing, ^aajeuna dek njoba ka maneh koe lantaran kaboengahan; mana geura ngarasa kasoekaän; tapi geuning, eta ge sija-sija. 'Hal seuri kami teh ngomong: Eta teh gelo; kitoe deui hal boengah: ³ Eta nahaon gawena? 'Kami ngoelik sadjëro hate, sëdja ngamoemoele daging sorangan koe anggoer, (halta kami koe hate ditoengtoen kalawan kapintëran,) sarta sëdja njëkël kagëdjoelan, datang ka kami pitërangeun, mana noe pihadeëun ka anak Adam, geusan dilampahkeun di kolong langit, sabilangan ⁴ oemoer hiroepna. 'Prak kami njijeun pagawean araheng pikeun kami; nja kami ngadëgkeun ^a gëdong-gëdong pikeun kami, sarta njijeun ^b këbon-këbon anggoer pikeun kami; 'toer kami njijeun këbon-këbon sedjen pikeun kami, sarta djeung taman-taman, bari pada dipëlakan tangkal saroe paning boeboewahan. 'Kami njijeun deui empang-empang tjai pikeun kami, baris njaian ti darinja leuweung ⁷ kakaian noe djaradi. 'Kami meuli boedak awewe-lalaki reja pisan, sarta loba boga ^c boedak didjoeroekeun di imah kami; malah kami boga ingon-ingon sapi djeung domba loba katjida, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun kami aja di Jëroesalem. 'Toer kami ngoempolkeun ^d ëmas-perak pikeun kami, kitoe deui ^e arta-banda ti radja-radja djeung ti sagala tjoetak; kami njijeun pikeun kami ahli njanji awewe-lalaki, sarta saroe paning kasoekaän anak Adam; djeung ^f aja istri pirang-pirang. 'Djadi kami teh ^g agoeng pisan, sarta beuki tambah-tambah, ngoengkoelan sadajana noe saheulaeun kami aja di Jëroesalem; malah kami dibanding koe kapintëran kami. ¹⁰ 'Sarta naon bae noe dipenta koe panon

kami, taja pisan noe koe kami dipogog-
keun ka dinja; kami teu mĕgatan hate
kami kana kaboengahan naon bae; ĩnja-
na mah hate kami boengah tina sa-
kabeh pagawean kami; sarta nja eta
noe djadi doeoeman kami ti sakabeh
11 pagawean kami. 'Tidinja kami ngilikan
sakabeh djidjjeunan, beunang njijeun
leungeun kami, kitoe deui pagawean,
beunang kami migawe djeung soesahna:
^h geuning, kabeh ge sija-sija; estoe lakoe
ngoentit angin, sarta taja pisan kaoen-
toengan di handapeun panon-poĕ.

a 1 Radj. 7:1. *b* Mak. 8:11. *c* 1 Moesa 14:14.

d 1 Radj. 10:22. *e* 1 Radj. 10:15. *f* 1 Radj. 11:1.

g 1 Radj. 10:23. *h* p. 1:14.

12 ^a Toeloej kami malik, ngawaskeun
kapintĕran, kitoe deui kageloan djeung
kagĕdjoelan; karana manoesa noe pi-
datangeun pandeurieun radja, bisa mi-
lampah naon? ^b ngan anoe geus dilam-
13 pahkeun ti tatadina. 'Geus kitoe koe
kami katendjo, jen kapintĕran leuwih
ti batan kagĕdjoelan, sakoemaha leu-
14 wihna tjaĕng ti batan poĕk. 'Saha-saha
noe pintĕr, ^c sirahna panonan; sabalikna
noe gĕdjoel mah loemakoena di noe poĕk.
Tatapi kami tĕrang deui, ^d jen boeboe-
han sahidji kapanggih koe sakabehna.
15 'Seg kami ngomong sadjĕro hate: Sa-
koemaha boeboehan noe gĕdjoel, nja
kitoe keneh noe pikapanggiheun koe
aing; djadi nahaon gawena aing teh
pintĕr sakitoe leuwih? Mana tjatoer
kami sadjĕro hate, jen eta ge sija-sija.
16 'Karana ka noe pintĕr ge djalma euweuh
ingĕtan langgĕng, saroewa tjara noe
gĕdjoel; wantoe di djaman pika-hareu-
peun saniskara geus lila kapohoan;
ongkoh noe pintĕr ge paeh, saroewa
17 tjara noe gĕdjoel. 'Mana kami datang
ka geuleuh kana hiroep; sabab lalam-
pahan, noe dilampahkeun di handapeun
panon-poĕ, rasa kami goreng; karana
kabeh ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit
18 angin. 'Malah kami datang ka geuleuh
ka sakabeh pagawean, noe koe kami
dipigawe di handapeun panon-poĕ teja;
^e doemeh koe kami koedoe ditinggal-
keun ka manoesa noe piajaeun pan-
19 deurieun kami. 'Karana saha noe njaho,
eta teh pipintĕreun atawa pigĕdjoeleun?
Parandene kitoe eta teh pimoerbaeun
ka sakabeh pagawean kami, beunang

kami migawe di handapeun panon-poĕ,
bari nandakeun kapintĕran kami. Eta
ge sija-sija. *a* p. 1:17. *b* p. 1:9. *c* p. 8:1.

d p. 3:19. *e* Djab. 39:7.

20 Tidinja kami malik, tinggal bingoeng
hate kami hal sakabeh pagawean, beu-
nang kami migawe di handapeun panon-
21 poĕ. 'Karana sok aja manoesa, noe pa-
gaweanana kalawan kapintĕran, kala-
wan kanjaho, sarta kalawan karadjinan;
seg koedoe njelehkeun pagawean teh
ka hidji manoesa noe teu migawe ka
dinja, djadi doeoeman manehanana. Nja
eta ge sija-sija; estoe katjilakaĕn gĕde.
22 'Karana ^a nahaon pihabileun manoesa
tina sakabeh pagaweanana, djeung tina
karepotan hatena, noe koe manehna
dipake njoesahkeun diri di handapeun
23 panon-poĕ? 'Karana satoetoe oemoerna
kasangsaraĕn bae, djeung pagaweanana
ngan matak njĕri angĕn; dalah ti peu-
ting hatena teu reureuh. Nja eta ge
sija-sija. *a* p. 1:3; 3:9.
24 ^a Taja deui noe hade di manoesa lijan
ti njatoe-nginoem, bari njawana disina
ngarasa kasoekaĕn dina pagawean ma-
nehanana. Malah hal eta kami teh tĕ-
rang, jen nja eta noe datang ti pana-
25 ngan Allah. 'Karana saha noe bisa dahar,
djeung saha noe bisa soeka-soeka, leu-
26 wih ti kami? 'Karana manoesa noe ka-
manah di pajoeneun andjeunna, dipapa-
rin kapintĕran, kanjaho djeung kaboe-
ngahan; sabalikna djalma dosa mah
dipaparin pagawean, ^b sina ngoempoel-
keun djeung noempoekkeun, kĕrsana
dipaparinkeun ka noe kamanah di pa-
joeneun Allah. Eta ge sija-sija; estoe
lakoe ngoentit angin. *a* p. 3:12, 22; 5:17;
8:15. *b* Aj. 27:17; Sil. 13:22.

PASAL 3.

Saniskara aja mangsana, djeung sagala
Spĕrkara noe di kolong langit aja wak-
2 toena. 'Aja waktoe didjoeroekeun, djeung
aja waktoe maot; aja waktoe mĕlak,
djeung aja waktoe ngaraboet anoe dipĕ-
3 lak; 'aja waktoe ngamangsakeun, djeung
aja waktoe njageurkeun; aja waktoe
ngaroewag, djeung aja waktoe ngadĕg-
4 keun; 'aja waktoe tjeurik, djeung aja
waktoe seuri; aja waktoe aloek-aloekeun,
djeung aja waktoe adjroeg-adjroegan;
5 'aja waktoe mitjeun batoe, djeung aja

waktoe ngoempoelkeun batoe; aja waktoe ngarangkoel, djeung aja waktoe 6 djaoeh ti ngarangkoel; 'aja waktoe nejang, djeung aja waktoe ngaleungitkeun; aja waktoe ngampihkeun, djeung 7 aja waktoe ngaloengkeun; 'aja waktoe njosoek, djeung aja waktoe ngapoetan; aja waktoe repeh, djeung aja waktoe 8 ngomong; 'aja waktoe njaaah, djeung aja waktoe geuleuh; aja waktoe perang, djeung aja waktoe kerta.

9 ^a Nahaon kaoentoengan djalma noe milampah ti noe dipigawe koe dirina? 10 'Kami geus nendjo pagawean, noe koe Allah dipaparinkeun ka anak Adam, sina ngariwoedkeun maneh lantaran 11 eta. 'Sagala koe andjeunna geus didamel aloes keur waktoena; samalah sipat langgeng koe andjeunna geus dipaparinkeun di djero hate manoesa; ngan orokaja manoesa mah ^b teu timoeun padamelan noe koe Allah didamel, ti mimitina tepi ka panoengtoenganana.

12 'Kami teh njaho, jen taja deui noe hade di manoesa kadjaba ti boengah, djeung milampah kahadean sapanjang hiroepna. 13 'Djeung deui, oenggal-oenggal manoesa, ^c ari njatoe-nginoem, sarta ngarasa kasoekaän dina sakabeh pagaweanana, nja eta teh pasihan ti Allah. 14 'Kami teh njaho, jen sagala noe didamel koe Allah, nja eta pitetepun salanggengna; taja noe bisa nambahan, taja noe bisa ngoerangan; sarta Allah pangmidamel kitoe soepaja pada sijeun 15 koe andjeunna. 'Anoe ^d aja tadina, ajeuna ge aja; kitoe deui noe pijaen, tadina ge geus aja; sarta Allah sok nejang anoe geus toeloej.

^a p. 1:3; 2:22. ^b p. 8:17. ^c p. 2:24. ^d p. 1:9.

16 Djeung deui kami nendjo di handapeun panon-poë, ^a enggon panghoekoman, di dinja aja kadorakaän; sarta enggon pangadilan, di dinja aja kadorakaän. 'Seg kami ngomong sadjero hate: Noe bener sarta noe doraka ^b mengke koe Allah dihoekoman; karena aja piwaktoeun di dinja baris sagala perkara sarta baris sakoer pagawean. 18 'Ngomong deui kami sadjero hate: Pangkitoe teh tina sabab anak Adam; koe Allah dikersakeun pada ditjaba; djeung sina pada terang, ^c jen maranehanana sasat sasatoan bae, moenggoeh dirina

19 koe maneh mah. 'Karana boeboehan anak Adam satjara boeboehan sasatoan; estoe boeboehan sahidji toemërap ka sarereja; saperti paeh ijeu, nja kitoe keneh paeh itoe; poegoeh kabeh saambekan; sarta manoesa taja kaleuwihan ti batan sasatoan; karena kabeh ge 20 sija-sija. 'Kabeh ge ijang ka enggon sahidji; ^d kabeh ge asal tina taneuh, sarta kabeh ge moelang deui kana taneuh. 21 'Saha noe njaho, ambekan anak Adam oenggah ka loehoer, ari ambekan sasatoan mah toeroen ka handap, ka boemi? 22 'Djadi kami teh geus terang, ^e jen taja deui noe hade ti batan manoesa boengah dina pagaweanana; karena nja eta doeomanana. Karana saha noe rek ngabalikkeun manoesa, soepaja terangeun di noe pijaen sapandeurieunana?

^a Djab. 58:2, 3. ^b p. 12:14. ^c Djab. 49:21. ^d p. 12:7. ^e p. 5:17; 6:12; 7:14.

PASAL 4.

Tidinja ^a kami malik, sarta ngawaskeun sakabeh panganijaja, noe sok dilampahkeun di handapeun panon-poë; beh, aja tji-panon sakoer noe dikanjaja, sarta taja noe ngalilipoer ka darinja; ari moenggoeh sakoer noe nganjaja ka darinja pada sakawenang-wenang, demi 2 ka itoe mah taja noe ngalilipoer. 'Mana kami ^b moedji noe paraeh, noe geus lila maot, ti batan noe hariroep, anoe 3 masih goemelar keneh ajeuna. 'Tatapi ari noe djamoega ti batan eta noe doewa, nja eta anoe tepi ka ajeuna tatjan aja, noe teu nendjo lalampahan goreng, anoe sok dilampahkeun di handapeun panon- 4 poë. 'Djeung deui kami ngawaskeun sakoer pagawean djeung sagala djidjijeunan karadjinan; saenjana eta teh sok matak dengki batoer pada batoer. ^c Nja eta ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit 5 angin. 'Noe gedjoel ^d sidakëp, bari ngahakan daging sorangan. 'Mending sakeupeul bari tjitjing, ti batan doewa keupeul bari digawe sarta ngoentit angin.

^a p. 2:20. ^b Aj. 3:11; 10:18. ^c p. 1:14. ^d Sil. 5:11; 6:10.

7 Tidinja kami malik deui, sarta nendjo hidji kasija-sijaän di handapeun panon-poë. 'Aja djalma saerang, taja batorna, nadjan anak atawa doeloer teu bogaeun; kitoe ge sakabeh pagaweanana taja toengtoengna, malah-malah panonna

teu seubeuheun kabeungharan. [Taja pikir:] ^a Keur saha aing digawe, sarta njawa aing disina kakoerangan kasoe-kaän? Eta ge sija-sija; estoe eta teh ⁹ pagawean goreng. 'Mënding doewaän ti batan saorang; sapedah pada boga boeroehan aloes tina pagaweanana. 'Karana oepama laboeh, noe saorang ngahoedangkeun batoerna. Sabalikna pitjilakaeun noe sorangan mah ana laboeh; ¹¹ karana taja batoer baris ngahoedangkeuninja. 'Djeung deui oepama aja doewaän ngarëdëng, tangtoe pada haneut; sabalikna noe sorangan mah koe-maha nja pihaneuteun? 'Djeung oepama aja hidji djalma ngelehkeun noe sorangan, lamoen doewaän tangtoe tahan di hareupeunana; sarta rara tiloe lambar moal gantjang pëgat. ^a p. 2: 21.

¹³ ^a Mënding hidji djalma ngora miskin sarta pintër, ti batan hidji radja kolot sarta gëdjoel, noe geus teu beunang ¹⁴ diingëtan. 'Karana eta teh ka loewar ti pangberokan, soepaja djadi radja; saënjana dina karadjaänana pisan eta ¹⁵ teh didjoeroekeun miskin. 'Kami nendjo sakabeh noe goemëlar, noe laloemampah di handapeun panon-poë, pada ngiring eta djalma ngora, noe kadoewa, noe ¹⁶ pingadëgeun ngagantian radja teja. 'Taja toengtoengna sakabeh rahajat, tégës sa-koer noe koe eta dikapalaän; kitoe ge noe pandeuri moal baroengaheun koe eta. ^b Saënjana eta ge sija-sija, estoe lakoe ngoentit angin. ^a Sil. 28: 6. ^b p. 1: 17.

¹⁷ Koedoe ngaraksa soekoe maneh, satijap-tijap maneh leumpang ka gëdong Allah; ari ngadeuheusan ^a nijatngadenge, leuwih hade ti batan njanggakeun ^b koerban noe garëdjoel; karana teu njarahoeun, jen milampah goreng.

^a 1 Sam. 15: 22. ^b Sil. 21: 27.

PASAL 5.

Maneh ^a oelah sok goegoep koe biwir maneh, sarta hate maneh oelah sok gantjang ngaloewarkeun omong ka pajoeneun Allah; karana Allah linggih di sawarga, ari maneh mah aja di boemi; sabab kitoe omongan maneh sing saeutik. 'Karana impian datangna tina loba pagawean; kitoe deui ^b sowara noe gëdjoel tina loba omongan. ^a Jak. 1: 19. ^b p. 10: 14.

³ ^a Satijap-tijap maneh ka loewar nadar

ka Allah, oelah dimëngke-mëngke na-oerna; karana andjeunna teu soekaeun ka noe garëdjoel; naon bae nadar maneh ⁴ koedoe naoer. 'Mënding maneh ^b hanteu nadar, ti batan nadar hanteu naoer. ⁵ 'Maneh oelah mikeun biwir maneh djadi lantaran daging maneh dosa; sarta poma oelah njëboet di pajoeneun malaikat, jen: Koering përkara eta kaloe-loepoetan; pinaoneun Allah djadi bëndoe koe hal sowara maneh, sarta ngaroek-sakkeun pagawean leungeun maneh? ⁶ 'Karana reja impian përbawana kana kasija-sijaän; kitoe keneh omongan loba; bënërna mah maneh sijeun koe Allah.

^a 5 Moesa 23: 21. ^b Sil. 20: 25.

⁷ Oepama maneh dina tjoetak nendjo noe miskin dikanijaja, sarta hoekoem djeung kaädilan dikarinah, poma maneh oelah heran koe hal përkara kitoe; karana aja noe loehoer ngadjaga ka noe loehoer, sarta noe Pangloehoerna ngadjaga ka eta sadajana. 'Djeung deui kaoentoengan tina taneuh pikeun sakabehna; tjatjakan radja dikawoelaän koe lahan.

⁹ ^a Saha-saha noe njaäh ka doewit, moal seubeuh koe doewit; djeung saha-saha noe njaäh ka kasoegihan, moal seubeuh koe kahasilan. Eta ge sija-sija. 'Lamoen ngalobaän barang, ngalobaän deui noe ngahakanna; djeung naon pigaweëunana ka noe boga, djaba ti katendjo koe pannonna? 'Saha-saha noe baranggawe, sasarean ngeunah, bagija saeutik bagija loba hakanna; sabalikna noe beunghar mah teu kaoer sasarean tina kaseubeuhanana. 'Aja hidji katjilakaän bangët, koe kami katendjo di handapeun panon-poë, nja eta kabeungharan diraksa koe ¹³ noe boga baris pitjilakaeun dirina. 'Ari kabeungharan kitoe sok leungit koe përkara noe matak tjilaka; sarta moen boga anak, taja naon-naon dina leungeunna.

¹⁴ 'Sakoemaha djolna ti kandoengan indoeng, ^b pimoelangeunana satarandjang; pijangeunana sakoemaha datangna, sarta teu barangbawa naon-naon hasil pagaweanana, baris dibawa ijang koe leungeunna. 'Sarta ijeu deui katjilakaän bangët: satjara datangna, nja kitoe pisan pijangeunana. Djadi nahaon kaoentoengan ka dinja, jen digawe baris ¹⁶ angin? 'Malah-malah eta teh saemoerna

dadaharan di noe poëk, bari loba njëri angën; toer sok boga panjakit sarta sok poendoeng. *a* Loek. 12:15. *b* Aj. 1:21; 27:19.

17 Saënjana, kami teh geus tërang, *a* anoe hade sarta aloes, nja eta djalma njatoe-ninginoem djeung ngarasa kasoekaän dina sakabeh pagaweanana, noe koe dirina dipigawe di handapeun panon-poë, sabilangan oemoer hiroepna, noe koe Allah dipaparinkeun ka manehna; karana
18 nja eta doeoemanana. 'Djeung deui oenggal-oenggal manoesa, noe koe Allah dipaparin kabeungharan djeung kamoektian, bari dikongangkeun ngahakan eta, djeung njokot *b* doeoemanana, sarta boengah dina pagaweanana: *c* nja eta teh
19 pasihan ti Allah. 'Karana noe kitoe teu katjida ngingëtkeun oemoer-hiroepna, sabab koe Allah dikaboel, dipaparin kabengahan hate. *a* p. 2:24; 3:22.

b Sil. 30:8. *c* p. 2:24.

PASAL 6.

Aja deui hidji katjilakaän, noe koe kami katendjo di handapeun panon-
2 poë, sarta sok radjeun di manoesa: 'nja eta aja djalma, noe koe Allah dipaparin kabeungharan, kamoektian djeung kahormatan, datang ka njawana taja pisan kakoerang, naon bae noe dipikahajang koe dirina; tapi koe Allah teu dikongangkeun ngahakan eta, nja dihakanna koe deungeun-deungeun. Eta teh sija-sija,
3 sarta nja eta panjakit rosa pisan. 'Oepama aja hidji djalma boga saratoes anak, sarta hiroep pirang-pirang taoen, datang ka rosa bilangan poë taoenna, tapi dirina teu koengsi seubeuh koe kasoekaän, samalah manehna teu meunang adat koeboer: tjarek kami, mënding anak oedoel ti batan itoe mah.
4 'Karana *a* anak oedoel datangna di djëro kasija-sijaän, djeung ijangna di djëro poëk, toer ngaranna kalipoetan koe
5 poëk; 'malah teu pisan nendjo panon-poë, teu njaho-njaho atjan; eta reureuh
6 batan itoe. 'Sarta masih hiroepna sareboe taoen doewa kali oge, tapi manehna teu koengsi ngarasa kasoekaän mah: naha lain ijang kabeh *b* ka ënggon sahidji?
a Aj. 3:16; Djab. 58:9. *b* p. 3:20.

7 Sakabeh pagawean manoesa pikeun soengtoetna; kitoe ge angën hanteu datang ka tjoekoep. 'Karana nahaon ka-

leuwihan noe pintër ti batan noe gëdjoel? nahaon kaleuwihan noe balangsak, noe paham loemakoe di hareupeun noe hairoep? 'Mënding tetendjoan panon ti batan leuleumpangan angën. Eta ge sija-sija; estoe lakoe ngoentit angin.
9 'Nahaon bae djadina, ti tatadina ge geus kasëboet ngaranna, sarta pada njaho jen manehna manoesa, djeung *a* teu bisaun padoe ka noe langkoeng kawasa
10 ti batan manehna. 'Saënjana loba katjida përkara noe nambahan kasija-sijaän; tapi nahaon oentoengna ka ma-
11 noesa? 'Karana saha noe njaho anoe pihadeëun ka manoesa keur mangsa hiroep, *b* sapandjang bilangan oemoer hiroepna noe sija-sija, noe koe manoesa dilampahkeun *c* sapërti kalangkang? Ka-
12 rana *d* saha noe bisa nganjatakeun ka manoesa noe pidjadieun sapandeurieu-
nana di handapeun panon-poë?

a Aj. 9:3. *b* p. 5:17. *c* Aj. 14:2. *d* p. 8:7.

PASAL 7.

Kasëboetkeun *a* hade aloes ti batan minjak aloes; sarta mënding poë djalma maot ti batan poë didjoeroekeun.
2 'Mënding ngalajad ka imah noe kaprihatinan, ti batan ngalajad ka imah noe hadjat; karana itoe panoengtoengan sakabeh manoesa, sarta koe noe hiroep
3 diteundeun dina ati. 'Mënding nalangsa ti batan seuri; karana oelat mësoem
4 matak ngahadekeun ati. 'Hate djalma palintër soeka aja di djëro imah noe kaprihatinan; sabalikna hate djalma garëdjoel mah soeka aja di djëro imah
5 noe hadjat. 'Mënding *b* ngadenge njarekanana noe pintër, ti batan djalma ngadenge njanjina noe garëdjoel. 'Karana sakoemaha boborobotan tjoetjoek-tjoetjoek
6 *c* handapeun daloeng, nja kitoe seuseurianana noe gëdjoel; nja eta ge
7 sija-sija. 'Saënjana, panganijaja sok matak ngagelokeun ka noe pintër; *d* djeung pamere sok matak ngaroeksak kana pikir.
a Sil. 22:1. *b* Sil. 13:18; 15:31.
c Djab. 58:10. *d* 5 Moesa 16:19.

8 Mënding pangangeusan lampah ti batan mimitina; *a* mënding sabar pikir ti
9 batan angkoeh pikir. 'Oelah *b* sok ngageuwat poendoeng sadjëro pikir maneh; karana poendoeng ngënggon dina dada
10 noe garëdjoel. 'Maneh oelah sok ngomong: Naha mana djaman ka toekang

hade ti batan djaman ajeuna? karana maneh nanja hal kitoe teh lain tina kapintëran. 'Kapintëran hade, saroe wa djeung warisan; malahan oentoeng eta ka sakoer noe narendjo panon-poë. 'Karana kapintëran ^c minangka hijeum, kitoe keneh oewang minangka hijeum; tatapi ari kaleuwihan kanjaho mah, nja eta kapintëran matak hiroep ka noe bogana. 'Koedoe ngawaskeun dadamëlan Allah; karana saha noe bisa ngalëmpëngkeun anoe koe andjeunna geus dibingkëngkeun? 'Masing soeka dina mangsa kabagdjaän; ^d ari dina mangsa katjilakaän koedoe ingët: eta ge kenging Allah ngadamël, satjara itoe bae; noe dipandang ^e soepaja manoesa oelah njahoëun naon-naon anoe pidjadieun sapandeurieunana. ^a Sil. 16 : 32. ^b Sil. 12 : 16; Jak. 1 : 19.

^c Sil. 2 : 10, 11. ^d Aj. 2 : 10. ^e p. 3 : 22.

15 Ijeu sakabeh koe kami katendjo keur oemoer kami noe sija-sija: ^a sok aja djalma bënëer, anoe tiwas di djëro kabënëranana; kitoe deui sok aja djalma doraka, noe pandjang oemoer di djëro kagorenganana. 'Maneh oelah bënëer teuing, djeung oelah njijeun maneh pintër leuwih; pinaoneun maneh dek ngaroeksak diri? 'Maneh oelah doraka teuing; djeung oelah djadi gëdjoel; pinaoneun maneh dek paeh, tatjan ninggang piwaktöeun maneh? 'Hadena eta koe maneh ditjékël, ari itoe ge koe leungeun maneh oelah dilesotkeun; karana sahasaha noe sijeun koe Allah, tangtoe loepoet ti eta sakabeh. 'Kapintëran ^b matak bédas ka noe pintër, wani ngoengkoelan sapoeloeh djalma kawasa, noe aja di djëro nagara. 'Saënjana ^c taja pisan manoesa noe bënëer di boemi, noe milampah kahadean, sarta teu milampah dosa. 'Djeung deui kana sing-sing omongan, noe koe djalma diaromongkeun, poma maneh oelah djadi ati; soepaja maneh oelah ngadenge badega maneh njapa ka maneh; 'mapan hate maneh ge geus roemasa sababaraha kali, jen diri maneh ge njapa ka noe sedjen.

^a p. 8 : 14. ^b Sil. 21 : 22; 24 : 5; p. 9 : 16. ^c 1 Radj. 8 : 46.

23 Nja eta sakabeh koe kami geus ditjoba koe lantaran kapintëran. Ari pikir kami: Aing hajang djadi pintër! Tatapi kapintëran djaoeh bae ti kami. 'Ènggonna djaoeh teuing, sarta leuwih djëro;

25 saha noe pimanggiheun? 'Tidinja kami malik, ^a sarta mërëloekeun hate nganjahokeun, djeung ngoelik, sarta njijar kapintëran djeung pangartian; toer hajang nganjahokeun jen kadorakaän asoep kagëdjoelan, sarta kagëdjoelan asoep kageloan. 'Heug kami teh manggih noe pait ti batan maot, ^b nja eta awewe, noe hatena minangka djaring djeung heurap, sarta leungeunna minangka barogod. Saha-saha djalma ^c noe kamanah di pajoeneun Allah, tangtoe rahajoe ti eta; sabalikna djalma dosa mah tangtoe karingkoes koe eta. 'Tah, kitoe noe koe kami kapanggih, tjarek goeroe, dittoengtoet hidji-hidji përkara, hajang manggih pangartian; 'anoë keur ditejangan keneh koe njawa kami, tapi teu kapanggih; nja eta di sareboe kami manggih oge lalaki saorang; ari awewe mah kami teu manggih hidji-hidji atjan di eta sakabeh. 'Tah, ngan ijeu bae noe koe kami kapanggih: manoesa didamëlna koe Allah teh bënëer pisan; dëmi manoesa mah pada nejangnan akal reja katjida. ^a p. 1 : 17. ^b Sil. 7 : 5. ^c p. 2 : 26.

PASAL 8.

Saha ^a noe nandingan djalma pintër? 'Djeung saha noe njaho katëranan përkara? 'Kapintëran manoesa njaängkeun beungeutna, moenggah tjamëroet boedina disalin. ^a p. 2 : 14.

2 ^a [Papatah] kami: Koedoe ngestoekeun timbalan radja, gëdena tina sabab soempah ka Allah. 'Maneh oelah ngageuwat moendoer ti pajoeneunana; djeung oelah keukeuh kana përkara goreng; karana naon bae pangërsa radja, koe andjeunna didamël. 'Wantoe lahiran radja kawasa; djeung saha noe wani oendjoekan ka andjeunna: Andjeun teh midamël naon? 5 'Saha-saha noe ngestoekeun timbalan, ^b moal njorang përkara goreng; sarta hate djalma pintër njaho waktöe djeung hoekoem; 'karana ^c sagala përkara aja waktöe djeung hoekoem; sabab bangët pisan nja katjilakaän noe toemërap ka manoesa; 'wantöe ^d teu pisan njahoëun noe pidjadieun; karana saha noe bisa nganjatakeun ka dinja pëtana noe pidjadieun? 'Taja manoesa noe kawasa kana roh, datang ka bisa noelak kana roh; ^e malah taja noe kawasa kana

poë maot; djeung taja pisan noe leupas dina përang eta; sarta kadorakaän moal bisaeun ngarahajoekeun ka noe bogana.

a Sil. 24:21. *b* p. 3:17. *c* p. 3:1. *d* p. 6:12; 10:14.

e Aj. 14:5; Djab. 39:6.

- 9 Ijeu sakabeh koe kami katendjo, ^a basa kami mërëloekeun hate ka sakabeh lalampahan, noe dilampahkeun di handapeun panon-poë: sok aja mangsa manoesa teh moerba ka sasama manoesa, 10 matak tjilaka eta. 'Parandene kitoe koe kami katendjo, noe daroraka ge meunang adat koeboer, toeloej arasoep; sabalikna aja noe bënër lampahna, los arijang djaoeh ti énggon soetji, sarta eusi nagara pada poho ka dinja. Eta 11 ge sija-sija. 'Sapedah ^b hanteu këntjéng ditërapkeun hoekoeman ka lampah goreng, noe matak hate anak Adam datang ka ^c pinoeh dina dirina, wani marigawe goreng. 'Sanadjan djalma dosa migawe goreng saratoes kali, sarta pandjang oemoer oge, parandene kitoe kami teh njaho, ^d anoe pidjamoegaen ngan anoe ibadah ka Allah, anoe sarijeun 13 koe pameunteu andjeunna. 'Sabalikna noe doraka mah hamo djamoega, sarta hamo pandjang oemoer; énjana mah eta teh saibarar kalangkang, sapedah teu sijeun koe pameunteu Allah.

a p. 1:13. *b* Aj. 35:15. *c* p. 9:3. *d* Djab. 37:37.

- 14 Aja deui hidji kasija-sijaän, noe sok kalampahkeun di boemi; ^a nja eta aja djalma balënër, noe katërapan sakoemaha noe ditërapkeun ka pagawean djalma daroraka; sabalikna aja djalma doraka, noe katërapan sakoemaha noe ditërapkeun ka pagawean djalma balënër. Tjarek kami, jen eta ge sija-sija. 15 'Mana kami moedji ^b kana kaboengahan, sapedah taja deui noe hade ka manoesa di handapeun panon-poë, kadjaba ti njatoe-ningoem, sarta boengah; karena nja eta bae noe rakët ka manehna dina pagaweanana saoemoer-hiroepna, noe koe Allah dipaparinkeun ka manehna di handapeun panon-poë.

a p. 7:15; 9:2. *b* p. 2:24; 9:7.

- 16 ^a Basa kami mërëloekeun hate nganjahokeun kapintëran, djeung ngawaskeun pagawean, noe dilampahkeun di boemi, moenggah datang ka panonna beurang-peuting sok teu ngarasa sasarean: 'harita kami teh tërang, moeng-

goehing sakabeh dadamëlan Allah teh, manoesa teu bisaeun timoe eta dadamëlan, noe didamël di handapeun panon-poë. Sakoemaha manoesa digawe oge nejangana eta, hamo pikatimoeëun; tja-tjakan djalma pintër oge, oepama boga pikir sädja nganjahokeun, moal bisaeun timoe.

a p. 1:17.

PASAL 9.

Saënjana, ijeu sakabeh koe kami geus Sditeundeun dina ati, hajang tetela kana ijeu sakabeh, jen noe balënër, sarta noe palintër, djeung panggawe-panggawena, aja di panangan Allah. Bagija kanjaähän, bagija kageuleuhan, taja manoesa noe njaho; kabeh ge aja di hareupeunana. 2 'Sagala përkara koemaha tjara noe loba bae; ^a boeboehan sahidji toemërap ka noe bënër djeung ka noe doraka; ka noe hade, ka noe bërësih djeung ka noe nadjis; ka noe ngoerban djeung ka noe hanteu ngoerban; sakoemaha noe hade, nja kitoe keneh noe dosa; sakoemaha noe sok soempah, nja kitoe 3 keneh noe sijeun soempah. 'Ijeu noe goreng di saniskara noe kalampahkeun di handapeun panon-poë, jen boeboehan sahidji toemërap ka sarereja; djeung deui hate anak Adam ^b pinoeh koe kagorengan, sarta di djëro hate maranehanana aja kageloan sapandjang hiroepna; sanggeus kitoe los ka noe paraeh. 4 'Karana saha noe diingkar? Ari sakabeh noe hariroep pada boga pangharëpan; karena andjing noe hiroep 5 hade ti batan singa noe paeh. 'Karana noe hariroep pada njaho, jen dirina piparaeheun; sabalikna noe geus paraeh mah teu njarahoëun kitoe-kijeu, sarta moal meunang deui boeroehan; sanadjan kana ingëtan ka maranehanana 6 ge parohoëun. 'Bagija kanjaähänana, bagija kageuleuhanana, bagija kadëngkianana geus moesna tanpa-lëbih; djeung salalanggëngna ge eta teh moal kadoeoman deui naon-naon noe kalampahkeun di handapeun panon-poë.

a Aj. 9:22; p. 2:14; 3:19. *b* p. 8:11.

- 7 Tjoba, ^a roti maneh hakan kalawan kaboengahan, djeung tji-anggoer maneh inoem kalawan soeka ati; karena Allah ti tatadi misoeke ka pagawean maneh. 8 'Papakean maneh sing barodas

sapapandjangna, djeung sirah maneh oelah koerang minjak. 'Sing ngarasa hiroep babarèngan djeung pamadjikan, noe dipikanjaäh koe maneh, saemoer hiroep maneh ^b noe sija-sija, noe dipaparinkeun ka maneh di handapeun panon-poë, sapandjang oemoer maneh noe sija-sija; ^c karena nja eta doeoeman maneh sapandjang hiroep, djeung sapandjang pagawean maneh, noe koe maneh dipigawe di handapeun panon-poë. 'Mana-mana ^d noe kapanggih koe leungeun maneh baris lampahkeuneun maneh, nja eta koe maneh lampahkeun sakoewat-koewat; karena taja panggawe, atawa pangartian, atawa kanjaho, atawa kapintèran di ènggon noe maot, anoe keur diboeroe koe maneh. a p. 5: 19; 11: 9. b p. 7: 15.

c p. 5: 17. d 1 Sam. 10: 7.

11 Tidinja ^a kami malik, sarta nendjo di handapeun panon-poë, ^b jen loempat teh lain adjang noe tangginas, djeung pèrang teh lain adjang noe pèrkosa, kitoe deui rëdjeki lain adjang noe pintèr, kitoe deui kabeungharan lain adjang noe boga pangarti, kitoe deui koernija lain adjang noe boga kanjaho; estoena mah sakabehna kasorang waktoe reudjeung parèng. 'Karena manoesa ongkoh teu njahoëun piwaktöeun sorangan; sapèrti laeok, anoe beunang koe djaring noe matak tjilaka, djeung sapèrti manoeok, anoe beunang koe djirët, nja kitoe anak Adam pada karidjët koe waktoe katjilakaän, ana ninggang ka darinja ngadak-ngadak. a p. 2: 12. b Jer. 10: 23; Roem 9: 16.

13 Djeung deui kami nendjo ijeu kapintèran di handapeun panon-poë, sarta 14 rasa kami gëde: 'aja hidji nagara leutik, sarta djalma eusina ngan saeutik. Djëboel hidji radja gëde, ngaroeroeg ka dinja; seug nagara teh dikëpoeng, sarta radja teh njijeun benteng galëde sakoe-rilingna. 'Ari di djëro eta nagara aja 15 hidji djalma miskin sarta pintèr; nja eta seug ngarahajoekeun nagara teja koe kapintèranana; tapi taja pisan manoesa noe ingët ka eta djalma miskin teh. 16 'Pok kami teh ngomong: "Mënding kapintèran ti batan kapèrkosaän; parandene kapintèran noe miskin teja ditjoe-mahkeun, sarta omonganana teu digoe- 17 goe. 'Kasaoeran djalma palintèr, ana

didengekeun djeung reureuhna, leuwih hade ti batan hahaokan noe njëkël kawas di noe garëdjoel. 'Mënding kapintèran ti batan parabot djoerit; ari djalma dosa sahidji sok ngaroeksak kahadean loba pisan. a p. 7: 19.

PASAL 10.

Hidji laleur paeh matak baoe, matak beukah kana minjak toekang wangian; nja kitoe kagëdjoelan saeutik sok ngabajahkeun ka kapintèran djeung 2 kamoeljaän. 'Hate djalma pintèr ajana ti katoehoeunana; ari hate djalma gëdjoel mah ti kentjaeunana. 'Tjatjakan di djalan oge, lamoen noe gëdjoel keur njaba, pikirna koerang, sarta manehna ngomong ka oenggal-oenggal djalma, jen 4 dirina gëdjoel. 'Oepama manah noe njangking kawasa djadi bëndoe ka maneh, poma oelah ninggalkeun ènggon maneh; karena kasabaran ngareureuhkeun dosa galëde.

5 Aja deui hidji katjilakaän, noe koe kami katendjo di handapeun panon-poë, sakoemaha kaloeloepoetan, noe sok ka 6 loewar ti pajoeneun noe kawasa: 'nja eta aja noe gëdjoel, diangkat ka noe loehoer katjida, sarta aja noe baleung- 7 har darijoeok di handap. 'Kami nendjo abdi-abdi taroempak koeda, sarta ka- 8 pala-kapala baladarat, sabijasa abdi. 'Saha-saha ^a noe njijeun piloewang, tangtoe tigoebtag ka djërona; djeung saha-saha noe nobros pagër, tangtoe digegel oraj. 9 'Saha-saha noe ngabongkar batoe, pinjèrieun koe eta; saha-saha noe meulah 10 kai, piraheuteun koe eta. 'Oepama min-toel beusina, sarta seuseukeutna teu diasah, noe make koedoe ngabëdaskeun kakoewatan; ari gawena kapintèran ngalëlämpëng. a Sil. 26: 27.

11 Oepama oraj ngegel memeh didjam- 12 pean, toekang djampe taja gawena. 'Kasaoeran ti biwir djalma pintèr matak loetjoe; sabalikna noe gëdjoel mah di- 13 lëglëg koe soengoet sorangan. 'Ari mimitina omongan soengoetna kagëdjoelan, sarta panganggeusan soengoetna 14 kageloan noe matak tjilaka. 'Ari noe gëdjoel ^a sok loba omong; ^b dëmi manoesa teu njahoëun noe pidjadieun; sarta noe pidjadieun sapandeurieunana, saha noe bisa nganjatakeun ka manoesa?

15 'Pagawean noe garëdjoel matak njape-
keun ka dinja, doemeh teu njahoëun
djalan ka dajeh. *a p. 5: 2. b p. 8: 7.*

16 ^a 'Tjilaka tëmën maneh, tanah! ari ra-
dja maneh boedak, sarta kapala-kapala
17 manehdalaha isoek-isoek. 'Bagdja tëmën
maneh, tanah! ari radja maneh toeroenan
menak, sarta kapala-kapala maneh dala-
har dina waktoena, malar koewat, lain
18 malar inoem-inoeman. 'Tina lantaran
ngëdoel roegroeg pamikoel; djeung tina
lantaran nganggoerkeun leungeun imah
19 datang ka botjor. 'Hadjat didjijeunna
mambrih soesoekaän, sarta ^b anggoer
matak ngaboengahkeun hiroep; ari koe
doewit sakabeh dikaboel.

a Jës. 3: 4; 5: 11. b Djab. 104: 15.

20 ^a Poma maneh oelah njapa ka radja,
nadjan di djëro pikir maneh oge; kitoe
deui oelah njapa ka noe beunghar, na-
djan di djëro pangkeng pangheësan ma-
neh oge; karena sowarana tangtoe di-
bawa koe manoeck awang-awang, omo-
nganana tangtoe dibedjakeun koe noe
baroga djangdjang. *a 2 Moesa 22: 28.*

PASAL 11.

Roti maneh ka-tjaikeun; ^a karena awal-
rahir koe maneh tangtoe kapanggih
2 deui. 'Koedoe mere bagian ka toedjoeh,
oetamana ka dalapan; ^b karena maneh
teu njaho katjilakaän, noe pidatangeun
3 ka boemi. 'Tijap-tijap mega geus pari-
noeh koe pihodjaneun, seg dikoetjoer-
keun ka boemi; djeung lamoen aja kai
roentoe, ka kidoel atawa ka kaler, dina
ënggon roentoe, eta kai, nja di dinja
ngadjolopongna. *a Sil. 19: 17. b Djab. 41: 2.*

4 ^a Saha-saha noe ngawaskeun angin,
moal njëbar; djeung saha-saha noe në-
gëskeun mega, moal diboewat. 'Sakoe-
maha maneh ^b teu njaho dina djalan
angin, atawa ^c dina pëtana toelang-toe-
lang di djëro kandoengan noe reuneuh,
^d nja kitoe pisan maneh teu njaho dina
dadamëlan Allah, noe ngadamël sanis-
6 kara. 'Koedoe njëbarkeun binih maneh
wantji isoek, sarta ka-sorenakeun poma
oelah ngeureunkeun leungeun; karena
maneh teu njaho mana noe piloeloeseun,
ijeu boh itoe, atawa doewanana saroeua
pialoeseunana. *a p. 7: 16. b Joh. 3: 8.*

c Djab. 139: 15. d p. 3: 11.

7 Djeung deui tjaäng teh ngeunah, sarta

matak soeka kana panon nendjo mata-
8 poë. 'Koe sabab eta, nadjan manoesa
hiroep pirang-pirang taoen, koedoe sing
boengah koe eta sadajana; ngan koedoe
sing ingët ^a kana mangsa pipoëkeun, ka-
rana tangtoe lila. Sagala noe datang, sija-
9 sija. 'Eh noe boedjang! masing boengah di-
na mangsa maneh ngora, nja hate maneh
masing soeka dina mangsa maneh boe-
djang; sarta loemampah teh toeroetkeun
djalan hate maneh djeung toeroetkeun
tendjo panon maneh; ngan kanjahokeun
koe maneh, ^b jen maneh koe Allah mëngke
didatangkeun ka hoekoem tina hal eta
10 sakabeh përkara. 'Mana singkirkeun ka-
sëdihan ti hate maneh, sarta djaoehkeun
kagorengan ti awak maneh; karena
mangsa ngora djeung mangsa padjar teh
sija-sija. *a p. 12: 1. b p. 12: 14.*

PASAL 12.

Sarta maneh dina mangsa boedjang
masing ingët ka noe ngadjadikeun ka
maneh, meungpeung tatjan datang kana
mangsa kasoésahan, nja tatjan nëpi kana
taoen, noe koe maneh bakal disëboetkeun
2 kijeu: Aing teu soeka ka eta; 'meung-
peung tatjan poëk sarangenge djeung
tjahja, kitoe deui boelan djeung ben-
tang-bentang, sarta mega daratang deui
3 sanggeusna hoedjan; 'dina mangsa noe
taroenggoe imah ngadaregdeg, djeung
djalma përkosa pada ngoedoeproek, sarta
toekang ngagiling ngalanggoer, sabab
kari saeutik, djeung noe narendjo tina
4 djandela geus saroeëm, 'sarta panto
sisi loeloeroeng meundeut; dimana sora
panggilingan geus lëmboet, djeung dji-
nisna hoedang barang retjet manoeck,
sarta sakabeh ahli njanji geus leuleuj;
5 'samalah djinisna aringgiseun koe noe
loehoer-loehoer, djeung reja karisi di
djalan; toer samodja keur këmbangan,
djeung simeut matak njoesahkeun, sarta
panghoedang rasa loepoet; wantoe-wan-
toe manoesa mijang ^a ka piimaheunana
noe langgëng, sarta poerah aloek-aloe-
6 kan idër-idëran di loeloeroeng; 'meung-
peung tali perak tatjan dilaän, djeung
palita ëmas tatjan dilëboerkeun, djeung
timbaän tatjan dipeupeuskeun di sisi tji-
njoesoe, sarta roda tatjan dilëboerkeun
7 di sisi soemoer; 'didinja ^b taneuh teh
balik deui ka boemi, saäsal tadina, sarta

ěroh teh moelang ka Allah noe maparin. *a* Aj. 30:23. *b* 1 Moesa 2:7; 3:19.
 8 *a* Sija-sijaning sagala kasija-sijaän, tja-
 9 rek goeroe; kabeh oge sija-sija. 'Djeung
 deui, sarehna goeroe teh djalma pintěr,
 noe matak ngaweroekkeun ongkoh
 10 kanjaho ka djalma-djalma; samalah goe-
 roe teh nimbang-nimbang, djeung ngira-
 ngira, *b* nganggit siloka reja pisan. 'Ari
 goeroe teh nejangn, hajang manggih
 kasaoeran matak soeka; sarta noe di-
 toeliskeun nja noe saestoena, piwoeroek
 11 noe sajakti. 'Kasaoeran djalma palin-
 těr oepama panjotjog; nja pakoe njėblok
 ibaratna piwoeroek toekang parijoengan,

noe pada dipaparinkeun koe pangangon
 12 sahidji. 'Ari noe saleuwihna ti eta mah,
 anaking! maneh sing beunang diingėtan.
 Njijeun kitab loba geus taja bejakna;
 sarta rosa matja matak njapekeun ba-
 13 dan. 'Panoengtoengan piwoeroek, sada-
 jana noe geus kadenge, nja eta: *c* koe-
 doe sijeun koe Allah, djeung ngestoekeun
 timbalanana; karana nja eta noe pěrloe
 14 di oenggal-oenggal manoesa. 'Karana *d*
 saban-saban lampah mėngke koe Allah
 didatangkeun ka hoekoem, katoet sa-
 gala noe boeni, boh hade, boh goreng.
a p. 1:2. *b* 1 Radj. 4:32. *c* 5 Moesa 10:12; Aj.
 28:28. *d* Roem 2:16.

MAKOETA POEPOEDJIAN,

DAMĚLAN SOELEMAN.

PASAL 1.

Ijeu Makoeta poepoedjian, damėlan
 Soeleman.

2 Ęh, moegi andjeunna ngamboeng ka
 koering koe amboeng lambena! Karan-
 tėn geugeut andjeun *a* sae ti batan ang-
 3 goer. 'Lisah andjeun raraos wangina;
 padjėnėngan andjeun lir minjak dikoe-
 tjoerkeun; koe pėrkawis kitoe noe mawi
 4 landjang pada asih ka andjeun. 'Moegi
 koering tarik! soemėdja koering maroe-
 roe ngiring andjeun. Koering koe radja
 ditjandak lėbėt ka kamarna; koering
 soemėdja garėrah sarėng baroengah koe
 pėrkawis andjeun, soemėdja maroedji
 geugeut andjeun alah batan anggoer;
 prajoga pisan eta pada asih ka andjeun.

a p. 4:10.

5 Eh, istri-istri Jėroesalem! kaoela ěnja
 hideung, tapi matak rėsėp, sapėrti himah
 6 Kedar, tjara koelamboe Soeleman. 'Oelah
 malėntjrong ka kaoela, reh kaoela rada
 hideung, sabab kaoela kapanasan mata-
 poė. Anak indoeng kaoela lalaki aram-
 bėkeun ka kaoela, seg kaoela koe eta
 didjijeun toenggoe pakėbonan anggoer;
a ari kėbon anggoer diri kaoela koe
 kaoela teu ditoenggoean. *a* p. 8:12.

7 Ęh, *a* kaāsih njawa koering! moegi
 maparin njaho ka koering, di mana an-
 djeun nja ngangon? di mana andjeun nja
 ngaoebkeun ingon-ingon wantji tėngah
 poė? Karantėn pinaoneun koering djadi
 sapėrtos noelantrak-lintrik, mapaj ingon-
 ingon rentjang andjeun? *a* p. 3:1.

8 Oepama andjeun teu oeninga, eh *a* noe
 panggeulisna di pėlėbah istri-istri! sae
 andjeun ka loewar, toetoerkeun tapak
 domba, bari seg ngangon ěmbe andjeun
 di pėlėbah pamondokan taroekang nga-
 ngon. *a* p. 5:9.

9 Eh, kameumeut kami! njai koe kami
 dioepamakeun ka koeda kami dina ka-
 10 reta Piraon. 'Pipi njai matak rėsėp make
 gandik; kitoe keneh tėnggėk njai make
 11 kangkaloeng. 'Mėngke njai dipangnji-
 jeunkeun gandik ěmas, ditarapang koe
 perak.

12 Sabot radja keur ngarijoeng medja,
a minjak nardoes koering njamboewang
 13 seungitna. 'Kageugeut koering ka diri
 koering sapėrtos boengkoesan ěmoer,
 14 noe aja dina harigoe koering. 'Kageu-
 geut koering ka diri koering sapėrtos
 ranggeujan *b* kėmbang patjar, di djėro
 pakėbonan anggoer di Ęn-Gedi.

a Mark. 14:3. *b* b p. 4:13.

- 15 Eh, kameumeut kami! ^a sañjana, njai
teh geulis; sañjana, njai teh geulis;
^b sotja njai lir djapati. *a p. 4:7. b p. 4:1.*
- 16 Eh, kageugeut koering! salërësna, an-
djeun teh kasep; estoe matak rësëp;
malah randjang oerang bangsa hedjo.
- 17 'Noe minangka hateup imah oerang ki
poetri; ari noe minangka bilik oerang
ki djamoedjoe.

PASAL 2.

Koering këmbang goelo ti Saron, këmbang bakoeng ti lëbak!

- 2 Sapërti hidji këmbang bakoeng di tëngah-tëngah tangkal tjoetjoe, nja kitoe pisan kameumeut kami di tëngah-tëngah istri.
- 3 Sapërto hidji tangkal djeroek di ka-
kaian leuweung, nja kitoe pisan kageu-
geut koering di tëngah-tëngah pamëgët.
Koering rësëp pisan dijoek dina ijoehna,
sarëng boewahna amis ka lalangit koer-
4 ring. 'Ari koering teh koe andjeunna
ditjandak lëbët ka ^a gëdong anggoer,
sarëng oemboel-oemboelna di loehoe-
5 reun koering nja kaäsihan. 'Tjing, ka-
oela koe sadaja ^b deudeul koe kismis;
kaoela koe sadaja sëgëran koe djeroek!
karana kaoela ^c kagögëringan bawaning
6 njaäh. 'Pananganana ti kiwa ^d njangkeh
sirah kaoela, sarta pananganana ti të-
7 ngën ngarangkoel ka kaoela. 'Eh, istri-
istri Jëroesalem! ^e kaoela njoempahan
ka sadaja, njëboet mëntjék atawa një-
boet oentjal tëgal, poma oelah ngageu-
ingkeun, poma oelah ngahoedangkeun
kanjaahan, ari tatjan soekaeun sora-
ngan mah. *a Est. 7:8. b 1 Moesa 27:37.*
c p. 5:8. d p. 8:3. e p. 3:5.
- 8 ^a Ngeing aja gëtra kageugeut kaoela!
Toeh geuning, andjeunna soemping,
adjroet-adjroetan di goenoeng-goenoeng,
9 antjoel-antjoelan di pasir-pasir. 'Kageu-
geut kaoela oepama mëntjék, atawa
anak oentjal. Toeh geuning, andjeunna
ngadëg loewareun bilik kaoela, keur
nëmbo tina djandela, ngëlepan tina
10 kisi-kisi. 'Pok kageugeut kaoela ngalah-
hir, kijeu lahirna ka kaoela: Geura in-
dit, njai, kameumeut kami, doenoengan
11 kami! hijap, njai! ka dijeu. 'Karana
oesoem tiris geuning geus liwat, oesoem
12 hoedjan geus ladjoe, geus toeloej; 'kë-
këmbangan katendjo deui di boemi, geus
nëpi ka mangsa disarada manoeck, sarta

- ^b sora tikoekoer kadenge deui di tanah
13 oerang; 'tangkal kondang keur ngasak-
keun boewahna, djeung tangkal anggoer
keur karëmbangan, pada njamboewang
seungit. Geura indit, njai, kameumeut
kami, doenoengan kami! hijap, njai! ka
14 dijeu. 'Eh, ^c djapati kami, noe aja dina
djoerang goenoeng tjadas, di panjoem-
poetan gawir! kami hajang ditembongan
roepa njai, ^d hajang ngadenge sowara
njai; karana sowara njai koe ngeunah,
djeung roepa njai koe matak rësëp.
- 15 'Kami doewaän koe maraneh pangmeu-
nangkeun tjareuh, nja tjareuh lalëmboet,
noe ngararoeksak këbon anggoer! ka-
rana këbon anggoer kami keur këmba-
16 ngan. 'Kageugeut koering anoe koering,
sarta koering kagoengan andjeunna, ^e
17 noe ngangon di pëlëbah bakoeng. 'Ari
^f dongkap ka tiis poëna, sarëng kalang-
kang moesna, moegi geura moelih! Eh,
kageugeut koering! moegi andjeun djadi
sapërto mëntjék atanapi anak oentjal
di pigoenoengan Beter! *a p. 5:2. b Jér. 8:7.*
c p. 5:2; Jér. 48:28. d p. 8:13. e p. 6:2. f p. 4:6.

PASAL 3.

- D**ina pasarean kaoela, ti peuting, kaoela
nejangan radja, ^a kaäsih njawa kaoela;
^b koe kaoela ditejangan, tapi teu kapën-
2 dak. '[Pikir kaoela:] Ah, dek hoedang,
dek oedar-idër di djëro nagara, di loe-
loeroeng-loeloeroeng djeung di pasar-
pasar, nejangan kaäsih njawa aing! Prak
koe kaoela ditejangan, tapi teu kapën-
3 dak. 'Gok ^c kaoela kapanggih koe ronda,
noe keur aloedar-idër di djëro nagara.
[Ditanja koe kaoela:] Naha maraneh teu
4 manggih kaäsih njawa kaoela? 'Kakara
saeutik kaoela madjoe ti eta ronda, prok
kaäsihnjawa kaoela koe kaoela kapëndak.
Këk koe kaoela ditjékël, sarta hanteu di-
lesotkeun deui, tëpi ka dibawa asoep koe
kaoela ka boemi iboe kaoela, ka djëro
5 kamar noe ngandoeng kaoela. 'Eh, istri-
istri Jëroesalem! ^d kaoela njoempahan
ka sadaja, njëboet mëntjék atawa një-
boet oentjal tëgal, poma oelah ngageu-
ingkeun, poma oelah ngahoedangkeun
kanjaahan, ari tatjan soekaeun sorangan
mah. *a p. 1:7. b p. 5:6. c p. 5:7. d p. 2:7; 8:4.*
- 6 ^a Saha eta noe djëboel ti tëgal lëga.
sapërto pëlëdoeg haseup, make dikoe-
koesan ëmoer djeung doepa, saroepaning

7 seuseungitan ti toekang dagang? 'Toeh geuning, djolian titihan Soeleman, di-obeng koe gënöp poeloeh prawira, ka-
 8 asoep prawira Israil; 'sadjana njiköp pëdang, geus pada dipitoeteran kana përang; hidji-hidji djalma pëdangna di gigirna, pada ngadjaga ^b kareuwasan ti
 9 peuting. 'Radja Soeleman geus ngadamël bade salira andjeunna hidji djampana
 10 kai Libanon; 'tihanana noe didamël per-rak, dadasarna emas, babantalna soetra woengoe; ari di djërona djampana di-
 11 hijasan koe kanjaahan istri-istri Jëroesalem. 'Eh, istri-istri Sion! geura boedal, tarendjokeun radja Soeleman, nganggo makoeta, noe koe iboena dianggokeun ka andjeunna keur poëan rendenganana, nja keur poëan kaboengahan manah Soeleman.

a p. 8:5. b Djab. 91:5.

PASAL 4.

Eh, kameumeut akang! ^a saënjana, njai teh geulis; saënjana, njai teh geulis; sotja njai lir djapati ^b sadjëröëun tjindoeng njai; ^c ramboet njai ibarat goendoekan embe, noe ngalajah di lamping
 2 goenoeng Gilad. 'Waos njai saroepa goendoekan domba noe digoentingan, harandjat ti pamandian; sadajana këmbaran, sarta taja noe teu boga anak.
 3 'Lambëj njai ibarat rara sakëlät, sarta sasaoer-saoer njai ^d matak rësëp; pipi njai ibarat dalima sapasi sadjëröëun
 4 tjindoeng njai. 'Tënggëk njai ^e saroepa panggoeng Dawoed, beunangna ngadamël baris nawingkeun pakarang; sareboe këpëng noe narawing dina eta, kabeh
 5 ge parabot para prawira. 'Doewa ^f inang njai ibarat anak mëntjék këmbar, noe keur njaratoean di pëlëbah bakoeng.
 6 'Ari ^g dongkap ka tiis poëna, sarta kalangkang moesna, akang hajang nandjak ka goenoeng Emoer djeung ka pasir
 7 Doepa. 'Eh, kameumeut akang! njai teh geulis sakoedjoer; estoe njai taja pisan koetjiwana.

a p. 1:15. b p. 6:7. c p. 6:4. d p. 2:14. e p. 7:4. f p. 7:3. g p. 2:17.

8 Mangga njarëngan djeung akang ti Libanon, eh panganten! Mangga njarëngan djeung akang ti Libanon! Mangga loengsoer ti poëntjak Amana, ti poëntjak Sënr djeung Hermon, ti pangtjitjingan singa, ti
 9 pigoenoengan mejong! 'Njai ngala hate akang, eh raji akang, panganten! njai ngala hate akang koe sotja njai sahidji, koe

kangkaloeng sahidji dina tënggëk njai.
 10 'Geugeut njai sakitoe aloesna, eh raji panganten! geugeut njai ^a leuwih sae ti batana anggoer, kitoe deui seungit minjak njai ti batana sakabeh wawangian!
 11 'Lambëj njai njaktjlakan atjining madoe, eh panganten! handapeun ilat njai aja madoe djeung tji-soesoe, sarta seungit panganggo njai lir ^b seungit
 12 Libanon. 'Raji akang panganten ibarat këbon beunang ngoentji, ibarat tji-boelakan beunang ngoentji, tji-njoesoe beunang ngëtjap. 'Siroeng njai ibarat taman, eusina dalima, noe boewahna leuwih poendjoel, kitoe deui ^c këmbang patjar
 14 barëng akar wangi; 'akar wangi reudjeung koneng, djaringao djeung kajoe manis, barëng saroepaning tangkal doepa, emoer djeung garoe, barëng sakabeh
 15 loeloegoe wawangian. 'Njai ibarat tji-njoesoe këbon, soemoer tjai hiroep, noe ngotjor ti Libanon!

a p. 1:2, 3.

b Hos. 14:7. c p. 1:12, 14.

16 Eh, angin ti kaler! geura hoedang; eh, angin ti kidoel! geura datang; pek nijoep ka këbon kaoela, wawangianana sina mëlënghir. Eh, kageugeut kaoela moegi soemping ka këbonna, sarta ngadahar boewahna ^a noe leuwih poendjoel!

a p. 7:13.

PASAL 5.

A kang datang ka këbon akang, eh raji panganten! akang moepoe emoer akang reudjeung wawangian akang; akang ngadahar para njiroean reudjeung madoe akang; akang nginoem anggoer reudjeung tji-soesoe akang. - Eh, batoerbatoer! geura dalahar; geura pada ngaleueut, sarta sing wararëg, eh sadaja kageugeut!
 2 Kaoela keur sasarean, tapi hate kaoela njaring. ^a Ngeng aja gëntra kageugeut kaoela, bari ngëtrok-ngëtrok: Eh, raji akang, kameumeut akang, ^b djapati akang, moestika akang! tjik, akang pangboekakeun; karena sirah akang pinoh koe tji-iboen, ramboet akang pinoh koe reumis peuting. - 'Koering parantos tjoetjoel badjoe; koemaha nja rek make deui? koering parantos ngoembah soekoe; koemaha nja rek dikotoran
 3 deui? 'Sor kageugeut kaoela ngasongkeun pananganana tina djandela, sarta angën kaoela koemërëtëg tina hal

5 andjeunna. 'Neut kaola hoedang, mang-
moekakeun kageugeut kaola; sarta leu-
ngeun kaola njaktjlakan émoer, djeung
ramo kaola njaktjlakan émoer adjoer,
6 keur njékél gagang toelak. 'Ana kaola
geus mangmoekakeun kageugeut kaola,
sihoreng kageugeut kaola geus moen-
doer manten, geus ladjéng. Njawa ka-
oela asa ka loewar, basa andjeunna nga-
lahir ka kaola. ^c Bral kaola nejang
andjeunna, tapi teu kapéndak; koe ka-
oela digéroan, tapi teu ngawalon ka
7 kaola. 'Gok ^d kaola kapanggih koe
ronda, noe keur aloedar-idër di djëro
nagara; pek nareunggeulan ka kaola,
wani kaola barohak koe eta; toekang
ngaronda koeta pada ngarëboet koekoe-
8 doeng ti sirah kaola. 'Eh, istri-istri
Jëroesalem! kaola njoempahan ka sa-
daja, oepama kageugeut kaola koe
njarai kapéndak, geuna-geuna pang-
ngoendjoekkeun ka andjeunna, ^e jen ka-
oela kagëgëringan bawaning njaäh.

^a p. 2:8. ^b p. 6:9. ^c p. 3:1, 2. ^d p. 3:3.
^e p. 2:5.

9 Nahaon leuwihna kageugeut andjeun
ti kageugeut noe reja, eh ^a noe pang-
geulisna di pëlëbah istri-istri? Nahaon
leuwihna kageugeut andjeun ti kageu-
geut noe reja, noe matak andjeun sa-
kitoe nja njoempahan ka kaola sadaja?

^a p. 1:8.

10 Kageugeut kaola ngëplak sëmoe beu-
11 reum, ngabajahkeun laksana-laksa. 'Mas-
takana ibarat émas pangaloesna; ram-
boetna galing moentang, hideung sa-
12 përti gagak. 'Sotjana ^a lir djapati di
sisi waloengan tjai, beunang ngaman-
dian koe tji-soesoe, areunteup di sisi
13 noe leber. 'Pipina saroepa petakan wa-
wangian, hoehoenjoeran seuseungitan;
lambena kawas këmbang bakoeng, njak-
14 tjlakan émoer adjoer. 'Pananganana lir
ali-ali émas, ditaretés koe intën kriso-
lit; salirana ibarat boewatan gading,
15 ditaboer koe intën nilëm. 'Bitisna tjara
tihang marmër, diadëgkeun dina soekoe
émas pangaloesna; roepa andjeunna sa-
përti goenoeng Libanon, nja oentjoel
16 tjara ki poetri. 'Lalangitna moetoeh
koe amis; sarta mantëna sakoedjoer
tjatjap nja matak rësëp. 'Tah, kitoe ka-
geugeut kaola; tah, kitoe kameumeut
kaola, eh istri-istri Jëroesalem! ^a p. 1:15.

PASAL 6.

Ka mana angkatna kageugeut andjeun,
Eh noe panggeulisna di pëlëbah istri-
istri? Ka mana ngadjoegdjoegna kageu-
geut andjeun? Kaola pada sëdja ne-
jangan mantëna, ngabantoe ka andjeun.
2 Kageugeut kaola loengsoer ka kë-
bonna, ka petakan wawangian, kërsa
ngangon di pakëbonan, djeung kërsa
3 ngala këmbang bakoeng. 'Koering ^a
kagoengan kageugeut koering, sarta
kageugeut koering anoe koering, noe
ngangon di pëlëbah bakoeng.

^a p. 2:16; 7:10.

4 Eh, kameumeut akang! ^a njai teh geu-
lis saroepa nagara 'Tirsa; matak rësëp
tjara nagara Jëroesalem; matak baloe-
5 was sapërti wadya-balad. 'Gilërkeun so-
tja njai ti hareupeun akang; karena eta
teh matak gimir ka akang. ^b Ramboet
njai ibarat goendoekan émbé, noe nga-
6 lajah di lamping Gilad. 'Waos njai ^c
saroepa goendoekan domba, noe haran-
djat ti pamandian; sadajana këmbaran,
7 sarta taja noe teu boga anak. 'Pipi njai
^d ibarat dalima sapsi sadjëroëun tjin-
8 doeng njai. 'Aja gënëp poeloeuh radja
istri djeung dalapan poeloeuh parëkan,
9 sarta landjang tanpa wilangan. 'Hidji
bae noe djadi ^e djapati akang, moestika
akang; hidji bae noe djadi poetra iboena,
kaäsih noe ngowoëun eta. Ana katen-
djo koe istri-istri, seg pada moedji ka
dinja; ana katingal koe radja istri djeung
koe parëkan, seg pada ngalëm ka dinja.
10 'Saha eta teh, noe sorotna sapërti pa-
djar, geulis tjara boelan, herang lir
sarangenge, matak baloewas sapërti
wadya-balad?

^a p. 4:7. ^b p. 4:1. ^c p. 4:2.
^d p. 4:3. ^e p. 5:2.

11 Koering bareto sok toeroen ka këbon
moentjang, ngilikan noe anjar djadi di
lëbak, ^a nendjoan tangkal anggoer geus
rënoeng hanteuna, djeung tangkal da-
12 lima geus këmbangan hanteuna. 'Taja
panjana koering teh, ati koering noeng-
gangkeun koering ka kareta menak bang-
sa koering.

^a p. 7:12.

13 Geura moelih, geura moelih, Soelamit!
geura moelih, geura moelih! kaola ha-
jang marëlëng ka andjeun. - Dek ma-
rëlëng naon ka Soelamit? - Noen, sa-
roepa noe ngaribing di Mahanaim.

PASAL 7.

Koe araloes sampejan njai nganggo sapatoe, eh poetra menak! Boeudna tetepokan njaisaroepa kangkaloeng gawe leungeun noe radjin. 'Oedël njai ibarat loemoer djëbleh, noe tara koerang anggoer; lamboet njai saperti toempoekan tarigoe, dikoebëng koe këmbang ba-koeng. 'Doewa ^a inang njai ibarat anak mëntjék këmbar. 'Tënggëk njai ^b saroepa panggoeng gading; sotja njai lir empang di Hesbon, sisi lawang Bat-Rabim; pangamboeng njai saperti panggoeng di Libanon, noe mëlong ka tëbeh Damsik. 'Mastaka njai dina salira ibarat goenoeng Karmel, djeung ramboet njai saroepa woengoe; radja kabanda koe sanggoel. 'Amboe-amboe, kaasih! njai teh sakitoe geulis, sakitoe matak rësëp dina kasoe-kaän! 'Ijeu dëdëg njai oepama tangkal korma, djeung inang njai minangka ranggeujan boewah anggoer. 'Pikir akang: Ah, dek naek ka tangkal korma, dek njëkëlan palapahna. Ari inang njai sing minangka ranggeujan tangkal anggoer, djeung seungit pangamboeng njai sing saperti sërëng djëroek; 'kitoe deui lalangit njai sing tjara anggoer pangsaena, - anoe ngotjor ka kageugeut koering, ^c tëroes pisan, sarëng matak tjapetang kana lambëj noe karoelëm.

^a p. 4:5. ^b p. 4:4. ^c Sil. 23:31.

¹⁰ ^a Koering kagoengan kageugeut koering, sarëng mikangënna ka diri koering. ¹¹ 'Mangga, kageugeut koering! oerang ka loewar ka pasisian, koelëm di desa-desa; ¹² 'oerang djëngkar isoek-isoek ka këbon anggoer, ^b ningalian tangkal anggoer geus rënoeng hanteuna, koedoena geus beukah hanteuna, kitoe deui tangkal dalima geus karëmbangan hanteuna. Di dinja koering sëdja nawiskeun geugeut koering ka andjeun. 'Boewah ^c asihan pada njamboewang seungit, sarëng dina panto-panto koering aja saroe paning ^d boewah poendjoel, noe alanjar sarawoeh noe hareubeul, kenging koering njimpën bade andjeun, noen kageugeut koering!

^a p. 2:16; 6:3. ^b p. 6:11. ^c 1 Moesa 30:14. ^d p. 4:17.

PASAL 8.

'Eh, kahajang teh andjeun ka koering përnah saderek, sasami njësëp inang iboe koering! Tijap-tijap andjeun koe

koering kapëndak di loewar, koe koering ditjjoeman; kitoe ge moal aja noe njëla ka koering. 'Andjeun koe koering tinangtos ditoetojoen, dibantoen lëbët ^a ka rorompok poen iboe; kantënan andjeun ngawoeroek ka koering, kalajan andjeun koe koering dihatoeranan ngaleueut anggoer baoran, sarëng tjai dalima beunang koering. 'Pananganana ^b ti kiwa pinjangkeheun sirah kaoela, sarta pananganana ti tëngën pingarang-koeleun ka kaoela. 'Eh, istri-istri Jëroesalem! ^c kaoela njoempahan ka sadaja, papatjoewan rek ngageuingkeun, papatjoewan rek ngahoedangkeun kanjaahan, ari tatjan soekaeun sorangan mah.

^a p. 3:4. ^b p. 2:6. ^c p. 2:7; 3:5.

⁵ ^a Saha eta istri noe djëboel ti tëgal lëga, neutuuh di kageugeutna? - Di handapeun eta tangkal djëroek, akang bareto ngageuingkeun ka njai; nja di dinja iboe njai bareto njandang njëri tina hal njai; nja di dinja njandangna njëri anoe ngowoekueun njai. ^a p. 3:6. ⁶ Koering damël sapertos tjap dina manah andjeun, sapertos tjap dina panangan andjeun! Karantën kaasihhan teh rosa sapertos maot; kasarëgëpan teh angot sapertos ënggon noe paeh; moentabna lir moentab seuneu, nja hoeroeng ti Pangeran. 'Tjai gëde teu bisaeun mareumkeun kaasihhan, sarëng sagala bangawan teu bisaeun malidkeun. Saopami aja djalma dek mikeun saba-bandaan pangeusi imahna, meuli kaasihhan, noe kitoe koe djalma tinangtos dipikatjoewa angët pisan. ⁸ Oerang boga hidji doeloer awewe leutik keneh, tatjan njeungseung soesoena. Koemaha oerang nja pilampahëun ka eta doeloer oerang, samangsa aja noe ngalamar? ⁹ Oepama eta teh koeta, koering sadaja di loehoerna sëdja ngadëgkeun hidji benteng koe perak; sawangsoelna, oepama panto mah, koe koering sadaja dek dikoebëng sakoerilingna koe papan ki poetri. ¹⁰ Koering teja koeta, sarëng soesoe koering sapertos panggoeng. Mangsa eta koering teh di pajoeneun andjeunna djadi sapertos noe mëndak salamët. ¹¹ 'Soeleman kagoengan hidji këbon anggoer di Baäl-Hamon; ari eta këbon anggoer koe andjeunna diselehkeun ka

toekang toenggoe; hidji-hidji djalma dimistikeun njanggakeun sareboe wang
 12 perak sewang, pamajar boewahna. 'Kĕbon anggoer anoe koering ^a ditoenggoe koe diri koering; ari oewang noe sareboe teja disanggakeun ka andjeun, Soeleman! nanging noe taroenggoe boewahna moegi paparin oewang doewa ratoes.
 a p. 1 : 6.

13 Eh njai, noe tjalik di pakĕbonan! rentjang-rentjang pada ngarĕgĕpkeun gĕntra njai; ^a tjik, akang hajang ngadenge!
 a p. 2 : 14.

14 Eh, kageugeut koering! mangga boeroe-boeroe; ^a sarĕng moegi andjeun djadi sapĕrtos mĕntjĕk atanapi anak oentjal di pigoenoengan wawangian! a p. 2 : 17.

KITAB NABI JĚSAJA.

PASAL 1.

Ijeu titingalian Jĕsaja poetra Amos, noe koe Jĕsaja katingali hal Joeda djeung Jĕroesalem, keur mangsa Oesia, Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda.
 2 ^a Eh langit! geura dengekeun; eh boemi! geura rĕgĕpkeun; karana Pangeran ngandika: Kami geus ngamoemoele anak, sarta digĕdekeun, tatapi eta teh
 3 pada moengkir ka kami. 'Ari sapi njahoĕun ka noe bogana, kitoe deui kalde ka pangokopan djoeraganana; dĕmi Israil mah teu njahoĕun, oemat kami teu ngahartieun. 'Pibalaĕun eta bangsa dosa,
 4 oemat beurat koe kadorakaĕn, binih bangsat, anak ngaroeksak teh! Geus pada ninggalkeun Pangeran, ngagogoreng ka ^b Kasoetji Israil, aloendoer ka
 5 toekang. 'Keur nahaon maraneh diteunggeul deui? ^c tangtoe beuki tambah bae njingkir teh. Oenggal sirah aja kasakit,
 6 sarta oenggal hate gĕring. 'Ti sĕrĕk dampal soekoe tĕpi kana sirah taja pisan waloejana dina badan; ngan aja bohak, djeung raheut, sarta tapak dikadek baloboran; hanteu dioeroetan, djeung hanteu diboelĕnan, soemawonna dioebaran koe minjak. 'Tanah maraneh soewoeng;
 7 ^d nagara maraneh geus dihareroe koe seuneu; lahan maraneh dihakanan koe djalma nagara sedjen di hareupeun diri maraneh; ari soewoengna teja kawas dibalik koe djalma nagara
 8 sedjen teh. 'Ari ^e anak Sion kari sorangan, tjara hidji saoeng di kĕbon ang-

goer, sapĕrti hidji pondok di kĕbon bonteng, saroepa hidji nagara noe dikĕpoeng. 'Oepama ^f Pangeran sawadyabalad ka oerang hanteu ngarikeun sesa saeutik mah, oerang teh tangtoe geus djadi sapĕrti Sadoemoe, satjara Gomora teja.
 a 5 Moesa 32 : 1. b Djab. 71 : 22. c 2 Bab. 28 : 22; Jĕr. 2 : 30. d 5 Moesa 28 : 51. e 2 Radj. 19 : 21. f Jĕr. 23 : 14; Roem 9 : 29.

10 Eh, kapala Sadoemoe! geura darengekeun pangandika Pangeran; eh, bangsa Gomora! geura rarĕgĕpkeun toret Allah
 11 oerang. 'Ari timbalan Pangeran : ^a Naon gawena ka kami salobana koerban maraneh? Kami geus seubeuh ^b koerban doeroekan domba lalaki djeung gadjih sato beunang ngalĕbĕng; sarta ari gĕtih sapi ngora, anak domba djeung badot
 12 koe kami teu dipikasoeka. 'Satijap-tijap maraneh datang ngadeuheus ka pajoneun kami, na saha noe moendoet kitoe ka maraneh, nintjak boeroean kami?
 13 'Montong teuing maraneh mawa deui pangabakti gaplah; seuseungitan teh koe kami diangkĕn kagiroekan; ari moenggoeh ^c pananggalan djeung sabat, hal ngadĕgkeun pakoempoelan, teu paja kami teh maraneh migawe doraka ongkoh, gĕmpoengan pesta ongkoh. 'Pananggalan maraneh djeung pesta-pesta maraneh djadi kageuleuh manah kami; eta teh matak ridoe ka kami; geus bosĕn
 15 kami teh mawa. 'Sarta lamoen maraneh nadahkeun leungeun, ^d kami ngalijeuskeun sotja ti maraneh; nadjan maraneh ngalobakeun panĕnĕda ge, koe kami teu

dimakboel; leungeun maraneh parinoeh
 16 koe gĕtih. 'Geura marandi, ^e bĕrĕsihan
 diri; kagorengan pagawean maraneh
 singkirkeun ti hareupeun sotja kami;
 17 koedoe areureun migawe goreng; 'nja
 dialadjar migawe hade; koedoe njijar
 kaādilan, ngawarah ka noe neungteu-
 nganan, mere kaādilan ka pahatoe,
 18 djeung ngoeroeskeun prakara randa. 'Ari
 kitoe mah geura ka darijeu, oerang
 oeroes-oeroes djeung kami, timbalan
 Pangeran. ^f Masih dosa maraneh saroe
 sakĕlat, tangtoe djadi bodas sapĕrti sal-
 djoe; masih beureum tjara gintjoe, tang-
 19 toe djadi sapĕrti boeloe domba. 'Oepama
 maraneh daek sarta noeroet, ^g tangtoe
 maraneh ngahakan kangeunahan ijeu
 20 tanah; 'sabalikna, oepama ĕmboeng sar-
 ta moengpang mah, tangtoe maraneh
 dihakan pĕdang; karana lambe Pange-
 ran noe ngandika kitoe. ^a Jĕr. 6:20.

^b 3 Moesa 1:10; 3:15; 17:11. ^c 3 Moesa 23:8;
 4 Moesa 28:11. ^d p. 59:1—3. ^e Jĕr. 4:14; Am.
 5:14, 15. ^f Djab. 51:9. ^g p. 3:10.

21 Lah, nagara noe asal satoehoe geus
 djadi ^a dajang! Tadina pinoeh koe kaādi-
 lan, diĕnggonan kabĕnĕran; dĕmi ajeuna
 22 mah diĕnggonan toekang maehan! 'Pe-
 rak maneh ^b geus djadi tai, tji-anggoer
 23 maneh geus dibaoeran tjai. 'Kapala-
 kapala maneh ^c pada basangkal, sarta
 babatoeran djeung taroekang maling;
 kabeh soeka ka paroeroeba, djeung mi-
 kahajang kana hatoeran; pahatoe koe
 eta teu dibere kaādilan, sarta prakara
 24 randa hanteu datang ka darinja. 'Sabab
 kitoe aja lahiran Goesti, Pangeran sa-
 wadya-balad, Allah Israil noe langkoeng
 kawasa: ^d Ah, kami rek ngoepahan pri-
 badi pĕrkara noe ngamoesoeh ka kami,
 sarta rek nĕrapkeun balĕsan ka satroe-
 25 satroe kami. 'Nja eta kami rek malik-
 keun panangan kami, dikeunakeun ka
 maneh; ^e sarta tai perak maneh koe kami
 rek dilĕboerkeun, sina bĕrĕsih pisan;
 ari sakabeh radjasa maneh koe kami
 26 rek disingkirkeun. 'Samalah kami ka
 maneh rek maparin deui hakim tjara
 keur djaman baheula, kitoe deui pana-
 njaän pikeun maneh sapĕrti dina mi-
 mitina teja; sanggeusna kitoe maneh
 bakal disĕboet ^f nagara kabĕnĕran, na-
 27 gara satoehoe. 'Sion mĕngke dileupas-
 keun koe kaādilan, djeung djalmana noe

baralik mĕngke dileupaskeun koe ka-
 28 bĕnĕran. 'Dĕmi noe maloengkir sarta
 djalma dosa mah mĕngke pada roeksak
 sarerejana; sakoer noe ninggalkeun Pa-
 29 ngeran mĕngke pada bejak. 'Karana
 piareraeun tina sabab kijara, ^g noe di-
 pikarĕsĕp koe maraneh; sarta maraneh
 piwarirangeun tina sabab ^h kĕbon, noe
 30 dipilih koe maraneh. 'Karana maraneh
 pidjadieun sapĕrti kijara noe aloem da-
 oenna, djeung tjara kĕbon anoe taja
 31 tjai. 'Ari noe santosa pidjadieun saibarat
 indjoek, djeung djidjijeunanana pidjadi-
 eun saibarat silalatoe; seg doewanana
 ngagĕdoer babarĕngan, sarta moal aja
 noe mareumkeun. ^a Jĕh. 16. ^b Jĕh. 22:18.

^c Hos. 9:15. ^d 5 Moesa 32:41. ^e Jĕr. 9:7.
^f p. 60:14, 17. ^g 2 Radj. 16:4. ^h p. 65:3.

PASAL 2.

Ijeu teh pangandika, noe katingali koe
 Jĕsaja poetra Amos, hal Joeda djeung
 Jĕroesalem.

2 Ari geus kitoe, ^a dina ahir djaman
 goenoeng gĕdong Pangeran bakal dipa-
 geuhkeun dina poentjak goenoeng-goe-
 noeng, sarta pipoendjoeleun ti sakoer
 pasir-pasir; djeung sakabeh oerang kapir
 3 bakal ngaleut ka dinja. 'Sarta ^b bangsa
 reja pisan noe bakal laleumpang, bari
 ngaromong: Hajoe, oerang indit ka goe-
 noeng Pangeran, ka gĕdong ^c Allah
 Jakoeb; soepaja oerang koe andjeunna
 diwoeroek pĕrkara djalan-djalan an-
 djeunna, sarta oerang loemampah dina
 loeloeroeng andjeunna. Karana ^d nja ti
 Sion pibidjileun toret, djeung pangan-
 dika Pangeran pibidjileun ti Jĕroesa-
 4 lem. 'Harita ^e andjeunna bade ngahoe-
 koeman di antara oerang kapir, djeung
 ngabĕnĕran ka bangsa reja pisan. ^f Seug
 koe maranehanana pĕdangna didjijeun
 patjoel, djeung toembakna didjijeun arit.
 Bangsa moal ngoengkoelkeun deui pĕ-
 dang ka pada bangsa, djeung moal dia-
 ladjar deui pĕrang. ^a Mik. 4:1. ^b Jĕr. 3:17.
^c Djab. 46:8. ^d Djab. 110:2. ^e Djab. 96:10, 13.
^f Joĕl 3:10.

5 Eh, anak-poetoe Jakoeb! hajoe ^a oerang
 6 loemampah dina tjaäng Pangeran. 'Ka-
 rana oemat andjeun, anak-poetoe Ja-
 koeb, koe andjeun geus ditilar, tina
 sabab parinoeh koe lampah oerang we-
 tan, sarĕng djaradi toekang metangan-
 keun sapĕrtos oerang Pĕlisti, kalajan

sok sapékét saréng anak bangsa lijan.
 7 'Ari tanahna pinoeh koe émas-perak, saréng doenya-branana taja hinggana; sarawoeh tanahna pinoeh koe koeda,
 8 saréng karetana taja hinggana. 'Malah-malah tanahna pinoeh koe brahala; pada njémbah ka djidjjeunan leungeunna, ka
 9 beunang migawe ramona. 'Pek manoesa soedjoed, estoe djalma teh méndék; mana koe andjeun moal dihampoera. 'Geura moeboes ka goenoeng karang; geura njoempoet ka djéro taneuh, njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njingkiran kamoeljaän kaägoenganana!
 11 'Ari ^b panon manoesa noe angkoeh bakal dika-handapkeun, sarta sakoer djalma noe goemède bakal ditoengkoelkeun; djadi ngan Pangeran njalira bae noe loehoer dina poéan harita. ^a Mik. 4 : 5. ^b p. 5 : 15.
 12 Karana poéan Pangeran sawadya-balad teh bakal ngadatangkeun hoekoman ka sakoer noe adigoeng sarta noe goemède, djeung ka sakoer noe poendjoel, masingna djadi handap; 'kitoe deui ^a ka sakabeh ki poetri di goenoeng Libanon, noe laloehoer nja paroendjoel, sarta ka sakabeh ki pasang di tanah
 14 Basan; 'djeung ka sakabeh goenoeng noe laloehoer, sarta ka sakabeh pasir noe paroendjoel; 'djeung ka oenggal panggoeng noe djangkoeng, sarta ka
 16 oenggal koeta noe reugreug; 'djeung ka sakabeh ^b kapal Tarsis, sarta ka saniskara barang noe moelja-moelja. 'Ari manoesa noe angkoeh teh bakal ditoengkoelkeun, sarta sakoer djalma noe goemède teh bakal dika-handapkeun; djadi ngan Pangeran njalira bae noe loehoer
 18 dina poéan harita. 'Malah-malah brahala teja bakal boengbang laleungit.
 19 'Didinja ^c djalma bakal maroeboes kana goeha-goeha goenoeng karang, djeung kana lijang-lijang taneuh, njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njingkiran kamoeljaän kaägoenganana, samangsa andjeunna ngadég ngarisikeun
 20 eusi djagat. 'Dina poéan harita koe manoesa eta brahalana sipat perak sarta brahalana sipat émas, beunangna njijeun pikeun sésémbaheunana teja, pek dipitjeunan adjang beurit tjantoeng sarta
 21 adjang lalaj; 'bari seg moeboes kana djoerang-djoerang goenoengkarang sarta kana beulah-beulah goenoeng tjadas,

njingkiran pikasijeuneun ti Pangeran, sarta njingkiran kamoeljaän kaägoenganana, samangsa andjeunna ngadég ngarisikeun eusi djagat. 'Mana maraneh geura tjoel ka manoesa, noe ambékanana di djéro iroengna; karena nahaon adjina eta teh? ^a Djak. 11 : 2. ^b Djab. 48 : 8. ^c Loek. 23 : 30.

PASAL 3.

Karana, masing njaho, Goesti, Pangeran sawadya-balad, bade njingkahkeun ti Jéroesalem sarta ti Joeda iteuk djeung paneuteuh, nja sagala iteuk roti baréng
 2 sagala iteuk tjai; 'prawira baréng pradoerit, hakim reudjeung nabi, kitoe deui
 3 noedjoem baréng kokolot; 'kapala ^a noe njékél lima poeloh baréng djalma noe kaädjenan, kitoe deui pananjaän, reudjeung toekang-toekang noe pintër, sarta
 4 noe bisa mapatkeun djampe. 'Toer koe kami dikérsakeun maranehanana ^b dikapalaän koe djalma baroedjang; malah baroedak noe bakal marentah ka maranehanana. 'Djeung djalma-djalma bakal silih-sédékkeun, hidji-hidji djeung batoerna; ari boedak bakal karoemawani ka kolot, kitoe keneh noe hina ka noe
 6 moelja. 'Lamoen aja djalma njékél ka doeloerna, bangsa bapana, [bari ngomong kijeu]: Maneh boga pake; tjik, maneh djadi kapala koela sakabeh, sarta ijeu karoeksakan teh sing aja di bawah
 7 kawasa maneh; 'seg doeloer teja dina mangsa eta bakal ngadjawab kijeu: Koela mah teu bisa ngadoekoenan; malah di imah koela euweuh pihakaneun, euweuh pipakeün; montong teuing koela teh koe maneh didjjeun kapala djalma-
 8 djalma. 'Karana Jéroesalem geus roeksak, djeung Joeda geus roeboeh; tina sabab omongna djeung kalakoeanana ngalawan ka Pangeran, matak ngeuheulkeun kana sotja kamoeljaän andjeunna.
 9 'Ari parangi beungeutna noedoeh ka dirina, sarta pada ngabedjakeun dosana sorangan, ^c tjara oerang Sadoemoe, han-teu pisan dipindingan. Pibalateun njawana! karena pada migawe noe matak
 10 tjilaka dirina. 'Koedoe njaréboet djalma noe bënér, tangtoe meunang djamoega: karena koe eta pikapeloekkeun hasil
 11 lalampahanana. 'Pibalateun noe doraka! da pitjilakaeun; karena pagawean leungeunna méngke dipanggihkeun ka ma-

12 nehanana. 'Oemat kami disédèkkeun koe baroedak, sarta awewe noe mararentah ka dinja. Eh oemating! noe naroengetoen ka maneh teh pada njasabkeun, sarta djalan sorangeun maneh koe eta teh dilèglèg. *a* 2 Radj. 1: 9. *b* Goer. 10: 16. *c* 1 Moesa 13: 13.

13 Pangeran ngadjantèng, kèrsa moetoos padoe; nja ngadèg, kèrsa ngahoe-

14 koeman bangsa-bangsa. 'Koe Pangeran kokolot-kokolot oematna sarta djeung kapala-kapalana bade ditjandak ka hoe-koem. Nja maraneh noe ngahakan *a* kèbon anggoer datang ka bejakna; rampasan ti noe balangsak aja di imah

15 maraneh. 'Naha maraneh mana ngarèmpak oemat kami, djeung ngagiling beungeut noe balalangsak? kitoe lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad. *a* p. 5: 5.

16 Djeung deui timbalan Pangeran: Sapedah anak Sion awewe arangkoeh, djeung laleumpangna bari ngeuleugeugeun beuheung sarta goelar-gilèr panon, ana leumpang lakoena reureundeukan, bari ngèntjreng-ngèntjrengkeun soekoe-

17 na: 'noe matak èmboen-èmboenan anak Sion awewe teh mèngke koe Goesti disina rodek, sarta koe Pangeran mèngke

18 diboeka wiwirangna. 'Dina mangsa eta Goesti bade njingkahkeun pèrhijasan geulang soekoe, djeung sasarangengean,

19 sarta boeboelanan; 'koeraboe, djeung rante leungeun, sarta tjoeng; 'mama-

20 koetaan, djeung rante soekoe, djeung gesper, djeung tjoepoe seuseungitan,

21 sarta djimat; 'ali, djeung anting iroeng;

22 'papakean midang, djeung tjala, djeung karembong, sarta radjoet; 'eunteung,

23 djeung baskat lawon katji, djeung tjindoeng, sarta koekoedoeng. 'Ari geus kitoe wawangian diganti koe baoe bijoek; bèn-

24 ten diganti koe eurad; boeok digèloeng diganti koe goendoel; kawaj gobrah diganti koe karoeng njèkek; ari kageulisan diganti koe toetoeng. 'Djalma maneh

25 lalaki bakal tinggolepak koe pèdang, djeung prawira-prawira maneh bakal tinggolepak sadjèroning pèrang. 'Sarta ari lawang-lawang Sion bakal tinggarè-

26 roeng djeung tingharoereng; toer djinisna pidjoekeun dina taneuh bari toelengas.

PASAL 4.

Dina mangsa harita toedjoeh awewe bakal njarèkèl ka lalaki sahidji, bari

ngaromong kijeu: Koering sanggoep nèda hakan sorangan, djeung make pake sorangan; ngan soepaja katèlah bae koe ngaran sampejan; *a* moegi leungitkeun kahinaan koering. *a* 1 Moesa 30: 23.

2 Dina mangsa harita *a* Siroenging Pangeran tangtoe matak ngaloeskeun djeung matak ngamoeljakeun; estoe Boewahing boemi teh matak ngagoengkeun djeung matak ngahengkeun ka

3 sakoer noe rahajoe oerang Israil. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe kari di Sion, djeung saha-saha noe tinggal di Jèroesalem, bakal disèboet soetji, nja eta oenggal-oenggal djalma noe geus ditoe-

4 liskeun baris pimeunangeun hiroep di Jèroesalem; 'dimana Goesti geus ngoembah kokotoran anak Sion awewe, sarta hoetang Jèroesalem ngoetjoerkeun gètih koe andjeunna geus dileungitkeun ti

5 tènghana, koe lantaran Roh pangahoe-koeman, sarta koe lantaran Roh pangadoeroekan. 'Djeung deui di loehoe-

6 reun saliring ènggon di goenoeng Sion, sarta di loehoereun pakoempoelanana, Pangeran bade ngadjadikeun hidji mega baris ti beurang, sarta djeung haseup, kitoe deui sorot seuneu hoeroeng baris ti peuting; karena di loehoereun sakoer

noe moelja piajaeun aob. 'Djeung *b* piajaeun saoeng baris ngijoeahan ti beurang, njingkiran panas, sarta baris panjalindoengan djeung baris panjoempoetan, njingkiran tjaah djeung njingkiran hoedjan. *a* p. 11: 1; 53: 2; Jèr. 23: 5; Djak. 6: 12. *b* p. 25: 4.

PASAL 5.

Kaoela sèdja nganjanjikeun bade kameumeut kaoela hidji njanjian pèrkara kameumeut kaoela, hal kèbon anggoerna. Kameumeut kaoela kagoengan hidji kèbon anggoer dina pasir gèmoek

2 pisan. 'Ari eta teh koe andjeunna dipatjoelan, djeung dikoempoelkeun batona, *a* bari ladjèng dipèlakan anggoer hade; sarta di tèngha-tènghana ngadamèl hidji papanggoengan, samalah di djero kèbon andjeunna noegar ngadamèl bak pamèrèsan anggoer; ari pangarèp-

ngarèpna soepaja boewahan aloes, kari-kari boewahanana goreng. *a* Jèr. 2: 21.

3 Ari ajeuna, eh priboemi Jèroesalem djeung oerang Joeda! geura pada

- ngahoekoeman antara kami djeung kĕ-
 4 bon anggoer kami. 'Naon lampahkeuneun
 deui ka kĕbon anggoer kami, anoe ta-
 tjan koe kami dilampahkeun ka dinja?
 Koe naon pangarĕp-ngarĕp kami soe-
 5 paja boewahan aloes, kari-kari boewa-
 hanana goreng? 'Ari ajeuna, geura kami
 ka maraneh rek maparin njaho, anoe
 koe kami rek didamĕl ka kĕbon ang-
 goer kami teh; ^a rek njingkirkeun pa-
 gĕrna, soepaja dihakanan; nja rek nga-
 roeksak tembokna, sina djadi tintjakeun.
 6 'Estoe kĕbon teh koe kami rek disina
 bala; moal dipangkas djeung moal di-
 kored; ari noe bakal djadi di dinja nja
 walang sangit djeung tjoetjoeke-tjoetjoe-
 kan; samalah kami rek miwarang mega,
 oelah sina noeroenkeun hoedjan ka dinja.
 7 'Karana ari kĕbon anggoer Pangeran
 sawadya-balad teh nja anak-poetoe Is-
 rail; sarta oerang Joeda noe djadi pĕ-
 laking kalangĕnanana. Ari noe diarĕp-
 arĕp koe andjeunna kaādilan, horeng
 teh kadjahilan; noe diarĕp-arĕp kabĕ-
 nĕran, horeng teh kalĕngĕran. ^a Djab. 80: 13.
 8 Pibalaĕfeun djalma, ^a noe nambahkeun
 imah ka imah deui, noe ngawoewoeh-
 keun lahan ka lahan deui, datang ka
 bejak ĕnggon, sarta woengkoel maraneh
 bae noe djadi priboemi dina tanah teh!
 9 'Pangeran sawadya-balad[ngandika,] ka-
 denge koe kaoela: Mo gagal imah loba
 pisan mĕngke soewoeng; noe galĕde nja
 araloes teh mĕngke taja noe ngeusian.
 10 'Karana harita kĕbon anggoer sapoeloh
 rakiteun beubeunganana ngan sahidji
 bat, sarta binih sahome beubeungana-
 nana ngan saepa. ^a Mik. 2: 2.
 11 Pibalaĕfeun ^a djalma noe haroedang
 isoek-isoek, ngoebrak-ngabrik arak; noe
 lambat-lamboet nĕpi ka peuting, wani
 12 panas koe tji-anggoer! 'Make katjapi
 djeung tjĕlĕmpoeng, tĕrĕbang djeung soe-
 ling, soemawonna anggoer, prak inoem-
 inoeman; sarta teu taroliheun kana ka-
 kawasaĕn Pangeran, djeung teu padoe-
 13 lieun ka dadamĕlan pananganana. 'Sabab
 kitoe oemat kami mĕngke dibojong, tina
 teu bogaeun kanjaho; ari menakna bakal
 pada langlajouseun, djeung tjatjahna ba-
 14 kal pada halabhab. 'Sabab kitoe ĕnggon
 noe maot njalangapkeun maneh, sarta
 ngangah soengoaetna, taja watĕs-wangĕn-
 na; djoet toeroen kamoeljaĕnana, roe-
 soehna djeung tagiwoerna, katoet noe
 15 soeka-soeka dina djĕro eta. 'Mangsa eta
^b manoesa bakal ditoengkoelkeun, estoe
 djalma teh bakal dihandapkeun; ari
 panon djalma noe arangkoeh bakal dika-
 16 handapkeun. 'Dĕmi Pangeran sawadya-
 balad mah harita katawis loehoer, lan-
 taran kaādilan; estoe Allah noe lang-
 koeng soetji bakal disoetjikeun lantaran
 17 kabĕnĕran. 'Mangsa eta ^c anak domba
 bakal njaratoean kawas dina sampal-
 lanana, sarta tarikolot oeroet djalma
 lalintoeh teja bakal dihakanan koe djal-
 ma ngoembara. ^a Sil. 23: 29, 30. ^b p. 2: 17.
^c p. 14: 30.
 18 Pibalaĕfeun djalma noe narik kadora-
 kaĕn make tali kagaplahan; noe narik
 19 dosa, kawas koe tambang roda! 'Noe
 sok ngaromong: ^a Sina ngagantjangkeun,
 sina ngagĕntakkeun padamĕlanana, soe-
 paja koe oerang katendjo; sina tereh
 datang, djeung sina geura boekti pa-
 ngĕrsakeun ^b Kasoetji Israil teh, soe-
 paja koe oerang katangen!
^a Jĕr. 17: 15. ^b p. 1: 4.
 20 Pibalaĕfeun djalma noe njarĕboet go-
 reng ka noe hade, ari noe hade disĕ-
 boet goreng; tjaĕng didjijeun poĕk, ari
 poĕk didjijeun tjaĕng; amis didjijeun pait,
 ari pait didjijeun amis!
 21 Pibalaĕfeun djalma noe baroga angkeuh
 pintĕr, sarta noe baroga rasa aja pa-
 ngarti!
 22 Pibalaĕfeun djalma noe pĕrkosa dina
 nginoem anggoer, sarta noe djadi djalma
 23 gagah dina ngabaoeran arak; 'noe ^a nga-
 bĕnĕrkeun djalma doraka tina tampa
 roeroeba, sarta kabĕnĕran djalma ba-
 lĕnĕr didjaoehkeun ti eta!
^a 5 Moesa 25: 1; Jĕh. 13: 19.
 24 Koe sabab eta, ^a sapĕrti djarami di-
 hakan koe letahing seuneu, sarta djoe-
 koet garing lĕboer koe hoeroeng, nja
 kitoe akar itoe mĕngke boeroek, djeung
 kĕmbangna ngĕboel tjara pĕlĕdoeg; sa-
 pedah pada mitjeun toret Pangeran sa-
 wadya-balad, sarta ngagogoreng kana
 25 timbalan Kasoetji Israil. 'Tina sabab
 kitoe noe matak Pangeran djadi bĕndoe
 ka oematna, sarta andjeunna geus njo-
 dorkeun pananganana ka dinja, bari
 seug digĕboegan, wani goenoeng-goe-
 noeng aringgeung, ^b sarta majit-majitna
 geus djadi sapĕrti roentah di tĕngah

loeloeroeng. ^c Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh.

^a Joĕl 2:5. ^b p. 10:6; Jĕr. 14:16. ^c p. 9:11.

²⁶ Sarta andjeunna bade nandjeurkeun hidji bandera pikeun bangsa-bangsa noe djaraoeh, ^a ditoektroek ti toengtoeng boemi ka dinja. Masing njaho, gantjang, ²⁷ kĕntjĕng pisan pidatangeunana. 'Moal aja noe tjape, djeung moal aja noe titadjong sabatoer eta; euweuh noe toendoeh, soemawonna heĕs; djeung moal aja noe oedar saboek ti tjangkengna, sarta moal ²⁸ aja noe pĕgat tali taroempahna. 'Nja eta teh djamparingna sareukeut, djeung gondewana beunang mĕntang sakabeh; ari talapok koedana diitoeng sapĕrti batoe karang, djeung rodana djiga angin ²⁹ topan. 'Sorana bakal ngagaoer tjara singa bikang, djeung ngagaoerna sapĕrti singa ngarora; estoe bakal garam-gĕrĕm djeung ngarontok hakaneun, bari dibawa sakali, sarta moal aja noe ngaleupas-
³⁰ keun. 'Nja eta teh bakal ngagĕrĕman ka dinja dina mangsa harita sapĕrti ngagĕrĕm laonet. ^b Ana toengkoel ka boemi, doemadakan nja poĕk nja soekĕr, dalah tjaĕng datang ka poĕk koe angkeubna.

^a p. 7:18. ^b p. 8:22.

PASAL 6.

Mangsa taoen ^a poepoes radja Oesia, hidji waktoe kaoela nendjo Goesti, keur linggih dina panglinggihan loehoer nja poendjoel, sarta kabah teh wani ² pinoeh koe kĕlin-kĕlin panganggona. 'Di loehoereun andjeunna narangtoeng para sarapin; hidji-hidji pada boga ^b gĕnĕp djangdjang: noe doewa dipake noetoe-pan raraj, noe doewa dipake noetoe-pan soekoe, ari noe doewa deui dipake hibĕr. ³ 'Sarta ngagĕro noe hidji ka noe hidji deui, kijeu pokna: Soetji, soetji, soetji Pangeran sawadya-balad! sadjagat teh ⁴ pinoeh koe kamoeljaĕnana! 'Ari padĕmen sakoer bangbaroeng datang ka garĕdag tina sowara noe ngagĕro, sarta gĕdong teh djadi pinoeh koe haseup. ⁵ 'Pok kaoela ngomong: ^c Alah aing teh, tangtĕ katitiwasan! sabab aing djalma nadjis biwir, sarta tjitjing di tĕngah bangsa noe nadjis biwir; karena panon aing geus nendjo Radja, tĕgĕs Pangeran ⁶ sawadya-balad. 'Ari para sarapin teja

noe hidji bĕr hibĕr ka kaoela, leungeun-na mawa hidji roehak roehaj, beunang-na njokot tina loehoer altar koe tja-
⁷ tjapit. 'Pek ^d diantĕlkeun ka soengtoet kaoela, bari njaoer: 'Tah, ijeu geus antĕl ka biwir maneh; noe matak njingkir kadorakaĕn maneh, sarta dosa maneh ⁸ geus dileungitkeun. 'Tidinja kaoela ngadenge gĕntra Goesti, nimbalan kijeu: Saha noe rek dipiwarang koe kami, djeung saha noe pileumpangeun djadi oetoesan kami sadaja? Pok kaoela oendjoekan: Noen, ijeu simkoering; soe-
⁹ mangga, simkoering piwarang. 'Ari timbalanana: Maneh geura leumpang, bedjakeun ka ijeu bangsa: Maraneh bakal ngadenge koe tjeuli, tatapi moal ngaharti; sarta bakal molotot koe panon, ¹⁰ tatapi moal nendjo. 'Hate ^e ijeu bangsa sina mintoel, ari tjeulina sina hese ngadengena, sarta panonna peureumkeun; soepaja oelah nendjo koe panon, djeung oelah ngadenge koe tjeuli, djeung oelah ngaharti koe hate, djeung oelah tobat, ¹¹ sarta oelah ditjageurkeun. 'Pioendjoek kaoela: Sabaraha pilamieunana, Goesti? Ari timbalanana: Tĕpi ka mangsa nagara-nagara galĕmpoer, euweuh noe ngeusian, sarta imah-imah taja manoe-
¹² saĕn, djeung tanah teh digĕmpoer, datang ka soewoengna. 'Ari eta manoe-
¹³ sana koe Pangeran mĕngke dikanoe-djaoehkeun, sarta bakal tiiseun kabina-
bina di sadjĕro tanah teh. 'Djeung lamoen tinggal djalma sapĕrpoeloehna dina tanah, eta pon kitoe keneh djadi hakaneun; tapi sapĕrti kijara djeung sapĕrti ki pasang, ana ditoewar kari toenggoelna, nja kitoe pisan binih soetji minangka toenggoelna.

^a 2 Bab. 26:23.

^b Wahj. 4:8. ^c Wahj. 1:17. ^d Dan. 10:16. ^e Mat. 13:14; Joh. 12:40; Lal. 28:26.

PASAL 7.

Ari geus kitoe, keur mangsa Ahas, poeta Jotam, anoe poeta Oesia, radja Joeda teja, ^a bral Rĕsin, radja Sam, barĕng Pekah poeta Rĕmalja, radja Israil teja, mangkat ka Jĕroesalem, dek mĕrangan ka dinja; tatapi mĕranganana ² ka dinja teu mampoe. 'Aja noe ngoeninga ka ^b gĕdong Dawoed, pioendjoekna: Oerang Sam keur mĕrĕnah di Ēpraim. Gĕdag manah Ahas, kitoe keneh hate rahajatna, sakoemaha kakaian leuweung

3 kagédag koe angin. 'Tidinja Pangeran nimbalan ka Jĕsaja: Maneh geura bidjil, pangghian Ahas, nja maneh djeung Sar-Jasoeb, anak maneh, ^e ka toengtoeng soesoekan empang girang, ka djalan

4 gĕde, lĕbah tĕgal minatoe teja; 'koedoe mopojan ka dinja kijeu: Mangka hadehade, sing gĕnah pikir; poma oelah sijeun, sarta hate maneh oelah leutik tina eta doewa koentoeng tihoel ngĕboel, sabab kabangĕtan ambĕk Rĕsin djeung oerang Sam, sarta anak Rĕmalja teja.

5 'Sapedah oerang Sam, Epraim djeung anak Rĕmalja aja pakarĕpan dek goreng

6 ka maneh, aromongna: 'Hajoe, oerang ngaroeroeg ka Joeda, oerang bingoengkeun, sarta oerang bĕdahkeun keur oerang, seg anak Tabal teja oerang djĕ-

7 nĕngkeun radja, njĕkĕl eta tanah: 'noe matak aja timbalan Goesti Pangeran nja kijeu: ^a Eta teh moal toeloes, sarta

8 moal djadi. 'Karana ari loeloegoe tanah Sam, nja Damsik; djeung loeloegoe Damsik, nja Rĕsin; sarta gĕnĕp poeloh lima taoen deui Epraim bakal dibeung-

9 gaskeun nja kabangsaĕnana. 'Dĕmi ajeuna loeloegoe tanah Epraim nja Samaria, djeung loeloegoe Samaria nja anak Rĕmalja. ^e Oepama maraneh teu pĕrtjaja, saestoena maraneh moal ditĕtĕpkeun.

a 2 Radj. 16: 5. *b* 2 Radj. 7: 11. *c* 2 Radj. 18: 17.
d p. 8: 9. *e* 2 Bab. 20: 20.

10 Tidinja Pangeran ngandika deui ka

11 Ahas, kijeu pangandikana: 'Geura menta tanda keur diri maneh ka Pangeran, Allah maneh; nja menta teh di handap,

12 atawa di loehoer ti manggoeng. 'Ngawalon Ahas: Kaoela moal njoehoenkeun,

13 sarta moal njoba ka Pangeran. 'Ari lahiran Jĕsaja: Eh poeta-poetoe Dawoed! geura darengekeun: koetan koe maraneh dikira pĕrkara leuleutikan, maraneh moesingkeun ka djalma-djalma, wĕt moesingkeun ka Allah kaoela onghok?

14 'Sabab kitoe, Goesti koe andjeun pimaparineun tanda ka maraneh: Masing njaho, ^a landjang teh bakal njiram, sarta ngadjoeroekeun hidji anak lalaki; eta

15 bakal dingaranan ^b Imanoeĕl. 'Pidaha-reunana mantega djeung madoe, ari geus tĕrangeun mitjeun kagorengan, sarta

16 milih kahadean. 'Karana ^c samemeh eta boedak tĕrangeun mitjeun kagorengan, sarta milih kahadean teh, eta tanah,

anoe doewa radjana matak andjeun bi-

17 ngoeng teja, geus ditinggal manten. 'Pangeran bade ngadatangkeun poĕ ka andjeun, djeung ka rahajat andjeun, sarta ka poeta-poetoe rama andjeun, sakoe-maha noe tatjan kasorang ^d ti poĕan Epraim njingkir ti Joeda teja; nja eta

18 radja Asoer. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Pangeran bade ^e noektroek laleur, noe di toengtoeng waloengan-waloengan Mĕsir, kitoe deui njiroean noe di tanah

19 Asoer. 'Seg ngabroel, toeloej saloba-lo-bana napoek di lĕbak-lĕbak noe barala, djeung di djoerang goenoeng-goenoeng tjadas, sarta di sakabeh doengoes tjoe-

20 tjoek, djeung di sakabeh sampalan. 'Dina mangsa eta Goesti bade njoekoer sirah djeung boeloe soekoe; malah djanggotna dikoeroed, koe lantaran hidji peso tjoe-

21 koer ^f beunang njewa, noe aja di peuntaseun bangawan, nja eta koe lantaran radja Asoer. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, tijap-tijap aja djalma ngingoe sapi ngora sasiki djeung domba doewa siki;

22 'geus kitoe, bawaning tina loba tji-soesoena, eta djalma datang ka ngahakan mantega. Karana sakoer noe kari di sadjĕro tanah pingahakaneun mantega

23 djeung madoe. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, oenggal-oenggal ĕnggon, anoe asal aja tangkal anggoer sareboe siki, ^g harga sareboe wang perak, nja eta teh baris walang sangit djeung ba-

24 ris tjoetjoekeun. 'Saha-saha noe njorang ka dinja, koedoe mawa djamparing djeung panah; sabab satanah kabeh bakal pinoeh koe walang sangit

25 djeung tjoetjoekeun. 'Malah sakabeh goenoeng, noe ajeuna sok dikoredan koe parang, moal aja noe njorang ka dinja, sijeun walang sangit djeung tjoetjoekeun; satĕgĕsna eta teh baris ngadjarahkeun sapi, sarta baris idĕkeun domba. *a* Mik. 5: 2; Mat. 1: 23.
b p. 8: 8, 10. *c* p. 8: 4. *d* 1 Radj. 12: 19. *e* p. 5: 26.
f 2 Bab. 28: 20. *g* Mak. 8: 11.

PASAL 8.

Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: Maneh geura njokot hidji papan roebak, seg koedoe noelis dina eta koe peso pangot manoesa, kijeu: Kĕntjĕng ngadjarahna, gantjang ngarajahna. 'Djeung kami kĕrsa njaksikeun ka djalma noe satoehoe, nja eta ka ^a panghoeloe Oeria

sarta ka Djakaria poeta JĚberekja.
 3 'Djeung deui kaoela ngadeukeutan ka nabi istri; seug eta njiram, toeloj ngadjoeroe hidji anak lalaki. Ari timbalan Pangeran ka kaoela: Koedoe dingaranan Maher-Salal Has-Bas. 'Karana ^b samemeh eta boedak pibisaeun njĚboet bapa djeung ěma, ^c kamoektian Damsik djeung djarahan ti Samaria diakoetan ka hareupeun radja Asoer. ^a 2 Radj. 16 : 10. ^b p. 7 : 16. ^c 2 Radj. 15 : 29; 16 : 9.

5 LadjĚng Pangeran ngandika deui ka
 6 kaoela, kijeu pangandikana: 'Sapedah ijeu bangsa njoemahkeun ka ^a tjai Siloah, anoe leuleuj ngotjorna, sarta aja kaĚtohan di RĚsin djeung di anak RĚmalja teja, 'noe matak Goesti, satĚmĚnna, mĚngke ka maranehanana ngadatangkeun ^b eta tjai bangawan noe rosa nja gĚde, tĚgĚs radja Asoer barĚng sakabeh kamoeljaĚnana; nja eta pidatangeun ka sakabeh waloenganana, djeung
 8 njorang ka sakabeh wahanganana; 'sarta bakal kĚbat ka Joeda, nja tjaĚh nja palid, ^c pinĚpieun kana beuheung; djeung eta teh bakal meberkeun djangdjangna, wani pinoeh salĚgana tanah andjeun, ^d ImanoeĚl! ^a Neh. 3 : 15. ^b Jer. 47 : 2. ^c p. 30 : 28. ^d p. 7 : 14.

9 Eh bangsa-bangsa! pek bae ^a ngaramoek, mĚngke maraneh diparinggĚskeun; djeung sakabeh noe djaraoeh di boemi, geura rarĚgĚpkeun: pek bae maraneh njoren, mĚngke maraneh diparinggĚskeun; pek bae maraneh njoren, mĚngke maraneh diparinggĚskeun!
 10 'Heg maraneh babadamian njijeun tarekah, tanwande diboeroengkeun; pek bae ngabaridjilkeun omongan, moal pitoeloeuseun; karana Allah noe njarĚngan ka
 11 oela sakabeh. 'Karana kijeu timbalan Pangeran ka kaoela, nganggo panangan kawasa, bari mepelingan ka kaoela, oelah ngalakonan djalan ijeu bangsa; ari
 12 timbalanana: 'Maraneh oelah rek njarĚboetkeun sakait ka sakoer noe koe ijeu bangsa sok disĚboetkeun sakait; ^b djeung oelah rek sarijeun noe dipikasijeun koe
 13 eta, sarta oelah rek risi. 'Pangeran sawadya-balad, nja eta noe koedoe disoetjikeun koe maraneh; nja andjeunna noe koedoe dipikasijeun koe maraneh, sarta
 14 nja andjeunna noe koedoe dipikarisi koe maraneh. 'Moen kitoe mah andjeunna minangka kasoetjian; ^c sabalikna mi-

angka batoe tatadjongan sarta minangka batoe karang noe matak tideuha baris noe doewa bangsa Israil; toer minangka djirĚt djeung minangka ridjĚt baris pribomei JĚroesalem. 'Loba pisan dina lĚbah eta noe bakal titadjong, bloek raroeboeh, toeloj raroeksak; atawa ka-reuna ridjĚt, datang ka karingkoesna.

^a Djab. 2. ^b 1 Petr. 3 : 14, 15. ^c p. 28 : 26; Loek. 2 : 34; Roem 9 : 33; 1 Petr. 2 : 7, 8.

16 PĚrtelaĚn moegi dibeungkeut, toret moegi ditjap sadjĚroning moerid-moerid
 17 simkoering! 'Ari kaoela teja ngarĚp-ngarĚp ka Pangeran, ^a anoe meungpeunan pameunteuna ka anak-poetoe Jakoeb; djeung sĚdja ngantos-ngantos ka andjeunna. 'Tah, ^b ijeu kaoela djeung baroedak paparin Pangeran ka diri kaoela, ^c minangka tanda djeung minangka moedjidjat di Israil, ti Pangeran sawadya-balad, anoe linggih di goenoeng Sion.
 19 'Djeung lamoen aja noe ngomong ka maraneh kijeu: Koedoe naranja ka ^d toekang njaroemah djeung ka toekang ngoesoemah, noe ngaharewos djeung ngagĚrĚndĚng: naha oemat lain koedoe naros ka Allahna? karah noe hariroep koedoe
 20 dipangnanjakeun ka noe paraeh? 'Koedoe anoet kana toret djeung kana pĚrtelaĚn! Oepama ngaromongna teu noeroetkeun lahiran eta mah, saĚnjana moal bogaeun
 21 padjar. 'Keur kitoe eta bakal aprak-aprakan, nja soesah nja langlajeuuseun. Ari geus kitoe, keur njandang langlajeuuseun, eta teh bakal ngagĚrĚgĚt, ^e bari njapa ka radjana djeung ka Allahna. Ret
 22 tanggah ka loehoer; 'seug toengkoel ka boemi, doemadakan nja soekĚr nja poĚk, aja mongkleng matak roepĚk; estoe dirina diboewang ka Ěnggon boeta-radjin.
 23 'DĚmi tanah noe karoepĚkan teja moal tĚtĚp poĚk mongkleng. Keur mangsa noe mimiti andjeunna ngadatangkeun kahinaĚn ka tanah SĚboeloen djeung ka tanah Naptali; ^f ari ahirna mah andjeunna ngadatangkeun kamoeljaĚn ka djalan mapaj laoet, peuntaseun tji Jordan, Galilea oerang kapir. ^a p. 1 : 15. ^b Ibr. 2 : 13. ^c p. 7 : 3; 8 : 3; 20 : 3. ^d 3 Moesa 19 : 31. ^e Wahj. 16 : 9, 11. ^f Mat. 4 : 15.

PASAL 9.

Ari ^a bangsa noe loemakoe di noe poĚk, geus nendjo tjahaja hibar; sarta sakoer noe tjaritjing dina tanah kalang-

kang maot, eta katodjo koe tjahaja.
 2 'Bangsa teh ^b koe andjeun geus didjengkarkeun, dipaparin kaboengahan rosa pisan; pada boengah di pajoeneun andjeun, sapertos kaboengahan keur mangsa diboewat, sakoemaha kagĕrahan keur
 3 waktos ngabagi djarahan. 'Karantĕn ^c ari pasangan momotanana, sarĕng iteu-king poendakna, panggĕboeg djalma noe ngagawekeuninja, koe andjeun geus dipunggaskeun, sapertos ^d keur djaman
 4 Midian teja. 'Karana sakoer dangdanan djalma noe dangdan dina eukeur goejoer, sarta djeung papakean beunang ngoepjak-ngoepjak dina gĕtih, eta teh mĕngke
 5 didoeroek, djadi hakaneun seuneu. 'Karana keur pimangpaĕteun oerang ^e geus diwokeun hidji moerangkalih, nja oerang teh dipaparin hidji poetra pamĕgĕt; ^f ari taktakna manggoel kapoerbaĕn, sarta andjeunna didjĕnĕnganan ^g Adjaib,
^h Patarosan, Allah noe langkoeng kawasa, Ramaning kalanggĕngan, Kapalaning kasalamĕtan. 'Ari hal ngadjĕmbaranana kapoerbaĕn andjeunna sarta djeung hal kasalamĕtan teja ⁱ moal aja pitoengtoengeunana dina panglinggihan Dawoed sarta dina karadjaĕnana; istoening koe andjeunna bade ditĕtĕpkeun djeung bade dipageuhkeun, nganggo kadilan djeung nganggo kabĕnĕran, ti ajeuna sarta datang ka salalanggĕngna.
^j Kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamĕl kitoe. ^a Mat. 4:15.
^b p. 26:15. ^c p. 10:27. ^d p. 10:26. ^e p. 7:14.
^f p. 22:22. ^g Hak. 13:18. ^h p. 11:2. ⁱ Loek. 1:32, 33. ^j p. 37:32.

7 Goesti ngadatangkeun pangandika ka Jakoeb, nja eta geus ninggang ka Israil.
 8 'Sarta djalma saloba-lobana bakal pada nganjahoek, nja eta oerang Epraim djeung priboemi Samaria, noe sadjĕro kamagoengan djeung sadjĕro hate goemĕde ngaromong kijeu: 'Bata geus roeg-roeg, tapi oerang ĕngke ngadĕgkeun deui make batos tataan; tangkal lowa geus ditowaran, tapi ĕngke koe oerang digantian koe ki poetri. 'Tatapi Pangeran bade ngaloehoerkeun moesoeh-moesoeh
^a Rĕsin, sina ngaroeroeg ka dinja, sarta satroe-satroena koe andjeunna bade ditjolokan: 'oerang Sam ti hareup, sarta
 11 oerang Pĕlisti ti toekang; nja eta bakal pada ngahakanan Israil, make njalangap-

keun soengoet. ^b Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.
^a p. 7:1. ^b p. 5:25; 10:4.

- 12 Tatapi ^a ijeu bangsa hanteu tobat ka noe ngagĕboeg ka maranehanana, djeung teu nejang Pangeran sawadya-balad.
 13 'Mana Israil koe Pangeran bakal diteuk-teukan ^b hoeloe djeung boentoet, palapah djeung wawalinian, dina poĕ sahidji.
 14 'Ari kokolot djeung djalma noe kaadjĕnan, nja eta noe djadi hoeloe; sarta ari nabi noe palseo ngawoeroekna, nja eta
 15 noe djadi boentoet. 'Karana ^c noe naroengetoen ijeu bangsa teh pada njasabkeun; sarta sakoer noe koe eta ditoengtoen, pada dilĕglĕg. 'Sabab kitoe Goesti moal boengah tina hal baroedjangna, sarta pahatoena djeung randana koe andjeunna moal diwĕlasan; karana sakabeh ge djalma moenapek nja bangsat, sarta oenggal-oenggal biwir ngomong teu patoet. Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.
^a p. 42:25. ^b 5 Moesa 28:13; p. 19:15. ^c p. 3:12.
- 17 Karana kadorakaĕn ngagoelak tjara seuneu, ngahakan walang sangit djeung tjoetjoek-tjoetjoekan, dalah leuweung kekep ge kahoeroe; njĕlĕboeng haseupna
 18 ngĕloen. 'Koe bĕbĕndoe Pangeran sawadya-balad tanah teh ngagĕdoer, djeung djalma-djalmana pada djadi hakaneun seuneu; teu silih-pikaroenja batoer pada
 19 batoer. 'Pek motong ngatoehoe, tapi langlajuseun bae; kop ngahakan ngentja, tapi teu seubeuh; hidji-hidji djalma datang ka ngahakan daging leungeun
 20 sorangan; 'Mĕnase ngahakan Epraim, Epraim ngahakan Mĕnase, sarta doewana barĕng ngamosoeh ka Joeda. Nadjan sakabeh hal kitoe teja bĕndoena tatjan sirna; ĕnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.

PASAL 10.

Pibalaieun djalma noe narangtoekeun pikoekoeh doraka, kitoe deui ahli noelis, noe naroeskeun kasoelasan, 'ngarah ^a njoentrogenkeun noe malarat ti kaadilan, djeung ngarĕboet bĕbĕnĕran noe balangsak oemat kami; soepaja randa-randa djadi djarahanana, sarta maranehanana bisa ngarajahan pahatoe!

- 3 'Na koemaha pilampaheun maraneh ^b dina poėan njiksa, sarta dina karoeksakan, noe pidatangeun ti noe djaoeh? Ka saha maraneh nja moeroe menta toeloeng? sarta di mana maraneh nja neundeun kamoeljaan maraneh? 'Taja lijan ti ngarampoejoek sahandapeun sakitan, atawa roeboeh tjlok ti handapeun noe dipareuntjit. ^c Nadjan sakabeh hal kitoe teja bendoena tatjan sirna; ěnjana mah pananganana masih njodor keneh bae.
- ^a 5 Moesa 27:19. ^b p. 13:6. ^c p. 5:25.
- 5 Pibalaieun Asoer, ^a noe djadi panggėboeg wėra kami, sarta bebendo kami minangka iteuk, ditjėkėl koe leungeun eta! 'Ari eta teh koe kami dipiwarang ngadatangan ^b hidji bangsa moenapek; nja koe kami ditimbalan ngaroeroeg ka bangsa noe dibendon koe kami; sina ngadjarah djaruheun djeung sina ngarajah rajaheun, sarta sina ngidėk-ngidėk ka dinja, ^c didjijeun saperti leutak loeroeng. 'Halta eta mah lain kitoe pinijateunana, sarta hatena lain kitoe pikarėpeunana; ěnjana mah dina hatena hajangeun noempoerkeun, hajangeun ngabasmı bangsa-bangsa lain saeutik.
- 8 'Karana ari omongna: Naha kapala aing lain radja sarerejana? 'Naha ^d Kalno lain disaroewakeun djeung Karkėmis? sarta Hamat lain disaroewakeun djeung Arpad? kitoe deui Samaria lain disaroewakeun djeung Damsik? 'Sakoemaha leungeun aing meunangkeun eta karadjaan brahala, nadjan artja-artjana ngoengkoelan ka artja Jėroesalem sarta ka artja Samaria, 'djeung sakoemaha aing migawe ka Samaria sarta ka brahalana, naha aing moal bisa migawe kitoe ka Jėroesalem sarta ka brahalana?
- ^a p. 7:20. ^b p. 9:17. ^c Djab. 18:43; 83:11. ^d 2 Radj. 18:19; p. 36:18.
- 12 Dėmi geus kitoe, dimana Goesti parantos eta sakabeh padamelanana di goenoeng Sion sarta di Jėroesalem teja, kami tangtoe njiksa hal beubeunangan kagoemėdean hate radja Asoer, djeung hal kaahengan panonna noe loehoer.
- 13 'Karana ari omongna: Aing pangmigawe kitoe teh nja koe kawasa leungeun aing djeung koe kapintėran aing, wantoe aing binangkit; sarta aing geus ngalungitkeun pawatėsan bangsa-bangsa, bari babandaanana koe aing dirampogan, djeung priboemina koe aing diroeboeh-
- 14 keun satata noe gagah. 'Ari leungeun aing geus meunangkeun kamoektian bangsa-bangsa saperti sajang; djeung tjara noe njokot ěndog anoe ditinggalkeun, nja kitoe aing geus njokot saboemi kabeh; sarta taja noe kikiplik djang-djang, atawa tjalangap pamatoek, soemawonna moen disada. 'Naha karah balijoeng sok moedji maneh ka noe ngadekkeun? atawa ragadji sok ngagoengkeun diri ka noe molahkeun? kawas panggėboeg molahkeun noe ngoelangkeun, djeung kawas iteuk ngoelangkeun noe lain sipat kai!
- 16 Sabab kitoe koe Goesti, Pangeran sawadya-balad, ^a rahajatna noe lalintoeh mėngke didatangan kasakit ngabėngangan, djeung di handapeun kamoeljanana piajaeun noe moentab, kawas moentab seuneu. 'Sarta ěngkena tjahaja Israil minangka seuneu, djeung ^b Kasoetjina minangka hoeroeng; seug ngadoeroek tjoetjoek-tjoetjoekanana djeung walangsangitna, wani lėboer dina poė sahidji.
- 18 'Malah kamoeljaan leuweungna djeung pakėbonanana koe andjeunna bakal dibejakkeun, boh njawana, boh badanna; ari pidjadieunana saperti noe gėring ngoerangan. 'Sarta sesa kakaaian leuweungna teu sabaraha rejana, datang ka boedak ge bisaeun noeliskeun.
- ^a p. 37:36. ^b p. 5:19.
- 20 Dėmi geus kitoe, dina mangsa eta ^a sesa Israil, nja eta anak-poetoe Jakoeb noe rahajoe, moal naleukeum deui ka noe ngagėboeg ka maranehanana; nja pinaleukeumeunana teh ka Pangeran, Kasoetji Israil, djeung satėmėn-tėmėnna.
- 21 'Sesana pibalikeun, nja eta sesa Jakoeb, ka Allah noe langkoeng kawasa. 'Karana ^b masih bilangan bangsa maneh, Israil! saperti keusik laoet, sesana bae noe bakal balik teh; geus pasti pisan dibejakkeun; kaadılan wani tjaah. 'Karana Goesti, Pangeran sawadya-balad, ^c bakal ngadamėl pėrkara mejakkeun, sarta geus pasti pisan, di tėngah saboemi kabeh. ^a p. 37:31. ^b Roem 9:27, 28. ^c p. 28:22.
- 24 Sabab kitoe aja timbalan Goesti, Pangeran sawadya-balad, nja kijeu: Eh oemat kami, noe tjitjing di Sion! poma oelah sijeun koe Asoer, ana ngagitik ka maneh koe panggėboeg, djeung ngoengkoelkeun iteukna ka maneh, salampah

25 di MĚsir teja. 'Karana sakeudeung deui pisan bejak bĕndoe, seug wĕra kami toemĕrap ka dinja, matak toempoer.
 26 'Harita Pangeran sawadya-balad bakal molahkeun pangrangket ka dinja, ^a sapangagĕboegna ka Midian, di batoe karang Oreb teja; djeung ^b tĕtĕkĕnna, noe ngoengkoelan laet teja, koe andjeunna bakal dioengkoelkeun, salampah di MĚsir teja. 'Ari geus kitoe, ^c dina poĕ eta momotanana pileungiteun ti taktak maneh, kitoe deui pasanganana ti poendoek maneh, sarta pasanganana pipoe-tjateun bawaning maneh lintoeh.

^a Hak. 7:25. ^b 2 Moesa 14:16. ^c Jĕr. 30:8.

28 Eta teh datang ka Ajat, ngaliwat ka Migron; di Mikmas noenda barang-barangna. 'Pada madjoe deui njorang sĕsĕla; mondokna di Geba; ari Ramah ngagidir; Giba, nagara Saoel, kaboer. 'Ĕh, anak Galim! geura ngadĕngkek sora maneh; ĕh, Laisa! rĕgĕpkeun; ĕh, Anatot!
 31 maneh teh balangsak. 'Madmena ngabĕtjir; priboemi Gebim tingalatjir. 'Poĕ harita keneh ngarandĕгна di Nob; pek ngagagkeun leungeunna ka goenoeng anak Sion, nja ka pasir Jĕroesalem.
 33 'Saĕnja-ĕnjana, Goesti, Pangeran sawadya-balad, bade noetoehan dahan-dahana, lantaranana ngarisikeun; sarta noe laloehoer dĕdĕгна bakal ditoewaran, djeung sakoer noe djarangkoeng bakal dihandapkeun. 'Ari saleuweung kekep teh koe andjeunna bade ditjatjar koe beusi, sarta sagoenoeng Libanon bakal roegroeg koe noe Langkoeng Moelja.

PASAL 11.

Ari tina toenggoel Isai mĕngke bidjil ^a hidji seuweu; nja hidji siroeng tina
 2 akarna mĕngke boewahan. 'Sarta eta teh ^b bakal dilinggihan Roh Pangeran, Roh kapintĕran djeung pangartian, Roh tarekah djeung kawasa, Roh kanjaho
 3 djeung kasijeunan koe Pangeran. 'Sarta eta teh pingambĕkaneunana di djĕro kasijeunan koe Pangeran; ari ngahoekomanana moal satinal-tingal sotjana, djeung ngabĕnĕranana moal sadangoedangoe tjĕpilna. 'Ĕnjana mah ^c bakal ngahoekoeman ka noe malarat kalawan kaadilan, djeung ngabĕnĕran ka noe balangsak di boemi kalawan kaestoean; ari boemi koe andjeunna bakal digĕboeg

koe panggĕboeg bahamna, sarta noe doraka bakal dipaehan koe lantaran ambĕkan lambena. 'Kaadilan minangka beulitan angkengna, djeung kajaktosan minangka beulitan pisaboekanana. 'Mangsa eta ^a kĕroed bakal saĕnggon djeung anak domba, sarta mejong bakal dĕpa djeung anak ĕmbe; ari anak sapi, singa djeung sato beunang ngalĕbĕng bakal babarĕngan, sarta hidji boedak leutik
 7 noe ngagiringinja. 'Ari sapi djeung biroewang bakal diangon reudjeung; anak-anakna bakal darĕpa babarĕngan; sarta singa bakal njatoe djarami sapĕrti sapi.
 8 'Djeung deui orok bakal oelin sisi lijang oraj wĕlang, sarta boedak noe dibeuteungan njesoe leungeunna pingodo-
 9 keun ka gorowong oraj santja. 'Di sa-toengkeb goenoeng kami noe soetji teh ^e moal aja noe njilakakeun, moal aja noe ngaroeksak; karana boemi teh harita pinoeh koe kanjaho ka Pangeran, sapĕrti dasar laet kalipoetan koe tjai.

^a 1 Sam. 17:12; p. 4:2; 53:2. ^b p. 42:1; 61:1.

^c Djab. 72:12. ^d p. 65:25; Jĕh. 34:25. ^e p. 35:9; Hab. 2:14.

10 Ari geus kitoe, dina mangsa eta ^a akar Isai teja noe pingadĕgeun minangka bandera pikeun bangsa-bangsa, djeung oerang kapid bakal pada nanjakeun andjeunna; sarta pangreureuhan andjeunna
 11 tangtoe moelja. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Goesti bade njodorkeun deui pananganana ngadoewa-kalian, kĕrsa meunangkeun sesa oematna, noe kari ti Asoer, ti MĚsir, ti Patros, ti Koes, ti Elam, ti Sinar, ti Hamat, djeung ti
 12 poelo-poelo laet. 'Sarta andjeunna bade nandjeurkeun hidji bandera pikeun bangsa-bangsa, ^b ngarijoengkeun oerang Israil noe diboewang, djeung ngoempoelkeun oerang Joeda noe pabalĕntjar, tina
 13 opat toengtoeng boemi. 'Ari kadĕngkian Epraim bakal leungit, djeung noe njoesoekĕr ka Joeda bakal dibasmi; ^c Epraim moal dĕngkieun deui ka Joeda, sarta Joeda moal njoesoekĕr deui ka Epraim.
 14 'Seug pada hibĕr, njambĕr taktak oerang Pĕlisti ka koelon; toer babarĕngan ngarajahan oerang wetan; Edom djeung Moab bakal kabawahkeun ka kawasana, sarta oerang Amon pitaloekeun ka maranehanana. 'Malah Pangeran pinoem-
 15 pĕseun lengkong laet MĚsir, djeung

ngoengkoelkeun pananganana ka loehoe-
reun bangawan teja, dikeunaän anginna
noe leuwih rongkah, digëboeg didamël
toedjoeh waloengan, soepaja dipeunta-
16 san make taroempah. 'Djeung pijaëun
djalan ngëmplong, sorangeun sesa oemat
andjeunna, noe kari ti Asoer; ^a sakoe-
maha noe diajakeun pikeun Israil keur
basana indit ti tanah Mësir teja.

^a Roem 15 : 12. ^b p. 49 : 22; 56 : 8. ^c Jëh. 37 : 19.
^d 2 Moesa 14 : 29.

PASAL 12.

Dina mangsa eta maneh bakal oen-
djoekan kijeu: Noen Pangeran! koe-
ring hatouer noehoen ka andjeun, rehing
andjeun tadina ngabëndon ka koering;
doepi bëndoe andjeun geus sirna, sarëng
2 andjeun ngalilipoer ka koering. 'Saënja-
na, ^a Allah noe djadi kasalamëtan koe-
ring; koering sënang ati, hanteu sijeun-
sijeun; karena salira Pangeran noe djadi
kabëdasan koering djeung djaboer koe-
ring, sarta andjeunna noe djadi kasa-
3 lamëtan koering. 'Djeung maraneh pi-
njijoekeun tjai kalawan kaätohan tina
4 soemoer-soemoer kasalamëtan; 'djeung
bakal ngaromong dina mangsa eta: ^b Geu-
ra halatoer noehoen ka Pangeran; geura
njarëboetkeun padjënënganana, oetara-
keun dadamëlanana ka sagala bangsa;
aroewarkeun ^c jen padjënënganana lang-
5 koeng loehoer. 'Geura maroedji ka Pa-
ngeran; karena andjeunna geus ngada-
mël padamëlan araheng; sing goernita
6 eta teh di sakoeriling boemi. 'Eh pri-
boemi Sion! geura soesoerakan djeung
ajeuh-ajeuhan; karena Kasoetji Israil
teh langkoeng agoeng di têngah maneh.

^a 2 Moesa 15 : 2. ^b Djab. 105 : 1. ^c Djab. 148 : 13.

PASAL 13.

Ijeu teh babawaän Baboel, noe kati-
ngali koe Jësaja poetra Amos.
2 Geura maraneh ^a nandjeurkeun hidji
bandera dina loehoer goenoeng boelistir;
geura pada ngagëroan ka darinja masing
tarik, bari ngagoepajan, sina pada nga-
3 soepan lawang menak-menak! 'Kami
geus nimbalan ka sakoer noe beunang
kami njoetjikeun; estoe kami geus njaoer
prawira-prawira kami, noesaroeke-soeka
tina kaägoengan kami, sina ngadjalan-
4 keun bëndoe kami. 'Aja sora ngagoeroeh

di goenoeng-goenoeng, koemaonam bala
gëde; sora tagiwoer karadjaän bangsa-
bangsa noe karoempoel; Pangeran sa-
wadya-balad keur ngaloris balad përang.
5 'Daratangna ti tanah noe djaoeh, nja
ti sisi langit; tégës Pangeran djeung
paparabotan bëndoeana, kërsa ngaroek-
sak satanah kabeh.

^a p. 5 : 26.

6 Geura maridangdam! karena poëan
Pangeran geus deukeut; ari pidatangeu-
nana sabijasa karoeksakan ti noe Moerba-
7 wisesa. 'Sabab kitoe sakabeh leungeun
bakal ^a ngareplek, djeung hate sakabeh
8 djalma bakal galimir; 'sarta bakal pada
soemëblak, bari kataradjang soesah
djeung njëri, wani aladoeg-ladjër tjara
noe keur ngadjoeroe; bakal silih-tendjo
djeung batoer bari hareraneun, beu-
ngeutna bareureum kawas hoeroeng.

^a 2 Sam. 4 : 1.

9 Masing nganjahokeun, poëan Pangeran
pidatangeunana leuwih bëngis, nja sewot
nja bangët ambëkna; soepaja tanah teh
koe eta didjijeun soewoeng, djeung djalma
dosa eusi tanah ditoempoer, dileungit-
10 keun ti eta. 'Karena ^a bentang-bentang
langit sarta gogonjokanana moal nja-
angkeun tjahajana; panon-poë bidjil soe-
rëm, djeung boelan moal ngagëbjar tja-
11 hajana. 'Da kami teh kërsa njiksa ka
doenya tina hal kagorengan, kitoe deui
ka djalma doraka tina hal kasalahan;
^b djeung kami rek ngaleungitkeun ka-
magoengan djalma angkoeh, sarta adi-
goengna djalma lalim koe kami rek
12 dihandapkeun. 'Djalma koe kami rek
disina langka alah batan ëmas panga-
loesna, nja manoesa disina langka alah
13 batan ^c ëmas Opir. 'Sabab kitoe kami
bakal ngobahkeun langit, sarta boemi
teh bakal ojad, ngeser ti ënggonna,
tina bawaning bëndoe Pangeran sa-
wadya-balad, djeung tina bawaning po-
14 ean sewoting doekana. 'Ari pidjadiu-
nana sapërti mëntjèk dibëbërik, djeung
tjara domba noe taja noe ngoempoel-
keun; hidji-hidji djalma pada moeroe sa-
bangsa-sabangsana, nja hidji-hidji djalma
15 pada kaboer satanah-satanahna. 'Saha-
saha noe kapanggih bakal ditoëblës,
djeung saha-saha noe kasoesoel ba-
16 kal roeboeh koe pëdang. 'Ari ^d baroe-
dakna bakal dirarëmoekkeun di hareu-
peun panon maranehanana, imah-imahna

dirampogan, djeung awewe-awewena diparaksa.

a Jeh. 32: 7; Mat. 24: 29. *b* p. 10: 12.
c 1 Radj. 9: 28. *d* Djab. 137: 9; Nah. 3: 10.

17 Masing nganjahokeun, noe koe kami rek digeuingkeun ngadatangan ka maranehanana teh, nja eta oerang Madajin, noe moal mikahajang perak, djeung moal mikasoeka ěmas. 'Ari gondewa-gondewana bakal ngararěmoekkeun baroedjang, sarta boewah beuteung koe eta moal dipikaroenja; panonna moal hawatireun ka baroedak. 'Nja kitoe eta Baboel, noe djadi pangaloesna karadjaan, kahenganing kaagoengan oerang Kasdim teh, měngke dibalik, *a* sakoemaha Allah ngabalikkeun nagara Sadoemoe djeung 20 Gomora teja. 'Moal dieusian deui saěnděngna, *b* djeung moal diěnggonan deui toeroen-toemoeroen; ari oerang Arab moal masang himah di dinja, djeung taroekang ngangon moal majakkeun 21 ingon-ingon di dinja. 'Ari noe bakal ngabajak di dinja *c* sasatoan galak, djeung imahna bakal parinoeh koe koekoek-běloek; malah manoek naam pingarěnggoneun di dinja, djeung setan-setan 22 bakal adjroeg-adjroegan di dinja. 'Ari oesoeng-esang bakal tingkorejak dina karaton-karatonna, sarta adjag bakal tingbaraoeng dina gědong-gědongna, oeroet soekan-soekan. Geus deukeut pisan kana waktoena, sarta poěanana moal diměngke-měngke. *a* 1 Moesa 19: 25.

b Jer. 50: 39. *c* p. 34: 11, 14.

PASAL 14.

Karena Pangeran bade ngawělasan ka Jakoeb, sarta Israil tangtoe koe andjeunna dipilih deui; měngke eta pada dipěrnahkeun deui dina tanahna, djeung piějaeun semah ngariloe ka maranehanana, njampoerkeun diri ka anak-poetoe 2 Jakoeb. 'Malah maranehanana bakal dianteurkeun koe bangsa-bangsa, diparolangkeun ka ěnggonna; toeloej anak-poetoe Israil bakal ngabogaan ka eta bangsa-bangsa di djěro *a* tanah Pangeran, didijjeun boedak lalaki djeung boedak awewe; djadi pada ngadjarah anoe tadina ngadjarah ka maranehanana, sarta pada marentah ka noe tadina ngagawekeun ka maranehanana. *a* 3 Moesa 25: 23.

3 Ari geus kitoe, samangsa maneh koe Pangeran dipaparin reureuh, ka loewar

ti kasoesian maneh, ti kariweuhan maneh, djeung ti pagawean bangga, noe dimistikeun ka maneh teja, 'seug maneh bakal ngoetjapkeun ijeu misil hal radja Baboel, kijeu piomongeun maneh: Koetan *a* toekang ngagawekeun teh eureun? 5 koetan nagara ěmas teh eureun? 'Pangeran geus motongkeun iteuk djalma daroraka, panggěboeg noe karawasa, 6 'noe ngagěboeg ka rahajat-rahajat kalawan sewot, ngagěboegna teu pěgat-pěgat; *b* noe marentah ka bangsa-bangsa kalawan amběk, dikanijajana taja noe 7 dihiding. 'Saboemi kabeh reureuh nja 8 kěrta; pada barerag sěnggak. 'Samalah ki djamoedjoe baroengaheun koe karana maneh, kitoe deui ki poetri di goenoeng Libanon, [pokna]: 'Ti waktoe maneh ngalondjor, koela teh teu didatangan anoe 9 noewar. 'ěnggon noe maot di handap njěblak koe karana maneh, mapagkeun maneh datang; eta ngageuing-geuingkeun koe karana maneh sakoer noe paraeh, sakabeh *c* badot boemi; sakabeh radja bangsa-bangsa koe eta disina haroedang ti sakorsi-korsina. 'Pok *d* eta sakabeh pada ngomong ka maneh kijeu: Maneh oge geus keuna apěs satjara koela kabeh; geus djadi saroeua djeung koela. 11 'Kaagoengan maneh geus ditoeroenkeun ka ěnggon noe maot, *e* katoet sora tjělěmpoeng maneh; ti handap maneh disasarap *f* bilatoeng, djeung simboet maneh 12 tjatjing. 'Eh, bentang isoek, anak padjar! koetan maneh geus ragrag ti langit? eh maneh, noe ngelehkeun bangsa-bangsa! koetan maneh geus ditilas, ragrag ka boemi? 'Tadina maneh ngomong sadjěro hate: Aing dek naek ka langit, dek ngadjoengdjoengkeun korsi aing ka loehoereun bentang-bentang Allah, sarta dek tjalik *g* di goenoeng těpangan, anoe 14 sabeulah ti kaler; 'aing dek naek ka loehoereun ěnggon laloehoer dina mega, dek njaroewaan ka noe Leuwih Agoeng. 15 'Kari-kari maneh ditoeroenkeun ka ěnggon noe maot, ka noe pangdjěrona dina 16 gorowong! 'Saha-saha noe nendjo ka maneh, bakal moerělěng ka maneh; pada něgěskeun, [bari ngomong]: Koetan nja eta djalma noe sok ngobahkeun boemi, noe sok ngojagkeun karadjaan-karadjaan 17 teja? 'Doenya koe eta geus didijjeun kawas těgal lěga, djeung nagara-nagara

geus ditoempoerkeun; ari sakitanana tara dilesotkeun, ^h teu meunang balik
 18 ka imah. 'Sakabeh radja bangsa-bangsa pada ebog sadajana kalawan hormat,
 19 samakam-samakamna; 'ari maneh mah geus dipitjeun ti koeboer maneh, tjara
 siroeng sipat giroek; ibarat badjoedjalma
 noe dipaehan, noe ditoeblės koe pėdang,
 noe taroeroen ka batoe-batoe gorowong;
 20 sapėrti bangke noe diidėk-idėk. 'Maneh moal satoenggal djeung eta di djėro
 koeboer, tina sabab maneh geus nga-
 roeksak tanah maneh, sarta rahajat ma-
 neh koe maneh dipeuntjitan. 'Ari toe-
 roenan bangsat moal disėboet salalang-
 21 gėngna. 'Geura njadijakeun baris meun-
 tjit anak-anakna ' tina kadorakaān
 kolot-kolotna; oelah koengsi ngaradėg
 ngabogaān boemi, bari tonggong doenya
 22 disina pinoeh koe nagara-nagara. 'Djeung
 deui lahiran Pangeran sawadya-balad
 teh: Kami rek ngamosoeh ka mara-
 nehanana, datang ka Baboel teh koe
 kami dibasmi nja ngaran nja sesa, boh
 23 anak boh intjoe, lahiran Pangeran. 'Ma-
 lah eta teh koe kami rek didjadikeun
 milik ^k landak, sarta ėnggon tjai; djeung
 koe kami rek disapoekeun, nganggo sa-
 poe anoe baris noempoerkeun, lahiran
 Pangeran sawadya-balad. *a p. 9 : 3.*

b Dan. 5 : 19. c p. 34 : 6; Djak. 10 : 3. d Jėh. 32 : 21.

e Jėh. 28 : 13. f Aj. 21 : 26. g Djab. 48 : 3. h Jėr.

50 : 33. i Aj. 18 : 19; Djab. 37 : 28. j 2 Moesa 20 : 5.

k p. 34 : 11.

24 Pangeran sawadya-balad geus soem-
 pah, kijeu timbalanana: Saėnja-ėnjana,
 sakoemaha pikėrsaean kami, nja kitoe
 pidjadieunana; djeung sakoemaha noe
 dipastikeun koe kami, nja kitoe piboek-
 tieunana. 'Nja eta kami ^a rek ngaroek-
 sakkeun eta Asoer di djėro tanah kami,
 sarta rek diidėk-idėk dina goenoeng
 kami; ^b seug pasanganana pileungiteun
 ti maranehanana, djeung momotanana
 26 pileungiteun ti poendoekna. 'Tah, kitoe
 papasten, noe dipastenneun ka saboemi
 kabeh; sarta kitoe panangan, noe diso-
 dorkeun ka loehoereun sakabeh bangsa.
 27 'Karana nja Pangeran sawadya-balad
 noe mastenneun; ^c na saha noe bakal
 ngaboeroengkeun? sarta nja panangan
 andjeunna noe njodor; na saha noe ba-
 kal moendoerkeun?

a p. 31 : 8. b p. 9 : 4; 10 : 27. c Sil. 21 : 30.

28 Mangsa taoen ^a poepoes radja Ahas,

29 hidji waktōe aja ^b babawaān kijeu: 'Eh
 maneh, satanah Pėlisti! oelah boengah
 sabab panggėboeg, anoe ngagėboeg ka
 maneh teja, geus potong; karana ti akar
 oraj pibidjileun santja, sarta piboewa-
 30 heun eta nja naga hibėr. 'Ari tjikal-
 tjikal djalma malarat bakal diarangon,
 djeung noe mariskin bakal ngabajak
 bari sėnang ati; sabalikna akar maneh
 mah koe kami mėngke dipaehkeun, lan-
 taranana langlajouseun; sarta sesa ma-
 31 neh bakal dimangsakeun koe eta. 'Eh
 lawang! geura midangdam; eh nagara!
 geura ngadjėrit; ėngke maneh adjoer,
 eh satanah Pėlisti! karana ti kaler djė-
 boel haseup, sarta taja noe njingsal-
 keun maneh di balana noe ngaleugeu-
 32 deut. 'Djadi koemaha nja pingadjawa-
 beun ka oetoesan eta bangsa? Jen Pa-
 ngeran geus ngadėgkeun Sion, sarta di
 Sion teh sakoer noe balangsak oemat
 andjeunna pimanggiheun panjalindoe-
 ngan.

a 2 Radj. 16 : 20. b p. 13 : 1.

PASAL 15.

Ijeu teh ^a babawaān Moab. *a p. 13 : 1; Jėr. 48 : 1.*
 Saestoena Ar, dajeh Moab, ti peu-
 ting diroeksak, katitiwasan; saestoena
 Kir, nagara Moab, ti peuting diroeksak,
 2 katitiwasan. 'Tjat oerang Moab nandjak
 ka nagara Bait djeung Dibon, ka ^a pamoe-
 djaān, sėdja tjeurik; nagara Nėbo djeung
 Medėba koe Moab dipangmidangdam-
 keun; ^b sirah sakabehna geus digoendoe-
 lan, djanggot sakabehna geus dikoeroe-
 3 dan. 'Sakoer noe leumpang di loeloeroeng-
 loeloeroengna pada disamping karoeng;
^c sakoer noe di loehoer imah sarta di
 pasar-pasarna maridangdam kabeh; ana
 4 toeroen tjeurik. 'Ari nagara Hesbon
 djeung Elale djėdjėritan; sorana kadenge
 tėpi ka nagara Jahas. Sabab kitoe sa-
 koer noe sadija, bala Moab, patingda-
 5 rėngkek; pikirna soesaheun pisan. 'Hate
 kaola djėdjėritan koe hal Moab; kaka-
 boeranana nėpi ka nagara Soar, sapi
 oemoer tiloe taoen teja. Saestoena nan-
 djakna dina tandjakan Loehit bari tjeu-
 rik; saėnjana sapatat djalan ka nagara
 Horonaim eta teh tingdjalėrit, pada alok-
 6 alok kabalahian. 'Saestoena tjai Nimrim
 bakal sarowoeng; noe matak djoedjoe-
 koetan datang ka perang, dangdaoenan
 datang ka bejak, taja pisan sipat noe

7 haredjo. 'Sabab kitoe arta-banda beunangna, djeung teuteundeunanana, koe eta bakal diakoetan, dipeuntaskeun ka
8 soesoekan waroe lot. 'Wantoe hal djėdjėritan teja ngoerilingan sawėwėngkėran Moab; midangdamna nėpi ka nagara Eglaim, sarta midangdamna nėpi ka nagara Ber-Elim. 'Saestoena tjai Dimon pinoeh koe gėtih; karana kami ka Dimon rek nėrapkeun leuwihan; singa bakal ngadatangan ka kakaboeran oerang Moab, sarta ka sesa eusi tanah.

a p. 16: 12. *b* p. 22: 12; Jėr. 48: 37; Jėh. 7: 18.
c Jėr. 48: 38.

PASAL 16.

Geur a maraneh ngirimkeun anak domba ti nagara Sela, pėlėbah tėgal lėga, pikeun anoe njangking tanah, nja ka
2 goenoeng anak Sion! 'Karana sapėrti manoe k ngalantrah, b sajangna dikoe-koeprak, nja kitoe pilampaheun anak Moab awewe di peupeuntasan tji Arnon.
3 'Koedoe pada nganteuran tarekah, milampah kaādilan; kalangkang maneh di tėngah tėngari djjeun sapėrti ti peuting; soempoetkeun boeboedalan; anoe ngalantrah poma koe maneh oelah di
4 njatakeun. 'Boeboedalan bangsa kaoela sina ngaloembara di maneh; eh Moab! maneh sing djadi panjoempoetan pikeun eta tina sabab noe ngaroeksak; karana
c noe ngadjėpit teh ėngke moesna, noe ngaroeksak ėngke bejak, noe ngidėk-ngidėk ėngke toempės, leungit ti boemi.
5 'Sabalikna mėngke diadėgkeun hidji pangtjalikan tina kaāsihan; d sarta dina eta teh pilinggiheun hidji noe sipat satohoe, di djėro himah Dawoed, njėpėng hoekoem, djeung ngėrsakeun kabėnėran, sarta enggal midamėl kaādilan.

a 2 Radj. 3: 4. *b* p. 10: 14. *c* p. 14: 4. *d* p. 9: 6; 32: 1.

6 a Kaoela geus ngadarengge bedja hal kamagoengan Moab; angkoeheun kabina-bina; nja adigoeng, nja kamagoengan, nja gėde ambėk; tapi soewabanana teu
7 kijeu-kijeu. 'Sabab kitoe, oerang Moab mėngke midangdam koe hal diri Moab, kabeh ge bakal midangdam; koe hal padėmen nagara Kir-Hareset maraneh bakal hoemarėgoeng; geus tangtoe eta
8 teh diboerak-barik. 'Saestoena b lahan nagara Hesbon araloem; moenggoehing kėbon anggoer Sibma, djoeragan bangsa-bangsa geus pada ngababadan areuj-

areujna; tadina eta narėpi ka nagara Jaser, ngarėmbat di tėgal lėga; dahan-dahanna ngareuj, datang ka meuntas
9 laoet. 'Sabab kitoe kaoela sėdja njeung-tjeurikan kėbon anggoer Sibma, miloe tjeurik djeung oerang Jaser; ėh, Hesbon djeung Elale! maneh dek disina rėmbės koe tji-panon kaoela; karana oesoem maneh ngala boeboewahan djeung oesoem maneh diboewat kaboeroe koe soesoerakan pėrang. 'Djadi kaboengahan djeung kagėrahan dileungitkeun ti pakėbonan, wani dina kėkėbonan anggoer euweuh sėsėnggakan, euweuh soesoerakan; geus taja toekang ngirik noe ngirik anggoer dina pamėrėsan; karamean
11 koe kami geus dieureunkeun. 'Sabab kitoe c beuteung kaoela ngalėngis koe hal Moab, sapėrti katjapi; djeung angėn kaoela koemėrėtėg koe hal Kir-Heres.
12 'Ari geus kitoe, lamoen Moab nembongkeun maneh, lamoen njoesahkeun maneh d dina pamoedjaan teh, bari asoep ka kasoetjianana nėnėda, moal aja djad-jadina. a Jėr. 48: 29. b Jėr. 48: 32. c p. 15: 5. d p. 15: 2.
13 Tah, kitoe pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran hal Moab, bareto.
14 'Ari ajeuna Pangeran ngandika deui, kijeu pangandikana: Di djėro tiloe taoen, sabijasa a taoen djalma boeboeroeh, kamoeljaan Moab teh tangtoe datang ka hina, katoet djalmana noe mangpirang-pirang lobana; ari pisesaeunana saeutik pisan, moal rosa. a Aj. 14: 6; p. 21: 16.

PASAL 17.

Ijeu teh a babawaan Damsik.

a p. 13: 1; Jėr. 49: 23.

Masing njaho, Damsik bakal disingkirkeun, leungit kanagaraanana; mėngke eta djadi toempoekan batoe roegroeg.
2 'Nagara Aroer bakal pada tiiseun, oeroetna pigeusaneun ingon-ingon; nja eta mėngke ngabajak, sarta moal aja noe
3 matak reuwas. 'Ari benteng mėngke dieuweuhkeun ti Epraim, kitoe deui karadjaan ti Damsik, reudjeung sesa oerang Sam; pidjadieunana a sapėrti kamoeljaan anak-intjoe Israil, lahiran Pangeran sawadya-balad. a Mik. 1: 6.
4 Ari geus kitoe, dina mangsa eta kamoeljaan Jakoeb piwaloerateun, djeung
5 kalintoehan awakna pikeroeėun. 'Ari pidjadieunana sapėrti aja noe diboewat,

ngeupeul piboewateun, pek koe leu-
ngeunna dipiboewatan ranggeujanana;
estoe pidjadieunana saperti aja noe moe-
loeng heutjak di lĕbak Rĕpaim. 'Tatapi
6 aja oge noe kari geusan poeporieun,
"saperti ngadjoel boewah djetoen, doewa
tiloe siki dina tjongo pontjotna, opat
lima siki dina dahan tangkal noe sok
leubeut, lahiran Pangeran, Allah Israil.
7 'Dina mangsa eta manoesa teh pinili-
keun ka noe ngadamĕl ka manehanana,
sarta panonna tĕgĕseun kana ^b Kasoetji
8 Israil. 'Harita moal nilik deui kana
altar-altar, ^c djidjjeunan leungeunna,
djeung moal nendjo deui ka beunang
migawe ramona, ^d nja eta sipat Asera
9 djeung titiron mata-poĕ teja. 'Dina mang-
sa eta nagarana noe rareugreug pidja-
dieun saperti ĕnggon tiiseun noe di djĕro
leuweung djeung di pontjot goenoeng,
noe ditaringgalkeun tina sabab oerang
10 Israil teja; estoe djadi soewoeng. 'Ka-
rana maneh geus mopohokeun ka Allah
kasalamĕtan maneh, ^e sarta maneh han-
teu ingĕt ka Batoe karang pangreug-
reugan maneh teja; sabab kitoe maneh
teh geus mĕlak pĕpĕlakan karĕsĕpan,
djeung ditantjĕban bibit anggoer sedjen.
11 'Keur basana maneh mĕlak, seug koe
maneh dikikis, ari isoekna pĕlak maneh
koe maneh geus datang ka kĕmbangan;
ana dipiboewatan wani noempoek keur
poĕan aja kasangsaraĕn djeung panjakit
pajah. ^a p. 24: 13. ^b p. 1: 4. ^c p. 2: 8.
^d 3 Moesa 26: 30; 1 Radj. 14: 23. ^e 5 Moesa 32: 15, 18.

12 Adoeh, aja sora ngagoeroeh bangsa
pirang-pirang! ngagoeroehna saperti nga-
goeroeh laoetan; adoeh, aja sora nga-
djĕgoer kaom-kaom! ngadjĕgoerna sa-
13 pĕrti ngadjĕgoer tjai pohara! 'Estoe
kaom-kaom bakal tingdjalĕgoer, saperti
ngadjĕgoer tjai gĕde; tatapi koe an-
djeunna mĕngke ^a diseuseul, seg bakal
kaboer djaoeh, sarta dioebrak-abrik, ^b
tjara hoeoet di goenoeng-goenoeng katĕ-
bak angin, djeung saperti ^c pĕlĕdoeg moen-
14 tir katĕbak topan. 'Mĕnĕran reup peu-
ting, doemadakan, aja panjingsijeunan;
samemeh braj beurang maranehanana
geus euweuh. ^d Tah, kitoe pibagianean
djalma noe ngarampogan ka oerang,
sarta pidoeoemaneun djalma noe nga-
rajahan ka oerang. ^a Djab. 76: 7.
^b Djab. 1: 4; p. 29: 5. ^c Djab. 83: 14. ^d Aj. 20: 29.

PASAL 18.

A doeh tanah, ĕnggon tinghariĕng djang-
djang, noe di peuntaseun waloengan
2 Koes, 'noe sok ngoatoesan djalma djalan
laoet, toempak sampan wawalinian, dina
tonggong tjai! Eh, oatoesan tangginas!
geura laleumpang ka hidji bangsa noe
djangkoeng nja herang; bangsa noe ma-
tak sijeun ti barang aja ka-ajeunakeun;
nja toekang atoeran-atoeran djeung toe-
kang ngidĕk-ngidĕk, anoe dirajahan ta-
3 nahna koe waloengan-waloengan. 'Eh,
sakabeh priboemi djagat, djeung sakoer
noe ngĕnggonan boemi! ^a samangsa aja
hidji bandera ditandjeurkeun di goe-
noeng-goenoeng, koedoe pada nendjo-
keun; djeung samangsa aja sangkakala
4 ditijoeup, koedoe pada ngadengekeun. 'Ka-
rana kaoela didatangan timbalan Pa-
ngeran noe kijeu: Kami kĕrsa ^b loeng-
goeh bae, ^c bari ningalikeun ti pang-
linggihan kami; saperti panas mengret
ti beurang, tjara mega iboen keur panas
5 oesoem diboewat. 'Karana samemeh di-
boewat, sabada kĕmbangan, ^d dimana
koedoena rek djadi boewah asak, pek
koe andjeunna areuj-areujna bade di-
keureutan koe arit, djeung dahan-da-
hanna bade disingkahkeun, dipahpralan.
6 'Bade ditilarkeun sarerejana adjang ma-
noek bangsa njambĕr, noe di goenoeng-
goenoeng, sarta adjang sasatoan boemi;
seug dipoeoekan manoeek bangsa njam-
bĕr teh satoengtoeng oesoem panas,
djeung dipoeoekan saroepaning sasatoan
boemi teh satoengtoeng oesoem tiris.
7 'Dina mangsa harita eta bangsa noe
djangkoeng nja herang, bangsa noe ma-
tak sijeun ti barang aja ka-ajeunakeun,
nja toekang atoeran-atoeran djeung toe-
kang ngidĕk-ngidĕk, anoe dirajahan ta-
nahna koe waloengan-waloengan teja,
^e tangtoe njanggakeun pangabakti ka
Pangeran sawadya-balad, ^f ka ĕnggon
padjĕnĕngan Pangeran sawadya-balad,
nja ka goenoeng Sion. ^a p. 13: 2.
^b Djab. 83: 2. ^c Djab. 33: 14. ^d Aj. 15: 33. ^e Djab.
68: 30, 32. ^f 5 Moesa 12: 5.

PASAL 19.

Ijeu teh ^a babawaĕn Mĕsir. ^a p. 13: 1; Jĕr. 46: 2.
Masing njaho, Pangeran nitihan hidji
mega kĕntjĕng, kĕrsa njoempingan tanah

- Měsir; ari brahala Měsir bakal ngarědjat ti pajoeneun andjeunna, djeung hate oerang Měsir bakal galimir di djěro dirina. 'Sarta kami bakal njolokan oerang Měsir ka pada oerang Měsir; seug bakal silih-pěrangan doeloer pada doeloer, batoer pada batoer, nagara pada nagara, karadjaän pada karadjaän.
- 2 'Djeung roh oerang Měsir bakal didaměl kosong di djěro dirina; sarta ^a tarekahna koe kami rek dileungitkeun; geus kitoe eta bakal pada ngoemahaän ka brahala-brahala, ka djoeroe-djoeroe těnoeng, ka toekang-toekang njaroemah, djeung ka toekang-toekang ngoesoemah.
- 3 'Malah oerang Měsir koe kami rek diselehkeun ka leungeun djoeragan noe kěsit; nja hidji radja noe běngis bakal ngaradjaän ka dinja, lahiran Goesti,
- 4 Pangeran sawadya-balad. 'Djeung deui tjai laoet bakal ngoletrak, sarta waloengan bakal saät, wani toehoer. 'Toer waloengan bakal pada baoe batjin; bangawan Měsir bakal arorot, wani saraät; bajongbong djeung darengdeng bakal lalempe. 'Sampalan-sampalan mapaj bangawan, mapaj sisi bangawan, kitoe deui sakabeh pěpělakan toeroet bangawan, bakal garing, kakěboetkeun koe angin, datang ka euweuhna. 'Ari palikapalika bakal tinggarěroeng; ^b sakoer noe sok ngantjělomkeun oeseup ka bangawan bakal tingharoeroeng, sarta noe sok ngaroengkoepkeun heurap ka tjai-tjai bakal araloem. 'Djeung deui toekang migawe haramaj beunang maoed bakal areraeun, ^c barěng sakoer toekang ninoen lawon bodas. 'Malah tihang-tihang nagara bakal dirarěmoekkeun; sakabeh toekang boeboeroeh bakal pada ngoeloewoet pikir. 'Kapala-kapala Soan woengkoel djalma paloeng bae; pangrěmpoegan Piraon noe pangpintěrna ge bodo pisan pirěmpoegna. Koemaha maraneh bisa ngomong ka Piraon, jen: Koering teh toeroenan djalma palintěr,
- 5 toeroenan radja-radja baheula? 'Di mana ajeuna ^d djalma pintěr bangsa maneh? sina ngabaredjakeun ka maneh, djeung sina nganjarahokeun anoe dipastenkeun koe Pangeran sawadya-balad hal tanah
- 6 Měsir. 'Kapala-kapala Soan teh geus djaradi paloeng; kapala-kapala Nop pada kagělo; oerang Měsir pada kasasabkeun koe
- 14 batoe-djoeroe kaom-kaomna. 'Pangeran ka těngah eta ^e geus ngasoepeun hidji roh bengkok, noe matak njarasabkeun ka oerang Měsir dina sakabeh kalakoeanana, sapěrti djalma mabok daloegdagdiligdeug dina oetahna. 'Sarta oerang Měsir teh moal aja deui pagawean, lampahkeuneun ^f hoeloe atawa boentoet, palapah atawa wawalinian. ^a Djab. 33:10. ^b 4 Moesa 11:5. ^c Jěh. 27:7. ^d p. 47:13. ^e p. 29:10. ^f p. 9:14.
- 15 Dina mangsa eta oerang Měsir teh pidjadieun sapěrti awewe; nja ngagidir nja sijeun tina sabab dioengkoelkeunana panangan Pangeran sawadya-balad, anoe koe andjeunna dioengkoelkeun ka loe-
- 16 hoereun eta. 'Harita tanah Joeda djadi matak baloewas ka oerang Měsir; sahasaha noe kaingětan ka eta, tangtoe sijeuneun, ^a tina sabab papasten Pangeran sawadya-balad, anoe koe andjeunna geus dipastenkeun ka dinja. ^a p. 14:27.
- 17 Dina mangsa eta di tanah Měsir pijaen lima nagara noe ngomong basa Kanaan, sarta ^a soempah ka Pangeran sawadya-balad; anoe hidji bakal disěboet
- 18 nagara pangroeksakan. 'Dina mangsa eta di těngah tanah Měsir pijaen hidji altar bade ka Pangeran, sarta di pělěbah watěsna pijaen hidji tihang bade ka
- 19 Pangeran. 'Nja eta minangka tanda djeung saksi di tanah Měsir teh bade ka Pangeran sawadya-balad. Karana oerang Měsir bakal pada sasambat ka Pangeran tina sabab anoe nganjaja; ladjěng andjeunna bade miwarang ka maranehanana ^b hidji poerah noeloeng nja gěgěden; seug maranehanana koe
- 20 eta pada dileupaskeun. 'Sarta Pangeran tangtoe nganjahokeun andjeun ka oerang Měsir teh, anoe matak oerang Měsir datang ka pada nganjahokeun ka Pangeran dina mangsa harita, ^c djeung bakal pada ngabaktikeun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan, toer bakal ka laloewar nadar ka Pangeran,
- 21 sarta nalaoer. 'Djadi Pangeran bade ngagěboeg ka oerang Měsir teh, matak balahi, ^d tapi ditjageurkeun deui; djeung bakal tarobat ka Pangeran, sarta koe andjeunna ditarima, bari ditjalageurkeun. ^a Jěr. 12:16. ^b Neh. 9:27. ^c Djab. 68:32; Mal. 1:11. ^d 5 Moesa 32:39.

23 Dina mangsa eta piajaeun hidji djalan
gĕde ti Mĕsir ka Asoer; ari oerang Asoer
pidatangeun ka Mĕsir, kitoe deui oerang
Mĕsir pidatangeun ka Asoer; malah oe-
rang Mĕsir bakal ngabarakti babarĕngan
24 djeung oerang Asoer. 'Dina mangsa eta
Israil djadi katiloena ka Mĕsir djeung
ka Asoer, matak bĕrkah di tĕngah boemi.
25 'Sarehna pada dibĕrkahan koe Pangeran
sawadya-balad, kijeu timbalanana: Sing
salamĕt oemat kami oerang Mĕsir, djeung
dadamĕlan panangan kami oerang Asoer,
sarta kagoengan kami oerang Israil!

PASAL 20.

Mangsa taoen ^a Tartan datang ka na-
gara Asdod, basa eta dititah koe
Sargon, radja Asoer, sarta mĕrangan
2 ka Asdod tĕpi ka beunangna teja, 'nja
dina mangsa eta Pangeran ngandika
koe lantaran Jĕsaja poeta Amos, ari
pangandikana: Maneh geura leumpang,
sarta boeka karoeng tina tjangkeng ma-
neh, djeung taroempah maneh laĕnan
tina soekoe maneh. Prak Jĕsaja milam-
pah kitoe; leumpangna poeroetjoel, bari
3 teu ditaroempah. 'Tidinja Pangeran nim-
balan: Sakoemaha abdi kami Jĕsaja
leumpangna poeroetjoel bari teu dita-
roempah tiloe taoen lilana, ^b djadi tanda
djeung alamat hal pĕrkara Mĕsir djeung
4 hal pĕrkara Koes teja: 'nja kitoe radja
Asoer mĕngke ngagiringkeun djalma dja-
rahan ti Mĕsir djeung djalma bojongan
ti Koes, kolot-boedak paroeroetjoel bari
teu ditararoempah, sarta marorete bi-
ritna, matak wirang oerang Mĕsir.
5 'Mangsa eta maranehanana pirareuwa-
seun djeung piareraeun, tina sabab oe-
rang Koes, noe diandĕlkeun koe mara-
nehanana, djeung tina sabab oerang
Mĕsir, ^c noe diagoelkeun koe marane-
6 hanana. 'Sarta priboemi eta tanah sisi
laoet teh bakal pada ngomong dina
mangsa harita: Tah, kitoe djadina an-
dĕlan oerang, noe koe oerang diboeroe,
menta toeloeng, soepaja diloepoetkeun
ti radja Asoer teja; ari oerang teh koe-
maha nja pirahjoeĕun? ^a 2 Radj. 18:17.
^b p. 8:18. ^c p. 30:2.

PASAL 21.

Ijeu teh ^a babawaĕn tĕgal lĕga sisi laoet.
^a p. 13:1.
Sapĕrti angin topan ngadoepak ^a

njorang tanah kidoel, nja kitoe noe
pidjĕboeleun ti tĕgal lĕga, ti tanah noe
2 matak sijeun. 'Aja tetendjoan bangĕt
pisan, dinjahokeun ka kaoela. ^b Toekang
tjidra teh sok njidra, djeung toekang
ngaroeksak teh sok ngaroeksak. Eh,
bangsa Elam! geura indit; eh, bangsa
Madajin! geura ngĕpoeng. Sagala roe-
hah-rahoeh tina sabab eta teja koe kami
3 rek dieureunkeun. 'Pedah kitoe tjang-
keng kaoela pinoeh koe peurih; nja ka-
oela teh kataradjang njĕri, ^c sapĕrti
njĕri noe keur ngadjoeroe; kaoela pa-
paroengkoetan tina sabab noe kadenge;
kaoela soemĕblak tina sabab noe ka-
4 tendjo. 'Hate kaoela asa kasasar; ka-
reuwasan ngagetkeun ka kaoela; wantji
sareupna, karĕsĕp kaoela, geus didja-
5 dikeun matak ngagidir kaoela. 'Eta teh
natakeun medja; ari noe kĕmit nga-
djaga; brak njatoe-nginoem. Eh kapala-
kapala! geura darangdan, marinjakan
6 kĕpĕng! 'Karana kaoela koe Goesti geus
ditimbalan kijeu: Maneh geura bral,
ngadĕgkeun hidji toekang kĕmit; sina
ngabedjakeun anoe katendjo koe ma-
7 nehanana! 'Beh, eta teh nendjo saĕleutan
noe taroempak koeda, doewa-doewa;
woeh deui saĕleutan kalde djeung saĕleu-
tan onta. Ari toekang kĕmit teh sarĕgĕp
8 ngadengekeunana, gĕmĕt pisan. 'Tidinja
oendjoekan sarta bĕdas, sorana tjara
singa: Noen Goesti! simkoering nang-
toeng dina palalangon, teu pĕtot-pĕtot,
sadintĕn-dintĕn; sarĕng simkoering nga-
djantĕng dina pangdjagaĕn saban-saban
9 wĕngi. 'Doemadakan, itoe djĕboel sa-
aleutan djalma noe taroempak koeda,
doewa-doewa. Pok eta teh ngomong:
^d Geus roeboeh, geus roeboeh Baboel,
djeung sakabeh artja aĕllahanana geus
10 diroeksakkeun kana taneuh. 'Ēh, toe-
toean kaoela djeung anak pangirikan
kaoela! ari noe kadenge koe kaoela ti
Pangeran sawadya-balad, Allah Israil
teh, nja eta koe kaoela geus dibedja-
keun ka maraneh. ^a Djak. 9:14. ^b p. 24:16.
^c p. 26:17. ^d Jer. 51:8; Wahj. 18:2.

11 Ijeu teh babawaĕn Doema.

^a Ti tanah Seir aja noe ngagĕro ka
kaoela: Eh, poerah ngadjaga! koemaha
peuting teh? Eh, poerah ngadjaga! koe-
12 maha peuting teh? 'Ngadjawab poerah
ngadjaga: Geus isoek, tapi peuting keneh.

Oepama maraneh hajang nanja deui, seg nanja; geura baralik, éngke ka dijeu deui.

a 5 Moca 2 : 5.

13 Ijeu teh babawaan Arab.

Eh, kapilah oerang Dėdan! maraneh pimareutingeun di djėro leuweung di Arab. 'Aja noe narejang ka noe halabhab, pada ngirim tjai; priboemi tanah Tema maranggihan ka noe kaboer, pada nganteuran roti. 'Karana kalabcerna sijeun pėdang, sijeun pėdang beunang matėk, djeung sijeun gondewa beunang mėntang, sarta sijeun pėrang bangėt. 'Karana kaoela koe Goesti geus ditimbangan kijeu: Di djėro sataoen, *a* sabijasa taoen djalma boeboeroeh, sakabeh kamoeljaan

17 *b* Kedar tangtoe datang ka bejak. 'Sarta ari sesa bilangan toekang panah, prawira oerang Kedar, tangtoe saeutik pisan; *c* karana Pangeran, Allah Israil, noe ngandika kitoe.

a p. 16 : 14.

b Jėr. 49 : 28. *c* p. 22 : 25.

PASAL 22.

Ijeu teh *a* babawaan lėbak tetendjoan.

a p. 13 : 1.

Koe naon maneh teh, noe matak maneh sakabeh *a* oenggah ka loehoer imah?

2 'Eh maneh, noe pinoeh koe tagiwoer, nagara roesoeh, koeta soeka-soeka! djalma maneh noe kasabėt *b* lain kasabėt koe pėdang, sarta lain paeh pėrang.

3 'Sakabeh kapala maneh kalaboer sare-rejana, pada dibarogod koe toekang panah; sakabeh djalma maneh noe kapanggih dibarogod sarerejana, pada ngalolos djaoeh pisan. 'Sabab kitoe tjarek kaoela: Geura pada ngalijeus ka kaoela, dek tjeurik kanjėnjėrian; montong njaroesahkeun maneh ngalilipoer ka kaoela tina hal karoeksakan *c* anak bangsa

5 kaoela. 'Karana ijeu teh poė karoesoehan, djeung pangidėk-ngidėk, sarta kagoejoeran ti Goesti, Pangeran sawadyabalad, dina lėbak tetendjoan; nja poė dibongkar tembok, djeung djėdjėritan

6 njanghareup ka goenoeng. 'Karana oerang Elam geus njokot wadah djamparing, mawa kareta dieusi djalma djeung noe taroempak koeda; sarta oerang Kir

7 geus moekakeun kėpėng. 'Ari geus kitoe, lėbak maneh noe pangaroentjoelna parinoeh koe kareta, sarta noe taroempak koeda teh araja di hareupeun lawang.

8 'Seug andjeunna moekakeun dingding Joeda; sarta maneh dina poė eta ngaloris pakarang *d* di gėdong leuweung.

9 'Djeung maraneh nendjoan beulah-beulah dajėuh Dawoed, saėnjana loba pisan; toer maraneh ngoempoeleun tjai empang hilir. 'Ari imah Jėroesalem koe maraneh dibilang, djeung ngabongkar imah sawareh, baris mageuhkeun koeta.

11 'Malah maraneh njijeun deui hidji empang *e* dina sėla-sėla doewa koeta, baris tjai empang heubeul. *f* Tatapi maraneh teu tolih ka noe ngadamėl kitoe, sarta noe ngadjadikeun kitoe ti anggalna teja

12 koe maraneh teu dipadoeli. 'Ari Goesti, Pangeran sawadyabalad teh, dina poė eta miwarang tjeurik sarta aloek-aloe-

13 kan, miwarang *g* goendoel djeung disamping karoeng. 'Sihoreng teh noe aja kaatohan djeung kaboengahan, modaran sapi djeung meuntjitan domba, njatoe laeok *h* sarta nginoem anggoer; [aromongna]: 'Hajoe, oerang njatoe-nginoem; karana isoekan oerang teh paeh!

14 'Ari Pangeran sawadyabalad teh *j* geus ngebrehkeun ka kaoela: Eta kadorakaan teh tėpi ka maraneh paeh ge moal dihampoera ka maraneh; kitoe timbalan Goesti, Pangeran sawadyabalad.

a p. 15 : 3. *b* Njanj. 4 : 9. *c* Jėr. 4 : 11. *d* 1 Radj. 7 : 2.

e 2 Radj. 25 : 4. *f* p. 5 : 12. *g* p. 15 : 2. *h* p. 56 : 12.

i 1 Kor. 15 : 32. *j* 1 Sam. 9 : 15.

15 Aja deui timbalan Goesti, Pangeran sawadyabalad teh, kijeu: Maneh geura bral, ngadatangan mantri djėro, nja eta Sebna, noe njėkėl gėdong teja; [koedoe mopojan kijeu]: 'Maneh boga naon di dijeu? djeung maneh boga saha di dijeu, wėt maneh di dijeu njijeun pikoeboereun adjang maneh, tjara noe njijeun pikoeboereun keur dirina di énggon loehoer, nja natah dina batoe tjadas geusan pangtjittingan sorangan? 'Masing njaho, maneh mėngke koe Pangeran dialoengkeun; ngaloengkeunana sapėrti djalma lalaki; sarta maneh koe andjeunna bakal

18 diboengkoes dibobontot. 'Seug maneh koe andjeunna digoeling-goelingkeun; nja digoelingkeun sapėrti bola, ka hidji tanah noe lėga ngentja-ngatoehoe; nja di dinja maneh pipaeheun, sarta nja di dinja piajaeunana kareta maneh noe moelja-moelja, eh maneh noe matak

19 hina ka gėdong djoeragan maneh! 'Djadi

maneh koe kami rek didjongklokkeun tina tjĕtjĕkĕlan maneh, sarta maneh bakal dipotjot ti kapangkatan maneh.

20 'Ari geus kitoe, dina poĕ eta kami rek njaoer abdi kami Eljakim anak Hilkia;

21 'nja eta koe kami rek dipakeanan badjoe maneh, djeung dibeubeuran saboek maneh, sarta kadjĕnĕngan maneh koe kami rek dipaparinkeun ka leungeun eta; ari eta teh pidjadieun bapa ka priboemi Jĕroesalem djeung ka anak-intjoe Joeda. 'Sarta ^a sosi gĕdong Dawoed koe kami rek diteundeun dina taktak eta, sina ngaboekakeun, taja noe meundeutkeun, djeung sina meundeutkeun, taja noe ngaboekakeun. 'Malah eta koe kami rek ditantjĕbkeun, ^b sapĕrti pakoe dina ĕnggon pageuh; sarta pidjadieun minangka korsi kamoeljaĕn

24 pikeun bangsa bapana. 'Djeung bakal disangsangan sakabeh kamoeljaĕn bangsa bapana, saseke-selerna, sakabeh barang noe leutik-leutik, ti sĕpĕt barang sipat bokor, tĕpi ka sakabeh barang

25 sipat kĕndi. 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad teh, seug eta pakoe, noe ditantjĕbkeun dina ĕnggon pageuh teja, bakal disingkirkeun; tangtoe ditilas, toeloj tjoplok; ari eta barang-barang anoe njangsang ka dinja teja, bakal dibasmi; ^c karena Pangeran noe ngandika kitoe. ^a Wahj. 3: 7. ^b Esr. 9: 8. ^c p. 21: 17; 24: 3.

PASAL 23.

Ijeu teh ^a babawaĕn Tiroes.

^a p. 13: 1; Jĕh. 26: 27.

Eh, ^a kapal Tarsis! geura maridangdam; karena nagara Tiroes geus diroeksak, taja imah, taja geusan asoep;

2 ti tanah Kitim meunangna bedja. 'Eh, priboemi poelo! geura rarepeh. Nangkoda Sidon, noe sok lalajaran di laoet,

3 tadina pada minoehan ka maneh. 'Sarta pĕpĕlakan tji Sihor, beubeunangan tji Ēnil, djadi kahasilan eta, njorang laoet gĕde; toer eta teh djadi pasar sagala

4 bangsa. 'Eh Sidon! maneh masing era; karena laoet djeung ĕnggon wĕwĕg di laoet ngomong, kijeu pokna: Koela teu ngarasa njĕri ngadjoeroe, soemawonna boga anak; koela teu ngamoemoele anak

5 noe boedjang, teu ngagĕdekeun anak

Mĕsir, bakal parĕriheun tina tjarita hal

6 Tiroes. 'Eh, priboemi poelo! geura parindah ka Tarsis, bari maridangdam.

7 'Karah kitoe nagara maraneh noe soekasoeka teh? Ari asalna ti djaman baheula, sarta dibawa koe soekoe sorangan

8 ka noe djaoeh, baris ngoembara. 'Na saha noe ngĕrsakeun kitoe ka Tiroes, noe sok ngagandjar makoeta, sarta nangkodana pada kapala, soedagarna pangkahormatna di boemi? 'Nja Pangeran sawadya-balad noe ngĕrsakeun kitoe

9 teh; noe dipandang nganistakeun kamaagoenganing sagala kamoeljaĕn, djeung ngahinakeun sakabeh noe pangkahormatna di boemi teja. 'Eh, anak Tarsis! geura bojor ka tanah maneh, sapĕrti

11 tji Ēnil; ^b da geus taja beubeurna. 'Andjeunna geus njodorkeun pananganana ka loehoereun laoet, ngobahkeun karadjaĕn-karadjaĕn; Pangeran geus miwarang hal tanah ^c Kanaĕn, koedoe di

12 toempoer ĕnggonna warĕwĕg. 'Sarta ari timbalanana: Eh parawan, anak Sidon, noe dikanijaja! maneh ka-hareupna moal soeka-soeka deui. Geura dangĕan, pindah ka tanah Kitim! Nadjan di dinja

13 ge maneh moal manggih reureuh. 'Toeh geuning, tanah Kasdim; eta bangsa tadina teu aja; oerang Asoer noe ngadĕgkeun eta keur djalma tanah kareĕng; nja eta narangtoengkeun panggoengpanggoengna djeung ngaroegroegkeun karaton-karatonna; nagara teh koe eta

14 didjadikeun hoenjoedan. 'Eh, kapal Tarsis! geura maridangdam; karena ĕnggon maraneh noe wĕwĕg teh geus diroeksak.

15 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Tiroes teh bakal djomlo toedjoeh poeloeh taoen lilana, noeroetkeun oemoer radja hidji; geus toetoep noe toedjoeh poeloeh taoen

16 teh, ka Tiroes bakal kalaksanakeun oenina njanjian dajang teja: 'Eh, dajang djomlo! geura njokot katjapi, los ngamen di nagara, sing ngeunah nja ngatjapi, sing tjĕpĕt nja njanji, soepaja

17 neh lakoe deui! 'Karena sanggeus toetoep noe toedjoeh poeloeh taoen teh, Pangeran bade ngalajad ka Tiroes; toeloj Tiroes malikan deui kana ngarahna pamadjĕg, ^d sarta djinah deui djeung sakabeh karadjaĕn doenya di satong-

18 gong boemi. 'Tatapi kaoentoenganana djeung pamadjĕgna bakal soetji bade

ka Pangeran; moal diëlöp djeung moal diampihan; satëgësna kaoentoenganana piadjangeun sakoer noe ngarënggon di pajoeneun Pangeran, soepaja dadaharan datang ka seubeuhna, sarta baris pakean aloes. *a p. 2:16. b Aj. 12:18, 21.*

c 1 Moesa 10:15. d Wahj. 17:2.

PASAL 24.

Masing nganjahokeun, Pangeran bade ngosongkeun boemi, sarta didamël baroentak; ari tonggong boemi koe andjeunna bade dibalik, djeung priboemina dipabalëntjarkeun. 'Ari geus kitoe, sakoemaha djalma loba, nja kitoe keneh panghoeloe; sakoemaha badega, nja kitoe keneh doenganganana; sakoemaha eusi-imah, nja kitoe keneh djoeraganana istri; *a* sakoemaha noe meuli, nja kitoe keneh noe ngadjoewal; sakoemaha noe ngindjeumkeun, nja kitoe keneh noe ngindjeum; sakoemaha noe mihoetangkeun, *3* nja kitoe keneh noe boga hoetang. 'Boemi teh tangtoe dikosongkeun wani bërësih, djeung dirajahan wani bejak; *b* karana Pangeran noe ngandika pangandika kitoe. 'Boemi teh *c* prihatin nja lempes; djagat teh aloem nja lempes; noe loehoer djalma eusi boemi teh araloem. *4* 'Karana boemi teh *d* kanadjisan handapeun priboemina; sabab pada ngarëmpak papakon, ngadoepak pikoekoeh, ngarobahkeun përdjangdjian langgëng. 'Pedah kitoe boemi teh dihakan panjapa, djeung priboemina njarandang lara; pedah kitoe djalma eusi boemi teh gararing, toer *7* manoesana kari saeutik pisan. 'Anggoer anjar teh prihatin, *e* tangkal anggoer teh aloem; sakoer noe tadina boengah *8* hate tingroemahoeh. 'Kaätohan nërëbang geus djëmpe; gandeng noe saroeakasoea geus eureun; kaätohan ngatjapi *9* geus djëmpe. 'Moal aja deui noe nginoem anggoer make kakawihan; arak *10* pipaiteun ka noe nginoem. 'Nagara noe soewoeng teh geus diroeksak; oenggal imah geus dipeundeutkeun, taja noe bisa *11* asoep. 'Di loeloeroeng-loeloeroeng patingdarëngkek tina hal anggoer; sagala kaboengahan geus djëmpling; kaätohan *12* boemi geus toeloej. 'Di djëro nagara ngan kari soewoengna, sarta lawangna *13* geus dikadekan, digëmpoer. 'Karana nja kijeu pidjadieunana di sadjëro boemi,

di têngah bangsa-bangsa, *f* sapërti ngadjoel boewah djetoen, sapërti moepoeri *14* satoetoep ngala boewah anggoer. 'Eta teh bakal sarënggak, sarta tarik sowarana; pada soesoerakan tina kaägoengan *15* Pangeran, ti tëbeh laoet. 'Sabab kitoe geura pada ngahormatan ka Pangeran di tëbeh wetan; *g* geura pada ngahormatan ka padjënëngan Pangeran, Allah Israil, di poelo-poelo laoet! *a* Jëh. 7:12, 13.

b p. 22:25. c p. 33:9. d 4 Moesa 35:33. e Joël 1:12, 17, 18. f p. 17:5, 6. g Djab. 97:1.

16 Ti toengtoeng boemi oerang ngadenge poepoedjian, ngamoeljakeun ka noe Langkoeng Adil. Dëmi tjarek kaoela: Lah, aing asa adjoer, asa adjoer; pibalaieun diri aing! *a* toekang tjidra sok njalidra; estoe lantaran tjidra toekang *17* tjidra njalidra. 'Eh, djalma eusi boemi! *b* maneh ëngke kataradjang sijeun, djeung *18* lombang, sarta djirët. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe mangloempatkeun sowara matak sijeun, tangtoe tigoebtag kana lombang; djeung saha-saha noe handjat ti djëro lombang, tangtoe karingkoes koe djirët; karana *c* peundeut di manggoeng geus marolongo, sarta *d* padëmen *19* boemi arojag. 'Boemi teh bakal lëboer-adjoer, boemi bakal rëmoek-boeboek, *20* boemi bakal goejan-gajoen. 'Boemi bakal galoewang-galejong tjara noe mabok, djeung oenggoet-oenggoetan sapërti pondok; sarta boemi bakal beurat koe kamasiatanana, noe matak roeboeh, sarta moal hoedang deui. *a p. 21:2. b Jër. 48:43.*

c 1 Moesa 7:11. d Djab. 82:5.

21 Ari geus kitoe, dina poë eta Pangeran tangtoe njiksa *a* ka balad manggoeng noe di mangoeng, sarta ka radja-radja *22* boemi noe di boemi. 'Djeung bakal dikoempoeleun, sapërti sakitan dikoempoeleun kana gorowong, bari seug pada ditoetoep dina pandjara; *b* ari geus lila *23* antarana toeloej pada disiksa deui. 'Dinjinja *c* boelan teh bakal wirang, djeung panon-poë bakal era; karana Pangeran sawadya-balad teh harita djoemënëng radja di goenoeng Sion, nja eta di Jëroesalem, di hareupeun para sësëpoehna, sarta nganggo kamoeljaän. *a Ep. 2:2.*

b Wahj. 20:7. c p. 13:10.

PASAL 25.

Noen Pangeran! Allah koering nja andjeun; koering sëdja ngaloehoerkeun

ka andjeun, sĕdja nganoehoenkeun ka padjĕnĕngan andjeun; karantĕn andjeun geus ngadamĕl moedjidjat, nja eta papasten ti anggalna, noe sajaktos nja satoehoe. 'Karantĕn ^a nagara teja koe andjeun geus didjadikeun toempoekan batoe; koeta noe reugreug teja geus didjadikeun hoenjoedan; karaton djalma nagara lijan geus didjadikeun lain nagara; salalanggĕngna moal diadĕgkeun deui. 'Koe pĕrkawis kitoe djalma bĕdas bade pada ngahormatan ka andjeun; koeta bangsa lalim bade sarijeuneun koe andjeun. 'Karantĕn andjeun djadi benteng pikeun noe miskin, nja benteng pikeun noe waloerat dina sadjĕro ka-soekĕranana; ^b nja panjalindoengan baris njingikiran tjaäh, nja hijeum baris njingikiran panas; karantĕn napsoe djalma lalim sapĕrtos tjaäh keuna kana tembok. ⁵ 'Sapĕrtos panas di ĕnggon keĕng, nja kitoe andjeun bade ngareunteutkeun tagiwoer djalma nagara lijan; sapĕrtos panas koe hijeum mega, nja kitoe pamoedji djalma lalim bade didĕdĕtkeun. ⁶ 'Sarta Pangeran sawadya-balad di ijeu goenoeng bade hadjat noe parĕlĕm ka sakabeh bangsa, hadjat anggoer toelen, noe parĕlĕm pinoeh koe soemsoem, anggoer toelen, beunang njaring. 'Djeung deui di ijeu goenoeng andjeunna bade ngaleungitkeun tjindoeng beungeut, noe djadi lantaran sakabeh bangsa katjindoengan; kitoe deui dingding, noe djadi lantaran sakabeh oerang kapir kadingdingan. 'Maot teh ^c koe andjeunna bade dileungitkeun saĕndĕngna; samalah Goesti Pangeran ^d bade njoesoetan tji-panon ti sakabeh beungeut; sarta kahinaän oematna koe andjeunna bade disingkahkeun ti saboemi kabeh; karena Pangeran noe ngandika kitoe. ^a p. 26 : 5. ^b p. 4 : 6. ^c 1 Kor. 15 : 55. ^d Wahj. 7 : 17; 21 : 4.

⁹ Ari dina poĕ eta djalma bakal ngomong kijeu: Tah, ijeu Allah oerang, noe koe oerang dianos-antos; tangtoena njalamĕtkeun ka oerang; nja ijeu Pangeran, noe koe oerang dianos-antos; hajoe, oerang masing garĕrah sarta masing baroengah tina kasalamĕtan andjeunna.

¹⁰ 'Karana panangan Pangeran pilinggiheun dina ijeu goenoeng. Dĕmi Moab teja bakal diloeloh di ĕnggoĕna, sapĕrtidjarami diloeloh dina pangberakan.

¹¹ 'Djeung bakal meberkeun leungeunna dina djĕro eta, sakoemaha noe ngodjaj meberkeun leungeunna, dek ngodjaj; tetapi kamagoenganana djeung tipoe-daja leungeunna koe andjeunna tangtoe dihandapkeun. 'Sarta bentenging ĕnggon loehoer koeta-koeta maneh koe andjeunna tangtoe diroentoehkeun, dika-handapkeun, digĕbroegkeun ka boemi, ngagoler dina taneuh.

PASAL 26.

Dina mangsa eta di tanah Joeda bakal dinjanjikeun njanjian kijeu: ^a Oerang teh boga hidji nagara noe reugreug; kasalamĕtan koe Pangeran didjadikeun

² koeta djeung benteng. 'Geura ^b maroekeun lawang-lawang, soepaja bangsa bĕnĕr, noe ngestoekeun katoehoean, sina

³ asoep. 'Kantĕnan pisan nja pikĕrsaen, andjeun bade nĕtĕpkeun sadaja kasĕnangan, tina sabab ngandĕlna ka andjeun.

⁴ 'Sing pada ngandĕl ka Pangeran salalawasna; karena salira Pangeran

⁵ djadi batoe karang langgĕng. 'Karana andjeunna geus ngaroentoehkeun noe darijoek di noe loehoer, nja eta nagara noe poendjoel teja; eta teh koe andjeunna geus dika-handapkeun, nja dika-handapkeunana ka boemi, digĕbroegkeun kana taneuh; 'sina diidĕk-idĕk koe soekoe, nja koe soekoe djalma balangsak, koe dampal djalma malarat.

^a Djab. 46 : 6; p. 60 : 18. ^b Djab. 118 : 19. ^c 5 Moesa 32 : 4.

⁷ Djalan djalma noe bĕnĕr lĕmpĕng pisan; pilakoeĕun djalma noe bĕnĕr koe andjeun ditimbang rata. 'Tjatjakan dina djalan hoekoeman andjeun, Pangeran! koering pada ngantos-ngantos ka andjeun; kahajang hate koering anging kana padjĕnĕngan andjeun, sarĕng kana

⁹ pangingĕt-ngingĕt ka andjeun. 'Koering ^a ti peuting hajang ka andjeun tĕroes sarĕng hate; malah koering sĕdja gĕmĕt nejang an andjeun tĕroes sarĕng soekma koering di sadjĕro koering; karantĕn satijap-tijap hoekoeman andjeun aja di boemi, djalma eusi doenya dialadjar

¹⁰ kabĕnĕran. 'Nadjan noe doraka dikoenjiaan, moal diadjar kabĕnĕran; masih di tanah noe bĕnĕr eta teh migawe goreng, sarĕng teu tĕrangeun dina kagoengan Pangeran. ^a Djab. 119 : 55.

¹¹ Noen Pangeran! panangan andjeun

geus didjoengdjoengkeun, doepi eta mah teu waspadaeun. Měngke mah pada waspadaeun dina kagoematian andjeun ka oemat, bari areraeun; jaktos, moesoeh-moesoeh andjeun bade dilěboer koe seu-
 12 neu. 'Noen Pangeran! koe andjeun bade dipětakeun koering teh pada salamět; malah saniskantěn panggawe koering nja andjeun keneh noe ngadaměl ka
 13 koering. 'Noen Pangeran, Allah koering sadaja! aja deui djoeragan lijan ti andjeun noe tadina mararentah ka koering; nanging koe bėrkah andjeun koering njarěboetkeun padjěnėngan andjeun.
 14 'Ana maraot eta teh moal hiroep deui, ana paraeh moal hoedang deui; wantoe koe andjeun disiksa, sarěng ditoempoer, moenggah sadaja pangingět-ningingět ka
 15 dinja koe andjeun dileungitkeun. 'Andjeun geus ngawoewoehan eta bangsa, noen Pangeran! andjeun geus ngawoewoehan eta bangsa bari ngamoeljakeun andjeun; sadajana watės tanah koe andjeun geus dilėgakeun.
 16 Noen Pangeran! dina keur kasoekėran eta teh ngadareuheus ka andjeun; pada ngaharewoskeun doa keurna dipěpėrih
 17 koe andjeun. 'Sapėrtos ^a noe reuneuh, ari geus deukeut ka waktoe ngadjoeroe, adoeg-ladjěr sarěng djėdjėritan bawaning njėri, nja kitoe pisan koering sadaja di pajoeneun andjeun, Pangeran!
 18 'Koering teh pada reuneuh, ngaraos njėri, ana ngadjoeroe sasat angin; djadi koering teh teu pisan njijeun pisalamėteun boemi, sarěng djalma eusi doenya
 19 hanteu dongkap ka roeboeh. 'Oemat andjeun noe maraot měngke hariroep deui; majit koering tinangtos haroedang deui. Eh sakoer, ^b noe ngarėnggon dina taneuh! geura pada njaring bari sarėnggak. Karantěn tji-iboen andjeun ibarat tji-iboen dangdaoenan, sarěng boemi bade ngampoelkeun noe paraeh.
^a p. 13 : 8. ^b Dan. 12 : 2.
 20 Eh, oemat kami! geura boes asoep ka pangkeng maneh, sarta peundeutan panto satoekangeun maneh. Koedoe njoempoet ^a sakeudeung, sakitjeup-mata, ^b nėpi ka bėbėndoe geus ladjoe.
 21 'Karana, masing njaho, ^c Pangeran bakal mijos ti ěnggonna linggih, kėrsa njiksa ka djalma eusi boemi tina hal kadorakańnana; ari boemi teja bakal

nganjatakeun gėtihna, sarta moal ngarimboenan deui ka djalmana noe diparaehan. ^a 2 Kor. 4 : 17. ^b Djab. 57 : 2. ^c Mik. 1 : 3.

PASAL 27.

Dina mangsa eta Pangeran tangtoe Dnjiksa ka Lėwiatan, oraj tangginas, kitoe deui ka Lėwiatan, oraj ngaringkěl teja, nganggo pėdang andjeunna noe teuas, nja gėde, nja santosa; bari andjeunna maehkeun ka naga noe di djėro laoet teja.

2 Dina mangsa eta ^a aja hidji kėbon anggoer, beureum anggoerna; geura pada
 3 njanjikeun eta. 'Kami, Pangeran, noe ngaraksa eta; sakeudeung-keudeung koe kami ditjaian; soepaja oelah aja noe heureuj ka dinja, noe matak koe kami
 4 diraksa beurang-peuting. 'Kami hanteu panas manah; pek bae walang sangit djeung tjoetjoe-k-tjoetjoe kan mėrangan ka kami! koe kami rek ditėmpoeh, bari
 5 dihoeroe sakali. 'Atawa eta teh koedoe moentang kana kabėdasan kami, ngarapihan ka kami; hadena eta teh ngarapihan ka kami. 'Di djaman mangke
 6 ^b Jakoeb tangtoe akarana, Israil kėmbangan sarta djadi, wani pinoeh satinggong djagat koe boewahna.

^a p. 5 : 1. ^b p. 37 : 31.

7 Naha andjeunna ngagėboegna ka Jakoeb sakoemaha ngagėboegna ka noe ngagėboeg ka diri Jakoeb? Atawa Jakoeb teh dipaehanana sakoemaha dipaehanana anoe beunang maehan diri
 8 Jakoeb? 'Salėrsna andjeun maběn teh ka Jakoeb ^a nganggo timbangan, nja nganggo ditoendoeng bae; katėbak koe angin andjeunna noe tarik, ^b keur poėan
 9 angin ti wetan. 'Sabab djalan kitoe dileungitkeunana kadorakańn Jakoeb, sarta nja ijeu sakabeh boewahna hal disingkahkeun dosana: ari sakabeh batoe altar koe manehanana didjijeun sapėrti batoe piapoėeun noe patoelajah, ^c datang ka Asera-Asera djeung titiron mata-poė taja pisan noe nangtoeng. 'Karana
 10 ^a nagara noe reugreug teja bakal tjoenggėlik, pangtjitjingan noe ditinggalkeun sarta tiiseun, sapėrti tėgal lėga; di dinja měngke diangon anak sapi, sarta di dinja pingabajakeunana, bari ngahakanan dahan-dahanna datang ka bejak-
 11 na. 'Samangsa geus garing dahanna.

disarēmplakkeun; djēboelawewe-awewe, eta didjijeun seuneu. ^c Karana djalma teja lain bangsa noe boga pangarti, noe matak koe noe ngadamël moal diwē-lasan, sarta koe noe ngadjadikeun moal dikoernijaän.

^a Jër. 30 : 11. ^b Jër. 18 : 17.

^c p. 17 : 8. ^d p. 26 : 5. ^e 5 Moesa 32 : 28.

- 12 Ari geus kitoe, dina mangsa eta Pangeran bade ngadjoelan boewah, ti sēmēt bangawan noe njēdot tēpi ka waloeangan Mēsir; sarta maraneh, oerang
13 Israil! bakal dipoeloeng hidji-hidji. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta ^a bakal ditijoe pangkakala gēde; seug moeroeboel sakoer noe leungit di tanah Asoer, kitoe deui boeboewangan noe di tanah Mēsir; toeloj pada sēbahijang ka Pangeran ^b di goenoeng soetji di Jērosalem.

^a Djak. 9 : 14. ^b p. 2 : 2.

PASAL 28.

- P**ibalaieun makoeta kamagoengan pamabokan Epraim, sarta kēmbang aloem kamoeljaän kaāhenganana, noe dina hoeloe lēbak lendo djalma noe kalandih koe anggoer! 'Masing njaho, Goesti kagoengan hidji noe bēdas nja kawasa; ibarat hoedjan boewah, riboet mawa toenggara, ibarat tjaäh tjai pohara palid, nja kitoe eta mēngke ngabeubutkeun
3 kana taneuh koe leungeun. 'Seug eta makoeta kamagoengan pamabokan Epraim
4 teh bakal diidēk-idēk koe soekoe; 'sarta eta kēmbang aloem kamoeljaän kaāhenganana, noe dina hoeloe lēbak lendo teja, pidjatieun sapērti boewah kondang gendjah memeh oesoem panas; ana kadeuleu koe noe nendjo, pada-harita ge
5 dihakan ti leungeunna. 'Dina mangsa eta Pangeran sawadya-balad teh minangka makoeta moelja, djeung minangka pērhijasan sirah aheng pisan
6 keun sesa oematna; 'sarta minangka Roh pangahoekoeman pikeun noe tjalik njēkēl hoekoem, toer minangka kabēdadan sakoer noe ngoendoerkeun pērang kana lawang.
7 ^a Nadjan di dijeu ge pada kasaroeng koe anggoer, pada kasasar koe arak; panghoeloe djeung nabi pada kasaroeng koe arak, geus pada dilēbok koe anggoer, pada kasasar koe arak; pada kasaroeng dina tetendjoan, galoewang-ga
8 lejong dina mētakeun kaādilan. 'Karana

- sakabeh medja parinoeh koeotah djeung
9 kokotoran; taja ēnggon. 'Na saha noe koe eta dek diwoeroek kanjaho, djeung saha noe dek dipagahan pangoewaran? karah noe dibeuteungan njoesoe, noe
10 kakara disapih nginang? 'Karana parentah hol parentah deui, parentah hol parentah deui, atoeran hol atoeran deui, atoeran hol atoeran deui, di dijeu saeutik, di ditoe saeutik. 'Mana Pangeran
11 ^b bakal ngandika ka ijeu bangsa koe djalma biwir sedjen, sarta koe sedjen
12 basa. 'Nja eta ka noe tadina koe andjeunna ditimbangan kijeu: Nja ijeu pangreureuhan teh; geura pada mere reureuh ka noe mopo; sarta nja ijeu panjēnangan teh; tatapi teu daraekeun nga
13 goegoe. 'Noe matak pangandika Pangeran ka maranehanana pidjatieun parentah hol parentah deui, parentah hol parentah deui, atoeran hol atoeran deui, di dijeu saeutik, di ditoe saeutik; ^c soepaja eta laleumpang, blak tidjarēdag, toeloj raroeksak; atawa kareuna ridjēt, toeloj karingkoes.

^a 2 Radj. 17 : 19.

^b p. 33 : 19; 1 Kor. 14 : 21. ^c p. 8 : 15.

- 14 Koe sabab eta, eh taroekang mojak, noe kawasa ka ijeu bangsa noe di Jērosalem! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran: 'Sapedah maraneh ngomong kijeu teja: Koela geus djangdji-pasini djeung maot, geus pasang-oebaja djeung ēnggon noe paeh; samangsa eta pangrangket tjaäh njeorang, moal ngadatangan ka koela; karana bohong koe koela dipake panjalindoengan, djeung koela njoempoet di katjidraän:
15 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^a Masing nganjahokeun, di Sion kami neundeun hidji batoe padēmen, nja batoe katjoba, batoe djoeroe noe kaādjen, padēmen pageuh; tijap-tijap djalma noe pērtjaja, moal roeroe
16 soehan. 'Djeung deui kaādilan koe kami rek didamël kēntja, sarta kabēnēran didamël sipat gantoeng; ari panjalindoengan bohong teja bakal dikēboetkeun koe hoedjan boewah, djeung panjoempoetan teja bakal dipalidkeun koe
17 'Sarta ari djangdji-pasini maraneh djeung maot teja bakal dileungitkeun, kitoe deui pasang-oebaja maraneh djeung ēnggon noe paeh teja moal toeloes;

samangsa eta pangrangket tjaah teja
 19 njorang, maraneh djadi idĕkeunana. 'Saban-saban njorang, tangtoe pimawaeun maraneh; wantoe-wantoe pinjorangeunana oenggal-oenggal isoek, ti beurang reudjeung ti peuting; sarta harita ngaharti pangowaran woengkoel matak
 20 ngagidir. 'Karana ĕnggon teh pondok, taja pĕtana ngalondjor; djeung simboet
 21 teh heureut, taja pĕtana moentĕl. 'Karana Pangeran mĕngke ngadĕg ^b tjara di goenoeng Pĕrasim teja, djeung pise-woteun ^c sapĕrti di lĕbak Gibon teja; kĕrsa ngadamĕl pidamĕleunana, pise-djeneun damĕlna; djeung kĕrsa ngalam-pahkeun pilampaheunana, pigeseheun
 22 lampahna. 'Mana ajeuna maraneh oelah sok mojak, soepaja barogod maraneh oelah beuki pageuh. ^d Karana kaoela ti Goesti, Pangeran sawadya-balad teh, geus ngadenge pĕrkara mejakkeun, sarta pasti pisan, pikeunaeun ka saboemi kabeh. ^a Djab. 118:22; Roem 9:33; 10:11; 1 Petr. 2:6.
^b 2 Sam. 5:20. ^c Jos. 10:11. ^d p. 10:22, 23.

23 Geura parologokeun tjeuli, darenge-keun sowara kaoela; geura rarĕgĕpkeun,
 24 darengekeun ijeu omongan kaoela! 'Koe-maha toekang tani ngawoeloekoe sapopoĕ baris njĕbar? naha lahanna di-
 25 boeka djeung digaroe sapopoĕ? 'Lain kijeu? ari geus ngaratakeun taneuhna, toeloej ngawoerkeun hadĕs, djeung njĕ-barkeun djintĕn, sarta mĕlak tarigoe didjadjar-djadjarkeun, mĕlak gandroeng dina ĕnggon noe geus ditangtoekeun,
 26 djeung djagong toeroet sisina. 'Sarta manehanana koe Allahna diwoeroek pĕ-
 27 tana, dipaparin pitoedoh. 'Karana hadĕs teu diirik koe seredan ngirik, djeung djintĕn teu digeleng koe kikiping padati; ĕnjana mah hadĕs digĕboegan koe iteuk,
 28 djeung djintĕn digĕboegan koe paneung-geul. 'Ari bakal roti ditipoeng; karena moal diirik saĕndĕngna; sanadjan di-
 29 koedana, hanteu ditipoeng. 'Eta ge ti Pangeran sawadya-balad datangna, ^a noe leuwih aheng tarekahna, leuwih agoeng kapintĕranana. ^a Aj. 12:13, 16.

PASAL 29.

Pibalaĕieun Ariĕl, Ariĕl, nagara oeroet pasanggrahan Dawoed! tambahkeun sataoen ka taoen ijeu; pesta-pesta sina

2 ngoeriling deui. 'Didinja Ariĕl teh koe kami rek disĕsĕdĕk, sarta piajaeun gĕ-gĕroengan djeung haharĕgoengan; tapi
 3 koe kami rek diangkĕn tĕgĕs Ariĕl. 'Eta kami ^a kĕrsa masanggrahan ngaling-koeng ka maneh sakoeriling-boengking, sarta maneh koe kami rek diangsĕg
 4 sakoebĕng maneh. 'Didinja maneh bakal dihandapkeun, datang ka maneh ngomong ti djĕro boemi, nja maneh teh njatoer lĕmboet ti djĕro taneuh; djadi sora maneh ti djĕro boemi teh ^b tjara sora noe njaroemah, sarta maneh nja-
 5 toer ngaharewos ti djĕro taneuh. 'Dĕmi ^c lobana moesoeh maneh pidjadieun sapĕrti pĕlĕdoeg ngĕproel, djeung lobana djalma lalim ^d sapĕrti hoeoet kaĕnginkeun; ari djadina ngadadak, kĕntjĕng
 6 pisan. 'Maneh ti Pangeran sawadya-balad ^e tangtoe didatangan goeloedoeg, djeung lini, sarta sowara tarik, angin topan djeung riboet, sarta hoeroeng seu-
 7 neu noe ngalĕboer. 'Tapi salobana eta sakabeh bangsa-bangsa, noe ngaroeroeg ka Ariĕl, nja eta sakabeh noe mĕrangan ka dinja djeung ka bentengna, bari njĕ-
 8 sĕdĕk ka dinja teja, pidjadieun tjara impian, tetendjoan ti peuting. 'Nja pidjadieunana sakoemaha noe ponjo ngimpi saĕnjana keur baranghakan, ana njaring bĕt kosong keneh dirina; djeung sakoemaha noe halabhab ngimpi saĕnjana keur nginoem, ana njaring si-
 9 horeng lĕsoe, sarta dirina masih hanaĕng keneh. Tah, kitoe pidjadieunana salobana eta sakabeh bangsa, noe ngaroeroeg ka goenoeng Sion teh. ^a Jĕr. 6:3; Loek. 19:43.
^b p. 8:19. ^c p. 17:13. ^d Djab. 35:5. ^e p. 30:30; 66:15.

9 Heg maraneh ngahoelĕng djeung hareran; heg maraneh boeta djeung nga-boetakeun! Eta teh marabok, tapi lain koe anggoer; pada kalawang-koleweng,
 10 tapi lain koe arak. 'Wantoe-wantoe Pangeran ^a geus ngoetjoerkeun ka maraneh hidji soekma papidĕlan; ari panon maraneh, nja eta nabi-nabi, koe andjeunna geus diboengkĕman; djeung sirah maraneh, nja eta djoeroe-djoeroe pĕlĕng,
 11 koe andjeunna geus ditjindoengan. 'Noe matak ka maraneh sambarang tetendjoan geus djadi sapĕrti oenina kitab beunang ngĕtjap, noe koe hidji djalma disodorkeun ka noe njaho dina kitab,

bari ngomong: Ijeu geura watja! ana ngadjawab: Koela teu kadoega, karena
 12 ditjap. 'Seg kitab teh disodorkeun ka noe hanteu njaho dina kitab, bari ngomong: Ijeu geura watja! ana ngadjawab: Koela mah teu njaho dina kitab.

a p. 6 : 10; Roem 11 : 8.

13 Djeung deui timbalan Goesti: ^a Sapedah ijeu bangsa marĕk teh koe soe-ngoet bae, djeung ngahormatna ka kami koe biwir bae, ari hatena mah djaoeh pisan ti kami, djadi ibadahna ka kami parentah djalma bae beunang ngapal-
 14 keun: 'noe matak kami, masing njaho, kahareupna ka ijeu bangsa ^b rek midamĕl noe matak helok, nja matak helok sarta adjaib: ^c ari kapintĕran djalma noe palintĕr bakal leungit, sarta pangarti djalma noe hararti bakal njoempoet.

a Mat. 15 : 8, 9. b 5 Moesa 28 : 59. c 1 Kor. 1 : 19.

15 Pibalateun sakoer noe hajang ngaboenikeun tarekahna ti Pangeran, djĕro pisan, sarta lakoe-lampahna di noe poĕk; aromongna: ^a Saha noe nendjo ka oerang? djeung saha noe njaho ka oerang?

16 'Koe maraneh pĕrkarana dibalik! Karah ^b toekang parihoek rek disaroewakeun djeung taneuh likĕt, noe matak djidjijeunan rek ngomongkeun noe njijeun, jen: Eta teh lain njijeun aing; atawa noe didjadikeun rek ngomongkeun noe ngadjadikeun, jen: Eta teh teu bogaeun

17 pangarti? 'Saĕnjana, sakeudeung deui pisan, didinja goenoeng Libanon bakal ganti roepa, djadi pakĕbonan; sabalikna pakĕbonan bakal diitoeng leuweung.

18 'Dina mangsa eta ^c noe toreng bakal ngadarengge oengĕling kitab, djeung pannon noe lolong bakal narendjo, ka loewar

19 tina boeta djeung tina poĕk. 'Sarta noe balalangsak bakal tambah-tambah nja kaboengahan di djĕro Pangeran, djeung noe mariskin di manoesa bakal garĕrah

20 di djĕro Kasoetji Israil. 'Karena didinja djalma lalim pada moesna, sarta toekang moek pada bejak, djeung sakoer noe tjaringtjing kana kadorakaĕn di-

21 basmi; 'noe sok ngadosakeun manoesa dina prakara, djeung masang ridjĕt ka noe ngawarah di djĕro lawang, sarta ngadjorogkeun anoe bĕnĕr ka noe soe-

22 woeng. 'Koe sabab eta noe matak Pangeran, noe ngaleupaskeun Ibrahim teja, nimbalan kijeu ka anak-poetoe Jakoeb:

Ajeuna mah Jakoeb moal era deui, sarta ajeuna mah beungeutna moal pijas deui.

23 'Karena samangsa manehanana nendjo anak-anakna, damĕlan panangan kami, di tĕngah manehanana, tangtoe pada njoetjikeun ka padjĕnĕngan kami, nja njoetjikeun kana Kasoetji Jakoeb; djeung bakal aladjriheun koe Allah Israil. 'Didinja ^d noe sasab pikir tangtoe nganjarahokeun pangartian, sarta noe sok gĕgĕlĕndĕng tangtoe dialadjar elmoe.

a Djab. 94 : 7. b p. 64 : 8. c p. 35 : 5; 42 : 7. d p. 32. 4.

PASAL 30.

Pibalateun ^a anak-anak basangkal, lahiran Pangeran, noe njarijeun tarekah, tapi lain ti kami, sarta masang djangdji, tapi lain ti Roh kami, noe matak dosa

2 ditambah dosa deui; 'noe laleumpang ^b indit ka Mĕsir, sarta teu nanja heula ka lambe kami; karĕpna hajang bĕdas

3 koe kabĕdasan Piraon, djeung hajang njalindoeng kana hijeum Mĕsir! 'Manana kabĕdasan Piraon teh ĕngke matak era ka maraneh, sarta hal njalindoeng kana hijeum Mĕsir teh ĕngke matak wirang.

4 'Karena kapalana geus araja di nagara Soan, djeung oetoesanana geus narĕpi

5 ka nagara Hanes. 'Kabeh pimareunangeun era koe hal eta bangsa noe teu bisaeun ngamangpaĕtan ka maranehanana; teu bisaeun noeloeng, djeung taja pisan gawena, istoening ngan matak era bae, katoeroeg-toeroeg matak hina.

a p. 1 : 4. b 2 Radj. 17 : 4; 18 : 21.

6 Ijeu teh ^a babawaĕn sasatoan tanah kidoel.

a p. 13 : 1.

Njorang tanah kasoekĕran djeung karoepĕkan, ĕnggon singa bikang djeung singa djaloe, oraj matih djeung naga hibĕr, eta teh ngalanteurkeun kamoektianana dina tonggong kalde ngora,

djeung doenya-branana dina bĕbĕnggoel onta, ka hidji bangsa noe teu ngamang-

7 paĕtan. 'Da ari Mĕsir teh ^a toeloenganana sija-sija, tjoemah pisan; noe matak eta koe kami disĕboet: ^b Si Rahab teja

8 tjitjing. 'Ajeuna geura bral, toeliskeun eta teh dina hidji papan di hareupeun maranehanana, sarta tjatĕt djijeun kitab, soepaja tĕtĕp ka djaman ahir, sa-

9 lawasna, salalanggĕngna. 'Karena bangsa mantangoel eta teh, anak bohongan, nja anak noe teu daraekeun ngadenge kana

- 10 toret Pangeran. 'Ngaromongna ka djoeroe tingal: Maraneh oelah sok ningal; kitoe deui ka djoeroe pĕlĕng: Koela koe maraneh oelah sok dipangmĕlĕngkeun noe sabĕnĕrna; nja mitjatoer teh ka koela koedoe loemas-lamis, sarta mĕlĕng teh koedoe ala-olo; 'geura njalingkir tina djalan, njarimpang tina loeloeroeng; eta ^c Kasoetji Israil teh euweuhkeun
- 11 ti hareupeun koela sakabeh! 'Koe sabab eta aja timbalan Kasoetji Israil teh kijeu: Sapedah maraneh mitjeun eta pangandika, ^d sarta maraneh ngandĕl ka panganijaja djeung ka lakoe serong, bari
- 12 ditaleukeum koe maraneh: 'noe matak eta kadorakaĕn pidjadieunana ka maraneh ibarat hidji rĕngat rek roeboeh, keur njondol, dina bilik tembok loehoer, anoe kĕntjĕng katjida, dadak-sakala datang ka rĕmoek. 'Tangtoe koe andjeunna eta teh disina rĕmoek, ^e sapĕrti noe ngarĕmoekkeun kĕndi boewatan pandjoenan; dirĕmoekkeunana teu nganggo wĕlas; moenggah dina rĕrĕmoekanana moal kapanggih talawengkar baris njokot seuneu tina hawoe, atawa baris njjoek tjai tina koelah.
- 13 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran, Kasoetji Israil teh: Koe lantaran balik sarta reureuh maraneh nja pisalamĕteun; koe lantaran tjitjing sarta koe lantaran ngandĕl maraneh nja pidjadieun kawasa; ^f dĕmi maraneh teh teu daek.
- 14 'Ari tjarek maraneh mah: Moal, anggoer koela dek laloempat ^g toempak koeda; koe sabab eta maraneh piloempateun; djeung deui: Koela dek taroenggang koeda kĕntjĕng; koe sabab eta noe ngarodag ka maraneh pikarĕntjĕngeun.
- 15 'Sareboe piloempateun ^h disĕntak saorang; disĕntak limaĕn maraneh piloempateun kabeh; datang ka noe kari batoer maraneh ibarat tĕtĕngĕr di poentjak goenoeng, djeung ibarat bandera
- 16 di loehoer pasir. 'Sarta nja kitoe noe matak Pangeran ngantos-ngantos, teu enggal ngoernijaĕn ka maraneh; djeung nja kitoe noe matak andjeunna loehoer, teu enggal ngawĕlasan ka maraneh; karana Pangeran teja nja Allah noe langkoeng adil; ⁱ bagdja tĕmĕn sakabeh noe ngarĕp-ngarĕp ka andjeunna. a p. 36:6. b Aj. 9:13; Djab. 87:4. c p. 17:7. d p. 47:10. e Jĕr. 19:11. f p. 28:12. g p. 31:1. h 5 Moesa 32:30. i p. 49:23.
- 17 Karana djalma-djalma pingĕnggoneun di Sion, di Jĕroesalem; maneh moal tjeurik-tjeurik deui; ^a dimana sora maneh sasambat, tangtoe maneh koe andjeunna dikoernijaĕn; barang kadangoe koe andjeunna, enggal maneh dikaboel.
- 18 'Sarta masih maraneh koe Goesti dipaparin ^b roti kasoekĕran djeung tjai karoepĕkan oge, goeroe-goeroe maneh moal ngalolos deui, ĕnjana mah panon maneh pinendjoĕun ka goeroe maneh; 'sarta tjeuli maneh pingadengeĕun pangandika ti toekangeun maneh, ngawoeroek kijeu: Toeh, djalanna; nja eta koe maraneh lakonan; satijap-tijap maraneh ngatohoe atawa ngentja. 'Djeung ^c maraneh bakal njamahan sasapoetan artja maneh perak, djeung kĕkĕpoetan artja maneh ĕmas; koe maneh tangtoe dipitjeunan sakoemaha barang noe nadjis, bari ngomong ka dinja: Geura djor! 'Didinja ^d andjeunna tangtoe maparin hoedjan ka binih maneh, beunang maneh njĕbarkeun dina lahan, djeung maneh dipaparin kahakanan tina hasil lahan, sarta pĕlĕm nja minjakan; ari ingon-ingon maneh dina mangsa eta njatoean
- 19 dina sampalan lĕga. 'Sarta ari sapi moending djeung kalde, noe digarawekeun kana lahan, parabna sipat pangset, anoe beunang napi koe tjetjempeh sarta
- 20 koe njiroe. 'Djeung deui dina oenggal goenoeng loehoer sarta dina oenggal pasir noenggiring pijaĕun waloengan djeung kokotjoran tjai, keur poĕan meuntjit rosa, dimana panggoeng-panggoeng
- 21 roegroeg. 'Mangsa eta tjahja boelan nandingan tjahja panon-poĕ, sarta tjahja panon-poĕ bakal toedjoeh patikĕlaneun, sakoemaha tjahja toedjoeh poĕ disapoĕkeun, samangsa Pangeran ngaboelĕnan karoeksakan oematna, djeung nja-geurkeun raheutna oeroet digĕboegan. a p. 65:24. b 1 Radj. 22:27. c p. 31:7. d Jĕh. 34:26.
- 22 Masing njaho, padjĕnĕngan Pangeran soemping ti noe djaoeh, bĕndoena ngagĕdoer, djeung rosa nja ngĕboelhaseup; lam-bena pinoeh koe wĕra, ilatna djeg seuneu
- 23 noe ngalĕboer, 'djeung napasna lir waloengan keur tjaĕh, noe oengguh ^a nĕpi kana beuheung; kĕrsana ngajak oerang kapir koe ajakan kagaplahan; sarta tja-tjapek bangsa-bangsa bakal ditĕrapan
- 24 kadali panjasaban. 'Ari maraneh mah

harita bakal moedji, ^b sapĕrti keur peuntingan njoetjikeun pesta; djeung bakal baroengah hate, tjara noe leumpang bari njoeling, ngadjoegdjoeg ka goenoeng Pangeran, sĕdja ngadeuheus ka Batoe karang Israil. 'Sarta Pangeran bade njo-
 30 warakeun gĕntrana noe leuwih agĕm, djeung nembongkeun pananganana ninggangan, nganggo sewoting bĕndoe djeung hoeroengingseuneunoengalĕboer, nganggo riboet, djeung tjaäh, sarta hoedjan
 31 boewah. 'Saestoena Asoer teh mĕngke baloewas tina sabab gĕntra Pangeran; digitikan koe panggĕboeg. 'Ari geus kitoe, oenggal-oenggal bĕkna iteuk kapastian, noe koe Pangeran ditinggangeun ka dinja, moeni tĕrĕbang djeung katjapi; ari dipĕranganana koe andjeun-
 32 na nganggo pĕrang noeroegtoeg. 'Karana ^c Topet geus sadija ti kamarina; eta ge geus ditjawiskeun ka radja, nja djĕro, nja lĕga pisan; ari sarat doeroekanana, seuneu djeung soeloeh, loba katjida; ambĕkan Pangeran, lir waloengan walirang, noe pinjoendoeteun eta.

a p. 8:8. b 2 Moesa 12:42. c 2 Radj. 23:10.

PASAL 31.

Pibalaieun ^a noe arindit ka Mĕsir menta toeloeng, ^b sarta naraleukeun kana koeda, djeung ngarandĕl kana kareta, tina sabab loba, kitoe deui ka toekang toempak koeda, tina sabab rarosa katjida; sarta teu narilik kana Kasoetji Israil, djeung teu narejangan Pangeran!
 2 'Sabalikna andjeunna oge pintĕr; geus tangtoe ngadatangeun katjilakaän, ^c sarta pangandikana moal dioendoerkeun deui; ĕnjana, mah andjeunna ĕngke ngadĕg, ngamosoeh ka bangsa bangsat sarta ka panoeloeng djalma noe njarijeun kadorakaän. 'Ari oerang Mĕsir teja manoesa, lain Allah; djeung koedana teja daging, lain roh; sarta dimana Pangeran njodorkeun pananganana, seug noe noe-
 3 loeng teh titadjong, djeung noe ditoe-
 4 loeng teh tigĕdĕboeg, sarta kabeh oge bejak barĕng sapisan. 'Karana kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Sakoemaha singa djeung anak singa ngagĕrĕm keur ngabanding beunangna ngarontok, lamoen dipangngalakeun salobana toekang ngangon, sarta teu gedereun koe sosowakanana, djeung teu ngarĕndahkeun

diri koe gandengna: nja kitoe Pangeran sawadya-balad ĕngke loengsoer, kĕrsa mĕrangan di goenoeng Sion sarta dina
 5 pasirna. 'Sapĕrti manoeuk-manoeuk ngalajang, ^d nja kitoe Pangeran sawadya-balad teh kĕrsa ngaraksa ka Jĕroesalem; diraksa bari dileupaskeun, dilaroeng bari
 6 dirahajoekeun. 'Geura baralik, eh oerang Israil! ka noe dioendoeran koe maraneh
 7 sakitoe djaoeh. 'Karana ^e dina mangsa eta hidji-hidji djalma tangtoe mitjeun brahalana sipat perak djeung brahalana sipat ĕmas, beunang njiyeun leungeun maraneh pikeun sĕsĕmbaheun diri ma-
 8 raneh teja, matak dosa. 'Didinja Asoer teh ^f piroeboeheun koe pĕdang, lain pĕdang djalma; estoe pilĕboereun koe pĕdang, lain pĕdang manoesa; sarta pika-
 9 boereun bawaning sijeun pĕdang, djeung baroedjangna bakal koemawoela. 'Ari batoe-tjadasna bakal datang ka euweuh, bawaning sijeun, djeung kapala-kapalana bakal pada baloewas koe bandera; kitoe lahiran Pangeran, noe kagoengan seuneu di Sion, sarta kagoengan hawoe di Jĕroesalem. a p. 30:2. b p. 20:8; Jĕr. 17:5.
 c 1 Sam. 15:29. d 5 Moesa 32:11. e p. 2:20. f p. 37:36.

PASAL 32.

Masing njaho, ^a mĕngke hidji radja ngaradjaän nganggo kaädilan, sarta kapala-kapala ngapalaänana noeroetkeun
 2 hoekoem. 'Ari eta teh hidji-hidji pidjadieunana saibarat panjalindoengan keur aja angin, djeung panjoempoetan keur aja tjaäh; ibarat kokotjoran tjai di tanah keĕng, ibarat ijoehing batoe tjadas gĕde
 3 dina tanah hanaäng. 'Didinja panon noe narendjo moal ngalijeus, ^b djeung tjeuli noe ngadareng tangtoe ngarĕgĕpkeun.
 4 'Ari ^c hate djalma noe balangah tangtoe ngahartikeun kanjaho, djeung letah noe garalat ngomong bentes sarta kĕbat.
 5 'Anoe boeroeng moal disĕboetkeun deui menak, sarta noe pibanda moal dingarankeun djalma leuwih. 'ĕnjana mah saha-saha noe boeroeng ngomong kaberoengan, djeung hatena migawe kadorakaän, karĕpna milampah moenapek, djeung ngomong sasab, ngamosoeh ka Pangeran; pambrihna noe langlajeuseun sina kĕntel peudjit, sarta noe halabha-
 7 beun sina teu boga inoemeun. 'Ari noe

pibanda parobotna garoreng; eta teh mikiran akal, hajang ngaroeksak noe balalangsak koe omongan bohong, najan noe miskin ngomong tĕroes djeung
8 hoekoem. 'Sabalikna menak mah mikiran kaprajogaan, sarta pĕngkoe kana kaprajogaan.

a p. 16 : 5; Jer. 23 : 5.

b p. 29 : 18. c p. 29 : 24; 35 : 6.

9 Eh, ^a awewe noe garĕnah! geura tjarengkat, darengekeun sowara kaoela; eh, anak awewe noe sarĕnang ati! geura
10 rarĕgĕpkeun ijeu omongan kaoela: 'Sataoen deui, poendjoel sababaraha poĕ, toeloj maraneh noe sarĕnang ati teh bakal soemĕblak; karena harita loepoet
11 boeboewahan. 'Eh, awewe noe garĕnah! sing pada reuwas; eh, noe sarĕnang ati! sing pada soemĕblak; geura tjoetjoel-
12 'Bakal ^b pada narĕpakan dada tina hal lahan noe dipikarĕsĕp, tina hal tangkal
13 anggoer noe sok boewahan. 'Tina lahan oemat kami pibidjileun tjoetjoeke-tjoetjoeke djeung walang sangit; pon kitoe
14 kenah dina loehoer sakabeh imah katatohan, dina koeta soeka-soeka. 'Karena karaton ĕngke tiiseun; karamean nagara
15 ĕngke rehe; pĕntjoet djeung panggoeng bakal didjadikeun minangka goeha salalangĕngna, kaatohan kalde leuweung,
16 pangangonan ingon-ingon; 'nĕpi ka orang ^c dikotjoeran Roh ti manggoeng; geus kitoe ^d tĕgal pidjadien pakĕbonan,
17 sabalikna pakĕbonan bakal diitoeng leuweung. 'Didinja tĕgal lĕga tangtoe ditjittingan kaadilana, djeung pakĕbonan
18 diĕnggonan kabĕnĕran. 'Ari geus kitoe ^e boewah kabĕnĕran nja eta kasalamĕtan, sarta hasil kabĕnĕran nja eta kaĕnahan
19 djeung kasĕnangan salalangĕngna. 'Toer oemat kami pimatoeheun ^f di ĕnggon salamĕt, djeung di pangtjittingan
20 sarĕnang, sarta di pangreureuhan garĕnah. 'Sabalikna piajaeun hoe-djan boewah samangsa leuweung teja roentoe; sarta nagara teja bakal dika-
handapkeun, wani handap pisan. 'Bagdja tĕmĕn maraneh, noe njalĕbar sisi sakabeh tjai, noe ngadjarahkeun soekoe
sapi djeung kalde.

a p. 3 : 16. b Nah. 2 : 7.

c p. 44 : 3; Joĕl 2 : 28. d p. 29 : 17. e Ibr. 12 : 11.

f Jer. 33 : 16.

PASAL 33.

Pibalaĕun ^a maneh noe sok ngaroeksak, toer ka maneh taja noe ngaroeksak; sarta sok njidra, toer ka maneh taja noe njidra! Dimana geus tjatjap maneh ngaroeksak teh, tangtoe diri maneh diroeksak deui; dimana geus toetoe maneh njidra teh, tangtoe diri maneh
2 ditjidra deui. 'Noen Pangeran! moegi aja sih-koernija ka koering sadaja; nja andjeun noe koe koering dianos-antos; moegi kĕrsa minangka leungeun maranehanana saban isoeke, kalajan kasalamĕtan koering sadaja dina waktoe ka-
3 soekĕran. 'Tina sora ngagoeroeh, noe matak bangsa-bangsa boetjar-bĕtjir; tina andjeun nawiskeun mantĕn loehoer, noe
4 mawi oerang kapir pabalĕntjar. 'Sarta djarahan ti maraneh bakal dikoempoelkeun, tjara hileud ngoempoelkeunana; djalma bakal pada koekoelintingan dina eta, sapĕrti simeut koekoelintinganana.
5 'Pangeran teh ^b langkoeng loehoer, karena linggihna di manggoeng; Sion koe andjeunna geus dipinoehkeun koe kaadilana
6 djeung kabĕnĕran. 'Sarta tina kapageuhan djaman-djaman maneh, noe matak pisoegiheun kasalamĕtan, kapintĕran
7 djeung kanjaho; sijeun koe Pangeran, nja eta radja-branana. a Jer. 30 : 16. b p. 57 : 15.
8 Toeh, prawira maranehanana pada djĕdjĕritan di loewar; oetoesan pĕrkara karahajoean tjareurik kabina-bina. 'Djalan gĕde barala, noe sok njeorang loeloeroeng pada eureun; radja ngarobahkeun pĕrdjangdjian, ^a njoemahkeun nagara-nagara, hanteu pisan ngadjenan ka
9 djalma. 'Tanah teh ^b prihatin nja aloem; goenoeng Libanon wirang nja lempes; tanah Saron geus djadi kawas tanah lapang, sarta goenoeng Basan djeung
10 Karmel pada moeragkeun daoena. 'Ajeuna kami rek ngadĕg, timbalan Pangeran; ajeuna kami rek nawiskeun mantĕn loehoer; ajeuna kami rek nawiskeun mantĕn poendjoel. 'Maraneh ^c pada ngandoeng djoekoet garing, ĕngke maraneh ngadjoeroekeun djarami; ^d napsoe maraneh seuneu, noe bakal ngalĕboer ka
12 diri maraneh. 'Ari bangsa-bangsa pidjadien ibarat beuleuman apoe; ibarat tjoetjoeke-tjoetjoeke beunang ngababad, didoeroek koe seuneu.

a p. 36 : 1.

b p. 24 : 4. c p. 59 : 4. d p. 50 : 11.

13 Eh, sakoer noe djaraoeh! darengekeun
noe geus didamĕl koe kami; sarta sakoer
noe dareukeut! sing pada nganjahokeun
14 dina kawasa kami. 'Djalma dosa di Sion
rareuwaseun, djalma moenapek pada
kataradjang ngalĕpĕr: ^a Saha di lĕbah
oerang, [tjena,] noe pingaroengroengeun
deukeut seuneu noe ngalĕboer? saha di
lĕbah oerang noe pingaroengroengeun
15 deukeut hoeroeng noe langgĕng? 'Noe
^b loemakoena sabĕnĕrna, djeung ngo-
mong noe saestoena; noe idjid kana
kaoentoengan panganijaja; noe kekepret
leungeun, ĕmboeng nampa paroeroeba;
noe njojokan tjeuli, ĕmboeng ngadenge
pangadjak ngoetjoerkeun gĕtih; sarta
noe meureumkeun panon, ĕmboeng nen-
16 djo kagorengan. 'Saha-saha noe kitoe
pitjitjingeun di ĕnggon laloehoer; nja
benteng goenoeng tjadas noe djadi koe-
tana; rotina dipaparin, tjaina tangtoe.
17 'Panon maneh pinjeueungeun ^c Radja
djeung mantjoerna, sarta bakal nendjo
18 hidji tanah moetoe koe lĕga. 'Hate
maneh bakal miingĕt kabaloewasan ba-
reto: Di mana djoeroe toelis teja? di
mana toekang moepoel oepĕti teja? di
mana noe sok milang panggoeng-pang-
19 goeng teja? 'Maneh moal nendjo-nendjo
deui eta bangsa noe bĕngis, nja bangsa
noe djĕro omong, noe koe maneh teu
kadenge; ^d anoe sedjen basa, noe koe
20 maneh teu kaharti teja. 'Geura ilikan
Sion, nagara pakoempoelan oerang; koe
panon maneh pikatendjoĕun Jĕroesalem
djadi pangtjitjingan gĕnah, ibarat himah
noe teu pindah-pindah, pantjoehna sa-
ĕndĕngna moal ditjaboet, djeung saka-
beh tambangna moal aja noe pĕgat.
21 'Satĕgĕsna ^e di dinja Pangeran bade nja-
rĕngan ka oerang djeung moeljana, djadi
ĕnggon soegih waloengan, soegih ba-
ngawan lalĕga ngentja-ngatoehoe; moal
didjalanan parahoe didajoeng, pon pi-
22 lalagi disorang koe kapal pohara. 'Ka-
rana Pangeran ^f noe djadi Hakim oe-
rang, Pangeran noe njĕpĕng hoekoem
oerang, Pangeran noe djoemĕnĕng Radja
oerang; nja andjeunna noe bade njala-
23 mĕtkeun ka oerang. 'Tambang maneh
kalĕndor; moal bisaeun nĕgĕrkeun nang-
gĕrna tihang, djeung moal bisaeun me-
berkeun lajar. Mangsa eta bakal dibagi-
bagikeun djarahan beunang ngabojong

loba katjida; tjtajakan noe ngempor
24 pada ngarajah rajaheun. 'Sarta priboemi
moal aja noe ngomong: Kaoela gĕring;
^g satĕgĕsna djalma-djalma eusi nagara
pada dihampoera kadorakaĕnana.

^a 5 Moesa 4 : 24. ^b Djab. 15 : 2. ^c p. 32 : 1. ^d p. 28 : 11.
^e p. 26 : 1. ^f p. 43 : 15. ^g Jĕr. 31 : 34.

PASAL 34.

Eh, oerang kapir! ka darijeu geura njam-
peurkeun, soepaja ngadenge; sarta
maraneh, eh bangsa-bangsa! geura ra-
rĕgĕpkeun; boemi koedoe ngadengekeun
djeung saeusi-eusina, nja djagat djeung
2 sakabeh hibidjilanana. 'Karana Pange-
ran keur bĕndoe ka sakabeh oerang
kapir, sarta keur wĕra ka sakabeh ba-
lad-baladna; koe andjeunna ^a geus pada
diharamkeun, diselehkeun soepaja di-
3 peuntjit. 'Ari ^b noe kasarabĕt sabatoer
eta bakal dipitjeunan, djeung bangke-
bangkena bakal njamboewang baoena,
sarta goenoeng-goenoeng bakal lalĕboer
4 koe gĕtihna. 'Djeung deui ^c sakabeh ba-
lad langit mĕngke aladjoer; ari langitna
bakal digoeloengkeun tjara kitab, djeung
sakabeh baladna bakal maroeragan, sa-
pĕrti daoen anggoer moerag ti tang-
kalna, djeung sapĕrti moeragna daoen
5 kondang. 'Karana ^d pĕdang kami geus
weureu ^e di langit; masing njaho, ĕngke
eta toeroen ka Edom, ngeunakeun hoe-
koeman ka bangsa noe geus diharam-
6 keun koe kami. 'Pĕdang Pangeran pi-
noeh koe gĕtih, lokot koe gadjih; nja
koe gĕtih anak domba djeung badot,
koe gadjih kaboeboewahan domba la-
laki; ^f karena Pangeran kagoengan koer-
ban ^g di nagara Bosra, djeung poentjat-
7 peuntjit rosa di tanah Edom. 'Sarta
banteng bakal nalambroe barĕng djeung
eta, kitoe deui sapi ngora barĕng sapi
lalaki; ari tanah maranehanana bakal
weureu koe gĕtih, djeung lĕmahna bakal
8 lokot koe gadjih. 'Karana harita poĕ
pamalĕsan Pangeran, taoen naoer, kĕr-
sana mangngoeroeskeun prakara Sion.
9 'Djeung deui waloengan-waloenganana
bakal disalin didamĕl gagala, djeung
lĕmahna didamĕl walirang; seug tanahna
10 djadi gagala ngagĕdoer. 'Beurang-peu-
ting moal pipareumeun; ^h haseupna ngĕ-
boel salalanggĕngna; toeroen-toemoer-
oen eta bakal tarikolot; saĕndĕng-

11 ěndĕngna moal aja djalma nJORANG ka
 12 dinja. 'Ari noe pingamilikeun eta, 'nja
 eta kokondangan djeung landak; toer
 diĕnggonan djoelang djeung gagak; sarta
 andjeunna ka eta bakal masangkeun
 kĕntja matak soewoeng, djeung batoe
 13 sipat matak kosong. 'Moenggoehing me-
 nakna, moal aja di dinja noe bisa ngoe-
 warkeun karadjaĕn; djeung sakabeh ka-
 14 palana datang ka moesna. 'Ari dina
 karaton-karatonna pibidjileun tjoetjoe-
 tjoetjoekeun; kitoe deui sareuni djeung
 walang sangit di djĕro benteng-benteng-
 na; sarta pidjadieun pangtjitjingan adjag,
 15 djeung pakoewon manoeK naĕm. 'Ari
 sasatoan galak bakal paĕmprok di dinja
 djeung oesoeng-esang, sarta setan bakal
 silih-gĕroan djeung batoerna; malah-
 malah loklok-boengaok pieunteupeun di
 16 dinja, sarta manggih pangreureuhan keur
 dirina. 'Di dinja oraj totog pinjajangeun,
 djeung ngĕndog, sarta mĕgarkeun, bari
 dirijoengkeun anakna dina hijeumna;
 malah-malah rangkong pikaroempoeleun
 17 di dinja hidji-hidji djeung batoerna. 'Geu-
 ra pada nitik-nitik kana kitab Pangeran,
 sarta ngaradji; eta sagala pĕrkara teja
 hidji ge moal aja noe gagal, kitoe-ki-
 jeuna moal aja noe loepoet; karana
 lambe andjeunna, nja eta noe nimbalk-
 keun; sarta Roh andjeunna, nja eta noe
 ngoempolkeun inja. 'Malah andjeunna
 pisan noe manglotĕrekeun eta tanah ka
 darinja, sarta panangan andjeunna pi-
 san noe ngabagikeun eta ka darinja
 nganggo kĕntja; bakal pada ngamilik
 eta salalanggĕngna, nja diĕnggonan toe-
 roen-toemoeroen.

a Jos. 6: 17, 21.

b Jĕr. 25: 33. *c* p. 51: 6; Wahj. 6: 13, 14. *d* 5 Moesa
 32: 42. *e* p. 24: 21. *f* Jĕr. 46: 10. *g* p. 63: 1.
h Wahj. 14: 11; 19: 3. *i* p. 13: 21.

PASAL 35.

A ri ^a tĕgal lĕga djeung tanah keĕng
 bakal aratoheun; sarta tanah lapang
 bakal gĕraheun, djeung kĕmbangan tjara
 2 goelo. 'Kĕmbanganana leubeut pisan,
 sarta djeung gĕrahna; nja gĕrah nja
 ajeuh-ajeuhan. Eta teh dipaparin ka-
 moeljaĕn goenoeng Libanon, kaĕhengan
 goenoeng Karmel djeung tanah Saron;
 bakal pada nendjo kamoeljaĕn Pangeran,
 kaĕhengan Allah oerang. *a* p. 32: 15.
 3 ^a Geura talĕgĕrkeun leungeun ngeplek,
 djeung karoewatkeun toeoer nJOROTJOD.

4 'Baredjakeun ka noe borangan hate ki-
 jeu: Sing talĕgĕr, oelah sararijeun! Ma-
 sing njaho, ^b Allah maraneh ĕngke soem-
 ping, njandak pamalĕs, pamajar Allah;
 andjeunna pisoempingeun sarta njala-
 5 mĕtkeun ka maraneh. 'Mangsa eta ^c pa-
 non noe lolong bakal dibareuntakeun,
 djeung tjeuli noe torek bakal dibaroe-
 6 kakeun. 'Mangsa eta ^d noe ngempor
 bakal loeloentjatan tjara oentjal, sarta
 letah noe pireu bakal sĕsĕnggakan; ka-
 rana harita ^e di tĕgal lĕga ngaboerijal
 tjai, kitoe deui waloengan di tanah la-
 7 pang. 'Ari geus kitoe, ĕnggon nongto-
 reng pidjadieun ĕnggon tjai, sarta ĕng-
 gon kĕlang pidjadieun ĕnggon tji-njoe-
 soe; dina pangtjitjingan adjag, ĕnggonna
 ngabajak, piajaeun djoekoet, bajongbong
 8 djeung wawalinian. 'Sarta di dinja pi-
 ajaeun hidji djalan ngĕmplong, djalan
 gĕde, nja eta bakal disĕboetkeun Djalan
 Soetji; moal disorang ^f koe noe nadjis;
 nja keur eta bae; saha-saha leumpang
 djalan eta, masih noe paloeng ge moal
 9 pisasabeun. 'Moal aja singa di dinja;
 naon bae sato noe sok ngarĕrdjet moal
 aja noe oenggah, teu kapanggih di dinja;
 nja didjalananana koe sakoer noe beu-
 10 nang ngadjait. 'Ari ^g sakoer noe beu-
 nang ngaleupaskeun Pangeran tangtoe
 baralik, sarta pidaratangeun ka Sion
 bari sĕsĕnggakan; djeung sirahna make ^h
 kaboengahan langgĕng; kaĕtohan djeung
 kaboengahan bakal dipakekeun ka da-
 rinja; sabalikna kasoesian djeung roe-
 hah-rahoeh mah bakal aloendoer.

a Aj. 4: 3; Ibr. 12: 12. *b* p. 40: 10. *c* p. 29: 18
 Mat. 11: 5. *d* Lal. 3: 8. *e* p. 41: 18. *f* p. 52: 1.
g p. 11: 11; 51: 11. *h* p. 61: 7; Wahj. 21: 4.

PASAL 36.

A ri geus kitoe, ^a mangsa kaopat-wĕlas
 A taoenna Hiskia djoemĕnĕng radja,
 bral Sanherib, radja Asoer, indit nga-
 roeroeg ka sakabeh nagara Joeda noe
 2 rareugreug, sarta dibareunangkeun. 'Ti-
 dinja radja Asoer nitah Rabsake ti na-
 gara Lakis ka Jĕroesalem, ka radja
 Hiskia, dibahanan balad rosa pisan. Heug
 eta teh ngarandĕg ^b di soesoekan em-
 pang girang, di sisi djalan gĕde, lĕbah
 3 tĕgal minatoe. 'Djol bidjil ka dinja El-
 jakim poeta Hilkia, noe njangking gĕ-
 dong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta
 Joah poeta Asap, noe djadi papatih.

- 4 'Pok Rabsake ngomong ka darinja: Geura poepoelih ka Hiskia: Kijeu timbalan radja agoeng, radja Asoer: Nahaon pangandĕl, anoe matak kita ngandĕl teh?
- 5 'Tjarek kami, ngan omong biwir bae, jen aja tarekah djeung pangawasa baris kana pĕrang. Ajeuna ka saha kita nja ngandĕl, noe matak kita baha ka kami?
- 6 'Saĕnjana, kita ngandĕl teh kana iteuk hoĕ noe geus pitĕs, nja ka Mĕsir teja; tijap-tijap aja noe nĕkĕn ka inja, tangtoe tjos ka leungeunna, datang ka paratna; nja kitoe Piraon, radja Mĕsir, ka sakabeh anoe ngandĕl ka dinja. 'Tatapi lamoen maneh ngomong ka kami: Kaoela ngarandĕl teh ka Pangeran, Allah kaoela: naha eta teh lain eta noe pamoedjaanana djeung altar-altarna disalingkirkeun koe Hiskia teja, bari marintah ka oerang Joeda djeung ka oerang Jĕroesalem, jen: Maraneh njĕmbah teh koedoe di hareupeun ijeu hidji altar
- 8 bae? 'Ari ajeuna, geura tataroehan djeung goesti kami radja Asoer: kami ka kita dek mere doewa reboe koeda, oepama kita bisa ngadjogokeun ti diri kita toekang toempak koeda baris noempakan
- 9 inja. 'Na koemaha kita pibisaeun ngoendoerkeun bopati sahidji oge, kaĕsoep abdi goesti kami noe pangleutikna? tapi
- 10 'Ari ajeuna kami pangaroeroeg ka ijeu tanah sĕdja diroeksak teh, naha karah teu kalawan Pangeran? aja timbalan Pangeran ka kami: Geura indit ngaroeroeg ka tanah eta, sarta roeksakkeun koe maneh. a 2 Radj. 18: 13.
- b p. 7: 3. c p. 31: 1.
- 11 Misaoer Eljakim, djeung Sebna, sarta Joah ka Rabsake teh: Moegi ka abdi gamparan ngalahir koe basa Sam bae, karana abdi pada ngahartos; montong ngalahir ka abdi koe basa Jahoedi, kakoeping koe djalma-djalma noe araja
- 12 dina loehoer koeta. 'Ngadjawab Rabsake: Ari kami teh, noe matak dipiwarang koe goesti kami ngomongkeun sagala omongan noe tadi teja, naha karah ka djoeragan maneh sarta ka diri maneh bae? lain ka eta djalma-djalma noe darijoek dina loehoer koeta, noe bakal njatoe tai sorangan, nginoem tji-kiih sorangan, barĕng djeung maraneh?
- 13 'Neut Rabsake nangtoeng, sarta ngagĕro, bĕdas pisan sowarana, make basa Jahoedi, kijeu pokna: Geura darengekeun lahiran radja agoeng, radja Asoer!
- 14 'Kijeu timbalan radja: Maraneh oelah kagĕlo koe Hiskia; karana moal bisaeun
- 15 ngaloepoetkeun maraneh. 'Djeung maraneh oelah kabawa-bawa koe Hiskia ngandĕlkeun Pangeran, ngomong kijeu: Oerang tangtoe koe Pangeran diloe-poetkeun; ijeu nagara moal koengsi diselehkeun ka leungeun radja Asoer. 'Poma oelah ngagaroegoe ka Hiskia; karana kijeu timbalan radja Asoer: Geura njarijeun karahajoean djeung kami, bari baridjil ka kami; tangtoe maraneh pada ngahakan hasil tangkal anggoer sorangan, djeung pada ngahakan hasil tangkal kondang sorangan, sarta pada nginoem tjai soemoer sorangan; 'tĕpi ka kami soemping, ngala maraneh ka hidji tanah noe sapĕrti tanah maraneh, nja tanah soegih gandoem djeung anggoer, tanah soegih roti djeung kĕbon anggoer.
- 18 'Oelah koengsi maraneh kagĕndam koe Hiskia, pokna: Pangeran tangtoe ngaloepoetkeun oerang. Karah batara-batara bangsa-bangsa geus aja noe ngaloepoetkeun tanahna ti panangan radja Asoer?
- 19 'Di mana batara Hamat djeung batara Arpad? di mana batara Sĕparwaim? sarta batara karah bareto ngaloepoetkeun Samaria ti leungeun kami? 'Tjik, di lĕbah sakabeh batara tanah-tanah teja, noe mana noe geus ngaloepoetkeun tanahna ti leungeun kami, wĕt njangka Pangeran tangtoe ngaloepoetkeun Jĕroesalem ti leungeun kami? 'Dĕmi eta teh rarepeh bae, teu ngadjawab ka Rabsake sakĕtjap-kĕtjap atjan; karana radja geus maparin timbalan, kijeu timbalanana: Maraneh oelah ngadjawab ka dinja. 'Toeloej soemping deui Eljakim poetra Hilkia, noe njanking gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis, sarta Joah poetra Asap, noe djadi papatih, pada marĕk ka Hiskia, panganggona beunang njo-soĕk; seug ngoendjoekkeun ka andjeunna omongan Rabsake teja.

PASAL 37.

Ari ^a geus kitoe, barang kadangoe koe Aradja Hiskia, pek andjeunna njosoĕk panganggona; toeloej noetoe pan salirana

koe karoeng, bari seug lĕbĕt ka gĕdong
 2 Pangeran. 'Sarta Eljakim, noe njang-
 king gĕdong, djeung Sebna, mantri toelis
 teja, barĕng kokolot-kokolot para pang-
 hoeloe, koe andjeunna dipiwarang ka
 nabi Jĕsaja poeta Amos, geus pada
 3 noetoepan diri koe karoeng. 'Toeloej
 eta teh malihatoer ka Jĕsaja: Kijeu la-
 hiran Hiskia: Poĕ ijeu nja poĕ kasoe-
 kĕran, sarĕng kalaraĕn, sarawoeh ka-
 wirangan; karana baroedak geus rek
 babar, tapi taja tanaga geusan ngadjoe-
 4 roekeun. 'Bok manawa Pangeran, Allah
 andjeun, ngadangoekeun omongan Rab-
 sake, noe dititah koe radja Asoer djoer-
 raganana ngahinakeun ka Allah noe
 djoemĕnĕng; manawa kĕrsa ngalara-lara
 tina sabab omonganana noe geus ka-
 dangoe koe Pangeran, Allah andjeun
 teja. ^b Koe pĕrkawis eta, moegi-moegi
 ngahatoerkeun panĕda tina sabab sesa,
 5 anoe masih aja. 'Dĕmi geus darongkap
 eta mantri radja Hiskia ka Jĕsaja teh,
 6 'toeloej Jĕsaja ngalahir ka darinja: Koe-
 doe kijeu nja hatoeran ka djoeragan
 sampejan: Kijeu timbalan Pangeran:
 Maneh montong sijeun-sijeun koe omong-
 anan noe geus kadenge koe maneh, noe
 koe baroedak radja Asoer dipake nga-
 7 gorengkeun ka kami teja. 'Masing njaho,
 radja teja koe kami rek dipandjingan
 hidji soekma, ĕngke pingadengeĕun ta-
 giwoer, bari toeloej balik deui ka ta-
 nahna; sarta di djĕro tanahna koe kami
 rek disina roeboeh koe pĕdang.

a 2 Radj. 19. b Jĕr. 37: 3.

8 Tidinja Rabsake balik, njampak radja
 Asoer keur mĕrangan ka nagara Libna;
 karana geus meunang bedja, jen an-
 djeunna pindah ti nagara Lakis teja.
 9 'Geus kitoe radja meunang bedja hal
 Tirhaka, radja Koes; aja noe ngoeninga:
 Tirhaka teja boedal, sĕdja mĕrangan
 ka andjeun. Ana geus ngadenge kitoe,
 toeloej radja ngoetoesan deui djalma
 10 ka Hiskia, sarta diparentah kijeu: 'Ma-
 raneh geura mopojan ka Hiskia, radja
 Joeda, kijeu nja pok: Poma kita oelah
 kagĕlo koe batara kita, noe koe kita
 diandĕlkeun, pagar jen: Jĕroesalem moal
 koengsi diselehkeun ka leungeun radja
 11 Asoer. 'Kapan kita geus ngadenge bedja
 pĕrkara noe koe para radja Asoer di-
 damĕl ka sakabeh tanah teja, datang

ka ditaroempĕs; ari kita mah naha pi-
 12 loepoeteun? 'Karah batara-batara bang-
 sa-bangsa ngaloepoetkeun anoe diraroek-
 sakkeun koe karoehoen kami, tjara Go-
 san, djeung Haran, djeung Resep, sarta
 oerang Eden, noe aja di Tĕlasar teja?
 13 'Di mana radja Hamat, djeung radja
 Arpad, sarta radja nagara Sĕparwaim,
 Hena djeung Iwa teja?

14 Ana Hiskia geus nampa soeratna ti
 leungeun oetoesan, seug diaos; geus ki-
 toe andjeunna moenggah ka gĕdong Pa-
 ngeran, bari toeloej soerat teh koe Hiskia
 dibeberkeun ka pajoeneun Pangeran.
 15 'Sarta Hiskia nĕnĕda ka Pangeran, kijeu
 16 panĕdana: 'Noen Pangeran sawadya-ba-
 lad, Allah Israil, noe linggih dina moe-
 karabin! nja andjeun teja Allah, an-
 djeun njalira, njĕpĕng sadajana kara-
 djaĕn noe di boemi; andjeun teja noe
 17 ngadamĕl langit sarĕng boemi. 'Ēh Pa-
 ngeran! moegi tjondongkeun tjĕpil an-
 djeun, sarĕng dangoekeun; ĕh Pangeran!
 moegi beuntakeun sotja andjeun, sarĕng
 tingalikeun; sarĕng moegi dangoekeun
 sadajana omongan Sanherib, noe nga-
 datangkeun eta, baris ngahinakeun ka
 18 Allah noe djoemĕnĕng. 'Jaktos pisan,
 noen Pangeran! pĕrkawis radja-radja
 Asoer ngaroeksakkeun eta sadajana na-
 19 gara sinarĕngan tanah-tanahna; 'sara-
 woeh aĕllahanana diaraloengkeun kana
 seuneu; karantĕn lain Allah eta teh,
 salĕrĕsna djidjijeunan leungeun manoesa
 bae, kai sarĕng batoe; mana koe eta
 20 digĕmpoer. 'Ari ajeuna, noen Pangeran,
 Allah koering sadaja! moegi-moegi koe-
 ring pada disalamĕtkeun ti leungeunna,
 soepaja sadajana karadjaĕn noe di boemi
 pada nganjahokeun, jen andjeun teja
 Pangeran, andjeun njalira.

21 Tidinja Jĕsaja poeta Amos teja nga-
 djoeroengkeun ka Hiskia, pihatoerna:
 Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil:
 Ari pĕrkara noe koe maneh ditĕda ka
 kami hal Sanherib, radja Asoer teja,
 22 'nja ijeu pangandika, noe koe Pangeran
 diandikakeun hal eta: Ari parawan, anak
 Sion, njoemahkeun ka maneh, mojak
 ka maneh; anak Jĕroesalem noetoer-
 23 keun ka maneh bari gogodĕg. 'Saha noe
 dihinakeun djeung digorengkeun koe
 maneh, sarta saha noe koe omong maneh
 dioenghak, bari panon maneh tanggah

ka manggoeng? ^a Nja Kasoetji Israil.

24 'Maneh geus ngahinakeun ka Goesti koe lantaran mantri maneh; ari tjarek maneh: Ijeu aing geus oenggah ka loehoer goenoeng-goenoeng, ka tĕngah goenoeng Libanon, mawa kareta aing noe loba; sarta ^b koe aing dek dikadek kaina poetri noe laloehoer, kaina djamoedjoe noe aroentjoel, sarta dek ngadatangan ka pontjotna noe pangpoentjakna, ka leu-

25 weung pakĕbonanana. 'Aing teh ngali djeung nginoem tjai, sarta aing koe dampal soekoe aing dek njaatkeun sakabeh

26 bangawan Mĕsir. 'Na maneh teu ngadenge kami ngadamĕl kitoe ti anggalna, sarta ngadjadikeun kitoe ti djaman baheula? ajeuna koe kami eta didatangkeun, jen maneh koedoe ngagĕmpoer nagara noe rareugreug, didijjeun hoenjoedan-hoenjoedan. 'Kitoe noe matak

27 priboemina teu narangan, pada galeder, sarta baringoengeun; djaradina sasat djoekoet tĕgal, sarta daoen hedjo, sasat djoekoet noe dina hateup, djeung gandoem perang memeh gĕde. 'Ari kami teh leuwih oeninga dina dijoeke maneh, sarta dina kaloewar-asoep maneh, kitoe deui dina pangamoek maneh ka kami.

29 'Sapedah maneh ngamoek ka kami, djeung sabab rahoel maneh geus nĕpi kana tjĕpil kami, noe matak iroeng maneh koe kami bakal ditĕrapan kaloehan ti kami, djeung biwirmaneh bakal ditĕrapan kadali ti kami, sarta maneh koe kami rek dibalikkeun, nJORANG DJALAN OEROET

30 maneh datang. 'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun: noe dihakan taoen ijeu toerijang; noe dihakan taoen kadoewa koerindang; dĕmi dina taoen katiloe mah pek njalĕbar, djeung dibaroewat, kitoe deui marĕlak anggoer sarta diharakan boewahna. 'Djeung anoe rahajoe anak-poetoe Joeda, sakoer noe kari, ^c bakal akaran deui ka handap, sarta boewahan ka loehoer. 'Karana ti Jĕroesalem pibidjileun sesa, sarta ti goenoeng Sion pibidjileun noe rahajoe; ^d kagoematian Pangeran sawadya-balad noe bade ngadamĕl kitoe. 'Koe sabab eta, timbalan

33 Pangeran hal radja Asoer teh kijeu: Moal piasoepeun ka ijeu nagara, djeung moal mĕsatkeun djamparing ka djĕro nagara, sarta moal pimawaeun kĕpĕng ka hareupeunana, djeung moal diling-

34 koengan koe benteng. 'Ēngke pibalikeun, nJORANG DJALAN OEROETNA DATANG; moal koengsi asoep ka ijeu nagara, lahiran

35 Pangeran. 'Karana kami tangtoe ngaraksa ijeu nagara, rek disalamĕtkeun, koe karana kami, djeung koe karana Dawoed, abdi kami teja. ^a p. 5: 24. ^b p. 14: 8. ^c p. 27: 6. ^d p. 9: 6.

36 Tidinja bidjil Malaikat Pangeran, pek njabĕtan dina pasanggrahan oerang Asoer; sakĕti dalapan laksa lima reboe noe kasabĕt; ^a ana haroedang isoek-isoek, doemadakan, eta kabeh geus djaradi majit. 'Djoeng Sanherib, radja Asoer, leumpang, moelang; toeloej tjalik

37 di nagara Ninĕwe. 'Ari geus kitoe, eukeur radja sĕmbahijang di gĕdong Nisrok aĕllahanana, pek Adram-Melek djeung Sareser, poetrana, maehan ka andjeunna koe pĕdang; toeloej maringgat ka tanah Ararat; ari Esar-Hadon poetrana noe ngaganti djadi radja. ^a p. 17: 14; 31: 8.

PASAL 38.

Dina mangsa eta ^a Hiskia parĕng teu damang, meh poepoes. Toeloej nabi Jĕsaja poeta Amos teja ngadeuheus ka andjeunna, sarta mihatooer ka andjeunna: Kijeu timbalan Pangeran: Geura wĕwĕkas ka saĕusi-imah maneh; karana maneh ĕngke paeh, moal lila nja hiroep.

2 'Tidinja Hiskia ngagilir, pameunteuna kana bilik, bari seug nĕnĕda ka Pangeran. 'Ari panĕdana: Noen Pangeran! moegi emoet, jen simkoering loemakoe teh di pajoeneun andjeun kalawan satohoe sarĕng kalawan soehoed hate, sarĕng noe dipilampah koe simkoering anoe sae di pajoeneun andjeun. Sarta

4 Hiskia nangis rosa katjida. 'Dĕmi geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕsaja, kijeu pangandikana: 'Geura leumpang, bedjakeun koe maneh ka Hiskia: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Dawoed, bapa maneh: Panĕda maneh koe kami dimakboel, tji-panon maneh koe kami ditingali; masing njaho, oemoer maneh koe kami rek ditambahan lima

6 wĕlas taoen; 'malah maneh reudjeung ijeu nagara ^b koe kami rek diloepoetkeun ti leungeun radja Asoer; toer kami rek

7 ngaraksa ijeu nagara. 'Sarta nja ijeu pialamateunana ka andjeun ti Pangeran, nandakeun Pangeran tangtoe ngadamĕl

8 pangandika noe diandikakeun teja: 'Masing njaho, kalangkang koe kami rek dipoendoerkeun sapoeloeh goerat ka toekang, dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan noeroetkeun panon-poë, dina istiwa Ahas. Seug panon-poë moendoer sapoeloeh goerat dina goerat noe koe eta geus ditoeroenan. *a* 2 Radj. 20. *b* p. 37: 35.

9 Ijeu sĕrat Hiskia, radja Joeda, sapa-rantos teu damang, sarta geus waras

10 tina teu-damangna. 'Tadina omong kaoela: Keur tĕngah-toewoeh nja oemoer, aing teh koedoe ijang, *a* asoep ka lawang ĕnggon noe paeh; aing teh diĕrol sesa

11 taoen aing. 'Omong kaoela: Aing moal njeueung deui Pangeran; moal njeueung deui Pangeran dina tanah djalma hari-roep; moal nendjo deui manoesa, reh tjampoer djeung priboemi ĕnggon djĕmpe.

12 'Saoeng aing diroewag, dibawa toeloelj ti aing, sapĕrti himah toekang ngangon; aing geus ngaleled hiroep aing sapĕrti toekang ninoen; aing koe andjeunna rek dikeureut tina galeger; *b* ti sijang dongkap ka wĕngi koering koe andjeun diparantoskeun. 'Kaoela ngahĕnĕng nĕpi

13 ka isoek; sapĕrti singa, nja kitoe andjeunna motongkeun sakabeh toelang kaoela; ti sijang dongkap ka wĕngi koering koe andjeun diparantoskeun. 'Sapĕrti sora kapinis djeung bango, nja kitoe kaoela lĕngas-lĕngis; *c* kaoela gĕgĕroengan tjara djapati; panon kaoela mĕlĕng ka manggoeng: Ĕh, Pangeran!

14 koering dikanijaja; moegi andjeun kĕrsa nangĕl koering. - 'Kaoela rek mitjatoer koemaha? Nja andjeunna noe maparin djangdji ka kaoela, sarta nja andjeunna noe ngadamĕl; sĕdja madjoe lalaoenan sapandjang taoen kaoela, tina eta kari-poehan njawa kaoela. 'Noen Goesti! hal pĕrkawis kitoe matak djalma hari-roep, sarĕng woengkoel dina sadjĕro eta ajana hiroep roh koering; karantĕn andjeun parantos ngawaloejakeun ka koering,

15 sarĕng koering dipaparin hiroep. 'Salĕrĕsna, karipoehan noe sakitoe angĕt teh geus djadi kasalamĕtan diri koering; ari andjeun teh mimanah ka njawa koering, didjaoehkeun tina roewangan boeroekoetjoetan; *d* karantĕn sadajana dosa koering koe andjeun geus dibalangkeun

16 ka poengkoereun andjeun. 'Karantĕn *e* ĕnggon noe paeh teu nganoehoenkeun

ka andjeun, maot teh hanteu moedji ka andjeun; noe geus taroeroen kana gorowong hanteu ngarĕp-ngarĕp kana kajaktosan andjeun. 'Anoe hiroep, anoe hiroep,

19 nja eta noe nganoehoenkeun ka andjeun, sapĕrtos koering dangĕt ajeuna; kajaktosan andjeun koe bapa bade dinjahokeun ka anak-anak. 'Pangeran kĕrsa njalamĕtkeun ka kaoela; mana oerang pinabeuheun tatabeuhan kaoela saeomoer-hiroep oerang, di gĕdong Pangeran.

a Djab. 107: 18. *b* Aj. 4: 20. *c* p. 59: 11. *d* Mik. 7: 18, 19.

e Djab. 6: 6.

21 *a* Djeung deui saer Jĕsaja: Sina njokot boewah kondang sagoeroentoel; koedoe dipopokkeun ka noe bareuh, tangtoe

22 andjeunna hoerip. 'Sarta ari lahiran Hiskia: Naon pialamateunana, jen kaoela pioenggaheun deui ka gĕdong Pangeran?

a 2 Radj. 20: 7.

PASAL 39.

Dina *a* mangsa eta Mĕrodak-Baladan, poeta Baladan, radja Baboel, ngirimkeun soerat djeung kikintoen ka Hiskia; karana ngadenge bedja, jen andjeunna mantas teu damang, ajeuna wilodjĕng

2 deui. 'Ari Hiskia boenggaheun koe eta oetoesan, sarta nembongkeun ka darinja goedang arta-bandana, ĕmas-perak, wangian djeung minjak aloes; kitoe deui sagoedangna pakarang, djeung saniskara bae noe kapanggih dina doenya-brana andjeunna; taja naon-naon dina gĕdongna sarta dina sawĕwĕngkonna noe koe Hiskia teu ditembongkeun ka darinja.

3 'Geus kitoe nabi Jĕsaja ngadeuheus ka radja Hiskia, sarta naros ka andjeunna: Koemaha omongan eta djalalĕma, sarta ti mana daratangna ka andjeun? Ngawalon Hiskia: Daratangna ka kaoela ti

4 tanah noe djaoeh, ti Baboel. 'Naros deui Jĕsaja: Narendjo naon di gĕdong andjeun? Walonan Hiskia: Narendjo saniskara noe di gĕdong kaoela; taja naon-naon dina doenya-brana kaoela, noe koe kaoela hanteu ditembongkeun ka darinja.

5 'Saoer Jĕsaja ka Hiskia: Andjeun geura reungeukeun pangandika Pangeran sawadya-balad: 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja saniskara noe di imah maneh, sarta sakoer anoe beunang ngĕlĕp karoehoen maneh, tĕpi ka mangsa ajeuna, bakal diakoetan ka Baboel; moal aja noe dikarikeun, timbalan

7 Pangeran. 'Djeung deui anak maneh laki, anoe pibidjileun ti diri maneh, noe koe maneh bakal dijoegakeun, ^b noe sawareh mĕngke ditjokot, didjijeun pong-
8 gawa di djĕro karaton radja Baboel. 'Ari lahiran Hiskia ka Jĕsaja: Sae pangandika Pangeran, noe geus dilahirkeun koe adjĕngan. Lahirna deui: Salĕrĕsna moegi-moegi aja kasĕnangan djeung kajaktian saemoer kaola! ^a 2 Radj. 20 : 12. ^b Dan. 1 : 3—5.

PASAL 40.

Geura pada ngalilipoer, geura pada ngalilipoer oemat kami, timbalan Allah
2 maraneh. 'Geura pada ngoepahan kana ati Jĕroesalem, sarta oewaran, jen geus toetoeĝ pĕrangna, jen kadorakaĕnana geus ditimbang, jen geus meunang ^a
3 doewa tikĕl ti panangan Pangeran bajaran sakabeh dosa-dosana. ^a Jer. 16 : 18.

^a Aja sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga kijeu: Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura di tanah lapang ngalĕmpĕngkeun hidji djalan gĕde pikeun Allah
4 oerang! 'Sakoer lĕbak-lĕbak bakal disaeuran, sarta sakabeh goenoeng djeung pasir bakal dihandapkeun; ari noe belot bakal djadi lĕmpĕng, sarta noe garokgek
5 bakal djadi rata. 'Ari ^b kamoeljaĕn Pangeran bakal dinjatakeun, djeung saniskara daging bakal narendjo sarejana; ^c karena lambe Pangeran noe ngandika kitoe. ^a Mat. 3 : 3; Joh. 1 : 23. ^b p. 60 : 1; 66 : 18.
^c p. 1 : 20.

^a Aja sowara noe marentah kijeu: Geura njĕloek! Ditaros: Njĕloek naon? ^a Saniskara daging teh djoekoet, djeung sakabeh kahadeanana sapĕrti kĕmbang
7 tĕgal. 'Djoekoet teh perang, ari kĕmbangna moerag, sabab ditijoep koe Roh Pangeran; saestoena, djalma-djalma teh
8 djoekoet. 'Djoekoet teh perang, ari kĕmbangna moerag; ^b tatapi ari pangandika Allah oerang mah tĕtĕp salalanggĕngna.
^a Djab. 103 : 15; 1 Petr. 1 : 24. ^b Djab. 119 : 89; Loek. 21 : 33.

9 Eh Sion, noe mawa bedja ngeunah! geura maneh oenggah ka goenoeng noe loehoer; eh Jĕroesalem, noe mawa bedja ngeunah! geura narikkeun sowara maneh sakoewat-koewat; geura narikkeun, oelah sijeun-sijeun; bedjakeun ka nagara-nagara Joeda kijeu: Masing njaho, di di-
10 jeu Allah maraneh! 'Masing njaho, ^a Goesti Pangeran pisoempingeun nganggo kabĕ-

dasan, sarta panangan andjeunna pinjĕpĕngeun kawasa. Masing njaho, gandjaranana koe andjeunna ditjandak, sarta
11 bajaranana aja di pajoeneunana. 'Andjeunna ^b bade ngangon ingon-ingonna sapĕrti toekang ngangon; ari anak domba koe andjeunna bade dikoempoelekeun dina pananganana, bari dipangkoe di djĕro kandoenganana; noe njaroesoean bade digiring lalaoenan.

^a p. 35 : 4; 62 : 11. ^b Jĕh. 34 : 11; Joh. 10 : 11.

^a Saha teja noe nakĕr tjai koe panangan njangkroeng, djeung ngoekoer lĕgana langit koe djeungkal, djeung ngoelak lĕmahing boemi koe takĕran, sarta nimbang goenoeng-goenoeng koe timbangan, kitoe deui pasir-pasir koe
13 taradjoe? 'Saha ^b noe ngadjeudjeuhkeun Roh Pangeran, atawa djadi pangrĕmpaganana, mamagahan ka andjeunna?
14 'Saha noe koe andjeunna dianggo rĕrĕmpagan, noe ngahatoeranan ngarti ka andjeunna, sarta ngawoeroekkeun ka andjeunna hal djalan hoekoem, djeung ngawoeroekkeun ka andjeunna kanjaho, toer mapatahkeun ka andjeunna djalan
15 pangartian? 'Masingnjaho, bangsa-bangsa dimanahna sapĕrti tjai satetes dina timbaĕn, djeung tjara ngĕrĕs saĕmet dina taradjoe. Masing njaho, poelo-poelo koe andjeunna didjoengdjoengkeun sapĕrti
16 boeboek leutik. 'Sarta sagoenoeng Libanon didjijeun soeloeh teu mahi, kitoe deui sasatoanana didjijeun koerban doeroekan teu mahi. 'Bangsa sakabehna moenggoeh di pajoeneun andjeunna mah sapĕrti noe teu aja; dimanahna koe andjeunna dentjeng keneh ti noe euweuh,
18 ^c sarta nja sija-sija. 'Mana ^d Allah teh koe maraneh dek dioepamakeun ka saha, sarta roepa koemaha noe koe maraneh
19 dek dibandingkeun ka andjeunna? 'Paledang njitak artja, sarta koe kamasan disapoet ĕmas, bari dipangnjijeunkeun
20 rante perak. 'Saha-saha noe miskin, teu boga pihatoeraneun, milih kai noe teu keuna bobo; seug nejangnan keur dirina hidji toekang anoe pintĕr, menta dipangnjijeunkeun hidji artja ^e noe teu
21 gojang. 'Naha maraneh teu njaho? karah maraneh tatjan ngadenge? koetan teu dibedjakeun ka maraneh ti mimitina?
22 naha maraneh teu ngahartikeun diadĕgkeunana boemi? 'Andjeunna noe linggih

f di loehoereun kalang boemi, sarta pri-boemina kawas simeut; *g* nja andjeunna noe masangkeun langit saperti loeloehoer, dibeberkeunana tjara himah enggon tjitjing; 'nja andjeunna *h* noe njelehkeun pangkat-pangkat kana teu aja; para hakim di boemi didamél tjara sija-sija. 'Kakara eta teh dipélak, kakara eta teh disébar, kakara tangkalna akaran di boemi: sédék koe andjeunna ditijoep, toeloej perang, kabawa koe angin riboet saperti djarami. 'Mana kami teh koe maraneh dek dioepamakeun ka saha, soepaja djeung kami sakaroepa? soer timbalan noe Langkoeng Soetji. 'Geura taranggah ka manggoeng, sarta tarendjo: saha teja noe ngadjadikeun eta sakabeh, noe ngabidjilkeun balad eta *i* noeroetkeun bilanganana? *j* kabeh koe andjeunna disaoer kana hidji-hidji ngaranna; tina kagédean kabédasanana djeung tina karosaan kawasana, sahidji ge hanteu koerang.

a Sil. 30: 4.

b Roem 11: 34; 1 Kor. 2: 16. *c* Djab. 39: 12.

d p. 46: 5; Lal. 17: 29. *e* p. 41: 7. *f* Aj. 22: 14.

g Djab. 104: 2; p. 42: 5. *h* Aj. 12: 17, 21. *i* 1 Moesa

2: 1; 15: 5. *j* Djab. 147: 4.

27 Na koe naon maneh, Jakoeb! sok ngomong, sarta maneh, Israil! sok mitjatoer, jen: Djalan kaoela kahalangan ka Pangeran, sarta prakara kaoela ngaliwat ka Allah kaoela? 'Karah maneh teu njaho, sarta tatjan ngadenge? Allah noe langgëng, Pangeran, *a* noe ngadjadikeun sagala toengtoeng boemi teja, teu keuna palaj, teu keuna lësoe; *b* ari pangartosanana teu beunang dikira-kira. 'Andjeunna ka noe tjape maparin kakoewatan, sarta noe teu boga tanaga didjëmbarkeun nja kabédasan. 'Nadjan noe ngarora sok tjape nja lësoe, sarta baroedjang mo loepoet laboeh; 'sabalikna *c* noe ngarëp-ngarëp ka Pangeran mah tangtoe nganjar-nganjarkeun kakoewatan; pada ngapoeng koe djangdjang saperti galoedra; pada loempat, sarta teu datang ka lësoe; pada leumpang, sarta teu datang ka tjape.

a Sil. 30: 4. *b* Djab. 147: 3; Roem 11: 33. *c* p. 30: 18.

PASAL 41.

Eh, poelo-poelo! geura rarepeh di pajoneun kami; sarta bangsa-bangsa sing pada nganjarkeun kakoewatan; koedoe pada marék, geus kitoe ngaromong;

hajo, oerang babarëngan madjoe njjar bébënëran. 'Saha teja *a* noe ngageuingkeun ti wetan eta noe bënë, bari nja-oer, disina ngiring tapakna, djeung diserenan bangsa-bangsa ka hareupeunana, sina marentah ka radja-radja, pada diselehkeun ka pëdang eta tjara pëlëdoeg, djeung ka gondewana saperti djarami katëbak koe angin? 'Dialoebrak-abrik, sarta eta këbat bari salamët, noeroet djalan anoe tatjan disorang koe soekoena. 'Saha teja noe ngërsakeun sarta ngadamél kitoe, anoe njaoer toeroenan-toeroenan ti mimitina? *b* Ijeu kami, Pangeran, anoe pangheulana, sarta geus panganggeusanana kami teh anggër keneh bae. 'Ana waspadaeun poelo-poelo, seug sarijeuneun; sagala toengtoeng boemi pada ngagidir; sér maradjoe ngadareuheusan. 'Hidji-hidji silih-toeloengan djeung batoer, sarta pada ngomong doeloer pada doeloer: Masing tégër! 'Ari toekang kai nëgërkeun ka *c* kamasan; anoe sok njangling koe wadja nëgërkeun ka noe sok neupa dina tahanan; ngomongna hal patri: Hade eta teh; *d* seug eta dipageuhkeun koe pakoe, oelah sina gojang.

a p. 45: 1, 13; 46: 11. *b* p. 43: 10.

c p. 40: 19. *d* Jér. 10: 4.

8 Dëmi maneh mah, eh Israil, *a* abdi kami! eh Jakoeb, anoe beunang kami milih, toeroenan Ibrahim, *b* sahabat kami! 'maneh koe kami geus ditjandak ti toengtoeng boemi; nja maneh koe kami disaoer ti sisina, bari ditimbalan kijeu: Maneh teh abdi kami; maneh noe koe kami dipilih sarta hanteu dipitjeun. 10 'Oelah *c* sijeun-sijeun, karana kami noe njarëngan ka maneh; oelah parangaspoeringis, karana kami Allah maneh; nja kami noe ngoewatkeun ka maneh, nja kami noe noeloeng ka maneh, nja kami noe ngahajeukan ka maneh *d* koe panangan kaädilan kami. 'Masing njaho, sakoer noe panas ka maneh bakal are-raeun sarta warirangeun; djalma noe madoean ka maneh pidjadieun saperti noe teu aja, estoe pilaleungiteun. 'Djalma noe masejaan ka maneh *e* mëngke koe maneh ditejangan, tapi moal kapanggih; djalma noe mërangan ka maneh pidjadieun saperti noe teu aja, sarta tjara noe moesna. 'Karana kami, Pangeran, Allah maneh, noe njandak leungeun

maneh katoehoe, bari nimbalan ka maneh: Oelah sijeun-sijeun; ijeu kami noe
 14 noeloeng ka maneh. 'Oelah sijeun-sijeun, eh Jakoeb, hileud lĕmboet! eh Israil, djalma leutik! ijeu kami noe noeloeng ka maneh, lahiran Pangeran; sarta noe ngadjait ka maneh nja Kasoetji Israil.
 15 'Masing njaho, f maneh teh koe kami didjadikeun minangka seredan ngirik noe lentjop, nja weuteuh, nja reja hoentoena; maneh bakal ngirik goenoeng-goenoeng djeung diboeboekkeunana, sarta pasir-pasir koe maneh bakal didjadikeun saperti hoeoet.
 16 'Koe maneh bakal ditapi, seug eta kabarawa koe angin; nja angin riboet noe bakal ngabalĕntjarkeuninja. Dĕmi diri maneh mah g pigĕraheun di djĕro Pangeran, sarta moedji maneh di
 17 djĕro Kasoetji Israil. 'Anoe balangsak sarta noe miskin narejangan tjai, tapi teu aja; letahna toehoereun bawaning halabhab; ijeu kami, Pangeran, tangtoe ngaboelkeun eta; ijeu kami, Allah Israil,
 18 moal nilarkeun eta. 'Dina loehoer pasir-pasir boelistir h kami rek moekakeun tji-waloengan, kitoe deui tji-njoesoe di tĕngah lĕbak-lĕbak; tĕgal lĕga koe kami rek didjadikeun ĕnggon tjai, kitoe deui tanah keĕng rek didjadikeun pasirahan
 19 tjai. 'Di tĕgal lĕga kami rek ngajakeun ki poetri, ki pilang, tangkal koepa, djeung djetoen leuweung; di tanah lapang kami rek ngadjadikeun ki djamodjoe, tangkal hoeroe djeung tangkal
 20 tjamara sarejana; 'soepaja pada waspada, djeung tĕrang, djeung njatĕt dina ati, sarta soerti sarerejana, jen panangan Pangeran noe ngadamĕl kitoe, sarta Kasoetji Israil noe ngadjadikeun eta.

a Djab. 136 : 22; Loek. 1 : 54. b Jak. 2 : 23. c p. 43 : 1.

d Djab. 63 : 9. e Djab. 37 : 10. f Mik. 4 : 13. g p. 29 : 19.

h p. 35 : 6; 43 : 20.

21 Geura halatoerkeun prakara maraneh, timbalan Pangeran; geura njarangkeun katĕrangan maraneh noe boekti,
 22 timbalan radja Jakoeb. 'Koedoe ka kami sakabeh njarangkeun sarta moepoelihkeun a hal anoe pika-hareupeun; geura pada moepoelihkeun hal ka toekang-toekang, koemaha eta pĕtana? koe kami sakabeh dek ditjatĕt dina ati, soepaja kami tĕrang dina pitĕmaheunana; atawa baredjakeun ka kami hal noe piboektieun.
 23 'Geura moepoelihkeun hal noe

pidatangeun mangke, soepaja kami pada tĕrang, jen estoe maraneh djadi batara. Djeung deui geura marigawe hade atawa marigawe goreng, soepaja kami hareran
 24 sarta ningali sarereja. 'Satĕmĕnna, maraneh teh sipat noe teu aja, sarta pagawean maraneh sipat euweuh; sahasaha noe milih ka maraneh, b matak giroek.

a p. 42 : 9; 45 : 21. b 5 Moesa 18 : 12.

25 Kami ngageuingkeun hidji djalma ti kaler, a sarta pidjĕboeleunana ti pangbidjilan panon-poĕ; b nja eta pinjĕboe teun djĕnĕngan kami, sarta bakal ngadatangan ka pangkat-pangkat sakoemaha ka leutak, djeung sakoemaha toekang
 26 parihoek ngaloeloh taneuh likĕt. 'Saha c noe moepoelihkeun eta ti mimitina, soepaja kami pada tĕrang? saha noe moepoelihkeun ti tadina, soepaja kami misaoer: Bĕnĕr eta teh? Mapan taja noe poepoelih, mapan taja noe bebedja, mapan taja noe ngadenge omongan maraneh. 'Kami noe pangheulana ngalahir ka Sion: Toeh, toeh, di ditoe! sarta kami ka Jĕroesalem rek maparin hidji
 28 noe mawa bedja ngeunah. 'Ana kami ret ningali, saorang ge teu aja; estoe di lĕbah eta teh taja pisan pangrĕmpagan, noe beunang ditanja koe kami,
 29 sarta noe bisa ngabalĕsan omong. 'Satĕmĕnna, eta sakabeh teh tjoemah, pagaweanana euweuh, ari artja-artjana sasat angin djeung sija-sija.

a p. 46 : 11. b Esr. 1 : 2. c p. 43 : 9.

PASAL 42.

Toeh, abdi kami, noe dihajeukan koe kami, kakasih kami, a noe dipikarĕsĕp koe hate kami! Eta koe kami geus diteundeunan b Roh kami, bakal ngoewarkeun hoekoem ka oerang kapir. 'Moal gĕgĕroan, moal hahakan, sarta moal aja noe ngadenge sowarana dina loeloe
 3 roeng. 'Hoĕ noe pitĕs koe eta hamo bakal disapatkeun; dĕlĕs noe ngĕboel keneh koe eta hamo bakal dipareuman; ngaloewarkeunana hoekoem teh tang
 4 toe satoehoe. 'Moal keuna koe soerĕm, djeung moal keuna koe pitĕs; mĕta keunana hoekoem di boemi tangtoe datang ka toetoeagna; sarta poelo-poelo c bakal pada ngarĕp-ngarĕp kana papakonna.

a Mat. 3 : 17; 12 : 18.

b p. 61 : 1. c p. 51 : 5.

5 Kijeu timbalan Allah Pangeran, ^a noe ngadjadikeun langit sarta dipasangkeunana, noe meberkeun boemi sarta djeung bibidjilanana, noe maparin ambĕkan ka bangsa noe noempakan eta, kitoe deui soekma ka sakoer noe loemampah dina
6 eta: 'Ijeu kami Pangeran anoe njaoer maneh djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna, sarta rek njandak leungeun maneh; toer maneh koe kami bakal diraksa, ^b djeung ditangtoekeun baris pĕrdjangdjian oemat, baris pitjahajaeun oerang kapir; 'pikeun
7 ^c ngabeuntakeun panon noe lolong, pikeun ngabidjilkeun sakitan tina pandjara, ngabidjilkeun tina pangberokan
8 sakoer noe dijoekeun di noe poĕk. 'Ijeu kami Pangeran; ^d kitoe djĕnĕngan kami; sarta ^e kahormatan kami koe kami moal dibikeun ka noe sedjen, djeung poedjian
9 kami moal dibikeun ka artja-artja. 'Pĕrkara noe heubeul geuning geus pada boekti; ajeuna kami ngoewarkeun pĕrkara noe anjar; samemehna djadi koe kami diĕmbarkeun ka maraneh.

^a p. 44:24. ^b p. 49:6, 8. ^c p. 29:18. ^d 2 Moesa 3:14, 15. ^e p. 48:11.

10 Eh sakoer, noe lalajaran di laoet, kitoe deui pangeusi laoet, poelo-poelo sarta djeung priboemina! ^a geura njaranjikeun ka Pangeran hidji poepoedjian anjar; nja nganjanjikeun poedjianana ti toengtoeng boemi. 'Tĕgal lĕga djeung nagaranagara koedoe pada njowara, kitoe deui desa-desa noe ditjittingan oerang Kedar; ^b priboemi Sela koedoe sarĕnggak, ambal-ambalan ti poentjak goenoeng-goenoeng. 'Koedoe ^c pada njangakeun kahormatan ka Pangeran, djeung ngoewarkeun poedjianana di poelo-poelo.
13 'Pangeran mĕngke mijos sapĕrti prawira, ^d bade ngageuingkeun kasarĕgĕpan tjara pradjoerit; bade soerak, toer ngagĕntra tarik; bade nawiskeun kawasana ka
14 moesoeh-moesoehna. 'Kami ^e ngantĕp ti baheula; kami teh repeh bae, ngarĕkĕtkeun andjeun; ajeuna kami rek ngadĕngek tjara noe ngadjoeroe, rek njĕgor
15 djeung ngagĕbos sakali. 'Goenoeng-goenoeng djeung pasir-pasir koe kami rek diroeksak, djeung sakabeh dangdaoenan rek disina perang; ari waloengan-waloengan koe kami rek didjadikeun poelo,
16 djeung sitoe-sitoe rek disina saĕt. 'Sarta noe lolong koe kami rek ditaroejoen

dina djalan noe teu njaraho eta; koe kami rek dibĕnĕrkeun dina djalan noe teu njaraho eta; ari noe poĕk koe kami ti heulaeunana rek didjadikeun tjaang, sarta ^f noe poengkal-pengkol rek dilĕmpĕngkeun. Nja eta pĕrkara noe koe kami rek didamĕl, sarta maranehanana koe
17 kami moal ditinggal. 'Ari sakoer noe ngarandĕl ka artja sipat oekir, sarta noe ngaromong ka artja sipat tjitak, jen: Nja adjĕngan batara koering: eta mah pialoendoereun ka toekang, ^g bari areraeun katjida.

^a Djab. 33:3. ^b p. 16:1. ^c Wahj. 14:7. ^d Djab. 78:65; p. 59:17. ^e p. 57:11. ^f p. 40:4. ^g p. 44:10, 11.

18 Eh, noe tarorek! geura pada ngadenge; sarta maraneh noe lolong! geura pada
19 beunta, soepaja narendjo. 'Saha noe lolong saroepa abdi kami? atawa torek sapĕrti piwarangan kami? Saha noe lolong sapĕrti eta noe roentoet djeung kami, sarta lolong tjara abdi Pangeran?
20 'Maneh nendjo reja pĕrkara, tapi koe maneh teu diĕstoekeun; tjeuli molongo,
21 tapi teu ngadenge. 'Pangĕrsa Pangeran, koe karana kaĕadilan andjeunna, ngagoengkeun toret, sarta dimoeljakeunana.
22 'Dĕmi eta teh bangsa noe geus dirajaan sarta dirampogan; kabeh ge keuna koe djirĕt, ngaringkoek dina lombanglombang, sarta ditareundeun dina pangberokan-pangberokan; pada djadi rajahueun, sarta taja noe ngaleupaskeun; pada djadi rampogeun, sarta taja noe
23 ngomong: Poelangkeun. 'Saha lĕbah maraneh noe dek ngawaro kana piwoeroek noe tadi? saha noe dek ngarĕgĕpkeun djeung ngagoegoe kana hal pika-hareupeun?
24 'Saha teja noe njelehkeun Jakoeb, sina dirampog, njelehkeun Israil ka noe ngararajah? lain Pangeran? ^a Ari sababna oerang baroga dosa ka andjeunna; sarta eta teu daraekeun ngalakonan djalan andjeunna, djeung teu nareroet
25 kana toret andjeunna. 'Kitoe noe matak andjeunna ka maranehanana namplokkeun bĕndoena noe leuwih sewot, sarta pĕrang noe leuwih bangĕt; seug manehana koe eta disoendoet sakoerilingnana, tapi koe manehana teu dikanjahoek; sarta manehana koe eta dihoeroe, tapi koe hate manehana hanteu dipadoeli.

^a Jĕr. 2:19.

PASAL 43.

Dĕmi ajeuna timbalan Pangeran, noe ngadamĕl maneh, eh Jakoeb! noe ngadjadikeun maneh, eh Israil! nja kijeu: ^a Oelah sijeun-sijeun, karana maneh koe kami geus didjait; kami geus njaoer ka maneh, ^b disĕboet ngaran; maneh teh ² anoe kami. 'Tijap-tijap maneh meuntas nĕroes tjai, ^c tangtoe koe kami disarĕngan; ari nJORANG waloengan, moal lapoet ka maneh; tijap-tijap maneh leumpang nJORANG seuneu, moal toetoeng, sarta maneh koe hoeroeng moal kalentab-lentab atjan. 'Karana kami Pangeran nja Allah maneh, ^d Kasoetji Israil, Djoeroe-salamĕt maneh; kami geus njelehkeun Mĕsir, ^e djadi panĕboes maneh; kitoe deui Koes djeung Sĕba, djadi gaganti maneh. 'Sapedah maneh dipikadjen koe pangrasa kami, djeung dihormat, sarta kami miasih ka maneh, noe matak kami njelehkeun manoesa, djadi gaganti maneh; nja njelehkeun bangsa-bangsa, djadi gaganti njawa maneh. ⁵ 'Oelah sijeun-sijeun, karana kami njarĕngan ka maneh; ^f kami rek ngadatangkeun toeroenan maneh ti wetan, sarta maneh koe kami rek dikoempoeleun ti koelon; ⁶ kami ka kaler rek nimbalan: Selehkeun; kitoe deui ka kidoel: Oelah dihalangan; poetra kami lalaki datangkeun ti noe djaoeh, poetra kami awewe datangkeun ti toengtoeng boemi; ⁷ oenggal-oenggal djalma ^g noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, sarta noe beunang kami ngadamĕl baris kamoeljaan kami; koe kami eta teh didjadikeun, malah koe ⁸ kami eta teh disampoernakeun. 'Geura ka-loewarkeun oemat lolong panonan, ⁹ kitoe deui noe tarorek tjeulian. 'Sakabeh oerang kapir koedoe karoempoele sarerejana, sarta bangsa-bangsa koedoe ngarijoeng; ^h tjik, saha di lĕbah eta noe bisa moepelihkeun hal kitoe, atawa ka kami sakabeh ngabedjakeun pĕrkara noe heubeul? koedoe ngajakeun saksina, soepaja dirina dibĕnĕrkeun; atawa koedoe ngadareng, sarta ngaromong: Jakti. ¹⁰ 'Nja maraneh noe djadi saksi kami, lahiran Pangeran, sarta abdi kami, beunang kami milih; soepaja maraneh pada nganjahokeun djeung pĕrtjaja ka kami, sarta pada ngaharti jen kami teh anggĕr;

ⁱ heulaeun kami taja Allah didjadikeun, sarta pandeurieun kami hamo piajaeun. ¹¹ 'Ijeu kami bae Pangeran; ^j sarta taja ¹² Djoeroe-salamĕt djaba ti kami. 'Nja kami noe maparin njaho; nja kami noe njalamĕtkeun; nja kami noe ngembarkeun, sarta taja deui di maraneh; mana maraneh saksi kami, lahiran Pangeran, ¹³ sarta kami teh Allah. 'Samalah ^k ti barang aja poĕ, kami teh nja eta; ^l sarta ti panangan kami taja noe bisa ngaleupaskeun; kami kĕrsa ngadamĕl, na saha noe bakal ngahalangan?

^a p. 41: 10, 14. ^b 2 Moesa 31: 2; 33: 12. ^c Djab. 66: 12. ^d p. 41: 14. ^e Sil. 21: 18. ^f p. 11: 12; Djak. 8: 7. ^g Jĕr. 14: 9. ^h p. 41: 22, 26. ⁱ p. 44: 6. ^j Hos. 13: 4. ^k Djab. 90: 2. ^l 5 Moesa 32: 39.

¹⁴ Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadjait maraneh, Kasoetji Israil: Nja koe karana maraneh noe matak kami miwarangan ka Baboel, sarta koe kami rek dioendoerkeun eta sakabeh, djadi kakaboeran, tĕgĕs oerang Kasdim, toempak kapal-kapal parantina sĕsĕnggakan. ¹⁵ 'Kami teh Pangeran, Kasoetji maraneh, noe ngadjadikeun Israil, ^a Radja maraneh. 'Kijeu timbalan Pangeran, ^b noe maparin djalan dina laoet, sarta dina ¹⁷ tjai gĕde maparin geusan nJORANG; 'noe ngaloewarkeun kareta djeung koeda, balad djeung noe karawasa teja, wani pagoletak sarerejana, sarta teu haroedang deui, pĕs tjara dĕlĕs parareum: ¹⁸ 'Montong ngaringĕtkeun pĕrkara noe heubeul, sarta montong malikiran pĕrkara baheula. 'Masing nganjahokeun, kami rek ngadamĕl hidji pĕrkara noe anjar, ajeuna pidjadiunana; geus tangtoe ĕngke koe maraneh katangen. Sastoena, di tĕgal lĕga kami rek ngajakeun hidji djalan, ^c sarta di ĕnggon rehe kami rek ngajakeun waloengan-waloengan. ²⁰ 'Sato galak bakal pada ngahormatan ka kami, adjag reudjeung manoeek naam; sabab kami di tĕgal lĕga maparin tjai, di ĕnggon rehe maparin waloengan-waloengan, keur inoemeun oemat kami, anoe beunang kami milih. ²¹ 'Nja eta oemat beunang kami ngadjadikeun pikeun kami, ^d bakal pada njaritakeun poedjian kami. 'Tatapi maneh, Jakoeb! ka toekang teu sasambat ka kami; ĕnjana mah maneh, Israil! djadi ²³ bosĕn ka kami. 'Maneh ka kami teu

njanggakeun domba keur koerban maneh doeroekan; djeung teu ngahormat ka kami koe koerban maneh peuntjitan; kami ka maneh teu ngagawekeun mawa koerban kadaharan, djeung teu njapekeun ka maneh mawa doepa. 'Maneh teu mangmeulikeun kami ^e djaringao, djeung teu ngawarĕgkeun ka kami koe gadjih koerban maneh peuntjitan. Sabalikna maneh mah ngagawekeun ka kami koe dosa-dosa maneh, sarta njapekeun ka kami koe kadorakaän maneh.

25 'Ijeu kami pisan ^f noe ngaleungitkeun kamasijatan maneh koe karana kami; sarta dosa-dosa maneh koe kami hanteu

26 dipiĕmoet. 'Geura mere ingĕt ka kami; ^g hajoe, oerang oeroes-oeroes djeung kami; maneh geura njarita, soepaja maneh dibĕnrkeun! 'Karoehoen maneh

27 noe mimiti milampah dosa, djeung sa-koer noe ngoeroeskeun ka maneh pada

28 migawe masijat ka kami. 'Mana kami rek nganistakeun kapala-kapala kasoe-tjian, sarta rek njelehkeun Jakoeb kana hoekoem ditoempĕs, njelehkeun Israil kana hoekoem digogoreng. *a* p. 33: 22.

b 2 Moesa 14: 14, 28. *c* p. 41: 18. *d* 2 Sam. 7: 24;
1 Petr. 2: 9. *e* 2 Moesa 30: 23. *f* p. 44: 22. *g* p. 1: 18.

PASAL 44.

Dĕmi ajeuna, ^a eh Jakoeb, abdi kami! eh Israil, anoe beunang kami milih!

2 geura dengekeun: 'Kijeu timbalan Pangeran, ^b noe ngadamĕl ka maneh, sarta noe ngadjadikeun ka maneh ti waktoe dikandoeng, anoe mitoeloeng ka maneh: Eh, abdi kami Jakoeb! eh ^c Jĕsoeroen, anoe beunang kami milih! oelah sijeun-

3 sijeun. 'Karana ^d kami rek ngoetjoerkeun tjai ka noe halabhab, kitoe deui soesoekan-soesoekan ka noe toehoer; ^e kami rek ngoetjoerkeun Roh kami ka toeroenan maneh, kitoe deui kabĕrkahan kami ka anak-intjoe maneh.

4 'Mangke eta djaradi dina antara djoe-koet, sapĕrti waroe lot di sisi kokotjoran

5 tjai. 'Ijeu bakal ngomong, jen: Kaoela kagoengan Pangeran; eta bakal njĕboetkeun maneh koe ngaran Jakoeb; ari itoe bakal noelis koe leungeun, jen kagoengan Pangeran, bari nĕlahkeun maneh ngaran Israil. *a* p. 41: 8. *b* p. 43: 21.

c 5 Moesa 32: 15. *d* p. 43: 20; 55: 1. *e* Joh. 7: 38.

6 Kijeu timbalan Pangeran, Radja Israil,

sarta Poerah-ngadjaitna, tĕgĕs Pangeran sawadya-balad: ^a Kami noe pangheulana, djeung kami noe pangpandeurina, sarta

7 taja Allah djaba ti kami. 'Na saha noe rek ngoewarkeun sapĕrti kami, djeung moepoelihkeun eta, sarta ngatoer eta di pajoeneun kami, ti sĕmĕt kami ngajakeun oemat langgĕng? Noe kitoe koe-doe moepoelihkeun pĕrkara noe pidatangeun, sarta hal anoe piboektieun.

8 'Maraneh oelah sarijeun, djeung oelah mariris; naha koe kami lain diĕmbarkeun ka maneh ti bareto, sarta dipaparin njaho? Mapan ^b maraneh saksi kami. Karah aja deui Allah, djaba ti kami? Saĕnjana ^c taja deui batoe karang; kami mah teu njaho. 'Noe njarijeun artja pada sija-sija kabeh; ^d djeung eta barangna noe araloes teh taja gawena; ari saksina nja diri maranehanana; teu narendjo djeung teu barogaeun kanjaho, mana bakal areraeun.

10 'Saha noe rek njijeun aällahan, atawa njitak artja, noe taja pisan gawena?

11 'Masing njaho, ^e eta sabatoer-batoerna bakal areraeun; mapan toekang-toekangna bangsa manoesa. Masih karoempoel sakabeh, dĕg narangtoeng, tangtoe meugang reuwas, meunang era sarerejana.

12 'Toekang beusi njijeun kampak; pek digawe make arĕng roehaj; diroepakeunana koe paloe, dipigawena koe leungeunna noe bĕdas; malah teu baranghakan, datang ka bejak tanaga; teu

13 nginoem tjai, datang ka tjapena. 'Toekang kai ^f masangkeun sipatan, kaina ditjirian koe pamoelas, dipapas koe rimbas; seug ditjirian koe djangka, sarta dipigawe niroe roepa djalma, noelad kaäloesan manoesa, sina tjitjing di djĕro

14 imah. 'Los eta teh noewar ki poetri adjang dirina, boh njokot ki djati atawa ki pasang, milih noe teuas dina kakaian leuweung; prak mĕlak ki damar,

15 sarta koe hoedjan digĕdekeun. 'Ari geus kitoe keur manoesa, baris didjijeun soeloeh; pek eta njokot sawareh, bari seug sidoeroe; ongkoh didjijeun seuneu, dipake meuleum roti, ongkoh didjijeun aällahan, bari seug disĕmbah; didjijeun

16 artja, bari seug soedjoed ka dinja. 'Saparona didoeroek di djĕro seuneu, saporona deui dipake sarat njatoe laoek, nja ngagoreng daging, sarta datang ka

seubeuhna; samalah sidoeroe, bari ngomong: Euleuh, aing haneut, ngarasa
 17 seuneu. 'Ari sesa kai teja koe eta didjijeun aállahan, keur piartjaeunana; prak soedjoed ka dinja, bari njĚmbah, sarta nĚnĚda ka dinja, pokna: Moegi-moegi koering leupaskeun; karana nja
 18 adjĚngan batara koering! 'Eta teh teu barogaean kanjaho djeung teu barogaean pangarti, ^g wantoe-wantoe panonna dilampat, mana teu bisaeun nĚndjo, kitoe deui hatena, mana teu bisaeun ngaharti.
 19 'Djeung koe eta hanteu dipiingĚt, sarta taja kanjahona djeung taja pangartina baris ngomong kijeu: Saparona koe aing geus didoeroek di djĚro seuneu, samalah dina roehakna aing meuleum roti, ngagoreng laoek, bari seug dadaharan; naha sesana koe aing rek didjijeun kagirokean, rek soedjoed ka sapotong kai? 'Eta
 20 teh njatoe lĚboe; kasimpangkeun koe hate kabĚlĚdjog, noe matak teu bisaeun ngaleupaskeun njawana, sarta teu ngomong kijeu: Naha leungeun aing lain njĚkĚl bohong?

a p. 41 : 4 ; 48 : 12 ;

Wahj. 1 : 8, 17. *b* p. 43 : 10, 12. *c* 1 Sam. 2 : 2.

d p. 41 : 29 ; 45 : 16. *e* JĚr. 10 : 14. *f* JĚr. 10 : 3.

g p. 6 : 10 ; 45 : 20.

21 Eh Jakoeb! eh Israil! ingĚtkeun noe tadi; karana maneh teh abdi kami; nja kami noe ngadjadikeun ka maneh; estoe maneh teh abdi kami; eh Israil! maneh
 22 koe kami moal dilalikeun. 'Kamasijatan maneh ^a koe kami geus dileungitkeun sapĚrti mĚndoeng; kitoe deui dosa-dosa maneh sapĚrti mega. Geura balik ka kami; karana maneh koe kami geus
 23 didjait. 'Eh langit! ^b geura sĚnggak; karana Pangeran geus ngadamĚl kitoe; eh Ěnggon boemi noe harandap! geura sarorerak; eh goenoeng-goenoeng, leuweung djeung sakabeh kakaiian anoe aja di djĚrona! geura barerag sĚnggak; karana Pangeran geus ngadjait Jakoeb, djeung nawiskeun kamoeljaanana di Israil.

a p. 43 : 25 ; 45 : 22. *b* Djab. 96 : 11 ; p. 49 : 13.

24 Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadjait ka maneh, sarta noe ngadjadikeun ka maneh ti waktue dikandoeng teja: Kami teh Pangeran, noe ngadamĚl saniskara; ^a noe masangkeun langit njalira, noe
 25 meberkeun boemi koe mantĚn; 'noe ngaboeroengkeun tanda-tanda toekang soewaban, sarta ahli.noedjoem pada dige-

lokeun; noe ngoendoerkeun djalma p lintĚr ka toekang, sarta elmoena digĚ-
 26 djoelkeun; 'noe ngajakinkeun omongan abdina, djeung ngalaksanakeun papatah piwaranganana; noe nimbalan hal JĚroesalem, jen tangtoe dieusian deui; kitoe deui hal nagara-nagara Joeda, jen tangtoe didjĚlgkeun deui, sarta tarikolotna koe kami tangtoe diaradĚgkeun deui;
 27 'noe nimbalan ka tjai djĚro: ^b Sing saät! djeung sakoer waloengan maneh koe kami rek disina toehoer; 'noe nimbalan
 28 ^c hal Kores: Eta teh pangangon kami, sarta tangtoe ngalaksanakeun sapa ngĚrsa kami, bari marentah hal JĚroesalem, jen koedoe didjĚlgkeun deui; kitoe deui hal kabah, jen koedoe dia-
 dĚgkeun deui.

a p. 42 : 5. *b* p. 43 : 16.

c p. 41 : 25 ; 45 : 1.

PASAL 45.

Kijeu timbalan Pangeran ka lisahan Kandjeunna, ka ^a Kores, noe koe kami ditjandak leungeunna, kĚrsa naloekkeun bangsa-bangsa ka hareupeunana; sarta kami rek moekaän saboek radja-radja; kĚrsa moekakeun panto-panto ti heulaeunana, sarta lawang-lawang moal aja
 2 noe meundeutkeun: 'Kami rek angkat ti heulaeun maneh, ngaratakeun sakoer noe ngaroenggoenoe; ^b ari panto tambaga koe kami rek dibarĚdjadkeun,
 3 sarta toelak beusi rek dipotongan. 'Malah kami ka maneh rek maparin doenyabrana Ěnggon poĚk, djeung pĚpĚndĚman Ěnggon boeni; soepaja maneh nganjahokeun, jen kami Pangeran, Allah Israil, anoe njaoer ka maneh, ^c disĚboet ngaran.
 4 'Koe karana abdi kami Jakoeb, nja eta Israil, anoe beunang kami milih, noe matak maneh koe kami disaoer, disĚboet ngaran; kami nĚlahkeun ka maneh, kilang maneh tatjan njaho ka kami.
 5 'Ijeu ^d kami Pangeran; taja deui; taja Allah djaba ti kami; eta kami kĚrsa nja-boekan ka maneh, kilang maneh tatjan
 6 njaho ka kami. 'Soepaja djalma pada nganjahokeun ti sĚmĚt pangbidjilan panon-poĚ sarta ti sĚmĚt pangsoeroepanana, jen euweuh deui djaba ti kami;
 7 nja kami teh Pangeran; taja deui. 'Kami ^e noe ngadjadikeun tjaĚng sarta noe ngajakeun poĚk; ^f noe ngadamĚl kasalamĚtan djeung noe ngajakeun katjilakaän;

- nja kami Pangeran noe ngadamĕl eta saniskara. *a* 2 Bab. 36 : 22 ; p. 44 : 28.
b Djab. 107 : 16. *c* p. 43 : 1. *d* p. 42 : 8. *e* 1 Moesa 1 : 3. *f* Njanj. 3 : 38.
- 8 Eh langit! sing njoeroeloekkeun ti loehoer, sarta mega-mega sing ngoetjoerkeun kabĕnĕran; boemi teh sing moeka, soepaja ngabidjilkeun kasalamĕtan, djeung kabĕnĕran sing djadi babarĕngan! Nja kami Pangeran noe ngadamĕl eta sakabeh.
- 9 Pibalafeun sakoer, noe madoean ka noe ngadjadikeun ka dirina! talawengkar djeung pada talawengkar sipat taneuh! *a* Naha ari taneuh likĕt rek ngomong ka toekang parihoek: Andika teh njijeun naon? atawa djidjijeunan maneh rek ngomong: Eta teh teu boga leungeun? 'Pibalafeun djalma, noe ngomong ka bapa: Naha bapa ngajoegakeun? atawa ngomong ka awewe: Naha ĕma ngadjeroekeun? 'Kijeu timbalan Pangeran, Kasoetji Israil, sarta noe ngadjadikeuninja: Geura pada nanjakeun ka kami pĕrkara noe pidatangeun; hal poetrapoetra kami djeung hal dadamĕlan panangan kami koe maraneh pasrahkeun
- 10 ka kami. 'Ijeu kami *b* noe ngadamĕl boemi, sarta noe ngadjadikeun manoesa noempakan eta; panangan ijeu kami noe masangkeun langit, djeung sakabeh baladna koe kami diparentah.
- 11 'Kami geus ngageuingkeun eta Kores djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna, djeung sakabeh djalanna koe kami rek diratakeun. Nja eta *c* tangtoe ngadĕgkeun nagara kami, djeung ngaleupaskeun oemat kami noe dibojong; teu kalawan bajaran, djeung teu kalawan panĕboes; kitoe timbalan Pangeran sawadya-balad. *a* p. 29 : 16; Jĕr. 18 : 6; Roem 9 : 20. *b* p. 48 : 13. *c* p. 44 : 28.
- 12 Kijeu timbalan Pangeran: Beunang kajapean oerang Mĕsir, sarta kaoentoeangan oerang Koes djeung oerang Sĕba, djalma djarangkoeng teja, mĕngke parindah ka maneh, sarta djadi kaboga maneh; eta bakal pada ngiring ka maneh; parindahna njandang rante; *a* sarta bakal njarĕmbah ka maneh, nĕda-nĕda ka maneh, [bari ngomong]: Estoe Allah linggih di maneh, sarta taja deui; euweuh
- 13 deui Allah. 'Sajaktosna andjeun teh Allah noe ngaboenikeun andjeun, noen
- 14 Allah Israil, Djoeroe-salamĕt! 'Ari itoe sakabeh bakal areraeun, toer wawira-ngeun; *b* taroekang njijeun brahala pi-oendoereun sarejana bari njandang wirang. 'Dĕmi Israil mah tangtoe disalamĕtkeun koe Pangeran, *c* langgĕng pisan kasalamĕtanana; maraneh mah hamo meunang era djeung hamo meunang wirang langgĕng salalawasna. *a* p. 60 : 14. *b* p. 44 : 11. *c* p. 55 : 3.
- 15 Karana kijeu timbalan Pangeran, *a* noe ngadjadikeun langit; tĕgĕs Allah, noe ngadamĕl boemi sarta djeung sadijana; tĕgĕs noe nĕtĕpkeun eta; pangdijadikeunana *b* lain soepaja soewoeng, nja didamĕlna teh soepaja dieusian: Ijeu kami Pangeran; taja deui. 'Kami ngandika teh *c* lain di noe boeni, di ĕnggon boemi noe poĕk; kami ka toeroenan Jakoeb tara nimbalan kijeu: Maraneh sing wĕleh nejanan kami; ijeu kami Pangeran ngandika noe sabĕnĕrna, ngowarkeun noe saestoena. 'Eh sakoer, noe rahajoe ti bangsa kapir! geura karoempoel; hijap ka darijeu, geura njalampeurkeun sarereja: *a* sakoer noe sok mamawa kai artjana, djeung nĕnĕda ka aĕllahan noe teu bisa njalamĕtkeun mah,
- 16 teu barogaeun kanjaho. 'Geura *e* pada poepoelih, tjik halatoerkeun, malah koe-doe rĕrĕmpoegan sarereja: Na saha noe ngabedjakeun hal kitoe ti baheula, mere njaho eta ti bareto? lain kami Pangeran? Estoe taja deui Allah djaba ti kami; Allah noe sipat bĕnĕr, nja Djoeroe-salamĕt; taja deui djaba ti kami. 'Eh, sakabeh toengtoeng boemi! *f* geura maradĕp ka kami, tangtoe pada disalamĕtkeun; karana nja kami teh Allah; taja deui.
- 17 'Kami soempah *g* njĕboet diri kami, ti lambe kami ka loewar pangandika noe sabĕnĕrna, sarta hamo balik deui, *h* jen sakabeh toeoer mĕngke darĕkoe di pajoeneun kami, sarta sakabeh letah
- 18 mĕngke soempah ka kami. 'Ari piomongeunana hal kami: Ngan di djĕro Pangeran ajana kabĕnĕran djeung kabĕdasaan; koedoe pada ngadeuheus ka andjeunna; sabalikna sakabeh anoe panas ka andjeunna mah, tangtoe piareraeun.
- 19 'Sakabeh toeroenan Israil mĕngke dibĕnĕrkeun di djĕro Pangeran, sarta maroedji maneh. *a* p. 42 : 5. *b* 1 Moesa 1 : 2. *c* p. 48 : 16, 17. *d* p. 44 : 19; 46 : 7. *e* p. 44 : 7; 46 : 9. *f* p. 44 : 22; 55 : 7. *g* 1 Moesa 22 : 16; Ibr. 6 : 13. *h* Roem 14 : 11; Pil. 2 : 10.

PASAL 46.

Si ^a Bel ngoedoeproek, si NĚbo ngoedoe-
 poeng; artja-artjana geus sok ka ba-
 rahala djeung ka sasatoan; barang noe
 sok dibabawa koe maraneh teja, ajeuna
 geus dimomotkeun, djadi babawaan sato
 2 mopo. 'Patingkoedoeпоeng patingkoe-
 doeproek sarejana; teu barisaеun nga-
 rahajoekeun babawaan, malah dirina
 leumpang asoep ka pangdjarahan.

^a Jer. 50 : 2.

3 Geura darengekeun kami, eh anak-
 intjoe Jakoeb, sesa anak-intjoe Israil
 kabeh, ^a noe pada momotan kami ti
 waktoe dikandoeng, dipangkoe ti barang
 4 djol ti pianakan! 'Sarta nĚpi ka maneh
 kolot kami anggĚr bae, ^b djeung nĚpi ka
 maneh bodas boeок tangtоe koe kami
 diais; nja kami noe ngadamĚl, nja kami
 noe pimangkoeĚun, nja kami noe pinga-
 5 iseun, bari dirahajoekeun. 'Na ^c ka saha
 maraneh dek ngoepamakeun kami, ata-
 wa njaroewakeun kami, atawa ngaban-
 6 dingkeun kami, soepaja satanding? 'Noe
 kitoe teh olok Ěmas tina kantong, djeung
 nimbang perak koe datjin, bari moe-
 roehan ka kamasan, pek koe eta didji-
 jeun aġllahan; toeloej sarоedjoed, nja
 7 sĚmbahjang. 'Ari aġllahan teh ^d dipa-
 panggoel dina taktak, diais-ais, diteun-
 deun dina pĚrnahna, seug ngadjĚtĚn, teu
 pindah-pindah ti Ěnggonna; malah sa-
 sambat ka dinja, tapi teu nembalan; teu
 bisaeun njalamĚtkeun eta tina kasoesa-
 hanana. ^a 5 Moesa 1 : 31; p. 63 : 9. ^b Djab. 71 : 18.

^c p. 40 : 18. ^d p. 45 : 20; Jer. 10 : 5.

8 Sing ngaringĚtkeun eta, djeung sing
 djadi parĚngkoeĥ; eh, djalma masijat!
 9 ^a koe maraneh koedoe dipiingĚt. 'Sing
 ngaringĚtkeun pĚrkara noe heubeul, ti
 djaman lawas; ^b karana kami teja Allah,
 taja deui; kami teh Allah, sarta euweuh
 10 sasama kami. 'Ti mimitina kami mapar-
 in njaho pitoengtoengeun, sarta ti ba-
 heula kami maparin njaho anoe tatjan
 kalakon; bari nimbalan: ^c Papasten kami
 noe pitĚtĚpeun, sarta kami rek ngalam-
 11 pahkeun sapanggĚrsa kami. 'Ari ^d ti tĚbeh
 wetan kami njaoer hidji manоek bangsa
 njambĚr; ti tanah noe djaoeh kami nja-
 oer hidji djalma poerah nĚkanan papas-
 ten kami. Nja kami noe ngandika, nja
 kami noe rek ngaboektikeun; kami noe

ngĚrsakeun, malah kami noe pingadamĚ-
 12 leun. 'Darengekeun kami, eh noe hareu-
 ras hate, noe djaroeh tina kabĚnĚran:
 13 'Kami keur ngadeukeutkeun kabĚnĚran
 kami, moal pidjaoeĥeun; ^e sarta kasala-
 mĚtan kami moal dililakeun; saĚnjana
 kami di Sion Ěngke maparin kasalamĚ-
 tan, ka Israil maparin kaġhengan kami.

^a p. 44 : 19. ^b p. 45 : 5. ^c Djab. 33 : 11; Sil. 19 : 21.

^d p. 41 : 25; Jer. 49 : 22. ^e p. 52 : 10; 56 : 1.

PASAL 47.

Eh parawan, anak Babоel! ^a geura
 Etoeroen, gek dijoek dina lĚmah; eh,
 anak Kasdim! geura dijoek dina taneuh,
 teu make korsi; karana ka maneh moal
 njarĚboet deui noe teu pajaan sarta
 2 kamĚgahan. 'Geura njokot panggilingan,
^b pek ngagiling, njijeun tipoeng; geura
 boeka tjindoeng maneh, singsatkeun
 samping, boeka bitis, los ngaraas wa-
 3 loengan-waloengan! 'Sing tembong orat
 maneh, ^c nja sing katendjo wiwirang
 maneh; kami arek malĚs, sarta moal
 4 narima ka manoesa. 'Ari Poerah nga-
 djait oerang ^d padjĚnĚnganana Pange-
 ran sawadya-balad, Kasoetji Israil. 'Eh,
 anak Kasdim! geura ngahenen, boes
 asoep ka noe poĚk; karana ka maneh
 moal njarĚboet deui Ratoening sagala
 6 karadjaan. 'Kami tadina keur bĚndoe
 ka oemat kami; kagoengan kami koe
 kami dinistakeun, sarta diselehkeun ka
 leungeun maneh; ^e ari maneh teh teu
 milampah kawĚlasan ka darinja; tja-
 tjakan ka noe kolot pasangan maneh
 7 koe maneh dibeuratkeun katjida. 'Sarta
 ari omong maneh: Aing pidjadieun radja
 salalanggĚngna; datang ka eta pĚrkara
 koe hate maneh hanteu dipadoeli, djeung
 maneh hanteu ingĚt kana pitĚmaheunana.

^a p. 26 : 5. ^b 2 Moesa 11 : 5. ^c Jer. 13 : 26; Nah. 3 : 5.

^d p. 41 : 14. ^e Njanj. 5 : 12; Djak. 1 : 15.

8 Ari ajeuna, geura ijeu dengekeun, eh
 noe soeka-soeka, noe dijoek sĚnang ati,
 noe sok ngomong sadjĚro hate: ^a ljeu
 aing, euweuh deui; aing teh moal dijoek
 tjara randa, djeung moal boga rasa ka-
 9 lapoeran anak: 'saĚnjana, maneh Ěngke
 katangan ^b eta doewa pĚrkara, nga-
 dak-ngadak, dina poĚ sahidji: nja ka-
 lapoeran anak, sarta djadi randa; ari
 ngadatanganana ka maneh bebejakan,
 sanadjan ^c loba pisan sibir maneh,

sanadjan toembal maneh rosa katjida.
 10 'Karana maneh teh kĕndĕl sadjĕro kagorengan maneh; ari omong maneh: Taja noe nendjo ka aing; kapintĕran maneh djeung kanjaho maneh, nja eta noe njasabkeun ka maneh, datang ka maneh ngomong sadjĕro hate: Ijeu aing;
 11 euweuh deui. 'Mana maneh bakal kedatangan katjilakaĕn, sarta moal njaho pidjampeĕunana; djeung bakal katara-djang balahi, sarta moal bisa ngaleungitkeun eta; nja bakal oedjoeg-oedjoeg kedatangan karoeksakan, sarta koe maneh moal kataksir. 'Geura maneh hoe-dang, pĕtakeun toembal maneh, sarta pĕtakeun salobana sibir maneh, noe koe maneh dipake njapekeun diri ti ngongora; malah-mandar maneh bisa ngamangpaĕtan diri; malah-mandar maneh bisa njingsijeunan. 'Maneh datang ka poesing tina kalobaĕn tarekah maneh. Ajeuna sina haroedang sakoer ahli palak, noe marĕlĕng kana bentang-bentang, noe narorah saban-saban boelan teja; sina pada njalamĕtkeun ka maneh ti sakoer noe bakal ngadatangan ka maneh.
 14 'Masing njaho, eta teh pidjadieun sapĕrti djarami; bakal pada didoeroek koe seuneu; moal pibisaeun ngaleupaskeun dirina ti pangawasa hoeroeng; lain roehak baris sidoeroe, lain seuneu baris
 15 dijoe di hareupeunana. 'Kitoe pidjadieunana ka maneh sakoer noe koe maneh dipake njapekeun diri teja; ari sakoer noe dagang ka maneh ti mangsa maneh ngora teja bakal sakaparan-paran, masing-masing djalanna; taja noe njalamĕtkeun ka maneh.

a Wahj. 18 : 7. *b* p. 51 : 19. *c* Nah. 3 : 4.

PASAL 48.

Ijeu geura darengekeun, eh anak-intjoe. 'Jakoeb, noe pada katĕlah koe ngaran Israil, sarta baridjil ti *a* tjai Joeda; noe saroempahna kana djĕnĕngan Pangeran, sarta njarĕboetkeun Allah Israil, tapi
 2 lain satoehoena, lain sabĕnĕrna. 'Karana pada nĕlahkeun maneh tĕdak *b* nagara soetji, sarta narĕkĕn ka Allah Israil; Pangeran sawadya-balad, kitoe
 3 djĕnĕnganana. 'Kami ti bareto geus maparin njaho pĕrkara noe heubeul teja; nja eta teh ka laloewar ti lambe kami, sarta koe kami diĕmbarkeun; ari dida-

mĕlna koe kami ngadadak, seug pada
 4 boekti. 'Sapedah kami tĕrang, jen maneh teh *c* heuras, sarta beuheung maneh oerat beusi, djeung tarang maneh tam-
 5 baga, 'noe matak kami ka maneh maparin njaho ti bareto; samemeh boekti koe kami diĕmbarkeun ka maneh; soepaja maneh oelah ngomong: Brahala koela noe njijeun kitoe; atawa artja koela sipat oekir, artja koela sipat tjitak,
 6 nja eta noe marentah kitoe. 'Koe maneh geus kadenge; sing waspada ka eta sakabeh; *d* sarta maneh koemaha teu rek ngoewarkeun eta? 'Ti mangsa ajeuna kami ngembarkeun ka maneh pĕrkara noe alanjar, nja pĕrkara rarikip, anoe
 7 tatjan kanjahoan koe maneh. 'Nja ajeuna didjadikeunana, lain ti bareto; sarta memeh poĕ ijeu tatjan kadenge koe maneh, soepaja maneh oelah ngomong: Saĕnjana, koe koela geus kanjahoan.
 8 'Ongkoh tatjan kadenge koe maneh, onghok tatjan kanjahoan koe maneh, onghok tjeuli maneh ti bareto teu molongo; karana kami tĕrang, maneh teh toekang tjidra, djeung maneh teh kasĕboet toekang masijat *e* ti waktoe dikan-
 9 doeng. 'Kami rek ngamĕngkekeun bĕndoe kami *f* koe karana djĕnĕngan kami, nja dipĕngkĕk koe karana poedjian kami, keur pimangpaĕteun maneh, sangkan
 10 maneh koe kami oelah dibasmi. 'Saĕnjana, maneh teh koe kami geus dibĕsot, tapi lain sapĕrti perak; nja maneh ditjoba koe kami di djĕro panglĕboeraning
 11 kabalangsakan. 'Koe karana kami, koe karana kami noe matak kami rek midamĕl kitoe; *g* karana tada teuing nganistakeunana! *h* sarta kahormatan kami koe kami moal dibikeun ka noe sedjen.

a Djab. 68 : 27; p. 51 : 1. *b* Nĕh. 11 : 1; p. 52 : 1. *c* 2 Radj. 17 : 14; Jĕr. 5 : 3. *d* p. 43 : 21. *e* Djab. 58 : 4. *f* p. 43 : 25; Dan. 9 : 19. *g* 4 Moesa 14 : 15. *h* p. 42 : 8.

12 Eh Jakoeb! dengekeun kami; eh Israil, *a* anoe beunang kami njaoer! kami teh anggĕr; *b* kami noe pangheulana,
 13 malah kami noe pangpandeurina. 'Toer panangan kami *c* noe ngadĕgkeun boemi, djeung panangan kami tĕngĕn noe masangkeun langit; ana koe kami disaoer,
 14 seug djonghok sarejana. 'Maraneh geura koempoel sakabeh sarta darengekeun: Tjik, *d* saha di lĕbah itoe noe moepoe-

lihkeun hal kitoe? Pangeran asiheun ^e ka dinja; tangtoe eta teh ngalampahkeun pangërsa andjeunna ka Baboel, djeung ngeunakeun panangan andjeunna
 15 ka oerang Kasdim. 'Ijeu kami noe ngandika, malah koe kami eta teh disaoer; kami noe ngadatangkeun eta, sarta tangtoe loeloes djalanna. 'Hijap ka darijeu,
 16 ka kaola; ijeu darengekeun: ^f Kaola ti mimitina teu ngawoeroek di noe boeni; ti barang djadi eta përkara, kaola teh aja di dinja; ari ajeuna Goesti Pangeran sarta Rohna noe miwarang kaola.
 17 'Kijeu timbalan Pangeran, ^g noe ngadjait ka maneh, nja Kasoetji Israil teja: Kami teh Pangeran, Allah maneh, noe ngawoeroek ka maneh anoe pimangpaäteun; anoe noejoen ka maneh dina djalana, noe
 18 koe maneh koedoe dilakonana. 'Naha moen ti bareto ^h maneh ngarëgëpkeun ka timbalan kami! tangtoe kasalamëtan maneh geus djadi sapërti waloengan, djeung kabënëran maneh tjara ombak
 19 laolet; 'sarta toeroenan maneh tangtoe geus djadi ⁱ sapërti keusik, djeung bibidjilan awak maneh sapërti siki eta; ngaranna moal dibasmi djeung moal ditoempoer ti hareupeun kami.

^a p. 41 : 9. ^b p. 44 : 6. ^c p. 42 : 5; 51 : 13. ^d p. 41 : 22, 23.

^e p. 45 : 1, 13. ^f p. 45 : 19; Joh. 18 : 20. ^g p. 41 : 14.

^h Djab. 81 : 14. ⁱ 1 Moesa 22 : 17.

20 ^a Geura baridjil ti Baboel! geura ngabalëjtir ti tanah Kasdim, kalawan sowara sënggak; geura oewar-aerkeun, baredjakeun hal kitoe, oetarakeun eta tēpi ka toengtoeng boemi; koedoe ngaromong kijeu: Pangeran geus ngadjait
 21 Jakoeb abdina. 'Djeung ^b teu halabha-beun keur ditaroejoen koe andjeunna njeorang tēgal saroe woeng; ti djëro batoe karang koe andjeunna disina ngotjor tjai keur maranehanana; ari batoe karang teh koe andjeunna dibeulah, tjor
 22 tjai ngagoelak. 'Ari ^c noe doraka mah, timbalan Pangeran, teu ngabogaän kasalamëtan. ^a p. 52 : 11; Jër. 50 : 8; Wahj. 18 : 4.
^b p. 49 : 10. ^c p. 57 : 21.

PASAL 49.

Eh ^a poelo-poelo! darengekeun kami; 'sarta maraneh, eh bangsa-bangsa noe djaraoeh! geura rarëgëpkeun: Pangeran geus njaoer kami ti waktue dikandoeng, ti sëmët padaharan iboe koe andjeunna
 2 geus disëbatkeun pingaraneun kami. 'Ari

biwir kami koe andjeunna didjadikeun
^b ibarat pëdang seukeut; kami disimpën koe andjeunna dina aoeb pananganana; sarta kami koe andjeunna didjadikeun minangka djamparing herang, diboeni-keun di djëro wadah djamparing andjeunna. 'Sarta andjeunna nimbalaan ka kami: Maneh teh abdi kami Israil, sarta di djëro maneh kami rek nandakeun
 4 kamoeljaän kami. 'Ari omong kami: Lah! aing njoesahkeun maneh teh tjoe-mah bae; aing mejakkeun tanaga teh sija-sija, nja gaplah; satëgësna hak kami aja di Pangeran, djeung gandjaran kami
 5 aja di Allah kami. 'Ari ajeuna timbalan Pangeran, noe ngabakoekeun kami ti waktue dikandoeng djadi abdina teja, kami koedoe ngabalikkeun Jakoeb ka andjeunna, sangkan Israil ka andjeunna dikoempoelkeun; (karana kami manggih kahormatan di pajoeneun Pangeran, sarta Allah kami noe djadi kabëdasaan
 6 kami.) 'Djeung deui timbalanana: Saeutik keneh maneh teh djadi abdi kami baris ngadëgkeun deui kaom Jakoeb, sarta ngabalikkeun oerang Israil noe karaksa; ^c samalah maneh koe kami ditangtoekeun baris pitjahajaeun oerang kapir, soepaja maneh matak salamët ti kami nēpi ka toengtoeng boemi.
 7 'Kijeu timbalan Pangeran, ^d Poerah ngadjait Israil, nja Kasoetji Israil teja, ka eta hidji noe dipikatjoewa koe djalma-djalma, djeung dipikagiroek koe bangsa-bangsa, nja ka eta hidji kawoelaning sakoer noe karawasa: ^e Radja-radja bakal narendjo, sarta haroedang; kitoe deui kapala-kapala, sarta bakal saroe-djoed; koe karana Pangeran noe langkoeng toehoe, nja koe karana Kasoetji
 8 Israil, anoe milih ka andjeun. 'Kijeu timbalan Pangeran: ^f Dina mangsa kasoekaän kami geus ngaboelkeun ka maneh, sarta dina poë kasalamëtan kami geus noeloeng ka maneh; toer maneh koe kami bakal diraksa, ^g djeung ditangtoekeun baris përdjangdjian oemat, soepaja ngadëgkeun deui tanah; soepaja ngamilikkeun deui milik-milik noe saroe woeng; 'soepaja marentah ^h ka noe njandang barogod: Geura baridjil; kitoe deui ka noe aja di noe poëk: Geura tarembong. Nja eta bakal diarangan di sisi djalana-djalana, sarta di sakabeh

pasir boelistir pimanggiheun pangango-
 10 nan. 'Moal ' ngarasa deui langlajuseun,
 djeung moal ngarasa deui halabhab,
 sarta moal katodjo koe panas atawa
 koe panon-poë; karana digiringna ^j koe
 noe Leuwih Wĕlas ka maranehanana,
^k djeung pada diinoemkeun ka tji-njoe-
 11 soe. 'Ari sakabeh goenoeng kami koe
 kami rek didjadikeun djalan, sarta dja-
 12 lan kami noe galĕde bakal pada disa-
 euran. 'Toeh, ^l itoe moeroeboel ti noe
 djaoeh; sarta toeh, itoe ti kaler djeung
 ti koelon; ari itoe mah ti tanah Sinim.
 13 'Eh langit! " geura sĕnggak; eh boemi!
 masing gĕrah; eh goenoeng-goenoeng!
 geura barerag sĕnggak; karana Pange-
 ran geus ngalilipoer ka oematna, sarta
 kĕrsa ngawĕlasan ka kagoenganana noe
 balangsak. *a p. 41:1. b Wahj. 1:16.*
c p. 42:6; Lal. 13:47. d p. 48:17. e p. 52:15.
f 2 Kor. 6:2. g p. 42:6. h p. 42:7. i Wahj. 7:16.
j p. 54:10. k Djab. 23:2. l Mat. 8:11. m p. 44:23.

14 Dĕmi tjarek Sion: ^a Koering geus dil-
 15 tilar koe Pangeran, sarta koering dil-
 likeun koe Goesti. 'Koemaha ari awewe
 bisa mopohokeun ka orokna, datang ka
 teu wĕlaseun ka anak beuteungna? Sa-
 nadjan eta datang ka mopohokeun, kami
 16 mah moal mopohokeun ka maneh. 'Ma-
 sing njaho, maneh koe kami geus ditoelis
 dina doewa dampal panangan; koeta
 maneh salawasna aja di hareupeun kami.
 17 'Anak maneh pada gĕsat-gĕsoet; ari sa-
 koer noe noempoerkeun sarta noe nga-
 roeksakkeun ka maneh mah, tangtoe
 18 ti maneh baridjil. 'Geura ^b tjĕngkat,
 loewak-lijeuk ka sakoeriling, sarta ten-
 djo: itoe sakabeh karoempoel, pada moe-
 lang ka maneh. Dĕmi hiroep kami! la-
 hiran Pangeran, saestoena maneh ĕngke
 makeanan diri koe eta sakabeh, sapĕrti
 koe pĕrhijasan, djeung dibeubeur koe
 19 eta, sapĕrti panganten awewe. 'Karana
 moenggoeh ĕnggon maneh noe tarari-
 kolot djeung noe saroewoeng, sarta
 moenggoeh tanah maneh noe diroeksak
 teja: saestoena, ajeuna maneh bakal
 sĕsĕk koe priboemi, sarta noe ngalĕglĕg
 ka maneh teja bakal pada ngadjaoehan.
 20 'Djeung deui maneh noe kalapoeran koe
 anak teh, ^c anak maneh bakal ngaro-
 mong sarta kadenge koe maneh: Koela
 sĕsĕk nja ĕnggon; isĕr atoeh, soepaja
 21 koela aja geusan tjitjing. 'Seug maneh

bakal ngomong sadjĕro hate: Saha noe
 mangngadjoeroekeun eta ka aing? da aing
 kalapoeran koe anak, sarta kadatangan
 gaboege. Aing teh aja di pangbojongan;
 sarta disingkirkeun; na saha noe nga-
 gĕdean eta? Kapan aing tadi dikarikeun
 sorangan; naha eta teh aja di mana?

a p. 40:27. b p. 60:4. c p. 54:1.

22 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ma-
 sing njaho, kami rek ngadjoengdjoeng-
 keun panangan kami ka oerang kapir,
 sarta ^a nandjeurkeun bandera kami ka
 bangsa-bangsa; toeloelj eta bakal nga-
 lanteurkeun anak maneh lalaki, pada
 diais; kitoe deui anak maneh awewe,
 23 pada dipoenggoe dina taktak. 'Sarta ^b
 radja-radja noe pidjadieun pangatik ma-
 neh, djeung prameswarina noe pada pi-
 djadieun pangasoeh maneh; ^c bakal nja-
 rĕmbah ka maneh, njoeoeh kana taneuh,
^d bari ngaletakan ngĕrĕs soekoe maneh.
 Didinja maneh tangtoe nganjahokeun,
 jĕn kami teh Pangeran, sarta ^e jĕn sa-
 koer noe ngarĕp-ngarĕp ka kami moal
 24 meunang era. 'Koemaha ^f ari beubeu-
 nangan djalma pĕrkosa bakal dirĕboet?
 sarta ari djarahan noe bĕnĕr, koemaha
 25 bakal leupas? 'Saestoena kijeu timbalan
 Pangeran: Poegoe pisan djarahan djal-
 ma pĕrkosa bakal dirĕboet, sarta ari
 beubeunangan djalma lalim bakal leu-
 pas; karana ^g kami rek madoean ka
 noe madoean ka maneh, sarta anak-
 anak maneh koe kami rek disalamĕt-
 26 keun. 'Sabalikna, sakoer noe nganijaja
 ka maneh mah koe kami rek disina
 ngahakan dagingna sorangan, djeung
 bakal marabok koe gĕtihna sorangan,
 sapĕrti koe anggoer amis. Didinja sa-
 niskara daging tangtoe pada nganja-
 hokeun, jĕn kami, Pangeran, Djoeroe-
 salamĕt maneh, sarta Poerah ngadjait
 maneh, tĕgĕs ^h Allah Jakoeb noe leuwih
 kawasa. *a p. 11:12. b p. 60:16. c p. 60:14.*
d Djab. 72:9. e Djab. 25:3. f Mat. 12:29. g Djab.
35:1. h p. 1:24.

PASAL 50.

Kijeu timbalan Pangeran: Di mana soe-
 rat panalak indoeng maraneh, paparin
 kami ka dinja tanda disĕrahkeun? atawa
 maraneh koe kami didjoewal ka noe
 mana noe ngahoetangkeun ka kami teh?
 Ĕnjana mah, tina kadorakaĕn maraneh

- noe matak maraneh didjoewal, sarta tina kamasijatan maraneh noe matak indoeng maraneh disĕrahkeun. 'Koe naon ^a kami soemping, taja saorang-oerang atjan? kami njaouer, taja noe nembalan? ^b Karah panangan kami pondok pisan, teu bisaeun ngaleupaskeun? atawa kami teh teu kawasa ngarĕboet? Masing njaho, kami njaätkeun laoet ^c koe panjarek kami, djeung waloengan koe kami didjadikeun tĕgal; laoekna baoe, doemeh euweuh tjai, sarta paraeh sabab kalempohan.
- 3 'Langit koe kami didangdanan singsarwa hideung, djeung karoeng koe kami didjadikeun pakena. ^a p. 65 : 2, 12.
^b 4 Moesa 11 : 23. ^c Djab. 18 : 16.
- 4 Goesti Pangeran ^a ka kami geus marparin letah noe diwoeroek, soepaja kami ka noe mopo bisa noeloengan koe kasaoeran; andjeunna ngageuing saban-saban isoe; kami koe andjeunna digeuing nja tjeuli, soepaja ngadengekeun
- 5 tjara noe diwoeroek. 'Goesti Pangeran ^b geus moekakeun tjeuli kami, sarta kami hanteu moengpang, teu oendoer
- 6 ka toekang. 'Kami ^c ngasongkeun tonggong ka noe rek nareunggeulan, kitoe deui pipi ka noe pada rek ngadoedoet boeloe; kami teu mindingan beungeut kana wiwirang djeung kana tjidoeh.
- 7 'Karana Goesti Pangeran kĕrsa mitoe-loeng ka kami; sabab kitoe kami moal meunang wirang; sabab kitoe beungeut kami koe kami didjijeun sapĕrti batoe teuas, da kami teh njaho, jen kami
- 8 hamo meunang era. 'Anoe ngabĕnĕrkeun ka kami geus deukeut; ^a saha noe dek madoean ka kami? Hajoe, oerang ngadeuheusan barĕng; saha noe boga prakara ka kami? hijap ka dijeu, ka kami.
- 9 'Masing njaho, Goesti Pangeran kĕrsa mitoe-loeng ka kami; ^c saha noe bakal ngahoekoem ka kami? Masing njaho, ^f eta sakabeh bakal ngaboeroekan sapĕrti sipat njamoe, bakal pada dihakan toko.
^a Mat. 7 : 29. ^b Djab. 40 : 7, 9. ^c Mat. 26 : 67, 68; Joh. 19 : 1—3. ^d Roem 8 : 33. ^e Aj. 34 : 29. ^f p. 51 : 6, 8.
- 10 Saha di lĕbah maraneh anoe sijeun koe Pangeran, anoe noeroet ka omong abdina? Satijap-tijap loemakoe di noe paroĕk, hanteu boga tjaäng, koedoe sing ngandĕl kana djĕnĕngan Pangeran,
- 11 djeung naleukeum ka Allahna. 'Tah maraneh sakabeh, ^a noe sok njijeun seu-

neu, noe pada disaboek obor hoeroeng: geura los arasoep ka seuneu maraneh noe roehaj, djeung ka obor hoeroeng beunang maraneh njoendoetan. Pangdatang kitoe ka maraneh teh ti panangan kami; maraneh pingarĕdĕngeun disasarap kanjĕri. ^a Jer. 17 : 4.

PASAL 51.

- Eh sakoer, noe ngobrek kana kabĕnĕran, noe narejangan Pangeran! darengekeun kami: Geura pada nendjokeun kana batoe karang, oeroet maraneh ditatah; ^a kitoe deui kana sodong gorowong, oeroet maraneh dikali. 'Nja nendjokeun Ibrahim, karoehoen maraneh, kitoe deui Sarah, noe ngadjoeroekeun maraneh teja; karana Ibrahim teh noenggal basana koe kami disaoer; ^b tidinja koe kami dibĕrkahan, sarta didjĕngkarkeun. 'Karana Pangeran tangtoe ngalilipoer ka Sion, ngalilipoer ka sakabeh tarikolotna; ari tĕgal-lĕgana koe andjeunna bade didjadikeun sapĕrti Eden, djeung tĕgal-lapangna sapĕrti taman Pangeran teja. Di djĕro Sion teh pika-panggiheun kaätohan djeung kaboengan, pamoedji soekoer reudjeung sora njanji. ^a p. 48 : 1. ^b 1 Moesa 12 : 2; 17 : 2.
- 4 Eh, oemat kami! rarĕgĕpkeun kami; eh, rahajat kami! darengekeun kami; ^a karana ti kami pibidjileun toret, sarta hoekoem kami rek ditĕtĕpkeun pitjahajaeun bangsa-bangsa. 'Kabĕnĕran kami ^b geus deukeut, kasalamĕtan kami bidjil, sarta panangan kami ĕngke ngahoekoeman ka bangsa-bangsa; ^c poelo-poelo bakal narenggoe-noenggoe ka kami, sarta ngalarĕp-ngarĕp ka panangan kami. 'Panon maraneh geura taranggah ka langit, sarta tarendjokeun boemi di handap; ^d karana langit teh mĕngke leungit sapĕrti haseup, djeung boemi teh mĕngke ngaboeroekan tjara sipat njamoe, sarta priboemina piparaeheun tjara kitoe pĕtana; sabalikna ari kasalamĕtan kami mah pitĕtĕpeun salalangĕngna, sarta kabĕnĕran kami moal keuna koe peunggas. ^a p. 2 : 3.
^b p. 46 : 13. ^c p. 42 : 4. ^d Djab. 102 : 27; p. 34 : 4.
- 7 Eh sakoer, noe nganjahokeun kana kabĕnĕran! eh oemat, ^a noe baroga toret kami di djĕro hate! geura darengekeun kami: Oelah sarijeun koe ngahinakeunana

djalma, djeung oelah rareuwas koe ngagorengkeunana. 'Karana tangtoe eta pada dihakan toko ^b saperti sipat njamoe, djeung tangtoe eta pada dihakan gĕgĕt saperti boeloe domba; sabalikna ari kabĕnĕran kami mah pitĕtĕpeun salalanggĕngna, sarta kasalamĕtan kami toeroentoemoeroen. ^a Djab. 37:31; 40:9.

^b Aj. 13:28; p. 50:9.

9 Eh, panangan Pangeran! ^a moegi tanghi, moegi tanghi; mangga geura nganggo kabĕdasan; moegi tanghi sapertos keur djaman koena-koena, alam djalma baheula-baheula! Lain nja andjeun noe nĕlasan ^b Rahab, anoe noeblĕs ^c naga teja? 'Lain nja andjeun ^d noe njaatkeun laoet, tjai sagara gĕde, moenggah dasar laoet koe andjeun didjadikeun djalan, pikeun meuntas anoe kenging ngadjait

10 teja? 'Ari sakoer noe beunang ngaleupaskeun Pangeran tangtoe baralik, sarta pidaratangeun ka Sion bari sĕsĕnggakan, djeung sirahna make kaboengahan langgĕng; kaatohan djeung kaboengahan bakal dipakekeun ka darinja; kasoesian djeung roehah-rahoeh mah bakal aloendoer. ^a p. 52:10. ^b p. 30:7. ^c p. 27:1. ^d 2 Moesa 14:22.

12 Ijeu kami pisan noe ngalilipoer ka maraneh; ^a na saha maneh, wĕt sijeun koe manoesa noe keuna paeh, sarta koe anak Adam noe disamakeun djeung djoekoet; 13 'bari maneh mopohokeun ka Pangeran, noe ngadamĕl ka maneh, ^b noe masangkeun langit djeung ngadĕgkeun boemi teja; sarta maneh sijeun teu pĕtot-pĕtot sapopoĕna koe ambĕk toekang njĕsĕdĕk, satijap-tijap eta keur sasadijaan dekan ngaroeksak? na di mana ambĕk toekang njĕsĕdĕk teh? 'Noe ngaringkoek tangtoe gantjang dilesotkeun; moal wara paeh kana roewangan, djeung moal kakoerangan rĕdjĕki. 'Karana kami teh Pangeran, Allah maneh, ^c anoe ngaroesoehkeun laoet, wani ngagoeroeh ombakna: ^d Pangeran sawadya-balad, kitoe djĕnĕngnana. 'Sarta kami neundeun pangandika kami dina biwir maneh, djeung maneh koe kami diijohan koe aob panangan kami, soepaja masangkeun langit, djeung ngadĕgkeun boemi, sarta soepaja mitjatoer ka Sion: Maneh teh oemat kami.

^a Djab. 118:6. ^b p. 42:5. ^c Aj. 26:12. ^d p. 54:5.

17 "Geura njaring! geura njaring! geuwat hoedang, Jĕroesalem! noe geus nginoem

ti panangan Pangeran ^b eta loemoer bĕndoena; loemoer pagijoengan noe gĕde teja koe maneh geus diinoem, disĕrotkeun. 'Sakabeh anak beunangna ngadjoeroekeun, hidji ge taja noe noengtoen ka manehna; sakabeh anak beunangna ngagĕdean, hidji ge taja noe njĕkĕl leungeunna. 'Maneh geus pinanggih ^c ijeu doewa pĕrkara; saha noe rek hawatir ka maneh? nja katiwasan djeung karooksakan, nja langlajeuseun djeung pĕdang; koemaha kaoela nja rek ngalilipoer ka maneh? 'Anak maneh ^d pada kapijohan, tingdjolopong dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng, lir banteng keuna tataheunan; pada pinoeh koe bĕndoe Pangeran, koe panjeuseul Allah maneh. 'Tina sabab kitoe, ijeu geura dengekeun, eh noe balangsak, noe mabok, ^e tapi lain koe anggoer: 'kijeu timbalan Goesti maneh, nja eta Pangeran, sarta Allah maneh, noe manggoeroeskeun prakara oematna: Masing njaho, eta loemoer pagijoengan, nja loemoer gĕde noe dieusi bĕndoe kami teja, koe kami geus ditjandak ti leungeun maneh, moal diinoeminoem deui koe maneh. 'Sarta loemoer teh koe kami rek diteundeun dina leungeun ^f sakoer noe njangsara ka maneh, noe ngaromong ka diri maneh kijeu teja: Geura nangkoeban, aing dek njarorang; seug koe maneh tonggong sorangan didijjeun tjara taneuh, djeung saperti loeloeroeng, baris eta noe njarorang.

^a p. 52:1. ^b Djab. 75:9. Wabh. 14:10. ^c p. 47:9.

^d Njanj. 2:11, 19. ^e p. 29:9. ^f p. 49:26.

PASAL 52.

Eh Sion! geura njaring, geura njaring; Geuwat make kabĕdasan maneh! Eh Jĕroesalem, ^a nagara soetji! geura make papakean maneh noe araloes; karana maneh ka-hareupna moal diasoepan deui 2 noe koeloep ^b atawa noe nadjis. 'Eh Jĕroesalem! geura ngirabkeun maneh, ngaleungitkeun ngĕrĕs; geuwat hoedang, gek dijoek; eh, anak Sion noe didjarah! geura boeka bĕlĕnggoe beuheung maneh. 3 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Maraneh didjoewal teja ^c teu karana dibajar; sarta mangke ditĕboesan teu kalawan 4 oewang. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Oemat kami dina mimitina ijang ka Mĕsir, ^d ngoembara di dinja;

djeung deui oemat teh dikanjaja koe
 5 Asoef euweuh sababna. 'Ari ajeuna, kami
 teh aja naon di dijeu? lahiran Pangeran,
 sapedah oemat kami geus dibawa teu
 karena dibajar; ari noe kawasa ka dinja
 pada soesoerakan, lahiran Pangeran, ^e
 sarta djénengan kami teu pětot-pětot
 6 sapopoëna digogoreng. 'Tina sabab kitoe
 oemat kami tangtoe nganjahokeun kana
 djénengan kami; tina sabab kitoe tang-
 toe pada nganjahokeun dina poëan eta,
 jen nja kami teja noe ngandika: Táh,
 ijeu kami.

^a p. 48:2. ^b Wahj. 21:27.

^c Djab. 44:13. ^d 1 Moesa 15:13. ^e Jéh. 36:20.

7 ^a Koe matak rësëp di goenoeng-goe-
 noeng soekoe djalma noe mawa bedja
 ngeunah, noe ngoewarkeun kasénangan,
 noe ngawartakeun kahadean, noe ngoe-
 warkeun kasalamëtan; noe mopojan ka
 Sion kijeu: Allah maneh djoeméneng ra-
 8 dja. 'Aja sowara ^b toekang këmit maneh;
 pada narikkeun sowara, sësenggakan
 sarereja; karena eta pinarendjoëun pa-
 hareup-hareup, dimana Pangeran moelih
 9 ka Sion. 'Eh, sakoer tarikolot Jëroesa-
 lem! geura barerag sënggak sarereja;
 karena Pangeran geus ngalilipoer ka
 10 oematna, ngadjait Jëroesalem. 'Pange-
 ran geus singkil pananganana noe soetji
 di hareupeun panon sakabeh bangsa; ^c
 djeung sakabeh toengtoeng boemi mëng-
 ke narendjo kasalamëtan Allah oerang.
 11 'Geura njalingkir! geura njalingkir! ^d geu-
 wat baridjil ti dinja; oelah njarabak noe
 nadjis! Eh, sakoer toekang nanggoeng
 paparabotan Pangeran! geura baridjil ti
 12 têngahna, bari ngabërësihan diri. 'Ka-
 rana maraneh baridjil teh moal kalawan
 roesoeh; sarta maraneh moelang teh
 moal djalan kaboer; karena Pangeran
 noe piangkateun ti heulaeun maraneh,
^e sarta noe ngiringkeun maraneh nja
 Allah Israil.

^a Nah. 1:15; Roem 10:15.

^b p. 62:6. ^c Djab. 98:1—3. ^d p. 48:20; 2 Kor.

6:17. ^e p. 58:8.

13 Masing njaho, ^a abdi kami teja bakal pin-
 tër nja lalampahan; tangtoedjadi agoeng,
 14 nja poendjoel, nja loehoer pisan. 'Sakoe-
 maha loba djalma mëlëngëk koe hal
 maneh, ^b (sakitoe roeksak pasëmonna
 alah batan djalma, sarta roeksak dëdëgna
 15 alah batan anak Adam,) 'nja kitoe pisan
 abdi teja matak pingarendjageun bangsa
 loba; ari radja-radja bakal pada ngaba-

lëmkeun biwir koe hal eta; ^c karena
 djalma noe tatjan ditjaritaän, nja eta
 noe bakal narendjo, sarta noe tatjan
 ngadareng, nja eta noe bakal ngaharti.

^a p. 42:1. ^b p. 59:3. ^c Roem 15:21.

PASAL 53.

Saha ^a noe geus përtjaja ka pangoewa-
 2 ran kaoela sadaja? djeung ka saha
 geus boekti panangan Pangeran? 'Ka-
 rana andjeunna sapërti ^b siroeng dja-
 dina di pajoeneunana, djeung sapërti
 akar ti djëro taneuh keëng; hanteu
 aloes dëdëgna, djeung hanteu moelja;
 ari koe oerang ditëgëskeun, geuning
 taja roepana noe matak oerang rësëp
 3 ka andjeunna. 'Andjeunna ^c dipikatjoe-
 wa, sarta panghina-hinana djalma; nja
 djalma sangsara, djeung sok katara-
 djang kasakit, sarta tjara noe matak
 mindingan beungeut; andjeunna dipi-
 katjoewa, sarta koe oerang hanteu pisan
 diadjenan. ^a Joh. 12:38; Roem 10:16. ^b p. 11:1.

^c Djab. 22:7; p. 49:7; Mark. 9:12.

4 Saestoe-estoena, ^a andjeunna geus nga-
 momotan andjeun koe kasakit-kasakit
 oerang, sarta geus nanggoeng kasang-
 saraän oerang; ari koe oerang mah di-
 sangka andjeunna disiksa, digëboeg koe
 5 Allah sarta disoesoekër. 'Ënjana mah ^b
 andjeunna dirahëutanana tina kamasij-
 jatan oerang, dirëmoekkeunana tina ka-
 dorakaän oerang; pamëpërih anoe ma-
 tak oerang salamët tërëp ka andjeunna,
 sarta koe raraheut andjeunna oerang
 6 teh geus ditjageurkeun. 'Oerang saka-
 beh ^c pada sasab tjara domba; oerang
 pada noeroet kana djalan sorangan-so-
 rangangan bae; dëmi kadorakaän oerang
 sakabeh ^d koe Pangeran geus diambroeg-
 keun ka andjeunna.

^a Mat. 8:17.

^b 1 Petr. 2:24. ^c 1 Petr. 2:25. ^d 2 Kor. 5:21.

7 Andjeunna disëdëkkeun, tapi ngawa-
 jahnakeun andjeun, djeung ^a teu kërsa-
 eun ëngah lambena; ^b andjeunna di-
 toengtoen ka pameuntjitan tjara anak
 domba, djeung sapërti domba noe balëm
 di hareupeun noe ngagoëntingan, nja
 kitoe andjeunna hanteu ëngah lambena.
 8 'Andjeunna geus dihandjatkeun tina ka-
 roepëkan sarta tina hoekoeman; ^c djeung
 saha noe rek njëboetkeun pioemoereu-
 nana? karena andjeunna geus ditjandak
 ti tanah djalma hariroep; tina kama-

sijatan bangsa kaola noe matak an-
 9 djeunna keuna balahi. 'Ari pikoeboereu-
 nana ditangtoekeun di noe daroraka,
^d tatapi andjeunna mangsa geus poepoes
 aja di noe beunghar; ^e doemeh andjeunna
 hanteu pisan midamĕl kasalahan, sarta
 dina lambena taja pisan tjidra.

^a 1 Petr. 2: 23. ^b Lal. 8: 32. ^c Roem 6: 9; Ibr.
 7: 24. ^d Mat. 27: 57. ^e 1 Petr. 2: 22.

10 Satĕgĕsna pangĕrsakeun Pangeran
 ngarĕmoekkeun audjeunna, maparin ka-
 sakit; ^a dimana koe andjeun njawana
 geus didjadikeun koerban kasalahan teh,
 tangtoe andjeunna ningali toeroenan
 djeung mandjangkeun joeswa, sarta pa-
 ngĕrsakeun Pangeran piloeloeseun koe
 11 lantaran andjeunna. 'Tina kaewĕdan
 njawana andjeunna piningalieun kitoe,
 sarta piwarĕgeun; koe pangabisana noe
 matak eta abdi kami noe bĕnĕr teh
 tangtoe ngabĕnĕrkeun ka djalma loba
 pisan; ^b karana bakal nanggoeng kado-
 12 rakaĕnana. 'Pedah kitoe ^c kami rek
 maparin loba djalma ka dinja asoep
 doeoemanana, djeung bakal ngabagi-
 keun noe barĕdas sapĕrti djarahan; tina
 sabab ^d geus njĕrahkeun njawana so-
 rangana kana maot, ^e sarta kabilang ka
 noe masijat, toer nanggoeng dosa djalma
 loba, ^f djeung njapaĕtan ka noe masijat.

^a Mat. 20: 28. ^b Joh. 1: 29. ^c Djab. 2: 8. ^d Joh. 10: 18.

^e Mark. 15: 28; Loek. 22: 37. ^f Loek. 23: 34.

PASAL 54.

Eh, noe ^a gaboeg, noe teu boga anak!
 Egeura sĕnggak; eh, noe tatjan nga-
 rasa njĕri ngadjoeroe! geura berag sĕng-
 gak djeung soerak; ^b karana ari noe
 noengĕlis teh anakna loba pisan ti
 batan anakna noe boga salaki, timba-
 2 lan Pangeran. 'Lĕgaĕn ĕnggon himah
 maneh, djeung sina ngabeberkeun koe-
 lamboe pangtjijtjingan maneh; oelah di-
 halangan; tambang maneh pandjangan,
 3 djeung pantjoe maneh pageuhan. 'Ka-
 rana maneh ^c ĕngke ngarĕkahan ngentja-
 ngatoehoe, djeung toeroenan maneh
 pingamilikeun bangsa-bangsa, sarta nga-
 reusian nagara-nagara noe sarowoeng.
 4 'Oelah sijeun-sijeun, karana maneh moal
 meunang era; oelah sĕber-sĕber, karana
 maneh moal meunang wirang; ĕnjana
 mah maneh ĕngke poho kana kaeraĕning
 kangoraĕn maneh, sarta maneh moal

ingĕt-ingĕt deui ^d kana kahinaĕning ka-
 5 randaĕn maneh. 'Karana noe ngadamĕl
 ka maneh teja ^e djadi tjaroge maneh;
 Pangeran sawadya-balad, ^f kitoe pa-
 djĕnĕnganana; sarta ^g noe ngadjait ka
 maneh, nja eta Kasoetji Israil; andjeunna
 mĕngke disĕboetkeun Allah saboemi
 6 kabeh. 'Karana maneh disaoer koe Pa-
 ngeran teh tjara noe njaoer pamadji-
 kanana noe ditinggalkeun nja ngĕrik
 pikir, tĕgĕs ^h pamadjikan ti ngongora,
 ari dipitjeun, soer timbalan Pangeran.
 7 'Sakeudeung pisan ⁱ maneh koe kami
 ditinggalkeun; dĕmi kalawan kawĕlasan
 rosa mah kami rek ngaroedjoe ka ma-
 8 neh. 'Kami keur limpas bĕndoe meung-
 peunan pameunteu kami sakeudeung ka
 maneh; dĕmi kalawan kaĕsihan lang-
 gĕng mah kami rek ngawĕlasan ka ma-
 9 neh, timbalan Pangeran, noe ngadjait
 ka maneh. 'Karana hal kitoe koe kami
 disapĕrtikeun djeung tjai ĕnoh teja:
^j sakoemaha kami soempah, jen tjai ĕnoh
 teh moal njarah deui ka boemi, pon
 kitoe keneh kami soempah, jen kami
 moal bĕndoe deui ka maneh, sarta moal
 10 njeuseul deui ka maneh. 'Karana goe-
 noeng-goenoeng bakal njalingkir, djeung
 pasir-pasir bakal arojag; dĕmi kaĕsihan
 kami mah moal njingkir ti maneh, sarta
^k pĕrdjangdjian kasalamĕtan kami moal
 ojag, timbalan Pangeran, ^l noe miwĕlas
 ka maneh. ^a Gal. 4: 27. ^b Djab. 113: 9; p. 49: 20.
^c p. 49: 19, 20. ^d Jĕr. 51: 5. ^e Hos. 2: 19. ^f Jĕr.
 31: 35. ^g p. 41: 14. ^h Sil. 5: 18; Mal. 2: 14. ⁱ Djab.
 30: 6. ^j 1 Moesa 9: 11. ^k Jĕh. 37: 26. ^l p. 49: 10.

11 Eh, noe balangsak, noe katĕbak riboet,
 noe teu boga kasĕnangan! masing njaho,
 kami rek masangkeun batoe maneh ma-
 ke noe aloes, sarta rek neundeun pi-
 padĕmeneun maneh make intĕn nilĕm.
 12 'Ari noe koe kami rek didamĕl poentjak
 koeta maneh nja widoeri, sarta lawang-
 lawang maneh koe intĕn mirah; malah
 sawĕwĕngkĕran maneh make batoe ka-
 13 rĕsĕpan bae. 'Djeung ^a sakabeh anak
 maneh mĕngke meunang piwoeroek ti
 Pangeran, sarta kasalamĕtan anak-anak
 14 maneh bakal gĕde. 'Maneh bakal ditĕ-
 tĕpkeun koe lantaran kabĕnĕran; tang-
 toe djaoeh ti panganijaja, karana maneh
 moal sijeun; kitoe deui ti kareuwasan,
 karana moal ngadeukeutan ka maneh.
 15 'Masing nganjahokeun, satjap-tjap aja

noe ngagoronjok, eta mah lain ti kami; saha-saha noe ngagoronjok ka maneh, 16 tangtoe roeboeh koe hal maneh. 'Masing nganjahokeun, ^b kami noe ngadjadikeun pandaj, anoe nijoeupan seuneu arĕng, djeung ngaloewarkeun parobot saadatna digawe; sarta nja kami ongkoh noe ngadjadikeun poerah ngabasmi 17 baris ngaroeksak. 'Saniskara parobot, noe didjjeun baris ngamoesoeh ka maneh, hamo piloeloeseun; djeung sagala letah noe noedoeuh ka maneh, sĕdja mĕrkarakeun, koe maneh tangtoe disalahkeun. Tah, kitoe warisan abdi-abdi Pangeran, sarta kabĕnĕranana ti kami, lahiran Pangeran.

^a Jĕr. 31 : 34; Joh. 6 : 45. ^b p. 45 : 7.

PASAL 55.

Wah, ^a sakoer noe halabhab! hijap kana tjai; djeung maraneh noe teu boga doewit, ka darijeu, geura meuli, toeloelj dadaharan! hijap ka darijeu, geura meuli, teu kalawan doewit, teu kalawan dibajar, tji-anggoer djeung tji-soe-soe! 'Keur naon maraneh meulikeun doewit ka noe lain roti, kitoe deui beunang katjapean maraneh ka noe teu matak seubeuh? Darengekeun kami masing sarĕgĕp, djeung harakan kahadean, sarta njawa maraneh sing soeka-boengah 3 koe minjak. 'Tjondongkeun tjeuli maraneh, sarta geura daratang ka kami; darengekeun, tangtoe njawa maraneh hiroep. Ari kami teh ka maraneh bakal ngadamĕl ^b pĕrdjangdjian langgĕng, ^c nja eta kanoegrahan Dawoed noe satoe- 4 hoena teja. 'Masing njaho, eta teh koe kami geus dibakoekeun ^d saksi ka bangsa-bangsa, gĕgĕdoeg sarta poerah marentah ka bangsa-bangsa. 'Masing njaho, maneh mĕngke njĕloekan hidji bangsa noe tatjan kanjahoan koe maneh, sarta hidji bangsa noe tatjan njahoĕun ka maneh bakal moeroe-moeroe ka maneh, tina sabab Pangeran, Allah maneh, nja tina sabab Kasoetji Israil; karana andjeunna ngamoeljakeun ka maneh. ^a Joh. 7 : 37;

Wahj. 22 : 17. ^b p. 61 : 8. ^c 2 Bab. 6 : 42; Lal. 13 : 34.

^d Wahj. 1 : 5.

6 Geura narejangan Pangeran, meungpeung pikapanggiheun; geura sasambat ka andjeunna, meungpeung andjeunna 7 deukeut. 'Noe doraka geura ninggalkeun

djalanna, sarta djalma teu bĕnĕr geura ninggalkeun pikiranana, bari tobat ka Pangeran, ^a tangtoe koe andjeunna diwĕlasan; nja tobat ka Allah oerang, 8 karana soegih panghampoerana. 'Karana pikiran kami lain pikiran maraneh, sarta djalan maraneh lain djalan kami, lahiran 9 Pangeran. 'Karana ^b sakoemaha loehoerna langit ti boemi, nja kitoe loehoerna djalan kami ti djalan maraneh, djeung 10 pikiran kami ti pikiran maraneh. 'Karana sakoemaha hoedjan djeung saldjoetoe-roen ti langit, sarta teu balik deui ka dinja, ĕnjana mah ngabaseuhan boemi, sarta djadi lantaran eta boemi ngabidjilkeun djeung ngadjadikeun, sarta ngajakeun hasil ka noe njĕbar, kitoe deui 11 hakaneun ka noe dadaharan: 'nja kitoe pisan pidjadieunana pangandika kami, noe ka loewar ti lambe kami; ^c moal balik lengoh ka kami, ĕnjana mah bakal ngalampahkeun anoe dikĕrsakeun koe kami, sarta piloeloeseun sakoer noe matak koe kami dipiwarang. 'Karana maraneh piboedaleun kalawan kaboengahan, sarta ditoejoen kalawan kasalamĕtan; ^d goenoeng-goenoeng djeung pasir-pasir bakal barerag sĕnggak ti heulaeun maraneh, djeung ^e sakabeh kakaian tĕgal bakal pada emprak-emprak. 'Leungit tjoetjoeuk, timboel ki 13 djamoedjoe; leungit kalijage, timboel tangkal koepa; sarta hal kitoe teh matak mashaer ka Pangeran, djadi tanda langgĕng, moal dileungitkeun deui.

^a Jĕh. 33 : 11. ^b Djab. 103 : 11. ^c Mat. 13 : 8.

^d p. 44 : 23. ^e Djab. 96 : 12.

PASAL 56.

Kijeu timbalan Pangeran: Koedoe pada ngestoekeun hoekoem djeung ngalampahkeun kabĕnĕran; karana ^a kasalamĕtan kami geus deukeut datangna, djeung kabĕnĕran kami geus deukeut 2 njatana. 'Bagdja pisan djalma, noe ngalampahkeun eta; bagdja pisan anak Adam, noe pageuh njĕkĕl ka dinja; noe ngestoekeun poĕ sabbat, teu dirĕmpak, djeung ngaraksa leungeunna, teu migawe naon-naon noe goreng. 'Djeung deui djalma bangsa sedjen, anoe anoet ka Pangeran, oelah rek ngomong, kijeu pokna: Koela mah koe Pangeran tangtoe dipisahkeun ti oematna; sarta ^b djalma

kabiri oelah rek ngomong kijeu: SatĚ-
 4 mĚnna, koela mah tangkal garing. 'Ka-
 rana kijeu timbalan Pangeran moeng-
 goeh djalma kabiri, sakoer noe nga-
 restoekeun ^c sabat kami, sarta marilih
 pĚrkara noe dikĚrsakeun koe kami, bari
 pageuh nja njĚkĚl ka pĚrdjangdjian kami:
 5 'Eta kami di djĚro gĚdong kami djeung
 di djĚro koeta kami ka noe kitoe rek
 maparin pĚrnah sarta ^d ngaran, anoe
 hade ti batan anak lalaki djeung anak
 awewe; nja kami teh ka dinja rek ma-
 parin ngaran langgĚng, anoe moal di-
 6 leungitkeun deui. 'Sarta ari djalma bangsa
 sedjen, noe aranoet ka Pangeran, nga-
 bakti ka andjeunna, djeung njaĚh ka
 padjĚnĚngan Pangeran, hajang ngabdi
 ka andjeunna: oenggal-oenggal djalma
 noe ngestoekeun poĚ sabat, hanteu di-
 rĚmpak, sarta pageuh nja njĚkĚl ka pĚr-
 7 djangdjian kami, 'nja eta koe kami
 tangtoe didaratangkeun ka goenoeng
 kami noe soetji, sarta dibaroengahkeun
 di djĚro gĚdong paragi nĚnĚda ka kami;
 ari koerbanna doeroekan djeung koer-
 banna peuntjitan tangtoe kamanah dina
 altar kami; karana gĚdong kami ^e bakal
 disĚboetkeun gĚdong paragi nĚnĚda pi-
 8 keun sakabehna bangsa. 'Lahiran Goesti
 Pangeran, ^f noe ngoempolkeun oerang
 Israil noe dibowang teja: Aja deui
 noe koe kami rek dikoempolkeun ka
 dinja, djaba ti noe dikoempolkeun sa-
 batoer eta.
*a p. 46: 13. b 5 Moesa 23: 1.
 c p. 58: 13. d p. 65: 15. e Mat. 21: 13.
 f p. 11: 12.*

9 Eh, sakabeh barahala galak! eh, sa-
 kabeh sasatoan leuweung! geura ka da-
 10 rijeu njatoe. 'Toekangna kĚmit lalolong
 sakabeh, teu barogaeun kanjaho; andjing
 barisoe sakabeh, teu barisaeun ngago-
 gog; taroekang ngimpi, taroekang ngĚ-
 11 dĚng, rarĚsĚpan heĚs. 'Djeung deui eta
 andjing pada bangĚt napsoena, teu da-
 raekun seubeuh; estoe eta teh taroe-
 kang ngangon noe teu barisaeun nga-
 harti; sakabehna ^a pada noeroet djalan
 sorangan-sorangan bae, masing-masing
 pada noedjoe kaontoengan dirina,
 12 ti satoengtoeng-toengtoengna. 'Tjaralik,
 [tjena:] koela dek njokot anggoer, djeung
 oerang hajoe nginoem arak; ^b sarta poĚ
 isoek bakal tjara poĚ ijeu, malah leuwih
 gĚde katjida.
a p. 53: 6. b sil. 23: 35.

PASAL 57.

Noe bĚnĚr teh leungit, tapi taja djalma
 Noe madoeli; sarta ^a djalma njaĚhan
 dilaleungitkeun, tapi taja noe nangen,
 jen noe bĚnĚr teh dileungitkeun memeh
 2 datang katjilakaan. 'Eta teh asoep kana
 kasalamĚtan; pada reureuh dina pasa-
 reanana, sakoer noe loemampah djeung
 saestoena.
a Djab. 12: 2; Mik. 7: 2.

3 Ari maraneh, anak toekang meta-
 ngankeun, toeroenan djalma ranjedan,
 sarta djinahan sorangan! geura njalam-
 4 peurkeun ka dijeu. 'Ka saha maraneh
 nja moewas-moewas? ^a ka saha maraneh
 nja njalangapkeun soengoet djeung ngĚ-
 lelan letah? ^b karah maraneh lain anak
 5 kamasijatan, toeroenan kapalsoean? 'Ma-
 raneh ^c pada bobogohan di pĚlĚbah ki-
 jara-kijara, ^d di handapeun sakoer ka-
 kaian ngaroenggoenoek; ^e pada meun-
 tjit baroedak sisi waloengan-waloengan,
 di handapeun beulah-beulah goenoeng
 6 tjadas. 'Di pĚlĚbah batoe rejok waloen-
 gan doeoeman maneh; nja eta, nja eta
 bagian maneh; nja keur eta maneh nji-
 tjikeun koerban inoeman, ngabaktikeun
 koerban kahakanan teh. Koemaha kami
 7 nja rek panoedjoe kana hal kitoe? 'Dina
 oenggal goenoeng noe loehoer nja noeng-
 giring maneh teh mĚtakeun Ěnggon ma-
 neh; toer maneh sok oengguh ka dinja,
 8 meuntjit pikoerbaneun. 'Ari ^f pamepe-
 lingan maneh teja koe maneh diteun-
 deun toekangeun panto djeung tihang.
 Karana maneh mangranjedkeun kami,
 ditarandjang, tjat oengguh; maneh geus
 ngalĚgakeun Ěnggon maneh, sarta geus
 djangdji-pasini djeung itoe; maneh teh
 soeka ka Ěnggonna, di mana bae ka-
 9 deuleuna koe maneh. 'Djeung deui ^g ma-
 neh teh leumpang ka radja, mawa mi-
 njak, sarta loba katjida wawangian
 maneh; malah maneh nitahan ka noe
 djaoeh, bari ngahandapkeun sorangan
 10 tĚpi ka Ěnggon noe paeh. 'Maneh geus
 djadi tjape tina kadjaoehanana panja-
 baan maneh; tapi hanteu ngomong: Ah,
 tjoemah bae; maneh masih ngarasa hi-
 roep dina leungeun maneh, kitoe noe
 11 matak maneh teu tarima gĚring. 'Na
 saha noe koe maneh dipake salĚmpang
 djeung dipake kasijeun, anoe matak ma-
 neh bohong, djeung teu ingĚt ka kami,
 hanteu pisan madoeli ka kami teh? ^h Lain

kami ngantĕp ti babaheula, noe matak
 12 maneh hanteu sijeun koe kami? 'Kami
 rek nganjatakeun kabĕnĕran maneh;
 sarta ari pagawean maneh teja, nja eta
 13 moal ngamangpaĕtan ka maneh. 'Sa-
 mangsa maneh sasambat, ⁱ eta bae anoe
 beunang maneh ngoempoelkeun teja sina
 ngaleupaskeun ka maneh; tatapi eta sa-
 kabeh bakal dibawa koe angin, dikĕ-
 boetkeun koe hiliwir. Sabalikna, ^j saha-
 saha noe njalindoeng ka kami mah,
 tangtoe ngamilik boemi, djeung kawa-
 14 risan goenoeng kami noe soetji. 'Sarta
 andjeunna bade nimbalan kijeu: ^k Saeu-
 ran! saeuran! sadijakeun djalan! sing-
 kirkeun tatadjongan ti pidjalaneun oem-
 at kami! ^a Djab. 35: 21. ^b p. 1: 4. ^c Jĕr. 2: 24.
^d 2 Radj. 16: 4. ^e Djab. 106: 37; Jĕh. 16: 21. ^f 5 Moesa
 6: 6, 9. ^g p. 30: 2; Hos. 12: 2. ^h Djab. 50: 21;
 p. 42: 14. ⁱ Hak. 10: 14. ^j Djab. 34: 9; 37: 9. ^k p. 62: 10.

15 Karana kijeu timbalan ^a noe Agoeng
 nja Poendjoel, noe linggih salalanggĕng-
 na, sarta ^b Soetji padjĕnĕnganana teja:
 Kami linggih di ĕnggon loehoer nja soe-
 tji, kitoe deui ^c di noe rĕmoek nja
 handap soekmana, kĕrsa ngahiroepkeun
 soekma djalma noe harandap, djeung
 kĕrsa ngahiroepkeun hate djalma noe
 16 rarĕmoek. 'Karana kami ^d moal mabĕn
 salalanggĕngna, sarta moal bĕndoe sa-
 ĕndĕng-ĕndĕngna; karana soekma tang-
 toe kalĕlĕban di pajoeneun kami, ba-
 rĕng njawa-njawa beunang kami nga-
 17 damĕl. 'Pangbĕndoe kami teh tina ka-
 dorakaĕn kapĕrĕjtitanana; pek koe kami
 digĕboeg; kami meungpeunan andjeun,
 bari bĕndoe; ^e dĕmi eta mah tonggoj
 18 moengkir, noeroet djalan hatena. 'Ari dja-
 lanna koe kami katingali, sarta maneha-
 nana koe kami rek ditjageurkeun; nja eta
 manehanana koe kami rek ditoejoen,
 djeung dibalĕs koe panglilipoer, kitoe so-
 19 teh ^f ka noe prihatin. 'Kami ngadjadikeun
^g boewah biwir, nja eta kasalamĕtan,
 kasalamĕtan ka noe djaoeh, ka noe deu-
 keut, soer timbalan Pangeran; sarta
 koe kami eta teh rek ditjageurkeun.
 20 'Ari noe daroraka mah ^h tjara laoet noe
 dikoeplak-keplokkeun; karana hanteu
 kaoer tjitjing, sarta tjaina ngampoel-
 ngampoelkeun loeloek djeung leutak.
 21 'Ari ⁱ noe doraka mah, timbalan Allah
 kaoela, teu ngabogaĕn kasalamĕtan.

^a Djab. 113: 5. ^b Djab. 99: 5. ^c p. 66: 2. ^d Djab.
 103: 9; Jĕr. 3: 12. ^e Jĕr. 7: 24. ^f Mat. 5: 4. ^g Ibr.
 13: 15. ^h Joed. 13. ⁱ p. 48: 22.

PASAL 58.

Geura ngagĕro koe tikoro, oelah dibe-
 geg; sowara maneh tarikkeun tjara
 sangkakala; ^a nja koedoe ka oemat kami
 ngoewarkeun kamasijatanana, ka anak-
 intjoe Jakoeb ngoewarkeun dosa-dosana.
 2 'Ari eta teh narejangan kami saban-
 saban poĕ, sarta harajangeun njaho kana
 djalan-djalan kami; sapĕrti bangsa noe
 migawe kabĕnĕran, djeung teu ninggal-
 keun hoekoem Allahna, eta teh pada
 menta ka kami hoekoeman noe adil,
 3 harajangeun ngadeuheus ka Allah. '[Pok-
 na:] Koe naon koering paroewasa, koe
 andjeun teu ditingalan? koe naon koe-
 ring mijasat diri, koe andjeun teu dioe-
 ningakeun? Satĕmĕnna, mangsa poĕan
 maraneh poewasa, maraneh nganteur
 kasoeka sorangan, djeung sakabeh paga-
 we maraneh koe maraneh habĕn diga-
 4 wekeun. 'Satĕmĕnna, maraneh poewasa
 teh kana padoe djeung paseja, sarta kana
 nondjok koe peureup doraka; poewasa
 maraneh sapĕrti ajeuna moal matak pa-
 nĕda maraneh dimakboel ti manggoeng.
 5 'Karah poewasa kitoe noe koe kami di-
 kĕrsakeun, poĕ manoesa mijasat diri,
 toengkoel sirahna tjara wawalinian, ^b
 bari disasarap karoeng djeung lĕboe? ^c
 Karah kitoe noe koe maneh disĕboet-
 keun poewasa sarta poĕ noe pikamana-
 6 heun Pangeran? 'Lain kijeu poewasa noe
 dikĕrsakeun koe kami: ^d ngalesotkeun
 barogod kadorakaĕn, moetjatan sawĕd
 pasangan, ngaleupaskeun noe diteung-
 teuinganan, sina mĕrdika, djeung mĕgat-
 7 keun sagala pasangan? 'Lain kijeu, ^e jen
 maneh ngabagi rĕdjĕki maneh ka noe
 langlajouseun, sarta noe balangsak atrok-
 atrokan koe maneh dibawa ka imah? jen
 maneh, satijap-tijap nendjo noe boeroen-
 doel, mere pake ka dinja, sarta teu nga-
 lijjeus ka noe sadaging djeung maneh?
 8 'Moen kitoe mah, tjahaja maneh pinga-
 goelakeun sapĕrti padjar, djeung maneh
 diwaloejakeun sarta tereh djadina; ari
 kabĕnĕran maneh pileumpangeun ti heu-
 laeun maneh, sarta kamoeljaĕn Pange-
 9 ran ngiringkeun ka maneh. 'Moen kitoe
 mah ^f maneh sasambat, tangtoe koe Pa-
 ngeran dikaboel; maneh ngadjĕrit, seug
 andjeunna nimbalan: 'Tah, ijeu kami.
 Oepama maneh ti tĕngah maneh njing-
 kirkeun pasangan, ^g tandjak-toendjoe

koe tjoeroek, sarta ngomong teu bĕnĕr;
 10 'djeung lamoen maneh ngaboekakeun
 hate maneh ka noe langlajeuseun, djeung
 miseubeuhan ka djalma noe kasoekĕran:
^h didinja tjahaja maneh tangtoe mĕlĕtek
 di noe poĕk, sarta kamongklengan ma-
 11 neh nandingan tĕngah poĕ; 'djeung Pa-
 ngeran tangtoe noejoen ka maneh teu
 pĕgat-pĕgat, bari miseubeuhan ka njawa
 maneh di ĕnggon taloehoer, sarta toe-
 lang-toelang maneh koe andjeunna tang-
 toe dikoewatkeun; ari maneh teh pi-
 djadieun sapĕrti kĕbon beunang njai-
 an, djeung sapĕrti sirah tjai noe teu
 12 ĕlat-ĕlat tjaina. 'Sarta ⁱ maneh sabatoer-
 batoer bakal ngadjĕlĕgkeun deui tarari-
 kolot ti baheula; padĕmen toeroen-toe-
 moeroen koe maneh bakal diadĕgkeun
 deui, sarta ka maneh bakal pada njĕboet:
 Toekang ngomean boekrak-bakrek, toe-
 kang ngahadekeun deui djalan-djalan
 13 baris ngĕnggon. 'Oepama maneh moen-
 doerkeun soekoe maneh ^j ti poĕ sabbat,
 teu ngalampahkeun kasoeka sorangan
 dina poĕ kami noe soetji, sarta maneh
 njĕboetkeun sabbat teh matak soeka,
 djeung poĕ Pangeran noe soetji teh hor-
 mataneun; bari maneh prak ngahormat
 ka eta, teu ngalampahkeun djalan sora-
 ngan, teu nganteur kasoeka sorangan,
 14 atawana ngomong kosong: 'moen kitoe
 mah maneh teh tangtoe soeka-boengah
 koe hal Pangeran, sarta maneh koe kami
 rek ^k disina noempakan ĕnggon boemi
 noe laloehoer; djeung maneh koe kami
 rek disina ngahakan ^l warisan Jakoeb,
 karoehoen maneh; ^m karena lambe Pa-
 ngeran noe ngandika kitoe. ^a Mik. 3 : 8.

^b Jĕh. 27 : 30. ^c Djak. 7 : 5. ^d Jĕh. 18 : 16. ^e Jĕh. 18 : 7.
^f p. 65 : 24. ^g Sil. 6 : 13. ^h Djab. 112 : 4. ⁱ p. 61 : 4.
^j p. 56 : 2. ^k 5 Moesa 32 : 13. ^l 1 Moesa 27 : 28.
^m p. 1 : 20.

PASAL 59.

Masing nganjahokeun, ^a panangan Pa-
 ngeran hanteu pondok, moal teu jasa-
 eun njalamĕtkeun; djeung tjĕpilna hanteu
 2 roegĕl, moal teu jasaen ngadangoe; 'ĕnja-
 na mah kadorakaĕn maraneh anoe matak
 misahkeun antara maraneh ka Allah ma-
 raneh, sarta dosa-dosa maraneh mindi-
 ngan pameunteuna ka maraneh, anoe
 3 matak andjeunna teu ngamakboel. 'Ka-
 rana ^b leungeun maraneh rarĕgĕd koe
 gĕtih, ramo maraneh rarĕgĕd koe kado-
 rakaĕn; ari biwir maraneh ngomong

bohong, djeung letah maraneh ngarang
 4 kagorengan. 'Taja noe ngadawa djeung
 bĕnĕrna, sarta taja noe dihoekoeman
 djeung jaktina; pada ngandĕl ka lampah
 sija-sija, sarta ngomong gapong; ^c pada
 ngandoeng kasoesian, ngadjoeroekeun
 5 katjilakaĕn. 'Pada njileungleuman ĕndog
 oraj santja, ^d djeung ngadjeudjeut ramat
 lantjah; saha-saha noe ngahakan ĕndog-
 na, tangtoe paeh; sarta ana dipĕntjet,
 6 bidjil oraj matih. 'Ramatna teu beunang
 didjijeun papakean, djidjijeunanana teu
 beunang dipake noetoepean diri; ari pa-
 gaweanana nja pagawean doraka, sarta
 leungeunna njĕkĕl lampah panganijaja.
 7 'Soekoena ^e moeroe-moeroe kana kago-
 rengan, sarta kĕntjĕng kana ngoetjoer-
 keun gĕtih noe teu salah; pikiranana nja
 pikiran doraka; katiwasan djeung ka-
 8 roeksakan aja dina djalanna. 'Ari djalan
 kasalamĕtan koe eta teu dikanjarahokeun;
 djeung taja adilna dina lakoe-lam-
 pahna; pidjalaneunana koe eta dibeng-
 kok-bengkokkeun; saha-saha noe njor-
 rang ka dinja, teu nganjahokeun kasa-
 9 lamĕtan. 'Sabab kitoe kaĕadilan teh djaoeh
 ti oerang, sarta oerang teu kasoesoel
 koe kabĕnĕran; ^f oerang noenggoe-
 noenggoe tjaĕng, sihareng teh poĕk;
 noenggoe-noenggoe sorot, kari-kari oe-
 rang leumpang di noe boeta-radjin.
 10 'Oerang roempoe-rampa tjara noe lolong
 kana bilik, nja oerang teh talag-tolog
 tjara noe teu boga panon; keur tĕngah
 poĕ oerang titadjong sapĕrti keur sa-
 reupna; oerang teh kawas noe maraot
 11 tjampoer djeung noe maroeloes. 'Oerang
 sakabeh gĕgĕrĕman tjara biroewang,
 djeung ^g gĕgĕroengan sapĕrti djapati;
 oerang noenggoe-noenggoe kaĕadilan, tapi
 teu aja; noenggoe-noenggoe kasalamĕtan,
 12 tapi djaoeh ti oerang. 'Karna pirang-pi-
 rang kamasijatan koering sadaja di pajoe-
 neun andjeun, sarĕng dosa-dosa koering
 sadaja naroe ding ka koering; karantĕn
 kamasijatan koering sadaja ngabanding
 di koering, sarĕng koering pada roemaos
 13 di kadorakaĕn koering: 'nja masijat
 sarĕng nganglĕs ka Pangeran, sarawoeh
 oendoer ti poengkoereun Allah koering,
 ngadjak nganijaja sarĕng ngadjak njing-
 kir, ngandoeng sarĕng ngĕdalkeun omo-
 14 ngan bohong ti djĕro hate. 'Kitoe noe
 matak kaĕadilan teh oendoer ka toekang,

djeung kabĕnĕran teh nangtoeng ti ka-
 djaoehan; karana kajaktian titadjong di
 loeloeroeng, djeung kaestoean teu bisa-
 15 eun asoep. 'Djadi kajaktian teh datang
 ka sĕpi; djeung saha-saha noe njingkir
 tina kagorengan, njijeun maneh raja-
 heun. Ana katingali koe Pangeran, go-
 reng pisan di pajoeneunana, doemeh taja
 16 kaadilana. 'Ana ningali, jen taja djalma
 hidji-hidji atjan, ladjĕng andjeunna he-
 raneun, doemeh taja noe njapaatan; ^h
 seug pananganana ngadjajakeun ka an-
 djeunna, djeung kabĕnĕranana ngadeu-
 17 deul ka andjeunna. 'Rap andjeunna
 nganggo kabĕnĕran sapĕrti raksoekan
 kĕre, djeung mastakana dibalakoetak
 kasalamĕtan, toer nganggo dangdosan
 pamalĕs pikeun anggoan, djeung diha-
 roedoem kasarĕgĕpan sapĕrti djoebah.
 18 'Sakoemaha hal pagawean, nja kitoe hal
 pinaoereunana, bĕbĕndoe ka sakoer noe
 ngamoesoeh ka andjeunna, bajaran ka
 satroe-satroena; ari poelo-poelo bakal
 19 pada ditaoer pagaweanana. 'Didinja
 noe di koelon bakal pada sarijeuneun
 koe padjĕnĕngan Pangeran, sarta noe di
 pangbidjilan panon-poĕ bakal pada sari-
 jeuneun koe kamoeljaanana; dimana moe-
 soeh datang sapĕrti bangawan, Roh Pa-
 ngeran bade ngadĕgkeun bandera mĕgat
 20 eta. 'Sarta ^k ka Sion pisoempingean hidji
 Poerah ngadjait, tĕgĕs ka noe tarobat
 di pĕlĕbah toeroenan Jakoeb mitjeun ma-
 sijat, soer lahiran Pangeran. 'Ari moeng-
 goeh kami teja, kijeu pĕrdjangdjian kami
 ka darinja, timbalan Pangeran: Roh
 kami, anoe aja di maneh, djeung pangan-
 dika kami, ⁱ noe koe kami diteundeun
 dina biwir maneh teja, moal pinjingki-
 reun ti biwir maneh, djeung ti biwir toe-
 roenan anak-intjoe maneh, sarta ti biwir toe-
 roenan anak-intjoe maneh, timbalan
 Pangeran, ti ajeuna sarta datang ka
 salalangĕngna. ^a 4 Moesa 11: 23; p. 50: 2.

^b p. 1: 15. ^c Aj. 15: 35; p. 33: 11. ^d Aj. 8: 14.

^e Sil. 1: 16; Roem 3: 15. ^f Aj. 30: 26. ^g p. 38: 14.

^h Djab. 98: 1; p. 63: 5. ⁱ Ep. 6: 14, 17. ^j Mal. 1: 11.

^k Roem 11: 26. ^l p. 51: 16.

PASAL 60.

Geura hoedang, sing djadi tjaang! kara-
 na tjahja maneh geus datang, sarta ka-
 moeljaan Pangeran geus bidjil ka loehoe-
 2 reun maneh. 'Karana, masing njaho, boe-
 mi teh bakal kalipoetan koe poĕk, kitoe

deui bangsa-bangsa koe angkeub; dĕmi
 ka loehoereun maneh mah ĕngke bidjil
 Pangeran, sarta kamoeljaanana pikaten-
 3 djoĕun di loehoereun maneh. 'Ari bangsa
 kapir bakal moeroeboel ^a ka tjahja ma-
 neh, kitoe deui radja-radja ka sorot
 4 anoe bidjil pikeun maneh. 'Geura tjĕng-
 kat, loewak-lijek ka sakoeriling, sarta
 tendjo: ^b itoe sakabeh karoempoel, pada
 datang ka maneh; ari anak maneh la-
 laki pimaroelangeun ti noe djaoeh, djeung
 anak maneh awewe bakal disarangkeh
 5 dina gigir. 'Mangsa eta maneh pinen-
 djoĕun, bari bejar, djeung reuwas, sarta
 hegar pipikiran; saestoena eusi laoet
 sapirang-pirang ngeungkeuj ka maneh,
 sarta kamoektian bangsa-bangsa raboel
 6 ka maneh. 'Aleutan onta pinakleukeun
 ka maneh, nja onta kĕntjĕng ti tanah
 Midian djeung Hepa; ^c ti tanah Sĕba
 pidaratangeun sakabeh; pada mawa
 ĕmas djeung doepa, sarta ngabaredja-
 7 keun poedjian Pangeran. 'Sakabeh ingon-
 ingon oerang Kedar bakal dikoempoel-
 keun ka maneh; domba lalaki oerang
 Nĕbajot bakal pada ngawoelaan ka ma-
 neh; piaroenggaheun ka altar kami
 djeung soekana, sarta gĕdong kami noe
 moelja koe kami rek dimoeljakeun deui.
 8 'Saha itoe noe halibĕr tjara mega, djeung
 sapĕrti djapati moeroe djandela-djande-
 9 lana? 'Saĕnjana, poelo-poelo bakal na-
 roenggoe-noenggoe ka kami; ^d ari kapal
 Tarsis pangheulana, sĕdja nganteurkeun
 anak-anak maneh ti noe djaoeh, katoet
 ĕmas-perakna, rek disanggakeun ka pa-
 djĕnĕngan Pangeran, Allah maneh, tĕgĕs
 ka Kasoetji Israil, tina sabab andjeunna
 10 geus ngamoeljakeun ka maneh. 'Djeung
 deui djalma bangsa sedjen bakal pada
 ngadjĕlĕgkeun koeta maneh, ^e sarta ra-
 dja-radjana bakal pada ngawoelaan ka
 maneh; ^f karana dina sadjĕro kami
 bĕndoe, maneh koe kami digĕboeg, dĕmi
 dina sadjĕro kami misoeka mah maneh
 11 koe kami diwĕlasan. 'Ari ^g lawang ma-
 neh bakal marolongo teu pĕtot-pĕtot,
 beurang-peuting moal dipeundeut-peun-
 deutkeun; soepaja ka maneh diasoep-
 keun kamoektian bangsa-bangsa, sarta
 12 radja-radjana diariringkeun. 'Karana ^h
 oenggal-oenggal bangsa atawa kara-
 djaan, noe teu pingabdieun ka maneh,
 tangtoe digĕmpoer; ari bangsa noe

kitoe teh tangtoe diroeksak datang ka
 13 bejakna. 'Kamoeljaän goenoeng Libanon
 pidatangeun ka maneh; ki djamoedjoe,
 tangkal hoeroe djeung tangkal tjamara
 sarejana, soepaja matak ngaloes-nga-
 loes ka änggon kami noe soetji; wantoe
 änggon dampal kami teh koe kami rek
 14 dimoeljakeun. 'Djeung deui anak djalma
 noe tadina njaloesoekër ka maneh, pi-
 daratangeun ka maneh dodongkoan;
 djeung sakoer noe tadina ngagogoreng
 ka maneh, ' bakal njarëmbah ka dam-
 pal soekoe maneh, sarta njarëboet ka
 maneh: ' Dajeuh Pangeran, Sion ka-
 15 goengan Kasoetji Israil. 'Oeroet ma-
 neh datang ka ' tiiseun djeung dipika-
 geuleuh, wani taja noe njorang, ängke
 maneh koe kami didjadikeun kaägoe-
 ngan langgëng, matak atoh toeroen-
 16 toemoeroen. 'Djeung ' maneh pinjouseu-
 peun tji-soesoe bangsa-bangsa, sarta
 soesoe radja-radja koe maneh bakal
 diseuseupan. Didinja maneh tangtoe
 nganjahokeun, jen kami, Pangeran, Djoe-
 roe-salamët maneh, sarta Poerah nga-
 djait maneh, tögës Allah Jakoeb noe
 17 leuwih kawasa. 'Ganti tambaga kami
 rek ngadatangeun emas, ganti beusi
 ngadatangeun perak, kitoe deui ganti
 kai ngadatangeun tambaga, sarta ganti
 batoe ngadatangeun beusi. Djeung deui
 kasënangan koe kami rek didjadikeun
 pangoeroes maneh, sarta kabënëran di-
 djadikeun poerah ngagawekeun maneh.
 18 'Moal ngadenge-denge deui aja panga-
 nijaja dina tanah maneh, katiwasan
 atawa karoeksakan dina wëwëngkëran
 maneh; ' ari koeta maneh koe maneh
 bakal disëboetkeun Kasalamëtan, djeung
 lawang maneh bakal disëboetkeun Pa-
 19 moedji. 'Panon-poë " moal djadi deui
 tjahja maneh ti beurang; kitoe deui boe-
 lan moal njaängen deui ka maneh pikeun
 sorot; satögësna Pangeran noe minangka
 tjahja langgëng ka maneh, sarta Allah
 maneh noe djadi kamoeljaän maneh.
 20 'Panon-poë maneh ° moal soeroep-soe-
 roep deui, sarta boelan maneh moal
 keuna koe pareum; karena Pangeran
 noe minangka tjahja langgëng ka ma-
 neh, sarta mangsa kaprihatinan maneh
 21 geus tjatjap. 'Ari djalma-djalma eusi
 maneh kabeh balënër, " sarta bakal pada
 kawarisan boemi salalanggëngna; djadi

siroeng noe dipëlak koe kami, nja da-
 damëlan panangan kami, soepaja kami
 22 dimoeljakeun. 'Noe pangleutikna pidja-
 dieun sareboe, sarta noe panglëmboetna
 pidjadieun bangsa rosa. Ijeu kami Pa-
 ngeran noe pingagëntakeun ngadamël
 kitoe dina mangsana. a Wahj. 21 : 24.

b p. 49 : 22. c Djab. 72 : 10. d p. 23 : 1. e p. 49 : 23.
 f p. 54 : 7, 8. g Wahj. 21 : 25, 26. h Djak. 14 : 17.
 i p. 49 : 23; Wahj. 3 : 9. j Jsh. 48 : 35. k p. 62 : 4.
 l p. 49 : 23, 26. m p. 26 : 1. n Wahj. 21 : 23. o Djak.
 14 : 7. p Djab. 37 : 29.

PASAL 61.

Roh ^a Goesti Pangeran linggih di kami,
 Reh kami dilisahan koe Pangeran,
 dikërsakeun mawa bedja ngeunah ka
 noe balangsak; ^b kami teh dipiwarang
 ngagënderan ka noe peupeus hatena,
 ngoewarkeun ka sakitan-sakitan dileu-
 paskeun, djeung ka noe njarandang ba-
 2 rogod diboekakeun pandjara; 'dipiwa-
 rang ngoewarkeun ^c taoen kasoekaän
 Pangeran, kitoe deui ^d poë pamalësan
 Allah oerang; dipiwarang ngalilipoer
 3 ka sakabeh noe prihatin; 'dipiwarang
 ngadangdanan ka sakoer noe prihatin
 oerang Sion, nja mere ka darinja pëh-
 hijasan ngaganti lëboe, minjak kaätohan
 ngaganti kaprihatinan, papakeun pa-
 moedjian ngaganti soekma boerët; sang-
 kan pada njëboet ka darinja: Kijara
 kabënëran, Pëlak Pangeran, soepaja an-
 4 djeunna dimoeljakeun. 'Djeung ^e bakal
 pada ngadjëlégkeun deui tararikolot ti
 baheula; änggon sarowoeng noe geus
 heubeul-heubeul bakal diaradëgkeun
 deui; sarta bakal pada nganjarkeun
 nagara tarikolot, änggon sarowoeng
 5 toeroen-toemoeroen. 'Djeung deui ^f
 djalma nagara sedjen bakal narang-
 toeng ngangon ingon-ingon maraneh,
 sarta djalma bangsa sedjen pidjadieun
 toekang tani maraneh djeung toekang
 6 ngëbon anggoer maraneh. 'Dëmi ma-
 raneh teh bakal pada disëboetkeun
 panghoeloe Pangeran, nja dingarankeun
 kawoelaning Allah oerang. ^g Kamoe-
 tian bangsa kapidir bakal dihakan koe
 maraneh, sarta maraneh bakal ngasoe-
 7 pan kana kamoeljaän eta. 'Kaeraän
 maraneh diganti doewa tikël, djeung
 kawiranganana diganti sësënggakan tina
 doeoemanana; sabab kitoe eta teh di
 djëro tanahna bakal kawarisan doewa

8 tikĕl, pada pimeunangeun kaboengahan
 8 langgĕng. 'Karana kami Pangeran soeka
 kana kaādilan, geuleuh kana karinah
 reudjeung kagorengan; sarta kami rek
 maparin gandjaranana kalawan satoe-
 hoe, ^h djeung rek ngadamĕl pĕrdjang-
 9 djian langgĕng ka darinja. 'Ari toeroe-
 nanana bakal kanjahoan di pĕlēbah
 oerang kapir, anak-intjoena kanjahoan
 di tĕngah bangsa-bangsa; sakoer noe
 nendjo tangtoe tarĕgĕseun, jen eta teh
 djadi toeroenan noe dibĕrkahan koe
 Pangeran. *a p. 11:2; Loek. 4:18. b p. 30:26.*
c p. 49:8. d p. 34:8. e p. 58:12. f p. 60:10.
g p. 60:11. h p. 55:4.

10 Kaoela atoh liwat saking di djĕro Pa-
 ngeran; njawa kaoela gĕrah di djĕro
 Allah kaoela; karana kaoela koe an-
 djeunna geus dipakeanan koe pakean
 kasalamĕtan, ditĕrapan haroedoem ka-
 bĕnĕran; sapĕrti panganten lalaki make
 pĕrhijasan kapanghoeloean, djeung sa-
 pĕrti panganten awewe ngahijas maneh
 11 koe rarangkenna. 'Karana sapĕrti boemi
 ngaloewarkeun anoe djadi dina eta,
 djeung tjara kĕbon ngabidjilkeun anoe
 disĕbarkeun dina eta, nja kitoe Goesti
 Pangeran ^a mĕngke ngabidjilkeun ka-
 bĕnĕran djeung pamoedji di hareupeun
 sakabeh bangsa. *a p. 45:8.*

PASAL 62.

Koe karana Sion kaoela moal repeh,
 djeung koe karana Jĕroesalem kaoela
 moal tjitjing, tĕpi ka bidjil kabĕnĕra-
 nana sapĕrti sorot, kitoe deui kasala-
 mĕtanana sapĕrti obor noe ngagĕdoer.
 2 'Ari ^a bangsa kapir pinarendjoĕun ka-
 bĕnĕran maneh, djeung sakabeh radja
 pinarendjoĕun kamoeljaän maneh; sarta
 maneh bakal dipaparin ^b ngaran anjar,
 noe bakal disĕbatkeun koe lambe Pa-
 3 ngeran. 'Toer maneh pidjadieun makoeta
 leuwih moelja, ditjandak koe panangan
 Pangeran; kitoe deui dastar karadjaän,
 4 ditjandak koe asta Allah maneh. 'Ma-
 neh ^c moal dingarankeun deui: Tiiseun;
 djeung tanah maneh moal dingarankeun
 deui: Soewoeng; sabalikna maneh bakal
 disĕboetkeun: Kasoeakaän kami ka dinja;
 sarta ari tanah maneh bakal disĕboet-
 keun: Beunang nikah; karana Pange-
 ran misoeuka ka maneh, sarta tanah
 5 maneh bakal ditikah. 'Karana sapĕrti

landjang dikawin koe boedjang, nja kitoe
 maneh mĕngke dikawin koe anak-anak
 maneh; djeung sapĕrti panganten awewe
 dipikaätoh koe panganten lalaki, nja
 kitoe maneh mĕngke dipikaätoh koe
 Allah maneh. *a p. 60:3. b p. 65:15. c p. 60:15.*
 6 Eh Jĕroesalem! kami dina loehoer
 koeta maneh geus neundeun ^a poerah
 ngadjaga; sapopoĕ-sapeupeuting eta teh
 moal rarepeh salalawasna. Eh, noe ha-
 latoer emoet ka Pangeran! papatjoewan
 7 maraneh oelah eureun; 'sarta andjeunna
 papatjoewan oelah sina liren, dongkap
 ka nĕtĕpkeun, ^b sarta dongkap ka Jĕ-
 roesalem koe andjeunna didjadikeun pa-
 8 moedjian di boemi. 'Pangeran ĕnggeus
 soempah njĕbat panangan andjeunna
 noe tĕngĕn djeung njĕbat asta andjeunna
 noe kawasa: ^c Hamo deui-deui koe kami
 dipaparinkeun gandoem maneh djadi
 hakaneun moesoeh-moesoeh maneh;
 sarta hamo djalma bangsa sedjen ngi-
 noem-nginoem deui anggoer beunang
 9 hese-tjape maneh; 'ĕnjana mah noe nga-
 koetan, nja eta noe pingaharakaneun
 gandoem teh, bari maroedji ka Pange-
 ran; sarta noe ngarala, nja eta noe
 pingarinoemeun anggoer teh di boe-
 roean-boeroean kasoetjian kami.

a p. 52:8. b Sĕp. 3:20. c p. 65:21.

10 Geura boedal! geura boedal tina la-
 wang-lawang! ^a sadijakeun pidjalaneun
 oemat! saeuran, saeuran djalan gĕde,
 singkirkeun batoena, bari nandjeurkeun
 11 bandera ka bangsa-bangsa! 'Masing
 njaho, Pangeran geus ngembarkeun tĕpi
 ka toengtoeng boemi kijeu: Baredjakeun
 ka anak Sion: Masing njaho, kasala-
 mĕtan maneh keur datang; masing njaho,
 gandjaranana koe andjeunna ditjandak,
 sarta bajaranana aja di pajoeneunana.
 12 'Sarta bakal pada njĕboetkeun ka eta
 kijeu: Oemat soetji, Beunang ngadjait
 Pangeran; toer maneh bakal disĕboet-
 keun: Noe dimanah; Nagara noe moal
 ditilar. *a p. 40:3; 57:14.*

PASAL 63.

Saha ijeu noe soemping ti Edom,
 Neutjeuj anggoanana moelih ^a ti Bosra?
 Saha ijeu noe moehjar panganggona,
 gandangna kalajan kaĕgoengan kawa-
 sana? Nja kami, noe ngalahirkeun ka-
 bĕnĕran, noe kawasa njalamĕtkeun.

2 'Koe naon panganggo andjeun ^b noe mawi beureum, sarĕng anggoan andjeun sapĕrtos noe ngirik bak pamĕrĕsan anggoer? 'Kami mantas ngirik pamĕrĕsan, sarta pribadi; ^c ari bangsa-bangsa sa-oerang ge taja noe miloe ka kami; pek eta teh koe kami diaririk dina sadjĕro kami bĕndoe, sarta diaridĕk-idĕk dina sadjĕro kami sewot; ari gĕtihna njeret ka papakean kami, djadi kami ngarĕgĕdkeun sakabeh papakean kami. 'Karana ^d poĕ pamalĕsan aja dina hate kami, sarta geus datang kana taoen sakoer noe beunang kami ngadjait. 'Ret kami alak-ilik, horeng taja noe ngabantoe; seug kami teh heran, doemeh taja noe ngadeudeul; prak leungeun kami ngadjajakeun ka kami, sarta kasewotan kami nja eta noe ngadeudeul ka kami. 6 'Dĕk kami ngidĕk-ngidĕk ka bangsa-bangsa dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung disina mabok dina sadjĕro kami sewot; ari gĕtihna koe kami ditamplokkeun ka boemi. a p. 34 : 9; Jĕr. 49 : 13.

b Wahj. 19 : 13, 15. c p. 59 : 16. d p. 61 : 2.

7 Kaoela sĕdja ngingĕtkeun kaĕsihan Pangeran, sadajana poedjian Pangeran, noeroetkeun sakabeh noe koe Pangeran geus didamĕl ka oerang; kitoe deui kagĕdean kamoerahan ka anak-poetoe Israil, noe koe andjeunna geus didamĕl ka dinja noeroetkeun kawĕlasanana sarta noeroetkeun kagĕdean kaĕsihanana. 'Ari timbalanana: Poegoeh, oemat kami eta teh, toer poetra, moal tjalidra. Ladjĕng andjeunna djadi Djoeroe-salamĕtna. 'Dina sakabeh kasoekĕranana andjeunna njarĕngan soekĕr, sarta Malaikat pameunteuna njalamĕtkeun ka darinja; koe kaĕsihanana djeung koe kawĕlasanana eta teh koe andjeunna pada didjait, didjoengdjoengkeun, ^a sarta dipangkoe sapandjang djaman baheula. 10 'Dĕmi eta teh maroengpang, sarta ^b pada ngĕrikkeun Roh andjeunna noe langkoeng soetji; noe matak andjeunna sanes ka maranehanana, nja djadi moesoeh, moenggah mĕrangan ka maranehanana koe andjeun. 'Ras oematna ingĕteun ka djaman baheula, ka djaman Moesa; [pokna]: Na di mana ajeuna noe ngahandjatkeun eta teh ti djĕro laoet, reudjeung pangangon ingon-ingonna teja? Di mana ajeuna ^c noe ngaling-

gihkeun Rohna noe leuwih soetji di 12 tĕngah-tĕngahna teja? 'Noe madjoekeun pananganana noe leuwih aheng ti katohoeĕun Moesa; ^d noe ngabeulahkeun tjai ti heulaeunana, ^e kĕrsana ngamas-hoerkeun salira andjeunna salalanggĕngna teja? 'Anoe noejoen maranehanana meuntas sagara, sapĕrti koeda di tĕgal 13 lĕga, hanteu pisan titaradjong? 'Sapĕrti sasatoan anoe toeroen ka lĕbak, nja kitoe maranehanana koe Roh Pangeran diasoepkeun kana reureuh. Nja kitoe andjeun harita noejoen oemat andjeun, kĕrsa ngamas-hoerkeun padjĕnĕngan andjeun noe langkoeng moelja teja. 'Moegi-moegi ngareret ti sawarga; ^f moegi ningalan ti pangtjalikan andjeun noe soetji nja moelja: di mana ajeuna kagoematan andjeun sarĕng tandaning kawasa andjeun? Koemĕrĕtĕg manah andjeun sarĕng kawĕlasan andjeun geus dipegeg 16 ka koering. 'Kapan andjeun teh ^g Rama koering sadaja; karantĕn Ibrahim mah teu oeningaeun ka koering, sarĕng Israil mah teu tĕrangeun ka koering; nja andjeun, Pangeran, Rama koering sadaja; Poerah ngadjait koering sadaja tj babaheula, kitoe padjĕnĕngan andjeun. 17 'Ēh Pangeran! naha mana koering sadaja koe andjeun disasabkeun tina djalan andjeun? naha hate koering sadaja koe andjeun diteuaskeun, moenggah koering teu sarĕjeun koe andjeun? Moegi linggih deui, koe karantĕn abdi-abdi andjeun, para kaom kagoengan andjeun 18 teja. 'Oemat andjeun noe soetji teu sabaraha lamina nja gadoeh milik; kasoetjian andjeun geus diidĕk-idĕk koe 19 moesoeh-moesoeh koering. 'Eta koering geus djaradi sapĕrtos noe teu kaĕreh koe andjeun ti babaheula, noe teu katĕlah koe padjĕnĕngan andjeun.

a p. 46 : 3. b Djab. 78 : 40; Ep. 4 : 30. c Nĕh. 9 : 20. d Nĕh. 9 : 11; Djab. 78 : 13. e 2 Sam. 7 : 23. f 5 Moesa 26 : 15. g 5 Moesa 32 : 6.

PASAL 64.

Ēh, moegi-moegi andjeun mebekkeun langit, ^a moegi loengsoer, ^b goenoenggoenoeng sina aladjoer ti pajoeneun andjeun; 'sapĕrtos seuneu njoendoet pangpoeng, sarĕng tjai ngagolak koe seuneu; nja moegi maparin njaho padjĕnĕngan andjeun ka moesoeh-moesoeh andjeun,

sangkan bangsa-bangsa tinggoemĕtĕr ti
 3 pajoeneun andjeun! 'Sapĕrtos^c keur basa
 andjeun ngadamĕl pĕrkawis noe matak
 sijeun, noe teu kanjanaän koe koering
 sadaja: nja andjeun teh loengsoer, sa-
 4 rĕng goenoeng-goenoeng aladjoer ti pa-
 joeneun andjeun teja. 'Sajaktosna ti ba-
 heula pisan taja noe meunang warta,
 taja noe ngoeping, soemawon nendjo koe
 mata, aja Allah djawi ti andjeun, noe
 barangdamĕl pikeun sakoer noe ngarĕp-
 5 ngarĕp ka andjeunna. 'Andjeun mĕnda-
 kan ka noe atoh, noe ngalampahkeun
 kabĕnĕran, soegri noe ngarelingkeun an-
 djeun dina djalan andjeun. Salĕrsna,
 andjeun bĕndoe, doepi koering mah nja-
 riyeun dosa bae; ti baheula kitoe bae nja
 lampah; pimanaeun koering sadaja di-
 6 salamĕtkeun? 'Karantĕn koering sadaja
^d geus djadi sapĕrtos noe nadjis, sarĕng
 saniskantĕn kabĕnĕran koering sapĕr-
 tos pakean kotor; toer koering teh aloem
 sadajana sapĕrtos daoen; sarĕng kabawa-
 bawa koe kadorakaän koering, sapĕrtos
 7 koe angin. 'Malah taja noe sasambat ka
 padjĕnĕngan andjeun, noe ngageuing
 maneh, moentang ka andjeun; karantĕn
 andjeun geus meungpeunan pameunteu
 ka koering, sarĕng koering koe andjeun
 dilalĕboerkeun koe lantaran kadorakaän
 8 koering. 'Doepi ajeuna, noen Pangeran!
^e andjeun teh Rama koering sadaja; ari
 koering teja taneuh likĕt, doepi andjeun
 Pandjoenan koering; jaktos koering sa-
 daja dadamĕlan panangan andjeun.
 9 'Noen Pangeran! moegi oelah bĕndoe
 katoetoeloejan, sarĕng moegi oelah sa-
 lalamina nja ngemoetkeun kadorakaän;
 mangga geura tingalan, koering sadaja
 10 oemat andjeun. 'Nagara andjeun noe
 saroetji geus pada djadi tĕgal lĕga;
^f Sion djadi tĕgal lĕga, Jĕroesalem teh
 11 soewoeng. 'Gĕdong koering sadaja noe
 soetji nja moelja, oeroet karoehoen koe-
 ring maroedji ka andjeun teja, geus di-
 hoeroe koe seuneu; sarĕng saniskantĕn
 karĕsĕpan koering geus djadi tarikolot.
 12 'Ĕh Pangeran! koemaha kĕrsa ngarĕ-
 kĕtkeun andjeun bae kana hal kitoe?
 koemaha kĕrsa ngantĕp, sarĕng njoe-
 kĕrkeun ka koering sadaja katoetoe-
 loejan?

^a 2 Moesa 3 : 8; 19 : 18.

^b Djab. 97 : 5. ^c Mik. 7 : 15. ^d Jĕh. 36 : 17. ^e p. 63 : 16.

^f Djab. 79 : 1.

PASAL 65.

Kami^a geus kadongdon koe noe teu
 Nanjakeun kami; kami geus kapang-
 gih koe noe teu nejangn kami; bangsa
 noe teu katĕlah koe padjĕnĕngan kami,
 koe kami dilahiran kijeu: ^b Tah, ijeu
 2 kami! tah, ijeu kami! 'Kami sapoĕ djĕ-
 poet geus njodorkeun panangan kami ka
 hidji bangsa noe basangkal, noe pada
 ngalakonan djalan noe teu hade, noe-
 3 roetkeun karĕp sorangan; 'nja bangsa
 noe teu pĕtot-pĕtot njijeun pibĕndoeĕun
 kami, di pajoeneun kami pisan; pada
 ngoerban^c di kĕbon-kĕbon, djeung nga-
 4 roekoes dina bata-bata; 'sok darijoeuk di
 astana-astana, djeung mareuting di ĕng-
 gon noe sarimpe; ^d sok njaratoe laoek
 bagong, djeung aja angeun sipat noe ma-
 5 tak idjid dina wawadahanana; 'sok nga-
 romong kijeu: Maneh sing anggang ka
 dijeu, oelah njampeurkeun ka dewek;
 karana dewek teh soetji ti batan ma-
 neh. Noe kitoe teh ibarat haseup dina
 pangamboeng kami, ibarat seuneu noe
 6 moentab sapopoĕ. 'Masing njaho, aja
 toelis di pajoeneun kami, kijeu: Kami
 moal ngantĕp; geus tangtĕoe kami naoer;
 7 nja naoer^e kana lahoenanana, 'kado-
 rakaän diri maraneh, djeung kadorakaän
 karoehoen-karoehoen maraneh sarere-
 jana, timbalan Pangeran; noe geus
 pada ngoekoes dina goenoeng-goenoeng,
 djeung ngahihina ka kami dina pasir-
 pasir; koe sabab eta kami rek nakĕr-
 keun bajaran pagaweanana ka toekang-
 toekang kana lahoenanana. ^a Roem 10 : 20.

^b p. 58 : 9. ^c p. 1 : 29. ^d 3 Moesa 11 : 7; 5 Moesa 14 : 3;

p. 66 : 17. ^e Djab. 79 : 12.

8 Kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha
 lamoen djalma manggih anggoer dina
 ranggeujan, seg ngomong: Eta oelah di-
 roeksak, karana aja bĕrkah dina eta: nja
 kitoe kami kĕrsa midamĕl koe karana
 abdi-abdi kami,^a soepaja koe kami oelah
 9 diroeksak sakabeh. 'Satĕgĕsna kami ti
 Jakoeb rek ngabidjilkeun toeroenan,
 djeung ti Joeda ngabidjilkeun anoe pi-
 ngamilikeun goenoeng kami; tanah teh
 pikamilikeun koe djalma beunang milih
 kami, sarta abdi-abdi kami pimaratoe-
 10 heun di dinja. 'Ari Saron teja pidjadieun
 pangangonan domba, djeung ari^b lĕbak
 Akor teja pidjadieun paranti ngabajak

sapi, pikeun oemat kami noe geus ne-
 11 jangan kami. 'Balikanan maraneh mah,
 noe ninggalkeun Pangeran, mopohokeun
 goenoeng kami noe soetji, natakeun
 medja adjang Moestari, djeung ngeusian
 loemoer koe inoeman baoeran adjang
 12 Djoehal teja: 'eta maraneh koe kami rek
 didoeoemkeun kana pėdang, nja mara-
 neh teh mėngke pada ngarampoejoek
 ka pameuntjitan; ^e sapedah kami njaoer,
 dėmi maraneh teu nembalan; kami ngan-
 dika, dėmi maraneh teu ngadenge; ang-
 goer maraneh pada migawe noe goreng
 di pajoeneun kami, sarta noe teu kama-
 nah koe kami koe maraneh dipilih.

^a Jėr. 30 : 11. ^b Jos. 7 : 26. ^c p. 50 : 2; 66 : 4.

13 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti
 Pangeran: Saėnja-ėnjana, abdi kami ba-
 kal pada dadaharan, dėmi maraneh mah
 pada langlajeuseun; saėnja-ėnjana, abdi
 kami bakal pada nginoem, dėmi mara-
 neh mah pada halabhab; saėnja-ėnjana,
 abdi kami bakal pada boengah, dėmi
 14 maraneh mah pada meunang era; 'sa-
 ėnja-ėnjana, abdi kami bakal pada sė-
 sėnggakan koe bawaning soeka hate,
 dėmi maraneh mah pada djėdjėritan koe
 bawaning njėri hate, sarta maridangdam
 15 koe bawaning djaheut soekma. 'Djeung
 maraneh bakal ninggalkeun ngaran ma-
 raneh baris dipake njapa koe djalma
 beunang kami milih; sarta maneh teh
 tangtoe dipaehkeun koe Goesti Pange-
 ran; sabalikna, ^a ari abdi-abdina mah koe
 andjeunna bakal dipaparin ngaran se-
 16 djen. 'Soepaja saha-saha noe ngabėrka-
 han diri di boemi, ngabėrkahanana sina
 njėboet Allah noe sajakto; kitoe deui
 saha-saha noe soempah di boemi, soem-
 pahna sina njėboet Allah noe sajakto;
 tina sabab geus pada poho ^b kana ka-
 soesahan noe ka toekang-toekang, djeung
 tina sabab kasoesian teja geus boeni
 17 ti pajoeneun kami. 'Karana, masing njaho,
^c kami rek ngadjadikeun langit anjar
 djeung boemi anjar; ari anoe heubeul
 mah moal diingėt-ingėt deui, wani han-
 18 teu ras-ras atjan dina hate. 'Ngan ari
 maraneh teh masing aratoh sarta garė-
 rah salalawasna tina hal noe koe kami
 didjadikeun; karana, masing njaho, ^d
 Jėroesalem koe kami rek dipangdjadi-
 keun kagėrahan, djeung djalmana di-
 19 pangdjadikeun kaătohan. 'Malah kami

teh tangtoe gėrah koe Jėroesalem, sarta
 atoh koe oemat kami; ^e djeung sadjėro
 eta nagara moal kadenge-denge deui
 20 sora tjeurik atawa sora ngadjėrit. 'Di di-
 nja moal aja deui orok keuna koe mang-
 sa, atawa djalma kolot noe teu djėdjėg
 oemoerna; karana boedak paeh oemoer
 saratoes taoen, sarta djalma dosa oemoer
 21 saratoes taoen disapa. 'Djeung bakal
 njarijeun imah, sarta dieusian; toer nja-
 rijeun kėbon anggoer, sarta kahakan
 22 boewahna. 'Moal njarijeun imah, ^f dieu-
 sian koe noe sedjen; moal njarijeun
 kėbon anggoer, hasilna kahakan koe
 deungeun-deungeun; karana oemoer oe-
 mat kami bakal nandingan kana oemoer
 kakaian, sarta koe djalma beunang kami
 milih tangtoe kapoeloe pagawean leu-
 23 ngeunna. 'Moal harese-tjape tjoemah-
 tjoemah, sarta ngadjoeroena moal ka-
 bahlaėn; wantoe-wantoe eta teh djadi
 toeroenan noe dibėrkahan koe Pangeran,
 nja dirina sarta djeung anak-intjoena.
 24 'Ari geus kitoe, ^g samemeh eta sasam-
 bat, koe kami geus dikaboel manten;
 sabot keur oendjoekan keneh, sėdėk koe
 25 kami dimakboel. 'Kėroed ^h djeung anak
 domba bakal diangon babarėngan; ari
 singa bakal njatoe djarami sapėrti sapi,
ⁱ djeung oraj pihakaneunana taneuh; di
 satoengkėb goenoeng kami noe soetji
 teh moal aja noe njilakakeun, moal aja
 noe ngaroeksak; kitoe timbalan Pange-
 ran.

^a p. 62 : 2. ^b Wahj. 21 : 4. ^c p. 66 : 22;
 2 Petr. 3 : 13; Wahj. 21 : 1. ^d p. 35 : 10. ^e p. 25 : 8;
 Wahj. 21 : 4. ^f 5 Moesa 28 : 30. ^g p. 30 : 19; 58 : 9.
^h p. 11 : 6-9. ⁱ 1 Moesa 3 : 14.

PASAL 66.

Kijeu timbalan Pangeran: ^a Sawarga
 K^teh nja panglinggihan kami, sarta
 boemi teh djodjodog dampal kami;
^b maraneh pinjijeuneun gėdong koemaha
 keur kami? djeung naon ėnggon pang-
 2 reureuhan kami teh? 'Mapan eta saka-
 beh nja panangan kami noe ngadamėl;
 kitoe djadina eta sakabeh, lahiran Pa-
 ngeran. Sabalikna kami ningali ka noe
 kijeu, ^c nja ka noe balangsak, reudjeung
 ngėnėš soekmana, sarta adjrih koe pa-
 3 ngandika kami. 'Saha-saha noe meuntjit
 sapi, sasat maehan djalma; saha-saha
 noe ngoerbankeun domba, sasat nėkoek
 andjing; saha-saha noe ngahatoerkeun
 koerban kadaharan, sasat ngahatoerkeun

gĕtĭh bagong; saha-saha noe njangga-keun doepa, sasat moendjoeng ka brahala. Poegoeh pisan noe kitoe marilih djalan sorangan-sorangan, djeung pikirna
 4 mirĕsĕp kana kanistaanana; 'noe matak kami sabalikna rek milih pisangsaraunana; ^d sarta noe koe eta dipikasijeun, koe kami tangtoe didatangeun ka maranehanana; ^e sapedah kami njaer, dĕmi eta teu nembalan; kami ngandika, dĕmi eta teu ngadareng, anggoer pada migawe noe goreng di pajoeneun kami, sarta noe teu kamanah koe kami, koe maranehanana dipilih. ^a Lal. 7: 49. ^b 2 Sam.

7: 5; 1 Radj. 8: 27. ^c p. 57: 15. ^d Sil. 10: 24. ^e p. 65: 12.

5 Darengekeun ijeu pangandika Pangeran, ^a eh sakoer noe adjrih koe pangandikana: Ari doeloer-doeloer maraneh, noe gareuleuheun ka maraneh, sarta nardoeng maraneh tina sabab djĕnĕngan kami teja, ngaromongna kijeu: Pangeran teh sing datang ka moelja, soepaja koela narendjo kaboengahan maraneh! tatapi eta teh mĕngke mareunang era. 'Aja sowara tagiwoer ti djĕro nagara, sowara ti djĕro kabah, nja gĕntra Pangeran, noe kĕrsa naoer bajaran
 7 ka moesoeh-moesoehna. 'Samemeh goelinggasahan, eta teh ngadjoeroe mantĕn; samemeh kadatangan njĕri, eta teh babar
 8 anak lalaki. 'Saha noe geus ngadenge saroepa kitoe? saha noe geus nendjo sapĕrti eta pĕtana? Koetan aja tanah noe digĕlarkeun dina poĕ sahidji? atawa aja bangsa noe didjoeroekeun barĕng sapisan? da barang ngarasa njĕri, harita
 9 Sion ngadjoeroe anak-anakna. 'Karah kami rek ngaboekakeun lawang, teu ngaboeroesoetkeun? timbalan Pangeran; atawa kami noe ngaboeroesoetkeun, naha karah rek mĕpĕtkeun? timbalan Allah maneh.

^a Esr. 9: 4.

10 Sing mariloe boengah djeung Jĕroesalem, sarta sing garĕrah koe hal eta, eh sakoer noe njaah ka dinja! Masing aratoĕ, miloe atoh djeung Jĕroesalem, eh sakoer noe keur prihatin koe hal
 11 eta! 'Soepaja maraneh njareuseup soesoep panglilipoerna, sarta datang ka sareubeuh; soepaja maraneh ngĕnjot inang kamoeljaanana, sarta saroeke-boengah.
 12 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek nodjokeun kasalamĕtan ka dinja sapĕrti waloengan;

kitoe deui kamoeljaan bangsa-bangsa tjara tjai tjaah, keur seuseupaneun maraneh; djeung maraneh ^a bakal disangkeh dina gigir, sarta ditimang dina
 13 toeoer. 'Sapĕrti djalma noe dililipoer koe indoengna, nja kitoe kami pingalilipoereun ka maraneh; estoe di Jĕroesalem maraneh mĕngke dililipoer.

14 'Koe maraneh tangtoe katendjo, bari hate maraneh atoh, sarta toelang-toelang maraneh pimoeloeseun tjara daoeng ngora; harita panangan Pangeran tangtoe boekti ka abdi-abdina, sarta andjeunna bade ngabĕndon ka moesoeh-

15 moesoehna. 'Karana, masing njaho, Pangeran bade soemping, ^b nganggo seuneu, sarta ^c karetana lir angin topan, kĕrsa malĕs koe bĕbĕndoena kalawan wĕra, kitoe deui koe panjouseulna kalawan

16 hoeroenging seuneu. 'Karana Pangeran bade ngeunakeun hoekoeman ka saniskara daging, nganggo seuneu djeung nganggo pĕdangna; ^d tangtoe loba katjida noe pikasabĕteun koe Pange-

17 ran. 'Saha-saha noe njoetjikeun maneh djeung ngabĕrĕsihan diri ^e adjang kĕbon-kĕbon, noeroetkeun saorang noe di tĕngahna, sarta ngahakan laeok bagong, djeung sipat nista, djeung beurit, eta sarerejana mĕngke dieuweuhkeun,

18 lahiran Pangeran. 'Karana kami tĕrang dina pagaweanana sarta dina pikiranana; pidatangeun mangsa, harita kami bakal ngoempoelkeun sakabeh bangsa reudjeung basa-basa; broel pada moeroeboel/sarta narendjo kamoeljaan kami.

19 'Djeung kami bakal ngajakeun tjitjiren di maranehanana; sarta sawareh maranehanana noe rahajoe koe kami bakal dipiwarang ka bangsa kapir, nja ka oerang Tarsis, ka oerang Poel djeung Loed, toekang mĕntang gondewa teja,

ka oerang Toebal djeung Jawan, ka poelo-poelo noe djaraoeh, anoe tatjan ngadareng bedja pĕrkara kami, djeung tatjan narendjo kamoeljaan kami; ari eta teh bakal pada ngoewarkeun ka-

20 moeljaan kami ka oerang kapir. 'Sarta bakal ngalanteurkeun sakabeh doeloerdoeloer maraneh ti sagala bangsa kapir, pikoerbaneun bade ka Pangeran, toempak koeda, toempak kareta, toempak gĕrĕbong, toempak bigal reudjeung toempak onta, ngadjoegdjoeg goenoeng kami

noe soetji, nja eta JĚroesalem, timbalan Pangeran, sakoemaha oerang Israil njanggakeun koerbanna dina wadah bĚ-
 21 rĚsih ka gĚdong Pangeran. 'Malah eta teh sawarah koe kami bakal ditjandak, didamĚl panghoeloe djeung ahli Lewi,
 22 timbalan Pangeran. 'Karana sakoemaha ' eta langit anjar reudjeung eta boemi anjar, anoe koe kami rek didamĚl teja, pitĚtĚpeun di pajoeneun kami, lahiran Pangeran, nja kitoe keneh toeroenan maraneh reudjeung ngaran maraneh
 23 pitĚtĚpeun. 'Ari geus kitoe, dina saban-

saban tĚpoeng tanggal djeung dina saban-saban tĚpoeng sabat, ^h saniskara daging pidatangeun, sĚmbahijang ka pajoeneun kami, timbalan Pangeran.
 24 'Djeung bakal pada boedal, narendjokeun bangke djalma-djalma noe pada masijat ka kami teja; saĚnjana ' bila-toengna moal paeh, seuneuna moal pareum, sarta pada djadi pikagiroekeun saniskara daging. *a* p. 60:4. *b* 2 Tes. 1:8. *c* Djab. 68:18. *d* Wahj. 19:21. *e* p. 65:3, 4. *f* p. 40:5. *g* p. 65:17. *h* Wahj. 15:4. *i* Mark. 9:14.

KITAB NABI JĚRMIA.

PASAL 1.

Ijeu pangwoeroek JĚrmia poetra Hilkia, kaġsoep panghoeloe noe aja di nagara Anatot, di tanah Binyamin; 'anoe didatangan pangandika Pangeran, keur mangsa ^a Josia poetra Amon, radja Joeda, mĚnĚran katiloe-wĚlas taoenna
 3 Josia djoemĚnĚng radja. 'Djeung didatangan deui pangandika keur mangsa ^b Jojakim poetra Josia, radja Joeda, nĚpi ka tjatjap kasawĚlas taoenna Sidkia poetra Josia djoemĚnĚng radja Joeda; nja nĚpi ka JĚroesalem dibojong, mĚnĚran boelan noe kalima.

a 2 Radj. 22:1. *b* 2 Radj. 23:34; 24:17; 25:8.

4 Ari pangandika Pangeran ka kaoela teja, kijeu pangandikana: 'Samemeh maneh koe kami didjadikeun di djĚro beuteung, ^a maneh koe kami geus dipioeninga; djeung samemeh maneh ka loewar ti pianakan, maneh koe kami geus disoetjikeun; maneh koe kami ditangtoekeun pinabieun bangsa-bangsa.
 6 'Ari pioendjoek kaoela: ^b Noen, Goesti Pangeran! salĚrĚsna, simkoering hanteu bisa sasaoeran; karantĚn simkoering
 7 ngora keneh. 'DĚmi timbalan Pangeran ka kaoela: Oelah maneh ngomong, jen: Simkoering teh ngora; karana ka mana bae maneh koe kami dipiwarang, maneh koedoe leumpang; sarta naon bae

noe koe kami ka maneh ditimbalkeun,
 8 koe maneh koedoe diomongkeun. 'Oelah sijeun-sijeun koe itoe; ^c karana kami noe njarĚngan ka maneh, pikeun ngaleupas-
 9 keun ka maneh, lahiran Pangeran. 'LadjĚng Pangeran njodorkeun pananganana, ^d diantĚlkeun kana soengoet kaoela, bari Pangeran nimbalan ka kaoela: Masing nganjahokeun, ^e kami geus ngajakeun pangandika kami dina biwir
 10 maneh. 'Mangka ingĚt, maneh poĚ ijeu koe kami geus didjĚnĚngkeun njĚkĚl bangsa-bangsa djeung njĚkĚl karadjaġnkaradjaġn, ^f baris ngaraboet djeung baris ngababoet, kitoe deui baris ngagĚmpoer sarta baris noempoer, baris ngadĚgkeun djeung baris mĚlak.

a JĚs. 49:1; Gal. 1:15. *b* 2 Moesa 4:10. *c* JĚs.

41:10. *d* JĚs. 6:7. *e* JĚs. 59:21; p. 5:14. *f* p. 18:7.

11 Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: ^a Maneh nendjo naon, JĚrmia? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, simkoe-
 12 ring nendjo hidji iteuk kanari. 'Ari timbalan Pangeran ka kaoela: BĚnĚr maneh nendjo teh; karana ^b kami ngadjaga ka pangandika kami, tangtoe dilampah-
 13 keun. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kadoewa-kalina, kijeu pangandikana: Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, simkoering nendjo hidji daloeng

keur ngagolak, sarĕng njanghareupna
 14 ti sabeulah ti kaler. 'Ari timbalan Pan-
 ngeran ka kaola: Katjilakaän teh pi-
 djoleunana ^c ti kaler, naradjang ka sa-
 15 kabeh priboemi tanah. 'Karana, masing
 njaho, ^d kami rek njaoer sakabeh bangsa
 karadjaän-karadjaän anoe sabeulah ti
 kaler, lahiran Pangeran; nja eta pidat-
 ratangeun, seug hidji-hidji bakal pada
 neundeun korsina di hareupeun lawang-
 lawang Jĕroesalem, bari ngaroeroeg ka
 sakabeh koetana sakoeriling, kitoe deui
 16 ka sakabeh nagara Joeda. 'Sarta ^e kami
 rek ngalahirkeun pihokoemaneun kami
 ka darinja, tina hal sakabeh kagorengana-
 nana; sapedah pada ninggalkeun kami,
 djeung ngaroekoes ka aällahan, ^f sarta
 njarĕmbah ka djidjijeunan leungeunna.
 17 'Mana ^g maneh geura disaboek tjang-
 keng maneh, seug hoedang, koedoe nja-
 toerkeun ka maranehanana saniskara
 noe koe kami rek ditimbalkeun ka maneh.
 Poma maneh oelah geder di hareupeu-
 nana, soepaja maneh koe kami oelah
 18 digederkeun di hareupeunana. 'Karana,
 masing njaho, maneh teh poĕ ijeu ^h koe
 kami didjadikeun ibarat nagara reug-
 reug, djeung ibarat tihang beusi, sarta
 ibarat koeta tambaga, soepaja bisa na-
 han ka saeusi tanah; ka radja-radja Joeda,
 ka kapala-kapala, ka panghoeloe-
 panghoeloe, sarta ka djalma-djalma eusi
 19 tanah. 'Nja eta bakal pada mĕrangan
 ka maneh, tatapi ka maneh moal pima-
 rampoeheun; karana kami noe njarĕngan
 ka maneh, lahiran Pangeran, pikeun
 ngaleupaskeun ka maneh. a p. 24 : 3 ;

Am. 7 : 8. *b* p. 31 : 28. *c* p. 4 : 6. *d* p. 25 : 9. *e* p. 4 : 12.

f Jĕs. 2 : 8. *g* Aj. 38 : 3. *h* p. 15 : 20.

PASAL 2.

Ari geus kitoe aja deui pangandika
 Pangeran ka kaola, kijeu pangandi-
 2 kana: 'Geura leumpang, maneh koedoe
 ngoewarkeun ka Jĕroesalem, sing kaden-
 denge, kijeu nja pok: Kijeu timbalan
 Pangeran: ^a Kami ingĕt hal maneh ka-
 hemanan keur mangsa maneh ngora,
 sarta kanjaahan keur mangsa maneh
 panganten, basa maneh ngiring ka
 kami di tĕgal lĕga, dina tanah noe tara
 3 disĕbaran teja. 'Israil harita soetji baris
 ka Pangeran, djadi loeloegoe beubeu-
 nangan; saha-saha noe ngahakan eta,

pada kasalahan; sarta sakoer noe kitoe
 kadatangan katjilakaän, lahiran Pange-
 ran. a Jĕh. 16 : 60.

4 Eh, anak-poetoe Jakoeb djeung saka-
 beh bangsa anak-poetoe Israil! darenge-
 5 keun ijeu pangandika Pangeran: ^a Karoehoen mara-
 neh manggih naon di kami lampah teu
 bĕnĕr, noe matak eta pada ngadjaoehan
 ti kami, bari seg ^b pada noeroet noe
 6 sija-sija, mana djaradi sija-sija? 'Djeung
^c teu ngaromong kijeu: Di mana Pange-
 ran, noe nginditkeun oerang ti tanah
 Mĕsir, anoe noejoen oerang di tĕgal lĕga,
 dina tanah noe lapang nja pinoeh koe
 lombang, dina tanah noe keĕng nja ka-
 langkang maot, dina tanah noe tara
 disorang koe djalma djeung teu diĕnggo-
 7 nan koe manoesa? 'Sarta maraneh koe
 kami diasoepkeun ka tanah pakĕbonan,
 soepaja ngahakan boewahna djeung
 kangeunahanana; dĕmi maraneh geus
 asoep, toeloj ^d tanah kami koe maraneh
 dinadjiskeun, nja kagoengan kami koe
 8 maraneh didijjeun kagiroekan. 'Pang-
 hoeloe-panghoeloe teu ngaromong kijeu:
 Di mana Pangeran? djeung noe njarĕkĕl
 toret teu nganjarahokeun ka kami; ari
 pangangon pada migawe masijat ka
 kami, sarta nabi-nabi ngawarĕdjangna
 koe Baal, djeung nareroet noe teu nga-
 9 mangpaatan. 'Pedah kitoe kami rek
 djongdjon nja madoean ka maraneh, la-
 hiran Pangeran; malah ka anak-intjoe
 10 maraneh kami tangtoe madoean. 'Ka-
 rana ^e geura njalĕbrang ka poelo-poelo
 oerang Kitim, bari seg pada ngawaskeun;
 sarta geura nitahan ka oerang Kedar,
 bari seg pada nĕgĕskeun sing tĕmĕn-
 tĕmĕn; nja sing pada ngawaskeun, di
 11 dinja aja saroepa kitoe? 'Karah aja bangsa
 noe noekeurkeun batarana, sanadjan eta
 lain batara? dĕmi oemat kami mah geus
 noekeurkeun ^f kamoeljaänana ka noe
 12 teu ngamangpaatan. 'Eh langit! sing
 mĕlĕngĕk tina hal kitoe; sing bĕngong,
 bari olohok katjida, lahiran Pangeran.
 13 'Karana oemat kami geus migawe ijeu
 doewa kagorengan: kami, ^g sirah tjai
 kahiroepan, koe eta geus ditinggalkeun,
 bari njarijeun soemoer keur dirina, nja
 soemoer balotjor, noe teu barisaeun na-
 14 han tjai. 'Karah Israil teh boedak beulian
 atawa noe asal didjoeroekeun di imah?

15 naha mana djadi rajaheun? 'Singa ngarora ^h geus noengkoelan manehanana bari pada ngagaoer, sorana hoewanghaoeng; tanahna koe eta geus didjijeun soewoeng, nagara-nagarana geus dihoe-roean, mana taja djalma noe ngeusian.

16 'Malah-malah maneh koe oerang Nop djeung koe oerang Tahpanhes geus digoendoelan nja sirah. 'Naha hal kitoe teh lain beunang maneh sorangan, doemeh maneh ninggalkeun Pangeran, Allah maneh, keur basa maneh koe andjeunna

17 ditoejoen di djalan teja? 'Ari ajeuna, naon pigaweunana ka maneh njaba ka Mésir, nginoem tji Sihor teh? sarta naon pigaweunana ka maneh njaba ka Asoer,

18 nginoem tji bangawan teh? 'Kagorengan maneh noe piměpəriheun ka maneh, djeung pamoengkir maneh noe pinjiksaeun ka maneh; mana kanjahokeun koe maneh sarta masing awas, ⁱ jen goreng pisan sarta mawa pait, maneh ninggalkeun Pangeran, Allah maneh, djeung maneh teu sijeun koe kami, lahiran

19 Goesti, Pangeran sawadya-balad teh. 'Karana kami ti baheula geus ^j meunggaskeun pasangan maneh, mēgatkeun sawēd maneh; dēmi omong maneh mah: Aing moal ngawoela; ěnjana mah ^k dina oenggal-oenggal pasir loehoer djeung di handapeun sakoer kakaaian ngaroenggoenok maneh sok ngarengkol djinah.

20 'Halta maneh keur dipělak koe kami teja ^l tangkal anggoer hade, tēgēs bibit satoehoe; bo naha maneh teh owah, djadi dahan paranakan tangkal anggoer sedjen ka kami? 'Karana sanadjan maneh ngaroeroe diri koe sēndawa, djeung make saboen loba nakēr, tjerong bae kadorkaan maneh di pajoeneun kami, lahiran

21 Goesti Pangeran. 'Pimanaeun maneh bisa ngomong: Aing teu kanadjisan, teu noeroet Baäl-Baäl? Masing awas ka djalan maneh ^m di lēbak; kanjahokeun koe maneh anoe koe maneh dilampahkeun teja; eta maneh ibarat onta dantēn tangginas, noe lakoena adjag-adjagan;

22 'ibarat kalde leuweung awewe, noe bijasa di tēgal lēga, sarta keur hawa-napsoe sok njeuseup angin; ana keur bēger, saha noe bisa mēgatan? Saha-saha noe nejang ka dinja moal koengsi tjape; ana ninggang

23 boelanna, tangtoe kapanggih. 'Tjandět soekoe maneh, oelah bejak taroempah;

tjandět tikoro maneh, oelah halabhab; dēmi tjarek maneh mah: " Ah, tjoemah bae; moal, karana koela teh bogoh ka djalma nagara sedjen, sarta hajang

24 noeroet ka dinja! 'Sapěrti paling eraeun lamoenna kapěrgo, nja kitoe anak-intjoe Israil pimareunangeun era; djalma noe reja, radja-radjana, kapala-kapalana, panghoeloe-panghoeloena djeung nabina;

25 'noe ngaromong ka kai, jen: ^o Nja adjēngan rama koering; kitoe deui ka batoe: Nja adjēngan noe ngajoega-keun koering; karana ^p njanghareupna ka kami koe poendoek, lain koe beungeut; tatapi ^q keur mangsa katjilakaan pada ngomong: Moegi ngadēg, koering

26 sadaja salamětkeun! 'Na di mana aállahan maneh, beunang maneh njijeun keur sēsēmbaheun maneh teja? ^r nja eta sina haroedang, oepama barisaeun njalamětkeun ka maneh keur mangsa maneh katjilakaan mah; karana rejana aállahan maneh, Joeda! nandingan lobana nagara maneh.

^a Mik. 6 : 3, 4. ^b 2 Radj. 17 : 15. ^c 5 Moesa 8 : 14, 15. ^d 3 Moesa 18 : 24. ^e p. 18 : 13. ^f Djab. 106 : 20; Roem 1 : 23. ^g p. 17 : 13. ^h Jēs. 5 : 29; p. 4 : 7. ⁱ p. 4 : 18. ^j p. 30 : 8. ^k p. 3 : 6. ^l Jēs. 5 : 1. ^m p. 7 : 31. ⁿ p. 18 : 12. ^o Jēs. 42 : 17. ^p p. 32 : 33. ^q Jēs. 26 : 16. ^r p. 11 : 11, 12.

29 Koe naon maraneh madoean ka kami? maraneh sakabeh pada migawe masijat

30 ka kami, lahiran Pangeran. 'Pangagēboeg kami ka anak-anak maraneh ^a teu hasil; paměpərih koe eta teu ditarima; ^b pēdang maraneh geus ngahakan nabina nabi maraneh, sapěrti singa ngaroeroek-

31 sak. 'Eh, bangsa ajeuna! maraneh sing pada awas ka ijeu pangandika Pangeran: Naha kami teh ka Israil karah djadi tēgal lēga, atawa tanah poēk boetaradin? Koe naon noe matak oemat kami ngaromong: Koering pada hajang ngalantjong, moal baralik deui ka an-

32 djeun? 'Koemaha ari landjang sok mopohokeun ka pėrhijasanana, atawa panganten awewe ka pēndingna? ^c Dēmi oemat kami mah mopohokeun ka kami,

33 geus lila katjida, taja bilanganana. 'Koe apik maneh mapantēs djalan maneh mambrih bobogohan! mana maneh ka awewe panggarorengna ge geus mapatahkeun djalan maneh. 'Malah-malah

34 dina toengtoeng badjoe maneh geus kapanggih gětih djalma mariskin noe teu salah; lain dina babahan kapanggihna

koe kami, istoening dina eta sakabeh.
 35 'Padahal tjarek maraneh: Saénjana aing
 teu salah; kapan bĕndoena geus moen-
 doer ti aing. Masing njaho, ^a kami rek
 oeroes-oeroes djeung maneh, tina hal
 eta omongan maneh, jen: Aing teu boga
 36 dosa teja. 'Koe mindĕng maneh teh
 njaba, ^e ganti-ganti djalan maneh! Ti
 Mĕsir ge maneh pimeunangeun era, sa-
 koemaha maneh meunang era ti Asoer
 37 teja. 'Ti eta ge maneh ĕngke ka loewar,
 bari ^f leungeun maneh nangkeup sirah;
 karana sagala andĕlan maneh dipitjeun
 koe Pangeran, mana maneh moal pi-
 loeloeseun ngandĕl teh ka darinja.

^a p. 5 : 3. ^b Mat. 23 : 37. ^c p. 18 : 14, 15. ^d Jĕs. 43 : 26.
^e Jĕs. 30 : 3; Hos. 5 : 13. ^f 2 Sam. 13 : 19.

PASAL 3.

Omong djalma: ^a Oepama hidji djalma
 njĕrahkeun pamadjikanana, seg awe-
 we teh leumpang ti manehanana, toe-
 loej lakian ka noe sedjen: koemaha,
 awewe teh kongang dibalikan deui?
 naha tanah noe kitoe teh lain kana-
 djisan bangĕt pisan? Ari maneh djinah
 teh loba nakĕr nja kabogoh; parandene
 kitoe, geura balik ka kami, lahiran Pa-
 2 ngeran. 'Geura tjĕngkat panon maneh
^b ka sakoer pasir boelistir, sarta masing
 awas: di mana maneh hanteu didjina-
 han? Maneh sok dijoeok dina sisi-sisi
 djalan, noenggoe eta, sapĕrti lampah
 oerang Arab di tĕgal lĕga; sarta tanah
 teh koe maneh geus dinadjiskeun koe
 3 lantaran djinah maneh djeung koe lan-
 taran kagorengan maneh. 'Kitoe noe
 matak ^c pingidjiheun dipĕgatan, sarta
 hoedjan pandeuri ge teui aja; dĕmi ma-
 neh mah tarang sapĕrti dajang, teu boga
 4 kaera. 'Naha maneh ti ajeuna teu rek
 sasambat ka kami kijeu: Noen Ama!
 nja andjeun ^d panoetan koering ti ngo-
 5 ngora? 'Naha andjeunna kĕrsa bĕndoe
 salalanggĕngna? naha bade nĕtĕpkeun
 eta saĕndĕngna? Saénjana, maneh ngo-
 mong djeung migawe kagorengan, sarta
 banganan. ^a 5 Moesa 24 : 1—4. ^b p. 2 : 20.
^c 5 Moesa 11 : 14, 17. ^d Sil. 2 : 17.

6 Tidinja Pangeran nimbalan ka kaoela
^a keur mangsa radja Josia teja: Na ka-
 tendjo koe maneh, noe dipigawe koe
 si Moengkir Israil teja? Eta teh geus
 leumpang, ^b oenggah ka oenggal-oenggal

goenoeng loehoer, sarta ka handapeun
 sakoer kakaaian ngaroenggoenoek, bari
 7 toeloej djinah di dinja. 'Dĕmi sang-
 geusna eta migawe sakabeh hal kitoe
 teh, koe kami ditimbangan kijeu: Maneh
 geura balik ka kami! tatapi hanteu ba-
 lik. Nja eta katendjo koe si Tjidra Joeda,
 8 ^c doeloerna. 'Sarta koe kami katingali,
 mangsa si Moengkir Israil, tina hal sa-
 kabeh pĕrkara eta ngaranjed teja, koe
 kami geus disĕrahkeun sarta geus di-
 paparin soeratna panalak, parandene
 si Tjidra Joeda, doeloerna teja, teu si-
 jeuneun, anggoer eta ge leumpang, bari
 9 toeloej djinah. 'Ari geus kitoe, tina ko-
 ngas djinahna, seug tanah teh kana-
 djisan; wantoe ngaranjedna ^d ka batoe
 10 ka kai. 'Tapi sanadjan sakabeh hal kitoe
 teh, eta si Tjidra Joeda, doeloerna teja,
 hanteu balik ka kami tĕroes reudjeung
 hate, balik soteh poera-poera, lahiran
 11 Pangeran. 'Nimbalan deui Pangeran ka
 kaoela: ^e Si Moengkir Israil teja bĕnĕr
 12 njawana ti batan si Tjidra Joeda. 'Geura
 leumpang, oewarkeun koe maneh ijeu
 pangandika ka tĕbeh kaler, kijeu nja
 pok: Eh, si Moengkir Israil! lahiran
 Pangeran: ^f Geura balik; kami moal
 baeud deui nja pameunteu ka maraneh;
 karana kami teh sipat asih, lahiran
 Pangeran; kami moal bĕndoe salalang-
 13 gĕngna. 'Ngan ^g sing kanjahokeun ka-
 dorakaän maneh, jen maneh teh ma-
 sijat ka Pangeran, Allah maneh, sarta
 maneh paboerantak nja djalan maneh,
 nejang-nejang djalma nagara sedjen ka
 handapeun sakoer kakaaian ngaroeng-
 goenoek; djadi maraneh teu ngagoegoe
 ka timbalan kami, lahiran Pangeran.
 14 'Eh, anaking noe maloengkir! geura ba-
 ralik, lahiran Pangeran, karana kami
 pĕrnah tjaroge ka maraneh; sarta kami
 kĕrsa njandakan maraneh, saorang ti
 hidji nagara, doewa oerang ti hidji
 bangsa, bari seug maraneh koe kami
 15 rek didatangkeun ka Sion. 'Djeung ma-
 raneh ^h koe kami rek dipaparin pa-
 ngangon-pangangon anoe tjtjog djeung
 manah kami; nja eta tangtoe ngara-
 ngon ka maraneh kalawan kanjaho
 16 djeung kapintĕran. 'Ari geus kitoe, sa-
 mangsa maraneh geus ngalobaän djeung
 baranahan dina tanah di djaman harita,
 lahiran Pangeran, moal aja deui noe

njĕboet: ' Pĕti pĕrdjangdjian Pangeran; djeung moal ras-ras atjan dina hate; moal diingĕt-ingĕt deui, sarta moal aja noe ngariksa, soemawonna didjjeun
 17 deui. 'Dina mangsa eta Jĕroesalem bakal pada njarĕboet: ' Panglinggihan Pangeran; djeung sakabeh bangsa kapir bakal karoempoel ka dinja, ngadeuheusan ka padjĕnĕngan Pangeran, ka Jĕroesalem; sarta moal loemampah deui ^k noe-roetkeun kaheurasan hatena noe goreng.
 18 'Dina djaman eta anak-intjoe Joeda bakal laleumpang babarĕngan djeung anak-intjoe Israil; toeloej maroelang sarerejana ^l ti tanah kaler, ka tanah noe koe kami dimilikkeun ka karoehoen maraneh teja.
 19 'Ari kami teh geus nimbalan: Geura, ^m maneh mĕngke koe kami disina karijoeng koe anak, sarta maneh mĕngke koe kami dipaparin tanah aloes, milik moelja, oeroet wadya-balad bangsa kapir. Nimbalan deui kami teh: Maneh mĕngke ka kami njĕboet: Ama; sarta moal oendoer deui ti poengkoereun kami.
 20 'Saestoena, tjara awewe noe tjidra ka salakina, nja kitoe maraneh, anak-intjoe Israil! geus pada tjidra ka kami, lahiran Pangeran. 'Aja sowara kadenge di sakoer ⁿ pasir boelistir, nja sowara oerang Israil tjareurik sarta noenoehoen, tina sabab pada bengkok lakoena, djeung mopohokeun ka Pangeran Allahna.
 22 'Eh, anaking noe maloengkir! geura baralik; sagala kamoengkiran maraneh koe kami rek ditjalageurkeun. ^o Noen, mangga! ijeu simkoering pada ngadeuheus ka andjeun; karantĕn nja andjeun Pangeran, Allah simkoering.
 23 'Saestoena gaplah pisan pangarĕp-ngarĕp ka pasir-pasir, ka salobana goenoeng-goenoeng; saestoena kasalamĕtan Israil ngan di djĕro Pangeran, Allah
 24 oerang, ajana. 'Ari kaeraĕn teh geus ngahakanan beunang katjapean karoehoen oerang ti mangsa oerang boedak keneh; nja dombana reudjeung sapina, anakna lalaki reudjeung anakna awewe.
 25 'Hajoe, oerang ngĕdĕng dina kaeraĕn oerang, sarta kawirangan oerang sina ngarimboenan ka oerang; ^p karana oerang migawe dosa ka Pangeran, Allah oerang, nja diri oerang sarta djeung karoehoen oerang, ti mangsa oerang boedak keneh tĕpi ka poĕ ajeuna; sarta

oerang teu ngagoegoe ka timbalan Pangeran, Allah oerang. ^a p. 1 : 2. ^b 2 Radj.

16 : 4; p. 2 : 20. ^c Jĕh. 23 : 4. ^d p. 2 : 27. ^e Jĕh. 16 : 51. ^f Jĕs. 31 : 6; 57 : 16. ^g p. 2 : 35. ^h p. 23 : 4. ⁱ 2 Moesa 25 : 10. ^j Jĕh. 48 : 35. ^k p. 7 : 24; 9 : 14. ^l p. 23 : 8; 31 : 8. ^m p. 31 : 9. ⁿ p. 7 : 29. ^o Djab. 41 : 5. ^p Dan. 9 : 7, 8.

PASAL 4.

Oepama maneh dek balik, Israil! lahiran Pangeran, koedoe balik ka kami; sarta oepama maneh dek njingkirkeun kanistaĕn maneh ti pajoeneun kami, eta
 2 maneh oelah loewak-lejok; 'sarta koedoe soempah kijeu: Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran; sing satoehoena, ^a tĕroes reudjeung hoekoem sarta djeung sabĕnĕr-bĕnĕrna; tangtloe oerang kapir pada nĕda bĕrkah ka andjeunna, djeung maroedji maneh tina hal andjeunna. ^a Jĕs. 48 : 1; p. 5 : 2.
 3 Karana kijeu timbalan Pangeran ka oerang Joeda djeung ka oerang Jĕroesalem: ^a Geura pada ngabĕdah keur maraneh hidji lahan bĕdaheun, djeung oelah njalĕbar ka pĕlĕbah tjoetjoe-tjoetjoe. 'Geura pada njoenatan maneh baris ka Pangeran; ^b nja salingkirkeun kakoeloepan hate maraneh, eh oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem! oelah koengsi bĕndoe kami bidjil sapĕrti seuneu, sarta ngagĕdoer, wani taja noe bisa mareumkeun, tina sabab kagorengan pagawean maraneh. 'Geura pada ngoewarkeun di Joeda, djeung ngoetarakeun di Jĕroesalem; koedoe pada bebedja, djeung narijoep sangkakala dina tanah, bari pada ngagĕro satakĕr tanaga, kijeu nja pok: Geura karoempoel; ^c hajoe, oerang moeboes ka nagara reugreug! 'Geura nandjeurkeun hidji bendera ka lĕbah Sion; geuwat laloempat, papatjoewan rek ngarandĕg! ^d karana kami rek ngadatangkeun katjilakaan ti
 7 tĕbeh kaler, nja kabalahian gĕde. 'Singa ^e geus djoeng ti leuweungna noe kekep, nja toekang ngaroeksak bangsa-bangsa ĕnggeus indit, bidjil ti ĕnggonna; karĕpna tanah maneh dek didjjeun soewoeng; nagara maneh ĕngke pada narikolot, taja djalma noe ngeusian. 'Sabab kitoe ^f geura pada disamping karoeng; koedoe pada aloek-aloekeun djeung midangdam; karana sewoting bĕndoe Pangeran tatjan moendoer ti oerang. 'Ari

geus kitoe, dina poëan eta, lahiran Pangeran, pikir radja djeung pikir kapalapakala bakal leungit; ari panghoeloe-panghoeloe bakal pada mëlëngëk, sarta nabi-nabi bakal pada ngahoelëng. 'Ari pioendjoek kaoela: Noen, Goesti Pangeran! sajaktosna andjeun ngagëlo pisan ka ijeu bangsa sarëng ka oerang Jërosalem; timbalan andjeun: Maraneh tangtoe salamët; kari-kari pëdang noentjëb dongkap ka njawa. 'Dina mangsa harita ijeu bangsa djeung oerang Jërosalem bakal diandikaän kijeu: ^g Piajaeun angin panas ti pasir-pasir boelistir di tégäl lëga, mënëran anak oemat kami, lain baris napi, lain baris ngabërësihan; 'nja angin rongkah noe pidatangeun ti dinja, kërsa kami; ajeuna kami sabalikna ^h rek ngalahirkeun pihokoemaneun ka maranehanana. 'Saënjana, eta teh pi-oenggaheun sapërti mega, sarta kareta-karetana ⁱ lir angin topan; koedana karëntjéng ti batan galoedra. Pibalaleun oerang! geus tangtoe oerang diroeksak. 'Eh Jërosalem! ^j geura koembah hate maneh, leungitkeun kagorengan, soepaja maneh disalamëtkeun. Sabaraha pililaeunana deui pikiran maneh noe doraka teh nja pingënggoneun di djëro batin maneh? 'Karana aja sowara ngoewarkeun ti Dan, aja sowara ti goenoeng Epraim ngoetarakeun katjilakaän. 'Geura pada mere ingëtka bangsa-bangsa; geuna-geuna, geura ngaloetarakeun ka Jërosalem: aja toekang ngadjaga daratang ti tanah noe djaoeh, sarta tingharaok ka nagara-nagara Joeda. 'Tjara noe naroenggoean lahan, nja kitoe ngëpoengna ka Jërosalem sakoerilingna; tina sabab eta teh baha ka kami, lahiran Pangeran. 'Djalan maneh djeung pagawean maneh ^k noe njarijeun kitoe ka maneh; tah, kitoe kagorengan maneh; saënjana pait, saënjana noentjëb kana hate maneh.

^a Hos. 10:12. ^b 5 Moesa 10:16. ^c p. 8:14. ^d p. 1:14. ^e p. 5:6. ^f p. 6:26. ^g p. 51:1. ^h p. 1:16. ⁱ Jës. 5:28. ^j Jës. 1:16. ^k p. 2:19.

¹⁹ ^a Adoeh, peudjit kaoela! adoeh, peudjit kaoela! koe peurih bilik angën kaoela! angën kaoela koemërëtëg; kaoela teu bisa repeh; tina sabab maneh, njawa! ngadenge sora sangkakala, djeung soesoerakan përang. 'Teu eureun-eureun aja noe ngalokkeun kabalahian; wantoe satanah kabeh geus diroeksak; ngadak-

ngadak himah kaoela diraroeksak, koe-lamboe kaoela roeksak di sakitjeup-mata. 'Sabaraha pililaeunana deui kaoela nja nendjo bandera, ngadenge sora sangkakala? 'Saënjana, ^b oemat kami paloeng, teu nganjarahokeun ka kami; estoe anak garëdjoel eta teh, teu barogaeun pangarti; ^c palintër eta teh kana lampah goreng, dëmi kana lampah hade mah teu njarahoeun.

^a Aj. 30:27. ^b 5 Moesa 32:6 ^c Roem 16:19.

²³ Kaoela ngalijeuk ka boemi, doemadakan soewoeng nja kosong; ret ngalijeuk ka langit, horeng taja tjaängna. ²⁴ 'Kaoela ngalijeuk ka goenoeng-goenoeng, doemadakan arojag, djeung sakabeh pasir-pasir aringgeung. 'Kaoela ngalijeuk deui; doemadakan taja manoesa, djeung sakabeh manoeek awang-awang geus kalaboer. 'Kaoela ngalijeuk deui, doemadakan pakëbonan geus djadi tégäl lëga, djeung sakabeh nagarana geus diboerak-barik, tina sabab Pangeran, tina sabab kabangëtan bëndoena. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Satanah kabeh ëngke soewoeng, ^a tapi koe kami moal dibekakkeun. 'Sabab kitoe boemi bakal prihatin, djeung langit di loehoer bakal soerëm, koe doemeh kami ngalahirkeun kitoe; ^b kami noe ngërsakeun, sarta moal kami handjakal, soemawonna moendoer deui. 'Tina sora noe toempak koeda reudjeung toekang panah, boer saeusi nagara ngabëtjir, njaroesoep ka leuweung-leuweung, djeung aroenggah ka goenoeng-goenoeng karang; oenggal nagara tiiseun, taja pisan djalma noe ngeusian. 'Ari maneh teja, ana diroeksak, koemaha nja pilampaheun? Sanadjan maneh makeanan diri koe sakëlat, sanadjan maneh ngahijasan diri koe përhijasan ëmas, sanadjan maneh nëgëpkeun panon ^c koe sipat, taja gawena maneh ngaloes-ngaloes diri; kabogoh pada mitjeun ka maneh, malah pada ngarah pati maneh. 'Karana kaoela ngadenge sowara ^d sapërti noe keur njëri ngadjoeroe, kasoekëran tjara noe ngadjoeroe dara, nja sowara anak Sion, roenghap-renghap bari nadahkeun leungeunna; [pokna]: Pibalaleun koering! karana njawa koering lësoe di hareupeun noe maehan. ^a p. 5:10; Njanj. 3:22.

^b Jës. 14:27. ^c 2 Radj. 9:30. ^d p. 6:24.

PASAL 5.

Geura pada ngidĚran loeloeroeng JĚ-
 Groesalem, bari alak-ilik sarta masing
 tĚgĚs; djeung koedoe ngalingling di pa-
 sar-pasarna, soegan manggih saorang,
 soegan aja hidji djalma noe milampah
 hoekoem, noe nejangana kajaktian; tang-
 toe nagara teh koe kami dihampoera.
 2 'Sarta ^a masih eta njarĚboet: DĚmi djoemĚnĚnging Pangeran! parandene kitoe
 3 bohong bae soempahna. 'Noen Pange-
 ran! sotja andjeun lain ningalan ka-
 jaktosan? Eta teh koe andjeun geus
 digĚboegan, ^b nanging teu njarĚrieun;
 koe andjeun meh diseĚpkeun, doepi teu
 daraekeun narima pamĚpĚrih; geus pada
 mageuhkeun beungeutna alah batan tja-
 4 das, teu daraekeun tobat. 'Ari pikir
 kaoela: Tangtoe noe malarat bae noe
 kitoe teh, djalma paloeng, karena teu
 njarahoĚun djalan Pangeran, hoekoem
 5 Allahna. 'Ah, ajeuna dek leumpang ka
 noe gĚde-gĚde, sasaoeran djeung eta;
 karena eta mah tangtoe njarahoĚun
 djalan Pangeran, hoekoem Allahna. Ma-
 na horeng, ^c eta teh sarerejana geus pada
 meunggaskeun pasangan, mĚgatkeun sa-
 6 wĚd. 'Sabab kitoe eta teh Ěngke dipa-
 raehan ^d singa ti leuweung; kĚroed ta-
 nah lapang bakal ngaroeksak ka da-
 rinja; mejong bakal ngadjaga ka nagara-
 nagarana; saha-saha noe bidjil ti dinja
 tangtoe disasaĚk, sabab loba nakĚr
 masijatna, rosa katjida pamoengkirna.
 7 'Pimanaeun kami ngahampoera hal ki-
 toe ka maneh? Anak maneh geus pada
 ninggalkeun kami, sarta saroempahna
 njĚboet noe lain Allah; ^e ana koe kami
 geus dipiseubeuhan, seug eta teh nga-
 raranjed, ngagimboeng di imah dajang.
 8 'Tjara koeda lintoeh loeloempatan, ^f nja
 kitoe eta teh pada hohowang ka pa-
 9 madjikan batoer. 'Karah kami teh moal
 njiksa kana hal kitoe? lahiran Pangeran;
 sarta njawa kami karah moal malĚs
 ka bangsa noe kitoe pĚtana?
^a JĚs. 48:1; p. 4:2. ^b p. 2:30. ^c p. 2:20.
^d p. 2:15; 4:7. ^e 5 Moesa 32:15. ^f JĚh. 33:26.

10 Geura aroenggah ka pagĚr-pagĚrna
 tembok, bari seug ngararoeksak, ^a ngan
 oelah mejakkeun; salingkirkeun dahan-
 dahanna, karena eta teh lain kagoengan
 11 Pangeran. 'Karana anak-intjoe Israil

djeung anak-intjoe Joeda pada tjidra
 12 bae ka kami, lahiran Pangeran. 'Pada
 nganglĚs ka Pangeran, ari aromongna:
 Euweuh Pangeran; sarta oerang moal
 Ěnja kadatangan katjilakaĚn, moal Ěnja
 oerang ngarasa pĚdang djeung langlajeu-
 13 seun; sarta ari nabi-nabi pidjadieun iba-
 rat angin, moal Ěnja mawa pangandika;
 dirina mĚngke kasorang noe kitoe pĚta-
 14 na. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pa-
 ngeran, Allah sawadya-balad: Sapedah
 maraneh mitjatoer omongan kitoe teja,
 masing njaho, pangandika kami ^b noe
 aja dina biwir maneh koe kami rek di-
 djadikeun seuneu, ari ijeu bangsa rek
 didjadikeun soeloh, seug seuneu teh
 15 bakal ngalĚboer eta. 'Eh, anak-intjoe
 Israil! masing njaho, ^c kami ka maraneh
 rek ngadatangkeun hidji bangsa ti noe
 djaoeh, lahiran Pangeran; nja bangsa
 kahot eta teh, nja bangsa ti baheula
 eta teh, nja bangsa noe koe maraneh
 teu kanjahoan basana, djeung maraneh
 16 teu ngaharti omonganana. 'Wadahna
 djamparing ibarat astana boengangang;
 17 kabeh ge prawira. 'Nja eta tangtoe nga-
 hakanan piboewateun maneh djeung ka-
 hakanan maneh; tangtoe ngahakanan
 anak maneh lalaki djeung anak maneh
 awewe; tangtoe ngahakanan domba ma-
 neh djeung sapi maneh; tangtoe ngaha-
 kanaan tangkal anggoer maneh djeung
 tangkal kondang maneh; ari nagara ma-
 neh noe rareugreug, ^d noe koe maneh
 diandĚlkeun, koe eta tangtoe diboerak-
 18 barik koe pĚdang. 'Kitoe ge dina djaman
 harita maraneh koe kami moal dibejak-
 19 keun, lahiran Pangeran. 'Ari geus kitoe,
 baringsoekpagi maraneh ngomong: 'Na-
 on sababna noe matak Pangeran, Allah
 oerang, ka oerang ngadamĚl sakabeh
 pĚrkara noe kijeu? seug koe maneh dja-
 wab: Sakoemaha maraneh geus ninggal-
 keun kami, djeung ngawoela ka aĚlla-
 han bangsa sedjen dina tanah maraneh,
 nja kitoe maraneh Ěngke ngawoela ka
 djalma bangsa sedjen, dina tanah anoe
 lain tanah maraneh. ^a p. 4:27. ^b p. 1:9;
 23:29. ^c 5 Moesa 28:49; p. 6:22. ^d p. 4:5. ^e p. 16:10.

20 Geura ngaroewarkeun ijeu ka anak-
 intjoe Jakoeb, sarta aloetarakeun di
 21 Joeda, kijeu nja pok: 'Eh, bangsa gĚdjoel,
^a noe teu boga pikir, boga panon hanteu
 nendjo, boga tjeuli teu ngadenge! ijeu

22 geura darengekeun: 'Naha maraneh ^b teu sijeun koe kami? lahiran Pangeran; naha maraneh teu goemētēr di pajoeneun kami, ^c noe nangtoekeun keusik djadi watēs laoet, pikoekoeh langgēng, sarta moal pinjorangeun ka dinja? masih lambakna neunggar, moal pimampoeheun; sarta masih ngagoeroeh, moal pinjorangeun ka dinja. 'Dēmi ijeu bangsa boga hate basangkal nja mantangoel; geus pada njingkir, sarta katoetoeloejan.

24 'Djeung teu ngaromong sadjēro pikirna: Anggoer oerang sijeun koe Pangeran, Allah oerang, noe maparin hoedjan, ^d nja hoedjan noe ti heula djeung hoedjan noe pandeuri, ninggang pioesoemeunana, sarta nētēpkeun pikeun oerang ^e minggoe noe katangtoean kana diboewat.

25 'Kadorakaan maraneh geus mengkolkeun eta, sarta dosa-dosa maraneh mēgatan kahadean ka maraneh. 'Karana di oemat kami kapanggih djalma daroraka; ^f eta teh ngintip-ngintip, saperti toekang taheun ngadēpong; pada masangkeun

27 pamikat, naheunan djalma. 'Saperti koeroeng anoe pinoeh koe manoeke, nja kitoe imah maranehanana parinoeh koe beunang ngarinah; kitoe lantaranana noe matak eta teh galēde sarta baleunghar. 'Pada lintoeh nja leutjir; malah pada ngaliwatan kalakoean goreng; ^g prakara teu dioeroeskeun, prakara pahatōe, sarta pada loeloes; djeung teu

29 mere kaādilan ka noe mariskin. 'Karah ^h kami teh moal njiksa kana hal kitoe? lahiran Pangeran; sarta njawa kami karah moal malēs ka bangsa noe kitoe pētana?
^a Jēs. 6 : 9 ; p. 4 : 22. ^b p. 10 : 7.
^c Aj. 38 : 8—11. ^d 5 Moesa 11 : 14. ^e 5 Moesa 16 : 9, 10.
^f p. 9 : 5, 6. ^g Jēs. 1 : 23. ^h p. 9 : 9.

30 Aja pērkarā matak mēlēngēk nja ma-

31 tak idjid dina ijeu tanah. 'Nabi-nabi ^a ngawarēdjangna palseo, sarta panghoeloe-panghoeloe mararentahna noeroetkeun atoeran eta; ari oemat kami saroekeun kitoe; tatapi ari geus nēpi ka panoengtoenganana, koemaha pilampahēun maraneh?
^a p. 23 : 25.

PASAL 6.

Eh, anak-intjoe Binyamin! ^a geura ngarēdjat ti djēro Jēroesalem, sarta koe-doe narijoep sangkakala di Tēkoa, djeung nandjeurkeun tētēngēr di Bet-Kerem;

karana ^b ti tēbeh kaler geus tembong

2 pitjilakaeun, nja pibalahieun gēde. 'Anak Sion teh koe kami dioepamakeun pangangonan aloes, noe dipijara hade-hade.

3 'Mēngke eta ^c didatangan pangangon, pada mawa ingon-ingonna; bakal njarēblokkeun himah-himahna di sakoeriling eta, bari toeloej ngarangon, bejak

4 sapērnah-pērnahna. 'Geura pada soesotji baris mērangan ka Sion; hajoe, darangdan; oerang arindit, kadjeun tēngah poē. Tjlaka oerang teh! karana poē geus lingsir, kalangkang boerit mandjangan.

5 'Hajoe, darangdan; oerang madjoe, kadjeun peuting; oerang ngararoeksak katon-karatonna! 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Geura naroweran tatangkalan, sarta Jēroesalem lingkoengan koe benteng; nja eta nagara noe bakal disiksa; di tēngahna ^d woengkoel paneungteuinganan. 'Saperti soemoer ngaboerijal tjaina, nja kitoe Sion teh ngaboerijal kagorenganana; noe kadenge di djērōna ngan panganijaja djeung karoeksakan; di pajoeneun kami teu pētōt-pētōt aja kanjēri djeung raheut.

8 'Eh Jēroesalem! rasakeun pamēpērih, soepaja njawa kami oelah bosēn ka maneh, soepaja maneh koe kami oelah didjadikeun soewoeng, tanah noe taja eusian.
^a Hak. 1 : 21. ^b p. 1 : 14. ^c p. 12 : 10. ^d p. 5 : 1.

9 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sesa Israil bakal gētōl dipoepoeri, saperti tangkal anggoer. Leungeun maneh oentang-antingkeun kana kolanding, tjara noe ngala boewah anggoer.

10 'Ka saha kaoela nja pingomongeun djeung pingingētaneun, soepaja ngadarengē? Saēnjana, ^e tjeulina teu disoentatan, noe matak teu barisaeun ngarēgēpkeun. Saēnjana, pangandika Pangeran koe maranehanana dipikahina, teu saroedieun ka dinja. 'Mana kaoela pinoeh koe bēbēndoe Pangeran; geus tjape nahankeun. Bahekeun ka baroedak di loeloeroeng, sarta kana karijoengan djalma baroedjang sarerejana; karana boh lalaki boh awewe, noe kolot reudjeung noe djēdjēg oemoerna ēngke ditangkēpan.

12 'Ari ^b imahna bakal dibarogakeun ka noe sedjen, kitoe deui lahan djeung awewe sarerejana; karana kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun priboemi

13 ijeu tanah, lahiran Pangeran. 'Karana

eta teh noe leutik, noe gēde, kabeh ge
 c lakoe pērētjit; sarta bagija nabi, bagija
 panghoeloe, kabeh ge lampah palseo.
 14 'Djeung ^d nambaānana karoeksakan
 oemat kami lalawora, ngaromongna:
 Salamēt! salamēt! padahal euweuh ka-
 15 salamētan. 'Koemaha ^e eta teh arera-
 eun, lamoen geus marigawe kagiroekan?
 Boh era, teu areraeun; boh wirang, teu
 njarahoēun-njarahoēun atjan. Sabab ki-
 toe eta teh piraroeboeheun reudjeung
 noe raroeboeh; samangsa kami ngala-
 jad ka darinja, tangtoe tingdjaloprak,
 timbalan Pangeran. ^a p. 5:21; Lal. 7:51.

^b 5 Moesa 28:30. ^c JĒs. 56:11; p. 8:10. ^d p. 8:11;

JĒh. 13:10. ^e p. 8:12.

16 Kijeu timbalan Pangeran: Geura narangtoeng di djalan-djalan, bari aralakilik, sarta koedoe pada nanjakeun ^a djalan lawas, anoe mana djalan noe bēnēr; nja eta lakonan koe maraneh, ^b tangtoe manggih kasēnangan pikeun njawa maraneh. Dēmi tjarek eta mah: ^c Moal ngalakonan. 'Djeung deui kami geus ngadēgkeun toekang kēmit, njangking ka maraneh, [dipiwarang]: Rarēgēpkeun sora sangkakala. Dēmi tjarek eta mah:
 17 Moal ngarēgēpkeun. 'Sabab kitoe, eh bangsa kapir! darengekeun; eh padjēmoehan! sing kanjahokeun lalampahan
 18 maranehanana. 'Eh boemi! ^d dengekeun; masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaān ka ijeu bangsa, nja eta boewah pamikiran; tina sabab eta teu ngararēgēpkeun ka pangandika kami, sarta toret kami eta teh geus pada mitjeun.
 20 'Keur nahaon ^e pikeun kami datang doepa ti tanah Sēba, djeung djaringao panghadena ti tanah noe djaoeh? Koerban maraneh doeroekan teu dipikasoeka, djeung koerban maraneh peuntjitan koe
 21 kami teu dipikasēdēp. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami ka ijeu bangsa rek maparin tatadjongan; ari bapa djeung anak sarejana pititadjongeun ka eta; tatangga pitiwaseun djeung pada tatangga.

^a p. 18:15. ^b Mat. 11:29. ^c p. 18:12. ^d JĒs. 1:2.

^e JĒs. 1:11.

22 Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, ^a pidatangeun hidji bala ti tanah kaler; nja hidji bangsa gēde bakal digeuingkeun ti sisi boemi. 'Pada njēkēl gondewa djeung tohok; estoe dēdēglēr

eta teh, teu warēlaseun; sorana nga-goeroeh saperti laoet, sarta pada toempak koeda, baris satata djalma noe rek pērang, ngaroeroeg ka maneh, anak
 24 Sion! 'Oerang geus ngadarengē bedjana; leungeun oerang ngareplek; oerang kataradjang kasoekōeran, ^b njēri tjara noe
 25 keur ngadjoeroe. 'Papatjoewan rek ka loewar ka lahan, sarta oelah njaba toeroet djalan; karana aja pēdang moesoeh,
 26 ^c panjingsijeunan ti sakoeriling. 'Eh, anak bangsa kaoela! ^d geura disamping karoeng, ^e bari goeogelingan dina lēboe; koedoe prihatin tjara noe katinggal anak noenggal, aloek-aloekeun sing angēt kabina-bina; karana toekang ngaroeksak teh ngadak-ngadak pidatangeunana, ngaroeroeg ka oerang. 'Maneh koe kami di tēngah oemat kami geus didjadikeun toekang ngoedji bangsa ēmas, soepaja maneh nganjahokeun djeung njoba-njoba kana djalan-djalanna. 'Maranehanana sakabeh ge pamoestoengan djalma basangkal, lampahna oepat-oepatan; ^f geus djadi tambaga djeung beusi; maranehanana sakabeh ge toekang ngararoeksak.
 29 'Lamboes kadoeroek, timah bejak koe seuneuna; ngadjoer ngalēboer teu hasil,
 30 da noe garoreng teu pisah. 'Djalma bakal njarēboet maranehanana perak pipitjeunan, sabab maranehanana geus dipitjeun koe Pangeran. ^a p. 5:15; 50:41.

^b p. 13:21. ^c p. 20:3; 46:5. ^d p. 4:8. ^e p. 25:34.
^f JĒh. 22:18.

PASAL 7.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka JĒrmia ti Pangeran; kijeu pangan-
 2 dikana: 'Maneh geura nangtoeng dina lawang gēdong Pangeran, sarta oewarkeun koe maneh di dinja ijeu pangandika, kijeu nja pok: Eh, sakabeh oerang Joeda, noe arasoep kana ijeu lawang-lawang, sēdja sēmbahijang ka Pangeran! darengekeun ijeu pangandika Pangeran.
 3 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: ^a Haradekeun djalan maraneh djeung pagawean maraneh, tangtoe maraneh koe kami dipatoeh-
 4 keun dina ijeu ēnggon. 'Papatjoewan maraneh oelah ngandēlkeun omongan palseo, omongan noe kijeu teja: ^b Kabah Pangeran, kabah Pangeran, kabah
 5 Pangeran nja ijeu! 'Sabalikna, oepama maraneh ngahadekeun djalan maraneh

djeung pagawean maraneh sarta sañjana; oepama maraneh mĕtakeun kaādilan batoer pada batoer sarta sajaktina; 6 'teu nganijaja ^c ka semah, ka pahatoe atawa ka randa, ^d teu ngoetjoerkeun gĕtih noe teu salah dina ijeu ĕnggon, djeung teu noeroet ka aállahan, noe 7 matak tjilaka diri maraneh: 'tangtoe maraneh koe kami dipatoehkeun dina ijeu ĕnggon, dina tanah noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoen maraneh, 8 langgĕng salalawasna. 'Sañjana, maraneh ngandĕlkeun omongan palseo, noe 9 teu ngamangpaátan. 'Karah maraneh rek maling, maehan, ngaranjed, soempah bohong, ngoekoes ka Baál djeung noeroet ka aállahan noe tadina teu 10 kanjahoan koe maraneh, 'bari toeloej datang ngadeuheus ka pajoeneun kami ^e dina ijeu gĕdong noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, sarta ngomong kijeu: Oerang teh geus dileupaskeun; malar tonggoj ngalampahkeun sakabeh kagi- 11 roekan noe bijeu? 'Karah ijeu gĕdong, noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, ^f pangrasa maraneh goeha begal? Ongkoh koe kami sañjana katingali, lahiran Pangeran. 'Karana geura laleumpang ka 12 ĕnggon kami ^g noe di Silo, oeroet kami ngalinggihkeun djĕnĕngan kami barangmimiti teja; sarta tarendjokeun noe koe kami geus didamĕl ka dinja, tina sabab 13 kagorengan oemat kami Israil. 'Ari ajeuna, sapedah maraneh pada migawe sakabeh kalakoean kitoe, lahiran Pangeran, sarta kami geus ngandika ka maraneh, ^h ti saban isoek-isoek nja ngandika, dĕmi maraneh teu ngadenge; toer kami teh njaoer maraneh, dĕmi 14 maraneh teu nembalan: 'noe matak ijeu gĕdong, noe katĕlah koe djĕnĕngan kami, noe diandĕlkeun koe maraneh, kitoe deui ijeu ĕnggon, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh, koe kami rek didamĕl ⁱ sakoemaha kami midamĕl ka Silo 15 teja. 'Sarta maraneh koe kami ^j rek dipitjeun ti pajoeneun kami, sakoemaha kami mitjeun sakabeh doeloer-doeloer maraneh, nja eta sakabeh toeroenan Epraim teja.

^a p. 18 : 11; 26 : 13. ^b p. 26 : 9.
^c p. 22 : 3. ^d Jĕs. 59 : 7. ^e p. 34 : 15. ^f Mat. 21 : 13.
^g Jos. 18 : 1; Djab. 78 : 60. ^h p. 26 : 5. ⁱ p. 26 : 6.
^j 2 Radj. 17 : 20; 24 : 20.

16 ^a Mana maneh montong mangnĕdakeun deui ijeu bangsa, djeung montong dipangnjambatkeun atawa dipangnjoehoenkeun, sarta montong disapaátan ka kami; karana kami moal ngamakboel 17 ka maneh. 'Naha koe maneh teu kattendjo anoe koe eta dilalampahkeun di nagara-nagara Joeda, sarta di loeloe- 18 roeng-loeloeroeng Jĕroesalem? 'Baroedak moeloeng soeloeh, djeung bapa-bapa miroen seuneu, ari awewe-awewe ngadonan, ^b njijeun koeweh adjang radja langit noe awewe, ^c djeung njitjikeun koerban inoeman adjang aállahan, soepaja njarijeun piteu-ngeunaheun kami. 19 'Na ĕnja eta teh njarijeun piteu-ngeunaheun kami? lahiran Pangeran; lain njarijeun piteu-ngeunaheun dirina, soepaja era beungeutna? 'Koe sabab eta, 20 kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, bĕndoe kami reudjeung wĕra kami ĕngke dikoetjoerkeun ka ijeu ĕnggon, ka manoesa djeung ka sasatoan, ka tatangkalan kĕbon sarta ka hasil taneuh; tangtoe bĕndoe teh ngagĕdoer, sarta moal beunang dipareuman.

^a p. 11 : 14. ^b p. 44 : 17, 19. ^c p. 19 : 13.

21 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: ^a Koerban maraneh doeroekan tambahkeun ka koerban maraneh peuntjitan, kop harakan laoek. 22 'Karana kami, basa ngaloewarkeun karoehoen maraneh ti tanah Mĕsir teja, teu ngalahirkeun ka darinja, soemawonna nimbalken, hal pĕrkara koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan. 'Satĕgĕsna ari pĕrkara, noe koe kami ditimbalkeun ka darinja teja, nja kijeu: ^b Koedoe noeroet ka timbalan kami; ari kitoe mah kami djadi Allah maraneh, sarta maraneh djadi oemat kami; djeung koedoe ngalakonan sakabeh djalan, noe koe kami ditimbalkeun ka maraneh, soepaja maraneh djamoega. 'Dĕmi eta teu ngadarengge, teu 24 njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, ^c anggoer pada ngalakonan tarekah sorangan, noeroet kaheurasan hatena noe goreng, djadi eta teh pada noekang, lain njanghareup. 'Ari ti watĕs poĕan karoehoen maraneh boedal ti tanah Mĕsir teja tĕpi ka poĕ ajeuna, ^d eta kami miwarangan ka maraneh sakabeh abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, miwarang teh oenggal

26 poë, ti saban isoek-isoek. 'Děmi eta ^e teu ngadarengge bae ka kami, teu nja-rondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, anggoer pada ngaheuraskeun beuheungna; lampahna garoreng alah batan karoehoenna.

^a p. 6 : 20. ^b 2 Moesa 15 : 26; 19 : 5; 3 Moesa 26 : 12.

^c Djab. 81 : 13; p. 9 : 13, 14. ^d p. 11 : 7. ^e p. 6 : 10; 16 : 12; 17 : 23.

27 Ari maneh koedoe njatoerkeun ka darinja sakabeh pangandika noe tadi teja, tatapi moal ngadarenggeun ka maneh; djeung maneh koedoe njěloekan ka darinja, tatapi moal nembalan ka

28 maneh. 'Mana maneh koedoe kijeu nja ngomong ka darinja: Ijeu teh bangsa, noe teu noeroet ka timbalan Pangeran Allahna, ^a sarta teu narimaeun paměpěrih; kajaktian teh leungit, geus sapat ti biwir maranehanana.

^a p. 5 : 1, 3.

29 ^a Tjoekoer boeok maneh, [Jěroesalem]! sarta aloengkeun; djeung koedoe nganjanjikeun njanjian nalangsa dina sakoer pasir boelistir; karena ijeu toeroenan noe diběndon koe Pangeran koe andjeunna geus dipitjeun sarta ditilark

30 keun. 'Karana oerang Joeda pada migawe anoe goreng di pajoeneun kami, lahiran Pangeran; ^b geus nareundeun kanistaanana di djěro gědong, anoe katělah koe djěnėngan kami, ^c matak gědong teh dinadjiskeun. 'Djeung njarijeun ěnggon laloehoer ^d di Topet, noe di lěbak anak Hinom, baris ngadoeroek anakna lalaki-awewe koe seuneu; anoe teu ditimbalkeun koe kami, malah kami taja manah-manah atjan kana kitoe teh.

31 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, harita eta teh moal disěboet deui Topet, atawa lěbak anak Hinom, nja bakal disěboet Lěbak maehan, ^e sarta djalma bakal ngaloeboer di Topet, sabab euweuh deui

32 ěnggon. 'Ari ^f majit ijeu djalma-djalma pidjadieun hakaneun manoeek awang-awang, djeung hakaneun sasatoan boemi; sarta moal aja noe ngagěbrig. 'Didinja kami ^g ti nagara-nagara Joeda djeung ti loeloeroeng-loeloeroeng Jěroesalem tangtoe ngaleungitkeun sora kaătohan djeung sora kaboengahan, sora panganten lalaki djeung sora panganten awewe; karena tanah teh pidjadieun tarikolot.

^a Mik. 1 : 16. ^b p. 32 : 34. ^c 2 Bab. 36 : 14. ^d p. 19 : 6;

32 : 35. ^e p. 19 : 11. ^f 5 Moesa 28 : 26; p. 9 : 22. ^g p. 19 : 6.

PASAL 8.

Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, toelang radja-radja Joeda, djeung toelang kapala-kapalana, sarta toelang panghoeloe-panghoeloe, kitoe deui toelang nabi-nabi, sarta toelang priboemi Jěroesalem bakal dika-loewarkeun ti as-
2 tana-astanana, 'bari toeloej didaraj-darajkeun hareupeun panon-poë, hareupeun boelan djeung hareupeun sakabeh balad langit, ^a noe koe maranehanana dipikasoeuka, djeung dibarakti, djeung ditaroeroet, djeung dikoemahaan, sarta disarěmbah teja; toelang teh moal dikoempoelkeun, soemawonna diraroe-
3 wang, ^b nja djadi gěmoek dina tonggong taneuh. 'Ari sasesa kabeh, sakarina ijeu bangsa noe goreng, sakoer noe kari di sakabeh ěnggon, noe koe maranehanana diajaan asal koe kami di-
4 boewang, ^c manan hiroep anggoer pimiliheun paeh, lahiran Pangeran sawadya-balad. ^a 5 Moesa 5 : 9. ^b p. 9 : 22. ^c Wahj. 9 : 6.

4 Djeung koedoe mitjatoer deui ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran: Koe-maha noe laboeh, teu hoedang deui? atawa noe oendoer, teu balik deui? 'Na koe naon ijeu bangsa, oerang Jěroesalem, oendoer, wět kadalon-dalon oendoerna? pada moentangan kana tjidra, sarta
5 arěmboengeun balik deui. 'Kami ngarěgěpkeun sarta ngadangoekeun: eta teh ngaromong teu bėnėr; taja djalma noe kadoehoengeun koe kagorenganana, ngomong kijeu: ěh, aing migawe naon? kabeh pada mangproeng sadjěro loempat, saperti koeda měrod sadjěro pěrang.

7 'Sanadjan bango sair di awang-awang nganjahokeun mangsana; kitoe deui tikoekoer, kapinis djeung bango boetak pada ngestoekeun oesoem pidatangeun dirina; ^a dėmi oemat kami mah teu

8 nganjarahokeun hoekoem Pangeran. 'Naha maraneh ngaromong: Oerang teh palintěr, sarta toret Pangeran aja di oerang? Jaktina mah, saěnja-ěnjana, kalam palseo bogana ahli-ahli kitab digawe

9 kapalsolean. 'Djalma palintěr areraeun, pada geder sarta ^b karingkoes. Saěnjana, eta teh geus maritjeun pangandika Pangeran; maranehanana boga kapintėran naon? 'Koe sabab eta, ^c pamadjikan-

10 pamadjikanana koe kami bakal dipaparinkeun ka noe sedjen, kitoe deui

lahan-lahanna ka noe bakal ngabogaan maranehanana; karana noe leutik, noe gēde, kabeh ge lakoe pĕrĕtjit; sarta bagija nabi, bagija panghoeloe, kabeh ge
 11 lampah palsoe. 'Djeung nambaanana karoeksakan anak oemat kami lalawora,^d ngaromongna: Salamĕt! salamĕt!
 12 padahal euweuh kasalamĕtan. 'Koemaha eta teh areraeun, lamoen geus marigawe kagiroekan? Boh era, teu areraeun; boh wirang, teu njarahoĕun-njarahoĕun atjan. Sabab kitoe eta teh piraroeboe-heun reudjeung noe raroeboeh; samangsa dilajad, tangtoe tingdjaloprak, timbalan
 13 Pangeran. 'Koe kami eta teh bakal dileungitkeun^e datang ka euweuhna, lahiran Pangeran; taja boewah dina tangkal anggoer, taja boewah dina tangkal kondang, malah daoenna maroeragan; mana maranehanana koe kami disina
 14 aja noe njarorang inja. 'Naha oerang mana tjaritjing? Geura karoempoel; ^f hajo, oerang moeboes ka nagara rareug-reug; oerang ngahenen di dinja; karana Pangeran, Allah oerang, ngahenenkeun ka oerang, ^g sarta oerang koe andjeunna diinoeman hampĕroe, sabab oerang mi-gawe dosa ka Pangeran. 'Oerang ^h noenggoe-noenggoe kasĕnangan, tapi taja pisan kangeunahan; noenggoe-noenggoe waktoe ditjageurkeun, sihareng teh
 16 manggih kareuwasan. 'Ti ⁱ sĕmĕt Dan oerang ngadenge sĕsĕgor koedana; ti sora tingharowang satona noe garagah sakoeriling tanah teh ojag; karana geus datang, sarta ngahakanan tanah katoet eusina, nagara katoet priboemina.
 17 'Karana, masing njaho, kami ka maraneh rek ngadatangkeun oraj, nja oraj santja, ^j noe teu beunang didjampean; tangtoe ngaregel ka maraneh, lahiran Pangeran. ^a Jĕs. 1:3. ^b 1 Kor. 3:19. ^c p. 6:12-15. ^d p. 23:17. ^e p. 49:9. ^f p. 4:5. ^g p. 9:15. ^h Jĕs. 59:9; p. 14:19. ⁱ p. 4:15. ^j Djab. 58:6.

18 Ēh, hajang njĕnangkeun diri tina hal kasoesian! Hate kaola gĕring di sadjĕro kaola.
 19 'Toeh, sowara anak bangsa kaola ngadjĕrit ti tanah noe djaoeh pisan: Naha Pangeran teu linggih di Sion? naha Radjana teu aja di dinja? Koe naon eta njarijeun pibĕndoeĕun kami koe lantaran artja-artjana, koe lantaran
 20 kasija-sijaan bangsa sedjen? 'Geus liwat oesoem diboewat, geus toetoe oesoem

panas, dĕmi oerang tatjan disalamĕt-
 21 keun bae. 'Tina karoeksakan anak bangsa kaola noe matak kaola datang ka roeksak; kaola prihatin, sarta kata-
 22 radjang mĕlĕngĕk. 'Naha taja ^a geutah tamba di Gilad? karah taja doekoen di dinja? karana koe naon anak bangsa kaola ^b teu djadi waloeja?

^a p. 46:11. ^b p. 14:17.

PASAL 9.

Ēh, kahajang teh sirah kaola djadi tjai, djeung panon kaola djadi soemoer tji-mata; ^a tangtoe kaola beurang-peuting njeungtjeurikan noe kasarabĕt anak
 2 bangsa kaola. 'Ēh, kahajang teh kaola di tĕgal lĕga boga pamondokan djalma njaba; tangtoe kaola ninggalkeun bangsa kaola, los leumpang ti maranehanana; karana eta sakabeh djadi ^b toekang ngaranjed, gĕmpoengan toekang tjidra.
 3 'Sarta pada mĕntang letahna ibarat gondewana, ana mĕsat teh bohong; djeung pada kawasa dina tanah, tapi ^c teu noeroetkeun kajaktian; satĕgĕsna pada tjoetjoed ti kagorengan ka kagorengan deui, djeung teu nganjarahokeun ka kami, lahiran Pangeran. 'Mangka ijatna hidji-hidji djalma koe batoerna, ^d sarta ka doeloer hidji oge oelah ngarandĕl; karana oenggal doeloer nipoe-ngadaja, djeung oenggal batoer lampahna oepat-
 5 oepatan. 'Estoe hidji-hidji djalma pada ngagĕlo ka batoerna, djeung hanteu ngomong noe sajakti; letahna geus dipitoer toeran ngomong bohong, sarta pada ngariwoedkeun maneh migawe bengkok.
 6 'Maneh tjitjing teh di tĕngah toekang tjidra; tina tjidrana noe matak eta arĕmboengeun nganjahokeun ka kami, lahiran Pangeran. ^a Jĕs. 22:4. ^b p. 5:7, 8; 7:9. ^c p. 7:28. ^d Mik. 7:6.

7 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing njaho, eta teh ^a koe kami rek dilĕboer sarta ditjoba; karana kami karah midamĕl koemaha deui tina sabab anak oemat kami teh?
 8 'Letah maranehanana ibarat djamparing matak paeh; ngomongna tjidra; ^b biwirna ka batoer ngomong hade, dĕmi sadjĕro batinna mah masang baja ka
 9 dinja. 'Karah kami teh ^c moal njiksa ka maranehanana tina hal kitoe? lahiran Pangeran; sarta njawa kami karah

- moal malës ka bangsa noe kitoe pë-
tana? *a* p. 6: 27; Mal. 3: 2. *b* Djab. 55: 22; 57: 5.
c p. 5: 9, 29.
- 10 Kaoela tina hal goenoeng-goenoeng
sëdja tjeurik sëgrak-sëgroek sarta djë-
djëritan; djeung tina hal pangangonan
tëgal lëga sëdja nganjanjikeun njanjian
nalangsa, sabab geus diharoeroean, da-
tang ka taja djalma noe njeorang, sarta
taja dedengean sora ingon-ingon; boh
manoeek awang-awang, boh sasatoan
11 geus kalaboer arijang. 'Ari Jëroesalem
koe kami bakal didjadikeun toempoe-
kan batoe, *a* pangtjittingan adjag; sarta
nagara-nagara Joeda koe kami bakal
didjadikeun soewoeng, datang ka taja
12 djalma noe ngeusian. 'Tjik, *b* saha
djalma noe pintër, noe ngaharti përk-
kara noe tadi? djeung saha teja noe
geus diandikaän koe lambe Pangeran,
noe matak bisa ngoewarkeun eta? Koe
naon tanah teh digëmpoer, dihoeroean
tjara tëgal lëga, datang ka taja noe nje-
rang? *a* p. 10: 22. *b* Hos. 14: 10.
- 13 Ari timbalan Pangeran: Sabab eta teh
naringgalkeun toret kami, noe koe ka-
mi dipaparinkeun ka hareupeunana,
djeung teu ngadarengge ka timbalan
14 kami, soemawon moen dilakonan; 'nja
loemakoena *a* noeroet kaheurasan hate-
na, djeung noeroet Baäl-Baäl, sakoemaha
maranehanana geus dipapatahan koe
15 kolot-kolotna: 'noe matak kijeu timba-
lan Pangeran sawadya-balad, Allah Is-
rail: Masing njaho, *b* ijeu bangsa koe kami
rek disina ngahakan alsëm, djeung disina
16 nginoem hampëroe; 'sarta *c* koe kami
rek dipabalëntjarkeun, diajakeun di sa-
gala bangsa, noe tadina teu kanjahoan
koe maranehanana djeung koe karo-
hoenna; *d* malah kami bakal njoesoel-
keun pëdang ti pandeurieunana, nëpi ka
maranehanana koe kami dibejakkeun.
a p. 11: 8. *b* p. 8: 14; 23: 15. *c* 5 Moesa 4: 27.
d p. 49: 37.
- 17 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-
balad: Masing pada toelaten, djeung
koedoe njëloekan awewe toekang na-
langsa, sina daratang; nja koedoe nga-
rala awewe noe palintër, sina daratang;
18 'djeung sina geuwat-geuwat pada mang-
djërat-djëritkeun oerang, soepaja mata
oerang ragragan tji-panon, djeung biwir
19 mata oerang ngoetjoer tjai. 'Karana
oerang ngadenge sora djëdjëritan ti Sion,

- kijeu: Adoeh, oerang teh roeksak! oerang
pada era kabina-bina, sabab oerang koe-
doe ninggalkeun tanah, sabab sakoer
pangtjittingan oerang geus diraroeboeh-
20 keun. 'Koe sabab eta maraneh, awewe-
awewe! darengekeun ijeu pangandika
Pangeran, djeung tjeuli maraneh sina
nandean ijeu pangandika lambena, nja
eta: anak maraneh awewe papatahan
djëdjëritan, sarta hidji-hidji ka batoer
pada awewe papatahan njanjian na-
21 langsa. 'Karana maot geus naek tina
djangela oerang, asoep ka karaton-kara-
ton oerang; sëdjana ngabasmu baroedak
di loewar, kitoe deui baroedjang di loe-
22 loeroeng-loeroeng. 'Tjatoerkeun: Kijeu
lahiran Pangeran: *a* Ari majit manoesa
bakal ngalondjor, sapërti gëmoeek dina
taneuh, djeung sapërti beungkeutan toe-
kangeun noe diboewat, sarta moal aja
noe ngoempoelekeun. *a* p. 7: 33; 16: 4.
- 23 Kijeu timbalan Pangeran: *a* Anoe pin-
tër oelah moedji maneh sabab pintërna;
anoe kawasa oelah moedji maneh sabab
kawasana; sarta noe beunghar oelah
24 moedji maneh sabab beungharna; 'bë-
nërna mah ari anoe moedji, eta moedjina
teh moedoe sabab kijeu: nja sabab nga-
harti, sarta nganjahoheun ka kami, jen
kami teh Pangeran, noe midamël kaäsi-
han, kaädilan djeung kabënëran di boe-
mi; karana nja përkara kitoe noe dipi-
kasoeke koe kami, lahiran Pangeran.
25 'Masing njaho, pidatangeun mangsa, la-
hiraan Pangeran, harita kami tangtöe
njiksa ka sakoer noe disoenatan sadjëro
26 koeloep: 'ka oerang Mësir, ka oerang
Joeda, ka oerang Edom, ka oerang
Amon, ka oerang Moab, djeung ka sa-
koer *b* noe dikoeroed sisi boeoeek, noe
ngarënggon di tëgal lëga; karana saka-
beh bangsa kapir karoeloep, djeung *c*
sakabeh anak-intjoe Israil karoeloep nja
hate. *a* 1 Kor. 1: 31. *b* 3 Moesa 19: 27; p. 25: 23.
c 5 Moesa 10: 16; p. 4: 4.

PASAL 10.

- Eh, anak-poetoe Israil! darengekeun
2 Kijeu pangandika, noe koe Pangeran
diandikakeun ka maraneh. 'Kijeu tim-
balan Pangeran: *a* Poma oelah dialadjar
djalan oerang kapir, djeung oelah reu-
was koe tanda-tanda di langit, doemeh
oerang kapir sok rareuwaseun koe eta.

- 3 'Karana ari pikoekoeh bangsa noe loba nja sija-sija; istoening kai bae, ^b beunangna noewar ti leuweung, boewatan
- 4 leungeun toekangna koe kampak. 'Dihijasan koe perak djeung koe émas; ^c dipageuhkeun koe pakoe djeung koe paloe, oelah sina galoewang-galejong.
- 5 'Ibarat bébégig di kébon bonteng eta teh; teu bisaeun ngomong, ^d djeung koedoe dipapanggoel, sabab teu bisaeun ngalengkah. Papatjoewan rek sarijeun koe noe kitoe; karana teu bisaeun migawe goreng, migawe hade pon kitoe keneh
- 6 teu bisaeun. 'Noen Pangeran! ^e taja pisan noe nandingan ka andjeun; nja langkoeng agoeng andjeun teh, saréng langkoeng agoeng padjénengan andjeun koe
- 7 tandaning kawasa. 'Saha ^f noe teu koedoe sijeun koe andjeun, noen Radjaning sagala bangsa! karantén andjeun pisan noe lajak teh; wantoening di pélébah sadajana djalma pintér di sagala bangsa, saréng dina saniskantén karadjaanana, taja pisan noe nandingan ka andjeun. 'Malah sarejana toenggal bodo
- 8 nja gédjoel; papatah sija-sija, kai bae eta
- 9 teh. 'Aja perak beunang ngagépengkeun, dianteurkeun ti Tarsis, kitoe deui émas ti Oepas, boewatan toekangna, nja boewatan leungeun kamasan; ari papakeanana biroe langit reudjeung woengoe,
- 10 kabeh ge boewatan djalma palintér. 'Balikanan Pangeran mah Allah noe sajaktos, nja Allah noe djoeméneng, toer
- 11 doena. 'Koedoe ngaromong kijeu ka darinja: ^h Ari aállahan, noe teu njarijeun langit djeung boemi, nja eta mēngke laleungit tina boemi sarta ti kolongeu langit. ^a 3 Moesa 18 : 3; 5 Moesa 4 : 19. ^b Jës. 44 : 14.
- 12 Pangeran teja ^a noe ngadamél boemi koe kawasana, ngadégkeun djagat koe kapintéranana, sarta masangkeun langit
- 13 koe pangartosanana. 'Tijap-tijap andjeunna ngagéntra, dēr ngagoeroeh tjai di awang-awang, sarta nja andjeunna noe ngoenggahkeun tēdoeh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamél kilat baréng hoedjan, ^b sarta noe ngabidjilkeun angin ti goedang andjeun-
- 14 na. 'Oenggal-oenggal manoesa bodo, euweuh kanjaho; ^c oenggal-oenggal kamasan meunang era tina artja, sabab beunangna njitak teh palsoe, hanteu érohan.
- 15 'Estoe sija-sija eta teh, boewatan ngabobodo; samangsa disiksa, tangtoe laleungit. 'Dēmi ^d Doeoeman Jakoeb mah lain saperti eta; satégésna andjeunna noe ngadjadikeun saniskarana, ^e sarta Israil djadi kaom kagoenganana; Pangeran sawadya-balad, kitoe padjénenganana. ^a p. 27 : 5; 51 : 15. ^b Djab. 135 : 7. ^c Jës. 44 : 10, 11; p. 51 : 17. ^d p. 51 : 19. ^e Djab. 74 : 2.
- 17 Eh, djalma eusi nagara noe diképoeng! geura djingdjing boentélan maneh, indit
- 18 tina tanah. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, priboemi tanah teh sakali ijeu mah koe kami rek dibalangeun, sarta rek njoekérkeun ka darinja,
- 19 soepaja pada ngarasa. 'Pibalaieun aing tina hal karoeksakan aing! raheut aing pajah pisan; dēmi omong aing: Geus poegoeh ^a kijeu sangsara diri; koe aing koedoe ditatangankeun. 'Himah aing geus diroeksak, djeung sakabeh tambangna geus diparéngatkeun; anak aing boedal, geus areuweuh; sarta taja baris masangkeun deui himah aing, sarta baris
- 20 nérapkeun koelamboena. 'Karana pangangon pada barodo, teu narejangan Pangeran; kitoe noe matak teu palintér lalampahanana, ^b sarta ari sakabeh ingon-ingonna paboejar. 'Aja sora tagiwoer, doemadakan datang, sarta goejoer rosa pisan ^c ti tanah kaler, alamat nagara-nagara Joeda rek didjijeun soewoeng, ^d djadi pangtjittingan adjag.
- 21 'Noen Pangeran! koering teh tērang, jen manoesa teu gadoeh djalanna; ^e lain di kawasa djalma noe leumpang mēnérkeun lengkahna. 'Mangga, Pangeran! koering pépérih, nanging moegi tēroes saréng kaádilan; ^f moegi oelah dina sadjéro andjeun bēndoe, soepaja koering
- 22 oelah dieuweuhkeun. 'Moegi ^g ngoetjoerkeun bēndoe andjeun ka oerang kapir noe teu nganjarahokeun ka andjeun, saréng ka bangsa-bangsa noe teu sasambat ka padjénengan andjeun; karantén eta geus pada ngahakanan Jakoeb, jaktos pada ngahakanan inja, saréng dongkap ka seépna; kalajan pangtjittinganana koe eta geus didjijeun soewoeng.
- 23 ^a Djab. 77 : 11. ^b Mat. 9 : 36. ^c p. 4 : 6. ^d p. 9 : 11. ^e Sil. 16 : 1, 9. ^f Djab. 6 : 2; p. 30 : 11. ^g Djab. 79 : 6, 7.

PASAL 11.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, kijeu pangan-
 2 dikana: 'Dareng koe maraneh oengĕlna eta pĕrdjangdjian, sarta tjatoerkeun ka oerang Joeda djeung ka priboemi Jĕroesalem; 'nja mitjatoer teh ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: ^a Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe teu noeroet kana oengĕlna eta
 4 pĕrdjangdjian, 'noe koe kami ditimbalkeun ka karoehoen maraneh, basa eta koe kami dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir, ^b ti djĕro panglĕboeran beusi teja, bari ngalahir kijeu: Koedoe ngadareng ka timbalan kami, sarta lalampahkeun, noeroetkeun sakoer noe koe kami ditimbalkeun ka maraneh; lamoen kitoe mah maraneh bakal oemat kami, sarta kami
 5 bakal Allah maraneh; 'soepaja kami ngalaksanakeun ^c soempah, noe koe kami disoempahkeun ka karoehoen maraneh, kĕrsa maparin ka darinja hidji tanah anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe teja, sakoemaha noe geus boekti ajeuna. Ngawangsoel kaola, kijeu nja piodjoeok: Amin, Pangeran! ^a 5 Moesa 27: 26. ^b 5 Moesa 4: 20. ^c 5 Moesa 7: 12.

6 Nimbalan deui Pangeran ka kaola: Oewarkeun koe maneh ijeu sakabeh pangandika di nagara-nagara Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem, kijeu nja pok: Dareng koe maraneh oengĕlna eta pĕrdjangdjian, sarta lalampahkeun. 'Karana kami ngomat-ngomatan ka karoehoen maraneh, basa koe kami diinditkeun ti tanah Mĕsir teja, nĕpi ka poĕ ajeuna, nja ngomatan teh ^a ti saban isoek-isoek, kijeu lahiran kami: Koedoe ngadareng ka timbalan kami.

8 'Dĕmi ^b eta teu ngadareng, teu njaron-
 dongkeun tjeuli-tjeuli atjan, anggoer hidji-hidji djalma pada loemakoe noeroet kaheurasan hatena noe goreng; noe matak kami geus ngadatangkeun ka darinja saoengĕlna eta pĕrdjangdjian, noe koe kami ditimbalkeun baris lampahkeuneun teja, kari-kari eta teu marilampahkeun. ^a p. 7: 13, 25. ^b p. 7: 26.

9 Nimbalan deui Pangeran ka kaola: Oerang Joeda djeung priboemi Jĕroesalem kapanggih sakait. 'Geus pada moendoer, noeroetkeun kadorakaän karoehoen

hoenna noe barangmimiti, noe teu daraekeun ngadenge ka pangandika kami teja; anggoer maranehanana pada noeroet ka aällahan, sarta ngabaraktina ka dinja; djadi anak-intjoe Israil djeung anak-intjoe Joeda teh geus pada ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami, noe koe
 11 kami didamĕl ka karoehoen teja. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka maranehanana, sarta moal barisaeun ka loewar ti eta. Harita tangtoe pada ngadjĕrit ka kami, ^a tatapi
 12 koe kami moal didangoe. 'Tidinja nagara-nagara Joeda djeung priboemi Jĕroesalem bakal laleumpang, sarta ngadjalĕrit ka aällahan, noe sok dikoeoesan koe maranehanana teja; tatapi moal aja noe bisaeun njalamĕtkeun ka maranehanana keur waktoena katjilakaän.

13 'Karana ^b rejana aällahan maneh, Joeda! nandingan lobana nagara maneh; sarta ari rejana altar-altar beunang maneh njijeun adjang eta kaeraän, nja altar-altar baris ngoekoes ka Baäl teja, nandingan lobana loeloeroeng Jĕroesalem.

14 'Mana maneh ^c montong mangnĕdakeun deui ijeu bangsa, sarta montong dipangnjambatkeun atawa dipangnjoehoenkeun; karena kami moal ngamakboel samangsa eta sasambat ka kami tina sabab katjilakaänana. ^a Sil. 1: 28; p. 14: 12; 29: 12. ^b p. 2: 28. ^c p. 7: 16; 14: 11.

15 Kameumeut kami dek naon di gĕdong kami teh, da migawe karoetjahan sakitoe ka noe loba, sarta laeok soetji geus leungit ti maneh? Satijap-tijap maneh migawe kagorengan, didinja maneh
 16 soeka-soeka. 'Tangkal djetoen ngaroenggoenoe koe nja aloes, hade boewahna, kitoe maneh tadina dingaranan koe Pangeran; dĕmi keur sora ngagoeroeh rosa, tangkal teh koe andjeunna diajaän seuneu,
 17 djeung dahan-dahanna sarĕmplak. 'Estoe Pangeran sawadya-balad, anoe mĕlak ka maneh teja, geus ngandika maneh bakal dikeunaän katjilakaän, tina sabab kagorengan anak-intjoe Israil sarta anak-intjoe Joeda, noe dilalampahkeun koe maranehanana, matak ngabĕndoekeun kami, tina ngoekoes ka Baäl.

18 ^a Estoe Pangeran noe maparin njaho ka kaola, noe matak kaola njaho: harita andjeun ka koering mintonkeun

19 lakoe-lampahna. 'Ari koering teja sa-
pĕrtos domba lindeuk, noe ditoengtoen
dek dipeuntjit; sarĕng koering teu tĕrang,
jen eta aja pikir ngarah ka koering;
[pokna]: Hajoe, oerang ngaroeksak tang-
kal katoet boewahna; oerang toewar,
sina leungit ^b ti tanah djalma hariroep;
tjatjakan kana ngaranna oelah aja noe
20 ingĕt deui. 'Nanging, noen Pangeran
sawadya-balad, Hakim noe langkoeng
adil, ^c noe ngararaoskeun kaboeboewa-
han sarĕng hate! moegi koering dipapa-
rin nĕndjo balĕsan andjeun ka darinja;
karantĕn nja ka andjeun koering geus
21 ngoendjoekkeun pĕrkawis koering. 'Koe
sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal
^d oerang Anatot, sakoer noe ngarah
pati maneh teja, bari ngomong, jen:
Maneh oelah sok ngawĕdjang mawa pa-
djĕnĕngan Pangeran, soepaja maneh oelah
dipaehan koe leungeun koela sakabeh;
22 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pange-
ran sawadya-balad: Masing njaho, kami
tangtoe njiksa ka darinja; baroedjang di
maranehanana piparaeheun koe pĕdang,
ari anak maranehanana lalaki-awewe
23 piparaeheun koe langlajeuseun. 'Djadi
maranehanana moal aja sesana; karena
kami tangtoe ngadatangkeun katjila-
kaĕn ka oerang Anatot teh ^e dina taoen
pidisiksaenana. ^a p. 26:15. ^b Jĕs. 53:8.
^c Djab. 7:10; p. 17:10. ^d p. 1:1. ^e p. 23:12.

PASAL 12.

Manawi koering padoe ka andjeun, Pa-
ngeran! tinangtos andjeun noe lĕrĕs;
parandene kitoe koering soemĕdja oen-
djoekan ka andjeun pĕrkawis hoekoe-
man. ^a Koe naon noe mawi djalan djalma
daroraka sok loeloes, sarĕng sakoer noe
2 milampah tjidra sok garĕnah? 'Koe an-
djeun eta teh diparĕlak, malah-malah
alakaran; pada ngagĕdean, malah-malah
baroewahan; ^b andjeun deukeut ka soe-
ngoetna, nanging djaoeh ti kaboeboe-
3 wahanana. 'Doepi andjeun, Pangeran!
^c langkoeng oeninga ka koering, lang-
koeng waspaos ka koering, ^d kalajan
andjeun noe ngararaoskeun hate koering
ka andjeun. Moegi djalma teja dibĕdolan
sapĕrtos domba noe rek dipeuntjit; nja
moegi pada disoetjikeun baris poĕan
4 motong. 'Sabaraha pilamieunana deui
tanah teh bade prihatin, sarĕng pĕpĕ-

lakan sadajana kĕbon bade garing? ^e Tina
kaĕwonan djalma noe ngeusian tanah,
noe mawi sasatoan sarĕng manoeke-
manoeke toempoer; sabab ngaromongna:
Manehanana moal nĕndjo panoengtoe-
5 ngan oerang. -'Lamoen maneh paboeroe-
boeroe djeung noe baladarat, sarta ma-
neh datang ka tjape koe eta, koemaha
maneh nja rek babalapan djeung noe
taroempak koeda? sarta ari di tanah
kasĕnangan maneh teh kĕndĕl oge, tapi
koemaha nja pilampaheun maneh keur
6 ^f kamagoengan tji Jordan? 'Karana sa-
nadjan doeloer-doeloer maneh, djeung
saeusi imah bapa maneh, sanadjan eta
ge pada tjidra ka maneh; sanadjan eta
ge tinggarĕro toekangeun maneh sata-
kĕr tanaga; ^g poma maneh oelah pĕr-
tjaja ka darinja, sangkilang ngaro-
mongna hade ka maneh. ^a Aj. 21:7.
^b Jĕs. 29:13. ^c Djab. 17:3. ^d p. 11:20. ^e p. 4:25;
7:20; 9:10. ^f p. 49:19. ^g p. 9:4.

7 Kami geus ninggalkeun gĕdong kami,
geus ngantĕpan kana kagoengan kami;
kameumeut manah kami koe kami geus
diselehkeun ka leungeun moesoehna.
8 'Kagoengan kami teja ka kami ĕnggeus
djadi sapĕrti hidji singa di djĕro leuweung,
datang ka ngagaoer ka kami; pedah
9 kitoe kami teh geuleuh ka dinja. 'Ka-
goengan kami teja ka kami ibarat hidji
manoeke bĕlang, dimoesoeh manoeke sa-
koeriling; geura laleumpang, ^a koem-
poelkeun sakabeh sasatoan tĕgal, sina
10 ka darijeu njatoe. 'Pangangon loba pisan
geus ngararoeksak ^b kĕbon anggoer ka-
mi, geus ngaridĕk-ngidĕk lahan kami,
wani lahan karĕsĕpan kami teh koe
11 eta didjijeun tĕgal soewoeng. 'Lahan
teja geus didjijeun soewoeng; keur soe-
woeng eta hoemaroeroeng ka kami;
satanah kabeh geus soewoeng, sabab
12 taja djalma noe madoeli. 'Sakabeh pasir
boelistir di tĕgal lĕga geus didaratangan
toekang ngaroeksak; karena pĕdang
Pangeran ngahakan ti sisi tanah tĕpi
ka sisi tanah deui; saniskara daging
13 taja noe salamĕt. 'Njalĕbarkeunana ta-
rigoe, ^c ana dipiboewatan tjoetjoek; nja-
roesahkeunana diri taja mangpaĕtna;
estoe maraneh pada pimeunangeun era
tina beubeunangan maraneh, tina ka-
bangĕtan bĕndoe Pangeran.

^a Jĕh. 39:17. ^b Jĕs. 5:1; p. 6:3. ^c Aj. 31:40.

14 Kijeu timbalan Pangeran hal sakabeh tatangga kami noe garoreng, noe sok pada ngaganggoe kana milik, noe koe kami dimilikkeun ka oemat kami Israil: Masing njaho, eta koe kami bakal diraboetan ti satanah-tanahna, sarta anak-intjoe Joeda koe kami bakal diraboet ti tĕngah maranehanana. 'Ari geus kitoe, sanggeus maranehanana koe kami diraboetan, tangtoe kami ngawĕlasan deui ka maranehanana; sarta koe kami pada dipoelangkeun deui ka samilik-milikna djeung ka satanah-tanahna. 'Ari geus kitoe, oepama eta dialadjar ^a djalan oemat kami sarta saĕnjana, datang ka soempahna njĕboet djĕnĕngan kami, kijeu: ^b Dĕmi djoemĕnĕnging Pangeran; sakoemaha maranehanana tadina pada ngadjar ka oemat kami soempah njĕboet Baal teja: moen kitoe mah maranehanana tangtoe diaradĕgkeun di tĕngah oemat kami. 'Sabalikna, ^c oepama hanteu noeroet mah, geus tangtoe bangsa noe kitoe koe kami diraboet, nja diraboet sarta digĕmpoer sakali, lahiran Pangeran. ^a Jĕs. 2:3. ^b p. 4:2. ^c Jĕs. 60:12; Djak. 14:17.

PASAL 13.

Kijeu timbalan Pangeran ka kaoela: Geura leumpang, koedoe meuli keur diri maneh hidji saboek lawon bodas, bari toeloej pake dina tjangkeng maneh, djeung oelah diaboeskeun kana tjai. 2 'Prak kaoela meuli hidji saboek, noeroetkeun pangandika Pangeran, bari seug dipake dina tjangkeng kaoela. 3 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaoela kadoewa-kalina, kijeu pangandikana: 'Tjokot eta saboek, anoe beunang maneh meuli, anoe dina tjangkeng maneh teja, sarta koedoe dangdan, bral leumpang ka tji Prat, toeloej saboek teh soempoetkeun di dinja dina hidji djoerang goenoeng tjadas. 'Bral kaoela leumpang, toeloej njoempoetkeun eta saboek di sisi tji Prat, sakoemaha timbalan Pangeran ka kaoela teja. 'Dĕmi geus kitoe, kaheuleutan sababaraha poĕ, ladjĕng Pangeran nimbalan ka kaoela: Maneh geura dangdan, leumpang deui ka tji Prat, koedoe njokot ti dinja eta saboek, noe koe kami dipiwarang di soempoetkeun di dinja teja. 'Bral kaoela

leumpang ka tji Prat, toeloej ngali, pek njokot eta saboek ti ĕnggon disoempoetkeunana koe kaoela; doemadakan, saboek teh roeksak, euweuh pigaweĕnana kana naon-naon. 'Ari geus kitoe aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran: Nja tjara kitoe kami pingaroeksakkeuneun kamagoengan Joeda djeung kamagoengan Jĕroesalem, noe gĕde. 10 'Ijeu bangsa noe goreng, ^a noe teu daraekeun ngadenge ka pangandika kami, noe pada ngalakonan kaheurasan hatena, djeung nareroet ka aĕllahan, bari ngabaraktina ka dinja, sarta njarĕmbahna ka dinja: nja eta pidjadieun sapĕrti eta saboek, noe euweuh pigaweĕnana kana naon-naon teja. 'Karana sakoemaha saboek rakĕt kana tjangkeng djalma, nja kitoe sakabeh anak-intjoe Israil djeung sakabeh anak-intjoe Joeda tadina koe kami disina rakĕt ka kami, lahiran Pangeran; ^b soepaja djadi oemat kami, sarta soepaja matak ngadjadikeun masoer, djeung poedji, sarta kamoeljaan; 12 dĕmi eta teu nareroet. 'Mana maneh koedoe njatoerkeun ka maranehanana ijeu pangandika: Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Sakabeh botol bakal dieusian anggoer. Ari eta djalma pingaromongeun ka maneh kijeu: Naha koela teu njaraho, jen sakabeh botol bakal dieusian anggoer? 'Seug koe maneh djawab: Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, sakabeh priboemi tanah ijeu, dalah radja-radja ^c noe darijoekeun dina korsi Dawoed, kitoe deui panghoeloe-panghoeloe, sarta nabi-nabi, djeung sakabeh priboemi Jĕroesalem, koe kami rek dieusian datang ka mabokna. 'Sarta koe kami rek diadoe-koembangkeun batoer pada batoer, nja eta bapa-bapa djeung anak-anak sarerejana, lahiran Pangeran; ^d kami moal mikaroenja, moal mikawatir, djeung moal mikawĕlas; hamo boeroeng kami ngaroeksakkeun ka maranehanana. ^a p. 11:10; 16:12. ^b 5 Moesa 26:18, 19. ^c p. 17:25. ^d p. 15:6; 21:7.

15 Koedoe pada ngadareng sarta rarĕgĕpkeun; poma oelah arangkoeh; karanana nja Pangeran noe ngandika kitoe. 16 'Koedoe pada njanggakeun hormat ka Pangeran, Allah maraneh, samemeh andjeunnangajakeun poĕk, djeung samemeh

soekoe maraneh titadjong ka goenoeng-goenoeng noe rēmēng-rēmēng, ^a sarta maraneh noenggoe-noenggoe tjaāng, dēmi koe andjeunna diganti koe kalang-
 17 kang maot, didjadikeun angkeub. 'Sabalikna, oepama maraneh ēmboeng ngadareng eta, njawa kaoela di noe boeni-boeni bakal njeungtjeurikan kaāngkoehan maraneh; ^b panon kaoela bakal rambisak, sarta ragragan tji-mata, tina sabab ingon-ingon Pangeran didjarah.

^a Jēs. 59:9. ^b p. 14:17.

18 Maneh geura mopojan ka radja djeung ka prameswari kijeu: Koedoe masing handap nja darijoek; karena pērhijasan sirah maraneh, makoeta maraneh noe
 19 moelja teh, geus ragrag. 'Nagara kidoel geus dipareundeutkeun, sarta taja noe ngabokeakeun; oerang Joeda dibojong sakabeh, nja dibojong datang ka be-
 20 jakna. 'Geura tjarēngkat, sarta taren-djo itoe noe moeroeboel ti tēbeh kaler! Di mana ajeuna ingon-ingon, noe digadoehkeun ka maneh, nja domba maneh
 21 noe maroelja teja? 'Naon piomongeun maneh, samangsa sobat-sobat maneh, ^a beunang maneh sorangan mitoetoeran njangking ka maneh teja, koe andjeunna didjēnēngkeun njangking ka maneh, di-
 22 damēl djoengdjoenan? Geus tangtoe maneh ēngke kataradjang njēri, ^b tjara awewe noe keur ngadjoeroe. 'Djeung lamoen maneh ngomong sadjēro hate:
 'Koe naon aing manggih noe kijeu pētana? nja tina kagēdean kadorakaān maneh noe matak kēlin samping maneh disingsatkeun, sarta keuneung maneh dikanijaja.
 23 'Koemaha oerang Habēsi bisaun njalin koelitna, atawa ari mejong toetoel bisaun njalin tarotolna? moen kitoe mah maraneh oge, noe geus mitoetoeran diri migawe kagorengan teh, bisa migawe
 24 kabadean. 'Mana maranehanana koe kami bakal dipabalēntjarkeun, sapērti djarami tingsalēbroet kabawa koe angin
 25 ti tēgal lēga. 'Tah, kitoe pibagianeu maneh, nja hantjēngan noe geus ditjadangkeun ka maneh ti kami, lahiran Pangeran; sapedah maneh mopohokeun ka kami, sarta ngandēl ka bohong.
 26 'Noe matak kami sabalikna bakal njing-
 27 kabkeun kēlin samping maneh ka loehoereun beungeut maneh, ^a sing tembong wiwirang maneh. 'Lampah maneh

ranjedan, djeung rajoengan maneh, karotjahan maneh djinah dina pasir-pasir di tēgal: sagala kanistaān maneh koe kami geus katingali. Pibalalaēun maneh, Jēroesalem! maneh teu daek bērsih; sabaraha pililaeunana deui? ^a 2 Radj. 16:7; 20:13. ^b p. 6:24; 22:23. ^c p. 5:19. ^d Jēs. 47:3; Jēh. 16:37.

PASAL 14.

Ijeu teh pangandika Pangeran, anoe didatangkeun ka Jērmia ^a hal pērkar
 2 halodo teja. 'Joeda prihatin, djeung saeusi lawang-lawangna araloem; pada mēsoem, darijoek dina taneuh; sarta dēdēngekan oerang Jēroesalem sada di
 3 langit. 'Noe galēde pada nitahan noe laleutik kana tjai; ana daratang ka soemoer-soemoer, hanteu manggih tjai; baralikna kosong wadahnana, pada eraeun
 4 nja warirangeun, sarta sirahna ditjarindoeng. 'Tina sabab taneuh noe bareulah, pedah taja hoedjan ka boemi, noe matak ahli tani areraeun, sirahna
 5 ditjarindoeng. 'Karena samalah oentjal di tēgal ngadjoeroe, sarta ninggalkeun
 6 anakna, doemeh taja djoekoet. 'Ari kalde leuweung narangtoeng di loehoer pasir boelistir, pada njeuseup angin sapērti adjag; raroeksak panonna, doemeh taja dangdaoenan. ^a p. 3:3.
 7 Sanadjan kadorakaān koering sadaja ^a naroeding ka koering, noen Pangeran! moegi ngadamēl tina sabab padjēnēngan andjeun bae; karantēn pamoengkir koering sadaja nja rarosa pisan; koering pada gadoeh dosa ka andjeun. 'Ēh, ^b Pangadjēng-ngadjēng Israil, noe sok njalamētkeun eta keur waktue kasoekēran! pinaoneun andjeun djadi sapērtos tata-moe dina tanah, sarēng sapērtos djalma njaba, noe sindang, ngarērēb sapeuting?
 9 'Pinaoneun andjeun djadi sapērtos djalma gimir, sapērtos prawira noe teu bisaun njalamētkeun? Mapan andjeun linggih di tēngah-tēngah koering, noen Pangeran! sarēng ^c padjēnēngan andjeun geus ditēlahkeun ka koering sadaja; moegi-moegi koering sadaja oelah diantēp! ^a Jēs. 59:12. ^b p. 17:13. ^c Jēs. 43:7.
 10 Kijeu timbalan Pangeran hal ijeu bangsa: Sakitoe maranehanana rarēsēpeun ngalantoer; teu pisan maranehanana ^a mēngkēkan soekoena; noe matak Pa-

ngeran teu soekaeun ka darinja; ajeuna pisan Pangeran kersaen ngemoetkeun kana kadorakaanana, sarta njiksa kana
 11 dosa-dosana. 'Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: ^b Maneh montong mangnédakeun deui ijeu bangsa kana pidjamoegaeunana. 'Sanadjan eta parowasa oge, kami moal ngamakboel ka panjambatna, djeung ^c sanadjan eta sok ngoerbankeun koerban doeroekandjeung koerban kadaharan oge, kami moal soeka ka darinja; sabalikna maranehanana koe kami rek dibejakkeun koe pédang, koe langlajouseun, djeung koe pagéboeg.
 13 'Pioendjoek kaoela: Noen, Goesti Pangeran! salérésna nabi-nabi ngaromong ka darinja, jen: ^d Maraneh moal ngarasa pédang, djeung moal njandang langlajouseun; saénjana maraneh koe kami rek dipaparin tétép nja salamét dina ijeu énggon. 'Ari timbalan Pangeran ka kaoela: ^e Eta nabi-nabi ngawarédjangna mawa padjénengan kami teh palseo; koe kami hanteu dipiwarang, djeung hanteu ditimbalan, sarta teu pisan kami ngandika ka maranehanana; ari noe koe eta diwarédjangkeun ka maraneh teja, nja tetendjoan bohong, djeung panoe-djoeman, djeung pérkara gapong, sarta
 15 katjidraán hatena. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal nabi-nabi noe sok ngawarédjang mawa padjénengan kami, padahal koe kami hanteu dipiwarang, kari-kari ngaromongna, jen: Moal aja pédang atawa langlajouseun dina ijeu tanah: Eta nabi-nabi noe kitoe éngke pada toempés koe pédang djeung
 16 koe langlajouseun. 'Sarta ari djalmadjalma, noe koe eta diwédjang, ^f bakal tingdjolopong di loeloeroeng-loeloeroeng Jéroesalem, tina sabab langlajouseun djeung pédang; sarta moal aja noe ngoeboer ka maranehanana, boh ka diri maranehanana, boh ka pamadjikanana, atawa ka anakna lalaki-awewe; karena kami tangtoe namplokkeun kagorenganana ka darinja. 'Djeung deui maneh koedoe njatoerkeun ijeu omongan ka darinja: ^g Panon kaoela bakal ragragan tji-mata beurang-peuting, sarta teu eureun-eureun; karena parawan, anak bangsa kaoela, roeksak, rosa pisan karooksakanana, keuna raheut pajah katjida. 'Oepama kaoela ka loewar ka tē-

gal, toeh noe kasarabét koe pédang; sarta oepama kaoela asoep ka nagara, toeh noe kareuna ^h koe langlajouseun; karena nja nabi nja panghoeloe pada idér-idéran dina tanah, sarta euweuh kanjahona. *a p. 2:25. b p. 7:16. c p. 7:21, 22.*

d p. 6:14. e p. 23:21. f p. 16:4. g p. 13:17; Njanj. 1:16. h 5 Moesa 32:24; p. 16:4.

19 Naha andjeun jaktos mikagiroek ka Joeda? karah manah andjeun mikaidjid ka Sion? Koe naon koering sadaja koe andjeun digéboegan, moenggah koering teu kening ditjalageurkeun? ^a Koering pada noenggoe-noenggoe kasénangan, nanging taja pisan kangeunahan; noenggoe-noenggoe waktos ditjageurkeun, si-horeng teh méndak kareuwasan. 'Noen Pangeran! ^b koering pada roemaos kadorakaan koering, saréng kalélépatan karoehoen koering sadaja; jaktos koering garadoeh dosa ka andjeun. 'Moegi koering sadaja oelah dipitjeun, tina sabab padjénengan andjeun; moegi oelah mitjoewa kana ^c panglinggihan kamoeljaán andjeun; moegi emoet kana pèrdjangdjian andjeun ka koering sadaja,
 22 saréng oelah dirobahkeun! 'Karah di brahala oerang kapir ^d aja noe bisaeun noeroenkeun hoedjan? oetawi langit bisaeun mere ngidjih? lain andjeun bae, Pangeran, Allah koering sadaja, anoe ijasa kitoe? Mana koering soemédja ngarantos-ngantos bae ka andjeun; karentén nja andjeun noe ngadamél eta s niskantén pérkawis. *a Aj. 30:26; p. 8:15. b p. 3:13. c p. 17:12. d Aj. 5:10; p. 10:13.*

PASAL 15.

Tidinja Pangeran nimbalan ka kaoela: ^a Masih ^b Moesa djeung Samoeél marék ka pajoeneun kami, hamo kami aja manah ka ijeu bangsa; oendoerkeun ti
 2 pajoeneun kami, sina ka laloewar! 'Ari geus kitoe, lamoenna ngaromong ka maneh: Koela ka loewar ka mana? seug koe maneh djawab: Kijeu timbalan Pangeran: ^c Saha-saha noe baris ka maot, nja ka maot; saha-saha noe baris ka pédang, nja ka pédang; saha-saha noe baris ka langlajouseun, nja ka langlajouseun; djeung saha-saha noe baris ka pangdjarahan, nja ka pangdjarahan.
 3 'Sarta kami rek ngawasakeun ^d opat bangsa ka maranehanana, lahiran Pa-

ngeran; nja eta pĕdang, baris meuntjit; djeung andjing, baris ngagoesoer; kitoe deui manoeek awang-awang djeung satoan boemi, baris ngahakan sarta baris ngaroeksak. 'Djeung maranehanana^e koe kami rek didjadikeun matak ngagidir sakabeh karadjaän noe di boemi, ^f koe karena Mĕnase anak Hiskia, radja Joeda, tina hal sakoer noe koe eta di-
5 lampahkeun di Jĕroesalem. 'Karana ^g saha noe rek karoenja ka maneh, Jĕroesalem? djeung saha noe rek hawatir ka maneh? sarta saha noe rek njimpang,
6 nanja maneh salamĕt hanteuna? 'Maneh geus ninggalkeun kami, lahiran Pangeran; nja maneh teh oendoer ka toekang; ^h kitoe noe matak kami njodorkeun panangan kami ka maneh, sarta maneh koe kami diroeksakkeun; kami geus
7 bosĕn kana handjakal. 'Sarta maranehanana ⁱ koe kami ditapi koe njiroe dina sagala lawang tanah; koe kami disina kalapoeran anak; oemat kami koe kami digĕmpoer, pedah teu baralik ti djalanna.
8 'Randana koe kĕrsa kami geus djadi loba alah batan keusik laoet; kami wajah tĕngah poĕ ngadatangkeun ka maranehanana hidji toekang ngaroeksak, njilakakeun indoeng [barĕng djalma boedjang; kami ngadak-ngadak ninggangkeun ka dinja karoepĕkan djeung kareu-
9 wasan. 'Noe geus ngadjoeroe toedjoeh djadi aloem, moepoetkeun njawana; ^j keur beurang keneh panon-poĕna soeroep; djinisna njandang era djeung wirang; ari sesa maranehanana koe kami rek diselehkeun kana pĕdang, hareupeun moesoeh-moesoehna, lahiran Pangeran.

^a Jĕh. 14:14. ^b 4 Moesa 14:20; 1 Sam. 7:9; Djab. 99:6. ^c p. 43:11. ^d Jĕh. 14:21. ^e 5 Moesa 28:25. ^f 2 Radj. 21:11. ^g Jĕs. 51:19. ^h p. 6:12. ⁱ p. 51:2. ^j Am. 8:9.

10 Lah, iboe! ^a pibalaĕeun koering, reh koering koe iboe diwokeun, djalma padoeaneun, nja djalma pasejaäneun saeusi tanah; koering teu mihoetangkeun, sarĕng taja noe mihoetangkeun ka koering, kitoe ge kabeh njarapa bae ka koering.
11 'Timbalan Pangeran: Saĕnja-ĕnjana, kami njoekĕrkeun teh ka maneh matak djamoega; saĕnja-ĕnjana, moesoeh teh keur waktoe katjilakaän sarta keur waktoe kasoekĕran koe kami rek disimenta sapaät maneh. ^a p. 20:7, 14.

12 Naha aja beusi noe koewat motong-

keun beusi djeung tambaga ti tanah
13 kaler? 'Kamoektian maneh djeung doenya-brana maneh koe kami bakal diselehkeun, ^a sina dirajah, teu kalawan dibajar; nja eta tina sakabeh dosa maneh, djeung
14 dina sawĕwĕngkĕran maneh. 'Sarta maneh koe kami bakal dipindahkeun, diiringkeun koe moesoeh-moesoeh maneh, ^b ka hidji tanah noe tadina teu kanja-
hoan koe maneh; karena aja seuneu hoeroeng dina sadjĕro kami bĕndoe, bakal moentab dina loehoer maraneh.

^a p. 17:3. ^b p. 17:4.

15 Noen Pangeran! andjeun noe langkoeng oeninga; moegi emoet ka koering, sarĕng moegi ngalajad ka koering, sarwoeh moegi mangmalĕskeun koering ka noe pada nganijaja ka koering; moegi koering koe andjeun oelah ditjandak keur andjeun sabar ka dinja; tingali jen koering njandang kahinaän tina pĕrka-
16 wis andjeun. 'Barang pangandika andjeun kapĕndak, kop koe koering ditĕda; kalajan pangandika andjeun ka koering djadi matak kaätohan sarĕng matak ka-boengahan hate; karantĕn koering ka-tĕlah koe padjĕnĕngan andjeun, noen
17 Pangeran, Allah sawadya-balad! 'Koering ^a tara dijoek dina karijoengan anoe saleuseurian, sarĕng tara soeka-soeka; tina sabab panangan andjeun koering teh dijoek tjoenggĕlik bae, karantĕn koering koe andjeun dipinoehkeun koe
18 bĕbĕndoe. 'Koe naon sangsara koering saĕndĕngna, ^b sarĕng raheut koering sakitoe pajahna, moenggah teu daekeun tjageur? karah andjeun jaktos ka koering kĕrsa djadi sapĕrtos waloengan saät, tjai teu tĕtĕp? ^a Djab. 1:1. ^b p. 30:12, 15.

19 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Oepama maneh balik, tangtoe maneh koe kami dibalikkeun, soepaja marĕk deui di pajoeneun kami; sarta oepama maneh ngaloewarkeun barang moelja, teu tjampoer djeung barang hina, maneh pidjadieun sapĕrti lambe kami. Eta teh koedoe baralik ka maneh, ari
20 maneh mah oelah balik ka darinja. 'Sarta maneh ka ijeu bangsa koe kami rek didjadikeun ^a ibarat koeta tambaga reugreug; nja eta bakal pada mĕrangan ka maneh, tatapi ka maneh moal pimarampoelheun; karena kami noe njarĕngan ka maneh, pikeun njalamĕtkeun

ka maneh, sarta pikeun ngaleupaskeun
 21 ka maneh, lahiran Pangeran. 'Tangtoe
 maneh koe kami dileupaskeun ti leu-
 ngeun djalma goreng, djeung diloeppet-
 keun ti leungeun djalma lalim.

a p. 1: 18, 19; JĚh. 3: 8, 9.

PASAL 16.

Ari geus kitoe aja deui pangandika
 Pangeran ka kaeola, kijeu pangandi-
 2 kana: 'Maneh oelah boga pamadjikan,
 djeung oelah boga anak lalaki atawa
 3 anak awewe dina ijeu ěnggon. 'Karana
 kijeu timbalan Pangeran hal anak lalaki
 djeung hal anak awewe, noe didjoeroe-
 keun dina ijeu ěnggon, kitoe deui hal
 indoeng-indoengna, anoe ngadjoeroe-
 keun inja, sarta hal bapa-bapana, anoe
 4 ngajoegakeun inja dina ijeu tanah: 'Tang-
 toe paraeh, sarta kasangsara paehna;
^a moal aja noe njeungtjeurikan, sarta
 moal diraroewang; nja pada pidjadieun
 gěmoek dina tonggong taneuh; ari eta
 pibejakeun koe pědang djeung koe lang-
 lajeuseun, ^b sarta majitna pidjadieun
 hakaneun manoek awang-awang, djeung
 5 hakaneun sasatoan boemi. 'Karana kijeu
 timbalan Pangeran: Maneh oelah asoep
 ka imah noe kanalangsaän, djeung oelah
 ngadon aloek-aloekeun, sarta oelah nan-
 dakeun hawatir ka darinja; karana kami
 geus njandak kasalamětan kami ti ijeu
 bangsa, lahiran Pangeran, barěng ka-
 6 asihan reudjeung kawělasan. 'Noe matak
 dina ijeu tanah gěde-leutik tangtoe pa-
 raeh; ^c moal dikaloeboer, djeung moal
 aja noe njeungtjeurikan; kitoe deui moal
 aja noe ^d noerihan maneh, sarta moal
 aja noe ngagoendoelan maneh koe ka-
 7 rana eta. 'Djeung ^e moal aja noe ngan-
 teuran ka darinja keur kaprihatinan,
 baris ngalipoer ka darinja pedah ka-
 papatenan, sarta moal aja noe mere
 nginoem loemoer panglipoeran ka dari-
 nja pedah katinggal bapa atawa in-
 8 doeng. 'Djeung deui maneh oelah asoep
 ka imah noe siděkah, sědja miloe nga-
 rijoeng, sědja dadaharan atawa nginoem.
 9 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawad-
 ya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami
 ti ijeu ěnggon, hareupeun panon mara-
 neh sarta keur djaman maraneh, ^f rek
 ngaleungitkeun sora kaätohan djeung
 sora kaboengahan, sora panganten lalaki

10 djeung sora panganten awewe. 'Ari geus
 kitoe, ^g samangsa maneh ka ijeu bangsa
 ngoewarkeun sakabeh pangandika noe
 tadi teja, sarta eta ngaromong ka ma-
 neh kijeu: Koe naon Pangeran ngandi-
 kakeun hal koela eta sakabeh pitjilaka-
 eun noe sakitoe bangětna? sarta naon
 teja kadorakaän koela, djeung naon teja
 dosa koela, noe koe koela dilampah-
 11 keun ka Pangeran, Allah oerang? 'Seug
 koe maneh djawab: Ari sababna, lahi-
 ran Pangeran, sapedah karoehoen ma-
 raneh naringgalkeun kami, sarta naroe-
 roet ka aällahan, bari ngabaraktina
 djeung njarěmbahna ka dinja; ari kami
 mah koe eta ditinggalkeun, sarta toret
 12 kami hanteu diěstoekeun. 'Ari moeng-
 goeh maraneh teja, ^h lampah maraneh
 goreng ti batan karoehoen maraneh;
 karana maraneh, saěnjana, ⁱ loemakoe
 teh masing-masing pada noeroet kaheu-
 rasan hatena noe goreng, pada sangeuk
 13 ngadenge ka kami. 'Noe matak maraneh
 koe kami rek dialoengkeun ti djěro
 tanah ijeu ka hidji tanah noe tadina teu
 kanjahoan koe maraneh, boh koe diri
 maraneh, boh koe karoehoen maraneh;
^j heug di dinja maraneh teh bakal nga-
 bakti ka aällahan, beurang-peuting, sa-
 pedah kami moal maparin koernija ka
 maraneh. *a p. 25: 33. b p. 19: 7. c p. 25: 33.*

d 3 Moesa 19: 27, 28. e JĚh. 24: 17. f p. 25: 10.

g p. 5: 19. h p. 7: 26. i 3: 17; 17: 23. j 5 Moesa 28: 36.

14 Koe sabab eta, masing njaho, ^a pida-
 tangeun mangsa, lahiran Pangeran, ha-
 rita eta teh moal njěboet deui: Děmi
 djoeměněnging Pangeran, noe ngindit-
 keun oerang Israil ti tanah Měsir teja.
 15 'Ĕnjana mah pinjěboeteun kijeu: Děmi
 djoeměněnging Pangeran, noe ngindit-
 keun oerang Israil ti tanah kaler,
 djeung ti sakabeh tanah ajana koe an-
 djeunna diboewang teja; karana koe
 kami tangtoe diparoeleungkeun ka ta-
 nahna, noe koe kami dipaparinkeun ka
 16 karoehoenna. 'Masing njaho, kami bakal
 njaoer palika reja pisan, lahiran Pange-
 ran, nja eta pingaralaeun maranehanana;
 sanggeusna kitoe kami bakal njaoer pa-
 matang reja pisan, nja eta pimaroroěun
 maranehanana ti oenggal goenoeng,
 djeung ti oenggal pasir, dalah ti djoe-
 17 rang goenoeng-goenoeng tjadas. 'Karana
^b sotja kami neutep ka sakabeh djalan-
 na;

maranehanana hauteu kaalingan ti pameunteu kami, djeung kadorakaanana hanteu kapindingan ti hareupeun sotja kami. 'Tatapi kami rek naoer heula kadorakaanana djeung dosana, doewa patikĕlaneun; pedah maranehanana nganistakeun tanah kami koe bangke kanistanana, djeung minoehkeun kagoengan kami koe kagiroekanana. 'Noen Pangeran, kabĕdasan koering, benteng koering, sarĕng pamoeroean koering keur mangsa kasoekĕran! oerang kapir mĕngke ngadareuheus ka andjeun ti sadaja toengtoeng boemi, bari kijeu aroendjoekeanana: Ari poesaka ti karoehoen koering sadaja woengkoel bohong bae, c borak-borak, taja pisan mangpaatna. 'Naha manoesa rek njijeun aallahan pikeun sĕsĕmbaheunana? d kapan mah moal ĕnja eta teh Allah. 'Koe sabab eta, satĕmĕnna, kami rek maparin njaho ka darinja; sakali ijeu kami rek maparin njaho ka darinja panangan kami djeung kawasa kami; sarta tangtoe pada nganjahokeun, e jen djĕnĕngan kami teh Pangeran. a p. 23:7. b Aj. 34:21; p. 32:19. c 1 Petr. 1:18. d p. 10:3. e p. 33:2.

PASAL 17.

Dosa Joeda geus ditoeliskeun koe peso pangot, sarta koe tjongo intĕn paset; dioekirna dina papan hatena, sarta dina tatandoekan a altar-altar maraneh; tjara anak-anakna aringĕt ka altar-altar maranehanana djeung ka b Asera-Aserana di pĕlĕbah sakoer kakaian ngaroenggoe-noek, dina sakoer pasir loehoer. 'Goenoeng kami reudjeung pasisianana, kamoektian maneh, sakabeh doenya-brana maneh, c koe kami rek diselehkeun sina dirajah, katoet ĕnggon maneh noe laloehoer, tina sabab dosa, di sawĕwĕngkĕran maneh. 'Harita milik maneh, noe koe kami geus dipaparinkeun ka maneh, koe maneh koedoe dilĕpaskeun, sarta bongnan sorangan; djeung maneh koe kami bakal dikoemawoelakeun ka moesoehmoesoeh maneh, d dina hidji tanah, noe tadina teu kanjahoan koe maneh; karena maraneh e geus njijeun seuneu dina sadjĕro kami bĕndoe, nja eta pimoenta-beun salalangĕngna. a p. 11:13. b 2 Radj. 17:10; p. 2:20. c p. 15:13. d p. 15:14. e Jĕs. 50:11.

5 Kijeu timbalan Pangeran: Keuna

panjapa oenggal-oenggal djalma, a noe ngandĕl ka pada manoesa, sarta daging didjijeun leungeunna, djeung hatena njingkir ti Pangeran! 'Ari noe kitoe pidjadieun b ibarat noe boeroendoel di tanah lapang; tijap-tijap datang kangeunahan moal ngarasa; nja tjitjingna di noe gararing di tĕgal lĕga, c taneuh pangset, sarta taja noe ngĕnggonan. 'Salamĕt oenggal-oenggal djalma d noe ngandĕl ka Pangeran, anoe estoe ka Pangeran pangandĕlna! 'Ari noe kitoe e ibarat tangkal dipĕlak sisi tjai, sarta noe noedjoekeun akarna ka soesoekan; tijap-tijap datang panas moal ngarasa, sarta daoenna tĕtĕp hedjo; sanadjan dina taoen halodo eta moal salĕmpang, djeung teu eureun-eureun boewahan. 'Ari hate teh djoelig ti batan saniskara, estoe gĕring katjida eta teh; saha noe pinjahoĕun? 'Ijeu kami Pangeran f noe ngawaspadakeun kana hate, ngararasa-keun kana kaboeboewahan, nja eta soepaja maparin ka hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna, koemaha bae boewah pagaweanana. 'Ibarat kasintoe, noe sok njokotan ĕndog anoe lain beunangna sorangan, nja kitoe djalma noe njijeun kabeungharan hanteu tĕroes djeung hoe-koem; keur tĕngah oemoerna eta bakal ninggalkeuninja, sarta di panoengtoenganana eta teh djadi boeroeng.

a Djab. 118:8. b p. 48:6. c Djab. 107:34. d Sil. 16:20. e Djab. 1:3. f p. 11:20; 32:19.

12 Panglinggihan kamoeljaĕn, ĕnggon loehoer ti mimitina, kitoe ĕnggon kasoetjian oerang. 'Noen Pangeran, a Pangadjĕng-ngadjĕng Israil! sadajana noe ninggalkeun andjeun, tinangtos meunang era. Ari sakoer noe njingkir ti kami, bakal ditaroeliskeun dina taneuh, sabab naringgalkeun Pangeran, b sirah tjai kahiroepan. 'Noen Pangeran! c moegi koering ditjageurkeun, tinangtos koering tjageur; moegi koering disalamĕtkeun, tinangtos koering salamĕt; karantĕn nja andjeun noe dipoedji koe koering. 'Salĕrsna, eta teh sok ngaromong ka koering: Di mana pangandika Pangeran? d sina geura boekti! 'Ari koering teja teu ngagĕntakkeun tina samistina pangangon noe ngiring andjeun; sarĕng poĕ katiwasan koe koering teu dipikahajang, andjeun langkoeng

oeninga; naon-naon noe geus ka loewar ti biwir koering, datangna ti pa-
 17 joeneun andjeun. 'Moegi andjeun oelah
 djadi kareuwasan ka koering; ^e mapan
 andjeun noe djadi panjalindoengan koer-
 18 ring keur poëan katjilakaän. 'Anoe nga-
 nijaja ka koering ^f moegi sina mareun-
 nang era, doepi koering mah moegi
 oelah dongkap ka era; itoe moegi sina
 mareunang reuwas, doepi koering mah
 moegi oelah dongkap ka reuwas; moegi
 dongkapkeun ka maranehanana eta poë
 katjilakaän, sarëng moegi roeksakkeun
 maranehanana, karoeksakan doewa tik-
 kë! ^a p. 14:8. ^b p. 2:13. ^c Djab. 6:3. ^d Jës. 5:19.
^e p. 16:19. ^f Djab. 35:4; 40:15.

19 Kijeu timbalan Pangeran ka kaoela:
 Maneh geura leumpang, koedoe nang-
 toeng di djëro lawang anak bangsa ijeu,
 anoe geus maranti radja-radja Joeda
 asoep-kaloewar teja, sarta di sambarang
 20 lawang Jëroesalem; 'djeung koedoe mi-
 tjatoer kijeu ka darinja: ^a Eh, radja-
 radja Joeda, djeung sakabeh oerang
 Joeda, sarta sakabeh priboemi Jëroes-
 alem, noe arasoep ka ijeu lawang-la-
 21 wang! geura darengekeun. 'Kijeu tim-
 balan Pangeran: Mangka hade-hade ka
 diri maraneh; ^b poma oelah barangbawa
 dina poë sabat, djeung oelah ngasoep-
 keun babawaän ka lawang Jëroesalem.
 22 'Kitoe deui ^c oelah ngaloewarkeun ba-
 bawaän ti imah maraneh dina poë sabat,
 djeung oelah ngalampahkeun pagawean
 naon-naon; nja koedoe pada njoetjikeun
 poë sabat, sakoemaha noe koe kami
 ditimbalkeun ka karoehoen maraneh
 23 teja. 'Dëmi ^d eta teu ngadarengge, teu
 njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan, ang-
 goer pada ngaheuraskeun beuheungna,
 pada sangeuk ngadenge, djeung sangeuk
 24 narima pamëpërih. 'Ari geus kitoe, oe-
 pama maraneh tëmën nja ngadenge ka
 kami, lahiran Pangeran, teu ngasoep-
 keun babawaän ka lawang ijeu nagara
 dina poë sabat, bari njoetjikeun poë
 25 pagawean naon-naon dina poë eta: 'tang-
 toe ka lawang-lawang ijeu nagara pia-
 rasoepeun radja-radja djeung kapala-
 kapala, ^e darijoek dina korsi Dawoed,
 taroempak kareta djeung taroempak
 koeda, nja diri radja-radja djeung ka-
 pala-kapalana, oerang Joeda djeung pri-

boemi Jëroesalem, sarta ijeu nagara
 26 tangtoe dieusian salalanggëngna. 'Malah-
 malah ti sagala nagara Joeda, djeung
 ti sakoeriling Jëroesalem, kitoe deui ti
 tanah Binyamin sarta ti tanah handap,
 ti pigoenoengan reudjeung ti kidoel,
 pidaratangeun noe nganteurkeun pi-
 koerbaneun doeroekan, pikoerbaneun
 peuntjitan, pikoerbaneun kadaharan reu-
 djeung doepa, kitoe deui nganteurkeun
 pikoerbaneun pamoedji ka gëdong Pa-
 27 ngeran. 'Sabalikna, oepama maraneh
 teu ngadenge ka kami, përkara njoet-
 tjikeun poë sabat, djeung përkara oelah
 barangbawa djeung oelah asoep ka la-
 wang Jëroesalem dina poë sabat mah:
 tangtoe kami ngajakeun seuneu dina
 lawang-lawangna; nja eta pingalëboe-
 reun gëdong-gëdong Jëroesalem, sarta
 moal beunang dipareuman. ^a p. 19:3.
^b Neh. 13:15, 19. ^c 2 Moesa 20:8. ^d p. 7:26;
 11:8. ^e p. 22:2, 4.

PASAL 18.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun
 1 ka Jërmia ti Pangeran, kijeu pangan-
 2 dikana: 'Maneh geura dangdan, koedoe
 indit ka imah pandjoenan; ari di dinja
 kami ka maneh rek ngabedjakeun pa-
 3 ngandika kami. 'Bral kaoela indit ka
 imah pandjoenan; parëng eta keur mi-
 4 lampah pagawean dina përbot. 'Ari eta
 wadah, noe koe manehanana didjijeun
 koe taneuh likët teh, peupeus dina leu-
 ngeun pandjoenan; pek dihantja njijeun
 deui wadah, sakoemaha pangrasa pan-
 djoenan teh pibënëreun njijeun.
 5 Ari geus kitoe aja pangandika Pa-
 ngeran ka kaoela, kijeu pangandikana:
 6 'Eh, anak-intjoe Israil! ^a naha kami ka-
 rah teu bisa ngadamël ka maraneh sa-
 koemaha lampah eta pandjoenan? lahiran
 Pangeran. Masing njaho, sapërti taneuh
 likët dina leungeun pandjoenan, nja kitoe
 maraneh, anak-intjoe Israil! dina pana-
 7 ngan kami. 'Samangsa-mangsa kami
 ngandika hal hidji bangsa atawa hal
 hidji karadjaän, ^b jen koe kami eta
 bakal diraboet, diboerak-barik sarta di-
 8 gëmpoer: 'ana eta bangsa, noe koe kami
 diandikakeun kitoe, seug tobat, mitjeun
 kagorenganana, ^c tangtoe kami handja-
 kal koe hal pitjilakaeun, noe koe kami
 dikërsakeun didamël ka dinja teja.

- 9 'Djeung samangsa-mangsa kami ngandika hal hidji bangsa atawa hal hidji karadjaän, ^a jen koe kami eta bakal
- 10 diadégkeun sarta dipélak: 'ana eta teh seug migawe goreng di pajoeneun kami, teu ngadenge ka timbalan kami, tangtoe kami handjakal koe hal kabagdjaän, noe koe kami didjangdjikeun baris nga-
- 11 ngeunahkeun ka dinja teja. 'Mana ajeuna maneh geura mitjatoer ka oerang Joeda djeung ka priboemi Jéroesalem, kijeu njapok: Kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami keur ngadamél baris pitjilakaeun maraneh, sarta kami keur ngamanah-manah baris pibalachieun maraneh; ^e geura tarobat, bari pada mitjeun djalan sorangan noe goreng, sarta haradekeun djalan maraneh djeung pagawe-an maraneh. 'Dëmi eta ngaromong kijeu: ^f Ah, tjoemah bae; karena koela loemakoe teh hajang noeroet pikiran sorangan, sarta koela pada sédja ngalampahkeun kaheurasan hate sorangan noe goreng. ^a Roem 9: 21. ^b p. 1: 10. ^c p. 26: 3. ^d p. 1: 10. ^e p. 25: 5. ^f p. 2: 25; 6: 16.
- 13 Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: ^a Geura pada natanjakeun di bangsa kapid, saha noe ngadenge anoe kitoe pëtana? Parawan Israil milampah
- 14 anoe teuing matak idjid. 'Naha saldjo goenoeng Libanon daekeun tjoel kana batoe karang tégal? atawa tjai tiis, anoe ngotjor ti noe djaoeh teja, naha
- 15 daekeun saät? 'Kärana ^b oemat kami geus mopohokeun ka kami, ngaroekoesna ka noe teu hasil; ari koe eta maranehanana geus ditaradjongkeun dina djalanna, aja dina ^c djalan lawas teja, sarta disina njorang sisimpangan, nja djalan
- 16 noe teu ngëmplong; 'soepaja tanahna ^d didjijeu matak mëlëngëk, tjektjreka-neun langgëng; saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mëlëngëk, bari gogodëg.
- 17 'Maranehanana koe kami bakal dipaboerisatkeun ti hareupeun moesoeh, sapërti ^e koe angin ti wetan; ari keur poëan maranehanana balahi, kami bakal nembongkeun poengkoer ka maranehanana, moal nembongkeun pameunteu. ^a p. 2: 10. ^b p. 2: 32; 3: 21. ^c p. 6: 16. ^d p. 19: 8. ^e Aj. 27: 21; p. 4: 11.
- 18 Tidinja djalma teja ngaromong: Hajoe, oerang nejang an djalan njilakakeun Jërmia; karena panghoeloe moal kaleungi-

tan toret, djeung djalma pintër moal kaleungitan tarekah, sarta nabi moal kaleungitan piwoeroek. Hajoe, oerang meupeuh ka Jërmia ^a koe letah, sarta oerang oelah ngarëgëpkeun ka omonganana, naon bae!

^a p. 9: 8; 20: 10.

- 19 Noen Pangeran! moegi-moegi ngarëgëpkeun ka koering, sarëng moegi dangoekeun omongan djalma noe madoean
- 20 ka koering. 'Karah ^a kahadean koe eta rek dibalës koe kagorengan? Karantën ^b eta geus njarijeun piloewang pikeun njawa koering. Moegi emoet, koering teh sëring marëk ka pajoeneun andjeun, mioendjoek përkawis eta kana pidjamoegaeunana, hajang ngoendoerkeun
- 21 bëbëndoe andjeun ti maranehanana. 'Sabab kitoe, anak-anakna moegi diselehekeun kana langlajuseun, sarëng diwarërëgkeun ka pangawasa pëdang; awe-wena moegi pada kalapoeran anak kalajan djaradi randa, sarëng salakina moegi sina pada dipeuntjit paeh; ari baroedjangna moegi sina pada kasamboet pëdang dina përang. 'Moegi aja djëdjëritan tarik tina imah-imahna, samangsa maranehanana koe andjeun ngadadak didatangan barisan; karantën ^c eta geus njarijeun piloewang baris naheunan ka koering, sarëng njaroempoekeun djirët pikeun soekoe koering.
- 23 'Doepi andjeun, Pangeran! langkoeng oeninga dina saniskantën akalna ngamoesoeh ka koering, bawaning ngarah pati; ^d moegi oelah ngahampoera kana kadorakaänana, sarëng dosana moegi oelah dileungitkeun ti pajoeneun andjeun; lërësna moegi sina pada ngadjoerak di pajoeneun andjeun; keur waktoe andjeun bëndoe moegi midamél kitoe ka maranehanana.

^a 1 Moesa 44: 4.

^b Djab. 35: 7. ^c Djab. 119: 110. ^d Djab. 109: 14.

PASAL 19.

- Kijeu timbalan Pangeran: Maneh geura kleumpang, koedoe meuli hidji këndi boewatan toekang parihoek, sarta koedoe mawa sawareh kokolot bangsa djeung sawareh kokolot panghoeloe.
- 2 'Seug maneh koedoe ka loewar ^a ka lëbak anak Hinom, anoe aja di hareupeun lawang Harsit; toeloej maneh di dinja koedoe ngoewarkeun pangandika, noe koe kami bakal diandikakeun ka

3 maneh. 'Nja maneh koedoe mitjatoer kijeu: ^b Eh, radja-radja Joeda, djeung sakoer priboemi Jĕroesalem! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran. Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka ijeu änggon, anoe matak ^c saha-saha noe ngadenge wani ngeng-ngengan tjeulina. ⁴ 'Sapedah geus pada ninggalkeun kami, djeung ngagasab ijeu änggon, sarta ngaroekees di dinja ka aällahan, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana, boh koe diri maranehanana, boh koe karoehoenna, atawa koe radja-radja Joeda; katoeroeg-toeroeg ^d ijeu änggon koe maranehanana geus dipinoehkeun koe gĕtĕh noe teu salah. ⁵ 'Karana ^e maranehanana geus njarijeun sakoer pamoe-djaän Baäl, baris ngadoeroek anak-anakna koe seuneu, didjijeun koerban doeroekan adjang si Baäl; anoe teu ditimbalkeun koe kami, soemawon diandikakeun, malah kami taja manah-
⁶ manah atjan kana kitoe teh. 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, ^f harita ijeu änggon moal disĕboet deui Topet, atawa Lĕbak anak Hinom; nja bakal disĕboet Lĕbak
⁷ maehan. 'Sarta kami tangtoe ngagaplahkeun tarekah oerang Joeda djeung oerang Jĕroesalem dina ijeu änggon; sarta maranehanana koe kami rek disina raroeboeh koe pĕdang di hareupeun moesoeh-moesoehna, djeung koe leungeun sakoer anoe ngarah patina; ^g ari majitna koe kami rek dipaparinkeun keur hakaneun manoek awang-awang, sarta keur hakaneun sasatoan boemi.
⁸ 'Djeung deui ^h ijeu nagara koe kami rek didjadikeun matak mĕlĕngĕk sarta tjektjrekaneun; saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk sarta njektjrek
⁹ tina hal sakabeh balahina. 'Samalah ⁱ maranehanana koe kami bakal disina ngahakan daging anakna lalaki djeung daging anakna awewe, sarta pingahakaneun daging batoer pada batoer, eukeur dikĕpoeng sarta eukeur diangsĕg, mangsa maranehanana diangsĕg koe moesoeh-moesoehna djeung koe sakoer
¹⁰ anoe ngarah patina. 'Tidinja kĕndi teja koe maneh peupeuskeun di hareupeun eta djalma-djalma noe mariloe djeung

11 maneh, 'bari mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Tjara kijeu pĕtana kami ängke meupeuskeun ijeu bangsa reudjeung ijeu nagara, ^j sakoemaha noe meupeuskeun wadah boewatan pandjoenan, anoe hanteu beunang dihadekeun deui; ^k sarta djalma bakal ngaloeboer di Topet, sabab euweuh deui
¹² änggon pigeusaneun ngoeboer. 'Tah, kitoe pikĕrsaean kami ngadamĕl ka ijeu änggon sarta ka priboemina, lahiran Pangeran; tĕgĕs ijeu nagara koe kami rek
¹³ didjadikeun sapĕrti Topet. 'Ari imah Jĕroesalem, djeung imah radja-radja Joeda, noe kanaradjisan, pidjadieun sapĕrti ijeu änggon Topet, tĕgĕs sakabeh imah, ^l änggon maranehanana ngaroekees dina hateup-hateupna ka sakabeh balad langit, bari njitjikeun koerban inoeman adjang aällahan. a p. 7: 31.
b p. 17: 20. c 1 Sam. 3: 11. d p. 22: 3. e p. 32: 35.
f p. 7: 31. g p. 34: 20. h p. 18: 16. i 5 Moesa 28: 53; Njanj. 4: 10. j Jĕs. 30: 14. k p. 7: 32. l p. 32: 39; Sĕp. 1: 5.

14 Tidinja Jĕrmia moelih ti Topet, samantas andjeunna koe Pangeran dipiwarang ka dinja ngawĕdjang teja; toeloej Jĕrmia ngadĕg di boeroean gĕdong Pangeran, sarta misaoer ka sakabeh
¹⁵ djalma-djalma: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami tangtoe ngadatangkeun ka ijeu dajehuh djeung ka sakabeh nagarana eta sakabeh katjilakaän, noe koe kami dilahirkeun rek dikeunakeun ka dinja teja; ^a tina sabab pada ngaheuraskeun beuheungna, sarangeukeun ngadenge ka pangandika kami. a p. 17: 23.

PASAL 20.

Barang Pashoer poetra Imer, panghoe-
 bloe, noe djadi pangoeroes gĕgĕdoeg dina gĕdong Pangeran, ngareungeu Jĕrmia ngawĕdjangkeun pangandika noe
² tadi teja, 'pek Pashoer teh meupeuh ka nabi Jĕrmia, bari toeloej diasoepkeun ka pangberokan, noe di djĕro lawang Binyamin, lawang girang, anoe di gĕdong Pangeran. 'Ari geus kitoe, isoekna
³ Jĕrmia koe Pashoer dika-loewarkeun ti pangberokan. Toeloej Jĕrmia misaoer ka dinja: Ngaran sampejan koe Pangeran teu disĕbatkeun Pashoer; nja di
⁴ sĕbatkeun teh Magor-Misabib. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho,

maneh koe kami rek didjadikeun panjingsijeunan ka diri maneh sarta ka sakabeh kahadean maneh; nja eta pira-roeboeheun koe pĕdang moesoeh-moesoehna, sarta katendjo koe panon maneh; djeung sabangsa Joeda koe kami bakal diselehkeun ka leungeun radja Baboel, toeloej koe eta dibarojong ka Baboel, sarta disabĕtan koe pĕdang.

5 'Djeung deui kami bakal njelehkeun sakabeh kamoektian ijeu nagara, sakabeh beubeunangan tjapena, sarta sakabeh barangna noe moelja-moelja; ^a malah sakabeh doenya-brana radja-radja Joeda koe kami bakal diselehkeun ka leungeun moesoeh-moesoehna; tangtoe koe eta dirarajah, djeung ditjokotan,

6 sarta diakoetan ka Baboel. 'Ari maneh teja, Pashoer, djeung sakabeh noe tjari-tjing di imah maneh, pilaleumpangeun asoep ka pangdjarahan, sarta maneh pidatangeun ka Baboel, djeung maneh pipaheun di dinja, toer dikoeboer di dinja; nja maneh djeung sakabeh kahadean maneh, noe koe maneh diwĕdjang make bohong teja. ^a 2 Radj. 20: 17.

7 Noen Pangeran! ^a andjeun bareto ngawoedjoek ka koering, sarĕng koering teh kawoedjoek; andjeun bĕdas ti koering, sarĕng andjeun noe meunang; ari koering teh geus djadi seungseurikeuneun sapopoĕ; ^b sadajana ge mojok ka

8 koering. 'Karantĕn satijap-tijap koering ngomong, koering teh sok ngadjĕrit, ngoewarkeun panganijaja sarĕng karooksakan; jaktos pangandika Pangeran ka koering djadi matak diwirang sarĕng matak dihihina sapopoĕ. 'Ana koering ngomong: Ah, aing moal deui-deui njĕboetkeun andjeunna, sarta moal ngomong-ngomong deui mawa padjĕnĕngan andjeunna, ^c seug di djĕro hate koering djadi kawas seuneu ngagoelak kakoe-roeng koe raga koering; ari koering teh maksa maneh nahankeun, nanging teu

10 wĕrat. 'Sajaktosna ^d koering ngoeping omong goreng djalma loba, panjingsijeunan ti sakoeriling. Geura pada kĕlakkeun! hajoe, oerang kĕlakkeun Jĕrmia, [tjĕk] sadajana djalma noe roentoet sarĕng koering; pada ngintip-ngintip, kahajangna koering tidikĕs; [tjĕkna]: Boa-boa eta pikawoedjoekeun; tangtoe beunang koe oerang, heg oerang malĕs

11 ka dinja. 'Nanging Pangeran noe njarĕngan ka koering, ^e sapĕrtos prawira pikarisieun; koe pĕrkawis kitoe sakoer noe nganijaja ka koering tinangtos pada titadjong, sarĕng moal meunang; tinangtos areraeun langkoeng-langkoeng, sabab teu pintĕr lalampahanana; nja pinjandangeun wiwirang langgĕng, noe teu

12 kenging dipopohokeun. 'Nanging, noen Pangeran sawadya-balad, noe ngararaskeun djalma bĕnĕr, ^f noe langkoeng waspaos kana kaboeboewahan sarĕng kana hate! moegi koering dipaparin nendjo balĕsan andjeun ka darinja; karantĕn nja ka andjeun koering geus

13 ngoendjoekkeun pĕrkawis koering. 'Geura njaranji ka Pangeran; geura maroedji ka Pangeran; karena andjeunna geus ngaloewarkeun njawa djalma waloerat ti leungeun djalma garoreng. ^a p. 1: 5, 7. ^b p. 15: 10. ^c 1 Kor. 9: 16, 17. ^d Djab. 31: 14. ^e p. 15: 20; 23: 40. ^f p. 11: 20.

14 ^a Sing disapa poĕ kaola didjoeroekeun; poĕ kaola koe iboe didjoeroekeun oelah dibĕrkahan! 'Sing disapa djalma noe mopojan ka rama kaola, pokna: Andjeun kagoengan poetra pamĕgĕt; ngaboengahkeunana katjida ka

15 rama kaola. 'Djalma teja sing djadi sapĕrti nagara ^b noe koe Pangeran dibalik teja, sarta teu handjakaleun; wantji isoek eta djalma sing ngadenge djĕdjĕritan, sarta wantji tĕngah poĕ

17 sing ngadenge soesoerakan pĕrang. 'Sapedah kaola ^c teu dipaehkeun keur masih dikandoeng; moen kitoe mah iboe kaola minangka koeboeran kaola,

18 sarta pianakanana bobot langgĕng. 'Na koe naon kaola ka loewar ti pianakan, soepaja nendjo kasoesian djeung kasoekĕran, sarta njandang era satoetoepe oemoer? ^a Aj. 3: 1; p. 15: 10. ^b 1 Moca 19: 25. ^c Aj. 10: 18.

PASAL 21.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, keur mangsa radja Sidkia ka Jĕrmia miwarang Pashoer poetra Malkia djeung Sĕpanya poetra Maĕseja, noe djadi panghoeloe,

2 ^a mihatoer kijeu: 'Moegi mangnaroskeun kaola sakabeh ka Pangeran; karena Nĕboekadnesar, radja Baboel, mĕrangan ka kaola; malah-mandar

Pangeran kĕrsa midamĕl ka kaoela sakabeh noemoetkeun sadajana moedjijatna, soepaja sina moendoer ti kaoela.

a p. 37: 3.

3 Ngalahir Jĕrmia ka eta teh: Sampejan koedoe ngoeninga kijeu ka Sidkia teh:
 4 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Masing njaho, *a* kami rek malikkeun parobot pĕrang, noe ditjĕkĕl koe leungeun maraneh; noe koe maraneh dipake mĕrangan ka radja Baboel djeung ka oerang Kasdim, noe ngarĕpoeng ka maraneh, ti loewareun koeta; sarta koe kami rek dikoempoelkeun ka tĕngah ijeu
 5 nagara. 'Djeung kami koe andjeun rek mĕrangan ka maraneh, *b* make panangan noe njodor sarta asta kawasa, make bĕndoe reudjeung wĕra, sarta make sewot
 6 rosa pisan. 'Djeung deui kami rek ngagĕboeg ka sakoer noe ngeusian ijeu nagara, boh ka manoesa, boh kasasatoan; tangtoe paraeh kabeh koe lantaran pagĕboeg rosa
 7 pisan. 'Sanggeusna kitoe, lahiran Pangeran, seug Sidkia, radja Joeda, katoet mantri-mantrina reudjeung djalma noe loba, sakoer bae noe kari di ijeu nagara, loepoet tina pagĕboeg, tina pĕdang djeung tina langlajuseun, *c* koe kami rek diselehkeun ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, djeung ka leungeun moesoeh-moesoehna, sarta ka leungeun sakoer noe ngarah patina; toeloej eta koe Nĕboekadnesar bakal disabĕtan koe seu-seukeut pĕdang; *d* moal Nĕboekadnesar mikawatir ka darinja, moal mikaroenja,
 8 djeung moal mikawĕlas. 'Sarta maneh ka ijeu bangsa koedoe mitjatoer deui: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, *e* kami di hareupeun maraneh ngajakeun djalan matak hiroep
 9 djeung djalan matak paeh. 'Saha-saha *f* noe tĕtĕp di djĕro ijeu nagara, tangtoe paeh koe pĕdang, koe langlajuseun atawa koe pagĕboeg; sabalikna, sahasaha noe ka loewar, njĕrahkeun maneh ka oerang Kasdim, noe ngarĕpoeng ka maraneh mah, tangtoe hiroep, sarta ngabogaan njawana sapĕrti djarahan. 'Ka-
 10 rana kami njanghareup ka ijeu nagara soepaja tjilaka, lain soepaja bagdja, lahiran Pangeran; tangtoe diselehkeun ka leungeun radja Baboel, seug nagara teh koe eta bakal dihoeroe koe seuneu.

a p. 32: 5. b 2 Moesa 6: 6. c p. 22: 25. d p. 13: 14. e 5 Moesa 30: 15. f p. 38: 2.

11 Ari moenggoeh bangsa radja Joeda, geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran. 'Eh, bangsa Dawoed! kijeu timbalan Pangeran: *a* Koedoe saban isoek ngoeroeskeun hoekoem, djeung koedoe ngaleupaskeun djalma noe dikarinah ti leungeun djalma noe nganijaja; oelah koengsi bĕndoe kami bidjil sapĕrti seuneu, sarta ngagĕdoer, wani taja noe bisa mareumkeun, tina sabab kagorengan
 12 pagawean maraneh. 'Masing nganjahokeun, kami ngamosoeh ka maneh, eh noe tjitjing di lĕbak, sarta di goenoeng karang tanah rata! lahiran Pangeran; noe sok ngaromong: Saha noe pitoeroe-neun ngaroeroeg ka oerang? djeung saha noe piasoepeun ka pangtjitjingan oerang?
 13 'Geus tangtoe kami njiksa ka maraneh, *b* noeroetkeun boewah pagawean maraneh, lahiran Pangeran; sarta kami rek ngajakeun seuneu dina leuweungna; nja eta pingalĕboereun sakabeh noe aja sa-koerilingna. *a p. 22: 3. b p. 17: 10; 32: 19.*

PASAL 22.

Kijeu timbalan Pangeran: Maneh geura kinit ka gĕdong radja Joeda, sarta koedoe njatoerkeun di dinja ijeu pangandika, 'kijeu pitjatoereun maneh:
 2 'Eh, radja Joeda, noe dijoek dina korsi Dawoed! dengekeun ijeu pangandika Pangeran; nja maneh, djeung mantri-mantri maneh, sarta rahajat maneh, sakoer bae noe arasoep ka ijeu lawang-lawang. 'Kijeu timbalan Pangeran: *b* Koedoe
 3 pada ngalampahkeun kaadilan djeung kabĕnĕran, djeung koedoe ngaleupaskeun djalma noe dikarinah ti leungeun djalma noe nganijaja; sarta oelah neungteuinganan ka semah, ka pahatoe djeung ka randa; oelah sakawĕnang-wĕnang, djeung oelah ngoetjoerkeun gĕtih noe
 4 teu salah dina ijeu ĕnggon. 'Karana oepama maraneh ngalampahkeun noe kitoe pĕtana sarta saĕnjana, *c* tangtoe ka lawang-lawang ijeu gĕdong piarasoepeun radja-radja, darijoek dina korsi Dawoed, taroempak kareta djeung taroempak koeda; nja diri radja, djeung
 5 mantri-mantrina, sarta rahajatna. 'Sabalikna, oepama maraneh teu ngagoegoe ka ijeu pangandika mah, kami soempah njĕboet diri kami, lahiran Pangeran, jen ijeu gĕdong mĕngke djadi tarikolot.

- 6 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal gēdong radja Joeda: Maneh koe kērsa kami ibarat tanah Gilad, ibarat poentjak goenoeng Libanon; mo gagal maneh koe kami didjadikeun tēgal, nagara noe teu dieusian. 'Karana kami njoetjikeun toekang ngaroeksak reja pisan, baris ngamoesoeh ka maneh, hidji-hidji djalma djeung parabolna; ari eta tangtoe noewaran ki poetri maneh noe aroentjoel, bari seg diaraloengkeun kana seuneu.
- 7 'Sarta reja pisan bangsa kapir pingaliwateun ka ijeu nagara, ^a bari pada ngaromong djeung batoerna: Naon sababna noe matak Pangeran ngadamēl noe sakijeu pētana ka ijeu nagara gēde?
- 8 'Tangtoe didjawab kijeu: Koe sabab djalmana naringgalkeun pērdjangdjian Pangeran Allahna, djeung njarēmbahna ka aāllahan, sarta ngabaraktina ka dinja.
^a p. 17:20. ^b p. 7:6; 21:12. ^c p. 17:25. ^d 1 Radj. 9:8, 9.
- 9 Montong njaleungtjeurikan ^a noe maot teja, sarta montong dipake hawatir; anggoer sing rosa nja njaleungtjeurikan ^b noe leumpang teja, karana moal moelang deui, sarta moal nendjo deui tanah asalna. 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal pērkara Saloem poetra Josia, radja Joeda, noe ngaradjaān ngaganti Josia ramana, noe ka loewar ti ijeu ēnggon teja: Eta moal moelang deui ka dijeu; ^c satēgēsna di ēnggon ajana dibojong, ^e nja di dinja pipaeheunana, sarta ijeu tanah koe eta moal katendjo deui. ^a 2 Bab. 35:24. ^b 2 Bab. 36:4. ^c 2 Radj. 23:34.
- 10 Pibalāieun noe njijeun imahna ^a make lampah teu bēnēr, djeung njijeun lotengna make lampah teu adil; ^b noe ngagawekeun batoerna hanteu dibajar, sarta koelianana hanteu dibere ka dinja;
- 11 'noe ngomong kijeu: Aing dek njijeun hidji gēdong gēde pikeun aing, sarta loteng djalēmbar! Toeloej notos njijeun djandela keur dirina, djeung dihateup koe kai poetri, sarta dipoelas koe ontan.
- 12 'Naha maneh pidjēnēngeun radja sabab ngadoean koe kai poetri? karah bapa maneh lain dadaharan reudjeung nginoem, sarta ngalampahkeun kaādilan djeung kabēnēran? Geuning eta teh harita djamoega. 'Eta teh ngoeroeskeun prakara djalma balangsak sarta djalma miskin; geuning harita djamoega. Tah,
- 13 kitoe hasilna nganjahokeun ka kami, lahiran Pangeran. 'Sabalikna, panon maneh djeung hate maneh mah taja deui ngan ngarah kaoentoengan sorangan, djeung ngarah gētih noe teu salah, sarta dikoetjoerkeun; kitoe deui ngarah nganjaja djeung neungteuinganan, sarta dilampahkeun. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal pērkara Jojakim poetra Josia, radja Joeda teh: Moal aja noe ^c aloek-aloekeun koe karana Jojakim teh kijeu: Adoeh, doeloer kaoela lalaki! adoeh, doeloer kaoela awewe; moal aja noe aloek-aloekeun koe karana eta kijeu: ^d Adoeh, goesti! adoeh, sinoehoen! 'Nja bakal dikoeboer sangoeboer kalde, ^a digoesoer, seg dipitjeun ka beh ditoeēun lawang Jēroesalem. ^a Mik. 3:10; Hab. 2:12. ^b 5 Moesa 24:14. ^c 1 Radj. 13:30. ^d p. 36:30.
- 14 Geura oenggah ka goenoeng Libanon, bari seug djēdjēritan; sarta di goenoeng Basan maneh koedoe dēdēngekan; djeung koedoe djēdjēritan ti goenoeng Abarim; ^a karana sakabeh kanjaāh maneh geus raroeksak. 'Kami ngandika ka maneh keur mangsa maneh gēnah; ^b dēmi tjarek maneh mah: Moal ngadenge. Kitoe lampah maneh ti ngongora, jen maneh teu ngadenge ka timbalan kami. 'Sakabeh pangangon maneh ēngke diangon koe angin, djeung kanjaāh maneh ēngke laleumpang asoep ka pangdjarahan; tangtoe mangsa eta maneh teh era djeung wirang tina sakabeh kagorengan maneh.
- 15 'Eh maneh, noe tjitjing di goenoeng Libanon, noe njajang dina ki poetri! tada teuing maneh matak pikaroenjaeun samangsa maneh kadatangan sangsara, ^c nja njēri tjara noe keur ngadjoeroe.
^a p. 30:14. ^b p. 6:17; 7:24. ^c p. 6:24.
- 16 Dēmi hiroep kami, lahiran Pangeran, masih Konya anak Jojakim, radja Joeda, djadi tjingtjin pangētjapan dina panangan kami ti katoehoe oge, moal loepoet maneh koe kami dibētōt ti dinja. 'Sarta ^a maneh koe kami ēngke diselehkeun ka leungeun sakoer noe ngarah pati maneh, djeung ka leungeun sakoer noe dipikasijeun koe maneh, tēgēs ka leungeun Nēboedaknesar, radja Baboel, djeung ka leungeun oerang Kasdim. 'Samalah maneh, ^b reudjeung indoeng maneh anoe ngadjoeroekeun ka maneh, ēngke koe kami dialoengkeun ka tanah sedjen, anoe

lain asal maraneh didjoeroekeun; ^c sarta
27 maraneh piparaeheun di dinja. 'Ari kana
tanah anoe dipikangĕn koe maraneha-
nana, hajang balik ka dinja, moal koengsi
ka dinja baralik deui.

^a p. 34 : 20, 21. ^b 2 Radj. 24 : 12, 15. ^c p. 52 : 34.

28 Koetan eta djalma ngaran Konya teh
djadi wadah noe dipikatjoewa nja di-
peupeuskeun? atawa manehanana ^a djadi
parabot noe teu dipikasoeka? Koe naon
mana diaraloengkeun, dirina djeung toe-
roenanana, diparitjeun ka tanah ^b noe
tadina teu kanjahoan koe maraneha-
29 nana? 'Eh tanah! tanah! tanah! denge-
30 keun ijeu pangandika Pangeran: 'Kijeu
timbangan Pangeran: Geura taroeliskeun
eta djalma hamo boga toeroenan, djalma
noe moal loeloes saemoerna; karena
toeroenanana hamo loeloes, hidji ge
moal aja noe dijoek dina korsi Dawoed,
marentah deui ka Joeda. ^a p. 48 : 38. ^b p. 5 : 19.

PASAL 23.

Pibalateun ^a pangangon, noe ngagĕm-
poer djeung ngabalĕntjarkeun domba
2 angonan kami! lahiran Pangeran. 'Koe
sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Al-
lah Israil, hal pangangon noe ngaragon
oemat kami: Domba kami koe maraneh
geus dipabalĕntjarkeun sarta dipaba-
rĕntjajkeun; hanteu pisan diriksa koe
maraneh. Masing nganjahokeun, kami
rek njiksa ka maraneh tina hal kagore-
ngan pagawean maraneh, lahiran Pa-
3 ngeran. 'Ari sesa domba kami ^b koe
kami mĕngke dikoempolkeun ti saka-
beh tanah ajana koe kami diboewang,
sarta rek dipoelangkeun deui koe kami
ka pangangonanana; toeloej bakal bara-
4 nahan sarta ngalobaĕn. 'Malah ^c kami
bakal ngadĕgkeun pipangangoneun, njĕ-
kĕl ka darinja; nja eta tangtoe ngara-
ngon ka darinja, sarta moal sarijeuneun
deui, soemawonna rareuwaseun, djeung
moal laleungit, lahiran Pangeran.

^a Jeh. 34 : 2. ^b p. 30 : 3; Jeh. 11 : 17. ^c p. 3 : 15.

5 Masing njaho, pidatangeun mangsa,
lahiran Pangeran, ^a harita kami bakal
ngadĕgkeun pikeun Dawoed hidji Siroeng
anoe bĕnĕr; nja eta noe pingĕreheun
djadi radja, djeung pintĕr kalakoeanana;
sarta bakal ngalampahkeun kaĕadilan
6 djeung kabĕnĕran di boemi. 'Keur dja-
man eta, Joeda tangtoe disalamĕtkeun,

djeung Israil pingĕnggoneun sĕnang ati;
sarta kijeu pingaraneunana noe bakal
disarĕboet: Pangeran kabĕnĕran oerang.

7 'Koe sabab eta, masing njaho, ^b pida-
tangeun mangsa, lahiran Pangeran, ha-
rita eta teh moal njarĕboet deui: Dĕmi
djoemĕnĕnging Pangeran, noe ngindit-
keun oerang Israil ti tanah Mĕsir teja.
8 'Ēnjana mah pinjarĕboeteun kijeu: Dĕmi
djoemĕnĕnging Pangeran, noe ngindit-
keun sarta ngadatangkeun toeroenan
anak-intjoe Israil ti tanah kaler, djeung
ti sakabeh tanah ajana koe kami di-
boewang teja; karena tangtoe ngarĕng-
gonan deui tanahna sorangan.

^a Jĕs. 4 : 2; 32 : 1; p. 33 : 15. ^b p. 16 : 14.

9 Ijeu pĕrkara nabi-nabi. Hate kaoela
asa peupeus di djĕro diri kaoela, sa-
kabeh toelang kaoela ngalalĕpĕr; ka-
oela geus djadi sapĕrti djalma noe ma-
bok, tjara djalma noe kasorang koe
anggoer; tina sabab Pangeran, djeung
tina sabab pangandikana noe leuwih
10 soetji. 'Karana tanah teh ^a pinoeh koe
djalma ranjedan; karena tanah teh pri-
hatin tina sabab keuna panjapa; pa-
ngangonan tĕgal lĕga gararing; ari ka-
lakoean maranehanana goreng, djeung
11 pangawasana teu bĕnĕr. 'Karana ^b bagija
nabi, bagija panghoeloe, pada moenapek;
sanadjan di gĕdong kami koe kami ka-
panggih kagorenganana, lahiran Pange-
12 ran. 'Koe sabab eta, ^c djalanna pidja-
dieun ka maranehanana ibarat noe la-
leueur di noe poĕk; bakal didjarong-
klokkeun, seg pada tigĕdĕboeg di dinja;
karena kami tangtoe ngadatangkeun ka-
tjilakaĕn ka maranehanana ^d dina taoen
13 pidiksaeunana, lahiran Pangeran. 'Ari
di nabi-nabi Samaria kami ningali lam-
pah teu moepakat; nja eta ngawarĕ-
djang koe Baĕl, djeung njarasabkeun
14 oemat kami Israil. 'Dĕmi di nabi-nabi
Jĕroesalem mah kami ningali ^e lampah
matak idjid; nja eta pada ngaranjed,
djeung loemakoena kalawan bohong,
samalah eta ngarowatkeun leungeun
bangsat, soepaja oelah aja noe tobat
mitjeun kagorenganana; ^f eta sakabeh
teh ka kami geus djadi sapĕrti Sadoe-
moe, djeung priboemina sapĕrti Gomora
15 teja. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan
Pangeran sawadya-balad hal eta nabi-
nabi: Masing njaho, eta teh koe kami

g rek disina ngahakan alsĕm, djeung disina nginoem hampĕroe; karana ti nabi-nabi Jĕroesalem teja ka-loewarna lampah moenapek ka sakoeriling tanah.

a p. 5 : 7; 9 : 2; 12 : 4. *b* p. 6 : 13; 8 : 10. *c* Djab. 35 : 6.

d p. 11 : 23. *e* p. 5 : 30. *f* Jĕs. 1 : 10. *g* p. 9 : 15.

16 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad: Poma oelah ngagaroegoe kana omongan eta nabi-nabi, noe sok ngawarĕdjang ka maraneh teja; *a* maraneh koe eta didjijeun sija-sija; ari noe diaromongkeun tetendjoan hatena sorangan, lain ti lambe Pangeran. 'Teu wĕleh ngaromongna ka sakoer noe sok ngagogoreng ka kami, jen: *b* Pangandika Pangeran, maraneh tangtoe salamĕt; djeung saha-saha noe loemakoena noe-roetkeun kaheurasan hatena sorangan sok diomongan kijeu: Moal ĕnja maraneh kadatangan katjilakaĕn. 'Karana saha teja noe djonghok dina karagĕman Pangeran, noe matak nendjo djeung ngadenge pangandikana? Saha teja noe ngarĕgĕpkeun pangandikana, noe matak kaharti? 'Masing njaho, *c* angin riboet ti Pangeran, tĕgĕs wĕrana, geus bidjil; nja angin riboet moewih, moentirna kana hoeloe djalma daroraka. 'Bĕndoe Pangeran moal moendoer, ari tatjan parantos andjeunna ngalampahkeun djeung ngaboektikeun pangĕrsakeun manahna; dina ahir djaman maraneh tangtoe tĕgĕs ka dinja, sarta ngarti. 'Eta nabi-nabi teja *d* koe kami hanteu dipiwarang, padahal loempat; kami hanteu pisan ngandika ka darinja, padahal ngawĕdjang.

22 'Oepama ĕnja eta teh djaronghok dina karagĕman kami mah, geus tangtoe ngalambarkeun pangandika kami ka oemat kami, bari oemat teh koe eta dibaralikeun ti djalanna noe goreng djeung tina kagorengan pagaweanana. *a* p. 2 : 5.

b p. 14 : 13. *c* p. 30 : 23, 24. *d* p. 14 : 14; 27 : 15.

23 Ari kami teh, naha karah Allah ĕnggon deukeut bae? lahiran Pangeran; lain Allah ĕnggon djaoeh ongkoh? 'Oepama aja djalma njoempoet di noe boeni-boeni, *a* naha karah koe kami eta moal kattendjo? lahiran Pangeran. Naha kami teh lain ngeusian langit djeung boemi? lahiran Pangeran. 'Kami geus ngadangoe anoe diaromongkeun koe eta nabi-nabi, noe ngawarĕdjangna bohong mawamawa djĕnĕngan kami, pokna: Kaoela

26 boga impian! kaoela boga impian! 'Sabaraha pililaeunana deui aja kitoe dina hate eta nabi-nabi noe ngawarĕdjangkeun bohong, djeung ngawarĕdjangkeun katjidraĕn hatena sorangan teh? 'Noe dipambrih koe eta, soepaja oemat kami sina pada poho kana djĕnĕngan kami, koe lantaran impianana, noe koe maranehanana sok ditjaritakeun batoer pada batoer; nja sakoemaha karoehoenna datang ka paroho kana djĕnĕngan kami koe lantaran Baĕl teja. 'Tijap-tijap nabi noe ĕnja boga impian, nja eta koedoe njaritakeun impianana; djeung tijap-tijap noe ĕnja boga pangandika kami, nja eta koedoe njatoerkeun pangandika kami sajaktina. Nahaon saroewana djarami djeung gandoem? lahiran Pangeran.

29 'Naha pangandika kami lain sapĕrti tjara seuneu? lahiran Pangeran; sarta tjara paloe, noe ngarĕmoekkeun batoe tjadas?

a Djab. 139 : 7.

30 Koe sabab eta, masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka eta nabi-nabi, lahiran Pangeran, noe sok maling pangandika kami, hidji-hidji ti batoerna. 'Masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka eta nabi-nabi, lahiran Pangeran, noe sok mawamawa omongan sorangan, kari-kari njarĕboet: Pangandika. 'Masing njaho, kami rek ngamoesoeh ka sakoer noe ngawĕdjangkeun impian bohong, lahiran Pangeran; djeung ka noe njaritakeun eta, noe pada njasabkeun oemat kami koe lantaran bohong-bohongna djeung koe lantaran mokahaĕnana; ari koe kami eta hanteu dipiwarang, djeung hanteu ditimbalan, sarta eta teu pisan ngamangpaĕtan ka ijeu bangsa, lahiran Pangeran.

33 'Djeung satijap-tijap ijeu djalma loba, atawa nabi, atawa panghoeloe, nanja ka maneh, kijeu pokna: Aja naon *a* babawaĕn ti Pangeran? seug koe maneh djawab kijeu: Nahaon babawaĕn? eta maraneh koe kami rek ditinggalkeun, lahiran Pangeran. 'Djeung deui sahasaha nabi, atawa panghoeloe, atawa djalma loba, noe njĕboet deui: Babawaĕn ti Pangeran: eta kami tangtoe njiksa ka djalma kitoe sarta ka saeusi imahna. 'Maraneh ngomong teh batoer pada batoer, doeloer pada doeloer, nja koedoe kijeu: Pangeran ngawalon naon? atawa: Pangeran ngandika naon? 'Ari

basa babawaän ti Pangeran mah koe maraneh oelah disëboetkeun deui; karamana nja omongan sorangan noe pidjadiaeun babawaän ka oenggal-oenggal djalma; karana pangandika Allah noe djoemënëng, Pangeran sawadya-balad, Allah oerang, koe maraneh sok dibalik.

37 'Maraneh ari ngomong ka nabi, nja koe-doe kijeu: Pangeran ngawalon naon?

38 atawa: Pangeran ngandika naon? 'Sabalikna, oepama maraneh keukeuh njëboet: Babawaän ti Pangeran mah; koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Sapedah maraneh njëboet basa eta, nja: Babawaän ti Pangeran teja, sanadjan kami miwarang mopojan ka maraneh, jen: Maraneh oelah njëboet: Babawaän ti Pangeran teh; 'koe sabab eta, masing njaho, maraneh koe kami rek dipopohokeun pisan reudjeung ditinggalkeun, nja diri maraneh, sarta djeung ijeu nagara, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh teja, sing datang ka leungit ti pajoeneun kami.

40 'Sarta kami ka maraneh tangtoe maparin ^b kahinaän langgëng djeung kawirangan langgëng, noe teu beunang dipopohokeun.

a Jës. 13 : 1. b p. 20 : 11.

PASAL 24.

Pangeran nendjokeun ka kaola, beh aja doewa karandjang dieusi boewah kondang, geus diteundeun di hareupeun kabah Pangeran; ^a sanggeus Nëboekadnesar, radja Baboel, ngabojong eta Jëkonya poetra Jojakim, radja Joeda, sarta djeung para kapala Joeda, kitoe deui toekang kai reudjeung pandaj, ti Jëroesalem, sarta geus didatangkeun ka

2 Baboel. 'Karandjang noe hidji eusina kondang aloes katjida, saroepa ^b boewah kondang gendjah; ari karandjang noe hidji deui mah eusina kondang goreng katjida, noe teu beunang dihakan tina

3 kagorenganana. 'Ladjëng Pangeran nimbalan ka kaola: ^c Maneh nendjo naon, Jërmia? Diwangsoel koe kaola: Soemoehoen, boewah kondang; ari kondang noe sae teh sae kalangkoeng, doepi noe awon mah awon kalangkoeng, moeng-gah hanteu kenging ditëda tina kaäwananana.

4 'Geus kitoe aja pangandika Pangeran ka kaola, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Sakoe-

maha eta boewah kondang noe aloes teja, nja kitoe bobojongan ti Joeda, noe koe kami geus dijangkeun ti ijeu ënggon ka tanah Kasdim; koe kami tangtoe eta diangkën deui, matak djadi kangeunahan.

6 'Sarta koe kami rek diteuteup koe sotja kami, matak djadi kangeunahan, malah rek diparoelangkeun ka ijeu tanah; ^d ari eta koe kami tangtoe diadëgkeun, sarta moal diroentoehkeun deui; djeung koe kami tangtoe dipëlak, sarta

7 moal ditjaboet deui. 'Djeung deui ^e kami ka eta tangtoe maparin hate baris nganjahokeun ka kami, jen kami teh Pangeran; sarta eta bakal oemat kami, ari kami bakal Allahna; karana eta bakal tarobat ka kami tëroes reudjeung hate.

8 'Sabalikna, ^f sakoemaha eta boewah kondang noe goreng, noe teu beunang dihakan tina kagorenganana teja, saënjana kijeu timbalan Pangeran: Nja kitoe kami ëngke ngadjadikeun eta Sidkia, radja Joeda, barëng kapala-kapalana, reudjeung sesa oerang Jëroesalem, sakoer noe kari keneh dina ijeu tanah,

9 ^g sarta noe tjaritjing di tanah Mësir. 'Nja eta koe kami ^h tangtoe disarelehkeun, sina matak ngagidir, djeung sina tjilaka di sakabeh karadjaän noe di boemi; sina djadi hinakeuneun, djeung ⁱ sina didjijeun misil, sina dipake popojokan, sarta sina djadi sapaeun, di saniskara

10 ënggon diboewangna koe kami. 'Samalah maranehanana koe kami rek didatangan pëdang, langlajuseun reudjeung pagëboeg, ^j nëpi ka bejak sakabeh, leungit tina tanah noe koe kami dipaparinkeun ka maranehanana djeung ka karoehoenna.

a 2 Radj. 24 : 15. b Jës. 28 : 4. c p. 1 : 11.
d p. 31 : 28. e p. 30 : 22; 31 : 33. f p. 29 : 17. g p. 43 : 7.
h p. 15 : 4; 29 : 18. i 5 Moesa 28 : 37. j 5 Moesa 11 : 17.

PASAL 25.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jërmia hal përkara sabangsa Joeda, ^a mangsa kaopat taoenna Jojakim poetra Josia teja djoemënëng radja Joeda, mënëran taoen noe mimiti Nëboekadnesar

2 djoemënëng radja Baboel. 'Toeloej koe nabi Jërmia disaoerkeun ka sabangsa Joeda, djeung ka sakabeh priboemi Jëroesalem, kijeu saोजना: 'Ti sëmët katiloe-wëlas taoenna Josia poetra Amon teja djoemënëng radja Joeda, tëpi ka

poë ajeuna, geus katiloe-likoer taoen ijeu, kaoela didatangan pangandika Pangeran, sarta kaoela magahan ka maraneh, ti saban isoek-isoek nja magahan; 4 dëmi maraneh teu ngadarenge. 'Malah 5 b Pangeran miwarangan ka maraneh sakabeh abdina, nja eta para nabi teja, ti saban isoek-isoek nja miwarang; dëmi maraneh teu ngadarenge, teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan baris ngadenge. 'Ari darawoehna: c Geura tarobat, koedoe pada mitjeun djalan maraneh noe goreng, djeung pagawean maraneh noe goreng; ari kitoe mah maraneh tangtoe matoeh dina ijeu tanah, noe koe Pangeran dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh, langgëng 6 salalawasna. 'Sarta d poma oelah noeroet ka aállahan, oelah dibarakti, djeung oelah disarëmbah, sarta oelah njijeun pibëndoeëun kami koe djidjijeunan leungeun maraneh; ari kitoe mah maraneh 7 koe kami moal ditjilakakeun. 'Tatapi maraneh teu ngadarenge ka kami, lahiran Pangeran; anggoer seg pada ngabëndoekeun kami koe djidjijeunan leungeun maraneh, e matak tjilaka diri 8 maraneh. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sapedah maraneh teu ngadarenge ka pangandika 9 kami, 'masing njaho, kami rek miwarangan ngala sakabeh bangsa noe sabeulah ti kaler, lahiran Pangeran; kitoe deui ngala Néboekadnesar, radja Baboel, f abdi kami; toeloej koe kami rek didaratangkeun, sina ngaroeroeg ka ijeu tanah, djeung ka priboemina, sarta ka eta sakabeh bangsa noe sakoeriling; g eta sakabeh koe kami rek diharamkeun, didjaradikeun matak mëlëngëk, sarta tjektjrekaneun, djeung tararikolot langgëng. 'Sarta kami ti maranehanana h 10 rek ngaleungitkeun sora kaátohandjeung sora kaboengahan, sora panganten lalaki djeung sora panganten awewe, sora 11 panggilingan djeung tjahja damar. 'Djadi satanah ijeu kabeh bakal tarikolot, wani matak mëlëngëk; sarta ijeu bangsa-bangsa bakal pada ngawoela ka radja 12 Baboel i toedjoeh poeloeh taoen. 'Dëmi geus kitoe, dimana geus djëdjëg noe toedjoeh poeloeh taoen teja, j kami tangtoe njiksa ka radja Baboel djeung ka eta bangsa, lahiran Pangeran, tina kadora-

kaánana, kitoe deui ka tanah Kasdim; sarta eta koe kami rek didjadikeun soe-woeng salalanggëngna. 'Djeung kami tangtoe ngaboektikeun ka eta tanah sakabeh pangandika kami, noe koe kami geus diandikakeun hal eta; nja eta sakabeh noe kasëboetkeun dina ijeu kitab, noe koe Jërmia geus diwëdjangkeun hal 14 sakabeh bangsa-bangsa. 'Karana k eta ge mëngke koemawoela ka bangsa reja pisan djeung ka radja galëde; sarta kami bakal malës ka darinja, noeroetkeun lakoe-lampahna djeung noeroetkeun pagawean leungeunna. a p. 36:1. b p. 7:13, 25. c 2 Radj. 17:13. d 5 Moesa 8:19. e p. 7:6. f p. 27:6. g p. 19:8; 29:18. h p. 7:34. i p. 29:10. j Jës. 13:19; 14:23. k p. 27:7.

15 Karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil teh, ka kaoela: Top ijeu a loemoer, noe dieusi anggoer bëndoe; tjokot koe maneh ti panangan kami, toeloej bere nginoem ka sakabeh bangsa, ka mana bae maneh koe kami dipiwarang; 'sina ngarinoem, wani galoewang-galejong, sarta gegeloaan, tina sabab pëdang, noe koe kami rek didatangkeun ka tëngah maranehanana. 'Top loemoer teh koe kaoela ditjokot ti panangan Pangeran, bari toeloej mere nginoem ka sakabeh bangsa, ka mana bae kaoela dipiwarang koe 18 Pangeran: 'nja eta ka Jëroesalem, djeung ka nagara-nagara Joeda, sarta ka radjaradjana djeung ka kapala-kapalana; sina pada didjijeun tarikolot, sina matak mëlëngëk, sina djadi tjektjrekaneun, djeung sina djadi sapaeun, sakoemaha noe geus 19 boekti ajeuna; 'kitoe deui ka Piraon, radja Mësir, ka mantri-mantrina djeung ka kapala-kapalana, sarta ka sakabeh rahajatna; 'ka sakabeh tjampoeran bangsa, djeung ka sakabeh radja tanah Oes; kitoe deui ka sakabeh radja tanah Pëlisti, nja eta ka Askëlon, Gasa djeung Ekron, 21 sarta ka sesa Asdod; 'ka Edom, ka Moab djeung ka oerang Amon; 'ka sakabeh radja Tiroes, ka sakabeh radja Sidon, sarta ka radja-radja sagala poelo, noe di 23 peuntaseun laoet; 'ka Dëdan, ka Tema, ka Boes, djeung b ka sakoer noe dikoe-roed sisi boeok; 'ka sakabeh radja Arab, djeung ka sakabeh radja tjampoeran bangsa, noe ngarënggon di tégäl lëga; 25 'ka sakabeh radja Simri, ka sakabeh radja Elam, djeung ka sakabeh radja

26 Madajin; 'kitoe deui ka sakabeh radja sabeulah ti kaler, noe dareukeut sarta noe djaraoeh, sabatoer-batoerna pada radja, djeung ka sakabeh karadjaän boemi noe di satonggong djagat; ari ^e radja Sesak pinginoemeun sapandeurieun eta.

27 'Djeung maneh koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Geura ngarinoem, sing datang ka marabok, bari aroetah, sarta tingdjaropak, djeung moal haroedang deui, tina sabab pëdang, noe koe kami rek didatangkeun ka têngah maraneh. 'Ari geus kitoe, satijap-tijap aja noe teu daekeun nampanan eta loemoer ti leungeun maneh, ëmboengeun nginoem, seg maneh koedoe mitjatoer ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad: Misti maneh nginoem. 'Karana, masing njaho, kami ngamimitian njilakakeun ^a ti nagara ^e noe katëläh koe djënëngan kami; ari maraneh mah naha moal meunang siksaän? Pamohalan maraneh teu meunang siksaän; karana kami rek njaoer hidji pëdang, didatangkeun ka sakabeh djalma eusi boemi, lahiran Pangeran sawadyabalad. 'Mana maneh geura wëdjangkeun ka darinja ijeu sakabeh pangandika, kijeu maneh nja ngomong ka darinja: ^f Pangeran bakal ngagaoer ti manggoeng, ngagëntra ti panglinggihanana noe soetji; bakal ngagaoer tarik pisan ka pangangonan andjeunna; bakal soerak tjara noe ngaririk anggoer, ngawalon ka sakabeh djalma eusi boemi. 'Pidatangeun tagiwoer nëpi ka toengtoeng boemi; karana Pangeran aja pipabëneun ka bangsa-bangsa, kërsa ngahoekoeman ka saniskara danging; sakoer noe doraka koe andjeunna tangtoe diselehkeun kana pëdang, lahiran Pangeran. ^a p. 49: 12; Wahj. 14: 10. ^b p. 9: 26. ^c p. 51: 41. ^d Jëh. 9: 6. ^e Ijab. 48: 3, 9. ^f Am. 1: 2.

32 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad: Masing njaho, pibidjileun hidji katjilakaän, mapaj ka bangsa-bangsa, ^a nja hidji riboet gëde bakal digeuingkeun ti sisi boemi. 'Ari ^b noe kasarabët koe Pangeran dina poëan eta bakal patoelajah ti toengtoeng boemi tëpi ka toengtoeng boemi deui; ^c moal aja noe njeungtjeurikan, djeung moal dikoempoelkeun, soemawonna diraroewang; nja pada pidja-

34 dieun gëmoek dina tonggong taneuh. 'Eh, sakoer pangangon! geura maridangdam, sarta djëdjëritan; eh, sakoer gëgëden ingon-ingon! geura pada ^a goegoelingan [dina lëboe]; karana geus djëdjëg mangsa maraneh kana dipeuntjit, sarta maraneh koe kami rek dipabalëntjarkeun, djeung maraneh piragrageun, rëmëk sapërti wadah moelja. 'Ari pangangon taja pëtana pikaboereun, sarta gëgëden ingon-ingon taja pëtana pirahajoeëun. 'Piajaeun sora pangangon patingdjälërit, sarta gëgëden ingon-ingon bakal pada midangdam; karana pangangonanana koe Pangeran diroeksak. 'Estoe sampalan ënggon kasëngangan teh dirarehekeun, tina sabab kabangëtan bëndoe Pangeran. 'Andjeunna geus nilarkeun ënggonna sapërti singa; saënjana tanah maranehanana geus djadi soewoeng, tina sabab kabangëtan panganijaja, djeung tina sabab kabangëtan bëndoena. ^a p. 6: 22. ^b Jës. 34: 3.

^c p. 16: 4. ^d p. 6: 26.

PASAL 26.

Keur anjaran ngaradjaän Jojakim poeta Josia, radja Joeda, harita datang ijeu pangandika ti Pangeran, ari pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran: ^a Maneh geura nangtoeng di boeroean gëdong Pangeran; toeloëj maneh ka sakabeh nagara Joeda, ka sakoer noe daratang sëdja sëmbahijang di gëdong Pangeran, koedoe njatoerkeun sakabeh pangandika, noe koe kami ditimbalkeun ka maneh tjatoerkeuneun ka darinja; sakëtjap oge oelah rek dikoerangan. 'Malah-mandar ^b eta ngadarengé, sarta tarobat, pada mitjeun djalan sorangan noe goreng; tangtoe kami handjakal koe hal pitjilakaeun, noe koe kami dikërsakeun didamël ka darinja tina sabab kagorengan pagaweanana. 'Djeung koedoe mitjatoer deui ka darinja: Kijeu timbalan Pangeran: Oepama maraneh teu ngadarengé ka kami, teu ngalakonan toret kami, noe koe kami geus diajakeun di hareupeun maraneh mah; 'teu ngadenge ka pangwoeroek abdi kami, nja eta nabibinabi, noe koe kami dipiwarang ka maraneh, ^c miwarang teh ti saban isoekisoek, dëmi maraneh teu ngadenge: 'tangtoe ijeu gëdong ^a koe kami didjadikeun sapërti Silo, djeung ijeu nagara koe kami

didjadikeun sapaeun sakabeh bangsa
 7 noe aja di boemi. 'Ari panghoeloe-pang-
 hoeloe, djeung nabi-nabi, sarta djalma
 loba pada ngadenge Jĕrmia njaoerkeun
 sadajana pangandika noe tadi teja di
 8 gĕdong Pangeran. 'Ari geus kitoe, sa-
 parantos Jĕrmia njaoerkeun sadajana
 noe ditimbalkeun koe Pangeran saor-
 keuneun ka sakabeh djalma teja, pek
 panghoeloe-panghoeloe, djeung nabi-na-
 bi, sarta djalma loba teh pada nga-
 rontok ka Jĕrmia, bari ngaromong: Ma-
 9 neh pasti dipaehan! 'Na koe naon ma-
 neh sok ngawĕdjang, mawa padjĕnĕngan
 Pangeran, omong maneh kijeu teja: Ijeu
 gĕdong pidjadieun sapĕrti Silo, djeung
 ijeu nagara bakal tarikolot, datang ka
 taja djalma noe ngeusian? Toeloej sa-
 lobana djalma-djalma ngagimboeng ka
 Jĕrmia di gĕdong Pangeran. *a* p. 7: 2.

b p. 36: 3; Jĕh. 12: 3. *c* p. 7: 13; 35: 15.

d p. 7: 12; 24: 9.

10 Barang para kapala Joeda meunang
 bedja pĕrkara noe tadi teja, bral arang-
 kat ti gĕdong radja ka gĕdong Pangeran;
 gek tjarialik dina lawang gĕdong Pa-
 11 ngeran, *a* lawang panto anjar. 'Tidinja
 panghoeloe-panghoeloe djeung nabi-nabi
 teja pada misaoer ka para kapala sarta
 ka djalma loba, kijeu saorna: Ijeu djal-
 ma mandjing dihoekoem pati; karana
 sok ngawĕdjang ijeu nagara pitjilakaeun,
 sakoemaha noe geus kadenge koe tjeuli
 12 sadajana. 'Tidinja Jĕrmia misaoer ka
 para kapala sarta ka djalma loba teh,
 kijeu saorna: Da kaola dipiwarang koe
 Pangeran ngawĕdjangkeun hal ijeu gĕ-
 dong djeung hal ijeu nagara eta sada-
 jana pangandika, noe geus kadenge koe
 13 maraneh. 'Mana ajeuna *b* geura hara-
 dekeun djalan maraneh djeung pagawean
 maraneh, sarta koedoe noeroet ka tim-
 balan Pangeran, Allah maraneh; ari
 kitoe mah Pangeran tangtoe *c* handja-
 kaleun koe pitjilakaeun, noe koe an-
 djeunna diandikakeun hal maraneh teja.
 14 'Ari moenggoeh kaola teja, tah geu-
 ning aja di kawasa maraneh; pek ka-
 oela pilampah sakoemaha pihadeĕunana
 djeung pibĕnĕreunana koe pangrasa ma-
 15 raneh. 'Ngan koedoe kanjahokeun koe
 maraneh, oepama maehan kaola, poe-
 goeh pisan maraneh nĕmpoehkeun ka
 diri sorangan gĕtih noe teu salah, kitoe

keneh ka ijeu nagara djeung ka pri-
 boemina; karana sajaktina kaola koe
 Pangeran dipiwarang ka maraneh, nja-
 toerkeun eta sadajana pangandika, soe-
 16 paja kadenge koe maraneh. 'Tidinja para
 kapala sarta djalma loba malisaoer ka
 panghoeloe-panghoeloe djeung ka nabi-
 nabi teh: Eta djalma hanteu pisan man-
 djing dihoekoem pati; karana ngawoe-
 roekna ka oerang mawa padjĕnĕngan
 17 Pangeran, Allah oerang. 'Neut narang-
 toeng sababaraha djalma noe kaĕsoep
 kokolot tanah, seug malisaoer ka sa-
 pakoempoelan eta djalma-djalma, kijeu
 18 saorna: 'Mika, oerang Moreset, *a* anoe
 djadi nabi keur djaman Hiskia, radja
 Joeda teja, hidji waktue ngalahir ka
 sabangsa Joeda, lahirna: Kijeu timbalan
 Pangeran sawadya-balad: Sion bakal
 diwoeloeke sapĕrti lahan, djeung Jĕ-
 roesalem pidjadieun toempoekan batoe,
 sarta goenoeng gĕdong teh pidjadieun
 19 pasir leuweung. 'Naha Hiskia, radja
 Joeda, djeung sakabeh oerang Joeda,
 karah maehan ka Mika teh? naha radja
 teja lain sijeun koe Pangeran, sarta lain
 noenoehoen ka pajoeneun Pangeran,
 anoe matak Pangeran djadi handjaka-
 leun koe pitjilakaeun, anoe diandika-
 keun koe andjeunna hal maranehanana
 teja? Ari kitoe mah oerang tangtoe
 njijeun katjilakaĕn gĕde kana njawa oe-
 rang. *a* p. 36: 10. *b* p. 7: 3. *c* p. 42: 10; Jon. 3: 10.
d Mik. 1: 1; 3: 12.

20 Djeung deui aja hidji djalma noe nga-
 wĕdjang mawa padjĕnĕngan Pangeran,
 nja eta Oeria poetra Sĕmaja, ti Kirjat-
 Jarim; ari piwĕdjangna eta nagara djeung
 eta tanah pitjilakaeun, tĕroes sadajana
 21 kasaoeran Jĕrmia. 'Barang radja Jo-
 jakim, djeung sakabeh ponggawana, sar-
 ta sakabeh kapalana, meunang warta
 hal kasaoeranana, toeloej radja neja-
 ngan djalan pikeun maehan ka dinja.
 Ana Oeria meunang bedja, seug sijeu-
 neun, toeloej kaboer, asoep ka Mĕsir.
 22 'Tidinja radja Jojakim miwarangan djal-
 ma ka Mĕsir, nja eta Elnatan poetra
 Akbor, sarta loba batoerna, njoesoel ka
 23 Mĕsir. 'Geus kitoe Oeria teh koe eta
 djalma dibawa ka loewar ti Mĕsir, di-
 sanggakeun ka radja Jojakim; toeloej
 Oeria koe radja dipaehan koe pĕdang,
 sarta majitna dipitjeun ka pakoeboeran

24 djalma koeritjakan. 'Tatapi panangan
 a Ahikam poeta Sapan njarĕngan ka
 Jĕrmia, soepaja Jĕrmia oelah diseleh-
 keun ka leungeun djalma-djalma, oelah
 koengsi dipaehan. a 2 Radj. 22:12.

PASAL 27.

Keur a anjaran ngaradjaän Jojakim
 poeta Josia, radja Joeda, harita dag-
 tang ijeu pangandika ka Jĕrmia ti Pa-
 ngeran, ari pangandikana: 'Kijeu tim-
 balan Pangeran ka kaoela: Maneh geura
 njijeun sawĕd djeung pasangan, b seug
 pakekeun ka poendoek maneh; 'bari
 toeloj kirim-kirimkeun ka radja Edom,
 ka radja Moab, ka radja oerang Amon,
 ka radja Tiroes djeung ka radja Sidon,
 koe lantaran oetoesan, noe daratang
 ka Jĕroesalem, ka Sidkia, radja Joeda.
 4 'Sarta eta teh koe maneh pada tala-
 tahan ka djoeraganana; ari piomongeun
 maneh: Kijeu timbalan Pangeran sa-
 wadya-balad, Allah Israil: Maraneh koe-
 doe pada poepoelih kijeu ka djoeragan
 maraneh: 'Ijeu kami c noe ngadamĕl
 boemi, manoesa djeung sasatoan noe
 aja dina satonggong boemi, koe kawasa
 kami noe gĕde, djeung koe panangan
 kami noe njodor; d sarta koe kami di-
 paparinkeun ka noe pibĕnĕreun koe ma-
 nah kami. 'Ari ajeuna eta sakabelah ta-
 nah koe kami geus dipaparinkeun ka
 leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel,
 e abdi kami; sanadjan sato galak ge
 koe kami geus dipaparinkeun ka dinja,
 7 sina ngawoela ka dinja. 'Djeung sakabelah
 bangsa bakal pada ngawoela ka dinja,
 kitoe deui ka anakna djeung ka intjoena,
 datang ka nĕpi piwaktoeĕun tanah eta
 deui; f didinja eta tangtoe koemawoela
 ka bangsa raja pisan djeung ka radja
 8 galĕde. 'Ari geus kitoe, tijap-tijap bangsa
 atawa karadjaän, noe teu daekeun nga-
 woela ka dinja, nja ka Nĕboekadnesar,
 radja Baboel teja, sarta teu ngasrah-
 keun poendoekna kana pasangan radja
 Baboel, eta bangsa noe kitoe teh, la-
 hiran Pangeran, koe kami tangtoe di-
 siksa koe g pĕdang, koe langlajuseun
 djeung koe pagĕboeg, datang ka dibe-
 jakkeun koe kami koe lantaran leungeun
 9 eta. 'Mana maraneh h poma oelah nga-
 goegoe ka nabi-nabi di maraneh, ata-
 wa ka noedjoem-noedjoem di maraneh,

atawa ka taroekang ngimpi di maraneh,
 atawa ka taroekang metangankeun di
 maraneh, atawa ka taroekang sihir di
 maraneh, noe sok ngaromong ka mara-
 neh, kijeu pokna: Maraneh moal koengsi
 10 ngawoela ka radja Baboel. 'Karana bo-
 hong eta ngawarĕdjangna ka maraneh
 teh, matak maraneh didjaoehkeun ti
 tanah maraneh, sarta diboewang koe
 11 kami, tĕmahna maraneh digĕmpoer. 'Sa-
 balikna tijap-tijap bangsa, noe rek nga-
 soepkeun poendoekna kana pasangan
 radja Baboel, djeung ngawoela ka dinja
 mah, eta koe kami tangtoe diantĕp dina
 tanahna, lahiran Pangeran; sarta djong-
 djon migawe eta, bari matoeh dina eta.

a p. 26:1. b p. 28:10. c p. 10:12; 32:17. d Dan.
 4:17, 25. e p. 25:9; Dan. 2:37. f p. 25:12, 14.
 g p. 29:17. h p. 23:16.

12 Geus kitoe kaoela mihatoer ka Sidkia,
 radja Joeda, noeroetkeun sadajana pa-
 ngandika noe tadi teja; kijeu pihatoer
 kaoela: Geura pada asoepkeun poendoek
 maraneh kana pasangan radja Baboel;
 nja moedoe pada ngawoela ka dinja
 djeung ka rahajatna, tangtoe maraneh
 13 hiroep. 'Pinaoneun a andjeun djeung
 rahajat andjeun maraot koe pĕdang, koe
 langlajuseun sarta koe pagĕboeg, sa-
 koemaha noe diandikakeun koe Pange-
 ran moenggoehing bangsa noe teu daek
 14 ngawoela ka radja Baboel teja? 'Mana
 oelah ngagarogoe kana omongan nabi-
 nabi, noe sok ngaromong ka maraneh,
 kijeu pokna: Maraneh moal koengsi nga-
 woela ka radja Baboel; karana bohong
 eta ngawarĕdjangna ka maraneh teh.
 15 'Karana b eta koe kami hanteu dipiwa-
 rang, lahiran Pangeran; satĕgĕsna nga-
 warĕdjangna mawa djĕnĕngan kami teh
 palsoe; matak maraneh koe kami diboe-
 wang, pitĕmaheunana maraneh digĕm-
 poer, nja diri maraneh sarta djeung
 nabi-nabi, noe sok ngawarĕdjang ka ma-
 16 raneh teja. 'Djeung deui kaoela mitoe-
 toer ka panghoeloe-panghoeloe, djeung
 ka salobana eta djalma, ari omong ka-
 oela: Kijeu timbalan Pangeran: Maraneh
 poma oelah ngagarogoe kana omongan
 nabi-nabi maraneh, noe sok ngawarĕ-
 djang ka maraneh, kijeu pokna: Saĕnja-
 na, c paparobotan gĕdong Pangeran ajeu-
 na tangtoe terah dipoelangkeun deui ti
 Baboel; karana bohong eta ngawarĕ-
 17 djangna ka maraneh teh. 'Poma oelah

ngagaroegoe ka dinja; koedoe pada nga-
woela ka radja Baboel, tangtoe maraneh
hiroep; pinaoneun ijeu nagara datang ka
18 tarikolot? 'Sabalikna, oepama ěnja mah
maranehanana nabi, sarta oepama ěnja
mah maranehanana aja pangandika Pa-
ngeran, sina geura pada njapaatan ka
Pangeran sawadya-balad, soepaja papa-
rabotan anoe kari keneh di gĕdong Pa-
ngeran, sarta di Jĕroesalem, ^a oelah datang ka
19 Baboel. 'Karana kijeu timbalan Pange-
ran sawadya-balad hal pĕrkara pilar, hal
lalaoetan, hal tĕmpat paso, djeung hal
paparabotan salijan ti eta, sakoer noe
20 kari keneh di djĕro ijeu nagara, 'anoe
hanteu dibawa koe Nĕboekadnesar, radja
Baboel, ^e keur basa ngabojong Jĕkonya
poetra Jojakim, radja Joeda, ti Jĕroesa-
lem ka Baboel, katoet sakabeh menak
21 Joeda djeung Jĕroesalem teja: 'saes-
toena kijeu timbalan Pangeran sawadya-
balad, Allah Israil teh, hal paparabotan
anoe kari keneh di gĕdong Pangeran,
djeung di gĕdong radja Joeda, sarta di
22 Jĕroesalem teh: 'Mĕngke diakoetan ka
Baboel, sarta nja di dinja pijsaeunana,
^f tĕpi kana poĕan maranehanana dilajad
koe kami, lahiran Pangeran; didinja ma-
ranehanana koe kami tangtoe diindit-
keun, sarta dipoelangkeun ka ijeu ĕng-
gon.

^a Jĕh. 18 : 31. ^b p. 29 : 9. ^c p. 28 : 3.

^d 2 Radj. 24 : 13; 25 : 13. ^e p. 24 : 1. ^f Esr. 1 : 1.

PASAL 28.

Ari geus kitoe, dina taoen eta keneh,
keur anjaran ngaradjaan Sidkia, radja
Joeda, nja eta ^a dina taoen noe kaopat,
dina boelan noe kalima, harita nabi Ha-
nanya anak Asoer, anoe asal ti Gibon,
ngomong ka kaoela di gĕdong Pangeran,
kasaksian koe para panghoeloe sarta
2 koe djalma loba, pokna: 'Kijeu timbalan
Pangeran sawadya-balad, Allah Israil,
timbanganana: Kami geus meunggaskeun
3 ^b pasangan radja Baboel. 'Sadjĕro ^c doe-
wa taoen deui lilana kami ka ijeu ĕnggon
tangtoe moelangkeun sakabeh parabot
gĕdong Pangeran, noe ditjokot koe Nĕ-
boekadnesar, radja Baboel, ti ijeu ĕng-
4 gon, dibawa ka Baboel teja. 'Sarta ^d
Jĕkonya anak Jojakim, radja Joeda,
kitoe deui sakabeh bobojongan ti Joeda,
noe geus datang ka Baboel, koe kami

^e tangtoe dipoelangkeun deui ka ijeu
ĕnggon, lahiran Pangeran; karana kami
tangtoe meunggaskeun pasangan radja
5 Baboel. 'Misaoer nabi Jĕrmia ka nabi
Hananya teh, kasaksian koe para pang-
hoeloe sarta kasaksian koe djalma loba,
noe keur mararĕk di gĕdong Pangeran;
6 'kijeu saoeur nabi Jĕrmia: Amin; Pange-
ran moegi ngadamĕl kitoe! Moegi-moegi
Pangeran ngajaktoskeun eta kasaoeran
sampejan, anoe bijeu diwĕdjangkeun koe
sampejan; nja moegi paparabotan gĕ-
dong Pangeran sarta djeung sakabeh bo-
bojongan teja koe andjeunna ti Baboel
7 dipoelangkeun deui ka ijeu ĕnggon. 'Tatapi
koe sampejan dengekeun ijeu omongan,
anoe rek diomongkeun koe kaoela di ha-
reupeun sampejan djeung di hareupeun
8 djalma loba: 'ari nabi-nabi, anoe heu-
laeun kaoela djeung heulaeun sampejan,
ti babaheula pisan, pada ngawĕdjang-
keun pibalahieun tanah reja pisan sarta
karadjaan galĕde, lantaran pĕrang, lan-
taran katjilakaan, djeung lantaran pa-
9 gĕboeg. 'Saha-saha nabi, noe ngawĕ-
djangkeun hal pisalamĕteun, ^f lamoenna
boekti kasaoeran eta nabi, pikatareaun
eta nabi teh, jen sajaktina dipiwarang
10 koe Pangeran. 'Tidinja nabi Hananya
teh top njokot ^g eta pasangan tina poen-
doek nabi Jĕrmia teja, bari dipeunggas-
11 keun sakali. 'Sarta Hananya ngomong,
kasaksian koe djalma loba, pokna: Kijeu
timbangan Pangeran: Tjara kijeu pĕtana
kami ĕngke meunggaskeun pasangan
Nĕboekadnesar, radja Baboel, sadjĕro
doewa taoen deui lilana, dileungitkeun
ti poendoek ^h sakabeh bangsa. Bral nabi
Jĕrmia angkat, ngaladjĕngkeun djalan-
12 na. 'Ari geus kitoe Pangeran ngandika
ka Jĕrmia, sanggeus nabi Hananya
meunggaskeun eta pasangan ti poendoek
nabi Jĕrmia teja, kijeu pangandikana:
13 'Geura leumpang, maneh koedoe mitja-
toer ka Hananya, ari piomongeun ma-
neh: Kijeu timbalan Pangeran: Maneh
tadi meunggaskeun pasangan kai; tatapi
maneh koedoe njijeun ⁱ pasangan beusi
14 baris pigantieunana. 'Karana kijeu tim-
balan Pangeran sawadya-balad, Allah
Israil: Kami geus neundeun hidji pasa-
ngan beusi dina poendoek eta sakabeh
bangsa, masingna pada ngawoela ka Nĕ-
boekadnesar, radja Baboel; geus tangtoe

pada ngawoela ka dinja; ^j sanadjan sato galak ge koe kami geus dipaparinkeun
 15 ka dinja. 'Djeung deui saer nabi JĚrmia ka nabi Hananya teh: Eh Hananya! dengekeun; maneh hanteu dipiwarang koe Pangeran, ^k sarta koe maneh ijeu
 16 bangsa disina ngandĕl ka bohong. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, maneh koe kami rek disingkirkeun ti tonggong boemi; taoen ijeu maneh pipaeheun, ^l sabab maneh
 17 magahan moengkir ka Pangeran. 'Toeloej nabi Hananya teh paeh, dina taoen eta keneh, dina boelan noe katoedjoeh.
a p. 51: 59. b p. 27: 2, 8. c p. 27: 16. d p. 29: 2. e p. 22: 27. f 5 Moesa 18: 22. g p. 27: 2. h p. 27: 7. i 5 Moesa 28: 48. j p. 27: 6. k p. 29: 31. l p. 29: 32.

PASAL 29.

Sarta ijeu teh oengĕling sĕrat, noe koe
 N nabi JĚrmia ti JĚroesalem dikintoenkeun ka sesa kokolot bobojongan, djeung ka panghoeloe-panghoeloe, ka nabi-nabi, sarta ka djalma loba, noe koe Nĕboekadnesar dibojong ti JĚroesalem ka Baboel
 2 teja; 'sanggeusna radja Jĕkonya, ^a djeung prameswari, djeung para ponggawa, sarta para kapala Joeda djeung JĚroesalem, kitoe deui taroekang kai reudjeung pandaj boedal ti JĚroesalem. 'Dikintoenkenana koe lantaran Elasa poeta Sapan djeung Gĕmarja poeta Hilkia, anoe koe Sidkia, radja Joeda, didjoeroengkeun ka Baboel, ka Nĕboekadnesar, radja Baboel.
 4 Ari oengĕlna: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil, ka sakabeh bobojongan, anoe koe kami disina dibojong ti JĚroesalem ka Baboel: 'Koedoe njarijeun imah, sarta koe maraneh areusian; djeung koedoe njarijeun kĕbon, sarta koe maraneh hakan boewahna.
 6 'Koedoe baroga pamadjikan, sarta baroga anak lalaki-awewe; djeung anak maraneh lalaki pangnejangankeun pidjodoĕun, sarta anak maraneh awewe lakiankeun, sina baroga anak lalaki-awewe; nja maraneh sing ngalobaĕn di
 7 dinja, sarta oelah ngoerangan. 'Djeung koedoe pada nejangnan pisalamĕteun eta nagara noe ditjitjingan, asal maraneh koe kami disina dibojong, sarta ^b koedoe dipangnĕdakeun ka Pangeran; karena salamĕt eta, tangtoe maraneh salamĕt
 8 deui. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Maraneh

^c poma-poma oelah kagĕlo koe nabi-nabi maraneh, anoe di tĕngah maraneh, atawa koe noedjoem-noedjoem di maraneh; djeung oelah ngagoegoe ka taroekang ngimpi di maraneh, anoe koe maraneh
 9 sok dititah ngimpi. 'Karana ^d eta ngawarĕdjangna ka maraneh teh palsoe, mawa-mawa djĕnĕngan kami; koe kami eta hanteu dipiwarang, lahiran Pangeran. 'Karana kijeu timbalan Pangeran:
 10 ^e Dimana geus djĕdjĕg ka Baboel anoe toedjoeh poeloeh taoen teja, tangtoe kami ngalajad ka maraneh, bari nga-boektikeun ka maraneh pangandika kami noe matak ngeunah teja, nja eta maraneh dipoelangkeun deui ka ijeu ĕnggon. 'Karana kami hanteu samar dina pikĕrsaeun, anoe koe kami dikĕrsakeun hal maraneh, lahiran Pangeran; nja pikĕrsaeun noe matak salamĕt, lain matak tjilaka; kĕrsa maparin ka maraneh panoengtoengan noe koe maraneh diarĕparĕp. 'Didinja ^f maraneh bakal sasambat ka kami, djeung laleumpang, bari nĕnĕda ka kami, sarta kami tangtoe ngamakboel ka maraneh. 'Eta maraneh ^g bakal narejangan kami, sarta pikapangiheun; kitoe soteh lamoen njijar kami
 14 tĕroes reudjeung hate maraneh. 'Tangtoe kami pikapangiheun koe maraneh, lahiran Pangeran; ^h sarta dibojongna maraneh teja koe kami tangtoe dibalikkeun, bari maraneh koe kami dikoempolkeun ti sakabeh bangsa djeung ti sakabeh ĕnggon maraneh aja koe kami diboewang, lahiran Pangeran; toeloej maraneh koe kami rek dipoelangkeun deui ka ĕnggon asal maraneh koe kami
 15 disina dibojong. 'Karana tjarek maraneh: Pangeran geus ngadĕgkeun nabi-nabi pikeun oerang di Baboel. 'Karana kijeu timbalan Pangeran hal pĕrkara radja, ⁱ noe tjalik dina korsi Dawoed, djeung hal sakabeh djalma, noe tjitjing di nagara ijeu, nja eta doeloer-doeloer maraneh, noe hanteu boedal, teu kabojong djeung maraneh; 'kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad teh: Masing njaho, eta teh koe kami ĕngke didatangan ^j pĕdang, langlajouseun djeung pagĕboeg, sarta rek didjadikeun sakoemaha ^k boewah kondang noe matak idjid, noe teu beunang dibakan tina kagorenganana. 'Samalah koe kami eta rek

dioebrak-abrik koe pĕdang, koe lang-lajeuseun djeung koe pagĕboeg, datang ka kasoesoelna; ' sarta rek disarelehkeun ka sakabeh karadjaan noe di boemi, sina matak ngagidir, sina keuna soepata, sina matak mĕlĕngĕk, sina djadi tjek-tjrekaneun, sarta sina djadi hinakeuneun di sakabeh bangsa ajana koe kami di-

19 boewang; 'tina sabab teu ngadarenge ka pangandika kami, lahiran Pangeran; sapedah kami geus miwarangan ka darinja abdi-abdi kami, nja eta nabi-nabi, miwarang teh ti saban isoek-isoek; dĕmi maraneh teu ngadarenge, lahiran Pange-

20 ran. 'Mana maraneh, eh sakoer bobojongan, anoe koe kami dikirimkeun ti Jĕroesalem ka Baboel! masing pada noeroet ka pangandika Pangeran.

a p. 22:26; 24:1. *b* 1 Tim. 2:1. *c* p. 27:9. *d* p. 14:14. *e* p. 25:11, 12. *f* Jĕs. 58:9. *g* 5 Moesa 4:29. *h* p. 30:3. *i* p. 13:13. *j* p. 24:10. *k* p. 24:8. *l* 5 Moesa 28:37; p. 24:9.

21 Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil, hal pĕrkara Ahab anak Kolaja, djeung pĕrkara Sidkia anak Maaseja, noe sok ngawarĕdjangkeun bohong ka maraneh, mawa-mawa djĕnĕngan kami teja: Masing njaho, eta teh koe kami rek diselehkeun ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel; ĕngke diparaehan koe eta radja di hareupeun

22 panon maraneh. 'Djeung sakabeh bobojongan ti Joeda, anoe aja di Baboel, bakal ngalap pipanjapaeun ka eta doe-waan, kijeu pipokeunana: Maneh koe Pangeran moegi didjadikeun sapĕrti Sidkia djeung sapĕrti Ahab, noe koe radja Baboel dibareuleum koe seuneu teja,

23 'sapedah marigawe *a* noe teu patoet di Israil, nja eta pada ngaranjed ka pamadjikan batoer-batoer, sarta sok magahan palsoe, mawa-mawa djĕnĕngan kami, anoe koe kami teu ditimbalkeun ka darinja; eta kami noe oeninga sarta noe djadi saksi, lahiran Pangeran.

a Hak. 20:6.

24 Djeung deui ka Sĕmaja, oerang Nĕhalam teja, maneh koedoe mitjatoer,

25 ari piomongeun maneh: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil, timbalanana: Sapedah maneh ngiriman soerat, mawa ngaran maneh sorangan, ka djalma loba noe aja di Jĕroesalem, djeung ka panghoeloe Sĕpanya anak Maaseja, sarta ka panghoeloe noe loba, kijeu

oenina: 'Sampejan koe Pangeran geus didjĕnĕngkeun panghoeloe ngaganti panghoeloe Jojada, didjadikeun pangeroes gĕdong Pangeran, ngoeroes sakoer djalma noe sasar sarta noe ngadakoekeun maneh nabi, *a* soepaja dibĕlok sarta di-

27 bĕlĕnggoe. 'Ari ajeuna, koe naon sampejan teu njeuseul ka Jĕrmia, oerang Anatot, noe ngadakoekeun maneh nabi

28 di sarampejan teja? 'Rehing koe sabab eta Jĕrmia geus njoeratan ka kaoela sadaja, ka Baboel, kijeu oenina: Tangtoe lila [di pangbojongan]; koedoe njarijeun imah, sarta koe maraneh areusian; djeung koedoe njarijeun kĕbon, sarta koe maraneh hakan boewahna. 'Ari koe panghoeloe Sĕpanya eta soerat diaos, kareungeu koe nabi Jĕrmia. 'Ari geus kitoe

30 aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia, kijeu pangandikana: 'Maneh geura njoeratan ka sakabeh bobojongan teja, ari oenina: Kijeu timbalan Pangeran lial pĕrkara Sĕmaja, oerang Nĕhalam teja: Sapedah eta Sĕmaja ngawĕdjang ka maraneh, padahal manehanana koe kami hanteu dipiwarang, *b* sarta maraneh koe

32 eta disina ngandĕl ka bohong: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami rek njiksa ka Sĕmaja, oerang Nĕhalam teh, sarta ka toeroenanana; ari eta toeroenanana hidji ge moal aja noe matoeh di tĕngah ijeu bangsa, sarta manehanana moal nendjo kahadean, noe koe kami bakal didamĕl ka oemat kami, lahiran Pangeran; *c* sabab manehanana magahan moengkir ka Pangeran. *a* p. 20:2. *b* p. 28:15. *c* p. 28:16.

PASAL 30.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, ari pangan-

2 dikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, timbalanana: Geura toeliskeun koe maneh sakabeh pangandika, noe koe kami geus diandikakeun ka maneh,

3 djijeun kitab. 'Karana, masing njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja *a* dibojongna oemat kami Israil djeung Joeda teja tangtoe koe kami dibalikkeun, timbalan Pangeran; sarta koe kami tangtoe dipoelangkeun deui kana tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoenna, tanwande dimilik deui.

a p. 29:14; 33:7.

4 Sarta nja ijeu pangandika, noe dian-
dikakeun koe Pangeran hal pĕrkara Is-
5 rail djeung pĕrkara Joeda. 'Karana kijeu
timbangan Pangeran: Oerang geus nga-
denge sora matak ngagidir; aja kasi-
6 jeunan, taja pisan kasĕnangan. 'Geura
pada nanjakeun, sarta masing awas, aja
lalaki ngadjoeroe? na koe naon kaoela
nendjo oenggal-oenggal djalma lalaki
leungeunna noelak tjangkeng, ^a tjara
awewe noe keur ngadjoeroe, djeung sa-
kabeh beungeut salin roepa, djadi pa-
7 rarijas? 'Pibalateun! ^b karana poĕan teja
bangĕt pisan, taja bandinganana; estoe
waktoe kasoekĕran eta teh ka Jakoeb,
tatapi Jakoeb tangtoe disalamĕtkeun, ka
8 loewar ti eta. 'Ari geus kitoe, dina poĕan
eta, lahiran Pangeran sawadya-balad,
^c kami tangtoe meunggaskeun pasanga-
nana, dileungitkeun ti poendoek maneh,
djeung sawĕd maneh koe kami tangtoe
dipĕgatkeun, sarta moal dikoemawoe-
9 lakeun deui koe bangsa sedjen. 'Satĕ-
gĕsna bakal pada ngawoela ka Pangeran
Allahna, ^d djeung ka Dawoed radjana,
noe koe kami bakal diadĕgkeun pikeun
10 maranehanana. 'Mana ^e maneh, Jakoeb,
abdi kami! oelah sijeun-sijeun, lahiran
Pangeran; sarta maneh, Israil! oelah
reuwas-reuwas; karana, masing njaho,
maneh koe kami tangtoe disalamĕtkeun,
ditjandak ti noe djaoeh-djaoeh; nja toe-
roenan maneh ditjandak ti tanah pang-
djarahanana; tanwande Jakoeb pimoe-
langeun, toeloj kĕrta nja gĕnah, sarta
11 moal aja noe matak reuwas. 'Karana
kami noe njarĕngan ka maneh, lahiran
Pangeran, pikeun njalamĕtkeun ka ma-
neh; karana kami rek ngadamĕl pĕrkara
mejakkeun di sakabeh bangsa, ĕnggon
maneh koe kami dipabalĕntjarkeun;
^f dĕmi ka maneh mah kami moal nga-
damĕl pĕrkara mejakkeun, ngan maneh
rek dipĕpĕrih tĕroes djeung kaädilan, ari
njiksa mah moal hanteu njiksa ka maneh.

^a p. 4: 31; 6: 24. ^b Joĕl 2: 11; Sĕp. 1: 15. ^c Jĕs.
10: 27. ^d Jĕh. 34: 23; Hos. 3: 5. ^e p. 46: 27.
^f p. 10: 24; 46: 28.

12 Karana kijeu timbalan Pangeran: ^a Ka-
roeksakan maneh matak pipaeheun, ra-
13 heut maneh pajah pisan. 'Taja noe ngoe-
roeskeun prakara maneh hal patjatjadan;
pelester pioebareun maneh hanteu boga.
14 'Sakabeh^b kanjaah maneh geus parohoĕun

ka maneh, teu nanja-nanjakeun atjan
ka maneh; karana maneh koe kami geus
digĕboeg tjara noe digĕboeg koe moe-
soeh, tjara noe dipĕpĕrih koe noe dĕ-
dĕglĕr; tina kagĕdean kadorakaän ma-
15 neh, tina rarosa dosa-dosa maneh. 'Naha
maneh djĕrat-djĕrit tina hal karoeksa-
kan maneh, tina kasangsaraän maneh
matak pipaeheun? ^c Tina kalobaän ka-
dorakaän maneh, tina rarosa dosa-dosa
maneh teja, noe matak kami ka maneh
16 ngadamĕl kitoe. 'Koe sabab eta, ^d sa-
koer noe ngahakan ka maneh, mĕngke
dihakan deui; djeung sakoer noe njoe-
soekĕr ka maneh, mĕngke laleumpang
kabeh, asoep ka pangdjarahan; ari noe
ngarampogan ka maneh, mĕngke di-
rampog deui, djeung sakoer noe ngara-
jahan ka maneh, koe kami mĕngke di-
17 selehkeun sina dirajah deui. 'Karana
maneh koe kami mĕngke disina djadi
waloeja, sarta raheut-raheut maneh koe
kami tangtoe ditjageurkeun, lahiran Pa-
nangeran; tina sabab ka maneh pada njĕ-
boet boeboewangan. Eta teh Sion, [tjena;]
18 taja noe miroseja ka dinja. 'Kijeu tim-
balan Pangeran: Masing njaho, ^e dibo-
jongna himah Jakoeb teja tangtoe koe
kami dibalikkeun, sarta kami tangtoe
ngawĕlasan ka pangtjittinganana; ari
dajeuh mĕngke didjĕlĕgkeun deui dina
loehoer pasirna, djeung karaton piba-
19 ngoeneun deui sabijasana. 'Sarta eusi
dajeuh pika-loewareun pamoedji-soekoer
djeung sowara soekan-soekan; toer kami
bakal ngalobakeun ka maranehanana,
moal pisoedaeun; djeung kami bakal
ngahormat ka maranehanana, moal djadi
20 hina. 'Ari anak-anakna pidjadieun tjara
ka toekang-toekang, djeung padjĕmoe-
hanana bakal ditĕtĕpkeun di pajoeneun
kami, sarta kami bakal njiksa ka saka-
beh noe nganijaja ka maranehanana.
21 'Djeung piajaeun gĕgĕdenna ti pĕlĕbah
maranehanana; estoe noe njangking ka-
wasa ka maranehanana pibidjileun ti
tĕngah maranehanana; nja eta koe kami
bakal disina ngadeuheus, estoe pimarĕ-
keun ka kami; karana saha teja noe pi-
kawawaeun marĕk ka kami? lahiran
22 Pangeran. 'Sarta ^f maraneh bakal oemat
kami, ari kami bakal Allah maraneh.

^a p. 10: 19; 15: 18. ^b p. 22: 20; Njanj. 1: 8, 19.
^c p. 2: 19. ^d Jĕs. 33: 1. ^e p. 29: 14. ^f p. 24: 7; 31: 1.

23 ^a Masing njaho, angin riboet ti Pangeran, tĕgĕs wĕrana, geus bidjil; nja angin riboet tarik, moentir kana hoeloe djalma daroraka. 'Bĕndoe Pangeran noe leuwih bangĕt teh moal moendoer, ari tatjan parantos andjeunna ngalampahkeun djeung ngaboektikeun pangĕrsa-keun manahna; dina ahir djaman maraneh tangtoe tĕgĕs ka dinja. ^a p. 23:19.

PASAL 31.

Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami pidjoemĕnĕgeun Allah sakabeh bangsa Israil, sarta eta bakal oemat kami. 'Kijeu timbalan Pangeran: Ari oemat noe ngarĕdjat tina pĕdang, geus manggih sih-koernija di tĕgal lĕga; nja eta Israil, basa kami angkat, ngasoepkeun eta kana reureuh. 'Pangeran nembongan ka kaola ti noe djaoeh; [lahirna]: Kami asih ka maneh, nja asih langgĕng; pedah kitoe maneh koe kami geus ditarik koe kahemanan. 'Eh, parawan Israil! maneh koe kami mĕngke didjĕlĕgkeun deui, tangtoe pingadĕgeun deui; maneh pimidangeun deui, ^a make tĕrĕbang maneh, bari ka loewar ngigĕl soeka-soeka. 'Maneh pinjjeuneun deui ^b kĕbon anggoer di goenoeng-goenoeng Samaria; ahli ngĕbon bakal marĕlak, sarta pikapoeloekkeun boewahna. 'Karana pidatangeun mangsa, harita noe ngadjaga di pigoenoengan Epraim bakal njarĕloek kijeu: Geura darangdan; ^c hajoe, oerang indit ka Sion, ngadeuheus ka Pangeran, Allah oerang! 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Geura pada sĕnggak koe hal Jakoeb, bari masing boengah; geura pada soerak koe loeloegoe bangsa! Geura maroedji masing tarik, bari oendjoekan kijeu: Noen Pangeran! moegi njalamĕtkeun oemat andjeun, sassa Israil. 'Masing njaho, eta koe kami rek didaratangkeun ^d ti tanah kaler, sarta dikoempolkeun ti sisi-sisi boemi; pĕlĕbah maranehanana piajaeun noe lolong reudjeung noe ngempor, aja noe reuneuh sarta noe ngadjoeroe sarerejana; ngalijoed rosa, pada moelang ka dijeu. 'Daratangna ^e bari tjeurik, sarta bari pada noenoehoen; ^f koe kami tangtoe ditaroejoen, diarinoemkeun ka waloengan tjai, nJORANG djalan rata, sarta moal aja noe titadjong dina djalan eta; karena

kami teh rama Israil, sarta Epraim teh ^g poetra kami noe tjikal. ^a 2 Moesa 15:20. ^b Jĕs. 65:21. ^c Mik. 4:2. ^d p. 3:18. ^e p. 50:4. ^f Jĕs. 49:10, 11. ^g 2 Moesa 4:22.

10 Eh bangsa-bangsa! darengekeun ijeu pangandika Pangeran, sarta oewar-aerkeun di poelo-poelo noe djaraoeh, kijeu nja pok: Anoe mantjawoerakeun Israil teja kĕrsa ngoempolkeun inja, sarta tangtoe diraksa, sapĕrti toekang ngangon ngaraksa ingon-ingonna. 'Karana Pangeran ngaleupaskeun Jakoeb, ^a didjait ti leungeun anoe bĕdas ti batan manehanana. 'Sarta pidaratangeun bari sĕsĕnggakan di ĕnggon loehoer Sion, ngaleut kana kamoerahan Pangeran, moerogandoem, moeroe anggoer djeung moeroe minjak, kitoe deui moeroe anak domba djeung anak sapi; ari njawana pidjadieun ^b sapĕrti kĕbon beunang njai-an, sarta ka-hareupna moal soesah-soesah deui. 'Mangsa harita landjang pi-boengaheun sarta ngarigĕl, kitoe deui djalma boedjang djalma kolot sarerejana; karena ^c kaprihatinanana koe kami rek disalin koe kaĕtohan, sarta maranehanana koe kami rek dililipoer, djeung diboehoengah, disirnakeun kasoehanana. 'Samalah njawa panghoeloe-panghoeloe koe kami rek disĕgĕrkeun koe minjak, sarta oemat kami bakal sareubeuh koe kamoerahan kami, lahiran Pangeran. ^a Jĕs. 49:24, 25; 59:20. ^b Jĕs. 58:11. ^c Djab. 30:12.

15 Kijeu timbalan Pangeran: ^a Di nagara Ramah kadenge sowara, djĕdjĕritan, tjeurik angĕt kabina-bina; Rahel njeung-tjeurikan anak-anakna, sarta teu daekeun dioepahan hal anakna, sababna geus teu aja. 'Kijeu timbalan Pangeran: Geura tjandĕt sowara maneh, oelah tjeurik; kitoe deui mata maneh, oelah ngoetjoer tji-panon; karena pagawean maneh aja pigandjaraneunana, lahiran Pangeran; sarta eta tangtoe maroelang ti tanah moesoh. 'Ari anak-intjoe maneh aja arĕp-arĕpeunana, lahiran Pangeran; karena tangtoe anak teh pimaroelangeun ka wĕwĕngkĕranana. 'Kami geus ngadangoe pisan omong Epraim mĕlas-mĕlis: Andjeun geus mĕpĕrih ka koering; jaktos koering teh dipĕpĕrih sapĕrtos anak sapi anoe tatjan diadjar. ^b Moegi koering sina tobat, tinangtos

koering teh tobat; karantĕn nja andjeun
 19 Pangeran, Allah koering! 'Salĕrsna sang-
 geus koering tobat, ^c koering teh kadoe-
 hoeng; sarĕng sanggeus koering boedi-
 roemasa, koering teh nĕpakan poehoe
 pingping; koering teh era nja wirang,
^d sabab njandang kahinaĕn koering keur
 20 ngora. 'Naha Epraim teh lain poetra
 noe koe kami dipikaĕdjen? lain boedak
 noe dipikarĕsĕp? Karana nadjan kami
 geus rĕmĕn ngandika tega ka dinja,
 kami masih emoet keneh bae ka dinja;
 pedah kitoe ^e manah kami koemĕrĕtĕg
 koe karana Epraim; geus tangtoe kami
 ngawĕlasan ka dinja, lahiran Pangeran.

^a Mat. 2:18. ^b Njanj. 5:21. ^c Jĕh. 21:12.

^d Aj. 13:26. ^e Jĕs. 63:15.

21 Geura nangtoengkeun tjalĕtjĕr-tjalĕ-
 tjĕr pikeun maneh; koedoe masangkeun
 taloetog-taloetog pikeun maneh; hate
 maneh bĕnĕrkeun ka djalan gĕde, dja-
 lan noe kasorang koe maneh teja; geura
 balik, parawan Israil! geura balik ka
 22 ijeu nagara-nagara maneh. 'Eh, ^a anak
 moengkiran! sabaraha pililaeunana deui
 maneh nja rek koekoerilingan? karana
 Pangeran di boemi ngadjadikeun noe
 anjar: hidji awewe bakal ngalingkoe-
 ngan ka hidji lalaki. ^a p. 49:4.

23 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-bal-
 lad, Allah Israil: Mĕngke padanjĕboet deui
 babasan kijeu di tanah Joeda sarta di
 nagara-nagara, dimana ^a dibojongna
 teja koe kami geus dibalikkeun: Eh,
^b ĕnggon kabĕnĕran, goenoeng kasoe-
 tjian! Pangeran moegi ngabĕrkahan ka
 24 maneh. 'Sarta Joeda djeung sakabeh
 nagarana pimaratoeheun sarejana dina
 eta tanah, ahli tani djeung noe sok
 25 oedar-idĕr njoĕ ingon-ingon. 'Karana
^c njawa noe mopo koe kami rek disĕ-
 gĕran, djeung sakoer njawa noe soesah
 26 koe kami rek ditjoekoepan. 'Eukeur ki-
 toe kaola teh njaring, braj nendjo; ari sa-
 sarean kaola teh ngeunah pisan. 'Masing
 27 njaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pa-
 ngeran, didinja imah Israil djeung imah
 Joeda koe kami rek disĕbaran binih
 28 manoesa djeung binih sasatoan. 'Ari geus
 kitoe, sakoemaha kami bareto ngadjaga
 ka darinja ^d baris ngaraboet djeung baris
 ngababoet, baris noempoer djeung baris
 ngagĕmpoer, sarta baris njilakakeun te-
 ja, nja kitoe kami mĕngke ngadjaga ka

darinja baris ngadĕgkeun djeung baris
 29 mĕlak, lahiran Pangeran. 'Dina mangsa
 eta moal njarĕboet deui: ^e Bapa ngaha-
 kan boewah anggoer noe haseum, ari
 30 hoentoe anakna palaoer. 'Ēnjana mah
^f djalma pipaeheunana tina kadorakaĕn
 sorangan; oenggal-oenggal manoesa noe
 ngahakan boewah anggoer noe haseum,
 nja eta noe pipaoereun hoentoena.

^a p. 32:44. ^b p. 50:7. ^c Mat. 11:28. ^d p. 1:10.

^e Jĕh. 18:2. ^f Jĕh. 18:20.

31 Masing njaho, ^a pidatangeun mangsa,
 lahiran Pangeran, didinja kami bakal
 ngadamĕl pĕrdjangdjian anjar ka anak-
 intjoe Israil, sarta ka anak-intjoe Joeda;
 32 'lain sapĕrti pĕrdjangdjian beunang kami
 ngadamĕl ka karoehoenna, keur mang-
 sa koe kami ditjĕkĕl leungeunna, dika-
 loewarkeun ti tanah Mĕsir teja; ari eta
 pĕrdjangdjian kami koe maranehanana
 geus dirobahkeun, sanadjan kami teh
 33 tjarogena, lahiran Pangeran. 'Ēnjana mah
 ari pĕrdjangdjian, noe rek didamĕl koe
 kami ka anak-intjoe Israil, sanggeusna
 mangsa eta teh, nja kijeu, lahiran Pange-
 ran: kami rek ngalelerkeun toret kami
 ka djĕro batinna, sarta rek ditoeliskeun
 koe kami dina hatena; ^b ari kami teh
 bakal Allahna, dĕmi eta bakal oemat
 kami. 'Sarta maranehanana moal silih-
 pagahan deui batoer pada batoer, atawa
 doeloer pada doeloer, noe kijeu pokna:
 Koedoe sing nganjahokeun ka Pange-
 ran! ^c karana sakabeh bakal pada ngan-
 jahokeun ka kami teh, nja noe leutik,
 nja noe gĕde, lahiran Pangeran; ^d ka-
 rana kami bakal ngahampoera kana
 kadorakaĕnana, sarta dosa-dosana hamo
 35 diingĕt-ingĕt deui koe kami teh. 'Kijeu
 timbalan Pangeran, ^e noe maparin pa-
 non-poĕ keur tjahja ti beurang, kitoe
 deui pikoekoeh boelan djeung bentang-
 bentang keur tjahja ti peuting, anoe
 ngaroesoehkeun laoet, wani ngagoeroeh
 ombakna: ^f Pangeran sawadya-balad,
 36 kitoe djĕnĕnganana. 'Oepama ^g eta pi-
 koekoeh teja datang ka moesna ti pa-
 joeneun kami mah, lahiran Pangeran,
 toeroenan Israil ge tangtoe eureun tina
 djadi bangsa di pajoeneun kami sapa-
 37 pandjangna. 'Kijeu timbalan Pangeran:
 Oepama langit di loehoer beunang dioe-
 koer, sarta padĕmen boemi di handap
 beunang didongdon mah, eta kami ge

tangtoe mitjeun sakabeh toeroenan Israil tina sakabeh lampahna, lahiran Pangeran. 'Masingnjaho, pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran, didinja ijeu nagara bakal didjëlégkeun deui baris ka Pangeran, ti sëmët papanggoengan Hananel tēpi ka lawang Djoeroe. 'Bras deui tali oekoer teh tjépët-mënër ka lëbah pasir Gareb, seug mngkol ka Goat. 'Sarta eta salëbak kabeh, ^h ñnggon bangke reudjeung lëboe, kitoe deui sakabeh lahan tēpi ka tji Kidron, tēpi ka djoeroe lawang Koeda sabeulah ti wetan, pisoetjieuun baris ka Pangeran; moal aja deui noe diraboet, soemawonna moen ditoempoe, salalanggëgna.

a Ibr. 8: 8-12.

b p. 24: 7; 30: 22. *c* Jës. 54: 13; 1 Joh. 2: 27.

d p. 33: 8; Roem 11: 27. *e* Djab. 136: 7-9.

f p. 32: 18. *g* p. 33: 20. *h* p. 19: 6, 12.

PASAL 32.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jërmia ti Pangeran, mangsa kaspaoeloh taoenna Sidkia teja djoemëñng radja Joeda, mënëran kadalapanwëlas taoenna djoemëñng Nëboekadnesar. 'Ari ^a mangsa eta balad radja Baboel keur ngëpoeng Jëroesalem, sarta nabi Jërmia geus ditoetoe ^b dina boeroean pandjara, noe di gëdong radja Joeda. 'Ditoetoe ^c dina di dinja koe Sidkia, radja Joeda, saोजना: Na koe naon maneh sok ngawëdjang, omong maneh: Kijeu timbalan Pangeran: ^c Masingnjaho, ijeu nagara koe kami rek diselehkeun ka leungeun radja Baboel; tangtoe beunang koe eta; 'djeung ^d Sidkia, radja Joeda, moal loepoet ti leungeun oerang Kasdim; geus poegoeh ñngke diselehkeun ka leungeun radja Baboel, sarta bakal omong-omongan djeung eta biwir pada biwir, djeung panonna bakal patendjo-tendjo djeung panon eta; 'malah Sidkia bakal diiringkeun ka Baboel, sarta di dinja piajaeunana, tēpi ka dilajad koe kami, lahiran Pangeran; karena maraneh mërangan ka oerang Kasdim teh moal loeloes? ^a 2 Radj. 25: 1, 2.

b Néh. 3: 25. *c* p. 21: 7. *d* p. 34: 3.

⁶ Tidinja Jërmia njaoer: Kaoela didatangan pangandika Pangeran, pangan-dikana: 'Masing nganjahokeun, maneh ñngke didatangan Hanamel, anak Saloem, anoe paman maneh, ngomong kijeu: Beuli koe kakang lahan kaoela, noe aja di ^a Anatot; karena nja kakang noe

boga ^b hoekoem nëboes, wadjib dibeu-li. ⁸ 'Geus kitoe Hanamel, anak paman kaoela, datang ka kaoela, tēroes sapa-ngandika Pangeran; datangna ka boeroean pandjara teja; ari omongna ka kaoela: Moegi kakang ngagaleuh lahan koering, noe aja di Anatot, tanah Binyamin teja; karena nja kakang noe kagoengan hoekoem waris, sarëng nja kakang noe wadjib nëboes; mangga galeuh koe kakang. Geus tetela kaoela, jen nja eta pangandika Pangeran teja. ⁹ 'Prak kaoela ti Hanamel, anak paman kaoela, meuli eta lahan, noe aja di Anatot, bari seug ^c nimbang oewangna, toedjoeuh wëlas sekel perak, dibikeun ka dinja. 'Ari soeratna koe kaoela ditanda, sarta ditjap sakali, bari kaoela njaksikeun; ari oewangna koe kaoela ditimbang dina taradjoe. 'Top kaoela njokot eta soerat djoewal-beuli, anoe beunang ngëtjap noeroetkeun timbalan djeung pikoekoeh teja, kitoe deui njokot ¹² soerat moeka; 'sok soerat djoewal-beuli teh koe kaoela dibikeun ka ^d Baroek, poetra Neria, anoe poetra Mahseja, di hareupeun Hanamel, anak paman kaoela, djeung di hareupeun saksi, noe geus pada nanda dina eta soerat djoewal-beuli; sarta di hareupeun sakabeh oerang Jahoedi, noe keur darijoeuk dina boeroean ¹³ pandjara teja; 'bari kaoela nitah ka Baroek, kasaksian koe sadajana, ari omong ¹⁴ kaoela: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: 'Tjokot koe maneh ijeu soerat, nja eta ijeu soerat djoewal-beuli, tégës noe beunang ngëtjap, reudjeung ijeu soerat noe moeka; toeloej asoepkeun ka hidji wadah sipat taneuh, ¹⁵ sina pada tëtép lila katjida. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh: Mëngke dina ijeu tanah tangtoe djaroewal-beuli deui imah, djeung lahan, sarta këbon anggoer. ^a p. 1: 1.

b 3 Moesa 25: 25. *c* 1 Moesa 23: 16. *d* p. 36: 4.

¹⁶ Sanggeusna eta soerat djoewal-beuli koe kaoela dibikeun ka Baroek poetra Neria teja, toeloej kaoela nëñëda ka ¹⁷ Pangeran, kijeu panëda kaoela: 'Noen, Goesti Pangeran! nja andjeun ^a noe ngadamël langit sarëng boemi, koe kawasa andjeun noe agoeng, sarëng koe panangan andjeun noe njodor; mënggahing di andjeun mah naon-naon oge ^b taja

18 noe pimoestahileun. 'Andjeun midamĕl kaasih^c ka djalma reboe-reboe, sarĕng malĕs kadorakaän bapa-bapa kana lahoenan anak-anakna di pĕngkĕreunana; Allah noe langkoeng agoeng, noe langkoeng kawasa, ^d Pangeran sawadya-balad, kitoe padjĕnĕnganana; 'langkoeng agoeng ^e nja tarekah, langkoeng rosa nja dadamĕlan; ^f ari sotja andjeun beunta ka sadajana djalan anak Adam, kĕrsa maparin ka hidji-hidji djalma noemoetkeun djalanna, koemaha bae ^g boewah

20 pagaweanana. 'Nja andjeun ^h noe ngadamĕl tanda sarĕng moedjidjat di tanah Mĕsir teja, dongkap ka dintĕn ijeu, nja ka Israil, nja ka manoesa [sanĕs]; sarawoeh andjeun geus ngamashoerkeun padjĕnĕngan andjeun, sakoemaha noe

21 boekti dangĕt ajeuna. 'Samalah andjeun ngaloewarkeun oemat andjeun Israil ti tanah Mĕsir, ⁱ nganggo tanda sarĕng moedjidjat, nganggo panangan kawasa sarĕng asta noe njodor, toer nganggo

22 panjingsijeunan bangĕt pisan. 'Ladjĕng koe andjeun eta dipaparin tanah ijeu, noe koe andjeun didjangdjikeun ka karohoenna ^j nganggo soempah, bade dipaparinkeun ka maranehanana teja, nja tanah anoe labar-leber tji-soesoe sarĕng

23 madoe. 'Tidinja arasoep, bari ladjĕng tanah teh dimilik; nanging teu naroe-roet ka timbalan andjeun, sarĕng teu ngalakonan toret andjeun; sadajana noe koe andjeun ditimbalkeun ka maranehanana soepaja dilampahkeun teja, taja pisan anoe dilampahkeun, noe mawi maranehanana koe andjeun dipanggihkeun

24 sarĕng ijeu saniskantĕn katjilakaän. 'Sajaktosna, bentengna geus darongkap ka ijeu nagara, bade dibeunangkeun; sarĕng ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim anoe pada mĕrangan ka dinja, tina sabab pĕdang, sarĕng langlajouseun, sarawoeh pagĕboeg; ari noe koe andjeun diandikakeun teja geus tinĕkanan; toeh geuning, koe andjeun katingali.

25 'Doepi andjeun, noen Goesti Pangeran! timbalan andjeun ka koering teja: Beuli koe maneh eta lahan koe doewit, sarta saksikeun; padahal ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim. *a* p. 27:5. *b* Loek. 1:37. *c* 2 Moesa 34:7.

d p. 10:16. *e* Jĕs. 28:29. *f* p. 16:17. *g* p. 21:14.

h Djab. 78:43. *i* 5 Moesa 4:34. *j* p. 11:5.

26 Geus kitoe Jĕrmia didatangan pangan-

27 dika Pangeran, kijeu pangandikana: 'Masing njaho, kami teh Pangeran, ^a Allah saniskara daging; naha di kami aja naonnaon noe pimoestahileun? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, ^b ijeu nagara koe kami diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim, djeung ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel; tangtoe beunang koe eta. 'Sarta oerang Kasdim, noe keur mĕrangan ka ijeu nagara, bakal arasoep, seug ijeu nagara ^c koe eta disoendoet koe seuneu; ari sagala imah, ^d ĕnggon maranehanana ngaroekoes dina hateup-hateupna ka Baäl, bari njaritjikeun koerban inoeman adjang aällahan, ^e sangkan ngabĕndoe-

30 keun kami teja, tangtoe kahoeroe. 'Karana oerang Israil djeung oerang Joeda ti ngongorana woengkoel marigawe noe goreng bae di pajoeneun kami; estoe oerang Israil teh woengkoel njarijeun pibĕndoeun kami bae koe djidjijeunan

31 leungeunna, lahiran Pangeran. 'Karana ijeu nagara ngan matak bĕndoe kami, ngan matak wĕra kami bae ti poĕan diadĕgkeunana tĕpi ka poĕ ajeuna, soepaja koe kami disingkirkeun ti pajoe-

32 neun kami; 'tina sakabeh kagorengan oerang Israil djeung oerang Joeda, noe koe eta dilalampahkeun, sangkan ngabĕndoekeun kami, nja djalma noe reja, radja-radjana, kapala-kapalana, panghoeloe-panghoeloenana djeung nabi-nabina, oerang Joeda djeung priboemi Jĕ-

33 roesalem. 'Ari ^f njanghareupna ka kami koe poendoek, lain koe beungeut; sanadjan kami ngawoeroek ka darinja, ^g nja ngawoeroek teh ti saban isoek-isoek, teu ngadareng, teu narimaeun pamĕpĕrih.

34 'Anggoer ^h seg pada neundeun kanistanana di djĕro gĕdong anoe katĕlah koe djĕnĕngan kami, matak gĕdong teh dina-

35 djiskeun. 'Djeung ⁱ njarijeun sakoer pamoedjaän Baäl, noe di lĕbak anak Hinom, baris njeurangkeun anakna lalakiawewe kana seuneu adjang si Molek; anoe teu ditimbalkeun koe kami ka darinja, malah kami taja manah-manah atjan miwarang ngalampahkeun kagiroekan kitoe teh; anoe matak Joeda teh djadi dosa. *a* 4 Moesa 16:22. *b* p. 34:2. *c* p. 21:10.

d p. 19:13. *e* p. 25:7. *f* p. 2:27. *g* p. 7:13, 28.

h p. 7:30. *i* p. 7:31; 19:5.

36 Dĕmi ajeuna, koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, hal ijeu nagara, noe koe maraneh diomongkeun jen diselehkeun ka leungeun radja Baboel, koe lantaran pĕdang, koe lantaran langlajouseun, djeung koe lantaran pagĕboeg teja: 'Masing nganjahokeun, ^a djalmana koe kami mĕngke dikoempoelkeun ti sakabeh tanah ajana koe kami diboewang dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung dina sadjĕro kami wĕra, sarta dina sadjĕro kami sewot katjida; malah rek diparoelangkeun ka ijeu ĕnggon, bari toeloj disina matoeh sarta

37 sĕnang ati. 'Ari geus kitoe ^b eta bakal oemat kami, djeung kami bakal Allah

38 maranehanana. 'Sarta ^c eta teh koe kami rek dipaparin hate hidji, djalan hidji, soepaja sarijeuneun koe kami sapandangna, matak djamoega dirina djeung

39 anak-anakna pandeurieunana. 'Sarta ^d kami bakal ngadamĕl pĕrdjangdjian langgĕng ka maranehanana, jen kami teh moal njingkah ti toekangeunana, moal liren midamĕl kahadean ka maranehanana; djeung kami di djĕro hatena rek maparin sijeun koe kami, soepajana

40 oelah njingkir ti kami. 'Ari noe matak kami bakal midamĕl kahadean ka darinja, ^e bawaning mikaĕtoh; sarta koe kami ^f tangtoe dipĕlak dina ijeu tanah kalawan satoehoe, tĕroes reudjeung manah kami, sarta tĕroes reudjeung njawa

41 kami. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha kami ka ijeu bangsa geus ngadatangkeun sakabeh katjilakaĕn noe sakitoe bangĕtna, nja kitoe kami mĕngke ngadatangkeun deui ka darinja eta sakabeh kabagdjaĕn, noe koe kami geus

42 didjangdjikeun ka darinja. 'Sarta mĕngke tangtoe djaroewal-beuli deui lahan dina ijeu tanah, ^g noe koe maraneh diomongkeun soewoeng, taja manoesa djeung sasatoan, djeung diselehkeun

43 ka oerang Kasdim teja. 'Mĕngke djalma djaroewal-beuli deui lahan koe doewit, sarta soeratna ditanda, bari ditjap, djeung make njaksikeun, di tanah Binyamin, djeung di sakoeriling Jĕroesalem, sarta di sakoer nagara Joeda, kitoe deui di sakoer nagara pigoenongan, djeung di sakoer nagara tanah handap, sarta di sakoer nagara tanah kidoel; ^h karana dibojongna teja koe

kami tangtoe dibalikkeun, lahiran Pangeran.

a p. 23: 3. *b* p. 30: 22. *c* Jĕh. 11: 19.

d p. 31: 31. *e* Jĕs. 62: 5. *f* p. 24: 6. *g* p. 33: 10.

h p. 33: 7.

PASAL 33.

Ari geus kitoe, kadoewa-kalina aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia, sabot Jĕrmia ^a keur ditoetoepekeneh dina boeroean pandjara teja; pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, noe ngadamĕl eta; tĕgĕs Pangeran, noe ngadjadikeun eta sarta ditĕtĕpkeunana; Pangeran djĕnĕngnanana: 'Koedoe sasambat ka kami, tangtoe maneh koe kami diwalon, djeung kami ka maneh bakal nganjatakeun pĕrkara araheng nja katoetoepepan, noe

2 teu kanjahoan koe maneh. 'Karana kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil, hal imah-imah ijeu nagara, djeung hal gĕdong-gĕdong radja-radja Joeda, ^b noe dibalongkar mĕgatan benteng-benteng

3 djeung mĕgatan pĕdang teja: 'Daratangna sĕdja mĕrangan ka oerang Kasdim, tapi ngan matak parinoeh ĕnggonna koe majit manoesa, noe koe kami disabĕtan dina sadjĕro kami bĕndoe, djeung dina sadjĕro kami wĕra, sarta sapedah kami

4 ^c meungpeunan pameunteu kami ka ijeu nagara, tina hal sakabeh kagorengan djalmana. 'Masing njaho, koe kami eta mĕngke ^d disina djadi waloeja datang ka tjageurna; tangtoe maranehanana koe kami ditjageurkeun; malah kami rek moekakeun keur maranehanana kadjĕmbaraning kasĕnangan djeung kajaktian.

5 'Sarta ^e dibojongna Joeda djeung dibojongna Israil teja tangtoe koe kami dibalikkeun; malah koe kami rek didjĕlĕgkeun sapĕrti barangmimiti. 'Sarta kami bakal ngabĕrĕsihan ka maranehanana, dileungitkeun sakabeh kadorakanana, anoe djadi matak darosa ka kami; ^f djeung kami bakal ngahampoera kana sakabeh kadorakaĕnana, anoe djadi matak darosa ka kami, sarta noe matak

6 pada masijat ka kami. 'Djeung ijeu nagara ka kami tangtoe matak mashoer, matak kaĕtohan, matak ngadjadikeun poedji sarta kamoeljaĕn di sakabeh bangsa noe aja di boemi, ana eta bangsa ngadareng bedja sagala kahadean, noe koe kami didamĕl ka eusi ijeu nagara; sarta bakal pada reuwas djeung soemĕblak tina sagala kahadean djeung tina

sagala kasenangan, noe koe kami dida-
 10 mël ka dinja. 'Kijeu timbalan Pangeran:
 Dina ijeu enggon, ^g noe koe maraneh
 diomongkeun tarikolot, taja manoesa,
 taja sasatoan, nja eta di nagara-nagara
 Joeda djeung di loeloeroeng-loeloeroeng
 Jĕroesalem, anoe sarowoeng, taja ma-
 11 noesa, taja priboemi, djeung taja sasa-
 toan teja, ^h mĕngke kadenge deui 'sora
 kaätohan djeung sora kaboengahan, sora
 panganten lalaki djeung sora panganten
 awewe, sora noe njarĕboet kijeu: ⁱ Geura
 halatoer noehoen ka Pangeran sawadya-
 balad, sabab Pangeran teh moerah, sa-
 bab langgĕng kaäsihanana, [kitoe deui
 sora] noe ngalanteurkeun pikoerbaneun
 pamoedji ka gĕdong Pangeran. Karana
 dibojongna eusi tanah teja tangtoe koe
 kami dibalikkeun, sapĕrti barangmimiti,
 12 timbalan Pangeran. 'Kijeu timbalan Pa-
 ngeran sawadya-balad: Dina ijeu enggon,
 anoe tarikolot, taja manoesa, taja sasa-
 toan, sarta di sakabeh nagarana, pia-
 jaeun pangangonan, geusan taroekang
 13 ngangon majakkeun ingon-ingon. 'Di
 sakoer nagara pigoenoengan, di sakoer
 nagara tanah handap, djeung di sakoer
 nagara tanah kidoel, kitoe deui di tanah
 Binyamin, di sakoeriling Jĕroesalem
 sarta di sakoer nagara Joeda, mĕngke
 ingon-ingon ^j pinjorangeun deui ka han-
 dapeun leungeun noe milangan, soer tim-
 balan Pangeran. *a p. 32: 2. b Jĕs. 22: 10.*
c 5 Moesa 31: 17. d p. 30: 17. e p. 29: 14. f p. 31: 34;
Jĕh. 36: 25. g p. 32: 43. h p. 7: 34. i f'jab. 106: 1.
j 3 Moesa 27: 32.

14 Masing njaho, pidatangeun mangsa,
 lahiran Pangeran, ^a harita kami tangtoe
 ngaboektikeun pangandika noe matak
 ngeunah, noe koe kami diandikakeun ka
 anak-intjoe Israil djeung ka anak-intjoe
 15 Joeda teja. 'Dina mangsa eta, djeung
 dina waktōe eta, ^b kami bakal ngabi-
 djilkeun pikeun Dawoed hidji Siroeng
 anoe bĕnĕr; nja eta bakal ngalampah-
 keun kaädilan djeung kabĕnĕran di
 16 boemi. 'Dina mangsa eta Joeda tangtoe
 disalamĕtkeun, djeung Jĕroesalem pi-
 ngĕnggoneun sĕnang ati; ^c sarta kijeu
 pingaraneunana noe bakal disĕboet: Pa-
 17 ngeran kabĕnĕran oerang. 'Karana kijeu
 timbalan Pangeran: Dawoed teh moal
 pikapĕnggĕleun djalma dijoek dina korsi
 18 karadjaän anak-intjoe Israil. 'Kitoe deui

panghoeloe bangsa Lewi teh moal pika-
 pĕnggĕleun djalma ti pajoeneun kami,
 noe ngahatoerkeun koerban doeroekan,
 djeung ngadoeroek koerban kadaharan,
 sarta mĕtakeun koerban peuntjitan, sa-
 19 papandjangna. 'Aja deui pangandika Pa-
 ngeran ka Jĕrmia, pangandikana: 'Kijeu
 20 timbalan Pangeran: ^d Oepama maraneh
 bisa ngarobahkeun pĕrdjangdjian kami
 hal beurang, djeung pĕrdjangdjian kami
 hal peuting, datang ka taja beurang taja
 21 peuting dina waktoena mah, 'eta pĕr-
 djangdjian kami ka Dawoed, abdi kami
 teja ge, tangtoe barobah, wani teu bo-
 gaeun toeroenan ngaradjaän dina kor-
 sina; ari bangsa Lewi, panghoeloe-pang-
 hoeloe noe poerah ngabakti ka kami
 22 teja, pon kitoe keneh. 'Sakoemaha balad
 langit, noe teu beunang dibilang, djeung
 keusik laoet, noe teu beunang ditakĕr,
 nja kitoe kami mĕngke ngalobakeun
 toeroenan Dawoed, abdi kami, djeung
 toeroenan bangsa Lewi, noe poerah nga-
 23 bakti ka kami. 'Djeung aja deui pangan-
 dika Pangeran ka Jĕrmia, kijeu pangan-
 24 dikana: 'Naha maneh tĕrang dina
 omongan ijeu djalma-djalma, noe kijeu
 pokna: Ari noe doewa bangsa, beunang
 milih Pangeran teja, koe andjeunna geus
 dipitjeun? Noe kitoe ngagogoreng ka
 oemat kami, nangtoekeun oemat teh teu
 25 pitĕtĕpeun djadi bangsa. 'Kijeu timbalan
 Pangeran: Oepama teu tĕtĕp pĕrdjang-
 djian kami hal beurang djeung peuting,
 sarta pikoekoeh langit djeung boemi koe
 26 kami teu ditangtoekeun mah, 'eta kami
 ge tangtoe mitjeun toeroenan Jakoeb
 djeung toeroenan Dawoed, abdi kami,
 teu njandak deui ti toeroenanana keur
 marentah ka toeroenan Ibrahim, Ishak
 djeung Jakoeb; ĕnjana mah dibojongna
 teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sarta
 kami tangtoe ngawĕlasan ka maraneha-
 nana. *a p. 29: 10. b p. 23: 5, 6. c Jĕh. 48: 35.*
d p. 31: 36.

PASAL 34.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun
 ka Jĕrmia ti Pangeran, ^a mangsa Nĕ-
 boekadnesar, radja Baboel, djeung sa-
 baladna, barĕng sakabeh karadjaän boe-
 mi, noe di bawah parentahna, sarta
 sakabeh bangsa-bangsa, keur pada mĕra-
 ngan ka Jĕroesalem djeung ka sakabeh

2 nagarana; ari pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Maneh geura leumpang, bedjakeun ka Sidkia, radja Joeda, ari piomongeun maneh ka dinja: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, ^b ijeu nagara koe kami ěngke diselehkeun ka leungeun radja Baboel; tangtoe koe eta dihoeroe koe

3 seuneu. 'Sarta ^c maneh moal loepoet ti leungeunna; geus poegoeh ditangkĕp, diselehkeun ka leungeunna; ari panon maneh bakal patendjo-tendjo djeung panon radja Baboel, sarta eta bakal omong-omongan djeung maneh biwir pada biwir, toer maneh pileumpangeun ka Baboel. 'Tatapi maneh, Sidkia, radja Joeda!

4 dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran hal maneh: ^d Eta maneh moal paeh koe pĕdang;

5 'nja pipaehun teh kalawan kasĕnangan; ^e djeung sapĕrti karoehoen maneh, radja-radja noe ka toekang-toekang, anoe heulaeun maneh, sok dipangmeuleumkeun [seuseungitan], nja kitoe maneh ge koe rahajat bakal dipangmeuleumkeun, ^f bari aloek-aloekeun koe karana maneh: Adoeh, goesti! karana bedja bijeu teh pangandika kami, lahiran Pangeran. 'Prak koe nabi Jĕrmia sadajana pangandika noe tadi teja dioendjoekkeun ka Sidkia, radja

7 Joeda, di Jĕroesalem, 'keur balad radja Baboel mĕrangan ka Jĕroesalem, djeung ka sakoer nagara Joeda anoe masih kari, ka Lakis djeung ka Aseka; karana nagara Joeda ngan eta bae noe kari, nagara reugreug. ^a 2 Radj. 25: 1. ^b p. 21: 10; 32: 29. ^c p. 32: 4. ^d p. 38: 17. ^e 2 Bab. 16: 14. ^f p. 22: 18.

8 Ijeu teh pangandika, noe didatangeun ka Jĕrmia ti Pangeran, sanggeus radja Sidkia ngadamĕl pĕrdjangdjian reudjeung sakabeh djalma noe aja di Jĕroesalem, sĕdja ngoeuarkeun kamĕrdikaĕn di maranehanana. 'Nja eta hidji-hidji djalma bakal ngaleupaskeun boedakna lalaki djeung boedakna awewe, oerang Ibrani lalaki atawa oerang Ibrani awewe, sina pada mĕrdika; soepaja oelah aja noe ngoemawoelakeun doeloerna,

10 pada Jahoedi. 'Ari sakabeh kapala djeung djalma noe loba pada noeroet; geus pada mandjing pĕrdjangdjian, jen hidji-hidji djalma bakal ngaleupaskeun boedakna lalaki djeung boedakna awewe, sina pada

mĕrdika; soepaja oelah aja deui noe ngoemawoelakeun eta; pada noeroet, prak dilaleupaskeun. 'Tapi sanggeusna kitoe pada malik pikir; heug disina baralik deui boedak lalaki djeung boedak awewe, noe dilaleupaskeun sina mĕrdika teh, pek pada dikoemawoelakeun deui, didjijeun boedak lalaki djeung boedak awewe. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Jĕrmia ti Pangeran, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah Israil: Kami ngadamĕl pĕrdjangdjian ka karoehoen maraneh, keur mangsa eta koe kami dika-loewarkeun ti tanah Mĕsir, ti imah koemawoela teja, kijeu

14 oenina: 'Oenggal-oenggal toetoepe ^a toedjoeh taoen maraneh hidji-hidji djalma koedoe pada ngaleupaskeun doeloerna, sasama oerang Ibrani, anoe geus ngadjoewal diri ka maneh, sarta ngawoela ka maneh gĕnĕp taoen lilana; eta koe maneh leupaskeun, sina mĕrdika ti maneh; dĕmi karoehoen maraneh teu ngadarengge ka kami, teu njarondongkeun

15 tjeuli-tjeuli atjan. 'Ari maraneh teja mangsa ajeuna babalik, pada milampah noe bĕnĕr di pajoeneun kami, nja ngoeuarkeun kamĕrdikaĕn hidji-hidji djalma ka batoerna; malah maraneh njijeun pĕrdjangdjian di pajoeneun kami, di djĕro gĕdong ^b anoe katĕlah koe djĕnĕngan kami. 'Tatapi maraneh toeloer malik pikir, sarta pada nganistakeun kana djĕnĕngan kami, da koe maraneh disina baralik deui hidji-hidji djalma boedakna lalaki djeung boedakna awewe, noe koe maraneh dileupaskeun sina mĕrdika sasoeke-soekana teja; sarta koe maraneh pada dikoemawoelakeun deui, didjijeun boedak lalaki djeung boedak awewe ka maraneh. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Maraneh hanteu noeroet ka kami pĕrkara ngoeuarkeun kamĕrdikaĕn doeloer pada doeloer, batoer pada batoer teh; masing njaho, kami ajeuna ka maraneh ngoeuarkeun kamĕrdikaĕn, lahiran Pangeran, baris kana pĕdang, baris kana pagĕboeg, djeung baris kana langlajouseun; ^c sarta maraneh koe kami rek didjadikeun matak ngagidir ka sakabeh karadjaĕn noe

18 di boemi. 'Djeung deui eta djalma, noe pada ngarĕmpak pĕrdjangdjian kami, sakoer noe teu nĕtĕpkeun oenina eta

pĕrdjangdjan, beunangna njijeun di pa-
joeneun kami teh, koe kami rek didja-
dikeun sapĕrti anak sapi, noe koe mara-
nehanana dipotong doewa, bari njaro-
rang kana antara beunang motong teja;
19 'nja eta kapala-kapala Joeda, djeung
kapala-kapala Jĕroesalem, ponggawa-
ponggawa, panghoeloe-panghoeloe, sarta
sakabeh djalma eusi tanah, sakoer bae
noe njarorang kana antara eta anak sapi
20 beunang motong. 'Satĕgĕsna eta teh koe
kami rek diselehkeun ka leungeun moe-
soeh-moesoehna, djeung ka leungeun sa-
koer noe ngarah patina; ^a ari majitna
pidjadieun hakaneun manoeek awang-
awang, djeung hakaneun sasatoan boemi.
21 'Malah Sidkia, radja Joeda, barĕng ka-
pala-kapalana, koe kami rek diselehkeun
ka leungeun moesoeh-moesoehna, djeung
ka leungeun sakoer noe ngarah patina,
sarta ka leungeun balad radja Baboel,
22 ^e noe aloendoer ti maraneh. 'Masing
njaho, kami rek maparin timbalan, la-
hiran Pangeran, ^f nja eta djalma koe
kami rek disina balik deui ka ijeu nagara;
sarta bakal pada mĕrangan ka ijeu na-
gara, datang ka beunangna, bari toeloej
koe eta dihoeroe koe seuneu; djeung deui
nagara-nagara Joeda koe kami rek di-
djadikeun soewoeng, wani taja noe ngeu-
sian.

^a 2 Moesa 21: 2; 5 Moesa 15: 1, 12.
^b 2 Pab. 6: 33; p. 7: 10. ^c p. 15: 4; 24: 9.
^d p. 7: 33; 16: 4; 19: 7. ^e p. 37: 5, 7. ^f p. 37: 8.

PASAL 35.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun
ka Jĕrmia ti Pangeran, keur mangsa
Jojakim poetra Josia, radja Joeda; kijeu
2 pangandikana: 'Maneh geura leumpang
ka anak-intjoe Rekab; nja eta koe ma-
neh aradjak, seug alanteurkeun ka gĕ-
dong Pangeran, bawa asoep ka salah-
sahidji pondok, bari toeloej koe maneh
3 soegoehan anggoer. 'Bral kaoela ngang-
kir Jaāsanya, poetra Jĕrmia, anoe poetra
Habasinya, djeung saderek-saderekna,
barĕng sakabeh poetrana lalaki, tĕgĕs sa-
4 kabeh anak-poetoe Rekab; 'seug koe ka-
oela dialanteurkeun ka gĕdong Pangeran,
dibawa asoep ka pondok moerid Hanan
poetra Jigdajja, piwarangan Allah, anoe
dempet ka kamar kapala-kapala, sarta
lochoereun pondok Maāseja poetra Sa-
loem, poerah ngadjaga bangbaroeng.
5 'Tidinja anak-poetoe Rekab teh koe ka-

oela diambĕngan pinggan dieusi anggoer,
kitoe deui loemoer-loemoer, bari mitja-
toer ka darinja: Mangga ngalaleueut
6 anggoer! 'Ari djarawabna: Kaoela moal
ngarinoem anggoer; karana ^a Jonadab
poetra Rekab, karoehoen kaoela, geus
ngadawoeh ka kaoela, kijeu dawoehna:
Maraneh poma-poma oelah ngarinoem
anggoer, nja diri maraneh sarta djeung
anak-intjoe maraneh, salalangĕngna.
7 'Kitoe deui maraneh oelah njarijeunimah,
djeung oelah pĕpĕlakan, sarta oelah nja-
rijeun kĕbon anggoer, baroga oge oelah;
nja ngĕnggon teh koedoe marake himah
sapapandjangna; soepaja maraneh pan-
djang oemoer dina tanah maraneh
8 ngoembara. 'Ari kaoela pada noeroet
ka dawoehan Jonadab poetra Rekab,
karoehoen kaoela sadaja, saniskara noe
koe eta geus didawoehkeun ka kaoela;
teu ngarinoem anggoer saemoer-oe-
moer, boh diri kaoela, boh poen bodjo,
9 boh poen anak lalaki-awewe; 'sarta ka-
oela teu njarijeun imah geusan ngĕng-
gon; malah teu pisan garadoeh kĕbon
anggoer, atawa lahan, atawa pĕpĕlakan;
10 'satĕrangna kaoela ngĕnggon teh marake
himah; djadi kaoela pada noeroet, nga-
lampahkeun sakoemaha noe didawoeh-
keun ka kaoela koe Jonadab, karoehoen
11 kaoela sadaja teja. 'Dĕmi geus kitoe, ^b ba-
rang Nĕboekadnesar, radja Baboel, keur
di djalan ka ijeu tanah, pok kaoela nga-
romong: Hajoe, oerang leumpang, moe-
boes ka Jĕroesalem, tina sabab balad
oerang Kasdim, djeung tina sabab balad
oerang Sam; kitoe noe matak kaoela
tjaritjing di Jĕroesalem. ^a 2 Radj. 10: 15.

^b 2 Radj. 24: 1.

12 Ari geus kitoe aja deui pangandika Pa-
13 ngeran ka Jĕrmia, pangandikana: 'Kijeu
timbangan Pangeran sawadya-balad, Allah
Israil: Maneh geura leumpang; koedoe
mitjatoer ka oerang Joeda djeung ka
priboemi Jĕroesalem kijeu: Koemaha
maraneh moal narima pamĕpĕrih, soe-
paja noeroet ka pangandika kami? lahi-
14 ran Pangeran. 'Ari omongan Jonadab
anak Rekab, noe koe eta diparentahkeun
ka anak-intjoena, jen oelah nginoem
anggoer teja, geus ditĕtĕpkeun, da teu
ngarinoem anggoer tĕpi ka poĕ ajeuna;
karana pada noeroet ka parentah karoeh-
hoenna. Ari kami sabalikna ngandika

ka maraneh, ^a ti saban isoek-isoek nja ngandika, orokaja maraneh hanteu noeroet ka kami. 'Djeung deui kami miwarangan ka maraneh sakabeh abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, ^b ti saban isoek-isoek nja miwarang, bari nimbalan kijeu: ^c Geura tarobat, koedoe pada mitjeun djalan maraneh noe goreng, sarta haradekeun pagawean maraneh, djeung oelah noeroet ka aailahan, oelah dibarakti; ari kitoe mah maraneh tangtoe matoeh dina ijeu tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka maraneh djeung ka karoehoen maraneh; tatapi maraneh teu njarondongkeun tjeuli, soemawonna ngadarengge ka kami. 'Sapedah anak-intjoe Jonadab anak Rekab teh nētēpkeun parentah karoehoenna, noe koe eta diparentahkeun ka dinja teja, dēmi ijeu bangsa mah hanteu noeroet ka kami; ^d koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad, nja Allah Israil teh: Masing njaho, kami ka oerang Joeda djeung ka sakabeh priboemi Jērosalem rek ngadatangkeun ^e sakoer pitjilakaeun, noe koe kami geus diandikakeun hal maranehanana; ^f sapedah kami ngandika ka maranehanana, dēmi eta teu ngadarengge, sarta kami njaoer maranehanana, dēmi eta teu nembalan. 'Djeung deui Jērmia misaoer ka anak-poetoe Rekab teja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Sapedah maraneh noeroet ka parentah Jonadab, karoehoen maraneh, djeung ngarestoekeun sakabeh parentahna, sarta ngalampahkeun sakoemaha noe koe eta diparentahkeun ka maraneh teja, ^g koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil teh: Jonadab anak Rekab teh ^h moal pikapēnggēleun djalma marēk di pajoeneun kami, sapapandjangna.

^a p. 7: 13; 25: 3. ^b p. 26: 5; 29: 19. ^c p. 25: 3, 5. ^d p. 15: 4; 24: 9. ^e Jēs. 66: 4. ^f p. 33: 17.

PASAL 36.

Ari geus kitoe, mangsa kaopat taoenna Jojakim poeta Josia teja djoemēnēng radja Joeda, harita Jērmia didatangan ijeu pangandika ti Pangeran, kijeu pangandikana: 'Maneh geura njokot lambaran goeloengan, seug koe maneh dina eta ^a toeliskeun sakabeh pangandika, noe koe kami geus diandikakeun ka

maneh, hal Israil, djeung hal Joeda, sarta hal bangsa noe loba, ti watēs poēan kami ngandika ka maneh, ^b nja ti mangsa Josia teja, tēpi ka poē ajeuna. ³ 'Malah-mandar ^c anak-intjoe Joeda ngadarengge sakoer pitjilakaeun, noe koe kami dikērsakeun didamēl ka darinja; soepaja tarobat, pada mitjeun djalanna noe goreng, sangkan kadorakaānana djeung dosana koe kami dihampoera. ⁴ 'Geus kitoe Jērmia njaoer ^d Baroek poeta Neria teja; toeloej Baroek noeliskeun ti lambēj Jērmia eta sadajana pangandika Pangeran, noe koe Pangeran geus diandikakeun ka Jērmia; di-toeliskeunana dina lambarangoeloengan. ⁵ 'Tidinja Jērmia ngadawoeh ka Baroek, kijeu dawoehna: Kaoela aja halangan, teu kadoega leumpang ka gēdong Pangeran. 'Mana hidēp geura leumpang, moedoe ngadji eta goeloengan, beunang hidēp noeliskeun ti biwir kaoela, sadajana pangandika Pangeran, sina kadenge koe djalma-djalma noe aja di gēdong Pangeran dina poē poewasa; djeung sakabeh oerang Joeda, noe daratang ti nagara-nagara, koe hidēp moedoe dipangngadjikeun deui, sina pada ngadenge. ⁷ 'Malah-mandar pada njanggakeun pannoehoen ka pajoeneun Pangeran, sarta tarobat, pada mitjeun djalanna noe goreng; ^e karana bangēt pisan bēndoena djeung wērana, noe koe Pangeran geus diandikakeun bade ditērapkeun ka ijeu bangsa. 'Prak Baroek poeta Neria teh milampah sakoemaha dawoehan nabi Jērmia ka manehanana teja; toeloej ngadji eta kitab, sadajana pangandika Pangeran, di gēdong Pangeran.

^a p. 30: 2. ^b p. 1: 2. ^c p. 26: 3. ^d p. 32: 12. ^e 2 Radja 22: 13.

⁹ Ari geus kitoe, mangsa kalima taoenna Jojakim poeta Josia teja djoemēnēng radja Joeda, dina boelan noe kasalapan, harita aja oendang-oendang, sakabeh djalma noe aja di Jērosalem, djeung sakabeh djalma noe daratang ka Jērosalem ti nagara-nagara Joeda, koedoe pada poewasa di pajoeneun Pangeran. 'Tidinja Baroek pek ngadji eta kitab, nja eta piwoeroek Jērmia teja, di gēdong Pangeran, nja di kamar Gēmarja poeta Sapan, anoe djadi mantri toelis, ajana di boeroean girang, pēlēbah

- lawang gëdong Pangeran, ^a lawang panto anjar teja, kadenge koe sakabeh djalma-djalma. 'Ari Mikaja, poetra Gëmarja, anoe poetra Sapan, ngadenge sadajana pangandika Pangeran, noe kaoengëlkeun dina eta kitab. 'Bral Mikaja teh mangkat ka gëdong radja, kana kamar mantri toelis; parëng di dinja keur tjaralik para kapala, nja eta Elisama, noe djadi mantri toelis, djeung Dëlaja poetra Së-maja, Elnatan poetra Akbor, Gëmarja poetra Sapan, djeung Sidkia poetra Hananya, sarta sadajana bae para kapala.
- 13 'Seug Mikaja ngoeningakeun ka darinja eta sadajana pangandika noe kadenge koe manehna, keur Baroek ngadji eta kitab, kadenge koe djalma-djalma teja.
- 14 'Gantjang para kapala miwarang Jëhoedi, anak Nëtanya, anoe anak Sëlemja, anoe anak Koesi, ka Baroek, sina ngabedjaän kijeu: Tjokot koe leungeun maneh eta goeloengan, noe koe maneh bijeu diwatja kadenge koe djalma-djalma teja, sarta geuwat ka dijeu! Top Baroek poetra Neria teh njokot eta goeloengan, dibawa, toeloej dongkap ka para kapala. 'Pok pada misaoer ka Baroek: Gek dijoek, seg eta watja, kami hajang ngadarengé. Prak koe Baroek diadji, kareungeu koe sadajana. 'Ari geus kitoe, barang eta ngarareungeu sadajana pangandika teja, rareuwaseun kantja pada kantja, sarta pada misaoer ka Baroek: Eta sakabeh pangandika teh koe kami tangtoe dioeningakeun ka radja.
- 17 'Toeloej pada mariksa ka Baroek, kijeu saorna: Tjik, tjaritakeun ka kami, koemaha maneh nja noeliskeun eta sakabeh pangandika ti biwir Jërmia? 'Ari wangsoelan Baroek ka para kapala: Soemoehoen, andjeunna ngëtjapan ka simkoering ti lambëjna eta sadajana pangandika; pek koe simkoering disërátkeun koe mangsi, didjijeun kitab. 'Misa-oer deui para kapala ka Baroek teh: Geura leumpang, koedoe njoempoet, nja maneh djeung Jërmia; ari ënggon maraneh njoempoet oelah aja noe nganjahoankeun. 'Bral para kapala arangkat ka latar, ngadeuheusan ka radja; ari eta goeloengan koe arandjeunna geus disimpën di kamar Elisama, mantri toelis teja; toeloej pada ngoendjoekkeun eta sadajana pangandika ka pajoeneun
- 21 radja. 'Tidinja radja miwarang Jëhoedi teja, njokot eta goeloengan. Gantjangna geus ditjokot ti kamar Elisama, mantri toelis teja. Seug koe Jëhoedi diwatja di pajoeneun radja sarta di hareupeun para kapala, noe keur pada marëk di radja. 'Harita radja keur linggih di ^b gëdong oesoem tiris, da ninggang di boelan noe kasalapan; sarta hawoena di pajoeneunana beunang njeuneuan. 'Ari geus kitoe, tijap-tijap Jëhoedi geus ngadji tiloe opat pasal, pek dipotong koe peso kalam, bari dipitjeun sakali kana seuneu dina hawoe, datang ka bejak sagoeloenganana dina seuneu, anoe dina hawoe. 'Ari radja djeung sakabeh mantrina, sakoer noe ngareungeu eta sadajana pangandika, teu rareuwaseun, soemawonna njarosoëk pangang-gona. 'Tapi aja oge noe ngahatoeranan ka radja, nja eta Elnatan, Dëlaja djeung Gëmarja teja, soepaja goeloengan teh oelah waka dibeuleum; orokaja radja teu ngagoegoe ka darinja. 'Samalah radja miwarangan Jërahmel poetra radja, djeung Sëraja poetra Asriël, sarta Sëlemja poetra Abdel, nangkëp Baroek, djoeroe toelis teja, reudjeung nabi Jërmia; tatapi doewaän koe Pangeran geus diboenikeun. ^a p. 26: 10. ^b Am. 3: 15.
- 27 Sanggeusna eta goeloengan, sarta djeung pangandika beunang Baroek noeliskeun ti lambëj Jërmia teja, koe radja dibeuleum, toeloej aja deui pangandika Pangeran ka Jërmia, kijeu pangandikana:
- 28 'Maneh ^a geura njokot deui hidji goeloengan, seug dina eta toeliskeun sakabeh pangandika noe ti heula, noe aja dina goeloengan noe ti heula, noe dibeuleum koe Jojakim, radja Joeda teja.
- 29 'Sarta hal Jojakim, radja Joeda teh, maneh koedoe ngomong: Kijeu timbalan Pangeran: Eta goeloengan koe maneh geus dibeuleum, bari ngomong: Koe naon maneh dina eta goeloengan noeliskeun noe kijeu oenina: Radja Baboel tangtoe datang, ngaroeksak ijeu tanah, wani manoesa djeung sasatoan dileungitkeun tina ijeu tanah? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran hal Jojakim, radja Joeda: Eta teh moal boga toeroenan ^b dijoek dina korsi Dawoed; ^c djeung majitna bakal ngadjolopong, ti beurang kataradjang panas, ti peuting

31 kataradjang tiis. 'Toer kami bakal njik-
sa ka manehanana, djeung ka toeroena-
nana, sarta ka mantri-mantrina, tina
kadorakañnana; ^a sarta kami rek ngad-
datangkeun ka maranehanana, djeung
ka priboemi JĒroesalem, sarta ka oerang
Joeda, eta sakoer pitjilakaeun, noe koe
kami diandikakeun bakal ditĕrapkeun
ka maranehanana teja; orokaja eta teu
32 ngadareng. 'Tidinja JĒrmia njandak
deui goeloengan, sarta dilelerkeun ka
Baroek poeta Neria, djoeroe toelis teja;
pek Baroek dina eta noeliskeun ti lambĕj
JĒrmia sadajana pangandika kitab, anoe
koe Jojakim, radja Joeda, dibeuleum
koe seuneu teja; malah reja deui pa-
ngandika salijan ti eta ditambahkeun
ka dinja. ^a 2 Moesa 34 : 1. ^b p. 13 : 13. ^c p. 22 : 19.
^d p. 35 : 17.

PASAL 37.

Ari Sidkia poeta Josia djadi radja,
Angaganti Konya poeta Jojakim; ^a sa-
rehna andjeunna koe Nĕboekadnesar, ra-
dja Baboel, didjĕnĕngkeun radja, njang-
2 king tanah Joeda. 'Dĕmi eta Sidkia,
djeung mantri-mantrina, kitoe deui djal-
ma eusi tanah, hanteu noeroet ka pa-
ngandika Pangeran, noe diandikakeun
koe lantaran nabi JĒrmia. ^a 2 Radj. 24 : 17.
3 Hidji waktōe radja Sidkia ka nabi
JĒrmia miwarangan Joekal poeta Se-
lemja djeung Sĕpanya poeta Maāseja,
noe djadi panghoeloe, sina mihatoer ki-
jeu : Moegi mangnĕdakeun kaola sadaja
4 ka Pangeran, Allah oerang! 'Ari JĒrmia
teh masih kaloewar-asep di tĕngah djal-
ma-djalma; tatjan diasoepkeun ka pang-
5 berokan. 'Harita balad Piraon geus boe-
dal ti Mĕsir; sarta oerang Kasdim, noe
ngarĕpoeng JĒroesalem, geus aloendoer
ti JĒroesalem, sabab ngadenge bedja eta.
6 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran
7 ka nabi JĒrmia, pangandikana : 'Kijeu
timbangan Pangeran, Allah Israil : Mara-
neh ka radja Joeda, anoe nitah maraneh
ka kami soepaja ngoemaha ka kami teja,
koedoe mopojan kijeu : Masing njaho,
balad Piraon, anoe boedal sĕdja noeloeng
ka maraneh teja, ĕngke balik deui ka
8 tanahna, ka Mĕsir. 'Sarta oerang Kas-
dim ^a ĕngke daratang deui, mĕrangan
ka ijeu nagara; tangtoe nagara teh beu-
nang koe eta, bari toeloej koe eta di-

9 hoeroe koe seuneu. 'Kijeu timbalan Pa-
ngeran : Maraneh oelah ngabobodo diri
sorangan, mikir kijeu : Oerang Kasdim
tangtoe aloendoer ti dijeu; karana moal
10 aloendoer. 'Karana nadjan sabalad oer-
ang Kasdim, noe keur mĕrangan ka ma-
raneh, kasabĕt koe maraneh, datang ka
kari djalma raraheut bae balad eta, nja
eta tangtoe darangdan di sahimah-hi-
mahna, bari seug ijeu nagara koe eta
dihoeeroe koe seuneu. ^a p. 34 : 22.

11 Ari geus kitoe, sanggeusna balad oer-
ang Kasdim teh aloendoer ti JĒroesa-
lem, bawaning sijeun balad Piraon teja,
12 'bral JĒrmia ka loewar ti JĒroesalem,
sĕdja angkat ka tanah Binyamin, pikeun
narima warisan di dinja di tĕngah djal-
13 ma-djalma. 'Ana dongkap ka lawang Bin-
yamin, parĕng di dinja aja hidji loerah
toekang ngaloris, ngaran JĒria, anak Se-
lemja, anoe anak Hananya; nja eta kĕk
njĕkĕl ka nabi JĒrmia, bari ngomong :
Maneh dek ngalejos ka oerang Kasdim!
14 'Dĕmi saoe JĒrmia : Bohong, kaola teu
nijat ngalejos ka oerang Kasdim. Tatapi
JĒria teu ngagoegoe ka JĒrmia; ang-
goer seg nangkĕp ka JĒrmia, bari toe-
15 loej disanggakeun ka para kapala. 'Ari
para kapala teh arambĕkeun ka JĒrmia,
^a sarta ngarangket ka andjeunna, bari
toeloej diasoepkeun ka paboeĕn, noe aja
di boemi Jonatan, anoe djadi mantri
toelis; karana nja eta noe koe para ka-
16 pala geus didjjeun pangberokan. 'Sang-
geus JĒrmia asoep ka imah gorowong,
nja eta ka pakoeroengan, toeloej JĒrmia
17 tjalik di dinja lila katjida. 'Hidji waktōe
radja Sidkia miwarangan, andjeunna di-
ala; toeloej andjeunna koe radja dipa-
riksa di djĕro gĕdongna, ririkipan, kijeu
lahirna : Koemaha, aja pangandika ti
Pangeran? Diwangsoel koe JĒrmia : Aja
pisan. Mihatoer deui JĒrmia : ^b Andjeun
bade diselehkeun ka leungeun radja Ba-
18 boel. 'Mihatoer deui JĒrmia ka radja
Sidkia : Nahaon dosa simkoering ka an-
djeun, atanapi ka abdi-abdi andjeun,
atanapi ka djalma loba, noe mawi sim-
koering koe andjeun diasoepkeun ka
19 pangberokan? 'Di mana ajeuna nabi-
nabi andjeun, anoe pada ngawĕdjang
ka andjeun, kijeu pokna : Radja Baboel
moal ngaroeroeg ka andjeun atawa ka
20 ijeu tanah? 'Doepi ajeuna, goesti sang

radja! moegi ngamakboel; simkoering njanggakeun panoenoehoen ka pajoeun andjeun; nja eta moegi simkoering oelah diwangsoelkeun ka boemi Jonatan, mantri toelis teja, soepaja simkoering
 21 oelah dongkap ka maot di dinja. 'Toeloej radja Sidkia maparin timbalan, seug JĚrmia dipĚrnahkeun ^c dina boeroean pandjara teja, sarta oenggal poĚ dileler roti sasiki ti pasar toekang roti, tĚpi ka bejak sakabeh roti di djĚro nagara. Ari JĚrmia teja tĚtĚp tjalikna dina boeroean pandjara. ^a p. 20 : 2. ^b p. 34 : 21. ^c p. 32 : 2.

PASAL 38.

Ari SĚpatya poeta Matan, GĚdalja poeta Pashoer, Joekal poeta Selemja, djeung Pashoer poeta Malkia, pada nga-reungeu pilahir, noe koe JĚrmia dilahirkeun ka djalma noe loba, lahirna:
 2 'Kijeu timbalan Pangeran: ^a Saha-saha noe tĚtĚp di djĚro ijeu nagara, tangtoe paeh koe pĚdang, koe langlajeuseun, djeung koe pagĚboeg; sabalikna, sahasaha noe ka loewar ka oerang Kasdim mah, pihiroepeun, sarta ngabogaan njawana sapĚrti djarahan; tangtoe pihiroepeun.
 3 'Kijeu timbalan Pangeran: Ijeu nagara moal loepoet diselehkeun ka leungeun balad radja Baboel; tangtoe beunang koe eta. 'Tidinja eta kapala aroendjoekan ka radja: Eta djalma kĚdah dipaehan, rehing koe sabab eta teh ngeplekkeun leungeun pradjoerit, anoe masih kantoen di djĚro ijeu nagara, geus kantĚnan leungeun djalma noe loba, wih ngomong ka darinja omongan noe kitoe pĚtana; karantĚn eta djalma lain nejang an pisalamĚteun rahajat-rahajat di dijeu, salĚrĚsna nejang an pitjilakaunana.
 4 'Ari lahiran radja Sidkia: Masing njaho, eta djalma aja di kawasa maraneh; karana radja mah naon oge teu bisa ngalawan ka maraneh. 'Toeloej JĚrmia koe eta kapala ditjokot, bari seug digoebroeskeun ka soemoer Malkia poeta radja, noe aja dina boeroean pandjara teja; nja dioeloer JĚrmia teh koe tambang. Ari di djĚro eta soemoer parĚng taja tjai, ngan leutak bae, sarta JĚrmia tipĚtĚk dina leutak. ^a p. 21 : 9.
 7 Ari Ebed-Melek, oerang HabĚsi, noe djadi ponggawa, sarta aja di gĚdong radja, ngareungeu bedja, jen JĚrmia di-

asoepkeun ka soemoer. Harita radja keur
 8 linggih di lawang Binyamin. 'Bral Ebed-Melek ka loewar ti gĚdong radja, toeloej oendjoekan ka radja, kijeu pioendjoekna: 'Noen, goesti sang radja! eta djalma-djalma awon pisan, sadajana noe dilampahkeun ka nabi JĚrmia, noe koe eta digoebroeskeun kana soemoer; tinangtos di Ěnggonna ge maot balas langlajeuseun, sarehing geus taja deui dahareun di djĚro nagara. 'Nimbalan radja ka Ebed-Melek, oerang HabĚsi teh, kijeu timbalanana: Geura njokot ti dijeu tiloe poeloeh djalma, sarta bawa koe maneh; seug nabi JĚrmia teh koe maneh handjatkeun ti djĚro soemoer, bisi kaberoe
 11 paeh. 'Prak Ebed-Melek njokot eta djalma-djalma, sarta dibawa; toeloej asoep ka gĚdong radja, ka handapeun goedang doenya-brana; top ti dinja njokot sipat njamoe baroeroek djeung sipat njamoe baroetoet, bari seug dioeloer ka JĚrmia
 12 ka djĚro soemoer koe tambang. 'Pok Ebed-Melek, oerang HabĚsi, mihatoer ka JĚrmia: Ijeu sipat njamoe baroeroek sarĚng baroetoet koe andjeun teundeun di djĚro ingkab andjeun kiwa-tĚngĚn, ti sadjĚroĚun tambang. Prak JĚrmia mi-
 13 lampah kitoe. 'Toeloej pada narik JĚrmia koe tambang, dihandjatkeun ti djĚro soemoer. Geus kitoe JĚrmia tĚtĚp tjalik dina boeroean pandjara.
 14 Hidji waktoe radja Sidkia miwarangan ngala nabi JĚrmia ka andjeunna, ka paranti asoep noe katiloe, anoe di gĚdong Pangeran. Sadongkapna JĚrmia koe radja dilahiran kijeu: Kami aja tanjakeuneun ka adjĚngan; poma adjĚngan oelah njalingkoehkeun naon-naon ka
 15 kami. 'Pihatoer JĚrmia ka Sidkia: Madak koe simkoering dioendjoekkeun ka andjeun, tinangtos simkoering koe andjeun dipaehan; sarĚng madak simkoering ngahatoeranan pepeling ka andjeun, moal andjeun ngagoegoe ka simkoering.
 16 'Toeloej radja Sidkia soempah ka JĚrmia, ririkipan, kijeu lahirna: DĚmi djoemĚnĚnging Pangeran, ^a anoe ngadamĚl ijeu njawa oerang! hamo adjĚngan koe kami dipaehan, sarta hamo adjĚngan koe kami diselehkeun ka leungeun eta djalma, noe ngarah pati adjĚngan. 'Mihatoer JĚrmia ka Sidkia teh: Kijeu timbalan Pangeran, Allah sawadya-balad,

Allah Israil: Oepama maneh ka loewar ka kapala-kapala radja Baboel, njawa maneh pihiroepeun, sarta ijeu nagara moal koengsi dihoeroe koe seuneu; tangtoe pihiroepeun, nja diri maneh reu-
 18 djeung anak-rabi maneh. 'Sabalikna, oepama maneh hanteu ka loewar ka kapala radja Baboel mah, tangtoe ijeu nagara diselehkeun ka leungeun oerang Kasdim, sarta dihoeroe koe seuneu, djeung maneh moal loepoet ti leungeun-
 19 na. 'Ngalahir radja Sidkia ka Jĕrmia: Kami salĕmpang, bisi kami diselehkeun ka leungeun oerang Jahoedi, noe geus ngalejos ka oerang Kasdim, sarta eta
 20 pada ngarogahala ka kami. 'Ari pihatoer Jĕrmia: Moal andjeun diselehkeun. Moegi anoet ka timbalan Pangeran, sadajana noe koe simkoering dioendjoekkeun ka andjeun; tinangtos andjeun djamoega,
 21 sarĕng njawa andjeun hiroep. 'Sawangsoelna, ^b madak andjeun hanteu kĕrsa ka loewar mah, kijeu pangandikana, noe koe Pangeran dinjatakeun ka simkoering:
 22 'Masing njaho, sakabeh aweue anoe masih kari di imah radja Joeda, ĕngke dika-loewarkeun ka kapala-kapala radja Baboel, sarta eta aweue bakal njarĕboet kijeu: Maneh kagĕndam djeung kalindih koe djalma-djalma noe roentoet djeung maneh; soekoe maneh tipĕ-
 23 tĕk dina patĕran, aloendoer ka toekang. 'Malah-malah sakabeh pamadjikan maneh sarta djeung anak-anak maneh bakal dika-loewarkeun ka oerang Kasdim; djeung maneh moal loepoet ti leungeun-
 24 na, ĕnjana mah bakal ditangkĕp koe leungeun radja Baboel, sarta maneh djadi matak ijeu nagara dihoeroe koe seuneu. 'Lahiran Sidkia ka Jĕrmia: Eta
 25 sagala kasaoeran noe bijeu oelah nja noe nganjahoankeun; ari kitoe mah adjĕngan moal dipaehan. 'Djeung lamoen katangen koe kapala-kapala, jen kami sasaoeran djeung adjĕngan, sarta eta daratang ka adjĕngan, bari ngaromong ka adjĕngan kijeu: Bedjakeun ka kami sakabeh, adjĕngan misaoer naon ka radja, poma oelah disalingkoehkeun ka kami, ari kitoe mah adjĕngan koe kami moal dipaehan; djeung koemaha kasa-
 26 oeran radja ka adjĕngan: 'seug koe adjĕngan koedoe didjawab kijeu: ^c Kaoela njanggakeun panoenohoen ka pa-

joeneun radja, moegi kaoela oelah diwangsoelkeun ka boemi Jonatan, sijeun
 27 paeh di dinja. 'Tidinja sakabeh para kapala saroemping ka Jĕrmia, sarta pada mariksa ka andjeunna; seug Jĕrmia mopojan ka para kapala noeroetkeun eta sadajana lahiran, noe koe radja diparentahkeun teja. Toeloej pada ngantĕp ka Jĕrmia; karana teu katangen
 28 pĕrkarana. 'Ari tjalikna Jĕrmia dina boeroean pandjara teh ^a tĕpi ka poĕan Jĕroesalem dibeunangkeun; masih aja keneh di dinja keur mangsa Jĕroesalem dibeunangkeun. ^a Jĕs. 57: 16. ^b 2 Bab. 36: 12.
^c p. 37: 20. ^d p. 37: 21.

PASAL 39.

Mangsa ^a kasalapan taoenna Sidkia teja djoemĕnĕng radja Joeda, dina boelan noe kasapoeloh, soemping deui Nĕboekadnesar, radja Baboel, ka Jĕroesalem, sarta njandak sabaladna; seug nagara
 2 teh dikĕpoeng. 'Mangsa kasawĕlas taoenna djoemĕnĕng Sidkia, dina boelan noe kaopat, dina tanggal salapan, toeloej nagara teh bĕdah. 'Soep arasoep sakabeh kapala radja Baboel, gek tjaralik dina lawang Panĕngah, nja eta Nergal-Sareser, Samgar-Nĕboe, Sarsĕkim, Rabsaris, Nergal-Sareser, Rab-Mag, djeung sakabeh kapala radja Baboel
 4 salijan ti eta. 'Ari geus kitoe, barang eta teh katingali koe Sidkia, radja Joeda, sarta katendjo koe sakabeh pradjoerit, broel pada ngalolos, boedal ti nagara ti peuting, djalan taman radja, njorang lawang noe dina sĕla-sĕla doewa koeta; ari bidjilna radja ngadjoegdjoeg tanah
 5 lapang. 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njesoel ka maranehanana; heug Sidkia kasoesoel di tanah lapang Jĕriho; pek andjeunna ditangkĕp, bari seug dideuheuskeun ka Nĕboekadnesar, radja Baboel, ka nagara Ribla, di tanah Hamat; toeloej andjeunna dihoekoeman.
 6 'Ari poeta Sidkia noe pamĕgĕt koe radja Baboel dipeuntjitan di Ribla, di pajoeneun sotjana; malah sakabeh menak Joeda koe radja Baboel dipeuntjitan.
 7 'Djeung deui sotja Sidkia dilolongkeun, sarta salirana dirante tambaga, baris
 8 mawa andjeunna ka Baboel. 'Ari gĕdong radja djeung imah djalma noe loba koe oerang Kasdim dihoeroean koe seuneu,

sarta koeta Jĕroesalem dibongkar.

- 9 'Djeung deui sesa bala, noe kari di djĕro nagara, barĕng noe pada ngalejos, noe geus njĕrahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma-djalma, sakoer noe kari, koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, dibojong ka Baboel.
- 10 'Tatapi djalma noe mariskin, noe teu boga naon-naon, koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teh, ditinggalkeun sawareh di tanah Joeda, sarta pada dileler kĕbon anggoer reudjeung
- 11 lahan dina mangsa eta keneh. 'Ari moenggoeh Jĕrmia mah Nĕboekadnesar, radja Baboel, geus nimbalan ka eta Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit,
- 12 kijeu timbalanana: 'Eta Jĕrmia tjokot, sarta pandĕng koe maneh, djeung oelah milampah kijeu-kijeu noe goreng ka dinja; nja milampah teh ka dinja sakoe-
- 13 maha pamentana ka maneh. 'Mana Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, djeung Nĕboesasban, Rabsaris, djeung Nergal-Sareser, Rab-Mag, barĕng saka-
- 14 bae gĕgĕden radja Baboel, seug ngoetoesan. 'Pangngoetoesanana ngala Jĕrmia ^b ti boeroean pandjara teja, bari toeloj dititipkeun ^c ka Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, soepaja ditjandak moelih ka boemi. Tidinja Jĕrmia tjalik di tĕngah djalma-djalma.

^a 2 Radj. 25 : 1; p. 52 : 4. ^b p. 38 : 28. ^c p. 40 : 5.

- 15 Djeung deui Jĕrmia didatangan pangandika Pangeran, keur andjeunna masih ditoetop dina boeroean pandjara
- 16 teja, pangandikana: 'Maneh geura leumpang, koedoe mitjatoer ka ^a Ebed-Melek, oerang Habĕsi teja, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Masing nganjahokeun, kami rek ngaboektikeun pangandika kami ka ijeu nagara, matak tjilaka, lain matak bagdja; sarta pidjadieunana di hareupeun maneh, dina poĕan eta.
- 17 'Dĕmi maneh mah koe kami rek diloe-poetkeun dina poĕan eta, lahiran Pangeran, sarta maneh moal diselehkeun ka leungeun djalma-djalma, noe koe maneh
- 18 dipikasijeun. 'Karana maneh koe kami tangtoe dirahajoekeun, sarta moal roeboeh koe pĕdang; ĕnjana mah ^b maneh bakal ngabogaan njawa sorangan sapĕrti djarahan, tina sabab maneh ngandĕl ka kami, lahiran Pangeran. ^a p. 38 : 7. ^b p. 38 : 2.

PASAL 40.

- Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun ka Jĕrmia ti Pangeran, sanggeus andjeunna koe ^a Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit teja, didjoeroeng moelih ti nagara Ramah, mantas Jĕrmia koe andjeunna ditjandak, bari dirante, tjampoer djeung sakabeh bojongan ti Jĕroesalem djeung ti Joeda, anoe dibojong ka
- 2 Baboel. 'Tidinja Jĕrmia koe kapala toekang peuntjit teh ditjandak, sarta dilahiran kijeu: Pangeran, Allah adjĕngan, ngandika bade nĕrapkeun katjilakaan
- 3 kijeu ka ijeu ĕnggon. 'Tah, geus diboeektikeun; djadi Pangeran geus midamĕl sakoemaha pangandikana; ^b sabab maraneh pada dosa ka Pangeran, djeung hanteu noeroet ka timbalanana; noe matak maraneh didatangan noe kijeu
- 4 pĕtana. 'Ari ajeuna, tah, adjĕngan poĕ ijeu koe sadkaola dilesotkeun nja rante, anoe dina panangan adjĕngan. Oepama pangrasa adjĕngan pihadeĕun miloe djeung sadkaola ka Baboel, mangga miloe, tangtoe ^c koe kaola dipandĕng; sabalikna, oepama pangrasa adjĕngan moal pihadeĕun miloe djeung sadkaola ka Baboel mah, nja montong. ^d 'Toeh, salĕgana tanah aja di pajoeneun adjĕngan; ka mana bae pangrasa adjĕngan pihadeĕunana djeung pibĕnĕreunana ang-
- 5 kat, nja ka dinja angkat. 'Djeung sapedah teu geura moelih, [lahirna deui]: Saena moelih ka ^e Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, noe koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking nagara-nagara Joeda teja, bari toeloj tjalik di Gĕdalja, di tĕngaheun djalma-djalma; atawa ka mana bae pangrasa adjĕngan pibĕnĕreunana angkat, mangga angkat. Toeloj Jĕrmia koe kapala toekang peuntjit teh dipaparin pisangoeĕun djeung pasihan, bari seug didjoeroeng moelih.
- 6 'Tidinja Jĕrmia soemping ka Gĕdalja poetra Ahikam, ka Mispa, sarta tjalik di Gĕdalja, di tĕngaheun djalma-djalma anoe masih kari dina tanah. ^a p. 39 : 13.
- ^b p. 50 : 7. ^c p. 39 : 12. ^d 1 Moesa 34 : 10. ^e 2 Radj. 25 : 22; p. 39 : 14.
- 7 Mangsa sakabeh kapala balad-balad, anoe aja di pasisian, nja pribadina sarta djeung djalma-djalmana, geus ngadarenge bedja, jen Gĕdalja poetra Ahikam

koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking tanah, sarta jen njangkingkeun ka dinja lalaki, awewe djeung baroedak, kitoe deui sawareh eusi tanah noe miskin, noe teu dibarojong ka Baboel, 'toeloej pada ngadeuheusan ka Gĕdalja, ka Mispa, nja eta Ismail poetra Nĕtanya, Johanan djeung Jonatan, doewanana poetra Kareah, sarta Sĕraja poetra Tanoemet, kitoe deui poetra-poetra Epai, oerang Nĕtopa, djeung Jĕsanya, poetra oerang Maĕka; nja pribadina sarta djeung djalma-djalmana. 'Ari Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan teh, seg soempah ka eta kapala sarta ka djalma-djalmana, kijeu saोजना: Montong sarijeun ngawoela ka oerang Kasdim; tjaritjing bae dina ijeu tanah, bari pada ngawoela ka radja Baboel, tangtoe maraneh djamoega. 'Ari kami teja, masing njaho, kami sĕdja matoeh di Mispa, baris ngahareupan ka oerang Kasdim, noe pidaratangeun ka oerang; dĕmi maraneh mah geura pada ngoempoelekeun anggoer, boeboewahan djeung minjak, eusikeun ka wawadahan maraneh, bari tjaritjing di nagara-nagara maraneh, anoe dibogaĕn koe maraneh. 'Djeung deui sakabeh oerang Jahoedi, anoe aja di tanah Moab, anoe aja di oerang Amon, anoe aja di tanah Edom, sarta noe aja dina tanah salijan ti eta, mangsa geus ngadareng bedja, jen radja Baboel ngarikkeun sesa di Joeda, sarta jen Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan, koe andjeunna didjĕnĕngkeun njangking ka dinja, 'toeloej eta sakabeh oerang Jahoedi pada moelang ti sakabeh ĕnggon ajana diboewang, sarta daratang ka tanah Joeda, ka Gĕdalja, ka Mispa; seug pada ngoempoelekeun anggoer djeung boeboewahan loba katjida.

Hidji waktue Johanan poetra Kareah, barĕng sakabeh kapala balad-balad noe aja di pasisian teja, ngadareuheusan ka Gĕdalja, ka Mispa, 'sarta aroendjoekan ka andjeunna kijeu: Koemaha andjeun oeninga, jen Baĕlis, radja oerang Amon, ngoetoes Ismail poetra Nĕtanya teja, sina njokot pati andjeun? Dĕmi Gĕdalja poetra Ahikam teh teu pĕrtjajaeun ka eta kapala-kapala. 'Tidinja Johanan poetra Kareah teh oendjoekan ka Gĕdalja, di Mispa, ririkipan, pioendjoekna:

Simkoering njoehoenkeun widi leumpang, maehan Ismail poetra Nĕtanya teja, sarĕng djalma hidji ge moal aja noe nganjahoankeun; pinahaoneun eta njokot pati andjeun, sarĕng sadajana oerang Joeda, noe geus koempoel ka andjeun, pabalĕntjar deui, noe mawi sesa Joeda dongkap ka gĕmpoer? 'Dĕmi lahiran Gĕdalja poetra Ahikam ka Johanan poetra Kareah teh: Montong teuing milampah pĕrkara kitoe; karana bohong, sampejan ngistorikeun Ismail teh.

PASAL 41.

Dĕmi geus kitoe, ^a dina boelan noe katoedjoeh datang ^b eta Ismail, poetra Nĕtanya, anoe poetra Elisama, kaĕsoep toeroenan radja djeung gĕgĕden radja, sarta mawa djalma sapoeloeh, ngadeuheusan ka Gĕdalja poetra Ahikam, ka Mispa; toeloej dalahar di dinja sasarĕngan di Mispa. 'Seug dangdan Ismail poetra Nĕtanya teh, kitoe deui eta sapoeloeh djalma noe reureudjeungan teja, pek njarabĕt ka ^c Gĕdalja, poetra Ahikam, anoe poetra Sapan teh, koe pĕdang; djadi Ismail maehan eta, noe koe radja Baboel didjĕnĕngkeun njangking tanah. 'Malah-malah sakabeh oerang Jahoedi, anoe reureudjeungan djeung andjeunna, nja eta djeung Gĕdalja, di Mispa, kitoe deui sakoer oerang Kasdim, anoe kapanggih di dinja, nja eta sakoer pra-djoerit, diparaehan koe Ismail. 'Ari geus kitoe, dina poĕ noe kadoewa sanggeus maehan Gĕdalja, keur tatjan aja noe njaho, 'boeroeboel aja djalma ti nagara Sĕkem, ti Silo djeung ti Samaria, dalapan poeloeh djalma, geus pada ditjaloekoer djanggot, djeung papakean beunang njo-soĕk, sarta geus pada noerihan maneh, marawa pikoerbaneun kadaharan reudjeung doepa, rek disanggakeun ka gĕdong Pangeran. 'Bral Ismail poetra Nĕtanya teh ka loewar ti Mispa, mapagkeun eta djalma, leumpangna Ismail bari tjeurik. Ari geus kitoe, barang amprok djeung eta, pok Ismail ngomong ka darinja: Tjaralik heula ka Gĕdalja poetra Ahikam! 'Dĕmi geus kitoe, barang eta djalma daratang ka tĕngah nagara, pek dipareuntjit koe Ismail poetra Nĕtanya teh, sarta dikana-lombangkeun, nja koe manchanana djeung koe djalma noe

8 reureudjeungan teja. 'Tatapi aja sapoe-
loeh djalma sabatoer eta noe ngaromong
ka Ismail: Koering moegi oelah dipaehan;
karana koering garadoeh pĕpĕndĕman
diroewang dina lahan; aja tarigoe, gan-
droeng, minjak sarĕng madoe. Heug eta
mah diingkeun, hanteu wara diparaehan
9 reudjeung batoer-batoerna. 'Ari eta lom-
bang, ĕnggon Ismail mitjeun sakabeh
majit eta djalma beunangna maehan ma-
ke lantaran Gĕdalja teja, nja eta noe beu-
nang ngadamĕl radja Asa tina sabab
Baasa, radja Israil; nja eta koe Ismail
poetra Nĕtanya dieusian koe noe beu-
nang njabĕt. 'Toeloej Ismail ngadjarah
10 sasesana djalma-djalma, noe aja di Mispa,
nja eta ^a poetra-poeetra radja noe istri,
djeung sakabeh bae djalma-djalma noe
masih kari di Mispa, noe koe Nĕboesa-
radan, kapala toekang peuntjit teja, geus
ditjangkingkeun ka Gĕdalja poetra Ahi-
kam; eta sakabeh didjarah koe Ismail
poetra Nĕtanya; bral leumpang, sĕdja
meuntas ka oerang Amon.

a 2 Radj. 25:25. *b* p. 40:8. *c* p. 40:5. *d* p. 43:6.

11 Mangsa ^a Johanan poetra Kareah,
djeung sakabeh kapala balad-balad anoe
reureudjeungan djeung eta, ngadenge
bedja sakoer kagorengan, noe dipigawe
12 koe Ismail poetra Nĕtanya teja, 'pek
pada njokot sakabeh djalma-djalma, bari
toeloej laleumpang, sĕdja mĕrangan ka
Ismail poetra Nĕtanya; prok Ismail teh
kapanggih ^b di sisi tjai gĕde, noe aja di
13 Gibon. 'Ari geus kitoe, barang sakabeh
djalma noe di Ismail narendjo Johanan
poetra Kareah, djeung narendjo sakabeh
kapala balad-balad noe reureudjeungan
djeung Johanan, seug baroengaheun.
14 'Toeloej eta sakabeh djalma, noe koe
Ismail didjarah ti Mispa teja, maralik,
pada moendoer, njalampeurkeun ka Jo-
15 hanan poetra Kareah. 'Dĕmi Ismail poe-
tra Nĕtanya teh minggat ti hareupeun
Johanan, mawa dalapan djalma; kĕbat
16 leumpang ka oerang Amon. 'Tidinja Jo-
hanan poetra Kareah djeung sakabeh
kapala balad-balad noe reureudjeungan
teh, njokot sasesana djalma, noe dibawa
moelang ti Ismail poetra Nĕtanya, ti
Mispa, sanggeus Ismail maehan Gĕdalja
poetra Ahikam teja; nja njokot djalma
lalaki noe djadi pradjoerit, kitoe deui
awewe djeung baroedak, sarta pongga-

wa-pongawa, sakoer bae noe dibawa
17 moelang ti Gibon; 'bral laleumpang, toe-
loej ngarĕnggon di pamondokan Kim-
ham, anoe deukeut Bet-Lehem, sĕdja
18 kĕbat, asoep ka Mĕsir, 'tina sabab oe-
rang Kasdim; karana pada sijeuneun
koe oerang Kasdim, doemeh Ismail poe-
tra Nĕtanya maehan Gĕdalja poetra Ahi-
kam, noe koe radja Baboel didjĕnĕng-
keun njangking tanah teja. *a* p. 40:13.

b 2 Sam. 2:13.

PASAL 42.

Tidinja sakabeh kapala balad-balad, ba-
1 rĕng Johanan poetra Kareah, djeung
Jĕsanya poetra Hosaja, sarta djalma noe
loba, gĕde-leutik, pada ngadareuheus,
2 'sarta malihatoer ka nabi Jĕrmia: Koe-
ring pada sĕdja njanggakeun panoenoe-
hoen ka pajoeneun andjeun; nja moegi
mangnĕdakeun koering sadaja ka Pa-
ngeran, Allah andjeun, mangnĕdakeun
ijeu sadaja noe djadi sesa; karantĕn koe-
ring asal loba kantoen saeutik, sakoe-
maha koering teh katingali koe sotja
3 andjeun; 'moegi-moegi Pangeran, Allah
andjeun, ka koering sadaja maparin nja-
ho djalan lakonaneun koering, kitoe deui
4 pĕrkawis lampahkeuneun koering. 'Ari
saoer nabi Jĕrmia ka darinja: Koe ka-
oela dimakboel; masing njaho, kaola
sĕdja nĕnĕda ka Pangeran, Allah mara-
neh, noeroetkeun omongan maraneh;
dĕmi geus kitoe, naon bae pangandika,
walon Pangeran ka maraneh, koe kaola
tangtoe dinjahokeun ka maraneh, moal
aja noe koe kaola disidĕmkeun ka ma-
5 raneh. 'Pihatoerna deui ka Jĕrmia: Pa-
ngeran, noe djadi Saksi satoehoe sarĕng
sajaktos, moegi noedoe ka koering sa-
daja, manawi koering teu ngalampah-
keun tĕroes sapangandika, noe koe Pa-
ngeran, Allah andjeun, bade didatangkeun
ka andjeun baris ka koering sadaja.
6 'Poerwa koering ngadjoeroengkeun an-
djeun, boh sae, boh awon, koering soe-
mĕdja aranoet ka timbalan Pangeran,
Allah koering sadaja; soepaja koering
pada djamoega, ari aranoet ka timbalan
Pangeran, Allah koering sadaja.
7 Ari geus kitoe, kaheuleutan sapoeleoh
poĕ, aja pangandika Pangeran ka Jĕr-
8 mia. 'Tidinja Jĕrmia njaoer Johanan
poetra Kareah, djeung sakabeh kapala

balad-balad anoe reureudjeungan djeung eta, kitoe deui djalma noe loba, noe
 9 gēde sarta noe leutik, 'bari toeloelj dilahiran kijeu: Ari pēr-kara maraneh ngadjoeroengkeun kaola ka Pangeran, soepaja njanggakeun panoenohoen maraneh ka pajoeneunana teja, kijeu timbalan
 10 Pangeran, Allah Israil: 'Oepama maraneh matoeh dina ijeu tanah, ^a tangtoe maraneh koe kami diadēgkeun, sarta moal diroentohkeun; djeung maraneh koe kami tangtoe dipēlak, sarta moal ditjaboet; karana kami handjakal koe hal katjilakaän, noe koe kami geus didamēl ka maraneh. 'Oelah sarijeun koe radja Baboel, noe koe maraneh dipikasijeun; oelah sarijeun koe eta, lahiran Pangeran; karana kami noe njarēngan ka maraneh, pikeun njalamētkeun ka maraneh, djeung pikeun ngaloepoetkeun
 12 maraneh ti leungeunna. 'Sarta kami ka maraneh tangtoe maparin kawēlasan, sina wēlaseun ka maraneh, djeung sina moelangkeun maraneh ka tanah maraneh.
 13 'Sabalikna, oepama maraneh ngomong kijeu: Moal koela maratoeh dina ijeu tanah, nandakeun maraneh teu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh;
 14 'bari ngomong: Moal, anggoer koela arasoep ka Mēsir; di dinja koela moal nendjo pērang, moal ngadenge sora sangkakala, djeung moal langlajeuseun hakaneun; nja di dinja koela sēdja maratoeh:
 15 'moen kitoe mah, eh sesa Joeda! ajeuna geura darengekeun pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Oepama maraneh toeloes mēnērkeun beungeut, leumpang ka Mēsir, sarta toeloes arasoep
 16 ngoembara di dinja mah: 'geus kitoe pēdang, noe koe maraneh dipikasijeun teh, tangtoe njoesoel ka maraneh ka dinja, ka tanah Mēsir; kitoe deui langlajeuseun, noe koe maraneh dipake sallēmpang teh, tangtoe montel ka maraneh ka dinja, ka Mēsir; seug maraneh
 17 paraeh di dinja. 'Kitoe pidjadieunana sakabeh djalma, noe mēnērkeun beungeutna asoep ka Mēsir, ngoembara di dinja; tangtoe paraeh ^b koe pēdang, koe langlajeuseun djeung koe pagēboeg; sarta maranehanana moal aja noe ngēdjat atawa noe minggat, njingkiran katjilakaän, noe koe kami rek didatangkeun ka da-

18 rinja. 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Sakoemaha bēndoe kami djeung wēra kami geus dikoetjoerkeun ka priboemi Jēroesalem, nja kitoe wēra kami ēngke dikoetjoerkeun ka maraneh, lamoen toeloes maraneh asoep ka Mēsir; ^c sarta maraneh pikeunaen soepata, djeung djadi matak mēlēngēk, kitoe deui djadi sapaeun djeung hinakeuneun, sarta moal narendjo deui ijeu ēnggon. 'Pangandika Pangeran hal maraneh, eh sesa Joeda: Poma oelah arasoep ka Mēsir; masing kanjahokeun koe maraneh, jen kaola poē ijeu ēnggeus ngingētan ka maraneh.
 20 'Geus poegoeh maraneh njasabkeun diri sorangan; karana maraneh geus ngadjoeroengkeun kaola ka Pangeran, Allah maraneh, bari omong maraneh: Koering pangnēdakeun ka Pangeran, Allah koering sadaja; sarta sakoemaha noe bade ditimbalkeun koe Pangeran, Allah koering, moegi njahokeun ka koering, tangtoe koe koering sadaja dilampahkeun.
 21 'Ari poē ijeu koe kaola ēnggeus dinjahokeun ka maraneh, orokaja maraneh teu noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh, sakoer noe koe andjeunna didatangkeun ka kaola baris ka maraneh.
 22 'Dēmi ajeuna, masing kanjahokeun koe maraneh, jen maraneh tangtoe paeh koe pēdang, koe langlajeuseun djeung koe pagēboeg, dina ēnggon noe koe maraneh dipikasoeka, sēdja asoep, sēdja ngoembara di dinja.

a p. 24: 6. b p. 29: 17. c p. 29: 18.

PASAL 43.

Ari geus kitoe, barang Jērmia parantos Angalahirkeun ka eta sakabeh djalmandjalma sadajana pangandika Pangeran, Allah maranehanana, noe koe Pangeran Allahna didatangkeun ka andjeunna baris ka maranehanana, nja eta sadajana
 2 pangandika noe tadi teja, 'pok ngomong Asarja poeta Hosaja, djeung ^a Johanan poeta Kareah, sarta eta sakabeh djalma noe barēdēgong, kijeu aromongna ka Jērmia: Adjēngan misaoer bohong; moal ēnja adjēngan koe Pangeran, Allah kaola sadaja, dipiwarang misaoer, jen: Maraneh oelah waka arasoep ka Mēsir,
 3 ngoembara di dinja. 'Estoena mah ^b Baroek poeta Neria ngangsonan adjēngan,

soepaja goreng ka kaoela sadaja; pam-
 brihna njelehkeun kaoela ka leungeun
 oerang Kasdim, sina maehan ka kaoela
 djeung sina ngabojong kaoela ka Baboel.
 4 'Djadi Johanan poetra Kareah, djeung
 sakabeh kapala balad-balad, sarta djalma
 noe loba teh, hanteu noeroet ka tim-
 balan Pangeran, ^c noe miwarang ma-
 5 toeh di tanah Joeda teja. 'Anggoer Jo-
 hanan poetra Kareah djeung sakabeh
 kapala balad-balad teh seg njokot sas-
 sesana oerang Joeda, sakoer noe ma-
 roelang ti sakabeh bangsa-bangsa ajana
 diboewang, hajang ngantjik deui di ta-
 6 nah Joeda teja, 'lalaki, awewe djeung
 baroedak, kitoe deui ^d poetra-poetra ra-
 dja noe istri, djeung sakabeh bae djiwa,
 noe koe Nēboesaradan, kapala toekang
 peuntjit, ditinggalkeun di Gēdalja, poe-
 tra Ahikam, anoe poetra Sapan teja;
 malah njokot nabi Jērmia djeung Ba-
 7 roek poetra Neria; 'toeloej laleumpang
 ka tanah Mēsir; karena teu naroeroet
 ka timbalan Pangeran; tidinja daratang
 ka nagara ^e Tahpanhes. a p. 42:1.
 b p. 36:4. c p. 42:10. d p. 41:10. e p. 2:16.
 8 Ari geus kitoe aja pangandika Pa-
 ngeran ka Jērmia di Tahpanhes, kijeu
 9 pangandikana: 'Maneh geura njokot ba-
 toe galēde koe leungeun maneh, seug
 koe maneh bēbēskeun ka taneuh po-
 rang, noe aja di pameuleuman, anoe aja
 di lawang gēdong Piraon, di Tahpan-
 hes, sing kasaksian koe oerang Jahoedi;
 10 'djeung maneh koedoe mitjatoer ka da-
 rinja: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-
 balad, Allah Israil: Masing nganjaho-
 keun, kami rek miwarangan ngala Nē-
 boekadnesar, radja Baboel, ^a abdi kami;
 sarta korsina koe kami rek diteundeun
 dina loehoer eta batoe, noe koe kami
 dibēbēskeun; djeung Nēboekadnesar bal-
 kal masangkeun gērēbongna di loehoe-
 11 reun eta. 'Ana geus datang, seg eta
 bakal ngagēboegan tanah Mēsir; ^b saha-
 saha noe baris ka maot, nja ka maot;
 saha-saha noe baris ka pangdjarahan,
 nja ka pangdjarahan; djeung saha-saha
 noe baris ka pēdang, nja ka pēdang.
 12 'Malah kami bakal ngajakeun seuneu
 dina imah-imah ^c aállahan Mēsir; koe
 Nēboekadnesar eta bakal dihoeroean,
 ari aállahanana bakal didjarah; djeung
 Nēboekadnesar pimakeēun tanah Mēsir

sakoemaha toekang ngangon make ba-
 djoena; sarta pika-loewareun deui ti dinja
 13 kalawan salamēt. 'Toer Nēboekadnesar
 teh bakal meupeuskeun tihang brahala
 di Bet-Semes, noe aja di tanah Mēsir;
 djeung imah-imah aállahan Mēsir koe
 eta bakal dihoeroean koe seuneu.

a p. 25:9. b p. 15:2; Djak. 11:9. c p. 46:25.

PASAL 44.

Ijeu teh pangandika, noe didatangkeun
 I ka Jērmia, baris ka sakabeh oerang
 Jahoedi, ^a noe tjaritjing di tanah Mēsir,
 nja eta noe tjaritjing di nagara Migdol,
 di nagara Tahpanhes, di nagara Nop,
 djeung di tanah Patros; ari pangandi-
 2 kana: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-
 balad, Allah Israil: Maraneh geus pada
 nendjo sakoer katjilakaän, noe koe kami
 didatangkeun ka Jēroesalem djeung ka
 sakabeh nagara Joeda; geuning, geus
 pada tarikolot mangsa ajeuna, datang
 3 ka taja djalma noe ngeusian; 'tina sabab
 kagorenganana, noe koe eta dilalam-
 pahkeun, matak ngabēndoekeun kami;
 nja pada leumpang, ngoekoes djeung
 ngabakti ^b ka aállahan, noe tadina teu
 kanjahoan koe maranehanana, boh koe
 diri maranehanana, boh koe maraneh,
 4 boh koe karoehoen maraneh. 'Ari kami
 ka maraneh geus miwarangan sakabeh
 abdi kami, nja eta nabi-nabi teja, ^c mi-
 warang teh ti saban isoek-isoek, tim-
 balan kami: Poma oelah marigawe lam-
 pah kagiroekan kitoe, noe dipikageuleuh
 5 koe kami. 'Dēmi eta ^d teu ngadareng,
 teu njarondongkeun tjeuli-tjeuli atjan,
 hanteu tobat mitjeun kagorenganana,
 ēmboeng eureun ngoekoes ka aállahan.
 6 'Anoe matak wēra kami reudjeung bēn-
 doe kami dikoetjoerkeun, heug ngagē-
 doer di nagara-nagara Joeda djeung di
 loeloeroeng-loeloeroeng Jēroesalem; sar-
 ta pada datang ka tarikolot nja soe-
 woeng, sakoemaha noe geus boekti mang-
 7 sa ajeuna. 'Ari ajeuna, kijeu timbalan
 Pangeran, Allah sawadya-balad, Allah
 Israil: Na koe naon maraneh marigawe
 kagorengan sakitoe gēde, matak njila-
 kakeun diri maraneh, soepaja di ma-
 raneh dibasmi lalaki djeung awewe,
 boedak djeung orok, leungit ti tēngah
 Joeda, datang ka teu ngarikeun sesa
 8 di diri maraneh; 'lantaran ^e maraneh

ngabĕndoekeun kami koe djidjjeunan leungeun maraneh, lantaran ngoekoes ka aállahan di tanah Mĕsir, anoe koe maraneh geus diasoepan sĕdja ngoembara di dinja; sangkan maraneh dibasmi, djeung sangkan maraneh djadi sapaean djeung hinakeuneun di sakabeh bangsa

9 noe di boemi? 'Naha maraneh geus poho kana kagorengan karoehoen maraneh, djeung kana kagorengan radja-radja Joeda, sarta kana kagorengan awewe-awewena, kitoe deui kana kagorengan diri maraneh, djeung kana kagorengan pamadjikan-pamadjikan maraneh, noe dilalampahkeun di tanah Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem

10 teja? 'Tĕpi ka mangsa ajeuna eta teh tatjan *f* rĕmoek atina, djeung teu sarijeuneun, teu ngalakonan toret kami djeung pikoekoeh kami, noe koe kami dipaparinkeun di hareupeun maraneh sarta di hareupeun karoehoen maraneh.

11 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, *g* kami rek njanghareup ka maraneh soepaja tjilaka, soepaja dibasmi sabangsa

12 Joeda. 'Nja eta kami rek njandakan sesa Joeda, *h* sakoer noe geus mĕnĕrkeun beungeutna asoep ka Mĕsir, sĕdja ngoembara di dinja; tangtoe toempĕs sakabeh di tanah Mĕsir; nja piroeboe-heun koe pĕdang, nja pitoempĕseun koe langlajeuseun, boh noe leutik, boh noe gĕde; piparaeheun koe pĕdang djeung koe langlajeuseun; *i* sarta pikeunaean soepata, djeung pidjadieun matak mĕlĕngĕk, toer pidjadieun sapaean djeung

13 hinakeuneun. 'Karana kami bakal njiksa ka sakoer noe tjaritjing di tanah Mĕsir, sakoemaha kami geus njiksa ka Jĕroesalem, *j* koe pĕdang, koe langlajeuseun djeung koe pagĕboeg. 'Djadi di

14 pĕlĕbah sesa Joeda, noe geus arasoep ka tanah Mĕsir sĕdja ngoembara di dinja, moal aja noe minggat atawa noe ngĕdjat, geusan moelang ka tanah Joeda, *k* noe dipikangĕn koe pikir maranehana, hajang moelang, hajang ngĕnggon deui di dinja; karana moal aja noe moelang, kadjaba ti noe rahajoe. *a* p. 43: 7.

b 5 Moesa 32: 17. *c* p. 7: 25; 25: 4. *d* p. 7: 24.

e p. 25: 6, 7. *f* Djab. 51: 19. *g* p. 21: 10. *h* p. 42: 15.

i p. 42: 18. *j* p. 24: 10. *k* p. 22: 27.

15 Tidinja eta sakabeh djalma noe nja-

rahoĕun jen pamadjikanana sok nga-roekoes ka aállahan, kitoe deui sakabeh awewe noe djaronghok, koempoelan gĕde pisan, nja eta sakabeh djalma noe tjaritjing di tanah Mĕsir, di Patros teja, pada ngadjawab ka Jĕrmia, kijeu dja-

16 wabna: 'Ari moenggoeh eta kasaoeran, noe koe adjĕngan disaoerkeun ka kaola sakabeh, mawa padjĕnĕngan Pangeran, *a* kaola moal ngagaroegoe ka adjĕngan.

17 'Satĕrangna kaola pada sĕdja ngalampahkeun sakoer omongan, noe geus ka loewar ti biwir kaola, sĕdja ngoekoes ka *b* radja langit noe istri, djeung nji-tjikeun koerban inoeman pikeun eta, sakoemaha kaola geus ngalampahkeun, nja diri kaola djeung karoehoen kaola, nja para radja djeung para kapala kaola, di nagara-nagara Joeda sarta di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem; karana harita kaola sareubeuh kahakanan, sarta pada djamoega, teu ngarasa

18 katjilakaĕn. 'Dĕmi ti mangsa kaola eureun ngoekoes ka radja langit noe istri, djeung njitjikeun koerban inoeman pikeun eta mah, kaola pada kakoe-rangan saniskara, sarta toempĕs koe

19 pĕdang djeung koe langlajeuseun. 'Djeung deui satijap-tijap kaola ngaroekoes ka radja langit noe istri, djeung njitjikeun koerban inoeman pikeun eta, naha kaola njarijeun koeweh pikeun eta baris ngaroepakeun eta, sarta njitjikeun koerban inoeman pikeun eta, karah teu ka-

20 lawan salaki kaola? 'Ngalahir Jĕrmia ka eta sakabeh djalma, ka lalaki djeung ka awewe, nja eta ka salobana djalma noe pada ngadjawab kitoe ka andjeunna,

21 kijeu lahirna: 'Ari eta pĕrkara ngoekoes, noe koe maraneh dilalampahkeun di nagara-nagara Joeda djeung di loeloeroeng-loeloeroeng Jĕroesalem, nja koe diri maraneh djeung koe karoehoen maraneh, koe radja-radja maraneh djeung koe kapala-kapala maraneh, tĕgĕs koe djalma saeusi tanah teja, saĕnjana Pangeran geus djadi emoet sarta geus djadi

22 manah ka dinja; 'moenggah Pangeran geus teu jasaean wajahna deui, tina sabab kagorengan pagawean maraneh, tina sabab kagiroekan, noe dilalampahkeun koe maraneh teja; *c* nja eta noe djadi matak tanah maraneh tarikolot djeung soewoeng, sarta keuna panjapa, wani

taja djalma noe ngeusian, sakoemaha
 23 noe geus boekti ajeuna. 'Tina sabab ma-
 raneh ngaroekees, djeung sapedah ma-
 raneh ngadosa ka Pangeran, djeung teu
 ngadenge ka timbalan Pangeran, sarta
 teu ngalakonan toretna, pikoekoehna
 djeung pörtelaanana; kitoe sababna noe
 matak maraneh kataradjang katjilakaän
 sakijeu, sakoemaha noe geus boekti
 ajeuna. *a p. 18:12; 43:2. b p. 7:18. c p. 25:18.*

24 Ngalahir deui Jĕrmia ka eta sakabeh
 djalma djeung ka eta sakabeh awewe:
 Eh, sakabeh oerang Joeda, noe aja di
 tanah Mĕsir! geura darengekeun ijeu pa-
 25 ngandika Pangeran: 'Kijeu timbalan Pa-
 ngeran sawadya-balad, Allah Israil, tim-
 balanana: Maraneh djeung pamadjikan
 maraneh nja ngaromong koe biwir, nja
 dilaksanakeun koe leungeun maraneh;
 ari omong maraneh: Koela tangtoe pisan
 nëkanaan nadar, noe koe koela geus dina-
 darkeun, sĕdja ngoekoes ka radja langit
 noe istri, djeung sĕdja njitjikeun koer-
 ban inoeman pikeun eta; mana geura
 prak boektikeun nadar maraneh, sarta
 26 geura pek tĕkanaan nadar maraneh. 'Koe
 sabab eta, eh sakabeh oerang Joeda, noe
 tjaritjing di tanah Mĕsir! geura dare-
 ngekeun ijeu pangandika Pangeran: Ma-
 sing njaho, *a* kami soempah njĕboet djĕ-
 nëngan kami noe agoeng, timbalan Pa-
 ngeran, eta sakabeh oerang Joeda, noe
 di satanah Mĕsir, hidji ge hamo aja deui
 noe njĕboet djĕnĕngan kami koe biwir,
 ngomong kijeu: *b* Dĕmi djoemĕnĕnging

27 Goesti Pangeran. 'Masing njaho, *c* kami
 ngadjaga ka maraneh, soepaja tjilaka,
 lain soepaja bagdja; nja eta sakabeh
 oerang Joeda noe di tanah Mĕsir teh
 bakal toempĕs koe pĕdang djeung koe
 langlajeuseun, datang ka bejakna pisan.
 28 'Ari noe rahajoe tina pĕdang pimaroe-
 langeun ti tanah Mĕsir ka tanah Joeda,
 djalma saeutik; sarta sasesana oerang
 Joeda, sakoer noe geus arasoep ka tanah
 Mĕsir sĕdja ngoembara di dinja, bakal
 pada nganjahokeun, anoe mana noe pi-
 boektieun, pangandika kami atawa omo-
 29 ngan maranehanana. 'Sarta *a* kijeu pitan-
 daemunana ka maraneh, lahiran Pangeran,
 jen kami tangtoe njiksa ka maraneh
 dina ijeu ĕnggon, soepaja maraneh pada
 nganjahokeun, jen pangandika kami
 tangtoe piboektieun ka maraneh, matak

30 tjilaka: 'kijeu timbalan Pangeran: Ma-
 sing njaho, Piraon Hopra, radja Mĕsir,
 ĕngke koe kami diselehkeun ka leungeun
 moesoehna, djeung ka leungeun sakoer
 noe ngarah patina; *e* sakoemaha kami
 bareto njelehkeun Sidkia, radja Joeda,
 ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Ba-
 boel, moesoehna, anoe ngarah patina
 teja. *a p. 22:5; 49:13. b p. 4:2. c p. 1:12.*

d 2 Moesa 3:12. e p. 34:21; 39:5.

PASAL 45.

Ijeu teh lahiran, noe koe nabi Jĕrmia
 dilahirkeun ka *a* Baroek poetra Neria,
 mangsa eta sadajana pangandika koe
 Baroek ditoeliskeun ti lambĕj Jĕrmia,
 didijjeun kitab, mĕnĕran kaopat taoenna
 Jojakim poetra Josia teja djoemĕnĕng
 2 radja Joeda; ari lahiranana: 'Kijeu tim-
 balan Pangeran, Allah Israil, ka maneh,
 3 Baroek: 'Tjarek maneh: Pibalateun aing!
 karena kasangsaraän aing koe Pangeran
 diwoewoehan deui kasoesian; *b* aing
 geus lĕsoe balas roehah-rahoeh, djeung
 4 teu pisan manggih reureuh! 'Maneh koe-
 doe mitjatoer kijeu ka Baroek teh: Kijeu
 timbalan Pangeran: Masing njaho, anoe
 beunang kami ngadĕgkeun, koe kami rek
 diroentoehkeun; sarta noe beunang ka-
 mi mĕlak, koe kami rek ditjaboet, tĕgĕs
 5 ijeu tanah sakoeriling. 'Ari maneh teja,
 naha rek nejangn barang noe araheng
 pikeun diri maneh? Poma oelah nejangn
 noe kitoe; karena, masing njaho, kami
 rek ngadatangkeun katjilakaän ka sa-
 niskara daging, lahiran Pangeran; tatapi
 ka maneh mah kami rek maparin njawa
 diri maneh, *c* sapĕrti djarahan, di saka-
 beh ĕnggon anoe koe maneh bakal dida-
 tangan. *a p. 36:4, 32. b Djab. 6:7. c p. 38:2.*

PASAL 46.

Ijeu teh pangandika Pangeran, noe di-
 datangkeun ka nabi Jĕrmia hal bangsa
 kapir.
 2 *a* Pĕrkara Mĕsir; hal balad *b* Piraon
 Nĕko, radja Mĕsir, anoe aja di sisi tji
 Prat, di nagara Karkĕmis, anoe diĕleh-
 keun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel,
 mĕnĕran kaopat taoenna Jojakim poetra
 Josia teja djoemĕnĕng radja Joeda.
a Jĕs. 19; Jĕh. 29. b 2 Bab. 35:20.

3 Geura pada pĕtakeun tameng djeung
 4 kĕpĕng, bari seg maradjoe pĕrang! 'Eh,

toekang toempak kareta! geura pada pasangkeun koeda, bari seg taroempak; koedoe ngadjarantĕng make balakoetak; geura karĕdapan toembak, bari parake
 5 badjoe kĕre! 'Naha mana kitoe? Katendjo koe kaola eta teh galeder, aloendoer ka toekang; dalah prawirana areleh, laloempatan kaboer, teu njorejang-njorejang atjan; ^a panjingsijeunan ti sakoe-
 6 riling, lahiran Pangeran. 'Noe tangginas teu meunang kaboer, noe pĕrkosa teu meunang rahajoe. Sabeulah ti kaler, di sisi tji Prat, eta pada titadjong, seg
 7 patingdjaropak. 'Saha eta noe ngaleugeudeut sapĕrti bangawan, noe ngadĕ-
 8 rĕngdĕng tjaina tjara waloengan? 'Nja Mĕsir noe ngaleugeudeut tjara bangawan, djeung tjaina ngadĕrĕngdĕng sapĕrti waloengan. Ari omongna: Aing dek indit, dek ngalipoetan boemi; dek nga-
 9 gĕmpoer nagara katoet priboemina. 'Eh koeda! geura broel; eh kareta! geura pada gĕrĕdĕg; djeung koedoe boedal para prawira: oerang Koes djeung oerang Poet, noe njikĕp kĕpĕng; kitoe deui oerang Loed, ^b noe njikĕp djeung mĕntang gondewa. 'Dĕmi eta poĕan bade Goesti Pangeran sawadya-balad, nja poĕ pamalĕsan, kĕrsana malĕs ka satroesatroena; ari pĕdang bakal ngahakan datang ka seubeuhna, djeung bakal weureu koe gĕtih eta; ^c karena Goesti Pangeran sawadya-balad teh kagoengan koerban di tanah kaler, sisi tji Prat. 'Eh parawan, anak Mĕsir! geura indit ka Gilad, ^d ngala geutah tamba; maneh tatamba loba ge teu hasil; euweuh pelester keur maneh.

12 'Bangsa geus pada ngadenge bedja hal kawirangan maneh, sarta boemi teh pinoech koe dĕdĕngkekan maneh; karena prawira padoepak djeung pada prawira, bloek raroeboeh barĕng doewanana.

^a p. 6 : 25. ^b Jĕs. 66 : 19. ^c Jĕs. 34 : 6; Sĕp. 1 : 7.

^d p. 8 : 22; 51 : 8, 9.

13 Ijeu teh pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun ka nabi Jĕrmia, ^a hal pidatangeunana Nĕboekadnesar, radja Baboel, baris ngelehkeun tanah Mĕsir.

^a p. 44 : 30.

14 Geura pada oewarkeun di tanah Mĕsir, djeung aloetarakeun di nagara Migdol, sarta aloetarakeun di nagara Nop djeung di Tahpanhes, kijeu nja ngaromong: Geura ngadjantĕng, sarta sing

tarapti; karena pĕdang geus ngahakan sakoeriling maneh. 'Na koe naon pradjoerit maneh noe garagah teh dikĕboetkeun? Taja noe tagĕn, sabab koe
 15 Pangeran didjongklokkeun. 'Loba noe disina titadjong, malah laboeh patoempang-tindih djeung batoer; sarta ngaromong: Hajoe dangdan, oerang balik ka bangsa oerang djeung ka tanah asal oerang, tina sabab panganijaja pĕdang!
 16 'Pada ngagĕro di dinja: Ari Piraon, radja Mĕsir teh, sok ngĕlĕntroeng; mangsa noe pasti koe eta geus diantĕp ngaliwat. 'Dĕmi hiroep kami! ^a lahiran Radja, noe padjĕnĕnganana Pangeran sawadya-balad teh: saĕnjana, tjara goenoeng Tabor di goenoeng-goenoeng, djeung sapĕrti goenoeng Karmel noe di sisi laoet, nja kitoe itoe pidatangeunana.
 17 'Eh priboemi, anak Mĕsir! geura tjatjawis baris maneh dibojong; karena Nop ĕngke djadi soewoeng, sarta dihoeroe,
 18 wani taja djalma noe ngeusian. 'Ari Mĕsir teh ibarat anak sapi aloes pisan; hol aja noe pimotongeun, ^b datangna ti
 19 kaler. 'Kitoe deui pradjoeritna boeroeh noe di tĕngahna ibarat anak sapi beunang ngalĕbĕng; saĕnjana eta oge pada malik, kalaboer sarerejana, taja noe tagĕn; karena poĕ pibalahieunana geus ninggang ka darinja, geus nĕpi ka waktoena disiksa. 'Sora Mĕsir bakal lalaoenan tjara oraj; karena itoe pimaradjoeeun mawa balad, djeung bakal pada ngatangan ka dinja marawa kampak,
 20 sapĕrti toekang noewar kai. 'Pek leuweungna koe itoe bakal ditjatjar, lahiran Pangeran, sanadjan teu beunang dikira-kira; wantoe itoe loba alah batan si-
 21 meut, taja bilanganana. 'Anak Mĕsir teh meunang era, diselehkeun ka leungeun bangsa kaler. 'Timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masingnjaho, kami rek njiksa ka ^c Amon di nagara No, djeung ka Piraon, sarta ka Mĕsir, kitoe deui ka ^d aĕllahanana, djeung ka radjaradjana; nja eta ka Piraon, djeung ka sakoer noe ngarandĕl ka dinja. 'Sarta koe kami eta rek disarelehkeun ^e ka leungeun djalma noe ngararah patina, nja ka leungeun Nĕboekadnesar, radja Baboel, djeung ka leungeun rahajatna; dĕmi sanggeusna kitoe Mĕsir teh bakal dieusian deui djalma, sapĕrti

keur djaman ka toekang, lahiran Pangeran.

a p. 48: 8. *b* p. 1: 14. *c* Nah. 3: 15.

d p. 43: 12. *e* p. 21: 7.

- 27 Tatapi *a* ari maneh mah, eh Jakoeb, abdi kami! oelah sijeun-sijeun; sarta maneh, Israil! oelah reuwas-reuwas; karena, masing njaho, maneh koe kami tangtoe disalamétkeun, ditjandak ti noe djaoeh-djaoeh; nja toeroenan maneh ditjandak ti tanah pangdjarahanana; tanwande Jakoeb pimoelangeun, toeloj kërta nja gënah; sarta moal aja noe matak reuwas.
- 28 'Mana maneh, Jakoeb, abdi kami! oelah sijeun-sijeun, lahiran Pangeran; karena kami noe njaréngan ka maneh; karena kami kërsa ngadamél pérkara mejakkeun di sakabéh bangsa, énggon maneh koe kami diboewang; dëmi ka maneh mah kami moal ngadamél pérkara mejakkeun, ngan maneh rek dipépèrih téroes djeung kaadilan; ari njiksa mah, moal hanteu njiksa ka maneh.

a p. 30: 10.

PASAL 47.

Ijeu teh pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka nabi Jërmia hal pérkara oerang Pëlisti, samemeh Piraon ngelehkeun nagara Gasa.

- 2 Kijeu timbalan Pangeran: Toeh, tjai geus oenggah ti kaler, tangtoe pidjadieun waloengan tjaäh, ngeueum tanah djeung saeusi-eusina, kitoe deui nagara katoet priboemina; ari manoesa bakal tingdjalërit, estoe sakabéh priboemi tana-
- 3 nah bakal maridangdam. 'Tina *a* sora plok-plokan talapok koedana noe rosa, tina goeroedoeg karetana, tina ngagoe-roeh rodana, bapa teu tolih ka anak,
- 4 tina ngeplek leungeunna; 'koe hal poë noe pidatangeun, baris ngaroeksak sakabéh oerang Pëlisti, baris ngabasmu oenggal-oenggal pangbantoe Tiroes djeung Sidon, pangbantoe noe masih kari; karena Pangeran bade ngaroeksak oerang
- 5 Pëlisti, *b* sesa oerang poelo Kaptor. 'Nagara Gasa katangan goendoel; nagara Askëlon katitiwasan, katoet sesa lëbak maranehanana. Sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek *c* noerihan awak?
- 6 'Adoeh, *d* pëdang Pangeran! sabaraha pililaeunana deui maneh nja rek teu eureun? Geura asoep deui ka sarangka maneh, reureuh atoeh, sarta tjitjing!
- 7 'Pimanaeun maneh nja rek eureun? Da

Pangeran geus maparin timbalan ka eta pëdang; ka Askëlon djeung ka basisir laoet, ka dinja dikërsakeunana.

a Jës. 5: 28. *b* 1 Moesa 10: 14; Am. 9: 7. *c* p. 41: 5; 48: 37. *d* p. 12: 12; 25: 29.

PASAL 48.

Përkarana Moab.

a Jës. 15: 1.

- Kijeu timbalan Pangeran sawadyabalad, Allah Israil: Balai nagara Nëbo! karena geus diroeksak; nagara Kirjataim meunang era, geus dibeunangkeun; koeta noe loehoer teh meunang era sarta bala-
- 2 loewas. 'Moab teh geus taja poedjieun deui; di nagara Hesbon geus pada mikir-mikir baris njilakakeun ka Moab; [pokna]: Hajoe, oerang basmi eta, leungitkeun kabangsaänana! Maneh oge, Madmen! éngke disina djëmpe, geus tangtoe ka-
- 3 oedag koe pëdang. 'Ti nagara Horonaim aja sora djëdjëritan; katiwasan, nja ka-
- 4 roeksakan gëde. 'Moab teh geus roeksak; djalma noe laleutik patindingdjalërit ta-
- 5 rarik pisan. 'Saestoena nandjakna dina tandjakan Loehit bari tjeurik tingsalëgroek; saënjana dina poedoenan Horonaim pada ngadenge djëdjëritan soekër
- 6 pisan, alok-alok kabalahian. 'Geura kalaboer, rahajoekkeun diri maraneh! Tatapi eta teh pidjadieun *a* ibarat noe boeroen-
- 7 doel di tégäl lëga. 'Karana sapedah maneh ngandël ka djidjjeunan maneh djeung ka doenya-brana maneh, noe matak maneh ge éngke dibeunangkeun; ari *b* si
- 8 Kamos bakal ka loewar dibojong, panghoeloena djeung kapalana sarereja. 'Ari toekang ngaroeksak teh bakal ngadatangan ka oenggal nagara, wani nagara hidji ge moal aja noe pirahajoëun; malah lëbakna bakal digëmpe, djeung tanahna rata bakal ditoempoer; reh kitoe
- 9 timbalan Pangeran. 'Tjik, Moab teh berean djangdjang, sina hibër ka loewar; ari nagarana pada pidjadieun soewoeng, datang ka taja djalma noe ngeusian.
- 10 'Keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe këndor ngalampahkeun padamëlan Pangeran; djeung keuna panjapa oenggal-oenggal djalma, noe ngahalangan pëdangna ka gëtih eta. 'Ari Moab teh gënaheun ti ngongorana, *c* sarta tjitjing bae dina tampëranana, hanteu pisan ditjitjikeun ti wadah ka wadah deui, djeung hanteu pisan njeorang dibojong; pedah

kitoe tĕtĕp rasana, djeung seungitna han-
 12 teu owah. 'Koe sabab eta, masing njaho,
 pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran,
 didinja kami ka manehanana bakal mi-
 warangan anoe ngeurihkeun, nja eta
 tangtoe ngeurihkeun inja; ari wadhana
 bakal dikarosongkeun, djeung botolna
 13 dipareupeuskeun. 'Harita Moab teh pi-
 meunangeun era ti si Kamos, sakoemaha
 anak-intjoe Israil meunang era ti ^dBet-El,
 noe diandĕlkeun koe maranehanana teja.
 14 'Koemaha maraneh rek ngomong: Koela
 teh pada prawira, nja djalma gagah kana
 15 pĕrang? 'Moab teh geus diroeksak; ari
 [haseup] nagara-nagarana njamboewang,
 djeung baroedjangna noe aroentjoel pa-
 da digiring ka pameuntjitan, lahiran ^e
 Radja, noe padjĕnĕnganana Pangeran
 16 sawadya-balad teh. 'Pibalahieun Moab
 geus deukeut datangna, estoe pitjilaka-
 eunana kĕntjĕng katjida. 'Eh, sakoer noe
 17 sakoerilingna, djeung sakabeh noe pada
 njaho ngaranna! eta teh koe maraneh
 pake hawatir; koedoe ngaromong kijeu:
 Amboe-amboe, ^f iteuk noe koewat, pa-
 neunggeul noe aloes teja, geus potong!
 18 'Eh priboemi, anak Dibon! geura toeroen
 ti kamoeljaĕn, nja dijoek kalawan halab-
 hab; karana noe ngaroeksak Moab teh
 datang ka maneh, ngaroeksak ĕnggon
 19 maneh noe rareugreug. 'Eh, priboemi
 Aroĕr! los ka djalan, nangtoeng bari
 mĕlong; koedoe tatanja ka noe kaboer
 djeung ka noe minggat, kijeu nja pok:
 20 Euj, aja naon? 'Moab teh meunang era,
 karana geus dipeunggaskeun; geura mi-
 dangdam djeung djĕdjĕritan; bedjakeun
 di tji Arnon, jen Moab geus diroeksak.
 21 'Sarta geus tĕrap hoekoeman ka tanah
 rata; nja ka nagara Holon, ka Jahas
 22 djeung ka Mepaĕt; 'ka Dibon, ka Nĕbo
 23 djeung ka Bet-Diblataim; 'ka Kirjataim,
 24 ka Bet-Gamoel djeung ka Bet-Maon; 'ki-
 toe deui ka Kĕriot djeung ka Bosra,
 sarta ka sakabeh bae nagara tanah
 Moab, noe djaraoeh sarta noe dareukeut.
 25 'Tandoek Moab ^g geus ditilas, djeung
^h leungeunna geus dipotong, lahiran Pa-
 26 ngeran. 'Geura eta teh ⁱ sina mabok, ka-
 rana sok goemĕde ka Pangeran; seg
 Moab bakal gogolepakan dina oetahna,
 sarta manehanana ge geus tangtoe djadi
 27 seungseurikeuneun. 'Karana Israil naha
 lain sok diseungseurikeun koe maneh?

Karah Israil teh kapanggih tjampoer
 djeung toekang maling? Karana satijap-
 tijap maneh ngomongkeun eta, maneh
 28 sok gogodĕg. 'Eh, priboemi Moab! geura
 pada ninggalkeun nagara-nagara, nja
 ngĕnggon di goenoeng tjadas; sarta sing
 djaradi sapĕrti djapati, ^j noe njarajang
 29 djĕroĕun lijang djoerang. 'Kaoela geus
 ngadarengĕ bedja ^k hal kamagoengan
 Moab; adigoengna kabina-bina; nja ang-
 koeh, nja kamagoengan, nja adigoeng,
 30 sarta goemĕde hate. 'Kami, lahiran Pa-
 ngeran, leuwih oeninga dina gĕde am-
 bĕkna, ^l tapi soewabanana teu kijeu-
 31 kijeu, teu djadi sakara-kara. 'Sabab kitoe
^m kaoela sĕdja midangdam koe hal Moab,
 nja koe satanah Moab kaoela sĕdja djĕ-
 djĕritan; koe karana oerang Kir-Heres
 32 djalma bakal tingharĕgoeng. 'Ēh, kĕbon
 anggoer Sibma! alah batan tjeurik oe-
 rang Jaser kaoela sĕdja njeungtjeurikan
 ka maneh; dahan-dahan maneh ngareuj,
 datang ka meuntas laoet, nja narĕpi ka
 laoet Jaser; oesoem maneh ngala boe-
 boewahan djeung oesoem maneh ngala
 anggoer kaboeroe koe noe ngaroeksak.
 33 'Djadi kaboengahan djeung kagĕrahan
 dileungitkeun ti pakĕbonan sarta ti sa-
 tanah Moab; djeung ari anggoer koe
 kami dieuweuhkeun ti pamĕrsanana;
 moal aja deui noe ngirik make karame-
 an; aja soteh karamean, lain karamean
 34 ngirik. 'Ti sĕmĕt nagara Hesbon ⁿ djĕ-
 djĕritan nĕpi ka nagara Elale; ejar sowa-
 rana nĕpi ka nagara Jahas; ti sĕmĕt
 nagara Soar kitoe deui nĕpi ka nagara
 Horonaim, sapi oemoer tiloe taoen teja;
 karana tjai Nimrim ge bakal sarowoeng.
 35 'Djeung deui kami teh ti Moab, lahiran
 Pangeran, rek ngaleungitkeun noe sok
 oenggah ka pamoedjaĕn, djeung noe
 36 sok ngoekoes ka aĕllahanana. 'Sabab
 kitoe ^o hate kaoela ngalĕngis koe hal
 Moab, sapĕrti soeling; djeung angĕn ka-
 oela ngalĕngis koe hal oerang Kir-Heres,
 sapĕrti karinding; tina sabab arta-banda
 37 beunangna geus digĕmpoer. 'Karana ^p
 oenggal sirah geus digoendoelan, djeung
 oenggal djanggot geus dikoeroedan;
 sakabeh leungeun beunang noerihan,
 djeung tjangkĕng-tjankĕngna marake
 38 karoeng. 'Dina loehoer sakabeh imah
 Moab djeung di loeloeroeng-loeloeroeng-
 na aja aloek-aloekeun di mana-mana;

karana Moab teh koe kami geus dipeu-
 peuskeun ^a tjara wadah noe teu dipika-
 39 soeka, lahiran Pangeran. 'Amboe-amboe,
 sakitoe dipeunggaskeunana! sakitoe ma-
 ridangdamna! Amboe-amboe, Moab teh
 geus noekang moendoer bawaning era-
 eun! Estoe Moab teh djadi seungseuri-
 40 keuneun, sarta matak reuwas ka saka-
 beh noe sakoerilingna. 'Karana kijeu
 timbalan Pangeran: Hol itoe ^r pihibĕ-
 reun sapĕrti galoedra, djeung meberkeun
 41 djangdjangna loehoereun Moab. 'Sagala
 koeta dibeunangkeun, djeung sagala
 benteng dilindih; ari hate sakoer pra-
 wira Moab dina poĕan eta pidjadieun
 sapĕrti hate awewe ^s noe keur kasoekĕ-
 42 ran ngadjoeroe. 'Sarta Moab teh bakal
 ditoempoer, leungit kabangsaĕnana, sa-
 43 bab sok goemĕde ka Pangeran. 'Eh, pri-
 boemi Moab! ^t maneh ĕngke kataradjang
 sijeun, djeung lombang, sarta djirĕt, lahi-
 44 ran Pangeran. 'Ari saha-saha noe mang-
 loempatkeun sijeun, tangtoe tigoebag
 kana lombang; djeung saha-saha noe
 handjat ti djĕro lombang, tangtoe ka-
 ringkoes koe djirĕt; karana kami rek
 ngadatangkeun ka dinja, nja eta ka
 Moab, taoen pidisiksaeunana, lahiran
 45 Pangeran. 'Dina ijoeh Hesbon narang-
 toeng kakaboeran, taja tanagana; ^u ka-
 rana aja seuneu bidjil ti Hesbon, djeung
 aja hoeroeng ti pĕlĕbah Sihon; nja eta
 ngahakan beulah-beulah Moab, sarta
 djeung ĕmboen-ĕmboenan eta anak ka-
 46 roesoehan. 'Tjilaka maneh, Moab! Oemat
 Kamos teh tiwas; karana anak maneh
 lalaki dibawa ka pangdjarahan, kitoe
 keneh anak maneh awewe pada asoep
 47 ka pangdjarahan. 'Tatapi ^v dina ahir
 djaman mah dibojongna Moab teja tang-
 toe koe kami dibalikkeun, lahiran Pa-
 ngeran. Sĕmĕt dijeu hoekoeman Moab.

a p. 17 : 6. *b* 4 Moesa 21 : 29. *c* Sĕp. 1 : 12. *d* 2
 Radj. 23 : 15. *e* p. 51 : 57. *f* Jĕs. 14 : 5. *g* Njanj. 2 : 3.
h Djab. 37 : 17. *i* p. 25 : 15, 27. *j* Mak. 2 : 14.
k Jĕs. 16 : 6. *l* p. 50 : 36. *m* Jĕs. 16 : 7. *n* Jĕs. 15 : 5, 6.
o Jĕs. 16 : 11. *p* Jĕs. 15 : 2, 3; p. 47 : 5. *q* p. 22 : 28.
r p. 49 : 22. *s* p. 49 : 22; 50 : 43. *t* Jĕs. 24 : 17.
u 4 Moesa 21 : 28; 24 : 17. *v* p. 49 : 6, 39.

PASAL 49.

Pĕrkara oerang Amon.

Kijeu timbalan Pangeran: Naha Is-
 rail teu bogaeun anak? teu bogaeun
 ahli waris? Na koe naon ^a si Malkam

ngamilik tanah Gad, djeung nagara-na-
 2 garana dieusian koe oemat eta? 'Sabab
 kitoe, masingnjaho, pidatangeun mangsa,
 lahiran Pangeran, didinja Raba, [dajeuh]
 oerang Amon, koe kami rek disina nga-
 denge soesoerakan pĕrang; sarta eta
 pidjadieun toempoekan karoeksakan,
 djeung pilĕmboeranana bakal dihoeroe-
 an koe seuneu; toeloej Israil bakal nga-
 milik noe ngamilik ka manehanana,
 3 timbalan Pangeran. 'Eh, nagara Hesbon!
 geura midangdam, karana Ai geus di-
 gĕmpoer; eh, pilĕmboeran Raba! geura
 djĕdjĕritan, disaramping karoeng; koe-
 doe aloek-aloekeun bari loeloempatan
 dina pagĕr tembok; karana Malkam teh
 ĕngke leumpang, asoep ka pangbojo-
 ngan, panghoeloena djeung kapalana
 4 sarerejana. 'Naha maneh sok moedji
 sorangan koe lĕbak-lĕbak? ^b Eh, anak
 moengkiran, noe ngandĕlkeun doenya-
 branana, [bari ngomong]: Saha noe rek
 ngadatangan ka aing? eta lĕbak maneh
 5 ngahijang. 'Masing njaho, kami ka maneh
 rek ngadatangkeun kareuwasan, lahiran
 Goesti, Pangeran sawadya-balad, ti sa-
 kabeh noe di sakoeriling maneh; sarta
 maraneh bakal diboewang, pada leum-
 pang sakaparan-paran, djeung moal aja
 noe ngoempoelkeun anoe keur ngalan-
 6 trah. 'Tatapi sanggeusna kitoe mah ^c
 dibojongna oerang Amon teja tangtoe
 koe kami dibalikkeun, lahiran Pangeran.

a 1 Radj. 11 : 5. *b* p. 31 : 22. *c* p. 48 : 47.

7 Pĕrkara Edom.

Kijeu timbalan Pangeran sawadya-
 balad: Naha ^a di nagara Teman geus
 taja deui kapintĕran? karah noe bari-
 nangkit teh kaleungitan tarekah? koetan
 8 kapintĕranana moebadir? 'Eh, priboemi
 Dĕdan! ^b los kalaboer, geura aloendoer,
 njoeloesoep ka noe djĕro-djĕro; karana
 kami ka Ēsaoe rek ngadatangkeun pi-
 balahieunana, geus nĕpi ka waktoena
 9 disiksa. 'Oepama ^c maneh kadatangan
 noe ngala anggoer, koemaha eta moal
 ngarikeun poepoerieun? Oepama aja noe
 maling ti peuting, koemaha eta moal
 10 ngaroeksak satjoekoepna? 'Dĕmi koe
 kami mah Esaoe teh diboeroendoelkeun
 pisan, panjoempoetanana diboekakeun,
 moal bisaun njoempoet deui; ari toe-
 roenanana geus diroeksak, kitoe ke-
 neh doeloer-doeloerna djeung tatangga-

tatangana, sarta dirina geus euweuh.

11 'Anak maneh tinggalkeun pahatoe, koe kami rek dibajoean; djeung randa maneh koedoe ngarandél ka kami. 'Karana kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, ^d tjatjakan eta noe bĕnĕrna oelah nginoem loemoer ge, misti ngarinoem; ari maneh mah, naha moal meunang siksaañ? Pamohalan maneh teu meunang siksaañ; misti pisan maneh nginoem.

13 'Karana kami geus soempah ^e njĕboet diri kami, lahiran Pangeran, jen Bosra ^f pidjadieun matak mĕlĕngĕk, djeung hinakeuneun, toer pidjadieun tarikolot djeung sapaeun; malah sakabeh nagarana pidjadieun tararikolot langgĕng.

14 'Kaoela ^g meunang warta ti Pangeran, sarta aja oetoesan dipiwarang ka bangsa kapir, [marentah kijeu]: Geura karoempoel, koedoe pada ngaroeroeg ka Edom; hajoe darangdan, baris mĕrangan! 'Karana, masing njaho, maneh koe kami didjadikeun leutik di bangsa kapir, matak tjoewa di manoesa. 'Moenggoeh kaidjid ka maneh, eta maneh kagĕlo koe kangkoehan hate maneh, eh maneh noe tjitjing dina djoerang-djoerang goenoeng tjadas, djeung ngabogañ ĕnggon loehoer dina pasir! ^h Masih maneh njijeun sajang maneh loehoer pisan tjara galodra, tangtoe maneh koe kami ditogkeun ti dinja, lahiran Pangeran. 'Ari Edom teh pidjadieun soewoeng; ⁱ sahasaha noe ngaliwat ka dinja bakal mĕlĕngĕk, bari njĕktjrekan tina hal sakabeh

18 balahina. 'Sakoemaha ^j dibalikna Sadoemoe djeung Gomora, sarta tatangga nagara teja, timbalan Pangeran, nja kitoe di dinja moal aja djalma hidji-hidji atjan noe ngĕnggon, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja.

19 'Masing njaho, itoe pioenggaheun ^k sapĕrti singa ti kamagoengan tji Jordan, moeroe eta pangtjitjingan santosa; karana dadak-sakala Edom teh koe kami rek disina loempat ti dinja; djeung mana bae noe dipilih, eta koe kami rek didjĕnĕngkeun njangking ka dinja; karana saha noe nandingan kami? djeung saha noe pingadawaeun ka kami? sarta saha teja pangangon, noe bisa tagĕn di pajoeneun

20 kami? 'Koe sabab eta, geura darengkeun papasten Pangeran, noe dipastenkeun ka Edom, kitoe deui pangĕrsana,

noe dikĕrsakeun ka priboemi Teman: saĕnja-ĕnjana eta mĕngke koe djalma disesered sapĕrti domba noe panghengkerna; saĕnja-ĕnjana pangtjitjinganana bakal mĕlĕngĕk koe hal maranehanana.

21 'Tina ngagoeloegoer roeboehna boemi teh ojaĕ; aja djĕdjĕritan, sorana kadenge

22 ' di sisi laet Agĕr. 'Hol itoe pingapoe ngeun ^m sarta hibĕr sapĕrti galodra, djeung meberkeun djangdjangna loehoereun Bosra; ari hate sakoer prawira Edom dina poĕan eta pidjadieun sapĕrti hate aweue noe keur kasoekĕran ngadjoeroe. ^a Ob. 8, 9. ^b Jeh. 25: 13. ^c Ob. 5. ^d p. 25: 29; 1 Petr. 4: 18. ^e p. 22: 5. ^f p. 44: 12. ^g Ob. 1. ^h Ob. 4. ⁱ p. 19: 8; 50: 13. ^j 1 Moesa 19: 25; 5 Moesa 29: 23. ^k p. 12: 5; 50: 44. ^l 1 Radj. 9: 26. ^m p. 48: 40.

23 ^a Pĕrkara Damsik. ^a Jĕs. 17: 1. Nagara Hamat djeung Arpad areraneun; sabab ngadarengĕ bedja goreng, noe matak aladjoer; noe di sisi laet

24 pada soesah, hanteu kaoer tjitjing. 'Nagara Damsik laleuleus, oendoer sĕdja kaboer, estoe kataradjang soemĕblak, nja keuna soekĕr djeung njĕri, tjara noe

25 keur ngadjoeroe. 'Naha mana eta nagara pamoedjian, koeta karĕsĕpan kaoela, hanteu ditinggalkeun? 'Sabab kitoe

26 ^a baroedjangna bakal raroeboeh dina loeloeroeng-loeloeroengna, djeung sakabeh pradjoeritna bakal katitiwasan dina poĕan eta, lahiran Pangeran sawadya

27 balad. 'Sarta kami ^b rek ngajakeun seu-neu dina koeta Damsik, nja eta tangtoe ngalĕboer karaton-karaton Benhadad. ^a p. 50: 30. ^b Am. 1: 4.

28 Pĕrkara Kedar djeung pĕrkara ^a sagala karadjañ Hasor, anoe diĕlehkeun koe Nĕboekadnesar, radja Baboel. ^a Jos. 11: 10.

Kijeu timbalan Pangeran: Geura darangdan, koedoe ngaroeroeg ka oerang Kedar, djeung ngaroeksak ka oerang

29 wetan! 'Himah-himahna djeung ingon-ingonna koe eta bakal ditjokotan; koe-lamboena, djeung sakabeh parabolna, kitoe deui ontana, bakal dibarawa koe eta adjang dirina; djeung bakal ngagarĕro ka darinja: ^a Panjingsijeunan ti sakoeriling! 'Eh, priboemi Hasor! los kalaboer; geura pada ngalantrah masing djaoeh, njoeloesoep ka noe djĕro-djĕro, lahiran Pangeran; karana Nĕboekadnesar, radja Baboel, aja pikarĕpeun, noe dikarĕpkeun ka maraneh; sarta aja

- pisédjaeun, noe disédjakeun ka maraneh.
- 31 'Geura darangdan, koedoe ngaroeroeg ka hidji bangsa ^b noe gĕnah, nja tji-tjing sĕnang ati, lahiran Pangeran; eta teh teu pantoan teu toelakan, djeung
- 32 ngĕnggonna njorangan bae. 'Ari ontantana pidjadieun rajaheun, djeung ingon-ingonna noe mangpirang-pirang pidjadieun djarahen; sarta diri maranehanana koe kami bakal dipantjawoe-rakeun ka sagala angin, ^c sakoer noe dikoeroed sisi boeok; ari pibalahu-nana koe kami rek didatangkeun ti sakabeh beulah, lahiran Pangeran. 'Seug
- 33 Hasor teh pidjadieun ^a pangtjitjingan adjag, pisoewoengeun salalanggĕngna; moal aja djalma hidji-hidji atjan noe ngĕnggon di dinja, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja.
- a p. 46:5 b Hak. 18:7. c p. 9:26. d p. 9:11.*
- 34 Ijeu teh pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka nabi Jĕrmia hal pĕrkara Elam, keur anjaran ngaradjaän Sidkia, radja Joeda; ari pangandikana:
- 35 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing nganjahokeun, kami ^a rek motongkeun gondewa oerang Elam, loeloegoe pangawasana. 'Sarta kami ka Elam bakal ngadatangkeun noe opat angin, ti noe opat sisi langit, sarta maranehanana koe kami bakal dipantjawoe-rakeun ^b ka eta sakabeh angin, wani taja pisan bangsa, noe teu
- 37 didatangan boeboewangan ti Elam. 'Ari oerang Elam teh koe kami rek disina gender di hareupeun moesoeh-moesoehna djeung di hareupeun sakoer noe ngarah patina; sarta kami rek ngadatangkeun katjilakaän ka darinja, bĕndoe kami noe leuwih bangĕt, lahiran Pangeran; ^c malah kami bakal njoesoelkeun pĕdang ti pandeurieunana, nĕpi ka maranehanana koe
- 38 kami dibejakkeun. 'Djeung kami rek ngadĕgkeun panglinggihan kami di Elam, sarta rek ngagĕmpoer radja djeung kapala-kapala, dileungitkeun ti dinja, lahiran Pangeran. 'Dĕmi geus kitoe, dina
- 39 ahir djaman mah dibojongna Elam teja tangtoe koe kami dibalikkeun, lahiran Pangeran. *a p. 51:56. b Jĕh. 5:10. c p. 9:16.*

PASAL 50.

Ijeu teh pangandika, noe diandikakeun koe Pangeran ^a pĕrkara Baboel, pĕrkara tanah Kasdim, koe lantaran nabi Jĕrmia.

a Jĕs. 13, 14.

- 2 Geura pada oewarkeun di sagala bangsa, djeung aloetarakeun, ^a bari nandjeurkeun hidji bandera; geura pada oetara-keun, oelah rek salingkoeh, kijeu nja ngaromong: Baboel geus dibeunangkeun, ^b si Bel geus meunang era, si Mĕrodak baloewas, artja-artjana mareunang era,
- 3 brahala-brahalana pada baloewas. 'Karana aja hidji bangsa ti kaler, indit ngaroeroeg ka dinja; tanahna koe eta bakal didjijeun soewoeng, datang ka taja djalma noe ngeusian; boh manoesa, boh
- 4 sasatoan kalaboer arijang. 'Dina mangsa eta djeung dina waktoe eta, lahiran Pangeran, oerang Israil pidaratangeun, nja eta djeung oerang Joeda babarĕngan; ^c pada leumpang bari tjeurik sapandjang djalan, narejangan Pangeran Allahna.
- 5 'Bakal pada nanjakeun Sion, bari njalanhareup djalan ka dijeu, [pokna]: Hajoe, oerang anoet ka Pangeran, njijeun pĕrdjangdjian langgĕng, anoe moal dipohokeun! *a p. 4:6. b Jĕs. 46:1; p. 51:44. c p. 31:9; Hos. 3:5.*
- 6 Oemat kami geus djadi saibarat domba laleungit; pangangonna geus pada njasabkeun ka dinja, disasarkeun di goenoeng-goenoeng; leumpangna toeroen goenoeng oenggah pasir, pada parohoĕun
- 7 ka ĕnggonna ngabarak. 'Saha-saha noe manggih domba teh, kop ngahakan eta; ^a djeung moesoeh-moesoehna ngaromong: Aing teu kasalahan, sabab eta teh geus marigawe dosa ka Pangeran, ĕnggon kabĕnĕran; nja ka Pangeran, ^b panga-
- 8 djĕng-ngadjĕng karoehoenna. 'Geura ngabalĕtjir ^c ti tĕngah Baboel, sarta geura baridjil ti tanah Kasdim, djeung sing djaradi sapĕrti domba lalaki ti heulaeun
- 9 domba awewe! 'Karana, masing njaho, kami ti tanah kaler bakal ngageuingkeun djeung nginditkeun ka Baboel koempoelan bangsa galĕde; ari eta bakal tata-baris, mĕrangan ka Baboel; ti-
- 10 dinja seug dibeunangkeun; djamparingna bakal sabijasa djamparing prawira noe pintĕr, moal aja noe balik lengoh. 'Ari tanah Kasdim teh pidjadieun djarahen; sakabeh noe ngadjarahan bakal sareu-
- 11 beuh, lahiran Pangeran. 'Sabab maneh tadina boengah, sabab maneh tadina soeka-soeka, eh noe ngarampogan kagoengan kami! sabab maneh tadina loe-loentjatan tjara anak sapi keur ngirik;

sarta hohowang sapĕrti koeda lalaki.
 12 'Indoeng maraneh bakal eraeun katjida; noe ngadjoeroekeun maraneh bakal wirangeun. Masing njaho, eta pidjadieun pangpandeurina bangsa-bangsa, nja pidjadieun tĕgal lĕga, tanah keĕng djeung tanah
 13 lapang. 'Tina bebĕndoe Pangeran eta teh moal dieusian deui, nja pidjadieun soewoeng sakoerilingna; ^d saha-saha noe ngaliwat ka Baboel bakal mĕlĕngĕk, bari nektjrekan tina hal sakabeh bala-
 14 hina. 'Eh, sakabeh toekang mĕntang gondewa! geura tata-baris, ngaroeroeg ka Baboel ti sakoeriling; pek pada manahan ka dinja, oelah njaraĕh koe djamparing; ^e karana eta teh boga dosa ka Pangeran.
 15 'Geura sarorak ka dinja ti sakoeriling; eta teh njĕrahkeun diri; bentengna raroegroeg, koetana raroentoeh; karana kitoe pamalĕs Pangeran. ^f Geura maralĕs ka dinja; sakoemaha lampahna tadi, koedoe kitoe nja marilampah ka dinja.
 16 'Basmi koe maraneh toekang sĕbar, sing leungit ti Baboel; kitoe deui noe sok njĕkĕl arit keur oesoem diboewat; bawaning sijeun ^g panganijaja pĕdang, djalma bakal aloendoer sabangsa-bangsana, sarta djalma bakal kalaboer sata-
 nah-tanahna. ^a p. 40: 2. ^b p. 14: 8; 17: 13. ^c Jĕs. 48: 20; p. 51: 6. ^d p. 49: 17. ^e p. 51: 1. ^f Wahj. 18: 6. ^g p. 46: 16.

17 Israil teh ibarat domba ngalantrah, dibĕbĕrik singa. ^a Noe mimiti ngahakan eta, nja eta radja Asoer; ari ijeu noe pandeuri, nja eta Nĕboekadnesar, radja Baboel, geus ngarĕmoekkeun toelang-
 18 toelangna. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Masing njaho, kami rek njiksa ka radja Baboel djeung ka tanahna, ^b sakoemaha kami geus njiksa ka radja Asoer
 19 djeung ka tanahna. 'Sarta kami rek moelangkeun Israil ka pangangananana; toeloj bakal diangon deui di goenoeng Karmel djeung di goenoeng Basan; kitoe deui di pigoenoengan Epraim sarta di tanah Gilad eta piseubeuheun awakna.
 20 'Dina mangsa eta djeung dina waktoe eta, lahiran Pangeran, ^c ana ditejangan kadorakaĕn Israil, teu aja; kitoe deui ana ditejangan dosa Joeda, teu kapanggih; karana kami tangtĕo ngahampoera ka sakoer noe koe kami dikarikeun.

^a 2 Radj. 15: 19, 29; 25: 1. ^b Jĕs. 37: 36. ^c p. 31: 34.

21 Geura indit ka tanah Baha-doewa-kali, sarta roeroeg; nja ngaroeroeg ka priboemi tanah Keuna-siksa! Pek mĕdang, sarta soesoel bari noempĕs, lahiran Pangeran; nja koedoe milampah sakoemaha timbalan kami ka maneh. 'Aja sora pĕrang dina tanah, djeung karoeksakan
 22 gĕde. 'Amboe-amboe, paloe saboemi kabeh sakitoe dipotongkeunana djeung dirĕmoekkeunana! Amboe-amboe, Baboel teh sakitoe nja djadi matak mĕlĕngĕk
 23 di tĕngah bangsa-bangsa! 'Kami masang ridjĕt ka maneh, Baboel! malah maneh teh beunang, tatapi koe maneh teu kanjahoan; maneh kapanggih, malah maneh
 24 teh ditangkĕp, doemeh maneh mĕrangan ka Pangeran. 'Pangeran geus moekakeun goedang andjeunna, ngaloewarkeun pakarang bĕndoena; wantoe-wantoe hal
 25 kitoe teh padamĕlan Goesti, Pangeran sawadya-balad, di tanah Kasdim. 'Geura pada ngadatangan ka dinja ti toengtoeng, baroekakeun koedang-koedangna, eusina hoenjoedkeun, sapĕrti toempoekan gandoem; seg toempĕskeun, poma oelah aja
 26 sesana! 'Sakabeh sapina noe ngora sarabĕtan, ^a nja giring ka pameuntjitan! Pibalaieun maranehanana; karana geus ninggang ka poĕna, geus nĕpi ka waktoena disiksa. 'Aja sowara noe kalaboer sarta noe maringgat ti tanah Baboel, pada ngabedjakeun di Sion ^b balĕsan Pangeran, Allah oerang, balĕsan kabah
 27 andjeunna. 'Geura pada ngadjakan ka Baboel taroekang panah, sakabeh toekang mĕntang gondewa; eta Baboel koe maraneh lingkoengan ti sakoeriling; papatjoewan oelah aja noe minggat; geura pada naer ka dinja sapagaweanana; sakoemaha lampahna tadi, koedoe kitoe nja marilampah ka dinja; karana eta
 28 teh angkoeh ka Pangeran, ka ^c Kasoetji Israil. 'Sabab kitoe ^d baroedjangna bakal raroeboeh dina loeloeroeng-loeloeroengna, djeung sakabeh pradjoeritna bakal katitiwasan dina poĕan eta, lahiran
 29 Pangeran. 'Masing nganjahokeun, kami ngamoesoeh ka maneh, ^e noe angkoeh! lahiran Goesti, Pangeran sawadya-balad; karana geus ninggang ka poĕ maneh, geus nĕpi ka waktĕo maneh koe kami
 30 disiksa. 'Ari noe angkoeh teh bakal tita-djong, bloek laboeh, sarta moal aja noe ngahoedangkeun inja; djeung kami rek

ngajakeun seuneu di nagara-nagarana, nja eta bakal ngalĚboer sakabeh noe aja di sakoerilingna. *a* p. 48 : 15. *b* p. 51 : 11.

c JĚs. 1 : 4. *d* p. 49 : 26. *e* JĚs. 47 : 7.

33 Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Ari oerang Israil djeung oerang Joeda geus dikanijaja sarerejana; djeung sakabeh noe ngadjarahinja parageuh pisan njĚkĚlna, *a* teu daraekeun ngaleupaskeun. 'DĚmi Poerah ngadjaitna leuwih kawasa; Pangeran sawadya-balad, kitoe djĚnĚnganana; *b* nja eta tangtoe manggoeroeskeun prakarana, kĚrsana ngareureuhkeun boemi, djeung njĚblakkeun priboemi Baboel. 'PĚdang pikeunaen ka oerang Kasdim, lahiran Pangeran, geus poegoeh ka priboemi Baboel, djeung ka kapala-kapalana, sarta ka 34 boedjanga-boedjanganana. 'PĚdang pikeunaen ka *c* toekang soewaban, sina djaradi paloeng; pĚdang pikeunaen ka 35 prawirana, sina djaradi geder. 'PĚdang pikeunaen ka koedana djeung ka karetana, kitoe deui ka sakabeh *d* tjampoeran bangsa, noe aja di tĚngahna, sina djaradi sapĚrti awewe; pĚdang pikeunaen ka doenya-branana, sina dirajah. 36 'Tjaina pikeunaen koe katiga, *e* sina djaradi saġt; karana eta tanah loba artja, djeung maranehanana kaedanan koe 37 brahalana noe matak reuwas. 'Sabab kitoe *f* eta tanah mĚngke diĚnggonan sasatoan galak reudjeung oesoeng-esang, toer diĚnggonan manoeek naġm; moal dieusian deui djalma saĚndĚngna, djeung moal diĚnggonan deui toeroen-toeroen. 38 'Sakoemaha *g* Allah ngabalikkeun Sadoemoe, djeung Gomora, sarta tatangga nagara teja, lahiran Pangeran, nja kitoe di dinja moal aja djalma hidji-hidji atjan noe ngĚnggon, sarta anak Adam moal aja noe ngantjik di dinja. 39 'Masing njaho, pidatangeun hidji bala ti tĚbeh kaler, nja hidji bangsa gĚde reudjeung radja loba pisan bakal digareuingkeun ti sisi boemi. 'Pada njĚkĚl 40 gondewa djeung tohok; *h* estoe dĚdĚglĚr eta teh, teu warĚlasan; sorana ngagoe-roeh sapĚrti laoet, sarta pada toempak koeda, baris satata djalma noe rek pĚrang, ngaroeroeg ka maneh, anak Baboel! 'Radja Baboel geus ngadenge 41 bedjana, *i* sarta leungeunna ngeplek; radja teh kataradjang kasoekĚran, *j* njĚri tjara

42 noe keur ngadjoeroe. 'Masing njaho, *k* itoe pioenggaheun sapĚrti singa ti kamagoengan tji Jordan, moeroe eta pangtjitjingan santosa; karana dadak-sakala oerang Baboel koe kami rek disina loempat ti dinja; djeung mana bae noe dipilih, eta koe kami rek didjĚnĚngkeun njangking ka dinja; karana saha noe nandingan kami? djeung saha noe pingadawaeun ka kami? sarta saha teja pangangon, noe bisa tagĚn di pajoeneun 43 kami? 'Koe sabab eta, *l* geura darengkeun papasten Pangeran, noe dipastenneun ka Baboel, kitoe deui pangĚrsana, noe dikĚrsakeun ka tanah Kasdim: saĚnja-Ěnjana eta mĚngke koe djalma disesered sapĚrti domba noe panghengker-na; saĚnja-Ěnjana pangtjitjinganana bakal mĚlĚngĚk koe hal maranehanana. 44 'Tina bedja kalindihna Baboel boemi teh ojad, sarta djĚdjĚritanana kadenge di sagala bangsa. *a* JĚs. 14 : 17. *b* p. 51 : 36. *c* JĚs. 44 : 25. *d* JĚh. 30 : 5. *e* p. 51 : 36. *f* JĚs. 13 : 19, 20; 34 : 13, 14. *g* p. 49 : 18. *h* p. 6 : 22, 23. *i*. JĚs. 13 : 7. *j* p. 4 : 31. *k* p. 49 : 19. *l* p. 49 : 20.

PASAL 51.

Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami rek ngageuingkeun *a* angin matak roeksak, naradjang ka Baboel djeung ka priboemi eta hate sakoer 2 noe ngamoesoeh ka kami. 'Djeung deui kami ka Baboel rek ngadatangeun taroekang napi, nja eta pinapieun Baboel, datang ka kosong tanahna; karana dina poĚ pitjilakaeunana eta bakal pada nardjang ka dinja ti sakoeriling. 'Toekang mĚntang gondewa koedoe mĚntang, 3 dibĚnĚrkeun ka noe sok mĚntang, djeung ka noe pĚlĚkik make badjoena kĚre; baroedjangna montong dipikaroenja, 4 ramkeun bae sabaladna kabeh; 'di tanah Kasdim sing pagoletak djalma noe kasabĚt, kitoe deui di loeloeroeng-loeloeroengna djalma beunang noeblĚs. 'Karana 5 Israil djeung Joeda lain ditilar koe Allahna, koe Pangeran sawadya-balad, sanadjan tanahna pinoeh koe kasalahan 6 ka Kasoetji Israil oge. 'Geura kalaboer *b* ti tĚngah Baboel, sing pada ngarahajoekeun diri sorangan; oelah koengsi maraneh katitiwasan koe kadorakaġnana; karana ijeu teh waktoe pamalĚs Pangeran, andjeunna kĚrsa naoer ka dinja 7 kana pagaweanana. 'Ari Baboel teh

tadina ^c ibarat loemoer ěmas, ditjĕpĕng koe panangan Pangeran, sarta matak mabok ka saeusi boemi; bangsa-bangsa geus ngarinoem anggoerna, sabab kitoe bangsa teh pada datang ka gegeloan.

8 'Ngadak-ngadak Baboel teh roeboeh sarta diroeksakkeun. Geura pada midangdam koe hal eta; tjik, njarokot ^a geutam tamba pikeun raheutna, malah-mandar eta tjageur deui! 'Kaoela geus pada ngoebaran ka Baboel, tapi teu koengsi tjageur; tinggalkeun bae, hajoe oerang pada moelang satanah-tanahna; karana hoekoemanana ^e geus njoendoel ka langit, ngoenoeng-ngoenoenng tĕpi

10 ka mega. 'Pangeran geus nganjatakeun kabĕnĕran oerang; hajoe, oerang leumpang, oerang njaritakeun di Sion pada-

11 mĕlan Pangeran, Allah oerang! 'Geura ^f ngarĕdapan djamparing, ngareupeulan kĕpĕng! Pangeran ^g geus ngageuingkeun roh radja-radja Madajin, sabab pangĕrsakeunana ngamosoeh ka Baboel, soepaja sina diroeksak; ^h karana kitoe pamalĕs Pangeran, balĕsan kabah andjeun-

12 na. 'Geura pada nandjeurkeun ⁱ hidji bandera baris nĕmpoeh ka koeta Baboel; koedoe ngoewatan noe ngadjaga, ngadĕgkeun noe karĕmit, njadjikeun ^j anoe baris ngabongohan; karana Pangeran ngĕrsakeun ongkoh, ngadamĕl ongkoh anoe koe andjeunna geus diandikakeun

13 hal pĕrkara priboemi Baboel. 'Eh, maneh noe ngĕnggon di sisi tjai gĕde, anoe soegih doenya-brana! maneh geus datang ka panoengtoengan, kana oekoeran

14 kapĕrĕtjitan maneh. 'Pangeran sawadyalalad geus soempah, ^k njĕbat salirana koe mantĕn: Geus tangtoe maneh koe kami disina djĕdjĕl koe manoesa, sapĕrti lege, sarta eta bakal soerak koe hal maneh patembal-tembal. ^a p. 4: 11.

^b p. 50: 8; Wahj. 18: 4. ^c p. 25: 15; Wahj. 17: 4. ^d p. 8: 22. ^e Wahj. 18: 5. ^f p. 46: 3, 4. ^g Jĕs. 13: 17. ^h p. 50: 28. ⁱ p. 50: 2. ^j 2 Bab. 13: 13. ^k p. 22: 5; Am. 6: 8.

15 ^a Pangeran teja noe ngadamĕl boemi koe kawasana, ngadĕgkeun djagat koe kapintĕranana, sarta masangkeun langit

16 koe pangartosanana. 'Tijap-tijap andjeunna ngagĕntra, dĕr ngagoeroeh tjai di awang-awang, sarta nja andjeunna noe ngoenggabkeun tĕdoeh ti toengtoeng boemi; nja andjeunna noe ngadamĕl kilat barĕng hoedjan, sarta noe ngabidjil-

17 keun angin ti goedang andjeunna. 'Oenggal-oenggal manoesa bodo, euweuh kanjaho; oenggal-oenggal kamasan meunang era tina artja, sabab beunangna

18 njitak teh palsoe, hanteu ĕrohan. 'Estoe sija-sija eta teh, boewatan ngabobodo; samangsa disiksa, tangtoe laleungit.

19 'Dĕmi Doeoeman Jakoeb mah lain sapĕrti eta; satĕgĕsna andjeunna noe ngadjadikeun saniskarana, sarta [Israil] jadi kaom kagoenganana; Pangeran sawadyalalad, kitoe padjĕnĕnganana. ^a p. 10: 12.

20 ^a Maneh teh koe kami dianggo gada, parabot pĕrang; ari koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun bangsa-bangsa, sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun karadjaĕn-karadjaĕn. 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun koeda djeung noe toempakna, sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun kareta djeung noe toempakna.

22 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun lalaki djeung awewe; koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun kolot djeung boedak; sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun boedjang reudjeung landjang. 'Koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun toekang ngangon djeung ingon-ingonna; koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun ahli tani djeung sapina; sarta koe lantaran maneh kami rek ngarĕmoekkeun bopati-bopati reudjeung pangkat-pangkat. 'Sarta kami teh ka Baboel djeung ka sakabeh priboemi Kasdim ^b tangtoe ngabalĕs sakabeh kagorenganana, noe koe eta dipigawe di Sion, nja di hareupeun panon maraneh, lahiran Pangeran. ^a p. 50: 23. ^b p. 50: 29.

25 ^a Eh, goenoeng pangroeksakan, noe ngaroeroeksak saboemi kabeh! masing njaho, kami ngamosoeh ka maneh, lahiran Pangeran; sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari maneh koe kami seug didjoengkelkeun tina batoe tjadas, didjadikeun

26 oeroet goenoeng kahoeroean; 'datang ka taja noe ngala batoe ti maneh baris djoeroe atawa batoe baris padĕmen; saĕnjana maneh pidjadien soewoeng salalanggĕngna, lahiran Pangeran. 'Geura pada nandjeurkeun ^b hidji bandera dina tanah; geuwat narijoep sangkakala di bangsa-bangsa; koedoe njaroetjikeun

bangsa-bangsa baris ngaroeroeg ka dinja; koedoe ngadjakan ka dinja karadjaan Ararat, Mini djeung Askēnas; koedoe ngadjēngkeun senapatina baris ngaroeroeg ka dinja; geura ngarinditkeun koeda, sing saperti lege boeloe lobana! 'Koedoe njarotjikeun bangsa-bangsa baris ngaroeroeg ka dinja; nja eta radja-radja Madajin, djeung bopati-bopatina, sarta sakabeh pangkat-pangkatna, kitoe deui djalma saeusi tanah noe di bawah parentahna. 'Harita boemi teh bakal ojang djeung gendjlong, doemeh boekti pangērsakeun Pangeran hal Baboel; ari kērsana tanah Baboel didjadikeun soewoeng, wani taja djalma noe ngeusian. 'Prawira Baboel geus areureun pērang, tjaritjing bae di djēro benteng-bentengna, geus peped pangawasana, pada djadi ^c saperti awewe; pangtjitjanganana geus disoendoetan, toelak-toelakna pararotong. 'Toekang loempat moeroe-moeroe paāmprok djeung pada toekang loempat, sarta poerah lapor paāmprok djeung pada poerah lapor, sēdja ngoeningakeun ka radja Baboel, jen dajehna geus dibeunangkeun ti toengtoeng; 'ari peupeuntasan geus pada kalindih, ēmbēl-ēmbēl geus dihoeroean koe seuneu, sarta pradjoerit pada soemēblak. ^a 2 Radj. 23:13. ^b p. 50:2. ^c p. 50:37.

33 Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, Allah Israil: Anak Baboel saibarat pangirikan keur waktōe ngirik dina eta; sakeudeung deui oesoem diboewat pikeun eta. 'Kaoela geus dihakan, dibejakkeun koe Nēboekadnesar, radja Baboel, didjijeun wadah kosong, dilēglēg tjara koe naga; eta ngeusian gēgēmbongna koe kangeunahan kaoela, toer kaoela teh koe eta diboewang. 'Panganijaja ka kaoela sarta ka awak kaoela sing malik ka Baboel, piomongeun priboemi Sion; djeung gētih kaoela sing malik ka oerang Kasdim, piomongeun oerang Jērosalem. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, ^a kami rek mangngoeroeskeun prakara maneh, djeung maneh koe kami rek dipangmalēskeun; ^b sarta kami rek njaātkeun laoetna, djeung sirahna tjai rek ditoehoerkeun. 'Ari Baboel teh ēngke pidjadieun toempoekan batōe, ^c pangtjitjingan adjag, matak mēlēngēk, sarta tjek-

tjrekaneun, taja djalma noe ngeusian.

38 'Djalmana bakal pada ngagaoer babarēngan saperti singa; bakal pada ngagērem tjara anak singa. 'Dēmi keur pada panas, eta teh koe kami rek dipangnjijeunkeun sidēkah, sarta disina marabok, soepaja sina sarōeka-soeka, bari seug hareēs ^a heēs langgēng, sarta moal njaring deui, lahiran Pangeran. 'Koe kami ^e rek digiring ka pameuntjitan saperti anak domba, tjara domba lalaki reudjeung badot. 'Amboe-amboe, ^f Sesak teh sakitoe dibeunangkeunana! Pamoe-djian saboemi kabeh sakitoe kalindhina! Amboe-amboe, Baboel teh sakitoe nja djadi matak mēlēngēk dina bangsa-bangsa! 'Baboel teh kakēlēm koe laoet, kalipoetan koe ombakna noe ngagoeroeh.

43 'Nagara-nagarana geus djadi soewoeng, nja djadi tanah keēng djeung tanah lapang, tanah noe teu diēnggonan koe djalma hidji-hidji atjan, sarta anak Adam taja noe nJORANG ka dinja. 'Djeung deui kami rek njiksa ka si Bel di Baboel, bari ngaloewarkeun ti soengoetna beunang eta ngalēglēg; sarta bangsa-bangsa moal ngaleut-ngaleut deui ka dinja; djeung deui koeta Baboel bakal roeg-roeg. ^a p. 50:34. ^b p. 50:38. ^c p. 10:22; 50:13. ^d Djab. 76:6. ^e p. 50:27. ^f p. 25:26.

45 Eh, oemat kami! geura baridjil ti tēngahna; sing pada ngarahajoekeun diri sorangan, njingkiran bēndoe Pangeran noe leuwih bangēt. 'Sarta maraneh oelah leutik hate, djeung oelah rek sarijeun koe bedja, noe bakal kadenge dina tanah; karana pidatangeun bedja dina taoenna, sarta ganti taoen pidatangeun deui bedja, djeung piajaeun panganijaja dina tanah, noe kawasa moemoesoehan djeung pada kawasa. 'Koe sabab eta, masing njaho, pidatangeun mangsa, didinja kami rek njiksa ka artja-artja Baboel, djeung satanahna kabeh pimeunangeun era; sarta sakabeh djalmana noe kasabēt bakal pagoletak di tēngahna. 'Ari langit djeung boemi, sarta saeusi-eusina, ^a bakal pada sēsēnggakan koe hal Baboel; karana toekang ngaroeksak teh tangtōe ngadatangan ka dinja ti tēbeh kaler, lahiran Pangeran. 'Sakoemaha Baboel geus djadi matak roeboeh noe kasabēt oerang Israil, nja kitoe di Baboel mēngke raroeboeh noe kasabēt saeusi tanah. 'Eh, sakoer

noe rahajoe tina pĕdang! geura laleum-
pang, oelah rek ngarandĕg; sing nga-
ringĕtkeun ka Pangeran ti kadjaeohan,
sarta sing njipta Jĕroesalem dina pikir
51 maraneh. 'Koering pada era, sabab nga-
roeping ngahinakeunana; beungeut koe-
ring sadaja kalipoetan koe wiwirang,
52 sabab aja djalma bangsa sedjen arasoep
kana kasoetjian gĕdong Pangeran. 'Pe-
dah kitoe, masing njaho, pidatangeun
mangsa, lahiran Pangeran, didinja kami
rek njiksa ka artja-artjana; sarta di sa-
koeriling tanahna mĕngke tingharĕgoeng
53 noe kasabĕt. 'Masih Baboel naek ka
langit, ^b djeung masih mageuhkeun ĕng-
gonna noe loehoer nja reugreug ge, tang-
toe bae ti kami didatangan taroekang
54 ngaroeksak, lahiran Pangeran. 'Aja sora
djĕdjĕritan ti Baboel, djeung sora ka-
55 roeksakan gĕde ti tanah Kasdim. 'Ka-
rana Pangeran ngaroeksak Baboel,
djeung ngaleungitkeun ti dinja omong
gĕde; ari ombak eta ngagoeroeh sapĕrti
56 tjai gĕde, sorana tingdjalegoer. 'Wan-
toe-wantoe eta nagara, nja eta Baboel,
kadatangan toekang ngaroeksak, djeung
prawira-prawirana geus dibeunangkeun,
^c gondewa-gondewana geus dipeunggas-
keun; karana Pangeran teh nja Allah
noe kagoengan pamalĕs, tangtoe pisan
57 naoer. 'Ari kapala-kapalana djeung boe-
djangga-boedjanggana, bopati-bopatina
djeung pangkat-pangkatna, kitoe deui
prawira-prawirana koe kami rek disina
marabok; toeloej hareĕs heĕs langgĕng,
sarta moal njaring deui, lahiran Radja,
noe padjĕnĕnganana Pangeran sawadya-
58 balad teh. 'Kijeu timbalan Pangeran sa-
wadya-balad: Koeta Baboel noe sakitoe
kandĕlna mĕngke plong ngaboeliklak,
sarta lawang-lawangna noe sakitoe loe-
hoerna mĕngke dihoeroean koe seuneu;
ari djalma-djalma njaroesahkeunana ma-
neh nja tjoemah-tjoemah, sarta bangsa-
bangsa ngarariwoedkeunana maneh nja
baris seuneu.

^a Wahj. 18 : 20. ^b p. 49 : 16. ^c p. 49 : 35.

59 Ijeu teh dawoehan, noe koe nabi Jĕr-
mia didawoehkeun ka Sĕraja, poetra
Neria, anoe poetra Mahseja, barang Sĕ-
raja mangkat ka Baboel, ngiring Sidkia,
radja Joeda, mangsa kaopat taoenna
Sidkia djoemĕnĕng radja. Ari Sĕraja
60 teja djadi kapala pasanggrahan. 'Ari eta

saniskara katjilakaan, anoe pikeunaen
ka Baboel teh, koe Jĕrmia disĕratkeun,
didamĕl kitab hidji, nja eta sadajana
pangandika noe tadi, anoe disĕratkeun
61 pĕrkara Baboel teja. 'Pok Jĕrmia mi-
saoer ka Sĕraja: Dimana sampejan geus
soemping ka Baboel, mangka eling, moe-
doe ngaos ijeu sadajana pangandika;
62 'sarta moedoe oendjoekan kijeu: Noen
Pangeran! andjeun geus ngandika mĕng-
gah ijeu ĕnggon, koe andjeun bade di-
basmi, soepaja oelah aja deui noe ngeu-
sian, bagija manoesa, bagija sasatoan;
63 salĕrsna pidjadieun soewoeng salalang-
gĕngna. 'Dĕmi geus kitoe, dimana sam-
pejan parantos ngaos ijeu kitab, seug
koe sampejan tjangtjangan batoe, sarta
balangkeun sakali ka tĕngah tji Prat,
64 'bari misaoer: ^a Tjara kijeu pĕtana Ba-
boel teh mĕngke tilĕlĕp, sarta moal
mĕnjat deui, tina sabab katjilakaan, noe
koe kami didatangkeun ka dinja; tang-
toe ripoeh.

^a Wahj. 18 : 21.

Sĕmĕt dijeu piwoeroek Jĕrmia.

PASAL 52.

Oemoer ^a Sidkia keur mangsa djadi radja
salikoer taoen, sarta sawĕlas taoen
ngaradjaanana di Jĕroesalem; ari djĕ-
nĕngan iboena Hamoetal poetra Jĕrmia,
2 oerang Libna. 'Dĕmi Sidkia teh milam-
pah noe goreng di pajoeneun Pangeran,
3 sakoemaha lampah Jojakim teja. 'Ka-
rana pangdatang kitoe ka Jĕroesalem
djeung ka Joeda teh, nja tina bĕndoe-
ning Pangeran, nĕpi ka pada dipitjeun
ti pajoeneunana. Ari Sidkia teh baha
4 ka radja Baboel. 'Dĕmi geus kitoe, ^b
mangsa kasalapan taoenna Sidkia djoe-
mĕnĕng radja, dina boelan noe kasa-
poeloeh, dina tanggal sapoeloeh, soem-
ping deui Nĕboekadnesar, radja Baboel,
sarta njandak sabaladna, ngaroeroeg
ka Jĕroesalem; seug masanggrahan, nga-
lingkoeng nagara, sarta ngadamĕl ben-
5 teng sakoeriling nagara. 'Ari nagara teh
dikĕpoengna tĕpi kana kasawĕlas taoen-
6 na Sidkia djoemĕnĕng radja. 'Dina boe-
lan noe kaopat, dina tanggal salapan,
bangĕt nja patjĕklik di djĕro nagara,
wani djalma eusi tanah taja pisan ha-
7 kaneun. 'Toeloej nagara teh bĕdah, sarta
sakabeh pradjoerit ngalolos, boedal ti
nagara ti peuting, djalan lawang dina

sĕla-sĕla doewa koeta, noe pabĕnĕran taman radja; ari oerang Kasdim teh aja di sakoeriling nagara; kĕbat laleum-
 8 pangna ngadjoegdjoeg tĕgal lapang. 'Tatapi balad oerang Kasdim ngaroedag njoesoel ka radja; heug Sidkia kasoe-
 9 soel di tanah lapang Jĕriho; sarta sabaladna kabeh paboerisat ti andjeunna. 'Pek radja ditangkĕp, ^c bari seug di-
 10 deuheuskeun ka radja Baboel, ka nagara Ribla, di tanah Hamat; toeloelj andjeun-
 11 na dihoekoeman. 'Ari poeta Sidkia noe pamĕgĕt koe radja Baboel dipeuntjitan di pajoeneun sotjana; malah sakabeh kapala Joeda dipeuntjitan di Ribla.
 12 'Djeung deui sotja Sidkia dilolongkeun, sarta salirana dirante tambaga, bari andjeunna toeloelj koe radja Baboel dibawa ka Baboel, sarta dirawatan di ĕnggon sakitan, nĕpi ka poĕanana maot.

a 2 Radj. 24:18. b 2 Radj. 25:1; p. 39:1; Jĕh. 24:1. c p. 39:5.

13 Dĕmi dina boelan noe kalima, dina tanggal sapoeloeh, nja eta kasalapan-wĕlas taoenna Nĕboekadnesar, radja Baboel teja, djoemĕnĕng radja, harita Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, poerah marĕk di pajoeneun radja Baboel, datang ka Jĕroesalem. 'Toeloelj ngahoeroean gĕdong Pangeran djeung gĕdong radja; sarta sakabeh imah noe di Jĕroesalem, nja eta sakoer imah noe
 14 gĕde-gĕde, dihoeroean koe seuneu. 'Ari sakabeh koeta Jĕroesalem sakoeriling dibongkar koe sabalad oerang Kasdim, noe ditjĕkĕl koe kapala toekang peunt-
 15 jtjt teja. 'Djeung deui djalma miskin sawareh, sarta sesa bala, noe kari di djĕro nagara, barĕng noe pada ngalejos, noe geus njĕrahkeun maneh ka radja Baboel, sarta djeung sesa djalma loba, dibojong koe Nĕboesaradan, kapala toe-
 16 kang peuntjit. 'Tatapi eusi tanah noe miskin mah koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, ditinggalkeun sawareh, baris ngĕbon anggoer djeung milampah tani. 'Ari ^a noe doewa pilar tambaga, noe di gĕdong Pangeran, sarta tĕmpat paso, kitoe deui lalaoetan tambaga, noe di gĕdong Pangeran teja, koe oerang Kasdim diparotongan; seg sakabeh tam-
 18 bagana diakoetan ka Baboel. 'Malah daloeng-daloeng, sodok-sodok, peso-peso, pangepret-pangepret djeung pisin-pisin,

sakabeh bae parabot tambaga, noe di-
 19 pake ngabakti teja, dibarawa. 'Kitoe deui bokor-bokor, paroekoejan-paroekoejan, pangepret-pangepret, daloeng-daloeng, adjoeg-adjoeg, pisin-pisin djeung pinggan-pinggan; naon bae sipat ĕmas, djeung naon bae sipat perak, koe kapala toekang peuntjit teh dibawa.
 20 'Moenggoehing eta doewa pilar, hidji lalaoetan djeung noe doewa wĕlas sasapian tambaga, noe ti handapeun tĕmpat-tĕmpat paso, beunang ngadamĕl radja Soeleman pikeun gĕdong Pangeran teja, tambagana eta sakabeh paparabotan taja timbanganana. 'Ari pilar teja,
 21 ^b loehoerna pilar noe hidji dalapan wĕlas asta, sarta dioekoerna tĕpoeng-gĕlang koe rara doewa wĕlas asta; dĕmi kandĕlna opat ramo, ngoeloewoeng. 'Sarta mamakoetaĕn noe dina loehoer eta tambaga; ari loehoerna hidji mamakoetaĕn teh lima asta; djeung aja anjaman sarta dadalimaĕn dina mamakoetaĕn teh sakoeriling, kabeh tambaga; nja kitoe keneh pilar noe hidji deui sarta dada-
 23 limaĕnana. 'Ari rejana dadalimaĕn teh salapan poeloeh gĕnĕp, ti sakabeh beulah; djoemlah dadalimaĕn saratoes siki
 24 dina anjaman sakoeriling. 'Djeung deui kapala toekang peuntjit teh ^c njokot Sĕraja, loeloegoe panghoeloe, djeung Sĕpanya, panghoeloe kadoewa, sarta noe tiloe poerah ngadjaga bangbaroeng;
 25 'toer eta teh ti nagara njokot hidji ponggawa, noe ditjangkingan pradjoerit, djeung toedjoeh djalma ti noe bakoe marĕk di pajoeneun radja, noe kapanggih di djĕro nagara, kitoe deui djoeroetoelis kapala balad, noe ngasoepkeun djalma eusi tanah kana balad, sarta gĕnĕp poeloeh djalma kaasoep eusi tanah, noe kapanggih di djĕro nagara.
 26 'Nja eta sadajana dibawa koe Nĕboesaradan, kapala toekang peuntjit, digiring ka radja Baboel, ka Ribla. 'Pek koe radja Baboel disabĕtan, diparaehan di Ribla, di tanah Hamat. Tah, kitoe Joeda teh dibojongna ti djĕro tanahna.

a 2 Radj. 25:13. b 1 Radj. 7:15. c 2 Radj. 25:15.

28 Nja ijeu djalma-djalma, noe dibojong koe Nĕboekadnesar: dina taoen noe katoedjoeh ngabojongna tiloe reboe tiloe
 29 likoer Jahoedi; 'dina taoen kadalapan-wĕlasna djoemĕnĕng Nĕboekadnesar,

ngabojongna ti Jëroesalem dalapan ra-
 30 toes tiloe poeloeh doewa djiwa; 'ari
 dina taoen katiloe-likoerna djoemëñg
 Nëboekadnesar, harita Nëboesaradan,
 kapala toekang peuntjit teja, ngabo-
 jongna Jahoedi toedjoeuh ratoes opat
 poeloeh lima djiwa. Djoemlah opat re-
 boe gënëp ratoes djiwa.

31 Ari geus kitoe, ^a mangsa katiloe-poe-
 loeh toedjoeuh taoenna dibojongna Joja-
 kin, radja Joeda teja, dina boelan noe
 kadoewa-wëlas, dina tanggal doewa poe-
 loeh lima, harita Ewil-Mërodak, radja
 Baboel, dina taoen djadina radja, njëng-

katkeun mastaka Jojakin, radja Joeda,
 32 dika-loewarkeun ti pangberokan; 'sarta
 sanéh pisan misaoerna ka andjeunna,
 djeung dipaparin pangtjalikanana loe-
 hoer ti batan pangtjalikan radja noe
 loba, noe araja di andjeunna di Baboel;
 33 'malah disalin panganggona ti pangbe-
 rokan, sarta teu loewang Jojakin dahar
 34 di pajoeneunana saemoer-hiroepna. 'Ari
 moenggoehing kipajahna, teu loewang
 andjeunna dipaparin kipajah ti radja
 Baboel, satjèkapna dina oenggal-oenggal
 poë, nëpi ka poëanana poepoes, sae-
 moer-hiroepna.

^a 2 Radj. 25 : 27.

NJANJIAN NALANGSA.

DAMĚLAN JĚRMIA.

PASAL 1.

A mboe-amboe, sakitoe dijoekna tjoeng-
 gëlik eta nagara noe tadina soegih
 djalma! Geus djadi sapërti randa. Eta
 noe tadina gëde di pëlëbah bangsa-bang-
 sa, noe djadi kapala di pëlëbah tjoetak-
 tjoetak, kamistian koemawoela.

2 Tjeurikna kanjënjërian sapeupeuting,
 sarta tji-panonna moeroeboet tina pipi-
 na; sakabeh kanjaahna taja pisan noe
 ngoepahan ka dinja; sakabeh sobatna
 tjalidra ka dinja, geus pada djadi moe-
 soehna.

3 Joeda geus dibojong tina kabalang-
 sakan, djeung tina kabangëtan koema-
 woela; tjitjingna di pëlëbah oerang kapid,
 hanteu manggih reureuh; koe sakoer noe
 ngoedag-ngoedag ka dinja Joeda teh ka-
 soesoel dina antara goepitan.

4 Djalan ka Sion pada prihatin, tina taja
 noe datang ^a milampah pesta; sakabeh la-
 wangna saroewoeng; panghoeloenana ting-
 roemahoeh; ^b landjang-landjangna pada
 nalangsa, sarta dirina ngënës bae noe aja.

^a 2 Moca 23 : 17. ^b p. 2 : 10.

5 Satroena geus djaradi loeloegoe, moe-
 soehna garënaheun; wantoe Sion teh koe
 Pangeran geus dinalangsakeun tina ka-
 lobaan masijatna; baroedakna geus la-

leumpang ka pangdjarahan, diiringkeun
 koe satroe.

6 Sarta ^a ti anak Sion geus ka loewar
 sakoer kamoeljaanana; kapalana geus
 djaradi sapërti oentjal noe teu manggih
 pangangonan, sarta geus arangkat bari
 taja tanaga, diiringkeun koe noe nga-
 nijaja.

^a Jës. 1 : 8.

7 Jëroesalem, mangsa keur kabalangsak
 sarta keur atrok-atrokan, ras ingëteun
 ka sakabeh barangna noe moelja-moelja,
 bogana ti djaman koena. Eukeur roeboeh
 djalmana koe leungeun satroe, bari taja
 noe noeloeng ka dinja, ret satroena pada
 ngadëlek ka dinja, njeungseurikeun hal
 kasowoenganana.

8 Jëroesalem angët pisan nja milampah
 dosa; sabab kitoe geus djadi ^a sapërti
 aweue keur kotor; sakoer noe tadina
 ngahormat ka dinja, ajeuna mah ngahi-
 nakeun, ^b sabab geus pada nendjo oratna;
 malah dirina roemahoeh, bari oendoer
 ka toekang.

^a Jeh. 36 : 17. ^b Jer. 13 : 22.

9 Kanadjisanana napël kana këlinna;
 teu ngingëtkeun pitëmaheunana; mana
 ajeuna geus toeroen, wani matak helok;
 taja noe ngoepahan ka dinja. Eh Pa-
 ngeran! moegi ningalan kabalangsakan
 koering; karantën moesoeh teh ngagë-
 dekeun maneh.

- 10 Satroe teh ^a geus njodorkeun leungeuna, njokotan saniskantën barangna noe moelja-moelja; sajaktosna koe Jëroesalem katendjo ^b kasoetjianana diasoepan oerang kapir, anoe koe andjeun geus ditimbalkeun, ^c jen teu kenging arasoep ka pakoempoelan andjeun.
a Jér. 52 : 17. *b* Djab. 79 : 1. *c* 5 Moesa 23 : 3.
- 11 Sadaja djalmana patingroemahoeh, pada nejangana tēdaen; barangna noe aloes-aloes dioeroepkeun kana katēdaän, pikeun një nangkeun diri. Èh Pangeran! moegi ningalan sarëng moegi ngawaspaoskeun, jen koering teh djadi hina.
- 12 Eh, sakoer noe ngaliwat di djalan! teu hawatir? Geura pada ngawaspada-keun sarta narëgëskeun, moen aja kasangsaraän saroepa kasangsaraän kaola, anoe geus dikeunakeun ka kaola, lantaran Pangeran nganalangsakeun ka kaola keur poëan bangët bëndoena.
- 13 Andjeunna ti manggoeng ^a ngadatangeun seuneu ka djëro babaloeng kaola, sarta eta djadi moerba ka dinja; soekoe kaola koe andjeunna ditaheunan rawe, kaola dioendoerkeun ka toekang; kaola koe andjeunna didjadikeun soewoeng, gëring sapopoë. *a* Djab. 102 : 4.
- 14 Pasangan kamasijatan kaola geus ditlikeun koe panangan andjeunna, pabulit tambangna, naroempang dina poendoek kaola; kakoewatan kaola koe andjeunna geus diapëskeun; kaola koe Goesti geus diselehkeun ka leungeun djalma noe teu beunang dilawan koe kaola.
- 15 Sakabeh prawira kaola koe Goesti geus disapirakeun di tēngah kaola; ^a andjeunna geus ngoewarkeun bakal aja pesta tina hal kaola, këršana ngaroeksak baroedjang kaola; parawan, anak Joeda, koe Goesti geus diidëk, kawas dina pamërësan. *a* p. 2 : 22.
- 16 Tina hal kitoe kaola teh tjeurik; ^a mata kaola, mata kaola ragragan tji-panon, tina sabab anoe baris ngoepahan, anoe baris një nangkeun ka diri kaola, ajeuna djaoeh ti kaola; anak kaola saroewoeng, tina sabab moesoeh geus djadi kawasa. *a* Jér. 13 : 17; 14 : 17.
- 17 Sion nadahkeun leungeunna; taja noe ngoepahan ka dinja; Pangeran miwarang hal Jakoeb, sakoer noe sakoerilingna koedoe pada ngamoesoeh ka dinja; Jë- roesalem geus djadi sapërti awewe keur kotor di antara maranehanana.
- 18 Pangeran teh langkoeng adil; karena kaola moengpang ka timbalanana. Eh, sakabeh bangsa-bangsa! geura darenge-keun, sarta tarendjokeun kasangsaraän kaola; landjang-landjang kaola djeung baroedjang kaola geus laleumpang, asoep ka pangdjarahan.
- 19 Kaola sasambat ka kanjaäh kaola, ^a tatapi pada tjidra ka kaola; pang- hoeloe kaola djeung kokolot kaola geus pada ninggal di djëro nagara eukeur narejangan dahareun pikeun një nang- keun dirina. *a* Jér. 30 : 14.
- 20 Èh Pangeran! moegi ningalan jen koering teh langkoeng soekër; ^a beuteung koering ngagolak; hate koering boelak- balik di djëro diri koering; karantën koering angët pisan nja moengpang; ^b di loewar koering kalapoeran anak koe pë- dang, di djëro kawas kaënggonan maot. *a* p. 2 : 11. *b* Jëh. 7 : 15.
- 21 Itoe ngadarengjen koering roemahoeh; taja noe ngoepahan ka koering; sada- jana moesoeh koering geus ngadareng- bedja katjilakaän koering, pada atoheun sabab andjeun midamël kitoe. Ana andjeun ngadongkapkeun poë, ^a noe koe andjeun dioewarkeun teja, tinangtos eta djaradi sapërtoes koering. *a* Jér. 50 : 15.
- 22 Saniskantën kaäwonanana moegi sina dongkap ka pajoeneun andjeun; sarëng moegi midamël ka dinja sakoemaha andjeun geus midamël ka koering tina hal saniskantën kamasijatan koering. Karan- tën roehah-rahoeh koering reja pisan, sarëng hate koering gëring.

PASAL 2.

A mboe-amboe, anak Sion teh koe Goesti sakitoe disina kareueukan dina sadjëro andjeunna doeka! Kamoeljaän Israil koe andjeunna ti langit geus ditinggang- keun ka boemi, djeung teu emoeteun ka ^a djodjodog dampalna keur poëan andjeunna doeka. *a* Djab. 99 : 5.

- 2 Goesti geus ngalëglëg sakabeh pang- tjitjingan Jakoeb, hanteu dipikawëlas; Goesti geus ngaroentoehkeun ënggon anak Joeda noe rareugreug dina sadjëro andjeunna bëndoe; pada diratakeun djeung taneuh; karadjaän djeung kapala- kapalana koe andjeunna geus dinistakeun.

- 3 Andjeunna dina sadjéro sewot bëndoe-
na ^a nilas sakoer tandoek Israil; leu-
ngeunna katoehoe koe andjeunna geus
dipoendoerkeun ka toekang ti hareupeun
moesoeh; ^b sarta andjeunna ngagëdoer di
Jakoeb sapërti seuneu hoeroeng, noe nga-
lëboer sakoeriling. ^a Jër. 48 : 25. ^b Jër. 17 : 27.
- 4 Goesti ^a geus mëntang gondewana
sapërti moesoeh; andjeunna ngadëg sa-
jagi panangan têngën sapërti satroe,
sarta geus meuntjitan sakabeh karësë-
pan mata; andjeunna ka djëro himah
anak Sion ngoetjoerkeun wërana sapërti
seuneu. ^a Djab. 7 : 13.
- 5 Goesti geus djadi sapërti moesoeh;
andjeunna geus ngalëglëg Israil, ngalëg-
lëg sakabeh karatonna, ngaroeksak ëng-
gonna noe rareugreug; sarta andjeunna
di anak Joeda loba pisan ngajakeun
gëgëroengan djeung haharëgoengan.
- 6 Ari pondok andjeunna koe andjeunna
geus diroempak, sapërti pondok këbon;
^a ënggonna tëpangan koe andjeunna
geus diroeksak; Pangeran ngërsakeun di
Sion pada poho kana pesta djeung kana
sabat, sarta andjeunna dina sadjéro se-
woting bëndoeana geus mitjeun radja
djeung panghoeloe. ^a 1 Radj. 8 : 4.
- 7 Goesti ^a geus njingkahkeun altarna,
ngepeskeun kasoetjianana; koeta kara-
ton-karatonna koe andjeunna geus di-
selehkeun ka leungeun moesoeh; raong
sowarana di djëro gëdong Pangeran sa-
tjara keur poë pesta. ^a Jër. 7 : 14.
- 8 Pangërsakeun Pangeran ngaroeksak
koeta anak Sion; andjeunna ^a geus ma-
sangkeun këntja, teu ngoendoerkeun
pananganana tina ngabasmi; ari ben-
teng djeung koeta koe andjeunna geus
diprihatinkeun, sarejana araloem.
^a 2 Radj. 21 : 13.
- 9 Lawang-lawangna aramlës ka djëro
taneuh; toelak-toelakna koe andjeunna
geus digëmpoer, dipotong-potong; radja-
na djeung kapala-kapalana araja di oe-
rang kapidir, noe teu boga toret; ^a djeung
ari nabi-nabina geus teu mareunang
tetendjoan ti Pangeran. ^a Djab. 74 : 2.
- 10 Para kokolot anak Sion tjarialik dina
taneuh bari ngadëroek; ^a geus pada
neundeun taneuh ngëboel dina sirahna,
sarta disaramping karoeng; landjang-
landjang Jëroesalem pada noengkoel-
keun sirahna kana taneuh. ^a Jos. 7 : 6.
- 11 ^a Mata kaola roeksak koe tji-panon,
beuteung kaola ngagolak, ^b kawaja ka-
oela geus dibahekeun kana taneuh, tina
hal karoeksakan anak bangsa kaola;
sabab boedak djeung orok pada ngago-
lojoh di loeloeroeng nagara.
^a p. 1 : 16, 20. ^b Aj. 16 : 13; Sil. 7 : 23.
- 12 Ngaromongna ka indoeng-indoengna:
Di mana aja roti djeung anggoer? bari
broek ngagoloh di loeloeroeng nagara,
tjara noe kasabët, bari namplokkeun
njawana kana lahoenan indoengna.
- 13 Koemaha kaola nja pingingëtaneun
ka maneh? Naon noe koe kaola rek
dioepamakeun ka maneh, anak Jëroesa-
lem? Naon noe koe kaola rek diibarat-
keun ka maneh, soepaja kaola bisa
ngoepahan ka maneh, parawan, anak
Sion? ^a karana karoeksakan maneh gëde
tjara laoet; saha noe bisa njageurkeun
ka maneh? ^a Jër. 30 : 12.
- 14 ^a Nabi-nabi maneh geus pada mang-
mëlëngkeun ka maneh anoe gapong nja
teu moepakat; sarta eta teu nganjarata-
keun kadorakaän maneh, teu mambrih
soepaja dibojongna maneh dibalikkeun;
ënjana mah mangmëlëngkeunana ka ma-
neh babawaän gapong, sarta noe matak
diboewang. ^a Jër. 2 : 8; 5 : 31.
- 15 Sakoer noe ngaliwat di djalan pada
emprak-emprakan tina hal maneh; pada
njektjrekan bari gogodëg, tina hal anak
Jëroesalem; [pokna]: Koetan nja ijeu
nagara, noe sok disarëboet ^a tjatjap koe
aloes, matak atoh saeusi boemi teja?
^a Djab. 50 : 2.
- 16 Sakabeh moesoeh maneh ^a pada nja-
langapkeun soengoetna tina hal maneh;
pada njektjrekan bari karoemërot hoen-
toe; aromongna: ^b Koe oerang eta geus
dilëglëg; poegoeh nja ijeu poëna noe
diarëp-arëp koe oerang; ajeuna oerang
geus manggih, geus narendjo.
^a Djab. 22 : 14; p. 3 : 46. ^b Djab. 35 : 25.
- 17 Pangeran geus ngadamël pangërsana;
geus ngaboektikeun pangandikana, noe
koe andjeunna ditimbalkeun ti djaman
koena-koena; andjeunna geus ngaroen-
toehkeun, sarta hanteu dipikawëlas;
djadi andjeunna geus ngaboengahkeun
moesoeh tina hal maneh, ^a ngaloehoer-
keun tandoek satroe maneh. ^a Djab. 89 : 18.
- 18 Hate sadajana sasambat ka Goesti.
Èh, koeta anak Sion! sing ngoetjoer tji-

- panon saperti soesoekan, beurang-peuting; papatjoewan maneh rek tjitjing; siki mata maneh oelah sina eureun!
- 19 Geura hoedang, sasambat ti peuting, keur waktue ronda noe mimiti; ^a oetjoetkeun hate maneh saperti tjai ka pajoeneun pameunteu Goesti; djoeng-djoengkeun leungeun maneh ka andjeunna tina hal njawa baroedak maneh, anoe tinggolojoh dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng bawaning langlajuseun!
a Djab. 62: 9.
- 20 Èh Pangeran! ^a moegi ningalan sarèng ngawaspaoskeun noe koe andjeun geus didamël kitoe. ^b Naha awewe kédah ngahakan boewahna sorangan, baroedak noe sok dititimang? Naha panghoeloe djeung nabi kédah dipaèhan di djero kasoetjian Goesti? *a* p. 1: 20. *b* p. 4: 10.
- 21 Noe ngora sarèng noe kolot ngalondjor dina taneuh, dina loeloeroeng; landjang-landjang koering sarèng baroedjang koering geus raroeboeh koe pèdang; koe andjeun eta geus dipaehkeun keur poèan bèndoe andjeun; koe andjeun geus dipeuntjitan, ^a sarèng hanteu dipikawélas. *a* p. 3: 43.
- 22 Andjeun geus njaoer ^a panjingsijeunan ka koering ti sakoeriling, sapertos noe disaoer ^b kana poë pesta; sarèng keur poèan bèndoe Pangeran taja noe minggat atanapi ngédjat; anoe koe koering ditiitimang sarèng digèdean teja, geus dibjakkeun koe moesoeh koering.
a Jer. 6: 25. *b* p. 1: 15.
- ### PASAL 3.
- Ijeu kaola djalma, noe ngarasa kabalangsakan, ^a koe panggèboeg bébèndoe-
2 na. 'Kaoela koe andjeunna ditjandak, ^b ditoejoen ka noe poëk, lain ka noe tjaäng.
3 'Estoe pananganana boelak-balik ka kaola, sarta ganti-ganti, sapopoë.
a Aj. 21: 9. *b* Aj. 30: 26.
- 4 Daging kaola djeung koelit kaola koe andjeunna geus disina ropoh; toelang-toelang kaola koe andjeunna geus
5 diparotongkeun. 'Andjeunna geus ngadégkeun baris ngamosoeh ka kaola, sarta kaola dilingkoeng koe hampëroe
6 djeung kasoésahan. 'Kaoela koe andjeunna geus diénggonkeun di noe paroëk, ^a saperti noe paraeh baheula. *a* Djab. 143: 3.
- 7 Kaoela koe andjeunna geus dipagër ti sakoeriling, wani kaola teu bisa ka loe-
8 war; rante kaola koe andjeunna geus
9 disina beurat. 'Samalah ^a ari kaola sasambat sarta ngadjërit, panëda kaola
9 koe andjeunna ditoelak. 'Djalan kaola
10 ^b koe andjeunna geus dipénggël koe batotatahan; sorangeun kaola koe andjeunna geus dipoengkal-pengkolkeun.
a Aj. 19: 7. *b* Aj. 19: 8.
- 10 Andjeunna ka kaola djadi saibarat biroewang keur ngadodoho, tjara singa
11 di djero panjoempoetan. 'Djalan kaola koe andjeunna geus disimpangkeun, seg
12 kaola dirërédjet; kaola koe andjeunna
13 geus didjadikeun soewoeng. 'Andjeunna
14 ^a geus mëntang gondewana, sarta kaola didjadikeun saperti boelan-boelan pikeun djamparing.
a p. 2: 4.
- 13 Eusi wadhana djamparing ^a koe andjeunna disina nantjèb kana kaboeboe-
14 wahan kaola. 'Kaoela ^b geus djadi seungseurikeuneun sakoer noe sabangsa djeung kaola; kaola koe eta dipake
15 kakawihan sapopoë. 'Kaoela ^c koe andjeunna dipiseubeuhan papaitan, disina weureu koe alsëm.
a Aj. 6: 4. *b* Aj. 12: 4; Jer. 20: 7. *c* Aj. 9: 18.
- 16 Hoentoe kaola koe andjeunna geus dirëmoekkeun koe keusik; awak kaola koe andjeunna geus dioeroegan koe lë-
17 boe. 'Njawa koering koe andjeunna geus didjaoehkeun tina kasénangan; koering
18 geus hilap di kangeunahan. 'Ari omong kaola: Kasantosaän aing geus leungit, kitoe deui pangharëpan aing ti Pangeran.
- 19 Moegi emoet kana kabalangsakan koering sarèng kana atrok-atrokan koering, kana alsëm sarèng kana hampëroe!
20 'Hate koering teu wëleh ingët ka eta,
21 sarèng toengkoel di djero koering. 'Ijeu noe koe kaola dipiingët, hal kijeu noe koe kaola rek dipake pangarëp-ngarëp:
22 ^a Nja kaäsihan Pangeran noe matak kaola sadaja hanteu datang ka toempës, sabab kawélasanana hanteu keuna
23 koe bejak; 'estoena mah oenggal-oenggal isoek eta anjar deui; katoehoean
24 andjeun langkoeng agoeng. 'Pangeran ^b doeoeman aing, tjëk hate kaola; pedah kitoe kaola sèdja ngarëp-ngarëp ka andjeunna.
a Nöh. 9: 31. *b* Djab. 73: 26.
- 25 Pangeran teh moerah ka sakoer noe ngarëp-ngarëp ka andjeunna, ka njawa
26 noe nejang andjeunna. 'Hade pisan

djalma ngarëp-ngarëp djeung asrahna
 27 kana kasalametan Pangeran. 'Hade pi-
 san di lalaki, moendak pasangan eukeur
 ngora.
 28 Eta koedoe dihoek tjoenggëlik sarta
 tjitjing; karana nja andjeunna noe nê-
 29 rapkeuninja ka manehanana. 'Koedoe
 njoesoepekeun soengoetna kana taneuh;
 30 malah-mandar aja pangharëpan. 'Koedoe
 "njodorkeun pipina ka noe nampiling;
 sing seubeuh koe kahinaän. *a Mat. 5: 39.*
 31 Karana Goesti moal noendoeng sala-
 32 langgëngna. 'Enjana ari andjeunna geus
 nganalangsakeun, "tangtoe wëlaseun,
 noemoetkeun kagëdean kaäsihanana.
 33 'Karana ari njoekërkeunana djeung nga-
 nalangsakeunana ka anak djalma lain
 tina manahna. *a Djab. 30: 6.*
 34 Tijap-tijap aja noe ngaroempak saka-
 beh sakitan boemi di handapeun soe-
 35 koena; 'tijap-tijap "aja noe njerongkeun
 bëbënëran djalma di pajoeneun pameun-
 36 teu noe Langkoeng Agoeng; 'tijap-tijap
 aja noe ngabengkokkeun prakara ma-
 noesa: koe Goesti teu katingali?
a 2 Moesa 23: 6.
 37 Saha noe ngomong kijeu-kijeu, anoe
 toeloelj djadi, moen taja timbalan Goesti?
 38 'Lain ti baham noe Langkoeng Agoeng
 teja "bidjilna katjilakaän djeung ka-
 39 bagdjaän? 'Koe naon manoesa keur hi-
 roep sok adoeh-adoehan? Oenggal-oeng-
 gal djalma adoeh-adoehan teh koedoe
 tina hal dosana. *a Am. 3: 6.*
 40 Hajoe, oerang nitik-nitik djalan oe-
 rang, sarta oerang waspadakeun, djeung
 41 oerang baralik ka Pangeran! 'Hajoe, "
 oerang djoengdjoengkeun hate oerang
 kalawan leungeun ka Allah noe linggih
 42 di sawarga! 'Koering sadaja "tarima
 masijat sarëng moengpang; koe andjeun
 hanteu dihampoera. *a Djab. 28: 2. b Dan. 9: 5.*
 43 Andjeun geus mindingan mantën koe
 bëndoe, sarëng ngoebrak-ngabrik ka koe-
 ring sadaja; andjeun geus maehkeun,
 44 hanteu mikawëlas. 'Andjeun "geus min-
 dingan mantën koe mega, soepaja pa-
 45 nëda oelah këbat. 'Koering sadaja "b
 koe andjeun geus didjadikeun sapertos
 roentah sarëng pipitjeunan di têngah
 bangsa-bangsa. *a Aj. 22: 14. b 1 Kor. 4: 13.*
 46 "Sadajana moesoeuh koering pada nja-
 langapkeun soengoetna tina hal koering.
 47 'Koering "b pada kataradjang sijeun sa-

rëng lombang, kataradjang karoesoehan
 48 sarëng karoeksakan. 'Panon kaoela "
 ngoetjoer soesoekan tjai, tina hal ka-
 roeksakan anak bangsa kaoela.
a p. 2: 16. b Jér. 48: 43. c Djab. 119: 136.
 49 Mata kaoela njoeroedoet teu eureun-
 50 eureun, taja pëgatna, 'dongkap ka Pange-
 51 ran mëlong, sarta ningali ti sawarga. 'Pa-
 non kaoela matak peurih kana hate, tina
 sakabeh anak nagara kaoela noe awewe.
 52 Noe djaradi moesoeuh kaoela teu kara-
 na sabab, habën pada moro ka kaoela,
 53 saperti ka manoeuk. 'Pati kaoela "pada
 ngabasmidina gorowong, sarta pada
 54 nenggoran ka kaoela koe batoe. 'Tjai nga-
 lapoet kana sirah kaoela; omong kaoela:
 Aing teh dimangsakeun! *a Jér. 38: 6.*
 55 Èh Pangeran! "koering geus sasam-
 bat ka padjënëngan andjeun ti djëro
 56 gorowong panghandapna. 'Sowara koe-
 ring koe andjeun geus dimakboel; moegi
 oelah ngaljeuskeun tjëpil andjeun, pë-
 57 kawis roenghap-renghap koering, pë-
 kawis koering ngadjërit. 'Andjeun teh
 parëk kala-mangsa koering sasambat ka
 andjeun; timbalan andjeun: Maneh oelah
 sijeun-sijeun! *a Djab. 88: 7, 14.*
 58 Andjeun, Goesti! "geus mangngoeroes-
 keun prakawis njawa koering; nja an-
 djeun noe geus ngadjait pati koering.
 59 'Noen Pangeran! andjeun geus ningali
 dina paneungteuinganan ka koering;
 60 moegi koering dipaparin kaädilan. 'An-
 djeun geus ningali sadaja pamalësna,
 saniskantën pakarëpanana ka koering.
a Jér. 50: 34; 51: 36.
 61 Andjeun, Pangeran! "geus ngadangoe
 ngaharinakeunana, sarëng saniskantën
 62 pakarëpanana hal koering; 'omongan
 sakoer noe ngamoesoeuh ka koering, sa-
 rëng nejangnana pitjilakaeun koering
 63 sapopoë. 'Dijoeukna sarëng hoedangna
 moegi koe andjeun diwaspaoskeun;
 koering koe maranehanana dipake ka-
 kawihan. *a Djab. 74: 18.*
 64 Noen Pangeran! "moegi moelangkeun
 balësan ka darinja, noemoetkeun paga-
 65 wean leungeunna. 'Moegi koe andjeun
 eta pada dipaparin kateuasan hate;
 "b moegi pada dikeunaän panjapa an-
 66 djeun! 'Moegi koe andjeun eta pada
 dioedag koe bëndoe, sarëng moegi pada
 ditoempoer, dileungitkeun ti kolong lan-
 git Pangeran! *a Djab. 28: 4. b Jér. 10: 25.*

PASAL 4.

- Amboe-amboe, emas teh sakitoe djadina soerem, emas toelen teh sakitoe owah roepana! Sosotja kasoetjian geus diawoer-awoerkeun di pepengkolan sakabeh loeloeroeng.
- 2 Anak Sion lalaki, noe sakitoe maroeljana, noe satimbang emas pangaloesna, amboe-amboe, ajeuna mah diaritoeng saharga kèndi sipat taneuh, boewatan leungeun pandjoenan!
- 3 Sanadjan adjag njodorkeun soesoe, njoesoean anakna; sabalikna awewe bangsa kaেলা mah geus djadi sasangkling, ^a tjara manoeuk naam di tégalléga. a Aj. 39:16.
- 4 Letah orok ^a rapét ka lalangitna bawaning halabhab; baroedak ^b pada menta hakaneun, tapi taja noe mere ka darinja. a Djab. 22:16. b p. 2:11, 12.
- 5 Noe tadina dalaharna noe ngareunahngéunah, ajeuna mah kalempohan di loeloeroeng; anoe asal dimemenan pakena sakélat, ajeuna mah pada ngarangkoel djarian.
- 6 Ari kadorakaan ^a anak bangsa kaেলা gède ^b alah batan dosa Sadoemoe, noe dibalik dina sakitjeup mata, sarta taja noe tjape leungeunna koe karana eta. a p. 3:48. b Jéh. 16:48.
- 7 Ari gégédenna tadina harerang alah batan saldjoé, ngaréplak alah batan tjisoesoe; pada beureum salirana alah batan intén mirah, dédégna lir intén nilém.
- 8 Ajeuna mah roepana hideung alah batan mohong; djalma pada pangling di loeloeroeng; koelitna rakét kana toelangna; estoe garing, djadina saperti pangpoeng.
- 9 Ménding noe kasabét koe pédang ti batan noe kasabét koe langlajuseun; karana eta mah paeh lalaoenan, diti-roekan, tina taja hasil taneuh.
- 10 Leungeun awewe warélasan ^a datang ka ngoeloeb anakna sorangan; nja eta djadi kahakananana keur mangsa karoeksakan anak bangsa kaেলা. a 2 Radj. 6:28; p. 2:20.
- 11 ^a Pangeran geus njatjapkeun wérana, ngoetjoerkeun bendoena noe leuwih bangét; sarta andjeunna geus ngajakeun seuneu di Sion, noe ngaléboer padémén-padémenna. a p. 2:3.
- 12 Radja-radja noe di boemi djeung djalma saeusi djagat teu njaranaeun, jen satroe djeung moesoeuh piasoepeun kana lawang Jérusalem.
- 13 Pangkitoe teh ^a tina dosa nabi-nabina, tina kadorakaan panghoeloe-panghoeloen, noe sok ngaloetjoerkeun di djero nagara ^b gétih djalma noe balénér. a p. 2:14. b Mat. 23:35.
- 14 Pada galoewang-galejong di loeloeroeng-loeloeroeng saperti djalma lolong, sarta rarégéd koe gétih, wani djalma teu kongang antél kana papakeanana.
- 15 Pada ngagéroan ka dinja: Geura njalingkir, nadjis! geura njalingkir, geura njalingkir, oelah maraneh antél! Ana kalaboer djeung ngalantoer, djalma di bangsa kapir pada ngomong: Noe kitoe oelah toeloéj ngantjik.
- 16 Koe pameunteu Pangeran eta geus dipaboerantakkeun; ka-hareupna andjeunna moal ningali-ningali deui ka darinja; ka beungeut panghoeloe taja noe ngadjoengdjoeng, ka noe kolot taja noe mikaroenja.
- 17 Ari panon kaেলা sakabeh masih kangén datang ka roeksakna ^a ka panoeloenng kaেলা noe sija-sija teja; kaেলা dina paranti mélong pada mélong ka hidji bangsa noe teu bisaeun njalamétkeun. a Jés. 30:5, 7; Jér. 37:7, 9.
- 18 Moesoeuh ^a pada moeroe kana langkah kaেলা sakabeh, noe matak kaেলা teu bisa leumpang dina loeloeroeng kaেলা; kaেলা geus deukeut ka panoengtoengan, oemoer kaেলা geus toetoeup; estoe geus népi ka panoengtoengan kaেলা sakabeh. a p. 3:52.
- 19 Anoe ngaroedag-ngoedag ka kaেলা pada ^a kéntjéng alah batan galoedra awangawang; di goenoeng-goenoeng pada ngoebrak-ngabrik ka kaেলা, di tégalléga pada masang baja ka kaেলা. a Jér. 4:13.
- 20 Ambékan iroeng kaেলা sakabeh, nja eta lisahan Pangeran, noe koe kaেলা sakabeh diomongkeun hajang hiroep dina hijeumna di pélébah oerang kapir teja, ^a geus dibeunangkeun koe piloe-wang djijeunna. a Jér. 53:8.
- 21 Eh, anak Edom, priboemi tanah Oes! masing atoh nja boengah; ^a loemoer teh ka maneh ge pidatangeun; éngke maneh mabok sarta ditarandjang. a Jér. 49:12.

22 Kadorakaän maneh, anak Sion! ñngke bejak; ka-hareupna maneh koe andjeunna moal disina dibojong deui; ðemi kadorakaän maneh mah, anak Edom! ñngke koe andjeunna disiksa; tangtoe andjeunna nganjatakeun dosa-dosa maneh.

PASAL 5.

Noen Pangeran! moegi emoet ka noe geus kasorangkeun ka koering sadaja; moegi ngawaspaoskeun, sarëng moegi ningalan kana kahinaän koering sadaja!

2 ^a Milik koering sadaja dipibanda koe djalma nagara sanes, rorompok koering sadaja koe djalma bangsa lijan.

^a Jër. 6: 11, 12.

3 Koering geus pada djadi pahatoe, hanteu gadoeh bapa; ari indoeng-indoeng koering geus koemaonam randa.

4 Tjai koering diinoemna koe koering kèdah didoewitan; soeloeh koering beunangna koe koering kèdah dibajar.

5 Koering pada dikanijaja kana poendoek koering; tjarape oge koering, teu dibere eureun.

6 Koering pada njërahkeun diri ka Mësir sarëng ka Asoer, soepaja seubeuh ka-tëdaän.

7 Kolot-kolot koering pada milampah dosa, nanging geus teu araja; doepi koering teja pada nanggoeng kadorakaänana.

8 ^a Abdi-abdi noe mararentah ka koering; taja noe ngarëboet koering ti leungeunna.

^a 5 Moesa 28: 48.

9 Koering nejangna rëdjëki kalawan baja njawa koering, tina sabab pëdang tégal lëga.

10 ^a Koelit koering sadaja panas sapërto hawoe, tina sabab kabangëtan langlajouseun.

^a Djab. 102: 4.

11 Awewe di Sion pada dipaksa, kitoe keneh landjang di nagara-nagara Joeda.

12 Kapala-kapala geus digarantoeng koe leungeun moesoeh; ^a pasëmon kokolot hanteu dihormatan.

^a p. 4: 16.

13 Djalma baroedjang kèdah nanggoeng panggilingan, sarëng baroedak lalaki tigëdëboeg beurat koe soeloeh.

14 Kokolot geus areureun tjalikna dina lawang; djalma baroedjang geus areureun nabeuhna tatabeuhan.

15 ^a Kaätohan hate koering sadaja geus eureun; engklak-engklakan koering sadaja geus digëntos koe kaprihatinan.

^a Am. 8: 10.

16 ^a Makoeta geus ragrag tina sirah koering. Tjilaka koering sadaja teh! karantën koering pada milampah dosa.

^a Aj. 19: 9.

17 Koe përkawis eta hate koering sadaja djadi gëring; tina hal kitoe panon koering sadaja djadi poëk;

18 Tina përkawis goenoeng Sion, anoe soewoeng; tjareuh-tjareuh noe leuleumpangan di dinja.

19 ^a Andjeun, Pangeran! linggih salalanggëngna; panglinggihan andjeun toeroentoemoeroen.

^a Djab. 9: 8; Jër. 10: 10.

20 Pinahaoneun andjeun ngalalikeun ka koering sadaja saëndëngna, sarëng nilarkeun ka koering sadaja sapapaosna?

21 Noen Pangeran! ^a moegi koering sina tarobat ka andjeun, tinangtos koering teh tarobat; moegi nganjarkeun oemoer koering sadaja ^b sapërto ka pëngkër.

^a Jër. 31: 18. ^b Mik. 7: 14.

22 Karantën pamohalan andjeun djong-djon mitjeun koering sadaja, andjeun ngabëndon ka koering sadaja antëp-antëpan.

KITAB NABI JĚHESKEL.

PASAL 1.

Dina taoen noe katiloe-poeloeh, dina boelan noe kaopat, tanggal lima, keur kaola aja di tëngah bobojongan, di sisi tji Këbar, ^a braj langit moeka, sarta

2 kaola nendjo tetendjoan ti Allah. 'Dina eta tanggal lima, nja eta kalima taoen-

3 na ^b radja Jojakin dibojong teja, 'harita aja pangandika Pangeran ka panghoeloe Jëheskel poetra Boesi, di tanah Kasdim, di sisi tji Këbar; sarta di dinja ^c panangan Pangeran noempangan ka Jëheskel.

^a Loek. 3: 21. ^b 2 Radj. 24: 15. ^c 1 Radj. 18: 46;

2 Radj. 3: 15.

- 4 Ret kaoela nendjo, doemadakan, ti kaler datang angin riboet; aja hidji mega gĕde, sarta aja seuneuan patinggoerilap, djeung eta mega tjahajaän sakoeriling; ari di tĕngah-tĕngahna ^a djiga soewasa, nja eta di tĕngah-tĕngah seuneu teja. 'Beh di tĕngah-tĕngah eta aja roepa opat mahloek; sarta kijeu patoetna: opatanana roepa manoesa. 'Sarta hidji-hidji ^b pada opat beungeutna, djeung hidji-hidji eta mahloek pada opat djangdjangna. 'Ari soekoena soekoe bĕbĕng, sarta dampalna sapĕrti talapak anak sapi; djeung raroehaj soekoena djiga tambaga gilap. 'Sarta ^c pada aja leungeun manoesa dina sadjĕroĕun djangdjangna, dina opat beulahna; opatanana pada beungeutan djeung djangdjangan.
- 9 'Ari djangdjangna pada ngantet hidji-hidji ka batoerna; ana leumpang, teu ngagilir; hidji-hidji pada ngadjoegdjoeg ka noe disanghareupan. 'Moenggoehing roepa beungeutna, nja beungeut manoesa; ^d ari sabeulah ti katoehoe opatanana beungeut singa; djeung sabeulah ti kentja opatanana beungeut sapi; malah-malah opatanana aja beungeut galoedra. 'Dĕmi beungeutna reudjeung djangdjangna ka loehoerna pada misah; hidji-hidji mahloek djangdjang noe doewa pada ngantet ka batoer, ^e ari noe doewa deui mah noetoepan badanna. 'Sarta hidji-hidji pada ngadjoegdjoeg ka noe disanghareupan; ka mana bae ĕroh sĕdjana leumpang, nja ka dinja laleumpangna; ana leumpang, teu ngagilir. 'Moenggoehing roepa eta mahloek, patoetna sapĕrti roehak seuneu ngagĕdoer, kawas nendjo obor; seuneu teja koekoerilingan bae dina antara eta mahloek; djeung seuneu teh tjahajaän, toer tina djĕro seuneu bidjil kilat.
- 14 'Djeung deui eta mahloek madjoe-moendoer, kawas nendjo sorot kilat.
a Wahj. 1:15. *b* p. 10:14. *c* p. 10:8, 21. *d* p. 10:14; Wahj. 4:7. *e* Jes. 6:2.
- 15 Barang kaoela nendjokeun eta mahloek, doemadakan, di boemi aja hidji roda gigireun eta mahloek, pĕlĕbah noe opat beungeutna teja. 'Patoetna eta roda-roda sarta djeung boewatanana ^a djiga intĕn krisolit; ari eta opat roda saroeua roepana; ari patoetna sarta djeung boewatanana, sakoemaha aja hidji roda malang di tĕngaheun roda deui.
- 17 'Ana leumpang, leumpangna dina opat beulahna; teu ngagilir dina leumpangna.
- 18 'Ari moenggoeh bĕngkĕrna nja loehoer nja matak sijeun; sarta bĕngkĕrna ^b pada pinoeh koe panon sakoeriling dina opatanana. 'Djeung ana eta mahloek leumpang, roda-roda ge leumpang gigireunana; kitoe deui ana eta mahloek oenggah ti boemi, roda-roda ge oenggah. 'Ka mana bae ĕroh sĕdjana leumpang, eta laleumpang; nja ka dinja ĕroh leumpangna; djoeng roda-roda teh aroenggah barĕng djeung eta; wantoe roda teh kabawa koe ĕroh eta mahloek. 'Ana mahloek teh leumpang, eta ge leumpang; sarta ana mahloek teh ngarandĕg, eta ge ngarandĕg; kitoe deui ana mahloek teh aroenggah ti boemi, roda-roda ge aroenggah barĕng djeung eta; wantoe roda teh kabawa koe ĕroh eta mahloek.
a p. 10:9. *b* p. 10:12; Wahj. 4:6.
- 22 Djeung deui loehoereun sirah eta mahloek aja hidji roepa ^a pipinding, djiga karistal anoe matak adjrih, beunang masangkeun dina loehoereun sirahna. 'Sarta handapeun eta pipinding djangdjang mahloek teh ngaratjoeng, hidji-hidji pada tĕpoeng ka batoerna; hidji-hidji mahloek pada aja doewa djangdjang noe noetoepan ka ditoe, djeung hidji-hidji pada aja doewa djangdjang noe noetoepan ka dijeu, nja eta ka badanna. 'Sarta ana laleumpang, kaoela ngadenge ^b sora djangdjangna sapĕrti sora tjai gĕde, lir gĕntra noe Moerba-wisesa, sora ngagoe-roeh, tjara sora wadya-balad; ana ngarandĕg, pada ngeplekkeun djangdjangna.
- 25 'Sarta aja gĕntra ti loehoereun pipinding, noe di loehoereun sirahna teja, ana eta geus ngarandĕg, djeung ngareplekkeun djangdjangna. 'Ari ti loehoereun eta pipinding, noe di loehoereun sirahna teja, aja hidji roepa panglinggihan, ^c patoetna kawas intĕn nilĕm; djeung dina roepa eta panglinggihan aja hidji roepa sapĕrti patoet manoesa, ^d linggih dina loehoer eta. 'Sarta kaoela mireungeuh djiga soewasa, kawas nendjo seuneu mangroepa awak sakoedjoer; ^e ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-loehoerkeun, djeung ti sĕmĕt noe siga angkengna ka-handapkeun kaoela mireungeuh kawas nendjo seuneu, sarta andjeunna tjahajaän sakoedjoer. 'Sapĕrti patoetna

katoembiri, anoe tembong dina mega keur poëan hoedjan, nja kitoe patoetna eta tjahaja sakoedjoerna. Tah, kitoe patoetna roepa kamoeljaan Pangeran. Barangna katendjo koe kaola, brék kaola njoeoeh, sarta kaola ngadenge gētra noe ngandika. *a* 1 Moesa 1:6; 2 Moesa 24:10.

b p. 3:12, 13; 10:5. *c* 2 Moesa 24:10; p. 10:1.

d Wahj. 4:2. *e* p. 8:2.

PASAL 2.

Ari timbalanana ka kaola: *a* Eh, anak Adam! *b* maneh geura nangtoeng, *2* kami rek ngandika ka maneh. 'Barang andjeunna ngandika ka kaola, *c* seug kaola diasoepan Roh, bari kaola koe Roh disina nangtoeng; toeloj kaola ngadengekeun eta noe ngandika ka ka-
3 oela. 'Ari timbalanana ka kaola: Eh, anak Adam! maneh ajeuna koe kami dipiwarang ka oerang Israil, *d* ka bangsa-bangsa noe bahaan, noe sok baraha ka kami teja; eta maranehanana djeung karoehoen-karoehoenna pada migawe masijat ka kami tēpi ka poë ijeu pisan.
4 'Ari eta djalma *e* hareuras nja beungeut djeung tareuas nja hate; maneh koe kami dipiwarang ka darinja, sarta koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran. 'Ari eta teh,
5 *f* boh ngadarengge, boh hanteu, (wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta teh) *g* tangtoe pada nganjahokeun, jen aja nabi di tēngah maranehanana. 'Djeung deui, anak Adam! *h* maneh oelah sijeun-sijeun koe maranehanana, djeung oelah sijeun koe omonganana, sanadjan maneh tjam-poer djeung poeloes sarta djeung tjoe-tjoe-
6 ge, sarta maneh tjitjing di langgir-langgir; poma oelah sijeun koe omonganana, djeung oelah geder koe beungeutna; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta
7 teh. 'Djeung maneh *i* koedoe njatoerkeun pangandika kami ka darinja, boh ngadarengge, boh hanteu; wantoe-wantoe
8 pada mantangoel eta teh. 'Ari maneh mah, anak Adam! masing ngadenge ka sakoer noe koe kami diandikakeun ka maneh; papatjoewan maneh oelah djadi mantangoel, tjara eta bangsa noe mantangoel; geura tjalangap, kop koe maneh *j* hakan ijeu noe koe kami dileler-
9 keun ka maneh. 'Ret kaola nendjo, beh aja panangan njodor ka kaola; sarta,

doemadakan, *k* panangan teh njandak
10 hidji kitab goeloengan. 'Nja eta koe andjeunna ladjēng dibeberkeun ka hareupeun kaola; sarta eta goeloengan *l* di djērona djeung di loewarna aja toelisan; ari oengēlna toelisan teh njanjian nalangsa, kahoemarēgoengan djeung kaadoeh-adoehan. *a* Dan. 8:17. *b* p. 1:28.

c p. 3:24; Dan. 10:11. *d* Djab. 78:8. *e* p. 3:7.

f p. 3:11, 27. *g* p. 33:33. *h* Jér. 1:8, 17; p. 3:9.

i p. 3:11. *j* p. 3:3. *k* Wahj. 10:2. *l* Wahj. 5:1.

PASAL 3.

Ari timbalanana deui ka kaola: Eh, Anak Adam! geura hakan anoe kapanggih koe maneh; nja hakan ijeu goeloengan, bari toeloj leumpang, ngawoe-
2 roek ka anak-intjoe Israil. 'Pek kaola ngangah, bari seug ngahakan eta goe-
3 loengan. 'Ari timbalanana ka kaola: Eh, anak Adam! beuteung maneh bere dadaharan, sarta peudjit maneh sina pinoeh koe ijeu goeloengan, noe koe kami dilelerkeun ka maneh. *a* Kop koe kaola dihakan; ari rasana dina soe-goet kaola amis saperti madoe.

a Djab. 19:11; Wahj. 10:9, 10.

4 Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaola: Eh, anak Adam! bral maneh leumpang ka anak-intjoe Israil; koedoe ngawoeroek ka darinja make pangandika
5 kami. 'Karana maneh lain dipiwarang ka bangsa *a* noe djēro omong beurat letah; nja dipiwarang teh ka anak-intjoe
6 Israil; 'lain ka bangsa noe loba, noe djēro omong beurat letah, anoe koe maneh teu kaharti basana; saēnja-ēnja-na, oepama maneh koe kami dipiwarang ka dinja mah, tangtoe pada ngadenge
7 ka maneh. 'Ari anak-intjoe Israil mah moal daraekeun ngadenge ka maneh; sanadjan ka diri kami ge teu daraekeun ngadenge; *b* karana saanak-intjoe Israil pada teuas nja tarang djeung heuras nja
8 hate. 'Masing njaho, beungeut maneh koe kami geus didjadikeun teuas satjara beungeut maranehanana, sarta tarang maneh teuas satjara tarang maranehanana.
9 'Nja tarang maneh koe kami geus didjadikeun saperti intēn paset, teuas alah batan batoe karang; oelah sijeun-sijeun koe maranehanana, sarta oelah geder koe beungeutna; wantoe-wantoe bangsa man-
10 tangoel eta teh. 'Ari timbalanana deui

ka kaoela: Eh, anak Adam! sakabeh pangandika kami, noe koe kami bakal diandikakeun ka maneh, ^c tampanan koe ati maneh, sarta dengekeun koe tjeuli
 11 maneh. 'Sarta maneh geura bral, leumpang ka bobojongan, ka anak bangsa maneh; koedoe ngaweroek ka darinja, djeung ngomong ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran! ^d boh eta ngadarengge, boh hanteu. *a* Jss. 33: 19. *b* Jss. 48: 4; p. 2: 4. *c* Aj. 22: 22. *d* p. 2: 5, 7.

12 Tidinja ^a kaoela didjoengdjoengkeun koe Roh, sarta ngadenge toekangeun kaoela sowara ngagédër katjida, [pokna]: Sagalapoedji kasanggakeun kana kamoeljaän Pangeran, ti énggonna linggih! 'Aja sora djangdjang mahloek teja, hidji-hidji djangdjang paädoe djeung batoerna, sarta
 13 sora roda-roda baréng djeung eta, téggs
 14 sowara ngagédër katjida. 'Ana kaoela koe Roh geus didjoengdjoengkeun, la-djéng kaoela ditjandak; bral leumpang, bari sédih bawaning panas roh kaoela; tatapi panangan Pangeran rosa noemanganana ka kaoela. 'Toeloej kaoela datang ka bobojongan noe aja di Tel-Abib, ka noe ngarénggon ^b di pëlëbah tji Këbar, nja ka noe diénggonan koe eta; sarta kaoela tjitjing di dinja ^c meunang toedjoeh poë, mëlëngëk di têngah maranehanana. *a* p. 8: 3. *b* p. 1. 1. *c* Aj. 2: 13.

16 Dëmi geus kitoe, sanggeus toetoej toedjoeh poë, aja pangandika Pangeran ka
 17 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! ^a maneh koe kami geus didamël toekang këmit anak-intjoe Israil; mana maneh koedoe ngadengekeun pangandika ti lambëj kami, djeung koedoe ngingëtan ka darinja tina sabab kami. 'Satijap-tijap ^b kami nimbalan ka djalma doraka, jen: Maneh teh tangtoe paeh; dëmi maneh teu ngingëtan ka dinja, djeung teu diwoeroek, teu ngingëtan ka noe doraka sina mitjeun djalanna noe doraka, soepaja hiroep: nja eta djalma doraka teh pipaeheun mawa kasalahanana, tatapi ari gëtihna mah koe kami tangtoe di-
 19 poendoet ti leungeun maneh. 'Sabalikna, lamoen djalma doraka teh koe maneh diingëtan, tapi teu tobat, teu mitjeun kadorakaänana djeung teu mitjeun djalanna noe doraka mah: nja eta teh pipaeheun mawa kasalahanana, dëmi maneh mah geus ngaloepoetkeun njawa

20 sorangan. 'Djeung deui ^c satijap-tijap aja djalma bënëer oendoer tina kabënëranana, bari migawe kagorengan, sarta kami neundeun tatadjongan di hareupeunana: nja eta teh pipaeheun; sabab maneh teu ngingëtan ka dinja, noe matak eta pipaeheun mawa dosana, sarta kabënëranana, beunangna ngalampahkeun, moal diëmoetkeun; tatapi ari gëtihna mah koe kami tangtoe dipoendoet ti leungeun maneh. 'Sabalikna, lamoen djalma bënëer teh koe maneh diingëtan, sangkan noe bënëer teh oelah migawe dosa, sarta koengsi teu migawe dosa teh, nja eta tangtoe hiroep, sabab ngagoegoe; sarta maneh geus ngaloepoetkeun njawa sorangan. *a* p. 33: 7. *b* p. 38: 8. *c* p. 18: 24.

22 Djeung deui kaoela di dinja ^a ditoempangan panangan Pangeran, bari nimbalan ka kaoela: Geura dangdan, koedoe ka loewar ka lëbak; di dinja kami rek
 23 ngandika ka maneh. 'Prak kaoela dangdan, toeloej ka loewar ka lëbak; doemadakan, kamoeljaän Pangeran keur ngadëg di dinja, sarimbag kamoeljaän noe koe kaoela katendjo di sisi tji Këbar teja;
 24 brëk kaoela njoeoeh. 'Seug ^b kaoela diasoepan Roh, bari kaoela koe eta disina nangtoeng. Ladjéng andjeunna ngandika ka kaoela, ari timbalanana ka kaoela: Geura djig, koedoe noetoej sorangan di
 25 djëro imah maneh. 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! masing njaho, maneh koe djalma-djalma bakal ditërapan tambang, nja bakal pada ngabarogod ka maneh koe lataran eta, sarta maneh moal bisa ka loewar ka têngah maranehanana. 'Malah letah maneh koe kami
 26 ^c rek disina rapët kana lalangit, sangkan maneh djadi bisoe, sarta maneh teu këbat djadi toekang ngawarah ka darinja; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta teh. 'Tatapi satijap-tijap kami ngandika ka maneh, soengoet maneh koe kami rek diboekeun, seug maneh koedoe mitjatoer ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran! ^d Saha-saha noe ngadenge, nja ngadenge; sabalikna, sahasaha noe hanteu mah, nja hanteu; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta teh. *a* p. 1: 3. *b* p. 2: 2. *c* Aj. 29: 10. *d* p. 2: 5, 7.

PASAL 4.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! Koedoe njokot keur diri maneh hidji

bata, sok teundeun di hareupeun maneh, sarta koedoe ngagambar hidji nagara
 2 dina eta, nja eta Jĕroesalem. 'Tidinja maneh koedoe njijeun minangka ngĕpoeng ka eta; nja eta koedoe ngadĕgkeun minangka koekoetaan sakoebĕng eta, sarta noempoekkeun minangka bebentengan sakoebĕng eta, bari njijeun minangka wadya-balad ngaroeroeg eta, djeung koedoe masangkeun minangka
 3 paneunggar baris eta sakoeriling. 'Sarta maneh koedoe njokot keur diri maneh hidji panggorengan beusi, sok teundeun di antara maneh djeung eta nanagaraan, minangka pagĕr beusi; djeung koedoe mĕnĕrkeun beungeut maneh ka eta nanagaraan, sina djadi saroepa nagara noe dikĕpoeng, ari noe pingĕpoengeun eta nja maneh. Nja eta minangka tanda ka anak-intjoe Israil. a p. 21: 22.

4 Djeung deui maneh koedoe njangkere koe beulah ti kentja, sarta dina eta beulah maneh koedoe neundeun kadorakaan anak-intjoe Israil; sabilangan poĕ maneh pinjangkereun, maneh koedoe nanggoeng kadorakaanana. 'Karana kami ka maneh nangtoekeun taoen kadorakaanana, a diitoeng poĕ, tiloe ratoes salapan poeloeh poĕ; sadjĕro eta maneh pinanggoengeun kadorakaan anak-intjoe
 6 Israil. 'Ari geus tjatjap eta poĕ, maneh koedoe njangkere koe beulah ti katoehoe, ngadoewa-kalian, bari nanggoeng kadorakaan anak-intjoe Joeda, opat poeloeh poĕ; kami ka maneh nangtoekeun
 7 sapoĕ sataoen, sapoĕ sataoen. 'Sarta maneh koedoe mĕnĕrkeun beungeut maneh ka Jĕroesalem noe keur dikĕpoeng, bari leungeun maneh sabeulah singkil; djeung
 8 koedoe ngawĕdjang pitjilakaeunana. 'Sarta, masing njaho, kami rek nĕrapkeun tambang ka maneh, sangkan maneh oelah malik ti beulah ka beulah deui, tĕpi ka tjatjapna poĕan maneh ngĕpoeng.
 9 'Djeung deui maneh koedoe njokot keur diri maneh tarigoe, gandroeng, katjang boentjis, katjang beureum, djawawoet djeung djagong; sarta arasoepkeun ka wadah hidji, toeloej koe maneh djijeun roti keur diri maneh; sabilangan poĕ maneh njangkere, noe tiloe ratoes salapan poeloeh poĕ teja, nja eta noe djadi
 10 pihakaneun maneh. 'Ari kahakanan maneh, anoe baris dihakan koe maneh teja,

dina pibeurateunana sapoeloeh sekel sapoĕ, dihakanna koe maneh sawaktoe-sawaktoena. 'Samalah maneh nginoem tjai ge koedoe ditakĕr, sapĕrgĕnĕp hin, diinoemna koe maneh sawaktoe-sawaktoena. 'Djeung deui maneh koedoe ngahakan pais gandroeng; dipaisna di hareupeun maranehanana, soeloehna tai
 13 kalowaran ti manoesa. 'Ari timbalan Pangeran: Tjara kitoe pĕtana oerang Israil teh ĕngke pada ngahakan kahakananana b nadjis di oerang kapir, ĕnggon ajana koe kami diboewang. 'Pok kaeola oendjoekan: Noen, Goesti Pangeran! salĕrsna, njawa simkoering tatjan pisan kanadjisan; karantĕn simkoering ti boeboedak dongkap ka ajeuna tatjan nĕda c noe paeh bangkar, atanapi noe paeh disasaak; sarawoeh ka soengoet simkoering tatjan asoep laoek matak
 15 idjid. 'Ari timbalanana ka kaeola: Masing njaho, kami ka maneh ngidinan make tai sapi ngaganti tai manoesa; maneh njijeun roti maneh nja koe eta
 16 bae. 'Timbalanana deui ka kaeola: Eh, anak Adam! masing njaho, a kami rek motongkeun iteuk roti di Jĕroesalem; ari djalmana pingahakaneunana roti make ditimbang, sarta kalawan salĕmpang; kitoe deui pinginoemeunana tjai make
 17 ditakĕr, sarta kalawan mĕlĕngĕk; masingna pada kakoerangan roti reudjeung tjai, sarta marĕlĕngĕk batoer pada batoer, e djeung alaladjoer tina lantaran kadorakaanana. a 4 Moesa 14: 34. b Hos. 9: 3. c 3 Moesa 17: 15; Lal. 10: 14. d Djab. 105: 16; p. 5: 16. e 3 Moesa 26: 39; p. 24: 23.

PASAL 5.

Djeung deui maneh teh, anak Adam! Dgeura njokot keur diri maneh hidji pĕdang seukeut, ditjokotna keur diri maneh saibarat peso tjoekoer; pek koe maneh sorangkeun ka sirah maneh djeung ka djanggot maneh; seug koedoe njokot keur diri maneh sapaasang taradjoer, pake ngabagi eta panjoekoeran.
 2 'Noe sapĕrtiloe koe maneh doeroek koe seuneu di tĕngah a eta nanagaraan, dimana geus djĕdjĕg poĕanana dikĕpoeng; noe sapĕrtiloe koe maneh tjokot, bari njabĕtan koe pĕdang sakoerilingna; ari noe sapĕrtiloe deui koe maneh pantjwoerakeun kana angin, sarta kami rek

- 3 njaboet pĕdang ti toekangeunana. 'Djeung maneh ti noe bijeu koedoe njokot saeutik rejana, bari toeloej toengkoes koe
- 4 toengtoeng djoebah maneh. 'Malah maneh ti eta keneh koedoe njokot sawareh, bari pitjeun ka tĕngah seuneu, nja koedoe didoeroek koe seuneu; ari ti eta pibidjileun seuneu kasaĕnak-intjoe Israil.
- a p. 4: 1-3.*
- 5 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eta teh nandakeun Jĕroesalem; koe kami eta geus dipĕrnahkeun di tĕngah bangsa kapir, sarta tanah noe loba aja
- 6 di sakoerilingna. 'Dĕmi eta teh mantangoel ka hoekoem kami; migawena kadorakaĕn *a* ngoengkoelan bangsa kapir; djeung mantangoel ka pikoekoe kami, ngoengkoelan tanah-tanah noe sakoerilingna; wantoe-wantoe geus maritjeun hoekoem kami, djeung pikoekoe kami
- 7 koe eta teu dilalakonan. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh goejoer ngoengkoelan bangsa kapir anoe sakoeriling maraneh, pikoekoe kami koe maraneh teu dilalakonan, sarta hoekoem kami koe maraneh teu dilalampahkeun, tjtajikan sapĕrti hoekoem bangsa kapir anoe sakoeriling maraneh ge maraneh teu ngalampahkeun: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, nja ijeu kami pisan; sarta kami rek nĕrapkeun hoekoem di tĕngah maneh, di hareupeun
- 9 panon bangsa kapir. 'Estoe kami teh rek ngalampahkeun di maneh anoe tjtjan dilampahkeun koe kami, sarta kami moal ngalampahkeun deui tjara noe kitoe pĕtana, tina sabab sakabeh kagiroekan lampah maneh. 'Pedah kitoe,
- 10 *b* bapa bakal ngaharakan anakna di tĕngah maneh, djeung anak bakal ngaharakan bapana; sarta kami bakal nĕrapkeun hoekoeman ka maneh, djeung sasesa maneh koe kami rek dipantjaoerakeun ka sagala angin. 'Koe sabab
- 11 eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saĕnja-ĕnjana,apedah kasoejtjian kami koe maneh geus dinadjiskeun *c* koe sakabeh kanistaĕn maneh djeung koe sakabeh kagiroekan lampah maneh, noe matak kami sabalikna rek ngoeroedan ka maneh, *d* djeung sotja kami moal mikawatir; djadi kami teh saba-
- 12 likna moal mikawĕlas. 'Maneh teh noe sapĕrti loe piparaeheun koe pagĕboeg, sarta pibejakeun koe langlajouseun di tĕngah maneh; noe sapĕrti loe piraroeboeheun koe pĕdang di sakoeriling maneh; ari noe sapĕrti loe deui koe kami rek dipantjaoerakeun ka sagala angin, bari kami njaboet pĕdang ti toekangeunana. 'Kakara tjtajap bĕndoe kami, sarta kami rek ngareureuhkeun wĕra kami ka maranehanana; *e* kakara kami teh lĕdjar; *f* sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran ngandika kitoe dina sadjĕro kasarĕgĕpan kami, dimana kami geus njtajapkeun wĕra kami ka darinja.
- 14 'Djeung deui maneh teh koe kami rek didjadikeun tarikolot sarta hinakeuneun, di bangsa-bangsa kapir anoe sakoeriling maneh, di hareupeun panon sakoer noe
- 15 ngaliwat. 'Ari eta teh *g* pidjadieun hinakeuneun djeung gorengkeuneun, bakal dipake ngawarah, sarta pidjadieun matak mĕlĕngĕk, pikeun bangsa kapir noe di sakoeriling maneh, dimana kami ka maneh geus nĕrapkeun hoekoeman, make bĕndoe, djeung make wĕra, sarta make siksaĕn bangĕt; ijeu kami Pangeran noe ngandika kitoe. 'Samangsa kami ngaleupaskeun ka darinja eta djamparing langlajouseun, noe mawa tjilaka, toer djadi lantaran ngaroeksak, anoe koe kami bakal dileupaskeun baris ngaroeksak ka maraneh, eta kami tangtoe ngabangĕtkeun langlajouseun ka maraneh, sarta kami tangtoe *h* motongkeun
- 17 iteuk roti anoe maraneh. 'Estoe kami ka maraneh rek ngadatangkeun langlajouseun djeung *i* sato galak, matak maneh kalapoeran anak; sarta maneh pikasorangeun pagĕboeg djeung lampah ngoetjoerkeun gĕtih; toer kami ka maneh rek ngeunakeun pĕdang; *j* ijeu kami Pangeran noe ngandika kitoe. *a* Jos. 2: 6; Jĕr. 2: 10. *b* 3 Moesa 26: 29. *c* 2 Radj. 21: 4. *d* p. 7: 4. *e* p. 16: 42. *f* Jĕr. 16: 21. *g* 5 Moesa 28: 37; Jĕr. 29: 18. *h* p. 4: 16. *i* 3 Moesa 26: 22; p. 14: 21. *j* p. 21: 17.

PASAL 6.

- Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
- 2 Aoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! *a* maneh geura njanghareup ka goenoeng-goenoeng Israil, sarta koedoe
- 3 ngawĕdjang ka darinja, 'kijeu nja pok: Eh, goenoeng-goenoeng Israil! geura

darengkeun ijeu pangandika Goesti Pangeran. Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka goenoeng-goenoeng djeung ka pasir-pasir, ka waloengan-waloengan djeung ka lĕbak-lĕbak: Masing nganjahokeun, ijeu kami ka maraneh rek ngadatangkeun pĕdang, sarta rek ngagĕmpoer pamoedjaån maraneh. 'Ari ^b altar maraneh bakal disaroewoengkeun, titiron mata-poĕ di maraneh bakal dipareupeuskeun, djeung batoer maraneh noe kasabĕt koe kami rek disina raroeboeh di hareupeun brahala-brahala maraneh.

5 'Estoe majit oerang Israil koe kami rek diajakeun di hareupeun brahala-brahala; sarta toelang-toelang maraneh koe kami rek diawoerkeun sakoeriling altar-altar maraneh. 'Di sakabeh ĕnggon maraneh tjitjing, nagara-nagara bakal tarikolot, djeung pamoedjaån-pamoedjaån bakal sarowoeng; soepaja altar maraneh pada tarikolot djeung soewoeng, sarta brahala maraneh dipareupeuskeun djeung diareuweuhkeun; kitoe deui titiron mata-poĕ di maraneh ditilasan, sarta djidjijeunan maraneh dilaleungitkeun.

7 'Malah di tĕngah maraneh bakal tinglalondjor noe kasabĕt; djeung maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. 'Tatapi ^c kami rek njesakeun oge; eta maraneh sawareh pirahajoeĕun tina pĕdang di bangsa kapir, dimana maraneh dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala tanah. 'Sarta batoer maraneh noe pirahajoeĕun teh tangtoe aringĕteun ka kami di bangsa kapir, ĕnggon ajana didjarah, ana kami geus meupeuskeun hatena noe djinahan, anoe njingkir ti kami, kitoe deui panonna, noe sok djarinah noeroet brahalana; seug eta ^d bakal pada ngewa beungeutna kana kagorengan beunangna marigawe, pĕrkara sakabeh kagiroekan lampahna. 'Harita ^e tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran; lain tamboeh kami ngandika kĕrsa ngadamĕl ka darinja katjilakaån saktioe teh. *a p. 36 : 1. b 3 Moesa 26 : 30. c p. 12 : 16. d p. 20 : 43. e p. 5 : 13.*

11 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^a Maneh geura nĕpakan koe leungeun sarta gĕdjlag-gĕdjlig koe soekoe, bari alah-alahan, tina sabab sakabeh kagiroekan garoreng, [noe dilampahkeun

koe] anak-intjoe Israil; karana eta pira-roeboeheun ^b koe pĕdang, koe langlajeuseun, djeung koe pagĕboeg. 'Saha-saha ^c noe djaoeh, pipaeheun koe pagĕboeg; djeung saha-saha noe deukeut, piroeboeheun koe pĕdang; dĕmi saha-saha noe kari sarta karawat mah, pipaeheun koe langlajeuseun; djadi kami teh rek nja-tjapkeun wĕra kami ka darinja. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana batoerna noe kasabĕt pabaoer djeung brahalana sakoeriling altar-altarna, dina oenggal pasir loehoer, di sakabeh poentjak goenoeng-goenoeng, djeung di handapeun oenggal kai ngaroenggoenoek, sarta di handapeun oenggal kijara gomplok, ^d oeroet eta mĕtakeun ^e aambeuan matak sĕdĕp adjang sakabeh brahalana teja.

14 'Estoe kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun eta, sarta tanahna koe kami bakal didjadikeun soewoeng, nja soewoeng alah batan tĕgal lĕga Di-blata, di sakabeh ĕnggonna tjaritjing. ^f Harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a p. 25 : 6. b p. 5 : 17; 14 : 21. c p. 7 : 15. d p. 20 : 28. e p. 16 : 19. f p. 7 : 4.*

PASAL 7.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana: 'Ari maneh teh, anak Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran pĕrkara tanah Israil: Geus panoengtoengan; geus datang panoengtoengan kana opat sisi tanah. 'Ajeuna maneh ninggang panoengtoengan; karana kami rek ngadatangkeun bĕndoe kami ka maneh, sarta rek ngahoekoeman ka maneh noeroetkeun djalan maneh; djeung kami rek malikkeun ka maneh sakabeh kagiroekan lampah maneh. 'Ari ^a sotja kami moal mikawatir ka maneh, sarta kami moal mikawĕlas; satĕgĕsna djalan maneh koe kami rek disina malik ka maneh, sarta kagiroekan lampah maneh ĕngke boekti di tĕngah maneh. Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a p. 8 : 18.*

5 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Katjilakaån, katjilakaån noenggal, tah geuning datang! 'Geus datang panoengtoengan; estoe panoengtoengan teh datang; geus hoedang, dek naradjang ka maneh; 7 tah geuning datang! 'Eh, priboemi tanah!

geus datang toelis maneh; geus datang waktoena, geus deukeut poĕna; aja karoesoehan, ^a lain karamean di goenoeng-goenoeng. 'Ajeuna geus deukeut ^b kami ngoetjoerkeun wĕra kami ka maneh, djeung njatjapkeun bĕndoe kami ka maneh, sarta rek ngahoekoeman ka maneh noeroetkeun djalan maneh; djeung kami rek malikkeun ka maneh sakabeh kagiroekan lampah maneh. 'Ari sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawĕlas; satĕgĕsna kami ka maneh rek maparin noeroetkeun djalan maneh, sarta kagiroekan lampah maneh ĕngke boekti di tĕngah maneh. Harita maraneh tangtoe nganjahoekun, jen kami Pangeran noe ngagĕboeg. 'Tah geuning poĕna, tah geuning datang; geus bidjil toelis maneh; ^c iteuk geus kĕmbangan, kaang-koehan geus djadi. 'Panganijaja geus hoedang baris iteuk kadorakaĕn; eta maranehanana moal aja noe loepoet, boh ti noe loba, boh ti noe rebo; sarta moal aja kaĕgoengan di maranehanana. 'Geus datang waktoena, geus nĕpi poĕna; ^d saha-saha noe meuli montong boengah, djeung saha-saha noe ngadjoewal montong prihatin; karana bĕbĕndoe pitĕrapeun ka sakabeh eusina noe koemĕlip. 'Karana saha-saha noe ngadjoewal moal malikan ka noe geus didjoewal, nadjan masih goemĕlar oge di noe goemĕlar; karana wahjoe pĕrkara sakabeh eusina noe koemĕlip teja moal oendoer; djeung saha-saha noe hiroep sadjĕro kadorakanana, moal pikoewateun. 'Eta geus narijoe tarompet, sarta njadijakeun sakabehna, tapi taja noe leumpang pĕrang; karana bĕbĕndoe kami toemĕrap ka sakabeh eusina noe koemĕlip. 'Pĕdang ^e aja di loewar, sarta pagĕboeg djeung langlajouseun araja di djĕro; saha-saha noe aja di tĕgal, pipaeheun koe pĕdang; djeung saha-saha noe aja di nagara, bakal dihakan langlajouseun djeung pagĕboeg. 'Ari noe rahajoe sabatoer eta, pirahajoeĕunana aja di goenoeng-goenoeng sapĕrti djapati lĕbak; kabeh oge gĕgĕroengan, hidji-hidji tina kadorakaĕn sorangan. 'Sakabeh leungeun ^f bakal ngareplek, djeung sakabeh toeoer bakal aladjoe sapĕrti tjai. 'Bakal ^g pada disamping karoeng, djeung pada kalipoetan koe kareuwasan; beungeut sakabeh

pinjandangeun era, djeung sirah sakabeh bakal digoendoelan. 'Bakal pada mitjeun perakna ka loeloeroeng, djeung ĕmasna pidjadieun kokotoran; ^h ĕmas-perakna moal bisaeun ngaleupaskeun maranehanana keur poĕan bĕbĕndoe Pangeran; moal matak seubeuh dirina, djeung moal matak pinoeh beuteungna; sabab eta teh geus djadi tatadjongan, matak maranehanana kadorakaĕn. 'Ari pĕrhijasan andjeunna noe aheng teja koe andjeunna geus didamĕl kaĕgoengan; dĕmi eta mah pada neundeun artja-artjana noe matak giroek, tĕgĕs kanistaĕnana, di djĕro eta; pedah kitoe noe matak eta koe kami didjadikeun kokotoran ka maranehanana. 'Sarta ⁱ koe kami eta rek diselehkeun ka leungeun djalma bangsa sedjen, baris dirajah; nja diselehkeun ka noe pangdorakana di boemi, baris didjarah; heug koe maranehanana eta bakal dinistakeun. 'Djeung kami bakal ngagilĕrkeun pameunteu kami ti maranehanana, sarta eta bakal pada nganistakeun ĕnggon kami noe boeni; malah bakal disoepan begal, bari pada nganistakeun eta. 'Geura njijeun rante; karana ^j tanah teh pinoeh koe prakara hoetang gĕtih, sarta nagara teh pinoeh koe panganijaja. 'Mana kami rek ngadatangkeun panggorengna bangsa kapir; nja eta bakal pada ngamilik imah-imah maranehanana; sarta kami bakal ngaleungitkeun kamagoengan djalma barĕdas, djeung kasoetjjanana bakal pada dinistakeun. 'Djĕboel karoeksakan; harita djalma bakal pada nejangn kasĕnangan, tapi moal aja. 'Pidatangeun balahi ^k teu eureun-eureun balahi, sarta piajaeun bedja ganti-ganti bedja. Didinja djalma pada hajang wahjoe ti nabi, tatapi harita ^l panghoeloe kaleungitan toret, djeung kokolot kaleungitan tarekah. 'Radja bakal prihatin, gĕgĕden bakal njandang mĕlĕngĕk, sarta leungeun djalma eusi tanah bakal soemĕblak. Eta kami rek ngadamĕl ka darinja noeroetkeun djalanna, sarta rek ngahoekoeman ka darinja sapihoekoemananeunana; ^m harita tangtoe pada nganjahoekun, jen kami teh Pangeran.

^a Jĕs. 16: 10. ^b p. 36: 18. ^c Jĕs. 10: 5; Jĕr. 1: 11, 12. ^d Jĕs. 24: 2. ^e Njanj. 1: 20; p. 6: 12. ^f Jĕs. 13: 7; Jĕr. 6: 24. ^g Jĕs. 15: 2, 3. ^h Sil. 11: 4; Sĕp. 1: 18. ⁱ Jĕr. 6: 12. ^j Jĕs. 1: 15; Hos. 4: 2. ^k Jĕr. 4: 20. ^l Jĕr. 18: 18. ^m p. 11: 10.

PASAL 8.

- Ari geus kitoe, dina taoen noe kagēņp, dina boelan noe kagēņp, tanggal lima, kaoela keur dijoek di djero imah kaoela, sarta ^a kokolot Joeda keur tjarialik di hareupeun kaoela; ^b seug kaoela di dinja ditinggangan panangan Goesti
- ² Pangeran. 'Ret kaoela nendjo, doemadakan, aja hidji roepa, katendjona kawas seuneu; ^c ti sēmēt noe siga angkengna ka-handapkeun seuneu; kitoe deui ti sēmēt noe siga angkengna ka-loehoerkeun katendjona kawas sorot, djiga soewasa.
- ³ 'Sor andjeunna njodorkeun hidji roepa panangan, sarta njandak kana boeok ēmboen-ēmboenan kaoela; djoeng kaoela ^d koe Roh didjoengdjoengkeun kana antara boemi djeung langit, bari kaoela dina tetendjoan ti Allah teh ditjandak ka Jēroesalem, nja ka lawang panto boeroean djero, noe njanghareup ngaler; ari di dinja noe mērēnah hidji brahala
- ⁴ pakeuheulan, matak ngeuheulkeun. 'Sarta, doemadakan, ^e di dinja aja kamoeljaan Allah Israil, katendjona saperti noe kadjeueung koe kaoela di lēbak teja.
- ⁵ 'Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! geura tjēngkat, nendjo ka tēbeh kaler. Seg kaoela tjēngkat, nendjo ka tēbeh kaler; doemadakan, kalereun lawang altar aja eta brahala pakeuheulan teja, pēlēbah djalan asoep.
- ⁶ 'Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh noe dipigawe koe maranehanana, nja kagiroekan galēde, noe dipigawe koe anak-intjoe Israil di dijeu, ^f soepaja kami djaoeh ti kasoetjian kami? Tapi maneh ēngke nendjo deui kagiroekan galēde.
 a p. 20: 1.
 b p. 1: 3. c p. 1: 27. d p. 3: 12; 11: 24. e p. 3: 23.
 f Jēr. 12: 7.
- ⁷ Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka lawang boeroean; ret kaoela nendjo, doemadakan, aja hidji lijang dina
- ⁸ bilik tembok. 'Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! eta lijang bilik koe maneh gēdean. Prak koe kaoela lijang bilik teh digēdean; beh hidji
- ⁹ lawang. 'Ari timbalanana ka kaoela: Geura asoep, sarta tendjoan kagiroekan garoreng, noe koe maranehanana dipigawe di dijeu. 'Boes kaoela asoep sarta
- ¹⁰ nendjo; doemadakan, aja sagala roepa sipat noe ngarajap djeung sato noe nista,

- kitoe deui sakoer brahala anak-poetoe Israil, beunang ngagambarkeun dina bilik, sakoeriling-boengking. 'Sarta ^a toedjoeh poeloeh djalma, kaāsoep kokolot anak-poetoe Israil, narangtoeng di hareupeunana; ari Jaāsanya anak Sapan nangtoeng di tēngah maranehanana; hidji-hidji djalma pada njēkēl paroekejanana, sarta baoe koekoes seuseungitanana
- ¹¹ njamboewang. 'Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh, anoe koe kokolotkokolot anak-intjoe Israil dipigawe di noe poēk, hidji-hidji di djero pangkengna beunang ngagambaran? ^b karena aromongna: Pangeran teu ningali ka oerang; ijeu tanah koe Pangeran geus ditilarkoen.
- ¹² 'Timbalanana deui ka kaoela: Maneh ēngke nendjo deui kagiroekan galēde, noe dipigawe koe maranehanana.

a 4 Moesa 11: 16. b Jēs. 29: 15; p. 9: 9.

- ¹³ Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka lawang panto gēdong Pangeran, anoe sabeulah ti kaler; doemadakan, di dinja aja awewe darijoek, pada njeung-tjeurikan si Tamoēs. 'Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh? ēngke maneh nendjo deui kagiroekangalēde ti batan eta.
- ¹⁴ Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak ka boeroean gēdong Pangeran, nja ka boeroean djero; doemadakan, hareupeun lawang kabah Pangeran, ^a di antara bale djeung altar, kira-kira salawe djalma, ^b pada noekang kana kabah Pangeran, sarta njanghareup ngetan; ari eta
- ¹⁵ teh ^c keur njarēmbah ka panon-poē, ka wetan. 'Ladjēng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! na katendjo koe maneh? Naha aja noe koe anak-intjoe Joeda dihampangkeun keneh ti batan migawe sagala kagiroekan, noe koe eta diparigawe di dijeu? Karena eta geus pada minoehkeun tanah koe panganija-ja, sarta daratang deui baris njijeun pibēndoeēun kami; malah, saēnjana, dahan koe eta dika-iroengnakeun. 'Mana kami sabalikna rek midamēl kijeu sadjero bēndoe: ^d sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawēlas; ^e nadjan pada sasambat oge kana tjēpil kami sarta bēdas sowarana, koe kami moal dimakboel.
 a Joēl 2: 17. b 2 Bab. 29: 6. c 5 Moesa 17: 3.
 d p. 5: 11. e Jēs. 1: 15; Mik. 3: 4.

PASAL 9.

Tidinja andjeunna ngagĕntra, kadenge koe kaoela, bĕdas pisan gĕntrana, kijeu timbalanana: Anoe njĕkĕl nagara sina ka darijeu; hidji-hidji koedoe mawa pa-
 2 karangna baris ngaroeksak. 'Hol aja gĕnĕp djalma, daratangna ti djalan ^a la-
 wang girang, noe njanghareup ngaler; hidji-hidji pada mawa pakarangna baris ngadek; sarta di tĕngahna aja hidji djalma papakeanana lawon bodas, djeung njoren parobot djoeroe-toelis. Ana geus njerang, toeloj narangtoeng gigireun
 3 altar tambaga. 'Ari kamoeljaan Allah Israil ^b djoeng ti loehoereun moemoe-
 karabinan noe dilinggihan, ngalih kana bangbaroeng gĕdong; ladjĕng andjeunna njaoer eta djalma noe papakeanana lawon bodas, anoe njoren parobot djoeroe-
 4 toelis teja. 'Ari timbalan Pangeran ka dinja: Maneh geura ngidĕr di djĕro nagara, nja eta di djĕro Jĕroesalem; ari sakoer djalma noe roemahoeh sarta hoemarĕgoeng tina hal saniskara kagiroekan, noe dilalampahkeun di djĕro nagara,
 5 koe maneh ^c tjirian tarangna. 'Ari ka noe gĕnĕpan nimbalanana, kadenge koe kaoela: Maraneh geura ngidĕr di nagara, toetoerkeun eta, bari ngaradekan! ^d Panon maraneh oelah mikawatir, sarta maraneh oelah mikaroenja. 'Peuntjitan koe maraneh kolot, boedjang djeung landjang, kitoe deui boedak djeung awewe, sing datang ka roeksakna; tatapi oelah njalampurkeun ka sakoer djalma noe aja tjirian; ^e sarta koedoe ngamimitian ti kasoetjian kami. Prak pada ngamimitian, ^f ngaheulakeun kokolot, noe di hareupeun gĕdong teja. 'Timbalanana deui ka darinja: Gĕdong teh koe maraneh nadjiskeun, djeung koedoe ngareusian boeroean koe beunang njabĕt, bari toeloj ka loewar. Tidinja pada ka loewar, pek
 8 ngaradekan di nagara. 'Ari geus kitoe, sabeuteungna ngaradekan, ngan kari kaoela bae, ^g brĕk kaoela njoeoh, bari ngadjĕrit, kijeu pioendjoek kaoela: Adoeh, Goesti Pangeran! naha Goesti kĕrsa ngaroeksak sasasa Israil, lantaran Goesti ngoetjoerkeun bĕndoe Goesti ka Jĕroesalem? 'Ari timbalanana ka kaoela: Kadorakaan anak-intjoe Israil djeung Joeda gĕde kabina-bina, sarta tanah teh ^h pi-

noeh koe hoetang gĕtih, djeung nagara teh djĕdjĕl koe lakoe serong; karana ⁱ aromongna: Pangeran geus nilarkeun ijeu tanah, sarta Pangeran teu ningali.
 10 'Mana kami teh, sabalikna, ^j sotja kami moal mikawatir, sarta kami moal mikawĕlas; ^k djalan maranehanana koe kami
 11 tangtoe disina malik ka dirina. 'Geus kitoe hol eta djalma noe papakeanana lawon bodas, anoe njoren parobot djoeroe-toelis teja, lapor, kijeu pioendjoekna: Noen, simkoering parantos ngalampahkeun sapiwarangan Goesti.
 a p. 8: 5, 14.
 b p. 10: 4. c Wahj. 7: 3. d p. 8: 18. e Jĕr. 25: 29; 1 Petr. 4: 17. f p. 8: 11, 16. g p. 11: 13. h p. 7: 23.
 i p. 8: 12. j p. 8: 18. k 1 Radj. 8: 32; p. 11: 21.

PASAL 10.

Tidinja kaoela nendjo, beh ^a dina pipinding, anoe di loehoereun sirah moekarabin teja, kawas intĕn nilĕm, patoetna sapĕrti roepa panglinggihan, tembongna
 2 di loehoereun eta. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka djalma noe papakeanana lawon bodas teja, kijeu timbalanana: Maneh geura asoep kana antara roda, ka handapeun moekarabin, seugleungeun maneh doewanana koedoe ngeupeul ^b roehak seuneu tina antara moekarabin, ^c bari toeloj awoerkeun ka ijeu nagara. Boes eta teh asoep, katendjo koe kaoela.
 3 'Ari eta moekarabin, mangsa djalma teja asoep, narangtoengna ti katoehoeĕun gĕdong, sarta mega teja ngeusian boeroean
 4 djĕro. 'Tidinja ^d kamoeljaan Pangeran moenggah ti loehoereun moemoekarabinan, ngalih ka loehoereun bangbaroeng gĕdong; ari mega teja ^e ngeusian gĕdong, sarta boeroean teh pinoeh koe tjahaja
 5 kamoeljaan Pangeran. 'Ari sora djangdjang moekarabin kadenge tĕpi ka boeroean loewar, ^f lir gĕntra noe Moerbawisesa, satijap-tijap andjeunna keur ngandika. 'Ari geus kitoe, saporantos andjeunna nimbalan ka eta djalma noe papakeanana lawon bodas, kijeu timbalanana: Maneh geura njokot seuneu tina antara roda, tina antara moekarabin teja, boes eta teh asoep, dĕg nangtoeng
 7 gigireun eta roda. 'Sor moekarabin saorang njodorkeun leungeun sabeulah tina antara moekarabin kana seuneu noe dina antara moekarabin teja; top njokot seuneu, bari dibikeun sakali kana doewa

leungeun eta djalma, noe papakeanana lawon bodas; pek ditampanan, bari toe-
 8 loej ka loewar. 'Ari moekarabin teja katendjona ⁹ pada aja roepa leungeun manoesa dina sadjéroëun djangdjangna.
 9 'Sarta kaoela nendjo, doemadakan, ^h aja opat roda gigireun eta moekarabin, roda hidji gigireun moekarabin hidji, roda hidji gigireun moekarabin hidji; ari patoetna roda teh djiga intèn krisolit.
 10 'Ari moenggoeh patoetna roda teh, opatanana saroeua roepana, sakoemaha aja hidji roda malang di têngaheun roda deui.
 11 'Ana leumpang, ⁱ leumpangna dina opat beulahna; teu ngagilir dina leumpangna; ðnjana mah ðnggon noe disanghareupan, nja eta noe didjoegdjoeg; teu ngagilir
 12 dina leumpangna. 'Ari sakoedjoer awakna, dalah tonggongna, leungeunna djeung djangdjangna, kitoe deui eta roda-roda, ^j parinoeh koe panon sakoeriling; opa-
 13 tanana pada aja rodana. 'Moenggoeh eta roda, koe kaoela kadenge pada disëboet
 14 Galgal. 'Djeung deui ^k hidji-hidji eta moekarabin pada opat beungeutna; ari beungeut noe hidji beungeut moekarabin; beungeut noe kadoewa beungeut manoe-
 15 sa; ari noe katiloe beungeut singa, sarta noe kaopat beungeut galoedra. 'Djoeng moekarabin teh aroenggah; nja eta teh mahloek, noe koe kaoela katendjo ^l di
 16 tji Këbar teja. 'Djeung ana eta moekarabin leumpang, roda-roda ge leumpang gigireunana; kitoe deui ana eta moekarabin ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, sêdja oenggah tina boemi, roda teja teu ngagilir, eta ge aroenggah gigireu-
 17 nana. 'Ana moekarabin teh ngarandëg, ^m eta ge ngarandëg; kitoe deui ana moekarabin teh aroenggah, eta ge aroenggah; wantoe roda teh kabawa koe ëroh
 18 eta mahloek. 'Tidinja kamoeljaän Pangeran ka loewar ti loehoereun bangbaroeng gëdong, bari ladjëng ngadëg
 19 di loehoereun moekarabin. 'Geus kitoe moekarabin teh pada ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, bari toeloëj aroenggah tina boemi; katendjo koe kaoela eukeur eta ka laloewar; sarta roda-roda teja barëng djeung eta. Dëg moekarabin teh ngarandëg pëlëbah lawang panto gëdong Pangeran, nja eta lawang wetan, sarta kamoeljaän Allah Israil linggih
 20 di loehoereun eta. 'Nja eta teh mahloek,

noe koe kaoela katendjo handapeun Allah Israil, di tji Këbar teja; geus tégës
 21 kaoela, jen eta teh moekarabin. 'Hidji-hidji ⁿ opat-opat beungeutna, djeung hidji-hidji pada opat djangdjangna; sarta pada aja roepa leungeun manoesa dina
 22 sadjéroëun djangdjangna. 'Ari moenggoeh roepa beungeutna, nja eta beungeut noe katendjo koe kaoela di sisi tji Këbar teja; patoetna djeung djinisna eta keneh; hidji-hidji ngadjoegdjoeg ka noe disanghareupan. *a* p. 1: 22, 26. *b* p. 1: 13.
c Wahj. 8: 5. *d* p. 9: 3. *e* 1 Radj. 8: 10. *f* p. 1: 24, 25.
g p. 1: 8. *h* p. 1: 15, 16. *i* p. 1: 12, 17. *j* p. 1: 18; Wahj. 4: 6, 8. *k* p. 1: 6, 10. *l* p. 1: 3. *m* p. 1: 20.
n p. 1: 8.

PASAL 11.

Tidinja kaoela ^a koe Roh didjoeng-
 djoengkeun, ditjandak ka lawang gëdong Pangeran, nja eta lawang wetan, noe njanghareup ngetan; beh di hareupeun eta lawang aja salawe djalma; sarta kaoela nendjo di têngah eta djalma aja Jaäsanya anak Asoer djeung Pëlatya anak Bënaja; doewanana kapala bangsa.
 2 'Ladjëng andjeunna nimbalan ka kaoela: Eh, anak Adam! nja eta djalma noe mikiran kagorengan sarta mapatahkeun papatah matak tjilaka dina ijeu nagara.
 3 'Aromongna: Tatjan nëpi ka mangsana njarijeun imah; ijeu nagara ibarat da-
 4 loengna, ari oerang ibarat laoekna. 'Koe sabab eta, eh anak Adam! maneh geura ngawëdjang pitjilakaen maranehanana;
 5 geura ngawëdjang! 'Djoet Roh Pangeran loengsoer ka kaoela, sarta andjeunna nimbalan ka kaoela: Bedjakeun: Kijeu timbalan Pangeran: Nja kitoe omongan maraneh, anak-intjoe Israil! djeung ^b sakoer noe datang dina pikir maraneh
 6 koe kami kaoeninga. 'Loba katjida djalma beunang maraneh njabët dina ijeu nagara, wani loeloeroengna koe maraneh geus diparinoehkeun koe beunang
 7 njabët. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari djalma beunang maraneh njabët, noe koe maraneh disina pagoletak di djëro ijeu nagara teja, nja eta noe ibarat laoekna, sarta ijeu nagara ibarat daloengna; dëmi maraneh mah ëngke dika-loewarkeun ti djëro nagara.
 8 'Pëdang noe dipikasijeun koe maraneh, ^c sarta nja pëdang pisan noe koe kami rek didatangkeun ka maraneh, lahiran

9 Goesti Pangeran. 'Tangtoe maraneh koe kami dika-loewarkeun ti djero ijeu nagara, ^a bari maraneh diselehkeun ka leungeun djalma bangsa sedjen, sarta kami ka maraneh rek nerapkeun hoe-

10 koeman. 'Maraneh piraroeboeheun koe pedang; dina watës tanah Israil kami engke ngahoekoeman ka maraneh; ^e harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen

11 kami teh Pangeran. 'Ijeu nagara moal enja ka maraneh djadi ibarat daloeng, sarta maraneh moal enja di djeronadjadi ibarat laoek; dina watës tanah Israil kami engke ngahoekoeman ka ma-

12 raneh. 'Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran; karana pikoekoeh kami koe maraneh teu dilakonon, djeung hoekoem kami koe maraneh teu dilampahkeun; nja maraneh ngalampahkeun teh ^f noeroetkeun hoekoem bangsa kapid, anoe sakoeriling

13 maraneh. 'Ari geus kitoe, mangsa ka-oela keur ngawedjang, hos Pelatya anak Bënaja teja paeh. ^g Brék kaola njoeoh, bari ngadjërit, bëdas pisan nja sowara, kijeu pioendjoek kaola: Adoeh, Goesti Pangeran! naha Goesti kërsa ngadamël përkawis njeëpkeun sesa Israil? ^a p. 8:3.

^b 5 Moesa 31:21. ^c Sil. 10:24. ^d p. 7:3, 21. ^e p. 12:15, 16. ^f 3 Moesa 18:3; 20:23. ^g p. 9:8.

14 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-

15 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! doeloer maneh, doeloer maneh, baraja-baraja maneh, djeung saanak-intjoe Israil, eta sakabehna koe priboemi Jëroesalem sok diomongan kijeu: Sing djaraoeh ti Pangeran! ijeu tanah dipaparinkeunana ka kaola sakabeh, djadi

16 milik kaola. 'Koe sabab eta, bedjakeun: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sana-djan eta koe kami geus didjaraoehkeun, diajakeun di sagala bangsa, djeung sanadjanetakoe kami geus dipabalëntjarkeun, diajakeun di sagala tanah, parandene kami ka maranehanana ^a rek djadi kasoe-tjian sakeudeung, dina sagala tanah, enggon eta daratang. 'Koe sabab eta, bedjakeun: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Malah ^b maraneh koe kami rek dikoempolkeun ti sagala bangsa, nja dirijoengkeun ti sagala tanah, enggon maraneh

17 pabalëntjar; sarta kami rek maparinkeun tanah Israil nja ka maraneh. 'Ari eta

18 teh pidaratangeun ka dinja, sarta nja-

lingkirkeun ti dinja sakabeh kanistaan

19 djeung sakabeh kagiroekan. 'Sarta ^c eta teh koe kami rek dipaparin hate hidji, djeung kami rek maparin roh anjar di djero batin maraneh; ari hate bangsa batoe koe kami rek disingkirkeun ti djero awakna, bari maranehanana dipaparin hate bangsa daging; ^d soepaja ^e pada ngalakonan pikoekoeh kami, sarta ngarestoekeun hoekoem kami, djeung dilampahkeunana; toer eta teh pidjadi-eun oemat kami, djeung kami bakal

21 Allahna. 'Sabalikna, saha-saha noe hatena noeroetkeun hate kanistaan djeung kagiroekan, [noe disëmbah koe] maranehanana mah, nja eta ^e djalanna koe kami tangtoe disina malik ka dirina, lahiran Goesti Pangeran. ^a Jës. 8:14.

^b Jër. 23:3. ^c Jër. 32:39; p. 36:26. ^d Jër. 31:33; p. 14:11. ^e p. 9:10; 16:43.

22 Geus kitoe ^a moekarabin teh pada ngadjoengdjoengkeun djangdjangna, sarta roda-roda teja barëng djeung eta; ari kamoeljaän Allah Israil linggih di loe-

23 hoereun eta. 'Djoeng kamoeljaän Pangeran teh angkat ti djero nagara, ladjëng ngarandëg di loehoereun goenoeng, anoe

24 wetaneun nagara. 'Tidinja kaola koe Roh didjoengdjoengkeun, bari kaola ^b dina tetendjoan, di djero Roh Allah, dipoelangkeun ka tanah Kasdim, ka bobojongan. Seug eta tetendjoan, noe katendjo koe kaola, oenggah ti kaola.

25 'Toeloej kaola ka bobojongan teh nja-toerkeun sadajana pangandika Pangeran, noe koe andjeunna dinjatakeun ka kaola teja. ^a p. 10:19. ^b p. 8:3.

PASAL 12.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-

2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh tjitjing teh ^a di têngah bangsa mantangoel, noe baroga panon pikeun nendjo, tapi teu narendjo; baroga tjeuli pikeun ngadenge, tapi teu ngadareng; wantoe-wantoe bangsa mantangoel eta teh. 'Mana maneh teh, anak

3 Adam! ^b geura tjatjawis baris maneh pindah, seug koedoe pindah ti beurang di hareupeun panon eta; nja pindah teh ti enggon maneh ka enggon sedjen, di hareupeun panon eta; ^c malah-mandar ngalartieun; wantoe-wantoe bangsa man-

4 tangoel eta teh. 'Djeung koedoe ngaloe-

warkeun parabol maneh ti beurang, di hareupeun panon eta, sabijasa parabol noe pindah; seug maneh koedoe ka loewar wantji sareupna, di hareupeun panon eta, sabijasa noe ka loewar pindah.

5 'Koedoe notos bilik keur diri maneh di hareupeun panon eta, toeloej ka-loewar-

6 keun parabol, djalan ka dinja. 'Koedoe koe maneh ditangoeng dina taktak di hareupeun panon eta; dika-loewarkeunana wantji poëk; ari beungeut maneh koedoe ditjindoeng, oelah maneh nendjo taneuh; karena maneh koe kami geus didjadikeun totonde pikeun anak-intjoe

7 Israil. 'Prak kaoela ngalampahkeun kitoe, sakoemaha kaoela ditimbangan teja: parabol kaoela koe kaoela dika-loewarkeun ti beurang, sabijasa parabol noe pindah; ari wantji sareupna kaoela notos bilik keur diri kaoela koe leungeun; dika-loewarkeunana koe kaoela wantji poëk, bari seug ditangoeng dina taktak, di hareupeun panon eta. *a* Jës. 6 : 9 ; p. 2 : 5.

b Jër. 46 : 19. *c* Jër. 36 : 3.

8 Ari isoekna aja pangandika Pangeran

9 ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! eta anak-intjoe Israil, bangsa mantangoel teh, lain naranja ka maneh,

10 jen: Adjengan milampah naon? 'Bedjakeun ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari *a* babawaan teja pimalindëseun ka gëgëden di Jëroesalem, djeung ka saanak-intjoe Israil, noe araja di

11 djërona. 'Bedjakeun: Kaoela *b* totonde maraneh; sakoemaha lampah kaoela tadi, nja kitoe ñngke dilampahkeun ka maranehanana; bakal laleumpang ka pangbojongan, arasoep ka pangdjarahan.

12 'Samalah *c* gëgëden, noe di têngah maranehanana, pinangoengeun dina taktak, wantji poëk, bari seg ka loewar; djalma bakal narotos bilik, baris ngaloewarkeun djalan ka dinja; gëgëden teh bakal ditjindoeng beungeut, soepaja o-

13 lah nendjo tanah koe panonna. 'Sarta *a* kami bakal ngaroengkoepkeun eurad kami ka dinja, djeung bakal ditangkëp koe djaring kami; seug koe kami rek didatangeun ka Baboel, tanah Kasdim, tatapi *e* moal pinendjoëun eta; toer di

14 dinja pipaeheun. 'Sarta ari sakabeh noe aja di sakoerilingna, pangbantoena djeung sakabeh barisanana, *f* koe kami rek dipantjawoerakeun ka sagala angin,

bari kami njaboet pëdang ti toekangeunana. 'Didinja *g* tangtoe pada nganjahokeun, jen kamiteh Pangeran, samangsa maranehanana koe kami dipabalëntjarkeun, diajakeun di sagala bangsa, sarta dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala

15 tanah. 'Tatapi *h* kami rek njesakeun oge djalma saeutik sabatoer eta, diloe-

16 poetkeun tina pëdang, tina langlajouseun djeung tina pagëboeg; soepaja pada njaritakeun sakabeh kagiroekan lampahna teja di bangsa kapir, ñnggonna daratang; sarta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* Jës. 13 : 1. *b* p. 24 : 24.

c 2 Radj. 25 : 7; Jër. 39 : 4; 52 : 7. *d* p. 17 : 20.

e Jër. 39 : 7. *f* p. 5 : 2. *g* p. 11 : 16. *h* p. 6 : 8; 14 : 22.

17 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-

18 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! *a* maneh ngahakan roti maneh koedoe kalawan ngadegdeg; kitoe deui nginoem tjai maneh koedoe kalawan soemëblak djeung kalawan salëmpang.

19 'Sarta koe maneh bedjakeun ka djalmaidjalma eusi tanah: Kijeu timbalan Goesti Pangeran hal priboemi Jëroesalem, noe aja dina tanah Israil: Tangtoe pada ngahakan rotina kalawan salëmpang, kitoe deui ngarinoem tjaina kalawan mëlëngëk; da dikërsakeun tanahna pisoewoengeun, leungit pangeusina, tina

20 panganijaja sakabeh priboemina. 'Ari nagara-nagara noe diarënggonan *b* bakal pada tarikolot, sarta tanah teh pidjadien soewoeng. Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 4 : 16. *b* Jër. 4 : 27; 9 : 11.

21 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-

22 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! nahaon eta babasan di maraneh, dina tanah Israil, anoe kijeu teja: *a* Lila deui ka djamanna, djeung sakoer tetendjoan tangtoe leungit? 'Koe sabab eta, bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami rek ngeureunkeun eta babasan; ka-hareupna eta teh moal dibasakeun deui di Israil. Sabalikna, maneh koedoe mitjatoer kijeu ka

23 darinja: Geus deukeut ka djamanna, djeung kana piboektieunana sakoer tetendjoan. 'Karana ka-hareupna moal aja

24 deui tetendjoan koewa-kijeu noe gapong, atawa panoedjoeman loemas-lamis di

25 têngah anak-intjoe Israil. 'Karana kami teh Pangeran; kami rek ngandika; ari

pangandika, noe rek diandikakeun koe kami, tangtoe dilampahkeun, moal dimĕngkekeun deui; satĕgĕsna keur djaman maraneh pisan, eh bangsa mantangoel! kami rek ngandika sakĕtjap, djeung dilampahkeunana, lahiran Goesti Pangeran.

a 2 Petr. 3 : 4.

26 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
27 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! masing njaho, anak-intjoe Israil sok ngaromong: Ari tetendjoan, noe katendjo koe manehanana, *a* keur djaman djaga, sarta ngawĕdjangna noedjoel
28 ka mangsa noe djaoeh. 'Koe sabab eta, bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sakabeh pangandika kami moal aja noe dimĕngkekeun deui; ari pangandika, noe diandikakeun koe kami, geus tangtoe dilampahkeun, lahiran Goesti Pangeran.

a Am. 6 : 3; 9 : 10.

PASAL 13.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka ka-
oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! geura ngawĕdjang pitjilakaeun nabi-nabi Israil, noe sok ngawarĕdjang; nja bedjakeun koe maneh ka sakoer noe ngawĕdjang *a* ti hate sorangan, [kijeu nja pok]: Geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran! 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalaieun nabi baroeroeng, noe naroeroet pikiran sorangan, djeung teu narendjo naon-naon!
4 'Ari nabi-nabi maneh, Israil! geus djara-
5 radi sapĕrti tjareuh dina tarikolot. 'Maraneh *b* teu arasoep ka noe beulah, geus poegoeh ngomean tembok pikeun anak-intjoe Israil, soepaja tagĕn dina pĕrang
6 *c* keur poĕan Pangeran. 'Ari marĕlĕngna noe gapong sarta panoedjoeman bohong; *d* ngaromongna jen: Lahiran Pangeran, padahal eta teh koe Pangeran hanteu dipiwarang; toer djalma-djalma koe eta disina ngarĕp-ngarĕp, jen omonganana bakal diboektikeun. 'Naha maraneh lain mĕlĕng tetendjoan gapong, sarta maraneh lain ngomongkeun panoedjoeman bohong, satijap-tijap maraneh njĕboet: Lahiran Pangeran, padahal kami teu ngandika?

a 2 Petr. 1 : 21. *b* Djab. 106 : 23; p. 22 : 30.
c p. 7 : 19. *d* Jĕr. 23 : 31.

8 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh ngomong

gapong djeung mĕlĕng bohong teja, noe matak kami, satĕmĕnna, ngamosoeh ka maraneh, lahiran Goesti Pangeran.
9 'Ari panangan kami tangtoe ngamosoeh ka nabi-nabi, noe sok marĕlĕng gapong djeung narodjoem bohong; *a* hamo arasoep kana karagĕman oemat kami, djeung hamo ditoeliskeun dina kitab anak-intjoe Israil, djeung hamo maroelang ka tanah Israil; sarta maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh
10 Pangeran. 'Pedah koe sabab eta teh njarasabkeun oemat kami; *b* ngaromongna: Salamĕt! padahal euweuh kasalamĕtan; ari oemat teh njijeun bilik taneuh, sarta koe itoe, saĕnjana, dipoe-
11 las koe apoe. 'Bedjakeun ka noe moelas koe apoe teh, jen bilik teja tangtoe roegroeg; ĕngke aja hoedjan goentoer; sarta maneh, hoedjan boewah galĕde! ĕngke moeroeboet, djeung angin riboet
12 bakal ngabeulah eta. 'Broeg bilik teh toeloej roegroeg. Naha maraneh harita lain bakal ditanja kijeu: Di mana ajeuna poelas, beunang maraneh moelaskeun
13 teh? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari eta teh koe kami rek disina beulah koe angin riboet sadjĕro kami wĕra, sarta piajaeun hoedjan goentoer sadjĕro kami bĕndoe, kitoe deui hoedjan boewah galĕde sadjĕro kami sewot, baris mejakkeun eta. 'Tah, kitoe kami nja pingarientoehkeuneun eta bilik, beunang maraneh moelas koe apoe teja, bari koe kami diratakeun djeung taneuh, wani katara padĕmĕnna; broeg nagara teh piroeboeheun, sarta maraneh tangtoe bejak di djĕrona; harita maraneh tangtoe nganjahokeun,
15 jen kami teh Pangeran. 'Djadi kami teh rek njatjapkeun wĕra kami kana eta bilik djeung ka noe maroelas inja koe apoe teja; sarta kami bakal ngalahir ka maraneh: Bilik teh geus euweuh, kitoe deui noe maroelas teh geus eu-
16 weuh; 'tĕgĕs nabi-nabi Israil, noe sok ngawarĕdjang hal Jĕroesalem, djeung mangmarĕlĕngkeun ka dinja tetendjoan kasalamĕtan, padahal euweuh kasalamĕtan, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 14 : 9. *b* Jĕr. 6 : 14.

17 Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura njanghareup ka anak bangsa maneh noe awewe, ka sakoer noe sok nga-

wédjang ti hate sorangan, sarta koedoe
 18 ngawédjang pitjilakaen eta; 'ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalateun awewe, noe sok ngarapoet goegoeling keur sakabeh kelek, djeung njarijeun koekoedoeng keur sirah sagala dëdëg, baris moro njawa! Naha maraneh dek moro njawa oemat kami, djeung ngahiroepan njawa maraneh sorangan? 'Sarta maraneh nganistakeun kami di oemat kami, ^a malar poporot gandroeng satjanggeum djeung roti sahoewapeun; noe dipambrih mahahan, djeung ngahiroepan djalma, noe bënërna oelah dipaehan, djeung ngahiroepan djalma, noe bënërna oelah dihiroepan; lantaranana maraneh ngabohong ka oemat kami,
 20 noe ngagoegoe kana bohong. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamosoeh ka goegoeling maraneh, noe djadi sarat maraneh moro njawa di dinja, malar sina ngarapoeng; sarta koe kami eta rek dirëboet ti leungeun maraneh; djeung kami rek ngaleupaskeun eta njawa, tégës njawa beunang maraneh moro malar
 21 sina ngarapoeng teja. 'Samalah eta koekoedoeng maraneh koe kami rek disoëh, sarta rek ngaloewarkeun oemat kami ti leungeun maraneh; moal djongdjon ajana dina leungeun maraneh saperti beunang moro; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh
 22 Pangeran. 'Sapedah maraneh djalan tjidra nganjërikeun ka hate djalma bënërn, noe koe kami hanteu dinjërikeun; djeung sapedah maraneh ^b ngoewatkeun leungeun djalma doraka, sina oelah tobat mitjeun djalanna noe goreng, sarta oelah
 23 hiroep; 'koe sabab eta, maraneh hamo mëlëng-mëlëng deui noe gapong, sarta hamo ngalampahkeun deui noedjoem; djeung deui oemat kami koe kami rek dika-loewarkeun ti leungeun maraneh, sarta maraneh ^c tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

^a Sil. 28:21; Mik. 3:5. ^b Jër. 23:14. ^c p. 14:8.

PASAL 14.

Hidji mangsa aja djalma daratang ka kaola ^a kaäsoep kokolot Israil, gek
 2 tjaralik di hareupeun kaola. 'Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka ka-
 3 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak

Adam! eta djalma-djalma pada midjoeragan ka brahalana dina atina, sarta tatadjongan kadorakaänana koe eta geus diteundeun di hareupeun beungeutna;
^b boloampar teuing kami kërsa ditanja
 4 koe noe kitoe. 'Koe sabab eta, maneh geura mitjatoer ka darinja, sarta bedjakeun ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sing saha-saha anak-intjoe Israil, noe midjoeragan ka brahalana dina atina, djeung neundeun tatadjongan kadorakaänana di hareupeun beungeutna, bari manggihan ka nabi: ijeu kami Pangeran rek ngawalon ka noe kitoe dina përkarana, noeroetkeun kalobaän
 5 brahalana; 'noe dipandang, anak-intjoe Israil teh koe kami rek ditjékël dina atina, sapedah pada oendoer kabeh ti
 6 kami koe brahala-brahalana. 'Sabab kitoe, bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^c Geura tarobat! koedoe aloendoer ti brahala-brahala maraneh, bari malengoskeun beungeut ti sakabeh kagiroekan di
 7 maraneh. 'Karana sing saha-saha anak-intjoe Israil, atawa ^d semah noe ngoembara di Israil, anoe oendoer ti poengkoereun kami, nja midjoeragan ka brahalana dina atina, djeung neundeun tatadjongan kadorakaänana di hareupeun beungeutna, bari manggihan ka nabi, sëdja nanja ka kami koe lantaran eta: ijeu kami Pangeran rek ngawalon
 8 ka noe kitoe koe andjeun. 'Nja eta ^e kami bakal njanghareup pameunteu ka djalma kitoe, sarta koe kami rek didamel matak mëlëngëk, ^f didjadikeun tanda djeung misil, malah ^g koe kami rek dibasmi, dileungitkeun ti têngah oemat kami; ^h harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.
 9 'Djeung lamoen nabi teh kawoedjoek, pok ngomong kitoe-kijeu: ijeu kami Pangeran noe ngawoedjoek ka eta nabi, ⁱ sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka dinja, bari koe kami ditoempoer, dileungitkeun ti têngah oemat
 10 kami Israil. 'Djadi eta pada pinanggoeungeun kadorakaänana; sakoemaha kadorakaän noe nanja teja, nja kitoe ke-
 11 neh kadorakaän eta nabi; 'noe dipandang, anak-intjoe Israil oelah sarasab deui ti poengkoereun kami, djeung oelah nganaradjiskeun maneh deui koe sakabeh

kamasijatanana; ari kitoe mah *j* eta bakal oemat kami, djeung kami bakal Allahna, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 20: 1. *b* 1 Sam. 28: 6. *c* p. 18: 30. *d* 3 Moesa 17: 8. *e* 3 Moesa 17: 10. *f* 5 Moesa 28: 37. *g* 3 Moesa 20: 3. *h* p. 15: 7. *i* p. 13: 9. *j* 2 Moesa 19: 5, 6.

- 12 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
 13 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! lamoen aja hidji tanah noe boga dosa ka kami, migawe salah, sarta kami njodorkeun panangan kami ka dinja, " bari motongkeun iteuk roti anoena, nja kami ngadatangkeun langlajouseun ka eta tanah, djeung kami ngabasmī manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti
 14 dinja: 'nadjan di djero eta tanah aja ijeu tiloe djalma, Ēnoh, Daniël djeung Ajoeb teja, eta djalma koe lantaran kabēnēranana ngan ngaloepoetkeun njawana sorangan, lahiran Goesti Pangeran.
 15 'Oepama *b* tanah teja koe kami disina kasorang sato galak, pek koe eta diboe-
 rak-barik, toeloj djadi soewoeng, datang ka taja noe njeorang bawaning sijeun
 16 sato: 'moen eta tiloe djalma aja di djero eta tanah, dēmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma hamo ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe; ngan dirina bae noe dilopoetkeun, dēmi tanah teja mah tangtoe djadi
 17 soewoeng. 'Atawa *c* kami ngadatangkeun pēdang ka tanah kitoe, bari nimbalan: Eh pēdang! koedoe njeorang kana eta tanah; seg kami ngabasmī manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti dinja:
 18 'ana eta tiloe djalma aja di djero eta tanah, dēmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma moal ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe, saēnjana ngan dirina bae noe dilopoet-
 19 keun. 'Atawa kami ngadatangkeun pagēboeg ka tanah kitoe, sarta ngoetjoerkeun wera kami ka dinja, *d* lantaran gētih, kērsa ngabasmī manoesa djeung sasa-
 20 toan, dileungitkeun ti dinja: 'nadjan Ēnoh, Daniël djeung Ajoeb teja aja di djero eta tanah, dēmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, eta djalma hamo ngaloepoetkeun anak lalaki atawa anak awewe; saēnjana eta teh koe lantaran kabēnēranana ngan ngaloepoetkeun nja-
 21 wana sorangan. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Geus komo lamoen eta opat hoekoeman kami noe mawa tjilaka, *e* nja eta pēdang, langlajouseun,

sato galak djeung pagēboeg teja, koe kami didatangkeun ka Jēroesalem, baris ngabasmī manoesa djeung sasatoan, di-
 22 leungitkeun ti dinja. 'Tatapi, masing njaho, di Jēroesalem *f* pikarieun oge noe rahajoe, noe dika-loewarkeun, nja eta anak lalaki djeung anak awewe; masing njaho, eta pibaridjileun ka maraneh, sarta koe maraneh bakal katendjo djalanna djeung pagaweanana; seug maraneh bakal kalipoeran hal katjilakaan, noe koe kami didatangkeun ka Jēroesalem, nja eta saniskara noe koe kami dikeunakeun ka
 23 dinja. 'Djadi eta bakal pada matak lipoer ka maraneh, samangsa maraneh nendjo djalanna djeung pagaweanana; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen moal taja sabab kami ngadamēl eta saniskara, noe koe kami didamēl ka dinja, lahiran Goesti Pangeran. *a* p. 5: 16. *b* 3 Moesa 26: 22. *c* 3 Moesa 26: 25. *d* p. 16: 38. *e* Wahj. 6: 8. *f* p. 12: 16.

PASAL 15.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
 2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! kai tangkal anggoer, naon kaleuwihanana ti kai anoe loba? Naon kaleuwihanana dahan anggoer, noe kaasoep
 3 tatangkalan leuweung? 'Naha aja noe ngala kaina, baris njijeun parabol? atawa aja noe ngala eta baris kakait, pikeun njangsangkeun barang naon-naon?
 4 'Ēnjana mah dibikeun kana seuneu, baris hakaneun. Ari noe doewa toengtoengna bejak dihakan seuneu, djeung tēngahna lēboer: naha aja pigawēunana baris parabol? 'Tjatjakan keur hade keneh teu beunang didjijeun parabol; komo lamoen geus dihakan seuneu sarta lēboer: pimanaeun didjijeun deui parabol? 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sakoemaha kai tangkal anggoer dina tatangkalan leuweung, noe koe kami diselehkeun kana seuneu, barishakaneun, nja kitoe kami rek njelehkeun priboemi
 7 Jēroesalem. 'Nja eta *a* kami bakal njanghareup pameunteu ka maranehanana; ana baridjil ti seuneu, seg dihakan seuneu deui; *b* didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana kami keur njanghareup pameunteu ka maranehanana. 'Ari tanahna koe kami rek didjadikeun soewoeng, sabab maranehanana pada migawe salah, lahiran Goesti Pangeran. *a* p. 14: 8. *b* p. 12: 20.

PASAL 16.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka ka-
 3 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! ^a koedoe mere njaho ka Jĕroes-
 4 salem kagiroekan lampahna; 'ari pio-
 mongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti
 Pangeran ka Jĕroesalem: Boeroesoet
 maneh djeung asal maneh ti tanah Ka-
 5 naan; ^b bapa maneh oerang Emor, ari
 indoeng maneh oerang Het. 'Ari asal
 maneh teja, keur poean maneh didjoeroe-
 keun, tali ari-ari maneh teu dikeureut,
 djeung maneh teu dimandian koe tjai,
 6 teu dibĕrĕsihan; sarta maneh teu dioe-
 sapan koe oejah, soemawonna dibĕdo-
 ngan. 'Taja panon noe hawatir ka maneh,
 milampah ka maneh salah-sahidji pĕrkara
 noe tadi, bawaning karoenja ka maneh;
 anggoer maneh seg dipitjeun ka tong-
 gong tĕgal, bawaning diri maneh dipi-
 kagiroek keur poean maneh didjoeroe-
 7 keun. 'Kabĕnĕran kami ngaliwat ka
 maneh, sarta maneh koe kami katingali
 keur roroĕsan, bobolokot koe gĕtĕh; heug
 kami nimbalan ka maneh, keur maneh
 bobolokot koe gĕtĕh teh: Masing hiroep!
 estoe kami nimbalan ka maneh, keur
 maneh bobolokot koe gĕtĕh teh: Ma-
 8 sing hiroep! 'Maneh koe kami didjadi-
 keun laksa-laksaan, sapĕrti djoekoet di
 tĕgal; maneh ngagĕdean ngadjangkoe-
 ngan, sarta maneh datang ka aloes pisan;
 soesoer maneh njeungseung, djeung boeloe
 maneh djadi; tatapi maneh teh sataran-
 9 djang nja salanggoetoer. 'Kabĕnĕran
 kami ngaliwat ka maneh, sarta maneh
 koe kami katingali, doemadakan, oemoer
 maneh geus ninggang waktōe bĕger; heug
 'kami meberkeundjangdjang kami ka loe-
 hoereun maneh, noetoepan orat maneh;
 malah kami soempah ka maneh, ^a sarta ka-
 mi mandjing pĕrdjangdjian djeung maneh,
 lahiran Goesti Pangeran; ti harita maneh
 10 djadi kagoengan kami. 'Tidinja maneh
 koe kami dimandian koe tjai; nja gĕtĕh
 maneh koe kami diseblok, dileungitkeun
 ti maneh, bari maneh koe kami dielasa-
 11 san koe minjak. 'Rap maneh koe kami
 dipakeanan soesoelaman, djeung dita-
 roempahan ^e koelit doejoeng, sarta di-
 beubeuran boĕh katji, bari dibadjoean
 soetra. 'Malah maneh koe kami didang-
 12 danan pĕrhijasan, nja eta kami makekeun

geulang ka leungeun maneh, kitoe deui
 12 kangkaloeng ka beuheung maneh. 'Ari
 f iroeng maneh koe kami ditĕrapan an-
 ting, djeung tjeuli maneh ditĕrapan koe-
 raboe, sarta ^g sirah maneh ditĕrapan
 13 makoeta moelja. 'Djadi maneh teh di-
 hijasan ĕmas-perak, sarta papakean ma-
 neh boĕh katji, soetra djeung soesoela-
 man; ari kahakanan maneh tipoeng
 lĕmĕs, madoe reudjeung minjak; toer
 maneh teh geulis kawanti-wanti, sarta
 14 maneh loeloes kana karadjaan. 'Noe ma-
 tak ngaran maneh kamashoerkeun ka
 sagala bangsa, ^h tina kageulisan maneh;
 wantoe eta teh sampoerna, koe kamoel-
 jaan kami, noe koe kami ditĕrapkeun
 ka maneh teja, lahiran Goesti Pangeran.

a Jĕs. 58 : 1. *b* 1 Moesa 15 : 16 ; 27 : 46. *c* Roet 3 : 9.

d 2 Moesa 19 : 5 ; 24 : 8. *e* 2 Moesa 25 : 5. *f* 1 Moesa

24 : 22, 47. *g* Sil. 4 : 9 ; Njanj. 5 : 16. *h* Njanj. 2 : 15.

15 Dĕmi maneh teh ngandĕlkeun kana
 kageulisan maneh, sarta maneh ^a djinah,
 kena-kena mashoer; wani djinah maneh
 dimonjah-monjah ka sakoer bae noe
 16 ngaliwat; sok ka eta. 'Djeung maneh
 njokot papakean maneh, bari seug nji-
 jeun ĕnggon laloehoer keur diri maneh,
 didangdanan warna-warna roepana; prak
 maneh djinah dina eta; bĕnĕrna oelah
 datang ka kitoe, djeung oelah kalakon.
 17 'Sarta maneh njokot rarangken maneh
 noe moelja-moelja, ĕmas-perak kami,
 noe koe kami dipaparinkeun ka maneh
 teja, pek nji jeun roepa lalaki keur diri
 maneh, bari toeloj djinah ka darinja.
 18 'Malah maneh njokot papakean maneh,
 sipat soesoelaman teja, seg dipakekeun
 ka darinja, sarta minjak kami djeung
 seuseungitan kami koe maneh dibikeun
 19 ka hareupeun eta. 'Kitoe deui rĕdjĕki
 ti kami, tipoeng lĕmĕs, minjak reudjeung
 madoe, noe koe kami dipaparinkeun ka
 maneh keur hakaneun maneh teja, koe
 maneh dibikeun ka hareupeun eta, ^b ba-
 ris aambeuan matak sĕdĕp. Tah, kitoe
 20 djadina, lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung
 deui maneh njokot anak maneh lalaki-
 aweuwe, beunang maneh ngadjoeroekeun
 pikeun kami, ^c prak dikoerbankeun ka
 darinja, sina dihakan. Naha boga rasa
 21 djinah maneh saeutik keneh, 'wĕt ma-
 neh meuntjitan deui anak kami, sarta
 disĕrahkeun, lantaranana koe maneh
 22 disina nJORANG seuneu adjang eta? 'Sarta

sadjĕro sakabeh lampah maneh noe matak giroek reudjeung djinah maneh teja, eta maneh teu ingĕt ka djaman maneh ngora, basa maneh satarandjang nja salanggoetoer, roroĕsan bari bobolokot koe gĕtĭh teja. 'Ari geus kitoe, sanggeusna eta sakabeh kagorengan maneh, (pibalaĭeun, pibalaĭeun maneh, lahiran Goesti Pangeran) 'toeloj maneh ngadĕgkeun imah kĕwoeng keur diri maneh, sarta njijeun ĕnggon loendjoeng keur diri maneh dina oenggal-oenggal loeloeroeng. 'Eta maneh ngadĕgkeun ĕnggon maneh noe loendjoeng teh ^d dina oenggal-oenggal pepengkolan djalan, sarta kageulisan maneh koe maneh didjijeun kagiroekan, djeung maneh ngadangkak soekoe maneh keur sakoer noe ngaliwat; djadi maneh ngarosakeun djinah maneh. 'Eta maneh djinah ^e ka oerang Mĕsir, tatangan maneh, noe gĕde awak; djadi maneh ngarosakeun djinah maneh, matak ngabĕndoekĕun kami. 'Sabab kitoe, masing njaho, ^f kami njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari ngoerangan kipajah maneh noe misti, djeung maneh koe kami diselehkeun ka napsoe djalma noe gareuleuh ka maneh, nja eta ka anak Pĕlisti, noe warirang koe djalan maneh noe roetjah. 'Sarta maneh djinah deui ^g ka oerang Asoer, sabab maneh teu seubeuhan; prak maneh djinah ka dinja, tapi maneh tatjan seubeuh keneh. 'Heug maneh ngarosakeun deui djinah maneh di tanah Kanaĕn, bras ^h ka tanah Kasdim; tapi nadjan kitoe ge maneh tatjan seubeuh keneh bae. 'Aja sakitoe leumpeuh-joeni maneh teh! lahiran Goesti Pangeran; wani milampah sakabeh noe kitoe, kalakoean dajang noe sakamakama; 'wani maneh ngadĕgkeun imah maneh noe kĕwoeng dina pepengkolan oenggal djalan, djeung njijeun ĕnggon maneh noe loendjoeng dina oenggal loeloeroeng; toer maneh lain tjara dajang noe loba, da njoemahkeun kana pamadjĕg. 'Ih, awewe ranjedan! sok ngala lalaki sedjen, ngaganti salakina. 'Ka dajang noe loba pada mahoegi; dĕmi maneh mah mahoegi ka sakabeh kabogoh maneh, sarta mere-mere ka darinja, sina datang ka maneh ti sakoeriling, djinah ka maneh. 'Djadi lampah maneh dibalik ti lampah awewe noe loba dina djinah

maneh, da taja noe nejang ka maneh hajang djinah; kitoe keneh dina maneh mere panorog, sarta taja noe mere pamadjĕg ka maneh teja; djadi koe maneh teh dibalik.

^a 2 Moesa 34: 16. ^b p. 6: 13.

^c 2 Radj. 17: 17; p. 23: 39. ^d Jĕr. 3: 2. ^e p. 23: 8, 19.

^f p. 6: 14. ^g p. 23: 5, 12. ^h p. 23: 15.

35 Sabab kitoe, eh dajang! geura denge-
36 keun ijeu pangandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh ngamonjah-monjah tambaga maneh, djeung orat maneh datang ka tembong koe lantaran djinah maneh ka sakoer kabogoh maneh; sarta tina hal sakabeh brahala maneh noe matak giroek, kitoe deui tina gĕtĭh anak-anak maneh, noe koe maneh dibikeun ka darinja teja:
37 'noe matak kami, satĕmĕnna, rek ngoempoelkeun sakabeh kabogoh maneh, noe koe maneh dipake soesoekaĕn, djeung sakoer bae noe koe maneh dipikanjaĕh, barĕng sakoer noe koe maneh dipikageuleuh; nja eta koe kami rek dikoempoelkeun, ^a sina ngamoesoeh ka maneh ti sakoeriling, sarta kami rek nembongkeun orat maneh ka darinja, sina pada
38 nendjo saorat maneh kabeh. 'Djeung kami ka maneh rek nĕrapkeun ^b hoekoem awewe noe ngaranjed sarta noe ngoetjoerkeun gĕtĭh; nja kami rek ngaloewarkeun gĕtĭh maneh lantaran wĕra
39 djeung kasarĕgĕpan. 'Sarta maneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun eta djalma; toeloj bakal pada ngarontoekkeun imah maneh noe kĕwoeng, djeung ngaboerak-barik ĕnggon maneh noe loendjoeng teja, bari pada ngarangsadan papakean maneh, djeung njarokot rangken maneh noe moelja teja; heug maneh koe eta ditinggalkeun satarandjang nja salanggoetoer. 'Samalah eta bakal pada ngadatangkeun anoe pingagimboengeun ka maneh; seug ^c pada maledogan ka maneh koe batoe, bari pada njatjag ka maneh koe pĕdang-pĕdangna. 'Djeung imah maneh koe eta ^d bakal dihoeroean koe seuneu, bari pada ngalampahkeun hoekoeman ka maneh di hareupeun panon awewe noe loba; sarta maneh koe kami rek dieureunkeun tina dajang, malahan maneh moal
42 mere-mere deui panorog. 'Kakara ^e kami ngareureuhkeun wĕra kami ka maneh, sarta kasarĕgĕpan kami pinjingkireun

ti maneh; nja kami teh pilĕmpĕreun,
 43 moal bĕndoe-bĕndoe deui. 'Sapedah ma-
 neh teu ingĕt ka djaman maneh ngora,
 djeung maneh ngaririweuh ka kami koe
 sakabeh lampah kitoe teja; mana kami
 teh, masing njaho, *f* rek malikkeun djalan
 maneh ka diri maneh, lahiran Goesti
 Pangeran; sarta maneh moal migawe-
 migawe deui karoetjahan, nambahan
 sakabeh kagiroekan lampah maneh.

a p. 23:10, 29. *b* 3 Moesa 20:10; p. 28:45.

c p. 23:47. *d* 2 Radj. 25:9. *e* p. 21:17. *f* p. 22:31.

44 Masing njaho, sakoer ahli paribasa
 mĕngke make paribasa hal maneh, kijeu
 pokna: Tjara indoeng, nja kitoe anakna
 45 awewe. 'Maneh teh anak indoeng maneh,
 anoe mitjeun salakina djeung anak-anakna;
 sarta maneh teh sadoeloer djeung doeloer-
 doeloer maneh, noe maritjeun sala-
 kina djeung anak-anakna; indoeng ma-
 raneh oerang Het, ari bapa maraneh

46 oerang Emor. 'Ari doeloer maneh noe
 gĕde nja Samaria, nja eta djeung anak-
 anakna, noe ĕnggonna kentjaeun maneh;
 sarta doeloer maneh noe leutik ti batan
 maneh nja Sadoemoe djeung anak-anakna,
 noe ĕnggonna katoehoeĕun maneh.

47 'Tatapi maneh teu ngalakonan djalan
 eta, djeung teu migawe sakoemaha ka-
 giroekan lampah eta; ĕnjana mah, kawas
 saeutik teuing [kagorengan eta], maneh
 teh lĕbar ti batan eta dina sakabeh dja-
 48 lan maneh. 'Dĕmi hiroep kami! lahiran
 Goesti Pangeran: Sadoemoe, doeloer
 maneh, nja eta djeung anak-anakna,
 boloampar migawe sakoemaha noe dipi-
 gawe koe maneh djeung anak-anak ma-
 49 neh. 'Mapan kijeu kadorakaan Sadoe-
 moe, doeloer maneh teh: kamagoengan,
 seubeuh kahakanan djeung gĕnah tji-
 tjing; kitoe kalakoean eta djeung kala-
 koean anak-anakna; toer teu ngoewat-
 keun leungeun noe balangsak djeung

50 noe miskin. 'ĕnjana eta teh pada ang-
 koeh, djeung ngalampahkeun kagiroekan
 di pajoeneun kami; noe matak eta koe
 kami disingkirkeun *a* sanggeusna koe
 51 kami diwaspadakeun. 'Ari Samaria teja
b dosana teu saparo dosa maneh; ĕnjana
 kagiroekan maneh mah rosa ti batan
 eta doewaan, sarta maneh teh sasat
 ngabĕnĕrkeun ka eta doeloer-doeloer
 maneh, koe lantaran sakabeh kagiroe-
 52 kan noe koe maneh dilampahkeun. 'Ma-

neh oge koedoe njandang wiwirang ma-
 neh, anoe djadi lantaran maneh ngabĕ-
 nĕrkeun ka doeloer maneh teja; tina
 dosa maneh, noe koe maneh didjjeun
 matak giroek ti batan eta, noe matak
 eta pada bĕnĕr ti batan maneh; mana
 maneh oge koedoe era, djeung koedoe
 njandang wiwirang maneh, noe djadi
 lantaran maneh ngabĕnĕrkeun ka doe-
 53 loer maneh teja. 'Sarta *c* dibojongna
 teja tangtoe koe kami dibalikkeun, tĕgĕs
 dibojongna Sadoemoe djeung anak-anakna,
 sarta dibojongna Samaria djeung
 anak-anakna, kitoe deui dibojongna noe
 54 dibarojong ti maneh di tĕngah eta; 'soe-
 paja maneh njandang wiwirang maneh,
 sarta maneh wirang tina saniskara noe
 dilampahkeun koe maneh teja, matak
 55 maneh ngoepahan ka dinja. 'Ari doeloer
 maneh, nja eta Sadoemoe djeung anak-
 anakna teja, pipoeliheun ka oeroetna
 tadi; kitoe deui Samaria djeung anak-
 anakna pipoeliheun ka oeroetna tadi;
 malah maneh djeung anak-anak maneh
 56 pipoeliheun ka oeroet maneh tadi. 'Ari
 Sadoemoe, doeloer maneh teja, teu di-
 sĕboet-sĕboet atjan koe biwir maneh
 57 keur poĕan kamagoengan maneh; 'same-
 meh njata kagorengan maneh, *d* tjara
 keur waktoe dihihina koe anak Sam
 djeung koe sakabeh noe sakoeriling eta,
 kitoe deui koe anak Pĕlisti, noe ngare-
 58 waeun ka maneh ti sakoeriling. 'Eta
 maneh nanggoeng karoetjahan maneh
 djeung kagiroekan maneh, lahiran Pa-
 59 ngeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti
 Pangeran: *e* Estoe kami rek midamĕl
 ka maneh sakoemaha noe dipigawe koe
 maneh, *f* anoe njoemahkeun soempah,
 60 bari ngarobahkeun pĕrdjangdjian. 'Pa-
 randene kitoe *g* kami tangtoe ngelingkeun
 pĕrdjangdjian kami ka maneh keur dja-
 man maneh ngora teja, sarta kami ka
 maneh rek ngadĕgkeun pĕrdjangdjian
 61 langgĕng. 'Didinja *h* maneh tangtoe ingĕt
 ka djalan maneh, sarta wirang, dimana
 maneh narima doeloer maneh, anoe ga-
 lĕde ti batan maneh, barĕng noe la-
 leutik ti batan maneh; da eta teh koe
 kami rek dipaparinkeun ka maneh baris
 anak, *i* tapi teu kaĕsoep pĕrdjangdjian
 62 maneh. 'Saĕnjana kami rek ngadĕgkeun
 pĕrdjangdjian kami ka maneh; *j* sarta
 maneh tangtoe nganjaho keun, jen kami

63 teh Pangeran. 'Soepaja maneh ingĕt, sarta era, djeung maneh oelah ngangah-ngangah deui soengoet koe bawaning-wirang; dimana kami geus ngahampoera ka maneh saniskara noe koe maneh dilampahkeun teja, lahiran Goesti Pangeran. *a* 1 Moesa 18: 21. *b* Jĕr. 3: 11. *c* p. 39: 25. *d* 2 Bab. 28: 5, 18. *e* p. 7: 27. *f* p. 17: 18. *g* 3 Moesa 26: 42. *h* p. 20: 43. *i* Joh. 10: 16. *j* p. 20: 42.

PASAL 17.

1 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh koedoe aja toetoeroetjangan, djeung koedoe make misil ka anak-intjoe Israil. 'Ari piomongeun maneh: 3 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Aja hidji *a* galoedra gĕde, djangdjangna gĕde nja pandjang, boeloena kandĕl, warnawarna roepana; hol ka goenoeng Libanon, top njokot pontjot ki poetri. 'Pek mĕtik tjongo poetjoekna, bari toeloej 4 dibawa ka tanah dagang, diteundeun di nagara soedagar. 'Djeung deui njokot 5 bibit tanah tadi, seg dipĕlak dina lahan pabibitan; nja dibawa ka sisi tjai gĕde, 6 diteundeunna sapĕrti waroe lot. 'Geus kitoe ngaraksoek, *b* nja djadi tangkal anggoer ngarambat, handap dĕdĕgna; ari dahanna pada mĕnĕr ka noe mĕlak, djeung akarna aja di handapeun eta. 7 Kitoe bibit teh djadi tangkal anggoer, sarta dahanan djeung daoenan. 'Djeung 8 aja deui hidji galoedra gĕde, djangdjangna gĕde, toer loba boeloena; doemadakan, tangkal anggoer teja ngingĕrkeun akarna ka dinja, djeung njodorkeun dahanna ka dinja tina heuleuran dipĕlakna, 9 hajang ditjaian koe eta. 'Padahal dipĕlakna dina lahan aloes, sisi tjai gĕde, sina dahanan, djeung sina boewahan; 10 nja soepaja djadi tangkal anggoer pohara. 'Geura ngomong: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Koemaha piloeloeseun? Naha akarna lain bakal diraboet, bari boewahna dikeureutan, sina tangkal teh garing, sina sakabeh daoenna noe geus djadi teja garing, nja eta sina dilaän ti akarna, lain koe kawasa gĕde atawa

11 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
12 oela, kijeu pangandikana: 'Maneh geura ngomong ka *a* bangsa mantangoel teh: Naha maraneh teu ngaharti pĕrkara noe tadi? Bedjakeun: Masing njaho, radja Baboel bareto datang ka Jĕroesalem, *b* njokot radjana djeung kapala-kapalana, bari toeloej dibawa ka manehana, ka Baboel. 'Djeung *c* njokot deui 13 hidji toeroenan radja, bari njujeun pĕrdjangdjian ka dinja, sarta disina mandjing soempah; ari noe pada kawasa 14 dina tanah teh dibawa; 'soepaja karadjaän teh handap, oelah ngaloehoerkeun maneh; djeung koedoe ngestoekeun pĕrdjangdjianana, sangkan karadjaän teh 15 tĕtĕp. 'Tatapi toeroenan teja *a* baha ka radja Baboel, djalan ngoetoesanana ka Mĕsir, hajang dibere koeda djeung bala gĕde. Koemaha piloeloeseun? naha pira- 16 hajoeün noe migawe kitoe? karah eta noe ngarobahkeun pĕrdjangdjian teh pira- 17 hajoeün? 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saänja-änjana, di änggon radja, noe ngadjĕnĕngkeun manehana 18 djadi radja, noe soempahna koe manehanana ditjoemahkeun, sarta noe pĕrdjangdjianana koe manehanana dirobahkeun teja, di dinja, di djĕro nagara 19 Baboel, manehanana pipaeheun. 'Djeung deui Piraon, mawa balad gĕde djeung mawa wadya rosa oge, moal ngabelaän ka manehanana dina pĕrang, *e* samangsa 20 aja noe ngalingkoeng koe benteng, djeung samangsa aja noe njarijeun koeta, baris ngabasmı djalma loba pisan. 'Karana manehanana geus njoemahkeun kana soempah, ngarobahkeun kana pĕrdjangdjian; mapan bareto njodorkeun leungeunna, kari-kari migawe saniskara 21 noe kitoe; hamo pira-hajoeün. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dĕmi hiroep kami! saänja-änjana, eta soempah kami, noe koe manehanana ditjoemahkeun, kitoe deui pĕrdjangdjian kami, noe koe manehanana dirobahkeun, 22 *f* koe kami rek disina malik ka dirina. 'Sarta kami bakal ngaroengkoepkeun *g* eurad kami ka dinja, djeung bakal ditangkĕp koe djaring kami; seug koe kami rek didatangkeun ka Baboel, bari toeloej oeroes-oeroes djeung manehana di dinja tina hal kasalahanana, noe koe manehanana dilampahkeun ka

a Jĕr. 49: 22. *b* Djab. 80: 9. *c* Aj. 27: 21.

21 kami. 'Ari ^h sakabeh kakaboeranana dina sakabeh barisanana bakal tinggolepak koe pĕdang, djeung sakoer noe kari bakal dipaboerantakkeun ka sagala angin; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami Pangeran noe ngandika kitoe.

^a p. 2:5. ^b p. 1:2. ^c 2 Radj. 24:14—17. ^d 2 Radj. 24:20. ^e Jĕs. 29:3. ^f p. 9:10. ^g p. 32:3. ^h p. 5:2; 12:14, 15.

22 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djeung deui kami rek njandak ti pontjot ki poetri noe loehoer teja, bari seug dipĕlak; ti tjongo poetjoekna teja kami rek mĕtik noe ngora, bari seug koe kami dipĕlak dina goenoeng noe loehoer nja
23 noenggiring; 'nja dipĕlakna teh koe kami dina goenoeng Israil ^a noe loehoer teja; toeloej eta bakal dahanan, djeung boewahan, sarta pidjadieun ki poetri pohara, ^b wani sakabeh manoeck, sakoer noe djangdjangan, ngarĕnggon di handapeunana; dina hijeum dahan-dahanna pi-
24 ngĕnggoneunana. 'Didinja sakabeh tangkalan tĕgal tangtoe nganjarahokeun, jen kami Pangeran ^c noe ngahandapkeun eta kai loehoer, ngaloehoerkeun eta kai handap, ngagaringkeun eta kai hedjo, djeung ngamoeloskeun eta kai garing. ^d Ijeu kami Pangeran noe ngandika, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun.

^a p. 20:40. ^b p. 31:6; Mat. 13:32. ^c p. 21:26. ^d p. 36:36.

PASAL 18.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana: 'Naha maraneh teh wĕt sok ngabarasakeun eta babasan dina tanah Israil, anoe kijeu teja: ^a Bapa ngahakan boewah anggoer noe haseum, ari hoentoe anakna palaoer?
3 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, ^b maraneh ka-hareupna moal ngabasakeun deui babasan eta di Israil.
4 'Masing nganjahokeun, sakabeh njawa nja kagoengan kami; boh njawa bapa, boh njawa anak, nja kagoengan kami; ^c saha-saha njawa noe boga dosa, nja
5 eta noe pipaeheun. 'Lamoen aja djalma bĕnĕr, ngalampahkeun hoekoem djeung
6 kabĕnĕran, 'teu ^d dadaharan dina goenoeng-goenoeng, teu ^e njĕngkatkeun panonna ka brahala-brahala anak-intjoe Israil, teu ^f nganadjiskeun ka pamadjikan batoer, djeung teu njampeurkeun

7 ka awewe noe keur kotor; 'kitoe deui
^g teu nganijaja ka saha-saha, ^h moelangkeun gade ka noe hoetang, teu ngarampas kijeu-kijeu, ⁱ ngabagi rĕdjĕkina ka noe langlajeuseun, sarta noetoeupan ka
8 noe boeroendoel koe papakean; 'teu ^j ngindjeumkeun malar boengah, soemawonna njokot bati leuwih ti meudjuehna, ngoendoerkeun leungeunna tina kagorengan, ngalampahkeun kaadilan noe sajakti antara djalma ka pada djalma;
9 'ngalakonan pikoekoeh kami, djeung ngestoekeun hoekoem kami, malar milampah noe sajakti: djalma noe kitoe teh bĕnĕr, tangtoe hiroep, lahiran Goesti
10 Pangeran. 'Oepama noe kitoe boga anak, anoe djadi euwah-euwah, ngoetjoerkeun gĕtih, atawa ka doeloer milampah salah-sahidji pĕrkara noe tadi; 'djeung teu milampah salah-sahidji [kawadjiban] noe tadi, malah-malah dadaharan dina goenoeng-goenoeng, sarta nganadjiskeun ka
12 pamadjikan batoer, 'nganijaja ka noe balangsak djeung ka noe miskin, ngarampas kijeu-kijeu, teu moelangkeun gade, djeung njĕngkatkeun panonna ka brahala, mi-
13 gawe kagiroekan, 'ngindjeumkeun malar boengah, djeung njokot bati leuwih ti meudjuehna: noe kitoe teh naha pihiroepun? Alangkara teuing hiroep; geus migawe eta sakabeh kagiroekan; pasti dihoekoem paeh, ^k dosana pimalikeun
14 ka dirina. 'Doemadakan, eta boga anak, nendjo sakabeh dosa bapana, noe dipigawe koe eta, sarta hade-hade, teu milampah noe kitoe pĕtana; 'teu dadaharan dina loehoer goenoeng-goenoeng, djeung teu njĕngkatkeun panonna ka brahala anak-intjoe Israil; teu nganadjiskeun ka pamadjikan batoer, 'sarta teu nganijaja ka saha-saha; teu njokot naon-naon baris gade, djeung teu ngarampas kijeu-kijeu, ngabagi rĕdjĕkina ka noe langlajeuseun, sarta noetoeupan
17 noe boeroendoel koe papakean; 'ngoendoerkeun leungeunna ti noe balangsak, teu njokot boengah, soemawonna bati leuwih ti meudjuehna, ngalampahkeun hoekoem kami, djeung ngalakonan pikoekoeh kami: noe kitoe teh hamo paeh koe kadorakaan bapana; geus tangtoe hiroep. 'Ari moenggoeh bapana mah, sabab nganijaja, ngarampas banda doeloer, djeung migawe noe teu hade di

tĕngah bangsana teja, noe matak, sa-
ĕnjana, pipaĕheun koe kadorakaĕnana.

a Jĕr. 31 : 29. *b* p. 12 : 23. *c* Jĕr. 31 : 30. *d* p. 22 : 9.

e Djab. 123 : 1. *f* p. 22 : 10, 11. *g* 3 Moesa 19 : 13.

h 2 Moesa 22 : 26. *i* Jĕs. 58 : 6, 7. *j* 3 Moesa
25 : 36, 37. *k* 3 Moesa 20 : 9.

- 19 Dĕmi tjarek maraneh : Koe naon anak
hanteu nanggoeng kadorakaĕn bapana?
Ari anakna ngalampahkeun hoekoem
djeung kabĕnĕran, ngestoekeun sakabeh
pikoekoeh kami, sarta dilampahkeunana,
20 tangtoe hiroep. 'Saha-saha njawa noe
boga dosa, nja eta noe pipaĕheun. *a* Anak
moal nanggoeng kadorakaĕn bapana,
kitoe deui bapa moal nanggoeng ka-
dorakaĕn anakna; kabĕnĕran djalma noe
bĕnĕr pimalikeun ka dirina, kitoe deui
kadorakaĕn djalma noe doraka pima-
21 likeun ka dirina. 'Ari moenggoeh noe
doraka teja, *b* lamoen tobat, mitjeun
sakabeh dosana noe dipigawe, djeung
ngestoekeun sakabeh pikoekoeh kami,
bari ngalampahkeun hoekoem djeung
kabĕnĕran mah, tangtoe eta hiroep, moal
22 waka paeh. 'Sakabeh kamasijatanana noe
geus dipigawe, moal aja noe diĕmoet-
keun ka dinja; koe kabĕnĕranana, noe
dilampahkeun teja, noe matak eta pi-
23 hiroepeun. 'Naha *c* kami teh soeka kana
paehna djalma doraka? lahiran Goesti
Pangeran; lain kasoeka kami noe do-
raka teh tobat, mitjeun djalanna, soe-
24 paja hiroep? 'Sabalikna, *d* lamoen noe
bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, mi-
gawe kagorengan, noeroetkeun sakoer
kagiroekan noe sok dipigawe koe djalma
doraka: noe kitoe teh naha pihiroepeun?
Sakabeh kabĕnĕranana noe geus dipi-
gawe, hamo aja noe diĕmoetkeun; koe
kasalahanana, noe dipigawe, djeung koe
dosana, noe dilampahkeun teja, koe lan-
taran eta noe matak manehanana pi-
25 paĕheun. 'Dĕmi tjarek maraneh mah:
e Djalan Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-
intjoe Israil! darengekeun: Naha djalan
kami hanteu bĕnĕr? lain djalan maraneh
26 anoe hanteu bĕnĕr teh? 'Lamoen noe
bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, mi-
gawe kagorengan, sarta paeh sabot ki-
toe, eta teh paeh koe kagorenganana,
27 noe dipigawe teja. 'Sabalikna, lamoen
noe doraka tobat, mitjeun kadoraka-
anana noe dipigawe, bari ngalampah-
keun hoekoem djeung kabĕnĕran mah,

- noe kitoe tangtoe ngarahajoekeun nja-
28 wana. 'Tina tĕrangeun, sarta tobat, mi-
tjeun sakabeh kamasijatanana noe di-
pigawe teja, noe matak eta tangtoe
29 hiroep, moal waka paeh. 'Parandene
tjarek anak-intjoe Israil mah: Djalan
Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-intjoe Is-
rail! naha djalan kami hanteu bĕnĕr?
lain djalan maraneh anoe hanteu bĕnĕr
30 teh? 'Sabab kitoe kami rek ngahoekoe-
man ka maraneh, anak-intjoe Israil! ka
hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna,
lahiran Goesti Pangeran. Geura tarobat,
koedoe aloendoer ti sakabeh kamasijatan
maraneh; ari kitoe mah kadorakaĕn teh
31 moal matak titadjong ka maraneh. 'Geu-
ra *f* maritjeun ti diri maraneh sakabeh
kamasijatan maraneh, anoe lantaran ma-
raneh teh masijat; djeung koedoe pada
njijeun hate anjar djeung roh anjar keur
diri maraneh; karana pinahaoneun ma-
raneh teh paeh, ĕh anak-intjoe Israil?
32 'Karana kami teh *g* hanteu soeka kana
paehna anoe paeh, lahiran Goesti Pa-
ngeran; mana maraneh geura tarobat,
soepaja hiroep. *a* 5 Moesa 24 : 16. *b* p. 33 : 12.
c p. 33 : 11. *d* p. 3 : 20; 33 : 12. *e* p. 33 : 20.
f p. 33 : 11; 36 : 26. *g* p. 33 : 11.

PASAL 19.

- Djeung deui maneh koedoe ngoetjap-
keun *a* njanjian nalangsa, hal gĕgĕden
2 Israil, 'kijeu nja pok: Nahaon indoeng
maneh? Singa, gawena dĕpa di antara
pada singa; di tĕngah singa ngalora eta
3 ngagĕdean anak-anakna. 'Ari anakna noe
hidji koe indoeng teh didjoengdjoeng;
nja eta djadi singa ngora, sarta diadjar
ngarontok hakaneun, sok njatoe ma-
4 noesa. 'Ana bangsa-bangsa mareunang
bedja hal eta, *b* seug singa ngora teh
koe maranehanana dipiloewang, dibeu-
nangkeun, bari toeloej *c* dikaloehanan,
5 dibawa ka tanah Mĕsir. 'Barang indoeng-
na geus waspadaeun, jen pangharĕpa-
nana noe ditoenggoe-toenggoe teh la-
poer, pek *d* njokot deui hidji anakna,
6 didjadikeun singa ngora. 'Tidinja eta
koekoerilingan di tĕngah singa, nja djadi
singa ngora, sarta diadjar ngarontok
7 hakaneun, sok njatoe manoesa. 'Ari *e*
eta teh nganjahokeun di karaton-kara-
tonna, djeung ngaroeksakkeun nagara-
nagarana; sarta tanah djeung saeusi-

8 eusina wani mĕlĕngĕk tina sorana nga-
gaoer. 'Geus kitoe bangsa-bangsa pada
njĕsĕdĕk ka dinja sakoeriling, ti sagala
tjoetak; pek *f* pada ngaroengkoepkeun
9 euradna ka dinja, dibeunangkeun koe
piloewangna. 'Seug diasoepkeun kana
koeroeng, dikaloehanan, *g* bari toeloj
dibawa ka radja Baboel; diaboeskeun
kana benteng, sangkan sorana oelah
kadenge deui dina goenoeng-goenoeng
Israil.

a 2 Sam. 1:17. *b* 2 Radj. 23:33.

c 2 Radj. 19:28. *d* 2 Radj. 24:8. *e* Jĕr. 22:17.

f p. 17:20. *g* 2 Radj. 24:15.

10 Indoeng maneh saibarat tangkal ang-
goer, toenggal gĕtih maneh, beunang
mĕlak sisi tjai, leubeut boewahna, mih-
11 pil dahanna, tina soegih tjai. 'Ari eta
teh aja piiteukeun karoewat, pantĕs keur
tĕtĕkĕn noe njarangking kawasa, djeung
dĕdĕgna ngadjangkoengan dina antara
daoen gomplok, wani katendjo koe ka-
loehoeranana djeung koe kalobaan da-
12 hanna. 'Tidinja tangkal teh ditjaboet
dina sadjĕro wĕra, ditinggangkeun kana
taneuh, sarta *a* angin ti wetan ngaga-
ringkeun boewahna; ari piiteukeunana
noe koewat teja pada disĕmplakkeun,
sarta djadi garing, *b* dilĕboer koe seuneu.
13 'Dĕmi ajeuna tangkal teh geus dipĕlak
di tĕgal lĕga, dina taneuh keĕng nja
14 kĕlang. 'Samalah bidjil seuneu tina da-
han piiteukeun teja, ngalĕboer boewah-
na, datang ka tangkal anggoer teh geus
taja piiteukeun noe koewat baris tĕtĕkĕn
pikeun njangking kawasa. Noe tadi teh
njanjian nalangsa, sarta pidjadieun kana
njanjian nalangsa. *a* p. 17:10. *b* p. 15:4.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, dina taoen noe katoe-
djoeh, dina boelan noe kalima, tang-
gal sapoeloeh, *a* aja djalma daratang
kaasoep kokolot Israil, sĕdja naros ka
Pangeran; gek tjaralik di hareupeun
2 kaoela. 'Ari geus kitoe aja pangandika
Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana:
3 'Eh, anak Adam! maneh geura ngomong
ka eta kokolot-kokolot Israil, ari pio-
mongeun maneh ka darinja: Kijeu tim-
balan Goesti Pangeran: Naha maraneh
daratang teh sĕdja nanja ka kami? Dĕmi
hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran:
pamohalan kami kĕrsa ditanja koe ma-
4 raneh. 'Eh, anak Adam! koemaha maneh

rek ngabĕnĕran ka darinja? koemaha
maneh rek ngabĕnĕran? Anggoer *b* koe
maneh bere njaho ka darinja kagiroekan
5 lampah karoehoenna. 'Ari piomongeun
maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti
Pangeran: Keur basa kami milih Israil,
sarta ngatjoengkeun panangan kami ka
toeroenan anak-intjoe Jakoeb, djeung
nganjahokeun andjeun ka maranehanana
di tanah Mĕsir, *c* eukeur kami ngatjoeng-
keun panangan kami ka maranehanana,
6 bari nimbalan: Ijeu kami Pangeran,
Allah maraneh teja; 'dina mangsa eta
kami ngatjoengkeun panangan kami ka
maranehanana, kĕrsangaloewarkeun ma-
ranehanana ti djĕro tanah Mĕsir ka hidji
tanah beunang kami ngalingling keur
maranehanana, *d* anoe labar-leber tji-
soesoe reudjeung madoe, eta teh pang-
7 aloesna ti sakabeh tanah. 'Sarta kami
nimbalan ka maranehanana kijeu: *e* Oeng-
gal-oenggal djalma geura pada mitjeun
kanistaan panonna, djeung maraneh oe-
lah nganadjiskeun diri koe brahala Mĕsir:
ijeu kami Pangeran, Allah maraneh.

a p. 8:1; 14:1. *b* p. 16:2. *c* 2 Moesa 6:7; 20:2.

d 2 Moesa 3:8, 17. *e* 2 Moesa 23:24.

8 Dĕmi eta teh pada mantangoel ka kami,
djeung teu daraekeun ngagoegoe ka ka-
mi; hanteu pek maritjeun oenggal-oeng-
gal djalma kanistaan panonna, djeung
brahala Mĕsir koe maranehanana hanteu
ditaringgal; noe matak kami nimbalan,
kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra kami ka ma-
nehanana, kĕrsa ngeunakeun bĕndoe
kami ka maranehanana datang ka tja-
tjapna, di djĕro tanah Mĕsir teh. 'Paran-
dene kitoe *a* koe kami didamĕl bae koe
karana djĕnĕngan kami, soepaja oelah
dinistakeun di hareupeun panon bangsa-
bangsa, noe koe maranehanana diajaan
di tĕngahna, anoe pada njaksian kami
nganjahokeun andjeun ka maranehanana,
kĕrsa ngaloewarkeun maranehanana ti
10 tanah Mĕsir teja. 'Prak koe kami dika-
loewarkeun ti tanah Mĕsir teh, sarta
11 diasoepkeun ka tĕgal lĕga. 'Djeung koe
kami dipaparin pikoekoeh kami, sarta
hoekoem kami koe kami dinjahokeun
ka darinja; *b* tijap-tijap manoesa noe
ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe
12 eta. 'Samalah koe kami dipaparin *c* sa-
bat kami, baris djadi tanda antara kami
djeung maranehanana, soepaja kanja-

hoan, jen kami Pangeran njoetjikeun ka maranehanana. *a* Djab. 106 : 8 ; p. 36 : 21.

b 3 Moesa 18 : 5. *c* 2 Moesa 31 : 13, 17.

- 13 Dĕmi anak-intjoe Israil mantangoel deui ka kami di tĕgal lĕga ; teu ngalakonan pikoekoe kami, djeung maritjeun hoekoem kami ; halta tijap-tijap manoesa noe ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe eta ; ari sabat kami pada nganistakeun katjida ; *a* noe matak kami nimbalan, kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, soepaja
- 14 bejak sakabeh. 'Parandene kitoe koe kami didamĕl bae koe karena djĕnĕngan kami, soepaja oelah dinistakeun di hareupeun panon bangsa-bangsa, anoe pada njaksian kami ngaloewarkeun maranehanana teja. 'Samalah kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, *b* moal toeloes ngasoepkeun maranehanana ka eta tanah, noe koe kami dipaparinkeun, anoe labar-leber tji-soesoe reudjeung madoe, nja eta
- 16 pangaloesna ti sakabeh tanah teja ; 'sapedah maritjeun hoekoem kami, djeung teu ngalakonan pikoekoe kami, sarta sabat kami koe maranehanana dinistakeun, *c* wantoe-wantoe hatena pada noeroet ka brahalana. 'Ngan sotja kami mikawatir ka darinja, teu toeloes diroek-sakkeun, djadi teu koengsi koe kami
- 18 dibejakkeun di tĕgal lĕga teh. 'Anggoer kami nimbalan ka anak-anakna di tĕgal lĕga : Poma maraneh oelah ngalakonan pikoekoe bapa-bapa maraneh, djeung oelah ngarestoekeun hoekoemna, sarta oelah nganadjiskeun diri koe brahalana.
- 19 'Ijeu kami Pangeran, Allah maraneh ; koedoe pada ngalakonan pikoekoe kami, djeung ngarestoekeun hoekoem kami, sarta dilampahkeunana. 'Djeung sabat kami koe maraneh saroetjikeun, sina djadi tanda antara kami djeung maraneh, soepaja kanjahoan, jen kami Pangeran Allah maraneh.

a 2 Moesa 32 : 10.

b Djab. 95 : 11. *c* Am. 5 : 25, 26.

- 21 Dĕmi anakna ge pada mantangoel ka kami ; teu ngalakonan pikoekoe kami, djeung teu ngarestoekeun hoekoem kami, soemawonna dilampahkeun ; halta tijap-tijap manoesa noe ngalampahkeun eta, tangtoe hiroep koe eta ; ari sabat kami pada nganistakeun ; noe matak kami nimbalan, kĕrsa ngoetjoerkeun wĕra

kami ka maranehanana, kĕrsa ngeuna-keun bĕndoe kami ka maranehanana datang ka tjatjapna, di tĕgal lĕga teh.

- 22 'Parandene kitoe, kami moendoerkeun panangan kami, sarta didamĕl bae koe karena djĕnĕngan kami, soepaja oelah dinistakeun di hareupeun panon bangsa-bangsa, anoe pada njaksian kami ngaloewarkeun maranehanana teja. 'Malah kami ngatjoengkeun panangan kami ka maranehanana di tĕgal lĕga, *a* kĕrsa ngabalĕntjarkeun maranehanana, diajakeun di sagala bangsa, nja kĕrsa mantjawoe-rakeun maranehanana, diajakeun di sagala tanah ; 'sapedah teu ngalampahkeun hoekoem kami, djeung maritjeun pikoekoe kami, sarta sabat kami koe maranehanana dinistakeun ; wantoe-wantoe panonna pada noeroet ka brahala bapabapana. 'Samalah kami ka maranehanana maparin pikoekoe noe teu harade, djeung hoekoem noe teu matak maranehanana hiroep. 'Sarta maranehanana koe kami dinadjiskeun koe lantaran pangabaktina, *b* koe lantaran maranehanana nJORANGKEUN kana seuneu sakoer noe moeka pianakan ; soepaja kami ngaroeksak ka maranehanana, sangkan pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

a 3 Moesa 26 : 33. *b* p. 23 : 37.

- 27 Sabab kitoe, eh anak Adam ! maneh geura mitjatoer ka anak-intjoe Israil, ari piomongeun maneh ka darinja : Kijeu timbalan Goesti Pangeran : Aja deui lampah karoehoen maraneh ngagarorengkeun ka kami, nja lantaran marigawe salah ka kami teh. 'Karana mangsa maranehanana koe kami geus diasoepeun kana tanah, anoe matak kami ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka maranehanana teja, geus kitoe *a* narendjo oenggal pasir loehoer djeung oenggal kai noe gomplok, pek pada meuntjitan di dinja pikoerbaneunana, djeung pada mĕtakeun di dinja pangabaktina noematak ngabĕndoekeun, kitoe deui *b* pada neundeun di dinja aambeuanana noe matak sĕdĕp, sarta pada njitjikeun di dinja pikoerbaneunana inoeman. 'Tidinja kami nimbalan ka maranehanana : Nahaon eta pamoedjaĕn, noe sok didatangan koe maraneh teh ? Kitoe ge disĕboetkeunana pamoedjaĕn
- 29 teh tĕpi ka mangsa ajeuna. 'Sabab kitoe
- 30

bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Naha maraneh nganadjis-nadjiskeun diri, make djalan karoehoen maraneh, sarta maraneh djarinah, noeroet kana kanistaan eta?

31 'Eta maraneh koe lantaran ngabaktikeun pangabakti maraneh, koe lantaran nJORANGKEUN anak maraneh kana seuneu teja, ngan nganadjis-nadjiskeun diri maraneh koe sakabeh brahala maraneh tĕpi ka ajeuna; pimanaeun kami kĕrsa ditanja koe maraneh, anak-intjoe Israil? Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, pamohalan kami kĕrsa ditanja

32 koe maraneh. 'Ari anoe datang dina pikir maraneh moal pitoeloeseun; tĕgĕs omongan maraneh noe kijeu teja: Oerang teh pidjadieun sapĕrti oerang kapir, tjara bangsa-bangsa sagala tanah, ^c ngabakti

33 ka kai ka batoe. 'Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, saĕnja-ĕnjana, kami rek ngaradjaan ka maraneh make panangan kawasa, make asta noe njodor,

34 djeung make ngoetjoerkeun wĕra. 'Sarta kami rek ngaloewarkeun maraneh ti sagala bangsa, djeung ngoempolkeun maraneh ti sagala tanah, ĕnggon maraneh pabalĕntjar, make panangan kawasa, make asta noe njodor, djeung make

35 ngoetjoerkeun wĕra; 'bari seug maraneh koe kami diasoepekeun ka tĕgal lĕga ĕnggon bangsa-bangsa; ari di dinja ^a kami rek oeroes-oeroes djeung maraneh adoe-

36 hareupan. 'Sakoemaha kami oeroes-oeroes djeung karoehoen maraneh di tĕgal lĕga tanah Mĕsir teja, nja kitoe kami rek oeroes-oeroes djeung maraneh, lahiran

37 Goesti Pangeran. 'Djeung maraneh koe kami rek disina ^e nJORANG handapeun iteuk, sarta disina njandang banda pĕrdjangdjian. 'Djeung kami rek ngabĕrĕ-

38 sihkeun ti maraneh sakoer anoe baha, sarta sakoer noe masijat ka kami; koe kami eta rek dika-loewarkeun ti tanah pangoembaraanana, tatapi ka tanah Israil mah moal pimoelangeun; harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. ^a Hos. 4: 13. ^b p. 6: 13. ^c Jer. 2: 27.

^d p. 17: 20. ^e 3 Moesa 27: 32.

39 Ari moenggoeh maraneh teja, anak-intjoe Israil! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djig laleumpang, masing-masing pada ngabakti ka brahalana, kitoe keneh ka-hareupna, oepama maraneh teu daek

ngagoegoe ka kami mah; ngan maraneh oelah nganistakeun deui kana djĕnĕngan kami noe soetji, koe lantaran pangabakti maraneh, djeung koe lantaran brahala maraneh. 'Karana di goenoeng kami noe soetji, ^a di goenoeng Israil noe loehoer teja, lahiran Goesti Pangeran, di dinja sakabeh anak-intjoe Israil mĕngke ngabakti ka kami sarejana dina tanah; di dinja kami mĕngke ngamanah ka maranehanana, sarta di dinja kami pimoendoeteun koerban hatoeran ti maraneh reudjeung tjikal pangabakti ti maraneh, barĕng sakabeh noe koe maraneh disoetjikeun. 'Samangsa maraneh ^b koe kami dika-loewarkeun ti sagala bangsa, djeung dikoempolkeun ti sagala tanah, ĕnggon maraneh pabalĕntjar teja, harita kami tangtoe ngamanah ka maraneh, diangkĕn aambeuan matak sĕdĕp; sarta kami tangtoe disoetjikeun di djĕro maraneh, di hareupeun panon oerang kapir.

42 'Djeung samangsa maraneh koe kami dipoelangkeun ka tanah Israil, nja ka tanah anoe matak kami ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka karoehoen maraneh teja, harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami

43 teh Pangeran. 'Sarta di dinja maraneh ^c tangtoe ingĕt ka djalan maraneh, djeung ka sakabeh pagawean maraneh, anoe djadi lantaran maraneh nganadjiskeun diri teja; djeung maraneh bakal pada ngewa nja beungeut ka sakabeh kagorengan maraneh, beunang maraneh

44 migawe teja. 'Harita maraneh, anak-intjoe Israil! ^d tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami midamĕl ka maraneh koe karana djĕnĕngan kami, teu noeroetkeun djalan maraneh noe garoreng, teu noeroetkeun kalakoean maraneh noe lalĕbar teja, lahiran Goesti Pangeran. ^a p. 17: 23.

^b p. 11: 17; 28: 25. ^c p. 36: 31. ^d p. 22: 16.

45 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka tĕbeh kidoel; ^a koedoe njaktjlakkeun ka kidoel, nja ngawĕdjang pitjilakaeun ^b leuweung

47 tanah kidoel. 'Ari piomongeun maneh ka leuweung kidoel teh: Geura dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing nganjahokeun, ^c kami rek ngajakeun seuneu

di maneh, nja eta pingalĚbooreun di maneh oenggal kai noe hedjo, djeung oenggal kai noe garing; ari hoeroengna noe moentab-moentab moal dipareuman, djeung sakabeh beungeut pikarerabeun, 48 koe eta, ti kidoel tĚpi ka kaler. 'Sarta ^d saniskara daging bakal pada awas, jen kami Pangeran noe ngajakeun eta seu-neu; moal dipareuman. 'Pok kaoela oendjoekan: Noen, Goesti Pangeran! maranehanana sok pada njĚboet simkoe-ring, jen: Eta teh ngan ngomong-ngomong misil bae. ^a Am. 7: 16. ^b JĚr. 21: 14. ^c JĚr. 17: 27. ^d p. 21: 5.

PASAL 21.

² Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ka JĚroesalem; ^a koedoe njaktj lakkeun ka kasoetjian, nja ngawĚdjang pitjilakaeun ³ tanah Israil. 'Ari piomongeun maneh ka tanah Israil teh: Kijeu timbalan Pangeran: Masing nganjahokeun, kami ngamosoeh ka maneh, sarta kami rek ngabidjilkeun pĚdang kami ti sarangkana, bari seug ngabasmi noe bĚnĚr noe doraka, dileungitkeun ti maneh. ⁴ 'Sapedah kami rek ngabasmi noe bĚnĚr noe doraka, dileungitkeun ti maneh teja, kitoe noe matak pĚdang kami pibidjileun ti sarangkana, keuna ka saniskara ⁵ daging, ti kidoel tĚpi ka kaler. 'Harita ^b saniskara daging tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran geus ngabidjilkeun pĚdang kami ti sarangkana; ⁶ moal pimoelangeun deui. 'Mana maneh, anak Adam! koedoe hoemandeuar; tjara noe potong tjangkeng djeung tjara noe njĚri bangĚt, nja kitoe maneh hoemandeuar teh di hareupeun panon marane- ⁷ hanana. 'Ari geus kitoe, lamoen eta naranja ka maneh: Koe naon adjĚngan noe matak hoemandeuar? seg koe maneh djawab: Tina sabab bedja, karena ěngke datang; ari oenggal hate bakal gimir, sakabeh leungeun bakal ngareplek, oenggal pikir bakal bingoeng, djeung ^c sakabeh toeoer bakal aladjoer sapĚrti tjai. Masing njaho, ěngke boekti, tangtoe tinĚkanan, lahiran Goesti Pangeran.

^a p. 20: 46. ^b p. 20: 48. ^c p. 7: 17.

⁸ Aja deui pangandika Pangeran ka ⁹ kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak

Adam! maneh geura ngawĚdjang, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran: Bedjakeun: ^a PĚdang, pĚdang geus diasah, sarta dikosok ongkoh! ¹⁰ 'Pangdiasahna soepaja meuntjit peuntjiteun; pangdikosokna soepaja ngaboerinjaj. Na koemaha rek aratoĥ? Iteuk anak kami njoemahkeun oenggal kai. ¹¹ 'PĚdang teh disina dikosok, sangkan ditjĚkĚl koe leungeun; pangdiasahna eta pĚdang, djeung pangdikosokna, soepaja ditjĚkĚlkeun ka leungeun noe poerah ¹² meuntjit. 'Eh, anak Adam! maneh geura djĚdjĚritan djeung midangdam; karena eta teh pikeunaeun ka oemat kami; eta teh pikeunaeun ka sakabeh gĚgĚden Israil, anoe pada disĚrahkeun ka pĚdang reudjeung oemat kami; koe sabab eta, maneh geura ^b nĚpakan poehoe ping- ¹³ ping. 'Karana aja tjotjoba; sarta koemaha lamoen iteuk noe njoemahkeun teja ge geus teu aja? lahiran Goesti Pangeran. 'Mana maneh, anak Adam! geura ngawĚdjang, bari emprakkeun leungeun maneh; karena pĚdang bakal mindo mintĚloe; eta pĚdang rosa nja- ¹⁴ bĚtna; eta pĚdang njabĚt hidji noe gĚde, ¹⁵ asoep ka kamar maranehanana. 'Poetjoeĥ pĚdang koe kami dibĚnĚrkeun ka sakabeh lawang-lawangna, soepaja pada gimir hate, djeung soepaja sing loba tadjonganana; alah, didjijeunna soepaja ngaboerinjaj, dikĚdapna soepaja meunt- ¹⁶ jit! '[Eh pedang!] sing djadi hidji, los maneh ngatoehoe; geura sadija, los maneh ngentja, ka mana bae maneh dikĚ- ¹⁷ sakeun ngadjoegdjoeg! 'Dalah kami ge rek ngemprakkeun panangan kami; kaka kami ngareureuhkeun wĚra kami. ^c Ijeu kami Pangeran noe ngandika kitoe.

^a Djab. 7: 13. ^b JĚr. 31: 19. ^c p. 22: 14.

¹⁸ Aja deui pangandika Pangeran ka ¹⁹ kaoela, kijeu pangandikana: 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! koedoe ngajakeun doewa djalan keur maneh, baris pidjalaneun pĚdang radja Baboel; doewanana pika-loewareun ti tanah hidji; djeung koedoe njijeun hidji leuleungeunan, didjijeunna dina pepengkolan djalan ²⁰ ka nagara. 'Ari djalan noe koe maneh koedoe diajakeun teja, nja eta baris pidjalaneun pĚdang ka Raba, dajauh oerang Amon, djeung ka Joeda, mĚnĚr ²¹ ka JĚroesalem, noe reugreug. 'Karana

radja Baboel bakal ngarandĕg dina tjagak djalan, dina pepengkolan eta doewa djalan, pikeun mariksa noedjoem, ngotjok djamparing, nanja ka tapekong, 22 nendjoan kalilipa. 'Leungeunna ti katohoe njĕkĕl toedoh noedjoem ka Jĕroesalem, baris masangkeun paneunggar, baris ngangahkeun soengoet nitah maehan, baris narikkeun sowara dina soesoerakan, baris masangkeun ^a paneunggar keur neunggaran lawang-lawang, baris ngalingkoeng koe benteng, 23 djeung ngadĕgkeun koeta. 'Dĕmi rarsaan maranehanana mah eta teh sapĕrti noedjoem gapong, pedah geus pada ka loewar soempah ka darinja; tatapi radja teh tangtoe ngingĕtkeun kadorakaan, sangkan maranehanana ditangkĕp.

^a p. 4 : 2.

24 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maraneh njijeun noe matak ngingĕtkeun kana kadorakaan maraneh, tina kamasijatan maraneh njata, datang ka katara dosa-dosa maraneh dina saniskara kalakoean maraneh teja: sapedah maraneh geus datang ka dingingĕtkeun, noe matak maraneh ĕngke 25 ditangkĕp koe leungeun. 'Ari maneh, eh gĕgĕden Israil, anoe nista nja doraka! ^a poĕan maneh pidatangeun samangsa toetoe kadorakaan. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Singkirkeun eta dastar, pĕtjatkeun eta makoeta; eta moal tĕtĕp kitoe; anoe handap dikaloehoerkeun, ari noe loehoer dikahandapkeun. 'Dibalik, dibalik, dibalik! tangtoe koe kami dikitoekeun; eta ge moal piajaeun, tĕpi ka datang ^b anoe boga hak; seug koe kami rek dipaparinkeun ka dinja. ^a p. 12 : 12. ^b Djak. 6 : 11, 13; 9 : 9.

26 Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran pĕrkara oerang Amon, djeung pĕrkara ngahinakeunana; eta maneh geura ngomong: Pĕdang, pĕdang geus dibatĕk baris meuntjit; geus dikosok baris ngahakan, soepaja ngaboerinjaj; 'saboewat maneh dipangmĕlĕngkeun noe gapong, saboewat maneh dipangnoedjoemkeun noe bohong, sangkan maneh dipoendakeun kana poendoek djalma daroraka noe kasabĕt, noe kaboeroe koe poĕanana, 30 keur waktue toetoe kadorakaan. 'Pĕ-

dang poelangkeun ka sarangkana! Dina ĕnggon maneh didjadikeun, dina tanah asal maneh, di dinja maneh koe kami 31 ĕngke dihoekoeman. 'Nja eta ^a kami ka maneh rek ngoetjoerkeun bĕbĕndoe kami; seuneu wĕra kami koe kami rek ditijoepkeun ka maneh; sarta maneh koe kami rek diselehkeun ka leungeun toekang ngahoeroe, poerah ngaroeksak. 32 'Maneh pidjadieun hakaneun seuneu; gĕtih maneh piajaeun di djĕro tanah; maneh moal diingĕt-ingĕt deui; karana kami Pangeran noe ngandika kitoe.

^a p. 22 : 31.

PASAL 22.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana: 'Ari maneh teh, anak Adam! ^a koemaha maneh rek ngabĕnĕran? koemaha maneh rek ngabĕnĕran ka eta nagara ^b noe hoetang gĕtih teh? Anggoer koe maneh bere njaho ka dinja sakabeh kagiroekan lampahna. 'Ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh nagara, noe sok ngoetjoerkeun gĕtih di djĕrona, soepaja datang waktuena, djeung sok njijeun brahala keur dirina, soepaja 4 nganadjiskeun maneh! 'Tina gĕtih maneh, anoe beunang maneh ngoetjoerkeun teja, noe matak maneh kasalahan; djeung tina brahala maneh, anoe beunang maneh njijeun teja, noe matak maneh kanadjisan; sarta maneh geus ngadeukeutkeun mangsa maneh, nja maneh geus nĕpi ka taoen maneh; tina hal kitoe noe matak maneh koe kami geus didjadikeun wirangkeuneun sagala bangsa, djeung hinakeuneun sakabeh 5 tanah. 'Noe dareukeut, sarta noe djaraeoh ti maneh, bakal pada ngahihina ka maneh, anoe kawĕntarkeun nadjis, 6 soegih karoesoehan. 'Saĕnjana, gĕgĕden Israil ajana di maneh, masing-masing noeroetkeun kawasana, gawena ngoetjoerkeun gĕtih. 'Indoeng-bapa koe djalma-djalma ditjoemahkeun di maneh; ^c ka semah lampahna pada neungteuinganan di djĕro maneh; pahatoe djeung 8 randa dikanijaja di maneh. 'Barang kami noe saroetji koe maneh dipikatjoewa, ^d djeung sabat kami koe maneh dinis- 9 takeun. 'Djalma oepatan arajana di maneh gawena ngoetjoerkeun gĕtih; malah djalma-djalma di maneh ^e sok dadaha-

ran dina goenoeng-goenoeng; pada mi-
 10 gawe karoetjahan di djero maneh. 'Orat
 bapa ^f aja noe moekakeun di maneh;
 aweuwe noe keur kanadjisan kakotoran
 11 sok dipaksa di maneh. 'Aja djalma ^g
 migawe kagiroekan ka pamadjikan ba-
 toer; aja djalma nganadjiskeun ka mi-
 nantoena aweuwe djalan karoetjahan;
 aja deui djalma maksa ka doeloer awe-
 12 we, anak sabapa, di maneh. 'Pada ^h
 narima paroeroeba di maneh, soepaja
 ngoetjoerkeun gĕtih; maneh sok njokot
 ' boengah djeung bati leuwih ti meu-
 djehna, sarta maneh sok njokot ka-
 oentoengan ti batoer djalan paneung-
 teuinganan; toer maneh teh mopoho-
 keun ka kami, lahiran Goesti Pangeran.
 13 'Mana, masingnjaho, ⁱ kami teh ngemprak-
 keun panangan tina sakitoe kapĕrĕtjitan
 maneh, noe dilampahkeun koe maneh;
 kitoe deui tina hal gĕtih maneh, anoe
 14 aja di djero maneh. 'Koemaha hate ma-
 neh pitahaneun, djeung leungeun maneh
 pitĕgĕreun, samangsa kami midamĕl ka
 maneh? ^k Ijeu kami Pangeran noe ngan-
 dika, sarta tangtoe koe kami dilam-
 15 pahkeun. 'Djeung ^l kami bakal ngaba-
 lĕntjarkeun ka maneh, diajakeun di sa-
 gala bangsa; nja maneh dipantjawoe-
 rakeun, diajakeun di sagala tanah; sarta
 kami bakal noempĕskeun kanadjisan
 16 maneh, dileungitkeun ti maneh. 'Didinja
 maneh teh pingarasaen kanistaan so-
 rangen di hareupeun panon bangsa-
 bangsa; ^m sarta maneh tangtoe nga-
 njahokeun, jen kami teh Pangeran.

^a p. 20:4. ^b p. 24:6, 9. ^c 2 Moesa 22:21.
^d p. 20:16; 23:38. ^e p. 18:6. ^f 3 Moesa 18:19;
 20:11. ^g 3 Moesa 18:9, 15. ^h 5 Moesa 16:19.
ⁱ p. 18:8. ^j p. 21:17. ^k p. 17:24. ^l p. 36:19.
^m p. 23:49.

17 Aja deui pangandika Pangeran ka
 18 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! anak-intjoe Israil koe manah
 kami geus djaradi ibarat ^a tai perak;
 sakabeh ge djadi tambaga, radjasa, beusi
 djeung timah di djero panglĕboeran;
 19 geus djaradi tai perak. 'Koe sabab eta,
 kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sape-
 dah maraneh sakabeh djadi tai perak,
 koe sabab eta, masing njaho, maraneh
 koe kami rek dikoempolkeun ka djero
 20 Jĕroesalem. 'Sapĕrti djalma ngoempol-
 keun perak, tambaga, beusi, timah djeung
 radjasa ka djero panglĕboeran, baris di-

pangnjoepkeun seuneu, karĕpna dilĕ-
 boer, nja kitoe kami bakal ngoempol-
 keun maraneh sadjĕro bĕndoe kami
 djeung sadjĕro wĕra kami, bari maraneh
 seug koe kami diteundeun sarta dilĕboer.
 21 'Estoe maraneh koe kami rek dikoem-
 polkeun, bari dipangnjoepkeun seuneu
 wĕra kami; djadi maraneh teh bakal
 22 dilĕboer di djero nagara. 'Sapĕrti perak
 dilĕboer di djero panglĕboeran, nja kitoe
 maraneh ĕngke dilĕboer di djero nagara;
 harita maraneh tangtoe nganjahokeun,
 jen kami Pangeran ngoetjoerkeun wĕra
 kami ka maraneh. ^a Jĕs. 1:22; Jĕr. 6:28.

23 Aja deui pangandika Pangeran ka
 24 kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! bedjakeun ka eta nagara kijeu:
 Maneh teh tanah noe teu dibĕrĕsihan;
^a teu meunang hoedjan keur poĕan bĕ-
 25 bĕndoe. 'Nabi-nabina sakait di djĕrona;
^b pada ngahakanan djalma, sapĕrti singa
 hoewang-haoeng njasaĕk beunang nga-
 rontok; pada ngarampas arta-banda,
 djeung ngalobakeun randana di djĕrona.
 26 'Panghoeloe-panghoeloena sakawĕnang-
 wĕnang ka toret kami, sarta pada nga-
 nistakeun ka barang kami noe saroetji;
^c hanteu ngabinakeun antara noe soetji
 reudjeung noe djamak, sarta teu nganja-
 rahokeun bedana noe nadjis reudjeung
 noe bĕrĕsih; malah pada ngalijeuskeun
 panonna ti sabat kami, djadi kami teh
 dinistakeun di tĕngah maranehanana.
 27 'Kapala-kapalana di djero nagara teh
^d ibarat kĕroed, noe njasaĕk beunang
 ngarontok; gawena ngoetjoerkeun gĕ-
 tih, djeung ngagĕmpoer djalma, bawa-
 28 ning ngarah kaoentoengan. 'Ari nabi-
 nabina ^e pada moelas ka maranehanana
 koe apoe, pamĕlĕngna gapong, djeung
 panoedjoemna ka maranehanana bohong;
^f aromongna: Kijeu timbalan Goesti
 Pangeran; padahal Pangeran teu ngan-
 29 dika. 'Djalma eusi tanah habĕn neung-
 teuinganan, lakoena roempoes-rampas,
 pada nganijaja ka noe balangsak djeung
 ka noe miskin, sarta neungteuinganan
 ka semah, teu tĕroes djeung hoekoem.
 30 'Ari kami teh nejangen hidji djalma sa-
 batoer eta ^g noe ngomean tembok, sarta
 asoep ka noe beulah di pajoeneun kami
 keur pimangpaĕteun eta tanah, soepaja
 koe kami oelah toeloes diroeksak; ta-
 31 tapi hidji ge kami teu manggih. 'Mana

kami ngoetjoerkeun bĕbĕndoe kami ka darinja; maranehanana koe kami dibejakkeun koe lantaran seuneu wĕra kami; ^h djalan maranehanana koe kami disina malik ka dirina, lahiran Goesti Pangeran.

a Jĕs. 5:6. *b* p. 34:10. *c* p. 44:23. *d* Sĕp. 3:3.

e p. 13:6, 10, 11. *f* Jĕr. 23:31. *g* p. 13:5.

h p. 9:10; 21:31.

PASAL 23.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
² oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! aja doewa awewe, anak sain-
³ doeng. 'Toeloej pada djinah di Mĕsir, djarinahna keur mangsana ngora; di dinja soesoena dirameusan, djeung di dinja hoeloe soesoe kaparawanana
⁴ ditjotjoĕ. 'Ari ngaranna, noe gĕde Ohola, djeung doeloerna Oholiba. Tidinja pada dipihoekoem koe kami, sarta pada ngadjoeroe anak lalaki djeung anak awewe. Ari moenggoeh ngaranna, Ohola teja Samaria, djeung Oholiba teja Jĕroesa-
⁵ lem. 'Geus kitoe Ohola teja djinah, keur dipihoekoem koe kami; ari eta teh bogoheun ka kanjaĕhna, ^a ka oerang Asoer,
⁶ tatanggana; 'nja eta papakeanana biroelangit, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat, nonoman matak rĕsĕp kabeh, toekang toenggang, pada toempak koeda.
⁷ 'Pek ngahabĕndjinhna ka dinja, ka sakah oerang Asoer noe aroentjoel; djeung saha-saha noe koe manehanana dipikabogoh, koe sakabeh brahala eta manehanana nganadjiskeun diri. 'Malah djinhna keur di Mĕsir teja ^b koe manehanana hanteu ditinggal; karena oerang Mĕsir geus ngarĕdĕng reudjeung, keur manehanana ngora, sarta eta geus pada njotjoĕ hoeloe soesoe kaparawanana, djeung geus pada ngamonjah-monjah
⁹ djinhna ka manehanana. 'Sabab kitoe noe matak manehanana koe kami diselehkeun ka leungeun kanjaĕhna, ka leungeun oerang Asoer, noe dipikabogoh
¹⁰ koe manehanana. 'Nja eta seug pada moekakeun oratna; ari anakna lalaki-awewe teja koe eta dibarawa, sarta djinisna dipaehan koe pĕdang; seug manehanana kakongaskeun ka sasama awewe, doemeh oerang Asoer geus pada ngeunakeun hoekoeman ka manehanana.
¹¹ 'Hal kitoe katendjo koe Oholiba, doelorna teja; parandene eta bogoh deui,

^c lĕbar alah batan noe tadi, sarta djinhna ngoengkoelan djinhna doeloerna.
¹² 'Bogohna ^d ka oerang Asoer deui, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat, tatanggana, hoeroeng-herangpapakeanana, toekang toenggang, pada toempak koeda,
¹³ nonoman matak rĕsĕp kabeh. 'Seug koe kami katingali, jen eta geus nganadjiskeun diri; doewanana lakoena sadjalan.
¹⁴ 'Tidinja Oholiba teh nambahan deui djinhna. Hidji waktoe eta nendjo djalma lalaki beunang ngagambarkeun dina bilik, roepa oerang Kasdim, digambarna
¹⁵ koe ontan; 'tjangkengna make saboek, hoeloena make koeloe boreleng, patoetna satrija kabeh, roepa oerang Baboel, tanah Kasdim, tanah asalna. 'Barang katendjo koe panonna, harita ge bogoheun ka dinja; ^e toeloej ngoetoesan
¹⁷ ka dinja, ka tanah Kasdim. 'Geus kitoe oerang Baboel daratang ka manehanana, ka ĕnggon bobogohan, sarta pada nganadjiskeun ka manehanana koe djinhna, djeung eta nganadjiskeun diri lantaran oerang Baboel; toeloej bosĕn hatena ka
¹⁸ oerang Baboel teh. 'Djadi Oholiba teh nganjatakeun djinhna, djeung moekakeun oratna, noe matak manah kami teh bosĕn ka dinja, sakoemaha manah
¹⁹ kami tadi bosĕn ka doeloerna teja. 'Tatapi eta mungkin rosa djinhna; ras ingĕteun ka djamanna ngora, basana
²⁰ djinah di tanah Mĕsir teja. 'Seug bogoheun ka sakoer ponggawa oerang Mĕsir,
^f noe awakna sapĕrti awak kalde, djeung
²¹ tji-kamana sapĕrti tji-kama koeda. 'Djadi maneh teh malikan karoetjahan maneh keur mangsa ngora, basa oerang Mĕsir njotjoĕ hoeloe soesoe maneh, koe karena soesoe kangoraĕn maneh teja.

a 2 Radj. 15:19; 17:3; p. 16:28. *b* 2 Radj. 17:4.

c p. 16:51. *d* 2 Radj. 16:7. *e* p. 16:29. *f* p. 16:26.

²² Koe sabab eta, eh Oholiba! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing nganjahokeun, ^a kami rek ngageuingkeun kanjaĕh maneh, sina ngamoesoeh ka maneh, sakoer noe koe hate maneh dipikabosĕn teja; sarta koe kami rek didaratangkeun, sina ngamoesoeh ka maneh ti sakoeriling: 'nja eta oerang Baboel djeung sakabeh oerang Kasdim, Pĕkod, Soa djeung Koa, dibarĕngan sakabeh oerang Asoer, nonoman matak rĕsĕp, bopati-bopati djeung pangkat-pangkat

sakabeh, satrija toer katjĚloek, taroem-
 24 pak koeda sakabeh. 'Ari eta teh bakal
 pada ngadatangan ka maneh, make pa-
 karang, kareta djeung roda, sarta ma-
 wa koempoelan bangsa-bangsa, kĚpĚng,
 djeung tameng, sarta balakoetak; bakal
 pada masang, ngaroeroeg ka maneh ti
 sakoeriling; sarta kami bakal njeleh-
 keun hoekoem ka darinja, seg pada nga-
 hoekoeman ka maneh noeroetkeun hoe-
 25 koem maranehanana. 'Djeung kami bakal
 ngeunakeun kasarĚgĚpan kami ka maneh,
 noe matak eta teh pilampaheunana ka
 maneh make sewot; bakal ngarampoeng-
 keun iroeng djeung tjeuli maneh; sarta
 sesa maneh bakal tinggolepak koe pĚ-
 dang; anak maneh lalaki-awewe koe eta
 bakal dibarawa, sarta sesa maneh bakal
 26 dilĚboer koe seuneu. 'Samalah eta ^b ba-
 kal ngarangsadan papakean maneh,
 djeung njarokot rarangken maneh noe
 27 moelja. 'Sarta kami rek ngeureunkeun
 karoetjahan maneh, dileungitkeun ti ma-
 neh; kitoe deui djinah maneh ti tanah
 MĚsir teja; djadi maneh moal njĚngkat-
 keun deui panon ka darinja, sarta ka
 MĚsir teh maneh moal ingĚt-ingĚt deui.
 28 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran:
 Masing nganjahokeun, maneh koe kami
 rek diselehkeun ka leungeun djalma noe
 dipikageuleuh koe maneh, ka leungeun
 djalma noe dipikabosĚn koe hate maneh
 29 teja. 'Ari pilampaheunana ka maneh
 make geuleuh, djeung bakal njarokot
 beunang katjapean maneh, ^c sarta ma-
 neh ditinggalkeun satarandjang nja sa-
 langgoetoer, wani tembong orat djinah
 maneh, djeung karoetjahan maneh, sarta
 30 kalatjoeran maneh. 'Noe matak maneh
 rek dikitoekeun, nja tina sabab maneh
 djinah, noeroet ka bangsa kapid, doe-
 meh maneh nganadjiskeun diri koe lan-
 31 taran brahala-brahalana. 'Maneh nga-
 lakonan djalan doeloer maneh teja; noe
 matak loemoer eta koe kami rek dipa-
 32 parinkeun ka leungeun maneh. 'Kijeu
 timbalan Goesti Pangeran: Maneh koe-
 doe nginoem: loemoer doeloer maneh,
 noe djĚro nja gĚde teja; seug maneh
 djadi seungseurikeuneun djeung pojo-
 33 keun, da gĚde eusina. 'Maneh Ěngke pi-
 noeh koe mabok djeung koe kasoesian,
 da ari loemoer doeloer maneh Samaria
 teja nja loemoer matak mĚlĚngĚk djeung

34 matak soewoeng. 'Koe maneh eta koe-
 doe diinoem, djeung disĚrotkeunana,
 sarta bĚlingna koe maneh bakal dila-
 motan, djeung soesoe maneh koe maneh
 bakal dibĚtotan; ^a karana kami noe
 35 ngandika, lahiran Goesti Pangeran. 'Koe
 sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pange-
 ran: Sapedah maneh mopohokeun ka
 kami, sarta ^e kami koe maneh geus
 dipitjeun ka toekangeun tonggong ma-
 neh, noe matak maneh sabalikna koe-
 doe nanggoeng karoetjahan maneh
 djeung kalatjoeran maneh. ^a p. 16 : 37.
^b p. 16 : 39. ^c p. 16 : 39. ^d p. 24 : 14. ^e 1 Radj. 14 : 9.
 36 LadjĚng Pangeran nimbalan ka ka-
 oela: Eh, anak Adam! ^a koemaha ma-
 neh rek ngabĚnĚran ka si Ohola djeung
 ka si Oholiba teh? Anggoer koe maneh
 bere njaho ka dinja kagiroekan lampah-
 37 na. 'Karana pada ngaranjed, djeung leu-
 ngeunna gĚtihan; ari ngaranjedna ka
 brahala-brahalana; samalah anak-anak-
 na, ^b beunangna ngadjoeroekeun pikeun
 kami teja, koe maranehanana disina njo-
 rang seuneu, keur hakaneun brahalana.
 38 'Djeung deui kijeu lampahna ka kami:
 pada ^c nganadjiskeun kasoetjian kami
 dina poĚ eta keneh, djeung pada nga-
 39 nistakeun sabat kami onghoh. 'Karana
 ari geus ^d mareuntjit anak-anakna adjang
 brahala-brahalana, seg arasoep ka ka-
 soetjian kami dina poĚ eta keneh baris
 nganistakeun eta; tah, kitoe lampahna
 40 di djĚro gĚdong kami. 'Katoeroeg-toe-
 roeg eta sok nitahan ngala djalma ti
 noe djaoeh, anoe didatangan oetoesan
 teja; sarta, doemadakan, eta teh dara-
 tang; ngageuwat maneh mandi, ^e disipat
 panon, sarta ngahijasan diri, ngahormat
 41 eta. 'Gek maneh dijoek dina randjang
 moelja, djeung di hareupeunana aja
 medja beunang njawiskeun, ^f sarta koe
 maneh geus diteundeunan seuseungitan
 42 kami djeung minjak kami. 'GĚr sora
 ngagoeroeh noe soekan-soekan di mane-
 hanana; sarta barĚng djalma noe ka-
 asoep manoesa noe loba, didaratangkeun
 deui pamabokan ti tĚgal lĚga; seg eta
 teh pada mere geulang ka leungeun noe
 doewaĚn, kitoe deui makoeta moelja ka
 43 sirahna. 'Geus kitoe kami nimbalan hal
 eta noe rerempo bawaning ngaranjed:
 44 ka eta; kitoe deui eta seg bae. 'Toeloej

pada ngasoepan ka eta, sakoemaha ngasoepan ka dajang; kitoe ngasoepanana ka si Ohola djeung ka si Oholiba, awewe
 45 noe roetjah teh. 'Tatapi djalma balĕnĕr, nja eta noe pingahoekoemaneun ka noe doewaĕn, noeroetkeun hoekoem awewe noe ngaranjed sarta hoekoem awewe noe ngoetjoerkeun gĕtih; sabab doewanana teh awewe noe ngaranjed, djeung
 46 ^g leungeunna gĕtihan. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami rek nginditkeun hidji wadya, ngaroeroeg ka maranehanana; sarta doewanana koe kami rek diselehkeun, sina dibingbangkeun,
 47 djeung sina djadi rajaheun. 'Sarta wadya teh ^h bakal pada maledogan ka maranehanana koe batoe, bari pada motong ka maranehanana koe pĕdang-pĕdangna; ari anakna lalaki-awewe koe eta bakal dipeuntjitan, djeung imahna
 48 dihoeroean koe seuneu. 'Djadi kami teh rek ngeureunkeun karoetjahan, dileungitkeun tina tanah, soepaja awewe noe loba meunang pangwarah, sina oelah marigawe sapĕrti karoetjahan maraneh.
 49 'Sarta eta teh bakal pada nĕmpoehkeun ka maraneh karoetjahan diri maraneh, djeung maraneh bakal nanggoeng dosa brahala maraneh teja; 'harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran.

a p. 20: 4; 22: 2.

b p. 16: 20, 21. c p. 22: 8. d Jĕs. 57: 5. e Jĕr.

4: 30. f p. 16: 18, 19. g Jĕs. 1: 15. h p. 16: 40.

i p. 24: 24.

PASAL 24.

Aja deui pangandika Pangeran ka kae
 1 a oela ^a dina taoen noe kasalapan, dina boelan noe kasapoeloh, tanggal sapoeloh, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! toeliskeun koe maneh ngaran poĕna, nja poĕ ijeu pisan; radja Baboel ngamimitian nĕmpoeh ka Jĕroesalem dina poĕ
 3 ijeu pisan. 'Djeung ^b koedoe make misil ka ^c bangsa noe mantangoel teh; ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Geura pĕtakeun daloeng teja! geura pĕtakeun, sarta
 4 tjaian sakali. 'Koempoelkeun beunang motong kana daloeng, sakoer potongan noe aloes, pingping reudjeung taktak; toelang-toelang beunang milih asoep-
 5 keun. 'Koedoe njokot ingon-ingon beunang milih; djeung koedoe miroen seuneu

sakali koe toelang-toelang ti handapeunana; sina ngagolak katjida; malah toelangna ge koedoe datang ka asak di djĕrona.

a Jĕr. 52: 4. b p. 17: 2. c p. 2: 7.

6 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pitjilakaeun ^a nagara noe hoetang gĕtih teh, nja eta daloeng noe tai-hijangan, sarta tai-hijangna hanteu bidjil ti daloengna! Ka-loewarkeun sapotong-sapotongna; hanteu makedipang-
 7 lotĕrekeun. 'Karana gĕtihnana aja di djĕrona; diteundeunna koe eta kana batoe tjadas bolenang, hanteu dikoetjoerkeun kana taneuh sangkan dirimboenan koe
 8 pĕlĕdoeg. 'Soepaja ngadatangkeun wĕra baris ngeunakeun balĕsan, noe matak eta gĕtihnana koe kami diajakeun dina batoe tjadas bolenang, oelah koengsi
 9 dirimboenan. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pitjilakaeun nagara hoetang gĕtih teh! kami ge rek
 10 ngagĕdekeun seuneuna. 'Geura lobaĕn soeloehna, hoeroengkeun seuneuna, asakeun laoekna, sing datang ka adoej koe koeloeban teh, djeung toelang-toelangna
 11 sina lĕboer. 'Geus kitoe daloengna teundeun dina roehakna kosong, soepaja djadi panas, djeung roehaj tambagana, sina njoeroetjoed kanadjisanana anoe di djĕrona, djeung sina bejak tai-hijangna.
 12 'Eta teh njoesahkeun maneh sarta rariwoed, tapi tai-hijangna noe sakitoe lobana teu koengsi bidjil ti dinja; aboeskeun kana seuneu eta tai-hijangna.
 13 'Kanadjisan maneh asoep kana karoetjahan; sapedah kami kĕrsa ngabĕrĕsihan ka maneh, ^b dĕmi maneh teu djadi bĕrĕsiah, noe matak maneh ka-hareupna moal dibĕrĕsihan deui nja kanadjisan, nĕpi ka kami geus ngareureuhkeun bĕndoe
 14 kami ka maneh. 'Ijeu ^c kami Pangeran noe ngandika; tangtoe tinĕkanan, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun; kami moal moendoer, djeung moal mikawatir, sarta moal handjakal; tangtoe eta pada ngahoekoeman ka maneh ^d noeroetkeun djalan maneh djeung noeroetkeun pagawean maneh, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 22: 2. b p. 22: 24. c p. 22: 14.

d p. 7: 27.

15 Aja deui pangandika Pangeran ka kae
 16 kae oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! masing njaho, kami ti maneh rek njandak karĕsĕpan mata maneh, koe

lantaran balahi; tatapi maneh oelah rek aloek-aloekean, djeung oelah rek tjeurik, sarta oelah ka loewar tji-panon
 17 maneh. 'Hoemaręgoeng ge sing ręren-tjępan bae; oelah nandakeun prihatin noe kapapatenan; ari sorban maneh beulitkeun dina sirah, taroempah maneh pake dina soekoe, djeung oelah rek ^a ngaboengkęm biwir; sarta ^b panganteuran
 18 djalma oelah rek dihakan. 'Toeloej ka-oela njarita ka djalma-djalma wantji isoek; ari wantji boerit pamadjikan ka-oela maot; geus kitoe isoekna prak ka-oela milampah sakoemaha noe ditimbalkeun
 19 ka ka-oela teja. 'Pok djalma-djalma ngaromong ka ka-oela: ^c Naha adjęngan moal nęrangkeun ka koering sadaja pihartoseunana ka koering, jen adjęngan milampah kitoe? 'Ari omong ka-oela ka
 20 darinja: Ka-oela didatangan pangandika Pangeran, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek nganistakeun kasoetjian kami, kamagoengan kasantosań maraneh, karęsępan mata maraneh, djeung noe dipikatineung koe ati maraneh; sarta anak maraneh lalaki-awewe, noe koe maraneh geus ditinggalkeun, piraroeboeheun koe
 22 pędang. 'Harita maraneh tangtoe pada milampah sakoemaha noe dipilampah koe ka-oela: moal ngaboengkęm biwir, djeung panganteuran djalma koe maraneh moal dihakan. 'Sirah maraneh pimakeęun sorban, djeung soekoe maraneh pimakeęun taroempah; maraneh moal aloek-aloekean, djeung moal tjareurik; istoening ^d bakal aladjoer koe kadorkań maraneh, sarta ngahararęgoeng
 24 batoer pada batoer. 'Djadi Jęheskel teh ka maraneh ^e minangka totonde; sakoemaha noe dipilampah koe eta, koe maraneh ęngke ditoeroetan; dimana boekti, harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Goesti Pangeran.

^a 3 Moesa 13:45; Mik. 3:7. ^b Jer. 16:7. ^c p. 37:18. ^d p. 4:17. ^e p. 12:11.

25 Ari maneh teh, anak Adam! sańjana, mangsa pońan kami njandak ti maranehanana eta kasantosańnana, kańtohan kamoljańnana, karęsępan matana djeung kabeurat atina, anakna lalaki-awewe
 26 teja, 'dina pońan eta maneh tangtoe didatangan hidji djalma noe minggat,

27 ^a baris mere bedja ka maneh. 'Dina pońan eta soengoet maneh tangtoe boeka baręng djeung noe minggat teja, sarta maneh bakal mitjatoer, ^b djeung moal bisoe deui. Kitoe maneh teh ka darinja djadi totonde, ^c sarta eta tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

^a p. 33:21. ^b p. 33:22. ^c p. 25:5.

PASAL 25.

A ja deui pangandika Pangeran ka ka-
 2 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura njanghareup ^a ka oerang Amon, sarta koedoe ngawędjang
 3 pitjilakaeunana. 'Ari piomongeun maneh ka oerang Amon teh kijeu: Geura darengekeun pangandika Goesti Pangeran: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh njęboet ^b poewas koe pęrkara kasoetjian kami, sabab eta dinistakeun, djeung koe pęrkara tanah Israil, sabab eta diroeksak, kitoe deui koe pęrkara anak-intjoe Joeda, sabab eta laleumpang, asoep ka pangbojo-
 4 ngan teja: 'koe sabab eta, masing njaho, maneh koe kami rek diselehkeun ka oerang wetan, baris milik, sarta eta bakal njarijeun kampoeng-kampoengna di maneh, djeung ngarajakeun pangtjitjinganana di maneh; nja eta pingaharakaneun boewah maneh, sarta nja eta pingarinoemeun tji-soesoe ma-
 5 neh. 'Ari ^c nagara Raba koe kami rek didjadikeun pakandangan onta, djeung [tanah] oerang Amon rek didjadikeun paranti ngabajak domba; sarta maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pan-
 6 ngeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh emprak-emprakan leungeun, sarta gędjlag-gędjlig koe soekoe, bari maneh boengah koe pęrkara tanah Israil teja, tęroes rųdjeung ati, bawaning bejak nja ngewa:
 7 'koe sabab eta, masing njaho, ^d kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, sarta maneh koe kami rek diselehkeun, djadi rahajeun bangsa kapir; toer maneh koe kami rek dibasmi, dileungitkeun ti bangsa-bangsa, nja maneh rek digęmpoer, dieuweuhkeun ti tanah-tanah; maneh koe kami rek ditoempoor; sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. ^a Jer. 49.

^b p. 36:2. ^c p. 21:20. ^d p. 6:14.

8 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah ^a Moab djeung Seir ngomong: Geuning, anak-intjoe Joeda teh saroeua
 9 djeung bangsa noe loba bae: 'koe sabab eta, masing njaho, kami rek ngabédahkeun watés Moab, ti sémét nagara-nagara, nja ti nagara-nagarana noe di toengtoengna, kamoeljaän tanah, tégés Bet-Jésimot, Baäl-Mon djeung Kirjataim;
 10 'dibédahkeunana pikeun oerang wetan, baréng djeung oerang Amon; sarta koe kami rek dipaparinkeun baris milik; soepaja oerang Amon teh oelah diingét-
 11 ingét deui koe oerang kapir. 'Djeung kami rek ngeunakeun hoekoeman ka Moab; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.

^a Sêp. 2 : 8 ; p. 35 : 2.

12 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah lampah Edom ka anak-intjoe Joeda teh ^a ngan malés-malés bae, sarta pada migawe kasalahan gède dina maralésna ka dinja, 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kami sabalikna rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun Edom, sarta kami rek ngabasmis manoesa djeung sasatoan, dileungitkeun ti dinja; toer koe kami rek disina narikolot ti sémét Teman; djeung nêpi ka Dédan djalma bakal tinggolepak
 14 koe pédang. 'Sarta kami rek maparin balésan ti kami ka Edom teh, koe lantaran oemat kami Israil; nja eta tangtoe pada ngalampahkeun ka Edom noeroetkeun bëndoe kami djeung noeroetkeun wéra kami; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun dina balésan ti kami, lahiran Goesti Pangeran.

^a p. 35 : 5.

15 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah oerang Pëlisti lampahna ngan malés bae, sarta maralésna bangét pisan, téroes reudjeung ati, bawaning bejak nja ngewa, pangarahna ngaroeksak, ^a hajang ngamoesoeh langgèng: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun oerang Pëlisti, sarta kami rek ngabasmis eta ^b oerang Krete, ngagëmper sesa djalma
 17 ^c noe di basisir laoet. 'Djadi kami teh ka maranehanana rek ngeunakeun balésan rosa katjida, make njiksa bangét pisan; sarta eta ^d tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana

kami maparin balésan ti kami ka maranehanana. ^a p. 35 : 5. ^b Sêp. 2 : 5. ^c Jér. 47 : 7. ^d p. 26 : 6.

PASAL 26.

Ari geus kitoe, dina taoen noe kasawélas, tanggal hidji, aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana:
 2 'Eh, anak Adam! sapedah Tiroes koe hal Jëroesalem njëboet: ^a Poewas, geus bédjad eta panto bangsa-bangsa; geus digilirkeun ka aing; aing tangtoe djëdjël-
 3 pinoeh, ari itoe mah narikolot: 'koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamoesoeh ka maneh, ^b Tiroes! sarta kami ka maneh rek ngadatangkeun bangsa kapir reja pisan, saperti laoet ngadatangkeun
 4 ombak-ombakna. 'Nja eta tangtoe ngaroeksakkeun koeta-koeta Tiroes, djeung ngaroentoehkeun panggoeng-panggoengna; malah kami rek ngëboetkeun pëlëdoegna, dileungitkeun ti dinja, sarta nagara teh koe kami rek didjadikeun
 5 batoe tjadas bolenang. 'Paranti moëkeun djaring, kitoe pidjadiunana di têngaheun laoet; karana kami noe ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran; sarta eta pidjadien rajaheun bangsa
 6 kapir. 'Ari anak-anakna noe aja di darat bakal diparaehan koe pédang; ^c sarta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami
 7 teh Pangeran. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ka Tiroes teh rek ngadatangkeun Nëboekadnesar, radja Baboel, ^d radja sakabeh radja, ti kaler, pimawaeun koeda, kareta, toekang toempak koeda, sarta
 8 wadya; estoe bala gède. 'Anak-anak maneh noe di darat teja koe eta tangtoe dipaehan koe pédang; djeung bakal nji-
 9 jeun koeta sakoebéng maneh, sarta noempoekkeun baris benteng sakoebéng maneh, kitoe deui masangkeun këpéng
 10 sakoebéng maneh. 'Ari parantina noemboek koe eta bakal disina noemboek koeta maneh, djeung panggoeng-panggoeng maneh koe eta bakal dibongkaran koe linggisna. 'Tina kalobaän koedana maneh bakal kalipoetan koe pëlëdoegna; tina sora noe toempak koeda, sora roda djeung kareta, pagër tembok maneh bakal aleundeur, lamoen eta asoep kana lawang-lawang maneh, sakoemaha noe ngasoepan ka nagara noe

11 bĕdah. 'Eta bakal ngidĕk-ngidĕk ka sakabeh loeloeroeng maneh koe talapok koedana; djalma eusi maneh koe eta bakal dipaehan koe pĕdang, sarta tihang kasantosaĕn maneh bakal ngadjoempalik kana taneuh. 'Malah eta bakal pada ngadjarah kamoektian maneh, djeung ngarajah dagangan maneh; ari pagĕr tembok maneh bakal pada ngararoentoehkeun, djeung imah karĕsĕpan maneh bakal koe eta dibongkaran; geus kitoe batoe maneh, kai maneh djeung keusik maneh koe eta bakal dikatĕngah-tjaikeun. 'Sarta kami ^e rek ngeureunkeun karamean njanji maneh; djeung sora katjapi maneh moal kadenge deui.

12 'Estoe maneh koe kami rek didjadikeun batoe tjadas bolenang; paranti moĕkeun djaring, kitoe pidjadieun maneh; hamo maneh didjĕlĕgkeun deui; karana kami Pangeran noe ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran. a p. 25 : 3. b Jĕs. 23. c p. 28 : 22. d Dan. 2 : 37. e Jĕs. 14 : 11; Wahj. 18 : 22.

13 Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka Tiroes : Saĕnjana, poelo-poelo bakal arojag tina sora maneh roeboeh, samangsa tingharĕgoeng noe kasabĕt, samangsa keur boek-bĕk maehan di djĕro maneh. 'Dinjinja sakabeh gĕgĕden laolet ^a bakal taroeroen ti korsi-korsina, djeung pada ngalaĕn djoebahna, sarta tjoetjoel-tjoetjoel papakeanana beunang njoelam, bari njandang kareuwasan; ^b gek darijoek dina taneuh, djeung sakeudeung-keudeung ngarendjag, bari mĕlĕngĕk koe hal maneh.

14 'Djeung pada nganjanjikeun njanjian nalangsa koe hal maneh, kijeu pipokeunana ka maneh : Amboe-amboe, sakitoe maneh digĕmpoer, noe tadina dieusian koe ahli laolet, nagara pamoedjian, noe djadi kawasa di laolet, dirina djeung priboemina, ^c noe pada matak baloewas ka sakoer noe noeroet tjitjing! 'Ajeuna poelo-poelo bakal rareuwaseun keur poĕan maneh roeboeh; sakoer noesa di laolet bakal pada njĕblak tina panganggeusan maneh. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran : Dimana maneh koe kami didjadikeun nagara tarikolot, disaroewakeun djeung nagara-nagara noe teu eusian; dimana kami ngoenggahkeun sagara ka maneh, matak maneh kakĕlĕm koe tjai gĕde : 'didinjinja ^d maneh koe kami tangtoe ditoeroenkeun ka noe geus

taroeroen kana gorowong, ka djalma djaman baheula; nja maneh teh diĕnggonkeun di noe panghandapna di boemi, di noe sarowoeng ti babaheula, dibarĕngkeun ka sakoer noe geus toeroen kana gorowong, soepaja maneh oelah dieusian deui; ^e dĕmi di tanah djalma hariroep mah kami bakal maparin kamoeljaĕn. 'Maneh koe kami rek didjadikeun panjingsijeunan, sarta maneh ĕngke euweuh; ^f ana maneh ditejangan, wĕleh moal kapanggih deui salalangĕngna, lahiran Goesti Pangeran.

a Joen. 3 : 6. b Aj. 2 : 13. c p. 32 : 23. d p. 28 : 3. e Jĕs. 65 : 18. f Djab. 37 : 36.

PASAL 27.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana : 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! ^a koedoe ngoetjapkeun njanjian nalangsa hal Tiroes. 'Kijeu piomongeun maneh ka Tiroes, noe pĕrnahna di sisi toengtoeroenan ka laolet, soedagar bangsa-bangsa ka salobana poelo : Kijeu timbalan Goesti Pangeran : Eh Tiroes! tjarek maneh : ^b Aing teh sampoerna nja kaĕloesan.

4 'Watĕs maneh aja di tĕngah laoletan; noe njarijeun maneh geus njampoerna-keun kaĕloesan maneh. 'Sakabeh papan maneh njijeunna koe kai djamoedjoe ti goenoeng ^c Sĕnir; ti goenoeng Libanon ngalana kai poetri, didjijeun tihang pikeun maneh. 'Dajoeng maneh noe didjijeun kai pasang ti goenoeng Basan; salimar maneh noe didjijeun kai tjamara ti poelo Kitim, ditarapang koe gading.

7 'Boĕh katji beunang njoelam, boewatan Mĕsir, noe djadi lajar maneh, baris tji-tjiren maneh; lawon biroe langit djeung woengoe, boewatan poelo Elisah, noe djadi gĕgĕrĕbongan maneh. 'Priboemi Sidon djeung Arwad noe djadi toekang ngadajoeng maneh; djalma palintĕr di maneh, Tiroes! naroeumpang di maneh, nja eta istriman maneh. 'Kokolot ^d Gĕbal djeung oerang eta noe palintĕr naroeumpang di maneh, poerah ngomean karoeksakan maneh; sakabeh kapal laolet djeung toekang-toekangna naroeumpang di maneh, baris ngagolangkeun dagangan maneh. 'Oerang Persi, oerang Loed djeung oerang Poet kaĕsoep balad maneh, djadi pradjoerit maneh; pada

nawingkeun kĕpĕng djeung balakoetak di maneh; nja eta pada matak kamoel-
 11 jaän ka maneh. 'Oerang Arwad djeung balad maneh aja dina loehoer pagĕr tembok maneh sakoeriling, sarta oerang Gamad aja dina panggoeng-panggoeng maneh; pada nawingkeun kĕpĕngna dina pagĕr tembok maneh sakoeriling; nja eta pada njampoernakeun kaäloe-
 12 san maneh. 'Oerang Tarsis djadi padagang maneh tina kalobaän saroe-paning barang; malajarna kana dagan-
 13 gan maneh koe perak, beusi, radjasa djeung timah. 'Oerang Jawan, oerang Toebal djeung oerang Mesek, eta djadi toekang balantik maneh; malajarna kana dagangan maneh koe ' njawa ma-
 14 noesa djeung barang tambaga. 'Anak-intjoe Togarma malajarna kana dagan-
 15 gan maneh koe koeda oembal, koeda toenggang djeung bigal. 'Oerang Dĕdan djadi toekang balantik maneh; salobana poelo pangdagangna lantaran maneh; pamoelangna gading djeung ki arĕng,
 16 pamajar ka maneh. 'Oerang Sam djadi padagang maneh tina kalobaän djidjeunan maneh; malajarna kana dagangan maneh koe intĕn mirah, barang woengoe djeung soesoelaman, kitoe deui koe boĕh
 17 katji, mardjan djeung widoeri. 'Joeda djeung tanah Israil, eta djadi toekang balantik maneh; malajarna kana dagan-
 18 gan maneh koe tarigoe / Minit, koe manisan, madoe, minjak djeung geutah tamba. 'Oerang Damsik djadi padagang maneh tina kalobaän djidjeunan ma-
 19 neh, tina kalobaän saroe-paning barang; malajarna koe anggoer Helbon djeung boeloe domba ngĕplak. 'Oerang Wĕdan djeung oerang Jawan ti Oesal malajarna kana dagangan maneh koe beusi beu-
 20 nang neupa, ki amis djeung djaringao, noe asoep dagangan maneh. 'Oerang Dĕdan djadi toekang balantik maneh; malajarna koe simboet amparan baris
 21 toetoempakan. 'Oerang Arab djeung sakabeh gĕgĕden Kedar, eta pangdagangna lantaran maneh; anak domba, domba lalaki djeung badot noe koe eta dida-
 22 gangkeun ka maneh. 'Soedagar Sĕba djeung Raäma, eta djadi toekang balan-
 tik maneh; malajarna kana dagangan maneh koe loeloegoe saroe-paning wawa-
 ngian, kitoe deui koe saroe-paning intĕn

23 moelja djeung ĕmas. 'Oerang Haran, oerang Kane djeung oerang Eden, soe-
 dagar Sĕba, Asoer djeung Kilmad, pada
 24 djadi toekang balantik maneh. 'Nja eta sakabehna djadi toekang balantik ma-
 neh; malajarna koe barang noe araloes, koe haroedoem biroe langit djeung soe-
 soelaman, kitoe deui koe pĕti dieusi soetra-soetra, digĕnderan koe tali, sarta
 25 parageuh, datang ka pasar maneh. 'Kapal Tarsis minangka kapilah maneh, baris dagang maneh; noe matak maneh teh djĕdjĕl-pinoeh sarta djadi moelja liwat saking di tĕngah laoetan.

a p. 19:1; 28:12. b p. 28:12. c 5 Moesa 3:9.

d 1 Radj. 5:18. e Wahj. 18:13. f Hak. 11:33.

26 Ari maneh teh koe toekang ngada-
 joeng maneh geus diasoepkeun ka tjai gĕde; maneh teh bĕdjad ^a koe angin ti
 27 wetan di tĕngah laoet. 'Arta-banda maneh, djeung barang-barang maneh, sa-
 koer dagangan maneh, toekang kapal maneh, djeung istriman maneh, poerah ngomean karoeksakan maneh, kitoe deui noe ngagolangkeun dagangan ma-
 neh, djeung sakabeh pradjoerit maneh, anoe aja di maneh, barĕng djeung sapakoempoelan maneh, anoe aja di djĕro maneh, tangtoe pada kalĕboeh di tĕngah
 28 laoet keur poĕan maneh roeboeh. 'Koe sora djĕdjĕritan istriman maneh pieun-
 29 deureun sakoer pasisian. 'Djeung saka-
 beh poerah njĕkĕl dajoeng, toekang-toe-
 kang kapal, djeung sakoer noe ngistri-
 man di laoet, djoet bakal taroeroen ti kapal-kapalna, toeloelj narangtoeng di
 30 darat; 'bari ^b pada midangdam koe hal maneh tarik pisan, sarta djĕdjĕritan katjida, djeung pada neundeun taneuh ngĕboel dina sirahna, sarta goegoeli-
 31 ngan dina lĕboe. 'Djeung ^c bakal pada ngagoendoelan diri koe pĕrkara maneh, bari disamping karoeng, sarta pada njeungtjeurikan ka maneh bawaning njĕri angĕn, aloek-aloekean kabina-bina.
 32 'Malah keur djĕdjĕritan eta bakal pada nganjanjikeun njanjian nalangsa koe pĕrkara maneh, nja nganjanjikeun hal maneh kijeu: Saha noe nandingan ka Tiroes, nandingan ka noe katitiwasan
 33 di tĕngah laoet? 'Koe lantaran dagan-
 gan maneh, anoe djoel-djol ti laoet teja, maneh miseubeuhan ka bangsa reja pisan; koe lantaran kalobaän arta-banda

maneh djeung dagangan maneh teja, eta maneh ngabeungharkeun radja-radja noe
 34 di boemi. 'Waktōe maneh bĕdjad di la-
 oet, dina tjai noe djĕro teja, dagangan
 maneh djeung sapakoempoelan maneh,
 35 anoe aja di djĕro maneh, kalĕboeh. 'Sa-
 kabeh priboemi poelo-poelo pada mĕlĕ-
 ngĕk koe hal maneh, djeung radja-ra-
 djana pada moeringkak nja boeloe,
 36 oelatna karaget. 'Toekang dagang dina
 bangsa-bangsa ^d pada njektjrek koe hal
 maneh; eta maneh djadi panjingsijeunan,
 sarta maneh teh euweuh salalanggĕngna.

^a Djab. 48:8. ^b Wahj. 18:9—19. ^c Jĕr. 6:26;
 48:37. ^d Jĕr. 51:37.

PASAL 28.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran ka ka-
 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! bedjakeun ka gĕgĕdoeg Tiroes:
 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sape-
 dah hate maneh angkoeh, sarta maneh
 njĕboetkeun, jen: Aing Allah, aing di-
 joek dina panglinggihan Allah di tĕngah
 laoet; padahal maneh teh ^a manoesa,
 lain Allah; kari-kari maneh ngangkeuh-
 keun hate maneh sapĕrti manah Allah;
 3 'saĕnjana, angkoh maneh pintĕr ti batan
^b Daniĕl; saniskara noe gaib taja noe
 4 kahalangan ka maneh; 'koe lantaran
 kapintĕran maneh djeung koe lantaran
 kabinangkitan maneh, eta maneh geus
 njijeun kamoektian keur diri maneh, nja
 njijeun ĕmas djeung perak dina doenya-
 5 brana maneh; 'koe lantaran kagĕdean
 kapintĕran maneh, djeung koe lantaran
 dagang maneh, eta maneh geus nga-
 djĕmbarkeun kamoektian maneh, sarta
 hate maneh angkoeh koe kamoektian
 6 maneh: 'koe sabab eta, kijeu timbalan
 Goesti Pangeran: Sapedah maneh ngang-
 keuhkeun hate maneh sapĕrti manah
 7 Allah teja: 'koe sabab eta, masing njaho,
 kami rek ngadatangkeun ka maneh
 djalma nagara sedjen, ^c bangsa kapir noe
 panglalimna; nja eta tangtōe njaraboet
 pĕdangna, dikeunakeun ka sakoer noe
 aloes, beunang kapintĕran maneh, sarta
 tjahja maneh koe eta bakal dinistakeun.
 8 'Maneh ^d koe eta tangtōe ditoeroenkeun
 kana roewangan, sarta maneh pipaeheun
 sakoemaha noe paeh kasabĕt, di tĕngah
 9 laoet. 'Koemaha maneh rek njĕboetkeun,
 jen: Aing Allah, di hareupeun noe pi-

maehaneun ka maneh? Kaboekti maneh
 teh manoesa, lain Allah, ari geus di ka-
 wasa noe pinjabĕteun ka maneh mah.
 10 'Maneh teh pipaeheun sakoemaha paeh
^e djalma noe teu disoenat, koe leungeun
 djalma nagara sedjen; karana kami noe
 ngandika kitoe, lahiran Goesti Pangeran.

^a Jĕs. 31:3. ^b Dan. 5:11, 12. ^c Jĕr. 6:23; p. 30:11.
^d p. 26:20. ^e p. 31:18; 32:19.

11 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
 12 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! ^a maneh koedoe ngoetjapkeun
 njanjian nalangsa hal radja Tiroes; ari
 piomongeun maneh ka dinja: Kijeu tim-
 balan Goesti Pangeran: Maneh noe ngĕ-
 tjap djoemlahna, pinoeh koe kapintĕran
 13 djeung sampoerna nja kaĕloesan. 'Di ^b
 Eden, taman Allah teja, ĕnggon maneh;
 dangdanan maneh sakoer intĕn moelja:
 jakoet, ratna tjampaka djeung bĕrlijan;
 krisolit, angkik djeung jaspis; nilĕm,
 mirah djeung djamroet; kitoe deui ĕmas;
 bangsa tĕrĕbang djeung bangsing aja di
 maneh, keur poĕan maneh didjadikeun
 14 eta geus sadija. 'Maneh teh ibarat ^c moe-
 moekarabinan beunang ngaminjakan,
 noe ngijoehan; sarta maneh koe kami
 geus dipĕrnahkeun, diajakeun di goe-
 noeng Allah noe soetji, djeung maneh
 koekoerilingan di tĕngah-tĕngah intĕn
 15 hoeroeng. 'Maneh satĕmĕnna nja lalam-
 pahan ti sĕmĕt poĕan maneh koe kami
 didjadikeun, nĕpi ka di maneh kapanggih
 16 kagorengan. 'Tina kalobaĕn dagang ma-
 neh, noe matak tĕngah maneh datang
 ka pinoeh koe panganijaja, sarta maneh
 teh migawe dosa; mana maneh koe kami
 dinistakeun, dileungitkeun ti goenoeng
 Allah; sarta maneh, eh moemoekarabi-
 nan noe ngijoehan teh! koe kami di-
 gĕmpoer, disingkirkeun ti tĕngah intĕn
 17 hoeroeng teja. 'Hate maneh angkoeh
 tina sabab kaĕloesan maneh; kapintĕran
 maneh koe maneh geus dilĕlĕbar tina
 hal tjahja maneh; eta maneh koe kami
 ditinggangkeun ka boemi, diselehkeun
 ka hareupeun radja-radja, soepaja na-
 rendjo ka maneh. 'Tina kalobaĕn ka-
 18 dorakaĕn maneh, koe lantaran kagore-
 ngan dagang maneh, noe matak maneh
 nganistakeun kasoetjian maneh; mana
 kami ngaloewarkeun seuneu ti tĕngah
 maneh, nja eta seug ngalĕboer ka ma-
 neh, sarta maneh koe kami didamĕlĕboe

dina taneuh, di hareupeun panon sakoer
 19 noe nendjo ka maneh. 'Sakabeh noe wa-
 woeh ka maneh di lĕbah bangsa-bangsa
^a bakal pada mĕlĕngĕk tina hal maneh;
 eta maneh djadi panjingsijeunan, sarta
 maneh teh euweuh salalalangĕngna.

^a p. 27 : 2 ; 32 : 2. ^b 1 Moesa 2 : 8. ^c 1 Radj. 6 : 23.

^d p. 27 : 36.

20 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
 21 oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! maneh geura njanghareup ka ^a
 Sidon, sarta koedoe ngawĕdjang pitjila-
 22 kaeunana. 'Ari piomongeun maneh: Kijeu
 timbalan Goesti Pangeran: Eh Sidon!
 masing njaho, kami ngamosoeh ka ma-
 neh, djeung kami rek ngamoeljakeun
 andjeun di tĕngah maneh; sarta eta ^b
 tangtoe pada nganjahokeun, jen kami
 teh Pangeran, samangsa kami geus nĕ-
 23 rapkeun hoekoeman ka dinja, sarta kami
 geus njoetjikeun andjeun ka dinja. 'Ka-
 rana kami ka dinja rek ngadatangeun
 pagĕboeg djeung lampah ngoetjorkeun
 gĕtih di loeloeroeng-loeloeroengna; sarta
 di djĕrona bakal tinggolepak noe kasa-
 bĕt koe pĕdang, anoe ngadatangan ka
 eta nagara ti sakoeriling; harita eta
 tangtoe pada nganjahokeun, jen kami
 24 teh Pangeran. 'Ari anak-intjoe Israil ka-
 hareupna moal aja deui tjoetjoeuk matak
 njoegak, atawa panjotjog matak njĕri,
 ti sakoer noe sakoerilingna, noe tadina
 ngarewaeun ka maranehanana; harita
 eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami
 teh Goesti Pangeran.

^a Jĕs. 23 : 2, 4, 12. ^b p. 29 : 6.

25 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^a Sa-
 mangsa anak-intjoe Israil koe kami geus
 dikoempoeleun ti bangsa-bangsa, ŕng-
 gonna pabalĕntjar, sarta kami geus njo-
 etjikeun andjeun ka maranehanana di
 hareupeun panon oerang kapid, didinja
 eta bakal ngarĕnggonan tanah, noe koe
 kami dipaparinkeun ka abdi kami, ka
 26 Jakoeb teja. 'Nja bakal ngarĕnggonan
 eta ^b bari sĕnang ati, sarta njarijeun
 imah djeung njarijeun kĕbon anggoer;
 tangtoe ngarĕnggonna sĕnang ati, sa-
 mangsa kami geus nĕrapkeun hoekoeman
 ka sakoer noe tadina ngarewaeun ka
 maranehanana ti sakoerilingna teja; ha-
 rita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen
 kami teh Pangeran, Allah maraneha-
 nana.

^a p. 20 : 41. ^b Jĕr. 23 : 6.

PASAL 29.

Dina taoen noe kasapoeloeh, dina boe-
 lan noe kasapoeloeh, tanggal doewa
 wĕlas, harita aja pangandika Pangeran
 2 ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! maneh geura njanghareup ka
 Piraon, radja ^a Mĕsir, sarta koedoe nga-
 wĕdjang pitjilakaeun eta, djeung pitji-
 3 lakaeun satanah Mĕsir kabeh. 'Geura
 mitjatoer, ari piomongeun maneh: Kijeu
 timbalan Goesti Pangeran: Masing nja-
 ho, kami ngamosoeh ka maneh, eh
 Piraon, radja Mĕsir, ^b naga gĕde, noe
 ngadjapapang di tĕngah bangawanna,
 noe njĕboetkeun kijeu: Bangawan aing
 anoe aing, beunang aing njijeun pikeun
 4 diri aing! 'Saĕnjana, ^c tjatjapek maneh
 koe kami rek ditĕrapan kakait, djeung
 sakoer laoek bangawan maneh koe kami
 rek disina rakĕt kana sisit maneh; seug
 maneh koe kami rek dihandjatkeun ti
 tĕngah bangawan maneh, katoet saka-
 beh laoek bangawan maneh, noe rara-
 5 kĕt dina sisit maneh. 'Toeloej maneh
 koe kami bakal dipitjeun ka tĕgal lĕga,
 nja diri maneh djeung sakabeh laoek
 bangawan maneh; eta maneh piragra-
 geun kana tonggong tĕgal; moal aja
 noe moeloeng, moal aja noe ngoempoel-
 keun; satĕgĕsna maneh koe kami dipa-
 parinkeun ka sasatoan boemi djeung ka
 manoeuk awang-awang, baris hakaneun.
 6 'Harita sakabeh priboemi Mĕsir ^d tang-
 toe pada nganjahokeun, jen kami teh
 Pangeran, tina sabab eta tadina nga-
 djadi ^e iteuk hoĕ ka anak-intjoe Israil.
 7 'Basa eta njarĕkĕl ka leungeun maneh
 teja, tĕs maneh teh pitĕs, matak rawek
 ka maranehanana sataktak-taktakna;
 sarta basa eta naleukeun ka maneh,
 pek maneh teh potong, matak heuras
 ka maranehanana satjangkeng-tjang-
 8 kengna. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan
 Goesti Pangeran: Masing njaho, kami
 ka maneh rek ngadatangeun pĕdang,
 sarta kami rek ngabasmu ^f manoesa
 djeung sasatoan, dileungitkeun ti maneh.
 9 'Ari tanah Mĕsir pidjadieun soewoeng
 djeung narikolot; harita eta tangtoe pada
 nganjahokeun, jen kami teh Pangeran,
 sapedah eta tadina njĕboetkeun, jen:
 Bangawan teh anoe aing, beunang aing
 10 njijeun teja. 'Koe sabab eta, masing

njaho, kami ngamosoeh ka maneh djeung ka ^a bangawan maneh; sarta tanah Měsir teh koe kami rek didjadikeun tararikolot; nja tarikolot, nja soewoeng, ^b ti sěmět nagara Migdol tēpi ka Sěwene, sarta bras ka watēs tanah

11 Koes. 'Moal disorang koe soekoe ma-
noesa, nadjan soekoe sato ge moal njo-
rang ka dinja, sarta moal diěnggonan
12 opat poeloh taoen lilana. 'Karana tanah
Měsir teh koe kami rek didjadikeun
soewoeng, di tēngah sagala tanah noe
saroewoeng; djeung nagara-nagarana pi-
djadieun saroewoeng di tēngah sagala
nagara noe tararikolot, opat poeloh
taoen lilana; sarta oerang Měsir teh
koe kami rek dipabalěntjarkeun, diaja-
keun di sagala bangsa; nja dipantjawoe-
13 rakeun, diajakeun di sagala tanah. 'Ka-
rana kijeu timbalan Goesti Pangeran:
Dimana geus toetoeop noe opat poeloh
taoen teja, seug oerang Měsir teh koe
kami rek dikoempoeleun ti sagala
14 bangsa, ěnggonna pabalěntjar; 'sarta
dibojongna oerang Měsir teja tangtoe koe
kami dibalikkeun, bari diparolangkeun
ka tanah Patros, ka tanah asalna; ari
di dinja eta pidjatieun karadjaān han-
15 dap. 'Nja pidjatieun handap alah batan
karadjaān noe loba; djeung moal moen-
djoelkeun maneh deui ngaloehoeran ka
bangsa-bangsa; ěnjana mah koe kami
rek didjadikeun saeutik, sina oelah ma-
16 rentah deui ka bangsa-bangsa. 'Toer eta
teh moal djadi deui andělan anak-intjoe
Israil, poerah njeun emoet kana ka-
dorakaān, ari maralik, noeroet ka dinja;
sarta eta tangtoe pada nganjahokeun,
jen kami teh Goesti Pangeran. *a* Jěs. 19 : 1;
Jěr. 46 : 2. *b* p. 32 : 2. *c* Aj. 40 : 21; p. 38 : 4.
d p. 28 : 22, 23, 26. *e* 2 Radj. 18 : 21. *f* p. 25 : 13.
g p. 30 : 12. *h* p. 30 : 6. *i* p. 30 : 7. *j* p. 16 : 53.

17 Ari geus kitoe, dina taoen noe katoe-
djoeh-likoer, dina boelan noe mimiti,
tanggal hidji, harita aja pangandika
Pangeran ka kaola, kijeu pangandikana:
18 'Eh, anak Adam! Něboekadnesar, radja
Baboel, geus ngagawekeun baladna pa-
gawean bangga ka Tiroes; ^a oenggal
sirah digoendoelan, djeung oenggal tak-
tak disina babak; tatapi boh radja, boh
baladna, teu meunang boeroehan ti Ti-
roes, tina hal pagawean noe koe eta
19 geus dipigawe ka dinja. 'Koe sabab eta,

kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing
njaho, ^b kami ka Něboekadnesar, radja
Baboel, rek maparin tanah Měsir; djala-
mana noe sakitoe loba koe eta bakal
dibawa; ari djaraheunana bakal didjarah
djeung rajaheunana bakal dirajah; nja
eta teh asoep boeroehan keur baladna.

20 'Kami maparin tanah Měsir teh ka Ně-
boekadnesar, asoep gandjaran, majar noe
koe eta dipigawe ka Tiroes teja, pedah
mangmilampahkeun gawe kami, lahiran
21 Goesti Pangeran. 'Dina mangsa eta
kami rek ngabidjilkeun hidji tandoek
pikeun anak-intjoe Israil, sarta maneh
teh koe kami rek dipaparin ^a boeka
soengoet di tēngah maranehanana; ha-
rita eta ^e tangtoe pada nganjahokeun,
jen kami teh Pangeran. *a* p. 7 : 18. *b* p. 30 : 10.
c Djab. 132 : 17. *d* p. 24 : 27. *e* p. 30 : 8.

PASAL 30.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 Aoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
Adam! maneh geura ngawědjang; ari pi-
omongeun maneh: Kijeu timbalan Goes-
ti Pangeran: Geura pada midangdam:
3 Adoeh, poėan eta! 'Karana poėan teh
geus deukeut, ^a estoe geus deukeut poėan
Pangeran, poėan mēdoeng; nja eta pi-
4 waktoeėun oerang kapir. 'Ari Měsir ba-
kal kadatangan pėdang, djeung di Koes
piajaeun kasangsaraān, samangsa di Mě-
sir roeboeh noe kasarabět; ari djalmana
noe sakitoe loba bakal dibarawa, djeung
sagala padēmenna bakal diraroentoeh-
5 keun. 'Oerang Koes, oerang Poet, oerang
Loed, djeung ^b sakabeh tjampoeran bang-
sa, kitoe deui oerang Koeb, sarta oerang
tanah pėrdjangdjian, bakal raroeboeh
babarėngan djeung eta koe lantaran pė-
dang. *a* Joěl 1 : 15. *b* Jěr. 50 : 37.

6 Kijeu timbalan Pangeran: Saėnjana,
piraroeboeheun sakoer noe ngahajeukan
ka Měsir, sarta kamagoengan kasan-
tosaānana bakal toeroen; ^a ti sěmět Mig-
dol tēpi ka Sěwene teja tangtoe pada
roeboeh dina eta tanah, lahiran Goesti
7 Pangeran. 'Sarta eta tanah bakal sa-
roewoeng ^b di tēngah sagala tanah noe
saroewoeng, djeung ari nagara-nagarana
piarajaeunana di tēngah sagala nagara
noe tararikolot. 'Harita eta tangtoe pada
nganjahokeun, jen kami teh Pangeran,
samangsa kami geus ngajakeun seuneu

di Měsir, djeung sakabeh pangbantoena
 9 geus dipinggěskeun. 'Dina poėan eta
 piajaeun oetoesan boedal ti pajoeneun
 kami, taroempak kapal, baris ngareu-
 waskeun oerang Koes, anoe tjampoleh,
 sarta piajaeun kasangsaraan di mara-
 nehanana, tjara keur djaman Měsir teja;
 karana, saėnja-ėnjana, eta teh pidata-
 ngeun. *a p. 29 : 10. b p. 29 : 12.*

10 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sa-
 ėnjana, kami rek ngeuweuhkeun sa-
 lobana oerang Měsir, *a* koe lantaran
 leungeun Nėboekadnesar, radja Baboel.

11 'Nja eta djeung balana noe babarėngan,
b bangsa kapir noe panglalimna, mėngke
 didaratangkeun baris ngaroeksak eta ta-
 nah; tangtoe njaraboet pėdangna, dikeu-
 nakeun ka Měsir, wani pada minoeh-
 12 keun tanah teh koe noe kasabėt. 'Djeung
 deui *c* sakoer bangawan koe kami bakal
 disina saėt, sarta tanah teh koe kami
 bakal disėrahkeun ka leungeun djalma
 garoreng; ari eta tanah djeung saeusi-
 eusina koe kami bakal disina soewoeng
 koe lantaran leungeun djalma sedjen
 nagara; ijeu kami Pangeran noe ngan-
 dika. *a p. 29 : 19. b p. 28 : 7. c Jėss. 19 : 5.*

13 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: *a* Ma-
 lah kami rek ngagėmpoer sakoer bra-
 hala, djeung ngeuweuhkeun sakoer aal-
 lahan ti nagara Nop; sarta moal aja
 deui gėgėden ti tanah Měsir; toer kami
 bakal ngajakeun pikasijeuneun di tanah
 14 Měsir teh. 'Djeung deui nagara Patros
 koe kami rek disina soewoeng, sarta
 rek ngajakeun seuneu di nagara Soan,
 djeung nėrapkeun hoekoeman ka nagara
 15 No. 'Malah kami rek ngoetjoerkeun wėra
 kami ka nagara Sin, benteng Měsir teja;
 sarta rek ngabasmı salobana oerang No.

16 'Eta kami tangtoe ngajakeun seuneu di
 Měsir; oerang Sin teh bakal sangsara
 bangėt; nagara No bakal dibėdahkeun,
 djeung nagara Nop [bakal katėmpoeh]
 17 moesoeh ti beurang. 'Djalma baroedjang
 di nagara Awen djeung di nagara Pi-
 Beset bakal raroeboeh koe pėdang;
 djeung eusi eta nagara bakal laleum-
 18 pang asoep ka pangdjarahan. 'Djeung
 deui di nagara Tahpanhes poė teh bakal
 poėk, dimana kami di dinja meunggas-
 keun pasangan Měsir; sarta kamagoe-
 ngan kasantosaėnana bakal dileungit-
 keun di dinja; eta tangtoe kalipoetan

koe mėndoeng, djeung anak-anakna ba-
 kal laleumpang, asoep ka pangdjarahan.

19 'Tah, kitoe kami mėngke nja nėrapkeun
 hoekoeman ka Měsir; sarta eta *b* tangtoe
 pada nganjahokeun, jen kami teh Pa-
 ngeran. *a Jėr. 43 : 12. b p. 32 : 15.*

20 Ari geus kitoe, dina taoen noe ka-
 sawėlas, dina boelan noe mimiti, tanggal
 toedjoeh, harita aja pangandika Pange-
 21 ran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh,
 anak Adam! *a* leungeun Piraon, radja
 Měsir, koe kami geus dipotongkeun;
 sarta, saėnjana, moal diboelėnan, moal
 dioebaran, moal make diboengkoes ata-
 wa digėnder, sarta moal koewat deui
 22 njėkėl pėdang. 'Koe sabab eta, kijeu
 timbalan Goesti Pangeran: Masing nja-
 ho, kami ngamosoeh ka Piraon, radja
 Měsir, sarta kami rek motongkeun leu-
 ngeunna, nja leungeun noe koewat ke-
 neh, sarta noe geus potong; djeung pė-
 dangna koe kami rek disina ragrag ti
 23 leungeunna. 'Sarta *b* oerang Měsir teh
 koe kami rek dipabalėntjarkeun, diaja-
 keun di sagala bangsa; nja dipantja-
 woerakeun, diajakeun di sagala tanah.

24 'Sabalikna kami rek ngoewatkeun leu-
 ngeun radja Baboel, sarta pėdang kami
 koe kami rek ditjėkėlkeun ka leungeun
 eta; ari leungeun Piraon mah koe kami
 rek dipotongkeun, sarta Piraon bakal
 gėgėroengan di hareupeun radja Baboel,
 sakoemaha gėgėroengan noe kasabėt.

25 'Saėnjana, kami rek ngoewatkeun leu-
 ngeun radja Baboel, ari leungeun Piraon
 mah bakal moerag; sarta eta tangtoe
 pada nganjahokeun, jen kami teh Pa-
 ngeran, samangsa kami njėkėlkeun pė-
 dang kami ka leungeun radja Baboel,
 sarta pėdang teh koe eta dioengkoel-
 26 keun ka tanah Měsir. 'Djeung oerang
 Měsir teh koe kami rek dipabalėntjar-
 keun, diajakeun di sagala bangsa; nja
 dipantjawoerakeun, diajakeun di sagala
 tanah; harita eta tangtoe pada nga-
 njahokeun, jen kami teh Pangeran.

a Jėr. 48 : 25. b p. 29 : 12.

PASAL 31.

Ari geus kitoe, *a* dina taoen noe ka-
 sawėlas, dina boelan noe katiloe, tang-
 gal hidji, harita aja pangandika Pange-
 ran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Eh,
 anak Adam! bedjakeun ka Piraon, radja

Mĕsir, djeung ka salobana rahajatna, kijeu: Maneh teh mapakan saha dina kagĕdean maneh? Masing nganjahokeun, Asoer teja ibarat ki poetri di goenoeng Libanon, ^b aloes dahanna, djeung ngahijeumanana kawas leuweung, toer loehoer dĕdĕgna, sarta pontjotna aja di antara daoen gomplok. Tjai noe matak ngagĕdean ka dinja, tji-njoesoe noe matak ngadjangkoengan ka dinja; waloe-nganana ngotjor sakoeriling ĕnggonna dipĕlak, djeung ngabidjilkeun kokotjoranana ka sakabeh kakaiian tĕgal. Kiteo noe matak dĕdĕgna loehoer ti batan sakabeh kakaiian tĕgal; djeung dahanna ngarejaän, sarta poetjoekna marandjangan tina bawaning loba tjai, mangsana keurngagĕdean. Sakabeh manoe kawangawang ^c njarajang dina dahanna, djeung sakabeh sato galak aranakan handapeun ijoehna, malah sakabeh bangsa galĕde ngarĕnggon dina hijeumna. Tah, kiteo aloesna koe kagĕdeanana, koe kapedjangan dahan-dahanna; wantoe-wantoe akarna njanding tjai loba. Ari ki poetri noe ^d di taman Allah teja taja noe ngabajahkeun ka eta; ki djamoedjoe teu mapakan dahan eta, djeung ki tjaringin teu nandingan ijoeh eta; sakabeh kakaiian noe di taman Allah teja taja noe mapakan eta dina kaäloesanana. Koe kami didamĕl aloes, dilobakeun dahanna, wani sakabeh kakaiian Eden, sakoer noe di taman Allah teja, pada sirik ka dinja.

^a p. 30 : 20. ^b Dan. 4 : 10. ^c p. 17 : 23; Dan. 4 : 12.

^d p. 28 : 13.

10 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah maneh loehoer nja dĕdĕg, djeung pontjotna koe eta diajakeun di antara daoen gomplok, sarta ^a hatena adigoeng koe kaloehoeranana, 11 'noe matak eta koe kami diselehkeun ka leungeun bangsa kapir noe pangkawasana, sina milampah ka dinja sakarĕp-karĕp; koe kami eta geus didjongklokkeun tina kadorakaänana. Seug ditoe war koe djalma sedjen nagara, ^b panglalimna bangsa kapir, bari toeloej dipitjeun; ari dahan-dahanna maroeragan ka goenoeng-goenoeng djeung ka sakabeh lĕbak-lĕbak, sarta poetjoek-poetjoekna disarĕmplakkeun, diajakeun di sakabeh waloengan boemi; djeung sakabeh bangsa noe di boemi broel arindit

tina hijeumna, pada ninggalkeuninja. 13 'Sakabeh manoe kawangawang areunteup dina tangkalna noe ngagoler, djeung sakabeh sato galak araja dina rangrangna. Soepaja sakabeh kai sisi tjai oelah 14 aja noe ngaloehoerkeun dĕdĕgna, djeung oelah ngajakeun pontjotna di antara daoen gomplok; kiteo deui soepaja sakoer noe njeuseup tjai oelah aja noe boga rasa nangtoeng koe maneh tina kaloehoeranana; karena kabeh ge geus disĕrahkeun kana maot, ^c ka ĕnggon panghandapna di boemi, sina tjampoer djeung anak Adam, nja djeung sakoer noe toeroen kana gorowong.

^a p. 28 : 6. ^b p. 28 : 7. ^c p. 26 : 20; 32 : 18.

15 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Keur poĕan eta ^a toeroen ka ĕnggon noe maot teja, kami ngadamĕl prihatin; ari tji-njoesoe koe kami ditijoengan tina hal eta, djeung waloenganana koe kami dipĕgatan, nja tjai noe loba teja dihalangan; djeung deui goenoeng Libanon koe kami disina mĕsoem tina hal eta, sarta sakabeh kakaiian tĕgal pada katoelalĕngan tina hal eta. Tina sora pangroeboehna kami ngojagkeun oerang kapir, basa eta koe kami ditoeroenkeun ka ĕnggon noe maot, djeung sakoer noe toeroen kana gorowong; sarta sakabeh kakaiian Eden, kai Libanon noe pangoen-tjoelna nja pangaloesna, sakoer noe njeuseup tjai, pada kalipoeran di ĕnggon 17 panghandapna di boemi. 'Eta oge pada toeroen djeung manehanana ka ĕnggon noe maot, ka sakoer noe kasabĕt koe pĕdang; tĕgĕs sakoer noe djadi leungeunna, noe ngarĕnggon dina hijeumna di tĕngah bangsa kapir. ^a Jĕs. 14 : 11, 15.

18 Eta maneh, ana kiteo pĕtana, tjik mapakan noe mana bangsa kakaiian Eden teh dina kamoeljaän djeung dina kagoengan? Saestoena maneh ĕngke direudjeungkeun ka sakoer kakaiian Eden, ditoeroenkeun ka ĕnggon panghandapna di boemi; maneh pingalondjoreun ^a tjampoer djeung sakoer noe teu disoenat, reudjeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang. Tah, pikitoeĕun Piraon djeung salobana rahajatna, lahiran Goesti Pangeran.

^a p. 32 : 19.

PASAL 32.

Ari geus kiteo, dina taoen noe kadoewa-wĕlas, dina boelan noe kadoewa-wĕ-

las, tanggal hidji, harita aja pangandika Pangeran ka kaeola, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh koedoe ngoetjapkeun ^a njanjian nalangsa hal Piraon, radja Mësir; kijeu piomongeun maneh ka dinja: Maneh teh di lëbah bangsa kapir oepama singa ngora, djeung maneh teh ibarat ^b naga dina laoetan; seug maneh njoljong djeung waloengan maneh, sarta maneh ngiroehkeun tjai koe soekoe maneh, djeung ngalëtjékkeun waloenganana. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saestoena kami ka maneh ^c rek ngaroengkoepkeun eurad kami, koe lantaran pakoempoelan bangsa reja pisan; sarta maneh koe eta bakal dihandjatkeun koe djaring kami. 'Toeloej maneh koe kami bakal dipitjeun ka darat, dialoengkeun ka tégal, ^d djeung sakabeh manoe awang-awang koe kami bakal disina eunteup ka maneh, sarta sasatoan saboemi kabeh koe kami bakal disina seubeuh ti maneh. 'Ari daging maneh koe kami bakal diajakeun di goenoeng-goenoeng, djeung lëbak-lëbak koe kami bakal diparinoehkeun koe kaloehoeran maneh. 'Ari tanah maneh ngalenghoj koe kami bakal ditjaian koe gëtih maneh, sërëk goenoeng-goenoeng, wani sakoer waloengan parinoeh koe gëtih maneh. 'Djeung samangsa maneh koe kami dipareumkeun, kami bakal mindingan langit; bentang-bentangna koe kami bakal disoerëmkeun, panon-poë bakal dipindingan koe mega, djeung boelan moal njangkeun tjaangna. 'Sakabeh damar noe njaangan di langit koe kami bakal disaroerëmkeun tina hal maneh; djadi kami bakal maparin poëk ka tanah maneh, lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung ^e kami bakal ngabingoengkeun hate bangsa reja pisan, samangsa kami ngadatangkeun [bedja] karoeksakan maneh ka eta bangsa-bangsa, ka tanah-tanah noe teu kanjahoan koe maneh. 'Bangsa reja pisan ^f koe kami bakal disina mëlëngék tina hal maneh, djeung radja-radjana bakal pada moeringkak nja boeloe tina hal maneh, samangsa kami ngabarkeun pëdang kami di hareupeun maranehanana; sakeudeung-keudeung eta bakal ngarendjag, hidji-hidji sijeun koe pati sorangan, keurpoëan maneh roeboeh. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pëdang

radja Baboel ëngke ngadatangan ka maneh. 'Koe lantaran pëdang djalma prawira kami bakal ngaroeboehkeun salobana rahajat maneh; eta sakabehna ^g panglalimna oerang kapir; tangtoe pada ngaroeksakkeun kamagoengan Mësir, djeung noempoerkeun salobana rahajatna. 'Malah kami bakal ngagëmpoer sakabeh sasatoanana, dileungitkeun ti sisi tjai gëde; sarta tjai teh moal dikiroehkeun deui koe soekoe manoesa, nadjan koe soekoe sato ge moal dikiroehkeun. 'Dina mangsa eta tjaina koe kami rek disina ngorotan, djeung waloenganana rek disina ngotjor sapërti minjak, lahiran Goesti Pangeran. 'Dimana tanah Mësir koe kami didjadikeun soewoeng, datang ka soewoeng pisan tanahna, bejak saeusina; dimana kami ngabasmu sakabeh priboemina, nja didinja ^h tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. 'Kitoe oenina njanjian nalangsa teh; tangtoe pada nganjanjikeun eta; anak bangsa kapir noe awewe noe bakal nganjaranjikeun inja; ari noe dipake nganjaranjikeun teh hal Mësir djeung hal salobana djalma eta, lahiran Goesti Pangeran. ^a p. 27: 2; 28: 12. ^b p. 29: 3. ^c p. 12: 19; Hos. 7: 12. ^d p. 39: 4. ^e p. 31: 16. ^f p. 26: 16—18. ^g p. 30: 11. ^h p. 33: 29.

17 Ari geus kitoe, dina taoen noe kadoe-wa-wëlas keneh, dina tanggal lima wëlas, harita aja deui pangandika Pangeran ka kaeola, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura mangdjërat-djëritkeun salobana oerang Mësir, sarta toeroenkeun, nja eta djeung anak bangsa kapir noe maroelja, ka ënggon noe panghandapna di boemi, ka sakoer noe geus toeroen kana gorowong. 'Naha maneh pikarësëpeun ti batan saha? Geura toeroen, ^a ngalondjor djeung sakoer noe teu disoenat. 'Eta bakal raroeboeh tjampoer djeung noe pada kasabët koe pëdang; geus diselehkeun kana pëdang; pek pada ngagoesoer eta katoet salobana rahajatna. 'Ari djalma prawira noe karawasa ^b bakal pada oeloek salam ka manehanana ti djëro ënggon noe maot, kitoe deui ka pangbantoena; geus pada taroeroen, ngalalondjor, sakoer noe teu disoenat, noe pada kasabët koe pëdang. 'Di dinja aja Asoer djeung sapakoempoelanana; astana-astanana aja di sa-koerilingna; eta kabeh kasarabët, raroe-

23 boeh koe pĕdang. 'Ari astana-astanana geus diajakeun ^c di noe pangdjĕrona dina gorowong, sarta pakoempoelanana aja di sakoeriling astanana; eta kabeh kasarabĕt, raroeboeh koe pĕdang, sakoer noe tadina sok matak baloewas dina tanah djalma hariroep. 'Di dinja aja 24 Elam djeung salobana rahajatna sakoeriling astanana; eta kabeh kasarabĕt, raroeboeh koe pĕdang; geus pada toeroen hanteu disoenat ka ĕnggon panghandapna di boemi; ari eta tadina sok ^d pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep; dĕmi ajeuna njarandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toeroen kana gorowong. 'Elam teja geus 25 dibere ĕnggon tjampoer djeung sakoer noe kasabĕt, reudjeung salobana rahajatna; astana-astanana aja di sakoeriling astana Elam; eta kabeh teu disoenat, pada kasabĕt koe pĕdang; karena tadina sok pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep; dĕmi ajeuna njarandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toeroen kana gorowong; eta teh geus ditjampoerkeun djeung sakoer 26 noe kasabĕt. 'Di dinja aja Mesek, Toebal djeung salobana rahajatna; astana-astanana aja di sakoerilingna; eta kabeh teu disoenat, beunang njabĕtan koe pĕdang; karena tadina sok pada matak baloewas dina tanah djalma hariroep. 27 'Dĕmi ngalalondjorna hanteu reureudjeungan djeung djalma prawira noe raroeboeh, bangsa teu disoenat, noe toeroenna ka ĕnggon noe maot mawa parabolna pĕrang, sarta pĕdangna diteundeunan handapeun sirah-sirahna, ari kadorakaanana tĕtĕp dina toelang-toelangna; karena sok pada matak baloewas, adat djalma prawira dina tanah 28 djalma hariroep. 'Maneh oge ĕngke dipinggĕskeun, ditjampoerkeun djeung sakoer noe teu disoenat, pingalondjoreun djeung noe pada kasabĕt koe pĕdang. 'Di 29 dinja aja Ēdom, radja-radjana djeung sakabeh gĕgĕdenna; geus pada ditjampoerkeun kalawan pangawasana ka sakoer noe kasabĕt koe pĕdang; eta pada ngalondjor djeung sakoer noe teu disoenat, sarta djeung sakoer noe geus toeroen kana gorowong. 'Di dinja aja 30 bopati-bopati tanah kaler, sarejana, kitoe deui sakabeh oerang Sidon; geus pada

toeroen djeung sakoer noe kasabĕt; keur pada matak baloewas tina pangawasana seug mareunang era, sarta pada ngalondjor teu disaroenat djeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang, bari pada njandang wiwirangna djeung sakoer noe geus toeroen kana gorowong. 'Piraon bakal nendjo eta sakabeh, sarta kalipoeran tina hal rahajatna noe sakitoe loba; pada pikasabĕteun koe pĕdang, Piraon djeung sabaladna kabeh, lahiran Goesti Pangeran. 'Karana kami maparin kabaloewasan ti kami dina tanah djalma hariroep; ari Piraon djeung salobana rahajatna bakal pada dilondjorkeun, ditjampoerkeun djeung sakoer noe teu disoenat, djeung sakoer noe kasabĕt koe pĕdang, lahiran Goesti Pangeran. a p. 31: 18.
b Jĕs. 14: 9; p. 31: 16. c Jĕs. 14: 15. d p. 26: 17.

PASAL 33.

1 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
2 Aoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! maneh geura ngawoeroek ka anak bangsa maneh; ari piomongeun maneh ka darinja kijeu: Satijap-tijap kami ngadatangkeun pĕdang ka hidji tanah, seug djalma-djalma eusi tanah eta njokot hidji djalma ti wĕwĕngkĕran maranehanana, didjijeun ^a toekang kĕmit 3 maranehanana; 'beh eta nendjo pĕdang teja datang kana tanah, seg nijoep sangkakala, ngingĕtan ka djalma-djalma; 4 'geus kitoe aja noe ngadenge sora sangkakala, tapi teu ngagoegoe; toeloej pĕdang teh datang, njokot patina: ^b nja eta 5 gĕtihna pimalikeun ka dirina. 'Sora sangkakala teh kadenge, tapi teu ngagoegoe; gĕtihna pimalikeun ka dirina; dĕmi saha-saha noe ngagoegoe mah, ngarahajoekeun patina. 'Sabalikna, lamoen eta toekang kĕmit nendjo pĕdang teh datang, tatapi teu nijoep sangkakala, djalma-djalma teu diingĕtan, toeloej pĕdang teh datang, njokot hidji pati ti lĕbah maranehanana: nja eta noe ditjokot patina teh mawa kasalahan sorangan, ^c tatapi gĕtihna koe kami tangtoe dipoendoet ti toekang kĕmit teja. 7 'Ari maneh teh, anak Adam! ^d maneh koe kami geus didamĕl toekang kĕmit anak-intjoe Israil; mana maneh koedoe ngadengekeun pangandika ti lambĕj kami, djeung koedoe ngingĕtan ka darinja

- 8 tina sabab kami. 'Satijap-tijap kami nimbalan ka djalma doraka kijeu: Eh, djalma doraka! maneh teh tangtoe paeh; dĕmi koe maneh teu diwoeroek, teu ngingĕtan ka noe doraka sina mitjeun djalanna: nja eta djalma doraka teh pipaeheun mawa kasalahanana, tatapi ari gĕtihna mah koe kami tangtoe dipoendoet ti leungeun maneh. 'Sabalikna, lamoen djalma doraka teh koe maneh diingĕtan, sina mitjeun djalanna, sina tobat, mitjeun eta, tapi teu tobat, teu mitjeun djalanna mah: nja eta teh pipaeheun mawa kasalahanana, dĕmi maneh mah geus ngaloepoetkeun njawa sorangan. *a p. 3: 17. b p. 18: 13. c p. 3: 18. d p. 3: 17.*
- 10 Djeung deui maneh teh, anak Adam! bedjakeun ka anak-intjoe Israil: *a* Maraneh sok ngaromong, kijeu omong maraneh: Saĕnjana koela naranggoeng kamasijatan koela djeung dosa-dosa koela; sarta koela teh *b* aladjoer koe lantaran eta; pimanaeun koela teh hiroep? 'Bedjakeun ka darinja: Dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, *c* hamo kami teh soeka kana paehna djalma doraka; ari kasoeka kami noe doraka teh tobat, mitjeun djalanna, soepaja hiroep. Geura tarobat! geura tarobat! pitjeun djalan maraneh noe garoreng; karena pinaoneun maraneh teh paeh, ĕh anak-intjoe Israil? *a* Jĕs. 64: 6. *b* p. 4: 17; 24: 23. *c* p. 18: 23, 31.
- 12 Djeung deui maneh teh, anak Adam! bedjakeun ka anak bangsa maneh: *a* Kabĕnĕran djalma noe bĕnĕr moal ngaloepoetkeun manehanana keur poĕan migawe kamasijatan; kitoe deui kadorakaĕn djalma noe doraka moal matak manehanana titadjong keur poĕan tobat, mitjeun kadorakaĕnana; sarta noe bĕnĕr moal pibisaeun hiroep koe lantaran eta, keur poĕan migawe dosa. 'Satijap-tijap kami nimbalan ka djalma noe bĕnĕr, jen tangtoe hiroep; geus kitoe eta teh *b* ngandĕlkeun kabĕnĕranana, sarta migawe kagorengan: sakabeh kabĕnĕranana hamo aja noe diĕmoetkeun; ĕnjana mah koe kagorenganana, noe dipigawe teja, koe lantaran eta noe matak manehanana pipaeheun. 'Djeung deui satijap-tijap kami nimbalan ka djalma noe doraka, jen tangtoe paeh; geus kitoe eta teh tobat, mitjeun dosana, bari seug ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran; 'datang ka noe doraka teh *c* moelangkeun gade, ngagantian beunangna ngarampas, ngalakonan *d* pikoe-koe kahiroepan, sarta teu migawe kagorengan: tangtoe eta hiroep, moal waka paeh. 'Sakabeh dosana noe geus dipigawe *e* moal aja noe diĕmoetkeun ka dinja; ajeuna ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran, noe matak eta pihiroepeun. 'Dĕmi tjarek anak bangsa maneh mah: *f* Djalan Goesti hanteu bĕnĕr; padahal djalanna sorangan anoe hanteu bĕnĕr teh. 'Lamoen noe bĕnĕr oendoer tina kabĕnĕranana, migawe kagorengan, tangtoe paeh koe lantaran eta. 'Sabalikna, lamoen noe doraka tobat, mitjeun kadorakaĕnana, bari ngalampahkeun hoekoem djeung kabĕnĕran mah, nja eta tangtoe hiroep koe hal kitoe. 'Parandene tjarek maraneh mah: Djalan Goesti hanteu bĕnĕr. Eh, anak-intjoe Israil! kami rek ngahoekoeman ka maraneh, ka hidji-hidji djalma noeroetkeun djalanna. *a p. 18: 24. b 1 Kor. 10: 12. c p. 18: 7, 28. d p. 20: 11. e p. 18: 22. f p. 18: 25.*
- 21 Ari geus kitoe, mangsa kadoewawĕlas taoenna kaoela djeung batoerbatoer dibarojong, dina boelan noe kasoeloeh, tanggal lima, *a* djĕboel ka kaoela hidji djalma noe minggat ti Jĕroesalem, bebedja kijeu: Dajeuh geus katĕmpoeh! 'Kalĕrĕsan panangan Pangeran noempangan ka kaoela, wantji sore, samemeh datang djalma noe minggat teja; *b* sarta andjeunna geus moekakeun biwir kaoela, nĕpi ka datangna eta ka kaoela wantji isoek; djadi biwir kaoela boeka, geus teu bisoe deui kaoela teh. 'Ladjĕng aja pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Ēh, anak Adam! priboemi eta ĕnggon noe tararikolot dina tanah Israil sok njareboet, kijeu pokna: *c* Ibrahim teja noenggal, sarta diwaris ijeu tanah; ari oerang mah reja pisan; ijeu tanah geus dipaparinkeun ka oerang, djadi warisan.
- 25 'Koe sabab eta, bedjakeun ka manehanana: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maraneh sok ngahakan *d* kalawan gĕtihna, djeung *e* sok njĕngkatkeun pannon ka brahala-brahala maraneh, malah sok ngoetjoerkeun gĕtih; karah maraneh

26 pikawariseun eta tanah? 'Pédang maraneh noe koe maraneh dipake katégëran; maraneh migawe kagiroekan, djeung *f* nganadjiskeun ka pamadjikan batoer; karah maraneh pikawariseun eta tanah?

27 'Bedjakeun koe maneh kijeu ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dëmi hiroep kami! moal gagal sakoer noe aja di ënggon tararikolot teja piraroeboe-heun koe pédang; ari sakoer noe aja di tégäl, koe kami rek dipaparinkeun ka sato, baris hakaneun eta; djeung sakoer noe aja dina benteng-benteng djeung dina goeha-goeha piparaeheun koe pagëboeg. 'Ari tanah teh koe kami rek didjadikeun soewoeng matak mëlëngëk, djeung *g* kamagoengan kasantosaänana bakal dileungitkeun; ari goenoeng-goenoeng Israil bakal sarowoeng, wani taja noe njarah. 'Harita eta *h* tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa tanah teh koe kami geus didjadikeun soewoeng, matak mëlëngëk, tina hal sakabeh kagiroekanana noe dipigawe. *a* p. 24:26. *b* p. 24:27. *c* Jës. 51:2. *d* 3 Moesa 19:26. *e* p. 18:6. *f* p. 18:6, 11. *g* p. 30:6, 18. *h* p. 34:27; 35:4.

30 Djeung deui maneh teh, anak Adam! anak bangsa maneh sok pada mitjam-tjamkeun ka maneh pipir bilik-bilik djeung dina lawang imah-imah; pada ngaromong, hidji-hidji djeung batoerna, kijeu pokna: Hajoe, oerang leumpang! oerang dengekeun pangandika noe ka

31 loewar ti Pangeran! 'Toeloej *a* moeroeboel ka maneh koemaha adat djaldjalma noe moeroeboel; gek darijoek di hareupeun maneh poera-poera oemat kami, bari seug pada ngadengekeun piwoeroek maneh, tapi hanteu dilampahkeun; karana eta teh biwirna njëmoekeun noe bogoh, dëmi atina mah noeroet

32 kana kapërëjtitanana. 'Saënjana, maneh koe eta diangkën sapërti kakawihan noe bogoh, anoe aloes sorana djeung ngeunah ngatjapina; pada ngadengekeun ka piwoeroek maneh, tapi hanteu dilampahkeun. 'Dëmi samangsa boekti eta, (saënjana, ëngke boekti!) *b* harita tangtoe pada nganjahokeun, jen aja nabi di têngah maranehanana. *a* p. 8:1; 14:1; 20:1. *b* p. 2:5.

PASAL 34.

2 Aja deui pangandika Pangeran ka ka-oela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak

Adam! maneh *a* geura ngawëdjang pitjilakaeun pangangon Israil; geura ngawëdjang; ari piomongeun maneh ka darinja, ka sakoer pangangon teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pibalaieun pangangon Israil, wët ngarangon dirina sorangan! Naha pangangon lain koedoe

3 ngarangon dombana? 'Maraneh ngahakan gadjihna, makeanan sorangan koe boeloena, mareuntjit anoe beunang ngalintoehan, tapi teu ngarangon dombana.

4 'Noe hengker koe maraneh teu dikoe-watkeun, noe gëring koe maraneh teu dioebaran, noe potong koe maraneh teu digënderan, noe ngalantrah koe maraneh teu disina balik, sarta noe leungit koe maraneh teu ditejangan; istoening maraneh *b* njëkël teh ka dinja kalawan kabëngisan djeung kalawan kakësitän.

5 'Djeung deui eta teh *c* paboejar, tina taja pangangon; sarta geus djadi hakaneun sakabeh sato galak; estoe domba

6 teh pabalëntjar. 'Domba kami kasaroeng di sakabeh goenoeng-goenoeng djeung di sakabeh pasir loehoer; estoe domba kami pabalëntjar di satonggong boemi, sarta taja noe nanjakeun, soemawonna

7 moen nejangän. 'Koe sabab eta, eh sakoer pangangon! geura darengekeun ijeu

8 pangandika Pangeran. 'Dëmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, moal gagal, sapedah domba kami geus djaradi rajaheun, sarta domba kami geus djaradi hakaneun sakabeh sato galak, tina taja pangangon, kitoe deui pangangon kami teu nanja-nanjakeun atjan domba kami, malah pangangon teh ngarangon dirina sorangan bae, teu ngarangon domba kami: 'koe sabab eta, eh sakoer pangangon! geura darengekeun

10 ijeu pangandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami ngamosoeh ka pangangon teh; sarta domba kami *a* koe kami rek dipendoet ti leungeun maranehanana, djeung maranehanana koe kami rek dieureunkeun ngangon domba; kitoe deui pangangon teh moal ngarangon dirina sorangan deui; malah domba kami koe kami rek dirëboet ti soengoet maranehanana, sarta moal djadi deui *c* hakanunana. 'Karana kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, ijeu kami koe andjeun rek nanjakeun domba kami,

12 sarta rek diloris. 'Saperti pangangon ngaloris goendoekanana, keur mangsa ajana di tengah dombana noe paboe-rantak, nja kitoe kami mēngke ngaloris domba kami, sarta koe kami rek dilaleupaskeun ti saniskara ēnggon ajana dipabalēntjarkeun ^f keur poéan mēndoeng nja angkeub teja. 'Estoe ^g koe kami rek dika-loewarkeun ti sagala bangsa, nja dikoempolkeun ti sagala tanah, bari dipoelangkeun sakali ka tanahna sorangan; geus kitoe koe kami bakal diarangon dina goenoeng-goenoeng Israil, dina wahangan-wahangan djeung dina sakabeh ēnggon tanah geusanna

14 tjitjing; 'nja diangonna koe kami dina pangangonan aloes, sarta di goenoeng Israil noe laloehoer pipakandanganeunana; di dinja maranehanana pingabarakkeun dina pakandangan ngeunah, sarta bakal diarangon dina pangangonan gēmoek, dina goenoeng-goenoeng Israil.

15 'Kami koe andjeun bakal ngangon domba kami, sarta kami koe andjeun bakal ngabarakeun inja, lahiran Goesti Pangeran. 'Noe leungit koe kami tangtoe ditejangan; noe ngalantrah koe kami tangtoe disina balik; noe potong koe kami tangtoe digēnderan, sarta noe gēring koe kami tangtoe dikoewatkeun; sabalikna noe lintoeh sarta noe koe-wat mah koe kami tangtoe ditoempoer; diangonna koe kami make hoekoeman.

17 'Ari moenggoeh maraneh, domba kami! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami bakal ngahoekoeman, ^h misahkeun domba reudjeung domba, kitoe deui ka domba lalaki djeung ka badot.

18 'Koetan koe maraneh dikira pērkaraleuleutikan, maraneh njatoean pangangonan noe aloes, wēt sesa maraneh njatoean koe maraneh diidēk-idēk ongkoh? kitoe deui maraneh nginoem tjai herang, wēt anoe kari koe soekoe maraneh dilētjēkkeun ongkoh? 'Ari domba kami karah koedoe njatoean beunang ngidēk-ngidēk maraneh, sarta ngarinoem beunang ngalētjēkkeun soekoe maraneh? ^a Jér. 23 : 1. ^b 3 Moesa 25 : 43; 1 Petr. 5 : 3.

^c Mat. 9 : 36. ^d p. 33 : 8. ^e p. 22 : 25. ^f p. 30 : 3. ^g p. 28 : 25. ^h Mat. 25 : 32.

20 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran ka maranehanana: Masing njaho, kami koe andjeun bakal ngahoe-

koeman, misahkeun domba lintoeh reudjeung domba koeroe. 'Sapedah sakoer noe halengker koe maraneh dihendelan koe gigir djeung koe taktak, sarta diteunggaran koe tandoek, datang ka dipabalēntjarkeun koe maraneh, disina ka

21 loewar: 'noe matak kami rek njalamētkeun domba kami, sarta moal pidjadi-eun deui rajaheun; estoe kami bakal ngahoekoeman, misahkeun domba reudjeung domba. 'Sarta kami bakal ngadēgkeun hidji pangangon njangking ka maranehanana; nja eta noe pingangoneun maranehanana, ^a tēgēs Dawoed, abdi kami teja; nja eta noe pingangoneun ka maranehanana, sarta nja eta noe pidjadi-eun pangangon maranehanana.

24 'Djeung kami Pangeran bakal Allahna, sarta Dawoed, abdi kami teja, noe bakal djadi gēgēden di tengah maranehanana; ijeu kami Pangeran noe ngandika. 'Djeung deui kami ka maranehanana bakal ngadamēl ^b pērdjangdjian kasalamētan, sarta rek ngaleungitkeun sato galak tina tanah; noe matak maranehanana ngarēnggon di tēgal lēga bari sēnang ati, kitoe deui hareēs di

26 leuweung-leuweung. 'Ari eta sakabeh, sarta djeung noe sakoeriling pasir kami, koe kami rek didjadikeun matak bērkah; toer kami bakal noeroenkeun hoedjan dina oesoemna, nja piajaeun hoedjan

27 matak bērkah. 'Ari tatangkalan kēbon ^c bakal ngabidjilkeun boewahna, djeung ^d boemi bakal ngabidjilkeun hasilna, sarta maranehanana dina tanahna pada sēnang ati; ^e harita tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, dimana kami geus motongkeun sambilan pasanganana, djeung maranehanana koe kami geus dileupaskeun ti leungeun sakoer noe ngoemawoelakeun maranehanana.

28 'Sarta maranehanana moal djadi deui rajaheun bangsa kapir, djeung moal dihakan koe sato boemi; istoening pingarēnggoneun sēnang ati, djeung moal

29 aja noe matak reuwas. 'Sarta ^f kami bakal ngadēgkeun pikeun maranehanana hidji Tangkal anoe mashoer, malah maranehanana moal kasorang deui koe langlajuseun dina djēro tanah, djeung moal njarandang deui wiwirang ti oerang

30 kapir. 'Harita ^g tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran Allahna

njarėngan ka maranehanana, kitoe deui maranehanana, nja eta anak-intjoe Israil, djadi oemat kami, lahiran Goesti Pangeran. 'Ari maraneh teja, eh domba kami, eh ^h domba angonan kami! maraneh teh manoesa; djeung kami teh Allah maraneh, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 37:24. *b* JĚs. 55:3; p. 37:26. *c* p. 36:30.
d Djab. 67:7. *e* p. 35:4. *f* JĚr. 23:5. *g* p. 11:20;
36:38. *h* Djab. 100:3; JĚr. 23:1.

PASAL 35.

A ja' deui pangandika Pangeran ka ka-
2 **o**ela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak Adam! ^a maneh geura njanghareup ka ^b pigoenoengan Seir, sarta koedoe ngawĕdjang pitjilakaeunana. 'Ari piomongeun maneh ka dinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh, pigoenoengan Seir! masing njaho, kami ngamosoeh ka maneh, sarta kami rek njodorkeun panangan kami ka loehoereun maneh, bari maneh koe kami didjadikeun soewoeng,
4 matak mĕlĕngĕk. 'Ari nagara-nagara maneh koe kami rek disina narikolot; estoe maneh teh mĕngke soewoeng; harita maneh tangtoe nganjahokeun, jen kami
5 teh Pangeran. 'Sapedah maneh teh ^c langgĕng nja ngamosoeh, sarta anak-intjoe Israil koe maneh diwarĕrgĕkeun ka pangawasa pĕdang, keur waktoe eta kabalahian, keur waktoe toetoe kadorakaĕn teja. 'Koe sabab eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran: saĕnjana, maneh koe kami ditangtoe-
6 keun baris gĕtih, sarta gĕtih noe bakal ngoedag-ngoedag ka maneh; pedah maneh teu geuleuh ka gĕtih, noe matak gĕtih bakal ngoedag-ngoedag ka maneh.
7 'Ari pigoenoengan Seir teh koe kami bakal didjadikeun rehe nja soewoeng; sarta kami bakal ngeuweuhkeun ti dinja
8 noe njarah djeung noe moelang. 'Ari goenoeng-goenoengna koe kami bakal diparinoehkeun koe djalmana noe kasarabĕt; sarta noe kasarabĕt koe pĕdang teh bakal tinglalondjor dina pasir-pasir maneh, dina lĕbak-lĕbak maneh, djeung
9 dina sakabeh wahangan maneh. 'Estoe maneh koe kami bakal didjadikeun soewoeng salalanggĕngna, sarta nagara-nagara maneh moal aja noe ngeusian;
^d harita maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. 'Sa-

pedah maneh njĕboet kijeu: Eta doewa bangsa djeung eta doewa tanah nja aing anoe pibogaėun, ^e tangtoe kamilik koe oerang, masih Pangeran linggih di dinja:
11 'koe sabab eta, dĕmi hiroep kami! lahiran Goesti Pangeran, tangtoe kami ngadamĕl noeroetkeun napsoe maneh djeung noeroetkeun kadĕngkian maneh, noe koe maneh dilampahkeun ka darinja tina kageuleuhan maneh teja; sarta kami tangtoe nganjahokeun andjeun ka darinja, samangsa kami ngahoekoeman
12 ka maneh. 'Harita maneh tangtoe nganjahokeun, jen koe kami Pangeran kadangoe ^f sakabeh pangagogoreng maneh, noe koe maneh diomongkeun hal goenoeng-goenoeng Israil, omong noe kijeu teja: Saroewoeng eta teh, geus dipaparinkeun ka oerang baris hakanĕun.
13 'Djadi maraneh teh pada ngagoengkeun sorangan, ngamosoeh ka kami koe soengoet maraneh, sarta maraneh ngalobakeun omong, ngamosoeh ka kami; ^g koe kami geus kadangoe.
14 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dimana boengah saboemi kabeh, maneh
15 koe kami bakal didamĕl soewoeng. 'Sakoemaha maneh bareto ^h boengah koe hal milik anak-intjoe Israil, tina soewoengna teja, nja kitoe kami mĕngke ngadamĕl ka maneh; pigoenoengan Seir djeung satanah Edom pidjadieun soewoeng sakoerilingna; ⁱ harita eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 6:2. *b* 25:8. *c* 1 Moesa 27:41; p. 25:12, 15. *d* p. 36:11. *e* 4 Moesa 35:34; Djab. 83:13. *f* Ob. 12. *g* JĚs. 37:28. *h* Njanj. 4:21. *i* p. 36:11.

PASAL 36.

D jeung deui maneh teh, anak Adam!
^a geura ngawĕdjang ka goenoeng-goenoeng Israil; kijeu piomongeun maneh: Eh, goenoeng-goenoeng Israil! geura darengekeun ijeu pangandika Pangeran.
2 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Sapedah moesoeh teh njĕboet: ^b Poewas! tina hal maraneh, djeung njĕboet: Pasir lalawas teja geus djadi milik oerang:
3 'koe sabab eta, geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Pedah koe sabab maraneh geus disoewoengkeun sarta dilĕglĕg ti sakoeriling, soepaja maraneh

djadi milik sesa bangsa kapir, djeung
 sabab maraneh naroempang dina biwir
 taroekang ngomong, djadi kalemekan
 4 djalma-djalma: 'koe sabab eta, eh goe-
 noeng-goenoeng Israil! geura darenge-
 keun ijeu pangandika Goesti Pangeran:
 Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka goe-
 noeng-goenoeng djeung ka pasir-pasir,
 ka wahangan-wahangan djeung ka lĕ-
 bak-lĕbak, ka sakoer ĕnggon tarikolot
 nja saroewoeng, djeung ka sakoer na-
 gara noe tiiseun, noe geus pada dirajahan
 sarta noe pada dipoepoewas koe
 sesa bangsa kapir, anoe ti sakoeriling
 5 teja: 'koe sabab eta, kijeu timbalan
 Goesti Pangeran: Saĕnja-ĕnjana, kami
 teh dina sadjĕro panas kasarĕgĕpan kami
 ngandika pitjilakaeun sesa bangsa kapir
 djeung pitjilakaeun bangsa Edom sa-
 kabeh, anoe pada miboga tanah kami
 6 kalawan boengah tĕroes reudjeung
 hate, kalawan ngewa tĕroes reudjeung
 pikir, soepaja sampalanana beunang di-
 rajahan. 'Koe sabab eta, maneh geura
 ngawĕdjang hal tanah Israil; ari pio-
 mongeun maneh ka goenoeng-goenoeng
 djeung ka pasir-pasir, ka wahangan-
 wahangan djeung ka lĕbak-lĕbak teh:
 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing
 njaho, kami geus ngandika dina sadjĕro
 kasarĕgĕpan kami, djeung dina sadjĕro
 wĕra kami, sapedah maraneh njaran-
 7 dang wiwirang ti oerang kapir; 'koe
 sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pa-
 ngeran: Ijeu kami ^a ngatjoengkeun pa-
 nangan kami: moal gagal eta bangsa-
 bangsa noe ti sakoeriling maraneh teja
 8 tangtoe pada njandang wiwirangna! 'Dĕ-
 mi maraneh mah, eh goenoeng-goenoeng
 Israil! maraneh teh mĕngke dahanan,
 sarta maraneh teh mĕngke boewahan
 keur oemat kami Israil; karena geus
 9 deukeut pimaroelangeunana. 'Karena,
 masing njaho, kami mĕngke hade ka
 maraneh, djeung kami mĕngke majoen
 deui ka maraneh, sarta maraneh tangtoe
 dipigawe djeung tangtoe disĕbaran deui.
 10 'Toer kami mĕngke ngalobakeun ma-
 noesa di maraneh, saĕnak-intjoe Israil
 kabeh; ari nagara-nagara bakal diareu-
 sian deui, djeung sakoer noe tarikolot
 11 bakal didjĕlĕgkeun deui. 'Estoe kami di
 maraneh ^e mĕngke ngalobakeun ma-
 noesa djeung sasatoan; tangtoe pada

ngarĕkahan djeung baranahan; sarta ma-
 raneh koe kami rek disina diĕnggonan
 tjara ka toekang-toekang; malah kami
 bakal ngoetamakeun ka maraneh alah
 batan tadi; harita maraneh tangtoe pa-
 da nganjahokeun, jen kami teh Pange-
 12 ran. 'Koe kami dikĕrsakeun mĕngke di
 maraneh aja deui manoesa loemakoe,
 tĕgĕs oemat kami Israil; nja eta mĕngke
 boga waris ka maneh, sarta maneh
 tangtoe djadi milik eta; djeung maneh
 teh ka-hareupna moal djadi deui lanta-
 13 ran eta kalapoeran anak. 'Kijeu timba-
 lan Goesti Pangeran: Sapedah itoe nga-
 romong ka maraneh, jen: Maneh teh sok
 ngahakan manoesa, djeung maneh teh
 djadi lantaran bangsa maneh kalapoe-
 14 ran anak: 'koe sabab eta, maneh moal
 deui-deui ngahakan manoesa, djeung ma-
 neh teh ka bangsa maneh moal matak
 deui titadjong, lahiran Goesti Pangeran.
 15 'Sarta koe kami moal diidinan maneh
 ngadenge deui pangawiwirang oerang
 kapir, djeung maneh moal njandang deui
 kahinaĕn ti bangsa-bangsa, toer maneh
 teh ka bangsa maneh moal matak deui
 titadjong, lahiran Goesti Pangeran.

^a p. 6 : 2, 3. ^b p. 26 : 2. ^c Ob. 12. ^d p. 20 : 5, 6,
 15, 23. ^e 5 Moesa 30 : 3, 5.

16 Aja deui pangandika Pangeran ka
 17 kaeula, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! keur mangsa anak-intjoe Israil
 ngarĕnggon dina tanahna, eta pada ^a nga-
 nadjiskeun tanahna koe djalanna djeung
 koe pagaweanana; ari djalanna teja di
 pajoeneun kami ^b sapĕrti kanadjisan
 18 awewe noe keur kotor. 'Mana ^c kami
 ngoetjoerkeun wĕra kami ka maraneha-
 nana, tina hal gĕtih, beunang maraneha-
 nana ngoetjoerkeun dina tanah, djeung
 sabab pada nganadjiskeun eta koe bra-
 19 halana. 'Sarta maranehanana koe kami
 dipabalĕntjarkeun, diajakeun di sagala
 bangsa, nja dipantjawoerakeun, diaja-
 keun di sagala tanah; eta maranehanana
 koe kami dihoekoeman noeroetkeun dja-
 lanna djeung noeroetkeun pagaweanana
 20 teja. 'Dĕmi geus datang ka oerang kapir,
 anoe koe maranehanana didatangan,
^d seg pada nganistakeun kana djĕnĕngan
 kami noe soetji; datang ka oerang kapir
 pada njĕboetkeun maranehanana kijeu:
 Eta teh oemat Pangeran, pada boedal
 21 ti tanah andjeunna. 'Ari kami mah njaĕh

koe djēnēngan kami noe soetji, ^e noe dinistakeun koe anak-intjoe Israil di lēbah oerang kapir, anoe koe maranehanana didatangan teja. 'Koe sabab eta, bedjakeun ka anak-intjoe Israil teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Noe matak kami rek ngadamēl kitoe teh, eh anak-intjoe Israil! ^f eta lain koe karana maraneh, satēgēsna koe karana djēnēngan kami noe soetji, noe koe maraneh dinistakeun di lēbah oerang kapir, anoe koe maraneh didatangan teja. 'Sarta kami rek njoetjikeun djēnēngan kami noe agoeng, noe geus dinistakeun di oerang kapir, noe koe maraneh dinistakeun di tēngah maranehanana teja. ^g Harita oerang kapir tangtoe padanganjahoekun, jen kami teh Pangeran, lahiran Goesti Pangeran, dimana kami geus njoetjikeun andjeun ka maraneh di hareupeun panon eta. 'Karana ^h maraneh koe kami rek ditjandak ti sagala bangsa, dikoempoelkeun ti sakabeh tanah, sarta maraneh koe kami rek dipoelangkeun ka tanah maraneh. 'Djeung maraneh koe kami rek dikepretan ⁱ tjai bērēsih, noe matak maraneh djadi bērēsih; tangtoe kami ngabērēsihkeun ka maraneh, ngaleungitkeun sakabeh kanadjisan maraneh djeung sakabeh brahala maraneh. 'Sarta maraneh koe kami rek dipaparin hate anjar, ^j djeung kami rek maparin roh anjar di djēro batin maraneh; ari hate bangsa batoe koe kami rek disingkirkeun ti djēro awak maraneh, bari maraneh dipaparin hate bangsa daging. 'Sarta kami rek maparin Roh kami di djēro batin maraneh, ^k djeung maraneh koe kami rek disina ngalakonan pikoekoeh kami, sarta maraneh bakal ngestoekeun hoekoem kami, djeung dilampahkeunana. 'Malah maraneh pingēnggoneun dina tanah, noe koe kami dipaparinkeun ka karoehoen maraneh teja; ^l sarta maraneh bakal oemat kami, djeung kami bakal Allah maraneh. 'Tangtoe kami njalamētkeun maraneh ti sakabeh kanadjisan maraneh; sarta kami bakal ngajakeun gandoem, djeung dilobakeunana; eta maraneh koe kami ^m moal didatangan deui patjēklik. 'Toer ⁿ kami bakal ngalobakeun boewah-boewah tatangkalan, kitoe deui hasil lahan; soepaja maraneh oclah njandang deui kahinaän di lēbah bangsa

31 kapir kalakoean patjēklik. 'Didinja maraneh ^o tangtoe ingēt ka djalan maraneh noe garoreng, djeung ka pagawean maraneh noe teu balēnēr teja; sarta maraneh bakal pada ngewa nja beungeut tina hal kadorakaän maraneh djeung tina hal kagiroekan lampah maraneh teja. 'Noe matak kami rek ngadamēl kitoe teh, lain koe karana maraneh, lahiran Goesti Pangeran; eta sing kanjahokeun koe maraneh. Eh, anak-intjoe Israil! masing pada era sarta masing pada wirang tina djalan maraneh. *a* 3 Moesa 18:25, 28. *b* 3 Moesa 15:19. *c* p. 7:8. *d* Jēs. 52:5. *e* Roem 2:24. *f* 5 Moesa 9:6. *g* p. 28:22. *h* p. 37:21. *i* Djak. 13:1. *j* p. 11:19. *k* p. 37:24; 39:29. *l* p. 37:23. *m* p. 34:29. *n* Djak. 8:12. *o* p. 16:61; 20:43.

33 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Samangsa kami ngabērēsihkeun maraneh, ngaleungitkeun sakabeh kadorakaän maraneh teja, didinja nagara-nagara koe kami tangtoe disina diēnggonan, sarta noe tararikolot tangtoe didjēlēgkeun deui. 'Ari eta tanah, noe keur soewoeng teja, mēngke dipigawe deui, leungit kasoewoenganana, ^a di hareupeun panon sakoer noe ngaliwat; 'wani eta ngaromong: Ijeu tanah, anoe tadi soewoeng, geuning geus djadi sapērti ^b kēbon Eden; sarta ijeu nagara-nagara, noe tadi tarikolot, nja sarowoen, nja boekrak-bakrek, geuning geus pada santosa sarta dieusian. 'Harita sakoer bangsa kapir, anoe masih kari sakoeriling maraneh, ^c tangtoe pada nganjahoekun, jen kami Pangeran ^d noe geus ngadjēlēgkeun eta noe boekrak-bakrek, sarta geus ngadēgkeun eta noe soewoeng. ^e Ijeu kami Pangeran noe ngandika, sarta tangtoe koe kami dilampahkeun. *a* p. 5:14. *b* Jēs. 51:3; p. 28:13. *c* p. 37:6. *d* Jēr. 31:28. *e* p. 17:24.

37 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Djeung deui ijeu pēr kara kērsa kami ditēda koe anak-intjoe Israil, soepaja koe kami didamēl ka darinja: kami bakal ngalobakeun maranehanana, mētjah sapērti ēmbe-domba. 'Sapērti ēmbe-domba beunang njoetjikeun, nja sapērti ēmbe-domba di Jēroesalem keur mangsa aja pesta teja, nja kitoe nagara-nagara noe keur tarikolot teh piparinoeheun koe manoesa, mētjah sapērti ēmbe-domba; ^a sarta tangtoe pada nganjahoekun, jen kami teh Pangeran. *a* p. 37:6.

PASAL 37.

Hidji wakt^aoe ka^aoela ditoempangan panangan Pangeran, sarta ka^aoela koe andjeunna ditjandak ka loewar, di djĕro Roh Pangeran, bari ladjĕng diteundeun di tĕngah hidji lĕbak; ari eta
 2 teh pinoeh koe toelang-toelang. 'Geus kitoe ka^aoela koe andjeunna ditjandak ngoeriling ka eta toelang-toelang, tĕpoeng-gĕlang; doemadakan, loba katjida, patoelajah dina lĕbak; sarta, doe
 3 madakan, gararing pisan. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka ka^aoela: Eh, anak-Adam! koemaha eta toelang-toelang piharioepeun deui? Ari pioendjoek ka^aoela: Noen, Goesti Pangeran! andjeun
 4 noe langkoeng oeninga. 'Timbalanana deui ka ka^aoela: Maneh geura ngawĕdjang hal eta toelang-toelang; kijeu piomongeun maneh ka darinja: Eh, toelang-toelang noe gararing! darengekeun pa
 5 ngandika Pangeran. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran ka eta toelang-toelang: Masing njaho, kami rek ngasoepkeun roh ka maraneh, toelo^eej maraneh pihiroepeun. 'Ari maraneh teh koe kami rek dioeratan, sarta kami rek ngadjadikeun daging di maraneh, bari maraneh koe kami ditoetopan koelit, toer maraneh koe kami rek diasoepan roh, toelo^eej maraneh pihiroepeun; sarta maraneh
 6 tangtoe pada nganjahokeun, jen kami
 7 teh Pangeran. 'Prak ka^aoela ngawĕdjang, sakoemaha timbalanana ka ka^aoela teja. Ari geus kitoe, barang ka^aoela ngawĕdjang, dĕr aja sora; sarta, doemadakan, aja lini; heug toelang-toelang teh silih-sampeurkeun, toelang ka pada toelangna. 'Beh koe ka^aoela katendjo, doemadakan, eta teh geus pada oeratan, sarta daging keur djadi, toelo^eej ditoetopan koelit saloewarna; ngan tatjan aja roh
 9 di djĕrona. 'Ladjĕng andjeunna nimbalan ka ka^aoela: Maneh geura ngawĕdjang kana roh; geura ngawĕdjang, anak Adam! ari piomongeun maneh kana roh teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh roh! geura ka dijeu ti noe opat angin, koedoe nijoep ka eta noe dipareuntjitan,
 10 sina hariroep deui. 'Prak ka^aoela ngawĕdjang, sakoemaha timbalanana ka ka^aoela teja. Seug roh teh datang, asoep ka eta sakabeh, toelo^eej hariroep, neut

narangtoeng, balad gĕde teu kira-kira.
 11 'Timbalanana deui ka ka^aoela: Eh, anak Adam! ari eta toelang-toelang nandakeun sakabeh anak-intjoe Israil; masing njaho, eta teh sok ngaromong kijeu: Toelang-toelang koela gararing, pangharĕpan koela leungit, koela geus pada
 12 ditigas. 'Koe sabab eta, geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh ka darinja: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Eh, oemat kami! masing njaho, kami rek ngaboekakeun koeboeran maraneh, sarta rek ngahandjatkeun maraneh ti djĕro koeboeran, bari toelo^eej maraneh koe
 13 kami dipoelangkeun ka tanah Israil. 'Harita maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, samangsa kami geus ngaboekakeun koeboeran maraneh, djeung samangsa maraneh, oemat kami, koe kami geus dihandjatkeun ti djĕro
 14 koeboeran maraneh. 'Sarta maraneh koe kami rek diasoepan roh kami, noe matak maraneh pihiroepeun, djeung maraneh koe kami rek dipĕrnahkeun dina tanah maraneh; harita maraneh tangtoe pada nganjahokeun, jen kami Pangeran noe ngandika, sarta koe kami geus dilampahkeun, lahiran Pangeran.

a p. 3: 22. b p. 38: 23.

15 Aja deui pangandika Pangeran ka ka
 16 oela, kijeu pangandikana: 'Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura njokot sapotong papan keur maneh, pek maneh noelis dina eta kijeu: Pikeun Joeda, djeung pikeun anak-intjoe Israil, batoerna; toelo^eej koedoe njokot deui sapotong papan, pek maneh noelis dina eta kijeu: Pikeun Joesoep, papan anoe Epraim, djeung pikeun anak-intjoe Israil noe
 17 loba, batoerna. 'Eta doewa papan seug padeukeutkeun, noe hidji ka noe hidji deui, sina djadi papan hidji; tangtoe
 18 djadi hidji dina leungeun maneh. 'Djeung samangsa anak bangsa maneh ngaromong ka maneh, kijeu pokna: ^a Naha adjĕngan moal nĕrangkeun ka koering sadaja pihartieunana lampah adjĕngan
 19 noe kitoe teh? 'seg koe maneh djawab: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Masing njaho, kami rek njandak papan Joesoep, noe ditjĕkĕl koe leungeun Epraim, sarta anoe kaom-kaom Israil, batoerna; seg koe kami rek dirangkĕpkeun ka noe hidji deui, nja ka papan Joeda, didja-

dikeun papan hidji; tangtoe djadi hidji
 20 dina panangan kami. 'Ari eta doewa
 papan, ana koe maneh ñnggeus ditoelis-
 san, koe maneh tjékél koe leungeun di
 21 hareupeun panon maranehanana; 'bari
 mitjatoer ka maranehanana: Kijeu tim-
 balan Goesti Pangeran: Masing njaho,
^b kami rek njandak anak-intjoe Israil
 ti pélébah bangsa kapir, noe koe mara-
 nehanana geus didatangan, nja rek di-
 koempoelekeun ti sakoeriling, bari dipoe-
 22 langkeun ka tanahna sorangan. 'Sarta
 maranehanana koe kami rek didamél
^c bangsa hidji dina tanah, dina goe-
 noeng-goenoeng Israil; djeung radja hidji
 bakal ngaradjañ ka eta sakabeh; moal
 djadi deui doewa bangsa, sarta moal
 pisah deui; moal djadi deui doewa ka-
 23 radjañ. 'Djeung ^d moal nganaradjis-
 keun maneh deui koe brahalana, atawa
 koe kanistañana, atawa koe naon bae
 kamasijatanana; satégésna maranehana-
 na koe kami rek disalamétkeun ti sa-
 kabeh pangtjittinganana, ñnggonna ma-
 rigawe dosa, sarta maranehanana koe
 kami rek dibérésihkeun. Tidinja eta bak-
 24 alahna. 'Ari Dawoed, ^e abdi kami teja,
 bakal ngaradjañ ka maranehanana; nja
 pangangon hidji noe pinjangkingeun ka
 eta sakabeh; ^f toer maranehanana bakal
 pada ngalakonan hoekoem kami, djeung
 ngestoekeun pikoekoeh kami, sarta di-
 25 lampahkeunana. 'Malah maranehanana
 pingénggoneun dina tanah, noe koe ka-
 mi dipaparinkeun ka abdi kami Jakoeb,
 noe diénggonan koe karoehoen marane-
 hanana teja; dina eta pingarénggoneu-
 nana, nja diri maranehanana, sarta
 djeung anak-intjoena, salalanggéngna;
 ari Dawoed, abdi kami teja, noe bakal
 djadi gégèden, njangking maranehanana
 26 salalanggéngna. 'Djeung deui kami ka
 maranehanana bakal ngadamél ^g pèr-
 djangdjian kasalamétan; nja djadi pèr-
 djangdjian langgèng ka maranehanana;
 sarta maranehanana koe kami bakal
 dipèrnahkeun djeung dilobakeun; malah
 kami bakal neundeun ^h kasoetjian kami
 di téngh maranehanana salalanggéng-
 27 na. 'Djadi ⁱ balandongan kami piyajaeun
 di maranehanana, sarta kami bakal Al-
 28 lahna, ari eta bakal oemat kami. 'Harita
 oerang kapir tangtoe pada nganjaho-

keun, jen kami teh Pangeran, ^j noe njoet-
 tjikeun Israil, dimana kasoetjian kami
 aja di téngh Israil salalanggéngna.

a p. 24: 19. *b* p. 36: 24. *c* Jës. 11: 13. *d* p. 14: 11.
e Jér. 30: 9; p. 34: 23, 24. *f* p. 36: 27. *g* p. 34: 25.
h p. 48: 35. *i* 3 Moesa 26: 11; 2 Kor. 6: 16;
 Wahj. 21: 3. *j* p. 20: 12; 38: 23.

PASAL 38.

Aja deui pangandika Pangeran ka ka-
 2 Aoela, kijeu pangandikana: 'Eh, anak
 Adam! maneh geura njanghareup ka
 Gog, tanah ^a Magog, gégèden Ros, Me-
 sek djeung Toebal, sarta koedoe ngawé-
 3 djang pitjilakaeanana. 'Ari piomongeun
 maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran:
 Eh Gog, gégèden Ros, Mesek djeung
 Toebal! masing njaho, kami ngamoesoeh
 4 ka maneh; 'sarta maneh koe kami rek
 dibalikkeun, djeung ^b tjatjapek maneh
 koe kami rek ditèrapan kakait, bari ma-
 neh seug dika-loewarkeun, barèng saba-
 lad maneh kabeh, koeda djeung noe ta-
 roempak, ^c hoeroeng-herang papakean
 sakabehna, wadya rosa pisan, make
 kèpèng djeung tameng, pada njikèp pè-
 5 dang sakabehna; 'oerang Persi, oerang
 Koes djeung oerang Poet miloe djeung
 eta; kabeh make tameng djeung bala-
 6 koetak; 'oerang Gomer djeung sakabeh
 barisanana, anak-intjoe Togarma, sisi ti
 kaler, djeung sakabeh barisanana; bangsa
 loba pisan noe miloe djeung maneh.
 7 'Geura njadijakeun maneh, sing sadija,
 nja maneh djeung sakabeh wadya ma-
 neh, anoe karoempoel ka maneh; sarta
 maneh noe djadi poerah ngageugeuhna.
 8 'Heuleut sababaraha lilana maneh teh
 bakal disiksa; dina ahir taoen maneh
 bakal ngadatangan kana tanah, noe
 djalmana anjar dipoelihkeun tina pè-
 dang, beunang ngoempoelkeun ti salo-
 bana bangsa, tjitjing dina goenoeng-go-
 noeng Israil, anoe pada tarikolot sakitoe
 lawasna; ari eta teh anjar dika-loewar-
 keun ti bangsa-bangsa, sarta ngarénggon
 9 sakabehna bari sèngang ati. 'Djoeng ^d
 maneh teh indit, bakal ngadatangan
 sapèrti angin riboet, bakal djadi sapèrti
 mendoeng, sèdja ngalipoetan tanah, nja
 maneh, djeung sakabeh barisan maneh,
 sarta salobana bangsa noe miloe djeung
 10 maneh teja. 'Kijeu timbalan Goesti Pa-
 ngeran: Ari geus kitoe, dina mangsa eta
 pidatangeun pikir dina hate maneh, nja

- maneh teh pibogaean pakarĕpan goreng;
- 11 'ari piomongeun maneh: Aing dek indit, ngaroeroeg ka ^e tanah ngaboeliklak; dek ngadatangan ka noe garĕnah, noe ngĕnggonna sĕnang ati, sakabehna tjaritjingna teu make koeta, kitoe deui teu toelakan
- 12 teu pantoan. 'Pikarĕpeun maneh ngadjarah djaraheun djeung ngarajah rajaheun; nja dek malikkeun leungeun maneh, dikeunakeun ka tarikolot, noe dirĕnggonan deui, sarta ka oemat beunang ngoempolkeun ti oerang kapir, boga ingon-ingon djeung babandaan,
- 13 ngarĕnggonna dina ^f poeseur boemi. 'Ari oerang Sĕba djeung oerang Dĕdan, kitoe deui soedagar Tarsis, djeung sakabeh singa-singana, bakal ngaromong ka maneh kijeu: Naha maneh datang teh sĕdja ngadjarah djaraheun? noe matak maneh ngoempolkeun ijeu wadya maneh, naha karĕp ngarajah rajaheun? hajang ngakoet ĕmas-perak, hajang mawa ingon-ingon djeung babandaan, hajang ngadjarah djaraheun gĕde? a 1 Moesa 10: 2; Wahj. 20: 8. b p. 29: 4. c p. 23: 12. d Wahj. 20: 8, 9. e Djak. 2: 4. f Hak. 9: 37.
- 14 Koe sabab eta, eh anak Adam! geura ngawĕdjang; ari piomongeun maneh ka si Gog teh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dina mangsa eta, ari oemat kami Israil keur ngĕnggon bari sĕnang ati teja, moal boeroeng koe maneh katangan. 'Harita maneh pidatangeun ti ĕnggon maneh, sisi ti kaler, nja maneh djeung salobana bangsa noe miloe djeung maneh, pada toempak koeda sakabeh,
- 16 wadya gĕde, nja balad rosa pisan. 'Djoeng maneh teh indit, ngaroeroeg ka oemat kami Israil, tjara mĕndoeng, sĕdja ngalipoetan tanah. Dina ahir djaman piboektieunana; didinja maneh koe kami bakal didatangkeun ka tanah kami, soepaja oerang kapir pada nganjahokeun ka kami, dimana kami geus njoetjikeun andjeun ka maneh, Gog, di hareupeun
- 17 panon maranehanana. 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Nja maneh pisan noe koe kami diandikakeun ti djaman baheula, koe lantaran abdi kami, nabi-nabi Israil, anoe pada ngawĕdjang di djaman eta, mangtaoen-taoen, jen maneh teh koe kami bakal didatangkeun, ngaroeroeg ka maranehanana. 'Dĕmi geus kitoe,
- 18 dina poĕan eta, samangsa Gog teh

- datang ngaroeroeg ka tanah Israil teja, lahiran Goesti Pangeran, harita bĕndoe kami pinaekeun ka pangamboeng kami.
- 19 'Karana kami teh ngandika dina sadjĕro kasarĕgĕpan kami, dina sadjĕro panas bĕbĕndoe kami: Saĕnja-ĕnjana, dina poĕan eta bakal pada goemĕtĕr rosa pisan
- 20 dina tanah Israil; 'datang ka laoek laoet, djeung manoekeun awang-awang, sato leuweung, djeung sakoer noe ngarajap, anoe tingkarajap dina taneuh, kitoe deui sakabeh manoesa noe aja di boemi, pada goemĕtĕr bawaning sijeun koe kami; ari goenoeng-goenoeng bakal diroeboekeun, gawir-gawir bakal aroeroeg, djeung sakabeh koeta di boemi bakal roegroeg.
- 21 'Sarta kami bakal njaoer pĕdang ka sakabeh goenoeng kami, ngalawan Gog, lahiran Goesti Pangeran; ^a eta bakal
- 22 silih-pĕdang batoer pada batoer. 'Djeung kami bakal oeroes-oeroes djeung manehana koe lantaran pagĕboeg sarta koe lantaran gĕtih; malah manehana, djeung barisanana, nja eta salobana bangsa noe miloe djeung manehana teja, ^b koe kami bakal dihoedjanan hoedjan goentoer pabaoer djeung hoedjan boewah, kitoe deui koe seuneu pabaoer
- 23 djeung walirang. 'Djadi ^c kami teh rek nandakeun andjeun agoeng, djeung nandakeun andjeun soetji, sarta nganjahokeun andjeun ka hareupeun panon salobana oerang kapir; harita eta tangtloe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran. a Hak. 7: 22. b Djab. 11: 6; Wahj. 20: 9. c p. 39: 6. 7.

PASAL 39.

- Djeung deui maneh teh, anak Adam! geura ngawĕdjang deui pitjilakaeun Gog; ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^a Eh Gog, gĕgĕden Ros, Mesek djeung Toebal! masing njaho, kami ngamosoeh ka maneh;
- 2 'sarta ^b maneh koe kami rek dibalikkeun, bari seug disoeroengkeun; nja maneh teh rek disina indit ti sisi ti kaler, didatangkeun ka goenoeng-goenoeng Israil. 'Geus kitoe gondewa maneh koe kami rek ditĕpak, tjoel ti leungeun maneh kentja; sarta djamparing maneh koe kami rek disina ragrag ti leungeun
- 4 maneh katoehoe. 'Maneh piroeboeheun dina goenoeng-goenoeng Israil, nja ma-

neh, djeung sakabeh barisan maneh, sarta bangsa-bangsa noe miloe djeung maneh teja; ^e seg maneh koe kami rek dipaparinkeun ka manoeek bangsa njambĕr, sakoer noe djangdjangan, kitoe deui
 5 ka sato galak, baris hakaneun. 'Maneh
 6 bakal ngadjoprak dina tonggong tĕgal; karana kami noe ngandika, lahiran
 6 Goesti Pangeran. 'Malah kami bakal ngadatangkeun ^e seuneu ka Magog, kitoe deui ka sakoer noe ngarĕnggonan poelo-poelo sĕnang ati; sarta eta tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran.
 7 'Ari djĕnĕngan kami noe soetji koe kami bakal dinjahokeun di tĕngah oemat kami Israil; djeung kami moal ngidinan djĕnĕngan kami noe soetji dinistakeun deui; sarta oerang kapir tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, noe leuwih soetji, djoemĕnĕng di Israil. 'Saĕnjana, mĕngke boekti, tangtoe tinĕkanan, lahiran Goesti Pangeran; ^f nja eta teja poĕan noe koe
 9 kami geus diandikakeun. 'Tidinja pribomi nagara-nagara Israil piboedaleun, pada miroen seuneu, ^g ari noe dipake soeloeh pakarang, nja eta tameng djeung kĕpĕng, gondewa djeung djamparing, kitoe deui iteuk leungeun djeung toembak; ari pimiroeneunana seuneu koe eta lilana toedjoeh taoen. 'Moal ngarala soeloeh ka tĕgal, djeung moal narowar ti leuweung; karana pimiroeneunana seuneu teh koe pakarang; ^h djeung bakal pada ngadjarahan anoe ngadjarahan ka maranehanana, sarta bakal pada ngarajahan anoe ngarajahan ka maranehanana, lahiran Goesti Pangeran.

a p. 38: 2, 3. *b* p. 38: 4. *c* p. 29: 5. *d* p. 32: 4.
e p. 38: 22. *f* p. 38: 18, 19. *g* Djab. 46: 10. *h* Jĕr. 30: 16.

11 Ari geus kitoe, dina poĕan eta kami ka si Gog teh rek maparin ĕnggon di dinja, geusan koeboeran di Israil, tĕgĕs lĕbak djalma noe njarorang, wetaneun laoet; ari eta teh njalongtjongan ka noe njarorang; seg di dinja bakal pada ngoeboeran eta Gog djeung salobana rahajatna, sarta pada njĕboet: Lĕbak Gog sarahajatna. 'Ari anak-intjoe Israil pingoeboereunana malar ngabĕrĕsihan tanahna, lilana toedjoeh boelan. 'Ari noe pingoeboereunana, djalma saeusi tanah; sarta matak maranehanana kakongaskeun, keur poĕan kami ngamoeljakeun

14 andjeun, lahiran Goesti Pangeran. 'Djeung bakal pada misahkeun sababaraha djalma, dibakoekeun ngaronda tanah; ari eta toekang ngaronda dibahanan poerah ngoeboeran sakoer noe masih kari dina tonggong tanah, malar ngabĕrĕsihan tanah; satoetoeup noe toedjoeh boelan teja,
 15 seg eta bakal pada ngadongdon. 'Ana toekang ngaronda teh keur oedar-idĕr dina tanah, beh saoeorang nendjo toelang manoesa, heug di pĕlĕbah dinja eta bakal ngadĕgkeun hidji tĕtĕngĕr, nĕpi ka dikoeboerna koe toekang ngoeboer ka lĕbak Gog sarahajatna teja.
 16 'Samalah piyajaeun hidji nagara, ngaran Hamona. Tah, kitoe pingabĕrĕsihanenana tanah.

17 Djeung deui maneh teh, anak Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Maneh geura nitah ka manoeek-manoeek, sakoer noe djangdjangan, sarta ka sakabeh sato galak, kijeu: ^a Geura koempoel, hijap ka darijeu, ngarijoeng ti sakoeriling kana koerban kami, beunang kami meuntjitan adjang maraneh, koerban rosa dina goenoeng-goenoeng Israil; kop maraneh njatoe laoek djeung ngarinoem gĕtih. 'Hakan koe maraneh daging djalma prawira, sarta inoem gĕtih gĕgĕden-gĕgĕden boemi, domba lalaki, anak domba djeung badot, sapi lalaki beunang ngalĕbĕng di Basan sakabeh.
 19 'Maraneh pinjatoeĕun gadjih datang ka seubeuh, djeung pinginoemeun gĕtih datang ka mabok, nja eta koerban kami, beunang kami meuntjitan adjang maraneh. 'Tangtoe maraneh sareubeuh ngarijoeng medja kami, koe koeda djeung noe taroempakna, koe djalma prawira djeung sakabeh pradjoerit, lahiran Goesti
 21 Pangeran. 'Sarta kami ^b ka oerang kapir bakal nganjatakeun kamoeljaĕn kami; djeung sakabeh oerang kapir bakal narendjo hoekoeman kami, noe koe kami didamĕl, kitoe deui panangan kami, noe koe kami dikeunakeun ka maranehanana teja. 'Harita anak-intjoe Israil tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran, Allah maranehanana, ti sĕmĕt
 23 poĕan eta ka-hareupkeun. 'Ari oerang kapir teh tangtoe pada nganjahokeun, ^c anak-intjoe Israil pangdibojongna teja nja tina kadorakaĕnana, sabab pada migawe salah ka kami, ^d noe matak

kami meungpeunan pameunteu kami ka maranehanana, sarta koe kami pada diselehkeun ka moesoeh-moesoehna, 24 bloek sakabeh roeboeh koe pĕdang. 'Kami pangmidamĕl kitoe ka maranehanana noeroetkeun kanadjisanana djeung noeroetkeun kamasijatanana; sarta kami meungpeunan pameunteu kami ka maranehanana.

a Wahj. 19:17, 18. *b* p. 38:23. *c* p. 36:20. *d* Jĕs. 54:8.

25 Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: *a* Ajeuna Jakoeb dibojongna teja tangtoe koe kami dibalikkeun, sarta kami tangtoe ngawĕlasan ka sakabeh anak-intjoe Israil; djeung kami teh pisarĕgĕpeun kana djĕnĕngan kami noe 26 soetji. 'Ari *b* eta pinjarandangeun wirirangna, kitoe deui sakabeh kasalahanana noe matak maranehanana salah ka kami teja, samangsa maranehanana geus ngĕnggon dina tanahna bari sĕnang ati, sarta taja pisan noe matak 27 reuwas; 'samsangsa maranehanana koe kami geus dipoelangkeun ti sagala bangsa, dikoempoelkeun ti tanah moesoeh-moesoehna, sarta kami geus njoetjikeun andjeun ka maranehanana di hareupeun 28 panon salobana oerang kapir. 'Harita *c* tangtoe pada nganjahokeun, jen kami teh Pangeran Allahna; ari lantaranana maranehanana koe kami disina dibojong ka sagala bangsa, dĕmi ajeuna koe kami geus dikoempoelkeun ka tanahna, sarta maranehanana taja pisan noe di- 29 karikeun di dinja. 'Djeung kami moal meungpeunan deui pameunteu kami ka maranehanana; wantoe-wantoe *d* kami geus ngoetjoerkeun Roh kami ka anak-intjoe Israil, lahiran Goesti Pangeran.

a Jĕr. 30:3; p. 37:21. *b* p. 16:61, 63; 34:28. *c* p. 6:7. *d* p. 36:27.

PASAL 40.

Mangsa kadoewa-poeloeh lima taoenna *a* kaola djeung batoer-batoer dibarjong, dina mimitina taoen, nja dina tanggal sapoeloeh, ninggang kaopat-wĕlas taoenna sanggeus dajauh teh katĕmpoeh, nja di poĕ eta pisan *b* panangan Pangeran noempangan ka kaola, sarta kaola koe andjeunna ditjandak ka dinja. 2 'Dina *c* tetendjoan ti Allah, kaola koe andjeunna ditjandak ka tanah Israil, diteundeun dina hidji goenoeng noe loehoer katjida; ari dina loehoer eta aja

sapĕrti bangoen nagara, sabeulah ti ki- 3 doel. 'Barang kaola koe andjeunna geus ditjandak ka dinja, doemadakan, aja hidji djalma, patoetna kawas nendjo tambaga; *d* pananganana njĕkĕl rara haramaj djeung hoĕ toembakan, sarta andjeunna 4 keur ngadĕg dina lawang. 'Pok eta djalma misaoer ka kaola: 'Eh, anak Adam! tendjokeun koe mata maneh, djeung dengekeun koe tjeuli maneh, sarta tjatĕt dina ati maneh saniskara noe koe kami bakal ditendjokeun ka maneh; karana soepaja koe kami ditendjokeun ka maneh, noe matak maneh ditjandak ka dijeu; ari saniskara, noe koe maneh katendjo, tjaritakeun ka anak-intjoe Israil.

a p. 33:21. *b* p. 1:3. *c* p. 8:8. *d* Wahj. 21:15. *e* p. 44:5.

5 Doemadakan, aja hidji koeta tembok ti loewareun gĕdong, sakoeriling-boengking; ari hoĕ toembakan, noe ditjĕkĕl koe djalma teja, gĕnĕp asta; hidji asta mandjing saĕsta poendjoel satampah; prak ngoekoer kandĕlna eta adĕgan, aja satoembakan; kitoe deui loehoerna, aja 6 satoembakan. 'Tidinja andjeunna ladjĕng ka lawang noe njanghareup ngetan; tjat oenggah dina tanggana, bari seug ngoekoer bangbaroeng lawang, aja satoembakan lĕgana; ari bangbaroeng noe hidji deui kitoe keneh satoembakan lĕgana. 7 'Ari hidji-hidji pondok satoembakan palajoena djeung satoembakan panggĕrĕtna; dĕmi antarana pondok-pondok teh lima-lima asta; sarta bangbaroeng lawang noe di lĕbah bale lawang, ti djĕ- 8 rona, aja satoembakan. 'Tidinja ngoekoer bale lawang, ti djĕro, aja satoembakan. 9 'Tidinja ngoekoer bale lawang, aja dalapan asta; sarta tihangna doewa-doewa 10 asta; ari bale lawang teja ti djĕro. 'Dĕmi pondok lawang wetan teja aja tiloe sabeulah ti dijeu djeung tiloe sabeulah ti ditoe; tiloanana saekoeran; kitoe deui tihangna, noe sabeulah ti dijeu djeung 11 sabeulah ti ditoe teja, saekoeran. 'Toeloej ngoekoer lĕgana panto lawang, aja sapoeloeh asta; ari djangkoengna eta 12 lawang tiloe wĕlas asta. 'Sarta aja watĕs di hareupeun eta pondok-pondok, saĕsta [ti dijeu]; kitoe deui aja watĕs, saĕsta ti ditoe; ari pondok teja gĕnĕp asta sabeulah ti dijeu djeung gĕnĕp asta sabeu- 13 lah ti ditoe. 'Tidinja ngoekoer lawang

teja, ti sĕmĕt hateup pondok tĕpi ka hateupna deui, lĕgana salawe asta; la-
 14 wang pabĕnĕran lawang. 'Djeung ngad-
 amĕl tihang, gĕnĕp-gĕnĕp poeloeh asta;
 15 kana lawang sakoeriling-boengking. 'Ari
 ti hareupna lawang paranti asoep, sĕmĕt
 hareupna bale lawang ti djĕro teja, lima
 16 poeloeh asta. 'Sarta aja djandela^a noe-
 toep dina eta pondok, nja eta dina ti-
 hangna, ti djĕroĕun lawang, sakoeriling-
 boengking; nja kitoe keneh dina
 balena; ari djandela teja sakoeriling-
 boengking, sabeulah ti djĕro; sarta dina
 tihang teja aja roepa tangkal korma.

^a 1 Radj. 6 : 4.

17 Geus kitoe kaoela ditjandak ka boe-
 roean loewar; doemadakan, di dinja aja
 kamar-kamar, sarta boeroean teh make
 diamparan oebin sakoeriling-boengking;
 kamarna tiloe poeloeh, ajana di sisi eta
 18 oebin. 'Djeung deui eta oebin aja di gi-
 gireunlawang-lawang, tĕroes sapalajoena
 19 lawang; nja eta oebin noe handap. 'Toe-
 loej ngoekoer lĕgana, ti hareupna la-
 wang handap sĕmĕt hareupna boeroean
 djĕro, ti loewar, aja saratoes asta; nja
 sabeulah ti wetan, nja sabeulah ti kaler.

20 Geus kitoe andjeunna ngoekoer lawang
 noe njanghareup ngaler, lawang boe-
 roean loewar; nja ngoekoer palajoena
 21 djeung panggĕrĕtna. 'Ari pondokna, tiloe
 sabeulah ti dijeu djeung tiloe sabeulah
 ti ditoe; sarta tihangna djeung balena
 saokoeran djeung lawang noe barang-
 mimiti; lima poeloeh asta palajoena,
 22 djeung panggĕrĕtna salawe asta. 'Ari
 djandelana, djeung balena, kitoe deui
 roepa tangkalna korma saokoeran
 djeung lawang noe njanghareup ngetan
 teja; ana oenggah ka dinja njeorang oem-
 pak toedjoeh, sarta balena aja di ha-
 23 reupeunana. 'Djeung aja lawang ka boe-
 roean djĕro, pabĕnĕran lawang [tadi], nja
 sabeulah ti kaler, nja sabeulah ti wetan;
 prak dioekoer ti lawang ka lawang deui,
 aja saratoes asta.

24 Geus kitoe kaoela ditjandak ka sabeu-
 lah ti kidoel; doemadakan, aja lawang
 ngidoel; prak ngoekoer tihangna djeung
 balena; tĕroes saokoeran noe tadi.
 25 'Sarta aja djandela dina eta, kitoe deui
 dina balena, sakoeriling-boengking, sa-
 koemaha djandela noe tadi teja; lima

26 poeloeh asta palajoena, sarta panggĕ-
 rĕtna salawe asta. 'Djeung aja toedjoeh
 oempak baris oenggah ka dinja, sarta
 balena aja di hareupeunana; djeung aja
 roepa tangkal korma, hidji sabeulah ti
 dijeu djeung hidji sabeulah ti ditoe, dina
 27 tihangna. 'Djeung aja lawang ka boe-
 roean djĕro, sabeulah ti kidoel; prak
 ngoekoer ti lawang ka lawang deui,
 sabeulah ti kidoel, aja saratoes asta.

28 Tidinja kaoela ditjandak ka boeroean
 djĕro, asoep tina lawang kidoel; prak
 ngoekoer eta lawang kidoel, tĕroes sa-
 29 oekoeran noe tadi. 'Aja pondokna, ti-
 hangna, djeung balena, tĕroes saokoer-
 an noe tadi; sarta aja djandela dina
 eta, kitoe deui dina balena, sakoeriling-
 boengking; lima poeloeh asta palajoena,
 30 ari panggĕrĕtna salawe asta. 'Reudjeung
 aja emper sakoeriling-boengking, pala-
 joena salawe asta, ari panggĕrĕtna lima
 31 asta. 'Sarta emper teh njanghareup boe-
 roean loewar; djeung aja roepa tangkal
 korma dina tihangna; ari tanggana da-
 lapan oempak.

32 Tidinja kaoela ditjandak ka boeroean
 djĕro, sabeulah ti wetan; prak ngoekoer
 lawangna, tĕroes saokoeran noe tadi.
 33 'Aja pondokna, tihangna, djeung balena,
 tĕroes saokoeran noe tadi; sarta aja
 djandela dina eta, kitoe deui dina balena,
 sakoeriling-boengking; palajoena lima
 poeloeh asta, ari panggĕrĕtna salawe
 34 asta. 'Sarta emperna njanghareup boe-
 roean loewar; djeung aja roepa tang-
 kal korma dina tihangna, sabeulah ti
 dijeu djeung sabeulah ti ditoe; ari tang-
 gana dalapan oempak.

35 Tidinja kaoela ditjandak ka lawang
 kaler; prak dioekoer, tĕroes saokoeran
 36 noe tadi. 'Aja pondokna, tihangna djeung
 balena; sarta aja djandela dina eta sakoer-
 iling-boengking; palajoena lima poeloeh
 37 asta, ari panggĕrĕtna salawe asta. 'Sarta
 tihangna njalanghareup ka boeroean loe-
 war; djeung aja roepa tangkal korma
 dina tihangna, sabeulah ti dijeu djeung
 sabeulah ti ditoe; ari tanggana dalapan
 oempak.

38 Djeung deui aja hidji kamar sarta
 pantoan, lĕbah tihang lawang-lawang
 teja; di dinja [ngaroembahna koerban
 39 doeroekan. 'Sarta dina bale lawang aja
 doewa medja sabeulah ti dijeu, djeung

- doewa medja sabeulah ti ditoe, baris motong koerban doeroekan, koerban dosa djeung koerban kasalahan dina eta.
- 40 'Ari di gigir, ti loewar, lĕbah paranti oenggah, nja lĕbah panto lawang anoe ngaler, aja deui doewa medja; sarta di gigir noe hidji deui, anoe lĕbah bale
- 41 lawang, aja deui doewa medja. 'Opat medja sabeulah ti dijeu, kitoe deui opat medja sabeulah ti ditoe, gigireun lawang; djoemlah dalapan medja, baris
- 42 motong dina eta. 'Aja deui opat medja baris koerban doeroekan, batoe tatahan, pandjangna kadoewa satĕngah asta, roebakna kadoewa satĕngah asta, ari loehoerna saasta; nja dina eta nareundeunna paparabotan anoe baris motong koerban doeroekan djeung koerban peuntjitan. 'Djeung aja kakait-kakait satampah-satampah, beunang mageuhkeun dina gĕdong, sakoeriling-boengking; sarta dina medja-medja teja ajana laeok koerban.
- 44 Djeung deui loewareun lawang djĕro aja kamar-kamar ahli njanji, dina boeroean djĕro; noe hidji gigireun lawang kaler, njanghareupna ngidoel; noe hidji deui gigireun lawang wetan, njanghareupna ngaler. 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Itoe kamar, noe njanghareup ngidoel, pikeun panghoeloe-panghoeloe^a noe ngadjaga kana djagaĕn gĕdong.
- 45 'Dĕmi itoe kamar, noe njanghareup ngaler, pikeun panghoeloe-panghoeloe noe ngadjaga kana djagaĕn altar. Nja eta teh toeroenan^b Sadok, anoe bakoe ngadareuheusan ka Pangeran ti satoeroenan Lewi, baris ngabakti ka Pangeran.
- 47 'Tidinja andjeunna ngoekoer eta boeroean; palajoena saratoes asta, kitoe deui panggĕrĕtna saratoes asta, pasagi; sarta^c altarna aja di hareupeun gĕdong.
- ^a 4 Moesa 3:28. ^b 1 Radj. 2:35; p. 44:15.
^c 2 Moesa 40:6.
- 48 Geus kitoe kaoela ditjandak ka bale gĕdong; prak ngoekoer tihang bale, lima asta noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui lima asta noe sabeulah ti ditoe. Ari lĕgana lawang, tiloe asta noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui tiloe asta noe sabeulah ti ditoe. 'Palajoena bale teh doewa poeloeah asta, ari panggĕrĕtna sawĕlas asta; djeung saha-saha noe oenggah ka dinja, njarah tangga. Malah aja^a pilar

dina lĕbah eta tihang; noe hidji sabeulah ti dijeu, noe hidji deui sabeulah ti ditoe.

^a 1 Radj. 7:21.

PASAL 41.

- Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak kana kabah; prak ngoekoer tihangna; gĕnĕp asta gĕdena noe sabeulah ti dijeu, kitoe deui gĕnĕp asta gĕdena noe sabeulah di ditoe, panggĕrĕt himah.
- 2 'Ari roebakna panto sapoeloeah asta; sarta gigir eta panto lima asta sabeulah ti dijeu, djeung lima asta sabeulah ti ditoe; prak ngoekoer palajoena kabah, aja opat poeloeah asta; ari panggĕrĕtna
- 3 doewa poeloeah asta. 'Tidinja andjeunna asoep ka djĕro; seug ngoekoer tihang panto, doewa-doewa asta; ari pantona gĕnĕp asta, djeung salĕgana panto toe-
- 4 djoeh asta. 'Toeloej ngoekoer palajoena, ^a doewa poeloeah asta; kitoe deui panggĕrĕtna, doewa poeloeah asta, ti hareupeun kabah. Pok misaoer ka kaoela: Ijeu teh ĕnggon pangsoetji-soetjina.
- ^a 1 Radj. 6:16.
- 5 Tidinja andjeunna ngoekoer bilik gĕdong, gĕnĕp asta; djeung lĕgana oenggal-oenggal^a pangkeng opat-opat asta sakoeriling-boengking, sakoebĕng gĕ-
- 6 dong. 'Ari pangkeng teja pasoesoen-soeso-
- 7 dong. 'Ari eta pangkeng-pangkeng ngalingkoenganana beuki loehoer beuki lĕga; wantoe ngalingkoenganana gĕdong teh pasoesoen-soeso-
- 8 dong. 'Ari eta pangkeng-pangkeng ngalingkoenganana beuki loehoer beuki lĕga; sarta kitoe pĕtana djalma oenggah ti noe handap ka noe pangloehoerna, djalana ka noe panĕngah. 'Djeung deui kaoela nendjo sakoeriling gĕdong teh rada loehoer; ari dasar pangkeng teja satoembakan gĕde, gĕnĕp asta kodok. 'Ari kandĕlna bilik pangkeng, nja eta bilik loewar, lima asta; kitoe keneh anoe ngoblog ĕnggon pangkeng, anoe nanggeuh kana eta gĕdong. 'Ari antarana kana kamar-kamar lĕgana^c doewa poeloeah asta sakoebĕng gĕdong, sakoeriling-boengking. 'Dĕmi panto pangkeng njanghareup ka noe ngoblog; panto noe

hidji sabeulah ti kaler, panto noe hidji deui sabeulah ti kidoel; ari lĕgana ĕnggon ngoblog teja lima asta, sakoeriling-boengking. *a* 1 Radj. 6 : 5, 6. *b* 1 Radj. 6 : 10.

c p. 42 : 3.

- 12 Djeung aja deui hidji adĕgan hareupeun ĕnggon misah, sabeulah ti koelon, panggĕrĕtna toedjoeh poeloeh asta; sarta bilik eta adĕgan lima asta kandĕlna, sakoeriling-boengking; ari palajoena salapan poeloeh asta. 'Tidinja andjeunna ngoekoer gĕdong, palajoena saratoes asta; kitoe deui eta ĕnggon misah reudjeung eta adĕgan, katoet bilikna, palajoena saratoes asta. 'Djeung ari panggĕrĕtna gĕdong ti hareupna, kitoe deui eta ĕnggon misah, sabeulah ti wetan, saratoes asta. 'Tidinja andjeunna ngoekoer palajoena eta adĕgan noe aja di hareupeun ĕnggon misah, anoe toekangeunana, sarta djeung tĕpasna sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, aja saratoes asta. Toeloej ngoekoer kabah djĕro, sarta djeung bale-bale boeroean; 'bangbaroeng-bangbaroeng, djandela-djandela noetoe, djeung tĕpas-tĕpasna sakoeriling noe tiloe oendak teja; ari pabĕnĕran bangbaroeng make dilapisan kai sakoeriling-boengking; sarta ngoekoer tina taneuh kana djandela; dĕmi
- 17 djandela teja pada katoetoeapan. 'Malah antarana loehoereun panto, kitoe keneh gĕdong djĕro, sarta sakoer noe di loewar, djeung noe aja dina sakabeh bilik sakoeriling-boengking, boh noe di djĕro, boh noe di loewar, pasti oekoeranana.
- 18 Sarta geus diajaĕn *a* moemoekarabinaan djeung roepa tangkal korma; nja eta saban tangkal korma dihapit koe doewa moemoekarabinaan, sarta moemoekarabinaan teh pada doewa beungeutna. 'Aja beungeut manoesa, njanghareup ka tangkal korma noe sabeulah ti dijeu; djeung aja deui beungeut singa, njanghareup ka tangkal korma noe sabeulah ti ditoe; kitoe noe didamĕl di sagĕdong
- 20 kabeh, sakoeriling-boengking. 'Didamĕlna moemoekarabinaan djeung tangkal korma teh ti sĕmĕt taneuh tĕpi ka loehoereun panto; kitoe bilik kabah. 'Ari tihang kabah pasagi; sarta roepa kasoetjian ti hareupna sakoemaha roepa eta.

a 1 Radj. 6 : 29.

- 22 Aja hidji altar sipat kai, loehoerna

tiloe asta, pandjangna doewa asta; ari djoeroena, pandjangna djeung bilik-bilikna kai. Pok andjeunna misaer ka kaola: Ijeu teh medja, noe di pajoeneun Pangeran.

- 23 Ari kabah djeung kasoetjian doewa
- 24 pantona. 'Dĕmi hidji-hidji panto *a* pada doewa beulah; eta noe doewa beulah teh beunang ditikĕlkeun; panto noe hidji doewa beulah, panto noe hidji deui doewa beulah. 'Sarta eta panto-panto kabah geus diajaĕn *b* moemoekarabinaan djeung roepa tangkal korma, sakoemaha noe diajakeun dina bilik teja, sarta make *c* golodog kai ti hareupeun bale, ti loewar. 'Djeung aja djandela naroeoep sarta roepa tangkal korma sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, gigireun bale; kitoe keneh dina pangkeng-pangkeng gĕdong sarta dina golodog-golodog.

a 1 Radj. 6 : 34. *b* 1 Radj. 6 : 35. *c* 1 Radj. 7 : 6.

PASAL 42.

Geus kitoe kaola koe eta djalma di-tjandak ka loewar ka boeroean loewar, djalananna ka sabeulah ti kaler; nja eta kaola ditjandak ka kamar, anoe pĕlĕbah *a* ĕnggon misah sarta pĕlĕbah adĕgan

2 teja, beh kaler. 'Ti hareup palajoena saratoes asta, djeung pantona ti kaler; ari panggĕrĕtna lima poeloeh asta. 'Pabĕnĕran *b* noe doewa poeloeh asta, anoe kabilang ka boeroean djĕro teja, sarta pabĕnĕran *c* oebin, anoe kabilang ka boeroean loewar teja, tĕpas pahareup-hareup djeung tĕpas, tiloe oendak. 'Ari ti hareupeun eta kamar-kamar aja geusan leumpang, sapoeloeh asta lĕgana, ka djĕro, djeung aja hidji djalan, saĕsta; sarta panto-panto eta kamar njanghareup ka

5 kaler. 'Ari kamar-kamar noe pangloehoerna rada heureut; wantoe-wantoe eta teh kasosok koe tĕpas-tĕpas, singgĕt batan noe di tĕngah adĕgan, geus poe

6 goeh batan noe di handap. 'Wantoe-wantoe eta adĕgan tiloe oendak, djeung teu make tihang, lain tjara boeroean, noe marake tihang; anoe matak eta noe pangloehoerna rada anggag tina taneuh batan noe di tĕngah, geus poe

7 noe di handap. 'Djeung deui aja pagĕr tembok, sisi ti loewar, tĕroes reudjeung eta kamar, sabeulah boeroean loewar, hareupeun eta kamar; pandjangna lima

8 poeloeh asta. 'Wantoe-wantoe pandjangan eta kamar ka boeroean loewar teh lima poeloeh asta; doemadakan, ti hareupeun kabah aja saratoes asta. 'Sarta ti handap eta kamar-kamar aja deui paranti asoep, sisi ti wetan, lamoen aja noe

10 asoep ka dinja ti boeroean loewar. 'Ari pipireun lĕgana pagĕr tembok boeroean sabeulah ti wetan, di hareupeun ĕnggon misah djeung di hareupeun adĕgan teja,

11 aja deui kamar-kamar. 'Djeung aja djalan ti hareupeunana, saroepa kamar-kamar noe sabeulah ti kaler teja; saroewa palajoena, kitoe keneh panggĕrĕtna djeung sakabeh pangbidjilanana; sarta sakoemaha atoeran eta, nja eta

12 sakoemaha panto-pantona, 'nja kitoe pisan panto kamar-kamar anoe sabeulah ti kidoel; aja hidji panto dina mimitina djalan, nja eta djalan anoe ngoedjoer dina hareupeun pagĕr tembok, anoe sabeulah

13 ti wetan, baris asoep ka dinja. 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Eta kamar kaler djeung kamar kidoel, noe di hareupeun ĕnggon misah, nja eta kamar soetji; ari panghoeloe-panghoeloe, anoe bakoe ngadareuheusan ka Pangeran, koedoe di dinja ngadalaha^r ^d anoe soetji liwat leuwih; koedoe di dinja nareundeun anoe soetji liwat leuwih, nja eta koerban kadaharan, koerban dosa reudjeung koerban kasalahan; karana ĕnggon eta soetji.

14 'Tijap-tijap panghoeloe geus arasoep, ^e teu meunang baridjil ti kasoetjian ka boeroean loewar; nja koedoe di dinja nareunda heula papakeanana, noe dipake eukeur ngabakti; karana eta papakean soetji, mana koedoe make papakean sedjen; kakara meunang njampeurkeun ka noe keur djalma loba. a p. 41:12.
b p. 41:10. c p. 40:17. d 3 Moesa 2:3, 10.
e p. 44:19.

15 Ana geus tjabat ngoekoer gĕdong djĕro, toeloj kaoela koe andjeunna ditjandak ka loewar, djalan ^a lawang noe njanghareup ngetan; seug gĕdong teh

16 dioekoer sakoeriling-boengking. 'Prak andjeunna ngoekoer sabeulah ti wetan koe hoĕ toembakan; aja lima ratoes toembakan, koe hoĕ toembakan teja,

17 sakoeriling. 'Toeloj ngoekoer sabeulah ti kaler, aja lima ratoes toembakan, koe

18 hoĕ toembakan teja, sakoeriling. 'Tidinja ngoekoer sabeulah ti kidoel, aja lima

ratoes toembakan, koe hoĕ toembakan

19 teja. 'Geus kitoe mengkol ka sabeulah ti koelon, prak dioekoer, aja lima ratoes toembakan, koe hoĕ toembakan teja.

20 'Gĕdong teh dioekoerna ti noe opat beulahna; koeta gĕdong sakoeriling-boengking; ari palajoena lima ratoes, kitoe deui panggĕrĕtna lima ratoes, ^b baris misahkeun antara noe soetji djeung noe nista. a p. 40:6. b p. 44:23.

PASAL 43.

Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak deui ka lawang noe tadi, nja eta ka lawang noe njanghareup ngetan.

2 'Doemadakan, kamoeljaan Allah Israil soemping ti tĕbeh wetan; ^a ari gĕntrana tjara ngagoeroehna tjai gĕde, sarta boemi teh wani tjaang koe kamoeljaanana.

3 'Ari roepana sapĕrti tetendjoan noe koe kaoela kabireungeuh bareto, nja sapĕrti tetendjoan noe kabireungeuh koe kaoela ^b basa kaoela datang ngaroeksak dajeh teja; tĕgĕs tetendjoan teh sapĕrti tetendjoan ^c noe kabireungeuh koe kaoela sisi tji Kĕbar teja; ^d brĕk kaoela njoe-

4 oeh. 'Ladjĕng kamoeljaan Pangeran teh lĕbĕt ka djĕro gĕdong, djalan lawang

5 noe njanghareup ngetan. 'Tidinja kaoela ^e koe Roh didjoengdjoengkeun, ditjandak ka boeroean djĕro; doemadakan, ^f gĕdong teh pinoeh koe kamoeljaan Pangeran. 'Geus kitoe kaoela ngadenge aja noe ngandika ka kaoela ti djĕro gĕdong; sarta aja hidji djalma ngadĕg gigireun

7 kaoela. 'Ari timbalanana ka kaoela: Eh, anak Adam! ijeu teh ĕnggon panglinggihan kami, nja ĕnggon dampal sampejan kami; di dijeu kami nja pilinggiheun di tĕngah oerang Israil, salalanggĕngna; sarta anak-intjoe Israil moal nganadjiskeun deui kana djĕnĕngan kami noe soetji, boh djalma noe reja, boh radjaradjana, koe lantaran ^g djinahna, atawa koe lantaran majit radjaradjana dina

8 pamoedjaanana. 'Basa eta nareundeun bangbaroeng sorangan lĕbah bangbaroeng kami, djeung nareundeun tihang sorangan gigireun tihang kami teja, ^h ngan bilik bae noe aja di antara kami djeung maranehanana; sarta eta teh pada nganadjiskeun kana djĕnĕngan kami noe soetji, koe kagiroekana noe dilalampahkeun koe marane-

hanana; noe matak eta koe kami geus ditoempoer dina sadjĕro kami bĕndoe.

9 'Ajeuna eta tangtoe pada ngadjaoehkeun djinahna, kitoe deui majit radja-radjana, dieuweuhkeun ti pajoeneun kami; sarta kami teh pilinggiheun di tĕngah maranehanana, salalanggĕngna. 'Ari maneh

10 teh, anak Adam! tjaritakeun ijeu gĕdong ka anak-intjoe Israil, 'sina pada wirang tina kadorakaĕnana; djeung sina pada

11 ngoekoer tjontona. 'Sarta oepama warirangeun tina saniskara noe dilampahkeun koe maranehanana teja, koedoe mere njaho ka darinja roepana ijeu gĕdong djeung atoeranana, kitoe deui

12 pangbidjilanana djeung pangasoepanana, saroepa-roepana djeung sapikoekoeh-pikoekoehna, saroepa-roepana djeung sapapakon-papakonna; sarta toeliskeun di hareupeunana; sina pada ngestoekeun eta sakabeh roepana djeung eta sakabeh pikoekoehna, sarta dilalampahkeunana.

13 'Kijeu papakon gĕdong teh: dina poentjak goenoeng teja sawĕwĕngkĕranana k bakal soetji liwat leuwih sakoeriling-boengking. Tah, kitoe papakon eta gĕdong.

a p. 1: 24, 28. b p. 9, 10. c p. 10: 15.
d p. 1: 28. e p. 11: 1. f 1 Radj. 8: 10, 11. g p. 16.
h p. 8: 7. i p. 16: 61. j p. 44: 5. k p. 45: 3.

14 Sarta kijeu oekoeran altar, koe asta ('astana saĕsta poendjoel satampah): ari dadamparna saĕsta [loehoerna] djeung kandĕlna saĕsta, sarta biwirna make lintjar sakoeriling, sadjĕngkal; nja eta

15 teh dasar altar. 'Ari ti watĕs dadampar, anoe dina taneuh, sĕrĕk oempak noe panghandapna, doewa asta, djeung kandĕlna saĕsta; dĕmi ti watĕs oempak noe leutik teja sĕrĕk oempak noe gĕde,

16 opat asta, djeung kandĕlna saĕsta. 'Ari oempak pangloehoerna opat asta; djeung tina pameuleuman altar ka loehoerna

17 b aja opat tatandoekan. 'Dĕmi pameuleuman altar teja doewa wĕlas asta pandjangna reudjeung doewa wĕlas asta roebakna, pasagi dina opat beulahna.

18 'Dĕmi oempak gĕde teja opat wĕlas asta pandjangna reudjeung opat wĕlas asta roebakna, dina opat beulahna; ari lintjarna sakoeriling eta satĕngah asta, sarta dadamparna saĕsta sakoeriling. Djeung deui tanggana eta altar njanghareup ngetan.

a p. 40: 5. b 2 Moesa 27: 2.

19 Timbalanana deui ka kaoela: Eh, anak

Adam! kijeu timbalan Goesti Pangeran: Kijeu pikoekoeh eta altar samangsana didjijeun, baris ngoerbankeun koerban doeroekan dina eta, djeung a baris ngepretkeun gĕtih dina eta. 'Ari panghoeloe-panghoeloe, ahli Lewi, b noe kaĕsoep toeroenan Sadok teja, anoe bakoe ngadareuheusan ka kami, lahiran Goesti Pangeran, koe maneh koedoe dibere hidji sapi ngora lalaki, pikeun ngabakti ka kami,

20 baris koerban dosa. 'Toeloej maneh koedoe njokot gĕtihna sawareh, bari ditĕrapkeun kana opat tatandoekanana, djeung kana opat djoeroe oempak, sarta kana lintjar sakoeriling; c tah, kitoe maneh koedoe mĕrĕsihan altar, djeung koedoe njijeun karapihan tina sabab eta.

21 'Tidinja maneh koedoe njokot eta sapi, koerban dosa teja, d nja eta koedoe didoeroek dina ĕnggon bakoe di gĕdong,

22 di loewareun kasoetjian. 'Dĕmi dina poĕ noe kadoewa maneh koedoe ngahatoerkeun hidji ĕmbe badot, e noe taja tjatjadna, baris koerban dosa; djeung koedoe pada mĕrĕsihan altar, sakoemaha

23 mĕrĕsihanana koe sapi ngora teja. 'Dimana maneh geus tjatjap mĕrĕsihan, toeloej koedoe ngahatoerkeun hidji sapi ngora lalaki, noe taja tjatjadna, kitoe deui hidji domba lalaki, noe taja tjatjadna, tina ingon-ingon. 'Nja eta koe maneh koedoe dihatoerkeun ka pajoeneun Pangeran, sarta koe panghoeloe-panghoeloe f koedoe diaroejahan, bari seug dikoerbankeun, djadi koerban doeroekan

24 bade ka Pangeran. 'Toedjoeh poĕ lilana g maneh koedoe mĕtakeun hidji badot pikoerbaneun dosa, oenggal-oenggal poĕ; kitoe deui hidji sapi ngora lalaki djeung hidji domba lalaki tina ingon-ingon; nja

25 mĕtakeun noe taja tjatjadna. 'Toedjoeh poĕ lilana eta koedoe mangrapihkeun altar sarta dibĕrĕsihan, bari dikeupeulan.

26 'Djeung dimana geus toetoepe eta poĕ, geus kitoe dina poĕ noe kadalapan, sarta ka-hareupna, panghoeloe-panghoeloe koedoe pada mĕtakeun dina eta altar koerban maraneh doeroekan djeung koerban maraneh panarima; sarta maraneh koe kami tangtoe kamanah, lahiran Goesti Pangeran.

a 2 Moesa 24: 6. b p. 40: 46. c 2 Moesa 29: 36.
d 3 Moesa 16: 27. e 3 Moesa 1: 3. f 3 Moesa 2: 13.
g 2 Moesa 29: 35, 36.

PASAL 44.

Geus kitoe kaola koe eta djalma di-
 1 tjangdak deui ka lawang kasoetjian,
 lawang loewar, ^a noe njanghareup nge-
 tan teja; sihoreng eta geus dipeundeut-
 2 keun. 'Ladjeng Pangeran nimbalan ka
 kaola: Ijeu lawang pitētēpeun meun-
 deut; teu meunang diboeka-boeka, djeung
 teu meunang djalma asoep ti dijeu,
 3 ^b karana Pangeran, Allah Israil, lēbētna
 ti dijeu; mana koedoe tētēp meundeut.
 'Ngan ari ^c gēgēden, doemeh gēgēden,
 pitjalikeun dina ijeu lawang, barangda-
 4 har di pajoeneun Pangeran; ti djalan
 bale lawang piasoepeunana, sarta ti dja-
 lan eta keneh pika-loewareunana. 'Tidinja
 kaola koe andjeunna ditjangdak ka ha-
 reupeun gēdong, djalan ^d lawang kaler;
 ret kaola nendjo, doemadakan, ^e gēdong
 Pangeran teh pinoeh koe kamoeljaan
 5 Pangeran; ^f brēk kaola njoeoeh. 'La-
 djeng Pangeran nimbalan ka kaola:
^g Eh, anak Adam! tjatēt dina ati maneh,
 djeung tendjokeun koe mata maneh,
 sarta dengekeun koe tjeuli maneh sa-
 niskara noe koe kami diandikakeun ka
 maneh hal sakabeh pikoekoeh gēdong
 Pangeran, djeung hal sakabeh papakon-
 6 na; sarta tjatēt dina ati maneh hal
 pangasoepan gēdong reudjeung sakabeh
 pangbidjilan kasoetjian. 'Sarta bedja-
 keun koe maneh ka ^h noe mantangoel,
 ka anak-intjoe Israil: Kijeu timbalan
 Goesti Pangeran: Eh, anak-intjoe Israil!
ⁱ meudjeuh maraneh pēr-kara sakabeh
 7 kagiroekan lampah maraneh teh; 'nja
 lampah maraneh ngasoepkeun djalma
 bangsa sedjen, noe teu disoenatan nja
 hate djeung teu disoenatan nja daging,
 diajakeun dina kasoetjian kami, matak
 nganistakeun eta, tēgēs gēdong kami;
 lampah maraneh ngahatoerkeun kitoe
^j kadaharan kami, gadjih djeung gētih;
 sarta eta geus pada ngarobahkeun pēr-
 djangdjian kami, nambahan sakabeh ka-
 8 giroekan maraneh. 'Djeung maraneh teu
 ngadjaga kana ^k djagaan kasoetjian
 kami; anggoer maraneh ngangkat anoe
 baris ngadjaga kana djagaan kami dina
 kasoetjian kami, ngagantian maraneh.
 9 'Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Saha-
 saha djalma bangsa sedjen, noe teu di-
 soenatan nja hate djeung teu disoenatan

nja daging, teu meunang asoep ka ka-
 soetjian kami, mana bae djalma bangsa
 sedjen, noe aja di tēngah oerang Israil.
 10 'Malah ari ^l ahli-ahli Lewi, anoe pada
 ngadjaoehan ti kami basa Israil sarasab,
 anoe sarasab ti kami, noeroet brahalala-
 brahalana teja, nja eta pinaranggoe-
 11 ngeun kasalahanana. 'Parandene kitoe
 piarajaeun dina kasoetjian kami, nga-
 woela; ari tjetjēkēlanana lawang-lawang
 gēdong, djeung koedoe pada ngawoela
 di djēro gēdong; eta maranehanana poe-
 rah meuntjit pikoerbaneun doeroekan
 djeung pikoerbaneun peuntjitan, nga-
 gantian djalma loba, sarta maraneha-
 nana koedoe pada nangtoeng di hareu-
 peun djalma loba, ngawoelaan ka darinja.
 12 'Sapedah tadina pada ngawoelaan ka
 darinja di hareupeun brahalana, sarta
 geus djaradi tatadjongan ka anak-intjoe
 Israil, mawa kana salah, noe matak
 kami ^m geus ngatjoengkeun panangan
 kami ka maranehanana, lahiran Goesti
 Pangeran; geus tangtoe naranggoeng ka-
 13 salahanana. 'Djeung teu meunang ma-
 rarēk ka kami, manghoeloean ka kami,
 atawa njampeurkeun kana naon-naon
 barang kami noe soetji, ka ⁿ noe soetji
 liwat leuwih teja; geus tangtoe njaran-
 dang wiwirangna djeung kagiroekanana,
 14 noe koe eta dipigawe teja. 'Djadi eta
 teh koe kami pada dibakoekeun nga-
 djaga kana djagaan ijeu gēdong, djeung
 njabak sakabeh pagawean gēdong, sarta
 njabak saniskara noe koedoe dipilampah
 di djēro gēdong. a p. 43: 1. b p. 43: 4.
 c p. 46: 2, 8, 12. d p. 40: 35. e p. 43: 5. f p. 43: 3.
 g p. 40: 4. h p. 2: 5. i p. 45: 9. j 3 Moesa 3: 11, 14.
 k p. 40: 45. l p. 48: 11. m p. 20: 5. n p. 42: 13; 43: 12.

15 Sabalikna ari panghoeloe-panghoeloe,
 ahli Lewi, ^a toeroenan Sadok, anoe pada
 ngadjaga kana djagaan kasoetjian kami
 basa oerang Israil sarasab ti kami teja,
 nja eta noe dikērsakeun ngadareuheusan
 ka kami, baris ngabakti ka kami; sarta
 koedoe narangtoeng di pajoeneun kami,
 baris ngahatoerkeun ka kami gadjih
 djeung gētih, lahiran Goesti Pangeran.
 16 'Nja eta noe koedoe arasoep ka kasoe-
 tjian kami, sarta nja eta noe koedoe
 ngadeukeutan ka ^b medja kami, baris
 ngabakti ka kami, djeung ngadjaga kana
 17 djagaan kami. 'Dēmi geus kitoe, satijap-
 tijap eta rek arasoep ka lawang boe-

roean djĚro, ^c koedoe marake papakean lawon bodas; teu meunang aja boeloe domba di awakna keur mangsa ngabakti dina lawang boeroean djĚro, atawa di 18 gĚdong. 'Sirahna ^d koedoe disorban lawon bodas, djeung tjangkengna koedoe ditjalana lawon bodas; teu meunang di- 19 saboek koe noe matak ngesang. 'Djeung satijap-tijap eta rek baridjil ka boeroean loewar, ngadjoegdjoeg ka djalma loba ka boeroean loewar, ^e koedoe njoetjoelan heula papakeanana, noe koe maranehana dipake eukeur ngabakti, nja di- 20 toenda di djĚro kamar soetji teja, bari marake papakean sedjen, ^f sangkan oelah njoetjikeun ka djalma loba lantaran papakeanana. 'Djeung ^g teu meunang nja- 21 loekoer sirahna, kitoe deui teu meunang mandjangkeun boeokna; nja sirahna koedoe digoentingan sing meudjuehna. 'Djeung sakoer panghoeloe teu meunang ngarinoem anggoer, ^h samangsa rek 22 asoep ka boeroean djĚro. 'Sarta ⁱ teu meunang mirabi ka randa atawa ka pototongan; nja mirabi teh koedoe ka parawan toeroenan anak-intjoe Israil, atawa ka randa noe ditinggalkeun randa 23 koe panghoeloe. 'Djeung koedoe pada ngawoeroekkeun ka oemat kami ^j bedana noe soetji reudjeung noe nista; nja koedoe pada mere njaho ka darinja bedana noe nadjis reudjeung noe bĚrĚsih. 24 'Djeung ^k koedoe pada noengkoelan oeroesan, baris moetoes; dipoetoesna koedoe noeroetkeun hoekoem kami; sarta maranehanana koedoe pada ngestoekeun papakon kami djeung pikoekoeh kami dina sakabeh pesta kami; djeung koedoe pada 25 njoetjikeun sabat kami. 'Sarta ^l teu meunang ngalajad ka manoesa noe maot, matak kanadjisan dirina; ngan koe karana bapa, atawa koe karena indoeng, atawa koe karena anak lalaki, atawa koe karena anak awewe, koe karena doeloer lalaki, atawa koe karena doeloer awewe anoe tatjan lakian, panghoeloe 26 meunang oge nganadjiskeun diri. 'DĚmi sanggeusna ngabĚrĚsihan maneh, ^m eta 27 koedoe diantara toedjoe poĚ. 'Sarta samangsa rek asoep deui ka kasoetjian, ka boeroean djĚro, baris ngabakti di djĚro kasoetjian, eta koedoe ngahatoerkeun koerban dosa tina sabab dirina, 28 lahiran Goesti Pangeran. 'Ari moeng-

goeh milikna, ⁿ nja ijeu kami milikna; mana panghoeloe oelah dibere kabogaan di Israil; ijeu kami kabogaanana. 'Pihakaneunana ^o koerban kadaharan, koerban dosa djeung koerban kasalahan; malah sakabeh noe hoekoem haram di 30 Israil, nja eta noe pibogaen. 'Djeung deui loeloegoe saniskara tjikal taneuh, naon bae, barĚng saniskara hatoeran, naon bae, sakoer-sakoer noe kaĚsoep hatoeran maraneh, panghoeloe-panghoeloe noe pibogaen; ^p samalah loeloegoe adonan maraneh ge koe maraneh koedoe dibere ka panghoeloe, soepaja imah maneh katjitjangan bĚrkah. 'Ari ^q sakoer noe paeh bangkar, kitoe deui noe paeh disasaak manoe atawa noe paeh disasaak sato, teu meunang dihakan koe panghoeloe. *a p. 48 : 11. b p. 41 : 22. c 3 Moesa 16 : 4. d 2 Moesa 28 : 42; 39 : 28. e p. 42 : 13, 14. f p. 46 : 20. g 3 Moesa 21 : 10. h 3 Moesa 10 : 9. i 3 Moesa 21 : 13. j 3 Moesa 10 : 10. k 5 Moesa 17 : 8. l 3 Moesa 21 : 1—4. m 4 Moesa 19 : 11, 12. n 4 Moesa 18 : 20. o 4 Moesa 18 : 8—14. p 4 Moesa 15 : 20. q 3 Moesa 22 : 3.*

PASAL 45.

Samangsa maraneh ^a ngabagikeun tanah koe lantaran lotĚre, baris milik, maraneh koedoe njanggakeun ^b pihatoeraneun Pangeran, bagian soetji tina tanah; palajoena doewa laksa lima reboe [toembakan] palajoena, ari panggĚrĚtna salaksa; nja eta teh pisoetjieun sawĚ- 2 wĚngkĚranana sakoeriling. 'Sawarehna baris kasoetjian, lima ratoes djeung lima ratoes, pasagi sakoeriling; poendjoel lima poeloh asta keur piraramboeun- 3 nana sakoeriling. 'Djadi maneh teh, noeroetkeun toembakan tadi, koedoe ngoekoer ^c doewa laksa lima reboe palajoena, djeung salaksa panggĚrĚtna; sarta sadjĚro eta piajaeunana kasoetjian, anoe 4 soetji liwat leuwih teja. 'Nja eta teh bagian soetji tina tanah, pilahaneun panghoeloe-panghoeloe, poerah ngabakti dina kasoetjian, anoe bakoe ngadareuheusan baris ngabakti ka Pangeran; jadi pipĚrnaheun eta baris imah-imah, kitoe deui Ěnggon soetji pikeun kasoe- 5 tjian. 'Sarta doewa laksa lima reboe deui palajoena, djeung salaksa panggĚrĚtna, keur pilahaneun ahli-ahli Lewi, toekang ngawoela dina gĚdong, pikeun pibogaen eta, baris doewa poeloh kamar. 'Sarta maraneh koedoe mere deui

keur pibagianean nagara, lima reboe panggĕrĕtna, ari palajoena doewa laksa lima reboe, parerendeng djeung hatoeran soetji teja; nja eta pikeun sakabeh 7 anak-intjoe Israil. 'Ari doeoeman gĕgĕden pijaeanana beh dijeueun djeung beh ditoeĕun eta hatoeran soetji reudjeung bagian nagara, hareupeun eta hatoeran soetji djeung hareupeun eta bagian nagara teja; sabeulah ti koelon ka-koelonkeun, sabeulah ti wetan kawetankeun; ari palajoena koedoe tĕroes djeung doeoeman hidji-hidji; ti watĕs 8 koelon tĕpi ka watĕs wetan. 'Lahan noe tadi pibogaeun gĕgĕden di Israil; ^a sarta gĕgĕden kami moal nganjaja deui ka oemat kami; satĕgĕsna eta pimereĕun tanah teh ka anak-intjoe Israil noeroetkeun kaom-kaomna. ^a 4 Moesa 26: 55.

^b p. 48: 8. ^c p. 48: 8. ^d p. 46: 18.

9 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: ^a Meudjeuh maraneh, gĕgĕden Israil! Geura pada njingkirkeun panganjaja djeung paneungteuinganan; nja koedoe ngalam-pahkeun kaadilan djeung kabĕnĕran; lakoe maraneh ngadjĕpit euweuhkeun ti oemat kami, lahiran Goesti Pangeran. 10 'Eta maraneh ^b koedoe baroga taradjoe bĕnĕr, epa bĕnĕr djeung ĕbat bĕnĕr. 'Epa 11 djeung ĕbat koedoe saroeawa takĕranana; ari ĕbat teh pieusieunana sapĕrpoeloeh homer, kitoe keneh epa teh pieusieunana sapĕrpoeloeh homer; takĕranana koedoe 12 ditoeroetkeun kana homer. 'Djeung deui ^c sasekel koedoe doewa poeloeh gera; sarta maraneh koedoe aja mina noe doewa poeloeh sekel, salawe sekel djeung 13 lima wĕlas sekel. 'Kijeu hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun: sapĕrgĕnĕp epa ti sahomer tarigoe, djeung sapĕrgĕnĕp epa ti sahomer gandroeng. 14 'Ari pikoekeoh hal minjak, ĕbat minjak, sapĕrpoeloeh ĕbat ti saĕkor, anoe sapoe-loeh bat, nja eta sahomer; karana sa-poeloeh bat mandjing sahomer. 'Djeung 15 deui domba hidji ti ingon-ingon, ti doewa ratoes sĕle, ti tanah Israil anoe soegih tjai; baris koerban kadaharan, baris koerban doeroekan, sarta baris koerban panarima, pikeun njijeun karapihan tina 16 sabab maranehanana, lahiran Goesti Pangeran. 'Sakabeh djalma eusi tanah dimistikeun njanggakeun hatoeran kitoe 17 pikeun gĕgĕden di Israil. 'Sarta ari ka-

wadjiban gĕgĕden ngajakeun pikoerbaneun doeroekan, pikoerbaneun kadaharan djeung pikoerbaneun inoeman, dina pesta-pesta, djeung dina oenggal pananggalan, sarta dina sabat-sabat, dina sakabeh bae pesta-pesta anak-intjoe Israil; nja eta keneh noe koedoe njanggakeun pikoerbaneun dosa, pikoerbaneun kadaharan, pikoerbaneun doeroekan, djeung pikoerbaneun panarima, pikeun njijeun karapihan tina sabab anak-intjoe Israil.

^a p. 44: 6. ^b 3 Moesa 19: 36. ^c 2 Moesa 30: 13.

18 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Dina boelan noe mimiti, tanggal hidji, maneh koedoe njokot hidji sapi ngora lalaki, ^a noe taja tjatjadna; pake mĕrĕsihan 19 kasoetjian. 'Ari panghoeloe ^b koedoe njokot sawareh gĕtih eta koerban dosa, bari seug ditĕrapkeun kana tihang gĕdong, djeung kana opat djoeroe oempak altar, sarta kana tihang lawang boeroean 20 djĕro. 'Pon kitoe keneh pilampaheun maneh dina tanggal toedjoe, tina sabab oenggal djalma noe kaloeloepoetan, djeung tina sabab noe bodo; djadi maraneh koedoe mangraphikeun gĕdong. 21 'Dina ^c boelan noe mimiti, tanggal opat wĕlas, maraneh koedoe milampah paska, pesta toedjoe poĕ lilana; ari pihakaneun 22 maraneh roti teu ragian. 'Dina poĕ eta gĕgĕden koedoe njanggakeun hidji sapi ngora lalaki pikoerbaneun dosa, tina sabab dirina, djeung tina sabab saka- 23 beh djalma eusi tanah. 'Sarta toedjoehanana eta poĕ pesta gĕgĕden teh koedoe njanggakeun pikoerbaneun doeroekan bade ka Pangeran, toedjoe sapi ngora lalaki djeung toedjoe domba lalaki noe taja tjatjadna, saban poĕ, toedjoe poĕ lilana; kitoe deui hidji ĕmbe badot 24 pikoerbaneun dosa, saban poĕ. 'Toer eta koedoe njanggakeun pikoerbaneun kadaharan, ^d saepa [tipoeng lĕmĕs] kana hidji sapi ngora, kitoe deui saepa kana hidji domba lalaki, ^e sarta saĕhin 25 minjak kana saepa. 'Dina boelan noe katoedjoe, tanggal lima wĕlas, ^f dina pesta, gĕgĕden teh koedoe njanggakeun sakoemaha noe tadi, toedjoe poĕ lilana; satjara koerban dosa, satjara koerban doeroekan, djeung satjara koerban kadaharan, kitoe keneh satjara minjak teja.

^a p. 43: 22. ^b p. 43: 20. ^c 2 Moesa 12: 18.

^d p. 46: 5, 7. ^e 2 Moesa 29: 40. ^f 3 Moesa 23: 34.

PASAL 46.

Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ari lawang boeroean djero noe njanghareup ngetan pimeundeuteun di djero gēnēp poē digawe, dēmi dina poē sabat mah diboeka, kitoe deui dina poē pananggalan diboeka. 'Toeloej ^a gēgēden teh asoep djalan bale lawang, ti loewar, dēg nangtoeng pēlēbah tihang lawang; pek panghoeloe koedoe pada mētakeun koerbanna doeroekan djeung koerbanna panarima; sarta gēgēden teh koedoe sēmbahijang dina bangbaroeng lawang, bari toeloej ka loewar; dēmi lawang teja teu meunang dipeundeutkeun tēpi ³ ka boerit. 'Ari djalma eusi tanah dina saban poē sabat djeung dina saban pananggalan koedoe pada sēmbahijang hareupeun eta lawang ka pajoeneun Pangeran. 'Ari moenggoeh koerban doeroekan, noe koe gēgēden koedoe dihatouerkeun ka Pangeran, ^b dina poē sabat eta koedoe ngahatouerkeun gēnēp siki anak domba, noe taja tjatjadna, djeung hidji domba lalaki, noe taja tjatjadna. ⁵ 'Ditambah koerban kadaharan, ^c saepa [tipoeng lēmēs] kana domba lalaki; dēmi kana anak domba mah koerbanna kadaharan ^d sakoewat leungeunna mere; djeung deui saēhin minjak kana saepa. ⁶ 'Ari ^e dina poē pananggalan eta koedoe ngahatouerkeun hidji sapi ngora lalaki, noe taja tjatjadna; gēnēp siki anak domba, djeung hidji domba lalaki; koedoe ⁷ noe taja tjatjadna. 'Sarta eta koedoe njanggakeun koerban kadaharan, saepa [tipoeng lēmēs] kana sapi ngora, djeung saepa kana domba lalaki; dēmi kana anak domba mah sakoemaha noe katēpi koe leungeunna; djeung deui saēhin minjak kana saepa. 'Sarta samangsa gēgēden teh asoep, asoepna koedoe ^f djalan bale lawang, ari ka-loewarna noeroet ⁹ djalan eta keneh. 'Djeung samangsa djalma eusi tanah asoep, ngadeuheusan ka pajoeneun Pangeran dina waktoe noe pasti, saha-saha noe asoep djalan lawang kaler, sēmbahijang, ka-loewarna koedoe djalan lawang kidoel; ari saha-saha noe asoep djalan lawang kidoel, ka-loewarna koedoe djalan lawang kaler; teu meunang balik djalan lawang oeroetna datang, satēgēsna masing-masing pika-loe-
¹⁰ wareunana koedoe tēroes. 'Ari gēgēden

teh piasoepeunana koedoe barēng djeung noe loba, samangsa eta arasoep; djeung samangsa ka laloewar, koedoe reudjeung ¹¹ ka loewar. 'Ari dina pesta djeung dina waktoe noe pasti teja, pikoerbaneun kadaharan teh ^g saepa [tipoeng lēmēs] kana hidji sapi ngora, kitoe deui saepa kana hidji domba lalaki; dēmi kana anak domba mah sakoewat leungeunna mere; djeung deui saēhin minjak kana ¹² saepa. 'Sarta satijap-tijap gēgēden teh sēdja njanggakeun pangabakti bawaning soeka, koerban doeroekan atawa koerban panarima, pangabakti bawaning soeka, bade ka Pangeran, eta koedoe dipangboekakeun lawang noe njanghareup ngetan teja, prak gēgēden teh njanggakeun koerbanna doeroekan djeung koerbanna panarima, sakoemaha njanggakeunana dina poē sabat; toeloej ka loewar; ari samantas gēgēden ka loewar, lawang teh koedoe dipeundeutkeun ¹³ deui. 'Djeung deui ^h saban poē maneh koedoe njanggakeun hidji anak domba, oemoer sataoen, anoe taja tjatjadna, pikoerbaneun doeroekan bade ka Pangeran; njanggakeunana koedoe oenggal-oenggal isoek. 'Tambahan koerban kadaharan; njanggakeunana koedoe oenggal-oenggal isoek; sapērgēnēp epa [tipoeng lēmēs], djeung sapērti loe hin minjak, baris ngabaseuhan eta tipoeng lēmēs; pikoerbaneun kadaharan bade ka Pangeran, pikoekoeh langgēng, teu pētot-
¹⁵ pētot. 'Tah, kitoe pinjarangakeuneunana anak domba, koerban kadaharan, sarta djeung minjak, oenggal-oenggal isoek, pikoerbaneun doeroekan teu pētot-pētot.

a p. 44:3. *b* 4 Moesa 28:9. *c* p. 45:24. *d* 5 Moesa 16:17. *e* 4 Moesa 18:11. *f* p. 44:3. *g* p. 45:24. *h* 4 Moesa 28:3.

¹⁶ Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Lamoen gēgēden teh aja pamere ka salah-sahidji anakna, djadi milikna, ditoeroenkeun ka anak-intjoena, djadi kabogaan eta, djalan milik. 'Tatapi lamoen aja pamerena ti milikna ka salah-sahidji abdina mah, kabogaanana koe eta tēpi ka ^a taoen kamērdikaan; toeloej poelang deui ka gēgēden, estoe milikna; anak-intjoena, nja eta noe pibogaeun. ¹⁸ 'Djeung deui gēgēden ^b teu meunang njokot ti milik rahajat; teu meunang nganijaja ka rahajat, dika-loewarkeun

tina kabogaanana; kabogaan sorangan noe koedoe diwariskeun ka anak-intjoe-na; soepaja oemat kami oelah pabaléntjar, ka loewar tina kabogaan sorangan-sorangan. *a* 3 Moesa 25:10. *b* p. 45:8.

- 19 Geus kitoe kaoela koe eta djalma ditjandak ka kamar-kamar noe soetji, noe njanghareup ngaler, *a* anoe keur para panghoeloe teja, djalan paranti asoep noe aja di gigureun lawang; doemadakan, di dinja aja hidji énggon sisi ti
- 20 koelon pisan. 'Toeloej misaoer ka kaoela: Eta énggon paragi panghoeloe ngaroelob koerban kasalahan djeung koerban dosa, sarta paragi ngagoreng koerban kadaharan; teu meunang dibawa bidjil ka boeroean loewar, *b* matak njoetjikeun ka djalma noe loba. 'Tidinja kaoela koe andjeunna ditjandak bidjil ka boeroean loewar, nja ditjandak ngaliwat ka noe opat djoeroe boeroean; doemadakan, dina oenggal-oenggal djoeroe boeroean teh aja deui boeroean.
- 22 'Dina opat djoeroe boeroean teh aja boeroean panghaseupan, opat poeloh [asta] palajoena djeung tiloe poeloh panggèrètna; eta boeroean djoeroe teh
- 23 opatanana saekoeran. 'Djeung aja tembok sakoerilingna, sakoebèng eta noe opat boeroean, sarta sisi eta tembok-tembok geus dihawoean ti handap, sa-
- 24 koeriling. 'Ladjèng andjeunna misaoer ka kaoela: Eta teh dapoer, paranti ngoelob; di dinja toekang ngawoela di gèdong pingaroeloebeun koerban peuntjitan ti djalma-djalma. *a* p. 42:13. *b* p. 44:19.

PASAL 47.

- Tidinja kaoela koe eta djalma ditjandak deui ka panto gèdong; doemadakan, ti handapeun bangbaroeng gèdong *a* bidjil tjai, ngotjor ngetan; wantoe gèdong teh njanghareupna ka wetan. Ari tjai teja toeroen; datangna ti handap, ti sisi gèdong, sabeulah ti katoehoe, nja ti kidoeleun altar. 'Geus kitoe kaoela ditjandak bidjil, djalan lawang kaler; nja ditjandak ngoeriling, djalan loewar, ka lawang loewar, noe njanghareup ngetan teja; doemadakan, tjai teh ngagoelak ti sabeulah katoehoe.
- 3 'Ana djalma teja geus ka loewar, ladjèng ngetan, sarta pananganana njèkèl kèntja. 'Toeloej ngoekoer sareboe asta,

seug kaoela ditjandak ngaraas eta tjai; ari djèrona tjai sèrèk moemoentjangan.

- 4 'Pek ngoekoer deui sareboe, seug kaoela ditjandak deui ngaraas tjai; ari djèrona tjai sèrèk toeoer. Prak ngoekoer deui sareboe, seug kaoela ditjandak deui ngaraas; ari djèrona tjai sèrèk
- 5 tjangkeng. 'Tidinja ngoekoer deui sareboe; tjai geus djadi waloengan, teu beunang diraas koe kaoela; wantoe tjai teh gède, tjai kodjajeun, estoe waloengan noe teu beunang diraas. 'Pok andjeunna misaoer ka kaoela: Na katendjo koe maneh, anak Adam? Geus kitoe kaoela ditjandak, balik deui ka sisi eta
- 7 waloengan. 'Ari geus balik kaoela teh, doemadakan, *b* di sisi eta waloengan loba katjida tatangkalan, sabeulah ti dijeu
- 8 djeung sabeulah ti ditoe. 'Saoerna deui ka kaoela: Eta tjai noendjang ka bilangan wetan, toeloej moedoen ka tanah lapang, sarta ngamoehara ka laoet; sakoer tjai noe dibidjilkeun asoepna ka eta laoet, anoe matak laoet teh datang
- 9 ka waloēja. 'Ari geus kitoe, saroe paning *c* noe njawaan hiroep, bangsa noe ngalenghoj, ka mana bae datangna eta waloengan, tangtoe hiroep; sarta pijsaeun laoek loba katjida; dimana eta tjai geus asoep ka dinja, seug laoet teh waloēja, sarta tangtoe hiroep sakabeh, ka mana
- 10 bae pidatangeunana eta waloengan. 'Ari geus kitoe, di sisina pinarangtoengeun palika-palika; ti sémèt En-Gedi tèpi ka En-Eglaim pidjadien énggon paranti moèkeun djaring; ari laoekna bakal roepa-roepa, sakoemaha laoek laoet gè-
- 11 de, sarta loba katjida. 'Ari noe moal waloēja, nja eta rawana djeung rantjana; pada disèrahkeun ka oejah. 'Djeung deui di sisi eta waloengan, sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti ditoe, pidjadien saroe paning tatangkalan baris hakaneun; daoenna moal keuna aloem, djeung boewahna moal keuna euweuh; saban-saban boelan eta boewahan anjar, wantoe-wantoe tjaina bidjilna ti kasoe-
- 12 tjian; ari boewahna baris hakaneun, *d* djeung daoenna baris ngawaloejakeun.

a Joël 3:18; Djak. 14:8; Wahj. 22:1. *b* Wahj. 22:2.

c 1 Moesa 1:20. *d* Wahj. 22:2.

- 13 Kijeu timbalan Goesti Pangeran: Ijeu piwatéseun tanah, noe pikamilikeun koe maraneh, noeroetkeun noe doewa wélas

kaom Israil; ^a Joesoep pimeunangeun
 14 doewa bagian. 'Ari dimilikna koe maraneh sing walatra sadoeloer-doeloer; sapedah kami baheula ngatjoengkeun panangan kami, kĕrsa maparinkeun eta ka karoehoen maraneh teja, noe matak eta tanah pininggangeun ka maraneh,
 15 djadi milik. 'Nja ijeu piwatĕseun tanah teh: ^b sabeulah ti kaler, ti sĕmĕt laoet gĕde djalan ka Hetlon, tĕpi ka pĕlĕbah
 16 asoep ka Sĕdad; 'Hamat, Berota, Si-braim, noe di antara watĕs Damsik djeung watĕs Hamat; Haser tĕngah, noe di wa-
 17 tĕs Haoeran. 'Djadi piwatĕseunana ti laoet teh Hasar-Enon, tĕpoeng-watĕs Damsik; ari noe pangkalerna pisan nja eta watĕs Hamat. Eta kitoe sabeulah
 18 ti kaler. 'Moenggoeh ^c sabeulah ti wetan, ari di antara Haoeran, Damsik djeung Gilad, sarta tanah Israil, [piwatĕseunana] tji Jordan; ti sĕmĕt watĕs [kaler] maraneh koedoe ngoekoer sĕrĕk laoet we-
 19 tan. Eta kitoe sabeulah ti wetan. 'Ari moenggoeh ^d sabeulah ti kidoel, ti sĕmĕt Tamar tĕpi ka tji Mĕriba, di Kades, kĕbat ka waloengan [Mĕsir], bras ka la-
 20 oet gĕde. Eta kitoe sabeulah ti kidoel. 'Ari moenggoeh ^e sabeulah ti koelon, nja laoet gĕde, ti sĕmĕt watĕs [kidoel] tĕpi ka pabĕnĕran asoep ka Hamat. Kitoe
 21 sabeulah ti koelon. 'Nja eta tanah noe koe maraneh koedoe dibagi djeung doeloer-doeloer, noeroetkeun kaom Israil.
 22 'Ari geus kitoe, ^f dibagikeunana koe maraneh koedoe koe lantaran lotĕre, baris milik, pikeun diri maraneh sarta pikeun semah-semah, anoe ngaloembara di tĕngah maraneh, anoe geus baroga anak ti tĕngah maraneh; ^g noe kitoe koe maraneh koedoe diangkĕn sapĕrti noe asal boemi di oerang Israil; koedoe pada mareunang milik djeung maraneh
 23 di tĕngah kaom Israil. 'Ari geus kitoe, mana-mana kaom noe dioembaraĕn koe semah teh, nja di dinja eta koe maraneh koedoe dibere pimilikeunana, lahiran Goesti Pangeran.

^a 1 Moesa 48:5, 6; Jos. 17:14. ^b 4 Moesa 34:7. ^c 4 Moesa 34:10. ^d 4 Moesa 34:3. ^e 4 Moesa 34:6. ^f p. 45:1. ^g 3 Moesa 19:34.

PASAL 48.

Sarta nja ijeu ngaran hidji-hidji kaom: ^a ti toengtoeng ti kaler, mapaj djalan ka Hetlon, tĕpi ka pĕlĕbah asoep ka

Hamat, djeung ka Hasar-Enon, tĕpoeng-watĕs Damsik, ti kalerna mapaj ka Hamat; tĕgĕs pibogaunana ti sabeulah ti wetan tĕroes ka koelon: pikeun Dan,
 2 sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Dan, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Aser, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Aser, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Nap-
 4 tali, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Nap-tali, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Mĕnase, sabagian.
 5 'Ari ti sĕmĕt watĕs Mĕnase, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Epraim, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Epraim, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Roebin,
 7 sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Roebin, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Joeda, sabagian. ^a p. 47:15.
 8 Dĕmi ti sĕmĕt watĕs Joeda, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon, piajaeunana ^a hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun teja, doewa laksa lima reboe [toembakan] panggĕrĕtna, ari palajoena sakoemaha doeoman hidji-hidji, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon; djeung ari kasoetjian teja piajaeunana di tĕngah-tĕngah-
 9 na. 'Eta hatoeran, noe koe maraneh koedoe disanggakeun ka Pangeran teja, palajoena doewa laksa lima reboe, dĕmi panggĕrĕtna salaksa. 'Ari noe pibogaun hatoeran soetji teh, nja eta panghoeloe-panghoeloe; ti kaler doewa laksa lima reboe [palajoena], ti koelon panggĕrĕtna salaksa, ti wetan panggĕrĕtna salaksa, djeung ti kidoel doewa laksa lima reboe palajoena; ari kasoetjian Pangeran teja
 11 piajaeunana di tĕngah-tĕngahna. 'Bagian panghoeloe-panghoeloe, anoe beunang njoetjikeun ti toeroenan Sadok, ^b noe pada ngadjaga kana djagaĕn kami teja, sarta teu sarasab basa oerang Israil sarasab, lain tjara ahli Lewi, noe pada
 12 sarasab. 'Djadi panghoeloe-panghoeloe teh meunang pasihan tina tanah hatoeran, ^c soetji liwat leuwih, adĕk kana
 13 watĕs ahli Lewi. 'Ari ahli Lewi teja parerendeng djeung watĕs panghoeloe, pon kitoe keneh doewa laksa lima reboe palajoena, djeung salaksa panggĕrĕtna; sakabeh palajoena koedoe doewa laksa
 14 lima reboe, ari panggĕrĕtna salaksa. 'Teu

^a meunang didjoewal saeutik-eutik atjan, djeung teu meunang ditoekeurkeun, soemawonna ngagasab eta loeloegoe tanah; 15 karana soetji, kagoengan Pangeran. 'Dĕmi anoe lima reboe, anoe masih kari tina panggĕrĕtna noe doewa laksa lima reboe teja, ti hareupna, eta mah djamak, pikeun nagara, geusan pangtjijtjingan sarta geusan ^c sampalan; ari pijsaeunana nagara teh di tĕngah-tĕngahna. 'Sarta kijeu oekoeranana: ^f sabeulah ti kaler opat reboe lima ratoes, sabeulah ti kidoel opat reboe lima ratoes, sabeulah ti wetan opat reboe lima ratoes, kitoe deui sabeulah ti koelon opat reboe lima 17 ratoes. 'Ari pisampalaneun nagara teh, ti kaler doewa ratoes lima poeloeh, ti kidoel doewa ratoes lima poeloeh, ti wetan doewa ratoes lima poeloeh, kitoe deui ti koelon doewa ratoes lima poeloeh. 'Dĕmi anoe kari tina palajoena, 18 parerendeng djeung hatoeran soetji teja, salaksa ti wetan djeung salaksa ti koelon; ari ajana parerendeng djeung hatoeran soetji, sarta pihabileunana baris 19 hakaneun sakoer pagawe nagara. 'Ari eta pagawe nagara koedoe pada migaweinja, toegoer ti sakabeh kaom Israil. 20 'Salĕgana eta hatoeran koedoe doewa laksa lima reboe palajoena, djeung doewa laksa lima reboe panggĕrĕtna; njanggakeunana hatoeran soetji teh koedoe pasagi, katoet pibagianeun nagara.

^a p. 45:1. ^b p. 40:46; 44:10. ^c p. 43:12.
^d 3 Moesa 25:34. ^e 4 Moesa 35:3. ^f Wahj. 21:16.

21 Ari karina pikeun gĕgĕden, beh dijeueun djeung beh ditoeĕun eta hatoeran soetji djeung bagian nagara, hareupeun eta hatoeran noe doewa laksa lima reboe teja, tĕpi kana watĕs ti wetan; kitoe keneh ti koelon, hareupeun noe doewa laksa lima reboe teja, bras kana watĕs ti koelon; tĕroes djeung doeoeman hidji-hidji; nja eta pikeun gĕgĕden, sarta hatoeran soetji reudjeung kasoetjian gĕdong teja pijsaeunana di tĕngah-tĕngahna. 'Djadi leuwihan kabogaan ahli Lewi 22 djeung leuwihan bagian nagara, noe di tĕngah-tĕngah doeoeman gĕgĕden teja,

sakoer noe aja di antara watĕs Joeda djeung watĕs Binyamin, nja eta pikeun gĕgĕden.

23 Ari moenggoeh kaom noe salijan ti dinja, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Binyamin, 24 bagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Binyamin, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti 25 koelon: pikeun Simon, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Simon, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Isas- 26 kar, sabagian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Isaskar, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti koelon: pikeun Sĕboeloen, saba- 27 gian. 'Ari ti sĕmĕt watĕs Sĕboeloen, ti sabeulah ti wetan tĕpi ka sabeulah ti 28 koelon: pikeun Gad, sabagian. 'Dĕmi dina watĕs Gad, sabeulah ti kidoel, nja di dinja pawatĕsan, ti sĕmĕt Tamar ka tji Mĕriba, di Kades, kĕbat ka waloengan 29 [Mĕsir], bras ka laeet gĕde teja. 'Tah, nja eta tanah, noe koe maraneh koedoe dibagikeun tina milik, koe lantaran lotĕre, ka sagala kaom Israil, sarta nja kitoe pidoeoemaneunana sewang-sewang, lahiran Goesti Pangeran.

30 Sarta nja ijeu pangbidjilan eta nagara; sabeulah ti kaler opat reboe lima ratoes 31 toembakan. 'Ari lawang eta nagara koedoe katĕlah ^a koe ngaran kaom Israil; ti kaler tiloe lawang, nja eta: lawang Roebin, hidji; lawang Joeda, hidji; la- 32 wang Lewi, hidji. 'Ari sabeulah ti wetan opat reboe lima ratoes toembakan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Joe- 33 soep, hidji; lawang Binyamin, hidji; lawang Dan, hidji. 'Ari sabeulah ti kidoel opat reboe lima ratoes toembakan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Simon, hidji; lawang Isaskar, hidji; lawang Sĕ- 34 boeloen, hidji. 'Sabeulah ti koelon kitoe keneh opat reboe lima ratoes toemba- 35 kan; sarta tiloe lawang, nja eta: lawang Gad, hidji; lawang Aser, hidji; lawang Naptali, hidji. 'Tĕpoeng-gĕlang salaksa dalapan reboe toembakan. Ari pingaraneun eta nagara ti poĕ harita kijeu: ^b Pangeran linggih di dinja. ^a Wahj. 21:12.
^b p. 43:7; Joĕl 3:21; Wahj. 21:3.

KITAB NABI DANIËL.

PASAL 1.

Mangsa katiloe taoenna Jojakim djoem^amⁿëng radja Joeda, ^a djëboel Nëboekadnesar, radja Baboel, ka Jëroesa-
² lem, sarta nagara teh dikëpoeng. 'Geus kitoe koe Goesti eta Jojakim, radja Joe-
 da, diselehkeun ka leungeun Nëboekad-
 nesar, sarta djeung ^b sawareh parabol
 gëdong Allah; toeloej parabol teh koe
 Nëboekadnesar dibawa ka tanah Sinar,
³ ka gëdong aállahanana, diasoepekeun ka
 goedang doenya-brana aállahanana. 'Sarta
 radja marentah ka Aspënas, kapala
 mantri djëro andjeunna, ^c koedoe njang-
 gakeun djalma ngalora ti lëbah oerang
 Israil, tégës ti toeroenan radja, djeung
⁴ ti para menak; 'nja djalma ngalora noe
 taja pisan tjatjadna, sarta harade roepa,
 toer paham dina sagala kapintëran, sarta
 reja pangabisa, djeung ngaharti elmoe;
 noe oetama djadi toekang marëk di pa-
 dalëman radja; sarta koedoe pada dipa-
 gahan kitab, kitoe deui basa Kasdim.
⁵ 'Malah radja nangtoekeun pibagianeu-
 nana dina oenggal-oenggal poë tina ka-
 daharan radja djeung tina anggoer leu-
 eutanana, sarta diparentah dimoemoele
 tiloe taoen lilana; ari geus toetoep eta
 tiloe taoen pada pimarëkeun di pajoe-
⁶ neun radja. 'Dëmi dina lëbah eta djalma
 ngalora aja Daniël, Hananya, Misael
 djeung Asarja, pada kaäsoep oerang Joe-
⁷ da. 'Ari koe kapala mantri djëro pada
 dibere ngaran; nja eta Daniël dilandi
 Beltëसार, Hananya dilandi Sadrak, Mi-
 sael dilandi Mesak, ari Asarja dilandi
⁸ Abed-Nëgo. 'Dëmi Daniël nangtoekeun
 dina ati, moal ngarëgëdkeun maneh koe
 kadaharan radja, atawa koe anggoer
 leueutanana; djeung Daniël panoenoe-
 hoen ka kapala mantri djëro, soepaja
⁹ montong ngarëgëdkeun maneh. 'Sarta
 Daniël teh ^a koe Allah dipaparin kaäsi-
 han djeung kawëlasan di hareupeun ka-
¹⁰ pala mantri djëro. 'Ari saer kapala
 mantri djëro teh ka Daniël: Kami teh
 sijeun koe goesti kami sang radja, noe

geus nangtoskeun kadaharan djeung
 inoeman oedjang-oedjang; karana koe-
 maha lamoen ningali pasëmon oedjang
 karoetjëm, beda djeung djalma ngalora
 noe saoemoer djeung oedjang? Ari kitoe
 mah oedjang djadi matak diri kami ka-
¹¹ tëmpeohan koe radja. 'Tidinja Daniël
 mihatoer ka loperes, noe koe kapala
 mantri djëro dibakoekeun ngoeroes ka
 Daniël, Hananya, Misael djeung Asarja,
¹² [pihatoerna]: 'Abdi gamparan moegi pa-
 da didjadjal watës sapoeloh dintën; nja
 abdi teh moegi pada dileler sipat beu-
 nang njëbar pikeun tëdaëun, kitoe deui
¹³ tjai pikeun inoemeun. 'Sarëng moegi di-
 tingalian di pajoeneun gamparan roepa
 abdi-abdi, kitoe keneh roepa djalma nga-
 lora noe narëda katoewangan radja;
 sarawoeh moegi midamël ka abdi-abdi
 gamparan sakoemaha noe katingali koe
¹⁴ gamparan. 'Ari loperes teh ngagoegoe
 ka darinja dina eta përkara; toeloej pa-
 da didjadjal, meunang sapoeloh poë.
¹⁵ 'Geus toetoep noe sapoeloh poë teh,
 katingali roepa eta opat djalma leuwih
 aloes, djeung awakna leuwih lintoeh ti
 batan sakabeh djalma ngora, noe nga-
¹⁶ hakan kadaharan radja. 'Tidinja koe
 loperes kadaharan bagianana djeung
 anggoer inoemanana dilaän, ari noe di-
 lelerkeun ka darinja nja sipat beunang
¹⁷ njëbar bae. 'Dëmi eta djalma ngora noe
 opatan teja koe Allah dipaparin kanjaho,
 sarta paham dina sakabeh kitab djeung
 kapintëran; ^e samalah Daniël teh dipa-
 parin tërang dina sagala tetendjoan
¹⁸ djeung impian. 'Ari geus toetoep mang-
 sana noe diparentahkeun koe radja, pi-
 waktoeëun njanggakeun djalma ngalora
 teja, toeloej koe kapala mantri djëro pa-
 da disanggakeun ka pajoeneun Nëboe-
¹⁹ kadnesar. 'Tidinja radja sasaoeran djeung
 sadajana; dëmi eta salobana taja noe
 kapëndak nandingan Daniël, Hananya,
 Misael djeung Asarja; noe matak eta
 pada djadi toekang marëk di pajoeneun
²⁰ radja. 'Ari sagala përkara kapintë-
 ran djeung pangartian, noe koe radja

dipariksakeun ka darinja, pada kapëndak sapoeloeh patikélaneun ngoengkoelan ti sakabeh pandita djeung djoeroe ténong, noe aja di sakaradjaanana.

21 'Ari Daniël teja tètép dongkap ka 'taoen noe kahidji Kores djoeménng radja.

a 2 Radj. 24:1. *b* 2 Bab. 36:7. *c* 2 Radj. 20:18.

d 1 Moesa 39:21. *e* Jéh. 28:3. *f* Esr. 1:1.

PASAL 2.

Mangsa kadoewa taoenna Néboekadnesar teja djoeménng radja, ^a harita Néboekadnesar ngimpen; heug manahna goelingsalahan, sarta andjeunna kandög
2 koelémna. 'Tidinja radja ^b miwarang nja-oer pandita-pandita djeung djoeroe-djoeroe ténong, kitoe deui taroekang sibir djeung ahli-ahli Kasdim; soepaja ngoeningakeun ka radja eta impenanana. Gantjangna daratang, sarta pada marék di
3 pajoeneun radja. 'Pok radja ngalahir ka darinja: Kami tadi ngimpi, sarta pikir kami goelingsalahan, hajang njaho eta
4 impian. 'Pioendjoek ahli-ahli Kasdim teh ka radja, make basa Sam: ^c Moegi sang radja salamét salalanggéngna! Soemangga, impenan teh tjarijoskeun ka abdi-abdi gamparan, mangke pibaloekareunana koe abdi sadaja dioendjoekkeun.
5 'Ngawalon radja, kijeu lahirna ka ahli Kasdim teh: Omongan kami geus pasti, oepama eta impian djeung pibaloekareunana koe maraneh teu dinjahokeun ka kami, ^d mangke maraneh dipotongpotong, sarta imah maraneh didjijeun
6 djarian. 'Sabalikna, oepama eta impian djeung pibaloekareunana koe maraneh dipopojankeun mah, tangtoe maraneh meunang pasihan, djeung gandjaran, sarta kahormatan géde ti hareupeun kami; mana ajeuna bedjakeun ka kami eta
7 impian djeung pibaloekareunana. 'Mindo ngawangsoelna, kijeu pioendjoekna: Soemangga, impenan teh koe sang radja moegi ditjarijoskeun ka abdi-abdi, tinangtos pibaloekareunana koe abdi-abdi
8 dioendjoekkeun. 'Ngawalon radja, kijeu lahirna: Kami njaho sidik pisan, jen maraneh hajang mandjangkeun mangsa, sapedah maraneh pada terang, jen omongan kami teja geus pasti. 'Tapi lamoen eta impian koe maraneh teu dinjahokeun mah, pihokoemaneun maraneh
9 sahidji; karena maraneh sakongkol nja-

toerkeun omong bohong nja teu hasil ka hareupeun kami, tēpi ka ganti mangsa; mana geura tjaritakeun impian teh ka kami, mangke kami njaho, jen maraneh bisa ngabedjakeun pibaloekareunana ka
10 kami. 'Ngawangsoel ahli-ahli Kasdim teh ka pajoeneun radja, kijeu pioendjoekna: Noen, taja pisan djalma di sadjagat kabeh, noe bisa ngoendjoekkeun eta pėrkawis sang radja; anoe mawi sadajana radja, gėgėden atanapi noe kawasa, taja noe moendoet pėrkawis kitoe ka saha bae pandita, djoeroe
11 ténong atanapi ahli Kasdim. 'Ari eta pėrkawis, noe dipoendoet koe sang radja, abot teuing, sarėng taja deui noe ijasa ngawartakeun eta ka salira radja, kadjawi ti batara-batara, noe linggihna teu sinarėngan sarėng bangsa daging.
12 'Tina sabab kitoe radja teh bėndoe, bari sewot katjida, sarta radja marentah, sakabeh boedjangga di Baboel koedoe
13 digėmpoer. 'Djol eta parentah ka loewar, sarta boedjangga-boedjangga bakal dipeuntjitan; malah Daniël djeung rentjang-rentjangna ditejangan, bakal di-
14 pareuntjit. 'Tidinja Daniël ngahatoerkeun pirėmpag djeung pepeling ka Arjok, kapala toekang peuntjit anoe radja, noe geus ka loewar baris meuntjit boedjangga-boedjangga di Baboel. 'Pok Daniël mihatoer ka Arjok, noe dikawasa-
15 keun koe radja teh: Naha aja parentah sakitoe angkėr ti pajoeneun radja? Tidinja eta pėrkara koe Arjok ditjarijos-
16 keun ka Daniël. 'Gantjang Daniël ngadeuheus, sarta noenoehoen ka radja, moegi dipaparin tempo, soepaja ngoendjoekkeun pibaloekareunana ka salira radja.

a 1 Moesa 41:1. *b* p. 1:20; 5:7.

c Nėh. 2:3; p. 3:9. *d* Esr. 6:11; p. 3:29.

17 Tidinja Daniël moelang ka boemina, sarta ngawartakeun eta pėrkara ka Hananya, Misael djeung Asarja, rentjang-
18 rentjangna teja, 'sangkan pada njoehoenkeun kawėlasan ti pajoeneun ^a Allah sawarga, hal eta rasijah; soepaja Daniël djeung rentjang-rentjangna barėng sakoer boedjangga di Baboel salijan ti dinja oelah koengsi digėmpoer.
19 'Tidinja eta rasijah diėbrehkeun ka Daniël dina tetendjoan ti peuting; toeloej Daniël moedji soekoer ka Allah sa-
20 warga. 'Pok Daniël mioendjoek, kijeu

pioendjoekna: Sagala poedji ka padjè-
nèngan Allah, ti kalanggèngan dongkap
ka kalanggèngan deui! ^b karana kapintè-
ran sarèng kawasa nja andjeunna noe ka-
21 goengan. 'Nja andjeunna noe ngaganti
mangsa sarèng waktos, noe ngarorod
radja sarèng ngadègkeun radja, noe
maparin kapintèran ka noe palintèr,
kitoe deui kanjaho ka noe garadoeh
22 pangarti. 'Andjeunna noe ngebrehkeun
anoe djèro-djèro sarèng noe gaib-gaib;
^c andjeunna noe oeninga sakoer noe aja
di noe poèk, sarèng tjaäng matoeh di
23 andjeunna. 'Noen, Allah karoehoen sim-
koering! simkoering nganoehoenkeun sa-
rèng njoekoerkeun ka andjeun, reh sim-
koering koe andjeun dipaparin kapin-
tèran sarèng pangawasa; sarawoeh da-
ngèt ajeuna andjeun ka simkoering geus
maparin njaho anoe koe simkoering sa-
daja disoehoenkeun ka andjeun; karan-
tèn andjeun ka simkoering sadaja geus
maparin njaho pèrkawis radja teja.

^a Esr. 1 : 2. ^b Aj. 12 : 13. ^c Djab. 139 : 12; 1 Joh. 1 : 5.

24 Tina sabab kitoe Daniël toeloj nga-
deuheus ka Arjok, noe koe radja di-
bakoekkeun ngagèmpoer sakoer boedjanga
di Baboel teja; sadongkapna Daniël
mihatoer ka dinja kijeu: Boedjanga di
Baboel oelah tjjos digèmpoer; kaola
moegi dideuheuskeun ka pajoeneun ra-
dja, sèdja ngoendjoekkeun ka radja pi-
25 baloekareunana. 'Tidinja Arjok teh goe-
sak-gasik ngadeuheuskeun Daniël ka
pajoeneun radja, sarta oendjoekan kijeu
ka radja: Noen, simkoering mëndak ijeu
hidji djalma, kalèbbèt bobojonganti Joeda,
sèdjana ngoeningakeun ka sang radja
26 pibaloekareunana. 'Ngawalon radja, ki-
jeu lahirna ka Daniël, ^a anoe ngaran
Beltésasar: Na énja maneh bisa nga-
njahokeun ka kami eta impian noe ka-
tendjo koe kami, sarta djeung pibaloek-
27 kareunana? 'Ngawangsoel Daniël ka pa-
joeneun radja, kijeu wangsoelanana:
Noen, ari rasijah, noe dipoendoet koe
sang radja teja, sadajana boedjanga,
djoeroe ténong, pandita atanapi djoeroe
torah, taja noe bisaeun ngoendjoekkeun
28 inja ka sang radja. 'Nanging aja Allah
di sawarga, ^b noe ngebrehkeun rasijah;
sarèng andjeunna geus maparin njaho
ka radja Néboekadnesar pèrkawis noe
pidjadieun dina ahir djaman. Ari impenan

andjeun, kalajan titingalan manah an-
djeun dina pangkoelëman andjeun teja,
29 nja kijeu: 'ari andjeun teja, noen sang
radja! basa di pangkoelëman, datang
manah panasaran kana pèrkawis anoe
pidjadieun djaman mèngke; doepi geus
kitoe, anoe ngebrehkeun rasijah teja ma-
parin njaho ka andjeun pèrkawis noe
30 pidjadieun. 'Ari mènggahing simkoering
teja, pangdiëbrehan eta rasijah teh, lain
sabab gadoeh kapintèran ngoengkoelan
sakoer noe goemëlar; jaktosna mah noe
dipandang, soepaja pibaloekareunana di-
oeningakeun ka sang radja, sarèng soe-
paja andjeun tingali anoe dianggo pa-
nasaran koe manah andjeun.

^a p. 1 : 7. ^b 1 Moesa 40 : 8; 41 : 16.

31 Koe andjeun, noen sang radja! kati-
ngali, beh aja hidji djadjalmaän aheng;
ari eta djadjalmaän djangkoeng-gède,
sarèng sorotna montjorong; nangtoeng-
na di pajoeneun andjeun, sarèng roe-
32 pana matak baloewas. 'Nja eta djadjal-
maän teh hoeloena émas aloes, dadana
sarèng leungeunna perak, beuteungna
33 sarèng pingpingna tambaga, 'bitisna
beusi, doepi soekoena saparo beusi, sa-
34 paro taneuh likèt. 'Koe andjeun diti-
ngali, dongkap ka aja hidji batoe ngagolo-
sor ^a teu kalawan leungeun, ngadoepak
ka eta djadjalmaän, nindih kana soe-
koena, anoe sipat beusi sarèng taneuh
likèt teja, moenggah boeboek soekoena.
35 'Tidinja eta beusi, taneuh likèt, tambaga,
perak sarèng émas teja boeboek barèng
sapisan, ari djadina ^b sapèrtos hoeoet
ti pangirikan keur oesoem panas; la-
djèng kabawa koe angin, sarèng oeroetna
teu pisan kapanggih; doepi ^c eta batoe,
noe ngadoepak djadjalmaän teja, nga-
djadi goenoeng gède, moenggah ngeu-
36 sian sadjagat kabeh. 'Tah, kitoe impe-
nanana; doepi pibaloekareunana ajeuna
bade dioendjoekkeun ka pajoeneun sang
37 radja. 'Ari andjeun teja, noen sang radja!
^a djadi radja sadajana radja; karantèn
Allah sawarga ka andjeun geus maparin
karadjaän, kawasa, kabèdasan, sarawoeh
38 kamoeljaän; 'sarèng di mana bae tjitjing-
na bangsa manoesa, ^c tjatjakan sato
galak sarawoeh manoeke awang-awang
ge pada diselehkeun ka panangan an-
djeun; sarèng andjeun noe dikawasa-
keun ka eta sadajana; nja andjeun noe

39 diibaratkeun hoeloe émas teja. 'Doepi sa-
parantos andjeun pingadégeun hidji kara-
djaän sanes, katjek koe anoe andjeun;
woeh karadjaän katiloe, sanes deui, sipat
40 tambaga; nja eta bakal kawasa ka sa-
djagat kabeh. 'Ari karadjaän noe kaopat
bakal teuas sapertos beusi; karantén
saperptos beusi ngaboboekkeun saréng
ngarémpeokeun ka saniskantén, estoe
saperptos beusi noe ngarémékkeun, nja ki-
toe eta méngke ngaboboekkeun saréng
41 ngarémékkeun sadajana noe tadi. 'Doepi
pérkawis noe katingali koe andjeun, soe-
koena saréng ramo soekoena saparo ta-
neuh likét pandjoenan, noe saparo deui
beusi teja, nandakeun eta téh karadjaän
pabéngkah, nanging dina djéro eta pi-
ajaeun oge kawéwégan beusi, noe mawi
koe andjeun katingali beusi pabaoer sa-
42 réng taneuh likét léjoer. 'Ari pérkawis
ramo soekoe saparo beusi, noe saparo
deui taneuh likét teja, nandakeun eta
karadjaän saparo teuas, saparo régas.
43 'Doepi pérkawis noe katingali koe an-
djeun, beusi pabaoer saréng taneuh likét
léjoer teja, nandakeun eta bakal pabaoer
lantaran binih manoesa, nanging moal
rakét batoer pada batoer, nja sakoemaha
beusi hanteu tjampoer saréng taneuh
44 likét. 'Démi keur djaman eta radja-radja,
ladjéng Allah sawarga bade ngadégkeun
hidji karadjaän / anoe moal diroeksak-
keun salalanggéngna, saréng eta kadjé-
néngan moal ditoeroenkeun ka bangsa
sanes; salérésna eta bakal ngaboboek-
keun saréng ngeuweuhkeun sadajana ka-
radjaän noe tadi, doepi djinisna mah
45 pitétépeun salalanggéngna. 'Kitoe noe
mawi koe andjeun katingali, ti goenoeng
aja hidji batoe ngagolosor teu kalawan
leungeun, seug ngaboboekkeun eta
beusi, tambaga, taneuh likét, perak sa-
réng émas teja. Allah noe langkoeng
agoeng geus maparin njaho ka sang
radja pérkawis noe pidjadieun djaman
méngke; ari impenan teja kanténan, sa-
réng pibaloekareunana jaktos.

a Aj. 34 : 20. *b* Hos. 13 : 3. *c* Jês. 28 : 16. *d* Jêh. 26 : 7.

e Jér. 28 : 14. *f* p. 7 : 27; Ibr. 12 : 28.

46 Tidinja radja Nêboekadnesar broek
njoeoeh, bari soedjoed ka Daniël, sarta
miwarang koedoe dibaktian koerban ka-
47 daharan djeung seuseungitan. 'Ngawa-
lon radja ka Daniël, kijeu lahirna: Sa-

énja-énjana, Allah maraneh *a* nja eta
Bataraning sakabeh batara djeung Goes-
tining sakabeh radja, toer jasaen nge-
brehkeun rasijah, boektina andika bisa
48 nganjatakeun eta rasijah. 'Tidinja radja
ngagoengkeun ka Daniël, djeung dipapa-
rin pasihan pirang-pirang sarta galède,
malah didjénéngkeun njangking satanah
Baboe, sarta didjénéngkeun kapala para
pangkat, njangking sakabeh boedjangga
49 di Baboe. 'Geus kitoe Daniël noenoe-
hoen ka radja, ladjéng *b* Sadrak, Mesak
djeung Abed-Négo teja koe radja diang-
kat njangking padamélan di tanah Ba-
boel; ari Daniël mah bakoe di lawang
radja.

a 5 Moesa 10 : 17. *b* p. 1 : 7.

PASAL 3.

Hidji mangsa radja Nêboekadnesar
Ngadamél hidji djadjalmaän émas,
djangkoengna génép poeloeh asta, gé-
dena génép asta; ari ditangtoengkeunana
2 di lébak Doera, di tanah Baboe. 'Toe-
loej radja Nêboekadnesar miwarang
ngoempoelkeun para goepérnoer, para
gégéden djeung para bopati, para pang-
hoeloe, para mantri doenya-brana, para
hakim, para djaksa, djeung sakoer bae
noe njangking kawasa dina tjoetak-tjoe-
tak, sina daratang, bakal njalamétkeun
eta djadjalmaän, beunang radja Nêboe-
3 kadnesar nangtoengkeun teja. 'Tidinja
eta para goepérnoer, para gégéden djeung
para bopati, para panghoeloe, para man-
tri doenya-brana, para hakim, para
djaksa, djeung sakoer bae noe njangking
kawasa dina tjoetak-tjoetak téh, karoem-
poel, bakal njalamétkeun eta djadjal-
maän, beunang radja Nêboekadnesar
nangtoengkeun teja; seg ngaradég di ha-
reupeun eta djadjalmaän, beunang Nê-
4 boekadnesar nangtoengkeun. 'Geus kitoe
hidji mantri ngoendang-ngoendang sarta
bédas: Eh, sadaja bangsa, kaom reudjeung
5 basa! ajeuna pada ditimbalan, 'samangsa
ngareungeu sora tandoek, hatong, ka-
tjapi, tarawangsa, tjélémpeong, ang-
kloeng, djeung saroe paning bae tatabeu-
han, koedoe pada méndék sarta soedjoed
ka ijeu djadjalmaän émas, kenging radja
6 Nêboekadnesar nangtoengkeun. 'Djeung
saha-saha noe teu méndék sarta teu
soedjoed, eta téh sapada-harita tangtoe
digoebroeskeun ka djéro pameuleuman

7 seuneu hoeroeng. 'Tina sabab kitoe, dina mangsa eta, barang eta sakabeh bangsa ngadarengé sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjëlëmpeong, djeung saroe paning bae tatabeuhan, broek eta sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa teh marëndék, pada soedjoed ka eta djadjalmaän émas, beunang radja Nêboekadnesar nangtoengkeun teja.

8 Tina përkara eta, dina mangsa harita sababaraha djalma, oerang Kasdim, ngadareuheusan, ngistorikeun oerang Jahoedi. 'Pada oendjoekan ka radja Nêboekadnesar, kijeu pioendjoekna: ^aMoegi

9 sang radja salamët salalanggëngna! 'Andjeun, noen sang radja! geus maparin timbalan, jen saha-saha djalma, noe ngadenge sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjëlëmpeong, sarëng angkloeng, sarawoeh saroe paning bae tatabeuhan, kédah mëndék, sarëng soedjoed

10 kana eta djadjalmaän émas. 'Ari saha-saha noe teu mëndék sarëng teu soedjoed, eta teh tinangtos digoebroeskeun ka djëro pameuleuman seuneu hoeroeng.

11 'Ngoingakeun aja djalma, oerang Jahoedi, ^bnoe koe andjeun diangkat njëpëng padamëlan di tanah Baboel, nja eta Sadrak, Mesak sarëng Abed-Nëgo teja; ari eta djalma, noen sang radja! hanteu noli ka andjeun; ka batara andjeun eta hanteu ngabarakti, sarëng ka djadjalmaän émas, kenging andjeun nangtoengkeun teja, eta teu saroe djoed. 'Tidinja

12 Nêboekadnesar, bawaning bëndoe sarta panas, miwarang ngala eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo; teu lila eta djalma didareuheuskeun ka pajoeneun radja. 'Pok Nêboekadnesar ngalahir ka

13 darinja: Naha Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo! maraneh ngahadja teu ngabakti ka batara kami, djeung teu soedjoed ka djadjalmaän émas, beunang kami nangtoengkeun teja? 'Ajeuna, oepama maraneh sanggoep, samangsa ngadenge sora tandoek, hatong, katjapi, tarawangsa, tjëlëmpeong, djeung angkloeng, sarta saroe paning bae tatabeuhan, seg maraneh mëndék djeung saroe djoed kana eta djadjalmaän, beunang kami njijeun teja, [nja hade]; sabalikna, oepama maraneh teu saroe djoed mah, supada-harita maraneh tangtoe digoebroeskeun ka djëro pameuleuman seuneu

neueu hoeroeng; ^cdjeung saha batara, noe pibisaeun ngaleupaskeun maraneh ti

14 leungeun kami? 'Ngawangsoel Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo teh, kijeu wangsoelanana ka radja: Noen, sang Nêboekadnesar! përkawis eta simkoering teu kédah ngawangsoel ka andjeun.

15 'Madak kitoe mah, Allah simkoering, anoe dibaktos koe simkoering, ^dlangkoeng ijasa ngaleupaskeun simkoering ti djëro pameuleuman seuneu hoeroeng; eta, noen sang radja! tinangtos ngaleupaskeun simkoering ti panangan andjeun. 'Nadjan teu dileupaskeun ge, sing

16 kaoeningakeun koe andjeun, sang praboe! ari ka batara andjeun simkoering taja pangintën ngabakti, sarëng ka djadjalmaän émas, kenging andjeun nangtoengkeun teja, simkoering taja pangintën soedjoed. 'Tidinja Nêboekadnesar

17 djadi pinoeh koe bëndoe, sarta pameunteuna salin roepa tina hal Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo. Pok andjeunna nimbalan, koedoe geura dipanaskeun pameuleuman, toedjoe patikëlaneun ti dipanaskeunana sasari. 'Sarta djalma noe pangpërkosana dina balad andjeunna, koe andjeunna pada dipiwarang ngaringkoes Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo, soepaja digoebroeskeun ka djëro pameuleuman seuneu hoeroeng. 'Pek eta djalma

18 diraringkoes, tëtëp ngaranggo lantjinganana, koetangna, sorbanna djeung raksoekanana; boes pada digoebroeskeun ka djëro pameuleuman seuneu hoeroeng, beunang

19 roeng. 'Tina sabab eta, reh timbalan radja angkër, djeung pameuleuman teh panas katjida, noe matak eta djalma, noe ngoenggahkeun Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo teja, paraeh kalentab

20 koe seuneu. 'Ari eta djalma noe tiloean teh, nja eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo teja, pada ninggang ka djëro pameuleuman seuneu hoeroeng, beunang

21 ngaringkoes. 'Tidinja radja Nêboekadnesar kageteun, neut ngadëg bari njëblak; pok radja ngalahir ka para pangrëmpaganana: Naha lain tiloe djalma noe koe oerang digoebroeskeun ka djëro seuneu, beunang ngaringkoes teh? Ngawangsoel sadajana, kijeu wangsoelanana ka radja:

22 Noen, sang radja! lërës pisan. 'Ngalahir deui radja, kijeu lahirna: Toeh, kami nendjo djalma opat, pada oetjoel, keur

leuleumpangan di djëro seuneu, sarta taja pisan tjojtjengna; ari roepana noe
 26 kaopat siga poetra batara. 'Tidinja Nëboekadnesar ngadeukeutan kana lawang eta pameuleuman seuneu hoeroeng; pok ngalahir, kijeu lahirna: Eh Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo, ^e abdi Allah noe leuwih agoeng! geura baridjil, hijap ka darijeu! Djol Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo pada ka loewar ti djëro seuneu.
 27 'Toeloej para goepërnoer, para gëgëden djeung para bopati, kitoe deui para pang-rëmpagan radja, pada koempoel, naringali ^f jen seuneu teh teu kawasa ka salira eta djalma-djalma; ari ramboetna hanteu toetoeng, djeung lantjinganana hanteu ganti roepa, malah djinisna teu kasorang baoe seuneu-seuneu atjan.
 28 'Ngalahir Nëboekadnesar, kijeu lahirna: Sagala poedji ka Allah Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo, noe geus miwarang ^g malaikatna, djeung ngaleupaskeun abdina, noe ngarandël ka andjeunna, sarta ngaganti parentah radja, toer njërahkeun awakna, teu ngabarakti djeung teu sa-roedjoed ka batara naon bae, ari nga-
 29 baktina ngan ka Allahna bae. 'Mana kami mere parentah, sing saha-saha bangsa, kaom atawa basa, noe ngomong ngagorengkeun ka Allah Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo, ^h eta mangke dipotong-potong, sarta imahna didjadikeun djarian; sabab taja deui batara, noe bisa ngaleu-
 30 paskeun tjara kitoe pëtana. 'Tidinja radja ngaloeloeskeun eta Sadrak, Mesak djeung Abed-Nëgo dina tanah Baboel.

^a p. 2: 4. ^b p. 2: 49. ^c 2 Radj. 18: 35. ^d Jës. 43: 2.
^e p. 6: 21. ^f Ibr. 11: 34. ^g p. 6: 23. ^h p. 2: 5.

PASAL 4.

Soerat kami, radja Nëboekadnesar, dastëng sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa, noe tjaritjing di satoengkëbing boemi: moegi-moegi maraneh pada di-
 2 woewoehan nja kasënangan! 'Kami sëdja rek ngoewarkeun tanda djeung moedjidjat, noe geus didamël ka diri kami koe
 3 Allah noe langkoeng agoeng. 'Amboe, tandana aja sakitoe arahengna, sarta moedjidjatna aja sakitoe maratihna!
^a Karadjaän andjeunna nja karadjaän langgëng, djeung kadjënëngan andjeunna tëtëp di sagala toeroenan-toeroenan.

^a Djab. 145: 13.

4 Kami Nëboekadnesar keur gënah di djëro gëdong kami, sarta keur moeloes
 5 di djëro padalëman kami. 'Mangsa eta kami boga impian, sarta matak ruwas ka kami; ari gëndoe-rasa dina pasarean kami, reudjeung tetendjoan pikir kami,
 6 matak njëblak diri kami. 'Toeloej kami mere parentah ngadeuheuskeun ka hareupeun kami sakabeh boedjangga di Baboel, soepaja ka kami nganjahokeun
 7 pibalokareunana eta impian. 'Tidinja ngadareuheusan ^a sagala pandita, djoeroe tënoeng, ahli Kasdim sarta djoeroe torah; heug eta impian koe kami ditjaritakeun ka darinja, tapi teu barisaeun nganjahokeun ka kami pibalokareuna-
 8 na. 'Ahir-ahir ka kami ngadeuheusan Daniël, ^b anoe ngaran Beltëसार, katëläh koe batara kami; ari eta teh ^c katjalikan koe soekma batara saroetji, sarta koe kami ditjaritaän eta impian, [nja kijeu]:
 9 'Eh Beltëसार, kapala pandita! kami teh njaho, jen andika katjalikan soekma batara saroetji, djeung sagala rasijah taja noe matak soesah ka andika; tjik, geura bedjakeun tetendjoan impian kami, anoe katendjo koe kami, sarta djeung
 10 pibalokareunana! 'Ari eta tetendjoan pikir kami dina pasarean kami teh kijeu: koe kami katendjo, beh aja hidji kai di tëngah-tëngah boemi, sarta liwat saking
 11 loehoerna. 'Kai teja nja gëde nja koewat, djeung loehoerna ^d nëpi ka langit, wani katendjona nëpi ka satoengtoeng boemi.
 12 'Daoenna aloes, djeung boewahna loba, mahi keur hakaneun sakabehna; ari sasatoan darat ngijoehan di handapeunana, djeung manoeke awang-awang pada ngënggon dina dahan-dahanna, sarta s-
 13 niskara daging ditjoekoepan ti eta. 'Kami nendjo deui sadjëro tetendjoan pikir kami dina pasarean kami teja, beh aja hidji djoeroe këmit, sarta soetji, loengsoer ti
 14 langit. 'Eta seg njaoer sarta bëdas, kijeu saorna: Ijeu kai geura toewar, dahanna toetoehan, daoenna pahpralan, djeung boewahna awoerkeun; sasatoan sina malaboer ti handapeunana, kitoe deui ma-
 15 noek-manoek tina dahan-dahanna. 'Ngan ari toenggoel djeung akarna mah karikeun dina taneuh, sarta tërapan rante beusi djeung tambaga dina djoekoet tëgal; djeung sina kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang, sarta sina sadoeem

- djeung sasatoan dina djoekoet boemi.
- 16 'Hatena hate manoesa bakal diganti, nja dipaparin hate sato; sarta toedjoe mangsa pinjorangan ka dinja ganti-ganti.
- 17 'Eta kitoe dawoehan tina poatoesan para djoeroe kēmit, djeung kitoe pangērsakeun tina lahiran para soetji; noe dipandang, soepaja sakoer noe goemēlar pada nganjahokeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sagala karadjaän manoesa, sarta dipaparinkeunana ka saha bae kērsana, toer jasaeun manoesa noe panghandapna didjēnēngkeun
- 18 njangking ka dinja. 'Tah, kitoe noe koe kami, radja Nēboekadnesar, katendjo dina impian; ari andika, eh Beltēsasar! geura bedjakeun pibaloekareunana, sapedah sakabeh boedjanga di karadjaän kami teu barisaeun nganjahokeun ka kami pibaloekareunana; dēmi andika mah bisa, da katjalikan soekma batara saroetji. *a p. 2: 27. b p. 2: 26. c p. 5: 11, 14. d Aj. 20: 6.*
- 19 Tidinja Daniél, noe ngaran Beltēsasar teh, mēlēngēk sakeudeung, sarta pikiranana matak njēblak dirina. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna: Eh Beltēsasar! poma oelah njēblak koe eta impian, atawa koe pibaloekareunana. Ngawangsoel Beltēsasar, kijeu wangsoelanana: Noen goesti! eta impenan moegi toemērap ka noe gareulah ka andjeun, kitoe deui pibaloekareunana ka satroe-satroe
- 20 andjeun! 'Eta kai, noe katingali koe andjeun, noe gēde nja koewat, sarēng loehoerna dongkap ka langit, moenggah katendjona di satoengkēbing boemi;
- 21 'anoē aloes daoenna, sarēng loba boewahna, tjēkap keur tēdaēun sadajana, noe handapeunana ditjitjingan sasatoan darat, sarawoeh manoeke awang-awang ngēnggonna dina dahan-dahanna teja:
- 22 'eta teh nja andjeun, sang radja, noe geus djadi agēng nja koewat; karantēn kaāgoengan andjeun estoe gēde, moenggah dongkap ka langit, sarēng kawasa andjeun dongkap ka toengtoeng boemi.
- 23 'Doepi pērkawis sang radja ningali hidji djoeroe kēmit, sarēng soetji, loengsoer ti langit, bari misaoer, jen: Ijeu kai geura toewar, sarta roeksakkeun; ngan ari toenggoel djeung akarna mah karikeun dina taneuh, sarta tērapan rante beusi djeung tambaga dina djoekoet tēgal; djeung sina kabaseuhan koe tji-
- iboen awang-awang, sarta sina sadoeoem djeung sasatoan tēgal, tēpi ka toedjoe mangsa geus njorang ka dinja
- 24 ganti-ganti teja: 'kijeu, noen sang radja! pibaloekareunana, sarēng nja eta djadi poatoesan noe Langkoeng Agoeng, bade
- 25 ditērapkeun ka goesti sang radja: 'ari andjeun teh bade disoentroengkeun ti bangsa manoesa, nja pingēnggoneun sararēngan djeung sasatoan tēgal; eta andjeun bade disina dahar djoekoet sapērtos sapi, sarawoeh bade kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang, sarēng toedjoe mangsa pinjorangeun ka andjeun ganti-ganti; dongkap ka andjeun ngoeningakeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sadaja karadjaän manoesa, sarēng dipaparinkeunana ka saha
- 26 bae kērsana. 'Ari pilahir, toenggoel djeung akar eta kai karikeun teja, hartosna karadjaän andjeun pitētēpeun deui ka andjeun, dimana andjeun geus ngoeningakeun, *a* jen Sawarga noe njangking
- 27 kawasa. 'Koe pērkawis eta, noen sang radja! moegi-moegi kamanah ijeu piha-toer simkoering, sarēng moegi mitjeun dosa andjeun, gēntos koe kabēnēran; kitoe deui kaāwonan andjeun gēntos koe mikoernija ka noe kabalangsak, malahmandar dipandjangkeun kagēnahan andjeun. *a Djab. 115: 3.*
- 28 Sakabeh noe tadi teja toemērap ka
- 29 radja Nēboekadnesar. 'Kaheuleutan doewa wēlas boelan, radja keur angkat-angkatan dina loehoer padalēman karadjaän
- 30 di Baboel. 'Pok radja ngalahir, kijeu lahirna: *a* Naha eta teh lain Baboel gēde, beunang aing njijeun baris dajeh karadjaän, koe kabēdasan kawasa aing, sarta
- 31 baris njohorkeun kamoeljaän aing? 'Sabot eta kasaoeran aja dina lambēj radja, datang gēntra ti langit, kijeu: Maneh, radja Nēboekadnesar! dibedjaän, karadjaän teh geus ingkah ti maneh. 'Sarta maneh bakal disoentroengkeun ti bangsa manoesa, nja pingēnggoneun babarēngan djeung sasatoan tēgal; eta maneh bakal disina njatoe djoekoet sapērti sapi, sarta toedjoe mangsa pinjorangeun ka maneh ganti-ganti, tēpi ka maneh nganjahokeun, jen noe Langkoeng Agoeng teja noe kawasa ka sagala karadjaän manoesa, sarta dipaparinkeunana ka saha
- 33 bae kērsana. 'Sapada-harita ge eta

lahiran boekti ka Nēboekadnesar; seg andjeunna disoentroengkeun ti bangsa manoesa, sarta dahar djoekoet saperti sapi, djeung salirana kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang, datang ka boeloen pandjang saperti boeloe galoedra, kitoe deui koekoena saperti koekoe ma-
 34 noek. 'Dēmi geus toetoeup mangsana, seg kami Nēboekadnesar tjēngkat, tanggah ka langit, sarta ingētan kami datang deui ka kami; toeloej kami moedji ka noe Langkoeng Agoeng, sarta kami njoekoerkeun djeung ngamoeljakeun ka noe Djoemēnēng salalawasna; karana kadjēnēngan andjeunna nja kadjēnēngan langgēng, djeung karadjaan andjeunna
 35 tētēp di sagala toeroenan-toeroenan. 'Ari sakoer noe tjaritjing di boemi ^b dimanahna saperti noe teu aja; sarta midamēlna ka balad sawarga djeung ka noe tjaritjing di boemi koemaha bae kērsana; djeung taja noe bisa ngepeskeun pananganana, ^c atawa oendjoekan ka andjeunna: Andjeun teh midamēl naon?
 36 'Dina mangsa eta ingētan kami datang deui ka kami; kitoe deui kamoeljaan karadjaan kami, kaāgoengan kamidjeung tjahaja kami datang deui ka kami; ari sagala pangrēmpagan kami reudjeung gēgēden kami pada manggihan ka kami, sarta kami diadēgkeun njangking deui karadjaan kami, malah kami liwat saking nja diwoewoehan kaāgoengan. 'Ajeuna kami Nēboekadnesar njoekoerkeun, djeung ngagoengkeun, sarta ngamoeljakeun ka Radja sawarga; karana ^d sakabeh dadamēlanana sajakti, djeung sagala djalanna balēnēr; sarta sakoer noe loemakoena kalawan ^e angkoeh, andjeunna langkoeng ijasa ngahandapkeun.

^a Sil. 16 : 18. ^b Jēs. 40 : 17. ^c A. J. 9 : 12; Jēs. 43 : 13.

^d 5 Moesa 32 : 4. ^e Djab. 138 : 6; p. 5 : 20.

PASAL 5.

Hidji mangsa radja Belsasar mestakeun sareboe, sarta ngaleueut anggoer hareupeun eta noe sareboe. 'Barang keur ngaraos anggoer, Belsasar miwarang njokot ^a paparabotan ēmas-perak, beunang Nēboekadnesar ramana ngabidjilkeun tina kabah di Jērosalem teja; kērsana dianggo ngaleueut koe salira radja, koe para gēgēdena, koe garwa-garwana

3 djeung koe sēlir-sēlirna. 'Teu lila eta paparabotan ēmas, anoe beunang ngabidjilkeun tina kabah gēdong Allah di Jērosalem teja, disanggakeun; seg koe radja djeung para gēgēdena, koe garwa-garwana djeung sēlir-sēlirna dianggo
 4 ngaleueut. 'Pada ngaleueut anggoer, bari maroedji ka aāllahan sipat ēmas, sipat perak, sipat tambaga, sipat beusi, sipat
 5 kai djeung sipat batoe. 'Waktōe harita keneh tembong ramo leungeun manoesa, keur noelis pabēnēran adjoeg, dina bilik kapoer padalēman radja; sarta koe radja katingali eta sapatong leungeun noe
 6 noelis teh. 'Tidinja radja teh owah tjahjana, djeung mamananana matak njēblakkeun andjeunna; ari tatali angkengna laleuleus, sarta dēkoena njorot-
 7 tjod. 'Heug radja miwarang sarta bēdas, koedoe ngadeuheuskeun ^b djoeroe-djoeroe tēnoeng, ahli-ahli Kasdim djeung djoeroe-djoeroe torah. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna ka eta sakoer boedjangga di Baboel: Saha-saha djalma noe bisa matja eta toelisan, sarta ka kami ngabedjakeun panghartina, nja eta tangtōe dipakeanan woengoe, djeung beuheungna dikongkorongan ēmas, sarta rek didjadikeun pangkat katiloe dina kara-
 8 djaan. 'Tidinja eta sakabeh boedjangga radja boes arasoep, tapi taja noe bisaeun matja eta toelisan, soemawonna ngoendjoekkeun panghartina ka radja.
 9 'Toeloej radja Belsasar mungkin soemēblak, sarta beuki ^c owah tjahjana; dalah gēgēdena pada baringoengeun. 'Tina sabab sasaoeran radja djeung para gēgēdena, gantjang radja istri sēpōeh lēbēt ka gēdong pesta. Pok radja istri misaoer, kijeu saोजना: ^d Moegi sang radja salamēt salalanggēngna! Mamanan andjeun montong matak njēblak ka andjeun, sarēng tjahja andjeun montong owah. 'Aja hidji djalma dina karadjaan andjeun, ^e anoe katjalikan soekma batara saroetji; ari eta teh keur djaman rama andjeun kapēndak tērang pikir, reja pangarti sarēng kapintēran, nandingan kapintēran batara; noe mawi koe radja Nēboekadnesar, rama andjeun, eta teh ^f didjēnēngkeun kapala pandita, djoeroe tēnoeng, ahli Kasdim sarēng djoeroe torah; koe rama andjeun pisan,
 12 sang radja! 'Tina sabab eta kapēndak

- katjalikan soekma poendjoel, sarëng reja kanjaho, toer reja pangarti, bisaeun ngabaloeuarkeun impien, moekakeun soewal sarëng ngoedar tjangreud; nja eta ^a Daniël, noe koe radja dilandi Bel-tësasar teja. Soemangga, ajeuna saorer eta Daniël; tangtoe ngoendjoekeun panghartosna. *a* p. 1:2. *b* p. 4:6, 7. *c* p. 7:28. *d* p. 2:4; 6:7. *e* p. 4:9. *f* p. 2:48. *g* p. 1:7.
- 13 Gantjang Daniël dideuheuskeun ka pajoeneun radja. Pok radja ngalahir, kijeu lahirna ka Daniël teh: Naha andika teh Daniël, ^a kaäsoep bobojongan ti Joeda, noe koe radja, ama kami,
- 14 ditjandak ti Joeda teja? 'Kami meunang bedja hal andika, jen andika katjalikan soekma batara, sarta kapanggih andika teh tërang pikir, reja pangarti djeung leuwih pintër. 'Ari ajeuna
- 15 boedjangga-boedjangga djeung djoeroedjoeroe ténong geus didareuheuskeun ka hareupeun kami, sina matja eta toelisan, djeung sina ka kami nganjahokeun panghartina; tatapi teu barisaeun ngabedjakeun panghartina eta omongan.
- 16 'Seg kami teh meunang bedja hal andika, jen andika bisa mere katërangan, sarta ngoedar tjangreud. Ajeuna oepama andika bisa matja eta toelisan, sarta ka kami nganjahokeun panghartina, tangtoe andika dipakeanan woengoe, djeung beuheung andika dikongkorongnan émas, sarta andika didjadikeun
- 17 pangkat katiloe dina karadjaän. 'Tidinja Daniël ngawangsoel, kijeu wangsoelana ka pajoeneun radja: Pasihan andjeun, soemangga, tètép di andjeun, sarëng gandjaran andjeun lelerkeun ka noe sanes bae; parandene kitoe simkoering sädja mangmatjakeun eta toelisan bade sang radja, sarëng panghartosna koe simkoering bade dioeninga-
- 18 keun. 'Mënggahing andjeun teja, sang radja! Allah noe langkoeng agoeng ka rama andjeun Nèboekadnesar maparin karadjaän, kaägoengan, kahormatan sarawoeh kamoeljaän; 'sarëng tina kagoengan, noe geus dipaparinkeun ka andjeunna, sadajana bangsa, kaom sarëng basa moenggah pada ngagidir sarëng baloewas di pajoeneunana; manamana noe dikërsakeun dipaehan, nja dipaehan, sarëng mana-mana noe dikërsakeun dihiroepan, nja dihiroepan; mana-
- mana noe dikërsakeun dika-loehoerkeun, nja dika-loehoerkeun, sarëng mana-mana noe dikërsakeun dika-handapkeun, nja
- 20 dika-handapkeun. 'Dëmi keur mangsa ^b manahna djadi loehoer, sarëng soekmana djadi heuras, moenggah lampahna koemalantjang, seug andjeunna diloengsoerkeun tina korsi karadjaänana, sarëng kamoeljaänana dileungitkeun ti andjeunna. 'Ladjëng andjeunna ^c disoentroengkeun ti bangsa manoesa, ari manahna disamikeun sarëng hate sato, sarawoeh ngënggonna sarëngan djeung kalde leuweung; disina dahar djoekoet sapërtoe sapi, sarëng salirana kabaseuhan koe tji-iboen awang-awang; dongkap ka rama andjeun ngoeningakeun, jen Allah noe langkoeng agoeng teja noe kawasa ka sadaja karadjaän manoesa, sarëng saha bae noe dikërsakeun, nja eta noe didjën-
- 22 nëngkeun njangking ka dinja. 'Dëmi andjeun Belsasar poetrana hanteu ngarëndahkeun manah andjeun, sanadjan andjeun oeninga eta sadaja përkawis.
- 23 'Salërësna andjeun ngagoengkeun pribadi, ngamaha ka Goesting sawarga; ari paparabotan gëdongna dibawa ka pajoeneun andjeun, seg andjeun sarëng para gëgëden, garwa-garwa sarëng sëlirsëlir andjeun pada ngaleueut anggoer nganggo eta, bari andjeun moedji ka aällahan sipat perak, sipat émas, sipat tambaga, sipat beusi, sipat kai sarëng sipat batoe, ^d noe teu neuleu, teu ngadenge, sarëng taja kanjahona; sawangsoelna ari Allah, ^e anoe njëpëng napas andjeun sarëng kagoengan sadajana djalan andjeun mah, eta koe andjeun
- 24 hanteu dimoeljakeun. 'Tidinja ti pajoeneun andjeunna didatangkeun sapatong leungeun, sarëng njërat eta toelisan.
- 25 'Dëmi eta toelisan noe disërat teh kijeu:
- 26 MÈNE, MÈNE, TÈKEL, OEPARSIN. 'Kijeu panghartosna eta omongan: MÈNE, hartosna: Allah geus ngetang lamina karadjaän andjeun, sarëng geus didongkapkeun ka
- 27 tjatjapna. 'TÈKEL, hartosna: andjeun geus ditimbang dina taradjoe, sarëng kapëndak andjeun kirang. 'PÈRES, hartosna: karadjaän andjeun geus dibeulah, sarëng dipaparinkeun ka oerang Madajjin
- 28 sarawoeh ka oerang Persi. 'Tidinja Belsasar maparin timbalan, seug Daniël dipakeanan woengoe, djeung beuheungna

dikongkorongan émas, sarta dioetara-
keun hal Daniël, jen didjadikeun pang-
30 kat katiloe dina karadjaän. 'Dina peuting
harita keneh *f* Belsasar, radja Kasdim
teja, dipaehan. *a* p. 1:3. *b* p. 4:30. *c* p. 4:25.
d Djab. 135:15. *e* Aj. 10:12; 34:21. *f* J6s. 21:4;
Jér. 51:39.

PASAL 6.

Ari Darioes, *a* bangsa Madajin, nam-
pana karadjaän keur oemoer gënöp
2 poeloh doewa taoen. 'Dëmi pangërsa
Darioes ngadjënngkeun saratoes doewa
poeloh goepërnoer, baris njangking ka-
radjaän; diajakeunana di sakoeriling ka-
3 radjaän. 'Ari noe njangking ka eta, aja
tiloe papatih, sarta noe hidji Daniël;
djeung eta goepërnoer-goepërnoer kamis-
tian ngatoerkeun balitoeng ka noe ti-
4 loean, soepaja radja oelah roegi. 'Tidinja
Daniël teh ngabajahkeun ka kantja pa-
patih djeung ka para goepërnoer, tina
sabab katjalikan *b* soekma poendjoel;
mana radja aja pikërsaeun Daniël rek
didjënngkeun njangking sakaradjaän
5 kabeh. 'Tidinja eta kantja papatih reu-
djeung para goepërnoer pada nejang
pisababeun, hajang meunang keur ngë-
lakkeun Daniël hal karadjaän; tapi wë-
leh, teu pisan manggih sabab atawa ka-
gorengan, sapedah Daniël satoehoe; naon
oge kasalahan atawa kagorengan taja
6 noe kapanggih di Daniël. 'Tidinja eta
djalma ngaromong: Oerang hamo mang-
gih sabab, naon oge, keur ngëlakkeun
eta Daniël, kadjaba lamoen manggih
baris njilakakeun ka dinja hal hoekoem
7 Allahna. 'Geus kitoe eta papatih reu-
djeung para goepërnoer teh ragëm nga-
dareuheusan ka radja, sarta aroendjoe-
kan kijeu: Noen, sang radja Darioes!
8 *c* moegi salamët salalanggëngna. 'Sada-
jana papatih karadjaän, gëgëden sarëng
goepërnoer, pangrëmpagan sarawoeh bo-
pati, geus badami, nëda radja makonkeun
papakon, sarëng nangtoskeun larangan,
jen saha-saha noe njoehoenkeun naon-
naon ka saha bae, ka batara atanapi
ka manoesa, sadjéro tiloe poeloh dintën,
kadjabi ka andjeun, sang radja, nja eta
tanwande digoebroeskeun ka gorowong
9 singa. 'Ajeuna, noen sang radja! moegi
makonkeun larangan kitoe, sarëng së-
ratna moegi ditawis, soepaja teu kenging
dirobahkeun, *d* koemaha bijasa parentah

Madajin sarëng Persi, noe teu keuna koe
10 leungit. 'Tina sabab eta pihatoer, radja
Darioes teh toeloej nawis sërät djeung
larangan kitoe.

a p. 9:1. *b* p. 5:12. *c* p. 2:4. *d* Est. 1:19; 8:8.

11 Mangsa Daniël tërängeun, jen geus
ditawis sërät kitoe, toeloej Daniël asoep
ka boemina; (dëmi Daniël teh dina lo-
tengna make djandela molongpong, *a*
njanghareup ka Jëroesalem;) sarta *b* ti-
loe waktöe sapoë Daniël teh tapak-toe-
nënëda djeung moedji soekoer ka pajoe-
neun Allahna, koemaha lampahna ti ba-
12 bareto. 'Tidinja djalma teja ragëm da-
ratang, njampak Daniël keur nënëda
djeung sasambat ka pajoeneun Allahna.
13 'Gantjang pada ngadeuheusan, sarta
aroendjoekeun ka pajoeneun radja hal
larangan radja teja, kijeu: Noen, andjeun
lain nawis larangan, jen saha-saha djal-
ma noe njoehoenkeun naon-naon ka saha
bae, ka batara atanapi ka manoesa, sa-
djéro tiloe poeloh dintën, kadjabi ka
andjeun, sang radja, nja eta tanwande
digoebroeskeun ka gorowong singa teja?
Ngawalon radja, kijeu lahirna: Poegoeh
eta përkara, *c* koemaha bijasa parentah
Madajin djeung Persi, noe teu keuna koe
14 leungit. 'Tidinja eta pada oendjoekeun
deui, kijeu pioendjoekeun ka pajoeneun
radja: Noen, Daniël, *d* noe kalëbët bo-
bojongan ti Joeda teja, hanteu nolih ka
andjeun, sang radja, soemawonna kana
larangan, kenging andjeun nawis teja;
salërësna eta teh sok nënëda bae, nënë-
15 dana tiloe waktöe sadintën. 'Barang
radja ngadangoe omongan kitoe, kalang-
koeng-langkoeng nja ngangrës, sarta nga-
manah-manah ka Daniël, hojongeun nga-
leupaskeun inja; malah dongkap ka
soeroep panon-poë radja teh ngabaroe-
bahkeun andjeun, hojongeun mitoeloeng
16 ka Daniël. 'Tidinja eta djalma ragëm
ngadareuheusan deui ka radja, sarta
aroendjoekeun ka radja kijeu: Noen, sang
radja! moegi emoet, jen parentah Ma-
dajin sarëng Persi, ari sadajana larangan
sarëng papakon, noe geus dipakonkeun
koe radja, hanteu kenging dirobahkeun.
17 'Tidinja radja maparin timbalan, seug
Daniël diala, bari toeloej digoebroeskeun
ka gorowong singa. Pok radja ngalahir,
kijeu lahirna ka Daniël: Allah andika,
noe koe andika dibakti teu pëtöt-pëtöt,

nja eta moegi ngaloepoetkeun ka andika!

18 'Pek djalma njokot hidji batoe, diteundeun dina lijang gorowong, ^e sarta batoe teh koe radja ditjap sakali koe tjingtjin andjeunna djeung koe tjingtjin para gëgëdenna, sangkan hal përkara Daniël

19 oelah datang ka barobah. 'Tidinja radja moelih ka padalëmanana, sarta saoem sapeupeuting, djeung teu miwarang ngasoepkeun tatabeuhan ka pajoeneunana, sarta teu jasaen koelëm.

20 'Geus kitoe radja barang braj padjar tanghi, toeloj angkat gagantjangan ka

21 gorowong singa teja. 'Ari geus deukeut ka gorowong teh, radja njambat ka Daniël, gëtrana mëlās-mëlis; ngalahir radja, kijeu lahirna ka Daniël teh: Èh Daniël, ^f abdi Allah noe djoemënëng! koemaha ari Allah, noe dibakti koe andika teu pëtöt-pëtöt teja, jasaen ngaloepoetkeun andika tina singa? 'Gantjang Daniël oendjoekan ka radja: Noen, sang radja! moegi salamët salalanggëngna.

22 'Soemoehoen, Allah simkoering geus miwarang ^g malaikatna, sarëng ^h ngabalëmkeun soengoet singa, taja noe ngaganggoe ka simkoering; sarehing simkoering dipajoeneun andjeunna kapëndak bërësih; nadjan ka linggih andjeun oge, sang radja! simkoering teu milampah

24 awon. 'Tidinja radja kalangkoeng-langkoeng nja boengahna, sarta miwarang Daniël koedoe dihandjatkeun tina gorowong. Prak Daniël dihandjatkeun tina gorowong, kapëndak taja pisan tjatjadna,

25 sapedah përtjajaeun ka Allahna. 'Ladjëng radja miwarang ngala eta djaldjalma, noe ngistorikeun Daniël teja; pek pada digoebroeskeun ka gorowong singa, nja dirina djeung anak-ewena; ari eta tatjan narëpi kana dasar gorowong, geus dirarontok manten koe singa; nadjan toelangna ge sakabeh diboeboekkeun. ^a 1 Radj. 8: 38, 48. ^b Djab. 55: 18. ^c p. 2: 5, 8. ^d p. 5: 13. ^e Est. 3: 12; Mat. 27: 66. ^f p. 3: 26. ^g p. 3: 28. ^h Ibr. 11: 33.

26 Tidinja radja Darioes njëratana ka sakabeh bangsa, kaom reudjeung basa, noe tjaritjing di satoengkëbing boemi: ^a Moegi-moegi maraneh pada diwoewoehan nja kasënanan! 'Ijeu kami mere parentah, jen di sawëwëngkon karadjaan kami koedoe pada ngagidir djeung sijeun di pajoeneun Allah Daniël; karana nja

eta Allah noe djoemënëng, sarta tëtëp salalanggëngna; ^b ari karadjaan andjeunna hanteu keuna roeksak, djeung kadjënëngan andjeunna pidongkapeun ka pannoengtoengan. 'Andjeunna noe ijasa ngaleupaskeun djeung mitoeloeng, sarta andjeunna noe ngadamël tanda djeung moedjidjat di langit sarta di boemi; nja andjeunna noe geus ngaloepoetkeun Daniël ti pangawasa singa.

28 Ari Daniël teja loeloes dina karadjaan Darioes, kitoe deui dina karadjaan Kores, bangsa Persi. ^a p. 4: 1. ^b p. 4: 3, 34.

PASAL 7.

Mangsa kahidji taoenna ^a Belsasar teja djoemënëng radja Baboel, harita Daniël meunang impian sarta tetendjoan pikir dina pasareanana; tidinja eta impian koe Daniël ditoeliskeun, ringkësna

2 përkara noe ditjaritakeun. 'Pok Daniël mitjatoer, kijeu tjatoerna: Kaoela nendjo dina tetendjoan kaoela ti peuting, doemadakan, noe opat angin awang-awang goeroedag ngagëlëboeg ka laoet gëde.

3 'Djeung opat sato galëde ^b aroenggah tina laoet, beda-beda batoer pada

4 toer. 'Noe mimiti djiga singa, sarta djangdjangan tjara galoedra; koe kaoela ditendjo, datang ka didoedoet djangdjangan; heg eta teh didjoengdjoengkeun ti boemi, sarta disina nangtoeng koe doewa soekoe tjara manoesa, djeung dipaparin hate manoesa. 'Beh aja deui sato,

5 nja eta noe kadoewa, siga biroewang, nangtoengna tëbeh sisi, sarta dina soengtoetna aja iga tiloe siki, digegel koe hoentoe; toeloj eta sato ditimbangan kijeu: Hajoe, geura njatoe laeok, masing

6 loba! 'Sanggeusna kitoe kaoela nendjo, beh aja deui hidji sato, djiga mejong, sarta eta teh djangdjangan opat, tjara djangdjang manoeok, dina tonggongna; djeung deui eta sato ^c opat hoeloena, sarta sato teh dipaparin kadjënëngan.

7 'Sanggeusna kitoe kaoela nendjo dina tetendjoan ti peuting teh, beh sato noe kaopat, ^d matak reuwas nja matak baloewas, sarta bëdas katjida; ari eta teh hoentoena beusi, sarta galëde; gawena njatoe, djeung ngarëmoekkeun, sarta sakarina diidëk-idëk koe soekoena; ari eta teh beda ti sakabeh sato noe heulaeunana teja, sarta aja tandoekan ^e sapoeloeh.

8 'Koe kaola eta tandoek ditëgëskeun; beh aja deui hidji tandoek sarta leutik, bidjil ti lëbah dinja; heug tandoek noe ti heula teja noe tiloe datang ka roengkad ti hareupeun eta; sarta, doemadakan, tandoek noe leutik teja panonan, sapërti panon manoesa, kitoe deui soe-
 9 ngoetan, ngomongna soesoembar. 'Koe kaola ditendjo, datang ka aja noe neundeunan / reja pangtjalikan; gek noe Lawas Joeswana linggih; panganggonna bodas sapërti saldjoë, djeung ^g ramboetna tjara boeloe domba ngëplak; ari pangtjalikanana seuneu roehaj; djeung ^h ro-
 10 dana seuneu hoeroeng. 'Aja hidji waloe-
 ngan seuneu ngotjor, bidjilna ti pajoe-
 neun andjeunna; ⁱ mangreboe-reboe noe ngabakti ka andjeunna, djeung mang-
 laksa-laksa noe aja di pajoeneunana; noe poerah ngahoekoeman gek tjaralik, ^j
 11 seug aja kitab dibaroekakeun. 'Koe ka-
 oela ditendjo mangsa eta, tina sora omong-
 ngan soesoembar, noe dioetjapkeun koe
 tandoek leutik teja; ditendjona koe ka-
 oela, datang ka eta sato dipaehan, sarta
 digëmpoer awakna, djeung diselehkeun,
 12 ^k sina didoeroek koe seuneu. 'Ari sato
 salijan ti eta teja kadjënënganana dileu-
 ngitkeun; wantoe oemoerna dipandjang-
 keunana tëpi ka mangsana djeung wak-
 13 toena. 'Kaoela nendjo deui dina teten-
 djoan ti peuting teh, beh ^l aja noe soem-
 ping nitihan mega langit, roepana sapërti
 poeta manoesa, sarta dongkapna ka noe
 Lawas Joeswana teja, seg dideuheuskeun
 14 ka pajoeneunana. 'Ladjëng dipaparin ka-
 djënëngan, kahormatan djeung karadja-
 an, sarta sakabeh bangsa, kaom reu-
 djeung basa toeloej pada ngabakti ka
 andjeunna; ^m ari kadjënëngan andjeunna
 nja kadjënëngan langgëng, hanteu keuna
 euweuh, djeung karadjaänana hanteu
 keuna roeksak.

a p. 5:1. b Wahj. 19:1.

c p. 8:21, 22. d p. 2:40. e Wahj. 13:1. f Wahj. 20:4.

g Wahj. 1:14. h Jëh. 1:15. i Wahj. 5:11.

j Wahj. 20:12. k Wahj. 19:20. l Wahj. 1:7, 13.

m p. 2:44; Loek. 1:33; Wahj. 11:15.

15 Ari soekma kaola Daniël ngërik di
 djëro pangawakan, sarta tetendjoan pi-
 kir kaola matak njëblakkeun kaola.
 16 'Sor kaola njampeurkeun ka noe nga-
 radëg di dinja saorang, nëda katërangan
 noe estoe hal sakabeh përkara noe tadi.
 Toeloej diwartakeun ka kaola, sarta
 panghartina eta përkara dinjahokeun ka

17 kaola. 'Eta sato galëde, anoe opat teja,
 ngoepamakeun ^a opat radja, noe piaraja-
 eun di boemi. 'Dëmi noe pinampaeun
 18 karadjaän teh, nja eta djalma saroetji
 kagoengan noe Langkoeng Agoeng, sarta
 ngabogaänana karadjaän teh saëndëng-
 19 ëndëng, langgëng salalawasna. 'Tidinja
 kaola hajang meunang katërangan noe
 estoe hal sato noe kaopat, anoe beda ti
 noe reja, matak baloewas katjida, hoen-
 toena beusi, djeung koekoena tambaga,
 gawena njatoe, djeung ngarëmoekkeun,
 bari sakarina diidëk-idëk koe soekoena
 20 teja; 'kitoe deui hal sapoeloeuh tandoek,
 noe dina hoeloena, sarta noe hidji deui,
 anoe bidjil, reudjeung tiloe noe tjoplok
 ti hareupeun eta, tëgës eta tandoek noe
 panonan, djeung soengoetan ngomongna
 soesoembar, sarta noe roepana gëde ti
 21 batan batoer-batoerna teja. 'Kaoela geus
 nendjo, eta hidji tandoek ^b mërangan ka
 djalma saroetji, djeung ngelehkeun ka
 22 dinja; 'dongkap ka soempingna noe La-
 was Joeswana, sarta ^c djalma saroetji
 kagoengan noe Langkoeng Agoeng teh
 dipaparin kawasa ngahoekoeman; djeung
 dongkap ka mangsa djalma saroetji nga-
 23 bogaän karadjaän teja. 'Saoerna kijeu:
 Sato noe kaopat teja ngoepamakeun ka-
 radjaän kaopat noe piarajaun di boemi;
 nja eta bakal beda ti sakabeh karadjaän,
 sarta bakal ngahakanan saboemi kabeh,
 bari diidëk-idëk djeung dirëmoek-rë-
 24 moekkeun. 'Ari moenggoeh noe sapoe-
 loeh tandoek teja: ^d ti eta karadjaän
 piarajaun sapoeloeuh radja; sarta piarajaun
 hidji deui pandeurieun eta; ari noe pan-
 deuri teh beda djeung noe ti hareula,
 sarta bakal ngahandapkeun tiloe radja.
 25 'Malah ^e bakal ngabidjilkeun omongan
 ngagorengkeun ka noe Langkoeng
 Agoeng, djeung bakal ngabahlakeun ka
 djalma saroetji kagoengan noe Lang-
 koeng Agoeng; toer pikarëpeunana dek
 ngaganti mangsa djeung hoekoem; ari
 eta bakal disarelehkeun ka leungeunna
 f lilana samangsa, doewa mangsa, djeung
 26 satëngah mangsa. 'Tidinja poerah nga-
 hoekoeman teja gek tjaralik; seug ka-
 djënëngan itoe dileungitkeun, ditoem-
 poer djeung digëmpoer, datang ka bejak-
 27 na. 'Sarta ari karadjaän, kadjënëngan,
 djeung kaägoengan sakoer karadjaän
 noe aja di sakolong langit, toeloej dipa-

parinkeun ka oemat saroetji, kagoengan
noe Langkoeng Agoeng teja; ari kara-
djaän andjeunna nja karadjaän lang-
gëng, sarta sakabeh kadjënëngan mëng-
ke pada ngabakti djeung anoet ka an-
djeunna. 'Sëmët dijeu toetoe kasaoeran.
Ari moenggoeh kaoela Daniël, pikiran
kaoela liwat saking nja matak njëblak-
keun kaoela, sarta ^g tjahja kaoela owah;
dëmi eta kasaoeran koe kaoela diampi-
han di sadjëro hate kaoela. *a p. 2:37.*

b Wahj. 13:7. *c* 1 Kor. 6:2. *d* Wahj. 17:12.
e p. 11:36; Wahj. 13:5, 6. f p. 12:7. g p. 5:6, 9.

PASAL 8.

Mangsa ^a katiloe taoenna djoemënéng
Radja Belsasar, harita kaoela Daniël
ditebongan tetendjoan, sanggeusna
noe ditebongkeun ka kaoela barang-
mimiti teja. 'Ari kaoela nendjo dina te-
tendjoan, doemadakan, keur mangsa nen-
djo, kaoela aja di ^b karaton Soesan, noe
di tanah Elam; sarta kaoela nendjo dina
tetendjoan, kaoela aja di sisi waloengan
³ Oelaj. 'Neut kaoela tjëngkat, ret nendjo;
beh hidji domba lalaki nangtoeng nga-
hareupan eta waloengan, sarta doewa
tandoekna; ari eta tandoekna paran-
djang, tatapi noe hidji pandjang ti noe
hidji deui, sarta noe pangpandjangna bi-
⁴ djil pandeuri. 'Kaoela nendjo, eta domba
lalaki neunggar ngoelon, ngaler djeung
ngidoel; ari sakabeh sato taja noe tagën
di hareupeunana, djeung taja noe bisa
ngaloepoetkeun tina pangawasana; es-
toe eta domba migawe sasoeke-soekana,
⁵ sarta beuki ngarosaän. 'Barang kaoela
keur nëgëskeun, beh aja hidji ëmbe ba-
dot, datangna ti koelon, nJORANG tong-
gong saboemi kabeh, tapi teu napak ta-
neuh; ari eta badot hidji tandoekna
⁶ sarta pohara, dina antara panonna. 'Djog
datang ka domba lalaki, anoe doewa
tandoekna, noe katendjo koe kaoela
nangtoeng ngahareupan waloengan teja;
heg moeroe ka dinja dina sadjëro kase-
⁷ wotan karosaänana. 'Tidinja kaoela nen-
djo, badot teh geus nëpi ka lëbah eta
domba lalaki, sarta ngageuri ka dinja;
pek neunggar ka eta domba lalaki, da-
tang ka potong noe doewa tandoekna;
ari domba lalaki teh taja kakoewatana-
na tagën di hareupeun eta badot; seug
dibantingkeun kana taneuh, bari diidëk-
idëk, djeung taja noe bisa ngaloepoet-

keun eta domba lalaki tina pangawasana.
⁸ 'Ari ëmbe badot teh ngarosaän liwat
saking; dëmi geus bëdas, potong tan-
doekna noe gëde teja, sarta ^c opat tan-
doek noe palohara baridjil dina oeroet
eta, njanghareup ka noe opat angin
⁹ awang-awang. 'Ari ti noe hidji eta tan-
doek bidjil ^d hidji tandoek leutik; seg
eta ngagëdean liwat leuwih, ka kidoel,
¹⁰ ka wetan, djeung ka ^e tanah moelja. 'Ari
ngagëdeanana nëpi ka balad langit, sarta
ngaragragkeun ka boemi sawarehna eta
balad, nja eta sawareh bentang-bentang,
¹¹ bari seug diidëk-idëk. 'Malah ngagëde-
anana hajang madanan Kapalaning eta
balad; sarta koe eta dieuweuhkeun ^f
koerban noe teu pëtöt-pëtöt, djeung ëng-
gon kasoetjian andjeunna diroeboeh-
¹² keun. 'Ari eta balad diselehkeun barëng
djeung koerban noe teu pëtöt-pëtöt teja,
lantaran moertad; djeung kajaktian koe
eta tandoek dibantingkeun ka boemi,
toer ngalakonan sakarëpna, sarta loe-
¹³ loes. 'Tidinja kaoela ngadenge saorang
noe soetji keur misaoer; sarta aja deui
saorang noe soetji pok nanja ka noe
keur misaoer teh: Sabaraha pililaeunana
eta tetendjoan koerban noe teu pëtöt-
pëtöt, djeung hal kamoertadan noe ma-
tak ngaroeksak, wani nja kasoetjian nja
balad diselehkeun sina diidëk-idëk teh!
¹⁴ 'Ari saerna ka kaoela: Pililaeunana
doewa reboe tiloe ratoes sore-isoek; di-
dinja kasotjian dibënërkeun. *a p. 7:1.*
b Est. 1:2. *c p. 7:6; 11:4. d p. 7:8, 24.*
e p. 11:16. f p. 11:31.

¹⁵ Geus kitoe, mangsa kaoela Daniël geus
nendjo eta tetendjoan, toeloj kaoela
nejangan panghartina; doemadakan, aja
noe ngadëg hareupeun kaoela, saroepe
¹⁶ djalma lalaki. 'Ngeng kaoela ngadenge
gëntra manoesa ^a ti pëlëbah tji Oelaj;
nja eta ngalahir sarta bëdas, kijeu la-
hirna: Eh ^b Djabarail! tetendjoan teh
¹⁷ geura tetelakeun ka eta. 'Sor madjëng
ka lëbah kaoela nangtoeng. Barang an-
djeunna ngadeukeutan, kaoela reuwas,
brëk kaoela njoeoeh. Pok andjeunna
ngalahir ka kaoela: Eh, ^c anak Adam!
geura hartikeun; karana tetendjoan teja
nënggëlina ka mangsa panoengtoengan.
¹⁸ 'Sabot andjeunna keur ngalahir ka ka-
oela, ^d lëng kaoela kapoëkan, tisoesoet
kana taneuh; tatapi andjeunna ngaragap

ka kaoela, sarta kaoela dihoedangkeun
 19 dina oeroet nangtoeng tadi. 'Ladjëng
 ngalahir: Masing nganjahokeun, kaoela
 rek ngabedjakeun ka sampejan anoe
 pidjadieun dina ahir djaman, ^e alam bë-
 bëndoe; karana nënggëlna kana mangsa
 20 panoengtoengan. 'Ari domba lalaki, noe
 katendjo koe sampejan, anoe doewa
 tandoekna teja, ngoepamakeun radja
 21 Madajin djeung Persi. 'Dëmi ëmbe badot
 komboj teja ngoepamakeun radja Joe-
 nani; sarti ari tandoek gëde, noe dina
 antara panonna teja, nja eta radja noe
 22 mimiti. 'Ari përkara eta potong, seug
 timboel opat dina oeroetna teja, të-
 gësna opat karadjaän anoe pidjadieun
 tina bangsa eta, tatapi kakoewatanana
 23 moal nëpi ka itoe. 'Dëmi dina piahi-
 reunana eta opat karadjaän, dimana
 noe maloertad geus datang ka antekna,
 didinja piajaeun hidji radja oelat bë-
 ngis, djeung ngarti omongan mëlëng-
 24 mëng. 'Nja eta bakal rosa kakoewa-
 tanana, tapi lain kakoewatan sorangan;
 ari ngaroeksakkeunana matak helok,
 sarta bakal loeloes, djeung ngalakonan
 sakarëpna; nja eta bakal ngaroeksak-
 keun noe barëdas sarta djeung oemat
 25 saroetji. 'Sarta tina kapintëranana noe
 matak lampah tipoe-daja piloeloeseun
 koe leungeunna; djeung bakal ngagoeng-
 keun sorangan sadjëro hatena, sarta
 loba pisan ^f keur kërta koe eta bakal
 diroeksakkeun; toer bakal dangdan, nga-
 moesoeh ka Kapalaning sakabeh kapala;
 tatapi manehanana bakal dipinggëskeun
 26 ^g teu kalawan leungeun. 'Ari tetendjoan
 sore-isoek, anoe ditjatoerkeun teja, sa-
 tëmënna pisan; tatapi tetendjoan teh
 koe sampejan boenikeun, karana nëng-
 gëlna ka mangsa noe tangeh keneh.
 27 'Tidinja kaoela Daniël rampohpoj, sarta
 gëring sababaraha poë lilana; geus kitoe
 kaoela hoedang, ngalampahkeun pada-
 mëlan radja; sarta kaoela mëlëngëk tina
 hal eta tetendjoan, tapi taja noe nangen.

^a p. 12:6. ^b p. 9:21. ^c Jëh. 2:1. ^d p. 10:9.

^e Wahj. 11:18; 15:1. ^f p. 11:21, 24. ^g p. 2:34.

PASAL 9.

Mangsa kahidji taoenna djoemënëng
 Mª Darioes poetra Ahasweros, kaäsoep
 toeroenan Madajin teja, noe geus di-
 djadikeun radja njangking karadjaän

2 Kasdim; 'mangsa kahidji taoenna an-
 djeunna djoemënëng radja, harita ka-
 oela Daniël meunang tërang tina kitab-
 kitab dina rejana taoen, noe koe Pa-
 ngeran geus diandikakeun ka nabi Jër-
 mia, hal pidjëdjëgeunana narikolotna
 Jëroesalem, ^b nja eta toedjoeh poeloeh
 3 taoen. 'Tidinja kaoela ngadëpkeun beu-
 ngeut ka Goesti Allah; noe dimaksoed,
 sëdja nënëda reudjeung noenoehoen, di-
 barëngan poewasa, sarta make karoeng
 4 djeung lëboe. 'Prak kaoela nënëda ka
 Pangeran, Allah kaoela, ^c bari ngakoe-
 keun dosa, kijeu panëda kaoela: Noen
 Goesti, Allah noe langkoeng agoeng sa-
 rëng matak sijeun, ^d noe nëtëpkeun përd-
 jangdjian sarëng sih-koernija ka sakoer
 noe njaäh ka andjeunna sarëng nëtëp-
 5 keun timbalan andjeunna! 'Koering sa-
 daja ^e tarima dosa sarëng milampah
 bengkok, migawe doraka sarëng baha,
 estoe pada njingkir tina timbalan an-
 djeun sarëng tina hoekoem andjeun.
 6 'Sarawoeh koering teu ngagaroegoe ka
 abdi-abdi andjeun, ka nabi-nabi, anoe
 pada ngawoeroek mawa padjënëngan
 andjeun ka radja-radja koering, ka ka-
 pala-kapala koering sarëng ka kolot-
 kolot koering, kitoe deui ka sadajana
 7 djalma eusi tanah. 'Andjeun, noen Goesti!
 kalangkoeng adil; doepi koering sadaja
 mah ^f njandang kaeraän beungeut, sa-
 koemaha noe boekti dangët ajeuna ka
 oerang Joeda, ka priboemi Jëroesalem,
 sarëng ka sabangsa Israil, noe dareu-
 keut kalajan noe djaraoeh, dina sanis-
 kantën tanah diboewangna koe andjeun,
 tina sabab kasalahanana, anoe mawi
 8 pada salah ka andjeun. 'Jaktos, Goesti!
 koering pada njandang kaeraän beu-
 ngeut, boh radja-radja koering, boh ka-
 pala-kapala koering, boh kolot-kolot koe-
 ring, reh koering garadoeh dosa ka an-
 9 djeun. 'Sawangsoelna Goesti, Allah koe-
 ring sadaja, ^g sipat wëlas sarëng soegih
 hampoera; karantën koering pada baha
 10 ka andjeunna; 'sarëng teu ngadareng
 ka timbalan Pangeran, Allah koering,
 teu ngalakonan papakonna, noe koe an-
 djeunna geus dipaparinkeun di hareu-
 peun koering sadaja koe lantaran abdi-
 11 abdina, nja eta nabi-nabi. 'Sajaktosna
 sabangsa Israil geus pada ngarëmpak
 toret andjeun, estoe pada njingkir,

sarangeukeun noeroet ka timbalan andjeun; mana koering geus pada dikoe-tjoeran ^h panjapa sarëng soepata, noe kaoengëlkeun dina toret Moesa, abdi Allah; karantën koering garadoeh dosa
 12 ka andjeunna. 'Sarëng andjeunna geus ngajaktoskeun pangandikana, noe dian-dikakeun hal koering sadaja, kitoe deui hal hakim-hakim koering, noe ngaha-kiman ka koering sadaja, boektina nga-datangkeun ka koering sadaja katjila-kaän sakijeu gëdena; karantën di sako-long langit tatjan pisan didamël sakoe-maha noe geus didamël ka Jëroesalem.
 13 'Sakoemaha noe kaoengëlkeun dina toret Moesa, nja kitoe eta saniskantën katjilakaän geus boekti ka koering sa-daja; parandene koering sadaja teu noe-noehoen ka pajoeneun Pangeran, Allah koering, teu tobat mitjeun kadorakaän koering, soemawonna njarëgëpkeun kana
 14 kajaktosan andjeun. 'Koe përkawis eta Pangeran ' ngadjaga kana pitjilakaeun, sarëng didatangkeun ka koering sadaja; karantën Pangeran, Allah koering sa-daja, langkoeng adil hal sadajana pa-damëlan, noe koe andjeunna didamël, sarëng koering teu ngadarengge ka tim-balan andjeunna. 'Doepi ajeuna, noen
 15 Goesti, Allah koering sadaja, noe nga-loewarkeun oemat andjeun ti tanah Më-sir, nganggo panangan kawasa teja, sa-rëng geus ngamashoerkeun padjënëngan andjeun, sakoemaha noe boekti dangët ajeuna! koering pada tarima dosa, ta-
 16 rima doraka. 'Noen Goesti! noemoet-keun sakaädilan andjeun, moegi-moegi bëndoe andjeun sarëng wëra andjeun sina moendoer ti nagara andjeun Jë-roesalem, ti goenoeng andjeun noe soetji; karantën tina sabab dosa koering sadaja, sarëng tina kadorakaän kolot-kolot koer-ing sadaja, noe mawi Jëroesalem sa-rëng oemat andjeun geus djadi hina-keuneun sadajana noe aja di sakoeriling
 17 koering. 'Doepi ajeuna, noen Allah koer-ing sadaja! moegi-moegi ngamakboel ka panëda abdi gamparan, sarëng ka panoenoehoenna; kalajan ^j moegi nja-angkeun pameunteu andjeun ka kasoe-tjian andjeun noe keur soewoeng, koe
 18 karena Goesti. 'Èh, Allah koering! moegi tjondongkeun tjëpil andjeun, sarëng dan-goekkeun; èh, moegi beuntakeun sotja

andjeun, sarëng tingalikeun karoeksakan koering sadaja, kitoe deui nagara ^k noe katëlah koe padjënëngan andjeun; ka-rantën koering sadaja pangnjanggakeun panoenoehoen ka pajoeneun andjeun teh, lain tina kabënëran koering, jaktosna mah tina kawëlasan andjeun noe lang-
 19 koeng gëde. 'Èh Goesti! moegi-moegi ngamakboel; èh Goesti! moegi-moegi ngahampoera; èh Goesti! moegi-moegi ngarëgëpkeun kalajan didamël; moegi oelah ngalamikeun; koe karena salira andjeun, noen Allah koering! sabab pa-djënëngan andjeun geus ditëlahkeun ka nagara andjeun sarëng ka oemat andjeun.

a p. 6:1. *b* Jër. 25:11; 29:10. *c* Néh. 1:4; Est. 4:1. *d* 5 Moesa 7:9. *e* 1 Radj. 8:47; Njanj. 3:42. *f* Esr. 9:7. *g* Djab. 130:4; Njanj. 3:22. *h* 3 Moesa 26; 5 Moesa 28. *i* Jër. 44:27. *j* Djab. 80:4. *k* Jër. 25:29.

20 Sabot kaoela keur oendjoekan keneh, bari nënëda sarta ngakoekeun dosa so-rangan reudjeung dosa bangsa kaoela Israil, djeung njanggakeun panoenoe-hoen kaoela ka pajoeneun Pangeran, Allah kaoela, tina hal goenoeng soetji
 21 kagoengan Allah kaoela teja; 'sabot ka-oela keur oendjoekan keneh dina panëda, hol eta djalma, noe bareto koe kaoela katendjo dina tetendjoan, tégës ^a Dja-barail teja, hibër gasik, ^b ngaragap ka
 22 kaoela ^c keur wantji koerban sore. 'Toe-loej maparin katëranan, bari ngalahir ka kaoela, kijeu lahirna: Eh Daniël! ajeuna kaoela geus ijang baris netela-
 23 keun ka sampejan panghartina. 'Keur ^d barangmimiti sampejan noenoehoen, ka loewar pangandika, sarta kaoela da-tang bebedja; karena sampejan dipika-rësëp; mana tégëskeun ijeu përkara, sarta
 24 hartikeun ijeu tetendjoan. 'Toedjoeh poe-loeh minggoe noe geus ditangtoskeun ka bangsa sampejan sarta ka nagara sampejan ^e noe soetji teja, baris noe-toepkeun kamasijatan, djeung baris nja-tjapkeun dosa, pikeun ngadamël kara-pihan tina sabab kadorakaän, sarta pikeun ngadatangkeun kabënëran lang-gëng, kitoe deui baris ngëtjap tetendjoan reudjeung piwëdjang nabi, sarta baris ngalisahan anoe soetji liwat langkoeng.
 25 'Koe sabab eta, masing nganjahoekun sarta masing njarëgëpkeun: ti watës ^f ka loewar parentah ngabangoen deui Jëroesalem, sina didjëlëgkeun deui, të-pi ka ^g kangdjëng Lisahan, noe djadi

Gëgëdoeg, pililaeunana toedjoeh minggoe djeung sawidak doewa minggoe; nagara teh bakal diadëgkeun deui, make loe-loeroeng djeung solokan, tatapi dina mangsa karoepëkan. 'Dëmi sanggeusna noe sawidak doewa minggoe teja, seug Lisahan teh bakal dibasmi, tapi lain pikeun salira mantënna; sarta nagara djeung kasoetjian teh mëngke diroeksakkeun koe bala hidji gëgëdoeg noe pidatangeun; ari panganggeusan eta kawas koe goentoer, sarta tËpi ka panoengtoengan piajaeun përang; geus dipastenneun piajaeun karoeksakan. 'Djeung deui eta bakal njijeun përdjangdjian pageuh ka djalma loba pisan, lilana saminggoe; sarta geus meunang satëngah minggoe eta bakal ngeureunkeun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan; ^h toer dina poentjak [kabah] piajaeun geuleuhing karoeksakan, malah nËpi ka bejakna; sarta papasten bakal dikojtjoerkeun ka eta toekang ngaroeksak.

a p. 8:16.
 b p. 10:10, 16, 18. c Esr. 9:4, 5. d p. 10:12.
 e Néh. 11:1. f Esr. 7:11; Jës. 44:26, 28. g Djab. 2:2, 6.
 h p. 11:31; 12:11; Mat. 24:15.

PASAL 10.

Mangsa katiloe taoenna ^a Kores teja djoemënnëng radja Persi, harita ka Daniël, ^b noe ngaranna disëboet Beltësasar teja, diëbrehkeun hidji përkara; ari eta përkara sajakti, sarta përang bangët; djeung Daniël tërängeun kana eta përkara, sarta ngartieun kana eta tetendjoan. 'Dina mangsa harita kaoela Daniël keur prihatin, tiloe minggoe lilana. 'Teu dahar kadaharan noe ngeunah-ngeunah, kitoe deui laeok djeung anggoer teu asoep ka soengoet kaoela, sarta kaoela teu pisan diminjak, tËpi ka djëdjëg anoe tiloe minggoe lilana teja. 'Dëmi dina tanggal opat likoer, boelan noe mimiti, parëng kaoela keur aja di sisi tjai gëde, nja eta ^c tji Hidekel. 'Neut kaoela tjëngkat, ret nendjo; beh aja hidji djalma, anggoanana lawon bodas, sarta ^d angkengna nganggo beulitan ëmas ^e Oepas. 'Ari ^f salirana sapërti intën krisolit, pameunteuna saroepa kilat, sotjana lir obor hoeroeng, pananganana djeung dampalna djiga soewasa gilap, ari gëntra lahirna tjara ngagoeroehna djalma loba. 'Ngan kaoela Daniël woengkoel anoe nendjo eta tetendjoan; ^g ari djalma-djal-

ma noe reureudjeungan djeung kaoela mah teu narendjo eta tetendjoan; tatapi pada kataradjang reuwas kabina-bina, sarta kalaboer, pada njoempoet. 'Djadi kaoela tinggal sorangan, sarta nendjo eta tetendjoan aheng, wani taja tanaga di djëro kaoela; ari tjahja kaoela kaganti koe karoeksakan diri, sarta kaoela teu pisan boga kakoewatan. 'Ngeng kaoela ngadenge gëntra lahirna; sarta barang kaoela ngadenge gëntra lahirna teh, ^h lëng kaoela kapoëkan, bloek nangkoeban, beungeut kaoela antël kana taneuh. 'Doemadakan, aja panangan ngaragap ka kaoela, sarta kaoela dioesikkeun, bisa napak koe toeoer djeung dampal leungeun. 'Ladjëng andjeunna ngalahir ka kaoela: Eh Daniël, ⁱ djalma noe dipikarësëp! geura hartikeun lahiran, noe koe kami rek dilahirkeun ka maneh, sarta geura nangtoeng masing bënër; karena kami ajeuna dipiwarang ka maneh. Barang andjeunna geus ngalahirkeun ka kaoela pilahir noe bijeu, neut kaoela nangtoeng bari ngalëpër. 'Lahirna deui ka kaoela: Oelah sijeun-sijeun, Daniël! karena ^j ti poë noe mimiti maneh mërloekeun hate ngahartikeun djeung ngarëndahkeun diri di pajoeneun Allah maneh teja, pioendjoek maneh geus dimakboel; sarta pangdatang kami nja tina pioendjoek maneh. 'Tatapi kapala karadjaän Persi nangtoeng mëgatan ka kami meunang salikoer poë; doemadakan, ^k Mikail, saorng kapala loeloegoe, datang ngabantoe ka kami; djadi kami teh kandëg di dinja ngalawan radja radja Persi. 'Ari noe matak kami datang, rek netelakeun ka maneh anoe pinjorangeun ka bangsa maneh dina ahir djaman; karena tetendjoan teh ^l lila keneh kana pimangsaeunana. 'Barang andjeunna geus ngalahir ka kaoela sakoemaha pilahir noe bijeu, seg kaoela toengkoel kana taneuh, sarta djadi bisoe. 'Doemadakan, noe saroepa poetra manoesa teh ^m ngaragap kana biwir kaoela; seg kaoela moekakeun biwir, sarta mi-hatoer, kijeu pihatoer kaoela ka noe keur ngadëg di hareupeun kaoela teh: Eh Goesti! tina përkawis titingalan, noe mawi simabdi katangan kanjëri, moenggah dongkap simabdi teu pisan gadoeh kakoewatan. 'Sarëng koemaha

abdi salira Goesti piwërateun oendjoe-
kan ka salira Goesti? karantën mēng-
gahing simabdi teja, ngadadak taja ka-
koewatan tjitjing di simabdi, sarēng asa
teu kantoen ambëkan di djëro simabdi.
18 'Ladjëng noe saroepa poetra manoesa
teh ngaragap deui ka kaoela, sarta ka-
19 oela dikoewatkeun; 'bari andjeunna nga-
lahir: Eh, djalma noe dipikarësëp! oelah
sijeun-sijeun; " maneh teh sing sēnang;
sing tēgër! sing tēgër! Barang andjeunna
keur ngalahir ka kaoela, kaoela ngarasa
dikoewatkeun. Pok kaoela mihatoer:
Noen Goesti! mangga ngalahir; karan-
tën simabdi koe Goesti geus dikoewat-
20 keun. 'Ari lahirna: Koemaha maneh geus
tërang dina sababna, noe matak kami
datang ka maneh? Dëmi ajeuna kami
rek balik, mërangan ka kapala Persi;
sarta dimana kami geus ijang, doema-
21 dakan, pidatangeun kapala Joenani. 'Ta-
tapi kami rek ngabedjakeun ka maneh
anoë kaoengëlkeun dina kitab kajaktian;
sarta taja hidji-hidji atjan noe ngoe-
watkeun maneh miloe ka kami nga-
roeroeg ka dinja, kadjaba ti Mikail, ka-
pala maraneh.

a p. 1: 21. b p. 5: 12.

c 1 Moesa 2: 14. d Wahj. 1: 13. e Jër. 10: 9.
f Wahj. 1: 14, 15. g Lal. 9: 7. h p. 8: 18; Wahj.
1: 17. i p. 9: 23. j p. 9: 23. k p. 12: 1. l p. 8: 26.
m Jër. 1: 9. n Hak. 6: 23.

PASAL 11.

Ari moenggoeh kami teja, ^a mangsa
A kahidji taoenna djoemënëng Darioes,
oerang Madajin, kami noengkoelan, nē-
gërkeun djeung ngoewatan ka dinja.
2 'Dëmi ajeuna ^b kami ka maneh rek nga-
bedjakeun noe sajakti. Masing njaho,
piajaeun tiloe radja deui di tanah Persi;
ari noe kaopat bakal beunghar, rosa ka-
beungharanana, ngoengkoelan noe reja;
sarta dimana geus bédas koe kabeung-
haranana, eta bakal ngageuingkeun sa-
kabeh, ngaroeroeg ka karadjaän Joenani.
a p. 9: 1. b p. 10: 21.

3 Tidinja piajaeun hidji radja përkosa
nja kawasa; ari kawasana gëde, djeung
4 migawe sasoeke-soekana. 'Dëmi dimana
eta geus ngadög, karadjaänana bakal
dipinggëskeun, sarta pabëntjar ^a ka noe
opat angin awang-awang; djeung moal
adjang anak-intjoena; ^b toer kawasa bē-
bëntjaran teh moal nandingan kawasa
itoe; wantoe karadjaän radja përkosa

teh bakal diraboet, sarta adjang deu-
ngeun-deungeun, moal adjang anak-
intjoe.

a p. 8: 8. b p. 8: 22.

5 Toeloej radja kidoel noe bakal djadi
bédas, kitoe keneh hidji kapalana; dëmi
eta bakal bédas ti batan itoe, sarta
djadi kawasa; ari kawasana nja kawasa
6 gëde. 'Dëmi geus meunang sababaraha
taoen, eta noe doewa bakal sosobatan;
sarta anak radja kidoel noe awewe bakal
ngadatangan ka radja kaler, baris nji-
jeun karoentoetan. Tatapi eta awewe
moal lila koewat leungeun; kitoe keneh
radja kaler djeung leungeunna moal
tëtëp; satëgësna eta awewe bakal dise-
lehkeun, kitoe keneh noe nganteurkeun
inja, djeung noe ngajoegakeun inja, sarta
noe mihoekoem inja dina mangsa eta.
7 Dëmi tina siroeng akar eta awewe
pingadëgeun saorng dina oeroet radja
kidoel; nja eta bakal ngadatangan ba-
lad, bari seug ngasoepan benteng radja
kaler, djeung migawe ka rahajat eta
sakarëpna, sarta datang ka ngandih.
8 'Samalah aällahanana, barëng artjana
sipat tjitak reudjeung barangna noe
moelja-moelja, émas-perak, koe eta ba-
kal didjarah, dibawa ka Mësir; sarta
bakal ngantëp ka radja kaler meunang
9 sababaraha taoen. 'Ari eta seug nga-
datangan ka karadjaän radja kidoel, ta-
tapi pimoelangeun deui ka tanahna.
10 Dëmi anak-anakna lalaki bakal nji-
jeun përang, sarta ngoempolkeun balad
mangpirang-pirang rejana; ari noe hidji
njëmproeng madjoe, lakoena sapërti
goentoer, sarta këbat; toeloej balik, gër
përang djeung radja kidoel, diangsög
11 tēpi ka bentengna. 'Geus kitoe radja
kidoel bakal ngageuri, seg boedal mē-
rangan ka eta, nja ka radja kaler teja,
sarta ngadögkeun bala gëde; heg salo-
bana bala diselehkeun ka leungeun radja
12 kidoel. 'Djoeng bala gëde teh indit, sarta
radja teh gëde hate; toeloej ngaroe-
boehkeun laksa-laksa, tapi moal djadi
13 bédas. 'Heug radja kaler teh pimoela-
ngeun, sarta ngadögkeun deui bala gëde,
leuwih ti tadi; geus kitoe kaheuleutan
sababaraha taoen lilana, njëmproeng
boedal, mawa balad gëde, djeung mawa
14 radja-kaja loba pisan. 'Ari dina mangsa
eta reja noe bakal haroedang ngamoe-
soeh ka radja kidoel; sarta djalma

bangkawarah di bangsa maneh bakal pada ngagoengkeun diri, soepaja ngajakinkeun tetendjoan; dëmi eta bakal tingdjaloprak. 'Ana geus datang radja kaler, toeloej bakal ^a noempoekkeun baris benteng, sarta meunangkeun hidji nagara reugreug; ari leungeun kidoel moal tēgēr, kitoe keneh balana beunang milih, 16 moal aja kakoewatan ngalawan. 'Enjana eta noe ngadatangan ka dinja bakal migawe sasoeke-soekana, sarta moal aja noe tagēn di hareupeunana; malah eta bakal nangtoeng ^b di tanah moelja, djeung leungeunna ngadatangkeun pēr- 17 kara mejakkeun. 'Djeung deui eta teh bakal mēnērkeun beungeutna, bral leumpang mawa pangawasa sakaradjaānana; toeloej roentoet djeung radja kidoel, sarta migawe sakarēpna; djeung bakal ngadjodokeun ka dinja hidji poetri asoehan awewe-awewe, baris lantaran ngaroeksakkeun tanah; tatapi moal djadi, 18 sarta moal matak hasil ka dirina. 'Tidinja eta bakal malikkeun beungeutna, njanghareup ka poelo-poelo, sarta reja noe beunang; tatapi hidji kapala bakal ngeureunkeun ngawiwirangna, malah-malah ngawiwirangna bakal dibalikkeun ka di- 19 rina. 'Toeloej radja kaler teh bakal malikkeun beungeutna, njanghareup ka sakoer ēnggon reugreug di tanahna sorangan; geus kitoe bakal titadjong, bloek laboeh, sarta radja teh moal kapanggih deui.
a Jsh. 26 : 8. b p. 8 : 9.

20 Ari noe pingadēgeun dina oeroet eta, nja eta bakal ngijangkeun hidji poerah moepoel, ngidēran [tjoetak] moestika karadjaān; tatapi kaheuleutan sababaraaha poē eta radja bakal dipingēskeun, teu kalawan ambēk, teu kalawan pērang. 21 Dëmi noe pingadēgeun dina oeroet eta, nja eta bakal matak tjoewa, teu katoeroenan tjahja karadjaān; ^a ari datangna keur kērta, sarta ngandih karadjaān djalan ngolo-ngolo. 'Djeung loba leungeun goentoer koe eta bakal dipalidkeun ti hareupeunana, sarta datang ka parotongna, pon kitoe keneh gēgēdoeg 22 pērdjangdjian. 'Ana geus sosobatan djeung moesoeh, eta bakal milampah tjidra; sarta bakal indit, djeung djadi bēdas, lantaran bala saeutik. 'Keur kērta eta teh bakal ngadatangan noe panglalandona dina tanah; sarta bakal ngalam-

pahkeun anoe hanteu kalampahkeun koe bapana djeung koe akina; rajahan, djarahan djeung radja-kaja koe eta bakal dihamboer-hamboer ka balana; malah aja pikiranana hajang nēmpoeh ēnggon rareugreug; pangkitoe teh tēpi ka waktoena. 'Toer eta bakal ngageuingkeun karosaānana djeung kawanianana ngaroeroeg ka radja kidoel, mawa balad gēde; sarta radja kidoel bakal ngalawan pērang, mawa balad gēde nja rosa liwat saking; tatapi radja kidoel teh moal tagēn, karana aja noe boga pikir ngarah 26 ka dinja. 'Ari ^b noe sok dadaharan kahanan eta radja, bakal pada minggēskeun ka dinja, sarta baladna bakal palid, djeung loba noe bakal roeboeh kasabēt. 27 'Ari eta doewa radja hatena pada nijat goreng, sarta keur dijoek samedja reudjeung bakal pada ngomong bohong, tatapi moal loeloes; karana kakara panoengtoengan ari geus tēpi ka mangsa noe pasti.
a p. 8 : 25. b Djab. 41 : 10; Ob. 7.

28 Tidinja radja kaler teh pimoelangeun ka tanahna mawa radja-kaja gēde; djeung hatena bakal ngamosoeh ka pērdjangdjian soetji, sarta bakal migawe sakarēpna, bari toeloej moelang ka tanahna sorangan. 'Dëmi geus nēpi ka mangsa noe pasti, eta bakal boedal deui, ngadatangan tanah kidoel; tatapi pitēmaheunana moal tjara keur barangmimiti sarta keur mindona. 'Karana bakal didatangan kapal ti Kitim; heug radja teh miris, toeloej balik, bari ngambēk ka pērdjangdjian soetji, sarta bakal migawe sakarēpna; tidinja moelang, sarta nitenan ka sakoer noe ninggalkeun pērdjangdjian soetji. 31 Djeung deui piajaeun reja leungeun ti eta radja; ^a ari eta bakal pada nganistakeun kasoetjian, nja eta benteng teja, djeung njingkirkeun koerban noe teu pētōt-pētōt, ^b bari ngajakeun geuleuhing 32 karoeksakan teja. 'Ari sakoer noe doraka ka pērdjangdjian koe eta bakal disina moengkir lantaran ngolo-ngolo; dëmi oemat noe nganjahokeun ka Allahna mah bakal pada koekoeh, sarta djoe- 33 noen. 'Djeung sakoer ^c noe palintēr dina oemat bakal pada mere harti ka djalma loba; orokaja bakal tingdjaloprak koe pēdang djeung koe seuneu, djalan didjarah sarta djalan dirajahan, lila pisan.

34 'Dëmi mangsana ngadjaloprak, eta bakal meunang pitoeloeng saeutik; djeung reja pisan noe bakal njampoeran ka darinja, 35 djalan poera-poera. 'Sarta noe palintër sawareh bakal ngadjoprak, soepaja manehananana ^a dibësot djeung dibërësihan, mangkana bodas, tēpi ka waktōe panoengtoengan; sabab kakara tēpi ka mangsa noe pasti. 'Ari eta radja bakal migawe sasoeke-soekana; sarta ^a bakal ngagoengkeun maneh, djeung moendjoelkeun maneh ti sagala batara; malah eta teh pingomongeun anoe matak helok, ngagorengkeun ka Bataraning sakabeh batara; sarta manehananana piloeloeseun, tēpi ka tjatjap bēbēndoe; karana sakoer noe geus dipastenkeun tangtōe diboe-tikeun. 'Djeung deui eta radja moal nitenan ka aállahan karoehoenna, kitoe keneh kana karësēpan awewe, sarta ka aállahan naon bae eta moal nitenan; anggoer moendjoelkeun maneh ti sakabeh. 'Malah bakal ngahormat ka hidji aállahan benteng-benteng, ngaganti eta; ari aállahan noe teu kanjahoan koe karoehoenna, koe eta bakal dihormat koe ēmas-perak, koe intēn moelja djeung koe 39 barang noe aloes-aloes. 'Ana migawe naon-naon ka benteng rareugreug, njembahna ka aállahan bangsa sedjen; sahasaha noe moesti-moesti ka manehananana, tangtōe koe manehananana dihormat katjida, dikawasakeun ka djalma loba; sarta bakal ngabagikeun tanah asoep gadjaran. ^a p. 8:11. ^b p. 9:27. ^c p. 12:3, 10. ^d p. 12:10. ^e p. 7:8; 2 Tes. 2:4.

40 Dëmi dina mangsa panoengtoengan radja kidoel bakal neunggar ka dinja; toeloelj diamoek koe radja kaler, mawa kareta, djeung noe taroempak koeda, sarta kapal loba pisan; boes asoep ka tanah-tanah, lakoena saperti goentoer, 41 sarta kēbat. 'Malah asoep ka tanah moelja, djeung loba tanah noe bakal ditaloekkeun; ari noe pirahajoeūn ti leungeunna nja ijeu: Edom, djeung Moab, 42 sarta loeloegoe oerang Amon. 'Djeung bakal njodorkeun leungeunna kana tanah-tanah; tjatjakan tanah Mēsir moal pirahajoeūn. 'Toer eta bakal kawasa ka doenya-brana, ēmas-perak, djeung ka sakabeh barang noe moelja-moelja, noe aja di Mēsir; sarta oerang Loeb djeung oerang Koes bakal pada noeroet

44 ka manehananana. 'Tatapi ti wetan djeung ti kaler pidatangeun bedja matak njēblakkeun manehananana; toeloelj bakal indit, bari ambēk rosa pisan, sēdjana noempoerkeun djeung noempēskeun ka 45 djalma reja. 'Seug masangkeun himah padalēmanana di antara laoet djeung goenoeng moelja ^a soetji; toeloelj datang ka toengtoengna, sarta moal aja noe noeloeng ka dinja. ^a p. 9:20.

PASAL 12.

Aja dina mangsa eta seug ^a Mikail, kapala gēde, anoe poerah ngadjaga anak bangsa maneh teja, bakal dangdan; ^b harita teh mangsa kasoekēran, sakoemaha noe tatjan kasorang ti watēs aja bangsa tēpi ka mangsa eta; dëmi dina mangsa eta bangsa maneh tangtōe dileupaskeun, nja sakoer noe kapanggih ^c ditoeliskeun 2 dina kitab. 'Djeung salobana noe hareēs dina lēmah boemi ^a bakal haroedang; noe sawareh toeloelj kana hiroep noe langgēng, dëmi noe sawareh deui mah toeloelj kana kahinaān, djadi pikagiroe-keun langgēng. 'Ari sakoer ^c noe palintër bakal pada montjorong saperti sorot langit; djeung sakoer noe noengtoen djalma loba kana kabēnēran bakal montjorong tjara bentang-bentang, langgēng salalawasna. 'Ari koe maneh, Daniël! ^f boenikeun lahiran noe tadi, sarta kitabna tjap sakali, tēpikēun ka mangsa panoengtoengan. Loba noe bakal nitik-nitik, sarta ngadjēmbarkeun kanjaho.

^a p. 10:21; Joed. 9; Wahj. 12:7. ^b Mat. 24:21. ^c p. 7:10; Pil. 4:3; Wahj. 21:27. ^d Joh. 5:28, 29. ^e p. 11:33, 35. ^f p. 8:26; Wahj. 10:4.

5 Tidinja kaoela Daniël nendjo, doemadakan, aja doewa deui noe ngaradēg; noe hidji sisi waloengan sabeulah ti dijeu, ari noe hidji deui sisi waloengan sabeulah 6 ti ditoe. 'Noe saorng pok naros ka djalma ^a noe anggoanana lawon bodas teja, noe aja di loehoereun tjai waloengan: Noen, sabaraha pilamieunana dongkap ka panoengtoengan eta sadajana 7 pērkawis noe matak helok teh? 'Seug kaoela ngadenge gēntra djalma noe anggoanana lawon bodas, anoe aja di loehoereun tjai waloengan teja; ari eta ^b ngatjoengkeun panangan kiwa-tēngēn ka langit, bari soempah, njēbat ka noe Djoemēnēng salalanggēngna teja, jen

sanggeus ^c samangsa, doewa mangsa, djeung satengah mangsa, sarta dimana geus tjatjap dipabaléntjarkeunana saparo oemat soetji, nja didinja pitjatjapeun eta sakabehna. 'Ari koe kaoela kadenge, tapi teu kaharti; seug kaoela oendjoekan: Noen Goesti! koemaha teja panganggeusanana eta perkawis? 'Ari lahiranana: Djig Daniël! moelang bae; karana eta lahiran geus diboenikeun sarta ditjap ¹⁰ tēpi ka mangsa panoengtoengan. 'Loba noe bakal dibērēsihan, djeung dibodaskeun, sarta dibēsot; dēmi noe daroraka bakal tjoetjoed migawe kadorakaän, sarta sakoer noe doraka moal aja noe

ngaharti; sabalikna noe palintēr mah tangtoe pada ngaharti. 'Ari ti mangsa disingkirkeunana koerban noe teu pētōt-pētōt, djeung diajakeunana ^d geuleuhing karoeksakan teja, pililaeunana sareboe ¹² doewa ratoes salapan poeloeh poē. 'Bagdja tēmēn djalma noe ngarēp-ngarēp, sarta nēpi ka sareboe tiloe ratoes tiloe ¹³ poeloeh lima poē! 'Dēmi maneh teja moelang bae tēpi ka panoengtoengan; eta maneh pireureuheun, sarta mēngke hoedang deui baris meunang bagian maneh, dina panoengtoengan djaman.

^a p. 10 : 5. ^b Wahj. 10 : 5. ^c p. 7 : 25 ; Wahj. 12 : 14. ^d p. 11 : 31.

KITAB NABI HOSEA.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka Hosea poetra Beri, ^a keur mangsa Oesia, Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda, sarta keur mangsa ^b Jarobam poetra Joas, radja Israil.

^a Jēs. 1 : 1. ^b 2 Radj. 14 : 16.

² Nēmbean Pangeran ngandika ka Hosea, aja timbalan Pangeran ka Hosea kijeu: Maneh geura leumpang, koedoe boga pamadjikan djinahan djeung anak djinahan; karana saeusi tanah ^a djinah bae lakoena, moendoer ti poengkoereun ³ Pangeran. 'Bral Hosea leumpang, toeloj boga pamadjikan ka Gomer poetra Diblaim; tidinja eta reuneuh, sarta toeloj ngadjoeroe anak lalaki pikeun Hosea. 'Ari timbalan Pangeran ka Hosea: Anak teh koedoe dingaranan Jisrel; karana sakeudeung deui kami ^b ka bangsa Jehoe rek njiksakeun hoetang gētih anoe Jisrel, sarta karadjaän anak-intjoe Israil ⁵ koe kami rek dieureunkeun. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta seug gondewa Israil koe kami tangtoe dipotongkeun ⁶ di lēbak Jisrel. - 'Tidinja reuneuh deui, sarta toeloj ngadjoeroe anak awewe. Ari timbalan Pangeran ka Hosea: Eta anak koedoe dingaranan Lo-Roehama; karana ka-hareupna kami moal ngawēlasan deui ka anak-intjoe Israil, soema-

⁷ won moen ngahampoera ka dinja. 'Ari ka anak-intjoe Joeda mah kami tangtoe ngawēlasan, djeung disalamētkeunana koe Pangeran Allahna; kami njalamētkeun teh ka dinja moal koe gondewa, atawa koe pēdang, atawa koe pērang, atawa koe koeda, atawa koe noe toempak koeda. - 'Dēmi sanggeus Lo-Roehama dibeuteungan njesoe, tidinja reuneuh deui, sarta toeloj ngadjoeroe deui anak ⁸ lalaki. 'Ari timbalan Pangeran: Eta anak koedoe dingaranan Lo-Ami; karana maraneh lain oemat kami, kitoe deui kami hamo djadi deui Allah maraneh.

^a p. 2 : 1, 4. ^b 2 Radj. 15 : 12.

¹⁰ Parandene kitoe, bilangan oerang Israil bakal saperti keusik laoet, noe teu beunang ditakēr, sarta teu beunang ditoeng. ^a Djeung deui dina ōnggon, noe djalmana geus diandikaän kijeu: Maraneh teh lain oemat kami, nja di dinja maranehanana bakal disēboetkeun poetra Allah noe djoemēng. 'Ari ^b oerang Joeda djeung oerang Israil mēngke di-koempolkeun deui djadi hidji, sarta ngadjēngkeun piloeloeogoeūn hidji pikeun diri maranehanana, bari toeloj boedal tina tanah; karana poēan Jisrel tangtoe ¹² gēde. 'Doeloer maraneh lalaki ^c sarēboetkeun: Ami, ari doeloer awewe sarēboetkeun: Roehama.

^a Roem 9 : 26.

^b Jēr. 3 : 18; Jēh. 37 : 22. ^c p. 2 : 22.

PASAL 2.

Geura pada madoean ka indoeng maraneh; geura padoean! karana eta teh lain pamadjikan kami, kitoe deui kami lain salakina; djeung sina njingkirkeun ^a parangina djinah ti beungeutna, kitoe deui parangina ngaranjed ti antara soe-soena; ² 'soepaja oelah koengsi manehana koe kami dirangsadan ditarandjangan, diteundeun ^b saperti keur poenanana didjoeroekeun, sarta didjadikeun tjara tégal léga, nja didamél saperti tanah keéng, dipaéhkeun koe halabhab; ³ 'djeung oelah koengsi kami teu ngawelasan ka anakna; karana anak djinahan ⁴ eta teh. 'Karana indoengna djinah; noe ngareuneuhkeun maranehanana lakoena matak era; karana omongna: Aing dek leumpang, noeroet ka kabogoh aing, ^c noe ka aing sok pada mere roti djeung tjai, boeloe domba djeung haramaj, ⁵ minjak djeung inoem-inoeman. 'Koe sabab eta, masing nganjahokeun, ^d djalan maneh koe kami rek dipénggél koe tangkal tjoetjoekan, sarta manehana koe kami rek dipagér koe tembok, sina oelah ⁶ manggih pidjalaneunana. 'Sarta bakal njoesoel ka kabogohna, tatapi moal kasoesoel; djeung bakal nejangana eta, tatapi moal kapanggih. Tidinja pingomongeun kijeu: ^e Ah, dek moelang bae, malikan salaki noe heubeul; karana aing ⁷ harita ngeunah ti batan ajeuna. 'Karana eta teh teu nganjahokeun, jen nja kami noe ka manehana maparinkeun gandoem, anggoer djeung minjak, sarta nja kami noe ka manehana ngaleler perak loba pisan, kitoe deui émas; ^f démi koe ⁸ eta diparake ka Baäl. 'Koe sabab eta, gandoem kami koe kami rek ditjandak deui dina oesoemna, kitoe deui anggoer kami dina mangsana nédéng; sarta kami rek ngaréboet boeloe domba kami djeung haramaj kami, anoe baris noetoeapan ⁹ oratna. 'Sarta ajeuna kami rek ^g moekakeun wiwirangna di hareupeun panon kabogohna, ^h djeung moal aja noe ngaleupaskeun manehana ti panangan ¹⁰ kami. 'Malah kami ⁱ rek ngeureunkeun sakabéh kaátohanana, pestana, pananggalanana djeung sabatna, sarta sagala ¹¹ bae mangsa rarameanana. 'Toer kami ^j rek ngaroeksakkeun tangkalna anggoer

djeung tangkalna kondang, noe koe manehana diséboetkeun, jen: Eta teh pamadjég ka aing, pamere kabogoh; démi koe kami eta rek didjadikeun bala, sarta ¹² bakal dihakanan sato galak. 'Djeung kami ka manehana rek njiksakeun djaman Baäl-Baäl, noe koe manehana dikoekoesan, bari ngadangdanan sorangan koe antingna djeung kangkaloengna, sarta leumpang noeroet ka kabogohna, démi ka kami mah ^k mopohokeun, lahiran Pangeran. ^a p. 1: 2. ^b Jéh. 16: 4.

^c Jér. 44: 17. ^d Njanj. 3: 7—9. ^e Jér. 3: 22.

^f Jéh. 16: 16. ^g Jéh. 16: 37. ^h 5 Moesa 32: 39.

ⁱ Am. 8: 10. ^j Mika 1: 7. ^k Jér. 18: 15.

¹³ Sabab kitoe, masing njaho, manehana koe kami bakal diwoedjoek, ^a sarta ditoengtoen ka tégal léga, bari toeloelj ¹⁴ dioepahan kana atina. 'Djeung kami ka manehana rek maparinkeun kébonna anggoer ti sémét dinja, kitoe deui ^b lébak Akor teja minangka lawang pangarépnгарépn; sarta di dinja manehana pingawiheun, tjara keur mangsana boedak, djeung ^c saperti keur basana indit ti ¹⁵ tanah Mésir teja. 'Ari geus kitoe, dina mangsa harita, lahiran Pangeran, maneh ka kami tangtoe njéboet: ^d 'Tjaroge koering; moal ka kami njéboet deui: Baäl ¹⁶ koering. 'Karana kami tangtoe njingkirkeun sakoer ngaran Baäl-Baäl ti djéro soengoetna, datang ka ngaran Baäl teh ¹⁷ teu diingét-ingét deui. 'Djeung deui keur pimangpaâteun maranehanana kami teh dina mangsa eta ^e tangtoe ngadamél përdjangdjian ka sato galak, ka manoe awang-awang, sarta ka noe tingkarajap di boemi; samalah gondewa, pëdang djeung përang koe kami rek dipinggëskeun, dileungitkeun tina tanah; djadi maranehanana koe kami ^f rek disina ¹⁸ ngénggon reudjeung sënang ati. 'Toer maneh koe kami rek dipigarwa salalanggéngna; estoe maneh dipigarwa teh kalawan kabënëran djeung kalawan kaadilan, kalawan sih-koernija djeung kalawan ¹⁹ kawelasan. 'Nja maneh dipigarwa teh kalawan satoehoe; ^g sarta maneh tangtoe nganjahokeun ka Pangeran. 'Ari geus ²⁰ kitoe, dina mangsa eta, kami tangtoe ngaboelkeun, soer lahiran Pangeran; nja kami ngaboelkeun langit, djeung langit ²¹ ngaboelkeun boemi; ^h ari boemi ngaboelkeun gandoem, anggoer djeung minjak,

22 sarta nja eta ngaboekeun Jisrel. 'Djeung manehanana koe kami rek disebarkeun di boemi pikeun diri kami, ^h sarta kami tangtoe ngawelasan ka Lo-Roehama; ari ka Lo-Ami kami rek njëboet: Maneh teh oemat kami; sarta eta tangtoe njëboet: Allah koering.

a Jéh. 20 : 35. *b* Jës. 65 : 10.

c 2 Moesa 15. *d* Jës. 54 : 5. *e* 3 Moesa 26 : 6; Aj. 5 : 23.

f Jér. 23 : 6. *g* Jér. 31 : 34. *h* p. 1 : 9, 12; Roem 9 : 25, 26;

1 Petr. 2 : 10.

PASAL 3.

Tidinja Pangeran nimbalan ka kaola: Maneh ^a geura leumpang deui, koe-doe njaäh ka hidji awewe, noe dipikajnjaäh koe salakina, padahal ngaranjed; sakoemaha Pangeran miasih ka oerang Israil, sanadjan eta njalanhareup ka aällahan, djeung njaraäheun ka goeroentoel kismis. 'Toeloej kaola meuli awewe kitoe keur diri kaola, harga lima wëlas wang perak, tambah sahomer gandroeng djeung satengah homer gandroeng. 'Pok kaola ngomong ka dinja: Maneh koedoe mingit sorangan sing lila pisan baris kami; poma maneh oelah djinah, djeung oelah lakian; kami ge ka maneh tangtoe nja kitoe keneh. 'Karana oerang Israil lila katjida nja pingarënggoneun teu radja, teu kapala, teu koerban, teu ^b tihang brahala, teu ^c epod djeung teu tapekong. 'Sanggeusna kitoe oerang Israil tangtoe tarobat, ^d bari narejangan Pangeran Allahna, djeung ka Dawoed radjana; sarta tangtoe pada moeroemoeroe djeung sarijeuneunana ka Pangeran sarta ka kamoerahanana, dina ahir djaman.

a p. 1 : 2. *b* 5 Moesa 16 : 22.

c Hak. 17 : 5. *d* 5 Moesa 4 : 29; Jér. 30 : 9.

PASAL 4.

Hh, oerang Israil! darengekeun ijeu pangandika Pangeran; karana ^a Pangeran aja pabëneun ka djalma saeusi tanah, sabab taja katëmënan, taja kahemanan, djeung taja kanjaho ka Allah dina tanah. 'Noe aja teh soempah, djeung bohong, djeung maehan, djeung maling, sarta ngaranjed; pada ngadjoedjoer napsae, sarta hoetang gëtih paajang-ajang djeung hoetang gëtih. 'Sapedah kitoe tanah teh bakal prihatin, djeung sakabeh djalma eusi tanah teh bakal aloem, barëng sato galak sarta barëng manoeke awang-awang; sanadjan laeok laeot ba-

4 kal dilaleungitkeun. 'Parandene kitoe ^b teu meunang aja noe madoean, djeung teu meunang aja noe ngawarah; karana bangsa maneh geus sasat noe madoean ka panghoeloe. 'Mana maneh bakal laboeh ti beurang; tjatjakan nabi ge pilaboeh djeung maneh ti peuting; sarta indoeng maneh koe kami rek ditwaskeun. 'Oemat kami tiwas tina teu bogaeun kanjaho; sabab maneh mitjeun kanjaho, noe matak maneh ge koe kami rek dipitjeun, dieureunkeun manghoeloean ka kami; djeung sapedah maneh mopohokeun ka toret Allah maneh, noe matak kami ge rek mopohokeun ka anak-anak maneh. 'Mungkin maranehanana ngadjëmbaran, mungkin pada ngadosa ka kami; kamoeljaänana koe kami rek diganti koe kahinaän. 'Kahakanana tina dosa oemat kami, sarta kadorakaän oemat kami noe koe eta dipake kahajang. 'Koe sabab eta, ^c sakoemaha djalma loba, nja kitoe keneh pidjadieu-nana panghoeloe; koe kami rek disiksa tina djalan-djalanna, nja dibalës tina lae koe-lampahna. 'Eta ^d bakal dadabaran, tapi moal sareubeuheun; bakal pada milampah djinah, tapi moal ngarëkahan; sabab geus pada ninggalkeun ngestoekeun ka Pangeran. 'Djinah, anggoer heubeul djeung anggoer anjar sok ngalindih pikir. 12 'Oemat kami ^e sok nanja ka kaina, djeung iteukna noe dikoemahaän koe manehana; karana oemat teh kasasabkeun koe ^f roh padjinahan, noe matak pada djinah, tjoel ka Allahna. 'Dina ^g poentjak goenoeng-goenoeng ngaloerbanna, djeung dina loehoer pasir-pasir ngaroe koesna, di handapeun ki pasang, ki mënjandjeung kijara, sababngeunah ijoehna; ^h pedah kitoe noe matak anak maraneh awewe sok djarinah, djeung minantoe maraneh awewe sok ngaranjed. 'Kami moal njiksa ka anak maraneh awewe lamoen djarinah, atawa ka minantoe maraneh awewe lamoen ngaranjed; karana kolotna sok njalingkoer reudjeung dajang-dajang, djeung sok ngaloerban babarëngan djeung djobong-djobong; ari bangsa noe teu boga pangarti, tangtoe tigedëboeg.

a Mika 6 : 2. *b* Am. 5 : 10. *c* Jës. 24 : 2.

d 3 Moesa 26 : 26; Mika 6 : 14. *e* Jér. 2 : 27. *f* p. 5 : 4.

g Jës. 57 : 7. *h* Am. 7 : 17.

15 Oepama maneh, Israil! djinah, atoeh

maneh, Joeda! oelah kabawa-bawa salah. Poma maneh oelah leumpang ka^a Gilgal, djeung oelah indit ka^b Bet-Awen, sarta oelah sok soempah: dëmi
 16 djoemënënging Pangeran. 'Karana Israil teh basangkal, ^c sapërti sapi noe basangkal; ajeuna koe Pangeran eta bade di-
 17 djarahkeun sapërti anak domba di noe lëga. 'Epraim ngabatoeran ka brahala;
 18 ingkeun bae eta teh. 'Arak-arakanana antëp-antëpan, djinahna bebejakan, kokolotna pada djodjoh bogoh kana ka-
 19 hinaän. 'Engke eta dihompët angin koe djangdjangna; sarta pada pimeunangeun era tina koerban-koerbanna. ^a Hak. 3: 19;
 p. 9: 15; 12: 12. ^b 1 Radj. 12: 29; p. 10: 5, 15.
^c Jér. 31: 18.

PASAL 5.

Eh, panghoeloe-panghoeloe! ijeu geura darengekeun; eh, anak-intjoe Israil! geura rarëgëpkeun; eh, anak-intjoe radja! geura pada polongokeun tjeuli; karana nja ka maraneh pitërapeunana hoekoe-man, sapedah maraneh djadi djirët di nagara Mispa, kitoe deui rawe beunang
 2 masangkeun dina goenoeng Tabor. 'Ari noe maloengkir ^a pada katoengkoel koe poentjat-peuntjit; tatapi kami teh poer-
 3 rah mëpërih ka eta sakabehna. 'Kami leuwih oeninga ka Epraim, djeung Israil teu kadingdingan ka kami; karana ajeuna maneh, Epraim! djinah, Israil teh
 4 kanadjisan. 'Lakoe-lampahna teu mikeun maranehanana balik ka Allahna; wantoe maranehanana geus kaäsoepan
^b roh padjinahan teja, djeung teu nganjarahokeun ka Pangeran. 'Ari ^c kama-
 5 goengan Israil noedoh ka beungeutna, sarta Israil djeung Epraim pilaboehun koe kadorakaänana; Joeda gë tangtoe
 6 miloe laboeh. 'Maranehanana bakal lalumpang, mawa dombana djeung mawa sapina, nejangn Pangeran, ^d tatapi andjeunna moal kapanggih, da geus njing-
 7 kah ti maranehanana. 'Pada ^e tjidra ka Pangeran, boektina pada ngadjoeroe-
 keun djadah; ajeuna bakal pada dibejak-
 keun koe pananggalan katoet babandaänana. ^a p. 8: 13. ^b p. 4: 12. ^c p. 7: 10.
^d Sil. 1: 28. ^e Jér. 3: 20.
 8 Geura narijoep sangkakala di Giba, djeung narijoep tarompët di Ramah; geura pada ngagëro di ^a Bet-Awen kijeu: Eh Binyamin! geus aja di toekangeun

9 maneh. 'Epraim ^b tangtoe djadi soewoeng keur poëan dilaraän; di lëbah kaom Israil kami geus maparin njaho
 10 anoe tangtoe pidjadieun. 'Kapala-kapala Joeda lampahna saibarat ^c noe ngowahan watës; kami ëngke ngoetjoerkeun bë-
 bëndoe kami ka darinja sapërti tjai.
 11 'Epraim dikanijaja, dilëboer koe hoekoe-man; sabab soedieun loemakoe noeroet
 12 parentah. 'Mana kami teh ka Epraim djadi sapërti toko, kitoe deui ka anak-
 13 intjoe Joeda sapërti boeboek. 'Barang Epraim waspadaeun kana kasakitna, kitoe deui Joeda kana tjatjadna, ^d los
 Epraim leumpang ka Asoer, djeung ngoetoes ka radja Jareb; dëmi eta mah teu bisaeun njageurkeun ka maraneh, sarta
 moal bisaeun ngaleungitkeun tjatjad ti
 14 maraneh. 'Karana kami teh ka Epraim djadi ^e sapërti singa, kitoe deui ka anak-intjoe Joeda sapërti singa ngora; ijeu kami pisan noe rek njasaäk, bari seug angkat; kami arek njandak, ^f sarta moal
 15 aja noe ngaleupaskeun. 'Kami arek angkat, moelih ka ënggon kami, ^g tëpi ka eta roemasa salah djeung narejangan pameunteu kami; keur mangsa saloekë-reun, tangtoe pada nejangn kami gë-
 mët pisan. ^a p. 4: 15. ^b p. 14: 1. ^c 5 Moesa 27: 17.
^d Jér. 2: 18; p. 7: 11. ^e p. 6: 1; 13: 7. ^f p. 2: 9.
^g 5 Moesa 4: 29, 30.

PASAL 6.

Hajoe, oerang baralik ka Pangeran! ^a karana nja andjeunna noe njasaäk, sarta oerang tanwande koe andjeunna ditjageurkeun; nja andjeunna noe ngagëboeg, sarta oerang tanwande koe andjeunna diboelënan. 'Watës doewa poë oerang tangtoe koe andjeunna dihiroepkeun; dina poë noe katiloe oerang tangtoe dihoedangkeun; mangke oerang hi-
 3 roep di pajoeneun andjeunna. 'Tjing, oerang nganjahokeun; tjoba, oerang ngobrek-ngobrek, soepaja nganjahokeun ka Pangeran; geus poegoeh pimijoseunana sapërti padjar, djeung pisoempingeanana ka oerang sapërti hoedjan, tjara hoedjan pandeuri ngabaseuhan boemi.
^a 5 Moesa 32: 39.
 4 Eh Epraim! koemaha pilampaheun kami ka maneh? Eh Joeda, koemaha pilampaheun kami ka maneh? Ari kahemanan maraneh ibarat mega isoek. djeung sapërti tji-iboen, noe tereh moes-

5 na. 'Pedah kitoe noe matak eta koe kami geus ditatahan koe lantaran nabibabi, diparaehkeun koe lantaran pilahir lamběj kami; sarta hoekoeman maneh
6 pibidjileun saperti tjaäng. 'Karana^a kami misoeka kana kahemanan, lain kana koerban; kitoe deui kana kanjaho ka Allah, leuwih ti batan kana koerban
7 doeroekan. 'Děmi eta mah geus pada ngarěmpak pěrdjangdjian,^b saperti Adam; di dinja pada milampah tjidra ka kami.
8 'Gilad teja^c nagara toekang njijeun kagorengan, geus oerat-aret koe gětih.
9 'Djeung saperti goendoekan rampog ngadago djalma, nja kitoe panghoeloe noe samijoeuk pada maehan di djalan ka Sěkem; estoe pada migawe karoetjahan.
10 'Di anak-intjoe Israil^d kami ningali noe matak idjid; di dinja Epraim milampah djinah, Israil teh kanadjisan.
11 'Maneh oge, Joeda! geus ditjawisan pi-boewateun, samangsa dibojongna oemat kami teja koe kami dibalikkeun.

a Mat. 9: 13; 12: 7. *b* p. 8: 1. *c* p. 12: 12. *d* p. 5: 3; 7: 2.

PASAL 7.

Eukeur kami rek njageurkeun ka Israil, kadorakaän Epraim katara, kitoe deui kagorengan Samaria; karana^a pada milampah tjidra; aridjoeroe paling asoep, djeung goendoekan rampog ngabegal di
2 loewar. 'Sarta teu ngaromong sadjěro hatena, jen kami teh emoet ka sakabeh kagorenganana; ajeuna pagaweanana sorangan ngalingkoeng ka maranehanana;
3^b arajana di pajoeneun kami. 'Eta pada ngaboeboengah ka radja koe kagorenganana, kitoe deui ka kapala-kapala
4 koe bohong-bohongna. 'Kabeh ge djalma ranjedan; geus pada saibarat pameuleuman beunang manaskeun toekang roti; ana eureun seg ngahoeroengkeun, ti beuteung njijeun adonan tēpi ka kahaseumanana. 'Keur poėan radja oerang kapala-kapala pada ngagěringkeun radja koe panasna tji-anggoer; radja teh patjantel leungeun djeung taroekang mo-
6 jok. 'Karana pada njadijakeun hatena tjara pameuleuman, eukeurna ngabongohan; toekangna roti heės sapeupeuting; isoekna pameuleuman ngagědoer
7 saperti seuneu hoeroeng. 'Kabeh ge panas tjara pameuleuman, sarta pada ngalėboer hakim-hakimna; sakabeh radjana

raroeboeh; ^e taja pisan di lėbah dinja
8 anoe njambat ka kami. 'Epraim^d njampoerkeun maneh djeung bangsa noe loba; Epraim teh saibarat koeweh teu dibalik.
9 'Kakoewatanana dibejakkeun koe deungeun-deungeun, tapi koe dirina teu kanjahoan; malah manehanana geus hoewis bobontjėlokkan, tapi koe dirina teu
10 kanjahoan. 'Ari^e kamagoengan Israil noedoeuh ka beungeutna; parandene teu tarobat ka Pangeran Allahna, djeung teu narejangan andjeunna dina sakabeh
11 pėrkara noe kitoe. 'Ari Epraim teh saibarat djapati bodo, teu bogaeun pikir; ^f sasambatna ka Měsir, laleumpangna
12 ka Asoer. 'Samangsa laleumpang, kami rek ngaroengkoepkeun eurad kami ka darinja; koe kami maranehanana rek diragragkeun saperti manoeuk awang-awang; nja rek dipėpėrih koe kami^g sakoemaha noe geus kadenge koe padjėmoehanana. 'Pitjilakaeun eta teh!
13 karana pada ngalantrah ti kami; pitiwaseun eta teh! karana pada masijat ka kami; ari kami teh kėrsa ngaleupaskeun maranehanana, dėmi maranehanana mah pada ngomong bohong bae
14 ka kami. 'Djeung teu ngadjalėrit ka kami tėroes djeung hatena, ^h lamoenna maridangdam dina ĩnggon-ėnggonna; noe dipake salėmpang koe eta nja hal gandoem djeung anggoer; ka kami mah
15 pada basangkal. 'Ari koe kami dipapatahan, dikoewatkeun leungeun-leungeunna, dėmi maranehanana ngan mikiran
16 goreng bae ka kami. 'Pada malik, tapi lain ka noe Leuwih Agoeng; geus pada djadiⁱ saperti gondewa malsoe; kapala-kapalana tangtoe raroeboeh koe pėdang, tina sarewoteun letahna; sabab kitoe maranehanana djadi pojokeun di tanah Měsir.

a p. 12: 1. *b* Djab. 90: 8. *c* Djab. 14: 4.

d Djab. 106: 35. *e* p. 5: 5; Am. 6: 8. *f* p. 5: 13; 8: 9.

g p. 5: 9. *h* Djab. 4: 5. *i* Djab. 78: 57.

PASAL 8.

Sangkakala geura tijeup koe biwir maneh; pimoeroeėunana ka gėdong Pangeran^a saperti galodra; tina sabab eta^b pada ngarěmpak pěrdjangdjian kami, djeung maloengkir ka toret kami.
2 'Harita tangtoe pada ngadjėrit ka kami: Ĕh, Allah koering! ijeu koering Israil pada nganjahokeun ka andjeun.

3 'Dëmi Israil geus mitjeun kahadean;
 4 tangtoe dioedag-oedag koe moesoeh. 'Is-
 rail sok ngadjëngkeun radja, tapi lain
 ti kami; sok njijeun kapala, tapi kami
 teu nërangan. ^c Ari ëmas-perakna koe
 maranehanana didjjeun brahala-brahala
 keur sësëmbaheunana, soepaja dirina di-
 5 basmi. 'Eh Samaria! ^d sasapian maneh
 koe andjeunna dipitjeun; bangët pisan
 bëndoe kami ka maranehanana; saba-
 raha pililaeunana deui maranehanana
 nja rek teu pajaeun kana kabërësihan?
 6 'Karana sasapian teja ti Israil; nja toe-
 kang noe njijeun inja, sarta lain Allah
 eta teh; geus poegoeh sasapian Samaria
 7 ëngke rëmëk. 'Karana ^e njalëbarkeunana
 angin, ëngke miboewatan topan; moal
 boga beubeungan; pëlakna moal nga-
 djadikeun tipoeng; nadjan ngadjadikeun
 oge, tangtoe dilëglëg koe deungeun-deu-
 8 ngeun. 'Israil geus dilëglëg; ajeuna eta
 di bangsa kapir geus djaradi ^f tjara wa-
 dah noe teu dipikasoeke. 'Karana ma-
 ranehanana ^g arindit ka Asoer, tjara
 kalde leuweung noe njingsalkeun maneh;
 Epraim sok norog ka kabogoh-kabogoh.
 10 'Sabalikna, nadjan eta narog ka bang-
 sa kapir, ajeuna bangsa kapir teh koe
 kami rek dikoempoelkeun; sarta mara-
 nehanana ëngke ngamimitian njoedaän,
 tina momotan ^h radja sagala kapala.
 11 'Sabab Epraim teh geus njijeun altar
 loba, baris migawe dosa; nja eta altar-
 altar noe geus djaradi matak manehanana
 12 dosa. 'Kami noeliskeun keur manehanana
 toret kami, pirang-pirang përkara, dëmi
 diangkëna koe eta përkara sedjen.
 13 'Moenggoeh koerban hatoeran ka kami
 tamah, eta sok ngaloerbankeun laeok,
 sarta diharakanna; tapi Pangeran teu
 soekaeun ka maranehanana; anggoer
 ajeuna Pangeran kërsa emoet kana ka-
 dorakaänana, sarta njiksa kana dosa-do-
 sana; ⁱ ëngke maranehanana dibalikkeun
 14 deui ka Mësir. 'Karana Israil ^j mopoho-
 keun ka noe ngadamël manehanana,
 djeung njijeun gëdong-gëdong; sarta Joe-
 da njijeun nagara reugreug reja pisan; ^k
 tapi kami ëngke ngadatangkeun seuneu
 ka nagara-nagarana, sarta nja eta tangtoe
 ngalëboer ka gëdong-gëdongna.

^a 5 Moesa 28 : 49. ^b p. 6 : 7. ^c p. 2 : 7. ^d 1 Radj. 12 : 28.

^e Jér. 12 : 13; p. 10 : 13. ^f Jér. 48 : 38. ^g p. 7 : 11. ^h Dan. 2 : 37.

ⁱ 5 Moesa 28 : 68; p. 9 : 3, 6. ^j 5 Moesa 32 : 15. ^k Am. 2 : 5.

PASAL 9.

Eh Israil! poma maneh oelah boengah
 Ewani berag, sapërti bangsa noe loba;
 karena maneh teh djinah moengkir ka
 Allah maneh; eta maneh soeka kana pa-
 madjëg dina sakabeh pangirikan gan-
 2 doem. 'Pangirikan djeung pamërësan
^a moal matak njoekoeupan ka maraneha-
 nana, sarta anggoer tangtoe tjidra ka
 3 dinja. 'Moal pimaratoeheun dina ^b tanah
 Pangeran; ënjana Epraim teh ^c ëngke di-
 balikkeun deui ka Mësir, ^d sarta mara-
 nehanana bakal pada ngahakan noe na-
 4 djis di tanah Asoer. 'Moal njaritjikeun
 deui anggoer bade ka Pangeran, sarta
 koerbanna koe andjeunna moal dianggo
 kasëdëp; djadina ka maranehanana sa-
 përti roti keur kaprihatinan; saha-saha
 noe ngahakan eta, tangtoe kanadjisan;
 satëgësna kahakananana harita keur di-
 rina bae, moal asoep ka gëdong Pange-
 5 ran. 'Dek milampah naon maraneh dina
 poë koempoelan djeung dina poë pesta
 6 Pangeran? 'Karana, masing njaho, mara-
 nehanana ëngke laleumpang tina karoek-
 sakan; nja Mësir noe bakal ngoempoel-
 keun inja, sarta nagara Mop noe bakal
 ngaroewang inja; barangna noe moelja-
 moelja, sipat perak, nja sareuni noe pi-
 ngabogaäneun; ari dina himah-himahna
 7 pajaeun tjoetjoek-tjoetjoekan. 'Geus ^c
 datang ka poë njiksa, geus nëpi ka poë
 naoer; Israil bakal pada nganjahokeun;
 ari nabi teh paloeng, djalma noe kaäsoe-
 pan roh teh gelo, tina hal kagëdean ka-
 dorakaän maneh, djeung tina kagëdean
 8 kagiroek. 'Epraim tadina toekang këmit,
 anoet ka Allah kaoela; moenggoeh di
 nabi, aja djirët toekang taheun di saka-
 beh djalanna, sarta aja pikagiroekeun di
 9 gëdong Allahna. 'Maranehanana ^f pada
 lëbar lalampahan, rosa pisan, tjara ^g
 keur djaman Giba teja; andjeunna bade
 emoet kana kadorakaänana, bade njiksa
 10 kana dosa-dosana. 'Israil teh ^h kapën-
 dakna koe kami sapërti boewah anggoer
 di tégäl lëga; tjara boewah kondang
 gendjah noe barangmimiti boewahan,
 nja kitoe karoehoen maraneh katingalna
 koe kami; dëmi maranehanana laleum-
 pang ⁱ ka Baäl-Peor, djeung ngasrah-
 keun diri ka eta brahala matak era,
 sarta pada djadi matak geuleuh, satjara

11 kabogohna. 'Ari moenggoeh Epraim, kamoeljaanana éngke lapoer tjara manoe, wani soewoeng noe ngadjoeroe, soewoeng noe ngandoeng, soewoeng noe reuneuh. 'Sanadjan eta ngagédean anakna oge, tangtoe koe kami dilapoerkeun, wani soewoeng manoesa; karana estoe maranehanana pibalateun, dimana kami njingkah ti maranehanana. 'Ari Epraim teja, sakoemaha kami ningali ka Tiroes bae, dipélakna di énggon ngeunah; kari-kari Epraim teh éngke koedoe ngaloe-warkeun anak-anakna ka toekang meuntjit. 'Noen Pangeran! moegi maparin ka maranehanana. Andjeun bade maparin naon? Moegi dipaparin pianakan oedoel, saréng soesoe toehoer. 'Sakabeh kagorenganana ajana di ^j Gilgal; estoe di dinja kami datang ka geuleuh ka maranehanana; tina sabab kagorengan pagaweanana, noe matak eta koe kami éngke pada didjongklokkeun ti djéro gedong kami; ka-hareupna kami moal asih deui ka maranehanana; ^k sakabeh kapalana pada basangkal. 'Epraim digéboeg, akarna geus djadi garing, maranehanana moal boewahan; masih datang ka baroga anak oge, boewah beuteung karésépanana tangtoe koe kami dipaehkeun. 17 'Éngke maranehanana koe Allah kaola dipitjeun, sabab teu ngagoegoe ka andjeunna; djeung bakal pada aproek-aproekan di lébah bangsa kapir.

a p. 2:8. b 3 Moesa 25:23. c p. 8:13. d Jéh. 4:13. e Jër. 50:31. f 5 Moesa 31:29. g Hak. 19:1. h 5 Moesa 32:10. i 4 Moesa 25:3. j p. 4:15. k Jës. 1:23.

PASAL 10.

Israil ibarat hidji tangkal anggoer noe njalijara, djeung leubeut boewahna; tapi beuki loba boewahna, ^a beuki reja njijeunna altar; mungkin aloes tanahna, mungkin aloes njijeunna tihang brahala. 2 'Hatena midoewa; ajeuna bakal pada njandang lara; andjeunna bade ngaroen-toehkeun altar-altarna, ngaroeksakkeun tihangna brahala. 'Saénjana ajeuna eta bakal ngaromong kijeu: Oerang teu boga radja; karana oerang tadina teu sarijeun koe Pangeran; sarta radja teh, naon pigaweunana ka oerang? 'Eta maranehanana sok ngomong kosong, pada soempah bohong dina njijeun pèrdjangdjian; noe matak hoekoeman ngadjadi saperti

djoekoet baroewang dina tapak singkal di kébon. 'Priboemi Samaria bakal pada soeméblak koe sasapian ^b Bet-Awen; karana oematna bakal kaprihatinan koe eta, kitoe keneh kijai-kijaina, noe sok garérah koe eta, tina hal kamoeljaanana, 6 sabab eta teh leungit ti dinja. 'Sasapian teja ge bakal dianteurkeun ka Asoer, keur pangabakti ka ^c radja Jareb; Epraim pimeunangeun era, estoe Israil 7 bakal era tina tarekahna. 'Samaria katiwasan, radjana ibarat tatal ngambang dina tjai. 'Djeung pamoedjaan Awen, dosa Israil teja, bakal ditoempoer; tjoe-tjoe-tjoe-tjoe-tjoe reudjeung walang sangit noe pidjadieun dina altar-altarna; ^d sarta maranehanana bakal sasambat ka goenoeng-goenoeng: Koela geura roengkoepan! djeung ka pasir-pasir: Koela geura oeroegan! ^{a p. 8:11. b p. 4:15. c p. 5:13. d Loek. 23:30; Wahj. 6:16; 9:6.}

9 Eh Israil! ^a ti djaman Giba teja maneh teh migawe dosa; di dinja tjaritjingna; teu kaoedag di Giba teh ^b koe pérang ka djalma goreng teja. 'Dimana pangérsa kami, maranehanana koe kami rek dipépèrih; sarta bangsa-bangsa bakal dikoempoelkeun ngamosoeh ka maranehanana, dimana maranehanana koe kami geus ditalikeun kana doewa kadorakanana teja. 'Ari Epraim teh ^c ibarat sapi beunang ngadjar, résépeun kana ngirik; tapi kami teh njeorang ka poendoekna noe aloes: Epraim koe kami rek disina ditoempakan; Joeda bakal ngawoeloe- 12 koe, Jakoeb bakal ngagaroe. 'Geura njalébar keur maraneh téroes djeung kabèneran, mangke maraneh diboewat noeroetkeun sih-koernija; ^d geura pada ngabédah keur maraneh hidji lahan bédahéun; karana geus waktoena nejangna Pangeran, dongkap ka soempingna sarta ngaloengsoerkeun hoedjan kabèneran ka 13 maraneh. 'Maraneh ^e ngawoeloekoe teh kadorakaan, ari noe dipiboewatan kagorengan, sarta noe dihakan koe maraneh boewah bohong; karana maneh ngandélkeun djalan sorangan, ngandélkeun ka- 14 lobaan prawira maneh. 'Mana piajaeun tagiwoer dina bala-bala maneh, djeung sakabeh benteng maneh bakal diroeksak, saperti Salman ngaroeksak Bet-Arbel keur basa pérang teja; indoeng diré- 15 moekkeun ^f baréng djeung anak. 'Nja

kitoe Bet-El éngke njjeun ka maraneh tina sabab kabangétan kagorengan maraneh; barang braj padjar radja Israil tangtoe katiwasan. *a* p. 9 : 9.

b Hak. 20. *c* Jér. 31 : 18. *d* Jér. 4 : 3. *e* Sil. 22 : 8.

f 1 Moesa 32 : 11.

PASAL 11.

Dasa Israil keur boedak, kami teh asih ka dinja, *a* sarta poetra kami koe kami geus disaoer ti Mésir. 'Barang [nabi-nabi] njéloekan maranehanana, harita ge maranehanana laleumpang ti hareupeunana; pada ngoerban ka Baäl-Baäl, djeung ngaroekoes ka artja-artja. 'Padahal kami noe mapahkeun Épraim, *b* sarta dipang-koe koe panangan; tapi teu nganjarahokeun, jen nja kami noe njageurkeun ka maranehanana. 'Koe kami pada ditarik koe beubeur manoesa, koe tali kaásihan; sarta lampah kami ka darinja tjara noe ngadjoengdjoengkeun sawéd pasangan tina gadona, bari koe kami disodoran baranghakan. 'Moal pibalikeun deui *c* ka tanah Mésir; nja Asoer noe pidjadicuun radjana, sabab arémboengeun tobat. 'Ari pédang bakal moebat-mabit di djéro nagara-nagarana, bari mejakkeun toelaktoelakna datang ka léboer, tina tarekah maranehanana. 'Ari oemat kami pada moentang kana moengkir ka kami; masih ditjaréloekan ka noe Leuwih Agoeng, hidji ge taja noe ngaloehoerkeun ka andjeunna. *a* 2 Moesa 4 : 22; Mat. 2 : 15. *b* 5 Moesa 1 : 31.

c p. 8 : 13; 9 : 3, 6.

Éh, Épraim! koemaha kami rek njelehkeun ka maneh? Éh, Israil! koemaha kami rek njérahkeun ka maneh? koemaha kami rek ngadjadikeun ka maneh *a* tjara ka Adma, ngadamél ka maneh saperti ka Sëboim teja? *b* Manah kami boelak-balik di djéro kami, kahawatir kami ngéntab sarejana. 'Kami moal ngalakonan kabangétan bëndoe kami, sarta moal moendoer baris ngaroeksakkeun Épraim; karena kami teh Allah, lain djalma; tégës noe leuwih soetji di téngah maneh; sarta kami moal lébët ka djéro nagara. 'Maranehanana bakal pada noeroet ka Pangeran; *c* andjeunna bade ngagoer saperti singa; dimana andjeunna ngagoer, seug poetra-poetra bakal ngadareuheusan ti lébah laeet, bari ngagali-dir. 'Bakal pada moeroeboel ti Mésir

saperti manoeke, kitoe deui ti tanah Asoer *d* tjara djapati, bari ngagalidir; toeloej koe kami bakal pada diénggonkeun di imah-imahna, lahiran Pangeran.

a 5 Moesa 29 : 23. *b* Jér. 31 : 20. *c* Jës. 31 : 4, 5.

d Jës. 60 : 8.

PASAL 12.

Epraim ngalingkoengan kami koe bohong, nja anak-intjoe Israil ngalingkoengan kami koe palatjidra; démi Joe-da mah masih péngkoe ka Allah, djeung satoehoe ka noe Langkoeng Soetji. *a* 'Épraim teh njatoe angin, djeung ngoe-brak-ngabrik angin ti wetan; sapopoé ngan nambahan bohong djeung katiwasan; sarta maranehanana njjeun përdjangdjian reudjeung Asoer, toer ka Mésir *a* nganteurkeun minjak. 'Parandena Pangeran aja pabéneun ka Joeda, sarta bade njiksa ka Jakoeb noeroetkeun djalanna, nja malës ka dinja noe roetkeun pagaweanana. 'Jakoeb teh *b* di djéro lamboet njékél keuneung saderekena, sarta keur meudjeuhna koewat andjeunna moenggah taroeng djeung Allah. 'Nja taroeng teh *c* ka Malaikat, sarta dongkap ka meunang; andjeunna nangis bari noenoehoen ka Allah; di Bet-El koe andjeunna Allah kapëndak, sarta di dinja Allah ngandika ka oerang; *d* tégës Pangeran, Allah sawadya-balad; *e* nja Pangeran padjénenganana. 'Mana maneh *e* geura tobat ka Allah maneh; koe-doe ngestoekkeun kahemanan djeung kadilan, sarta koedoe ngarëp-ngarëp ka Allah maneh teu pëtöt-pëtöt. *a* Jës. 57 : 9.

b 1 Moesa 25 : 24, 26. *c* 1 Moesa 32 : 24; 35 : 7, 15.

d 2 Moesa 15 : 3. *e* p. 14 : 2.

Eta teh ibarat toekang dagang, *a* leungeunna njékél taradjoé palseo, kasoe-kana ngarinah. 'Kilang kitoe tjarek Épraim: Poegoeh aing teh beunghar, aing manggih kamoektian pikeun aing; di sakabeh beunang katjapean aing moal aja noe manggih kaloeloepoetan aing, anoe matak dosa. 'Démi kami teja Pangeran, Allah maneh *b* ti sëmët tanah Mésir; maneh koe kami masih keneh diénggonkeun dina himah-himah, saperti keur mangsa pesta teja. 'Djeung deui kami geus ngandika ka nabi-nabi, malah kami geus maparin wahjoe loba pisan, sarta kami koe lantaran nabi-nabi sok

12 ngawoeroek koe misil. 'Saénjana, ^c Gilad
teh doraka, estoe pada gapong; di ^d Gil-
gal sok pada ngoerbankeun sapi; sana-
djan altar-altarna pidjadieun saperti
13 toempoekan batoe dina tapak singkal di
këbon. 'Ari Jakoeb teja ^e kaboer ka tég-
gal Sam, sarta Israil ngawoela malar dibere
istri; djeung tina malar dibere istri dibe-
14 lañ ngadjaga ingon-ingon. 'Tapi Israil
pangdiinditkeunana koe Pangeran ti Më-
sir teja koe lantaran nabi, sarta didjaga-
15 na koe nabi. 'Dëmi Epraim ngan njiyeun
pibëndoeëun bae, angët kabina-bina;
mana hoetangna gëtih tangtoe koe an-
djeunna diantép di manehanana, djeung
ngahinakeunana tangtoe dibalikkeun ka
manehanana koe Goestina. *a* Sil. 11: 1.

b p. 13: 4. *c* p. 6: 8. *d* p. 4: 15. *e* 1 Moesa 28: 5;
29: 20, 27.

PASAL 13.

'Padina satijap-tijap Epraim ngomong,
1 pada njëblak; dëmi Epraim moen-
djoelkeun maneh di Israil, djeung mi-
lampah salah, ^a përkara Baäl teja; toe-
2 loej paeh. 'Ari ajeuna beuki tambah
marigawena dosa, djeung perakna ^b sok
didjijeun artja keur sësëmbaheun mara-
nehanana, didjijeun brahala noeroetkeun
pangarti sorangan, kabeh ge boewatan
toekang-toekang; halta koe maraneha-
nana sok diaromongkeun kijeu: Manoesa
3 ngoerban koedoe ^c njijoem sasapian. 'Sa-
bab kitoe maranehanana pidjadieun iba-
rat ^d mega isoek, djeung saperti tji-iboen,
noe teréh moesna; tjara hoeoet katëbak
koe angin riboet, leungit ti pangirikan;
djeung saperti haseup bidjil tina song-
4 song. 'Dëmi kami teja Pangeran, Allah
maneh ^e ti sëmët tanah Mësir; sarta ma-
neh teu njaho deui Allah djaba ti kami,
^f djeung taja Djoeroe-salamët salijan ti
5 kami. 'Maneh koe kami dipioeninga di
téggal lëga, dina tanah mëntrang-mën-
6 tring teja. 'Dëmi sanggeus maranehana-
na aja dina pangangonanana, toeloj sa-
reubeuheun; ana geus sareubeuheun,
^g seg loehoer hatena; kitoe noe matak
7 pada mopohokeun ka kami. 'Mana kami
ka maranehanana djadi ^h saperti singa;
tjara mejong kami arek ngintip sisi dja-
8 lan. 'Rek ngamprokan ka darinja saperti
ⁱ biroewang noe ditjokot anakna, sarta
rek njosoëk toetoeup hatena; djeung kami

rek mejakkeun maranehanana di dinja
saperti singa; nja sato garalak noe bakal
9 njasaäk inja. 'Noe matak roeksak ka
maneh, Israil! nja eta sabab ngamoe-
soeh ka kami, ka noe jasa noeloeng ka
10 maneh. 'Na ^j di mana ajeuna radja ma-
neh? sina njalamëtkeun ka maneh di
sakabeh nagara maneh; sarta di mana
hakim-hakim maneh, noe koe maneh
diomongkeun kijeu teja: ^k Koering teh
paparin radja djeung kapala-kapala?
11 'Kami maparin radja ka maneh dina
sadjëro kami doeka, sarta ditjandakna
deui koe kami dina sadjëro kami bën-
12 doe. 'Kadorakaän Epraim geus dibeung-
13 keut; dosana geus disimpën. 'Manehana-
na bakal kdatangan njëri tjara noe
keur ngadjoeroe; Epraim teh boedak noe
teu boga pangarti; karena geus waktoe-
na oelah ngarandëg dina ënggon boe-
14 roesoet boedak. 'Kami rek ngaleupas-
keun maranehanana ti pangawasa ëng-
gon noe paeh; kami rek ngadjait ma-
ranehanana tina maot: 'Eh maot! na
di mana ajeuna pagëboeg maneh? eh
ënggon noe paeh! na di mana ajeuna
sasalad maneh?'" Ari përkara handjakal
15 tangtoe boeni ti sotja kami. 'Sanadjan
manehanana boewahan di antara doe-
loer-doeloerna, ëngke datang angin ti
wetan, nja angin ti Pangeran, pidjë-
boeleunana ti téggal lëga; tangtoe soe-
moerna datang ka ngoletrak, djeung tji-
njoesoena datang ka saät; nja eta bakal
ngarampog doenya-brana sakabeh ba-
rang noe moelja-moelja. *a* 1 Radj. 16: 31.

b p. 8: 4. *c* 1 Radj. 19: 18. *d* p. 6: 4. *e* p. 12: 10.
f Jës. 43: 11. *g* 5 Moesa 32: 15. *h* p. 5: 14.
i 2 Sam. 17: 8. *j* p. 10: 3. *k* 1 Sam. 8: 5.
l 1 Kor. 15: 55. *m* Roem 11: 29.

PASAL 14.

Samaria ^a ëngke soewoeng, sabab man-
Stangoel ka Allahna; djalmana bakal
rareboeh koe pëdang; ^b baroedakna
bakal dirëmoekeun, djeung awewena
noe rareuneuh bakal dibëdelan.
a p. 5: 9; 11: 6. *b* 2 Radj. 8: 12.
2 Eh Israil! ^a geura tobat ka Pangeran,
Allah maneh; karena maneh geus la-
3 boeh koe kadorakaän maneh. 'Koedoe
marawa pioendjoekaneun, bari baralik
ka Pangeran; kijeu nja mioendjoek ka
andjeunna: Noen, moegi ngahampoera
kana saniskantën kadorakaän, bari njan-

dak kasaeen; tinangtos koering ngaha-toerkeun ^b koerban sapi biwir koering.
⁴ 'Asoer moal njalamëtkeun ka koering; ^c moal koering taroempak koeda deui; sarëng koering moal njëboet deui Allah koering ka djidjjeunan leungeun koering; karantën koe andjeun pahatoe di-
⁵ wëlasan. 'Kami ^d rek njageurkeun kana kamoengkiranana, kami rek miasih ka darinja bawaning soeka; karana bëndoe kami geus moendoer ti maranehanana.
⁶ 'Kami ka Israil kërsa djadi sapërti tji-iboen; Israil bakal këmbangan tjara ba-koeng, djeung akarna bakal ngarang-
⁷ kadak sapërti goenoeng Libanon. 'Dahanna bakal ngarandakah; ari kamoel-jaånana bakal nandingan ^e tangkal djetoen, djeung baena bakal mapakan
⁸ ^f seungit Libanon. 'Sakoer noe ngëng-gon dina hijeumna bakal maroelang;

bakal pada hoerip sapërti gandoem, djeung karëmbangan tjara tangkal anggoer; kasëboetkeunana tjara anggoer
⁹ Libanon. 'Eh Epraim! naon deui kami teh ka brahala-brahala? Koe kami Epraim geus dikaboelkeun, sarta rek dipandëng; ari kami teja saibarat ki djamodjoe anoe moeloes; ^g boewah maneh kapanggih asal ti kami. *a* p. 12:7.
b Djab. 50:9, 14; Ibr. 13:15. *c* Jës. 30:16; 31:1.
d Jër. 3:22; 30:17. *e* Djab. 52:10. *f* Mak. 4:11.
g Joh. 15:5.
¹⁰ ^a 'Tjik, saha noe pintër? koedoe ngahartikeun përkara noe tadi; saha noe binangkit? koedoe nganjahokeun eta sakabeh; karana djalan Pangeran lalëmpëng, sarta noe balëner piloemakoeëun dina eta djalan; sabalikna noe marasijat mah tangtoe pada laboeh dina eta djalan. *a* 5 Moesa 32:29; Jër. 9:12.

KITAB NABI JOËL.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka Joël poeta Pëtoeël.
² Eh, noe karolot! ijeu geura darengekeun; djeung sakoer priboemi tanah! geura rarëgëpkeun. Koemaha aja noe kijeu pëtana keur djaman maraneh, atawa keur djaman karoehoen maraneh?
³ 'Tjaritakeun hal kijeu ka anak-anak maraneh, djeung anak maraneh sina pada njaritakeun ka anak-anakna, ari
⁴ anak eta ka toeroenan deui. 'Anoe dikarikeun koe koengkang, dihakan simeut; anoe dikarikeun koe simeut, dihakan lege; ari noe dikarikeun koe lege,
⁵ dihakan hileud. 'Eh, noe marabok! geura lalilir, koedoe pada tjeurik; djeung sakoer noe beuki nginoem anggoer! geura maridangdam koe hal anggoer anjar; karana geus dipënggël ka soengoet maraneh. 'Karana hidji bangsa indit, geus ngadatangan tanah kaoela, rosa katjida, djeung taja bilanganana; hoentoena lir hoentoe singa, djeung sihoengan tjara

⁷ singa gëde. 'Tangkal anggoer kaoela koe eta geus didjjeun soewoeng, djeung tangkal kondang kaoela geus dipoegoerkeun; diboeroendoelkeun datang ka boeligir, bari digëbroegkeun sakali; ari dahandahanna wani bodas.
⁸ Geura midangdam tjara parawan ^a noe disamping karoeng, pedah katinggal
⁹ koe pislakieunana ti ngongora. 'Ari koerban kadaharan djeung koerban inoeman geus dipënggël ka gëdong Pangeran; para panghoeloe, kawoela Pangeran, pada prihatin. 'Këbon geus diroeksak, sarta lahan prihatin; karana gandoem geus diroeksak, anggoer teh perang, djeung minjak teh saät. 'Ahli tani areraeun, ahli ngëbon maridangdam, koe hal tarigoe djeung koe hal gandroeng; karana piboewateun lahan teh leungit.
¹² 'Ari tangkal anggoer teh perang, djeung tangkal kondang teh aloem; tangkal dalima, dalah tangkal kcrma djeung djëroek, sambarang bae tatangkalan këbon teh parerang; geus poegoeh kaätohan parerang, leungit ti anak Adam. *a* Jër. 6:26.

13 Eh, para panghoeloe! geura pada di-
samping karoeng, bari aloek-aloekean; eh,
poerah ngalaladenan altar! geura mari-
dangdam; eh, kawoelaning Allah kaoela!
geura arasoep, marondok make karoeng;
karana koerban kadaharan djeung koer-
ban inoeman geus dipëgatan ka gëdong
14 Allah maraneh. 'Geura ^a pada soesoetji
pikeun poewasa, bari ngoewarkeun koe-
doe gëmboengan; koempoelkeun koko-
lot-kokolot djeung sakabeh priboemi ta-
nah ka gëdong Pangeran, Allah maraneh,
seug koedoe pada sasambat ka Pangeran.

^a p. 2 : 15.

15 Adoeh, eta poëan! ^a karana poëan Pa-
ngeran geus deukeut; ari pidatangeu-
nana sabijasa karoeksakan ti noe Moerba-
16 wisesa. 'Naha kahakanan lain dipënggël
hareupeun panon oerang, sarta ari ka-
boengahan djeung kagërahan lain di-
17 pënggël ka gëdong Allah oerang? 'Binih
teh gararing di djëro goeroentoelna; koe-
dang-koedang pada soewoeng, leuit-leuit
boekrak-bakrek; karana gandoem teh
18 perang. 'Amboe-amboe, sasatoan ting-
roemenghap! ingon-ingon sapi pada geh-
ger, sabab taja pangangonan pihakanëu-
nana; tjatjakan ingon-ingon domba pada
19 njandang lara. 'Eh, Pangeran! koering
sasambat ka andjeun; karantën seuneu
geus ngahakan sampalan tégäl lëga, sa-
rëng sadajana tatangkalan këbon ka-
20 lentab koe hoeroengna. 'Tjatjakan sa-
satoan galak ^b pada ngejar ka andjeun;
karantën waloengan tjai saraät, sarëng
sampalan tégäl lëga bejak dihakan seu-
neu. ^a Jës. 13 : 6; p. 2 : 1. ^b Aj. 38 : 41; Djab. 104 : 21.

PASAL 2.

Geura narijoep sangkakala di Sion, sarta
Geura njarëngekan di goenoeng kami
noe soetji, sina njarëblak sakabeh pri-
boemi tanah; ^a karana poëan Pangeran
teja ëngke datang, poegoeh ënggeus deu-
2 keut. 'Nja poë poëk mongkleng, poë
mëndoeng boeta-rata, sapërti padjar
ngampar di goenoeng-goenoeng. Aja hidji
bangsa gëde nja rosa, taja tandinga-
nana ti babaheula, sarta pandeurieunana
moal aja deui noe kitoe, sapandjang
3 taoen toeroenan-toeroenan. 'Ti heulae-
nana aja seuneu ngahakan, sarta toe-
kangeunana aja hoeroeng ngagëdoer; ti
hareupeunana tanah teh saroepea ^b taman

Eden, dëmi toekangeunana mah tégäl
soewoeng; malah taja noe rahajoe koe
4 eta. 'Ari roepana ^c tjara roepa koeda;
djeung sapërti noe taroempak koeda, nja
5 kitoe maroeroena. 'Ari soratingaratjlëng-
na lir ngagoeroehna kareta loba di poen-
tjak goenoeng-goenoeng, sapërti ngagoe-
roehna hoeroeng seuneu ngahakan dja-
rami, tjara bala rosa tata-baris kana
6 përang. 'Bawaning sijeun koe eta, bang-
sa-bangsa tinggoemëtër; ^d sakabeh beu-
7 ngeut parijas. 'Eta pada moeroe tjara
prawira; pada naek kana koeta sapërti
pradjoerit; pada madjoe njorang djalan
sorangan-sorangan, djeung teu patjorok
8 lakoena. 'Teu silih-hendel batoer pada
batoer; leumpangna hidji-hidji noeroet-
keun djalanna; sarta naradjangna mo-
lopos kana pakarang, hanteu kapëgat.
9 'Pada koekoelintingan di djëro nagara,
loeloempatan dina koeta, aroenggah ka
djëro imah, arasoep tina djandela sa-
10 përti paling. 'Koe bawaning eta, boemi
teh njëblak, langit teh ojang, ^e panon-poë
djeung boelan saroeërëm, sarta bentang-
11 bentang teu bidjil tjahjana. 'Djeung Pa-
ngeran maparin gëntrana ti heulaeun
baladna; karana wadya-balad andjeunna
gëde katjida; karana andjeunna lang-
koeng kawasa, sarta ngaboektikeun pa-
ngandikana; karana ^f poëan Pangeran
bangët pisan, sarta matak sijeun kabina-
12 bina; djeung saha noe bisa tahan? 'Pa-
randene kitoe ajeuna oge, lahiran Pa-
ngeran, ^g geura tarobat ka kami, tëroes
reudjeung hate maraneh, sarta kalawan
poewasa, kalawan tjeurik djeung kala-
13 wan aloek-aloekean. 'Koedoe pada njo-
soëk hate maraneh, montong ^h njosoëk
papakean maraneh, sarta koedoe tarobat
ka Pangeran, Allah maraneh; ⁱ karana
Pangeran sipat koernija, nja sipat wëlas,
sipat sabar, toer gëde kaäsihan, sarta
sok handjakaleun koe hal katjilakaän.
14 'Saha noe njaho, ^j malah-mandar Pa-
ngeran moelih deui, sarta handjakaleun,
djeung nilarkeun bërkah poengkoereu-
nana, ^k pikoerbaneun kadaharan sarta
pikoerbaneun inoeman bade ka Pange-
ran, Allah maraneh. ^a p. 1 : 15; Sëp. 1 : 14.

^b 1 Moesa 13 : 10. ^c Wahj. 9 : 7. ^d Nah. 2 : 10.

^e Jës. 13 : 10. ^f Jër. 30 : 7; p. 1 : 15. ^g Jëh. 33 : 11.

^h 2 Radj. 19 : 1. ⁱ 2 Moesa 34 : 6. ^j Joen. 3 : 9. ^k p. 1 : 9, 13.

15 Geura narijoep sangkakala di Sion;

^a koedoe pada soesoetji pikeun poewasa, bari ngoewarkeun koedoe gëmpeungan.

16 'Koempoelkeun djalma-djalma, soetjikeun padjëmoehan, rijoengkeun kokolot-kokolot, koempoelkeun baroedak djeung noe njaroesoe keneh; panganten lalaki sina bidjil ti kamarna, djeung panganten

17 awewe sina bidjil ti pangkengna. 'Ari para panghoeloe, kawoela Pangeran, koedoe pada tjeurik ^b di antara bale djeung altar, bari aroendjoekan kijeu: Noen Pangeran! moegi aja piwélas ka oemat andjeun, saréng kagoengan andjeun moegi oelah diselehkeun kana kahinaän, oelah dongkap ka kapoerba koe oerang kapir; pinaoneun di lëbah bangsa-bangsa ngaromong: ^c Di mana ajeuna Allahna? ^a p. 1: 14. ^b Jëh. 8: 16. ^c Djab. 79: 10.

18 Tidinja Pangeran goemati ka tanahna,

19 sarta ngawélasan ka oematna. 'Ngawalon Pangeran, kijeu walonanana ka oematna: Masing nganjahokeun, ^a kami ka maraneh rek ngadatangkeun gandoem, anggoer djeung minjak, soepaja maraneh sareubeuh koe eta; sarta maraneh koe kami moal diselehkeun deui kana kahinaän di lëbah oerang kapir. 'Sabalikna

20 [balad] kaler teja koe kami tangtoe didjaoehkeun ti maraneh, diwërëgkeun ka tanah noe keëng nja soewoeng; ari noe pangheulana disina ka laoet wetan, noe pangpandeurina mah disina ka laoet koelon; sarta baena bijoek bakal njëlëboeng, djeung baena batjin bakal njamboewang, tina sabab eta geus migawe përkara noe gëde. 'Eh tanah! poma oelah sijeun; nja masing gërah sarta boengah; karena Pangeran geus midamël përkara noe agoeng. 'Eh, sasatoan galak! ^b poma oelah sijeun; karena sampalan tégal lëga djaroeoetan deui; karena tatangkalan pada boewahan, tangkal kondang djeung tangkal anggoer

23 pada ngabidjilkeun hasilna. 'Mana maraneh, oerang Sion! masing garërah sarta baroengah di djëro Pangeran, Allah maraneh; karena andjeunna ka maraneh maparin hoedjan ninggang pibënéreunana, ^c nja noeroenkeun ka maraneh hoedjan ti heula, kitoe deui hoedjan

24 pandeuri dina boelan noe mimiti. 'Ari pangirikan bakal parinoeh koe gandoem, sarta pamërësan bakal laleber koe anggoer reudjeung minjak. 'Djadi kami ka

25

maraneh rek ngagantian taoen-taoen, noe dihakan ^a simeut, lege, hileud djeung koengkang, balad kami noe gëde, noe koe kami didatangkeun ka maraneh teja.

26 'Sarta maraneh tangtoe seueur pisan dadaharan, datang ka seubeuh; djeung maraneh bakal pada moedji kana djënëngan Pangeran, Allah maraneh, noe geus midamël ka maraneh anoe matak helok; sarta oemat kami moal meunang era

27 salalanggëngna. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami teh linggih di têngah Israil, sarta jen kami, Pangeran, Allah maraneh; ^e hanteu aja deui; sarta oemat kami moal meunang era salalanggëngna. ^a Djak. 8: 11, 12. ^b p. 1: 20. ^c Jër. 5: 24. ^d p. 1: 4. ^e Jës. 45: 5, 17.

28 ^a Djeung deui mëngke, sanggeusna ti dinja, ^b kami bakal ngoetjoerkeun Roh kami ka sakabeh daging; ari anak maraneh lalaki-awewe bakal ngawëdjang, noe karolot di maraneh bakal ngimpi koe impian, ari baroedjang di maraneh

29 bakal nendjo tetendjoan. 'Sarta dina mangsa eta kami malah bakal ngoetjoerkeun Roh kami ka abdi lalaki djeung

30 ka abdi awewe. 'Djeung deui kami bakal ngajakeun moedjidjat di langit sarta di boemi, gëtih, djeung seuneu, sarta pëlëdoeg haseup. 'Panon-poë bakal ganti roepa, ^c djadi poëk, kitoe deui boelan djadi gëtih, samemeh datang eta poë Pangeran, noe gëde nja matak sijeun.

32 'Ari geus kitoe, ^d saha-saha noe sasambat kana djënëngan Pangeran, tangtoe pirahajoeëun; ^e karena di goenoeng Sion djeung di Jëroesalem pijsaen karahajoean, sakoemaha noe geus ditimbalkeun koe Pangeran; sarta noe kaäsoep anoe ngarëdjat, nja eta sakoer noe disaoer koe Pangeran. ^a Lal. 2: 16. ^b Jës. 44: 9; Jëh. 39: 29. ^c p. 2: 1, 10. ^d Roem 10: 13. ^e Ob. 17.

PASAL 3.

Karena, masing njaho, dina mangsa eta djeung dina waktue eta, dimana ^a dibojongna Joeda djeung Jëroesalem teja

2 koe kami geus dibalikkeun, 'toeloej kami bakal ngoempoelkeun sakabeh oerang kapir, digariringkeun ka ^b lëbak Josapat; geus kitoe kami di dinja bakal oeroes-oeroes djeung maranehanana tina hal oemat kami djeung hal kagoengan kami Israil, noe koe eta dipaboerantakeun, diajakeun di sagala bangsa, bari

3 tanah kami dibagi-bagi. 'Ari tina hal oemat kami eta teh ngaraloengkeun da-
doe; sarta boedak lalaki ditoekeurkeun
ka dajang, djeung boedak awewe dibeu-
likeun ka anggoer, pek ngarinoem.
4 'Djeung deui maraneh, Tiroes djeung
Sidon, sarta sakabeh bilangan Pëlisti!
aja përkara naon ka kami? Naha mara-
neh ka kami hajang naoer balësan?
Oepama maraneh malës ka kami mah,
tangtoe këntjeng, gantjang pisan balë-
san maraneh koe kami dibalikkeun ka
5 diri maraneh. 'Sapedah ëmas-perak kami
koe maraneh ditjarokot, sarta barang
kami noe moelja nja araloes koe mara-
neh dibarawa, diasoepekeun ka gëdong
6 brahala maraneh; 'toer oerang Joeda
djeung oerang Jëroesalem koe maraneh
didjaroewal ka oerang Joenani, soepaja
7 didjaraeohkeun ti watësna teja: 'masing
nganjahokeun, kami rek ngageuingkeun
eta, diparoeolangkeun ti ënggon ajana
koe maraneh didjoewal; sarta balësan
maraneh koe kami tangtoe dibalikkeun
8 ka diri maraneh. 'Ari anak maraneh la-
laki-awewe koe kami mëngke didjoewal
ka leungeun oerang Joeda; seg koe eta
didjaroewal deui ka oerang Sëba, ka
bangsa noe djaoeh; karena Pangeran noe
ngandika kitoe. *a* 5 Moesa 30:3. *b* 2 Bab. 20:22—26.

9 Geura pada ngoewarkeun ijeu di bang-
sa kapir: Geura pada soesoetji baris pë-
rang; geuingkeun sakoer prawira, sina
madjoe, sina moeroeboel sakabeh pra-
10 djoerit. 'Patjoel maraneh *a* djijeun pë-
dang, djeung arit maraneh djijeun toem-
bak; noe hengker geura ngomong: Aing
11 teh përkosa. 'Eh, sakabeh bangsa noe di
sakoeriling! geuwat-geuwat, geura dara-
tang, koedoe gëmpoengan. Noen Pange-
ran! moegi ngaloengsoerkeun ka dinja
12 *b* sadaja prawira andjeun. 'Bangsa kapir
sina darangdan, djeung sina moeroeboel

ka lëbak Josapat; karena di dinja kami
ëngke linggih ngahoekoeman ka sakabeh
13 bangsa noe di sakoeriling. 'Geura *c* pada
kirimkeun arit, da piboewateun geus
asak; ka darijeu, geura pada ngirik; ka-
rana bak ënggeus pinoeh, pamërësan
laleber; wantoe kagorenganana gëde pi-
14 san. 'Mangpirang-pirang, mangpirang-
pirang lobana di lëbak pamoetoesan!
karena geus deukeut ka poëan Pange-
15 ran di lëbak pamoetoesan. 'Panon-poë
djeung boelan saroeërëm, sarta bentang-
16 bentang teu bidjil tjahjana. 'Djeung *d*
Pangeran bade ngagaer ti Sion, nga-
gëntra ti Jëroesalem; ari langit djeung
boemi bakal arojag; tatapi Pangeran
djadi panjalindoengan oematna, djeung
17 benteng oerang Israil. 'Didinja *e* mara-
neh tangtoe nganjahokeun, jen kami,
Pangeran, Allah maraneh, sarta linggih
di Sion, goenoeng kami noe soetji; djeung
Jëroesalem harita bakal soetji, sarta
djalma bangsa sedjen moal aja noe njo-
18 rang deui ka dinja. 'Ari geus kitoe, dina
mangsa eta *f* goenoeng-goenoeng bakal
pada miis anggoer amis, djeung pasir-
pasir pada ngoetjoer tji-soesoe, toer sa-
kabeh waloengan Joeda ngalotjor tjai;
malah *g* ti gëdong Pangeran bakal bidjil
19 tji-njoesoe, njaian lëbak Sitim. 'Ari *h*
Mësir bakal soewoeng, kitoe deui Edom
bakal djadi téggal soewoeng, sabab pa-
nganijaja ka oerang Joeda, sapedah pada
ngoetjoerkeun gëtih noe teu salah dina
20 tanah eta. 'Sabalikna Joeda mah pima-
toeheun salalanggëngna, djeung Jëroe-
salem pitëtëpeun toeroen-toemoeroen.
21 'Sarta kami tangtoe ngabërësihkeun
hoetangna gëtih, anoe tatjan koe kami
dibërësihkeun; *i* djeung Pangeran bade
linggih di Sion. *a* Jës. 2:4. *b* Djab. 103:20.
c Wahj. 14:15, 18. *d* Jër. 25:30; Am. 1:2.
e Jëh. 34:30. *f* Am. 9:13. *g* Jëh. 47:1. *h* Jër. 46:19;
Jëh. 25:13. *i* Jëh. 48:35.

KITAB NABI AMOS.

PASAL 1.

Ijeu pangwoeroek Amos, *a* noe kaäsoep
pangangon di nagara Tëkoa; pangwoe-
roek *b* noe katingali koe Amos hal Is-

rail, *c* keur mangsa Oesia, radja Joeda,
sarta keur mangsa Jarobam poeta Joas,
radja Israil, doewataoen samemehna *d* lini
teja. *a* p. 7:14. *b* Jës. 2:1. *c* Hos. 1:1. *d* Djak. 14:5.

- 2 Kijeu woeroekna: " Pangeran bade ngagaoer ti Sion, ngagëntra ti Jëroesalem; ari sampalan toekang ngangon bakal pada prihatin, djeung poentjak goe-noeng Karmel bakal perang. *a* Joël 3: 16.
- 3 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Damsik, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab ngirik tanah Gilad koe seredan beusi paranti ngirik.
- 4 'Satëgësna *a* kami rek ngadatangkeun seuneu ka imah Hasael; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karaton Benhadad.
- 5 'Malah kami rek motongkeun toelak Damsik, djeung ngabasmu priboemi di lëbak Awen, sarta noe njëkël iteuk karadjaän di Bet-Eden; ari bangsa Sam bakal dibojong ka *b* tanah Kir, timbalan Pangeran. *a* Jér. 49: 27. *b* 2 Radj. 16: 9.
- 6 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Gasa, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; *a* tina sabab ngabojongna kërid-peuti, bari seug diselehkeun ka
- 7 oerang Edom. 'Satëgësna kami rek ngadatangkeun seuneu kana koeta Gasa; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karatonna. 'Malah *b* kami rek ngabasmu priboemi Asdod, sarta noe njëkël iteuk karadjaän di Askëlon; djeung kami rek malikkeun panangan kami, dikeunakeun ka Ekron, sarta sesa oerang Pëlisti bakal leungit, timbalan Goesti Pangeran. *a* 2 Bab. 28: 17, 18. *b* Sëp. 2: 4.
- 9 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Tiroes, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab njelehkeun beunang ngërid-peuti ka oerang Edom, djeung teu ngaringëtkeun *a* përdjangdji-an doedoeloeran. 'Satëgësna kami rek ngadatangkeun seuneu kana koeta Tiroes; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karatonna. *a* 1 Radj. 9: 11—14.
- 11 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Edom, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; *a* tina sabab ngoedag-ngoedag ka doeloerna mawa pëdang, djeung ngaleungitkeun sagala kawëlasanana, sarta ambëkna njasaäk salalawasana, *b* djeung sewotna ditëtëpkeun saëndëng-ëndëng. 'Satëgësna kami rek ngadatangkeun seuneu ka Teman; nja eta tang-

toe ngalëboer karaton-karaton Bosra.

a Ob. 10. *b* Jeh. 35: 5, 15.

- 13 Kijeu timbalan Pangeran: " Tina tiloe kamasijatan oerang Amon, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab *b* ngabëdelan awewe noe rareuneuh di Gilad,
- 14 hajang ngalëgakeun watësna. 'Satëgësna kami rek ngajakeun seuneu dina koeta Raba; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karatonna, dibarëngan soesoerakan keur poëan përang, dibarëngan riboet
- 15 keur poëan angin topan. 'Ari radjana ëngke leumpang, aseop ka pangbojongan, nja dirina djeung kapala-kapalana sarejana, timbalan Pangeran. *a* Jér. 49: 1—6. *b* 2 Radj. 8: 12.

PASAL 2.

Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan *a* Moab, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab meuleum toelang-toelang radja Edom, didijjeun

2 apoe. 'Satëgësna *b* kami rek ngadatangkeun seuneu ka Moab; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karaton Këriot; ari Moab teh ëngke paeh dibarëngan tagiwoer, dibarëngan soesoerakan, djeung

3 dibarëngan sora sangkakala. 'Malah kami rek ngabasmu hakim, dieuweuhkeun ti tëngahna; sarta sakabeh kapalana koe kami rek dipaehkeun barëng djeung manehanana, timbalan Pangeran. *a* Jës. 15. *b* p. 1: 14

- 4 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Joeda, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab pada mitjeun toret Pangeran, djeung teu ngarestoekeun pikoekoehna, ënjana mah pada kasasabkeun koe bohong-bohongna, noe geus ditoeroetkeun koe karoehoen-karoehonna. 'Satëgësna *a* kami rek ngadatangkeun seuneu ka Joeda; nja eta tangtoe ngalëboer karaton-karaton Jëroesalem. *a* Hos. 8: 14.
- 6 Kijeu timbalan Pangeran: Tina tiloe kamasijatan Israil, malah tina opat, noe matak pisiksaeunana moal koe kami dipoendoerkeun; tina sabab *a* sok ngadjoewal djalma bënë, ngarah doewit, kitoe deui djalma miskin, koe karanana sapatoe sapaasang. 'Pada *b* njoso hajang aja taneuh ngëboel dina sirah

djalma malarat, djeung sok pada mengkolkeun djalan djalma balangsak; malah djalma djeung bapana sok ngandjang ka hidji landjang, malar nganistakeun kana djenengan kami noe soetji. 'Sarta sok ngarédeng ^e dina pakean gadean gigireun oenggal altar; djeung sok ngarinoem anggoer di djero imah aállahana, beunang ngadendaan. 'Padahal ^d nja kami noe noempoerkeun oerang Emor teja ti hareupeunana, ^e noe djangkoengna saperti loehoerna ki poetri, djeung santosa eta teh tjara ki pasang; tatapi koe kami geus ditoempoerkeun boewahna ti loehoer djeung akarna ti handap. 'Sarta nja kami noe nginditkeun maraneh ti tanah Mésir, ^f bari maraneh koe kami ditoejoen di tégal léga, opat poeloh taoen lilana, baris ngamilik tanah oerang Emor teja. 'Djeung deui anak maraneh sawareh koe kami geus didjadikeun nabi, sarta sawareh baroedjang di maraneh geus didjadikeun ^g nasir. Eh, oerang Israil! naha eta teh lain kitoe? lahiran Pangeran. 'Demi nasir teja koe maraneh geus diarinoeman anggoer; sarta ari nabi teja koe maraneh ^h geus pada diparentah kijeu: Maneh oelah sok ngawédjang. 'Masing njaho, kami rek nindihan di énggon maraneh, sakoemaha nindihanana padati dieusi geugeusan. 'Ari noe tangginas taja pētana kaboer, sarta noe bédas moal pageuh kakoewatanana; dalah prawira moal ngarahajoekeun patina. 'Ari noe njikép gondewa moal bisa tagén; sarta noe tangginas soekoena, moal rahajoe; dalah noe toempak koeda moal ngarahajoekeun patina. 'Ari noe géde hate di pélébah prawira, kaboer ge dina poé harita poeroetjoel, lahiran Pangeran.

a p. 8:6. *b* p. 8:4. *c* 2 Moesa 22:26. *d* Jos. 24:8, 18. *e* 4 Moesa 13:32. *f* 5 Moesa 8:2. *g* 4 Moesa 6:2. *h* Jës. 30:10; Jér. 11:21; p. 7:13.

PASAL 3.

Eh, oerang Israil! geura darengekeun kijeu pangandika, noe koe Pangeran diandikakeun hal pitjilakaeun maraneh, hal pitjilakaeun sabangsa kabeh, noe koe kami diinditkeun ti tanah Mésir ² teja; kijeu pangandikana: 'Sakabeh bangsa eusi djagat ^a ngan maraneh bae noe dipioeninga koe kami; sabab kitoe kami rek njiksa ka maraneh tina sakabeh

kadorakaan maraneh. 'Koemaha doewa djalma bisa leumpang reureudjeungan, ⁴ ana teu patépoeng heula? 'Koemaha singa daekeun ngagaoer di leuweung, ^b ari taja beunang ngarontok? Koemaha singa ngora daekeun njowara di djero panjalingdoenganana, ana taja beubeunangan? ⁵ 'Koemaha manoeek daekeun ragrag kana taneuh keuna djirét, ari taja taheunan ridjét? Koemaha djirét daekeun ngapoeng tina taneuh, ari taja beubeunangan naon-⁶ naon? 'Oepama aja noe nijoe sangkaka di djero nagara, koemaha djalma djalma moal rareuwaseun? ^c Oepama aja katjilakaan di nagara, naha lain ⁷ Pangeran noe ngadamél? 'Saénjana, Goesti Pangeran moal ngadamél naon-naon, ^d ari rasijahna tatjan diébrehkeun heula ⁸ ka abdi-abdina, nja ka nabi-nabi. 'Singa ^e geus ngagaoer; saha teu rek sijeun? Goesti Pangeran geus ngandika; saha teu rek ngawédjang? ^a 2 Moesa 19:5; 33:16;

5 Moesa 14:2. *b* Jës. 31:4. *c* Jës. 45:7; Njanj. 3:37. *d* 1 Moesa 18:17; 4 Moesa 23:23; Hos. 12:11. *e* p. 1:2.

⁹ Geura pada ngabedjakeun di karaton-karaton nagara Asdod, sarta di karaton-karaton tanah Mésir, kijeu nja pok: Geura karoempoel ka goenoeng Samaria, tarendjokeun karoesoehan géde, noe aja di djérona, kitoe deui sagala pangani-¹⁰ jaja, noe aja di téngahna! 'Karana teu njarahoéun ngalampahkeun noe bènér, lahiran Pangeran; ari gawena ngan pada ngélépan panganijaja djeung paneungteuinganan di djero karaton-karatonna. ¹¹ 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Goesti Pangeran: Éngke aja moesoh ti sakoe-riling tanah; nja eta tangtoe ngaroeboehkeun kabédasan maneh, leungit ti diri maneh, djeung karaton-karaton ¹² maneh koe eta bakal dirajahan. 'Kijeu timbalan Pangeran: Sakoemaha toekang ngangon ngaréboet doewa soekoe atawa sapatong tjeuli tina soengoet singa, nja pikitoeéun diréboetna oerang Israil noe tjaritjing di Samaria, ^a dina djoeroe katil djeung dina kasoer soetra di ka-¹³ djoewaran. 'Ari lahiran Goesti Pangeran, Allah sawadya-balad teh, kijeu: Geura darengekeun, sarta pértelakeun koe maraneh ka anak-intjoe Jakoeb, ¹⁴ 'jen samangsa kami njiksa ka Israil tina kamasjatanana, tangtoe kami njiksa ongkoh ka altar-altar noe di Bet-El;

ari tatandoekan eta altar bakal diti-
 15 lasan, sarta raragrag kana taneuh. 'Ma-
 lah kami engke ngagëboegan ka ^b gë-
 dong oesoem tiris djeung ka gëdong
 oesoem panas; toer sakoer ^c gëdong
 gading bakal dileungitkeun, djeung sa-
 koer gëdong gëde bakal dieuweuhkeun,
 lahiran Pangeran. *a p. 6:1, 4. b Jer. 36:22.*
c 1 Radj. 22:39.

PASAL 4.

Eh, sakoer sapi Basan, noe aja di goe-
 noeng Samaria, noe pada nganjijaja
 ka noe malarat, djeung ^a neungteui-
 nganan ka noe mariskin, sarta ngaro-
 mong ka djoeragan-djoeraganana kijeu:
 Moegi aja pangintoen, mangga oerang
 ngaleueut! darengekeun koe maraneh
 2 ijeu pangandika: 'Goesti Pangeran geus
 soempah ^b njëbat kasoetjian andjeunna,
 jen saënjana, maraneh engke kadata-
 ngan poë, harita aja noe ngala mara-
 neh, make roeroehit, kitoe keneh ngala
 3 anak-intjoe maraneh, make oeseup. 'Sarta
 maraneh bakal baridjil, djalan ti noe
 beulah-beulah, masing-masing ka noe
 dihareupan, djeung bakal pada mitjeun
 diri ka Harmon, lahiran Pangeran.

a p. 2:7. b Djab. 89:36.

4 Geura laleumpang ka ^a Bet-El, pek
 migawe kamasijatan; hajoe, ka Gilgal,
 lobakeun kamasijatan; sarta seg marawa
 koerban maraneh oenggal isoe, kitoe
 deui përpoeleohan maraneh heuleut tiloe
 5 poë! 'Djeung doeroek ^b ti noe beunang
 ngahaseuman, baris koerban pamoedji,
 bari pada ngoewarkeun koedoe koekoer-
 ban bawaning soeka, sarta oetarakeun!
 karena nja kitoe karësëpan maraneh,
 oerang Israil, lahiran Goesti Pange-
 6 ran. 'Ari kami teh sabalikna ka ma-
 raneh geus maparin bërësih hoentoe di
 sakabeh nagara maraneh, djeung ka-
 koerangan hakan di saniskara enggon
 maraneh; parandene maraneh ^c teu ta-
 robot ka kami, lahiran Pangeran. 'Ari
 kami teh sabalikna geus mëgatan hoed-
 jan ka maraneh, waktoe tiloe boelan
 deui kana dibowwat; nja kami noeroen-
 keun hoedjan ka nagara hidji, ari ka
 nagara hidji deui mah teu noeroenkeun
 hoedjan; hidji loewoek kahoedjanan, ari
 loewoek noe teu kahoedjanan mah da-
 8 tang ka garing. 'Aja doewa tiloe nagara
 ngoejang ka nagara hidji, hajang nga-

rinoem tjai, tapi teu datang ka sareu-
 beuheun; parandene maraneh teu ta-
 robot bae ka kami, lahiran Pangeran.
 9 'Kami ka maraneh geus ngagëboeg koe
^a hama perang djeung hama beureum;
 salobana pakëbonan maraneh, dalah kë-
 bon anggoer, tangkal kondang djeung
 tangkal djetoen maraneh bejak dihakan
 hileud; parandene maraneh teu tarobat
 10 keneh ka kami, lahiran Pangeran. 'Kami
 ka maraneh geus ngadatangkeun pagë-
 boeg, ^e saadat di Mësir; ari baroedjang
 di maraneh koe kami geus dipaehkeun
 koe pëdang, bari koeda maraneh disina
 didjarah; sarta ti pasanggrahan maraneh
 koe kami disina njamboewang bae
 bijoek, asoep ka iroeng maraneh; para-
 ndene maraneh teu tarobat keneh ka
 11 kami, lahiran Pangeran. 'Di maraneh
 aja noe koe kami geus ^f dibalik, sakoe-
 maha Allah ngabalikkeun Sadoemoe
 djeung Gomora teja, sarta maraneh geus
 djadi saibarat ^g tihoel beunang ngarë-
 boet tina djëro seuneu; parandene ma-
 raneh teu tarobat keneh bae ka kami,
 12 lahiran Pangeran. 'Mana kami teh, Is-
 rail! ka maneh rek midamël tjara kitoe
 pëtana. Tina sabab kami rek midamël
 kitoe ka maneh, Israil! geura sadija
 13 baris ngadeuheus ka Allah maneh. 'Ka-
 rana, saënjana, ^h nja andjeunna noe nga-
 damël goenoeng-goenoeng, djeung nga-
 djadikeun angin, sarta maparin njaho
 ka manoesa hal pikërsaeunana; toer ⁱ
 andjeunna jasaen padjar didamël poëk,
 sarta ^j ngadjalanan goenoeng-goenoeng
 di boemi; Pangeran, Allah sawadya-ba-
 lad, kitoe padjënënganana. *a Hos. 4:15.*

b 3 Moesa 2:11. c Hos. 7:10. d 1 Radj. 8:37.

e 5 Moesa 28:60. f p. 1:1. g Djak. 3:2. h Jer. 10:12.

i p. 5:8. j Mika 1:3.

PASAL 5.

Eh, anak-intjoe Israil! darengekeun ijeu
 pangandika, noe koe kami didamël
 2 njanjian nalangsa hal maraneh: 'Parawan
 Israil geus laboeh, moal pihloedangeun
 deui; geus dibeubutkeun, ngagoler di
 tanah sorangan, taja noe ngahoedang-
 3 keun inja. 'Karana kijeu timbalan Goesti
 Pangeran: Ari moenggoeh di anak-intjoe
 Israil, nagara noe boedal mawa sareboe,
 pikarieun saratoes; ari noe boedal mawa
 saratoes, pikarieun sapoeleoh.
 4 Karana kijeu timbalan Pangeran ka

anak-intjoe Israïl: Koedoe pada nejan-
 5 'Poma ^b oelah narejang ka Bet-El, djeung
 oelah laleumpang ka Gilgal, sarta oelah
 njaraba ka Berseba; karana Gilgal teh
 6 tangtoe dibojong, djeung Bet-El teh eng-
 ke tjarëm. 'Geura narejangan Pangeran,
 tangtoe maraneh hiroep; oelah koengsi
 andjeunna njoempingan ka ^c anak-intjoe
 Joesoep saperti seuneu; tanwande dilë-
 boer, sarta di Bet-El moal aja noe bisa
 mareumkeun. ^a 1 Bab. 28:9. ^b Hos. 4:15. ^c Ob. 18.
 7 Maraneh ^a pada njalin kaadilan, di-
 djijeun alsëm; djeung kabënëran diting-
 8 gangkeun kana taneuh. '[Koedoe nare-
 jangan eta] ^b noe ngadamël bentang
 Toedjoehan djeung bentang Orion, sarta
 jasaeun ^c njalin kalangkang maot, di-
 damël isoek, djeung beurang didamël
 poëk saperti peuting; ^d anoe sok njaer
 tjai laoet, dikoetjoerkeun ka darat; nja
 9 Pangeran padjënenganana; 'noe ngadadak
 ngeunakeun katiwasan ka noe bëdas, wa-
 ni ënggon reugreug kadatangan karoek-
 sakan. ^a Hos. 10:4; p. 6:12. ^b Aj. 9:9. ^c p. 4:13. ^d p. 9:6.
 10 Eta teh ^a gareuleuheun ka noe nga-
 warah di djëro lawang, sarta gariroe-
 11 keun ka noe mitjatoer satëmëna. 'Koe
 sabab eta, sapedah maraneh sok nga-
 rëmpak ka noe malarat, djeung njarokot
 seba gandoem ti eta, ^b noe matak imah
 batoe tatahan, beunang maraneh nga-
 dëgkeun, moal koe maraneh dieusian;
 kitoe deui këbon anggoer matak rësëp,
 beunang maraneh njijeun, moal koe
 12 maraneh diinoem anggoerna. 'Karana
 kami leuwih oeninga dina karejaän ka-
 masijatan maraneh djeung dina kalobaän
 dosa maraneh; pada njoesoekër ka noe
 bëner, ^c narima panëboes, ari noe ma-
 riskin disoentroengkeun di djëro lawang.
 13 'Koe sabab eta, anoe pintër tjitjing bae
 dina mangsa ajeuna; karana ijeu teh ^d
 mangsa goreng. ^a Jës. 29:21. ^b 5 Moesa 28:30, 39;
 Sëp. 1:13. ^c 4 Moesa 35:31. ^d Mïka 2:3; Ep. 5:16.
 14 Koedoe pada nejanan kahadean,
 oelah nejanan kagorengan, soepaja ma-
 raneh hiroep; moen kitoe mah, Pange-
 ran, Allah sawadya-balad, tangtoe nja-
 rëngan ka maraneh, sakoemaha noe sok
 15 dipadjarkeun koe maraneh. 'Koedoe ^a
 pada geuleuh kana kagorengan, njaäh
 kana kahadean, bari mëtakeun hoekoem
 di djëro lawang; malah-mandar Pange-

ran, Allah sawadya-balad, mikoernija
 16 ka sesa Joesoep. 'Koe sabab eta, kijeu
 timbalan Pangeran, Allah sawadya-ba-
 lad, noe djoemënëng Goesti teja: Di sa-
 kabeh loeloeroeng-loeloeroeng ëngke aja
 aloek-aloekeun, djeung di sakoer pasar-
 pasar djalma bakal tingaradoeh; ari ahli
 tani bakal pada diadjak prihatin, djeung
 toekang djëdjëritan bakal pada diadjak
 17 aloek-aloekeun. 'Tjatjakan di sakabeh kë-
 bon anggoer piajaeun aloek-aloekeun; ka-
 rana kami ëngke nJORANG ka tëngah
 maraneh, timbalan Pangeran.

^a Djab. 97:10; Roem 12:9.

18 Pibalajeun sakoer noe mikahajang ^a
 kana poëan Pangeran! Ari poëan Pange-
 ran teja naon pigaweëunana ka mara-
 neh? da tangtoe eta teh poëk, moal
 19 tjaäng. 'Sakoemaha ^b aja djalma mang-
 loempatkeun singa, heg dipapag koe bi-
 roewang; atawa asoep ka imah, seug
 leungeunna ditodjerkeun kana bilik, pek
 20 digegel oraj. 'Saënjana poëan Pangeran
 teh bakal poëk, moal tjaäng; estoe bakal
 mongkleng, moal aja tjahajana.

^a Jës. 5:19; Sëp. 1:15. ^b Jës. 24:18.

21 ^a Kami teh geuleuh nja idjid ka pesta
 maraneh; djeung kami teu kaop ngangseu
 22 gëmpeungan maraneh. 'Karana nadjan
 maraneh ka kami ngabaktikeun koerban
 doeroekan djeung koerban kadaharan
 maraneh oge, koe kami teu dimanah;
 sarta koerban panarima, sato maraneh
 beunang ngalëbëng, koe kami teu direret-
 23 reret atjan. 'Singkirkeun ti pajoeneun
 kami gandeng poepoedjian maneh; sarta
 ari sora tjëlëmpeung maneh kami teu
 24 paja ngadangoe. 'Mana hoekoeman sing
 ngagorolong saperti tjai, kitoe deui ka-
 adilan saperti waloengan noe majëng.

^a Jës. 1:11; Jër. 6:20.

25 ^a Eh, anak-intjoe Israïl! naha karah
 maraneh teh, basa di tégäl lëga opat
 poeloeh taoen lilana teja, njanggakeun
 koerban peuntjitan djeung koerban ka-
 26 daharan ka kami? 'Ënjana mah maraneh
 ngagogotong balandongan raradjaän ma-
 raneh, djeung Kijoen, artja maraneh, be-
 bentangan aällahan maraneh, beunang
 maraneh njijeun keur sësëmbaheun ma-
 27 raneh teja. 'Mana maraneh koe kami
 rek disina dibojong ka beh ditoeëun
 Damsik, timbalan Pangeran, ^b noe pa-
 djënenganana Allah sawadya-balad teja.

^a Lal. 7:42. ^b p. 4:13.

PASAL 6.

Pibalaieun sakoer noe garėnah di Sion, djeung sakoer noe sarėnang ati di goenoeng Samaria, nja pangkat-pangkat noe njarėkėl ^a loeloegoe sagala bangsa, sarta sok didaratangan koe anak-intjoe

2 Israil! 'Geura mareuntas ka nagara Kalne, alak-ilik; ari ti dinja koedoe laleumpang ka nagara Hamat noe gėde; toeloj arindit ka nagara Gat, tanah Pėlisti: koemaha eta teh araloes ti batan karadjaan ijeu? atawa wėwėngkėranana gėde ti batan wėwėngkėran maraneh?

3 'Pikir maraneh ^b poėan tjilaka djaoeh keneh; dėmi pangdijoekeun panganijaja mah koe maraneh dideukeut-deukeutkeun. 'Ari eta teh pada kėkėdėngan ^c dina katil gading, nja gegelehean dina kadjowaranana, sarta ngaharakan anak domba ti ingon-ingon, djeung anak sapi

5 ti djėro kandang. 'Sok ^d pada kakawihan noeroetan sora tjėlėmpoeng, djeung mikiran tatabeuhan pikeun dirina, ^e niroe Dawoed. 'Pada ngarinoem anggoer koe pinggan, sarta dimarinjak koe minjak panghadena; djeung teu hawatireun tina

7 hal karoeksakan Joesoep. 'Koe sabab eta, ajeuna maranehanana bakal dibojong ^f djeung noe dibarojong pangheulana, sarta karamean ahli gegelehean

8 teja ėngke leungit. 'Goesti Pangeran ^g geus soempah, njėbat salirana koe mantėn; ari lahiran Pangeran, Allah sawadya-balad teh, kijeu: Kami teh giroek kana kamagoengan Jakoeb, djeung ^h geuleuh kana karatonna; mana kami rek njėrahkeun nagara djeung saeusi-eusina.

9 'Ari geus kitoe, masih dina hidji imah kari sapoeloeh djalma, tangtoe paeh kabeh. 'Djeung lamoen ahlina saerang, nja eta noe rek ngadoeroek inja, njokot eta, sėdja ngaloewarkeun toelang-toelang ti djėro imah, seg bakal nanja ka saerang noe aja di djoeroe imah: Maneh aja keneh batoer? ana ngadjawab: Euweuh; pok itoe ngomong: Tjitjing! noe dipalar oelah njėboetkeun padjėnėngan

11 Pangeran. 'Karana, masing njaho, Pangeran maparin timbalan, ari imah gėde bakal digėboeg, disina boengkar-bangker, djeung imah leutik bakal digėboeg, disina roedjat-radjet. 'Naha karah koeda bisaeun loempat dina batoe tjadas? atawa aja noe bisa ngawoeloekoe di dinja

koe sapi? Balikan maraneh mah ⁱ pada njalin kaadilan, didjijeun hampėroe, djeung boewah kabėnėran didjijeun al-
13 sėm. 'Barang noe taja boektina koe maraneh dipikaboengah; sok ngaromong: Naha oerang lain meunang tandoek koe
14 kabėdasan diri oerang? 'Karana, masing nganjahokeun, ^j kami rek ngahoedangkeun hidji bangsa ngamoesoeh ka maraneh, anak-intjoe Israil! lahiran Pangeran, Allah sawadya-balad; nja eta bakal nganijaja ka maraneh, ^k ti pėlėbah asoep ka Hamat tėpi ka waloengan tanah lapang.

a Jėr. 2:3. *b* p. 5:20; 9:10.
c p. 3:12. *d* Jės. 5:12. *e* 2 Bab. 7:6. *f* p. 5:27.
g Jėr. 51:14. *h* p. 5:27. *i* p. 5:7. *j* Hab. 1:6.
k 4 Moesa 34:8.

PASAL 7.

Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun
noe kijeu: beh andjeunna ngadamėl simeut, keur barangmimiti djadi djoe-
koet pandeuri; saėnjana, eta teh djoe-
koet pandeuri sanggeus radja ngarit.

2 'Ari geus kitoe, ana simeut teh bejak ngahakan djoedjoekeutan taneuh, pok kaoela oendjoekeun: Noen, Goesti Pangeran! moegi-moegi aja hampoera; koemaha Jakoeb nja pitahaneun? karantėn

3 eta teh leutik. 'Ladjėng Pangeran handjakaleun koe hal kitoe; nimbalan Pangeran: Moal toeloes.

4 Tidinja Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh Goesti Pangeran ^a njaoer seuneu, kėrsa njiksa koe lantaran eta; kop seuneu teh ngahakan sagara gėde, sarta rek ngahakan tanah.

5 'Pok kaoela oendjoekeun deui: Noen, Goesti Pangeran! moegi-moegi liren; koemaha Jakoeb nja pitahaneun? karantėn eta teh leutik. 'Ladjėng Pangeran handjakaleun koe hal kitoe; nimbalan Goesti Pangeran: Eta ge moal toeloes.

a Hag. 1:11.

7 Tidinja ka kaoela nendjokeun noe kijeu: beh Goesti keur ngadėg dina loehoer koeta tembok beunang njipat, sarta pananganana njandak sipat gantoeng.

8 'Nimbalan Pangeran ka kaoela: ^a Maneh nendjo naon, Amos? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, sipat gantoeng. Nimbalan deui Goesti: Masing njaho, ^b kami rek ngajakeun sipat gantoeng di tėngah oemat kami Israil; ^c ka-hareupna kami

9 moal ngalaroeng deui ka dinja. 'Ari

goenoeng-goenoeng Ishak bakal saroe-woeng, djeung kasoetjian Israil bakal pada narikolot; sarta kami rek ngadèg, ngamosoeh ka anak-intjoe ^a Jarobam koe pèdang. *a* Jér. 1 : 11. *b* 2 Radj. 21 : 13.

c p. 8 : 2. *d* 2 Radj. 14 : 23.

- 10 Tidinja Amasia, panghoeloe Bet-El, ngadjoeroengkeun ka Jarobam, radja Israil, ngoeninga kijeu: Poen Amos saka-it ngamosoeh ka andjeun di têngah anak-poetoe Israil; tanah teh teu wè-rateun tahan koe sadaja omonganana.
- 11 'Karantèn omongan Amos teh kijeu: Jarobam èngke paeh koe pèdang, ^a djeung Israil tangtoe èngke dibojong ti tanahna.
- 12 'Sarta Amasia teh ngomong ka Amos: Eh, djoeroe pèlèng! maneh geura djor mantog ka tanah Joeda; di dinja bae njatoe roti, sarta di dinja bae maneh ngawédjang; 'ari di Bet-El mah maneh ka hareup teu meunang ngawédjang deui; karena nja eta kasoetjian radja,
- 14 sarta nja eta dajeuh karadjaän. 'Ngadjawab Amos, kijeu djawabna ka Amasia teh: Kaoela tadina lain nabi, sarta kaoela lain ^b moerid nabi; saénjana kaoela djadi ^c pangangon, sarta sok ngala boewah lowa. 'Tatapi kaoela koe Pangeran geus ditjandak ti toekangeun ingon-ingon, sarta Pangeran nimbalan ka kaoela: Maneh geura leumpang, koedoe ngawédjang ka oemat kami Israil. 'Mana ajeuna dengekeun ijeu pangandika Pangeran: Tjék maneh: Oelah ngawédjang pitjilakaeun Israil, djeung oelah ^d njaktjilakkeun ka anak-poetoe Ishak. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Pamadjikan maneh pidjinaheun di djéro nagara; anak maneh lalaki-awewe bakal raroeboeh koe pèdang; lahan maneh bakal dibagi koe tali; ari diri maneh mah èngke paeh dina tanah noe nadjis; djeung deui Israil tangtoe èngke dibojong ti tanahna. *a* p. 6 : 7. *b* 1 Radj. 20 : 35.

c p. 1 : 1. *d* Jéh. 21 : 2; Mik. 2 : 6.

PASAL 8.

Goesti Pangeran ka kaoela nendjokeun ^a noe kijeu: beh aja hidji said dieusi boewah asak. 'Nimbalan Pangeran: ^a Maneh nendjo naon, Amos? Diwangsoel koe kaoela: Soemoehoen, hidji said dieusi boewah asak. Nimbalan deui Pangeran ka kaoela: ^b Geus datang pa-

noengtoengan oemat kami Israil; kahareupna kami moal ngalaroeng deui ka dinja. 'Ari poepoedjian kabah bakal maridangdam dina poëan eta, lahiran Goesti Pangeran; tangtoe mangpirang-pirang majit, di sambarang ènggon pada mitjeun eta bari tjitjing. *a* p. 7 : 8. *b* Jéh. 7 : 6.

4 Geura darengekeun ijeu, eh sakoer ^a noe rek ngalèglèg noe miskin, djeung hajang ngaleungitkeun noe balangsak eusi tanah! 'Tjék maraneh: Lah, hajang geura bejak pananggalan, soepaja oerang ngadjoewal gandoem! kitoe deui sabat, soepaja oerang moekakeun tarigoe! ^b bari ngaleutikan epa, ngagèdekeun sekel, djeung ngowahan taradjoe sina palseo; ^c soepaja ^c noe malarat koe oerang beunang dibeuli koe doewit, kitoe deui noe miskin koe karena sapatoe sapaasang, sarta oerang ngadjoewal pipitjeunan tarigoe. 'Pangeran geus soempah, njèbat ^d kaagoengan Jakoeb: Kami saëndèng-èndèng ge hamo lali ka sakabeh pagawean maranehanana. 'Naha tanah teh lain koedoe njèblak tina hal kitoe, sarta oenggal-oenggal djalma noe ngeusian eta lain koedoe prihatin? Tangtoe tanah teh beungkak sakabehsapèrti bangawan, sarta bakal koeplak-keplok djeung ngorotan deui sapèrti bangawan Mèsir. 'Ari geus kitoe, dina poëan harita, lahiran Goesti Pangeran, panon-poë koe kami rek disina soeroep wantji têngah poë, sarta boemi rek disina poëk ti beurang eukeur tèrang. 'Djeung kami rek njalin pesta-pesta maraneh, didamèl prihatin, sarta sakabeh poepoedjian maraneh rek didamèl njanjian nalangsa; ari sagala tjangkeng koe kami rek didatangan karoeng, djeung oenggal-oenggal sirah rek didatangan goendoel; nja tanah teh rek didjadikeun sapèrti noe prihatin katinggal anak noenggal, sarta panoengtoengana rek didjadikeun sapèrti poë kasoesahan. *a* p. 2 : 7. *b* 5 Moesa 25 : 13, 14.

c p. 2 : 6. *d* Djab. 47 : 5.

11 Masing njaho, pidataugeun mangsa, lahiran Goesti Pangeran, didinja ijeu tanah koe kami rek didatangan ponjo; lain ponjo hajang roti, lain halabhab hajang tjai; ponjo soteh hajang ngadenge pangandika Pangeran. 'Toeloej djalma-djalma bakal ngaroejang ti laoet tèpi ka laoet deui, sarta aloedar-idèr ti

kaler tēpi ka wetan, nejangnan pangan-
dika Pangeran, ^a tapi moal kapanggih.
13 'Dina poēan harita sakoer landjang ga-
reulis djeung sakoer djalma baroedjang
bakal pada kapijoeahan bawaning halab-
14 hab; 'sakoer noe sok saroempah njēboet
^b kasalahan Samaria, aromongna: Dēmi
djoemēnēnging Allah maneh noe di Dan!
djeung deui: Dēmi djoemēnēnging djalan
^c Berseba! tangtoe eta pada roeboeh,
sarta moal haroedang deui. ^a Djab. 74 : 9;
Mik. 3 : 7. ^b 1 Radj. 12 : 29. ^c p. 5 : 5.

PASAL 9.

Hidji waktōe kaōela nendjo Goesti keur
ngadēg dina loehoer altar; ari tim-
balanana: Kadek eta hoeloe tihang, da-
tang ka ojad sakoer bangbaroeng; sarta
rarēmoekkeun, sing ninggang ka sirah
sakabehna; ari panganggeusanana koe
kami rek dipaehkeun koe pēdang; sabatoer
eta hidji ge moal aja noe bisa ka-
boer, djeung sabatoer eta hidji ge moal
2 aja noe bisa rahajoe. 'Masih ngarēdoek
^a moeboes ka ēnggon noe paeh, koe pa-
nangan kami tangtoe ditjandak ti dinja;
masih aroenggah ka langit, koe kami
3 tangtoe ditoeroenkeun ti dinja; 'masih
njaroempoet ka poentjak goenoeng Kar-
mel, koe kami tangtoe dikotektak, di-
tjandak ti dinja; masih ngabaroenikeun
maneh ti hareupeun sotja kami ka dasar
laoet, tangtoe kami ti dinja miwarang
4 oraj, seg koe eta digegelan; 'sarta masih
laleumpang, asoep ka pangdjarahan, di-
iringkeun koe moesoeh-moesoehna, tang-
toe kami ti dinja miwarang pēdang, seg
koe eta dipeuntjitan; ^b djadi maraneha-
nana koe kami rek diteuteup koe sotja
kami, soepaja tjilaka, lain soepaja bag-
5 dja. 'Ari Goesti, Pangeran sawadya-ba-
lad teja, ana noël kana tanah, seg adjoer,
djeung sakoer noe ngeusian eta pada
prihatin; sarta tanah teh ^c tangtoe
beungkak sakabeh sapērti bangawan,
seg ngorotan deui sapērti bangawan Mē-
6 sir. 'Andjeunna ngadamēl ^d loteng-lo-
tengna di langit, ari ngēlēwoengna di-
adēgkeunana di boemi; ^e andjeunna sok
njaoer tjai laoet, dikotetjoerkeun ka da-
7 rat; nja Pangeran padjēnēnganana. 'Eh,
oerang Israil! saēnjana maraneh koe
kami diangkēn sapērti oerang Koes bae,
lahiran Pangeran; kami noe nginditkeun

Israil ti Mēsir, sarta nja kami keneh
^f noe nginditkeun oerang Pēlisti ti poelo
Kaptor, djeung oerang Sam ^g ti tanah
8 Kir. 'Masing njaho, sotja Goesti Pange-
ran neutep ka ijeu karadjaän noe dosa
teh, sarta koe kami rek ditoempoer, di-
leungitkeun ti tonggong boemi; ^h ngan
tatapi anak-intjoe Jakoeb koe kami
moal ditoempoerkeun pisan, lahiran Pa-
9 ngeran. 'Karana, masing njaho, kami
maparin timbalan, ari anak-intjoe Israil
koe kami rek diajak di sakabeh bangsa
kafir, sakoemaha [tarigoe] diajak dina
ajakan; tapi siki noe panglēmboetna ge
10 moal aja noe ragrag kana taneuh. 'Saka-
beh djalma dosa oemat kami piparae-
heun koe pēdang, nja sakoer noe sok
ngaromong kijeu: ⁱ Aing moal kaboeroe,
soemawonna kapiheulaän koe eta katji-
lakaän. ^a Djab. 139 : 8. ^b Jēr. 44 : 11, 27. ^c p. 8 : 8.
^d Djab. 104 : 3, 13. ^e p. 5 : 8. ^f Jēr. 47 : 4. ^g p. 1 : 5.
^h Jēr. 30 : 11. ⁱ p. 6 : 3.

11 ^a Dina mangsa eta kami rek ngadēg-
keun deui balandongan Dawoed noe
boekrak-bakrek; ari noe beulah rek di-
omean, sarta noe roeksak diadēgkeun,
nja rek didjēlēgkeun deui satjara dja-
12 man baheula; 'soepaja ^b pada ngabogaän
ka sesa bangsa Edom, djeung ka saka-
beh bae oerang kafir noe katēlah koe
djēnēngan kami, lahiran Pangeran, noe
13 ngadamēl eta pērkarā. 'Masing njaho,
pidatangeun mangsa, lahiran Pangeran,
didinja ^c noe njamboet pingoedageun ka
noe diboewat, kitoe deui noe ngirik
boewah anggoer pingoedageun ka noe
sēbar; sarta goenoeng-goenoeng bakal
pada miis anggoer amis, djeung sakabeh
14 pasir bakal aladjoer. 'Didinja ^d dibojong-
na oemat kami Israil teja tangtoe koe
kami dibalikkeun; djeung bakal pada
ngadēgkeun deui nagara-nagara noe sa-
roewoeng, sarta dieusianana; ^e toer bakal
njarijeun kēbon anggoer, sarta ngari-
noem anggoerna; djeung bakal njarijeun
kēbon boeboewahan, sarta pada ngaha-
15 kan boewahna. 'Tangtoe maranehanana
^f koe kami pada dipēlak dina tanahna,
sarta moal ditjaboet deui ti djēro tanah-
na, noe koe kami geus dipaparinkeun ka
maranehanana, timbalan Pangeran, Al-
lah maneh. ^a Lal. 15 : 16. ^b Jēs. 14 : 2.
^c 3 Moesa 26 : 4, 5; Joël 3 : 18. ^d 5 Moesa 30 : 3.
^e Jēs. 65 : 21. ^f Jēr. 24 : 6; 32 : 41.

KITAB NABI OBADYA.

Ijeu ^a titingalian Obadya. ^a Jës. 1 : 1.
 Aja timbalan Goesti Pangeran përkara Edom, nja kijeu: ^a Kaoela pada meunang warta ti Pangeran, sarta aja oetoesan dipiwarang ka bangsa kapir, [marentah kijeu]: Geura darangdan! hajo, oerang dangdan, ngaroerog ka dinja
 2 baris mërangan! 'Saënjana, maneh koe kami didjadikeun leutik di bangsa kapir;
 3 maneh teuing matak tjoewa. 'Eta maneh ^b kagëlo koe kaëngkoehan hate maneh, eh maneh noe tjitjing dina djoerang-djoerang goenoeng tjadas, noe loehoer ngënggonna; noe sok ngomong sadjëro hate: Saha noe bisa notogkeun aing kana
 4 taneuh? 'Sanadjan maneh moeloek tjara galoedra, djeung sanadjan maneh njijeun sajang maneh dina lëbah bentang-bentang, tangtoe maneh koe kami ditogkeun ti dinja, lahiran Pangeran. 'Oepama
 5 ^c maneh kadatangan paling, oepama aja noe ngaroeksak ti peuting, (amboe, maneh sakitoe katitiwasan!) koemaha eta lain maling satjoekoepna? Oepama maneh kadatangan noe ngala anggoer, koemaha eta moal ngarikeun poeporieun?
 6 'Amboe, bobogaän Esaoe sakitoe dioebëk-oebëk, teuteundeunanana sakitoe
 7 dioengkab! 'Sakabeh batoer maneh ahli përdjangdjan pada nganteurkeun maneh nëpi ka watës; maneh teh kagëlo djeung kalindih koe sakoer djalma noe roentoet djeung maneh; ^d anoe dadaharan roti reudjeung maneh geus pada masangkeun ridjët handapeun maneh; estoe manehana
 8 nana teu bogaeun pangarti! 'Saënjana dina poëan eta, lahiran Pangeran, ^e kami tangtoe ngaleungitkeun noe palintër ti Edom, sarta pangartian ti goenoeng
 9 Esaoe. 'Ari prawira maneh, ^f Teman! bakal pada geder, soepaja sing-sing djalma dibasmi, leungit ti goenoeng Esaoe, djalan dipeuntjit. 'Tina sabab ^g panganijaja ka Jakoeb, doeloer maneh, noe matak maneh ëngke kalipoetan koe era, sarta bakal dibasmi, leungit salalanggëngna.
 11 'Keur ^h basa maneh nangtoeng pabëñran, keur basa djalma nagara sedjen

ngadjarah babandaän Jakoeb, djeung djalma bangsa lijan ngasoepan lawangna, ⁱ bari ngaraloengkeun dadoe tina hal Jëroesalem teja, harita maneh ge sasat
 12 batoer eta. 'Bëñerna mah maneh oelah nanggap keur poëan doeloer maneh, basas eta kataradjang mahiwal; djeung maneh oelah boengah koe hal oerang Joeda, keur poëan eta digëmpoer; sarta maneh oelah ngagëdekeun soengoet keur poëan
 13 kasoekëran teja. 'Bëñerna mah maneh oelah ngasoepan lawang oemat kami keur poëan kabalahianana; oelah nanggap, maneh oge, kana katjilakaänana, keur poëan kabalahianana; djeung oelah njodorkeun leungeun ka babandaänana
 14 keur poëan kabalahianana teja. 'Sarta bëñerna mah maneh oelah nangtoeng dina parapatan, ^j ngabasmi sabatoer eta noe maringgat; djeung oelah njelehkeun sabatoer eta noe ngarëdjat keur poëan
 15 kasoekëran teja. 'Karana ^k geus deukeut poëan Pangeran pikeun ka sakabeh oerang kapir; ^l sakoemaha maneh ngalampahkeun deui ka maneh; pagawean maneh
 16 pimalikeun ka diri maneh. 'Karana sakoemaha maraneh nginoem di goenoeng kami noe soetji teja, ^m nja kitoe sakabeh oerang kapir ëngke ngarinoem teu pëtöt-pëtöt, nja ngarinoem, nja ngalalëgoek, sarta pidjadien sasat noe ti tadina hanteu aja. 'Dëmi ⁿ di goenoeng Sion mah
 17 piajaeun karahajoean, sarta eta bakal soetji; djeung anak-intjoe Jakoeb harita pada ngamilik deui kana milik-milikna.
 18 'Didinja anak-intjoe Jakoeb pidjadien ibarat seuneu, djeung anak-intjoe Joe-soep ibarat hoeroeng, ari anak-intjoe Esaoe mah ibarat djarami; ^o seg bakal njaroendoet ka dinja, sarta datang ka lëboerna, wani anak-intjoe Esaoe teh hidji ge taja noe ngëdjat; karena kitoe
 19 pangandika Pangeran. 'Ari oerang kidol bakal ngabogaän goenoeng Esaoe, sarta oerang tanah handap ngabogaän oerang Pëlisti, djeung bakal pada ngabogaän tanah Epraim djeung tanah Sa-

maria ongkoh; ari Binyamin bakal ngabogaan tanah Gilad. 'Djeung deui djalma noe dibojong eta balad oerang Israil, bakal ngabogaan anoe oerang Kanaan semet Sarpas; sarta djalma noe dibojong oerang Jeroesalem, anoe aja di Separad, bakal ngabogaan nagara-nagara tanah kidoel. 'Djeung ka goenoeng Sion pida-

ratangeun ^p poerah noeloeng, pikeun ngahoekoeman ka goenoeng Esaoe; geus kitoe karadjaan teh djadi kagoengan Pangeran. *a* Jér. 49:14. *b* Jér. 49:16. *c* Jér. 49:9.

d Dan. 11:26. *e* Jsa. 29:14; Jér. 49:7. *f* Jéh. 25:13. *g* 1 Moesa 27:41; Am. 1:11. *h* Djab. 137:7. *i* Joël 3:3. *j* Jéh. 35:5. *k* Joël 1:15. *l* Jéh. 35:15. *m* Djab. 75:9. *n* Joël 2:32. *o* Djak. 12:6. *p* Hak. 3:9.

KITAB NABI JOENONES.

PASAL 1.

Hidji mangsa aja pangandika Pangeran ka ^a Joenoes poeta Amitai, kijeu pangandikana: 'Geura dangdan, bral leumpang ka ^b Ninewe, nagara gedé teja, ngoewarkeun pitjilakaeunana; karena kagorenganana geus oenggah ka hareupeun kami. 'Prak Joenoes teh dangdan, sedja minggat ka nagara Tarsis ti pajoeneun Pangeran; toeloej mijang ka nagara Jopa; ari di dinja Joenoes manggih hidji kapal noe rek lajar ka Tarsis; geus kitoe majar tambanganana, bari seug toeroen kana kapal, sedja miloe djeung oerang kapal ka Tarsis, minggat ti pajoeneun Pangeran. 'Ladjeng Pangeran ^c ninggangkeun angin gedé ka laet, noe matak aja riboet katjida di laet, datang ka kapal rasana rek bedjad. 'Tidinja oerang kapal teh sarijeuneun, sarta pada sasambat masing-masing ka aallahana; djeung ^d pada mitjeun parobot kapal ka laet, malar rada hampang koe eta. Ari Joenoes mah geus toeroen ka noe pangdjeron dina kapal, keur ngedeng sarta sare tibra. 'Toeloej Joenoes disampeurkeun koe kapala istriman, ari saorna ka Joenoes: Naha sampejan wet sare? Geura hoedang, sasambat ka batara sampejan; malah-mandar eta batara aja elingna ka oerang, soepaja oerang oelah tiwas. 'Tidinja oerang kapal teh ngaromong djeung batoerna: Hajoe, oerang lotere, soepaja oerang terang, anoe mana noe matak oerang katjilakaan sakiyeu. Pek lotere; ana keuna lotere teh ka Joenoes. 'Pok pada ngomong ka Joenoes: Tjik, terangkeun ka kaoela sadaja,

anoe mana noe matak oerang katjilakaan sakiyeu? Naon pagawean sampejan? sarta ti mana sampejan nja datang? Mana nagara sampejan? sarta sampejan bangsa naon? 'Ngadjawab Joenoes ka eta djalma-djalma: Kaoela oerang Ibrani, sarta ibadah ka Pangeran, ^e Allah sawarga, noe ngadamel laet djeung darat teja. 'Toeloej eta djalma sarijeuneun, banget pisan sijeuneunana, sarta ngaromong ka Joenoes: Naha sampejan milampah kitoe? Karana eta djalma geus njarahoen, jen Joenoes teh keur minggat ti pajoeneun Pangeran, sabab koe Joenoes geus ditjaritakeun ka maranehanana. 'Ngaromongna deui ka Joenoes: Sampejan koedoe dikoemahakeun koe kaoela, soepaja laet teh djempe, oelah ngamoek deui ka kaoela? Karana laet teh beuki lila beuki katjida riboetna. 'Ari djawabna ka maranehanana: Kaoela djoengdjoengkeun, sarta koentjoengkeun ka laet, mangke laet djempe, moal ngamoek deui ka maraneh; karena kaoela njaho, maraneh pangkataradjang riboet sakiyeu gedena nja koe karena ka-
oela. 'Tatapi eta djalma haben pada ngadajoeng, hajang moelangkeun kapalna ka darat; ngan teu kdaroeageun, karena laet teh beuki lila beuki katjida riboetna, ngamoek ka maranehanana. 'Tidinja eta djalma pada sasambat ka Pangeran, kijeu sasambatna: Noen Pangeran! moegi-moegi koering sadaja oelah dongkap ka tiwas koe karena pati ijeu djalma; sareng moegi-moegi ka koering sadaja oelah nempohkeun getih noe teu salah; karanten andjeun, Pangeran! geus ngadamel sakoemaha pangersa an-

15 djeun. 'Pek pada ngadjoengdjoengkeun Joenoës, bari dikoentjoengkeun sakali ka laoet; djëp laoet teh ngarandëg ngamoekna. 'Toeloëj eta djalma sarijeuneun, bangët pisan sijeuneunana koe Pangeran; djeung pada ngoerbankeun koerban peuntjitan ka Pangeran, bari pada ka loewar nadar. 'Sarta koe Pangeran dikërsakeun aja hidji laoek gëde ngalëglëg ka Joenoës; *f* ari ajana Joenoës di djëro beuteung laoek teh tiloe poë tiloe peuting.

a 2 Radj. 14:25. *b* 1 Moesa 10:11; p. 3:3. *c* Djab. 135:7. *d* Lal. 27:19. *e* Esr. 6:10. *f* Mat. 12:40; 16:4.

PASAL 2.

Tidinja Joenoës nënëda ka Pangeran Allahna ti djëro beuteung laoek teja; 2 'kijeu panëdana: Koering sasambat ka Pangeran *a* ti djëro kasoekëran koering, sarta koering koe andjeunna dikaboel; ti djëro beuteung ënggon noe maot koering teh ngadjërit, ari sowara koering koe andjeun dimakboel. 'Karantën koering koe andjeun dibalangkeun ka noe djëro, nja aja di têngah laoet, sarëng koering kalingkoeng koe tjai; *b* sadajana lambak sarëng ombak andjeun geus nja-rorang ka koering. 'Ari pikir koering, *c* jen koering teh geus didjongklokkeun ti pajoeneun sotja andjeun; nanging koering ka pajoen *d* pinendjoëun deui ka kabah andjeun noe soetji. 'Koering kaboedër koe tjai *e* dongkap ka njawa; sagara ngalingkoeng ka koering, sarëng 6 agër meulit kana sirah koering. 'Koering teh toeroen ka dasar goenoenggoenoeng; toelak boemi asana narotoep satoekangeun koering salalanggëngna; doepi *f* hiroep koering koe andjeun dihandjatkeun deui ti djëro karoeksakan, 7 noen Pangeran, Allah koering! 'Waktöe *g* pikir koering keur kalëléban di diri koering, ras koering ingët ka Pangeran; sarëng panëda koering dongkap ka andjeun, ka kabah andjeun noe soetji. 8 'Sakoer *h* noe ngestoekeun ka brahala teu hasil, naringgalkeun kahemananana. 9 'Doepi koering mah sëdja ngoerban ka andjeun kalawan sowara pamoedji soekoer; *i* nadar koering tinangtos koe koering ditëkanan. *j* Pangeran noe kagoengan kasalamëtan.

a Djab. 130:1. *b* Djab. 42:8. *c* Djab. 31:23. *d* Djab. 5:8. *e* Djab. 69:2. *f* Djab. 103:4. *g* Djab. 142:4. *h* Djab. 31:7. *i* Djab. 50:14. *j* Djab. 3:9.

10 Ladjëng Pangeran nimbalan ka laoek teja, seug Joenoës koe laoek dioetahkeun ka darat.

PASAL 3.

Ari geus kitoe aja pangandika Pangeran ka Joenoës kadoewa kalina, kijeu pangandikana: 'Geura *a* dangdan, bral leumpang ka Ninëwe, nagara gëde teja, ngoewarkeun ka dinja pangoewaran, noe koe 3 kami rek dilahirkeun ka maneh. 'Prak Joenoës dangdan, toeloëj mangkat ka Ninëwe, noeroetkeun pangandika Pangeran. Ari Ninëwe teja *b* nagara gëde pisan di pajoeneun Allah, lalakon tiloe 4 poë lëgana. 'Toeloëj Joenoës ngamimitian asoep ka nagara, lalakon sapoë, bari ngoewarkeun, kijeu saोजना: Opat poeloeh poë deui Ninëwe bakal dibalik. 5 'Ari *c* oerang Ninëwe përtjajaeun ka Allah; toeloëj *d* pada ngoewarkeun poewasa, sarta sakabehna marake karoeng, 6 nja noe gëde reudjeung noe leutik. 'Barang eta warta geus dongkap ka radja Ninëwe, *e* neut radja teh ngadëg ti panglinggihanana, sarta moeka haroedoem ti salirana, bari seug nganggo karoeng; 7 gek tjalik dina lëboe. 'Sarta radja ngoendang-ngoendangkeun djeung ngoetara-keun di Ninëwe, koe timbalan radja djeung para gëgëdena, nja kijeu: Manoesa djeung sasatoan, sapi reudjeung domba, oelah ngasaän naon-naon; oelah 8 diarangon, djeung oelah ngarinoem tjai; 'sarta koedoe marake karoeng, nja manoesa djeung sasatoan, bari pada sasambat ka Allah bëdas pisan; nja koedoe tarobat, hidji-hidji djalma sing mitjeun djalanna noe goreng, sarta djeung panganijaja noe aja dina leungeunna. 9 'Saha noe njaho, *f* malah-mandar Allah moelih deui, sarta handjakaleun, bari sirna tina kabangëtan bëndoena, teu 10 koengsi oerang teh digëmpoer. 'Ladjëng Allah ningali pagaweanana, jen pada tarobat, mitjeun djalanna noe goreng; geus kitoe *g* Allah handjakaleun koe hal pitjilakaeun, noe koe Allah diandikakeun bade didamël ka maranehanana teja; hanteu koengsi didamël.

a p. 1:2. *b* p. 4:11. *c* Mat. 12:41. *d* 1 Ra.lj. 21:9. *e* Jëh. 26:16. *f* Joël 2:13, 14. *g* Am. 7:3.

PASAL 4.

Tina pĕrkara kitoe Joenoes teu ngeunaheun, bangĕt teu-ngeunaheunana, sarta panas atina. 'Toeloej nĕnĕda ka Pangeran, kijeu panĕdana: Noen Pangeran! lain nja kitoe pioendjoek koering, keur koering aja keneh di tanah koering? Nja eta noe mawi koering goera-giroe, ^a los minggat ka Tarsis teja; karantĕn koering geus tĕrang, andjeun teh ^b Allah noe sipat koernija, nja sipat wĕlas, sipat sabar, toer gĕde kaasih, sarĕng sok handjakal koe hal katjilakaan. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! moegi tjandak pati koering; karantĕn koering mĕnding paeh ti batan hiroep. ⁴ 'Dĕmi timbalan Pangeran: Naha rasa maneh bĕnĕr panas ati teh? 'Toeloej Joenoes ka loewar ti nagara, gek tjalik wetaneun nagara, sarta njijeun hidji saeng di dinja, bari seg tjalik handapeun eta dina ijoeh, hajang nendjo naon noe pidjadieun ka eta nagara. ⁶ 'Dĕmi koe Pangeran Allah dikĕrsakeun, aja hidji tangkal kaliki ngadadak djadi, ngaloehoeran ka Joenoes, baris ngijoehan ka sirahna, soepaja ka loewar tina kateun-geunahanana. Seug Joenoes teh

boengaheun tina eta tangkal kaliki, rosa kaboengahanana. 'Tatapi koe Allah dikĕrsakeun, isoekna barang balebat padjar aja hidji hileud ngegĕl eta tangkal kaliki, noe matak djadi perang. 'Ari geus kitoe, barang bidjil panon-poĕ koe Allah dikĕrsakeun aja hiliwir panas ti wetan; djeung sirah Joenoes katodjo koe panon-poĕ, moenggah Joenoes katolalĕngan, sarta njoehoenkeun hal patina moegi diadjalkeun; ari pioendjoekna: Mĕnding paeh koering teh ti batan hiroep. 'Ladjĕng Allah ngandika ka Joenoes: Naha rasa maneh bĕnĕr panas ati koe hal tangkal kaliki teh? Ari pioendjoekna: Soemoehoen, raos bĕnĕr koering teh panas ati moenggah asa rek paeh. ¹⁰ 'Dĕmi timbalan Pangeran: Maneh teh hawatir koe hal eta tangkal kaliki, anoe lain beunang njijeun maneh, sarta ngagĕdeanana lain koe maneh; djadina di djĕro sapeuting, euweuhna di djĕro sapeuting; 'ari lĕbah kami mah naha karah teu rek hawatir koe hal Ninĕwe, ^c nagara sakitoe gĕdena, eusina leuwih ti sakĕti doewa laksa manoesa, noe tatan njaho bedana kentja-katoehoena, samalah ^d sasatoan loba pisan? ^a p. 1:3. ^b 2 Moesa 34:6. ^c p. 3:3. ^d Djab. 36:7.

KITAB NABI MIKA.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe didatangkeun ka ^a Mika, oerang Moreset, ^b keur mangsa Jotam, Ahas djeung Hiskia, radja-radja Joeda, noe koe Mika katingali hal Samaria djeung Jĕroesalem. ^a Jĕr. 26:18. ^b Jĕs. 1:1.

² ^a Eh, djalma-djalma sakabeh! geura pada dengekeun; eh, boemi djeung saeusina! geura pada rĕgĕpkeun; ari Goesti Pangeran moegi njaksian ka maraneh, nja Goesti ^b ti djĕro kabahna noe soetji.

³ 'Karana, ^c masing njaho, Pangeran bade mijos ti ĕnggonna linggih, kĕrsa loengsoer, ^d ngadjalanan goenoeng-goenoeng

⁴ di boemi. 'Ari goenoeng-goenoeng teh ^e bakal laleĕh handapeun andjeunna,

djeung lĕbak-lĕbak bakal bareulah; sapĕrti malam hareupeun seuneu, lir tjai njĕdot tina lamping. 'Sakabeh eta teh tina kamasijatan Jakoeb, djeung tina dosa-dosa anak-intjoe Israil. Nahaon kamasijatan Jakoeb? lain Samaria? djeung nahaon pamoedjaan Joeda? lain Jĕroesalem? 'Noe matak Samaria teh koe kami rek didjadikeun toempoekan batoe dina lahan, djeung pigeusaneun mĕlak anggoer; sarta batoena koe kami rek dioeroegkeun ka lĕbak, djeung padĕmenna rek diboekakeun. 'Ari sakabeh artjana bakal dirĕmĕkkeun, sakabeh ^f pamadjĕgna bakal didoeroek koe seuneu, djeung sakabeh brahalana koe kami rek didjadikeun soewoeng; karana asalna

dikoempoelekeunana tina pamadjög djinah, tapi pibaralikeun deui kana pamadjög djinah. ^a 1 Radj. 22 : 28; Jës. 1 : 2. ^b Djab. 11 : 4.

- ^c Jës. 26 : 21. ^d Am. 4 : 13. ^e Djab. 97 : 5. ^f Hos. 2 : 12.
- 8 Tina hal kitoe kaoela rek aloek-aloe-kan djeung midangdam, rek leumpang boeligir nja poeroetjoel; sêdja hoemarêgoeng sapërti adjag, ^a djeung hoemaroeroeng tjara manoeek naãm. 'Karana raheutna matak pipaeheun; karana geus madjoe ka Joeda, geus nëpi ka lawang
- 10 bangsa kaoela, nja ka Jëroesalem. 'Oelah dipoepeolihkeun di ^b Gat, poma-poma oelah tjareurik; di Bet-al-Apra kaoela
- 11 geus ^c goegoelingan dina lëboe. 'Eh, priboemi Sapir! geura boedal satarandjang sarta era; priboemi Saanan hanteu ka loewar; aloek-aloekeun di Bet-Esel nga-boeroengkeun maraneh tjitjing di dinja.
- 12 'Karana priboemi Marot njoso ngarêp-ngarêp kahadean; sabab aja katjilakaãn ^d toeroen ti Pangeran ka lawang Jëroesalem. 'Eh, priboemi Lakis! geura pasang kareta ka koeda paboeroe; nja eta noe asal matak dosa anak Sion; karana nja di djëro maneh kapanggihna
- 14 kamasijatan Israil. 'Koe sabab eta maneh, [Israil!] koedoe mere pamahanan papisah ka Moreset-Gat; imah-imah Aksib bakal pada ngabohong ka radja-radja Israil. 'Djeung deui kami ka maneh, priboemi Maresa! rek ngadatangkeun anoe pingabogaâneun; ari kamoeljaãn Israil bakal moeboes ^e ka Adoelam.
- 16 'Geura ditjoekoer masing goendoel, koe hal anak-anak noe koe maneh dipikasoeke; lëgakeun kaboetakan maneh sapërti galoedra; karana geus dibarojong ti maneh.

^a Aj. 30 : 29. ^b 2 Sam. 1 : 20.
^c Jër. 6 : 26. ^d Am. 3 : 6. ^e 1 Bab. 11 : 15.

PASAL 2.

Pibalaleun sakoer ^a noe mikiran ka-dorakaãn, djeung njarijeun goreng dina pangheésanana! Barang braj isoek prak dilakonan, sabab geus aja dina

2 pangawasa leungeunna. 'Ana ^b hajang kana lahan, pek dirampas; ana hajang kana imah, dëk ditjokot; djadi pada nganjaja ka djalma djeung ka imahna,

3 ka noe leutik djeung ka milikna. 'Koe sabab eta, kijeu timbalan Pangeran: Masing njaho, kami keur ngamanahan pitjilakaeun ijeu bangsa; eta maraneh moal bisa moendoerkeun poendoek ma-

raneh ti dinja, sarta moal bisa leumpang dangah; karana harita ^c mangsa goreng.

4 'Dina poëan eta djalma bakal pada ngoetjapkeun misil hal maraneh, bari dipake djëdjëritan, kijeu pipokeunana: Geus tinëkanaan, oerang geus diroeksak wani bejak; doeoeman bangsa kaoela diganti noe boga; lah, sakitoe dioendoerkeunana ti kaoela! lahan oerang didoeoem-

5 keun ka noe bakoe moengkir. 'Koe sabab eta ka-hareupna di maneh moal aja deui noe ninggangkeun oekoeran ka bagian dina pakoempoelan Pangeran.

^a Djab. 36 : 5. ^b 1 Radj. 21; Jës. 5 : 8. ^c Am. 5 : 13.

- 6 ^a 'Oelah sok ngawëdjang! tjëk wëdjang eta. Ana teu ngawëdjang mah ka noe
- 7 kitoe, moal oendoer kawirangan. 'Naha anak-intjoe Jakoeb aja omongan kijeu: Koetan Roh Pangeran koerang sabar? karah kitoe padamëlanana? Naha lahiran kami lain hade ka sakoer noe bënëer
- 8 loemampahna? 'Dëmi oemat kami ti bareto pada dangdan ngamoesoeh; maraneh ngarangsadan haroedoem ti loewareun badjoe ti sakoer noe ngaliwat bari sënang ati, tjara noe poelang përang.
- 9 'Ari ^b pamadjikan oemat kami koe maraneh didjarongklokkeun ti djëro imah noe koe eta dipikasoeke, sarta ti anak-anakna maraneh njokot kamoeljaãn kami salalanggëngna. 'Geura darangdan, los laleumpang; karana ijeu tanah lain pangreureuhan; tina sabab kanadjisan noe matak eta ngaroeksak, sarta bangët
- 11 karoeksakanana. 'Oepama aja djalma lakoe angin sarta palsoe, noe ngabohong kijeu: Koela rek ngawëdjang ka maneh përkara anggoer djeung arak mah: nja eta noe djadi poerah ngawëdjang ka ijeu bangsa.

^a Jës. 30 : 10; Am. 7 : 16.

^b Jës. 10 : 2; Mat. 23 : 14.

- 12 Eh Jakoeb! kami tangtoe mëngke ngarijoengkeun maneh sakabeh; kami tangtoe ngoempoelekeun sesa Israil; bakal koe kami ^a didjadikeun hidji sapërti domba di pakandangan, tjara ingon-
ingon di têngah sampalanana, wani ngagoeroeh bawaning loba manoesa. 'Noe poerah ngabëdah angkat ti heulaeunana; pek pada ngabëdah, djeung maradjoe kana lawang, tidinja boedal deui; ari ^b Radjana madjëng ti heulaeunana, sarta Pangeran ti poetjoekeun.

^a Joh. 11 : 52. ^b Jës. 52 : 12.

PASAL 3.

Djeung kaeola mitjatoer deui: Eh, sakoer loeloegoe Jakoeb, djeung sakoer kapala anak-poetoe Israil! geura darengekeun: Naha maraneh teu koedoe nganjahokeun hoekoem? 'Maraneh ^a pada geuleuh kana kahadean, njaäh kana kagorengan; ^b pada ngabětotan koelit ti awak batoer, kitoe deui daging ti toelang-toelangna. 'Malah ^c pada ngahakan daging oemat kami; ari koelitna dirangsadan ti awakna, djeung toelangna diparotongkeun, bari diēntep-entepkeun sakoemaha dina daloeng, djeung saperti laeok di djero kantjah. 'Didinja ^d eta bakal pada sasambat ka Pangeran, tapi moal dikaboel; malah ^e andjeunna bade meungpeunan pameunteuna ka maranehanana dina mangsa eta, noemoetkeun kagorengan pagawean maranehanana.

^a Am. 5 : 15. ^b Jéh. 22 : 29. ^c Ujab. 14 : 4. ^d Jér. 11 : 11.
^e 5 Moesa 31 : 17.

Kijeu timbalan Pangeran hal nabinabi, ^a noe njarasabkeun oemat kami; ana keur ngegel koe hoentoena, pada njēboet: Salamēt; sabalikna moen aja noe teu mere adjang soengoetna mah, pek pada soesoetji baris mērangan ka noe kitoe. 'Koe sabab eta, ēngke djadi peuting keur maraneh, sēpi tetendjoan; nja pidjadieun poēk keur maraneh, soewoeng lampah noedjoem; ari nabi-nabi teja ēngke kasoeroepan panon-poē, sarta kapoēkan beurang. 'Harita djoeroe pēlēng mareunang era, djeung djoeroe noedjoem mareunang wirang, sarta ^b pada ngaboengkēm biwirna sakabeh; ^c karana taja walonan ti Allah. 'Sabalikna kaeola mah pinoeh koe kakoewatan, nja eta Roh Pangeran; djeung pinoeh koe hoekoem, sarta koe kagagahan, ^d baris ka Jakoeb ngoewarkeun kamasijatanana, ka Israil ngoewarkeun dosana. 'Geura ijeu darengekeun, eh sakoer loeloegoe anak-poetoe Jakoeb, djeung sakoer kapala anak-poetoe Israil, noe pada giroek ka hoekoem, djeung ngabengkokkeun sakabeh noe lēmpēng, 'noe ^e ngadēgkeun Sion koe gētih, nja ngadēgkeun Jērosalem koe kagorengan! 'Loeloegoena ngahoekoemanana malar paroeroeba; ^f panghoeloena ngawoeroekna mambrih poporot, djeung nabina noedjoemna nga-

rah doewit; padahal eta pada naleukeum ka Pangeran, aromongna: Naha Pangeran lain linggih di tēngah oerang? moal oerang kadatangan katjilakaan. 'Sabab kitoe, koe karana maraneh ^g Sion bakal diwoeloekoe saperti lahan, djeung Jērosalem pidjadieun toempoekan batoe, sarta goenoeng gēdong teh pidjadieun pasir leuweung.

^a Jéh. 13 : 10, 19.
^b Jéh. 24 : 17. ^c Am. 8 : 12. ^d Jēs. 58 : 1. ^e Hab. 2 : 12.
^f Jéh. 22 : 26. ^g Jér. 26 : 18.

PASAL 4.

Ari geus kitoe, ^a dina ahir djaman goenoeng gēdong Pangeran teh bakal dipageuhkeun dina poentjak goenoenggoenoeng, sarta pipoendjoeleun ti sakoer pasir-pasir; djeung bangsa-bangsa bakal pada ngaleut ka dinja. 'Sarta ^b oerang kapir reja pisan noe bakal laleumpang, bari ngaromong: Hajoe, oerang indit ka goenoeng Pangeran, ka gēdong Allah Jakoeb, soepaja oerang koe andjeunna diwoeroek pērkarā djalan-djalan andjeunna, sarta oerang loemampah dina loeloeroeng andjeunna. Karana nja ti Sion pibidjileun toret, djeung pangandika Pangeran pibidjileun ti Jērosalem. 'Harita ^c andjeunna bade ngahoekoeman di antara bangsa reja pisan, djeung ngabēnēran ka oerang kapir noe loba, tēpi ka noe djaoeh. Seug koe maranehanana pēdangna didjijeun patjoel, djeung toembakna didjijeun arit. Bangsa moal ngoengkoelkeun deui pēdang ka pada bangsa, djeung moal dialadjar deui pērang. 'Satēgēsna ^d bakal pada ngēnggon, hidji-hidji djalma handapeun tangkalna anggoer djeung handapeun tangkalna kondang, sarta moal aja noe matak reuwas ka dinja; ^e karana lambe Pangeran sawadya-balad noe ngandika kitoe. 'Karana sakabeh bangsa loemakoena masing-masing pada mawa ngaran aāllahanana; dēmi oerang mah piloemakoeun mawa padjēnēngan Pangeran, Allah oerang, langgēng salalawasna.

^a Jēs. 2 : 2—4. ^b Jēs. 60 : 3. ^c Jēs. 2 : 4. ^d 1 Radj. 4 : 25.
^e Jēs. 1 : 20.

Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami tangtoe ngarijoengkeun ^a noe tidikēs, djeung ngoempoelkeun noe diboewang, sarta noe ditjilakakeun koe kami teja. 'Ari eta noe tidikēs teh koe kami

rek didjadikeun sesa, djeung eta noe diboewang djaoeh teh rek didjadikeun bangsa rosa; ^b sarta Pangeran noe bakal ngaradjaän ka darinja di goenoeng Sion, ti ajeuna sarta datang ka salalanggënga. ⁸ 'Ari maneh, panggoeng ingon-ingon, pëntjoet anak Sion! ka maneh pidatangeun deui; estoe pimoelangeun kadjënëngan heubeul, nja karadjaän anak Jëroesalem teja. 'Ajeuna koe naon maneh mana ngadëngek-dëngek? ^c Naha maneh taja radja, atawa patarosän maneh euweuh, noe matak maneh kataradjang njëri, ^d sapërti noe rek ngadjoeroe? 'Eh, anak Sion! heg ngarasa njëri, sarta mëta mëta, sapërti noe rek ngadjoeroe; karna ajeuna maneh ënja koedoe ka loewar ti nagara, sarta bakal tjitjing di tégäl, malah pidatangeun ^e ka Baboel; dëmi ^f di dinja maneh mëngke dileupaskeun, di dinja maneh mëngke koe Pangeran didjait ti leungeun moesoeh ¹¹ maneh. 'Ari ajeuna ënja loba bangsa kapir noe karoempoel mërangan ka maneh, aromongna: Sing kanadjisan eta teh, sarta panon oerang sing poewas ¹² nendjokeun Sion. 'Tatapi eta teu njarahoeun dina pimanaheun Pangeran, djeung teu ngalartieun dina pikërsaenana, ^g jen dirina koe andjeunna geus dikoempoelkeun sapërti geugeusan gandoem di pangirikan. 'Eh, anak Sion! geura dangdan, ngirik; karna tandoek maneh koe kami rek didjadikeun beusi, djeung talapok maneh rek didjadikeun tambaga; noe matak bangsa noe loba teh koe maneh tangtoe boeboek; ari kaoentoenganana koe kami bakal diharankeun baris ka Pangeran, sarta artabandana baris ka Goesti saboemi kabeh. ¹⁴ 'Ari ajeuna, geura ngagimboeng baris, eh anak barisan! oerang ëngke dikëpoeng, sarta hakim Israil bakal ditjabok koe panggëboeg. ^a Sëp. 3: 19.

^b Djab. 2: 6; Dan. 7: 14. ^c Jër. 8: 19; Hos. 10: 3.

^d Jër. 4: 31. ^e Jër. 20: 4. ^f Jës. 45: 17. ^g Joël 3: 2, 12, 14.

PASAL 5.

Ari^a maneh, Bet-Lehem bilangan Eprata, anoe leutik nja aja di sadjëro bareboereboe Joeda! nja ti maneh pibidjileun pikeun kami anoe bakal njangking kawasa di Israil; ari eta teh ka-loewarna ^b ti ² kadim, ti djaman langgëng. 'Koe sabab

eta, maranehanana bakal diselehkeun, tëpi ka mangsa ^c noe pingowoëun parantos mëdalkeun; di dinja sesa doeloerdoeloer eta noe diwëdalkeun pibarali-³ keun ka oerang Israil. 'Eta andjeunna bade ngadëg, ^d sarta ngangon nganggo kawasa Pangeran, nganggo kaägoengan padjënëngan Pangeran Allahna; seug maranehanana pingarënggoneun; karna ajeuna andjeunna piagoengeun tëpi ⁴ ka toengtoeng boemi. 'Sarta andjeunna ^e nja kasalamëtan oerang. Tijap-tijap Asoer datang ka tanah oerang, sarta tijap-tijap eta rek nintjak ka karatonkaraton oerang, seg oerang bakal ngadëgkeun toedjoeh pangangon djeung dalapan bopati manoesa, ngalawan ka ⁵ dinja. 'Ari eta bakal ngarangon ka tanah Asoer make pëdang, kitoe deui ka ^f tanah Namroed, soep ka lawang-lawangna; djadi oerang teh koe andjeunna tangtoe diloeupoetkeun ti Asoer, tijap-tijap datang ka tanah oerang, sarta tijap-tijap rek ⁶ nintjak ka wëwëngkëran oerang. 'Djeung harita sesa Jakoeb pidjadieun di têngah bangsa noe loba saibarat tji-iboen ti Pangeran, sapërti tji-hoedjan dina djoe-koet; ari eta teu noenggoe-noenggoe djalma, djeung teu ngarëp-ngarëp anak ⁷ Adam. 'Djeung deui sesa Jakoeb teh pidjadieun di lëbah oerang kapir, di têngah bangsa noe loba, saibarat singa di lëbah sasatoan leuweung, sapërti singa ngora di lëbah ingon-ingon domba; ari eta, lamoenna keur njaba, nja roeroempak nja sasaäk, sarta taja noe bisa ngaleupaskeun. 'Leungeun maneh mëngke agoeng alah batan noe njoesoekër ka maneh, djeung sakabeh moesoeh maneh tangtoe dibasmi.

^a Mat. 2: 6.

^b Kol. 1: 15. ^c Jës. 7: 14. ^d Jëh. 34: 23. ^e Ep. 2: 14.

^f 1 Moesa 10: 8, 10.

⁹ Ari geus kitoe, dina mangsa eta, lahiran Pangeran, tangtoe kami ngabasmi ^a koeda maneh, dileungitkeun ti têngah maneh, djeung sakoer kareta maneh koe kami rek digëmpoer; 'sarta kami rek ngabasmi nagara-nagara tanah maneh, djeung sakabeh benteng maneh koe kami rek diroentoehkeun; 'sarta kami rek ngabasmi përkara sibir, dileungitkeun ti leungeun maneh, djeung di maneh moal ¹² aja deui noe metangankeun; 'sarta kami rek ngabasmi artja maneh sipat

oekir reudjeung tihang-tihang maneh, dileungitkeun ti têngah maneh, djeung maneh ^b moal njëmbah-njëmbah deui ka
 13 djidjijeunan leungeun maneh; 'sarta kami rek ngaraboet ^c Asera-Asera maneh, dileungitkeun ti têngah maneh, djeung nagara-nagara maneh koe kami rek ditoeempoer. 'Sarta ^d kami rek ngeunakeun
 14 balësan dina sadjéro bëndoe djeung dina sadjéro wëra ka oerang kapir, sakoer noe teu noeroet. *a* Jës. 2:7. *b* Jës. 2:8. *c* Jës. 27:9. *d* 2 Tes. 1:8.

PASAL 6.

Geuru darengekeun ijeu noe ditimbalkeun koe Pangeran: Geura dangdan, koedoe padoe kasaksian koe goenoeng-goenoeng, djeung sowara maneh sing kadenge koepasir-pasir. 'Eh, ^a goenoeng-goenoeng, djeung sakoer padëmen boemi noe sarantosa! geura darengekeun prakawis Pangeran; karena Pangeran ^b aja pabëneun ka oematna, sarta kërsa oeroes-oeroes djeung Israil. 'Eh oemating! ^c naon kasalahan kami ka maneh? djeung dina naon kami njoesahkeun ka maneh? Geura
 4 nembalan ka kami. 'Mapan nja kami ^d noe nginditkeun maneh ti tanah Mësir, sarta maneh koe kami dileupaskeun ti imah koemawoela, bari kami miwarang Moesa, Haroen djeung Mirjam teja ti heulaeun
 5 maneh. 'Eh oemating! ingëtkeun ^e pakarëpan Balak, radja Moab teja, djeung pangdjawab Balhoem anak Beor ka dinja; [ingëtkeun lalampahan] ^f ti Sitim tËpi ka Gilgal teja, soepaja maneh nganjahokeun dina sakabeh kabënëran Pangeran. 'Kaoela pingadeuheuseun ka Pangeran, mëndëk ka pajoeneun Allah manggoeng, mawa naon? Naha kaoela pingadeuheuseun teh mawa koerban doeroekan, mawa anak sapi oemoer sataoen?
 7 'Naha Pangeran ^g pingamanaheun domba lalaki bareboe-reboe, waloengan minjak balaksa-laksa? Naha kaoela pinjanga-keuneun anak kaoela noe tjikal sabab kamasijatan kaoela, njanggakeun boewah beuteung kaoela sabab dosa diri
 8 kaoela? 'Eh manoesa! ongkoh Pangeran ka maneh geus maparin njaho anoe hade; sarta ^h naon anoe koe Pangeran dipoendoet ti maneh, saljian ti ngalampahkeun kabënëran, djeung soeka kana kahemanan, sarta loemampah sasarë-

ngan djeung Allah maneh kalawan ati rëndah? *a* Djab. 82:5; Jëh. 36:1. *b* Hos. 4:1.

c Jër. 2:5. *d* 2 Moesa 12:51; 14:30. *e* 4 Moesa 22—24.

f 4 Moesa 25:1; Jos. 5:9. *g* Djab. 50:9, 10.

h 5 Moesa 10:12.

9 Pangeran ngagëntra ka nagara, sarta djalma pintër pitëgëseun ka padjënëngan andjeun; geura pada ngagoegoe ka panggëboeg sarta ka noe ngadatangkeun!
 10 'Naha di imah djalma doraka lain aja keneh doenya-brana kadorakaañ, sarta takëran noe dikoerangan, noe dipikabëndoe? 'Koemaha kaoela pibërësiheun,
 11 ^a ari make taradjoe doraka, sarta make kantong dieusi batoe timbangan palseo?
 12 'Sapedah djalmana noe baleunghar parinoeh koe panganijaja, djeung priboemina ngaromong bohong, sarta letahna
 13 tjidra dina soengoetna: 'noe matak maneh sabalikna koe kami rek digëboeg datang ka ripoeh, nja maneh teh diroeksak tina sabab dosa-dosa maneh. 'Eta maneh ^b bakal dadaharan, tapi moal datang ka seubeuh, këntel beuteung lëntah-lënteh; ana koe maneh aja noe dibawa njingkoer, moal koengsi dirahajoekeun; sarta noe dirahajoekeun koe maneh, koe kami tangtoe diselehkeun
 15 ka pëdang. 'Eta maneh ^c bakal sëbar, tapi moal koengsi dipiboewatan; maneh bakal ngirik djetoen, tapi moal koengsi diminjak; kitoe deui ngirik anggoer, tapi
 16 moal koengsi nginoem anggoerna. 'Karana ari noe diëstoekkeun teh nja eta pikoekoh ^d Omri djeung sakabeh pagawean bangsa Ahab; nja tarekah eta noe dilakonan koe maraneh; soepaja maneh koe kami didjadikeun soewoeng,
 17 ^e sarta priboemina didjadikeun tjektjrekaneun; djeung maraneh pinjandangeun wiwirang oemat kami. *a* 5 Moesa 25:13—16. *b* Hos. 4:10. *c* 5 Moesa 28:38. *d* 1 Radj. 16:25, 30. *e* Njanj. 2:15, 16.

PASAL 7.

Tjilaka kaoela! karena kaoela geus djadi ibarat toetoeop oesoem ngala boeboewahan, ibarat toetoeop moepoeri mantas oesoem anggoer; taja pisan boewah anggoer hakaneun; hate kaoela hang tëmën boewah kondang gendjah.
 2 'Djalma ^a njaãhan geus leungit tina tanah, sarta taja noe bënë di lëbah manoesa; sakabehna masang baja ngarah

gëtih, silih-boro batoer pada batoer, ma-
 3 ke eurad. 'Leungeunna hade-hade pisan
 kana migawe goreng; ^b ari kapala poen-
 ta-penta, djeung hakim mambrih oesoer,
 sarta moenggoeh noe gëde, omongna
 4 noeroetkeun hawa-napsoena; seg koe sa-
 dajana lampahna dioentaj. 'Noe pangha-
 dena sabatoer eta ibarat tjoetjoeuk; noe
 pangbënerna goreng alah batan pagër
 kalijage; ari poëan [noe disaoerkeun koe]
 sadajana toekang këmit maneh, nja poë-
 an maneh disiksa teja, ëngke boekti;
 5 ajeuna eta bakal pada kataradjang goe-
 joer. 'Papatjoewan maneh ^c rek përtjaja
 ka batoer; papatjoewan maneh rek ngan-
 dël ka sobat ande; koedoe ngaraksa
 lawang soengoet maneh ka ^d noe heës
 6 dina pangkon maneh. 'Karana ^e anak
 lalaki mitjoewa ka bapa, anak awewe
 ngabahaän ka indoengna, djeung minan-
 toe awewe ka mitohana awewe; ari noe
 djadi moesoeh djalma, nja eta batoerna
 saimah. ^a Djab. 12: 2; Jës. 57: 1. ^b p. 3: 11.
^c Jër. 9: 4. ^d 5 Moesa 13: 6. ^e Mat. 10: 21, 35, 36.

7 Ari moenggoeh kaola, sëdja mëlong
 ngantos-ngantos ka Pangeran, sëdja
 ngarëp-ngarëp ka Allahing kasalamëtan
 kaola; tangtoe kaola dimakboel koe
 8 Allah kaola. 'Eh moesoeh! montong
 boengah koe kaola; ^a tijap-tijap kaola
 laboeh, tangtoe hoedang deui; tijap-tijap
 kaola dijoeuk di noe poëk, tangtoe Pa-
 9 ngeran noe djadi tjahja kaola. 'Bëbën-
 doe Pangeran koe kaola rek disandang,
 sabab kaola tarima dosa ka andjeunna;
 dongkap ka ^b andjeunna ngoeroeskeun
 padoe kaola sarta midamël kaädilan ka
 kaola; tangtoe kaola koe andjeunna
 dika-loewarkeun ka noe tjaäng, sarta ka-
 oela pitëgëseun kana kabënëran an-
 10 djeunna. 'Ari eta teh pikatendjoëun koe
 moesoeh kaola, bari kalipoetan koe era;
 tëgës noe sok ngomong ka kaola: ^c Di
 mana ajeuna Pangeran, Allah maneh?
 Panon kaola bakal nendjoeun ka dinja;
 ajeuna eta teh bakal djadi idëkeun, sa-
 11 përti leutak di loeloeroeng. 'Pidatangeun
 mangsa, ^d jen koeta tembok maneh di-
 adëgkeun deui; mangsa eta pikoekeuh

12 bakal lijar ka noe djaoeh. 'Mangsa eta
^e aja noe pidatangeun ka maneh, ti
 Asoer djeung ti nagara-nagara Mësir,
 sarta ti Mësir tēpi ka bangawan teja; ti
 13 laoet tēpi ka laoet deui, djeung ti goe-
 noeng tēpi ka goenoeng deui. 'Halta
^f ijeu tanah pidjadieun soewoeng tina
 sabab priboemina, asoep boewah paga-
 weanana. ^a Djab. 27: 1. ^b Djab. 9: 5; Jër. 50: 34.
^c Joël 2: 17. ^d Am. 9: 11. ^e Jës. 19: 23. ^f Jër. 21: 14.

14 Moegi-moegi ^a ngangon oemat an-
 djeun, nganggo tëtëkën andjeun; nja eta
 ingon-ingon kagoengan, noe ngënggonna
 njorangan, di djëro leuweung di tēngah
 goenoeng Karmel; ^b moegi diangon di
 Basan sarëng di Gilad, sapërtos djaman
 15 baheula. 'Sapërti keur djaman maneh
 ka loewar ti tanah Mësir teja, nja kitoe
 kami mëngkena nembongkeun ^c moedji-
 16 djat-moedjidjat. 'Nja eta pikatendjoëun
 koe oerang kapir, bari areraeun, tjambal
 sakabeh pangawasana; seg ^d pada noeng-
 koepkeun leungeun kana soengoet,
 17 djeung tjeulina bakal katorekan. 'Bakal
^e pada ngaletakan taneuh sapërti oraj;
 tjara noe ngalogodor di boemi, nja kitoe
^f eta bakal goemëtër bidjil ti koeta-koe-
 tana; pada pimarëkeun ka Pangeran,
 Allah oerang, bari rareuwaseun, sarta
 bakal pada sarijeuneun koe andjeun.
 18 'Saha batara noe nandingan ka andjeun,
^g anoe ngahampoera kadorakaän, sarëng
 ngaliwat kana kamasjatan gadoeh sesa
 oemat kagoengan? Andjeunna moal në-
 tēpkeun bëndoena salalamina; karana
 ari kasoekaän andjeunna nawiskeun ka-
 19 asihan. 'Geus tangtoe andjeunna ka
 oerang ngawëlasan deui; kadorakaän
 oerang koe andjeunna bade didampal;
^h sadajana dosa-dosana koe andjeun ti-
 nangtos dibalangkeun ka laoet, ka noe
 20 pangdjërona. 'Andjeun teh ka Jakoeb
 bade nawiskeun satoehoe, ka Ibrahim
 bade nawiskeun kaäsihan, anoe koe an-
 djeun ti djaman baheula didjangdjikeun
 ka karoehoen koering sadaja, nganggo
 soempah teja. ^a p. 5: 3. ^b Jër. 50: 19.
^c Djab. 106: 22. ^d Aj. 39: 37. ^e Djab. 72: 9.
^f Djab. 18: 46. ^g 2 Moesa 34: 6, 7. ^h Jës. 38: 17.

KITAB NABI NAHOEM.

PASAL 1.

Ijeu teh ^a babawaan Ninwe. Kitab titingalian Nahoem, oerang Elkos.

^a Jës. 13 : 1.

- 2 Pangeran teh Allah ^a anoe langkoeng goemati, sarta nja malës; Pangeran nja malës nja kagoengan bëbëndoe; Pangeran teh malës ka satroe-satroena, sarta njimpèn bëndoe keur moesoeh-moesoehna. 'Pangeran teh ^b sipat sabar, tapina gëde kawasa, sarta moal hanteu njiksa; moenggoehing Pangeran teh, ^c dina angin topan djeung dina riboet angkatna, sarta mega nja pëlëdoeing dampalna. 'Andjeunna ^d njeuseul ka laoet, disina saät, djeung sakabeh waloengan disina ngoletrak; ^e goenoeng Basan djeung Karmel araloem, sarta aloen këkëmbangan goenoeng Libanon. 'Goenoeng-goenoeng ^f arojag bawaning sijeun koe andjeunna, djeung pasir-pasir aladjoer; sarta boemi ngarandjoeg bawaning sijeun koe andjeunna, nja djagat djeung sakabeh eusi-eusina. 'Saha ^g noe bisa tagèn hareupeun bëndoena? djeung saha noe bisa tahan kana doekana noe leuwih bangët? Wërana dikoetjoerkeun saperti seuneu, sarta batoe karang di-
7 boerak-barik koe andjeunna. 'Pangeran teh sipat moerah, ^h nja benteng keur mangsa kasoekëran; toer langkoeng oeninga ka sakoer noe njalindoeng ka andjeunna. 'Dëmi koe lantaran goentoeer noe tarik, andjeunna bade ngadamël përkara mejakkeun ka ënggon eta, sarta moesoeh-moesoeh andjeunna bade dioe-
9 brak-abrik koe poëk. 'Naha maraneh sok mikiran goreng ka Pangeran? andjeunna tangtoe ngadamël përkara mejakkeun; kasoekëran moal datang ngadoewa-kalian. 'Karana sanadjan eta saperti tjoetjoek pabeulit, djeung baraseuh pisan djeg noe diinoemna, parandene maranehanana ëngke dilëboer wani
11 bërësih, saperti djarami noe toehoer. 'Ti maneh bidjil hidji djalma noe boga pikir ngamoesoeh ka Pangeran, ⁱ noe papatah-

- 12 na bangkawarah. 'Kijeu timbalan Pangeran: Sanadjan eta pëpëk-lëngkëp djeung sakitoe lobana, kitoe ge ëngke ditigas-patjing bae; ari noe bangkawarah teja ëngke leungit. Ènja kami njoesoekër ka maneh, tatapi maneh koe kami
13 moal disoesoekër deui. 'Sarta ajeuna ^j pasanganana koe kami rek dipeunggaskeun, dileungitkeun ti poendoek maneh, djeung sawëd maneh koe kami ëngke
14 dipëgatkeun. 'Dëmi moenggoeh maneh mah timbalan Pangeran: Ti ngaran maneh moal aja deui noe disëbarkeun; kami rek ngabasmï artja sipat oekir djeung artja sipat tjitak, dileungitkeun ti imah aállahan maneh; kami rek njawiskeun pikoebroereun maneh; karana maneh teh
15 hina. 'Toeh, ^k di goenoeng-goenoeng soekoe djalma noe mawa bedja ngeunah, noe ngoewarkeun kasënanan! Eh Joeda! lampahkeun pesta maneh, taoer nadar maneh; karana si Bangkawarah teh moal nJORANG-nJORANG deui ka maneh, geus dibasmï datang ka bejakna.

^a 2 Moesa 20 : 5. ^b 2 Moesa 34 : 6, 7. ^c Djab. 83 : 16.

^d Djab. 106 : 9. ^e Jës. 33 : 9. ^f Djab. 104 : 32.

^g 1 Sam. 6 : 20; Jës. 33 : 14. ^h Joël 3 : 16. ⁱ 2 Sam.

23 : 6. ^j Jër. 30 : 8. ^k Jës. 52 : 7.

PASAL 2.

- Toekang ngarëmoekkeun geus indit
1 ngaroeroeg ka maneh; geura ngadja-
ga koeta, koedoe ngëmitan djalan; të-
gërkeun tjangkeng, sing katjida mageuh-
2 keun kakoewatan! 'Karana kaägoengan
Jakoeb koe Pangeran dipoelangkeun
deui, ^a satjara kaägoengan Israil; karana
toekang ngosongkeun geus pada ngo-
songkeun ka maranehanana, djeung da-
3 hanna anggoer diraroeksak. 'Këpëng
pradjoeritna noe përkosa ditjet beureum;
djalma garagah papakeanana sakëlat;
karetana hoeroeng koe wadja keur poë-
4 pada digëdag-gëdagkeun. 'Kareta roe-
roesoehan di loeloeroeng-loeloeroeng,
pasoeliwër di pasar-pasar; ari patoetna
djiga obor, pabaljoetna saperti kilat.
5 'Ras itoe bakal ingët ka abdi-abdina noe

maroelja, dēmi eta titaradjong dina pangleumpangana; bakal pada goeragiroe kana koeta tembok nagara, horeng geus diadēgkeun saeung panēmpoehan.

6 'Lawang waloengan-waloengan bakal dibaroekakeun, sarta karaton bakal datang ka lēboer. 'Ari Hoesab bakal ditjoetjoelan, dibawa leumpang, djeung ēmban-ēmbanna bakal ^b gēgēroengan saperti sora djapati, ^c bari pada nēpakan dadana. 'Ari Ninēwe ibarat empang tjai ti poēan djadina; dēmi ajeuna maranehanana bakal kalaboer; [digēroan]: Eureun! eureun! tapi taja noe ngalijeuk ka

9 toekang. 'Geura pada ngarajah perak! geura pada ngarajah ēmas! karena doenya-branana taja hinggana, soegih saroeponing barang noe moelja-moelja.

10 'Engke eta djadi kosong, nja soewoeng, nja baroentak; ^d ari hate galimir, djeung toeer njorotjod, sarta pareurih sakabeh tjangkeng, malah beungeut sakabehna parijas. 'Di mana ajeuna pangtjittingan singa, djeung pangangonan paranti anak singa, ēnggon leuleumpangan singa djaloe, singa bikang djeung anak singa, bari taja djalma noe matak reu-

12 was? 'Singa teh tadina njasaak pikeun njoekoepan anak-anakna, djeung nēkoe kan baris bikang-bikangna; lijangna dipinoehan koe beunang ngarontok, pangtjittinganana dipinoehan koe beunang

13 njasaak. 'Masing nganjahokeun, ^e kami ngamoesoeh ka maneh, lahiran Pangeran sawadya-balad; sarta ^f karetana koe kami rek dihoeroean didamēl haseup, djeung anak singa maneh bakal dihakanan koe pēdang; sarta kami rek ngabasmī hal maneh njasaak, dileungitkeun ti boemi, djeung sowara oetoesan maneh moal kadenge-denge deui. ^a Djab. 47 : 5; 68 : 35. ^b Jēs. 59 : 11. ^c Jēs. 32 : 12. ^d Jēs. 13 : 7; Dan. 5 : 6; Joēl 2 : 6. ^e Jēh. 21 : 3. ^f Djab. 46 : 10.

PASAL 3.

Pitjilakaeun ^a nagara noe hoetang gētih teh, noe pinoeh sakoeriling koe bohong djeung lampah ngarērēdjēt, sarta

2 teu eureun-eureun ngarampog. 'Tingbēlēdog sora pētjoet, tinggoeroedoeg sora roda, sarta koeda laloempat, djeung kareta tingaradjol. 'Noe toempak koeda broel ngabroel, djeung pēdang tinggoerilap, sarta toembak tingboerinjaj;

mangpirang-pirang noe kasabēt, bangke patoempang-tindih, sarta majit taja hinggana, wani djalma titaradjong kana

4 majit. 'Pangkitoe teh tina kalobaan ^b djinahna dajang noe geulis nja loetjoe teja, toekang ngagēdam, noe sok ngadjoewal bangsa-bangsa koe lantaran djinahna, kitoe deui kaom-kaom koe lantaran panggēdamna. 'Masing nganjahokeun, ^c kami ngamoesoeh ka maneh, lahiran Pangeran sawadya-balad; sarta kami ^d rek njingkabkeun kēlin samping maneh ka loehoereun beungeut maneh; djeung kami ka bangsa-bangsa rek nembongkeun orat maneh, sarta nembongkeun wiwirang maneh ka karadjaan-karadjaan. 'Malah kami ka maneh rek nemblogkeun sipat nista, sarta maneh rek didamēl matak tjoewa, nja rek didjadikeun tongtonan. 'Ari geus kitoe, saha-saha noe nendjo ka maneh, bakal ngēdjat ti maneh, bari ngomong: Ninēwe geus diroeksak; ^e saha noe rek hawatir ka maneh? ka mana koela nja nejangan

8 noe baris ngalilipoer ka maneh? 'Naha maneh teh hade ti batan ^f No-Amon, noe pērnahna di sisi bangawan, kakoe rilingan koe tjai; noe bentengna laeet,

9 koetana koe laeet keneh? 'Koes djeung Mēsir minangka kabēdasanana, sarta taja hinggana; oerang Poet djeung oerang Loeb pada asoep pangbantoe ka

10 maneh. 'Dalah eta ge geus dibojong; geus leumpang, asoep ka pangdjarahan; baroedak eta ge geus ^g dirēmēkkeun dina pepengkolan sakabeh loeloeroeng; ari tina hal menak-menakna djalma ^h ngaraloengkeun dadoe, djeung sakabeh

11 gēgēdenna pada ditērapan rante. 'Maneh oge ēngke ⁱ mabok, bakal soempoet-salindoeng; maneh oge bakal nejangan

12 benteng baris njingkiran moesoeh. 'Sakabeh ēnggon maneh noe rareugreug ibarat tangkal kondang noe boewahna gendjah; ana digēdagkeun, boewahna moeroeboet, ninggang soengoet noe hang

13 jang ngahakan. 'Saēnjana, bala maneh bakal ^j saperti awewe di tēngah maneh; lawang tanah maneh ēngke dibaroekakeun wani boenggang baris moesoeh maneh; toelak maneh bakal pada dihakan seuneu. 'Geura nimbaan tjai keur maneh baris mangsa dikēpoeng; pageuhkeun ēnggon maneh noe rareugreug;

geura boes ka taneuh likët, ngaloeloh leutak, bari koewatkeun pameuleuman
 15 bata! 'Didinja maneh tangtoe dihakan seuneu; maneh bakal dibasmi koe pëdang, nja dihakan koe eta ^k sapërti koe lege. Geura ngalobakeun maneh ^l sapërti lege, nja ngalobakeun diri ^m sapërti simeut! 'Soedagar maneh reja alah
 16 batan bentang di langit; lege teh éngke napoek, bër hibër deui. 'Noe makoetaän
 17 di maneh sapërti simeut rejana, djeung senapati di maneh tjara goendoekan papatong, noe masanggrahan dina pagèr-pagèr keur mangsa tiris; dëmi geus bidjil panon-poë mah los aproek-aproekan,
 18 sarta énggonna aja teu kanjahoan. 'Eh,

radja Asoer! toekang ngangon maneh éngke ⁿ hareës; abdi-abdi maneh noe maroelja bakal patingdjolopong; bala maneh bakal paboerisat di goenoeng-goenoeng, sarta taja noe ngoempolkeun.
 19 'Karoeksakan maneh ^o teu beunang dioebaran; raheut maneh pajah; sahasaha noe ngadenge bedja hal maneh, ^p bakal emprak-emprakan leungeun tina sabab maneh; karana ka saha kagorengan maneh teu njorang salawasna?

a Jéh. 24:6. *b* Jér. 13:27; Wahj. 17:1; 18:23.
c p. 2:13. *d* Jér. 13:26. *e* Jës. 51:19. *f* Jér. 46:25; Jéh. 30:15. *g* Jës. 13:16. *h* Ob. 11. *i* Jér. 51:39.
j Jës. 19:16. *k* Joël 1:4. *l* Jér. 51:14. *m* Jér. 46:23.
n Jér. 51:39. *o* Jér. 30:12. *p* Sëp. 2:15.

KITAB NABI HABAKOEK.

PASAL 1.

Ijeu teh ^a babawaän, noe katingali koe nabi HabakoeK. *a* Nah. 1:1.
 2 ^a 'Eh, Pangeran! sabaraha pilamieunana deui koering teh djëdjëritan, koe andjeun teu dimakboel? Koering ka andjeun sasambat aja panganijaja, doepi
 3 koe andjeun teu disalamëtkeun. 'Koe naon koering koe andjeun disina nendjo kadorakaän, sarëng kaewëdan koe andjeun diteuteup bae? Karantën noe aja di hareupeun koering, anging paneungteuinganan sarawoeh panganijaja; sarëng di dijeu aja padoe, di ditoe aja
 4 paseja. 'Koe përkawis kitoe toret teh apës, sarëng hoekoem saëndëngna teu bisaeun madjoe; karantën noe doraka ngalingkoeng ka noe bënër, noe mawi hoekoem ana madjoe sok tibalik. *a* Aj. 19:7; Djab. 13:2, 3.
 5 ^a Geura pada alak-ilik di oerang kapi, sarta tarendjokeun, bari hareran wani pada mëlëngëk! karana kami ngadamël hidji padamëlan keur djaman maraneh, anoe moal dipërtjaja koe maraneh, samangsa aja noe njaritakeun. 'Karana, masing nganjahokeun, ^b kami rek

ngahoedangkeun oerang Kasdim, nja eta bangsa noe panas ati djeung këntjëng lakoena; bakal indit njorang salëgana boemi, meunangkeun pangtjtjingan
 7 anoe lain bogana. 'Matak baloewas nja matak sijeun eta teh; hoekoemna djeung kaloehoeranana bidjil ti dirina sorangan.
 8 'Ari koedana karëntjëng ti batan mejong, djeung kësit ti batan këroed peuting; ari baladna noe toempak koeda tjtjtjongklangan; nja eta baladna noe toempak koeda teh daratangna ti noe djaoeh, halibër ^c djeg galoedra moeroe
 9 hakaneun. 'Eta kabeh pangdatangna karëpna nganijaja; ari beungeutna tjëpët noedjoe ka hareup, djeung bakal ngoempolkeun bojongan lobana tjara keusik.
 10 'Sarta eta bakal ngahinakeun ka radjaradja, djeung pangkat-pangkat koe eta bakal dipake gogondjakan; malah sakoer benteng bakal dipake gogondjakan; karana eta bakal ngaboegbroegkeun taneuh, seg benteng teh dibeunangkeun.
 11 'Tidinja këbat deui, tjara angin, noe loejekeun djalanna, djeung migawe salah, pedah eta kakoewatanana koe manehanana dipake allah. *a* Lal. 13:41.

b Jës. 5:26; Jér. 32:24. *c* Aj. 9:26.

12 Naha andjeun Pangeran, Allah koe-
ring, lain ^a Kasoetji koering ti baba-
heula? Koering moal paraeh. Noen Pa-
ngeran! pangdiajakeunana koe andjeun,
nja pikeun hoekoeman; noen Batoe ka-
rang! pangdiadégkeunana koe andjeun,
13 nja pikeun siksaän. 'Andjeun langkoeng
bérésih nja sotja, teu paja ningali ka-
awonan, saréng andjeun teu jasa neu-
teup kaewédan; pinahaoneun andjeun
neuteup ka noe milampah tjidra, saréng
andjeun ngantép eukeur noe doraka nga-
14 lëglëg noe bënëer ti batan dirina? 'Sa-
réng pinahaoneun manoesa koe andjeun
didamél sapértos laoek laoet, sapértos
noe tingkarajap, noe teu boga noe njang-
15 king kawasa? 'Kabeh koe eta dipétjat-
keun koe oesep, diroengkoep koe heu-
rapna, dikoempoelkeun koe djaringna;
koe përkawis kitoe noe mawi maneha-
16 nana boengaeun saréng gëraheun. 'Koe
përkawis kitoe noe mawi manehanana
ngoerban ka heurapna saréng ngoekoes
ka djaringna; sabab koe lantaran eta
noe mawi bagianana lintoeh, saréng
17 katëdaänana pëlëm. 'Naha sabab kitoe
eta teh karah bade ngosong-ngosong-
keun bae heurapna, saréng teu pëtöt-
pëtöt meuntjitan bangsa-bangsa teu ma-
ke karoenja? a Jës. 43: 15.

PASAL 2.

Kaola sëdja nangtoeng dina pangdja-
gaän kaola, nja ^a sëdja ngadjantëng
dina palalangon, sarta sëdja ngadjaga,
nëgëskeun noe koe andjeunna bade di-
lahirkeun ka kaola, djeung noe koe
kaola koedoe didjawab hal ^b pangawë-
wëleh kaola tadi. 'Tidinja Pangeran
ngawalon ka kaola, kijeu timbalanana:
^c Toeliskeun ijeu tetendjoan, nja tjatët
dina papan sing tetela, soepaja këntjëng
3 diwatjana. 'Karana tetendjoan teh aja
keneh antarana kana pimangsaeunana,
tapi moeroe-moeroe kana panoengtoen-
ngan, sarta hamo bohong; oepama lila,
koedoe didago-dago, sabab tangtoe pi-
4 boektieun, moal dimëngke-mëngke. 'Ma-
sing njaho, hate eta teh agoel, teu
saestoe sadjëro dirina; ^d ari djalma noe
bënëer mah pihiroepeunana koe kapër-
5 tjajaän. 'Djeung deui, mapan anggoer
teh toekang tjidra, djalma tjirigih, djeung
teu kaer tjitjing di imah; ari napsoenana

^e tjalangap sapërti ënggon noe paeh,
estoe eta teh sapërti maot, teu daekeun
seubeuh; sakabeh bangsa diriyoengkeun
ka dirina, djeung sakabeh djalma di-
6 koempoelkeun ka dirina. 'Saënjana eta
sakabehna ^f bakal ngoetjapkeun misil
hal manehanana, nja njijeun sindir-sam-
pir përkara manehanana, kijeu pokna:
Pibalaieun noe moengpoeloengkeun lain
bogana! (sabaraha pililaeanana?) kitoe
deui noe ngabeuratkeun maneh koe hoe-
7 tang! 'Saënjana ngadak-ngadak pitja-
rëngkateun noe ngaregel ka maneh,
djeung piharoedangeun noe ngageu-
weung-geuweung ka maneh; sarta ma-
8 neh pidjadieun rampogeun eta. 'Sabab
maneh ngarajahan bangsa noe loba, ^g
noe matak maneh sabalikna ëngke di-
rajahan koe sesa bangsa-bangsa; ^h tina
sabab gëtih manoesa, djeung tina pa-
nganijaja kana tanah, ka nagara djeung
ka sakabeh priboemina. a Jës. 21: 8.

b p. 1: 12—17. c Jës. 30: 8. d 1 Moesa 15: 6;
Roem 1: 17. e Jës. 5: 14. f Mik. 2: 4. g Jës.
33: 1. h Ob. 10.

9 Pibalaieun ^a noe ngarah kaentoe-
ngan nista keur imahna, ^b hajang nga-
jakeun sajangna di noe loehoer, hajang
ngaloepoetkeun diri tina leungeun ka-
10 tjilakaän! 'Pikarëpeun maneh matak era
ka imah maneh, djalan nilasan bangsa
reja pisan, sarta ^c migawe dosa matak
11 tiwas diri maneh. 'Karana bata tina
bilik bakal ngadjërit, djeung balok tina
gagadjah noe pinembaleun ka dinja.

a Sil. 1: 19. b Ob. 4. c Sil. 20: 2.

12 ^a Pibalaieun noe njijeun dajeuh koe
gëtih, djeung ngadëgkeun nagara koe
13 kagorengan! 'Masing njaho, geus pasti
ti Pangeran sawadya-balad, ^b jen djalma-
djalma njaroesahkeunana maneh nja ba-
ris seuneu, sarta bangsa-bangsa ngara-
riwoedkeunana maneh nja tjoemah-tjoe-
14 mah. 'Karana ^c boemi teh mëngke pi-
noeh koe kanjaho kana kamoeljaän
Pangeran, sapërti tjai ngalipoetan dasar
laoet. a Jér. 22: 13; Mika 3: 10. b Jér. 51: 58.

c Jës. 11: 9.

15 Pibalaieun maneh, noe ka batoer mere-
nginoem, dibaoeran gëndje maneh, di-
palar sina mabok, hajang nendjo oratna!
16 'Maneh ëngke seubeuh koe kahinaän,
ganti kamoeljaän; maneh oge rot ngi-
noem, bari nembongkeun kakoeloepan;

loemoer ti panangan Pangeran têngen
 éngke digilirkeun ka maneh, djeung ka-
 moeljaan maneh éngke kolomod koe
 17 oetah kahinaan. 'Karana ^a panganijaja
 ka goenoeng Libanon teja éngke nga-
 lipoetan ka maneh, kitoe deui paneung-
 teuinganan ka sasatoan, noe singsijeu-
 neun koe eta; tina sabab gétih ma-
 noesa, djeung tina panganijaja kana ta-
 nah, ka nagara djeung ka sakabeh pri-
 boemina. ^a Jës. 37: 24.

18 ^a Naon mangpaatna artja sipat oekir,
 wét toekang artja njijeun eta? Naon
 mangpaatna artja sipat tjitak, nja eta
 goeroe palsoe, wét toekang artja ngan-
 dël ka beunangna ngaroepakeun, datang
 19 ka njijeun ^b aállahan bisoe? 'Pibalafeun
 noe ka kai ngomong: Moegi ngadég!
 kitoe deui ka batoe tjitjing: Mangga
 tanghi! Karah nja eta noe poerah nga-
 woeroek? Saénjana, eta teh disapoet
 émas atawa perak, ari di djérona mah
 20 teu pisan aja érohna. 'Dëmi Pangeran
 mah ^c linggih di djëro kabahna noe
 soetji: saboemi kabeh sing tjitjing di
 pajoeneun andjeunna! ^a Jës. 44: 9; 45: 20; 46: 7.
^b Djab. 115: 5; 1 Kor. 12: 2. ^c Djab. 11: 4; Sëp. 1: 7.

PASAL 3.

Ijeu panëda nabi Habakoek, lagoe Sig-
 lonot.

2 Noen Pangeran! koering geus ngoe-
 ping tjarijos përkawis andjeun, mawi
 koering teh sijeun; noen Pangeran! pa-
 damëlan andjeun moegi dihiroepkeun
 di ijeu têngah-têngah taoen, moegi di-
 njahokeun di ijeu têngah-têngah taoen;
 keur bëndoe moegi aja manah wëlas!
 3 ^a Allah soemping ti Teman, noe Lang-
 koeng Soetji soemping ti goenoeng Pa-
 ran. Selah. Langit kalipoetan koe ka-
 moeljaanana, sarta boemi teh pinoeh
 4 koe poedjian andjeunna. 'Ari tjahjana
 sapërti tjaang; kiwa-têngen andjeunna
 diaping koe sorot; nja di dinja pamin-
 5 ding kawasana. 'Ti pajoeneunana leum-
 pang pagëboeg, djeung sapoengkoereun
 6 andjeunna bidjil kasakit panas. 'Dég
 andjeunna ngarandég, bari ngoekoer boe-
 mi; ret ningal, matak tingrarandjoeg
 oerang kapir; ari goenoeng heubeul ting-
 salëbroet, pasir lawas tingkoedoeproek;
 djalan lawas noe koe andjeunna diam-
 7 bah. 'Himah Koesan koe kaoela ka-

tendjo kaheumpikan katjilakaan, djeung
 koelamboe di tanah Midian galoemëtër.

^a 5 Moesa 33: 2.

8 Naha Pangeran panas manah teh ka
 waloengan-waloengan? Pangbëndoe teja
 andjeun teh naha ka waloengan-waloe-
 ngan, oetawi wëra teh ka laoet, anoe
 mawi andjeun nitihan koeda andjeun,
^a nitihan kareta andjeun noe lantaran
 kasalamëtan teja? ^a Jës. 66: 15.

9 ^a Gondewa andjeun boeligir nja nga-
 boeliklak; ari soempah-soempah ka kaom
 teja pangandika [sajaktos]. Selah. Boemi
 koe andjeun disina ngarëwag koe wa-
 10 loengan-waloengan. 'Goenoeng-goenoeng
 narendjo ka andjeun ^b sarëng pada goe-
 mëtër; ngëtjrëk tjai wani tjaah; ari sa-
 gara njowara, bari ngadjoengdjoengkeun
 11 leungeunna ka loehoer. 'Panon-poë sa-
 rëng boelan ^c ngarandég dina përnahna,
 keur aja tjaang djamparing andjeun noe
 malëlësat, keur aja tjahja toembak an-
 djeun noe ngaboerinjaj. ^a Djab. 7: 13.
^b Djab. 114: 1, 4. ^c Jos. 10: 18.

12 Andjeun ngadampal dina tanah sa-
 djëro bëndoe, nja ngirik oerang kapir
 13 sadjëro doeka. 'Andjeun pangmijos teh
 kërsa njalamëtkeun oemat andjeun, kërsa
 njalamëtkeun lisahan andjeun; hoeloe
 imah djalma doraka koe andjeun di-
 rëmoekkeun, sarëng padëmenna diboeka
 14 dongkap ka beuheungna. Selah. 'Andjeun
 niiran hoeloe bopatina koe iteukna so-
 rangan; ari eta teh ngaroedag sapërtos
 riboet, karëpna koering sadaja dek di-
 paboerisatkeun; pada soeka-boengah,
 sëmoena hajang ngahakan noe balang-
 15 sak di noe boeni. 'Andjeun ngadjalanan
 laoet, nitihan koeda andjeun, nja nga-
 djalanan ombak tjai gëde.

16 Ari koering ngoeping tjarijos, seg beu-
 teung koering soemëdot; tina wartos
 kitoe biwir koering noroktok; ari toe-
 lang koering asa kataradjang boerak-
 rakan, sarëng koering ngadegdeg dina
 përnah koering; noe dipandang koering
 reureuh dina poë kasoekëran, samangsa
 oemat didatangan anoe dek njësëdëk
 17 ka dinja. 'Karana sanadjan tangkal kon-
 dang teu këmbangan, djeung tangkal
 anggoer taja hasilna; pagawean tangkal
 djetoen loepoet, sarta lahan teu ngabi-
 djilkeun hakaneun; domba dipotong leu-
 ngit tina karapjak, djeung taja sapi dina

18 kandang-kandang: 'parandene kitoe ka-
oela sĕdja soeka-soeka bae di djĕro Pa-
ngeran, sĕdja gĕrah di djĕro Allah ka-
19 salamĕtan kaoela. 'Pangeran, Goesti, nja
kakoewatan kaoela; sarta ^a soekoe ka-
oela koe andjeunna tangtoe didjadikeun

sapĕrti oentjal, djeung kaoela koe an-
djeunna tangtoe disina ngadjalanan ĕng-
gon kaoela noe laloehoer. ^a Djab. 13: 34.
^a Pikeun kokolot njanji; make tata-
beuhan kawat anoe kaoela. ^a Djab. 4: 1.

KITAB NABI SĚPANYA.

PASAL 1.

Ijeu pangandika Pangeran, noe dida-
tangkeun ka Sĕpanya, poetra Koesi,
anoe poetra Gĕdalja, anoe poetra Amarja,
anoe poetra Hiskia, ^a keur mangsa Josia
poetra Amon, radja Joeda. ^a Jĕr. 1: 2.

2 Kami tangtoe ngaleungitkeun sanis-
kara ti satonggong tanah, datang ka
3 euweuhna, lahiran Pangeran. 'Kami tang-
toe ^a ngaleungitkeun manoesa djeung
sasatoan; kami tangtoe ngaleungitkeun
manoeek awang-awang reudjeung laoek
laoet, kitoe deui sakoer ^b tatadjongan
barĕng djalma daroraka; estoe kami rek
ngabasmu manoesa, dileungitkeun ti sa-
4 tonggong tanah, lahiran Pangeran. 'Sarta
kami ^c rek njodorkeun panangan kami
ka loehoereun bangsa Joeda djeung ka
loehoereun sakabeh priboemi Jĕroesa-
lem; toer kami rek ngabasmu sesa pĕr-
kara Baal, dileungitkeun ti ijeu ĕnggon,
katoet ngaran kijai-kijai reudjeung pang-
5 hoeloe-panghoeloe; 'kitoe deui sakoer
noe njarĕmbah dina hateup-hateup imah
ka balad langit, djeung sakoer ahli sĕm-
bahijang, ^d noe soempah ka Pangeran,
djeung soempah njĕboet ^e Malkam ong-
6 koh; 'malah-malah sakoer noe aloendoer
ti poengkoereun Pangeran, sarta noe
teu narejangan Pangeran, djeung teu
naranjakeun andjeunna. ^a Hos. 4: 3.

^b Jĕh. 7: 19; 14: 4. ^c Jĕr. 6: 12. ^d Jĕr. 5: 2.
^e 2 Radj. 23: 13.

7 ^a Tjitjing di pajoeneun Goesti Pange-
ran! karana ^b poĕan Pangeran geus deu-
keut; karana Pangeran geus njajagikeun
koerban peuntjitan, geus njoetjikeun
8 ondanganana. 'Ari geus kitoe, dina poĕan

prak eta koerban peuntjitan Pangeran
teh, didinja kami tangtoe njiksa ka ka-
pala-kapala, ka anak-anak radja, djeung
ka sakoer noe make papakean bangsa
9 sedjen. 'Sarta dina poĕ eta kami tang-
toe njiksa ka sakoer ^c noe ngaloentjatan
hangbaroeng, noe marinoehkeun imah
djoeraganana koe beunang nganijaja
10 djeung beunang ngarinah. 'Ari dina poĕ
eta, lahiran Pangeran, tangtoe ejar noe
djĕdjĕritan ti lĕbah ^d lawang Laoek,
djeung ejar noe midangdam ti lĕbah ^e
bagian kadoewa, sarta ejar noe kaba-
11 lahian ti lĕbah pasir-pasir. 'Eh, priboemi
Maktes! geura maridangdam! karana
sakabeh toekang dagang katitiwasan;
sakabeh noe beurat koe doewit geus
12 dibasmi. 'Ari geus kitoe, dina mangsa
eta Jĕroesalem koe kami tangtoe di-
oengkaban, make damar, sarta kami
tangtoe njiksa ka djalma-djalma ^f noe
ngabata dina tampĕranana, noe ngaro-
mong sadjĕro hatena: Pangeran teu mi-
13 damĕl hade teu midamĕl goreng. 'Ari
kamoektian eta bakal djadi rampogeun,
djeung imah-imahna bakal sarowoeng;
^g ana njarijeun imah, moal dieusian koe
dirina, sarta ana njarijeun kĕbon ang-
goer, moal anggoerna diinoem koe so-
rangan. ^a Hab. 2: 20. ^b Joĕl 1: 15. ^c 1 Sam. 5: 5.
^d Nĕh. 3: 3. ^e 2 Radj. 22: 14. ^f Jĕr. 48: 11. ^g Am. 5: 11.

14 ^a Geus deukeut poĕ Pangeran noe gĕde
teh; geus deukeut, sarta gasik katjida;
ana ngagoeroeh poĕ Pangeran teh, djalma
prawira bakal ngadĕngek kanjĕnjĕrian.
15 'Poĕ eta ^b nja poĕ bĕbĕndoe, poĕ ka-
soekĕran djeung karoepĕkan, poĕ noem-
poer djeung ngagĕmpoer, poĕ poĕk mong-
16 kleng, poĕ mĕndoeng boeta-rata, 'poĕ

nijoe sangkakala djeung sēsengekan, baris ngaroeroeg ka nagara rareugreug
 17 djeung ka panggoeng laloehoer. 'Ari ma-
 noesa harita koe kami bakal dibingoeng-
 keun, sina laleumpang ^c tjara noe lolong,
 tina sabab pada boga dosa ka Pangeran;
 ari gētihna bakal dibahekeun saperti lē-
 boe, djeung dagingna ditamplokkeun sa-
 18 perti tai. 'Bagija ^d perakna, bagija ēmasna,
 moal bisaeun ngaleupaskeun maraneha-
 nana keur poëan bēbēndoe Pangeran
 teh; satēgēsna satanah kabeh bakal da-
 tang ka lēboer ^e koe seuneuning kasa-
 rēgēpan andjeunna; karana andjeunna
 bade ngadamēl pērkarā mejakkeun, sar-
 ta ngagēntak pisan, ka sakabeh djalma
 eusi tanah. ^a Jēs. 13:6. ^b Joēl 2:2; Am. 5:18.
^c Jēs. 59:10. ^d Jēh. 7:19. ^e p. 3:8.

PASAL 2.

Koedoe ^a pada njasaran diri, eh bangsa
 noe teu boga kaera! geura pada nja-
 2 saran, 'samemeh papasten babar; da poē
 teh ^b ladjoe saperti hoeoet; meungpeung
 maraneh tatjan didatangan bēndoe Pa-
 ngeran noe leuwih bangēt, meungpeung
 maraneh tatjan didatangan poē bēbēn-
 3 doe Pangeran teja. 'Eh, sakoer noe sareh
 di djēro tanah, noe ngalalampahkeun
 hoekoem Pangeran! ^c geura narejangan
 Pangeran; koedoe narejangan kabēnē-
 ran, koedoe narejangan kasarehan: ma-
 lah-mandar maraneh diboenikeun keur
 poëan bēbēndoe Pangeran.

^a Njanj. 3:40. ^b Aj. 21:18. ^c Jēs. 55:6.

4 Karana ^a nagara Gasa ēngke djadi ti-
 iseun, djeung nagara Askēlon ēngke soe-
 woeng; ari nagara Asdod ^b wajah tēngah
 poēbakal didjongklokkeun, djeung nagara
 5 Ekron bakal diraboet. 'Pibalaieun ^c pri-
 boemi bilangan laoet, nja eta bangsa
 Krete! Pangandika Pangeran ngada-
 tangkeun tjilaka ka maraneh, oerang Ka-
 naān, tanah oerang Pēlisti! sarta maneh
 koe kami rek digēmpoer, datang ka taja
 6 djalma noe ngeusian. 'Ari eta tanah bi-
 langan laoet teja pidjadieun pangango-
 nan, reuteum pondok taroekang nga-
 7 ngon djeung karapjak domba. 'Djeung
 deui eta bilangan teh mēngkena pikeun
 sesa anak-intjoe Joeda; nja eta noe ba-
 kal ngarangon di dinja; tijap-tijap boerit
 pingabajakeun di djēro imah-imah di
 Askēlon; karana anak-intjoe Joeda teh
^d mēngke dilajad koe Pangeran Allahna,

sarta dibojongna teja tangtoe koe an-
 djeunna dibalikkeun.

^a Djak. 9:5, 6.

^b Jēr. 15:8. ^c Jēr. 47:1. ^d p. 3:20.

8 ^a Kami geus ngadangoe ngahinakeu-
 nana bangsa Moab djeung ngagoreng-
 keunana oerang Amon, noe koe eta di-
 pake ngahinakeun ka oemat kami teja,
 sarta pada ngagēdekeun maneh, ngaroe-
 9 roeg ka wēwēngkēran eta. 'Koe sabab
 eta, dēmi hiroep kami! lahiran Pangeran
 sawadya-balad, Allah Israil, saēnjana
 Moab teh ēngke djadi ^b saperti Sadoe-
 moe, djeung oerang Amon teh saperti
 Gomora; nja djadi milik tjoetjoe-
 tjoekan, djeung ^c palombongan oejah,
 sarta bakal soewoeng salalanggēngna;
 sesa oemat kami noe bakal ngarajahan
 inja, djeung sakarina rahajat kami noe
 10 bakal ngamilik inja. 'Tah, kitoe pibeu-
 nangeunana, balēsan kamagoenganana,
 tina sabab sok ngahinakeun, djeung nga-
 gēdekeun maneh, ngaroeroeg ka oemat
 11 Pangeran sawadya-balad. 'Eh, matak
 sijeun Pangeran pingamoesoeheunana
 ka darinja; karana ^d sakabeh aāllahan
 noe di boemi koe andjeunna bade disina
 ngaleungitan; sarta ^e djalma bakal pada
 njarēmbah ka andjeunna, hidji-hidji ti
 ēnggonna sorangan, saniskara poelo oer-
 ang kapir.

^a Jēr. 48:27; Jēh. 25:6, 8.

^b Jēs. 13:19. ^c Jēr. 17:6. ^d Jēr. 10:11. ^e Djab. 72:11.

12 Maraneh oge, oerang Koes! bakal disa-
 13 rabēt koe pēdang kami. 'Toer andjeunna
^a bade njodorkeun pananganana, nga-
 moesoh ka tanah kaler; nja bade nga-
 gēmpoer bangsa Asoer; ari ^b nagara
 Ninēwe bakal didjadikeun soewoeng, nja
 14 keēng saperti tēgal lēga. 'Di tēngah eta
 pingabajakeun ingon-ingon, saroe-
 ping sato bangsa-bangsa; ^c boh kokon-
 dangan, boh landak, pimareutingeun dina
 hoeloe tihang-tihangna; piajaeun sora
 disada dina djandela-djandela, djeung
 dina bangbaroeng piajaeun karoeksakan;
 wantoe gēbjog ki poetri koe andjeunna
 15 bade diboeliklekkeun. 'Tah, pikitoeēun
 eta nagara noe soeka-soeka teh, noe
 tjitjingna sēnang ati, ^d noe sok ngomong
 sadjēro hate: Ijeu aing, euweuh deui;
 amboe-amboe, sakitoe soewoengna, da-
 tang ka djadi paranti ngabajak sasatoan!
^e saha-saha noe ngaliwat ka dinja bakal
 njektjrekan, bari toetoendjoe.

^a p. 1:4. ^b Nah. 1:1. ^c Jēs. 13:21; 34:11.

^d Jēs. 47:8. ^e Njanj. 2:15.

PASAL 3.

1 Pibalateun noe mantangoel nja rĕgĕd,
 2 tĕgĕs nagara noe sok nganijaja! 'Eta
 teu ngagoegoe kana timbalan, teu nari-
 ma pamĕpĕrih; ka Pangeran hanteu
 ngandĕl, ka Allahna teu ngadeuheus.
 3 'Kapala-kapalana di tĕngah eta nagara
 ibarat singa hoewang-haoeng; hakim-
 hakimna ibarat ^a kĕroed peuting, teu
 4 ngagehkeun baris isoek; 'nabi-nabina
 mokahaän, estoe taroekang tjidra; ^b ari
 panghoeloe-panghoeloena pada nganis-
 takeun kana kasoetjian, pada sakawĕ-
 5 nang-wĕnang kana toret. 'Pangeran mah
^c langkoeng bĕnĕr di tĕngah eta nagara,
 teu pisan midamĕl awon; ^d saban-saban
 isoek andjeunna nganjatakeun hoekoema-
 na, taja towongna; tatapi djalma goreng
 6 teu boga kaera. 'Reja bangsa kapir noe
 koe kami geus dibasmi; panggoeng-pang-
 goengna diraroeksakkeun, loeloeroeng-
 loeloeroengna koe kami disina nariko-
 lot, datang ka taja djalma noe nJORang;
 ari nagara-nagarana geus diboerak-ba-
 rik, datang ka euweuh djalma, wani taja
 7 noe ngeusian. 'Ari manah kami: tang-
 toe maneh sijeun koe kami, tangtoe ma-
 neh narima pamĕpĕrih; moen kitoe mah
 pangtjitjinganana moal dibasmi, [moal
 toeloes] sakabeh noe koe kami dikĕrsa-
 keun ka dinja; kari-kari eta teh haroe-
 dang isoek-isoek, ^e ngalĕlĕbar sakabeh
 kalakoeanana. ^a Hab. 1: 8. ^b Jĕr. 23: 32;
 Jĕh. 22: 26. ^c 5 Moesa 32: 4. ^d Jĕr. 7: 13, 25.
^e Jĕr. 4: 22.

8 Koe sabab eta, sing ngalarĕp-ngarĕp
 ka kami, lahiran Pangeran, nĕpi kana
 poĕ kami ngadĕg ngabojong; karana ari
 papasten kami, ^a rek ngarijoengkeun
 bangsa-bangsa, nja rek ngoempoelkeun
 karadjaän-karadjaän, kĕrsa ^b ngoetjoer-
 keun ka darinja wĕra kami, sakabangĕ-
 tan bĕndoe kami; karana saboemi kabeh
 bakal datang ka lĕboer ^c koe seuneuning
 9 kasarĕgĕpan kami. 'Karana didinja biwir
 bangsa-bangsa koe kami tangtoe disalin
 koe biwir bĕrĕsih, soepaja pada sasam-
 bat kabeh kana djĕnĕngan Pangeran,
 soepaja pada koemawoela ka andjeunna
 10 toenggal sataktak. 'Ti peuntaseun wa-
 loengan Koes, sakoer noe ibadah ka ka-
 mi, nja eta anak oemat kami noe paba-
 lĕntjar, ^d mĕngke pada nganteurkeun

11 koerban kadaharan kami. 'Dina mangsa
 eta maneh moal era-era deui tina saka-
 beh kalakoean maneh, anoe matak ma-
 neh masijat ka kami teja; karana didinja
 kami tangtoe njingkirkeun ti tĕngah
 maneh sakoer noe soeka-soeka di maneh
 bawaning kamagoengan, sarta maneh
 ka-hareupna moal angkoeh-angkoeh deui
 12 dina goenoeng kami noe soetji. 'Ari
 kami di tĕngah maneh tangtoe ngari-
 keun oemat noe balangsak nja malarat;
 nja eta bakal pada njalindoeng kana
 13 djĕnĕngan Pangeran. 'Sesa Israil moal
 marigawe kagorengan, djeung moal nga-
 romong bohong, sarta ^e dina soengoetna
 moal kapanggih letah tjidra; estoena
 mah bakal pada diangon, djeung ngaba-
 jak, sarta moal aja noe matak reuwas ka
 dinja.

^a Joĕl 3: 12; Ob. 15.

^b Djab. 79: 6. ^c p. 1: 18. ^d Jĕs. 18: 7. ^e 1 Petr. 3: 10;
Wahj. 14: 5.

14 ^a Eh, anak Sion! geura sĕsĕnggakan;
 eh, Israil! geura pada soesoerakan; eh,
 anak Jĕroesalem! masing boengah, sarta
 15 soeka-soeka tĕroes reudjeung hate. 'Pa-
 ngeran geus njingkahkeun hoekoeman ti
 maneh, geus ngaleungitkeun moesoeh
 maneh; Radja Israil, nja eta Pangeran,
 linggih di tĕngah maneh; ^b eta maneh
 16 moal sijeun deui koe katjilakaän. 'Dina
 mangsa eta Jĕroesalem bakal diomong-
 ngan kijeu: Eh Sion! maneh oelah rek
 sijeun; ^c leungeun maneh poma oelah
 17 rek ngeplek. 'Pangeran, Allah maneh,
 linggih di tĕngah maneh, nja Prawira,
 jasa njalamĕtkeun; ^d tangtoe maneh koe
 andjeunna dipikaätöħ bawaning boe-
 ngah, tangtoe andjeunna ngantĕp baw-
 ning asihna, tangtoe maneh koe an-
 djeunna dipikagĕrah bawaning goemira.
 18 'Sakoer noe nalangsa, djaoeh ti pakoem-
 poelan, koe kami rek dikoempoelkeun,
 da kaäsoep batoer maneh, sasama njan-
 19 dang kahinaän. 'Masing nganjahokeun,
 sakabeh noe njoesoekĕr ka maneh, koe
 kami dina mangsa eta tangtoe dioeroes;
 ari ^e noe tidikĕs teja koe kami tangtoe
 disalamĕtkeun, sarta noe diboewang teja
 koe kami tangtoe dikoempoelkeun, bari
 toeloej koe kami pada didamĕl matak
 ngadjadikeun poedji, djeung mashoer, di
 20 'Dina mangsa eta maraneh koe kami
 tangtoe dipoelangkeun, djeung dina

mangsa eta maraneh koe kami tangtöe dikoempoelkeun; *f* karana maraneh koe kami rek didamél matak mashoer djeung matak ngadjadikeun poedji di sakabeh bangsa noe di boemi, *g* dimana dibojong-

na maraneh teja koe kami geus dibalik-keun di hareupeun panon maraneh, timbalan Pangeran.

a Jës. 12:6; Djak. 9:9.

b Jës. 41:10; 43:1. *c* Djak. 8:9. *d* Jës. 62:5.

e Mika 4:6, 7. *f* Jës. 62:7. *g* p. 2:7.

KITAB NABI HAGAI.

PASAL 1.

Mangsa kadoewa taoenna Darioes djoe-
Mënëng radja, dina boelan noe ka-
gëñp, tanggal hidji, harita aja pangan-
dika Pangeran, *a* koe lantaran nabi Ha-
gai, ka Sëroebabel poetra Saltiël, bopati
Joeda, djeung ka Josoea poetra Josadak,
panghoeloe agoeng, kijeu pangandikana:
2 'Aja timbalan Pangeran sawadya-balad,
kijeu timbalanana: Ari omongan ijeu djal-
ma-djalma: Tatjan datang mangsana,
nja pimangsaeun ngadëgkeun deui gë-
3 dong Pangeran. 'Tidinja aja deui pa-
ngandika Pangeran koe lantaran nabi
4 Hagai, kijeu pangandikana: 'Naha lëbah
maraneh karah ënggeus mangsa mara-
neh, ngeusian imah maraneh araloes,
ari ijeu gëdong mah koedoe tarikolot
5 bae? 'Mana ajeuna kijeu timbalan Pa-
ngeran sawadya-balad: Hate maraneh
6 sing awas ka djalan maraneh. 'Maraneh
njëbarkeun loba, *b* ana diakoet ngan sa-
eutik; maraneh dadaharan, tapi teu da-
tang ka seubeuh; nginoem, tapi teu da-
tang ka eungap; make, tapi teu datang
ka haneut; sarta noe boeboeroeh, beu-
nangna boeboeroeh boes kana radjoet
7 noe kohok. 'Kijeu timbalan Pangeran
sawadya-balad teh: Hate maraneh sing
8 awas ka djalan maraneh. 'Geura aroeng-
gah ka goenoeng, ngarala kai, toeloj
ngadëgkeun deui eta gëdong; tangtöe
kami misoeka ka dinja, sarta matak
ngamoeljakeun kami, timbalan Pange-
9 ran. 'Maraneh njanghareupan kana pipa-
naneun, sihareng djadi saeutik; sarta
ana koe maraneh geus diakoet ka imah,
seug koe kami ditjoep. Naon sababna?

lahiran Pangeran sawadya-balad. Nja
tina sabab gëdong kami, noe tarikolot
teja, djeung maraneh pada moeroe ma-
sing-masing ka imahna sorangan. 'Kitoe
noe matak langit ka maraneh *c* teu noe-
roenkeun tji-iboen, djeung boemi teu
11 ngaloewarkeun hasilna. 'Sarta kami *d*
njaoer katiga, disorangkeun ka lahan,
ka goenoeng-goenoeng, ka gandoem, ka
anggoer, ka minjak, djeung ka sakoer
bae noe sok dibidjilkeun koe taneuh;
kitoe deui ka manoesa, djeung ka sasa-
toan, sarta ka sakabeh oesaha leungeun.

a Esr. 5:1, 2. *b* 5 Moesa 28:38; Mik. 6:15.

c 5 Moesa 28:23. *d* Am. 7:4.

12 Tidinja Sëroebabel poetra Saltiël,
djeung Josoea poetra Josadak, pang-
hoeloe agoeng teja, kitoe deui sasasa
djalma-djalma kabeh, pada ngagoegoe
ka timbalan Pangeran Allahna, djeung
ka piwoeroek nabi Hagai, sakoemaha
Hagai dipiwarangna koe Pangeran, Allah
maranehanana; sarta djalma-djalma teh
13 sarijeuneun koe Pangeran. 'Tidinja Ha-
gai, piwarangan Pangeran, misaoer deui
ka djalma-djalma, tina ngëmban piwa-
rangan Pangeran, kijeu saोजना: *a* Kami
noe njarëngan ka maraneh, lahiran Pa-
14 ngeran. 'Djeung deui Pangeran nga-
geuingkeun soekma Sëroebabel poetra
Saltiël, bopati Joeda, djeung soekma Jo-
soea poetra Josadak, panghoeloe agoeng,
kitoe deui soekma sasasa djalma-djalma
kabeh; toeloj daratang, prak pada nga-
lampahkeun pagawean ka gëdong Pa-
ngeran sawadya-balad, Allah marane-
15 hanana, 'dina tanggal opat likoer, boelan
noe kagëñp, mangsa kadoewa taoenna
Darioes teja djoemëng radja. *a* p. 2:4.

PASAL 2.

Dina boelan ^a noe katoedjoeh, tanggal salikoer, aja deui pangandika Pangeran koe lantaran nabi Hagai, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka Séroebabel anak Saltiël, bopati Joeda, djeung ka Josoea anak Josadak, panghoeloe gëde, sarta ka sesa djalma-djalma, kijeu nja pok: 'Saha di lëbah maraneh anoe kari, anoe nendjo ijeu gëdong ^b keur basa make kamoeljaänana noe ti heula teja? djeung koemaha katendjona koe maraneh ajeuna? Koemaha rarasaän maraneh: noe sakijeu teh lain sasat noe taja adjina? 'Parandene ajeuna ^c sing tégër bae, Séroebabel! lahiran Pangeran; djeung sing tégër bae, Josoea anak Josadak, panghoeloe gëde! sarta sing tégër bae, sakabeh djalma eusi tanah! lahiran Pangeran; sing tonggoj digarawe; karena ^d kami noe njaréngan ka maraneh, lahiran Pangeran sawadya-balad. 'Ari pangandika, noe koe kami didamël përdjangdjian ka maraneh basa maraneh boedal ti Mësir teja, sarta djeung Roh kami, pada tëtëp di têngah maraneh; mana maraneh oelah sarijeun! 'Karana kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sakali deui, moal sabaraha lilana, ^e eta kami teh bakal ngojagkeun langit reudjeung boemi, laoet reudjeung daratan. 7 'Malah kami bakal ngojagkeun sakabehna bangsa; ^f ari barang noe moelja-moelja, bogana sakabeh bangsa, mëngke daratang, sarta ijeu gëdong koe kami mëngke dipinoehkeun koe kamoeljaän, 8 timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Nja kami ^g noe kagoengan perak, nja kami noe kagoengan ëmas, lahiran Pangeran sawadya-balad. 'Kamoeljaän ijeu gëdong noe pandeuri bakal gëde alah batan noe ti heula teja, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta dina ijeu ënggon mëngke kami maparin kasalamëtan, lahiran Pangeran sawadya-balad.

^a p. 1:1. ^b Esr. 3:12. ^c Jos. 1:6. ^d p. 1:13.

^e Jës. 13:13; Ibr. 12:26. ^f Jës. 66:12; Djak. 14:14.

^g Djab. 50:10.

10 Dina tanggal opat likoer, boelan noe kasalapan, mangsa kadoewa taoenna keneh djoemëñëng Darioes, harita aja deui pangandika Pangeran koe lantaran nabi Hagai; ari pangandikana: 'Kijeu

timbangan Pangeran sawadya-balad: Geura nanjakeun ka panghoeloe-panghoeloe përkara toret, kijeu nja pok: 'Oepama aja djalma mawa laeok soetji dina toengtoeng badjoena, geus kitoe antël koe eta toengtoengna ka roti, ka kaolahan, ka anggoer, ka minjak, atawa ka naon bae sipat kahakanan: koemaha eta katarik soetji atawa hanteu? Ana ngawangsoel para panghoeloe, kijeu wangsoelna: Hanteu. 'Mariksa deui Hagai: Oepama aja djalma ^a kanadjisan majit, seg antël ka naon-naon sipat noe tadi: koemaha eta katarik nadjis atawa hanteu? Ngawangsoel para panghoeloe, kijeu wangsoelna: Katarik nadjis. 'Misaoer deui Hagai, kijeu saorna: Nja kitoe pisan ijeu oemat, djeung nja kitoe pisan ijeu bangsa di pajoeneun kami, lahiran Pangeran; sarta nja kitoe pisan sakabeh pagawean leungeunna; dalah noe koe maranehanana dikoerbankeun di dinja, 15 nja nadjis eta teh. 'Dëmi ajeuna, ^b hate maraneh sing awas kana pëtana ti poë ijeu ka-toekangkeun, samemeh aja batoe diteundeun dina loehoer batoe deui dina kabah Pangeran: 'samemeh tërapi eta, 16 tijap-tijap aja noe ngalanglang toempoe-kan gandoem anoe doewa poeloeh takër, wët ngan aja sapoeloeh; tijap-tijap aja noe ngalanglang pamërësan anggoer, pikirna dek njioek lima poeloeh takër, 17 wët ngan aja doewa poeloeh. 'Kami ngagëboeg ka maraneh ^c koe hama perang, hama beureum djeung hoedjan boewah, nja eta ka sakabeh pagawean leungeun maraneh; parandene maraneh teu tarobat ka kami, lahiran Pangeran. 'Hate maraneh sing awas kana pëtana ti poë ijeu ka-toekangkeun, ti sëmët tanggal opat likoer, boelan noe kasalapan, nja eta ti sëmët poëan neundeun padëmen kabah Pangeran; hate maraneh sing 19 awas. 'Naha aja keneh bibit dina para sandak? Sarta nadjan tangkal anggoer, tangkal kondang, tangkal dalima djeung tangkal djetoen teu boewahan; dëmi ti sëmët poë ijeu mah kami tangtoe maparin bërkah. ^a 4 Moesa 19:11.

^b p. 1:5. ^c Am. 4:9.

20 Aja deui pangandika Pangeran ka Hagai, ngadoewa-kalian, dina tanggal opat likoer, boelan eta keneh, kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka Séroebabel,

bopati Joeda, kijeu nja pok: Kami teh bakal ngojagkeun langit reudjeung
 22 boemi. 'Djeung kami bakal ngabalikkeun korsi karadjaan-karadjaan, bari ngaleungitkeun pangawasa sakoer karadjaan bangsa-bangsa; malah kami bakal ngabalikkeun kareta djeung noe taroempakna, sarta ari koeda djeung noe taroempakna bakal raroeboeh, hidji-hidji

23 koe pëdang batoerna. 'Dina poëan eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, kami tangtoe njandak maneh, eh Sëroebabel anak Saltiël, abdi kami! lahiran Pangeran; sarta maneh koe kami rek didjadikeun saperti ^a tjingtjin pangëtjapan; karena nja maneh noe koe kami dipilih, lahiran Pangeran sawadya-balad.

^a Jér. 22 : 24.

KITAB NABI DJAKARIA.

PASAL 1.

Dina ^a boelan noe kadalapan, mangsa kadoewa taoenna djoemënëng Darioes teja, harita aja pangandika Pangeran ka nabi ^b Djakaria, poeta Berekia, anoe
 2 poeta Ido, kijeu pangandikana: 'Pangeran geus bëndoe ka karoehoen-karoehoen maraneh, bangët nja bëndoe. 'Mana koe maneh bedjakeun ka maranehanana: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: ^c Geura baralik ka kami, lahiran Pangeran sawadya-balad; ari kitoe mah kami tangtoe balik ka maraneh, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Maraneh
 4 poma oelah rek tjara karoehoen maraneh, noe diarowaran koe nabi-nabi ^d noe bareto, omongna: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Geura tarobat, pitjeun djalan maraneh noe garoreng djeung kalakoean maraneh noe garoreng; dëmi eta teu ngagarogoe, djeung teu ngarëgëpkeun ka kami, lahiran Pangeran. 'Karoehoen maraneh teja, di
 5 mana ajeuna arajana? sarta ari nabinabi teja, naha hariroep salalanggëngna?
 6 'Parandene karoehoen maraneh lain kaberoe koe pangandika kami djeung koe pikoekoe kami, noe koe kami diparentahkeun ka abdi-abdi kami, nja ka nabinabi teja? kakara tarobat, bari ngaromong kijeu: Sakoemaha Pangeran sawadya-balad ngërsakeun ngadamël ka koering sadaja, noerøetkeun djalan koering djeung noerøetkeun kalakoean koe-

ring teja, nja kitoe pisan ngadamëlna ka koering sadaja. ^a Hag. 1 : 1; 2 : 1. ^b Esr. 5 : 1.

^c Mal. 3 : 7. ^d Jës. 31 : 6; Jér. 18 : 11; Jëh. 33 : 11.

7 Dina tanggal opat likoer, boelan noe kasawëlas, nja eta boelan Sëbat, mangsa kadoewa taoenna keneh djoemënëng Darioes teja, harita aja deui pangandika Pangeran ka nabi Djakaria, poeta Berekia, anoe poeta Ido, kijeu pangandikana: 'Kaoela nendjo ti peuting, beh aja hidji djalma nitihan koeda beureum; dëg eta djalma ngarandëg dina antara tangkal koepa, noe aja dina lëgok, sarta reja koeda noe ngariring, aja noe beureum, aja noe napas, djeung aja noe
 9 bodas. 'Pok kaoela oendjoekan: Noen djoeragan! eta teh naon? Toeloej malaikat noe sasaoeran djeung kaoela misaoer ka kaoela kijeu: Kaoela rek nembongkeun ka maneh panghartina eta.
 10 'Ngawalon eta djalma noe keur ngarandëg dina antara tangkal koepa teja, kijeu lahirna: Nja eta noe koe Pangeran di
 11 piwarang aloedar-idër di boemi. 'Pok eta pada oendjoekan ka Malaikat Pangeran, noe keur ngarandëg dina antara tangkal koepa teh, kijeu pioendjoekna: Simkoering parantos aloedar-idër di boemi; sarëng, salërësna, saboemi kabeh
 12 tjitjing nja djëmpe. 'Tidinja Malaikat Pangeran teh oendjoekan, kijeu oendjoekanana: Èh, Pangeran sawadya-balad! sabaraha lamina andjeun teu ngawëlasan ka Jëroesalem, sarëng ka nagara-nagara Joeda, noe koe andjeun dibëndoean geus kenging ^a toedjoeh poeloeh taoen ijeu?

13 'Ladjëng Pangeran ngawalon ka malai-
kat noe sasaoeran djeung kaola teja,
ari pangandikana ngareunah, nja pangan-
14 dika matak lipoer. 'Toeloej malaikat
noe sasaoeran djeung kaola misaoer
ka kaola: Geura ngoewarkeun, ari pio-
mongeun maneh: Kijeu timbalan Pange-
ran sawadya-balad: ^b Kami teh goemati
ka Jëroesalem djeung ka Sion, katjida
15 pisan nja goemati. 'Sarta kami bëndoe
ka eta bangsa kapir noe garënah, rosa
katjida nja bëndoe; doemeh kami tadi
bëndoe saeutik, dëmi eta pada namba-
16 han njiyeun katjilakaan. 'Koe sabab eta,
kijeu timbalan Pangeran: Kami majoen
deui ka Jëroesalem kalawan kawëlasan;
gëdong kami bakal diadëgkeun deui dina
djëro eta, lahiran Pangeran sawadya-
balad, sarta Jëroesalem bakal dikëntja
17 deui. 'Djeung koedoe ngoewarkeun deui,
ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan
Pangeran sawadya-balad: Nagara-naga-
ra kami mëngke ngalëgaan deui tina
kahadean; sarta Pangeran ^c bakal nga-
lilipoer deui ka Sion, djeung Jëroesalem
koe andjeunna bakal dipilih deui.

^a Dan. 9:2. ^b p. 8:2. ^c Jës. 66:13.

18 ^a Tidinja kaola tjëngkat, ret nendjo;
19 beh aja opat tandoek. 'Pok kaola mi-
hatoer ka ^b malaikat noe sasaoeran
djeung kaola teja: Naon eta? Ari wa-
lonanana ka kaola: Nja eta teh tan-
doek, noe mantjaoerakeun oerang Joe-
da, oerang Israil djeung oerang Jëroesa-
20 lem teja. 'Geus kitoe kaola koe Pangeran
21 disina nendjo opat pandaj. 'Pihatoer
kaola: Eta teh pangdaratangna dek
migawe naon? Ngawalon malaikat, kijeu
walonanana: Nja eta teh tandoek, noe
mantjaoerakeun oerang Joeda teja,
wani djalma hidji ge taja noe tjëngkat
sirahna; dëmi ijeu mah pangdaratangna
baris ngabëbërik ka darinja, baris nga-
beubutkeun tandoek sagala bangsa ka-
pir, noe tjarëngkat tandoekna, ngaroek-
sak ka tanah Joeda, bari djalmana di-
pantjaoerakeun teja. ^a p. 2:1. ^b p. 6:4.

PASAL 2.

Tidinja ^a kaola tjëngkat deui, ret nen-
djo; beh aja hidji djalma, leungeunna
2 njëkël tali oekoer. 'Ditanja koe kaola:
Maneh rek leumpang ka mana? Ari dja-
wabna: Sëdja ngoekoer Jëroesalem, ha-

jang tërang dina panggërëtna djeung
3 dina palajoena. 'Beh malaikat noe sasa-
oeran djeung kaola teja ka loewar,
djeung aja hidji deui Malaikat ka loe-
4 war, njampeurkeun ka eta, 'bari nimba-
lan ka eta: Geura loempat, bedjakeun
ka eta djalma ngora, kijeu nja pok:
^b Jëroesalem mëngke diënggonan sapërti
nagara noe ngaboeliklak, bawaning tina
loba manoesa djeung sato tjoë, noe ngeu-
5 sian eta. 'Djeung deui kami teh, lahiran
Pangeran, ^c bakal minangka koeta seu-
neu ti sakoerilingna; toer kami teh bakal
matak kamoeljaän di tëngah-tëngahna.
6 'Hajoe-hajoe, geura kalaboer ^d ti tanah
kaler! lahiran Pangeran; karana kami
geus ngaboerantakkeun maraneh sapërti
noe opat angin awang-awang, lahiran
7 Pangeran. 'Hajoe, Sion, ^e noe keur
ngënggon di anak Baboel! geura ming-
8 gat. 'Karana kijeu timbalan Pangeran
sawadya-balad: Kami koe andjeunna di-
piwarang ka bangsa kapir noe ngaraja-
han ka maraneh teja, noe dimaksoed
kamoeljaän; karana ^f saha-saha noe
ganggoe ka maraneh, hoekoem ganggoe
9 ka siki sotja andjeunna. 'Karana, masing
nganjahokeun, kami bakal ngoengkoel-
keun panangan kami ka loehoereun ma-
ranehanana, sarta pada pidjadieun ra-
jaheun pikeun sakoer noe koemawoela
ka maranehanana; harita ^g maraneh
tangtoe pada nganjahokeun, jen Pange-
ran sawadya-balad noe miwarang kami.
10 'Eh, anak Sion! ^h geura sësënggakan,
sarta masing boengah; karana, masing
nganjahokeun, kami rek soemping, ling-
gih di tëngah maneh, lahiran Pangeran.
11 'Djeung ⁱ loba pisan bangsa kapir noe
bakal anoet ka Pangeran dina mangsa
eta, pada djadi oemat kami; tatapi kami
pilinggiheun teh nja di tëngah maneh,
sarta maneh tangtoe nganjahokeun, jen
Pangeran sawadya-balad noe miwarang
12 kami ka maneh. 'Didinja Pangeran bakal
ngamilik Joeda, djadi doeoeman an-
djeunna dina tanah soetji, sarta Jëro-
salem koe andjeunna bakal dipilih deui.
13 'Eh, sakabeh daging! ^j tjitjing di pajoe-
neun Pangeran; karana andjeunna geus
goegah ti panglinggihanana noe soetji.

^a p. 1:18; 5:1. ^b Jër. 31:38. ^c p. 9:8. ^d Jër. 31:8.
^e Jës. 48:20. ^f 5 Moesa 32:10. ^g p. 4:9. ^h Jës. 12:6;
p. 9:9. ⁱ Jër. 50:5; Sëp. 2:11. ^j Hab. 2:20;
Sëp. 1:7.

PASAL 3.

Tidinja malaikat teh ka kaoela nembongkeun ^a Josoea, panghoeloe agoeng, marék di pajoeneun Malaikat Pangeran, sarta Setan nangtoeng ti katoehoeunana, ngélakkeun Josoea. 'Nimbalan Pangeran ka Setan teh: ^b Pangeran moegi njeuseul ka maneh, Setan! Pangeran, ^c noe geus milih Jéroesalem, moegi njeuseul ka maneh! Naha ijeu teh lain sabarat ^d tihoel beunang ngarëboet tina djëro seuneu? 'Dëmi Josoea make papakean kalotor, sarta marék di pajoeneun Malaikat. 'Pok Malaikat nimbalan ka sakoer noe marék di pajoeneunana, kijeu timbalanana: Geura lañan ti eta papakean kalotor noe dipake! Ladjëng nimbalan ka Josoea: ^e Tah, kami geus ngaleungitkeun ti maneh kadorakañ maneh, sarta maneh rek disalinan koe papakean midang. 'Ari pikir kaoela: Pantësna eta marakekeun dastar bërësih ka sirahna. Kabëñëran eta marakekeun dastar bërësih ka sirahna, bari andjeunna disalinan koe papakean. Ari koe Malaikat Pangeran diadëgan. 'Ladjëng Malaikat Pangeran ngelingan ka Josoea, ari lahirna: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Oepama maneh ngalakonan djalan kami, sarta oepama maneh ^f ngadjaga kana djagañ kami, eta maneh ge bakal ngoeroeskeun ka gëdong kami, samalah maneh bakal ngadjaga ka ^g boeroean kami, sarta maneh koe kami tangtoe dipaparin pigeusaneun ngadeuheus di antara ijeu noe mararék. 'Eh Josoea, panghoeloe gëde! geura dengekeun, nja maneh djeung batoer-batoer maneh, noe darijoek di hareupeun maneh; karana eta sakabeh djadi djalma noe minangka toeladan; karana, masing nganjahokeun, kami rek ngadatangkeun abdi kami, nja eta ^h Siroeng teja. 'Karana, masing njaho, ari ⁱ batoe, noe koe kami geus diteundeun di hareupeun Josoea, eta hidji batoe diteuteup koe toedjoeh sotja; masing nganjahokeun, oekireunana bakal dioekir koe kami, lahiran Pangeran sawadya-balad, sarta kadorakañ tanah ijeu koe kami bakal disingkirkeun di djëro sapoë. 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, maneh bakal silih-ondang batoer pada ba-

toer ka handapeun tangkal anggoer djeung ka handapeun tangkal kondang.

^a Hag. 1:1. ^b Joed. 9. ^c p. 1:17. ^d Am. 4:11. ^e Jës. 6:7; 61:3. ^f Jëh. 44:15. ^g Djab. 65:5. ^h Jës. 11:1; Jër. 23:5. ⁱ Jës. 28:16.

PASAL 4.

Tidinja malaikat noe sasaoeran djeung kaoela teja soemping deui, sarta nga-geuingkeun kaoela, sapërti djalma digeuingkeun tina heësna. 'Toeloej mariksa ka kaoela: ^a Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaoela: Koering nendjo, beh aja hidji ^b adjog, émas sakabehna; ari di loehoerna make wadah minjak, sarëng toedjoeh lampoenana dina eta; aja toedjoeh koeloeueng kana toedjoeh lampoe noe di loehoerna. 'Sarëng aja doewa tangkal djetoen di gigireunana, noe hidji ti katoehoeun wadah minjak, ari noe hidji deui ti kentjaeunana. 'Geus kitoe kaoela pok mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaoela, kijeu pihatoer kaoela: ^c Noen djoeragan! eta teh naon? 'Ngawalon malaikat noe sasaoeran djeung kaoela, kijeu walonanana ka kaoela: Naha maneh teu njaho dina panghartina eta? Ari wangsoelan kaoela: Noen djoeragan! soemoehoen hanteu. 'Ngawalon deui malaikat, kijeu walonanana ka kaoela: Ijeu pangandika Pangeran ka ^d Sëroebabel, kijeu pangandikana: Lain koe përkosa, lain koe kakoewatan, istoening koe Roh kami bae, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Naon maneh, ^e goenoeng gëde? di hareupeun Sëroebabel maneh tangtoe djadi tanah rata; djeung Sëroebabel teh tangtoe ngabidjilkeun batoe panoetoep, make ajeuh-ajeuhan: Moegi aja koernija, moegi aja koernija ka dinja! 'Aja deui pangandika Pangeran ka kaoela, kijeu pangandikana: 'Leungeun Sëroebabel geus neundeun padëmen ijeu gëdong; nja leungeun eta keneh noe bakal nganggeuskeun inja; sarta ^f maneh tangtoe nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang kami ka maraneh. 'Karana saha noe njoemahkeun kana poë oentoeng leuleutikan? da mapan ^g eta toedjoehan, nja sotja Pangeran teja, ^h noe ngalingling sakoeriling boemi, pada boengah ningali babandoel radjasa di-tjékël koe leungeun Sëroebabel. 'Geus

kitoe kaেলা pok mihatoer deui ka malaikat: Naon eta doewa tangkal djetoen, anoe kentja-katoehoeun adjoeg teja? 12 'Pok deui kaেলা kadoewa kalina mihatoer ka andjeunna: Naon eta doewa dahan tangkal djetoen, anoe tjondong kana doewa pantjoeran emas, anoe ngotjor- 13 keun emas ti dirina teja? 'Ngawalon malaikat teh ka kaেলা, kijeu walonana: Naha maneh teu njaho dina panghartina eta? Ari wangsoelan kaেলা: Noen djoeragan! soemoehoen hanteu. 14 'Lahiranana: ' Nja eta noe doewa anak minjak, noe narangtoeng di pajoeneun j Goesti saboemi kabeh. *a* Jér. 1:11; *Am.* 8:2. *b* 2 Moesa 25:31, 37. *c* p. 1:9. *d* Hag. 1:1. *e* Mat. 17:20. *f* p. 6:15. *g* p. 3:9. *h* 2 Bab. 16:9. *i* Wahj. 11:3, 4. *j* Djab. 97:5.

PASAL 5.

Tidinja ^a kaেলা tjéngkat deui, ret nendjo; beh aja hidji soerat goeloengan 2 ngalajang. 'Ngalahir malaikat teh ka kaেলা: Maneh nendjo naon? Diwangsoel koe kaেলা: Soemoehoen, koering nendjo hidji sérat goeloengan ngalajang; pandjangna doewa poeloeh asta, ari roebakna sapoeloeh asta. 'Lahirna deui ka kaেলা: Nja eta teh panjapa, anoe bidjil ninggang ka satanah kabeh; karena saha-saha noe maling, mangke dibérésihkeun leungit ti dijeu noeroetkeun eta; kitoe deui saha-saha noe soempah tjidra, mangke dibérésihkeun leungit ti dijeu 4 noeroetkeun eta. 'Pangdibidjilkeunana eta panjapa koe kami, lahiran Pangeran sawadya-balad, sina asoep ka imah noe maling, djeung ka imah noe soempah kana djénengan kami, tapi tjidra; sarta pitjitjingeun di téngah imahna, datang ka bejakna, katoet kaina djeung batana. *a* p. 1:18.

5 Tidinja ^a malaikat noe sasaoeran djeung kaেলা teja ka loewar, sarta marentah ka kaেলা: Geura tjéngkat, tendjokeun koe maneh eta noe bidjil ajeuna. 6 'Ari pihatoer kaেলা: Naon eta? Lahirna: Noe bidjil teh nja eta epa. Lahirna deui: Nja eta deuleueun maranehanana di 7 tanah kabeh. 'Geus kitoe, doemadakan, toetoeup timah djoeng moeka; beh aja hidji awewe dijoek di djéro eta epa. 8 'Ngalahir malaikat: Nja eta teh kadorkaan. Ngageuwat koe malaikat awewe

teh direunteutkeun ka djéro epana, bari timah beungbeurat teja direunteutkeun 9 sakali kana lijangna. 'Tidinja kaেলা tjéngkat, ret nendjo; beh aja doewa awewe ka loewar, sarta djangdjangna katébak angin; ari eta teh pada djangdjangan saperti djangdjang bango; heg epa teh koe eta dibawa di antara boemi 10 djeung langit. 'Pok kaেলা mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaেলা: Epa teh koe eta awewe dibawa ka 11 mana? 'Walonanana ka kaেলা: Rek dipangnjijeunkeun imah di ^b tanah Sinar; dimana geus sadija, dipérnahkeun di dinja, di énggon bakoena. *a* p. 2:3. *b* Dan. 1:2.

PASAL 6.

Tidinja ^a kaেলা tjéngkat deui, ret nendjo; beh aja opat kareta baridjil tina antara doewa goenoeng; ari goenoeng 2 teja goenoeng tambaga. 'Kareta noe pangheulana koedana beureum; kareta 3 noe kadoewa koedana hideung; 'kareta noe katiloe koedana bodas, ari kareta noe kaopat koedana bélang beureum. 4 'Pok kaেলা mihatoer ka malaikat noe sasaoeran djeung kaেলা: Noen djoeragan! ^b eta teh naon? 'Ngawalon malaikat teh, kijeu lahirna ka kaেলা: Nja eta noe opat angin awang-awang, keur baridjil, mantas ngadeuheusan di 6 pajoeneun Goesti saboemi kabeh. 'Kareta noe koeda hideung teja bidjilna ka tanah kaler, sarta koeda bodas teja bidjilna noetoerkeun eta; dëmi koeda bélang teja bidjilna ka tanah kidoel. 'Ari koeda beureum teja baridjil, sarta narejangan baris leumpang, sèdja oedaridër di boemi. Ari timbalanana: Djig oedaridër di boemi. Seg eta oedaridër 8 di boemi. 'Tidinja malaikat teh ngalahir ka kaেলা, sarta bédas pisan, kijeu lahirna: Masing nganjahokeun, noe baridjil ka tanah kaler teja ngareureuhkeun Roh kami di tanah kaler. *a* p. 5:9. *b* p. 1:19.

9 Aja deui pangandika Pangeran ka kaেলা, kijeu pangandikana: 'Geura njokot ti bobojongan, nja eta ti Heldai, ti Tobia djeung ti Jédaja, bral maneh leumpang, koedoe poë ijeu pisan, bari seug asoep ka imah Josia anak Sëpanya, 11 noe kadatangan eta ti Baboel. 'Nja

maneh teh njokot perak djeung emas, koe maneh djjeun makoeta, seg pakekeun kana sirah ^a Josoea anak Josadak, pang-
 12 hoeloe gēde teja. 'Sarta bedjakeun koe maneh ka Josoea, ari piomongeun maneh: Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, timbalanana: Masing njaho, hidji djalma, ^b ngaran Siroeng, bakal ngaraksok ti pērnahna, djeung ngadēgkeun
 13 kabah Pangeran. 'Nja eta noe bakal ngadēgkeun kabah Pangeran, sarta nja eta noe pimakeun kaagoengan, djeung bakal tjalik dina korsina njangking kawasa; ^c malah djadi panghoeloe onkoh dina korsina; sarta papasten kasalametan pijaen nja di antara eta doewa
 14 kapangkatan. 'Dēmi makoeta teja pikeun Helem, pikeun Tobia, pikeun Jēdaja djeung pikeun Hen anak Sēpanya, sarta pijaen dina kabah Pangeran
 15 keur pangingēt-ngingēt. 'Ari djalma noe djaraoeh bakal daratang, sarta ngabantoe njjeun kabah Pangeran, djeung maraneh ^d tangtoe pada nganjahokeun, jen Pangeran sawadya-balad noe miwarang kami ka maraneh. Noe tadi teh piboktieu, lamoen maraneh tēmēn nja noeroet ka timbalan Pangeran, Allah maraneh. *a p. 3: 1. b p. 3: 8. c Djab. 110: 4. d p. 2: 9. 11.*

PASAL 7.

Ari geus kitoe, ^a mangsa kaopat ta-oenna Darioes teja djoemēnēng radja, harita aja deui pangandika Pangeran ka Djakaria dina tanggal opat, boelan noe kasalapan, nja eta boelan Kislew.
 2 'Asalna aja noe didjoeroengkeun ti nagara Bet-El; nja eta Sareser, djeung Regem-Melek, sarta batoer-batoerna, noenoehoen ka pajoeneun Pangeran,
 3 'djeung naros ka para panghoeloe, noe njēkēl gēdong Pangeran sawadya-balad, sarta ka para nabi, kijeu pihatoerna: Koemaha koering kēdah tjeurik ^b dina boelan noe kalima, bari tjetjēgah, saptos koering milampahkeungeus mangtaoen-taoen ijeu? 'Tidinja aja pangandika Pangeran sawadya-balad ka kaoela,
 4 kijeu pangandikana: 'Bedjakeun ka sakabeh djalma eusi tanah, djeung ka panghoeloe-panghoeloe, kijeu nja pok: Satijap-tijap maraneh poewasa djeung aloek-aloekeun dina boelan noe kalima djeung ^c dina boelan noe katoedjoeh,

geus toedjoeh poeloe taoen ijeu, naha maraneh milampah poewasa teh ^d karah
 6 koe karana kami? 'Kitoe deui satijap-tijap maraneh dadaharan, djeung satijap-tijap maraneh nginoem, eta maraneh dadaharan sarta nginoem teh naha lain
 7 pikeun diri maraneh? 'Lain kitoe pangandika, noe dioewarkeun koe Pangeran ^e koe lantaran nabi-nabi noe bareto, keur basa Jēroesalem dieusian keneh reudjeung gēnaheun, kitoe deui nagara-nagarana noe sakoerilingna, sarta tanah kidoel djeung tanah handap dieusian keneh? *a p. 1: 1. b Jēr. 52: 12, 13. c Jēr. 41: 1. d Jēs. 58: 5. e p. 1: 4.*

8 Aja deui pangandika Pangeran ka
 9 Djakaria, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad, timbalanana: ^a Maraneh ngahoekoeman teh koedoe hoekoeman noe sajaktina, sarta koedoe milampah kahemanan djeung kawelasan doeloer pada doeloer. 'Djeung ^b oelah rek nganjaja ka randa atawa ka pahat, ka semah atawa ka noe balangsak; sarta maraneh oelah mikiran goreng doeloer pada doeloer sadjēro hate
 11 maraneh. 'Tatapi ^c eta teja sarangeukeun ngarēgēpkeun, sarta ^d pada njang-gakeun poendok basangkal, djeung notorekkeun tjeulina, ēmboeng ngadenge.
 12 'Ari ^e hatena koe maranehanana didjjeun ibarat batoe paset, ēmboeng ngadenge kana toret djeung kana pangandika, noe koe Pangeran sawadya-balad didatangkeun koe Roh andjeunna, koe lantaran nabi-nabi noe bareto; noe matatak aja bēbēndoe bangēt pisan ti Pangeran sawadya-balad teh. 'Ari geus kitoe, ^f sakoemaha andjeunna njaoer, dēmi eta teu ngadarengē, nja kitoe keneh eta sasambat, dēmi koe kami teu didangoe, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Anggoer koe kami maranehanana dikēboetkeun kawas koe riboet,
 14 diajakeun di sakabeh bangsa, noe tadina teu kanjahoan koe maranehanana; sarta satinggal maranehanana tanah teh soewoeng, wani taja djalma noe njorang sarta taja noe moelang; djadi ^h tanah aloes teh koe maranehanana didjjeun karoeksakan. *a p. 8: 16. b 2 Moesa 22: 21, 22; Jēs. 1: 17. c p. 1: 4. d Nēh. 9: 29. e Jēs. 48: 4. f Jēr. 11: 11; 14: 12. g 5 Moesa 28: 64. h Djab. 106: 24.*

PASAL 8.

2 **A**ja deui pangandika Pangeran sawadya-balad, pangandikana: 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: ^a Kami teh goemati ka Sion, katjida pisan nja goemati; estoe kami goemati teh ka dinja kalawan wera bangget pisan.

3 'Kijeu timbalan Pangeran: ^b Kami geus moelih deui ka Sion, kersa linggih di tengah Jérusalem; ari Jérusalem teh bakal diséboetkeun nagara Kajaktian; sarta goenoeng Pangeran sawadya-balad teh bakal diséboetkeun goenoeng Soetji.

4 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: ^c Di loeloeroeng-loeloeroeng Jérusalem pingarénggoneun keneh djalma kolot awewe-lalaki, hidji-hidji pada ^d koendang-iteuk bawaning pandjang oemoerna. 'Sarta loeloeroeng-loeloeroeng nagara teh bakal djédjél-pinoeh koe baroedak awewe-lalaki, noe aroelin dina

6 loeloeroengna. 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Lamoen eta pérkara koe pangrasa sesa ijeu bangsa dina mangsa eta dikira pimoestahileun, ^e naha koe pangrasa kami oge pimoestahileun? lahiran Pangeran sawadya-balad.

7 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Masing nganjahokeun, kami rek njalamétkeun oemat kami ^f ti tanah pangbidjilan djeung ti tanah pangsoeroepan

8 panon-poë; 'sarta koe kami rek diparoelangkeun, seug bakal ngarénggon di djéro Jérusalem; ^g ari eta teh bakal oemat kami, sarta kami bakal Allahna, djeung sajaktina sarta djeung sabénr-bénerna.

9 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Sing tégér leungeun maraneh, eh sakoer noe dina mangsa ajeuna ngadareng pangwoeroek kitoe ti biwir nabi-nabi, noe araja ^h keur basa njijeun padëmen gëdong Pangeran sawadya-balad, nja eta kabah, soepaja diadégkeun!

10 'Karana ⁱ samemeh mangsa eta, manoesa teu meunang hasil, kitoe deui sasatoan euweuh hasilna; ari noe indit sarta noe moelang taja kasnanganana tina sabab noe njoesoekër: wantoe sakabeh manoesa koe kami dikadjeunkeun moemoesoehan batoer pada batoer. 'Tatapi ^j ajeuna kami ka sesa ijeu bangsa moal deui-deui tjara mangsa ka toekang, la-

12 hiran Pangeran sawadya-balad. 'Enjana mah binih bakal salamët; tangkal ang-

goer bakal boewahan, boemi bakal ngabidjilkeun hasilna, djeung langit bakal noeroenkeun tji-iboenna; nja eta saniskara koe kami tangtoe dimilikkeun ka

13 sesa ijeu bangsa. 'Ari geus kitoe, sakoe-maha maraneh, anak-intjoe Joeda djeung anak-intjoe Israil! ^k geus djadi sapaen di lëbah bangsa kapir, nja kitoe kami tangtoe njalamétkeun ka maraneh, sarta maraneh pidjadieun matak bërkah; ^l oelah rek sarijeun, sarta sing tégér leungeun maraneh. 'Karana kijeu timbalan

14 Pangeran sawadya-balad: Sakoemaha kami ngërsakeun njilakakeun ka maraneh, keur basa karoehoen maraneh njijeun pibëndoeëun kami teja, timbalan Pangeran sawadya-balad, sarta kami teu

15 handjakal: 'nja kitoe kami ngërsakeun dina mangsa ajeuna ngabagdjakeun ka Jérusalem djeung ka anak-intjoe Joeda;

16 mana oelah rek sarijeun. 'Ngan ijeu pérkara noe koedoe dilampahkeun koe maraneh: ^m koedoe ngomong noe sajakti, oenggal-oenggal djalma djeung batoerna; ngahoekoeman teh dina lawang-lawang maraneh, koedoe sajakti sarta hoekoeman noe matak salamët; 'djeung maraneh oelah mikiran goreng batoer pada batoer sadjéro hate maraneh; sarta oelah soeka kana soempah bohong; karana nja eta saniskara noe djadi kageuleuh kami, lahiran Pangeran. ^a p. 1: 14. ^b p. 1: 16.

^c Jës. 65: 20. ^d 2 Sam. 3: 29. ^e Loek. 1: 37. ^f Djab. 113: 3; Jës. 49: 12. ^g p. 2: 11. ^h p. 4: 9. ⁱ Hag. 1: 6. ^j Hag. 2: 19. ^k Jër. 25: 18. ^l Sep. 3: 16. ^m p. 7: 9; Ep. 4: 25.

18 Aja deui pangandika Pangeran sawadya-balad ka kaola, pangandikana:

19 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Ari poewasa ^a boelan kaopat, ^b poewasa boelan kalima, poewasa boelan katodjoeh, djeung poewasa ^c boelan kasoeloeh pidjadieun kaätohan, djeung ka-boengahan, sarta mangsa raramean soeka-soeka pikeun anak-intjoe Joeda; ngan koedoe pada njaäh kana kajaktian djeung

20 kana kasalamëtan. 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Djeung deui mëngke bangsa-bangsa ngaboeroeboel, sarta djalma-djalma ti nagara noe loba.

21 'Ari djalma ti hidji nagara bakal laleumpang ka hidji nagara deui, bari ngomong: ^d Hajoe, oerang geura leumpang, noe-noehoen ka pajoeneun Pangeran, ngadeuheus ka Pangeran sawadya-balad!

22 Koela oge sĕdja leumpang. 'Seug ngaboeroeboel bangsa noe reja djeung oerang kapir noe loba, pada ngadeuheus ka Pangeran sawadya-balad di Jĕroesalem, sarta noenoehoen ka pajoeneun Pangeran. 'Kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Dina mangsa eta teh sapoeloh djalma ti saroepaning basa oerang kapir bakal narewak, moentang ka toengtoeng badjoe sahidji oerang Jahoedi, bari ngaromong: Koela sĕdja miloe leumpang djeung maraneh; karana koela geus pada ngadenge bedja, jen Allah njarĕngan ka maraneh. ^a Jer. 52 : 6, 7. ^b p. 7 : 5. ^c 2 Radj. 25 : 1. ^d Jĕs. 2 : 3.

PASAL 9.

Ijeu teh ^a babawaan pangandika Pangeran pĕrkara tanah Hadrak; sarta nagara Damsik noe djadi pangreureuhana; karana Pangeran ningalikeun ka manoesa, soemawonna ka sakabeh kaum Israil; 'kitoe deui tanah Hamat, noe tĕpoeng-watĕs djeung eta; sarta ^b nagara Tiroes djeung Sidon, sabab pintĕr katjida. 'Ari Tiroes teh geus njijeun benteng keur dirina; sarta geus ngaboegbroegkeun perak tjara keusik, kitoe deui ĕmas sapĕrti leutak loeloeroeng. 'Masing njaho, Goesti bakal ngadjongklokkeun eta; ari ^c kakawasaanana bakal digĕboeg di laoet, djeung djinisna bakal dilĕboer koe seuneu. 'Nagara ^d Askĕlon bakal nendjo eta, sarta sijeun; kitoe deui Gasa, sarta goemĕtĕr katjida; pon kitoe keneh Ekron, doemeh andĕlanana meunang era; ari radja bakal leungit ti Gasa, djeung Askĕlon mĕngke teu diĕnggonan djalma. ^e 'Anoe pingĕnggoneun di Asdod nja eta paranakan; sarta kamagoengan oerang Pĕlisti koe kami rek dibasmi. 'Djeung gĕtihna koe kami rek disingkirkeun ti djĕro soengoetna, kitoe deui kanistanana tina antara hoentoena; djadi eta ge pikarieun bade Allah oerang, djeung pidjadieun sapĕrti kagĕgĕdoegan di Joeda, sarta ari Ekron teh pidjadieun sapĕrti oerang Jĕboes teja. 'Djeung kami ^e rek masanggrahan sakoeriling gĕdong kami, mĕgatan balad, oelah aja noe njorang, soemawonna balik; sarta maranehanana moal kasorang deui noe nganjaja; karana ajeuna geus ditingali koe sotja kami. ^a Jĕs. 13 : 1; Djak. 12 : 1. ^b Jer. 47 : 4. ^c Joh. 27 : 3, 26. ^d Sĕp. 2 : 4. ^e p. 2 : 5.

9 ^a Eh, anak Sion! sing gĕrah katjida; eh, anak Jĕroesalem! hajoe soerak; masing njaho, Radja maneh rek datang ka maneh, sipat adil, sarta mawa kasalamĕtan, sareh boedina, djeung toenggang kalde, nja eta kalde ngora, anak kalde bikang. 'Sarta ^b kami rek ngabasmi kareta, dileungitkeun ti Epraim; kitoe deui koeda ti Jĕroesalem; malah gondewa pĕrang bakal dibasmi. Djeung deui eta bakal ngembarkeun kasalamĕtan ka oerang kapir, ^c sarta bakal moerba ti laoet tĕpi ka laoet deui, djeung ti sĕmĕt bawan tĕpi ka toengtoeng boemi. 'Ari moenggoeh maneh mah, tina sabab gĕtĕh pĕrdjangdjian maneh, sakitan bangsa maneh koe kami dilaleupaskeun ^d ti djĕro soemoer noe taja tjaian. 'Eh sakitan, noe ngalarĕp-ngarĕp! geura baralik ka ĕnggon reugreug; poĕ ijeu pisan kami maparin njaho, jen kami ka maneh rek ngaganti doewa tikĕl. 'Karana kami geus mĕntang Joeda pikeun kami, djeung kami ngeusian gondewa koe Epraim; ari anak-anak maneh, Sion! koe kami rek digeuingkeun, sina ngaroeroeg ka anak-anak maneh, Joenani! sarta maneh koe kami rek didjadikeun ibarat pĕdang djalma prawira. 'Malah Pangeran bakal nembongan loehoereun maranehanana, sarta ^e djamparingna bakal mĕlĕsat sapĕrti kilat; djeung Goesti Pangeran bakal nijoep sangkakala, bari madjĕng nihan angin riboet ti kidoel. 'Pangeran sawadya-balad noe bakal ngaraksa ka maranehanana; sarta bakal pada ngahakan, djeung ngalĕjĕkan batoe bandering; toer pada nginoem, bari ngagoe-roeh kawas koe anggoer; sarta bakal parinoeh sapĕrti pangepret, tjara djoeroe-djoeroe altar. 'Djeung maranehanana koe Pangeran Allahna tangtoe disalamĕtkeun dina poĕan eta, wantoe djadi ingon-ingon sarta oemat andjeunna; karana bakal ibarat pĕr mata makoeta, didjoengdjoengkeun tjara bandera, ngoengkoelan tanah andjeunna. 'Karana tada teuing kaĕloesanana, djeung tada teuing kaĕhenganana! gandoem bakal matak moeloes baroedjang, djeung tji-anggoer bakal matak moeloes landjang-landjang.

^a Mat. 21 : 5; Joh. 12 : 15. ^b Djab. 46 : 10; Mik. 5 : 9. ^c Djab. 72 : 8. ^d 1 Moesa 37 : 24. ^e Hab. 3 : 11.

PASAL 10.

Geura pada njoehoenkeun hoedjan ka Pangeran keur oesoem hoedjan pandeuri! Nja Pangeran noe ngadamél kilat; tangtoe ka maranehanana maparin hoedjan ngidjih keur saroe paning pépèlakan dina lahan. 'Karana ^a tapekong teh ngaromongna kosong, djeung ahli noedjoem teh marèlèngna bohong, sarta pada njatoerkeun impian gapong, noe dipake ngalilipoer sija-sija; sabab kitoe djalma pada ngalantrah bae saperti domba, pada datang ka balangsak, doemeh euweuh pangangon. 'Kami bangét nja bèndoe ka sakoer pangangon, djeung kami rek njiksa ka sakoer ^b badot; karena Pangeran sawadya-balad ngalajad ka ingon-ingonna, nja eta ka anak-intjoe Joeda, sarta bakal didjadikeun saperti koeda andjeunna noe leuwih moelja dina pérang. 'Nja ti eta pibidjileun batoe djoeroe, nja ti eta pibidjileun pantjoe, nja ti eta pibidjileun gondewa pérang, nja ti eta pibidjileun sakoer bobotoh sarejana. 'Sarta maranehanana pidjdieun saperti djalma prawira, nintjakan leutak loeloeroeng dina pérang; gèr pada pérang, karena Pangeran noe njaréngan ka maranehanana, sarta pada ngerakeun noe taroempak koeda. 'Djeung kami rek ngabédaskeun anak-intjoe Joeda, sarta anak-intjoe Joesoep koe kami rek disalamètkeun, bari diparolangkeun, sina matoe deui; karena koe kami rek diwèlasan, sarta pidjdieunana sasat koe kami tadi teu dipitjeun; karena kami, Pangeran, Allahna, sarta maranehanana koe kami tangtoe dikaboel. 'Ari oerang Epraim teh pidjdieun saperti djalma prawira, djeung ^c pada boengah atina kawas koe anggoer; malah anak-anakna bakal narendjo eta, bari baroengaheun; pada gèrah atina koe hal Pangeran. 'Kami bakal ^d noektroek maranehanana, dikoempoelekeun, karena koe kami rek dileupaskeun; tidinja bakal ngalobaàn, sakoemaha ngalobaànana tadi. 'Geus kitoe maranehanana koe kami bakal disèbar-sèbarkeun di bangsa noe reja, djeung bakal njarèboetkeun kami di noe djaraoeh; tangtoe pihariroepeun djeung anak-anakna, sarta maroelang. 'Da maranehanana koe kami rek diparolang-

keun ^e ti tanah Mèsir, djeung dikoempoelekeun ti tanah Asoer, bari diasoepekeun ka tanah Gilad djeung ka tanah Libanon, tatapi moal asoep sakabeh. 11 'Sarta andjeunna bakal meuntas nèroes laoet Kasoekèran, djeung bakal meupeuh laoet Ombak; ari sakabeh leuwi tji Ènil bakal saraät, kamagoengan Asoer bakal ditoeroenkeun, djeung tètékn karadjaàn Mèsir bakal leungit. 12 'Dèmi maranehanana mah koe kami rek dibédaskeun di djero Pangeran; sarta pada piloemakoeun di djero padjènéngan andjeunna, lahiran Pangeran.

^a Jës. 41 : 29; Jër. 29 : 8. ^b Jës. 14 : 9. ^c Djab. 104 : 15. ^d Jës. 5 : 26; 7 : 18. ^e Jës. 11 : 11.

PASAL 11.

Eh, Libanon! geura boekakeun panto maneh, ^a soepaja seuneu ngahakan sakoer ki poetri maneh. 'Eh, ki djamoedjoe! geura midangdam, sabab geus roeboeh ki poetri; karena noe maroelja teja geus digèmpoeur. Eh, ki pasang Basan! geura pada midangdam, sabab leuweung santosa teh geus ngagèbroeg. 'Aja sora midangdam pangangon, sabab kamoeljaànana geus digèmpoeur; aja sora gègèroengan singa ngalora, sabab ^b kamaangan tji Jordan geus digèmpoeur. 'Kijeu timbalan Pangeran, Allah kaola: Geura angon eta domba peuntjiteun; 'karena noe ngabogaàn mah mareuntjit bae ka dinja, djeung teu roemasa salah; sarta noe ngadjoewalna ngomong: Sagala poedji ka Pangeran! karena aing datang ka beunghar; djadi pangangonna teu aja karoenjana ka eta domba-domba. 'Noe matak kami ka djalma eusi boemi moal mikaroenja deui, lahiran Pangeran; satègèsna kami rek njèrahkeun manoesa, hidji-hidji ka leungeun batoerna djeung ka leungeun radjana, masingna pada ngaroeksakkeun boemi; sarta koe kami moal dileupaskeun ti leungeunna. 'Prak kaola ngangon eta domba peuntjiteun, geus poegoeh domba noe balangsak. Sarta kaola njokot doewa iteuk pikeun kaola; noe hidji koe kaola disèboetkeun Karèsèpan, ari noe hidji deui disèboetkeun Katoenggalan; toeloej domba teh koe kaola diangan. 'Djeung kaola njingkirkeun noe tiloe pangangon di djero saboelan; karena

hate kaoela keuheul ka darinja, djeung hate maranehanana sabalikna bosën ka
 9 kaoela. 'Pok kaoela ngomong: Kami moal ngangon deui ka maraneh; manamana noe rek paeh, kadjeun paeh oge; sarta mana-mana noe katiwasan, kadjeun katiwasan oge; djeung sakoer noe kari sing silih-hakan daging batoer pada
 10 batoer. 'Toeloej kaoela njokot eta iteuk kaoela, noe ngaran Karësëpan teja, pek dipotongkeun, tanda ngabadakeun përdjangdjian kaoela, beunang kaoela nji-
 11 jeun ka eta sakabeh bangsa-bangsa. 'Ari dibadakeunana dina poë harita pisan; sarta djalan kitoe eta sakoer domba noe balangsak, noe ngaresto ka kaoela, pada nganjahoekun, jen eta teh pangandika
 12 Pangeran. 'Geus kitoe kaoela mitjatoer ka eta domba: Oepama maraneh boga rasa pibënëreun, geura mere boeroehan kami; tatapi oepama hanteu mah, nja kadjeun.
 c Seug eta narimbang piboeroehaneun
 13 kaoela, d tiloe poeloeh wang perak. 'Ladjëng Pangeran nimbalan ka kaoela: Oewang teh pitjeun pikeun toekang pari-
 joek; wët aloes tëmën pangadji, beunang eta naksir pihargaeun kami! Top noe tiloe poeloeh wang perak teh koe kaoela ditjokot, bari seug dialoengkeun ka djëro gëdong Pangeran, pikeun toekang pari-
 14 joek. 'Toeloej kaoela motongkeun eta iteuk kaoela noe hidji deui, noe ngaran Katoenggalan teja, tanda ngabadakeun hal kadoeloeran Joeda reudjeung Israil.

a Jës. 2: 12, 13. b Jër. 12: 5. c Mat. 26: 15; 27: 9.
 d 2 Moesa 21: 32.

15 Tidinja Pangeran nimbalan deui ka kaoela: Geura njokot deui pikeun maneh
 16 parobot hidji pangangon gëdjoel. 'Karna, masing njaho, kami mëngke ngajakeun dina tanah hidji pangangon a anoe moal ngalajad ka noe keur katiwasan; ari noe kagëbrig koe eta moal ditejangan, noe roeksak moal dioebaran, sarta noe djagdjang moal ditjoekoepan; malah tangtoe ngahakan daging anoe lintoeh, djeung datang ka ngalotjotkeun tjeker-
 17 tjekerna. 'Pibalaëun eta pangangon noe taja pedahna, noe ngamomorekeun bae ka domba teh! Leungeunna djeung panonna ti katoehoe sing keuna koe pëdang; leungeunna sing datang ka kemper, djeung panonna ti katoehoe sing datang ka këntjes.

a Jch. 34: 3.

PASAL 12.

Ijeu teh a babawaan pangandika Pangeran hal Israil.

a p. 9: 1.

Kijeu lahiran Pangeran, a noe masangkeun langit, djeung ngadëgkeun boemi, sarta ngadamël roh manoesa sadjëro
 2 awakna: 'Masing njaho, Jëroesalem koe kami rek didjadikeun minangka b bokor pagijoengan pikeun sakabeh bangsa anoe sakoeriling; nadjan Joeda ge pikasorangeun eta, samangsa Jëroesalem dikë-
 3 poeng. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta Jëroesalem koe kami rek didjadikeun minangka batoe panajogean, djoengdjoengneun sakabeh bangsa; saha-saha noe mëtjak ngadjoengdjoeng, tangtoe rareheut katjida; djeung c sakabeh bangsa kapidir noe di boemi pikaroempoeleun
 4 ngaroeroeg ka dinja. 'Dina mangsa eta, lahiran Pangeran, kami tangtoe ngagëboeg sakabeh koeda, disina bingoeng; kitoe deui ka noe taroempakna, disina gelo; tatapi d sotja kami bakal boeka ka anak-intjoe Joeda; ari sakabeh koeda bangsa-bangsa mah koe kami bakal digëboeg, disina lolong. 'Didinja sakoer gëgëdoeg Joeda pingaromongeun sadjëro hatena kijeu: Priboemi Jëroesalem matak djadi kakoewatan ka aing di djëro
 6 Pangeran sawadya-balad, Allahna. 'Dina mangsa eta sakoer gëgëdoeg Joeda koe kami rek didjadikeun ibarat kërën beunang njeuneuan, njanding soeloeh; djeung ibarat obor hoeroeng, njanding geugeusan; seg pada ngalëboer ngentja-ngatoehoe ka sakabeh bangsa noe sakoeriling. e Ari Jëroesalem pimatoeheun bae
 7 dina përnahna di Jëroesalem. 'Djeung Pangeran bakal njalamëtkeun ka himah-himah Joeda pangheulana; soepaja kamoeljaän bangsa Dawoed djeung kamoeljaän priboemi Jëroesalem oelah
 8 ngoengkoelan ka Joeda. 'Dina mangsa eta Pangeran tangtoe ngaraksa ka priboemi Jëroesalem; ari sakoer f noe titadjongan di lëbah maranehanana, dina mangsa eta pidjadieun sapërti Dawoed; djeung bangsa Dawoed pidjadieun sapërti Allah, nja sapërti g Malaikat Pangeran,
 9 noe di hareupeun maranehanana. 'Ari geus kitoe, h dina mangsa eta kami tangtoe aja manah noempoeurkeun sakabeh oerang kapidir, noe daratang ngaroeroeg

10 ka Jëroesalem. 'Djeung deui kami teh ka bangsa Dawoed sarta ka priboemi Jëroesalem ' tangtoe ngoetjoerkeun ' Roh sih-koernija, nja Roh panoenoehoen; seg ^k bakal narendjo ka kami, noe geus ditëwëk koe maranehanana; djeung bakal pada aloek-aloekeun tina hal andjeunna, ' sapërti noe aloek-aloekeun katinggal anak noenggal; sarta bakal bangët njeungtjeurikan andjeunna, sakoemaha njeungtjeurikanana noe katinggal anak

11 tjikal. 'Dina mangsa eta aloek-aloekeunana di Jëroesalem piroesaeun katjida, ^m sakoemaha aloek-aloekeunana di Hadad-Rimon, di lëbak Mëgido teja. 'Ari djalma eusi tanah teh pipëtaeunana aloek-aloekeun, oenggal-oenggal bangsa sabatoer eta bae; nja eta bangsa toeroenan Dawoed, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; bangsa toeroenan Natan, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; 'bangsa toeroenan Lewi, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; bangsa Simi, sabatoer eta bae, kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae; 'sakabeh bangsa salijan ti dinja, oenggal-oenggal bangsa sabatoer eta bae; kitoe deui awewe-awewena, sabatoer eta bae.

^a Jës. 42:5; 45:12. ^b Jës. 51:22. ^c p. 14:2; Wahj. 19:19; 20:8. ^d 1 Radj. 8:29. ^e p. 14:10. ^f 1 Sam. 2:4; Jës. 33:24. ^g 2 Moesa 23:20. ^h Wahj. 20:9; Joël 3:1. ^j Roem 8:26; Ibr. 10:29. ^k Joh. 19:37. ^l Jër. 6:26. ^m 2 Bab. 35:22-25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta ^a piajaeun hidji soemoer moeka pikeun bangsa Dawoed sarta pikeun priboemi Jëroesalem, baris nagaleungitkeun dosa djeung kokotoran.

2 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta, lahiran Pangeran sawadya-balad, ^b kami tangtoe ngabasmis sakoer ngaran brahala, dileungitkeun tina tanah, sarta moal aja noe ingët-ingët deui; sanadjan nabi-nabi reudjeung soekma nadjis oge koe kami rek dieuweuhkeun tina tanah.

3 'Ari geus kitoe, ^c lamoen aja deui nabi ngawëdjang, toeloej indoeng-bapana, noe ngajoegakeun eta, bakal ngaromong ka dinja: Maneh teu pantës hiroep; karana maneh ngomong bohong mawa padjënëngan Pangeran; seg indoeng-bapana,

noe ngajoegakeun eta, bakal narëwëk

4 ka dinja lamoenna ngawëdjang. 'Ari geus kitoe, dina mangsa eta nabi-nabi piareraeun, hidji-hidji tina tetendjoanana, lamoenna ngawëdjang; sarta moal aja noe make ^d haroedoem boeloe, mam-

5 brih njidraän. 'Anggoer eta ngomong kijeu: Koela mah lain nabi, satëgësna koela teh toekang tani; karana aja hidji djalma mijara ka koela ti leuleutik.

6 'Sarta moen aja noe nanja ka noe kitoe: Eta raheut naon dina leungeun maneh? tangtoe kijeu djawabna: 'Tjeda koela di-teunggeul di imah noe njaraäh ka koela.

^a Jës. 12:3; 55:1. ^b Hos. 2:16; Sëp. 2:11. ^c 5 Moesa 18:20. ^d 2 Radj. 1:8.

7 ^a Eh pëdang! geura njaring, ngamoek ka pangangon kami, nja ka eta hidji djalma noe djadi kantja kami, lahiran Pangeran sawadya-balad; kadek eta pangangon; ari domba-domba teh bakal pabalëntjar, tatapi kami tangtoe nga-oeban koe panangan kami ka eta noe

8 lalëutik. 'Ari geus kitoe, di sakoeriling tanah, lahiran Pangeran, djalmana bakal dibasmi doewa bagian, hos paraeh; dëmi noe sapërtiloe deui mah bakal di-

9 karikeun. 'Ari eta noe sapërtiloe teja koe kami rek disina njorang seuneu, sarta rek dibësot, sapërtiloe ngabësot perak, ^b djeung rek ditjoba, sapërtiloe njoba ëmas; nja eta noe pinjambateun kana djënëngan kami, sarta koe kami tangtoe dikaboel; ^c kami bakal njëboet: Eta teh oemat kami; ari eta bakal njëboet: Pangeran teh Allah koering.

^a Mat. 26:31. ^b 1 Petr. 1:7. ^c Hos. 2:23.

PASAL 14.

Masing njaho, pidatangeun hidji poë

Pangeran, didinja djarahan ti maneh bakal dibagi-bagikeun di têngah maneh.

2 'Karana ^a kami bakal ngoempoeleun sakabeh bangsa kapir ka Jëroesalem baris mërangan; tangtoe nagara teh di-beunangkeun, ^b imah-imahna dirampogan, djeung awewe-awewena diparaksa; aridjalma eusi nagara noesaparopiboeda-leun, asoep ka pangbojongan, dëmi sesana djalma-djalma noe di djëro nagara moal

3 dibasmi. 'Ladjëng Pangeran mijos, mërangan ka eta bangsa kapir, sakoemaha panganggona mërangan dina poëan

4 djoerit. 'Dina poëan eta ^c dampalna

pingadégeun dina loehoer goenoeng Djetoen, noe di hareupeun Jérusalem, ti wetan; seug eta goenoeng Djetoen beulah ti têngahna, ka wetan djeung ka koelon, ngadjadi lébak gède katjida; sa-beulah eta goenoeng moendoer ka kaler, ari noe sabeulah deui mah ka kidoel.

5 'Boer maraneh kalaboer, djalan eta lébak goenoeng kami; wantoe lébak goenoeng teh pinépieun ka Asel; ari pika-boereun maraneh nja sakoemaha maraneh kaboer bawaning sijeun koe ^d lini, keur djaman Oesia, radja Joeda teja; nja didinja pisoempingean Pangeran, Allah kaoela; ^e ari sadajana para soetji

6 ngiring ka andjeun. 'Ari geus kitoe, dina poëan eta tjaäng teu montjorong teu

7 soerëm; 'nja djadi poë noenggal eta teh, ngan Pangeran noe oeninga, lain beurang lain peuting; dëmi geus kitoe, keur

8 wantji boerit braj tjaäng. 'Ari geus kitoe, dina poëan eta ^f ti Jérusalem bidjil tjai kahiropan; noe saparo ngotjor ka laoet wetan, ari noe saparo deui mah ka laoet koelon; dina oesoem panas djeung dina oesoem tiris majëng bae.

9 'Harita Pangeran djoemënéng radja, ngareh salëganing boemi. Dina mangsa eta Pangeran teh hidji, djeung padjënënganana hidji. 'Ari salëgana tanah ijeu bakal ganti roepa, nja djadi saperti tanah lapang, ti sëmët Geba tËpi ka Rimon, anoe kidoeleun Jérusalem; anoe matak Jérusalem teh ^g noenggiring, sarta pimatoeheun dina përnahna, ti sëmët lawang Binyamin tËpi ka lébah lawang heubeul, tËpi ka lawang Djoeroe, djeung ti papanggoengan Hananel tËpi

11 ka pamërësan radja. 'Sarta djalma pimaratoeheun di djëro eta nagara; djeung ^h moal aja deui sapaeun; ⁱ estoe Jérusalem pingënggoneun sënang ati. 'Djeung deui kijeu balahi, noe koe Pangeran bakal dikeunakeun ka sakabeh bangsa, noe mërangan ka Jérusalem teja: dangingna disina ngaboeroekan keur eta nangtoeng keneh, djeung panonna ngaboeroekan dina kongkolakna, sarta letahna ngaboeroekan dina soengoetna.

13 'Djeung deui dina poëan eta pijsaeun goedjroed ti Pangeran bangët katjida di maranehanana; këk silih-tjékël leu-

ngeun batoer pada batoer, bari ngadjoengdjoengkeun leungeun, djëdak ka

14 leungeun batoer. 'Samalah ^j Joeda ge pimëranganeun di Jérusalem. Tidinja dikoempoelkeun kamoektian sakabeh bangsa kapir anoe sakoeriling, ëmasperak djeung papakean, loba teu kira-kira. 'Pon kitoe keneh pibalahieun koeda,

15 bigal, onta reudjeung kalde, sakabeh bae sasatoan anoe aja dina sakoer pasanggrahan eta; nja sakoemaha balahi anoe tadi teja.

a p. 12:3. b Jës. 13:16.

c Lal. 1:11, 12. d Am. 1:1. e Joed. 14. f Jëh.

47:1; Joël 3:18. g Jës. 2:2; p. 12:6. h Wahj.

22:8. i Jër. 33:16. j p. 12:2.

16 Ari geus kitoe, sakoer noe kari sakabeh bangsa kapir anoe ngadatangan ka Jérusalem teja, ^a nja eta bakal arindit saban-saban taoen, sëm bahijang ka Radja, tËgës ka Pangeran sawadya-balad, sarta bari ngalakonan ^b pesta saoeng

17 bëbëtek teja. 'Dëmi geus kitoe, manamana sagala bangsa noe di boemi teu indit ka Jérusalem, teu sëm bahijang ka Radja, tËgës ka Pangeran sawadya-balad mah, ka noe kitoe moal aja hoe-

18 djan. 'Djeung saopama bangsa Mësir hanteu indit, teu ngadeuheusan, ka eta ge moal aja; noe pijsaeun teh balahi, anoe koe Pangeran bakal dikeunakeun ka sagala bangsa, noe teu arindit, teu ngalakonan pesta saoeng bëbëtek teja.

19 'Tah, kitoe pisiksaeun oerang Mësir, djeung pisiksaeun sakabeh bangsa noe teu arindit, teu ngalakonan pesta saoeng

20 bëbëtek. 'Dina mangsa eta sakoer gongseng koeda pimakeëun toelisan kijeu:

^c SOETJI BADE PANGERAN; sarta ari daloeng-daloeng di gëdong Pangeran pidjadiaeu saperti ^d pangepret-pangepret

21 di hareupeun altar. 'Malah-malah sakoer daloeng di Jérusalem djeung di tanah Joeda pisoetjieun bade ka Pangeran sawadya-balad; ari sakabeh djalma noe sëdja ngoerban pidaratangeun sarta njarokot daloeng eta, bari seug diparake ngoeloeb; sarta dina mangsa eta ^e moal aja deui oerang Kanaän di djëro gëdong Pangeran sawadya-balad.

a Jës. 66:23; p. 8:22. b 3 Moesa 23:34. c 2 Moesa

39:30. d 2 Moesa 27:3. e Wahj. 21:27; 22:15.

KITAB NABI MALAKI.

PASAL 1.

Ijeu ^a teh babawaan pangandika Pangeran ka Israil, koe lantaran Malaki.

^a Djak. 12 : 1.

2 Kami miasih ka maraneh, timbalan Pangeran. Dëmi tjarek maraneh mah: Dina naon andjeun miasih teh ka koe-ring? Ari Esaoe teja lain doeloer Jakoeb? lahiran Pangeran; padahal ^a kami
3 miasih ka Jakoeb, 'dëmi ka Esaoe mah kami migeuleuh, sarta ^b goenoeng-goe-noengna koe kami geus didjadikeun soe-woeng, djeung milikna dipaparinkeun
4 ka adjag-adjag tëgal lëga. 'Sangkilang bangsa Edom dek ngomong: Aing teh ënja diboerak-barik, tatapi noe tararikolot koe aing dek diadëgkeun deui: kijeu timbalan Pangeran sawadya-balad: Lamoen eta ngadëgkeun, tangtoe koe kami diroentoeheun deui; sarta djalma tangtoe pada njëboet ka maranehanana: Wëwëngkëran kadorakaan; kitoe deui: Bangsa noe dibëndon koe Pangeran salalanggëngna. 'Koe panon maraneh pikatendjoëun, sarta maraneh tangtoe ngaromong kijeu: Pangeran moegi diagoengkeun ka beh ditoeëun watës Israil!

^a Roem 9 : 13. ^b Jér. 49 : 10, 17; Jëh. 35 : 2—15.

6 Ari anak hormat ka bapa, badega hormat ka djoeraganana. Tjik, lamoen ënja kami teh ^a Rama, di mana hormatna ka kami? sarta lamoen ënja kami teh Goesti, di mana sijeunna koe kami? timbalan Pangeran sawadya-balad ka maraneh, panghoeloe-panghoeloe, noe pada njoemahkeun kana djënëngan kami. Dëmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering njoemahkeun teh kana djënëngan andjeun? 'Eta maraneh dina altar kami sok ngahatoerkeun ^b kadaharan rëgëd. Dëmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering ngarëgëdkeun teh ka andjeun? Nja koe omongan maraneh noe kijeu teja: Medja Pangeran teh matak tjoewa. 'Sarta lamoen maraneh ngahatoerkeun ^c noe lolong baris koerban peuntjitan, teu boga rasa goreng; djeung lamoen ngahatoerkeun noe pengkor, atawa noe gëring, teu boga rasa goreng.

Geura hatouerkeun noe kitoe ka bopati maneh; koemaha bakal misoeka ka maneh, atawa narima ka maneh? timbalan
9 Pangeran sawadya-balad. 'Ari ajeuna, geura pada noenoehoen ka pajoeneun Allah, soepaja andjeunna mikoernija ka oerang. Tah, kitoe hatoueran ti leungeun maraneh; koemaha Allah pinarimaeun ka maraneh? timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Saha bae lëbah maraneh, anggoer peundeutkeun panto kabah djeung njeungeut altar kami teu poe-goe mah! Kami teu soedi ka maraneh, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta koerban kadaharan ti leungeun maraneh
11 koe kami teu dipikasoeka. 'Karana ^d ti pangbidjilan panon-poë tëpi ka pangsoeroepanana djënëngan kami mëngke agoeng di lëbah oerang kapir; sarta di sambarang ënggon pasti pada ngahatoerkeun koerban seuseungitan kana djënëngan kami, kitoe deui koerban kadaharan bërësih; karana djënëngan kami mëngke agoeng di lëbah oerang kapir, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Dëmi koe maraneh mah djënëngan kami dinistakeun koe omongan maraneh noe kijeu teja: Medja Goesti teh rëgëd, sarta hasilna, nja eta kadaharanana,
13 matak tjoewa. 'Djeung deui tjarek maraneh: Lah, matak poesing! toer maraneh sok soemeuhah noengkoelan eta, timbalan Pangeran sawadya-balad; katooeroeg-toeroeg maraneh sok njanggakeun noe beunang ngarampas, noe pengkor, djeung noe gëring. Kitoe maraneh njanggakeun koerban kadaharan teh; koemaha kami rek soeka nampa noe kitoe ti leungeun maraneh? timbalan
14 Pangeran. 'Sing keuna panjapa djalma noe ngabobodo, ^e boga noe djaloe dina ingon-ingonna, ana nadar toeloer ngoerbankeun ka Goesti anoe tampadaksa! Karana kami teh ^f Radja agoeng, timbalan Pangeran sawadya-balad; sarta djënëngan kami dipikasijeun koe oerang kapir.

^a 5 Moesa 32 : 6. ^b 3 Moesa 21 : 6.

^c 3 Moesa 22 : 20—22. ^d Djab. 113 : 3; Jës. 59 : 19.

^e 3 Moesa 22 : 18, 19. ^f Djab. 48 : 3.

PASAL 2.

2 **A**ri ajeuna, eh panghoeloe-panghoeloe! dawoehan tadi teja ka maraneh. 'Oepama maraneh ^a teu ngawaro, djeung oepama koe maraneh hanteu dipadoeli, teu njanggakeun hormat kana djénengan kami, timbalan Pangeran sawadya-balad, eta kami tangtoe ka maraneh ngadatangkeun panjapa, djeung kami pinjapaeun ka sagala berkah maraneh; malah kami enggeus njapa ka eta, sabab maraneh teu padoeli. 'Masing nganjahokeun, kami rek ngalanat binih tina sabab maraneh, djeung kami rek ngawoerkeun ^b tai ka beungeut maraneh, nja eta tai koerban pesta maraneh; sarta maraneh engke aja noe mawa 4 dibaréngkeun djeung eta. 'Didinja maraneh tangtoe nganjahokeun, jen kami noe ngadatangkeun dawoehan kitoe ka maraneh, soepaja përdjangdjian kami tètép ka Lewi, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Ari ^c përdjangdjian kami ka Lewi teja, noe dipalar nja hiroep nja kasenangan; eta doewa përkara dipaparinkeunana koe kami ka dinja soepaja sijeuneun; nja djadi sijeuneun koe kami, sarta adjriheun tina sabab djénengan kami. 'Ari toret noe sajakti aja dina soengoetna, sarta dina biwirna teu kapanggih kagorengan; estoe loempah reudjeung kami di djëro kasenangan sarta di djëro kaestoean, djeung loba pisan noe koe eta ditobatkeun, 7 balik tina kadorakaän. 'Karana biwir panghoeloe noe koedoe nètépkeun kanjaho, sarta mistina djalma narejangan toret ka soengoet panghoeloe; wantoe eta noe djadi piwarangan Pangeran sawadya-balad. 'Dëmi maraneh mah geus 8 pada njalingkir ti djalan; loba pisan noe koe maraneh geus ^d ditaradjongkeun dina toret; ari ^e përdjangdjian Lewi teja koe maraneh geus diroeksak, timbalan Pangeran sawadya-balad. 'Koe sabab eta maraneh sabalikna koe kami geus didjadikeun ^f matak tjoewa nja harina di hareupeun sakabeh djalmaidjalma, toeroet sakoemaha lampah maraneh teu ngestoekeun djalan kami, djeung lampah pilih-kasih dina mëtakeun toret. ^a 5 Moesa 28:15. ^b 2 Moesa 29:14.

^c 4 Moesa 17; 5 Moesa 33:8—11. ^d Jër. 18:15.

^e Néh. 13:29. ^f p. 1:7, 12.

10 Naha oerang sakabeh teh lain toenggal ^a sarama? lain Allah hidji bae noe ngadjadikeun ka oerang? Na koe naon oerang silih-tjidraän doeloer pada doeloer, matak nganistakeun përdjangdjian 11 karoehoen oerang? 'Joeda milampah tjidra, sarta di Israil djeung di Jëroesalem pada migawe kagiroekan; karana Joeda nganistakeun kasoetjian Pangeran, noe dipikaasih, sarta boga pamadjikan ka anak aällahan bangsa sedjen. 12 'Djalma noe milampah kitoe teh tangtoe koe Pangeran dibasmi nja noe nanjaän nja noe nembalan, dieuweuhkeun ti himah-himah Jakoeb, katoet noe njanggakeun koerban kadaharan ka Pangeran sawadya-balad. 'Ijeu sapërkara deui sok 13 dipigawe koe maraneh, jen altar Pangeran koe maraneh disina kalipoetan koe tji-panon, koe tjeurik djeung harëgoengan, datang ka andjeunna teu kërsaen deui ningali kana koerban kadaharan, soemawonna aja manah njandak ti leungeun maraneh. 'Dëmi tjarek maraneh: Përkara naon? Përkara kijeu, jen Pangeran geus njaksian di antara maneh djeung ^b pamadjikan maneh ti ngongora, noe koe maneh ditjidraän, toer eta teh batoer maneh, nja pamadjikan përdjangdjian maneh. 'Naha Pangeran lain ngadamël hidji bae, sanadjan langkoeng nja kagoengan roh? Djeung koe naon ngan sahidji? Noe dipandang bibit ti Allah. Mana sing ijatna ka roh maraneh, djeung oelah rek njidra 15 ka pamadjikan maneh ti ngongora. 'Karana kami ^c migeuleuh kana hal njërahkeun, timbalan Pangeran, Allah Israil; kitoe deui ka noe ngalipoetan papakeanana koe panganijaja, timbalan Pangeran sawadya-balad. Mana sing ijatna ka roh maraneh, soepaja oelah milampah tjidra.

^a p. 1:6. ^b Jës. 54:6. ^c Mat. 19:8.

17 Maraneh sok ngabaroebahkeun ka Pangeran koe omongan maraneh. Dëmi tjarek maraneh mah: Dina naon koe ring ngabaroebahkeun teh? Nja koe omongan maraneh noe kijeu teja: ^a Saha-saha noe migawe goreng, nja hade di pajoeneun Pangeran, sarta andjeunna misoeke ka noe kitoe; djeung deui: Di mana Allah noe njëpëng hoekoem?

^a p. 3:14, 15.

PASAL 3.

Masing nganjahokeun, ^a kami miwangan malaikat kami, anoe bakal njadijakeun djalan saheulaeun kami; ari eta Goesti, noe dipikahayang koe maraneh, ngadak-ngadak pidatangeunana ka kabahna, tégës Malaikat përdjangdjian, noe dipikasoeka koe maraneh teja. Masing njaho, éngke datang, timbalan Pangeran sawadya-balad. ² 'Tatapi saha noe pibisaeun tahan kana poëan datangna, djeung saha noe pibisaeun tagën dina mangsa ngebrehna? Karana eta Goesti sapërti seuneu kamasan, djeung sapërti saboen toekang njeuseuh. ³ 'Bakal tjalik ^b ngalëboer djeung ngabërësihan perak, nja ngabërësihan anak-intjoe Lewi, di-barësot sapërti émas-perak; geus kitoe anak-intjoe Lewi tangtoe ngahatoerkeun koerban kadaharan ka Pangeran kalawan kabënëran. ⁴ 'Didinja koerban kadaharan ti Joeda djeung Jëroesalem tangtoe dipikasëdëp koe Pangeran, tjara keur djaman baheula, djeung sapërti keur ta oen koena-koena. ⁵ 'Sarta kami éngke ngadeukeutan ka maraneh pikeun ngahoekoeman; djeung kami tangtoe djadi saksi këntjéng, ngadoedoeuh ka sakoer ^c toekang sihir, ka sakoer ^d noe ngaranjed, ka sakoer noe soempah bohong, ka sakoer noe ngaërol kana koelian djalma boeboeroeh, sarta nganijaja ka randa djeung ka pahatoe, kitoe deui ka sakoer noe njoentroengkeun semah [ti kaädilan], djeung teu sarijeun koe kami, timbalan Pangeran sawadya-balad. ⁶ 'Karana ijeu kami Pangeran ^e teu keuna owah-gingsir, noe matak maraneh, anak-intjoe Jakoeb! hanteu datang ka bejak. ^a Mat. 11:10; Mark. 1:2. ^b Jëh. 22:22. ^c Mik. 5:11. ^d Jër. 7:9. ^e 1 Sam. 15:29; Jak. 1:17.

⁷ Ti djaman karoehoen maraneh pisan maraneh sok njalingkir bae ti pikoekoeh kami, sarta hanteu diestoekeun koe maraneh. ^a Geura baralik ka kami, ari kitoe mah kami tangtoe balik ka maraneh, timbalan Pangeran sawadya-balad. ^b Dëmi tjarek maraneh mah: Dina ⁸ naon koering baralik teh? 'Naha manoesa wani ngarinah ka Allah? karana maraneh pada ngarinah ka kami. Dëmi tjarek maraneh mah: Dina naon koering ngarinah teh ka andjeun? Dina ^c përhoeloehan djeung dina koerban ha-

⁹ toeran. 'Noe matak maraneh ^d dikeunaan panjapa, sabab maraneh ngarinah ¹⁰ bae ka kami, sabangsa kabeh. 'Koedoe pada nganteurkeun sagala përhoeloehan ka goedang doenya-brana, soepaja di gëdong kami aja hakaneun; sarta kami tjoba koe maraneh lantaran kitoe, timbalan Pangeran sawadya-balad; moal gagal maraneh koe kami dipangmoekeun ^e djandela langit, bari ngoetjoerkeun bërkah ka maraneh, datang ka ¹¹ teu mahi piënggoneunana. 'Djeung kami tina sabab maraneh tangtoe ngalanat ka noe rek njatoean; moal koengsi ngaroeksak kana hasil taneuh maraneh; sarta tangkal anggoer di këbon maraneh moal boeroeng deui, timbalan Pangeran ¹² sawadya-balad. 'Djeung sakabeh oerang kapir ^f tangtoe njarëboet maraneh bagdja; karana maraneh pidjadieun tanah matak soeka, timbalan Pangeran sawadya-balad. ^a Djak. 1:3. ^b p. 1:7. ^c 2 Moesa 29:28; ³ Moesa 27:30. ^d p. 2:2. ^e 2 Radj. 7:2. ^f 5 Moesa 33:29.

¹³ Omongan maraneh sok heuras ngalawan kami, timbalan Pangeran. Dëmi tjarek maraneh mah: Koering ngaromong naon, ngalawan andjeun? 'Tjarek maraneh: ^a Taja gawena ngabakti ka Allah; karana naon pioentoengeunana ngadjaga kana djagaän Allah, sarta leumpang mësoem di pajoeneun Pangeran ¹⁵ sawadya-balad? 'Mana ajeuna noe koe koela sakabeh disëboet bagdja, nja eta noe arangkoeh; tjatjakan noe migawe kadorakaän sok diadëgkeun; sanadjan eta teh ngadodja ka Allah, geuning pada ¹⁶ rahajoe bae. 'Mangsa eta sakoer noe ibadah ka Pangeran omong-omongan batoer pada batoer; ari Pangeran ngarëgëpkeun, djeung ngadangoekeun, sarta di pajoeneun andjeunna aja kitab pangeling-ngeling disërkatkeun, keur pimgangpaëteun noe aribadah ka Pangeran, sarta malikir-mikir ka padjënënganana. ¹⁷ 'Ari eta teh pikagoenganeun kami, timbalan Pangeran sawadya-balad, ^b dina poëan noe rek didamël koe kami; sarta kami tangtoe wëlas ka maranehanana, sakoemaha djalma wëlas ka anak noe ¹⁸ ngawoela ka manehanana. 'Didinja maraneh tangtoe ganti pikir, ana narendjo bedana noe bënëer djeung noe doraka, bedana noe ngabakti ka Allah djeung noe hanteu ngabakti. ^a p. 2:17. ^b p. 4:3.

PASAL 4.

Karana, masing njaho, poë teja éngke datang, hoeroeng tjara pameuleuman; harita sakabéh noe angkoeuh djeung sa-koer noe njijeun kadorakaän pidjadieun ^a ibarat djarami, pada didoeroek koe eta poë noe pidatangeun, timbalan Pangeran sawadya-balad; wani di maranehanana teu ngarikeun akar, soemanahana 2 wonna dahan. 'Dëmi keur maraneh noe ibadah kana djénëngan kami mah éngke ^b mëlëtek sarangenge kabënëran, mawa kawasa ngawaloejakeun di djëro djang-djangna; toeloj maraneh pibaridjileun, sarta loeloentjatan sapërti anak sapi 3 ka loewar ti kandang. 'Djeung maraneh ^c bakal ngaridëk-ngidëk ka noe daroraka; karana pada pidjadieun lëboe han-

dapeun dampal soekoe maraneh, ^a dina poëan noe rek didamël koe kami teja, timbalan Pangeran sawadya-balad.

^a Jës. 47: 14. ^b Loek. 1: 78. ^c Jës. 26: 6. ^d p. 3: 17.

4 ^a Koedoe pada ngingëtkeun ka toret Moesa, abdi kami, noe koe kami ditimbalkeun ka dinja di Horeb, lampahkeun sabangsa Israil, pikoekoeuh-pikoekoeuh djeung hoekoem-hoekoem. 'Masing njaho, ^b kami miwarangan ka maraneh nabi Elias, samemeh datang eta poë Pangeran, ^c noe gëde nja matak sijeun. 5 'Ari eta bakal malikkeun hate bapa ka anak, kitoe deui hate anak ka bapana; soepaja kami oelah ngadatangan nga-gëboeg ka boemi, ditoempëskeun.

^a 5 Moesa 4: 10; 6: 3. ^b Mat. 11: 14; 17: 10—13; Loek. 1: 17. ^c Joël 2: 31.

TAMAT PĒRDJANGDJIAN LAWAS.

PĒR DJANG DJIAN ANJAR.

HARTOSNA

SADAJANA KITAB

ANOE KASĒBAT

INDJIL GOESTI OERANG JESOES KRISTOES.

Uitgegeven door het Nederlandsch Bijbelgenootschap.

AMSTERDAM.

1891.

IJEU EUSINA KITAB PĒRDJANGDJIAN ANJAR.

	Rejana Pasal
1. Kitab Indjil noe dikarang koe Mateoes	28.
2. Kitab Indjil noe dikarang koe Markoes	16.
3. Kitab Indjil noe dikarang koe Loekas	24.
4. Kitab Indjil noe dikarang koe Johannes	21.
5. Kitab lalampahan Para Rasoel.	28.
6. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Roem	16.
7. Sĕrat kahidji ti Paoeloes ka oerang Korinta	16.
8. Sĕrat kadoewa ti Paoeloes ka oerang Korinta	13.
9. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Galata	6.
10. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Epesoos	6.
11. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Pilipi	4.
12. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Kolosa	4.
13. Sĕrat kahidji ti Paoeloes ka oerang Tesalonika	5.
14. Sĕrat kadoewa ti Paoeloes ka oerang Tesalonika	3.
15. Sĕrat kahidji ti Paoeloes ka Timoteoes	6.
16. Sĕrat kadoewa ti Paoeloes ka Timoteoes	4.
17. Sĕrat ti Paoeloes ka Titoes	3.
18. Sĕrat ti Paoeloes ka Pilemon	1.
19. Sĕrat ti Paoeloes ka oerang Ibrani	13.
20. Sĕrat ti Jakoboos	5.
21. Sĕrat kahidji ti Petroes	5.
22. Sĕrat kadoewa ti Petroes	3.
23. Sĕrat kahidji ti Johannes.	5.
24. Sĕrat kadoewa ti Johannes	1.
25. Sĕrat katiloe ti Johannes	1.
26. Sĕrat ti Joedas	1.
27. Kitab Wahjoe beunang ngarang Johannes.	22.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

M A T E O E S.

PASAL 1.

Ijeu kitab sadjarah ^a Jesoes Kristoes, poetra Dawoed, sarta ^b poetra Ibrahim.

^a Loek. 3 : 23. ^b 1 Moesa 22 : 18.

² Ibrahim poepoetra ^a Ishak, Ishak poepoetra ^b Jakoeb, Jakoeb poepoetra ^c Joeda djeung saderek-saderekna lalaki;

³ 'Joeda poepoetra ^d Peres djeung Serah ti Tamar, Peres poepoetra Hesron, Hesron poepoetra Ram; 'Ram poepoetra ^e

Aminadab, Aminadab poepoetra Nahson, Nahson poepoetra ^f Salmon; 'Salmon poepoetra Boas ti Rahab, Boas poepoetra Obed ti Roet, Obed poepoetra

⁶ Isai; 'Isai poepoetra radja Dawoed.

^a 1 Moesa 21 : 3. ^b 1 Moesa 25 : 26. ^c 1 Moesa 29 : 35;

⁴⁹ : 8. ^d 1 Bab. 2 : 4, 5, 9. ^e 1 Bab. 2 : 10. ^f Roet 4 : 21.

Ari radja Dawoed poepoetra ^a Soeleman

⁷ ti pamadjikan Oeria; 'Soeleman poepoetra ^b Rëhabam, Rëhabam poepoetra Abia,

⁸ Abia poepoetra Asa; 'Asa poepoetra Josapat, Josapat poepoetra Joram, Joram

⁹ poepoetra Oesia; 'Oesia poepoetra Jotam, Jotam poepoetra Ahas, Ahas poe-

¹⁰ poetra Hiskia; 'Hiskia poepoetra Mënase, Mënase poepoetra Amon, Amon poe-

¹¹ poetra Josia; 'Josia poepoetra ^c Jëkonya djeung saderek-saderekna lalaki, keur mangsa rek ^d dibojong ka Baboel.

^a 2 Sam. 12 : 24. ^b 1 Bab. 3 : 10. ^c 1 Bab. 3 : 15, 16.

^d 2 Radj. 24 : 8.

¹² Dëmi sanggeusna dibojong ka Baboel,

Jëkonya poepoetra ^a Saltiël, Saltiël poe-

¹³ poetra Sëroebabel; 'Sëroebabel poepoetra Abioed, Abioed poepoetra Eljakim,

¹⁴ Eljakim poepoetra Asor; 'Asor poepoetra Sadok, Sadok poepoetra Akim, Akim

¹⁵ poepoetra Elioed; 'Elioed poepoetra Elasar, Elasar poepoetra Matan, Matan

¹⁶ poepoetra Jakoeb; 'Jakoeb poepoetra ^b Joesoep, tjaroge Mariam; nja ti dinja mëdalna Jesoes, anoe disëboet Kristoes

teh. ^a 1 Bab. 3 : 17; Esr. 3 : 2. ^b Loek. 1 : 27.

¹⁷ Ari sakabehna toeroenan ti watës Ibrahim dongkap ka Dawoed, opat wëlas toeroenan; djeung ti watës Dawoed

dongkap ka dibojong ka Baboel, opat wëlas toeroenan; kitoe deui ti watës di-

¹⁸ bojong ka Baboel dongkap ka Kristoes, opat wëlas toeroenan.

¹⁸ Ari diwokeunana Jesoes Kristoes teh kijeu: ^a Mangsa Mariam iboena keur babakalan djeung Joesoep, samemeh patëpang, kapëndak njiram ti Roh Soetji.

¹⁹ 'Dëmi Joesoep, pitjarogeëunana, sarehna djalma bënë sarta teu kërsaen ngawirangkeun ka Mariam, noe matak sëdjana

²⁰ rek ninggalkeun ririkipan bae. 'Dëmi mangsa keur kitoe mamananana, beh

²⁰ ^b hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, ngalahir kijeu:

Eh, Joesoep ^c poetra Dawoed! oelah inggis njokot Mariam, pigeureuhaeun sampejan; karana noe keur dibobotkeun teja

²¹ eta ti Roh Soetji. 'Sarta bakal ngowo-

keun hidji poetra pamègèt; eta koe sampejan koedoe didjénnganan ^a JESOES; karana ^e bakal njalamètkeun oematna
 22 tina dosa-dosana. 'Ari eta sakabehna boekti, soepaja kalaksanakeun noe geus diandikakeun ti Pangeran koe lantaran
 23 nabi teja, kijeu pangandikana: ^f 'Masing njaho, landjang teh bakal njiram, sarta ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, eta bakal dingaranan Imanoeël; tégésna, ari disalin basana: Allah njaréngan oerang.
 24 'Ana Joesoep geus tanghi tina sarena, toeloj ngalampahkeun sakoemaha noe dipiwarang ka andjeunna koe malaikat ti Pangeran teja, nja njandak pigeureuhaeunana.
 25 'Sarta hanteu ditémahan dongkap ka diowokeunana poetra njikalan teja; eta toeloj didjénnganan JESOES.

^a Loek. 1: 26—35. ^b p. 2: 13. ^c Loek. 2: 4. ^d Loek. 2: 21. ^e Lal. 4: 12. ^f Jës. 7: 14.

PASAL 2.

Sanggeusna Joesoes diowokeun ^a di nagara Bet-Lehem, tanah Joedea, keur mangsa radja Herodes, djéboel ka nagara Jérusalem saroemping boedjangga
 2 ti tēbeh wetan, 'ari salaoerna: Di mana ^b radja oerang Jahoedi, anoe anjar diowokeun teh? karana kaola di tēbeh wetan geus pada nendjo ^c bentangna,
 3 sarta daratang sēdja saroedjoed. 'Barang kadangoe koe radja Herodes, njēblak; kitoe deui sanagara Jérusalem kabeh.
 4 'Gantjang radja ngoempolkeun sadajana panghoeloe agoeng reudjeung ahli-ahli kitab bangsa eta, bari mariksakeun di mana Kristoes bakal diowokeunana.
 5 'Ari pihatoerna: Di ^d Bet-Lehem bilangan Joedea; karana geus disératkeunana
 6 koe nabi njakijeu: 'Ari maneh, Bet-Lehem, di tanah Joeda! moal pangleutik-leutikna di sadjéro radja-radja Joeda; karana nja ti maneh pisoempingeun Panoetan, anoe
 7 bakal ngangon oemat kami Israil. 'Geus kitoe eta boedjangga teja disalaoer koe Herodes ririkipan, sarta mariksakeun ka dinja gēmēt pisan, waktōe iraha ka
 8 tembongna eta bentang teja. 'Tidinja dipiwarang ka Bet-Lehem; ari lahirna: Geura mijang, talengteng eta moerangkalih sing gēmēt pisan; oepama geus kapanggih, koedoe poepoelih ka kami, sangkan kami oge datang soedjoed ka
 9 dinja. 'Dēmi eta geus ngareungeu radja,

toeloj arangkat; beh bentang, noe katendjo di tēbeh wetan teja, leumpang ti heulaeunana, datang ka ngarandég di loehoereun énggon moerangkalih teja.
 10 'Mangsa naringali bentang teh, kalang-
 11 koeng-langkoeng aratoheunana. 'Tidinja arasoep ka boemi, kapéndak eta moerangkalih djeung Mariam iboena; brék pada mēndék, saroedjoed ka dinja; geus kitoe moeka radja-branana, ^e seug njanggakeun pangabakti, émas, doepa reudjeung moer. 'Sanggeusna meunang pitoedoh ti Allah dina impian, oelah baralik deui ka Herodes, toeloj maroelang ka nagarana, njorang djalan sedjen. ^a Loek. 2: 4. ^b Loek. 1: 33. ^c 4 Moesa 24: 17. ^d Mik. 5: 1; Joh. 7: 42. ^e Djab. 72: 10, 15.

13 Mangsa geus arangkat, beh ^a hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, ngalahir kijeu: Geura tanghi, tjandak eta moerangkalih reudjeung iboena, toeloj kaboer ka Mēsir; di dinja bae nja aja tēpi ka dipoepoelihan deui koe kami; karana Herodes bakal nejangana eta moerangkalih,
 14 sēdja dek maehan. 'Ladjēng Joesoep tanghi, njandak eta moerangkalih djeung iboena ti peuting, geus kitoe angkat
 15 ka Mēsir. 'Ari tjalikna di dinja dongkap ka maotna Herodes; soepaja kalaksanakeun noe geus diandikakeun ti Pangeran koe lantaran nabi teja, kijeu pangandikana: ^b Poetra kami koe kami
 16 geus disaoer ti Mēsir. 'Mangsa kamanah koe Herodes, jen ditjidraan koe boedjangga-boedjangga teja, bēndoe kaliwat-langkoeng, toeloj miwarangan ngagēmpoer sakabeh baroedak lalaki anoe aja di Bet-Lehem sawēwēngkēranana, anoe oemoer doewa taoen ka handap, noeroetkeun waktōe beunang mariksa
 17 ti boedjangga-boedjangga teja. 'Didinja kalaksanakeun noe geus dilahirkeun koe
 18 nabi Jérmiā teja, kijeu lahirna: ^c 'Di nagara Ramah kadenge sowara, djēdjēritan, tjeurik sarta gēgēroengan rosa; Rahel njeungtjeurikan anak-anakna, sarta teu daekeun dioepahan, sababna geus teu aja. ^a p. 1: 20. ^b Hos. 11: 1. ^c Jér. 31: 15.

19 Dēmi mangsana Herodes geus maot, beh hidji malaikat ti Pangeran nembongan ka Joesoep dina impian, keur
 20 aja di Mēsir, 'ari lahirna: Geura tanghi, tjandak eta moerangkalih reudjeung

iboena, geus kitoe bral moelih ka tanah Israil; karana sakoer noe ngarah pati
 21 moerangkalih teja, geus paraeh. 'Ladjëng Joesoep tanghi, njandak eta moerangkalih djeung iboena, tidinja soemping ka tanah Israil. 'Tatapi barang
 22 ngareungeu bedja, jen Arhelaoes djë-nëng radja di Joedea, ngagantian Herodes ramana, sijeuneun Joesoep teh angkat ka dinja; dëmi geus nampa pi-toedoh ti Allah dina impian, ladjëng
 23 angkat kana wëwëngkëran Galilea. 'Geus soemping, ladjëng tjalik di nagara noe ngaran ^a Nasaret; soepaja kalaksana-keun noe geus dilahirkeun koe para nabi, jen andjeunna bakal disëboet ^b Nasarani. ^a Loek. 2: 4, 39. ^b Jës. 53: 3; Joh. 1: 46.

PASAL 3.

Dina mangsa eta soemping ^a Johannes toekang ngabanjoe, sarta ngawoeroek
 2 di tégal lëga Joedea. 'Ari lahirna: ^b Geura tarobat; karana karadjaän sawarga geus
 3 deukeut. 'Karana nja eta noe geus dilahirkeun koe nabi Jësaja, kijeu lahirna: ^c Aja sowara noe njëlöek di tégal lëga kijeu: Geura njadijakeun pidjalaneun Pangeran, geura ngalëmpëngkeun dja-
 4 lan-djalan andjeunna. 'Dëmi Johannes teja ^d panganggona boeloe onta, ari angkengna nganggo beulitan koelit, kadaharanana ^e simeut djeung madoe leu-
 5 weung. 'Tidinja oerang Jëroesalem, djeung satanah Joedea, kitoe deui tanah anoe sakoeriling tji Jordan, pada boe-
 6 dal moeroeboel ka Johannes; 'sarta toeloej koe Johannes dibaranjoean ka tji Jordan, bari pada ngakoekeun dosa-
 7 dosana. 'Mangsa ningali loba ^f ahli parisi djeung ahli sadoeki daratang ka pangbanjoena, ladjëng dilahiran kijeu: Eh, ^g anak oraj wëlang! saha noe geus noedoeheun ka maraneh njingkiran
 8 bëbëndoe noe mëngke datang? 'Manana geura ngabaridjilkeun boewah-boewah
 9 anoe tëroes djeung përtobat. 'Djeung maraneh oelah aja pikir dek ngaromong di djëro hate: ^h Nja Ibrahim rama aing; karana kami ngabedjakeun ka maraneh, jen Allah ijasaen ngadjadikeun anak-
 10 anak keur Ibrahim tina eta batoe. 'Samalah kampak geus disandingkeun dina akar tatangkalan; 'nja oenggal-oenggal tangkal noe teu baroewahan noe

hade, tangtoe ditoewar, toeloej dialoeng-
 11 keun kana seuneu. 'Ari kami mah ^j ngabanjoean soteh ka maraneh koe tjai bae, soepaja tarobat; tatapi anoe soemping pandeurieun kami, eta langkoeng kawasa ti batan kami, kami hanteu lajak mangmawakeun taroempah-taroempahna atjan; nja eta noe bakal ngabanjoean ka maraneh koe Roh Soetji
 12 sarta koe seuneu. 'Ari pananganana njandak ^k njiroena, bakal napi beunang ngirikna; tarigoena bakal dikoempoel-keun kana koedang, ari hoeoet mah bakal dihoeroe koe seuneu noe teu beunang dipareuman. ^a Mark. 1: 4; Loek. 3: 2.
^b p. 4: 17. ^c Jës. 40: 3; Joh. 1: 23. ^d 2 Radj. 1: 8. ^e 3 Moesa 11: 22. ^f p. 22: 23; 23: 2. ^g p. 23: 33. ^h Joh. 8: 33. ⁱ p. 7: 19. ^j Joh. 1: 26; Lal. 1: 5; 2: 3, 4. ^k Jër. 15: 7.

13 Geus kitoe ^a Jesoes soemping ti Galilea ka tji Jordan, ka Johannes, kërsana
 14 hojong dibanjoean. 'Dëmi koe Johannes dihalangan, bari kijeu oendjoekanana: Anggoer simkoering noe këdah diba-
 15 njoean koe andjeun; naha andjeun wët soemping ka simkoering? 'Tatapi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Eta kadjeun; karana oerang pada kawadjiban sakitoe, ngestokeun sakoer kabënëran. Toeloej
 16 Johannes ngiringan. 'Sanggeusna Jesoes dibanjoean, harita keneh bandjat ti djëro tjai; doemadakan, andjeunna dipangmoe-
 17 kakeun langit; ladjëng ningali ^b Roh Allah loengsoer sapërti djapati, ning-
 gang ka salira andjeunna; 'sarta, 'doemadakan, aja gëntra ti langit, pangan-
 dikana kijeu: ^c Nja ijeu Poetra kami noe kaäsah, anoe dipikarësëp koe kami.
^a Mark. 1: 9. ^b Joh. 1: 32. ^c p. 12: 18; 17: 5; 2 Petr. 1: 17.

PASAL 4.

Geus kitoe ^a Jesoes ditjandak koe Roh
 ka tégal lëga, soepajana digoda koe
 2 Iblis. 'Ari geus saeem ^b opat poeloe
 poë opat poeloe peuting lilana, ahir-
 3 ahir palajeun toewang. 'Tidinja toekang ngagoda teh njampeurkeun ka Jesoes, oendjoekanana kijeu: Lamoen ënja andjeun Poetra Allah, geura piwarang eta
 4 batoe-batoe sina djaradi roti. 'Ari Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Geus di-oengëlkeun dina Kitab kijeu: ^c Manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening koe oenggal-oenggal pangan-
 dika, noe ka loewar ti lambe Allah.

- 5 'Geus kitoe Jesoes koe Iblis dibawa ka
^a nagara soetji teja, sarta diteundeun
 6 dina poentjak kabah; 'bari oendjoekan
 kijeu: Lamoen ěnja andjeun Poetra Al-
 lah, tjik geura ngaragragkeun andjeun;
 karana geus dioengělkeun dina Kitab,
^e jen Pangeran bakal nimbalan ka para
 malaikatna tina pěrkawis andjeun, soe-
 paja njarangga ka andjeun, sangkan
 dampal andjeun oelah koengsi tigas-
 7 roek kana batoe. 'Ngalahir Jesoes ka
 dinja: Aja deui noe geus dioengělkeun
 kijeu: ^f Maneh oelah dek njoba ka Pa-
 8 ngeran, Allah maneh. 'Seug deui koe
 Iblis dibawa ka sahidji goenoeng anoe
 loehoer katjida, sarta ditoedoh-toedoh-
 keun ka sakabehna karadjaěn alam-
 9 doenya reudjeung kamoeljaěnana; 'bari
 oendjoekan kijeu: Eta sakabehna pěr-
 kawis, kaola sědja njanggakeun ka an-
 djeun, lamoen andjeun kěrsa měnděk
 10 njěmbah ka kaola. 'Ladjěng Jesoes nga-
 lahir ka dinja: Geura los, Setan! karana
 geus dioengělkeun dina Kitab kijeu:
^g Maneh koedoe njěmbah ka Pangeran,
 Allah maneh, djeung koedoe ngabakti
 11 ngan woengkoel ka andjeunna bae. 'Geus
 kitoe Iblis teh oendoer bae; djěboel
 malaikat ngadareuheusan sarta ngala-
 lajanan ka Jesoes. ^a Mark. 1:12; Loek. 4:1;
 Ibr. 4:15. ^b 2 Moesa 34:28; 1 Radj. 19:8.
^c 5 Moesa 8:3. ^d Něh. 11:1. ^e Djab. 91:11, 12.
^f 5 Moesa 6:16. ^g 5 Moesa 6:13; 10:20.
- 12 Sanggeus Jesoes ngadangoe warta, ^a
 jen Johannes geus disěrahkeun, ladjěng
 13 moelih deui ka Galilea. 'Ari Nasaret
 ditilar, nja ngalih ka Kapernaem, noe
 pěrnahna di sisi laonet, těpoeng-watěs
 14 Sěboeloen djeung Naptali; 'soepaja ka-
 laksanakeun noe geus dilahirkeun koe
 15 nabi Jěsaja teja, kijeu lahirna: ^b 'Ari
 tanah Sěboeloen djeung tanah Naptali,
 djalan mapaj laonet, peuntaseun tji Jor-
 16 dan, Galilea oerang kapir. 'Ari bangsa
 noe dijoek di noe poěk, geus nendjo
 tjahaja hibar; sarta sakoer noe darijoek
 dina tanah djeung kalangkang maot,
 eta katodjo koe tjahaja.
^a Mark. 1:14; Loek. 4:14. ^b Jěs. 8:23; 9:1.
- 17 Tina mangsa harita Jesoes ngamimi-
 tian ngawoeroek; ari lahiranana: ^a Geura
 tarobat; karana karadjaěn sawarga geus
 deukeut. ^a p. 3:2; Mark. 1:15.
- 18 Mangsa ^a Jesoes keur angkat di sisi

- laonet Galilea, ningali doewa djalma pada
 saderek, nja eta ^b Simon, noe katělah
 Petroes, djeung Andreas saderekna, keur
 pada lintar di laonet; karana djadi palika.
 19 'Geus kitoe dilahiran kijeu: Geura ngi-
 ring ka kami; maraneh koe kami rek
 20 didjijeun ^c palika djalma. 'Ari eta pada-
 harita ^d ninggalkeun heurapna, seug
 21 ngariring ka Jesoes. 'Barang geus la-
 djěng angkatna, ningali deui doewa
 djalma pada saderek, nja eta ^e Jakoboes
 poetra Sěbědeoes, djeung Johannes sa-
 derekna, araja dina parahoe reudjeung
 Sěbědeoes ramana, keur ngarajoeman
 22 heurapna; toeloej disaoer. 'Ari eta pada-
 harita ninggalkeun parahoe djeung ra-
 mana, seug ngariring ka Jesoes.
^a Mark. 1:16. ^b Joh. 1:42. ^c Jěr. 16:16. ^d p. 19:27.
^e Loek. 5:10.
- 23 Geus kitoe Jesoes oedar-iděr satanah
 Galilea, bari ngawoeroek di masigit-
 masigitna, sarta ngoewarkeun ^a Indjil
 tina karadjaěn teja, kitoe deui njageur-
 keun sagala roepa panjakit djeung sa-
 gala roepa kalaraěn ka djalma-djalma.
 24 'Ari pěrkara Jesoes kaewar-aerkeun
 di sakoeriling tanah Sam; sarta djalma
 pada njanggakeun ka andjeunna sakoer
 noe garěring, noe kataradjang roepa-
 roepa panjakit djeung kanjěri, anoe
 kaěsoepan setan, noe sakalor, sarta noe
 djingdjingeun; ladjěng ditjalageurkeun.
 25 'Djeung loba pisan djalma noe ngari-
 ring ti Galilea, ti Dekapolis, ti Jěroes-
 salem, ti Joedea, djeung ti peuntaseun
 tji Jordan. ^a Mark. 1:15.

PASAL 5.

- Mangsa katingali eta djalma-djalma,
 Jesoes naek ka goenoeng; ari geus
 linggih, moerid-moerid pada ngadeuheu-
 2 san. 'Ladjěng ngěngahkeun lambena,
 ngawoeroek ka darinja; ari lahiranana:
 3 ^a Salamět anoe malarat soekmana; ka-
 rana eta noe pibogaeun karadjaěn sa-
 warga. ^a Loek. 6:20.
- 4 Salamět anoe prihatin; karana eta
 noe bakal dililipoer.
- 5 Salamět anoe sareh; ^a karana eta noe
 bakal kawarisan boemi. ^a Djab. 37:11.
- 6 Salamět anoe ponjo djeung ^a halab-
 hab kana kaběněran; karana eta noe
 bakal diseubeuhan. ^a Sil. 21:21; Jěs. 55:1.
- 7 Salamět anoe karoenjaěn; karana eta
 noe bakal dikaroenjaěn deui.

- 8 Salamët ^a anoe bërësih hatena; karena eta noe bakal nendjo ka Allah.
^a Djab. 24: 3—5.
- 9 Salamët anoe soeka ngarapihkeun; karena eta noe bakal disëboetkeun poetra Allah.
- 10 Salamët ^a anoe dikanijaja koe tina kabënëran teja; karena eta noe pibogaen karadjaän sawarga. 'Salamët maraneh, ^b lamoen dihina-hina djeung dikanijaja, sarta pada ngoepat ka maraneh koe sagala kagorengan, tatapi bohong,
- 11 nja tina sabab kami. 'Masing saroeke sarta garërah; karena pigëdeëun gاندjaran maraneh di sawarga; karena ^c nja kitoe nganijajana ka para nabi, anoe heulaeun maraneh. ^a 2 Tim. 2: 12; 1 Petr. 3: 14.
^b 1 Petr. 4: 14. ^c Lal. 7: 52.
- 12 Maraneh noe djadi oejah boemi. ^a Oepama oejah leungit rasana, koe naon dipangsetanana? geus taja gawena kana naon-naon, ngan baris pitjeuneun bae,
- 13 idëkeun djalalëma. 'Maraneh noe djadi damar doenya. Ari nagara noe di loe-
- 14 hoer goenoeng, moal bisa boeni. 'Moal aja ^b noe njeungeut damar, ditoeroeban koe gantang; geus tangtoe diteundeun dina adjoegna, toeloej njaängan ka sa-
- 15 koer noe aja di imah. 'Nja kitoe deui tjaäng maraneh koedoe tjaängkeun ka hareupeun djalma-djalma, soepaja narendjoëun panggawe maraneh noe hade,
- 16 ^c sarta ngaragoengkeun ka Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.
^a Loek. 14: 34. ^b Mark. 4: 21. ^c 1 Petr. 2: 12.
- 17 Oelah aja panjana kami datang teh dek ngarobahkeun toret atawa para nabi; pangdatang kami teh lain dek ngarobahkeun, malah-malah dek ngaboektikeun. 'Karana satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: nëpi ka waktöe langit djeung boemi teh euweuh, ^a sajota atawa sahidji tjëtjök tina toret teh moal datang ka euweuh, nëpi kana
- 18 boektina eta sakabehna. 'Koe sabab eta, saha-saha noe ngarobahkeun sahidji timbalan noe asoep pangleutikna, sarta bari ngawoeroek kitoe ka djalma-djalma, eta bakal disëboetkeun noe pangleutikna dina karadjaän sawarga; sabalikna saha-saha noe ngalampahkeun sarta reudjeung ngawoeroekna mah, eta bakal disëboet-
- 19 keun gëde dina karadjaän sawarga. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ari

- kabënëran maraneh teu ngoengkoelan ka ahli kitab djeung ka ahli parisi mah, maraneh teh hamo piasoepeun kana karadjaän sawarga. ^a Loek. 16: 17.
- 20 Maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: ^a Maneh oelah maehan; ari noe maehan mandjing disiksa koe hoekoem. 'Tatapi woe-roek kami mah ka maraneh: saha-saha noe ambëk ka doeloerna taja lantaran, ^b nja eta mandjing disiksa koe hoekoem; djeung deui saha-saha ka doeloerna njëboetkeun si Boeroeng, nja eta mandjing siksa rad agoeng; ari noe njëboetkeun si Edan, nja eta mandjing siksa seuneu
- 21 naraka. 'Koe sabab eta, samangsa maneh mawa koerban maneh kana altar, geus kitoe ras ingët, jen doeloer maneh
- 22 aja kangewa ka maneh, 'toenda koerban teh di hareupeun altar, bral leumpang, ^c ngarapihan heula djeung eta doeloer maneh, toeloej balik deui, seug njanggakeun koerban teja. ^d 'Masing geura ngahadean ka lawan maneh, meungpeung keur di djalan keneh; oelah koengsi maneh koe lawan teh diselehkeun ka djaksa, seug koe djaksa diselehkeun ka patjalang, toeloej maneh diasoepkeun ka pangberokan. 'Satëmënna, kami ngalahir ka maneh: hamo maneh ka loewar deui ti dinja, lamoen tatjan poenah hoetang, tinggal sapeser Oge. ^a 2 Moesa 20: 13; 3 Moesa 24: 17. ^b 1 Joh. 3: 15.
^c Mark. 11: 25. ^d Loek. 12: 58.
- 23 Maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: ^a Maneh oelah ngaranjed. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: saha-saha ^b noe ngabilëng ka awewe bawaning bogohun, eta hoekoemna geus ngaranjed djeung awewe teja di djëro hatena.
- 24 ^c 'Oepama panon maneh katoehoe matak titadjong ka maneh teh, geura tjokel, pitjeun; karena mënding keneh roeksak anggahota maneh sahidji, soepaja oelah badan maneh sakoedjoer dialoengkeun
- 25 ka naraka. 'Djeung deui ^d oepama leungeun maneh katoehoe matak titadjong ka maneh teh, geura potong, pitjeun; karena mënding keneh roeksak anggahota maneh sahidji, soepaja oelah badan maneh sakoedjoer dialoengkeun ka naraka. ^a 2 Moesa 20: 14. ^b Aj. 31: 1. ^c p. 18: 9; Mark. 9: 47. ^d p. 18: 8.

31 Aja deui noe geus didawoehkeun: ^a Saha-saha noe njërahkeun pamadjikan, koedoe merean soerat talak ka dinja.
 32 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: ^b saha-saha noe njërahkeun pamadjikana lain lantaran ngaranjed, nja eta noe matak djadi ngaranjed pamadjikana; djeung saha-saha ngawin popotongan, eta hoekoemna ngaranjed.

^a 5 Moesa 24:1. ^b Loek. 16:18.

33 Nja kitoe deui maraneh geus ngadenge, jen djalma djaman baheula didawoehan kijeu: ^a Maneh oelah soempah tjidra; ari soempah maneh teh koedoe ditëtëp-
 34 keun ka Pangeran. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: ^b papatjoewan oelah rek saroempah; oelah soempah njëboet sawarga, karana nja eta ^c panglinggihan
 35 Allah; 'oelah soempah njëboet boemi, karana nja eta ^d djodjodog dampalna; oelah soempah njëboet Jëroesalem, karana nja eta ^e nagara Radja noe agoeng
 36 teja. 'Djeung oelah soempah njëboet sirah sorangan, karana maneh moal bisa ngabodaskeun atawa ngahideungkeun
 37 boeok salambar-salambar atjan. 'Ari ^f omong maraneh koedoe ënja, ënja; hanteu, hanteu; anoe saleuwihna ti sakitoe, nja eta datangna ti noe goreng.

^a 3 Moesa 19:12. ^b Jak. 5:12. ^c Jës. 66:1. ^d Jës. 66:1. ^e Djab. 48:3. ^f Jak. 5:12.

38 Maraneh geus ngadenge, jen geus didawoehkeun kijeu: ^a Mata bajar mata,
 39 hoentoe bajar hoentoe. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: oelah dek ngalawan ka noe goreng; ari ^b ka noe nampiling ka pipi maneh noe katoehoe, sodoran noe sabeulah deui. 'Djeung lamoen
 40 aja djalma mërkarakeun ka maneh, dek njokot badjoe maneh, bikeun deui haroedoemna. 'Sarta lamoen aja noe miroesa ka maneh teh leumpang sapal, sing
 42 miloe doewa pal. 'Berean ka noe menta ka maneh, djeung ^c oelah dek ngalijeus ka noe rek ngindjeum ka maneh.

^a 2 Moesa 21:24; 3 Moesa 24:20. ^b Sil. 24:29; Loek. 6:29. ^c 5 Moesa 15:7.

43 Maraneh geus ngadenge, jen geus didawoehkeun kijeu: ^a Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, ari ka moesoeh mah
 44 koedoe geuleuh. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: ^b koedoe njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh; koedoe ngabërkahan ka noe njapa ka maraneh;

koedoe migawe kahadean ka noe geuleuh ka maraneh, djeung pangnarëdakeun ka noe neungteuinganan sarta nganijaja ka maraneh; 'soepaja maraneh pidjadieun poetra Rama maraneh anoe linggih di sawarga; karana andjeunna ngabidjilkeun panon-poë di loehoereun djalma goreng sarta djalma hade, sarta noeroenkeun hoedjan ka noe bënëer
 46 djeung ka noe doraka. 'Karana ^c lamoen maraneh njaäh ka noe njaäh ka diri maraneh, eta naon pigandjaraneunana ka maraneh? Sanadjan toekang tjoeke
 47 ge lain kitoe lampahna? 'Djeung deui lamoen maraneh oeloek salam ngan ka doeloer woengkoel, eta naon leuwihna panggawe maneh teh ti noe sedjen? Sanadjan toekang tjoeke ge lain kitoe
 48 lampahna? 'Koe sabab eta, maraneh koedoe sampoerna, saperti sampoernana Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.

^a 3 Moesa 19:18. ^b Sil. 25:21; Loek. 6:27; 1 Petr. 3:9. ^c Loek. 6:32.

PASAL 6.

Maraneh sing hade-hade, oelah milampah kabënëran di hareupeun djalmaidjalma, ngarah katangen; ari kitoe mah maraneh moal boga gandjaran ti Rama maraneh, anoe linggih di sawarga.

2 Koe sabab eta, lamoen maneh njidëkahan, oelah ditarompetan, tjara noe poera-poera lampahna di masigit-masigit sarta di loeloeroeng-loeloeroeng, malar dipoedji koe djalma-djalma. Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: noe
 3 kitoe geus tarima gandjaranana. 'Bënërna mah lamoen maneh njidëkahan, leungeun ti kentja oelah njahoëun ka
 4 lampahna leungeun ti katoehoe; 'soepaja sidëkah maneh masing boeni; ari Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, ^a tangtoe ngabalës ka maneh di noe negla.

^a Loek. 14:14.

5 Djeung deui keur mangsa maraneh nënëda, oelah tjara noe poera-poera; karana eta teh karësëpna nënëda bari nangtoeng di masigit djeung dina pepengkolan loeloeroeng, ngarah katangen koe djalma-djalma. Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: noe kitoe geus
 6 tarima gandjaranana. 'Bënërna mah maneh, mangsa dek nënëda, ^a koedoe asoep ka pangkeng; ari geus meudentan

panto maneh, toeloj nēnēda ka Rama maneh, anoe linggih di noe boeni; dēmi Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, tangtoe ngabalēs ka maneh di
 7 noe negla. 'Sarta lamoen maraneh nēnēda, ^b oelah rek tjelembeng, tjara oerang kapir; panjanana bakal dikaboel
 8 tina kalobaān omonganana. 'Koe sabab eta, maraneh oelah tjara kitoe; karena Rama maraneh langkoeng oeninga dina kakoerangan maraneh, samemeh pek nēnēda. 'Djadi maraneh nēnēda teh koedoe kijeu: ^c Noen Ama, anoe linggih di sawarga! Djēnngan Ama moegi sina di
 10 soetjikeun. 'Karadjaān Ama moegi sina dongkap. Kērsa Ama moegi sina dilampahkeun, sapērtos di sawarga, nja kitoe
 11 deui di boemi. 'Moegi koering poē ijeu dipaparin rēdjēki koering anoe pitjēka-
 12 peun. 'Sarēng moegi ngahampoera kana kasalahan koering, sapērtos koering oge ngahampoera ka noe garadoeh kasalah-
 13 han ka koering. 'Moegi koering oelah dilēbētkeun kana panggoda, lērēsna mah moegi disalamētkeun ti noe goreng. Ka-
 14 rana ^d nja Ama noe kagoengan karadjaān, sarēng kawasa, sarawoeh kamoeljaān, salalanggēngna. Amin. 'Karana
 15 ^e lamoen maraneh ngahampoera ka djalma kasalahanana, tanwande maraneh oge dihampoera koe Rama maraneh,
 16 anoe linggih di sawarga. 'Sabalikna, ^f lamoen maraneh hanteu ngahampoera ka djalma kasalahanana, maraneh oge moal dihampoera koe Rama maraneh.

^a Jes. 26 : 20. ^b 1 Radj. 18 : 28; p. 23 : 14. ^c Loek. 11 : 2.

^d 1 Bab. 29 : 11. ^e Mark. 11 : 25. ^f p. 18 : 35.

16 Djeung deui samangsa maraneh poe-
 wasa, ^a oelah koetjam-koetjēm sēmoe, tjara noe poera-poera; karena eta teh sok ngarobahkeun patoetna, ngarah poe-
 wasana katangen koe djalma-djalma. Satēmēna, kami ngalahir ka maraneh: noe kitoe geus tarima gandjaranana.
 17 'Bēnērna mah maneh, keur mangsa poe-
 wasa, koedoe ngaminjakan sirah, sarta
 18 sibeungeut; 'soepaja poewasa maneh teh oelah katara koe djalma-djalma, ngan koe Rama maneh bae, anoe linggih di noe boeni; dēmi Rama maneh, anoe waspaos ka noe boeni, tangtoe ngabalēs ka maneh di noe negla. ^a Jes. 58 : 5, 6.

19 Maraneh ^a oelah rek ngoempolkeun radja-brana di ijeu boemi; di dinja teh

dihakan koe toko djeung koe tai-hijang, sarta bangsat ngababah djeung maling;
 20 'nja ^b koedoe ngoempolkeun radja-brana di sawarga keur maraneh; di dinja mah moal dihakan koe toko djeung koe tai-hijang, sarta bangsat moal ngababah
 21 atawa maling. 'Karana di mana bae ajana radja-brana maneh, nja di dinja
 22 piajaeunana hate maneh oge. 'Ari ^c panon teh, nja eta damar badan. Oepama panon maneh tjekas, tjaāng badan
 23 maneh sakoedjoer. 'Sabalikna, oepama panon maneh soerēm mah, poēk badan maneh sakoedjoer. Nja kitoe deui, oepama tjaāng anoe aja di djēro maneh teh
 24 poēk, tada teuing poēkna! ^d 'Moal aja djalma noe bisa ngawoela ka doewa djoeragan; karena geus tangtoe salah-sahidji dipikageuleuh, anoe hidji deui dipikanjaāh; atawa salah-sahidji dirakētan, anoe hidji deui dipikangewa. Maraneh moal bisa ngawoela ka Allah
 25 djeung ka Mamon. 'Koe sabab eta, kami ngawoeroek ka maraneh: ^e oelah rek salēmpang kana hiroep maraneh, tina pērkarana pihakaneun djeung pērkarana pi-
 noemeun; atawa kana badan maraneh, tina pērkarana pipakeēun. Ari hiroep teh naha lain leuwih ti batan kahakanan, djeung badan teh lain leuwih ti batan
 26 papakean? 'Geura arilikan sakoer manoe awang-awang, tara njēbarkeun djeung tara diboewat, sarta tara nga-
 koetan kana koedang; ^f geuning diparaban bae koe Rama maraneh, anoe linggih di sawarga. Ari maraneh koetan
 27 lain leuwih pisan ti batan eta? 'Saha pēlēbah maraneh anoe bisa nambahan oemoer koe saāsta, tina salēmpangna?
 28 'Djeung naha maraneh mana sok salēmpang kana pipakeēun? Geura arawaskeun pētana bakoeng di tēgal, dina ngagēdeanana; eta tara baranggawe, tara nganteh; 'ari kami ngalahir ka maraneh: sanadjan Soeleman oge, ^g sakitoe gēde
 29 kamoeljaānana, panganggona teu nēpi ka hidji eta kēmbang bakoeng. 'Lamoen djoekoet-djoekoet tēgal, anoe aja poē ijeu, ^h ari isoekna dialoengkeun ka pameuleuman, koe Allah didangdanan sakitoe: ka maraneh mah lain komo paparin papakean, eh djalma noe koerang
 30 pērtjaja? 'Koe sabab eta, maraneh oelah rek salēmpang, bari ngomong: Naon

pihakaneun oerang? atawa: Naon piinoe-
 meun oerang? atawa: Naon pipakeun
 32 oerang? 'Karana sagala pèrkara noe
 kitoe teja sok disalijar koe oerang ka-
 pir. Karana Rama maraneh, anoe ling-
 gih di sawarga, langkoeng oeninga jen
 maraneh kakoerangan eta sakabehna
 33 pèrkara. 'Nja ⁱ koedoe pada nejang-
 heula karadjaan Allah reudjeung kabè-
 nèranana; sanggeus kitoe ^j eta sakabè-
 na pèrkara tanwande diwoewoehan ka
 34 maraneh. 'Koe sabab eta, oelah rek
 salèmpang baris poè isoekan; karana
 poè isoekan teh tangtoe ngadjeudjeuh-
 keun dirina koe maneh. Sakitoe ge geus
 tjoekoeup, oenggal-oenggal poè kasoesa-
 hanana sorangan. ^a Aj. 27:16; Sil. 23:4;
 1 Tim. 6:9. ^b Loek. 12:33; Kol. 3:2. ^c Loek. 11:34.
^d Loek. 16:13. ^e Djab. 55:23; Loek. 12:22; Pil. 4:6.
^f Aj. 39:3; Djab. 147:9. ^g 1 Radj. 4:21; Goer.
 2:4—11. ^h Djab. 90:6. ⁱ Loek. 10:42. ^j 1 Radj. 3:13.

PASAL 7.

Papatjoewan ^a oelah rek ngahoekoe-
 man, soepaja maraneh oelah dihoe-
 2 koeman. 'Karana ^b koe hoekoeman, noe
 dipake ngahoekoeman koe maraneh,
 mangke maraneh dihoekoeman deui;
 kitoe deui koe takèran, noe dipake na-
 kèran koe maraneh, mangke ka mara-
 3 neh ditakèrkeun deui. 'Djeung naha
 mana maneh nendjo tatal, noe dina pa-
 non doeloer maneh, ^c ari balok, noe
 dina panon maneh sorangan mah, teu
 4 karasa koe maneh? 'Atawa koemaha
 maneh rek ngomong ka doeloer maneh:
 Maap, koe kaola dipanglaankeun tatal
 tina panon; ari dina panon maneh so-
 rangangan mah, tah geuning aja balok?
 5 'Eh, djalma noe poera-poera! geura doe-
 doet heula balok, noe aja dina panon
 maneh; kakara toeloer mètjak-mètjak
 ngalaan tatal, noe aja dina panon doe-
 loer maneh. ^a Loek. 6:37; Roem 2:1; 1 Kor. 4:5.
^b Mark. 4:24. ^c Roem 2:1.

6 ^a Oelah mikeun anoe soetji ka an-
 djing, djeung oelah ngaloengkeun moe-
 tijara maraneh ka hareupeun bagong,
 bisi kaidèk koe soekoena, ana malik
 toeloer njasaak ka maneh. ^a Sil. 9:8.

7 ^a Koedoe nënèda, bakal maraneh di-
 paparin; koedoe nejangna, bakal mara-
 neh manggih; koedoe ngètrok-ngètrok,
 8 bakal maraneh dipangboekakeun. 'Kara-
 na ^b saha-saha noe nënèda, tangtoe dipa-

parin; djeung ^c saha-saha noe nejangna,
 tangtoe manggih; kitoe deui saha-saha
 noe ngètrok-ngètrok, tangtoe dipang-
 9 boekakeun. 'Saha di pèlèbah maraneh
 djalma, lamoen dipentaan roti koe
 10 anakna, ana sok teh batoe? 'Djeung
 saoepama menta laeok, ana sok teh oraj?
 11 'Koe sabab eta, ari maraneh ^d noe go-
 reng teh bisa mahanan noe harade ka
 anak-anak maraneh, komo teuing Rama
 maraneh, anoe linggih di sawarga, bakal
 masihan ^e anoe hade ka noe njoehoen-
 12 keun. 'Saniskara bae, ^f sakoemaha ka-
 hajang maraneh djalma-djalma milam-
 pahkeun ka diri maraneh, koedoe kitoe
 maraneh ge nja milampahkeun ka djal-
 ma-djalma; karana nja eta oenina toret
 reudjeung para nabi. ^a Mark. 11:24; Loek.
 11:9. ^b Jak. 1:5. ^c Sil. 8:17. ^d p. 15:19.
^e Jak. 1:17. ^f Loek. 6:31.

13 ^a Geura arasoep kana lawang anoe
 singgèt; karana gède lawangna, lèga dja-
 lanna, anoe bras kana karoeksakan, sarta
 14 reja pisan anoe asoep ka dinja. 'Karana
^b singgèt lawangna, sèsèk djalanna, anoe
 bras kana hiroep, sarta ngan saeutik
 anoe manggihan. ^a Loek. 13:24. ^b Lal. 14:22.

15 Masing hade-hade maraneh koe ^a nabi
 noe paraloe; ana njalampeurkeun ka
 maraneh niroe tjara domba, ari di djè-
 rona mah ^b tjara mejong dek ngarontok.

16 'Koedoe pada dikanjahokeun koe mara-
 neh ^c tina boewahna. Naha sok mètik
 boewah anggoer tina tangkal tjoetjoek,
 atawa boewah kondang tina walang sa-
 17 ngit? 'Nja kitoe ^d oenggal-oenggal tang-
 kal anoe hade, baroewahanana noe hade;
 ari tangkal anoe goreng mah baroewa-
 18 hanana noe goreng. 'Tangkal anoe hade
 moal bisaeun boewahan noe goreng;
 kitoe deui tangkal anoe goreng moal
 19 bisaeun boewahan noe hade. 'Nja ^e oeng-
 gal-oenggal tangkal anoe hanteu boewa-
 han noe hade, tangtoe ditoewar, toeloer
 20 dialoengkeun kana seuneu. 'Koe sabab
 eta, bakal dikanjahokeun koe maraneh
 21 tina boewahna. 'Lain oenggal-oenggal
 djalma ^f noe sok njèboet ka kami:
 Goesti! Goesti! noe bakal asoep kana
 karadjaan sawarga teh; ngan anoe nga-
 lampahkeun ka kèrsa Ama kami, anoe
 22 linggih di sawarga. 'Keur poèan eta, loba
 pisan ^g noe bakal ngaromong ka kami
 kijeu: Noen Goesti! Goesti! naha koering

- teh lain ngawédjang koe djénengan andjeun, sarta ngaloewarkeun setan-setan koe djénengan andjeun, kitoe deui mi-gawe reja-reja kamatihan koe djénengan
- 23 andjeun keneh? 'Geus kitoe kami teh bakal ngalahir ka darinja kijeu: Salalawasna ge ^h kami tatjan wawoeh ka maraneh; ajeuna 'geura njalingkir ti kami, eh maraneh anoe njijeun kadorakaan!
- 24 'Koe sabab eta, ^j saha-saha noe ngadengekeun ijeu pangwoeroek kami, djeung dilampahkeunana, eta koe kami diibaratkeun ka djalma noe ijatna, anoe njijeun imah dina batoe karang. 'Dér hoedjan gède moeroeboet, gér datang tjaäh, djeung angin ngagëlëboeg, pada neumbag kana eta imah, ^k teu roeboeh, sabab diadégkeun dina batoe karang.
- 26 'Djeung saha-saha noe ngadenge ijeu pangwoeroek kami, hanteu ngalampahkeun, ^l eta diibaratkeun ka djalma noe boeroeng, anoe njijeun imah dina keusik. 'Dér hoedjan gède moeroeboet, gér datang tjaäh, djeung angin ngagëlëboeg, pada neumbag kana eta imah, ^m toeloej roeboeh, wani ngagoeloe goer roeboehna teh. ^a 5 Moesa 13:3; 1 Joh. 4:1. ^b Joh. 10:12. ^c Loek. 6:44. ^d p. 12:33. ^e p. 3:10. ^f Loek. 6:46; Lal. 19:13; Roem 2:13. ^g Loek. 13:26. ^h 2 Tim. 2:19. ⁱ Djab. 6:9. ^j Loek. 6:47. ^k Sil. 12:7. ^l Roem 2:13. ^m Jéh. 13:13.
- 28 Dëmi geus kitoe, mangsa parantos eta pilahir Jesoes anoe tadi teja, ^a djalmaidjalma pada heraneun tina piwoeroekna;
- 29 'karana ^b ari ngaweroekna sakoemaha noe kawasa, lain tjara ahli-ahli kitab. ^a p. 22:33; Mark. 1:22; Loek. 4:32. ^b Joh. 7:46.

PASAL 8.

- 2 **A**ri Jesoes geus loengsoer ^a ti goenoeng, ^b loba pisan djalma noe ngiring. 'Hol ^b aja hidji djalma noe boga ^c kasakit lepra, soedjoed ka andjeunna, ari pioendjoekna: Noen Goesti! manawi kërsa, andjeun noe ijasa ngabërësihan diri dji-simkoering. 'Enggal Jesoes njodorkeun panangan, ^d njandak ka eta djalma, bari ngalahir: Kami teh daek; heug maneh geura bërësih. Sapada-harita ge leprana
- 4 teh bërësih. 'Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma: Masing hade-hade, ^e oelah bebedja ka saha-saha; sarta koe-doe leumpang, ^f tingalikeun diri maneh ka panghoeloe, bari njanggakeun bakti

noe geus didawoehkeun koe Moesa, soepaja eta djadi saksi ka darinja.

^a p. 5:1. ^b Mark. 1:40; Loek. 5:12. ^c 3 Moesa 13. ^d 3 Moesa 5:3. ^e p. 9:30. ^f 3 Moesa 14:2.

- 5 ^a Mangsa Jesoes geus soemping ka Kapernaem, aja noe ngadeuheusan hidji kapala sèrdadoe, sarta noenoehoen ka
- 6 Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! badega simkoering keur ngalondjor di imah, djingdjingeun, sarëng kanjërina
- 7 katjida. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Kami
- 8 rek datang njageurkeun. 'Ngawangsoel kapala teh, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! simkoering teu sae pisan dilinggihan nja rorompok koe andjeun; ngan moegi-moegi nimbalan koe sakëtjap bae, eta badega simkoering tinangtos tja-
- 9 geur. 'Karantën simkoering ge di bawah anoe kawasa, sarëng gadoeh sèrdadoe, noe ditjangking koe simkoering. Oepantën simkoering marentah ka saorang: Geura leumpang! seug leumpang; sarëng ka saorang deui: Geura ka dijeu! seug datang; sarëng ka badega simkoering:
- 10 Geura eta pigawe! seug dipigawe. 'Mangsa ngadangoe kitoe, ^b Jesoes heraneun pisan; ladjëng ngalahir ka noe ngariring: Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh, tjatjakan di bangsa Israil ge kami tatjan manggih kapërtjajaän anoe tjara kitoe.
- 11 'Sarta kami ngalahir ka maraneh: ^c reja noe pidaratangeun ti wetan, ti koe-lon, toeloej dijeok ngarijoeng reudjeung Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb dina ka-
- 12 radjaän sawarga. 'Tatapi ^d ari anak karadjaän mah bakal didjarongklokkeun ^e ka noe poëk mongkleng boeta-radjin; nja di dinja bakal tjareurik djeung ting-
- 13 karërot hoentoena. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka kapala teja: Geura moelang, ^f sapërtjaja maneh tinëkanan. Dëmi badegana teja waktue harita pisan tjageur. ^a Loek. 7:1. ^b Mark. 6:6. ^c Loek. 13:29. ^d p. 21:43. ^e p. 22:13. ^f p. 9:22, 29.
- 14 Sanggeus Jesoes soemping ka imah Petros, katingali ^a eta mitohana awewe
- 15 ngalondjor, keur moerijang. 'Ladjëng koe Jesoes ^b ditjandak leungeunna, toeloej moerijangna oendoer ti eta awewe; geus kitoe hoedang, seug ngalalajanan ka tatomoe-tatamoena. ^a Mark. 1:30. ^b p. 9:25.
- 16 Ari geus boerit, reja djalma noe kasoepan setan disanggakeun ka Jesoes. Geus kitoe eta soekma-soekma teh

dika-loewarkeun koe lahiran, sarta nja-
 17 geurkeun sakoer noe boga panjakit; 'soe-
 paja kalaksanakeun noe geus dilahir-
 keun koe nabi Jësaja, kijeu lahirna: ^a
 Andjeunna geus ngamomotan andjeun
 koe kasakit-kasakit oerang, sarta geus
 nanggoeng kasangsaraän oerang.

^a Jës. 53 : 4.

18 Mangsa katingali koe Jesoes, loba
 djalma-djalma noe ngalingkoeng ka an-
 djeunna, ladjëng miwarang lajar ka
 19 peuntas. 'Geus kitoe ^a aja noe ngadeu-
 heusan hidji ahli kitab, ari pioendjoekna:
 Noen Goeroe! simkoering sädja ngiring
 20 ka mana bae andjeun angkat. 'Lahiran
 Jesoes ka dinja: Ari tjareuh baroga
 lijang, manoeke awang-awang baroga sa-
 jang, ^b tatapi ari Poetra manoesa mah
 teu boga änggon keur ngädëngkeun si-
 rah-sirah atjan. 'Aja deui saorang moe-
 ridna, pok oendjoekan kijeu: Noen
 21 Goesti! moegi simkoering idinan moen-
 doer heula, ngaroewang poen bapa. 'Ta-
 tapi lahiran Jesoes ka dinja: Geura ngi-
 ring ka kami; ^c ari noe paeh mah sina
 ngaroewang sapapatenna-sapapatenna.

^a 2 Loek. 9 : 57. ^b 2 Kor. 8 : 9. ^c 1 Tim. 5 : 6.

23 Sanggeus ^a nitihan kana parahoe,
 24 moerid-moerid ngariring. 'Doemadakan,
 aja riboet katjida di laoet, dongkap ka
 ombak-ombak ngaroengkoep kana para-
 25 hoe; dëmi Jesoes keur koelëm. 'Tidinja
 moerid-moerid njalampeurkeun, seug
 andjeunna digoegahkeun, bari aroen-
 djoekan: Adoeh, Goesti! moegi toeloeng-
 26 ngan; abdi-abdi rek katiwasan. 'Ari pila-
 hirna ka darinja: Eh maraneh, ^b noe
 koerang përtjaja! naha mana araring-
 gis? Geus kitoe ladjëng tanghi, sarta
 njeuseul ka eta angin djeung kana laoet;
 27 djëp djëmpe-rehe pisan. 'Ari eta djalma
 pada heraneun, sarta ngaromong kijeu:
 Na eta teh djalma koemaha, wët angin
 djeung laoet moenggah datang ka ara-
 noet bae!

^a Mark. 4 : 35; Loek. 8 : 22.

^b p. 14 : 31; 16 : 8.

28 Sanggeus soemping ka peuntas, ^a ka
 tanah oerang Gadara, ladjëng Jesoes
 kapapag koe doewa djalma noe kaäsoe-
 pan setan, daratangna ti astana, sarta
 garalak katjida, noe matak euweuh noe
 kadoegaean ngaliwat ka djalan eta.
 29 'Doemadakan, eta pada ngagëro, kijeu
 pokna: Adoeh, Jesoes, Poetra Allah!

andjeun aja përkawis naon ka koering?
 Andjeun soemping ka dijeu teh, naha
 bade njangsara ka koering ^b samemeh
 30 waktoena? 'Dëmi rada djaoeh ti dinja
 aja sagoendoek bagong loba pisan, keur
 31 njaratoean. 'Geus kitoe setan teh pada
 noenoehoen ka Jesoes, kijeu panoehoen-
 na: Ari andjeun kërsa ngabidjilkeun
 koering sadaja mah, moegi diwidian
 njareroep ka eta goendoekan bagong.
 32 'Lahiranana ka darinja: Seg bae! Tidinja
 pada ka loewar, seug njareroep ka eta
 goendoekan bagong teja; horeng eta ba-
 gong sagoendoekanana toetoeroeboen
 tina gawir ka laoet, toeloj paraeh di
 33 djëro tjai. 'Ari noe ngarangon laloem-
 patan, arasoep ka nagara, sarta pada
 ngabedjakeun eta sakabeh përkara,
 djeung noe didamël ka noe kaäsoe-
 34 pan koe setan teja. 'Geus kitoe broel
 djalma sanagara boedal, maranggihan
 ka Jesoes; mangsa geus kapëndak, pada
 noenoehoen, ^c andjeunna moegi-moegi
 angkat ti wëwëngkëran dinja.

^a Mark. 5 : 1; Loek. 8 : 26. ^b 2 Petr. 2 : 4. ^c Aj. 21 : 14.

PASAL 9.

Sanggeusing kitoe Jesoes nitihan kana
 Sparahoe, sëmproeng meuntas, ladjëng
 dongkap ka ^a nagarana. Tidinja aja ^b
 noe njaranggakeun hidji djalma djing-
 2 djingeun, keur ngädëng dina kasoer. 'Ba-
 rang katingali koe Jesoes eta kapërtja-
 jaänana, ladjëng ngalahir ka noe djing-
 djingeun teh: Eh agoes! masing soeka ati
 bae, dosa-dosa maneh geus dihampoera.
 3 'Ari ahli kitab sawareh ngaromong sa-
 djëro hatena kijeu: Eta teh ngagoreng-
 4 keun ka Allah. 'Ana ^c katingali koe
 Jesoes eta palikiranana, ngalahir kijeu:
 Koe naon mikiran anoe goreng sadjëro
 5 hate maraneh? 'Karana babari mana,
 ngomong: Dosa-dosa geus dihampoera
 ka maneh, djeung ngomong: Geura hoe-
 6 dang, toeloj leumpang? 'Tatapi soepaja
 maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh
 boga kawasa di boemi pikeun ngaham-
 poera dosa (ladjëng ngalahiran ka noe
 djingdjingeun teja): ^a Geura hoedang,
 pangkoe kasoer maneh, toeloj moelang
 7 ka imah maneh. 'Tidinja eta teh hoe-
 dang, seug indit, moelang ka imahna.
 8 'Mangsa koe djalma-djalma katarendjo
 noe tadi teja, pada heraneun, sarta nga-

- moeljakeun ka Allah, noe geus maparin kawasa kitoe ka manoesa. *a* p. 4: 13.
b Mark. 2: 3; Loek. 5: 18. *c* p. 12: 25; Joh. 2: 25.
d Joh. 5: 8.
- 9 Barang *a* Jesoes angkat ti dinja, ningali hidji djalma, keur dijoek di panjoekeanana; ari ngaranna Mateoes; ladjëng ngalahir ka dinja: *b* Geura ngiring ka kami. Toeloej eta indit, ngiring ka Jesoes. 'Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur ngarijoeng medja dina imah [eta Mateoes], djëboel reja toekang tjoeke daratang, kitoe deui djalma noe daroraka, toeloej pada miloe ngarijoeng djeung Jesoes sarta moerid-moeridna.
- 10 'Barang katendjo koe ahli-ahli parisi, seug ngaromong ka moerid-moeridna: *c* Naha Goeroe maraneh teh reureudjeungan dahar djeung toekang tjoeke sarta djeung djalma noe daroraka? 'Ari koe Jesoes kadangoe, ladjëng ngalahir ka eta djalma kijeu: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekoenan, ngan anoe garëring bae. 'Ari maraneh mah geura bral, tejanghan tëgësna noe kijeu teja: *d* Kami teh misoeka kana karoenja, lain kana koerban. Karana *e* pangdatang kami teh lain pikeun njaoer anoe balënr, nja njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. *a* Mark. 2: 14; Loek. 5: 27. *b* p. 4: 19.
c Loek. 15: 2. *d* Hos. 6: 6; Mik. 6: 8. *e* p. 18: 11; 1 Tim. 1: 15.
- 11 Tidinja *a* moerid-moerid Johannes ngadareuheusan ka Jesoes, sarta aroendjoekan kijeu: Koe naon noe mawi simkoering sarëng ahli-ahli parisi *b* loba pisan poewasana, ari moerid-moerid an djeun mah sok tara paroewasa? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari *c* batoerbatoer panganten bisaeun nalangsa, sasilana direudjeungan koe panganten teh? Tatapi pidatangeun mangsa, jen panganten teh geus ditjandak ti maranehanana, *d* nja didinja pada pipoewasaeun teh.
- 12 'Hanteu aja djalma noe nambalkeun lamak lakën noe anjar keneh kana badjoe boeroek; karana panambalna ngarënjahkeun ka noe boeroek, mungkin katjida soëhna. 'Kitoe deui hanteu aja djalma noe ngawadahan anggoer anjar kana karoeng koelit boeroek; lamoen kitoe mah karoeng koelit teh bëdah, anggoerna moentjêrat, sarta karoeng koelit teh djadi boetoet; ari anggoer noe anjar diwadahan kana karoeng koelit noe weuteuh, geus kitoe doewanana djadi tarëtëp. *a* Mark. 2: 18; Loek. 5: 33.
b Loek. 18: 12. *c* Hak. 14: 11. *d* Joh. 16: 20.
- 13 Mangsa Jesoes keur ngalahirkeun kitoe ka eta djalma-djalma, *a* djëboel aja hidji kapala, toeloej soedjoed ka pajoeneun andjeunna, bari oendjoekan kijeu: Poen anak awewe bijeu pisan maot; moegi geura linggih sarëng noempangkeun panangan ka dinja, geus kitoe bade hiroep deui. 'Ladjëng Jesoes ngadëg, noetoerkeun eta kapala, djeung moerid-moeridna. 'Doemadakan, aja hidji awewe, noe boga *b* kasakit ngagëtih, lilana geus doewa wëlas taoen; eta ngadeuheusan ka Jesoes ti poengkoereunana, sarta njabak kana këlin djoebahna. 'Karana ari omongna di djëro pikir: Saoepama aing bisa njabak bae ka djoebahna, tanwande aing tjageur. 'Ladjëng Jesoes malik ka poengkoer; ana beh ningali eta, ngalahir kijeu: Masing soeka ati bae, njai! maneh geus ditoeloeng koe kapërtjajaän maneh. Ari awewe teja tjageur *c* ti waktoe harita pisan. 'Barang Jesoes dongkap ka imah kapala teja, sarta ningali noe njaroeling djeung djalma-djalma keur roesoeh-tagiwouer, 'ladjëng eta dilahiran kijeu: Eh, geura aloendoer; karana boedak teh lain paeh, ngan *d* keur sasarean bae. Tatapi eta pada njeungseurikeun ka Jesoes. 'Ari geus diboedalkeun djalma-djalma, Jesoes lëbët, ladjëng *e* ditjandak leungeunna; seug boedak teh hoedang. 'Dëmi përkara tadi teja kaowar-aerkeun di satanah eta. *a* Mark. 5: 22; Loek. 8: 41.
b 3 Moesa 15: 25. *c* p. 8: 13. *d* Joh. 11: 11. *e* p. 8: 15.
- 14 Barang Jesoes angkat ti dinja, aja doewa djalma lolong naloetoerkeun, bari sasambat, kijeu pokna: Noen, *a* Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwëlas ka diri koering. 'Ari geus dongkap ka boemi, noe lolong teh ngadareuheusan. Ladjëng Jesoes ngalahir ka dinja: Koemaha maraneh përtjaja, jen kami bisa migawe kitoe? Ari pioendjoekna: Soemoehoen, Goesti! 'Geus kitoe ditjabak panonna, sarta ngalahir: *b* Sapërtjaja maraneh ti nëkanan. 'Seug panonna bareunta. Geus kitoe Jesoes *c* ngalarang ka dinja katjida pisan, ari lahirna: Masing hadehade, poma oelah aja noe dibere njaho.

31 ^a 'Děmi eta, sanggeus boedal, toeloj ngoetarakeun ka Jesoes di satanah eta.

^a p. 12:23; 15:22. ^b p. 8:13. ^c p. 12:16.

^d Mark. 1:45; 7:36.

32 Barang eta noe tadi boedal, djěboel aja noe njaranggakeun ^a hidji djalma

33 nja bisoe nja kaasoepan setan. 'Ari geus dika-loewarkeun setanna mah, noe bisoe teh ngomong. Tidinja djalma-djalma

pada heraneun, sarta ngaromong: Salalawasna ge di pělěbah Israil tatjan aja noe nendjo pěrka noe kitoe pětana! 'Tatapi ^b ari tjěk ahli-ahli parisi mah: Eta ngaloewarkeunana setan sothe koe kapala setan.

^a p. 12:22; Loek. 11:14. ^b p. 12:24.

35 Geus kitoe ^a Jesoes ngiděran sakoer nagara-nagara djeung desa-desa, bari ngawoeroek di masigitna, sarta ngowarkeun Indjil tina karadjaän teja, kitoe deui njageurkeun sagala roepa panjakit djeung sagala roepa kalaraän ka

36 djalma-djalma. 'Ana ningali ka djalma-djalma teja, ^b Jesoes kalangkoeng-langkoeng wělaseunana ka darinja, tina sabab pada maropo djeung paboejar, ^c tjara

37 domba noe taja pangangonna. 'Ladjěng ngalahir ka moerid-moerid: ^d Piboewateun koe lěga, tatapi ari noe migawe ngan

38 saeutik; 'koe sabab eta, geura něńěda ka Pangeran noe kagoengan piboewateun, soepaja miwarang noe migawe kana piboewateunana.

^a p. 4:23, 24.

^b Mark. 6:34. ^c 4 Moesa 27:17; Jěr. 50:6;

Jěh. 34:5. ^d Loek. 10:2; Joh. 4:35.

PASAL 10.

Sanggeusing kitoe ^a moerid noe doewa Nwėlas teja koe Jesoes disaoer; ladjěng dipaparin kawasa pikeun ka sakoer soekma nadjis, soepaja dika-loewarkeun, sarta pikeun njageurkeun ka sagala panjakit djeung sagala kalaraän.

^a Mark. 3:13; Loek. 6:13; 9:1.

2 Ari ^a ngaran noe doewa wėlas rasoel teh nja kijeu: Anoe mimiti Simon, noe katělah Petroes, djeung Andreas saderekna; Jakoboes poetra Sěbėdeoes, djeung

3 Johannes saderekna; 'Pilipoes djeung Bartolomeoes; Tomas djeung Mateoes, toekang tjoeke teja; Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Lebeoes, ngaranna deui

4 Tadeoes; 'Simon, oerang Kana, djeung Joedas Iskariot, anoe djadi ngahijanat.

5 'Eta noe doewa wėlas teh koe Jesoes dipiwarang leumpang, sarta ditimbangan, kijeu lahirna: Maraneh poma-poma oelah nJORANG djalan ka oerang kapor, djeung oelah ngasoepan nagara oerang Samaria;

6 'nja koedoe nejang ka ^b domba bangsa 7 Israil noe laleungit. 'Geura laleumpang, sarta koedoe oewar-oewar, kijeu nja pok:

^c Karadjaän sawarga teh geus deukeut. 8 'Koedoe njageurkeun noe garěring, ngaběrėsihan noe kasakit lepra, hiroepan anoe paraeh, djeung bidjilkeun setan-

setan. ^d Katampana koe maraneh teu majar, mikeunna oelah hajang dibajar.

9 'Oelah bėbėkėlan ģmas, atawa perak, atawa tambaga dina saboek maraneh.

10 'Djeung oelah mawa endong baris di djalan, atawa badjoe doewa, atawa taroempah, atawa iteuk; karena ^e noe baranggawe teh patoet pimeunangeun

11 kadaharanana. 'Di mana bae maraneh asoep ka nagara, atawa ka desa, geura talengteng anoe pilajakeun; ^f nja di dinja koedoe tjitjing, tēpi ka mangkat

12 deui. ^g 'Barang boes asoep kana eta 13 imah, koedoe oeloek salam. 'Saoepama eta imah aja lajakna, salam maraneh sing teurak ka dinja; sabalikna lamoen

teu lajak mah, salam teh sing balik 14 deui ka maraneh. 'Djeung oepama djalma hanteu ngakoe ka maraneh, kitoe deui hanteu ngadenge kana omongan ma-

raneh, toeloj ka loewar bae ti eta imah atawa ti eta nagara teh, bari ngekedjekkeun ngěrėsna tina soekoe maraneh.

15 'Satěmėnna, kami ngalahir ka maraneh: ^h tanah Sadoemoe djeung Gomora teja bakal enteng di poė ngahoekoem ti batan nagara noe kitoe. ^a Mark. 3:16; Loek. 6:13.

^b p. 9:36; 15:25; Lal. 13:26, 46. ^c p. 4:17.

^d Lal. 8:20. ^e 4 Moesa 18:31; 1 Kor. 9:14;

1 Tim. 5:18. ^f Mark. 6:10; Loek. 9:4. ^g Loek.

10:5, 6. ^h p. 11:24.

16 ^a Sing ngaringėtkeun, maraneh koe kami dititah sapėrti domba ka těngah-těngah mejong; mana koedoe ijatna tjara oraj, sarta koedoe langsar hate tjara

17 djapati. 'Djeung maraneh masing hadehade koe djalma-djalma; karena ^b bakal pada njelehkeun maraneh ka paragėman rad, sarta bakal dirarangkėt dina ma-

18 sigit-masigitna. 'Samalah maraneh bakal didareuheuskeun ka pajoeneun goepėrnoer-goepėrnoer sarta radja-radja, tina

19 sabab kami, pikeun djadi saksi ka
 20 darinja djeung ka oerang kapir. 'Ari sa-
 mangsa maraneh koe eta djalma dise-
 lehkeun teh, ^c poma oelah salëmpang
 koe pëtana atawa koe naon pingomo-
 ngeun; karana dina waktöe eta pisan
 bakal dipaparinkeun ka maraneh sakoer
 anoe koedoe diaromongeun koe ma-
 21 raneh. 'Karana lain maraneh anoe ngo-
 mong teh, istoening Roh Rama maraneh
 22 anoe ngalahir di djëro maraneh. 'Ari
 doeloer bakal njelehkeun doeloerna sina
 dipaehan, nja kitoe deui bapa njeleh-
 keun anakna, ari anak-anak bakal nga-
 bahaän ka kolot-kolotna, sarta maehan.
 23 'Sarta maraneh bakal dipikageuleuh koe
 sakabeh, tina sabab djënëngan kami.
^d Dëmi saha-saha noe koekoeh nëpi ka
 panoengtoengan, tangtoe pisalamëteun.
 24 'Samangsa maraneh dikanijaja di na-
 gara ijeu, ^e koedoe kalaboer bae ka noe
 sedjen; karana satëmëna, kami nga-
 lahir ka maraneh: nagara-nagara Israil
 moal koengsi kaidër koe maraneh, ^f
 Poetra manoesa mah geus soemping
 manten. ^a Loek. 10: 3. ^b p. 23: 34; 24: 9; Mark. 13: 9.
^c Loek. 12: 11; 21: 14, 15. ^d p. 24: 13. ^e Lal. 14: 6.
^f p. 16: 28.

25 Ari moerid mah ^a moal ngoengkoelan
 ti batan goeroena, kitoe deui boedjang
 moal ngoengkoelan ti batan djoeraga-
 26 nana. 'Geus meudjehna ari moerid teh,
 oepama djadi saroewa djeung goeroena;
 kitoe deui lëbah boedjang teh, oepama
 djadi saroewa djeung djoeraganana. La-
 moen noe boga imah ^b disëboetkeun
 Beël-Sëboeb, geus komo ka eusi-imahna
 27 mah! 'Koe sabab eta, ^c oelah dipake
 kasijeun; karana taja përkara katoe-
 toepan, anoe moal pikataraeun, atawa
 përkara boeni, anoe moal pikatange-
 28 neun. 'Sakoer anoe ditjatoerkeun koe
 kami ka maraneh di noe poëk, koedoe
 aromongeun di noe tjaäng; ari sakoer
 noe kadarengge koe maraneh dina tjeuli,
 koedoe aroewarkeun ti loehoer hateup.
 29 'Djeung ^d oelah rek sarijeun koe noe
 maehan kana badan, tatapi teu bisaen
 maehan kana njawa; anggoer koedoe
 sarijeun koe noe ijasa ngaroeksakkeun
 njawa djeung badan di djëro naraka.
 30 'Ari manöek piit didjoewalna lain doewa
 sadoewit? kilang kitoe ge teu aja noe
 ragrag ka boemi hidji-hidji atjan, ari

teu dikërsakeun koe Rama maraneh
 30 mah. 'Malah-malah ^e boeöek maraneh,
 anoe aja dina sirah, geus kaetang kabeh.
 31 'Koe sabab eta, oelah rek sarijeun; ma-
 raneh teh leuwih ti batan manöek piit
 32 noe loba. 'Koe sabab eta, ^f saha-saha
 noe ngakoe ka kami di hareupeun djal-
 ma-djalma, tangtoe diakoe deui koe kami
 di pajoeneun Ama kami, anoe linggih di
 33 sawarga. 'Sabalikna, ^g saha-saha noe
 nganglës ka kami di hareupeun djalma-
 djalma mah, tangtoe dianglës deui koe ka-
 mi di pajoeneun Ama kami, anoe linggih di
 sawarga. ^a Joh. 13: 16. ^b p. 12: 21; Joh. 8: 48.
^c Mark. 4: 22; Loek. 12: 2. ^d Jër. 1: 8; Loek. 12: 4, 5.
^e Loek. 21: 18. ^f Roem 10: 9, 10. ^g Loek. 9: 26;
 2 Tim. 2: 12.

34 ^a Oelah nganjanaän kami noe matak
 datang dek mawa karoentoetan ka boe-
 mi; pangdatang kami teh lain mawa
 35 karoentoetan, istoening pëdang. 'Kara-
 na kami noe matak datang teh, ^b djalma
 dek disina pasëndatan ka bapana; ari
 anak awewe ka indoengna, djeung mi-
 36 nantoe awewe ka mitohana awewe. 'Ari
 noe bakal djadi moesöeh djalma, nja
 37 eta batoerna saimah. 'Saha-saha noe
 njaäh ka indoeng atawa ka bapa, ^c leu-
 wih ti batan ka kami, eta mah teu
 përnah ka kami; djeung saha-saha noe
 njaäh ka anak lalaki atawa ka anak
 awewe, leuwih ti batan ka kami, eta
 38 mah teu përnah ka kami. 'Djeung deui
^d saha-saha noe teu manggoel kai-dipa-
 lang adjangna, bari teu anoet ka kami,
 39 eta mah teu përnah ka kami. 'Saha-
 saha noe manggih ka njawana, bakal
 kaleungitan koe njawana; djeung saha-
 saha noe kaleungitan koe njawana tina
 sabab kami, eta noe bakal manggih
 njawana. ^a Loek. 12: 51.
^b Mik. 7: 6. ^c Loek. 14: 26. ^d p. 16: 24;
 Mark. 8: 34; Loek. 9: 23.

40 ^a Saha-saha noe narima ka maraneh,
 nja eta narima ka kami; ari noe na-
 rima ka kami, nja eta narima ka noe
 41 geus miwarang kami. 'Saha-saha ^b noe
 narima ka hidji nabi, koe pedah ngaran
 nabi, eta pitampaeun gandjaran noe
 bakoe ka nabi; djeung saha-saha noe
 narima ka hidji djalma noe bënër, koe
 pedah ngaran djalma bënër, eta pitam-
 42 noe bënër. 'Djeung saha-saha noe mere

nginoem tjai atah bae saloemoer ^e ka ijeu salah-sahidji djalma noe laleutik, koe pedah ngaran moerid, satëmenna kami ngalahir ka maraneh, eta hamo loepoet gandjaranana. ^a Loek. 10 : 16.

^b 1 Radj. 17 : 10. ^c p. 25 : 40; Mark. 9 : 41.

PASAL 11.

Ari geus kitoe, mangsa Jesoes paran-tos maparin timbalan ka moerid-moeridna noe doewa wélas teja, ladjéng deui angkatna ti dinja, kërsa ngawoe-roek sarta ngoewarkeun dina eta naga-ranagarana.

- ² Barang Johannes ^a di pangberokan ngadangoe tjarijos dadamélan Kristoes, seug ngadjoeroengkeun doewa moerid, ³ bari kijeu pihatoerna ka Jesoes: Nja adjéngan anoe bakal soemping teja, oetawi koe-⁴ doe ngantos anoe sanes deui? 'Ladjéng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta moerid: Maraneh geura arindit, oeninga-⁵ keun bae ka Johannes sakoer noekadenge djeung noe katendjo koe maraneh: 'nja eta ^b aja noe lolong njareueung, djeung noe darejog leumpangna bënë; aja noe lalépra dibérésihan, sarta noe torek ngadareng; aja noe paeh dihariroepan, djeung noe malarat diaroewaran Indjil.

⁶ 'Sarta salamët djalma noe hanteu titadjong ka kami. ^a Loek. 7 : 18; p. 14 : 3.

^b Jës. 29 : 18; 35 : 5; 61 : 1.

- ⁷ Sanggeusna eta arindit, ^a Jesoes ngamimitian ngalahir ka djalma-djalma tina hal Johannes, kijeu: Noe matak maraneh boedal ka tégal léga teja narendjo naon? mandjah, anoe loewak-lejok koe angin? ⁸ 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji djalma noe make papakean lëmës? Saénjana, noe make lalëmës mah, pangajana di pada-⁹ lëman radja-radja bae. 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji nabi? Saestoena, kami ngalahir ka maraneh: malah eta leuwih pisan ¹⁰ ti batan nabi. 'Karana nja eta noe di-oengëlkeun dina Kitab kijeu teja: ^b Mas-ing nganjahokeun, kami miwarangan saheulaeun maneh malaikat kami, anoe bakal njadijakeun pidjalaneun maneh ¹¹ saheulaeun maneh. 'Satëmenna, kami ngalahir ka maraneh, di sakoer-sakoer djalma noe geus didjoeroekeun koe awe-we, hanteu aja hidji-hidji atjan noe

ngoengkoelan ka Johannes toekang ngabanjoe; tatapi ari noe pangleutikna dina karadjaän sawarga mah, ^c eta leuwih ti ¹² batan Johannes. 'Sarta ^d tina poëan Johannes toekang ngabanjoe teja nëpi ka ajeuna, karadjaän sawarga teh ditëm-poe, ari koe noenëm-poe dibeunangkeun ¹³ pisan. 'Karana sadajana para nabi reu-djeung toret ngawédjangna nëpi ka Jo-¹⁴ hannes. 'Sarta lamoen maraneh daek na-rima, ^e nja eta teh Elias, anoe bakal soem-ping teja. 'Saha-saha djalma ^f noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe denge-¹⁵ keun. 'Tatapi ari bangsa djaman ajeuna ^g koe kami rek dimisilkeun kana naon? Nja eta oepama baroedak noe darijoe di pasar-pasar, bari ngagëroan ka batoerna, ¹⁷ 'kijeu pokna: Dewek geus pada mang-njoelingkeun ka maraneh, tatapi mara-neh teu ngigël; dewek geus pada mang-njanjikeun ka maraneh koe njanjian nalangsa, tatapi maraneh teu aloek-¹⁸ aloekan. 'Karana Johannes teh soem-pingna ^h teu dahar teu leueut, ari tjék djalma-djalma: Eta teh aja setanan. ¹⁹ 'Dëmi Poetra manoesa mah datangna dahar sarta nginoem; ari tjék djalma-djalma: Toeh tarendjo, eta mah djalma rëwog sarta beuki nginoem anggoer, sosobatan djeung toekang tjoeké sarta djeung djalma doraka. Ari kapintëran teh geus diroedjoekan koe anak-anakna.

^a Loek. 7 : 24. ^b Mal. 3 : 1; Mark. 1 : 2; Loek. 7 : 27.

^c p. 13 : 17. ^d Loek. 16 : 16. ^e p. 17 : 10. ^f p. 13 : 9.

^g Loek. 7 : 31. ^h p. 3 : 4; Loek. 7 : 33.

- ²⁰ Tidinja Jesoes ngamimitian ngawëwë-leh ka nagara-nagara, énggon andjeunna midamël moedjidjat pangrejana teja, sa-²¹ bab hanteu tarobat: 'Pitjilakaeun maneh, ^a Korasin! Pitjilakaeun maneh, Bet-Saida! karena oepama di ^b Tiroes djeung Sidon didjijeun moedjidjat sapërti noe didjijeun di maraneh teja, tangtoe eta geus lila tarobat, ^c make karoeng djeung ²² lëboe. 'Tatapi kami teh ngalahir ka maraneh: ari Tiroes djeung Sidon ^d bakal enteng di poë ngahoekoem, ti batan ²³ maraneh. 'Sarta ari maneh, Kaperna-oem, noe geus didjoengdjoengkeun tëpi ka langit, nja maneh bakal didjong-klokkeun ^e tëpi ka énggon noe paeh. Karana oepama di ^f Sadoemoe didjijeun moedjidjat sapërti noe didjijeun di maneh teja, eta mangsa ajeuna tangtoe tëtëp

24 keneh bae. 'Tatapi kami teh ngalahir ka maneh, jen tanah Sadoemoe ^g bakal enteng di poë ngahoekoem, ti batan maneh. ^a Loek. 10:13. ^b Jêh. 26. ^c 2 Sam. 13:19; Joen. 3:6. ^d p. 10:15. ^e Aj. 11:8. ^f Njanj. 4:6. ^g p. 10:15.

25 ^a Dina mangsa eta Jesoes ladjëng oendjoekan, kijeu pioendjoekna: Simkoering moedji ka andjeun, noen Ama, Pangeran noe kagoengan langit sarëng boemi! doemeh eta përkawis teja koe andjeun ^b ditoetoeupan ka noe palintër sarawoeh ka noe binangkit, sarëng geus diboeka-
26 keun ^c ka baroedak. 'Lërës, Ama! nja
27 kitoe pisan kasoekaän andjeun. 'Saniskara koe Rama ^d geus diserenkeun ka kami; djeung hanteu aja pisan anoe nganjahoekun ka Poetra, ngan Rama bae; kitoe deui teu aja noe nganjahoekun ka Rama, ngan Poetra bae, djeung sakoer djalma noe dipikarëp diëbrehan
28 koe Poetra. 'Hijap ka darijeu ka kami, eh sakoer noe maropo sarta noe kabeuratan!
29 kami rek njëgëran ka maraneh. 'Geura panggoel pasangan kami, barina goegoe-roe ka kami; karena kami teh sareh sarta rëndah ati; lamoen kitoe maraneh ^e tangtoe meunang kasëgëran pikeun njawa
30 maraneh. 'Karana ^f ari pasangan kami teh ëmpoek, sarta momotan ti kami teh hampang. ^a Loek. 10:21. ^b Jës. 29:14. ^c p. 18:3. ^d p. 28:18; Joh. 3:35. ^e Jér. 6:16. ^f 1 Joh. 5:3.

PASAL 12.

Mangsa eta teh, ^a dina hidji poë sabat, Jesoes angkat, djalanna kana pëpë-lakan tarigoe; dëmi moeridna harajangeun dahar; tidinja ^b pada mipit ranggeujanana, seug didalahar. 'Ari ahli-ahli parisi, barang narendjo eta, aroendjoekan ka Jesoes kijeu: Toeh, moerid-moerid adjëngan milampah ^c noe teu kawidian dipigawe di poë sabat. 'Lahiranana ka eta djalma: Naha maraneh tatjan ngadji ^d tjarita lalampahan Dawoed, keur mangsa palajeun dahar, kitoe deui batoer-batoerna? 'Nja lampahna asoep ka gëdong Allah teja, ngadahar eta roti tingalieun, padahal hanteu widi didahar koe andjeunna, kitoe deui koe batoer-batoerna, ^e ngan koe para panghoeloe
5 bae? 'Atawa koe maraneh tatjan kaädji dina toret, jen panghoeloe ^f di poë sabat pada ngarëmpak sabat dina djëro

6 kabah, kitoe ge teu matak salah? 'Sarta kami ngalahir ka maraneh, di dijeu aja
7 ^g noe leuwih ti batan kabah. 'Tatapi saopama geus kanjahoan koe maraneh dina panghartina noe kijeu teja: ^h Kami teh misoeka kana karoenja, lain kana koerban: moal datang ka ngahoekoeman
8 noe teu baroga dosa. 'Karana nja Poetra manoesa noe moerba ka poë sabat keneh. ^a Mark. 2:23; Loek. 6:1. ^b 5 Moesa 23:25. ^c 2 Moesa 20:10. ^d 1 Sam. 21:6. ^e 3 Moesa 24:8,9. ^f 4 Moesa 28:9. ^g Mal. 3:1. ^h p. 9:13.

9 Ana geus ladjëng angkatna ti dinja,
10 ^a Jesoes soemping ka masigit. 'Doemadakan, di dinja aja hidji djalma noe kemper leungeunna sabeulah. Toeloej eta pada naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: ^b Koemaha, ari di poë sabat kawidian njageurkeun? Pambrihna soepaja bisa ngëlakkeun andjeunna. 'Lahiranana ka darinja: Saha djalma di lëbah maraneh, anoe boga domba hidji, saopama tigoebroes kana lombang di poë sabat, naha eta moal ditjékël, heug
12 dihandjatkeun? 'Ari djalma ^c koetan lain leuwih pisan ti batan domba? Nandakeun kawidian di poë sabat migawe kahadean. 'Geus kitoe ladjëng ngalahir ka eta djalma teja: Tjing, geura sodorkeun leungeun maneh. Pek disodorkeun; toeloej diwaloejakeun, tjageur tjara leungeun hidji deui. 'Dëmi ahli parisi teh, ari geus boedal, seug rërëmpeogan djeung batoer-batoer, ^d koemaha nja
15 pipëtaeunana maehan ka Jesoes. 'Tatapi kaoeninga koe Jesoes; ladjëng angkat ti dinja. Sarta loba pisan djalma noe ngariring; eta sakabehna ditjalageurkeun; 'djeung diomat-omatan katjida, ^e oelah sina ngoetarakeun salira andjeunna. 'Nja eta soepaja kalaksana-
17 keun ^f noe geus dilahirkeun koe nabi Jësaja, kijeu lahirna: 'Toeh, abdi kami, beunang kami milih, kaasih kami, noe dipikarësëp koe hate kami! Eta koe kami rek diteundeunan Roh kami, sarta bakal ngoewarkeun hoekoeman ka oerang kapir.
19 'Moal pitjerewedeun atawa hahakan, sarta moal aja noe ngadenge sowarana dina loeloeroeng. 'Hoë noe pitës koe eta hamo bakal disapatkeun, dëlës noe ngëboel keneh koe eta hamo bakal dipareuman; tangtoe datang ka noetoegkeun hoekoeman teh sina oenggoel.

- 21 'Sarta oerang kapir bakal pada ngarëp-
ngarëp kana djënenganana. *a* Mark. 3:1;
Loek. 6:6. *b* Loek. 14:3. *c* Loek. 12:24. *d* Joh.
5:16; 7:19. *e* p. 8:4; 9:30. *f* Jës. 42:1-4.
- 22 Ari geus kitoe dideuheuskeun ka Je-
soes *a* hidji djalma noe kaäsoepan setan,
nja lolong nja bisoe; seug toeloej di-
tjageurkeun, anoe matak eta djalma noe
lolong djeung bisoe teh bisa ngomong
23 sarta nendjo. 'Dëmi sakabeh djalma më-
lëngëk, aromongna: Eta teh lain *b* Poe-
tra Dawoed teja? 'Tatapi ari ahli-ahli
24 parisi, anoe ngadenge kitoe, ngaromong:
c Eta hanteu ngaloewarkeun setan, ngan
25 koe *d* Beël-Sëboeb, kapala setan. 'Na-
nging Jesoes *e* oeningaeun ka pikiranana;
seug ngalahir ka eta djalma: Oenggal
karadjaän, noe mërangan maneh, tangtoe
toempoer; sarta oenggal nagara atawa
imah, noe mërangan maneh, eta moal
26 tëtëp. 'Oepama Setan ngaloewarkeun
Setan, eta nandakeun mërangan maneh;
ana kitoe mah karadjaänana koemaha
27 bisa tëtëp? 'Lamoen ënja kami ngaloe-
warkeun setan koe Beël-Sëboeb, anak-
anak maraneh ngaloewarkeunana setan
teh koe saha? Manana nja eta pisan
noe bakal ngahoekoeman ka maraneh.
28 'Sabalikna, lamoen kami ngaloewarkeun
setan teh koe Roh Allah, nandakeun
karadjaän Allah geus dongkap ka ma-
29 raneh. 'Atawa koemaha djalma rek bisa
asoep ka imah noe bëdas, sarta ngara-
jah paparabotanana, lamoen eta noe
bëdas teh hanteu dibarogod heula mah?
30 kakara bisa ngarajah imahna. 'Anoe
hanteu miloe ka kami, *f* nja eta ngala-
wan ka kami teh; sarta noe hanteu
miloe ngoempoelkeun djeung kami, nja
31 eta ngaboerantakkeun. 'Koe sabab eta,
kami ngalahir ka maraneh: *g* sagala
dosa sarta omongan goreng bakal di-
hampoera ka djalma; tatapi ari hal nga-
gorengkeun ka Roh mah, moal diham-
32 poera ka djalma. 'Djeung saha-saha noe
ngomong ngalawan ka Poetra manoesa
teh, bakal dihampoera; tatapi ari noe
ngomong ngalawan ka Roh Soetji mah,
moal dihampoera, boh djaman ajeuna,
33 boh djaman mangke. 'Salah-sahidji, *h*
sëboetkeun tangkalna hade djeung boe-
wahna hade, atawa sëboetkeun tang-
kalna goreng djeung boewahna goreng;
karana kanjahoanana tangkal tina boe-
34 wahna. 'Eh, *i* anak-anak oraj wëlang!
koemaha maraneh rek bisa ngomong
barang noe hade, da maraneh teh dasar
goreng? *j* karana panglemekna biwir
35 koe tina kaleberanana hate. 'Ari djalma
noe hade ngabidjilkeun kahadean tina
banda hate noe hade; kitoe deui djalma
noe goreng ngabidjilkeun kagorengan
36 tina banda noe goreng. 'Ari kami nga-
lahir ka maraneh, *k* tina hidji-hidji omo-
ngan noe sija-sija, noe diomongkeun koe
djalma, koedoe pada njanggakeun ka-
37 tëranganana *l* di poë ngahoekoem. 'Ka-
rana tina omongan maneh bakal maneh
didamël bënër, sarta tina omongan ma-
neh keneh bakal maneh dihoekoeman.
a p. 9:32; Loek. 11:14. *b* p. 9:27. *c* p. 9:34;
10:25. *d* 2 Radj. 1:2. *e* p. 9:4. *f* Mark. 9:40.
g Mark. 3:28, 29; Loek. 12:10; 1 Joh. 5:16.
h p. 7:18. *i* p. 3:7. *j* Loek. 6:45. *k* Ep. 4:29;
5:4. *l* Goer. 12:14.
- 38 Toeloej ngawangsoel sawareh ahli
kitab djeung ahli parisi, kijeu pioen-
djoekna: Noen Goeroe! *a* simkoering ha-
jang nendjo hidji tanda dadamëlan adjë-
39 ngan. 'Ari Jesoes ngawalon, kijeu lahir-
na: Bangsa noe goreng djeung sok
ngaranjed teh menta tanda; moal dibere
tanda, ngan tanda nabi Joenoes teja.
40 'Karana sapërti Joenoes *b* tiloe poë tiloe
peuting aja di djëro beuteung laeok
lodan teja, nja kitoe deui Poetra ma-
noesa teh bakal aja di djëro hate boemi
41 *c* tiloe poë tiloe peuting. 'Oerang Ninëwe
bakal ngadareuheusan ka hoekoem ki-
jamat barëng djeung ijeu bangsa ajeuna,
sarta seug ngahoekoeman ka darinja;
karana *d* oerang Ninëwe teh tarobat
sanggeusna meunang piwoeroek ti Joe-
noes; padahal anoe ajeuna di dijeu mah,
42 leuwih ti batan Joenoes. 'Radja istri
e ti tëbeh kidoel teja bakal ngadeuheu-
san ka hoekoem kijamat barëng djeung
ijeu bangsa ajeuna, sarta seug ngahoe-
koeman ka darinja; karana geus soem-
ping ti toengtoeng boemi, bawaning ha-
jangeun ngareungeu kana kapintëran
Soeleman; padahal anoe ajeuna di dijeu
43 mah, leuwih ti batan Soeleman. 'Mangsa
soekma nadjis geus ka loewar ti djalma,
toeloej ngidëran ënggon noe rarehe,
nejangan eukeur tjitjing, tatapi hanteu
44 manggih. 'Seug ngomong kijeu: Ah, dek
balik deui bae ka imah oeroet aing ka
loewar. Ari datang, njampak geus ko-

45 song, beunang njapoean sarta dialoes-
aloes. 'Tidinja leumpang, ngadjakan toe-
djoeh batoer pada soekma, noe leuwih
goreng ti batan manehanana; ari geus
asoep tjaritjing di dinja; *f* djadi djalma
teja ahirna leuwih bangët ti batan tadi.
Nja kitoe pidjadieunana ijeu bangsa noe
goreng teh. *a* p. 16 : 1; Mark. 8 : 11; Loek. 11 : 29.
b Joen. 1 : 17. *c* p. 16 : 21. *d* Joen. 3 : 5. *e* 1 Radj.
10 : 1. *f* Ibr. 6 : 4—6; 2 Petr. 2 : 20.

46 Ari keur Jesoes ngalahir keneh ka eta
djalma-djalma, *a* beh iboena djeung sa-
derek-saderekna ngaradëg di loewar, ha-
rojongeu sasaoeran djeung andjeunna.
47 'Toeloej aja noe ngoeninga kijeu: Toeh,
iboe sarëng saderek-saderek andjeun
keur ngaradëg di loewar, harojongeu
48 sasaoeran sarëng salira andjeun. 'Nga-
walon Jesoes, kijeu lahirna ka noe ngoe-
ninga teh: Na saha karah iboe kami,
djeung saha doeloer-doeloer kami teh?
49 'Ladjëng ngoengkoelkeun pananganana
ka loehoereun moerid-moeridna, bari
ngalahir: Toeh, tarendjo indoeng djeung
50 doeloer-doeloer kami mah! 'Karana saha-
saha djalma *b* noe ngalampahkeun kërsa
Ama kami, anoe linggih di sawarga, nja
eta doeloer lalaki, sarta doeloer awewe,
djeung indoeng kami. *a* Mark. 3 : 31;
Loek. 8 : 20. *b* p. 7 : 21; Joh. 6 : 40.

PASAL 13.

Dina poë harita Jesoes ka loewar ti
boemi, *a* ladjëng linggih di sisi laoet.
2 'Geus kitoe loba pisan djalma koempoel
ngadareuheusan, noe matak andjeunna
b nitihan kana hidji parahoe, seug ling-
gih; ari eta sakabeh djalma teja narang-
3 toeng di basisir. 'Tidinja Jesoes ngala-
hirkeun reja pisan përkara ka darinja
koe misil, kijeu lahirna: *c* Aja hidji toe-
kang sëbar indit ka loewar, dek njëbar-
4 keun. 'Mangsa keur njëbarkeun, sawa-
reh ragragan ka djalan; seug manoe-
5 manoe daratang, maratjokan eta. 'Ari
noe sawareh deui ragraganana ka noe aja
tjadasan, njampak di dinja teu pati loba
taneuh; harita keneh ge djadi, koe
6 sabab hanteu djëro taneuhna. 'Tatapi
ari geus bidjil panon-poë, toeloej toe-
toeng; djeung tina sabab hanteu aja
7 akarna, noe matak djadi perang. 'Ari noe
sawareh dui ragraganana ka pëlëbah
tjoetjoe-
tjoetjoe; dëmi eta tjoetjoe-
tjoetjoe, toeloej noe disëbarkeun teh

8 eungapeun. 'Ari noe sawareh deui rag-
raganana ka taneuh noe hade; toeloej
bidjil boewahna, beubeunganana noe
hidji *d* saratoes, noe hidji gënëp poeloe-
h, ari noe hidji deui tiloe poeloe-
9 laneun. 'Saha-saha djalma *e* noe boga
tjeuli pikeun ngadenge, koedoe denge-
keun. *a* Mark. 4 : 1. *b* Loek. 5 : 3. *c* Loek. 8 : 4.
d 1 Moesa 26 : 12. *e* p. 11 : 15.

10 Geus kitoe *a* moerid-moerid pada ma-
rëk ka Jesoes, sarta oendjoekan kijeu:
Noen, koemaha noe mawi andjeun nga-
lahir ka eta djalma-djalma koe misil?
11 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka moe-
rid: Sabab *b* ari maraneh geus dipaparin
pinjahoëun ka rasijah karadjaän sawar-
ga, tatapi ari eta djalma mah hanteu
12 dipaparin. 'Karana *c* saha-saha noe geus
boga, tangtoe dipaparin deui, sarta da-
tang ka leuwihan; sabalikna ari noe han-
teu boga mah, ti eta teh sabobogaänana
13 ge bakal ditjandak. 'Kitoe noe matak
kami ngawoerok ka eta djalma-djalma
noe misil; sabab *d* molotot oge hanteu
nendjo, djeung tjeuli molongo oge teu
ngadenge, soemawonna moen ngaharti.
14 'Sarta nja di maranehanana eta boekti
e piwëdjang nabi Jësaja, anoe kijeu la-
hirna: Maraneh bakal ngadenge koe
tjeuli, tatapi moal ngaharti; sarta bakal
molotot koe panon, tatapi moal nendjo.
15 'Karana ijeu bangsa teh geus djadi min-
toel hatena, ari tjeulina hese ngadenge-
na, sarta panonna geus dipeureumkeun;
soepaja oelah koengsi narendjo koe pa-
non, djeung oelah ngadenge koe tjeuli,
djeung oelah ngaharti koe hate, djeung
oelah tarobat, sarta oelah ditjageurkeun
16 koe kami. 'Tatapi *f* ari panon maraneh
mah salamët, sabab nendjo; kitoe deui
17 tjeuli maraneh, sabab ngadenge. 'Ka-
rana satëmëna, kami ngalahir ka ma-
raneh: *g* djaman baheula reja pisan nabi
reudjeung djalma noe balënër haraja-
ngeun ningali përkara noe katendjo koe
maraneh, tatapi hanteu koengsi ningali;
djeung harajangeun ngareungeu përkara
noe kadenge koe maraneh, tatapi hanteu
18 koengsi ngareungeu. 'Dëmi ajeuna ma-
raneh geura ngadengekeun misil toe-
19 kang sëbar teja: 'oepama djalma nga-
denge *h* eta pangandika tina hal kara-
djaän, sarta hanteu ngahartieun, toeloej
datang *i* noe goreng teja, ngaraboet anoe

geus disēbarkeun dina hatena; nja eta
 20 noe kasēbarkeun ka djalan teja. 'Ari noe
 kasēbarkeun ka noe aja tjadasan teja,
 nja eta noe ngadengekeun pangandika,
 harita keneh ge ditarima djeung soeka-
 21 na; 'tatapi eta hanteu aja akarna dina
 dirina, noe matak hanteu koengsi lila;
 mangsa aja kasoekēran djeung dikani-
 22 jaja tina sabab pangandika teja, eta
 gantjang titadjong. 'Ari noe kasēbar-
 keun ka pēlēbah tjoetjoeke teja, nja eta
 noe ngadengekeun pangandika; dēmi *j*
 karepotan doenya, sarta panggēdamna
 kabeungharan, matak djadi eungapeun
 pangandika teh, salawasna teu boewa-
 23 han. 'Ari noe kasēbarkeun di taneuh noe
 hade teja, nja eta noe ngadengekeun pa-
 ngandika, sarta kaharti pisan; geus kitoe
 datang ka boewahan, beubeununganana
 noe hidji saratoes, noe hidji gēnēp poe-
 loeh, ari noe hidji deui tiloe poeloeuh pa-
 tikēlaneun. *a* Mark. 4 : 10; Loek. 8 : 9. *b* p. 11 : 25.
c p. 25 : 29; Mark. 4 : 25. *d* 5 Moesa 29 : 4. *e* Jēs.
 6 : 9, 10. *f* Loek. 10 : 23. *g* 1 Petr. 1 : 10. *h* p. 4 : 23.
i 1 Joh. 3 : 12. *j* 1 Tim. 6 : 9, 10.

24 Aja misil sedjen, koe Jesoes ditjari-
 joskeun ka eta djalma-djalma, kijeu la-
 hirna: Ari karadjaän sawarga teh oepa-
 ma hidji djalma noe njēbarkeun binih
 25 noe hade dina lahanna. 'Keur waktōe
 djalmana hareēs, djol datang moesoehna,
 njēbarkeun djoekoet dina tarigoe teja,
 26 geus kitoe leumpang. 'Mangsa ngagēde-
 an eta pēlakna, ana keur njiram, seug
 27 katara deui djoekoetna. 'Tidinja badega-
 badega djalma noe boga lahan teja nga-
 dareuheusan, sarta oendjoekeun kijeu:
 Noen djoeragan! karah gamparan teu
 njēbarkeun binih noe sae dina lahan
 gamparan? na ti mana eta aja djoekoet?
 28 'Ari saोजना: Eta noe njijeun kitoe teh
 djalma moesoeh. Mioendjoeke deui bade-
 ga teh: Koemaha koe pangērsa djoera-
 gan, koering laleumpang ngoempoekeun
 29 eta? 'Ari saोजना: Montong; karana
 lamoen ngoempoekeun eta djoekoet,
 30 bisi katjaboet tarigoena. 'Keun, sina
 barēng bae ngagēdean nēpi ka diboewat;
 ari geus waktōe diboewat, kami rek
 nitah kijeu ka noe dibaroewat: Ajeuna
 koempoekeun heula eta djoekoetna,
 seug beungkeutan, soepaja sina didoe-
 roek; tatapi *a* ari tarigoena mah koedoe
 koempoekeun kana koedang kami.

a p. 3 : 12.

31 Aja deui misil sedjen, koe Jesoes ditja-
 rijoskeun ka eta djalma-djalma, kijeu la-
 hirna: Ari karadjaän sawarga teh *a* oepa-
 ma siki sasawi, noe ditjokot koe hidji
 32 djalma, toeloej diipoek di kēbonna. 'Nja
 eta panglēmboet-lēmboetna tina saka-
 beh sisikian; tatapi ari geus djadi, eta
 moenggah panggēdena tina sakoer lalab-
 lalab, sarta tangkalan, nēpi ka manoeke
 awang-awang daratang sarta njarajang
 dina dahanna. *a* Mark. 4 : 31; Loek. 13 : 18.

33 Aja deui misil sedjen, koe andjeunna
 dilahirkeun ka eta djalma-djalma, kijeu :
 Ari karadjaän sawarga teh *a* oepama
 ragi, noe ditjokot koe hidji awewe, toe-
 loej dibēbēskeun ka tipoeng tiloe takēr,
 datang ka kahaseuman sakabehna.

a Loek. 13 : 20.

34 Eta sadajana pērkarā koe Jesoes dila-
 hirkeun ka djalma-djalma *a* koe misil
 bae; ari hanteu koe misil mah, teu pisan
 ngalahir ka darinja; 'soepaja kalaksana-
 keun noe geus dilahirkeun koe *b* nabi
 teja, kijeu lahirna: *c* Kaoela sēdja moeka
 biwir koe misil, sēdja ngaloewarkeun
 barang anoe boeni ti watēs diadēgkeu-
 nana alam-doenya. *a* Mark. 4 : 33.

b 2 Bab. 29 : 30. *c* Djab. 78 : 2.

36 Geus kitoe eta djalma-djalma teja koe
 Jesoes ditilar, ladjēng moelih ka boemi.
 Tidinja moerid-moerid ngadareuheusan,
 sarta kijeu pioendjoekeun: *a* Moegi-moegi
 nērangkeun ka simkoering eta misil
 37 djoekoet dina lahan teja. 'Ngawalon
 Jesoes, kijeu lahirna ka moerid teh: Ari
 noe njēbarkeun binih noe hade teja, nja
 38 eta Poetra manoesa. 'Dēmi lahan teja,
 nja eta doenya. Binih noe hade teja, nja
 eta anak-anak karadjaän; djeung djoe-
 koet teja, nja eta anak-anak ti noe go-
 39 reng. 'Ari moesoeh, noe geus njēbarkeun
 eta, nja eta Iblis. Waktōe diboewat teja,
 nja eta panoengtoengan doenya. Ari noe
 40 dibaroewat, *b* nja eta malaikat. 'Sapērti
 dikoempoekeun eta djoekoetna, sarta
 toeloej didoeroek koe seuneu teja, nja
 kitoe pisan pidjadieunana dina panoeng-
 41 toengan doenya teh. 'Ari Poetra manoesa
 bakal miwarangan *c* malaikatna, sarta
 eta bakal pada ngoempoekeun tina ka-
 radjaänana saniskara *d* tatadjongan,
 djeung sakoer noe migawe kadorakaän;
 42 'bari toeloej *e* dialoengkeun ka pameu-
 leuman noe hoeroeng; eta di dinja bakal

tjareurik djeung tingkarërot hoentoena.
 43 'Harita noe balënër bakal f montjorong
 tjara panon-poë dina karadjaän Ramana.
 Saha-saha noe boga tjeuli pikeun nga-
 denge, eta koedoe dengekeun. a p. 15: 15.

b Wahj. 14: 15. c p. 24: 31. d Sëp. 1: 3. e p. 8: 12;
 25: 30; Wahj. 19: 20. f Dan. 12: 3; 1 Kor. 15: 40.

44 Djeung deui karadjaän sawarga teh
 oepama radja-barana noe kakoeboer
 dina lahan; ana katimoe koe hidji djalma,
 toeloej disoempoetkeun; sarta koe ba-
 waning atoheun, seug indit a ngadjoe-
 walan babandaänana, bari toeloej di-
 beuli eta lahan teja. a Loek. 44: 33; Pil. 3: 7.

45 Djeung deui karadjaän sawarga teh
 oepama hidji toekang dagang, noe ne-
 jangan moetijara noe moelja. 'Ari geus
 46 manggih moetijara hidji noe gëde nakër
 pangadjina, seug indit ngadjoejalan ba-
 bandaänana, bari toeloej dibeuli.

47 Djeung deui karadjaän sawarga teh
 oepama hidji heurap, noe diroengkoep-
 keun ka laoet, sarta warna-warna laeok
 48 anoe kakoempoelkeun. 'Mangsa geus pi-
 noeh, dipoeloet ka sisi; toeloej djalmana
 gek darijoek, bari milihan noe harade
 dika-wadahnakeun, ari noe goreng mah
 49 dipitjeunan. 'Nja kitoe pisan pidjadiu-
 nana dina panoengtoengan doenya teh:
 malaikat bakal ka laloewar, seug toeloej
 misahkeun djalma noe garoreng ti të-
 50 ngah-tëngah djalma noe balënër; 'geus
 kitoe diaraloengkeun ka pameuleuman
 noe hoeroeng; eta di dinja bakal tjareu-
 rik djeung tingkarërot hoentoena.

51 Ladjëng Jesoes ngalahir ka moerid-
 moeridna: Koemaha, eta sakabeh teh geus
 kaharti koe maraneh? Wangsoelanana:
 52 Noen Goesti, soemoehoen. 'Ari lahirana-
 na ka darinja: Koe sabab eta, saban-
 saban ahli kitab, noe geus diwoeroek hal
 karadjaän sawarga teja, eta teh ibarat
 noe boga imah, anoe ngaloewarkeun ti
 radja-branana barang noe anjar sarta
 noe heubeul.

53 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes paran-
 tos ngalahirkeun eta misil-misil teja,

54 a ladjëng djëngkar ti dinja. 'Dëmi geus
 soemping ka b nagara asalna, toeloej
 ngawoeroek ka djalma-djalma di masi-
 gitna, wani datang ka hareugeueun; aro-
 mongna: Na ti mana eta teh meunangna
 kapintëran reudjeung kamatihan saki-
 55 toe? 'Naha eta c koetan lain anak toe-

kang kai teja? sarta indoengna teh lain
 anoe ngaran Mariam? djeung doeloer-
 doeloerna lalaki lain Jakoboes, djeung
 Joses, djeung Simon, djeung Joedas?

56 'Sarta ari doeloerna awewe sakabeh lain
 anoe aja di oerang teja? a Na ti mana
 karah eta meunangna sakabeh anoe ki-
 57 toe teh? 'Tidinja e eta djalma pada tita-
 djong ka andjeunna. Dëmi Jesoes nga-
 lahir ka darinja: f Ari noe djadi nabi
 kateu-dihormatanana teh ngan di nagara
 asalna djeung di djëro boemina bae.
 58 'Sarta di dinja andjeunna teu loba mida-
 mël moedjidjat, sabab maranehanana
 g teu përtjajaeun. a Mark. 6: 1. b p. 2: 23;
 Loek. 4: 16. c Joh. 6: 42. d Joh. 7: 15. e p. 11: 6.
 f Joh. 4: 44. g Mark. 9: 23.

PASAL 14.

Dina mangsa eta, a Herodes, bopati
 teja, ngareungeu wartana përkara
 2 Jesoes. 'Toeloej ngalahir ka wilajat-wi-
 lajatna: Eta teh Johannes toekang nga-
 banjoe teja; geus hoedang deui ti noe
 maraot, noe matak eta sakitoe kamati-
 3 hanana. 'Karana eta teh Herodes b geus
 nangkëp ka Johannes, sarta ditalian,
 toeloej diasoepekeun ka pangberokan,
 tina përkara Herodias, geureuha Pili-
 4 poes saderekna. 'Sababna Johannes mi-
 hatoer ka Herodes kijeu: c Andjeun teh
 5 teu kawidian mihoekoem ka eta. 'Ari
 kërsana hajang maehan ka Johannes,
 tatapi sijeuneun koe djalma-djalma, sa-
 bab a pada ngakoe nabi ka Johannes.
 6 'Dëmi keur mangsa ngamoemoele e poë
 wëwëdalan Herodes, poetra Herodias
 noe istri seug ngibing di tëngah-tëngah,
 7 matak soekaeun Herodes. 'Tina sabab
 kitoe, seug ka loewar djangdji sarta soem-
 pah, naon bae noe dipenta, tangtoe di-
 8 paparinkeun. 'Dëmi eta, sapedah geus
 dipagahan ti heula koe iboena, seug oen-
 djoekan kijeu: Moegi simkoering dipasi-
 han di dijeu hoeloe Johannes toekang
 ngabanjoe teja, sarta diwadahan koe
 9 talëm. 'Geus kitoe radja teh nalangsa;
 ngan koe tina soempahna teja, sarta
 djeung koe sadajana noe ngarijoeng sa-
 sarëngan, noe matak nimbalan, eta koe-
 doe dipaparinkeun ka moerangkalih.
 10 'Toeloej bae miwarangan, seug motong
 beuheung Johannes di djëro pangbero-
 11 kan. 'Ari mastakana dibawa dina talëm,

dibikeun ka moerangkalih teja, dēmi
 12 koe eta dibawa ka iboena. 'Teu lila da-
 ratang moerid-moeridna; majit teh toe-
 loej dibawa, sarta dikoeërëbkeun sakali;
 geus kitoe bral arindit, ngoeninga ka
 JESUES. *a* Mark. 6: 14; Loek. 9: 7. *b* Loek. 8: 19, 20.
c 8 Moesa 18: 16. *d* p. 21: 26. *e* 1 Moesa 40: 20.
 13 Mangsa Jesoes ngadangoe eta, *a* la-
 djëng angkat ti dinja, toenggang para-
 hoe, njingsalkeun andjeun ka ënggon
 noe simpe. Barang kadenge koe djalma-
 djalma, toeloej marijang ti nagara-na-
 gara, pada badarat noetoerkeun ka an-
 14 djeunna. 'Ari Jesoes ka loewar, kati-
 ngali eta loba pisan djalma, seug *b*
 kalangkoeng-langkoengwëlaseunana; la-
 djëng njageurkeun anoe baroga kasakit
 15 di pëlëbah maranehanana. 'Wantji boe-
 rit moerid-moeridna toeloej pada marëk
 ka Jesoes, sarta aroendjoekan: Di dijeu
 ënggon noe rehe, sarëng waktoena geus
 seëp; ajeuna eta djalma-djalma moegi di-
 piwarang maloendoer, sina pada leum-
 pangkadesa-desa, barismareulipitëdaeun
 16 pikeun daririna. 'Dëmi lahiran Jesoes ka
 moerid: Montong teuing sina laleum-
 pang; *c* koe maraneh bae bere dadaharan.
 17 'Ari pioendjoekna deui ka andjeunna: Di
 dijeu mah simkoering teu garadoeh ngan
 roti lima siki sarëng laeok doewa siki.
 18 'Lahiranana: Eta ka dijeu geura barawa
 19 ka kami. 'Geus kitoe eta djalma-djalma
 dipiwarang darijoeck dina djoekoet; la-
 djëng njandak eta roti lima siki djeung
 laeok noe doewa siki teja, seug *d* tanggah
 ka langit, bari moedji soekoer; tidinja
 pek roti teh disëmplekan, sarta dipapa-
 rinkeun sakali ka moerid-moerid, ari
 koe moerid-moerid dibagikeun ka djal-
 20 ma-djalma teja. 'Toeloej sakabeh pada
 dadaharan, sarta datang ka sareubeu-
 heun; dëmi geus kitoe diparoeloengan
 sesa beunang njëmplekan, wani aja doe-
 21 wa wëlas karandjang pinoeh. 'Ari noe
 dadaharan teja djoemlahna antara lima
 reboe djalma lalaki, sadjaba ti awewe
 djeung baroedak. *a* Mark. 6: 31; Loek. 9: 10.
b p. 9: 36. *c* 2 Radj. 4: 42, 43. *d* Joh. 17: 1.
 22 Harita keneh *a* moerid-moerid koe
 Jesoes dipiroesa sina arasoep kana pa-
 rahoe, soepaja lajar ti heulaeun an-
 djeunna ka peuntas, eukeur andjeunna
 miwarang maroelang djalma-djalma teja.
 23 'Sanggeusna djalma-djalma teja dipiwa-

rang maloendoer, ladjëng andjeunna nja-
 lira bae *b* naek ka goenoeng, bade në-
 nëda; dëmi geus boerit, andjeunna nja-
 24 lira bae di dinja. 'Ari parahoena ajeuna
 aja di tëngah laeok, sarta soesaheun
 koe ombak, wantoening keur angin ma-
 25 pag. 'Dëmi ti peuting, mënëran waktoe
 ronda *c* noe kaopat, Jesoes soemping
 ka moeridna, *d* tapak-hantjang dina la-
 26 oet. 'Mangsa andjeunna koe moerid-
 moerid katarendjo keur tapak-hantjang
 dina laeok, toeloej pada ngarandjoeg,
 ari pokna: Toeh, aja djoerig! sarta bari
 tinggaroak koe bawaning sarijeuneun.
 27 'Dëmi koe Jesoes enggalna dilahiran,
 kijeu lahirna: Masing galëde hate; ijeu
 28 teh kami, oelah sararijeun. 'Tidinja Pe-
 troes seug ngawangsoel, kijeu pioen-
 djoekna: Noen Goesti! ari estoe mah
 andjeun, moegi simkoering piwarang
 29 ngadeuheus ka andjeun dina tjai. 'Ari
 lahiranana: Hijap ka dijeu! Petroes seug
 toeroen tina parahoe, toeloej ngaleng-
 kah dina tjai, dek ngadeuheusan ka Je-
 30 soes. 'Tatapi ana nendjo angin gëde,
 Petroes teh inggiseun; lëp bae titeuleum,
 pek sasambat, kijeu pokna: *e* Doeh,
 31 Goesti! simkoering toeloengan. 'Enggal
 Jesoes njodorkeun panangan, bari Pe-
 troes ditjandak; ladjëng ngalahir ka
 dinja: Eh, maneh *f* noe koerang përt-
 32 tjaja! naha mana tidjalikeuh? 'Dëmi
 geus naraek kana parahoe, angin teh
 33 ngarandëg. 'Ari noe araja dina pa-
 rahoe pada marëk bari saroejoed ka
 Jesoes, pioendjoekna: Saestoena *g* an-
 djeun teh Poetra Allah! *a* Mark. 6: 45;
 Joh. 6: 16. *b* p. 15: 29; Loek. 6: 12. *c* Mark. 13: 35.
d Aj. 9: 8. *e* p. 8: 25. *f* p. 6: 30. *g* p. 16: 16.
 34 Geus kitoe këbat lajarna ka peuntas,
 35 *a* darongkap ka tanah Genesaret. 'Mang-
 sa djalma di dinja geus njarahoëun ka
 Jesoes, toeloej nitahan ka sakoeriling
 tanah eta, *b* geus kitoe pada njangga-
 keun ka andjeunna sakoer noe garëring;
 36 'bari noenoehoen, moegi diwidian nja-
 rabak bae *c* kana këlin djoebahna; dëmi
 sakoer-sakoer anoe njabak, seug tjala-
 geur. *a* Mark. 6: 53. *b* p. 4: 24. *c* p. 9: 21.

PASAL 15.

Geus kitoe *a* ngadareuheusan ka Je-
 soes ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli
 parisi ti Jëroesalem, sarta kijeu pi-

2 hatoerna: 'Koe naon ^b moerid-moerid
 adjëngan mana ngarëmpak pikoekoeh ka-
 roehoeh? karana teu saribanjo leungeun,
 3 samangsa dek dahar. 'Dëmi Jesoes ngawa-
 lon, kijeu lahirna ka eta djalma: Koe
 naon ari maraneh teh mana ngarëmpak
 timbalan Allah koe pikoekoeh maraneh?
 4 'Karana ^c Allah geus nimbalan, kijeu
 timbalanana: Koedoe masing hormat
 ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui:
 Saha-saha noe njapa ka bapa atawa ka
 5 indoeng, pasti koedoe dipaehan. 'Tatapi
 ari tjarek maraneh mah: Saha-saha noe
 ngomong ka bapa atawa ka indoeng
 kijeu: Noe baris pimangpaëteun ka bapa
 ka indoeng ti koering, eta teh pikeun
 pangabakti, eta geus teu koedoe-koedoe
 hormat ka bapana atawa ka indoengna.
 6 'Djadi timbalan Allah koe maraneh geus
 diapëskeun tina sabab pikoekoeh ma-
 7 raneh. 'Eh, djalma noe poera-poera! geus
 bënëer pisan ^d Jësaja ngawëdjangkeun
 hal maraneh, noe lahiranana kijeu teja:
 8 'Ijeu bangsa marëk teh ka kami koe
 soengoet bae, djeung ngahormatna ka
 kami koe biwir bae, ari hatena mah
 9 djaoeh pisan ti kami. 'Tjoemah bae eta
 njëmbahna ka kami, da mamatahkeun
 10 papatah, ^e parentah djalma. 'Tidinja
 Jesoes njaoer djalma-djalma teja, sarta
 dilahiran kijeu: Geura koedoe pada nga-
 11 denge, sarta hartikeun: 'ari ^f noe asoep
 kana soengoet, moal matak nadjis ka
 djalma; dëmi ^g noe bidjil tina soengoet,
 nja eta noe matak nadjis ka djalma
 tamah. ^a Mark. 7: 1. ^b p. 12: 2. ^c 2 Moesa 20: 12;
 21: 17. ^d Jës. 29: 13. ^e Kol. 2: 20—22. ^f 1 Tim.
 4: 4. ^g p. 12: 34.

12 Geus kitoe moerid-moeridna pada ma-
 rëk, sarta oendjoekan kijeu: Koemaha
 andjeun teh geus oeninga, jen ahli pa-
 risi, mangsa ngadareng eta pilahir teja,
 13 toeloej pada titadjong? 'Ana ngawalon
 Jesoes, kijeu lahirna: Sagala pëpëlakan,
 anoe lain beunang mëlak Ama kami, anoe
 linggih di sawarga, bakal ditoempoer-
 14 keun. 'Ingkeun bae; eta dirina teh ^a lolong,
 noengtoen ka noe lolong. Oepama noe lo-
 long noengtoen ka noelolong deui, doewa-
 nana tangtoe mangke tigoebrag ka soe-
 15 soekan. 'Pok Petros ngawangsoel, kijeu
 pioendjoekna: ^b Moegi simkoering sadaja
 16 dihartosan eta misil teja. 'Ari lahiran
 Jesoes: Naha karah maraneh oge masih

17 keneh taja pangarti? 'Koetan tatjan nga-
 harti, jen saniskara noe asoep kana soe-
 ngoet, eta ladjoe kana beuteung, toeloej
 18 kabidjilkeun di djamban? 'Tatapi ari
 noe bidjil tina soengoet mah datangna
 ti djëro hate; sarta nja eta noe matak
 19 nadjis ka djalma teh. 'Karana anoe bi-
 djil ti djëro hate teja, ^c nja eta pikir
 anoe goreng, maehan, ngaranjed, djinah,
 20 maling, mitënah, ngagoreng. 'Nja eta
 përkara noe matak nadjis ka djalma
 teh; tatapi ari dadaharan hanteu sibanjo
 leungeun mah teu matak nadjis ka
 djalma. ^a p. 23: 16; Loek. 6: 39. ^b p. 13: 36.
^c 1 Moesa 8: 21.

21 Geus kitoe ^a Jesoes djëngkar ti dinja,
 angkatna ka bilangan Tiroes djeung Si-
 22 don. 'Djëboel aja hidji awewe, oerang
 Kanaan, datangna tina wëwëngkëran
 di dinja; toeloej sasambat ka andjeunna,
 kijeu pioendjoekna: ^b Noen Goesti, Poe-
 tra Dawoed! moegi aja sih-piwëlas ka
 diri koering; poen anak awewe bangët
 23 pisan diheureujan koe setan. 'Ari koe
 Jesoes teu pisan diwalonan sakëtjap-
 këtjap atjan. Tidinja moerid-moeridna
 pada marëk, sarta noenoehoen, kijeu
 pioendjoekna: Awewe teh moegi piwa-
 rang oendoer; karana sasambat bae bari
 24 noetoerkeun. 'Dëmi Jesoes ngawalon,
 kijeu lahirna: Kami dipiwarang teh ^c
 ngan ka domba bangsa Israil bae noe
 25 laleungit. 'Seug awewe teh marëk, bari
 soedjoed ka andjeunna, ari pioendjoek-
 na: Noen Goesti! moegi simkoering toe-
 26 loengan. 'Dëmi Jesoes ngawalon, kijeu
 lahirna: Teu pantës njokot roti baroe-
 27 dak, seug dialoengkeun ka kitjik. 'Ari
 pioendjoekna: Soemoehoen Goesti, lërës
 pisan; tanapi sanadjan kitjik oge sok
 njatoe remeh noe moerag ti medja doe-
 28 noenganana. 'Ladjëng Jesoes ngawalon,
 kijeu lahirna ka eta awewe: Eh njai!
^d kapërtjajaan maneh teh gëde pisan;
 tinëkanaan sakahajang maneh. Dëmi
 anakna teja tjageur ti waktöe harita
 pisan. ^a Mark. 7: 24. ^b p. 20: 30. ^c p. 10: 6;
 Lal. 13: 46. ^d p. 8: 10.

29 Geus kitoe ^a Jesoes djëngkar deui ti
 dinja, soemping ka laoet Galilea; la-
 djëng naek ka goenoeng, sarta linggih
 30 di dinja. 'Dëmi geus kitoe, loba pisan
 djalma noe ngadareuheusan, pada mawa
 noe dejog, noe lolong, noe bisoe, noe

kemper, djeung reja-reja deui noe sedjen; seug disarangakeun kana dampal Jesoes; ladjëng koe andjeunna ditjageurkeun. 'Anoe matak eta djalma-djalma

31 pada heraneun, nendjo anoe bisoe lemek, anoe kemper walagri, anoe dejog leumpangna bënë, sarta noe lolong beunta; wani datang ka pada ngamoeljakeun ka Allah Israil. *a* Mark. 7:31.

32 Tidinja *a* Jesoes njaoer moerid-moeridna, sarta ngalahir kijeu: Kami liwat-saking nja watir ka eta djalma-djalma; sabab ajana di kami geus meunang tiloe poë, sarta teu barogaeun pihakaneunana; kami hanteu tega ngaboearkeun eta, ari tatjan dadaharan mah, bisi maropo di

33 djalan. 'Ari pioendjoek moerid-moeridna: *b* Ti mana atoe simkoering di tégal nja pimareunangeun roti sakitoe rejana, pikeun miseubeuhan eta djalma sakitoe

34 lobana? 'Lahiran Jesoes ka moerid: Sabaraha siki maraneh boga roti? Pioendjoekna: Soemoehoen toedjoeh, sarëng

35 laeok lalëmboet saeutik. 'Ladjëng eta djalma-djalma dipiwarang darijoeok dina taneuh. 'Geus kitoe *c* njandak roti noe

36 toedjoeh siki, djeung laeok teja; seug moedji soekoer; tidinja pek disëmplekan, bari toeloej dipaparinkeun ka moerid-moeridna, ari koe moerid-moerid diba-

37 gikeun ka djalma-djalma teja. 'Toeloej sakabehna pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun; dëmi geus kitoe diparoloengan sesa beunang njëmplekan, wani aja toedjoeh karandjang pi-

38 noeh. 'Ari noe dadaharan teja opat reboe djalma lalaki, sadjaba ti awewe djeung baroedak. 'Sanggeusna eta djalma-djalma diboebarkeun, ladjëng andjeunna nitihan parahoe, geus kitoe soemping ka wëwëngkëran Magdala.

a Mark. 8:1. *b* p. 14:17. *c* p. 14:19.

PASAL 16.

Ari geus kitoe *a* ahli parisi djeung ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes, sarta toeloej ngadodja, pada menta koe andjeunna ditembongan tanda ti

2 langit. 'Dëmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: *b* Ari dina waktoe boerit tjëk maraneh: Bakal halodo, karana langit

3 teh beureum. 'Ari waktoe isoek: Poë ijeu bakal aja hoedjan-riboet, karana langit beureum teh sëmoe hideung. Eh,

djalma noe poera-poera! kana roepa langit maraneh bisa nangtoekeun; naha teu bisa nangtoekeun kana tanda-tanda djaman? 'Ijeu bangsa noe goreng djeung sok ngaranjed teh *c* hajangeun tanda; moal dipaparin tanda, ngan tanda nabi Joenoes teja bae. Geus kitoe eta djalma koe andjeunna ditilar, ladjëng angkat.

a p. 12:38; Mark. 8:11; Joh. 6:30. *b* Loek. 12:54.

c p. 12:39.

5 Mangsa moerid-moerid geus daratang ka peuntas, *a* bët parohoëun mawa roti.

6 'Kalërësan Jesoes ngalahir ka darinja: *b* Masing hade-hade, koedoe njëgah diri maraneh kana ragi ahli parisi djeung

7 ahli sadoeki teja. 'Dëmi eta pada mikiran di djëro hatena, kijeu pokna: Noe matak kitoe, tina sabab oerang hanteu

8 mawa roti. 'Ari Jesoes teh oeningaeun hal eta; ladjëng ngalahir ka darinja kijeu: Eh, djalma *c* noe koerang përtjaja! naha malikiran di djëro hate maraneh,

9 jen hanteu mawa roti? 'Naha maraneh teh *d* tatjan ngaharti? Karah teu ingët ka roti *e* lima siki ka djalma lima reboe

10 teja? Geuning noe diparoloengan koe maraneh sabaraha karandjang? 'Kitoe deui *f* noe toedjoeh roti ka djalma opat reboe teja? Geuning noe diparoloengan

11 koe maraneh sabaraha karandjang? 'Naha mana teu ngaharti, kami tadi ngalahir, jen koedoe njëgah kana ragi ahli parisi djeung ahli sadoeki teja, eta lain

12 njatoerkeun roti? 'Tidinja pada ngaharti, jen andjeunna hanteu ngalahirkeun *g* koedoe njëgah kana ragina roti, estoena mah kana piwoeroek ahli parisi djeung ahli sadoeki teja. *a* Mark. 8:14. *b* Loek. 12:1.

c p. 6:30. *d* p. 15:16. *e* p. 14:17. *f* p. 15:34.

g 1 Kor. 5:6.

13 Sanggeusna Jesoes soemping ka wëwëngkëran Kesarea Pilipi, *a* mariksakeun ka moerid-moeridna, kijeu lahirna: Koe-maha tjëk omong djalma-djalma, kami

14 Poetra manoesa teh, saha? 'Ari pioendjoekna: 'Tjëk sawareh, *b* jen Johannes toekang ngabanjoe; tjëk noe sedjen, *c* jen Elias; tjëk noe sedjen deui mah, jen Jërmia, atawa salah-sahidji tina para

15 nabi. 'Ladjëng ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh mah, tjëk maraneh kami

16 saha? 'Pok Simon Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: *d* Andjeun teh Kristoes, Poetra Allah noe djoemënnëng.

17 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Salamët maneh teh, Simon anak Jonas! karana eta dinjahokeunana ka maneh lain koe ^e daging sarta gëtih, istoening koe ^f Ama kami, anoe linggih di sa-
 18 warga. 'Djeung deui kami ngalahir ka maneh: ^g ari maneh teh Petroes, sarta ^h dina loehoer batoe karang ijeu, kami bakal ngadëgkeun garedja kami; sanadjan lawang ënggon noe paeh ge moal ngelehkeun inja. 'Sarta kami teh rek maparin ka maneh sosi karadjaän sawarga; ⁱ naon bae noe bakal dibeungkeut koe maneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dibeungkeut; sarta naon bae noe bakal dioedaran koe maneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dioe-
 20 daran. 'Tidinja Jesoes ngalarang ka moerid-moeridna, ^j oelah bebedja ka sahasaha, jen andjeunna teh Jesoes, nja eta Kristoes. ^a Mark. 8: 27; Loek. 9: 18. ^b p. 14: 2. ^c p. 17: 10. ^d Joh. 6: 69. ^e Gal. 1: 16. ^f p. 11: 25. ^g Joh. 1: 43. ^h Lal. 2: 14; 10: 5; 15: 7. ⁱ p. 18: 18. ^j p. 17: 9.

21 Nja ^a tina mangsa harita Jesoes ngamimitian mitodoeh ka moerid-moerid, jen andjeunna koedoe angkat ka Jëroesalem, sarta pirang-pirang njandang sangsara ti para kokolot, djeung ti para panghoeloe agoeng, djeung ti ahli-ahli kitab, sarta bakal dipaehan, ^b dëmi dina
 22 poë noe katiloe ditanghikeun deui. 'Geus kitoe andjeunna dibantoen njingkoer koe Petroes, bari seug dipepelingan, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! moegi aja wëlas ka andjeun; taja pangintën andjeun pikasorangeun noe kitoe teh.

23 'Dëmi Jesoes malik, sarta ngalahir ka Petroes: Eh Setan! ^c geura los ka toekangeun kami; maneh teh djadi tataradjongan kami; karana maneh teu ngingëtkeun përkara noe ti Allah, ngan
 24 anoe ti djalma bae. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: Lamoen aja djalma dek anoet ka kami, ^d koedoe njëgah karëp sorangan, djeung koedoe manggoel kai-dipalang adjangna, toeloej
 25 anoet ka kami. 'Karana ^e saha-saha noe dek ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; sabalikna saha-saha noe kaleungitan koe njawana tina sabab kami mah, eta noe bakal
 26 manggih njawana. 'Karana ^f naon pigaweunana di djalma, kaoentoengan salalam-doenya, lamoen meunang roegi nja-

wana mah? Sarta ^g rek mere naon djalma
 27 pikeun nëboesan njawana? 'Karana ^h Poetra manoesa teh bakal soemping, nganggo kamoeljaän Ramana, diiring koe para malaikatna; sarta didinja pimaleseun ka hidji-hidji djalma, noeroetkeun koemaha kalakoeanana. 'Satëmënna, ⁱ kami ngalahir ka maraneh: djalma noe narangtoeng di dijeu sawareh moal pingarasaen maot, ^j samemehna narendjo Poetra manoesa soemping kana karadjaänana.

^a Mark. 8: 31. ^b p. 17: 23. ^c 2 Sam. 19: 22; p. 4: 10. ^d p. 10: 38; 19: 21. ^e Loek. 17: 33; Joh. 12: 25. ^f Loek. 9: 25. ^g Djab. 49: 8. ^h p. 24: 30; 25: 31; 2 Kor. 5: 10. ⁱ Mark. 9: 1. ^j p. 10: 23.

PASAL 17.

Sanggeus meunang gënëp poë ^a Jesoes Snjandak ^b Petroes, Jakoboes, djeung Johannes saderekna; ditjandakna naek ka goenoeng noe loehoer, woengkoel
 2 eta bae. 'Geus kitoe andjeunna salin roepina, katendjo koe eta moerid; ^c ari pameunteuna montjorong tjara panonpoë, sarta panganggona djadi bodas sapperiti tjaäng. 'Beh aja noe nembongan ka darinja, nja eta Moesa reudjeung Elias, keur sasaoeran djeung Jesoes.
 3 'Pok Petroes hatoeran, kijeu pioendjoekna ka Jesoes: Noen Goesti! sae pisan aja di dijeu teh; manawi roedjoek, simkoering moegi idinan njarijeun tiloe sa-oeng di dijeu; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarëng noe
 4 hidji deui bade nabi Elias. 'Sabot keur mioendjoek keneh, beh hidji mega noe tjaäng ngaoeban ka sadajana; sarta, doemadakan, aja gëntra ti djëro eta mega, kijeu pangandikana: ^d Ijeu teh Poetra kami noe kaasih, noe dipikarësëp koe kami; ^e masing pada ngagoegoe ka dinja!
 5 'Barangna kadenge koe moerid-moerid, brëk pada njoeoh, sarta sarijeuneun
 6 katjida. 'Ladjëng koe Jesoes dideukeutan, ^f bari ditjandak, ari lahiranana: Geura haroedang, sarta oelah sijeun!
 7 'Ana tjarëngkat, teu aja deui noe katendjo, ngan Jesoes njalira. ^a Mark. 9: 2; Loek. 9: 28. ^b p. 26: 37. ^c 2 Moesa 34: 29. ^d Jës. 42: 1; p. 3: 17; 2 Petr. 1: 17. ^e 5 Moesa 18: 15, 19. ^f Dan. 8: 18.

9 Mangsa ^a keur laloengsoer ti goenoeng, eta pada ditimbalan koe Jesoes, kijeu lahirna: ^b Papatjoewan oelah

dibedjakeun tetendjoan teja ka saha-saha, népi ka waktöe Poetra manoesa
 10 teh geus tanghi ti noe maraot. 'Tidinja andjeunna ditaros koe moerid-moeridna, kijeu pioendjoekna: Koemaha ari tjarek ahli-ahli kitab mah, ^c jen moedoe soemping heula Elias? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Geus katangtoean pisan eta Elias bakal soemping heula, sarta
 11 ngadëgkeun deui saniskara. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh: Elias ënggeus soemping tamah; ari eta djalma hanteu njarahoeun ka dinja, samalah pada ngalampahkeun ka dinja sakarëp-karëpna bae. Dëmi Poetra manoesa ge kitoe deui
 12 bakal disangsara koe eta teh. 'Toeloej koe moerid-moeridna kahartieun, jen anoe dilahirkeun koe andjeunna teh nja Johannes toekang ngabanjoe teja.

^a Mark. 9:9; Loek. 9:36. ^b p. 16:20. ^c p. 11:14.

14 Mangsa darongkap ka djalma-djalma, ^a hol aja noe ngadeuheusan hidji djalma; toeloej tapak-toeuer di pajoeneun Jesoes, sarta oendjoekan kijeu: 'Noen Goesti! moegi-moegi aja sih-piwëlas ka poen anak lalaki; karantën gadoeh panjakit sakalor, sarëng bangët pisan sangsarana; da sok rëmën tikoesroek kana
 15 seuneu, ka tjai sok kitoe deui. 'Koe simkoering geus dibantoeun ka moerid andjeun, nanging teu barisaeun njageurkeun. 'Ladjëng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Eh, bangsa noe teu përtjaja sarta noe tibalik pikir! sabaraha pililaeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh? sabaraha lilana deui kami koedoe sabar ka maraneh teh? Geura ka-
 16 dijeukeun bae eta teh ka kami. 'Geus kitoe setan teh koe Jesoes disaoeran; toeloej ka loewar ti dinja; ari boedakna njageur ^b ti waktöe harita pisan. 'Tidinja moerid ngadareuheusan ka Jesoes, ngan sabatoer-batoerna bae, sarta aroendjoekan kijeu: Koemaha ^c noe mawi simkoering mah teu bisa ngaloewarkeun eta
 17 teh? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Eta tina sabab kateu-përtjajaän maraneh; karana, satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ^d oepama maraneh boga kapërtjajaän ^e sagëde siki sasawi, pek ngomong ka ijeu goenoeng: Geura djoeng, pindah ka ditoe! ^f eta tangtoe bral pindah; sarta di maraneh teh moal aja noe
 18 moestahil. 'Tatapi bangsa eta mah moal

ka loewar, ngan koe lantaran nënëda reudjeung poewasa. ^a Mark. 9:14; Loek. 9:37.

^b p. 15:28. ^c p. 10:1. ^d p. 21:21; Loek. 17:6. ^e p. 13:31. ^f Djak. 4:7.

22 Ari ^a keur mangsa tjaralik di Galilea, Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: ^b Poetra manoesa teh bakal diselehkeun ka
 23 leungeun djalma-djalma; 'sarta koe eta toeloej dipaehan; ari di poë noe katiloe bakal ditanghikeun deui. Tidinja moerid teh pada nalangsaeun pisan.

^a Mark. 9:31. ^b p. 20:18.

24 Sanggeusna saroemping ka Kapernaem, toeloej anoe poerah narima ^a satëngah sekel daratang ka Petroes, ari pokna: Goeroe sampejan, koemaha tara
 25 majar noe satëngah sekel? 'Ari saoe Petroes: Majar. Ana geus asoep ka boemi, Petroes teh dipiheulaän ngalahir koe Jesoes, kijeu lahirna: Koemaha pamikir maneh teh, Simon? radja-radja di boemi, ti saha njokotna tjoeke atawa oepëti? ti poetra-poetrana, atawa ti noe sedjen
 26 bangsa? 'Ari pihatoer Petroes: Soemoehoen, ti noe sanes. Lahiran Jesoes ka Petroes: Lamoen kitoe mah poetrana
 27 teu koedoe majar. 'Tatapi soepaja oerang oelah matak teu ngeunah eta, maneh geura bral ka laoet, seug ngantjëlomkeun oeseup; ari laoek noe njanggoet pangheulana, pëtjatkeun; sarta moen ditjalangapkeun, maneh tangtoe manggih hidji sekel; toeloej tjokot, ^b seug bikeun ka eta djalma keur tjoeke kami djeung maneh.

^a 2 Moesa 30:14. ^b Roem 13:7.

PASAL 18.

Dina waktöe harita moerid-moerid ngadareuheusan ka Jesoes, sarta aroendjoekan kijeu: Noen, ^a anoe mana teja noe pangoentjoelna dina karadjaän
 2 sawarga? 'Tidinja Jesoes njaoer hidji boedak leutik, seug diteundeun di tëngah-tëngah moerid; 'ari lahiranana: Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: lamoen maraneh hanteu balik pikir, njaroewakeun maneh ^b sapërti baroedak leutik mah, hamo piasoepeun kana ka-
 3 radjaän sawarga. 'Koe sabab eta, sahasaha ^c noe ngarëndahkeun dirina sapërti ijeu boedak, nja eta noe pangoentjoelna
 4 dina karadjaän sawarga. 'Djeung deui sahasaha noe ngakoe ka sahidji boedak tjara kijeu, tina sabab djënëngan kami,

6 nja eta djalma ngakoe ka kami. 'Sabalikna, ^d saha-saha noe matak titadjong ka ijeu salah-sahidji noe laleutik, noe përtjaja ka kami, eta djalma mënding keneh dibangbaloehan koe batoe pang-gilingan beuheungna, toeloej disina tilëlëp
7 di laoet, ka noe pangdjërona. 'Pitjilaka-eun doenya tina hal tatadjongan! karena
8 datang! 'Koe sabab eta, ^e oepama leungeun atawa soekoe maneh matak titadjong ka maneh teh, geura potong, pitjeun. 'Mënding maneh asoep kana hiroep bari dejog atawa boentoeng, ti batan boga doewa leungeun atawa doewa soekoe, dialoengkeun kana seuneu noe lang-gëng mah. 'Djeung deui oepama panon maneh matak titadjong ka maneh teh, geura tjokel, pitjeun. Mënding maneh asoep kana hiroep boga panon ngan sa-beulah, ti batan boga doewa panon, dialoengkeun kana seuneu naraka mah.
9 'Masing hade-hade, maraneh oelah dek giroek ka ijeu salah-sahidji noe laleutik; karena kami ngalahir ka maraneh, ^h eta malaikatna, noe araja di sawarga, salawasna ningali pameunteu Ama kami,
10 anoe linggih di sawarga. 'Karana ⁱ Poetra manoesa teh pangsoempingna pikeun njalamëtkeun sakoer noe leungit. 'Koe-maha pamikir maraneh teh? ^j Oepama aja djalma noe boga domba saratoes siki, anoe hidji seug ngalantrah, eta teh lain ninggalkeun ka noe salapan poeloe salapan, geus kitoe toeloej leumpang ka goenoeng, nejangana eta noe ngalantrah
11 teja? 'Oepama kaparëng timoe deui, satëmëna kami ngalahir ka maraneh, eta djalma piboengaheunana tina eta teh leuwih ti batan koe noe salapan poeloe salapan, anoe hanteu ngalantrah teja.
12 'Nja kitoe pisan Rama maraneh, anoe linggih di sawarga, teu aja pangërsana, jen ijeu salah-sahidji noe laleutik datang ka leungit. ^a Mark. 9 : 33; Loek. 9 : 46. ^b p. 11 : 25; 19 : 14. ^c 1 Petr. 5 : 6. ^d Loek. 17 : 2; Roem 14 : 13. ^e 1 Kor. 11 : 19. ^f p. 26 : 24. ^g p. 5 : 29. ^h Ibr. 1 : 14. ⁱ Loek. 19 : 10. ^j Loek. 15 : 3.

13 Sarta ^a oepama doeloer maneh boga dosa ka maneh, geura tejang, toeloej papatahan padoedoewaän bae; moen ngagoegoe ka maneh, djadi koe maneh
14 beunang deui doeloer maneh teh. 'Tatapi

oepama teu ngagoegoe mah, ^b koedoe ngadjakan hidji djalma atawa doewaän, soepaja sakabehna përkara djadi poe-goehna tina omongan saksi doewa atawa tiloe. 'Djeung oepama teu ngagoegoe keneh ka darinja, koedoe toeloej poe-poelihkeun ka garedja; sarta lamoen ka garedja kitoe keneh bae teu ngagoegoe, ^c koedoe toeloej koe maraneh disasama-keun tjara ka kapidjeung ka toekang
15 tjoek. 'Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ^d naon bae anoe bakal di-beungkeut koe maraneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dibeungkeut; sarta naon bae anoe bakal dioedaran koe maraneh di boemi, eta di sawarga kitoe keneh dioedaran. 'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: lamoen doewa djalma ti pëlëbah maraneh sanijat di boemi, dek njoehoenkeun hidji përkara, naon bae, tangtoe dikaboelkeun sapanëdjana koe Ama kami, anoe linggih di sawarga.
16 'Karana di mana bae aja doewa atawa tiloe djalma koempoel koe djënëngan kami, nja di dinja kami teh aja di tëngahna.

^a 3 Moesa 19 : 17; Gal. 6 : 1.

^b 5 Moesa 19 : 15; Joh. 8 : 17. ^c 1 Kor. 5 : 13;

² Tes. 3 : 14. ^d p. 16 : 19; Joh. 20 : 23.

17 Geus kitoe Petroes ngadeuheusan ka Jesoes, sarta oendjoekan kijeu: Noen Goesti! ^a sabaraha kali simkoering këdah ngahampoera ka doeloer, oepantën gadoeh dosa ka simkoering teh? meudjeuhna dongkap ka toedjoeh kali? 'Lahiran Jesoes ka Petroes: Kami mah teu ngalahir ka maneh, jen koedoe nëpi ka toedjoeh kali; malah-malah koedoe nëpi
18 ka toedjoeh poeloe kali toedjoeh. 'Koe sabab eta, karadjaän sawarga teh dimisilkeun ka hidji radja, noe ngërsakeun balitoengan reudjeung wilajat-wilajata.
19 na. 'Ari keur mangsa ngamimitian balitoeng, aja noe dideuheuskeun hidji djalma, noe boga hoetang ka andjeunna
20 salaksa talenta. 'Sababna eta djalma teu bogaeun keur majar, ^b seug doenoenganana miwarang, jen koedoe didjoewal djeung anak-ewena, katoet babandaänana,
21 sarta dimistikeun majar. 'Tidinja wilajat teh brëk mëndëk, sarta soedjoed ka radja, bari mihatoer kijeu: Noen Goesti! simabdi njoehoenkeun timbangan bae, sadajana koe simabdi tinangtos disanggakeun ka gamparan. 'Geus

kitoe doenoengan eta wilajat liwat saking nja watireun ka dinja; toeloej bae dileupaskeun, ^c ari hoetangna dipaparinkeun. 'Ari keur waktoe moelang wilajat
 28 teh, gok papanggih djeung hidji batoerna, noe boga hoetang ka manehanana saratoes dinar. Toeloej dirontok, sarta ditjেকেk; ari omongna: Geura bajar ka
 29 aing eta hoetang maneh! 'Děmi batoerna teh seug mēnděk kana soekoe manehanana, sarta nēnēda, kijeu pokna: Moegi
 aja timbangan sampejan ka kaola; sakabehna koe kaola tangtōe dibajar ka
 30 sampejan. 'Tatapi eta teh teu daekeun; anggoer seug bae eta batoerna diasoepkeun ka pangberokan, nēpi ka poenah
 31 hoetangna. 'Barang katarendjo koe batoer-batoerna, jen eta kitoe pētana, toeloej pada nalangsaeun pisan; geus kitoe
 ngadareuheusan, ngoendjoekkeun ka goestina sakabeh lalampahan anoe tadi
 32 teja. 'Tidinja wilajat teja disaoer koe doenoenganana; geus datang, dilahiran kijeu: Eh, wilajat noe djoelig! sakabeh hoetang
 maneh teja geuning koe kami dibikeun bae ka maneh, tina sabab maneh nēnēda
 33 ka kami; 'naha ari maneh mah ^d lain koedoe ngaroenjaän ka pada batoer, saperti kami geus ngaroenjaän ka maneh?
 34 'Geus kitoe koe doenoenganana, tina bawaning bēndoe, ^e seug diselehekeun ka toekang njiksa, nēpi ka poenah
 sakabeh hoetangna teh ka andjeunana. 'Nja kitoe pisan ^f Ama kami, anoe
 35 linggih di sawarga, mēngkena ngadaměl ka maraneh, lamoen maraneh hanteu ngahampoera tēroes reudjeung hate
 hidji-hidji djalma kana kasalahan doelorna. ^a Loek. 17: 3, 4. ^b 2 Radj. 4: 1. ^c Loek. 7: 42. ^d Kol. 3: 13. ^e Jak. 2: 13. ^f p. 6: 15; Mark. 11: 26.

PASAL 19.

Ari geus kitoe, ^a mangsa Jesoes parantos ngaweroekkeun noe tadi teja, ladjēng djēngkar ti Galilea, soemping ka wēwēngkēran Joedea, djalanna ka
 2 peuntaseun tji Jordan. 'Sarta ^b loba pisan djalma noe ngiring, pada ditja-geurkeun koe andjeunna di dinja.

^a Mark. 10: 1. ^b p. 12: 15; 14: 14.

3 Geus kitoe ^a ahli parisi ngadareuheusan, sarta ngadodja ka andjeunna, kijeu pioendjoekna: Koemaha ari djalma kawidian njērahkeun pamadjikan tina

4 lantaran naon bae? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: ^b Naha maraneh tatjan ngadji, dina mimitina, anoe ngadaměl djalma, jen didamělna
 5 ^c hidji lalaki hidji awewe? 'Sarta kijeu pangandikana: ^d Koe sabab eta, djalma bakal ninggalkeun indoeng-bapana, toeloej ngarakētan ka pamadjikanana; ari eta doewanana bakal djadi sadaging;
 6 'anoe matak geus hanteu doewa, istoening ngan sadaging bae. ^e Manana noe geus dirangkēpkeun koe Allah, oelah
 7 dipisahkeun koe djalma. 'Mioendjoek deui eta teh ka Jesoes: Naha ari ^f Moesa ngadawoehkeun, koedoe mere soerat panalak ka dinja, toeloej disērahkeun?
 8 'Lahiranana: Ari Moesa, noe matak ngawidian ka maraneh njērahkeun pamadjikan maraneh, tina sabab kateuasan hate maraneh; ari ti mimitina mah lain
 9 kitoe. 'Tatapi woeroek kami mah ka maraneh: ^g saha-saha noe njērahkeun pamadjikanana, lain lantaran ngaranjed, toeloej ngawin ka noe sedjen, eta hoekoemna ngaranjed; sarta ^h noe ngawin popotongan, eta hoekoemna ngaranjed.
 10 'Pioendjoek moerid-moerid ka Jesoes: Lamoen pērkawis djalma sarēng pamadjikanana kitoe mah, hanteu sae gadoeh bodjo. 'Ari lahiranana ka moerid:
 11 ⁱ Moal ngarti sakabehna ka eta piwoeroek teh, ngan woengkoel anoe dipaparin bae. 'Karana aja djalma kabiri, noe geus kitoe bawana ti waktōe dikandoeng; djeung aja noe kabiri, beunang ngabiri djalma; kitoe deui aja noe kabiri, noe geus ngabiri maneh tina sabab karadjaän sawarga. Saha-saha noe bisa ngaharti, koedoe hartikeun.

^a Mark. 10: 2. ^b p. 21: 16. ^c 1 Moesa 1: 27. ^d 1 Moesa 2: 24. ^e 1 Kor. 7: 10. ^f p. 5: 31. ^g p. 5: 32; Mal. 2: 14—16. ^h 3 Moesa 21: 7; 5 Moesa 24: 2. ⁱ 1 Kor. 7: 7, 17.

13 Toeloej ^a aja noe njaranggakeun baroedak leutik ka Jesoes, soepaja koe andjeunna moegi ditoempangan panangan sarta dipangnēdakeun; dėmi koe
 14 moerid-moerid pada dihoelag. 'Tatapi ari lahiran Jesoes: Ingkeun bae eta baroedak teh, sina njalampeurkeun ka kami, oelah dipēgatan; ^b karana nja anoe kitoe ngabogaän karadjaän sawarga teh. 'Děmi geus pada ditoempangan panangan, ladjēng andjeunna angkat ti dinja. ^a Mark. 10: 13; Loek. 18: 15. ^b p. 18: 3.

16 Geus kitoe ^a djëboel hidji djalma noe ngadeuheusan, sarta mioendjoek ka andjeunna kijeu: Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koedoe migawe kasaeen naon, soepaja meunang ^b hiroep noe langgëng? 'Ari lahiran Jesoes ka eta djalma: Naha maneh mana njëboetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe hade, ngan hidji bae, nja Allah. Tatapi ari maneh hajang asoep kana hiroep mah, ^c nja koedoe ngestikeun timbalan teja. 'Ari pioendjoekna ka Jesoes: Anoe mana teja? Lahiran Jesoes: Nja ijeu: ^d Maneh oelah maehan; maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; ^e koedoe ^e masing hormat ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui: Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, ^f saperti ka diri sorangan. 'Pioendjoek djalma boedjang teh ka andjeunna: Nja eta pisan sadajana noe diëstikeun koe simkoering ti boeboedak; simkoering teh kirang naon keneh? 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari maneh hajang sampoerna mah, geura bral balik, djoewalan babaandaan maneh, geus kitoe bikeunan ka noe mariskin; maneh teh tangtoe boga ^f radja-brana di sawarga; tidinja maneh ka dijeu, toeloej ngiring ka kami.

22 'Mangsa eta pilahir kadenge koe boedjang teh, toeloej bae moelang bari nalangsa; karana loba pisan barang-barangna. ^a Mark. 10:17; Loek. 18:18. ^b Dan. 12:2. ^c Loek. 10:26—28. ^d 2 Moesa 20:12. ^e p. 15:4; 22:29. ^f p. 6:19, 20.

23 Ladjëng Jesoes ngalahir ka moeridmoeridna: Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ^a anoe beunghar mah hese pisan dek asoep kana karadjaän sawarga. 'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: eta leuwih babari onta montjor kana lijang djaroem, ti batan anoe beunghar asoep kana karadjaän Allah mah. 'Barang eta kadenge koe moeridmoeridna, toeloej pada hareugeueun pisan; aromongna: Lamoen kitoe mah, ^a saha atoeh anoe pisalamëteun? 'Ladjëng koe Jesoes pada dipëlëng, sarta bari dilahiran kijeu: Ari di lëbah djalma eta teh moestahil; tatapi ^b moenggoeh di Allah mah saniskara oge ijasaeun. 'Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: ^c Simkoering mah geus pada ninggalkeun ka saniskantën, sarëng toeloej

ngiring ka andjeun; bade mëndak naon simkoering teh tina sabab kitoe? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh, mëngke dina waktoe nganjarkeun, dimana Poetra manoesa linggih dina pangtjalikan kamoeljaänana, ^a eta maraneh, noe geus ngariring ka kami, harita tangtoe kitoe deui darijoekeun dina doewa wëlas pangtjalikan, ngahoekoeman noe doewa wëlas kaom Israil teja. 'Djeung ^e sahasaha noe geus ninggalkeun imah, atawa doeloer lalaki, atawa doeloer awewe, atawa bapa, atawa indoeng, atawa pamadjikan, atawa anak, atawa lahan, tina sabab djënnëngan kami, tangtoe pinampaeun deui saratoes patikëlaneun, malah bakal kawaris hiroep noe langgëng teja. 'Tatapi ^f loba djalma noe pangheulana bakal djadi pangpandeurina; kitoe deui loba noe pangpandeurina bakal djadi pangheulana.

^a Mark. 10:23; Loek. 6:24; 1 Tim. 6:9, 17.
^b Aj. 42:2; Jér. 32:17; Djak. 8:6; Loek. 1:37.
^c p. 4:20. ^d Loek. 22:28—30. ^e Loek. 14:26.
^f p. 20:16; Loek. 13:30.

PASAL 20.

Karana karadjaän sawarga teh oepama hidji priboemi, noe indit isoek-isoek, arek nejangna noe koeli, baris digawe di këbon anggoerna. 'Ari geus rëmpeog djeung eta koeli piboeroehaneunana sapoë sadinar, seug dititah ka këbon-anggoerna. 'Ana indit deui dina wantji djam noe katiloe, beh nendjo deui noe sedjen, narangtoeng di pasar sarta nganggoer. ^a 'Toeloej pada diomongan: Maraneh oge geura bral ka këbon anggoer, dek dibere koe oerang sakoemaha pipantëseunana. Geus kitoe arijang. 'Tidinja indit deui dina wantji djam noe kagënëp, djeung noe kasalapan, lampahna tjara tadi. 'Ana indit dina wantji djam noe kasawëlas, manggih deui noe narangtoeng sarta nganggoer; seug pada diomongan: Koe naon maraneh ngalanggoer nangtoeng bae di dijeu sapopoë? 'Ari djawabna: Doemeh taja noe ngoelikeun ka koering. Saoerna ka darinja: Maraneh oge geura bral ka këbon anggoer; bakal tarima sakoemaha pipantëseunana. 'Dëmi geus boerit, priboemi noe boga këbon anggoer teh misaoer ka kokolotna, kijeu: Ajeuna tjëloekan

noe karoeli, sarta geura berean boeroehanana, ngaheulakeun anoe pandeuri, 9 mapaj ka noe ti heula. 'Tidinja daratang anoe asoep dina djam noe kasawélas teja, sarta pada nampa sadinar 10 sewang. 'Ana datang anoe pangheulana teja, panjanana bakal nampa leuwih ti eta; padahal maranehanana ge tampana 11 sadinar sewang. 'Mangsa nampanan, seug tinggéléndéng ka priboemi teh, 'aromongna: ljeu noe pangpandeurina teh barangawena ngan sadjam bae, ari koe andjeun mah diratakeun djeung koe-ring, noe geus pada njeorang pagawean 12 bangga sapoé djépoet sarta djeung kapanasan. 'Dëmi eta teh ngadjawab, kijeu saोजना ka sahidji eta djalma: Eh paman! oerang mah hanteu salah ka maneh; karah maneh tadi teu rémpoeg djeung oerang, jen pinampaeun sadinar? 14 'Geura top tjokot anoe maneh, toeloj balik. Ari karép oerang, eta noe pandeuri ge rek dibere sarowa bae djeung 15 maneh. 'Naha oerang teh teu kawasa rek make anoe oerang sakoemaha karép oerang bae? Naha maneh ngadé- 16 lekan koe sabab oerang balabah? 'Nja kitoe ^a anoe pangpandeurina bakal djadi pangheulana, ari noe pangheulana bakal djadi pangpandeurina. Karana reja djalma noe disaoer, tatapi ari noe beunang milih mah ngan saeutik.

^a p. 19:30; 22:14; Mark. 10:31; Loek. 13:30.

17 Mangsa ^a Jesoes angkat ka Jérusalem, moerid noe doewa wélas teja di djalman ditjandak njingkoer; ladjéng dilahiran kijeu: 'Masing njaho, ajeuna oerang leumpang ka Jérusalem; sarta Poetra manoesa teh bakal diserenkeun ka para panghoeloe agoeng djeung ka ahli-ahli kitab; ari koe eta ^b bakal dihoekoem paeh; 'sarta toeloj ^c diselehekeun ka oerang kapor, soepaja diparojok, djeung dirangket, bari toeloj digantongkeun dina kai-dipalang; dëmi dina poé noe katiloe tanghi deui. ^a p. 16:21; 19 Mark. 10:32; Loek. 18:31. ^b p. 26:66. ^c p. 27:2, 26, 29, 31, 63.

20 Geus kitoe ^a iboena poetra Sëbëdeoes ngadeuheus ka Jesoes katiloe poetrana, brék soedjoed ka pajoeneunana, aja noe 21 dek disoehoenkeun. 'Ladjéng Jesoes ngalahir ka eta teh: Naon njai pikarépeun? Ari pioendjoekna: Noen, moegi piwarang

ijeu doewa poen anak, jen bade dijoekeun noe hidji ti téngëneun, noe hidji deui ti kiwaeun andjeun, dina karadjaan andjeun. 22 'Dëmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna: Maraneh teu njaho ka noe dipikahajang koe maraneh teh. Koemaha maraneh kadoega nginoem ^b loemoer, anoe bakal diinoem koe kami, sarta dibanjoean koe ^c pangbanjoe, anoe dibanjoekeun ka kami? Ari pioendjoekna: 23 Soemoehoen, simkoering kijat. 'Lahirana deui ka darinja: Enja maraneh teh bakal nginoem loemoer kami, kitoe deui bakal dibanjoean koe pangbanjoe, anoe dibanjoekeun ka kami; tatapi ari dijoekeun kentja-katoehoeun kami mah, lain pipërnaheun kami ngidinan; ari pi-beunangeunana teh nja ^d koe noe geus 24 ditjawisan koe Ama kami. 'Barang kadenge koe noe sapoeloeh, toeloj ngarewaeun ka noe doewa padoedoeloer 25 teja. 'Ari koe Jesoes pada disaoer, bari ladjéng ngalahir kijeu: ^e Eta maraneh geus njaho, ari radja sagala bangsa pada marentah ka sabangsa-bangsana, sarta noe gëgëden pada njanking kawasa ka 26 dinja. 'Tatapi lébah maraneh mah oelah kitoe pëtana; bënërna ^f saha-saha di lébah maraneh anoe hajang gëde, eta 27 koedoe koemawoela ka maraneh; 'djeung saha-saha di lébah maraneh anoe hajang pangheulana, eta koedoe ngabadega ka 28 maraneh. 'Sapërti Poetra manoesa ge pangsoempingna ^g lain malar dikawoelaan, istoening soepaja ngawoela, sarta ^h njërahkeun njawana pikeun panëboes djalma loba.

^a Mark. 10:35. ^b p. 26:39.

^c Loek. 12:50. ^d p. 25:34. ^e Loek. 22:25.

^f p. 18:1; 23:11. ^g Loek. 22:27; Pil. 2:7.

^h Jës. 53:10, 12; Roem 8:15, 19.

29 Keur mangsa ^a boedal ti Jéricho, loba pisan djalma noe ngiring ka andjeunna. 30 'Beh aja doewa djalma noe lolong, darijoekeun di sisi djalman; barang ngadenge, jen Jesoes keur ngaliwat, toeloj pada sasambat, kijeu pokna: Noen Goesti, ^b Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwélas 31 ka diri koering. 'Ari koe djalma-djalma maranehanana ditjaram, sina repeh; tatapi anggoer beuki ngahantëm sasambatna, kijeu pokna: Moegi aja sih-piwélas ka diri koering, noen Goesti, Poetra Dawoed! 'Ladjéng Jesoes liren, sarta 32 njaoer eta; geus kitoe ngalahir: Kahajang

maraneh teh dikoemahakeun koe kami?
 33 'Ari pioendjoekna: Noen Goesti! panon
 34 koering moegi sina beunta. 'Ari Jesoes
 kalangkoeng-langkoeng nja wëlaseuna-
 na; ladjëng ditjabak panonna, harita
 keneh ge djalma teh bareunta; seug
 toeloelj pada ngiring ka andjeunna.

a Mark. 10:46; Loek. 18:35. *b* p. 9:27;
 15:22; 21:9.

PASAL 21.

Mangsa geus dareukeut ka Jëroesalem,
a barang dongkap ka Bet-Page, di
 goenoeng Djetoen, ladjëng Jesoes mi-
 warangan doewa moerid; ari lahiranana
 2 ka eta kijeku: 'Bral geura leumpang ka
 desa noe di hareupeun; nja harita ma-
 raneh tangtoe manggih hidji kalde bi-
 kang ditjangtjang kadoewa anakna; nja
 eta koedoe dilaan, seug bawa ka kami.
 3 'Oepama aja noe ngomong kijeku-kijeku
 ka maraneh, koedoe poepoelihkeun, jen
 eta rek dianggo koe Goesti; tanwande
 4 harita ge dijangkeun. 'Eta sakabeh përk-
 ara boekti, soepaja kalaksanakeun anoe
 dilahirkeun *b* koe nabi teja, kijeku lahirna:
 5 'Baredjakeun ka anak Sion: Masing nja-
 ho, Radja maneh rek datang ka maneh,
 sareh boedina, djeung toenggang kalde,
 nja eta kalde ngora, anak kalde bikang.
 6 'Tidinja moerid teh bral leumpang, sarta
 ngalampahkeun sakoemaha noe geus di-
 piwarang koe Jesoes ka maranehanana;
 7 seug noengtoen eta kalde bikang, noe
 kadoewa anakna teja; toeloelj diteun-
 deunan papakeanana, bari Jesoes ladjëng
 8 dititihkeun. 'Ari noe pangrejana djalma
 ngalamparkeun papakeanana di djalma;
 noe sawareh narotoehan palapah tina
 tangkal-tangkal, dipake ngaroengkoepan
 9 djalma. 'Sarta ari djalma noe leumpang
 ti pajoeneun djeung noe ti poengkoer-
 eun pada soerak, kijeku pokna: Hosanna
 ka *c* Poetra Dawoed! *d* Sing salamët
 anoe soemping koe padjënëngan Pange-
 10 ran! Hosanna di ënggon loehoer! 'Mang-
 sa Jesoes lëbët ka Jëroesalem, gehger
 bae sanagara; ari aromongna: Na saha
 11 eta teh? 'Tjék eta djalma-djalma: Ijeu
 teh Jesoes, nabi ti Nasaret di Galilea teja.

a Mark. 11:1; Loek. 19:29; Joh. 12:12. *b* Jës.
 62:11; Djak. 9:9. *c* p. 20:30. *d* Djab. 118:25, 26.

12 Ladjëng *a* Jesoes lëbët ka djëro ka-
 bah Allah, seug ngaboedalkeun sakoer

noe djoewal-beuli di djëro kabah; ari
 medja-medja toekang naroekeuran doe-
 wit dibalik-balikkeun, kitoe deui pang-
 dijoeakan sakoer noe ngadjarowal dja-
 13 pati. 'Ari lahiranana ka darinja: Geus
 dioengëlkeun dina Kitab: *b* Gëdong kami
 bakal disëboetkeun gëdong paragi në-
 nëda; dëmi *c* koe maraneh mah didjijeun
 14 goeha begal. 'Tidinja *d* aja noe lolong
 djeung noe dejog ngadareuheusan ka
 andjeunna dina djëro kabah; toeloelj
 15 pada ditjageurkeun. 'Barang para pang-
 hoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab
 narendjo përkara noe helok-helok, anoe
 didamël koe Jesoes teja, sarta ka ba-
 raroedak noe soerak di djëro kabah,
 kijeku pokna: Hosanna ka Poetra Da-
 woed! toeloelj pada ngarewaeun katjida;
 16 'ari salaoerna ka andjeunna: Kareungeu
 koe sampejan aromong eta? Lahiran
 Jesoes ka darinja: Kadenge pisan. *e* Na-
 ha sarampejan tatjan ngadji anoe kijeku
 teja: *f* Ti biwir baroedak leutik sarëng
 orok andjeun geus njadijakeun poedji
 17 bade ka mantën? 'Geus kitoe eta djalma
 ditilarkeun, ladjëng ka loewar ti nagara,
 angkat ka Bet-Ania; wëngina ngarërëb
 di dinja. *a* Mark. 11:15; Loek. 19:45; Joh. 2:14.

b Jës. 56:7. *c* Jër. 7:11. *d* p. 11:5. *e* p. 12:9;
 22:31. *f* Djab. 8:3.

18 Ari isoek-isoek, *a* waktue moelih deui
 ka nagara, andjeunna palajeun toewang.
 19 'Beh ningali hidji tangkal kondang di
 sisi djalma; ladjëng dideukeutan, tatapi
 teu mëndak, ngan woengkoel daoen bae.
 Geus kitoe ngalahir kijeku ka eta: Maneh
 teh hamo bidjil deui boewah salalang-
 gëngna! Ari tangkal kondang teh harita
 20 keneh toeloelj garing. 'Barang katendjo
 koe moerid-moerid, toeloelj hareraneun,
 ari pokna: Koemaha tangkal kondang
 21 teh, mana garing harita keneh? 'Nga-
 walon Jesoes, kijeku lahirna ka darinja:
 Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh:
b Oepama maraneh boga kapërtjajaan,
 sarta hanteu tjangtjaja, oelah moen
 migawe tjara noe geus dipëtakeun ka
 tangkal kondang teja, sanadjan lamoen
 ngomong ka ijeu goenoeng oge: Geura
 djoeng, ngoentjloengkeun maneh ka la-
 22 oet! tanwande djadi. 'Djeung saniskara
 noe dek disoehoenkeun koe maraneh
 dina panëda kalawan përtjajana, tang-
 toe pikatampaen koe maraneh.

a Mark. 11:12. *b* p. 17:20.

23 Mangsa ^a Jesoes geus lëbët ka djëro kabah, sabot keur ngawoeroek, djëboel para panghoeloe agoeng djeung para kokolot eta bangsa njalampeurkeun ka andjeunna, sarta misaoer kijeu: Sampejan noe matak midamël përkara kitoe teh ^b koe kawasa naon? djeung saha noe ngawasakeun kitoe ka sampejan?

24 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaoela ge dek nanja sakë-tjap ka sarampejan; lamoen dibedjakeun ka kaoela, kaoela ge sëdja bebedja ka sarampejan tina hal kawasa, noe matak kaoela migawe përkara kitoe.

25 'Ari pangbanjoe Johannes, ti mana asalna? ti sawarga, atawa ti manoesa? Geus kitoe eta malikir sadjëroning hate, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, ^c koe naon mana hanteu përtjaja ka dinja? 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, da sijeun koe djalma-djalma; karana ^d sakabeh pada ngakoe nabi ka Johannes. 'Geus kitoe pada ngadjawab ka Jesoes, kijeu saोजना: Doeka teuing, kaoela mah teu njaho. Ari lahiran Jesoes ka darinja: Lamoen kitoe mah kaoela ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaoela migawe përkara kitoe.

28 'Tatapi koemaha panikir sarampejan? Aja hidji djalma, boga doewa anak lalaki. Toeloej njampeurkeun ka anakna noe tjikal, bari ngomong kijeu: Eh agoes! geura bral, baranggawe sapoë ijeu di këbon anggoer bapa. 'Dëmi eta ngawangsoel, kijeu pokna: Ah doeka! Sanggeusna ti dinja kadoehoengeun, toeloej leumpang.

30 'Geus kitoe bapana njampeurkeun ka noe boengsoe, omongna nja tjara tadi keneh. Ana ngawangsoel, kijeu pokna: Noen gamparan! soemangga teh teuing; tapina hanteu bral. 'Tjing, eta doewaän mana noe ngalampahkeun pakarëpan bapana? Ari djawabna: Eta noe tjikal teja. Lahiran Jesoes ka darinja: Satëmënna, kaoela ngabedjaän ka sarampejan: sanadjan toekang tjoeke reudjeung dajang bakal miheulaän ka sarampejan asoep kana karadjaän Allah. 'Karana Johannes geus soemping ka sarampejan ^e njorang djalan kabënëran, ari koe sarampejan hanteu dipërtjaja; balikanan ari toekang tjoeke reudjeung dajang

mah geus pada përtjaja ka dinja; sangkilang sarampejan nendjo kitoe, hanteu toeloej tarobat, soepaja djadi përtjaja ka andjeunna.

^a Mark. 11: 27; Loek. 20: 1.

^b Joh. 2: 18; Lal. 4: 7. ^c Loek. 7: 30. ^d p. 14: 5.

^e Loek. 3: 2.

33 Geura rareungeukeun misil sedjen deui: ^a Aja hidji priboemi, ^b njijeun këbon anggoer, dipagër sakoerilingna, ari di djërona noegar njijeun bak pamërësan anggoer, sarta njijeun papanggoengan; toeloej eta këbon disewakeun ka ahli-ahli ngëbon, geus kitoe njaba ka nagara sedjen. 'Dëmi geus nëpi ka oesoemna boewahan, nitah badega-badegana ka ahli ngëbon teja, pikeun nampa beubeununganana. 'Geus kitoe ahli ngëbon ^c seug njarëkël ka badega teh; noe hidji diteunggeulan, noe hidji dipaehan, ari noe hidji deui dibaledogan koe batoe.

36 'Tidinja ^d nitahan deui badega sedjen, leuwih loba batan noe ti heula; ari koe ahli ngëbon kitoe keneh bae dipëtakenana. 'Ahirna ^e nitahan poetrana ka dinja, saोजना: Ari koe anak aing mah meureun arisineun. 'Tatapi mangsa ahli ngëbon teja narendjo ka eta poetra, pok ngaromong djeung batoerna: Geuning eta mah ahli-warisan; ^f hajoe, oerang paehan bae, warisanana oerang tjokot keur oerang. 'Pek toeloej ditjëkël, ditotogkeun ka loewar ti këbon anggoer, toeloej dipaehan sakali. 'Samangsa datang anoe boga këbon anggoer teja, bakal koemaha ka eta ahli-ahli ngëbon teh? 'Ari djawabna ka andjeunna: Eta noe goreng tangtoe ditërapan paeh goreng; ari këbon anggoer teja tangtoe disewakeun ka ahli ngëbon noe sedjen, anoe bakal njanggakeun boewahna ka dinja dina oesoemna. 'Ngalahir Jesoes ka eta djalma: ^g Naha sarampejan tatan ngadji anoe kijeu teja dina Kitab: ^h Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe; koe Pangeran eta dipëtakeun kitoe teh, sarta matak helok ka tetendjoan kaoela sadaja? 'Koe sabab kitoe, kaoela bebedja ka sarampejan, jen ⁱ karadjaän Allah teh bakal ditjandak ti sarampejan, sarta ^j toeloej dipaparinkeun ka hidji bangsa, ^k noe rek ngabidjilkeun boewahna. 'Sahasaha ^k djalma, noe laboeh keuna ka

batoe eta, tangtoe rĕmoek; djeung saha-saha ' noe katindih koe eta batoe, 45 tangtoe boeboek. 'Ari para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli parisi teja, barang ngadareng e eta misil andjeunna, pada kasoertieun, jen anoe dilahirkeun 46 teh nja daririna pisan. 'Geus kitoe narjangan djalan dek nangkĕp ka Jesoes, tatapi sijeuneun koe djalma reja, ^m pedah eta pada ngakoe nabi ka Jesoes.

a Mark. 12: 1; Loek. 20: 9. *b* Jĕs. 5: 1. *c* p. 22: 6; 23: 24. *d* p. 22: 4. *e* Ibr. 1: 1. *f* p. 26: 3, 4; Joh. 7: 1; 11: 47. *g* p. 12: 3. *h* Djab. 118: 22; Lal. 4: 11. *i* p. 8: 11, 12. *j* Lal. 13: 46. *k* Jĕs. 8: 15. *l* Dan. 2: 34. *m* Loek. 7: 16; Joh. 7: 40.

PASAL 22.

Ladjĕng Jesoes ngawoeroek deui, ari 1 ngalahirna ka dinja koe misil keneh 2 bae; kijeu lahirna: 'Ari karadjaan sawarga teh ^a oepama hidji radja, noe 3 hadjat kawinan poetrana lalaki. 'Geus kitoe miwarangan badega-badegana, baris njĕloekan ondangan, sina daratang kana hadjat kawinan; dĕmi eta teu da- 4 raekeun datang. 'Tidinja dipindo ^b miwarangan deui badega-badega noe se- djen, timbalanana: Geura poepoelihkeun kijeu ka ondangan teh: Masing njaho, kami geus njadijakeun panjoegoehan kami; sapi kami djeung sato noe beu- nang ngalĕbĕng geus dipareuntjitan, sar- ta sakabehna geus sadija; geura koem- 5 poel kana hadjat kawinan! 'Dĕmi koe eta teh hanteu ditolih, anggoer seug bae laleumpang, noe hidji ka kĕbonna, 6 noe hidji deui kana daganganana. 'Noe sadjaba ti dinja ^c njarĕkĕl badegana teja, sarta pada mĕrgasa; toeloej dipa- 7 ehan. 'Mangsa kadangoe koe radja teh, ^d ladjĕng bĕndoe, sarta miwarangan wadya-baladna, djeung ngabasmie noe maraehan teja, ari nagarana toeloej di- 8 hoeroe. 'Geus kitoe nimbalan ka badega- badegana: Ari hadjat kawinan teh sa- estoena geus sadija, ^e tatapi ari onda- nganana mah lain pipantĕseunana ka 9 dinja. 'Koe sabab eta, geura boedal ka totogan-totogan djalan, sarta sakoer noe kapanggih koe maraneh, aradjak 10 kana hadjat kawinan teja. 'Tidinja ba- dega teh seug boedal ka oenggal dja- lan, toeloej ngoempoelkeun sakoer bae noe kapanggih, noe goreng noe hade; datang ka pinoeh ĕnggon hadjat teh

11 koe noe ngararijoeng. 'Mangsa radja teh asoep, sĕdjana dek ningalan ka noe nga- rijoeng teja, di dinja mĕndakan hidji djalma noe teu make papakean paranti 12 ka noe kawinan; 'toeloej dilahiran kijeu: Eh paman! koemaha maneh nja asoep ka dijeu, teu make papakean paranti ka noe kawinan? Dĕmi eta teh kapiboeng- 13 kĕman. 'Geus kitoe radja toeloej miwa- rang ka goelang-goelang: Eta geura talian leungeunna djeung soekoena, toe- loej bawa, seug aloengkeun ka noe poĕk mongkleng; ^f ari di dinja teja ngan tjeu- rik djeung kĕkĕrotan hoentoe bae. 'Ka- rana ^g reja djalma noe disaoer, tatapi ari noe beunang milih mah ngan saeutik.

a Loek. 14: 6; Wahj. 19: 7. *b* p. 21: 36. *c* p. 21: 35. *d* Loek. 19: 43. *e* Lal. 13: 46. *f* p. 13: 42; 24: 51. *g* p. 20: 16.

15 Tidinja ^a ahli parisi bral arindit, seug rĕrĕmpoegan djeung batoerna, koemaha nja pipĕtaeun, soepaja bisa ngaridjĕt an- 16 djeunna koe lahirna. 'Toeloej nitahan ka Jesoes moerid-moerid maranehanana, babarĕngan djeung ^b djalma Herodes; eta marioendjoek kijeu: Noen Goeroe! simkoering geus pada tĕrang, ^c andjeun teh estoe pisan, kalajan ngawoeroekkeun djalan Allah reudjeung sajaktosna, sa- rĕng hanteu padoeli ka saha-saha; ka- rantĕn andjeun hanteu ningal-ningal ka 17 roepa djalma. 'Koe pĕrkawis eta, moegi lahirkeun ka simkoering: koemaha ari manah andjeun, ^d widi njanggakeun 18 oepĕti ka praboe, oetawi hanteu? 'Dĕmi Jesoes, doemeh waspaoseun kana ka- dĕngkianana, ladjĕng ngalahir kijeu: 'Eh, djalma noe poera-poera! naha maraneh wĕt ngadodja ka kami? Tjik, geura tem- bongkeun ka kami wang oepĕti teh. 20 Geus kitoe njanggakeun hidji dinar. 'Ari lahiranana ka dinja: Saha noe boga ijeu 21 gambar djeung aksarana? 'Wangsoela- nana: Soemoehoen, praboe teja. Ladjĕng kijeu lahiranana ka dinja: Lamoen kitoe mah, ^e sanggakeun ka praboe noe kagoen- gan praboe, ari ka Allah noe kagoen- gan Allah. 'Dĕmi eta teh, barang nga- dareng e kitoe, pada heraneun; toeloej bae arindit, Jesoes ditinggalkeun.

a Mark. 12: 13; Loek. 20: 20. *b* Mark. 3: 6. *c* Joh. 3: 2. *d* p. 17: 24. *e* Loek. 23: 2; Roem 13: 7.

23 Di poĕ harita keneh ^a djĕboel aja ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes; eta

teh ^b omongna moal kijamat; toeloej na-
 24 raros ka andjeunna, 'kijeu oendjoekana-
 na: Noen Goeroe! ^c ari dawoehan Moesa:
 Oepami aja djalma paeh, hanteu gadoeh
 anak, doeloerna koedoe kawin ka bodjo
 eta, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun
 25 doeloerna. 'Geus kitoe di lëbah simkoe-
 ring aja toedjoeh djalma padoedoeloe
 kabeh; ari tjikalna kawin, toeloej paeh;
 sarëng doemeh hanteu gadoeh toeroe-
 26 nan, bodjona ditilarkeun ka adina. 'Nja
 kitoe keneh noe kadoewa, sarëng noe
 katiloe, dongkap ka noe katoedjoeh teja.
 27 'Sanggeus eta sakabehna, seug awewe
 28 teh paeh deui. 'Ari dina kijamat, eta
 awewe pamadjikan anoe mana ti noe
 toedjoehan teh? karana geus pada mi-
 29 rabi ka dinja. 'Ladjëng Jesoes ngawalon,
 kijeu lahirna ka eta djalma: Maraneh
 teh kasaroeng, hanteu nganjahokeun
 Kitab, kitoe deui kana kawasaning
 30 Allah. 'Karana dina kijamat mah moal
 aja noe ngawin, djeung moal dikawin-
 keun, istoening tjara malaikat Allah di
 31 sawarga. 'Sarta moenggoehing pihoe-
 dangeunana djalma noe paraeh teja, ^d
 naha maraneh tatjan ngadji anoe geus
 diandikakeun ti Allah ka maraneh, anoe
 32 kijeu pangandikana: 'Kami teh ^e nja Allah
 Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Ja-
 koeb? Ari Allah lain Allah anoe paraeh,
 33 nja Allah anoe hariroep. 'Barang ka-
 denge koe djalma-djalma teja, ^f toeloej
 pada hareugeueun koe piwoeroekna.

^a Mark. 12:18; Loek. 20:27. ^b Lal. 23:8.

^c 5 Moesa 25:5. ^d p. 12:3. ^e 2 Moesa 3:6.

^f p. 7:28.

34 Mangsa kadareng ^a koe ahli parisi,
 jen ahli sadoeki geus pada dipiboeng-
 këman koe Jesoes, seug toeloej karoem-
 35 poel djeung batoerna. 'Aja hidji djalma,
 batoer eta, nja eta ahli toret, toeloej
 naros, sëdjana dek ngadodja ka Jesoes;
 36 kijeu pokna: 'Noen Goeroe! dina toret
 37 noe mana timbalan noe agoeng teh? 'Ari
 lahiran Jesoes ka dinja: ^b Maneh koedoe
 njaäh ka Pangeran, Allah maneh, tëroes
 reudjeung hate, tëroes reudjeung njawa,
 38 sarta tëroes djeung akal maneh. 'Nja
 eta timbalan noe pangoentjoelna sarta
 39 noe gëde. 'Ari noe kadoewana nja sa-
 roewa bae djeung eta, kijeu: ^c Maneh
 koedoe njaäh ka batoer maneh, sapërta
 40 ka diri sorangan. 'Ari saeusining toret

djeung kitab para nabi nja ka eta doewa
 timbalan teja maroentangna teh.

^a Mark. 12:28. ^b 5 Moesa 6:5; 10:12. ^c 3 Moesa
 19:18; Roem 13:9.

41 Ari keur mangsa ahli parisi karoem-
 42 poel, ^a koe Jesoes dipariksa, 'kijeu lahir-
 na: Koemaha pamikir maraneh moeng-
 goehing Kristoes teh? ^b eta poetra saha?
 Ari pihatoerna: Nja poetra Dawoed teja.
 43 'Lahiranana ka darinja: Lamoen kitoe
 mah, koemaha Dawoed lantaran Roh ka
 eta njëboetkeun Goesti? Kapan ^c kijeu
 44 saोजना: 'Lahiran Pangeran ka Goesti
 koering: Geura tjalik di katoehoeëun
 kami, datang ka moesoeh-moesoeh ma-
 neh koe kami didjjeun djodjodog pikeun
 45 soekoe maneh. 'Ari eta koe Dawoed di-
 sëboetkeun Goesti; koemaha mana djadi
 46 poetrana? 'Dëmi eta djalma ^d sakëtjap
 oge taja noe bisa ngawangsoel ka an-
 djeunna; kitoe deui ti poë harita taja
 hidji-hidji atjan noe wanieu naros deui
 ka andjeunna. ^a Mark. 12:35; Loek. 20:41.

^b p. 26:63. ^c Djab. 110:1. ^d Loek. 14:6.

PASAL 23.

Ladjëng Jesoes ngalahir ka djalma noe
 1 Lloba teja, sarta ka moerid-moeridna,
 2 'kijeu lahirna: Ari ahli kitab djeung ahli
 3 parisi tjaralikna dina korsi Moesa; 'koe
 sabab eta, sakoer noe dititah diëstoe-
 keun ka maraneh, eta maraneh koedoe
 ngestoekeun sarta ngalampahkeun; ta-
 tapi papatjoewan oelah noeroetkeun ka-
 lakoeanana; ^a karana eta teh sok ngo-
 mongkeun, tatapi teu dilampahkeun.
 4 'Pada ngahoeroenan momotan noe ba-
 reurat sarta noe teu beunang ditang-
 goeng, ^b seug dipoendakkeun ka djalma;
 tatapi diri maranehanana mah teu daek
 ngagëdag-gëdagkeun atjan koe ramona.
 5 'Djeung sakabeh pagaweanana dipigawe
 soteh ^c ngarah soepaja katendjo koe
 djalma-djalma; karana ^d toelis-pamepeli-
 nganana diroebakkeun, sarta ^e këlin
 6 djoebahna digëdekeun. 'Djeung karësëp-
 na dina hadjat-hadjatan ngarijoeng ^f di
 ënggon noe pangoetamana, kitoe deui
 dijoeok panggirangna di masigit-masigit;
 7 'malah sok hajangeun diaroendjoengan di
 pasar-pasar, sarta hajangeun koe djalma
 8 disëboetkeun Rabi! Rabi! 'Ari maraneh
 mah oelah daek disëboetkeun Rabi; ka-
 rana ngan sahidji Panoetan maraneh

teh, nja Kristoes, sarta ari maraneh
 9 mah kabeh pada doeloer. 'Djeung oelah
 pisan maraneh njëboetkeun bapa ka
 saha oge di boemi; karana *g* ngan sa-
 hidji Rama maraneh teh, nja eta noe
 10 linggih di sawarga. 'Sarta oelah daek
 maraneh disëboetkeun panoetan; kara-
 na ngan sahidji Panoetan maraneh teh,
 11 nja Kristoes. 'Tatapi *h* noe pangoen-
 tjoelna di lëbah maraneh, eta koedoe
 12 koemawoela ka maraneh. 'Sarta *i* saha-
 saha noe ngagoengkeun ka dirina sora-
 ngan, tangtoe dika-handapkeun; saba-
 likna, saha-saha noe ngahandapkeun ka
 dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun.

a Roem 2: 21. *b* Loek. 11: 46. *c* p. 6: 5. *d* 2 Moesa
 13: 9. *e* 4 Moesa 15: 38. *f* Loek. 11: 43; 14: 7.
g Mal. 1: 6; 2: 10. *h* p. 20: 26. *i* Aj. 22: 29;
 Sil. 29: 23; Jëh. 21: 26; Loek. 14: 11.

13 Tatapi *a* pitjilakaeun maraneh, ahli
 kitab djeung ahli parisi, djalma noe
 poera-poera! karana karadjaän sawarga
 teh koe maraneh dipeundeutkeun mëgat
 djalma-djalma; da maraneh sorangan
 hanteu asoep, ari noe hajangeun asoep
 koe maraneh dihalangan. *a* Loek. 11: 52.

14 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! *a* karana koe maraneh dihakanan
 imah randa-randa datang ka bejak,
 make pipinding ngadoa lila; noe matak
 maraneh bakal meunang hoekoeman
 noe leuwih beurat. *a* Mark. 12: 40; Loek. 20: 47.

15 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! karana maraneh koekoerilingan
 di laoet di darat, malar njiyeun moealap
 sahidji; dëmi geus asoep teh, eta koe
 maraneh didjiyeun anak naraka, doewa
 patikëlaneun maraneh.

16 Pitjilakaeun maraneh, djëdjër *a* lalo-
 long teh! Ari tjarek maraneh: Saha-saha
 noe soempah njëboet kabah, eta mah
 teu naon-naon; tatapi ari noe soempah
 njëboet ëmas di kabah, eta noe wadjib
 17 dilakonon. 'Eh, noe baroeroeng djeung
 lalolong! koetan mana noe pangleuwih-
 na: ëmas, atawa kabah noe njoetjikeun

18 ëmas teh? 'Kitoe deui: Saha-saha noe
 soempah njëboet altar, eta mah teu naon-
 naon; tatapi ari noe soempah njëboet
 koerban noe aja dina loehoer altar, eta
 19 noe wadjib dilakonon. 'Eh, noe baroe-
 roeng djeung lalolong! koetan mana noe
 pangleuwihna: koerban, atawa *b* altar

20 noe njoetjikeun koerban teh? 'Koe sa-
 bab kitoe, anoe soempah njëboet altar,
 eta soempahna nja ka dinja, sarta ka
 21 sakoer noe aja di loehoerna. 'Djeung
 noe soempah njëboet kabah, eta soem-
 pahna nja ka dinja, sarta *c* ka noe linggih
 22 di djërona. 'Kitoe deui ari noe soempah
 njëboet sawarga, eta soempahna *d* ka
 panglinggihan Allah, sarta ka noe nga-
 linggihan.

a p. 15: 14. *b* 2 Moesa 29: 37.

c 1 Radj. 8: 13. *d* p. 5: 34.

23 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! *a* karana maraneh ngadjakatan
b soerawoeng, djeung hadës, sarta djin-
 tën; dëmi noe pangbeuratna dina toret,
c nja eta hoekoem, djeung kawëlasan,
 sarta kapërtjajaän, koe maraneh diting-
 gal. Nja eta noe koedoe dipigawe, sarta
 24 ari noe hidji deui oelah ditinggal. 'Eh,
 djëdjër lalolong! rambëtoek koe mara-
 neh disaring, ari onta mah diteureuj
 boeud. *a* Loek. 11: 42. *b* 3 Moesa 27: 30. *c* Mik. 6: 8.

25 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! *a* karana maraneh sok ngabërësi-
 han tjatjangkir djeung pandjang ngan di
 loewarna bae, tatapi ari di djërona mah
 pinoeh koe beunang ngarampas djeung
 26 koe lampah teu tjëgahan. 'Eh, ahli parisi
 noe lolong! *b* tjatjangkir djeung pan-
 djang geura bërësihan ti djërona heula,
 soepaja di loewarna bërësih deui.

a Loek. 11: 39. *b* Tit. 1: 15.

27 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! *a* karana maraneh nja tjara as-
 tana noe beunang ngapoeran, di loewar
 sëmoena aloes, ari di djërona mah pi-
 noeh koe toelang-taleng djeung sagala
 28 kokotoran. 'Eta maraneh nja kitoe pisan;
 ari katendjona koe djalma di loewar
 maraneh bënër, tatapi ari di djërona
 mah maraneh teh pinoeh koe kapoera-
 poeraän sarta kadorakaän.

a Loek. 11: 44; LaI. 23: 3.

29 Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab
 djeung ahli parisi, djalma noe poera-
 poera! *a* karana maraneh teh sok ngo-
 mean makam para nabi, sarta tëtëngër
 astana djalma noe balënër koe mara-
 30 neh sok dialoes-aloes; 'bari ngomong
 kijeu: Oepama oerang geus goemëlar
 keur djaman karoehoen, oerang moal

tjampoer dosa reudjeung eta ka gëtih
 31 para nabi. 'Nandakeun maraneh teh
 mërtelakeun diri, jen ^b anak-intjoe djal-
 ma noe maraehan ka para nabi teja.
 32 'Ari maraneh ge, geura seug pinoehan
 33 takëran karoehoen maraneh! 'Eh oraj,
^c anak oraj wëlang! koemaha nja pingë-
 34 djateun ti siksa naraka? 'Koe sabab eta,
 masing njaho, ^d kami nitahan ka mara-
 neh nabi-nabi, djeung djalma noe palin-
 tër, sarta ahli-ahli kitab; ari noe sawa-
 reh koe maraneh bakal dipaehan sarta
 digantoengkeun dina kai-dipalang; noe
 sawareh dui ^e bakal dirangket koe mara-
 neh di masigit-masigit maraneh, sarta
 bakal dibëbërik koe maraneh ti nagara
 35 ka nagara sedjen. 'Soepaja maraneh di-
 tamplokan koe sakabehna gëtih anoe
 bënë, noe geus dikoetjoerkeun di boemi,
^f ti watës gëtih Habil, anoe bënë, tēpi
 ka gëtih ^g Djakaria poeta Barakia, noe
 dipaehan koe maraneh di antara kabah
 36 djeung altar teja. 'Satëmëna, kami nga-
 lahir ka maraneh: eta sakabehna bakal
 tamplok ka ijeu bangsa teh. ^a Loek. 11 : 47.
^b Lal. 7 : 51. ^c p. 3 : 7. ^d Loek. 11 : 49. ^e p. 10 : 17.
^f 1 Moesa 4 : 8. ^g 2 Bab. 24 : 20, 21.

37 Ëh ^a Jëroesalem, Jëroesalem, noe
 maehan ka para nabi, sarta maledogan
 koe batoe ka noe dipiwarang ka maneh!
 kami geus sababaraha kali nja hajang
 ngoempoelkeun anak-anak maneh, ^b sa-
 përti hajam ngoempoelkeun anakna di
 djëro djangdjangna; ari maraneh teh teu
 38 daek. 'Sing nganjahokeun, ^c maraneh
 bakal ditinggalan imah maraneh nariko-
 39 lot. 'Karana kami ngalahir ka maraneh:
 ti watës ajeuna maraneh moal narendjo
 deui ka kami, nēpi ka waktoe maraneh
 ngomong kijeu: ^d Sing salamët anoe
 soemping koe padjënëngan Pangeran!
^a Loek. 13 : 33, 34. ^b Djab. 17 : 8; 91 : 4; Jës. 31 : 5.
^c 1 Radj. 9 : 7; p. 24 : 2. ^d p. 21 : 9.

PASAL 24.

Ladjëng ^a Jesoes ka loewar, angkat ti
 Lkabah. Geus kitoe moeridna pada ma-
 rëk ka andjeunna, noedoehkeun sadaja-
 2 na gëdong kabah. 'Ngalahir Jesoes ka
 darinja: Na eta teh sakabehna katendjo
 koe maraneh? Satëmëna, kami ngalahir
 ka maraneh: di dijeu mëngke ^b batoe
 moal aja noe diingkeun dina loehoer
 batoe deui, noe teu bakal dibongkar.
^a Mark. 13 : 1; Loek. 21 : 5. ^b Loek. 19 : 44.

3 Ari ^a keur mangsa Jesoes linggih di
 loehoer goenoeng Djetoen, seug moerid
 sabatoer-batoerna pada marëk ka an-
 djeunna, sarta aroendjoekan kijeu: Moegi
 simkoering tjarijosa, eta përkawis teja
 iraha pijaktoseunana? sarëng naon ala-
 matna bade pisoempingeu andjeun, sa-
 rawoeh panoengtoengan doenya teh?
 4 'Ladjëng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna
 ka moerid: ^b Masing ijatna, maraneh
 5 oelah koengsi kagoda koe djalma. 'Ka-
 rana ^c reja noe pidatangeun ngakoe-
 ngakoe ngaran kami, pokna: Nja aing
 Kristoes teh; sarta loba pisan noe ba-
 6 kal kasasabkeun koe eta. 'Sarta ma-
 raneh ^d bakal ngadenge tina hal përang-
 përang, djeung bedja tina hal përang;
 masing ijatna, poma oelah dek reuwas:
 karana eta teh sakabehna koedoe boeki;
 tatapi ari panoengtoengan mah tatjan.
 7 'Karana ^e bangsa bakal mërangan ka
 bangsa deui, djeung karadjaän ka ka-
 radjaän deui; sarta bakal aja patjëklik,
 djeung pagëboeg, djeung lini di sedjen-
 8 sedjen ënggon. 'Ari eta sakabehna teh
 9 mimiti sangsara. 'Nja didinja ^f maraneh
 bakal diselehkeun soepaja dikanijaja,
 sarta bakal dipaehan, djeung bakal di-
 pikageuleuh koe sakabeh bangsa, tina
 10 sabab djënëngan kami. 'Sarta didinja
 loba noe bakal titadjong, djeung bakal
 silih-selehkeun djeung silih-pikageuleuh.
 11 'Kitoe deui ^g pijsaeun reja nabi noe
 paralsoe, djeung loba pisan djalma noe
 12 bakal kasasabkeun koe eta. 'Sarta tina
 sabab geus tambah-tambah kadorakaän,
^h noe matak kanjaahan djalma reja da-
 13 tang ka palaler. 'Dëmi ⁱ saha-saha noe
 koekoeh nēpi ka panoengtoengan, tang-
 14 toe pisalamëteun. 'Sarta ijeu Indjil tina
 karadjaän teh bakal dioewarkeun di
 alam-doenya sakabeh, djadi përtelaän
 ka sagala bangsa; geus kitoe seug da-
 tang panoengtoengan. ^a Mark. 13 : 3;
 Loek. 21 : 7. ^b Jër. 29 : 8. ^c Lal. 5 : 36; 21 : 38.
^d Jër. 51 : 46. ^e 2 Bab. 15 : 5, 6. ^f p. 10 : 17;
 Joh. 16 : 2. ^g 1 Joh. 4 : 1. ^h 2 Tim. 3 : 1, 2. ⁱ p. 10 : 22;
 Wahj. 2 : 10.

15 Ari ^a samangsa koe maraneh katendjo
^b geulehing karoeksakan, noe dilahir-
 keun koe nabi Daniël teja, nangtoeng
 di ënggon soetji (eta noe ngadji masing
 16 ngingëtkeun): 'didinja djalma noe araja
 di Joedea koedoe maroeboes ka pigoe-

17 noengan. 'Anoe aja ^e dina hateup imah
 poma oelah rek toeroen njokot naon-
 18 naon ti djero imahna; 'ari noe keur
 aja di këbon, poma oelah rek moelang
 19 njokot papakean. 'Tatapi pitjilakaeun
 anoe rareuneuh djeung noe njaroesoean
 20 dina mangsa harita! 'Ari noe koedoe
 ditëda, soepaja eta pikaboereun maraneh
 teja moegi oelah ninggang di oesoem
 21 tiris, atawa ^d dina sabat. 'Karana nja
 harita bakal aja kasoekëran anoe ban-
 ngët pisan, sakoemaha noe tatjan ka-
 sorang ti mimitina doenya tëpi ka ajeu-
 na, djeung moal pikasorangeun deui.
 22 'Sarta saopama eta mangsa teja han-
 teu dirijoetkeun mah, saniskara daging
 oge hamo aja noe pirahajoeëun; satë-
 gësna tina sabab djalma noe beunang
 milih teja noe matak bakal dirijoetkeun
 23 eta mangsa teh. 'Dina waktöe harita,
^e oepama aja noe ngomong ka maraneh:
 Tah, Kristoes teh aja di dijeu! atawa:
 Toeh, di ditoe! poma oelah rek përtjaja.
 24 'Karana ^f piäjaeun Kristoes paralsole
 djeung nabi paralsole, sarta bakal njijeun
 tanda-tanda noe aheng djeung moedji-
 djat; saopama beunang mah, sanadjan
 djalma noe beunang milih ge meureun
 25 disasabkeun. 'Masing aringët, koe kami
 geus dilahirkeun ti heula ka maraneh.
 26 'Koe sabab eta, oepama aja noe ngo-
 mong ka maraneh: Toeh, Kristoes teh
 aja di tëgal lëga! poma oelah rek boe-
 dal; toeh, ajana di djero kamar! poma
 27 oelah rek përtjaja. 'Karana tjara kilat
 bidjil ti wetan, sorotna nëpi ka koe-
 lon, nja kitoe pisan pisoempingeunana
 28 Poetra manoesa teh. 'Karana ^g di mana
 ajana bangke, nja di dinja radjawali
 pikaroempoeleunana. ^a Mark. 13: 14.
^b Dan. 9: 27. ^c Loek. 17: 31. ^d Lal. 1: 12. ^e Loek.
 17: 21, 28. ^f 5 Moesa 13: 1; 2 Tes. 2: 9. ^g Aj.
 39: 33; Loek. 17: 37.

29 Dëmi samantas kasoekëran mangsa
 harita teja, ^a toeloëj panon-poë soerëm,
 boelan teu bidjil tjahjana, ari bentang
 maroeragan ti langit, sarta kakoewatan
 30 langit teh gendjlong. 'Nja didinja tem-
 bongna di langit tjitjiren Poetra ma-
 noesa teh; geus kitoe ^b sagala bangsa
 di boemi pada midangdam, sarta ^c toe-
 loëj narendjo Poetra manoesa keur soem-
 ping, toenggang mega langit, bari gëde
 31 kawasana djeung kamoeljaänana. 'Tidi-

nja bakal miwarangan ^d malaikatna,
 sarta mawa sangkakala tarik pisan so-
 rana; eta toeloëj ngaroempoelkeun djal-
 ma beunang milih andjeunna tina opat
 madhab, ti toengtoeng langit nëpi ka
 toengtoengna deui. ^a Jës. 18: 10; 34: 4;
 Mark. 13: 24; Wahj. 6: 12. ^b Wahj. 1: 7. c. p. 26: 64.
^d p. 13: 41; 1 Kor. 15: 52.

32 Geura arapalkeun ijeu misil ^a ka tang-
 kal kondang: samangsa geus ëmoj da-
 hanna djeung rënoeng daoenna, mara-
 neh pada njaho, jen geus deukeut oesoem
 33 panas. 'Nja kitoe deui maraneh, sa-
 mangsa narendjo sakabeh përkara teja,
 koedoe nganjarahokeun, jen geus deu-
 34 keut, aja di hareupeun panto. 'Satë-
 mënna, kami ngalahir ka maraneh: ijeu
 bangsa ajeuna moal waka euweuh, sa-
 memeh nëpi kana boektina sakabeh
 35 përkara teja. 'Langit djeung boemi bakal
 euweuh, ^b ari piwoeroek kami mah moal
 36 datang ka euweuh. 'Tatapi ari poëna
 djeung waktoena mah taja hidji-hidji
 atjan noe njaho, sanadjan malaikat noe
 araja di sawarga oge, ^c ngan Ama kami
 37 bae. 'Sarta ^d tjara djaman Ènoh, nja ki-
 toe pisan pisoempingeunana Poetra ma-
 38 noesa teh. 'Karana tjara lalampahan
 djalma ^e keur mangsa samemehna tjaäh
 gëde teja, ngan njaratöe-nginoem, nga-
 rawin djeung dikarawinkeun, nëpi ka
 poëan Ènoh asoep kana kapal teja,
 39 'sarta hanteu diimankeun, nëpi ka da-
 tangna tjaäh gëde, noe ngaleungitkeun
 ka eta sakabehna: nja kitoe pisan pi-
 soempingeunana Poetra manoesa teh.
 40 'Nja harita ^f aja doewa djalma di kë-
 bon; ari noe hidji bakal ditjandak, noe
 41 hidji deui ditinggalkeun. 'Djeung aja
 doewaän ^g noe ngagilingkeun panggili-
 ngan sarta reudjeung; ari noe hidji bakal
 ditjandak, noe hidji deui ditinggalkeun.
 42 'Koe sabab eta, ^h koedoe njararing; ka-
 rana maraneh teu njaho ka waktoena
 43 pisoempingeun Goesti maraneh. 'Sarta
 maraneh masing nganjahokeun, ⁱ ari
 noe boga imah, oepama njahoëun ka
 waktoena pidatangeun paling, geus tang-
 toe njaring bae, moal dibikeun imahna
 44 digangsir. 'Koe sabab eta, maraneh oge
 koedoe pada sadija; karena Poetra ma-
 noesa teh pisoempingeunana dina wak-
 45 toe noe teu kataksir koe maraneh. 'Saha
 badega ^j noe goemati djeung pintër teh,

noe geus didjënngkeun koe djoeragana ngoeroeskeun badega-badegana, baris pimereëun baranghakan ka darinja
 46 dina waktoena? 'Salamët eta badega, noe kasampak koe djoeraganana keur migawe noe kitoe pëtana, mangsa datang.
 47 'Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: k eta bakal didjadikeun toekang ngoeroes ka sakabeh babandaän djoeraganana. 'Tatapi oepama eta badega noe goreng ngomong dina hatena: Djoeragan aing tangtoe lila pidatangeunana;
 48 'geus kitoe mimiti neunggeulan ka batorna pada badega, sarta njatoe-nginoem reudjeung djalma pamabokan: 'kasëdëk datang djoeragan badega teja dina poë noe teu katëgoeh, sarta dina wak
 51 toe noe teu njaho manehanana; 'toeloej eta dipijasat, sarta bagianana disaroweakeun djeung sakoer noe sok poera-poera. ' Ari di dinja teja ngan tjeurik djeung këkërotan hoentoe bae.

a Mark. 13: 28; Loek. 21: 29. b p. 5: 18. c Lal. 1: 7.
 d Loek. 17: 26; 1 Petr. 3: 20. e 1 Moesa 6: 3; 7: 7.
 f Loek. 17: 34. g 2 Moesa 11: 5. h p. 25: 13.
 i Loek. 12: 39. j Loek. 12: 42. k p. 25: 23.
 l p. 22: 13; 25: 30.

PASAL 25.

Nja harita karadjaän sawarga teh a Noepama sapoeloh landjang, masing-masing pada njokot lampoena, toeloej boedal, dek mapagkeun panganten laki.
 2 'Ari noe limaän binangkit, noe lima deui mah baroeroeng. 'Eta noe baroeroeng, ana njokot lampoena, hanteu
 3 mawa deui minjak. 'Tatapi noe binangkit mah pada mawa deui minjak dina wadahna sarta djeung lampoena. 'Barangna panganten teh lila soempingna, toeloej eta sakabeh pada toendoeheun, seug bae
 4 kahareësan. 'Dëmi wantji tëngah peuting aja noe gëgëroan: Toeh, panganten teh soemping; geura boedal mapagkeun!
 5 'Seug sakabeh landjang teh haroedang, sarta mëtakeun lampoena. 'Ngaromong noe boeroeng teh ka noe binangkit: Tjik, kaoela menta minjak maraneh saeutik;
 6 'karana lampoe kaoela^b dek pareum. 'Dëmi noe binangkit teh pada ngadjawab, kijeu pokna: Moal, karena bisi teu pimahieun ka kaoela sarta ka maraneh. Mënding laleumpang bae ka noe dagang,
 7 meuli keur maraneh. 'Sabot eta keur

di djalan, dek mareuli, soemping panganten teh; ari sakoer noe geus tarapti, mariloe djeung panganten asoep kana hadjat kawinan; tidinja pantona ditoe-
 11 lakan. 'Ana geus kitoe, toeloej daratang landjang noe sedjen teja, sarta ngaromong kijeu: Noen djoeragan! djoeragan! moegi simkoering dipangboeka-
 12 keun. 'Dëmi eta ngadjawab, kijeu pokna: Satëmëna, kami ngabedjaän ka maraneh: c kami teh teu wawoeh ka maraneh. 'Koe sabab eta, d koedoe njararing; karena maraneh teu njaho ka poëna djeung ka waktoena piseompingeun Poetra manoesa. a Loek. 12: 36. b Sil. 31: 18.

c p. 7: 23; Loek. 18: 27. d p. 24: 42.

14 'Karana eta teh a tjara hidji djalma noe rek njaba ka nagara sedjen; tidinja njaoer badega-badegana, sarta dititipan
 15 arta-bandana. 'Ari b nitipkeunana ka noe hidji lima talenta, ka noe hidji deui doewa, ka noe katiloe hidji; masing-masing sakoemaha kabisana bae; harita
 16 keneh ge toeloej indit. 'Geus kitoe djalma noe nampa lima talenta teja, bral leumpang, toeloej digolangkeun; ari batina meunang lima talenta deui. 'Nja
 17 kitoe keneh anoe nampa doewa teja, eta batina meunang doewa deui. 'Tatapi ari noe nampa hidji teja mah, bral leumpang, pek njijeun lombang dina taneuh, toeloej njoempoetkeun oewang
 18 djoeraganana. 'Mangsa geus lila, toeloej djoeragan badega teja soemping; geus kitoe dek balitoengan djeung maranehanana. 'Ari noe nampa lima talenta teja seug ngadeuheusan, bari
 19 njanggakeun noe lima talenta, batina teja, sarta kijeu pioendjoekna: Noen djoeragan! andjeun geus masihan ka koering lima talenta; mangga tingalan, koering kening bati lima talenta djaba
 20 ti eta. 'Ari lahiran djoeraganana ka dinja: c Hade pisan, eh badega noe tëmën djeung goemati! Maneh teh geus goemati ka noe saeutik, ajeuna rek dititah ngoeroes noe loba; geura asoep
 21 kana kasoekaän djoeragan maneh. 'Ari noe nampa doewa talenta teja, nja kitoe deui ngadeuheusan, bari kijeu pihatoerna: Noen djoeragan! andjeun geus masihan ka koering doewa talenta; mangga tingalan, koering kening bati doewa
 22 talenta djaba ti eta. 'Ngalahir djoera-

ganana ka dinja: Hade pisan, eh badega
noe tēmēn djeung goemati! Maneh teh
geus goemati ka noe saeutik, ajeuna rek
dititah ngoeroes noe loba; geura asoep
24 kana kasoekaän djoeragan maneh. 'Geus
kitoe noe nampa satalenta teja seug
ngadeuheusan deui, sarta kijeu pioen-
djoekna: Noen djoeragan! koering geus
térang ka andjeun, jen andjeun teh bē-
ngis, sok diboewat di noe lain beunang
njēbarkeun andjeun, sarēng sok ngoem-
poelkeun di noe lain beunang ngawoe-
25 ran andjeun. 'Doemeh koe bawaning
sijeun, koering los leumpang, njoempoet-
keun talenta andjeun dina djero taneuh.
Soemangga, ijeu kagoengan andjeun teja.
26 'Dēmi djoeraganana teh ngadjawab, ki-
jeu lahirna ka dinja: Eh, badega noe
goreng djeung ngēdoel! kapan maneh
geus njaho, jen kami teh sok diboewat
di noe lain beunang njēbarkeun kami,
djeung sok ngoempoelkeun di noe lain
27 beunang ngawoeran kami. 'Koe sabab
eta, bēnērna mah doewit kami koe ma-
neh dipētakeun ka toekang noekeuran;
ari kami datang, meureun eta anoe kami
28 ditjokot djeung anakna. 'Koe sabab kitoe,
geura tjokot ti manehanana eta talenta
teh, toeloej bikeun ka noe boga sapoe-
29 loeh talenta teja. 'Karana ^a saha-saha
noe geus boga, tangtoe dibere deui, sarta
datang ka leuwihan; sabalikna, ari noe
hanteu boga mah, ti eta teh saboboga-
30 anana ge bakal ditjokot. 'Ari eta badega
noe taja pedahna mah, geura pitjeun
bae ka noe poēk mongkleng; ^e nja di
dinja teh ngan tjeurik djeung kēkērotan
hoentoe bae.

^a Loek. 19: 12. ^b 1 Kor. 12: 4.
^c p. 24: 45, 47; Loek. 12: 42. ^d p. 13: 12. ^e p. 24: 51.

31 Ari ^a mangsa Poetra manoesa soem-
ping nganggo kamoeljaänana, bari di-
iring koe para malaikat saroetji, didinja
bakal linggih dina pangtjalikan kamoel-
32 jaänana. 'Geus kitoe sakabehna bangsa
pada dikoempoelkeun ka pajoeneunana,
^b sarta toeloej dipisah-pisahkeun, tjara
pangangon misahkeun domba djeung
33 badot. 'Domba toeloej dipērnahkeun di
katoehoeēunana, ari badot mah di ken-
34 tjaeunana. 'Nja waktōe harita Radja
teh bakal ngalahir ka sakabeh noe aja
di katoehoeēunana: Eh, sakoer ^c noe geus
dibērkahan koe Ama kami! ka darijeu,
geura tampanan karadjaän, noe geus

ditjawiskeun ka maraneh ^d ti waktōe
35 ngadēgkeunana doenya. 'Karana bareto
kami ^e keur hajang dahar, toeloej koe
maraneh disoegoehan; bareto kami keur
halabhab, koe maraneh dibere nginoem;
bareto kami keur njemah, koe maraneh
36 diandjrēkkeun; 'bareto kami keur dita-
randjang, koe maraneh dipisalin; bareto
kami keur gēring, koe maraneh dilajad;
bareto kami keur di pangberokan, toe-
37 loej koe maraneh ditejang. 'Tidinja djal-
ma noe balēnēr teja bakal ngawang-
soel ka andjeunna, kijeu pokna: Na
Goesti! ^f iraha andjeun koe simabdi
kapēndak keur hojong toewang, ladjēng
dihatoeranan dahar? sarawoeh keur ha-
38 labhab, dihatoeranan ngaleueut? 'Sarēng
waktōe iraha andjeun koe simabdi ka-
pēndak keur njemah, diandjrēkkeun?
sarawoeh keur ditarandjang, ladjēng di-
39 pisalin? 'Sarēng waktōe iraha andjeun
koe simabdi kapēndak keur teu damang,
sarēng keur dina pangberokan, ladjēng
40 koe simabdi dilajad? 'Geus kitoe Radja
teh bakal ngawalon, kijeu lahirna ka
darinja: Satēmēna, kami ngalahir ka
maraneh: ^g mana-mana noe koe mara-
neh geus dipilampah ka ijeu sahidji doe-
loer kami noe panghinana, eta satēgēsna
41 mah ngalampahkeun ka kami. 'Tidinja
toeloej bakal ngalahir deui ka sakoer
noe aja di kentjaeunana: ^h Eh, mara-
neh noe geus disarapa! geura djor oen-
doer ti kami, los asoep ⁱ kana seuneu
noe langgēng, noe geus ditjawiskeun
42 ka Iblis djeung malaikatna. 'Karana
kami bareto keur hajang dahar, ari koe
maraneh hanteu disoegoehan; bareto
kami keur halabhab, koe maraneh han-
43 teu dibere nginoem; 'bareto kami keur
njemah, koe maraneh hanteu diandjrēk-
keun; kitoe deui keur ditarandjang, koe
maraneh hanteu dipisalin; sarta keur
gēring, djeung keur di pangberokan, ari
44 koe maraneh hanteu dilajad. 'Geus kitoe
eta ge bakal ngawarangsoel ka andjeun-
na, kijeu pokna: Na Goesti! iraha an-
djeun koe simabdi kapēndak keur ho-
jong toewang, oetawi keur halabhab,
oetawi keur njemah, oetawi keur dita-
randjang, oetawi keur teu damang, oe-
tawi keur di pangberokan, jen teu
45 koengsi dilalajanan koe simabdi? 'Ti-
dinja bakal ngawalon ka eta djalma,

kijeu lahirna: Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: mana-mana noe koe maraneh hanteu dipilampah ka ijeu sahidji noe panghinana, eta satëgësna mah hanteu ngalampahkeun ka kami.

46 'Dëmi ^j eta teh piarasoepeun kana seu-neu noe langgëng, tatapi ari noe balë-nër mah kana hiroep noe langgëng.

a p. 16 : 27; 1 Tes. 4 : 16; 2 Tes. 1 : 7. b Jéh. 34 : 17.
c Jës. 65 : 23. d Ep. 1 : 4. e Jës. 58 : 7. f p. 6 : 3.
g Sil. 19 : 17; p. 10 : 40. h p. 7 : 23. i Jës. 30 : 33;
Wahj. 20 : 10, 15. j Joh. 5 : 29.

PASAL 26.

Ari geus kitoe, mangsa Jesoes parantos Asadajana piwoeroek noe tadi teja, ladjëng ngalahir ka moerid-moeridna:

2 'Maraneh teh geus njaho, ^a jen kaheuleutan koe doewa poë deui rek paska, sarta ^b Poetra manoesa teh bakal diserenkeun, soepaja digantoengkeun dina
3 kai-dipalang. 'Ari dina mangsa eta ^c para panghoeloe agoeng, djeung ahli-ahli kitab, sarta djeung para kokolot eta bangsa, koempoelan dina gëdong panghoeloe
4 agoeng, noe djënëngan Kajapas; 'toeloej rërëmpeogan, dek nangkëp ka Jesoes make akal, sarta rek dipaehan. 'Tatapi ari salaoerna: Oelah keur dina pesta, bisi matak roesoeh djalma-djalma.

a Loek. 22 : 1. b p. 20 : 13, 19. c Mark. 14 : 1.

6 Ari keur mangsa Jesoes aja ^a di Betania, di boemi Simon noe lepra teja,
7 'datang ^b hidji istri ngadeuheusan ka andjeunna, njandak hidji boeli-boeli, eusina minjak seungit noe gëde pisan hargana, toeloej dikoetjoerkeun ka mastakana, waktoe andjeunna keur ngarijoeng toewang. 'Barangna katendjo koe moerid-moerid, toeloej ngarewaeun, ari omongna: Koe naon eta mana dihamboer-hamboer kitoe? 'Anggoer minjak teh didjoewal, tangtoe mahal hargana, seug toeloej disidëkahkeun ka noe marariskin. 'Dëmi Jesoes teh waspaoseun; ladjëng ngalahir ka moerid: Koe naon maraneh ngopenan ka awewe teh? karanana geus ngalampahkeun pagawean
11 hade ka kami. 'Karana ^c noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; tatapi ari koe kami mah maraneh moal
12 direudjeungan salalawasna. 'Karana noe matak ngoetjoerkeun minjak teh ka badan kami, maksoedna pikeun mëngke
13 kami diroewang. 'Satëmënna, kami nga-

lahir ka maraneh: di mana bae ijeu Indjil dioewarkeunana di alam-doenya, nja di dinja tangtoe ditjaritakeun deui lalampahan eta, pikeun djadi ingëtan ka awewe teh. a Joh. 12 : 1. b Mark. 14 : 3.

c 5 Moesa 15 : 11.

14 Geus kitoe sahidji ti moerid noe doewa wëlas, nja eta noe ngaran Joedas Iskariot teja, ^a los leumpang ka para
15 panghoeloe agoeng, 'sarta mihatoer kijeu: Aradjëngan kërsa maparin naon ka kaoela, mangke Jesoes teja koe kaoela seug diserenkeun ka aradjëngan? Geus kitoe koe eta teh manehanana dipangmilangkeun ^b tiloe poeloh gëbleg wang
16 perak. 'Ti watës harita Joedas teh njeungan pidjalaneunana, soepaja bisa njerenkeun Jesoes. a Mark. 14 : 10; Loek. 22 : 4.
b Djak. 11 : 12.

17 Ari ^a dina poë noe mimiti eta ^b roti teu ragian teja, seug moerid-moerid pada marëk ka Jesoes, sarta aroendjoekan: Di mana pikërsaean andjeun simkoering
18 njawisan andjeun toewang paska? 'Ari lahiranana: Maraneh geura leumpang ka nagara, moro ka ki Anoe; toeloej bebedja kijeu: Saoer Goeroe: Waktoe kami ajeuna geus deukeut; kami sëdja milampah paska barëng djeung moerid
19 kami di boemi sampejan. 'Tidinja moerid teh pada ngalampahkeun satimbangan Jesoes, sarta njadijakeun paska teja.

a Mark. 14 : 12; Loek. 22 : 7. b 2 Moesa 12 : 15.

20 Dëmi ^a wantji peuting, ladjëng andjeunna linggih ngarijoeng sarëng noe
21 doewa wëlas teja. 'Mangsa keur dalahar, ladjëng andjeunna ngalahir: ^b Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma batoer maraneh bakal
22 ngahijanat ka kami. 'Tidinja pada ngë-nëseun pisan, sarta seug hidji-hidji aroendjoekan: Noen Goesti! noe kitoe teh
23 simkoering? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: ^c Saha-saha noe leungeunna njo-tjol kana pandjang barëng djeung kami, nja eta noe bakal ngahijanat ka kami
24 teh. 'Ari Poetra manoesa teh piangka-teunana sakoemaha noe geus dioengël-keun dina Kitab; tatapi ^d pitjilakaean eta djalma noe ngahijanat ka Poetra manoesa! mënding keneh eta djalma
25 lamoen teu didjoeroekeun. 'Ngawangsoel Joedas, anoe ngahijanat teja, kijeu pokna: Noen Rabi! eta teh simkoering?

- Ari lahiranana ka dinja: Bënër eta omong maneh. ^a Mark. 14: 17; Loek. 22: 14. ^b Joh. 13: 21. ^c Joh. 13: 18. ^d p. 18: 7.
- 26 Mangsa ^a keur dalahar, seug Jesoes njandak roti; ari geus dibërkahan, di-sëmplekan; ladjëng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir: Geura tampanan, toeloej dalahar; ijeu teh ba-
- 27 dan kami. 'Tidinja njandak loemoer; ari geus moedji soekoer, ladjëng dipaparinkeun ka moerid-moerid, bari ngalahir:
- 28 Kabeh geura ngarinoem tina ijeu; 'karena ^b ijeu teh gëtih kami, nja eta ^c gëtih përdjangdjian anjar, noe dikoe-tjoerkeun pikeun djalma loba, baris di-
- 29 hampoera dosana. 'Sarta kami ngalahir ka maraneh: ti watës ajeuna kami moal nginoem deui tjai ijeu boewah anggoer, nëpi ka poëan kami nginoem anoe anjar barëng djeung maraneh dina karadjaän Ama kami. ^a Mark. 14: 22; Loek. 22: 19; 1 Kor. 11: 23. ^b 2 Moesa 24: 8. ^c Jér. 31: 31.
- 30 Dëmi ^a sanggeusna nganjanjikeun poe-poedjian, ladjëng boedal arangkat ka
- 31 goenoeng Djetoen. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid: Maraneh dina peuting ijeu tangtoe kabeh titadjong ka kami; karena geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: ^b Kami rek ngadek ka pangangon, ari domba ingon-ingon teh
- 32 toeloej pabalëntjar. 'Tatapi sanggeusna kami tanghi, ^c bakal kami teh ti heulaeun maraneh leumpang ka Galilea.
- 33 'Dëmi Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Sanadjan sakabeh pada datang ka titadjong ka andjeun, simkoering mah salalawasna ge moal titadjong.
- 34 'Lahiran Jesoes ka Petroes: ^d Satëmëna, kami ngalahir ka maneh: eta maneh dina peuting ijeu pisan, ti memeh hajam kongkorongok, bakal nganglës ka kami
- 35 tiloe kali. 'Pioendjoek Petroes ka andjeunna: Masih simkoering dongkap ka paeh oge sasarëngan djeung andjeun, moal simkoering teh nganglës ka salira andjeun. Nja kitoe keneh pioendjoek moerid-moerid sakabeh. ^a Mark. 14: 26; Loek. 22: 39; Joh. 18: 1. ^b Djak. 13: 7. ^c p. 28: 7, 16. ^d Loek. 22: 34; Joh. 13: 38.
- 36 Tidinja ^a Jesoes soemping djeung moerid-moeridna ka hidji këbon, ngaran Getsemane; ladjëng ngalahir ka moerid: Maraneh darijoek bae di dijeu, sabot kami leumpang sarta nënëda di
- 37 ditoe. 'Ari noe ditjandak ^b Petroes djeung doewa poetra Sëbëdeoes teja; ladjëng andjeunna ^c djadi ngangrës sarta ka-
- 38 langkoeng palaoerna. 'Geuskitoe ngalahir ka eta teh: ^d Njawa kami keur liwat saking nja prihatin, asa rek paeh; tjari-tjing bae di dijeu, sarta koedoe njaring
- 39 djeung kami. 'Ari geus madjëng deui saeutik, toeloej andjeunna broek njoe-oeh, sarta nënëda, kijeu panëdana: Noen Ama! manawi kening, moegi ijeu ^e loemoer sina ngaliwat ti simkoering; nanging oelah sapërti karëp simkoering, kabeh-kabeh koemaha pangërsa Ama
- 40 bae. 'Tidinja andjeunna soemping ka moerid, kapëndak keur sasarean; seug ngalahir ka Petroes: Naha maraneh teu bisa njaring djeung kami watës sadjam
- 41 bae? 'Koedoe njararing sarta nënëda, soepaja oelah keuna koe panggoda; soekma teh daek pisan, tapina ari da-
- 42 ging mah apës. 'Ladjëng Jesoes mindo deui angkat, sarta nënëda, kijeu panëdana: Noen Ama! oepami hanteu kening ijeu loemoer teja ngaliwat ti simkoering, ari koedoe bae mah diinoem koe simkoering, eta kabeh-kabeh, pa-
- 43 ngërsa Ama teh jaktoskeun. 'Ana soemping, moerid teh kapëndak deui keur sasarean; karena bareurateun panonna.
- 44 'Seug diantëp bae, bari ladjëng angkat deui, nënëda ^f katiloe kalina, ari panëdana sapërti pihatoer tadi bae. 'Sanggeusing kitoe soemping deui ka moeridna, sarta pada dilahiran kijeu: Masing taronggoj bae sasarean, bari ngareureuh! Saënjana, geus nëpi ka waktoena Poetra manoesa teh diserenkeun ka leu-
- 45 ngeun djalma noe daroraka. 'Geura haroedang, hajoe oerang indit! toeh, noe ngahijanat ka kami teh geus deukeut. ^a Mark. 14: 32; Loek. 22: 39; Joh. 18: 1. ^b p. 17: 1. ^c Ibr. 5: 7. ^d Joh. 12: 27. ^e p. 20: 22. ^f 2 Kor. 12: 8.
- 47 Sabot ^a Jesoes keur ngalahir keneh, hol Joedas, noe kaäsoep moerid doewa wëlas teja, datang sarta direudjeungan koe djalma loba pisan, pada mawa pëdang djeung gëgëndir, titahan para panghoeloe agoeng djeung para kokolot eta
- 48 bangsa. 'Ari noe ngahijanat teja ka andjeunna, geus mere pitandaeun ka eta djalma-djalma, kijeu pokna: Mana-mana noe ditjjoem koe koela, nja eta pisan,
- 49 pek tangkëp bae. 'Toeloej ngageuwat

njampeurkeun ka Jesoes, bari ngomong: Assalam alaekoem, Rabi! ^b sarta nji-
 50 joem. 'Dëmi lahiran Jesoes ka Joedas: Eh ^c ki sanak! dek naon maneh datang ka dijeu? Geus kitoe seug pada njampeurkeun sarta ngaronom ka Jesoes,
 51 bari toeloej ditangkëp. 'Ari djalma noe reureudjeungan djeung Jesoes teja, noe hidji sèbret njaboet pëdangna, pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, ram-
 52 poeng tjeulina. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka eta teh: Pëdang maneh poelangkeun deui ka ënggonna; karena ^d saha-saha noe njaboet pëdang, tangtoe paeh koe
 53 pëdang deui. 'Koemaha pamikir maneh teh. kami ajeuna teu bisa nënëda ka Ama kami, soepaja andjeunna mantoean ka kami koe malaikat leuwih ti doewa
 54 wëlas ^e legioen? 'Eta lamoen kitoe mah koemaha rek boekti Kitab, jen moedoe
 55 djadi kitoe? 'Dina waktue harita Jesoes ngalahir ka djalma-djalma teja: Maraneh teh moeroeboel tjara noe dek ngogedag begal, marawa pëdang djeung gë-
 gëndir, arek nangkëp kami. Geuning, oenggal-oenggal poë ge kami sok dijoek reureudjeungan djeung maraneh, nga-
 woeroek dina kabah, ari maraneh hanteu nangkëp ka kami. 'Tatapi ijeu sagala përkara djadi, ^f soepaja kalaksanakeun kitab para nabi. Geus kitoe sakabeh
 56 moerid kalaboer, ninggalkeun Jesoes.

^a Mark. 14 : 43; Loek. 22 : 47; Joh. 18 : 2. ^b 2 Sam. 20 : 9. ^c Djab. 55 : 14. ^d 1 Moesa 9 : 6; Wahj. 13 : 10.
^e Mark. 5 : 9. ^f Lal. 13 : 27.

57 Dëmi anoe nangkëp Jesoes, seug ngaringkeun andjeunna ^a ka Kajapas, panghoeloe agoeng; di dinja ahli-ahli kitab djeung para kokolot geus karoempoel. 'Ari Petroes noetoerkeun ka Jesoes ti kaënggangan bae, nëpi ka boeroean panghoeloe agoeng; ana geus asoep, gek dijoek djeung patjalang-patjalang, hajangeun njeueung piëngkeëunana.
 58 'Ari para panghoeloe agoeng, djeung para kokolot, sarta rad agoeng sakabeh, narejangan ^b saksi palseo pikeun noeding ka Jesoes, soepaja bisa maehan ka andjeunna; tatapi hanteu manggih. 'Nja oge loba noe datang saksi
 59 palseo, tapi taja noe kabënëran. 'Lilalila datang deui doewa saksi palseo, ari pokna: Eta teh geus ngomong kijeu:
 60 'Kami bisa ngarowag kabah Allah,

sarta diadëgkeun deui di djëro tiloe poë.
 62 'Geus kitoe panghoeloe agoeng toeloej ngadëg, sarta njaoer ka Jesoes: Naha maneh moal ngadjawab? Koemaha eta panoedingna ka maneh teh? 'Dëmi Jesoes ^d repeh bae. Njaoer deui panghoeloe agoeng, kijeu saोजना ka andjeunna: Kami njoempahan ka maneh dëmi Allah noe djoemënëng, maneh geura njëboetkeun ka kami sakabeh: na ënja maneh
 63 teh Kristoes, Poetra Allah? 'Ari walonan Jesoes: ^e Lërës sapilahir adjëngan. Samalah kaেলা mopojan ka aradjëngan: ti watës ajeuna koe aradjëngan Poetra manoesa teh bakal katingali ^f keur dijoek tëngëneun noe Langkoeng Kawasa,
 64 sarta datangna dina mega langit. 'Tidinja ^g panghoeloe agoeng njosoëk panganggona, bari njaoer: ^h Eta teh ngagorengkeun ka Allah; keur naon oerang make deui saksi? Tah geuning, ajeuna sarampejan geus ngareungeu eta ngagorengkeunana. 'Koemaha ari pirëmpoeg sarampejan teh? Toeloej pada ngawangsoel, kijeu pokna: ⁱ Eta teh mandjing
 65 dihoekoem paeh. 'Geus kitoe pek ^j njaridoehan ka pameunteuna, sarta pada nondjokan. 'Ari noe sedjen njarabokan ka andjeunna, bari ngomong: Eh Kristoes! geura wëdjangkeun ka kami: mana teja noe njabok ka maneh teh?

^a Mark. 14 : 53; Loek. 22 : 54; Joh. 18 : 12. ^b 1 Radj. 21 : 10; Lal. 6 : 13. ^c Joh. 2 : 19. ^d p. 27 : 12, 14.
^e Mark. 15 : 2. ^f Djab. 110 : 1; Dan. 7 : 13, 14; Lal. 7 : 55. ^g 3 Moesa 10 : 6. ^h Joh. 10 : 33. ⁱ Joh. 19 : 7. ^j 4 Moesa 12 : 14; 5 Moesa 25 : 9; Jës. 50 : 6.

69 Dëmi Petroes keur dijoek di loewar, di boeroean djëro. ^a Hol hidji boedjang awewe njampeurkeun ka Petroes, sarta ngomong kijeu: Maneh oge batoer Jesoes, oerang Galilea teja. 'Tatapi Petroes teh nganglës di hareupeun djalma sakabeh, ari pokna: Koela teu ngarti ka
 70 omongan maneh. 'Barang Petroes indit ka lawang-kori, katendjo koe boedjang awewe noe sedjen; seug ngomong ka noe araja di dinja: Eta oge batoer Jesoes, ^b oerang Nasaret teja. 'Ari Petroes teh nganglës deui, sarta soempah: Koela mah teu wawoeh djeung eta djalma teh.
 71 'Teu koengsi lila, noe narangtoeng di dinja njampeurkeun, sarta ngaromong ka Petroes: Poegoeh maneh oge kaäsoep batoer itoe, geus kaboehtian tina basa
 72 maneh. 'Toeloej Petroes pek njapa

maneh, sarta bari soesoempahan: Koela mah teu wawoeh-wawoeh atjan djeung eta djalma teh. 'Gantjangna hajam teh kongkorongok. Ras Petroes ingéteun ka pilahir Jesoes, noe dilahirkeun ka manehna kijeu teja: Ti memeh hajam kongkorongok, maneh bakal nganglés ka kami tiloe kali. Toeloej Petroes indit ka loewar, sarta tjeurik kabina-bina.

a Mark. 14 : 66; Loek. 22 : 55; Joh. 18 : 16. *b* p. 21 : 11.

PASAL 27.

Barang geus isoeke, *a* toeloej sakabeh panghoeloe agoeng sarta kokolot eta bangsa rërëmpeogan tina hal Jesoes, andjeunna dek dipaehan. 'Tidinja toeloej dibanda, seug diariringkeun, diselehkeun ka Pontioes Pilatoes, anoe djadi goepërnoer.

a Mark. 15 : 1; Loek. 22 : 66; Joh. 18 : 28.

Mangsa Joedas, *a* noe ngahijanat ka Jesoes teja, njahoëun jen andjeunna geus tangtoe hoekoemanana, toeloej djadi kadoehoengeun; geus kitoe noe tiloe poeloh gëbleg wang perak teja dipoelangkeun deui ka para panghoeloe agoeng sarta ka para kokolot; 'omongna kijeu: Koering teh tarima dosa, geus ngahijanat gëtih noe taja salahna! Ari tjarek eta: Padoeli teuing kami mah; geus tangtoe malik ka maneh! 'Tidinja wang perak teh koe Joedas dialoengkeun ka djëro kabah; toeloej bral leumpang, *b* ngagantoeng maneh. 'Geus kitoe wang perak teja ditjokot koe para panghoeloe agoeng, ari omongna kijeu: Eta doewit teu kawidian diteundeun kana pëti oewang, sabab ladang gëtih. 'Ari sanggeus rërëmpeogan, doewit teh toeloej dibeulikeun *c* kana lahan toekang parihoek, baris pakoeboeran djalma noe ngoembara. 'Kitoe sababna noe matak eta lahan disëboetkeun lahan Gëtih, *nëpi* ka poë ajeuna. 'Nja didinja kaboktikeunana *a* noe dipilahir koe nabi Jér-mia, kijeu lahirna: Ari noe tiloe poeloh wang perak teja koe eta ditjarokot, pameuli djalma noe geus ditaksir, beunang naksir anak-intjoe Israil; 'sarta toeloej disodorkeun keur meuli lahan toekang parihoek, sakoemaha noe koe Pangeran ditimbalkeun ka kami.

a p. 26 : 14.

b 2 Sam. 17 : 23; Lal. 1 : 18. *c* Lal. 1 : 19. *d* Jér. 32 : 7; Djak. 11 : 12, 13.

Dëmi Jesoes ngadëg di pajoeneun goepërnoer. *a* Tidinja koe goepërnoer dipa-

riksa, kijeu lahirna: Énja maneh teh Radja oerang Jahoei? Wangsoelan Jesoes: Lërës sampilahir andjeun. 'Ari keur waktoe andjeunna dikëlakkeun koe para panghoeloe agoeng sarta koe para kokolot, *b* teu ngadjawab kijeu-kijeu. 'Geus kitoe Pilatoes ngalahir ka Jesoes: *c* Naha maneh teh teu ngadenge, eta sakitoe reja panoedingna ka maneh? 'Tatapi koe Jesoes sakëtjap ge lahiran Pilatoes teu diwangsoel, noe matak goepërnoer teh djadi heraneun pisan.

a Mark. 15 : 2;

Loek. 23 : 3; Joh. 18 : 33. *b* Jës. 53 : 7. *c* p. 26 : 62.

Ari *a* dina mangsa pesta teh goepërnoer bijasana ngaleupaskeun hidji saktan adjang eta bangsa, mana bae kahajangna. 'Mangsa harita eta teh boga hidji saktan noe kasohor kagorenganana, ngaran Barabas. 'Sanggeusna djalma teh karoempoel, toeloej Pilatoes ngalahir ka darinja: Anoe mana kahajang maraneh noe koe kami koedoe dileupaskeun adjang maraneh teh, Barabas, atawa Jesoes, anoe disëboet Kristoes? 'Karana geus oeningaeun, eta teh noe matak njelehkeun Jesoes, koe bawaning darëngki. 'Ari mangsa Pilatoes keur linggih *b* dina korsi pangadilan, aja djoe-roengan geureuhana, kijeu pihatoerna: Moegi oelah midamël kitoe-kijeu ka eta djalma noe bënër; karana tadi koering bangët pisan sangsara dina impenan tina sabab andjeunna. 'Dëmi para panghoeloe agoeng djeung para kokolot ngaromongan ka djalma-djalma, *c* sina njoehenkeun Barabas, ari Jesoes mah koedoe dipaehan. 'Toeloej goepërnoer ngalahir, kijeu lahirna ka darinja: Noe mana teja eta doewaän kahajang maraneh noe koedoe dileupaskeun koe kami adjang maraneh teh? Ari aromongna: Barabas! 'Lahiran Pilatoes ka darinja: Lamoen kitoe mah, eta Jesoes, noe disëboet Kristoes, koedoe dikoemahakeun koe kami teh? Ari omong djalma sakabeh: Koedoe digantoengkeun dina kai-dipalang! 'Lahiran goepërnoer: Naha eta teh migawe kagorengan naon? Ari eta djalma beuki rosa sosowakna, pokna: Koedoe digantoengkeun dina kai-dipalang! 'Mangsa kamanah koe Pilatoes, jen andjeunna teu pisan ladjoe maksoedna, anggoer djadi karoesoehan, toeloej njandak tjai, seug *d* ngoembah panangan

di hareupeun djalma-djalma, bari ngalahir: Kami mah teu boga dosa ka gëtih eta djalma noe bënër; geus tangtoe malik
 25 ka maraneh! 'Ngawangsoel sakabeh djalma, kijeu pokna: Keun, ^e eta gëtihna sina tamplok ka koering sarta ka anak-
 26 intjoe koering! 'Toeloej Pilatoes ngaleupaskeun Barabas; ari Jesoes mah ^f dirangket, seug diselehkeun sina digantoengkeun dina kai-dipalang.

^a Mark. 15: 6; Loek. 23: 17; Joh. 18: 39. ^b Joh. 19: 13. ^c Lal. 3: 13, 14. ^d Djab. 26: 6. ^e Lal. 5: 28. ^f Joh. 19: 1.

27 Geus kitoe ^a sërdadoe goepërnoer marawa Jesoes ka djëro gëdong pangadilan, bari toeloej ngoempoelkeun barisan sakabeh, dirijoengkeun ka andjeunna.
 28 'Tidinja ditjoetjoelan panganggona, djeung andjeunna diharoedoeman haroedoem noe woengoe. 'Sarta nganjam makoeta tjoetjoe, seug dipakekeun ka mastakana, djeung hidji iteuk hoë ditjékëlkeun ka pananganana noe katoehoe; brék toeloej tapak-toeuer di pajoeneun andjeunna, bari marojok, pokna: Assalam alaekoem, ^b Radja oerang Jahoe!
 30 'Geus kitoe njaridoehan ka andjeunna, sarta iteuk hoë teh seug dirëboet ti pananganana, toeloej dipeupeuhkeun ka mastakana.
 31 'Sanggeus dipojok, haroedoem teh dilañan, sarta dianggoan deui koe panganggo andjeunna, bari toeloej diariringkeun, rek digantoengkeun dina kai-dipalang. ^a Mark. 15: 16; Joh. 19: 2. ^b p. 2: 2.

32 Mangsa geus boedal, ^a manggih hidji djalma ti Kirena, ngaran Simon; toeloej disarad, sina manggoel kai-dipalang Jesoes. 'Ari geus nëpi ka ënggon noe disëboet Golgota, tëgësna ënggon Tangkorek, 'toeloej andjeunna koe eta ^b dileueutan tjoeka beunang njampoeran hamperoe; dëmi geus diraosan, teu kërsaean ngaleueut. 'Ari geus ngagantoengkeun Jesoes dina kai-dipalang, toeloej panganggona koe eta dibagikeun, lantaran ngaloengkeun dadoe. Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun ^c noe dilahirkeun koe nabi teja kijeu: Pada ngabagikeun papakean koering sarëng batoerbatoerna, sarëng djoebah koering pada ngalotërekeun koe dadoe. 'Toeloej gek darijoe, ngadjaga andjeunna di dinja.
 37 'Ari ^d di loehoereun mastakana ditërapan pakëlakan, ditoeliskeun kijeu oenina:

IJEU TEH JESOES, RADJA OERANG JAHOEI.

38 'Geus kitoe aja doewa bangsat, ^e anoe digantoengkeun dina kai-dipalang barëng djeung Jesoes; noe hidji di katoehoeun, noe hidji deui di kentjæunana.
 39 'Ari ^f sakoer noe ngaliwat ngagogoreng
 40 ka andjeunna; pada gogodëg, 'bari ngaromong: Eh maneh, ^g noe ngaroewag kabah, sarta ngadëgkeun deui eta di djëro tiloe poë, geura njalamëtkeun ka diri sorangan! ^h Lamoen ënja mah maneh teh Poetra Allah, tjing toeroen tina
 41 kai-dipalang! 'Nja kitoe keneh para panghoeloe agoeng, barëng ahli-ahli kitab, sarta para kokolot, pada mojok, kijeu
 42 pokna: 'Eta ⁱ ka noe sedjen mah sok noeloeng, ari ka dirina sorangan teu bisaean noeloeng. Lamoen ënja mah eta teh Radja Israil, koedoe toeroen ajeuna tina kai-dipalang, mangke oerang përtjaja ka dinja. 'Eta manehanana ^j geus ngandël ka Allah; ajeuna koe Allah koedoe dileupaskeun, lamoen manehna di manah mah; kapan geus ngomong, jen
 44 kami teh Poetra Allah. 'Ari bangsat anoe digarantoengkeun barëng djeung Jesoes teja, nja kitoe deui ngahinakeunana ka andjeunna.

^a Mark. 15: 21; Loek. 23: 26. ^b Djab. 69: 22. ^c Djab. 22: 19. ^d Joh. 19: 19. ^e Jës. 53: 12. ^f Djab. 22: 8. ^g p. 26: 61. ^h p. 4: 3. ⁱ Lal. 10: 38. ^j Djab. 22: 9.

45 Dëmi ^a ti watës djam noe kagënp djadi poëk di sakoeriling boemi, nëpi ka djam
 46 noe kasalapan. 'Kira-kira wantji djam noe kasalapan ^b Jesoes sasambat sarta bëdas gëntjana, kijeu sasambatna: Eli! Eli! lama sabahtani? hartina: Eh, Allah koering! Allah koering! naha mana koering
 47 ditilarkeun koe andjeun? 'Anoe narangtoeng di dinja sawareh, barangna ngadareng kitoe, pok ngomong: Eta teh
 48 njambat ka Elias. 'Noe saorang ^c ngageuwat indit, njokot sëpon, diantjloemkeun kana tjoeka, seug ditiirkeun kana hoë, bari toeloej dileueutkeun ka Jesoes.
 49 'Tatapi tjék noe saredjen: Mangke heula! oerang nendjo Elias datang hanteuna,
 50 noeloengan ka dinja. 'Ari Jesoes ngagëro deui sarta tarik gëntjana; ladjeng moepoetkeun soekmana. 'Geus kitoe, doemadakan, ^d reregan kabah soëh djadi doewa, ti loehoer parat ka handap; boemi
 51 teh gendjlong, sarta batoe karang bareulah; 'ari astana datang ka garorowong,
 52 lah; 'ari astana datang ka garorowong,

sarta loba djalma soetji noe geus ^e sa-
 53 rare, haroedang deui djasadna; 'sang-
 geus Jesoes tanghi, eta teh baridjil ti
 djero koeboeran, toeloej saroemping ka
 f nagara soetji, sarta nembongan ka
 54 djalma reja pisan. 'Dëmi kapala sërda-
 doe, sarta noe reureudjeungan ngadjaga
 Jesoes, barang narendjo eta lini djeung
 saniskara noe djadi teja, toeloej bangët
 sarijeuneunana, omongna: Satëmëna,
 55 eta teh Poetra Allah! 'Sarta di dinja
 aja loba istri, ^g noe ngiring Jesoes ti
 Galilea sarta ngabarakti ka andjeunna;
 56 eta naringalikeun ti kadjaeohan; 'aja
 Maria Magdalena, sarta Maria iboe Ja-
 koboes djung Jose, kitoe deui iboena
 poetra Sëbëdeoes. ^a Mark. 15: 33; Loek. 23: 44.

^b Djab. 22: 2. ^c Joh. 19: 29. ^d 2 Moesa 26: 31;
 Ibr. 10: 19, 20. ^e Dan. 12: 2. ^f p. 4: 5. ^g Loek. 8: 2, 3.

57 Ari geus boerit, ^a aja noe soemping
 hidji djalma beunghar, ti Arimatea, djë-
 nënganana Joesoep, kaäsoep moerid Je-
 58 soes. 'Seug ngadeuheusan ka Pilatoes,
 njoehoenkeun majit Jesoes. Toeloej Pi-
 latoes miwarang, koedoe diselehkeun ka
 59 Joesoep. 'Geus kitoe majit teh ditjandak
 koe Joesoep, ladjëng diboengkoes koe
 60 boëh katji bërësih, 'sarta diëbogkeun
 kana koeboeran anjar kagoenganana,
 beunang andjeunna natah dina batoe
 karang; ari geus ngagoelingkeun hidji
 batoe gëde keur noetoeapan lawang koe-
 61 boeran, toeloej moelih. 'Sarta di dinja
 aja Maria Magdalena, djeung Maria noe
 hidji deui, tjaralik pabënëran koeboeran.

^a Mark. 15: 42; Loek. 23: 50; Joh. 19: 38.

62 Dëmi isoekna, sabada ^a poë panja-
 dijaän, para panghoeloe agoeng djeung
 ahli-ahli parisi barëng ngadeuheusan ka
 63 Pilatoes, 'sarta mihatoer kijeu: Noen
 gamparan! sadkaela ras aringët, eta
^b toekang njasabkeun teja, mangsa keur
 hiroep keneh, ngomong kijeu: ^c Ari geus
 katiloe poëna, kami teh rek hoedang
 64 deui. 'Koe përkawis eta, moegi miwa-
 rang, koedoe dikëmitan koeboeranana
 dongkap ka poë noe katiloe, bisi moe-
 ridna daratang ti peuting maling eta,
 sarta toeloej ngabedjakeun ka djalma-
 djalma, jen geus hoedang ti noe ma-
 raot; lamoen kitoe mah panjasaban noe
 pandeuri teh leuwih bangët alah batan
 65 noe ti heula. 'Ari lahiran Pilatoes ka
 darinja: Ongkoh sampejan baroga poe-

rah ngadjaga; geura bral bae, titah ngë-
 mitan sakoemaha karëp sarampejan.
 66 'Geus kitoe laleumpang, noe poerah nga-
 djaga toeloej dititah ngëmitan koeboe-
 ran, ^a ari batoena ditjap. ^a Joh. 19: 14.

^b Joh. 7: 12. ^c p. 16: 21; 17: 23. ^d Dan. 6: 17.

PASAL 28.

Sanggeus toetoeop poë sabat, ^a wantji
 Sbraj beurang poë ahad, soemping Maria
 Magdalena djeung Maria noe hidji deui,
 sëdjana rek ningalian eta koeboeran.
 2 'Doemadakan, aja lini gëde; karena aja
 hidji malaikat ti Pangeran loengsoer ti
 sawarga, soemping ka dinja, sarta nga-
 djoengkatkeun batoe tina lawang koe-
 boeran teja, bari ladjëng dilinggihan.
 3 'Ari ^b roepana tjara kilat, sarta pangang-
 4 gona bodas sapërti saldjoë. 'Bawaning
 sijeun koe eta, noe karëmit teja rareu-
 waseun kabina-bina, datang ka roepana
 5 kawas majit bae. 'Malaikat ladjëng nga-
 lahir, kijeu lahirna ka istri teh: Eh njai!
 maraneh mah montong sijeun; karena
 kami njaho maraneh nejang Jesoes, noe
 digantoengkeun dina kai-dipalang teja.
 6 'Eta teh hanteu aja di dijeu; kara-
 na geus tanghi, ^c sakoemaha noe koe
 andjeunna dilahirkeun teja. Hijap ka
 dijeu, geura tarendjo ënggon oeroet
 7 Goesti ebog. 'Geus kitoe geuwat arindit,
 koedoe mopojankeun ka moerid-moe-
 ridna, jen andjeunna teh geus tanghi ti
 noe maraot; malah ^d angkat ka Galilea
 ti heulaeun maraneh; nja di dinja ma-
 raneh tangtoe nendjo ka andjeunna. Ma-
 sing aringët, koe kami geus dibedjakeun
 8 ka maraneh. 'Tidinja istri teh ngageu-
 wat ka loewar ti djero koeboeran, bari
 sarijeuneun sarta soeka-boengah; bral
 toeloej loempat, sëdja mopojankeun ka
 9 moerid-moerid Jesoes. 'Mangsa keur di
 djalan, sëdja mopojankeun ka moerid-
 moerid Jesoes teja, beh Jesoes nëpa-
 ngan ka dinja, ari lahirna: Assalam
 alaekoem! Seug istri teh ngadareuheu-
 san, noebroek ka dampalna, sarta soe-
 djoed ka andjeunna. 'Ladjëng koe Jesoes
 dilahiran kijeu: Oelah sarijeun; bral bae,
 geura bebedja ka ^e doeloer kami, koe-
 doe arindit ka Galilea, di dinja tangtoe
 narendjo ka kami. ^a Mark. 16: 1; Loek. 24: 1;
 Joh. 20: 1. ^b Dan. 7: 9; Lal. 1: 10. ^c p. 16: 21;
 17: 23; 20: 19. ^d p. 26: 32. ^e Joh. 20: 17.

11 Mangsa istri keur di djalan, djol ^a
 noe karëmit teja sawareh datang ka
 nagara, sarta ngoeningakeun ka para
 panghoeloe agoeng sakabeh përkara noe
 12 kapanggih teja. 'Seug eta teh toeloej
 koempoelan djeung para kokolot, sarta
 rërëmpeogan; geus kitoe sor mere doe-
 13 wit loba nakër ka eta sërdadoe, 'bari
 njaoer: Maraneh koedoe ngoewarkeun
 kijeu: Moeridna daratang ti peuting, mal-
 ling eta, dina waktoe koela keur hareës.
 14 'Sarta oepama datang ka kadangoe koe
 goepërnoer, rek dilëlëmoe bae koe kami,
 ngikirakeun soepaja maraneh oelah meu-
 15 nang kasoelah. 'Tidinja sërdadoe teh
 nampanan doewitna, sarta toeloej mi-
 lampah sakoemaha papatahna teja; ari
 eta bedja kaoetarakeun di oerang Ja-
 hoedi, nëpi ka poë ajeuna. *a p. 27: 66.*
 16 Dëmi moerid noe sawëlas teja ^a arin-

dit ka Galilea, ngadjoegdjoeg goenoeng,
 17 noe geus ditimbalkeun koe Jesoes. 'Ba-
 rang nendjo ka andjeunna, toeloej sa-
 roedjoe; tatapi noe sawareh mah tjang-
 18 tjajaeun. 'Ladjëng Jesoes ngadeukeutan
 ka dinja, bari pada dilahiran, kijeu la-
 hirna: ^b Sakabehna kawasa di sawarga
 djeung di boemi geus dipaparinkeun ka
 19 kami. 'Koe sabab kitoe, ^c maraneh koe-
 doe leumpang, sakabehna bangsa djara-
 dikeun moerid, lantaran eta dibanjoe-
 an ka padjënëngan Rama, sarta Poetra,
 djeung Roh Soetji; sarta koedoe di-
 woeroek sina ngestoekeun sakabehna
 20 noe koe kami geus diparentahkeun ka
 maraneh. 'Masing aringët, ^d kami teh
 reureudjeungan djeung maraneh salala-
 wasna, nëpi ka panoengtoengan doenya.
 Amin. *a p. 26: 32; 1 Kor. 15: 6. b p. 11: 27;
 Ep. 1: 20—22. c Mark. 16: 15; Lal. 1: 8. d p. 18: 20.*

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

M A R K O E S.

PASAL 1.

1 Ijeu awitna Indjil Jesoes Kristoes, Poe-
 2 tra Allah; 'sapërti noe geus dioengël-
 keun dina kitab para nabi, kijeu: ^a Ma-
 sing nganjahokeun, kami miwarangan
 saheulaeun maneh malaikat kami, anoe
 bakal njadijakeun pidjalaneun maneh
 3 saheulaeun maneh. 'Aja sowara noe një-
 loek di tëgal lëga, kijeu: ^b Geura nja-
 dijakeun pidjalaneun Pangeran, geura
 ngalëmpëngkeun djalan-djalan andjeun-
 4 na. 'Ari Johannes ^c keur ngabanjoean di
 tëgal lëga, sarta ngoewarkeun pangba-
 njoe përtobat pikeun ngahampoera dosa.
 5 'Tidinja djalma satanah Joedea boedal
 moeroeboel ka Johannes, nja kitoe deui
 oerang Jëroesalem; sarta toeloej saka-
 behna koe Johannes dibanjoean ka tji
 Jordan, pada ngakoekeun dosa-dosana.
 6 'Dëmi Johannes teja panganggona boeloe

onta, ari angkengna nganggo beulitan
 koelit; barangdaharna simeut djeung
 7 madoe leuweung. 'Sarta ngawoeroek,
 kijeu lahirna: ^d Pandeurieun kami bakal
 soemping anoe langkoeng kawasa ti ba-
 tan kami; eta kami hanteu lajak nga-
 rongkong, moeka tali taroempah-taroem-
 8 pahna atjan. 'Maraneh ^e koe kami geus
 dibanjoean soteh koe tjai bae, ari koe
 eta mah maraneh bakal dibanjoean koe
 Roh Soetji. *a Mal. 3: 1; Mat. 11: 10; Loek. 7: 27.
 b Jës. 40: 3. c Mat. 3: 1; Loek. 3: 3; Joh. 3: 23.
 d Mat. 3: 11; Joh. 1: 27. e Lal. 1: 5.*

9 Ari geus kitoe, dina mangsa eta ^a
 soemping Jesoes ti Nasaret, bilangan
 Galilea, ladjëng koe Johannes dibanjoean
 10 ka tji Jordan. 'Pada-harita keneh, ^b ba-
 rang bandjat ti djëro tjai, koe andjeunna
 katingali langit moeka, ari Roh loeng-
 soer sapërti djapati, ninggang ka salira
 11 andjeunna. 'Sarta ^c aja gëntra ti langit,

- kijeu: Nja maneh Poetra kami noe kasih; maneh noe dipikarësëp koe kami.
a Loek. 3:21. *b* Mat. 3:16; Joh. 1:32. *c* p.9:7.
- 12 Pada-harita *a* Jesoes teh diwërëgkeun
 13 koe Roh ka tégal lëga. 'Ari pangajana
 di dinja, di tégal lëga teh, opat poeloeh
 poë lilana, sarta digoda koe Setan;
 tjampoer reudjeung sato galak; ari ma-
 laikat pada ngalalajanan ka andjeunna.
a Mat. 4:1; Loek. 4:1.
- 14 Sanggeusna Johannes disërakheun, *a*
 Jesoes soemping ka Galilea, bari ngoe-
 warkeun Indjil tina karadjaän Allah;
 15 'ari lahiranana: Djaman teh geus djë-
 djëg, karadjaän Allah geus deukeut;
b geura tarobat, sarta koedoe përtjaja
 kana Indjil. *a* Mat. 4:12; Loek. 4:14. *b* Lal. 20:21.
- 16 Mangsa *a* Jesoes keur angkat toeroet
 sisi laeot Galilea, ningali Simon, djeung
 Andreas, saderek eta, keur pada lintar
 di laeot; karana djadi palika. 'Geus
 kitoe koe Jesoes dilahiran kijeu: Geura
 ngiring ka kami; maraneh koe kami rek
 18 didjjeun palika djalma. 'Dëmi koe eta
 pada-harita heurapna ditinggalkeun, seug
 ngariring ka Jesoes. 'Barang geus la-
 djëng angkatna ti dinja saeutik, ningali
 Jakoboes poetra Sëbëdeoes, djeung Jo-
 hannes saderekna; eta oge keur ngara-
 20 joeman heurapna dina parahoe. 'Harita
 keneh disalaoer; toeloëj pada ninggal-
 keun Sëbëdeoes ramana, reudjeung noe
 boeboeroeh dina parahoe, bral ngariring
 ka Jesoes. *a* Mat. 4:18.
- 21 Geus kitoe *a* saroemping ka Kaper-
 naoem; harita keneh Jesoes lëbët ka
 masigit di poë sabbat, sarta ngawoeroek.
 22 'Ari *b* sakabeh djalma pada reuwaseun
 koe tina piwoeroekna; karana ngawoe-
 roekna sakoemaha noe kawasa, lain
 23 tjara ahli-ahli kitab. 'Dëmi di masigit
 aja hidji djalma noe kaäsoepan soekma
 24 nadjis; eta ngagëro, kijeu pokna: 'Adoeh
 Jesoes, oerang Nasaret! *c* aja përkawis
 naon koering ka andjeun? Koemaha
 andjeun soemping teh bade ngaroeksak-
 keun ka koering sadaja? Koering geus
 tërang ka andjeun, jen andjeun teh Ka-
 25 soetji Allah. 'Tidinja eta *d* disaoeran
 koe Jesoes, kijeu lahirna: Geura repeh,
 26 sarta ka loewar ti eta djalma! 'Geus
 kitoe eta djalma dirërdjet koe soekma
 27 sorana; toeloëj ka loewar. 'Dëmi saka-
- beh djalma teja pada mëlëngëk, datang
 ka silih-tanja djeung batoer, kijeu pok-
 na: Naon eta teh? Eta piwoeroek naon
 noe anjar teh, wët samalah ka soekma
 nadjis oge eta teh miwarang kalawan
 28 kawasana, datang ka aranoet bae? 'Ari
 përkara Jesoes harita keneh kaewar-
 aerkeun di sakoeriling tanah Galilea.
a Loek. 4:31. *b* Mat. 7:28. *c* p.5:7. *d* p.9:25.
- 29 Waktoe eta keneh ka loewar ti masi-
 git, *a* ladjëng saroemping ka imah Si-
 mon djeung Andreas, barëng Jakoboes
 30 djeung Johannes. 'Ari mitoha Simon awe-
 we ngalondjor keur moerijang; gan-
 tjangna dipangoendjoekkeun ka Jesoes.
 31 'Ladjëng dideukeutan, bari ditjandak
 leungeunna, sarta ditjëngkatkeun sakali;
 pada-harita moerijangna oendoer ti eta
 awewe, seug ngalalajanan ka tatamoe-
 tatamoena. *a* Mat. 8:14; Loek. 4:38.
- 32 Ari *a* geus boerit, wantji soeroep pa-
 non-poë, djalma pada njanggakeun ka
 Jesoes sakoer noe boga panjakit, djeung
 33 noe kaäsoepan setan. 'Dëmi djalma sa-
 nagara pada ngagimboeng pëlëbah panto.
 34 'Sarta reja pisan noe ditjalageurkeun,
 djalma noe kataradjang koe roepa-roepa
 panjakit; reja deui setan noe dika-loe-
 warkeun, sarta hanteu diwidian lemek,
 sabab njarahoeun ka andjeunna.
a Mat. 8:16; Loek. 4:40.
- 35 Dëmi djanari, keur peuting keneh pi-
 san, *a* Jesoes tanghi, toeloëj ka loewar,
 angkat ka ënggon noe djëmpe; di dinja
 36 ladjëng *b* nënëda. 'Ari Simon sabatoer-
 37 batoerna njaroesoel. 'Mangsa geus ka-
 pëndak, aroendjoekan kijeu: Andjeun
 38 teh koe sadajana pada nejang. 'Ari
 pilahirna: Hajoe, oerang ngidër ka desa-
 desa noe dareukeut, soepaja kami nga-
 woeroek di dinja deui; karana nja kitoe
 39 noe matak kami datang. 'Ladjëng nga-
 woeroek di masigit-masigitna, di sata-
 nah Galilea, sarta ngaloewarkeun setan-
 setan. *a* Loek. 4:42. *b* Mat. 14:23.
- 40 Toeloëj aja noe ngadeuheusan *a* hidji
 djalma noe boga kasakit lepra, nënëda
 ka Jesoes, bari tapak-toeoe di pajoe-
 neunana, kijeu pioendjoekna: Manawi
 kërsa, andjeun noe ijasa ngabërësihan
 41 diri djsimkoering. 'Gantjangna Jesoes,
 tina kalangkoeng wëlaseunana, njodor-
 keun panangan, njandak ka eta djalma,
 bari dilahiran kijeu: Kami teh daek;

42 heug maneh geura bërësih. 'Barang ngalahir kitoe, lës bae leprana teh leungit ti eta djalma, datang ka bërësih pisan.
 43 'Sanggeus ^b didjangdjian bangët, harita
 44 keneh dipiwarang leumpang; 'ari lahirana ka dinja kijeu: Masing hade-hade, oelah bebedja naon-naon ka saha-saha; sarta koedoe leumpang, tingalikeun diri maneh ka panghoeloe, bari bakti koe sabab maneh geus dibërësihan, koemaha noe geus didawoehkeun koe Moesa, soepaja eta djadi saksi ka darinja. 'Dëmi eta, sanggeusna ka loewar, ngamimitian ngoewar-ngoewarkeun bae, sarta goetarakeun eta përkara, noe matak Jesoes geus teu jasaean lëbët katara ka djëro eta nagara teja; ari tjalikna di loewareun bae dina ënggon djarëmpe, sarta pada moeroeboel, ngadareuheusan ti manamëndi. *a* Mat. 8 : 2; Loek. 5 : 12. *b* p. 3 : 12; 7 : 36.

PASAL 2.

Geus meunang sababaraha poë ^a Jesoes soemping deui ka Kapernaem; toeloej pada ngadenge bedja, jen geus linggih di boemina. 'Gantjangna loba noe koempoel, datang ka teu bisa asoep kabeh ka hareupeun pantona; ladjëng ngawoeroekkeun ka darinja pangandika teja. 'Tidinja aja noe ngadareuheusan, mawa hidji djalma djingdjingeun, digotong koe opatan. 'Sarehna hanteu bisaean nëpangan ka Jesoes koe bawaning loba djalma, toeloej bae moekakeun hateup dina lëbah andjeunna linggih, seug ditotos, geus kitoe ngoeloe kasoer, noe keur dikëdëngan koe noe djingdjingeun teja. 'Barang ningali Jesoes eta kapërtjajaanana, ladjëng ngalahir ka noe djingdjingeun teh: Eh agoes! dosa-dosa maneh geus dihampoera. 'Ari di dinja aja sababaraha ahli kitab keur darijoek; toeloej malikiran sadjëro hatena kijeu: 'Naha eta teh bët ngagorengkeun ka Allah? Saha noe bisa ngahampoera dosa, ^b ngan Allah njalira bae? 'Harita keneh Jesoes ^c oeningaeun dina soekmana, jen eta kitoe pamikiran di djëro hate; ladjëng dilahiran kijeu: Naha eta përkara teh dipikiran sadjëro hate maraneh? 'Babari mana, ngomong ka noe djingdjingeun teh: Dosa-dosa geus dihampoera ka maneh; djeung ngomong: Geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloej

10 leumpang? 'Tatapi soepaja maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh boga kawasa pikeun ngahampoera dosa di boemi (ladjëng ngalahiran ka noe djingdjingeun teja): 'Kami nitah ka maneh: 11 geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, 12 toeloej moelang ka imah maneh. 'Sapada-harita eta teh hoedang, toeloej mangkoe kasoer, seug indit ka loewar, di hareupeun djalma sakabeh; ^d noe matak pada mëlëngëk, sarta ngamoeljakeun ka Allah, ari aromongna: Saoemoer oerang tatjan nendjo anoe kitoe pëtana!

a Mat. 9 : 1; Loek. 5 : 17. *b* 2 Moesa 34 : 7; Djab. 130 : 4; Jës. 43 : 25. *c* Joh. 2 : 24, 25. *d* p. 1 : 27.

13 Tidinja Jesoes ^a angkat deui ka lëbah laoet; ari sakabeh djalma ngadareuheusan, ladjëng diwoeroek sakali.
 14 'Ari keur ngaliwat, ningali Lewi poetra Alpeoes, keur dijoek di panjoekeanana; ladjëng ngalahir ka dinja: Geura ngiring ka kami. Toeloej indit, ngiring ka
 15 Jesoes. 'Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur ngarijoeng medja dina imah eta Lewi, reja deui toekang tjoeke djeung djalma noe daroraka pada miloe ngarijoeng djeung Jesoes sarta moerid-moeridna; karana eta teh loba pisan, sarta
 16 geus ngariring ka andjeunna. 'Dëmi ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi, barang narendjo Jesoes toewang babarëngan djeung toekang tjoeke sarta djeung noe daroraka, pok toeloej ngaromong ka moerid-moeridna: Naha eta teh wët dahar-leueut babarëngan djeung toekang tjoeke sarta djeung djalma noe daroraka? 'Ari koe Jesoes kadangoe, ladjëng ngalahir ka eta djalma kijeu: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekonan, ngan anoe garëring bae. Pangdatang kami teh, lain pikeun njaoer anoe balënër, nja ^b njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. *a* Mat. 9 : 9; Loek. 5 : 27. *b* p. 1 : 15.
 18 Ari ^a moerid-moerid Johannes sarta ahli parisi sok pada poewasa. Toeloej daratang, sarta aroendjoekan ka Jesoes kijeu: Koe naon noe mawi moerid-moerid Johannes djeung ahli parisi sok paroewasa, ari moerid-moerid andjeun
 19 mah sok tara paroewasa? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari batoerbatoer panganten bisaean paroewasa, sabot direudjeungan keneh koe panganten teh? Sapandjangna direudjeungan

koe panganten mah, moal bisaeun pa-
 20 roewasa. 'Tatapi pidatangeun mangsa,
 jen panganten teh geus ditjandak ti ma-
 ranehanana; nja waktue harita pada pi-
 21 poewasaeun teh. 'Hanteu aja djalma noe
 nambalkeun lamak lakën noe anjar ke-
 neh kana badjoe boeroek; lamoen kitoe
 mah panambal noe weuteuh teh ngarë-
 njahkeun ka noe boeroek, mingkin ka-
 22 tjida soëhna. 'Kitoe deui hanteu aja
 djalma noe ngawadahan anggoer anjar
 kana karoeng koelit boeroek; lamoen
 kitoe mah anggoer noe anjar teh tangtue
 ngabédahkeun kana karoeng koelit teja,
 ari anggoerna moentjérat, sarta karoeng
 koelit teh djadi boetoet; bënërna mah
 ari anggoer noe anjar koedoe diwadahan
 kana karoeng koelit noe weuteuh.

a Mat. 9 : 14; Loek. 5 : 33.

23 Ari geus kitoe, *a* dina hidji poë sabat
 Jesoes angkat, djalanna kana pëpëlakan
 tarigoe; dëmi moerid-moeridna, sabot
 laleumpang, pada mimiti mipit ranggeu-
 24 janana. 'Ari ahli-ahli parisi aroendjoekan
 ka Jesoes kijeu: Toeh, eta teh koe naon
 pada milampah di poë sabat anoe hanteu
 25 kawidian? 'Lahiranana ka eta djalma:
 Naha maraneh tatjan pisan ngadji tjarita
 lalampahan Dawoed, keur mangsa kaba-
 langsak palajeun dahar, kitoe deui ba-
 26 toer-batoerna? 'Nja lampahna asoep ka
 gëdong Allah teja, keur djaman pang-
 hoeloe agoeng Abjatar, toeloej ngadahar
 eta roti tingalieun, padahal hanteu widi
 didahar ngan koe para panghoeloe bae,
 samalah dipaparinkeun ka batoer-ba-
 27 toerna teja? 'Ngalahir deui Jesoes ka
 darinja: Poë sabat teh didamëlna *b* koe
 sabab manoesa, lain manoesa sabab poë
 28 sabat mah. 'Djadi nja Poetra manoesa
 noe moerba ka poë sabat keneh.

a Mat. 12 : 1; Loek. 6 : 1. *b* 5 Moesa 5 : 14.

PASAL 3.

Geus kitoe Jesoes *a* ladjëng tjalik deui
 2 ka masigit. Di dinja aja hidji djalma
 noe kemper leungeunna sabeulah. 'Sarta
 eta pada ngawaskeun ka Jesoes, soegan
 rek njageurkeun ka dinja di poë sabat,
 pambrihna soepaja bisa ngëlakkeun an-
 3 djeunna. 'Dëmi Jesoes ngalahir ka eta
 djalma noe kemper leungeunna teh:
 Geura hoedang, toeloej nangtoeng di
 4 têngah. 'Ladjëng ngalahir ka djalma noe

reja teja: Mana noe kawidian di poë
 sabat, njijeun noe hade, atawa njijeun
 noe goreng? njalamëtkeun ka sahidji
 djalma, atawa maehan? Dëmi eta rare-
 5 peh bae. 'Tidinja roeroet-reret ka sa-
 kabehna, bari bëndoe pabaoer djeung
 hawatos tina kateuasan hate eta, sarta
 ngalahir ka djalma teja: Tjing, geura
 sodorkeun leungeun maneh! Pek diso-
 dorkeun; toeloej eta leungeunna diwa-
 loejakeun, tjageur tjara leungeun hidji
 6 deui. 'Dëmi ahli parisi teh, ari geus
 boedal, seug rërëmpeogan djeung *b* djal-
 ma Herodes, koemaha nja pipëtaeunana
 maehan ka Jesoes. *a* Mat. 12 : 9; Loek. 6 : 6.

b Mat. 22 : 16.

7 Geus kitoe Jesoes angkat djeung
 moerid-moeridna ka sisi laoet; sarta
 loba pisan noe ngiring, djalma ti Galilea,
 8 djeung ti Joedea, 'ti Jëroesalem, ti Idoe-
 mea, ti peuntaseun tji Jordan, sarta tina
 lëbah Tiroes djeung Sidon, djalma mang-
 pirang-pirang, noe geus ngadareng tina
 hal padamëlan Jesoes noe aragoeng,
 9 pada ngadeuheusan. 'Ari Jesoes nimba-
 lan ka moerid-moerid, koedoe sadija pa-
 rahoe, masing deukeut ka salira andjeun-
 na, koe sabab eta djalma-djalma, soepaja
 10 oelah koengsi kasëdëkkeun. 'Sababna
 loba pisan anoe ditjageurkeun koe Je-
 soes, anoe matak sakoer djalma noe
 kalaraän, sarereja ngagoronjok ka an-
 djeunna, pada hajang njabak ka salirana.
 11 'Sarta ari soekma-soekma nadjis, mangsa
 narendjo ka andjeunna, brëk marëndëk
 di pajoeneunana, bari ngagëro, kijeu
 pokna: *a* Nja andjeun teh Poetra Allah.
 12 'Dëmi eta *b* diomat-omatan katjida pi-
 san, oelah sina ngoetarakeun salira an-
 djeunna. *a* p. 1 : 34; Loek. 4 : 41. *b* p. 1 : 25.
 13 Tidinja Jesoes ladjëng *a* naek ka goe-
 noeng, sarta njaoer sakabeh anoe dikër-
 14 sakeun; seug eta ngadareuheusan. 'Geus
 kitoe ngadjënëngkeun doewa wëlas djal-
 ma, pikeun ngiring sasarëngan, djeung
 baris dipiwarang leumpang pikeun nga-
 15 woeroek; 'sarta rek dipaparin kawasa
 njageurkeun sagala panjakit djeung nga-
 16 loewarkeun sagala setan. 'Ari Simon
 17 *b* dipaparin ngaran Petros; 'sarta Jako-
 boes poetra Sëbëdeoes, djeung Johannes
 saderek Jakoboes, eta pada dipaparin
 ngaran Boanerges, tégësna anak goe-
 18 loedog; 'djeung deui Andreas, djeung

Pilipoes, djeung Bartolomeoes, djeung Mateoes, djeung Tomas, djeung Jakoboos poetra Alpeoes, djeung Tadeoes, djeung
 19 Simon oerang Kana, 'djeung Joedas Iskariot, anoe djadi ngahijanat.

a Mat. 10:1; Loek. 6:13; 9:1. *b* Joh. 1:43.

20 Geus kitoe saroemping ka *a* boemi; datang deui djalma karoempoel, anoe matak *b* hanteu kaoer dahar-dahar atjan.

21 'Mangsa warga Jesoes ngadareng hal kitoe, toeloj pada bidjil, karēpna dek ngahajeukan ka Jesoes; karana aromongna, jen andjeunna keur sasar.

22 'Sarta ari omong ahli kitab, noe geus daratang ti Jērosalem, pokna: *c* Eta teh kaāsoepan Beël-Sēboeb; bisaeun soteh ngaloewarkeun setan, koe kapala setan.

23 'Tidinja eta djalma disalaoer koe Jesoes, *a* sarta ngalahir ka maranehanana koe misil, kijeu: Naha Setan teh koemaha

24 bisa ngaloewarkeun pada Setan? 'Djeung deui oepama hidji karadjaān mērangan maneh, eta karadjaān noe kitoe teh

25 moal tētēp. 'Sarta oepama hidji imah mērangan maneh, eta imah noe kitoe

26 teh moal tētēp. 'Kitoe deui oepama Setan ngamosoeh ka dirina sarta mērangan, eta moal bisaeun tētēp, geus

27 tangtoe bakal bejak. 'Hanteu aja djalma bisa asoep ka imah noe bēdas sarta ngarajah paparobotanana, lamoen eta noe bēdas teh hanteu dibarogod heula mah;

28 kakara bisaeun ngarajah imahna. 'Sattēmēna, kami ngalahir ka maraneh: sagala dosa bakal dihampoera ka anak manoesa; kitoe deui sagala omongan goreng, noe geus dipake ngagorengkeun

29 koe eta; 'tatapi ari noe ngagorengkeun ka Roh Soetji mah, salalanggēngna ge moal meunang hampoera, istoening

30 langgēng dosana. 'Sabab tjék djalma noe tadi teja, jen andjeunna teh kaāsoepan soekma nadjis. *a* p. 2:1. *b* p. 6:31. *c* Mat. 10:25;

Loek. 11:15; Joh. 8:48. *d* Mat. 12:25.

31 Tidinja saroemping *a* iboe Jesoes djeung saderek-saderekna, pada ngaradēg di loewar; seug ngadjoeroengkeun

32 njaoer andjeunna. 'Ari djalma-djalma teja darijoek ngalingkoengan Jesoes. Toeloj aja noe ngoeninga kijeu: Toeh, iboe sarēng saderek-saderek andjeun aja di loewar narejangan salira andjeun.

33 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Na saha karah iboe kami, djeung

34 saha doeloer-doeloer kami teh? 'Ladjēng roeroet-reret, ningali ka sadajana noe dijoek ngalingkoengan teja, bari ngalahir: Toeh, tarendjo indoeng djeung doeloer-doeloer kami mah! Karana sahasaha djalma noe ngalampahkeun kērsa Allah, nja eta doeloer lalaki, sarta doeloer awewe, djeung indoeng kami.

a Mat. 12:46; Loek. 8:19.

PASAL 4.

Geus kitoe Jesoes ngamimitian *a* ngawoeroek deui di sisi laoet. Sarta loba pisan djalma koempoel ngadareuheusan, noe matak andjeunna nitihan kana parahoe, linggih di laoet; ari eta sakabeh
 2 djalma araja di darat, di sisi laoet. 'Ladjēng Jesoes ngawoeroek reja pisan pēr-kara ka darinja, koe misil; ari lahirana
 3 na dina piwoeroekna teh kijeu: 'Geura darengkeun: Aja hidji toekang sēbar
 4 indit ka loewar, dek njēbarkeun. 'Dēmi geus kitoe, mangsa keur njēbarkeun, sawareh ragragan ka djalan; seug manoe
 5 kan eta. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka noe aja tjadasan, njampak di dinja teu pati loba taneuh; harita keneh
 6 ge djadi, koe sabab hanteu djēro taneuhna. 'Tatapi ari geus bidjil panon-poē, toeloj toetoeng; djeung tina sabab hanteu
 7 aja akarna, noe matak djadi perang. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka pēlēbah tjoetjoe-k-tjoetjoe; dēmi eta
 8 tjoetjoe djaradi, toeloj noe disēbarkeun teh eungapeun, hanteu koengsi boewahan. 'Ari noe sawareh deui ragraganana
 9 ka taneuh noe hade; toeloj bidjil boewahna, seug eta mandjangan djeung ngagēdean; ari beubeunanganana noe hidji tiloe
 10 poeloeh, noe hidji gēnēp poeloeh, ari noe hidji deui saratoes pati kēlaneun. 'Lahiranana deui ka darinja: Saha-saha
 11 djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe dēngkeun.

a Mat. 13:1; Loek. 8:4.

10 Mangsa Jesoes keur njalira, *a* toeloj sakoer noe ngaboedēr barēng djeung noe doewa wēlas teja pada naroskeun eta
 11 misil. 'Lahiranana ka darinja: Maraneh anoe geus dipaparin pinjahoēun ka rasijah karadjaān Allah; tatapi ari ka
 12 misil bae; 'soepaja masih beunta molotot

- oge, oelah nendjo; djeung masih ngadenge molongo tjeuli oge, oelah ngaharti; soepaja oelah koengsi tarobat, sarta
- 13 oelah dihampoera dosana. 'Lahiranana deui ka darinja: Naha maraneh karah hanteu ngarti ka eta misil teh? Koemaha rek pingahartieun ka misil sakabeh?
- 14 'Dëmi eta toekang sèbar teja njèbarkeun
- 15 pangandika. 'Sarta ari noe di djalana teja, nja kijeu: anoe disèbaran pangandika; dëmi geus ngadengekeun, datang Setan harita keneh, toeloj njokot pangandika
- 16 noe geus disèbarkeun dina hatena. 'Kitoe deui ari noe kasèbarkeun ka noe aja tjadasan teja, nja eta noe geus ngadengekeun pangandika, harita keneh ge
- 17 ditarima djeung soekana; 'dëmi eta teh hanteu aja akarna dina dirina, noe matak hanteu koengsi lila; geus kitoe, mangsa aja kasoekèran djeung dikanijaja tina sabab pangandika, eta gantjang
- 18 titadjong. 'Sarta kijeu anoe kasèbarkeun ka pëlèbah tjoetjok teja: sakoer noe ngadengekeun pangandika; 'toeloj kapopotan doenya, sarta panggèndamna kabeungharan, djeung pakarèpanana kana barang sedjen-sedjen, pada arasoep ka djëro, noe matak djadi eungapeun pangandika teh, salawasna teu boewahan.
- 20 'Sarta ari noe kasèbarkeun di taneuh noe hade teja, nja kijeu: anoe ngadenge pangandika djeung ditarimakeunana, sarta toeloj boewahan, beubeunanganana noe hidji tiloe poeloeh, noe hidji gënèp poeloeh, ari noe hidji deui saratoes patikèlaneun. *a Mat. 13:10; Loek. 8:9. b 1 Kor. 5:12, 13.*
- 21 Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka darinja: *a* Koemaha, ari pangdatangna damar soepaja ditoeroeban koe gantang, atawa diteundeun kolongeun randjang? lain soepaja diteundeun dina adjoegna?
- 22 'Karana *b* taja pisan pèrkara boeni, anoe moal bakal dièbrehkeun; kitoe deui taja pèrkara noe bakoe disoempoetkeun, ngan soepaja pinjataeun bae. 'Lamoen *c* aja djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, eta koedoe dengekeun. 'Lahiranana deui ka darinja: Sing hade-hade kana hal anoe didengekeun koe maraneh. *d* Ari koe takèran, noe dipake nakèran koe maraneh, mangke ka maraneh ditakèrkeun deui; sarta maraneh anoe ngadengekeun, tangtoe diwoewohan.
- 25 'Karana saha-saha noe geus boga, tangtoe dipaparin deui; sabalikna ari noe hanteu boga mah, ti eta teh sabobogaanana ge bakal ditjandak. *a Mat. 5:15; Loek. 8:16. b Mat. 10:26. c Mat. 11:15. d Mat. 7:2.*
- 26 Ladjëng ngalahir deui: Ari pètana karadjaan Allah teh sapèrti hidji djalma ngawoerkeun binih kana lahan; 'toeloj heës, neut hoedang, peuting djeung beurang; ari binih teh djadi, djeung ngadjangkoengan, dëmi manehanana sorangan teu njahoëun pètana koemaha.
- 28 'Karana taneuh ngabidjilkeunana boewah teh koe sorangan; mimitina tangkal, sanggeusing kitoe ranggeujanana, sanggeusing kitoe siki gandoem anoe
- 29 beuneur dina ranggeujanana. 'Sarta mangsa geus sèdèng boewahna, nageuwat dibawakeun arit, tina geus meudjeuhna dipiboewatan.
- 30 Ngalahir deui Jesoes: Ari karadjaan Allah koe oerang rek diibaratkeun kana naon? sarta rek dimisilkeun koe oerang koemaha? 'Oepama *a* siki sasawi. Eta teh keur mangsa diipoek dina lahan, panglëmboet-lëmboetna tina sakabeh siksikian anoe aja di boemi; 'dëmi mangsa geus diipoek, seug djadi, ari ngadjangkoenganana moenggah ngoengkoelan ka sakoer lalab-lalab, sarta bidjil dahanna gëde, datang ka manoeke awang-awang bisa njarajang dina hijeum-hijeumna. *a Mat. 13:31; Loek. 13:18.*
- 33 Ari Jesoes pangalahirkeunana pangandika teh ka eta djalma-djalma, *a* koe reja pisan misil anoe tjara tadi, noeroetkeun koemaha bae eta kakoewatanana
- 34 ngadenge. 'Ari hanteu koe misil mah, teu pisan ngalahir ka darinja; tatapi ka moerid-moeridna mah saniskara ditetelakeun deui. *a Mat. 13:34.*
- 35 Di poë eta keneh, keur wantji boerit, *a* Jesoes ngalahir ka moerid-moerid:
- 36 Hajoe, oerang lajar ka peuntas! 'Tidinja koe moerid eta djalma noe reja ditinggalkeun, ari andjeunna dibantoen sa-koemaha linggihna dina parahoe, sarta
- 37 aja deui parahoe sedjen ngariring. 'Kabënëran aja angin riboet ngagëlèboeg, ari ombak-ombak ninggang kana djëro parahoe, datang ka parahoenana leber.
- 38 'Dëmi Jesoes aja di poengkoer, keur koelëm dina bantal. Toeloj koe moerid-moerid digoegahkeun, bari aroen-

djoekan: Adoeh Goeroe! naha teu miroseja, doemeh abdi-abdi rek kati-wasan? 'Ladjëng Jesoes goegah, sarta njeuseul ka eta angin, bari ngalahir ka laoet: Geura repeh, sing djëmpe! ^b Seug angin teh ngarandëg, djadi djëm-
 40 pe-rehe pisan. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Naha maraneh mana datang ka araringgis kitoe? na teu boga ka-
 41 përtjajaän? 'Ari eta pada sijeuneun kabina-bina, sarta ngaromong djeung batorna: Na eta teh djalma naon, wët angin djeung laoet moenggah datang ka aranoet bae? ^a Mat. 8 : 23; Loek. 8 : 22. ^b p. 6 : 51.

PASAL 5.

Geus kitoe ^a darongkap ka peuntaseun
 2 laoet, ka tanah oerang Gadara. 'Kakarek loengsoer tina parahoe, ladjëng Jesoes kapapag koe hidji djalma noe kaäsoepan soekma nadjis, datangna ti
 3 astana. 'Eta teh tjitjingna sok di djëro astana-astana, sarta hanteu aja noe bisa ngabanda datang ka beunangna, nadjan
 4 koe rante oge. 'Karana geus mindëng pisan ditambaloeng djeung dirante, dëmi rantena koe manehna geus dirampoengkeun, sarta tambaloengna geus diboeboekkeun; djeung hanteu aja noe bisa
 5 ngalilindeuk ka dinja. 'Beurang-peuting ngan aja di goenoeng djeung di djëro astana bae, djeung sosowakan, barina
 6 neunggeulan maneh koe batoe. 'Barangna nendjo Jesoes ti kadjaeohan, seug moeroe bari toeloej soedjoed; sarta
 7 ngagëro tarik sowarana, ari pokna: ^b Adoeh Jesoes, Poetra Allah noe langkoeng agoeng! andjeun aja përkawis naon ka koering? Koering nëda soempah ti andjeun njëbat Allah, jen bade
 8 moal njangsara ka diri koering. 'Noe matak kitoe, doemeh Jesoes miwarang ka dinja: Eh, soekma nadjis! geura bi-
 9 djil ti eta djalma. 'Ladjëng dipariksa: Saha ngaran maneh? Ana ngawangsoel, kijeu pokna: Ngaran koering Legioen;
 10 karana koering teh loba. 'Toeloej bangët pisan panoenoehoenna, moegi oelah koengsi dioendoerkeun ti tanah eta.
 11 'Dëmi di dinja dina goenoeng aja sagoendoek bagong loba pisan, keur nja-
 12 ratoean. 'Geus kitoe setan teh sakabeh pada noenoehoen ka Jesoes, kijeu panoehoenna: Moegi koering sadaja dipi-

warang asoep, njareroep ka djëro eta
 13 bagong. 'Pada-harita koe Jesoes diwidian. Tidinja eta soekma nadjis pada ka loewar, seug njareroep ka djëro bagong teja; broel sagoendoekanana toetoroebroen tina gawir ka laoet, dëmi rejana antara doewa reboe sële; toeloej
 14 paraeh titeuleum. 'Ari noe ngarargon bagong laloempatan, bari pada bebedja di nagara sarta di pilëmboeran. Geus kitoe djalma boedal, sëdjana hajang narendjo ka pëtana përkara noe tadi
 15 teja. 'Toeloej ngadareuheusan ka Jesoes; ari djalma noe oeroet kaäsoepan katendjo eukeur dijoeck, make papakean, sarta geus ingët deui, nja eta noe oeroet katjitjingan legioen teja; toeloej sari-
 16 jeuneun. 'Ari noe njaraksian tadi teja pada njaritakeun ka maranehanana hal noe geus didamël ka eta djalma noe kaäsoepan, djeung pëtana bagong teja.
 17 'Toeloej eta pada noenoehoen ka Jesoes, moegi-moegi andjeunna angkat tina wë-
 18 wëngkëran dinja. 'Barang Jesoes nitihan kana parahoe, seug djalma noe oeroet kaäsoepan teja nënëda, moegi diwidian
 19 ngiring. 'Tatapi koe Jesoes teu diidinan; ari timbalanana: Geura balik ka imah, ka baraja maneh, toeloej bedjakeun ka dinja përkara aheng, noe geus didamël ka maneh koe Pangeran, sarta jen geus
 20 maparin sih-piwélas ka maneh. 'Toeloej leumpang, sarta ngoetarakeun di satanah Dekapolis ^c padamëlan aheng, anoe didamël ka manehanana koe Jesoes teja; dëmi sakabeh djalma hareraneun.

^a Mat. 8 : 28; Loek. 8 : 26. ^b p. 1 : 24. ^c Djab. 126 : 3.

21 Geus kitoe Jesoes meuntas deui, nitihan parahoe; mangsa geus soemping ka peuntas, ^a loba pisan djalma koempoel ngadareuheusan; dëmi andjeunna
 22 aja di sisi laoet. 'Djëboel ^b aja hidji kapala masigit, ngaranna Jairoes; barang nendjo ka Jesoes, brëk mëndëk
 23 kana dampalna, 'bari noenoehoen bangët pisan, kijeu pioendjoekna: Poen anak aweke rek noengtoeng oemoer; moegi geura linggih sarëng ^c noempangkeun panangan, masingna salamët sa-
 24 rëng hiroep. 'Ladjëng Jesoes angkat sararëngan djeung eta; sarta loba pisan djalma noe ngariring, moenggah njarëdëkkeun ka Jesoes.

^a Loek. 8 : 40.

^b Mat. 9 : 18. ^c p. 7 : 32.

25 Geus kitoe ^a aja hidji awewe, noe
 boga kasakit ngagëtih, lilana geus doe-
 26 wa wélas taoen. 'Eta geus reja pisan
 meunang sangsara tina loba ngadoe-
 koenkeunana, sarta ngongkosan saboga-
 bogana, tatapi hanteu pinanggih tjageur,
 27 anggoer beuki katjida bae. 'Mangsa nga-
 denge warta pérkara Jesoes, toeloej
 njoeloesoep ka djalma loba, datangna
 ti poengkoereun, pek njabak ka djoe-
 28 bah Jesoes. 'Karana ari omongna: Sa-
 oepama aing bisa ^b njabak bae ka
 panganggona, tanwande aing tjageur.
 29 'Pada-harita keneh sirahna gëtih teh
 saät, sarta karasa koe manehna dina
 awakna, jen geus tjageur eta panjakitna.
 30 'Dëmi Jesoes harita keneh dina manah
 geus waspaos aja ka loewar karamat
 ti andjeunna; ladjëng malik ka poeng-
 koer di têngaheun djalma-djalma, sarta
 ngalahir: Saha noe njabak ka papakean
 31 kami? 'Ari pioendjoek moerid-moerid:
 Kapan koe andjeun katingali, jen djalma-
 djalma njarëdëkkeun ka salira andjeun,
 ari andjeun ngalahirkeun: Saha noe
 32 njabak ka kami? 'Ladjëng Jesoes roe-
 roet-reret, ningalian anoe lampah kitoe.
 33 'Dëmi eta awewe, sapedah njahoëun
 anoe geus djadi kana dirina, toeloej nga-
 deuheusan bari sijeuneun djeung nga-
 degdeg, seug mëndëk ka pajoeneun Je-
 soes, sarta ngoendjoekkeun anoe sajak-
 34 tina. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh
 njai! maneh ^c geus ditoeloeng koe ka-
 përtjajaän maneh; geura moelang bae
 sarta kasënanan, sing loeloes tjageur
 eta kalaraän maneh. ^a Mat. 9: 20; Loek. 8: 43.
^b p. 6: 56; Loek. 6: 19. ^c p. 10: 52.

35 Sabot ^a Jesoes keur ngalahir keneh,
 djëboel aja noe daratang ti imah ka-
 pala masigit teja, mopojan kijeu: Poe-
 tra sampejan geus maot; pinaoneun
 ngabaroebahkeun keneh ka Djoeragan
 36 Goeroe? 'Harita Jesoes geus ngadangoe
 eta omongan anoe ditjatoerkeun teja;
 seug ngalahir ka kapala masigit teh:
 Montong sijeun-sijeun, masing tëtëp nja
 37 përtjaja! 'Sarta koe andjeunna hanteu
 aja noe diwidian ngiring, ngan Petroes,
 Jakoboes, djeung Johannes saderek Ja-
 38 koboes. 'Geus kitoe soemping ka imah
 kapala masigit, sarta ningali roesoeh-
 tagiwoer, djeung noe maridangdam, sar-
 39 ta noe tjareurik aloek-aloekean. 'Ari geus

lëbët, ladjëng eta pada dilahiran kijeu:
 Naha maraneh wët roesoeh-tagiwoer
 djeung tjareurik? boedak teh lain paeh,
 40 ngan ^b keur sasarean bae. 'Tatapi eta
 pada njeungseurikeun ka Jesoes. Dëmi
 koe andjeunna sakabeh diboedalkeun,
 geus kitoe njandak indoeng-bapana boe-
 dak, djeung noe ngariring teja, bari la-
 djëng lëbët ka ënggon boedak ngalon-
 41 djor. 'Tidinja boedak teh leungeunna
 ditjandak, sarta dilahirkan kijeu: Talita
 koemi! tégësna, ari disalin basana: Eh
 nji! ^c kami nitah ka maneh, geura hoe-
 42 dang. 'Sapada-harita boedak teh hoe-
 dang, toeloej leuleumpangan; wantoe-
 wantoe oemoerna geus doewa wélas
 taoen. Dëmi djalma teja liwat saking
 43 nja mëlëngëk. 'Ladjëng pada diomat-
 omatan pisan koe Jesoes, ^d poma-poma
 oelah aja noe njahoëun hidji-hidji atjan,
 sarta miwarang boedak teh koedoe di-
 bere dadaharan. ^a Loek. 8: 49. ^b Joh. 11: 11.
^c Loek. 7: 14. ^d p. 1: 44.

PASAL 6.

Geus kitoe ^a Jesoes djëngkar ti dinja,
 Gladjëng soemping ka nagara asalna;
 2 moerid-moeridna ngariring. 'Ari geus
 dongkap ka poë sabat, Jesoes ngami-
 mitian ngawoeroek di masigit; dëmi
 dina lëbah noe ngadareng reja pisan
 anoe hareugeueun, aromongna: ^b Na ti
 mana eta teh meunangna anoe kitoe?
 sarta kapintëran naon eta noe geus di-
 paparinkeun ka dinja teh, noe matak
 bisaun njijeun moedjidjat kitoe koe leu-
 3 ngeunna? 'Naha ^c eta koetan lain toe-
 kang kai, anak Mariam, djeung doeloer-
 na Jakoboes, djeung Joses, sarta Joedas,
 djeung Simon? sarta ari doeloerna awe-
 we lain noe araja di dijeu, di oerang
 teja? Tidinja eta djalma pada titadjong
 4 ka andjeunna. 'Ladjëng Jesoes ngalahir
 ka darinja: Ari noe djadi nabi kateu-
 dihormatanana teh ngan di nagara asal-
 na, sarta koe sanak-barajana, kitoe deui
 5 di djëro boemina bae. 'Sarta di dinja
 andjeunna teu ijasaëun midamël moe-
 djidjat, ngan aja noe garëring hidji-hi-
 djieun ditaroempangan panangan, ditja-
 6 lageurkeun. 'Sarta heraneun pisan tina
 teu-kapërtjajaänana. Ladjëng angkat
 ngidëran sakoer desa-desa anoe sakoe-
 riling, bari ngawoeroek. ^a Mat. 13: 53;
 Loek. 4: 16. ^b Joh. 7: 15. ^c Joh. 6: 42.

7 Sanggeusing kitoe ^a moerid noe doewa wélas teja koe Jesoes disaoer; ladjëng mimiti miwarang leumpang doewaän-doewaän, djeung dipaparin kawasa pi-
 8 keun ka sakoer soekma nadjis. 'Sarta pada ditimbangan, oelah mawa naon-naon baris di djalan, ngan iteuk bae hidji; oelah mawa endong, atawa roti, atawa
 9 doewit dina saboek; 'djeung moedoe make taroempah, tatapi oelah make
 10 badjoe doewa. 'Ari lahiranana ka darinja: Di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, nja di dinja koedoe tjitjing, hidji imah, nja di dinja koedoe tjitjing,
 11 tëpi ka mangkat deui. 'Ari noe hanteu ngakoe ka maraneh, kitoe deui hanteu ngadenge ka maraneh, toeloej indit deui bae ti dinja, bari ngekedjekkeun ngërës anoe napël dina soekoe maraneh, pikeun djadi saksi ka eta djalma. Satëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ari Sadoemoe djeung Gomora teja bakal enteng di poë ngahoekoem ti batan nagara noe
 12 kitoe. 'Tidinja moerid teh arindit, sarta ngowarkeun ^b jen koedoe tarobat.
 13 'Djeung ngaloewarkeun setan reja pisan, kitoe deui reja djalma noe gëring ^c dibaloeran minjak, pada ditjageurkeun.

^a Mat. 10:1; Loek. 9:1. ^b Mat. 3:2.

^c Jak. 5:14.

14 Ari ^a radja Herodes ngareungeu warta; wantoe-wantoe djënëngan Jesoes geus kaoetara. Toeloej ngalahir kijeu: Johannes toekang ngabanjoe teja geus hoedang deui ti noe maraot, noe matak
 15 eta sakitoe kamatihanana. 'Tjék ^b anoe sedjen: Eta teh Elias; ari tjék noe sedjen deui: Eta teh nabi, tjara salah-sahidji
 16 tina para nabi. 'Tatapi mangsa kadangoe koe Herodes, toeloej ngalahir kijeu: Eta teh Johannes, noe dipotong beuheungna koe aing teja; geus hoedang deui
 17 ti noe maraot. 'Karana eta teh Herodes geus miwarangan djalma, sarta Johannes geus ditangkëp, toeloej diasoepkeun ka pangberokan bari dibanda, tina përkara Herodias, geureuha Pilipoes saderekna, sarehna eta geus ditikah koe Herodes.
 18 'Sababna Johannes mihatoer ka Herodes kijeu: Andjeun teh teu kawidian mihoe koem ka geureuha saderek andjeun.
 19 'Ari Herodias teh ngakalakkeun ka Johannes, hajang maehan, tatapi hanteu
 20 bisaeun. 'Karana Herodes sijeuneun koe Johannes, doemeh oeningaeun jen eta

teh djalma bënër djeung soetji, sarta koe Herodes diraksa; djeung tijap-tijap ngareungeu ka piwoeroekna, midamël reja-reja përkara, sarta rësëpeun ngareungeukeun. 'Kaparëng datang poë noe bangloes. Herodes di poë wëwëdalanana mestakeun ka para ponggawana, djeung ka para kapala sërdadoe, sarta ka para
 21 menak Galilea. 'Hol poeta Herodias noe istri datang asoep, toeloej ngibing, matak soekaeun Herodes djeung noe pada ngarijoeng sasarëngan. Seug radja ngalahir ka moerangkalih teh: Geura menta ka ama; naon bae noe dipikahajang koe njai, tangtoe koe ama diberean. 'Samalah radja teh soempah:
^c Naon bae noe rek dipenta koe njai, tangtoe koe ama diberean, masih sa-
 22 beulah karadjaän ama oge. 'Los eta moerangkalih ka loewar, toeloej oendjoekan ka iboena: Koering pisaëeunana njoehoenkeun naon? Ari papatah iboena: Koedoe njoehoenkeun hoeloe Johannes
 23 toekang ngabanjoe teja. 'Seug eta teh goera-giroe asoep deui, marëk ka radja, prak disoehoenkeun, kijeu pioendjoekna: Kahajang simkoering, moegi gamparan ajeuna pisan ka simkoering masihan hoeloe Johannes toekang ngabanjoe teja,
 24 sarta diwadahan koe talëm. 'Geus kitoe radja teh nalangsa pisan; ngan koe tina soempahna teja, sarta djeung koe sadajana noe ngarijoeng sasarëngan, noe matak teu kërsaëun mogogan ka moerangkalih. 'Harita keneh radja miwarangan hidji mantri, ditimbangan ngala mastaka Johannes. Bral indit eta teh, seug motong beuheung Johannes di djëro
 25 pangberokan; 'mastakana toeloej dibawa, diwadahan koe talëm, dibikeun ka moerangkalih teja, dëmi koe eta disang-
 26 gakeun ka iboena. 'Mangsa kadenge koe moerid-moeridna, seug daratang, majitna toeloej dibawa, diëbogkeun kana koeboeran. ^a Mat. 14:1; Loek. 9:7. ^b p. 8:28.

^c Est. 5:3, 6.

30 Ari ^a rasoel-rasoel teja koempoel deui ngadareuheusan ka Jesoes, sarta ngaroendjoekkeun sakabehna, noe geus dilampahkeun djeung noe geus diwoeroekkeun koe maranehanana. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka darinja kijeu: Ajeuna maraneh sabatoer-batoer bae geura miloe ka ënggon noe rehe, koedoe

reureuh sakeudeung. Karana loba pisan
 32 djalma wara-wiri bae, ^b moenggah hanteu
 kaouer dalahar-dalahar atjan. 'Toeloej
 arangkat toenggang parahoe, njarin-
 salkeun pribadi ka énggon noe simpe.
 33 'Děmi koe djalma-djalma katarendjo eta
 teh geus sěmproeng mijang, sarta reja
 pisan anoe tęgēs ka Jesoes; broel pada
 arindit babarėngan ti sakabeh nagara,
 sarta badarat, moeroe ka dinja teja,
 daratangna ti heula; seug pada mapag
 34 barėng. 'Ari ^c Jesoes ka loewar, kati-
 ngali eta loba pisan djalma, seug ka-
 langkoeng-langkoeng wělaseunana, tina
 sabab eta teh tjara domba noe euweuh
 pangangonna. Ladjėng ngamimitian nga-
 woeroek ka darinja reja pisan pėrkara.
 35 'Ari geus wantji dek boerit, moerid-
 moeridna toeloej pada marėk ka Jesoes,
 sarta bari aroendjoekan: Di dijeu éng-
 gon noe rehe, sarėng wantjina geus dek
 36 boerit; 'ajeuna eta djalma-djalma moegi
 dipiwarang maloendoer, sina pada leum-
 pang ka pilėmboeran sarėng ka desa-
 desa noe aja di sakoeriling, baris ma-
 reuli roti pikeun daririna, karana hanteu
 37 garadoeheun pitėdaeunana. 'Děmi Jesoes
 ngawalon, kijeu lahirna: Koe maraneh
 bae bere dadaharan. Ari pioendjoekna
 deui ka andjeunna: ^d Koemaha simkoe-
 ring teh moedoe laleumpang, ngadoewit
 roti doewa ratoes dinar, baris mere pi-
 38 tėdaeun ka eta? 'Ari lahiranana: Ma-
 raneh boga roti sabaraha siki? geura
 djig tendjoan. Děmi geus kanjahoan, pok
 oendjoekan: Soemoehoen, aja lima, sa-
 39 rėng aja laoek doewa siki. 'Geus kitoe
 moerid ditimbalan, eta djalma koedoe
 disina darijoek ririjoengan dina djoekoet
 40 hedjo. 'Gek toeloej darijoek goegoen-
 doekan, aja noe saratoes, aja noe lima
 41 poeloh sagoendoekna. 'Ladjėng Jesoes
 njandak eta roti lima siki djeung laoek
 noe doewa siki teja, seug ^e tanggah ka
 langit, bari moedji soekoer; tidinja pek
 roti teh disėmplekan, sarta dipaparin-
 keun sakali ka moerid-moerid, sina di-
 sodorkeun ka djalma-djalma teja; ari
 eta laoek noe doewa siki teh koe an-
 42 djeunna dibagikeun pikeun sarereja. 'Toe-
 loej sakabeh pada dadaharan, sarta da-
 43 tang ka sareubeuheun. 'Děmi geus kitoe
^f diparoeloengan beunang njėmplekan,
 wani aja doewa wělaseunana, karana

44 noe, sarta djeung sesa laoek teja. 'Ari
 noe dadaharan roti teja, djoemlahna
 lima reboe djalma lalaki. ^a Look. 9:10.

^b p. 3:20. ^c Mat. 9:36; 14:14. ^d Mat. 15:33.

^e p. 7:34. ^f p. 8:8.

45 Harita keneh ^a moerid-moerid koe
 Jesoes dipiroesa sina arasoep kana pa-
 rahoe, soepaja lajar ti heula ka peun-
 tas, ka Bet-Saida, eukeur andjeunna mi-
 warang maroelang djalma-djalma teja.

46 'Sanggeusna eta dipiwarang maloendoer,
 47 ladjėng andjeunna naek ka goenoeng,
 bade nėnėda. 'Děmi geus boerit, parahoe
 teh aja di tėngah laoet, ari andjeunna

48 mah njalira bae di darat. 'Ladjėng ka-
 tingali moerid-moerid soesaheun katjida
 ngadajoeng, wantoening keur angin ma-
 pag; ari ti peuting, antara waktue ronda

noe kaopat, Jesoes soemping ka moe-
 ridna, tapak-hantjang dina laoet, kėr-
 49 sana rek ngaliwatan ka dinja. 'Ari eta,
 barang narendjo ka andjeunna, keur

tapak-hantjang dina laoet, maroekanana
 50 djoerig, sarta pada tinggaroak. 'Karana
 koe sadajana katendjo, sarta pada njė-
 blak. Enggal andjeunna ngalahir ka moe-
 rid, kijeu lahirna: Masing galėde hate,

51 ijeu teh kami; oelah sararijeun. 'Ladjėng
 Jesoes naek kana parahoe, njarėngan
 ka moerid-moerid, ^b ari angin teh toe-
 loej ngarandėg. Děmi eta pada liwat

saking nja mėlėngėk di djėro pikirna,
 52 sarta bari hareraneun. 'Karana tadi ^c
 hanteu njarėgėpkeun ka pėrkara roti
 teja, sabab teuas hatena.

^a Mat. 14:22; Joh. 6:15. ^b p. 4:39.

^c p. 7:18; 8:17.

53 Geus kitoe ^a kėbat lajarna ka peun-
 tas, darongkap ka tanah Genesaret;
 54 ladjėng balaboeh di dinja. 'Mangsa geus
 loengsoer tina parahoe, djalma di dinja
 sapa-da-harita njarahoėun ka Jesoes;

55 'toeloej pada ngidėr di sakoeriling tanah
 eta; ari sakoer noe gėring digogotong
 dina kasoer, moeroe-moeroe énggon di
 mana bae noe kadenge ajana Jesoes

56 keur linggih. 'Sarta ka mana bae soem-
 pingna, ka desa, atawa ka nagara, atawa
 ka lėmboer, nja di dinja sakoer noe gė-
 ring digalėmparkeun di pasar-pasar, bari

noenoehoen ka Jesoes, moegi diwidian ^b
 njarabak bae kana kėlin djoebahna. Dě-
 mi sakabeh anoe njabak ka andjeunna,
 seug tjalageur. ^a Mat. 14:34. ^b p. 5:27, 28.

PASAL 7.

Geus kitoe ^a ahli-ahli parisi djeung sawareh ahli kitab, noe geus daratang ti Jérusalem, barèng pada ngadeuheusan ka Jesoes. 'Mangsa narendjo moerid Jesoes sawareh dahar ^b bari nadjis leungeun, tégésna teu sibanjo, toeloj ditjawad. 'Karana ari ahli parisi djeung oerang Jahodi sakabeh hanteu dahar ^c ari tatjan habèn sibanjo mah, ngalampahkeun pikoekoeh karoehoen. ⁴ 'Sarta ari poelang ti pasar hanteu dahar, lamoen tatjan mandi. Djeung reja-reja deui sadjaba ti dinja koe eta geus katampa baris ngestoekeun, saperti ngoembah tjatjangkir, djeung kèndi, djeung wawadahan sipat tambaga, sarta ⁵ randjang. 'Ari eta ahli parisi djeung ahli kitab teja toeloj pada naros ka Jesoes: Koe naon moerid-moerid adjéngan mana teu ngalampahkeun pikoekoeh karoehoen, ari daharna hanteu saribanjo leungeun? 'Dèmi Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Eh, djalma noe poera-poera! geus bènèr pisan Jèsaja ngawédjangkeun hal maraneh, sakoe-maha noe dioengélkeun kijeu teja: Ijeu bangsa ngahormatna ka kami koe biwir bae, ari hatena mah djaoeh pisan ti ⁷ kami. 'Tjoemah bae eta njembahna ka kami, da mamatahkeun papatah, parentah djalma. 'Karana timbalan Allah koe maraneh ditinggal, ari noe diéstoekeun mah pikoekoeh djalma, saperti ngoembah kèndi djeung tjatjangkir; djeung reja-reja noe kitoe sadjaba ti dinja noe dilampahkeun koe maraneh. ⁹ 'Lahiranana deui ka darinja: Nja aheng teuing pètana maraneh njoemahkeun kana timbalan Allah, soepaja bisa nètèpkeun pikoekoeh maraneh! 'Karana Moesa geus ngadawoehkeun: Koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng; djeung deui: Saha-saha noe njapa ka bapa atawa ka indoeng, pasti koedoe ¹¹ dipaehan. 'Tatapi ari tjarek maraneh mah: Tijap-tijap djalma ngomong ka bapa atawa ka indoeng kijeu: Noe baris pimangpaâteun ka bapa ka indoeng ti koering, eta teh koerban, tégésna pangabakti, [eta hade lampahna]. 'Sarta koe maraneh geus teu diwidian mihade ¹² deui ka bapana atawa ka indoengna. 'Djadi

maraneh ngapéskeun ka pangandika Allah koe pikoekoeh maraneh, noe koe maraneh ditangtoekeun; sarta reja pisan lalampahan maraneh anoe kitoe pètana. ¹⁴ 'Tidinja Jesoes njaoer sakabeh djalma-djalma teja, sarta dilahiran kijeu: Sakabeh geura koedoe pada ngadenge ka ¹⁵ kami, sarta hartikeun: 'naon-naon ti loewar djalma asoep ka djéro, taja noe matak nganadjiskeun ka djalma; dèmi anoe bidjil ti djéro djalma, nja eta noe ¹⁶ matak nadjis ka djalma tamah. 'Lamoen aja djalma ^d noe boga tjeuli pikeun ngadenge, eta koedoe dengekeun.

^a Mat. 15 : 1. ^b Loek. 11 : 38. ^c Joh. 2 : 6. ^d p. 4 : 23.

¹⁷ Mangsa Jesoes geus pisah ti djalma-djalma teja, sasoempingna ka boemi, ^a toeloj moerid-moeridna pada naroskeun ¹⁸ eta misil teja. 'Ari lahiranana ka darinja: ^b Naha karah maraneh oge taja pangarti? Koetan hanteu ngaharti, jen saniskara noe asoep ka djéro djalma ti loewareunana, moal matak nganadjiskeun ka djalma? 'Sabab hanteu asoep ka djéro hatena, istoening ka djéro beuteung, toeloj bidjil di djamban, noe ²⁰ ngabèrésihkeun sagala kahakanan. 'Lahiranana: Ari noe bidjil ti djéro djalma, nja eta noe matak nadjis ka djalma ²¹ teh. 'Karana ti djéro, tina hate djalma, bidjil pikir anoe goreng, ngaranjed, djinah, maehan, 'maling, kapèrètjitan, kadjoeligan, palatjidra, kalatjoeran, sirikpidik, ngagogoreng, kamagoengan, ka ²³ boeroengan. 'Eta sakabeh pèrkara noe goreng bidjilna ti djéro, sarta matak nadjis ka djalma. ^a Mat. 15 : 15. ^b p. 4 : 13. ²⁴ Geus kitoe ^a Jesoes djéngkar ti dinja, angkatna ka wèwèngkèran Tiroes djeung Sidon. Ladjéng linggih kana hidji imah, ^b kèrsana oelah aja noe nganjahoankeun; ²⁵ tatapi teu boeni bae. 'Karana aja hidji awewe, boga anak awewe noe kaäsoepan soekma nadjis; dèmi eta geus ngadenge bedja pèrkara Jesoes, hol datang, toeloj mèndèk ka dampalna. 'Ari awewe teja oerang Joenani, asalna ti Siro-Poeniki. Panoehoenna andjeunna moegi ngaloewarkeun eta setan ti djéro anakna. 'Tatapi lahiran Jesoes ka dinja: Baroedak sina seubeuh heula; karana teu pantès njokot roti baroedak, seug ²⁸ dialoengkeun ka kitjik. 'Dèmi eta ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Soemoe-

hoen Goesti, lërës pisan, tanapi sanadjan kitjik oge di kolong medja sok
 29 njatœ remeh barœdak. 'Lahiranana deui ka awewe teh: Tina sabab omongan eta, maneh geura balik bae; setan teh
 30 geus ka loewar. *a* Mat. 15: 21. *b* p. 9: 30.

31 Geus kitœ *a* Jesoes djêngkar deui tina bilangan Tiroes djeung Sidon, djalan ka têngah-têngaheun bilangan Dekapolis; ladjêng soemping ka laœt Galilea. 'Tidinja aja noe njaranggakeun hidji djalma nja torek nja balelol; ari panoehoenna *b* moegi kœ Jesoes ditompangan panangan. 'Toeloj kœ Jesoes dipisahkeun ti djalma loba, sarta tjeulina ditjotjokan ramo, *c* ladjêng ngaloedah, bari ditjabak letahna. 'Seug *d* tanggah ka langit, *e* bari ngarenghap; geus kitœ dilahiran kijeu: Epata! tégésna: Geura boeka! 'Sapada-harita tjeulina boeka, djeung tatali letahna oedar,
 32 sarta bentes ngomongna. 'Ladjêng djalma teja pada ditimbangan, *f* papatjoewan oelah dibedjakeun ka saha-saha; tatapi sakoemaha ditimbanganana ge, eta beuki
 33 angot ngoetarakeunana. 'Sarta liwat saking nja pada hareugeueun, ari aromongna: Sadaja padamelanana hade pisan; anœ torek kœ andjeunna dipaparin sina ngadenge, ari noe bisœ disina bisa ngomong. *a* Mat. 15: 29. *b* p. 5: 23. *c* p. 8: 23. *d* p. 6: 41. *e* p. 8: 12. *f* p. 1: 43, 45.

PASAL 8.

Mangsa eta, keur waktœ loba katjida djalma, sarta teu barogaeun pihakaneunana, *a* ladjêng Jesoes njaœr moerid-moeridna, sarta dilahiran kijeu: 'Kami *b* liwat saking nja watir ka eta djalma-djalma; sabab ajana di kami geus meunang tilœ poë, sarta teu barogaeun pihakaneunana. 'Saoepama kœ kami dipiwarang moelang tatjan dadaharan mah, tangtœ maropo di djalan; karana
 4 noe sawareh datangna djaoeh. 'Ari wangsoelan moerid-moeridna: Ti mana atoeh nja pimeunangeun pikeun miseubeuhan eta djalma-djalma kœ roti, di dijeu di
 5 tégal? 'Ladjêng dipariksa: Sabaraha siki maraneh boga roti? Pioendjoekna: Soemoehoen, toedjoeh. 'Tidinja eta djalma-djalma dipiwarang darijoek dina taneuh.

Geus kitœ njandak roti noe toedjoeh siki, seug moedji soekoer, tidinja pek disêmpirkan, bari toeloj dipaparinkeun ka moerid-moeridna, sina disodorkeun; prak disodorkeun ka eta djalma-djalma.
 7 'Djeung deui moerid barogaeun laœk lalêmboet saeutik; ari eta kœ Jesoes geus dibêrkahan, timbalanana koedœ kœ moerid-moerid disodorkeun deui.
 8 'Toeloj pada dadaharan, sarta datang ka sareubeuheun; dêmi geus kitœ diparoeloengan sesa beunang njêmpirkan,
 9 meunang toedjoeh karandjang. 'Ari noe dadaharan teja antara opat reboe djalma. Ladjêng bae dibœbarkeun. 'Waktœ harita keneh Jesoes nitihan parahœ, diiring kœ moerid-moeridna, ladjêng soemping ka bilangan Dalmanoeta.

a Mat. 15: 32. *b* p. 6: 34.

11 Ari geus kitœ ahli parisi baridjil, seug ngamimitian madoean ka Jesoes, *a* pada menta tanda ti langit, karêpna
 12 ngadodja. 'Ladjêng *b* Jesoes ngarahœ di djœro manahna, bari ngalahir: Naha ijeu bangsa teh wët menta tanda? Sattêmenna, kami ngalahir ka maraneh: boloampar teuing ijeu bangsa teh dipaparin tanda! 'Seug bae kœ andjeunna ditilar, sarta nitihan parahœ deui, ladjêng lajar ka peuntas. *a* Mat. 12: 38; 16: 1; Look. 11: 16. *b* p. 7: 34; Look. 11: 29.

14 Ari *a* moerid-moeridna parohœun mawa roti; hanteu aja naon-naon di djœro parahœ, ngan roti sasiki bae. 'Kalêresan Jesoes nimbalan ka darinja, kijeu lahirna: Masing hade-hade, koedœ njêgah kana ragi ahli parisi, djeung kana ragi
 16 Herodes. 'Dêmi eta pada babadamian djeung batoerna, kijeu pokna: Noe matak kitœ, tina sabab oerang hanteu mawa roti. 'Ari Jesoes teh waspaoseun hal eta; ladjêng ngalahir ka darinja kijeu: Naha maraneh wët babadamian, jen hanteu mawa roti? *b* Koetan maraneh teh tatjan têrang djeung hanteu ngaharti? Naha maraneh masih keneh mawa teuas hate?
 18 'Boga panon hanteu nendjo, boga tjeuli teu ngadenge? Karah hanteu ingët pisan?
 19 'Mangsa *c* kami njêmpirkan roti lima siki keur ka djalma lima reboe teja, geuning noe dipoeloengan kœ maraneh sabaraha karandjang pinoeh kœ sesa beunang njêmpirkan? Ari pioendjoekna:
 20 Soemoehoen, doewa wêlas. 'Kitœ deui

mangsa kami njëmplekan noe toedjoe
 siki keur ka djalma opat reboe teja, geu-
 ning noe dipoeloengan koe maraneh sa-
 baraha karandjang pinoeh koe sesa beu-
 nang njëmplekan? Ari pioendjoekna: Soe-
 moehoeh, toedjoe. 'Lahiranana deui ka
 21 darinja: Naha maraneh teu ngaharti ke-
 neh? ^a Mat. 16:5. ^b p. 3:5; 6:52; Loek. 24:25. ^c p. 6:41.

22 Ladjëng soemping ka Bet-Saida. Geus
 kitoe aja noe njaranggakeun hidji djalma
 noe lolong; ari panoehoenna, moegi an-
 23 djeunna njabak ka dinja. 'Toeloej di-
 tjandak leungeun eta djalma noe lolong,
 sarta ditoejoen ka loewar ti djëro eta
 desa; seug ^a diloedahan panonna, bari
 dirina ditoempangan panangan; ladjëng
 dipariksa, aja noe katendjo atawa han-
 24 teu? 'Seug eta teh beunta, sarta oendjoe-
 kan: Koering nendjo djalma; karana noe
 katendjo koe koering teh kawas tatang-
 25 kalan, laleumpang. 'Tidinja panonna di-
 toempangan deui panangan, seug dipi-
 warang beunta. Toeloej tjageur, saka-
 behna katendjo, sarta awaseun pisan.

26 'Ladjëng koe Jesoes dipiwarang moe-
 lang, ari lahiranana: ^b Papatjoewan
 maneh oelah asoep ka desa, djeung oelah
 dibedjakeun ka saha-saha di djëro desa
 teh. ^a p. 7:33; Joh. 9:6. ^b p. 7:36.

27 Dëmi geus kitoe ^a Jesoes angkat
 djeung moerid-moeridna ka desa-desa
 tanah Kesarea Pilipi. Eukeur di djalan
 mariksakeun ka moerid-moeridna, kijeu
 lahirna: Koemaha tjëk omong djalma-
 28 djalma, kami teh saha? 'Ari wangsoela-
 nana: ^b Tjëk sawareh, jen Johannes toe-
 kang ngabanjoe; tjëk noe sedjen, jen
 Elias; tjëk noe sedjen deui mah, jen
 29 salah-sahidji tina para nabi. 'Ladjëng
 ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh
 mah, tjëk maraneh kami saha? Pok
 Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoek-
 30 na: Andjeun teh Kristoes. 'Seug eta
 pada ditimbangan bangëst pisan, poma
 oelah bebedja përkara andjeunna ka
 31 saha-saha. 'Tidinja andjeunna ngamimi-
 tian ngawoeroek ka moerid-moerid, ^c jen
 Poetra manoesa teh koedoe pirang-pi-
 rang njandang sangsara, sarta ditampik
 koe para kokolot, djeung koe para pang-
 hoeloe agoeng, djeung koe ahli-ahli kit-
 tab, sarta bakal dipaehan, dëmi geus
 32 meunang tiloe poë tanghi deui. 'Ari eta
 kasaoeran teh dilahirkeunana koe Je-

soes ^d sagëblasna bae. Geus kitoe an-
 djeunna koe Petroes dibantoen njing-
 33 koer, bari seug dipepelingan. 'Dëmi Je-
 soes malik, ningali ka moerid-moeridna,
 sarta njeuseul ka Petroes, lahiranana:
 Eh Setan! geura los ka toekangeun
 kami; karana maneh teu ngingëtkeun
 përkara noe ti Allah, ngan anoe ti djalma
 34 bae. 'Ladjëng njaoer djalma-djalma teja,
 barëng moerid-moeridna; seug dilahiran
 kijeu: Lamoen aja djalma dek anoet ka
 kami, ^e koedoe njëgah karëp sorangan,
 djeung koedoe manggoel kai-dipalang
 35 adjangna, toeloej anoet ka kami. 'Kara-
 na saha-saha noe dek ngarahjoekeun ka
 njawana, bakal kaleungitan koe njawa-
 na; sabalikna, saha-saha noe kaleungitan
 koe njawana ^f tina sabab kami djeung
 tina sabab Indjil mah, eta noe bakal
 36 rahajoe njawana. 'Karana naon pigawe-
 eunana di djalma, kaoentoengan saalam-
 doenya, lamoen meunang roegi njawana
 37 mah? 'Sarta rek mere naon djalma pikeun
 38 nëboesan njawana? 'Karana ^g saha-saha
 djalma mikaera ka kami djeung ka pang-
 woeroek kami, aja di bangsa ijeu noe ra-
 njedan reudjeung doraka, eta Poetra ma-
 noesa mëngke kitoe deui mikaera ka dinja,
 mangsa soemping bari nganggo kamoel-
 jaän Ramana, diiring koe para malaikat
 saroetji. ^a Mat. 16:13; Loek. 9:18. ^b p. 6:15.
^c p. 10:32. ^d Joh. 16:29. ^e p. 10:21. ^f p. 10:29.
^g Mat. 10:33.

PASAL 9.

Ngalahir deui Jesoes ka darinja: ^a Sa-
 Ntëmëna, kami ngalahir ka maraneh:
 djalma noe narangtoeng di dijeu sawa-
 reh moal pingarasaen maot, samemeh-
 na narendjo karadjaän Allah teh dong-
 kap sarta poharana. ^a Mat. 16:28; Loek. 9:27.

2 Sanggeus ^a meunang gënëp poë Jesoes
 njandak ^b Petroes, Jakoboes djeung Jo-
 hannes; ditjandakna naek ka goenoeng
 noe loehoer, woengkoel eta bae. Geus
 kitoe andjeunna salin roepina, katendjo
 3 koe moerid. 'Ari panganggona djadi gi-
 lap, ngëplak pisan sapërti saldjoë; di
 boemi teu aja toekang njeuseuh, noe bisa
 4 ngabodaskeun tjara kitoe. 'Toeloej nem-
 bongan ka darinja Elias reudjeung Moesa,
 5 keur sasaoeran djeung Jesoes. 'Pok Pe-
 troes hatoeran, kijeu pioendjoekna ka
 Jesoes: Noen Rabi! sae pisan aja di dijeu
 teh; simkoering moegi idinan njarijeun

tiloe saeung; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarëng noe hidji deui bade nabi Elias. 'Karana teu njahoëun Petroes teh di omongna sorangan; wantoe-wantoe rareuwaseun. 'Tidinja datang mega, ngaoehan ka sadajana; sarta aja gëntra ti djëro eta mega, kijeu pangandikana: Ijeu teh Poetra kami noe kaasih; masing pada ngagoegoe ka dinja! 'Ngagëntak pada loewak-lijëuk; teu aja noe katendjo hidji-hidji atjan, ngan Jesoes njalira, sasarëngan djeung maranehanana. *a* Mat. 17:1; Loek. 9:28. *b* p. 5:37.

9 Mangsa *a* keur laloengsoer ti goenoeng, eta pada ditimbangan koe Jesoes, hal përkara noe geus katarendjo papatjoeuan oelah ditjaritakeun ka sahasaha, kadjaba dimana Poetra manoesa teh geus tanghi ti noe maraot. 'Ari eta pilahir teh pada njatët dina ati, sarta silih-tanja djeung batoerna, koemaha tégësna tanghi ti noe maraot. 'Tidinja pada naros ka andjeunna, kijeu pioendjoeuna: Koemaha ari tjarek ahli-ahli kitab mah, jen moedoe soemping heula Elias? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Geus katangtoean pisan eta Elias bakal soemping heula, sarta ngadëgkeun deui saniskara. Djeung koemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab tina hal Poetra manoesa? *b* koedoe pirang-pirang njandang sangsara, sarta dihihina. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh: Elias ënggeus soemping tamah, ari eta djalma geus pada ngalampahkeun ka dinja sakarëp-karëpna bae, saperti përkara noe geus dioengëlkeun dina Kitab.

a Mat. 17:9; Loek. 9:36. *b* Jës. 53:3.

14 Mangsa Jesoes soemping ka moeridmoerid, ningali eta keur dirarjoeung koe djalma loba, sarta aja ahli kitab maradoean. 'Sapada-harita eta sakabehna djalma, barang narendjo ka Jesoes, pada njëblak; seug maroeroe ngadeuheusan, sarta ngaroendjoengan. 'Geus kitoe Jesoes mariksa ka ahli kitab teh: Madoe-keun naon maraneh djeung eta? 'Pok *a* sahidji djalma ti noe loba ngawangsoel, kijeu pioendjoeuna: Noen Goeroe! simkoering geus ngabantoen poen anak lalaki, soemëdja disanggakeun ka andjeun; eta kaasoepan soekma bisoe; 'sarëng di mana bae ditjékëlna koe soekma teh, eta dirërëdjët, seug ngaboedah, bari

këkërotan hoentoena, sarta beuki ngabëngangan. Simkoering geus poepoelih ka moerid andjeun, nëda dipangka-loewarkeun soekma teh, nanging teu barisaeun. 'Ladjëng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka darinja: Eh, bangsa noe teu përtjaja! sabaraha pililaeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh? sabaraha lilana deui kami koedoe sabar ka maraneh teh? Geura ka-dijeukeun bae eta teh ka kami. 'Gantjangna disanggakeun. Ana nendjo ka Jesoes, pada-harita diboentang-banting koe soekma teh, bloeg laboeh kana taneuh gëdëbag-gëdëboeg, sarta ngaboedah. 'Jesoes ladjëng mariksa ka bapana: Geus sabaraha lawasna eta kataradjang kitoe teh? Ari oendjoeunanana: Soemoehoen, ti boeboedakna. 'Malah geus rëmën pisan koe soekma digoebroeskeun kana seuneu, kana tjai nja kitoe deui, ngarah tiwasna. Manawi andjeun ijasa, moegi-moegi aja sih-piwëlas ka simkoering sarëng ka poen anak, moegi maparin pitoeloeng. 23 'Lahiran Jesoes ka dinja: Lamoen maneh bisa përtjaja; *b* ari djalma noe përtjaja mah saniskara oge beunang bae. 'Harita keneh bapa eta boedak mioendjoeun sarta bëdas, bari ragragan tji-mata, kijeu pioendjoeuna: Noen Goesti! simkoering përtjaja pisan; moegi noeloeng kana kateu-përtjajaan simkoering. 'Ari katingali koe Jesoes djalma-djalma moeroeboel, enggal soekma nadjis teh disaoeran, kijeu lahirna ka dinja: Eh, soekma nja bisoe nja torek! kami nitah ka maneh, geura ka loewar ti boedak, sarta oelah 26 njoeroep-njoeroep deui ka dinja. 'Geus kitoe soekma teh djëdjëritan, sarta boedak hantëm bae diboentang-banting, bari toeloëj ka loewar. Ari boedak teja kawas paeh bae, wani tjëk noe reja mah 27 geus ninggal. 'Tidinja koe Jesoes ditjandak leungeunna, sarta dihoedangkeun; 28 neut toeloëj hoedang. 'Mangsa Jesoes geus soemping ka imah, ditaros koe moerid ngan sabatoer-batoerna bae: Koemaha noe mawi simkoering mah 29 hanteu bisa ngaloewarkeun eta teh? 'Lahiranana ka darinja: Ari bangsa eta mah hanteu aja noe matak ka loewar, ngan koe lantaran nënëda reudjeung poewasa. *a* Mat. 17:14; Loek. 9:38. *b* p. 11:23.

30 Ladjëng arangkat ti dinja, *a* ngaliwat

ka Galilea; ari kërsa Jesoes ^b oelah aja
 31 noe nganjahoankeun. 'Sababna keur
 ngawoeroek ka moerid-moeridna; ari la-
 hiranana ka dinja: ^c Poetra manoesa teh
 bakal diselehkeun ka leungeun djalma-
 djalma, sarta koe eta toeloj dipaehan;
 32 ^d dëmi sanggeusna dipaehan, pitanghieun
 deui di poë noe katiloe. 'Ari moerid
^d hanteu pisan ngahartieun ka pilahir
 bijeu; arek naros da aladjriheun.

^a Mat. 17:22. ^b p. 7:24. ^c p. 8:31; 10:32.

^d Loek. 18:34.

33 Geus kitoe dongkap ka Kapernaem.
 Sasoempingna ka boemi, ^a ladjëng Jesoes
 mariksa ka moerid-moerid: Marëboet-
 keun përkara naon maraneh di djalana?
 34 'Dëmi eta rarepeh bae; sababna noe dipa-
 rëboetkeun teh djeung batoer di djalana,
 nja eta noe mana teja noe pangoentjoelna.
 35 'Ladjëng Jesoes linggih; anoe doewa wë-
 las teja seug disaoer, sarta dilahiran
 kijeu: ^b Satijap-tijap djalma hajang ti
 heula, tangtoe bakal pangpandeurina ti
 sakabeh, sarta djadi badegana noe saka-
 36 beh. 'Tidinja njandak hidji boedak leu-
 tik, diteundeun di têngah-têngah moerid,
 sarta ^c dirangkoel, seug bari ngalahir ka
 37 maranehanana: 'Saha-saha noe ngakoe
 ka sahidji boedak leutik tjara kijeu, tina
 sabab djënëngan kami, nja eta djalma
 ngakoe ka kami; sarta ari noe ngakoe
 ka kami, nja eta ënjana mah lain ngakoe
 ka kami, istoening ngakoe ka noe geus
 miwarang kami. ^a Mat. 18:1; Loek. 9:46.

^b p. 10:43. ^c p. 10:16.

38 Pok ^a Johannes oendjoekan, kijeu pi-
 oendjoekna: Noen Goeroe! simkoering
 geus pada nendjo hidji djalma, noe nga-
 loewarkeun setan-setan koe njëbat djë-
 nëngan andjeun; doepi eta hanteu miloe
 ngiring; ari koe simkoering sadaja di-
 geunggeureuhkeun, doemeh hanteu mi-
 39 loe ngiring. 'Dëmi lahiran Jesoes: Eta
 oelah digeunggeureuhkeun; ^b karana
 hanteu aja djalma njijeun kamatihan
 koe njëboet djënëngan kami, seug tereh-
 40 tereh ngoepat diri kami. 'Karana ^c ari
 noe teu ngalawan ka oerang, nja eta
 41 ngabantoean. 'Karana ^d saha-saha ka
 maraneh mere nginoem tjai saloemoer,
 tina sabab djënëngan kami, sapedah ma-
 raneh anoe Kristoes, satëmëna kami
 ngalahir ka maraneh, eta hamo loepoet
 42 gandjaranana. 'Djeung ^e saha-saha noe

matak titadjong ka ijeu salah-sahidji
 noe laleutik, noe përtjaja ka kami, eta
 djalma mënding keneh dibangbaloehan
 koe batoe panggilingan beuheungna,
 43 toeloj dibalangkeun ka laeet. 'Djeung
 deui ^f oepama leungeun maneh matak
 titadjong ka maneh teh, geura potong.
 Mënding maneh asoep kana hiroep bari
 boentoeng, ti batan boga doewa leu-
 ngeun, asoep ka naraka, kana seuneu
 44 noe teu beunang dipareuman; 'di dinja
 bilatoengna hanteu paeh, seuneuna han-
 45 teu pareum. 'Sarta oepama soekoe ma-
 neh matak titadjong ka maneh teh,
 geura potong. Mënding maneh asoep ka-
 na hiroep bari dejog, ti batan boga doewa
 soekoe, dialoengkeun ka naraka, kana
 46 seuneu noe teu beunang dipareuman; 'di
 dinja bilatoengna hanteu paeh, seuneuna
 47 hanteu pareum. 'Kitoe deui ^g oepama
 panon maneh matak titadjong ka ma-
 neh teh, geura tjoplokkeun. Mënding
 maneh asoep kana karadjaan Allah boga
 panon ngan sabeulah, ti batan boga
 doewa panon, dialoengkeun kana seuneu
 48 naraka; 'di dinja bilatoengna hanteu
 49 paeh, seuneuna hanteu pareum. 'Karana
 hidji-hidji djalma koedoe dioejahan koe
 seuneu, sarta ^h saban-saban koerban
 50 koedoe dioejahan koe oejah. 'Ari ⁱ oejah
 teh hade; tatapi lamoen oejah laas pang-
 setna, dek make naon maraneh soepa-
 jana sina sarian deui? Masing ^j boga
 oejah di djëro diri maraneh, sarta ^k koe-
 doe sing rapih djeung batoer.

^a Loek. 9:49. ^b 1 Kor. 12:3. ^c Mat. 12:30.

^d Mat. 10:42. ^e Mat. 18:6. ^f Mat. 5:30. ^g Mat.

5:29. ^h 3 Moesa 2:13. ⁱ Loek. 14:34. ^j Kol. 4:6.

^k Roem 12:18.

PASAL 10.

Ladjëng ^a Jesoes djëngkar ti dinja,
 Lsoemping ka wëwëngkëran Joedea,
 djalanna ka peuntaseun tji Jordan. Tidi-
 nja djalma-djalma koempoel deui ngada-
 reuheusan, sarta sakoemaha adat-bijasa
 andjeunna, eta pada diwoeroek deui.
 2 'Geus kitoe ahli parisi ngadareuheusan,
 sarta naros ka Jesoes, djalma kawidian
 njërahkeun pamadjikan atawa hanteu;
 3 ari karëpna ngadodja. 'Ngawalon Jesoes,
 kijeu lahirna ka eta djalma: Koemaha
 noe geus didawoehkeun ka maraneh koe
 4 Moesa? 'Ari pihatoerna: ^b Moesa geus
 ngawidian noeliskeun soerat panalak,

5 seug toeloelj diserahkeun. 'Ngalahir deui
 Jesoes, kijeu lahirna: Ari Moesa, noe
 matak noeliskeun dawoehan kitoe pi-
 keun maraneh, tina sabab kateuasan
 6 hate maraneh; 'dëmi ti mimitina nga-
 djadikeun doenya, eta koe Allah dida-
 7 mël hidji lalaki hidji awewe. 'Koe sabab
 eta, djalma bakal ninggalkeun indoeng-
 bapana, toeloelj ngarakëtan ka pamadji-
 8 kanana; 'ari eta doewanana bakal djadi
 sadaging; anoe matak geus hanteu doe-
 9 wa, istoening ngan sadaging bae. 'Mana-
 na noe geus dirangkëpkeun koe Allah,
 10 oelah dipisahkeun koe djalma. 'Ari di
 imah moerid-moeridna pada naroskeun
 11 deui eta përkara. 'Lahiran Jesoes ka
 moerid: Saha-saha noe njërahkeun pa-
 madjikanana, toeloelj ngawin ka noe
 sedjen, eta hoekoemna mangranjedkeun.
 12 'Djeung oepama awewe pëgat ti salaki-
 na, toeloelj lakian ka noe sedjen, eta hoe-
 koemna ngaranjed. *a* Mat. 19 : 1. *b* 5 Moesa 24 : 1.
 13 Toeloelj *a* aja noe njaranggakeun ba-
 roedak leutik ka Jesoes, soepaja koe
 andjeunna *b* moegi diragap; dëmi noe
 njaranggakeun koe moerid-moerid' di-
 14 hoelag. 'Barang ningali kitoe, Jesoes
 bëndoe, sarta moerid dilahiran kijeu:
 Eta baroedak sina njalampeurkeun ka
 kami, oelah dipëgatan; karana nja anoe
 kitoe ngabogaän karadjaän Allah teh.
 15 'Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh:
c Saha-saha noe hanteu narima kana
 karadjaän Allah, tjara koe boedak leutik
 ditarimakeunana, eta moal piasoepeun
 16 ka djërona. 'Ladjëng koe andjeunna *d*
 pada dirangkoel, sarta ditaroempangan
 panangan, dibërkahan. *a* Mat. 19 : 13;
 Loek. 18 : 15. *b* p. 8 : 22. *c* Mat. 18 : 3. *d* p. 9 : 36.
 17 Barang Jesoes djëngkar ka djalan,
a djëboel hidji djalma noe ngadeuheu-
 san; toeloelj tapak-toeuer di pajoeneu-
 nana, sarta naros ka andjeunna kijeu:
 Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koe-
 doe migawe naon, soepaja kawaris hi-
 18 roep noe langgëng? 'Ari lahiran Jesoes
 ka eta djalma: Naha maneh mana një-
 boetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe
 hade, ngan hidji bae, nja Allah. 'Maneh
 19 geus njaho kana timbalan kijeu teja: Ma-
 neh oelah ngaranjed; maneh oelah ma-
 ehan; maneh oelah maling; maneh oelah
 mitënah; maneh oelah njijeun karoegian
 ka saha bae; koedoe masing hormat ka

20 bapa sarta ka indoeng. 'Ngawangsoel djal-
 ma teh, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe!
 nja eta pisan sadajana noe diëstikeun koe
 21 simkoering ti boeboedak. 'Ladjëng eta
 teh dipëlëng koe Jesoes, sarta djadi asi-
 heun ka dinja; ari lahiranana: Aja hidji
 deui kakoerangan maneh: geura bral
 balik, djoewalan sakabeh babandaän
 maneh, geus kitoe bikeunan ka noe ma-
 riskin; maneh teh tangtoe boga radja-
 brana di sawarga; tidinja maneh ka
 dijeu, toeloelj ngiring ka kami, *b* bari
 22 manggoel kai-dipalang. 'Dëmi eta djalma
 kabingoengan tina pilahir kitoe, toeloelj
 bae moelang bari nalangsa; karana loba
 pisan barang-barangna. *a* Mark. 19 : 16;

Loek. 18 : 18. *b* Mat. 10 : 38.

23 Tidinja Jesoes roeroet-reret, *a* sarta
 ngalahir ka moerid-moeridna: Nja hese
 djalma noe boga banda dek asoep kana
 24 karadjaän Allah. 'Ari moerid-moerid ha-
 reraneun tina pilahir andjeunna noe ki-
 toe. Dëmi Jesoes ngalahir deui, kijeu
 lahirna ka darinja: Eh baroedak! hese
 pisan *b* djalma noe ngandël ka banda,
 dek asoep kana karadjaän Allah teh.
 25 'Eta leuwih babari onta montjor kana
 lijang djaroem, ti batan anoe beunghar
 26 asoep kana karadjaän Allah mah. 'Dëmi
 moerid teh pada tambah hareugeueun,
 sarta ngaromong kijeu djeung batoerna:
 27 Lamoen kitoe mah, saha atoeh anoe
 pislamëteun? 'Ari koe Jesoes pada di-
 pëlëng, sarta bari ngalahir: Di lëbah
 djalma eta teh moestabil, tatapi di Allah
 mah hanteu; karana moenggoeh di Allah
 28 mah saniskara oge ijasaen. 'Pok Petroes
 oendjoekan: Simkoering mah geus pada
 ninggalkeun ka saniskantën, sarëng toe-
 29 loelj ngiring ka andjeun. 'Ngawalon Je-
 soes, kijeu lahirna: Satëmënna, kami
 ngalahir ka maraneh: taja pisan djalma
 noe geus ninggalkeun imah, atawa doe-
 loer lalaki, atawa doeloer awewe, atawa
 bapa, atawa indoeng, atawa pamadjikan,
 atawa anak, atawa lahan, *c* tina sabab
 30 kami sarta tina sabab Indjil, 'anoe moal
 pinampaeun deui saratoes patikëlaneun,
 di djaman ajeuna imah, djeung doeloer
 lalaki, djeung doeloer awewe, djeung
 indoeng, djeung anak, djeung lahan,
 sarta djeung dikanijaja; ari mëngke di
 aherat mah hiroep noe langgëng teja.
 31 'Tatapi loba djalma noe pangheulana

- bakal djadi pangpandeurina; ari noe pangpandeurina bakal djadi pangheulana. ^a Mat. 19:23. ^b Sil. 11:28. ^c p. 8:35.
- 32 Dëmi harita eukeur di djalan, ^a ngadjoegdjoeg ka Jëroesalem; ari Jesoes angkatna ti heula; sarta moerid-moerid heraneun, pada ngiring bari rarisieun. Tidinja noe doewa wëlas teh koe Jesoes ditjandak deui sasarëngan, bari ditjarijosan sakoer anoe pinjorangeun
- 33 ka salira andjeunna, 'kijeu: Masing njaho, ajeuna oerang leumpang ka Jëroesalem, sarta Poetra manoesa bakal diserenkeun ka para panghoeloe agoeng, djeung ka ahli-ahli kitab; ari koe eta bakal dihoekoem paeh, sarta toeloej diselehkeun
- 34 ka oerang kapir; 'djeung bakal koe eta diparajok, sarta dirangket, djeung ditjaridoehan, geus kitoe toeloej dipaehan; dëmi di poë noe katiloe tanghi deui. ^a Mat. 20:17; Loek. 18:31.
- 35 Geus kitoe ^a Jakoboes djeung Johannes, poetra Sëbëdeoes teja, ngadareuheus ka Jesoes, kijeu oendjoekanana: Noen Goeroe! simkoering hajang moegi didamël koe andjeun, sakoemaha noe rek disoehoenkeun koe simkoering ka andjeun. 'Ari lahiranana ka dinja: Kahajang maraneh teh dikoemahakeun koe
- 36 kami? 'Ari pioendjoekna: Simkoering moegi diwidian bade dijoeck noe hidji ti têngëneun, noe hidji deui ti kiwaeun
- 38 andjeun, dina kamoeljaän andjeun. 'Dëmi Jesoes ngalahir ka dinja: Maraneh hanteu njaho ka noe dipikahajang koe maraneh teh. Koemaha maraneh kadoega nginoem loemoer, noe diinoem koe kami, sarta dibanjoean koe pangbanjoe, noe dibanjoekeun ka kami? 'Ari
- 39 pioendjoekna: Soemoehoen, simkoering kijat. Lahiran Jesoes ka darinja: Ènja maraneh teh bakal nginoem loemoer, noe diinoem koe kami, kitoe deui bakal dibanjoean koe pangbanjoe, noe dibanjoekeun ka kami; 'tatapi ari dijoeck
- 40 kentja-katoehoeëun kami mah, lain pipërnaheun kami ngidinan; ari pibeunangeunana teh nja koe noe geus ditjawisan. 'Barang kadenge koe noe sapoeloh, toeloej ngarewaeun ka Jakoboes
- 42 djeung Johannes. 'Ari koe Jesoes pada disaoer, sarta dilahiran kijeu: Eta maraneh geus njaho, jen anoe diakoekeun radja sagala bangsa, pada marentah ka
- sabangsa-bangsana, sarta gëgëdenna pada njangking kawasa ka dinja. 'Tatapi
- 43 lëbah maraneh mah oelah kitoe pëtana; bënërna ^b saha-saha di lëbah maraneh anoe hajang gëde, eta koedoe koemanoela ka maraneh; 'djeung ^c saha-saha di lëbah maraneh anoe hajang pangheulana, eta koedoe ngabadega ka saka-
- 44 beh. 'Sapërti Poetra manoesa ge pangsoempingna lain malar dikawoelaän, istoening soepaja ngawoela, sarta njërahkeun njawana pikeun panëboes djalma loba. ^a Mat. 20:20. ^b p. 9:35. ^c Loek. 9:48.
- 46 Ladjëng ^a saroemping ka Jëriho. Ari keur mangsa Jesoes boedal ti Jëriho, diiring koe moerid-moeridna, sarta koe djalma loba katjida, beh anak Timeoes, ngaran Bar-Timeoes noe lolong, dijoeck
- 47 di sisi djalan bërmaen. 'Barang ngadenge jen aja Jesoes, ^b oerang Nasaret, seug sasambat, kijeu pokna: Noen Jesoes, Poetra Dawoed! moegi aja sihpwëlas ka diri koering. 'Ari manehana teh reja noe njaram, sina repeh; tatapi anggoer beuki ngahantëm sasambatna: Noen, Poetra Dawoed! moegi aja
- 49 sihpwëlas ka diri koering. 'Ladjëng Jesoes liren, timbalanana eta djalma koedoe ditjëlöekan. Seug pada njëlöekan ka noe lolong teh, bari ngaromong ka dinja: Masing gëde hate, geura indit,
- 50 maneh disaoer! 'Toeloej eta ngoetjoelkeun haroedoemna, neut indit, seug
- 51 ngadeuheusan ka Jesoes. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Kahajang maneh teh dikoemahakeun koe kami? Ari pioendjoek noe lolong teh: Noen, ^c Raboeni! moegi koering bisa nendjo.
- 52 'Lahiran Jesoes ka dinja: Geura moelang bae, ^d maneh geus ditoeloeng koe kapërtjajaän maneh. Harita keneh ge nendjo, seug toeloej ngiring ka Jesoes di djalan. ^a Mat. 20:29; Loek. 18:35. ^b p. 1:9. ^c Joh. 20:16. ^d p. 5:94.

PASAL 11.

Mangsa ^a geus dareukeut ka Jëroesalem, pëlëbah Bet-Page djeung Bet-Ania, di goenoeng Djetoen, ladjëng Jesoes

2 miwarangan doewa moerid; 'ari lahiranana ka eta kijeu: Bral geura leumpang ka desa noe di hareupeun; barang asoep ka dinja, harita tangtoe manggih hidji anak kalde ditjangtjang, tatjan

3 aja noe noempakan inja; nja eta koe-
doe dilaän, seug bawa. 'Oepama aja noe
ngomong ka maraneh: Koe naon mi-
lampah kitoe? koedoe poepoelihkeun,
jen eta rek dianggo koe Goesti; tan-
wande harita ge diijangkeun ka dijeu.
4 'Tidinja bral eta leumpang, seug ka-
panggih anak kalde teh, ditjangtjang
deukeut panto, di loewar dina loeloe-
5 roeng; pek dilaän. 'Ari djalma noe na-
rangtoeng di dinja sawareh ngomong
ka moerid teh: Koe naon maraneh,
noe matak ngalaän eta anak kalde?
6 'Toeloej moepoelihkeun ka eta djalma
sakoemaha timbalan Jesoes teja; ari
7 koe eta teh tidinja diantëp bae. 'Geus
kitoe anak kalde teh koe moerid di-
toengtoen ka Jesoes, sarta diroengkoep
koe papakeanana; ladjëng koe Jesoes
8 dititihan. 'Sarta reja djalma noe nga-
lamparkeun papakeanana di djalman; ari
noe sawareh naroe-toehan palapah tina
tangkal-tangkal, dipake ngaroengkoep
9 pan djalman. 'Ari djalma noe leumpang
ti pajoeneun djeung noe ti poengkoep
pada soerak, kijeu pokna: Hosanna!
Sing salamët anoe soemping koe pa-
10 djënëngan Pangeran! 'Sing salamët ^b
karadjaän Dawoed, rama oerang, noe
dongkap koe padjënëngan Pangeran!
11 Hosanna di ënggon loehoer! 'Geus kitoe
Jesoes soemping ka Jëroesalem, ladjëng
lëbët ka djëro kabah; dëmi sakabehna
geus diidër ditingalian, seug andjeunna
ka loewar deui, doemeh geus boerit;
ladjëng angkat ka Bet-Ania, diiring koe
noe doewa wëlas teja.

^a Mat. 21 : 1; Loek. 19 : 29. ^b 2 Sam. 7 : 12, 16.

12 Ari ^a isoekna, waktöe arangkat ti Bet-
13 Ania, andjeunna palajeun toewang. 'Beh
ti kadjaeohan ningali hidji tangkal kon-
dang noe daoenan; ladjëng dideukeutan,
soegan mëndak aja dahareunana. Dëmi
geus dongkap ka dinja, teu mëndak
ngan woengkoel daoen bae; karena han-
14 teu oesoem kondang. 'Geus kitoe Jesoes
ngalahir, kijeu lahirna ka eta: Hamo
aja deui noe ngahakan boewah maneh
salalanggëngna! Ari moerid-moeridna
pada ngadenge pilahir kitoe. ^a Mat. 21 : 18.

15 Ladjëng saroemping ka Jëroesalem.
^a Sanggeusna Jesoes lëbët ka djëro ka-
bah, seug mimiti ngaboedalkeun sakoer
noe djoewal-beuli di djëro kabah; ari

medja-medja toekang naroekeuran doe-
wit djeung pangdjoekan sakoer noe
ngadjarowal djapati koe andjeunna di-
16 balik-balikkeun; 'sarta teu ngidinan aja
noe mawa parobot djalan ka djëro ka-
17 bah. 'Toeloej ngawoeroek, kijeu lahirna
ka darinja: Lain geus dioengëlkeun dina
Kitab: ^b Gëdong kami bakal disëboet-
këun gëdong paragi nënëda pikeun sa-
sakabehna bangsa? dëmi koe maraneh
18 mah ^c didjijeun goeha begal. 'Ari ahli-
ahli kitab djeung para panghoeloe agoeng
ngadareng eta pilahir, sarta toeloej na-
rejangnan djalan dek maehan ka Jesoes;
karena rarisieun koe andjeunna, doemeh
sakabehna djalma pada hareugeueun
19 koe piwoeroekna. 'Geus boerit, andjeunna
ka loewar ti nagara.

^a Mat. 20 : 12;
Loek. 19 : 45. ^b Jës. 56 : 7. ^c Jér. 7 : 11.

20 Barang ngaliwat isoek-isoek, katari-
ngali tangkal kondang teja geus garing
21 ti sëmët akarna. 'Ari Petros ras ingë-
teun; seug oendjoekan ka Jesoes: Toeh,
Rabi! tangkal kondang, noe disapa koe
22 andjeun teja, garing. 'Ngawalon Jesoes,
kijeu lahirna ka darinja: Sing përtjaja
23 ka Allah! 'Karana satëmënna, kami
ngalahir ka maraneh: ^a saha-saha ngo-
mong ka ijeu goenoeng: Geura djoeng,
ngoentjoengkeun maneh ka laoet! sarta
hanteu tjangtjaja dina hate, estoe përt-
tjaja, jen saomonganana teh bakal djadi,
eta tangtoe tinëkanan saomonganana.
24 'Koe sabab eta, kami ngalahir ka ma-
raneh: ^b saniskara noe disoehoenkeun
koe maraneh dina panëda, sing përtjaja
jen bakal katampa koe maraneh; ari
25 kitoe mah tangtoe tinëkanan. 'Djeung
samangsa maraneh marëk nënëda, moen
boga kangewa ka hidji djalma, ^c geura
hampoera, soepaja Rama maraneh, anoe
linggih di sawarga, kitoe deui ngaham-
26 poera kana kasalahan diri maraneh. 'Sa-
balikna, ari maraneh hanteu ngaham-
poera mah, Rama maraneh, anoe linggih
di sawarga, kitoe keneh moal ngaham-
poera kana kasalahan diri maraneh.

^a p. 9 : 23; Loek. 17 : 6. ^b Mat. 7 : 7; 21 : 22; Joh.
14 : 13; 16 : 23. ^c Mat. 5 : 23; 6 : 14.

27 Ladjëng saroemping deui ka Jëroes-
salem. ^a Mangsa Jesoes keur angkat-
angkatan di djëro kabah, djëboel para
panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli ki-
tab sarta djeung para kokolot njalam-
28 peurkeun ka andjeunna, 'sarta misaer

kijeu: Sampejan pangmidamél pèrkara kitoe teh koe kawasa naon? djeung saha noe ngawasakeun ka sampejan, noe matak ngadamél kitoe teh? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaola ge dek nanja sakétjap ka sarampejan; tjoba geura walon ka kaola; ari kitoe mah kaola ge sédja bebedja ka sarampejan tina hal kawasa, noe matak kaola migawe pèrkara kitoe.

30 'Ari pangbanjoe Johannes, asalna ti sawarga atawa ti manoesa? tjoba geura walon ka kaola. 'Geus kitoe eta badami djeung batoerna, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, koe naon mana hanteu pèrtjaja ka dinja? 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, da sijeun koe djalma-djalma; karana sakabeh pada ngakoe ka Johannes,

33 jen estoe nabi. 'Geus kitoe pada ngadjawab, kijeu saorna ka Jesoes: Doeka teuing, kaola mah teu njaho. Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Lamoen kitoe mah kaola ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaola migawe pèrkara kitoe.

α Mat. 21 : 23; Loek. 20 : 1.

PASAL 12.

Ladjéng Jesoes ngalahir ka eta djalma koe misil, kijeu: ^a Aja hidji djalma, njijeun kèbon anggoer, dipagèr sakoe-rilingna, djeung noegar njijeun bak pamèrésan anggoer, sarta njijeun papanggoengan; toeloj eta kèbon disewakeun ka ahli-ahli ngèbon, geus kitoe njaba ka nagara sedjen. 'Dèmi geus oesoemna, nitahan hidji badega ka ahli ngèbon teja, pikeun nampa ti ahli ngèbon tina beubeunangan kèbon anggoer. 'Ari koe eta seug badega teh ditjékél bari diteunggeulan, sarta disina balik lengoh.

4 'Sanggeus kitoe nitahan deui ka dinja hidji badega sedjen; dèmi eta dibale-dogan koe batoe sirahna, wani raraheut, sarta disina balik, bejak dihinakeunana.

5 'Tidinja nitahan deui noe sedjen, toeloj dipaehan; djeung reja-reja deui sadjaba ti dinja; noe sawareh diteunggeulan, noe sawareh deui dipaehan.

6 'Dèmi eta boga keneh ^b hidji poetra kaasih; ahirna nja eta dititah ka dinja, saorna: Ari koe anak aing mah meu-

7 reun arisineun. 'Tatapi tjék ahli ngèbon teja, ngaromong djeung batoerna: Geuning eta mah ahli-warisna; hajoe, oerang paehan bae, ari warisanana adjang oerang. 'Pek ditjékél, toeloj dipaehan, ditotogkeun ka loewar ti kèbon anggoer.

9 'Ari noe boga kèbon anggoer teja bakal koemaha? Tangtoe datang ngabasmu ka eta ahli ngèbon, ari kèbon-anggoerna tangtoe diselehkeun ka noe sedjen.

10 'Naha koe sarampejan malah noe kijeu teja ge dina Kitab tatjan kaadji: Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus

11 didjadikeun pamageuh djoeroe; 'koe Pangeran eta dipètakeun kitoe teh, sarta matak helok ka tetendjoan kaola sadaja? 'Geus kitoe eta narejangan djalan dek nangkep ka Jesoes, tatapi sijeuneun koe djalma reja; karana geus pada kasoertieun, pangalahirkeunana Jesoes misil teja malindès ka daririna. Toeloj bae arindit, Jesoes ditinggalkeun.

α Mat. 21 : 33; Loek. 20 : 9. ^b p. 1 : 11.

13 'Tidinja ^a nitahan ka Jesoes sawareh ahli parisi djeung djalma Herodes, soepaja sina ngaringkoes ka andjeunna koe lahirna. 'Eta seug daratang, sarta marioendjoek ka andjeunna kijeu: Noen Goeroe! simkoering geus pada tèrang, andjeun teh estoe pisan, saréng hanteu padoeli ka saha-saha; karantén andjeun hanteu ningal-ningal kana roepa djalma, istoening ngawoeroekkeun djalan Allah reudjeung sajaktosna. Koemaha, widi njanggakeun oepèti ka praboe, oetawi hanteu? kédah njanggakeun simkoering teh, atanapi montong njanggakeun? 'Ari Jesoes, doemeh oeningaeun kana kapoera-poeraanana, ladjéng ngalahir ka dinja kijeu: Naha maraneh wét ngadodja ka kami? Tjik, kami geura pangnjokotkeun wang dinar sahidji, soepaja kami nendjo. 'Geus kitoe eta njanggakeun. Ari lahiranana ka dinja: Saha noe boga ijeu gambar djeung aksarana? Wangsoelanana: Soemoehoen, praboe

17 teja. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka dinja: Lamoen kitoe mah sanggakeun ka praboe noe kagoengan praboe, ari ka Allah noe kagoengan Allah. Dèmi eta teh pada heraneun ka andjeunna.

α Mat. 22 : 15; Loek. 20 : 20.

18 Geus kitoe djéboel ^a aja ahli sadoeki

ngadareuheusan ka Jesoes; eta teh omongna moal kijamat; toeloej nararos ka andjeunna, kijeu oendjoekanana: 19 'Noen Goeroe! Moesa geus njëratkeun pikeun simkoering kijeu: Oepami aja djalma paeh doeloerna, nilarkeun bodjo, teu nilarkeun anak, doeloerna koedoe kawin ka bodjo eta, soepaja ngajakeun 20 toeroenan pikeun doeloerna. 'Geus kitoe aja toedjoeh djalma padoedoeleer kabeh; ari tjikalna seug gadoeh bodjo, 21 ana paeh teu nilarkeun toeroenan. 'Tidinja awewe teh koe noe kadoewa dikawin; geus kitoe paeh deui, eta ge teu nilarkeun toeroenan. Anoe katiloe 22 pon kitoe keneh. 'Toedjoehanana pada ngawin ka dinja, sarta teu narilarkeun toeroenan. Sanggeus eta sakabehna, seug 23 awewe teh paeh deui. 'Ari dina kijamat, mangsa eta geus haroedang, awewe teh pamadjikan anoe mana? karana noe toedjoehan teh geus pada mirabi ka 24 dinja. 'Ladjëng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Lain kasaroeng maraneh teh, bawaning hanteu nganjahokeun Kitab, kitoe deui kana kawasaning Allah? 'Karana mangsa geus hoe- 25 dang ti noe paraeh, moal ngawin, djeung moal dikawinkeun; istoening tjara malai- 26 laikat di sawarga. 'Ari moenggoehing djalma noe paraeh, jen bakal dihoedangkeun deui, naha maraneh tatjan ngadji dina kitab Moesa, jen di leuweung tjoe- 27 tjoe teja Allah ka Moesa ngandika, kijeu pangandikana: Kami teh nja Allah Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Ja- 28 koeb? 'Ari Allah lain Allah anoe paraeh, nja Allah anoe hariroep. Nandakeun maraneh teh kasaroenge pisan.

a Mat. 22 : 23 ; Loek. 20 : 27.

28 Aja *a* hidji djalma, ahli kitab, noe ngadengekeun hal papadoean tadi teja; geus ngartieun, jen Jesoes lërës pisan ngawalonna ka eta ahli sadoeki; toeloej ngadareuheusan, sarta naros ka andjeunna: 29 Sadajana timbalan, noe mana noe pang- oentjoelna? 'Ari walonan Jesoes ka dinja: Anoe pangoentjoelna ti sakabeh timba- 30 lan nja kijeu: *b* Eh Israil! geura denge- keun: ari Pangeran, Allah oerang teja, nja Pangeran noenggal. 'Sarta *c* maneh koedoe njaah ka Pangeran, Allah maneh, tëroes reudjeung hate, tëroes reu- 31 djeung njawa, tëroes reudjeung akal,

sarta tëroes djeung kakoewatan maneh. Nja eta timbalan noe pangoentjoelna. 31 'Ari noe kadoewana nja saroeua bae djeung eta, kijeu: Maneh koedoe njaah ka batoer maneh, sapërti ka diri sorangan. Hanteu aja deui timbalan noe 32 gëde ti batan eta. 'Pihatoer ahli kitab teh ka Jesoes: Eta, Goeroe! lërës pisan; jaktos sapilahir adjëngan, jen Allah teh noenggal; *d* hanteu aja deui djawi ti eta. 33 'Sarëng ari njaah ka Allah tëroes reu- djeung hate, tëroes reudjeung akal, të- roes reudjeung njawa, tëroes reudjeung kakoewatan, sarawoeh njaah ka batoer- batoer sapërtoes ka diri sorangan, *e* eta teh langkoeng ti batan saniskantën koer- ban doeroekan sarëng koerban peun- 34 tjitan. 'Barang Jesoes tingalieun, jen eta pintër ngadjawabna, ladjëng ngalahir ka dinja: Sampejan teh hanteu djaoeh tina karadjaan Allah. Ti harita taja hidji-hidji atjan noe wanieu naros deui ka andjeunna. *a* Mat. 22 : 34 ; Loek. 10 : 25. *b* 5 Moesa 6 : 4, 5. *c* 3 Moesa 19 : 18. *d* 5 Moesa 4 : 35. *e* 1 Sam. 15 : 22.

35 Mangsa keur ngawoeroek di djëro kabah, *a* Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Koemaha tjarek ahli-ahli kitab, jen Kris- 36 toes teh poetra Dawoed? 'Kapan Da- woed koe andjeun lantaran Roh Soetji misaoer kijeu teja: Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik di ka- toehoeëun kami, datang ka moesoeh- moesoeh maneh koe kami didijjeun djo- 37 djodog pikeun soekoe maneh. 'Ari Da- woed koe andjeun ka eta njëboetkeun Goesti; koemaha mana djadi poetrana? Dëmi djalma sarereja rarësëpeun nga- dengekeun ka Jesoes. *a* Mat. 22 : 41 ; Loek. 20 : 41.

38 Tidinja Jesoes *a* ngalahir kijeu ka eta djalma dina piwoeroekna: Masing hade- hade diri maraneh koe ahli kitab; eta teh bareuki ngalantoeng sarta make-make djoebah, djeung sok hajangeun diaroen- 39 djoengan di pasar-pasar; 'kitoe deui ha- jangeun dijoe panggirangna di masigit- masigit, sarta dina hadjat-hadjatan nga- riijoeng di ënggon noe pangoetamana. 40 'Nja koe eta diharakanan imah randa- randa datang ka bejak, make pipinding ngadoa lila. Noe kitoe teh bakal meun- nang hoekoeman noe leuwih beurat.

a Mat. 23 : 2 ; Loek. 20 : 46.

41 Ladjëng *a* Jesoes linggih majoenan

pėti oewang, sarta ningalian djalma-djalma pētana ngarasoepkeun doewit ka djéro eta pėti; reja djalma noe baleunghar pada ngasoepkeun doewit loba.

42 'Djeung datang hidji randa miskin, ngasoepkeun retjeh doewa siki, djadi sa-

43 doewit. 'Geus kitoe Jesoes njaoer moerid-moeridna, bari ladjéng dilahiran kijeu: Satēmēna, kami ngalahir ka maraneh: eta randa miskin teh ngasoepkeunana doewit leuwih ti batan sakabeh djalma, noe geus ngasoepkeun ka djéro

44 eta pėti oewang. 'Karana noe loba teh ngasoepkeun tina nisabna; dēmi eta mah ngasoepkeun tina kawaloeratanana, saboga-bogana, sakabeh rēdjékina.

a Loek. 21 : 1.

PASAL 13.

Mangsa ^a Jesoes ka loewar ti kabah, seug moeridna saerang oendjoekan: Amboe, Goeroe, itoe tingali, aja batoe

2 sakitoe, saréng gēdong sakitoe! 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka moerid teh: Na eta gēdong galēde teh katendjo koe maneh? Mēngke batoe moal aja noe diingkeun dina loehoer batoe deui, noe teu bakal dibongkar.

a Mat. 24 : 1; Loek. 21 : 5.

3 Ari ^a keur mangsa Jesoes linggih di loehoer goenoeng Djetoen, majoenan kana kabah, seug Petroes, Jakoboes, Johannes djeung Andreas, woengkoel

4 eta bae, pada naros ka andjeunna: 'Moe-gi simkoering tjarijosan, eta pērkawis teja iraha pijaktoseunana? saréng naon alamatna pimangsaenana eta sadaja

5 dongkap ka parantosna? 'Ladjéng Jesoes ngawalon ka eta moerid, kijeu lahirna: Masing ijatna, maraneh oelah

6 koengsi kasasabkeun koe djalma. 'Karana reja noe pidatangeun ngakoe-ngakoe ngaran kami, pokna: Nja aing Kristoes teh; sarta loba pisan noe bakal

7 kasasabkeun koe eta. 'Sarta samangsa maraneh ngadenge tina hal pērang-pērang, djeung bedja tina hal pērang, poma oelah rek reuwas: karana eta teh koedoe boekti; tatapi ari panoengtoengan mah

8 tatjan. 'Karana bangsa bakal mērangan ka bangsa deui, djeung karadjaän ka karadjaän deui; sarta bakal aja lini di sedjen-sedjen énggon, djeung bakal aja patjéklik djeung karoesoehan. Ari eta

9 teh pērkarä mimiti sangsara. 'Tatapi

ari maraneh teh sing ngadjaga diri; ^b karana djalma bakal pada njelehkeun maraneh ka paragēman rad, djeung bakal dirarangkat maraneh teh dina masigit-masigit; djeung didareuheuskeun ka pajoeneun goepërnoer-goepërnoer sarta radja-radja, tina sabab kami, pikeun

10 djadi saksi ka darinja. 'Ari ^c Indjil teh koedoe dioewarkeun heula ka sakabehna

11 bangsa. 'Dēmi ^d samangsa maraneh diiringkeun arek diselehkeun, poma oelah salēmpang samemeh prak koe pētana pingomongeun, sarta oelah dipikiran; ari noe dipaparinkeun ka maraneh dina waktöe harita, nja eta koedoe omongkeun; karana lain maraneh anoe ngomong

12 teh, istoening Roh Soetji. 'Ari ^e doeloer bakal njelehkeun doeloerna sina dipaehan, nja kitoe deui bapa njelehkeun anakna; ari anak-anak bakal ngabahaän ka kolot-kolotna, sarta maehan.

13 'Djeung maraneh bakal dipikageuleuh koe sakabeh, tina sabab djēnēngan kami. Dēmi saha-saha noe koekoeh nēpi ka panoengtoengan, tangtoe pisalamēteun.

a Mat. 24 : 3; Loek. 21 : 7. *b* Mat. 10 : 17. *c* p. 16 : 15.

d Mat. 10 : 19; Loek. 12 : 11; 21 : 14. *e* Mik. 7 : 6.

14 Ari ^a samangsa koe maraneh katendjo geuleuhing karoeksakan, noe dilahirkeun koe nabi Daniël teja, nangtoeng di noe lain pērnah (eta noe ngadji masing ngingētkeun): didinja djalma noe araja di Joedea koedoe maroeboes ka pigoe-

15 noengan. 'Anoe aja dina hateup imah, poma oelah toeroen ka djéro imah, djeung oelah rek asoep njokot naon-naon ti

16 djéro imahna. 'Ari noe keur aja di këbon, poma oelah rek moelang njokot papa-

17 kean. 'Tatapi pitjilakaeun anoe rareuneuh djeung noe njaroesoedan dina mangsa

18 harita! 'Ari noe koedoe ditēda, soepaja eta pikaboereun maraneh teja moegi

19 oelah ninggang di oesoem tiris. 'Karana ^b nja dina mangsa harita bakal aja kasoekēran, sakoemaha noe tatjan kaso-

20 rang ti mimitina dadamēlan beunang ngadamēl Allah, tēpi ka ajeuna; djeung moal pikasorangeun deui. 'Sarta saepama eta mangsa teja koe Pangeran hanteu dirijoetkeun mah, saniskara daging oge hamo aja noe pirahajoeēun; satēgēsna tina sabab djalma kapilih, anoe beunang Pangeran milih teja, noe matak

21 bakal dirijoetkeun eta mangsa teh. 'Dina

waktöe harita, oepama aja noe ngomong ka maraneh: Tah, Kristoes teh aja di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! poma oelah
 22 rek përtjaja. 'Karana piajaeun Kristoes paralsole djeung nabi paralsole, sarta bakal njijeun tanda-tanda djeung moedjidjat-moedjidjat; saopama beunang mah, sanadjan djalma noe beunang milih ge
 23 dek disasabkeun. 'Tatapi ari maraneh teh masing ijatna; tah, koe kami geus dilahirkeun ti heula ka maraneh.

a Mat. 24: 15; Loek. 21: 20. *b* Dan. 12: 1.

24 Dëmi *a* samantas kasoekëran mangsa harita teja, toeloëj panon-poë soerëm, boelan teu bidjil tjahjana. 'Ari bentang maroeragan ti langit, sarta kakoewatan di langit teh gendjlong. 'Nja didinja djalma bakal narendjo Poetra manoesa teh keur soemping *b* toenggang mega, bari gëde kawasana djeung kamoeljanana. 'Tidinja bakal miwarangan malaikatna, sarta ngoempoelkeun djalma beunang milih andjeunna tina opat madhab, ti toengtoeng boemi nëpi ka toengtoeng langit.

a Mat. 24: 29;

Loek. 21: 25. *b* p. 14: 62.

28 Geura *a* arapalkeun ijeu misil ka tangkal kondang: samangsa geus ëmoj dahanna, djeung rënoeng daoenna, maraneh pada njaho, jen geus deukeut oesoem
 29 panas. 'Nja kitoe deui maraneh, samangsa narendjo përkara teja baroëkti, koedoe nganjarahokeun, jen geus deukeut, aja di hareupeun panto. 'Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh, ijeu bangsa ajeuna moal waka euweuh, samemeh nëpi kana boektina sakabeh përkara teja. 'Langit djeung boemi bakal euweuh, ari piwoeroek kami mah moal datang ka
 32 euweuh. 'Tatapi ari poëna djeung waktöena mah taja hidji-hidji atjan noe njaho, sanadjan malaikat noe araja di sawarga, dalah Poetra oge hanteu, *b* ngan
 33 Rama bae. 'Masing ijatna, *c* koedoe pada njaring sarta nënëda; karana maraneh hanteu njaho di pimangsaëun eta. 'Oepama tjara hidji djalma njaba ka nagara sedjen, imahna ditinggalkeun, badegabadegana dikawasakeun, ditangtoekeun sagawena-sagawena, ari toekang ngadja
 35 ga panto dititah njaring. 'Manana koedoe njararing; karana maraneh hanteu njaho, noe boga imah teh iraha pidatangeunana, *d* wantji boerit, atawa têngah

peuting, atawa kongkorongok hajam, 36 atawa isoek-isoek. 'Bisi kaboeroe datang, maraneh kasampak keur hareës. 37 'Sarta noe koe kami dilahirkeun ka maraneh, nja eta koe kami dilahirkeun ka sakabeh: koedoe pada njaring.

a Mat. 24: 32; Loek. 21: 29. *b* Lal. 1: 7. *c* Mat. 25: 13; Loek. 12: 40. *d* Loek. 12: 38.

PASAL 14.

Ari *a* kaheuleutan koe doewa poë deui rek paska djeung pesta *b* roti teu ragian; sarta para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab pada nejangsan djalan dek nangkep ka Jesoes make
 2 akal, sarta rek dipaëhan. 'Tatapi ari salaoerna: Oelah keur dina pesta, bisi matak roesoeh djalma-djalma.

a Mat. 26: 1; Loek. 22: 1. *b* 2 Moesa 12: 15.

3 Ari *a* keur mangsa Jesoes aja di Betania, di boemi Simon noe lepra teja, waktöe andjeunna keur ngarijoeng toewang, datang hidji istri, njandak hidji boeli-boeli, eusina minjak nardoes noe toelen, sarta gëde hargana; eta boeli-boeli teh seug dipeupeuskeun, ari eusina toeloëj
 4 dikoetjoerkeun ka mastaka Jesoes. 'Ari djalma noe aja di dinja sawareh ngarewaeun dina pikirna, pokna: Koe naon eta minjak mana dihamboer-hamboer
 5 kitoe? 'Karana minjak teh saopama didjoewal, tangtoe pajoe leuwih tina tiloe ratoes dinar, baris sidëkahkeuneun ka noe marariskin. Toeloëj pada nga-
 6 geuri ka eta istri. 'Dëmi Jesoes ngalahir: Ingkeun bae; naha maraneh ngopenan ka awewe teh? Geus ngalampahkeun pa-
 7 gawean hade ka kami. 'Karana noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; iraha bae hajang, maraneh bisa njijeun kahadean ka darinja; tatapi ari koe kami mah maraneh moal direu-
 8 djeungan salalawasna. 'Awewe teh milampahkeunana bejak kakoewatan; ari ngaminjakanana ka badan kami nimpahan pikeun mëngke diroewang. 'Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: *b* di mana bae ijeu Indjil dioewarkeunana di alam-doënya, nja di dinja tangtoe ditjaritakeun deui lalampahan eta, pikeun djadi ingëtan ka awewe teh.

a Mat. 26: 6; Joh. 12: 1. *b* p. 13: 10.

10 Geus kitoe *a* Joedas Iskariot, kasoep moerid noe doewa wëlas teja, los leumpang ka para panghoeloe agoeng,

karĕpna dek njerenkeun Jesoes ka dari-
11 nja. 'Dĕmi eta, barang ngadareng kitoe,
pada atoheun pisan, sarta ngadjangdjian
rek maparin doewit ka manehanana.
Joedas toeloj nejang an djalan noe pi-
hasileun baris njerenkeun Jesoes ka da-
rinja.

a Mat. 26 : 14 ; Loek. 22 : 3.

12 Ari *a* dina poĕ noe mimiti eta roti
teu ragian teja, mangsa djalma bijasana
mareuntjit paska, seug moerid-moerid
aroendjoekan ka Jesoes: Ari pikĕrsaean
andjeun simkoering laleumpang ka ma-
na, baris njawisan andjeun toewang
13 paska? 'Geus kitoe miwarangan doewa
moeridna, sarta dilahiran kijeu: Mara-
neh geura leumpang ka nagara; di dinja
bakal papanggih djeung hidji djalma,
mawa hidji kĕndi, eusina tjai; eta toe-
14 toerkeun; 'sarta di mana asoepna, ma-
raneh koedoe bebedja ka noe boga eta
imah kijeu: Saoer Goeroe: Di mana ka-
marna, baris kami dahar paska barĕng
15 djeung moerid kami? 'Geus kitoe mara-
neh koe eta tangtoe ditoedoelkeun kana
hidji loteng noe lĕga, beunang ngabĕbĕ-
nah, geus tarapti; nja di dinja koedoe
16 disadjakeunana. 'Bral eta moeridna
leumpang; ana daratang ka djĕro na-
gara, kapanggih sakoemaha pilahir Je-
soes teja, sarta toeloj njadijakeun
paska.

a Mat. 26 : 17 ; Loek. 22 : 7.

17 Dĕmi *a* wantji peuting, ladjĕng andjeun-
na soemping djeung noe doewa wĕlas
18 teja. 'Mangsa ngarijoeng, keur dalahar,
ladjĕng Jesoes ngalahir: Satĕmĕnna, ka-
mi ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma
batoer maraneh, noe dadaharan baba-
rĕngan djeung kami, bakal ngahjanat ka
19 kami. 'Tidinja pada ngĕnĕseun; seug
aroendjoekan silih-tema: Eta noe kitoe
teh simkoering? tjĕk noe sedjen: Eta noe
20 kitoe teh simkoering? 'Ngawalon Jesoes,
kijeu lahirna ka dinja: Noe kitoe teh
sahidji batoer maraneh, kaĕsoep noe
doewa wĕlas, mana-mana noe njojol
21 kana pandjang barĕng djeung kami. 'Ari
Poetra manoesa teh piangkateunana sa-
koemaha noe geus dioengĕlkeun dina
Kitab; tatapi pitjilakaeun eta djalma
noe ngahjanat ka Poetra manoesa! mĕn-
ding keneh eta djalma lamoen teu di-
djoeroekeun.

a Mat. 26 : 20.

22 Mangsa *a* keur dalahar, seug Jesoes
njandak roti; ari geus dibĕrkaban, di-

sĕmplekan, ladjĕng dipaparinkeun ka
moerid-moerid, bari ngalahir: Geura
tampanan, toeloj dalahar; ijeu teh ba-
23 dan kami. 'Tidinja njandak loemoer; ari
geus moedji soekoer, ladjĕng dipaparin-
keun ka moerid-moerid; seug koe saka-
24 beh diarinoem. 'Ari lahiranana ka dinja:
Ijeu teh gĕtih kami, nja eta gĕtih pĕr-
djangdjian anjar, anoe dikoetjoerkeun
25 pikeun djalma loba. 'Satĕmĕnna, kami
ngalahir ka maraneh: kami moal ngi-
noem deui tjai boewah anggoer, nĕpi ka
poĕan kami nginoem anoe anjar, dina
karadjaan Allah. *a* Mat. 26 : 26 ; Loek. 22 : 19.

26 Dĕmi *a* sanggeusna nganjanjikeun poe-
poedjian, ladjĕng boedal arangkat ka
27 goenoeng Djetoen. 'Geus kitoe Jesoes
ngalahir ka moerid: Maraneh dina peu-
ting ijeu tangtoe kabeh titadjong ka ka-
mi; karana geus dioengĕlkeun dina Kitab
kijeu: *b* Kami rek ngadek ka pangangon,
28 ari domba teh toeloj pabalĕntjar. 'Ta-
tapi sanggeusna kami tanghi, *c* bakal
kami teh ti heulaeun maraneh leumpang
29 ka Galilea. 'Dĕmi Petros oendjoekan ka
andjeunna: Sanadjan sakabeh pada da-
tang ka titadjong, simkoering mah hamo.
30 'Lahiran Jesoes ka Petros: Satĕmĕnna,
kami ngalahir ka maneh: eta maneh
ajeuna keneh, dina peuting ijeu, ti me-
meh hajam kongkorongok doewa kali,
31 bakal ngangĕs ka kami tiloe kali. 'Tatapi
Petros teh beuki angot oendjoekanana:
Masih simkoering dongkap ka paeh oge
sasarĕngan djeung andjeun, moal sim-
koering teh ngangĕs ka salira andjeun.
Nja kitoe keneh pioendjoek moerid-moe-
rid sadaja.

a Mat. 26 : 30 ; Loek. 22 : 39 ;

Joh. 18 : 1. *b* Djak. 13 : 7. *c* p. 16 : 7.

32 Tidinja *a* saroemping ka hidji kĕbon,
ngaran Getsemene; ladjĕng Jesoes nga-
lahir ka moerid-moeridna: Maraneh da-
rijoek bae di dijeu, sabot kami nĕnĕda.
33 'Ari noe ditjandak *b* Petros, Jakoboes
djeung Johannes; ladjĕng andjeunna
djadi njĕblak, sarta kalangkoeng pala-
34 oerna; seug ngalahir ka eta teh: Njawa
kami keur liwat saking nja prihatin, asa
rek paeh; tjaritjing bae di dijeu, sarta
35 koedoe njaring. 'Ari geus madjĕng deui
saeutik, toeloj andjeunna broek njoe-
oeh kana taneuh, sarta nĕnĕda, oepama
beunang mah, eta waktoe moegi sina
36 ngaliwat ti salira andjeunna. 'Dĕmi

panédana kijeu: 'Aba, Ama!'^d saniskantén oge Ama mah ijasa; moegi ijeu loemoer tjandak ti simkoering; nanging oelah sapertos karép simkoering, kabeh-kabeh
 37 koemaha pangërsa Ama bae. 'Tidinja andjeunna soemping, kapëndak moerid teh keur sasarean; seug ngalahir ka Petros: Naha Simon! maneh teh sasarean? Maneh hanteu bisa njaring djeung kami
 38 watës sadjam bae? 'Koedoe njararing sarta nënéda, soepaja oelah keuna koe panggoda; soekma teh daek pisan, tapina
 39 ari daging mah apës. 'Ladjëng Jesoes angkatdeui sarta nënéda, ari panédana sapër-ti pihatoer tadi bae. 'Ari geus soemping, moerid teh kapëndak deui keur sasarean; karana bareurateun panonna, sarta han-
 40 teu njarahoeun pingawangsoeleun. 'Ana soemping katiloe kalina, ngalahir ka moerid: Masing taronggoj bae sasarean, bari ngareureuh! Ajeuna geus meudjehna; geus nëpi ka waktoena. Masing njaho, Poetra manoesa teh ajeuna diserenkeun ka leungeun djalma noe daroraka.
 42 'Geura haroedang, hajoe oerang indit; toeh, noe ngahijanat ka kami teh geus deukeut. *a* Mat. 26 : 36; Look. 22 : 39; Joh. 18 : 1.

b p. 9 : 2. *c* Gal. 4 : 6. *d* p. 10 : 27.

43 Pada-harita, *a* sabot Jesoes keur ngalahir keneh, hol Joedas, noe kaäsoep moerid doewa wélas teja, datang sarta direudjeungan koe djalma loba pisan, pada mawa pëdang djeung gëgëndir, titahan para panghoeloe agoeng sarta ahli-ahli kitab djeung para kokolot eta
 44 bangsa. 'Ari noe ngahijanat teja ka andjeunna, geus mere pitandaeun ka eta djalma-djalma, kijeu pokna: Mana-mana noe ditjjoem koe koela, nja eta pisan, pek tangkëp bae, toeloej iringkeun sarta
 45 koedoe prijatna. 'Barang datang Joedas, ngageuwat njampeurkeun ka Jesoes, bari ngomong: Rabi! Rabi! sarta nji-
 46 joem. 'Geus kitoe seug pada ngaronom ka Jesoes, bari toeloej ditangkëp. 'Ari djalma noe narangtoeng deukeut, noe hidji njaboet pëdang, pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, rampoeng
 48 tjeulina. 'Ngalahir Jesoes, kijeu lahirna ka djalma-djalma teja: Maraneh teh moeroeboel tjara noe dek ngoedag begal; marawa pëdang djeung gëgëndir, arek
 49 nangkëp kami. 'Geuning oenggal-oenggal poë ge kami sok reureudjeungan djeung

maraneh, ngawoeroek dina kabah, ari maraneh hanteu nangkëp ka kami. Tapi pangsakitoena teh, soepaja kalaksanakeun Kitab. 'Geus kitoe sakabeh
 50 moerid kalaboer, ninggalkeun Jesoes. 'Aja hidji djalma boedjang noetoerkeun ka andjeunna, sarta ditarandjang, ngan diharoedoem boëh sagëbar; seug ditang-
 51 këp koe eta teja. 'Ari koe boedjang teh boëhna ditinggalkeun, toeloej ka-boer sarta ditarandjang. *a* Mat. 26 : 47; Look. 22 : 47; Joh. 18 : 8.

53 Dëmi Jesoes *a* toeloej diariringkeun ka panghoeloe agoeng; ari para panghoeloe agoeng, djeung para kokolot, sarta ahli-ahli kitab, daratang koempoel
 54 ka dinja. 'Ari Petros noetoerkeun ka Jesoes ti kaänggangan bae, datang ka asoep ka boeroean panghoeloe agoeng; toeloej gek dijoek tjampoer djeung patjalang-patjalang, bari sidoeroe. 'Ari para panghoeloe agoeng sarta djeung rad sakabeh narejangan saksi pikeun noeding ka Jesoes, soepaja bisa maehan ka andjeunna; tatapi hanteu manggih.
 56 'Karana aja oge reja saksi palseo, noeding ka andjeunna, *b* tatapi panoedingna hanteu tëroes djeung batoer. 'Tidinja aja deui djalma narangtoeng, djadi saksi palseo, noeding; ka andjeunna, *c* pokna:
 58 'Koering geus ngadareng eta teh omongna kijeu: Kami rek ngarowag ijeu kabah noe beunang njijeun koe leungeun, sarta di djëro tiloe poë njijeun deui hanteu kalawan leungeun. 'Tatapi kitoe ge panoedingna teu tëroes djeung
 60 batoer. 'Geus kitoe panghoeloe agoeng toeloej ngadëg; di têngah, sarta mariksa ka Jesoes, kijeu saorna: Naha maneh moal ngadjawab? koemaha eta panoedingna ka maneh teh? 'Dëmi Jesoes *c* repeh bae, hanteu pisan ngadjawab. Mariksa deui panghoeloe agoeng, kijeu saorna ka andjeunna: Koemaha, ënja maneh teh Kristoes, Poetra noe Langkoeng
 62 Moelja? 'Ari, walonan Jesoes: Lërës, kaela nja eta. Sarta koe aradjëngan Poetra manoesa teh mëngke katingali keur dijoek têngëneun noe Langkoeng Kawasa, djeung *d* datangna dina mega
 63 langit. 'Tidinja panghoeloe agoeng njosoëk panganggona, bari njaoer: Keur naon oerang make deui saksi?
 64 'Sarampejan geus ngareungeu eta

ngagorengkeunana ka Allah. Koemaha ari
pirëmpeog sarampejan teh? Dëmi poe-
toesan sarereja andjeunna teh mandjing
65 dihoekoem paeh. 'Geus kitoe noe sa-
wareh ^a pek njaridoehan ka Jesoes; seug
ditijoengan pameunteuna, sarta pada
nondjokan, bari ngomong ka andjeunna:
Geura wëdjang! Ari patjalang mah pada
njabokan ka andjeunna. ^a Mat. 26 : 57;

Loek. 22 : 54; Joh. 18 : 13. ^b 5 Moesa 17 : 6. ^c p. 15 : 5.

^d p. 13 : 26. ^e p. 10 : 34; 15 : 19.

66 Dëmi ^a keur mangsa Petroes di han-
dap, di boeroean djëro, datang hidji
boedjang awewe panghoeloe agoeng.
67 'Barang nendjo Petroes, keur sidoeroe,
seug dipëlông, sarta ngomong kijeu:
Maneh oge batoer Jesoes, ^b oerang Na-
saret teja. 'Tatapi Petroes teh nganglës,
68 ari pokna: Koela mah teu wawoeh, sarta
hanteu ngarti ka omongan maneh. Toe-
loej ka loewar ka boeroean hareup; ari
69 hajam seug kongkorongok. 'Geus kitoe
koe awewe teh Petroes katendjo deui;
toeloej pok ngomong ka sakoer noe
narangtoeng di dinja: Eta teh batoer
70 itoe. 'Ari Petroes teh nganglës deui.
Teu koengsi lila noe narangtoeng di
dinja pok deui ngaromong ka Petroes:
Poegoeh maneh teh kaäsoep batoer itoe;
geuning maneh ge oerang Galilea, djeung
71 basa maneh sarowa. 'Toeloej Petroes
pek njapa maneh, sarta bari soesoem-
pahan: Koela mah teu wawoeh-wawoeh
atjan djeung eta djalma noe dipiomong
72 koe maraneh teh. 'Gantjangna hajam
teh kongkorongok deui kadoewa kalina.
Ras Petroes ingëteun ka pilahir, anoe
dilahirkeun koe Jesoes ka manehna kijeu
teja: Ti memeh hajam kongkorongok
doewa kali, maneh bakal nganglës ka
kami tiloe kali. Toeloej Petroes ngëdjat
ka loewar, bari tjeurik. ^a Mat. 26 : 58, 69;

Loek. 22 : 55; Joh. 18 : 16. ^b p. 10 : 47.

PASAL 15.

Barang braj isoe, ^a gantjangna pa-
Bra panghoeloe agoeng rërëmpeogan
djeung para kokolot sarawoeh ahli-ahli
kitab sarta djeung rad sakabeh; tidinja
Jesoes toeloej dibanda, seug diariring-
2 keun, diselehkeun ka Pilatoes. 'Geus ki-
tote Pilatoes mariksa ka Jesoes: Énja
maneh teh Radja oerang Jahoedi? Nga-
wangsoel Jesoes, kijeu lahirna: ^b Lërës

3 sapilahir andjeun. 'Dëmi para panghoe-
loe agoeng reja pisan ngëlakkeunana
hal Jesoes, tatapi Jesoes teu ngadja-
4 wab kijeu-kijeu. 'Toeloej koe Pilatoes
dipariksa deui, kijeu lahirna: Naha ma-
neh teh moal ngadjawab? Tah geuning,
eta sakitoe reja ngëlakkeunana hal ma-
5 neh! 'Tatapi Jesoes hanteu pisan nga-
wangsoel deui; noe matak Pilatoes djadi
heraneun. ^a Mat. 27 : 1; Loek. 23 : 1; Joh. 18 : 28.

^b Mat. 26 : 64.

6 Ari bijasana ^a dina mangsa pesta teh
Pilatoes sok ngaleupaskeun hidji sakitan
adjang oerang Jahoedi, mana bae kaha-
7 jangna. 'Mangsa eta aja hidji djalma
ngaran Barabas, geus diberok djeung
batoerna ngaraman; eta dina keur nga-
8 raman maehan djalma. 'Toeloej djalma-
djalma pada raong, panoehoenna Pila-
toes moegi midamël koemaha adatna
9 ka toekang-toekang. 'Ngawalon Pila-
toes ka dinja, kijeu lahirna: Koemaha
kahajang maraneh teh, kami koedoe
ngaleupaskeun eta Radja oerang Ja-
10 hoedi adjang maraneh? 'Karana Pilatoes
geus oeningaeun, panghoeloe agoeng noe
matak njelehkeun Jesoes koe bawaning
11 darëngki. 'Tatapi panghoeloe agoeng
pada ngasoer-ngasoer ka djalma-djalma,
anggoer mënding Pilatoes sina ngaleu-
12 paskeun Barabas. 'Ngawalon deui Pila-
toes, kijeu lahirna ka dinja: Lamoen
kitoe mah, eta noe koe maraneh disë-
boetkeun Radja oerang Jahoedi, kaha-
jang maraneh koedoe dikoemahakeun
13 koe kami teh? 'Pok deui pada sosowak:
Eta gantoengkeun dina kai-dipalang!
14 'Lahiran Pilatoes ka darinja: Naha eta
teh migawe kagorengan naon? Ari eta
djalma beuki rosa sosowakna: Gantoeng-
15 keun dina kai-dipalang! 'Tidinja Pilatoes
ngajoenkeun ka eta djalma-djalma; seug
ngaleupaskeun Barabas adjang mara-
nehanana; ari Jesoes mah diselehkeun,
sina dirangket sarta toeloej digantoeng-
keun dina kai-dipalang.

^a Mat. 27 : 15; Loek. 23 : 19; Joh. 18 : 40.

16 Geus kitoe ^a sërdadoe marawa Jesoes
ka djëro gëdong, nja eta pangadilan teja,
bari seug ngoempoeleun barisan saka-
17 beh; 'toeloej andjeunna dipakeanan ha-
roedoem noe woengoe, sarta nganjam
makoeta tjoetjoek, seug dipakekeun ka
18 andjeunna; 'prak pada ngoendjoengan,

pokna: Assalam alaekoem, Radja oerang
 19 Jahoedi! 'Sarta pada meupeuhan ka
 mastakana koe hidji iteuk hoë, djeung
^b ditjaridoehan; brék toeloej tapak-toe-
 oer sarta saroedjoed ka andjeunna.
 20 'Sanggeus dipojok, haroedoem woengoe
 teh dilañnan, sarta diangoan deui koe
 panganggo andjeunna, bari toeloej di-
 ariringkeun, rek digantoengkeun dina
 kai-dipalang. ^a Mat. 27 : 27; Joh. 19 : 2. ^b p. 14 : 65.
 21 Aja ^a hidji djalma ngaliwat, ngaran
 Simon, oerang Kirena, rama Aleksandër
 djeung Roepoes, poelang ti këbon; toe-
 loej disarad sina manggoel kai-dipalang
 22 Jesoes. 'Ari diiringkeunana ka énggon
 noe diséboet Golgota, tégésna ari disalin
 23 basana: Énggon Tangkorek. 'Toeloej an-
 djeunna koe eta dileueutan anggoer
 beunang njampoeran moer; tatapi han-
 24 teu kërsaean. 'Dëmi geus ngagantoeng-
 keun Jesoes dina kai-dipalang, toeloej
 panganggonana koe eta ^b dibagikeun, sarta
 ngaloengkeun dadoe, soepaja tangtoe
 25 pimilikeunana hidji-hidji djalma. 'Ari
 waktoena ngagantoengkeun Jesoes dina
 26 kai-dipalang, ^c djam noe katiloe. 'Sarta
 di loehoereun andjeunna ditoelisan pa-
 këlakan, kijeu oenina: IJEU TEH RADJA
 27 OERANG JAHOEDEI. 'Djeung aja doewa bang-
 sat, noe digantoengkeun dina kai-dipa-
 lang barëng djeung Jesoes; noe hidji
 di katoehoeëun, noe hidji deui di ken-
 28 tjaeunana. 'Boekti pilahir Kitab noe
 kijeu oenina: ^d Andjeunna geus dibilang
 29 djeung noe daroraka. 'Ari sakoer noe
 ngaliwat ngagogoreng ka andjeunna;
 pada gogodëg, bari ngaromong: Aeh,
 maneh ^e noe ngaroewag kabah, sarta
 ngadëgkeun deui eta di djëro tiloe poë!
 30 'geura njalamëtkeun ka diri sorangan;
 31 tjing, toeroen tina kai-dipalang! 'Nja
 kitoe keneh para panghoeloe agoeng
 barëng ahli-ahli kitab; pada mojk,
 djeung batoer ngaromong kijeu: Eta ka
 noe sedjen mah sok noeloeng, ari ka
 dirina sorangan teu bisaeun noeloeng.
 32 'Kristoes, Radja ^f Israil, koedoe toeroen
 ajeuna tina kai-dipalang, soepaja koe
 oerang katendjo sarta djadi përtjaja.
 Malah-malah noe digantoengkeun dina
 kai-dipalang barëng djeung Jesoes teja,
 pada ngahinakeun ka andjeunna.

^a Mat. 27 : 32; Loek. 23 : 26. ^b Djab. 22 : 19. ^c Joh.
 19 : 14. ^d Jës. 53 : 12. ^e p. 14 : 58. ^f Joh. 1 : 50.

33 Dëmi ^a geus nëpi ka djam noe ka-
 gënëp, djadi poëk di sakoeriling boemi,
 34 nëpi ka djam noe kasalapan. 'Ari keur
 wantji djam noe kasalapan Jesoes sa-
 sambat sarta bëdas gëntrana, kijeu sa-
 sambatna: Eloi, Eloi, lama sabahtani?
 hartina ari disalin basana: Èh Allah
 koering! Allah koering! naha mana koe-
 35 ring ditilarkeun koe andjeun? 'Anoe
 narangtoeng di dinja sawareh, barangna
 ngadareng kitoe, pok ngomong: Geu-
 36 ning, eta teh njambat ka Elias. 'Noe sa-
 oerang seug moeroe, ngantjломkeun sè-
 pon kana tjoeka, sarta ditiirkeun kana
 hoë, bari toeloej dileueutkeun ka Jesoes;
 ari omongna: Mangke heula; oerang
 nendjo Elias datang hanteuna noeroen-
 37 keun ka dinja. 'Ari Jesoes ngagorowok
 sarta tarik gëntrana; ladjëng poepoes.
 38 'Geus kitoe reregan kabah soëh djadi
 doewa, ti loehoer parat ka handap.
 39 'Dëmi kapala sërdadoe, anoe nangtoeng
 di dinja njanghareupan ka Jesoes, ba-
 rang nendjo, jen andjeunna teh poepoes
 bari ngagëntra kitoe, toeloej ngomong
 kijeu: Satëmënna, eta djalma teh Poetra
 40 Allah! 'Sarta aja deui istri-istri, nari-
 ngalikeun ti kadjaohan; aja Maria Mag-
 dalena, sarta Maria iboe Jakoboes noe
 anom djeung Joses, kitoe deui Salome;
 41 'eta keur basa Jesoes aja di Galilea,
 pada ngiring sarta ngabarakti ka an-
 djeunna; djeung reja deui istri djaba
 ti eta, noe ngiring Jesoes ka Jëroesalem.

^a Mat. 27 : 45; Loek. 23 : 44.

42 Ari ^a geus boerit, sarehna poë pa-
 43 njadijaän, nja eta malëm sabbat, 'aja noe
 soemping, Joesoep ti Arimatea, pang-
 katna asisor sarta kaädjenan, eta ge
 ngantos-ngantos kana karadjaän Allah;
 toeloej dagdagan asoep ngadeuheus ka
 Pilatoes, njoehoenkeun majit Jesoes.
 44 'Dëmi Pilatoes heraneun koe doemeh
 Jesoes geus poepoes; toeloej kapala sër-
 dadoe disaoer, bari seug dipariksa, Je-
 45 soes teh geus lila poepoesna? 'Ari geus
 oeningaeun ti kapala sërdadoe, majit
 teh toeloej dipaparinkeun ka Joesoep.
 46 'Tidinja Joesoep ngagaleuh boëh katji;
 ari Jesoes geus diloengsoerkeun, ladjëng
 diboengkoes koe boëh katji teja, geus
 kitoe diëbogkeun kana koeboeran, dina
 batoe karang beunang natah; seug nga-
 goelingkeun hidji batoe, ditoetoepkeun

47 kana lawang koeboeran. 'Ari Maria Magdalena djeung Maria iboe Joses pada ningalikeun enggon Jesoes diëbogkeunana. *a* Mat. 27: 57; Loek. 23: 50; Joh. 19: 38.

PASAL 16.

Sabada *a* poë sabbat Maria Magdalena, Sdjeung Maria iboe Jakoboës, rawoeh Salome, ngagaraleuh seuseungitan, sèdjana angkat, rek ngalisahan majit Jesoes. 'Ari isoek-isoek, poë ahad, barang mëlètek sarangenge, saroemping kana eta koeboeran. 'Pok pada sasaoeran djeung batoer: Koemaha oerang, saha noe bakal mangdjoengkatkeun batoe toetoeapan lawang koeboeran? 'Ana tjéngkat, katingali batoe teh *b* geus aja noe ngadjoengkatkeun inja; karana eta batoe leuwih gède. 'Barang geus arasoep ka djéro koeboeran, beh ningali hidji djalma anom, keur tjalik sabeulah ti katoehoe, panganggonna djoebah bodas; seug pada njèblak. 'Noe anom ladjéng ngalahir ka istri teh: Eh njai! oelah njarèblak; maraneh nejang Jesoes, *c* oerang Nasaret, noe digantoengkeun dina kai-dipalang teja; eta teh geus tanghi, hanteu aja di dijeu; tah, tarendjo enggon oeroet diëbogkeunana. 'Ari ajeuna geura arindit, koedoe mopojankeun ka moerid-moeridna, sarta ka Petroes, jen andjeunna angkat ka Galilea ti heulaeun maraneh; nja di dinja maraneh tangtoe nendjo ka andjeunna, sakoemaha noe koe andjeunna dilahirkeun ka maraneh teja. 'Tidinja istri teh ngageuwat ka loewar, laloempatan tina eta koeboeran, liwat saking nja ngagidir djeung baloe-was; sarta teu pisan bebedja ka sahasaha; sababna pada sijeuneun. *a* Mat. 28: 1; Loek. 24: 1; Joh. 20: 1. *b* Mat. 28: 2. *c* p. 14: 67.

9 Mangsa Jesoes geus tanghi wantji isoek-isoek dina poë ahad, ngamimitian nembongan *a* ka Maria Magdalena; ti eta andjeunna bareto ngaloewarkeun toedjoeh setan. 'Eta toeloej indit, mopojankeun ka sakoer noe tadina sasa-

rèngan djeung Jesoes; pada keur prihatin sarta tjareurik. 'Barang ngadarengge eta teh, jen andjeunna hiroep deui, malah geus kabireungeuh koe Maria Magdalena, *b* pada hanteu pèrtjajaeun. *a* Joh. 20: 11; Loek. 8: 2. *b* Loek. 24: 11.

12 Sanggeusing kitoe *a* Jesoes ngebrehkeun andjeun sarta salin roepina, ka doewa djalma, nja moerid keneh, keur mangsa njaba ka pasisian. 'Toeloej arindit, moepoelihan ka batoer-batoerna; nadjan *b* ka eta ge hanteu pèrtjajaeun. *a* Loek. 24: 13. *b* Loek. 24: 37, 41.

14 Sanggeusna ti dinja *a* Jesoes ngebrehkeun andjeun ka moerid noe sawélas teja, keur mangsa ngarijoeng; sarta koe andjeunna diwéwèleh tina kateu-pèrtjajaanana djeung tina kateuasan hatena, pedah teu pèrtjajaeun ka sakoer noe geus nendjo ka salira andjeunna sanggeus tanghi. 'Ladjéng ngalahir ka dinja kijeu: *b* Maraneh koedoe leumpang ngidër saalam-doenya, ngoewarkeun Indjil ka sakabeh mahloek. 'Saha-saha *c* noe pèrtjajaja, sarta dibanjoean, tangtoe pisolamèteun; sabalikna ari noe hanteu pèrtjajaja mah, tangtoe dika-narakakeun. 'Dèmi sakoer noe pèrtjajaja dianteur koe tanda kijeu: bakal *d* ngaloewarkeun setan koe djénengan kami; bakal ngomong koe *e* basa anjar; 'bakal *f* njèkël oraj; sanadjan oepama nginoem noe matak pipaeheun, moal koengsi balahi; bakal *g* noempangkeun leungeun ka noe garèring, seug toeloej tjageur.

a Loek. 24: 36; Joh. 20: 27. *b* Mat. 28: 19. *c* Joh. 3: 18. *d* Lal. 16: 18. *e* Lal. 2: 4; 10: 46. *f* Lal. 28: 3. *g* Lal. 28: 8.

19 Dèmi Goesti, sanggeusna ngalahir ka moerid-moerid, *a* ladjéng ditjandak ka sawarga, geus kitoe *b* linggih di tênggè-neun Allah. 'Tidinja moerid pada mijang, ngawoeroek di mana-mana, ari Goesti ngabantoe, sarta ngajaktoskeun piwoeroek koe tanda-tanda noe ngabarèngan. Amin. *a* Loek. 24: 50; Lal. 1: 9. *b* Ibr. 1: 3; 8: 1.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

L O E K A S.

PASAL 1.

Sarehing reja djalma noe geus milam-
 Spah ngarang tjarijos hal përkawis anoe
 2 jaktos di oerang teja, 'sapërtos anoe
 geus diserenkeun ka oerang ^a koe noe
 ti barangmimiti pisan pada njaksian
 3 sarëng ngarabdi ka pangandika teh, 'noe
 mawi kaoela oge, sanggeusing ngadong-
 don tina asal-asalna saniskantën përkawis
 eta sarëng apik pisan, soemëdja
 rek njëratkeun sing parele bade adjë-
 4 ngan, eh ^b Teopiloes anoe moelja! 'soe-
 paga adjëngan oeninga kajaktosanana
 eta përkawis, anoe diwoeroekkeun ka
 adjëngan teja. ^a Ibr. 2: 3; 1 Joh. 1: 1. ^b Lal. 1: 1.
 5 Eukeur mangsa ^a Herodes, radja tanah
 Joedea, aja sahidji panghoeloe, djën-
 nganana Djakaria, kaäsoep ^b bagian
 Abia; ari geureuhana toeroenan ti Ha-
 6 roen, djënnganana Elisabet. 'Eta doewa
 djalma teh pada bënëer di pajoeneun
 Allah; taja pisan tjawadeunana dina
 ngalampahkeun sagala timbalan sarta
 7 hoekoem Pangeran. 'Ari eta hanteu ka-
 goengan pisan poeta, sabab Elisabet
 teja gaboeg, sarta doewanana geus pada
 sëpoe oemoerna. ^a Mat. 2: 1. ^b 1 Bab. 24: 10.
 8 Dëmi geus kitoe, dina hidji mangsa
 Djakaria eukeur manghoeloean di pa-
 joeneun Allah dina giliran bagianana,
 9 'koemaha adat kapanghoeloean; ari doe-
 oeman andjeunna ^a koedoe asoep ka
 kabah Pangeran, sarta koedoe ngoekoes.
 10 'Ari djalma noe loba pada araja di loe-
 war, keur nënëda dina waktöe ngoekoes
 11 teja. 'Beh ka Djakaria nembongan hidji
 malaikat ti Pangeran, keur ngadëg di
 12 katoehoeëun ^b altar paragi ngoekoes. 'Ba-
 rang katingali koe Djakaria, seug an-
 djeunna ngarendjag, sarta kataradjang
 13 sijeun. 'Ladjëng malaikat teh ngalahir
 ka andjeunna: Montong sijeun-sijeun,
 Djakaria! karana ^c panëda sampejan geus

dimakboel, sarta Elisabet, pamadjikan
 sampejan, bakal ngadjoeroe hidji anak
 lalaki pikeun sampejan; eta koe sam-
 pejan koedoe dingaranan Johannes.
 14 'Sampejan bakal meunang kaboengahan
 djeung kaatohan; sarta loba pisan djalma
 noe bakal saroekeun tina sabab di-
 15 djoeroekeun eta boedak. 'Karana eta
 teh bakal ^a agoeng di pajoeneun Pa-
 ngeran; ^c moal pinginoemeun anggoer
 djeung arak; sarta bakal dieusian Roh
 16 Soetji ti waktöe dikandoeng. 'Djeung
 loba anak-poetoe Israil koe eta bakal
 ditarobatkeun ka Pangeran Allahna.
 17 'Sarta ^f bakal leumpang pajoeneun an-
 djeunna, make roh djeung pangawasa
 Elias, ^g pikeun malikkeun hate bapa
 ka anak, sarta djalma noe maroengpang
 dibalikkeun kana ingëtan djalma noe
 balënëer; soepaja njondongkeun ka Pa-
 18 ngeran oemat beunang njadijakeun. 'Geus
 kitoe Djakaria oendjoekan ka malaikat:
^h Koemaha simkoering pitërangeunana
 eta përkawis teh? karantën simkoering
 geus kolot, sarëng poen bodjo geus lila
 19 nja oemoer. 'Ngawalon malaikat, kijeu
 lahirna ka Djakaria: Kami teh 'Dja-
 barail, anoe bakoe marëk di pajoeneun
 Allah; sarta kami dipiwarang sasaoeran
 djeung sampejan, soepaja ngawartakeun
 20 ka sampejan përkara noe tadi teja. 'Ma-
 sing njaho, sampejan teh bakal bisoe,
 moal bisa sasaoeran deui, nëpi ka poëan
 djadi eta përkara teja; sabab sampejan
 hanteu përtjaja kana omongan kami,
 noe bakal diboektikeun dina waktoena.
 21 'Dëmi djalma-djalma teja eukeur nga-
 rantosan ka Djakaria, sarta pada he-
 raneun doemeh sakitoe lilana aja dina
 22 kabah. 'Ari ka loewar Djakaria, teu bi-
 saeun sasaoeran ka eta djalma; tidinja
 pada ngahartieun, jen andjeunna meunang
 titingalian di djëro kabah. Ladjëng
 Djakaria pëpëta koe pananganana ka

23 eta djalma-djalma; ari bisoena teh djong-djon bae. 'Sanggeus djëdjëg poë manghoeloeanana, toeloej Djakaria moelih ka boemina.

a 2 Moesa 30:7. *b* 2 Moesa 30:1. *c* Lal. 10:31. *d* Mat. 11:11. *e* Hak. 13:4. *f* Mal. 3:1; 4:5. *g* Mal. 4:6. *h* 1 Moesa 15:8. *i* Dan. 8:16.

24 Dëmi geus kitoe, ladjëng Elisabet geureuhana njiram; toeloej njoempoet bae lilana meunang lima boelan; ari saोजना kijeu: 'Tah, kitoe midamëlna Pangeran ka kaola, keur mangsa ningali ka kaola teh, këršana *a* ngaleungitkeun kahinaän kaola ti djalma noe loba.

a 1 Moesa 30:23.

26 Ari dina boelan noe kagënpë malaikat Djabarail teja koe Allah dipiwarang ka sahidji nagara di tanah Galilea, ngaranana Nasaret; 'ka sahidji *a* landjang, noe keur babakalan djeung sahidji lalaki, djënënganana Joesoep, asalna bangsa Dawoed. Ari djënëngan landjang teh

28 Mariam. 'Dëmi geus soemping malaikat ka Mariam, ladjëng ngalahir kijeu: Assalam alaekoem, eh njai anoe dikoernija! *b* Pangeran anoe njarëngan ka njai; njai njai anoe dipaparin bërkah di pëlëbah

29 sakabeh awewe. 'Barang ningali Mariam ka malaikat teh, seug ngagëbëg koe tina kasaoeranana; dimanah-manah bae

30 pikarëpeun salam teh. 'Ngalahir deui malaikat: Montong sijeun-sijeun, Mariam! karana njai *c* geus manggih sih-

31 koernija ti Allah. 'Sarta, masing njaho, njai teh *d* bakal bobot, sarta ngowo hidji poetra pamëgët; koe njai koedoe didjënënganana

32 nënganana JESUES. 'Eta bakal agoeng, sarta didjënënganana Poetra noe Langkoeng Moelja; djeung Goesti Allah bakal maparin ka eta *e* panglinggihan Dawoed

33 ramana; 'sarta bakal ngaratoean ka bangsa Jakoeb *f* salalanggëngna; ari karadjaänana teh moal aja pitoengtoengeunana. 'Pok Mariam oendjoekan ka malaikat: Koemaha, noen, eta pidjadiunana? karantën simkoering teh hanteu

35 pisan patëpang sarëng lalaki. 'Ngawalon malaikat, kijeu lahirna: Njai bakal disoemping *g* Roh Soetji, sarta diaoeban koe kawasa noe Langkoeng Agoeng; manana eta noe soetji, anoe bakal diwokeun koe njai teja, pidjënënganeunana

36 Poetra Allah. 'Sarta, masing njaho, Elisabet, baraja njai, noe sakitoe kolotna, ajeuna oge keur ngandoeng anak lalaki. Ari eta noe disarëboet gaboeg teh, reu-

37 neuhna geus kagënpë boelan ijeu. 'Karana moenggoeh di Allah mah *h* hanteu aja noe moestahil. 'Pioendjoek Mariam: Simkoering teh sakabeh-kabeh abdi Pangeran; ' moegi-moegi didjadikeun ka simkoering sakoemaha pilahir adjëngan. Geus kitoe malaikat teh moelih.

a Mat. 1:16, 18. *b* Hak. 6:12. *c* Lal. 7:46. *d* Hak. 13:3; Mat. 1:21. *e* 2 Sam. 7:12; Djab. 132:11. *f* Jës. 9:6; Dan. 7:14. *g* Mat. 1:18, 20. *h* 1 Moesa 18:14. *i* 2 Sam. 7:25, 28.

39 Mangsa harita Mariam toeloej angkat gagantjangan ka pigoenoengan, ngadjoegdjoeg ka nagara Joeda. 'Tidinja soemping ka boemi Djakaria, sarta oeloek salam ka Elisabet. 'Ari geus kitoe, barang ngareungeu Elisabet oeloek-salam Mariam, toeloej poetrana adjroeg-adjroegan di djëro lamboet. Tidinja Elisabet dieusian Roh Soetji, 'sarta njaoer, bëdas gëntrana, kijeu saोजना: Nja andjeun noe dipaparin bërkah di pëlëbah sakabeh awewe, sarëng salamët boewah lamboet andjeun. 'Koemaha sababna, iboe Goesti kaola noe matak soemping ka kaola? 'Karana, salërësna, keur mangsa oeloek-salam andjeun kadenge koe kaola, harita anak kaola moeng-gah adjroeg-adjroegan di djëro beuteung koe bawaning soekaeun. 'Andjeun teh nja salamët *a* jen geus përtjaja; karana noe geus diwartakeun ka andjeun ti Pangeran, tanwande dilaksanakeun.

a p. 11:28.

46 Ladjëng Mariam ngalahir: *a* Njawa koering ngagoengkeun ka Pangeran, djeung soekma koering *b* soeka-soeka di djëro Allah, Djoeroe-salamët koering, doemeh geus ningalan *c* kana kahan-dapan abdina. Karana, saënjana, ti watës ajeuna *d* koering bakal disarëboet salamët koe sakabeh toeroenan-toeroenan. 'Karana ka koering geus didamël përkawis noe aheng-aheng koe noe Langkoeng Kawasa, sarta soetji padjënënganana; 'djeung *e* kawëlasanana toeroentoemoeroen ka sakoer noe sijeun koe andjeunna. 'Pangeran *f* geus ngadamël kawasa koe pananganana; noe aradi-goeng sadjëroning pamikir hatena, eta geus dipabalëntjarkeun. 'Aja *g* noe kawasa koe andjeunna geus dirarorod ti pangtjalikan, sarta geus ngadjoerig-djoengkeun ka djalma noe harandap. 'Anoe *h* waloerat geus diparinoehan koe

banda-banda; dēmi noe baleunghar geus
 54 dipiwarang balik lalengoh bae. 'Andjeun-
 na 'geus ngamanah deui ka Israil abdina,
 kērsana emoeteun ka kawēlasan an-
 55 djeunna '(sakoemaha noe koe andjeunna
 geus diandikakeun ka karoehoen oerang)
 ka ' Ibrahim djeung ka toeroenanana,
 56 salalanggēngna. 'Ari Mariam teh ngan-
 djrēkna di Elisabet antara tiloe boelan
 lilana; ladjēng moelih deui ka boemina.

a 1 Sam. 2:1. *b* Jēs. 61:10. *c* Djab. 113:7, 8.
d p. 11:27. *e* Djab. 103:17. *f* Jēs. 52:10. *g* Djab.
 147:6. *h* Djab. 107:9. *i* Jēs. 41:9. *j* 1 Moesa
 17:7, 19; 5 Moesa 7:7, 8.

57 Sanggeus kitoe Elisabet teja dongkap
 ka waktoe dek ngowo; toeloej ngowo-
 58 keun hidji poetra pamēgēt. 'Ari tatanga-
 ga-tatangana reudjeung koelawargana
 pada ngadenge, jen Pangeran geus nga-
 moeljakeun piwēlasna ka Elisabet; ti-
 59 dinja mariloe boengah. 'Ari geus kitoe,
 dina poē *a* noe kadalapan pada datang
 ngalajad, rek njēpitan eta moerangkalih,
 sarta disarēboetkeun Djakaria, noeroet-
 60 keun ka djēnēngan ramana. 'Tidinja
 iboena ngalahir, kijeu lahirna: Ih, lain
 61 kitoe; koedoe dingaranan Johannes. 'Ari
 salaoerna eta djalma ka Elisabet: Naha!
 da teu aja koelawarga andjeun anoe
 62 kitoe djēnēnganana. 'Toeloej pada pēpēta
 ka ramana, naros koemaha noe dikēr-
 sakeun pidjēnēnganeunana moerangka-
 63 lih. 'Geus kitoe Djakaria moendoet pa-
 pan panoelisan; toeloej njērat, kijeu
 oenina: Ari ngaran eta teh Johannes.
 Tidinja sakabeh djalma hareraneun.
 64 'Mangsa harita keneh lamběj Djakaria
 boeka, sarta ilatna hiroep; ladjēng nga-
 65 lahir, sarta bari moedji ka Allah. 'Ari
 sakabeh tatanggana sarijeuneun; sarta
 di sakoeriling pigoenoengan Joedea pa-
 66 da ngomongkeun eta pērkarā. 'Djeung
 sakabeh djalma noe ngadarengē pada
 njatēt dina atina, pokna: Pidjadieun
 naon eta moerangkalih teh? Ari pana-
 ngan Pangeran njarēngan ka eta moe-
 rangkalih. *a* 1 Moesa 17:12.

67 Ladjēng Djakaria ramana dieusian
 Roh Soetji; seug ngawēdjang, kijeu wē-
 68 djangna: 'Sagala poedji *a* ka Pangeran,
 Allah Israil; karana *b* geus ngalajad
 69 sarta ngaleupaskeun ka oematna. 'Djeung
 geus ngadamēl pikeun oerang *c* hidji tan-
 doek kasalamētan, ajana di bangsa Da-
 70 woed abdina, 'sakoemaha noe geus di-

andikakeun koe Pangeran *d* lantaran
 lamběj para nabi saroetji, noe djaroe-
 71 mēnēng ti alam baheula pisan; 'nja di-
 salamētkeun *e* ti moesoeh-moesoeh oer-
 rang, djeung ti leungeun sakabeh djalma
 72 noe gareuleuh ka oerang. 'Kērsana mi-
 damēl kawēlasan ka karoehoen oerang,
 sarta emoeteun ka pērdjangdjian an-
 73 djeunna noe soetji teja; 'nja kana *f* soemp-
 pah, anoe koe andjeunna geus disoempah-
 keun ka Ibrahim, karoehoen oerang:
 74 bakal maparin, 'jen oerang, ari geus ka
 loewar ti leungeun moesoeh-moesoeh
 oerang, *g* ngabarakti ka andjeunna han-
 75 teu kalawan sijeun; 'make kasoetjian
 sarta kabēnēran di pajoeneun andjeunna,
 76 sapanjang oemoer oerang. 'Ari maneh
 teh, ēnoeng! bakal disarēboet nabi Allah
 noe langkoeng agoeng; karana *h* maneh
 bakal leumpang pajoeneun Pangeran,
 77 pikeun njadijakeun pidjalaneunana; 'sar-
 ta pikeun nganjahokeun ka oemat-oemat
 andjeunna hal kasalamētan teja, tina
 78 dihampoera dosa-dosana; 'koe bawaning
 kalangkoeng-langkoeng nja kawēlasan
 Allah oerang, anoe matak oerang teh
 geus dilajad koe *i* mēlētēkna ti loehoer,
 79 'soepaja *j* njaāngan ka sakoer noe tjari-
 tjing di noe poēk djeung dina kalang-
 kang maot, sarta mēnērkeun soekoe
 oerang kana djalan kasalamētan.

a Djab. 41:14. *b* p. 7:16. *c* Djab. 132:17. *d* Lal.
 3:21, 24. *e* Djab. 106:10. *f* 1 Moesa 22:16;
 Djab. 105:9. *g* Ibr. 2:15; 9:14. *h* p. 1:17; Mat. 3:3.
i Mal. 4:2. *j* Jēs. 9:1.

80 Dēmi moerangkalih teh *a* ngagēngan,
 sarta dikoewatkeun moenggoehing soek-
 mana; ari tjalikna *b* di tēgal lēga, dong-
 kap ka mangsana mēndakan ka bangsa
 Israil.

a p. 2:40. *b* Mat. 3:1.

PASAL 2.

Ari geus kitoe, dina mangsa eta ka
 Aloewar timbalan ti praboe Agoestoes,
 jen saālam-doenya koedoe pada ditoelis-
 2 keun ngaranna. 'Ari eta pangnoeliskeu-
 nana anoe mimitina, djadina keur mangsa
 Kirinoes djēnēng goepērnoer di tanah
 3 Sam. 'Geus kitoe sakabeh djalma la-
 leumpang, soepaja ditaroeliskeun nga-
 ranna, oenggal-oenggal djalma di sana-
 4 gara-sanagarana. 'Ari *a* Joesoep oge
 angkat ti tanah Galilea, ti nagara Na-
 saret, ka tanah Joedea, ka nagara
 Dawoed, *b* anoe ngaran Bet-Lehem, sabab

Joesoep teh asal bangsa sarta toeroenan
 5 Dawoed; 'pangangkatna soepaja ditoe-
 liskeun djeung Mariam pigeureuhaeuna-
 6 na; ^c nja eta keur bobot. 'Ari geus kitoe,
 mangsa keur tjaralik di dinja, Mariam
 teh dongkap ka waktue dek ngowo.
 7 'Ladjëng ^d ngowokeun poetra njikalan;
 seug dibédongan koe lamak-lamak, sarta
 diébogkeun dina pangokopan, tina sabab
 arandjeunna geus teu kabagean énggon
 di pasanggrahan. ^a p. 1: 27. ^b Mik. 5: 1.

^c Mat. 1: 18. ^d Mat. 1: 25.

8 Ari di pasisian nagara eta aja taroe-
 kang ngangon; wantji ti peuting na-
 9 roenggoean ingon-ingonna di tégal. 'Beh
 sahidji malaikat ti Pangeran ngadég
 deukeut ka dinja, sarta pada katodjo
 koe ^a kamoeljaän Pangeran; tidinja sa-
 10 rjeuneun kabina-bina. 'Dëmi malaikat
 teh ngalahir ka eta djalma: Montong
 sarijeun; karena, masing njaho, kami
 ngabedjakeun ka maraneh kaboengahan
 noe rosa pisan, piadjangeun sabangsa
 11 Israil kabeh. 'Karena mangsa ajeuna
 geus diwokeun keur maraneh eta Djoe-
 roe-salamët, tégësna Goesti ^b Kristoes,
 12 di nagara Dawoed. 'Ari pialamateunana
 ka maraneh kijeu: maraneh bakal mang-
 gih hidji moerangkalih, dibédongan koe
 lamak-lamak, keur ebog dina pangoko-
 13 pan. 'Harita keneh loba ^c balad sawarga
 anoe reureudjeungan djeung eta malai-
 kat teja; pada maroedji ka Allah, kijeu
 14 poedjina: 'Koedoe dimoeljakeun Allah
^d dina énggon loehoer; di boemi masing
 kërta; manoesa teh pada dianggo ka-
 rësëp! ^a Jës. 60: 1. ^b Joh. 4: 25.

^c 1 Moesa 32: 1, 2. ^d p. 19: 38.

15 Ari geus kitoe, mangsa eta malaikat
 geus ngarapoeng moelih ka sawarga,
 seug djalma-djalma teja, nja eta toekang
 ngangon, ngaromong djeung batoerna
 kijeu: Hajoe, oerang laleumpang ka Bet-
 Lehem, oerang nendjokeun eta përkara
 noe geus djadi, anoe diwartakeun ka
 16 oerang koe Pangeran teja. 'Toeloej da-
 ratang gagantjangan; ^a kasampak Ma-
 riam, djeung Joesoep, sarta moerangka-
 lih teja, anoe keur ebog dina pangoko-
 17 pan. 'Dëmi geus narendjo, toeloej pada
 ngalijarkeun eta kasaoeran, anoe diwar-
 takeun ka maranehanana hal përkara
 18 moerangkalih teja. 'Djeung sakabeh
 djalma noe ngadarengé pada heraneun

tina përkara, noe dibedjakeun ka mara-
 nehanana koe eta taroekang ngangon
 19 teja. 'Ari koe Mariam mah disimpën bae
 eta sagala përkara, sarta dipikir-pikir
 20 sadjéroning manahna. 'Tidinja toekang
 ngangon teh pada moelang, bari nga-
 moeljakeun djeung maroedji ka Allah,
 tina sabab saniskara noe geus kada-
 rengé sarta katarendjo, sapërti anoe
 geus diwartakeun ka darinja. ^a Mat. 2: 11.

21 Ari geus djëdjëg ^a dalapan poë, bade
 njëpitan moerangkalih teja, ladjëng di-
 djënënganan JESOES, ^b sakoemaha noe
 disëbatkeun koe malaikat teja samemeh-
 na dikandoeng. ^a p. 1: 59. ^b p. 1: 31.

22 Ari geus djëdjëg ^a poëna ngabërësi-
 han arandjeunna, noeroetkeun toret
 Moesa, ladjëng Jesoes teh ditjandak ka
 Jëroesalem, bade disanggakeun ka Pa-
 23 ngeran; 'sapërti noe geus dioengëlkeun
 dina toret Pangeran kijeu: ^b Sakoer-
 sakoer anak lalaki, anoe moeka pian-
 kan, koedoe disëboetkeun soetji bade ka
 24 Pangeran. 'Djeungna deui soepaja njang-
 gakeun pangabakti, sakoemaha noe geus
 ditimbalkeun dina toret Pangeran kijeu:
^c Tikoekoer sapaasang, atawa anak dja-
 25 pati doewa. 'Dëmi di Jëroesalem aja
 hidji djalma, djënënganana Simon; ari
 eta djalma teh bënër sarta ibadah,
 djeung ngarëp-ngarëp anoe poerah një-
 nangeun Israil; sarta eta dilinggihan
 26 Roh Soetji. 'Geus dipaparin pitoedoeh
 lantaran Roh Soetji, ^d jen moal ngarasa
 maot, samemeh nendjo Kristoes ^e Pa-
 27 ngeran. 'Tidinja Simon teh soemping ka
 kabah, kasoeroeng koe Roh. Dëmi mang-
 sa eta moerangkalih koe iboe-ramana
 ditjandak asoep ka kabah, dek dipëta-
 keun koemaha adat-bijasa toret teja,
 28 'ladjëng koe Simon eta moerangkalih
 dipangkon, bari moedji ka Allah; pioen-
 29 djoekna: 'Ajeuna mah, noen Pangeran!
^f abdi Pangeran moegi diidinan wang-
 soel sarëng kasëngangan, sakoemaha noe
 30 geus ditimbalkeun; 'karantën panon abdi
 geus nendjo kana kasalamëtan andjeun,
 31 'anoe koe andjeun geus ditjawiskeun di
 hareupeun ^g sadajana bangsa-bangsa;
 32 'nja eta sahidji tjahja noe ^h pikeun nja-
 ngan ka sagala oerang kapir, sarëng
 matak kamoeljaän ka oemat andjeun
 33 Israil. 'Ari Joesoep djeung iboe Jesoes
 hareraneun tina sabab anoe disaoerkeun

34 hal pĕrkara moerangkalih teja. 'Toeloej
 iboe-ramana dibĕrkahan koe Simon, sarta
 kijeu saोजना ka Mariam iboena: Mas-
 47 sing njaho, ijeu moerangkalih geus di-
 pastikeun ' matak laboeh djeung matak
 hoedang loba djalma bangsa Israil;
 djeung djadi tanda 'j' noe bakal dipa-
 35 doean, '(sarta njawa njai teh bakal parat
 koe pĕdang) soepaja pamikir hate djal-
 36 ma reja katara. 'Aja deui di dinja hidji
 nabi istri, djĕnĕnganana Hanna, poetra
 Panoeĕl, kaom Aser. Ari eta teh sĕpoe-
 pisan oemoerna; tjarogeanana tina wa-
 tĕs landjang ngan meunang toedjoe-
 37 taoen; 'harita randa, oemoerna kira-
 kira dalapan poeloe opat taoen; djeung
 k' teu pisan pisah ti kabah, beurang-
 peuting ngabakti ka Allah kalawan poe-
 38 wasa reudjeung panĕnĕda. 'Waktoe ha-
 rita ngadeukeutan ka dinja, sarta kitoe
 keneh moedji ka Pangeran; toeloej ngoe-
 warkeun eta moerangkalih ka sakabeh
 djalma 'l' noe ngarĕp-ngarĕp di Jĕroesa-
 39 lem kana dileupaskeunana. 'Dĕmi geus
 toetoep ngalampahkeun sakabehna noe
 dimistikeun koe toret Pangeran, ladjĕng
 maroelih ka Galilea, ka Nasaret naga-
 rana.

a 3 Moesa 12:6. b 2 Moesa 13:2; 4 Moesa
 8:17. c 3 Moesa 12:8. d Djab. 89:49. e Wahj.
 11:15. f 1 Moesa 46:30. g Djab. 98:3; Jĕs. 49:6, 9.
 h Jĕs. 42:6. i Jĕs. 8:14; 1 Kor. 1:23, 24. j Lal.
 28:22. k Djab. 27:4. l p. 23:51.

40 Geus kitoe eta moerangkalih 'a' nga-
 gĕngan, djeung dikoeawatkeun moeng-
 goehing soekmana, dieusian kaoeninga-
 an, sarta disarĕngan koe sih-koernija
 Allah. a p. 1:80.
 41 Ari eta iboe-ramana saban-saban ta-
 oen angkat ka Jĕroesalem, 'a' moro pesta
 42 paska. 'Mangsa Jesoes jĕswana geus
 doewa wĕlas taoen, arangkat deui ka
 Jĕroesalem, koemaha adat pesta teja.
 43 'Dĕmi geus toetoep poĕna, ari maroelih
 deui, moerangkalih teja, nja eta Jesoes,
 katingaleun di Jĕroesalem; koe Joe-
 soep sarta koe iboena hanteu kaoeninga.
 44 'Ari raosna, jen andjeunna patjam-
 poer djeung batoer-batoer laleumpang; ma-
 nana angkatna dongkap kana lalampa-
 han sapoĕ, barina nejangana ka koela-
 45 wargana sarta ka kawawoehanana. 'Sa-
 rehna hanteu kapĕndak, ladjĕng maroelih
 46 deui ka Jĕroesalem, bari nejangana. 'Ari
 geus kitoe, sanggeus meunang tiloe poĕ,
 moerangkalih teh kapĕndak di djĕro ka-

bah, keur tjalik di tĕngaheun goeroe-
 goeroe, bari ngareungeukeun sarta naros
 ka darinja. 'Ari sakabeh djalma noe
 ngadarengĕ 'b' pada mĕlĕngĕk koe pa-
 ngartosanana djeung pangwalonanana.
 48 'Barang iboe-ramana ningali, kageteun.
 Ladjĕng njaoer iboena ka Jesoes: Naha
 ĕneng! wĕt koe naon ĕneng geus mi-
 lampah ka iboe-rama anoe kitoe pĕta-
 na? Masing njaho, rama ĕneng djeung
 iboe geus nejangana ĕneng bari nalangsa
 49 pisan. 'Ladjĕng ngawangsoel ka iboe-
 ramana: Koe naon nejangana koering?
 Koetan tatjan oeninga, 'c' jen koering
 50 koedoe aja di noe Rama koering? 'Dĕmi
 iboe-ramana hanteu hartoseun ka eta
 kasaoeranana, noe disaoerkeun ka aran-
 51 djeunna. 'Geus kitoe moelih sasarĕngan
 djeung iboe-ramana; tidinja soemping
 ka Nasaret, sarta ngesto ka iboe-ra-
 mana. 'd' Ari koe iboena eta sagala pĕr-
 kara disimpĕn dina manahna.

a 2 Moesa 23:14-17. b Mat. 7:28; p. 4:22.
 c Joh. 4:34. d p. 1:19.

52 Ladjĕng Jesoes teh 'a' tambah-tam-
 bah kaoeningaĕnana, sarta ngagĕngan,
 djeung ditambah sih-koernija ti Allah
 djeung ti manoesa. a p. 1:40.

PASAL 3.

Mangsa kalima-wĕlas taoenna djoemĕ-
 nĕng praboe Tiberioes, mangsa 'a' Pon-
 tioes Pilatoes djĕnĕng goepĕrnoer di
 Joedea, djeung 'b' Herodes djĕnĕng bo-
 pati di Galilea, sarta Pilipoes saderekna
 djĕnĕng bopati di Itoerea djeung di ta-
 nah Trakonitis, sarta Lisantias djĕnĕng
 2 bopati di Abilena, 'keur mangsa 'c' Annas
 djeung Kajapas djĕnĕng panghoeloe
 agoeng, harita aja pangandika Allah
 ka Johannes poetra Djakaria, 'd' keur aja
 3 di tĕgal lĕga teja. 'Tidinja 'e' Johannes
 soemping ka tanah sakoeriling tji Jor-
 dan, sarta ngoewarkeun pangbanjoe pĕr-
 4 tobat pikeun ngahampoera dosa. 'Sa-
 pĕrti noe geus dioengĕlkeun dina kitab
 pilahir nabi Jĕsaja, kijeu lahirna: 'f' Aja
 sowara noe njĕloek di tĕgal lĕga kijeu:
 Geura njadijakeun pidjalaneun Pange-
 ran, geura ngalĕmpĕngkeun djalan-dja-
 5 lan andjeunna. 'Sakoer lĕbak-lĕbak ba-
 kal disaeuran, sarta sakabeh goenoeng
 djeung pasir bakal dihandapkeun; ari
 noe belot bakal djadi lĕmpĕng, sarta

noe garokgek bakal djadi djalan rata.
 6 'Djeung ^g saniskara daging bakal na-
 7 rendjo kasalametan Allah. 'Ladjëng Jo-
 hannes ngalahir ka djalma-djalma, noe
 daratang hajang dibanjoean koe an-
 djeunna, kijeu lahirna: Eh, anak-anak
 oraj wëlang! saha noe geus noedoehkeun
 ka maraneh njingkiran bebëndoe noe
 8 mëngeke datang? 'Manana geura nga-
 baridjilkeun boewah-boewah anoe të-
 roes djeung përtobat; djeung maraneh
 oelah sëdja ngaromong di djëro hate:
 Nja Ibrahim rama aing; karana kami
 ngabedjakeun ka maraneh, jen Allah
 ijasaen ngadjadikeun anak-anak keur
 9 Ibrahim tina eta batoe. 'Samalah kam-
 pak geus disandingkeun dina akar ta-
 tangkalan. Nja oenggal-oenggal tangkal,
 anoe hanteu baroewahan noe hade, tang-
 toe ditoewar, toeloj dialoengkeun kana
 10 seuneu. 'Tidinja eta djalma pada naros
 ka Johannes, kijeu pioendjoekna: ^h Naon
 anoe koedoe dipigawe koe koering?
 11 'Ngawalon Johannes, kijeu lahirna:
 ' Saha-saha djalma noe boga badjoe
 doewa, koedoe bikeun sahidji ka noe
 12 hanteu boga; djeung noe boga kaha-
 kanan koedoe nja kitoe deui. 'Geus kitoe
 hol daratang ^j toekang tjoekke, pada ha-
 jang dibanjoean; ari oendjoekana ka
 Johannes: Noen, goeroe! naon anoe koe-
 13 doe dipigawe koe koering? 'Lahiran Jo-
 hannes ka eta: Oelah menta ^k leuwih
 14 ti noe geus ditangtoekeun. 'Aja deui
 pradjoerit noe pada naros ka Johannes,
 kijeu pioendjoekna: Ari lëbah koering
 mah, naon anoe koedoe dipigawe koe
 koering? Lahiran Johannes ka dinja:
 ' Oelah njaroesahkeun ka djalma, djeung
 oelah ngarajah babandaan djalma, sarta
 koedoe tjoekoepeun bajaran maraneh.
^a Mat. 27:2. ^b Mat. 14:1, 3. ^c Joh. 18:13; Lal.
 4:6. ^d p. 1:80. ^e Mat. 3:1; Mark. 1:4. ^f Jës.
 40:3. ^g Jës. 52:10. ^h Lal. 2:37. ⁱ Jak. 2:15,16;
 1 Joh. 3:17. ^j Mat. 5:46. ^k p. 19:8. ^l 3 Moesa 19:13.

15 Ari koe sabab eta djalma-djalma teh
 pada ngarëp-ngarëp sarta sarereja pada
 malikir sadjëroning hatena moenggoeh
 Johannes, palangsijang nja eta Kristoes
 16 teh, 'ladjëng Johannes ngalahir ka sa-
 kabehna, kijeu lahirna: ^a Ari kami mah
 ngabanjoean soteh ka maraneh koe tjai
 bae, tatapi bakal soemping anoe lang-
 koeng kawasa ti batan kami; kami han-
 teu lajak moeka tali taroempah-taroem-

pahna atjan; nja eta noe bakal ngaba-
 njoean ka maraneh koe Roh Soetji
 17 djeung koe seuneu. 'Ari pananganana
 njandak njiroena, bakal napi beunang
 ngirikna; tarigoena bakal dikoempoel-
 keun kana koedangna, ari hoeoet mah
 bakal dihoeroe koe seuneu noe teu beu-
 nang dipareuman. ^a Mat. 3:11.

18 Reja deui përkara lijan ti dinja noe
 diwoeroekkeun koe Johannes, bari ngoe-
 19 warkeun Indjil ka djalma-djalma. 'Ta-
 tapi ^a Herodes, bopati teja, sanggeus
 ditjawad koe Johannes tina përkara
 Herodias, geureuha saderekna noe nga-
 ran Pilipoes, djeung tina sakabeh lakoe-
 lampah noe goreng, anoe sok dipigawe
 20 koe Herodes, 'toeloj nambahan deui
 ka eta sakabehna, djalan ngasoepkeun
 Johannes ka pangberokan.

^a Mat. 14:3; Mark. 6:17.

21 Ari geus kitoe, mangsa djalma-djalma
 sakabeh keur dibaranjoean teja, ^a ari
 Jesoes dibanjoean oge, bari nënëda, braj
 22 langit moeka; 'ladjëng Roh Soetji loeng-
 soer sapërti djapati, nganggo roepa awak,
 ninggang ka salira andjeunna; sarta aja
 gëntra ti langit, pangandikana kijeu:
^b Nja maneh Poetra kami noe kaasih;
 maneh noe dipikarësëp koe kami.

^a Mat. 3:13; Mark. 1:9; Joh. 1:32. ^b p. 9:35.

23 Dëmi Jesoes teh, mangsa ngamimi-
 tian, joeswana antara tiloe poeloeh ta-
 oen, sarta ^a dinjaranaan poetra Joesoep,
 24 ari Joesoep teh poetra Eli; 'Eli poetra
 Matat, Matat poetra Lewi, Lewi poetra
 Melki, Melki poetra Janna, Janna poe-
 25 tra Joesoep; 'Joesoep poetra Matatias,
 Matatias poetra Amos, Amos poetra Na-
 hoem, Nahoem poetra Esli, Esli poetra
 26 Nagai; 'Nagai poetra Maat, Maat poe-
 tra Matatias, Matatias poetra Sëmei,
 Sëmei poetra Joesoep, Joesoep poetra
 27 Joeda; 'Joeda poetra Johanan, Johanan
 poetra Resa, Resa poetra Sëroebabel,
 Sëroebabel poetra Saltiël, Saltiël poe-
 28 tra Neri; 'Neri poetra Melki, Melki poe-
 tra Adi, Adi poetra Kosam, Kosam poe-
 29 tra Elmodam, Elmodam poetra Er; 'Er
 poetra Joses, Joses poetra Eliëser, Eli-
 30 Matat poetra Lewi; 'Lewi poetra Simon.
 Simon poetra Joeda, Joeda poetra Joe-
 soep, Joesoep poetra Jonan, Jonan poe-
 31 tra Eljakim; 'Eljakim poetra Melea.

Melea poetra Mainan, Mainan poetra Matata, Matata poetra Natan, Natan poetra
 32 Dawoed; 'Dawoed poetra Isai, Isai poetra Obed, Obed poetra Boas, Boas poetra
 33 Salmon, Salmon poetra Nahson; 'Nahson poetra Aminadab, Aminadab poetra Ram, Ram poetra Hesron, Hesron
 34 poetra Peres, Peres poetra Joeda; 'Joeda poetra Jakoeb, Jakoeb poetra Ishak, Ishak poetra Ibrahim, Ibrahim poetra
 35 Terah, Terah poetra Nahor; 'Nahor poetra Séroeg, Séroeg poetra Réhoe, Réhoe poetra Peleg, Peleg poetra Eber, Eber
 36 poetra Selah; 'Selah poetra Kenan, Kenan poetra Arpaksad, Arpaksad poetra Sem, Sem poetra Énoh, Énoh poetra
 37 Lamek; 'Lamék poetra Mëtoesalah, Mëtoesalah poetra Hanok, Hanok poetra Jared, Jared poetra Mahalalel, Mahalal-
 38 el poetra Kenan; 'Kenan poetra Enos, Enos poetra Set, Set poetra Adam, Adam
 b poetra Allah. a p. 4: 22. b 1 Moesa 5: 1.

PASAL 4.

Ari Jesoes, pinoeh koe Roh Soetji, Angkat deui ti tji Jordan; a ladjëng
 2 koe Roh ditjandak ka tégal léga. 'Geus kitoe digoda koe Iblis, opat poeloeh poë lilana; sarta hanteu pisan barangtoewang dina poë eta. Sanggeus toetoe
 3 poëna, palajeun toewang. 'Tidinja Iblis teh oendjoekan ka Jesoes kijeu: Lamoen énja andjeun Poetra Allah, geura piwarang eta batoe sina djadi roti. 'Ari
 4 Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: b Manoesa teh moal hiroep koe roti woengkoel, istoening koe oenggal-oenggal pangandika Allah. 'Geus kitoe koe
 5 Iblis dibawa ka sahidji goenoeng anoe loehoer, sarta ditoedoehtoedoeheun ka sakabehna karadjaän alam-doenya
 6 dina sakitjeup-mata bae; 'bari Iblis oendjoekan kijeu: Ari sakabehna kawasa eta djeung kamoeljaänana koe kaoela dek disanggakeun ka andjeun; karena c geus disërakheun ka kaoela, sarta koe ka
 7 oela dibikeun ka saha bae tjopna. 'Koe sabab eta, lamoen andjeun kërsa njëmbah ka kaoela, eta sadajana teh bade
 8 kagoengan andjeun. 'Ladjëng Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geura los ti kami, Setan; karena geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: d Maneh koedoe

njëmbah ka Pangeran, Allah maneh, djeung koedoe ngabakti ngan woeng
 9 koel ka andjeunna bae. 'Geus kitoe Jesoes koe Iblis dibawa ka Jérusalem, sarta diteundeun di poentjak kabah, bari oendjoekan kijeu: Lamoen énja andjeun Poetra Allah, tjik, geura ngaragragkeun andjeun ti dijeu; 'karena geus dioengëlkeun dina Kitab, e jen Pangeran bakal nimbalan ka para malaikatna tina përkawis andjeun, soepaja pada ngaraksa ka andjeun, 'sarëng soepaja njarangga ka andjeun, sangkan dampal andjeun oelah koengsi tigasroek kana
 12 batoe. 'Ladjëng Jesoes ngawalon ka Iblis, kijeu lahirna: Geus ditimbalkeun kijeu: f Maneh oelah dek njoba ka Pangeran, Allah maneh. 'Sanggeus Iblis mejakkeun sakabehna gogoda teh, toeloj njingkir ti Jesoes rada lila.

a Mat. 4: 1; Mark. 1: 12. b 5 Moesa 8: 3. c Joh. 14: 30; 2 Kor. 4: 4. d 5 Moesa 6: 13. e Djab. 91: 11. f 5 Moesa 6: 16.

14 Tidinja a Jesoes moelih deui ka Galilea koe kawasa Roh; sarta kaewar-aerkeun di sakoeriling tanah eta kabeh.
 15 'Djeung sok ngawoeroek dina masigitmasigit eta djalma, bari diparoedji koe sakabeh. a Mat. 4: 12; Mark. 1: 14; Lal. 10: 37.
 16 Tidinja a Jesoes soemping ka b Nasaret, oeroet dimemenanana; sarta koemaha bijasana di poë sabat teh, tjalik ka masigit, ladjëng ngadëg, këršana dek
 17 ngaos. 'Geus kitoe ka andjeunna disanggakeun kitab nabi Jësaja; ari geus di boeka kitab teh, mëndakan djadjaran
 18 c anoe disërakheun kijeu oengëlna: 'Roh Pangeran linggih di kami, reh kami dilisahan koe Pangeran; sarta dipiwarang ngoewarkeun Indjil ka noe malarat, djeung njageurkeun ka noe peupeus hatena; 'dipiwarang ngoewarkeun ka saktan-saktan dileupaskeun, djeung ka noe marërëm bakal narendjo; dipiwarang ngaleupaskeun noe raripoeh, sina mërdika; dipiwarang ngoewarkeun d ta
 20 oen kasoekaän Pangeran. 'Sanggeus Jesoes ngagoeloengkeun eta kitab, dipaparinkeun ka mërëbot, ladjëng tjalik. Ari sakabeh djalma noe di masigit
 21 teja pada mëntjrong ka andjeunna. 'Tidinja mimiti ngalahir ka eta djalma kijeu: Waktue ajeuna eta toelis teh
 22 boekti, kadenge koe maraneh. 'Geus kitoe sakabehna pada ngalërësan ka Je-

soes, bari hereraneun koe tina ngareunah pilahir, anoe ka loewar ti lambějna; ari ngaromongna: ^e Naha eta teh koetan
 23 lain poetra Joesoep? 'Ladjěng Jesoes ngalahir ka darinja: Meureun maraneh dek njarėboetkeun ka kami koe babasan teja: Ah doekoen! geura njageurkeun bae ka diri sorangan; sakabehna noe geus djadi ^f di Kapernaem, anoe geus kadenge koe koela, eta pigawe deui di
 24 dijeu, di nagara asal maneh. 'Lahiranana deui: Satěmėnna, kami ngalahir ka maraneh, jen taja nabi hidji-hidji atjan noe dipikasoeke di nagara asalna. 'Tatapi kami ngalahir ka maraneh saėnja-ėnjana: keur djaman Elias di bangsa Israail reja pisan randa; ^g harita langit noetoe bae tiloe taoen gėnėp boelan lilana, datang ka patjėklik kabina-bina sakoerilingna tanah. 'Dėmi Elias teh hanteu dipiwarang ka eta randa hidji-hidji atjan, ngan ka nagara Sarpata, di
 27 tanah Sidon, ka hidji randa. 'Djeung deui keur djaman nabi Elisa di bangsa Israail reja pisan djalma noe kasakit lepra; hanteu aja hidji-hidji atjan noe dibėrėsihan, ngan ^h Naėman, oerang Sam teja. 'Ari geus kitoe sakabeh djalma noe di masigit teja pada ambėkeun kabina-bina, eukeur ngadarengge eta. 'Tidinja narangtoeng, seug pada ngadjongklokkeun Jesoes ti djero nagara, sarta diiringkeun ka poentjak goenoeng anoe dipėrnahan nagarana, sėdjana dek diragragkeun. 'Tatapi Jesoes angkat, molopos bae ka tėnggahna eta djalma.

^a Mat. 13 : 54; Mark. 6 : 1. ^b p. 2 : 51. ^c Jės. 61 : 1. ^d 3 Moesa 25 : 10. ^e Joh. 6 : 42. ^f Mat. 4 : 13. ^g 1 Radj. 17 : 1. ^h 2 Radj. 5.

31 Geus kitoe Jesoes ^a soemping ka nagara Kapernaem, di tanah Galilea; ladjěng ngawoeroek ka djalma-djalma di poė sabat. 'Ari djalma teh ^b pada reuwaseun koe tina piwoeroekna; karana pilahirna koe kawasana. 'Dėmi di masigit aja hidji djalma noe kaėsoepan setan nadjis; eta ngagėro sarta bėdas sorana, 'pokna: Adoeh, Jesoes, ^c oerang Nasaret! andjeun aja pėrkawis naon ka koering? Koemaha andjeun soemping teh bade ngaroek-sakkeun ka koering sadaja? Koering geus tėrang ka andjeun, jen andjeun
 35 teh Kasoetji Allah. 'Tidinja eta disaoeran koe Jesoes, kijeu lahirna: Geura repeh, sarta ka loewar ti eta djalma.

Geus kitoe setan teh ngabeubeutkeun eta djalma ka tėnggah-tėnggah, bari toeloj ka loewar, hanteu pisan njotjengan ka manehanana. 'Dėmi sakabeh djalma teja pada mėlėngėk, sarta ngaromong djeung batoerna, pokna: Pilahir naon eta teh, wėt kalawan kawasa djeung matihna eta miwarang ka soekma nadjis, datang ka ka laloewar? 'Ari pėrkara Jesoes kaoewar-aerkeun ka sakabeh nagara sakoeriling tanah eta teja.

^a Mat. 4 : 13; Mark. 1 : 21. ^b Mat. 7 : 28; Joh. 7 : 46. ^c p. 18 : 37.

38 Geus angkat Jesoes ti masigit, ^a ladjěng tjalik ka imah Simon. Ari mitoha Simon awewe keur moerijang bangėt pisan; toeloj dipangnėdakeun ka Jesoes. 39 'Ladjěng koe salirana dilanggoekan, bari njeuseul ka moerijang teh; geus kitoe moerijangna oendoer ti eta awewe; harita keneh hoedang, seug ngalalajanan ka tatamoe-tatamoena. ^a Mat. 8 : 14; Mark. 1 : 29.
 40 Ari ^a geus soeroep panon-poė, sakoer noe barogaeun djalma gėring koe roepa-roepa panjakit, pada njanggakeun eta ka Jesoes; ladjěng hidji-hidji djalma teh ditoempangan panangan, ditjalageurkeun. 'Aja deui setan-setan ka loewar ti loba djalma, bari pada ngagėro, pokna: ^b Nja andjeun teh Kristoes, Poetra Allah! Ladjěng koe Jesoes diseuseul, hanteu diwidian lemek, sabab njarahoeun jen andjeunna teh Kristoes.

^a Mat. 8 : 16; Mark. 1 : 32. ^b Mark. 3 : 11.

42 Barang ^a braj beurang Jesoes ka loewar, angkat ka ėnggon noe djėmpe; geus kitoe djalma-djalma pada nejanngan andjeunna; ari geus daratang ka pajoeneunana, toeloj Jesoes diarandėg, soepaja oelah waka ladjěng. 'Tatapi Jesoes ngalahir ka eta djalma: Kami koe-doe ngoewarkeun deui Indjil tina karadjaėn Allah ka nagara-nagara noe sėdjen; karana nja eta mana kami dipiwarang. 'Ladjěng bae ngawoeroek di masigit-masigit tanah Galilea. ^a Mark. 1 : 35.

PASAL 5.

Ari geus kitoe, hidji mangsa djalma-djalma ngarangsėg ka Jesoes, pada hajangeun ngadengekeun ka pangandika Allah; harita andjeunna keur ngadėg di sisi laet Genesaret. 'Tidinja ningali doewa parahoe, noe aja di sisi laet; ari palikana geus taroeroen, keur ngopjak-

3 ngopjak heurapna. 'Ladjëng nitihan ka parahoe noe hidji, bogana Simon, sarta moendoet ka Simon parahoe dianggangkeun saeutik ti darat; seug linggih, bari ngawoeroek ka eta djalma-djalma ti djëro parahoe teja. 'Sanggeus liren ngawoeroekna, Jesoes ngalahir ka Simon: " Parahoe padjoekeun ka noe djëro, toeloj roengkoepkeun heurap maraneh, geura ngala laeok. 'Ngawangsoel Simon, kijeu wangsoelanana: Noen Goeroe! simkoering sapeupeuting geus pada migawe, hanteu kenging naon-naon; nanging ajeuna aja timbalan andjeun, mangga simkoering sêdja ngaroengkoepkeun heurap. 'Dëmi geus diroengkoepkeun, laeok loba katjida noe karoengkoep, datang ka bédah heurapna. 'Tidinja ngagoepajan ka batoerna, noe dina parahoe hidji deui, soepaja datang ngabarantoean. Geus kitoe daratang, pada ngeusian parahoe doewanana, datang ka dek kalëm. 'Barang katendjo koe Simon Petroes, brëk mëndëk kana dëkoe Jesoes, bari mioendjoek: Noen Goesti! moegi angkat ti simkoering; karantën simkoering teh djalma gadoeh dosa. 'Wantoe Simon teh djeung sakabeh batoer-batoerna pada reuwaseun liwat saking, koe beubeunanganana laeok teja. 'Nja kitoe deui Jakoboes djeung Johannes, poetra Sëbëdeoes, anoe djadi batoer Simon. Ladjëng Jesoes ngalahir ka Simon: Montong sijeun-sijeun; ti watës ajeuna mah maneh pingalaeun djalma. 'Tidinja koe eta djalma parahoena dika-daratkeun; toeloj ^c saniskarana ditaringgalkeun, seug ngariring ka Jesoes. a Joh. 21: 6.

b Jër. 16: 16; Mat. 4: 19. c p. 18: 28.

12 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur linggih dina hidji nagara, kabënëran di dinja ^a aja hidji djalma noe pinoeh awakna koe lepra. Barang beh nendjo ka Jesoes, heug soedjoed, bari nënëda, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! manawi kërsa, andjeun noe ijasa ngabërësihan diri djsimkoering. 'Enggal Jesoes njodorkeun panangan, njandak ka eta djalma, bari ngalahir: Kami teh daek; heug maneh geura bërësih. Sapada-harita lës leprana teh leungit. 'Ladjëng Jesoes miwarang ka eta djalma, jen oelah bebedja ka saha-saha; sarta koedoe leumpang, lahiranana, tingalikeun diri maneh ka

panghoeloe, bari bakti koe sabab maneh geus dibërësihan, koemaha noe geus didawoehkeun koe Moesa, soepaja eta djadi saksi ka darinja. 'Sanadjan kitoe ge Jesoes tambah-tambah kaoetarakeun bae; sarta loba pisan djalma noe karoempoel, pada hajangeun ngoepingkeun ka andjeunna, djeung hajang ditjalageurkeun tina kasakit-kasakitna. 'Tatapi ari Jesoes njingkahan ka tégal lëga, ladjëng nënëda.

α Mat. 8: 2; Mark. 1: 40.

17 Ari geus kitoe, dina hidji poë mangsa eta Jesoes keur ngawoeroek, sarta aja ahli-ahli parisi djeung goeroe-goeroe toret, noe geus daratang ti oenggal-oenggal desa di tanah Galilea djeung Joedea, kitoe deui ti Jëroesalem; sarta aja kawasa ti Pangeran, pikeun njageurkeun ka eta djalma-djalma. 'Tidinja ^a beh noe marawa hidji djalma djingdjingeun, dibawana dina kasoer, sarta nejang an djalan keur ngasoepkeun eta djalma ka djëro, sêdjana dek dikëdëngkeun di pajoeneun Jesoes. 'Ana hanteu manggih djalan keur ngasoepkeun, koe bawaning loba djalma, seug naraek ka hateup imah; sanggeus moekakeun oebin, toeloj noe djingdjingeun teh dieloer djeung kasoerna ka têngah-têngahna, ka pajoeneun Jesoes. 'Barang ningali Jesoes eta kapértjajaanana, ladjëng ngalahir ka djalma teh: Eh djalma! ^b dosa-dosa maneh geus dihampoera. 'Tidinja ahli kitab djeung ahli parisi teja mimiti malikir, kijeu pokna: Saha eta teh, bët ngagorengkeun ka Allah? Saha noe bisa ngahampoera dosa, ngan Allah njalira bae? 'Ari Jesoes teh ^c oeningaeun kana palikiranana; ladjëng ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Naon anoe dipikiran sadjëro hate maraneh? 'Babari mana, ngomong: Dosa-dosa maneh geus dihampoera; djeung ngomong: Geura hoedang, toeloj leumpang? 'Tatapi soepaja maraneh njaho, jen Poetra manoesa teh boga kawasa di boemi pikeun ngahampoera dosa (ladjëng ngalahiran ka noe djingdjingeun teja): Kami nitah ka maneh: geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloj moelang ka imah maneh. 'Sapada-harita eta teh hoedang di hareupeun djalma loba; toeloj mangkoe kasoer oeroet ngëdëngna, seug indit moelang ka imahna, bari moedji ka Allah. 'Ari

sakabeh djalma pada mëlëngëk, bari ngagoengkeun ka Allah, sarta sarijeuneun kabina-bina; ari aromongna: Poë ijeu oerang geus pada nendjo përkara noe aheng katjida. *a* Mat. 9:1; Mark. 2:3.

b p. 7:48. *c* p. 6:8; 9:47.

27 Sanggeus kitoe Jesoes angkat; *a* tinjinja ningali hidji toekang tjoeke, ngaranna Lewi, keur dijoeke di panjoekeanana; ladjëng ngalahir ka dinja: Geura ngiring ka kami. 'Seug koe Lewi ditinggalkeun sakabehna, bari toeloej indit, ngiring ka Jesoes. 'Geus kitoe Lewi teh mestakeun rosa pisan ka Jesoes dina imahna pribadi; sarta *b* loba pisan toekang tjoeke djeung djalma noe sedjen pada miloe ngarijoeng. 'Ari ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi anoe di darinja pada ngageunggeureuhkeun ka moerid-moerid Jesoes, aromongna: Naha maraneh njatoe-ningoem babarëngan djeung toekang tjoeke sarta djeung 31 djalma noe daroraka? 'Ladjëng Jesoes ngawalon ka eta djalma, kijeu lahirna: Ari noe tjalageur mah hanteu koedoe didoekoenan, ngan anoe garëring bae. 32 'Pangdatang kami teh *c* lain pikeun njaoer anoe balënr, nja njaoer anoe daroraka, soepaja tarobat. *a* Mat. 9:9;

Mark. 2:14. *b* p. 15:1. *c* p. 19:10.

33 Toeloej aroendjoekeun ka Jesoes kijeu: *a* Koe naon noe mawi moerid-moerid Johannes sok paroewasa sarëng salat, nja kitoe deui moerid-moerid ahli parisi, ari moerid-moerid andjeun mah sok dalahar-leueut bae? 'Lahiran Jesoes ka darinja: Koemaha ari batoer-batoer panganten beunang dititah poewasa koe maraneh, salilana direudjeungan koe panganten teh? 'Tatapi pidatangeun mangsa, jen panganten teh geus ditjandak ti maranehanana; nja waktoe harita pada 36 pipoewasaeun teh. 'Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma-djalma koe misil, kijeu: Hanteu aja djalma noe nambalkeun lamak tina badjoe weuteuh kana badjoe boeroek; lamoen kitoe mah anoe weuteuh teh njoëhkeun ka noe boeroek, djeung deui panambal tina badjoe noe weuteuh teja hanteu soeroep djeung 37 noe boeroek. 'Kitoe deui hanteu aja djalma noe ngawadahan anggoer anjar kana karoeng koelit boeroek; lamoen kitoe mah anggoer noe anjar teh tang-

toe ngabëdahkeun kana karoeng koelit teja, toeloej moentjërät, ari karoeng koelit teh djadi boetoet. 'Bënrna mah ari anggoer noe anjar koedoe diwadahan kana karoeng koelit noe weuteuh, geus 39 kitoe doewanana djadi tarëtëp. 'Djeung deui ari djalma noe sok nginoem anggoer heubeul, tara gantjang hajang ka noe anjar, karena kijeu omongna: Mënding noe heubeul. *a* Mat. 9:14; Mark. 2:18.

PASAL 6.

Ari geus kitoe, *a* dina kadoewana poë sabbat anoe mimitina, Jesoes angkat, djalanna kana pëpëlakan tarigoe; dëmi moerid-moeridna pada mipit ranggeujanana, digelang, seug didalahar. 'Ari ahli-ahli parisi noe sawareh ngaromong kijeu: Koe naon maraneh noe matak migawe anoe hanteu kawidian dipigawe di poë 3 sabbat? 'Ladjëng Jesoes ngawalon ka ahli-ahli parisi teh, kijeu lahirna: Naha maraneh tatjan ngadji tjaritalalampahan Dawoed, keur mangsa palajeun dahar, 4 kitoe deui batoer-batoerna? 'Nja lampahna asoep ka gëdong Allah teja, njandak eta roti tingalieun, toeloej didahar sakali, djeung dipaparinkeun ka batoer-batoerna; padahal eta roti hanteu widi didahar, ngan koe para panghoeloe bae? 5 'Ngalahir deui Jesoes ka eta djalma teh: Nja Poetra manoesa noe moerba ka poë sabbat keneh. *a* Mat. 12:1; Mark. 2:23.

6 Ari geus kitoe, dina hidji poë sabbat anoe sedjen *a* Jesoes tjalik ka masigit, ladjëng ngawoeroek. Di dinja aja hidji djalma noe kemper leungeunna ti katoe- 7 hoe. 'Ari ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi *b* pada ngawaskeun ka Jesoes, soegan rek njageurkeun dina poë sabbat; bawaning hajang manggih baris ngëlak- 8 keun andjeunna. 'Tatapi Jesoes *c* tingalieun ka palikiranana; ladjëng ngalahir ka djalma noe kemper leungeunna teh: Geura hoedang, toeloej nangtoeng di 9 tëngah. Geus kitoe hoedang, seug nangtoeng. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka djalma noe reja teja: Kami rek nanjakeun ka maraneh: mana noe kawidian di poë sabbat, njijeun anoe hade, atawa njijeun noe goreng? njalamëtkeun ka sahidji 10 djalma, atawa ngaroeksakkeun? 'Tidinja roeroet-reret ka sakabehna, bari ngalahir ka eta djalma teja: Tjing, geura

sodorkeun leungeun maneh! Pek dilampahkeun; toeloej eta leungeunna diwaloejakeun, tjageur tjara leungeun hidji deui. 'Geus kitoe pada edan-edanan sararewoteunana, sarta raragëman djeung batoer-batoer, Jesoes rek dikoemaha-keun. *a* Mat. 12 : 9; Mark. 3 : 1. *b* p. 14 : 1. *c* p. 5 : 22.

12 Ari geus kitoe, dina mangsa eta ladjëng Jesoes *a* angkat ka goenoeng, bade nënëda; ari panëdana ka Allah sapeupeuting djëpoet. 'Dëmi geus beurang, Jesoes njaoer moerid-moeridna; ladjëng milih doewa wëlas, koe andjeunna eta disëbatkeun oge rasoel; 'nja eta Simon, koe andjeunna eta disëbatkeun oge Petros; djeung Andreas saderekna, Jakoboes djeung Johannes, Pilipoes djeung 15 Bartolomeoes; 'Mateoes djeung Tomas, Jakoboes poetra Alpeoes, djeung Simon 16 noe katëlah Selotes; 'Joedas poetra Jakoboes, djeung Joedas Iskariot, anoe 17 djadi ngahijanat. 'Sanggeus loengsoer ti goenoeng sasarëngan djeung moerid, ladjëng Jesoes ngadëg di ënggon noe rata; *b* salobana moerid-moerid pada araja, kitoe deui mangpirang-pirang djalma ti sakoeriling Joedea, djeung ti Jëroesalem, sarta ti basisir Tiroes djeung Sidon, 18 'noe geus datang sëdja ngadengekeun ka Jesoes, sarta soepaja ditjageurkeun tina panjakit-panjakitna; kitoe deui noe 19 dihareureujan koe soekma-soekma nadjis; toeloej pada ditjageurkeun. 'Ari eta sakabeh djalma harajangeun njabak ka Jesoes; karana *c* ka loewar karamatna, datang ka ditjageurkeun eta sakabehna. *a* Mat. 10 : 2; Mark. 3 : 13.

b Mark. 2 : 15. *c* Mark. 5 : 30.

20 Ladjëng Jesoes tjëngkat, ningali ka moerid-moerid, sarta ngalahir: *a* Salamët maraneh anoe malarat; karana nja maraneh noe pibogaeun karadjaän Allah. 21 'Salamët maraneh *b* anoe langlajuseun mangsa ajeuna; karana nja maraneh noe bakal diseubeuhan. Salamët maraneh anoe tjeurik mangsa ajeuna; karana nja 22 maraneh noe bakal seuri. 'Salamët maraneh, lamoen dipikageuleuh koe djalma-djalma, sarta lamoen dipisahkeun, djeung dihina-hina, sarta lamoen ngaran maraneh dipitjeun sapërti noe nadjis, 23 koe sabab tina Poetra manoesa. 'Mangsa harita *c* masing saroe ka sarta barerag; karana, masing njaho, pigëdeëun gan-

djaran maraneh di sawarga; karana karoehoen-karoehoen maranehanana geus milampah ka para nabi tjara noe kitoe 24 pëtana. 'Sabalikna *d* pitjilakaeun maraneh anoe baleunghar! karana maraneh 25 teh geus meunang kasëngangan diri. 'Pitjilakaeun maraneh anoe geus sareubeuh! karana *e* maraneh teh bakal langlajuseun. Pitjilakaeun maraneh anoe sareuri mangsa ajeuna! karana maraneh teh bakal nalalangsa djeung tjareurik. 26 'Pitjilakaeun maraneh, lamoen diaralëm koe sakabeh djalma! karana karoehoen-karoehoen maranehanana geus milampah ka nabi noe paraloe tjara noe kitoe pëtana. *a* Mat. 5 : 8. *b* Wahj. 7 : 16, 17.

c Lal. 5 : 41. *d* Jak. 5 : 1. *e* Jës. 65 : 13; Jak. 4 : 9.

27 Tatapi *a* woeroek kami ka maraneh anoe ngadenge: koedoe njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh; koedoe migawe kahadean ka noe geuleuh ka maraneh; 28 'koedoe *b* ngabërkahan ka noe njapa ka maraneh, djeung pangnarëdakeun ka 29 noe neungteuinganan ka maraneh. 'Ari *c* ka noe nampiling ka pipi maneh noe sabeulah, sodoran noe sabeulah deui; sarta ari noe njokot haroedoem maneh, oelah dihalangan njokot deui badjoe. 30 'Berean *d* ka oenggal-oenggal djalma noe menta ka maneh; sarta oelah rek dipenta deui ka noe geus njokot banda 31 maneh. 'Djeung *e* sakoemaha kahajang maraneh, djalma-djalma milampahkeun ka diri maraneh, koedoe kitoe maraneh ge nja milampahkeun ka djalma-djalma. 32 'Sarta *f* lamoen maraneh njaäh ka noe njaäh ka diri maraneh, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge pada njaäheun ka noe njaäh 33 ka maranehanana. 'Djeung deui lamoen maraneh migawe kahadean ka noe migawe kahadean ka diri maraneh, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge pada migawe noe 34 kitoe pëtana. 'Sarta lamoen maraneh ngindjeumkeun ka djalma ngarëp-ngarëp moelang deui, eta naon pipoedjieunana ka maraneh? Karana djalma doraka ge sok ngindjeumkeun ka djalma doraka, soepaja katampa sakoemaha ngindjeumna. 35 'Sabalikna koedoe pada njaäh ka moesoeh-moesoeh maraneh, sarta koedoe migawe kahadean; djeung ngindjeumkeun oelah pisan ngarëp-ngarëp

balésan. Lamoen kitoe mah gandjaran maraneh bakal gède, ^g sarta maraneh pidjadieun poetra noe Langkoeng Agoeng; karana andjeunna nja moerah ka djalma noe euweuh panarimana, ³⁶ djeung ka noe goreng. 'Koe sabab eta, maraneh koedoe wélasan, saperti kawé-
³⁷ lasan Rama maraneh. 'Papatjoewan ^h oelah rek ngahoekoeman, mangke maraneh moal dihoekoeman. Oelah rek nja-
pa, mangke maraneh moal disapa. Koedoe ngaleupaskeun, mangke maraneh ³⁸ dileupaskeun. 'Koedoe barangbere, ⁱ mangke maraneh diberean deui; takéran anoe beunang moetjoengkeun, nja didé-
dét, nja digédagkeun, nja leber, bakal dibikeun kana lahoenan maraneh; kara-
na koe takéran, noe dipake nakéran koe maraneh, mangke ka maraneh ditakér-
keun deui. ^a Mat. 5: 44. ^b p. 23: 34. ^c Mat. 5: 39.
^d 5 Moesa 15: 7. ^e Mat. 7: 12. ^f Mat. 5: 46.
^g Mat. 5: 45. ^h Mat. 7: 1. ⁱ 2 Kor. 9: 6.

³⁹ Ladjéng Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka eta djalma, kijeu: ^a Naha djalma noe lolong bisa noengtoen ka noe lolong deui? na moal tigoebag doewanana
⁴⁰ ka soesoekan? 'Ari ^b moerid mah moal ngoengkoelan ti batan goeroena; tatapi oenggal-oenggal moerid noe geus antek mah, tangtoe mapakan ka goeroena.
⁴¹ 'Djeung naha mana ^c maneh nendjo tatal, noe dina panon doeloer maneh, ari balok, noe dina panon maneh sorangan mah, teu
⁴² karasa koe maneh? 'Koemaha maneh bisa ngomong ka doeloer maneh: Eh doeloer! maáp, koe kaola dipanglaankeun tatal, noe aja dina panon; ari balok, noe aja dina panon maneh sorangan mah, teu katendjo koe maneh? Eh, djalma noe poera-poera! laánan heula balok, noe aja dina panon maneh; kakara toeloelj mé-
tjak-métjak ngalaán tatal, noe aja dina ⁴³ panon doeloer maneh. 'Karana ^d moal hade eta tangkal, anoe boewahan noe goreng; sarta moal goreng eta tangkal, anoe boewahan noe hade. 'Karana oenggal-oenggal tangkal kanjahoan tina boewahna sorangan. Karana moal métik boewah kondang tina tangkal tjoetjoek, sarta moal ngala boewah anggoer tina
⁴⁵ tangkal hareueus. 'Ari ^e djalma noe hade ngabidjilkeun kahadean tina banda hate noe hade; kitoe deui djalma noe goreng ngabidjilkeun kagorengan tina banda

hate noe goreng; ^f karana panglemekna biwir koe tina kaleberan hate.

^a Mat. 15: 14. ^b Joh. 13: 16. ^c Mat. 7: 3. ^d Mat. 7: 17; 12: 33. ^e Mat. 12: 35. ^f Mat. 12: 34.

⁴⁶ Naha maraneh ^a mana sok njaréboet ka kami: Goesti! Goesti! tatapi maraneh teu milampah anoe diwoeroekkeun koe
⁴⁷ kami? 'Saha-saha noe datang ka kami sarta gadengekeun pangwoeroek kami, djeung dilampahkeunana, eta kami teh ka maraneh rek noedoeheun kana pi-
⁴⁸ ibarateunana. 'Ari eta teh ibarat djalma noe njijeun imah; geus kitoe ngali sarta didjéroan, toeloelj njijeun padémen dina batoe karang. Mangsa keur tjaáh, tjai teh ngadoepak kana eta imah, hanteu bisa ngobahkeun, sabab diadégkeun dina
⁴⁹ batoe karang. 'Sabalikna anoe ngadenge, hanteu ngalampahkeun, nja eta ibarat djalma noe njijeun imah dina taneuh, hanteu make padémen; ari tjaáh teh ngadoepak kana eta imah, harita ge roeboeh, wani ngagoeloegoer pangroeboehna eta imah. ^a Mat. 7: 21.

PASAL 7.

Sanggeus parantos sakabeh pilahirna, ¹ noe didarengkeun koe djalma-djalma teja, ^a ladjéng Jesoes soemping ka Kapernaem. 'Aja hidji badega kapala sér-
² dadoe, géring sarta dek paeh; ari kapala teja njaáheun pisan ka eta badegana.
³ 'Pedah geus meunang bedja pérkara Jesoes, toeloelj miwarangan kokolot-kokolot oerang Jahoedi ngadareuheusan ka Jesoes, ngahatoeranan linggih bade nja-
⁴ geurkeun badegana. 'Ari geus darongkap eta kokolot ka Jesoes, panoenoehoenna bangét pisan; aroendjoekanana kijeu: Kapala teh pantés ditoeloeng koe adjé-
⁵ ngan. 'Karana njaáheun ka bangsa oerang, saréng geus mangmidamélkeun
⁶ masigit bade oerang dijeu. 'Geus kitoe Jesoes angkat djeung kokolot teja. Mangsa geus rada deukeut ka imahna, toeloelj kapala teh miwarangan ka Jesoes sobat-sobatna, sarta pioendjoekna kijeu: Noen Goesti! montong ngewéd-
⁷ keun andjeun; karantén simkoering hanteu sae pisan dilinggihan nja rorompok koe andjeun. 'Kitoe poerwana simkoering roemaos teu pantés ngadeuheusan koe maneh; ngan moegi-moegi nimbalan koe sakétjap bae, eta badega simkoering

8 tinangtos tjageur. 'Karantën simkoering ge di bawah anoe kawasa, sarëng gadoeh sërdadoe noe ditjangking koe simkoering. Oepantën simkoering marentah ka saorang: Geura leumpang, seug leumpang; sarëng ka saorang deui: Geura ka dijeu, seug datang; sarëng ka badega simkoering: Geura eta pigawe, seug dipigawe. 'Mangsa ngadangoe kitoe, Jesoes heraneun ka eta djalma; ladjëng malik, bari ngalahir ka djalma-djalma noe ngariring: Kami ngalahir ka maraneh, tjatjakan di bangsa Israil ge kami tatjan manggih kapërtjajaän anoe tjara kitoe. 'Dëmi eta piwarangan teh, sanggeus daratang deui ka imah, toeloej badega noe gëring teja kasampak geus tjageur.

a Mat. 8 : 5.

11 Ari geus kitoe, isoekna Jesoes angkat ka hidji nagara noe ngaran Nain; reja moerid noe ngariring, kitoe deui loba pisan djalma. 'Barang dongkap ka deukeut panto nagara, parëng aja noe ka loewar, ngagotong noe paeh; ari noe paeh teja anak noenggal ti indoengna, anoe randa; loba nakër oerang nagara eta noe ngalanteur ka randa teja. 'Mangsa koe Goesti katingali eta randa teh, kalangkoeng-langkoeng wëlaseunana, sarta ngalahir ka dinja: *a* Oelah tjeurik! 14 'Geus kitoe ngadeukeutan, seug njandak kana pasaran; ari noe ngagotong teh eureun. Ladjëng ngalahir: Eh oedjang! kami nitah ka maneh: *b* geura hoedang. 15 'Tidinja noe paeh teja toeloej hoedang njanghoendjar, sarta mimiti ngomong. Geus kitoe *c* diselehkeun ka indoengna. 16 'Ari sakabeh djalma teja sarijeuneun, sarta pada ngamoeljakeun ka Allah, aromongna: Mangsa ajeuna di oerang geus djoemënnëng hidji nabi noe agoeng, sarta *d* Allah geus ngalajad ka oemat-oematna. 'Dëmi *e* eta përkara teja ka-oewar-aerkeun di Joedea sarta di sa-koeriling tanah eta kabeh.

a p. 8 : 52.

b p. 8 : 54. *c* 1 Radj. 17 : 23. *d* p. 1 : 68. *e* Mat. 9 : 26.

18 Ari *a* moerid-moerid Johannes ngaroendjoekkeun ka andjeunna sagala përkara noe tadi teja. 'Geus kitoe Johannes njaoer doewa moerid, seug didjoeroengkeun ka Jesoes, sina marioendjoek kijeu: Nja adjëngan anoe bakal soemping teja, oetawi koedoe ngantosan anoe sanes deui? 'Mangsa eta djalma geus

datang ka pajoeneun Jesoes, toeloej aroendjoekan: Simkoering didjoeroengkeun ka adjëngan koe Johannes toekang ngabanjoe teja; dipiwarang oendjoekan kijeu: Nja adjëngan anoe bakal soemping teja, oetawi koedoe ngantosan anoe sanes deui? 'Waktoe harita Jesoes keur njageurkeun loba djalma tina kasakitna, djeung tina kalaraänana, sarta tina kaäsoepanana koe soekma goreng; kitoe deui reja djalma noe lolong dipaparin njareueung. 'Ladjëng Jesoes ngawalon ka moerid noe doewa teh, kijeu lahirna: Maraneh geura arindit, oeningakeun bae ka Johannes sakoer noe katendjo djeung noe kadenge koe maraneh; nja eta aja noe lolong njareueung; anoe darejog leumpangna bënëer; anoe lalepra dibërësihan; anoe torek ngadareng; anoe paeh dihariroepan; anoe malarat diarowaran Indjil. 'Sarta salamët djalma noe hanteu titadjong ka kami.

a Mat. 11 : 2.

24 Sanggeusna *a* arindit piwarangan Johannes teh, Jesoes ngamimitian ngalahir ka djalma-djalma tina hal Johannes kijeu: Noe matak maraneh boedal ka tégäl lëga teja, narendjo naon? mandjah, anoe loewak-lejok koe angin? 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji djalma noe make papakean lëmës? Saënjana, noe make papakean hoeroeng-herang sarta kamëgahan mah, pangajana di padalëman radja-radja bae. 'Atawa noe matak maraneh boedal teh, narendjo naon? ka hidji nabi? Saënjana, kami ngalahir ka maraneh: eta malah leuwih pisan ti batan nabi. 'Nja eta noe dioengëlkeun dina Kitab kijeu teja: *b* Masing nganjahokeun, kami miwarangan saheulaeun maneh malaikat kami, anoe bakal njadijakeun pidjalaneun maneh saheulaeun maneh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: di sakoer-sakoer djalma noe geus didjoeroekeun koe awewe, taja nabi hidji-hidji atjan *c* anoe ngoengkoelan ka Johannes toekang ngabanjoe; tatapi ari noe pangleutikna dina karadjaän Allah mah, eta leuwih ti batan Johannes. 29 'Dëmi *d* sakabeh djalma noe ngadarengkeun, kitoe deui taroekang tjoekke, pada ngalërësan ka Allah mangsa dibarandjoean koe pangbanjoe Johannes. 'Tatapi

ari ahli-ahli parisi djeung ahli-ahli toret mah geus narampik ka pangersakeun Allah moenggoeh diri maranehanana, da teu daraekeun dibanjoean koe Johannes. 'Lahiran Goesti: Ari djalma bangsa ajeuna koe kami rek dimisilkeun kana naon? naon oepamana? 'Nja eta oepama baroedak noe darijoe di pasar, sarta silih-geroan, kijeu pokna: Dewek geus pada mangnjoelingkeun ka maraneh, tatapi maraneh teu ngigél; dewek geus pada mangnjanjikeun ka maraneh koe njanjian nalangsa, tatapi maraneh teu tjeurik. 'Karana Johannes toekang ngabanjoe teh soempingna teu ngadahar roti, teu ngaleueut anggoer; ari tjék maraneh: eta teh aja setanan. 'Demi poeta manoesa mah datangna dahar sarta nginoem; ari tjék maraneh: Toeh tarendjo, eta mah djalma réwog sarta beuki nginoem anggoer, sosobatandjeung toekang tjoeke sarta djeung djalma doraka. 'Ari kapintéran teh geus diroe-djoekan koe sakabeh anak-anakna.

a Mat. 11: 7. *b* Mat. 3: 1. *c* p. 1: 15. *d* Mat. 21: 32.

Tidinja *a* aja hidji ahli parisi, ka Jesoes ngahatoeranan toewang sasaréngan. Geus kitoe linggih ka imah eta ahli parisi; ladjéng ngarijoeng dahar. 'Ari dina eta nagara aja hidji awewe, djalma doraka; barang njahoéun jen Jesoes keur ngarijoeng dahar dina imah eta ahli parisi, ngadeuheus bari mawa hidji boeli-boeli, eusina minjak seungit. 'Toeloej nangtoeng di poengkoereun dampal Jesoes, bari tjeurik; geus kitoe pek ngabaseuhan ka dampalna koe tji-panon, *b* sarta disoesoetan koe boeokna; seug njjoeman ka dampal Jesoes, sarta diminjakan koe minjak seungit teja. 'Mangsa ahli parisi, anoe ngondang ka Jesoes teja, nendjo lalampahan kitoe, *c* heug ngomong sadjéro hatena, pokna: Eta djalma, lamoen énja nabi, tangtoe njahoéun kana kitoe-kijeuna eta awewe, anoe njabak ka manehanana; karena eta teh djalma doraka. 'Geus kitoe Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka ahli parisi teh: Simon! kaoela rek tjatjarita ka sampejan. Ari pioendjoekeun Simon: Noen Goeroe! soemangga lahirkeun. '[Ladjéng ngalahir kijeu]: Aja hidji toekang mihoetangkeun, sarta doewa djalma noe baroga hoetang ka dinja; anoe

hidji hoetangna lima ratoes dinar, noe hidji deui lima poeloeh dinar. 'Ari eta djalma hanteu barogaeun keur majar; geus kitoe dibikeun bae ka doewanana teh. Tjik, ajeuna sampejan geura ngadjawab: eta noe doewaan teja mana noe katjida njaáheunana? 'Ngawangsoel Simon, kijeu wangsoelna: Ari rarasaan simkoering mah, nja eta noe dibere panglobana. Lahiran Jesoes: Béné eta pamikir sampejan. 'Geus kitoe Jesoes njorejang ka eta awewe, bari ngalahir ka Simon: Na katendjo eta awewe koe sampejan? Kaoela asoep ka imah sampejan, sampejan hanteu mere tjai ka kaoela *d* keur ngoembah soekoe; ari eta mah geus ngabaseuhan soekoe kaoela koe tji-panon, toeloej disoesoetan koe boeokna. 'Sampejan hanteu njjoem ka kaoela; ari eta mah hanteu pětot njjoeman kana soekoe kaoela ti barang asoep ka dijeu. 'Sampejan hanteu *e* ngaminjakan kana sirah kaoela koe minjak; ari eta mah ngaminjakan kana soekoe kaoela koe minjak seungit. 'Koe sabab kitoe, kaoela ngalahir ka sampejan: ari eta awewe dosa-dosana noe loba pisan geus dihampoera; karena njaáheunana bangét pisan. Ari djalma noe dihampoera ngan saeutik, njaáheunana saeutik deui. 'Ladjéng ngalahir ka awewe teh: *f* Dosa-dosa maneh geus dihampoera. 'Ari noe miloe ngarijoeng seug ngaromong sadjéro hatena kijeu: Saha eta teh, bét ngahampoera dosa? 'Ari lahiran Jesoes ka awewe teja: *g* Kapértjajaan maneh geus noeloengan ka maneh; geura moelang bae sarta kaséngangan. *a* p. 11: 37. *b* Joh. 12: 3. *c* p. 15: 2. *d* 1 Moesa 18: 4. *e* Mat. 26: 7. *f* p. 5: 20. *g* p. 8: 48.

PASAL 8.

Sanggeusing kitoe Jesoes angkat *a* ngidder nagara-nagara djeung desa-desa, bari ngawoeroek, sarta goewarkeun Indjil tina karadjaan Allah, diariring koe noe doewa wélas teja, 'djeung koe *b* istri-istri, noe geus ditjageurkeun tina kaasoeapan soekma goreng, sarta tina kasakit-kasakitna; nja eta Maria noe katélah Magdalena, - *c* ti eta geus ka loewar toedjoe setan; 'djeung Johanna, geureuha Koesa, kokolot boemi radja Herodes; sarta Soesanna; djeung reja

deui istri salijan ti eta; pada ngabakti ka Jesoes koe babandaanana. *a* p. 13:22. *b* Mat. 27:55, 56. *c* Mark. 16:9.

4 Mangsa *a* karoempoel djalma loba, sarta datang ti oenggal-oenggal nagara noe ngadareuheusan ka Jesoes, ladjeng

5 Jesoes ngalahir koe misil, kijeu: 'Aja hidji toekang sēbar indit ka loewar, dek njēbarkeun binihna. Mangsa keur njēbarkeun, sawareh ragragan ka djalan; toeloej katarintjakan, djeung diparatjo-

6 kan koe manoek awang-awang. 'Ari noe sawareh deui ragraganana kana tjadas; toeloej djadi, tatapi teu lila perang, sa-

7 bab teu meunang tjai. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka tēngah tjoetjoejtjoetjoej; dēmi eta tjoetjoej barēng djadina, toeloej noe disēbarkeun teh eunga-

8 peun. 'Ari noe sawareh deui ragraganana ka taneuh noe hade; sanggeusna djadi toeloej boewahan, beubeunganana saratoes patikēlaneun. Ari Jesoes geus ngalahir kitoe, misaoer deui sarta bē-

9 das, kijeu: Saha-saha djalma noe boga tjeuli pikeun ngadenge, koedoe denge-

10 keun. *a* Mat. 13:1; Mark. 4:1.

9 Geus kitoe *a* moerid-moerid naros ka Jesoes, kijeu pioendjoejna: Noen, eta

10 misil koemaha hartosna? 'Ari lahirana: Maraneh anoe geus dipaparin pinjahoēun ka rasijah karadjaan Allah; tatapi ari ka noe sedjen mah koe misil

11 bae; soepaja *b* masih molotot oge oelah nendjo, masih ngadenge oge oelah ngaharti. 'Ari eta misil teh kijeu: Ari binih

12 teja, *c* nja eta pangandika Allah. 'Ari noe di djalan teja, nja eta noe ngadenge-

13 keun; toeloej datang Iblis, njokot pangandika tina hatena, soepaja oelah koengsi pērtjaja djeung oelah disalamēt-

14 keun. 'Ari noe dina tjadas teja, nja eta noe ngadengekeun, geus kitoe narima ka pangandika djeung soekana. Dēmi eta teh hanteu akarana, pērtjajana hanteu koengsi lila; mangsa keur aja pang-

15 goda seug djadi moertad. 'Ari noe ragrag dina tjoetjoej teja, nja eta noe ngadengekeun, sanggeus ti dinja kalipoetan koe karepotan, koe kabeungharan sarta koe kangeunahan doenya, noe matak djadi eungapeun, hanteu datang ka ngasakkeun kana boewahna. 'Ari noe dina taneuh noe hade teja, nja eta noe ngadengekeun pangandika, geus kitoe di-

tētēpkeun dina hate anoe tēmēn djeung hade, sarta teu pētōt-pētōt boewahan.

a Mat. 13:10; Mark. 4:10. *b* Jēs. 6:9, 10.

c 1 Petr. 1:23.

16 Hanteu aja djalma *a* noe njeungeut damar, ditoeroeban koe wadah, atawa diteundeun kolonggeun randjang; geus tangtoe diteundeun dina adjoeg, soepaja noe arasoep sina nendjo kana tjaangna.

17 'Karana *b* taja pisan pēr-kara boeni, anoe moal pikataraeun; kitoe deui taja pēr-kara rikip, anoe moal pikatangeneun

18 sarta pinjataeun. 'Sing hade-hade *c* ka pētana maraneh nja ngadengekeun; karanana saha-saha noe geus boga, tangtoe dipaparin deui; sabalikna ari noe hanteu boga mah, ti eta teh malah-malah bakal ditjandak anoe koe manehna dinjanaan bobogaanana. *a* Mat. 5:15; Mark. 4:21; p. 11:33. *b* p. 12:2. *c* Mat. 13:12; p. 19:26.

19 Geus kitoe *a* iboe Jesoes djeung saderek-saderekna saroemping, tatapi teu bisaeun patēpang djeung andjeunna, koe

20 bawaning loba djalma. 'Toeloej aja noe ngoeninga, kijeu pioendjoejna: Ari iboe sarēng saderek-saderek andjeun keur ngaradēg di loewar, harojongeun tēpang

21 sarēng salira andjeun. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: Ari indoeng djeung doeloer kami mah, nja eta sakoer *b* noe ngadengekeun ka pangandika Allah, sarta dilampahkeunana. *a* Mat. 13:46; Mark. 3:31. *b* p. 11:28.

22 Ari geus kitoe, *a* dina hidji mangsa Jesoes nitihan kana parahoe, diiring koe moerid-moeridna; ari lahirana ka moerid-moerid; Hajoe, oerang lajar ka peuntaseun laet. Sēmproeng mijang.

23 'Ari eukeur lajar, Jesoes kakoelēman. Parēng datang angin riboet ka laet, dongkap parahoe kalipoetan koe ombak-

24 ombak, tanwande tiwas. 'Tidinja moerid-moerid njalampeurkeun ka Jesoes; seug andjeunna digoegahkeun, bari aroendjoejan: Adoeh, Goeroe! Goeroe! abdi-abdi rek katiwasan. Ladjeng Jesoes goegah, sarta njeuseul ka eta angin djeung ka ombak laet; seug areureun,

25 djadi djēmpe pisan. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Na di mana kapērtjajaan maraneh? Ari eta pada sijeuneun djeung hareraneun, sarta ngaromong djeung batoerna kijeu: Na eta teh djalma naon, wēt marentah ka angin

djeung ka tjai, moenggah datang ka aranoet bae? a Mat. 8:23; Mark. 4:35.

26 Ari lajarna kēbat ^a ka tanah oerang
 27 Gadara, peuntaseun tanah Galilea. 'Sang-
 geus loengsoer ka darat, ladjēng Jesoes
 kapapag koe hidji djalma, oerang na-
 gara dinja; ari eta teh kaāsoepan setan
 geus lila katjida; hanteu make papa-
 kean, sarta tjitjingna lain dina imah,
 ngan sok di djēro astana-astana bae.
 28 'Barang nendjo ka Jesoes, seug eta djal-
 ma djēdjēritan, sarta bari soedjoed; toe-
 loej ngagēro, kijeu pokna: Adoeh, Jesoes,
 Poetra Allah noe langkoeng agoeng!
 andjeun aja pērkawis naon ka koering?
 Panoehoen koering, moegi oelah disang-
 sara. 'Karana Jesoes miwarang ka soek-
 ma nadjis teja, sina ka loewar ti eta
 djalma. Karana geus lila neungteuinga-
 nanana; sarta geus dirante djeung di-
 tambaloeng, soepaja beunang didjaga;
 dēmi rantena koe manehna geus dipa-
 rēgatkeun, sarta digiringkeun koe setan
 30 ka tēgal lēga. 'Ladjēng dipariksa koe
 Jesoes, kijeu lahirna: Saha ngaran ma-
 neh? Ari wangsoelanana: Koering teh
 Legioen; karana kaāsoepan koe setan
 31 loba. 'Toeloej setan teh pada noenoeh-
 oen ka Jesoes, moegi-moegi oelah ^b
 32 dika-djoerangkeun. 'Dēmi di dinja aja
 sagoendoek bagong loba pisan, keur nja-
 ratoean dina goenoeng; toeloej setan
 pada noenoehoen, moegi diwidian njaroer-
 oep ka djēro eta bagong. Ladjēng di-
 33 widian. 'Geus kitoe setan teh pada ka
 loewar ti eta djalma, seug njaroeroep
 ka djēro bagong teja; broel sagoendoe-
 kanana toetoeoeboen tina gawir ka
 34 laoet, toeloej paraeh titeuleum. 'Mangsa
 katendjo eta pērkara koe noe ngara-
 ngon, tidinja laloempatan, bari pada
 bebedja di nagara sarta di pilēmboeran.
 35 'Geus kitoe djalma boedal, sēdjana ha-
 jang narendjo ka pērkara noe tadi teja.
 'Toeloej pada ngadeuheusan ka Jesoes;
 ari djalma noe ka loewar setanna teja
 kasampak eukeur mando deukeut ka
 dampal Jesoes, make papakean sarta
 geus ingēt deui; toeloej sarijeuneun.
 36 'Djeung deui anoe njaraksian tadi teja,
 pada njaritakeun ka maranehanana pē-
 tana njageurkeun eta djalma noe ka-
 asoepan setan teja. 'Geus kitoe sakabeh
 37 djalma sakoeriling tanah Gadara teja

pada noenoehoen ka Jesoes, moegi-
 moegi andjeunna angkat ti dinja; ka-
 rana sarijeuneun kabina-bina. Ari geus
 kitoe Jesoes nitihan kana parahoe, la-
 38 djēng moelih. 'Dēmi djalma noe ka loe-
 war setanna teja, nēnēda ka Jesoes,
 moegi diwidian ngiring. Tatapi koe Je-
 soes dipiwarang balik, bari kijeu tim-
 39 balanana: 'Geura balik ka imah maneh,
 toeloej tjaritakeun pērkara aheng, noe
 geus didamēl ka maneh koe Allah. Ti-
 dinja indit, ngidēr sanagara eta, bari
 ngoetarakeun padamēlan aheng, anoe
 didamēl ka manehanana koe Jesoes teja.

a Mat. 8:28; Mark. 5:1. b Wahj. 9:11; 20:3.

40 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes soem-
 ping deui, dipapag koe djalma-djalma;
 41 karana keur ngarantosan. 'Djēboel ^a aja
 hidji djalma, noe ngaran Jairoes; ari
 eta teh kapala masigit. Toeloej mēndēk
 kana dampal Jesoes, bari noenoehoen,
 Jesoes moegi-moegi linggih ka imahna.
 42 'Karana eta boga anak awewe noenggal,
 oemoerna antara doewa wēlas taoen;
 ari ajeuna keur sakarat. Mangsa Jesoes
 angkat, djalma-djalma moenggah nja-
 rēdēkkeun. a Mat. 9:18; Mark. 5:22.

43 Geus kitoe ^a aja hidji awewe, noe
 boga kasakit ngagētih, lilana geus doewa
 wēlas taoen; ari eta geus ngongkosan
 saboga-bogana ka doekoen-doekoen, ta-
 tapi sahidji doekoen oge teu aja noe
 44 bisaeun njageurkeun. 'Toeloej ngadeu-
 heusan ka Jesoes ti poengkoereunana,
 sarta njabak kana kēlin djoebahna; pada-
 45 harita ngagētihna teh eureun. 'Ladjēng
 Jesoes ngalahir: Saha noe njabak ka
 kami? Sapedah eta sakabeh taja noe
 ngakoe, geus kitoe Petroes djeung ba-
 toer-batoerna aroendjoekan kijeu: Noen
 Goeroe! ari djalma-djalma kapan nja-
 rēdēkkeun sarēng pada ngagētjet ka
 salira andjeun, ari andjeun ngalahir-
 46 keun: Saha noe njabak ka kami? 'La-
 hiran Jesoes: Aja hidji djalma noe nja-
 bak ka kami; karana koe kami karasa
 47 aja ka loewar ^b karamat ti kami. 'Dēmi
 eta awewe, sanggeus tērangeun jen di-
 rina hanteu boeni, toeloej ngadeuheusan
 bari ngadegdeg, seug mēndēk ka pajoe-
 neun Jesoes, sarta ngoendjoekkeun di
 hareupeun sakabeh djalma sababna noe
 matak njabak ka Jesoes, kitoe deui jen
 48 geus tjageur sapada-harita. 'Ari lahiran

Jesoes ka dinja: Eh njai! masing soeka ati; maneh geus ditoeloeng koe kapertjajaän maneh; geura moelang bae sarta kasenangan. *a* Mat. 9 : 20; Mark. 5 : 25. *b* p. 6 : 19.

49 Sabot Jesoes *a* keur ngalahir keneh, datang hidji djalma ti imah kapala masigit teja, mopojan ka dinja kijeu: Poetra sampejan geus maot; montong ngabaroebahkeun ka Djoeragan Goeroe. 'Tatapi Jesoes, sanggeus ngadangoe eta, seug ngalahir ka kapala masigit teh, kijeu lahirna: Montong sijeun-sijeun, masing tètép nja pèrtjaja, geus kitoe eta mangkè tjageur deui. 'Mangsa Jesoes lèbèt ka imahna, hanteu aja noe diwidian ngiring asoep, ngan *b* Petroes, Jakoboes djeung Johannes, sarta djeung indoengbapa boedak bae. 'Ari sakabeh djalma tjareurik, njeungtjeurikan boedak teja. Lahiran Jesoes: *c* Oelah tjareurik; boedak teh lain paeh, ngan keur sasarean bae. 'Tatapi eta pada njeungseurikeun ka Jesoes, sabab njarahoëun jen estoe maot. 'Ari koe andjeunna geus dibodalkeun sakabehna, ladjèng njandak leungeun boedak teja, sarta ngalahir bédas, kijeu lahirna: Eh nji! geura hoedang.

55 'Geus kitoe *d* soekmana datang deui, sarta harita keneh hoedang. Ladjèng Jesoes miwarang, koedoe dibere dadaharan. 'Ari indoeng-bapana mëlèngèk katjida. Ladjèng ditimbalan koe Jesoes, poma-poma *e* oelah bebedja pèrkara eta ka sahidji djalma oge. *a* Mark. 5 : 35. *b* Mat. 17 : 1. *c* p. 7 : 13. *d* 1 Radj. 17 : 22. *e* p. 9 : 21.

PASAL 9.

Sanggeusing kitoe *a* moerid noe doewa swélas teja koe Jesoes disaoer sina koempoel; ladjèng dipaparin kamatihan djeung kawasa pikeun ka sakabeh setan, sarta pikeun njageurkeun ka roepa-roepa panjakit. 'Sarta dipiwarang leumpang, sina ngoewarkeun karadjaän Allah, djeung njageurkeun ka sakoer noe garèring. 'Ari lahiranana ka darinja: *b* Maraneh oelah mawa naon-naon baris di djalan, sapèrti iteuk, atawa endong, atawa roti, atawa doewit; kitoe deui hidji djalma oelah boga badjoe doewa.

4 'Djeung di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, *c* nja di dinja koedoe tjitjing, sarta ti dinja leumpang deui.

5 'Ari noe hanteu ngakoe ka maraneh, toeloej ka loewar bae ti nagarana teh,

d bari ngekedjekkeun ngèrsna tina soekoe maraneh, pikeun djadi saksi ka eta djalma. 'Geus kitoe moerid-moerid boedal, ngidèr mapaj desa-desa, bari ngoe-warkeun Indjil sarta njageur-njageurkeun di mana-mana. *a* Mat. 10 : 1; Mark. 3 : 13; p. 6 : 13. *b* p. 22 : 35. *c* p. 10 : 7. *d* p. 10 : 11.

7 Ari *a* Herodes, bopati teja, ngareungeu warta sakabeh pèrkara noe didamél koe Jesoes; toeloej bingoengeun, sapedah aja noe ngaromong, jen Johannes teja geus tanghi deui ti noe maraot. 'Aja deui noe ngaromong, jen Elias geus nembongan; ari tjék noe sedjen deui, jen hidji nabi alam baheula geus tanghi deui. 'Dèmi lahiran Herodes: Ari Johannes mah koe aing geus dipotong beuheungna; na saha eta djalma, noe kadenge koe aing kitoe kalakoeanana? Toeloej *b* hajangeun ningali ka Jesoes. *a* Mat. 14 : 1; Mark. 6 : 14. *b* p. 23 : 8.

10 Ari rasoel-rasoel teja, sanggeusna maroelang, toeloej pada njarjoskeun ka Jesoes sakabehna noe geus dilampahkeun koe maranehanana. *a* Ladjèng ditjandak njingkah, njaringsalkeun pribadi ka ènggon noe rehe, bilangan nagara noe ngaran Bet-Saida. 'Barangna djalmaidjalma njarahoëun, toeloej pada noetoerkeun ka andjeunna; ladjèng koe Jesoes ditarima, sarta diwoeroek sakali tina pèrkara karadjaän Allah; ari noe baroga kasakit ditjalageurkeun. 'Geus kitoe poè teh dek boerit; ari noe doewa wélas teja pada marék ka Jesoes, sarta bari aroendjoekan: Ajeuna eta djalmaidjalma moegi dipiwarang maloendoer, sina pada leumpang ka desa-desa, sarèng ka pilèmboeran anoe aja di sakoe-riling, soepaja meunang keur pimondo-keunana sarèng pitèdaeunana; wantoe-wantoe di dijeu mah aja di ènggon noe rehe. 'Dèmi lahiran Jesoes ka moerid: Koe maraneh bae bere dadaharan. Ari pioendjoekna: Simkoering mah teu garadoeh deui ngan roti lima siki sarèng laoek doewa siki; kadjaba lamoen simkoering laleumpang, mangmeulikeun pitèdaeun sadajana eta djalmaidjalma. 'Karana djoemlahna antara lima reboe djalma. Ari lahiran Jesoes ka moerid-moeridna: Tjoba sina darijoek goendoekkeun, sagoendoekna lima-lima poeloeh. 'Toeloej moerid pada ngalampahkeun kitoe;

- 16 sakabehna disina darijoek. 'Ladjëng Jesoes njandak eta roti lima siki djeung laeok noe doewa siki teja; seug tanggah ka langit, bari moedji soekoer; tidinja pek disëmplekan, sarta dipaparinkeun sakali ka moerid-moerid, sina njodorkeun ka eta djalma-djalma.
- 17 'Toeloej pada dadaharan, sarta datang ka seubeuheun sakabeh; dëmi geus kitoe diparoeleongan sesa beunang njëmplekan, wani aja doewa wëlas karandjang.
a Mat. 14 : 13; Mark. 6 : 30.
- 18 Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Jesoes keur nënëda di ënggon noe simpe; ari moerid-moerid pada araja. ^a Ladjëng mariksakeun ka darinja, kijeu lahirna: Koemaha tjëk omong djalma-djalma,
- 19 kami teh saha? 'Ana ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Tjëk sawareh, jen Johannes toekang ngabanjoe; tjëk noe sedjen, jen Elias; tjëk noe sedjen deui mah, jen sahidji nabi alam baheula geus tanghi
- 20 deui. 'Ladjëng ngalahir deui ka darinja: Ari maraneh mah, tjëk maraneh kami saha? Pok Petroes ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Andjeun teh Kristoes Allah.
- 21 'Seug koe Jesoes pada diomat-omatan bangët pisan, timbalanana poma oelah
- 22 bebedja ka saha-saha; 'ari lahiranana: Poetra manoesa teh koedoe pirang-pirang njandang sangsara, sarta ditampik koe para kokolot, djeung koe para panghoeloe agoeng, djeung koe ahli-ahli kitab, sarta bakal dipaehan, dëmi dina poë noe katiloe
- 23 ditanghikeun deui. 'Ladjëng ngalahir ka sadajana: Lamoen aja djalma dek anoet ka kami, koedoe njëgah karëp sorangan, ^b djeung koedoe manggoel oenggal-oenggal poë kai-dipalang adjangna, toeloej
- 24 anoet ka kami. 'Karana ^c saha-saha noe dek ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; sabalikna, saha-saha noe kaleungitan koe njawana tina sabab kami mah, eta noe bakal
- 25 rahajoe njawana. 'Karana naon pigaweëunana di djalma, kaoentoengan salalam-doenya, lamoen kaleungitan koe dirina, atawa meunang roegi dirina mah?
- 26 'Karana ^d saha-saha djalma mikaera ka kami djeung ka pangwoeroek kami, eta Poetra manoesa mëngke mikaera ka dinja, ^e mangsa soemping bari nganggo kamoeljaän pribadi, sarta kamoeljaän Rama djeung para malaikat saroe tji.
- 27 'Satëmënna, ^f kami ngalahir ka maraneh: djalma noe narangtoeng di dijeu sawareh moal pingarasaëun maot, samemeh narendjo kana karadjaän Allah.
a Mat. 16 : 13; Mark. 8 : 27. b p. 14 : 27. c Mat. 10 : 39; p. 17 : 33. d p. 12 : 9. e Mat. 25 : 31. f Mat. 16 : 28; Mark. 9 : 1.
- 28 Ari geus kitoe, ^a kira dalapan poë antarana ti watës ngawoeroek anoe tadi teja, ladjëng Jesoes njandak Petroes, Johannes djeung Jakoboes; seug naek ka goenoeng, bade nënëda. 'Waktoe keur nënëda, pameunteuna salin roepa, sarta panganggona djadi bodas moeroeb-moebjar.
- 30 'Beh aja doewa djalma sasaoeran djeung Jesoes, nja eta Moesa djeung
- 31 Elias; 'tarembong nganggo kamoeljaän, sarta pada misaoerkeun panoengtoengan lalampahan, anoe bakal kalampahkeun
- 32 koe Jesoes di Jëroesalem. 'Ari Petroes sabatoer-batoerna taroendoeheun. Ana njaring, pada nendjo kamoeljaän Jesoes, sarta doewa djalma teja ngaradëg deukeut.
- 33 'Ari geus kitoe, mangsa eta keur sasalaman djeung Jesoes, pok Petroes oendjoekan: Noen Goeroe! sae pisan aja di dijeu teh; simkoering moegi idinan njarijeun tiloe saoeng; anoe hidji bade andjeun, noe hidji bade nabi Moesa, sarëng noe hidji deui bade nabi Elias; teu njahoëun Petroes teh di omongna sorangan.
- 34 'Sabot keur mioendjoek kitoe, datang mega, ngaoeban ka sadajana; ari moerid-moerid teh rareuwaseun, mangsa noe doewaän teja arasoep kana mega.
- 35 'Sarta aja gëntra ti djëro eta mega, kijeu pangandikana: ^b Ijeu teh Poetra kami noe kaasih; masing pada ngagoegoe ka
- 36 dinja! 'Keur waktoe aja gëntra teja, Jesoes teh kapëndakna njalira. Ari moerid-moerid pada repeh bae, sarta dina mangsa harita hal përkara noe geus katarendjo euweuh noe ditjaritakeun ka djalma hidji-hidji atjan. a Mat. 17 : 1; Mark. 9 : 2. b p. 3 : 22.
- 37 Ari geus kitoe, isoekna, keur laloengsoer ti goenoeng, ^a Jesoes dipapag koe djalma loba pisan. 'Geus kitoe aja hidji djalma ti noe loba teja, mioendjoek sarta bëdas, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering panoenoehoen, moegi-moegi tingalian poen anak lalaki; karantën eta anak noenggal simkoering.
- 39 'Sarëng aja soekma, sok njëkël ka anak teh, oedjoeg-oedjoeg djëdjëritan; geus

kiteo diboentang-banting datang ka nga-boedah; meh teu aja towongna, saréng
 40 dirémèkkeun. 'Simkoering teh geus nêda ka moerid andjeun, soepaja dipangkaloe-warkeun eta soekma, nanging teu barisaeun. 'Ladjéng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Eh, bangsa noe teu pèrtjaja sarta noe tibalik pikir! sabaraha pili-laeunana deui kami koedoe ngareudjeungan ka maraneh, sarta sabar ka maraneh teh? Geura ka-dijeukeun bae eta
 42 anak maneh. 'Mangsa rek ngadeuheus, masih keneh bae dirèrdjet sarta diboentang-banting koe eta setan. Tatapi koe Jesoes disaoeran soekma nadjis teh, sarta boedakna ditjageurkeun, bari la-
 43 djéng ^b diselehkeun deui ka bapana. 'Ari djalma-djalma kabeh pada hareugeueun koe tina kaagoengan Allah. Dèmi keur heraneun sakabéh tina sagala pèrkara noe sok didamél koe Jesoes, ladjéng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna:
 44 'Koe maraneh ijeu piwoeroek geura teundeun kana tjeuli maraneh, nja eta ^c Poetra manoesa teh bakal diselehkeun ka
 45 leungeun djalma-djalma. 'Ari moerid-moerid ^d hanteu ngahartieun ka pilahir bijeu, sarta geus dipindingan eta teh ka darinja, sangkan oelah ngahartieun; ari dek naroskeun hal pilahir teja, da aladjriheun. ^a Mat. 17: 14; Mark. 9: 14. ^b p. 7: 15. ^c Mat. 17: 22; Mark. 9: 31. ^d p. 18: 34.

46 Geus kiteo ^a moerid-moerid djadi pada parèboet, anoe mana teja diri maranehanana noe pangoentjoelna. 'Ana ^b katingali koe Jesoes palikiranana, ladjéng njandak hidji boedak leutik, diteundeun
 47 deukeut andjeunna; 'seug bari ngalahir ka maranehanana: Saha-saha noe ngakoe ijeu boedak leutik, tina sabab djénengan kami, nja eta djalma ngakoe ka kami; sarta ^c ari noe ngakoe ka kami, nja eta ngakoe ka noe geus miwarang kami. Karana ^d saha-saha di pèlèbah maraneh anoe pangleutikna, nja eta noe bakal gède teh.

^a Mat. 18: 1; Mark. 9: 33; p. 22: 24. ^b p. 5: 22.

^c Mat. 10: 40; p. 10: 16. ^d p. 14: 11; 18: 14.

49 Pok ^a Johannes oendjoekan, kijeu pi-oendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus pada nendjo hidji djalma, noe ngaloewarkeun setan-setan koe njèbat djénengan andjeun; ari koe simkoering sadaja digeunggeureuhkeun, doemeh han-

50 teu miloe ngiring. 'Dèmi lahiran Jesoes ka Johannes: ^b Eta oelah digeunggeureuhkeun; karana ari noe teu ngalawan ka oerang, nja eta ngabantoean.

^a Mark. 9: 38. ^b Mat. 12: 30; p. 11: 23.

51 Ari geus kiteo, mangsa geus dongkap ka waktos Jesoes bakal ^a ditjandak ka loehoer, ladjéng majoen angkat ka
 52 Jéroesalem, 'sarta ngibèran ti pajoeunana. Noe dipiwarang bral arindit; ^b toeloej datang ka hidji desa oerang
 53 Samaria, bade njawisan Jesoes. 'Ari oerang dinja émboengeun ngakoe ka Jesoes, tina sabab angkatna majoen ka
 54 Jéroesalem. 'Barangna katendjo koe moerid Jesoes, nja eta koe Jakoboes djeung Johannes, toeloej oendjoekan kijeu: Noen Goesti! koemaha pikèrsaeun andjeun, sae simkoering teh nitah toeroen seu-neu ti langit, keur ngalèboer ka eta djalma-djalma, ^c sapèrtos noe didamél
 55 koe nabi Elias teja? 'Dèmi Jesoes malik ka poengkoer, ladjéng njeuseul ka eta moerid, ari lahirna: Naha maraneh tatan njaho, Roh mana noe kagoengan
 56 maraneh? 'Karana ^d Poetra manoesa teh pangsoempingna lain baris ngaroek-sakkeun njawa djalma, estoena mah rek njalamètkeun. Ladjéng arangkat ka desa sedjen.

^a Mark. 16: 19. ^b p. 17: 11; Joh. 4: 4.

^c 2 Radj. 1: 10. ^d Joh. 3: 17; 12: 47.

57 Dèmi geus kiteo, mangsa keur di djalman, ^a aja hidji djalma oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goesti! simkoering sèdja ngiring, ka mana bae andjeun angkat. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari tjareuh baroga lijang, manoe awang-awang baroga sajang; tatapi ari Poetra manoesa mah teu boga énggon keur ngédèngkeun sirah-sirah atjan. 'Ari ngalahirna ka noe sedjen: Geura ngiring ka kami. Dèmi pioendjoek eta: Noen Goesti! moegi simkoering idinan moendoer heula, sèdja ngaroewang poen bapa. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari noe paeh mah sina ngaroewang sapapatenna-sapatenna; tatapi maneh mah geura
 61 bral ngoewarkeun karadjaan Allah. 'Aja deui noe sedjen oendjoekan kijeu: Noen Goesti! simkoering sèdja ngiring ka andjeun; ^b nanging nêda idin amit-amitan heula saréng noe mangkoek di rorompok simkoering. 'Tatapi lahiran Jesoes ka dinja: ^c Ari djalma noe njékèl

woeloekoe, seug ngalijeuk ka toekang, moal pipantěseun kana karadjaän Allah.

a Mat. 8 : 19. *b* 1 Radj. 19 : 20. *c* Pil. 3 : 14.

PASAL 10.

Sanggeusing kitoe Goesti ngadjënëng-
 1 keun *a* toedjoeh poeloeh djalma deui, sarta dipiwarang doewaän-doewaän leumpang ti pajoen ka oenggal-oenggal nagara djeung pilëmboeran, anoe bade
 2 disoempingan. 'Ari lahiranana ka eta teh: *b* Piboewateun koe læga, tatapi ari
 3 noe migawe ngan saeutik; koe sabab eta, geura nënëda ka Pangeran noe kagoengan piboewateun, soepaja miwarang
 4 noe migawe kana piboewateunana. 'Geura bralarindit; sing ngaringëtkeun, *c* maraneh koe kami dititah sapërta domba
 5 ka tëngah-tëngah mejong. 'Oelah *d* marawara kandjoet, atawa endong, atawa taroempah; kitoe deui *e* di djalan oelah oeloek salam ka djalma hidji-hidji atjan.
 6 'Sarta *f* di mana bae maraneh asoep kana hidji imah, koedoe njëboet heula: Sing salamët noe di imah ijeu! 'Saoepama di dinja aja anak kasalamëtan, salam maraneh teh pitjitjingeun di noe
 7 kitoe; saopama teu aja mah, bakal balik deui ka maraneh. 'Sarta koedoe tjitjing dina eta imah, dahar-nginoem panjoe-
 8 goehan; karana noe baranggawe teh patoet pimeunangeun boeroehanana. Oelah rek pindah-pindah imah. 'Djeung
 9 deui di mana bae maraneh asoep ka nagara, lamoen aja noe ngakoe ka maraneh, koedoe dahar noe disoegoehkeun
 10 ka maraneh. 'Sarta koedoe njageurkeun ka noe garëring di dinja, bari ngabedjakeun kijeu: Karadjaän Allah teh geus
 11 deukeut ka maraneh. 'Sabalikna, di mana bae maraneh asoep ka nagara, lamoen teu aja noe ngakoe ka maraneh, seug
 12 ka loewar ka loeloeroengna, sarta koedoe ngomong kijeu: 'Masih ngërës oge, anoe napël ka kaoela ti nagara maraneh,
 13 koe kaoela dikirabkeun ka maraneh; ngan koedoe njaraho, karadjaän Allah teh geus deukeut! 'Kami ngalahir ka
 14 maraneh: ari Sadoemoe teja bakal enteng hoekoemanana di poëan eta, ti batan nagara noe kitoe. 'Pitjilakaeun
 15 maneh, Korasin! Pitjilakaeun maneh, Bet-Saida! karana oepama di Tiroes djeung Sidon didjijeun moedjidjat sapërta

noe didjijeun di maraneh teja, tangtoe eta geus lila tarobat, sarta dijoeok bari
 14 make karoeng djeung læboe. 'Ari Tiroes djeung Sidon bakal enteng dina hoe-
 15 koeman, ti batan maraneh. 'Sarta ari maneh, Kapernaem, noe geus didjoeng-
 16 djoengkeun tëpi ka langit! nja maneh bakal didjongklokkeun tëpi ka ènggon
 17 noe paeh. 'Saha-saha *h* noe ngagoegoe ka maraneh, nja eta ngagoegoe ka kami;
 18 saha-saha noe nampik ka maraneh, nja eta nampik ka kami; ari noe nampik ka kami, nja eta nampik ka noe geus
 19 miwarang kami. *a* 2 Moesa 24 : 1. *b* Mat. 9 : 37.

c Mat. 10 : 16. *d* Mat. 10 : 9, 10. *e* 2 Radj. 4 : 29.
f Mat. 10 : 12. *g* Mat. 11 : 21. *h* Mat. 10 : 40.

20 Tidinja djalma noe toedjoeh poeloeh teja maroelang deui sarta boengaheun; aroendjoekanana kijeu: Noen Goesti! sanadjan setan oge pada taloek ka sim-
 21 koering koe djënëngan andjeun. 'Lahiran Jesoes: Koe kami katendjo *a* Setan teh ragrag ti langit, sapërta kilat. 'Masing
 22 njaho, *b* kami teh mere kawasa ka maraneh nintjakan oraj djeung langgir, djeung deui pikeun ngalawan ka saka-
 23 beh kakoewatan moesoeh; moal aja noe bakal ngaroeksak ka maraneh. 'Tatapi maraneh oelah boengah sabab soekma-
 24 soekma teh taloek ka maraneh; anggoer koedoe boengah koe *c* sabab ngaran maraneh geus disërkatkeun di sawarga.

a Wahj. 12 : 8, 9. *b* Mark. 16 : 18. *c* Pil. 4 : 3;
 Wahj. 20 : 12.

25 Dina *a* waktue harita Jesoes boengah sadjëroning manahna, sarta oendjoekan kijeu: Simkoering moedji ka andjeun, noen Ama, Pangeran noe kagoengan langit sarëng boemi! doemeh eta përkawis teja koe andjeun ditoetoepan ka noe palintër sarawoeh ka noe binangkit, sarëng geus diboekakeun ka baroedak. Lërës, Ama! nja kitoe pisan kasoekaän
 26 andjeun. 'Saniskara koe Rama geus diserenkeun ka kami; djeung hanteu aja pisan anoe nganjahokeun ka pëtana Poetra, ngan Rama bae; kitoe deui teu aja noe nganjahokeun ka pëtana Rama, ngan Poetra bae, djeung sakoer djalma noe
 27 dipikarëp diëbrehan koe Poetra. 'Ladjëng Jesoes malik ka moerid-moerid, bari ngalahir ka dinja woengkoel: *b* Salamët panon, noe narendjo përkara noe katen-
 28 djo koe maraneh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ti baheula reja pisan nabi

reudjeung radja-radja harajangeun ningali pĕrkara noe katendjo koe maraneh, tatapi hanteu koengsi ningali; djeung harajangeun ngareungeu pĕrkara noe kadenge koe maraneh, tatapi hanteu koengsi ngareungeu. *a* Mat. 11:25. *b* Mat. 13:16.

25 Geus kitoe aja hidji ahli toret, seug nangtoeng, sĕdja ngadodja ka Jesoes; ari pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering koedoe migawe naon, soepaja

26 kawaris hiroep noe langgĕng? 'Lahiran Jesoes: Koemaha noe geus dioengĕlkeun dina toret? noe diadji koe sampejan

27 koemaha? 'Ngawangsoel ahli toret teh, kijeu pihatoerna: *a* Maneh koedoe njaĕh ka Pangeran, Allah maneh, tĕroes reudjeung hate, tĕroes reudjeung njawa, tĕroes reudjeung kakoewatan, sarta tĕroes djeung akal maneh; djeung deui *b* koedoe njaĕh ka batoer maneh, sapĕrti

28 ka diri sorangan. 'Lahiran Jesoes: Bĕnĕr djawab sampejan teh; nja eta geura lampahkeun, *c* tangtoe sampejan mangke

29 hiroep! 'Dĕmi ahli toret teh hajang ngabĕnĕrkeun maneh; toeloj oendjoekan ka Jesoes: Saha batoer simkoering teh?

30 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Aja hidji djalma leumpang ti Jĕroesalem ka Jĕriho; toeloj dirodjong koe begal; ari eta pada ngarangsadan papakeanana, bari diteunggeulan; tidinja laloempatan, ninggalkeun eta djalma noe ngalondjor

31 satĕngah paeh. 'Geus kitoe parĕng hol hidji panghoeloe ngaliwat ka djalana eta; djalma teja katendjo, tatapi tonggoj bae

32 leumpang. 'Kitoe deui hidji ahli Lewi; ari datang ka lĕbah dinja, djalma teja katendjo, tatapi tonggoj bae leumpang.

33 'Aja deui hidji oerang Samaria, eukeur njaba; toeloj datang ka dinja; sarta ari katendjo djalma teja, seug watireun

34 liwat saking. 'Tidinja disampeurkeun; seug diboelĕnan raheutna, bari *a* dikoetjoeran minjak djeung anggoer; geus kitoe ditoempakkeun ka toetoempakanana, ditoengtoen ka pasanggrahan,

35 sarta toeloj dirawatan. 'Ari isoekna, barang dek indit, ngodok doewit doewa dinar, dibikeun ka noe ngadjaga pasanggrahan; ari omongna kijeu: Eta pangrawatankeun; anoe dika-loewarkeun saleuwihna ti sakitoe, mĕngke koe koela

36 diganti, samangsa ka dijeu deui. 'Koemaha pamikir sampejan: anoe mana

eta tiloean teh batoer djalma noe dirodjong koe begal teja? 'Ari wangsoelanana: Nja eta noe milampahkeun ka roenja ka manehanana. Ngalahir Jesoes ka ahli toret teh: Geura bral, sarta *c* milampah tjara noe kitoe pĕtana!

a 5 Moesa 6:5. *b* 3 Moesa 19:18. *c* 3 Moesa 18:5. *d* Jĕs. 1:6. *e* p. 6:36.

38 Ari keur mangsa di djalana, Jesoes soemping ka hidji *a* desa. Di dinja aja hidji istri, ngaran Marta, ngalinggihkeun

39 Jesoes ka boemina. 'Sarta boga saderek istri, ngaran Maria; eta seug emok deukeut ka dampal Jesoes, ngadengekeun

40 piwoeroekna. 'Tatapi *b* ari Marta mah riboet nja ngalalajanan. Toeloj marĕk, sarta oendjoekan: Na Goesti teu miroseja, koering ngalalajanan ngan sorangan, diantĕp bae koe doeloer? Moegi

41 Goesti miwarang sina ngabantoean. 'Dĕmi Jesoes ngawalon ka Marta, kijeu lahirna: Eh Marta! Marta! maneh njoesahkeun djeung ngariwoedkeun diri maneh koe tina loba pisan pĕrkara. 'Tatapi ngan hidji pĕrkara noe pĕrloe. Ari Maria mah geus milih bagian noe hade; moal ditjokot deui ti manehanana.

a Joh. 11:1. *b* Joh. 12:2.

PASAL 11.

Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Jesoes aja dina hidji ĕnggon, sarta nĕnĕda; ari parantos, toeloj moeridna saoeorang oendjoekan kijeu: Noen Goesti! moegi simkoering pada diwoeroek bade nĕnĕda, sapĕrtos *a* Johannes geus ngawoeroek ka moerid-moeridna. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: *b* Samangsa maraneh dek nĕnĕda, koedoe kijeu nja pok: Noen Ama, anoe linggih di sawarga! Djĕnĕngan Ama moegi sina disoetjikeun. Karadjaĕn Ama moegi sina dongkap. Kĕrsa Ama moegi sina dilampahkeun, sapĕrtos di sawarga, nja kitoe deui di

3 boemi. 'Moegi koering oenggal-oenggal poĕ dipaparin rĕdjĕki koering anoe pi

4 tjĕkapeun. 'Sarĕng moegi ngahampoera kana dosa-dosa koering; karena koering oge ngahampoera ka oenggal-oenggal noe garadoeh kasalahan ka koering. Moegi koering oelah dilĕbĕtkeun kana panggoda, lĕrĕsna mah moegi disalamĕtkeun ti noe goreng. *a* p. 5:33. *b* Mat. 6:9.

5 Lahiranana deui ka moerid-moerid: Saha-saha di pĕlĕbah maraneh anoe boga

sobat, toeloej leumpang ka dinja wantji
 tĕngah peuting, bari ngomong: Eh sobat!
 6 bat! namboet roti tiloe siki; 'karana
 koering kadatangan sobat koering, man-
 7 tas njaba, keur parĕng teu gadoeh keur
 njoegoehan. 'Koemaha noe di djĕro
 imah teh bakal ngadjawab, kijeu pokna:
 Eh, oelah njoesahkeun ka kaoela; ari
 panto ajeuna geus ditoelakan, sarta ba-
 roedak geus aja di pangkeng reudjeung
 kaoela; kaoela mah teu kadoega hoe-
 8 dang djeung merean ka sampejan? 'Ka-
 mi ngalahir ka maraneh: sanadjan teu
 daekeun hoedang djeung merean sabab
 eta djalma sobatna, tangtoe sabab tina
 kawanianana bakal oge hoedang sarta
 mere sakoemaha bae pitjoekoepeunana.
 9 'Kami ngalahir deui ka maraneh: ^a Koe-
 doe nĕnĕda, bakal maraneh dipaparin;
 koedoe nejangnana, bakal maraneh mang-
 10 gih; koedoe ngĕtrok-ngĕtrok, bakal ma-
 raneh dipangboekakeun. 'Karana saha-
 saha noe nĕnĕda, tangtoe dipaparin;
 djeung saha-saha noe nejangnana, tangtoe
 manggih; kitoe deui saha-saha noe ngĕ-
 11 trok-ngĕtrok, tangtoe dipangboekakeun.
 'Saha di pĕlĕbah maraneh bapa, lamoen
 dipentaän roti koe anakna, ana sok teh
 12 bat? atawa dipentaän laeuk, ana sok
 teh oraj ngagantian laeuk? 'Atawa la-
 moen menta ĕndog, ana sok teh lang-
 13 gir? 'Koe sabab eta, ari maraneh noe
 goreng teh bisa mahanan noe harade
 ka anak-anak maraneh, komo teuing
 Rama noe linggih di sawarga bakal ma-
 sihan Roh Soetji ka noe njoehoenkeun.
^a Mat. 7: 7.

14 Geus kitoe ^a Jesoes ngaloewarkeun
 hidji setan, sarta nja eta bisoe. Dĕmi
 geus ka loewar setanna, djalma noe bi-
 soe teh ngomong. Ari djalma-djalma
 15 hareraneun. 'Tatapi ari noe sawareh
 ngaromong: ^b Eta ngaloewarkeun setan
 16 soteh koe Beĕl-Sĕboeb, kapala setan. 'Aja
 deui noe ngadodja ka Jesoes, ^c menta
 17 tanda ti langit. 'Nanging Jesoes oeni-
 ngaeun kana pikiranana; seug ngalahir
 ka eta djalma: Oenggal karadjaän noe
 mĕrangan maneh, tangtoe toempoer;
 sarta oenggal imah noe mĕrangan ma-
 18 neh, tangtoe roeboeh. 'Oepama Setan
 mĕrangan maneh, koemaha karadja-
 anana bisa tĕtĕp? Karana tjĕk maraneh,
 kami ngaloewarkeun setan teh koe Beĕl-

19 Sĕboeb. 'Lamoen ĕnja kami ngaloewar-
 keun setan koe Beĕl-Sĕboeb, anak-anak
 maraneh ngaloewarkeunana setan teh
 koe saha? Manana nja eta pisan noe ba-
 20 kal ngahoekoeman ka maraneh. 'Saba-
 likna, lamoen kami ngaloewarkeun setan
 teh ^d koe panangan Allah, nandakeun
 karadjaän Allah geus dongkap ka ma-
 21 raneh. 'Lamoen anoe bĕdas njoren paka-
 rang, ngadjaga pakoewonna, sabanda-
 22 bandana rahajoe. 'Tatapi lamoen anoe
 leuwih bĕdas ngarontok ka manehana-
 nana sarta ngelehkeun, seug dirĕboet sa-
 gala pakarangna noe diandĕlkeun teja,
 geus kitoe djarahanana dibagi-bagikeun.
 23 'Anoe hanteu miloe ka kami, nja eta
 ngalawan ka kami teh; sarta noe hanteu
 miloe ngoempoelkeun djeung kami, nja
 24 eta ngaboerantakkeun. 'Mangsa ^e soek-
 ma nadjis geus ka loewar ti djalma, toe-
 loej ngidĕran ĕnggon noe rarehe, neja-
 ngan eukeur tjitjing; ana hanteu mang-
 gih, seug ngomong kijeu: Ah, dek balik
 deui bae ka imah oeroet aing ka loewar.
 25 'Ari datang, njampak geus beunang nja-
 26 poean sarta dialoes-aloes. 'Tidinja leum-
 pang, ngadjakan toedjoeh batoer pada
 soekma, noe leuwih goreng ti batan ma-
 nehanana; ari geus asoep, tjaritjing di
 dinja; djadi djalma teja ahirna leuwih
 bangĕt ti batan tadi. ^a Mat. 9: 32; 12: 22.
^b Mat. 12: 24. ^c Mat. 12: 38; 16: 1. ^d 2 Moesa 8: 19.
^e Mat. 12: 43.

27 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes ngala-
 hirkeun noe bijeu teja, aja hidji awewe
 di pĕlĕbah djalma-djalma, pok oendjoe-
 kan, bari bĕdas pisan sowarana: Sala-
 mĕt lamboet, noe geus ngandoeng ka
 andjeun, sarĕng salamĕt pinareup, noe
 28 geus disĕsĕpan koe andjeun! 'Dĕmi lahi-
 ran Jesoes: ^a ĕnja salamĕt sakoer noe
 ngadengekeun ka pangandika Allah,
 sarta diĕstoekeunana. ^a p. 8: 15, 21.

29 Mangsa djalma-djalma keur ngararo-
 njok, seug Jesoes ngalahir kijeu: ^a Ijeu
 bangsa teh bangsa goreng; menta tanda;
 eta moal dibere tanda, ngan tanda nabi
 30 Joenoes teja. 'Karana sapĕrti Joenoes
 geus djadi tanda keur oerang Ninĕwe,
 nja kitoe deui Poetra manoesa teh pidja-
 dieun tanda keur ijeu bangsa ajeuna.
 31 'Radja istri ^b ti tĕbeh kidoel teja bakal
 ngadeuheusan ka hoekoem kijamat ba-
 rĕng djeung djalma bangsa ijeu, sarta

seug ngahoekoeman ka darinja; karena geus soemping ti toengtoeng boemi, bawaning hajangeun ngareungeu kana kapintëran Soeleman; padahal anoe ajeuna di dijeu mah leuwih ti batan Soeleman.

32 'Oerang ^c Ninëwe bakal ngadareuheusan ka hoekoem kijamat barëng djeung ijeu bangsa ajeuna, sarta seug ngahoekoeman ka darinja; karena oerang Ninëwe teh tarobat sanggeusna meunang piwoeroek ti Joenoes; padahal anoe ajeuna di dijeu mah leuwih ti batan Joenoes.

^a Mat. 12: 39; 16: 4. ^b 1 Radj. 10: 1. ^c Joen. 3: 5.

33 Hanteu aja djalma ^a noe njeungeut damar, diteundeun di noe boeni, atawa ditoeroeban koe gantang; geus tangtoe diteundeun dina adjoegna, soepaja noe

34 arasoep sina narendjo kana sorotna. 'Ari ^b damar badan teh, nja eta panon. Oepama panon maneh tjekas, tjaäng badan maneh sakoedjoer; sabalikna oepama soerëm mah, poëk badan maneh sakoedjoer. 'Masing hade-hade, tjaäng noe aja di djëro maneh teh oelah djadi poëk.

36 'Lamoen badan maneh tjaäng pisan, euweuh naon-naon anoe poëk, tangtoe tjaäng sakabehna, tjara keur mangsa maneh katodjo koe sorot damar.

^a Mat. 5: 15; p. 8: 16. ^b Mat. 6: 22.

37 Mangsa Jesoes keur ngalahir, ^a aja hidji ahli parisi ngahatoeranan toewang ka imahna. Geus kitoe lëbët, ladjëng

38 linggih toewang. 'Barang katendjo koe ahli parisi teh, heraneun ^b doemeh Jesoes toewang teu sibanzo heula. 'Dëmi Goesti ngalahir ka dinja kijeu: ^c Ari maraneh, ahli parisi! sok ngabërësihan tja-tjangkir djeung pandjang ngan di loewarna bae; tatapi di djëro maraneh pinoeh koe beunang ngarampas djeung

40 koe kagorengan. 'Eh, noe barodo! ari noe geus ngadamël loewarna, lain nja eta

41 noe ngadamël djërona oge? 'Tatapi eusina koedoe sidëkahkeun; lamoen kitoe mah, sakabehna djadi bërësih di maraneh. ^a p. 7: 36; 14: 1. ^b Mark. 7: 2. ^c Mat. 23: 25.

42 Tatapi pitjilakaeun maraneh, ahli parisi! karena maraneh ^a ngadjakatan soerawoeng, djeung kasimoekan, sarta sagala lalab-lalab; padahal maraneh ngaliwat ka hoekoem djeung kana kanjaahan ka Allah. Nja eta noe koedoe dipilampah, sarta ari noe hidji deui oelah ditinggal.

43 'Pitjilakaeun maraneh, ahli parisi! karena

maraneh ^b rësëp darijoek panggirangna di masigit-masigit, djeung sok hajang diaroendjoengan di pasar-pasar. 'Pitjilakaeun maraneh, ahli kitab djeung ahli parisi, djalma noe poera-poera! karena maraneh teh saroeua djeung astana noe hanteu katara, ari djalma noe nJORANG teu njarahoëun. ^a Mat. 23: 23; p. 18: 12. ^b p. 20: 46.

45 Geus kitoe ahli toret saoréang pok ngawangsoel, kijeu pioendjoekna: Eh Goeroe! kasaoeran andjeun noe kitoe teh ka koela djeung pada batoer ge ngahinakeun. 'Ari lahiran Jesoes: Pitjilakaeun maraneh oge, ^a ahli toret! karena ngamomotkeun ka djalma momotan noe teu beunang ditanggoeng, tatapi ari diri maraneh mah teu njabak ka eta momotan koe ramo hidji-hidji atjan. 'Pitjilakaeun maraneh! ^b karena sok ngomean makam para nabi, ari eta nabi koe karoehoen maraneh diparaehan. 'Nandakeun maraneh teh ngaroadjoekan sarta mirësëp ka pagawean karoehoen maraneh; karena nja eta geus maehan ka para nabi, sarta koe maraneh diomean

49 makamna. 'Koe pedah kitoe noe matak kaoeningaän Allah teh geus ngandika: ^c Kami bakal miwarangan ka maranehanana nabi-nabi djeung rasoel-rasoel; ari noe sawareh bakal dipaehan djeung

50 ditoendoeng koe maranehanana; 'soepaja dipoendoet ti ijeu bangsa ajeuna gëtih sadajana nabi, anoe geus dikoe-tjoerkeun ^a ti watës didjadikeunana

51 alam-doenya; 'mimitina ti gëtih Habil, tēpi ka gëtih Djakaria, noe dipaehan di antara altar djeung kabah teja. Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh, eta bakal dipoendoet ti ijeu bangsa ajeuna.

52 'Pitjilakaeun maraneh, ahli toret! ^c karena sorog kanjaho koe maraneh geus diboenikeun; ari maraneh sorangan hanteu asoep, sarta noe hajang asoep koe maraneh dipëgatan. ^a Mat. 23: 4. ^b Mat. 23: 29. ^c Mat. 23: 34. ^d Mat. 25: 34. ^e Mat. 23: 13.

53 Mangsa Jesoes ngalahirkeun anoe tadi teja, seug ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli parisi pada ngamimitian ngariwoedkeun ka andjeunna habën pisan, sarta

54 nararoskeun reja-reja përkara; 'bari ^a ngintip-ngintip, pangarahna meunangkeun naon-naon noe ka loewar ti lam-bëjna, soepaja bisa ngëlakkeun andjeunna.

^a p. 20: 20.

PASAL 12.

Sabot keur kitoe, karoempoel djalma mangreboe-reboe, datang ka silih-tintjak. Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna kijeu: ^a Mimitina pisan koedoe hade-hade diri maraneh koe ragi ahli parisi, nja eta kapoera-poeraan.

² 'Taja pisan ^b pèrkara katoetoeupan, anoe moal pikataraeun; atawa pèrkara boeni, ³ anoe moal pikatangeneun. 'Koe sabab eta, saniskara noe koe maraneh diomongkeun di noe poèk, bakal kadenge di noe tjaang; sarta noe koe maraneh diharewoskeun kana tjeuli dina pangkeng, bakal dioewarkeun tina hateup imah.

⁴ 'Djeung kami ngawoeroek ka maraneh anoe djadi sobat kami: ^c oelah rek sarijeun koe noe maehan kana badan, sanggeusna ti dinja teu bisaeun migawe ⁵ naon-naon deui. 'Ari kami rek noedoeheun ka maraneh anoe koedoe dipikasijeun koe maraneh teh: koedoe sarijeun koe noe kagoengan kawasa, sanggeusna maehkeun, seug ngaloengkeun ka djero naraka ongkoh; satëmënna, kami ngawoeroek ka maraneh: nja eta noe koedoe ⁶ dipikasijeun koe maraneh teh. 'Ari manoeok piit didjoewalna lain lima doewa doewit? kilang kitoe ge moenggoehing di Allah teu aja noe kalalian hidji-hidji ⁷ atjan. 'Malah-malah ^d boeoeok anoe aja dina sirah maraneh geus kaetang kabeh. Koe sabab eta, oelah rek sarijeun; maraneh teh leuwih ti batan manoeok piit noe ⁸ loba. 'Djeung deui kami ngalahir ka maraneh: ^e saha-saha noe ngakoe ka kami di hareupeun djalma-djalma, tangtloe diakoe deui koe Poetra manoesa di hareupeun para malaikat Allah. 'Sabalikna, ^f saha-saha noe nganglès ka kami di hareupeun djalma-djalma, tangtloe dianglès deui di hareupeun para malaikat Allah.

¹⁰ 'Djeung ^g saha-saha djalma noe ngomong ngalawan ka Poetra manoesa teh, bakal dihampoea; tatapi ari noe ngagorengkeun ka Roh Soetji mah, moal dihampoera. 'Ari ^h samangsa maraneh diiringkeun ka masigit-masigit, djeung ka kapala-kapala, sarta ka noe pada kawasa, poma oelah salèmpang koe pètana atawa koe naon pingadjawabeun, atawa koe noe bakal diaromongkeun koe maraneh; 'karana dina waktoe eta pisan

Roh Soetji bakal ngawoeroek ka maraneh sakoer anoe koedoe diaromongkeun koe maraneh teh. ^a Mat. 16:6; Mark. 8:15.

^b Mat. 10:26; p. 8:17. ^c Ibr. 13:6. ^d p. 21:18.

^e Mat. 10:32. ^f p. 9:26; 2 Tim. 3:12. ^g Mat. 12:31.

^h Mat. 10:19; Mark. 13:11; p. 21:14.

¹³ Geus kitoe aja hidji djalma ti anoe koempoel teja, oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goeroe! moegi miwarang ka doeloer koering, sina ngabagikeun ¹⁴ rang titilar ka koering. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh djalma! saha noe ka kami ngadjèngkeun djaksa atawa ¹⁵ kang ngabagikeun ka maraneh? 'Ladjèng ngalahir deui ka djalma-djalma teh: Mangka hade-hade, ^a koedoe njègah kapèrètjitan; karana hiroep teh lain koe ¹⁶ kalobaan banda bae. 'Tidinja Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka maranehanana, kijeu lahirna: Aja hidji djalma beunghar, beubeunganana tina taneuhna ¹⁷ tjoekoel pisan. 'Seug mikir di djero hatena, kijeu pokna: Koemaha aing pipètaeunana? karana aing teu boga keur ngampihan hasil-hasil aing. 'Ari omongna: Ah, ¹⁸ dek mètakeun kijeu bae: ^b dek ngaroe wag koedang-koedang aing, toeloj nji jeun deui noe gède ti batan eta; nja di ¹⁹ dinja ngoempoelkeun sagala kahasilan aing djeung barang-barang. 'Geus kitoe dek ngomong ka njawa aing: Eh njawa! ajeuna maneh boga barang loba pisan, mahi sababaraha taoeneun; ajeuna ²⁰ eureun bae, geura dahar-leueut, masing boengah pisan. 'Dèmi Allah ngandika ka eta djalma kijeu: Eh, noe boeroeng! dina peuting ijeu dek dipoendoet njawa maneh; ^c ari noe beunang njawiskeun maneh teja, saha noe pibogaen? 'Nja kitoe ²¹ pètana anoe ngoempoelkeun doenyabrana keur dirina sorangan, djeung hanteu beunghar di Allah.

^a 1 Tim. 6:7-10. ^b Djab. 39:7. ^c Aj. 27:8.

²² Ladjèng Jesoes ngalahir ka moerid-moeridna: ^a Koe sabab eta kami ngawoeroek ka maraneh: oelah rek salèmpang kana hiroep maraneh, tina pèrkara pihakaneun; atawa kana badan maraneh, tina pèrkara pipakeun. 'Ari hiroep ²³ teh leuwih ti batan kahakanan, djeung badan teh leuwih ti batan papakean. ²⁴ 'Geura arawaskeun pètana gagak; tara njèbarkeun djeung tara diboewat; teu boga gowah, teu boga koedang; geuning koe Allah diparaban bae. Ari maraneh

koetan lain leuwih pisan ti batan ma-
 25 noek-manoeek? 'Saha pëlëbah maraneh
 anoe bisa nambahan oemoer koe saästa,
 26 tina salëmpangna? 'Lamoen maraneh
 hanteu bisa migawe përkara noe pang-
 leutikna, naha mana salëmpang koe pë-
 27 kara noe sedjen? 'Geura arawaskeun
 pëtana bakoeng, dina ngagëdeanana; eta
 tara baranggawe, tara nganteh; ari
 kami ngalahir ka maraneh: sanadjan
 Soeleman oge, sakitoe gëde kamoelja-
 anana, panganggonana hanteu nëpi ka hidji
 28 eta këmbang bakoeng. 'Lamoen djoekoet-
 djoekoet, anoe aja poë ijeu di tégäl, ari
 isoekna dialoengkeun ka pameuleuman,
 koe Allah didangdanan sakitoe: pon pi-
 lalagi maparin papakean ka maraneh,
 29 eh djalma noe koerang përtjaja! 'Ari ma-
 raneh teja, oelah nanjakeun pihakaneun
 atawa piinoemeun; djeung oelah sok
 30 mangmang. 'Karana ^b sagala përkara
 noe kitoe teja sok disalijar koe bangsa-
 bangsa di doenya; ari Rama maraneh
 langkoeng oeninga, jen maraneh kakoe-
 31 rang an eta sakabehna përkara. 'Nja koe-
 doe pada nejanan karadjaän Allah;
 sanggeus kitoe eta sakabehna përkara
 tanwande diwoewoehan ka maraneh.
 32 'Oelah sarijeun, ^c eh goendoekan sae-
 tik! karana kaseoka Rama maraneh teh
 pimaparineun karadjaän nja ka mara-
 33 neh. 'Djaroewal ^d babandaän maraneh,
 pake mere sidëkah. Geura njarijeun pi-
 keun diri maraneh kandjoet noe teu
 keuna koe boetoet, radja-brana noe teu
 piseodaëun, anoe aja di sawarga; nja ka
 dinja noe maling hanteu nëpi, djeung
 34 toko hanteu ngaroeksak. 'Karana di
 mana bae ajana radja-brana maraneh,
 nja di dinja piajaeunana hate maraneh
 oge.

^a Mat. 6 : 25. ^b Mat. 6 : 32. ^c Jës. 41 : 14;
 p. 22 : 29. ^d Mat. 6 : 19; p. 16 : 9; 18 : 22.

35 Tjangkeng maraneh ^a koedoe disa-
 boek, djeung damar maraneh koedoe
 36 hoeroeng. 'Sarta maraneh sing sapërti
 djalma noe ngadagoan pimoelangeunana
 djoeragan ti noe sidëkah kawinan; soe-
 paga dimana datang, djoeragan ngëtrok-
 an panto, gantjang ngaboekakeunana.
 37 'Salamët badegana, noe kasampak nja-
 ring koe djoeraganana, mangsa datang!
 Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh:
 eta djoeragan bakal disaboek, toeloej
 badega-badegana teh disina ngarijoeng,

seug disampeurkeun sarta dilalajanan.
 38 'Djeung ^b oepama datangna dina wak-
 toe ronda noe kadoewa, atawa dina
 waktoe ronda noe katiloe, kasampak
 kitoe pëtana, tangtöe salamët badega
 39 teh. 'Sarta ^c maraneh masing nganja-
 hokeun, ari noe boga imah, oepama
 njahoëun kana waktöe pidatangeun pa-
 ling, geus tangtöe njaring bae, moal
 40 dibikeun imahna digangsir. 'Koe sabab
 eta, ^d maraneh oge koedoe pada sadija;
 karana Poetra manoesa teh piseempi-
 ngeunana dina waktöe noe hanteu ka-
 taksir koe maraneh. ^a Jér. 1 : 17; 1 Petr. 1 : 13.

^b Mat. 24 : 42. ^c Mat. 24 : 43. ^d p. 21 : 34—36.

41 Tidinja Petros oendjoekan: Noen
 Goesti! andjeun ngalahirkeun misil teja
 ka abdi-abdi bae, atanapi ka sadaja
 42 djalma-djalma? 'Ari lahiran Goesti: ^a Sa-
 ha kokolot boemi anoe goemati djeung
 pintër teh, noe bakal didjënëngkeun koe
 djoeragan ngoeroeskeun badega-badega-
 na, baris pimereëun baranghakan ka
 43 darinja dina waktöena? 'Salamët eta
 badega, noe kasampak koe djoeraganana
 keur migawe noe kitoe pëtana, mangsa
 44 datang. 'Satëmënna, kami ngalahir ka
 maraneh: ^b eta bakal didjadikeun toe-
 kang ngoeroes ka sakabeh babandaän
 45 djoeraganana. 'Tatapi oepama eta ba-
 dega ngomong dina hatena: Djoeragan
 tangtöe lila pidatangeunana; geus kitoe
 mimiti neunggeulan ka badega lalaki
 djeung ka badega awewe, sarta nja-
 46 toe-nginoem datang ka mabok: 'kasë-
 dëk datang djoeragan badega teja dina
 poë anoe hanteu katëgoeh, sarta dina
 waktöe anoe hanteu njahoëun maneha-
 nana, toeloej eta dipijasat, sarta bagi-
 anana disaroewakeun djeung sakoer noe
 47 hanteu toehoe. 'Ari ^c badega noe nja-
 hoëun ka pikarëpeun djoeraganana, ta-
 tapi hanteu dangdan, djeung hanteu
 noeroet kana eta karëpna, bakal di-
 48 teunggeulan kabina-bina; 'tatapi ^d ari
 noe teu njahoëun mah, seug migawe
 anoe mandjing kana siksaän teunggeul,
 eta bakal diteunggeulan rada enteng.
 Saha-saha djalma noe diberean loba,
 dipentana loba deui; sarta saha-saha
 noe dipihapean loba, dipentana beuki
 loba.

^a Mat. 24 : 25; 1 Kor. 4 : 2. ^b p. 19 : 17.
^c Jak. 4 : 17. ^d Sil. 24 : 12.

49 Kami noe matak datang rek ngaloeng-

keun seuneu ka boemi; sarta naon deui kahajang kami, ngan geuwat hoeroeng bae? 'Tatapi ^a kami koedoe dibanjoean koe sahidji pangbanjoe, sarta kami teh wët karoepëkan bangët pisan nëpi ka geus kalampahkeun. 'Koemaha pamikir maraneh teh, ^b kami noe matak datang dek ngadjadikeun karoentoetan di boemi? Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain, saénjana ngadjadikeun papadoean. 'Ari ti watës ajeuna lima djalma dina sahidji imah anoe bakal papadoean, anoe tiloe madoean ka noe doewa, ari noe doewa madoean ka noe tiloe. 'Bapa bakal madoean ka anakna lalaki, sarta anak lalaki ka bapana; ari indoeng ka anakna awewe, sarta anak awewe ka indoengna; ari mitoha awewe ka minantoena awewe, sarta minantoe awewe ka mitohana awewe.

^a Mat. 20:22; Mark. 10:38. ^b Mat. 10:34.

⁵⁴ Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka djalma-djalma teh: ^a Mangsa maraneh nendjo mega keur naek ti koelon, harita ngomong kijeu: dek hoedjan; nja kitoe pisan djadina. 'Djeung mangsa maraneh nendjo ^b angin datangna ti kidoel, harita ngomong kijeu: bakal panas; nja kitoe pisan djadina. 'Eh, djalma noe poera-poera! kana roepa boemi djeung langit maraneh bisa ngahartikeun; naha teu ngahartikeun ka djaman ijeu? 'Koe naon maraneh mana hanteu ngahoe-koeman ti diri sorangan anoe saestoena? ⁵⁸ 'Karana maneh ^c satijap-tijap ngadeuheus ka noe kawasa reudjeung lawan maneh, koedoe sing hade-hade keur di djalan, malar leupas tina lawan teh; oelah koengsi maneh dibawa ka djaksa, seug koe djaksa diselehkeun ka sipir, ari koe sipir diasoepkeun ka pangberokan. 'Kami ngalahir ka maneh: hamo maneh ka loewar deui ti dinja, lamoen tatjan poenah hoetang, tinggal sapeser oge.

^a Mat. 16:2. ^b Aj. 37:17. ^c Mat. 5:25.

PASAL 13.

Dina mangsa eta aja djalma di pajoeun, anoe marioendjoek ka Jesoes tina hal oerang Galilea, noe ditjam-poerkeun gëtihna koe Pilatoes reudjeung koerbanna. ² 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta djalma: ^a Koemaha pamikir maraneh, eta oerang Galilea teja,

noe matak kataradjang sakitoe, leuwih doraka ti batan oerang Galilea noe loba? ³ 'Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain kitoe; tatapi saopama maraneh hanteu tobat mah, tangtoe toempoer ⁴ kabeh tjara kitoe. 'Djeung deui djalma dalapan wëlas teh, anoe katarindih papangoengan di Siloam, datang ka paraeh teja, koemaha pamikir maraneh, eta teh djalma baroga dosa leuwih ti batan djalma noe loba, noe aja di Jë-roesalem? 'Kami ngalahir ka maraneh: eta mah lain kitoe; tatapi saopama maraneh hanteu tobat mah, tangtoe toempoer kabeh tjara kitoe. ^a Joh. 9:2. ⁶ Ladjëng Jesoes ngalahirkeun misil, kijeu: Aja hidji djalma noe boga tangkal kondang sahidji, dipëlak di këbon anggoerna; geus kitoe datang, nejangnan boewah ka tangkalna, tatapi hanteu ⁷ manggih. 'Tidinja ngomong ka mandor këbonna: Kami teh bët ngalanglang geus meunang tiloe oesoem, nejangnan boewah ka ijeu tangkal kondang, hanteu manggih bae; pek geura toewar, matak ⁸ njoewoengkeun lahan bae! 'Ngadjawab mandor teh, kijeu djawabna: Noen djoe-ragan! ingkeun bae sataoen ijeu deui mah; koe koering dek dipoetër sakoeringna, sarta digëmoekan sakali, 'soegan daekeun boewahan; saopama hanteu mah, kakara ^a ditoewar koe djoeragan.

^a Mat. 7:19.

¹⁰ Ari di poë sabat Jesoes ngawoeroek ¹¹ dina hidji masigit. 'Harita aja hidji awewe, noe aja soekmaän anoe matak djadi kasakit, geus meunang dalapan wëlas taoen lilana; eta teh bongkok, teu bisa ¹² pisan mënërkeun awakna. 'Barang katingali, ladjëng koe Jesoes disaoer, sarta ngalahir ka dinja: Njai! ajeuna geus salamët tina kasakit maneh. 'Seug ^a ditompangan koe pananganana; harita keneh ge bënër deui awakna, toeloej ¹³ awewe teh ngamoeljakeun ka Allah. 'Ari kapala masigit poendoeng, sabab Jesoes njageurkeun di poë sabat; toeloej ngomong, kijeu omongna ka djalma-djalma: Kapan ^b aja gënëp poë anoe pikeun barangawe; nja dina eta koedoe daratang menta ditjageurkeun, oelah di poë sabat. ¹⁵ 'Ngawalon Goesti ka kapala teh, kijeu lahirna: Eh, djalma noe poera-poera! koemaha maraneh oenggal-oenggal

djalma ^e di poë sabbat lain ngalaän sapina atawa kaldena tina pangokopan, 16 ditoengtoen, toeloj diinoemkeun? 'Geuning eta awewe, kaäsoep anak-intjoe Ibrahim, geus dalapan wēlas taoen lilana nja dibandana koe Setan; naha lain koedoe dilaänan talina di poë sabbat oge? 17 'Mangsa Jesoes ngalahirkeun kitoe, areraeun sakoer noe njawad ka andjeunna; ari sakabeh djalma teja aratoheun tina sabab sagala pērkaer noe moelja, noe didamēl koe andjeunna.

a Mark. 7: 32. *b* 2 Moesa 20: 9. *c* p. 14: 5.

18 Ngalahir deui Jesoes: ^a Ari karadjaän Allah teh ibarat koemaha? koe kami rek dioepamakeun kana naon? 'Oepama siki sasawi, noe ditjokot koe hidji djalma, toeloj dialoengkeun ka këbonna; geus kitoe ngadjangkoengan, djadi tangkal noe gēde; ari manoe awang-awang njarajang dina dahanna. 'Tidinja ngalahir deui: ^b Ari karadjaän Allah teh koe kami rek dioepamakeun kana naon? 19 'Oepama raga, noe ditjokot koe hidji awewe, toeloj dibēbēskeun kana tipoeng tiloe takēr, datang ka kahaseuman sakabehna. *a* Mat. 13: 31; Mark. 4: 30. *b* Mat. 13: 33. 20 Ari ^a angkatna Jesoes sisindangan ka nagara-nagara djeung ka desa-desa, bari ngaweroek; noe didjoegdjoeg Jēroesalem. 'Tidinja aja noe oendjoekan ka Jesoes kijeu: Noen Goesti! ngan saeutik bae djalma noe bakal salamēt? Ari lahiranana: 'Koedoe njēlēkekeun maneh, soepaja meunang arasoep kana ^b lawang noe singgēt; karana kami ngalahir ka maraneh: reja djalma noe rek mikarēp 21 asoep, tatapi teu bisaun. 'Ari noe kagoengan boemi teh geus tjēngkat, sarta ^c dikoentjikeun pantona, toeloj maraneh nangtoeng di loewar, sarta ngētrokngētrok panto, bari ngomong: ^d Goesti! Goesti! koering pangboekakeun; geus kitoe ngawalon, kijeu lahirna ka maraneh: kami teu wawoeh ka maraneh, 22 teu njaho asal-asalna atjan. 'Nja didinja maraneh bakal mioendjoek kijeu: Kapan simkoering teh bareto sok narēda sarēng ngarinoem di pajoeneun andjeun, sarēng andjeun bareto sok ngaweroek 23 di loeloeroeng simkoering. 'Toeloj eta bakal misaoer kijeu: ^e Kami ngalahir ka maraneh, jen teu wawoeh ka maraneh, teu njaho asal-asalna atjan; ajeuna

^f geura njalingkir ti kami, eh sakabeh 28 noe migawe kadorakaän! 'Nja ^g di dinja bakal tjareurik djeung tingkarērot hoentoena, mangsa maraneh nendjo Ibrahim, Ishak djeung Jakoeb, sarta sakabeh para nabi, pada aja dina karadjaän Allah, tatapi diri maraneh mah didjarongklok- 29 keun ka loewar. 'Djeung deui bakal daratang djalma ti wetan djeung ti koelon, ti kaler sarta ti kidoel, toeloj dijoek 30 ngarijoeng dina karadjaän Allah. 'Geura aringētkeun, ^h aja djalma pangpandeurina, bakal djadi pangheulana; kitoe deui aja noe pangheulana, bakal djadi pangpandeurina. *a* p. 8: 1; 9: 51. *b* Mat. 7: 13. *c* Mat. 25: 10. *d* p. 6: 46. *e* Mat. 7: 23. *f* Djab. 6: 9. *g* Mat. 8: 12. *h* Mat. 20: 16.

31 Dina poë harita aja ahli-ahli parisi daratang, aroendjoekan ka Jesoes: Sampejan geura angkat, djēngkar ti dijeu; karana Herodes dek maehan ka sampejan. 'Lahiranana ka ahli-ahli parisi teh: 32 Geura arijang, bedjakeun ka eta tjareuh kijeu: Masing njaho, kami ngaloewarkeun setan sarta njageurkeun poë ijeu djeung isoekan; ari di poë noe katiloe 33 kami teh ēnggeus. 'Tatapi poë ijeu, isoekan djeung pageto kami koedoe leumpang; karana hanteu oemoem nabi dipaehan di loewareun Jēroesalem. 'Ēh ^a Jēroesalem, Jēroesalem, noe maehan ka para nabi, sarta maledogan koe batoe ka noe dipiwarang ka maneh! kami geus sababaraha kali nja hajang ngoempoelkeun anak-anak maneh, sapērti hajam ngoempoelkeun anakna di djēro djang- 34 djangna; ari maraneh teh teu daek. 'Sing nganjarahokeun, maraneh bakal ditinggalan imah maraneh narikolot. Satēmēna, kami ngalahir ka maraneh: eta maraneh moal narendjo deui ka kami, nēpi ka waktue maraneh ngomong kijeu: Sing salamēt anoe soemping koe padjēnēngan Pangeran! *a* Mat. 23: 37.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, hidji mangsa Jesoes Atjalik ka imah hidji kapala ^a ahli parisi, di poë sabbat, bade toewang roti; sarta eta ^b pada ngawaskeun ka andjeunna. 'Ari di pajoeneunana aja hidji djalma 2 noe kasakit boesoeng. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka ahli-ahli toret djeung ka ahli-ahli parisi: ^c Koemaha,

- kawidian njageurkeun di poë sabat?
- 4 'Dëmi eta rarepeh bae. Tidinja noe boesoeng teh koe Jesoes ditjandak, sarta ditjageurkeun sakali, bari toeloelj dipiwarang balik. 'Sanggeus kitoe ngalahir ka darinja, kijeu lahirna: ^a Saha di pëlëbah maraneh, oepama kaldena atawa sapina tigoebroes ka djëro soemoer, lain dihandjatkeun pada-harita, di poë sabat oge? 'Dëmi eta ^e teu kataroegaeun ngawangsoel deui ka andjeunna. ^a p. 11: 97. ^b p. 6: 7. ^c p. 6: 9. ^d p. 13: 15 ^e Mat. 22: 46.
- 7 Ladjëng Jesoes ngalahirkeun misil ka ondangan, doemeh ningali ^a jen pada milihan eukeur dijoek anoe panggirangna; kijeu lahirna ka darinja: 'Lamoen maneh koe hidji djalma diondang kana hadjat kawinan, ^b oelah gek dijoek di panggirangna, bisi aja noe diondang anoe hormataneun leuwih ti maneh; ⁹ 'ana datang noe ngondang ka maneh djeung ka eta teja, seug ngomong ka maneh: Maneh geura pindah keur ijeu! Tidinja maneh tangtoe dijoek di pangtoengtoengna sarta era. 'Bënërna mah maneh, lamoen diondang, moedoe dijoek di pangtoengtoengna; soepaja, ana datang noe ngondang ka maneh teja, ngomong ka maneh: Eh sobat! geura pindah bae ka girang. Tidinja maneh djadi meunang hormat di hareupeun djalma noe ngarijoeng reureudjeungan. 'Karana ^c saha-saha noe ngagoengkeun ka dirina sorangan, tangtoe dika-handapkeun; sabalikna, saha-saha noe ngahandapkeun ka dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun. ^a Mat. 23: 6. ^b Sil. 25: 6, 7. ^c Mat. 23: 12; p. 18: 14.
- 12 Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka noe ngondang ka andjeunna: Samangsa sampejan dek hadjat ti beurang atawa ti peuting, oelah ngondang ka sobat, atawa ka doeloer, atawa ka baraja, atawa ka tatangga noe baleunghar, soepaja sampejan ëngkena oelah diondang deui, sarta oelah meunang balësan ti dinja.
- 13 'Bënërna mah, samangsa sampejan dek hadjat, koedoe ngondang ka noe miskin, ka noe ngempor, ka noe dejog djeung ka noe lolong. 'Lamoen kitoe mah sampejan tangtoe salamët, pedah eta teu barogaeun keur malës ka sampejan; karanana ^a bakal dibalës ka sampejan dina waktue haroedang djalma noe balënërn.
- 14 ^a Mat. 6: 4.
- 15 Aja hidji djalma noe miloe ngarijoeng, sanggeus ngadenge eta pilahir, seug mi-oendjoek kijeu: Salamët noe barangdahar ^a dina karadjaän Allah! 'Dëmi lahiran Jesoes ka dinja: ^b Aja hidji djalma dek hadjat ti peuting rosa katjida, sarta ngondangan loba pisan. 'Geus tëpi ka waktue hadjat teh, toeloelj miwarang badegana, poepoelih ka noe diarondang teja: Ajeuna geura tjaralik, karanana geus sadija kabeh. 'Ari eta djalma sakabehna pada mogogan. Anoe hidji ngomong ka badega teja: Kaoela geus meuli këbon, përløe pisan kaoela leumpang ngilikan; ¹⁹ nëda ditjoekoep-loemoer bae. 'Ari noe hidji deui omongna: Kaoela geus meuli lima pasang moending, dek ngadjaran; ²⁰ nëda ditjoekoep-loemoer bae. 'Aja deui noe ngomong kijeu: ^c Kaoela mantas kawin ka hidji awewe; koe sabab eta kaoela hanteu bisa ngadeuheusan. 'Tidinja badega teja, sanggeus datang, ngoeningakeun eta sakabeh përkara ka djoeraganana. Geus kitoe noe kagoengan boemi teh bëndoe; toeloelj miwarang ka badegana kijeu: Maneh geura djig ka djalan-djalan djeung ka loeloeroeng-loeloeroeng nagara, giringkeun sakoer noe miskin, noe ngempor, noe dejog ²² djeung noe lolong. 'Toeloelj badega teh mioendjoek: Noen djoeragan! geus dilampahkeun sapiwarangan djoeragan, ²³ nanging aja keneh tëmplatna. 'Tidinja eta djoeragan miwarang deui ka badegana: Seug maneh leumpang deui ka djalan djadjahan-djadjahan, djeung ka sisi-sisi pagër, sarta keukeuhan sina arasoep, soepaja imah kami djadi ²⁴ pinoeh. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ari djalma noe tadina diarondang teja, saorang ge moal ngasaän ka panghadjatan kami. ^a p. 13: 29. ^b Mat. 22: 2. ^c 5 Moesa 24: 5.
- 25 Ari djalma noe ngariring ka Jesoes loba pisan. Ladjëng malik, sarta ngalahir ka darinja: 'Tijap-tijap djalma datang ka kami, ^a teu ngageuleuhan ka indoeng-bapana, ka pamadjikanana, ka anak-anakna, ka doeloer lalaki-awewe, malah ka njawana sorangan, eta mah ²⁷ moal bisa djadi moerid kami. 'Djeung deui ^b saha-saha noe hanteu manggoel kai-dipalang adjangna, bari teu anoet ka kami, eta mah moal bisa djadi moerid

28 kami. 'Oepama aja djalma di pëlë-
bah maraneh, dek njiyeun papanggoe-
ngan, eta teh lain dijoek heula sarta
bari ngitoeng-ngitoeng piongkoseunana,
kira-kira bakal mahi tēpi ka anggeusna?
29 'Bisina sanggeus tērap padēmēn, hanteu
kadoega nganggeuskeun, seug diseung-
seurikeun koe sakoer noe narendjo,
30 'bari ngaromong: Eta djalma ngamimi-
tian njiyeun papanggoengan, tatapi han-
teu kadoega nganggeuskeun. 'Djeung
31 deui oepama aja radja noe dek ngala-
wan pērang ka radja noe sedjen, eta
teh lain tjalik heula, sarta bari nga-
badamikeun, kira-kira kadoega nēpoe-
ngan koe salaksa ka noe njampeurkeun
32 bawana doewa laksa? 'Lamoen hanteu
mah, meureun miwarangan djalma, keur
mangsa radja noe sedjen teh djaoeh
33 keneh, nēda karahajoean. 'Nja kitoe deui
maraneh, ^c oenggal-oenggal djalma noe
teu ninggalkeun ka sakabeh boboga-
anana, moal bisa djadi moerid kami.
34 'Ari ^a oejah teh hade; tatapi lamoen
oejah leungit rasana, koe naon dipangse-
35 tanana? 'Ka lahan atawa ka djarijan
euweuh pisan pigaweēunana; dipitjeun
bae. ^e Saha-saha djalma noe boga tjeuli
pikeun ngadenge, koedoe dengekeun.

^a Mat. 10: 37; p. 18: 29. ^b p. 9: 23. ^c Mat. 13: 44.
^d Mat. 5: 13; Mark. 9: 50. ^e p. 8: 8.

PASAL 15.

Ari ^a sakabeh toekang tjoeke djeung
djalma noe daroraka pada ngadeu-
heusan ka Jesoes, sēdja ngadarengekeun
2 ka andjeunna. 'Geus kitoe ahli parisi
djeung ahli kitab ^b tinggēlëndēng, kijeu
omongna: Eta teh sok narima ka djalma
noe daroraka, sarta barangdaharna sok
reudjeung. ^a p. 5: 29. ^b p. 5: 30; 7: 34, 39.
3 Ladjēng Jesoes ngalahirkeun ijeu misil
ka eta djalma-djalma, kijeu lahirna:
4 'Saha djalma lēbah maraneh, ^a noe boga
domba saratoes siki, lamoen leungit
hidji, eta teh lain ninggalkeun ka noe
salapan poeloeh salapan di tēgal, geus
kitoe toeloeh leumpang, nejanan noe
leungit teja, datang ka kapanggihna
5 deui? 'Arina geus kapanggih, seug ^b di-
panggoel dina taktak, bawaning atoheun
6 pisan. 'Barang datang ka imah, toeloeh
ngoempoekeun sobat-sobatna djeung
tatangga-tatangana, bari ngomong ka

dinja: Tjing, barantoean soeka-soeka ka
kaoela; karana domba kaoela noe leu-
7 ngit teja ajeuna geus timoe deui. 'Kami
ngalahir ka maraneh: nja kitoe pisan
piboengaheun di sawarga tina sabab sa-
hidji djalma doraka anoe tobat, leuwih
batan koe salapan poeloeh salapan djal-
ma bēnēr, noe teu koedoe tarobat.

^a Mat. 18: 12. ^b Jes. 40: 11.

8 Djeung saha awewe noe boga dirham
sapoeloeh siki, lamoen leungit hidji, eta
teh lain njeungeutkeun damar, toeloeh
dikēboetan imahna, sarta imeut pisan
nejanganana, datang ka kapanggihna
9 deui? 'Arina geus kapanggih, seug ngoem-
poelkeun sobat-sobatna djeung tatang-
ga-tatangana pada awewe, bari kijeu
omongna: Tjing, barantoean soeka-soeka
ka kaoela; karana dirham kaoela noe
leungit teja ajeuna geus timoe deui.
10 'Kami ngalahir ka maraneh: nja kitoe
pisan piboengaheun di lēbah para ma-
laikat Allah, tina sabab sahidji djalma
doraka anoe tobat.
11 Ari lahiranana: Aja hidji djalma noe
12 boga doewa anak laki. 'Boengsoena
oendjoekan ka ramana: Noen ama! koe-
ring nēda dipaparin hibat, anoe baris
pibagianeun koering. Ladjēng ramana
13 ngabagi ka doewaān. 'Hanteu lila deui
boengsoena teh ngoempoekeun saban-
da-bandana, toeloeh leumpang ka nagara
noe djaoeh; di dinja dibejakkeun ban-
14 dana, dipake kamēgahan bae. 'Ari ^a geus
bejak sakabehna, seug patjēklik kabina-
bina di nagara eta; tidinja manehna
15 djadi kakoerangan. 'Geus kitoe indit,
asoep boeboedjang ka hidji djalma, oe-
rang nagara dinja; dēmi koe eta ma-
nehna dititah ka tēgalna, ngangon ba-
16 gong. 'Toeloeh kabitaeun ngeusian beu-
teungna koe loloh hakaneun bagong;
17 tapi euweuh noe mere. 'Geus kitoe ras
ingēt ka diri sorangan, sarta ngomong
kijeu: Ari ka bapa aing loba pisan noe
boeboeroeh, sarta kahakananana datang
ka leuwihan; dēmi diri aing mah roek-
18 sak balas langlajuseun. 'Ajeuna mah
dek indit, ngadeuheusan ka bapa, sarta
rek oendjoekan kijeu: Noen ama! sim-
koering geus tarima migawe dosa ka
19 sawarga sarēng di pajoeneun ama; 'sim-
koering geus teu pantēs disēboet deui
poetra ama; ajeuna samikeun bae sarēng

20 noe boeboeroeh. 'Harita indit, toeloj leumpang ka ramana. ^b Ari manehna keur mangsa djaoeh keneh, geus katingal koe ramana, sarta watireun pisan; toeloj dipapagkeun, seug dirangkoel, bari ditjijoe-man. 'Tidinja anakna mioendjoek: Noen ama! simkoering geus tarima migawe dosa ka sawarga sarëng di pajoeneun ama, sarëng simkoering geus teu pantës di-

21 22 sëboet deui poetra ama. 'Dëmi ramana teh miwarang ka badega-badegana: Geura njarokot papakean anoe pangaloesna, toeloj pakekeun ka ijeu anak; djeung ali pakekeun ka ramona, sarta soekoena taroempahan; 'geus kitoe njarokot anak sapi noe beunang ngalëbëng teja, toeloj peuntjit sakali; hajoe, oerang ngarijoeng dalahar soeka-soeka; 'karana ijeu anak kami geus ^c paeh, ajeuna hiroep deui; geus leungit, ajeuna kapanggih deui. Tidinja pada mimiti soeka-

23 24 25 soeka. 'Ari anakna noe tjikal teja keur aja di tégal; mangsa harita datang. Ana geus deukeut ka imah, ngadenge tata-

26 27 beuhan djeung noe ngarigël. 'Tidinja njëlöekan hidji badega, sarta nanja: Eta teh keur naraon? 'Ari wangsoelana: Raji andjeun geus soemping, sarëng rama andjeun geus meuntjit anak sapi noe beunang ngalëbëng teja, doemeh geus kapëndak deui sarta wiloe-

28 29 djëng. 'Geus kitoe eta teh poendoeng, teu daekeun asoep. Toeloj ramana ka loewar, sarta ngoepahan ka dinja. 'Seug ngawangsoel, kijeu wangsoelanana ka ramana: Koering sakijeu nja lila ngawoelaän ka ama, tatjan pisan moengpang ka parentah ama; ari ama mah tatjan pisan maparin ka koering anak ëmbe sahidji-hidji atjan, baris koering soeka-soeka reudjeung sobat koering.

30 'Tatapi ari geus datang eta anak ama, noe geus mejakkeun banda ama ^d ka dajang-dajang, eta mah koe ama dipangmeuntjitkeun anak sapi noe beunang ngalëbëng teja! 'Ari saer ramana: Eh agoes! ari agoes mah salalawasna reudjeungan bae djeung ama; sarta sakabeh babandaän ama, agoes anoe boga.

31 32 'Nja pantës oerang koedoe atoh sarta boengah; karana eta doeloer agoes geus paeh, ajeuna hiroep deui; geus leungit, ajeuna kapanggih deui.

^a Sil. 23 : 21.

^b Jër. 3 : 12; Jak. 4 : 8. ^c Ep. 2 : 1, 5. ^d Sil. 29 : 3.

PASAL 16.

Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka moerid-moeridna: Aja hidji djalma beunghar, sarta boga hidji kokolot boemi; geus kitoe eta aja noe ngëlakkeun, di-toeding ngalëboer banda djoeraganana.

2 'Toeloj disaoer koe djoeraganana, sarta dilahiran kijeu: Koemaha kami ngadenge bedja hal maneh noe kitoe? Geura nji-jeun lalaporan tina tjangkingan maneh; karana maneh moal bisa deui djadi

3 kokolot boemi. 'Tidinja kokolot boemi teh ngomong di djëro hatena kijeu: Koemaha aing nja pipëtaeun, pedah tjangkingan aing rek ditjandak koe djoeragan? Kana matjoel aing moal koewat,

4 ari bërmaen era. 'Ah, geus timoe pipëtaeun aing, sangkan aja noe narima aing ka imahna, samangsa dipotjot tina

5 tjangkingan. 'Geus kitoe seug ngala hidji-hidji djalma noe baroga hoetang ka djoeraganana; tidinja ngomong ka noe ti heula: Sabaraha maneh nja hoetang

6 ka djoeragan oerang? 'Djawabna: Saratoes tahang minjak. Toeloj ngomong deui ka dinja: Tjokot tanda-tangan maneh, seug dijoek, geuwat toeliskeun lima

7 poeloeh. 'Sanggeus kitoe ngomong ka noe sedjen: Ari maneh, sabaraha nja hoetang? Djawabna: Saratoes pikoel tarigoe. Toeloj ngomong deui ka dinja: Tjokot tanda-tangan maneh, sarta toeliskeun dalapan poeloeh bae. 'Ari eta djoeraganana toeloj ngalëm ka kokolot boemi noe doraka teh, sabab pintër mëtakeunana; karana ari anak ijeu doenya sok leuwih pintërna ti batan ^a anak

9 tjaäng, dina bangsana sorangan. 'Kami ngalahir ka maraneh: koedoe njarijeun sobat-sobat koe ^b Mamon noe doraka, soepaja maraneh, samangsa aja kakoe-rangan, ditarima koe eta ka imah noe

10 langgëng. 'Anoe goemati ^c ka noe pangleutikna, ka noe gëde ge tangtoe goemati; djeung deui anoe teu bënëer ka noe pangleutikna, ka noe gëde ge tang-

11 toe teu bënëer. 'Lamoen maraneh teu goemati kana Mamon noe doraka teja, saha noe bakal mërtjajakeun ka maraneh barang noe saënja-ënjana? 'Sarta lamoen maraneh teu goemati kana banda anoe sedjen, saha noe bakal mere ka

12 13 maraneh banda maraneh sorangan? 'Moal

aja badega ^a noe bisa ngawoela ka doewa djoeragan; karana geus tangtoe salah-sahidji dipikageuleuh, anoe hidji deui dipikanjaah; atawa salah-sahidji dirakétan, anoe hidji deui dipikangewa. Maraneh moal bisa ngawoela ka Allah djeung ka Mamon. ^a Joh. 12:36; Ep. 5:8; 1 Tes. 5:5. ^b Mat. 6:24. ^c p. 19:17. ^d Mat. 6:24.

14 Ari sakabehna pèrkara noe tadi kadarengéun oge koe ahli-ahli parisi; nja eta teh ^a pèrétjit; tidinja pada ngalelewaan ka Jesoes. 'Ladjèng Jesoes ngalahir ka darinja kijeu: Nja maraneh ^b noe sok ngabènrkeun diri sorangan di hareupeun djalma-djalma; tatapi Allah mah ^c langkoeng oeninga kana hate maraneh; karana ^d sakoer noe loehoer di pèlèbah djalma, djadi kageuleuh di pajoeneun

16 Allah. 'Ari ^e toret reudjeung para nabi nèpi ka Johannes bae; ti mangsa harita karadjaan Allah teh dioewarkeunana, sarta oenggal-oenggal djalma pada nèm-poeuh ka dinja. 'Babari langit djeung boemi teh euweuh, ^f ti batan leungit

18 sahidji tjèjtjèkna toret. 'Saha-saha ^g noe njèrabkeun pamadjikanana, toeloej ngawin noe sedjen, eta hoekoemna ngaranjed; djeung saha-saha ngawin ka noe geus disèrahkeun koe salakina, eta hoekoemna ngaranjed keneh bae.

^a Mat. 23:14. ^b p. 18:9. ^c 1 Radj. 8:39. ^d Sil. 6:16, 17. ^e Mat. 11:12, 13. ^f Mat. 5:18. ^g Mat. 19:9.

19 Aja hidji djalma beunghar, papakanana soetra woengoe djeung boèh katji; ari lampahna oenggal-oenggal poè soeka-soeka djeung pipidangan bae.

20 'Djeung aja deui hidji djalma miskin, Lasaroès ngaranna, noe ngaroempoejoek pèlèbah panto djalma noe beunghar teja, sarta awakna pinoeh koe bisoel;

21 'karèpna hajangeun seubeuh koe remeh-remeh, anoe moerag ti medja djalma noe beunghar teja; samalah andjing ge daratang ngaletakan bisoel-bisoelna. 'Ari geus kitoe, anoe miskin teh toeloej paeh; seug ^a koe malaikat diparajang ka pangkon Ibrahim. 'Tidinja ^b noe beunghar teh paeh deui, toeloej dikoeboer. Barang tanggah di ènggon noe paeh, keurnjandang sangsara, beh nendjo Ibrahim ti kadjaohan, djeung Lasaroès aja dina

24 pangkonna. 'Toeloej sasambat, kijeu omongna: ^c Ama Ibrahim! moegi aja piwèlas ka diri koering, sarèng miwa-

rang Lasaroès, sina ngantjilomkeun toengtoeng ramona kana tjai, keur niisan kana letah koering; karana koering kalangkoeng-langkoeng nja njèri dina hoe-roeng ijeu. 'Ari lahiran Ibrahim: Eh agoes! sing ingèt, jen maneh geus meunang kabagdjaan diri maneh keur waktoe hiroep; balikanan Lasaroès mah geus meunang katjilakaan; mangsa ajeuna eta dililipoer, tatapi ari maneh mah

26 boga kanjèri. 'Katoeroeg-toeroeg geus diajakeun djoengkrang lèga antara ti dijeu ka maraneh; masih aja noe daek meuntas ti dijeu ka maraneh, moal bisaeun; nja kitoe deui anoe di darinja

27 moal bisaeun meuntas ka dijeu. 'Geus kitoe mioendjoek deui: Lamoen kitoe mah, ama! panoehoen koering moegi-moegi Lasaroès piwarang ka imah poen

28 bapa; 'karana koering gadoeh lima doeloer; Lasaroès sina ngingétan ka maranehanana, soepaja oelah daratang ka

29 ijeu ènggon kanjèri. 'Ari lahiran Ibrahim: ^d Eta teh baroga kitab Moesa djeung kitab para nabi; koedoe pada

30 ngadengekeun ka dinja. 'Oendjoekanana deui: Lain kitoe, ama Ibrahim; nanging oepama didatangan koe djalma noe geus paeh saorang, tinangtos maranehanana

31 tarobat. 'Dèmi lahiran Ibrahim: Lamoen eta teh teu ngagoegoe ka Moesa djeung ka para nabi mah, moal beunang diwoeroek, ^e sanadjan aja noe hoedang ti noe paeh oge. ^a Ibr. 1:14. ^b Aj. 21:23. ^c p. 3:8. ^d Jèsa. 8:20; Joh. 5:39. ^e Joh. 11:44, 53; 12:9, 10.

PASAL 17.

Ladjèng Jesoes ngalahir ka moeridmoeridna: ^a Moestahil hanteu datang tatadjongan; tatapi pitjilakaeun djalma

2 noe lantaranana datang! 'Anggoer ^b mending dibangbaloehan koe batoe panggilingan beuheungna, toeloej dibalangeun ka laoet, ti batan matak titadjong mah ka ijeu salah-sahidji noe laeutik.

3 'Maraneh sing hade-hade. ^c Oepama doeloer maneh boga dosa ka maneh, koedoe papatahan; sarta moen kadoehoe

4 ngeun, koedoe hampoera. 'Djeung deui ^d oepama ngadosa ka maneh teh toedjoeh kali di djèro sapoè, kitoe deui toedjoeh kali datangna ka maneh di djèro sapoè, bari ngomong: Kaoela ajeuna geus ka-

- doehoeng, eta koedoe dihampoera koe maneh. ^a Mat. 18: 7. ^b Mark. 9: 42. ^c Mat. 18: 15. ^d Mat. 18: 21.
- 5 Geus kitoe rasoel teja aroendjoekan ka Goesti: Moegi-moegi simkoering pada ditambahan kapertjajaan! 'Ari lahiran Goesti: ^a Oepama maraneh boga kapertjajaan sagède siki sasawi, pek ngomong ka ijeu tangkal lowa: Geura roengkad sarta mëlakkeun maneh di laoet! eta tangtoe noeroet ka maraneh.
- 7 'Saha di pëlëbah maraneh anoe boga boedjang, eukeur ngawoeloekoe atawa keur ngangon, ana balik ti sawah, koemaha sok diomongan kijeu: Geura ka dijeu, geuwat dijoeke ngarijoeng? 'Lain kijeu diomonganana: Geura tjatjawis anoe bakal dihakan koe kami, toeloej disaboek, seug ngalalajanan ka kami, datang ka kami reres njatoe-nginoem; geus kitoe maneh njatoe-nginoem deui? 'Koemaha, eta djalma teh ngomong tarima ka boedjangna, sabab geus migawe noe dititah ka manehanana? Rasa kami mah moal.
- 10 'Nja kitoe deui maraneh oge, sanggeus migawe sakoer noe dipiwarang ka maraneh, koedoe ngomong kijeu: ^b Ari kaoela mah boedjang noe taja pedahna; kaoela geus migawe teh ngan anoe wajib dipigawe koe kaoela.
- ^a Mat. 17: 20. ^b Aj. 22: 2, 3.
- 11 Ari geus kitoe, mangsa Jesoes keur angkat ^a ka Jérusalem, njeorangna ka têngah-têngaheun Samaria djeung Galilea. 'Barang soemping ka hidji desa, mëndakan sapoeloh djalma noe boga kasakit lepra, ^b sarta narangtoeng ti kajaoehan. 'Toeloej pada ngagéro, kijeu pokna: Noen Jesoes! Goeroe! moegi aja piwëlas ka simkoering. 'Ana katingali, ladjëng Jesoes ngalahir ka eta teh: Geura laleumpang, ^c tingalikeun diri maraneh ka panghoeloe. Dëmi keur leumpang, pada djadi bërësih. 'Ari eta djalma noe saorang, barang ngareret jen dirina geus waloeja, seug balik deui, sarta ngamoeljakeun ka Allah, tarik pisan sowarana. 'Toeloej brëk soedjoedkana dampal Jesoes, bari moedji soekoer; dëmi eta teh oerang Samaria. 'Ladjëng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Lain sapoelohanana geus dibërësihkeun? Ajeuna di mana noe salapan deui? 'Naha taja noe baralik deui dek ngahormatan ka Allah,
- 19 ngan ijeu bae oerang nagara sedjen? 'Ari lahiranana ka eta djalma: Geura tjëngkat, toeloej balik; maneh geus ditoe-loeng koe kapertjajaan maneh.
- ^a p. 13: 22. ^b 3 Moesa 13: 45, 46. ^c p. 5: 14.
- 20 Mangsa Jesoes ditaros koe ahli-ahli parisi, ^a iraha pidongkapeunana karadjaan Allah teh, ladjëng ngawalon ka darinja, kijeu lahirna: Ari karadjaan Allah teh pidatangeunana ^b hanteu make tjitjiren. 'Sarta moal aja noe ngomong: 'Tah, di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! karanana, masing njaho, karadjaan Allah teh ajana di djëro diri maraneh.
- ^a p. 19: 11. ^b Joh. 18: 36.
- 22 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka moerid-moerid: Mëngke pidatangeun mangsa, harita maraneh hajang nendjo ka sahidji poë Poetra manoesa, tatapi moal narendjo. 'Didinja ^a djalma bakal ngaromong ka maraneh: 'Tah, di dijeu! atawa: Toeh, di ditoe! Maraneh poma oelah bral, djeung oelah mariloe. 'Karana tjara kilat, noe ngaboerinjaj ti sisi langit nëpi ka sisi langit deui, nja kitoe pisan Poetra manoesa dina poëanana. 'Tatapi ^b koedoe pirang-pirang njandang sangsara heula, sarta ditampik koe djalma djaman ajeuna. 'Sarta ^c tjara dina djaman Énoh, nja kitoe pisan pidjadiunana dina poëan Poetra manoesa teh. 'Harita ngan njaratoe-nginoem, ngarawindjeung dikarawinkeun, nëpi ka poëan Énoh asoep kana kapal teja; tidinja datang tjaah gède, ngabasm ka sakabeh eta djalma.
- 28 'Kitoe deui tjara dina djaman Éloet. Harita ngan njaratoe-nginoem, djoewalbeuli, ngarëbon djeung njarijeun imah.
- 29 'Dëmi ^a dina poëan Éloet ka loewar ti Sadoemoe teja, dër ti langit hoedjan seuneu djeung walirang, ngabasm ka sakabeh eta djalma. 'Nja kitoe pisan pidjadiunana mëngke dina poëan Poetra manoesa diëbrehkeun teh. 'Di poëan eta, ^c saha-saha noe di hateup imah, ari paraboltna aja di djëro imah, poma oelah rek toeroen njokot eta; djeung sahasaha noe aja di këbon, kitoe deui oelah rek balik. 'Sing aringët ka ^f pamadjikan Éloet. 'Saha-saha ^g noe malar ngarahajoekeun ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; kitoe deui saha-saha noe kaleungitan koe njawana, eta noe bakal nëtëpkeun njawana kana hiroep. 'Kami

ngalahir ka maraneh: ^a dina peuting eta teja aja doewa djalma saénggon reudjeung; ari noe hidji bakal ditjandak, ³⁵ noe hidji deui ditinggalkeun. 'Djeung deui aja doewaän ngagiling reureudjeungan; ari noe hidji bakal ditjandak, ³⁶ noe hidji deui ditinggalkeun. 'Nja kitoe deui aja doewa djalma di këbon; ari noe hidji bakal ditjandak, noe hidji deui ditinggalkeun. ³⁷ 'Tidinja moerid teh pada naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Eta di mana, Goesti? Lahiranana ka darinja: 'Di mana ajana bangke, nja di dinja radjawali pikaroempoeleunana.

a Mat. 24: 23; Mark. 13: 21. *b* p. 9: 22. *c* Mat. 24: 37. *d* 1 Moesa 19: 24. *e* Mat. 24: 17, 18. *f* 1 Moesa 19: 26. *g* p. 9: 24. *h* Mat. 24: 40. *i* Mat. 24: 28.

PASAL 18.

Ladjëng Jesoes ngalahirkeun deui hidji ¹ Lmisil ka moerid-moerid, pilarapeunana ^a djalma koedoe nënëda salalawasna, ² oelah dek koerang; 'kijeu lahirna: Dina hidji nagara aja djaksa noe teu sijeuneun koe Allah, djeung hanteu noli ka ³ djalma. 'Djeung aja hidji randa di nagara eta keneh; toeloej ngadeuheus ka djaksa teja, pioendjoekna: Koering njoehoenkeun kaädilan hal noe ngamosoeh ⁴ ka koering. 'Ari djaksa teh sababaraha lilana hanteu daekeun. Geus kitoe ngomong di djëro hatena kijeu: Sanadjan aing hanteu sijeun koe Allah, djeung ⁵ hanteu noli ka djalma, 'ajeuna mah, sabab ijeu randa njoesahkeun ka aing, dek dibere bae kaädilan, ^b soepaja dina ahirna oelah datang ngaroedjitkeun ka ⁶ aing. 'Ngalahir deui Goesti: Geura ngadarengkeun kana omongan djaksa, noe ⁷ teu adil. 'Naha ari Allah moal maparin kaädilan ka djalma beunang milih andjeunna, noe pada sasambat ka andjeunna beurang-peuting, ^c sanadjan dililakeun oge? 'Kami ngalahir ka maraneh: tangtoe tereh Allah bakal maparin kaädilan ka darinja. Tatapi ^d ari Poetra manoesa, waktue soemping, koemaha bakal manggihan kapërtjajaän di boemi?

a Roem 12: 12; Ep. 6: 18; Kol. 4: 2; 1 Tes. 5: 17. *b* p. 11: 8. *c* Djab. 83: 2; Wahj. 6: 10. *d* 2 Tim. 3: 1.

⁹ Geus kitoe Jesoes ngalahirkeun deui ijeu misil ka djalma ^a noe baroga angkoh jen dirina sorangan bëñër, ari ka noe ¹⁰ sedjen mah njoemahkeun; nja kijeu: 'Aja doewa djalma aroenggah ka kabah, së-

djana dek nënëda; anoe hidji ahli parisi, ¹¹ noe hidji deui toekang tjoeke. 'Ari ahli parisi teh nangtoeng, sarta nënëda di djëro hatena kijeu: Noen Allah! simkoering moedji soekoer ka andjeun, doemeh simkoering ^b hanteu sami sarëng djalma noe sanes-sanes, sapërtos noe ngarampog, noe doraka, noe ngaranjed, soemawonna sarëng ijeu toekang tjoeke. 'Ari simkoering mah ^c sok poewasa doewa kali saminggoe, sarëng ^d sadajana kaha-silan simkoering didjakatan. 'Dëmi toekang tjoeke mah nangtoengna ti kadja-oehan bae, hanteu pisan kadoegaeun tanggah ka langit, ngan ^e nëpakan dada bae, bari mioendjoek kijeu: Noen Allah! moegi-moegi aja sih-koernija ka diri simkoering, djalma noe doraka. 'Kami ngalahir ka maraneh: noe bijeu teh, ari moelang deui ka imahna, geus dibënërekeun ti batan ahli parisi teja. Karana ^f saha-saha noe ngagoengkeun ka dirina sorangan, tangtoe dika-handapkeun; sabalikna, saha-saha noe ngahandapkeun ka dirina sorangan, tangtoe diagoengkeun. *a* p. 16: 15. *b* Jës. 58: 2, 3. *c* Mat. 9: 14. *d* p. 11: 42. *e* p. 23: 48. *f* p. 14: 11.

¹⁵ Geus kitoe ^a aja noe njaranggakeun baroedak leutik ka Jesoes, soepaja koe andjeunna moegi diragap; barang katarendjo koe moerid-moerid, toeloej ngahoelag. 'Tatapi koe Jesoes baroedak teh disalaoer, bari ngalahir kijeu: Eta baroedak sina njalampeurkeun ka kami, oelah dipëgatan; karana nja anoe kitoe ¹⁷ ngabogaän karadjaän Allah teh. 'Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: Saha-saha noe hanteu narima kana karadjaän Allah, tjara koe boedak leutik ditarimakeunana, eta moal piasoepeun ka djërona. *a* Mat. 19: 13; Mark. 10: 13.

¹⁸ Aja ^a hidji kapala naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen, Goeroe anoe sae! simkoering koedoe migawe naon, soepaja kawaris hiroep noe langgëng? ¹⁹ 'Ari lahiran Jesoes ka eta kapala: Naha maneh mana njëboetkeun hade ka kami? Hanteu aja noe hade, ngan hidji bae, nja ²⁰ Allah. 'Maneh geus njaho kana timbalan kijeu teja: Maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maehan; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; koedoe masing hormat ka bapa sarta ka indoeng. 'Pioendjoek kapala teh: Nja eta

pisan sadajana noe diëstikeun koe sim-
 22 koering ti boeboedak. 'Barang kadangoe
 koe Jesoes, ladjëng ngalahir ka dinja:
 Aja hidji deui kakoerangan maneh;
^b geura djoewalan sakabeh babandaan
 maneh, geus kitoe sidëkahkeun ka noe
 mariskin; maneh teh tangtoe boga radja-
 23 brana di sawarga; tidinja maneh ka di-
 jeu, toeloej ngiring ka kami. 'Ari eta
 kadenge koe kapala teh, seug nalangsa
 liwat saking, wantoe-wantoe noe beung-
 24 har katjida. 'Mangsa katingal koe Jesoes
 kanalangsaanana liwat saking, ladjëng
 ngalahir kijeu: Nja hese djalma noe boga
 banda dek asoep kana karadjaan Allah.
 25 'Karana leuwih babari onta montjor
 kana lijang djaroem, ti batan anoe
 beunghar asoep kana karadjaan Allah
 26 mah. 'Tidinja sakoer noe ngadenge nga-
 romong kijeu: Lamoen kitoe mah, saha
 27 atoe anoe pisalamëteun? 'Ari lahirana-
 na: ^c Përkara noe moestahil di lëbah
 28 djalma, tangtoe Allah mah ijasaeun. 'Pok
 Petroes oendjoekan: ^d Simkoering mah
 geus pada ninggalkeun ka saniskantën,
 29 sarëng toeloej ngiring ka andjeun. 'Ari
 lahiranana ka darinja: Satëmëna, kami
 ngalahir ka maraneh: taja pisan djalma
 noe geus ninggalkeun imah, atawa in-
 doeng-bapa, atawa doeloer, atawa pama-
 djikan, atawa anak, tina sabab karadja-
 30 an Allah, 'anoë moal pinampaeun deui sa-
 babaraha patikëlaneun di djaman ajeuna;
 ari mëngke di aherat mah hiroep noe
 langgëng teja. ^a Mat. 19 : 16; Mark. 10 : 17.
^b p. 12 : 33. ^c Aj. 42 : 2; Djak. 8 : 6; Loek. 1 : 37. ^d p. 5 : 11.

31 Tidinja ^a noe doewa wëlas teja koe
 Jesoes ditjandak sasarëngan, bari dilahi-
 ran kijeu: Masing njaho, ajeuna oerang
 leumpang ka Jëroesalem; sarta bakal
 kaboektikeun sakabehna noe geus ditoe-
 liskeun koe para nabi tina hal Poetra
 32 manoesa. 'Karana bakal diselehkeun ka
 oerang kapid, sarta diparajok, djeung
 33 diharinakeun, sarta ditjaridoehan; geus
 kitoe dirangket, toeloej dipaehan; dëmi
 34 di poë noe katiloe tanghi deui. 'Ari moe-
 rid-moerid ^b hanteu pisan ngahartieun
 ka noe tadi, sarta pada poëkeun ka eta
 pilahir, djeung teu njarahoëun ka noe
 dilahirkeun. ^a Mat. 20 : 17; Mark. 10 : 32. ^b p. 9 : 45.

35 Ari geus kitoe, ^a mangsa Jesoes geus
 dongkap ka deukeut Jëriho, aja hidji
 djalma noe lolong, dijoek di sisi djalan

36 bërmaen. 'Barang ngadenge loba djalma
 noe ngaliwat, seug nanjakeun ijeu naon
 37 sababna? 'Toeloej aja noe ngabedjaan,
 jen Jesoes, ^b oerang Nasaret, keur ngali-
 38 wat. 'Tidinja sasambat, kijeu pokna:
 Noen Jesoes, ^c Poetra Dawoed! moegi
 39 aja sih-piwëlas ka diri koering. 'Dëmi
 koe noe leumpang ti heula manehanana
 ditjaram, sina repeh; tatapi anggoer
 beuki ngahantëm sasambatna: Noen,
 Poetra Dawoed! moegi aja sih-piwëlas
 40 ka diri koering. 'Ladjëng Jesoes liren,
 miwarang eta djalma koedoe dibawa. Ari
 41 geus deukeut, ladjëng dipariksa, 'lahirna:
 Kahajang maneh teh dikoemahakeun
 koe kami? Ari pioendjoekna: Noen
 42 Goesti! moegi koering bisa nendjo. 'La-
 hiran Jesoes ka dinja: Geura seug nen-
 djo! ^d maneh geus ditoeloeng koe kapër-
 43 tjajaan maneh. 'Harita keneh ge nendjo,
 toeloej ngiring andjeunna, bari ngamoel-
 jakeun ka Allah. Ari sakabehna djalma
 noe narendjo hal kitoe, pada moedji
 ka Allah. ^a Mat. 20 : 29; Mark. 10 : 46.

^b p. 24 : 19. ^c p. 20 : 41. ^d p. 17 : 19.

PASAL 19.

Ladjëng Jesoes asoep ngaliwatan ^a Jë-
 2 Lriho. 'Di dinja aja hidji djalma noe
 ngaran Sakeoes; ari eta djadi kapala
 3 toekang tjoeke, sarta beunghar. 'Haja-
 ngeun nendjo ka Jesoes, jen eta teh koe-
 maha; tatapi teu bisaeun koe sabab loba
 4 djalma; karana dëdëгна pëndek. 'Tidinja
 miheulaan leumpangna, seug naek ka
 tangkal lowa, soepaja bisa nendjo ka
 Jesoes; karana pingaliwateunana nja ka
 5 dinja. 'Barang dongkap ka lëbah dinja,
 Jesoes tanggah, seug ningali Sakeoes;
 ladjëng dilahiran kijeu: Eh Sakeoes!
 geuwat geura toeroen; karana poë ijeu
 kami koedoe eureun di imah maneh.
 6 'Tidinja gantjang toeroen; geus kitoe
 ngakoe ka Jesoes sarta soeka-boengah.
 7 'Ari sakabeh djalma noe narendjo, ting-
 gëlëndëng, kijeu aromongna: ^b Andjeun-
 na bët sindang ka imah djalma noe do-
 8 raka! 'Dëmi Sakeoes teh marëk, sarta
 mioendjoek ka Goesti: Noen Goesti!
 simkoering sëdja ngahadjatkeun banda
 simkoering saporona ka noe mariskin;
 sarëng oepami aja noe dikarinah koe
 simkoering, simkoering sëdja malikkeun
 9 ^c opat patikëlaneun. 'Ari lahiran Jesoes

ka Sakeoes: Poë ajeuna ijeu imah geus dipanggihkeun djeung kasalametan, sabab ijeu oge djadi ^a anak Ibrahim; 'karena ^e Poetra manoesa pangsoempingna teh nejang anoe leungit djeung disalametkeunana. ^a p. 18:35. ^b p. 15:2. ^c 2 Moesa 22:1; Jêh. 33:15. ^d p. 13:16. ^e Mat. 18:11; p. 15:4; 1 Tim. 1:15.

11 Pedah djalma-djalma ngadarengkeun kana lahiran bijeu, Jesoes ngalahirkeun deui misil, sabab andjeunna geus deukeut ka Jêroesalem, sarta ^a pamikir maranehanana karadjaan Allah teh bakal tereh diboektikeun. 'Ari lahirna kijeu: ^b Aja hidji menak, anoe angkat ka nagara djaoeh; di dinja bakal meunang karadjaan, geus kitoe dek moelih deui. ^c 'Tidinja njaoer wilajatna noe sapoeloeh; seug dipaparin sapoeloeh mina, bari ngalahir ka darinja: Geura golangkeun, ^d nêpi ka waktue kami datang deui. 'Ari abdi-abdina pada geuleuheun ka eta menak; toeloej ngadjoeroengkeun djalma ti pandeurieun, kijeu aroendjoekanana: ^e Koering teu saroeke diradjaan koe eta.

15 'Ari geus kitoe, mangsa soemping deui, sanggeus meunang karadjaan teja, toeloej miwarang njaoer wilajat, anoe dipaparin doewit teja, hojong oeningaeun dina kaontoengan hidji-hidji djalma.

16 'Ari noe pangheulana ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! eta mina pasihan andjeun meunang oentoeng sapoeloeh mina. 'Lahiranana ka dinja: Hade pisan, eh wilajat anoe tēmën! ^a Tina sabab maneh geus goemati ka noe saeutik, ajeuna geura njangking kawasa ka sapoeloeh nagara. 'Djêboel noe kadoeua ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! eta mina pasihan andjeun meunang oentoeng lima mina. 'Ngalahir deui ka dinja: Ari maneh geura njangking lima nagara. 'Aja hidji deui noe ngadeuheus, oendjoekan kijeu: Noen Goesti! mangga noe samina pasihan andjeun teja; koe koering disimpën bae dina sapoetangan; 'karena koering sijeun koe andjeun, doemeh andjeun teh bêngis; sok njandak anoe hanteu disimpën koe andjeun, sarëng sok diboewat anoe hanteu disëbarkeun koe andjeun.

22 'Ari lahiranana ka dinja: Eh, wilajat noe goreng! maneh teh rek dihoekoeman koe kami ^e noeroetkeun omongan ma-

neh. Kapan maneh geus njaho, jen kami teh djalma bêngis, sok njokot anoe hanteu diteundeun koe kami, djeung sok diboewat anoe hanteu disëbarkeun koe kami. 'Naha doewit kami koe maneh teu diasoepkeun ka kantor-bang? Ari kami datang, meureun ditjokot djeung anakna. 'Toeloej miwarang ka noe keur ngadareuheus: Geura tjokot ti manehanana eta mina, toeloej bikeun ka noe boga sapoeloeh mina teja. 'Ari pioendjoekna: Noen Goesti! eta mah kapan geus gadoh sapoeloeh mina. 'Karana kami ngalahir ka maraneh: ^f saha-saha noe geus boga, tangtoe dibere deui; sabalikna, ari noe hanteu boga mah, ti eta teh saboba-gaanana ge bakal ditjokot. 'Dëmi moesoeh kami teja, nja eta noe teu daraekeun diradjaan koe kami, geura barawa ka dijeu, toeloej pareuntjit di hareupeun kami! 'Sanggeus ngalahirkeun noe bijeu, ladjëng Jesoes djëngkar, këbat angkat ka Jêroesalem. ^a p. 17:20. ^b Mat. 25:14. ^c Joh. 1:11. ^d p. 16:10. ^e 2 Sam. 1:16; Mat. 12:37. ^f p. 8:18.

29 Dëmi geus kitoe, ^a mangsa dongkap deukeut ka Bet-Page djeung Bet-Ania, di goenoeng noe ngaran goenoeng Djetoen, ladjëng Jesoes miwarangan doewa moerid; 'kijeu lahirna: Geura leumpang ka desa noe di hareupeun; barang asoep ka dinja, maraneh tangtoe manggih hidji anak kalde ditjangtjang, salawasna tatan aja noe noempakaninja; nja eta koedoe dilaan, seug bawa. 'Oepama aja noe nanja ka maraneh: Koe naon noe matak dilaan? koedoe kijeu nja poepoelih: Rek dianggo koe Goesti. 'Tidinja noe dipiwarang teh bral leumpang, ^b toeloej kapanggih sakoemaha noe dilahirkeun ka maranehanana teja. 'Eukeur ngalaan eta anak kalde, noe baroga seug ngomong ka moerid teh: Koe naon maraneh noe matak ngalaan eta anak kalde? 'Ari djawabna: Rek dianggo koe Goesti. 'Geus kitoe koe moerid ditoengtoen ka Jesoes. Seug anak kalde teh diroengkoop koe papakeanana, bari Jesoes ladjëng dititihkeun. 'Ari eukeur angkat aja noe ngamparkeun papakeanana di djalan. 'Barang dongkap Jesoes kana poedoenan goenoeng Djetoen, tidinja salobana moerid teh pada mimiti saroekeun, bari maroedji ka Allah sarta

bédas sowarana, koe tina sakabehna dadamélan aheng, anoe geus katendjo
 38 koe maranehanana; 'kijeu pokna: ^c Sing salamét Radja, noe soemping koe padjénngan Pangeran! ^d Masing kërta di sawarga, sarta kamoeljaän di énggon
 39 loehoer! 'Ari sawarah ahli parisi di pëlëbah djalma-djalma ngaromong ka Jesoes: Eh Goeroe! koedoe njeuseul ka
 40 moerid-moerid sampejan. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka darinja: Kami ngalahir ka maraneh: oepama eta repeh mah, ^e tangtoe batoe noe sarorerak teh.

^a Mat. 21: 1; Mark. 11: 1. ^b p. 22: 13. ^c Joh. 12: 13. ^d p. 2: 14. ^e Hab. 2: 11.

41 Barang Jesoes geus deukeut, ana ningali nagara teh, ladjéng ditangisan,
 42 'sarta ngalahir kijeu: ^a Moega-moega dikanjahokeun koe maneh, sanadjan dina poë maneh ijeu oge, naon anoe matak salamét ka diri maneh! Tatapi ajeuna eta boeni ti panon maneh teh. 'Karana maneh bakal katangan poë, ^b harita maneh koe moesoeh-moesoeh dilingkoengan koe benteng, djeung ngarëpoeng ka maneh, sarta pada ngang-ség ti sakoerilingna. 'Toeloej ^c maneh djeung saänak-anak anoe aja di djëro maneh teh bakal diroeboeh-roeboehkeun; ari batoe moal diingkeun dina loehoer batoe deui; tina sabab maneh hanteu nganjahokeun kana waktue maneh dilajad.

^a 5 Moesa 32: 29. ^b 5 Moesa 28: 52. ^c Jér. 26: 18; p. 21: 6.

45 Sanggeusna Jesoes ^a lëbët ka djëro kabah, seug mimiti ngaboedalkeun sa-
 46 koer noe djoewal-beuli di dinja; 'sarta ngalahir ka eta teh: Geus dioengëlkeun dina Kitab: Gëdong kami nja eta gëdong paragi nënëda; dëmi koe maraneh mah didjijeu goeha begal.

^a Mat. 21: 12; Mark. 11: 15.

47 Tidinja Jesoes saban-saban poë ngawoeroek dina kabah. ^a Ari para panghoeloe agoeng, djeung ahli-ahli kitab, sarta djeung para kapala eta bangsa, pada ngarah dek maehan ka Jesoes.
 48 'Tatapi hanteu manggih pidjalaneunana; karana djalma-djalma kabeh ngarakëtan ka Jesoes, sarta ngadarengekeun ka andjeunna.

^a Mark. 11: 18.

PASAL 20.

Ari geus kitoe, ^a dina hidji poë, keur Jesoes ngawoeroek ka djalma-djalma

di djëro kabah, bari ^b ngoewarkeun Indjil, djëboel para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab sarta djeung para
 2 kokolot njalampourkeun. 'Toeloej misaoer ka andjeunna, kijeu saorna: Tjik, kaoela sakabehna poepoelihan, sampejan noe matak midamël përkara kitoe teh koe kawasa naon? atawa saha noe
 3 ngawasakeun kitoe ka sampejan? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Malah kaoela ge dek nanja sakëtjap ka sarampejan; tjoba bedjakeun ka kaoela: 'ari pangbanjoe Johannes asalna
 5 ti sawarga atawa ti manoesa? 'Geus kitoe eta badami djeung batoerna, kijeu pokna: Oepama oerang ngadjawab: Ti sawarga, meureun kijeu omongna: Lamoen kitoe mah, koe naon mana hanteu
 6 përtjaja ka dinja? 'Ari dek ngadjawab: Ti manoesa, tangtoe sakabeh djalma pada maledogan koe batoe ka oerang; karana eta taroekoeh, jen Johannes teja
 7 nabi. 'Geus kitoe pada ngadjawab, jen hanteu tërängeun eta asal-asalna. 'Lahiran Jesoes ka darinja: Lamoen kitoe mah, kaoela ge moal ngabedjakeun ka sarampejan tina hal eta kawasa, noe matak kaoela migawe përkara kitoe.

^a Mat. 21: 23; Mark. 11: 27. ^b p. 4: 43.

9 Ladjéng Jesoes ngalahirkeun ka djalma-djalma ijeu misil: ^a Aja hidji djalma njiyeun këbon anggoer, toeloej disewakeun ka ahli-ahli ngëbon; geus kitoe
 10 njaba ka nagara sedjen, lila pisan. 'Dëmi geus oesoemna, nitahan hidji badega ka ahli ngëbon teja, soepaja njarelehkeun ka dinja tina beubeunangan këbon anggoer; ari koe ahli ngëbon diteunggeulan eta teh, sarta disina balik lengoh.
 11 'Sanggeus kitoe nitahan deui hidji badega sedjen; dëmi eta oge diteunggeulan djeung dihinakeun pisan, sarta disina
 12 balik lengoh. 'Tidinja nitahan deui noe katiloe; ari eta oge dirahentan, sarta ditotogkeun ka loewar. 'Ari geus kitoe eta noe boga këbon anggoer teh toeloej njaoer kijeu: Koemaha aing nja pipëtaeun? Ah, dek nitahan bae anak aing noe kaäsih, soegan narendjo eta mah
 14 arisineun. 'Tatapi mangsa ahli ngëbon teja narendjo ka eta, toeloej badami djeung batoerna, kijeu aromongna: Geuning eta mah ahli-warisna; hajoe, oerang paehan bae, soepaja oerang meunang

15 warisanana. 'Seug eta teh ditotogkeun ka loewar ti këbon anggoer, toeloj dipaehan sakali. Ari noe boga këbon anggoer bakal koemaha ka eta djalma teh?

16 'Tangtoe datang ngabasmu ka eta ahli ngëbon, ari këbon-anggoerna tangtoe diselehkeun ka noe sedjen. Dëmi noe ngadareunge ka pilahir teh, toeloj ngaromong: Eta mah palijas teuing! 'Ladjëng Jesoes mëlëng ka darinja, bari ngalahir: Moen kitoe mah naon noe dioengëlkeun dina Kitab kijeu teja: Batoe noe geus dipitjeun koe toekang njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe? 'Sahasaha djalma noe laboeh keuna ka batoe eta, tangtoe rëmoek; djeung saha-saha noe katindih koe eta batoe, tangtoe boeboek.

19 Dina waktue harita para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab narejangan djalan dek nangkëp ka Jesoes, tatapi sijeuneun ^a koe djalma reja; karana geus pada kasoertieun, pangalahirkeunana Jesoes misil teja malindës ka daririna. 'Geus kitoe ngintip-ngintip ka Jesoes, ^b sarta nitahan mata-mata; ari eta teh njijeun pasëmon djalma bënë, ^c soepaja bisa ngaringkoes ka andjeunna koe lahirna; noe dipambrih andjeunna dek diselehkeun ka kapala sarta ka kawasa goepërnoer. 'Toeloj nararos ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Goeroe! simkoering geus pada tërang, jen lërës pisan sapilahir sarëng sapiwoercek andjeun, kalajan andjeun hanteu pilih-kasih kana roepa djalma, istoening ngawoerokkeun djalan Allah sarëng sajaktosna. 'Koemaha, ari simkoering widi njanggakeun oepëti ka praboe, oetawi hanteu? 'Ari Jesoes, doemeh oeningaeun kana kadjoeliganana, ladjëng ngalahir ka dinja kijeu: Naha maraneh wët ngadodja ka kami? 'Tjik, geura tembongkeun ka kami wang dinar sahidji. Eta make gambar djeung aksara saha? Ngawangsoel eta djalma, kijeu pokna: Soemoehoen, praboe teja.

25 'Lahiran Jesoes ka dinja: Lamoen kitoe mah sanggakeun ka praboe noe kagoengan praboe, ari ka Allah noe kagoengan Allah. 'Dëmi eta teh teu barisa-eun ngaringkoes ka andjeunna koe lahirna di hareupeun djalma-djalma, sarta

pada heraneun koe walonan Jesoes; toeloj rarepeh bae. ^a p. 19 : 48. ^b Mat. 22 : 16; Mark. 12 : 13. ^c p. 11 : 53, 54.

27 Geus kitoe ^a djëboel aja ahli sadoeki ngadareuheusan ka Jesoes; eta teh njëboetkeun moal kijamat; toeloj nararos ka andjeunna, 'kijeu oendjoekanana: Noen Goeroe! Moesa geus njëratkeun pikeun simkoering kijeu: Oepami aja djalma paeh doeloerna, sarta gadoeh bodjo, waktoena paeh hanteu gadoeh anak, doeloerna koedoe kawin ka awe-we teja, soepaja ngajakeun toeroenan pikeun doeloerna. 'Geus kitoe aja toedjoeh djalma padoedoeloe kabeh; ari tjikalna seug gadoeh bodjo, toeloj paeh hanteu gadoeh anak. 'Tidinja awewe teh koe noe kadoewa dikawin, geus kitoe paeh deui, hanteu gadoeh anak.

31 'Toeloj dikawin koe noe katiloe. Toedjoehanana nja kitoe keneh bae; paraeh, teu narilarkeun anak. 'Sanggeus eta sakabehna, seug awewe teh paeh deui. 'Ari dina kijamat, eta awewe pamadjikan anoe mana? karana noe toedjoehan teh geus pada mirabi ka dinja.

34 'Ladjëng Jesoes ngawalon, kijeu lahirna ka eta djalma: Ari anak-anak djaman ajeuna ngawin sarta dikawinkeun; 'tatapi ari noe dimanah ^b pantës baris pimeunangeun alam djaga sarta hoedangna ti noe paraeh mah, eta moal ngawin djeung moal dikawinkeun. 'Karana ka hareup mah eta moal katara-djang paeh deui; sababna geus saroeua djeung malaikat, sarta geus pada ^c poetra Allah, sapedah anak kijamat. 'Ari pihodangeunana djalma noe paraeh teh, koe Moesa ge eta geus ditodoehkeun keur di leuweung tjoetjoek teja, waktue ka Pangeran njëboetkeun Allah Ibrahim, Allah Ishak, sarta Allah Jakoeb.

38 'Ari Allah lain Allah anoe paraeh, nja Allah anoe hariroep; karana sakabehna teh pada hiroep keur ka Allah. 'Pok ahli kitab sawareh ngawangsoel, kijeu pihatoerna: Eta, Goeroe! lërës pisan sapilahir adjëngan teh. 'Dëmi eta ^d hanteu waranieun naros deui naon-naon ka Jesoes. ^a Mat. 22 : 23; Mark. 12 : 18. ^b p. 21 : 36. ^c 1 Joh. 3 : 2. ^d Mat. 22 : 46.

41 Ladjëng Jesoes ngalahir deui ka eta djalma: ^a Koemaha Kristoes teh mana sok disarëboetkeun poetra Dawoed!

42 'Kapan Dawoed koe andjeun saorna dina kitab djaboer kijeu: Lahiran Pangeran ka Goesti koering: Geura tjalik
43 di katoehoeun kami, 'datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami didjjeun
44 djodjodog pikeun soekoe maneh. 'Ari eta koe Dawoed disëboetkeun Goesti, koemaha mana djadi poetrana?

a Mat. 22: 42; Mark. 12: 35.

45 Pedah sakabeh djalma ngadengekeun,
a Jesoes ladjëng ngalahir ka moerid-
46 moeridna kijeu: 'Masing hade-hade diri maraneh koe ahli kitab; eta teh bareuki ngalantoeng sarta make-make
47 djobah, djeung karësëpna diaroendjongan di pasar-pasar, sarta sok hajangeun dijhoek panggirangna di masigit-masigit, kitoe deui dina hadjat-hadjatan ngarijoeng di ënggon noe pangoetamana. 'Nja koe eta diharakanan imah randa-randa datang ka bejak, make pipinding ngadoa lila. Noe kitoe teh bakal meunang hoekoeman noe leuwih beurat.

a Mat. 23: 1; Mark. 12: 38; p. 11: 43.

PASAL 21.

Barang Jesoes tjëngkat, *a* ningali djalma noe baleunghar pada ngasoepkeun sidëkah doewit kana *b* pëti oewang. 'Sarta ningali deui hidji randa miskin, ngasoepkeun retjeh doewa siki. 'Ladjëng ngalahir kijeu: Satëmënna, kami ngalahir ka maraneh: *c* eta randa miskin teh ngasoepkeunana doewit leuwih ti batan
4 sakabeh djalma. 'Karana noe loba teh ngasoepkeun kana sidëkah ka Allah tina nisabna; dëmi eta mah ngasoepkeun tina kawaloeratanana, sakabeh rëdjëkina noe aja. *a* Mark. 12: 41. *b* 2 Radj. 12: 9.
c 2 Kor. 8: 12.

5 Mangsa aja *a* noe ngaromongkeun kabah, jen geus dialoes-aloes koe batoe noe araheng sarta koe pangwakap, ladjëng Jesoes ngalahir kijeu: 'Mëngke pidatangeun mangsa, didinja sakabehna noe katendjo koe maraneh, *b* batoe moal aja noe diingkeun dina loehoer batoe
7 deui, noe teu bakal dibongkar. 'Tidinja pada naros ka andjeunna, kijeu piondjokna: Noen Goeroe! eta përkawis teja iraha pijaktoseunana? sarëng naon alamatna pimangsaeunana eta boekti?
8 'Ari lahiranana: Masing ijatna, soepaja maraneh oelah kasasabkeun. Karana reja

djalma noe pidatangeun ngakoe-ngakoe ngaran kami, pokna: *c* Nja aing Kristoes teh; djeung mangsana ajeuna geus deukeut. Poma oelah rek noeroet ka
9 noe kitoe. 'Sarta samangsa maraneh ngadenge tina hal përang-përang djeung hal karoesoehan, poma oelah rek reuwas, karana eta teh koedoe boekti heula; tatapi harita panoengtoengan mah tajan. *a* Mat. 24: 1; Mark. 13: 1. *b* p. 19: 43. *c* p. 17: 43.

10 Ladjëng ngalahir deui ka moerid-moerid: *a* Bangsa bakal mërangan ka bangsa deui, djeung karadjaan ka karadjaan
11 deui. 'Sarta bakal aja lini noe galëde di sedjen-sedjen ënggon, djeung patjëklik sarta pagëboeg; kitoe deui bakal aja përkara noe matak reuwas, djeung
12 alamat ti langit noe arangët pisan. 'Tatapi memeh boekti sakabeh përkara teja, *b* maraneh koe djalma bakal ditjarëkël sarta dikanijaja, bari diselehkeun ka djëro masigit djeung ka pangberokan; sarta maraneh bakal dibawa ka pajoneun radja-radja djeung goepërnoer-goepernoer, tina sabab djënëngan kami.
13 'Anoe matak maraneh bakal katara-
14 djang kitoe, pikeun djadi saksi. 'Koe sabab eta, *c* koedoe masing angkeuh maraneh di djëro hate, moal mikiran
15 heula pëtana pingadjawabeun. 'Karana *d* kami teh tangtoe ka maraneh bakal mere soengoet djeung kapintëran, anoe moal beunang dipadoean atawa dilawan koe sakoer noe ngamoesoeh ka maraneh.
16 'Sarta maraneh *e* bakal diselehkeun nadjan koe indoeng-bapa, koe doeloer, koe baraja djeung koe sobat; sarta maraneh
17 sawareh bakal dipaehan. 'Djeung *f* maraneh bakal dipikageuleuh koe sakabeh,
18 tina sabab djënëngan kami. 'Tatapi *g* boeoeek maraneh salambar oge moal leungit. 'Maraneh koe lantaran *h* kaman-tëpan diri tangtoe ngarahajoekeun ka njawa maraneh. *a* Mat. 24: 7; Mark. 13: 8.

b Mat. 10: 17; Lal. 12: 1. *c* Mat. 10: 19. *d* 2 Moesa 4: 11, 12; Sil. 2: 6. *e* Mik. 7: 6. *f* Mat. 10: 22. *g* p. 12: 7. *h* Mat. 24: 13.

20 Ari *a* samangsa koe maraneh katen-djo *b* Jëroesalem keur dikëpoeng koe balad-balad, nja didinja koedoe kanjahokeun, jen geus deukeut diroeksakna.
21 'Didinja djalma noe araja di Joedea koedoe maroeboes ka pigoenoengan, ari noe araja di djëro nagara teh koedoe

boedal ka loewar, sarta ^c noe araja di pasisian oelah rek arasoep ka djero
 22 nagara. 'Karana nja eta teh poë pamalësan, soepaja kalaksanakeun ^d sakoeer noe dioengëlkeun dina Kitab. 'Pitjilakaeun anoe rareuneuh djeung noe njaroesoean dina mangsa harita! karana di boemi bakal aja kasoesian gëde, sarta djeung bëbëndoe ka ijeu bangsa
 24 teh. 'Bakal tinggolepak koe seuseukeut pëdang, kitoe deui ^e noe bakal dibarjong, diajakeun di sagala bangsa; ^f ari Jëroesalem bakal diaridëk koe oerang kapir, nëpi ka djëdjëg tempo kapir teh.
 25 'Djeung bakal aja alamat-alamat dina panon-poë, dina boelan, sarta dina bentang-bentang; djeung deui di boemi bakal kasoesian bangsa-bangsa sarta kabingoengan, waktoe ngagoeroeh laet
 26 djeung ombakna. 'Tidinja djalma bakal pada lëboer pangatjian koe bawaning sijeun sarta ngadago-dago përkara noe bakal daratang ka doenya; karana ka koewatan langit teh bakal gendjlong.
 27 'Nja didinja djalma bakal narendjo ^g Poetra manoesa teh keur soemping toenggang mega, bari gëde kawasana
 28 djeung kamoeljaanana. 'Samangsa keur ngamimitian boekti përkara teja, maraneh koedoe tanggah, tjëngkatkeun sirah; sabab ^h geus deukeut ka waktoe maraneh dileupaskeun. ^a Mat. 24: 15; Mark. 13: 14. ^b p. 19: 43. ^c p. 17: 31. ^d Dan. 9: 26. ^e 5 Moesa 28: 64. ^f Wahj. 11: 2. ^g Dan. 7: 13. ^h Jak. 5: 8.

29 Ladjëng Jesoes ngalahirkeun hidji misil ka moerid-moerid, kijeu: ^a Geura ari-likan tangkal kondang djeung sakabeh
 30 tatangkalan. 'Samangsa rënoeng, seug katendjo koe maraneh, eta maraneh pada njaho ti sorangan, jen ajeuna geus
 31 deukeut oesoem panas. 'Nja kitoe deui maraneh, samangsa nendjo përkara teja baroekti, koedoe nganjahokeun jen karadjaan Allah teh geus deukeut. 'Sattëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ijeu bangsa ajeuna moal waka euweuh, samemeh nëpi ka boektina sakabeh përkara teja. 'Langit ^b djeung boemi bakal euweuh; ari piwoeroek kami mah moal datang ka euweuh. ^a Mat. 24: 32; Mark. 13: 28. ^b Djab. 102: 26, 27; 2 Petr. 3: 7.

34 Koedoe ngadjaga sorangan, ^a hate maraneh oelah dibeuratan koe lantaran

beuki njatoe, koe lantaran mabok sarta koe ngoeroeskeun kipajah, tëmahna maraneh kaberoedoeg koe poë eta. 'Karana tjara djirët, ^b nja kitoe pinardjangeunana ka sakabeh djalma noe tjtjing di sakoeriling boemi. 'Koe sabab eta, maraneh ^c koedoe njaring salalawasna, sarta nënëda, soepaja moegi dimanah ^d pantës pingëdjateun ti sakabeh përkara noe bakal boekti teja, sarta narangtoeng di pajoeneun Poetra manoesa. ^a Roem 13: 13; 1 Tes. 5: 4—8; 1 Petr. 4: 7. ^b 1 Tes. 5: 3. ^c 1 Tes. 5: 6; 2 Petr. 3: 11. ^d p. 20: 35.

37 Ari ti beurang Jesoes ngawoeroek dina kabah; dëmi ti peuting angkat ka loewar, linggih sapeupeuting di goenoeng
 38 noe ngaran goenoeng Djetoen. 'Ari isoek sakabeh djalma pada ngadeuheusan ka Jesoes kana kabah, dek ngadarengkeun ka andjeunna.

PASAL 22.

Ari ^a pesta roti teu ragian, nja eta noe ngaran paska teja, geus deukeut.
 2 'Sarta para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab ^b pada nejangana djalan dek maehan ka Jesoes; karana sarijeuneun koe djalma-djalma. ^a Mat. 26: 1; Mark. 14: 1. ^b Joh. 11: 47.

3 Tidinja ^a Setan njoeroep ka Joedas, noe katëlah Iskariot teja; ari eta kasoep bilangan moerid noe doewa wëlas.
 4 'Sanggeus kitoe los leumpang, rërëmpoegan djeung para panghoeloe agoeng sarta djeung para kapala, koemaha pikaleunana njerenkeun Jesoes ka dari-
 5 nja. 'Dëmi eta pada atoheun pisan, sarta ngadjangdjian rek maparin doewit ka
 6 Joedas. 'Koe Joedas disanggoepan, sarta toeloj nejangana pidjalaneunana baris njerenkeun Jesoes ka darinja, soepaja oelah djadi karoesoehan. ^a Mat. 26: 14; Mark. 14: 10; Joh. 13: 27.

7 Geus kitoe ^a nëpi ka poë eta roti teu ragian teja; ari didinja mistina
 8 mareuntjit paska. 'Ladjëng Jesoes miwarangan Petroesdjeung Johannes, sarta ngalahir: Maraneh geura leumpang, njadjakeun paska keur dahareun oerang.
 9 'Ari oendjoekanana: Di mana pikërsaëun andjeun teh koedoe disadjakeun koe
 10 simkoering? 'Lahiranana: Masing njaho, samangsa maraneh asoep ka nagara, bakal papanggih djeung hidji djalma

mawa hidji këndi eusina tjai; toetoer-
keun bae ka dinja, ka djero imah noe
11 diasoepan koe eta. 'Toeloej bebedja ka
noe boga eta imah kijeu: Saoer Goeroe
ka sampejan: Di mana kamarna, baris
kami dahar paska barëng djeung moe-
12 rid kami? 'Geus kitoe maraneh koe eta
tangtoe ditoedoeheun kana hidji lo-
teng noe læga, beunang ngabëbënah;
nja di dinja koedoe disadjakeunana.
13 'Bral eta moerid leumpang, seug ^b ka-
panggih sakoemaha pilahir Jesoes teja,
sarta toeloej njadijakeun paska.

^a Mat. 26: 17; Mark. 14: 12. ^b p. 19: 32.

14 Ari geus dongkap ka waktoena, ^a la-
djëng Jesoes linggih ngarijoeng djeung
15 rasoel noe doewa wëlas teja. 'Geus kitoe
ngalahir ka eta teh: Kami ti bareto
hajang pisan dahar ijeu paska barëng
djeung maraneh, samemeh kami sang-
16 sara. 'Karana kami ngalahir ka mara-
neh: eta koe kami moal didahar deui
nëpi ka diboektikeunana dina karadjaän
17 Allah. 'Tidinja njandak loemoer; ari
geus moedji soekoer, ladjëng ngalahir:
Ijeu tampanan, bagikeun djeung batoer-
18 batoer. 'Karana kami ngalahir ka mara-
neh: ^b kami moal nginoem deui tjai
boewah anggoer, nëpi ka waktoe ka-
19 radjaän Allah geus dongkap. 'Tidinja
Jesoes njandak roti; ari geus moedji
soekoer, disëmplekan, ladjëng dipapa-
rinkeun ka moerid-moerid, bari ngala-
hir: Ijeu teh badan kami, noe dipapa-
rinkeun pikeun maraneh; eta geura la-
lampahkeun baris ngingëtkeun ka kami.
20 'Kitoe deui eta loemoer, sanggeus da-
lahar; ari lahirna: Ijeu loemoer teh nja
eta përdjangdjan anjar dina gëtih kami,
21 noe dikoetjoerkeun pikeun maraneh. 'Ta-
tapi, masing njaho, ^c leungeun djalma
noe ngahijanat ka kami, ajeuna samedja
22 reudjeung kami. 'Ari Poetra manoesa
teh piangkateunana sakoemaha noe geus
dipastikeun; tatapi pitjilakaeun eta djal-
ma, noe ngahijanat ka Poetra manoesa!
23 'Tidinja moerid-moerid seug silih-tanja,
kira-kira moerid anoe mana noe bakal
migawe kitoe? ^a Mat. 26: 20; Mark. 14: 17.

^b Mat. 26: 29. ^c Mat. 26: 21.

24 Sanggeus kitoe ^a pada parëboet omo-
ngan, moerid anoe mana noe dinjanaän
25 pangoentjoelna? 'Ladjëng Jesoes nga-
lahir ka moerid-moerid: ^b Ari radja sa-

gala bangsa pada marentah ka sabangsa-
bangsana; djeung noe njangking kawasa
ka dinja, disarëboet noe Leuwih asih.
26 'Ari maraneh mah oelah kitoe pëtana;
bëñërna noe pangoentjoelna di læbah
maraneh koedoe tjara noe pangleutikna,
sarta noe djadi loeloegoe koedoe tjara
27 noe ngawoela. 'Tjik, ^e mana noe leu-
wih: noe dijoek dadaharan djeung noe
ngalalajanan? lain noe dijoek dadaha-
ran? Dëmi kami mah aja teh di ma-
28 raneh tjara noe ngalalajanan bae. 'Nja
maraneh anoe geus keukeuh reureudjeu-
ngan djeung kami dina sakabeh gogoda,
29 noe geus njeorang ka kami. 'Sarta ^a kami
ka maraneh mastikeun karadjaän teja,
sapërti Ama kami geus mastikeun ka
30 kami; 'soepaja maraneh dadaharan sarta
ngarinoem djeung kami samedja reu-
djeung dina karadjaän kami, kitoe deui
darijoek ^e dina pangtjalikan, ngahoe-
koeman noe doewa wëlas kaom Is-
31 rail teja. 'Ladjëng Goesti ngalahir deui:
Eh Simon! Simon! ^f Setan teh geus nga-
rah ka maraneh, kahajangna ngajak ka
32 maraneh tjara tarigoe. 'Tatapi kami geus
mangnëdakeun ka maneh, soepaja oelah
pëgat nja kapërtjajaän maneh. Ari mëng-
ke maneh geus tobat, koedoe ngoewat-
33 keun ka doeloer-doeloer maneh. 'Pioen-
djoek Petros: Noen Goesti! ^g simkoe-
ring sanggëm ngiring-ngiring Goesti, ng-
djan læbët ka pangberokan sarëng dong-
34 kap ka paehna oge. 'Ari lahiran Jesoes:
^h Eh Petros! kami ngalahir ka maneh:
poë ijeu hajam moal waka kongkoro-
ngok, samemeh maneh tiloe kali ngang-
lës wawoeh djeung kami. ^a p. 9: 46.

^b Mat. 20: 25. ^c Mat. 20: 28; Joh. 13: 14. ^d p. 12: 32.

^e Mat. 19: 28. ^f 1 Petr. 5: 8. ^g Mat. 26: 35;

Joh. 13: 37. ^h Mat. 26: 34.

35 Ladjëng ngalahir ka moerid-moerid:
Ari bareto, ^a mangsa maraneh koe kami
dititah leumpang, teu mawa kandjoet,
atawa endong, atawa taroempah teja,
koemaha aja kakoerangan? Ari wang-
soelanana: Soemoehoen, teu aja pisan.
36 'Lahiranana deui: Dëmi ajeuna mah,
anoe boga kandjoet, bawa bae; endong
kitoe deui; ari noe teu boga, koedoe
djoewal papakeanana, seug beulikeun
37 kana hidji pëdang. 'Karana kami ngalahir
ka maraneh, aja sapërkara deui noe koe-
doe diboektikeun ka diri kami, nja noe

geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: ^b Eta teh dibilang ka noe masijat. Karana noe geus dioengëlkeun dina Kitab hal kami, 38 aja panganggeusanana. 'Ari aroendjoe-kanana: Noen Goesti! ijeu aja doewa pëdang. Lahiranana ka darinja: Eta ge pimahieun. a p. 9:3. b Jës. 53:12.

39 Ladjëng Jesoes ^a ka loewar, angkat ka goenoeng Djetoen, koemaha adat-bijasanya, sarta diiring koe moerid-moe-40 ridna. 'Ari geus soemping ka eta ëng-gon, ladjëng ngalahir ka moerid: Koe-doe pada nënëda, soepaja oelah keuna 41 koe panggoda. 'Geus kitoe nganggangan ka moerid, kira-kira sapa-maledog dja-42 oehna; ladjëng tapak-dëkoe sarta nënë-da, 'kijeu panëdana: Noen Ama! manawi kërsa, moegi ijeu loemoer tjandak ti 43 simkoering; nanging oelah karëp sim-koering, ^b sakoemaha pangërsa Ama bae jaktoskeun! 'Tidinja nembongan ka Je-44 soes hidji malaikat ti sawarga, ngoewa-tan ka salira andjeunna. 'Ari keur ban-gët pisan sangsara, ^c andjeunna beuki 45 rosa nënëdana. Tidinja karingëtna tjara këtjlak gëtih noe galëde, njoeroedoet 46 kana taneuh. 'Dëmi geus parantos nënëdana, ladjëng ngadëg, seug ngadeu-keutan ka moeridna, kapëndak keur 47 pada sasarean bawaning nalangsa. 'Ari lahiranana ka darinja: Naha maraneh sasarean? Geura haroedang, sarta koe-48 doe nënëda, soepaja oelah keuna koe panggoda! a Mat. 26:36; Mark. 14:32; Joh. 18:1. b Joh. 6:38. c Ibr. 5:7.

47 Sabot Jesoes ^a keur ngalahir keneh, boeroeboel djalma loba; sarta hidji moerid, kaäsoep noe doewa wëlas teja, ngaran Joedas, leumpangna pangheulana, seug njampeurkeun ka Jesoes, dek nji-48 joem. 'Ngalahir Jesoes ka Joedas: Naha Joedas! maneh teh dek ngahijanat ka 49 Poetra manoesa koe tjijoem? 'Ari noe reureudjeungan djeung Jesoes teja, ba-rang tarëgës ka noe dek dipilampah, seug aroendjoekeun: Noen Goesti! koe-50 maha simkoering teh koedoe ngadek koe pëdang? 'Aja ^b hidji moerid pek ngadek ka badega panghoeloe agoeng, 51 ramoeng tjeulina ti katoehoe. 'Dëmi Jesoes ngalahir, kijeu lahirna: Ingkëun bae eta teh. Sanggeus kitoe njandak tjeuli djalma teja, sarta ditjageurkeun 52 sakali. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka para

panghoeloe agoeng, sarta ka para ka-pala kabah, djeung ka para kokolot, noe ngarodjong ka andjeunna: Maraneh teh moeroeboel mawa pëdang djeung gëgën-dir, tjara noe dek ngoedag begal. 'Geu-ning kami ^c oenggal-oenggal poë ge sok reureudjeungan djeung maraneh di ka-53 bah, ari maraneh teu njabak-njabak atjan ka kami. 'Tatapi ^d ijeu teh nja waktöe maraneh sarta pangawasana poëk. a Mat. 26:47; Mark. 14:43; Joh. 18:3. b Joh. 18:10. c Joh. 7:30; 8:20. d Joh. 14:30.

54 Tidinja ^a Jesoes ditangkëp, seug di-ariringkeun, dibawa ka boemi panghoe-loe agoeng. Ari Petros noetoerkeun ti 55 kaanggangan bae. 'Sanggeus djalma mi-roen seuneu di têngaheun boeroean djë-ro, toeloj darijoekeun reureudjeungan; ^b ari Petros dijoekeun tjam-poer djeung eta djal-56 ma. 'Geus kitoe aja hidji boedjang awe-we, nendjo Petros dijoekeun deukeut pi-roenan; toeloj dipëntjrong, sarta ngo-57 mong kijeu: Eta ge batoer itoe. 'Tatapi Petros teh nganglës, kijeu pokna: Nji! 58 koela mah teu wawoeh djeung itoe. 'Teu koengsi lila Petros katendjo koe noe sedjen; ari pokna: Maneh oge kaäsoep batoer itoe. Dëmi omongan Petros: Eh 59 paman! koela mah lain pisan. 'Sanggeus kitoe kira antara sadjam, eta seug di-ënjakeun koe noe sedjen deui, pokna: Poegoeh eta ge batoer itoe; geuning eta 60 ge oerang Galilea. 'Dëmi omongan Pe-tros: Eh paman! koela teu ngarti ka omongan maneh. Pada-harita, Petros ngomong keneh, hajam teh kongkoro-61 ngok. 'Ladjëng Goesti malik, ningali ka Petros; ari Petros teh ras ingëteun ka pilahir Goesti, noe dilahirkeun ka manehna kijeu teja: Ti memeh hajam kongkorongok, maneh bakal nganglës 62 ka kami tiloe kali. 'Toeloj Petros in-dit ka loewar, sarta tjeurik kabina-bina. a Mat. 26:57; Mark. 14:53; Joh. 18:12. b Mat. 26:69; Mark. 14:66; Joh. 18:16, 25.

63 Ari ^a djalma noe ngagarendjang ka Jesoes pada moeuk sarta meupeuhan. 64 'Sanggeusna ditjijoengan, seug pada nja-bok, bari naranja, kijeu pokna: Geura wëdjangkeun, mana teja noe njabok ka 65 maneh teh? 'Loba deui përkara noe sedjen diaromongkeun ka Jesoes, bari pada ngagogoreng. a Mat. 26:67; Mark. 14:65.

66 Dëmi ^a geus beurang, karoempoel

para kokolot oerang Jahoedi, para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab; seug Jesoes dibawa ka pajoeneun rad.

67 'Salaoerna: Koemaha ěnja maneh teh Kristoes? Geura omongkeun ka kami. Ari lahiran Jesoes ka dinja: Oepama koe kaola dipopojankeun, koe aradjĕngan moal dipĕrtjaja; 'djeung oepama kaola naros ka aradjĕngan, ka kaola moal ngadjawab, sarta moal dileupaskeun. 'Ari ti watĕs ajeuna ^b Poetra manoesa teh bakal dijoeok tĕngĕneun kawasaning Allah. 'Geus kitoe kabeh njalaoer: ^c Na ěnja, maneh teh Poetra Allah? Ari walonan Jesoes: Lĕrĕs pilahir aradjĕngan, kaola teh nja eta.

71 'Seug njalaoer deui: Keur naon oerang make deui saksi? Geuning oerang geus pada ngareungeun ti biwirna sorangan.

^a Mat. 27:1; Mark. 15:1; Joh. 18:28. ^b Mark. 14:62. ^c Mat. 26:63, 64.

PASAL 23.

Tidinja sarereja pada indit, ^a ngiringkeun Jesoes ka Pilatoes. 'Seug pada mimiti ngĕlakkeun Jesoes, kijeu aromongna: Koe djsimkoering kapĕndak, ijeu teh njasabkeun djalma-djalma, sarĕng ^b njaram majar oepĕti ka praboe; ari pokna, dirina teh Kristoes, nja eta radja. 'Geus kitoe Pilatoes mariksa ka Jesoes, kijeu lahirna: ěnja maneh teh Radja oerang Jahoedi? Ngawangsoel Jesoes, kijeu lahirna: ^c Lĕrĕs sapilahir andjeun. 'Tidinja Pilatoes ngalahir ka para panghoeloe agoeng sarta ka djalma-djalma: Koe kami teu kapanggih dosa eta djalma. 'Tatapi ari eta teh beuki keukeuh bae, aromongna: Eta ngaroesoehkeun ka djalma-djalma, ngawoe-roekna di satanah Joedea kabeh, mimitina ti Galilea, dongkap ka dijeu.

6 'Barang Pilatoes ngareungeu Galilea, mariksakeun Jesoes oerang Galilea. 'Dĕmi geus kaoninga, jen Jesoes kaĕsoep ^d tjangkingan Herodes, toeloej dikintoenkeun ka Herodes; ari mangsa harita Herodes ge aja di Jĕroesalem.

^a Mat. 27:2; Mark. 15:1; Joh. 18:28. ^b Mat. 17:27; p. 20:22. ^c p. 22:70. ^d p. 3:1.

8 Ana ningali ka Jesoes, Herodes teh boengaheun pisan; karana geus ^a ti bareto hojongeun ningali, sabab loba noe kareungeun hal Jesoes; djeung hojongeun

ningali moedjidjat, soegan Jesoes kĕrsaeun midamĕl. 'Geus kitoe mariksa ka Jesoes, reja nakĕr pilahirna, tatapi koe Jesoes hanteu pisan diwalon. 'Ari para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli kitab narangtoeng di dinja, sarta ngahantĕm ngĕlakkeunana. 'Tidinja Herodes djeung ponggawana pada ngahinakeun sarta marojok ka Jesoes; geus kitoe dibadjoean badjoe noe herang, seug dikintoenkeun deui ka Pilatoes. 'Dina poĕ harita ^b Pilatoes djeung Herodes djadi sobat; karana tadina moemoesoehan.

^a p. 9:9. ^b Lal. 4:27.

13 Tidinja Pilatoes njaoer para panghoeloe agoeng, para kapala, sarta djalma-djalma, sina karoempoel. Geus kitoe ngalahir ka dinja: 'Eta djalma koe maraneh dibawa ka kami, noe pagar njasabkeun djalma-djalma; geuning koe kami geus dipariksa di hareupeun maraneh, sarta teu kapanggih kasalahan eta djalma, hal noe dikĕlakkeun koe maraneh teja. 'Malah koe Herodes ge nja kitoe keneh; karana maraneh koe kami geus dititah ka Herodes; geuning eta djalma hanteu pisan migawe anoe matak mandjing hoekoeman paeh. 'Koe sabab kitoe, koe kami ^a dek dirangket bae, toeloej dileupaskeun. 'Dĕmi dina mangsa pesta teh ^b Pilatoes kamistian ngaleupaskeun hidji djalma adjang oerang Jahoedi. 'Toeloej sakabeh djalma pada raong, kijeu pokna: ^c Eta singkirkeun; ari Barabas panoehoen koering leupaskeun! 'Dĕmi Barabas teja diasoepeunana ka pangberokan tina asal ngaraman di nagara sarta maehan. 'Toeloej Pilatoes ngalahir deui ka darinja sarta bĕdas, kahojongna ngaleupaskeun Jesoes. 'Tatapi djalma teh pada raong, kijeu pokna: Gantoengkeun dina kaidipalang! gantoengkeun dina kaidipalang! 'Ngalahir Pilatoes katiloe kalina: Naha eta teh migawe kagorengan naon? Koe kami teu kapanggih kasalahanana noe matak pipaeheun. Koe sabab kitoe, koe kami dek dirangket bae, toeloej dileupaskeun. 'Tatapi eta djalma kareukeuh bae, tingsarorowok, pamentana koedoe digantoengkeun dina kaidipalang; moenggah sora djalma-djalma djeung sora para panghoeloe agoeng datang ka ngaroengkoep. 'Toeloej Pilatoes

- 25 moeties sapanédana didjadikeun. 'Seug ngaleupaskeun eta noe diberok asal ngaraman sarta maehan, noe disoehoenkeun koe maranehanana teja; ari Jesoes mah diselehkeun ka pikarépeun maranehanana. *a* Joh. 19: 1. *b* Mat. 27: 15; Mark. 15: 6; Joh. 18: 39. *c* Joh. 19: 15.
- 26 Mangsa *a* Jesoes diariringkeun, aja hidji djalma, ngaran Simon, oerang Kirena, poelang ti kébon; toeloj disarad, dipoendakan kai-dipalang, sina mangoel eta kai di poengkoereun Jesoes.
- 27 'Sarta loba pisan djalma noe noetoerkeun ka andjeunna, kitoe deui loba awe-we, anoe pada njeungtjeurikan tingdjälërit. 'Tidinja Jesoes malik ka eta awewe, sarta ngalahir: Eh, anak Jërosalem! montong njeungtjeurikan kami; moedoe njeungtjeurikan awak sorangan sarta
- 29 anak-anak maraneh. 'Karana, masing njaho, pidatangeun mangsa, harita djalma bakal ngaromong kijeu: *b* Salamët anoe gaboeg, djeung pianakan anoe tatjan ngadjoeroe, kitoe deui soesoe, anoe
- 30 tatjan njoesoean. 'Didinja djalma pada mimiti sasambat ka goenoeng-goenoeng: *c* Koela geura oeroegan! djeung ka pasir-
- 31 pasir: Koela geura roengkoepan! 'Karana *d* lamoen kai noe hedjo dipëtakeun kijeu, koemaha mëtakeunana kai noe garing? *a* Mat. 27: 32; Mark. 15: 21; Joh. 19: 16. *b* Mat. 24: 19. *c* Hos. 10: 8. *d* Jér. 25: 29; 1 Petr. 4: 17.
- 32 Djeung *a* aja deui doewa djalma bangsat diariringkeun, bakal dipaehan barëng djeung Jesoes. *a* p. 22: 37.
- 33 Sanggeus daratang *a* ka ënggon, noe disëboet ënggon Tangkorek, nja di dinja Jesoes toeloj digantoengkeun dina kaidipalang; kitoe deui eta bangsat, anoe hidji di katoehoeun Jesoes, anoe hidji
- 34 deui di kentjaeunana. 'Ladjëng Jesoes oendjoekan: *b* Noen Ama! moegi-moegi ngahampoera ka eta djalma-djalma; karantën *c* teu njarahoëun ka noe dipigawe koe maranehanana. Toeloj *d* eta ngabagikeun panganggo Jesoes, lantaran ngaloengkeun dadoe. 'Ari djalma-djalma pada laladjo. Dëmi para kapala barëng djalma-djalma marojok ka Jesoes, kijeu pokna: Eta ka noe sedjen mah sok noeloeng; tjoba ajeuna koedoe noeloeng ka dirina sorangan, lamoen ënja mah manehana Kristoes, kakasih
- 36 Allah! 'Kitoe deui sërdadoe teh pada
- mojok ka Jesoes; njalampeurkeun sarta
- 37 njodoran tjoeka, 'bari ngomong: Lamoen ënja mah maneh teh Radja oerang Jahoedi, geura njalamëtkeun ka diri sorangan! 'Ari di loehoereun andjeunna aja toelisan, ditoeliskeunana koe aksara Joenani, djeung aksara Roem, sarta aksara Ibrani, kijeu oenina: IJEU TEH RADJA OERANG JAHOEDI. *a* Mat. 27: 33, 38; Mark. 15: 22; Joh. 19: 17. *b* Jës. 53: 12; Ibr. 7: 25. *c* Lal. 3: 17. *d* Djab. 22: 19.
- 39 Dëmi bangsat noe digantoeng teja, noe hidji ngagorengkeun ka Jesoes, pokna: Lamoen ënja mah maneh teh Kristoes, geura noeloeng ka diri sorangan
- 40 sarta ka dewek doewaän. 'Tatapi noe hidji deui seug ngadjawab, mapatahan ka batoerna, kijeu pokna: Naha maneh ge teu sijeun koe Allah? Kapan maneh
- 41 teh saroewa nja siksaän. 'Ari oerang teh geus tëroes djeung kaädilan; karana oerang geus meunang sabeuratna kalakoean oerang; dëmi eta mah teu pisan
- 42 midamël kasalahan. 'Toeloj oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! moegi emoet ka simkoering, samangsa andjeun geus
- 43 soemping ka karadjaän andjeun. 'Lahiran Jesoes ka djalma teh: Satëmënna, kami ngalahir ka maneh: poë ijeu pisan maneh bakal aja di Pirdoes reureudjeungan djeung kami.
- 44 Kiri-kira *a* wantji djam noe kagëñëp djadi poëk di sakoeriling boemi, nëpi ka
- 45 djam noe kasalapan. 'Sarta *b* panon-poë djadi soerëm; reregana kabah soëh djadi
- 46 doewa. 'Geus kitoe Jesoes ngagëro sarta bëdas gëntrana; ari pioendjoekna: Noen Ama! *c* nitipkeun soekma koering ka panangan Ama. Sanggeus ngalahir kitoe, ladjëng poepoes. 'Dëmi kapala sërdadoe, barang nendjo përkara noe tadi teja, seug ngamoeljakeun ka Allah, ari omongna: Satëmënna, eta djalma teh
- 48 bënë! 'Djeung deui sakoer djalma noe karoempoel laladjo, sanggeusna narendjo përkara noe tadi teja, toeloj baralik
- 49 *d* bari nëpakan dada. 'Ari sadajana kawawoehan Jesoes, kitoe deui istri-istri noe geus ngariring andjeunna ti Galilea, narangtoeng ti kadjaohan, ningalikeun përkara eta. *a* Mat. 27: 45; Mark. 15: 33. *b* Mat. 27: 51. *c* Djab. 31: 6. *d* p. 18: 13.
- 50 Geus kitoe *a* aja hidji djalma, djënëngnanana Joesoeap, pangkatna asisor; eta
- 51 djalma bënë! 'Ari sarta adil, 'djeung hanteu

ngaroedjoekan ka pirëmpoeg sarta ka lalampahan batoer-batoerna; asalna ti Arimatea, nagara oerang Jahoedi keneh; eta ge ^b ngantos-ngantos kana karadjaän Allah. 'Toeloej ngadeuheus ka Pilatoes, njoehoenkeun majit Jesoes. 'Sanggeusna diloengsoerkeun majit teh, ladjëng di-boengkoes koe boëh katji, sarta diëbogkeun kana koeboeran beunang natah dina karang; tatjan pisan aja noe diroewang di dinja. 'Harita teh ^c poë panjadijaän, sarta dek ngamimitian sabat. 'Dëmi ^d istri-istri, noe daratang ti Galilea ngiring Jesoes teja, pada noetoerkeun, sarta ningalian koeboeran, kitoe deui ka pëtana diëbogkeun eta majit. 'Ari geus maroelang, toeloej njadijakeun seuseungitan djeung minjak-minjak; dëmi dina poë sabat areureun ^e noeroetkeun timbalan teja.

^a Mat. 27: 57; Mark. 15: 42; Joh. 19: 38. ^b p. 2: 25, 38. ^c Joh. 19: 31. ^d p. 8: 2. ^e 2 Moesa 20: 10.

PASAL 24.

Ari ^a dina poë ahad, wantji isoek-isoek pisan, istri teh arangkat ka eta koeboeran, mawa seuseungitan beunangna njadijakeun teja; djeung aja deui anoe mariloe. 'Seug kapanggih batoena geus aja noe ngadjoengkatkeun inja tina koeboeran. 'Barang geus arasoep ka djëro, majit Goesti Jesoes teu kapanggih. 'Ari keur baringoengeun tina hal kitoe, beh ^b aja doewa djalma ngaradëg deukeut ka dinja, sarta panganggona harerang. 'Geus kitoe sarijeuneun, seug toengkoel. Ladjëng eta ngalahir ka istri teh: Naha anoe hiroep koe maraneh di-tejang ka noe paraeh? 'Jesoes teh hanteu aja di dijeu, ajeuna geus tanghi. Geura pada ngingëtkeun ka noe dilahirkeun koe andjeunna ka maraneh, keur basa di Galilea keneh. 'Geuning kijeu lahirna: ^c Ari Poetra manoesa teh koedoe diseluhkeun ka leungeun djalma noe daroraka, toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang; dëmi dina poë noe katiloe tanghi deui. 'Tidinja ^d ras aringëteun ka pilahir Jesoes. 'Sanggeus maroelang tina koeboeran, seug njaritakeun saka-beh përkara noe tadi ka moerid noe sawëlas teja, sarta ka batoer-batoerna kabeh. 'Dëmi noe tjatjarita ka para rasoel, nja eta ^e Maria Magdalena, djeung Johanna, djeung Maria iboe Ja-

koboes, sarta noe mariloe ka dinja teja. 'Ari kasaoeranana koe para rasoel dinjanaän omongan teu poegoeh bae, sarta hanteu përtjajaeun. 'Tatapi ari Petroes indit, moeroe kana koeboeran; barang datang nëmpo ka djëro, ngan nendjo boëhna bae ngaloemboek. Tidinja moelang, bari heraneun koe hal përkara noe kitoe.

^a Mat. 28: 1; Mark. 16: 1; Joh. 20: 1.

^b Joh. 20: 12; Lal. 1: 10. ^c Mat. 17: 22; p. 18: 31.

^d Joh. 2: 22. ^e p. 8: 2, 3; 23: 55.

Ari dina poë harita ^a doewa djalma, kasoep moerid keneh, leumpang ka lëmboer noe ngaran Emaoes, djaoehna ti Jëroesalem lalakon gënëp poeloeh istadi; 'sarta sasaoeran tina hal sakabeh përkara noe tadi teja. 'Ari geus kitoe, barang eta keur sasaoeran, bari silih-tanja, ^b ladjëng Jesoes soemping, ngabarëngan angkatna. 'Dëmi eta djalma panonna kalamoedan, noe matak panglingeun ka andjeunna. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka dinja: Naon përkara noe dipitjamtjam koe maraneh bari leumpang, djeung koe naon ^c oelat saroesah? 'Pok noe hidji, ngaran Kleopas, ngawangsoel, kijeu wangsoelanana: Naha ngan andjeun anoe ngoembara di Jëroesalem, mana hanteu oeninga kana përkawis anoe aja di dinja mangsa ajeuna? 'Lahiranana: Përkara naon teja? Ari wangsoelanana: Përkawis Jesoes, ^d oerang Nasaret, anoe djadi ^e nabi, langkoeng kawasa padamëlanana sarëng lahiranana di pajoeneun Allah sarëng di hareupeun sakabeh djalma-djalma. 'Geus kitoe eta teh koe para panghoeloe agoeng sarëng koe para kapala diserenkeun sina dihoekoem paeh, sarta toeloej digantoengkeun dina kai-dipalang. 'Ari tadina pangarëp-ngarëp simkoering sarëng batoer-batoer, nja eta pisan ^f noe bade ngaleupaskeun bangsa Israil. Malah geus katiloe poë ijeu ti mantas dihoekoemna. 'Sarëngna deui aja istri-istri, batoer simkoering keneh, anoe ngagetkeun ka simkoering sarëng batoer-batoer; isoek-isoek geus kana koeboeran, 'tatapi majitna teu kapëndak; geus kitoe daratang, sarta tjatjarita, jen nendjo malaikat nembongan, ngalahirkeun andjeunna geus hiroep deui. 'Tidinja sawareh batoer simkoering bral indit kana koeboeran; ari kapëndakna sakoemaha noe ditjaritakeun koe istri teja, nanging

25 ari andjeunna mah teu katendjo. 'Geus
 kitoe Jesoes ngalahir ka eta djalma: Eh,
 djalma barodo djeung noe kalëndor hate
 kana përtjaja sakabehna noe geus di-
 26 woeroëkkeun koe para nabi! 'Naha Kris-
 toes teh, ^g koetan lain mistina disang-
 sara kitoe, pikeun asoep kana kamoel-
 27 jaänana? 'Ladjëng Jesoes nërangkeun ka
 dinja sakabehna noe dioengëlkeun dina
 sagala Kitab tina hal salira andjeunna;
^h ari mimitina ti Moesa djeung para
 28 nabi. 'Geus kitoe darongkap ka deukeut
 lëmboer noe didjoegdjoeg teja; sëmoe-
 29 Jesoes kawas rek ladjëng. 'Toeloej pada
 ngandëg, kijeu pihatoerna: Soemangga
 linggih ka simkoering; karantën geus
 deukeut ka boerit, poë teh geus lingsir.
 Tidinja Jesoes sindang, rek linggih di
 30 maranehanana. 'Ari geus kitoe, mangsa
 andjeunna keur tjalik ngarijoeng djeung
 eta djalma, ⁱ ladjëng njandak roti, sarta
 moedji soekoer; ari geus disëmplekan,
 31 dipaparinkeun ka dinja. 'Seug panonna
 tarëgës, teu panglingeun deui ka Jesoes.
 Geus kitoe andjeunna ngaleungit ti ha-
 32 reupeun eta djalma. 'Toeloej pada ngo-
 mong djeung batoer: Na hate oerang teh
 lain koemëdjot, basa andjeunna ngalahir
 ka oerang di djalan, ngaboekakeun Ki-
 33 tab? 'Waktoe harita keneh eta djalma
 arindit, moelang deui ka Jëroesalem;
 seug kapanggih moerid noe sawëlas teja
 keur koekoempoelan djeung batoer-ba-
 34 toerna; 'pada ngabedjaän: Saestoena
 Goesti teh geus tanghi; ^j koe Simon ka-
 35 tingali! 'Tidinja noe doewaän njarita-
 keun përkara noe tadi di djalan, djeung
 tina hal hanteu pangling deui ka Goesti
 keur basa njëmplekan roti. ^a Mark. 16: 12.
^b Mat. 18: 20. ^c Joh. 16: 20. ^d p. 18: 37. ^e p. 7: 16;
 Lal. 2: 22. ^f Lal. 1: 6. ^g 1 Petr. 1: 11. ^h Joh. 5: 46;
 Lal. 9: 24; 17: 2, 3; 1 Kor. 15: 3, 4. ⁱ p. 22: 19;
 Joh. 21: 13. ^j 1 Kor. 15: 5.

36 Mangsa keur njaritakeun kitoe, ^a djlëg
 Jesoes ngadëg di tëngah-tëngaheun moe-
 rid, sarta ngalahir: Assalam alaekoem!
 37 'Dëmi moerid teh ^b rareuwaseun sarta
 sijeuneun pisan, panjanana nendjo soek-
 38 ma. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Naha
 maraneh wët njëblak? djeung koe naon
 datang pikiran kitoe dina hate maraneh?
 39 'Geura tarendjo leungeun djeung soekoe
 kami; ijeu teh kami pribadi; ^c geura
 ngaragap ka kami, sarta masing awas
 pisan: karana ari soekma mah teu aja

daging teu aja toelangan, lain tjara noe
 40 katendjo koe maraneh di diri kami. 'Ba-
 rang ngalahir kitoe, ^a Jesoes nembong-
 keun ka moerid-moerid panangan djeung
 41 dampalna. 'Sarehna moerid teh tatjan
 përtjajaeun keneh bae bawaning koe
 boengah, sarta bari hareraneun, noe ma-
 tak Jesoes ngalahir kijeu: Di dijeu aja
 42 kadaharan? 'Tidinja ngahatoerkeun ka
 andjeunna sapotong laeok tjai beunang
 ngagoreng djeung sapotong para nji-
 43 roean. 'Ditjandak, ladjëng ditoewang di
 hareupeun moerid. ^a Mark. 16: 14; Joh. 20: 19.
^b Mat. 14: 26. ^c 1 Joh. 1: 1. ^d Joh. 20: 20, 27.

44 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka darinja:
 Geuning kijeu piwoeroek, noe koe kami
 bareto diwoeroëkkeun ka maraneh, basa
 kami reureudjeungan keneh, jen ^a sanis-
 kara noe ditoeliskeun ti hal kami dina
 toret Moesa, djeung dina kitab para
 nabi, sarta dina djaboer, koedoe kalak-
 45 sanakeun. 'Ladjëng Jesoes ngaboekakeun
 pikiran moerid-moerid, soepaja ngaharti
 46 ka sakabeh Kitab; 'sarta ngalahir ka
 darinja: Nja kitoe noe geus ditoeliskeun,
 sarta nja kitoe noe dimistikeun sang-
 sara Kristoes, djeung tanghina ti noe
 47 maraot di poë noe katiloe; 'djeung deui
 koe djënëngan Kristoes teh ^b koedoe
 dioewarkeun përtobat sarta dihampoe-
 rana dosa ^c nja di sakabehna bangsa,
 48 ^d ngamimitian ti Jëroesalem. 'Nja mara-
 neh anoe djadi saksi ka ijeu përkara.
 49 'Sarta, masing njaho, kami rek ngada-
 tangkeun ka maraneh ^e përdjangdjian
 Ama kami; tatapi maraneh koedoe tji-
 tjing di nagara Jëroesalem, nëpi ka
 waktoe ^f maraneh dipaparin kasantosa-
 an ti loehoer. ^a p. 18: 31; 24: 6, 7. ^b p. 3: 3;
 Lal. 2: 38; 13: 38. ^c Mat. 24: 14. ^d Lal. 1: 8.
^e Joh. 15: 26; 16: 7; Lal. 1: 4. ^f Lal. 1: 8.

50 Sanggeus kitoe moerid-moerid ditjan-
 dak ka loewar dongkap ka ^a Bet-Ania;
 ladjëng Jesoes ngadjoengdjoengkeun pa-
 51 nanganana, ngabërkahan ka darinja. 'Ari
 geus kitoe, ^b mangsa keur ngabërkahan,
 moerid-moerid koe andjeunna ditilar,
 52 ladjëng moenggah ka sawarga. 'Dëmi
 eta ^c pada soedjoed ka andjeunna; geus
 kitoe maroelang ka Jëroesalem ^d bari
 53 kalangkoeng boengahna. 'Djeung teu
 pëtot-pëtot araja ^e dina kabah, sarta
 bari ngamoeljakeun djeung maroedji ka
 Allah. Amin. ^a Lal. 1: 12. ^b Mark. 16: 19;
 Lal. 1: 9. ^c Joh. 5: 23. ^d Joh. 16: 22. ^e Lal. 1: 13.

KITAB INDJIL SOETJI

ANOE DIKARANG KOE

JOHANNES.

PASAL 1.

Dina ^a awitna geus aja Pangandika teh, ^b ari Pangandika teja ajana ^b di Allah, ² sarta Pangandika teja nja Allah. 'Ari eta teja dina awitna geus aja di Allah. ³ 'Saniskara ^c nja koe eta didjadikeunana; ari sadjabana koe eta mah hanteu aja pisan anoe didjadikeun dina sakabehna ⁴ noe geus didjadikeun. 'Dina ^d djero eta pangajana hiroep teh; ari eta hiroep teja ⁵ ^e nja tjahaja manoesa. 'Demi tjahaja teja ^f ngagëbjar di noe poëk; ari koe ⁶ poëk teja hanteu ditarima. 'Aja hidji djalma ^g noe dipiwarang koe Allah, djë- ⁷ nënganana Johannes. 'Pangsoempingna ^h pimërtelakeuneun, bade mërtelakeun përkara tjahaja teja, sangkan djadi lantaran ka sakabehna soepaja pada përt- ⁸ tjaja. 'Lain eta ⁱ noe djadi tjahaja teh; eta mah ngan soepaja mërtelakeun bae ⁹ përkara tjahaja teja. 'Nja eta ^j tjahaja noe saestoe-estoena, noe njaangan ka oenggal-oenggal djalma, bari soemping ¹⁰ ka alam-doenya. 'Ari eta pangajana di alam-doenya, kitoe deui alam-doenya nja koe eta didjadikeunana, ari alam-doenya teja teu njahoëun ka andjeunna. ¹¹ 'Ari soempingna kana kagoenganana, demi djalma kagoenganana teu narima- ¹² eun ka andjeunna. 'Tatapi sakabeh noe geus narima ka andjeunna teh, ^k eta koe andjeunna pada dipaparin kawasa djadi poeta Allah, tégësna sakoer noe përt- ¹³ tjaja kana djënënganana. 'Nja eta djalma anoe lain ti gëtih, atawa ti karëp daging, atawa ti karëp lalaki, istoening ¹⁴ ti Allah diwokeunana. 'Ari Pangandika teja ^l ënggeus djadi daging, linggihna sasarëngan djeung oerang, ^m sarta koe oerang katendjo kamoeljaanana, nja kamoeljaan sakoemaha Poetra Rama noe noenggal, pinoeh koe sih-koernija djeung ¹⁵ kajaktian. 'Johannes mërtelakeun eta, sarta ngagëro, kijeu lahirna: Nja eta noe koe kami ditjatoerkeun kijeu teja: ⁿ Ari

noe soemping pandeurieun kami, eta geus djadi heulaeun kami; karana ajana ¹⁶ samemeheun kami. 'Sarta ^o tina kapi- noehan andjeunna oerang sadaja teh geus pada nampa koernija teu eureun- ¹⁷ eureun koernija. 'Karana ^p toret teh dipaparinkeunana koe Moesa; ari sih-koer- nija djeung kajaktian mah diajakeunana ¹⁸ koe Jesoes Kristoes. 'Sapapandjangna ge ^q taja pisan noe geus nendjo ka Allah; demi koe Poetra noe noenggal, anoe aja dina pangkon Rama, eta Allah dite- ¹⁹ telakeun.

^a Sil. 8:22; p. 17:5; 1 Joh. 1:1. ^b 1 Joh. 1:2. ^c Djab. 33:6; 1 Kor. 8:6; Kol. 1:16; Ibr. 1:2. ^d p. 5:26; 11:25. ^e p. 8:12. ^f p. 3:19. ^g Loek. 3:2; p. 1:33. ^h p. 5:33. ⁱ p. 3:28. ^j p. 8:12; 9:5. ^k Gal. 3:26; 1 Joh. 3:1. ^l 1 Tim. 3:16; 1 Joh. 4:2. ^m p. 2:11; 2 Petr. 1:16. ⁿ Mat. 3:11; Loek. 3:16. ^o Kol. 2:9. ^p Lal. 7:38. ^q p. 6:46; 1 Joh. 4:12.

¹⁹ Sarta ^a kijeu përtelaan Johannes, mangsa oerang Jahoedi ngadjoeroeng- keun panghoeloe-panghoeloe djeung ahli- ahli Lewi, ti Jëroesalem, sina naroskeun ka Johannes, jen adjëngan teh saha? ²⁰ 'Tidinja ngakoe, teu kërsaëun saling- koeh; kijeu pangakoena: ^b Kaoela mah ²¹ lain Kristoes. 'Seug nararos deui eta teh: Koetan saha? Adjëngan teh ^c Elias? Ari lahiranana: Lain kaoela mah. Naha adjëngan ^d nabi teja? Ari walonanana: ²² Lain. 'Geus kitoe pada mioendjoek: Atoeh adjëngan teh saha? soepaja ka- oela kenging ngahatoerkeun wangsoelan ka noe miwarang kaoela; adjëngan teh ²³ nja ngalahirkeun andjeun saha? 'Lahi- ranana: ^e Kaoela teh sowara djalma noe ngagëro di tégal lëga: Geura ngalëm- pëngkeun djalan Pangeran; sakoemaha noe dilahirkeun koe nabi Jësaja teja. ²⁴ 'Demi piwarangan teja tina lëbah ahli ²⁵ parisi. 'Toeloej nararos deui ka Johan- nes, kijeu pioendjoekna: Koe naon atoeh adjëngan ^f mana sok ngabanjoean, ari lain Kristoes, lain Elias, atawa nabi ²⁶ teja mah? 'Ngawalon Johannes, kijeu lahirna: ^g Ari kaoela mah ngabanjoean

soteh koe tjai; tatapi geus aja noe ngadög di têngah maraneh, ari maraneh
 27 teh hanteu njaho ka dinja; 'nja eta pisan anoe soemping pandeurieun kae-
 oela, anoe geus djadi heulaeun kaeola; eta kaeola hanteu lajak ngoedaran tali
 28 taroempahna. 'Ari përkara noe tadi teja djadina di Bet-Abara, peuntaseun tji Jordan;
 di dinja Johannes keur ngabanjoeanana.

a p. 5: 33. b p. 3: 28. c Mat. 17: 10.

d p. 6: 14. e Jës. 40: 3. f Loek. 3: 3. g Mat. 3: 11.

29 Isoekna koe Johannes katingali Jesoes soemping ka andjeunna; ladjëng ngalahir: Toeh, tarendjo ^a Domba Allah, anoe nanggoeng dosa saalam-doenya!
 30 'Nja eta pisan noe koe kami ditjatoerkeun kijeu teja: Bakal soemping pandeurieun kami sahidji djalma noe geus
 31 djadi heulaeun kami; karana ajana samemeheun kami. 'Ari tadina kami hanteu njaho ka andjeunna;
 tatapi soepaja ditetelakeun ka Israil, noe matak kami
 32 datang bari ngabanjoean koe tjai. 'Dëmi Johannes mërtelakeun, kijeu lahirna: Koe kami katendjo ^b Roh loengsoer ti
 langit sapërti djapati, seug ^c linggih di
 33 loehoer andjeunna. 'Ari tadina kami hanteu njaho ka andjeunna; tatapi anoe geus miwarang ka kami
 ngabanjoean koe tjai, nja eta geus nimbalan kijeu ka kami: Tijap-tijap djalma noe katendjo koe maneh
 diloengsoeran koe Roh, sarta toeloej linggih di loehoerna, ^d nja eta noe ngabanjoean koe Roh Soetji teh.
 34 'Eta koe kami geus katendjo, sarta geus mërtelakeun jen eta teh Poetra Allah.

a Jës. 53: 7. b Mat. 3: 16. c Jës. 11: 2. d Mat. 3: 11.

35 Isoekna deui Johannes ngadög di dinja, djeung doewa moerid. 'Barang ningali ka Jesoes, anoe keur angkat, ladjëng ngalahir: ^a Toeh, tarendjo Domba Allah!
 36 'Ari koe eta doewa moerid kadenge lahiranana, seug ngariring ka Jesoes. 'Ladjëng Jesoes malik, katingali eta ngariring;
 geus kitoe ngalahir ka dinja: 'Nejangan naon maraneh teh? Wangsoelanana: Noen Rabi! (hartina ari disalin basana: Goeroe) di mana andjeun nja linggih?
 37 'Ari lahiranana ka dinja: Hijap toetoerkeun sarta tarendjo. Geus kitoe daratang sarta nendjoan önggon Jesoes linggih; toeloej ngarërëb di andjeunna di poë eta. Waktoe harita
 40 antara djam noe kasapeloeh. 'Dëmi

eta doewaän, anoe ngadenge ti Johannes sarta toeloej ngiring ka Jesoes teja, ^b noe hidji Andreas, saderek Simon Petros.
 42 'Nja eta pangheulana noe manggihan Simon saderekna, seug dipopojanan: Koela doewaän geus mëndakan ^c Mesias (tëgësna ari disalin basana: ^d Kristoes).
 43 'Geus kitoe eta dideuheuskeun ka Jesoes. Ladjëng koe Jesoes ditingali, bari kijeu lahirna: Ari maneh teh Simon anak Jonas; ajeuna ^e dilandi Kepas (ari disalin basana: Petros). *a p. 1: 29.*

b Mat. 4: 18. c p. 4: 25. d Djab. 2: 2. e Mat. 16: 18.

44 Isoekna Jesoes kërsa angkat ka Galilea; ladjëng mëndakan Pilipoes. Geus kitoe ngalahir ka eta: Geura ngiring ka kami.
 45 'Ari Pilipoes teh ^a asal ti Bet-Saida, nagara Andreas djeung Petros. 46 'Tidinja Pilipoes manggihan ^b Natanael; seug dipopojanan kijeu: Kaeola djeung batoer geus mëndakan ^c anoe disërátkeun koe Moesa dina toret, reudjeung koe para nabi teja, nja eta Jesoes ^d poetra Joesoep, ti Nasaret. 'Njaouer Natanael ka Pilipoes: ^e Koetan ti Nasaret pijsaeun noe hade? Ari wangsoelan Pilipoes: Geura toetoerkeun sarta tingali.
 48 'Geus kitoe katingali koe Jesoes, Natanael njampeurkeun ka andjeunna; ladjëng ngalahirkeun Natanael kijeu: Geura tarendjo, ijeu geuning hidji oerang
 49 Israil anoe euweuh palsoena! 'Mioendjoek Natanael ka Jesoes: Na ti mana andjeun teh oeninga ka simkoering? Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Same-meh maneh ditjëlöekan koe Pilipoes, basa keur aja di handapeun tangkal
 50 kondang, koe kami katendjo. 'Wangsoelan Natanael: Noen Rabi! ^f andjeun Poetra Allah teh; nja andjeun ^g Radja Israil. 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta teh: Sabab kami bijeu tjatjarita ka maneh, jen koe kami katendjo keur maneh aja di handapeun tangkal kondang, noe matak maneh teh përtjaja; maneh mëngke bakal nendjo ^h përkara noe aragoeng ti manan ijeu. 'Ladjëng ngalahir deui ka dinja: Satëmën-tëmëna, kami ngalahir ka maraneh: ti watës ajeuna maraneh bakal nendjo ⁱ langit molongo, sarta ^j para malaikat Allah oenggha-toeroen noedjoe ka ^k Poetra manoesa.

a p. 12: 21. b p. 21: 2. c Loek. 24: 27.

d Loek. 3: 23. e p. 7: 41. f p. 6: 69. g p. 12: 13.

h p. 5: 20. i Mat. 3: 16. j 1 Moesa 28: 12. k Mat. 8: 20.

PASAL 2.

- Dina poë noe katiloe aja sidëkah kawinan di lëmboer Kana bilangan Galilea; ari ^a iboe Jesoes aja di dinja.
- 2 'Sarta Jesoes oge diondang kana sidëkah kawinan teja, djeung moerid-moeridna. 'Mangsa keur kakoerangan anggoer, seug iboena ngalahir ka Jesoes:
- 3 'Eta geus teu boga anggoer. 'Ana ngalahir Jesoes ka iboena: Na ^b njai! aja përkawis naon andjeun teh ka kaeola?
- 4 'Tatjan nëpi ^c ka waktöe kaeola. 'Iboena toeloej ngalahir ka kabajan: Naon bae eta piwaranganana ka maraneh, koedoe toeroet.
- 5 'Ari di dinja geus diteundeunan gënëp boejoeng, ^d sakoemaha adat bëbërësih oerang Jahoedi; hidji-hidji boejoeng pierusieunana doewa atawa tiloe takër.
- 6 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka kabajan: Geura areusian eta boejoeng teh koe tjai. Toeloej diareusian datang ka leber.
- 7 'Ladjëng ngalahir deui ka darinja: Ajeuna geura sijoekan, toeloej selehkeun ka mandor kadaharan. Seug diselehkeun.
- 8 'Sanggeus diasaän koe mandor kadaharan eta tjai noe geus djadi anggoer, (ari eta teu njahoëun ti mana datangna, tatapi kabajan anoe geus nji-joekeun tjai mah njarahoeun,) toeloej mandor kadaharan teh njaoer panganten
- 9 lalaki, 'bari mihatoer: Sadajana djalma ari ngahatoerkeunana anggoer, anoe sae ti heula; dimana ondangan geus rada weureu, kakara ngahatoerkeun noe meudjehna; koe andjeun mah noe sae di
- 10 simpën dongkap ka ajeuna. 'Nja eta ^e poepoetjoekeun tanda koe Jesoes didamël di Kana bilangan Galilea, sarta nga-boektikeun ^f kamoeljaänana; ari moerid-moeridna djadi përtjaja ka andjeunna.
- 11 ^a Loek. 1: 27. ^b p. 19: 26. ^c p. 7: 6, 30. ^d Mark. 7: 3. ^e p. 4: 54. ^f p. 1: 14.
- 12 Sanggeus kitoe Jesoes angkat ka ^a Kapernaem; angkatna djeung iboena, ^b saderek-saderekna sarta moerid-moeridna; ari tjaralikna di dinja hanteu lila.
- 13 Ari ^a paska oerang Jahoedi geus deukeut; ladjëng Jesoes angkat ka Jëroesalem.
- 14 'Geus kitoe mëndakan di kabah ^b anoe ngadjaroewal sapi, domba djeung djapati; sarta aja toekang naroekeuran
- 15 doewit darijoekeun. 'Ladjëng Jesoes ngada-

- mël pëtjoet koe rara; seug diboedalkeun eta sakabehna ti djëro kabah, kitoe deui domba reudjeung sapi; ari doewit toekang naroekeuran teja dioedoel-oedoelkeun, djeung medjana dibalik-balikkeun.
- 16 'Ladjëng ngalahir ka noe ngadjaroewal djapati teh: Geura eta barawa ti dijeu; gëdong Ama kami oelah didjijeun pagagangan.
- 17 'Tidinja moerid-moeridna djadi aringëteun, jen geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: ^c Bawaning goemati ka gëdong andjeun, noe mawi koering dongkap ka lëboer.
- 18 'Geus kitoe oerang Jahoedi ngawangsoel, kijeu pioendjoekeun ka Jesoes: ^d Andjeun dek nembongkeun tanda koemaha ka simkoering, anoe mawi bisa midamël kitoe? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: ^e Tjoba geura roewag kabah ijeu; koe kami bakal diadëgkeun deui anggeus sadjëro tiloe poë.
- 19 'Oendjoekeun deui oerang Jahoedi: Ijeu kabah dipidamëlna opat peloeh gënëp taoen lamina, ari koe andjeun dek diadëgkeun ngan tiloe poë bisa anggeus?
- 20 'Tatapi Jesoes ngalahirkeun kabah so-
- 21 teh ka salirana. 'Mangsa Jesoes geus tanghi ti noe maraot, moerid-moeridna ras aringëteun, jen andjeunna geus milihkeun kitoe; toeloej pada përtjaja kana Kitab, djeung kana pilahir anoe dilahirkeun koe Jesoes teja. ^a p. 6: 4.
- 22 ^b Mat. 21: 12. ^c Djab. 69: 10. ^d Mat. 12: 38; 21: 23; p. 6: 30. ^e Mat. 26: 61.
- 23 'Mangsa Jesoes linggih di Jëroesalem, keur waktöe pesta paska, loba pisan anoe përtjaja kana djënënganana, ^a tina sabab narendjo tanda-tanda noe didamël
- 24 koe andjeunna. 'Tatapi Jesoes hanteu mërtjajakeun salirana ka darinja, sabab
- 25 oeningaeun ka eta sakabehna. 'Sarta ^b andjeunna montong teuing aja noe mërtelakeun djalma; karana langkoeng waspaos koe andjeun ka sakoer anoe aja di djëro hate djalma. ^a p. 4: 48. ^b p. 6: 64.

PASAL 3.

- Aja hidji djalma ti lëbah ahli parisi, Angaranna ^a Nikodemoes, hidji kapala oerang Jahoedi.
- 2 'Eta seug ngadeuheus ka Jesoes ti peuting, sarta kijeu oendjoekeunana: Noen Rabi! simkoering sadaja tërang, andjeun teh goeroe piwarangan Allah; karana taja pisan noe bisa njijeun tanda sapërtos noe didamël

koe andjeun, kadjabi ^b lamoen disarë-
 3 ngan koe Allah. 'Ngawalon Jesoes, kijeu
 lahirna: Satëmën-tëmënna, kaoela nga-
 bedjaan ka sampejan: lamoen djalma
 hanteu ^c didjoeroekeun deui, moal bisa
 4 nendjo kana karadjaan Allah. 'Mioen-
 djoeck deui Nikodemoes: Na koemaha
 djalma beunang didjoeroekeun geus kol-
 lot? bisa asoep deui ka beuteung in-
 5 doengna, seug didjoeroekeun? 'Ngawalon
 Jesoes: Satëmën-tëmënna, kaoela nga-
 bedjaan ka sampejan: lamoen djalma
 hanteu didjoeroekeun ^d tina tjai djeung
 Roh, moal bisa asoep kana karadjaan
 6 Allah. 'Sakoer ^e noe didjoeroekeun tina
 daging, nja eta daging; kitoe deui sakoer
 noe didjoeroekeun tina Roh, nja eta roh.
 7 'Sampejan oelah heran, pedah kaoela
 njatoerkeun, jen maraneh koedoe didjoe-
 8 roekeun deui teja. 'Angin ngahijoes ka
 mana bae pikarëpeunana, koe sampejan
 kadenge sorana, tatapi moal njaho ti
 mana datangna djeung ka mana losna;
 nja kitoe pisan oenggal-oenggal djalma,
 9 anoe didjoeroekeun tina Roh. 'Ngawang-
 soel Nikodemoes, kijeu wangsoelanana:
 Koemaha kengingna pidjadieun eta për-
 10 kawis teh? 'Ngawalon Jesoes, kijeu la-
 hirna: Ari sampejan teh lain goeroe
 oerang Israil? naha hanteu njaho ka eta
 11 perkara? 'Satëmën-tëmënna, kaoela ngo-
 mong ka sampejan: ^f kaoela pada nga-
 woeroek-woeroekkeun anoe geus kanja-
 hoan koe kaoela, sarta mærtelakeun anoe
 geus katendjo koe kaoela; dëmi mara-
 neh hanteu narima kana përtelaan ka-
 12 oela teh. 'Lamoen kaoela geus njatoer-
 keun ka maraneh barang doenya, ari
 maraneh hanteu përtjaja, koemaha atoe
 pipërtjajaeunana lamoen kaoela njatoer-
 13 keun barang sawarga? 'Hanteu aja pi-
 san ^g noe geus moenggah ka sawarga,
 ngan eta noe geus toeroen ti sawarga,
 tégësna ^h Poetra manoesa, noe aja di
 14 sawarga. 'Djeung sapërti Moesa ⁱ nga-
 loehoerkeun oörajan di tégäl lëga teja,
 nja tjara kitoe Poetra manoesa teh ^j
 15 koedoe dika-loehoerkeun; 'soepaja oeng-
 gal-oenggal djalma noe përtjaja ka dinja
 hamo tjilaka, sarta meunang hiroep noe
 16 langgëng. 'Karana sakitoe miasihna Al-
 lah ka alam-doenya, moenggah dongkap
 ka maparin ^k Poetra noe noenggal; soe-
 paja oenggal-oenggal djalma noe përtjaja

ka dinja hamo tjilaka, sarta meunang
 17 hiroep noe langgëng. 'Karana Allah ^l
 lain miwarang Poetrana ka alam-doenya
 pikeun ngahoekoeman alam-doenya;
 estoena soepaja alam-doenya koe eta
 18 disalamëtkeun. 'Saha-saha noe përtjaja
 ka eta, ^m moal dihoekoeman; dëmi anoe
 hanteu përtjaja mah, eta ënggeus di-
 hoekoeman, koe sabab hanteu përtjaja
 kana djënëngan Poetra Allah noe noeng-
 19 gal. 'Sarta kijeu hoekoeman teja, ⁿ jen
 tjaäng teh geus datang ka alam-doenya,
 ari djalma-djalma anggoer soeka kana
 poëk manan kana tjaäng; karana goreng
 20 pagaweanana. 'Karana oenggal-oenggal
 djalma noe migawe kagorengan, eta geu-
 leuh kana tjaäng, sarta hanteu ngada-
 tangen kana tjaäng, soepaja oelah di-
 21 tjawad pagaweanana. 'Sabalikna ^o noe
 migawe kajaktian mah, eta ngadatangan
 kana tjaäng teh, soepaja katara paga-
 weanana, da eta dipigawena tëroes
 djeung pangërsa Allah. ^a p. 7:50; 19:39.
^b Lal. 10:38. ^c p. 1:13. ^d Ep. 5:26; Tit. 3:5.
^e Roem 8:5. ^f p. 7:16; 8:26, 28. ^g p. 6:62.
^h p. 1:51. ⁱ 4 Moesa 21:9. ^j p. 12:32, 33. ^k Roem
 8:32; 1 Joh. 4:9. ^l Loek. 9:56; p. 12:47. ^m p. 5:24;
 12:48. ⁿ p. 1:5. ^o Ep. 5:8.

22 Sanggeusing kitoe Jesoes djëngkar ka
 tanah Joedea reudjeung moerid-moerid-
 na; ladjëng linggih di dinja djeung moe-
 23 ridna, ^a bari ngabanjoean. 'Ari Johan-
 nes oge keur ngabanjoean di Enon, deu-
 keut Salim, pedah di dinja loba tjai;
 sarta pada karoempoel ka dinja, toeloej
 24 dibaranjoean. 'Karana harita Johannes
 teh ^b tatjan diasoepkeun ka pangbero-
 25 kan. 'Geus kitoe moerid-moerid Johan-
 nes djadi padoe djeung oerang Jahoedi
 26 tina hal bëbërësih. 'Tidinja ngadareu-
 heusan ka Johannes, bari oendjoekan
 kijeu: Noen Rabi! anoe sasarëngan djeung
 andjeun di peuntaseun tji Jordan, ^c anoe
 dipërtelakeun koe andjeun teja, eta geu-
 ning ngabanjoean, sarëng ngaleut bae
 27 sadajana ka dinja. 'Ngawalon Johannes,
 kijeu lahirna: Djalma teh moal bisa
 njabak naon-naon, lamoen hanteu di-
 28 pasihan ti sawarga. 'Nja maraneh pisan
 anoe djadi saksi kami, jen kami geus
 njatoerkeun kijeu: ^d Kami mah lain
 Kristoes; ënjana teh kami dipiwarang
 29 heulaeun andjeunna. 'Anoe boga pangan-
 ten awewe teh nja eta panganten la-
 laki; tatapi ari sobat panganten lalaki,

anoë nangtoeng bari ngadengekeun ka dinja, moetoeh koe soeka-boengah tina sowara panganten lalaki. Nja kitoe ka-boengahan kami ajeuna mah geus toe-toeg. 'Eta teh koedoe lod-lodan, ari kami mah beuki moerëngkëd. 'Anoe soemping ^e ti loehoer, nja eta saloehoereun sakabehna. Ari noe asal ti boemi, nja eta tina boemi bae, ngomongkeunana oge boemi bae. Ari noe soemping ti loehoer mah, nja eta saloehoereun sakabehna. 'Sarta ^f noe geus katingali djeung kadangoe koe andjeunna, nja eta noe dipërtelakeun; tatapi hanteu aja noe narima kana përtelaanana. 'Dëmi sahasaha noe geus narima kana përtelaanana, nja koe eta ditjap jen Allah saestoena. 'Karana noe dipiwarang koe Allah, nja eta noe ngalahirkeun pangandika Allah; sabab Allah maparinkeunana Roh ^g hanteu nganggo ditakëran. 'Ari Rama teh mikaäsih ka Poetra, ^h sarta geus njërahkeun saniskara ka pananganana. 'Saha-saha noe përtjaja ka Poetra, ⁱ nja eta boga hiroep noe langgëng; sabalikna, saha-saha noe moengpang ka Poetra mah, moal nendjo kana hiroep, anggoer ^j bëndoe Allah tëtëp ka dinja.

a p. 4: 1, 2. b Mat. 14: 3.
c p. 1: 26—34. d p. 1: 20. e p. 8: 23. f p. 5: 19.
g Djab. 45: 8. h Mat. 11: 27; p. 5: 22. i 1 Joh. 5: 12.
j Roem 5: 9.

PASAL 4.

Mangsa Goesti waspaoseun ahli parisi geus pada ngadenge, jen Jesoes ^a reja pisan midamëlna moerid sarta ngabanjoeanana ti batan Johannes, (halta Jesoes mah hanteu ngabanjoean koe andjeun, ngan koe moerid-moeridna bae,) ² 'ladjeng ^b djëngkar ti Joedea, angkat deui ka Galilea. 'Sarta andjeunna koedoe djalan ka tanah Samaria. 'Geus kitoe soemping ka hidji nagara di Samaria, anoë ngaran Sihar, deukeut ka lahan saloewoek, ^c noe dipaparinkeun koe Jakoeb teja ka Joesoep poetrana. ⁶ 'Di dinja aja soemoer Jakoeb. Dëmi Jesoes, doemeh angkatna geus palaj, seug linggih di lëbah eta soemoer. Harita antara djam noe kagëñëp. 'Djëboel hidji awewe oerang Samaria, dek nimba tjai. Ngalahir Jesoes ka eta awewe: Tjing, kami bere tjai keur nginoem.

⁸ 'Karana ari moerid-moeridna laleumpang ka djëro nagara, keur meuli kadaharan. 'Geus kitoe ngawangsoel awewe Samaria teh ka Jesoes: Naha andjeun moendoet piaroteun ka koering? kapan andjeun teh oerang Jahoedi, ari koering mah awewe Samaria. (Karana ^d oerang Jahoedi mah tara reureudjeungan djeung oerang Samaria.) 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Oepama maneh njaho kana ^e pasihan Allah, sarta njaho ka noe ngomong ka maneh teh: Tjing, berean tjai keur nginoem; tangtoe maneh geus menta ka dinja, seug koe eta maneh meureun dibere ^f tjai hiroep. 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Noen Djoeragan! andjeun teu kagoengan pikeun nimba, ari ijeu soemoer koe djëro; na ti mana andjeun kagoengan tjai hiroep teja? 'Andjeun teh na leuwih ti batan Jakoeb, karoehoen koering sadaja, noe geus maparinkeun ijeu soemoer ka koering sadaja? eta andjeunanana ngaleueutna ti dijeu, kitoe deui poetra-poetrana sarëng ingon-ingonna. ¹³ 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: ^g Oenggal-oenggal djalma anoë nginoem tjai ¹⁴ ijeu, tangtoe halabhab deui; 'tatapi ^h saha-saha noe nginoem tjai anoë dibere koe kami mah, moal halabhab deui salalanggëngna; samalah eta tjai teh, anoë rek dibikeun koe kami ka eta djalma, bakal djadi di djëro dirina tji-njoesoe, anoë ngaboerijal nëpi kana hiroep noe ¹⁵ langgëng. 'Pioendjoek eta awewe: Noen Djoeragan! ⁱ moegi-moegi simkoering dipaparin eta tjai teh, soepaja simkoering oelah halabhab deui, sarëng montong ¹⁶ ka dijeu deui pikeun nimba. 'Ngalahir Jesoes ka dinja: Geura bral, tjëloekan salaki maneh, geus kitoe ka dijeu deui. ¹⁷ 'Ngawangsoel awewe teh, kijeu pioendjoekna: Simkoering teu gadoeh salaki. Ari lahiran Jesoes: Bënër omongan maneh teh, jen koering teu boga salaki; ¹⁸ 'karana maneh geus lima nja boga salaki; ari noe ajeuna mah lain salaki; ¹⁹ eta saënjana omongan maneh. 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Noen Djoeragan! simkoering geus waspada pisan, ²⁰ ^j jen andjeun teh nabi. 'Karoehoen-karoehoen di dijeu geus pada sëmbahijang dina goenoeng ijeu; ari salaoer oerang Jahoedi, ënggon sëmbahijang anoë bakoe

21 ^k nja di Jëroesalem. 'Ngalahir Jesoes ka awewe teh: Njai! sing përtjaja ka kami, pidatangeun waktoe, didinja maraneh sëmbahijang ka Rama teh moal di goenoeng ijeu, moal di Jëroesalem.

22 'Maraneh nja sëmbahijang ^l ka noe teu njaho; ari pëlëbah kami mah pada sëmbahijang ka noe geus kanjahoan koe kami; karana kasalamëtan teh ^m asalna ti oerang Jahoedi. 'Tatapi pidatangeun waktoe, ajeuna ge geus beh, harita sa-koer noe sëmbahijang saënja-ënjana, eta bakal sëmbahijang ka Rama dina soekmana sarta djeung sajaktina; karana Rama ge hojongeun nja anoe kitoe sëmbahijangna ka andjeunna. 'Allah teh ⁿ nja Roh; ari noe sëmbahijang ka Allah, nja eta sëmbahijangna koedoe dina soekmana sarta djeung sajaktina. 'Pioendjoek awewe teh ka Jesoes: Simkoering geus tërang, jen ^o Mesias rek soemping (anoe disëboetkeun Kristoes); samangsa eta soemping, tangtoe ngawartakeun ka simkoering sadaja saniskantën përkawis.

26 'Ngalahir Jesoes ka awewe teh: ^p Eta nja kami, anoe sasaoeran djeung maneh.
^a p. 3:26. ^b p. 3:22. ^c 1 Moesa 48:22. ^d Mat. 10:5; Loek. 9:53. ^e 2 Kor. 9:15. ^f Djab. 36:10; Jér. 2:13. ^g p. 6:58. ^h p. 6:27; 7:38. ⁱ p. 6:34. ^j p. 6:14. ^k 5 Moesa 12:5. ^l 2 Radj. 17:29. ^m Jës. 2:3. ⁿ 2 Kor. 3:17. ^o p. 1 42. ^p p. 9:37.

27 Ari geus kitoe datang moerid-moeridna, sarta pada heraneun doemeh Jesoes keur sasaoeran djeung awewe. Tatapi hanteu aja noe oendjoekan kijeu: Andjeun teh mariksakeun naon? atawa: Andjeun teh milahirkeun naon djeung eta? 'Tidinja awewe teh ninggalkeun këndina, toeloej asoep ka nagara, sarta ngomong ka djalma-djalma kijeu: 'Geura hijap, tarendjo aja hidji djalma, noe ngalahirkeun ka koela sakabehna noe geus dipilampah koe koela: eta teh lain Kristoes teja? 'Tidinja pada raboel ti nagara, datang ka Jesoes. 'Sabot keur kitoe moerid-moerid hatoeran ka Jesoes, kijeu pihatoerna: Noen Rabi! mangga toewang. 'Ari lahiranana ka moerid: Kami boga kadaharan pikeun dahareun kami, noe teu kanjahoan koe maraneh.

33 'Toeloej moerid teh ngaromong djeung batoerna: Naha aja noe moepoendoetan kadaharan ka andjeunna? 'Lahiran Jesoes ka moerid: ^a Ari kadaharan kami mah ngestokeun pangërsakeun eta noe

geus miwarang kami, sarta ngalampahkeun padamelanana tëpi ka tjatjapna.

35 'Maraneh teh lain njarëboetkeun: Opät boelan deui piosoeumeun diboewat? Toeh geuning, kami ngalahir ka maraneh: ^b geura tjarëngkat, arilikan këbon-këbon, karana geus koneng, meudjeuhna dipiboewatan. 'Ari noe diboewat pimeunangeun boeroehan, sarta ngoempoelkeun beubeungan kana hiroep noe langgëng; soepaja pada boengah anoe njëbarkeun reudjeung noe diboewat.

37 'Karana pëlëbah dijeu bënëer tjëk babasan: Sedjen noe njëbarkeun, sedjen noe diboewat. 'Kami geus nitah maraneh diboewat anoe lain dipigawe koe maraneh; nja dipigawena koe noe sedjen, ari maraneh geus asoep ka beunang migawe eta. ^a p. 5:30. ^b Mat. 9:37.

39 Ari oerang Samaria ti nagara eta loba pisan noe përtjaja ka Jesoes, tina sabab omongan awewe teja, anoe mër-
 telakeun kijeu: Eta ngalahirkeun ka koela sakabehna noe geus dipilampah koe koela. 'Sanggeus daratang oerang Samaria teh ka Jesoes, toeloej pada noenoehoen, andjeunna moegi linggih ka maranehanana; ladjëng linggihna di

41 dinja meunang doewa poë. 'Loba kajtjida manan tadi anoe përtjaja tina

42 sabab lahiranana, 'sarta pada ngomong ka awewe teja: Pangpërtjaja koela teh moal tina sabab omongan maneh deui; karana koela geus ngadareng koe pribadi, sarta geus njarah, jen eta teh saënjana Kristoes, Djoeroe-salamët salalam-doenya.

43 Ari geus tjatjap eta doewa poë, Je-

44 soes djëngkar ti dinja ka Galilea; 'karana ^a Jesoes koe andjeun mër-
 telakeun, jen anoe djadi nabi moal dihormatan di nagara asalna. 'Mangsa soemping ka Galilea, diarakoe koe oerang Galilea, tina sabab geus narendjo ^b sakabehna noe didamël koe Jesoes di Jëroesalem, basa pesta teja; karana eta oge geus datang kana pesta.
^a Mat. 13:57; Loek. 4:24. ^b p. 2:23.

46 Ladjëng Jesoes soemping deui ka ^a Kana bilangan Galilea, oeroet koe andjeunna tjai didjadikeun anggoer teja. Di dinja aja hidji ponggawa, poetrana teu damang di Kapernaem. 'Barang ngareungeu bedja, jen Jesoes soemping ti Joedea

ka Galilea, toeloej ngadeuheusan sarta noenoehoen, Jesoes moegi linggih nja-geurkeun poetrana, karana eta keur sa-
 48 karat. 'Ngalahir Jesoes ka dinja: ^b Lamoen maraneh hanteu nendjo tanda djeung moedjidjat mah, maraneh teh
 49 tara përtjaja. 'Ari pioendjoek ponggawa teh ka Jesoes: Noen Goesti! geura linggih, meungpeung poen anak tatjan maot.
 50 'Lahiran Jesoes ka dinja: Geura moelang; ^c anak maneh geus hiroep. Ari eta djalma përtjaja ka palahir, anoe dilahirkeun koe Jesoes teja; toeloej moelang.
 51 'Mangsa keur di djalan, papapag djeung badega-badegana, sarta ngoeninga, kijeu pihatoerna: Poetra andjeun geus hiroep.
 52 'Geus kitoe mariksakeun waktoena tjageur. Ari pihatoerna: Kamari wantji poekoel toedjoeh moerijangna leungit. 'Tidinja ramana elingeun, nja waktoe eta pisan Jesoes ngalahir teh, jen anak maneh geus hiroep. Toeloej përtjaja ^d
 54 djeung saeusi-boemina. 'Nja eta tanda noe kadoewa, noe didamël koe Jesoes mangsa soemping ti Joedea ka Galilea.

^a p. 2: 1. ^b p. 2: 18; 1 Kor. 1: 22. ^c 1 Radj. 17: 23.
^d Lal. 16: 15, 31.

PASAL 5.

Sanggeusing kitoe aja pesta oerang Jahoedi; ladjëng Jesoes angkat ka Jëroesalem. 'Dëmi di Jëroesalem, deukeut
 2 ^a lawang Domba, aja hidji pamandian, eta koe basa Ibrani disëboetkeun Bet-
 3 Hesda, sarta aja lima pangkengna. 'Ari di dinja galëmpar bae loba noe gëring, noe lolong, noe dejog, noe gëring nangtoeng, pada ngadagoan kana obahna
 4 tjai. 'Karana sok radjeun aja ^b malaikat, loengsoer ka djëro pamandian teja, ngobahkeun eta tjaina; dëmi noe antjëlöeb pangheulana sanggeus diobahkeunana
 5 tjai, tjageur, naon bae kasakitna. 'Ari di dinja aja hidji djalma noe boga kasakit, geus tiloe poeloh dalapan taoen
 6 lilana. 'Barang Jesoes ningali eta noe ngadjoprak, sarta oeningaeun jen geus lila pisan pangkitoena teh, ladjëng ngalahir ka dinja: Eh, maneh hajang tjageur?
 7 'Ari wangsoelan noe gëring teh: Noen Djoeragan! koering hanteu aja noe ngantjëlöebkeun koering kana pamandian keur waktoe diobahkeunana tjai; sarëng mangsa koering dongkap, geus

kapiheulaän manten antjëlöebna koe ba-
 8 toer. 'Lahiran Jesoes ka dinja: ^c Geura hoedang, pangkoe kasoer maneh, toeloej
 9 leumpang. 'Sapada-harita eta djalma teh tjageur, seug mangkoe kasoerna, toeloej leumpang. ^d Harita keur poë sabat.

^a Neh. 3: 1. ^b Wahj. 16: 5. ^c Mat. 9: 6; Lal. 9: 34.
^d p. 9: 14.

10 Tidinja oerang Jahoedi ngaromong ka noe geus ditjageurkeun teh: Ajeuna keur poë sabat, ^a maneh teu kawidian mang-
 11 goel kasoer. 'Ari wangsoelanana: Anoe njageurkeun ka koering, da geus miwang: Geura pangkoe kasoer maneh, toeloej leumpang. 'Geus kitoe pada mariksa ka manehana: Na saha eta djalma noe nitah ka maneh teh: Geura pangkoe kasoer maneh, toeloej leumpang? 'Tatapi noe geus ditjageurkeun teh teu njahoëun di saha-sahana; da Jesoes geus njoeloesoep bae, sabab loba pisan djalma dina
 12 ënggon eta. 'Sanggeus kitoe eta djalma kapëndak koe Jesoes dina kabah; ladjëng ngalahir ka dinja kijeu: Tah, maneh geus tjageur; ^b poma oelah migawe deui dosa, ^c soepaja maneh oelah kata-
 13 radjang koe noe bangët ti batan tadi.
 14 Tidinja eta djalma bral leumpang, mopojankeun ka oerang Jahoedi, jen eta Jesoes, anoe njageurkeun ka manehana-
 15 na teja. 'Nja kitoe noe matak oerang Jahoedi teh nganjaja ka Jesoes, sarta nejangana djalma keur maehan, sabab midamël kitoe di poë sabat. 'Ari lahiran Jesoes ka darinja: ^d Ama kami mah barangdamël bae dongkap ka ajeuna; kami
 16 oge baranggawe nja kitoe deui. 'Tina sabab eta, ^e oerang Jahoedi beuki ngahantëm nejangana djalma keur maehana-
 17 na; karana lain woengkoel njeorang sabbat bae, malah ngalahirkeunana Allah Ramana pribadi, djadi njarowakeun andjeun djeung Allah. ^a Jer. 17: 21.

^b p. 8: 11. ^c Mat. 12: 45. ^d p. 14: 10. ^e p. 7: 19, 30.
 18 Ladjëng Jesoes ngalahir, kijeu lahirna ka eta teh: Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: ^a ari Poetra teh hanteu bisa milampah naon-naon koe maneh, ngan anoe katendjo didamël koe Rama; karana naon bae noe didamël koe Rama, eta koe Poetra dipigawe nja kitoe
 19 deui. 'Karana Rama teh langkoeng asih ka Poetra, sarta ningalikeun ka Poetra saniskara noe didamël koe Rama; djeung

^b bakal ningalikeun padamëlan noe leuwih agoeng ti manan eta, soepaja maraneh teh pada djadi heran. 'Karana ^c saperti Rama ngahoedangkeun djalma noe paraeh sarta dihiroepanana, nja kitoe deui Poetra ngahiroepan ka noe dipikarëp. 'Samalahna Rama hanteu ngahoekoeman saorang-oerang atjan; ari ^d eta hal hoekoeman kabeh geus diserahkeun ka Poetra, 'soepaja sakabehna pada ngahormatan ka Poetra, tjara ngahormatan ka Rama. ^e Saha-saha noe teu ngahormatan ka Poetra, eta teu ngahormatan ka Rama, noe geus miwarang Poetra. 'Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: ^f saha-saha noe ngadenge kana omongan kami, djeung përtjaja ka noe geus miwarang kami, nja eta boga hiroep noe langgëng, sarta moal asoep kana siksaän, ënjana mah geus pindah tina paeh kana hiroep. 'Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: pidatangeun waktöe, ^g ajeuna ge geus beh, harita noe paraeh teh bakal pada ngadenge kana sowara Poetra Allah, ari noe ngadareng ^h tangtoe hiroep. ²⁶ 'Karana, saperti Rama kagoengan hiroep koe mantën, nja kitoe deui Rama teh ⁱ ka Poetra geus maparin boga hiroep koe pribadi; 'djeung geus dipaparin kawasa ^j ngadëgkeun hoekoeman, ²⁸ sabab djadi Poetra manoesa. 'Maraneh teh oelah heran tina sabab kitoe; karena pidatangeun waktöe, ^k harita sakoer noe aja dina koeboer bakal ngadareng kana sowarana, 'sarta toeloej baridjil; ²⁹ ^l noe geus migawe kahadean, haroedangna kana hiroep; ari noe geus migawe kagorengan mah, haroedangna kana siksaän.

a p. 5 : 30 ; 8 : 26, 28.

b p. 1 : 51. *c* 5 Moesa 32 : 39. *d* p. 3 : 35. *e* 1 Joh. 2 : 23. *f* p. 3 : 18 ; 6 : 40 ; 8 : 51. *g* Mat. 11 : 5 ; Ep. 5 : 14. *h* 1 Joh. 4 : 9. *i* p. 1 : 4. *j* Dan. 7 : 13, 14. *k* 1 Tes. 4 : 16. *l* Dan. 12 : 2.

³⁰ Kami teu bisa migawe naon-naon koe maneh. ^a Sakoemaha noe kadenge koe kami, nja kitoe kami ngahoekoeman teh, ari hoekoeman kami adil, sabab teu mambrih karëp sorangan, ngan pangër-sakeun Rama bae, anoe geus miwarang kami. 'Lamoen ^b kami mërtelakeun maneh, përtelaän kami teh moal sajaktina. ³² 'Aja ^c noe lijan mërtelakeun kami; sarta kami njaho, jen saestoena përtelaänana, ³³ noe dipërtelakeun ti hal kami. 'Maraneh

geus ngadjoeroengkeun ka Johannes, dëmi eta geus mërtelakeun hal kajaktian ³⁴ teja. 'Tatapi kami hanteu malar kana përtelaän manoesa; noe matak kami njatoerkeun kitoe teh, ngan soepaja maraneh salamët. 'Johannes teh nja damar anoe hoeroeng, noe njaangan, sarta maraneh mirësëp sakeudeung kana tjaängna. 'Ari kami boga përtelaän anoe leuwih ti përtelaän Johannes; karena ^d pagawean, noe dipaparinkeun ka kami koe Rama, soepaja koe kami dilampahkeun tëpi ka tjatjapna, nja eta pisan pagawean anoe dipilampah koe kami, mërtelakeun kami, jen kami teh dipiwarang koe ³⁷ Rama. 'Samalah Rama, noe miwarang kami teja, ^e eta ge koe mantën geus mërtelakeun kami. Maraneh teh ^f tatjan pisan ngadenge ka gëntrana, narendjo ³⁸ ka roepana ge tatjan. 'Djeung deui pangandikana mah hanteu matoeh di djëro maraneh; karena maraneh teu përtjaja ka noe geus dipiwarang koe andjeunna ³⁹ teh. 'Maraneh ^g sok nitik-nitik kana Kitab-Kitab, sabab pikir maraneh boga hiroep noe langgëng di djëro eta Kitab; malah nja eta pisan anoe mërtelakeun kami. 'Emboeng maraneh teh datang ka ⁴¹ kami, pikeun pimeunangeun hiroep. 'Kami hanteu malar kahormatan ti manoesa. 'Ari kami geus njaho ka maraneh, jen teu boga kanjaahan ka Allah di djëro hate maraneh. 'Kami teh geus datang mawa padjënengan Ama kami, ari maraneh hanteu narima ka kami; saopama aja noe sedjen datang mawa ngaran sorangan, eta koe maraneh meureun ditarima. 'Koemaha maraneh nja bisa përtjaja, ^h da maraneh pada mambrih kahormatan ti batoer bae, ari kahormatan anoe ti Allah woengkoel mah koe maraneh teu ditejangan? 'Oelah aja panjana, jen kami anoe bakal ngëlakkeun maraneh ka Rama; ari noe ngëlakkeun maraneh teja mah ⁱ Moesa, noe diarëp-arëp ⁴⁶ koe maraneh teh. 'Karana oepama maraneh përtjaja ka Moesa, tanwande përtjaja deui ka kami; ^j karena eta geus ⁴⁷ noeliskeun ti hal kami. 'Tatapi lamoen maraneh hanteu përtjaja kana kitab Moesa mah, koemaha nja pipërtjajaeun ka pilahir kami?

a p. 6 : 38. *b* p. 8 : 14.

c p. 1 : 15, 19, 27. *d* p. 3 : 2 ; 7 : 31 ; 14 : 10, 11.

e Mat. 3 : 17. *f* p. 1 : 18. *g* Jës. 34 : 16. *h* p. 12 : 42, 43.

i 5 Moesa 31 : 26. *j* Loek. 24 : 27.

PASAL 6.

Sanggeusing kitoe ^a Jesoes ladjëng la-
 1 Sjar, meuntas laet Galilea, di lëbah
 2 nagara Tiberias. 'Sarta loba pisan djalma
 noe noetoerkeun, koe tina geus narendjo
 tanda-tanda, noe didamël koe andjeunna
 3 ka noe garëring. 'Dëmi Jesoes naek ka
 goenoeng, seug linggih di dinja djeung
 4 moerid-moeridna. 'Ari ^b paska, nja eta
 pesta oerang Jahoedi, geus deukeut.
 5 'Ana tjëngkat Jesoes, ningali loba pisan
 djalma noe ngadareuheusan; ladjëng
 ngalahir ka Pilipoes: 'Ti mana oerang nja
 6 meuli roti, pikeun eta dadaharan? 'Halta
 pangalahirkeunana kitoe teh kërsa njo-
 ba ka Pilipoes; karana geus kaoeningna
 7 noe rek didamël koe andjeunna. 'Ari
 wangsoelan Pilipoes: ^c Ngagaleuh roti
 doewa ratoes dinar moal pitjékapeun,
 keur eta hidji-hidji djalma njokot saeu-
 8 tik. 'Aja hidji moeridna, nja eta Andreas,
 saderek Simon Petros, pok oendjoekan:
 9 'Di dijeu aja hidji boedak lalaki, gadoeh
 roti gandroeng lima siki sarëng laeok
 doewa siki; ^d nanging koemaha keur
 10 djalma sakitoe lobana? 'Lahiran Jesoes:
 'Tjoba eta djalma sina darijoek! Dëmi di
 ënggon eta teja reja djoekoet. Tidinja
 djalma lalaki gek darijoek, bilanganana
 11 antara lima reboe. 'Ladjëng Jesoes njan-
 dak roti teja, bari moedji soekoer; tidi-
 nja dipaparinkeun ka moerid-moerid, ari
 koe moerid-moerid dibagikeun ka noe
 darijoek; nja kitoe deui laeok teja, saba-
 12 raha bae kahajangna. 'Dëmi geus sareu-
 beuheun, Jesoes ngalahir deui ka moe-
 rid-moeridna: Geura koempoelkeun sesa
 beunang njëmplekan, soepaja oelah aja
 13 noe leungit. 'Tidinja toeloj dikoempoel-
 keun, sarta ngareusian doewa wëlas ka-
 randjang koe oeroet beunang njëmplekan
 lima roti gandroeng teja, sesa-sesana
 14 djalma noe geus dadaharan. 'Barangna
 eta djalma-djalma narendjo tanda noe
 didamël koe Jesoes teja, pok ngaromong:
^e 'Nja ijeu saestoena nabi, anoe bakal
 15 soemping ka doenya teja! 'Geus kitoe
 Jesoes, doemeh waspaseun eta djalma-
 djalma rek daratang ngarerejang ka an-
 djeunna, dek didjijeun radja, ^f ladjëng
 njingkah deui ka goenoeng, njalira bae.

^a Mat. 14: 13. ^b 3 Moesa 23: 5; p. 2: 13; 11: 55.
^c Mark. 6: 37. ^d 2 Radj. 4: 43. ^e 5 Moesa 18: 15;
 Loek. 7: 16; p. 7: 40. ^f Mat. 14: 23.

16 Dëmi geus boerit, ^a moerid-moeridna

17 bral maroedoen ka laet. 'Sanggeus
 aroenggah kana parahoe, toeloj lajar
 meuntas laet, ngadjoegdjoeg ka Kaper-
 naoem. Harita geus poëk pisan, ari Je-
 18 soes tatjan soemping ka moeridna. 'Ti-
 dinja laet teh ombakna ngagëdean,
 19 bawaning katëbak koe angin barat. 'Ari
 lajarna geus meunang antara doewa
 poeloeh lima atawa tiloe poeloeh ^b istadi
 djaoehna, toeloj pada nendjo Jesoes,
 keur tapak-hantjang dina laet, soem-
 20 ping ka deukeut parahoe; tidinja sari-
 jeuneun. 'Dëmi Jesoes ngalahir ka da-
 rinja: 'Ijeu teh kami; montong sarijeun.
 21 'Geus kitoe koe moerid dek dihatoeranan
 linggih ka parahoe, pada-harita parahoe
 teh dongkap ka tanah noe didjoeg-
 djoeg teja. ^a Mat. 14: 22. ^b Loek. 24: 13.
 22 'Ari isoekna, djalma-djalma noe ta-
 ringgaleun di peuntaseun laet teja,
 sapedah narendjo di dinja euweuh deui
 parahoe, ngan eta hidji noe ditaroempa-
 kan koe moerid-moerid Jesoes teja, ki-
 toe deui jen Jesoes hanteu njarëngan ka
 moerid-moeridna nitihan kana eta pa-
 23 rahoe, ngan woengkoel moerid-moeridna
 bae anoe lajar '(tatapi daratang deui
 parahoe noe sedjen ti nagara Tiberias,
 deukeut ka ënggon oeroet dadaharan
 roti, koe lantaran Goesti moedji soekoer
 24 teja): 'barang katarendjo koe eta djalma-
 djalma, jen Jesoes hanteu aja di di-
 nja, sarta moerid-moeridna ge teu aja,
 toeloj eta ge aroenggah kana parahoe-
 parahoe teja, sarta daratang ka Kaper-
 25 naoem, narejangan Jesoes. 'Dëmi geus
 kapëndak di peuntaseun laet, seug
 aroendjoekan: 'Noen Rabi! iraha soem-
 26 ping ka dijeu teh? 'Ngawalon Jesoes ka
 eta djalma, kijeu lahirna: 'Satëmën-të-
 mënna, kami ngalahir ka maraneh:
 maraneh pangnejangan kami soteh, lain
 koe sabab geus narendjo tanda, ngan
 sabab dadaharan tina roti teja, sarta
 27 geus datang ka sareubeuh. 'Oelah sok
 baranggawe malar kadaharan noe owah,
 nja koedoe malar kadaharan noe awet
^a tëpi kana hiroep noe langgëng, anoe
 bakal dipaparinkeun ka maraneh koe
 Poetra manoesa; karana ^b nja eta noe
 28 geus ditjap koe Allah Rama. 'Geus kitoe
 aroendjoekan ka Jesoes: 'Simkoering
 koemaha nja pilampaheun, soepaja
 kenging midamël padamëlan Allah?

29 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka eta
 djalma: Nja kijeu padamelan Allah teh,
 c jen maraneh koedoe përtjaja ka noe
 30 geus dipiwarang koe andjeunna. 'Ari
 aroendjoekanana deui ka Jesoes: d An-
 djeun teh kërsa midamël tanda koemaha,
 soepaja simkoering pada tërang sarëng
 përtjaja ka andjeun? ngadamël naon an-
 31 djeun teh? 'Karoehoen simkoering geus
 pada dahar Manna teja di tégäl lëga,
 sapërtos geus disërátkeun kijeu: e An-
 djeunna geus maparin ka darinja roti ti
 32 sawarga keur dahareun. 'Lahiran Jesoes
 ka eta djalma: Satëmën-tëmënna, kami
 ngalahir ka maraneh: f lain Moesa noe
 maparin ka maraneh roti ti sawarga teh;
 ari Ama kami mah maparin ka maraneh
 33 roti noe saestoena ti sawarga. 'Karana
 ari roti Allah teh nja eta noe toeroen
 ti sawarga, sarta matak ngahiroepkeun
 34 ka alam-doenya. 'Ari aroendjoekanana
 deui ka Jesoes: Noen Goesti! g moegi
 paparinkeun ka simkoering sadaja sala-
 35 lawasna eta roti teja. 'Lahiran Jesoes ka
 darinja: Kami teh nja roti kahiroepan.
 Saha-saha noe datang ka kami, moal
 bakal langlajuseun; kitoe deui h saha-
 saha noe përtjaja ka kami, moal bakal
 36 halabhab salalawasna. 'Tapi kami geus
 ngalahir ka maraneh, jen maraneh teh
 geus narendjo ka kami, i orokaja teu
 përtjaja. 'Sakabehna noe dipaparinkeun
 koe Rama ka kami, tanwande datang ka
 kami; ari noe datang ka kami teh koe
 38 kami moal didjongklokkeun. 'Karana
 kami anoe matak toeroen ti sawarga,
 lain pikeun ngalampahkeun karëp diri
 kami, j ngan pikeun ngalampahkeun pa-
 ngërsakeun eta noe geus miwarang kami.
 39 'Sarta nja kijeu pangërsakeun Rama noe
 geus miwarang kami, k jen kami teh
 oelah kaleungitan tina eta sakabehna
 noe dipaparinkeun ka kami teja, malah-
 malah koe kami koedoe diharoedang-
 40 keun di poë panganggeusan. 'Karana nja
 kijeu pangërsakeun eta noe geus miwa-
 rang kami teh, l jen oenggal-oenggal
 djalma noe mëntjrong ka Poetra, sarta
 bari përtjaja ka dinja, boga hiroep noe
 langgëng, sarta koe kami bakal dihoe-
 dangkeun di poë panganggeusan.

a Mat. 4:4; p. 3:16; 4:14. b p. 5:36; 10:36. c 1 Joh. 3:23. d Mat. 16:1. e 2 Moesa 16:4. f 5 Moesa 8:3. g p. 4:15. h p. 4:14. i p. 5:38. j Loek. 22:42; p. 4:34. k p. 10:28; 17:12. l p. 3:15; 5:24, 29.

41 Geus kitoe oerang Jahoedi tinggëlën-
 dëng ka Jesoes, sabab ngalahirkeun, jen
 kami teh nja roti noe geus toeroen ti
 42 sawarga. 'Ari aromongna: a Na eta teh
 lain Jesoes poetra Joesoep, anoe kanja-
 hoan iboe-ramana koe oerang? naha
 wët misaoer, jen kami geus toeroen
 43 ti sawarga? 'Ngawalon Jesoes, kijeu la-
 hirna ka eta djalma: Oelah sok tinggë-
 44 lëndëng djeung batoer. 'Taja pisan djal-
 ma noe bisa datang ka kami, b kadjaba
 moen ditarik koe Rama, noe geus mi-
 warang kami mah; sarta koe kami eta
 bakal dihoedangkeun di poë pangang-
 45 geusan. 'Geus dioengëlkeun dina Kitab
 para nabi kijeu: c Mëngke sakabeh meun-
 ang piwoeroek ti Allah. Koe sabab eta,
 oenggal-oenggal djalma, noe geus nga-
 denge ti Rama djeung geus meunang
 piwoeroek, tanwande datang ka kami.
 46 'Lain d sabab aja djalma noe geus nendjo
 ka Rama, kadjaba anoe asal ti Allah;
 nja eta noe geus nendjo ka Rama teh.
 47 'Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka
 maraneh: e saha-saha noe përtjaja ka
 kami, nja eta boga hiroep noe lang-
 48 gëng. 'Kami teh nja roti kahiroepan.
 49 'Ari f karoehoen maraneh geus pada
 dahar Manna teja di tégäl lëga, toeloej
 50 maraot bae. 'Nja ijeu teh roti anoe toe-
 roen ti sawarga, soepaja djalma noe
 51 ngahakan eta, hamo paeh. 'Kami teh
 nja roti anoe hiroep, anoe toeroen ti sa-
 warga teja. Tijap-tijap djalma ngahakan
 ijeu roti, tangtoe hiroep salalanggëngna.
 Ari roti anoe bakal dipaparinkeun koe
 kami teja, nja eta daging kami, anoe
 bakal disërähkeun koe kami pikeun hi-
 roep alam-doenya. a Mat. 13:55. b p. 6:65.

c Jës. 54:13; Jër. 31:33. d p. 1:18; 1 Tim. 6:16. e p. 3:16, 36. f 1 Kor. 10:3, 5.

52 Geus kitoe oerang Jahoedi papadoean
 djeung batoerna, kijeu aromongna: Koe-
 maha pëtana eta teh pimereëun dagingna
 53 keur hakaneun oerang? 'Ari lahiran Je-
 soes ka darinja: Satëmën-tëmënna, kami
 ngalahir ka maraneh: a lamoen maraneh
 teu ngahakan daging Poetra manoesa,
 sarta nginoem gëtihna, hamo boga hi-
 54 roep di djëro maraneh. 'Saha-saha noe
 ngahakan daging kami, sarta nginoem
 gëtih kami, nja eta boga hiroep noe
 langgëng; sarta koe kami bakal dihoe-
 55 dangkeun di poë panganggeusan. 'Karana

daging kami saestoena kadaharan, gë-
 56 tih kami saestoena inoeman. 'Saha-
 saha noe ngahakan daging kami, sarta
 nginoem gëtih kami, tangtoe pitëtëpeun
 di djëro kami, nja kitoe deui kami di
 57 djëro eta. 'Sapërti kami dipiwarang koe
 Rama anoe hiroep, sarta ^b panghiroep
 kami teh ngan koe lantaran Rama, nja
 kitoe deui saha-saha noe ngahakan ka-
 mi, tangtoe hiroep koe lantaran kami.
 58 'Nja ijeu teh roti, anoe toeroen ti sa-
 warga teja; lain tjara karoehoen mara-
 neh ngadalaha Manna teja, geuning
 maraot bae. Saha-saha noe ngahakan
 roti ijeu, bakal hiroep salalanggëngna.
 59 'Ari përkara noe tadi teja koe Jesoes
 dilahirkeun keur mangsa ngawoeroek di
 masigit, di Kapernaom.

^a Mat. 26 : 26. ^b p. 5 : 26.

60 Reja pisan moerid Jesoes, barang
 ngadenge kitoe, seug ngaromong: Ba-
 ngët katjida eta piwoeroek teh; ^a saha
 noe kadoega ngadenge? 'Dëmi Jesoes,
 doemeh oeningaeun di djëro manahna
 jen moerid-moeridna marokpokkeun eta
 kasaoeran teja, ladjëng ngalahir ka di-
 nja: Naha maraneh titadjong koe eta
 62 teh? 'Koemaha, saopama koe maraneh
 katendjo ^b Poetra manoesa moenggah
 63 ka oeroet baheula? 'Nja ^c Roh teh noe
 ngahiroepan; daging mah euweuh ga-
 wena. Ari pilahir, anoe dilahirkeun koe
 kami ka maraneh teja, nja Roh nja hiroep.
 64 'Tatapi di pëlëbah maraneh noe sawareh
 teu përtjaja. ^d Karana geus ti mimitina
 pisan Jesoes langkoeng oeninga ka sa-
 koer noe teu përtjaja, kitoe deui ka
 eta noe bakal ngahijanat ka andjeunna.
 65 'Ari lahiranana: Nja kitoe sababna noe
 matak kami geus ngalahir ka maraneh,
 jen taja pisan djalma noe bisa datang
 ka kami, kadjaba moen dipaparinkeun
 mah ka dinja koe Ama kami.

^a p. 8 : 43. ^b p. 3 : 13; 20 : 17; Lal. 1 : 10. ^c 2 Kor.
 3 : 6. ^d p. 2 : 25.

66 Ti mangsa harita moerid Jesoes loba noe
 moendoer, teu ngariring deui ka andjeun-
 67 na. 'Geus kitoe Jesoes ngalahir ka noedoe-
 wa wëlas teja: Koemaha ari maraneh,
 68 teu hajang leumpang oge? 'Ngawangsoel
 Simon Petros: Noen Goesti! simkoering
 sadaja pileumpangeun ka saha? apan
 nja Goesti noe kagoengan lahiran pë-
 69 kawis hiroep noe langgëng. 'Sarawoeh

^a simkoering sadaja geus përtjantën sa-
 rëng ngahartos pisan, jen andjeun teh
 Kristoes, Poetra Allah noe djoemëng.
 70 'Ari walonan Jesoes ka darinja: Mapan
 maraneh, anoe doewa wëlas, ^b lain beu-
 nang milih kami? tatapi ti lëbah ma-
 71 raneh sahidji ngadjadi setan. 'Ari noe
 dilahirkeun teh Joedas anak Simon, Is-
 kariot teja; karana ^c nja eta noe bakal
 ngahijanat ka andjeunna, sarta kaäsoep
 moerid noe doewa wëlas teja.

^a Mat. 16 : 16; p. 11 : 27. ^b Loek. 6 : 13. ^c Mat.
 10 : 4; p. 12 : 4.

PASAL 7.

Sanggeusing kitoe Jesoes ngadjadjah
 bae di Galilea; karana teu kërsaean
 ngadjadjah di Joedea, ^a doemeh oerang
 Jahoedi ngarah dek maehan ka andjeun-
 2 na. 'Ari pesta oerang Jahoedi, ^b nja eta
 3 saoeng bëbëtek teja, geus deukeut. 'Ti-
 dinja ^c saderekna aroendjoekan ka Je-
 soes: Moedoe djëngkar ti dijeu, angkat
 ka Joedea, moerid-moerid andjeun sina
 narendjo ka padamëlan, anoe didamël
 4 koe andjeun. 'Karana euweuh pisan djal-
 ma migawe naon-naon soempoet-salind-
 doeng, malah mah pambrihna hajang
 dioetarakeun. Lamoen ënja andjeun mi-
 damël anoe kitoe pëtana, moedoe nem-
 5 bongkeun andjeun ka doenya. 'Karana
^d nadjan saderekna ge hanteu përtja-
 6 jaeun ka andjeunna. 'Ari lahiran Jesoes
 ka darinja: ^e Tatjan datang waktöe ka-
 mi; ari waktöe maraneh mah dimana
 7 bae sadija. 'Doenya teh moal bisa geu-
 leuh ka maraneh; ^f ari ka kami mah
 geuleuheun, sabab kami sok mërtelakeun
 eta doenya, jen goreng kalakoeanana.
 8 'Geura arindit bae maraneh ka pesta
 teh; kami mah teu rek ijang ajeunna ka
 eta pesta, sabab waktöe kami tatjan
 9 nëpi kana parëngna. 'Ari geus ngalahir-
 keun kitoe ka dinja, ladjëng linggih
 keneh di Galilea. ^a p. 5 : 16, 18. ^b 3 Moesa 23 : 34.

^c p. 2 : 12. ^d Mark. 3 : 21. ^e p. 2 : 4. ^f p. 3 : 20; 15 : 18, 25.

10 Tatapi mangsa saderekna geus arindit,
 ladjëng Jesoes oge angkat ka pesta teh,
 hanteu katara, nja kawas noe njamoer
 11 bae. 'Dëmi oerang Jahoedi ^a narejangan
 Jesoes dina pesta, aromongna: Di mana
 12 andjeunanana teh? 'Ari djalma-djalma
 gëntër ngaharewoskeun Jesoes. ^b Tjék
 noe sawareh: Hade eta teh; tjék noe

sedjen deui: Moal, eta ngan njasabkeun
13 djalma bae. 'Tatapi teu aja noe ngomong-
keun Jesoes sagéblasna, ^c bawaning si-
jeun koe oerang Jahoedi. ^a p. 11: 56.

^b p. 9: 16; 10: 19. ^c p. 9: 22; 12: 42; 20: 19.

14 Dëmi geus dongkap ka têngah poë
pesta, Jesoes linggih kana kabah, la-
15 djéng ngawoeroek. 'Geus kitoe oerang
Jahoedi pada heraneun, ari aromongna:

^a Naha eta mana bisaeun kana Kitab-
16 Kitab? kapan teu goegoeroe! 'Ngawalon
Jesoes, kijeu lahirna: ^b Ari piwoeroek

kami mah lain bobogaan kami, kagoe-
17 ngan eta noe geus miwarang kami. 'Tijap-
tijap djalma daek ngalampahkeun ka

pangérsakeunana, eta tangtöe nganja-
hokeun moenggoehing piwoeroek tamah
asal ti Allah, atawa kami ngalahir ka-
18 rép sorangan. 'Saha-saha noe ngomong

karép sorangan, malar kahormatan di-
rina; sabalikna anoe malar kahormatan
eta noe geus miwarang manehanana,

tégés djalma saestoena, sarta euweuh
19 kadorakaan di noe kitoe mah. 'Naha
Moesa lain maparinkeun toret ka ma-
raneh? ^c padahal lébah maraneh euweuh

noe ngalampahkeun toret. Koe naon
maraneh mana ngarah maehan ka kami?

20 'Ngadjawab djalma-djalma teh, kijeu
pokna: ^d Boa sampejan kaäsoepan setan;
saha teja noe ngarah maehan ka sam-
pejan? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna:

^e Kami geus migawe hidji padamélan,
21 ari maraneh sakabéh heran. 'Moesa geus
ngadawoehkeun ka maraneh ^f hal njoe-
natan teja; (ari asalna lain ti Moesa,

asalna mah ^g ti karoehoen) sarta ma-
raneh sok njoenatan djalma di poë sa-
22 bat. 'Lamoen djalma disoenatan di poë

sabat, soepaja oelah karémpak toret
Moesa mah: naha maraneh bët nga-
rambék ka kami, ^h tina sabab kami geus

njageurkeun djalma sakoedjoer di poë
23 sabat? 'Oelah ngahoekoeman noeroet-
keun beh roepana; ⁱ nja ngahoekoeman

teh koedoe hoekoeman noe sabéherna.
^a Mat. 13: 54. ^b p. 8: 26, 28; 14: 24. ^c Lal. 7: 52. 53.
^d p. 8: 48; 10: 20. ^e p. 5: 16. ^f 3 Moesa 12: 3.
^g 1 Moesa 17: 10. ^h p. 5: 9. ⁱ 5 Moesa 1: 16, 17.

25 Geus kitoe sawareh oerang Jëroesa-
lem ngomong: Lain eta noe diarah dek
26 dipaehan teja? 'Geuning sasaoeranana

ngagéblas bae; anoe ngarah teu ngaro-
mong kijeu-kijeu ka dinja. Koemaha ari
kapala teh palangsijang geus pada tē-

rangeun saénjana, jen eta tégés Kris-
27 toes? 'Dëmi ijeu teh ^a oerang geus pada
njaho asalna; tatapi ari Kristoes mah,
samangsana soemping moal aja noe nja-

28 ho asal-asalna. 'Ladjéng Jesoes ngala-
hir sarta bédas, eukeur ngawoeroek dina
kabah, kijeu lahirna: Maraneh geus pada

wawoeh ka kami, sarta njarah kana
asal kami; ^b toerta kami datang teh
lain karép sorangan; dëmi eta langkoeng

estoe anoe geus miwarang kami, noe
29 teu kanjahoan koe maraneh. 'Ari ^c kami
mah njaho ka andjeunna; sabab kami

asal teh ti dinja, sarta nja andjeunna
30 noe geus miwarang kami. 'Geus kitoe
pada nejanan pidjalaneun dek nangkep

ka Jesoes; tatapi ^d euweuh noe koengsi
njékél ka andjeunna, sabab waktöe and-
31 djeunna tatjan dongkap. 'Ari tina lébah

djalma-djalma ^e loba pisan noe përtja-
jaeun ka Jesoes; aromongna: Samangsa
soemping Kristoes, bakal loba nja mi-
damél tanda ti batan noe didamél koe

32 ijeu? 'Dëmi koe ahli parisi kadarengé,
jen djalma-djalma kitoe ngaharewoskeu-
nana Jesoes. Toelöj ahli-ahli parisi

djeung para panghoeloe agoeng miwa-
rangan patjalang, soepajana narangkép
33 Jesoes. 'Ladjéng ngalahir Jesoes ka ma-
ranehanana: ^f Sakeudeung deui waktöe

kami aja di maraneh, toelöj kami ijang
34 ka noe miwarang kami. 'Maraneh bakal
narejanan kami, ^g tatapi moal kapang-
gih; sarta ka énggon kami maraneh

35 moal bisa daratang. 'Geus kitoe oerang
Jahoedi teh ngaromong djeung batoer-
na: Ka mana eta nja pileumpangeunana,

anoe matak koe oerang moal bakal ka-
panggih teh? Boa dek leumpang ka noe
pabaléntjar di oerang Joenani, ngawoe-

36 roek ka oerang Joenani? 'Omongan naon
anoe dipiomong kitoe teh koe eta, jen
maraneh bakal narejanan kami, tatapi

moal kapanggih; sarta ka énggon kami
maraneh moal bisa daratang?

^a p. 6: 42. ^b p. 8: 42. ^c p. 8: 55; 10: 15. ^d p. 8: 20;

13: 1. ^e p. 8: 30. ^f p. 16: 16. ^g p. 8: 21; 13: 33.

37 Ari ^a di poë panoetoep pesta, nja eta
poë noe panggédena, Jesoes ladjéng nga-
dég, sarta ngalahir bédas, kijeu lahirna:

^b Tijap-tijap aja djalma halabhab, geura
38 datang ka kami, toelöj nginoem! 'Saha-
saha noe përtjaja ka kami, sakoemaha

pilahir dina Kitab, ^c soesoekan tjai anoe

hiroep bakal ngotjor tina djero beu-
 39 teungna. 'Ari noe dilahirkeun kitoe teh
 a nja Roh, anoe bakal katampa koe
 sadajana noe përtjaja ka andjeunna;
 40 karana Roh Soetji teh tatjan aja, doe-
 meh Jesoes tatjan dimoeljakeun. 'Dëmi
 djalma-djalma teja noe sawareh, barang
 ngadareng pilahir kitoe, pok ngaro-
 mong: e Nja eta saestoena nabi teja.
 41 'Ari tjék noe sedjen: Eta mah Kristoes.
 Aja noe sedjen deui ngomong: f Naha
 42 Kristoes teh soempingna ti Galilea? 'Lain
 dilahirkeun dina Kitab, jen Kristoes teh
 pimëdaleun g ti toeroenan Dawoed, soem-
 pingna ti desa Bet-Lehem, oeroet Da-
 43 woed linggih? 'Tidinja djalma-djalma teh
 parëboet omongan tina sabab Jesoes.
 44 'Noe sawareh dek nangkëp ka andjeun-
 na, tatapi euweuh noe koengsi njëkël.
 a 3 Moesa 23:36. b p. 4:10, 14; Wahj. 22:17.
 c Jës. 12:3. d Jës. 44:3; p. 16:7; 20:22.
 e p. 6:14. f p. 1:47; 6:52. g Djab. 132:11;
 Mik. 5:1; Mat. 2:5, 6.

45 Geus kitoe patjalang teja daratang
 deui ka para panghoeloe agoeng djeung
 ka ahli-ahli parisi; ari salaoerna ka pa-
 tjalang teh: Koe naon sababna eta djalma
 46 ma teu dibawa koe maraneh? 'Wang-
 soelan patjalang-patjalang teh: a Sala-
 wasna tatjan aja djalma ngalahir sa-
 47 përtos eta djalma teja. 'Ari salaoer ahli
 parisi ka maranehanana: Naha mara-
 48 neh ge koetan kagëndam? 'Koemaha
 b ti lëbah para kapala aja noe përtjaja
 ka dinja, atawa ti lëbah ahli-ahli parisi?
 49 'Tatapi ijeu djalma-djalma, noe teu njaho
 50 kana toret, keuna panjapa! 'Misaoer c
 Nikodemoes, nja eta noe ngadeuheusan
 ka Jesoes ti peuting teja, kaäsoep ahli
 parisi keneh, kijeu saoerna ka batoer-
 51 batoerna teh: 'Naha d ari toret oerang
 kenging ngahoekoeman djalma, lamoen
 tatjan dipariksa, sarta tatjan kaoninga
 52 kalakoeanana? 'Seug ngawarangsoel, ki-
 jeu saoerna ka Nikodemoes: Naha ari
 sampejan teh oerang Galilea? Geura
 mangga pariksa, sarëng masing awas,
 moal ënja aja nabi bibidjilan ti Galilea
 53 mah. 'Tidinja masing-masing maroelang
 ka imahna sorangan. a Mat. 7:28, 29.
 b p. 12:42; 1 Kor. 1:26, 27. c p. 3:1, 2.
 d 2 Moesa 23:1; 5 Moesa 1:16, 17.

PASAL 8.

2 Dëmi Jesoes a angkat ka goenoeng Dje-
 toen. 'Isoek-isoek andjeunna soem-

ping deui kana kabah, sarta sakabehna
 djalma-djalma ngadareuheusan; ladjëng
 linggih, seug ngawoeroek ka eta teh.
 3 'Tidinja ahli-ahli kitab djeung ahli-ahli
 parisi ngadareuheusan ka Jesoes, mawa
 hidji awewe, katangkëp keur ngaranjed;
 4 'disina nangtoeng di têngah-têngah; toe-
 loej aroendjoekan ka Jesoes: Noen Goe-
 roe! ijeu awewe ditangkëpna jaktos pi-
 5 san keur ngaranjed. 'Dëmi Moesa b geus
 ngadawoehkeun ka kaeola dina toret,
 jen anoe kitoe pëtana koedoe dibale-
 dogan koe batoe; ari ajeuna koemaha
 6 pilahir andjeun? 'Noe matak oendjoe-
 kan kitoe, dek ngadodja ka Jesoes, soe-
 paja meunang keur ngëlakkeun andjeun-
 na. Tatapi Jesoes brëk bae dongko, c
 ladjëng njërat koe tjoeroek dina taneuh.
 7 'Koe sabab eta djalma keukeuh bae
 pangnarosna teh, Jesoes ladjëng tjëng-
 kat, sarta ngalahir ka darinja: d Saha-
 saha di lëbah maraneh noe teu boga
 dosa, geura pek maledog pangheulana
 8 ka awewe teh. 'Ladjëng dongko deui,
 9 sarta njërat dina taneuh. 'Dëmi eta
 djalma, barang ngadareng kitoe, seug
 kaingëtan koe e boedi-rasana, toeloej
 noengtoet ka laloewar, mimitina ko-
 kolot-kokolotna, datang ka panganggeu-
 sanana; ari Jesoes ditinggalkeun njalira
 bae, sarta djeung awewe teja, keur nang-
 10 toeng di têngah-têngah. 'Geus kitoe Je-
 soes tjëngkat. Doemeh teu aja noe ka-
 tingali, ngan awewe teja, ladjëng nga-
 lahir ka dinja: Njai! di mana eta noe
 ngëlakkeun maneh? Euweuh noe nga-
 11 hoekoeman ka maneh? 'Ari wangsoela-
 nana: Noen Goesti! soemoehoen teu aja.
 Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Ari kitoe
 mah kami ge moal ngahoekoeman ka
 maneh; geura balik bae, f oelah migawe
 deui dosa! a Loek. 21:37, 38. b 3 Moesa 20:10;
 5 Moesa 22:22. c Jër. 17:13. d 5 Moesa 17:7.
 e Roem 2:15. f p. 3:17; 5:14.

12 Sanggeus kitoe Jesoes ngalahir deui
 ka oerang Jahoedi teja: a Kami teh nja
 damar doenya; saha-saha noe anoet ka
 kami, moal njeorang di noe poëk, sarta
 13 ngabogaän tjaäng kahiroepan. 'Seug ahli-
 ahli parisi ngomong ka Jesoes: b Sam-
 pejan teh mërtelakeun pribadi; përtel-
 laän sampejan sakitoe moal saestoena.
 14 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna: Sana-
 djan kami mërtelakeun maneh oge, eta

pértelaän kami saestoena bae; karena
 c kami teh njaho ti mana kami nja da-
 tang djeung ka mana kami nja leum-
 pang; tatapi ari maraneh mah teu njaho
 ti mana kami nja datang djeung ka
 15 mana kami nja leumpang. 'Maraneh teh
 ngahoekoeman noeroetkeun daging bae;
 ari kami mah teu ngahoekoeman hidji-
 16 hidji atjan. 'Oepama kami ngahoekoe-
 man ge, eta hoekoeman kami teh saes-
 toena; d karena lain kami woengkoel,
 nja kami reudjeung Rama, anoe geus
 17 miwarang kami. 'Dina toret maraneh
 ge geus dioengëlkeun, e jen pörtelaän
 18 djalma doewaän saestoena. 'Nja kami
 anoe mörtelakeun diri kami; ari Rama,
 noe geus miwarang kami, f kitoe keneh
 19 mörtelakeun kami. 'Geus kitoe pada
 ngomong ka Jesoes: Di mana Rama
 sampejan teh? Walonan Jesoes: g Ma-
 raneh teu njaho ka kami, kitoe keneh
 ka Ama kami; saeopama maraneh njaho
 ka kami, tangtoe njaho deui ka Ama
 20 kami. 'Ari pilahir noe tadi koe Jesoes
 dilahirkeun pëlëbah h pëti oewang, mang-
 sa ngawoeroek dina kabah; sarta i han-
 teu aja noe nangkep, sabab waktöe an-
 djeunna tatjan dongkap. a p. 1: 9; 12: 35, 46.
 b p. 5: 31. c p. 7: 28. d p. 5: 30; 16: 32. e 5 Moesa
 17: 6; 19: 15. f p. 5: 37. g p. 14: 7; 16: 3. h Mark.
 12: 41. i p. 7: 30.

21 Geus kitoe Jesoes ngalahir deui ka
 oerang Jahoedi teh: a Kami rek leum-
 pang; ari maraneh bakal narejangan
 kami, sarta bakal paraeh mawa dosa;
 ari ka ënggon noe rek didjoegdjoeg koe
 22 kami, maraneh moal bisa daratang. 'Pok
 ngaromong oerang Jahoedi: Naha eta
 teh boa bakal maehan maneh, anoe
 matak ngomong, jen ka ënggon noe
 rek didjoegdjoeg koe kami, maraneh
 23 moal bisa daratang? 'Ari lahiranana ka
 dinja: Maraneh teh asal ti handap;
 b ari kami mah ti loehoer; maraneh
 teh ti doenya ijeu, ari kami mah lain
 24 ti doenya ijeu. 'Kami tadi ngalahir ka
 maraneh, jen bakal paraeh mawa dosa;
 karena lamoen teu pörtjaja c jen kami
 teh nja eta teja, tangtoe bakal paraeh
 25 mawa dosa. 'Geus kitoe pada ngomong
 ka Jesoes: Sampejan teh saha? Ari la-
 hiran Jesoes ka dinja: Sakoemaha noe
 koe kami geus dilahirkeun ka maraneh
 26 ti mimitina. 'Kami teh loba pisan nja

pingomongkeuneun sarta pingahoekoe-
 maneun hal maraneh; dëmi noe geus
 miwarang kami teh langkoeng estoe,
 sarta noe geus kadenge koe kami ti
 andjeunna, eta noe koe kami dilahir-
 27 keun ka doenya. 'Ari eta djalma-djalma
 hanteu ngahartieun, jen Jesoes ka ma-
 28 ranehanana ngalahirkeun Rama. 'La-
 djëng Jesoes ngalahir ka darinja: Mëng-
 ke, dimana maraneh d geus ngaloehoer-
 keun Poetra manoesa teh, didinja bakal
 ngaharti jen kami nja eta teja, kitoe
 deui jen kami teu milampah naon-naon
 koe maneh, e ngan sakoemaha noe geus
 diwoeroekkeun ka kami koe Ama, nja
 29 kitoe kami ngalahirkeun teh. 'Ari noe
 miwarang kami teja f njarëngan ka kami.
 Kami teh teu ditilar sorangan koe Rama;
 karena kami salalawasna milampah noe
 30 dipikamanah koe andjeunna. 'Mangsa
 Jesoes ngalahirkeun kitoe teja, g loba
 pisan noe pörtjaja ka andjeunna.

a p. 7: 33, 34. b p. 3: 31. c p. 4: 26; 6: 36; 13: 19.

d p. 12: 32. e p. 5: 19. f p. 14: 10. g p. 7: 31.

31 Geus kitoe Jesoes ngalahir ka oerang
 Jahoedi, anoe pörtjaja ka andjeunna teja:
 Lamoen maraneh tëtëp ka piwoeroek
 kami, saënja-ënjana djadi moerid kami;
 32 'sarta tangtoe nganjahokeun kana ka-
 jaktian, a ari koe kajaktian teh maraneh
 33 bakal dipërdikakeun. 'Seug pada nga-
 wangsoel ka Jesoes: b Kaoela teh toe-
 roenan Ibrahim; saemoer-oemoer ta-
 tjan ngawoela ka saha-saha; naha sam-
 pejan mana misaoer, jen maraneh teh
 34 bakal mërdika? 'Walonan Jesoes ka di-
 nja: Satëmën-tëmëna, kami ngalahir
 ka maraneh: c oenggal-oenggal djalma
 noe migawe dosa, nja eta kawoela dosa.
 35 'Anoe djadi kawoela moal langgëng tji-
 tjingna dina imah; poetra mah lang-
 36 gëng tjitjingna. 'Koe sabab eta, d lamoen
 maraneh dimërdikakeun koe Poetra mah,
 37 tangtoe mërdika saënja-ënjana. 'Kami
 teh njaho, jen maraneh toeroenan Ibra-
 him; tatapi e maraneh ka kami ngarah
 maehan, sabab piwoeroek kami di ma-
 38 raneh teu manggih piënggoneun. 'Kami
 ngalahirkeun anoe geus katendjo koe
 kami di Ama; ari maraneh pon kitoe
 keneh milampah noe geus katendjo koe
 39 maraneh di bapa maraneh. 'Seug pada
 ngawangsoel, kijeu pokna: Nja Ibrahim
 rama kaoela. Ngalahir Jesoes ka darinja:

Oepama ěnja maraneh anak Ibrahim mah, tangtoe meureun pada milampah-
 40 keun padamělan Ibrahim. 'Tatapi ajeuna maraneh mah ngarah maehan ka kami, těgěs djalma noe geus ngalahirkeun ka maraneh kajaktian, anoe kadenge koe kami ti Allah. Ari Ibrahim mah teu
 41 milampah kitoe pětana. 'Maraneh teh nja milampahkeun pagawean bapa maraneh. Toeloej pada ngomong ka Jesoes: Kaola lain didjoeroekeun *r* beunang djinah, kaola teh pada sarama, nja
 42 eta Allah. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Oepama ěnja Allah rama maraneh mah, tangtoe meureun maraneh pada njaěh ka kami; karena *q* kami ka loewar teh ti Allah, sarta datang ti andjeunna. Karena kami datang teh lain karěp sorangan, nja andjeunna noe miwarang
 43 kami. 'Koe naon maraneh noe matak teu njaho ka basa kami? Tina sabab sangeuk ngadenge ka piwoeroek kami.
 44 'Maraneh teh *h* bapa ka Iblis, sarta dek milampahkeun ka pakarěpan bapa maraneh. Eta teh *i* toekang maehan djalma ti barangmimiti pisan, sarta *j* teu tigin dina kajaktian, sabab taja kajaktian di djěro manehanana. Satijap-tijap ngomongkeun bohong, eta omongna teh těgěs ti dirina sorangan; karena manehanana nja pangbohongan, sarta bapa
 45 bohong teh. 'Tatapi ari kami mah, pedah ngalahirkeun kajaktian teh, koe maraneh teu dipěrtjaja. 'Saha di lěbah maraneh anoe bisa noedoehkeun ka kami kadosaěn kami? Sabalikna, ari kami ngalahirkeun kajaktian mah, naha maraneh koe naon teu pěrtjaja ka kami?
 47 'Anoe *k* ti Allah ngadengekeun panganan dika Allah; nja kitoe noe matak maraneh teu ngadareng, sabab maraneh
 48 teh lain ti Allah. 'Ngawangsoel oerang Jahoedi teh, kijeu pokna: Ongkoh kaola lain běněr nja ngaromongkeun, jen sampejan teh oerang Samaria, sarta *l* kaěsoepan setan? 'Ngawalon Jesoes: Kami teh lain kaěsoepan setan; *m* samalah kami ngahormat ka Ama, ari maraneh
 50 mah ngahinakeun ka kami. 'Tatapi ari kami mah hanteu nejangn kahormatan sorangan; aja noe mangnejangkeun
 51 sarta pimoetoeseun. 'Satěměn-těměnna, kami ngalahir ka maraneh: *n* tijap-tijap djalma nětěpkeun ka piwoeroek kami,

eta moal pingarasaěun maot salalang-gěngna. 'Seug oerang Jahoedi teh pada ngomong ka Jesoes: Ajeuna kaola geus sidik pisan, jen sampejan kaěsoepan setan. Ari Ibrahim mah dongkap ka poepoes, kitoe deui para nabi; ari tjarek sampejan teh: Tijap-tijap djalma nětěpkeun ka piwoeroek kami, eta moal *o* pingarasaěun maot salalang-gěngna. 'Naha sampejan teh *p* leuwih ti batan Ibrahim, karoehoen kaola, noe geus dongkap ka poepoes? Kitoe deui para nabi geus darongkap ka poepoes. Sampejan teh ngadjadikeun diri sampejan naon? 'Walonan Jesoes: Lamoen kami ngahormat sorangan, eta kahormatan kami teh tjoe mah pisan; ari noe maparin kahormatan ka kami, nja Ama kami, anoe koe maraneh disarěboet Allah maneh. 'Maraneh teh hanteu njaho ka andjeunna; tatapi ari kami mah njaho ka andjeunna; saepama kami njěboet jen teu njaho ka andjeunna, tangtoe saroe wa djeung maraneh, djadi pangbohongan; satěgěsna kami njaho ka andjeunna, sarta nětěpkeun pangandikana. 'Ari Ibrahim, karoehoen maraneh, *q* soeka manahna sarta hojongeun ningali ka poěan kami; děmi koe andjeunna koengsi katingali, sarta
 57 boengaheun pisan. 'Toeloej oerang Jahoedi ngomong ka Jesoes: Sampejan teh geuning tatjan oemoer lima poeloeh taoen; naha geus ningali ka Ibrahim?
 58 'Lahiran Jesoes ka darinja: Satěměn-těměnna, kami ngalahir ka maraneh: *r* samemehna aja Ibrahim, kami teh
 59 geus aja. 'Geus kitoe *s* pada njokot batoe, dek dibaledogkeun ka Jesoes. Děmi Jesoes teh njoempoet, ladjěng ka loewar tina kabah, *t* bari njěla ka maranehanana; toeloej bae ngaliwat. *a* Gal. 5:1.

b Mat. 3:9. *c* Roem 6:20; 2 Petr. 2:19. *d* Roem 8:2. *e* p. 7:19. *f* Jěs. 57:3. *g* p. 16:27. *h* 1 Joh. 3:8. *i* 1 Moesa 3. *j* 2 Petr. 2:4. *k* p. 10:27; 18:37; 1 Joh. 4:6. *l* p. 7:20. *m* p. 7:18. *n* p. 5:24; 11:25. *o* Mat. 16:28. *p* p. 4:12. *q* Ibr. 11:23. *r* p. 1:1, 3. *s* p. 10:31. *t* Loek. 4:30.

PASAL 9.

Ari mangsa Jesoes ngaliwat, ningali
 2 Ahidji djalma noe měrěm bawa ngadjadi. 'Toeloej moerid-moerid naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Rabi! *a* anoe mana geus migawe dosa, eta djalma atawa kolotna, noe matak mane-

3 hanana mërëm bawa ngadjadi? 'Walon-
 nan Jesoes: Lain boga dosa manehanana
 sorangan, kolotna ge lain; ^b ngan soe-
 saja padamëlan Allah diboektikeun ka
 4 dinja. 'Kami teh ^c koedoe milampah pa-
 damëlan eta noe geus miwarang kami,
 meungpeung beurang keneh; ñngke mah
 peuting, didinja euweuh noe bisa barang-
 5 gawe. 'Salilana kami aja di doenya,
 6 ^d kami teh damar doenya. 'Sanggeus
 ngalahirkeun kitoe, ^e Jesoes ladjeng nga-
 loedah kana taneuh; eta loedah dianggo
 ngadamël leutak, seug leutak teh dipo-
 7 pokkeun ka mata noe mërëm teja, 'bari
 ngalahir ka dinja: Geura bral, sibeun-
 geut di pamandian Siloam (tëgësna ari
 disalin basana: dipiwarang). Geus kitoe
 eta djalma bral leumpang, toeloej si-
 beungeut, ana datang deui geus nendjo.
 8 'Ari tatangga-tatanggana djeung sakoer
 noe geus narendjo ti tadina jen maneha-
 nana mërëm, pok ngaromong: ^f Naha
 9 lain eta noe dijoek bërmaen teja? 'Tjék
 noe sedjen: Ònja geuning. Tjék noe
 sedjen deui: Eta mah sakaroepa bae
 djeung noe mërëm. Ari tjék djinisna: Nja
 10 koela pisan. 'Tidinja pada ngomong ka
 manehanana: Koemaha panon maneh
 11 noe matak datang ka beunta? 'Ana nga-
 djawab, kijeu omongna: Aja djalma, djë-
 nënganana Jesoes, ngadamël leutak, la-
 djëng mopokan ka mata koela, bari
 ngalahir ka koela: Geura bral leumpang
 ka pamandian Siloam, toeloej sibeun-
 geut. Geus kitoe koela teh bral leum-
 pang, heug sibeungeut, braj bae toeloej
 12 nendjo. 'Tidinja ngaromong deui ka ma-
 nehanana: Di mana eta teh? Ari dja-
 wabna: Doeka, teu njaho.

^a Loek. 13 : 2. ^b p. 11 : 4. ^c p. 5 : 17, 19. ^d p. 8 : 12.

^e Mark. 8 : 23. ^f Lal. 8 : 10.

13 Geus kitoe koe djalma-djalma teh
^a dibawa ka ahli-ahli parisi, nja eta noe
 14 tadina mërëm teja. 'Ari harita ^b poë
 sabbat, keur mangsa Jesoes ngadamël
 leutak, sarta ngabeuntakeun panonna.
 15 'Dëmi ahli-ahli parisi ge nja kitoe deui
 pada mariksa ka manehanana, koemaha
 sababna mana bisa ngadeuleu. Ari piha-
 toerna ka darinja: Koe andjeunna panon
 koering diteundeunan leutak, toeloej
 koering teh sibeungeut, ajeuna mah nen-
 16 djo. 'Tidinja ahli parisi noe sawareh
 ngomong: Eta djalma lain piwarangan

Allah, karana teu nëtëpkeun poë sabbat.
 Tjarek noe sawareh deui: Naha djalma
 doraka karah bisa migawe tanda-tanda
 noe kitoe? ^c Toeloej parëboet omongan.
 17 'Geus kitoe ngaromong deui ka noe mër-
 rëm teh: Tjik, maneh koemaha nja ngo-
 mongkeun eta djalma, pedah geus nga-
 beuntakeun panon maneh? Ari pihatoer-
 18 na: ^d Eta teh geus tangtos nabi. 'Dëmi
 oerang Jahoedi teh teu përtjajaeun eta
 djalma jen tadina mërëm, datang ka bisa
 nendjo, tēpi ka njëloekan kolot djalma
 19 noe datang ka bisa nendjo teja. 'Toeloej
 pada mariksa ka darinja, kijeu omongna:
 Nja eta anak maraneh, noe disëboet-
 keun koe maraneh jen mërëm bawa nga-
 djadi teja? Koemaha noe matak ajeuna
 20 bisa ngadeuleu? 'Ngawangsoel kolotna,
 kijeu pokna: Soemoehoen, koering sidik
 pisan, jen eta teh anak koering, kitoe
 21 deui mërëmna bawa ngadjadi; 'doepi
 ajeuna noe mawi bisa ngadeuleu, eta
 mah koering teu tërang; kitoe deui anoe
 ngabeuntakeun panonna, koering teh
 teu tërang. Soemangga pariksa bae dji-
 nisna, da geus aja oemoerna; tinangtos
 22 njarijoskeun dirina koe maneh. 'Ari eta
 kolotna noe matak ngomong kitoe, ^e koe
 bawaning sarijeuneun koe oerang Ja-
 hoedi; karana oerang Jahoedi geus rë-
 rëmpeogan djeung batoer-batoer, oepa-
 ma aja noe ngakoekeun Kristoes ka Je-
 soes, ^f dek ditoendoeng ti djëro masigit.
 23 'Nja kitoe noe matak kolotna ngaro-
 mong: Geus aja oemoerna; soemangga
 24 pariksa bae ka djinisna. 'Geus kitoe
 oerang Jahoedi kadoewa-kalina njëloe-
 kan djalma noe tadina mërëm teja, sarta
 ngaromong ka manehanana: ^g Geura
 njanggakeun hormat ka Allah; kami teh
 25 pada njaho, jen eta djalma doraka. 'Ari
 wangsoelanana: Eta koering teu tërang
 doraka-hanteuna mah; kana hidji përk-
 ara mah njaho, nja eta tadina koering
 26 mërëm, ari dangët ajeuna nendjo. 'Toe-
 loej ngaromong deui ka dinja: Maneh
 teh dikoemahakeun koe eta djalma?
 Koemaha pëtana ngabeuntakeunana pa-
 non maneh? 'Wangsoelanana: Ongkoh
 27 koering ñnggeus moepoelihan, ari koe
 aradjëngan hanteu didangoekeun. Naha
 hojong ngadangoe sakali deui? Aradjë-
 ngan teh naha hojong asoep djadi moe-
 28 ridna? 'Seug pada njarekan ka eta djalma,

ari omongna: Nja sija moeridna; ari
 29 kami mah moerid nabi Moesa. 'Kami
 pada njaho, jen Allah geus ngandika ka
 Moesa; tatapi ^h ari eta mah kami teu
 30 njaho ti mana asalna. 'Ngawangsoel
 djalma teh, kijeu pihatoerna ka darinja:
 Eta pèrkawis heran katjida, jen aradjè-
 ngan teu oeninga ti mana asalna, malah
 geus ngabeuntakeun panon koering!
 31 'Oerang teh geus pada njaho, ⁱ Allah
 moal ngamakboel ka noe doraka; na-
 nging lamoen aja djalma noe ibadah,
 sarèng ngestokeun ka pangèrsakeunana,
 32 nja eta koe Allah dimakboel. 'Saoemoer
 doenya tatjan aja noe ngadenge, jen aja
 noe ngabeuntakeun panon djalma noe
 33 mërëm bawa ngadjadi. 'Oepama eta teh
 lain piwarangan Allah mah, moal bisa
 34 midamël kitoe-kijeu. 'Seug pada ngadja-
 wab, kijeu omongna ka eta djalma: Sija
 teh keur didjoeroekeun woengkoel ma-
 wa dosa, ari sija teh naha dek mamata-
 han ka kami? Toeloej manehanana di-
 djarongklokkeun. a p. 7: 32, 45; 11: 46.

b p. 5: 9. *c* p. 7: 43. *d* p. 4: 19; 6: 14. *e* p. 7: 13.

f p. 12: 42; 16: 2. *g* Jos. 7: 19. *h* p. 7: 27; 8: 14.

i Aj. 35: 13; Sil. 15: 8, 29.

35 Sanggeusing kitoe Jesoes ngadangoe
 warta, jen eta djalma didjongklokkeun.
 Mangsa kasondong, ladjèng ngalahir ka
 dinja: ^a Koemaha maneh teh pèrtjaja
 36 ka Poetra Allah? 'Ngawangsoel eta
 djalma, kijeu wangsoelanana: Noen
 Goesti! saha teja eta teh, soepaja sim-
 37 koering pèrtjaja ka andjeunna? 'Lahiran
 Jesoes ka dinja: Ongkoh koe maneh geus
 katendjo; malah ^b noe ajeuna keur sasa-
 38 oeran djeung maneh, nja eta. 'Ari oen-
 djoekanana: Noen Goesti! simkoering
 teh pèrtjaja pisan. Seug toeloej soedjoed
 39 ka Jesoes. 'Ladjèng Jesoes ngalahir:
 Kami teh noe matak datang ka doenya,
 keur ngahoekoem; ^c soepaja sakoer noe
 teu nendjo sina djadi nendjo, kitoe deui
 40 noe nendjo sina djadi mërëm. 'Ari eta
 pilahir kadenge koe sawarah ahli parisi,
 noe keur ngadeuheusan; toeloej aroen-
 djoekan: Ari kaেলা koemaha mërëm
 41 oge? 'Lahiran Jesoes ka darinja: ^d Oepa-
 ma ènja mah maraneh mërëm, moal
 boga dosa; dèmi ajeuna tjèk maraneh:
 Aing nendjo; noe matak djadi tètèp dosa
 maraneh. a p. 6: 40. b p. 4: 26. c Mat. 13: 11, 13.

d p. 15: 22.

PASAL 10.

Satëmèn-tëmènna, kami ngalahir ka
 Smaraneh: saha-saha noe asoep ka kan-
 dang domba lain ti pantona, asoepna teh
 naek ti ènggon noe sedjen, nja eta paling
 2 sarta toekang maehan. 'Ari noe asoep
 tina panto mah, nja eta pangangon
 3 domba. 'Eta dipangboekakeun koe toe-
 kang ngadjaga panto; ari ^a domba teh
 ngadarengekeun kana sowarana, sarta
^b njëlöekan dombana kana hidji-hidji
 4 ngaranna, bari dikèntjarkeun. 'Dèmi
 geus ngèntjarkeun dombana, toeloej
 leumpang ti heulaeunana, sarta domba
 teh naloetoerkeun, tina sabab hidèng
 5 kana sowarana. 'Ari ka noe sedjen mah
 moal daekeun noetoerkeun, anggoer la-
 loempatan, koe tina teu-hidèngna ka
 6 sowara noe sedjen-sedjen. 'Eta misil koe
 Jesoes dilahirkeun ka djalma-djalma
 teja, tatapi teu ngahartieun kana pilara-
 peunana anoe dilahirkeun teh.

a p. 18: 37. b Jës. 43: 1.

7 Geus kitoe Jesoes ngalahir deui ka
 darinja: Satëmèn-tëmènna, kami ngala-
 hir ka maraneh: Nja eta kami panto
 8 domba teh. 'Sakabehna noe geus datang
 ti heulaeun kami, nja eta paling sarta
 toekang maehan; tatapi ^a ari domba
 9 mah teu ngadarengeun ka dinja. 'Kami
 teh nja panto teja; lamoen aja noe asoep
^b lantaran kami, eta tangtoe salamèt;
 sarta bakal asoep-kaloewar, djeung pi-
 10 manggiheun pangangonan. 'Pangdatang-
 na paling, taja deui ngan soepaja mal-
 ling, djeung meuntjit, sarta ngaroeksak
 bae; ari pangdatang kami mah, soepaja
 mareunang hiroep sarta kadjèmbaran.
 11 'Nja kami ^c pangangon noe hade teh;
 ari pangangon noe hade teja nalangan
 12 pati ka domba-domba. 'Tatapi noe boe-
 boeroeh ngangon mah, anoe lain pa-
 ngangon, noe teu kalomaän koe domba-
 domba, beh nendjo këroed datang, seug
 ditinggalkeun domba teh bari loempat;
 geus kitoe këroedna ngarontok domba,
 13 sarta dipabalèntjarkeun. 'Ari noe boe-
 boeroeh teh loempat, pedah boeboeroeh,
 teu boga kamèlang ka eta domba-domba.
 14 'Nja kami pangangon noe hade teh,
 sarta ^d njaho ka anoe kami, kitoe deui
 15 dikanjarahokeun koe anoe kami, 'sa-
 pèrti ^e Rama oeningaeun ka kami,

djeung kami nganjahokeun ka Rama. Sarta ^f kami nalangan pati ka domba teh.
 16 'Kami boga deui domba noe sedjen, noe teu kaäsoep kana kandang ijeu; eta oge koe kami koedoe digiringkeun deui, sarta bakal ngadarengekeun kana sowara kami; tidinja ^g djadi sagoendoek, ari pangangonna hidji bae. 'Kitoe noe matak Rama mikaasih ka kami, sabab ^h kami noenda pati, soepaja koe kami ditjokot
 17 deui. 'Euweuh noe ngarëboet pati kami teh; ⁱ istoening ditoendana koe kami karëp sorangan. Kami teh boga kawasa noenda eta pati, nja kitoe keneh boga kawasa njokotna deui. Kitoe timbalan, noe koe kami geus katampa ti Ama.

a Jér. 23:2; Mat. 9:36. *b* p. 14:6. *c* Djab. 23; Jës. 40:11; Jëh. 34:23. *d* 2 Tim. 2:19. *e* Mat. 11:27; p. 7:29. *f* p. 6:51. *g* Djak. 14:9. *h* Jës. 58:10. *i* Loek. 23:46.

19 Tidinja oerang Jahoedi teh ^a djadi parëboet omongan deui koe tina pilahir
 20 teja. 'Loba noe ngaromong: ^b Eta djalma kaäsoepan setan, djeung sasar; naha maraneh ngadenge ka dinja? 'Ari omongan noe sedjen: Eta mah lain kasaoeran noe kasoeroepan; naha ^c ari setan karah bisa ngabeuntakeun panon noe mërëm?

a p. 9:16. *b* p. 7:20. *c* Djab. 146:8.

22 Dëmi geus kitoe pesta ngomean kabah di Jérusalem; mangsa harita oesoem tiris. 'Ari Jesoes angkat-angkatan di djëro kabah, ^a dina emper Soeleman.
 24 'Tidinja ^b oerang Jahoedi pada ngalingkoeng ka Jesoes, sarta oendjoekan ka andjeunna kijeu: Sabaraha pililaeunana sampejan teh nja ngësëlkeun pikir kaoela? Lamoen ënja sampejan Kristoes,
 25 gëblaskeun bae ka kaoela! 'Walonan Jesoes ka dinja: Ènggeus dilahirkeun koe kami ka maraneh, dëmi maraneh teu përtjaja. ^c Ari padamëlan, anoe dipilampah koe kami koe padjënëngan Ama kami, nja eta noe djadi saksi kami. 'Tatapi maraneh teu përtjaja, ^d sabab maraneh teu kaäsoep domba kami, sakoemaha noe geus dilahirkeun koe
 27 kami ka maraneh. 'Ari ^e domba kami ngadengekeun kana sowara kami, sarta kami njaho ka darinja, djeung pada anoet ka kami. 'Sarta ^f koe kami pada dibere hiroep noe langgëng, djeung moal leungit salalanggëngna; kitoe deui moal aja noe pingarëboeteun eta domba tina
 29 leungeun kami. 'Ari Ama kami, noe geus

maparinkeun eta ka kami, langkoeng pisan ti batan sakabehna; sarta moal aja noe bisa ngarëboet eta domba tina
 30 panangan Ama kami. 'Ari kami reudjeung Ama ^g nja hidji keneh. 'Geus kitoe oerang Jahoedi teh ^h njarokotan deui batoe, dek maledogan ka Jesoes.
 32 'Lahiran Jesoes ka darinja: Kami geus ngaboektikeun ka maraneh reja pisan padamëlan Ama kami noe araheng; padamëlan anoe mana teja noe matak maraneh maledogan ka kami? 'Ngawangsoel oerang Jahoedi teh, kijeu pokna: Kaoela noe matak maledog ka sampejan, lain koe tina pagawean noe hade, ngan koe sabab ngagorengkeun ka Allah; kitoe deui ⁱ sabab sampejan, sasama manoesa teh, ngadjadikeun maneh Allah.
 34 'Walonan Jesoes ka dinja: Lain geus dioengëlkeun dina toret maraneh kijeu: ^j Kami geus ngandika: Maraneh teh para allah? 'Lamoen ngangarankeun para allah ka noe didaratangan pangandika Allah mah, sarta ari Kitab teu beunang
 36 dirobahkeun, 'naha maraneh ngomong ka noe geus disoetjikeun koe Rama sarta dipiwarang ka doenya, jen: Sampejan ngagorengkeun ka Allah, pedah kami ngalahir, jen ^k kami teh Poetra Allah?
 37 'Oepama kami teu milampah ^l padamëlan Ama kami, montong përtjaja ka
 38 kami; 'sabalikna, lamoen ënja koe kami dipilampah, ari maraneh teu përtjaja ka kami mah, geura përtjaja kana padamëlanana; soepaja maraneh datang ka nganjahokeun djeung përtjaja, ^m jen Rama teh aja di djëro kami, kitoe deui
 39 kami aja di djëro Rama. 'Tidinja pada nejangna deui djalan keur pinangkëpeun ka Jesoes, ⁿ tatapi Jesoes teh lesot tina leungeunna. *a* Lal. 3:11. *b* p. 8:25. *c* p. 5:36. *d* p. 8:45. *e* p. 8:47. *f* p. 6:39; 17:2. *g* p. 5:23; 14:9. *h* p. 8:59. *i* p. 5:18. *j* Djab. 82:6. *k* p. 5:17—20. *l* p. 15:24. *m* p. 14:10, 11. *n* p. 8:59.
 40 Geus kitoe angkat deui ka peuntaseun tji Jordan, ka ënggon ^a oeroet Johannes asal ngabanjoean; ladjëng linggih di dinja. 'Sarta loba pisan noe ngadareuheusan, omongna: Ari Johannes mah teu midamël tanda; tatapi sakoer noe dilahirkeun koe Johannes tina përkara
 42 Jesoes teja, eta kabeh saestoena. 'Sarta ^b loba pisan di dinja noe përtjaja ka andjeunna.

a p. 1:28. *b* p. 7:31.

PASAL 11.

Aja djalma noe teu damang, Lasaroés
 1 di Bet-Ania, nja eta ^a desa Mariadjeung
 2 saderekna Marta teja. 'Ari Maria, ^b nja
 eta noe ngalisahan ka Goesti koe mi-
 njak seungit, bari disoesoetan dampalna
 koe ramboetna teja; eta saderekna La-
 3 saroés keur teu damang. 'Geus kitoe
 noe doewa saderekna ngadjoeroengkeun
 ka Jesoes, ngoeninga: Noen Goesti! anoe
 dipikaasih koe andjeun teja ajeuna keur
 4 gëring. 'Barang Jesoes ngadangoe kitoe,
 ladjëng ngalahir: Eta kasakit moal ma-
 tak maot, ^c malah matak ngamoeljakeun
 ka Allah, soepaja Poetra Allah dimoel-
 5 jakeun koe lantaran eta. 'Dëmi Jesoes
 asiheun ka Marta, djeung ka saderekna
 6 istri, sarta ka Lasaroés. 'Sanggeusna
 kadangoe jen Lasaroés teu damang, Je-
 soés ladjëng linggih keneh doewa poë
 7 ^d di ënggon noe ditjalikan. 'Ari geus
 kitoe, ladjëng ngalahir ka moerid-moe-
 rid: Hajoe, oerang leumpang deui ka
 8 Joedea! 'Pioendjoek moerid ka Jesoes:
 Noen Rabi! anjar keneh ^e oerang Ja-
 hoedi dek maledog ka andjeun; naha
 9 andjeun rek angkat deui ka ditoe? 'Wa-
 lonan Jesoes: ^f Di djëro sapoë teh lain
 doewa wëlas djam? Lamoen aja noe
 njaba ti beurang, moal solog-santog, sa-
 10 bab nendjo tjaäng doenya. 'Tatapi la-
 moen aja noe njaba ti peuting mah,
 tangtoe solog-santog, sabab tjaäng teh
 11 teu aja di djëro manehanana. 'Nja kitoe
 pilahirna; ladjëng ngalahir deui ka moe-
 rid-moerid: Lasaroés, sobat oerang, ^g keur
 sare; tatapi kami rek indit, dek dihoe-
 12 dangkeun. 'Ari pioendjoek moerid-moe-
 rid: Noen Goesti! oepantën sare mah,
 13 tinangtos bakal damang. 'Tatapi Jesoes
 tadi ngalahirkeun maotna; ari panjana
 moerid-moerid, anoe dilahirkeun teh sare
 14 ënja. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka moe-
 rid sagëblasna bae: Lasaroés geus maot;
 15 'sarta kami boengah tina sabab mara-
 neh, pedah tadina kami hanteu aja di
 dinja, soepaja maraneh përtjaja; ari
 16 ajeuna, hajoe oerang nejang. 'Tidinja ^h
 Tomas, noe katëläh Didimoés, pok ngo-
 mong ka batoer-batoer moerid: Hajoe,
 oerang ge indit, soepaja oerang baba-
 rëngan maot djeung Goesti.

^a Loek. 10: 38, 39. ^b p. 12: 3. ^c p. 9: 3. ^d p. 10: 40.
^e p. 10: 31. ^f p. 9: 4. ^g Mat. 9: 24. ^h p. 20: 24.

17 Mangsa Jesoes soemping, eta kason-
 dong ngalondjor dina koeboeran, geus
 18 opat poë lilana. 'Dëmi Bet-Ania teh deu-
 keut ka Jëroesalem, djaoehna antara
 19 lima wëlas ^a istadi. 'Djeung reja pisan
 oerang Jahoedi anoe daratang ka Marta
 djeung ka Maria, sëdja dek ngalilipoer
 20 pedah katinggal koe saderekna. 'Geus
 kitoe ^b Marta, barang ngareungeu Je-
 soés rek soemping, seug mapagkeun;
 tatapi Maria mah tonggoj bae tjalik di
 21 djëro imah. 'Tidinja Marta oendjoekan
 ka Jesoes: Noen Goesti! oepami andjeun
 tadina linggih di dijeu, doeloer simkoe-
 22 ring moal waka maot. 'Tatapi ajeuna
 ge simkoering nangtoskeun pisan, sanis-
 kantën anoe bade ditëda koe andjeun
 ka Allah, tanwande koe Allah dipasih-
 23 keun ka andjeun. 'Lahiran Jesoes ka
 Marta: Doeloer maneh teh bakal hoe-
 dang deui. 'Ari pioendjoek Marta: Sim-
 24 koering tërang pisan, ^c jen bade hoe-
 dang dina kijamat, poë panganggëusan.
 25 'Lahiran Jesoes: ^d Nja kami noe djadi
 kijamat djeung hiroep teh; saha-saha
 noe përtjaja ka kami, tangtoe hiroep,
 26 sanadjan geus paeh oge. 'Kitoe deui ^e
 oenggal-oenggal djalma noe hiroep, sarta
 përtjaja ka kami, moal paeh salalang-
 gëngna. Koemaha maneh përtjaja eta
 27 teh? 'Ari pioendjoekna ka Jesoes: Noen
 Goesti! soemoehoen, ^f simkoering përt-
 tjaja pisan, jen andjeun teh Kristoes,
 Poetra Allah, ^g anoe bade soemping ka
 28 doenya teja. 'Sanggeusing mioendjoek
 kitoe, toeloj leumpang, ngala Maria
 saderekna, sarta ririkipan, ari pokna:
 Goeroe teh geus aja di ditoe, maneh
 29 disaoer. 'Dëmi eta, barang ngareungeu,
 ngageuwat bae indit, ngadeuheusan ka
 30 Jesoes. 'Ari Jesoes tatjan lëbët ka desa
 teh, aja keneh dina ënggon Marta në-
 31 pangan ka andjeunna teja. 'Geus kitoe
 oerang Jahoedi, anoe reureudjeungan
 djeung Maria di djëro imah, nja eta
 noe ngalilipoer teja, barang narendjo
 Maria ngageuwat indit ka loewar, toe-
 loej pada noetoerkeun, bari ngaromong:
 Eta teh angkat ka astana, hajangeun
 32 nangis di dinja. 'Barang dongkap Maria
 ka ënggon noe keur dilinggihan koe Je-
 soés, sarta katendjo andjeunna teh, toe-
 loej brëk mëndëk kana dampalna, bari
 oendjoekan: Noen Goesti! oepami an-

djeun tadina linggih di dijeu, doeloer
 83 simkoering moal waka maot. 'Děmi Jesoes, mangsa ningali Maria nangis, nja kitoe deui oerang Jahoedi anoe miloe daratang teja pada tjeurik, ladjěng kalangkoeng nja hawatoseun di djěro soek-
 84 mana, sarta ngěrik pisan manahna; 'ari lahirna: Di mana diroewangna koe maraneh? Ari oendjoekanana: Noen Goesti!
 85 soemangga ka dijeu tingalian. 'Ladjěng
 86 ^h Jesoes rambisak tji-sotjana. 'Pok ngaromong oerang Jahoedi: Geura djareueung, aja sakitoe asiheunana ka dinja!
 87 'Ari noe sawareh ngaromong: Naha eta
 ' noe ngabeuntekeun panon noe měrěm teja, karah teu bisaeun mapalangan paeh
 88 ka eta djalma? 'Děmi Jesoes kahoedang deui hawatos di djěro manahna, ladjěng dongkap ka astana; ari astana teja goeha, sarta beunang noetoeupan koe hidji
 89 batoe. 'Ngalahir Jesoes: Eta batoe geura singkirkeun! Ari Marta, saderek noe maot teja, seug oendjoekan: Noen Goesti! ajeuna eta geus bae, karena geus meunang opat poě lamina. 'Lahiran Jesoes
 40 ka Marta: Naha kami lain geus ngalahir ka maneh, jen maneh lamoen pěrtjaja bakal nendjo kamoeljaan Allah?
 41 'Tidinja batoena koe djalma teh disingkirkeun tina ěnggon noe maot teja. Geus kitoe Jesoes ^j ningali ka loehoer, bari oendjoekan: Noen Ama! simkoering moedji soekoer, doemeh geus dikaboelkeun
 42 nja paněda simkoering. 'Sarěng simkoering geus těrang, jen Ama hanteu loewang ngaboelkeun ka paněda simkoering; nanging ^k tina sabab djalma-djalma noe koempoel ngarijoeng, noe mawi simkoering geus mioendjoek kitoe, soepaja
 43 pada pěrtjaja, jen Ama noe geus miwarang simkoering. 'Sanggeusna ngoendjoekkeun kitoe, ^l ladjěng Jesoes ngalahir sarta bėdas pisan gěntrana, kijeu:
 44 Eh Lasaroes! geura ka loewar. 'Toeloj noe maot teh ka loewar, ari leungeun djeung soekoena dibeungkeut keneh koe boěh majit, sarta rarajna beunang moengkoes keneh ^m koe salěmpaj. Ngalahir Jesoes ka djalma-djalma teja: Geura laanan, soepaja bisa leumpang!

^a p. 6:19. ^b Loek. 10:39, 40. ^c Lal. 24:15.
^d p. 5:26; 6:40, 54. ^e p. 8:51. ^f p. 6:69.
^g Mat. 11:3. ^h Loek. 19:41. ⁱ p. 9:6. ^j p. 17:1.
^k p. 12:30. ^l p. 5:25. ^m p. 20:7.

45 Tidinja ^a loba pisan tina lěbah oerang Jahoedi, anoe geus daratang ka Maria teh, sarta narendjo ka noe didaměl koe Jesoes teja, toeloj pěrtjaja ka andjeunna.
 46 'Tatapi noe sawareh deui mah laleumpang ^b ka ahli parisi, toeloj mojojankeun noe didaměl koe Jesoes teja.

^a p. 7:31. ^b p. 9:13.

47 Geus kitoe para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli parisi ngoempoelkeun rad; geus koempoel, kijeu salaoerna:
^a Koemaha oerang nja pipětaeunana? karena eta djalma teh reja migawena
 48 tanda. 'Lamoen koe oerangdiantěp kitoe, ^b tangtoe sakabehna ge pěrtjaja ka dinja; geus kitoe oerang Roem bakal daratang sarta ngarěboet nagara djeung bangsa
 49 oerang. 'Aja hidji djalma, rad keneh, ngaranna ^c Kajapas, dina taoen harita djěněng panghoeloe agoeng, pok mihtoer ka papada rad: Sampejan teh teu
 50 aroeninga naon-naon; 'sarta teu ngelingkeun, ^d leuwih hade ka diri oerang, paeh djalma sahidji ngagantian bangsa, ti bantan tjilaka sabangsa kabeh mah. 'Pangmihatoerna sakitoe Kajapas teh, lain pahamna sorangan; ari dina taoen harita eta djěněng panghoeloe agoeng, noe matak ngawědjangkeun, jen Jesoes bakal
 52 maot ngagantian ka bangsa; 'sarta lain woengkoel ka eta bangsa bae, malah-malah ^e soepaja poetra Allah anoe pabalěntjar koe andjeunna dikoempoelkeun
 53 djadi hidji. 'Tina poě harita ^f eta rě-rěmpoegan djeung batoer-batoer, dek maehan ka Jesoes.

^a Loek. 16:31.

^b p. 12:19. ^c Loek. 3:2. ^d p. 18:14. ^e p. 10:16.

^f Mat. 21:38.

54 Tidinja Jesoes hanteu angkat-angkat deui katara di pělěbah oerang Jahoedi; ladjěng bae djěngkar ti dinja ka tanah noe deukeut ka těgal lěga, ka nagara noe ngaran Epraim; toeloj linggih di dinja reudjeung moerid-moeridna.
 55 'Ari ^a paska oerang Jahoedi geus deukeut, sarta loba djalma ti tanah eta noe laleumpang ka Jěroesalem, same-mehna paska, sėdja dek ngaběrėsihan
 56 dirina. 'Geus kitoe ^b pada nejangana Jesoes, sarta ngaromong djeung batoer-batoerna, keur narangtoeng di kabah, kijeu pokna: Koemaha ari pamikir, eta
 57 teh moal pidatangeun kana pesta? 'Děmi para panghoeloe agoeng djeung ahli-ahli

parisi ^c geus marentahkeun, oepama aja noe njaho ka ěnggon Jesoes, eta koedoe ngoeninga, soepaja beunang ditangkĕp.

a p. 6:4. b p. 7:11. c p. 9:22.

PASAL 12.

- K**ari gĕnĕp poĕ deui ka paska teh, Jesoes soemping ^a ka Bet-Ania; didinja aja Lasaroēs, noe geus maot, anoe dihoedangkeun koe Jesoes tina paehna teja.
- 2 'Dĕmi di dinja aja noe hadjat ti peuting, ngahormatan ka Jesoes; ^b Marta noe ngalalajanan, ari Lasaroēs miloe djeung
- 3 noe ngarijoeng sarĕng Jesoes. 'Geus kitoe Maria njandak sapon minjak nardoes noe toelen, sarta gĕde pisan hargana; seug ngaminjakan ka dampal Jesoes, ^c bari disoesoetan dampalna koe ramboetna; dĕmi eta imah mabĕk koe
- 4 seungitna minjak teja. 'Toeloej ngomong hidji moeridna, nja eta Joedas anak Simon, Iskariot teja, ^d anoe bakal ngahijanat ka Jesoes: 'Koe naon eta minjak teu didjoewal harga tiloe ratoes dinar, seug toeloej disidĕkahkeun ka noe
- 5 marariskin? 'Pangomongna kitoe, lain sabab karoenjaeun ka noe marariskin; ngan sabab manehanana toekang maling, sarta ^e mamawa kantong, djeung
- 7 ngampihan anoe dibaktikeun. 'Ari lahiran Jesoes: Ingkeun, oelah diopenan; eta beunang ngampihan manehanana
- 8 keur poĕan kami diroewang. 'Karana noe mariskin teh salalawasna aja reudjeung maraneh; tatapi ari koe kami mah maraneh moal direudjeungan salalawasna. *a Mat. 26:6; p. 11:1, 43. b Loek. 10:40. c Loek. 7:38. d p. 6:71. e p. 13:29.*
- 9 Geus kitoe katangen koe oerang Jahoedi loba katjida, jen Jesoes keur linggih di dinja; toeloej daratang, lain tina sabab Jesoes woengkoel, bari hajangeun narendjo ka Lasaroēs, ^a anoe dihoedangkeun koe Jesoes tina maotna teja. 'Dĕmi
- 10 ^b para panghoeloe agoeng rĕrĕmpoegan, dek maehan ka Lasaroēs ongkoh. 'Karana ^c tina sabab Lasaroēs reja pisan oerang Jahoedi anoe nejang, sarta toeloej pĕrtjaja ka Jesoes. *a p. 11:44. b p. 11:47. c p. 11:45.*
- 12 Ari isoekna ^a loba pisan djalma noe geus daratang kana ^b eta pesta, mangsa ngadarengge Jesoes rek soemping ka Jĕroesalem, 'toeloej ngabarĕtot palapah-

- palapah korma, geus kitoe boedal marapagkeun ka Jesoes, sarta pada soerak: Hosanna! ^c Sing salamĕt anoe soemping koe padjĕnĕngan Pangeran, Radja Israil!
- 14 'Ladjĕng Jesoes mĕndakan ^d hidji kalde ngora, seug dititihan; sakoemaha noe geus dioengĕlkeun dina Kitab kijeu:
- 15 'Maneh oelah sijeun-sijeun, eh anak Sion! masing njaho, Radja maneh rek datang,
- 16 toenggang anak kalde bikang. 'Ari eta dina mimitina teu kahartieun koe moerid-moeridna; tatapi mangsa Jesoes ^e geus dimoeljakeun, didinja ras aringĕteun, jen geus disĕratkeun hal andjeunna kitoe, sarta djalma geus marilampahkeun ka andjeunna anoe kitoe pĕtana.
- 17 'Dĕmi djalma-djalma noe ngadjadjapkeun Jesoes pada njaksian, jen andjeunna geus njaer Lasaroēs ka loewar ti djĕro astana, sarta dihoedangkeun tina
- 18 maotna. 'Noe matak djalma-djalma teh marapagkeun ge, sabab ngadarengge jen andjeunna midamĕl eta tanda teja. 'Tidinja ahli parisi ngaromong djeung batoer-batoerna: Na katingali koe sarampejan, jen pimaksoedeun sarampejan teu aja pisan ladjoena? Toeh geuning, ^f sadoenya kabeh pada noetoerkeun ka eta teh. *a Mat. 21:8. b p. 11:56. c Djab. 118:26. d Mat. 21:2. e p. 7:39. f p. 3:26.*
- 20 Dĕmi di pĕlĕbah djalma noe daratang ^a dek sĕmbahijang dina pesta teja, aja
- 21 oerang Joenani. 'Eta teh toeloej njalampurkeun ka Pilipoēs, ^b anoe asal ti Bet-Saida bilangan Galilea, sarta bari nĕnĕda, kijeu pihatoerna: Noen djoeragan! simkoering ^c hajang pisan narendjo
- 22 ka Jesoes. 'Tidinja Pilipoēs indit, seug poepoelih ka Andreas; ari koe Andreas reudjeung Pilipoēs dioendjoekkeun ka
- 23 Jesoes. 'Dĕmi Jesoes ngawalon ka dinja, kijeu lahirna: Geus tĕpi ka waktoena, ^d jen Poetra manoesa teh dimoeljakeun.
- 24 'Satĕmĕn-tĕmĕnna, kami ngalahir ka maraneh: ^e Oepama siki tarigoe hanteu ragrag dina taneuh sarta teu paeh, tanwande tĕtĕp bae sahidji; tatapi lamoen
- 25 paeh mah, boewahan loba pisan. 'Sahasaha ^f noe njaah ka njawana, bakal kaleungitan koe njawana; kitoe deui sahasaha noe iklas ka njawana di ijeu doenya, eta noe bakal nĕtĕpkeun njawana tĕpi
- 26 kana hiroep noe langgĕng. 'Lamoen aja noe dek ngawoela ka kami, eta koedoe

anoet ka kami; sarta ^q di mana kami nja aja, abdi kami ge nja di dinja pija-jaeunana. Djeung deui lamoen aja noe ngawoela ka kami, tangtoe dihormat
 27 koe Rama. 'Ajeuna ^h hate kami ngal-
 lèpër; djeung koemaha kami nja oen-
 djoekan? Noen Ama! moegi simkoering
 dileupaskeun ti djëro waktoe ijeu. 'Na-
 nging nja eta sababna noe matak sim-
 koering geus datang ka djëro waktoe
 28 ijeu. 'Noen Ama! moegi ngamoeljakeun
 padjënengan Ama. Geus kitoe ^j aja gën-
 tra ti langit, kijeu: Koe kami ënggeus
 dimoeljakeun teh, sarta koe kami rek
 29 dimoeljakeun deui! 'Dëmi djalma-djalma
 noe nangtoeng di dinja sarta ngadenge,
 toeloej ngaromong jen aja goeloedog.
 Tjék sawareh deui: Aja malaikat nga-
 lahir ka andjeunna. 'Ngalahir Jesoes,
 kijeu lahirna: ^k Lain tina sabab kami
 pangajana gëntra teh, ngan sabab ma-
 raneh. 'Ajeuna hoekoeman teh ditër-
 30 keunana ka ijeu doenya; ^l kapala ijeu
 doenya ajeuna bakal didjongklokkeun
 31 ka loewar. 'Djeung deui ^m samangsa
 kami geus dika-loehoerkeun ti boemi,
ⁿ koe kami bakal ditarik sakabehna ka
 32 kami. 'Ngalahirkeunana kitoe teh, na-
 wiskeun pëtana maot, anoe bakal kaso-
 33 rang koe andjeunna. 'Ngawangsoel djal-
 ma-djalma teh ka Jesoes: Simkoering
 geus ngaroeping tina toret, ^o jen Kris-
 toes teh tètëp salalanggëngna; na an-
 djeun koemaha ngalahir, jen: Poetra
 manoesa teh koedoe dika-loehoerkeun?
 34 Saha teja eta Poetra manoesa teh? 'La-
 hiran Jesoes ka eta djalma: ^p Sakeu-
 deung deui waktoe tjaäng teh aja di
 maraneh; ^q geura leumpang meungpeung
 maraneh boga keneh tjaäng teja, soepaja
 oelah kaboeroe koe poëk. Ari noe leum-
 pang di noe poëk mah, moal njahoëun noe
 35 didjoegdjoeg. 'Meungpeung maraneh boga
 keneh tjaäng teja, geura përtjaja kana
 eta tjaäng, soepaja maraneh djadi ^r anak
 tjaäng. Nja kitoe pilahir Jesoes; ladjëng
 angkat, njoempoet ti eta djalma-djalma.

^a Lal. 8: 27. ^b p. 1: 45. ^c Loek. 19: 3. ^d p. 13: 32;
 17: 1. ^e 1 Kor. 15: 36. ^f Loek. 17: 33. ^g p. 14: 3.
^h Mat. 26: 38. ⁱ Mark. 14: 35. ^j Mat. 3: 17. ^k p. 11: 42.
^l p. 16: 11; Kol. 2: 15. ^m p. 3: 14; 8: 28. ⁿ p. 6: 44;
 11: 52. ^o Djab. 45: 7; 72: 17; Dan. 7: 14. ^p p. 7: 33.
^q Jér. 13: 16. ^r Loek. 16: 8.

37 Sanadjan Jesoes midamël tanda sa-
 kitoe rejana ge di hareupeun maraneha-

nana, teu përtjajaeun bae ka andjeunna;
 38 'soepaja kalaksanakeun pilahir nabi Jë-
 saja, noe geus dilahirkeun kijeu: ^a Èh, Pa-
 ngeran! saha noe geus përtjaja ka pa-
 ngoewaran simkoering sadaja? sarëng
 ka saha geus boekti pauangan Pangeran?
 39 'Nja kitoe sababna noe matak teu ba-
 risaeun përtjaja, pedah ^b Jësaja geus
 40 ngalahir deui: 'Koe andjeunna panon
 maranehanana geus dilolongkeun, sarta
 hatena ditareuaskeun; soepaja oelah na-
 rendjo koe panon, djeung oelah ngaharti
 koe hate, djeung oelah tarobat, sarta
 41 oelah ditjageurkeun koe kami. 'Noe bijeu
 teh koe Jësaja dilahirkeun ^c keur mangsa
 ningali kamoeljaän andjeunna, sarta
 42 ngalahirkeun salira andjeunna. 'Sangki-
 lang kitoe, ^d tina pëlëbah para kapala
 ge reja pisan noe përtjajaeun ka Jesoes;
 tatapi teu ngarakoekeun, bawaning si-
 jeun koe ahli parisi, soepaja oelah di-
 43 toendoeng ti djëro masigit. 'Karana ^e ba-
 rogoheun kana kahormatan ti djalma,
 ti batan kana kahormatan ti Allah.

^a Jës. 53: 1. ^b Jës. 6: 9; Mat. 13: 14. ^c Jës. 6: 1.
^d p. 7: 48; 9: 22. ^e p. 5: 44.

44 Ari Jesoes ngalahir sarta bédas, kijeu
 lahirna: Saha-saha noe përtjaja ka kami,
^a lain përtjaja ka kami, ënjana mah ka
 45 noe miwarang kami. 'Sarta ^b noe nendjo
 ka kami, nja nendjo ka noe miwarang
 46 kami. 'Kami teh ^c nja damar, geus da-
 tang ka doenya, soepaja oenggal-oenggal
 djalma noe përtjaja ka kami, oelah tji-
 tjing di noe poëk. 'Djeung deui lamoen
 aja djalma ngadenge ka pilahir kami,
 tatapi teu dipërtjaja, eta koe kami moal
 dihoekoeman; karana ^d kami noe matak
 datang, lain dek ngahoekoeman doenya,
 ngan soepaja doenya koe kami disala-
 47 mëtkeun. 'Saha-saha ^e noe nampik ka
 kami, djeung teu narima ka pilahir ka-
 mi, aja noe ngahoekoeman inja; ari pila-
 hir, anoe geus dilahirkeun koe kami, nja
 eta noe bakal ngahoekoeman ka dinja
 49 dina poë panganggeusan. 'Karana ^f kami
 ngalahir teja lain karëp sorangan; ari
 Rama, noe miwarang kami, geus mapar-
 in timbalan ka kami, hal noe koedoe
 dipilahir, sarta hal noe koedoe diwoe-
 50 roekkeun. 'Sarta kami njaho, ari timba-
 lan andjeunna teh nja eta hiroep noe
 langgëng. Koe sabab eta, anoe dipilahir
 koe kami, nja eta koe kami dilahirkeun

sakoemaha noe koe Rama geus diandikakeun ka kami. *a* p. 5: 24, 30, 38; 7: 16. *b* p. 10: 30; 14: 9. *c* p. 8: 12. *d* p. 3: 17. *e* p. 3: 18; 8: 24. *f* p. 5: 19; 7: 16; 8: 28.

PASAL 13.

Demi ^a samemeh pesta paska, doemeh Jesoes waspaoseun ^b ajeuna geus dongkap ka waktoena bakal ngalih ti ijeu doenya ka Rama, sakoemaha andjeunna geus mikaasih ka djalma kagoenganana, noe araja di doenya, nja kitoe dipikaasihna dongkap ka toetog-na. ² 'Mangsa keur dalahar, (sanggeus ^c Iblis kana hate Joedas anak Simon, Iskariot teja, ngasoepkeun pikir sina ³ ngahijanat ka Jesoes,) 'doemeh Jesoes oeningaen, ^d jen Rama geus maparinkeun saniskara ka pananganana, kitoe deui jen andjeunna ka loewar ti Allah, ⁴ sarta rek moelih ka Allah: 'noenda dahar, ladjeng ngadeg, sarta tjoetjoel-tjoetjoel panganggona; tidinja njandak lawon bodas, dianggo beulitan. 'Geus kitoe njitjikeun tjai kana bokor, ladjeng ngamimitian ^e ngoembah soekoe moeridmoerid, bari disoesoetan koe lawon ⁶ bodas, noe dianggo beulitan teja. 'Tidinja dongkap ka Simon Petros. Ari eta seug oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! koemaha andjeun rek ngoembah soekoe ⁷ simkoering? 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka Petros: Anoe dipilampah koe kami, eta maneh ajeuna moal njaho; tatapi mengke ka hareup mah koe maneh tangtoe kaharti. 'Ari pioendjoek Petros: Salalawasna ge koe simkoering moal dirempagan andjeun ngoembah soekoe simkoering. Walonan Jesoes ka dinja: ^f Lamoen maneh koe kami teu dikoembah, moal kadoeoeman kami. ⁹ 'Pioendjoek Simon Petros ka Jesoes: Noen Goesti! oelah soekoe woengkoel, ¹⁰ leungeun djeung sirah koedoe oge. 'Lahiran Jesoes ka dinja: Ari noe geus dimandian mah, teu koedoe-koedoe deui ngan soepaja dikoembah soekoe bae, da geus bérésih kabeh. Maraneh teh ^g geus ¹¹ bérésih, tatapi teu sarereja. 'Karana ^h Jesoes langkoeng oeninga ka noe bakal ngahijanat ka salira andjeunna; nja kitoe noe matak ngalahir: Maraneh teu bérésih sarereja. *a* p. 12: 1. *b* p. 8: 20. *c* Loek. 22: 3. *d* p. 3: 35. *e* Loek. 7: 44. *f* 1 Kor. 6: 11. *g* p. 15: 3. *h* p. 6: 70, 71.

¹² Ari geus parantos ngoembah soekoe moeridmoerid, sarta geus dianggo deui panganggona, ladjeng tjalik, sarta ngalahir ka moerid: Koemaha, koe maraneh kaharti anoe bijeu koe kami dipilampah ¹³ ka maraneh? 'Ari maraneh njaréboetkeun ka kami Goeroe djeung Goesti; ^a eta bënér pangnjéboetkeun maraneh ¹⁴ kitoe teh, karana kami nja eta. 'Ari kami, anoe djadi Goesti sarta Goeroe, geus ngoembah soekoe maraneh, ^b nja kitoe deui maraneh koedoe silih-koembah soekoe ¹⁵ djeung batoer-batoer. 'Karana kami geus mere ^c toeladan ka maraneh, soepaja maraneh ge pada migawe sakoemaha noe koe kami geus dipilampah ka ¹⁶ maraneh. 'Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: ^d ari noe djadi boedjang, moal leuwih ti djoeraganana; kitoe deui piwarangan moal leuwih ti ¹⁷ noe miwarang. 'Lamoen eta pèrkara geus dikanjahokeun koe maraneh, ^e nja salamèt maraneh lamoen dipilampah. ¹⁸ 'Kami lain ngalahirkeun maraneh sakah; kami njaho mana noe geus dipilih koe kami; ari eta noe matak kitoe soepaja kalaksanakeun Kitab noe kijeu teja: ^f Noe sok dadaharan roti koering, ajeuna ¹⁹ geus ngagagkeun soekoe ka koering. 'Ti mangsa ajeuna ^g koe kami dilahirkeun ka maraneh, samemeh boekti, soepaja maraneh mangsa geus boekti pada pèrtjaja, ^h jen kami nja eta teja. 'Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: ⁱ lamoen aja noe dititah koe kami, sahasaha noe narima eta, nja eta narima ka kami; ari noe narima ka kami, nja eta narima ka noe geus miwarang kami.

a Mat. 23: 8, 10. *b* Loek. 22: 26, 27. *c* 1 Petr. 2: 21. *d* Mat. 10: 24. *e* Jak. 1: 25. *f* Djab. 41: 10. *Mat.* 26: 23. *g* p. 14: 29; 16: 4. *h* p. 8: 24. *i* Mat. 10: 40; Loek. 10: 16.

²¹ Ari Jesoes geus ngalahirkeun kitoe, ladjeng ngalenggis di djero soekmana, sarta ngajaktoskeun, kijeu lahirna: ^a Satëmën-tëmënna, kami ngalahir ka maraneh: aja hidji djalma batoer maraneh ²² bakal ngahijanat ka kami. 'Tidinja moerid silih-tendjo, sarta pada mangmaung ²³ mana noe dilahirkeun teh. 'Aja hidji moeridna, ^b noe dipikaasih koe Jesoes, ²⁴ dijoekna deukeut pangkon Jesoes. 'Eta teh seug dikitjeupan koe Simon Petros, soepaja naroskeun mana teja noe dilahirkeun teh. 'Toeloj eta ngalendehau

kana dada Jesoes, sarta oendjoekan:
 26 Noen Goesti! noe mana teja? 'Ari walonan Jesoes: Mana-mana noe koe kami rek dipangnjotjolkeun sahoewapeun, sarta disodoran sakali, nja eta. Dëmi
 c geus ditjotjolkeun noe sahoewapeun teh, ladjëng disodorkeun ka Joedas anak
 27 Simon, Iskariot teja. 'Sanggeusna noe sahoewapeun teja disodorkeun, seug Setan teh njoeroep ka Joedas. Geus kitoe Jesoes ngalahir ka dinja: Anoe dek dipigawe koe maneh teja, geuwat-geuwat
 28 lampahkeun. 'Ari noe ngarijoeng euweuh noe ngahartieun sababna noe matak
 29 Joedas dilahiran kitoe. 'Panjanana noe sawareh, Joedas teh d pedah mamawa kantong, dipiwarang koe Jesoes: Geura barangbeuli anoe koedoe dipake koe oerang dina pesta; atawa dipiwarang njidëkahkeun naon-naon ka noe maris-
 30 kin. 'Sanggeusna noe sahoewapeun teja koe manehanana ditampanan, ngageuwat bae indit ka loewar. Harita teh ti peuting. a Mat. 26 : 21. b p. 19 : 26. c 2 Moesa 12 : 8. d p. 12 : 6.

31 Ari geus ka loewar Joedas teh, ladjëng Jesoes ngalahir: a Ajeuna mah Poetra manoesa teh geus dimoeljakeun, sarta Allah geus dimoeljakeun di djëro Poetra
 32 manoesa. 'Lamoen Allah geus dimoelja- keun di djëro Poetra manoesa, Allah ge ka eta tangtoe ngamoeljakeun deui di djëro salira andjeunna, sarta tereh pisan
 33 dimoeljakeunana. 'Eh, baroedak! ngan sakeudeung deui kami aja di maraneh teh. Maraneh bakal narejangan kami, sarta sakoemaha noe koe kami dilahir-
 keun ka oerang Jahoedi kijeu teja: b Ka ënggon noe rek didjoegdjoeg koe kami, maraneh moal bisa daratang: nja kitoe kami ajeuna ngalahir deui ka maraneh.
 34 'Kami mere ka maraneh hidji parentah noe anjar, c nja eta koedoe silih-pika- njaäh; sapërti kami geus mikanjaäh ka maraneh, soepaja maraneh oge silih-pi-
 35 kanjaäh. 'Tina lantaran eta bakal njara- hoëun sakabeh, jen maraneh teh moerid kami, d nja eta lamoen maraneh silih- pikanjaäh djeung batoer-batoer.

a p. 12 : 23; 17 : 1, 5. b p. 7 : 34; 8 : 21. c p. 15 : 12. d 1 Joh. 2 : 5.

36 Pok Simon Petroes oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! andjeun teh bade angkat ka mana? Ari walonan Jesoes ka Petroes: Ka ënggon noe rek didjoeg-

djoeg koe kami, maneh ajeuna moal bisa ngiring, a tatapi mëngke ka hareup mah tangtoe ngiring ka kami. 'Pioendjoek Petroes ka Jesoes: Noen Goesti! koe- maha noe mawi simkoering ajeuna teu kenging ngiring ka andjeun? b Simkoe- ring teh soemëdja nalangan pati ka an-
 38 djeun. 'Ari walonan Jesoes ka dinja: Koetan maneh dek nalangan pati ka kami? Satëmën-tëmëna, kami ngalahir ka maneh: hajam moal waka kongko- rongok, samemeh maneh nganglës ka kami tiloe kali. a p. 21 : 18, 19; 2 Petr. 1 : 14.

b Mat. 26 : 33; Loek. 22 : 33.

PASAL 14.

Hate maraneh oelah kalëléban; ma-
 2 raneh përtjaja ka Allah, sing përtjaja deui ka kami. 'Dina gëdong Ama kami reja pisan pangkeng; lamoen teu kitoe, geus tangtoe maraneh dibedjaän koe kami. Kami dek ijang, njadijakeun ëng-
 3 gon keur maraneh. 'Mangsa kami geus ijang, sarta geus njadijakeun ënggon keur maraneh, kami tangtoe datang deui ngala maraneh; a soepaja maraneh ge aja di ënggon noe diajaän koe kami.
 4 'Djeung deui ënggon noe rek didjoeg- djoeg koe kami, eta maraneh geus njaho, 5 sarta djalanna maraneh geus njaho. 'Pok b Tomas mioendjoek ka Jesoes: Noen Goesti! simkoering sadaja teu tërang ka ënggon noe rek diboedjëng koe Goesti; sarëng koemaha simkoering teh pibi-
 6 saeun tërang kana djalanna? 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Nja kami noe djadi djalann, djeung kajaktian, sarta hiroep. c Moal aja noe datang ka Rama, ngan
 7 koedoe lantaran ti kami. 'Tijap-tijap ma- raneh geus njaho ka kami, tangtoe geus njaho deui ka Ama kami; ti watës ajeuna maraneh njaho ka andjeunna, sarta geus
 8 narendjo ka andjeunna. 'Pok Pilipoes mioendjoek ka Jesoes: Noen Goesti! moegi tingalikeun Rama teh ka sim- koering sadaja; oepantën kitoe mah sim-
 9 koering tjëkap. 'Ari lahiran Jesoes ka dinja: Eh Pilipoes! sakitoe lilana kami babarëngan djeung maraneh, naha ma- neh tatjan njaho ka kami? d Saha-saha noe nendjo ka kami, nja eta nendjo ka Rama; naha tjëk maneh: tingalikeun
 10 Rama teh ka simkoering sadaja? 'Koe- maha maneh teu përtjaja, jen c kami teh

aja di djëro Rama, kitoe deui Rama
 aja di djëro kami? Ari piwoeroek, anoe
 koe kami diwoeroekkeun ka maraneh,
 pangdiwoeroekkeunana teh koe kami
 lain karëp sorangan; *f* satëgësna Rama,
 noe linggih di djëro kami, nja eta noe
 11 midamël sakabehna padamëlan. 'Masing
 përtjaja ka kami, jen kami teh aja di
 djëro Rama, kitoe deui Rama aja di
 12 djëro kami; oepama hanteu, koedoe përt-
 tjaja tina sabab padamëlanana. 'Satë-
 mën-tëmënna, kami ngalahir ka mara-
 neh: saha-saha noe përtjaja ka kami,
g padamëlan anoe sok dipilampah koe
 kami, koe eta tangtoe dipigawe deui;
 sarta bakal migawe *h* anoe leuwih ti
 batan eta; karana kami dek ngadeu-
 13 heus ka Rama. 'Naon bae *i* anoe koe
 maraneh dek disoehoenkeun koe djën-
 nëngan kami, eta koe kami tangtoe di-
 djadikeun, *j* soepaja Rama dimoeljakeun
 14 di djëro Poetra. 'Oepama aja noe koe
 maraneh disoehoenkeun koe djënëngan
 kami, eta koe kami tangtoe didjadi-
 15 keun. 'Lamoen ënja maraneh njaäh ka
 kami, *k* koedoe nëtëpkeun ka parentah
 16 kami. 'Sarta kami dek njoehoenkeun
 ka Rama, tidinja maraneh tangtoe di-
 paparin Panglipoeer noe sedjen deui, soe-
 paja eta teh tëtëp di maraneh salalang-
 17 gëngna; 'tëgësna Roh kajaktian, *l* noe
 teu beunang ditarima koe doenya, sabab
 koe doenya teh teu katendjoëun djeung
 teu kanjahoan. Ari maraneh mah nja-
 raho ka eta, karana tëtëp linggihna di
 maraneh, sarta bakal aja di djëro ma-
 18 raneh. 'Maraneh moal diantëp pahatoe
 koe kami, *m* da kami datang deui ka
 19 maraneh. 'Sakeudeung deui doenya teh
 moal nendjo ka kami; *n* ari maraneh
 mah bakal narendjo ka kami, sabab
 kami teh hiroep, kitoe deui maraneh
 20 bakal hiroep. 'Dina poë harita maraneh
 tangtoe nganjahokeun, jen kami aja di
 djëro Ama, ari maraneh aja di djëro
 kami, kitoe deui kami aja di djëro ma-
 21 raneh. 'Saha-saha noe ngabogaän pa-
 rentah kami sarta ditëtëpkeun, nja eta
 noe njaäh ka kami; ari noe njaäh ka
 kami, bakal dipikaäsih deui koe Ama
 kami, kitoe deui kami bakal mikanjaäh
 ka dinja, sarta bakal ngebrehkeun diri
 22 kami ka dinja. 'Ari *o* Joedas, tapi lain
 Iskariot teja, seug mioendjoek ka Je-

soes: Noen Goesti! koemaha noe mawi
 Goesti kërsa ngebrehkeun salira andjeun
 ka simkoering sadaja, lain ka doenya?
 23 'Ngawalon Jesoes, kijeu lahirna ka Joe-
 das: Oepama aja djalma njaäh ka kami,
 tangtoe nëtëpkeun ka piwoeroek kami,
 sarta koe Ama bakal dipikaäsih; ari
 kami djeung Ama bakal saroemping ka
 noe kitoe teh, toeloej linggih di mane-
 24 hanana. 'Noe teu njaäh ka kami, moal
 nëtëpkeun ka piwoeroek kami; ari pi-
 woeroek noe kadenge koe maraneh, *p*
 lain anoe kami pribadi, satëgësna ka-
 goengan Rama, noe miwarang kami teja.

a p. 12: 26; 17: 24. *b* p. 11: 16. *c* Ibr. 7: 25: 9: 8;
 1 Petr. 1: 21. *d* p. 12: 45. *e* p. 10: 38; 17: 21.
f p. 5: 19; 8: 28. *g* Mark. 11: 23; 16: 17. *h* Lal.
 2: 41; 5: 15. *i* p. 15: 7; 16: 23. *j* p. 5: 23. *k* p. 15: 10;
 1 Joh. 5: 3. *l* p. 7: 39. *m* Mat. 28: 20. *n* p. 16: 16.
o Loek. 6: 16. *p* p. 7: 16.

25 Eta përkara koe kami geus dilahir-
 keun ka maraneh teh meungpeung reu-
 26 reudjeungan. 'Tatapi *a* ari Panglipoeer
 teja mah, nja eta Roh Soetji, anoe koe
 Rama rek dipiwarang koe djënëngan
 kami, *b* eta teh bakal ngawoeroekkeun
 saniskara ka maraneh, sarta bakal ngi-
 ngëtkeun ka maraneh sakoer-sakoer noe
 koe kami geus dilahirkeun ka maraneh.
 27 'Kami ninggalan *c* kasënangan ka ma-
 raneh; kasënangan kami teh koe kami
 dibikeun ka maraneh; ari kami mah
 mere teh ka maraneh lain sapërti mere-
 na doenya. Hate maraneh oelah kalëlä-
 28 ban, djeung oelah geder. 'Koe maraneh
 kadenge pilahir kami ka maraneh anoe
 kijeu teja: *d* kami rek ijang, sarta datang
 deui ka maraneh. Oepama ënja maraneh
 teh njaäh ka kami, tangtoe pada boe-
 ngah, pedah kami ngalahir, jen kami
 rek ngadeuheus ka Rama; karana Ama
 29 teh leuwih ti batan kami. 'Ajeuna eta
 koe kami geus dilahirkeun ka maraneh,
 samemeh boekti, *e* soepaja maraneh
 30 mangsa geus boekti pada përtjaja. 'Ka-
 mi teh moal loba deui sasaoeran djeung
 maraneh; karana *f* kapala ijeu doenya
 rek datang, *g* dëmi ka kami euweuh pi-
 milikeunana. 'Tatapi soepaja doenya teh
 31 njahoëun jen kami njaäh ka Rama, *h*
 sarta ngalampahkeun sakoemaha noe
 koe Rama geus ditimbalkeun ka kami:
 geura narangtoeng, hajoe oerang indit ti
 dijeu!

a p. 15: 26. *b* p. 16: 14; 1 Joh. 2: 20, 27.
c p. 16: 33; Pil. 4: 7. *d* p. 14: 3. *e* p. 13: 19; 16: 4.
f p. 12: 31. *g* Ibr. 7: 26. *h* p. 10: 18; 12: 49.

PASAL 15.

Ijeu kami teh tangkal anggoer noe saestoe, ari Ama kami pangëbonanana.

2 'Oenggal-oenggal dahan kami anoe hanteu boewahan, koe Ama dieuweuhkeun; dëmi oenggal-oenggal noe boewahan mah dibërësihan koe Ama, ^a sina tambah boewahanana. 'Ari maraneh ajeuna mah ^b geus bërësih, tina sabab pilahir, anoe koe kami dilahirkeun ka maraneh

4 teja. 'Masing ^c pada tètëp di djëro kami, djeung kami di djëro maraneh. Sapërti dahan teu bisaeun boewahan koe maneh, ari teu tètëp dina tangkalna anggoer mah, nja kitoe deui maraneh, ari

5 teu tètëp di djëro kami. 'Kami teja tangkal anggoer teh, ari maraneh dahan-dahanna. Saha-saha noe tètëp di djëro kami, djeung kami di djëro manehanana, eta tangtoe leubeut boewahanana; karanana lamoen teu djeung kami mah, ^d maraneh moal bisa migawe naon-naon.

6 'Oepama aja noe teu tètëp di djëro kami, ^e eta mah dipitjeunan ka loewar, sapërti dahan, sarta datang ka garing; dëmi geus kitoe dikoempoeleun, toeloej dialoengkeun kana seuneu, seug didoeroek.

7 'Lamoen maraneh tètëp di djëro kami, kitoe deui piwoeroek kami tètëp di djëro maraneh, ^f naon bae kahajang maraneh

8 soehoenkeun, tanwande dikaboel. 'Eta matak ngamoeljakeun ka Ama kami, lamoen maraneh baroewahan leubeut;

9 sarta bakal djaradi moerid kami. 'Sapërti Rama geus mikaäsih ka kami, nja kitoe deui kami geus mikanjaäh ka maraneh; masing pada tètëp dina kanjaahan kami!

10 'Lamoen maraneh ^g ngestoekeun parentah kami, tangtoe tètëp dina kanjaahan kami, sapërti kami geus ngestoekeun timbalan Ama, sarta tètëp

11 dina kaäsihanana. 'Eta përkara koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, ^h soepaja kaboengahan kami tètëp di maraneh, kitoe deui kaboengahan maraneh masing

12 datang ka toetoezna. 'Nja ijeu parentah kami, ⁱ maraneh teh koedoe silih-pikanjaäh, sapërti kami geus mikanjaäh ka

13 maraneh. 'Euweuh deui noe katjida njahna, ^j ti batan djalma noe datang ka nalangan pati ka sobat-sobatna. 'Maraneh

14 teh djadi sobat kami, lamoen milampah noe koe kami diparentahkeun

15 ka maraneh. 'Maraneh koe kami moal disarëboet deui boedjang; karana ari boedjang mah teu njahoëun ka noe didamël koe djoeraganana; ari satëgësna maraneh teh koe kami disarëboet sobat, karana ^k saniskara noe koe kami kadenge ti Ama, nja eta koe kami geus

16 dibedjakeun ka maraneh. 'Lain maraneh anoe milih kami, ^l nja kami anoe milih maraneh, sarta koe kami geus dipastikeun soepaja laleumpang djeung baroewahan, sarta soepaja tètëp boewah maraneh; ^m sangkan maraneh koe Rama dipasihana naon bae anoe disoehoenkeun

17 koe maraneh koe djënëngan kami. 'Nja eta ⁿ koe kami diparentahkeun ka maraneh, soepaja silih-pikanjaäh. 'Oepama

18 ^o doenya geuleuheun ka maraneh, koedoe masing njaho maraneh teh, eta geus geuleuh ka kami ti heula, samemeh ka

19 maraneh. 'Saoepama ^p maraneh kaäsoep ka doenya, geus tangtoe doenya teh njaäheun kana milikna; dëmi tina sabab maraneh teu kaäsoep ka doenya, sarta

20 ^q koe kami geus dipilih ti doenya, kitoe noe matak doenya geuleuheun ka maraneh. 'Masing aringët ka pilahir, anoe koe kami dilahirkeun ka maraneh teja:

21 ^r ari noe djadi boedjang, moal leuwih ti djoeraganana. Tijap-tijap geus nganijaja ka kami, tangtoe nganijaja ka maraneh deui; tijap-tijap geus ngestoekeun piwoeroek kami, tangtoe ngestoekeun ka piwoeroek maraneh deui. 'Ari eta sakabeh

22 përkara bakal dipigawe koe eta teja ka maraneh, tina sabab djënëngan kami, ^s pedah teu njarahoeun ka noe geus miwarang kami. 'Saoepama kami hanteu datang mah, ^t sarta teu ngawoeroek ka darinja, moal barogaeun dosa; dëmi ajeuna eta teh moal boga akal njaroempoeleun dosana. 'Saha-saha noe geuleuh ka kami, eta geuleuh deui ka Ama kami.

23 'Saoepama kami di pëlëbah eta djalma hanteu milampah padamëlan, anoe tara pisan dipigawe koe noe sedjen deui mah, moal barogaeun dosa; ^u dëmi ajeuna koe eta teh geus katarendjo, kilang kitoe ge

24 gareuleuheun ka kami sarta ka Ama kami. 'Tatapi noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun anoe dioengëlkeun dina toret maranehanana kijeu: ^v Ari eta

25 pada migeuleuh ka koering, tapi taja sababna. 'Dëmi mangsa soemping ^w

Panglipoer teh, anoe koe kami rek didjoeroengkeun ka maraneh ti Rama, nja eta Roh kajaktian, anoe ka loewar ti Rama teja, eta djadi saksi mērtelakeun kami. 'Ari maraneh ge pada ^x djadi saksi, sabab reureudjeungan djeung kami ti barangmimiti pisan.

^a Pil. 1: 10, 11.

^b p. 13: 10. ^c p. 6: 56. ^d 2 Kor. 3: 5. ^e Jēh. 15: 4. ^f Mark. 11: 24; p. 14: 13. ^g p. 14: 15. ^h p. 17: 13. ⁱ p. 13: 31. ^j Roem 5: 6. ^k p. 8: 26; 14: 10. ^l p. 13: 18. ^m p. 16: 23. ⁿ p. 13: 34. ^o 1 Joh. 3: 13. ^p p. 17: 14. ^q Gal. 1: 4. ^r p. 13: 16. ^s p. 16: 3. ^t p. 10: 25. ^u p. 10: 37, 38. ^v Djab. 35: 19; 69: 5. ^w p. 14: 16, 26. ^x Lal. 1: 8; 5: 32.

PASAL 16.

Eta pērkarā koe kami geus dilahirkeun ka maraneh, ^a soepaja maraneh oelah datang ka titadjong. 'Djalma teh ^b bakal naroendoeng maraneh ti djēro masigit; samalah pidatangeun waktōe, didinja teh saha-saha noe maehan ka maraneh, eta panjanana ngabakti ka Allah. 'Anoe matak bakal migawe kitōe ka maraneh, ^c sabab hanteu njarahōeun ka Rama sarta ka kami. 'Ari eta pērkarā, noe matak koe kami dilahirkeun ka maraneh teh, ^d soepaja maraneh, dimana geus tēpi waktōena, pada aringēt jen koe kami geus dilahirkeun ka maraneh. Dēmi eta pērkarā koe kami hanteu dilahirkeun ka maraneh ti mimitina, tina sabab kami reureudjeungan djeung maraneh. 'Ajeuna kami dek ngadeuheus ka noe geus miwarang kami; ari maraneh taja noe nanjakeun kijeu: Andjeun ka mana nja piangkateun? 'Satēgēsna tina sabab kami ngalahirkeun kitōe ka maraneh, ^e noe matak hate maraneh pinoeh koe nalangsa. 'Ari kami ngalahir ka maraneh anoe sajaktina: pimangpaāteun ka maraneh lamoen kami ijang; karana oepama kami hanteu ijang mah, ^f Panglipoer teja moal waka soemping ka maraneh; dēmi samangsa kami geus ijang, koe kami rek didjoeroengkeun ka maraneh. 'Ari eta teh, sanggeusna soemping, bakal ngawēwēleh ka doenya tina hal dosa, tina hal kabēnēran, djeung tina hal hoekoeman. 'Ari tina hal dosa, koe sabab maranehanana hanteu pērtjaja ka kami; 'tina hal kabēnēran, koe sabab kami ngadeuheus ka Ama kami, sarta koe maraneh hanteu katarendjo deui; 'tina hal hoekoeman, ^g koe sabab kapala ijeu doenya geus dihoekoeman. 'Reja

keneh kami pingalahirkeuneun ka maraneh, tatapi ari maraneh ajeuna moal koewat pinangoengeun eta. 'Dēmi mangsa eta teh geus soemping, nja Roh kajaktian teja, ^h tangtōe noejoen maraneh ka sagala kajaktian; karana 'moal ngalahir kahojongna koe andjeun; satēgēsna sakoer noe kadangoe koe andjeunna, nja eta noe bakal dilahirkeun teh, sarta bakal ngawartakeun ka maraneh pika-hareupeunana. 'Nja eta teh bakal ngamoeljakeun ka kami; karana pinjandakeunana ti anoe kami, toeloj diwartakeun ka maraneh. 'Saniskara kagoengan Rama, ^j nja anoe kami. Kitōe noe matak kami ngalahir, jen pinjandakeunana teh ti anoe kami, toeloj diwartakeun ka maraneh. 'Sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami; ^k tidinja sakeudeung deui maraneh bakal nendjo ka kami; karana kami rek ngadeuheus ka Rama. 'Geus kitōe moeridna sawareh ngaromong djeung batoerna: Naon eta noe dilahirkeun ka oerang teh: sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami, tidinja sakeudeung deui maraneh bakal nendjo ka kami; kitōe deui: karana kami rek ngadeuheus ka Rama? 'Ari aromongna: Naon eta noe dilahirkeun sakeudeung deui teh? Hanteu ngarti oerang mah anoe dilahirkeun teh. 'Dēmi Jesoes waspaoseun jen harajangeun naros; ladjēng ngalahir ka moerid: Naha maraneh silih-tanjakeun anoe dipilahir koe kami kijeu teja: sakeudeung deui maraneh moal nendjo ka kami, tidinja sakeudeung deui maraneh bakal nendjo ka kami? 'Satēmēn-tēmēnna, kami ngalahir ka maraneh: maraneh teh bakal tjareurik sarta djēdjēritan, tatapi doenya mah bakal atoheun; ari maraneh teh bakal njeorang nalangsa, ^l tatapi eta kanalangsaān maraneh bakal digantian koe kaboengahan. 'Ari awewe, ^m mangsa keur ngadjoeroe, boga kasoelah, sabab geus tēpi ka waktōena; dēmi geus didjoeroekeun orokna mah, geus teu ingēt kana kasoekēranana bawaning kaboengahan, pedah aja hidji djalma mantas didjoeroekeun ka doenya. 'Nja kitōe keneh maraneh ajeuna keur nalangsa; tatapi kami bakal manggihan deui ka maraneh, geus kitōe ⁿ hate maraneh boengah, sarta moal aja noe

ngarëboet eta kaboengahan maraneh
 23 teh. 'Di poë harita maraneh moal na-
 njakeun naon-naon deui ka kami. Sa-
 tēmën-tēmënna, kami ngalahir ka ma-
 raneh: ° naon bae noe disoehoenkeun
 koe maraneh ka Rama koe djënengan
 kami, koe andjeunna tangtoe dipasih-
 24 keun ka maraneh. 'Datang ka ajeuna
 maraneh tatjan nēñda naon-naon koe
 djënengan kami. Koedoe nēñda, tang-
 toe dipaparin, ° soepaja kaboengahan
 maraneh datang ka toetoeagna.

a Mat. 13: 21. *b* p. 12: 42. *c* p. 15: 21; 1 Kor. 2: 8.
d p. 13: 19. *e* p. 14: 1. *f* p. 7: 39. *g* p. 12: 31.
h p. 8: 32. *i* p. 12: 49. *j* p. 17: 10. *k* p. 14: 19, 28.
l Jer. 31: 13. *m* Jës. 26: 17. *n* p. 20: 20. *o* p. 14: 13;
 15: 16. *p* p. 15: 11.

25 Eta përkara koe kami geus dilahir-
 keun ka maraneh koe misil-misil. Tatapi
 pidatangeun waktoe, didinja teh kami
 moal ngalahir deui ka maraneh koe mi-
 sil, ° tangtoe sagëblasna bae nja nga-
 26 wartakeun Rama ka maraneh. 'Di poë
 harita maraneh bakal nēñda koe djē-
 nëngan kami; sarta kami moal ngalahir
 ka maraneh, jen kami bakal mangnē-
 27 dakeun maraneh ka Rama; 'karana °
 Rama miasih ka maraneh koe mantën,
 pedah maraneh mikanjaäh ka kami, sarta
 përtjaja jen kami teh ka loewar ti Allah.
 28 'Kami ° ka loewar teh nja ti Rama, sarta
 geus datang ka doenya; kitoe deui ajeuna
 kami ninggalkeun doenya, rek ngadeu-
 29 heus ka Rama. 'Pok mioendjoek moe-
 rid-moeridna: Tah, ajeuna andjeun nga-
 lahir teh sagëblasna bae, hanteu nga-
 30 lahir koe misil. 'Ajeuna simkoering geus
 pada tērang, ° andjeun teh langkoeng
 oeninga saniskantën përkawis, sarëng
 teu koedoe-koedoe aja noe naros ka an-
 djeun. Nja eta kitoe noe mawi simkoe-
 ring pada përtjaja, jen andjeun ka loe-
 31 war teh ti Allah. 'Walonan Jesoes ka
 32 moerid: Përtjaja maraneh ajeuna? 'Ka-
 njahokeun koe maraneh, pidatangeun
 waktoe, ajeuna ge geus nēpi, ° didinja
 maraneh bakal dipabalëntjarkeun saëng-
 gonna-saënggonna, ari kami koe mara-
 neh ditinggalkeun sorangan bae; halta
 ° kami moal sorangan, sabab Rama noe
 33 njarëngan ka kami. 'Eta përkara koe
 kami geus dilahirkeun ka maraneh, °
 soepaja maraneh boga kasënanan lan-
 taran kami. Ari di doenya maraneh pi-
 manggiheun kasoekëran; tatapi masing

gënah bae hate, da kami geus ngalah-
 keun doenya. ° Lal. 1: 3. *b* p. 14: 21; 17: 8.
c p. 13: 3. *d* p. 21: 17. *e* Mat. 26: 56. *f* p. 8: 29.
g p. 14: 27.

PASAL 17.

Nja kitoe pilahir Jesoes; ladjëng ° ni-
 ngali ka langit, sarta oendjoekan:
 Noen Ama! geus dongkap ka waktoena;
 ° moegi ngamoeljakeun ka Poetra Ama,
 soepaja Poetra kitoe deui ngamoelja-
 2 keun ka Ama. 'Sapërtos Ama ° geus
 maparin kawasa ka Poetra ka sakabeh-
 na daging, soepaja Poetra mere hiroep
 noe langgëng ka sadajana, noe koe Ama
 3 geus dipaparinkeun ka Poetra. 'Nja kijeu
 hiroep noe langgëng teh, oepami djalma
 nganjahokeun ka Ama, Allah noe noeng-
 gal sarëng noe sajaktosna; kitoe deui
 ka Jesoes Kristoes, noe geus dipiwarang
 4 koe Ama. 'Simkoering geus ngamoelja-
 keun Ama di boemi; ° simkoering pa-
 rantos ngalampahkeun padamëlan, anoe
 koe Ama ditimbalkeun ka simkoering
 5 teja. 'Ari ajeuna, noen Ama! moegi nga-
 moeljakeun ka simkoering dina pangkon
 Ama, ° koe kamoeljaän gadoeh simkoe-
 ring di salira Ama, ti memeh aja doenya
 6 teja. 'Simkoering teh geus netelakeun
 padjënëngan Ama ka djalma-djalma, noe
 koe Ama dipaparinkeun ka simkoering
 ° ti doenya. Ari eta awitna kagoengan
 Ama, koe Ama dipaparinkeun ka sim-
 koering, sarëng geus ngarestokeun pa-
 7 ngandika Ama. 'Dangët ajeuna pada
 ngahartieun, jen saniskantën anoe koe
 Ama dipaparinkeun ka simkoering, saes-
 8 toena ti Ama. 'Karantën ari sadajana
 pilahir, anoe koe Ama dipaparinkeun ka
 simkoering, koe simkoering geus dise-
 renkeun ka dinja; dëmi koe eta dita-
 rampi, sarëng pada ngahartieun saes-
 toena, ° jen simkoering ka loewar teh
 nja ti Ama, kitoe deui pada përtjaja
 jen Ama noe miwarang simkoering.
 9 'Simkoering mangnëdakeun maraneha-
 nana; simkoering hanteu mangnëdakeun
 doenya, mangnëdakeun teh sadajana noe
 koe Ama dipaparinkeun ka simkoering;
 10 karantën nja kagoengan Ama. 'Ari sa-
 niskantën kagadoeh simkoering, nja ka-
 goengan Ama; kitoe deui ° saniskantën
 kagoengan Ama, nja kagadoeh simkoe-
 ring; sarëng simkoering geus dimoelja-
 11 keun di djëro maranehanana. 'Simkoering

geus hanteu aja di doenya, ari eta mah araja di doenya, dëmi simkoering teh rek marëk ka Ama. Noen Ama noe langkoeng soetji! moegi-moegi ngaraksa ka eta teh, sangkan mantëp ka padjënëngan Ama, noe koe Ama geus dipaparinkeun ka simkoering; soepaja djadi sahidji, ⁱ sapërtos Ama sarëng simkoering. ¹² 'Keur mangsa simkoering reureudjeungan keneh sarëng eta di doenya, diraksa koe simkoering, sangkan mantëp ka padjënëngan Ama. Noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering, koe simkoering geus diraksa, sarëng sabatoer eta taja noe dongkap ka leungit, ^j kadjabi anak katjilakaan teja, soepaja kalaksanakeun Kitab. ¹³ 'Ari ajeuna simkoering rek marëk ka Ama, sarëng ngoendjoekkeun ijeu teh di doenya, soepaja eta pada gadoeheun kaboengahan simkoering dina dirina, ^k sarëng dongkap ¹⁴ ka toetoeгна. 'Simkoering geus njerenkeun pangandika Ama ka darinja; ari doenya geuleuheun ka darinja, ^l tina sabab teu kaäsoep ka doenya, sapërtos lëbah simkoering kitoe deui teu kaäsoep ¹⁵ ka doenya. 'Simkoering lain nënëda, moegi eta teh koe Ama ditjandak ti doenya; sajaktosna mah ^m moegi koe ¹⁶ Ama diraksa ti noe goreng. 'Ari eta teh teu kaäsoep ka doenya, sapërtos ⁿ lëbah simkoering kitoe deui teu kaäsoep ka ¹⁷ doenya. 'Moegi eta pada disoetjikeun dina kajaktosan Ama; ari pangandika ¹⁸ Ama nja eta kajaktosan teja. 'Sapërtos Ama ^o miwarang simkoering ka doenya, nja kitoe deui eta teh koe simkoering ¹⁹ geus pada dititah ka doenya. 'Sarëng ^p simkoering njoetjikeun diri pribadi pikeun maranehanana, soepaja eta ge pada ²⁰ disoetjikeun dina kajaktosan. 'Sarëngna deui simkoering teh lain mangnëdakeun eta woengkoel, mangnëdakeun deui sadajana noe bakal përtjaja ka simkoering koe lantaran piwoeroek maranehanana; ²¹ 'soepaja ^q sadajana teh djadi sahidji, sapërtos Ama di djëro simkoering, sarëng simkoering di djëro Ama, sangkan eta ge djadi sahidji di djëro Ama sarawoeh simkoering; soepaja doenya teh përtjajaeun, jen Ama noe geus ²² miwarang simkoering. 'Sarëng simkoering ka eta teh geus mere kamoeljaän, anoe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering

teja; soepaja djadi sahidji, sapërtos Ama ²³ sarëng simkoering sahidji; 'simkoering di djëro maranehanana, ari Ama di djëro simkoering, soepaja masing sampoerna dina kahidjianana; sangkan doenya teh nganjahokeun, jen Ama noe geus miwarang simkoering, sarëng mikaäsih ka darinja, sakoemaha Ama mikaäsih ka ²⁴ simkoering. 'Noen Ama! kahajang teh, ^r ari noe koe Ama dipaparinkeun ka simkoering teja, moegi sina reureudjeungan sarëng simkoering di ënggon noe diajaän koe simkoering; soepaja narendjo kamoeljaän, anoe koe Ama geus dipaparinkeun ka simkoering; karantën Ama geus mikaäsih ka simkoering ti memeh ngadëgkeunana doenya. 'Noën, Ama noe langkoeng adil! ^s doenya teh teu nganjahokeun ka Ama, ari simkoering mah nganjahokeun ka Ama, sarëng ari eta mah pada ngahartieun, jen Ama noe ²⁶ miwarang simkoering. 'Sarëng simkoering ka eta teh geus ngawartakeun padjënëngan Ama, sarta bade diwartakeun deui; soepajana kaäsihan, anoe koe Ama dianggo miasih ka simkoering teja, sina aja di djëro eta; kitoe deui simkoering pijaëun di djëro eta.

a p. 11: 41.
b p. 12: 23, 28. c p. 3: 35; 5: 21. d p. 4: 34. e p. 1: 1;
Pil. 2: 6. f p. 15: 19. g p. 16: 27, 30. h p. 16: 15.
i p. 10: 30. j p. 13: 18. k p. 15: 11. l p. 15: 19.
m 2 Tes. 3: 3. n p. 8: 23. o p. 20: 21. p 2 Kor. 5: 15;
Ibr. 10: 9, 10. q Lal. 4: 32. r p. 12: 26; 14: 3.
s p. 16: 3, 27.

PASAL 18.

Sanggeus Jesoes ngalahir kitoe, ^a la-
¹ Djëng angkat djeung moerid-moeridna ka peuntaseun tji Kidron; di dinja aja hidji këbon, eta toeloej diasoepan koe
² Jesoes djeung moerid-moeridna. 'Ari Joedas, anoe ngahijanat ka andjeunna teja, njahoëun oge ka eta ënggon, doemeh Jesoes geus mindëng koempoelan di
³ dinjadjeung moerid-moeridna. 'Sanggeus^b Joedas nampa barisan sarta patjalang-patjalang ti panghoeloe-panghoeloe agoeng djeung ti ahli-ahli parisi, toeloej datang ka dinja mawa lantera djeung obor sarta
⁴ pakarang-pakarang. 'Geus kitoe Jesoes, ^c doemeh oeningaëun ka saniskara noe pinaradjangeun ka salira andjeunna, la-
djëng ka loewar, bari ngalahir ka eta djalma: Saha noe ditejangan koe mara-
⁵ neh? 'Wangsoelanana: Jesoes, oerang Nasaret. Lahiran Jesoes ka eta: Nja

ijeu kami. Malah Joedas ge, anoe ngahijanat ka andjeunna teja, nangtoeng
 6 di lëbah eta djalma-djalma. 'Dëmi keur mangsa Jesoes ngalahir ka darinja: Nja ijeu kami, seug pada maloendoer, toeloj
 7 tidjarëngkang. 'Ladjëng mariksa deui ka eta djalma-djalma: Saha teja noe ditejangan koe maraneh teh? Aromongna:
 8 Jesoes, oerang Nasaret. 'Ari walonan Jesoes: Ongkoh kami geus ngalahir ka maraneh, jen nja ijeu kami teh. Lamoen
 9 bae, sina laleumpang. 'Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun anoe dipalahir koe andjeunna teja: ^a Ti sakoer noe koe
 10 Ama dipaparinkeun ka simkoering, simkoering teu kaleungitan sahidji-hidji
 11 atjan. 'Geus kitoe Simon Petros, anoe njoren pëdang, seug njaboet pëdangna, toeloj ngadek ka badega panghoeloe
 12 agoeng, rampoeng tjeulina ti katoehoe. 'Ari ngaran badega teja Malkoes. 'Ladjëng Jesoes ngalahir ka Petros: Geura
 13 asoepkeun pëdang maneh ka sarangkana. Ari ^e loemoer, anoe koe Rama dipaparinkeun ka kami teh, naha eta koe kami
 14 oelah diinoem? ^a Mat. 26:36; Mark. 14:32; Loek. 22:39. ^b Mat. 26:47; Mark. 14:43; Loek. 22:47. ^c p. 13:1. ^d p. 17:12. ^e Mat. 20:22; 26:39.
 15 Geus kitoe eta barisan djeung koemëndang sarta patjalang oerang Jahoedi teja narangkëp ka Jesoes, sarta toeloj
 16 dibanda. 'Tidinja ^a diariringkeun ka Annas heula; karana eta teh mitoha Kajapas, anoe djëng panghoeloe agoeng
 17 dina taoen harita. 'Ari Kajapas teh, nja eta noe mamatahan ka oerang Jahoedi teja, ^b jen pimangpaäteun paeh hidji
 18 djalma ngagantian eta bangsa. ^a Mat. 26:57; Mark. 14:53; Loek. 22:54. ^b p. 11:50.
 19 Ari ^a Simon Petros noetoerkeun ka Jesoes, djeung ^b hidji moerid noe sedjen. Dëmi eta moerid teh geus kaoninga
 20 koe panghoeloe agoeng, sarta asoep ka boeroean panghoeloe agoeng barëng djeung Jesoes. 'Tatapi Petros nangtoeng
 21 di loewar pëlëbah panto. Tidinja moerid noe hidji deui, anoe kaoninga koe panghoeloe agoeng teja, seug ka
 22 loewar, toeloj pasini djeung awewe toekang ngadjaga panto, geus kitoe Petros
 23 dibawa asoep. 'Ari ^c eta boedjang awewe, toekang ngadjaga panto teja, seug ngomong ka Petros: Maneh teu kaasoep
 24 moerid eta djalma? Ari djawabna: Han-

18 teu koela mah. 'Dëmi badega djeung patjalang geus miroen seuneu koe arëng, wantoe keur waktoe tiris; sarta narangtoeng di dinja sideoeroe. Ari Petros nangtoeng tjampoer djeung eta, sarta sideoeroe. ^a Mat. 26:58; Mark. 14:54; Loek. 22:54.

^b p. 20:2. ^c Mat. 26:69.

19 Geus kitoe panghoeloe agoeng mariksakeun ka Jesoes hal moerid-moeridna, djeung hal piwoeroekna. 'Ngawangsoel
 20 Jesoes ka dinja: Kaoela misaoer teh ka doenya ^a sagëblasna pisan; kaoela salawasna ngawoeroek di masigit sarta di kabah, ënggon koempoelan sakabeh oerang Jahoedi; ari di noe boeni mah ka
 21 oela teu pisan misaoer naon-naon. 'Naha adjëngan mariksa ka kaoela? Geura pariksakeun bae ka noe ngadarengge anoe
 22 koe kaoela dipisaoerkeun ka maranehanana; nja eta noe njarahoeun ka noe geus dipisaoerkeun koe kaoela. 'Mangsa
 23 Jesoes ngalahir kitoe, seug hidji patjalang anoe nangtoeng deukeut njabok ka Jesoes, sarta ngomong: ^b Naha maneh
 24 ngadjawab kitoe ka panghoeloe agoeng? 'Ngawalon Jesoes ka eta teh: Oepama salah kami nja ngomong, geura tetela
 25 keun kasalahanana; oepama bënë, naha maneh mana njabok ka kami? '(Dëmi koe Annas andjeunna geus dikirimkeun
 26 ka Kajapas, panghoeloe agoeng, sarta dibanda.) ^a p. 7:26. ^b Lal. 23:4.

25 Ari Simon Petros nangtoeng sarta sideoeroe. Tidinja aja noe ngaromong ka Petros: Maneh teu kaasoep moerid itoe? Ari Petros teh nganglës, pokna: Hanteu
 26 koela mah. 'Aja hidji badega panghoeloe agoeng, baraja eta noe koe Petros dikadek tjeulina teja, pok ngomong: Naha maneh lain katendjo koe koela di këbon
 27 reureudjeungan djeung itoe? 'Ari Petros nganglës deui. ^a Gantjangna hajam teh kongkorongok. ^a p. 13:38.

28 Geus kitoe ^a pada ngiringkeun Jesoes ti Kajapas ka gëdong pangadilan. Sarta isoek-isoek pisan. Tatapi ^b hanteu arasoep ka pangadilan, hajangeun oelah kanadjisan, soepaja kongang ngadalaha
 29 paska. 'Toeloj Pilatos ka loewar, njampeurkeun ka darinja, bari mariksa: Koe-maha maraneh noe matak ngëlakkeun
 30 eta djalma? 'Seug pada ngawangsoel, kijeu wangsoelanana ka Pilatos: Oepama eta lain bangsa, koe simkoering

31 teh moal koengsi disanggakeun. 'Ngalahir Pilatoes ka darinja: Eta teh geura bawa bae koe maraneh, seug hoekoe-man noeroetkeun toret maraneh! Ari pioendjoek oerang Jahoedi ka Pilatoes: Simkoering mah teu diwidian ngahoe-

32 koem maehan. 'Noe matak kitoe, soepaja kalaksanakeun pilahir Jesoes anoe dilahirkeun teja, ^c nawiskeun pētana maotanoebakalkasorang koe andjeunna.

^a Mat. 27:1; Mark. 15:1; Loek. 22:66. ^b Lal. 10:28; 11:3. ^c Mat. 20:19.

33 Tidinja Pilatoes lēbēt deui ka pangadilan, ^a sarta njaoer Jesoes; seug ngalahir ka andjeunna: Énja maneh teh Radja oerang Jahoedi? 'Wangsoelan Jesoes: Ari andjeun noe matak ngalahir kitoe teh niat pribadi, atawa aja noe mopojan ka andjeun tina hal kaola?

34 'Walonan Pilatoes: Na kami teh oerang Jahoedi? Bangsa maneh djeung panghooloe-panghooloe agoeng geus pada njanggakeun maneh ka kami; maneh teh migawe naon? 'Wangsoelan Jesoes: ^b Ari karadjaän kaola mah lain ti ijeu doenya. Saoepama karadjaän kaola ti ijeu doenya mah, geus tangtoe rahajat-rahajat kaola manglawankeun, soepaja kaola oelah datang ka diselehkeun ka oerang Jahoedi; ari ajeuna karadjaän kaola

37 teh lain ti dijeu. 'Lahiran Pilatoes ka andjeunna: Djadi énja maneh teh radja? Wangsoelan Jesoes: Lērēs pilahir andjeun, kaola teh radja. ^c Kijeu noe matak kaola didjoeroekeun, sarta kijeu noe matak datang ka doenya, soepaja kaola mērtelakeun kajaktian. ^d Oenggal-oenggal djalma noe ti kajaktian, tangtoe

38 ngadengekeun sowara kaola. 'Lahiran Pilatoes ka andjeunna: Naon kajaktian teh? Ari geus ngalahir kitoe, toeloej ka loewar deui, njampeurkeun ka oerang Jahoedi, sarta ngalahir ka darinja: Koe kami teu kapanggih dosa eta djalma.

39 'Tatapi maraneh boga adat, ari dina mangsa paska kami sok ngaleupaskeun hidji djalma adjang maraneh. Koemaha kahajang, kami koedoe ngaleupaskeun eta Radja oerang Jahoedi adjang maraneh? 'Tidinja kabeh pada raong, kijeu pokna: Oelah eta, koedoe Barabas! Dēmi Barabas teja dosana maehan djalma.

^a Mat. 27:11; Mark. 15:2; Loek. 23:3. ^b p. 6:15; 17:16. ^c 1 Tim. 6:13. ^d p. 8:47.

PASAL 19.

Ari geus kitoe ^a Jesoes ditjandak koe

2 Pilatoes, sarta toeloej dirangket. 'Tidinja ^b sērdadoe ngaranjam makoeta tjoetjoeuk, seug dipakekeun ka mastakana, sarta diharoedoeman haroedoem

3 noe woengoe, 'bari ngaromong: Assalam alaekoem, Radja oerang Jahoedi!

4 Djeung pada njabokan. 'Geus kitoe Pilatoes ka loewar deui, sarta ngalahir ka oerang Jahoedi: Geura djareueung, eta koe kami dibidjilkeun ka maraneh, soepaja maraneh pada njaho, ^c koe kami

5 teu kapanggih dosana. 'Ladjēng Jesoes bidjil, nganggo makoeta tjoetjoeuk djeung haroedoem woengoe teja. Ngalahir Pilatoes ka darinja: Geura tarendjokeun

6 djalma teh! 'Barang andjeunna katendjo koe para panghooloe agoeng djeung koe patjalang-patjalang, toeloej pada raong, kijeu pokna: Gantoengkeun dina kai-dipalang! gantoengkeun dina kai-dipalang! Ngalahir Pilatoes ka darinja:

^d Geura koe maraneh bae bawa, seug gantoengkeun dina kai-dipalang; karana koe kami mah teu kapanggih dosana.

7 'Ari wangsoelan oerang Jahoedi ka Pilatoes: Simkoering teh gadoeh toret; ^e ari noeroetkeun toret simkoering mah eta djalma koedoe dipaehan, sabab ngadjēnngkeun maneh ^f Poetra Allah.

8 'Mangsa Pilatoes ngadangoe omongan

9 kitoe, beuki tambah sijeuneun bae; 'toeloej ^g lēbēt deui ka pangadilan, sarta ngalahir ka Jesoes: Ari maneh ti mana nja asal? Tatapi Jesoes ^h teu pisan ngawangsoel. 'Tidinja Pilatoes ngalahir deui ka andjeunna: Naha maneh teh moal ngomong ka kami? Karah teu njaho, jen kami boga kawasa ngagantoengkeun maneh dina kai-dipalang, kitoe deui boga kawasa ngaleupaskeun maneh? 'Ari wangsoelan Jesoes: Andjeun teh moal kawasa ngagorengan ka kaola, ⁱ lamoen hanteu dipaparinkeun ka andjeun ti loehoer mah. Koe sabab eta, noe geus njerenkeun kaola ka andjeun, leuwih

12 gēde dosana. 'Ti harita Pilatoes nejangnan pidjalaneun keur ngaleupaskeun Jesoes. Tatapi oerang Jahoedi teh pada raong, kijeu pokna: Oepama eta djalma koe andjeun dileupaskeun mah, moal djadi sobat ka praboe. Saha-saha noe

ngadjënngkeun maneh radja, ^j ngaba-
 13 haän ka praboe. 'Sanggeus Pilatoes nga-
 dangoe omongan kitoe, toeloej Jesoes
 dibidjilkeun; geus kitoe gek linggih ^k
 dina korsi pangadilan, di ënggon noe
 ngaran Litostrotos, ari koe basa Ibrani
 14 Gabata. 'Harita teh ^l poë paragi nja-
 dijakeun paska, ^m kira-kira djam noe
 kagëñp. Pok Pilatoes ngalahir ka oe-
 rang Jahoedi: Geura tarendjokeun Ra-
 15 dja maraneh! 'Tatapi eta pada sosowak:
 " Singkirkeun! singkirkeun! gantoeng-
 keun dina kai-dipalang! Ari lahiran Pi-
 latoes ka darinja: Naha kami teh koe-
 doe ngagantoengkeun Radja maraneh
 dina kai-dipalang? Wangsoelan para
 panghoeloe agoeng: Simkoering teh teu
 16 gadoeh deui radja djaba ti praboe. 'Dëmi
 geus kitoe ^o koe Pilatoes Jesoes dise-
 lehkeun ka oerang Jahoedi, sina digan-
 toengkeun dina kai-dipalang. Tidinja
 Jesoes ditjokot, toeloej diariringkeun.

^a Mat. 27:26. ^b Mat. 27:27; Mark. 15:16. ^c p. 18:38.

^d p. 18:31. ^e 3 Moesa 24:16. ^f p. 5:18; 10:33.

^g p. 18:33. ^h Mat. 27:12. ⁱ Roem 13:1. ^j Lal.

17:7. ^k Mat. 27:19. ^l Mark. 15:42. ^m Mat. 27:45.

ⁿ Loek. 23:18. ^o Mat. 27:31; Loek. 23:25.

17 Ladjëng ^a Jesoes manggoel kai-dipa-
 lang pikeunna, seug ka loewar, angkat
 ka noe disëboet ënggon Tangkorek, ari
 18 koe basa Ibrani disëboet Golgota. 'Nja
 di dinja digantoengkeunana dina kai-
 dipalang; sarta aja doewa djalma noe
 direudjeungkeun djeung andjeunna, ken-
 19 tja-katoehoe, ari Jesoes di têngah. 'Sarta
 Pilatoes njëratkeun toelisan, seug ditë-
 rapkeun dina kai-dipalang; kijeu oenina
 noe disëratkeun teh: JESUES, OERANG NAsa-
 20 RET, RADJA OERANG Jahoedi. 'Ari eta toe-
 lisan kawatja koe oerang Jahoedi loba
 pisan; wantoe-wantoe ënggon Jesoes di-
 gantoengkeun dina kai-dipalang teh deu-
 keut ka nagara, sarta ditoeliskeunana
 koe basa Ibrani, koe basa Joenani, djeung
 21 koe basa Roem. 'Tidinja para panghoeloe
 agoeng oerang Jahoedi aroendjoe kan ka
 Pilatoes: Moegi oelah njëratkeun: Radja
 oerang Jahoedi; saena moedoe kijeu, jen
 eta geus ngomong: Kami teh Radja oe-
 rang Jahoedi. 'Ngawalon Pilatoes: Noe
 geus ditoeliskeun koe kami, nja eta ëng-
 geus koe kami ditoeliskeun teh.

^a Mat. 27:31; Mark. 15:22; Loek. 23:26.

23 Dëmi ^a sërdadoe teja, sanggeus nga-
 gantoengkeun Jesoes dina kai-dipalang,

seug njarokot panganggonana, sarta di-
 bagi opat bagian, hidji sërdadoe saba-
 gian sewang, sarta djeung djoebahna.
 Ari eta djoebah teu make kapoetan, ti
 loehoer tëroes, beunang ninoen salantjar
 24 bae. 'Toeloej ngaromong djeung batoer-
 na: Eta koe oerang oelah disoëhkeun,
 anggoer lotërekeun, mana bae noe boga
 milik. Noe matak kitoe, soepaja kalak-
 sanakeun pilahir Kitab anoe kijeu oenina:
^b Eta geus pada ngabagikeun papakean
 koering sarëng batoer-batoerna, sarëng
 djoebah koering pada ngalotërekeun koe
 dadoe. Nja kitoe dipilampahkeunana koe
 25 sërdadoe teh. 'Dëmi deukeut ka kai-di-
 palang Jesoes ^c ngaradëg iboena, djeung
 saderek iboena, nja eta Maria pamadji-
 kan Klopas, kitoe deui Maria Magdalena.
 26 'Ana Jesoes ningali iboena, djeung ^d
 moerid noe dipikaasih teja nangtoeng
 babarëngan, ladjëng ngalahir ka iboena:
 Eh ^e njai! tingali, nja eta poetra an-
 27 djeun. 'Ladjëng ngalahir ka moerid teh:
 Eh ënoeng! tendjo, nja eta iboe ma-
 nehna. Iboena ti waktoe harita koe eta
 moerid ditampi ka boemina. ^a Mat. 27:35;

Mark. 15:24; Loek. 23:34. ^b Djab. 22:19. ^c Mark.

15:40. ^d p. 20:2. ^e p. 2:4.

28 Geus kitoe Jesoes, ^a doemeh oeninga-
 eun ajeuna geus tjatjap sakabehna, soe-
 paja kalaksanakeun Kitab, ladjëng nga-
 29 lahir: Lah, kami koe halabhab! 'Ari ^b
 di dinja aja hidji wadah eusina tjoeka.
 Toeloej djalma teh ngantjilomkeun sëpon
 kana tjoeka, sarta ditiirkeun kana hoë,
 30 seug diantëlkeun kana lambena. 'Dëmi
 Jesoes parantos ngaraosan tjoeka teh,
 ladjëng ngalahir: ^c Geus tjatjap! Tidinja
 ngalehek mastakana, sarta moepoetkeun
 soekma.

^a p. 18:4. ^b Djab. 69:22;

Mat. 27:48. ^c Djab. 22:32.

31 Sabab harita poë panjadijaän, toeloej
 oerang Jahoedi panoenohoen ka Pila-
 toes, anoe digarantoe teh moegi sina
 diparotongkeun soekoena, sarta toeloej
 ditoeroenkeun, ^a soepaja majitna oelah
 sina aja dina kai-dipalang dina sabbat;
 32 karena eta sabbat teh agoeng. 'Geus ki-
 toe sërdadoe datang, seug motong-
 keun soekoe noe saerang djeung noe
 saerang deui anoe digantoengkeun dina
 kai-dipalang barëng djeung Jesoes teja;
 33 'dëmi geus nëpi ka Jesoes, sarta na-
 rendjo jen andjeunna geus poepoes,

hanteutoeloes motongkeunsampejanana;
 34 'tatapi noe hidji sêrdadoe nêwêk koe
 toembak kana gedengna; pada-harita
 35 bidjil gêtih djeung tjai. 'Ari noe geus
 nendjo eta, nja koe eta dipêrtelakeun,
 djeung saestoena pisan pèrtelaanana;
 sarta njahoëun jen njaritakeun anoe sa-
 36 jaktina, soepaja maraneh pèrtjaja. 'Ka-
 rana eta pèrkara teh boekti, soepaja
 kalaksanakeun pilahir Kitab noe kijeu:
^b Toelangna sahidji ge moal dipotong-
 37 keun. 'Djeung aja deui pilahir Kitab
 noe kijeu: ^c Djalma teh bakal narendjo
 ka eta noe geus ditêwêk koe maraneha-
 nana.

^a 5 Moesa 21: 23. ^b 2 Moesa 12: 46;

Djab. 34: 21. ^c Djak. 12: 10.

38 Sanggeusing kitoe ^a Joesoep ti Ari-
 matea, noe kaäsoep moerid Jesoes, ta-
 tapi njaroe koe ^b tina sijeuneun koe oer-
 rang Jahoedi, toeloej panoenohoen ka
 Pilatoes, moegi aja widi noeroenkeun
 majit Jesoes. Ari koe Pilatoes diwidian.
 Tidinja Joesoep soemping, seug nga-
 39 loengsoerkeun majit Jesoes. 'Soemping
 deui ^c Nikodemoes, anoe barangmimiti
 ngadeuheusan ka Jesoes basa ti peuting
 teja, ngabantoen ^d moer djeung garoe,
 beunang njampoerkeun, watara saratoes
 40 pon. 'Ladjëng njarandak majit Jesoes,
 sarta diboengkoes koe lawon bodas
 djeung seuseungitan teja, sakoemaha
 41 adat oerang Jahoedi ngoeboer. 'Dëmi
 deukeut ënggon Jesoes digantoengkeun
 dina kai-dipalang teja ^e aja hidji këbon,
 sarta di djëro eta këbon aja hidji koe-
 boeran anjar, tatjan pisan aja noe di-
 42 roewang di dinja. 'Nja dina koeboeran
 eta Jesoes diëbogkeunana, tina keur
 waktoe panjadijaän oerang Jahoedi; doe-
 meh eta koeboeran deukeut.

^a Mat. 27: 57;

Mark. 15: 42; Loek. 23: 50. ^b p. 12: 42. ^c p. 3: 1.

^d Mak. 4: 14; p. 2: 11. ^e p. 20: 15.

PASAL 20.

Ari dina poë ahad, ^a isoek-isoek, poëk
 keneh, Maria Magdalena angkat ka
 eta koeboeran; toeloej ningali batoena
 geus aja noe mindahkeun inja tina koe-
 2 boeran. 'Geus kitoe moeroe, seug dong-
 kap ka Simon Petroes djeung ka moerid
^b noe hidji deui, anoe dipikaäsih koe Je-
 soes teja; ari saerna ka dinja: Goesti
 teh aja noe njokot tina koeboeran, sarta
 kaola djeung batoer teu njaho diteun-

3 deunna. 'Toeloej ^c Petroes indit ka loe-
 war, djeung moerid noe hidji deui teja,
 4 sêdjana rek nejang ka koeboeran. 'Eta
 doewaän leumpangna ngarendeng, dëmi
 moerid noe hidji deui teja miheulaän
 ngagantjangan ti Petroes, sarta pang-
 5 heulana datangna ka koeboeran. 'Ana
 nëmpe, nendjo ^d lawon bodas teja nga-
 loemboek; tatapi hanteu koengsi asoep
 6 ka djëro. 'Ari Simon Petroes noetoer-
 keun; barang datang toeloej asoep ka
 koeboeran, sarta nendjo lawon bodas
 7 teja ngaloemboek; 'ari ^e salëmpaj, oeroet
 boengkoes mastakana, hanteu tjampoer
 ngaloemboekna ka lawon bodas teh, mi-
 sah bae beunang ngagoeloengkeun, se-
 8 djen deui ënggonna. 'Tidinja moerid noe
 hidji deui, anoe datang pangheulana ka
 koeboeran teja, asoep deui, seug nendjo,
 9 sarta toeloej pèrtjaja. 'Karana moerid-
 moerid tatjan tërängeun kana Kitab,
 7 oenina jen andjeunna koedoe tanghi
 10 ti noe maraot. 'Geus kitoe moerid teja
 seug maroelang ka boemina. ^a Mat. 28: 1;
 Mark. 16: 1; Loek. 24: 1. ^b p. 13: 23; 18: 15. ^c Loek.
 24: 12. ^d p. 19: 40. ^e p. 11: 44. ^f 1 Kor. 15: 4.

11 Dëmi Maria nangtoeng di loewar deu-
 keut koeboeran, bari nangis. Keur nangis
 12 seug nëmpe ka djëro koeboeran; 'toe-
 loej ningali ^a doewa malaikat, pangang-
 gona bodas, keur linggih dina oeroet
 majit Jesoes ebog, noe hidji mastaka-
 eunana, noe hidji deui toendjangeunana.
 13 'Eta ladjëng ngalahir ka Maria: Eh njai!
 naha mana tjeurik? Ari pihatoerna: Sa-
 bab Goesti koering aja noe njokot, sarta
 14 koering teu njaho diteundeunna. 'Dëmi
 geus mihatoer kitoe, Maria malik ka
 toekang, ^b beh ningali Jesoes keur nga-
 dëg, tatapi teu njahoëun jen Jesoes.
 15 'Ngalahir Jesoes ka Maria: Eh njai! naha
 mana tjeurik? nejangnana saha? Ari pa-
 njana Maria eta teh ^c mandor këbon;
 noe matak toeloej mihatoer ka andjeun-
 na: Noen djoeragan! oepama andjeun
 noe ngalihkeun, moegi koering tjarijisan
 di mana disimpënna, koe koering bade
 16 dipindahkeun deui. 'Lahiran Jesoes ka
 eta teh: Eh Maria! Tidinja Maria malik,
 bari oendjoekan ka andjeunna: ^d Raboe-
 ni! nja eta tégësna Goeroe. 'Lahiran
 Jesoes ka Maria: Oelah njabak ka kami:
 karena kami tatjan moenggah ka Ama.
^e Dëmi ajeuna geura leumpang bae ka

f doeloer-doeloer kami, toeloelj bebedja ka eta kijeu: *g* Kami moenggah ka Ama kami djeung Ama maraneh, ka Allah
 18 kami djeung Allah maraneh. 'Bral Maria Magdalena angkat, *h* toeloelj mopojankeun ka moerid-moerid jen geus nendjo ka Goesti, sarta koe Goesti dilahiran kitoe teja. *a* Loek. 24: 4. *b* Mark. 16: 9. *c* p. 19: 41.
d Mark. 10: 51. *e* Mat. 28: 10. *f* Ibr. 2: 11. *g* p. 16: 28.
h Mark. 16: 10.

19 Mangsa *a* geus boerit, di ahad harita keneh, sarta di énggon moerid karoempoel pantona ditaroelakan *b* koe bawaning sijeun koe oerang Jahoedi, ladjéng Jesoes soemping, ngadég di téngah-téngah, sarta ngalahir ka dinja: Assalam alaekoem! 'Ari geus ngalahir kitoe, ladjéng Jesoes ka moerid-moerid nembongkeun panangan djeung *c* gedengna.
 20 *a* Démi moerid teh baroengaheun, mangsa narendjo ka Goesti. 'Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Assalam alaekoem!
 21 *e* Saperti Rama geus miwarang kami, nja kitoe deui kami nitah maraneh.
 22 'Sanggeus ngalahir kitoe, ladjéng koe andjeunna pada ditijoepan, sarta dilahiran kijeu: Koe maraneh tarampa Roh
 23 Soetji! 'Tijap-tijap *f* noe dihampoera dosana koe maraneh, tangtoe dihampoera; kitoe deui tijap-tijap noe ditétépkeun dosana koe maraneh, tangtoe ditétépkeun.
a Mark. 16: 14; Loek. 24: 36. *b* p. 7: 13.
c p. 19: 34. *d* p. 16: 22. *e* p. 17: 18. *f* Mat. 18: 18.

24 Ari *a* Tomas, kaäsoep moerid noe doewa wélas, anoe katélah Didimoés teja, hanteu miloe koempoel keur mangsa
 25 Jesoes soemping. 'Geus kitoe batoerbatoer pada moerid moepoelihan ka dinja: Kaoela narendjo Goesti! Ari djabab Tomas: Lamoen kaoela teu nendjo tapak pakoe dina pananganana, djeung teu njolok koe tjoeroek kana tapak pakoe teja, kitoe deui njolok koe leungeun kana gedengna, kaoela mah moal pértjaja bae.
a p. 11: 16.

26 Démi geus meunang dalapan poé, moeridna karoempoel deui di djéro, sarta Tomas ge miloe koempoel. Ladjéng Jesoes soemping, ari panto geus ditaroelakan, sarta ngadég di téngah-téngah,
 27 bari ngalahir: Assalam alaekoem! 'Sanggeusing kitoe ngalahir ka Tomas: Kadijeukeun tjoeroek maneh, sarta ilikan leungeun kami; ka-dijeukeun leungeun

maneh, toeloelj *a* tjolokkeun kana gigir kami; djeung oelah koerang pértjaja,
 28 masing pértjaja bae! 'Ngawangsoel Tomas, kijeu wangsoelanana: Eh, Goesti simkoering saréng *b* Allah simkoering!
 29 'Ngalahir deui Jesoes ka dinja: Eh Tomas! sabab maneh geus nendjo ka kami, noe matak maneh teh pértjaja. *c* Salamét noe pértjaja sanadjan teu nendjo oge.
a 1 Joh. 1: 1. *b* Roem. 9: 5. *c* 1 Petr. 1: 8.

30 Loba keneh pisan *a* tanda noe didamel koe Jesoes di hareupeun moerid-moeridna, anoe hanteu katoeliskeun dina
 31 ijeu kitab. 'Tatapi ijeu mah geus ditoe-liskeun, *b* soepaja maraneh pértjaja Jesoes teh Kristoes, Poetra Allah; djeung deui soepaja maraneh koe lantaran kapértjajaän ngabogaän hiroep teh koe djénéngan andjeunna.
a p. 21: 9—12, 25. *b* 1 Joh. 5: 13.

PASAL 21.

Sanggeusing kitoe Jesoes ngebrehkeun
 1 Odeui salira andjeunna ka moerid-moerid, di sisi laeet Tiberias. Ari ngebreh-
 2 keunana teh kijeu: 'keur karoempoel Simon Petroes, djeung Tomas anoe katélah Didimoés, djeung Natanael anoe asal ti Kana bilangan Galilea, kitoe deui
 3 poetra-poetra Sëbëdeoes, djeung doewa deui moerid Jesoes. 'Ari saer Simon Petroes ka batoerbatoerna: Kaoela dek ngala laeok. Kabeh ngadjawab ka Petroes: Kaoela ge miloe. Geus kitoe arindit ka loewar, seug oenggah kana parahoe; *a* démi sapeuting eta taja pisan beu-
 4 beununganana. 'Ari geus braj beurang, Jesoes ngadég di basisir; *b* tatapi moerid
 5 teu njarahoeun jen Jesoes. 'Ladjéng Jesoes ngalahir ka dinja: Eh *c* baroedak,
a koemaha maraneh boga lalawoeh? Wangsoelanana: Soemoehoen, teu ga-
 6 doeh. 'Lahiranana ka dinja: *e* Heurap teh geura roengkoepkeun katoehoeun parahoe, tangtoe meunang. Tidinja prak diroengkoepkeun, sarta teu kadoegaen moeloet deui tina sabab kalobaän la-
 7 oekna. 'Geus kitoe *f* moerid noe dipikasih koe Jesoes teja ngomong ka Petroes: Geuning eta Goesti! Barang ngadenge Simon Petroes jen eta Goesti, seug toeloelj dibadjoé make disaboekan, (karana keur poeroetjoel,) bari ngoen-
 8 tjloengkeun maneh ka laeet. 'Ari moerid

noe saredjen teh datangna toempak parahoe leutik teja, (karana teu pati dja-oeh ti darat, ngan kira-kira doewa ratoes asta anggangna,) sarta bari ngagoesoer heurap djeung laoekna. 'Děmi geus harandjat ka darat, beh nendjo seuneu roehaj beunang miroen, djeung aja laoek keur diganggang, kitoe deui
 10 aja roti. 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Geura mawa laoek beunang
 11 bijeu! 'Tidinja Simon Petroes oenggah ka parahoe; seug heurapna dipoeloet ka darat, pinoeh koe laoek galėde, aja saratoes lima poeloeh tiloe; nadjan sakitoe lobana ge heurapna teu datang ka bėdah.
 12 'Ngalahir Jesoes ka moerid-moerid: Hijap ka dijeu, dalahar! Ari moerid teh taja noe wani naros ka andjeunna kijeu: Saha andjeun teh? tina sabab geus pada
 13 těrangean jen Goesti. 'Ladjėng Jesoes ngadeukeutan, sarta ^g njandak roti teja, bari toeloj dipaparinkeun ka moerid-
 14 moerid; nja kitoe deui laoekna. 'Nja ijeu ^h noe katiloe kalina Jesoes ngebrehkeun andjeun ka moerid-moeridna, sanggeus tanghi ti noe maraot.

^a Loek. 5 : 5.

^b p. 20 : 14. ^c p. 13 : 33. ^d Loek. 24 : 41. ^e Loek. 5 : 4.

^f p. 13 : 23. ^g p. 6 : 11. ^h p. 20 : 19, 26.

15 Dėmi geus reres dalaharna, ladjėng Jesoes ngalahir ka Simon Petroes: Eh, ^a Simon anak Jonas! koemaha maneh nja njaħh ka kami ^b leuwih ti batan eta sakabeh? Ari wangsoelan Petroes: Soemoehoen, Goesti; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaħh ka Goesti. Lahiranana ka Petroes: Geura angon
 16 anak-domba kami! 'Jesoes ngalahir deui ka Petroes kadoewa-kalina: Eh, Simon anak Jonas! koemaha maneh teh ĩnja njaħh ka kami? Ari wangsoelan Petroes: Soemoehoen, Goesti; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaħh ka Goesti. Lahiranana ka Petroes: Geura
 17 oeroeskeun domba kami! 'Jesoes ngalahir ka Petroes katiloe-kalina: Eh, Simon anak Jonas! koemaha maneh teh ĩnja njaħh ka kami? Toeloj Petroes teh nangsa, doemeh Jesoes katiloe-kalina ngalahir ka manehna: Koemaha maneh teh njaħh ka kami? Geus kitoe ngawang-

soel: Noen Goesti, ^c nja Goesti noe langkoeng waspaos ka saniskantėn pėrkawis; Goesti noe langkoeng waspaos, jen simkoering njaħh ka Goesti. Lahiran Jesoes ka Petroes: Geura angon domba kami!
 18 'Satėmėn-tėmėnna, kami ngalahir ka maneh: mangsa maneh keur ngora keneh, disaboek koe sorangan, djeung nja-ba ka mana karėp bae; dėmi mėngke mah, samangsa maneh geus kolot, bakal njodorkeun leungeun, toeloj disaboekan koe noe sedjen, sarta dibawa ka noe lain
 19 karėp maneh. 'Ari pangalahirkeunana kitoe ^d nawiskeun tina djalan maot noe koemaha Petroes bakal ngamoeljakeun ka Allah. Sanggeusna ngalahir kitoe, ladjėng andjeunna ngalahir deui ka Petroes: Geura ngiring ka kami! 'Dėmi
 20 Petroes njorejang, seug nendjo aja noe ngiring, nja ^e moerid noe dipikaasih koe Jesoes teja, anoe ngalendehan kana dada Jesoes mangsa keur dalahar, sarta oendjoekan: Noen Goesti! anoe mana teja
 21 noe ngahijanat ka andjeun? 'Barang katendjo koe Petroes, toeloj oendjoekan ka Jesoes: Noen Goesti! ari eta bakal
 22 koemaha? 'Lahiran Jesoes ka Petroes: Oepama eta koe kami dipastikeun tėtėp nėpi ka kami datang deui, eta mah lain pipėrkaraeun maneh; ari maneh teh ngiring kami bae! 'Dėmi pilahir bijeu teh
 23 lijar ka sadajana doeloer-doeloer, jen eta moerid moal pimaoteun. Padahal Jesoes hanteu ngalahir jen moal pimaoteun; ngan: oepama eta koe kami dipastikeun tėtėp nėpi ka kami datang deui, eta mah
 24 lain pipėrkaraeun maneh. 'Nja eta moerid anoe mėrtelakeun ijeu sakabeh pėrkara, sarta geus noeliskeun ijeu sakabeh pėrkara; ari kaoela pada njaho, ^f jen pėrtelaħnana saestoena.

^a Mat. 16 : 17.

^b Mat. 26 : 33. ^c p. 16 : 30. ^d p. 13 : 36; 2 Petr. 1 : 14.

^e p. 13 : 23. ^f p. 19 : 35.

25 Masih ^a loba keneh pisan pėrkara, noe geus didamėl koe Jesoes; sarta oepama ditoeliskeun hidji-hidjina, pamikir kaoela eta kitab-kitab beunang noeliskeun teja saħlam-doenya ge moal asoep. Amin.

^a p. 20 : 30.

KITAB LALAMPAHAN PARA RASOEL SAROETJI.

BEUNANG NGARANG LOEKAS.

PASAL 1.

Ari ^a kitab anoe mimitina teja, eh Teopiloes! noe dikarang koe kaoela, saniskantën përkawis anoe didamël sarëng diwoeroekkeun koe Jesoes, 'ti awitna dongkap ka poëan ^b ditjandak ka loehoer, sanggeusna ^c maparin timbalan koe lantaran Roh Soetji ka para rasoel, anoe beunang milih andjeunna teja. 'Nja ka dinja andjeunna, sanggeusna njandang sangsara, ^d ngajakinkeun salirana jen hiroep, sarta ^e reja pisan boektina, ari lilana opat poeloeh poë, kabireungeuh koe para rasoel, sarta milahirkeun përkara karadjaän Allah.

4 'Mangsa ^f keur koempoel djeung para rasoel, ladjëng ditimbalan oelah rek aringkah ti Jëroesalem, sarta koedoe ngadago ka ^g përdjangdjian Rama, noe geus kadenge koe maraneh ti kami, lahirna. 'Karana ^h Johannes mah ngabanjoean soteh koe tjai; tatapi ari maraneh bakal dibanjoean koe Roh Soetji, ti mangsa ajeuna moal lila deui. ^a Loek. 1:1-3.

^b Mark. 16:19. ^c Loek. 24:44-49. ^d p. 10:40. ^e Joh. 20:20, 27, 30. ^f Loek. 24:49. ^g Joh. 15:26. ^h p. 11:16; 19:4.

6 Anoe karoempoel tidinja naros ka Jesoes, kijeu pioendjoekna: Noen Goesti! ^a koemaha ari dangët ajeuna andjeun bade ngadëgkeun deui karadjaän teh pi-
7 keun Israil? 'Ari lahiranana ka darinja: ^b Lain pipërnaheun maraneh nganjaho-
keun ka mangsana atawa waktoena, noe ditjépëng koe Rama baris kawasana koe
8 andjeun. 'Tatapi maraneh bakal nampa kawasa Roh Soetji, anoe bakal njoem-
pingan ka maraneh; djeung maraneh bakal djadi ^c saksi kami ^d di Jëroesalem sarta ^e di sakoeriling Joedea djeung Sa-
9 maria, nëpi ka toengtoeng boemi. 'Sanggeus ngalahirkeun kitoe, ^f seug andjeunna ditjandak ka loehoer, kabireungeuh koe para rasoel; geus kitoe aja mega

mindangan ka andjeunna, moesna tina
10 tetendjoanana. 'Sabot nareuteup ka langit, keur Jesoes moenggah, beh ^g aja doewa djalma ngadëg deukeut ka dari-
11 nja, ari panganggona bodas; 'sarta ngalahir kijeu: Eh, oerang Galilea! naha narangtoeng bari tanggah ka langit? Eta Jesoes, anoe geus ditjandak ti maraneh ka sawarga, ^h bakal soemping deui 'nja tjara kitoe, sakoemaha noe katendjo koe maraneh moenggahna ka sawarga.

^a Loek. 19:11; 24:21. ^b Mat. 24:36. ^c Loek. 24:48. ^d Loek. 24:47. ^e p. 8:1, 5, 14. ^f Mark. 16:19; Loek. 24:51. ^g Joh. 20:12. ^h Loek. 21:27; Wahj. 1:7. ⁱ Djak. 14:4.

12 Geus kitoe rasoel ^a maroelang deui ka Jëroesalem ti goenoeng anoe ngaran goenoeng Djetoen; eta ajana deukeut Jëroesalem, djaoehna salalampahan poë sabat.

13 'Sanggeusna datang, toeloelj oenggah ka loteng; di dinja tëtëp tjaralikna; nja eta ^b Petroes djeung Jakoboos, Johannes djeung Andreas, Pilipoes djeung Tomas, Bartolomeoes djeung Mateoes, Jakoboos poetra Alpeoes, djeung Simon Selotes, djeung Joedas poetra Jakoboos. 'Ari eta sadajana samijoeok mantëp dina nënda kalawan sasambat, reudjeung ^c istri-istri teja, sarawoeh Mariam, iboe Jesoes, djeung ^d saderek-saderek Jesoes anoe pamëgët. ^a Loek. 24:52. ^b Mat. 10:2.

^c Mat. 27:55. ^d Joh. 7:5.

15 Dina mangsa harita Petroes ngadëg di têngah moerid-moerid, sarta njaoyer (ari djalma noe karoempoel kira-kira saratoes doewa poeloeh): 'Eh, sadajana doeloer-doeloer! ^a geus pasti koedoe kalaksanakeun pilahir Kitab, anoe diwëdjangkeun baheula koe Roh Soetji lantaran lambëj Dawoed, tina hal Joedas, ^b anoe djadi mandor djalma noe narangkëp ka
17 Jesoes teja. 'Karana ^c eta teh tadina kabilang ka oerang, sarta kamilikan
18 doeoeman kana tjangkingan ijeu. 'Dëmi ^d eta geus meuli lahan saloewoek,

saratna boeroehan kadorakaän teja; geus kitoe tisoesoet, datang ka goedawang tengah-tengahna, saeusi-beuteungna amboeradoel. 'Sarta geus goernita ka sakabeh noe aja di Jérusalem, anoe matak eta lahan ditëlähkeun koe basana sorangan Akeldama, tégésna Lahan Gë-tih. 'Karana geus dioengëlkeun dina kitab djaboer kijeu: ^e Lëmboerna sing djadi soewoeng, oelah aja noe ngeusian eta; djeung deui: ^f Kapangkatanana sina ditjékël koe noe sedjen. 'Koe sabab eta, wadajib tina lébah sakoer djalma noe reureudjeungan djeung oerang sapan-djangna Goesti Jesoes keur djoemënéng di oerang, 'awitna ti pangbanjoe Johannes, dongkap ka poëan ti oerang ditjandak ka loehoer, hidji djalma moedoe djadi saksi djeung kaoela sadaja kana përkawis tanghina. 'Toeloej koempoelan teh ngabandingkeun doewa djalma, nja eta Joesoep, anoe diséboet Barsabas, ka tëlähna Joestoës, djeung Matias. 'Geus kitoe pada nënëda, kijeu nëdana: Noen Goesti, ^g anoe langkoeng waspaos ka hate djalma sadajana! moegi-moegi maparin pitoedoe, anoe mana ti ijeu doewaän noe geus dipilih koe Goesti, 'bakal nampi doeoeman tjangkingan ijeu sarëng karsaelan, anoe geus ditinggal koe Joedas, soepaja indit ka ënggonna sorangan. 'Tidinja ^h lotëre; ana keuna lotëre teh ka Matias; toeloej eta koe rëm-poe-g sadajana ditambahkeun ka rasoel noe sawëlas teja.

^a Djab. 41 : 10; Joh. 13 : 18. ^b Joh. 18 : 3.

^c Look 6 : 16; Joh. 6 : 70. ^d Mat. 27 : 3—10.

^e Djab. 69 : 26. ^f Djab. 109 : 8. ^g Joh. 21 : 17;

Wahj. 2 : 23. ^h Sil. 16 : 33.

PASAL 2.

Ari geus dongkap ka ^a poë Pëntekosta, moerid-moerid keur karoempoel sarta ^b samijoe-k. 'Tidinja ngadak-ngadak aja noe ngagoeroeh ti langit, tjara angin barat anoe leuwih tarik, datang ka pinoe-k kabeh saimah noe keur ditjaralikan teja. 'Geus kitoe koe eta kataringali letah-letah anoe paboejar, djiga seuneu roepana; toeloej areunteup ka oenggal-oenggal moerid. 'Seug ^c pada dieusian Roh Soetji, sarta mimiti njalaoer koe ^a basa-basa sedjen, koemaha bae koe eta Roh dipaparin ngalahir. ^a 3 Moesa 23 : 15.

^b p. 1 : 14. ^c p. 4 : 31; 11 : 15; 13 : 9. ^d Mark. 16 : 17; p. 10 : 46; 19 : 6.

5 Ari di Jérusalem aja oerang Jahoedi tjaritjing, nja djalma aribadah, ti sagala bangsa noe aja di kolong langit. 'Sangeusna sowara teja, raboel sarejana eta djalma, sarta tingrandjoeg, sabab oenggal-oenggal djalma ngadareng moerid teh njaoer sabasana. 'Seug sakabeh pada mëlëngëk, bari heraneun, sarta ngaromong djeung batoerna kijeu: Geuning eta sadajana noe njalaoer teh lain oerang Galilea? 'Naha oerang sahidji-sahidji ngadenge eta wët make basa nagara asal diri oerang? 'Oerang Parta, djeung oerang Madajin, djeung oerang Elam, sarta noe maratoeh di Mesopotami, djeung Joedea, djeung Kapadoki, 10 Pontoes djeung Asia; 'Prigia, djeung Pampilia, Mësir, sarta ti pëlëbah Libia noe deukeut Kirena, kitoe deui noe njaremah ti Roem, nja eta oerang Jahoedi djeung noe asoep Jahoedi; 'oerang Krete djeung oerang Arab; oerang pada ngadenge eta teh njalaoerkeun padamëlan Allah noe aragoeng, koe basa-basa diri oerang. 'Tidinja sakabeh pada mëlëngëk, sarta datang ka baringoengeun, bari ngomong djeung batoerna: Eta përkara naon pikarëpeunana? 'Ari noe sawareh mah ^a moe-k, kijeu pokna: Eta djalma kadëdëtan koe anggoer amis!

^a 1 Kor. 14 : 21.

14 Ladjëng Petroës ngadëg djeung noe sawëlas, seug ngalahir ka eta djalmdjalma, sarta tarik sowarana: Eh, oerang Jahoedi, djeung sakoer noe tjaritjing di Jérusalem! eta maraneh masing njaho, sarta ijeu omongan kaoela rëgëpkeun koe tjeuli; 'karana ijeu teh lain marabok, sapër-ti maraneh nganjanaän; sabab ^a kara djam katiloe beurang. 'Enjana mah nja ijeu anoe dilahirkeun koe nabi Joël teja, ^b kijeu: 'Djeung deui mëngke, di djaman ahir, timbalan Allah, kami bakal ngoetjoerkeun ti Roh kami ka sakabeh daging; ari anak maraneh lalaki-awewe bakal ngawëdjang, baroedjang di maraneh bakal nendjo tetendjoan, ari noe karolot di maraneh bakal ngimpi koe 18 impian. 'Sarta dina mangsa eta kami malah bakal ngoetjoerkeun ti Roh kami ka abdi kami lalaki-awewe, sarta bakal ngawarëdjang. 'Djeung deui kami bakal ngajakeun moedjidjat di loehoer, di langit, sarta alamat di handap, di boemi,

gëtih, djeung seuneu, sarta pëlëdoeg ha-
 20 seup. 'Panon-poë bakal ganti roepa,
 djadi poëk, kitoe deui boelan djadi gëtih,
 samemeh datang poë Pangeran, noe
 21 gëde nja aheng teja. 'Ari geus kitoe,
 'saha-saha noe sasambat kana djënë-
 ngan Pangeran, tangtoe pisalamëteun.
 22 'Eh, oerang Israil! geura darengekeun ijeu
 omongan: ari Jesoes, ^a oerang Nasaret,
 piwarangan Allah, anoe geus diboekti-
 keun di pëlëbah maraneh koe warna-
 warna kamatihan, moedjidjat djeung
 tanda-tanda, anoe didamël koe Allah di
 têngah maraneh, dilantarankeun nja ka
 andjeunna, sapërti noe geus kanjahoan
 23 koe maraneh; 'eta teh, sanggeusna dise-
 renkeun ^e toemoet papastening kërsa
 djeung kawaspaosan Allah, ^f seug koe
 maraneh ditangkëp, toeloej disina dipa-
 koe dina kai-dipalang koe leungeun
 djalma noe daroraka, sarta dipaehan.
 24 'Eta koe Allah geus ditanghikeun, sarta
 ngalaän kanjërina maot; sarehna an-
 djeunna moestahil beunang ditjékël koe
 25 maot teh. 'Karana andjeunna koe Da-
 woed dilahirkeun kijeu: ^g Pangeran sala-
 lawasna koe koering ditjipta aja di
 hareupeun koering; estoe aja di katoe-
 hoeëun koering, soepaja koering oelah
 26 tidjalikeuh. 'Sabab kitoe hate koering
 boengah, sarëng letah koering gërah;
 malah-malah daging koering pingënggo-
 27 neun sarëng pangarëp-ngarëpna. 'Karan-
 tën njawa koering koe andjeun moal
 didjomplang di ënggon noe paeh; sarëng
 andjeun teh moal tega Kasoetji andjeun
 28 kasorang boeroek-oetjoetan. 'Andjeun
 ka koering maparin njaho kana djalan
 kahiróepan; andjeun bade minoehan ka
 koering koe kaboengahan di pajoeneun
 29 linggih andjeun. 'Eh, sadajana doeloer-
 doeloer! kaola meunang sasaoeran sa-
 gëblasna ka maraneh tina përkara Da-
 woed, karoehoen oerang, jen ^h eta teh
 poepoes, sarta dikoerëbkeun; ari ma-
 kamna aja di oerang datang ka poë
 30 ajeuna. 'Dëmi Dawoed teja, doemeh
 nabi, sarta oeningaeun ⁱ jen Allah geus
 ngadjangdjikeun ka andjeunna koe soem-
 pah, bakal mëdalkeun Kristoes ti boe-
 wah tjangkeng Dawoed, moenggoehing
 dagingna bae soteh; eta bakal dilinggih-
 31 keun dina panglinggihanana; 'tina geus
 waspaoseun, noe matak ngalahirkeun

përkara tanghina Kristoes, jen eta nja-
 wana teu didjomplang di ënggon noe
 paeh, kitoe deui dagingna teu koengsi
 32 kasorang boeroek-oetjoetan. 'Eta Jesoes
 koe Allah geus ditanghikeun, ^j nja ka-
 33 oela sadaja noe djadi saksi. 'Sanggeusna
^k dika-loehoerkeun koe panangan têngën
 Allah, sarta ^l nampa ti Rama përdjang-
 djian Roh Soetji, eta andjeunna ladjëng
 ngoetjoerkeun anoe katendjo sarta noe
 34 kadenge koe maraneh ajeuna. 'Karana
 Dawoed mah teu moenggah ka sawarga;
 sabalikna ari saोजना: ^m Lahiran Pa-
 ngeran ka Goesti koering: Geura tjalik
 35 di katoehoeëun kami, 'datang ka moe-
 soeh-moesoeh maneh koe kami didjijeun
 36 djodjodog pikeun soekoe maneh. 'Ajeuna
 sakabeh anak-poetoe Israil koedoe nga-
 njahokeun masing ënja, jen eta Jesoes,
 anoe digantoengkeun koe maraneh dina
 kai-dipalang teja, koe Allah geus di-
 damël Goesti djeung Kristoes.

^a 1 Tes. 5:7. ^b Joël 2:28. ^c Roem 10:13.
^d Mat. 21:11. ^e p. 4:28. ^f p. 5:30. ^g Djab. 16:8.
^h 1 Radj. 2:10. ⁱ Djab. 132:11; Loek. 1:32.
^j p. 1:22; 3:15. ^k p. 5:31; Pil. 2:9. ^l p. 1:4.
^m Djab. 110:1.

37 Mangsa djalma-djalma teja ngadenge
 kitoe, ^a pada ngërik hatena, seug mi-
 hatoer ka Petroes djeung ka rasoel-ra-
 soel noe sedjen, kijeu: Noen, saderek-sa-
 derek! ^b koemaha pilampaheun koering?
 38 'Lahiran Petroes ka darinja: Geura taro-
 bat, sarta maraneh hidji-hidji djalma koe-
 doe dibanjoean koe padjënëngan Jesoes
 Kristoes, soepaja dihampoera dosa; geus
 kitoe maraneh tangtoe nampa pasihan
 39 Roh Soetji. 'Karana ari përdjangdjian
 teja nja keur maraneh ^c djeung saänak-
 anak maraneh, kitoe deui ^d keur sakoer
 noe djaraoeh, sarejana bae noe bakal
 disaoer koe Pangeran, Allah oerang.
 40 'Reudjeung pirang-pirang kasaoeran sa-
 djaba ti eta Petroes mepelingan sarta
 mitoetoer, kijeu saोजना: Geura tare-
 jangan keur njalamëtkeun maneh ti ijeu
 41 bangsa ^e noe tibalik pikir. 'Dëmi sakoer
 djalma noe narima ka pilahir Petroes,
 toeloej dibaranjoean; poë harita keneh
 ditambahkeun ka moerid kira-kira tiloe
 42 reboe djiwa. 'Sarta pada pëngkoeh ka
 piwoeroek para rasoel, djeung kana ka-
 toenggalanana, kitoe deui kana ^f njëm-
 plekan roti, sarta kana nënëda.

^a Ibr. 4:12. ^b p. 16:30. ^c Joël 2:28. ^d Ep. 2:13.
^e 5 Moesa 32:5. ^f p. 20:7.

43 Ari sakabeh djalma djadi sarijeuneun;
 sarta ^a loba pisan moedjidjat djeung
 tanda-tanda noe didamél koe para ra-
 44 soel. 'Djeung sadajana noe përtjaja koem-
 45 poel, sarta ^b sabanda-saboga; 'pada ^c
 ngadjoewal radja-kajana djeung barang-
 barangna, toeloelj dibagikeun ka sada-
 jana, koemaha panta-panta kakoerangna
 46 bae. 'Saban-saban poë pëngkoeah araja
 di kabah sarta samijoeak, djeung nja-
 rëmplekan roti pindah-pindah imah, pa-
 da dahar kalawan boengah djeung la-
 47 langsar hatena, 'sarta maroedji ka Allah,
 djeung dipikoernija koe sakabeh djalma.
^a Ari koe Goesti saban-saban poë ga-
 redja teh ditambahan koe noe geus di-
 salamëtkeun. ^a p. 5:11, 12. ^b p. 4:32.
^c p. 4:34. ^d p. 4:4; 5:14; 11:21.

PASAL 3.

Hidji mangsa Petroes djeung Johannes
 angkat sasarëngan kana kabah, dina
 waktoe sëmbahijang, nja eta ^a djam noe
 2 kasalapan. 'Toeloelj aja hidji djalma ^b
 noe ngempor bawa ngadjadi, keur di-
 gotong; eta oenggal poë diteundeun dina
 lawang kabah, anoe disëboet lawang
 Aloes, sina nëda sidëkah ka noe ara-
 3 soep ka kabah. 'Ana nendjo ka Petroes
 djeung Johannes, barang dek arasoep
 4 ka kabah, toeloelj nëda sidëkah. 'Geus
 kitoe koe Petroes ^c dipëlong reudjeung
 Johannes, bari ngalahir: Maneh geura
 5 neuleu ka kami! 'Tidinja seug mëntjrong
 ka arandjeunna, pamikiran bakal tanpa
 6 pasihan. 'Ari lahiran Petroes: Émas-
 perak kami teu boga, tatapi ari kaboga
 kami dibikeun ka maneh: ^d koe djë-
 nëngan Jesoes Kristoes, oerang Nasaret
 teja, maneh geura nangtoeng, toeloelj
 7 leumpang! 'Geus kitoe ditjandak leu-
 ngeunna noe katoehoe, bari ditangtoeng-
 keun. Pada-harita soekoena djeung moe-
 8 moentjanganana djadi koewat; 'seug
 ngoredjat nangtoeng, toeloelj leumpang,
 sarta ngiring asoep ka kabah, ^e bari
 leuleumpangan djeung adjroeg-adjroe-
 9 gan, sarta moedji ka Allah. 'Dëmi koe
 sakabeh djalma katendjo manehanana
 keur leuleumpangan bari moedji ka Al-
 10 lah. 'Sarta pada sidik, eta pisan anoe
 sok dijoeak dina lawang kabah, anoe di-
 sëboet lawang Aloes teja, malar sidëkah;
 noe matak liwat saking nja hareraneun

sarta mëlëngëk tina sabab anoe geus
 didjadikeun ka eta djalma.

^a p. 10:3. ^b p. 8:7; 14:8. ^c p. 13:9; 14:9.
^d Mark. 16:17. ^e Jës. 35:6.

11 Ari eta noe ngempor, anoe ditjageur-
 keun teja, moentangan ka Petroes djeung
 Johannes, toeloelj sakabehna djalma nga-
 gimboeng ka arandjeunna dina emper,
 anoe disëboet ^a emper Soeleman, bari
 12 hareraneun pisan. 'Barang katingali koe
 Petroes, ladjëng ngalahir ka djalma-
 djalma teh: Eh, oerang Israil! naha ma-
 raneh mana heran ka eta përkara? djeung
 koe naon mana malëntjrong ka kaoela,
 kawas eta djalma pangbisana leumpang
 koe kawasa kaoela sorangan atawa koe
 13 ibadah kaoela? 'Allah ^b Ibrahim djeung
 Ishak sarta Jakoeb, Allah karoehoen
 oerang teja, geus ngamoeljakeun Jesoes
 Poetrana, ^c noe diserenkeun koe ma-
 raneh sarta bari dianglës di pajoeneun
 Pilatoes teja, keur mangsa hoekoema-
 14 nana eta koedoe dileupaskeun. 'Ari koe
 maraneh ^d anoe soetji sarta bënërh teh
 dianglës, bari menta dipaparin eta djalma
 15 noe maehan teja; 'ari ^e Radjaning hi-
 roep koe maraneh geus dipaehan. Dëmi
 koe Allah geus ditanghikeun ti noe ma-
 raot, nja kaoela ^f noe djaradi saksi.
 16 'Sarta tina kapërtjajaan kana djënnë-
 nganana, noe matak djënnënganana geus
 ngoewatan ka ijeu djalma, noe katendjo
 koe maraneh sarta wawoeh; nja kapër-
 tjajaan damél andjeunna noe geus nga-
 waloejakeun ka eta di hareupeun ma-
 17 raneh kabeh. 'Ari ajeuna, eh doeloer-
 doeloer! kaoela teh njaho, maraneh
 pangmigawe kitoe ^g bawaning koe teu
 njaho; kapala-kapala maraneh nja kitoe
 18 deui. 'Satëgësna Allah, djalan kitoe teh,
 ngalaksanakeun sakoer noe geus dioe-
 warkeun ti heula koe andjeunna, koe
 lantaran lambëj sadaja nabi-nabina, ^h
 jen Kristoes teh pinjandangeun sang-
 19 sara. 'Koe sabab eta, 'geura pada ganti
 pikir, bari tarobat, soepaja dosa-dosa
 maraneh dipareuman, sangkan datang
 mangsa tiis ti pameunteu Pangeran,
 20 'sarta miwarang Jesoes Kristoes, anoe
 21 geus dipastenkeun ka maraneh; 'nja eta
 dikërsakeun ditampa koe sawarga, dong-
 kap ka ⁱ mangsa diadëgkeun deui sa-
 niskara, noe geus diandikakeun koe Al-
 lah koe lambëj nabi-nabina saroetji, ti

22 baheulana. 'Karana Moesa geus ngalahir ka karoehoen oerang, kijeu: ^k Pangeran, Allah maraneh, mēngke ngajakeun pikeun maraneh hidji nabi ti doeloer-doeloer maraneh, nja tjara kami; eta koe maraneh koedoe digoegoe, sadajana bae noe bakal dilahirkeun ka maraneh.

23 'Geus kitoe, saha-saha djalma, noe teu ngagoegoe ka eta nabi, tangtoe dibasmi,

24 dileungitkeun ti bangsa. 'Nja kitoe deui sadajana para nabi, ti watēs Samoeël djeung sapoengkoereunana, sarejana bae anoe geus ngalahir, eta geus pada ngawartakeun deui hal mangsa ajeuna. 'Maraneh teh nja anak para nabi, kitoe deui anak pērdjangdjian anoe didamēl koe Allah ka karoehoen oerang, basa ngandika ka Ibrahim kijeu teja: ^l Ari di djero toeroenan maneh teh sakabehna bangsa di boemi bakal pada kabērkan.

26 'Sanggeusna koe Allah diajakeun Jesoes Poetrana, dipiwarang ka maraneh pangheulana, masingna ngabērkan ka maraneh, koe ngoendoerkeun maraneh hidji-hidji djalma tina kagorenganana.

^a Joh. 10: 23. ^b 2 Moesa 3: 6. ^c Loek. 23: 22, 23. ^d p. 7: 52. ^e p. 5: 31. ^f p. 2: 32. ^g p. 13: 27. ^h Loek. 24: 26, 27. ⁱ p. 2: 38. ^j Mat. 17: 11. ^k 5 Moesa 18: 15. ^l 1 Moesa 22: 18.

PASAL 4.

Sabot Petroes djeung Johannes ngalahir ka djalma-djalma, kabērēdēg koe panghoeloe-panghoeloe, djeung kapala kabah, sarta ahli-ahli sadoeki; ² teu ngareunaheun katjida, tina sabab Petroes djeung Johannes ngaweroek ka djalma-djalma, sarta ngoewarkeun hal pihoe-dangeun tina paeh, saperti Jesoes anoe ³ djadi toeladan. 'Toeloej ^a pada ditangkēp sarta ditoetoep tēpi ka isoekna, ⁴ sarehna ^b ajeuna geus boerit. 'Dēmi noe ngadarengē ka piwoeroek teja, loba pisan anoe datang ka pērtjaja; ^c djadi djalma lalaki anoe geus pērtjaja bilanganana kira-kira lima reboe. ^a p. 5: 18. ^b p. 3: 1.

^c p. 2: 41, 47; 5: 14.

⁵ Ari geus kitoe, barang braj isoek koempoel di Jēroesalem para kapala, para kokolot djeung ahli-ahli kitab; ⁶ sarta aja ^a Annas, panghoeloe agoeng teja, djeung Kajapas, djeung Johannes, djeung Aleksandēr, sarta sakoer koelawarga panghoeloe agoeng. ⁷ Tidinja pada diteundeun di tēngah-tēngah, bari toe-

loej dipariksa: ^b Eta pērkarā teja koe maraneh dipigawe koe kawasa naon, ⁸ djeung mawa ngaran saha? 'Geus kitoe Petroes pinoeh koe Roh Soetji, sarta kijeu pihatoerna ka darinja: Eh, para kapala bangsa sarēng para sēsēpoe Is-
⁹ rail sadaja! 'sarehna ajeuna kaola pada diparijos ^c tina pērkawis kasaeān ka djalma noe gēring, anoe mawi dongkap
¹⁰ ka waloeja: 'poerwana dioeningakeun ka adjēngan sadaja, sarēng ka sabangsa Israil, jen ^d koe djēnēngan Jesoes Kristoes, oerang Nasaret, anoe dipakoe koe aradjēngan dina kai-dipalang teja, noe koe Allah ditanghikeun deui ti noe maraot, nja koe kawasa eta noe matak ijeu djalma aja di pajoeneun aradjēngan,
¹¹ sarta waloeja. 'Nja andjeunna ^e batoe teja, noe geus dipitjeun koe adjēngan, toekang njarijeun imah; eta pisan anoe
¹² geus didjadikeun pamageuh djoeroe. 'Ari kasalamētan teh ^f moal di noe sedjen ajana; samalah di kolong langit teu aja pisan deui ngaran noe dipaparinkeun ka djalma-djalma, anoe matak keur pi-salamētan oerang.

^a Joh. 18: 13. ^b Mat. 21: 23. ^c Joh. 10: 32. ^d p. 3: 6, 16. ^e Mat. 21: 42. ^f Mat. 1: 21; p. 10: 43.

¹³ Dēmi eta, barang naringali kaloedeungan Petroes djeung Johannes, sarta geus waspada jen doewanana djalma teu binangkit teu pintēr, toeloej bae hareraneun; sarta ras elingeun, jen eta
¹⁴ bareto sok ngiring ka Jesoes. 'Djeung tina sabab naringali djalma noe datang ka waloeja teja nangtoeng deukeut ka dinja, noe matak teu pisan bisaeun ngabalēsān saor. 'Geus kitoe ^a dipiwarang ka loewar tina rad; toeloej rērēmpagan
¹⁵ djeung batoer-batoer, 'kijeu saorna: ^b Koemaha oerang nja pipētaeun ka eta djalma? karana geus migawe tanda noe kaboektian, kanjahoan koe sakabeh noe tjaritjing di Jēroesalem, sarta koe oerang moal beunang dibohongkeun. 'Tatapi soepaja oelah beuki njalijara ka djalma-djalma, hajoe, oerang hantēm nalek ka dinja, oelah sina ngomong deui ka sahidji djalma ge mawa ngaran eta.
¹⁶ 'Toeloej disalaoer deui, sarta diparentahan ^c papatjoewan pisan oelah misaoer, soemawonna ngaweroek, mawa djēnēngan Jesoes. 'Ari Petroes djeung Johannes ngawangsoel, kijeu pihatoerna:

Geura soemangga manahan: ^a koemaha eta bënë di pajoeneun Allah, lamoen ngagoegoe ka aradjengan leuwih ti batan ka Allah? 'Karana kaoela teu kadoega teuuing noenda njaritakeun anoe geus katendjo djeung kadenge koe diri kaoela.

21 'Dëmi eta tambah deui nalekna, sarta pedah teu mëndak pikeun njiksa, toeloej bae dileupaskeun, sijeun koe djalmadjalma; karana eta pada ngamoeljakeun ka Allah tina përkara noe djadi teja.

22 'Wantoe-wantoe djalma noe ditibanan tanda noe matak waloeja teja, oemoerna geus leuwih opat poeloh taoen.

^a p. 5 : 34. ^b Joh. 11 : 47. ^c p. 5 : 28.
^d p. 5 : 29.

23 Ari geus dileupaskeun, toeloej saroemping ka ^a batoer-batoerna, sarta njarijoskeun sakabehna noe dilahirkeun koe para panghoeloe agoeng djeung koe para kokolot teja. 'Mangsa eta pada ngadenge anoe kitoe pëtana, toeloej ragëm nja sasambat ka Allah, kijeu pioendjoekna: Noen Pangeran! nja andjeun teja Allah ^b noe ngadamël langit, sarëng boemi, sarëng laoet, sarawoeh saeusina kabeh;

25 'noe geus ngandika koe lambëj Dawood, abdi andjeun, nja kijeu: ^c Koe naon oerang kapir mana njarewot, djeung bangsa-bangsa mikiran noe tjoe-

26 mah bae? 'Radja-radja di boemi pada dangdan, sarta kapala-kapala pada gëm-poengan, dek ngalawan ka Pangeran

27 djeung ka Lisahan andjeunna. 'Karantën sajaktosna geus gëm-poengan ^d Herodes sarëng Pontioes Pilatoes, barëng djeung oerang kapir rawoeh sagala bangsa Israil, dek ngalawan ka Jesoes, Poetra andjeun noe soetji, anoe koe andjeun ^e

28 geus dilisahan; 'pada dek ngalampahkeun saniskantën pidjadiueun, ^f anoe geus dipastenkeun ti heula koe panangan sarëng pangërsa andjeun. 'Ari ajeuna, noen Pangeran! moegi-moegi tingalan panalekna; sarëng moegi abdi andjeun pada dipasih an ngawoerokkeun pangandika

30 andjeun sarëng loedeungna; 'koe margi andjeun kërsa njodorkeun panangan pikeun njageur-njageurkeun, sarëng sangkan diajakeun ^g tanda sarawoeh moedjidjat koe djënëngan Jesoes, Poetra andjeun noe soetji. 'Sanggeusna nënëda,

31 ënggon noe dipake koempoelan teh ^h inggeung, sarta pada dipinoehan Roh

Soetji, djeung njalaoerkeun pangandika Allah kalawan loedeungna. ^a p. 1 : 13.

^b p. 14 : 15. ^c Djab. 2 : 1. ^d Loek. 23 : 12. ^e p. 10 : 38.
^f p. 2 : 23. ^g p. 5 : 12. ^h p. 16 : 26.

32 Ari sakabehna noe përtjaja sahate sanjawa; ^a hanteu aja pisan anoe një-boetkeun bandana jen eta bogana sorangan; istoening dina saniskara saban-

33 da-saboga bae. 'Ari para rasoel rosa katjida mërtelakeunana përkara tanghina Goesti Jesoes, djeung sadajana di-

34 pasihan koernija langkoeng pisan. 'Karana hidji ge taja noe boetoe; ^b wantoe-wantoe sadajana noe boga lahan atawa imah didjarowal, ladangna toeloej di-

35 bawa, disanggakeun ka dampal para rasoel; 'sarta ^c ka hidji-hidji djalma di-

36 bagikeun koemaha panta-panta kakoe-rangna. ^a p. 2 : 44. ^b p. 2 : 45. ^c 2 Kor. 8 : 14.

37 Aja Joses, anoe koe para rasoel geus ditëlahkeun ^a Barnabas (nja eta ari disalin basana: Anak panglilipoer), kasoep ahli Lewi, asal oerang Kiproes;

37 'eta kagoengan hidji këbon, toeloej didjoewal, ladangna ditjandak, disanggakeun ka dampal para rasoel. ^a p. 11 : 22.

PASAL 5.

Aja hidji djalma ngaran Ananias, djeung Sapirah pamadjikanana, ^a ngadjoewal

2 hidji pakarangan; 'seug njalingkoehkeun tina ladangna sailon djeung pamadjikanana; noe saparo dibawa, disanggakeun

3 ka dampal para rasoel. 'Tidinja Petroes ngalahir: Eh Ananias! koe naon hate maneh dieusian koe Setan, datang ka maneh bohong ka Roh Soetji, njaling-

4 koehkeun tina ladang lahan teh? 'Oepama tëtëp tjara tadina, naha lain tëtëp anoe maneh? sarta ari geus didjoewal, lain di kawasa maneh keneh? Koe naon

5 aja pakarëpan di djëro hate maneh migawe kitoe? Maneh bohong teh lain ka

6 manoesa, istoening ka Allah pisan. 'Barang Ananias ngadenge lahiran kitoe, ^b bloek roeboeh, ka loewar njawana. Ari sakoer noe ngadenge eta përkara.

6 sarijeuneun katjida. 'Tidinja noe baroedjang indit, ngarawatan majitna; seug digotong ka loewar, sarta diroewang sa-

7 kali. 'Kira antara tiloe djam lilana, hol pamadjikanana asoep ka dinja, teu nja-

8 hoëun anoe geus djadi sakitoe. 'Ladjëng koe Petroes dilahiran kijeu: Tjik, tjaritakeun ka kami: lahan teh didjoewalna

koe maraneh nja sakjieu ladangna? Wangsoelanana: Soemoehoen, sakitoe pisan.

9 'Lahiran Petroses ka dinja: Naha maraneh wët datang ka rëmpeog ngadodja ka Roh Pangeran? Toeh, soekoe djalma noe mantas ngaroewang salaki maneh, geus aja di hareupeun panto, sarta bakal

10 ngagotong maneh ka loewar. 'Pada-harita awewe teh roeboeh pajoeneun dampal Petroses, seug ka loewar njawana. Geus kitoe baroedjang teja asoep, kapanggih manehanana geus paeh; toeloej digotong ka loewar, sarta diroewang,

11 direudjeungeun djeung salakina. 'Ari sagaredja kabeh ^c sijeun kabina-bina, nja kitoe deui sakoer noe ngadarengge eta përkara. *a p. 4: 34. b Jsh. 11: 13. c p. 19: 17.*

12 Sarta reja pisan ^a tanda djeung moedjidjat noe didamël di djalma-djalma koe panangan para rasoel; djeung roentoet

13 sadajana dina ^b emper Soeleman. 'Ari noe sedjen mah euweuh noe wani njampoeran; tapina koe djalma-djalma para

14 rasoel dipoesti-poesti pisan. 'Sarta ^c beuki reja beuki reja ditambahkeun anoe përtjaja ka Goesti, mangpirang-pirang

15 lalaki-awewe; 'datang ka noe garëring digotongan ka loeloeroeng, dikëdëngkeun dina rarandjangan djeung dina babalean, ^d soepaja ari soemping Petroses, kalangkangna bae ngoengkoelan ka salah-sahidji. 'Loba deui ti nagara noe

16 sakoerilingna moeroeboel datang ka Jëroesalem, pada mawa noe garëring sarta ^e noe dihareureujan koe soekma nadjis; eta sakabeh ditjageurkeun. *a p. 4: 30; 14: 3. b p. 3: 11. c p. 2: 47; 11: 21, 24. d p. 19: 11, 12. e p. 8: 7.*

17 Geus kitoe ^a panghoeloe agoeng tjëngkat, djeung sakoer noe reureudjeungan, nja eta madhab sadoeki; pada liwat

18 saking nja dëngki. 'Toeloej bae ^b nangkëpan para rasoel, seug diasoepkeun ka

19 pangberokan nagara. 'Tatapi ti peuting ^c aja hidji malaikat ti Pangeran, ngaboekakeun panto pangberokan, bari lajdjeng pada ditoejoen ka loewar; ari lahirna: 'Geura marijang, moedoe ka kabah,

20 njaoerkeun ka djalma-djalma eta sadajana ^d lahiran kahiroepan ijeu teja. 'Dëmi geus ngareungeu kitoe, wantji dek braj beurang pada angkat ka kabah, toeloej ngawoeroek. Ari panghoeloe agoeng djeung noe reureudjeungan teja saroem-

ping, toeloej njaoer rad sarta sakabeh para kokolot bangsa Israil, koedoe koempoel; djeung bari miwarangan ka

22 pangberokan, ngala para rasoel. 'Barang patjalang daratang ka dinja, rasoel teh teu kasampak dina pangberokan; toeloej baralik deui, bari ngoeninga, 'kijeu pokna: Pangberokan teh kasampak koe simkoering ngoentji pageuh keneh, ari noe ngadjaga narangtoeng di loewar hareupeun panto; dëmi dibboekakeun, di

24 djëro geus taja saha-saha. 'Mangsa pi-oendjoek noe kitoe teh kareungeu koe panghoeloe agoeng djeung ^e kapala kabah sarta para panghoeloe agoeng noe sedjen, toeloej pada bingoengeun, eta

25 përkara pikoemahaeun. 'Djëboel hidji djalma ngoeninga ka darinja, kijeu pokna: Geuning anoe diasoepkeun koe aradjëngan ka pangberokan teja ajeuna narangtoeng di kabah, keur ngawoeroek

26 ka djalma-djalma. 'Bral kapala kabah indit, mawa patjalang-patjalang, ngala eta para rasoel, tatapi hanteu dipaksa, karena ^f sarijeuneun koe djalma-djalma,

27 bisi dibaledogan koe batoe. 'Dëmi geus dibawa, toeloej pada diteundeun di pajoeneun rad. Geus kitoe dipariksa koe

28 panghoeloe agoeng, kijeu lahirna: 'Naha kami sadaja ongkoh ^g lain marentah bangët pisan ka maraneh, poma-poma oelah ngawoeroek mamawa ngaran eta? Geuning Jëroesalem koe maraneh geus dipinoehkeun koe pangwoeroek maraneh teh, sarta maraneh dek malikkeun

29 ^h gëtih eta djalma ka kami sadaja. 'Dëmi Petroses djeung para rasoel ngawalon, kijeu saorna: 'Wadjib ngagoegoe ka

30 Allah leuwih ti batan ka djalma. 'Allah karoehoen oerang ⁱ geus nanghikeun Jesoes, noe koe aradjëngan dipaehan teja djalanna digantoengkeun dina kai.

31 'Eta ^k koe Allah geus dioenggahkeun, didamël Radja sarëng Djoeroe-salamët koe panangan têngëna, soepaja ^l ka Israil maparinkeun përtobat reudjeung

32 panghampoera dosa-dosa. 'Nja ^m kaela sadaja noe jadi saksi sagala përkawis eta; kitoe deui Roh Soetji, anoe koe Allah geus dipasihkeun ka sakoer noe anoet ka andjeunna. *a p. 4: 1, 6. b p. 4: 3. c p. 12: 7. d Joh. 6: 68. e p. 4: 1. f p. 4: 21. g p. 4: 18. h Mat. 27: 25. i p. 4: 19. j p. 3: 13; 10: 39, 40. k p. 2: 33, 36. l p. 3: 26. m Joh. 15: 26, 27.*

33 Barang ngareungeu kitoe, ^a wani pada
 34 gërëgëteun hatena; seug toeloj rërëm-
 poegan hajang pek bae maehan. 'Tapina
 aja hidji ahli parisi, neut ngadëg dina
 rad; ari ngaranna ^b Gamaliël; eta djadi
 goeroe toret, sarta diadjenan koe sa-
 bangsa kabeh; toeloj miwarang ^c rasoel
 koedoe dika-loewarkeun sakeudeung.
 35 'Geus kitoe misaoer ka batoer-batoerna:
 Eh, sadaja oerang Israil! sing hade-hade
 ka noe rek dilampahkeun ka eta djalma-
 36 djalma. 'Karana mangsa ka toekang aja
 Tedas teja, ngakoekeun teu sabongbrong,
 dirakëtan koe djalma lalaki kira-kira
 opat ratoes bilanganana; ari eta teh di-
 paehan, djeung sakoer noe noeroet ka
 manehanana toeloj pabarëntjaj, sarta
 37 datang ka euweuh. 'Sanggeusna ti dinja
 aja Joedas oerang Galilea, ^d keur mangsa
 atoeran noeliskeun djalma teja, sarta
 loba pisan djalma noe datang ka moer-
 tad, noetoerkeun ka dinja; ari eta nja
 kitoe deui datang ka paeh, djeung sa-
 koer noe noeroet ka manehanana toe-
 38 loej pabarëntjaj. 'Ajeuna sadkaeola ngeli-
 ngan ka sarampejan: ingkeun eta djalma
 teh, arantëp bae; karana lamoen eta
 pakarëpan atawa eta pagawean asal ti
 39 manoesa, tangtoe gagal. 'Sawangsoelna
 oepama asal ti Allah mah, ^e hamo beu-
 nang digagalkeun koe sarampejan; bisi
 ëngkena kapanggih mërangan ka Allah.
 40 'Ari eta teh pada ngaroedjoekan ka Ga-
 maliël; geus kitoe rasoel disalaoer, sarta
 toeloj pada dirangkët; tidinja diparen-
 tahan ^f papatjoewan oelah sasaoeran
 mawa djënëngan Jesoes; geus kitoe di-
 41 leupaskeun. 'Ari rasoel teh arangkat ti
 pajoeneun rad, ^g bari pada boengah, doe-
 meh geus dimanah pantës nJORANG ka-
 hinaän tina sabab djënëngan Jesoes;
 42 'djeung hanteu eureun ngaweroek sa-
 ban-saban poë, di djëro kabah sarta ma-
 paj-mapaj imah, djeung ngoewarkeun
 Indjil Jesoes Kristoes. ^a p. 7: 54. ^b p. 22: 3.
^c p. 4: 15. ^d Loek. 2: 2. ^e Aj. 9: 4; Sil. 21: 30;
 Jës. 8: 10. ^f p. 4: 17, 18. ^g Mat. 5: 10, 12.

PASAL 6.

Dina mangsa eta, ^a eukeur ngadjëmbar-
 ran moerid, djadi tinggëlëndëng oer-
 rang Joenani ka oerang Ibrani, sabab
 randa-randana sok kalaroeng ^b dina nga-
 2 bajoean oenggal poë. 'Sakabehna moe-

rid toeloj koe rasoel noe doewa wëlas
 disaoer; geus koempoel ladjëng ngalahir
 kijeu: Moal hade pangandika Allah koe
 kaoela diteler-teler, seug ngoeroeskeun
 3 medja. 'Koe sabab eta, eh doeloer-doe-
 loer! geura alak-ilik, milih toedjoeh djal-
 ma ti lëbah maraneh, ^c anoe hade kasë-
 boetkeunana, pinoeh koe Roh Soetji
 djeung kapintëran; koe kaoela dek diti-
 4 tah kana eta oeroesan teh. 'Dëmi kaoela
 mah bakal tarëtëp bae kana nënëda
 sarta kana ngoeroeskeun pangandika
 5 teja. 'Sadajana ngarëmpoegan ka eta pi-
 lahir; tidinja milihan Sëtepanoes, nja eta
 teh djalma ^d noe pinoeh koe kapërtjajaän
 sarta Roh Soetji; kitoe deui ^e Pilipoes,
 Prokoroos, Nikanor, Timon djeung Par-
 menas; sarta Nikolaoes ti Antioki, noe
 6 tadina asoep Jahoedi. 'Toeloj pada di-
 sanggakeun ka pajoeneun para rasoel;
 saparantos ^f nënëda, ladjëng noe toe-
 djoeh teh ditaroempangan panangan.

^a p. 5: 14. ^b p. 4: 35. ^c 1 Tim. 3: 7, 8. ^d p. 11: 24.

^e p. 8: 5. ^f p. 1: 24; 8: 17; 1 Tim. 4: 14.

7 Dëmi ^a pangandika Allah teh beuki
 ngagëngan, sarta bilangan moerid di Jë-
 roesalem ngarejaän katjida; malah loba
 pisan panghoeloe datang ka anoet kana
 kapërtjajaän. ^a p. 19: 20.

8 Ari Sëtepanoes teja, bawaning pinoeh
 koe përtjaja sarta kawasa, ^a midamël
 moedjidjat djeung tanda noe galëde di
 9 djalma-djalma. 'Tidinja sawareh djalma
 anoe kabilang ka masigit anoe disëboet
 masigit oerang Libertini, djeung oerang
 Kirena, kitoe deui oerang Aleksandri,
 sarta noe asal ti Kilikia djeung Asia,
 seug tjarëngkat, papadoean djeung Sëte-
 10 panoes. 'Tatapi ^b teu barisaeun ngalawan
 kana kapintëran sarta kana Roh, anoe
 djadi lantaran poerwa Sëtepanoes ngala-
 11 hir. 'Geus kitoe pada njolokan djalma:
 seug eta ngaromong kijeu: Koe koela
 kadarengë eta teh omonganana ngago-
 12 goreng ka Moesa sarta ka Allah. 'Toe-
 loej ngaroesoehkeun ka djalma-djalma
 djeung ka para kokolot sarta ka ahli-
 ahli kitab; pek pada naradjang, ngaron-
 tok ka Sëtepanoes, bari diiringkeun ka
 13 pajoeneun rad; 'sarta njijeun ^c saksi-
 saksi palsu, anoe kijeu tjaritana: Eta
 djalma teu pëtöt-pëtöt ngomong ngago-
 goreng ka ijëu ënggon soetji, sarta ka-
 14 na toret. 'Karana koering geus pada

ngoeping omonganana, pokna jen Jesoes, oerang Nasaret teja, bakal ngaroeksak ijeu énggon, sarta ngaganti adat anoe di-toeroenkeun ka diri oerang koe Moesa.

15 'Ari sadajana noe tjaralik dina rad, pada mëlóng ka Sètepanoes, katingali rarajna siga raraj malaikat.

a p. 5: 12.

b Loek. 21: 15. c Mat. 26: 59.

PASAL 7.

2 Ngalahir panghoeloe agoeng: Eta énja kitoe? 'Ari pihatoer Sètepanoes: ^a Eh, saderek-saderek saréng rama-rama! soemangga geura dangoekeun: Allah noe langkoeng moelja nembongan ka Ibrahim, karoehoen oerang, keur mangsa di tanah Mesopotami keneh, samemeh linggih di Haran; 'ari pangandikana ka andjeunna: ^b Maneh geura ijang ti tanah maneh, djeung ti sanak-baraja maneh, leumpang ka hidji tanah, anoe koe kami ⁴ rek ditoedoehkeun ka maneh. 'Geus kitoe bral angkat ti tanah Kasdim, sarta toeloej linggih di Haran. Ari ti dinja, sanggeus ramana poepoes, dialihkeun deui, nja ka tanah ijeu, anoe ajeuna keur ⁵ ditjalikan koe aradjéngan. 'Saréng dina tanah ijeu hanteu dipasihan waris, nadjan sadjeudjeuh oge; nanging ^c maparin djangdji, bakal dipasihkeun ka andjeunna djadi milikna saréng milik toeroenan andjeunna di poengkoereunana, keur ⁶ mangsa tatjan kagoengan poeta. 'Saréng Allah ngandika kijeu, ^d jen toeroenanana bakal pada ngoembara di tanah sedjen, sarta koe oerang dinja disina koemawoela djeung diteungteuinganan opat ⁷ ratoes taoen lilana. 'Djeung deui eta bangsa, noe dikawolaän koe maranehanana, koe kami bakal dihoekoem, timbalan Allah; sanggeus kitoe toeloej ka laloewar, ^e sarta bakal ngabarakti ka ⁸ kami dina énggon ijeu. 'Saréngna deui ^f masihan ka Ibrahim përdjangdjian hal njoenatan teja. Barang geus kitoe ladjéng Ibrahim poetaän Ishak, saréng disépit di poé noe kadalapan; ari Ishak poetaän Jakoeb, saréng Jakoeb poetaän noe doewa wélas loeloegoe karoehoen teja. 'Dëmi eta loeloegoe karoehoen téh ^g pada dëngki ka Joesoep, sarta toeloej didjoewal ka Mësir; tatapi ⁹ Joesoep koe Allah disaréngan, 'djeung dika-loewarkeun ti saniskara kasoekëra-

nana, ^h bari dipaparin sih-koernija saréng kapintëran di pajoeneun Piraon, radja Mësir, dongkap koe eta didjënëngkeun djoengdjoenan, disërahan Mësir ¹¹ saréng karatonna pisan. 'Geus kitoe ⁱ satanah Mësir djeung Kanaän kataradjang patjéklik, saréng aja kabalangsakan gëde; ari karoehoen oerang teu marëndak ¹² kadaharan. 'Tatapi ^j Jakoeb ngadangoe tjarijos, jen di Mësir aja gandoem; ladjéng miwarangan karoehoen oerang ka ¹³ dinja barangmimiti. 'Ari ^k kadoewa-kalina saderekna djadi njarahoëun ka Joesoep; samalah bangsa Joesoep harita ¹⁴ kaoninga koe Piraon. 'Tidinja Joesoep ngadjoeroengkeun, ngahatoeranan ngalih ka Jakoeb ramana, rawoeh sakoelawërgina, djoemlah toedjoeh poeloeh lima ¹⁵ djiwa. 'Geus kitoe ^l Jakoeb soemping ka Mësir; ladjéng poepoes, nja andjeunna ¹⁶ saréng para karoehoen oerang. 'Sarta toeloej dibawa ka nagara Sëkem, ^m diarebogkeun dina makam ⁿ beunang Ibrahim ngartos ti poeta-poetra Hemor, ¹⁷ rama Sëkem. 'Ari mingkin deukeut ka waktoe përdjangdjian, anoe koe Allah didjangdjikeun ka Ibrahim nganggo soempah teja, ^o bangsa téh mingkin njalijara ¹⁸ saréng ngalobaän di Mësir; ^p tÛpi ka djoe-mënëng radja sedjen, noe teu njahoëun ¹⁹ pisan ka Joesoep. 'Eta mah ^q ngadjoeligan ka bangsa oerang, saréng neungteuinganan ka karoehoen oerang, moeng-gah koedoe maritjeun orokna, oelah sina ngarëkahan. 'Dina mangsa harita Moesa diwoekeunana, saréng ^r liwat langkoeng nja kasep; dimoemoele tiloe boelan ²⁰ mina di djëro boemi ramana. 'Dëmi geus dipitjeun, toeloej dipoeloeng koe poeta Piraon noe istri; koe eta dimoemoele, ²¹ arek diangkën poeta pribadi. 'Tidinja Moesa téh diwoeroekan saniskara kapintëran oerang Mësir; djadi kawasa lahira-nana saréng dadamëlanana. 'Ari ^s geus ²² dongkap ka opat poeloeh taoen, aja manah ngërsakeun ngalajad ka saderek-saderekna, toeroenan Israil. 'Barang ningali hidji djalma noe dipahala, toeloej diraksa, sarta dipangmalëskeun anoe dipërgasa téh; oerang Mësir teja dipaehan. ²³ 'Ari manah Moesa, saderek-saderekna tangtoe ngahartieun, jen Allah ngërsa-keun maparin pitoeloeng ka darinja ²⁴ koe lantaran panangan Moesa; tatapi ²⁵

26 hanteu ngahartieun. 'Ari * isoekna Moesa nembongan ka darinja; parëng aja noe gëloet; seug diwoeroek sina rapih, kijeu lahirna: Eh djalma! maraneh pada doe-
 27 loer; naha wët silih-pahala? 'Dëmi koe noe mahala ka batoerna, Moesa teh disoentroengkeun, ari omongna: Saha ka sampejan noe ngadjënëngkeun kapala
 28 djeung djaksa ka kaoela kabeh? 'Naha sampejan dek maehan kaoela deui, tjara kamari sampejan maehan oerang Mësir
 29 teja? 'Tidinja ' Moesa teh kaboer lantaran omongan kitoe, sarëng ngoembara di tanah Midian; di dinja meunang doewa
 30 poetra pamëgët. 'Ari geus " opat poeloh taoen, Malaikat Pangeran nembongan ka andjeunna di tégäl lëga goe-
 31 noeng Sinai, di djëro seuneu hoeroeng dina leuweung tjoetjoek. 'Barang katingal koe Moesa, heraneun pisan tina
 32 eta titingalian. Ana dideukeutan, dek diwaspaoskeun, aja gëntra ti Pangeran ka andjeunna, " kijeu: 'Ijeu kami Allah
 33 karoehoen maneh, Allah Ibrahim, Allah Ishak sarta Allah Jakoeb. Toeloej Moesa teh ngagidir, teu wanieun ngawaspa-
 34 oskeun. 'Nimbalan deui Pangeran ka Moesa: Geura ngalaän taroempah tina soekoe maneh; karena ijeu ënggon, anoe
 35 keur ditintjak koe maneh, nja taneuh soetji. 'Kami geus waspada pisan di kabalangsakan oemat kami anoe di Më-
 36 sir, sarta koe kami geus kadangoe roemahoehna; malah kami ajeuna geus loengsoer, rek dileupaskeun. Ari ajeuna,
 37 geura maneh koe kami rek dipiwarang ka Mësir. 'Eta Moesa, noe ditampik koe maranehanana, bari ngomong kijeu teja:
 38 Saha ka sampejan noe ngadjënëngkeun kapala djeung djaksa? nja eta pisan noe dipiwarang koe Allah, djadi kapala sarëng
 39 poerah noeloeng, koe panangan Malaikat, noe nembongan ka andjeunna di djëro leuweung tjoetjoek teja. 'Nja
 40 " koe eta diboedalkeunana, sarëng ngadamël moedjidjat djeung tanda di tanah Mësir, sarawoeh dina laet Beureum,
 41 kitoe deui di tégäl lëga, opat poeloh taoen lilana. 'Nja eta Moesa teja, noe geus ngalahir ka oerang Israil kijeu:
 42 " Pangeran, Allah maraneh, mëngke ngajakeun pikeun maraneh hidji nabi ti doeloer-doeloer maraneh, nja tjara kami;
 43 eta koe maraneh koedoe digoegoe. 'Nja

eta Moesa teja, noe dina koempoelan di tégäl lëga " reureudjeungan djeung Malaikat, anoe ngalahir ka andjeunna di loehoer goenoeng Sinai teja, sarta reureudjeungan djeung para karoehoen oerang; sarëng nampa " lahiran noe hariroep, paparinkeuneun ka diri oerang.
 39 'Ari karoehoen oerang teja teu darakeun noeroet ka andjeunna, anggoer toeloej pada njoentroengkeun, bari djeung hatena maralik ka Mësir. 'Pihatoerna ka Haroen: " Koering geura pangdamëlkeun batara, baris leumpang ti heulaeun koering; karena moenggoeh eta Moesa, noe nginditkeun koering ti tanah Mësir teja, doeka kataradjang naon.
 41 'Dina mangsa eta maranehanana njijeun hidji sasapian, sarta pada nganteuran pangabakti ka brahala teh, bari sarokea-
 42 eun koe tina djidjijeunan leungeun sorangan. 'Tidinja Allah moengkoer, sarta maranehanana ditjoetjoedkeun, sina ngabakti ka sagala balad langit; sapërtos noe dioengëlkeun dina kitab para nabi, kijeu teja: " Eh, anak-intjoe Israil! naha karah maraneh teh, basa di tégäl lëga opat poeloh taoen lilana teja, njangga-
 43 keun koerban peuntjitan djeung koerban kadaharan ka kami? 'Ënjana mah maraneh ngagogotong balandongan Molok, djeung bebentangan aállahan maraneh Rempan, nja eta artja beunang maraneh njijeun keur sësëmbaheun teja; maraneh koe kami rek dipindahkeun ka beh ditoe-
 44 eun Baboel. 'Balandongan pörtelaän teh " aja di karoehoen oerang di tégäl lëga, sapërtos noe geus ditimbalken koe noe miwarang ka Moesa, jen koedoe didamël koe andjeunna niroe tjonto noe geus
 45 katingali. 'Dëmi eta geus katampa koe karoehoen oerang, " toeloej dibawa, ngiring Josoea, asoep ka tanah bogana oerang kapir, noe didjarongklokkeun koe Allah ti hareupeun karoehoen oerang, dongkap
 46 ka djaman Dawoed. 'Ari Dawoed teja " mëndak sih-koernija di pajoeneun Allah: sarëng panëdana, hojong dipanggihkeun
 47 ënggon pilinggiheun Allah Jakoeb. 'Nja Soeleman " noe ngadamël gëdong bade Allah. 'Tatapi " ari noe Langkoeng Agoeng mah moal linggih dina kabah beunang njijeun koe leungeun; sakoe-
 48 maha pilahir nabi " noe kijeu teja: 'Sawarga teh nja panglinggihan kami, sarta

boemi teh djodjodog dampal kami; maraneh pinjjeuneun gëdong koemaha keur kami? timbalan Pangeran; djeung naon
 50 ñnggon pangreureuhan kami teh? 'Naha lain panangan kami noe geus ngadamël
 51 eta sakabeh? 'Eh, " noe hareuras beuheung, sarta noe teu disoenatan hate djeung tjeuli! maraneh salalawasna ngalawan ka Roh Soetji; sapërti karoehoen maraneh, nja kitoe deui diri maraneh.
 52 'Nabi mana noe teu dikanijaja koe karoehoen maraneh? Nja pada maehan bae ka sadajana noe ngoewarkeun ti heula pisoempingunana noe Langkoeng Bënr teja, noe geus dihjanat sarta dipaehan koe maraneh ajeuna; 'nja maraneh
 53 noe geus nampanan toret, didawoehkeun koe malaikat, " tatapi hanteu ditëpkeun!

a p. 22:1. b 1 Moesa 12:1. c 1 Moesa 12:7. d 1 Moesa 15:13. e 2 Moesa 3:12. f 1 Moesa 17:10; 21:2; 25:26; 35:22. g 1 Moesa 37:4; 39:1. h 1 Moesa 41:39. i 1 Moesa 41:54. j 1 Moesa 42:1. k 1 Moesa 45:4. l 1 Moesa 46:6; 49:33. m 1 Moesa 50:13. n 1 Moesa 23:16. o 2 Moesa 1:7. p 2 Moesa 1:10, 15, 22. q 2 Moesa 2:2. r 2 Moesa 2:11. s 2 Moesa 2:13. t 2 Moesa 2:15. u 2 Moesa 3:2. v 2 Moesa 3:6. w 2 Moesa 7:10; 14:21. x 5 Moesa 18:15. y 2 Moesa 19:20; 20:21. z 5 Moesa 32:47. aa 2 Moesa 32:1. bb Am. 5:25. cc 2 Moesa 25:9, 40. dd Jos. 3:14. ee Djab. 132:5; p. 13:22. ff 1 Radj. 6. gg 1 Radj. 8:27. hh Jës. 66:1. ii 2 Moesa 32:9; Jér. 6:10. jj Joh. 7:19; Gal. 3:19; Ibr. 2:2.

54 Barang ngareungeu kitoe, " wani pada gërëgëteun hatena, sarta kërät-kërot
 55 hoentoena ka Sëtepanoes. 'Tatapi Sëtepanoes teh pinoeh koe Roh Soetji, seug tanggah sotjana ka langit, sarta ningali kamoeljaän Allah, djeung Jesoes
 56 b keur ngadëg têngëneun Allah. 'Ari saोजना: Toeh, katendjo koe kaola langit molongo, ari Poetra manoesa teh
 57 keur ngadëg têngëneun Allah. 'Tatapi eta djalma-djalma pada raong sosowakan, bari njarotjokan tjeuli; brëg bae
 58 ragëm naradjang ka Sëtepanoes, 'sarta c pada ngadjongklokkeun ka loewar ti djëro nagara, bari seug dibaledogan koe batoe. Ari saksi d pada ngalaänan pakean sorangan, diteundeun kana soekoe hidji djalma boedjang, e ngaran Sa
 59 oeloes. 'Tidinja pada maledogan ka Sëtepanoes, noe keur sasambat, kijeu pihatoerna: f Noen, Goesti Jesoes! moegi
 60 nampi njawa simkoering. 'Geus kitoe brëk tapak-toeuer, sarta njëlök bari bëdas sowarana, kijeu: g Noen Goesti! moegi oelah dibalëskeun ijeu dosa teh

ka eta djalma-djalma. Ari geus miha-toer kitoe, toeloej koelëm. a p. 5:33. b Mat. 26:64. c Loek. 4:29. d 5 Moesa 17:7. e p. 8:1. f Loek. 23:46. g Loek. 23:34.

PASAL 8.

Ari a Saoloes teja atoheun Sëtepanoes Adipaehan. Dina mangsa harita gare-dja noe di Jëroesalem toeloej dikanijaja bangët katjida, datang ka b pabalëntjar sadajana di tanah Joedea djeung tanah
 2 Samaria; kadjaba ti para rasoel. 'Aja djalma aribadah, noe ngarawatan ka Sëtepanoes, sarta katjida njeungtjeuri-
 3 kanana. 'Dëmi Saoloes teh c ngaboerak-barik ka gare-dja, asoep ka oenggal imah, seug awewe-lalaki disesered, di-
 selehkeun ka pangberokan.

a p. 7:58. b p. 11:19. c p. 9:1; 22:4; 26:9.
 4 Ari sakoer noe pabalëntjar teja a toeloej oedar-idër, bari ngoewarkeun pa-
 5 ngandika. 'Ari b Pilipoes teja soemping ka nagara Samaria, sarta toeloej ngoe-
 6 warkeun Kristoes ka oerang dinja. 'Geus kitoe djalma-djalma ragëm nja ngarëgëpkeun ka sakoer noe disaoerkeun koe Pilipoes, pedah ngadarengé sarta na-
 rendjo sagala tanda noe didamël koe
 7 Pilipoes teh. 'Karana c reja pisan noe kaäsoepan soekma nadjis datang ka ka loewar soekmana, bari gëgëroan sarta bëdas sorana; reja deui noe ngempor djeung noe dejog datang ka ditjageur-
 8 keun. 'Anoe matak di nagara eta djadi kaboengahan katjida.

a p. 11:19. b p. 6:5. c p. 5:16; 16:18.
 9 Aja hidji djalma ngaran Simon, tadina di nagara eta djadi a toekang sihir, sarta sok njijeun anoe matak ngaherankeun ka oerang Samaria; djeung ngadakoe-
 10 keun djalma poendjoel. 'Sarereja, kolot boedak, pada sarëgëp ka dinja, sarta pada njëboet kijeu: Eta teh pangawasa
 11 Allah noe leuwih gëde! 'Anoe matak sarëgëpeun ka Simon teh, sabab geus lila pisan nja ngaheran-herankeun ka
 12 darinja koe sihirna. 'Tatapi mangsa geus pada përtjaja ka Pilipoes, noe ngoewarkeun Indjil karadjaän Allah, kitoe deui padjënëngan Jesoes Kristoes, toe-
 13 loej dibaranjoean awewe-lalaki. 'Malah Simon ge përtjaja, toeloej dibanjoean, sarta teu pisah-pisah ti Pilipoes; barang nendjo tanda djeung moedjidjat noe araheng, anoe didamël koe Pilipoes, seug hareugeueun. a p. 13:6.

14 Mangsa para rasoel di Jëroesalem
ngadangoe warta, jen Samaria geus
narima pangandika Allah, ladjëng nga-
hiras Petroes djeung Johannes ka oerang
15 dinja. 'Dëmi geus saroemping, ladjëng
mangnëdakeun eta djalma-djalma, moegi
16 dipasih an Roh Soetji. 'Karana Roh ta-
tjan loengsoer ka djalma hidji-hidji atjan,
ngan kakara dibanjoean bae ka padjën-
17 nëngan Goesti Jesoes. 'Ladjëng koe ra-
soel ^a pada ditoempangan panangan;
18 geus kitoe narampa Roh Soetji. 'Ba-
rangna katendjo koe Simon, jen Roh
Soetji dipaparinkeun koe lantaran ra-
soel noempangkeun panangan, toeloej
19 ngahatoeranan doewit, 'pokna: Kaoela
paparin kawasa kitoe, soepaja saha-saha
noe ditoempangan leungeun koe kaoela,
20 sina tarima Roh Soetji. 'Ari lahiran
Petroes ka dinja: Eta doewit maneh
sing tjilaka sarta djeung diri maneh,
sabab pamikir maneh ^b pasihan Allah
21 beunang koe doewit! 'Maneh teh ^c teu
boga bagian atawa doeoeman ka ijeu
përkara; karana hate maneh hanteu
22 bënëh di pajoeneun Allah. 'Koe sabab
eta, maneh geura tobat tina ijeu kago-
rengan maneh, sarta koedoe nënëda ka
Allah, malah-mandar dihampoera pa-
23 mikir hate maneh noe kitoe teh. 'Ka-
rana katendjo koe kami, maneh teh
hampëroe pait, sarta katjangreudan
24 kadorakaän. 'Ari Simon ngawangsoel,
kijeu pihatoerna: ^d Moegi andjeun pada
mangnëdakeun simkoering ka Pange-
ran, soepaja simkoering oelah tjijos
kataradjang koe noe dilahirkeun koe
andjeun teja.

a p. 6: 6;

13: 3; 19: 6. b Mat. 10: 8. c Néh. 2: 20.

d 1 Sam. 12: 19.

25 Dëmi rasoel, sanggeusna mërtelakeun
sarta ngawoeroekkeun pangandika Pa-
ngeran, toeloej maroelih ka Jëroesalem,
bari ngoewarkeun Indjil ka sababaraha
desa oerang Samaria.
26 Geus kitoe hidji malaikat ti Pangeran
ngalahir ka Pilipoes, kijeu lahirna: Geura
hoedang, toeloej leumpang ka beh kidoel,
ngadjoegdjoeg djalan noe ti Jëroesalem
tëroes ka Gasa, djalan noe bala teja.
27 'Tidinja tanghi, seug angkat. Doema-
dakan, aja hidji oerang Habësi, mantri
djëro, ponggawa radja istri oerang Ha-
bësi, anoe djënëngan Kandasi, poerah

ngoeroeskeun sakabeh doenya-brana ka-
goengau radja; ^a eta teh angkat ka Jë-
28 roesalem, sëdja nënëda; 'ajeuna keur
moelih, noenggangan karetana, sarta
29 bari ngadji kitab nabi Jësaja. 'Ari ^b Roh
nimbalan ka Pilipoes: Geura njampeur-
30 keun, ngagendeng eta kareta! 'Seug Pi-
lipoes njampeurkeun; toeloej ngareungeu
eta keur ngadji kitab nabi Jësaja. Pok
njaoer Pilipoes: Koemaha kahartos noe
31 diaos teh? 'Ari walonna: Koemaha pi-
ngahartoseun, lamoen taja noe ngawoe-
roek ka kaoela? Toeloej noenoehoen ka
Pilipoes, moegi toenggang, tjalik sasa-
32 rëngan. 'Dëmi oengëlna kitab noe diadji
teh kijeu: ^c Andjeunna ditoengtoen ka
pameuntjitan tjara domba, djeung sa-
përti anak domba noe balëm di hareu-
peun noe ngagoentingan, nja kitoe an-
33 djeunna hanteu ëngah lambena. 'Dina
keur njandang kahinaän hoekoemanana
dileungitkeun; djeung saha noe rek një-
boetkeun pioemoereunana? karana hi-
34 roepna geus ditjandak ti boemi. 'Geus
kitoe mantri djëro teh mihatoer ka Pili-
poes, kijeu saorna: Kaoela noenoehoen,
saha teja noe dilahirkeun koe nabi kitoe
35 teh? salirana, oetawi noe sanes? 'Tidi-
nja Pilipoes ^d ngangah lambëjna, seug
njarijoskeun Jesoes ka mantri teh, mi-
mitina nja ti pilahir kitab tadi teja.
36 'Dëmi keur loemampah di djalan, kabë-
nëran dongkap kana hidji tjai; pok nja-
oer mantri djëro teh: Tah, aja tjai di
dinja; ^e koemaha, taja halangan kaoela
37 dibanjoean? 'Ari walonan Pilipoes: ^f La-
moen andjeun përtjaja tëroes reudjeung
manah, meunang pisan. Toeloej ngawang-
soel, kijeu saorna: Kaoela përtjaja pisan
38 Jesoes Kristoes teh Poetra Allah. 'Geus
kitoe miwarang ngeureunkeun kareta;
toeloej doewanana, Pilipoes djeung eta
mantri, loengsoer ka djëro tjai; seug
39 dibanjoean. 'Dëmi ^g geus harandjat ti
djëro tjai, Pilipoes dimoesnakeun koe
Roh; koe mantri djëro teh hanteu ka-
tingali deui, karana ngaladjëngkeun dja-
40 lanna sarta boengaheun. 'Ari Pilipoes
ajana deui di nagara Asdod; ladjëng
angkat, bari ngoewarkeun Indjil mapaj-
mapaj sakabeh nagara, dongkap ka na-
gara Kesarea.

a 1 Radj. 8: 41; Sep. 3: 10.

b p. 10: 19. c Jës. 53: 7, 8. d Ep. 6: 19. e p. 10: 47.

f Mark. 16: 16. g Mat. 3: 16.

PASAL 9.

Dëmi ^a Saoeloes teja masih ngëntab-
ngëntab napsoena, sarta amoek-amoe-
kan djeung maehan ka moerid-moerid
Goesti; toeloej ngadeuheusan ka pang-
2 hoeloe agoeng, 'njoehoenkeun ^b soerat
baris ka sagala masigit anoe aja di na-
gara Damsik, soegan manggih anoe noe-
roet ^c djalan agama eta, boh awewe boh
lalaki, dek ditalian, dibawa ka Jëroe-
3 salem. 'Ari ^d keur loemakoe, geus deu-
keut ka Damsik, ngadak-ngadak katodjo
4 koe tjahja ti langit; 'bloek tibeubut
ka taneuh. Toeloej ngadenge gëntra, noe
ngalahir ka manehna: Eh Saoel! Saoel!
5 naha maneh bët nganjaja ka kami? 'Ari
wangsoelanana: Noen Goesti! andjeun
teh saha? Lahiran Goesti: Kami teh Je-
soes, noe dikanijaja koe maneh teja.
^e Soesah maneh ari dek njepak kana
6 panjotjog mah. 'Dëmi Saoeloes teh nga-
degdeg djeung baloewas; toeloej oen-
djoekan: ^f Noen Goesti! pangërsa teh
simkoering milampahkeun koemaha? La-
hيران Goesti ka dinja: Geura hoedang,
toeloej asoep ka nagara, ^g sarta bakal
dibedjaan anoe koedoe dipilampah koe
7 maneh. 'Ari djalma-djalma batoer Sa-
oeloes nangtoeng sarta haroëkeun, ^h gën-
tra teh kadarengé, teu aja boektina.
8 'Geus kitoe Saoeloes hoedang tina ta-
neuh; ana beunta panonna, teu nendjo
saha-saha. Toeloej koe batoerna ditoeng-
9 toen, dibawa ka djëro Damsik. 'Tiloe
poë lilana teu bisa nendjo, teu dahar
teu nginoem. a p. 8: 3. b p. 26: 11.

c p. 24: 14. d p. 22: 6. e p. 5: 39. f p. 16: 30.

g p. 10: 6. h Dan. 10: 7.

10 Dëmi di Damsik aja hidji moerid, nga-
ran Ananias; eta koe Goesti dilahiran
dina tetendjoan kijeu: Ananias! Wang-
soelanana: Noen Goesti! ijeu simkoering.
11 'Lahiran Goesti ka dinja: Geura hoe-
dang, toeloej indit ka loeloeroeng, anoe
disëboet loeloeroeng Lëmpëng; geus ki-
toe ka imah Joedas tanjakeun noe nga-
ran Saoeloes ^a ti Tarsoes; karena, ma-
sing njaho, eta keur nënëda; 'sarta geus
nendjo ^b dina tetendjoan, aja hidji djal-
ma ngaran Ananias asoep, seug noem-
pangkeun leungeun ka manehanana, soe-
13 paja datang ka bisa nendjo deui. 'Ari
wangsoelan Ananias: Noen Goesti! sim-

koering geus ngadenge ti djalma reja
pisan moenggoeh eta djalma teh geus
loba katjida nja migawe kagorengan ka
sakoer noe saroetji kagoengan Goesti,
14 di Jëroesalem; 'sarëng manehanana di
dijeu boga kawasa ti panghoeloe agoeng,
nalian sakabeh anoe ^c njambat ka pa-
15 djënëngan andjeun. 'Dëmi lahiran Goesti
ka Ananias: Geura bral bae; karena
eta teh wadah beunang milih kami, ^d
dibakoekeun mamawa djënëngan kami
^e ka hareupeun oerang kapid, djeung
^f ka hareupeun radja-radja, sarta ka
16 oerang Israil. 'Karana kami rek noe-
doehkeun ka manehanana, ^g jen ditang-
toekeun loba katjida nja pinjorangeun
sangsara tina sabab djënëngan kami.
17 'Geus kitoe Ananias angkat, toeloej
asoep ka eta imah, seug Saoeloes teh
^h ditoempangan panangan, bari njaoer:
Eh Saoel, saderek! kaola dipiwarang
koe Goesti, nja eta Jesoes, noe nem-
bongan ka sampejan dina djalan noe
disorang koe sampejan teja, soepaja sam-
pejan bisa ningali deui, sarta dieusian
18 koe Roh Soetji. 'Pada-harita aja noe
ragrag ti panonna, djiga koeloemoed,
braj bae bisa nendjo deui; geus kitoe
19 hoedang, sarta dibanjoean. 'Sanggeusna
barangdahar, toeloej koewat. Ari Saoe-
loes teh tjalik di moerid-moerid anoe aja
di Damsik meunang sababaraha poë,
20 'sarta harita keneh di masigit-masigit
seug ngoewarkeun Kristoes, jen eta teh
21 Poetra Allah. 'Dëmi sakabeh noe nga-
denge pada mëlëngëk, aromongna: Naha
lain nja eta noe ngaroeksak di Jëroe-
salem sakoer anoe njambat ka eta nga-
ran, anoe matak datang ka dijeu karëpna
dek nalian ka noe kitoe, dibawa ka
22 panghoeloe agoeng? 'Ari Saoeloes teh
beuki tambah dikoewatkeunana, sarta
njësëdëk ka oerang Jahoedi noe araja
di Damsik, ngajakinkeun jen Jesoes teh
Kristoes. a p. 21: 39. b p. 10: 3; 16: 9.

c 1 Kor. 1: 2. d Roem 1: 5. e p. 22: 21. f p. 25: 23;
27: 24. g p. 21: 11; 2 Kor. 11: 23. h p. 8: 17.

23 Geus rada lila oerang Jahoedi seug
babadamian, dek maehan ka Saoeloes;
24 'tatapi pangarahna kaboro aja noe ngoe-
ningakeun ka Saoeloes. Malah datang
ka ^a pada ngadjaga beurang-peuting di
lawang nagara, karëpna dek maehan.
25 'Dëmi koe moerid-moerid Saoeloes

ditjokot ti peuting, dibidjilkeun tina koeta, dieloer dina karandjang.

^a 2 Kor. 11 : 32.

26 Sanggeus soemping ka Jëroesalem, Saoeloes sëdjana dek tjampoer ka moerid-moerid, tatapi dipake kasijeun koe sakabehna, hanteu përtjajaeun jen geus djadi moerid. 'Tidinja ditjandak koe ^a Barnabas, dideuheuskeun ka para rasoel, bari njarjoskeun jen Saoeloes di djalan geus ningali Goesti, sarta koe Goesti dilahiran, samalah di Damsik geus ngawoeroek koe djënëngan Jesoes sarta kaloedeunganana. 'Geus kitoe Saoeloes teh di Jëroesalem djeung para rasoel sasarëngan bae; 'sarta ngawoeroek koe djënëngan Goesti Jesoes djeung kaloedeunganana. Malah djeung oerang Joenani ge sok sasaoeran djeung papadoean; tatapi ari eta teh ngarah maehan ka 30 Saoeloes. 'Mangsa katangen koe doeloerdoeloer, seug Saoeloes teh dibawa ka nagara Kesarea; toeloelj disina angkat ka nagara Tarsoes.

^a p. 4 : 36; 13 : 1.

31 Dëmi garedja di sakoeriling Joedea djeung Galilea sarta Samaria pada sarëngan kabeh, sarta disantosaän; ari lalampahanana ibadah ka Pangeran, bari dililipoer koe Roh Soetji, anoe matak ngalobaän.

32 Ari geus kitoe, dina hidji mangsa Petroes keur ngadjadjah ka mana-mana; toeloeljsoemping ka djalma saroetji anoe 33 aja di nagara Lida. 'Di dinja mëndakan hidji djalma ngaran Eneas, ngalondjor dina kasoer geus meunang dalapan taoen 34 lilana, kasakitna ngempor. 'Geus kitoe Petroes ngalahir ka dinja: Eh Eneas! Jesoes Kristoes maparin tjageur ka maneh; ^a geura hoedang, bëbënanahan ënggon koe maneh bae. Pada-harita ge hoedang. 35 'Tidinja eta teh katendjo koe sakabeh djalma noe aja di Lida djeung di Saron, sarta pada tobat, përtjaja ka Goesti.

^a Mat. 9 : 6.

36 Ari di nagara Jopa aja hidji moerid istri, ngaranna Tabita, tégësna ari disalin basana: Dorkas. Eta istri pinoeh koe kahadean sarta sidëkah; nja kitoe noe dipilampah. 'Kabënéran dina mangsa harita keuna koe kasakit, sarta toeloelj maot. Dëmi geus disiraman, toeloelj di 38 këdëngkeun dina loteng. 'Sarehna Lida teh deukeut ka Jopa, moerid-moerid,

barang ngadenge bedja jen Petroes keur tjalik di dinja, toeloelj ngadjoeroengkeun doewa djalma, panoenoehoenna moegi 39 teréh soemping, oelah disëlang. 'Neut indit Petroes, seug angkat sasarëngan djeung eta djalma. Dëmi geus soemping ka dinja, toeloelj dianteur ka loteng teja. Sakabeh randa-randa ngadeuheusan, barina tjeurik, pada mintonkeun ka Petroes samping djeung badjoe, beunang Dorkas njijeun keur waktöe babarëngan 40 keneh. 'Ladjëng koe Petroes diboedalkéun sakabehna; geus kitoe tapak-dëkoe, sarta nënëda; seug tidinja ngahareupan ka majit, bari njaoer: Eh Tabita! geura hoedang. Braj beunta panonna; ana nendjo ka Petroes, toeloelj njanghoendjar. 41 'Geus kitoe koe Petroes ^a ditjandak leungeunna, bari dihoedangkeun; ari geus disaoer djalma saroetji sarta randa-randa teja, toeloelj nembongkeun Tabita geus 42 hiroep. 'Dëmi eta teh kaoetarakeun di sakoeriling Jopa, sarta loba pisan noe 43 djadi përtjaja ka Goesti. 'Sanggeusna ti dinja Petroes rada lila di Jopa, ngandjrëk ^b di Simon, toekang ngasakan koelit.

^a p. 3 : 7. ^b p. 10 : 6.

PASAL 10.

Aja hidji djalma di nagara Kesarea, Angaranna Kornelioes, kapala barisan 2 anoe disëboet barisan Itali; ibadah sarta sijeun koe Allah ^a djeung saeusi-boemina; gëtol pisan sidëkahna ka djalmdjalma, sarta teu pëtöt-pëtöt nënëdana 3 ka Allah. 'Dëmi eta manggih ^b tetendjoan kira waktöe ^c djam kasalapan beurang, sarta nendjo tégës pisan aja hidji malaikat ti Allah asoep ka boemina, ari lahirna kijeu: Kornelioes! 4 'Tidinja bëngong ka malaikat teh, ^d bari reuwaseun; ari pihatoerna: Aja naon, Goesti? Lahiranana ka dinja: Panëda reudjeung sidëkah maneh geus oenggah ka pajoeneun Allah, djadi pangelingngeling. 'Ajeuna geura nitahan djalma ka Jopa, moedoe hatöeranan tjalik ka 6 Simon, ^e anoe katëlah Petroes; 'keur ngandjrëk ^f di Simon, toekang ngasakan koelit, imahna di sisi laoet; tangtöe bakal njaoerkeun ka maneh ^g sakoer anoe koedoe dipilampah koe maneh. 7 'Mangsa geus moelih malaikat noe ngalahir ka Kornelioes, toeloelj njaoer doewa

boedjangna, djeung hidji sĕrdadoe noe ibadah, ti sakoer noe bakoe ngadjaga
8 di dinja; 'seug pada ditjaritaän sanis-
kara, bari toeloej dipiwarang ka Jopa.

a Jos. 24: 15. *b* p. 9: 12. *c* p. 3: 1. *d* Loek. 1: 12, 29.

e Joh. 1: 43. *f* p. 9: 43. *g* p. 9: 6.

9 Dĕmi isoekna, waktoe eta keur di
djalan, sarta geus deukeut ka nagara,
kira wantji djam noe kagĕnĕp, Petroes
naek ka loehoer imah, sĕdja nĕnĕda.

10 'Tidinja loengse, hajang barangdabar.
Sabot keur ditjawisan, seug Petroes ka-

11 taradjang *a* pana; 'sarta *b* ningali langit
molongo, djeung aja noe toeroen ka pa-
joeneunana, hidji wadah siga lawon roe-
bak, ditalikeun opat djoeroena, dioeloer

12 ka boemi; 'ari eusina sagala sasatoan
anoe soekoe opat, kitoe deui sakoer noe
garalak, sarta noe tingkarajap, djeung
13 sakoer manoe awang-awang. 'Geus ki-
toe ka Petroes aja gĕntra kijeu: Geura
hoedang, Petroes! eta peuntjit, toeloej

14 hakan. 'Ari wangsoelan Petroes: Hamo
pisan, Goesti! *c* karana simkoering sa-
oemoer tatjan nĕda *d* noe haram sarĕng
15 nadjis. 'Mindo deui aja gĕntra ka Pe-
troes kijeu: *e* Noe geus dihalalkeun koe
Allah, koe maneh oelah rek diharam-

16 keun. 'Gĕntra kitoe teh datang ka tiloe
kali; toeloej eta wadah ditaekkeun deui
ka langit.

a p. 22: 17. *b* p. 11: 5. *c* Jĕh. 4: 14.

d 3 Moesa 11: 4. *e* Mat. 15: 11; Roem 14: 14.

17 Mangsa Petroes keur poĕkeun sadjĕ-
roning manahna dina pihartieunana te-
tendjoan noe katingali teja, doemadakan
eta djalma, piwarangan Kornelioes teja,
geus nanjakeun imah Simon, ajeuna na-

18 rangtoeng di hareupeun panto, 'bari
ngagĕroan, nanjakeun soegan di dinja
tjalikna Simon, anoe katĕlah Petroes.

19 'Dĕmi sabot Petroes keur mikiran te-
tendjoan teja, ladjĕng *a* dilahiran koe
Roh, kijeu: 'Toeh, aja tiloe djalma, ne-
20 jangan maneh. 'Ajeuna geura hoedang
sarta toeroen, toeloej indit babarĕngan
djeung eta, sarta oelah rek mangmang;

21 karana kami noe miwaranginja. 'Geus
kitoe Petroes loengsoer, njampeurkeun
ka eta djalma, piwarangan Kornelioes
teja; ari saोजना: Nja ijeu oerang, anoe
ditejangan koe maraneh teh. Naon sa-

22 babna noe matak maraneh datang ka
dijeu? 'Ari wangsoelanana: Noen, Kor-
nelioes, kapala sĕrdadoe, djalma bĕnĕr

sarĕng sijeun koe Allah, anoe sae ka-
sĕboetkeunana koe sabangsa oerang Ja-
hoedi, nampi timbalan ti Allah, dilan-
tarankeun koe hidji malaikat soetji, jen
andjeun teh koedoe dihatoeranan ka

23 boemina, bade ngoeping lahiran ti an-
djeun. 'Tidinja eta djalma koe Petroes
disaoer ka djĕro, sarta diandĕg. Dĕmi
isoekna toeloej angkat babarĕngan
djeung maranehanana; ari doeloer-doe-
loer noe aja di Jopa ngiring sawareh.

a p. 8: 29.

24 Isoekna deui soemping ka Kesarea.
Dĕmi Kornelioes teh keur ngantosan,
geus ngoempolkeun sanak-barajana

25 djeung sobat-sobat dalit. 'Barang Pe-
troes asoep, dipapagkeun koe Korneli-
oes; brĕk mĕndĕk ka dampalna, bari
26 soedjoed. 'Tatapi koe Petroes ditang-
toengkeun, bari njaoer: *a* Geura tjĕng-
kat, kaoela mah saroe wa djalma keneh.

27 'Toeloej sasaoeran, bari asoep ka djĕro,
sarta njampak reja pisan anoe koempoel.

28 'Ari saोजना ka dinja: Maraneh geus
pada njaho, jen oerang Jahoedi hanteu
kawidian reureudjeungan atawa ngan-
djang ka bangsa sedjen; tatapi Allah
geus maparin pitoedoe ka kaoela, ka

29 sahidji djalma ge oelah njĕboet haram
atawa nadjis. 'Koe sabab kitoe, kaoela
keur waktoe diadjak ka dijeu, teu nga-
hesekeun. Ari ajeuna kaoela nanja, naon
sababna noe matak kaoela koe maraneh

30 diadjak ka dijeu? 'Walonan Kornelioes:
Kamari ijeu, kaheuleutan koe opat poĕ,
simkoering poewasa dongkap ka wantji
kiwari; dĕmi wantji djam noe kasala-

pan simkoering nĕnĕda di djĕro imah.

31 'Doemadakan, aja hidji djalma ngadĕg
di hareupeun simkoering, *b* pangang-
gona hoeroeng-herang, ari lahirna ki-
jeu: Eh Kornelioes! panĕda maneh geus
dimakboel, sarta sidĕkah maneh geus
djadi pangelingan di pajoeneun Allah.

32 'Koe sabab eta, geura nitahan ka Jopa,
moedoe hatoeranan tjalik ka Simon, noe
katĕlah Petroes, keur ngandjrĕk di imah
Simon, toekang ngasakan koelit, di sisi
laoet; ari geus soemping, tangtoe nga-

33 lahir ka maneh. 'Koe pĕrkawis eta, sim-
koering waktoe harita keneh ngadjoe-
roengkeun ka andjeun; soekoer pisan
andjeun teh linggih ka dijeu. Ajeuna
simkoering geus karoempoeldi pajoeneun

Allah, sĕdja ngoepingkeun saniskantĕn anoe koe Allah geus ditimbalkeun ka andjeun.

a p. 14:15; Wahj. 19:10.

b Loek. 24:4; p. 1:10.

34 Geus kitoe Petroes *a* ĕngah lambĕjna, sarta njaoer kijeu: Ajeuna kaoela ngarti saĕnja-ĕnjana, *b* jen Allah teu pisan pilih-
35 kasih; 'saestoena mah *c* di oenggal-oenggal bangsa, sakoer anoe sijeun koe andjeunna sarta milampahkeun kabĕ-
nĕran, nja eta noe kamanah koe andjeunna teh. 'Ari pangandika, noe koe
36 andjeunna didatangkeun ka bangsa Israil, *d* ngoewarkeun kasĕnangan koe lantaran Jesoes Kristoes; nja eta teh
37 Goesti sakabehna djalma. 'Maraneh geus pada njaho kana pĕrkara noe boekti di satanah Joedea kabeh, *e* mimitina ti Galilea, sanggeusna pangbanjoe noe
38 dioewarkeun koe Johannes teja; 'pĕrkara Jesoes, ti Nasaret, jen eta koe Allah *f* geus dilisahan Roh Soetji sarta kawasa; ladjĕng oedar-idĕr bari midamĕl kasaeana, sarta njageurkeun ka sakabeh anoe kalindih koe Iblis; karana
39 *g* andjeunna disarĕngan koe Allah. 'Kaoela sakabeh anoe djadi saksi ka saniskara noe didamĕl koe andjeunna di tanah Jahoedi sarta di Jĕroesalem. Dĕmi koe oerang Jahoedi andjeunna toeloej
40 dipaehan, digantoengkeun dina kai. 'Nja eta teh koe Allah *h* ditanghikeun dina poĕ noe katiloe, sarta disina tembong,
41 'lain ka sabangsa kabeh, ngan ka saksi beunang Allah milih ti heula, nja kaoela sakabeh, *i* anoe dahar-leueut sasarĕngan djeung andjeunna, sanggeusna
42 tanghi ti noe maraot. 'Sarta *j* geus miwarang ka kaoela sakabeh, ngoewarkeun djeung mĕrtelakeun ka djalma-djalma, jen salira andjeunna noe koe Allah dikĕrsakeun poerah ngahoekoeman noe
43 hariroep sarta noe paraeh. 'Nja andjeunna *k* noe dipĕrtelakeun koe sadaja para nabi, jen saha-saha noe pĕrtjaja ka andjeunna, tangtoe dihampoera dosa koe lantaran djĕnĕnganana.

a p. 8:35.

b 5 Moesa 10:17. *c* Jĕs. 56:6; p. 15:9. *d* Jĕs. 52:7; Roem 10:9. *e* Mat. 4:12; Mark. 1:14; Loek. 23:5. *f* Loek. 4:18. *g* Joh. 3:2. *h* 1 Kor. 15:4. *i* Joh. 15:27. *j* p. 17:31. *k* p. 3:21, 24; 13:38; Roem 3:21.

44 Sabot Petroes keur njaoerkeun keneh kasaoeran tadi, *a* Roh Soetji loengsoer ka sakabeh noe keur ngadengekeun pa-

45 ngandika. 'Dĕmi djalma noe pĕrtjaja kaasoep bangsa disoenat, sakoer noe ngiring ka Petroes teja, pada mĕlĕngĕk, doemeh oerang kapir ge dikoetjoeran
46 pasihan Roh Soetji. 'Karana pada ngadenge, eta teh ngaromong *b* make basa roepa-roepa, sarta bari ngaragoengkeun
47 ka Allah. Ladjĕng Petroes ngalahir: 'Na saha noe kadoega *c* mĕgatan tjai, soepaja oelah dibanjoean ijeu djalma, noe geus narima Roh Soetji koemaha tjara
48 oerang? 'Toeloej miwarang koedoe dibanjoean koe padjĕnĕngan Goesti. Geus kitoe *d* pada noenoehoen, Petroes moegi tjalik teh sing rada lila.

a p. 8:17.

b p. 2:4; 19:6. *c* p. 8:36; 11:17. *d* Joh. 4:40.

PASAL 11.

Dĕmi geus kitoe para rasoel, sarta doeloej doeloej noe di sakoeriling Joedea, pada meunang warta, jen oerang kapir
2 ge geus narima pangandika Allah. 'Mangsa Petroes geus soemping ka Jĕroesalem, dipadoean koe sadajana noe kaasoep
3 bangsa disoenat, 'pokna: *a* Andjeun geus njoempingan ka djalma noe koeloej,
4 sarta dahar sasarĕngan. 'Dĕmi Petroes toeloej tjatjarijos ka darinja, ti awal
5 dongkap ka ahir; kijeu saeurna: 'Asalna
6 kaoela aja di nagara Jopa, keur nĕnĕda; toeloej kataradjang pana, sarta nendjo tetendjoan, nja eta aja hidji wadah siga lawon roebak toeroen, doeloej
7 ti langit, ditalian opat djoeroena, datang
8 ka lĕbah kaoela. 'Ana diilikan koe kaoela, waspada pisan nendjo sakoer sasatoan boemi anoe soekoe opat, kitoe deui noe garalak, sarta noe tingkarajap,
9 djeung deui sakoer manoe awang-
10 awang. 'Seug kaoela ngadenge gĕntra, lahirna ka kaoela kijeu: Geura hoedang,
11 Petroes! eta peuntjit, toeloej hakan. 'Ari djawab kaoela: Hamo pisan, Goesti! karana saemoer tatjan aja noe haram atawa nadjis asoep ka soengoet sim-
12 koering. 'Dĕmi gĕntra teh kadoewa kalina ngalahir ka kaoela ti langit, kijeu: Noe geus dihalalkeun koe Allah, koe
13 maneh oelah rek diharamkeun. 'Gĕntra kitoe teh datang ka tiloe kali; toeloej sakabehna ditaekkeun deui ka langit.
14 'Doemadakan, waktoe harita pisan aja tiloe djalma, narangtoeng hareupeun imah anoe koe kaoela keur diandjrĕkan,

12 dititah ka kaoela ti Kesarea. 'Ari Roh nimbalan ka kaoela, jen koedoe leumpang babarëngan djeung eta, sarta oelah rek mangmang. Djeung aja noe miloe ka kaoela, ijeu doeloer gënëpan; sarta tidinja kaoela pada asoep ka boemi eta

13 djalma. 'Geus kitoe njaritakeun ka kaoela djeung batoer-batoer, ^c jen geus nendjo hidji malaikat, keur ngadëg di djëro boemina, sarta miwarang ka dinja kijeu: Geura nitahan djalma ka Jopa, moedoe hatoeranan tjalik ka Simon,

14 noe katëläh Petroes; 'tangtoe bakal nja-oerkeun ka maneh lahiran, anoe matak maneh pisalamëteun djeung saeusi-imah

15 maneh. 'Barang kaoela mimiti ngawoe-roek, ^d Roh Soetji loengsoer ka eta djalma-djalma, koemaha tjara ka oerang

16 dina mimitina. 'Ras kaoela ingët ka pilahir Goesti, jen kijeu lahirna: ^e Johannes mah ngabanjoean soteh koe tjai; tatapi ari maraneh bakal dibanjoean

17 koe Roh Soetji. 'Lamoen ajeuna Allah ka dinja maparin pasihan sakoemaha tjara ka oerang bae noe përtjaja ka Goesti Jesoes Kristoes, ^f naha atoeh kaoela teh saha, dek bisa mëgatan ka

18 Allah? 'Mangsa ngadarengë kitoe, seug pada gënäheun sarta ngamoeljakeun ka Allah, pokna: Geuning Allah ka oerang kapidir ge maparin përtobat anoe matak hiroep! ^a Joh. 18: 28; p. 10: 28. ^b p. 10: 9. ^c p. 10: 3. ^d p. 10: 44. ^e p. 1: 5. ^f p. 10: 47; 15: 9.

19 Ari ^a djalma noe pabalëntjar djalan tina hal panganijaja ka Sëtepanoes teja, toeloëj leumpangna ka nagara Poeniki, djeung Kiproes, sarta Antioki, teu nja-oerkeun pangandika ka saha-saha, ngan

20 woengkoel ka oerang Jahoedi bae. 'Dëmi noe sawareh kaäsoep oerang Kiproes djeung oerang Kirena; eta seug daratang ka Antioki, sarta sasaoeran ka oerang Joenani, ^b ngoewarkeun Indjil Goesti

21 Jesoes. 'Ari panangan Goesti njarëngan ka dinja; ^c mangpirang-pirang noe datang ka përtjaja sarta tarobat ka Goesti.

22 'Geus kitoe eta teh kabedjakeun ka garedja noe di Jëroesalem; tidinja miwarangan ^d Barnabas, dihiras ka Antioki.

23 'Mangsa Barnabas geus soemping ka dinja, ana ningali sih-koernija Allah, toeloëj boengaheun, ^e sarta mepelangan ka sakabehna, koedoe sing tëmën nja sëdja teh dina hate rek tëtëp anoet ka Goesti.

24 'Karana Barnabas teh djalma bënë, sarta ^f pineoh koe Roh Soetji djeung kapërtjajaän. ^g Loba pisan djalma datang ka dianoetkeun ka Goesti. 'Ladjëng

25 ^b Barnabas angkat ka Tarsoes, rek nejangnan Saoeloes. Dëmi geus kapëndak, dibantoen ka Antioki. 'Ari geus kitoe, eta teh moenggah sataoen djëpoet pada koe-koempoelan reudjeung garedja, djeung loba katjida djalma noe diwoeroek; sarta di Antioki moerid-moerid pangheulana disëboetkeun ⁱ Kristën. ^a p. 8: 1, 4. ^b p. 8: 35; 14: 7. ^c p. 2: 47. ^d p. 9: 27. ^e p. 13: 43. ^f p. 6: 5. ^g p. 5: 14; 14: 1. ^h p. 9: 27, 30. ⁱ p. 26: 28; 1 Petr. 4: 16.

27 Dina mangsa harita aja ^a nabi saroemping ti Jëroesalem ka Antioki. 'Ari noe hidji, ^b djënënganana Agaboes, seug ngadëg, maparin pitoedoeh koe lantaran Roh, bakal patjéklik bangët pisan di saälam-doenya; nja eta kaboektikeunana keur mangsa Klodioes djoemënëng

28 praboe. 'Tidinja moerid teh pada nangtoekeun, sakadar-kadarna rek ngirim barris toetoeloeng ka doeloer-doeloer anoe

29 aja di Joedea. 'Eta toeloëj dilampahkeun; ari dikirimkeunana ka para kokolot, ^c koe panangan Barnabas djeung Saoeloes. ^a p. 13: 1. ^b p. 21: 10. ^c p. 12: 25.

PASAL 12.

Dina keur mangsa eta radja Herodes nangkep sawareh ahli garedja, dek

2 disangsara. 'Djeung deui Jakoboes, ^a saderek Johannes, dipaehan koe pëdang.

3 'Barang ningali jen oerang Jahoedi pada panoedjoeëun koe hal kitoe, toeloëj madjoe deui nangkep Petroes. Harita poëan

4 ^b roti teu ragian. 'Dëmi geus ditangkep, toeloëj Petroes diasoepkeun ka pangberokan, diselehkeun ka opat giliran sërdadoe, sagiliran opat-opat, soepaja sina didjaga, sëdjana sabada paska dek dihoe-

5 koem di hareupeun djalma-djalma. 'Ari Petroes teh nja didjaga di djëro pangberokan, tatapi ^c koe garedja teu pëtöt-pëtöt dipangnëdakeun ka Allah. 'Mangsa dek dihoeukoem koe Herodes, peutinganana Petroes sare dihapit koe doewa sërdadoe, dirante koe doewa rante, sarta noe ngadjaraga aja di hareupeun panto,

7 ngadjaga pangberokan. 'Doemadakan, ^d aja hidji malaikat ti Pangeran, ngadëg di dinja, sarta aja tjahja ngagëbraj di djëro kamar; seug nëpakan kana gigit

Petroes, bari digeuingkeun; ari lahirna: Geuwat geura hoedang! Dëmi rantena
 8 lalesotan ti pananganana. 'Ngalahir malaikat ka Petroes: Geura disaboek, bari make taroempah! Seug ditoeroetkeun. Lahiranana deui: Geura haroedoemkeun djoebah, toeloej noetoerkeun ka kami!
 9 'Geus kitoe ka loewar, noetoerkeun malaikat; sarta Petroes teh teu oeningaeun jen saënja-ënjana noe dipilampah koe malaikat sakitoe; panjanana ningali tendjoan bae. 'Ari geus ngaliwat kana djagaän noe hidji sarta noe kadoewa, ladjëng dongkap ka panto beusi, anoe djol ka nagara; ^e eta toeloej moeka koe maneh. Dëmi geus ka loewar, ladjëng arangkat meunang saloeloeroeng; nja tidinja malaikat teh misah nilarkeun
 11 Petroes. 'Barang Petroes eling, seug nja-oer: Ajeuna aing njaho saënja-ënjana, ^f jen Pangeran geus miwarangan malaikatna, sarta geus ngaleupaskeun diri aing ti leungeun Herodes, djeung ti saka-beh pangharëpan bangsa Jahoedi. 'Dëmi geus ngamanah-manah, toeloej angkat ngadjoegdjoeg ka boemi Maria, iboe ^g Johannes noe katëläh Markoes; di dinja teh reja pisan noe koempoel, sarta
 13 nënëda. 'Mangsa Petroes ngëtrokän lawang-kori, datang hidji boedjang awewe, anoe ngaran Rode, dek ngadengekeun.
 14 'Sanggeusna tërängeun jen söwara Petroes, bawaning kaätohan hanteu koengsi moekakeun lawang-kori; los leumpang ka djëro, mopojankeun aja Petroes ngadëg hareupeun lawang-kori. 'Ari salaoer noe koempoel: Boa goendam maneh teh! Tatapi eta keukeuh bae, njëboet ënja Petroes. Ari salaoerna deui: Palangsi-
 16 jang malaikatna. 'Dëmi Petroes teh habën bae ngëtrokän. Sanggeusna diboe-kakeun, seug narendjo ka andjeunna,
 17 sarta pada mëlëngëk. 'Geus kitoe Petroes ^h pëpëta koe panangan ka sadajana, soepaja pada repeh, bari toeloej njarijoskeun hal pëtana dika-loewarkeun koe Pangeran ti djëro pangberokän. Ladjëng kijeu lahirna: Oeningakeun bae ka 'Jakoboes djeung ka doeloer-doeloer. Tidinja ka loewar, angkat ka ënggon noe
 18 sedjen. 'Ari geus braj beurang, sërdadoe teja lain roesoeh leuleutikan, Petroes
 19 teh bët koemaha? 'Koe Herodes toeloej ditejangan, tatapi wëleh teu kapanggih.

Tidinja mariksa ka noe ngadjaga teja; seug miwarangan koedoe diiringkeun sina dihoekoem. Geus kitoe Herodes angkat ti Joedea ka Kesarea, sarta tjalik di dinja.

^a Mat. 4:21. ^b Mark. 14:1. ^c p. 4:24. ^d p. 5:19. ^e p. 16:26. ^f Dan. 6:23. ^g p. 15:37. ^h p. 13:16. ⁱ p. 15:13.

20 Ari pikarëpeun Herodes dek ngaroe-roeg ka oerang Tiroes djeung Sidon. Tapi eta teh ragëm pada ngadeuheusan, sarta toeloej ngawoedjoek ka Blastoes, mantri radja toenggoe lëbët; geus kitoe njoehoenkeun karahajoean, ^a sabab tannahna meunang kahiroepän ti tanah
 21 radja. 'Dina hidji poë noe geus ditangtoekeun, Herodes seug nganggo karadjaän, gek tjalik dina panglinggihan,
 22 sarta toeloej ngalahir ka darinja. 'Ari djalma-djalma pada ngomong sarta bëdas: Eta teh gëntra Allah, lain sowara
 23 manoesa! 'Pada-harita keneh Herodes digëboeg koe malaikat ti Pangeran, ^b sababna hanteu njanggakeun kahormatan ka Allah. Toeloej dihakanan koe bilatoeng, sarta datang ka bidjil njawana.
 24 Dëmi ^a pangandika Allah teh beuki ngagëngän djeung ngadjëmbaran.

^a p. 6:7; 19:20.

25 Ari Barnabas djeung Saoeloes maroelih deui ti Jëroesalem, ^a sanggeusna nëpikëun kikiriman teja, sarta njandak ^b Johannes, anoe katëläh Markoes.

^a p. 11:29. ^b p. 13:5.

PASAL 13.

Ari di ^a Antioki, dina garedja noe di dinja, aja ^b nabi reudjeung goeroe, nja eta Barnabas, djeung Simon noe katëläh Niger, djeung Loekioes oerang Kirena, djeung Manahen, batoer sasoesoe djeung ^c bopati Herodes, djeungna deui
 2 Saoeloes. 'Keur waktöe pada ngabakti ka Goesti sarta poewasa, ladjëng ^d Roh Soetji nimbalan kijeu: Geura pisahkeun keur kami Barnabas djeung Saoeloes, ^e baris pagawean anoe koe kami geus dipastikeun ka dinja. 'Geus kitoe ^f pada poewasa sarta nënëda; toeloej noe doewaan ditaroempangan panangan, bari seug disina angkat.

^a p. 11:25. ^b p. 15:32.

^c Loek. 3:1. ^d p. 10:19. ^e p. 9:15; 22:21. ^f p. 6:6.

4 Sanggeus noe doewaan teh ^a dipiwarang koe Roh Soetji, toeloej angkat ka nagara Sëloeki; ti dinja toenggang kapal
 5 ka poelo Kiproes. 'Ari geus dongkap ka

nagara Salamis, ladjëng ngoewarkeun pangandika Allah dina masigit-masigit oerang Jahoedi. Sarta ^b Johannes teja pangiringna. 'Mangsa geus ngidëran sapoelo eta nëpi ka nagara Papos, toeloj mëndak hidji Jahoedi, ^c toekang sihir, anoe djadi nabi palseo, ngaranna Bar-
⁷ Jesoes; 'ajana di goepërnoer Sergioes Paoeloes, djalma binangkit. Eta goepërnoer toeloj njaoer Barnabas djeung Saoeloes, hojongeun pisan ngadangoe pangandika Allah. 'Tatapi ^d Elimas, toekang sihir teja, (karana lamoen disalin ngaranna nja kitoe tégësna,) njëndal ka arandjeunna, pambrihna hajang njimpangkeun goepërnoer tina rek përtjajana. 'Dëmi Saoeloes, anoe kasëboet deui Paoeloes, ^e djadi pinoeh koe Roh Soetji; seug molototan ka dinja, bari kijeu lahirna: 'Eh, anak Iblis, anoe pinoeh koe djoelig djeung hiri-dëngki, satroening sakoer kabënëran! na maneh teh moal eureun mengkolkeun djalan Pangeran
¹¹ noe lëmpëng? 'Kanjahokeun koe maneh, panangan Pangeran rek ninggang ka maneh, sarta maneh pilolongeun, moal nendjo panon-poë sababaraha lilana. Sapada-harita eta djalma kataradjang poëk boeta-radjin, toeloj talag-tolog, nejangnan noe pinoengtoeneun. 'Barang katingali koe goepërnoer hal kitoe teh, toeloj përtjajaeun, sarta reuwaseun koe piwoeroek Goesti. *a p. 20:28. b p. 12:25. c p. 8:9. d 2 Tim. 3:8. e p. 4:8.*

¹³ Tidinja Paoeloes sarta noe reureudjeungan lajar ti Papos, toeloj dongkap ka nagara Perga, bilangan Pampili. ^a Ari Johannes teja misah, moelang deui ka Jëroesalem. 'Ti Perga arandjeunna madjoe deui angkatna, toeloj dongkap ka nagara Antioki, bilangan Pisidi; ari di poë sabbat pada angkat ka masigit, ¹⁵ ladjëng tjalik. 'Sabada ^b ngadji toret djeung kitab para nabi, toeloj kapala masigit pada ngadjoerengkeun ka arandjeunna, kijeu pihatoerna: Noen saderek! oepami andjeun kagoengan lahiran keur baris mepelingan ka djalma-djalma, moegi lahirkeun. *a p. 15:37. b p. 15:21.*

¹⁶ Seug Paoeloes ngadëg, sarta ^a pëpëta koe panangan, bari ladjëng ngalahir kijeu: Eh, oerang Israil, djeung sakabeh noe sijeun koe Allah! geura darengkeun. 'Allah ijeu bangsa Israil ^b geus

milih karoehoen oerang, sarta ngaloehoerkeun bangsa teh keur djaman ngoembara di tanah Mësir, djeung di-boedalkeunana ti dinja ^c koe panangan loehoer. 'Geus kitoe ^d kira-kira opat poeloeh taoen lilana Allah ngasoeh ka oerang Israil di tégal lëga teja. 'Sarta ngabasmu ^e toedjoeuh bangsa di tanah Kanaan; ^f tanahna koe andjeunna ladjëng dimilikkeun ka maranehanana. ²⁰ 'Sanggeusing kitoe ^g dipaparin hakim, kira-kira opat ratoes lima poeloeh taoen lilana, ^h tēpi ka nabi Samoeël. 'Ti watës harita pada njoehoenkeun radja; ⁱ seug koe Allah dipaparin Saoel poetra Kis, djalma ti kaom Binyamin, meunang opat poeloeh taoen lilana. 'Ari geus ^j motjot eta, ladjëng maranehanana dipangdamëlkeun deui radja, nja Dawoed teja, noe koe andjeunna disëbatkeun, kijeu pangandikana: ^k Kami geus mëndak Dawoed anak Isai; nja eta djalma noe tjojog djeung manah kami, sarta tangtoe ngestoekeun sapangërsakeun kami. 'Ti ^l toeroenan eta teh Allah geus ngajakeun Jesoes, pikeun Djoeroe-salamët Israil, sakoemaha përdjangdjanana. ²⁴ 'Ari samemehna soemping, ^m Johannes ngoewarkeun heula pangbanjoe përtobat ka sabangsa Israil. 'Dëmi Johannes teh, barang dek parantos lalampahanana, ladjëng ngalahir kijeu: ⁿ Pamikir maraneh, kami teh saha? Kami mah lain Kristoes; tatapi, masing njaho, bakal aja noe soemping pandeurieun kami, eta kami hanteu lajak ngoedaran taroempah tina dampalna. 'Eh, doeloer-doeloer, toeroenan bangsa Ibrahim, djeung sakoer di lëbah maraneh anoe sijeun koe Allah! ^o nja ka maraneh teja didatangkeunana lahiran ijeu kasalamëtan teh. 'Karana oerang Jëroesalem, djeung kapala-kapalana, ^p bawaning teu nganjarahokeun ka Jesoes, datang ka ngaboektikeun pilahir para nabi, noe diadji oenggal-oenggal sabbat, lantaran ngahoekoeman andjeunna. 'Sangkilang ^q teu manggih sabab noe matak pimaoteun, keukeuh bae noenhoen ka Pilatoes, soepaja andjeunna di-
²⁹ paehan. 'Dëmi geus ngalampahkeun ^r sakabehna noe dioengëlkeun dina Kitab hal përkara andjeunna, tidinja ditoe-roenkeun tina kai, sarta diëbogkeun dina koeboeran. 'Tatapi ^s andjeunna koe

Allah ditanghikeun deui ti noe maraot.
 31 'Djeung ^a sababaraha poë lilana nem-
 bongan ka sadajana noe geus ngiring an-
 djeunna angkat ti Galilea ka Jérusalem;
 nja eta noe ajeuna saksina ka
 32 djalma-djalma. 'Sarta kaeola pada ngoe-
 warkeun ka maraneh përdjangdjian
 " noe dipasihkeun ka para karoehoen,
 jen koe Allah geus diboektikeun ka
 oerang, anoe djadi toeroenanana, tina
 33 lantaran ngajakeun Jesoes. 'Sapërti noe
 dioengëlkeun dina djaboer noe kadoewa:
 " Maneh teh poetra kami; nja poë ijeu
 34 maneh koe kami dijoegakeun. 'Sarta ari
 nanghikeunana ti noe maraot, " moal
 pisan keuna koe boeroek-oetjoetan, eta
 koe Allah geus diandikakeun kijeu: " Ka-
 mi teh ka maraneh rek maparin kanoe-
 grahan Dawoed noe satoehoena teja.
 35 'Anoe matak dina djaboer noe sedjen
 dilahirkeun kijeu: " Andjeun teh moal
 tega Kasoetji andjeun kasorang boeroek-
 36 oetjoetan. 'Karana Dawoed, ari geus
 ngawoelaän pangërsakeun Allah keur
 djaman andjeunna, ladjëng bae ^z koelëm,
 dirijoengkeun djeung karoehoenna, geus
 poegoeh kasorang boeroek-oetjoetan;
 37 'tatapi eta mah, noe koe Allah ditanghi-
 keun teja, hanteu koengsi njeorang boe-
 38 roek-oetjoetan. 'Koe sabab kitoe, eh doe-
 loer-doeloer! koedoe kanjahokeun koe
 maraneh, ^{aa} jen koe lantaran Jesoes teja
 ka maraneh dioewarkeun dihampoera
 39 dosa-dosa; 'sarta ^{bb} koe lantaran an-
 djeunna, oenggal-oenggal djalma noe
 përtjaja, pada didamël bënëer ti sanis-
 kara bae, noe teu beunang dibënëerkeun
 40 diri maraneh koe toret Moesa. 'Koe
 sabab eta, masing ijatna, soepaja ma-
 raneh oelah kataradjang koe noe dila-
 hirkeun ^{cc} dina kitab para nabi kijeu teja:
 41 'Eh, noe ngarewa! geura tarendjokeun,
 bari hareran, seug toeloelj euweuh; ka-
 rana kami ngadamël hidji padamëlan
 keur djaman maraneh; nja eta hidji pa-
 damëlan anoe moal dipërtjaja koe ma-
 raneh, samangsa aja noe njaritakeun.

^a p. 12:17. ^b Jëh. 20:5. ^c 2 Moesa 14:8. ^d 4
 Moesa 14:34; 5 Moesa 1:31; Djab. 77:21. ^e 5
 Moesa 7:1. ^f Jos. 14:2. ^g Hak. 2:16. ^h 1 Sam. 3:20;
 7:5. ⁱ 1 Sam. 8:5; 9:1. ^j 1 Sam. 16:1. ^k 1 Sam.
 13:14; Djab. 89:21. ^l Roem 1:3. ^m p. 19:4.
ⁿ Mat. 3:11; Joh. 1:20. ^o p. 10:36. ^p Joh. 16:3.
^q Mat. 27:22, 23. ^r Loek. 18:31. ^s p. 3:15. ^t p. 1:3.
^u p. 26:22. ^v Djab. 2:7. ^w p. 2:27. ^x Jës. 55:3.
^y Djab. 16:10. ^z 1 Radj. 2:10. ^{aa} Loek. 24:47.
^{bb} Roem 3:20; 5:1. ^{cc} Hab. 1:5.

42 Sanggeus oerang Jahoedi boedal ti
 masigit, seug oerang kapir pada noenoe-
 hoen, moegi dina tëpoeng sabat diwoe-
 43 roek hal lahiran kitoe teja. 'Ari geus
 boebar ti masigit, oerang Jahoedi djeung
 djalma ibadah noe geus asoep Jahoedi,
 loba noe noetoerkeun ka Paoeloes djeung
 Barnabas; ladjëng pada ngawoeroek ka
 dinja, sarta dipepelingan ^a koedoe masing
 tëtëp kana sih-koernija Allah. ^a p. 14:22.
 44 Geus kitoe dina tëpoeng sabat meh
 sanagara koempoel, sëdja ngadareng-
 45 keun pangandika Allah. 'Tatapi barang
 oerang Jahoedi narendjo eta djalma-
 djalma, toeloelj liwat saking nja darëng-
 ki, sarta ^a madoean bae ka sakoer noe
 dilahirkeun koe Paoeloes, nja madoean
 46 djeung ngagogoreng. 'Ari Paoeloes djeung
 Barnabas ladjëng ngalahir sarta laloe-
 deung, kijeu: ^b Wadjib njatoerkeun pa-
 ngandika Allah nja ka maraneh heula;
 tatapi sapedah koe maraneh dikepes-
 keun, bari boga pikir ^c diri maneh teu
 oetama kana hiroep noe langgëng mah,
 masing njaho, ^d ajeuna kaeola rek njang-
 47 hareup ka oerang kapir bae. 'Karana
 Pangeran geus nimbalan ka kaeola kijeu:
^e Maneh koe kami geus ditangtoekeun
 baris pitjahajaeun oerang kapir, soepaja
 maneh matak salamët nëpi ka toeng-
 48 toeng boemi. 'Barang kadenge koe oe-
 rang kapir, toeloelj pada boengah, djeung
 maroedji ka pangandika Goesti; sarta
 djadi përtjaja sarejana noe geus dipasti-
 49 keun kana hiroep noe langgëng. 'Ari
 pangandika Goesti datang ka kaoetara-
 keun di sakoeriling tanah eta. 'Tatapi
 50 ^f oerang Jahoedi pada ngangsonan ka
 istri-istri noe ibadah sarta kaädjenan,
 djeung ka para menak nagara, ngaja-
 ngajakeun panganijaja ka Paoeloes
 djeung Barnabas; seug toeloelj ditoen-
 doeng ka loewar ti wëwëngkëran naga-
 51 ra. 'Dëmi rasoel teh ^g pada ngekedjekkeun
 ngërës ti dampalna ka eta djalma-djalma;
 geus kitoe angkat ka nagara Ikonioem.
 52 'Ari moerid-moerid pada djadi pineh
 koe kaboengahan sarta koe Roh Soetji.

^a 1 Tes. 2:16. ^b Mat. 10:6; p. 3:26. ^c Mat.
 22:2-8. ^d p. 28:28. ^e Jës. 49:6. ^f p. 14:2; 17:5.
^g Mat. 10:14; p. 18:6.

PASAL 14.

Ari geus kitoe, di Ikonioem Paoeloes
 Adjeung Barnabas barëng angkat ka

masigit oerang Jahoedi, ladjëng nga-
woeroek, ^a moenggah loba katjida djal-
ma noe datang ka përtjaja, aja oerang
2 Jahoedi, aja oerang Joenani. 'Tatapi ^b
oerang Jahoedi noe mantangoel nga-
rangsonan ka oerang kapir, dipapanas
3 hatena ka doeloer-doeloer. 'Ari tjalikna
di dinja lila katjida, sarta pada nga-
woeroek loedeung pisan koe bërkah
Goesti, anoe ngajakoskeun kana lahiran
sih-koernijana, sarta maparin ^c soepaja
didamël warna-warna tanda djeung moe-
djidjat koe panangan doewa rasoel teja.
4 'Dëmi sakabehna djalma oerang nagara
eta pabëngkah; noe sawareh noeroet
ka oerang Jahoedi, noe sawareh deui
5 noeroet ka rasoel. 'Tidinja datang ka
roesoeh oerang kapir sarta oerang Ja-
hoedi djeung kapala-kapalana, ^d pada
dek mërghasa ka rasoel sarta dek ma-
ledogan koe batoe. 'Barang geus kae-
ninga koe rasoel, ladjëng ^e kalaboer ka
tanah Likaoni, angkatna ka nagara Lis-
tra djeung Derba sarta pasisianana;
7 'ladjëng pada ngoewarkeun Indjil di
dinja. ^a p. 11: 20, 21. ^b p. 13: 45, 50. ^c p. 19: 11;
Ibr. 2: 4. ^d 2 Tim. 3: 11. ^e Mat. 10: 23; p. 8: 1.

8 Ari di nagara Listra aja hidji djalma
dijoeuk leuleus soekoena, ^a ngempor bawa
ngadjadi; saemoer tatjan pisan leum-
9 pang. 'Eta djalma ngadenge piwoeroek
Paoeloes. Ladjëng koe Paoeloes diteu-
teup; ana katingali jen boga kapërtjaja-
10 an bakal ditjageurkeun, 'toeloej ngalahir,
bëdas gëntrana: Maneh geura nangtoeng
masing bënër! Neut eta teh ngoredjat,
11 toeloej leuleumpangan. 'Barang katen-
djo koe djalma-djalma noe didamël koe
Paoeloes, pada ngagëdër sowarana; ari
omongna koe basa Likaoni kijeu: ^b Ba-
tara pada njarowakeun andjeun djeung
12 manoesa, loengsoer ka oerang. 'Ari Bar-
nabas disëboetkeun Joepiter; dëmi Pa-
oeloes disëboetkeun Merkoerioes, sabab
13 nja andjeunna noe sok ngalahir. 'Geus
kitoe panghoeloe Joepiter, noe masigitna
aja di hareupeun nagara, datang mawa
sapi djeung golongan mangle ka lawang
nagara, dek koerban reudjeung djalma-
14 djalma. 'Ari kadangoe koe rasoel, nja
eta Barnabas djeung Paoeloes, seug ^c
pada njoëhkeun panganggona; toeloej
moeroe moeloeboes ka djalma-djalma
15 teh, bari ngagëro, 'kijeu lahirna: Eh,

djalma-djalma! dek naon maraneh mi-
gawe kitoe? ^d kaola ge manoesa, sa-
sama dadamëlan djeung maraneh, sarta
mamatahan ka maraneh koedoe maloen-
doer tina hal ijeu noe teu poegoeh, tobat
ka Allah anoe hiroep, ^e noe ngadamël
langit djeung boemi djeung laoet, sarta
16 saeusina kabeh. 'Ari Allah teh djaman
ka toekang mah ^f ngantëpan sakabeh
oerang kapir pada noeroetkeun djalan
17 sakarëp-sakarëpna bae. 'Sanadjan kitoe
ge ^g teu boeroeng ngajakinkeun andjeun,
midamël kasaeana, ti langit maparin hoe-
djan djeung oesoem boeboewahan, njoe-
koepan kadaharan, sarta ngaboengah-
18 keun hate oerang. 'Dilahiran kitoe teh,
seuseut-seuat bisa mëgatan ka eta djal-
ma-djalma, soepaja teu toeloes ngoer-
banan ka arandjeunna. ^a p. 3: 2. ^b p. 28: 6.
^c Mat. 26: 65. ^d p. 10: 26. ^e p. 4: 24. ^f Djab. 81: 13.
^g Roem 1: 19.

19 Dëmi geus kitoe aja noe daratang ka
dinja oerang Jahoedi ti Antioki djeung
ti Ikonioem; toeloej ngagëndaman ka
djalma-djalma, seug ^a pada maledogan
Paoeloes koe batoe, djeung digoegoesoer
ka loewar ti nagara, panjanana geus
20 maot. 'Tatapi ari geus dirijoeng koe moe-
rid-moerid, andjeunna tanghi, ladjëng
lëbët ka djëro nagara. Ari isoekna djeung
21 Barnabas angkat ka Derba. 'Dëmi geus
ngoewarkeun Indjil ka nagara eta, sarta
geus ngadamël moerid reja pisan, toe-
loej maroelih deui ka Listra djeung Iko-
22 nioem djeung Antioki. 'Di dinja ngoe-
watkeun hate moerid-moerid, sarta me-
pelingan ^b koedoe masing tëtëp dina
kapërtjajaän; djeung deui lahirna: ^c Oe-
rang piasoepeun kana karadjaän Allah
teh nja koedoe loba njeorang kasoekëran.
23 'Sanggeusna dipangmilihkeun kokolot
di oenggal-oenggal garedja, ^d toeloej në-
nëda djeung poewasa, sarta pada diti-
tipkeun ka Goesti, anoe dipërtjaja koe
24 moerid-moerid teh. 'Geus kitoe arangkat
nëroes tanah Pisidi, toeloej dongkap ^e
25 ka tanah Pampili. 'Ari geus njaoerkeun
pangandika di nagara Perga, ladjëng
26 angkat ka nagara Atalia. 'Ti dinja toeng-
gang kapal ka Antioki, ^f ënggon aran-
djeunna bareto disanggakeun kana sih-
koernija Allah, soepaja ngalampahkeun
padamëlan anoe geus anggeus ajeuna.
27 'Sasoempingna ka dinja ngoempolkeun

garedja; toeloj pada njarijoskeun saniskara, noe koe Allah geus didamël lantaran arandjeunna, kitoe deui pikeun oerang kapir geus diboekakeun panto kapértjajaän. 'Sarta ladjëng tjaralik di dinja ^g lila pisan sasarëngan djeung moerid-moerid. ^a 2 Kor. 11 : 25; 2 Tim. 3 : 11. ^b p. 11 : 23. ^c Roem 8 : 17; 1 Tes. 3 : 3; 2 Tim. 3 : 12. ^d p. 13 : 3; 1 Tim. 4 : 14. ^e p. 13 : 13, 14. ^f p. 13 : 1. ^g p. 11 : 26.

PASAL 15.

Ari geus kitoe aja noe daratang ti Joedea, magahan ka doeloer-doeloer kijeu: ^a Lamoen maraneh hanteu disoenatan noeroetkeun adat nabi Moesa mah, moal bisa salamët. 'Ana dilawan sarta dipadoean eta teh koe ^b Paoeloes djeung Barnabas lain leuleutikan, toeloj koe doeloer-doeloer ditangtoekeun Paoeloes djeung Barnabas sarta batoer sawareh moedoe arangkat ka Jëroesalem, ka para rasoel djeung para kokolot, naroskeun eta përkara. 'Tidinja ^c didjadjapkeun koe garedja; ari angkatna djalan ka tanah Poeniki djeung Samaria, bari njarijoskeun përtobatna oerang kapir, matak njoekakeun katjida ka sadaja doeloer-doeloer. 'Ari geus saroemping ka Jëroesalem, dibagejakeun koe garedja, djeung koe para rasoel sarta para kokolot; ladjëng mopojankeun saniskara, noe koe Allah geus didamël lantaran andjeunna. 'Seug narangtoeng sawareh djalma madhab parisi, noe geus asoep përtjaja; sarta ngomong, kijeu pokna: Eta djalma koedoe disoenatan, sarta dititah ngalampahkeun toret Moesa.

^a Gal. 5 : 2. ^b p. 11 : 30. ^c p. 17 : 15.

⁶ Geus kitoe para rasoel djeung para kokolot toeloj gëmboengan, ngarëmpagkeun eta përkara. 'Sanggeusna papadoean rosa, ladjëng Petroes ngadëg, sarta ngalahir ka batoer-batoer kijeu: Eh, saderek-saderek! sampejan geus pada oeninga, jen ^a ti babareto kaola noe koe Allah dikërsakeun ti lëbah sampejan, soepaja oerang kapir ngadengekeun lahiran Indjil sarta përtjaja tina lantaran biwir kaola. 'Ari Allah, ^b noe langkoeng oeninga ka hate manoesa, geus maparin përtelaän ka oerang kapir teh, nja pada dipasih Roh Soetji, koemaha ⁹ tjara ka oerang. 'Sarta ^c hanteu pisan dibedakeun diri oerang djeung eta, di-

bërësihkeun hatena koe kapërtjajaän.

¹⁰ 'Naha ajeuna rek ngadodja ka Allah, ^d neundeun pasangan kana poendoek moerid, anoe teu kabawa koe karoehoen ¹¹ sarta koe diri oerang? 'Ari oerang teh përtjaja disalamëtkeun ^e nja koe sihkoernija Goesti Jesoes Kristoes, saroe-wa keneh djeung eta. ^a p. 10 : 19, 20; 11 : 18. ^b Jër. 17 : 10. ^c p. 10 : 15. ^d Gal. 5 : 1. ^e Ep. 2 : 8.

¹² Geus kitoe sakabehna djalma repeh; toeloj pada ngadengekeun Barnabas djeung Saoeloes njarijoskeun sadajana tanda djeung moedjidjat araheng, anoe koe Allah geus didamël di lëbah oerang kapir koe lantaran arandjeunna.

¹³ Ari geus toetoe p tjararijos, seug Jakoboes noemboe saer, kijeu lahirna: Eh, saderek-saderek! reungeukeun kaola: 'Simon tadi njarijoskeun, Allah ngalajad ka oerang kapir barangmimiti, kërsa njandak ti lëbah dinja piemateun bade padjënënganana. 'Katëroesan koe pilahir para nabi; sapërti noe dioengëlkeun ^a kijeu teja: 'Sanggeusing kitoe kami rek soemping deui, sarta ngadëgkeun deui balandongan Dawoed anoe boekrak-bakrek; ari noe roeksak rek ¹⁷ diomean, nja rek didjëlëgkeun deui; 'soepaja sakarina djalma pada nejang Pangeran, kitoe deui sakabeh oerang kapir, noe katëlah koe djënëngan kami, lahiran Pangeran, noe ngadamël eta përkara. 'Allah ti samemeh aja doenya langkoeng oeninga ka saniskara pada mëlana. 'Koe sabab eta, pirëmpoeg kaola, ari noe tobat ka Allah ti lëbah oerang kapir, oelah diriweuh-riweuh; ²⁰ 'ngan koedoe disoeratan, sina njëgah ka ^b barang noe kanadjisan koe brahala, djeung kana ^c lampah djinah, kitoe deui ka ^d sato noe paeh bangkar, sarta ka ²¹ ^e gëtih. 'Karana Moesa ti baheulana di oenggal-oenggal nagara aja noe ngawoeroekkeun inja, sarta ^f saban-saban poë sabbat diadji di sagala masigit.

^a Am. 9 : 11. ^b 1 Kor. 8 : 1; 10 : 20. ^c 1 Kor. 10 : 8. ^d 1 Tes. 4 : 3. ^e 3 Moesa 17 : 15. ^f 3 Moesa 17 : 12. ^f p. 13 : 15.

²² Tidinja para rasoel, para kokolot djeung sagaredja kabeh pada rëmpag, milih djalma ti pada batoer, arek dipiwarang reudjeung Paoeloes djeung Barnabas ka Antioki; ari noe dipilih Joedas noe katëlah Barsabas, djeung ^a Silas;

pada djadi imam di lëbah doeloer-doe-
 23 loer. 'Ladjëng diselehan sërät, kijeu oe-
 nina: Para rasoel djeung para kokolot
 sarta sadajana doeloer-doeloer ngatoer-
 keun salam-doea ka doeloer-doeloer noe
 tadina oerang kapir, aja di nagara An-
 24 tioki, sarta di tanah Sam, djeung di
 tanah Kilikia. 'Sarehna kaoela geus pada
 ngadenge bedja, jen aja djalma baridjil
 ti djeu, ^b noe ngabingbangkeun ka ma-
 raneh koe pamagahanana, sarta nga-
 loewak-lejokkeun ka pikir maraneh,
 omongna maraneh koedoe disoenatan
 sarta ngalampahkeun toret, padahal eta
 djalma teu pisan diparentah kitoe koe
 25 kaoela: 'anoe matak kaoela sadaja, keur
 koempoel sarta sapikir, pada rëmpeog
 milih djalma, dititah ka maraneh reu-
 djeung Barnabas djeung Paoeloes, ka-
 26 asih kaoela, 'nja eta teh djalma ^c noe
 geus njërahkeun njawana pikeun djë-
 nëngan Jesoes Kristoes, Goesti oerang.
 27 'Ari noe dititah koe kaoela teh, nja eta
 Joedas djeung Silas; eta bakal pada
 nëroeskeun koe kasaoeran sakoemaha
 28 tjara ijeu bae. 'Karana ari pangërsa Roh
 Soetji, sarta katëroesan koe kaoela sa-
 daja, maraneh teh moal diriridoean, soe-
 29 paja ijeu bae përkara noe përløe: 'koe-
 doe ^d njëgah ka barang noe dibaktikeun
 ka brahala, djeung ka gëtih, kitoe deui
 ka sato noe paeh bangkar, sarta kana
 lampah djinah. Lamoen maraneh njing-
 kahan noe kitoe, bënëh pisan. Salam ta-
 lim. *a p. 17: 10. b Gal. 1: 7. c p. 13: 50; 14: 19.*
d p. 15: 20.

30 Dëmi eta, sanggeusna didjoeroeng-
 keun, toeloëj bae saroemping ka An-
 tioki; seug ngoempoelkeun sakabeh doe-
 loer-doeloer, sarta njelehkeun sërät teja.
 31 'Sanggeus diwatja, baroengahan koe
 32 panglilipoerna. 'Ari Joedas djeung Silas
 teja kaäsoep nabi keneh, pada mepeli-
 ngan ka doeloer-doeloer, reja pisan ka-
 33 saoranana, sarta ngoewatkeun. 'Barang
 geus rada lila tjaralikna di dinja, toe-
 loëj koe doeloer-doeloer didjoeroeng deui
 ka para rasoel, sarta didoakeun sing
 34 salamët. 'Tatapi Silas mah manahna
 35 rek tëtëp bae di dinja. 'Ari Paoeloes
 djeung Barnabas tjaralik di Antioki,
 pada ngawoeroek sarta ngoewarkeun
 pangandika Goesti, djeung reja deui
 djalma salijan ti eta.

36 Geus sababaraha poë, ladjëng Paoe-
 loes ngalahir ka Barnabas: Mangga oe-
 rang malikan deui, nejang doeloer-doe-
 loer di oenggal nagara, oeroet oerang
 ngoewarkeun pangandika Goesti, keur
 37 koemaha ajeuna. 'Ari pirëmpag Barnabas
 koedoe njandak ^a Johannes, noe katëlah
 38 Markoes teja. 'Tatapi manah Paoeloes,
 bënërna oelah njandak eta, ^b noe bareto
 njingkir ti arandjeunna ti watës Pampili,
 hanteu koengsi miloe kana padamëlan.
 39 'Toeloëj datang ka patjengkadan, anoe
 matak djadi papisah; geus kitoe Bar-
 nabas njandak Markoes, ladjëng toeng-
 40 gang kapal ka Kiproes. 'Ari Paoeloes
 milih Silas; sanggeusna koe doeloer-
 doeloer ^c disanggakeun kana sih-koernija
 41 Allah, ladjëng angkat. 'Tidinja ngidëran
 tanah Sam djeung Kilikia, ngoewatkeun
 sadajana garedja. *a p. 12: 12, 25; 13: 5;*
Kol. 4: 10. b p. 13: 13. c p. 14: 26.

PASAL 16.

Ladjëng soemping ka ^a nagara Derba
 Ldjeung Listra. Di dinja aja hidji moe-
 rid, ^b ngaranna Timoteoes, iboena oe-
 rang Jahoedi noe përtjaja, dëmi ramana
 2 oerang Joenani. 'Ari Timoteoes teh di-
 poedji koe doeloer-doeloer anoe aja di
 3 Listra djeung Ikonioem. 'Eta koe Paoe-
 loes dikërsakeun sina miloe angkat-
 angkatan; ^c ladjëng ditjandak sarta di-
 soenatan tina sabab oerang Jahoedi, anoe
 aja di nagara eta; karana pada njaho-
 4 eun, jen ramana oerang Joenani. 'Mangsa
 ngidëran sakabeh nagara, pada njeleh-
 keun ^d oendang-oendang, noe ditangtoe-
 keun koe para rasoel djeung para ko-
 5 kolot di Jëroesalem teja. 'Ari sadajana
 garedja pada dipageuhkeun dina kapër-
 tjajaän, sarta ^e saban-saban poë beuki
 nambahan bilanganana.
a p. 14: 6. b 2 Tim. 1: 5. c 1 Kor. 9: 20; Gal. 2: 3.
d p. 15: 23. e p. 2: 47.

6 Sanggeus ngidëran tanah Prigia djeung
 Galata, ana dek ngalahirkeun pangan-
 dika di tanah Asia, dipëgatan koe Roh
 7 Soetji. 'Mangsa dongkap ka tanah Misia,
 sëdjana rek angkat ka tanah Bitini,
 8 dëmi koe Roh hanteu kaidinan. 'Toeloëj
 bae ngaliwatan Misia, ana soemping ka
 9 ^a nagara Troas. 'Geus kitoe wantji peu-
 ting Paoeloes ningali ^b tetendjoan; aja
 hidji djalma, oerang Makëdoni, nang-

- toeng sarta panoenoehoen ka Paoeloes, kijeu pihatoerna: Moegi meuntas ka Makëdoni, noeloengan koering sadaja!
- 10 'Sanggeus andjeunna ningali tetendjoan teh, harita keneh kaoela pada nejangsan keur pimijangeun ka tanah Makëdoni, sabab ditangtoekeunana koe kaoela sadaja, dipiwarang koe Goesti, soepaja ngowarkeun Indjil ka oerang dinja.
- a 2 Kor. 2:12. b p. 9:12; 18:9.
- 11 Toeloej lajar ti Troas, mënëran pisan ka poelo Samotraki; sanggeus dongkap, 12 isoekna toeloej ka nagara Neapolis. 'Bral deui ti dinja ka Pilipi, nja eta nagara noe pangheulana di tanah Makëdoni sabaulah ti dijeu, asalna oerang Roem noe ngababakan. Dëmi geus dongkap, toeloej pada tjalik di dinja meunang sababaraha poë. 'Ari di poë sabbat kaoela 13 pada bidjil ti nagara, toeloej ka sisi tjai; di dinja djalma bijasana sëmbahijang; geus kitoe darijoek, sarta sasaoeran ka 14 awewe noe keur karoempoel. 'Aja hidji awewe ngaran Lidia, toekang dagang barang woengoe, asalna ti nagara Titira, sarta ibadah ka Allah; eta ngadengekeun, ari hatena koe Goesti diboekakeun, sina ngarëgëpkeun ka sakoer 15 noe dilahirkeun koe Paoeloes. 'Sanggeusna dibanjoean djeung saeusi-imahna, toeloej noenoehoen, kijeu pokna: Manawi dimanah koe arandjeun, jen simkoering përtjaja ka Goesti, moegi tjarakalik sarëng tëtëp ngandjrëk di rorompok simkoering. Sarta eta teh maksa 16 bae ka kaoela. 'Ari geus kitoe, hidji mangsa kaoela pada leumpang ka ënggon sëmbahijang teja, prok papanggih djeung hidji boedjang awewe, anoe kasoeroepan soekma noedjoem, sarta a ngoentoengkeun gëde katjida ka doenoenganana, lantaran tina noedjoem. 17 'Awewe teh seug noetoerkeun ka Paoeloes djeung ka kaoela, bari gëgëroan, kijeu pokna: Ijeu djalma teh abdi Allah noe langkoeng agoeng, sarta pada ngowarkeun djalan kasalamëtan ka oerang! 18 'Kitoe bae kalakoeanana sababaraha poë lilana. Dëmi Paoeloes djengkeleun, toeloej malik, bari ngalahir ka soekma teh: Kami nitah ka maneh koe djënëngan Jesoes Kristoes, maneh geura bidjil ti eta awewe! b Seug bidjil waktoe harita keneh.
- a p. 19:24. b Mark. 16:17.
- 19 Barang katangen koe doenoenganana, jen geus leungit pangarëp-ngarëpna ka oentoengan teh, toeloej bae njarëkël ka Paoeloes djeung a Silas, disered ka pasar, ka hareupeun noe pada kawasa. 20 'Dëmi geus dideuheuskeun ka para kapala, toeloej aroendjoekan kijeu: b Ijeu djalma, oerang Jahoedi, pada ngaroe-soehkeun di nagara; 'sarta mamagahkeun adat noe teu përnah ditarima koe koering, soemawonna ditoeroet, da koering mah bangsa Roem. 'Ari djalma-djalma ragëm pada poporongos ka Paoeloes djeung Silas; tidinja koe para kapala dirangsadan panganggona, sarta 23 miwarangan c koedoe dirangkët. 'Sanggeusna pada dirangkët sababaraha kali, toeloej diaboeskeun ka pangberokan, bari miwarangan ka sipir, jen eta koedoe didjaga sing hade-hade. 'Sabab geus meunang parentah kitoe, toeloej koe sipir teh diaboeskeun ka pangkeng pangdjërona, sarta soekoena dibarëlok pagueh pisan. 'Dëmi wantji têngah peuting Paoeloes djeung Silas a nënëda sarta maroedji ka Allah; ari sakitan pada 26 ngadengekeun. 'Ngadak-ngadak aja lini gëde, moenggah padëmen pangberokan datang ka inggeung; seug e panto kabeh maroeka, sarta barogod sakabeh 27 djalma aloedar. 'Barang sipir geus njaring, sarta nendjo panto pangberokan marolongo, pek matëk pëdang, karëpna dek maehan maneh, panjanana sakitan 28 geus pada kalaboer. 'Dëmi Paoeloes seug ngagëro sarta bëdas sowarana, kijeu lahirna: Oelah waka njilakakeun diri sorangan; karana kaoela pada aja di dijeu 29 sakabeh. 'Tidinja menta damar, ngaguwat moeroe ka djëro, sarta bari ngadegdeg; brëk toeloej mëndëk ka pajoeun 30 neun Paoeloes djeung Silas. 'Geus kitoe dibawa ka loewar, bari oendjoekan: Noen djoeragan! f koemaha pilampaheun 31 simkoering, soepaja djadi salamët? 'Lahiranana: g Koedoe përtjaja ka Goesti Jesoes Kristoes, tangtöe maneh salamët, 32 nja maneh djeung saeusi-imah. 'Ladjëng ngawoeroekkeun pangandika Goesti ka sipir teh, sarta ka sakabeh noe aja di 33 boemina. 'Dina waktöe peutingan harita keneh pada dibawa koe sipir, ari tje-dana dirangkët teja seug dikoembah: tidinja dibanjoean djeung sakabeh ahlina.

- 34 'Geus kitoe pada dibantoen ka boemina, sarta dihatoeranan soesoegoeh, bari boengaeun tina sabab geus djadi përtjaja ka Allah ^b djeung saeusi-boemina. *a* p. 15:40. *b* p. 17:6. *c* 2 Kor. 11:25; 1 Tes. 2:2. *d* p. 4:31. *e* p. 5:19; 12:7, 10. *f* p. 2:37; 9:6. *g* Mark. 16:16; Joh. 3:16; p. 11:14. *h* p. 18:8.
- 35 Ari geus braj beurang, para kapala miwarangan goelang-goelang, kijeu parentahna: Eta djalma teja geura leupaskeun bae! 'Tidinja parentah teh koe sipir dioeningakeun ka Paoeloes, pokna: Para kapala miwarangan, timbalanana andjeun koedoe pada dileupaskeun; koe përkawis eta ajeuna ka loewar bae, soemangga geura angkat, sarëng moegi
- 37 sing salamët! 'Dëmi lahiran Paoeloes ka darinja: Kaoela noe pada kaäsoep ^a oerang Roem, koe eta teh dirangket di noe negla, hanteu make dipariksa heula, seug toeloej diabooskeun ka pangberokan; ari ajeuna, naha dek dika-loewarkeun ririkipan? Oelah kitoe; koedoe ka darijeu koe andjeun, sarta nganteurkeun kaoela ka loewar. 'Toeloej goelang-goelang ngoeningakeun eta lahiran ka para kapala; seug sarijeuneun, sabab ngareungeu jen eta teh oerang Roem.
- 39 'Geus kitoe saroemping sarta nëda ma-loem ka Paoeloes djeung Silas, bari toeloej dianteurkeun ka loewar; ^b ari pannoehoenma moegi arangkat bidjil ti nagara. 'Dëmi geus ka loewar ti pangberokan, ladjëng sindang ka imah Lidia. Sanggeusna patëpang djeung doeloer-doeloer, sarta ngalilipoer, toeloej bae arangkat. *a* p. 22:25, 28. *b* Mat. 8:34.

PASAL 17.

Ari geus njeorang ka nagara Ampipolis djeung Apolonia, toeloej saroemping ka ^a nagara Tesalonika; di dinja aja

2 masigit oerang Jahoedi. 'Ladjëng Paoeloes tjalik ka eta teh, ^b koemaha adatbijasana, sarta meunang tiloe sabat misaoerkeun oenina Kitab ka darinja; 'diboekakeun, sarta bari netelakeun jen Kristoes teh misti njandang sangsara, kitoe deui tanghi ti noe maraot; djeung deui saorna, ^c ari Jesoes, noe koe kaoela dioewarkeun ka maraneh teh, nja

4 eta Kristoes teja. 'Tidinja eta teh ^d noe sawareh përtjaja, sarta ditambahkeun ka Paoeloes djeung Silas; nja kitoe deui

- loba katjida oerang Joenani noe ibadah, sarta istri-istri toeroenan lain saeutik.
- 5 'Dëmi oerang Jahoedi noe mantangoel teh ^e darëngki, sarta ngadjakan ka sababaraha djalma goreng noe lëdag-lëdig di pasar, seug sakongkol, toeloej ngaroesoehkeun di nagara; pada ngaronom ka imah Jason, karëpna Paoeloes djeung Silas dek dibawa ka tëngah djalma-djalma. 'Tina sabab teu kapanggih, toeloej bae Jason sarta doeloer-doeloer sawareh disesered ka pajoeneun para kapala nagara, bari sosorowokan: 'Ijeu djalma, noengaroesoehkeunsaalam-doen-
- 7 ya, ajeuna geus daratang ka dijeu; 'koe Jason diandjrëkkeun. Eta sakabehna pada ngalawan ka timbalan praboe, aromongna ^f aja noe sedjen djadi radja, nja
- 8 eta Jesoes. 'Ari eta teh matak ngagoedjroedkeun ka djalma-djalma sarta ka para kapala nagara noe ngadarengge.
- 9 'Tatapi ari geus nampa përtangoengan Jason djeung batoer-batoerna, toeloej dileupaskeun bae. *a* 1 Tes. 1:1. *b* p. 18:4. *c* p. 9:22. *d* p. 28:24. *e* p. 13:45. *f* p. 16:20. *g* Loek. 23:2.
- 10 Peuting harita keneh Paoeloes djeung Silas koe doeloer-doeloer disina angkat ka nagara Berea. Sanggeusna soemping, ladjëng tjarialik ka masigit oerang Jahoedi. 'Ari oerang Jahoedi noe di dinja balageur, lain tjara noe di Tesalonika; pada nampanan pangandika teh djeung soeka katjida, bari saban-saban poë ^a nitik-nitik kana Kitab, eta përkara ënja-
- 12 hanteuna. 'Noe matak eta djalma loba pisan noe datang ka përtjaja; nja kitoe deui oerang Joenani noe kaädjenan,
- 13 awewe sarta lalaki, lain saeutik. 'Dëmi geus kanjahoan koe oerang Jahoedi di Tesalonika, jen pangandika Allah ajeuna koe Paoeloes dioewarkeun deui di Berea, moeroeboel datang ka dinja, ^b sarta ngagehgerkeun deui ka djalma-djalma. 'Tatapi Paoeloes koe doeloer-doeloer gantjangna disina angkat, sangkan ngadjoegdjoeg ka pëlëbah laeet; ari Silas djeung Timoteoes mah tinggaleun di
- 15 dinja. 'Dëmi noe ngariring ka Paoeloes pada ngadjadjapkeun andjeunna dongkap ka nagara Aten; sarta sanggeusna katalatahan ka Silas djeung Timoteoes, sina geuwat-geuwat njoesoel, toeloej bae arindit. *a* Joh. 5:39. *b* 1 Tes. 2:14.

16 Mangsa Silas djeung Timoteos koe Paoeloes didagoan di Aten, ladjëng manahna datang ka panas, koe bawaning ningali eta nagara sakitoe pinoehna koe
17 brahala. 'Tidinja andjeunna di masigit mitoetoer ka oerang Jahoedi djeung ka sakoer noe ibadah; ari di pasar mah saban-saban poë ka sakoer noe kason-
18 dong bae. 'Sarta aja oelama-oelama, nja ahli epikoer djeung ahli sëttoik, papadoean djeung Paoeloes. Ari tjarek noe sawareh: ^a 'Eta si pangobrolan dek njarita naon? Tjarek noe sawareh deui: Tajohna ngoewarkeun batara nagara sedjen. Sabab Paoeloes keur ngoewarkeun ka darinja hal Jesoes sarta hal pihoeangeunana djalma noe paraeh.
19 'Toeloej Paoeloes koe djalma teh ditjokot, dibawa ka ënggon noe disëboet Areopagoes; ari pokna: Koemaha, kaoela meunang njaraho eta piwoeroek anjar, noe disaoerkeun koe sampejan teh? 'Ka-
20 rana sampejan ngadatangkeun kana tjeuli kaoela përkara noe teu loembrah; koe sabab kitoe kaoela pada panasaran, eta teh koemaha pëtana. 'Dëmi oerang Aten sakabeh, kitoe deui sakoer noe ngaloembara di dinja, euweuh deui kalakoeanana ngan ngomongkeun djeung ngadengekeun përkara alanjar.

^a 1 Kor. 1 : 23.

22 Geus kitoe Paoeloes toeloej ngadëg di têngah-têngah Areopagoes teja, sarta ngalahir kijeu: Eh, oerang Aten! kaoela tégës pisan maraneh poepoendjoeng teh
23 liwat langkoeng. 'Karana keur oedaridër di nagara, bari ngilikan ënggon pamloedjaan maraneh, kaoela manggih hidji altar, anoe aja toelisan kijeu: IJEU BADE ALLAH ANOE TATJAN KANJAHOAN. Ari eta noe teu kanjahoan koe maraneh, tatapi dibakti, nja eta noe koe kaoela
24 dioewarkeun ka maraneh. 'Allah teja, ^a noe ngadamël alam-doenya djeung saeusina kabeh, sababna djoemënnëng Pangeran langit djeung boemi, ^b moal linggih di djëro gëdong beunang njijeun koe
25 leungeun; 'sarta moal dilalajanan koe leungeun djalma, ^c kawas noe aja kakoe-rang; samalah nja andjeunna pisan noe maparin ka sadajana hiroep, ^d napas sarta
26 saniskara bae. 'Djeung deui ngadamël sagala bangsa manoesa ^e asalna sagëtih, dikërsakeun sina ngeusian sadjagat

kabeh, bari ^f dipastikeun pililaeun djamandjamanna, sarta watës-watës pangtjitjinganana; 'soepaja pada nejangnan Pangeran, malah-mandar datang ka karampa sarta kapanggih, halta ^g andjeunna hanteu djaoeh ti hidji-hidji diri oerang.
27 'Karana ^h di djëro andjeunna oerang teh nja hiroep, nja oesik, nja aja; saperti noe geus disaoerkeun koe sawareh ahli boedjangga maraneh ge, kijeu teja: Oerang ge djadi tédakna. 'Sabab oerang djadi ⁱ tédak Allah, ^j noe matak oerang oelah boga pangira, Allah teh saroepea djeung émas, atawa perak, atawa batoe, anoe beunang ngoekir koe kabisaan djeung karadjinan djalma. 'Dëmi djaman boeda teh koe Allah dikadjeunkeun, sarta ^k mangsa ajeuna nimbalan ka sakabeh djalma di mana-mëndi, jen
28 koedoe tarobat. 'Noe matak kitoe, pedah Allah geus nangtoskeun ^l poë, ^m bakal ngahoekoeman djagat kalawan adilna, lantaranana hidji manoesa noe geus dipastenkeun koe andjeunna; sarta djakinkeun pisan ka sakabeh djalma, koe nangkikeun eta teh ti noe maraot.

^a p. 14 : 15. ^b p. 7 : 48. ^c Djab. 50 : 9. ^d Dan. 5 : 23.

^e 1 Moesa 1 : 27. ^f 5 Moesa 32 : 8. ^g Jér. 23 : 23.

^h Aj. 12 : 10. ⁱ Jak. 3 : 9. ^j Jes. 40 : 18. ^k Loek. 24 : 47.

^l Jes. 13 : 6; Joël 2 : 1. ^m Djab. 9 : 9.

32 Barangna eta djalma ngadarengé hal hoedangna noe maraot, toeloej noe sawareh mojok; ari noe sawareh deui ngomong: Mëngke bae kaoela rek ngadengekeun deui tjarijos sampejan tina hal
33 kitoe. 'Ana dikitoekeun, ladjëng Paoeloes teh angkat ti pakoempoelan djalma-djalma teja. 'Tatapi aja oge djalma lalaki noe aranoet ka Paoeloes, sarta datang ka përtjaja; noe kaäsoep kitoe nja eta Dionisioes, ahli Areopagoes, djeung hidji istri ngaran Damaris, sarta noe sedjen djaba ti dinja.

PASAL 18.

Sanggeusna ti dinja Paoeloes djëngkar
31 ti Aten, ladjëng soemping ka ^a nagara Korinta. 'Geus kitoe mëndakan hidji oerang Jahoedi ^b anoe ngaran Akila, asalna ti Pontoes, anjar keneh datang ti tanah Itali, djeung Priskila pamadjikanana; sabab praboe Klodioes geus miwarang, sakabeh oerang Jahoedi koedoe ka loewar ti Roem. Ladjëng Paoeloes
32 ngandjang ka eta djalma. 'Tina sabab

sapadamélan, toeloej tètép bae tjalik di dinja, sarta ^c barangdamél; ari padamélanana toekang njarijeun himah. 'Děmi ^d saban-saban poé sabat Paoeloes miwoeroek di masigit, malar sina tērangeun oerang Jahoedi djeung oerang Joenani.

^a 1 Kor. 1:2. ^b Roem 16:3.

^c p. 20:34. ^d p. 17:2, 3.

5 Sanggeus ^a Silas djeung Timoteos soemping ti Makėdoni, ladjėng Paoeloes kabawakeun koe pangandika, seug mitoeteran ka oerang Jahoedi, ^b jen Je-soes teh nja eta Kristoes. 'Tatapi sapedah pada ngalawan djeung ngagogoreng, toeloej Paoeloes ngirabkeun panganggo, bari ngalahir ka darinja: ^c Dosa maraneh sing malik ka maraneh! kaoela teh bėrėsih; ari ka-hareupkeun mah dek ngadatangan ka oerang kapir bae. 'Sanggeusna angkat ti dinja, ladjėng soemping ka boemi hidji djalma ngaran Joestoes, anoe ngabakti ka Allah; boemina dempet ka ^d masigit. 'Ari ^e Krispoes, kapala masigit, pėrtjaja ka Goesti ^e djeung saeusi-boemina; sarta loba pisan oerang Korinta, anoe ngadengekeun, pada pėrtjaja, seug ^f toeloej dibanjoean. 'Ladjėng Goesti ngalahir ka Paoeloes ti peuting ^f dina tendjoan: ^g Papatjoewan oelah rek sijeun; koedoe ngawoeroek bae, sarta ^h oelah dek repeh; 'karana kami njarėngan ka maneh; moal aja noe wani njėkėl ka maneh nijat njilakakeun; karana piomateun kami loba katjida di nagara ⁱ ijeu. 'Děmi tjalikna di dinja meunang sataoen gėnėp boelan lilana, bari ngawoeroekkeun pangandika Allah di maranehanana.

^a p. 17:14, 15. ^b p. 9:22.

^c 2 Sam. 1:16. ^d 1 Kor. 1:14. ^e p. 16:34. ^f p. 16:9. ^g p. 23:11; 1 Kor. 2:3.

12 Tatapi keur mangsa Galio djoemėnėng goepėrnoer di tanah Ahaja, seug oerang Jahoedi sailon ngamosoeh ka Paoeloes, ^h sarta dibawa ka pangadilan, 'aromongna: Ijeu teh ngawoedjoekan ka djalmadjalma, sina ngabakti ka Allah beda tina ⁱ toret. 'Barang Paoeloes rek ėngah lambėjna, sėdėk Galio ngalahir ka oerang Jahoedi: Eh, oerang Jahoedi! ^a oepama aja pėrkara kasalahan, atawa panggawe goreng, pantės oge kami ngoeroeskeun ^b ka maraneh; 'tatapi lamoen aja patjogregan koe hal piwoeroek, atawa ngaran, atawa toret anoe aja di maraneh, eta koedoe kanjahokeun koe maraneh

sorangan; karana kami mah ėmboeng ¹⁶ moetoes noe kitoe. 'Seug bae ditaroen-
¹⁷ doeng ti pangadilan. 'Toeloej sakabeh oerang Joenani pek njarėkėl Sostenes, kapala masigit, sarta dipeupeuhan di hareupeun pangadilan. Dėmi koe Galio hanteu pisan diropeja.

^a p. 25:11.

18 Ari geus lila deui Paoeloes tjalikna di dinja, ladjėng sasalaman djeung doeloerdoeloer, geus kitoe angkat toenggang kapal ka tanah Sam; sarta Priskila djeung Akila teja ngiring; dėmi Paoeloes ^a geus diparas sirahna di nagara Kenkrea, koe sabab kagoengan nadar. ¹⁹ 'Mangsa geus dongkap ka nagara Epe-soes, batoerna di dinja ditinggalkeun; ari andjeunna mah tjalik ka masigit, ²⁰ sarta mitoeter ka oerang Jahoedi. 'Ana eta teh pada panoenoehoen, ^b andjeunna moegi sing lami tjalik teh, koe Paoeloes ²¹ hanteu karoedjoekan; 'anggoer seug toeloej sasalaman djeung maranehanana, lahirna: Kaoela pėrloe pisan miloe kana pesta ijeu noe kahareupan nja di Jėroesalem; tatapi mėngkena kaoela balik deui ka maraneh, ^c lamoen diparėngkeun koe Allah. Geus kitoe lajar ti Epe-soes. 'Ari geus dongkap ka Kesarea, ladjėng angkat ka Jėroesalem, sarta sasalaman djeung garedja; toeloej angkat ²³ deui ka Antioki. 'Sanggeus tjalik di dinja rada lila, toeloej angkat deui, ngidėr sarta mapaj-mapaj tanah Galata djeung Prigia, ^d bari ngoewatkeun sakabeh ²⁴ moerid-moerid. 'Aja hidji oerang Jahoedi soemping ka Epesoos, ^e djėnėnganana Apolos, asal ti nagara Aleksandri; djalma pasehat pisan, sarta bisa katjida ka ²⁵ sagala Kitab. 'Eta teh geus diwoeroek djalan Goesti; sarta bawaning ^f angkėr soekmana, sok njaoerkeun djeung ngawoeroekkeun pėrkara Goesti sarta sarėgėp, tatapi ngan oeningaeun pangbanjoe ²⁶ Johannes bae. 'Toeloej ngamimitian ngawoeroek di masigit, bari loedeung pisan. Sanggeus Akila djeung Priskila ngadenge, toeloej Apolos dibawa, sarta ditetelaėn ^g djalan Allah sahinasna. ²⁷ 'Mangsa Apolos rek angkat ka tanah Ahaja, doeloerdoeloer pada mamagahan, sarta bari njoeratan ka moeridmoerid, soepaja ngarakoe ka Apolos. Sanggeus soemping ka dinja, ^h kalangkoeing nja noeloeng ka sakoer noe geus

28 përtjaja koe lantaran sih-koernija. 'Karana rosa katjida ngelehkeunana ka oerang Jahoedi di noe negla, sarta ngajakinkeun koe lantaran Kitab, jen Jesoes teh nja eta Kristoes. ^a p. 21: 24. ^b p. 10: 48. ^c Jak. 4: 15. ^d p. 14: 22. ^e 1 Kor. 1: 12. ^f Roem 12: 11. ^g p. 19: 9. ^h 1 Kor. 3: 6. ⁱ p. 17: 3.

PASAL 19.

Dëmi geus kitoe, keur mangsa ^a Apolos aja di Korinta, Paoelos soemping ka nagara Epesoes, mantas ngidëran tanah beh girang; ladjëng mëndakan 2 sababaraha moerid. 'Ari lahirna ka dinja: ^b Koemaha maraneh geus tanpa Roh Soetji samantas përtjaja? Wangsoelanana: Koering mah teu ngoeping-ngoeping atjan aja Roh Soetji. 'Lahiranana 3 ka dinja: Ari maraneh dibanjoean teh pangbanjoe naon? Wangsoelanana: Soemoehoen, pangbanjoe Johannes. 'Dëmi lahiran Paoelos: ^c Johannes mah ngabanjoean soteh pangbanjoe përtobat, ari lahiranana ka djalma-djalma, koedoe përtjaja ka noe rek soemping poengkoe-reunana, nja eta ka Kristoes Jesoes. 5 'Mangsa geus ngadarengge kitoe, toeloej eta pada dibanjoean ka padjënëngan 6 Goesti Jesoes. 'Sarta barang koe Paoelos ditaroempangan panangan, ^d seug disoempingan koe Roh Soetji ka darinja; toeloej pada ngomong koe basa roepa-roepa, sarta ngawëdjang. 'Ari rejana noe kitoe teh kira doewa wëlas djalma.

^a 1 Kor. 1: 12. ^b p. 8: 17. ^c p. 13: 24, 25. ^d p. 8: 17; 10: 44.

8 Ladjëng Paoelos asoep ka masigit, sarta loedeung pisan ngalahirna; tiloe boelan lilana ngawoeroek, malar dihartikeun ^a karadjaän Allah. 'Tatapi mangsa noe sawareh neuaskeun hatena, sarta mantangoel, bari ngagogoreng ka ^b djalan Goesti di hareupeun djalma-djalma, toeloej Paoelos njingkah ti maranehanana, bari misahkeun moerid-moerid, sarta saban-saban poë ngawoeroek di pangwoeroekan hidji djalma noe ngaran Tiranoes. 'Kitoe lalampahanana 10 dongkap ka doewa taoen lilana, anoe matak sakabehna noe tjaritjing di tanah Asia, nja eta oerang Jahoedi djeung oerang Joenani, pada ngadenge pangan-dika Goesti Jesoes. 'Sarta ^c Allah ngadamël kamatihan noe teu djamak koe

12 panangan Paoelos; 'datang ka salëmpaj djeung beulitan ti salirana disimboetkeun ka noe garëring; ^d toeloej panjakitna njingkir, sarta sakoer soekma 13 goreng ka loewar. 'Ari oerang Jahoedi noe sok idër-idëran, toekang noembalan, noe sawareh wawanianan njëboetkeun djënëngan Goesti Jesoes ka noe kaäsoepan soekma goreng, kijeu basana: Kami noembalan ka maneh koe djënëngan Jesoes, anoe dioewarkeun koe Paoelos 14 teja! 'Anoe sok ngalampahkeun kitoe, nja eta toedjoeh djalma lalaki, anak panghoeloe agoeng oerang Jahoedi, anoe 15 ngaran Sëkewa. 'Tatapi soekma goreng teh ngadjawab, kijeu pokna: Ari Jesoes kami wawoeh, sarta Paoelos kami njaho; dëmi maraneh mah naon? 'Tidinja 16 djalma noe kaäsoepan soekma goreng teja noebroek ka darinja, sarta datang ka ngelehkeun, toeloej habën dikëréjék, seug laloempatan ti djëro eta imah, bari 17 ditarandjang djeung raraheut. 'Dëmi eta teh kaoetarakeun ka sakabeh oerang Jahoedi djeung oerang Joenani anoe tjtjing di Epesoes, ^e datang ka sarijeuneun kabeh, sarta djënëngan Goesti Jesoes 18 diagoengkeun. 'Ari noe geus përtjaja loba noe datang, ^f ngakoekeun djeung ngoen-19 djoekeun salakoe-lampahna. 'Loba deui noe tadina sok milampah petangan, ngoempoelkeun kitabna, toeloej didoe-roek sakali, kasaksian koe sarereja; ari 20 diitoeng hargana, lima laksa wang perak. 'Sakitoe rosa ^g ngagënganana pangan-dika Goesti, moenggah dongkap ka njilëpkeun. ^a p. 8: 12. ^b p. 9: 2. ^c p. 14: 3. ^d p. 5: 15. ^e p. 5: 5, 11. ^f Mat. 3: 6. ^g p. 6: 7.

21 Dëmi geus kalampahkeun sagala përkara noe tadi, Paoelos teh aja manah, dimana geus ngadjadiah Makëdoni djeung Ahaja, ladjëng rek angkat ka Jëroesalem; ari lahirna: Sanggeus kaola ka dinja, ^a ka nagara Roem ge rek nejang. 22 'Tidinja miwarangan doewa rentjang ka Makëdoni, nja eta Timoteoes djeung Erastoes; ari andjeunna mah rada lila keneh tjalikna di Asia. ^a Roem 1: 15. 23 Dina mangsa harita ^a djadi karoeseohan lain leuleutikan, tina hal djalan 24 Goesti teja. 'Karana aja hidji kamasan, ngaran Demetrioës, anoe njijeun mamasigitan Diana koe perak, ^b matak ngoentoeungkeun katjida ka toekang njarijeun.

25 'Tidinja eta djalma koe Demetrioes di-
koempoeleun, barëng djeung sakoer
noe boeboeroeh kana pagawean kitoe;
ari omongna: Eh, batoer-batoer! mara-
neh geus pada njaho, oerang meunang
kaoentoengan gëde teh nja tina patjarian
26 ijeu; 'ari ajeuna katendjo sarta kadenge
koe maraneh, jen eta Paoeloes teja geus
loba katjida beunangna ngawoedjoekan
djeung ngarobahkeun djalma-djalma,
lain di Epesoes woengkoel, samalah meh
di satanah Asia kabeh, omongna ^c moal
ënja Allah, anoe beunang njijeun koe
27 leungeun teh. 'Palangsijang ijeu paga-
wean oerang bakal dipikangewa; sama-
lah masigit batara Diana noe agoeng
ditjoemahkeun, sarta datang ka tjamb-
bal kaägoengan batara teh, noe dipoen-
djoeng-poendjoeng koe satanah Asia,
28 sarta koe saalam-doonya kabeh. 'Mangsa
ngadarengë kitoe, bangët arambëkeu-
nana; toeloej pada raong, kijeu pokna:
Agoeng tēmën Diana, batara oerang
29 Epesoes! 'Tidinja tagiwoer pasëlëbroe-
ngan djalma sanagara; seug pada nga-
broel sëbrat-sëbroet moro panglaladjoan,
bari ngagoeser ^d Gajoes djeung Aris-
tarkoes, oerang Makëdoni, batoer Pa-
oeloes di pangnjabaän. 'Ladjëng Paoe-
loes këršana rek moeroe ka djalma-
djalma teja, tatapi koe moerid-moerid
31 dipëgatan. 'Djeung deui sababaraha ka-
pala Asia, anoe sosobatan djeung Paoe-
loes, pada ngadjoeroengkeun djalma ka
andjeunna, panoenoehoenna moegi-moe-
32 gi oelah angkat ka panglaladjoan. 'Dëmi
djalma-djalma teh ngagërona ijeu kijeu,
itoe kitoe; wantoe-wantoe koempoelan
teh koesoet, ^e sarta noe loba teu ngar-
tieun sababna noe matak koempoel.
33 'Toeloej pada ngabëtöt Aleksandër, sina
madjoe ti pëlëbah djalma-djalma, sape-
dah disoeroeng-soeroengkeun koe oerang
Jahoedi. Ari Aleksandër teh toeloej ^f
pëpëta koe leungeun, karëpna dek mere
34 katëरणan ka djalma-djalma. 'Tatapi
barang pada tögës jen eta teh oerang
Jahoedi, toeloej sakabehna ngagëdër sa-
sora, ngagërona antara doewa djam li-
lana, kijeu: Agoeng tēmën Diana, batara
35 oerang Epesoes! 'Sanggeusna mantri së-
rat nagara ngarepehkeun eta djalma-
djalma, toeloej misaoer kijeu: Eh oerang
Epesoes! djalma mana noe teu njaho

teh, jen nagara Epesoes poerah ngariksa
masigit batara Diana noe agoeng, sarta
36 artjana noe ragrag ti langit teja? 'Kapan
eta përkara hanteu beunang dilainkeun;
noe matak maraneh hadena teh koedoe
repeh, oelah milampah noe teu poegoeh.
37 'Karana maraneh geus mawa eta djalma
ka dijeu, teu ngarampog masigit, teu
38 ngagorengkeun ka batara maraneh. 'Koe
sabab eta, oepama Demetrioes sarta noe
sasama pagawean djeung manehanana
aja pipërkaraeun ka hidji djalma, kapan
aja poëna ngahoekoeman, sarta aja goe-
39 përnoer; koedoe silih-dawa. 'Djeung oe-
pama maraneh aja kahajang hal përkara
noe sedjen, eta moedoe dioeroeskeun
40 koe pakoempoelan noe bakoe. 'Karana
oerang teh bisi dikëlakkeun njijeun ka-
roesoehan, tina ijeu hal noe ajeuna, pe-
dah hanteu aja sabab geusan oerang
nërangkeun loewad-lijoeed ijeu. Ari geus
njaoer kitoe, seug koempoelan teh disina
boebar. ^a 2 Kor. 1: 8. ^b p. 16: 16. ^c p. 17: 29.
^d p. 20: 4; 27: 2. ^e p. 21: 34. ^f p. 21: 40.

PASAL 20.

Sanggeusna djëmpe karoesoehan teja,
Paoeloes njaoer moerid-moerid; tidi-
nja sasalaman, bari ladjëng angkat, ^a
2 sëdja ka Makëdoni. 'Dëmi geus katatab
satanah eta, sarta geus mepelingan ka
moerid-moerid rosa pisan, toeloej soem-
3 ping ka tanah Joenani. 'Sanggeusna tjalik
di dinja tiloe boelan lilana, keur mangsa
dek angkat toenggang kapal ka Sam,
oerang Jahoedi pada masang baja ka
Paoeloes, anoe matak aja manah rek
4 moelih djalan ka Makëdoni. 'Sarta
aja noe ngabatoeran dongkap ka Asia,
nja eta Sopater, oerang Berea; ^b Aris-
tarkoes djeung Sëkoendoes, oerang Te-
salonika; kitoe deui Gajoes, oerang Der-
ba, djeung ^c Timoteoes; sarta Tihikoes
5 djeung Tropimoes, oerang Asia. 'Eta
arinditna ti heula, sarta ngadagoan di
6 nagara Troas. 'Ari rasoel djeung kaoela
mah sabada poëan roti teu ragian toe-
loej indit ti Pilipi toempak kapal; me-
nang lima poë toeloej amprok djeung
eta di Troas; di dinja tjitjing, lilana me-
nang toedjoeh poë. ^a 1 Tim. 1: 3. ^b p. 19: 29.
^c p. 19: 22; 2 Tim. 4: 12, 20.

7 Dëmi di poë ahad, mangsa moerid-
moerid keur koempoel ^a arek njëmplekan

roti, ladjëng Paoeloes ngawoeroek ka dinja, doemehna poë isoek rek angkat; ari ngawoeroekna ngalinggoet dongkap ka têngah peuting. 'Ari dina loteng noe dipake koempoelan teh raäng loba damar. 'Aja hidji djalma ngora, ngaran Etikoes, keur dijoeke dina djandela, toeloj kaheësan, tibra katjida, doemeh Paoeloes lila pisan miwoeroekna; tina sabab heës, toeloj tidjêdag, ragragna ti para noe katiloe ka handap, ana didjoengdjoeng paeh. 'Ladjëng Paoeloes loengsoer, seug ^b ngaroeboehkeun andjeun ka dinja, bari dirangkoel, sarta ngalahir: Oelah rek njëblak maraneh; 11 karana njawana aja. 'Tidinja andjeunna oenggah deui ka loehoer; seug njëmplekan roti sarta toewang, ladjëng loba-loba deui misaoerna djeung maranehanana dongkap ka braj beurang; geus kitoe angkat. 'Dëmi boedjang teja ana dibawa hiroep; seug pada liwat saking nja boengah. ^a p. 2 : 42, 46. ^b 1 Radj. 17 : 21.

13 Ari kaola pada ti heula oenggah kana kapal, toeloj lajar ka nagara Asoes, di dinja rek mëgat Paoeloes; karana kitoe piwanganana, sarta andjeunna mah këršana badarat bae. 'Sanggeusna tępang djeung kaola di Asoes, toeloj andjeunna ditjalikkeun kana kapal, geus kitoe andjog ka nagara Mitilena. 15 'Ti dinja madjoe deui toenggang kapal, dëmi isoekna nëpi ka pabënëran poelo Kios; isoekna deui njimpang ka poelo Samos, sarta ngarërëb di nagara Trogilion; isoekna deui datang ka nagara Mileta. 'Karana geus ditangtoskeun koe Paoeloes, lajar ngaliwatan Epesoes, soepaja oelah lila teuing di Asia; ^a wantoe angkatna gagantjangan, lamoen kaboe-roe, di poë Pëntekosta hojongeun geus aja di Jëroesalem. ^a p. 21 : 4, 12.

17 Ari ti Mileta teja Paoeloes miwanganan ka Epesoes, njaoer para kokolot 18 garedja. 'Mangsa geus daratang ka andjeunna, ladjëng dilahiran kijeu: Maraneh pada njaho lalampahan kaola sapandjang aja di maraneh, ^a ti watës 19 poëan kaola datang ka Asia; 'jen ngawoela ka Goesti teh djeung sagala karëndahan, sarta ^b reja ragragan tji-mata, djeung manggih tjotjoba, anoe kasorangkeun ka kaola koe pangarah oerang 20 Jahoedi; 'kitoe deui jen sakoer noe

mangpaät taja pisan noe disalingkoehkeun koe kaola, anoe teu koengsi dioewarkeun ka maraneh, atawa diwoeroekkeun di noe negla sarta di djarëro imah; 21 'ningëtan nja ka oerang Jahoedi nja ka oerang Joenani, ^c moedoe tobat ka Allah, sarta përtjaja ka Goesti oerang 22 Jesoes Kristoes. 'Dëmi ajeuna kaola teh, pedah kabanda koe Roh, noe matak njaba ka Jëroesalem, sarta teu njaho anoe bakal kapanggih di dinja koe diri 23 kaola; 'ngan ^d di saban-saban nagara Roh Soetji maparin njaho, ari pangandikana jen kaola didagoan koe barogod 24 djeung kasoekëran. 'Tatapi eta teh taja noe dipake karisi koe kaola, djeung ^e hanteu owël ka njawa keur sadirieun sorangan mah; soepaja kaola djeung kaboengahan bisa nganggeuskeun loemakoe, kitoe deui tjangkingan noe koe kaola katampa ti Goesti Jesoes, mër- 25 telakeun Indjil sih-koernija Allah. 'Dëmi ajeuna, masing njaho, kaola geus tërang jen maraneh, sakoer-sakoer noe geus diidër koe kaola ^f bari ngoewarkeun karadjaän Allah teja, moal nendjo-nendjo deui ka beungeut kaola. 'Koe sabab 26 eta, dina poë ajeuna kaola ngingëtan ka maraneh, jen kaola teh bërësih, teu pisan katapëlan koe gëtih sakabehna. 27 'Karana hanteu aja noe koe kaola disalingkoehkeun, noe teu koengsi dioewarkeun ka maraneh, sapangërsa Allah. 28 'Koe sabab eta, koedoe ^g sing ijatna ka diri sorangan, kitoe deui ^h ka goendoe-kan kabeh, reh maraneh koe Roh Soetji geus didjënëngkeun pangoeroes ka dinja, soepaja ngangon garedja Allah, ⁱ anoe beunang ngamilik andjeunna koe lan- 29 taran gëtih pribadi. 'Karana kaola njaho, sanggeus kaola ninggalkeun, maraneh tangtoe diasoepan këroed galak; eta teh moal aja karoenjana ka goen- 30 doekan; 'malah-malah ti pëlëbah maraneh pisan bakal aja djalma noe mamatahkeun përkara tibalik, pambrihna soepaja moerid-moerid kabawa noeroet. 31 'Koe sabab kitoe, masing njaring, sarta koedoe pada ngingëtkeun, jen kaola tiloe taoen lilana beurang-peuting hanteu loewang mamagahan ka oenggal- 32 oenggal djalma, sarta bari ngoetjoer tji-panon. 'Ari ajeuna, eh doeloer-doeloer! koe kaola dititipkeun ka Allah sarta

ka *j* pangandika sih-koernijana; nja andjeunna noe langkoeng kawasa ngadëg-keun kapërtjajaan maraneh, sarta maparin ka maraneh *k* warisan reudjeung
 33 sakoer noe saroetji. 'Kaoela *l* teu bogoh ka émas, atawa perak, atawa pakean
 34 pakean noe saha-saha oge. 'Sarta maraneh pada njaho sorangan, *m* ijeu leungeun teh geus digawe njoekoepan pangaboetoe di diri kaoela, sarta ka sakoer
 35 noe sok miloe djeung kaoela. 'Kaoela dina saniskara geus noedoeheun ka maraneh, jen kawadajiban oerang teh baranggawe kitoe, sarta ngagandjélan ka noe waloerat, ngingëtkeun ka pilahir Goesti Jesoes, anoe dilahirkeun kijeu: Leuwih salamët mere ti batan nampa.

a p. 19:1, 10. *b* 2 Kor. 2:4. *c* p. 17:30, 31; 26:20. *d* p. 21:4, 11. *e* p. 21:13. *f* p. 28:31. *g* 1 Tim. 4:16. *h* 1 Petr. 5:2. *i* 1 Petr. 1:19. *j* p. 14:3. *k* p. 26:18. *l* 1 Sam. 12:3; 1 Kor. 9:12. *m* p. 18:3; 1 Kor. 4:12.

36 Saparantos Paoeloes ngalahir kitoe, ladjëng *a* tapak-dëkoe, sarta nënëda reudjeung sadajana. 'Tidinja ejar midangdam; seug pada ngarangkoel kana tênggëk Paoeloes, bari ditjjoeman; 'liwat saking nalangsaeunana, gëdena mah tina lahiran anoe dilahirkeun teja, jen moal nendjo-nendjo deui ka pameunteu andjeunna. Geus kitoe Paoeloes toeloej *b* didjadjapkeun kana kapal.

a p. 21:5. *b* p. 15:3.

PASAL 21.

Ari geus papisah djeung para kokolot teja, seug kaoela pada lajar, mëneran pisan ka poelo Kos, toeloej datang; ari isoekna nëpi ka poelo Rodoes; geus kitoe
 2 madjoe deui ka nagara Patara. 'Di dinja manggih kapal noe rek lajar ka Poeniki; seug kaoela pada noempang, toeloej lajar. 'Barangna ngalamoek poelo Kiproes, diliwatan aja di kentjaeun, lajar ngadjoegdjoeg ka Sam, toeloej datang ka nagara Tiroes; karana di dinja kapal teh koedoe noeroenkeun moewatanana.
 4 'Ari geus kapanggih moerid-moerid, toeloej kaoela tjaritjing di dinja meunang toedjoe poë. Dëmi eta pada mihatoe ka Paoeloes koe lantaran Roh, *a* oelah
 5 waka angkat ka Jëroesalem. 'Sanggeusna toetoepe noe toedjoe poë teh, bral kaoela pada mijang deui, sarta moerid-moerid teja *b* ngalanteurkeun djeung

anak-bodjona, tëpi ka loewar nagara; ari di basisir kaoela seug pada tapaktoeoe, sarta nënëda. 'Dëmi geus sasalaman, kaoela toeloej aroengguh ka kapal, ari eta mah maroelang, masingmasing ka imahna. *a* p. 21:12. *b* p. 20:38.

7 Sanggeus toetoepe lalajaran kaoela ti Tiroes datang ka nagara Pëtolomais, toeloej sasalaman djeung doeloer-doeloer, sarta ngarërëb di dinja meunang
 8 sapoë. 'Isoekna Paoeloes djeung kaoela noe mariloe bral pada indit ti dinja, sarta toeloej datang ka Kesarea; geus kitoe asoep ka boemi Pilipoes, djoeroe indjil, *a* kaäsoep ka noe toedjoehan teja;
 9 seug ngandjrëk di andjeunna. 'Dëmi Pilipoes teh kagoengan opat poetra istri sarta landjang; *b* eta sok ngawarëdjang.

10 'Ari geus meunang sababaraha poë kaoela araja di dinja, toeloej soemping ti Joedea hidji nabi, *c* djënëngan Aga-boes, 'sarta tjalik ka kaoela sadaja. Geus kitoe njandak beulitan Paoeloes, dianggo ngaringkoes panangan djeung sampejan salirana pribadi; ari lahirna: Kijeu pangandika Roh Soetji: *d* Djalma noe boga ijeu saboek, bakal diringkoes koe oerang Jahoedi di Jëroesalem tjara kijeu pëtana, bari toeloej diselehkeun ka leungeun oerang kapir. 'Barang kadenge koe kaoela sadaja, toeloej pada noe-noehoen babarëngan djeung oerang dinja, moegi Paoeloes oelah waka angkat ka Jëroesalem. 'Dëmi walonan Paoeloes: Naha maraneh wët tjareurik, sarta njëberkeun hate kaoela? *e* Oelah moen ditalian, sanadjan dipaehan oge di Jëroesalem tina sabab djënëngan Goesti Jesoes, kaoela geus soemërah
 14 pisan. 'Sarehna Paoeloes hanteu beunang dihatoeranan pepeling, toeloej kaoela pada pasrah bae, bari ngomong kijeu: Kabeh-kabeh koemaha pangërsa-keun Goesti bae. *a* p. 6:5; 8:5. *b* p. 2:17.

c p. 11:28. *d* p. 20:23; 26:29. *e* p. 20:24.

15 Sanggeus toetoepe poëna ngandjrëk, kaoela pada dangdan, toeloej arindit ka
 16 Jëroesalem. 'Sarta aja noe miloe, moerid-moerid ti Kesarea, nganteurkeun kaoela sadaja ka boemi hidji djalma noe djënëngan Mënason, oerang Kiproes; eta teh moerid koena; kaoela rek pada ngandjrëk di dinja.

17 Mangsa datang ka Jëroesalem, kaoela

pada dibagejakeun koe doeloer-doeloer,
 18 sarta baroengageun. 'Ari isoekna Pa-
 oeloes tjalik ka Jakoboos, kaoela kabeh
 ditjandak; sarta sadajana kokolot pada
 19 aja di dinja. 'Sanggeusna Paoeloos oe-
 loek salam, ^a ladjëng njarijoskeun ti
 awal dongkap ka ahir saniskara noe geus
 didamël koe Allah di oerang kapir koe
 lantaran kadjënëngan salira Paoeloos.
 20 'Barang geus pada ngadangoe, toeloelj
^b maroedji ka Pangeran; seug kijeu sa-
 oerna ka Paoeloos: Eh saderek! koe
 andjeun katingali bareboe-reboe oerang
 Jahoedi noe përtjaja; sarta sarëgëpeun
 21 kabeh kana toret. 'Dëmi eta geus pada
 meunang bedja hal andjeun, jen oerang
 Jahoedi noe tjitjingna tjampoer djeung
 oerang kapir koe andjeun sok diwoe-
 roek ^c sina moengkir ka Moesa, nja-
 oerkeun oelah njoenatan baroedak, sarta
 22 oelah ngalampahkeun adat toret. 'Koe-
 maha ajeuna nja pipëtaeun? Geus tang-
 toe djalma-djalma ëngke koempoel, sa-
 bab bakal ngadarengé jen andjeun geus
 23 soemping. 'Koe sabab eta, moegi noe-
 roetkeun ka ijeu pihatoer kaoela: Di
 dijeu aja djalma opatan, anoe boga ^d
 24 nadar. 'Koe andjeun tjandak, bari toe-
 loej soesoetji barëng djeung eta, sarta
 moedoe dipangmajarkeun boeroehan,
 soepaja ditjoekoer sirahna; moen kitoe
 mah katangen koe sakabehna, jen anoe
 kabedjakeun ka maranehanana tina hal
 andjeun teja taja pisan boektina, sarta
 lalampahan diri andjeun ge ngestikeun
 25 toret. 'Tatapi moenggoehing oerang ka-
 pir mah anoe përtjaja, ^e kaoela geus
 ngirim soerat, sarta geus nangtoekeun,
 montong ngalampahkeun noe kitoe, ngan
 koedoe njëgah ka barang noe dibakti-
 keun ka brahala, djeung ka gëtih, ki-
 toe deui ka sato noe paeh bangkar,
 26 sarta kana lampah djinah. 'Tidinja djal-
 ma noe opat teh koe Paoeloos ditjandak;
 ari isoekna soesoetji barëng djeung eta,
 ladjëng tjalik ka kabah, sarta moepoe-
 lihkeun pitoetoepeunana poë soesoetji,
 nëpi ka disanggakeun koerban saorang-
 saorangna. ^a p. 15: 4, 12. ^b p. 11: 18. ^c p. 16: 3;
 1 Kor. 9: 20. ^d 4 Moesa 6: 2; p. 18: 18. ^e p. 15: 20, 29.

27 Mangsa rek bejak anoe toedjoeh poë
 teh, Paoeloos seug katendjo ^a di djëro
 kabah koe oerang Jahoedi ti Asia; ^b eta
 toeloelj ngaroesoehkeun ka sakabeh djal-

ma-djalma, sarta pada njëkël ka Pa-
 28 oeloos, 'bari tinggarëro: Eh, oerang Is-
 rail! geura barantoean. Nja ijeu djalma
 teh anoe mamagahan ka sakabehna di
 mana-mana ^c ngamosoeh ka ijeu bangsa,
 djeung kana toret, sarta kana ijeu ëng-
 gon; samalah mawa asoep oerang Joe-
 nani ka kabah, sarta nganadjiskeun ijeu
 29 ënggon soetji. 'Noe matak ngomong ki-
 toe, sabab tadina narendjo ^d Tropimoes,
 oerang Epesoos teja, reureudjeungan
 djeung Paoeloos di nagara; panjanana
 koe Paoeloos dibawa asoep ka kabah.
 30 'Tidinja djadi tagiwoer sanagara, sarta
 djalma-djalma koempoel ngagimboeng;
 seug njarëkël ka Paoeloos, bari disered
 dika-loewarkeun ti kabah; ngageuwat
 31 pantona dipareundeutkeun. 'Barang rek
 maehan ka Paoeloos, sëdëk koemëndang
 barisan meunang bedja, jen sanagara
 32 Jëroesalem keur roesoeh-tagiwoer. 'Nga-
 geuwat njandak sërdadoe djeung kapala-
 kapalana, bral moeroe-moeroe ka dinja.
 Barang djalma-djalma teh narendjo ^e
 koemëndang djeung sërdadoena, toeloelj
 33 eureun mareupeuhan Paoeloos. 'Seug
 koemëndang teh ngadeukeutan, sarta
 Paoeloos ditangkëp; ari parentahna koe-
 doe dibarogod koe doewa rante; geus
 kitoe mariksakeun eta teh saha, djeung
 34 naon pagaweanana? 'Dëmi djalma-djal-
 ma teh nembalanana tinggarëro, ^f ijeu
 kijeu, itoe kitoe. Sapedah koemëndang
 hanteu meunang katëरणan noe estoe,
 tina sabab tagiwoer, toeloelj miwarang
 Paoeloos koedoe dibawa ka benteng
 35 pangbarisan. 'Ari geus dongkap kana
 tanggana, Paoeloos wani dipangkoe koe
 sërdadoe, tina sabab djalma-djalma pada
 36 ngagëntjet; 'karana sakabehna djalma
 teh noetoerkeun, bari tinggarëro bae
 kijeu: ^g Singkirkeun eta teh!

^a p. 24: 18. ^b p. 17: 6. ^c p. 13: 14. ^d p. 20: 4.
^e p. 23: 27. ^f p. 19: 32. ^g Loek. 23: 18; Joh.
 19: 15; p. 22: 22.

37 Barang Paoeloos dek diabooskeun ka
 benteng, seug sasaoeran ka koemëndang:
 Koemaha sadkaola teh diwidian mo-
 pojan ka andjeun? Ari walonanana: Ka-
 38 rah maneh bisa basa Joenani? 'Naha
 maneh koetan lain oerang Mësir, noe
 bareto njijeun karoesoehan, sarta nga-
 boedalkeun noe opat reboe bangsat ka
 39 tégal lëga teja? 'Ari walonan Paoeloos:
 Sadkaola mah oerang Jahoedi, djalma

mërdika ^a ti Tarsoes, nagara noe geus sohor, bilangan Kilikia; panëda sadka-oela moegi diwidian sasaoeran ka djalma-djalma. 'Dëmi geus diwidian, ladjëng ngadëg Paoeloes dina loehoer tangga, sarta ^b pëpëta koe panangan ka djalma-djalma. Ana geus djëmpe katjida, toeloj ngalahir ka darinja koe basa Ibrani, kijeu lahirna: a p. 9:11. b p. 12:17.

PASAL 22.

Eh, ^a doeloer-doeloer djeung rama-rama! Ijieu geura rareungeukeun katëranan kaola ka arandjeun ajeuna. a p. 7:2.

2 Barang ngadareng Paoeloes ngalahir koe basa Ibrani, seug ^a beuki repeh bae. Geus kitoe Paoeloes ngalahir deui: a p. 21:40.

3 Kaola teh ^a oerang Jahoedi, asal ti nagara Tarsoes, bilangan Kilikia, dimoe-moele nja di nagara ijieu, dina dampal ^b Gamaliël diwoeroek noeroetkeun sapa-mistian toret karoehoen oerang; djeung ^c sarëgëp kaola teh ka Allah, sakoe-maha tjara ajeuna arandjeun sakabeh.

4 'Sarta ^d tadina nganijaja anoe djalan agama eta, ngarah patina, ditalian bari diselehkeun ka pangberokan, boh awe-we boh lalaki. 'Nja panghoeloe agoeng anoe djadi saksi ka kaola, kitoe deui sakaragëman para sësëpoeh kabeh. Sanggeusna kaola ti eta nampa soerat keur ka doeloer-doeloer, bral toeloj leumpang ka Damsik; sakoer noe karitoe di dinja ge dek ditalian, dibawa ka Jërosalem, soepaja disiksa. 'Dëmi geus kitoe, mangsa kaola keur loemakoe, ari geus deukeut ka Damsik, kira waktoe têngah poë, ngadak-ngadak kaola katodjo koe

7 tjahja gëde ti langit. 'Blok kaola ti-beubut ka taneuh, sarta toeloj ngadenge gëntra, noe ngalahir ka kaola kijeu: Eh Saoel! Saoel! naha maneh bët nganijaja ka kami? 'Diwangsoel koe kaola: Noen Goesti! andjeun teh saha? Ari lahiranana ka kaola: Kami teh Jësoes, oerang Nasaret, noe dikanijaja koe

9 maneh teja. 'Dëmi noe ngabatoeran ka kaola nja narendjo tjahja teja mah, sarta sarijeuneun, tatapi gëntrana noe ngalahir ka kaola hanteu kadareng.

10 'Geus kitoe kaola oendjoekan: Noen Goesti! koemaha pilampaheun simkoering? Ari lahiran Goesti ka kaola: Ma-

neh geura hoedang, toeloj këbat ka Damsik; di dinja aja noe bakal ngabedjaan ka maneh hal sakabehna noe geus dipastikeun pilampaheun maneh. 'Tina sabab kaola hanteu bisa nendjo koe bawaning montjorongna tjahja teja, toeloj bae ditoengtoen koe batoer reudjeungan, geus kitoe datang ka Damsik. 'Dëmi di dinja aja hidji djalma ^e ngaran Ananias, djalma ibadah noeroetkeun toret, hade kasëboetkeunana koe oerang Jahoedi noe maratoe di

13 dinja. 'Eta teh ngadatangan ka kaola, seug nangtoeng di hareupeun kaola; ari saorna: Eh Saoel, saderek! geura bisa ningali deui. Waktoe harita keneh

14 ge kaola bisa nendjo ka dinja. 'Ari saorna deui: Sampejan ti tadina geus dipastikeun koe Allah karoehoen oerang, bakal nganjahokeun ka pangërsana, kitoe deui nendjo ka ^f noe Langkoeng Bënër teja, sarta ngadenge gëntra ti

15 lambe andjeunna. 'Karana ^g sampejan teh bakal djadi saksi andjeunna ka sakabeh djalma, tina sakoer përkara noe geus katendjo sarta kadenge koe sampejan. 'Ari ajeuna, naha ngadaweung bae? Geura tjëngkat, rek dibanjoean, sarta ^h dikoembah dosa-dosa sampejan, bari

17 njambat kana djënëngan Goesti. 'Dëmi geus kitoe, sanggeus kaola ⁱ moelang deui ka Jërosalem, waktoe nënëda di kabah, seug kaola katangan pana;

18 'toeloj nendjo andjeunna, sarta ngalahir ka kaola kijeu: Geura gësat-gësoet, geuwat indit ti Jërosalem, sabab djalmana moal ngagoegoe ka përtelaan maneh tina hal kami. 'Ari pioendjoek kaola: Noen Goesti! kapan eta teh njarah, jen simkoering tadina sok ngasoepkeun

20 ka pangberokan sarta ^j ngarangket di djëro masigit-masigit sakoer noe përtjaja ka andjeun; 'sarëng ^k keur mangsa poen Sëtepanoes, saksi andjeun, gëtihna dikoetjoerkeun, koe simkoering ge ditoengkoelan, bari panoedjoe ka maotna; samalah simkoering ngadjaga papakean

21 djalma noe maraehan ka dinja. 'Ari lahiranana ka kaola: Seg bae geura leumpang; karena ^l kami rek miwarang maneh ka noe djaoeh, nja ka oerang kapir.

a p. 21:39. b p. 5:34. c Gal. 1:14. d p. 9:1; Gal. 1:13. e p. 9:10. f p. 3:14. g p. 9:15. h 1 Kor. 6:11. i p. 9:26. j Mat. 23:34; p. 8:3. k p. 7:58; 8:1. l p. 9:15; 13:2; Gal. 2:7.

22 Dëmi djalma-djalma teja ngadarengena ka Paoeloes nëpi ka kasaoeran noe tjikeneh; tidinja ngagëdër sowarana, kijeu pokna: ^a Singkirkeun ti boemi noe kitoe teh; karana hiroep ge hanteu pantës! ²³ Tina sabab tingharaok, djeung pada ngaloengkeun papakeanana, bari ngawoerkeun taneuh ngëboel ka awang-
²⁴ awang, 'noe matak koemëndang teja miwarang, ^b Paoeloes koedoe diaboesekeun ka djëro benteng; djeung parentahna koedoe dikompes make rangket, hajang kaoeninga sababna noe matak
²⁵ tinggarëro kitoe ka Paoeloes. 'Barang dipantëng koe djangët, seug Paoeloes ngalahir ka kapala sërdadoe noe nangtoengan di dinja: Naha maraneh teh karah widi ngarangket ^c oerang Roem, teu make ditangtoekeun hoekoemanana
²⁶ heula? 'Ana kapala teh geus ngadenge kitoe, toeloej indit ngoeninga ka koemëndang, pihatoerna: Naha andjeun rek midamël naon? karana eta djalma oerang Roem. 'Tidinja koemëndang njampeurkeun, sarta ngalahir ka Paoeloes: 'Tjik, kami tjaritaän: na ënja maneh teh
²⁸ oerang Roem? Walonanana: Lërës. 'Ngalahir deui koemëndang: Kami mah pangdjadi oerang Roem soteh asalna meuli mahal pisan hargana. Dëmi pihatoer Paoeloes: Ari lëbah sadkaeola mah pangkitoe teh tina asal. 'Ngageuwat Paoeloes
²⁹ dibadakeun koe noe rek ngompes teja. Ari koemëndang teh, barang geus oeningaeun jen Paoeloes oerang Roem, ^d djadi sijeuneun, sapedah tadi nalian.

^a p. 21: 36. ^b p. 21: 34. ^c p. 16: 37; 23: 27. ^d p. 16: 38.

³⁰ Ari isoekna, bawaning hajangeun oeninga ^a saestoena Paoeloes teh koe oerang Jahoedi ditoeding hal naon, toeloej dilesotkeun barogodna, hari miwarang para panghoeloe agoeng djeung rad sakabeh koedoe karoempoel; geus kitoe Paoeloes ditoeroenkeun, diteundeun di pajoeneunana.

^a p. 21: 34.

PASAL 23.

Ladjëng Paoeloes neutep kana rad, sarta mihatoer kijeu: Eh, saderek-saderek! ari lalampahan kaoela teh nja di pajoeneun Allah, ^a tëroes djeung boedirasa noe bërësih pisan, nëpi ka poë ijeu.
² 'Geus kitoe Ananias, panghoeloe agoeng, seug miwarang ka djalma noe narang-

toeng deukeut, ^b koedoe njabok kana
³ baham Paoeloes. 'Toeloej Paoeloes ngalahir ka dinja: Eh, bilik ^c noe dikapoeeran! maneh mangke ditjabok koe Allah. Ongkoh maneh dijoek teh dek ngahoe-koeman kaoela noeroetkeun toret; naha mana nitah ^d dimahiwalkeun djeung toret, kaoela koedoe ditjabok? 'Dëmi noe narangtoeng di dinja pok ngomong: Naha maneh bët njarekan ka panghoeloe agoeng, noe dikërsakeun koe Allah?
⁵ 'Lahiran Paoeloes: Eh, doeloer-doeloer! kaoela teh da teu njaho jen eta panghoeloe agoeng; karana geus dioengëlkeun dina Kitab: ^e Maneh oelah njapa ka kapala bangsa maneh. 'Ari geus kitoe Paoeloes teh, sabab oeningaeun eta djalma saparo ahli sadoeki, noe saparo deui ahli parisi, toeloej sasaoeran bëdas dina rad, kijeu: Eh, saderek-saderek! ^f kaoela teh ahli parisi, sarta anak parisi; ^g tina hal pangarëp-ngarëp djeung hal pihodangeunana noe maraot teja noe matak
⁷ kaoela rek dihoekoeman teh! 'Barang geus ngalahir kitoe, gër djadi patjektjokan ahli parisi djeung ahli sadoeki; sarta sakabehna eta djalma djadi midoewa.
⁸ 'Karana ^h tjarek ahli sadoeki teh moal aja kijamat, atawa malaikat, atawa soekma; tatapi ari ahli parisi mah ngakoekeun doewanana. 'Geus kitoe patorong-torong rosa pisan. Neut narangtoeng sakoer ahli kitab tina lëbah ahli parisi, seug madoean, kijeu pokna: ⁱ Kaoela mah teu pisan manggih kasalahan eta djalma; djeung deui saopama aja soekma geus misaoer ka dinja, atawa malaikat, oerang teh oelah dek wani mërangan ka Allah. 'Mangsa keur kajida parëboet bënër, koemëndang teh inggiseun, Paoeloes bisi dipadjoerawetkeun; toeloej miwarang sërdadoe koedoe toeroen, ngabëdol Paoeloes ti têngah-têngah djalma, sarta ^j koedoe diasoepeun ka benteng.

^a p. 24: 16;

² Tim. 1: 3. ^b Joh. 18: 22. ^c Mat. 23: 27. ^d Joh. 7: 51.

^e 2 Moesa 22: 28. ^f p. 26: 5; Pil. 3: 5. ^g p. 24: 21.

^h Mat. 22: 23. ⁱ p. 25: 25. ^j p. 22: 24.

¹¹ Barang ^a geus peuting, aja Goesti ngadëgan ka Paoeloes; ari lahirna: Maneh teh sing gëde hate, Paoeloes! ^b karana saperti maneh geus mërte lakeun hal kami di Jëroesalem, nja kitoe maneh koedoe mërte lakeun deui di Roem.

^a p. 18: 9. ^b p. 27: 24.

12 Ari geus braj beurang, sababaraha
oerang Jahoedi njiyeun sakongkol djeung
batoer, sarta pada njapa maneh; pokna
moal dek njatue-ningoem samemeh maehan
13 ka Paoeloes. 'Leuwih opat poeloeh
djalma noe geus pada soempah kitoe.
14 'Seug ngadareuheusan ka para panghoe-
loe agoeng djeung ka para kokolot, kiju
pioendjoekna: Koering geus pada njapa
maneh bangët pisan, moal dek barang-
tëda naon-naon, samemeh maehan ka
15 Paoeloes teja. 'Ari ajeuna aradjëngan
sarëng djeung rad geura soemangga nga-
wartosan ka koemëndang, isoekan sina
dideuheuskeun ka aradjëngan, poera-
poerakeun rek dipariksa deui përkarana
masing bënë; ari koering teh pada
sangoep maehan ka dinja samemeh da-
16 tang ka dijeu. 'Dëmi poetra lalaki sade-
rek Paoeloes istri ngadenge tina piaka-
leunana oerang Jahoedi; toeloëj datang,
asoep ka benteng, sarta ngoeninga ka
17 Paoeloes. 'Geus kitoe Paoeloes njaoer
hidji kapala sërdadoe, ari lahirna: Moegi
ijeu boedak pangdeuheuskeun ka koe-
18 mëndang, dek aja pihatoereunana. 'Seug
koe kapala teh ditjandak, dideuheuskeun
ka koemëndang, ari pihatoerna: Paoe-
loes, sakitan teja, njëloekan ka simkoe-
ring, kahajangna ijeu boedak koe sim-
koering dipangdeuheuskeun ka andjèun,
19 rek aja pihatoereunana. 'Tidinja koe
koemëndang boedak teh ditjékël leu-
ngeunna, ditjandak ka noe singkoer,
ladjëng dipariksa: Naon pibedjæun ma-
neh ka kami teh? 'Ari pihatoerna: Noen,
20 oerang Jahoedi teh sakait, arek panoe-
noehoen ka gamparan, soepaja gampa-
ran miwarang, Paoeloes isoekan koe-
doe dibawa kana rad, poera-poerana dek
21 dipariksa deui masing tërang. 'Moegi-
moegi koe gamparan oelah dipërtjantën;
karantën langkoeng tina opat poeloeh
djalma noe masang baja ka Paoeloes,
sarëng geus pada njapa maneh, moal
njatue-ningoem lamoen tatjan maehan
ka Paoeloes; malah ajeuna ge geus sa-
dija, kantoen ngantos diroedjoekan koe
22 gamparan. 'Tidinja boedak teh koe koe-
mëndang dipiwarang moelang, timbala-
nana: Poma-poma pisan oelah tjarita ka
saha-saha, jen geus ngabedjakeun kitoe
23 ka kami. 'Geus kitoe koemëndang nja-
oer doewa kapala sërdadoe, ari lahirna:

Geura sadijakeun doewa ratoes sërda-
doe, keur baris leumpang ka ^a Kesarea;
kitoe deui toedjoeh poeloeh noe toem-
pak koeda, sarta doewa ratoes noe make
panah, sing djogo waktue djam noe ka-
tiloe ti peuting; 'djeung sina njadijakeun
24 toetoempakan, baris toempakkeuneun
Paoeloes; sarta koedoe dianteurkeun ka
goepërnoer Pelis, oelah sina katjilakaan.

^a p. 25 : 1.

25 Ladjëng koemëndang ngadamël sërta,
26 kijeu oenina: 'Sërta djisimabdi Klodioes
Lisias, kahondjoek ing kangdjëng goepër-
noer Pelis, anoe langkoeng kawasa : nga-
27 hatoerkeun salam! 'Ngoeningakeun ijeu
djalma ditangkëp koe oerang Jahoedi, sa-
rëng rek dipaehan; ^a kaboedjëng koe sim-
abdi sarëng sërdadoe, bari toeloëj diparë-
boetkeun, doemeh kenging warta jen eta
28 teh oerang Roem. 'Sarëng koe bawaning
hajang tërang kana përkawisna, noe koe
oerang Jahoedi ditoeding ka dinja, ^b noe
mawi koe simabdi ladjëng dibantoen
29 ka djëro rad. 'Tidinja kapëndak koe
simabdi, ditoedingna tina margi papa-
doean përkawis toret oerang Jahoedi;
ari sajaktosna teu aja pisan pangnoe-
dingna noe lëbët kana hoekoem pati ata-
30 napi dibarogod. 'Sarehing aja noe mo-
pojan ka simabdi, jen eta djalma rek
dipasang-baja koe oerang Jahoedi, poer-
wa enggal-enggal koe simabdi disangga-
keun ka gamparan; ^c samalah noe noe-
ding oge geus dipopojanan koedoe ngoe-
ninga ka pajoeneun gamparan, naon bae
noe ditoeding ka dinja. Sarëng moegi
gamparan sing willoedjëng!

^a p. 21 : 33. ^b p. 22 : 30. ^c p. 24 : 8.

31 Geus kitoe sërdadoe teh ngalakonan
sakoemaha noe geus diparentahkeun ka
maranehanana; toeloëj njokot Paoeloes,
seug dianteurkeun ti peuting ka nagara
32 Antipatris; 'isoekna baralik deui ka ben-
teng, ari noe taroempak koeda mah di-
33 sina toeloëj mawa Paoeloes. 'Dëmi eta
teh, sanggeus daratang ka Kesarea, toe-
loëj njanggakeun sërta teja ka goepër-
noer, bari ngadeuheuskeun Paoeloes ka
34 pajoeneunana. 'Barang geus diaos, la-
djëng goepërnoer teh mariksakeun Pa-
oeloes asal ti kagoepërnoeran anoe ma-
na? Ari geus kahartos ^a jen asalna ti
35 Kilikia, 'ladjëng ngalahir kijeu: Maneh
mëngke dipariksa koe kami, dimana

noe noeding ka maneh geus daratang ka dijeu. Geus kitoe miwarang, Paoeloes koedoe ditoetoep di djero pangadilan Herodes.

a p. 22 : 3.

PASAL 24.

Demi geus meunang lima poë, soemping^a Ananias, panghoeloe agoeng teja, reudjeung para kokolot, sarta hidji pakrol, anoe ngaran Tertoeles; pada ngadeuheusan ka pajoeneun goepërnoer, dek² mërkarakeun Paoeloes. 'Ari Paoeloes geus disaoer, toeloj Tertoeles teh ngamimitian ngëlakkeun, kijeu pihatoerna:³ 'Përkawis abdi-abdi kalangkoeng rahajoe koe margi djijad gamparan, sarawoeh pirang-pirang kasaeen dipidamël ka ijeu bangsa koe margi kabinangkitan gamparan, eta teh, noen Pelis noe langkoeng kawasa! salalamina sarëng di mana bae koe abdi-abdi ditampi pisan sarëng⁴ pirang-pirang noehoen. 'Tanapi soepaja simabdi oelah koengsi ngalamikeun ka gamparan, panoehoen simabdi teh, moegi gamparan tina bawaning tjitërës manah, kërsa ngadangoe ka simabdi sadaja sakëdap bae. 'Karantën koe simabdi geus kaparëndak, ijeu djalma teh lantaran pagëboeg, sarëng^b njiyeun karoesoehan ka sadaja oerang Jahoedi di saalam-doenya, sarawoeh djadi oelon⁶ oelon madhab Sarani. 'Malah geus aja pakarëpanana, ^c dek nganadjiskeun kabah; doepi koe simabdi sadaja toeloj ditangkëp, panijatan teh dek dihoekoem⁷ noeroetkeun toret simabdi. 'Nanging sabot keur kitoe, ^d kaboedjëng koe Lisias, koemëndang teja; ladjëng marëboetkeun eta ti leungeun simabdi, sarëng⁸ maksa kalangkoeng; 'bari ladjëng miwarang ka noe noeding ka dinja, jen koedoe ngadeuheusan ka gamparan. Doepi eta përkawis, oepantën diparijos djinisna koe salira gamparan, geus kantënan pikahartoseun saniskantën anoe koe simabdi dikëlakkeun hal manehana. 'Ari oerang Jahoedi teh pada ngarëmpagan, jen eta përkara nja kitoe.

a p. 23 : 2. b p. 17 : 6. c p. 21 : 28. d p. 23 : 27.

¹⁰ Sanggeusna Paoeloes koe goepërnoer dikëdepan soepaja sina njarijos, ladjëng kijeu wangsoelanana: Sarehna simkoering tërang, andjeun geus pirang-pirang taoen nja njëpëng hoekoem ka ijeu bang-

sa, poerwa simkoering egar pipikiran pingawangsoeleun tina hal diri simkoering. 'Sabab andjeun teh gampil pioeningaeunana, moal langkoeng doewa wëlas poë ti watës simkoering dongkap¹¹ ka Jëroesalem dek sëmbahijang. 'Sarëng simkoering teu pisan kapanggih koe eta teh dina kabah omong-omongan ka saha-saha, soemawonna ngaroesoehkeun ka djalma-djalma, di masigit hanteu, di nagara hanteu. 'Sarëng^a moal bisaeun ngaboektikeun përkawis, anoe ditoeding ajeuna ka simkoering teh. ¹⁴ 'Nanging noe diakoe koe simkoering ka andjeun, nja eta simkoering teh ngabakti ka Allah para karoehoen, njorang^b djalan noe koe eta disëboetkeun madhab teja, sarëng përtjaja^c saniskantën noe dioengëlkeun dina toret sarta dina¹⁵ kitab para nabi; 'sarawoeh gadoeh pangarëp-ngarëp ka Allah, sami keneh sarëng noe diantos-antos koe eta, jen bakal hoedang djalma noe maraot, nja¹⁶ anoe bënër sarta noe doraka. 'Sarëng simkoering mitoetoeran diri sorangan, kahajang teh salalamina^d gadoeh boedirasa noe taja koetjiwana ti Allah sarëng¹⁷ ti pada djalma. 'Demi geus kaheuleutan sababaraha taoen, simkoering datang deui, ^e sëdja nijat sidëkah ka bangsa¹⁸ simkoering, sarëng arek koerban. 'Barang keur kitoe, ^f simkoering kapanggih djeung sababaraha oerang Jahoedi ti Asia, geus meunang soesoetji, aja di djero kabah, teu ngabantoen loba djalma, hanteu aja roesoeh. 'Lërësna mah eta teh koedoe araja ajeuna di pajoeneun andjeun, koedoe ngadawa ka simkoering, oepami aja këlakkeuneun ka²⁰ simkoering. 'Sanadjan ijeu oge sina ngawaktjakeun bae, oepami geus marang-gih kaloeloepoetan di lëbah simkoering, ²¹ mangsa keur aja di pajoeneun rad; 'kadjabi ti ijeu mah sahidji omongan, anoe dipihatoer koe simkoering keur nangtoeng di lëbah dinja, kijeu: ^g Tina hal pihodangeunana noe maraot teja, noe matak kaola ajeuna rek dihoekoeman koe aradjëngan teh.

a p. 25 : 7. b p. 22 : 4.

c p. 26 : 22. d p. 23 : 1. e p. 21 : 24; Roem 15 : 25.

f p. 21 : 27. g p. 23 : 6; 28 : 20.

²² Barang geus kadangoe koe Pelis teh, seug ditoenda bae oeroesanana, doemeh oeningaeun pisan kana hal eta djalan;

ari lahirna: Samangsa ^a koemëndang Lisias geus datang, përkara maraneh koe kami bakal dipariksa. 'Tidinja miwarang ka kapala sërdadoe, Paoeloes teh koedoe ditoenggoean, sarta diëntengan; kitoe deui oepama aja koelawar-gana dek ngalalajanan, atawa dek ngandjang, oelah dihalang-halang. ^a p. 23: 26.

24 Ari geus meunang sababaraha poë, Pelis soemping djeung Droesila geureuhana, nja eta teh oerang Jahoedi; seug miwarang njaoer Paoeloes; ladjëng ngadangoe tjarijosna tina hal kapërtjajaän ka Kristoes. 'Dëmi keur misaoer tina hal kabënëran, djeung tina hal tjëgahan, sarta tina hal ^a hoekoeman mëngke, Pelis teh kalangkoeng sijeuneunana; ladjëng ngawalon kijeu: Ajeuna mah ënggeus, geura balik deui bae; mëngke lamoen kami keur ari, tangtoe disaoer deui. 'Djeung deui goepërnoer teh ngarëp-ngarëp, soegan Paoeloes rek ngatoeranan doewit, malar dileupaskeun; noe matak mindëng diala, sarta sasaoeran djeung Paoeloes teh. 'Dëmi geus nëpi ka doewa taoen, Pelis diganti koe Porsioes Pestoes; sarta tina bawaning Pelis hajangeun dipikasoeke koe oerang Jahoedi, ^b Paoeloes teh diantëp bae di pangberokan. ^a Ibr. 6: 2. ^b p. 25: 14.

PASAL 25.

Sanggeus ^a Pestoes soemping kana ka Goepërnoeran, ari geus meunang tiloe poë, ladjëng angkat ti ^b Kesarea ka Jëroesalem. 'Tidinja ^c para panghoeloe agoeng djeung menak-menak oerang Jahoedi ngadeuheusan, mërkarakeun Paoeloes; ari panoenoehoenna, 'njoehoenkeun koernija, moegi Paoeloes dipiwarang ka Jëroesalem; karëpna rek dipasang-baja, ^d ngarah maehan di djal-an. 'Dëmi walonan Pestoes, Paoeloes teh ^e keur ditoenggoean di Kesarea, sarta andjeunna moal lila rek moelih deui ka dinja. 'Geus kitoe, saha-saha noe njëkël kawasa di lëbah sampejan, timbalanana, koedoe miloe indit bae, sarta lamoen aja kasalahan naon-naon eta djalma, toeloej këlakkeun. ^a p. 24: 27. ^b p. 23: 23. ^c p. 24: 1. ^d p. 23: 15. ^e p. 24: 23.

6 Ari linggihna di dinja teu leuwih ti sapoeloe poë, ladjëng moelih ka Kesarea; dëmi isoekna seug linggih dina

korsi pangadilan, sarta toeloej miwarangan Paoeloes koedoe dideuheuskeun. 7 'Sanggeus dongkap ka pajoeneunana, tidinja oerang Jahoedi, noe geus daratang ti Jëroesalem, seug pada ngalingkoengan, djeung reja-reja pisan ngoendjoekkeunana hal noe ditoeding ka Paoeloes, sarta bareurat, tatapi ^a teu bisaun ngaboektikeun; 'sabab koe Paoeloes diwalon, kijeu lahirna: ^b Simkoering hanteu gadoeh dosa kana toret oerang Jahoedi, kitoe deui kana kabah, 9 atawa ka sang praboe. 'Dëmi Pestoes, ^c bawaning hajangeun dipikasoeke koe oerang Jahoedi, toeloej ngawalon ka Paoeloes, kijeu lahirna: Koemaha maneh daek indit ka Jëroesalem, soepaja ijeu përkara dipoetoes di dinja, di hareupeun kami? 'Ari wangsoelan Paoeloes: Simkoering keur aja di pajoeneun korsi pangadilan sang praboe; nja di dijeu simkoering këdah dipoetoes teh. Simkoering teu gadoeh kasalahan ka oerang 11 Jahoedi, andjeun ge oeninga pisan. 'Saoepami simkoering teh ^d aja kasalahan, geus milampah anoe mandjing kana hoekoem pati, moal ëmboeng paeh; sawangsoelna, ari sakoer noe ditoeding koe eta teh ka simkoering, lamoen taja boektina mah, moal aja noe bisa masihkeun simkoering ka dinja. Simkoering teh ^e 12 hajang apel ka sang praboe. 'Geus kitoe Pestoes rërëmpagan djeung rad, bari toeloej ngawalon kijeu: Maneh teh hajang apel ka sang praboe, mëngke dijangkeun ka praboe. ^a p. 24: 13. ^b p. 24: 12; 28: 17. ^c p. 24: 27. ^d p. 18: 14. ^e p. 26: 32.

13 Dëmi geus meunang sababaraha poë, soemping ka Kesarea radja Agripa sarta djeung Bernika, kërsana ngatoerankeun 14 ka Pestoes. 'Barang geus rada lila linggihna di dinja, përkara Paoeloes teja seug koe Pestoes ditjarijoskeun ka radja, kijeu pihatoerna: ^a Pelis nilarkeun hidji 15 djalma di pangberokan; 'ari keur mangsa sadkaeola aja di Jëroesalem; djëboel para panghoeloe agoeng djeung para kokolot oerang Jahoedi, pada ngëlakkeun ka dinja, pamentana sina dihoekoem. 16 'Seug didjawab koe sadkaeola, teu kalampah di oerang Roem mah, njërahkeun djalma kana hoekoem pati, ^b lamoen noe ditoeding tatjan padoe-hareupan djeung noe noeding, sarta meunang

pëta pingadjawabeun kana panoedingna.
 17 'Dëmi geus karoempoel di dijeu, koe sadkaola hanteu dimëngkekeun deui, isoekna seug dijeok bae dina korsi pangadilan, sarta toeloej marentah, eta djalma koedoe dibawa sina madëp. 'Ari noe noeding teja, geus djogo, teu pisan njëboetkeun përkawis sakoemaha noe di-
 18 njanaän koe sadkaola; 'ngan aja përkawis patjogregan djeung Paoeloes teh tina hal agamana bae, djeung tina hal hidji djalma noe geus maot, ngaran Jesoës, ari koe Paoeloes mah disëboetkeun hiroep. 'Bawaning tina kaewëdan mariksa eta përkawis, toeloej ditanja koe sadkaola, Paoeloes teh soegan daek indit ka Jëroesalem, sarta dipoetoes di dinja.
 20 'Dëmi omongan Paoeloes rek apel, menta ditoeggoekeun bae, hajangeun dipanggoeningakeun ka sang praboe; noe mawi sadkaola toeloej marentah, koedoe didagokeun bae dongkap ka waktöe koe sadkaola disanggakeun ka sang praboe.
 22 'Ari pihatoer Agripa ka Pestoes: Sadkaola ge hajang pisan ngadengekeun ka eta djalma. Pihatoer Pestoes: Soemangga, isoekan bae ngareungeukeun ka dinja. a p. 24 : 27. b p. 23 : 30. c p. 23 : 29.
 23 Dëmi isoekna, sanggeus soemping Agripa djeung Bernika, sarta kalangkoeng garinding, ladjëng pada lëbët ka kamar pangdeuheusan, diiring koe para kapala sërdadoe, sarta koe para menak nagara eta; seug Pestoes miwarangan ngadeuheuskeun Paoeloes. 'Sanggeus dongkap, ladjëng Pestoes ngalahir: Eh, radja Agripa, djeung sadajana djalma noe aja di dijeu sasarëngan! tah geuning, ijeu sampejan pada ningali djalma teh, noe dioendjoekkeun ka sadkaola koe sakabehna oerang Jahoedi teja, nja di Jëroesalem sarta di dijeu; ari aromongna, a jen eta teh geus teu pantës hiroep. 'Tatapi pamanggih sadkaola, eta djalma teu pisan milampah anoe mandjing dihoekoem pati; malah-malah djinisna hajangeun apel ka sang praboe; koe sabab kitoe koe sadkaola geus dintangtoekeun bakal disanggakeun. 'Dëmi sadkaola rek njëratkeun ka kangdjëng goesti, b hanteu aja noe poegoeh tina përkawisna. Kitoe noe mawi ajeuna di-deuheuskeun ka sarampejan, agoengna ka andjeun, eh radja Agripa! soepaja,

ari geus diparijos, sadkaola meunang pigeusaneun njëratkeun. 'Karana ari pamikir sadkaola mah, teu sae pisan njanggakeun sakitan, hanteu kaoendjoekkeun përkawis anoe dikëlakkeun.

a p. 22 : 22. b p. 21 : 34.

PASAL 26.

Ladjëng Agripa ngalahir ka Paoeloes: LManeh teh diwidian njaritakeun përkara maneh. Geus kitoe Paoeloes njodorkeun pananganana, bari njanggakeun katëranan, nja kijeu: 'Noen, radja Agripa! simkoering roemaos bagdja pisan, sarehing dangët ajeuna simkoering kening ngahatoerkeun katëranan ka pajoeuneun andjeun, ngawangsoelan saniskantën noe ditoeding ka diri simkoering koe oerang Jahoedi. 'Agoengna roemaos bagdja teh, doemeh andjeun langkoeng oeninga ka sagala adat sarëng hal papadoean noe di oerang Jahoedi. Koe përkawis eta, panoehoen simkoering, moegi andjeun kërsa sabar ngadangoe-
 4 keun ka pihatoer simkoering. 'Ari a lalampahan simkoering ti boeboedak, sarehing ti awitna patjampoer sarëng bangsa simkoering di Jëroesalem, geus kanjahoan koe sadajana oerang Jahoedi.
 5 'Sabab ti baretona pada njaho ka simkoering, saopami ajeuna daekeun ngakoe mah, b jen lalampahan simkoering teh noeroetkeun madhab agama simkoering noe pangtëmën-tëmënna, sakoe-
 6 maha adat ahli parisi bae. 'Dëmi ajeuna simkoering teh dibawa ka hoekoem, c lantaran tina pangarëp-ngarëp ka përdjangdjian, anoe koe Allah dipasihkeun ka para karoehoen teja; 'noe diarëparëp koe doewa wëlas kaom bangsa simkoering, pada hajang didongkapkeun, bari sarëgëp ngabarakti ka Allah beurang-peuting. Tina eta pangarëp-ngarëp teja, noen radja Agripa! poerwana simkoering dikëlakkeun koe oerang Jahoedi
 8 teh. 'Naha ari manah arandjeun teh, ngamoestabilkeun Allah nanghikeun djalma noe maraot? 'Ari moenggoeh diri simkoering, tadina gadoeh pamikir, d wadjib milampah reja pisan përkawis baris ngamosoeh ka padjënëngan Jesoës, oerang Nasaret teja. 'Sarta toeloej koe simkoering prak dipilampah di Jëroesalem; ari djalma noe saröetji teh

loba pisan noe datang ka ditoetoe koe simkoering di pangberokan, doemeh geus tanpa kawasa ti para panghoeloe agoeng; sarta ana rek dipaehan, ^e di-roedjoekan koe simkoering. 'Sarëng dina oenggal-oenggal masigit eta teh rëmën pisan disiksa koe simkoering, sarawoeh dipaksa sina ngagogoreng; nja bangët katjida diamoekna koe simkoering, moenggah dikanijaja di nagara-nagara ¹² tanah sedjen. 'Mangsa keur lakoe-lampah kitoe, ^f parëng simkoering njaba ka Damsik, ngabantoen kawasa sarëng parentah ti para panghoeloe agoeng. ¹³ 'Doemadakan, wantji têngah poë, noen radja! simkoering di djalan nendjo hidji tjahja, sarëng ngoengkoelan kana montjorongna panon-poë, nodjo ti langit ka simkoering sarëng ka batoer reureudjeungan. ¹⁴ 'Seug pada tibeubut kabeh kana taneuh; toeloej simkoering ngadenge gëntra, ngalahir ka simkoering; ari lahirna koe basa Ibrani, kijeu: Eh Saoel! Saoel! naha maneh bët nganijaja ka kami? Soesah maneh ari dek njepak kana ¹⁵ panjotjog mah. 'Diwangsoel koe simkoering: Noen Goesti! andjeun teh saha? Ari lahiranana: Kami teh Jesoes, noe ¹⁶ dikanijaja koe maneh teja. 'Ari ajeuna maneh geura tjéngkat, bari toeloej nangtoeng; karana kami noe matak nemboangan ka maneh, nja eta ^g maneh koe kami rek didamël abdi sarta saksi tina saniskara noe geus katendjo koe maneh, djeung noe bakal ditembongkeun ka ¹⁷ maneh koe kami. 'Sarta bakal diraksa ti ijeu bangsa djeung ti oerang kapir; nja ka dinja ajeuna maneh koe kami ¹⁸ dipiwarang, 'pikeun ^h ngabeuntakeun panonna, sarta nobatkeun eta teh, tina poëk sina kana tjaäng, djeung tina pangawasa Setan sina ka Allah, soepaja pada meunang panghampoera tina dosadosana, sarta ⁱ meunang warisan reudjeung sakoer noe saroetji, tina lantaran ¹⁹ kapërtjajaänka kami. 'Koe përkawiskitoe, noen radja Agripa! simkoering ti harita teu moengpang ka eta tetendjoan ti ²⁰ warga teh; 'anggoer toeloej ngowarkeun, ^j awitna ka oerang Damsik, sarta ka noe aja di Jëroesalem djeung di sa-koeriling tanah Joedea, sarëngna deui ka oerang kapir, koedoe pada ganti pikir, sarta tobat ka Allah, bari milam-

pahkeun pagawean ^k anoe tëroes djeung ²¹ përtobat. 'Kitoe poerwana ^l noe mawi simkoering koe oerang Jahoedi ditangkëp di djëro kabah; ari pambrihna dek ²² maehan ka simkoering. 'Nanging tina aja pitoeloeng Allah, simkoering masih keneh djoengkërëng dongkap ka poë ijeu, sarëng ngingëtan ka noe gëde ka noe leutik; ^m hanteu pisan njatoerkeun anoe pasalija sarëng noe dilahirkeun koe para nabi sarawoeh koe Moesa, hal përkawis anoe bade kalakon: 'jen ⁿ Kris-²³ toes teh misti njandang sangsara, sarëng deui jen andjeunna, doemeh noe ngawitan ti noe maraot, bade ngembarkeun hidji tjahja nja ka ijeu bangsa sarëng ka oerang kapir. *a p. 22:3; Gal. 1:13. b p. 22:3.*

c p. 13:32. d p. 22:4. e p. 22:20. f p. 9:2. g p. 22:15. h Jës. 42:7. i p. 20:32. j p. 9:20, 28; 20:21. k Mat. 3:8. l p. 21:30. m p. 24:14; 28:23. n Loek. 24:26.

²⁴ Mangsa Paoeloes njaoer kitoe, nërangkeun lampahna teja, seug Pestoes ngalahir sarta bédas gëntrana: Eh Paoeloes! omongan maneh teh sasar; tina loba pisan kapintëran, matak njasar-²⁵ keun ka maneh. 'Dëmi walonan Paoeloes: Noen, Pestoes noe langkoeng kawasa! teu pisan-pisan sasar simkoering teh; ari noe diomongkeun koe simkoering, nja eta omongan noe sajaktos sarëng eling pipikiran. 'Karana radja mah ²⁶ langkoeng oeninga ka eta përkawis, noe mawi simkoering hatoeran ka andjeunna sarëng lëga hate; karana ditangtoskeun koe simkoering, eta përkawis moal aja noe karimboenan moenggoeh ka andjeunna, wantoning ^a ari djadina teh ²⁷ lain dina djoeroe. 'Noen, radja Agripa! koemaha andjeun teh përtjantën ka para nabi? Da simkoering geus tërang, andjeun teh përtjantën ka dinja. 'Ari lahiran Agripa ka Paoeloes: Kami teh bis-bis dek kabongroj koe maneh asoep ²⁸ ^b Kristën! 'Ari walonan Paoeloes: Noe disoehoenkeun koe simkoering ka Allah, lain andjeun woengkoel, sarëng sadajana bae noe ngareungeu ka simkoering dina poë ijeu, moegi-moegi bis-bis teh sarëng djeung prakna, sing datang ka sami sarëng diri simkoering, kadjabi ti ijeu ^c rante. *a Joh. 18:20. b p. 11:26. c p. 28:20.*

³⁰ Sanggeus Paoeloes milahir kitoe, ^a radja teh ladjeng ngadëg, djeung goepër-

noer rawoeh Bernika, sarta djeung sadajana noe tjalik sasarëngan; 'pada ngingkah ka sisi, bari sasaoeran djeung kantja; ari salaoerna: ^b Eta djalma teu pisan milampah noe mandjing dihoekoem pati, atawa dirante. 'Ari lahiran Agripa ka Pestoos: Eta djalma beunang dileupaskeun, oepama teu ^c apel manten ka sang praboe mah. a p. 25 : 23. b p. 25 : 25. c p. 25 : 11.

PASAL 27.

Sanggeusna ditangtoekeun rek dilajarkeun ^a ka tanah Itali, toeloj Paoeloes djeung sababaraha sakitan noe sedjen diselehkeun ka hidji kapala sërdadoe, ngaran Joelioes, kaäsoep barisan praboe. 'Tidinja kaola pada oenggah ka kapal ti nagara Adramiti, noe rek mapaj nagara-nagara di sisi tanah Asia. Geus kitoe lajar; sarta aja noe ngareudjeungan ka kaola, ^b Aristarkoes, oerang Makëdoni, noe ti Tesalonika teja. 'Ari isoekna kaola daratang ka nagara Sidon. Dëmi Joelioes ^c soemejah pisan boedina ka Paoeloes, sarta diwidian tjalik ka sobat-sobat, soepaja dibëkëlan. 'Sanggeus madjoe deui ti dinja, lajar teh malipid ka Kiproes, sabab angin mapag. 'Toeloj njongrang laoet noe di Kilikia djeung Pampili; geus kitoe datang ka nagara Mira, bilangan Likia. 'Di dinja kapala teh mëndakan hidji kapal ti nagara Aleksandri, sëdjana lajar ka tanah Itali; seug kaola kabeh ditompangkeun. 'Koe bawaning këndor madjoena, geus meunang sababaraha poë seuseut datang ka pëlëbah nagara Kënidoes; tina sabab kahalangan koe angin, toeloj bae lajar teh malipid ka Krete, di pëlëbah nagara Salmone. 'Seuseut bisa ngaliwatan eta poelo; toeloj datang ka hidji ënggon, anoe ngaran Palaboewan Aloes; deukeut ka dinja aja nagara Lasea. a p. 25 : 12. b p. 19 : 29. c p. 24 : 23; 28 : 16.

Tina sabab geus lila katjida, sarta lajar ajeuna matak rarempan, pedah geus liwat ^a waktoe poewasa, noe matak Paoeloes mepelingan ka sakabehna, 'kijeu lahirna: Eh, batoer-batoer! kaola geus awas pisan, lajar teh bakal manggih kasoesah sarta karoegian gëde, moal woengkoel kana moewatan djeung kapal bae, samalah ka njawa oerang pribadi.

'Tatapi ari kapala teh anggoer ngagoegoe ka istriman sarta ka nangkodana, ti batan ngagoegoe ka pilahir Paoeloes.

'Djeung koe sabab eta palaboewan hanteu hade përnahna dieureunan oesoem tiris, noe matak tjarek pirëmpoeg noe loba, leuwih hade madjoe deui bae, soegan bisa nëpi ka Penik, hajang eureun di dinja; ari eta teh hidji palaboewan di poelo Krete, njelaboemi ngidoel-ngoelon djeung ngaler-ngoelon. 'Parëng angin leutik ngahiliwir ti kidoel, noe matak panjanana pitoeleseun pikarëpeunana; seug narik djangkar, bari toeloj lajar malipid deukeut pisan ka Krete. 'Tatapi teu koengsi lila kapal teh kadoepak koe angin topan, anoe disëboet Erokliidon.

'Tidinja kapal kabawa, hanteu bisa nahan angin, noe matak koe kaola sadaja seug diasrahkeun, djadi salantrah-lantrahna bae. 'Geus kitoe mëneran ka sisi hidji poelo leutik, ngaran Klaoeda; di dinja seuseut bisa meunangkeun sampanna. 'Ari geus dioenggahkeun sampan teh, toeloj kapal dibëbëran ti handapna, noe dipake teh noe geus maranti; sarta koe bawaning sarijeuneun bisi kandas kana karang ngaran Sirtoes, seug ngagoeloengkeun lajar, bari toeloj ngambang sakaparan-paran bae. 'Djeung tina sabab loewak-lejok bangët katjida koe angin riboet, noe matak isoekna pada mitjeun barang-barang. 'Sarta dina poë noe katiloe kaola ^b pada mitjeun parabol kapal koe leungeun pribadi. 'Meunang sababaraha poë lilana hanteu tembong panon-poë, kitoe deui bentang-bentang, sarta kateumbag koe angiu riboet lain leuleutikan, noe matak kaola sadaja geus taja pangharëpan kana pisalamëteun. 'Sanggeus lila pisan hanteu dalalahar, ladjëng Paoeloes ngadëg di tëngah-tëngahna, sarta ngalahir: Eh, batoer-batoer! bënërna bareto ngawaro ka kaola, sarta hanteu waka indit ti Krete, njingkiran ijeu balai djeung ijeu karoegian teh. 'Tatapi ari ajeuna mah kaola magahan ka maraneh, koedoe sing pada gëde hate; karena maraneh moal koengsi aja noe tiwas njawana, ngan woengkoel kapalna bae. 'Karna peuting tadi aja noe ngadëgan ka kaola, hidji malaikat ti Allah, noe kagoengan diri kaola, sarta noe dibaktian

- 24 koe kaoela; 'ari lahirna: Eh Paoeloes!
 c oelah sijeun-sijeun; maneh koedoe di-
 djagragkeun di hareupeun praboe; sarta,
 masing njaho, sakabehna noe taroempak
 kapal djeung maneh, eta koe Allah geus
 25 dipasihkeun ka maneh. 'Koe sabab kitoe,
 eh batoer-batoer! koedoe sing pada
 gëde hate; karana kaoela përtjaja ka
 Allah; geus tangtoe pidjadieun sakoe-
 maha noe dilahirkeun ka diri kaoela
 26 teja. 'Tatapi oerang teh geus misti bakal
 kandas ^a kana hidji poelo. ^a 3 Moesa 23:27.
 b Joen. 1:5. c p. 18:9; 23:11. d p. 28:1.
- 27 Dëmi geus nëpi kana kaopat-wëlas peu-
 tingna, kaoela sadaja oeprak-aproek teh
 dina laoet Adria; geus kitoe wantji të-
 ngah peuting toekang kapal boga rara-
 saän djiga keur njampeurkeun ka darat.
 28 'Toeloej njëmploengkeun pangdjoeg-
 djoegan, aja doewa poeloeh deupa djë-
 rona; geus ladjoe deui saeutik, mindo
 njëmploengkeun pangdjoegdjoegan, aja
 29 lima wëlas deupa djërona. 'Sarta koe
 bawaning sijeuneun kapal bisi kandas
 kana karang, toeloej ngantjломkeun
 opat djangkar ti toekangeun kapal, sarta
 pada ngarëp-ngarëp hajang geura braj
 30 beurang. 'Ari toekang kapal karëpna dek
 maringgat tina kapal, sarta noeroen-
 keun sampan, poera-poera dek noeroen-
 31 keun djangkar ti hareupeun kapal. 'Koe
 sabab kitoe, seug Paoeloes misaoer ka
 kapala djeung ka sakabeh sërdadoe:
 Oepama eta hanteu tëtëp dina kapal
 mah, maraneh teh moal meunang sala-
 32 mët. 'Toeloej koe sërdadoe tambang
 sampan teh ditilas, seug ragrag sampan-
 33 na ka laoet. 'Barang dek braj beurang,
 ladjëng Paoeloes mepelingan ka saka-
 behna, koedoe pada dadaharan; ari la-
 hirma: Ajeuna geus kaopat-wëlas poë
 ijeu maraneh nja ngadago-dago, teu da-
 daharan, sarta hanteu pisan barangha-
 34 kan naon-naon. 'Koe pedah kitoe, kaoela
 ngingëtan ka maraneh, koedoe dadaha-
 ran; karana nja eta saratna pisalamë-
 teun maraneh; karana lëbah maraneh
 saerang ge moal aja ^a noe bakal ragrag
 35 boeok salambar tina sirah. 'Sanggeusna
 ngalahir kitoe, ladjëng njandak roti,
 sarta ^b moedji soekoer ka Allah, kasak-
 sian koe sakabeh; dëmi geus disëmple-
 36 kan, ladjëng didahar. 'Geus kitoe saka-
 behna djadi gëde hate; seug pada dada-
- 37 haran deui. 'Ari kaoela sadaja noe aja
 dina kapal, djoemlah doewa ratoes toe-
 38 djoeh poeloeh gënëp djiwa. 'Dëmi geus
 sareubeuheun dadaharanana, toeloej mi-
 tjeun gandoem momotan kapal ka laoet,
 39 malar sina hampang kapalna. 'Barang
 geus braj beurang, teu njarahoeun nga-
 ran eta daratan; sarta narendjo sesego-
 gan, aja basisirna; geus kitoe karëpna,
 oepama beunang, kapal dek disimpang-
 40 keun ka dinja. 'Seug toeloej djangkar
 ditarilas, ditinggalkeun bae dina laoet,
 sarta ngoedaran tali kamoedi; tidinja
 meberkeun lajar noe ti hareup, ditebeng-
 keun kana angin, bari toeloej kapalna
 41 dibënërkeun ka eta basisir teja. 'Ana
 noedjoe ka ënggon, noe dihapit koe laoet
 kentja-katoehoeunana, toeloej kapal
 teh kandas ka dinja; ^c ari ti hareupna
 nangkod pageuh, teu gëdag-gëdag atjan,
 tatapi ari toekangna mah bëdjad, tina
 42 bawaning bangët kaseblok ombak. 'Dëmi
 parëmpoegan sërdadoe, sakitan-sakitan
 dek dipaehan, soepaja oelah aja noe ngo-
 43 djaj, toeloej minggat. 'Tatapi ari kapala
 mah, koe bawaning hajang noeloeng ka
 Paoeloes, toeloej mëgatan ka pikarëpeun
 sërdadoe, sarta marentah, jen saha-saha
 noe bisa ngodjaj koedoe ti heula bae toe-
 toeroeboen, sarta toeloej handjat ka
 44 darat; 'ari noe sadjaba ti dinja mah,
 sawareh koedoe taroempak papan, noe
 sawareh deui taroempak bëbëdjadan ka-
 pal. Kitoe djalanna noe matak saka-
 behna nëpi ka darat, sarta pada salamët.
^a Loek. 21:18. ^b Mat. 14:19. ^c 2 Kor. 11:25.

PASAL 28.

Sanggeus kaoela pada salamët, toeloej
 Smeunang bedja, ^a eta poelo ngaranna
 2 Melita. 'Ari priboemina liwat langkoeng
 ngoetamakeunana ka kaoela sadaja; ka-
 rana njijeun doeroekan, sarta kaoela
 pada dibawa ka djëro imah, ^b tina sabab
 datang hoedjan, djeung sabab keur tiris.
 3 'Dëmi Paoeloes moeloeng pangpoeng sa-
 keupeul, diteundeun kana doeroekan;
 geus kitoe aja hidji oraj wëlang bidjil,
 tina kapanasan, seug meulit ka pana-
 4 nganana. 'Barang priboemi teh narendjo
 eta oraj ngambaj dina pananganana, toe-
 loej pada ngomong djeung batoerna: Eta
 djalma geus tangtoe boga dosa maehan;
 karana kakara salamët tina laoet, da

koe balésan teu bae meunang hiroep.
 5 'Tatapi koe andjeunna oraj teh ladjéng dikepretkeun kana seuneu, ^c teu djadi sakara-kara. 'Ari panjana djalma teja andjeunna tangtoe pibareuheun, atawa dadak-sakala roeboeh maot. Dëmi geus lila noenggoean, ana nendjo Paoeloes teu djadi kitoe-kijeu, toeloej ganti panjana, ari aromongna, ^d jen andjeunna teh batara. *a p. 27:26. b 2 Kor. 11:27. c Mark. 16:18. d p. 14:11.*

7 Ari gëgëden poelo eta, djënëngan Poeblioes, kagoengan pakoewon deukeut ka eta énggon teja; ladjéng ngakoe ka ka-oela sadaja, diandjrëkkeun tiloe poë, 8 sarta soemejah pisan. 'Dëmi rama Poeblioes teh keur ebog moerijang sarta kabauratan gëtih. Ladjéng Paoeloes tjalik ka dinja, sarta sanggeus nënëda, seug ^a ditoempangan panangan, didamang- 9 keun. 'Geus kitoe djalma noe sedjen ge, ^b sakoer noe boga panjakit dina poelo eta, seug ngadareuheusan, toeloej pada 10 ditjageurkeun. 'Sarta eta teh pada hormat ka ka-oela sadaja, reja katjida pahormatanana; samalah keur mangsa ka-oela rek arindit, pada njoekoep pibëkëleun ka-oela. *a Mark. 16:18. b Mat. 4:24.*

11 Sanggeus meunang tiloe boelan, toeloej ka-oela sadaja lajar, toempak kapal ti Aleksandri, anoe mantas eureun di poelo eta keur oesoem tiris; ari tjitjiren 12 kapal teh Kastor djeung Poloek. 'Tidinja datang ka nagara Sirakoesa, sarta ngat- 13 rërëb meunang tiloe poë. 'Ari ti dinja lajar teh ngoeriling, toeloej datang ka nagara Regioem; kaheuleutan koe sapoë aja angin ti kidoel, noe matak kadoewa poëna ka-oela daratang ka nagara Poe- 14 teoli. 'Di dinja manggih doeloer-doeloer; ari eta noenoehoen ka ka-oela sadaja, soepaja ngandjrëk di maranehanana w- 15 tës toedjoeh poë. Geus kitoe ka-oela pada toeloej ka nagara Roem. 'Ari doeloer- 16 doeloer noe di dinja, sapedah geus ngadenge tina hal ka-oela sadaja, toeloej marapagkeun nëpi ka Pasar Apioes sarta ka Pamondokan Tiloe. Barang eta teh katingali koe Paoeloes, ladjéng moe- 17 dji soekoer ka Allah, sarta djadi gëde manahna.

16 Mangsa ka-oela geus daratang ka Roem, sakitan-sakitan koe kapala teja toeloej disanggakeun ka koemëndang

djaga-baja; ^a tatapi Paoeloes mah diwi- dian imah-imah koemaha kasoekaanana bae, baréng djeung hidji sërdadoe noe ba- 17 koe ngadjaga andjeunna. 'Ari geus kitoe, sanggeus meunang tiloe poë ladjéng Paoe- loes ngahatoeranan tjalik ka sadajana noe djadi loeloegoe oerang Jahoedi. Dëmi geus koempoel, ladjéng misaoer kijeu ka darinja: Eh, saderek-saderek! ka-oela teh, ^b noe teu boga kasalahan ka bangsa oerang, atawa kana adat karoe- hoen, datang ka dibarogod, ti Jëroesa- lem diselehkeun ka leungeun oerang 18 Roem. 'Sanggeusna oerang Roem teh mariksa ka ka-oela, sëdjana dek ngaleu- paskeun, ^c sabab ka-oela hanteu boga ka- salahan anoe mandjing dihoekoem paeh. 19 'Tatapi eta teh koe oerang Jahoedi dila- wan, noe matak rarasaan ka-oela koedoe ^d apel ka sang praboe; lain pisan koe sabab ka-oela aja pingëlakkeuneun noe 20 sabangsa djeung ka-oela. 'Kitoe poer- wana sampejan koe ka-oela dihatoeranan ka dijeu, hajang patëpang sarta tjatja- rijos ka sampejan teh; karana ^e koe tina pangarëp-ngarëp Israil noe matak ka- 21 oela ditërapan ijeu ^f rante. 'Ari walona- nana ka Paoeloes: Ka-oela hanteu nampa soerat ti Joedea përkawis sampejan, sarta doeloer-doeloer noe datang ka di- jeu taja pisan noe ngabedjakeun atawa ngomongkeun kagorengan ka sampejan. 22 'Tatapi ka-oela hajang oge ngadenge ti sampejan, hal anoe djadi pangraos sampejan; karana moenggoeh eta ^g madhab teja, geus kanjahoan koe ka-oela jen di- padoean di mana-mana. *a p. 24:23; 27:3. b p. 24:12; 25:8. c p. 26:32. d p. 25:11. e p. 23:6; 26:6. f p. 26:29. g p. 24:5, 14.*

23 Tidinja ka Paoeloes nangtoekeun po- ena. Ari geus kitoe loba pisan noe datang ka andjeunna, ka pangandjrëkanana; seug Paoeloes netelakeun ^a karadjaan Allah ka darinja, sarta mepelingan, pam- brihna soepaja pada datang ka përtjaja ka Jesoes; noe dianggo teh toret Moesa djeung kitab para nabi; lilana ti isoek 24 dongkap ka boerit. 'Ari ^b noe sawareh përtjajaeun ka noe dilahirkeun, tatapi noe sawareh deui mah hanteu përtja- 25 jaeun. 'Pedah teu rëmpeog djeung ba- toer, toeloej pada moelang, sanggeus Paoeloes ngalahirkeun kasaoeran kijeu: Nja bënëp pisan noe diandikakeun ^c koe

Roh Soetji lantaran nabi Jësaja ka ka-
 26 roehoen oerang teja; 'ari pangandikana:
^a Maneh geura leumpang ka ijeu bangsa,
 sarta bedjaan kijeu: Maraneh bakal nga-
 denge koe tjeuli, tatapi moal ngaharti;
 sarta bakal molotot koe panon, tatapi
 27 moal nendjo. 'Karana ijeu bangsa geus
 djadi mintoel hatena, ari tjeulina hese
 ngadengena, sarta panonna geus dipeu-
 reumkeun; soepaja oelah narendjo koe
 panon, djeung oelah ngadareng koe
 tjeuli, djeung oelah ngaharti koe hate,
 djeung oelah tarobat, sarta oelah di-
 28 tjageurkeun koe kami. 'Koe sabab kitoe,
 koedoe kanjahokeun koe sampejan, ^e ka-

salamëtan Allah teh geus dikintoenkeun
 ka oerang kapid, sarta eta teh tangtoe
 29 ngadarengkeun. 'Sanggeus Paoelos
 ngalahir kitoe, toeloej oerang Jahoedi
 teh maroelang, bari rosa pisan papa-
 doeanana djeung batoer. ^a p. 20:25; 26:22.

^b p. 17:4. ^c 2 Petr. 1:21. ^d Jës. 6:9, 10. ^e p. 13:46.

30 Dëmi Paoelos teh tjalikna dina boe-
 mi beunang njewa, doewa taoen lilana,
 djeung narima ka sakoer noe ngadeu-
 31 heusan; 'sarta ngoewarkeun karadjaan
 Allah teja, djeung ngawoeroek tina hal
 Goesti Jesoes Kristoes bari kalangkoeng
^a loedeung; taja noe ngahalangan.

^a p. 4:29; 14:3; Ep. 6:20.

SĚRAT TI RASOEL PAOELOES KA OERANG ROEM.

PASAL 1.

SĚrat kaola Paoelos, ^a abdi Jesoes
 1 Kristoes, ^b rasoel beunang njaoer, ^c
 2 dimoehoengkeun kana Indjil Allah, 'noe
 koe Allah didjangdjikeun ti baheula, ^d
 koe lantaran nabi-nabina, dina Kitab
 3 soetji, 'tina hal Poetrana, ^e noe mëdal
 tina toeroenan Dawood, moenggoehing
 4 daging soteh; 'noe geus diboektikeun
 sarta sajaktina jen ^f Poetra Allah, moeng-
 goeh tina Roh kasoetjian, koe lantaran
 tanghina ti noe maraot, nja eta Jesoes
 5 Kristoes, Goesti oerang; 'anoë djadi lan-
 taran ^g kaola geus pada nampa sih-
 koernija djeung karasoelan, baris mi-
 gawe nganoetkeun kana pĚrtjaja dina
 lĚbah sakabehna bangsa kapid, pikeun
 6 djĚnĚnganana; 'dalah maraneh ge ka-
 bilang ka dinja, eh sadaja ^h noe beu-
 7 nang njaoer Jesoes Kristoes; - 'doema-
 tĚng sadajana ⁱ kaasih Allah, noe aja
 di nagara Roem, ^j djalma saroetji beu-
 nang njaoer. ^k Moegi-moegi maraneh
 pada dipaparin sih-koernija reudjeung
 kasĚnangan ti Allah, Rama oerang, sarta
 ti Goesti Jesoes Kristoes!

^a Gal. 1:10.
^b Lal. 26:16. ^c Gal. 1:15. ^d p. 3:21; 16:25;
 Tit. 1:2. ^e Lal. 13:23. ^f Lal. 13:33, 34; 1 Tim.
 3:16; 1 Petr. 3:18. ^g Ep. 3:8. ^h p. 9:24. ⁱ Kol.
 3:12. ^j 1 Kor. 1:2. ^k 2 Kor. 1:2.

8 Kaoela mimiti moedji soekoer ka Al-
 lah kaola, lantaran Jesoes Kristoes,
 koe karana maraneh sakabeh, tina sa-
 bab kapĚrtjajaan maraneh kawĚntar-
 9 keun di saalam-doenya. 'Karana ^a Allah,
 noe dikawoelaan koe kaola tĚroes reu-
 djeung hate, dina Indjil Poetrana, nja
 eta noe djadi saksi kaola, jen kaola
 10 teu loewang ^b ingĚt ka maraneh; 'sa-
 lawasna kaola dina panĚda njoehoen-
 keun, ^c moegi-moegi kaola diparĚng-
 keun koe pangĚrsa Allah meunang ka-
 noegrahan, sing bisa nĚpoengan sakali
 11 ka maraneh. 'Karana ^d kaola hajang
 pisan papanggih djeung maraneh, sang-
 kan kaola ka maraneh bisa mere pa-
 sihan sipat rohani, soepaja maraneh
 12 dikoewatkeun; 'tĚgĚsna teh kaola di
 maraneh hajang barĚng dililipoer, koe
 kapĚrtjajaan oerang noe sasama, nja koe
 13 kapĚrtjajaan maraneh sarta kaola. 'Ta-
 tapi kahajang kaola, eh doeloer-doe-
 loer! maraneh oelah teu njaraho, jen
 kaola geus rĚmĚn pisan aja angkanan
 ngadatangan ka maraneh, dĚmi nĚpi ka
 ajeuna ^e aja halangan; noe dipambrih
 soepaja kaola di maraneh ge aja beu-
 beunangan saeutik-eutikeun, tjara di oe-
 14 rang kapid sedjen. 'Ari ka oerang Joenani

sarta ka noe lain Joenani, ka noe pintër sarta ka noe bodo, *f* kaেলা roemasa
 15 hoetang. 'Koe sabab kitoe, moenggoeh diri kaেলা panteg nja soeka, ka maraneh ge, anoe aja di Roem, ngoewar-
 16 keun Indjil. 'Karana kaেলা *g* hanteu mikaera ka Indjil Kristoes; karana *h* eta teh kawasa ti Allah, didjadikeun matak salamët ka oenggal-oenggal djalma noe përtjaja, *i* ka oerang Jahoedi heula, sarta ka oerang Joenani ongkoh.
 17 'Karana ari *j* kabënëran Allah teh diebrehkeun dina djëro eta, ti përtjaja kana përtjaja, sakoemaha noe geus di-oengëlkeun dina Kitab kijeu: *k* Ari djalma noe bënëer pihiroepeunana teh koe kapërtjajaän. *a* Pil. 1: 8. *b* Ep. 1: 16. *c* p. 15: 23, 32. *d* 1 Tes. 3: 10. *e* p. 15: 22. *f* 1 Kor. 9: 16. *g* 2 Tim. 1: 8, 12. *h* 1 Kor. 1: 18. *i* p. 2: 9. *j* p. 3: 21; 10: 3. *k* Hab. 2: 4.
 18 Karana ari bëbëndoening Allah teh diëbrehkeun ti sawarga toemëräp ka saniskara kamasijatan djeung kadorakaän djalma, noe pada ngadingdingan
 19 kajaktian koe kadorakaän. 'Rehna *a* anoe beunang dikanjahokeun hal Allah teh, eta geus njata di djalma; karana koe
 20 Allah geus dinjatakeun ka darinja. 'Karana ari sipat Allah noe teu katendjo koe panon, kawasana noe langgëng sarta djeung kaägoenganana, eta ti barang ngadjadikeun alam-doenya, *b* kanjahoan sarta kadjoedi tina dadamëlanana, manana djalma teh taja pigeusaneun nampik salah. 'Sababna sangkilang njahoëun ka Allah, hanteu ngamoeljakeun, kitoe deui moedji soekoer, koemaha pantësna ka Allah; *c* anggoer pada ngadjadi sija-sija dina palikiranana, sarta hatena noe teu boga pangarti teh ngadjadi *a* poëk.
 22 'Ngadarakoekun maneh pintër, padahal
 23 ngadjadi boeroeng; 'sarta *e* kamoeljaän Allah noe teu keuna roeksak teh koe eta geus diganti koe artja roepa manoesa noe keuna roeksak, kitoe deui koe roepa manoe, sarta roepa sato soekoe opat djeung noe tingkarajap.
a Lal. 14: 17; 17: 26, 27. *b* Djab. 19: 2. *c* 2 Radj. 17: 15; Djab. 62: 11. *d* Ep. 4: 18. *e* 2 Radj. 17: 29; Djab. 106: 20.
 24 Koe sabab kitoe noe matak eta koe Allah geus disërahkeun *a* kana kanadjisan, tina pakarëpan hatena, masingna silih-hinakeun awakna djeung batoer.
 25 'Ari koe eta kajaktian Allah teh geus

diganti koe kabohongan, sarta pada njëmbah djeung ngabakti kana dadamëlan, dileuwihkeun ti noe kagoengan damël, *b* anoe koedoe dipoedji salalanggëngna! Amin. *a* 1 Tes. 4: 5. *b* p. 9: 5.

26 Koe sabab kitoe noe matak eta koe Allah geus disërahkeun kana napsoe hina. Da sadalah awewena geus ngaganti lampah oemoem koe noe teu oemoem. 'Kitoe deui ari lalaki, geus ninggal make awewe koemaha oemoemna, ari dina napsoena ngëntab ka sasamana, *a* lalaki migawe kahinaän djeung pada lalaki, sarta pada nampa kana dirina pamalës sasabna, koemaha misti.

a 3 Moesa 18: 22.

28 Djeung sapedah teu soedieun nganjahokeun ka Allah, noe matak koe Allah geus pada disërahkeun kana pikir nista, masingna pada migawe anoe hanteu patoet: 'wani *a* djëdjël koe saroepaning kadorakaän, djinah, kadjoeligan, kapëretjitan, kagorengan; pinoeh koe dëngki,
 29 maehan, paseja, tjidra, djahil; 'istorian, oepatan, giroek ka Allah, neungteuinganan, kamagoengan, soewaban, bisaän ngarang kagorengan, moengpang ka kolo-
 31 lot, 'teu boga pangarti, palatjidra tina djangdji, teu boga kanjaahan oemoem,
 32 teu daek raph, teu karoenjaän. 'Dëmi eta teh, *b* sangkilang njahoëun hoekoem Allah, jen anoe migawe kitoe mandjing kana hoekoem pati, lain ngalampahkeun sorangan bae, malah panoedjoeëun ka noe migawe kitoe pëtana.

a Mat. 15: 19; 2 Tim. 3: 2. *b* p. 2: 14.

PASAL 2.

Koe sabab kitoe, eh djalma! *a* maneh moal bisa nampik salah, nja saha bae maneh teh noe ngahoekoeman. Karana maneh, satijap-tijap ngahoekoeman ka noe sedjen, nja ngahoekoeman ka diri sorangan; sabab maneh anoe ngahoekoeman teh, migawe pon kitoe ke-
 2 neh. 'Dëmi oerang teh pada njaho, hoekoeman Allah sarta saestoena ka sakoer
 3 noe migawe kitoe. 'Ari maneh, eh djalma! noe ngahoekoeman ka noe migawe kitoe pëtana, padahal sorangan ge migawe, naha maneh boga pikir, jen maneh teh bisa pingëdjateun tina hoekoeman Allah? 'Naha maneh karah njoemahkeun kana kasoegihan kamoerahanana,

djeung kasarehanana, sarta kasabaranana? ^b koetan maneh hanteu njaho, jen kamoerahan Allah teh noengtoen diri maneh kana përtobat? 'Dëmi tina sabab kateuasan maneh, sarta hate maneh sangeuk kana përtobat, eta maneh ngëlëp bëbëndoe pikeun diri maneh, keur ^c poëan bëbëndoe sarta diëbrehkeunana hoekoeman noe adil ti Allah, ^d 'anoë bakal malës ka hidji-hidji djalma, ^e noeroetkeun koemaha pagaweanana, ^f bae. 'Ari djalma noe pëngkoeh kana lampah kahadean, anoë njiar kamoeljaän, djeung hormat, sarta kateu-roeksakan, tangtoe dibalës hiroep noe langgëng; ^g 'tatapi ari djalma noe bahoela mah, noe teu noeroet kana kajaktian, ari kana kadorakaän mah noeroet, ^h tangtoe dibalës wëra djeung bëbëndoe. 'Kasoëkëran djeung karoepëkan moenggoeh ka njawa sakoer djalma noe njiieun kagorengan, ari ⁱ ka oerang Jahoedi heula, ^j sarta ka oerang Joenani ongkoh; 'sabalikna kamoeljaän, djeung hormat, sarta kasënanagan moenggoeh ka hidji-hidji djalma noe njiieun kahadean, ari ka oerang Jahoedi heula, sarta ka oerang Joenani ongkoh; 'karana ^k moenggoeh di Allah mah hanteu pisan pilih-kasih. ^l 'Karana sarejana djalma noe geus migawe dosa ^m teu kalawan toret, tangtoe pada tjilaka teu kalawan toret; kitoe deui sarejana djalma noe geus migawe dosa kalawan toret, tangtoe pada dihoekoem koe toret. 'Karana ⁿ lain noe ngadenge toret, anoë bënër di pajoeneun Allah teh, nja noe ngalampahkeun toret anoë bakal didamël bënër teja mah. ^o 'Karana lamoen oerang kapir, noe teu boga toret, ti bakatna milampah noe diparentahkeun koe toret, eta noe teu boga toret teh nja djadi toret pikeun dirina; 'karana nandakeun ^p jen pangawe toret teh ditoelis dina djëro hatena, ari boedi-rasana miloe djadi saksi, sarta pikiranana ka pada pikiran njalahkeun atawa ngabënërkeun, 'keur poëan Allah bakal ngahoekoeman ^q kana rikiping djalma, koe lantaran Jesoes Kristoes, noemoetkeun sakoemaha Indjil kaola.

^a p. 3: 9—19. ^b 2 Petr. 3: 15. ^c Sil. 11: 4. ^d Mat. 16: 27; 2 Kor. 5: 10. ^e 2 Tes. 1: 8. ^f p. 1: 16. ^g Lal. 10: 34. ^h 1 Kor. 9: 21. ⁱ Mat. 7: 21; Jak. 1: 22; 1 Joh. 3: 7. ^j p. 1: 32. ^k Djah. 90: 8; 1 Kor. 4: 5.

17 Saoepama maneh disëboet Jahoedi,

^a sarta neuteu dina toret, djeung moe-
18 dji maneh tina hal Allah, 'sarta njaho pangërsana, djeung njoba noe beda-beda, pedah maneh geus diwoeroek toret; ^b 19 'sarta maneh ngandëlkeun diri djëdjër djalma lolong, tjahjaning djalma noe aja di noe poëk, 'poerah magahan ka noe ireug, poerah ngawoeroek ka noe bodo, boga paroepaäning kanjaho sarta kajaktian, ^c 20 tian dina toret: - 'dëmi maneh, noe magahan ka noe sedjen, ^d naha teu magahan diri sorangan? Noe ngawoeroek jen oelah maling, naha ari maneh sorangan mah maling? 'Noe ngomong jen oelah ngaranjed, naha ari maneh sorangan mah ngaranjed? Noe geuleuh ka brahala, naha maneh ngarajah barang soetji? 'Noe moedji maneh tina hal toret, naha maneh ngahinakeun ka Allah lan-
21 taran ngarëmpak toret? 'Karana padjënëngan Allah digogoreng di lëbah oerang kapir, tina sabab maraneh, ^e sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab. 'Ka-
22 rana ari soenat teh nja soteh mangpaät, lamoen maneh ngestoekeun toret; tatapi oepama maneh ngarëmpak toret mah, eta soenat maneh teh ngadjadi koeloep. ^f 23 'Saoepama ajeuna noe koeloep nëtëpkeun kana hoekoem toret, naha eta koeloepna teh lain bakal kaitoeng soenat? ^g 24 'Djeung ari koeloep toetoeroenan teh, lamoenna ngalampahkeun toret, naha lain bakal ngahoekoeman ka maneh, noe boga aksara djeung soenat, tatapi ngarëmpak toret? 'Karana ^h ari Jahoedi teh, lain eta noe lahir; kitoe deui ari soenat teh, lain eta noe lahir dina daging; 'ënjana mah Jahoedi teh, noe di batin; djeung ari soenat teh, ⁱ nja noe dina hate, dina sadjëroning roh, lain sadjëro aksara bae; ari noe kitoe teh poedjina lain ti djalma, saestoena ti Allah.

^a p. 9: 4. ^b Mat. 23: 3, 4. ^c Jës. 52: 5; Jëh. 36: 23. ^d Joh. 8: 39; p. 9: 7; Kol. 2: 11. ^e 5 Moesa 10: 16; Jër. 4: 4.

PASAL 3.

Lamoen kitoe mah, naon kaleuwihan oerang Jahoedi? atawa naon mangpaätna soenat teh? 'Geus tinangtoe reja-reja pisan. Hidji përkara, ^a eta geus digadoehan pangandika Allah. 'Karana koemaha? Sanadjan noe sawareh hanteu përtjaja, naha eta kateu-përtjajaänana teh ^b bisa ngaloepoetkeun kana kaestoean

4 Allah? 'Eta mah sageuj teuing! Anggoer kijeu djadina: ^c Allah teh sajaktos, ^d ari sakoer djalma mah barohong; sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^e Soepaja andjeun dilêrêskéun dina sapangandika andjeun, saréng oenggoel samangsa andjeun ngahoekoe-

5 man. 'Ari kitoe mah, lamoen kadorakaän oerang ngajaktikeun kana kabênëran Allah, eta oerang dek ngomong koemaha? Naha ari Allah teh hanteu adil, ana ngeunakeun bebëndoe ka oerang? (^f kaola mitjatoer kitoe teh toeroet

6 bijasana djalma.) 'Eta mah sageuj teuing! Ari kitoe pëtana, ^g koemaha Allah nja

7 ngahoekoeman doenya? 'Karana saopama kajaktian Allah woewoeh tambah koe lantaran bohong kaola, matak ngadjadikeun kamoeljaän, koe naon kaola koedoe dihoekoeman saperti djalma noe

8 boga dosa? 'Lain anggoer kaola pada ngomong, sakoemaha kaola digogoreng, sarta sakoemaha djalma sawareh madjarkeun jen kaola ngomong, kijeu: Hajoe, oerang migawe kagorengan, soepaja hade kadjadadianana? Djalma kitoe teh bënër pisan ditêrapan hoekoem.

^a 5 Moesa 4 : 7; Djab. 147 : 19; p. 9 : 4. ^b p. 11 : 29.

^c Tit. 1 : 2. ^d Djab. 116 : 11. ^e Djab. 51 : 6. ^f p. 6 : 19.

^g 1 Moesa 18 : 25.

9 Djadi ajeuna koemaha? Oerang teh ënja aja kaleuwihan? Hanteu pisan-pisan. ^a Karana tadi kaola geus noedoehkeun ka oerang Jahoedi sarta ka oerang Joenani, jen sakabehna pada di bawah

10 dosa; 'sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: ^b Hanteu aja djalma

11 noe bënër, teu hidji-hidji atjan; 'hanteu aja noe boga pangarti; hanteu aja noe nejangnan Allah. 'Sakabehna ënggeus njingkir, pada geus taja gawena; hanteu

12 aja noe migawe hade, teu hidji-hidji atjan. 'Ari ^c tikorona astana gorowong; letahna dipake njidra; ^d sadjéroëun bi-

13 wirna aja peurah oraj matih; 'soengoetna ^e pinoeh koe sasapa djeung papaitan;

14 'ari ^f soekoena këntjeng kana ngoetjoerkeun gëtih; 'karoeksakan djeung kati-

15 wasan aja dina djalanna; 'sarta ari djalalan kasalamëtan koe eta teu dikanjarahokeun; 'di ^g hareupeun panonna taja

16 pisan sijeun koe Allah. ^a p. 1 : 2; 11 : 32.

^b Djab. 14 : 1—3. ^c Djab. 5 : 10. ^d Djab. 140 : 4.

^e Djab. 10 : 7. ^f Sil. 1 : 16; Jcs. 59 : 7, 8. ^g Djab. 36 : 2.

19 Dëmi oerang teh pada njaho, saniskara noe didawoehkeun koe toret, didawoehkeunana teh ka sakoer noe di bawah toret; sangkan sadajana djalma pada katjotjokan soengoetna, djeung soepaja sadoenya kabeh mandjing hoekoeman di pajoeneun Allah. 'Sababna

20 daging teh ^a moal aja noe bakal didamël bënër di pajoeneun Allah koe gawetoret mah; karana ^b toret teh lantaran

21 nganjahokeun kana dosa. 'Dëmi mangsa ajeuna ^c kabênëran Allah teh geus dibrehkeun teu karana toret, geus dipêrtelakeun koe toret sarta koe para nabi:

22 'nja eta teja kabênëran Allah koe lantaran përtjaja ka Jesoes Kristoes, pikeun sakoer djeung ka sakoer noe përtjaja; karana ^d hanteu aja bedana. 'Ka-

23 rana sakabeh geus pada migawe dosa, djeung pada kasëpian kamoeljaän Allah; ^e 'sarta didamëlna bënër teh paparin, ^e tina sih-koernijana, koe lantaran pang-

24 nèboes di djëro Kristoes Jesoes; 'noe geus dipintonkeun koe Allah djadi ^f pangrapih, lantaranana përtjaja ka gëtihna; kësana nandakeun kaädilanana, tina

25 sabab ^g ngadjeunkeun dosa noe dipilampah tadina, keur mangsa Allah sabar; 'kësana nandakeun kaädilanana

26 dina mangsa ajeuna; soepaja salira andjeunna ^h adil, sarta ngadamël bënër

27 ka sakoer noe përtjaja ka Jesoes. 'Djadi ajeuna pamoedji teh di mana? Geus dingkar. Koe hoekoem naon? koe hoekoem gawe? Lain koe eta; koe hoekoem

28 përtjaja. 'Koe sabab kitoe, ari poatoesan kaola, djalma didamël bënër teh koe lantaran përtjaja, lain lantaran gawetoret. 'Ari Allah teh, naha karah ngan

29 Allah oerang Jahoedi bae? 'lain Allah oerang kapir keneh? Nja Allah oerang

30 kapir keneh. 'Tina sabab Allah teh noenggal, noe bakal ngadamël bënër ka djalma disoenat tina lantaran përtjaja, kitoe deui ka djalma koeloep koe

31 lantaran përtjaja. 'Djadi lamoen kitoe mah, naha oerang teh ngeuweuhkeun toret koe lantaran kapërtjajaän? Eta mah sageuj teuing! ^j Ènjana oerang teh mageuhkeun toret.

^a Gal. 2 : 16. ^b p. 7 : 7.

^c p. 1 : 17; 4 : 6; Pil. 3 : 9. ^d p. 10 : 12. ^e Lal.

13 : 38; Ep. 2 : 8. ^f 2 Moesa 25 : 17; 2 Kor. 5 : 19.

^g Lal. 17 : 30. ^h 1 Joh. 1 : 9. ⁱ p. 10 : 12.

^j p. 8 : 4.

PASAL 4.

1 **E**ta oerang ajeuna rek mitjatoer koemaha, Ibrahim, ^a karoehoen oerang teja, meunang naon beubeunangan da-
 2 ging? 'Karana saoepama Ibrahim dib-
 3 nerkeun teh lina lantaran panggawe, andjeunna meunang poedji; tatapi lain
 4 ti pajoeneun Allah. 'Karana koemaha pilahir dina Kitab? ^b Ibrahim përtjaja ka Allah, sarta eta koe Allah diëtang-
 5 keun djadi kabënëranana. 'Dëmi djalma noe digawe, boeroehanana lain diitoeng asoep paparin, ^c diitoengna teh asoep
 6 pamajar hoetang. 'Sabalikna, djalma noe hanteu digawe, tapina përtjaja ka noe ngadamël bënëer ka djalma doraka teja, eta përtjajana teh diëtangkeun djadi
 7 kabënëranana. 'Sapërti Dawoed ge ngalahirkeun salamët eta djalma noe diëtangkeun bënëer koe Allah teu karana
 8 panggawe; 'nja kijeu: ^d Salamët djalma, noe dihampoera kamasijatanana, noe dilipoetan dosana! 'Salamët djalma noe teu diëtangkeun dosana koe Pangeran!
 9 'Dëmi eta pangngalahirkeunana salamët teh, naha woengkoel ninggang ka noe disoenatan bae, ^e atawa ka noe koeloep ongkoh? Karana tjek kaoela tadi, jen Ibrahim përtjajana diëtangkeun djadi
 10 kabënëranana. 'Ari eta diëtangkeun teh koemaha? mangsa Ibrahim geus disoenatan, atawa keur mangsa koeloep? Lain keur mangsa geus disoenatan, nja
 11 keur mangsana koeloep. 'Sarta pangnampana ^f tanda soenat teh, minangka tjap kabënëraning përtjajana, noe aja mangsa andjeunna koeloep; soepaja andjeunna ^g djadi piramaeun sakoer djalma noe koeloep përtjaja, sangkan kabënëran teh diëtangkeun ka maranehanana
 12 deui; 'djeung deui soepaja andjeunna djadi piramaeun djalma disoenat, kitoe soteh ka noe lain disoenat bae, sarta djeung noeroetkeun tapak kapërtjajaän rama oerang Ibrahim, keur
 13 mangsana koeloep teja. 'Karana lain lantaran lain toret eta Ibrahim atawa toeroenanana pangmeunangna përdjangdjian teh, ^h jen andjeunna bakal diwaris sadjagat teja, estoena mah lantaran tina kabënëranana përtjaja.
 14 'Karana ⁱ saoepama djalma noe boga toret teh ahli waris, kapërtjajaän teh gaplah, ari përdjangdjian teh dieuweuh-

15 keun. 'Karana ari toret teja ngajeunkeun bebëndoe; karana ^j di mana taja hoekoem, di dinja kitoe deui taja pang-
 16 rëmpak. 'Kitoe noe matak eta teh lantaran tina përtjaja, soepaja bidjilna ti sih-koernija; sangkan përdjangdjian teh tëtëp pikeun sakabeh toeroenan; lain woengkoel pikeun anoe boga toret bae, nja kitoe deui pikeun anoe boga kapërtjajaän Ibrahim, anoe djadi rama oerang
 17 sakabeh, '(sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^k Maneh teh koe kami geus didjadikeun bapa mangpirang-pirang bangsa) di pajoeneun Allah, noe geus dipërtjaja koe andjeunna, noe ngahiroepan ka noe paraeh, sarta ^l nja oer barang noe areuweuh, kawas geus beh
 18 aja. 'Ari Ibrahim përtjajana teh ngarëp ngarëp anoe lain piarëp-arëpeun, nja eta jen andjeunna bakal djadi rama mangpirang-pirang bangsa, sakoemaha pangandika teja: ^m Pikitoeëun toeroenan
 19 maneh. 'Sarta përtjajana hanteu hantjer, ⁿ teu ningali ka salirana pribadi, noe sapërti geus maot, pedah ^o joeswana geus meh saratoes taoen; kitoe deui
 20 ^p jen pianakan Sarah geus paeh; 'djeung hanteu mangmang maido kana përdjangdjian Allah; anggoer beuki pageuh përtjajana, sarta njanggakeun hormat ka
 21 Allah; 'tigin pisan dina manahna, jen anoe geus didjangdjikeun, Allah mah langkoeng kawasa ngadjadikeun. 'Kitoe noe matak eta diëtangkeun djadi kabënëranana teh. 'Dëmi hal eta teh, jen diëtangkeun djadi kabënëranana teja, noe matak ditoeliskeun, lain tina sabab
 22 Ibrahim bae; 'nja ^q tina sabab oerang ongkoh, rehna bakal diëtangkeun deui pikabënëraneun oerang, tégësna ka sakoer noe përtjaja ka noe geus nanghikeun Jesoes, Goesti oerang, ti noe maraot. 'Nja eta Jesoes ^r geus disërahkeun tina sabab dosa oerang, sarta geus ditanghikeun tina sabab oerang didjadikeun bënëer.

^a Jës. 51 : 2. ^b 1 Moesa 15 : 6; Gal. 3 : 6. ^c p. 11 : 6. ^d Djab. 32 : 1, 2. ^e p. 3 : 29, 30. ^f 1 Moesa 17 : 11. ^g Gal. 3 : 7. ^h 1 Moesa 18 : 18. ⁱ Gal. 3 : 18. ^j p. 3 : 20; 5 : 13; 7 : 8. ^k 1 Moesa 17 : 5. ^l Jës. 48 : 13. ^m 1 Moesa 15 : 5. ⁿ Ibr. 11 : 12. ^o 1 Moesa 17 : 17. ^p 1 Moesa 18 : 11; Ibr. 11 : 11. ^q p. 15 : 4. ^r p. 5 : 10; 8 : 32.

PASAL 5.

Ari oerang teh, rehna geus didamël bënëer lantaran tina përtjaja, ^a pada

raphi djeung Allah, koe lantaran Goesti
 2 oerang Jesoes Kristoes. 'Nja koe eta
 keneh, noe matak oerang, lantaran tina
 përtjaja, ^b bisa moeroe kana eta sih-koer-
 nija, noe ^c ditëtëpan koe oerang, sarta
 bari moedji koe ^d pangarëp-ngarëp kana
 3 kamoeljaän Allah. 'Sarta lain sakitoe-
 eun bae, samalah oerang ^e moedji deui
 koe kasoekëran; rehna geus pada njaho,
^f jen kasoekëran teh njijeun kamantëpan;
 4 'ari kamantëpan teh njijeun kaestoean,
 sarta kaestoean teh njijeun pangarëp-
 5 ngarëp; 'ari pangarëp-ngarëp teja ^g moal
 ngerakeun, tina sabab ^h kaäsihan Allah
 geus dikoetjoerkeun kana djëro hate
 oerang, koe Roh Soetji, noe geus dipa-
 6 sihkeun ka oerang. 'Karana mangsa
 oerang arapës keneh, Kristoes teh, ⁱ keur
 waktöe noe pasti, poepoes, nalangan ka
 7 djalma doraka. 'Seuseut manggih djalma,
 noe daek paeh nalangan ka djalma noe
 bënër; karana ka djalma noe hade mah
 sok radjeun aja oge anoe wani nalangan
 8 paeh. 'Tatapi ari Allah mah ^j nawiskeun
 kaäsihanana ka oerang, nja koe hal Kris-
 toes poepoes nalangan ka oerang, keur
 mangsa oerang teh masih pada dosa.
 9 'Soemawonna ajeuna, sanggeusna oerang
 didamël bënër ^k koe gëtihna, tangtöe
 oerang koe andjeunna diloeppoetkeun
 10 tina ^l bëbëndoe. 'Karana nadjan oerang
 keur mangsa ^m ngamosoeh, dirapih-
 keun djeung Allah koe poepoesna Poetra
 Allah, soemawonna ajeuna, sanggeusna
 dirapihkeun, tangtöe oerang disalamët-
 11 keun koe hiroepna. 'Sarta lain sakitoe-
 eun bae, samalah oerang moedji deui
 koe hal Allah, djalanna Goesti oerang
 Jesoes Kristoes, anoe djadi lantaran oer-
 rang ajeuna geus nampa eta karapihan
 teja.

^a Jës. 32:17; Ep. 2:14. ^b Ep. 2:18; 3:12;
 Ibr. 10:19. ^c 1 Kor. 15:1. ^d Kol. 1:27. ^e 1 Petr.
 4:13. ^f Jak. 1:8. ^g Djab. 34:6. ^h 1 Joh. 4:12, 13.
ⁱ Gal. 4:4. ^j p. 8:32; 1 Joh. 4:10. ^k Kol. 1:20.
^l p. 1:18; 2:8; 3:5. ^m p. 8:7.

12 Sababna, ^a tjara koe sahidji manoesa
 dosa teh geus asoep ka doenya, djeung
 ari koe lantaran dosa teh maot; sarta
 djalan kitoe maot teh geus maret ka
 sakabeh djalma, rehna sakabeh geus pa-
 13 dosa migawe dosa. 'Karana nëpi kana toret
 dosa teh geus aja di doenya; tatapi ^b la-
 moen taja hoekoem mah, dosa teh moal
 14 diitoeng-itoeng. 'Parandene maot teh
 moerba bae ti Adam nëpi ka Moesa,

masih ka noe lain milampah dosa saroe-
 pa djeung pangrëmpak Adam, ^c anoe djadi
 toeladan ka eta noe rek soemping teja.
 15 'Tatapi sapërti kasalahan teja, lain kitoe
 pasihan koernija mah. Karana ari koe
 kasalahanana ^d noe hidji eta noe reja teh
 paeh, soemawonna sih-koernija Allah,
 kitoe deui pasihan ^e anoe datang tina
 koernija eta hidji manoesa Jesoes Kris-
 toes mah kalangkoeng djëmbarna ka
 16 noe reja. 'Sarta lain sapërti koe kasala-
 han noe hidji manoesa teja, eta pasihan
 mah. Karana ari siksaän teh nja tina
 kasalahan hidji mawa kana hoekoeman;
 tatapi ari pasihan koernija mah tina ka-
 salahan reja-reja mawa kana kabënëran.
 17 'Karana ari koe kasalahan hidji, maot
 teh geus moerba koe noe hidji manoesa
 teja, soemawonna sakoer noe nampa
 kadjëmbaranana koernija sarta djeung
 pasihan kabënëran teja mëngke pada
 moerba dina hiroep koe eta hidji ma-
 18 noesa Jesoes Kristoes. 'Djadina sapërti
 koe kasalahan hidji, matak djalma saka-
 beh geus kakeunaän hoekoeman, nja
 kitoe deui koe kabënëran hidji, matak
 djalma sakabeh dikeunaän kabënëran
 19 mawa kana hiroep. 'Karana sapërti koe
 pamoengpang hidji manoesa, matak noe
 reja teh geus djadi dosa, nja kitoe deui
 koe ^f panganoet hidji manoesa, matak
 noe reja teh bakal didjadikeun bënër.
 20 'Ari moenggoeh toret mah, ^g pangda-
 tangna soepaja kasalahan teh tambah;
 dëmi dimana dosa geus tambah, eta di-
 dinja sih-koernija teh woewoeh lang-
 21 koeng-langkoeng pisan; 'soepaja, sapërti
 dosa geus moerba, lantaranana maot,
 eta sih-koernija teh nja kitoe deui moer-
 ba, lantaranana kabënëran, mawa kana
 hiroep noe langgëng; noe djadi djalan,
 Jesoes Kristoes, Goesti oerang.

^a 1 Moesa 2:17; 3:6; 1 Kor. 15:21. ^b p. 4:15.
^c 1 Kor. 15:45. ^d 1 Kor. 15:22. ^e Joh. 1:16, 17.
^f Pil. 2:8. ^g Gal. 3:19.

PASAL 6.

Eta oerang ajeuna rek mitjatoer koe-
 Emaha? Naha oerang rek tëtëp dina
 dosa, ^a soepaja sih-koernija teh tambah?
 2 'Eta mah sageuj teuing! Ari oerang teh,
 noe geus paeh ti dosa, koemaha nja rek
 3 hiroep keneh dina dosa? 'Naha maraneh
 teu njarahö, jen oerang, ^b sakoer noe
 geus dibanjoean ka Kristoes Jesoes, eta

oerang dibanjoean teh kana poepoesna?
 4 'Djadi oerang teh ^c geus dikoeboer reudjeung, koe lantaran pangbanjoe, dina poepoesna; soepaja, saperti Kristoes geus ditanghikeun ti noe paraeh koe kamoeljaan Rama, eta oerang nja kitoe deui loemampah teh ^d kalawan anjaring hiroep.
 5 'Karana lamoen oerang geus djadi toenggal satangkal djeung andjeunna ^e dina ngiring poepoesna, geus tangtoe oerang kitoe deui dina ngiring tanghina;
 6 'sapedah oerang geus pada njaho, ^f kamanoesaan oerang heubeul teh geus digantoeng reudjeung dina kai-dipalang, soepaja ^g badan dosa teh dileungitkeun, sangkan oerang oelah ngawoela deui
 7 kana dosa. 'Karana ari noe geus paeh mah, eta teh geus dibenérkeun tina dosa.
 8 'Demi satijap-tijap oerang geus miloe paeh ka Kristoes, ^h eta oerang pertjaja, jen oerang teh kitoe deui bakal miloe
 9 hiroep; 'da oerang pada njaho, Kristoes, sanggeusna ditanghikeun ti noe paraeh, ⁱ hanteu poepoes deui; ari maot teh geus
 10 hanteu moerba ka andjeunna. 'Karana ari poepoesna teh, ^j geus poepoes sapisan pikeun dosa; sarta ari hiroepna teh,
 11 hiroep bade ka Allah. 'Nja kitoe deui maraneh, masing ngangkeuhkeun diri maraneh teh geus paeh ti dosa, tatapi hiroep bade ka Allah, di djero Kristoes Jesoes, Goesti oerang. *a* p. 5: 50. *b* Gal. 3: 27.
c Kol. 2: 12; 3: 3. *d* p. 7: 6. *e* 2 Tim. 2: 11.
f Gal. 5: 24. *g* Kol. 2: 11. *h* Gal. 2: 19, 20; Kol. 3: 3, 4. *i* Wahj. 1: 18. *j* Ibr. 9: 26—28.
 12 Koe sabab kitoe, dosa teh oelah sina moerba dina djero badan maraneh noe keuna paeh, matak djadi noeroetkeun
 13 napsoena. 'Sarta ^a anggahota maraneh oelah dibikeun ka dosa baris pakarang kadorakaan; ^b nja moedoe njanggakeun maraneh sakoedjoer ka Allah, pedah noe geus djadi hiroep ti noe paraeh, sarta anggahota maraneh sanggakeun ka Allah
 14 baris pakarang kabénëran. 'Karana dosa teh moal bisa moerba ka maraneh; sapedah maraneh lain di bawah hoekoem, nja di bawah koernija. *a* p. 7: 5. *b* p. 12: 1.
 15 Djadi ajeuna koemaha? Oerang teh naha rek migawe dosa, tina sabab oerang lain di bawah hoekoem, aja di bawah
 16 koernija? Eta mah sageuj teuing! 'Naha maraneh teu njaraho, saha-saha noe koe maraneh diselehan diri, sèdja djadi ka-

woelana, noeroetkeun parentahna, ^a eta maraneh nja kawoelana noe ditoeroet teja, boh ka dosa matak paeh, boh kana
 17 kaánoetan matak kabénëran? 'Tatapi soekoer ka Allah, pedah maraneh tadina kawoelaning dosa, demi geus djadi anoet
 18 téroes reudjeung hate kana ^b toeladan pangwoeroek, anoe diselehkeun ka maraneh teja;
 19 'sarta maraneh, ^c sanggeusna dimërdikakeun tina dosa, didjadikeun kawoelaning kabénëran. 'Kaoela mitjatoer kitoe teh ^d sakoemaha bijasa djalma, tina kahengkeran daging maraneh. Ari saperti maraneh tadina ngoemawoelakeun anggahota maraneh ^e kana kanadjisan djeung kana kadorakaan, baris djadi kadorakaan, moedoe ajeuna nja kitoe deui ngoemawoelakeun anggahota maraneh teh kana kabénëran, baris djadi
 20 kasoetjian. 'Karana keur mangsa maraneh ^f kawoelaning dosa teja, eta maraneh harita mërdika moenggoeh kana
 21 kabénëran. 'Ari mangsa harita teh maraneh boga boewah naon tina lampah noe dipikaera koe maraneh ajeuna? ^g karena ari panoengtoenganana nja eta maot.
 22 'Demi mangsa ajeuna mah, sanggeus maraneh dimërdikakeun tina dosa sarta dikoemawoelakeun ka Allah, maraneh boga boewah teh ^h matak ngadjadikeun kasoetjian, sarta ⁱ ari panoengtoenganana nja eta hiroep noe langgëng. 'Karana ^j ari bajaranana dosa teh nja eta maot; tatapi ^k ari pasihan koernija ti Allah mah nja eta hiroep noe langgëng di djero Kristoes Jesoes, Goesti oerang.

a 2 Petr. 2: 19. *b* 2 Tim. 1: 13. *c* Gal. 5: 1. *d* p. 3: 5. *e* p. 1: 24, 29. *f* Joh. 8: 34. *g* p. 7: 5; 8: 6. *h* 1 Tes. 4: 3, 7. *i* Gal. 6: 8. *j* p. 5: 12. *k* 1 Kor. 15: 22; 1 Joh. 5: 11.

PASAL 7.

Enjaho, (karena kaoela mitjatoer teh ka noe nganjahokeun hoekoem,) jen hoekoem teh moerba ka djalma sapandjangna hiroep? 'Karana ari awewe noe boga salaki, ^b geus ditjangtjangkeun koe hoekoem ka salakina noe hiroep; demi geus paeh salakina mah, awewe teh lesot tina
 3 hoekoem salakina. 'Koe sabab eta, ^c oepama lakian ka noe sedjen keur masih hiroep keneh salakina, tangtoe disëboetkeun ngaranjed; demi geus paeh salakina mah, awewe teh oetjoel tina hoekoem,

manana lain ngaranjed, oepama lakian
 4 ka noe sedjen. 'Nja maraneh ge kitoe
 keneh, eh doeloer-doeloer; geus dipaeh-
 keun ^a ti hoekoem ^e koe salirana Kris-
 toes; soepaja maraneh djadi milik anoe
 sedjen, tégésna teh milik eta noe geus
 5 ditanghikeun ti noe paraeh, sangkan
 oerang boewahan bade ka Allah. 'Kara-
 na keur mangsa oerang di djéro daging
 teja, harita napsoe-napsoe dosa, noe tim-
 boel koe hoekoem, pada molah dina
 6 djéro anggahota oerang, pikeun boewa-
 han baris ka maot. 'Tatapi ajeuna mah
 oerang geus dilesotkeun ti hoekoem,
 sapedah oerang geus paeh ti noe njékél
 ka oerang teja; noe matak oerang koe-
 mawoela teh ^f kalawan roh anjar, lain
 kalawan aksara lawas teja. ^a p. 2:17.
^b 1 Moesa 3:16; 1 Kor. 7:39. ^c Mat. 5:32.
^d Gal. 2:19. ^e p. 6:4. ^f 2 Kor. 3:6.

7 Pedah kitoe teh, oerang rek mitjatoer
 koemaha? Naha ari hoekoem teh dosa?
 Eta mah sageuj teuing! Tatapi kaola
^a geus moal nganjahokeun di dosa, ngan
 koe hoekoem bae. Karana kana hal bo-
 goh ge kaola geus moal nganjahokeun,
 oepama taja dawoehan hoekoem noe
 8 kijeu mah: ^b Maneh oelah bogoh. 'Tatapi
^c ari dosa teh, sanggeus manggih pisaba-
 beun tina timbalan, seug ngadjadikeun
 di djéro kaola saniskara pangabogoh;
 karana lamoen taja hoekoem mah, dosa
 9 teh paeh. 'Ari kaola tadina hiroep teh
 hanteu djeung hoekoem. Dëmi mang-
 sana datang timbalan, dosa teh hiroep
 10 deui, tatapi kaola mah paeh. 'Djadina
 eta timbalan teh, ^d noe dipaparinkeun
 sangkan matak hiroep, nja eta pisan noe
 11 kapanggih matak paeh ka kaola. 'Kara-
 na dosa teh, sanggeus manggih pisaba-
 beun tina timbalan teja, seug ^e ngagëlo
 ka kaola, sarta maehkeun ka kaola
 12 koe timbalan teh. 'Djadi ^f ari hoekoem
 teh soetji, kitoe deui ari timbalan teh
 13 soetji, sarta bënë, djeung hade. 'Ana
 kitoe mah, na koemaha, nja eta noe hade
 teja noe geus matak paeh ka kaola teh?
 Eta mah sageuj teuing! Estoena mah nja
 koe dosa; soepaja boekti jen dosa, pedah
 ka kaola migawe paeh dilantarankeun
 ti noe hade; soepaja dosa teh angët ka-
 tjida nja dosa koe lantaran timbalan.
 14 'Karana oerang pada njaho, hoekoem
 teh sipat rohani; tatapi ari kaola mah

sipat ^g daging, ^h geus didjoewal ka ba-
 15 wah dosa. 'Karana ari noe dipigawe koe
 kaola, koe kaola hanteu kanjahoan;
ⁱ karana ari noe dipikarëp koe kaola,
 koe kaola hanteu dilampahkeun; tatapi
 ari noe dipikageuleuh koe kaola, nja eta
 16 noe koe kaola dilampahkeun teh. 'Dëmi
 satijap-tijap kaola ngalampahkeun anoe
 lain dipikarëp koe kaola, eta kaola
 ngarëmpeogan kana hoekoem, jen hoe-
 17 koem teh hade. 'Djadi ajeuna geus lain
 diri kaola noe ngalampahkeun kitoe,
 nja dosa noe ngënggon di djéro kaola.
 18 'Karana kaola njaho, ari di djéro ka-
 oela, tégésna di djéro daging kaola,
^j hanteu aja kahadean ngënggon; karana
 ari karëp mah nja ngagëlar di kaola,
 tatapi migawe kahadean mah kaola
 19 hanteu timoe. 'Karana ari kahadean noe
 dipikarëp koe kaola, koe kaola hanteu
 dilampahkeun; tatapi ari kagorengan
 mah, anoe lain dipikarëp koe kaola,
 nja eta noe koe kaola dilampahkeun
 20 teh. 'Dëmi satijap-tijap kaola ngalam-
 pahkeun anoe lain dipikarëp koe kaola,
 djadi geus lain diri kaola noe ngalam-
 pahkeun kitoe teh, nja dosa noe ngëng-
 21 gon di djéro kaola. 'Koe sabab eta,
 kaola manggih hoekoem kijeu di kaola
 teh: satijap-tijap kaola karëp migawe
 kahadean, kagorengan teh ngabanding
 22 di kaola. 'Karana kaola soeka kana
 hoekoem Allah, moenggoehing di djéro
 23 batin; 'tatapi kaola ^k dina djéro ang-
 gahota kaola nendjo deui hoekoem
 sedjen, anoe mërangan kana hoekoem
 batin kaola, sarta ngabojong ka kaola,
 24 dibawahkeun kana hoekoem dosa, noe
 aja di djéro anggahota kaola. 'Èh, ka-
 oela djalma kabalangsak tëmën! saha
 noe bakal ngaleupaskeun kaola tina
 25 djéro ijeu badan pamaotan? 'Kaola
 moedji soekoer ka Allah, lantaran Je-
 26 soes Kristoes, Goesti oerang. 'Djadi diri
 kaola teh, ari djeung batin ngawoela
 kana hoekoem Allah, tatapi ari djeung
 daging mah ngawoela kana hoekoem
 dosa. ^a p. 3:20. ^b 2 Moesa 20:17. ^c p. 3:20:
 5:13. ^d 3 Moesa 18:5. ^e Ibr. 3:13. ^f 1 Tim. 1:8.
^g p. 8:3. ^h 1 Radj. 21:20. ⁱ Gal. 5:17. ^j 1 Moesa
 8:21. ^k Gal. 5:17.

PASAL 8.

Tina sabab kitoe, ajeuna hanteu aja
 hoekoeman pikeun djalma noe aja di

djëro Kristoes Jesoes, ^a noe hanteu loemampah noeroet daging, nja loemampah
 2 pahna noeroet Roh. 'Karana hoekoem Roh kahiroepan di djëro Kristoes Je-
 soes geus ngamërdikakeun ka kaola
 3 tina hoekoem dosa sarta maot. 'Karana ari ^b noe moestahil di lëbah hoekoem,
 tina sabab apës koe daging, nja eta geus didamël koe Allah, ^c djalan mi-
 warangan Poetrana, ^d nganggo saka-
 roepa djeung daging dosa, ^e nja tina sabab dosa, sarta geus ngahoekoem dosa
 4 di djëro daging; 'soepaja papakon hoekoem dilaksanakeun di oerang, anoe han-
 teu loemampah noeroet daging, loemampah
 5 pah teh noeroet Roh. 'Karana ari noe noeroet daging, mikiranana hal anoe
 daging; tatapi ari noe noeroet Roh mah, mikiranana hal anoe Roh. 'Karana ^f ari
 pamikiranana daging teh nja eta maot; tatapi ari pamikiranana Roh mah nja
 7 eta hiroep djeung kasënanan. 'Sabab ari pamikiranana daging teja nja eta
^g ngamosoeh ka Allah; karana teu naloekkeun maneh kana hoekoem Allah,
 8 malah teu bisaeun taloek. 'Ari noe aja di djëro daging mah, pamohalan dima-
 nah koe Allah. 'Dëmi maraneh mah hanteu aja di djëro daging, aja teh di
 9 djëro Roh, kitoe soteh ^h lamoen Roh Allah linggih di djëro maraneh. Bali-
 kanan djalma noe teu boga Roh Kristoes
 10 mah, eta teh lain kagoenganana. 'Dëmi satijap-tijap Kristoes aja di djëro ma-
 raneh, badan teh ⁱ nja paeh tina sabab dosa, tatapi ari Roh mah hiroep tina
 11 sabab kabënëran. 'Sarta satijap-tijap Rohna eta, noe nanghikeun Jesoes ti noe
 paraeh teja, linggih di djëro maraneh, geus tangtoe ^j eta noe nanghikeun Kris-
 toes ti noe paraeh teh, mëngke kitoe deui ngahiroepan kana badan maraneh
 noe keuna paeh, tina sabab Rohna noe linggih di djëro maraneh. ^a Gal. 5:16, 25.
^b Lal. 13:39; p. 7:12-14; Ibr. 7:18. ^c Gal. 4:4;
 1 Joh. 4:9. ^d Ibr. 2:14. ^e Ibr. 10:5-7. ^f p. 6:21, 22.
^g Jak. 4:4. ^h 1 Kor. 3:16. ⁱ p. 6:6. ^j 1 Kor. 6:14; 2 Kor. 4:14.

12 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! oerang teh pada kahoetangan, ^a lain
 ka daging, sangkan hiroep noeroet da-
 13 ging. 'Karana ^b lamoen maraneh hiroep noeroet daging, eta maraneh tangtoe
 mëngke paeh; sabalikna lamoen maraneh koe lantaran Roh maehkeun kana

panggawe badan mah, eta maraneh tang-
 14 toe mëngke hiroep. 'Karana ^c sakoer noe ditoejoen koe Roh Allah, nja eta
 15 teh poetra Allah. 'Karana maraneh ^d lain nampa roh koemawoela, baris kana
 sijeun deui; nja nampa teh Roh kapoe-
 traän, ^e lantaran oerang njambat: Aba,
 16 Ama! 'Nja eta Roh teja djadi saksi djeung roh oerang, jen oerang teh poetra
 17 Allah. 'Sarta satijap-tijap oerang poetra, ^f tangtoe oerang kitoe deui ahli waris,
^g nja ahli waris Allah, batoer ahli waris ka Kristoes; kitoe soteh ^h lamoen oerang
 ngiring sangsara ka Kristoes, soepaja oerang ngiring deui dimoeljakeun.

^a p. 6:18. ^b Gal. 6:8. ^c Gal. 5:18. ^d 1 Kor. 2:12; 2 Tim. 1:7. ^e Gal. 4:6. ^f Gal. 4:7. ^g Ibr. 1:2; 9:15. ^h 2 Tim. 2:11, 12.

18 Karana pangrasa kaola, ^a kasangsaraän djaman ajeuna hanteu pisan nimbangan kana kamoeljaän, anoe bakal di-
 19 ebrehkeun ka oerang. 'Karana sakoer mahloek ngarëp-ngarëp njoso pisan kana
 20 diëbrehkeunana poetra-poetra Allah. 'Ka-
 rana mahloek teh taloek kana ^b kasija-
 sijaän, lain karëp sorangan, nja koe tina
 kërsa eta, noe geus naloekkeun inja;
 21 'barina ngarëp-ngarëp, jen diri mahloek ge bakal dimërdikakeun ti pangkoema-
 woelana kana karoeksakan, noeroet ka-
 na kamërdikaän kamoeljaän poetra-poe-
 22 tra Allah. 'Karana oerang pada njaho, sakabeh mahloek tingroemahoeuh, sarta
 pada kawas noe keur njëri ngadjoeroe,
 23 nëpi ka ajeuna. 'Sarta lain sakitoeëun bae; nadjan diri oerang ge, anoe nga-
 bogaän tjikal boewah Roh, ^c oerang ge pada roemahoeuh sadjëroning pikir, ba-
 waning ngarëp-ngarëp kapoetraän, nja
 24 eta dileupaskeunana badan oerang. 'Ka-
 rana oerang salamët teh dina pangarëp-
 ngarëp. Dëmi pangarëp-ngarëp anoe beh
 katendjo, eta mah lain pangarëp-ngarëp;
 karana noe beh katendjo mah koe oe-
 25 rang, keur naon dek diarëp-arëp? 'Sa-
 balikna, lamoen oerang ngarëp-ngarëp
 ka noe tatjan katendjo koe oerang, tang-
 toe koe oerang didago-dago djeung ka-
 sabaran. ^a 2 Kor. 4:17. ^b Goer. 1:2. ^c 2 Kor. 5:2.

26 Nja kitoe keneh Roh mitoeloeng kana kahengkeran oerang. Karana oerang ^a hanteu njaho, naon noe rek disoehoen-
 keun koe oerang, ninggang pipantëseu-
 nana; tatapi Roh koe andjeun mang-

nédakeun oerang kalawan rahoeh-ra-
 27 hoeh noe taja basakeuneunana. 'Ari ^b
 noe ngawaspaoskeun kana sakörëtéging
 hate, langkoeng oeninga kana pasédjaän
 Roh, doemeh mangnédakeun djalma sa-
 roetji sakoemaha noe kamanah koe Al-
 28 lah.'Sarta oerang pada njaho, ari moeng-
 goeh ka sakoer noe njaäh ka Allah mah,
 saniskara teh ngabantoe matak djadi
 kahadean, tégésna ka sakoer djalma noe
 geus disaoer ^c toemoet pikérsaeunana.
 29 'Karana noe pada ^d dipioeninga koe Allah
 ti tadina, nja eta ti tadina keneh pada
 dipastikeun bakal djadi sarimbag djeung
 roepaning Poetrana; ^e soepaja Poetra
 teh ngadjadi tjikal ka reja-reja doeloer.
 30 'Ari noe dipastikeun ti tadina teja,
 nja eta disaoer ongkoh; sarta noe geus
 disaoer, nja eta didamél bënëer ongkoh;
 sarta noe geus didamel bënëer, nja eta
 dimoeljakeun ongkoh. ^a Mat. 20: 22.
^b Djab. 7: 10. ^c Ep. 1: 11. ^d p. 11: 2. ^e Kol. 1: 18.
 31 Pedah kitoe, oerang rek mitjatoer
 koemaha deui kana pérkara tadi teh?
 Moen Allah ngabédasan ka oerang, saha
 32 noe bakal ngalawan ka oerang? 'Ari
 Allah, ^a noe moenggah teu ngowélkeun
 Poetra koe andjeun, mapan boekti geus
 njérahkeun Poetra keur pimanpaateun
 oerang sakabeh, naha saniskara oge lain
 bakal dipasihkeun ka oerang baréng
 33 djeung Poetra? 'Saha ^b noe bakal ngé-
 lakkeun ka djalma beunang milih Allah?
 34 Nja Allah noe ngadamél bënëer. 'Saha
^c noe ngahoekoem? Nja Kristoes ^d noe
 geus poepoes, malah-malah noe geus di-
 tanghikeun, sarta ^e noe aja di têngé-
 neun Allah, toer ^f noe mangnédakeun
 35 oerang. 'Saha noe bakal misahkeun oer-
 ang tina kaásihan Kristoes? Naha ka-
 soekéran, atawa karoepékan, atawa pa-
 nganijaja, atawa langlajuseun, atawa
 boeroendoel, atawa baja, atawa pédang?
 36 'Sakoemaha noe geus dioengélkeun dina
 Kitab kijeu: ^g Tina sabab andjeun koe-
 ring sapopoë pada dipaehan; koering
 teh diitoengkeun saroepa domba peun-
 37 tjiteun. 'Tatapi ^h dina eta saniskara oer-
 ang teh leuwih tina oenggoel, koe lan-
 taran eta ⁱ noe miasih ka oerang teja.
 38 'Karana geus tangtoe dina pikir ka-
 oela, boh paeh atawa hiroep, boh ma-
 laikat, atawa pangkat-pangkat, atawa
 noe kawasa, boh barang ajeuna atawa

39 barang mêngke, 'boh noe loehoer atawa
 noe djéro, atawa mahloek naon bae
 salijan ti dinja, hamo aja noe bisa mi-
 sahkeun oerang tina kaásihan Allah di
 djéro Kristoes Jesoes, Goesti oerang.

^a 1 Moesa 22: 12; Joh. 3: 16. ^b Jës. 50: 8. 9.
^c Aj. 34: 29. ^d p. 4: 25. ^e Ep. 1: 20. ^f Ibr. 7: 25.
^g Djab. 44: 23. ^h 1 Kor. 15: 57; 1 Joh. 5: 4. ⁱ Ep. 5: 2.

PASAL 9.

Kaola di djéro Kristoes njatoerkeun
 noe sajakti, kaola hanteu bohong,
^a djeung boedi-rasa kaola djadi saksi
 2 ka kaola koe Roh Sotji: 'kaola teh
^b bangét nja prihatin, sarta hate ka-
 oela teu pétot-pétot ngandoeng kanjéri.
 3 'Karana moen beunang mah, ^c kaola
 sorangan daek diboewang ti Kristoes,
 keur pimanpaateun doeloer-doeloer ka-
 oela, ^d nja sanak-baraja noe sadaging
 4 djeung kaola. 'Eta teh oerang Israil,
 anoe ngabogaän ^e kapoetraän, djeung ^f
 kamoeljaän, sarta ^g përdjangdjian, kitoe
 deui ^h hoekoem, djeung ⁱ hal ngabakti
 5 ka Allah, sarta ^j pasobajaän; 'eta teh
 noe boga ^k para karoehoen teja, sarta
^l ti dinja mēdalna Kristoes moenggoe-
 hing daging mah, ^m nja eta noe djoe-
 mēnēng Allah saloehoereun sakabeh,
 6 poedjieun salalanggēngna. Amin. 'Tatapi
 lain pisan kijeu, ⁿ jen pangandika Allah
 teh geus pëtjat. Karana noe toeroenan
 7 Israil, ^o eta lain Israil sakabeh. 'Kitoe
 deui ^p lain pedah roendajan Ibrahim,
 eta teh sakabeh poetra; estoena mah
 kijeu: ^q Nja ti Ishak noe bakal disē-
 8 boet toeroenan maneh. 'Tégésna, lain
 anak noe ti daging, eta noe poetra Al-
 lah teh; ^r nja anak noe ti përdjang-
 djian, eta noe diitoeng toeroenan teh.
 9 'Karana pangandika përdjangdjian teja
 kijeu: ^s Tēpoeng waktue kiwari kami
 tangtoe datang deui; harita Sarah pi-
 10 bogaeun anak lalaki. 'Sarta lain saki-
 toeëun bae; ^t nja Rabeka ge kitoe ke-
 neh, mangsa bobot ti lalaki hidji, ti
 11 Ishak, karoehoen oerang. 'Karana sa-
 memeh poetrana marēdal, sarta same-
 meh marigawe hade atawa goreng, soe-
 paja loeloes pikérsaeun Allah toemoet
 sakoemaha pangmilih, lain tina pang-
 12 gawe, nja ti eta anoe njaoer, 'harita
 Rabeka diandikaän kijeu: ^u Noe ko-
 lot bakal ngawoelaän ka noe ngora.

13 Sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: *v* Kami miasih ka Jakoeb, dëmi ka Esaoe mah kami mi-geuleuh.

a p. 1 : 9; 2 Kor. 1 : 23. *b* p. 10 : 1. *c* 2 Moesa 32 : 32. *d* 2 Kor. 11 : 22. *e* 5 Moesa 14 : 1. *f* 2 Moesa 40 : 34. *g* 2 Moesa 24 : 8. *h* 5 Moesa 4 : 8. *i* Ibr. 9 : 1. *j* Ep. 2 : 12. *k* Lal. 7 : 8. *l* p. 1 : 3. *m* 1 Tim. 3 : 16; 1 Joh. 5 : 20. *n* p. 11 : 29. *o* p. 2 : 28. *p* Joh. 8 : 39. *q* 1 Moesa 21 : 12. *r* p. 8 : 14; Gal. 4 : 28. *s* 1 Moesa 18 : 10. *t* 1 Moesa 25 : 21. *u* 1 Moesa 25 : 23. *v* Mal. 1 : 2, 3.

14 Pedah kitoe, oerang rek mitjatoer koemaha? Naha di Allah teh aja teu-adilna?

15 *a* Eta mah sageuj teuing! 'Karana pangandikana ka Moesa: *b* Kami bakal mikoernija ka noe dipikoernija koe kami, sarta kami bakal miwëlas ka noe dipi-

16 wëlas koe kami. 'Djadi lain ti karëp djalma, atawa ti leumpang djalma, nja

17 ti Allah anoe mikoernija. 'Karana pangandikana dina Kitab ka Piraon kijeu: *c* Noe matak maneh koe kami digëlarkeun, nja sangkan kami nandakeun kawasa kami di maneh, soepaja djënëngan kami dioewarkeun di sakoeriling boemi.

18 'Djadi Allah teh mikoernija ka noe dikërsakeun, sarta neuaskeun ka noe dikërsakeun.

a Aj. 34 : 10.

b 2 Moesa 33 : 19. *c* 2 Moesa 9 : 16.

19 Ari maneh soegan rek ngomong ka kaoela: Moen kitoe mah, naha atoe andjeunna mana sok ngawëwëleh? *a* karanana saha noe bisa ngalawan ka kër-

20 sana? 'Balikan maneh, eh djalma! saha maneh teh, wët wani madoean ka Allah?

b Naha ari didjijeunan rek ngomong ka noe njiyeun: Koe naon koela mana koe

21 andika geus didjijeun kijeu? 'Naha karah *c* moenggoehing pandjoenan teu kawasa ka taneuh likët, taneuh sagoeroentoel didjijeun wadah, *a* noe hidji baris kamoeljaän, noe hidji deui baris kahinaän?

22 'Djeung koemaha lamoen Allah, keur ngërsakeun nawiskeun bëbëndoena djeung nganjahokeun kawasana, *e* nja-

baran sarta langkoeng-langkoeng sarehna ka wadahing kabëndoean, noe geus

23 ditjawiskeun baris karoeksakan; 'sarta soepaja nganjahokeun kasoegihan kamoeljaänana moenggoeh kana wadahing kawëlasan, *f* noe koe andjeunna disajikeun ti tadina baris kamoeljaän?

24 'Nja saroepa kitoe pisan oerang ge koe andjeunna geus pada disaoer, lain ti lëbah oerang Jahoedi bae, ti lëbah oe-

25 rang kapir ongkoh. 'Sakoemaha noe koe

Allah diandikakeun dina kitab nabi Hosea: *g* Ari noe lain oemat, koe kami rek disëboetkeun oemat kami, sarta noe lain kaasih, koe kami rek disëboetkeun

26 kaasih. 'Djeung deui dina ënggon, noe djalmana geus diandikaän kijeu: *h* Maraneh teh lain oemat kami, nja di dinja maranehanana bakal disëboetkeun poe-

27 tra Allah noe djoemënëng. 'Sarta nabi Jësaja ngalahirkeun hal Israil kijeu:

i Masih bilangan bangsa Israil saperti keusik laoet, sesana bae noe bakal ra-

28 hajoe teh. 'Karana Pangeran bakal ngadjadikeun përkara mejakkeun, ditigas kalawan adilna; estoe Pangeran bakal ngadamël di boemi përkara noe ditigas.

29 'Sarta sakoemaha noe dilahirkeun koe Jësaja tadina: *j* Oepama Pangeran Së-

baot ka oerang hanteu ngarikeun binih mah, oerang teh tangtoe geus djadi sa-

perti Sadoemoe djeung tjara Gomora teja.

a Aj. 9 : 12. *b* Jës. 45 : 9. *c* Jër. 18 : 6. *d* 2 Tim.

2 : 20. *e* p. 2 : 4; 10 : 21. *f* p. 8 : 29, 30. *g* Hos. 2 : 22.

h Hos. 1 : 10. *i* Jës. 10 : 22. *j* Jës. 1 : 9.

30 Koe sabab kitoe, oerang rek mitjatoer koemaha? Jen oerang kapir, anoe teu nejangana kabënëran, geus meunang ka-

bënëran teh, *a* nja eta kabënëran anoe

31 tina lantaran përtjaja teja. 'Sabalikna ari Israil, *b* anoe nejangana hoekoem ka-

bënëran mah, hanteu nëpi kana hoe-

32 koem kabënëran. 'Naon sababna? Sabab nejangana teh lain tina përtjaja, nja

tina panggawe; karana pada titadjong

33 ka *c* batoe tatadjongan teja. 'Sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: *d* Masing nganjahokeun, di Sion

kami neundeun hidji batoe tatadjongan sarta hidji batoe karang noe matak tideuha; djeung tijap-tijap djalma noe

përtjaja ka eta, hamo meunang wiwirang.

a p. 3 : 22. *b* p. 10 : 2; 11 : 7. *c* 1 Kor. 1 : 23.

d Jës. 8 : 14; 28 : 16.

PASAL 10.

Eh, doeloer-doeloer! ari katineung hate

2 kaoela, sarta panëda kaoela ka Allah teh pikeun oerang Israil, *a* malar kasa-

lamëtanana. 'Karana kaoela djadi saksi ka dinja, *b* jen pada sarëgëp ka Allah,

3 tatapi hanteu djeung kanjahona. 'Karana sapedah teu nganjahokeun kana kabënëran Allah, sarta kahajangna *c* ngadëgkeun kabënëran sorangan, noe matak

eta hanteu taloek kana kabënëran
 4 Allah. 'Karana ^a ari panoengtoengan
 toret teh nja eta Kristoes, baris matak
 kabënëran ka oenggal-oenggal djalma
 5 noe përtjaja. 'Karana Moesa ngalahir-
 keun kabënëran anoe tina lantaran toret
 teja kijeu: ^e Tijap-tijap manoesa, noe nga-
 lampahkeun eta teh, tangtoe hiroep
 6 koe eta. 'Tatapi ari kabënëran anoe tina
 lantaran përtjaja teja, kijeu tjatoerna:
^f Oelah ngomong sadjëroning hate ma-
 neh: Saha noe bakal oenggal ka sawar-
 ga? Nja eta hartina noeroenkeun Kris-
 7 toes. 'Atawa: Saha noe bakal toeroen
 kana djëro djoengkrang? Nja eta hartina
 ngoenggalkeun Kristoes ti noe maraot.
 8 'Ari tjatoerna koemaha? Pangandika teh
 deukeut ka maneh, aja dina soenggoet
 maneh, sarta dina hate maneh. Nja eta
 teh pangandika kapërtjajaan, anoe dioe-
 9 warkeun koe kaoela sadaja. 'Sabab la-
 moen maneh koe soenggoet ngakoekeun
 ka Jesoes, jen eta teh Goesti, sarta përt-
 tjaja koe hate jen andjeunna koe Allah
 geus ditanghikeun ti noe paraeh, eta
 10 maneh tangtoe pisalamëteun. 'Karana
 përtjajana hate matak ngadjadikeun ka-
 bënëran ka djalma, sarta pangakoena
 soenggoet matak ngadjadikeun kasala-
 11 mëtan. 'Karana ari pilahir dina Kitab
 kijeu: ^g Tijap-tijap djalma noe përtjaja
 12 ka eta, hamo meunang wiwirang. 'Ka-
 rana ^h hanteu beda oerang Jahoedi
 djeung oerang Joenani; rehna hidji ke-
 neh anoe djadi Goesti sakabeh, soegih-
 moerah ka sakoer noe sasambat ka an-
 13 djeunna. 'Karana ⁱ saha-saha noe sa-
 sambat kana djënëngan Goesti, tangtoe
 14 pisalamëteun. 'Ari eta teh koemaha nja
 rek sasambat ka noe tatjan dipërtjaja
 koe maranehna? Koemaha nja rek përt-
 tjaja ka noe tatjan kadenge wartana
 koe maranehna? Koemaha nja rek nga-
 denge, lamoen taja noe ngoewarkeun?
 15 'Koemaha nja rek ngoewarkeun, lamoen
 hanteu dipiwarang? Sakoemaha noe geus
 dioengëlkeun dina Kitab: ^j Koe matak
 rësëp soekoe djalma noe ngoewarkeun
 kasënangan, noe ngawartakeun kasaeen!

^a p. 9: 3. ^b Lal. 22: 3. ^c p. 9: 32. ^d Lal. 13: 39;
 2 Kor. 3: 13; Gal. 3: 24. ^e 3 Moesa 18: 5. ^f 5 Moesa
 30: 12—14. ^g Jes. 28: 16; p. 9: 33. ^h Lal. 15: 9;
 p. 3: 23. ⁱ Joël 2: 32. ^j Jes. 52: 7; Nah. 1: 15.

16 Tatapi lain sakabeh ngestoekeun In-
 djil teh. Karana ari pilahir Jësaja: ^a Èh,

Pangeran! saha noe geus përtjaja ka
 17 pangowaran koering sadaja? 'Djadi ari
 kapërtjajaan teh datangna tina ngadenge,
 sarta ari ngadenge teh datangna koe
 18 pangandika Allah. 'Tatapi tjatoer ka-
 oela: Naha palangsijang teu kadenge koe
 eta? Poegoeh kadenge tamah, mapan
^b sorana bidjil ka sakoeriling boemi,
 sarta kasaoeranana nëpi ka sisi djagat.
 19 'Tatapi tjatoer kaoela: Naha palangsij-
 jang koe Israil teu kaharti? Noe mimiti
 Moesa ngalahir: ^c Kami bakal mapanas
 ka maraneh koe noe lain oemat; koe
 bangsa noe teu boga pangarti kami bak-
 20 kal moendoengkeun maraneh. 'Djeung
 deui Jësaja wanieun ngalahir kijeu: ^d
 Kami geus kapanggih koe noe teu ne-
 jangan kami; kami geus tembong ka
 21 noe teu nanjakeun kami. 'Tatapi ari
 Israil mah koe andjeunna dilahirkeun
 kijeu: ^e Kami sapoë djëpoet geus njo-
 dorkeun panangan kami ka hidji bangsa
 noe mantangoel sarta malikkeun omong.

^a Jës. 53: 1; Joh. 12: 38. ^b Djab. 19: 5. ^c 5 Moesa
 32: 21. ^d Jës. 65: 1. ^e Jës. 65: 2.

PASAL 11.

Pedah kitoe, tjaoer kaoela: Koemaha
 Allah teh geus noendoeng ka oemat-
 na? ^a Eta mah sageuj teuing! Karana
^b kaoela ge kapan oerang Israil, toeroe-
 2 nan Ibrahim, kaom Binyamin. 'Moal
 ënja Allah noendoeng ka oematna, noe
 koe andjeunna dipioeninga tadina. Na-
 ha maneh hanteu njaho ^c anoe dilahir-
 keun dina Kitab moenggoeh hal Elia!
 jen oendjoekan ka Allah, ngadoedoe ka
 3 Israil, kijeu pioendjoekna: 'Noen Pange-
 ran! eta teh geus maraehan ka para
 nabi andjeun, sarëng geus pada ngaroen-
 toehkeun altar-altar andjeun; ngan kan-
 toen simkoering pribadi, sarëng pada
 4 ngarah pati simkoering. 'Ari pangandika
 walonan Allah ka nabi teh koemaha?
^d Kami ngarikeun pikeun kami toedjoeh
 reboe djalma, noe teu tapak-toeuer njëm-
 5 bah ka Baäl. 'Nja kitoe keneh dina
 mangsa ajeuna aja ^e sesa, toeroet ^f
 6 pangmilih sih-koernija. 'Sarta lamoen
 koe sih-koernija mah, ^g geus njata lain
 tina panggawe; da ari teu kitoe, sih-
 koernija teh geus lain sih-koernija deui.
 Sabalikna, oepama tina panggawe mah,
 geus njata lain sih-koernija; da ari teu

7 kitoe, panggawe teh geus lain panggawe
 dioepaja koe Israïl, hanteu koengsi beu-
 nang; dëmi noe geus meunang eta teh
 nja djalma kapilih, ari noe sedjen mah
 8 geus diteuaskeun; 'sakoemaha noe geus
 dioengëlkeun dina Kitab: ' Allah geus
 maparin ka darinja hidji soekma papidë-
 lan; panon noe lain pikeun ngadeuleu,
 sarta tjeuli noe lain pikeun ngadenge,
 9 nëpi ka poë ajeuna. 'Djeung ari pilahir
 Dawoed: ' Medjana sing ngadjadi djirët,
 sarëng ridjët, sarëng tatadjongan, sara-
 10 woeh balësan ka darinja! 'Panonna sing
 ngadjadi poëk, sangkan teu ngadeuleu;
 sarëng tonggongna moegi koe andjeun
 11 dibëngkoengkeun salalamina! 'Pedah ki-
 toe, tjatoer kaola: Koemaha ^h eta pang-
 titadjongna teh sangkan laboeh? Eta
 mah sageuj teuing! Tatapi tina laboehna,
 ' noe matak kasalamëtan teh geus ka
 oerang kapir, ^m noe dipalar mapanas ka
 12 oerang Israïl. 'Sarta lamoen laboehna
 eta ngadjadi kasoegihan doenya, sarta
 kasoedaän eta ngadjadi kasoegihan oer-
 ang kapir, sok manaha teuing djëdjëgna!

^a Djab. 94:14; Jër. 31:37. ^b Pil. 3:4. ^c 1 Radj. 19:10. ^d 1 Radj. 19:18. ^e p. 9:27. ^f p. 9:11, 15. ^g p. 4:4. ^h p. 9:31. ⁱ Jës. 6:9, 10; 29:10. ^j Djab. 69:23. ^k p. 9:32. ^l Lal. 13:46. ^m p. 10:19.

13 Karana kaola mitjatoer ka maraneh,
 eh oerang kapir! Sapedah kaola ^a ra-
 soel ka oerang kapir, noe matak nga-
 goengkeun kana kadjënëngan kaola:
 14 'malah-mandar kaola djadi mapanas ka
 noe sadaging djeung kaola, sarta nja-
 lamëtkeun eta sawareh-wareheun. 'Ka-
 15 rana lamoen disingkahkeunana eta teh
 ngadjadi karapihan doenya, naha ari
 dimanahna deui, kadjadianana lain ba-
 16 kal tjara hiroep tina paeh? 'Djeung
 lamoen ^b tjikal roti soetji, tangtoe sa-
 adonan ge soetji; kitoe deui lamoen akar
 17 soetji, tangtoe dahanna ge soetji. 'Djeung
 deui lamoen dahanna sawareh disëm-
 plakkeun, ari maneh noe bakoe tangkal
 djetoen leuweung, ditantjëbkeun dina
 oeroet eta, noe matak miloe ngabogaän
 akar sarta toewakna ^c tangkal djetoen
 18 tjoë teja: 'eta maneh poma oelah rek
 reueus kana eta dahan teh. Dëmi oepama
 maneh reueus, sing ingëtkeun, lain ma-
 neh anoe nanggeuj kana akar, nja akar
 19 noe nanggeuj ka maneh. 'Soegan maneh
 rek ngomong kijeu: Eta dahan pangdi-

sëmplakkeunana teh soepaja kaola di-
 20 tantjëbkeun. 'Nja bënër; eta teh pang-
 disëmplakkeunana tina sabab teu përt-
 tjaja, ari maneh mah ngadëg koe
 kapërtjajaän. ^d Poma oelah rek angkoe,
 21 anggoer koedoe sijeun. 'Karana nadjan
 ka dahan pitoewin teja Allah moenggah
^e teu wëlas, bisi ka maneh kitoe deui
 22 teu wëlas. 'Koe sabab eta, maneh sing
 awas kana kamoerahan sarta kakësitan
 Allah; kakësitanana ka sakoer noe la-
 boeh teja, ari kamoerahanana mah ka
 maneh, ^f lamoen maneh tëtëp dina ka-
 moerahan; ana teu kitoe mah ^g maneh
 23 ge tangtoe ditilas. 'Tatapi nadjan eta
 ge, ^h lamoenna hanteu tëtëp dina kateu-
 përtjajaänana mah, tangtoe ditantjëb-
 keun; karana Allah mah kawasa nan-
 24 tjëbkeun deui. 'Karana nadjan maneh
 teh geus ditilas tina tangkal djetoen anoe
 bakoe djetoen leuweung, seug ditantjëb-
 keun ka tangkal djetoen noe sadjatina
 teja, salija ti oemoem; soemawonna eta,
 noe pada dahan pitoewin, mëngke ditan-
 tjëbkeun ka tangkal djetoen sorangan.

^a p. 15:16; Gal. 2:7. 9. ^b 4 Moesa 15:17-21.
^c Jër. 11:16. ^d 1 Kor. 10:12. ^e Jër. 13:14;
 Jëh. 24:14. ^f Ibr. 3:14. ^g Ibr. 10:29. ^h 2 Kor. 3:16.

25 Karana kahajang kaola, eh doeloer-
 doeloer! maraneh oelah teu njaraho kana
 ijeu rasijah, ^a soepaja maraneh oelah
 boga angkeuh pintër, jen oerang Israïl
 teh kataradjang teuas saparo, ^b nëpi ka
 sadjëdjëgna bilangan oerang kapir geus
 26 asoep. 'Nja kitoe teh sakabeh oerang
 Israïl bakal disalamëtkeun; sakoemaha
 noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^c Poe-
 rah ngadjait teh bakal soemping ti Sion,
 sarta bakal ngoendoerkeun kadorakaän
 27 ti Jakoeb. 'Djeung ^d kijeu përdjangdjan
 kami ka darinja, dimana koe kami di-
 28 leungitkeun dosana. 'Ari eta teja ditilik
 kana Indjil teh ^e moesoeh, tina sabab
 maraneh; tatapi ^f ditilik kana pangmilih
 29 mah kaäsih, tina sabab karoehoen. 'Ka-
 rana ari pasihan djeung pangnjaoer
 Allah mah ^g tara keuna koe kadoehoeng.
 30 'Karana sapërti maraneh baretona pada
 baha ka Allah, dëmi mangsa ajeuna mah
 geus meunang kawëlasan koe pangba-
 hana eta; 'nja kitoe keneh eta, ajeuna
 geus pada djadi baha, soepaja eta ge
 meunang kawëlasan, koe kawëlasan noe
 32 dipasihkeun ka maraneh teja. 'Karana
^h sakabeh teh koe Allah geus dikërëm

di handapeun kabahaan, soepaja andjeunna ngawelasan ka sakabeh.

a p. 12:6. *b* Loek. 21:24. *c* Jës. 59:20, 21. *d* Jér. 31:33, 34. *e* 1 Tes. 2:15. *f* p. 9:4. *g* 4 Moesa 23:19. *h* Gal. 3:22.

33 Amboe, aja sakitoe djërona kasoegihan, djeung kapintëran, sarta kaoeningaan Allah! *a* Ari hoekoemanana hanteu beunang didjoegdjoegan, sarta djalananna hanteu beunang dikira-kira!

34 'Karana *b* saha noe njaho kana manah Pangeran? atawa saha noe djadi pang-

35 rëmpaganana? 'Atawa *c* saha noe geus miheulaan ngahatoeranan ka andjeunna,

36 noe matak bakal dibalës ka dinja? 'Karana *d* saniskara teh pangajana ti Allah, djeung koe Allah, sarta bade ka Allah. *e* Nja Allah noe koedoe dibaktian kamoeljaan salalanggënga. Amin.

a Aj. 11:7; Djab. 36:7. *b* Jës. 40:13, 14; 1 Kor. 2:16. *c* Aj. 41:2. *d* 1 Kor. 8:6. *e* p. 16:27.

PASAL 12.

Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer! kaeola mitoetoer ka maraneh koe tina *a* kawelasan Allah: *b* moedoe pada njanggakeun badan sakoedjoer djadi koerban hiroep, djeung soetji, sarta pikamanaheun Allah; nja eta djadikeun

2 ibadah maraneh rohani. 'Sarta maraneh *c* poma oelah sakaroepa djeung ijeu doenya; *d* nja koedoe pada disalin koe djalan dianjarkeun pikir maraneh, sangkan maraneh bisa ngararasakeun naon noe djadi pangërsa Allah, anoe hade, sarta pikamanaheun, djeung sampoerna.

a p. 11:31. *b* p. 6:13; 1 Petr. 2:5. *c* 1 Joh. 2:15. *d* Ep. 4:23.

3 Karana koe sih-koernija, *a* noe geus dipasihkeun ka kaeola, noe matak kaeola marentah ka maraneh, ka hidji-hidji djalma, jen *b* oelah ngangkeuhkeun diri liwat ti oetama; nja ngangkeuhkeun diri teh sing kalawan meudjehuna, *c* sakoe-maha pangadoeem Allah takër kapërtjajaan ka hidji-hidji djalma. 'Karana *d* sapërti oerang dina badan hidji teh reja pisan anggahotana, tatapi eta sakabeh anggahota hanteu saroeawa pagaweanana, 'nja kitoe teh oerang reja djalma

5 *e* sabadan di djëro Kristoes, ari hidji-hidji djalma djadi anggahota batoer pada batoer. 'Sarta oerang teh *f* warna-warna boga pasihan, toeroet sakoemaha koernija noe dipaparinkeun ka oerang; '[eta koe oerang estikeun,] *g* boh piwëdjang,

satakër kapërtjajaan; boh noe boga tjangkingan, dina mëtakeun tjangkingan; boh noe ngawoeroek, dina ngawoeroek; 'boh noe magahan, dina magahan; noe ngadoeem sadëkah, sing satarabasna; noe ngokolotan, sing gëntoelaten; noe milampah kawelasan,

9 koedoe djeung soeka ati. 'Ari kanjaahan teh *h* oelah djeung palseo. 'Moedoe geuleuh kana kagorengan, ngarakëtan kana kahadean. 'Ari *i* silih-pikanjaah djeung doeloer teh sing antek pisan, sarta moe-

11 doe silih-piheulaan nja ngahormat. 'Poma oelah këndor dina kasarëgëpan. Masing *k* angkër nja soekma. Moedoe ngawoelaan ka Goesti. 'Masing *l* boengah dina pangarëp-ngarëp. Masing sabar dina kasoekëran. Masing mantëp dina nënëda.

13 'Moedoe noeloeng kana kakoerangan djalma saroetji. *m* Masing soeka ngandjrëkkeun ka semah. 'Moedoe *n* pada ngabërkahan ka noe nganijaja ka maraneh; bërkahan, poma oelah njapa. 'Moedoe ngabelaan boengah ka noe boengah, sarta ngabelaan tjeurik ka noe tjeurik.

16 'Sing *o* pada samijoek djeung batoer. Oelah hajang *p* ka noe loehoer-loehoer, nja moedoe njampoerkeun diri maneh ka noe rarëndah. *q* Poma oelah boga

17 angkeuh pintër. 'Goreng *r* oelah dibalës goreng ka saha bae. *s* Moedoe pada ngalampahkeun kahadean di hareupeun sakabeh djalma. 'Lamoen beunang, sabisa-bisa maneh *t* koedoe rapih djeung sakabeh djalma. 'Eh, kaasih kaeola! *u* poma oelah malëskeun diri koe maneh; nja omberan pikeun bëbëndoe; karana dina Kitab dioengëlkeun kijeu: *v* Kami noe kagoengan pamalës; nja kami noe bakal

20 naer, timbalan Pangeran. 'Koe sabab eta, *w* oepama moesoh maneh keur kalempohan, koedoe bere kahakanan; oepama keur halabbabeun, koedoe bere nginoem; karana maneh ari milampah kitoe mah ibarat noempoekkeun roehak

21 roehaj dina sirahna. 'Poma maneh oelah kalindih koe kagorengan; nja koedoe ngalindih kagorengan koe kahadean.

a p. 1:5. *b* Gal. 6:3. *c* Ep. 4:7. *d* 1 Kor. 12:12. *e* 1 Kor. 12:27. *f* 1 Kor. 12:4. *g* 1 Petr. 4:11. *h* 1 Tim. 1:5. *i* Djab. 97:10. *j* 1 Petr. 1:22; 2:17. *k* Lal. 18:25. *l* p. 15:13; 1 Tes. 5:16, 17; Jak. 5:7. *m* lbr. 13:2; 1 Petr. 4:9. *n* Mat. 5:44; 1 Petr. 3:9. *o* p. 15:5. *p* Djab. 181:1. *q* p. 11:25. *r* Sil. 20:22; 1 Petr. 3:9. *s* Pil. 4:8. *t* Mark. 9:50. *u* 3 Moesa 19:18; Mat. 5:39. *v* 5 Moesa 32:35. *w* Sil. 25:21.

PASAL 13.

Sakoer djalma ^a koedoe ngesto ka para kawasa, noe marentah ka dinja; karana ^b hanteu aja kawasa ngan ti Allah, sarta para kawasa noe aja teh geus pada dikersakeun koe Allah. ^c Koe sabab eta, saha-saha noe bahoela kana kawasa, ngalawan ka pangersa Allah; ^e ari djalma noe ngalawan teh tangtoe ngadatangkeun hoekoeman ka dirina. ^f Karana ari para kapala teh lain pikasijeuneun pagawean hade, nja pikasijeuneun pagawean goreng. Lamoen maneh hajang oelah sijeun koe kawasa, nja koedoe ngalampahkeun noe hade; ana kitoe mah maneh meunang poedji ti dinja. ^g Karana eta teh piwarangan Allah, baris matak hade ka maneh. Tatapi lamoen maneh migawe kagorengan mah, nja koedoe sijeun; karana njiképna pédang moal tamboeh-tamboeh; karana eta teh piwarangan Allah, poerah malés ngeunakeun siksaan ka noe migawe kagorengan. ^h Koe pedah kitoe, pérloe pisan ngesto, lain tina sabab siksaan bae, nja tina sabab boedi-rasa onghok. ⁱ Nja kitoe keneh noe matak maraneh sok majar oepéti; karana eta teh piwarangan Allah, teu pètot-pétot nja pada mètakeun pagawean kitoe. ^j Koe sabab eta, ^k koedoe mere ka sakabeh djalma naon bae noe djadi wadjib maraneh; nja mere oepéti, ka noe wadjib dibere oepéti; tjoeke, ka noe wadjib dibere tjoeke; sijeun, ka noe wadjib dipikasijeun; hormat, ka noe wadjib dihormat. ^l ^a Tit. 3:1; 1 Petr. 2:13. ^b Sil. 8:15. ^c Sil. 24:21, 22. ^d Mat. 22:21; 1 Petr. 2:17.

^m Poma maraneh ka saha bae oelah boga hoetang naon-naon, kadjaba silih-pikanjaäh; karana ⁿ djalma noe njaäh ka noe lijan, eta teh geus mëpékan parentah hoekoem. ^o Karana noe kijeu teja: ^p Maneh oelah ngaranjed; maneh oelah maehan; maneh oelah maling; maneh oelah djadi saksi bohong; maneh oelah bogoh; djeung timbalan naon bae noe aja djaba ti kitoe, karagoem koe kasaoeran noe kijeu teja: ^q Maneh koedoe njaäh ka batoer maneh, saperti ka diri sorangan. ^r Ari kanjaahan teh ^s tara migawe goreng ka batoer. Nandakeun kanjaahan teh ^t nja kapépékanana hoekoem. ^u Soema-

wonna koedoe kitoe, pedah oerang nganjahokeun mangsa, ^v jen ajeuna geus waktoena oerang teh haroedang tina heés; karana kasalametan teh ajeuna geus deukeut ka oerang ti batan oerang anjaran pértjaja. ^w Peuting teh ^x geus meh bejak, beurang teh geus deukeut. Manana, hajoe, oerang pada tjoetjoel ^y pagawean poék, nja make pakarang tjang. ^z Hajoe, oerang pada loemampah sakoemaha pantésna, tjara ti beurang; ^{aa} oelah djeung balaketjrakan sarta djeung arak-arakan, oelah djeung karoetjahan sarta djeung kalatjoeran, oelah djeung paseja sarta djeung dengki; ^{ab} nja ^{ac} makeanan maneh teh koe Goesti Jesoes Kristoes; sarta ^{ad} daging teh oelah diangonan datang ka ngadjadikeun napsoe. ^{ae} Gal. 5:14. ^{af} 2 Moesa 20:13. ^{ag} 3 Moesa 19:18. ^{ah} 1 Kor. 13:4. ^{ai} Ep. 5:14; 1 Tes. 5:6. ^{aj} Ibr. 10:25. ^{ak} Ep. 5:11. ^{al} Loek. 21:34; Gal. 5:21; 1 Tes. 4:5; Jak. 3:14. ^{am} Gal. 3:17. ^{an} Kol. 2:23; 1 Petr. 2:11.

PASAL 14.

Ari ^a noe hengker pértjajana, koedoe Aditarima, sarta oelah maréboetkeun pangrasaning ati. ^b Aja noe pértjajana jen saniskara teh wénang didahar; tapi ari noe hengker mah noe didahar teh lalab-lalaban. ^c Anoe dahar ^d poma oelah tjoewa ka noe hanteu dahar; kitoe deui anoe hanteu dahar poma oelah ngahoekoeman ka noe dahar; karana ^e koe Allah mah eta geus ditarima. ^f Saha maneh teh, ^g wét ngahoekoeman ka boedjang noe lijan? Eta nangtoeng-laboehna ka djoeraganana sorangan. Tatapi bakal tétép nangtoengna teh; karana Allah mah kawasa nétépkeun nangtoengna. ^h Aja noe ngangkehkeun ⁱ poé poendjoel ti poé deui; aja noe ngangkehkeun poé kabeh sarowa bae. Hidji-hidji djalma masing poegoeh pisan dina ^j djero pikir sorangan. ^k Anoe ngestoekeun poé, ^l ngestoekeunana teh tina sabab Goesti; ari noe hanteu ngestoekeun poé, ^m teu-ngestoekeunana teh tina sabab Goesti. Anoe dahar, daharna teh tina sabab Goesti, boektina moedji soekoer ka Allah; ari noe hanteu dahar, teudaharna teh tina sabab Goesti, sarta ⁿ moedji soekoer ka Allah. ^o Karana ^p oerang teh taja noe hiroep pikeun diri sorangan, sarta taja noe paeh pikeun

8 diri sorangan. 'Karana boh oerang hiroep, oerang hiroep teh pikeun Goesti; boh oerang paeh, oerang paeh teh pikeun Goesti. Djadi oerang teh boh hiroep, boh paeh, nja kagoengan Goesti.
 9 'Karana nja kitoe pisan sababna noe matak Kristoes teh geus poepoes, djeung tanghi, sarta hiroep deui, soepaja andjeunna djadi Goesti djalma noe paraeh
 10 sarta noe hariroep. 'Balikanan maneh teh, naha wët ngahoekoeman ka doeloer maneh? atawa maneh teh, naha wët tjoewa ka doeloer maneh? 'Karana oerang sakabeh mêngke pada dideuheuskeun ka pajoeneun korsi pangandilan
 11 Kristoes. 'Karana dina Kitab aja oengëlan kijeu: ^h Dëmi hiroep kami, lahiran Pangeran, sakabeh toeer mêngke darëkoe di pajoeneun kami, sarta sakabeh
 12 letah mêngke ngarakoe ka Allah. 'Djadi ' oerang hidji-hidji djalma mêngke koe-doe pada njanggakeun katërangan ka Allah hal përkara sorangan. *a p. 15: 1.*

b 1 Kor. 8: 8; Kol. 2: 16. *c* Jak. 4: 11, 12. *d* Gal. 4: 10; Kol. 2: 16. *e* Kol. 3: 17; 1 Tim. 4: 4. *f* 2 Kor. 5: 15. *g* p. 2: 16; 2 Kor. 5: 10. *h* Jës. 45: 23; Pil. 2: 10. *i* 1 Kor. 3: 8; Gal. 6: 5.

13 Manana oerang oelah sok silih-hoekoeman deui; anggoer kijeu nja ngahoekoeman teh, ^a jen maneh oelah nji-jeun anoe matak titadjong doeloer, atawa
 14 noe matak tideuha. 'Kaoela teh njaho, sarta geus tangtoe dina pikir kaoela ^b di djëro Goesti Jesoes, jen saniskara barang ^c taja noe nadjis koe soranganana; ngan tatapi anoe ngangkeuhkeun nadjis kana sahidji barang, nja ka dinja
 15 nadjisna teh. 'Tatapi ^d oepama doeloer maneh kanalangsaañ tina sabab sipat kahakanan, eta maneh loemampah teh geus lain noeroet deui lampah kanja-ahan. Poma oelah njilakakeun koe kahakanan maneh ka djalma noe geus
 16 ditalangan paeh koe Kristoes. 'Koe sabab eta, kabobogañ maraneh teh oelah
 17 koengsi aja noe ngagorengkeun. 'Karana ari karadjañ Allah teh ^e lain kahakanan, lain inoeman, estoena mah kabënëran, djeung karoentoetan, sarta kaböngahan koe lantaran Roh Soetji. 'Ka-
 18 rana noe koemawoela ka Kristoes koe djalan ngestoekeun noe kitoe teja, eta teh dipikamanah koe Allah, sarta di-
 19 adjenan koe djalma. 'Manana oerang

teh, ^f hajoe, pada ngobrek kana sakoer lantaran karoentoetan, kitoe deui sakoer lantaran silih-adëgkeun përtjaja.
 20 'Poma oelah ngaroeksak kana dadamëlan Allah tina sabab kahakanan. 'Enja ^g saniskara barang bërësih teja mah; tatapi djalma noe dahar bari ngadatangkeun titadjong mah, eta lampah
 21 kitoe teh goreng. 'Oetama pisan, ^h moen teu dahar laeok, hanteu nginoem anggoer, atawa milampah naon bae anoe matak titadjong, atawa matak tideuha, atawa matak hengker ka doeloer maneh.
 22 'Maneh ari boga kapërtjajañ, koe-doe dikandoeng sadjëroning diri maneh di pajoeneun Allah. Salamët noe teu ngahoekoeman sorangan moenggoeh dina lampah anoe diangkeuhkeun hade.
 23 'Tatapi ari noe tjangtjaja mah, kari-kari ngadahar bae, noe kitoe teh geus dihoekoeman, sababna lain datang tina përtjaja. 'Ari saniskara lampah, anoe lain datang tina përtjaja mah, eta teh dosa.

a Mat. 18: 7; 1 Kor. 10: 32. *b* p. 9: 1. *c* Mat. 15: 11; 1 Tim. 4: 4. *d* p. 13: 10; 1 Kor. 8: 11—13. *e* 1 Kor. 8: 8. *f* p. 12: 18; 15: 2. *g* Tit. 1: 15. *h* 1 Kor. 8: 13. *i* Tit. 1: 15.

PASAL 15.

Ari oerang noe bëdas, ^a wadjib nanggoeng kahengkeran anoe hanteu bëdas, djeung oelah mikarësëp ka diri sorangan. 'Oerang teh, hidji-hidji djalma, nja sing malar dipikarësëp koe batoer, baris kana kahadean, ^b pikeun ngadëgkeun përtjaja. 'Karana nadjan Kristoes ge hanteu mikarësëp ka salirana koe mantën; estoena mah sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^c Ari ngaharinakeunana djalma noe ngahinakeun ka andjeun teh geus naringgang ka koe-
 4 ring. 'Karana sagala noe disërátkeun baheula, ^d pangdisërátkeunana teh baris piwoeroek ka oerang, soepaja oerang pada ngabogañ pangarëp-ngarëp, koe
 5 kasabaran sarta panglilipoer Kitab. 'Ari Allah noe kagoengan sakoer kasabarau ^e sarta panglilipoer, moegi maparin ka maraneh ^f samijoek djeung batoer, anoet
 6 kërسانing Kristoes Jesoes; 'sangkan maraneh rëmpeog sabiwir nja pada ngamoeljakeun ka Allah, Rama Goesti oerang
 7 Jesoes Kristoes. 'Koe sabab eta, maraneh moedoe silih-angkën, saperti diri maraneh ge geus pada diangkën

- koe Kristoes, baris kamoeljaan Allah.
- 8 'Ari toedjoelna pitjatoer kaoela, jen Jesoes Kristoes teh geus djadi kawoelaning soenat, tina sabab kajaktian Allah, soepaja andjeunna ngajakinkeun ^g përdjangdjian noe ka para karoehoen teja,
- 9 'sarta soepaja oerang kapir pada ngamoeljakeun ka Allah tina sabab sihpewelasna; sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^h Koe përkawis eta koering sêdja ngagoeng-ngagoeng ka andjeun di sagala bangsa kapir, saréng sêdja moedji ka padjénngan andjeun.
- 10 'Djeung aja deui pilahirna: ⁱ Eh, sakabeh oerang kapir! geura pada soekasoeka djeung oematna! 'Djeung deui: ^j Eh, sakabeh oerang kapir! geura maroedji ka Pangeran; sarta sakabeh bangsa geura pada ngagoeng-ngagoeng ka andjeunna! 'Djeung aja deui pilahir Jësaja: ^k Mëngke akar Isai noe pingadêgeun, ngareh ka sakabeh oerang kapir; nja ka eta sakabeh oerang kapir bakal pada
- 13 ngarëp-ngarëp. 'Ari Allah noe kagoengan sakoer pangarëp-ngarëp, moegi-moegi minoehan ka maraneh koe sagala kabongahan sarta kasénangan, djalan tina përtjaja, sangkan maraneh sing leuwih angot nja pangarëp-ngarëp, koe kawasaning Roh Soetji. *a p. 14: 1; 1 Kor. 9: 22; Gal. 6: 2. b p. 14: 19. c Djab. 69: 10. d p. 4: 23, 24; 1 Kor. 10: 11. e 2 Kor. 1: 3. f p. 12: 16; Pil. 2: 2; 3: 16. g Lal. 3: 25. h Djab. 18: 50. i 5 Moesa 32: 43. j Djab. 117: 1. k Jës. 11: 10.*
- 14 'Tatapi kaoela sorangan ge dina pikir geus tangtoe moenggoeh hal maraneh, eh doeloer-doeloer kaoela! jen maraneh sorangan ge geus pinoeh koe kahadean, djêdjël koe sagala kanjaho, bisa silihpagahan djeung batoer. 'Nadjan kitoe ge, eh doeloer-doeloer! kaoela njoeratan teh ka maraneh, sawarehna moetoeh koe wani, nja pikeun ngingëtkeun ka maraneh, tina sabab ^a sih-koernija noe koe Allah geus dipasihkeun ka kaoela,
- 16 'sangkan kaoela teh djadi piwaringan Jesoes Kristoes ^b ka oerang kapir, mëtakeun Indjil Allah, soepaja oerang kapir teh djadi ^c koerban pikamanaheun, beunang njoetjikeun koe Roh Soetji.
- 17 'Koe sabab eta, kaoela boga pamoedji di djëro Kristoes Jesoes, moenggoeh
- 18 dina përkara Allah. 'Karana kaoela moal wani-wani njëboetkeun naon-naon anoe lain beunang ngadamël Kristoes koe

- lantaran kaoela, ^d baris nganoetkeun oerang kapir, nja koe oetjap sarta pangawe; 'koe kawasana ^e tanda djeung moedjidjat, koe kawasaning Roh Allah; moenggah kaoela ngoewarkeun Indjil Kristoes teh datang ka tjatjap ^f ti watës Jëroesalem sarta sakoerilingna, tËpi ka
- 20 Ilirikoem; 'bari tËmën pisan nja maksoed, moal ngoewarkeun Indjil dina énggon anoe geus dioewaran Kristoes, soepaja kaoela ngadêgkeun teh oelah dina loehoer padëmen beunang noe sedjen;
- 21 'sabalikna, koemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^g Ari djalma noe tatjan ditjaritaan hal andjeunna, nja eta noe bakal narendjo, sarta noe tatjan ngadarengé, nja eta noe bakal ngaharti.

a p. 12: 3. b p. 11: 13. c p. 12: 1. d p. 1: 5; 16: 26. e 2 Kor. 12: 12. f Lal. 26: 20. g Jës. 52: 15.

- 22 Kitoe ^a noe matak kaoela geus mindëng pisan halangan, sêdja ngadatangan
- 23 ka maraneh teh. 'Dëmi ajeuna, sapedah kaoela geus taja deui énggon dina wëwëngkëran ijeu, sarta ^b hajang pisan ngadatangan ka maraneh geus mangtaoen-taoen, 'pasêdjaan kaoela, dimana leumpang ka tanah Sëpanjol, meureun njimpang ka maraneh. Karana pangharëpan kaoela dina pangleumpang ngalongok ka maraneh, sarta toeloj koe maraneh didjadjapkeun ka ditoe, samangsa kaoela geus rada seubeuh
- 25 heula papanggih djeung maraneh. 'Ari ^c waktoe ajeuna kaoela keur leumpang ka Jëroesalem, sêdja ngalalajanan ka
- 26 djalma saroetji. 'Karana ^d oerang Makëdoni djeung Ahaja geus aja kasoekaanana maratoeng sidëkah pikeun ka noe mariskin djalma soetji di Jëroesalem. 'Geus aja kasoekaanana kitoe; djeung pada kahoetangan ongkoh ka dinja; karana oerang kapir teh, rehna geus miloe ngamilik barang rohani anoe eta, ^e noe matak pada wadjib ngalalajanan ka eta koe barang djasmani.
- 28 'Dëmi sanggeusna kaoela ngalakonan kitoe, sarta geus ngalaksanakeun eta boewah teh ka dinja, kaoela rek mijang ka tanah Sëpanjol njorang ka maraneh.
- 29 'Sarta kaoela njaho, dimana kaoela datang ka maraneh, ^f ngadatangan teh tangtoe mawa bërkah Indjil Kristoes pëpëk pisan. *a p. 1: 13; 1 Tes. 2: 18. b p. 1: 10. c Lal. 19: 21; 24: 17. d 2 Kor. 8. e 1 Kor. 9: 11. f p. 1: 11.*

30 Tatapi kaoela aja paněda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! koe Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta koe kaāsihan Roh, ^a maraneh ka kaoela sing ngabantoe pěrang koe mangnėndakeun kaoela ka
31 Allah, 'soepaja ^b kaoela moegi-moegi diloepoetkeun ti noe mantangoel di Joe-dea, sarta soepaja ijeu panglalaman kaoela ka Jėrosalem teja matak pika-
32 soekaeun djalma saroetji; 'nja sangkan kaoela koe pangėrsa Allah ^c bisa ngadatangan ka maraneh kalawan boengah, sarta disėnangkeun barėng djeung ma-
33 raneh. 'Ari Allah ^d noe kagoengan sakoer kasėnangan moegi-moegi njarėngan ka maraneh sadaja. Amin. ^a 2 Kor. 1:11.
^b 2 Tes. 3:2. ^c p. 1:10. ^d p. 16:20; Ibr. 13:20.

PASAL 16.

Djeung deui kaoela ka maraneh ngawėwėratan doeloer oerang ijeu Pebe, anoe djadi djoeroe-laden garedja di n-
2 gara Kenkrea. 'Koe maraneh ^a akoe di djėro Goesti, sakoemaha pantėсна di djalma saroetji, sarta toeloengan, pėrkara naon bae moen aja pėrloena di-
toeloengan teh koe maraneh; karana eta ge geus noeloeng ka djalma loba pisan, malah ka kaoela oge. ^a Pil. 2:29.
3 Pangnėpikėun salam kaoela ka ^a Priska djeung Akila, noe pada ngabantoe kaoela dina padamėlan Kristoes Jesoes;
4 'eta geus pada njėrahkeun beuheungna nalangan pati kaoela; lain kaoela bae noe aja tarima teh ka dinja, malah sakabeh garedja oerang kapir ge pada
5 tarima. 'Djeung pangnėpikėun deui salam kaoela ka garedja noe aja di boemina. Pangnėpikėun salam kaoela ka Epenetoes, kaāsih kaoela, noe djadi tjikal oerang Ahaja di djėro Kristoes.
6 'Djeung salam kaoela ka Maria, noe gėtol pisan digawena adjang kaoela.
7 'Djeung salam kaoela ka Andronikoes djeung Joenias, baraja kaoela, nja batouer kaoela sasama diberok, noe geus pada kasohor ka para rasoel, sarta aja di djėro Kristoes samemeh kaoela.
8 'Djeung salam kaoela ka Amplias, ka-
9 asih kaoela di djėro Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Oerbanoes, noe ngabantoe kaoela dina padamėlan Kristoes, sarta
10 ka Sėtakis, kaāsih kaoela. 'Djeung salam kaoela ka Apeles, noe geus katjoba pėr-

tjajana ka Kristoes. Djeung deui salam kaoela ka saeusi-imah Aristoboeloes.
11 'Djeung salam kaoela ka Herodion, baraja kaoela. Djeung salam kaoela ka saeusi-imah Narkisoes, nja sakoer noe
12 aja di djėro Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Tripena djeung Triposa, noe pada ngestikeun padamėlan Goesti. Djeung salam kaoela ka Persis, kaāsih kaoela, noe sarėgėp pisan ngestikeun padamėlan
13 Goesti. 'Djeung salam kaoela ka Roepoes, noe kapilih di djėro Goesti, sarta ka iboena, nja toenggal iboe kaoela ke-
14 neh. 'Djeung salam kaoela ka Asinkritoes, Plegon, Hermas, Patrobas, Hermes, sarta ka doeloer-doeloer sabatoer eta.
15 'Djeung salam kaoela ka Pilologoes djeung Joelia, ka Nerioes djeung doelorna awewe, kitoe deui ka Olimpas, sarta ka sakabeh djalma saroetji saba-
16 toer eta. 'Maraneh ^b moedoe silih-bere salam make tjijoem soetji. Ari sadajana garedja Kristoes pada ngirim salam ka maraneh. ^a Lal. 18:2. ^b 1 Kor. 16:20;

1 Petr. 5:14.

17 Djeung deui kaoela mitoetoer ka maraneh, eh doeloer-doeloer! ^a sing pada ngadjaga ka noe njijeun patjogregan djeung tatadjongan, noe mapalangan ka piwoeroek beunang maraneh goegoeroe; eta nja koedoe singkiran koe maraneh.
18 'Karana ^b noe kitoe teh lain ngawoela ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, ngawoelana teh ka beuteungna; djeung pada njasabkeun ka djalma noe taja panjana goreng, ari noe dipake teh omongan
19 lamis sarta ngolo-ngolo. 'Karana ^c kanoetan maraneh teh geus goernita ka sakabeh. Koe pedah kitoe kaoela boengah tina sabab maraneh. Dėmi kaha-
20 goreng. 'Ari Allah ^e noe kagoengan sakoer kasėnangan, tangtoe tereh ngarėmoekkeun Setan di handapeun soekoe maraneh. ^f Moegi-moegi sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarėngan ka maraneh. Amin. ^a Mat. 7:15; 1 Kor. 1:10;
1 Tim. 6:9-5; Tit. 3:10. ^b Pil. 3:19; Joed. 12.
^c p. 1:8. ^d Mat. 10:16; 1 Kor. 14:20. ^e p. 15:33.
^f 1 Kor. 16:23.

21 Timoteoes, ^a pangbantoe kaoela, kitoe deui ^b Loekioes, djeung Jason, djeung Sosipater, baraja kaoela, pada ngirim

22 salam ka maraneh. 'Ari kaola, Tertioes,
noe noelis ijeu soerat, ngirim salam ka
23 maraneh di djero Goesti. 'Djeung ^c Ga-
joes, noe diandjrekan koe kaola sarta
koe sagaredja kabeh, ngirim salam ka
maraneh. Kitoe deui ^d Erastoos, djoeroe
oewang nagri, sarta Koewartoes, doeloer
oerang, pada ngirim salam ka maraneh.
24 'Ari ^e sih-koernija Goesti oerang Jesoes
Kristoes moegi-moegi njaréngan ka ma-
raneh. Amin. ^a Lal. 16 : 1. ^b Lal. 13 : 1; 17 : 5;
20 : 4. ^c 1 Kor. 1 : 14. ^d 2 Tim. 4 : 20. ^e 1 Kor. 16 : 23.
25 Dëmi ^a anoe langkoeng kawasa ngoe-
watkeun ka maraneh, saoenina Indjil

kaola sarta piwoeroek Jesoes Kristoes,
sakoemaha pangebrehna ^b rasijah, anoe
disidëmkeun baheula meunang sababa-
26 raha djaman, 'ari ajeuna mah diëbreh-
keun, sarta ^c koe lantaran kitab para
nabi, noeroetkeun timbalan Allah noe
sipat langgëng, diëambarkeun ka lëbah
sakabeh oerang kapid, soepaja pada
27 anoet kana përtjaja: 'tëgës Allah ^d anoe
pintër njalira, eta noe koedoe dibaktian
kamoeljaän, koe lantaran Jesoes Kris-
toos, salalanggëngna! Amin. ^a 1 Petr. 5 : 10.
^b Kol. 1 : 26. ^c Ep. 3 : 5. ^d 1 Tim. 1 : 17.

SĒRAT KAHIDJI TI RASOEL PAOELOES KA OERANG KORINTA.

PASAL 1.

Sĕrat kaola Paoeloes, noe geus disa-
Soer didamël rasael Jesoes Kristoes,
^a koe pangërsa Allah, djeung ti Sostenes,
2 saderek, 'doematëng garedja Allah ^b di
nagara Korinta, sakoer noe geus ^c di-
soetjikeun di djero Kristoes Jesoes, ^d
djalma saroetji beunang njaoer, reu-
djeung sadajana ^e noe njambat kana
djënëngan Goesti oerang Jesoes Kristoes,
dina saniskara ënggon, nja Goesti itoe
3 sarta Goesti oerang. 'Moegi-moegi ^f ma-
raneh pada dipaparin sih-koernija reu-
djeung kasënnangan ti Allah, Rama oe-
rang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!
^a 2 Kor. 1 : 1. ^b Lal. 18 : 1. ^c p. 6 : 11. ^d Roem 1 : 7.
^e Lal. 9 : 14. ^f Roem 1 : 7; 2 Kor. 1 : 2.

4 Kaola salawasna ^a moedji soekoer
ka Allah kaola koe karena maraneh,
tina sabab koernija Allah, anoe geus di-
pasihkeun ka maraneh di djero Kristoes
5 Jesoes; 'boekina maraneh teh dina sa-
niskara geus pada djadi soegih di djero
andjeunna, nja dina sakabeh piwoeroek
6 sarta sakabeh kanjaho; 'da përtelaän
hal Kristoes geus dijakinkeun di mara-
7 neh; 'noe matak maraneh hanteu pisan
koerang pasihan, sarta bari ^b noenggoe-
noenggoe pingebreheunana Goesti oe-

8 rang Jesoes Kristoes. 'Malah-malah Al-
lah teh tangtoe nëtëpkeun ka maraneh
nëpi ka panoengtoengan, soepaja ma-
raneh ^c oelah aja tjawadeun dina poëan
9 Goesti oerang Jesoes Kristoes. 'Lang-
koeng ^d toehoe Allah teh, noe geus nja-
oer maraneh baris djadi satoenggal
djeung Jesoes Kristoes Poetrana, Goesti
oerang. ^a Roem 1 : 8; Ep. 1 : 16. ^b Tit. 2 : 13.
^c 1 Tes. 3 : 13. ^d p. 10 : 13; 1 Tes. 5 : 24.

10 Tatapi kaola aja panëda ka maraneh,
eh doeloer-doeloer! ^a koe djënëngan
Goesti oerang Jesoes Kristoes: ^b eta
maraneh kabeh koedoe masing saomong,
oelah aja pabëngkahan di maraneh; nja
koedoe masing antek sapikir djeung sa-
11 pangrasa. 'Karana kaola geus dipoe-
poelihan hal maraneh, eh doeloer-doe-
loer! koe ahlina Kloë, jen di maraneh
12 aja patjogregan. 'Dëmi tjatoer kaola teh
kijeu, ari maraneh oenggal-oenggal djal-
ma ngomong: Aing anoe Paoeloes; aing
anoe ^c Apolos; aing anoe Kepas; aing
13 anoe Kristoes. 'Naha karah Kristoes
teh dibagi-bagi? Koetan Paoeloes noe
digantoeng dina kai-dipalang teh keur
pimangpaäteun maraneh? Atawa mara-
neh dibanjoean teh naha kana ngaran
14 Paoeloes? 'Kaola moedji soekoer ka
Allah, rehna maraneh taja noe beunang

ngabanjoean diri kaola, kadjaba ^a Kris-
 15 poes djeung Gajoes; 'soepaja oelah aja
 noe ngomong, jen kaola geus ngaba-
 16 njean kana ngaran diri kaola. 'Tatapi
 saeusi-imah ^e Sètepanas beunang kaola
 keneh ngabanjoean; djaba eta mah inge-
 tan kaola taja deui beunang kaola
 17 ngabanjoean. 'Karana kaola pangdipi-
 warang teh koe Kristoes, lain baris nga-
 banjoe, énjana mah baris ngoewarkeun
 Indjil; ^f hanteu djeung kapintèran
 omong, sangkan kai-dipalang Kristoes
 oelah gaplah. ^a p. 5 : 4. ^b p. 11 : 18; 2 Kor. 13 : 11;

^{Pil.} 2 : 2. ^c Lal. 18 : 24. ^d Lal. 18 : 8; Roem 16 : 23.
^e p. 16 : 15, 17. ^f p. 2 : 1, 4.

18 Karana ari piwoeroek kai-dipalang
 teh nja soteh boeroeng ka djalma noe
 bakal tjilaka; tatapi ari ka oerang noe
 pisalamèteun mah, ^a eta teh nja kawasa
 19 ti Allah. 'Karana dina Kitab geus di-
 oengëlkeun kijeu: ^b Kapintèran djalma
 noe palintèr koe kami rek dileungit-
 keun, sarta pangarti djalma noe hararti
 20 koe kami rek dieuweuhkeun. 'Di mana
^c anoe pintèr? di mana ahli kitab? di
 mana toekang padoe ijeu doenya? Ari
 kapintèran doenya teh lain geus didamël
 21 kaboeroengan koe Allah? 'Karana ^d sa-
 pedah doenya teh koe kapintèranana
 hanteu nganjahokeun ka Allah moeng-
 goeh dina kapintèran Allah, noe matak
 Allah ngèrsakeun njalamètkeun ka sa-
 koer noe pèrtjaja koe lantaran boe-
 22 roengna pangoewaran teja. 'Sabab ^e ari
 oerang Jahoedi pada menta tanda,
 djeung oerang Joenani pada ngoelik
 23 elmoe; 'tatapi ari kaola mah ^f pada
 ngoewarkeun Kristoes, noe digantoeng
 dina kai-dipalang, ^g tatadjongan oerang
 Jahoedi, boeboeroengan oerang Joenani;
 24 'tatapi moenggoeh ka sakoer noe disa-
 oer mah, nja oerang Jahoedi djeung
 oerang Joenani, Kristoes noe djadi ka-
 wasa Allah sarta ^h kapintèran Allah.
 25 'Sabab boeroengna Allah teh leuwih pin-
 tèr ti batan djalma; sarta apèsna Allah
 teh leuwih bédas ti batan djalma.

^a Roem 1 : 16. ^b Jës. 29 : 14. ^c Jës. 33 : 18. ^d Roem
 1 : 21. ^e Mat. 16 : 1; Joh. 4 : 48. ^f p. 2 : 2. ^g Roem
 9 : 32. ^h Kol. 2 : 3.

26 Geura, doeloer-doeloer! sing pada ilik
 kana hal disaoer diri maraneh teja, ^a jen
 di maraneh teh hanteu reja noe pintèr
 kapintèran daging, hanteu reja noe ka-
 27 wasa, hanteu reja menak. 'Satègèsna

Allah geus milih anoe boeroeng di doen-
 ya, pikeun ngawirangkeun anoe pintèr;
 sarta Allah geus milih anoe apès di doen-
 ya, pikeun ngawirangkeun anoe bédas;
 28 'djeung deui Allah geus milih anoe hina
 di doenya, djeung noe katjoewa, sarta
 noe euweuh, pikeun ngeuweuhkeun anoe
 29 aja: 'soepaja daging teh oelah aja noe
 30 moedji maneh di pajoeneun Allah. 'Sarta
 nja ti andjeunna teja maraneh teh pang-
 aja di djero Kristoes Jesoes, anoe koe
 Allah pikeun oerang geus didjadikeun
^b kapintèran, ^c kabènéran, ^d kasoetjian
 31 sarta ^e kaleupasan; 'soepaja, sakoemaha
 noe geus dioengëlkeun dina Kitab: ^f Ari
 noe moedji, eta moedjina teh moedoe
 tina hal Pangeran. ^a Mat. 11 : 25; Jak. 2 : 5.
^b p. 1 : 24. ^c Jër. 23 : 6. ^d Joh. 17 : 19. ^e Roem 8 : 23.
^f Jër. 9 : 23, 24; 2 Kor. 10 : 17.

PASAL 2.

Nadjan kaola ge, eh doeloer-doeloer!
 N basa datang ka maraneh teja, datang
 teh ^a lain ngoewarkeun hal pèrtelaan
 Allah ka maraneh make kaähengan
 2 omong atawa kapintèran. 'Karana ka-
 oela geus nangtoekeun, ^b aja teh di ma-
 raneh teu rek nganjahokeun naon-naon,
 kadjaba Jesoes Kristoes, tégèsna noe
 3 geus digantoeng dina kai-dipalang. 'Sarta
 kaola ^c aja teh di maraneh leuwih heng-
 ker, djeung palaoer, sarta ngagètèr ka-
 4 tjida pisan. 'Ari tjatoer kaola djeung
 woeroek kaola lain make omongan
 pangiroet kapintèran djalma, ^d nja make
 5 nandakeun Roh djeung kawasa; 'soepaja
 kapèrtjajaan maraneh oelah neuteh
 kana kapintèran djalma, neuteh teh
 kana ^e kawasaning Allah. ^a p. 1 : 17.

^b Gal. 6 : 14. ^c 2 Kor. 10 : 10. ^d Roem 15 : 19;
 1 Tes. 1 : 5. ^e p. 1 : 18, 24.

6 Sabalikna kaola mitjatoer kapintè-
 ran teh di djalma ^a noe sampoerna;
 tatapina lain kapintèran ijeu doenya,
 lain kapintèran kapala doenya, anoe ba-
 7 kal pada toempoer; 'estoena mah noe
 dipitjatoer koe kaola teh kapintèran
 Allah dina djero ^b rasijah, anoe boeni,
 noe koe Allah ti memeh aja doenya di-
 8 pastikeun baris kamoeljaan oerang. 'Ari
 kapala ijeu doenya, ^c hidji ge taja noe nja-
 ho kana eta kapintèran; karana oepama
 njarahoeun mah moal koengsi ngagan-
 toengkeun ^d Goestisagala kamoeljaan teja
 9 dina kai-dipalang. 'Satègèsna koemaha

noe geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu:
 'Ari noe teu pisan katendjo koe panon,
 sarta teu kadenge koe tjeuli, djeung teu
 kanjanaän koe hate manoesa, nja eta
 noe koe Allah geus disadijakeun keur
 10 sakoer anoe njaäh ka andjeunna. 'Dëmi
 eta *f* koe Allah geus diëbrehkeun ka
 oerang koe lantaran Roh salira an-
 djeunna; karena Roh noe ngawaspaos-
 keun ka saniskara, nadjan ka djëro-djë-
 11 rona Allah oge. 'Karana saha djalma
 njaho ka anoe djalma, kadjaba roh
 djalma noe aja di djërona? Kitoe deui
 hanteu aja noe njaho ka anoe Allah,
 12 ngan kadjaba Roh Allah bae. 'Dëmi noe
 katampa koe oerang teh lain roh doen-
 ya, istoening Roh noe ti Allah; *g* soe-
 saja oerang pada nganjahokeun ka sa-
 koer noe koe Allah geus dipasihkeun ka
 13 oerang. 'Nja eta noe ditjatoerkeun koe
 kaoela, *h* lain make omongan pamama-
 tahan kapintëran djalma, make teh
 omongan pangwoeroek Roh Soetji; ba-
 rang rohani koe kaoela direntetkeun
 14 djeung barang rohani. 'Tatapi ari *i* djal-
 ma pinjawa mah teu nampanan ka për-
 kara anoe Roh Allah, karena diang-
 keuhkeun boeroeng; djeung teu bisaeun
 ngaharti, sabab eta për-kara ditimbang-
 15 na koedoe make roh. 'Sabalikna, ari
 djalma piroh mah *j* bisa nimbang ka
 saniskara, tatapi dirina sorangan hanteu
 beunang ditimbang koe djalma hidji-
 16 hidji atjan. 'Karana *k* saha noe njaho
 kana manah Pangeran, anoe matak bisa
 mamagahan ka andjeunna? Tatapi ari
 oerang mah ngabogaän manah Kristoes.

a Pil. 3: 15. *b* Ep. 3: 9. *c* Joh. 16: 3. *d* Jak. 2: 1.
e Jës. 64: 4. *f* Mat. 13: 11; 2 Kor. 3: 18. *g* Pilem. 6:
h p. 2: 4; 2 Petr. 1: 16. *i* Joed. 19. *j* Sil. 28: 5;
 1 Joh. 2: 20. *k* Jës. 40: 13.

PASAL 3.

Nadjan kaoela ge, eh doeloer-doeloer!
 Nadina teu bisa mitjatoer ka maraneh
 saperti ka djalma *a* piroh, ngan sakoe-
 maha ka djalma pidaging bae, tjara ka
 noe boedak leutik di djëro Kristoes.
 2 'Kaoela ngadaharan teh ka maraneh koe
b tji-soesoe, lain koe kahakanan, karena
 harita maraneh tatjan kadoega; nadjan
 ajeuna ge maraneh tatjan kadoega ke-
 3 neh; 'karena maraneh masih pidaging.
 Karana *c* sapedah di maraneh aja dengki,
 sarta getreng, djeung patjogregan, eta

maraneh teh naha lain pidaging, sarta
 laloemampah maraneh teh naha lain
 4 koemaha adat djalma? 'Karana *a* lamoen
 tjëk noe hidji: Aing anoe Paoeloes; dëmi
 tjëk noe sedjen: Aing anoe Apolos: eta
 maraneh, ari kitoe mah, naha lain pida-
 5 ging? 'Naha Paoeloes teh naon? djeung
 ari Apolos teh naon? Ngan *e* abdi, lanta-
 ran maraneh përtjaja; dëmi eta sakoe-
 maha Goesti geus maparin ka hidji-hidji-
 6 na. 'Kaoela noe geus mëlak, *f* Apolos
 noe njiraman, tatapi anoe geus ngadja-
 7 dikeun mah Allah. 'Djadi noe mëlak
 sarta noe njiraman mah teu koema-koe-
 maha; ngan Allah, anoe ngadjadikeun.
 8 'Ari noe mëlak sarta noe njiraman nja
 hidji keneh, tatapi *g* pada bakal nampa
 boeroehan sorangan, koemaha pangga-
 9 wena bae. 'Karana kaoela teh *h* pada
 pangbantoe kana padamëlan Allah; ari
i pakëbonan Allah sarta adëgan Allah
 nja maraneh.

a p. 2: 15. *b* Ibr. 5: 13;

1 Petr. 2: 2. *c* p. 1: 11; Gal. 5: 19, 20. *d* p. 1: 12.

e p. 4: 1. *f* Lal. 18: 27; 19: 1. *g* 2 Kor. 5: 10.

h 2 Kor. 6: 1. *i* Ep. 2: 20; Kol. 2: 7.

10 Tina *a* sih-koernija Allah noe dipapa-
 rinkeun ka kaoela, noe matak kaoela,
 sakoemaha patoekangan noe binangkit,
 geus njjeun padëmen; dëmi noe sedjen
 ngadëgkeun dina loehoer eta. Tatapi
 oenggal-oenggal djalma koedoe sing
 ijatna dina pëta ngadëgkeunana dina loe-
 11 hoer padëmen teh. 'Karana moal aja
 djalma bisa njjeun padëmen sedjen,
b kadjaba noe geus didamël padëmen,
 12 nja eta Jesoes Kristoes. 'Dëmi satijap-
 tijap aja djalma prak dina loehoer eta
 padëmen ngadëgkeun ëmas, perak, intën,
 13 kai, djoekoet, atawa djarami, 'eta pang-
 gawe oenggal-oenggal djalma tangtoe
 pikataraeun; karena *c* poë teja noe bakal
 nganjatakeun, sabab tembongna koe
 seuneu; ari panggawe oenggal-oenggal
 14 djalma bakal ditjoba koe seuneu. 'Oepa-
 ma hidji djalma tëtëp panggawena noe
 geus diadëgkeun dina loehoer eta, tang-
 15 toe meunang boeroehan. 'Oepama hidji
 djalma panggawena bejak kadoeroek,
 eta teh tangtoe roegi; tatapi dirina mah
 bakal salamët, kitoe oge sasat geus njo-
 rang seuneu. *a* p. 15: 10. *b* Jës. 28: 16. *c* Jës. 13: 6.

16 Eta maraneh naha teu njaho, *a* jen
 maraneh teh kabah Allah, sarta Roh
 17 Allah linggih di djëro maraneh? 'Oepama

aja noe ngaroeksak kabah Allah, tangtoe diroeksak deui koe Allah; karana kabah Allah teh soetji, tégësna nja maraneh.

a p. 6:19; 2 Kor. 6:16.

- 18 Djalma oelah aja noe ngabobodo maneh! Oepama di maraneh aja djalma ^a boga angkeuh pintër di ijeu doenya, eta teh sing daek ^b boeroeng, soepajana
19 djadi pintër. 'Karana ^c kapintëran doenya teh koe moenggoehing Allah mah dimanah kaboeroengan; karana geus dioengölkeun dina Kitab kijeu: ^d Andjeunna ngaringkoes djalma pintër koe
20 kadjoeliganana sorangan; 'djeungna deui: ^e Pangeran langkoeng oeninga dina pikiran djalma palintër, jen eta teh sija-
21 sija. 'Koe sabab kitoe, oelah aja noe moedji maneh tina hal djalma. Karana
22 saniskara ge milik maraneh: 'boh Paeoloes, boh Apolos, boh Kepas, boh doenya, boh hiroep, boh paeh, boh barang ajeuna, boh barang mêngke; saniskara
23 ge milik maraneh. 'Dëmi diri maraneh kagoengan Kristoes; ari Kristoes kagoengan Allah. *a Sil. 3:7; Roem 12:16. b p. 4:10. c p. 1:20. d Aj. 5:13. e Djab. 94:11.*

PASAL 4.

Moedoe kitoe djalma pangangkën ka kaola teh, nja ngangkën ^a abdi Kristoes, sarta ^b poerah njangkingan rasijah
2 Allah. 'Sanggeusing kitoe anoe wadjib di noe poerah njangkingan teh, hidji-
3 hidjina koedoe kapanggih satoehoe. 'Tatapi moenggoeh diri kaola, teu pisan djadi pikir dihoekoeman koe maraneh, atawa koe bëbënëran djalma; dalah kaola teu ngahoekoeman diri sorangan.
4 'Karana kaola ^c teu pisan roemasa salah; tatapi kitoe ge moal matak dibënërkeun kaola teh; sabalikna noe ngahoekoeman diri kaola teh ^d nja
5 Goesti. 'Koe sabab eta, oelah ngahoekoeman samemeh waktoena, noenggoean soempingna Goesti, ^e noe bakal njaangan ka sagala noe boeni di noe poëk, sarta nganjatakeun ka sagala gëndoe-rasa hate; didinja oenggal-oenggal djalma pada nampa poedji ti Allah.

a p. 3:5; 2 Kor. 6:4. b p. 2:6, 7. c 2 Kor. 1:12.

d 2 Kor. 5:10. e Goer. 12:14; Roem 2:16.

- 6 Ari noe kitoe teja, eh doeloer-doeloer! koe kaola dioepamakeun diri kaola sarta Apolos, tina sabab maraneh; sang-

kan maraneh ka kaola ngagoeroean, ^a oelah boga rasa ngaliwatan ka noe geus dioengölkeun dina Kitab; soepaja maraneh oelah agoel, saorang tina sabab saorang, ari ka noe sedjen nam-
7 pik. 'Karana saha noe ngabedakeun diri maneh? ^b djeung boga naon maneh teh, anoe lain beunang nampa? Sarta lamoen beunang nampa mah, naha mana moedji maneh atoeh, kawas lain beunang nam-
8 pa? 'Maraneh ^c geus pada seubeuh, geus pada soegih, geus pada djadi radja teu kalawan kaola; moega-moega maraneh yakin djadi radja teh, soepaja kaola ge kitoe deui pada djadi radja babarëngan!
9 'Karana pamikir kaola, ari kaola para rasoel koe Allah didamël djalma panghinana, ^d disapértikeun ka noe rek dihoekoem pati; karana kaola teh geus pada djadi ^e tongtonaneun doenya, tongtonaneun para malaikat reudjeung djalma.
10 'Kaola pada boeroeng tina sabab Kristoes, ari maraneh mah pintër di djëro Kristoes; kaola pada hengker, ari maraneh mah bëdas; maraneh pada kadjen, ari kaola mah pada katjoewa.
11 'Nëpi ka waktoe ajeuna ^f kaola pada njandang kalempohan djeung njandang halabhab, sarta boeroendoel, kitoe deui sok ditarondjokan, sarta hanteu baroga
12 ënggon matoeh; 'djeung ^g baranggawe, dipolah koe leungeun pribadi; kaola pada ditjarekan, ^h ari kaola mah ngabërkahan; kaola pada dikanijaja, ari
13 kaola teh wajahna bae; 'kaola pada digogoreng, ari kaola mah mangnëdakeun; kaola geus pada djadi saperti roentah doenya, sarta pangekesedan sakabeh djalma nëpi ka ajeuna.

a Roem 12:3. b Jak. 1:17. c Wahj. 3:17. d 2 Kor.

4:11. e Ibr. 10:33. f 2 Kor. 11:23—27. g Lal. 20:34;

2 Tes. 3:8. h Roem 12:14.

- 14 Noe matak kaola njoeratan kitoe, lain sëdja ngera-ngerka ka maraneh; saestoena kaola mamatahan ka maraneh,
15 rehna ^a anak kaasih kaola. 'Karana masih maraneh boga salaksa goeroe oge di djëro Kristoes, moal boga bapa loba; da ^b njakaola noe ngajoegakeun maraneh di djëro Kristoes Jesoes, koe lantaran
16 Indjil. 'Koe sabab kitoe, kaola mitoe-toer ka maraneh, ^c moedoe sing pada
17 noeroet ka kaola. 'Kitoe noe matak kaola geus nitahan ^d Timoteoes ka

maraneh, nja eta anak kaasih kaoela di djero Goesti, sarta satoehoe; bakal ka maraneh ngingetkeun djalan kaoela di djero Kristoes, sakoemaha babakoe kaoela ngawoeroek dina saban-saban gare-dja di mana-mana. 'Ari djalma noe sawareh ^e agoel, kawas kaoela moal ngadatangan ka maraneh. 'Tatapi kaoela, ^f lamoen diparengkeun koe Goesti, tangtoe tereh pisan ngadatangan ka maraneh, sarta toeloej ngahartikeun, lain omongan eta noe aragoel, noe rek dihartikeun teh kawasana. 'Karana ari karadjaan Allah teh lain omongan, estoena mah ^g kawasa. 'Koemaha maraneh nja pikarapeun? Kaoela ngadatangan teh ka maraneh koedoe mawa panggëboeg, atawa make kanjaahan sarta roh kasurehan? ^a 2 Kor. 6:13; 1 Tes. 2:11. ^b p. 9:1; Pilem. 10. ^c p. 11:1. ^d p. 16:10. ^e p. 5:2. ^f p. 16:7; Jak. 4:15. ^g p. 2:4.

PASAL 5.

Aja bedja geus goernita, jen di maraneh teh aja lampah djinah, nja djinah noe leuwih angët, tjatjakan di oerang kampir ge teu manggih, wani aja hidji djalma ^a miëwe ka pamadjikan bapana. 'Kilang kitoe maraneh teh aragoel; ^b ari hadena mah anggoer pada prihatin, soepaja eta noe migawe kitoe disingkirkeun ti têngah-têngah maraneh. 'Dëmi ijeu kaoela, ^c noe djaoeh moenggoehing badan, tatapi moenggoehing roh mah djonghok, ëngeus nangtoekeun, saperti keur djonghok, jen eta djalma noe migawe kitoe ^d teja, 'koe djënëngan Goesti oerang Jesoes Kristoes, samangsa maraneh koempoel reudjeung roh kaoela, sarta djeung kawasa Goesti oerang Jesoes Kristoes, ^e 'noe kitoe teh ^d disembakeun ka Setan, masingna roeksak daging, soepaja roh ^e salamët dina poëan Goesti Jesoes. 'Ari pangmoedji maraneh teh teu pantës. Naha maraneh karah teu njaho, jen ^e ragi saeutik matak ngahaseumkeun ka ^f saadonan kabeh? 'Manana geura pitjeun ^f ragi noe lawas teh, soepaja maraneh djadi adonan anjar, nja saperti maraneh taja ragian. Karana ^g oerang ge geus dipangmeuntjitkeun paska oerang, nja eta Kristoes. 'Koe sabab kitoe, hajoe oerang ngalakonan pesta, oelah make ragi noe lawas teja, kitoe deui ragi

kagorengan reudjeung kadjoeligan, nja make teh roti noe taja ragian, tégëсна kabërësihan reudjeung kajaktian.

^a 3 Moesa 18:8. ^b 2 Kor. 7:11. ^c Kol. 2:5. ^d 1 Tim. 1:20. ^e Gal. 5:9. ^f 2 Moesa 12:15, 19; 13:7. ^g 1 Petr. 1:18, 19.

⁹ Kaoela njoeratan ka maraneh dina soerat teja, jen maraneh oelah tjampoer ¹⁰ djeung noe djinah. 'Ari maksoed kaoela teh lain oelah tjampoer djeung noe djinah ahli doenya, atawa djeung noe përetjit, atawa djeung rampog, atawa djeung noe njëmbah ka brahala; karana oepama kitoe mah maraneh tangtoe koe-¹¹ doe ka loewar ti doenya. 'Dëmi ijeu ajeuna kaoela njoeratan ka maraneh, poma oelah tjampoer oepama aja djalma kasëboet doeloer, tapi ^a lampahna djinah, atawa përetjit, atawa njëmbah ka brahala, atawa toekang ngagogoreng, atawa pamabokan, atawa rampog; ^b dahar reureudjeungan ge oelah djeung noe ¹² kitoe mah. 'Karana keur nahaon kaoela ngahoekoeman noe ^c di loewar? na maraneh teh lain ngahoekoeman anoe di ¹³ djero? 'Dëmi noe di loewar mah Allah anoe ngahoekoeman. Ari koe maraneh ^d eta noe goreng teh singkirkeun ti têngah maraneh. ^a p. 6:9, 10. ^b Mat. 18:17; 2 Joh. 10. ^c Mark. 4:11; Kol. 4:5. ^d 5 Moesa 13:5.

PASAL 6.

Ari di maraneh aja noe boga prakara ^a djeung noe sedjen, eta naha wët wawanianan nijjar bëbënëran ka djalma ² doraka, lain ka ^a djalma soetji? 'Naha maraneh karah teu njaho, ^b jen djalma saroetjiteh bakal ngahoekoemandoenya? Sarta lamoen maraneh bakal ngahoekoeman sadoenya mah, naha teu pantës ³ mëtakeun prakara leuleutikan? 'Koetan maraneh teu njaho, jen oerang teh bakal ngahoekoeman malaikat? Soema-⁴ wanna oeroesan hal hiroep ajeuna! 'Manana lamoen maraneh boga prakara hal hiroep ajeuna teja, koedoe oeroeskeun ka djalma noe pangteu-kaadjenna di ⁵ gare-dja. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh ka maraneh ^c sangkan era. Naha di maraneh hanteu aja noe pintër, euweuh hidji-hidji atjan, anoe bisa ngabënëran ⁶ prakara doeloer pada doeloer? 'Ari ajeuna doeloer nijjar bëbënëran djeung pada doeloer, sarta ka djalma noe teu përtjaja! 'Dalah eta ge geus salah maraneh

teh, boga prakara djeung batoer. ^a Koe naon maraneh mana teu ngelehan maneh? Koe naon mana teu wajahna roegi? ⁸ Sabalikna maraneh neungteuinganan sarta njijeun karoegian, toerta ka doeloer. 'Naha maraneh teu njaho, jen djalma doraka teh hamo pingamilikeun kana karadjaän Allah? 'Poma oelah sarasab! ⁹ Ari djalma noe djinah, atawa noe njëmbah ka brahala, atawa noe ngaranjed, atawa noe roetjah, atawa noe ngadjima ka lalaki, atawa noe maling, atawa noe përetjit, atawa noe pamabokan, atawa noe ngagogoreng, atawa noe ngarampog, eta sakoer noe kitoe hamo pingamilikeun kana karadjaän Allah. 'Dëmi ¹¹ f tadina maraneh sawareh kitoe; tatapi maraneh geus ⁹ dikoembah, kitoe deui maraneh geus disoetjikeun, sarta maraneh geus dibënrkeun, koe djëningan Goesti Jesoes, sarta koe Roh Allah oerang. ^a p. 1 : 2. ^b Dan. 7 : 22; Mat. 19 : 28. ^c p. 15 : 34. ^d Mat. 5 : 39. ^e Gal. 5 : 19—21; Ep. 5 : 5. ^f Ep. 2 : 2; Tit. 3 : 3. ^g Ibr. 10 : 22.

¹² Kana saniskara ^a kaoela teh kongang, tatapi moal saniskara teh aja mangpaätna; kana saniskara kaoela teh kongang, tatapi kaoela koe barang sahidji ge sangeuk kapoerba. 'Ari kahakanan teh pikeun beuteung, sarta beuteung teh pikeun kahakanan; tatapi eta doewanana koe Allah bakal dileungitkeun. Dëmi ^b badan teh lain pikeun djinah, tégësna mah pikeun Goesti, ari ¹⁴ Goesti teh pikeun badan. 'Ari Allah teh ^c geus nanghikeun Goesti, sarta bakal nanghikeun deui diri oerang koe kawasana. 'Naha maraneh teu njaho, ^d jen badan maraneh teh anggahota Kristoes? Naha kaoela rek njokot anggahota Kristoes, heg didjijeun anggahota dajang? ¹⁶ Eta mah sageuj teuing! 'Karah maraneh teu njaho, ari noe njantel ka dajang, eta teh toenggal sabadan? Karana aja pangandika kijeu: ^e Eta doewanana bakal djadi sadaging. 'Sabalikna anoe njantel ka Goesti mah, eta toenggal saroh. ¹⁸ 'Koedoe pada njingkiran lampah djinah. Sagala dosa noe dipigawe koe djalma, ajana saloewareun badan; tatapi ari noe djinah mah, eta teh dosa ka badan sorangan. 'Naha maraneh teu njaho, jen badan maraneh teh ^f kabah Roh Soetji, anoe linggih di djëro maraneh, djeung

noe katampa koe maraneh ti Allah, sarta jen maraneh teh lain banda diri ²⁰ maraneh? 'Karana ⁹ maraneh teh beunang ngagaleuh mahal; noe matak koedoe pada ngamoeljakeun ka Allah koe badan djeung koe roh maraneh, anoe djadi kagoengan Allah. ^a p. 10 : 23. ^b 1 Tes. 4 : 3—5. ^c p. 15 : 15, 20; 2 Kor. 4 : 14. ^d p. 12 : 27. ^e 1 Moosa 2 : 24; Ep. 5 : 31. ^f p. 3 : 16; 2 Kor. 6 : 16. ^g p. 7 : 23; 1 Petr. 1 : 18.

PASAL 7.

Moenggoehing përkara noe disëboet dina soerat maraneh teja: ari hadena djalma teh hanteu njabak ka awe- ² we. 'Tatapi tina sabab hal djinah oenggal lalaki koedoe pada boga pamadjikan, kitoe deui oenggal aweuwe koedoe pada ³ boga salaki. 'Ari lalaki koedoe daek ngawadjiban ka pamadjikan; nja kitoe ke- ⁴ neh aweuwe ka salaki. 'Ari aweuwe teu boga kawasa ka badanna sorangan, noe kawasa salakina; nja kitoe deui lalaki teu boga kawasa ka badanna sorangan, ⁵ noe kawasa pamadjikanana. 'Djeung maraneh oelah pipisahan, kadjaba lamoen geus rëmpeog doewanana mah nja sasëdëngna mangsa bae, soepaja maraneh meunang kadjëmbaran pigeusaneun poewasa djeung nënëda, geus kitoe reureudjeungan deui, sangkan maraneh oelah keuna koe panggoda Setan, bisi teu ⁶ bisa njëgah. 'Ari tjatoer kaoela bijeu teh ngidinan bae, lain tina parentah. ⁷ 'Sabab ari kahajang kaoela, sakabeh djalma sing tjara diri kaoela; tatapi ^a djalma teh masing-masing nampana pasihan ti Allah, ijeu kijeu, itoe kitoe. ^a p. 12 : 11.

⁸ 'Tatapi ari tjatoer kaoela ka noe lagas keneh djeung ka randa: hade djongdjon ⁹ bae tjara kaoela. 'Dëmi ^a saopama teu bisa njëgah mah, seug bae kawin; karana mënding kawin manan ngëntab ¹⁰ mah. 'Ari ka noe geus ngoerën mah, parentah kaoela, (tégësna lain kaoela, estoena mah timbalan Goesti,) ^b aweuwe ¹¹ oelah pëgat ti salaki; 'djeung oepama ënggeus proeng pëgat, koedoe tëtëp teu lakian, atawa ngahadean ka salakina; kitoe deui ari lalaki oelah mitjeun pamadjikan. 'Tatapi ari ka noe sedjen. ¹² tjatoer kaoela, lain timbalan Goesti: oepama aja doeloer boga pamadjikan noe teu përtjaja, tatapi pamadjikanana

soekaeun tjitjing reureudjeungan, eta
 13 poma oelah dipitjeun. 'Kitoe deui awewe
 anoe boga salaki noe teu përtjaja, tatapi
 salakina soekaeun tjitjing reureudjeu-
 14 ngan, eta poma oelah ditinggal. 'Karana
 ari lalaki noe teu përtjaja kasoetjikeun
 lantaran pamadjikan; kitoe deui awewe
 noe teu përtjaja kasoetjikeun lantaran
 salaki; ^e oepama teu kitoe mah anak
 maraneh teh nadjis, dëmi ajeuna mah
 15 soetji. 'Tatapi oepama eta noe teu përt-
 tjaja teh hajangeun pëgat, nja kadjeun
 pëgat oge. Doeloer lalaki atawa doeloer
 awewe, ana kitoe mah pëtana, hanteu
 dipiroesa; tatapi oerang disaoer teh koe
 16 Allah kana karoentoetan. 'Karana ma-
 neh, awewe! koemaha rek pinjahoëun,
 maneh ka salaki bakal njalamëtkeun
 hanteuna? Kitoe deui maneh, lalaki!
 koemaha rek pinjahoëun, maneh ka pa-
 madjikan bakal njalamëtkeun hanteuna?
 17 'Dëmi oenggal-oenggal djalma, koemaha
 bae noe geus dipasih anoe Allah, koe-
 maha bae oenggal-oenggal djalma keur
 mangsana disaoer koe Goesti, koedoe
 kitoe nja loemampah teh. Eta kitoe
 kaoela marentahan ka sakabeh garedja.
 18 'Tijap-tijap aja djalma disaoer geus di-
 soenatan, montong hajang koeloep; tijap-
 tijap aja djalma disaoer keur koeloep,
 19 ^d montong hajang disoenatan. 'Ari ^e soe-
 nat teja teu koema-koemaha, djeung ari
 koeloep teja teu koema-koemaha; noe
 misti mah ngestoekeun timbalan Allah.
 20 'Oenggal-oenggal djalma koedoe djong-
 djon koemaha bae tjabakna keur mang-
 21 sana disaoer. 'Oepama maneh keur di-
 saoeer teh djalma koemawoela, ^f oelah
 dipake soesah; tatapi lamoen aja pë-
 tana pikeun maneh mërdika, hade pi-
 22 lampah. 'Karana djalma koemawoela,
 noe geus disaoer di djëro Goesti, ^g eta
 teh mërdika ti Goesti; kitoe deui djalma
 mërdika, noe geus disaoer, eta teh ka-
 23 woelaning Kristoes. 'Maraneh teh ^h beu-
 nang ngagaleuh mahal; poma oelah jadi
 24 kawoela djalma. 'Eh, doeloer-doeloer!
 oenggal-oenggal djalma koemaha bae
 keur mangsana disaoer, koedoe djong-
 djon kitoe di pajoeneun Allah.

^a 1 Tim. 5 : 14. ^b Mal. 2 : 14, 15; Mark. 10 : 9, 12.

^c Roem 11 : 16. ^d Gal. 5 : 2. ^e Gal. 5 : 6. ^f 1 Tim. 6 : 1.

^g Joh. 8 : 36. ^h p. 6 : 20.

25 Ari moenggoehing landjang mah ka-
 oela teu meunang timbalan Goesti; ta-

tapi kaoela mere pitoedoeh, rehna geus
 nampa piwëlas ti Goesti, anoe matak
 26 djadi satoehoe. 'Rasa kaoela ijeu teh
 hade, tina sabab kasoésahan ajeuna,
 27 hade djalma teh kitoe. 'Tijap-tijap ma-
 neh geus katjangtjang ka hidji awewe,
 montong hajang lesot; tijap-tijap maneh
 hanteu katjangtjang ka awewe, montong
 28 nejang anoe pipamadjikaneun. 'Tatapi ma-
 neh nadjan kawin oge, hanteu djadi
 dosa; kitoe deui landjang, oepama kawin
 hanteu djadi dosa. Tatapi noe milam-
 pah kitoe bakal pada sangsara dina da-
 gingna; sarta kaoela karoenja ka ma-
 29 raneh. 'Ari ijeu teh kaoela mitjatoer,
 eh doeloer-doeloer! djaman ka hareup
 teh pondok; soepaja anoe boga pama-
 30 djikan, sing kawas hanteu boga; 'ari
 anoe tjeurik, sing kawas hanteu tjeu-
 rik; ari anoe boengah, sing kawas
 hanteu boengah; ari anoe barangbeuli,
 31 sing kawas teu ngamilik; 'ari anoe
 make doenya, sing kawas hanteu ma-
 ke; karana ^a roepa doenya teh ëngke
 32 euweuh. 'Sarta kahajang kaoela, ma-
 raneh oelah boga karidoe. Ari lalaki noe
 lagas ngagëtenan ka përkara Goesti,
 malar dianggo kamanah koe Goesti;
 33 'tatapi noe boga pamadjikan mah nga-
 gëtenan ka përkara doenya, malar di-
 34 pake karësëp koe pamadjikanana. 'Nja
 kitoe deui awewe noe boga salaki reu-
 djeung landjang teh beda. Ari noe lagas
 ngagëtenan ka përkara Goesti, sangkan
 soetji badan kalawan roh; tatapi noe
 boga salaki mah ngagëtenan ka përkara
 doenya, malar dipake karësëp koe sa-
 35 lakina. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh
 mambrih pimangpaâteun maraneh; lain
 pisan dek ngeurad ka maraneh, ngan
 koe tina matak pantës, sarta matak
 bisa tëtëp anoet ka Goesti, hanteu aja
 36 kagembangna. 'Tatapi saoe pama aja
 djalma boga rasa hanteu patoet lampah
 ka anakna noe landjang, lamoen oemoer
 liwat ti meudjehna, sarta koedoe bae
 laksana kitoe, eta teh koemaha karëp,
 hanteu djadi dosa, nja seug bae kawin-
 37 keun. 'Tatapi ari noe pëngkoeh di djëro
 hate, djeung hanteu kapaksa, sarta ka-
 wasa ka karëp sorangan, djeung geus
 nangtoekeun di djëro hate ngagaroeng-
 keun ka anakna noe landjang, eta noe
 38 kitoe teh hade lampahna. 'Djadi noe

ngawinkeun teh hade lampahna, sarta
noe hanteu ngawinkeun mah leuwih
39 hade lampahna. 'Ari awewe ^b katjang-
tjang koe hoekoem sapandjang salakina
hiroep; dëmi geus paeh salakina, eta
teh meunang lakian ka saha bae ka-
rëpna, ngan koedoe di djëro Goesti.
40 'Tatapi pangrasa kaেলা mah, ^c eta teh
leuwih bagdjana lamoen djongdjon kitoe.
Ari pamikir kaেলা, diri kaেলা ge ka-
linggihan Roh Allah. a 1 Joh. 2:17.

b Roem 7:2. c 1 Tim. 5:14.

PASAL 8.

Ari moenggoehing barang noe dikoer-
bankeun ka brahala, eta oerang pada
tërang, jen oerang teh kabeh boga ka-
njaho. Ari kanjaho teja matak agoel,
tatapi ari kanjaahan mah ngadëgkeun
2 përtjaja. 'Tijap-tijap aja djalma boga
rasa njaho naon-naon, eta ënjana mah
tatjan njaho naon-naon, tjara pipantë-
3 seunana djalma teh njaho. 'Tatapi sa-
tijap-tijap aja djalma njaah ka Allah,
4 ^a eta mah dipioeninga koe Allah. 'Dëmi
moenggoehing hal ngadahar barang noe
dikoerbankeun ka brahala teja, eta oe-
rang pada tërang, ^b brahala teh teu
koema-koemaha di doenya, sarta taja
5 deui Allah, ngan hidji. 'Karana sanadjan
aja noe dipiallah, boh di langit, boh di
boemi, (da reja pisan noe dipiallah, djeung
6 reja pisan noe dipigoesti,) 'parandene
moenggoeh di oerang mah ^c ngan boga
Allah hidji, nja eta Rama, noe ngaja-
keun saniskara, sarta kawoelaaneun oe-
rang; djeung deui ^d boga hidji Goesti,
nja eta Jesoes Kristoes, lantaran pang-
ajana saniskara teja, sarta lantaran oe-
7 rang. 'Tatapi kanjaho kitoe hanteu aja
di oenggal djalma. Ari noe sawareh mah
^e nëpi ka ajeuna masih aja keneh boedi-
rasa ka brahala, daharna ngangken ënja
barang anoe dikoerbankeun ka brahala;
ari boedi-rasana, rehna hengker, djadi
8 karëgdan. 'Dëmi ^f kadaharan teu ma-
tak oerang dipikasoeka koe Allah. Oe-
pama oerang dahar, moal matak oeng-
gah kahadean; teu dahar, moal matak
9 toeroen kahadean. 'Tatapi koedoe sing
arijatna, ^g eta kakongangan maraneh
bisi matak titadjong ka noe hengker.
10 'Karana oepama aja djalma nendjo ma-
neh, noe boga kanjaho, keur ngarijoeng
dahar di gëdong brahala, naha ari boedi-

rasa djalma noe hengker teh lain bakal
katëgëran ngahakan anoe dikoerbankeun
11 ka brahala? 'Lamoen kitoe mah doeloer
noe hengker teh ^h tiwas koe kanjaho
maneh; ari tina sabab eta doeloer Kris-
12 toes geus poepoes. 'Tatapi maraneh,
tijap-tijap migawe dosa ka doeloer kitoe
pëtana, djeung ngadjaheutan ka boedi-
rasana hengker, ënjana mah migawe
13 dosa ka Kristoes. 'Koe sabab eta, ⁱ oepa-
ma kahakanan matak pititadjongeun
doeloer kaেলা, eta kaেলা teh hamo
ngahakan laeok salalanggëngna, soepaja
oelah matak titadjong doeloer kaেলা.

a Gal. 4:9. b Djab. 96:5; p. 10:19. c Mal. 2:10;
Roem 11:36; Ep. 4:6. d Joh. 13:13; Pil. 2:11.
e p. 10:28. f Roem 14:17. g Gal. 5:13. h Roem
14:15. i Roem 14:21.

PASAL 9.

Naha kaেলা teh lain rasoel? Naha ka-
Noela teh lain mërdika? Naha kaেলা
teh ^a lain geus nendjo Jesoes Kristoes,
Goesti oerang? Naha ari maraneh teh
lain pagawean kaেলা di djëro Goesti?
2 'Kaoela oepama lain rasoel ka djalma
sedjen, ari ka maraneh mah geus poe-
goeh rasoel; karana ^b tjap karasoelan
kaেলা nja maraneh di djëro Goesti.
3 'Tah, eta kitoe djawab kaেলা ka djalma
4 noe ngadongdolek diri kaেলা. 'Naha ^c
ari kaেলা teh teu kawasa njaratoe-
5 noem? 'Naha ari kaেলা teh teu kawasa
mamawa pamadjikan, noe kaäsoep doe-
loer, tjara para rasoel noe lijan, sarta
tjara saderek Goesti, djeung ^d Kepas?
6 'Naha karah ngan kaেলা djeung Bar-
nabas bae noe hanteu kawasa ninggal-
7 keun baranggawe teh? 'Saha noe madjoe
përang, ngabalandjaan sorangan? Saha
noe ngëbon anggoer, teu ngahakan
boewahna? Atawa saha noe ngangon
ingon-ingon, teu ngahakan tji-soesoe
8 ingon-ingonna? 'Kaoela mitjatoer kitoe
teh naha ^e sakoemaha bijasa djalma
bae? Ari toret teh lain kitoe keneh
9 oengëlina? 'Karana dina toret Moesa geus
dioengëlkeun kijeu: ^f Sapi keur ngirik
gandoem oelah ditjalongtjongan. Naha
10 ari Allah teh ngoeroes ka sapi? 'Atawa
noe matak ngandika kitoe teh satërang-
na tina sabab oerang? Nja tina sabab
oerang pangajana toelisan kitoe; sape-
dah noe ngawoeloekoe, eta ngawoeloekoe
koena koedoe djeung pangarëp-ngarëp;

kitoe deui anoe ngirik, eta ngirikna koe-
 11 doe ngarëp-ngarëp kapoeloekna. 'Ari ka-
 oela ka maraneh geus njëbarkeun noe
 rohani, ^g na koemaha gëde, lamoen ka-
 oela diboewat barang maraneh djas-
 12 mani? 'Lamoen anoe lijan kawasana ki-
 toe ka maraneh, tjing lain komo teuing
 kaola? Tatapi ^h eta kawasa koe kaola
 teu dipake; anggoer ngawajahnakeun
 maneh ka saniskara, soepaja kaola oe-
 lah djadi ngahalangan ka Indjil Kristoes.
 13 'Naha maraneh teu njaho, jen djalma
 noe njanking gawe dina kabah, ⁱ eta
 barangdaharna ti kabah? sarta noe
 toenggoe altar, eta meunang bagian ti
 14 altar? 'Nja kitoe keneh koe Goesti geus
 ditangtoskeun, ^j anoe ngoewarkeun In-
 15 djil, eta kahiroepanana tina Indjil. 'Ta-
 tapi moenggoeh koe kaola eta përkara
 hanteu aja noe dipake. Sarta kaola
 pangmitjatoer kitoe teh, teu pisan-pisan
 mambrih dilaksanakeun ka diri kaola;
 karena mënding paeh kaola teh ti ba-
 16 tan aja noe ngaboeroengkeun ka pamoe-
 dji kaola. 'Karana ari kaola ngoewar-
 keun Indjil teh, teu matak djadi pa-
 moedji ka kaola, ^k karena kaola geus
 kamistian; tangtoe kaola pitjilakaeun,
 lamoen teu ngoewarkeun Indjil mah.
 17 'Karana lamoen koe kaola dipilampah
 sarta soeka, matak meunang gandjaran;
 sabalikna lamoen djeung teu soeka mah,
 da kaola teh geus digadoehan tjang-
 18 kingan. 'Ari kitoe mah, naon gandjaran
 kaola? Nja eta kaola ngoewarkeun
 Indjil, tapi Indjil Kristoes teh didijjeun
 teu matak ka loewar ongkos; rehna ka-
 oela teu nijat make kana kawasa ka-
 19 oela dina Indjil. 'Karana kaola keur
 mërduka ti sakabeh djalma, ^l geus ngoe-
 mawoelakeun diri sorangan ka sakabeh
 djalma, noe dipambrih soepaja kaola
 20 mungkin reja bisa nganoetkeun. 'Ari ^m
 ka oerang Jahoedi kaola geus ngadja-
 dikeun maneh tjara Jahoedi, soepaja
 kaola bisa nganoetkeun oerang Jahoe-
 di; ari ka noe di bawah hoekoem toret
 kaola geus ngadjadikeun maneh tjara
 noe di bawah hoekoem toret, (halta diri
 kaola mah hanteu di bawah hoekoem
 toret,) soepaja kaola bisa nganoetkeun
 21 noe di bawah hoekoem toret. 'Ari ⁿ ka
 djalma noe hanteu toret mah kaola
 geus ngadjadikeun maneh tjara noe han-

teu toret, (halta kaola moal hanteu
 hoekoem Allah mah, ngan tatapi aja
 dina hoekoem Kristoes,) soepaja kaola
 22 bisa nganoetkeun anoe hanteu toret. 'Ari
^o ka djalma noe hengker kaola geus
 ngadjadikeun maneh tjara noe hengker,
 soepaja kaola bisa nganoetkeun noe
 hengker. Ka sakabeh djalma bae kaola
 geus djadi kabeh, soepaja kaola saka-
 dar-kadar bisa njalamëtkeun ka djalma-
 23 djalma. 'Ari lampah kaola kitoe teh ^p
 tina sabab Indjil, soepaja kaola ge ka-
 24 doeoem Indjil. 'Naha maraneh teu njaho,
 jen djalma noe balap dina pangbalapan
 eta nja pada loempat kabeh, tatapi
 noe nampa gandjaran mah ngan hidji?
^q Loempat teh nja moedoe kitoe, sang-
 25 kan maneh anoe meunang. 'Djeung ari
 oenggal djalma noe ngadoe tanaga, ^r
 njëgah ka saniskara. Dëmi eta teh pa-
 ngarahna makoeta noe keuna roeksak;
 tetapi ari pangarah oerang mah ^s ma-
 26 koeta noe teu keuna roeksak. 'Ari lëbah
 kaola mah loempat teh kitoe, lain tam-
 boeh-tamboeh; kaola ngadoe tanaga
 27 teh kitoe, lain meupeuh angin; 'satë-
 gësna kaola noemboekan ka badan ka-
 oela, sarta disina koemawoela; soepaja
 kaola oelah, ari ka noe sedjen ngawoe-
 roek, ari diri sorangan mah pitjeuneun.

a p. 15 : 8. *b* 2 Kor. 3 : 2, 3. *c* 2 Tes. 3 : 9. *d* Mat.
 8 : 14. *e* Gal. 3 : 15. *f* 5 Moesa 25 : 4; 1 Tim. 5 : 18.
g Roem 15 : 27; Gal. 6 : 6. *h* Lal. 20 : 33. *i* 5 Moesa
 18 : 1. *j* Lock. 10 : 7. *k* Roem 1 : 14. *l* p. 10 : 33.
m Lal. 16 : 3; 18 : 18. *n* Gal. 2 : 3. *o* 2 Kor. 11 : 29.
p 2 Tim. 1 : 12. *q* Pil. 3 : 14; 1 Tim. 6 : 12. *r* 2 Tim.
 2 : 4. *s* 2 Tim. 4 : 8; 1 Petr. 5 : 4.

PASAL 10.

Sarta kahajang kaola, eh doeloer-doe-
 Sloer! maraneh oelah teu njaho, ^a jen
 karoehoen oerang teh sadajana pada
 kaoengkoelan koe mega teja, djeung sa-
 2 dajana pada meuntas nëroes laoet; 'kitoe
 deui sadajana pada dibanjoean ka Moesa,
 aboes kana eta mega reudjeung kana
 3 laoet teja; 'malah ^b sadajana pada da-
 4 har kadaharan rohani hidji; 'sarta ^c sa-
 dajana pada nginoem inoeman rohani
 hidji, karena ngarinoemna ^d tina batoe
 karang rohani, noe noemoetkeun; dëmi
 5 batoe karang teja nja Kristoes. 'Tatapi
 eta teh noe loba mah teu kamanah koe
 Allah; ^e boektina ditarigas di tégal lëga
 6 teja. 'Dëmi pangdjadina kitoe teh keur
 toeladan oerang, soepaja oerang oelah

rësëp kana lampah kagorengan, saperti
 7 eta noe pada mirësëp. 'Djeung maraneh
 oelah djadi djalma njëmbah ka brahala,
 saperti eta sawareh; tjara noe geus di-
 oengëlkeun dina Kitab kijeu: ^f Djalma-
 djalma teh gek darijoek njatoe-nginoem,
 geus kitoe narangtoeng soekan-soekan.
 8 'Djeung oerang teh oelah djinah, saperti
^g eta sawareh lampahna djinah, dëmi
 di djëro sapoë doewa laksa tiloe reboe
 9 noe roeboeh paeh. 'Djeung oerang teh
 oelah ngadodja ka Kristoes, saperti ^h
 eta sawareh ngadodja ka andjeunna,
 10 heg dibasmi koe oraj. 'Djeung oelah
 gëgëlëndëng, saperti ⁱ eta sawareh gë-
 gëlëndëng, heg dibasmi koe poerah nga-
 11 roeksak. 'Ari eta, noe matak katara-
 djang kitoe teh, keur toeladan; sarta
^j geus ditoeliskeun geusan pangwarah
 ka oerang, ^k noe kadatangan toengtoeng
 12 djaman. 'Koe sabab kitoe, saha-saha
 noe boga rasa nangtoeng, ^l mangka ijat-
 13 na, oelah roeboeh. 'Maraneh hanteu ka-
 datangan panggoda, ngan anoe geus
 galib di djalma; ^m ari Allah langkoeng
 toehoe, moal ngawidian maraneh digoda
 leuwih tina kakoewatan maraneh, sarta
 tangtoe maparin djalan ka loewar, ba-
 roeng djeung panggodana, soepaja ma-
 raneh djadi tahan. ^a Djab. 78 : 13, 14; 105 : 39.
^b Djab. 78 : 24. ^c 2 Moesa 17 : 6. ^d 5 Moesa 32 : 4, 18.
^e 4 Moesa 26 : 65. ^f 2 Moesa 32 : 6. ^g 4 Moesa 25 : 1, 9.
^h 4 Moesa 21 : 5, 6; Djab. 106 : 14. ⁱ 4 Moesa 14 : 2.
^j Roem 15 : 4; p. 9 : 10. ^k 1 Petr. 4 : 7. ^l Roem
 11 : 20. ^m p. 1 : 9; 2 Tes. 3 : 3.

14 Koe sabab eta, eh kaasih kaola! ^a koe-
 doe pada njingkiran lampah njëmbah
 15 ka brahala. 'Kaoela mitjatoer nja ka noe
 boga pangarti; tjing, noe dipitjatoer koe
 kaola geura palikiran koe maraneh.
 16 'Ari ^b loemoer kabërkahan, anoe dibërk-
 kahan koe oerang, eta teh lain toenggal
 reudjeung gëtih Kristoes? Ari roti, anoe
 disëmplekan koe oerang, eta teh lain
 toenggal reudjeung salirana Kristoes?
 17 'Karana eta roti teh ngan hidji, kitoe
 deui oerang reja djalma sabadan; karana
 oerang sakabeh pada ngadahar eta roti
 18 noe hidji teja. 'T'joba geura tarendjo-
 keun koe maraneh bangsa Israil anoe
 asal tina daging teja. Ari sakoer djalma
 noe ngadahar koerban, nja eta lain
 19 toenggal reudjeung altar? 'Djadi pitja-
 toer kaola teh naon hartina? ^c Ari
 brahala teh saënja-ënjana aja naonna?

atawa koerban ka brahala teh saënja-
 20 ënjana aja naonna? 'Estoena mah, tja-
 toer kaola, ari noe dikoerbankeun koe
 oerang kapir, ^d eta dikoerbankeunana
 ka setan-setan, lain ka Allah; sarta ka-
 hajang kaola, maraneh oelah toenggal
 21 djeung setan. 'Teu oemoem maraneh
 nginoem loemoer Goesti sarta loemoer
 setan onkoh; teu oemoem maraneh
 dahar dina medja Goesti sarta dina me-
 22 dja setan onkoh. 'Naha oerang rek
 ngahanakeun ka Goesti? Naha oerang
 teh karah bëdas ti batan andjeunna?

^a 1 Joh. 5 : 21. ^b Mat. 26 : 26, 27. ^c p. 8 : 4.

^d 3 Moesa 17 : 7; 5 Moesa 32 : 17.

23 Kana saniskara ^a kaola teh kongang,
 tatapi moal saniskara teh aja mangpa-
 atna; kana saniskara kaola teh ko-
 ngang, tatapi moal saniskara teh matak
 24 ngadëgkeun përtjaja. 'Djalma teh ^b oelah
 nejangn kaontoengan sorangan; oeng-
 gal-oenggal djalma nja koedoe pada ne-
 25 jangan pikaoentoenganeun batoer. 'Sa-
 koer noe didjoewal di pangdjagalan, koe
 maraneh dahar bae, montong ditanja-
 26 keun tina sabab boedi-rasa; 'karana ^c
 boemi katoet eusina nja kagoengan Pa-
 27 ngeran. 'Sarta oepama maraneh dion-
 dang koe djalma noe teu përtjaja, dëmi
 maraneh daek nëmonan, soesoegoehna
 dahar bae, montong ditanjakeun ^d tina
 28 sabab boedi-rasa. 'Tatapi oepama aja
 noe ngomong ka maraneh: Ijeu teh
 dikoerbankeun ka brahala: papatjoewan
 dek didahar, tina sabab eta djalma noe
 moepoelihan ka maraneh, sarta tina sa-
 bab boedi-rasa. Karana boemi katoet
 29 eusina nja kagoengan Pangeran. 'Të-
 gësna noe ditjatoerkeun koe kaola teh,
 lain boedi-rasa diri maneh sorangan,
 nja boedi-rasa eta noe sedjen teja. Ka-
 rana keur nahaon kakongangan kaola
 dioeroes koe boedi-rasa noe sedjen?
 30 'Sarta lamoen kaola dahar ^e djeung
 moedji soekoer, keur nahaon kaola
 digogoreng tina sabab barang noe di-
 31 poedji-soekoer koe kaola? 'Koe sabab
 kitoe, maraneh ^f boh dahar, boh ngi-
 noem, boh migawe naon-naon, saniskara
 dipilampahkeunana teh koedoe djeung
 32 nijat ngamoeljakeun ka Allah. 'Maraneh
^g oelah migawe noe matak titadjong
 oerang Jahoedi, atawa oerang Joenani,
 kitoe deui noe matak titadjong garedja

33 Allah; 'saperti diri kaola ge ^h saniskara lampah mambrih pikarésépeun sakabeh; noe ditejangan lain kaentoeangan sorangan, nja pikaentoenganeun anoe reja, soepaja pada salamét.

a p. 6 : 12. *b* p. 13 : 5; Pil. 2 : 4. *c* Djab. 24 : 1; 50 : 12.

d p. 8 : 7. *e* Roem 14 : 6; 1 Tim. 4 : 3. *f* Kol. 3 : 17.

g Roem 14 : 13. *h* p. 9 : 19.

PASAL 11.

2 Masing ^a pada niroe ka kaola, saperti diri kaola niroe ka Kristoes. 'Ari kaola ngalëm ka maraneh, eh doeloerdoeloer! rehna maraneh dina sakabeh pèrkara ngaringétkeun ka kaola, sarta pada ngestoekeun atoeran, sakoemaha noe geus diserenkeun koe kaola ka maraneh. 'Tatapi kahajang kaola, koedoe kanjahokeun koe maraneh, ^b jen Kristoes teh sirah sadaja lalaki, ari lalaki sirah awewe, ari Allah sirah Kristoes. 4 'Oenggal lalaki, anoe nënëda atawa ngawédjang bari ditijoeng sirahna, eta ngahinakeun ka sirahna; 'sabalikna oenggal awewe, anoe nënëda atawa ngawédjang bari hanteu ditijoeng sirahna, eta ngahinakeun ka sirahna; karana saroewa 6 baé djeung geus ^c ditjoekoer. 'Karana awewe, lamoen teu make tijoeng mah, koedoe ngagoentingan ramboetna sakali. Tatapi sapedah hina awewe teh digoentingan atawa ditjoekoeran, noe matak 7 koedoe make tijoeng. 'Karana ari lalaki sirahna oelah make tijoeng, ^d sapedah lalaki teh kanjataän sarta kamoeljaän Allah; tatapi ari awewe mah kamoeljaän lalaki. 'Karana lalaki teh pangajana lain ti awewe, ënjana mah ^e awewe 9 pangajana ti lalaki. 'Samalah ^f lalaki teh pangdidjadikeunana lain tina sabab awe-we, ënjana mah awewe didjadikeun tina 10 sabab lalaki. 'Kitoe noe matak awewe teh dina sirahna koedoe make tjiri ka- 11 poerba, tina sabab para malaikat. 'Parandene kitoe ge moal lalaki hanteu djeung awewe, atawa awewe hanteu djeung lalaki, ari di djëro Goesti mah. 12 'Karana saperti awewe teh pangajana di lalaki, nja kitoe keneh lalaki teh pangajana lantaran awewe; tatapi saniskarana 13 mah ti Allah. 'Tjoba geura palikiran koe diri maraneh; eta pantës di lëbah awewe, nënëda ka Allah hanteu make tijoeng? 14 'Eta maraneh lain diadjar koe adat moe-

pakat, jen lalaki teh matak hina, ^g make 15 boeoeuk pandjang? 'Tatapi moenggoeh awewe mah, matak prajoga make boeoeuk pandjang; karana eta geus dipaparin boeoeuk pandjang minangka tijoengna. 16 'Tatapi ^h saopama aja djalma rësëp papadoean, kaola mah teu baroga adat kitoe, ari sagala garedja Allah pon kitoe keneh.

a p. 4 : 16; Pil. 3 : 17; 1 Tes. 1 : 6.

b p. 3 : 23; Ep. 5 : 23. *c* 5 Moesa 21 : 12. *d* 1 Moesa

1 : 27. *e* 1 Moesa 2 : 22; 1 Tim. 2 : 13. *f* 1 Moesa 2 : 18.

g Jëh. 44 : 20. *h* 1 Tim. 6 : 4, 5.

17 Ari eta teh parentah kaola, sarta hanteu ngalëm, jen maraneh koempoelan teh teu matak tambah kahadean, ang- 18 goer matak tambah kagorengan. 'Karana hidji pèrkara, kaola ngadenge bedja, satijap-tijap maraneh koempoelan garedja teh, ^a aja kabëngkahan di maraneh; sarta kaola pèrtjaja saparo. 19 'Karana ^b nja misti di maraneh aja rëboetan, ^c sangkan djalma noe balënër di 20 maraneh djadi katara. 'Djadi lamoen maraneh koempoelan teja, eta mah lain 21 ngadahar kadaharan Goesti. 'Karana waktoe keur dahar oenggal djalma pada moerak kadaharan sorangan ti heula; ari noe hidji kalalempohan, noe hidji 22 deui wareureu. 'Naha maraneh teu boga imah baris njatöe-ningnoem? Atawa maraneh njoemahkeun ka garedja Allah, sarta ngera-ngerka ka noe hanteu boga? Kaoela pingomongeun naon ka maraneh 23 teh? Naha rek ngalëm ka maraneh? Ari hal kitoe mah kaola teu pisan ngalëm ka maraneh. 'Karana kaola nampa ti Goesti, anoe koe kaola diserenkeun ka maraneh teja, ^d nja eta Goesti Jesoes, keur peutingan dihijanat, njandak roti; 24 'ari geus moedji soekoer, ladjëng disëmplekan, bari kijeu lahirna: Tampanan, seug dalahar, ijeu teh badan kami, noe disëmplekan pikeun maraneh; eta koedoe lalampahkeun baris ngingëtkeun ka 25 kami. 'Nja kitoe deui njandak loemoer, sanggeus dalahar, bari kijeu lahirna: Ijeu loemoer teh nja eta përdjangdjian anjar dina gëtih kami; eta koedoe lalampahkeun, saban-saban ngingoem, baris ngingëtkeun ka kami. 'Karana saban-saban maraneh ngadahar eta roti, sarta ngingoem eta loemoer, koedoe njëboetkeun poepoesna Goesti, ^e nëpi ka soem- 26 pingna. 'Koe sabab kitoe, saha-saha noe 27

ngadahar eta roti, atawa nginoem eta
 f loemoer Goesti, barina hanteu lajak,
 noe kitoe teh salah ka salira sarta ka
 28 gëtih Goesti. 'Ari djalma teh g koedoe
 sing njasar diri sorangan, kakara nga-
 dahar tina eta roti, djeung nginoem tina
 29 eta loemoer teja. 'Karana ari noe ngada-
 har sarta nginoem bari teu lajak mah,
 eta daharna sarta nginoemna matak
 meunang hoekoeman, tina sabab teu
 30 ngabedakeun ka salirana Goesti. 'Kitoe
 noe matak di maraneh teh reja noe heng-
 ker djeung noe gëring, sarta reja noe
 31 paeh. 'Karana oerang h saopama nga-
 hoekoeman diri sorangan mah, moal
 32 koengsi dihoekoeman. 'Dëmi i samangsa
 oerang dihoekoeman, oerang teh koe
 Goesti dipëperih, soepaja oerang oelah
 33 koengsi dihoekoem djeung doenya. 'Koe
 sabab kitoe, eh doeloer-doeloer kaola!
 samangsa maraneh koempoelan rek da-
 har, koedoe pada ngadagoan batoer.
 34 'Tatapi oepama aja noe hajang barang-
 hakan mah, koedoe dadaharan di imah
 bae; soepaja maraneh koempoelan teh
 oelah djadi matak meunang hoekoeman.
 Ari përkara sadjaba ti eta dek dioeroes-
 keun koe kaola dimana kaola j geus
 datang. a p. 3:3; 12:25. b Mat. 18:7; Gal. 5:20.
 c 1 Joh. 2:19. d Mat. 26:26; Loek. 22:19.
 e Mat. 26:29; Joh. 14:3. f p. 10:21. g 2 Kor. 13:5;
 Gal. 6:4. h Djab. 32:5. i Ibr. 12:5. 6. j p. 16:5.

PASAL 12.

Ari moenggoehing a pasihan sipat ro-
 hani, eh doeloer-doeloer! kahajang
 kaola, oelah teu dikanjahokeun koe
 2 maraneh. 'Eta maraneh pada njaho, ta-
 dina maraneh teh oerang kapir, pada
 katarik ka b brahala bisoe, sakoemaha
 3 bae maraneh ditoengtoen. 'Koe sabab
 eta, kaola mere njaho ka maraneh,
 c taja pisan djalma, ngomong koe Roh
 Allah, njëboetkeun Jesoes teh disapa;
 kitoe deui taja noe bisa njëboetkeun jen
 Jesoes teh Goesti, kadjaba koe Roh
 Soetji. a p. 14:1. b Hab. 2:18. c Mat. 16:16, 17;
 Mark. 9:39; 1 Joh. 4:2, 3.

4 Dëmi eta aja a warna-warna pasihan,
 5 tatapi ari Roh mah ngan hidji; 'kitoe
 deui aja warna-warna kadjënëngan, ta-
 6 tapi b ari Goesti mah ngan hidji; 'djeung
 aja warna-warna dadamëlan, tatapi c ari
 Allah mah ngan hidji, noe ngadamël

7 saniskara di djëro sadaja. 'Dëmi d ka
 oenggal-oenggal djalma dipaparin ka-
 ebrehan Roh, keur pimangpaateun sa-
 8 daja. 'Karana aja noe koe Roh dipaparin
 tjatoer kapintëran; aja noe dipaparin
 9 tjatoer kanjaho, koe Roh eta keneh; 'aja
 noe dipaparin kapërtjajaan, koe Roh eta
 keneh; aja noe dipaparin pasihan bisa
 10 njageurkeun, koe Roh eta keneh; 'aja
 noe dipaparin bisa migawe kamatihan;
 aja noe dipaparin bisa ngawëdjang; aja
 noe dipaparin bisa njaho beda-bedana
 roh; aja noe dipaparin bisa roepa-roepa
 basa; aja deui noe dipaparin bisa në-
 11 rangkeun basa-basa. 'Ari e eta sakabeh
 teh didamëlna koe eta hidji Roh teja,
 ngadoeem ka oenggal-oenggal djalma,
 masing-masing doeoemanana, koemaha
 këršana bae. a Roem 12:6; Ep. 4:4, 7.

b p. 8:6. c Ep. 4:6. d p. 14:26. e Roem 12:3;
 p. 7:7; Ibr. 2:4.

12 Karana a sapërti badan teh hidji,
 sarta reja anggahotana, djeung sakabeh
 anggahota eta noe hidji badan teh, na-
 djana reja, estoena mah ngan sabadan
 13 bae, nja kitoe keneh Kristoes. 'Karana
 oerang sakabeh, boh Jahoedi, boh Joe-
 nani, boh noe koemawoela, boh noe
 mërdika, b geus pada dibanjoean koe
 Roh hidji, baris djadi badan hidji; sarta
 oerang sakabeh geus pada diinoeman
 14 Roh hidji. 'Karana ari badan ge lain
 anggahota hidji bae, nja reja pisan ang-
 15 gahotana. 'Saoepama tjek soekoe: Aing,
 pedah lain leungeun, teu kaäsoep badan;
 naha eta, rehna kitoe, ënja teu kaäsoep
 16 badan? 'Sarta oepama tjek tjeuli: Aing,
 pedah lain panon, teu kaäsoep badan;
 naha eta, rehna kitoe, ënja teu kaäsoep
 17 badan? 'Oepama lamoen badan sakoe-
 djoer teh panon, pangroengoena aja di
 mana? Oepama lamoen badan sakoe-
 djoer teh pangroengoe, pangamboengna
 18 aja di mana? 'Dëmi ajeuna c anggahota
 teh koe Allah geus pada dipërnahkeun,
 hidji-hidjina aja dina badan, koemaha
 19 noe geus dikërsakeun. 'Oepama lamoen
 eta sakabehna hidji anggahota bae, ba-
 20 danna aja di mana? 'Dëmi ajeuna ang-
 gahota nja reja pisan, tapina ngan hidji
 21 badan. 'Sarta panon teu oemoem lemek
 ka leungeun: Aing teu koedoe make
 maneh; kitoe deui sirah teu oemoem
 lemek ka soekoe: Aing teu koedoe make

22 maneh. 'Anggoeranan anggahota badan
noe dikira henger, nja eta noe pěrloe
23 teja mah; 'sarta noe koe oerang dikira
jen teu pati aja kahormatna, eta noe
leuwih pisan koe oerang nja dihormatna
teh; djeung ari noe hina anggahota oer-
ang, eta liwat saking koe oerang nja
24 dipoesti-poesti; 'tatapi anggahota oerang
noe aja kahormatna mah, eta teh teu
koedoe-koedoe. Ari Allah ngadamělna
badan teh, ka anggahota bangsa han-
dap maparinkeun kahormatan leuwih,
25 'soepaja dina badan oelah aja kaběng-
kahan, sarta anggahota sing saroe
pada silih-gětenan. 'Djeung deui^a oepama
hidji anggahota aja kanjěrina, eta sa-
kabeh anggahota pada toeroet njěri;
oepama hidji anggahota dimoeljakeun,
eta sakabeh anggahota pada toeroet
27 boengah. 'Ari maraneh teh^e nja sali-
raning Kristoes, sarta masing-masing
pada anggahotana. 'Djeung deui^f Allah
geus ngěrsakeun djalma sawareh di ga-
redja, kahidji rasoel, kadoewa nabi, ka-
tiloe goeroe; geus kitoe noe aja kama-
tihan, geus kitoe noe aja pasihan bisa
njageurkeun, noe toetoeloeng, noe nga-
29 reh, noe ngomong basa roepa-roepa. 'Na-
ha eta rasoel kabeh? Naha eta nabi
kabeh? Naha eta goeroe kabeh? Naha
30 eta aja kamatihan kabeh? 'Naha eta
kabeh boga pasihan bisa njageurkeun?
Naha eta kabeh bisa ngomong roepa-
roepa basa? Naha eta kabeh bisa ně-
31 rangkeun? 'Ari maraneh koedoe pada
mikarěp pasihan noe panghadena. Sarta
kaola ka maraneh rek noedoehkeun
djalan noe leuwih oetama keneh.

^a Roem 12:4; p. 10:17. ^b Gal. 3:28; Ep. 4:4.
^c Kol. 2:19. ^d Roem 12:15. ^e Roem 12:5.
^f Ep. 4:11, 12.

PASAL 13.

Sanadjan kaola bisa ngomong sagala
Sbasa manoesa djeung malaikat, lamoen
teu boga kanjaāhan mah, kaola teh
saibarat bėnde ngoengkoeng, atawa gěn-
2 ta ngeleneng. 'Djeung sanadjan kaola
^a bisa ngawědjang, djeung njaho ka sa-
niskara noe gaib sarta ka saniskara
elmoe; djeung sanadjan kaola boga
sakabeh kapěrtjajaān, wani datang ka
^b mindahkeun goenoeng, lamoen teu
boga kanjaāhan mah, kaola teh teu
3 koema-koemaha. 'Djeung sanadjan ka-

oela^c njidėkahkeun sakabeh babandaān
kaola ka noe mariskin; djeung sana-
djan kaola^d masrahkeun badan kaola
masingna dihoeroe, lamoen teu boga ka-
njaāhan mah, teu matak mangpaāt ka
4 kaola. 'Ari kanjaāhan teh nja sabar,
nja wělasan; kanjaāhan teh teu sirik-
pidik; kanjaāhan teh teu kamagoengan,
5^e teu agoel; 'hanteu milampah noe teu
pantės, ^f teu nejangsan kaontoengan
sorangan, teu panasati, teu ngingět-
6 ngingět kagorengan; 'hanteu boengah
koe kadorakaan, ^g boengah teh koe ka-
7 jaktian; 'kanjaāhan teh^h noetoepean sa-
niskara, pěrtjaja saniskara, ngarěp-nga-
rěp saniskara, ngawajahnakeun maneh
8 kana saniskara. 'Ari kanjaāhan teh teu
keuna euweuh salalawasna; tatapi moeng-
goeh piwědjang mah, měngke dieuweuh-
keun; ari basa-basa teh, měngke eureun;
ari kanjaho teh, měngke dieuweuhkeun.
9 'Karana kanjaho oerang ngan saeutik-
eutikeun, kitoe deui ngawědjang oerang
10 ngan saeutik-eutikeun; 'tatapi samangsa
geus datang noe sampoerna mah, di-
dinja noe saeutik-eutikeun teh dileu-
11 nitkeun. 'Keur mangsa kaola boedak,
ngomong kaola koemaha bijasa boedak,
mikir kaola koemaha bijasa boedak,
ngira-ngira kaola koemaha bijasa boe-
dak; dėmi kaola geus gėde, lampah
12 kaboedakan teh dipitjeun. 'Karanaⁱ
ajeuna teh oerang nendjo kana kasa-
oeran mėlěngmėng dina sadjěroning eun-
teung, dėmi di dinja mah^k adoe-ha-
reupan; ari ajeuna kaola njaho teh
ngan saeutik-eutikeun, dėmi di dinja
mah kaola bakal njaho^l sakoemaha
13 tjara diri kaola kaoeninga. 'Dėmi ajeuna
noe tětěp mah^m kapěrtjajaān, pangarěp-
ngarěp sarta kanjaāhan, eta noe tiloe
teh; ⁿ ari noe pangantjoelna nja kan-
njaāhan. ^a Mat. 7:22; p. 12:8—10. ^b Mat. 17:20.

^c Mat. 19:21. ^d Dan. 3:28. ^e p. 8:1. ^f Pil. 2:4, 21.
^g 2 Joh. 4. ^h Sil. 10:12; 1 Petr. 4:8. ⁱ Ep. 4:13.
^j 2 Kor. 5:7; 2 Petr. 1:19. ^k 4 Moesa 12:8.
^l p. 8:3; 1 Joh. 3:2. ^m 1 Tes. 1:3. ⁿ Kol. 3:14;
1 Petr. 4:8.

PASAL 14.

Masing pada ngobrek kana kanjaāhan,
Djeung masing pada mikarěp kana
^a pasihan rohani; mistina pisan mikarěp
teh soepaja maraneh bisa ngawědjang.
2 'Karana ari noe ngomong^b koe basa
lijan, ngomongna teh lain ka djalma,

3 ěnjana mah ka Allah; karana hanteu
 aja noe ngaharti; děmi eta teh koe roh
 4 ngomong rasijah. 'Tatapi ari noe nga-
 wědjang mah, ngomongna teh ka djalma,
 baris ngaděgkeun pěrtjaja, sarta mama-
 5 tahan djeung ngalilipoer. 'Ari noe ngo-
 mong koe basa lijan, ngaděgkeun pěrt-
 tjaja dirina; tatapi ari noe ngawědjang
 6 mah ngaděgkeun pěrtjaja garedja. 'Ka-
 oela teh panoedjoe, lamoen maraneh
 kabeh pada ngomong koe basa lijan,
 tatapi leuwih panoedjoe ^c lamoen ma-
 raneh pada ngawědjang. Karana noe
 ngawědjang mah leuwih ti noe ngomong
 koe basa lijan, kadjaba ^d lamoen ditě-
 rangkeun, soepaja ka garedja matak
 7 ngaděgkeun pěrtjaja. 'Děmi ajeuna, eh
 doeloer-doeloer! saopama kaoela datang
 ka maraneh, ngomong koe basa lijan,
 eta kaoela ngamangpaětan naon ka ma-
 raneh teh, ari ngomong teu kalawan
 ngebrehkeun, atawa kanjaho, atawa pi-
 8 wědjang, atawa piwoeroek mah? 'Tja-
 tjakan barang teu njawaěn, noe disada,
 boh soeling, boh katjapi, oepama teu
 ganti-ganti sorana, koemaha dek pinja-
 hoěun anoe disoelingkeun atawa noe
 9 dikatjapikeun? 'Sanadjan tarompet oge,
 oepama disadana hanteu poegoeh, saha
 rek pidangdaneun kana pěrang? 'Nja
 kitoe keneh maraneh, oepama maraneh
 hanteu mere omongan těrang koe lan-
 taran basa, koemaha dek pikahartieu-
 nana eta noe dipiomong teh? Maraneh
 10 ana kitoe mah sasat ngomong ka angin.
 'Sakitoe pirang-pirang warna basa di
 doenya, sarta sahidji ge taja noe hanteu
 11 oeni. 'Djadi lamoen kaoela hanteu njaho
 dina karěpna basa, eta kaoela koe pang-
 gangkěn noe ngomong djalma sedjen
 nagara; kitoe deui eta noe ngomong,
 koe pangangkěn kaoela djalma sedjen
 12 nagara. 'Nja kitoe keneh maraneh, sa-
 pedah pada mikarěp kana pasihan ro-
 hani, noe matak koedoe sing mambrih
 maraneh soepaja leuwih pisan nja nga-
 13 děgkeun garedja. 'Koe sabab eta, saha-
 saha noe ngomong koe basa lijan, koedoe
 něněda, moegi sing bisa něrangkeun.
 14 'Karana oepama kaoela něněda koe basa
 lijan, nja roh kaoela něněda, tatapi ari
 15 akal kaoela hanteu hasil. 'Tjing, pedah
 kitoe koedoe koemaha? ^e Kaoela dek
 něněda kalawan roh, sarta dek něněda

kalawan akal ongkoh; kaoela dek poe-
 poedjian kalawan roh, sarta dek poe-
 16 poedjian kalawan akal ongkoh. 'Lamoen
 teu kitoe mah, saopama maneh moedji
 soekoer teh kalawan roh bae, ari ning-
 gang di djalma bodo, koemaha rek ^f
 ngaminan ka pamoe dji soekoer maneh,
 rehna hanteu ngartieun ka noe dipi-
 17 omong koe maneh? 'Karana ari pamoe-
 dji soekoer maneh teh nja běněr, tatapi
 pěrtjajana eta noe sedjen hanteu ka-
 18 aděgkeun. 'Kaoela moedji soekoer ka
 Allah kaoela, rehna kaoela teh ngomong
 basa-basa, reja ti batan maraneh sa-
 19 kabeh; 'tatapi ari di koempoelan, ka-
 oela anggoer dek ngomong lima kětjap
 kalawan akal kaoela, sangkan kaoela
 ngawoeroek ka noe sedjen, ti batan
 ngomong salaksa kětjap koe basa lijan
 mah. ^a p. 12:1. ^b Lal. 10:46. ^c 4 Moesa 11:29.

^d p. 12:10. ^e Ep. 5:19. ^f 1 Bab. 16:36; Neh. 8:7.

20 Eh, doeloer-doeloer! ^a oelah djadi boe-
 dak moenggoeh dina akal; nja djadi
 boedak teh dina kagorengan, ari moeng-
 goeh dina akal mah sing pada djadi
 21 gěde. 'Dina toret geus dioengělkeun ki-
 jeu; ^b Kami bakal ngandika ka ijeu bangsa
 koe djalma noe sedjen basana, sarta koe
 biwir sedjen; nadjan kitoe ge moal bakal
 ngagaroegoe ka kami, timbalan Pange-
 22 ran. 'Nandakeun ari basa lijan teh mi-
 nangka tjitjiren, lain pikeun djalma noe
 pěrtjaja, ěnjana mah pikeun djalma noe
 teu pěrtjaja; tatapi ari piwědjang mah
 minangka tjitjiren, lain pikeun djalma
 noe teu pěrtjaja, ěnjana mah pikeun
 23 djalma noe pěrtjaja. 'Saoepama saga-
 redja koempoel kabeh, geus kitoe pada
 ngomong koe basa lijan, seug aja djalma
 bodo atawa noe teu pěrtjaja asoep, eta
 naha lain bakal njěboetkeun jen ma-
 raneh teh sasar? 'Sabalikna, oepama ka-
 beh ngawědjang, seug aja djalma noe
 teu pěrtjaja atawa noe bodo asoep, eta
 teh diingětan koe sakabeh, sarta dihoe-
 24 koeman koe sakabeh; 'ari barang gaib
 noe dina hatena djadi katara; ^c geus
 kitoe tangtoe broek njoeoeh, soedjoed
 ka Allah, sarta bari njěboetkeun, jen
 satěměnna Allah teh linggih di maraneh.

^a Roem 16:19; Ep. 4:14; Dbr. 5:14. ^b Jes. 28:11, 12. ^c Jes. 60:14.

25 Tjing, doeloer-doeloer! pedah kitoe
 koedoe koemaha? Samangsa maraneh

koempoelan, oenggal-oenggal djalma aja
noe boga djaboer, aja noe boga piwoe-
roek, aja noe boga basa lijan, aja noe
boga wahjoe, aja noe boga katérangan:
saniskara dipilampahkeunana teh sing
27 baris ngadégkeun pértjaja. 'Satijap-tijap
aja noe ngomong koe basa lijan, koedoe
koe doewaän, rejana tiloean, sarta pi-
ligénti; djeung deui koedoe aja hidji
28 djalma noe nérangkeun. 'Sarta oepama
hanteu aja noe nérangkeun mah, eta
koedoe repeh bae di koempoelan teh;
nja ngomong teh ka dirina sarta ka
29 Allah. 'Ari moenggoeh di nabi, ngomong
koedoe doewaän atawa tiloean, ari noe
sadjaba ti dinja ^a koedoe nimbang-nim-
30 bang. 'Sarta oepama ka noe sedjen, noe
dijoek di dinja, dipaparin wahjoe, eta
31 noe ti heula teh koedoe repeh. 'Karana
maraneh sadaja bisa goenta-ganti nja
ngawédjang teh, soepaja sakabeh pada
kawoeroek, djeung sakabeh pada kali-
32 lipoer. 'Ari roh nabi-nabi eta teh noe-
33 roet ka nabi. 'Karana ^b ari Allah teh
lain Allah kakoesoetan, estoena mah
Allah karoentoetan; eta kitoe di saka-
beh garedja djalma saroetji.

^a 1 Tes. 5: 21. ^b p. 11: 16.

34 Ari awewe ^a dina koempoelan koedoe
repeh; karana hanteu kawidian ngo-
mong, dipastikeun koedoe noeroet; ma-
35 lah ^b dawoeh toret ge pon kitoe. 'Sarta
oepama hajangeun diadjar naon-naon,
koedoe di imahna bae nanja ka sala-
kina; karana teu pantès awewe teh ngo-
36 mong dina koempoelan. 'Naha karah
pangandika Allah teh bidjilna ti ma-
raneh? Atawa datangna naha ngan ka
maraneh bae?

^a 1 Tim. 2: 12.

^b 1 Moesa 3: 16; Tit. 2: 5.

37 Tijap-tijap aja djalma boga rasa djadi
nabi, atawa kapandjingan Roh, ^a eta
geura ngakoekeun, jen ijeu beunang njoe-
ratkeun kaola ka maraneh teh estoe
38 timbalan Goesti. 'Tatapi satijap-tijap aja
djalma noe teu boga kanjaho mah, sing
hanteu boga kanjaho. ^a p. 10: 15.

39 Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer!
sing pada mikarép bisa ngawédjang; sarta
ari moenggoeh pèrkara ngomong koe
40 basa lijan, oelah dihoelag. 'Tatapi sa-
niskara dipilampahkeunana teh koe-
doe djeung kapantèsan sarta djeung
parele.

PASAL 15.

Djeung deui, eh doeloer-doeloer! ka-
Doela ka maraneh nganjahokeun ^a In-
djil, anoe koe kaola dioewarkeun ka
maraneh teja, noe geus ditarima koe
maraneh, djeung ditètèpan koe maraneh,
2 'sarta ^b lantaran maraneh salamèt, kitoe
soteh lamoen koe maraneh diéstoekeun
sakoemaha eta noe koe kaola dioewar-
keun ka maraneh; kadjaba lamoen ^c ga-
3 plah maraneh pértjaja teh. 'Karana hidji
pèrkara kaola geus njerenkeun ka ma-
raneh, nja noe geus katampa koe diri
kaola, jen Kristoes teh pangpoeoesna
pikeun dosa oerang, ^d noeroetkeun oe-
4 nina Kitab; 'sarta ^e andjeunna geus di-
koerèbkeun, kitoe deui andjeunna geus
ditanghikeun di poè noe katiloe, noe-
5 roetkeun oenina Kitab; 'djeung deui ^f
andjeunna geus katendjo koe Kepas;
geus kitoe koe moerid noe doewa wélas
6 teja. 'Geus kitoe andjeunna katendjo
koe doeloer leuwih lima ratoes, barèng
sapisan, dèmi eta anoe loba masih ke-
neh aja ajeuna, ari noe sawareh mah
7 geus ninggal. 'Geus kitoe andjeunna ka-
tendjo koe Jakoboes, geus kitoe ^g koe
8 para rasoel sadaja. 'Panganggeusan ti
sakabeh ^h andjeunna katendjo nja koe
diri kaola, kawas koe noe oetjoet ngora.
9 'Karana ⁱ kaola teh para rasoel pang-
hinana, noe teu pantès disèboet rasoel,
tina sabab kaola satadina nganijaja ka
10 garedja Allah. 'Tatapi kaola noe ma-
tak djadi sakijeu teh, nja ^j koe sih-koer-
nija Allah; sarta ari sih-koernijana ka
kaola teh hanteu pisan gaplah, boektina
kaola geus digawe leuwih pisan ti batan
eta noe sakabeh; tatapi lain diri kaola,
estoena mah sih-koernija Allah, anoe
11 njarèngan ka kaola. 'Djadina boh diri
kaola, boh eta teja, nja kitoe kaola
pada ngoewarkeun teh, sarta nja kitoe
maraneh geus pada pértjaja.

^a Gal. 1: 11. ^b p. 1: 21. ^c 2 Kor. 6: 1. ^d Jës. 53: 7;
Dan. 9: 26; p. 5: 7. ^e Djab. 16: 10; Mat. 12: 40.
^f Loek. 24: 34, 36. ^g Mat. 28: 16, 17. ^h Lal. 9: 3;
22: 14; p. 9: 1. ⁱ Ep. 1: 13; 1 Tim. 1: 13. ^j p. 3: 10;
1 Tim. 1: 14.

12 Koe sabab eta, lamoen Kristoes teh
dioewarkeun jen geus ditanghikeun ti
noe paraeh, na koemaha di maraneh
tjarek noe sawareh mah jen ari anoe
13 paeh teh teu hoelang? 'Lamoen anoe

paeh hanteu hoedang mah, Kristoes ge
 14 moal ěnja ditanghikeun. 'Sarta lamoen
 teu ěnja Kristoes teh geus ditanghikeun,
 pangowaran kaola teh gapong, sarta
 15 kapĕrtjajaĕn maraneh ge gapong; 'malah-
 malah ari kitoe mah kaola pada
 kapanggih saksi Allah teh paralsoe, tina
 sabab kaola geus pada mĕrtelakeun
 Allah, ^a jen andjeunna geus nanghikeun
 Kristoes; padahal hanteu ditanghikeun
 teh, lamoenna ěnja anoe paeh hanteu
 16 dihoedangkeun. 'Karana lamoen anoe
 paeh hanteu dihoedangkeun mah, Kris-
 17 toes ge moal ěnja ditanghikeun. 'Sarta
 lamoen teu ěnja Kristoes teh geus di-
 tanghikeun, kapĕrtjajaĕn maraneh teh
 gaplah; eta maraneh masih keneh aja
 18 dina dosa maraneh; 'malah-malah anoe
 geus maot di djĕro Kristoes ge, ^b ari
 19 kitoe mah pada tjilaka. 'Oepama o-
 rang ngarĕp-ngarĕp ka Kristoes teh
 ngan hiroep saĕjeunaeun bae, ^c eta o-
 rang tangtoe djadi pangkabalangsakna
 ti djalma sakabeh. a Lal. 1: 22.

^b 1 Tes. 4: 14. ^c p. 4: 9.

20 Dĕmi ajeuna ^a Kristoes ĕnggeus di-
 tanghikeun ti noe paraeh teh, djadi tji-
 21 kal sakoer djalma noe maraot. 'Karana
^b tina sabab aja maot teh lantaran sa-
 hidji manoesa, noe matak aja deui hoe-
 dangna djalma maraot lantaran sahidji
 22 manoesa. 'Karana sapĕrti djalma saka-
 beh teh pada paeh di djĕro Adam, nja
 kitoe keneh sakabeh bakal pada dihi-
 23 roepan di djĕro Kristoes. 'Tatapi hidji-
 hidji djalma sapanta-sapantana; ari tji-
 kalna teh Kristoes; ^c sanggeusna ti dinja
 anoe djadi kagoengan Kristoes, mĕngke
 24 waktoena soemping. 'Geus kitoe beh
 panoengtoengan, mangsa andjeunna
 njanggakeun karadjaĕn ka Allah Rama;
 mangsa andjeunna geus ngaleungitkeun
 sagala kapangkatan, sarta sagala ka-
 25 poerbaĕn djeung kawasa. 'Karana ^d an-
 djeunna dikĕrsakeun djoemĕnĕng radja,
 datang ka sakabeh moesoeh-moesoehna
 geus diteundeun dina handapeun dam-
 26 palna. 'Ari moesoeh panganggeusan anoe
 27 dileungitkeun teh, ^e nja eta maot. 'Ka-
 rana saniskara geus ditaloekkeun dina
 handapeun dampalna. ^f Tatapi lamoen
 ngandika, jen saniskara geus ditaloek-
 keun, geus tetela diingkarkeun anoe na-
 28 loekkeun saniskara ka andjeunna. 'Dĕmi

samangsa saniskara ka andjeunna geus
 taloek teh, tidinja Poetra koe andjeun
 ge taloek ka noe naloekkeun saniskara
 ka andjeunna teja, soepajana Allah teh
 djadi sakabeh di djĕro sadaja.

^a Lal. 26: 23; Kol. 1: 18. ^b Roem 5: 12, 18.
^c 1 Tes. 4: 16, 17. ^d Djab. 110: 1. ^e Wahj. 20: 14.
^f Djab. 8: 7; Ibr. 2: 8.

29 Ari teu kitoe mah, na koemaha lam-
 pah djalma noe dibanjoean adjang anoe
 paeh teja? Lamoen anoe paeh poegoeh
 hanteu dihoedangkeun mah, keur na-
 haon eta dibanjoean adjang anoe paeh
 30 teh? 'Malah ^a kaola ge keur nahaon
 oenggal-oenggal wantji pada kakĕpoeng
 31 balahi bae? 'Dĕmi pamoedji, kaboga ka-
 oela tina sabab maraneh di djĕro Kris-
 toes Jesoes, Goesti oerang: ^b oenggal poĕ
 32 teh kaola paeh! 'Ari kaola ^c di nagara
 Epesoes geus taroeng djeung sato galak
 teh, koemaha bijasa djalma, eta naon
 mangpaĕtna ka diri kaola? Lamoen
 anoe paeh hanteu dihoedangkeun mah,
^d hajoe oerang njatoe-nginoem, karana
 33 isoekan oerang teh paeh! 'Poma oelah
 sarasab! Omong-omongan goreng teh
 34 sok ngaroeksak ka adat hade. 'Geura
^e pada njaring pikir djeung sabĕnĕr-bĕ-
 nĕrna, sarta oelah njarijeun dosa. Ka-
 rana noe sawareh mah hanteu boga
 kanjaho ka Allah; kaola pangmitjatoer
 kitoe teh ka maraneh ^f sangkan era.

^a p. 4: 9. ^b 2 Kor. 1: 8; 4: 10. ^c Lal. 19: 29. ^d Jĕs.
 22: 13. ^e Ep. 5: 14, 18; 1 Tes. 5: 6. ^f p. 6: 5.

35 Tatapi soegan aja noe ngomong kijeu:
 Koemaha pipĕtaeunana anoe paeh dihoe-
 dangkeun? ^a sarta ari daratang, roepa
 36 badan teh koemaha? 'Ih, noe boeroeng!
^b anoe disĕbarkeun koe maneh, moal
 37 hiroep, lamoen tatjan paeh mah. 'Sarta
 noe disĕbarkeun koe maneh, eta maneh
 njĕbarkeun teh lain badan anoe mĕngke
 djadi, ĕnjana mah ngan siki woengkoel,
 oepamana tarigoe atawa sapapadana.
 38 'Ari Allah maparin badan ka dinja ^c
 koemaha noe geus dikĕrsakeun, dĕmi
^d ka hidji-hidji siki maparin sabadan-
 39 sabadanna sorangan. 'Ari sakabeh da-
 ging teh lain daging saroepa bae; ka-
 rana sedjen daging manoesa, sedjen da-
 ging sato, sedjen daging laoek, sedjen
 40 daging manoe. 'Djeung deui aja badan
 sipat sawarga, sarta aja badan sipat
 boemi; tatapi sedjen kamoeljaĕn badan
 sipat sawarga, sedjen kamoeljaĕn badan

41 sipat boemi. 'Sedjen kamoeljaän panonpoë, sedjen kamoeljaän boelan, sedjen kamoeljaän bentang-bentang; karena bentang teh beda kamoeljaänana djeung
 42 bentang deui. 'Nja tjara kitoe hal hoe-dangna djalma noe paeh teja. Ari badan noe disēbarkeun teh keuna roeksak; ana dihoedangkeun mah teu keuna roeksak.
 43 'Ari noe disēbarkeun teh hina, ana dihoedangkeun mah moelja; ari noe disēbarkeun teh apēs, ^e ana dihoedang-
 44 keun mah santosa. 'Ari noe disēbarkeun teh badan sipat djasmani, ana dihoedangkeun mah badan sipat rohani. Eta aja badan sipat djasmani, sarta aja badan sipat rohani.
 45 'Katēroesan koe noe geus dioengēlkeun dina Kitab, nja kijeu: ^f Ari Adam, manoesa mimiti teh, geus djadi njawa hiroep. Dēmi ^g Adam wēkasan mah geus djadi roh ngahiroep-
 46 keun. 'Tatapi noe ti heula mah, lain anoe sipat rohani, ēnjana anoe sipat djasmani; sanggeusna kitoe anoe sipat
 47 rohani. 'Ari manoesa noe mimiti teja ^h asalna tina boemi, bakoena teh taneuh; dēmi manoesa noe kadoewa mah,
 48 ⁱ nja Goesti ti sawarga. 'Sakoemaha eta noe tina taneuh teja, nja kitoe sakoer anoe tina taneuh; djeung deui sakoemaha eta noe ti sawarga teja, nja kitoe
 49 sakoer anoe ti sawarga. 'Djeung saperti oerang geus pada make roepana eta noe tina taneuh teja, ^j nja kitoe oerang mēngke pada make roepana eta noe ti sawarga teja.
^a Jēs. 26 : 19. ^b Joh. 12 : 24. ^c p. 12 : 18. ^d 1 Moesa 1 : 11. ^e Pil. 3 : 21; Kol. 3 : 4. ^f 1 Moesa 2 : 7. ^g Roem 5 : 14. ^h 1 Moesa 2 : 7; 3 : 19. ⁱ Joh. 3 : 13, 31. ^j Roem 8 : 29; 1 Joh. 3 : 2.
 50 Tatapi ijeu teh kaoela mitjatoer, eh doeloer-doeloer! ^a ari daging djeung gētih mah teu bisaun ngamilik kana karadjaän Allah; sarta ari noe sipat keuna roeksak mah moal pingamilikeun ka
 51 sipat teu keuna roeksak. 'Geura ijeu rēgēpkeun, kaoela ka maraneh ngabedjakeun ^b rasijah; nja eta ^c oerang teh moal bakal maot sakabeh, tatapi oerang
 52 kabeh bakal pada disalin; 'dina sakoelbat mangsa, dina sakitjeup mata, ^d waktoe sangkakala panganggeusan. Karena sangkakala teh bakal njowara, seug noeparaeh dihoedangkeun djeung teu keuna roeksak, sarta ari oerang mah disalin.
 53 'Karana ijeu noe keuna roeksak teh koedoe make teu keuna roeksak, sarta ^e

ijeu noe keuna paeh teh koedoe make
 54 teu keuna paeh. 'Djeung samangsa ijeu noe keuna roeksak teh geus make teu keuna roeksak, sarta ijeu noe keuna paeh teh geus make teu keuna paeh, didinja teh boekti pilahir noe dina Kitab teja: ^f Maot teh geus dileungitkeun, kalindh koe oenggoel. 'Eh maot! ^g na di mana ajeuna panjeureud maneh? eh ēnggon noe paeh! na di mana ajeuna oenggoel maneh? 'Dēmi panjeureud maot teja, nja eta dosa; sarta ari kamatihan dosa
 55 teh, nja eta hoekoem. 'Tatapi soekoer ka Allah, ^h noe maparin oenggoel ka oerang koe lantaran Goesti oerang Jesoos Kristoes! 'Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer kaasih kaoela! ⁱ koedoe pada sing pēngkoeh, sing teu keuna obah, sarta salawasna sing leuwih gētol dina padamēlan Goesti, sapedah pada njaho, panggawe maraneh teh hanteu gaplah di djero Goesti.
^a Joh. 1 : 13.
^b Roem 11 : 25. ^c 1 Tes. 4 : 15. ^d Mat. 24 : 31; 1 Tes. 4 : 16. ^e 2 Kor. 5 : 4. ^f Jēs. 25 : 8. ^g Hos. 13 : 14.
^h Roem 7 : 25; 8 : 37; 1 Joh. 5 : 4. ⁱ Kol. 1 : 23.

PASAL 16.

Ari moenggoehing ^a pērka ngoem-poelkeun doewit pikeun djalma sa-roetji teja, tjara parentah kaoela ka sagala garedja di Galata, nja lēbah maraneh ge moedoe pada milampah kitoe.
 2 'Dina saban-saban ^b ahad, maraneh oenggal-oenggal djalma moedoe pada ngampihan doewit saeutik di imah, pēpērēnian sakadar pahasilanana, soepaja oelah koengsi, dimana kaoela geus datang, kakara pek ngoempolkeun doewit teh.
 3 'Ari samangsa kaoela geus datang, djalma noe koe maraneh dikira pibalēnēreun, koe kaoela dek dititah dibahanan soerat, baris mawa sidēkah maraneh ka
 4 Jēroesalem. 'Sarta lamoen oetama kaoela mijang pribadi, eta teh bakal mijang
 5 babarēngan djeung kaoela. 'Ari kaoela ^c bakal ngadatangan ka maraneh, dimana geus ngadjadjah tanah Makēdoni; karena kaoela dek ngadjadjah tanah
 6 Makēdoni. 'Tatapi kaoela lamoen parēng dek tjitjing di maraneh rada lila, atawa satoengtoeng oesoem tiris, ^d soepaja maraneh ngadjadjapkeun kaoela ka noe
 7 rek didjoegdjoeg. 'Karana kaoela ajeuna teu rek manggihan maraneh bari ngaliwat; ari pangharēpan kaoela hajang

- rada lila nja tjitjing di maraneh teh, kitoe soteh ^e lamoen aja paidin Goesti.
- 8 'Tatapi kaoela aja di Epesoeh teh nēpi
9 ka poē Pēntekosta; 'karana ^f kaoela
geus dipangboekakeun hidji panto nja
gēde, toer pohara, sarta reja pisan noe
ngalawan. ^a 2 Kor. 9:1. ^b Mark. 16:2;
Lal. 20:7; Wahj. 1:10. ^c 2 Kor. 1:15. ^d Roem
15:24. ^e Lal. 18:21; p. 4:19. ^f 2 Kor. 2:12.
- 10 Dimana datang ^a Timoteoes, maraneh
sing hade-hade, waktōe di maraneh
oelah aja pikasijeuneun eta; karana eta
teh ngalampahkeun padamēlan Goesti,
11 nja tjara diri kaoela. 'Manana ^b oelah
aja noe tjoewa ka dinja teh; anggoer
koe maraneh djadjapkeun sarta djeung
kasēnangan, soepaja datang ka kaoela;
karana kaoela ngadago datangna djeung
12 doeloer-doeloer. 'Ari moenggoehing ^c
Apolos saderek, sangēt pisan dipepenta
koe kaoela, moegi kērsaeun njoemping-
ngan ka maraneh njarēngan ka doeloer-
doeloer, tatapi teu pisan kērsaeun njoem-
pingan ajeuna, bakal njoempingan teh
dimana parēngna. ^a p. 4:17. ^b 1 Tim. 4:12.
^c p. 3:5, 6.
- 13 Maraneh ^a sing pada njarēng, sing
pada koekoeh dina pērtjaja, sing pada
14 djadi lalaki, sing pada pērkosa. 'Sakabeh
pērkara maraneh dipilampahkeunana
teh koedoe djeung kanjaāhan.
^a p. 15:34, 58.
- 15 Sarta kaoela aja panēda ka maraneh,
eh doeloer-doeloer! maraneh pada njaho

- ka ^a saeusi-imah Sētepanas, jen eta teh
tjikal ^b tanah Ahaja, sarta geus pada
ngabakoekeun dirina koemawoela ka
16 djalma saroetji; 'eta maraneh sabalikna
moedoe pada noeroet ka noe kitoe teh,
djeung ka sakoer noe ngabantoe sarta
17 milampah gawe. 'Kaoela teh boengah,
rehna kadatangan Sētepanas djeung
Portoenatoes djeung Ahaikoes; karana
eta geus djadi gaganti maraneh ka ka-
18 oela. 'Karana geus pada njēnangkeun
roh kaoela djeung roh maraneh. Manana
maraneh moedoe ngangskēn ka noe kitoe.
^a p. 1:16. ^b 2 Kor. 1:1.
- 19 Ari ^a sagala garedja di Asia ngirim
salam ka maraneh. Ari ^b Akila djeung
Priskila ngirim salam ka maraneh di
djēro Goesti, kitoe deui ^c garedja noe di
20 boemina. 'Sadajana doeloer-doeloer ngi-
rim salam ka maraneh. ^a Maraneh moe-
doe silih-bere salam make tjjoem soetji.
^a Wahj. 1:4, 11. ^b Lal. 18:2. ^c Roem 16:5.
^d Roem 16:16; 2 Kor. 13:12.
- 21 Ijeu teh kaoela ^a mere salam ka ma-
raneh, sarta ditoelis koe leungeun pri-
22 badi, Paoeloes. 'Lamoen aja djalma han-
teu njaāh ka Goesti Jesoes Kristoes,
23 ^b eta teh sing disapa; Maran-ata. 'Moegi-
moegi ^c sih-koernija Goesti Jesoes Kris-
24 toes njarēngan ka maraneh. 'Ari kanja-
ahan kaoela ngareudjeungan ka maraneh
sadaja di djēro Kristoes Jesoes. Amin.
^a Kol. 4:18; 2 Tes. 3:17. ^b Gal. 1:8. ^c Roem
16:24; Gal. 6:18; Pil. 4:23.

SĒRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES KA OERANG KORINTA.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, ^a rasoel Jesoes
Kristoes, koe pangērsa Allah, ^b djeung
ti Timoteoes saderek, doematēng gare-
dja Allah di nagara Korinta, reudjeung
ka sadajana djalma saroetji, noe aja di
2 sakoeriling tanah Ahaja: 'moegi-moegi
^c maraneh pada dipaparin sih-koernija

reudjeung kasēnangan ti Allah, Rama
oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

^a 1 Kor. 1:1. ^b Pil. 1:1. ^c 1 Kor. 1:3; Gal. 1:3.

- 3 Sagala poedji ^a ka Allah, Rama Goesti
oerang Jesoes Kristoes, nja Rama sakoer
kawēlasan, sarta Allah sagala panglili-
4 poer; 'noe ^b ngalilipoer ka kaoela sadjē-
roning sakabeh kasoekēran kaoela, soe-
paja kaoela pada bisa ngalilipoer ka

sakoer djalma noe aja sadjéroning roepa-roepa kasoekëran, koe lantaran panglilipoer, noe dianggo koe Allah ngalilipoer ka diri kaoela. 'Karana sapërti sangsaraning Kristoes rosa pisan di kaoela, nja kitoe keneh kalipoeran kaoela teh rosa pisan koe lantaran Kristoes. 'Dëmi kaoela teja, bagija disoesoekër, ^e eta nja pigeusaneun kalipoeran sarta kasalamëtan maraneh, matak koewat dina ngawawakeun kasangsaraän, saroewa pisan djeung noe disorang koe diri kaoela keneh; bagija kaoela dililipoer, eta nja pigeusaneun kalipoeran sarta kasalamëtan maraneh. 'Sarta ari pangarëp-ngarëp kaoela teh pageuh ka hal maraneh, rehna kaoela pada njaho, jen maraneh sapërti miloe kana sangsara, nja kitoe keneh miloe kana panglilipoer. 'Karana kahajang kaoela, eh doeloer-doeloer! maraneh oelah teu njaho kana kasoekëran kaoela, ^a noe geus naradjang ka kaoela keur di Asia, jen kaoela teh kaliwat-saking nja kasoeshan, wani ngoengkoelan kakoewatan, datang ka kaoela geus njamarkeun hiroep. 'Ari kaoela teh di djëro hate estoe geus asa dihoekoem pati bae, soepaja kaoela oelah ngandël ka diri sorangan, koedoen teh ^e ngandël ka Allah, noe jasa ngahoedangkeun anoe paeh; 'noe ^f geus ngaleupaskeun kaoela tina paeh sakitoe angëtna, djeung masih keneh ngaleupaskeun teh; sarta kaoela ngarëp-ngarëp andjeunna mëngke ngaleupaskeun deui ka kaoela; 'rehna maraneh ^g pada ngabantoe ka kaoela koe panënda; nja soepaja reja djalma maroedji soekoer tina sabab kaoela, koe tina pasihan anoe geus dipaparinkeun ka kaoela lantaran panënda reja djalma.

^a Ep. 1:3; 1 Petr. 1:3. ^b Djab. 94:19; p. 7:6. ^c p. 4:15. ^d Lal. 19:23; 1 Kor. 15:32. ^e Jër. 17:5, 7; Roem 4:17. ^f 2 Tim. 3:11; 4:18. ^g Roem 15:30; Ep. 6:18, 19; Pil. 1:19.

¹² Karana pamoedji kaoela teh kijeu: nja ^a përtelaän boedi-rasa kaoela, jen kaoela loemampah di doenya teh, soemawonna di maraneh, djeung langsar hate sarta djeung kabërësihan ti Allah; ^b hanteu make kapintëran daging, make teh sihkoernija Allah. 'Karana kaoela njoeratan teh ka maraneh hanteu geseh djeung noe diwatja, sarta djeung noe ditarima-

keun koe maraneh; ari pangharëpan kaoela, eta teh bakal ditarimakeun koe maraneh nëpi ka panoengtoengan; 'nja sapërti maraneh saparo geus narimakeun ka kaoela, jen kaoela teh ^c pamoedji maraneh, tjara maraneh pamoedji kaoela, dina poëan Goesti Jesoes.

^a Ibr. 13:18. ^b 1 Kor. 1:17; 2:4, 13. ^c Pil. 2:16; 1 Tes. 2:19.

¹⁵ Tina sabab boga pangandël sakitoe, ^a noe matak kaoela bareto dek ngadatangan ka maraneh heula, soepaja maraneh mindo meunang sih-koernija. 'Pasëdjaän kaoela teh, mangkat ka Makëdoni djalan ka nagara maraneh, ari ti Makëdoni balik deui ka maraneh, toeloj ^b koe maraneh didjadjapkeun ka ¹⁷ Joedea. 'Ari mangsa kaoela aja angkanan kitoe, naha kaoela teh ngalalaworakeun? atawa kaoela satijap-tijap aja angkanan, naha angkanan teh noeroet sabijasa daging, soepaja kaoela teh ^c sakapeung ënja, sakapeung hanteu? 'Kaoela njëboetkeun dëmi Allah ^d noe langkoeng toehoe, ari omongan kaoela ka maraneh teu pisan sakapeung ënja, sakapeung hanteu. 'Karana ari Poetra Allah, Jesoes Kristoes, noe koe kaoela geus dioewarkeun di maraneh, nja koe kaoela, djeung Silwanoes, djeung Timoteoes, eta teh lain sakapeung ënja, sakapeung hanteu, saestoena geus djadi ënja di djëro andjeunna. 'Karana ^e sakabehna përdjangdjian Allah, di djëro andjeunna teh ënja, sarta di djëro andjeunna teh amin, pikeun kamoeljaän Allah, koe lantaran kaoela. 'Dëmi anoe nëtëpkeun kaoela barëng maraneh di djëro Kristoes teh, sarta noe geus ngalisahan kaoela, ²² nja eta Allah; 'noe ngëtjap ongkoh ka kaoela, sarta ^f dina hate kaoela geus maparin pamandjër, tégësna Roh.

^a 1 Kor. 16:5. ^b 1 Kor. 16:6. ^c Jak. 5:12. ^d 1 Kor. 1:9. ^e Roem 15:8. ^f p. 5:5.

²³ Tatapi kaoela nëda ^a saksi Allah kana njawa kaoela, ari kaoela, noe matak tatjan datang ka Korinta teja, ^b bawaning karoenja ka maraneh. 'Lain pisan kaoela teh ^c ngeunakeun kawasa kana kapërtjajaän maraneh, estoena mah ngabantoe njijeun kaboengahan maraneh; karana maraneh teh tégër dina kapërtjajaän.

^a Roem 1:9; p. 11:31. ^b p. 12:20. ^c 1 Petr. 5:3.

PASAL 2.

Tatapi kaola geus nangtoekeun dina pikir, moal rek ngadatangan deui ka maraneh djeung kanalangsaän. 'Karana lamoen kaola nganangsakeun ka maraneh, saha atoe anoe pingaboengahkeuneun ka kaola, kadjaba eta noe geus dinalangsakeun koe kaola? 'Sarta kaola ^a noe matak njoeratan ka maraneh kitoe teja, soepaja kaola, dimana datang, oelah meunang nalangsa ti eta, noe bënërna matak ngaboengahkeun ka kaola; sarta pangandël kaola ka maraneh sakabeh, jen kaboengahan diri kaola, eta nja kaboengahan maraneh sakabeh. 'Karana kaola njoeratan teja ka maraneh djeung bangët nja kasoekeeran sarta karoepëkan hate, bari reja ^b ragragan tji-mata; lain malar maraneh nalangsa, noe dipalar teh soepaja pada nganjahokeun kana kanjaahan, anoe liwat leuwih di diri kaola ka maraneh.

^a 1 Kor. 5. ^b Pil. 3: 18.

Sabalikna, lamoen aja noe njijeun nalangsa, eta nganangsakeunana teh lain ka diri kaola, ënjana mah nganangsakeun sakadar (soepaja kaola oelah ngabeuratkeun ka dinja) ka maraneh sakabeh. 'Geus tjoekoep ka noe kitoe teh ^a siksaän, anoe ditërapkeun ka dinja koe djalma noe reja; 'manana sabalikna maraneh anggoer ngahampoera sarta ngalilipoer ka dinja, soepaja eta noe kitoe teh oelah datang ka kalëléban, tina katjida teuing kanalangsaänana. 'Koe sabab eta, kaola mamagahan ka maraneh, koedoe pada ngajakinkeun kanjaahan ka dinja. 'Dalah nja kitoe noe matak kaola geus njoeratan ka maraneh, hajang njaho dina kaestoean maraneh, eta maraneh dina sagala përkara noeroet hanteuna. 'Ari saha-saha noe dihampoera naon-naon koe maraneh, eta koe kaola dihampoera deui. Karana kaola ge, satijap-tijap geus ngahampoera naon-naon, eta kaola ngahampoera teh nja tina sabab maraneh, di pajoeneun Kristoes, soepaja Setan teh oelah aja beubeunungan ti oerang; 'karana oerang teh hanteu samar dina pakarëpanana.

^a 1 Kor. 5: 3—5.

Ari keur mangsa kaola datang ka ^a Troas, baris ngoewarkeun Indjil Kristoes, ^b kaola teh dipangboekakeun

panto di djëro Goesti, dëmi kaola ^c taja kamarasan hate, tina sabab teu papang-gih djeung Titoes saderek; 'geus kitoe kaola sasalaman, toeloej mijang ka Ma-këdoni. 'Tatapi ^d soekoer ka Allah, anoe salawasna masihan oenggoel ka kaola di djëro Kristoes, sarta nganjatakeun seungiting kanjaho ka andjeunna dina oenggal-oenggal ënggon, koe lantaran kaola. 'Karana kaola teh ka Allah baoe seungit ti Kristoes, nja di djalma noe djadi salamët, sarta di noe djadi tjilaka; 'ari ^e ka noe pandeuri kaola teh baoening paeh mawa kana paeh; dëmi ka noe ti heula mah baoening hiroep mawa kana hiroep. Djeung saha noe bisa kana eta përkara? 'Karana kaola teh lain tjara noe reja, ngadagangkeun pangandika Allah; ^f satëgësna ti kabërësihan, sarta sakoemaha noe ti Allah, di pajoeneun Allah, ditjatoerkeunana teh koe kaola di djëro Kristoes.

^a Lal. 20: 6. ^b 1 Kor. 16: 9. ^c p. 7: 5, 6. ^d 1 Kor. 15: 57. ^e Loek. 2: 34. ^f p. 4: 2.

PASAL 3.

Naha kaola teh mimiti ^a mihade deui diri? Atawa kaola teh naha koedoe tjara noe sawareh, make soerat katë-rangan ka maraneh, atawa soerat ka-të-rangan ti maraneh? 'Ari soerat kaola teh ^b nja maraneh, geus ditoelis dina hate kaola, katangen djeung diwatja koe sakabeh djalma; 'sapedah maraneh geus katara, jen maraneh teh soerat Kristoes, beunang njijeun lantaran pangabdi kaola, toelisna lain koe ^c mangsi, istoening koe Roh Allah noe djoemë-nëng; lain dina ^d papan batoe, istoening dina papan hate bangsa daging. 'Ari kaola noe matak boga pangandël saktie teh ka Allah, lantaran Kristoes. 'Lain pisan kaola teh bisa koe sorangan mikir-mikir kitoe-kijeu kawas ti diri sorangan; ^e ënjana mah kabisaän kaola teh ti Allah. 'Nja andjeunna keneh noe geus ngabisakeun kaola teh djadi ^f poerah njangking përdjangdjian anjar; lain njangking ^g aksara, estoena mah Roh; karana ari aksara teh maehkeun, tatapi ari Roh mah ngahiroepkeun. 'Sarta lamoen ^h pagawean njangking paeh, noe kalawan aksara, beunang ngoekir dina batoe, ënggeus boga kamoeljaän, datang

ka oerang Israil teu kadoegaeun mēn-
tjrong ka pameunteu Moesa, tina ka-
moeljaän pameunteuna, noe geus tang-
8 toe dileungitkeun: 'tjing, lain komo
teuing pagawean njangking Roh teh
9 boga kamoeljaän? 'Karana lamoen ' pa-
gawean njangking hoekoeman teh ñng-
geus boga kamoeljaän, geus komo teuing
' pagawean njangking kabēñeran ka-
10 langkoeng pisan kamoeljaänana. 'Sama-
lah eta noe geus dimoeljakeun teh,
moenggah hanteu moelja dina salēbah
ijeu mah, tina sabab kamoeljaän ijeu teh
11 kalangkoeng pisan. 'Karana lamoen eta
noe dileungitkeun teja boga kamoeljaän,
geus komo teuing anoe tētēp mah boga
kamoeljaän.

a p. 5:12. b 1 Kor. 9:1.

c 3 Joh. 13. d 2 Moesa 24:12; Jér. 31:33; Jéh.

11:19. e Roem 15:18. f p. 5:18. g Roem 7:6.

h 2 Moesa 34:1, 29, 30. i Gal. 3:10. j p. 5:31.

12 Ari tina sabab kaoela boga pangarēp-
ngarēp kitoe teh, noe matak kaoela rosa
13 pisan nja kaloedeungan; 'hanteu tjara
Moesa, ^a pameunteuna nganggo ditjin-
doeng, soepaja oerang Israil oelah ma-
lētntjrong ka ^b panoengtoengan eta noe
14 dileungitkeun teja. 'Tatapi ^c pikiran eta
djalma-djalma geus diteuaskéun; karana
nēpi ka poē ajeuna eta tjindoeng teh aja
dina ngadjina Pērdjangdjian Lawas, han-
teu koengsi diboeka; ari dileungitkeu-
15 nana koe Kristoes. 'Tatapi nēpi ka poē
ajeuna, satijap-tijap kitab Moesa diadji,
16 eta teh hatena katjindoengan. 'Dēmi
dimana geus tobat ka Goesti, eta tjin-
doeng teh dilaän. 'Ari Goesti teh ^d nja
Roh teja; sarta di mana bae aja Roh
Goesti, nja di dinja aja kamērdikaän.
17 'Dēmi oerang sakabeh, tina nendjo kana
18 kamoeljaän Goesti ^e sapērti dina eun-
teung, reudjeung beungeut teu ditjin-
doeng, pada disalin ^f sakoemaha roepa
eta, ti kamoeljaän madjoe kana kamoel-
jaän, nja tina lantaran Roh Goesti.

a 2 Moesa 34:33. b Roem 10:4. c Jës. 6:10;

29:11, 12; Roem 11:25. d 1 Kor. 15:45; 1 Joh. 5:7.

e 1 Kor. 13:12. f Roem 8:29.

PASAL 4.

K^aoe sabab eta, sapedah kaoela baroga
noe geus dipaparinkeun ka kaoela, eta
2 kaoela hanteu djadi leutik hate; 'saes-
toena mah kaoela teh geus pada mi-
tjeun lalampahan soempoet-salindoeng

noe matak kaeraän, ^b loemampah teh
teu make kadjoeligan, atawa ngarobah-
keun pangandika Allah; satēgēsna teh
lantaran ngebrehkeun kajaktian ^c kaoela
nembongkeun kahadean sorangan ka
boedi-rasa sakabeh djalma, di pajoeneun
3 Allah. 'Sarta oepama Indjil kaoela ka-
tjindoengan, ^d eta katjindoenganana teh
4 ka sakoer noe bakal tjilaka; 'tēgēs
djalma teu pērtjaja, noe geus pada dilo-
longkeun pikir koe ^e batara ijeu doenya,
soepaja oelah katodjo koe njaängkeuna-
na Indjil kamoeljaän Kristoes, anoe djadi
5 kanjataän Allah. 'Karana kaoela lain
ngowarkeun diri sorangan; noe dioe-
warkeun teh Jesoes Kristoes, jen djoe-
mēñng Goesti; ari moenggoeh diri ka-
oela mah ngawoela ka maraneh tina
6 sabab Jesoes. 'Karana Allah, ^f noe nim-
balan tjaäng teh ngagēbjar tina djero
poēk teja, nja eta ^g noe geus ngagēbjar
dina djero hate kaoela, pikeun njaäng-
keun koe kanjaho kana kamoeljaän
Allah dina pameunteu Jesoes Kristoes.

a p. 3:6. b p. 2:17. c p. 6:4. d p. 2:15, 16;

2 Tes. 2:10. e Joh. 12:31; Ep. 2:2. f 1 Moesa 1:3.

g 2 Petr. 1:19.

7 Tatapi kaoela boga radja-brana saki-
toe teh aja dina ^a wadah sipat taneuh,
^b soepaja kagēdean kawasa teh ti Allah,
8 lain ti diri kaoela. 'Ari kaoela teh ^c pada
disoesoekēr dina saniskara lampah, ta-
tapi hanteu kasēdēkkeun; pada kasoe-
9 sahan, tatapi hanteu bingoeng; 'pada
dikanijaja, tatapi hanteu dikadjeunkeun;
pada dibeubeutkeun, tatapi hanteu roek-
10 sak; 'salawasna ^d kaoela pada ngoe-
koendang poepoesna Goesti Jesoes dina
djero badan kaoela, ^e soepaja hiroepna
Jesoes kitoe keneh kaboekti dina badan
11 kaoela. 'Karana kaoela noe hiroep teh
^f salawasna pada disērahkeun kana maot
tina sabab Jesoes, soepaja hiroepna Je-
soes kitoe keneh kaboekti dina daging
12 kaoela noe keuna paeh. 'Djadi maot anoe
moerba ka diri kaoela, dēmi hiroep mah
13 moerba ka maraneh. 'Tatapi sapedah
kaoela saroewa boga roh kapērtjajaän,
sakoemaha noe geus dioengēlkeun dina
Kitab kijeu: ^g Koering pērtjaja, koe
sabab kitoe koering ngomong; noe ma-
tak kaoela ge pērtjaja, koe sabab kitoe
14 kaoela teh ngomong; 'rehna pada nja-
ho, ^h ari noe geus nanghikeun Goesti

Jesoës, tangtoe ngahoedangkeun deui diri kaœla koe lantaran Jesoës, sarta ngadjogokeun kaœla barêng maraneh di 15 pajoeneunana. 'Karana 'eta sakabeh përkara teja pangdjadina keur paedah maraneh, soepaja sih-koernija, noe geus liwat langkoeng teh, woewoeh tambah tina lantaran pamoedji-soekoer djalma loba, pikeun kamoeljaän Allah.

a p. 5:1. *b* 1 Kor. 2:5. *c* p. 1:8; 6:4, 5. *d* 1 Kor. 15:31; p. 1:5; 6:9. *e* Pil. 3:21. *f* Roem 8:36; 1 Kor. 4:9. *g* Djab. 116:10. *h* 1 Kor. 6:14. *i* p. 1:6, 11.

16 Koe sabab kitoe, kaœla teh hanteu djadi leutik hate; sanadjan diri badag noe kaœla diroeroeksak ge, ari diri lëmboet mah dianjarkeun bae oenggal- 17 oenggal poë. 'Karana kasoekëran kaœla ^a noe hampang, sarta ngan saliwat bae lilana, ngajakeun ka kaœla teh kamoeljaän moetoe pisan koe beurat, 18 sarta nja langgëng; 'sapedah kaœla ^b hanteu nilik kana barang noe katendjo, nilik teh kana barang noe katendjo teh teu awet, tatapi ari barang noe teu katendjo mah langgëng.

a Djab. 30:6; Roem 8:18. *b* Roem 8:24, 25.

PASAL 5.

Karana kaœla pada njaho, lamoen ^a Kijeu saoeng, pangtjitjingan kaœla di boemi teh, diroewag, kaœla boga adëgan ti Allah, nja imah lain beunang njijeun koe leungeun, istoening langgëng, 2 ajana di sawarga. 'Karana kaœla dina saoeng ijeu teh ^b sok roemahoeh, bawaning hajang dirangkëpan koe piimaheun kaœla anoe ti sawarga; 'da tangtoe kaœla teh pada kasondong make, 4 moal kasondong ^c ditarandjang. 'Karana kaœla noe aja dina saoeng ijeu teh sok roemahoeh, koe bawaning beurat rarsaän; rehna hajang oelah ditjoetjoelan, kahajang teh dirangkëpan, soepajana ^d noe keuna paeh teh leungit kalindih koe 5 hiroep. 'Ari noe geus njadijakeun kaœla baris pikitoeëun teh, nja Allah, anoe maparin onghok ka kaœla ^e pamandjër, 6 tégësna Roh teja. 'Djadi kaœla teh salawasna gëde hate, sarta pada njaho, jen kaœla, pedah ngaroengroeng dina 7 djëro badan, noe matak teu ngaroengroeng di Goesti; 'karana kaœla loemakoe teh ^f kalawan kapërtjajaän, lain 8 kalawan nendjo. 'Tatapi kaœla pada

gëde hate, sarta ^g leuwih soeka ka loewar tina badan, ngaroengroeng di Goesti.

9 'Noe matak kaœla teh, boh ngaroengroeng di djëro, boh ngaroengroeng di loewar, pada sarëgëp pisan, ^h soepaja 10 pikamanaheun koe Goesti. 'Karana ⁱ oerang sakabeh mëngke koedoe pada boekti di pajoeneun korsi pangadilan Kristoes, soepaja hidji-hidji djalma nampa noe geus dipigawe koe badan, koemaha bae lampahna, boh hade, boh goreng.

a Aj. 4:19; 2 Petr. 1:13, 14; p. 4:7. *b* Roem 8:23. *c* Wahj. 16:15. *d* 1 Kor. 15:51, 53. *e* p. 1:22. *f* 1 Kor. 13:12; p. 3:18. *g* Pil. 1:23. *h* Kol. 1:10. *i* Roem 14:10; 1 Kor. 4:5.

11 Koe sabab eta, sapedah kaœla njahojen Goesti teh pikasijeuneun, kaœla pada ngoepah-ngoepah ka djalma sina përtjaja; ari Allah langkoeng waspaos ka kaœla teh, sarta pangharëpan kaœla, ^a boedi-rasa maraneh ge kitoe deui was- 12 pada. 'Karana kaœla ^b lain mihade deui diri ka maraneh, ënjana mah kaœla ka maraneh mere sabab geusan moedji koe hal kaœla, soepaja maraneh boga keur ngadjawab ka djalma noe sok moedji bangsa lahir, hanteu moedji bangsa ba-

13 tin. 'Karana ari kaœla sasar, nja tina sabab Allah; ari kaœla bënëer ingëtan,

14 nja tina sabab maraneh. 'Karana kaœla teh kabawakeun koe kaäsihan Kristoes;

15 'rehna pamikir kaœla teh kijeu: lamoen hidji djalma paeh, nalangan ka sakabeh. eta hoekoemna geus pada paeh kabeh. Dëmi andjeunna noe matak poepoes nalangan ka sakabeh, ^c nja soepaja sakoer anoe hiroep, ka-hareupna oelah hiroep pikeun sorangan deui, hiroep teh koedoe pikeun eta noe geus poepoes sarta ditanghikeun keur pimangpaäteun saka-

16 beh. 'Koe sabab kitoe, kaœla ti ajeuna ka saha oge hanteu njaho sakoemaha bijasa daging; djeung sanadjan tadina kaœla ka Kristoes teh njaho sakoemaha bijasa daging, parandene ajeuna mah kaœla geus teu njaho kitoe ka andjeunna. 'Djadi lamoen djalma aja di djëro 17 Kristoes, nja eta teh ^d mahloek anjar; ari ^e noe heubeul teh geus toeloej, tah

18 singsarwa geus djadi anjar. 'Ari eta saniskarana teh ti Allah, ^f noe geus ngarapihkeun oerang djeung salira andjeunna koe lantaran Jesoës Kristoes, sarta ka kaœla geus maparin ^g kadjënëngan ngoe- 19 warkeun karapihan teja. 'Karana ^h Allah

di djero Kristoes geus ngarapihkeun doenya djeung salira andjeunna, ari dosadosana hanteu ditangoengkeun ka darinja, sarta andjeunna geus neundeunan pangandika hal karapihan teja ka diri
 20 kaola. 'Djadi kaola teh piwarangan ngawakilan Kristoes, sasat Allah nginglingan lantaran kaola; kaola nēda-nēda ngawakilan Kristoes: maraneh geura sing daek dirapihkeun djeung Allah.
 21 'Ari eta, ⁱ noe teu pisan oeningaeun di dosa teh, ^j koe Allah geus didamēl dosa keur pimangpaāteun oerang, ^k soepaja oerang djadi kabēnēran Allah di djero andjeunna. ^a p. 4:2. ^b p. 3:1. ^c Roem 14:8; Gal. 2:20. ^d Gal. 6:15. ^e Wahj. 21:5. ^f Roem 5:10. ^g 1 Tim. 1:12. ^h Roem 3:25; Kol. 1:20; 1 Joh. 2:2. ⁱ Jēs. 53:9; 1 Petr. 2:22. ^j Roem 8:3; Gal. 3:13. ^k 1 Kor. 1:30.

PASAL 6.

Ari kaola, ^a noe ngabantoe kana padamēlan, pada ngingētan deui ka maraneh: ^b poma oelah gaplah nja nampa
 2 sih-koernija Allah teh! 'Karana ari pangandikana: ^c Dina mangsa kasoekaān kami geus ngaboelkeun ka maneh, sarta dina poē kasalamētan kami geus noe-loeng ka maneh. ^d 'Tah, nja ajeuna mangsa kasoekaān teh; tah, nja ajeuna poē
 3 kasalamētan teh! 'Ari kaola teh ^e sapērkarā oge teu pisan migawe matak titadjong djalma, soepaja ^f kadjēnengan
 4 oelah katjawad. 'Saestoena mah kaola dina saniskara lampah ^g nembongkeun kahadean sorangan, koemaha bae ^h abdi Allah, ⁱ nja dina gēde kasabaran, dina kasangsaraān, dina kasoesian, dina karoepēkan, 'dina dirangket, dina diberok,
 5 dina karoesoehan, dina migawe, dina
 6 njaring, dina poewasa, 'dina kabērēsihan, dina kanjaho, dina kasarehan, dina kawēlasan, dina Roh Soetji, dina kanjaāhan
 7 noe taja palsoena, 'dina pangandika kajaktian, dina kawasaning Allah; koe pakarang kabēnēran di kentja-katoehoe,
 8 'koe kahormatan djeung kahinaān, koe bedja goreng djeung bedja hade; tjara djalma noe ngagēlo, padahal saestoena;
 9 'tjara noe teu kanjahoan, padahal kanjahoan pisan; tjara ^j noe sakarat, tapi saēnjana mah kaola hiroep; tjara noe dilara-lara, padahal teu dipaehkeun;
 10 'tjara noe prihatin, halta boengah saēndēng-ēndēng; tjara noe miskin, halta

ngabeungharkeun djalma loba; tjara noe teu boga naon-naon, padahal boga saniskara. ^a 1 Kor. 3:9. ^b 1 Kor. 15:2; Ibr. 12:15. ^c Jēs. 49:8. ^d Ibr. 3:7, 13. ^e 1 Kor. 10:32. ^f p. 5:18. ^g p. 4:2. ^h 1 Kor. 4:1. ⁱ p. 11:23—27. ^j p. 4:10, 11.
 11 Eh, oerang Korinta! soengoet kaola ngangah ka maraneh, ari hate kaola
 12 geus djadi lēga. 'Maraneh hanteu sēsēk di djero kaola, sēsēk soteh di djero
 13 hate maraneh sorangan. 'Soepaja pamalesna nandingan, (kaola mitjatoer kitoe teh reh ^a ka anak kaola,) maraneh ge sing ngalēgaān hate maraneh!

^a 1 Kor. 4:14.
 14 Oelah rek make ^a sedjen pasangan djeung djalma noe teu pērtjaja. Karana nahaon karah salajeutna kabēnēran djeung kadorakaān? Sarta ^b nahaon sa-
 15 toenggalna tjaāng djeung poēk? 'Nahaon pēkētna Kristoes djeung Bēlial? Sarta nahaon doeoemanana anoe pērtjaja
 16 djeung noe teu pērtjaja? 'Djeung deui nahaon sarowana kabah Allah djeung
 17 ^c brahala? Karana maraneh teh nja kabah Allah noe djoemēneng; sakoemaha noe geus diandikakeun koe Allah kijeu: ^d Kami bakal linggih sarta ngidēr di tēngaheun eta; ari kami bakal Allah-
 18 na, sarta eta bakal oemat kami. 'Koe sabab kitoe, ^e geura baridjil ti dinja, bari marisahkeun maneh, timbalan Pangeran, djeung oelah njarabak kana naon-naon noe nadjis, tangtoe kami
 19 ngangkēn ka maraneh; 'ari ^f kami teh piramaeun maraneh, sarta maraneh bakal anak kami lalaki djeung anak kami awewe, timbalan Pangeran noe langkoeng kawasa. ^a 5 Moesa 22:10; 1 Kor. 5:9. ^b Ep. 5:11. ^c 1 Kor. 10:7, 14. ^d 3 Moesa 26:11, 12. ^e Jēs. 52:11; Wahj. 18:4. ^f Jēr. 31:33; 32:38.

PASAL 7.

Koe sabab eta, sapedah oerang boga ^a Kpērdjangdjian kitoe, eh kaāsih kaola! hajoe, oerang pada ngabērēsihan diri sorangan tina sakabeh sipat karēgēdan dina daging sarta dina roh; ^b sing antek njoetjikeun diri kalawan sijeun koe Allah. ^a p. 6:17. ^b Ibr. 12:14.
 2 Kaola bere piēnggoneun! Ari kaola teh ka djalma hidji ge teu pisan migawe salah, ka djalma hidji ge teu pisan ngaroeksak, ^a ti djalma hidji ge teu pisan
 3 ngarah hasil. 'Kaoela pangmitjatoer kitoe teh lain sēdja ngahoekoeman; kapan

tjarek kaola tadi ge, ^b jen maraneh aja dina hate kaola, baris paeh reudjeung, ⁴ hiroep reudjeung. 'Kaoela ^c rosa pisan kaloedeungan ka maraneh, kaola rosa pisan moedji tina sabab maraneh; kaola pinoeh koe kalipoeran, kaola kaliwat-langkoeng nja boengah dina sakabeh kasoekëran kaola.

^a Lal. 20 : 33 ; p. 12 : 17. ^b p. 6 : 11—13. ^c p. 3 : 12.

⁵ Karana mangsa kaola geus datang ka ^a Makëdoni ge, awak kaola hanteu aja kamarasanana, nja ngan disoesoekër bae kaola teh dina saniskara; ari di loewar aja pëpërang, ari di djëro mah ⁶ rarempan. 'Tatapi Allah, noe ngalilipoer ka noe rëndah ati, geus ngalilipoer ka ⁷ kaola koe datangna Titoes; 'sarta lain koe datangna woengkoel, malah djeung koe panglilipoer, anoe geus djadi lantaran Titoes kalipoeran tina hal maraneh, rehna ka kaola njaritakeun maraneh hang pisan didatangan koe kaola, djeung kahoemarëgoengan maraneh, sarta kagëtenan maraneh ka kaola; noe matak ⁸ kaola woewoeh pisan nja boengah. 'Karana ^b sanadjan kaola nganalangsakeun ka maraneh koe soerat teja, kaola teu kadoehoeng, sadalah tadina kadoehoeng; karana katendjo koe kaola, jen eta soerat teh geus nganalangsakeun ka maraneh, nadjan sakeudeung ge. 'Dëmi ajeuna mah kaola boengah, lain koe sabab maraneh geus nalangsa, ënjana koe sabab maraneh nalangsa mawa kana përtobat; karana maraneh nalangsa teh tëroes djeung pangërsa Allah, soepaja maraneh dina sapërkara ge oelah ka-
¹⁰ roegian koe kaola. 'Karana ^c ari kanalangsaañ anoe tëroes djeung pangërsa Allah teh ngadjadikeun përtobat anoe taja pikadoehoengeunana, noengtoen kana kasalamëtan; tatapi ari kanalangsaañ doenya mah ngadjadikeunana teh paeh. ¹¹ 'Geuning eta përkara, jen maraneh nalangsa tëroes djeung pangërsa Allah teja, aja sakitoe njijeunna kasarëgëpan di djëro maraneh! nja mere katëranan, nja teu soedi, nja sijeun, nja hajang pampangih, nja gëten, nja njiksa; maraneh dina saniskara geus nandakeun diri maraneh teh bërësih dina eta përkara. ¹² 'Djadi kaola pangnjoeratan teh ka maraneh, lain tina sabab djalma noe ngalakonan kasalahan teja, kitoe deui lain

tina sabab djalma noe geus kasorang koe kasalahan; ^d ari noe dipambrih, soepaja kagëtenan maraneh ka kaola boekti di maraneh, di pajoeneun Allah. ¹³ 'Kitoe noe matak kaola pada kalipoeran koe tina kalipoeran maraneh. Sarta kaola mungkin angot nja boengah tina kaboengahan Titoes, pedah manahna geus kasënangkeun koe maraneh saka-
¹⁴ beh. 'Karana ari kaola geus moedji maraneh ka Titoes teh, sapërkara ge kaola teu kawirangan; ënjana mah, sapërti kaola geus njatoerkeun sakabeh ka maraneh ^e djeung sajaktina, nja kitoe deui pamoedji kaola ka Titoes teh geus ¹⁵ kaboekti. 'Sarta beuki tambah tjitërësna ka maraneh, ana ras elingeun ka pangesto maraneh sakabeh, datang ka ditarima koe maraneh kalawan sijeun sarta ¹⁶ ngagidir. 'Kaoela teh boengah, rehna kaola dina saniskara bisa këndël tina hal maraneh. ^a p. 1 : 4 ; 2 : 13. ^b p. 2 : 2—4. ^c 2 Sam. 12 : 13 ; Mat. 5 : 4. ^d p. 2 : 9. ^e p. 1 : 17, 18.

PASAL 8.

Sanggeusing kitoe, eh doeloer-doeloer! ¹ Kaoela ka maraneh nganjahokeun sihkoernija Allah, anoe geus dipasihkeun ² ka sagala garedja di Makëdoni; 'jen keur kataradjang reja-reja tjtotjoba kasoekëran, ^a eta teh bawaning koe liwat leuwih boengahna, nadjan rosa kamalartan ge, gëde pisan merena, djadi soegih ³ kabalabahanana. 'Karana saestoena omongan kaola, eta teh merena ^b tina kasoekaän sorangan, sakadar kakoewatanana, malah-malah ngoengkoelan kakoe-
⁴ watanana; 'sarta pada nënëda ka kaola bari omat-omatan, moegi ditampa sidëkahna sarta ^c ngabantoena toetoe-
⁵ loeng ka djalma saroetji teja. 'Sarta lain sapangharëpan kaola bae, samalah pada njanggakeun dirina sakoedjoer ka Goesti heula, geus kitoe ka kaola, koe ⁶ pangërsa Allah. 'Noe matak kaola mërëdih ka ^d Titoes, soepaja, tjara ngamimitian bareto teja, sina di maraneh ge kitoe deui nganggeuskeun eta përkara sidëkah. 'Ari maraneh, sapedah ^e oentjoel dina saniskara, nja dina përtjaja, dina piwoeroek, dina kanjaho, djeung dina saroeaning kagëtolan, kitoe deui dina kanjaahan maraneh ka diri kaola: tjing atoeh, dina ijeu sidëkah ge masing

8 oentjoel. 'Ari kaoela pangmitjatoer kitoe
 teh lain marentah, énjana mah hajang
 njoba kaestoeanana kanjaáhan maraneh
 koe lantaran kagétolan anoe sedjen.
 9 'Karana maraneh geus pada njaho sih-
 koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes,
 jen andjeunna keur beunghar / ngadjadi
 miskin baris ngamangpaátan maraneh,
 soepaja maraneh teh pada djadi beunghar
 koe lantaran kamiskinan Goesti.
 10 'Sarta kaoela ^g mere pitoedoeh dina
 ijeu pérkara; karana eta teh matak hasil
 ka maraneh, rehna maraneh geus nga-
 mimitian ti taoen ka toekang, lain kana
 ngalampahkeunana bae, ^h samalah kana
 11 niat oge maraneh noe ti heula. 'Démi
 ajeuna, tjing, geura anggeuskeun nga-
 lampahkeunana oge; soepaja, saperti
 geus aja soeka hate boga niat teja,
 nja kitoe keneh aja nganggeuskeunana
 12 sakadar kaboga maraneh. 'Karana ⁱ la-
 moen geus aja soeka hate mah, djalma
 dimanah teh sakadar bogana, lain sa-
 13 kadar teu bogana. 'Karana pamalar teh
 lain soepaja anoe sedjen enteng, ari
 14 maraneh mah ripoe; 'ngan darapon
 papak; dina mangsa ajeuna kaleuwihan
 maraneh moedoe njoekoeup kakoerangan
 itoe, soepaja kaleuwihan itoe kitoe deui
 pinjoekoepeun kakoerangan maraneh;
 15 sangkan djadi papak; 'sakoemaha noe
 geus dioengélkeun dina Kitab kijeu: ^j Ari
 noe geus moeloeng loba, hanteu leuwih,
 anoe saeutik hanteu koerang.
 a Roem 15: 26. b Pilem. 14. c p. 9: 1. d p. 7: 13.
 e 1 Kor. 1: 5. f Mat. 8: 20. g 1 Kor. 7: 25. h p. 9: 2.
 i Sil. 3: 27, 28; Loek 21: 3; p. 9: 7. j 2 Moesa 16: 18.

16 Djeung deui soekoer ka Allah, anoe
 dina manah Titoes geus maparin ka-
 gétenan ka maraneh saroea keneh.
 17 'Karana geus njawawikeun ka pamérédih
 kaoela; tatapi tina sabab leuwih gé-
 tenna, mijang ka maraneh teh soekana
 18 sorangan. 'Djeung kaoela geus nitahan
 baréngan Titoes ^a hidji doeloer, anoe di-
 poedji dina hal Indjil koe sakabeh ga-
 19 redja; 'sarta lain sakitoeéun bae, malah-
 malah eta teh beunang milih sakabeh
 garedja, pibatoereun kaoela loemakoe
 dina ijeu hal sidékah, anoe dioeroeskeun
 koe kaoela pikeun kamoeljaán salira
 Goesti, sarta pikeun nandakeun kasoe-
 20 kaán diri kaoela; 'tina sabab kaoela
 dek njingkiran, bisi aja noe ngangaranan

ka kaoela tina lantaran ijeu karosaán
 21 arta, noe dioeroeskeun koe kaoela; 'ka-
 rana kaoela milampahkeun anoe hade
 teh lain di pajoeneun Goesti bae, ^b ma-
 lah di hareupeun djalma ge pon kitoe
 22 keneh. 'Djeung deui kaoela geus nitahan
 baréngan eta teja hidji doeloer kaoela,
 noe geus rémèn pisan sarta dina reja
 pérkara ditjoba koe kaoela, kapanggih
 jen géten, démi mangsa ajeuna beuki
 tambah kagétenanana, tina géde pa-
 23 ngandélina ka maraneh. 'Ari moenggoehing
 Titoes teja, nja batoer kaoela, sarta
 pangbantoe dina pagawean kaoela ka
 maraneh; ari moenggoehing eta doeloer-
 doeloer kaoela teja, nja titahan garedja,
 sarta pada djadi kamoeljaán Kristoes.
 24 'Manana koedoe pada ngaboektikeun ka
 darinja tandaning kanjaáhan maraneh,
 kitoe deui ^c pamoedji kaoela tina hal
 maraneh, di hareupeun sagala garedja.

a p. 12: 18. b Roem 12: 17. c p. 7: 14.

PASAL 9.

Karana ^a ari pérkara toetoeloeng ka
 djalma saroeuji teja, montong koengsi
 koe kaoela ditjatoerkeun ka maraneh
 2 dina soerat; 'karana kaoela njaho ^b dina
 kasoekaán maraneh, anoe djadi matak
 maraneh dipoedji koe kaoela ka oerang
 Makédoni, jen ^c Ahaja teh geus sadija
 ti taoen ka toekang; sarta kagétolan
 maraneh geus ngéprok ka djalma loba.
 3 'Ari noe matak kaoela nitahan eta doe-
 loer-doeloer, sangkan pamoedji kaoela
 tina hal maraneh teja oelah kagaplah-
 keun dina salébah ijeu teh; soepaja ma-
 raneh sadija, koemaha pitjatoer kaoela
 4 noe tadi; 'karana, saepama aja oerang
 Makédoni miloe djeung kaoela, kapang-
 gih maraneh teu sadija, bisi kaoela meun-
 nang wirang, (teu dek njéboetkeun ma-
 raneh,) da geus aja pamoedji sakitoe
 5 tétégna. 'Koe sabab kitoe, kaoela boga
 rasa pérloe mérédih ka eta doeloer-
 doeloer arindit ti heula ka maraneh,
 sina ngoeroeskeun heula bérkah mara-
 neh anoe didjangdjikeun bareto, soepaja
 sadija, sing sakoemaha bérkah, oelah
 saperti noe mitjik.

a p. 8: 4. b p. 8: 10, 11. c p. 1: 1.

6 Ari ijeu teh kaoela mitjatoer: ^a Sa-
 tijap-tijap noe njébarkeun sarta misit,
 eta diboewatna tangtoe misit deui;

sabalikna, satijap-tijap noe njëbarkeun sarta balabah mah, eta diboewatna tang-
 7 toe balabah deui. 'Oenggal-oenggal djalma mere teh sing sakoemaha tjopna dina hate; ^b oelah djeung ngoeloewoet, atawa rasa kapaksa; karana Allah asih ka djalma noe mere djeung soeka hate.
 8 'Ari Allah teh langkoeng kawasa ngaleuwihkeun sakoer sih-koernija ka maraneh; soepaja maraneh salawasna pada tjoekoeup saniskara dina sakabeh naonnaon, anoe matak maraneh bisa leuwih
 9 kana sagala panggawe hade; 'sakoemaha noe geus dioengëlkeun dina Kitab kijeu: ^c Eta geus ngawoerkeun, barangbere ka noe mariskin; kabënëranana tètëp salalanggëngna. 'Dëmi noe maparin binih ka noe njëbarkeun, djeung roti baris hakaneun, nja eta noe bakal maparin binih ka maraneh sarta ngarëkahkeunana, djeung ngadjadikeun boeboewahan kabënëran maraneh; 'noe matak maraneh pada soegih dina saniskara, baris milampah sagala kabalabahan, noe ngajakeun soekoer ka Allah, koe lantaran kaola.
 12 'Karana eta lampah toetoeoeng teh lain noetoeopan bæ kana kaboetoeuh djalma saroetji, samalah djadi leuwih pisan koe reja pamoedji-soekoer ka Allah; 'sapedah koe kaestoeanana toetoeoeng teh eta pada ngamoeljakeun ka Allah, tina sabab maraneh naloekkeun pangakoe maraneh kana Indjil Kristoes, sarta tina kabalabahanana pangmere maraneh ka eta djeung ka
 14 sakabeh; 'kitoe deui koe mangnëdakeunana ka maraneh, bari pada hajang papanggih djeung maraneh, tina kalangkoenganana sih-koernija Allah ka maraneh. 'Soekoer ka Allah, tina sabab pasihan Allah anoe taja tjatoerkeunenanana!
 15 a Sil. 11 : 24, 25. b 5 Moesa 15 : 10; Roem 12 : 8. c Djab. 112 : 9.

PASAL 10.

Djeung deui kaola ^a nënëda ka maraneh, tina bawaning kasarehan djeung sih-piwëlas Kristoes, nja kaola Paeoelos pisan, noe rëndah ana keur djonghok di maraneh, tatapi wani ka maraneh
 2 ana keur djaoeh: 'ari panëda kaola teh, moegi kaola, ana keur djonghok, oelah koengsi wani kalawan kakëndëlan, anoe sëdja kaola dek dipake kawanian ka

djalma sawareh, anoe ngirakeun kaola pada loemampah teh ^b noeroet daging.
 3 'Karana kaola, sanadjan loemampah di djëro daging ge, përang teh hanteu noe-
 4 roet daging; 'karana ari ^c pakarang kaola paragi përang, lain pakarang daging, istoening matih ti Allah, baris ngaroe-
 5 boehkeun benteng-benteng. 'Djadi kaola teh ngaroeboehkeun pamikir, kitoe deui sagala dingding, anoe ngadingding kana kanjaho ka Allah, djeung sakabeh pikiran koe kaola dibojong kana kañoetan
 6 ka Kristoes; 'sarta kaola geus sadija, dek njiksa ka sakoer pamoengpang, dimana pangnoeroet maraneh geus da-
 7 tang ka antekna. 'Naha maraneh teh nilik kana roepa lahir? ^d Lamoen aja djalma ngangkeuhkeun dirina kagoengan Kristoes, eta sing mikir deui ti soranganana nja kijeu, sapërti manehna kagoengan Kristoes, kaola ge pon kitoe
 8 keneh kagoengan Kristoes. 'Karana sanadjan kaola rada angët ti kitoe ^e nja moedji maneh koe hal ^f kawasa, noe koe Goesti geus dipaparinkeun ka kaola baris ngadëgkeun maraneh, lain baris ngaroeboehkeun, kaola teh moal kawiwirangan; 'soepaja kaola oelah sëmoe hajang ngareureuwas ka maraneh koe
 10 soerat. 'Karana tjek aromongna: ari soeratna teh ënja gëde eusina sarta rarosa; tatapi ^g ari djonghokna badan mah henger, sarta omonganana matak ngewa.
 11 'Ari djalma noe kitoe teh masing ngingëtkeun, sakoemaha kaola dina omongan koe soerat, eukeur djaoeh, ^h eta kaola keur djonghok nja kitoe sarta
 12 saënja-ënjana. 'Karana kaola teu wani ngabilangkeun atawa ngabandingkeun diri kaola ⁱ ka djalma sawareh, noe sok moedji diri sorangan; dëmi eta teh, pedah ngoekoerkeun maneh ka dirina, djeung ngabandingkeun maneh ka sorangan, tetela jen teu ngarti. 'Tatapi kaola mah teu rek moedji maneh liwat ti pawatësan; nja noeroet pawatësan oekoeran, anoe koe Allah geus dipantjenkeun djadi pawatësan kaola, soepaja kaola
 14 ka maraneh oge nëpi. 'Karana kaola teu ngahontal-hontalkeun maneh, kawas noe teu nëpi ka maraneh: ^j mapan ëngeus kaola datang ka maraneh teh
 15 djeung Indjil Kristoes. 'Djadi kaola moedji maneh teh hanteu liwat pawa-

tésan, teu ngakoe ka pagawean noe sedjen; tatapi kaoela boga pangharépan, lamoen kapértjajaan maraneh geus ngagédéan, kaoela teh bakal digédékeun liwat saking di maraneh, sakoemaha nē-
 16 pina kana oekoeran kaoela, 'baris ngoe-warkeun Indjil madjoe deui ka beh ditoeéun maraneh; lain baris moedji maneh, ngakoe ka noe anggeus di sadjéro
 17 oekoeran noe sedjen. 'Dēmi anoe moedji, * eta moedjina teh moedoe tina hal Pa-
 18 ngeran. 'Karana ' lain djalma noe moedji diri sorangan, nja noe dipoedji koe Pangeran, anoe bēnēr tamah. *a p. 5: 20.*
b p. 1: 17. c p. 6: 7; Ep. 6: 13—17. d 1 Kor. 14: 37.
e p. 11: 16; 12: 6. f p. 13: 10. g 1 Kor. 2: 3; p. 11: 6.
h p. 13: 2. i p. 5: 12. j 1 Kor. 9: 2. k 1 Kor. 1: 31.
l Sil. 27: 2; 1 Kor. 4: 5.

PASAL 11.

Tjing atoeh, maraneh wajahnakeun
 1 *a* kaboeroengan kaoela saeutik! Nja meureun wajahna oge ka kaoela. 'Karana kaoela goemati ka maraneh kalawan goematining Allah; karana kaoela geus ngareremokeun maraneh *b* ka hidji lalaki, hajang ngahatoerkeun landjang
 2 bérésih ka Kristoes. 'Tatapi kaoela risi, *c* saperti Hawa kagéndam koe oraj teja, palangsijang tjara kitoe pikir maraneh geus dilélébar, njingkir tina *d* kalangsaran ka Kristoes. 'Karana saoepama aja djalma datang, ngoewarkeun Jesoes sedjen, lain noe geus dioewarkeun koe kaoela, atawa saoepama maraneh nampa roh sedjen, lain noe geus katampa koe maraneh, atawa *e* indjil sedjen, lain noe geus ditarima koe maraneh, eta koe maraneh meureun diwajahnakeun bae. 'Karana rasa kaoela, *f* naon-naon oge kaoela hanteu dentjeng ti eta rasoel noe paroendjoel teh. 'Sanadjan kaoela *g* dina ngomong teu binangkit, moenggoehing dina kanjaho mah moal; ari kaoela dina sakabeh pērkarana geus pada kaboekti
 3 pisan di lébah maraneh. 'Naha kaoela teh migawe dosa, pedah kaoela ngahandapkeun sorangan soepaja maraneh dikaloehoerkeun, *h* djalma kaoela ka maraneh geus ngoewarkeun Indjil Allah
 4 hanteu njokot bajaran? 'Kaoela geus ngarajahan garedja sedjen, *i* narima gadjih, keur baris ngawoela ka maraneh; djeung mangsa kaoela aja di maraneh, ana keur kakoerangan, *j* kaoela teu

njoesahkeun ka djalma hidji-hidji atjan.
 5 'Karana kakoerang kaoela ditjoekoepan koe doeloer noe daratang ti Makédoni teja; ari dina saniskara kaoela geus ngomah-ngomahan diri, soepaja oelah ngabeuratkeun ka maraneh, sarta ka hareup
 6 ge bakal ngomah-ngomahan diri. 'Saestoe-estoena kajaktian Kristoes aja di djéro kaoela, *k* eta pamoedji kaoela noe kitoe teh hamo pikapénggéleun dina
 7 wéwéngkëran tanah Ahaja. 'Naon sababna? Naha sabab kaoela teu njaah ka maraneh? Allah langkoeng oeninga.
 8 'Dēmi noe dipilampah koe kaoela, eta masih rek dipilampah keneh, pikeun mēgat sabab ka djalma noe njujar pisaba-beun; soepaja eta teh, dina pērkarana noe dipake moedji koe maranehna, sing ka-
 9 panggih sakoemaha tjara kaoela. 'Karana noe kitoe teh rasoel palseo, njékél gawe sok ngarinah, pada miroepakeun
 10 maneh rasoel Kristoes. 'Ari eta pērkarana hanteu matak helok; karana Setan teh sok miroepakeun maneh malaikat éng-
 11 gon tjaäng. 'Koe sabab eta, lain pērkarana gède, moen abdi-abdina ge kitoe deui miroepakeun maneh saperti abding kabënëran. Dēmi eta teh pitoengtoe-ngeunana bakal sakoemaha pagaweanana. *a p. 12: 6. b Joh. 3: 29; Ep. 5: 27.*
c 1 Moesa 3: 1—6. d p. 1: 12. e Gal. 1: 6. f p. 12: 11.
g p. 10: 10. h 1 Kor. 9: 12; p. 12: 13. i Pil. 4: 10, 15.
j 1 Tes. 2: 9; 2 Tes. 3: 8. k 1 Kor. 9: 15.

12 Kaoela mitjatoer deui: oelah aja djalma nganjanaan *a* boeroeng ka kaoela; tatapi ari teu kitoe, kaoela akoe koe maraneh tjara ka noe boeroeng bae, soepaja kaoela meunang moedji maneh saeutik-eutikeun. 'Ijeu teh noe ditjatoerkeun koe kaoela, lain ditjatoerkeun tina aja pangërsa Goesti, nja saibarat lampah boeroeng bae, moenggoeh dina ijeu pamoedji sakitoe tētégna. 'Sapedah reja djalma moedji maneh *b* sakoemaha bijasa daging, noe matak kaoela ge rek moedji maneh. 'Karana maraneh teh soeka wajahna *c* ka djalma boeroeng,
 13 reh maraneh mah pintër. 'Karana maraneh ngawajahnakeun maneh bae, lamoen aja noe ngoemawoelakeun maraneh, lamoen aja noe meunangkeun maraneh, lamoen aja noe ngaloehoerkeun sorangan, lamoen aja noe nampiling ka maraneh. 'Kaoela mitjatoer pikawirangeun,

ari kaola mah bareto ^d hengker. Tatapi
 noe dipake kawanian koe noe sedjen,
 (kaola ngomong saibarat lampa boe-
 roeng) eta koe kaola ge dipake kawa-
 22 nian. 'Naha ari eta teh oerang Ibrani?
^e kaola ge nja kitoe. Naha ari eta teh
 oerang Israil? kaola ge nja kitoe. Naha
 ari eta teh toeroenan Ibrahim? kaola
 23 ge nja kitoe. 'Naha ari eta teh abdi
 Kristoes? (kaola ngomong tjara noe
 boeroeng) ^f kaola mah komo: ari ka-
 oela dina baranggawe leuwih, dina di-
 rangket poendjoel, dina diberok leuwih,
 24 dina baja-pati mindeng pisan. 'Koe
 oerang Jahoedi kaola geus lima kali
 dirangket, ^g sakalina opat poeloh koe-
 rang hidji. 'Tiloe kali kaola ^h digitik
 koe hoë; ⁱ sakali kaola dibentoeran koe
 batoe; tiloe kali kaola kalëboeh, di la-
 oet kaola sapoë-sapeuting aja di djë-
 26 rona. 'Keur di pangujabaän rëmen pisan
 kaola manggih baja hal tjai-tjai, baja
 hal begal, baja ti noe sabangsa djeung
 kaola, baja ti oerang kapid, baja di
 djëro nagara, baja di tégäl lëga, baja di
 laoet, baja tina tjampoer djeung ^j doe-
 27 loer palseo; 'dina ^k baranggawe sarta
 rariwoed, dina njaring mindeng pisan,
 dina langlajuseun sarta halabhab, dina
 poewasa rëmen pisan, dina tiris sarta boe-
 28 roendoel. 'Kadjaba përkara lijan ti dinja,
 kaola saban-saban poë kaämbregan,
 nja ngoeroes ka sakabeh garedja. 'Saha
 noe hengker, ^l dëmi kaola teu miloe
 hengker? Saha noe titadjong, dëmi ka-
 30 oela teu ngëntab? 'Ari koedoe mah moe-
 dji maneh, kaola rek moedji maneh
 31 ^m tina hal kahengkeran kaola. 'Allah,
ⁿ Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes,
 anoe koedoe dipoedji salalanggëngna,
 langkoeng oeninga ^o jen kaola teu bo-
 32 hong. 'Ari di Damsik, wakil radja Aretas
 ngadjaga nagara oerang Damsik, haja-
 ngeun nangkëp kaola; 'dëmi kaola
 33 ^p tina djandela dioeloer dina karandjang,
 bidjil ka loewareun koeta, djadi ngëdjat
 ti leungeunna. ^a p. 12: 6. ^b p. 1: 17. ^c 1 Kor.
 4: 10. ^d p. 10: 10. ^e Lal. 22: 3; Pil. 3: 5. ^f 1 Kor.
 15: 10. ^g 5 Moesa 25: 3. ^h Lal. 16: 22. ⁱ Lal. 14: 19.
^j Gal. 2: 4. ^k p. 6: 4, 5. ^l 1 Kor. 9: 22. ^m p. 12: 5.
ⁿ p. 1: 3. ^o Roem 9: 1; Gal. 1: 20. ^p Lal. 9: 25.

PASAL 12.

Ari moedji teh satëmenna teu mang-
 paät ka kaola; karena kaola rek

njaritakeun tetendjoan djeung wahjoe ti
 2 Goesti. 'Kaoela njaho hidji djalma oemat
 Kristoes, geus meunang opat wëlas ta-
 oen ajeuna, (doeka di djëro badan, doeka
 di loewareun badan; ^a Allah langkoeng
 oeninga,) ^b eta djalma ditjandak ka ^c
 3 langit katiloe. 'Djeung deui kaola njaho
 djalma kitoe teh, (doeka di djëro badan,
 doeka di loewareun badan; Allah lang-
 4 koeng oeninga,) 'eta ditjandak ka djëro
^d Pirdoes, ngadenge pilahir noe teu beu-
 nang dipitjatoer, noe teu widi diomong-
 5 keun koe djalma. 'Kaoela nja rek moedji
 teh koe hal djalma noe kitoe; dëmi ka-
 oela moal rek moedji koe hal diri so-
 rangang, ngan ^e tina sagala kahengkeran
 6 kaola. 'Karana ^f saopama kaola aja
 karëp moedji maneh ge, moal ënja ka-
 oela boeroeng; karena kaola tangtoe
 njaritakeun noe sajakti; tatapi kaola
 njëgah, soepaja oelah aja djalma ngi-
 rakeun kaola teh leuwih ti batan noe
 katendjo ka kaola, atawa noe kadenge
 7 ti kaola. 'Sarta soepaja kaola oelah
 ngagoengkeun maneh tina kapoendjoe-
 lan wahjoe teja, noe matak kaola geus
 diajaän tjoetjoeke dina daging, nja eta
 hidji malaikat ^g Setan, poerah noem-
 boekan ka kaola, soepaja kaola oelah
 8 ngagoengkeun maneh. 'Koe hal kitoe
 teh kaola geus nënëda ka Goesti ^h meu-
 nang tiloe kali, moegi eta sina njingkir
 9 ti kaola; 'ari lahiranana ka kaola:
 Maneh teh tjoekoep koe sih-koernija ka-
 mi; karena kawasa kami dilaksanakeu-
 nana dina kahengkeran. Koe sabab kitoe,
 kaola anggoer rek moedji maneh teh
 tina sagala kahengkeran kaola, soepaja
 kawasaning Kristoes ngënggon di diri
 10 kaola. 'Kitoe noe matak kaola soeka
 kana kahengkeran, kana paneungteui-
 nganan, kana kasoésahan, kana panga-
 nijaja, kana karoepëkan, tina sabab Kris-
 toes; karena satijap-tijap kaola hengker,
 dina waktoe eta kaola teh bëdas.

^a p. 11: 11. ^b Lal. 22: 17. ^c Ep. 4: 10. ^d Loek.
 23: 43. ^e p. 11: 30. ^f p. 10: 8. ^g Aj. 2: 7. ^h Mat. 26: 44.

11 Kaoela geus djadi ^a boeroeng bawa-
 ning tina moedji; nja kapaksa koe ma-
 raneh. Karena bënërna mah kaola di-
 poedji koe maraneh, sabab kaola ^b naon-
 naon oge hanteu dentjeng ti eta rasoel
 noe paroendjoel teh, ^c nadjan kaola
 12 teu djadi koema-koemaha. 'Ari ^d tjitjiren

rasoel geus diboektikeun di lëbah maraneh kalawan sagala kamantëpan, ^e nja koe tanda, djeung moedjidjat, sarta kamatihan. ¹³ 'Tjing, dina hal naon maraneh nja dentjeng ti garedja sedjen, ^f kadjaba kaoela hanteu njoesahkeun ka maraneh? Hampoera koe maraneh kaloeloepoetan kaoela noe kitoe teh!

^a p. 11:1, 16.

^b p. 11:5. ^c 1 Kor. 3:5, 7. ^d 1 Kor. 9:2. ^e Roem 15:19. ^f 1 Kor. 9:12, 18.

¹⁴ Masing njaho, kaoela geus sadija, sëdja ngadatangan ka maraneh ^a niloe-kalian; sarta kaoela moal njoesahkeun ka maraneh, karena kaoela ^b lain mandang banda maraneh, mandang teh diri maraneh. Karena lain anak noe koedoe ngoempoelkeun arta pikeun kolotna, bënërna kolot ngoempoelkeun arta pikeun anakna. ¹⁵ 'Ari kaoela soeka pisan ka loewar balandja ti sorangan, djeung ^c ngabalandjakeun diri kaoela koe sabab njawa maraneh; sanadjan kaoela, mingkin rosa njaañ ge ka maraneh, mungkin ¹⁶ saeutik dipikanjaah. 'Ënja oge kitoe, kaoela teh teu ngabeuratkeun ka maraneh; tatapi kaoela, sapedah pëlit, geus meunangkeun maraneh djalan mëtakeun ¹⁷ akal. 'Naha kaoela ^d ngarah hasil ti maraneh, lantaran djalma noe dititah ¹⁸ koe kaoela ka maraneh teh? 'Kaoela geus mërëdih ka ^e Titoes, sarta nitahan doeloer teja barënganana. Naha ari Titoes teh ngarah hasil ti maraneh? Na kaoela loemampah teh lain pada ^f toenggal saroh? lain toenggal satapak?

^a p. 13:1. ^b Lal. 20:33. ^c Pil. 2:17; 1 Tes. 2:8.

^d p. 7:2. ^e p. 8:16—18. ^f Pil. 1:27; 1 Petr. 2:21.

¹⁹ Naha maraneh boga deui pangira, ^a kaoela teh ngabëbënëri diri sorangan ka maraneh? Kaoela mitjatoer teh pajoeuneun Allah, di djëro Kristoes; ari eta sakabeh teh, eh kaasih kaoela! baris ²⁰ ngadëgkeun përtjaja maraneh. 'Karana kaoela inggis, dimana kaoela datang, maraneh palangsijang hanteu kapanggih koe kaoela sakoemaha noe djadi kahanggih koe maraneh sakoemaha noe lain kahajang maraneh; bok bisi aja getreng, dëngki, ambëk, paseja, ngoepat, istori, ²¹ agoel, roesoeh; 'palangsijang kaoela, dimana datang, dihandapkeun deui di maraneh koe Allah kaoela, sarta kaoela kaprihatinan tina sabab reja djalma noe

migawe dosa bareto, djeung hanteu tobat tina kokotoran, djeung djinah, djeung kalatjoeran, anoe geus dilampahkeun.

^a p. 3:1.

PASAL 13.

Ijeu teh ^a katiloe-kalina kaoela ngadatangan ka maraneh. ^b Tina omongan saksi doewa atawa tiloe sakabehna përkara djadi poegoehna. 'Kaoela geus njatoerkeun ti heula, sarta njatoerkeun ti heula kadoewa-kalina, kawas keur djonghok, djeung ijeu njoeratan ajeuna, keur djaoeh, ka sakoer ^c noe pada migawe dosa bareto, sarta ka sakabeh salijan ti eta, samangsa kaoela datang deui, ³ moal nimbang ka darinja; 'sapedah maraneh hajang meunang tanda, jen Kristoes anoe ngalahir di djëro kaoela; ari andjeunna teh teu pisan apës ka maraneh, saënjana kawasa di lëbah maraneh. ⁴ 'Karana andjeunna digantoeng soteh dina kai-dipalang, tina bawaning apës; dëmi ajeuna panghiroepna koe kawasaning Allah. 'Karana ari kaoela ge arapës di djëro Kristoes, tatapi bakal pada Hiroep reudjeung andjeunna koe kawasaning Allah, baris ka maraneh. ⁵ 'Maraneh geura ^d pada ngadadjal diri sorangan, aja dina kapërtjajañ hanteuna; sing njasar diri sorangan. Naha maraneh teu njaho di diri sorangan, jen Jesoes Kristoes teh ^e aja di djëro maraneh? Kadjaba lamoen maraneh pitjeuneun. ⁶ 'Ari pangharëpan kaoela, maraneh pada ngaharti, jen kaoela teh lain pitjeuneun. ⁷ 'Sarta panëda kaoela ka Allah, maraneh oelah migawe kagorengan; lain pisan soepaja kaoela kapanggih saestoe, ënjana teh soepaja maraneh migawe kahadean, ari kaoela mah kadjeun sapërti ⁸ pitjeuneun oge. 'Karana kaoela teu kadoega kitoe-kijeu ngalawan kana kajaktian, kadoega soteh ngadjeudjeuhkeun ⁹ kajaktian. 'Karana kaoela teh pada boengah lamoen kaoela apës, dëmi maraneh mah bëdas. Sarta kaoela aja deui panëda, moegi-moegi maraneh sing datang ka sampoerna. ¹⁰ 'Koe sabab eta, noe matak kaoela njoeratan kitoe ka maraneh eukeur djaoeh, ^f soepaja kaoela, dimana djonghok, oelah koengsi ngabëngisan, ^g noeroet sakoemaha kawasa noe koe Goesti geus dipaparinkeun ka

- kaeola baris ngadégkeun, lain baris ngaroeboehkeun. *a* p. 12:14. *b* 5 Moesa 19:15. *c* p. 12:21. *d* 1 Kor. 11:28. *e* Roem 8:9, 10. *f* p. 1:23; 2:3. *g* p. 10:8.
- 11 Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! *a* sing pada boengah, *b* sing pada djadi sampoerna, sing pada sèngang, *c* sing pada samijoek, sing pada rapih; ari kitoe mah, *d* Allah sagala kaasih sarta karoentoetan teh tangtöe njaréngan ka maraneh.
- 12 neh. 'Maraneh *e* moedoe silih-bere salam make tjiioem soetji. Sadajana djalma saroetji ngirim salam ka maraneh. *a* p. 1:24. *b* Mat. 5:48. *c* 1 Kor. 1:10. *d* Roem 15:33. *e* 1 Kor. 16:20.
- 13 Ari *a* sih-koernija Goesti Jesoes Kristoes, djeung *b* kaasih Allah, sarta *c* katoenggalan Roh Soetji, moegi-moegi njaréngan ka maraneh sadaja. Amin. *a* Gal. 6:18. *b* Roem 5:5. *c* Pil. 2:1.

SĚRAT TI RASOEL PAOELÖES KA OERANG GALATA.

PASAL 1.

- SĚrat kaeola Paoeloes, rasoel, *a* lain ti manoesa, lain koe manoesa, estoena koe Jesoes Kristoes sarta Allah Rama, *b* noe geus nanghikeun Jesoes ti noe maraot; 'reudjeung ti sadaja *c* doeloer-doeloer noe babaréngan djeung kaeola; doematéng sakabeh garedja di tanah Galata: 'moegi-moegi *d* maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasèngangan ti Allah Rama, sarta ti Goesti oerang Jesoes Kristoes, 'noe *e* geus njĚrahkeun salirana koe andjeun, tina sabab dosa oerang, soepaja ngaleupaskeun oerang *f* ti ijeu doenya ajeuna noe goreng, toemoet sakoemaha pangĚrsa Allah, Rama oerang, 'anoe *g* koedoe dibaktian kamoeljaän langgĚng salalawasna. Amin. *a* p. 1:12. *b* Roem 6:4. *c* Pil. 4:21. *d* Roem 1:7; 1 Kor. 1:3; Ep. 1:3. *e* p. 2:20. *f* Joh. 15:19; 1 Joh. 5:19. *g* 2 Tim. 4:18.
- 6 Kaeola heran pisan, pedah maraneh sakitoe gantjang datang ka pisah ti *a* eta noe geus njaoer diri maraneh kana sih-koernija Kristoes, pindah ka *b* indjil sedjen; 'halta ari Indjil mah *c* taja deui; tatapi aja sawareh djalma *d* noe ngabingbangkeun ka maraneh, pakarĚpanana ngabalikkeun oengĚlan Indjil Kristoes. 'Tatapi sanadjan diri kaeola ge, atawa malaikat ti sawarga, ngoewarkeun indjil ka maraneh, geseh ti noe koe kaeola dioewarkeun ka maraneh *e* teja, *e* eta teh sing disapa! 'Sakoemaha
- tjatoer kaeola bareto, nja kitoe kaeola ajeuna mitjatoer deui: lamoen aja djalma ngoewarkeun indjil ka maraneh, *f* geseh ti noe katampa koe maraneh teja, *e* eta teh sing disapa! 'Karana ajeuna koe-maha kaeola teh, *g* naha mambrih pannoedjoe manoesa, atawa Allah? Atawa naha kaeola teh ngarah dipikarĚsĚp koe manoesa? Oepama kaeola masih ngarah dipikarĚsĚp koe manoesa mah, kaeola tangtöe lain *h* abdi Kristoes. *a* p. 5:8. *b* 2 Kor. 11:4. *c* Lal. 4:12. *d* Lal. 15:24. *e* 1 Kor. 16:22. *f* 1 Kor. 15:1, 2. *g* 1 Tes. 2:4. *h* Roem 1:1; Pil. 1:1.
- 11 DĚmi kaeola mere njaho ka maraneh, eh doeloer-doeloer! *a* moenggoeh Indjil, noe dioewarkeun koe kaeola teh, lain
- 12 piwoeroek manoesa. 'Karana lĚbah kaeola ge nampa teh lain ti manoesa, lain beunang goegoeroe ti manoesa, *b* saestoena ti lantaran wahjoening Jesoes
- 13 Kristoes. 'Karana maraneh geus ngadenge *c* hal lakoe-lampah kaeola bareto, keur basa noeroet keneh agama Jahoedi, jen kaeola kaliwat bangĚt nja nganijaja ka garedja Allah, reudjeung diroeksak.
- 14 'Sarta kaeola *d* dina ngestoekeun agama Jahoedi teh ngoengkoelan ka noe reja bangsa kaeola noe saemoer; leuwih pisan kaeola nja sarĚgĚp ngoeroeskeun
- 15 pikoekoeh karoehoen kaeola. 'Tatapi dina mangsa aja pangĚrsa Allah, *e* noe ngamoehoengkeun kaeola ti waktöe dikandoeng, sarta geus njaoer kaeola koe
- 16 sih-koernijana, 'nja pangĚrsana teh *f*

ngebrehkeun Poetra ka djero hate ka-
oela, soepaja koe kaola dioewarkeun
9 ka lëbah oerang kapir, lantaran nga-
woeroekkeun Indjil: kaola teh sapada-
harita teu make rërëmpeogan reudjeung
17 daging sarta gëtih; 'djeung hanteu indit
ka Jëroesalem, teu nejang ka noe pada
djadi rasoel saheulaeun kaola; indit
teh ka tanah Arab, geus kitoe moe-
lang deui ka Damsik.

a 1 Kor. 15: 1.
b Lal. 26: 16. c Lal. 26: 4; 1 Tim. 1: 13. d Lal.
22: 3. e Jër. 1: 5; Roem 1: 1. f Mat. 16: 17.
g Lal. 9: 15; 26: 17.

18 Tidinja, geus meunang tiloe taoen,
kaola indit ka Jëroesalem, hajang nga-
wawoehan ka Petroes; ari ngandjrëk
teh di Petroes meunang lima wëlas poë.

19 'Sarta kaola hanteu nendjo deui ra-
soel noe sedjen, ngan kadjaba a Jako-
boes, saderek Goesti. 'Ari ijeu përkara,
noe ditoelis koe kaola dina soerat ka
maraneh teh, Allah mah langkoeng oe-
ninga, b jen kaola hanteu bohong.

21 'Sanggeus kitoe kaola indit ka wë-
wëngkëran tanah Sam djeung Kilikia.

22 'Sarta sakabeh garedja Kristoes noe di
tanah Joedea teu njarahoeun di roepa
23 kaola; 'ngan geus pada ngadenge bedja,
c jen djalma noe tadina nganijaja ka
oerang teja, mangsa ajeuna mah nga-
woeroekkeun kapërtjajaan, anoe tadina
24 diroeksak; 'sarta pada ngamoeljakeun
ka Allah tina sabab kaola.

a Mat. 13: 55. b Roem 9: 1. c Lal. 9: 21.

PASAL 2.

Sanggeus kitoe, kaheuleutan opat wë-
las taoen, a kaola indit deui ka Jë-
roesalem barëng djeung Barnabas, sarta
2 mawa b Titoes. 'Pangindit teh kaola
koe wahjoe; seug ka eta mopojankeun
Indjil, anoe dioewarkeun koe kaola di
lëbah oerang kapir; djeung ari ka noe
pada kaädjen mah ditërangkeun deui,
soepaja kaola loemampah teh noe ka
hareup sarta ka toekang oelah gaplah.

3 'Dalah Titoes oge, anoe reureudjeungan
djeung kaola, c nadjan eta teh oerang
4 Joenani, teu dipaksa disoenatan. 'Pang-
kitoe teh koe pedah d doeloer paralsoe,
noe geus pada aboes djalan njoeloesoep,
geus pada njoesoepeun maneh rërën-
tjëpan, karëpna ngintip-ngintip e kamër-
dikaan oerang, boga oerang di djero
Kristoes Jesoes, pangarahna teh ngoe-

5 mawoelakeun oerang. 'Eta teh koe ka-
oela teu pisan dipangoendoerkeun, sa-
djam oge hanteu taloek; soepaja ka-
jaktian Indjil teh pitëtëpeun di maraneh.

6 'Ari moenggoeh f noe pada diadjenan
teja, kitoe-kijeuna mangsa tadi kaola
mah kadjeun teuing; g Allah mah teu
pilih-kasih; da koe noe kaädjen teh ka-
oela teu pisan diwoewoehan naon-naon.

7 'Sabalikna ti kitoe, mangsa eta teh na-
ringali, jen kaola geus digadoehan In-
djil bakoe ka noe koeloep, sapërti Pe-
troes geus digadoehan Indjil bakoe ka

8 noe disoenatan; '(karana noe ngaboekti-
keun kawasana ka Petroes baris kara-
soelan ka djalma noe disoenatan, h nja
eta keneh noe ngaboektikeun kawasana

9 ka kaola baris ka oerang kapir) 'sarta
mangsa pada waspaoseun kana i sih-
koernija, noe dipaparinkeun ka kaola,
geus kitoe Jakoboes, Kepas djeung Jo-
hannes, anoe pada disarëboet j tihang,

k sor pada njodorkeun panangan têngën
ka kaola djeung Barnabas, tandaning
satoenggal, soepaja kaola djeung Bar-
nabas laleumpang ka oerang kapir, ari
arandjeunna mah ka noe disoenatan;
10 'ngan kahojongna kaola moedoe pada
ingët l ka noe mariskin; nja eta noe
geus diëstoekeun koe kaola sarta sa-
rëgëp.

a Lal. 15: 2. b 2 Kor. 8: 23. c Lal. 16: 3;
1 Kor. 9: 21. d Lal. 15: 24; 2 Kor. 11: 26. e p. 5: 1.
f p. 1: 17. g Roem 2: 11. h Roem 15: 18. i Ep. 3: 8.
j Wahj. 3: 12. k 2 Radj. 10: 15. l Lal. 11: 29, 30;
12: 25; 24: 17; 1 Kor. 16: 1.

11 Ari mangsana Petroes soemping ka
Antioki, dilawan koe kaola padoe-ha-

12 reupan, pedah aja tjawadeunana. 'Ka-
rana samemeh daratang djalma ti Ja-
koboes, Petroes teh ngarijoeng dahar
djeung oerang kapir; dëmi mangsa geus
daratang eta, seug njingkah misahkeun
andjeun, bawaning sijeuneun koe djalma

13 disoenat. 'Djeung oerang Jahoedi anoe
sedjen pada miloe poera-poera; wani
Barnabas oge kabawakeun koe kapoera-

14 poeraanana. 'Tatapi barangna katendjo
koe kaola, jen eta teh teu bënërlam-
pahna, teu tëroes djeung kajaktian In-
djil, seug kaola mihatoer ka Petroes,
a kasaksian koe sakabeh: Lamoen an-
djeun, b anoe djadi oerang Jahoedi, la-
lampahan teh tjara tata oerang kapir,
lain tjara tata Jahoedi, koe naon mana

maksa ka oerang kapir lalampahan tjara
 15 tata Jahoedi? 'Ari oerang mah toeroenan
 Jahoedi, lain djalma dosa kaäsoep oe-
 16 rang kapir; 'tatapi sarehna oerang pada
 njaho, ^c djalma didamëlna bënër teh
 lain lantaran gawe toret, ngan koe lan-
 taran kapértjajaan ka Jesoes Kristoes
 bae, noe matak oerang ge pértjaja ka
 Kristoes Jesoes, soepaja oerang didamël
 bënër teh lantaran kapértjajaan ka Kris-
 toes, sarta lain lantaran gawe toret;
 sababna ^d koe gawe toret mah daging
 teh moal aja noe bakal didamël bënër.
 17 'Tatapi saopama oerang, noe mikarëp
 didamël bënër koe lantaran Kristoes
 teja, kapanggih sorangan ge djalma dosa:
 eta, moen kitoe mah, naha Kristoes teh
 kawoelaning dosa? Eta mah sageuj teu-
 18 ing! 'Karana lamoen kaola ngahoe-
 dangkeun deui, anoe geus dirakrak koe
 kaola, eta kaola ari kitoe mah nan-
 19 dakeun maneh djalma ngarëmpak. 'Ka-
 rana kaola ^e koe hoekoem geus paeh
 ti hoekoem teh, soepaja kaola hiroep
 20 bade ka Allah. 'Kaoela ^f geus digan-
 toeng dina kai-dipalang barëng djeung
 Kristoes, dëmi kaola hiroep; tatapi
 geus lain diri kaola, ^g nja Kristoes
 anoe hiroep di djëro kaola; ^h ari hi-
 roep kaola ajeuna di djëro daging, nja
 eta kaola hiroep teh koe kapértjajaan
 ka Poetra Allah, ⁱ anoe miasih ka ka-
 oela, sarta geus njërakheun andjeun keur
 21 pimangpaäteun kaola. 'Kaoela teu njoe-
 mahkeun kana sih-koernija Allah; ^j ka-
 rana oepama kabënëran teh datangna
 koe toret mah, Kristoes teh poepoesna
 taja gawena. ^a 1 Tim. 5:20. ^b Lal. 10:28.
^c Lal. 15:10, 11; p. 3:11; Ep. 2:8. ^d Roem
 3:20, 28. ^e Roem 3:27, 31; 7:4. ^f p. 6:14;
 Pil. 3:10. ^g 2 Kor. 13:5; Kol. 3:11. ^h 2 Kor.
 5:15, 17; 1 Petr. 4:2. ⁱ Ep. 5:2. ^j p. 5:4;
 Ibr. 7:11, 19.

PASAL 3.

Eh, ^a oerang Galata barodo! saha noe
 Enërakheun panggëndam ka maraneh,
 soepaja oelah ^b noeroet kana kajaktian,
 sanadjan maraneh bareto ^c geus diande-
 andean Jesoes Kristoes di hareupeun
 panon maraneh, sasat digantoeng dina
 2 kai-dipalang di têngah maraneh? 'Ka-
 oela hajang dibere njaho koe maraneh
 ngan përkara ijeu bae: maraneh pang-
 nampa Roh teh naha tina gawe toret,

atawa tina ^d pangoewaran kapértjajaan?
 3 'Koetan sakitoe kabodoan maraneh teh?
^e Ari maraneh ngamimitian teh kala-
 wan Roh; naha ajeuna dek ditjatjap-
 4 keun kalawan daging? 'Karah maraneh
 sakitoe reja noe geus kasorang teh,
 tjoemah-tjoemah? Kitoe soteh lamoen
 5 satjoemaheun bae! 'Djeung ari noe ma-
 sihkeun Roh ka maraneh, sarta ^f nga-
 damël kamatihan di maraneh, eta teh
 koemaha, tina gawe toret, atawa tina
 6 pangoewaran kapértjajaan? 'Saperti ^g
 Ibrahim geuning pértjaja ka Allah, ari
 eta koe Allah diëtangkeun djadi ka-
 7 bënëranana. 'Koe sabab eta, maraneh
 sing ngaharti, jen sakoer anoe pértjaja,
 8 ^h nja eta poetra Ibrahim. 'Ari Kitab,
 doemeh awas ti tatadi, jen Allah bakal
 ngadamël bënër ka oerang kapir lan-
 taran tina pértjaja, geus ti heula nga-
 wartakeun Indjil ka Ibrahim, kijeu: 'Di
 9 djëro maneh sakabehna bangsa bakal
 pada kabërkahan. 'Djadi sakoer noe përt-
 tjaja teh pada kabërkahan barëng djeung
 10 Ibrahim noe pértjaja teja. 'Karana sa-
 kabehna djalma noe hajang koe gawe
 toret mah, eta teh di bawah panjapa;
 karena dina Kitab geus dioengëlkeun
 kijeu: ^j Keuna panjapa oenggal-oenggal
 djalma, noe hanteu tètëp dina saniskara
 noe kasëboetkeun dina kitab toret, sarta
 11 teu ngalampahkeun. 'Ari hal përkara
^k djalma taja noe didamël bënër di pa-
 joeneun Allah koe toret mah, eta geus
 tetela pisan; karena ^l djalma noe bënër
 pihiroepeunana teh koe kapértjajaan.
 12 'Tatapi ari toret teja lain ti kapértja-
 jaan; ënjana mah kijeu: " Tijap-tijap
 manoesa, ngalampahkeun eta teh, tang-
 13 toe hiroep koe eta. 'Kristoes teh ^m geus
 nëboes oerang ti panjapa toret; geus
 keuna panjapa ngagantian oerang; ka-
 rana dina Kitab geus dioengëlkeun ki-
 jeu: ⁿ Oenggal-oenggal djalma noe di-
 gantoeng dina kai teh, dikeunaan pa-
 14 njapa. 'Nja eta soepaja bërakah Ibrahim
 teja toemërap ka oerang kapir, di djëro
 Kristoes Jesoes, sarta soepaja oerang
 pada nampa përdjangdjian Roh, koe lan-
 taran kapértjajaan.

^a Loek. 24:25.

^b Roem 2:8. ^c 1 Kor. 2:2. ^d Roem 10:8. ^e p. 4:9.
^f 2 Kor. 12:12. ^g 1 Moesa 15:6; Roem 4:3.
^h Roem 4:11. ⁱ 1 Moesa 12:3. ^j 5 Moesa 27:26.
^k p. 2:16. ^l Hab. 2:4; Roem 1:17. ^m 3 Moesa
 18:5; Roem 10:5. ⁿ Roem 8:3. ^o 5 Moesa 21:23.

15 Eh, doeloer-doeloer! kaola rek mitja-
toer ^a sakoemaha bijasa djalma bae.
Nadjan ka ^b pangwasijat djalma, noe
geus beunang moegoehkeun, moal aja
noe ngaleungitkeun atawa ngawoewoe-
16 han. 'Dëmi përdjangdjian teh geus di-
paparinkeun ka Ibrahim sarta ka toe-
roenanana. Pangandikana teh lain kijeu:
Sarta ka toeroenan-toeroenan maneh,
sapërti toedjoel ka reja-reja; ënjana mah
sakoemaha ka hidji, kijeu: Sarta ka toe-
17 roenan maneh; tégësna ka Kristoes. 'Ki-
jeu tjatoer kaola teh: Ari ^c pangwa-
sijat, anoe koe Allah dijaktoskeun tadina
ka Kristoes teja, eta teh koe toret, anoe
datang ^d opat ratoes tiloe poeloeh taoen
sapandeurieun eta, hamo diapëskeun,
matak djadi ngaleungitkeun përdjang-
18 djian teja. 'Karana warisan teh, ^e oepa-
pama datangna ti toret mah, geus tang-
toe hanteu toeloes ti përdjangdjian. Dë-
mi eta koe Allah dipasihkeun teh ka
19 Ibrahim koe përdjangdjian. 'Moen kitoe
mah, keur naon aja toret? Eta teh geus
direntetkeun ka dinja ^f tina sabab hal
pangrëmpak, nëpi ka soemping toeroe-
nan, noe ditoedjoel koe përdjangdjian
teja; sarta toret teh diserenkeun ^g koe
malaikat ka panangan hidji Lawang.
20 'Ari eta Lawang teh lain Lawang ka
noe hidji; tatapi ari Allah mah hidji.
21 'Moen kitoe mah, naha toret teh nga-
lawan ka përdjangdjian Allah? Eta mah
sageuj teuing! Karana oepama dipapa-
rinkeun toret ^h anoe bisa ngahiroepkeun
mah, saënjana kabënëran teh meureun
22 ti toret. 'Sabalikna saniskara teh koe
Kitab ⁱ geus dikërëm di handapeun dosa,
soepaja përdjangdjian teh koe kapër-
tjajaan ka Jesoes Kristoes dipasilhkeun
ka sakoer anoe përtjaja. ^a Roem 6:19.
^b Ibr. 9:15. ^c p. 3:8, 13. ^d 2 Moesa 12:40.
^e Roem 4:13, 14. ^f Roem 3:20; 5:13, 20. ^g Lal.
7:53. ^h Roem 8:2-4. ⁱ Roem 3:9; 11:32.

23 Tatapi ^a samemeh datang kapërtja-
jaän, oerang teh diselehkeun ka han-
dapeun toret, dikërëm baris kana ka-
përtjajaan anoe rek diëbrehkeun mëngke.
24 'Tina sabab kitoe, toret teh geus djadi
pangasoeh oerang, ^b noengtoen ka Kris-
toes, soepaja oerang didamël bënërah teh
25 lantaran tina përtjaja. 'Dëmi sanggeusna
datang kapërtjajaan, ^c oerang teh geus
26 teu di bawah pangasoeh. 'Karana ma-

raneh sakabeh teh ^d pada poetra Allah,
koe lantaran kapërtjajaan ka Kristoes
27 Jesoes. 'Karana maraneh, sakoer noe
geus dibanjoean ka Kristoes teh, ^e geus
pada makeanan maneh koe Kristoes.
28 'Moenggoeh sadjéro eta mah ^f taja oe-
rang Jahoedi taja oerang Joenani, taja
djalma koemawoela taja djalma mër-
dika, taja awewe taja lalaki; karana
maraneh sakabeh teh djadi hidji di djéro
29 Kristoes Jesoes. 'Sarta lamoen maraneh
kagoengan Kristoes mah, tangtoe toe-
roenan Ibrahim, sarta ahli waris, noe-
roetkeun përdjangdjian. ^a p. 4:2;
Ibr. 9:10. ^b Roem 10:4. ^c Roem 7:4, 6. ^d p.
4:5, 7. ^e Roem 13:14. ^f 1 Kor. 12:13.

PASAL 4.

Tatapi tjatoer kaola: ari ahli waris
teh, salilana boedak, hanteu beda
djeung badega, sanadjan djoeragan, nga-
2 bogaän saniskara; 'nja aja di bawah wa-
kil djeung poerah ngamoemoele, nëpi ka
mangsa noe geus ditangtoekeun koe
3 bapana. 'Nja kitoe keneh oerang teh,
keur mangsa masih boedak, ^a pada koe-
mawoela, dibawahkeun ka ^b alip-alipan
4 doenya. 'Tatapi mangsana geus ^c djëdjëg
djaman, Allah ladjëng miwarang Poe-
trana, ^d mëdalna ti hidji istri, mëdalna
5 ^e di bawah toret, 'soepaja ^f nëboesan
sakoer noe di bawah toret, sangkan
6 oerang ^g pada nampa kapoetraän. 'Djeung
sabab maraneh poetra, noe matak Allah
geus miwarangan Roh Poetrana ka djéro
hate maraneh, anoe njambat: ^h Aba,
7 Ama! 'Djadi maneh teh geus lain badega,
estoena mah poetra; sarta lamoen ma-
neh poetra, tangtoe maneh kitoe deui
ⁱ ahli waris Allah, koe lantaran Kristoes.
^a p. 3:23. ^b Kol. 2:8, 20. ^c Mark. 1:15. ^d 1 Moesa
3:15. ^e Djab. 40:8, 9. ^f p. 3:13. ^g p. 3:26.
^h Roem 8:15. ⁱ Roem 8:16, 17.

8 Tatapi mangsa bareto, basa maraneh
^a teu njaho ka Allah, harita maraneh teh
pada ngabakti ^b ka noe lain Allah saes-
toe. 'Dëmi mangsa ajeuna, sanggeus
maraneh nganjahokeun ka Allah, oeta-
mana mah ^c pada dipioeninga koe Allah,
naha wët malikan deui kana ^d alip-alipan
hengker sarta waloerat teh, dek dika-
10 woelaän deui dihantja ti mimitina? 'Ma-
raneh teh ngestoekeun ^e poë, djeung
boelan, djeung mangsa, djeung taoen.

11 'Kaoela inggis koe maraneh, palangsi-
 jang gawe kaoela ka maraneh teh gaplah.

a 1 Tes. 4:5. *b* 1 Kor. 8:4. *c* 1 Kor. 8:3. *d* p. 4:3;
 Ibr. 7:18. *e* Kol. 2:16.

12 Eh, doeloer-doeloer! kaoela nēnēda ka
 maraneh, nja maraneh teh sing tjara
 kaoela, karana kaoela ge tjara maraneh.

13 Maraneh hanteu aja kasalahan ka ka-
 oela; 'sarta maraneh pada njaho, kaoela
 teh barangmimiti ngoewarkeun Indjil
 ka maraneh teja, nja tina sabab *a* ka-

14 hengkeran daging. 'Ari *b* tjtjjoba, anoe
 keuna kana daging kaoela teja, koe ma-
 raneh teu dipikatjoewa, soemawonna
 moen dipikageuleuh; anggoer maraneh
 ngakoe teh ka kaoela geus tjara ka ma-

15 laikat Allah, tjara ka Kristoes Jesoes.
 'Koe naon atoe maraneh harita mana
 ngakoekeun diri teh bagdja? Karana ka-
 oela djadi saksi maraneh, jen maraneh
 teh, moen beunang mah, tangtoe datang
 ka njokel panon, dibikeun ka kaoela.

16 'Naha kaoela teh karah geus djadi moe-
 soeh maraneh, *c* pedah ka maraneh nja-
 toerkeun noe sajakti teja? 'Ari itoe mah
 panggoematina ka maraneh hanteu
 djeung saestoena; pangarahna teh nging-

18 karkeun kaoela, soepaja maraneh goe-
 mati ka darinja. 'Nja oetama tamah,
 goemati kana kahadean salalawasna,
 oelah woengkoel dimana kaoela keur
 19 djonghok bae. 'Eh, anak-anak! *d* kaoela

keur goellingasahan rek ngadjoeroe-
 keun deui maraneh, datang ka Kristoes
 20 beh roepana di djero maraneh. 'Ari ka-
 hajang kaoela teh, hajang ajeuna keur
 djonghok di maraneh, sarta bisa ngan-
 ganti sowara kaoela; karana hate ka-
 oela keur bingbang koe maraneh.

a 1 Kor. 2:3. *b* Lal. 20:19. *c* Am. 5:10. *d* 1 Kor.
 4:15; Kol. 1:28.

21 Tjik, noe harajang *a* di bawah toret!
 koe maraneh geura omongkeun ka ka-
 oela: Na koemaha toret teh teu didenge
 22 koe maraneh? 'Karana geus dioengël-

keun, *b* jen Ibrahim kagoengan doewa
 poetra, noe hidji ti eusi-imah, ari noe
 23 hidji deui ti geureuha mērdika. 'Ari itoe,
c noe ti eusi-imah teja, pangdjadina noe-
 roetkeun daging; tatapi ari eta noe ti
 geureuha mērdika mah, koe pērdjang-

24 djian teja. 'Dēmi eta pērkara teh aja
 deui misilna. Karana eta doewa istri
 teja ngoepamakeun doewa pērdjangdji-

an; anoe hidji ti goenoeng Sinai, noe
 ngadjoeroekeun baris kana koemawoela;

25 nja eta Hadjar teja. 'Karana ari Hadjar
 teh nja eta goenoeng Sinai di tanah
 Arab, sarta nimbangan ka Jēroesalem
 noe ajeuna; karana eta teh keur koema-

26 woela djeung anak-anakna. 'Tatapi ari
d Jēroesalem sawarga mah mērdika, nja
 27 eta teh iboe oerang sakabeh. 'Karana
 dina Kitab geus dioengëlkeun kijeu: *e* Eh,
 noe gaboeg, noe teu boga anak! geura

soeka-soeka; eh, noe tatjan ngarasa njēri
 ngadjoeroe! geura berag djeung sēnggak;
 karana ari noe noenggelis teh anakna
 loba pisan ti batan anakna noe boga

28 salaki. 'Ari *f* oerang mah, eh doeloer-
 doeloer! anak ti pērdjangdjan, sakoe-
 29 maha Ishak. 'Tatapi sapērti mangsa ha-
 rita, *g* anoe pangdjadina noeroetkeun
 daging teh nganijaja ka noe pangdjadina
 noeroetkeun Roh teja, nja kitoe keneh

30 ajeuna. 'Tatapi pilahir dina Kitab koe-
 maha? *h* Eta eusi-imah teh djongklok-
 keun katoet anakna; karana anak eusi-
 imah mah hamo pimeunangeun warisan,

31 teu tjara anakna noe mērdika. 'Djadi
 oerang mah, eh doeloer-doeloer! lain
 anak eusi-imah, ēnjana anak noe mēr-
 dika.

a p. 3:25. *b* 1 Moesa 16:15; 21:2.
c Roem 9:7-9. *d* Ibr. 12:22. *e* Jēs. 54:1.
f Roem 9:7, 8. *g* 1 Moesa 21:9. *h* 1 Moesa 21:10.

PASAL 5.

Koe sabab eta, maraneh sing pada koe-
 koeh dina *a* kamērdikaan, anoe beu-
 nang Kristoes ngamērdikakeun ka oe-
 rang, sarta poma oelah daek ditērapan

2 deui *b* pasangan kakoemawoelaan. 'Geura
 rarēgēpkeun, ijeu kaoela Paeloes mi-
 tjatoer ka maraneh: *c* oepama maraneh
 disoenatan mah, Kristoes teh geus taja

3 gawena ka maraneh. 'Sarta kaoela ngi-
 ngētan deui ka hidji-hidji djalma noe
 disoenatan, jen kawadjiban ngalampah-
 4 keun saparentah toret. 'Maraneh teh
 geus lesot ti Kristoes, sakoer *d* noe ka-

rēp didamēl bēnēr koe lantaran toret
 mah; maraneh geus pētjat ti sih-koer-
 5 nija. 'Karana oerang teh koe Roh noeng-
 goe-noenggoe pangarēp-ngarēp kabēnē-

6 ran, *e* tina lantaran pērtjaja. 'Karana
f di djero Kristoes Jesoes mah soenat-
 koeloep teh taja pedahna; noe aja pe-
 dahna tamah ngan kapērtjajaan anoe

7 migawe koe kanjaan. 'Maraneh tadina

leumpang teh hade; saha noe geus malpalangan ka maraneh, sangkan ^g oelah
 8 noeroet kana kajaktian? 'Eta pangwoe-
 9 djoek kitoe teh lain ti eta ^h noe njaoyer
 10 maraneh. 'Ari ⁱ ragi saeutik matak nga-
 haseumkeun ka saadonan kabeh. 'Kaoela
 di djero Goesti geus nangtoekeun ka
 maraneh, jen maraneh teh moal beda
 nja pangrasa; tatapi ^j anoe ngabing-
 bangkeun ka maraneh tangtoe bakal
 njandang hoekoeman, saha bae eta teh.
 11 'Ari moenggoeh diri kaoela, eh doeloer-
 doeloer! oepama ^ñja masih ngoewar-
 keun hal njoenatan mah, koe naon ka-
 oela masih dikanijaja? Moen kitoe mah
^k kai-dipalang tangtoe leungit anoe ma-
 12 tak titadjong teh. 'Moegi-moegi sing
 datang ka ditilas ^l sakoer noe ngaroe-
 soehkeun ka maraneh! ^a Joh. 8:32; p. 2:4.
^b Jës. 9:4; Lal. 15:10. ^c Lal. 15:1. ^d p. 2:21.
^e Roem 5:1; 8:24, 25. ^f 1 Kor. 7:19; p. 3:28;
 6:15. ^g p. 3:1. ^h p. 1:6. ⁱ 1 Kor. 5:6. ^j p. 1:7.
^k 1 Kor. 1:23. ^l Jos. 7:25.

13 Karana maraneh, eh doeloer-doeloer!
 geus pada disaoer teh ^a kana kamerdikaan;
 ngan tatapi kamerdikaan teh
 poma oelah dek dipake sabab ngadjoe-
 djoer daging; nja moedoe ^b silih-kawoe-
 14 laan koe kanjaahan. 'Karana ^c saparentah
 toret kapeupeuh koe sakëtjap, nja
 koe noe kijeu teja: Maneh koedoe njaah
 ka batoer maneh, saperti ka diri sora-
 15 ngan. 'Sabalikna, lamoen maraneh silih-
 sogot djeung silih-hakan, masing ari-
 jatna soepaja maraneh oelah silih-lë-
 boerkeun. ^a 1 Petr. 2:16. ^b 1 Petr. 4:10.
^c Roem 13:9.

16 Ari tjatoer kaoela: ^a maraneh loe-
 mampah teh koedoe noeroetkeun Roh;
 moen kitoe mah maraneh moal ngalako-
 17 nan napsoe daging. 'Karana ^b daging teh
 napsoena ngalawan Roh, kitoe deui Roh
 ngalawan daging; eta pada silih-lawan,
 soepaja maraneh oelah prak milampah
 18 anoe dipikarëp. 'Tatapi ^c lamoen mara-
 neh ditoejoen koe Roh, maraneh teh
 19 geus hanteu di bawah toret. 'Dëmi
 panggawe daging teh katara, nja anoe
 kijeu: ^d ngaranjed, djinah, kanadjisan,
 20 kalatjoeran, 'mibrahala, sibir, moemoe-
 soehan, getreng, sirik-pidik, ambëk, pa-
 seja, patjogregan, rëboetan, 'dëngki,
 maehan, mabok, balaketjrahan, djeung
 21 sapapadana; ari moenggoeh hal kitoe
 teh kaoela ka maraneh njatoerkeun ti

heula, sakoemaha tjatoer kaoela bareto,
^e jen sakoer noe migawe kitoe hamo
 22 pingamilikeun karadjaan Allah. 'Saba-
 likna, ^f ari boewah Roh teh nja eta ka-
 njaahan, kaboengahan, kasenangan, ka-
 sabaran, kamoerahan, kahadean, kapër-
 23 tjajaan, kasarehan djeung tjëgahan. 'Ari
 noe kitoe teh ^g koe toret hanteu dipëga-
 24 tan. 'Dëmi sakoer djalma noe kagoengan
 Kristoes teh, ^h geus pada ngagantoeng-
 keun dagingna dina kai-dipalang, katoet
 25 sagala sir reudjeung napsoe. 'Lamoen
 oerang hiroep koe Roh, hajoe oerang
 26 loemampah ge noeroetkeun Roh. 'Poma
 oerang oelah nejangan ⁱ kahormatan
 gapong, bari silih-koelak, silih-dëngkian.
^a Roem 8:4, 5. ^b Roem 7:15. ^c Roem 8:14.
^d 1 Kor. 3:3; 6:10; Kol. 3:5. ^e 1 Kor. 6:10;
 Ep. 5:5. ^f Ep. 5:9. ^g 1 Tim. 1:9. ^h Roem 6:6;
 Ep. 4:22. ⁱ Pil. 2:3.

PASAL 6.

Eh, doeloer-doeloer! ^a oepama aja djal-
 ma kataradjang kasalahan naon-naon,
 koe maneh noe bangsa rohani eta teh
 koedoe dibënërkeun sarta kasarehan
 hate, bari ngadjaga diri, bisi diri maneh
 2 ge keuna gogoda. 'Koedoe ^b silih-soen-
 dang babawaan; ari kitoe mah maraneh
 3 ngestoekeun hoekoem Kristoes. 'Karana
 satijap-tijap ^c aja djalma boga rasa jen
 dirina poendjoel, padahal teu kitoe-kijeu,
 eta teh tëgës ngabobodo diri sorangan.
 4 'Ari bënërna ^d oenggal-oenggal djalma
 ngadjadjal panggawe pribadi; moen ki-
 toe mah moedjina teh beunang ngalap
 ngan ti diri sorangan bae, lain ti noe
 5 sedjen. 'Karana ^e oenggal-oenggal djalma
 pasti pada nanggoeng samomotna-samo-
 motna. ^a 1 Tes. 5:14; Jak. 5:19, 20. ^b Joh. 13:14;
 Roem 15:1. ^c 1 Kor. 8:2; Jak. 1:22. ^d 2 Kor. 13:5.
^e Sil. 9:12; Roem 14:12; 1 Kor. 3:8.
 6 Ari noe diwoeroek pangandika teh,
^a koedoe barangbere ti sakabeh radja-
 7 bandana ka noe ngawoeroek. 'Poma
^b oelah sarasab! ^c Allah mah teu beu-
 nang dilalaworakeun. Naon bae anoe
 disëbarkeun koe djalma, nja eta keneh
 8 anoe mangke dipiboewatan. 'Karana
^d saha-saha noe njëbarkeun kana da-
 gingna, eta ti dagingna mangke miboewatan
 karoeksakan; sabalikna saha-saha
 noe njëbarkeun kana Roh, eta ti Roh
 mangke miboewatan hiroep noe lang-
 9 gëng. 'Poma oerang ^e oelah rek wëleh
 migawe kahadean; karana ari geus tëpi

ka mangsana mah oerang tangtoe di-boewat, kitoe soteh lamoen oerang teu kendor. 'Koe sabab eta, meungpeung oerang aja keneh mangsa, hajoe pada migawe kahadean ^f ka sakabeh, soemawonna moen ka batoer sasama përtjaja.

^a 1 Kor. 9 : 11. ^b 1 Kor. 6 : 10. ^c Aj. 13 : 9. ^d Sil. 22 : 8.

^e 2 Tes. 3 : 13. ^f 2 Petr. 1 : 7.

11 Geura tarendjo, sakitoe pandjangna soerat, ^a beunang kaoela noelis keur maraneh koe leungeun pribadi. 'Sakabeh djalma noe dek njëmoekeun oelat aloes moenggoehing dina daging, pada ngarihan ka maraneh, soepaja daek disoenatan; pambrihna ^b ngan soepaja dirina oelah dikanijaja tina sabab kai-dipalang Kristoes. 'Karana nadjan eta noe disaroenatan ge, ^c dirina teu nëtëpkeun toret; dëmi kahajangna maraneh disoenatan teh nja soepaja eta pada bisa moedji koe daging maraneh. 'Tatapi lëbah kaoela mah palijas teuing rek moedji, ^d ngan

kadjaba koe kai-dipalang Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe lantaranana doenya teh geus digantoeng dina kai-dipalang moenggoeh pangangkën kaoela, kitoe deui diri kaoela moenggoeh pangangkën doenya. 'Karana ^e di djëro Kristoes Jesoes mah soenat-koeloep teh taja gawena; ngan woengkoel mahloek anjar bae. 'Ari sakabeh noe loemampah noeroetkeun panata kitoe teh, moegi pada dipaparin kasénangan djeung kawelasan, nja eta ^f ka Israil kagoengan Allah!

^a Kol. 4 : 18. ^b p. 5 : 11. ^c Lal. 15 : 10.

^d 1 Kor. 2 : 2. ^e 2 Kor. 5 : 17; p. 5 : 6. ^f Djab. 125 : 5.

17 Ka-hareupna oelah aja noe njoesakeun ka kaoela; karana ^a kaoela dina badan tjarareda tandaning ti Goesti Jesoes.

^a 2 Kor. 4 : 10; Kol. 1 : 24.

18 Eh, doeloer-doeloer! ^a moegi-moegi sih-koernija Goesti oerang Jesoes Kristoes njaréngan ka roh maraneh. Amin.

^a Pil. 4 : 23; 2 Tim. 4 : 22.

SĚRAT TI RASOEL PAELOES KA OERANG EPESOES.

PASAL 1.

SĚrat kaoela Paeloes, rasoel Jesoes Kristoes, koe pangërsa Allah, doemantëng sadaja ^a djalma saroetji di nagara Epesoes, sarta noe pada përtjaja ka Kristoes Jesoes: 'moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasénangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

^a Roem 1 : 7; 1 Kor. 1 : 2.

3 Sagala poedji ^a ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe geus ngabërkahan ka oerang koe saniskara bërkah rohani ti sawarga di djëro Kristoes; ⁴ 'sakoemaha andjeunna ^b geus milih oerang di djëro Kristoes, ti memeh di adëgkeunana doenya, ^c soepaja oerang pada soetji, taja pikatjawadeun di pada joeneunana. 'Sarta dina kaasihana ^d geus mastikeun oerang ti tadina bakal pada diangkën poetra koe andjeunna lantaran Jesoes Kristoes, noemoetkeun

⁶ kasoekaäning kërsana; 'baris kapoedji kamoeljaän sih-koernijana, noe koe andjeunna geus dikoernijakeun ka oerang ⁷ di djëro ^e Kaasih andjeunna teja, 'noe ngalantarankeun ^f oerang meunang kaleupasan koe gëtihna, tégësna dihampoera kasalahan, noemoetkeun ^g kasoegihan sih-koernijana, 'noe kalangkoenglangkoeng koe andjeunna nja geus ditawiskeun ka oerang, lantaran saniskara kaoeningaän sarta kabinangkitan; ⁹ 'boektina oerang teh geus dipaparin njaho kana ^h rasijah kërsana, noemoetkeun kasoekaänana, noe koe andjeunna geus dikërsakeun sadjëroning galihna; ¹⁰ 'pangërsana teh, dina mangsa atoeran ⁱ djëdjëg djaman, saniskara teh rek di-koempoelkeun deui, dihidjikeun di djëro Kristoes, ^j sakoer noe aja di sawarga ¹¹ sarta noe aja di boemi; 'nja di djëro eta, noe djadi lantaran oerang teh didamël kagoenganana, ^k geus pada dipastikeun

ti tadina, noemoetkeun pikërsaëun eta
 noe ngadamël saniskara sakoemaha pa-
 12 pastening këršana; 'noe dipalar, oerang
 teh matak kapoedji kamoeljaånana, nja
 eta oerang noe ngarëp-ngarëp ti heula
 13 ka Kristoes teh. 'Ari koe lantaran eta
 teh maraneh pon kitoe keneh, sanggeus
 ngadarengé ' pangandika kajaktian, tē-
 gësna Indjil kasalamëtan maraneh, nja
 maraneh ge, sanggeus përtjaja, " pada
 ditjap koe lantaran eta kalawan Roh Soe-
 14 tji, noe didjangdjikeun teja; 'anoë djadi
 " pamandjër warisan oerang, baris ° ka-
 goengan andjeunna dileupaskeun, baris
 kapoedji kamoeljaånana. a 2 Kor. 1:3;
 1 Petr. 1:3. b 2 Tim. 1:9. c Kol. 1:22. d Roem
 8:29. e Mat. 3:17; Kol. 1:13. f Kol. 1:14; Ibr.
 9:12. g p. 2:7. h p. 3:9. i Gal. 4:4. j Kol. 1:20.
 k Roem 8:28, 29. l 2 Kor. 6:7. m 2 Kor. 1:22.
 n 2 Kor. 5:5. o 1 Petr. 2:9.

15 Koe sabab kitoe, a sapedah kaola
 geus ngadenge hal kapërtjajaån mara-
 neh ka Goesti Jesoes, sarta kanjaånhan
 maraneh ka sakabeh djalma saroetji,
 16 'kaola b teu pëtot-pëtot moedji soekoer
 tina sabab maraneh, sarta ingët bae ka
 maraneh teh dina sadjëroning panënëda
 17 kaola: 'soepaja Allah Goesti oerang
 Jesoes Kristoes, Rama sagala kamoel-
 jaån, moegi-moegi ka maraneh maparin
 c Roh kapintëran sarta pangebrehan, pi-
 keun nganjahokeun ka salira andjeunna;
 18 'sing ditjaångeun mata hate maraneh,
 soepaja maraneh pada nganjahokeun ka
 pangarëp-ngarëp pangnjaoerna, djeung
 kana kasoegihaning kamoeljaån warisa-
 19 nana di djalma saroetji; 'kitoe deui kana
 langkoeng-langkoeng gëdening kawasa
 andjeunna moenggoeh ka oerang noe
 përtjaja, toemoet sakoemaha d matihing
 20 kabëdasan kawasana, 'noe koe andjeun-
 na geus didamël ka Kristoes, koe di-
 tanghikeunana ti noe maraot teja. Sarta
 e geus dilinggihkeun di tēngëneun an-
 21 djeunna di djëro sawarga, 'langkoeng
 poendjoel f ti sakabeh pangkat-pangkat,
 djeung noe pada moerba, sarta noe pada
 kawasa, djeung para gëgëden, kitoe deui
 sakabeh ngaran anoë disëboet, lain noe
 di ijeu doenya bae, malah noe di aherat
 22 oge; 'sarta g saniskara geus ditaloek-
 keun dina handapeun dampalna, djeung
 dipasihkeun ka garedja h djadi sirahna,
 23 djoengdjoenan saniskara. 'Ari moenggoeh
 garedja teh i salirana, kapëpëkaning

eta, noe mëpëkan sakabeh di djëro
 sadaja. a Roem 1:8; Kol. 1:4. b Roem 1:9;
 Pil. 1:8; Kol. 1:9. c 1 Kor. 2:10. d p. 3:7, 20.
 e Djab. 110:1; 1 Petr. 3:22. f Kol. 2:10. g Djab.
 8:7. h Kol. 1:18. i 1 Kor. 12:27.

PASAL 2.

Sarta maraneh pon kitoe keneh koe
 Allah geus pada dihiroepkeun; a ari
 tadi mah maraneh teh paeh koe kasa-
 2 lahan reudjeung dosa. 'Nja b di djëro
 eta maraneh bareto loemampah teh,
 noeroet djaman ijeu doenya, noeroet c
 kapalana noe pada moerba di awang-
 awang, nja soekma noe ajeuna migawe
 di djëro hate sakoer d anak kabahaån.
 3 'Oerang ge sakabeh e tadina kaasoep
 eta, loemampah teh pada ngadjoedjoer
 napsoe daging oerang, ngalampahkeun
 karëp daging sarta pikir; djeung oerang
 pada bakat f anak bëbëndoe, saroewa
 4 djeung anoë sedjen. 'Tatapi Allah, anoë
 langkoeng soegih kawëlasanana, koe doe-
 meh kaäsihanana noe agoeng, noe di-
 5 anggo miasih ka oerang, 'keur oerang
 paeh koe kasalahan teja, ngahiroepkeun
 oerang g reudjeung Kristoes, (maraneh
 6 pangsalamët teh koe sih-koernija;) 'sarta
 geus ngahoedangkeun oerang reudjeung,
 kitoe deui geus ngadijoekeun oerang
 reudjeung h di djëro sawarga, barëng
 7 djeung Kristoes Jesoes. 'Soepaja an-
 djeunna di djaman mëngke ngaboek-
 tikeun i kasoegihan sih-koernijana noe
 kalangkoeng gëde, nja eta koe kamoe-
 rahanana ka oerang di djëro Kristoes
 8 Jesoes. 'Karana maraneh pangsalamët
 teh j koe sih-koernija, lantaran kapër-
 tjajaån; ari eta teh lain ti diri maraneh,
 9 estoena mah pasihan Allah; 'lain koe
 panggawe, k soepaja djalma oelah aja
 10 noe moedji maneh. 'Karana oerang teh
 dadamëlan Allah; l di djëro Kristoes
 Jesoes geus pada didjadikeun baris mi-
 lampah panggawe hade, anoë koe Allah
 geus ditjawiskeun keur pilampahkeun
 neun oerang. a Kol. 2:13. b Tit. 3:3. c 2 Kor. 4:4;
 p. 6:12. d p. 5:6. e Kol. 3:7. f Roem 8:7, 8.
 g Kol. 2:12, 13. h Pil. 3:20. i p. 1:7. j Gal. 2:16;
 Tit. 3:5. k 1 Kor. 1:29. l p. 4:24; Tit. 2:14;
 Ibr. 13:21.

11 Koe sabab eta, sing pada ingëtkeun,
 ari maraneh, a noe tadina oerang kapir
 moenggoeh dina daging teh, sarta di-
 basakeun koeloep koe noe kasëboet

disoenatan dina daging, noe dipigawe koe
 12 leungeun, 'nja maraneh teh mangsa ha-
 rita tanpa Kristoes, ^b pisah djeung ka-
 priboemian Israil, semah moenggoeh ka
 përdjangdjian pasoebajaän, ^c teu boga
 pangarëp-ngarëp, sarta ^d tanpa Allah
 13 di doenya teh. 'Dëmi ajeuna, rehna di
 djëro Kristoes Jesoes, maraneh, noe ta-
 dina djaoeh teh, geus djadi deukeut koe
 14 gëtih Kristoes. 'Karana Kristoes teh ^e
 nja karoentoetan oerang, noe geus nga-
 hidjikeun eta noe doewa teja, sarta geus
 ngabongkar bilik tembok panghalangan,
 15 nja hal moemoesoehan teja; 'rehna dina
 daging andjeunna geus ngaleungitkeun
^f hoekoem parentah noe eusina roekoen-
 roekoen teja; soepaja koe andjeunna eta
 noe doewa teh di djëro salirana didjadi-
 keun hidji manoesa anjar, nja koe nga-
 16 damël karoentoetan; 'sarta soepaja eta
 noe doewa teh koe andjeunna dirapih-
 keun djeung Allah dina salira hidji, lan-
 taran kai-dipalang teja, sanggeusna moe-
 moesoehan teh koe andjeunna dipaeh-
 17 keun dina eta. 'Ana geus kitoe soemping,
^g ngembarkeun karoentoetan dina In-
 djil, nja ka maraneh anoe djaoeh, sarta
 18 ka eta noe deukeut teja. 'Karana koe
 lantaran andjeunna oerang doewanana
 teh ^h geus boga djalan keur ngadeuheus
 19 ka Rama, koe Roh hidji. 'Djadi koe sa-
 bab eta maraneh teh geus lain semah,
 sarta lain djalma madjik, ⁱ ënjana mah
 sasama priboemi djeung noe saroetji,
 20 sarta djalma eusi-gëdong Allah; 'geus
 pada diadëgkeun ^j dina padëmen beu-
 nang para rasoel sarta para nabi; ari
 noe djadi batoe-djoeroe mah Jesoes Kris-
 21 toes koe andjeun. 'Nja dina eta teh ^k
 sagëdong kabeh, geus ditërap-tërapkeun
 sarta rapat, seug ngadjangkoengan, djadi
 22 kabah soetji damëlan Goesti. 'Sarta dina
 eta teh maraneh ge kitoe keneh ^l pada
 diadëgkeun, djadi gëdong linggihaneun
 Allah lantaran Roh. ^a 1 Kor. 12 : 2. ^b Roem 9 : 4.

^c 1 Tes. 4 : 13. ^d p. 4 : 18. ^e Kol. 1 : 20. ^f Kol. 2 : 14.
^g Jës. 57 : 19; Lal. 2 : 39. ^h Roem 5 : 2; p. 3 : 12.
ⁱ p. 3 : 6. ^j Jës. 28 : 16; Mat. 21 : 42; 1 Kor. 3 : 9.
^k 2 Kor. 6 : 16; p. 4 : 16. ^l 1 Petr. 2 : 5.

PASAL 3.

Kitoe sababna noe matak kaola Pa-
 Koeloes ^a babandan Kristoes Jesoes
 2 keur maraneh oerang kapir. 'Soegan
 maraneh geus ngadenge ^b hal atoeran

sih-koernija Allah, anoe dipasihkeun ka
 3 kaola keur ka maraneh; 'jen kaola
 koe lantaran ^c wahjoe dipaparin njaho
 ka rasijah teja, sakoemaha noe koe ka-
 oela geus ditjatoerkeun di loehoer, pon-
 4 dok bae; 'ana maratja eta teh, maraneh
 bisa njaho kana pangarti kaola moeng-
 5 goeh dina rasijah Kristoes, 'anoe keur
 djaman ka toekang-toekang hanteu di-
 njahokeun ka anak manoesa, sakoemaha
 eta teja mangsa ajeuna geus diëbrehe-
 keun ka para rasoel sarta ka ^d para
 nabi andjeunna noe saroetji, koe Roh:
 6 'nja eta jen oerang kapir teh sasama
 ahli waris, sarta batoer sabadan, kitoe
 deui sasama ngamilik përdjangdjian di
 7 djëro Kristoes, koe lantaran Indjil. 'Ari
^e kaola teh geus djadi abdi eta Indjil,
 tina pasihan koernija Allah, noe dipa-
 parinkeun ka kaola bawaning tina ^f
 8 kamatihan kawasana. 'Nja kaola, ^g
 panghina-hinana moenggoeh di djalma
 saroetji, anoe dipaparin ijeu sih-koernija
 teja, ngoewarkeun ka oerang kapir ka-
 soegihan Kristoes, noe teu beunang di-
 9 kira-kira; 'sarta ^h njaängkeun ka sa-
 kabeh, masingna pada ngaharti kana
 hal atoeran rasijah, ⁱ noe ti babaheula
 pisan boeni di sadjëroning Allah, noe
 geus ngadjadikeun saniskara, ^j lantara-
 10 nana Jesoes Kristoes. 'Soepaja ^k ajeuna
 koe garedja sawarna-warnaning kaoeni-
 ngaän Allah dinjahokeun ka pangkat-
 pangkat sarta para kawasa di sawarga,
 11 'noeroetkeun pikërsaëun ti kalanggë-
 ngan, anoe koe andjeunna geus ditang-
 toskeun di djëro Kristoes Jesoes, Goesti
 12 oerang; 'anoe djadi lantaran ^l oerang
 teh boga kaloedeungan, djeung boga
 djalan keur ngadeuheus sarta këndël,
 13 koe kapërtjajaän ka andjeunna. 'Koe
 sabab eta, panëda kaola, moegi oelah
 djadi leutik hate dina kasoekëran ka-
 oela ^m keur maraneh; karana eta teh
 matak moelja ka maraneh. ^a p. 4 : 1;

Pil. 1 : 7; 2 Tim. 1 : 8. ^b Gal. 2 : 7, 9. ^c Gal. 1 : 12.
^d p. 2 : 20; 4 : 11. ^e Roem 15 : 16. ^f p. 1 : 19.
^g 1 Kor. 15 : 9, 10. ^h Lal. 26 : 18. ⁱ Kol. 1 : 26.
^j Joh. 1 : 3; Kol. 1 : 16. ^k 1 Petr. 1 : 12. ^l p. 2 : 18;
 1 Petr. 2 : 18; 10 : 19. ^m Kol. 1 : 24.

14 Kitoe sababna noe matak kaola nga-
 dëkoekeun toeer kaola ka pajoeneun
^a Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes:
 15 'nja ti eta sagala bangsa pada katëläh
 djënëngan, boh anoe di sawarga, boh

16 anoe di boemi; 'noe disoehoenkeun, moegi-moegi maraneh dipaparin, sakoemaha kasoegihan kamoeljaanana, ^b sing pada dibédaskeun nja kakoewatan koe Roh andjeunna, moenggoehing di batin maraneh; 'soepaja Kristoes teh koe lantaran kapértjajaän linggih di djero hate maraneh, sarta maraneh ^c pada boga akar djeung padëmen dina kaasih; 18 'sangkan maraneh pada bisa ngahartikeun pisan, barëng djeung djalma sarotji sakabeh, ^d kana lëgana, djeung pandjangna, djeung djërona, djeung loehoerna, 'sarta nganjahokeun kana kasihan Kristoes, noe ngoengkoelan sagala kanjaho, soepaja maraneh pada dipinoehan tëpi kana soegri kapinoehaning Allah. a p. 1:3. b p. 6:10.

c Kol. 2:7. *d* Aj. 11:7-9.

20 Dëmi ^a anoe ijasa ngadamël kalangkoeng-langkoeng pisan ngoengkoelan ti batan sakabeh anoe djadi panëda atawa noe djadi pikir oerang, noemoetkeun sakoemaha ^b kawasa noe ngadamël di 21 djero oerang, 'nja eta ^c noe koedoe dibaktian kamoeljaän di garedja, noe di djero Kristoes Jesoes, sing toeroen-toeroen, langgëng salalawasna! Amin.

a Roem 16:25. *b* p. 1:19. *c* Roem 11:36; Pil. 4:20.

PASAL 4.

Pedah kitoe, kaola ^a noe djadi bandan tina sabab Goesti teja, mitoetoe ka maraneh: reh maraneh geus pada disaoer, ^b loemampah teh sing sakoemaha pipantëseunana kana pangnja- 2 oerna; 'nja eta ^c make sagala karëndahan, djeung kasarehan, sarta make kasabaran, pada silih-sabaran dina kanja- 3 ahan; 'bari pada sing sarëgëp nëtëpkeun ^d katoenggalaning Roh, koe talining ka- 4 roentoetan. 'Nja ^e hidji badan sarta hidji Roh, sakoemaha maraneh disaoer teh kitoe keneh kana hidji bae pangarëp- 5 ngarëpna pangnjaer ka maraneh teja. 'Hidji ^f Goesti, hidji kapértjajaän, hidji 6 pangbanjoe; 'hidji Allah sarta Rama sakabeh, anoe linggih loehoereun sakabeh, sarta koe sakabeh, djeung di djero 7 sakabeh. 'Tatapi ^g oerang masing-masing pada dipaparin sih-koernija teh koemaha 8 bae takëran pasihan Kristoes. 'Koe sabab eta aja lahiran kijeu: ^h Andjeunna geus moenggah ka loehoer, njandak bo-

9 jongan, sarta geus maparinkeun pasihan ka manoesa. 'Ari pilahir eta teh, jen andjeunna geus moenggah teja, naon hartina, lijan ti geus loengsoer heula ka 'ënggon panghandapna di boemi? 10 'Anoe geus loengsoer teja, nja eta keneh ⁱ noe geus moenggah ka loehoereun ^k sakabeh langit, soepaja minoehan sakaniskara. 'Sarta nja eta pisan ^l noe geus maparinkeun sawareh djadi rasoel, sawareh djadi nabi, sawareh djadi djoeroe-indjil, sawareh djadi pangangon sarta 12 goeroe; 'keur njampoernakeun djalma sarotji, pikeun pagawean njangkungan, ^m pikeun ngadëgkeun saliraning Kristoes; 'tëpi ka oerang sakabeh teh ⁿ pada datang kana katoenggalaning kapértjajaän sarta kanjaho ka Poetra Allah, datang ka djadi djalma pasagi, datang ka oekoeran kaägëngan sakapinoehaning 14 Kristoes. 'Soepaja oerang ^o oelah masih boedak bae, tjara ombak dikoetjaketjlok, ^p kabawa koe sagala angin piwoeroek, koe litjikna djalma, koe ka- 15 djoeligan baris akal mawa sasab. 'Nja oerang teh sing pada ngestokeun kajaktian kalawan njaäh, sangkan pada singsarwa ngagëdean dina eta ^q noe djadi sirah teja, tögësna Kristoes. 'Ti eta teh badan sakoedjoer, ^r geus dirandjing-randjingkeun djeung dirapët-rapëtkeun koe saniskara boeboekoean pangantet, tina bawaning migawena hidji-hidji anggahota satakër-satakërna, tinëkan ngagëdeanana badan teh, pikeun ngadëgkeun maneh dina kanjaahan.

a p. 3:1; 6:20. *b* Kol. 1:10; 1 Tes. 2:12. *c* Kol. 3:12. *d* Roem 12:16; Kol. 3:14. *e* Roem 12:5. *f* 1 Kor. 8:5, 6; 1 Tim. 2:5. *g* Roem 12:6; 1 Petr. 4:10. *h* Djab. 68:19. *i* Jëh. 32:18, 24. *j* Joh. 3:13. *k* 1 Radj. 8:27. *l* 1 Kor. 12:28. *m* 1 Kor. 12:27. *n* p. 3:19. *o* 1 Kor. 14:20. *p* Kol. 2:8. *q* p. 5:23. *r* p. 2:21; Kol. 2:19.

17 Koe sabab eta, kaola mitjatoer sarta ngomat-ngomatan di djero Goesti, maraneh poma oelah loemampah keneh ^a tjara bangsa kapir loemampah noeroet 18 kasija-sijaän pikir. 'Eta teh pada poëk akalna, ^b djaoeh ti hiroeping Allah, tina bawaning kabodoan noe aja di djero dirina, tina bawaning kateuasan hatena. 19 'Pedah leungit pangrasana, ^c noe matak geus pada njërahkeun maneh kana kalatjoeran, baris migawe sagala roepa 20 kanadjisan sarta djeung djodjoh. 'Tatapi maraneh mah ^d diwoeroek Kristoes teh

21 lain kitoe; 'kitoe soteh moen maraneh geus ngadenge ka andjeunna, sarta geus diwoeroek koe andjeunna, sakoemaha kajaktian anoe aja di djero Jesoes teja:
 22 'nja eta ^e maraneh koedoe mitjeun lampah bareto, nja kamanoesaan heubeul teja, noe diroeksak koe sagala napsoe
 23 gogoda; 'djeung maraneh ^f koedoe di-anjarkeun moenggoeh dina soekmaning
 24 pikir maraneh, 'sarta ^g make kamanoesaan anjar, anoe didjadikeunana ngala ka Allah, watékna kabënëran sarta kasoetjian noe sajakti. ^a Roem 1: 21; 1 Petr. 1: 18.

^b p. 2: 12; 1 Tes. 4: 5. ^c Roem 1: 24. ^d Tit. 2: 11, 12.

^e Kol. 3: 8. ^f Roem 12: 2. ^g Kol. 3: 10.

25 Koe sabab eta, geura pada mitjeun bohong, ^a koedoe ngomong noe sajakti, oenggal-oenggal djalma djeung kantjana; ^b karana oerang djadi anggahota batoer
 26 pada batoer. 'Moen ^c maraneh ambék, oelah koengsi matak dosa; ambék maraneh oelah kasédék koe soeroepna pa-
 27 non-poë; 'sarta ^d oelah rek ngénggon-
 28 keun Iblis. 'Ari noe tadina maling, poma oelah maling deui, ^e anggoer makaja, migawe pagawean hade koe leungeun, soepaja boga pikeun toetoeleong ka noe
 29 boetoe. 'Soengoet maraneh ^f oelah ngabidjilkeun omong tjawokah; nja koedoe ngabidjilkeun teh ^g anoe hade pikeun ngadégkeun përtjaja koemaha mistina bae, soepaja ngadatangkeun bërka ka
 30 noe ngadenge. 'Djeung ^h oelah migawe noe matak ngërik Roh Allah noe soetji; nja eta ⁱ noe geus dianggo ngëtjap ka maraneh keur baris poëan dileupaskeun.
 31 'Saniskara panas-ati, djeung poendoeng, djeung ambék, djeung hahaok, djeung ngagogoreng, ^j sing didjaoehkeun ti maraneh, djeung sagala bae kagorengan.
 32 'Nja ^k moedoe silih-pikawatir, sarta djeung silih-hampoera, sapërti Allah ge di djero Kristoes geus ngahampoera ka maraneh.

^a Djak. 8: 16; Kol. 3: 9. ^b 1 Kor. 12: 27. ^c Djab. 4: 5; Jak. 1: 19, 20. ^d Jak. 4: 7. ^e 1 Tes. 4: 11. ^f Mat. 12: 36; p. 5: 4. ^g Roem 14: 19; Kol. 4: 6. ^h Jës. 63: 10. ⁱ p. 1: 13. ^j Kol. 3: 8; 1 Petr. 2: 1. ^k Kol. 3: 12, 13.

PASAL 5.

Koe sabab eta, ^a maraneh sing niroe ka Allah, sapedah maraneh poeta
 2 kaasih; 'sarta ^b loemampah teh koedoe djeung kanjaahan, sapërti ^c Kristoes ge

miasih ka oerang, sarta geus njërahkeun andjeun keur pimangpaateun oerang,
^d ngadjadi pangabakti reudjeung koerban, djadi ^e aambeuan anoe seungit bade
 3 ka Allah. 'Ari ^f djinah, djeung saniskara kanadjisan, atawa kapërëtjitan, oelah moen aja di têngah maraneh, disëboet oge oelah; nja eta teh përløe pisan di
 4 djalma saroetji; 'kitoe keneh kanistaan, atawa ^g ngomong tjemplang-tjemploeng djeung banjol, eta teh teu pantës; noe
 5 pantës mah moedji soekoer. 'Karana maraneh geus pada njaho, ari djalma djinah, atawa noe nadjis, atawa noe përtjijit (noe sasat ^h njëmbah ka brabala) ⁱ teu boga warisan dina karabala
 6 djaan Kristoes sarta Allah. 'Poma-poma maraneh ^j oelah koengsi kagëndam koe djalma make omongan gapong; karana lampah kitoe teh ngadatangkeun bëbëndoening Allah ka sakoer ^k anak kabahaan. 'Manana oelah rek babatoeran
 7 djeung djalma kitoe. 'Karana maraneh
 8 tadina teh poëk, dëmi ajeuna mah pada tjaäng koe Goesti: nja loemampah
 9 teh sing sakoemaha anak tjaäng; '(karana ^m boewah tjaäng teh nja eta saniskara kahadean, djeung kabënëran,
 10 sarta kajaktian;) 'sarta ⁿ koedoe pada ngararasakeun naon noe pikamanaheun
 11 koe Goesti. 'Djeung ^o oelah biloek kana pagawean poëk, noe taja hasilna; anggoer leuwih hade tjawad. 'Karana noe dipigawe ririkipan koe eta teh, diomong-
 12 keun oge geus nista. 'Tatapi eta sakabeh lampah teh, ^p ana geus ditjawad koe tjaäng, katara; karana sakoer anoe beh
 13 katara mah nja tjaäng. 'Koe sabab eta aja pangandika kijeu: Geura njaring, eh maneh anoe heës! geura hoedang ti noe paraeh, sarta Kristoes bakal njaangan ka maneh! ^a Mat. 5: 48; Loek. 6: 36. ^b p. 4: 1, 2.

^c Gal. 2: 20. ^d Ibr. 9: 14. ^e 3 Moesa 5: 2. ^f Kol. 3: 5. ^g p. 4: 29. ^h Mat. 6: 24. ⁱ 1 Kor. 6: 10. ^j 1 Kor. 15: 33; p. 4: 14. ^k p. 2: 2. ^l p. 2: 11; 4: 18; 1 Tes. 5: 5. ^m Gal. 5: 22. ⁿ Roem 12: 2. ^o Roem 13: 12; 2 Kor. 6: 14. ^p Joh. 3: 20, 21.

15 Koe sabab eta, masing pada ijatna; maraneh loemampah teh ^a koedoe make tëmah-wadi, oelah tjara noe boeroeng,
 16 nja sing tjara noe pintër; 'sarta ^b djadidikeun mangsa, sabab ^c poë teh goreng. 'Manana maraneh ^d oelah rek bodo, nja koedoe pada ngahartikeun naon anoe
 17 djadi pangërsa Goesti. 'Djeung ^e oelah

rek mabok koe tji-anggoer, eta teh noengtoen kana kalatjoeran; bënërna mah pada sing djadi pinoeh koe Roh; 19 'sarta *f* sasaoeran teh djeung batoer koedoe make djaboer, djeung poepoedjian, sarta njanjian rohani, djeung njanji sarta moedji ka Goesti sadjéro hate 20 maraneh; 'djeung *g* salawasna koedoe pada ngoetjap soekoer ka Allah Rama tina sabab saniskara, mawa djénengan 21 Goesti oerang Jesoes Kristoes, 'bari sing *h* silih-esto djeung batoer bawaning sijeun koe Kristoes. *a* Mat. 10:16. *b* Kol. 4:5.

c Am. 5:13. *d* Roem 12:2; 1 Kor. 14:20. *e* Sil. 20:1; 23:20; Loek. 21:34. *f* Kol. 3:16. *g* Kol. 3:17; 1 Tes. 5:18. *h* 1 Petr. 5:5.

22 Eh, *a* sakoer awewe! sing pada ngesto ka salaki maraneh, koemaha tjara ka 23 Goesti; 'karana *b* lalaki teh sirah awewe, saperti Kristoes ge *c* sirah garedja; sarta nja andjeunna teh Djoeroe-salamët salirana teja. 'Koe sabab eta, saperti garedja ngesto ka Kristoes, nja kitoe keneh awewe koedoe pada ngesto ka salakina 25 dina sagala pèrkara. 'Eh, *d* sakoer lalaki! sing pada njaäh ka pamadjikan maraneh, saperti Kristoes ge miasih ka garedja, sarta geus njérahkeun andjeun 26 nja keur mangpaät eta; 'kërsana teh *e* rek disoetjikeun, sanggeus koe andjeunna dibërësihkeun koe tji-panjebor 27 teja barëng pangandika; 'soepaja ngadjagragkeun garedja teh di pajoeneun salira andjeunna moelja, hanteu tje-rong, atawa karëdjoet, atawa sapapadana; *f* nja soepaja soetji sarta taja 28 pikatjawadeunana. 'Nja kitoe keneh moenggoeh lalaki wadjib njaäh ka pamadjikan, satjara ka awakna sorangan. Tijap-tijap noe njaäh ka pamadjikan, eta 29 teh njaäh ka dirina. 'Karana salalawasna ge tara aja noe geuleuh ka awak sorangan; ënjana mah dibajoean sarta digëtenan, saperti Goesti ge ka garedja 30 kitoe keneh. 'Sabab *g* oerang teh ang-gahota salirana, asal ti daging andjeunna sarta ti toelang andjeunna. 'Koe sabab 31 eta, *h* djalma bakal ninggalkeun indoeng-bapana, toeloej ngarakëtan ka pamadjikanana; ari eta doewanana bakal 32 djadi sadaging. 'Eta teh rasijah gëde; ari ditjatoerkeunana koe kaola 'nëng-gël ka Kristoes reudjeung garedjana. 33 'Sabalikna maraneh oge, oenggal-oeng-

gal djalma koedoe pada njaäh ka pamadjikan, sing sakoemaha ka awak sorangan; ari awewe mah masing sijeun koe salakina. *a* 1 Moesa 3:16; Kol. 3:18; 1 Petr. 3:1.

b 1 Kor. 11:3. *c* p. 1:22. *d* Kol. 3:19; 1 Petr. 3:7.

e Joh. 17:17, 19; Tit. 3:5; 1 Petr. 3:21. *f* Kol. 1:22.

g 1 Kor. 12:27. *h* 1 Moesa 2:24. *i* 2 Kor. 11:2.

PASAL 6.

Eh, *a* sakoer baroedak! sing pada noeroot ka indoeng-bapa maraneh di djéro Goesti; karana lampah kitoe teh bënërn.

2 'Koedoe *b* masing hormat ka bapa sarta ka indoeng (nja eta timbalan pangheulana noe make përdjangdjian); 'soepaja maneh djamoega, sarta pandjang oemoer 4 di boemi. 'Ari maraneh, eh *c* sakoer bapa! poma oelah njijeun piambëkeun anak maraneh; bënërna mah koedoe dimoemoele kalawan piwoeroek sarta pangwarah ti Goesti. *a* Kol. 3:20.

b 2 Moesa 20:12. *c* Sil. 19:18, 19; Kol. 3:21.

5 Eh, *a* sakoer noe ngaboedjang! sing pada noeroet ka djoeragan maraneh di lahir, moedoe djeung sijeun sarta ngagidir, kalawan langsarna hate maraneh, 6 *b* sakoemaha ka Kristoes; 'oelah make ngawoela ngan hareupeun bae, tjara noe ngarah dipikarësëp koe djalma; nja moedoe sakoemaha kawoelaning Kristoes, ngestoekeun pangërsa Allah tëroes reudjeung hate; 'sarta ngawoela djeung satëmënna, sakoemaha ka Goesti, lain 8 ka djalma; 'sapedah maraneh pada njaho, naon bae kahadean noe geus dipigawe koe oenggal-oenggal djalma, eta tangtoe pinampaeun gandjaranana ti Goesti, boh anoe koemawoela, boh anoe 9 mërduka. 'Ari maraneh, eh *c* sakoer djoeragan! koedoe pon kitoe keneh nja milampah ka boedjang, oelah make ngamang-ngamang, rehna pada njaho, jen Goesti itoe nja Goesti maraneh keneh linggih di sawarga, sarta *d* moenggoeh di andjeunna mah hanteu pisan pilih-kasih. *a* Kol. 3:22; Tit. 2:9; 1 Petr. 2:18.

b p. 5:22. *c* Kol. 4:1. *d* Roem 2:11.

10 Djeung deui, eh doeloer-doeloer ka-oela! sing pada djadi koewat di djéro Goesti, sarta dina kabëdasan kawasana. 11 'Pake koe maraneh *a* salëngkëping pakarang Allah, soepaja maraneh bisa tagën ngalawan sagala akal kalitjikan 12 Iblis. 'Karana oerang përang teh lain

djeung ^b daging sarta gëtih, ënjana mah djeung ^c sakabeh pangkat-pangkat, djeung noe pada moerba, djeung noe pada njakrawati poëkna djaman ijeu, djeung sakoer soekma djaroelig di
 13 awang-awang. 'Koe sabab kitoe, geura tjokot salëngkëping pakarang Allah, soepaja maraneh ^d koewat ngalawan dina mangsa poëan goreng, sarta ari geus ngalampahkeun saniskara teh, tagën.
 14 'Manana sing tégër nangtoeng, ^e tjangkeng maraneh disaboek koe kajaktian, djeung dibadjoe-këre koe kabënëran;
 15 'djeung soekoe disapatoean koe samak-
 16 tana Indjil kasënangan. 'Toeroeg-toeroeg tjokot ^f këpëng kapërtjajaän, nja koe eta maraneh bisa mareumkeun sakabeh
 17 djamparing seuneu si goreng teja. 'Sarta tjokot ^g balakoetak kasalamëtan, djeung ^h pëdanging Roh, tégësna pangandika
 18 Allah. 'Djeung ⁱ salalawasna koedoe nënëda koe Roh, kalawan saniskara panëda reudjeung panjambat, sarta barëngan koe njaring noe teu pëgat-pëgat, bari mangnjambatkeun sadajana djalma saroetji;
 19 'kitoe deui ka diri kaola, ^j soepaja kaola moegi dipaparin pangandika dina ngangah soengoet kaola, baris kaola djeung kaloedeungan ngoewar-

20 keun ^k rasijah Indjil; 'nja tina sabab eta teh kaola piwarangan ^l njandang rante; soepaja kaola bisa njatoerkeun eta djeung kaloedeungan, sakoemaha mistina kaola njatoerkeun. ^a 2 Kor. 10: 4.

^b Mat. 16: 17. ^c p. 2: 2. ^d 1 Petr. 5: 8, 9. ^e Jës. 59: 17.

^f 1 Petr. 5: 9. ^g Jës. 59: 17; 1 Tes. 5: 8. ^h Ibr. 4: 12.

ⁱ Kol. 4: 2, 3. ^j Lal. 4: 29; 2 Tes. 3: 1. ^k p. 3: 4, 9.

^l p. 3: 1; 2 Tim. 1: 16.

21 Djeung ^a soepaja maraneh ge pada njaho kana hal përkara kaola, sarta kana lalampahan kaola, saniskarana mëngke ka maraneh ditjaritakeun koe ^b Tihikoes, doeloer kaasih sarta sarat
 22 satoehoe di djëro Goesti. 'Eta ^c koe kaola geus dititah ka maraneh, kitoe anoe dipambrih, soepaja maraneh pada njaho kana hal pëtana kaola, djeung soepaja eta ngalilipoer kana hate maraneh.

^a Kol. 4: 7. ^b Lal. 20: 4. ^c Kol. 4: 8; 2 Tim. 4: 12.

23 Moegi-moegi doeloer-doeloer ^a pada dipaparin kasënangan, djeung kanjaahan barëng kapërtjajaän, ti Allah Rama,
 24 sarta ti Goesti Jesoes Kristoes. 'Sihkoernija teh moegi-moegi njarëngan ka sadajana djalma noe njaäh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes sarta teu bejak-bejak. Amin. ^a 1 Kor. 16: 22, 23; Pil. 4: 23.

SËRAT TI RASOEL PAOELOES KA OERANG PILIPI.

PASAL 1.

Sërat kaola Paoeloes djeung ^a Timotheoes, ^b abdi Jesoes Kristoes, doemantëng sadaja djalma saroetji di djëro Kristoes Jesoes, noe aja di ^c nagara Pilipi, sarta ka para pangoeroes reudjeung ka
 2 para djoeroe-laden: 'moegi-moegi ^d maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasënangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes!

^a 2 Kor. 1: 1. ^b Roem 1: 1. ^c Lal. 16: 12. ^d Kol. 1: 2.

3 Kaola ^a moedji soekoer ka Allah kaola, saban-saban kaola ras ingët ka

4 maraneh. 'Djeung salawasna dina sakabeh panëda kaola, teu loewang mangnëdakeun maraneh sakabeh sarta kaboe-
 5 ngahan, 'tina sabab ^b katoenggalan maraneh teh djeung Indjil, ^c ti poë barangmimiti dongkap ka ajeuna; 'djeung bari nangtoekeun dina pikir kaola, ^d ari noe mitëmbëjan ngadamël padamëlan hade di djëro hate maraneh teja, tanwande bakal marantoskeun eta dongkap
 7 kana poëan Jesoes Kristoes. 'Nja pantës lëbah kaola ngangkeuhkeun kitoe ka maraneh sadaja, sabab ^e maraneh aja dina hate kaola, ari dina kaola ^f njan-

dang barogod, djeung dina kaoela mang-
 lawankeun sarta ngajakinkeun Indjil,
 maraneh teh sakabeh pada miloe nga-
 8 bogaan sih-koernija djeung kaoela. 'Ka-
 rana ^g Allah teh saksi kaoela, jen kaoela
 hajang pisan papanggih djeung maraneh
 sakabeh kalawan tjitérés Jesoes Kris-
 9 toes. 'Sarta ijeu noe koe kaoela disoe-
 hoenkeun teh, nja kanjaahan maraneh
 moegi mingkin tambah deui tambah deui
 moenggoeh dina kanjaho sarta dina sa-
 10 niskara pangrasa; 'soepaja maraneh ^h
 bisa njoba-njoba naon noe hade, naon
 noe goreng; ⁱ sangkan maraneh sadjati,
 euweuh noe matak tatadjongan baris
 11 dina poean Kristoes; 'pinoeh koe ^j boe-
 wah kabéhéran, noe koe lantaran Je-
 soes Kristoes matak ngadjadikeun ka-
 moeljaan reudjeung poedji bade ka Allah.

^a Roem 1: 8; 1 Kor. 1: 4. ^b 1 Joh. 1: 3, 7. ^c Kol. 1: 6.

^d 1 Kor. 1: 6—8. ^e 2 Kor. 7: 3. ^f Ep. 3: 1; 4: 1;
 Kol. 4: 18. ^g Roem 1: 9. ^h Roem 2: 18; 12: 1, 2.

ⁱ p. 2: 15; Kol. 1: 22. ^j Ep. 5: 9.

12 Djeung deui, eh doeloer-doeloer! ka-
 oela mere njaho ka maraneh, ari noe
 kasorangkeun ka kaoela teh, eta geus
 leuwih pisan nja matak madjoekeun In-
 13 djil; 'datang ka barogod kaoela geus
 katara jen tina sabab Kristoes, di sagé-
 dong pangadilan djeung ka sakabeh lijan
 14 ti dinja; 'sarta ari doeloer-doeloer di
 djéro Goesti teh, anoe reja mah kakén-
 délan koe barogod kaoela, noe matak
 tambah kawanianana njatoerkeun pa-
 15 ngandika djaoeh kana sijeun. 'Nja aja
 oge sawareh ngoewarkeun Kristoes teh
 koe bawaning dèngki sarta hajang pa-
 seja, tatapi sawareh deui mah ngoewar-
 16 keunana koe bawaning soeka. 'Ari itoe
 pangoewarkeunana Kristoes teh tina ha-
 jang paseja, ^a hanteu bérésih; panjanana
 ngawoewoehkeun kasoekéran kana ba-
 17 rogod kaoela; 'tatapi ari eta mah tina
 kanjaahan, pedah njarahoeun jen kaoela
 teh dibakoekeun manglawankeun Indjil.
 18 'Djadi ajeuna koemaha? Parandene kitoe
 ge, boh dipake paminding, boh djeung
 saénja-énjana, da geuning Kristoes ke-
 neh bae anoe dioewarkeun teh; nja eta
 koe kaoela dipake boengah, sarta bakal
 19 dipake boengah bae. 'Karana kaoela nja-
 ho, jen eta teh kadjadjadianana tangtue
 matak salamét kaoela, ^b koe bérkah pa-
 néda maraneh sarta koe pitoeloeng Roh

20 Jesoes Kristoes; 'nja sakoemaha noe
 dipikahajang sarta ^c diarép-arép koe
 kaoela, jen kaoela teh dina saniskara
 oge moal kawiwirangan; satégésna mah
 djeung sakoer kaloedeungan, koemaha
 adat sasari, nja kitoe keneh ajeuna, Kris-
 toes teh bakal kaägoengkeun dina awak
 kaoela, boh koe hiroep kaoela, boh koe
 21 paeh kaoela. 'Karana ^d hiroep kaoela
 teh Kristoes, sarta paeh teh kaoentoe-
 22 ngan kaoela. 'Tatapi lamoen hiroep di
 djéro daging teh matak kaoela aja ^e boe-
 wah pagawean, sarta mana noe dek di-
 23 pilih, eta kaoela alim teuing. 'Sabab
 kaoela disédèkkeun koe doewa pérkara:
^f aja hajang ninggal, sarta reureudjeu-
 ngan djeung Kristoes; karana eta teh
 24 leuwih hade katjida. 'Tatapi ari tètép
 di djéro daging mah, eta leuwih pérloe
 25 tina sabab maraneh. 'Sarta tina bawa-
 ning pangandél kitoe, kaoela njaho ^g jen
 kaoela teh bakal tètép, sarta tètép reu-
 reudjeungan djeung maraneh sakabeh,
 nja baris pimadjoeun maraneh sarta
 26 baris kaboengahaning kapértjajaan; 'soe-
 paja sing leuwih pisan pamoedji mara-
 neh teh di djéro Kristoes Jesoes koe
 karana kaoela, tina sabab kaoela datang
 27 deui ka maraneh. 'Ngan ^h maraneh loe-
 mampah teh moedoe sing sakoemaha
 pipantéseunana kana Indjil Kristoes;
 soepaja, boh kaoela datang sarta tēpoeng
 djeung maraneh, boh keur djaoeh, ka-
 oela ngadenge hal maraneh, jen mara-
 neh teh pada tégér ⁱ toenggal saroh,
 sarta pada sapikir ^j ngabantoe mang-
 28 'djeung ^k teu pisan gimir koe noe nga-
 moesoeh; eta teh alamat karoeksakan
 ka itoe, ari moenggoeh ka maraneh
 mah alamat kasalamétan, sarta kitoe
 29 teh ti Allah. 'Karana maraneh geus pada
 dipasihan koernija tina sabab Kristoes,
^l lain woengkoel pértjaja bae ka Kris-
 toes teh, malah djeung njandang sang-
 sara tina sabab andjeunna; 'da maraneh
 30 pérang saroeua bae, sakoemaha noe koe
 maraneh bareto katendjo di kaoela,
 sarta ajeuna kadenge ti kaoela.

^a 2 Kor. 2: 17. ^b 2 Kor. 1: 11. ^c Roem 5: 5.

^d Roem 14: 7, 8; Gal. 2: 20. ^e p. 4: 17. ^f 2 Kor. 5: 8.

^g p. 2: 24. ^h Kol. 1: 10. ⁱ Lal. 4: 32; p. 2: 2.

^j Roem 15: 30; Joed. 3. ^k 1 Petr. 3: 14. ^l Lal. 5: 41;

Roem 5: 3.

PASAL 2.

Ari ajeuna, moen aja panglilipoer di
 1 djëro Kristoes, moen aja pangopa-
 hing kanjaahan, moen aja ^a katoengga-
 lan Roh, moen aja karoenja sarta ka-
 2 wëlasan: 'tjing, geura toetoegekkeun ka-
 boengahan kaoela, ^b nja moedoe masing
 samijoekeun, saroewa nja kanjaahan, sapi-
 3 kir djeung sapangrasa. 'Oelah milampah
 naon-naon koe tina hajang paseja, ata-
 wa ^c ngarah kahormatan gapong; bë-
 nërna mah koe karëndahan ati moedoe
 pada ngangkeuhkeun batoer poendjoel
 4 ti batan diri sorangan. 'Oelah pada no-
 lih ^d kangeunahan pribadi, nja moedoe
 pada noli deui kangeunahan batoer.
 5 'Sabab maraneh ^e pangrasa teh moedoe
 sakoemaha pangraos Kristoes Jesoes.
 6 'Ari eta, ^f keur nganggo roepaning Al-
 lah, sami teh djeung Allah koe andjeun-
 7 na hanteu dimanah ngarampog; 'nadjan
 kitoe seug ngeuweuhkeun andjeun, ^g nga-
 lap roepa kawoela, djadi saroewa djeung
 8 manoesa, 'sarta kapëndak sarimbag
 djeung manoesa. Andjeunna teh geus
 ngahandapkeun andjeun, ^h djadi anoet
 moenggah datang ka poepoes, nja da-
 9 tang ka poepoes dina kai-dipalang. 'Tina
 sabab kitoe, ⁱ andjeunna koe Allah geus
 diloehoerkeun kalangkoeng pisan, sarta
 dipasihan djënëngan poendjoel ti saka-
 10 beh ngaran, 'soepaja sakabeh toeuer,
 sakoer noe aja di sawarga, sarta noe
 aja di boemi, djeung noe aja di sahan-
 dapeun boemi, ^j pada darëkoe, mawa
 11 djënëngan Jesoes, 'djeung ^k soepaja sa-
 kabeh letah pada ngakoekeun, jen Je-
 soes Kristoes teh Goesti, pikeun ka-
 moeljaan Allah Rama. ^a 2 Kor. 13:13.
^b p. 1:27; 3:16. ^c Gal. 5:26. ^d 1 Kor. 10:24;
 13:5. ^e Joh. 13:15. ^f Kol. 1:15. ^g 2 Kor. 8:9;
 1br. 2:14, 17. ^h Mat. 26:39; Joh. 14:31; 1br.
 12:2. ⁱ Lal. 2:33; Ep. 1:21; 1br. 1:4. ^j Roem
 14:11. ^k Lal. 2:36; 10:36; 1 Kor. 8:6.

12 Koe sabab eta, eh kaasih kaoela! sa-
 përti maraneh salawasna ^a noeroet, oe-
 lah mangsa keur djonghok kaoela bae,
 soemawonna ajeuna keur kaoela djaoeh,
 koedoe pada njijeun kasalamëtan diri
 maraneh kalawan sijeun sarta ngagidir.
 13 'Karana ^b nja Allah anoe ngadamël di
 djëro maraneh teh hajang sarta djeung
 prakna ngalampahkeun, tina sabab ka-
 14 soekaanana. 'Saniskara teh lampahkeun

^c oelah djeung gëgëlëndëng sarta ma-
 15 likkeun omong; 'soepaja maraneh ^d oe-
 lah aja tjawadeun, sarta sing bërësih,
 djadi poetra Allah, euweuh koetjiwana
 tjitjing teh di têngah ^e bangsa bengkok
 sarta tibalik pikir; ari di têngah eta
 teh maraneh ngagëntjlang sapërti da-
 16 mar di doenya; 'pada mintonkeun ^f pa-
 ngandika kahiroepan, ^g keur pipamoe-
 djieun kaoela dina poëan Kristoes, jen
 kaoela ^h loemampah teh hanteu gaplah,
 kitoe deui digawe teh hanteu gaplah.
 17 'Tatapi sanadjan ⁱ kaoela datang ka di-
 djadikeun koerban inoeman ge, ditjitji-
 keun bari ngoerban sarta manghoeloean
 kapërtjajaan maraneh, kaoela mah ^j boe-
 ngah, sarta miloe boengah djeung ma-
 18 raneh sakabeh. 'Moenggoeh maraneh ge
 moedoe pada boengah tina sabab kitoe,
 sarta miloe boengah djeung kaoela.

^a 2 Kor. 2:9. ^b 2 Kor. 3:5. ^c 1 Kor. 10:10.

^d 1 Tim. 6:14. ^e Lal. 2:40; 1 Petr. 2:12. ^f Lal.

5:20. ^g 2 Kor. 1:14. ^h Gal. 2:2. ⁱ 2 Tim. 4:6.

^j 2 Kor. 12:15.

19 Sarta kaoela aja pangharëpan di djëro
 Goesti Jesoes, moal lila ge ^a nitahan
 Timoteoes ka maraneh, ^b soepaja kaoela
 ge sënang, samangsa kaoela meunang
 20 bedja hal përkara maraneh. 'Karana ka-
 oela ^c taja deui noe sapikir tjara eta;
 tangtoe tëmën pisan ngoeroeskeun hal
 21 përkara maraneh. 'Karana ari noe loba
 mah pada ngoeroes anoe dirina sora-
 ngan, lain ngoeroes anoe Kristoes Je-
 22 soes. 'Ari moenggoeh Timoteoes mah
 maraneh pada njaho kaestoeanana, jen
 geus ngabdi reudjeung kaoela dina In-
 djil, sakoemaha tjara anak ka bapa.
 23 'Pangharëpan kaoela, dimana kaoela
 geus tërang pitëmaheunana përkara ka-
 24 oela, ngageuwat nitahan eta. 'Tatapi
 kaoela di djëro Goesti geus nangtoe-
 keun, ^d jen kaoela sorangan ge bakal
 25 tereh bisa ngadatangan. 'Tatapi kaoela
 boga rasa përløe nitahan ka maraneh
^e Epaproditoes, doeloer kaoela, sarta
 pangbantoe digawe, djeung batoer sa-
 sama përang, noe djadi djoeroengan ma-
 raneh sarta poerah ngaladenan panga-
 26 boetoeuh kaoela. 'Noe matak dititah, tina
 sabab hajangeun papanggih djeung ma-
 raneh sakabeh, sarta bangët mëlangna,
 pedah maraneh geus ngadenge bedja, jen
 27 dirina teh boga panjakit. 'Ënja eta teh

tadina boga panjakit tamah, wani bis-bis maot; ngan tatapi Allah miwelasan ka dinja, sarta lain ka dinja bae, malah ka diri kaoela oge, soepaja kaoela nalangsa teh oelah katambah deui nalangsa. ²⁸ Tina sabab kitoe mingkin geuwat dititah koe kaoela, soepaja maraneh, ari nendjo ka eta, seug pada boengah deui, sarta diri kaoela kasoedaan nja ²⁹ nalangsa. 'Eta koe maraneh *f* akoe di djero Goesti kalawan sagala kaboenganhan; djeung *g* moedoe ngadjenan ka ³⁰ djalma noe kitoe; 'sabab nja koe karanana padamelan Kristoes noe matak datang ka bis-bis maot teh, tega ka patina, bawaning hajangeun njoekoepan anoe koerang keneh pangalaladenan maraneh teh ka kaoela. *a* 1 Tes. 3: 2.

b 2 Kor. 7: 13. *c* 1 Kor. 16: 10. *d* p. 1: 25. *e* p. 4: 18.

f Roem 16: 2. *g* 1 Kor. 16: 18; 1 Tes. 5: 12.

PASAL 3.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer kaoela! *a* sing pada boengah di djero Goesti. Njoeratan kitoe-kitoe keneh ka maraneh, kaoela teh moal djoehal, sarta ² matak santosa ka maraneh. 'Geura tarendjokeun *b* andjing teja; geura tarendjokeun *c* djalma goreng njekel gawe; geura tarendjokeun soesoenatan teu poe-³ goeh. 'Karana ari noe disoenatan *d* saestoe mah nja oerang, *e* noe ngabakti ka Allah koe Roh, sarta moedji maneh tina hal Kristoes Jesoes, djeung hanteu ⁴ ngandelkeun daging. 'Halta *f* di kaoela ge aja perikara daging andelkeuneun. Lamoen anoe sedjen boga rasa, jen dirina aja andelkeuneun perikara daging, ⁵ kaoela mah komo: 'disoenatan *g* oemoer dalapan poe, bangsa Israil, kaom Binyamin, oerang Ibrani toeroenan ti Ibrani; moenggoeh hal toret, kaoela *h* ahli parisi; 'moenggoeh hal kasaragepan, ⁶ kaoela djalma nganjaja garedja; moenggoeh hal kabeneran noe dina toret teja, ⁷ kaoela euweuh tjawadeun. 'Tatapi anoe djadi kaoentoengan kaoela teh, ⁸ eta koe kaoela diangkén karoegian. 'Saenja-⁹ njana mah, saniskara ge koe kaoela diangkén karoegian bae, koe tina kahenganana kanjaho ka Kristoes Jesoes, Goesti kaoela; nja tina sabab andjeunna kaoela geus tjoel, daek karoegian eta saniskara, datang ka diangkén roentah,

soepaja kaoela meunang Kristoes djadi ⁹ kaoentoengan kaoela; 'sarta kapanggih aja di djero andjeunna, lain boga kabeneran kaoela pribadi anoe ti toret, boga teh kabeneran anoe datang koe kapertjajaan ka Kristoes, tegesna kabeneran *k* anoe ti Allah, lantaran kapertjajaan; 'sangkan kaoela nganjaho-¹⁰ keun ka Kristoes, djeung kana *l* kamatihan tanghina, sarta kana *m* toenggaldjeung kasangsaraanana, djadi sakaroe-¹¹ pa djeung poepoesna; 'malah-mandar kaoela datang ka bisa hoedang deui ti ¹² noe paraeh. 'Lain pisan jen geus beunang koe kaoela, atawa kaoela enggeus sampoerna; enjana mah diobrek-obrek, malah-mandar koe kaoela katewak, sapedah diri kaoela ge geus ditewak koe ¹³ Kristoes. 'Eh, doeloer-doeloer! kaoela teu pisan-pisan boga angkeuh, jen geus ¹⁴ katewak koe kaoela. 'Ngan kaoela milampah ijeu hidji perikara: noe ka toekang dipopohokeun, sarta *n* tjondong ka noe di hareup, moro-moro kana tetenger, noedjoe gandjaranana pangja-¹⁵ oer Allah ti sawarga di djero Kristoes Jesoes. 'Ari oerang, sakoer-sakoer *o* noe sampoerna, hajoe pada boga rarasaan kitoe; sarta oepama maraneh dina naonnaon aja rarasaan salija, eta ge koe Allah tangtoe bakal diébrehkeun ka ¹⁶ maraneh. 'Ngan anoe geus beunang koe oerang, dina eta oerang loemampah teh *p* koedoe sing satata sarta sing sapangrasa.

a p. 4: 4. *b* Jës. 56: 10. *c* 2 Kor. 11: 13. *d* Roem 2: 29; Kol. 2: 11. *e* Joh. 4: 24. *f* 2 Kor. 11: 18, 22. *g* 1 Moesa 17: 12; Roem 11: 1. *h* Lal. 26: 5. *i* Lal. 22: 3, 4; Gal. 1: 13. *j* Loek. 14: 33. *k* Roem 3: 22. *l* Roem 6: 4, 5. *m* Roem 8: 17. *n* 1 Kor. 9: 24; 2 Tim. 4: 7. *o* 2 Kor. 13: 11; Ibr. 5: 14. *p* p. 1: 27; 2: 2.

¹⁷ Moedoe sing pada *a* niroe ka kaoela, eh doeloer-doeloer! sarta arawaskeun ka sakoer noe loemampah tjara kaoela, reh kaoela teh pada djadi toeladan toeroetaneun maraneh. 'Karana reja pisan djalma, geus remen koe kaoela ditjatoerkeun ka maraneh, ajeuna ditjatoerkeun deui *b* bari ragragan tji-panon, eta teh ngamosoeh ka kai-dipalang Kristoes. 'Ari noe kitoe teh *c* panoengtoenganana karoeksakan, *d* ari miallahna ka beuteungna, noe djadi kamoeljaanana teh *e* wiwirangna, sarta malikiranana ²⁰ barang doenya bae. 'Tatapi *f* ari lalampahan oerang mah aja di sawarga; nja

⁹ ti dinja pisoempingeanana Djoeroe-salamët, noe koe oerang diarëp-arëp teja, tégësna Goesti Jesoes Kristoes; 21 'anoë bakal njalin ^h ijeu badan oerang noe hina, sangkan sakaroepa reudjeung salira andjeunna noe moelja, koe kamatihanana, anoë djadi lantaran matak ijasaëun naloekkeun saniskara ka andjeunna. *a* 1 Kor. 11:1; p. 4:9. *b* 2 Kor. 2:4. *c* 2 Kor. 11:15. *d* Roem 16:18. *e* Roem 6:21. *f* Kol. 3:1; Ibr. 11:13—16; 13:14. *g* 1 Kor. 1:7; Tit. 2:13. *h* 1 Kor. 15:43, 49.

PASAL 4.

Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer ka-koela noe kaasih sarta dipikangën, ^a kaboengahan sarta makoeta diri ka-oela! moedoe sing ^b pada tégër kitoe di djëro Goesti teh, eh kaasih!

a 1 Tes. 2:19. *b* 2 Tes. 2:15.

2 Kaoela mamatahan ka Ewodia, sarta mamatahan ka Sintika, koedoe roentoet di djëro Goesti. 'Sarta panëda kaola ka maneh, eh batoer kaola noe satoe-hoe! moedoe toetoeloeng ka eta teh, noe geus ^a pada ngabantoe përang ka kaola dina hal Indjil, reudjeung Klemen sarta djeung pangbantoe kaola sadjaba ti dinja, ari eta ngaranna ^b aja dina kitab kahiroepan. *a* p. 1:27.

b Wahj. 13:8.

4 Sing ^a pada boengah di djëro Goesti saëndëng-ëndëng; kaola ngelingan deui: 5 sing pada boengah. 'Kalamisan ati maraneh moedoe katangen koe sakabeh 6 djalma. ^b Goesti teh geus deukeut. 'Poma ^c oelah rek salëmpang kana naonnaon; ari dina saniskara, noe dipikahajang koe maraneh teh, oendjoekkeun ka Allah koe panëda reudjeung panjambat, barëngan koe moedji soekoer. 7 'Sarta ari ^d kasënanagan Allah teh, anoë ngoengkoelan sagala pangarti, tangtöe ngaraksa hate reudjeung pikir maraneh di djëro Kristoes Jesoes. *a* p. 3:1; 1 Tes. 5:16. *b* Jak. 5:8, 9. *c* Mat. 6:25; 1 Tim. 2:1; 1 Petr. 5:7. *d* Joh. 14:27.

8 Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! ^a saniskara noe sajakti, saniskara noe prajoga, saniskara noe bënë, saniskara noe soetji, saniskara noe pikanjaäheun, saniskara noe hade oenina, naon bae lampah kahadean, sarta naon bae lampah kapoedjian, nja eta teh geura palikiran. 'Sakoer bae noe geus diwoe-

roekkeun ka maraneh, djeung noe geus katampa, sarta noe geus kadenge, djeung noe geus katendjo di kaola, nja eta teh lalampahkeun; ari kitoe mah, ^b Allah noe kagoengan sagala kasënanagan tangtöe njarëngan ka maraneh.

a Roem 12:17; Tit. 3:8, 14. *b* 1 Tes. 5:23.

10 Ari kaola teh meunang kaboengahan liwat saking di djëro Goesti, ^a pedah maraneh ajeuna kahoedang ngingëtkeun deui ka kaola; nja tadi ngingëtkeun oge, ngan maraneh hanteu kaer balas 11 halangan. 'Noë matak kaola ngomong kitoe teh, lain pisan sabab aja kakoe-rangan; karena kaola geus diadjar ^b 12 njoekoepeun saäja-ajana di kaola. 'Kaola apal kana dihandapkeun, kitoe deui apal kana boga leuwihan; ^c ka oenggal-oenggal përkara sarta ka sakabeh kaola teh geus dipahamkeun, tjabat ka seubeuh tjabat ka këntel, boh boga leu- 13 wihan boh kakoerangan. 'Kaoela bisa saniskara, ^d koe Kristoes noe maparin 14 kakoewatan ka kaola. 'Parandene kitoe ge, hade pisan eta lampah maraneh teh ngabelaän kana kasoekëran kaola. 15 'Malah maraneh ge, oerang Pilipi! pada njaho, keur anjaran Indjil, basa kaola ka loewar ti Makëdoni teja, ^e taja pisan garedja ngagandjël-gandjël kaola kana hal itoengan nampa-ngaloewar-keun, ngan kadjaba diri maraneh woeng- 16 koel. 'Karna malah keur kaola di Tesalonika ge, maraneh ngiriman ka kaola sakali sarta mindo, adjang pa- 17 ngaboetoe kaola. 'Lain pisan kaola jen mambrih pamere, ari noe dipam- brih teh boewahna; dëmi eta teh nga- 18 rëkahan adjang itoengan maraneh. 'Ari kaola teh sagala katjoekoepan, moeng- gah datang ka leuwihan; kaola teh moekti, sanggeus nampa ti ^f Epapro- ditoes pangirim maraneh teja, ^g saibar- rat aämbeuan anoë seungit, koerban noe dianggo kasëdëp sarta kamanah 19 koe Allah. 'Sabalikna Allah kaola ^h tangtöe njoekoepan sapangaboetoe maraneh, noemoetkeun sakoemaha ka- soegihanana, kalawan kamoeljaän, lan- 20 taran Kristoes Jesoes. 'Ari ⁱ Allah, Rama oerang, koedoe dibaktian kamoeljaän langgëng salalawasna. Amin.

a 2 Kor. 11:9. *b* Ibr. 13:5. *c* 2 Kor. 11:27. *d* 2 Kor. 12:10. *e* 2 Kor. 11:9. *f* p. 2:25. *g* Ep. 5:2; Ibr. 13:16. *h* 2 Kor. 9:8. *i* Gal. 1:4, 5.

21 Pagnëpikéun salam kaেলা ka sada-
jana djalma saroetji di djéro Kristoes Je-
soes. ^a Ari doeloer-doeloer noe babarë-
ngan djeung kaেলা ngirim salam ka ma-
22 raneh. ^b Sadajana ^b djalma saroetji ngirim

salam ka maraneh, soemawonna oerang
karaton praboe. ^a 1 Kor. 16 : 20. ^b 2 Kor. 13 : 12.
23 Moegi-moegi ^a sih-koernija Goesti oe-
rang Jesoes Kristoes njarëngan ka ma-
raneh sadaja. Amin. ^a 1 Kor. 16 : 23 ; Kol. 4 : 8.

SĒRAT TI RASOEL PAOELOES KA OERANG KOLOSA.

PASAL 1.

Sĕrat kaেলা Paoeloes, rasoel Jesoes
Kristoes, ^a koe pangĕrsa Allah, reu-
2 djeung ti ^b Timoteoes saderek, 'doema-
tëng doeloer-doeloer di djéro Kristoes
noe saroetji sarta pĕrtjaja, di nagara
Kolosa: ^c moegi-moegi maraneh pada
dipaparin sih-koernija reudjeung kasĕ-
nangan ti Allah, Rama oerang, sarta
ti Goesti Jesoes Kristoes!

^a Ep. 1 : 1. ^b Pil. 1 : 1. ^c 1 Tes. 1 : 1.

3 Kaেলা ^a maroedji soekoer ka Allah,
Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes,
sarta salawasna mangnĕdakeun mara-
4 neh, 'sapedah kaেলা geus ngadenge hal
kapĕrtjajaän maraneh ka Goesti Jesoes,
sarta kanjaähan maraneh ka sakabeh
5 djalma saroetji, 'tina sabab pangarĕp-
ngarĕp, ^b anoe ditjadangkeun pikeun ma-
raneh di sawarga; hal eta koe maraneh
geus kadenge bareto, koe lantaran ^c pa-
6 ngandika kajaktian, tĕgĕsna Indjil; 'noe
geus datang ka maraneh, malah ka sa-
doenya kabeh; sarta boewahan, djeung
ngagĕdean, sapĕrti di maraneh ge kitoe
keneh, ^d ti watĕs poëan maraneh nga-
denge eta, sarta narimakeun kana sih-
7 koernija Allah reudjeung saestoena; 'sa-
koemaha noe geus diwoeroekkeun ka
maraneh koe ^e Epapras, batoer kaেলা
kaäsih sasama ngabdi, anoe djadi abdi
Kristoes satoehoe pisan, keur ngamang-
8 paätan maraneh; 'eta noe geus moe-
poelihkeun ka kaেলা kanjaähan ma-
raneh di djéro Roh. ^a Ep. 1 : 15, 16.

^b 1 Petr. 1 : 3, 4. ^c Ep. 1 : 13. ^d Pil. 1 : 5. ^e p. 4 : 12.

9 Koe sabab kitoe, ti watĕs poëan nga-
denge eta, ^a kaেলা teu pĕtot-pĕtot
mangnĕdakeun sarta mangnjoehoenkeun
maraneh, ^b soepaja maraneh moegi-moegi
dipinoehan koe kanjaho ka kĕrsana, dina
saniskara kapintĕran sarta kasoertian
10 rohani; 'sangkan maraneh ^c loemampah
teh sakoemaha pipantĕseunana ka Goesti,
sarta singsarwa pikamanabeun, koe ba-
waning boewahan dina saliring pang-
gawe noe hade, sarta ngagĕdean dina
11 kanjaho ka Allah; 'djeung ^d pada di-
koewatkeun koe sagala kakoewatan, sa-
koemaha kabĕdasan kamoeljaänana, ba-
ris sagala kamantĕpan sarta kasabaran,
12 barĕng kaboengahan; 'bari moedji soe-
koer ka Rama, noe geus ngalajakkeun
diri oerang baris pikadoeoeumeun ^e wa-
risan djalma saroetji di noe tjaäng;
13 'noe geus ngaloewarkeun oerang ^f ti
pangawasana poĕk, sarta dipindahkeun
14 ka karadjaän ^g Poetra kaäsihna, 'noe
^h ngalantarankeun oerang meunang ka-
leupasan koe gĕtihna, tĕgĕsna diham-
15 poera dosa. 'Nja andjeunna teh ⁱ ka-
njataän Allah noe hanteu katingal, ^j tji-
kal sagala mahloek. 'Karana ^k nja lanta-
ran andjeunna saniskara barang didjadi-
keunana, nja anoe di sawarga, nja anoe di
boemi, noe katendjodjeung noe teu katen-
djo, boh sakoer panglinggihan, boh para
gĕgĕden, boh pangkat-pangkat, boh para
kawasa; saniskara teh didjadikeunana
koe andjeunna sarta ^l bade ka andjeunna;
17 'malah andjeunna aja teh ^m heulaeun
saniskara, sarta ari saniskara pangajana
18 koe andjeunna. 'Sarta andjeunna teh

" sirahing salira, tégésna garedja. Nja andjeunna noe mimiti, ° tjikal tanghi pangheulana ti sakoer djalma noe paeh, soepaja andjeunna noe djadi pangheulana dina saniskara. 'Karana ari kasoekaän Rama teh, ° sakabeh kapinoehan diénggonkeun di sadjéro andjeunna, 19 'sarta ° koe lantaran andjeunna ngarapikheun saniskara ka salira Rama, 20 djalan ngadamél karoentoetan koe gé-tihna kai-dipalang; nja koe lantaran andjeunna, boh noe aja di boemi, boh 21 noe aja di sawarga. 'Samalah ° maraneh oge, noe tadina pisah, djeung ngamoe-soeh koe waték dina panggawe garoreng teja, ajeuna koe andjeunna geus dirapikheun, 'dina salira dagingna, koe poepoesna, ° soepaja ngadjagragkeun maraneh di pajoeneun andjeunna saroetji sarta taja pikatjawadeun djeung taja 22 kélakkeuneun; 'kitoe soteh ° moen maraneh tétép dina kapértjajaän, aja padëmenan sarta pada reugreug, djeung " hanteu obah tina pangarëp-ngarëp In-djil, anoe geus kadenge koe maraneh, noe geus dioewarkeun ka lëbah sakabeh mahloek, anoe aja di kolong langit. ° Ari kaola Paoeloes geus djadi abdina.

a Ep. 1:15. b p. 2:2. c Ep. 4:1. d Ep. 3:16; 2 Petr. 3:18. e Lal. 26:18; 1 Petr. 1:4. f Lal. 26:18. g Ep. 1:6. h Ep. 1:7. i Ibr. 1:3. j Wahj. 3:14. k Joh. 1:3. l Roem 11:36. m Wahj. 22:13. n Ep. 1:22. o 1 Kor. 15:20. p p. 2:3, 9. q Ep. 1:10; 2:3, 9. r Ep. 2:1, 3, 12. s Ep. 1:4; 5:27. t p. 2:7. u 1 Kor. 15:58. v Ep. 3:7.

24 Ajeuna kaola teh ° boengah dina kasangsaraän kaola ° keur maraneh, sarta anoe koerang keneh kasoekëran Kristoes, koe kaola didjédjégan dina daging kaola, pikeun salirana, tégésna garedja. 'Ari ° kaola teh geus djadi abdi eta, tina atoeran Allah, anoe geus dipasihkeun ka kaola keur ka maraneh, baris kaola mëtakeun pangandika Allah: 'nja eta ° rasijah, anoe boeni ti babaheula sarta ti barang aja manoesa; 25 dëmi mangsa ajeuna mah geus diëbrëhkeun ° ka djalma saroetji kagoenganana; 26 'ka dinja Allah geus ngërsakeun maparin njaho kana kasoegihanana kamoeljaän eta rasijah di lëbah oerang kapir, nja eta teh ° Kristoes di maraneh, ° pangarëp-ngarëp kana kamoeljaän. 'Eta ° noe dioewarkeun koe kaola teh, bari ngingëtan ka oenggal djalma, sarta ngawoeroek ka oenggal djalma, kalawan

sagala kapintëran, soepaja kaola ngadjagragkeun oenggal djalma teh sam-poerna di djéro Kristoes Jesoes. 'Lëbah kaola digawe teh kitoe anoe dipambrih, djeung përang noeroetkeun sakoe-maha kawasana, noe ngadamél di djéro kaola matih pisan.

a 2 Kor. 7:4.

b Ep. 3:1, 13. c Ep. 3:2, 7. d Ep. 3:8. e Ep. 3:5.

f Ep. 3:17. g p. 3:4; 1 Tim. 1:1. h Ep. 3:9; 4:13.

PASAL 2.

Karana ari kahajang kaola, koedoe kanjahokeun koe maraneh kabangëtan ° përang kaola tina sabab maraneh djeung noe aja di nagara Laodikea, sarta tina sabab sakabeh djalma noe tatjan nendjo ka beungeut kaola dina daging; 2 'soepaja hatena kalipoeran, sarta pada sagoeloeng koe ° kanjaänhan, nja baris sagala kasoegihanana kaäntekan pangarti, ° baris nganjahokeun ka rasijah Allah Rama sarta Kristoes, 'anoë kasimpënan ° sagala radja-brana kapintëran 3 djeung kanjaho. 'Noë matak kaola mitjatoer kitoe, ° soepaja maraneh oelah kadjébblos koe djalma make omongan 4 siga bënë. 'Karana ° sanadjan kaola djaoeh ti maraneh moenggoehing badan, ari moenggoehing roh mah kaola djonghok, reudjeung boengah, sarta bari nendjo kaberesanana lampah maraneh, djeung reugreugna kapértjajaän maraneh ka Kristoes.

a p. 1:29. b p. 3:14.

c Joh. 17:3. d 1 Kor. 1:24. e Ep. 5:6. f 1 Kor. 5:3.

6 Dëmi maraneh sakoemaha geus nampa Goesti Kristoes Jesoes teja, koedoe kitoe nja loemampah teh di djéro andjeunna; 'nja ° sing pada akarana djeung ngadëg di djéro andjeunna, sarta pagueuh dina kapértjajaän, sakoemaha maraneh geus diwoeroek; djeung koedoe sing beuki tambah dina eta teh ° kalawan moedji soekoer.

a Ep. 3:17; 4:15. b p. 3:15, 17.

8 Masing arijatna, ° maraneh teh poma oelah kabojong koe djalma mëtakeun elmoe kapintëran nja panggëlo gapong, noeroet adat toetoeoenan djalma, noeroet ° alip-alipan doenya, lain noeroet Kristoes. 'Karana ° Kristoes teh kaënggonan sakapinoehaning Allah nganggo salira; 'sarta maraneh ° pada kapinoehan di djéro andjeunna, ° noe djadi sirahing sakabeh kapangkatan djeung

- 11 kawasa. 'Samalah maraneh di djero andjeunna teh ^f geus pada disoenatan, ditèrapan soenat noe dipigawe ^g teu kalawan leungeun, koe ngalaan ^h badan daging pèrbawana kana dosa, nja koe
- 12 soenatna Kristoes. 'Rehna maraneh ⁱ geus pada dikoeboer djeung andjeunna dina pangbanjoe; kitoe deui maraneh di djero andjeunna geus pada dihoe-dangkeun reudjeung, koe lantaran pèrtjaja damèlan Allah, anoe nanghikeun
- 13 andjeunna ti noe paraeh teja. 'Ari maraneh, ^j noe tadina paeh dina kasalahan sarta dina kakoeloepan daging maraneh teja, koe Allah geus pada dihiroepkeun reudjeung Kristoes, rehna ngahampoera sakabeh kasalahan oerang;
- 14 'sarta geus mareuman ^k toelis anoe ngadoedoeuh ka oerang, eusina roekoen-roekoen; eta toelis ngamosoeh ka oerang, dèmi koe Allah geus disingkahkeun, dipakoe dina kai-dipalang. 'Ari ^l para gègèden djeung para kawasa geus pada dirangsadan, seug didamèl tongtonan di noe negla, djadi andjeunna noe oenggoel lantaran kai-dipalang teja. ^a Ep. 4:14; 5:6. ^b Gal. 4:3. ^c Joh. 1:14; p. 1:19. ^d Joh. 1:16. ^e Pil. 2:9. ^f Pil. 3:3. ^g 5 Moesa 30:6. ^h p. 3:5, 9. ⁱ Roem 6:4; Gal. 3:27; Ep. 1:19, 20. ^j Ep. 2:1, 5. ^k Ep. 2:15. ^l Loek. 11:22; Ep. 6:12; p. 1:13.
- 16 Koe sabab eta, oelah aja noe ngahoekoeman ka maraneh ^a dina hal kahakanan atawa inoeman, kitoe deui dina pasal ^b poè pesta, atawa pananggalan,
- 17 atawa sabat; 'eta noe kitoe teh ^c kalangkang barang noe datang mèngke; ari badan djinis mah Kristoes noe kagoengan. 'Poma maraneh oelah dilapoerkeun ^d nja pigandjaraneun, koe djalma karèp rèrendabanan sarta njembah ka malaikat, ^e nganjaho-njaho keun maneh ka barang noe teu kadeuleu koe dirina, djadi agoel teu karena sabab
- 19 koe pangarti dagingna, 'djeung hanteu anoet ka ^f Sirah. Ari ti Sirah teja badan sakoedjoer, geus dikantet-kantetkeun djeung dirapèt-rapètkeun koe sagala boeboekoean djeung panoemboe, seug ngagèdean, didjadikeun koe Allah. ^a Ibr. 9:10. ^b 3 Moesa 23; Gal. 4:10. ^c Ibr. 8:5; 10:1. ^d Pil. 3:14. ^e Jér. 29:8. ^f Ep. 4:15, 16.
- 20 Lamoen maraneh geus paeh djeung Kristoes ti ^a alip-alipan doenya, keur nahaon atoeuh maraneh mana daek dipapakonan, kawas hiroep keneh di

- 21 doenya? '[Kijeu pokna:] ^b Oelah njabak, 22 oelah ngasaan, oelah antèl; 'barang kitoe teh kabeh lèboer koe dipake, ^c asoep 23 parentah djeung papatah djalma. 'Eta teh sémoe oge kapintèran, dina ibadah sakarèpna sorangan, sarta rèrendabanan, djeung masijat ka badan, tatapi taja pisan adjina, ^d ngan woengkoel ngangonan daging. ^a Gal. 4:9. ^b 1 Tim. 4:3. ^c Mat. 15:9; Tit. 1:14. ^d Roem 13:14; 1 Tim. 4:8.

PASAL 3.

- K**oe sabab eta, ^a lamoen maraneh geus dihoedangkeun djeung Kristoes mah, koedoe nejangnan barang noe di loehoer; ^b di dinja teh aja Kristoes, keur tjalik 2 tēngēneun Allah. 'Koedoe malikiran barang noe di loehoer, ^c oelah mikiran noe 3 di boemi. 'Karana maraneh geus paeh, sarta hiroep maraneh teh boeni djeung 4 Kristoes di sadjèroning Allah. 'Dèmi dimana diboektikeun Kristoes, anoe djadi hiroep oerang teja, ^d nja didinja maraneh ge tangtoe reudjeung diboektikeun bari pada moelja. ^a p. 2:12, 13. ^b Ibr. 12:2. ^c Ibr. 13:14. ^d 2 Tes. 1:7, 10; 1 Joh. 3:2.
- 5 Koe sabab eta, ^a paehkeun anggahota maraneh noe di boemi, tjara kijeu: djinah, kanadjisan, napsoe noe hina, pakarèpan noe goreng, kitoe deui kapèrètjitan, anoe sasat njembah ka brahala; 'ari ^b lampah kitoe teh ngadatangkeun bēbēndoening Allah ka sakoer anak kaba-
- 7 haan. 'Moenggoeh maraneh ge ^c bareto loemampah teh nja dina hal kitoe, keur mangsa maraneh hiroep sadjero eta.
- 8 'Ari ajeuna maraneh ge ^d geura pada mitjeun ijeu sakabeh: ambèk, poendoeng, kagorengan, ngagogoreng, omongan noe djapakan-djapakan ti soengoet maraneh.
- 9 'Oelah ^e silih-bohongan djeung batoer, sapedah maraneh geus ngalaan kama-noesaan heubeul teja katoet pagawe-
- 10 anana, 'sarta ^f geus rap make kamanoesaan anjar, noe dianjarkeun ^g baris kana kanjaho, ^h ditiroekeun ka roepaning eta
- 11 noe kagoengan damèl. 'Moenggoeh sadjero kitoe mah ⁱ taja oerang Joenani taja oerang Jahoedi, taja soenat taja koeloep, Barbar, Tartar, djalma koema-wuela atawa djalma mèrdika; ēnjana mah Kristoes teh sakabeh di djero sadaja. ^a Roem. 6:12; 8:13; Ep. 5:3, 5. ^b Ep. 5:6. ^c Ep. 2:1—3; p. 2:13. ^d Ep. 4:29, 31; 5:4. ^e Ep. 4:22, 25. ^f Ep. 4:24. ^g p. 1:9. ^h 1 Moesa 1:27. ⁱ Gal. 3:28; 5:6.

12 Koe sabab eta, sapedah maraneh ^a kapilih Allah, djalma saroetji sarta kaasih, ^b geura pada make kawelasan noe saestoe-estoena, kitoe deui kamoerahan, karëndahan, kasarehan sarta kasabaran;

13 'pada silih-sabaran, djeung ngahampoera ka batoer, moen aja noe boga kateungeunahan koe batoer; saperti Kristoes geus ngahampoera ka diri maraneh, eta

14 maraneh ge sing tjara kitoe deui. 'Ari noe poendjoel ti eta sakabeh teh, ^c nja moedoe make kanjaahan teja; ^d eta teh

15 talining kasampoernaän. 'Sarta ari ^e kasenangan Allah teh moegi sina ngareh di djero hate maraneh; anoe matak maraneh geus disaoer ge, didjadikeun ^f badan hidji teja, nja baris pikitoeun;

16 djeung koedoe gede tarima. 'Ari pangandika Kristoes moegi sina ngenggon di maraneh sarta djembar pisan; ^g moedoe silih-pagahan djeung silih-ingetan koe sagala kapintëran, make djaboer, poedjian sarta njanjian rohani, djeung njanji ka Goesti sadjero hate maraneh

17 kalawan kagenahanana. 'Sarta ^h naon bae anoe dipilampah koe maraneh, boh omong, boh panggawe, eta saniskara dipilampahkeunana teh moedoe mawa djengnan Goesti Jesoes, bari moedji soekoer ka Allah Rama, lantaran andjeunna.

^a 1 Petr. 2 : 9. ^b Ep. 4 : 2, 32. ^c Roem 13 : 8, 10; Gal. 5 : 6; Ep. 5 : 2. ^d Ep. 4 : 3. ^e Pil. 4 : 7. ^f Ep. 4 : 4. ^g Ep. 5 : 19. ^h 1 Kor. 10 : 31; Ep. 5 : 20.

18 Eh, ^a sakoer awewe! sing pada ngesto ka salaki maraneh, sakoemaha pipantëseunana di djero Goesti. 'Eh, ^b sakoer lalaki! sing pada njaah ka pamadjikan maraneh, sarta oelah djadi panas-ati ka

20 dinja teh. 'Eh, ^c sakoer baroedak! sing pada noeroet ka indoeng-bapa dina sagala perkara; karana lampah kitoe teh

21 pikamanaheun koe Goesti. 'Eh, ^d sakoer bapa! poma oelah njijeun piambëkeun anak maraneh, soepaja anak teh oelah

22 djadi leutik hate. 'Eh, ^e sakoer noe ngaboedjang! sing pada noeroet ka djoeragan maraneh di lahir dina sagala perkara; oelah make ngawoela ngan hareupeun bae, tjara noe ngarah dipikarësëp koe djalma, nja moedoe djeung langsarna

23 hate, sarta sijeun koe Allah. 'Djeung naon bae anoe dipilampah koe maraneh, dipilampahkeunana teh moedoe teroes reudjeung hate, sakoemaha ka Goesti,

24 lain ka djalma; 'sapedah maraneh pada njaho, maraneh teh ti Goesti mêngke pinampaeun pamalës, ^f nja warisan teja; karana maraneh ngawoela teh nja ka

25 Goesti Kristoes. 'Tatapi anoe migawe salah mah, eta tangtoe pimanggiheun kasalahanana noe dipigawe teja; sarta ^g moenggoeh di Goesti mah hanteu pisan pilih-kasih. ^a Ep. 5 : 22. ^b Ep. 5 : 25. ^c Ep. 6 : 1. ^d Ep. 6 : 4. ^e Ep. 6 : 5. ^f p. 1 : 12. ^g Ep. 6 : 9.

PASAL 4.

Eh, ^a sakoer djoeragan! ka boedjang moedoe pada milampah anoe adil sarta rata, rehna maraneh pada njaho, jen diri maraneh ge boga Goesti linggih di sawarga. ^a Ep. 6 : 9.

2 Sing pada mantëp ^a dina nënëda, koedoe kalawan njaring, sarta barëngan

3 koe moedji soekoer. 'Djeung ^b koedoe mangnarëdakeun kaoela sakalian, moegi kaoela koe Allah dipangboekakeun panto pangandika, pikeun njatoerkeun ^c rasjah Kristoes; nja tina sabab eta keneh kaoela teh noe matak dibanda; 'soepaja kaoela moegi bisa ngebrehkeun eta, sakoemaha mistina kaoela njatoerkeun.

5 'Lalampahan maraneh moenggoeh ka djalma noe di loewar teh ^d koedoe kalawan kapintëran, sarta djadjadikeun

6 mangsa. 'Ari omongan maraneh teh salawasna ^e koedoe ngeunah, sarta disambaraan koe oejah; ^f sing pada njaho pipëtaeunana ngadjawab ka oenggal-oenggal djalma. ^a Ep. 6 : 18; 1 Tes. 5 : 17. ^b Ep. 6 : 19, 20; 2 Tes. 3 : 1. ^c p. 1 : 27. ^d Ep. 5 : 15, 16; 1 Tes. 4 : 12. ^e Sil. 10 : 32; Mark. 9 : 50. ^f 1 Petr. 3 : 15.

7 Sakabeh hal përkara kaoela mêngke ka maraneh ditjaritakeun koe ^a Tihikoes, doeloer kaasih, sarta sarat satoehoe, djeung sasama ngabdi dina padamelan

8 Goesti. 'Eta koe kaoela geus dititah ka maraneh; anoe dipambrih, soepaja njahoëun hal përkara maraneh, sarta ngalilipoer kana hate maraneh. 'Direudjeungan ^b Onesimoes, doeloer satoehoe sarta kaasih, asal batoer maraneh sanagara; doewaän ka maraneh bakal njaritakeun hal përkara di dijeu.

^a Ep. 6 : 21, 22. ^b Pilem. 10.

10 Ari ^a Aristarkoes, batoer kaoela sasama di berok, ngirim salam ka maraneh; kitoe deui ^b Markoes, alo Barnabas;

tina hal eta maraneh geus tanpa parentah, (dimana datang ^c poma koedoe diakoe;) 'djeung Jesoes, anoe ngaran Joestoes; eta teh pada bangsa disoentatan. Nja eta woengkoel anoe djadi pangbantoe kaola kana padamelan karadjaan Allah, sarta geus pada matak lipoer ka diri kaola. 'Noe ngirim salam deui ka maraneh, ^d Epapras, batoer maraneh sanagara, abdi Kristoes; eta teh salawasna dina panennda perang pikeun maraneh, soepaja maraneh pada teger, sampoerna djeung kapepakan dina sagala pangersa Allah. 'Karana kaola djadi saksi eta, jen geten-toelaten pisan ka maraneh djeung ka sakoer noe di Laodikea, sarta noe di Hirapolis. 'Ari ^e Loekas, tabib teja, kaasih kaola, ngirim salam ka maraneh, kitoe deui Demas. 'Pangnepikeun salam kaola ka

doeloer-doeloer di Laodikea, djeung ka Nimpas, sarta ka ^f garedja noe di boemina. 'Djeung samangsa ijeu soerat geus diwatja di maraneh, poma sina diwatja di garedja oerang Laodikea ongkoh; kitoe deui soerat noe ka Laodikea koedoe diwatja koe maraneh ongkoh. 'Djeung popojankeun ka ^g Arhipoes: Masing titen kana kadjenengan, noe geus katampa koe sampejan di djero Goesti; poma-poma estikeun. a Lal. 27:2.

b Lal. 15:39; 2 Tim. 4:11. *c* Pil. 2:29. *d* p. 1:7; Pilem. 23. *e* 2 Tim. 4:10, 11; Pilem. 24. *f* 1 Kor. 16:19. *g* Pilem. 2.

18 Ijeu teh ^a kaola mere salam ka maraneh, sarta ditoelis koe leungeun pribadi, Paoeloes. ^b Masing aringetkeun kana barogod kaola. ^c Moegi-moegi sih-koernija teh njarengan ka maraneh! Amin. a 1 Kor. 16:21. b Ibr. 13:3. c 1 Tes. 5:28.

SĒRAT KAHIDJI TI RASOEL PAELOES KA OERANG TESALONIKA.

PASAL 1.

Sĕrat kaola Paoeloes djeung ^a Silwanoes djeung Timoteoes, ^b doemateng garedja oerang Tesalonika di djero Allah Rama sarta Goesti Jesoes Kristoes: moegi-moegi maraneh pada dipaparin sih-koernija reudjeung kasenangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes Kristoes! a 2 Kor. 1:19. b 2 Tes. 1:1, 2.

2 Kaola ^a salawasna maroedji soekoer ka Allah tina sabab maraneh sakabeh, sarta inget bae ka maraneh teh dina sadjeroning panennda kaola; 'teu petot-petot kaola nja aringet kana ^b panggawe kapertjajaan maraneh, sarta kana kawekelan kanjaahan maraneh, kitoe deui kana kamantepan pangarep-ngarep maraneh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, di pajoeneun Allah, Rama oerang; 'sabab kaola njaho, eh doeloer-doeloer kaasih Allah! jen maraneh teh ^c kapilih; 'karana Indjil kaola aja di maraneh teja

^d lain omongan bae, istoening kalawan kawasa, sarta kalawan Roh Soetji, djeung kalawan tangtue katjida; maraneh sorangan mapan geus pada njaho ^e petana lalampahan kaola teh di tengah maraneh, tina sabab diri maraneh. 'Djeung maraneh teh geus pada djadi ^f niroe ka kaola sarta ka Goesti; pada nampanan pangandika teh djeung ka-boengahan Roh Soetji, ^g keur waktue reja pisan kasoekheran; 'noe matak maraneh geus djadi toeladan ka sakabeh djalma noe pertjaja di tanah Makedoni djeung Ahaja. 'Karana nja ti lebah maraneh pangandika Goesti teh katjeloek, lain woengkoel di Makedoni djeung Ahaja bae, samalah ka mana-mendi ge kapertjajaan maraneh ka Allah teh geus kasohor; ^h noe matak eta koe kaola montong teuing ditjatoerkeun kitoe-kijeu. 'Karana eta teh koe maneh pisan pada njaritakeun kaola, petana lampah kaola datang ka maraneh; djeung

pétana maraneh tobat ka Allah mitjeun
brahala, ngabakti ka Allah noe hiroep
10 sarta sajakti, 'djeung ' ngarëp-ngarëp
soemping Poetrana ti sawarga, noe koe
andjeunna ditanghikeun ti noe paraeh
teja, nja eta Jesoes, ' anoe njalamëtkeun
oerang tina bëbëndoe noe mëngke da-
tang.

a Ep. 1:16; 2 Tes. 1:3. *b* 2 Tes. 1:11.

c Kol. 3:12. *d* 1 Kor. 2:4; 4:20. *e* p. 2:9.

f 1 Kor. 11:1; p. 2:14. *g* Lal. 17:1-8; 2 Tes. 1:4.

h p. 4:9. *i* Pil. 3:20; p. 4:16. *j* Roem 5:9.

PASAL 2.

Karana maraneh pada njaho sorangan,
Keh doeloer-doeloer! ^a ari lampah kaoela
oela datang ka maraneh teja, ^b hanteu
2 gaplah; 'ënjana teh, sanadjan kaoela
anjar keneh njandang sangsara sarta
dipërgasa, sakoemaha ^c noe kanjahoan
koe maraneh, nja di Pilipi teja, kaoela
teh loedeung bae koe Allah kaoela, nja-
toerkeun Indjil Allah ka maraneh keur
3 meudjuehna bangët ^d përang. 'Karana
pangmitoetoer kaoela teh ^e lain tina
sasab, atawa tina pikir nadjis, atawa
4 dek ngagëlo; 'ënjana mah, sapërti ka-
oela koe Allah geus dimanah estoe,
^f pantës digadoehan Indjil, nja kitoe
kaoela mitjatoer teh; ^g lain hajang dipi-
karësëp koe djalma, hajang teh dipika-
manah koe Allah, anoe tingali di hate
5 kaoela. 'Karana kaoela salawasna ge
tara pisan ^h make omongan loemas-la-
mis, maraneh teh pada njaho; djeung
teu make kapërëtjitan dipinding-pinding,
6 ⁱ Allah anoe djadi saksi; 'sarta kaoela
teh ^j hanteu nejangn kahormatan ti
djalma, bagija ti maraneh, bagija ti noe
sedjen; ^k halta kaoela teh kongang nga-
riridoean ka maraneh, pedah rasoel
7 Kristoes. 'Balikanan kaoela aja di të-
ngah maraneh teh saneh pisan; tjara
awewe boga boedak njesoe ngameme-
nan anakna, 'eta kitoe kaoela teh, ba-
waning koe heman katjida ka maraneh,
oelabon sariga ngaweroekkeun Indjil
Allah ka maraneh, ' mikeun njawa so-
rangan ge kaoela soeka pisan, tina
sabab maraneh geus djadi kanjaah ka-
8 oela. 'Karana maraneh, eh doeloer-doe-
loer! tangtoe aringët keneh kana rari-
wood sarta hese-tjape kaoela teja; ma-
pan kaoela ngowarkeun Indjil Allah
teh di maraneh ^m bari baranggawe

beurang-peuting, soepaja kaoela oelah
djadi njesahkeun ka maraneh, nadjan
10 ka hidji djalma ge. 'Maraneh noe djadi
saksi, sarta Allah, jen lalampahan kaoela
ka maraneh noe përtjaja teja nja soetji,
djeung bënr, sarta taja tjawadeunana.

11 'Mapan maraneh pada njaho, jen kaoela
geus mamatahan djeung ngoepahan ka
maraneh hidji-hidji djalma, sapërti ⁿ
12 bapa ka anak; 'bari ngingëtan, jen ma-
raneh loemampah teh koedoe ^o sing sa-
koemaha pipantëseunana ka Allah, ^p
anoe njaoyer diri maraneh ka karadjaan
sarta kamoeljaan andjeunna. *a* p. 1:5, 9.

b p. 3:5. *c* Lal. 16:19-23. *d* Kol. 2:1. *e* 2 Kor.

2:17. *f* 1 Tim. 1:11. *g* Gal. 1:10. *h* 2 Kor. 4:2.

i Pil. 1:8. *j* Joh. 5:41, 44. *k* 2 Tes. 3:8, 9.

l 2 Kor. 12:15. *m* Lal. 18:3; 20:34; 1 Kor. 4:12;

2 Tes. 3:7, 8. *n* 1 Kor. 4:14, 15. *o* Ep. 4:1;

Pil. 1:27; Kol. 1:10. *p* 2 Tes. 2:14.

13 Pedah kitoe, kaoela moedji soekoer
ka Allah teu pëtöt-pëtöt, sabab ^a keur
mangsa maraneh nampa pangandika Al-
lah, anoe dioewarkeun koe kaoela teja,
eta koe maraneh ditarima, ^b lain tjara
omongan djalma, ditarima teh sakoe-
maha sajaktina, nja pangandika Allah
pisan; malah ngadamël di djëro mara-
14 neh noe përtjaja. 'Karana maraneh, eh
doeloer-doeloer! ^c geus djadi noeroetan
ka sadaja garedja Allah noe di tanah
Joedea, anoe pada di djëro Kristoes Je-
soes; da maraneh ge geus sangsara koe
bangsa maraneh, saroewa bae ^d tjara
eta koe oerang Jahoedi; 'noe ^e geus mae-
han Goesti Jesoes, sarta ka para nabina
sorangan, djeung geus nganijaja ka ka-
oela, sarta teu ^f dimanah koe Allah,
djeung ngamoesoeh ka sakabeh djalma;
15 'pada mëgatan ^g kaoela rek ngawoe-
roek ka oerang kapir sangkanna sala-
mët; pangkitoena teh ^h soepaja salawas-
na marinoehan dosana. Dëmi ⁱ eta geus
didatangan bëbëndoe dongkap ka toeng-
toengna. *a* p. 1:5, 6. *b* Gal. 1:11. *c* p. 1:6.

d Lal. 8:1; 12:1. *e* Lal. 3:15; 7:52. *f* p. 4:1.

g Lal. 17:13. *h* Mat. 23:32, 33. *i* Dan. 9:26, 27.

17 Ari kaoela teja, eh doeloer-doeloer!
sanggeus pisah djeung maraneh sakeu-
deung, ^a moenggoehing badan, lain moeng-
goehing ati mah, mungkin gëmët neja-
ngan djalan, koe hajang pisan tereh pa-
panggih djeung diri maraneh. 'Pedah
18 kitoe, sakali sarta mindo geus aja pa-
sëdjaan kaoela Paoeloes, dek ngadata-

ngan ka maraneh; tatapi dipégat koe
 19 Setan. 'Karana saha noe djadi panga-
 rëp-ngarëp kaola, atawa kaboengahan
 kaola, atawa ^b makoetaning pamoedji
 kaola? Lain nja maraneh oge kitoe di
 pajoeneun Goesti oerang Jesoes Kris-
 20 toes mêngke ^c waktoena soemping? 'Es-
 toe nja maraneh pisan kamoeljaän sarta
 kaboengahan kaola. ^a Kol. 2:5.

^b Pil. 4:1. ^c p. 3:13.

PASAL 3.

Koe sabab eta, bawaning geus teu bisa
 tahan deui, kaola teh wajahna bae
^a ditinggalkeun sorangan di nagara Aten,
 2 'sarta ^b nitahan Timoteoes, doeloer ka-
 oela, sarta abdi Allah, djeung pangban-
 toe kaola kana padamelan Indjil Kris-
 toes, ^c pikeun ngoewatkeun ka maraneh,
 sarta pikeun mepelingan tina hal ka-
 3 përtjajaän maraneh; 'sangkan oelah aja
 noe ^d obah dina djëro kasoekëran ijeu;
 karana maraneh pada njaho sorangan,
^e oerang teh geus dipastikeun kana ki-
 4 toe. 'Karana keur mangsa kaola aja
 di maraneh teja, mapan kaola ngomong
 ka maraneh, ^f jen oerang pimanggiheun
 kasoekëran; geuning geus boekti, sarta
 5 kanjahoan koe maraneh. 'Koe sabab eta,
 bawaning koe teu bisa tahan deui teja,
 noe matak kaola geus nitahan eta, ha-
 jang meunang katëran hal kapërtja-
 jaän maraneh, ^g bisi maraneh geus ka-
 rantjana koe ^h toekang ngagoda teja,
 sarta pagawean kaola teh datang ka
 6 gaplah. 'Dëmi ajeuna, ⁱ pedah Timoteoes
 geus datang ka kaola poelang ti ma-
 raneh, sarta ka kaola geus ngawarta-
 keun ^j hal kapërtjajaän djeung kanja-
 ahan maraneh, sarta jen maraneh sala-
 wasna aja ingëtan hade ka kaola, bari
 hajang pisan papanggih djeung kaola,
 tjara lëbah kaola ge kitoe deui hajang
 7 papanggih djeung maraneh, 'noe matak
 kaola, eh doeloer-doeloer! ^k geus kali-
 poeran sabab hal maraneh, dina djëro
 sakabeh kasoekëran djeung kasoésahan
 kaola, tégësna koe kapërtjajaän ma-
 8 neh; 'karana ajeuna kaola hiroep, la-
 moen maraneh ^l tégër di djëro Goesti.
 9 'Karana nahaon atoe pamoedji soe-
 koer pigeusaneun kaola malës ka Allah
 tina hal maraneh, ^m koe pedah sagala
 kaboengahan, anoe koe kaola dipake

boengah di pajoeneun Allah koe sabab
 10 maraneh? 'Beurang-peuting kaola angët
 pisan nënëda, ⁿ moegi diparëngkeun pa-
 panggih djeung maraneh sarta njampoer-
 nakeun kakoeranganana kapërtjajaän
 maraneh. ^a Lal. 17:15, 16. ^b Pil. 2:19. ^c Lal. 14:22.
^d Ep. 3:13. ^e 2 Tim. 3:12. ^f Lal. 14:22. ^g 2 Kor.
 11:3. ^h Mat. 4:3. ⁱ Lal. 18:5. ^j p. 1:3. ^k 2 Kor.
 7:6, 7. ^l Ep. 6:14. ^m 3 Joh. 4. ⁿ Roem 1:10, 11.

11 Ari Allah, Rama oerang, sarta Goesti
 oerang Jesoes Kristoes, moegi-moegi koe
 andjeunna pisan nodjokeun djalan ka-
 12 oela nëpi ka maraneh. 'Djeung maraneh
 teh ^a moegi-moegi koe Goesti diwoe-
 woehan sarta didjëmbarkeun dina silih-
 pikanjaäh djeung batoer sarta dina ka-
 njaahan ka djalma sakabeh, sapërti diri
 13 kaola ge ka maraneh nja kitoe; 'soe-
 paga dikoewatkeun hate maraneh, ^b sang-
 kan taja pikatjawadeun dina hal kasoe-
 tjian, di pajoeneun Allah, Rama oerang,
 waktoe soemping Goesti oerang Jesoes
 Kristoes, ^c diiring koe sakabeh para
 soetji kagoenganana. ^a p. 4:1, 9, 10;
 2 Petr. 1:7. ^b p. 5:23. ^c 2 Tes. 1:7, 10.

PASAL 4.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! ka-
 Doela nënëda ka maraneh sarta mi-
 toetoer di djëro Goesti Jesoes: sakoe-
 maha noe koe maraneh geus katampa
 ti kaola, ^a hal pëtana anoe misti pi-
 loemampaheun maraneh sarta malar
 dianggo kamanah koe Allah teja, ma-
 raneh koedoe sing beuki tambah dina
 2 eta teh. 'Karana maraneh pada njaho
 kana parentah, anoe koe kaola geus
 dipapatahkeun ka maraneh ti Goesti
 3 Jesoes. 'Karana ^b kijeu pangërsa Allah
 teh, nja kasoetjian maraneh: koedoe
 4 njëgah lampah djinah; 'maraneh hidji-
 hidji djalma sing bisa ngabogaän ^c wa-
 dah sorangan teh kalawan kasoetjian
 5 sarta kahormatan; 'oelah djeung noe-
 roetkeun pakarëpan ^d napsoe, tjara oe-
 rang kapir, ^e anoe teu njaho ka Allah.
 6 'Sarta djalma oelah rek ngarëmpak
 djeung ngarogikeun ka doeloer përkara
 naon bae; sabab Goesti anoe malëskeun
 sagala lampah kitoe, ^f sapërti koe ka-
 oela bareto ge geus ditjatoerkeun ka
 maraneh djeung dipoegoehkeun pisan.
 7 'Karana oerang disaoer teh koe Allah
 lain kana kanadjisan, estoena mah kana
 8 kasoetjian. 'Manana satijap-tijap anoe

nampik eta, nja eta lain nampik ka djalma, ^g ěnjana mah ka Allah, ^h anoe geus maparinkeun ka maraneh Roh andjeunna noe soetji. *a* p. 2:12. *b* Ep. 5:3, 17;

Ibr. 12:14. *c* 1 Sam. 21:5. *d* Kol. 3:5. *e* Ep. 2:12.

f Gal. 5:21. *g* p. 2:13. *h* Ep. 4:30.

- 9 Ari ^a hal kanjaahan ka doeloer teja, ^b teu koedoe-koedoe kaoela njoeratan ka maraneh; karana maraneh sorangan geus diwoeroek koe Allah silih-pikannya djeung batoer. 'Malah-malah koe maraneh dilampahkeun pisan ^c ka sakabeh doeloer-doeloer di satanah Makedoni. Tatapi kaoela mitoetoer ka maraneh, eh doeloer-doeloer! ^d koedoe pada sing beuki tambah; 'sarta koedoe temen nja maksoed kana lampah tjitjing, djeung ^e ngoeroeskeun tanggoengan sorangan, ^f bari baranggawe koe leungeun pribadi, saperti kaoela geus marentah ka maraneh; 'soepaja ^g lalampahan maraneh teh djeung kapantesan moenggoeh ka djalma noe di loewar, sarta maraneh oelah boga kakoerang naon-naon.

a Ibr. 13:1. *b* p. 1:8; 5:1. *c* p. 1:7. *d* p. 3:12.

e 2 Tes. 3:6, 12. *f* Ep. 4:28. *g* Roem 12:17;

Kol. 4:5.

- 13 Sarta kahajang kaoela, eh doeloer-doeloer! maraneh oelah bireuk ka hal djalma noe geus maraot; soepaja maraneh oelah nalangsa, tjara noe saredjen, ^a noe teu boga pangarĕp-ngarĕp. 'Karana ^b lamoen oerang pertjaja, jen Jesoes teh geus poepoes sarta geus tanghi deui, eta nja kitoe pisan sakoer noe maot di djero Jesoes teh mĕngke koe Allah didatangeun reudjeung andjeunna. 'Karana kaoela mitjatoer ka maraneh ijeu teh ^c pangandika Goesti: ^d ari oerang anoe hiroep, sarta tinggal nepi ka soempingna Goesti, moal bakal diheulakeun ka noe geus maraot. 'Karana Goesti koe andjeunna pisan ^e bakal loengsoer ti sawarga, reudjeung panjĕloek, reudjeung genĕtra ^f kapala malaikat, sarta reudjeung sora ^g sangkakala Allah; ari ^h noe geus maot di djero Kristoes teh seug haroedang ti heula. 'Sanggeusna ti dinja oerang anoe hiroep, anoe tinggal teja, toeloelj pada ditjandak ka loehoer dina mega babarĕngan djeung eta, mapagkeun Goesti ka langit; sarta nja kitoe ⁱ oerang teh bakal reureudjeungan ^j djeung Goesti salalawasna. 'Koe sabab

eta, maraneh geura silih-lilipoer koe omongan noe bijeu. *a* Ep. 2:12. *b* 1 Kor. 6:14; 15:20. *c* 1 Kor. 7:12. *d* 1 Kor. 15:23, 51. *e* 2 Tes. 1:7. *f* Joed. 9. *g* 1 Kor. 15:52. *h* 1 Kor. 15:23. *i* Joh. 14:3.

PASAL 5.

- Ari moenggoehing ^a mangsa djeung awaktoena teh, eh doeloer-doeloer! ^b teu koedoe-koedoe maraneh disoeratan. 'Karana maraneh sorangan pada njaho pisan, ^c ari poĕan Goesti teja pidatangeunana teh sakoemaha paling ti peuting. 'Samangsa djalma ngaromong: ^d Ajeuna teh salamĕt, euweuh pibajaeun! nja didinja teh kabĕrĕdĕg karoeksakan dadak-sakala, ^e tjara awewe noe reuneuh kabĕrĕdĕg njeri ngadjoeroe; sarta hamo pibisaeun ngarĕdjat. 'Tatapi ari maraneh mah, eh doeloer-doeloer! ^f lain aja di noe poĕk; moal maraneh mah kasĕlĕmpĕk koe eta poĕ, tjara koe paling. ^g 'Maraneh sakabeh anak tjaang sarta anak beurang; oerang teh lain ahli peuting atawa ahli poĕk. 'Manana oerang ^h oelah rek hareĕs, tjara eta noe saredjen; nja oerang teh ⁱ masing njaring djeung tjĕtjĕgah. 'Karana anoe heĕs, heĕsna teh ti peuting; kitoe deui anoe mabok, ^j mabokna teh ti peuting. 'Tatapi ari oerang anoe ahli beurang mah, hajoe tjĕtjĕgah, bari ^k pada dibadjoe-kĕre kaptjajaan sarta kanjaahan, djeung dibalakoetak pangarĕp-ngarĕp kana kasalamĕtan. 'Karana oerang teh lain pisan koe Allah dipastikeun kana bebĕndoe, dipastikeun teh kana pimeunangeun kasalamĕtan, koe lantaran Goesti oerang ^l Jesoes Kristoes, 'noe ^m geus poepoes nalangan oerang, soepaja oerang teh, boh njaring, boh sasarean, pada hiroep reureudjeungan djeung andjeunna. 'Koe sabab eta, maraneh koedoe silih-ingĕtan djeung silih-adĕgkeun pertjaja, sakoemaha noe koe maraneh keur dilampahkeun. *a* Lal. 1:7. *b* p. 4:9. *c* Mat. 24:43; 2 Petr. 3:10; Wahj. 3:3. *d* Jer. 6:14. *e* Jĕs. 13:8. *f* Ep. 5:8. *g* Roem 13:11. *h* 1 Petr. 5:8. *i* Ep. 6:14, 17. *j* Roem 14:8, 9.
- 12 Djeung kaoela aja panĕda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! ^a nja sing aradĕp ka noe pada njangling gawe di maraneh, sarta ngokolotan ka maraneh di djero Goesti, djeung mepelingan ka maraneh; 'eta koe maraneh aradjenan sing angĕt pisan, sarta koedoe njaaĕh,

tina sabab pagaweanana. Koedoe pada
 14 masing raph djeung batoer. 'Djeung
 deui paněda kaoela ka maraneh, eh doe-
 loer-doeloer! ^b koedoe mamatahan ka
 noe lantja-lintji, koedoe ngalilipoer ka
 noe leutik hate, koedoe ngadeudeul ka
 noe hengker, koedoe sabar ka sakabeh.
 15 'Masing arijatna, ^c goreng teh koe djalma
 oelah dibalės goreng ka saha bae; ba-
 likanan koedoe salalawasna pada ngo-
 brek kana kahadean, nja ka pada ba-
 16 toer, nja ka sakabeh. 'Sing ^d pada boe-
 17 ngah saěnděng-ěnděng. 'Koedoe ^e něńěda
 18 teu pětot-pětot. 'Koedoe ^f moedji soe-
 koer dina saniskara; karana nja kitoe
 pangěrsa Allah ka maraneh teh di djěro
 19 Kristoes Jesoes. 'Oelah mareumkeun
 20 Roh. 'Oelah njoemahkeun ka piwědjang
 21 para nabi. 'Saniskara hal ^g koedoe tjo-
 22 ba-tjoba, ari noe hade tjangking. 'Koe-
 doe njarěgah ^h kana sagala roepa ka-
 gorengan. ^a 1 Tim. 5:17; Ibr. 13:17. ^b 2 Tes.
 3:6, 11, 15. ^c Roem 12:17; 1 Petr. 3:9. ^d Pil.
 4:4. ^e Loek. 18:1; Kol. 4:2. ^f Ep. 5:20. ^g 1 Joh.
 4:1. ^h Roem 12:9.

23 Ari ^a Allah, noe kagoengan sakoer ka-
 sěnangan, moegi-moegi koe andjeunna
 pisan njoetjikeun ka maraneh něpi ka
 toetogna; sarta saěroh maraneh, kitoe
 deui njawa reudjeung badan, moegi di-
 raksa, sangkan ^b oelah aja pikatjawa-
 deunana waktoe soemping Goesti oerang
 24 Jesoes Kristoes. 'Ari ^c anoe njaoer ma-
 raneh teh ^d kalangkoeng toehoe, tan-
 wande ngadaměl kitoe. ^a Roem 15:33.
^b p. 3:13. ^c p. 2:12. ^d 1 Kor. 1:9;
 2 Tes. 3:3.
 25 Eh, doeloer-doeloer! ^a pangnarědakeun
 kaoela. ^a 2 Tes. 3:1.
 26 Pangnėpikēun ^a salam kaoela ka sada-
 jana doeloer-doeloer, ^a make tjijoem
 27 soetji. 'Kaoela njoempahan ka maraneh
 dėmi Goesti, sadajana doeloer saroetji
 poma koedoe dipangmatjakeun ijeu soe-
 rat. ^a Roem 16:16; 1 Petr. 5:14.
 28 Moegi-moegi ^a sih-koernija Goesti oe-
 rang Jesoes Kristoes njarěngan ka ma-
 raneh! Amin. ^a Roem 16:20, 24.

SĒRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES KA OERANG TESALONIKA.

PASAL 1.

SĒrat kaoela Paoeloes djeung ^a Silwa-
 noes djeung Timoteoes, doematěng
 garedja oerang Tesalonika di djěro Allah,
 Rama oerang, sarta Goesti Jesoes Kris-
 2 toes: 'moegi-moegi ^b maraneh pada di-
 paparin sih-koernija reudjeung kasěna-
 ngan ti Allah, Rama oerang, sarta ti
 Goesti Jesoes Kristoes! ^a 1 Tes. 1:1.
^b 1 Kor. 1:3.
 3 Eh, doeloer-doeloer! ^a kaoela wadjib
 maroedji soekoer ka Allah salalawasna
 koe hal maraneh; eta teh pantės, tina
 sabab kapěrtjajań maraneh rosa pisan
 ngagědeanana, sarta maraneh sakabeh
 oenggal-oenggal djalma pada woewoeh
 4 tambah silih-pikanjajań; 'wani kaoela

pribadi ^b moedji hal maraneh di saka-
 beh garedja Allah, tina sabab kaman-
 těpan djeung kapěrtjajań maraneh dina
 djěro saniskara panganijaja ka maraneh,
 djeung kasoekěran, anoe ditahan koe ma-
 5 raneh teja. 'Tandaning hoekoeman Al-
 lah noe adil; ^c soepaja maraneh dima-
 nah pantės kana karadjań Allah, nja
 tina sabab eta keneh maraneh pang-
 6 njandang sangsara; 'doemeh bėněr koe
 galih Allah, ^d malės koe kasoekěran
 ka noe njijeun kasoekěran ka maraneh;
 7 'ari ka maraneh mah, anoe njandang
 kasoekěran teja, malės koe kasěnangan
 barěng djeung kaoela, ^e dina waktoe
 diěbrehkeunana Goesti Jesoes ti sawar-
 ga, diiring koe para malaikat kawasana,
 8 'nganggo ^f seuneu hoeroeng, ^g samangsa

andjeunna ngeunakeun balésan ka sakoer noe teu nganjahokeun ka Allah, djeung ka sakoer noe teu noeroet ka Indjil Goesti oerang Jesoes Kristoes.

9 'Eta tangtoe mēngke pada njandang siksaan, ^hnja karoeksakan noe langgēng, ⁱdjaoeh ti pameunteu Goesti sarta ti kamoeljaāning kabēdasan andjeunna,

10 'samangsa andjeunna soemping' pikeun dimoeljakeun di djero djalma saroetji kagoenganana, sarta ngadjadi aheng dina poēan harita di djero sakabeh noe pērtjaja (sabab pērtelaān kaola geus dipērtjaja di lēbah maraneh). 'Kitoe noe matak kaola salawasna mangnēdakeun maraneh, soepaja maraneh moegi-moegi koe Allah oerang dimanah pantēs kana pangjaoer, sarta moegi diantekkeun kalawan karosaānana sagala kasoekaān kana kahadean, kitoe deui panggawe

12 kapērtjajaān; 'soepaja djēnēngan Goesti oerang Jesoes Kristoes dimoeljakeun di djero maraneh, djeung maraneh dimoeljakeun di djero andjeunna, noeroetkeun sakoemaha sih-koernija Allah oerang sarta Goesti Jesoes Kristoes.

a 1 Tes. 1:2, 3; p. 2:13. *b* 1 Tes. 2:19. *c* Pil. 1:28. *d* Djak. 2:8; Roem 12:19. *e* 1 Tes. 4:16. *f* 2 Petr. 3:7, 10. *g* Mik. 5:14; Roem 2:8. *h* Mat. 25:41, 46; Joed. 7. *i* Jēs. 2:19, 21. *j* Kol. 3:4.

PASAL 2.

Djeung kaola aja panēda ka maraneh, eh doeloer-doeloer! moenggoehing pi-soempingeunana Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta ^ahal oerang teh bakal

2 dikoempolkeun ka andjeunna teja, 'eta maraneh ^boelah sok babari datang ka loewak-lejok pikir, atawa reuwas, boh koe roh, boh koe omong, boh koe soerat noe dibedjakeun ^cti kaola, kawas geus

3 tereh kana poēan Kristoes teh. 'Pomapoma maraneh ^doelah koengsi kagēndam koe kijeu-kijeu! Karana eta poē teh moal datang, ngan koedoe geus aja lampah moertad heula, djeung koedoe geus boekti eta djalma dosa, nja anak karoeksakan teja, 'noe babakoe ngamoesoeh, ^edjeung moendjoelkeun maneh ti sagala noe disēboet Allah atawana noe disēmbah; datang ka gek dijoek dina kabah Allah, ngadakoekkeun maneh Allah. 'Naha maraneh teu aringēt, jen kaola njatoerkeun eta pērkara ka maraneh, waktoe kaola masih keneh aja

6 di maraneh? 'Dēmi ajeuna anoe ngahalangan ka dinja, maraneh pada njaho, soepaja boekti dina mangsana noe pasti.

7 'Karana ari ^frasijah kadorakaān teh nadjan ajeuna ge keur molah; ngan tapi anoe ngahalangan eta ajeuna teja,

8 koedoe geus disingkirkeun heula. 'Geus kitoe toeloej boekti si doraka teh, dēmi ^gkoe Goesti eta bakal dibasmi koe Rohing bahamna, sarta dieuweuhkeun koe

9 ebrehna mangsa soemping. 'Eta teja pidatangeunana teh sakoemaha pagawean Setan, ^hmake sagala kamatihan djeung

10 tanda sarta moedjidjat bohong, 'djeung make sagala panggēlo kadorakaān adjang sakoer djalma ⁱnoe bakal tjilaka; tina sabab pada teu narimaēun kanjaāhan kana kajaktian, teu mambrih djadi salamēt. 'Koe pedah kitoe, eta djalma koe

11 Allah pada didatangan ^jkawasa mawa sasab, sina pērtjaja kana bohong; 'soepaja dihoekoeman sakabeh, ^kanoe hanteu pērtjaja kana kajaktian, anggoer mikarēsēp kana kadorakaān. *a* Mat. 24:31.

b Mat. 24:4. *c* p. 3:17. *d* Mat. 24:23; 1 Tim. 4:1; 1 Joh. 2:18. *e* Dan. 11:36. *f* 1 Joh. 4:3. *g* Aj. 4:9; Jēs. 11:4. *h* 5 Moesa 13:1; Wahj. 13:13. *i* 2 Kor. 2:15. *j* Mat. 24:24; 1 Tim. 4:1. *k* Joh. 3:19; 8:45; Roem 1:32.

13 'Tatapi kaola teh ^awadjib maroedji soekoer ka Allah salawasna koe hal maraneh, eh doeloer-doeloer noe dipikaāsih koe Goesti! pedah maraneh teh ^bgeus dipilih koe Allah ti mimitina pikeun djadi salamēt, lantaranana disoetjikeun koe Roh sarta pērtjaja kana kajaktian.

14 'Kana kitoe teh ^cmaraneh koe Allah geus disaoer koe lantaran Indjil kaola, soepaja pada pimeunangeun kamoeljaān

15 Goesti oerang Jesoes Kristoes. 'Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! ^dsing pada tēgēr, djeung ^etētēpkeun atoeran noe geus diwoeroekkeun ka maraneh, boh koe omong kaola, boh koe soerat kaola.

a p. 1:3. *b* Ep. 1:4. *c* 1 Tes. 2:12. *d* Ep. 6:14. *e* p. 3:6.

16 'Sarta Goesti oerang Jesoes Kristoes koe andjeun, djeung Allah, Rama oerang, ^aanoe miasih ka oerang, sarta geus maparin panglilipoer noe langgēng. djeung ^bpangarēp-ngarēp noe hade, koe

17 bawaning sih-koernija, 'eta moegi-moegi ngalilipoer kana hate maraneh, sarta ^cngowatkeun maraneh dina sagala panggawe djeung omongan noe hade.

a Joh. 3:16. *b* 1 Petr. 1:3. *c* 1 Tes. 3:13.

PASAL 3.

Djeungna deui, eh doeloer-doeloer! ^a pangnarëdakenn kaola, soepaja ^b pangandika Goesti teh madjoe, sarta dimoeljakeun, saperti di maraneh, 'djeung ^c soepaja kaola disalamëtkeun ti djalma noe teu pernah sarta noe djaroelig; karna kapertjajaan teh teu sing djalma ³ noe boga. 'Tatapi Goesti teh ^d kalangkoeng toehoe, tanwande ngoewatkeun ka maraneh, sarta ^e ngaraksa ka maraneh ti noe goreng. 'Sarta kaola ^f dina pikir geus nangtoekeun ka maraneh di djero Goesti, jen maraneh teh pada ngalampahkeun sarta bakal ngalampahkeun sakoer anoe koe kaola diparentahkeun ka maraneh. 'Sarta Goesti moegi-moegi mënërkeun hate maraneh kana kanjaahan ka Allah djeung kana ^g kasabaran Kristoes. ^a Kol. 4:3; 1 Tes. 5:25.

^b Djab. 147:15. ^c Roem 15:31. ^d 1 Tes. 5:24. ^e Joh. 17:15. ^f 2 Kor. 7:16. ^g Ibr. 12:2, 3.

⁶ Eh, doeloer-doeloer! kaola marentah ka maraneh koe djënëngan Goesti orang Jesoes Kristoes, ^a koedoe pada ngendoeran ti oenggal-oenggal doeloer noe lampahna lantja-lintji, teu noeroet ^b atoeran anoe geus katampa koe eta ⁷ ti kaola. 'Karana maraneh pada njaho sorangan dina pibënëreunana ^c noeroetan ka kaola teh. Karana kaola mangsa di tengah maraneh teja ^d lain lampah ⁸ lantja-lintji, 'djeung ^e teu pisan dahar panjoegoehan djalma teu dibajar; ënjana mah kaola teh baranggawe beurangpeuting djeung rariwoed sarta hese-tjape, soepaja kaola oelah djadi njoesahkeun ka maraneh, nadjan ka hidji djalma ge. ⁹ 'Lain pisan kaola teu kawasa; ^f satëgësna hajang mere toeladan ka maraneh, nja diri kaola pisan, baris maraneh noeroetan ka kaola. 'Karana keur mangsa aja di maraneh teja ge, kaola mere parentah ka maraneh kijeu: Tijap-tijap aja djalma ëmboeng digawe, ¹¹ eta kitoe deui oelah njatoe. 'Karana kaola ngadenge, aja sawareh djalma di lëbah maraneh lampahna lantja-lintji, hanteu baranggawe, ari gawena openan. ¹² 'Ari ka noe kitoe teh kaola marentah sarta ngingëtan di djero Goesti oerang Jesoes Kristoes, ^g koedoe baranggawe, sarta make ati antëng; noe dihakan rëdjeki beunang sorangan. 'Sarta ari maraneh, eh doeloer-doeloer! ^h poma oelah ¹⁴ rek wëleh migawe kahadean. 'Djeung oepama aja noe teu noeroet ka papatah kaola koe ijeu soerat teh, eta koe maraneh tjirian, sarta oelah rek tjampoer ¹⁵ djeung noe kitoe, soepajana eraeun; 'tatapi oelah rek diangkën tjara moesoeh, ⁱ nja koedoe mamatahan ka dinja sa-koemaha ka doeloer. ^a Mat. 18:17; Roem 16:17; 1 Kor. 5:11. ^b p. 2:15. ^c 1 Tes. 1:6. ^d 1 Tes. 2:10. ^e 2 Kor. 11:7; 1 Tes. 2:9. ^f Lal. 20:35; 1 Kor. 9:4. ^g 1 Tes. 4:11. ^h Gal. 6:9. ⁱ Mat. 18:15; 1 Tes. 5:14.

¹⁶ Ari ^a Goesti noe kagoengan sakoer kasënëngan, moegi-moegi koe andjeunna pisan maparin kasënëngan ka maraneh salalawasna sarta dina saniskara lampah. Moegi-moegi Goesti njarëngan ka marareh sakabeh. ^a Pil. 4:9; 1 Tes. 5:23.

¹⁷ Ijeu teh kaola ^a mere salam ka maraneh, sarta ditoelis koe leungeun pribadi, Paoeloes; eta noe djadi tanda dina oenggal-oenggal soerat: nja kitoe ka-
¹⁸ oela noelis teh. 'Moegi-moegi ^b sih-koer-nija Goesti oerang Jesoes Kristoes njarëngan ka maraneh sakabeh! Amin.

^a 1 Kor. 16:21; Kol. 4:18. ^b 1 Tes. 5:28.

SĒRAT KAHIDJI TI RASOEL PAELOES KA TIMOTEOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaola Paoeloes, ^a rasoel Jesoes Kristoes, koe timbalan Allah, ^b Djoe-roe-salamët oerang, sarta Goesti Jesoes

Kristoes, ^c anoe djadi pangarëp-ngarëp ² oerang; 'doematëng ^d Timoteoes, anak kaola satëmënna dina kapertjajaan: moegi-moegi maneh dipaparin sih-koer-

nija, ^e kawelasan reudjeung kasenangan ti Allah, Rama oerang, sarta ti Kristoes Jesoes, Goesti oerang! ^a 1 Kor. 1:1. ^b p. 2:3.

^c Kol. 1:27. ^d 2 Tim. 1:2. ^e Gal. 1:3; 2 Tim. 1:2; Tit. 1:4.

3 Tjara bareto kaoela mérédih ka maneh tinggal di Epesoës, ^a basa kaoela indit ka Makédoni teja, [ajeuna mérédih deui,] soepaja maneh teh marentah ka djalma sawareh oelah mamatahkeun
4 ^b piwoeroek sedjen, 'djeung oelah ngoeroes ^c dongeng sarta sadjarah noe taja bejakna; hal kitoe teh manan madjoekeun atoeran Allah dina kapértjajaan mah, anggoer matak ngajakeun padoe.
5 'Ari ^d panoengtoengan timbalan teh nja eta kanjaahan anoe datang ti hate bérésih, sarta ti boedi-rasa hade, djeung
6 ^b ti kapértjajaan anoe taja palsoena. 'Ari djalma sawareh ^e geus sasab ti kitoe, ana seug toeloej kana ngomong gapong.
7 'Angkohna eta teh djadi goeroe toret, padahal teu ngartieun ka noe dipiomong djeung noe dipoegoeh-poegoehkeun koe
8 dirina. 'Děmi oerang pada njaho, jen toret teja ^f hade, lamoen djalma bėnėr ma-
9 kena, 'sarta njaho kijeu, ^g jen toret teh lain dibakoekeun ka djalma bėnėr, dibakoekeunana ^h ka noe masijat djeung ka noe bahoela, ka noe doraka djeung ka noe njijeun dosa, ka noe kotor hate djeung ka noe ngamaha, ka noe maehan bapa djeung ka noe maehan indoeng,
10 ka sakoer bae noe maehan djalma, 'ka noe djinah, ⁱ noe ngadjima ka lalaki, ^j noe ngiwat, noe ngabohong, noe tji-dra ti soempah djeung sadjabana ti dinja, naon bae noe salija ti ^k piwoeroek
11 moeloes teh; 'noeroetkeun Indjil kamoeljaan Allah ^l noe langkoeng salamėt, ^m anoe geus digadoehkeun ka kaoela.

^a Lal. 20:1. ^b p. 6:3. ^c p. 4:7; Tit. 1:14; 3:9. ^d Roem 13:10. ^e p. 5:15; 6:4. ^f Roem 7:12. ^g Gal. 5:22, 23. ^h 2 Moesa 20. ⁱ 1 Kor. 6:10. ^j 2 Moesa 21:16; 5 Moesa 24:7. ^k p. 6:3. ^l p. 6:15. ^m 1 Tes. 2:4.

12 Sarta kaoela moedji soekoer ka noe geus masihan kakoewatan ka diri kaoela, nja Kristoes Jesoes, Goesti oerang, rehna kaoela geus dimanah pisatoehoeun, sarta dikėrsakeun kana kadjėnėngan; 'nja kaoela, ^a noe tadina ngagoreng, sarta nganjaja, djeung neungteuinganan. 'Tatapi kaoela geus dipaparin kawelasan, pedah kaoela pangmigawe

kitoe teh ^b bawaning koe teu njaho, keur
14 teu pėrtjaja. 'Ari ^c sih-koernija Goesti oerang teja geus kalangkoeng pisan ti djėmbar, kalawan kapėrtjajaan reudjeung kanjaahan noe aja di djėro Kristoes Jesoes. 'Ijeu teh ^d omongan noe satoehoe pisan, sarta pantės ditarima djeung satėmėn-tėmėnna, nja eta ^e Kristoes Jesoes teh geus soemping ka doenya pikeun njalamėtkeun djalma noe boga dosa; ^f ari diri kaoela teja panggėde-
16 gėdena. 'Tatapi nja kitoe noe matak kaoela dipaparin kawelasan teh, soepaja Jesoes Kristoes di djėro kaoela, noe djadi panggėde-gėdena teja, ^g nawiskeun sakabeh kasabaranana, pikeun tjonto ka sakoer noe bakal pėrtjaja ka salira andjeunna baris meunang hiroep noe lang-
17 gėng. 'Děmi Radjaning sakabeh djaman, ^h nja Allah noe teu keuna roeksak, noe teu katingal, sarta noe pintėr njalira, eta noe koedoe dibaktian hormat djeung kamoeljaan langgėng salalawasna! Amin.

^a 1 Kor. 15:9; Gal. 1:13. ^b Lal. 8:17. ^c 1 Kor. 15:20. ^d p. 4:9. ^e Mat. 1:21; 9:13; 18:11. ^f Loek. 18:13. ^g 2 Petr. 3:9, 15. ^h Jėr. 10:10; p. 6:15, 16; Roem 16:27.

18 Eh, anaking Timoteoes! kaoela ma-
konkeun ijeu parentah, ^a noeroetkeun piwėdjang nabi, anoe geus disaoerkeun ti memehna kana hal maneh teja, nja maneh ngalakonan ^b pėrang hade teh
19 sing tėroes reudjeung eta; 'bari ^c nėtėp-keun kapėrtjajaan sarta boedi-rasa noe hade; eta koe djalma sawareh geus dikepeskeun, noe matak kalėboeh pėrtja-
20 jana; 'noe kaśsoep kitoe teh ^d Himėneo-oes djeung ^e Aleksandėr; eta koe kaoela ^f geus pada disebakeun ka Setan, soepaja mareunang harti oelah ngagoreng deui.

^a p. 4:14. ^b p. 6:12. ^c p. 3:9. ^d 2 Tim. 2:17, 18. ^e 2 Tim. 4:14. ^f 1 Kor. 5:5.

PASAL 2.

Ari pangheula-heulana noe dipitoeter-
keun koe kaoela, nja koedoe pada mangnjabatkeun, mangnjoehoenkeun, mangnėdakeun sarta mangmoedji-soe-
2 koerkeun ^a ka sakabeh djalma; 'ka radja-radja djeung sakabeh noe laloehoer; soepaja oerang hiroep teh gėnah sarta djeung kėrtana, kalawan sagala
3 ibadah sarta kaprajogaan. 'Karana eta teja hade, sarta kamanah koe Allah,
4 ^b Djoeroe-salamėt oerang; 'ari pangėr-

sana, ^c djalma sakabeh teh sing pada djadi salamèt, sarta datang ka nganja-hokeun kana kajaktian teja. 'Karana ^d Allah teh ngan hidji, kitoe deui ari Lawang di antara Allah djeung manoesa teh ngan hidji, ^e nja eta manoesa Kristoes Jesoes teja, 'noe ^f geus njërahkeun salirana koe andjeun, djadi panëboes pikeun djalma sakabeh, tégës përtelaan ^g dina mangsana noe pasti. 'Kana përkara eta ^h kaola geus dibakoekeun poerah ngoewarkeun, sarta rasoel, (ⁱ kaola di djëro Kristoes njatoerkeun noe sajakti, kaola hanteu bohong.) ^j goeroe oerang kapir dina kapërtjajaän sarta kanjaahan.

^a Jér. 29: 7. ^b p. 1: 1. ^c Jëh. 18: 23; 2 Petr. 3: 9.

^d Joh. 17: 3; Roem 3: 30. ^e Roem 5: 15. ^f Mat.

20: 28; Tit. 2: 14. ^g p. 1: 12; 2 Tim. 1: 11.

^h Roem 9: 1. ⁱ Roem 11: 13.

^k Koe sabab eta, kahajang kaola, djalma lalaki teh ^a di sambarang ënggon koedoe nënëda, ^b ngadjoengdjoengkeun leungeun soetji, ^c oelah djeung ambëk ^d sarta paseja. 'Kitoe deui ^e moenggoeh di awewe, make papakean noe patoet, mapantës maneh teh koedoe djeung eraän sarta tjëgahan; oelah djeung ngoentoen boeok, atawa make ëmas, atawa moetijara, atawa papakean hoe-roeng-herang; 'nja koedoe koe pang-gawe noe hade, sakoemaha noe përløe di awewe anoe ngakoekeun ibadah. ^f 'Awewe teh sing daek diadjar bari re-peh, kalawan sagala pangesto. 'Ari awe-we koe kaola ^g hanteu diidinan ngawoeroek, kitoe deui ngaløehoeran ka lalaki; kahajang kaola koedoe repeh. ^h 'Karana Adam teja ⁱ didamëlina ti heula, ^j Hawa mah pandeuri. 'Sarta lain Adam anoe kagoda; ^k nja awewe anoe kagoda ^l sarta ngarëmpak timbalan. 'Tatapi awe-we teh bakal salamèt koe djalan ngadjoeroekeun anak, kitoe soteh lamoen tëtëp dina kapërtjajaän, sarta dina kanjaahan, djeung dina njoetjikeun dirina, dibarëngan koe tjëgahan. ^a Joh. 4: 21.

^b Djab. 28: 2; 134: 2. ^c Mark. 11: 25. ^d 1 Petr.

3: 3—5. ^e 1 Kor. 14: 34, 35; Ep. 5: 24. ^f 1 Moesa

2: 22; 1 Kor. 11: 9. ^g 2 Kor. 11: 3.

PASAL 3.

Tjeu teh ^a omongan noe satoehoe pisan: ^b tijap-tijap aja djalma mikarëp kana kadjënëngan ^c pangoeroes, eta teh ha-jang kana pagawean noe leuwih aloes.

^d 'Ari moenggoehing di pangoeroes teh ^e oelah aja tjawadeunana, boga pama-djikan ka awewe hidji bae, njaring ati, tjëgahan, pantës, soeka ngandjrëkkeun, ^f ^g bisaän ngawoeroek; 'anoe lain pama-bokan, lain soeka meupeuh-neunggeul, lain ^h ngarah kaoentoengan nista; nja anoe amis boedi, anoe lain toekang pa-ⁱ seja, lain pibanda; 'anoe njangking imah-na pribadi djeung sabënërna, anakna disina noeroet, kalawan sagala kapra-^j jogaän; '(ari djalma noe teu bisa njang-king imahna sorangan mah, koemaha nja pingoeroeseunana ka garedja Allah?) ^k 'oelah anoe anjar asoep agama, bisi djadi agoel, seug tigoebag kana hoekoeman ^l Iblis. 'Djeung deui ^m koedoe hade kasë-boetkeunana koe djalma ⁿ noe di loewar, ^o soepaja oelah tigoebag kana katjë-^p laän sarta kana ridjët Iblis. 'Nja kitoe deui moenggoeh di ^q djoeroe-laden, koe-doe djalma prajoga, oelah midoewa letah, oelah anoe beuki nginoem ang-goer loba, oelah anoe ngarah kaoentoe-^r ngan nista. 'Nja ^s noe nëtëpkeun rasijah kapërtjajaän dina boedi-rasa noe bërë-sih. 'Sarta eta koedoe ditjoba heula, geus kitoe diasoepkeun kana gawe, ari ^t taja katjawadna mah. 'Ari awewe pon kitoe keneh koedoe prajoga, oelah noe ^u oepatan, koedoe njaring ati, satoehoe ^v dina saniskara. 'Ari djoeroe-laden teh boga pamadjikan koedoe ka awewe hidji bae, sarta njangking anak djeung imahna ^w pribadi koedoe djeung sabënërna. 'Ka-rana ^x noe bënër ngaladenanana meunangkeun keur dirina daradjat noe aloes, sarta rosa pisan kaloedeungan dina kapërtjajaän ka Kristoes Jesoes.

^a p. 4: 9. ^b Lal. 20: 28. ^c Tit. 1: 6. ^d 2 Tim. 2: 24.

^e Tit. 1: 11. ^f p. 5: 10. ^g Kol. 4: 5. ^h p. 6: 9.

ⁱ Lal. 6: 3; Pil. 1: 1. ^j p. 1: 19. ^k Tit. 2: 3.

^l Mat. 25: 21; Loek. 19: 17.

^m Eta sagala përkara teja koe kaola ditjatoerkeun ka maneh dina soerat, sarta pangharëpan teh ⁿ hajang gan-tjang manggihan ka maneh; ngan bisi ^o kaola lila; noe dipalar maneh teh njaho anoe misti pëtana lalampahan dina ^p gë-dong Allah, tégësna garedja Allah noe djoemënëng, tihang djeung padëmen ka-^q jaktian. 'Sarta geus poegoeh pisan, ra-sijah hal ibadah teh agoeng: ^r Allah teh geus diëbrehkeun nganggo daging, ^s geus

didamél bënér dina Roh, geus kabireu-
ngeuh koe para malaikat, ^e geus dioe-
warkeun di lébah oerang kapir, geus
dipértjaja di doenya, ^f geus ditjandak
kana djéro kamoeljaän. a p. 4: 13.

b Ep. 2: 19. c Joh. 1: 14. d Roem 1: 3, 4. e Kol.
1: 23. f Ep. 1: 20.

PASAL 4.

Ari Roh teh ngandika tetela pisan,
A^a jen djaman mēngke djalma sawareh
bakal oendoer ti kapértjajaän, sarta
ngarakétan ka roh panjasaban djeung ka
2 papatah ti setan, 'koe lantaran kapoera-
poeraän taroekang bohong, noe geus
pada ditjap koe beusi hoeroeng dina
3 boedi-rasana sorangan. 'Eta teh njara-
ram laki-rabi, nitah pantrang ka kaha-
kanan, anoe koe Allah didjadikeun ^b baris
didahar kalawan moedji soekoer koe
noe pada pértjaja sarta ^c nganjarah-
4 keun kana kajaktian. 'Karana saniskara
dadamélan Allah teh ^d hade, taja pisan
anoe bakoe pitjeuneun, ngan didaharna
5 koedoe kalawan moedji soekoer; 'ka-
rana eta disoetjikeun koe pangandika
Allah sarta panéda. a 2 Tim. 3: 1;

2 Petr. 3: 3. b 1 Kor. 10: 30, 31. c 2 Tim. 2: 25.
d 1 Moesa 1: 31; 5 Moesa 8: 10.

6 Lamoen anoe tadi teja koe maneh
dipapatahkeun ka doeloer-doeloer, estoe
maneh teh abdi Jesoes Kristoes noe
hade, ^a beunang ngasoeuh dina lahiran hal
kapértjajaän sarta piwoeroek hade, anoe
7 geus ditoeroetkeun koe maneh. 'Ari
^b dongeng teu moepakat, dongeng ti nini
pikoen, eta koe maneh tampik; djeung
koedoe mitoetoeran diri kana lampah
8 ibadah. 'Karana ^c hal mitoetoeran badan
teh mangpaätna teu sapira; balikanan
^d ari ibadah mah mangpaät ka saniska-
rana, geus diajaän përdjangdjan hiroep
9 ajeuna sarta di aherat. 'Nja eta teh
^e omongan noe satoehoe pisan, sarta
pantës ditarima djeung satëmën-tëmën-
10 na. 'Karana nja baris kitoe teja noe
matak oerang pada digawe sarta dihi-
hina, tina sabab oerang pageuh nja pa-
ngarëp-ngarëp ka Allah ^f anoe hiroep,
^g noe djoemënëng Djoeroe-salamët djal-
ma sakabeh, soemawonna Djoeroe-sala-
11 mët sakoer noe pértjaja. 'Nja eta teja
12 parentahkeun sarta woeroekkeun. 'Pa-
patjoewan ^h aja noe njoemahkeun ka

maneh pedah ngora; balikanan maneh
teh sing djadi toeladan toeroetaneun
anoe pértjaja; nja dina omong, dina
lampah, dina kanjaahan, dina Roh, dina
13 kapértjajaän, dina kabërésihan. 'Masing
djongdjon kana ngadji, kana magahan,
kana ngawoeroek, ⁱ tēpi ka datang ka-
14 oela. 'Poma-poma oelah rek tjampoleh
kana pasihan noe di djéro diri maneh,
^j noe geus dipaparinkeun ka maneh lan-
taran piwëdjang, keur basana ditoem-
pangan panangan koe para kokolot teja.
15 'Nja eta përkara teja koe maneh koedoe
diangën-angën, sing djoenoeun ka dinja
teh, soepaja katangen maneh teh tjoe-
16 tjoed dina saniskara. 'Masing ^k ijatna ka
diri maneh sorangan sarta ka piwoe-
roek; ^l moedoe sing tētëp dina eta teh;
karana maneh, moen milampah kitoe,
tangtoe njalamëtkeun ka diri sorangan
djeung ka noe ngadengekeun ka maneh.

a 2 Tim. 1: 5; 3: 15, 16. b p. 1: 4; 6: 20; 2 Tim.
4: 4. c Kol. 2: 23. d p. 6: 6. e p. 1: 15; 3: 1.
f p. 6: 17. g p. 2: 3, 4; Tit. 2: 10, 11. h 1 Kor. 16: 11;
Tit. 2: 7, 15. i p. 3: 14. j p. 1: 18; 2 Tim. 1: 6.
k Lal. 20: 28. l 2 Tim. 3: 14.

PASAL 5.

Mamatahan ^a ka djalma kolot oelah
Mdek bēngis, nja koedoe ngingëtan ka
dinja tjara ka bapa; ari moenggoeh ka
2 noe ngora tjara ka doeloer; 'ari ka
awewe kolot tjara ka indoeng; ari ka
awewe ngora tjara ka doeloer awewe,
3 kalawan sagala bërësih ati. 'Moedoe
hormat ka randa, anoe estoe randana.
4 'Tatapi lamoen aja randa boga anak
atawa intjoe, eta anak atawa intjoe teh
sina heula ngadjar diri ^b milampahkeun
kahemanan ka barajana sorangan, djeung
malës kahadean ka kolot; karana lam-
pah kitoe teh bënér sarta kamanah koe
5 Allah. 'Dëmi anoe estoe randa, sarta ka-
tinggal kari sorangan bae, ^c eta ngarëp-
ngarëpna ka Allah, sarta tētëp dina
sasambat djeung nënëda beurang-peu-
6 ting. 'Tatapi ari randa noe kasangon
7 mah, eta hiroep-hiroep teh paeh. 'Anoe
tadi teja ^d parentahkeun, soepaja eta
8 oelah aja tjawadeunana. 'Dëmi djalma
^e noe teu ngabajoean ka ahlina, geus
poegoeh moen ka eusi-imahna, noe kitoe
teh geus moengkir ti kapértjajaän, sarta
leuwih goreng ti batan anoe hanteu përt-
9 tjaja. 'Ari randa noe diasoepeun, oelah

koerang ti gënëp poeloeh taoen oemoerna, sarta *f* noe lakianana ngan sakali,
 10 'djeung *g* noe kasëboetkeun hade pangawena: nja lamoen geus ngamoemoele anak, moen *h* geus ngandjërkeun, moen *i* geus ngoembah soekoe djalma saroetji, moen geus toetoeloeng ka noe saloekër, moen geus mërëloekeun saroe paning
 11 panggawe hade. 'Ari randa noe ngalora mah tampik; karana satijap-tijap kadatangan bëger, noe matak moengpang ka Kristoes teh, eta hajang boga salaki;
 12 'anoë kitoe keuna hoekoeman, tina sabab geus mitjeun katëmënan anoë mimiti. 'Djeung deui *j* eta teh sok miradjeunan loegah-ligeuh ngidëran imah; sarta lain ngaligeuh bae, samalah djeung ngawangkong sarta openan, ngomong-
 14 keun anoë hanteu patoet. 'Koe sabab eta, ari kahajang kaoela, *k* randa ngora teh koedoe boga salaki, 'sina anakan, sarta ngoeroes imahna, djeung oelah mere djalan ka moesoeh noe matak bisaeun
 15 ngagogoreng. 'Karana *m* geus aja sawareh noe njingkir, naloetoerkeun ka Setan. 'Lamoen djalma noe përtjaja, lalaki atawa awewe, boga sanak-baraja noe randa, eta sina njakoeta ka dinja; garedja mah oelah kabeungbeuratan, soepaja mahi pikeun njakoeta ka noe estoe randa.
a 3 Moesa 19:32. *b* Mark. 7:10.
c Loek. 2:37. *d* p. 4:11. *e* p. 3:5. *f* p. 3:2.
g p. 3:7. *h* Ibr. 13:2. *i* Loek. 7:44. *j* Sil. 7:11;
 10:19. *k* 1 Kor. 7:9, 39. *l* p. 2:15. *m* p. 6:21.

17 Ari *a* kokolot anoë bënëñ ngokolotana koedoe diangkeuhkeun pantës dihormat doewa patikëlaneun, soemawonna noe digawe koe saor djeung piwoeroek. 'Karana ari pilahir dina Kitab:
 18 *b* Sapi keur ngirik gandoem oelah ditjalongtjongan; djeung deui: *c* Anoë baranggawe teh patoet pimeunangeun boeroehanana. 'Moen aja noe ngëlakkeun kokolot, papatjoewan oelah ditarima,
 19 *d* kadjaba moen aja saksi doewa atawa tiloe. 'Ari noe migawe dosa koedoe diwëwëleh, *e* sing kasaksian koe sakabeh, soepaja noe saredjen ge sarijeuneun.
 21 'Kaoela *f* ngomat-ngomatan di pajoeuneun Allah sarta Goesti Jesoes Kristoes, djeung di hareupeun para malaikat kapilih, eta përkara teja koe maneh estoekun, oelah dek pilih-kasih, sarta oelah milampah kijeu-kijeu noeroetkeun ka-

22 soekaän sorangan. 'Oelah *g* gantjang noempangkeun leungeun ka djalma, djeung oelah kasabit kana dosa noe sedjen. Masing ngaraksa kabërësihan diri
 23 teh. 'Oelah deui nginoem tjai bae, moedoe make anggoer saeutik, tina sabab beuteung maneh, sarta pedah sok min-
 24 dëng boga panjakit. 'Ari djalma sawareh teh *h* dosana katara sarta miheulaän djinisna kana hoekoeman; dëmi noe sawareh deui mah dosana katara pan-
 25 deuri. 'Nja kitoe keneh panggawe hade, eta katara; sarta ari noe teu kitoe, moal lila bisana boeni teh. *a* 1 Tes. 5:12;
 Ibr. 13:17. *b* 5 Moesa 25:4; 1 Kor. 9:9. *c* 5 Moesa 24:14; Loek. 10:7. *d* 2 Kor. 13:1. *e* Gal. 2:14.
f 2 Tim. 4:1. *g* p. 3:10. *h* Gal. 5:19.

PASAL 6.

Ari *a* anoë koemawoela, sakoer noe di
 Abawah pasangan, koedoe boga angkeuh ka djoeraganana përløe nandakeun sagala kahormatan, soepaja padjënëngan Allah sarta piwoeroek teh *b* oelah aja djalma noe ngagorengkeun inja.
 2 'Djeung anoë boga djoeragan ka noe përtjaja, papatjoewan rek njoemahkeun ka dinja, sapedah eta doeloer; anggoer koedoe beuki tëmën nja ngawoela teh, sapedah eta përtjaja sarta kaäsih, djeung dipaparin nampa kanoegrahan kitoe. Nja eta teja woeroekkeun sarta pagahkeun.
a Ep. 6:5; Tit. 2:9. *b* Tit. 2:5.

3 Oepama aja djalma noe mamatahkeun *a* piwoeroek sedjen, teu ngarëmpeogan kana *b* kasaoeran moeloes anoë ti Goesti oerang Jesoes Kristoes, sarta ka piwoeroek anoë noengtoen kana ibadah teja,
 4 'eta teh agoel, euweuh pisan kanjahona, nja boga kasakit rësëpan kana padoe djeung kana *c* parëboet omong, anoë matak ngadjadikeun dëngki, paseja, ngagogoreng, panërka teu hade, 'tjetjeredan djalma noe lëbar pikirna, sarta kaleungitan kajaktian teja, ari panjanana ibadah teh panghasilan. Maneh
 5 sing njingkir ti noe kitoe teh. 'Tatapi ibadah teja ënja panghasilan gëde tamah, lamoen reudjeung tarima ati. 'Karana oerang *d* mangsa djol ka doenya hanteu barangbawa naon-naon; geus tetela, dimana ka loewar kitoe deui moal
 6 mawa naon-naon. 'Manana oerang *e* lamoen boga sandang-pangan mah, moedoe

- 9 tarima bae. 'Sabalikna, ^f ari noe hajang djadi beunghar mah tangtoe tigoebrag kana panggoda djeung kana ridjët, sarta kana reja-reja pakarëpan gëdjoel nja ngabalahi keun, anoe matak djalma teh tilëlëp kana katiwasan djeung karoek-sakan. 'Karana ^g ari njaäh kana doewit teja nja eta akar saniskara kagorengan; aja djalma sawareh kapintjoet, geus kitoe sasab ti kapërtjajaän, sarta seug noëblës dirina sorangan koe kanjëri reja pisan. ^a p. 1:3. ^b 2 Tim. 1:13. ^c 2 Tim. 2:14. ^d Aj. 1:21; Djab. 49:18; Goer. 5:14. ^e Sil. 30:8. ^f Sil. 23:4; Mark. 4:19. ^g Loek. 12:15.
- 11 Tatapi ari maneh mah, eh ^a djalma-ning Allah! ^b moedoe njëgah lampah kitoe; sarta ^c sing ngobrek kana kabë-nëran, ibadah, kapërtjajaän, kanjaahan, kamantëpan djeung kasarehan. 'Lako-nan ^d përang hade, nja përang kapërtjajaän teja; koedoe ^e newak kana hiroep noe langgëng; nja baris kitoe noe matak maneh geus disaoer, sarta ngakoekeun pangakoe hade teja ^f di hareupeun saksi reja pisan. 'Kaoela ^g marentah ka maneh di pajoeneun Allah, ^h anoe ngahiroep-keun saniskara, sarta di pajoeneun Kristoes Jesoes, ⁱ noe ngakoekeun pangakoe hade teja di hareupeun Pontioes Pila-toes: 'poma-poma koe maneh tëtëpkeun eta papakon, oelah aja koetjiwana, oelah aja pikatjawadeunana, tëpi ka soem-pingna Goesti oerang Jesoes Kristoes.
- 15 'Anoe bakal ngaboektikeun eta teh dina mangsana, ^j nja Allah noe langkoeng salamët sarta noe kawasa njalira, ^k Ra-

- djaning sakabeh radja, Goesting saka-beh goesti; 'anoë woengkoel ^l teu keuna paeh teh, ^m sarta linggih di djëro tjaäng noe teu beunang dideukeutan; ka andjeunna tatjan aja djalma noe nendjo, ⁿ sarta teu beunang koe djalma ditendjo; ^o nja andjeunna noe koedoe dibaktian hormat sarta kawasa langgëng! Amin. ^a 2 Tim. 3:17. ^b 2 Tim. 2:22. ^c 5 Moesa 16:20. ^d p. 1:18. ^e Pil. 3:12. ^f 2 Tim. 2:2. ^g p. 5:21. ^h Roem 4:17. ⁱ Mat. 27:11; Joh. 18:37; Wahj. 1:5. ^j p. 1:11, 17. ^k Wahj. 19:16. ^l Joh. 5:26. ^m Djab. 104:2; Dan. 2:22. ⁿ 2 Moesa 33:20. ^o 2 Tim. 4:18.
- 17 Ari noe baleunghar di ijeu doenya titah oelah adigoeng, djeung ^a oelah ngandëlkeun kabeungharan noe sok tara tangtoe teja, ngandël teh koedoe ka ^b Allah noe hiroep, anoe masihkeun ka oerang saniskara barang sarta leuwih loba, baris dipake. 'Titah marilampah kahadean, sina soegih dina panggawe hade, ^c sina moerah djeung berehan, ^d neundeun radja-brana pikeun dirina, pigeusaneun padëmen koewat ^e keur di djaman mëngke, soepaja mareunang hiroep noe langgëng teja. ^a Sil. 11:28. ^b p. 4:10. ^c Ibr. 13:16. ^d Mat. 6:20; Loek. 16:9.
- 20 Eh Timoteoes! ^a sing ngaraksa kana gagadoehan teja, djeung ^b singkiran omongan gapong teu moepakat, sarta madoeanana noe kasëboetkeun elmoe, ^c tatapi palseo. 'Aja djalma sawareh ngakoekeun ka dinja, ^d toeloëj sasab ti kapërtjajaän. ^e Moegi-moegi sih-koer-nja teh njarëngan ka maneh! Amin. ^a 2 Tim. 1:14. ^b p. 4:7; 2 Tim. 2:16. ^c p. 1:6, 19; 2 Tim. 2:18. ^d 2 Tim. 4:22.

SĚRAT KADOEWA TI RASOEL PAOELOES KA TIMOTEOES.

PASAL 1.

SĚrat kaoela Paoeloes, rasoel Jesoes Kristoes, koe pangërsa Allah, pikeun ngadjalankeun ^a përdjangdjian hiroep, ² noe di djëro Kristoes Jesoes teja; 'doe-

matëng ^b Timoteoes, anak kaoela kanjaäh: moegi-moegi maneh dipaparin sih-koernija, kawëlasan reudjeung kasë-nangan ti Allah Rama, sarta ti Kristoes Jesoes, Goesti oerang!

^a 1 Joh. 2:25. ^b 1 Tim. 1:2.

3 Kaoela moedji soekoe ka Allah, ^a noe dibakti koe kaoela ti karoehoen dina boedi-rasa bërësih, kitoe deui ^b teu pëtot-pëtot ingët ka maneh teh dina sadjéroning panëda kaoela beurang-peuting; 'hajang pisan ^c papanggih djeung maneh, ari ras ingët ka tji-panon maneh teja; soepaja kaoela moegi dipaparin pinoeh koe kaboengahan; 'satijap-tijap kaoela ngingëtkeun kana kapërtjajaän maneh noe taja palsoena, noe ti heula ngënggon di djëro Lois, ejang maneh noe istri, djeung di djëro iboe maneh Enika; sarta kaoela nangtoekeun, jen ngënggon di djëro maneh keneh.

6 'Tina sabab kitoe, kaoela ngingëtan ka maneh, moedoe ngageuingkeun kana ^d pasihan Allah noe di djëro hate maneh, lantaranana maneh koe kaoela ditoempangan leungeun teja. 'Karana Allah masihkeun teh ka oerang ^e lain roh kagimiran, ënjana mah roh kawasa, sarta kanjaahan, djeung tjëgahan. 'Manana maneh oelah rek mikaera kana përtelaän Goesti oerang, nja kitoe deui ka kaoela, ^f noe djadi babandan andjeunna; ^g moedoe sing miloe sangsara sabab Indjil, koe bërkaah kawasaning Allah, 'noe ^h geus njalamëtkeun ka oerang, sarta ⁱ geus njaoer oerang teh nganggo pangnjaer soetji, lain sabab panggawe diri oerang, ^j istoening sabab këršana koe mantën, sarta sih-koernijana, noe geus dipasihkeun ka oerang di djëro Kristoes Jesoes ti samemeh

10 djaman-djaman, 'ari ajeuna ijeu ^k geus diboektikeun koe soempingna Djoeroesalamët oerang Jesoes Kristoes teja, ^l noe geus ngaleungitkeun maot, sarta koe lantaran Indjil geus nganjatakeun hiroep djeung hal teu keuna roeksak.

11 'Nja ka dinja ^m kaoela geus dibakoekeun poerah ngoewarkeun, sarta rasoel, djeung goeroe oerang kapir. 'Pedah kitoe ⁿ noe matak kaoela njandang sangsara ijeu teh, tatapi hanteu era; karana kaoela njaho ka eta noe dipërtjaja koe kaoela, sarta tangtoe pisan dina pikir, jen andjeunna teh kawasa ngaraksa kana ^o titipan kaoela dongkap ka poëan eta

13 teja. 'Tëtëpkeun tjonto ^p kasaoeran moeloes, ^q anoe koe maneh kadenge ti kaoela teja, bari make kapërtjajaän djeung kanjaahan noe aja di djëro Kristoes

14 Jesoes. 'Sing ^r ngaraksa kana gaga-doehan hade teja, koe Roh Soetji, anoe linggih di djëro oerang. ^a Lal. 23:1; Pil. 3:5. ^b 1 Tes. 1:2. ^c p. 4:9, 21. ^d 1 Tim. 4:14. ^e Roem 8:15. ^f Ep. 3:1, 13. ^g p. 2:3; 4:5. ^h Tit. 3:5. ⁱ 1 Tes. 2:12. ^j Ep. 1:4, 11. ^k Roem 16:26. ^l 1 Kor. 15:55—57. ^m 1 Tim. 2:7. ⁿ p. 2:9. ^o p. 4:8. ^p 1 Tim. 6:3. ^q p. 2:2; 3:14. ^r 1 Tim. 6:20.

15 Maneh geus njaho, sakabeh noe di Asia teja ^a pada aloendoer ti kaoela; noe kaäsoep kitoe Pigeloes djeung Her-mogenes. 'Goesti moegi-moegi maparin kawëlasan ka ^b saeusi-imah Onesiporoes; karana rëmën pisan eta teh niiskeunana ka hate kaoela, sarta teu wirangeun

17 koe ^c rante kaoela; 'ari keur mangsa di Roem, nejangana kaoela imeut katjida, sarta datang ka kapanggih. 'Moegi-moegi eta teh ^d koe Goesti dipaparin sina manggih kawëlasan ti Goesti ^e di poëan eta teja. Djeung ari karosaän ngawoelana di Epesoes teja, maneh teh leuwih njaho. ^a p. 4:10, 16. ^b p. 4:19. ^c Ep. 6:20. ^d Mat. 5:7. ^e p. 4:8.

PASAL 2.

Koe sabab eta, eh anaking! sing djadi koewat dina sih-koernija, noe di djëro

2 Kristoes Jesoes. 'Sarta përkara ^a noe koe maneh geus kadenge ti kaoela di hareupeun reja saksi, përtjajakeun ka djalma noe satoehoe, anoe pada pibisaean ngawoeroek deui ka djalma sedjen. 'Ari maneh teh sing daek ^b njandang kasoekëran, koemaha noe përløe di pradjoerit Jesoes Kristoes noe bënë. 'Moenggoeh anoe ngalakonan përang mah, ^c moal tjampoer kana oeroesan barang kahiroepan; soepaja manehanana dipika

5 soeka koe kapala përang. 'Dalah ^d anoe ngadoe tanaga oge moal koengsi dimakoetaän, lamoen hanteu sah mah ngadoena. 'Ari ahli tani anoe migawe, koe

7 doe ti heula ngahakan hasilna. 'Hartikeun anoe koe kaoela dipitjatoer teh; ^e da maneh koe Goesti tangtoe diboekakeun ka saniskarana. 'Masing ngingët-ningët, ^f jen Jesoes Kristoes teh geus ditanghikeun ti noe paraeh; ari andjeunna ^g mëdalna ti toeroenan Dawood, sakoemaha oenina Indjil kaoela;

9 'anoe djadi sabab ^h kaoela teh njandang kasoekëran, moenggah datang ka dibarogod, tjara bangsat; tatapi ari pangan-dika Allah mah ⁱ hanteu kabarogod.

10 'Pedah kitoe, ^j kaoela ngawajahnakeun maneh ka saniskara, tina sabab sakoer ^k djalma kapilih, soepaja eta ge pada pimeunangeun kasalametan anoe di djero Kristoes Jesoes, reudjeung kamoeljaan
 11 noe langgeng. 'Ijeu teh ^l omongan noe satoehoe pisan: ^m satijap-tijap oerang geus ngiring paeh, tangtoe oerang kitoe
 12 deui mēngke ngiring hiroep; 'satijap-tijap ⁿ oerang wajahna, tangtoe oerang kitoe deui mēngke ngiring ngaradjaan; ^o satijap-tijap oerang nganglēs ka andjeunna, tangtoe andjeunna kitoe deui
 13 mēngke nganglēs ka oerang. 'Satijap-tijap oerang hanteu toehoe, ^p moenggoeh andjeunna mah tētēp bae toehoe; karana mohal ijasaen nganglēs ka salira andjeunna. ^a p. 1: 13. ^b p. 4: 5. ^c 1 Kor. 9: 25. ^d 1 Kor. 9: 26. ^e Sil. 2: 6. ^f 1 Kor. 15: 4, 20. ^g Roem 1: 3. ^h p. 1: 12; Pil. 1: 7; Kol. 4: 18. ⁱ Lal. 28: 30, 31. ^j Kol. 1: 24. ^k Wahj. 17: 14. ^l 1 Tim. 4: 9. ^m Roem 6: 5. ⁿ Roem 8: 17. ^o Mat. 10: 33. ^p Roem 3: 3.

14 Pada ingetan kana eta pērka, sarta koedoe ngomat-ngomatan di pajoeneun Goesti, ^a oelah sina parēboet omong; taja pisan hasilna, ngan matak ngabi-
 15 ngoengkeun ka noe ngadareng. 'Sing sarēgēp pisan, ^b malar njanggakeun diri maneh ka Allah teh katjiri djalma sa-
 16 estoe, rehna njēkēl gawe teu kawiwirangan, sarta mētakeun pangandika kajaktian teh djeung sabēnerna. 'Djeung
 17 moedoe ngadjaoehan ^c omongan gapong teu moepakat; karana eta teh tangtoe tambah-tambah kadorakaanana, 'sarta
 18 papatahna bakal beuki njatoean tjara sampar; noe kaāsoep kitoe ^d Himēneoes djeung Piletoes; 'eta geus pada sasab
 19 ti kajaktian, ari omongna jen kijamat teh ēnggeus; djadi ngabaroentakkeun kapertjajaan djalma sawareh. 'Parandene
 20 kitoe, ^e padēmen Allah noe reugreug teh tētēp bae ngadēgna, sarta aja toelisan kijeu: ^f Goesti langkoeng oeninga ka djalma kagoenganana; djeung
 21 deui: ^g Saha-saha noe njēboet djēnengan Kristoes, koedoe mitjeun kadorakaan. 'Demi di djero imah gēde lain woengkoel
 22 parobot emas sarta perak, aja deui parobot kai sarta taneuh; ^h ari noe sawareh baris kamoeljaan, noe sawareh
 23 deui mah baris kahinaan. 'Lamoen djalma ngabērēsihan maneh ti noe kitoe teja, nja eta teh djadi parobot baris

kamoeljaan, geus disoetjikeun, sarta aja gawena di Goesti, geus sadija pikeun
 22 saniskara pagawean hade. 'Moedoe ⁱ njēgah ka napsue kangoraan, sarta sing ngobrek kana kabēnēran, kapertjajaan, kanjaahan, sarta karoentoetan reudjeung sakoer
 23 noe sasambat ka Goesti tēroes djeung hate bērēsih. 'Sarta moedoe nampik sagala ^j soewal boeroeng, noe teu oemoem, sabab maneh njaho, eta teh
 24 ngajakeun paseja. 'Ari moenggoeh di abdi Goesti ^k oelah paseja, nja koedoe saneh ka sakabeh, djeung sing bisaan ngawoeroek,
 25 kitoe deui sabar; 'sarta mamatahan ^l reudjeung sareh ati ka sakoer noe ngalawan, malah-mandar noe kitoe teh koe Allah dipaparin pērtobat,
 26 ^m noe matak datang ka nganjahokeun kana kajaktian, 'sarta djadi ingēt deui, bidjil tina ⁿ ridjēt Iblis, anoe geus ngabojong maranehanana sina noeroet karpēna. ^a 1 Tim. 6: 4. ^b 1 Tim. 4: 6; Tit. 2: 7, 8. ^c 1 Tim. 6: 20. ^d 1 Tim. 1: 20. ^e 1 Kor. 3: 11. ^f Joh. 10: 14. ^g 1 Joh. 1: 9. ^h Roem 9: 21. ⁱ 1 Tim. 6: 11. ^j Tit. 3: 9. ^k 1 Tim. 3: 3; Tit. 1: 7—9. ^l Gal. 6: 1. ^m 1 Tim. 4: 3. ⁿ 1 Tim. 3: 7.

PASAL 3.

Kanjahokeun koe maneh, ^a di djaman Kahir piajaeun mangsa noe sararakah.
 2 'Karana djalma teh ^b bakal pada njaah ka dirina bae, pibanda, soewaban, kama-
 3 goengan, toekang ngagogoreng, moengpang ka kolot, euweuh panarima, doraka, 'teu boga kanjaahan oemoem, teu
 4 daek rapih, toekang ngoepat, latjoer, dēdēglēr, giroek ka noe hade, 'toekang ngahjanat, mokahaan, agoel, leuwih
 5 njaah kana kangeunahan ti batan njaah ka Allah; 'aja ^c sēmoena ibadah, tatapi kana kawasana mah nganglēs. Singkiran
 6 noe kitoe teh. 'Karana aja noe ti lēbah eta, sok pada njoeloesoep ka imah, ^d nangkēpan hate awewe noe kaboegebrogan
 7 koe dosa, sarta kairid koe roepa-roepa napsue; 'awewe noe goegoeroe saēndēng-ēndēng, tatapi salalawasna ge
 8 moal bisa datang ka ngarti kana kajaktian. 'Saperti Janes djeung Jambres ^e ngalawan ka Moesa teja, nja kitoe
 9 pisan itoe teh pada ngalawan kana kajaktian; estoe djalma ^f lēbar pikir, woe-
 10 doe moenggoeh dina kapertjajaan. 'Tatapi moal datang ka madjoe deui; karana kageloanana tangtoe mēngke

katangen koe sakabeh, ^g sakoemaha tjara
 10 kageloan djalma noe diséboet tadi. 'Ari
 maneh mah ^h geus noeroetan kaoela
 dina piwoeroek, dina tingkah-polah, dina
 pasédjaän, dina kapértjajaän, dina ka-
 sabaran, dina kanjaähän, dina kaman-
 11 tēpan, 'dina kasorang koe panganijaja,
 dina kasangsaraän, ⁱ sakoemaha noe
 geus naradjang ka kaoela di Antioki,
 di Ikonioem djeung di Listra; ari eta
 panganijaja teja koe kaoela geus ditahan,
 sarta ^j kaoela koe Goesti geus didjait
 12 ti sakabehna. 'Malah ^k sadajana djalma
 noe hajang di djero Kristoes Jesoes teh
 hiroep sarta djeung ibadahna, tangtoe
 13 bakal pada dikanijaja. 'Sabalikna, ari
 djalma goreng djeung noe ngagiringsing
 mah tangtoe beuki rosa kagorenganana,
 pada njasabkeun, malah dirina ge ka-
 14 sasabkeun. 'Tatapi ari maneh mah ^l sing
 tētēp di noe geus diwoeroekkeun ka ma-
 neh, sarta noe kaharti jen saestoena,
 sapedah maneh njaho ka noe ngawoe-
 15 roekkeun eta ka maneh; 'sarta jen ma-
 neh ti boeboedak geus nganjahokeun
 ka Kitab soetji, anoe bisa mintērkeun
 ka maneh matak djadi kasalamētan,
 djalanna pørtjaja ka Kristoes Jesoes.
 16 'Ari sadajana kitab teh ^m geus diilham-
 keun koe Allah, sarta mangpaät pikeun
 piwoeroek, pikeun ngawēwēleh, pikeun
 ngahadekeun, sarta pikeun mamatahan
 17 kana djalan kabēnēran; 'soepaja ⁿ djalma-
 ning Allah teh sampoerna, sarta ^o sadija
 pisan baris ka saliring pagawean hade.
 a 1 Tim. 4:1. b Roem 1:29-31. c Tit. 1:16.
 d Tit. 1:11. e 2 Moesa 7:11, 22. f 1 Tim. 6:5.
 g 2 Moesa 7:12; 8:18; 9:11. h 1 Tim. 4:6.
 i Lal. 13:14, 50; 14:1-6, 19. j Djab. 34:20;
 2 Kor. 1:10. k Mat. 16:24; Joh. 15:18; Lal.
 14:22. l p. 1:13; 2:2. m 2 Petr. 1:20. n 1 Tim.
 6:11. o p. 2:21.

PASAL 4.

Kaoela ^a ngomat-ngomatan di pajoe-
 neun Allah sarta Goesti Jesoes Kris-
 toes, ^b anoe bakal ngahoekoeman ka
 djalma hariroep reudjeung noe paraeh,
^c keur waktoena soemping sarta beh
 2 karadjaänana: 'oewarkeun ^d pangandi-
 ka; sing mantēp, ari teu ari; koedoe
 ngawēwēleh, ngageunggeureuhkeun, ma-
 matahan djeung sagala kasabaran sarta
 3 pangwoeroek. 'Karana mēngke aja mang-
 sa, harita maranehanana teu parajaeun
 ka ^e piwoeroek moeloes teja; sarta koe

bawaning arateul tjeulina, ^f bakal pada
 ngoempoelkeun sababaraha goeroe keur
 diri maranehanana, noeroetkeun kaha-
 4 jang napsoena sorangan; 'djeung ^g bakal
 ngalalijeuskeun tjeuli ti kajaktian, seug
 5 njanghareupan ka dongeng-dongeng. 'Ta-
 tapi ari maneh mah sing ^h njaring ati
 dina saniskara, sing daek ⁱ njandang
 kasoekēran, lakonan pagawean ^j djoeroe
 indjil, lampahkeun tjangkingan maneh
 6 sing datang ka toetoezna. 'Karana ka-
 oela ajeuna keur ditjijtjikeun ^k saibarat
 koerban inoeman, sarta waktoe rek
 7 ninggal teh geus tereh. 'Kaoela geus
 ngalakonan ^l pērang hade, geus njatjap-
 keun balap diri, geus nētēpkeun kapēr-
 8 tjajaän; 'moenggoeh ka hareup mah ka-
 oela geus ditjadangan ^m makoetaning
 kabēnēran, anoe bakal dipasihkeun ka
 kaoela ⁿ di poēan eta koe Goesti, nja
 Hakim noe langkoeng adil teja; sarta
 lain ka kaoela bae, kitoe keneh ka sa-
 kabeh noe geus pada soeka kana soem-
 pingna. a 1 Tim. 5:21. b Lal. 10:42. c Tit. 2:13.

d 1 Tim. 4:13; 5:20; p. 2:24. e 1 Tim. 1:10.

f Jës. 30:10; Jër. 5:31. g Tit. 1:14. h 1 Tim. 3:2.

i p. 2:3. j Lal. 21:8. k Pil. 2:17. l 1 Tim. 6:12.

m Jak. 1:12; 1 Petr. 5:4; Wahj. 2:10. n p. 1:12, 18.

9 Maneh ^a sing gēsät-gēsöet soepaja
 10 gantjang manggihan ka kaoela. 'Karana
^b Demas geus ninggalkeun ka kaoela,
 bawaning manehanana djadi ^c njaäh ka
 ijeu doenya, ajeuna geus leumpang ka
 Tesalonika; ari Kresen geus indit ka
 11 Galata, Titoes mah ka Dalmati. 'Ngan
^d Loekas anoe aja di kaoela. Ari Mar-
 koes koe maneh sampeur, sarta bawa
 reureudjeungan; karena kapake pisan
 12 koe kaoela panglalajananana. 'Ari ^e Ti-
 hikoës koe kaoela geus dititah ka Epe-
 13 soes. 'Haroedoem, anoe bareto koe ka-
 oela ditinggalkeun di Troas teja, di ki
 Karpoes, ari maneh datang, bawa; djeung
 bawa eta kitab-kitab, soemawonna kër-
 14 tas koelit teja. 'Ari ^f Aleksandër, pa-
 ledang teja, loba katjida migawena ka-
 gorengan ka kaoela; moegi-moegi koe
 Goesti dibalēs sakoemaha pagaweanana!
 15 'Maneh oge masing ngadjaga diri
 ka eta djalma; karena rosa katjida nga-
 16 lawanna ka omongan oerang. 'Waktoe
 kaoela ngadjawab pariksaän noe mimiti,
 taja hidji-hidji atjan anoe bela, sarereja
 pada ninggalkeun ka kaoela. Moegi-

17 moegi lampah kitoe oelah ditangoeng-
keun ka darinja! 'Tatapi Goesti mah
harita ngadëgan ka kaoela, sarta ngoe-
watkeun ka kaoela, soepaja pangoewar-
an teh koe kaoela dilampahkeun datang
ka tjatjapna, sarta masingna kadenge
koe sakabeh oerang kapir. Djeung ka-
oela geus dileupaskeun ti soengoet singa
18 teja. 'Malah Goesti ^g tangtoe bakal nga-
leupaskeun kaoela ti saniskara panggawe
goreng, sarta ngaraksa kaoela datang ka
karadjaänana di sawarga. ^h Nja andjeun-
na noekoedodibaktian kamoeljaän lang-
gëng salalawasna! Amin. ^a p. 4: 21.
^b Pilem. 24. ^c 1 Joh. 2: 15. ^d Kol. 4: 10, 14.
^e Kol. 4: 7. ^f 1 Tim. 1: 20. ^g p. 3: 11. ^h 1 Tim. 6: 16.

19 Pagnëpikéun salam kaoela ka ^a Pris-
ka djeung Akila, sarta ka ^b saeusi-imah
20 Onesiporoës. 'Ari ^c Erastoës tinggaleun
di Korinta; Tropimoës koe kaoela di-
tinggalkeun di Mileta keur gëring. 'Ma-
neh ^d sing gësat-gësoet, soepaja datang
ka dijeu samemeh oesoem tiris. Ari Eboe-
loës, Poeden, Linoës djeung Klaoedia,
sarta sakabeh bae doeloer-doeloer, ^e pada
ngirim salam ka maneh. ^a Lal. 18: 2.
^b p. 1: 16. ^c Lal. 19: 22; 20: 4. ^d p. 4: 9. ^e Tit. 3: 15.
22 Moëgi-moëgi ^a Goesti Jesoës Kristoës
njarëngan ka roh maneh! Sih-koernija
teh moëgi njarëngan ka maraneh saka-
beh! Amin. ^a Gal. 6: 18.

SĒRAT TI RASOEL PAOELOES KA TITOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Paoeloes, ^a abdi Allah
Sarta rasoel Jesoës Kristoës kana hal
kapĕrtjajaän sakoer djalma ^b kapilih Al-
lah, djeung ^c hal kanjaho kana kajak-
tian, anoe noengtoen kana ibadah teja,
2 'kalawan pangarĕp-ngarĕp kana hiroep
noe langgëng, noe koe Allah ^d anoe mo-
hal bohong teja geus didjangdjikeun ti
3 samemeh djaman-djaman, 'dĕmi dina
mangsa noe pasti geus nganjatakeun
pangandikana lantaran ti pangoewaran,
^e noe geus digadoehkeun ka kaoela koe
doemeh timbalan Allah, ^f Djoeroe-sala-
4 mĕt oerang; 'doematĕng ^g Titoës, ^h anak
kaoela satĕmĕnna, djalan tina toenggal
pĕrtjaja: ⁱ moëgi-moëgi maneh dipaparin
sih-koernija, kawĕlasan reudjeung kasĕ-
nangan ti Allah Rama, sarta ti Goesti
Jesoës Kristoës, Djoeroe-salamĕt oerang!

^a Roem 1: 1. ^b 1 Petr. 2: 9. ^c 1 Tim. 3: 16; 6: 3.

^d 4 Moesa 23: 19. ^e 1 Tes. 2: 4. ^f p. 2: 10. ^g Gal. 2: 1.

^h 1 Tim. 1: 2. ⁱ Ep. 1: 2.

5 Kijeu sababna noe matak maneh koe
kaoela ditinggalkeun di Krete, soepaja
anoe tatjan kaboeroe anggeus, koe ma-

neh dipadjoe diĕntepkeun, sarta di oeng-
gal nagara ^a ngadjĕnĕng-djĕnĕngkeun
baris kokolot, sakoemaha kaoela geus
6 marentah ka maneh; 'nja eta lamoen
aja djalma ^b noe euweuh tjawadeunana,
boga pamadjikan ka awewe hidji bae,
sarta anak-anakna pĕrtjaja, noe teu beu-
nang ditoeding latjoer atawa moeng-
7 pang. 'Karana moenggoehing di pangoe-
roës teh oelah aja tjawadeunana, koe
pedah ngokolotan gĕdong Allah; oelah
mawa-mawa maneh, oelah barangasan,
oelah pamabokan, anoe lain soeka meu-
peuh-neunggeul, lain ngarah kaentoe-
8 ngan nista; 'nja anoe soeka ngandjrĕk-
keun, anoe njaäh ka noe hade, tjĕga-
han, bĕnĕr, soetji, sarta bisa mĕngkĕk
9 diri; 'anoe pageuh njĕkĕl kasaoeran noe
satoehoe teh sakoemaha piwoeroek bae,
soepaja kawasa mamatahan koe piwoe-
roek moeloes teja, sarta ngawĕwĕleh
ka noe madoean. ^a Lal. 14: 23; 2 Tim. 2: 2.

^b 1 Tim. 3: 2—7.

10 Karana loba pisan ^a djalma lantja-
lintji, ^b toekang ngomong gapong sarta
toekang ngagĕndam, soemawonna anoe
11 asal bangsa disoenanatan. 'Eta koedoe di-

peungpeukan soengoetna, da sok radjeun ngabaroentakkeun ka saeusi-imah kabeh, djalan mamatahkeun anoe hanteu patoet, koe bawaning ^c ngarah kaeontoengan nista. 'Aja hidji djalma bangsa eta, nja nabina sorangan, geus ngomong kijeu: Ari oerang Krete salawasna sok bohongan bae, sato galak, sarta ngédoel beuteung. 'Bèñer njëboetna kitoe teh. Koe sabab eta, koe maneh ^d koedoe pada diwëwëleh sing angët pisan, soepaja ^e tjalageur dina kapërtjajaän, 'djeung oelah ngoeroes ^f dongeng Jahoedi sarta parentah djalma noe pada ngabalijeur kana kajaktian. 'Moenggoeh ka djalma noe bërësih, ^g saniskara barang teh bërësih; tatapi moenggoeh ka djalma noe rëgëd djeung noe teu përtjaja mah, ^h taja pisan barang noe bërësih, ari pikirna sarta boedi-rasana pada rëgëd. 'Pangarakoena njaho ka Allah; tatapi koe panggawena mah pada nganglës ka andjeunna, sapedah naradjis djeung mantangoel, sarta woedoe moenggoeh ka saniskara ⁱ pagawean hade.

^a 2 Tes. 3: 11. ^b 1 Tim. 1: 6. ^c 1 Petr. 5: 2.
^d 2 Tim. 4: 2. ^e p. 2: 2. ^f 1 Tim. 1: 4; p. 3: 9.
^g Roem 14: 14, 20. ^h Mat. 23: 25, 26. ⁱ 2 Tim. 3: 17.

PASAL 2.

Ari maneh mah ^a moedoe njatoerkeun anoe tjtjtjog djeung piwoeroek moe-
2 loes teja. 'Moenggoehing lalaki kolot teh sina njaring ati, prajoga, tjëgahan, ^b djagdjadg dina kapërtjajaän, dina kannaahan, sarta dina kamantëpan. 'Ari ^c awewe kolot pon kitoe keneh, tingkahpolahna sina sakoemaha noe përløe di djalma soetji, oelah sina oepatan, oelah beuki nginoem anggoer loba, nja sina
4 djadi goeroe lampah kahadean; 'soepaja magahan ka awewe ngarora sina ijatna, sina njaäh ka salakina, djeung njaäh
5 ka anak-anakna, 'sarta sina tjëgahan, bërësih, ngaraksa imah, hade ati, djeung ^d ngesto ka salakina, soepaja pangandika Allah teh ^e oelah aja djalma noe ngagorengkeun inja. 'Ari lalaki ngarora pon kitoe keneh koedoe papatahan sina tjë-
7 gahan. 'Djeung maneh dina saniskara sing nandakeun diri pribadi ^f toeladan panggawe hade; ari piwoeroek teh koedoe sing sadjatina, sarta prajoga; 'nja make kasaoeran noe moeloes, noe teu beunang ditjawad; ^g soepaja moesoeh

datang ka eraeun, pedah ka oerang teu manggih kagorengan geusan omongkeu-
9 neunana. 'Ari sakoer noe koemawoela koedoe papatahan ^h sina pada ngesto ka djoeraganana, sing matak pikarësëpeun djoeragan dina saniskara, djeung
10 oelah malikkeun omong; 'sarta oelah tjëtjërëmëd, nja koedoe narandakeun sagala katëmënan hade; soepaja dina saniskara lampah pada matak mantëskeun ka piwoeroek Allah, 'Djoeroe-
11 salamët oerang. 'Karana ari sih-koernija Allah, anoe ngadatangkeun kasalamëtan ka sakabeh djalma, ënggeus diëbreh-
12 keun, 'djeung ngawoeroekan ka oerang, ^j ninggalkeun kadorakaän reudjeung sakoer napsoe doenya, sarta hiroep ^k di ijeu doenya teh kalawan tjëgahan, djeung
13 kabënëran, sarta ibadah; 'bari ^l noenggoe-noenggoe pangarëp-ngarëp anoe leuwih salamët, kitoe deui diëbrehkeunana kamoeljaän Allah noe langkoeng agoeng sarta Djoeroe-salamët oerang Jesoes
14 Kristoes, 'noe ^m geus njërahkeun salirana koe andjeun nalangan ka oerang, soepaja nëboes ka oerang teh ti sakabeh kadorakaän, sarta ngabërësihan keur bade salira andjeunna ⁿ oemat kagoengan, ^o noe gëtøl kana panggawe hade.

^a 1 Tim. 6: 3; p. 1: 9. ^b p. 1: 13. ^c 1 Tim. 2: 9; 3: 11. ^d Ep. 5: 22. ^e 1 Tim. 6: 1. ^f 1 Tim. 4: 12; 1 Petr. 5: 3. ^g 1 Petr. 3: 16. ^h Ep. 6: 5; 1 Tim. 6: 1; 1 Petr. 2: 18. ⁱ 1 Tim. 2: 3. ^j 2 Petr. 1: 4. ^k Pil. 2: 15. ^l 1 Kor. 1: 7; 1 Tes. 1: 10. ^m 1 Tim. 2: 6. ⁿ 1 Petr. 2: 9. ^o p. 3: 1.

15 Nja eta teja ^a tjatoerkeun, sarta maneh mamatahan djeung ngawëwëleh teh sing satëmën-tëmënna. Papatjoewan aja noe njoemahkeun ka maneh!

^a 1 Tim. 4: 11, 12; 5: 20.

PASAL 3.

Eta maneh sing ngingëtan ka darinja, ^a jen koedoe ngesto ka pangkat-pangkat djeung ka noe pada kawasa; koedoe pada noeroet parentah, sarta ^b sing
2 daek ka saniskara pagawean hade; 'oelah pisan eta rek ngagorengkeun ka saha bae; ^c oelah rek paseja, nja koedoe sing pada ngelehan maneh, sarta milampah sagala kasarehan ka sakabeh djalma.
3 'Karana oerang ge ^d tadina pada bodo, moengpang, sasab, ngawoelaän kana roepa-roepa pakarëpan reudjeungnapsoe, ^e hiroep teh di djëro djoelig djeung dëngki, pada matak giroek sarta silih-

4 pikagiroek. 'Dëmi ajeuna mah, *f* sang-
geusna diëbrehkeun kamoerahan Allah,
5 Djoeroe-salamët oerang, sarta kaasihana
nana ka manoesa teja, 'oerang teh koe
andjeunna disalamëtkeun, *g* lain tina
lampah kabënëran beunang migawe
oerang, istoening *h* tina kawelasan and-
jeunna, *i* koe sarat panjebor paranti
6 ngadjoeroekeun deui sarta nganjarkeun
nana Roh Soetji, 'anoë *j* koe andjeunna
geus dikoetjoerkeun ka oerang kalang-
koeng soegih, lantaranana Jesoes Kris-
7 toes, Djoeroe-salamët oerang; 'soepaja
oerang, tina sabab geus didamël bënë
koe sih-koernija andjeunna, pada djadi
ahli waris hiroep noe langgëng, *k* dina
8 pangarëp-ngarëp. 'Nja eta teja *l* omong-
ngan noe satoehoe pisan, sarta kaha-
jang kaola, përkara kitoe teh koe ma-
neh koedoe diwoeroekkeun sing saes-
toena, soepaja sakoer noe përtjaja ka
Allah pada gëten-toelaten *m* ngarigël-
keun panggawe hade. Nja lampah kitoe
teh noe oetama sarta mangpaät ka djal-
9 ma. 'Tatapi singkiran sagala *n* soewal
noe gëdjoel, kitoe deui sadjarah, djeung
katjerewedan, sarta parëboet hoekoem
toret; karana eta teh taja mangpaätna,
10 estoe sija-sija. 'Ari *o* djalma bidah, *p* la-

moen geus diingëtan sakali sarta mindo,
11 toeloej singkirkeun bae; 'sapedah ma-
neh njaho, anoë kitoe teh tibalik pikir,
sarta njjeun dosa, da geus disalahkeun
di djëro dirina. *a* Roem 13:1; 1 Petr. 2:13.
b 2 Tim. 3:17. *c* Pil. 4:5; 2 Tim. 2:24. *d* Ep. 2:2;
4:17. *e* 1 Petr. 4:3. *f* p. 2:11. *g* 2 Tim. 1:9.
h 1 Petr. 1:3. *i* Joh. 3:5. *j* Jës. 32:15. *k* Roem
8:24. *l* 1 Tim. 1:15. *m* p. 3:14. *n* 1 Tim. 1:4;
2 Tim. 2:23. *o* 2 Petr. 2:1. *p* Mat. 18:17.

12 Dimana kaola nitahan Artemas ata-
wa *a* Tihikoes ka maneh, sing gësät-
gësöet manggihan kaola ka nagara Ni-
kopolis; karana nijat kaola dek eureun
13 di dinja satoengtoeng oesoem tiris. 'Ari
Senas, ahli toret teja, djeung *b* Apolos,
koe maneh barahanan masing titen, soe-
14 paja oelah aja kakoeranganana. 'Djeung
deui batoer oerang saägama sing diala-
djar *c* ngarigëlkeun panggawe hade, baris
njoekoepan noe misti, sangkan daririna
oelah *d* teu boewahan. *a* 2 Tim. 4:9, 12.
b Lal. 18:24. *c* p. 3:8. *d* 2 Petr. 1:8.

15 Ari *a* sakabehna anoë reureudjeungan
djeung kaola pada ngirim salam ka
maneh. Pangnëpikeun salam kaola ka
sakoer anoë njaäh ka oerang tina djalan
kapërtjajaän. Moegi-moegi sih-koernija
teh njarëngan ka maraneh sakabeh!
Amin. *a* Pil. 4:21, 23.

SĒRAT TI RASOEL PAOELOES KA PILEMON.

Sĕrat kaola Paoeloes, *a* babandan Kris-
toes Jesoes, reudjeung ti *b* Timoteoes
saderek, doematëng Pilemon, kaasih ka-
2 oela, noe ngabantoe digawe, 'djeung ka
Apia, kaasih kaola, sarta ka *c* Arhi-
poes, batoer sasama përang, djeung ka
3 garedja *d* noe aja di boemi maneh: 'moegi-
moegi *e* maraneh pada dipaparin sih-
koernija reudjeung kasënëngan ti Allah,
Rama oerang, sarta ti Goesti Jesoes
Kristoes! *a* Ep. 3:1; 4:1. *b* 2 Kor. 1:1. *c* Kol. 4:17.
d Roem 16:5. *e* Kol. 1:2.

4 Kaola *a* salawasna moedji soekoer
ka Allah kaola, sarta ingët bae ka
maneh teh dina sadjëröning panënëda

5 kaola; 'sarehna kaola ngadenge hal
kanjaahan djeung kapërtjajaän maneh,
anoë aja di djëro diri maneh ka Goesti
Jesoes sarta ka sakabeh djalma saroetji.
6 'Ari noe disoehoenkeun teh, moegi-moegi
katoenggalan kapërtjajaän maneh sing
ngadjadi santosa koe *b* nganjahokeun
kana sagala kahadean, anoë aja di djëro
7 oerang pikeun Kristoes Jesoes. 'Karana
kaola rosa pisan kaboengahan djeung
kalipoeran koe kanjaahan maneh, sabab
hate djalma saroetji, eh doeloer! geus
pada disënëngkeun koe maneh.

a Kol. 1:3, 4; 1 Tes. 1:2. *b* 1 Kor. 2:12.

8 Koe sabab eta, sanadjan kaola

loedeung pisan di djero Kristoes ^a mar-
 9 rentah ka maneh anoe patoet dipilam-
 pah, 'kaoela anggoer ^b dek nēñēda tina
 sabab kanjaāhan. Koe pedah kaoela
 kijeu, nja Paeoelos, djalma kolot, sa-
 malah ajeuna babandan Jesoes Kristoes
 10 onghok, 'noe matak kaoela nēñēda ka
 maneh, mangñēdakeun anak kaoela, ^c
 beunang kaoela ngajoegakeun di djero
 njandang barogod, ^a nja Onesimoes teja,
 11 'noe bareto taja gawena ka maneh,
 dēmi ajeuna mah gēde gawena nja ka
 maneh sarta ka kaoela. Eta koe kaoela
 12 dititah balik; 'ari maneh, tjing atoeh
 tarima inja, tēgēsna ^e hate kaoela pri-
 13 badi. 'Tadina kaoela aja kahajang dek
 dipakoeng di dijeu, soepaja ngawoelaān
 ka kaoela nalangan maneh, di djero
 njandang barogod teja tina sabab Indjil;
 14 'tatapi kaoela teu daek milampah kitoe-
 kijeu, lamoen teu karēmpoegan koe ma-
 neh mah; soepaja kahadean maneh teh
 oelah saperti kapaksa, nja moedoe tina
 15 soeka pribadi. 'Karana kijeu soegan noe
 matak eta dipisahkeun ti maneh sakeu-
 deung, soepaja kabogaān deui koe ma-
 neh salalanggēngna; 'tatapi geus moal
 16 deui tjara boedjang, estoena mah leu-
 wih pisan ti boedjang, satēgēsna doeloer
 kanjaāh, soemawonna ka kaoela, geus
 poegoeh moen ka maneh mah, nja dina
 17 daging sarta di djero Goesti. 'Koe sa-
 bab kitoe, lamoen ēnja kaoela koe ma-

neh diangkēn kantja, moedoe tarima
 18 ka eta saperti ka kaoela. 'Sarta moen
 boga salah naon-naon, atawa hoetang,
 19 tēmpoehkeun ka kaoela bae. 'Nja kaoela
 Paeoelos noelis ijeu ^f koe leungeun pri-
 badi: kaoela noe pimajareun; soepaja
 oelah koengsi kaoela ngomong ka ma-
 neh, jen maneh teh malah-malah boga
 hoetang diri sakoedjoer ka kaoela.
 20 'Tjik atoeh, doeloer! moegi kaoela sing
 meunang kagēnahan ti maneh di djero
 Goesti; geura sēnangkeun hate kaoela
 21 di djero Goesti. 'Kaoela geus njoeratan
 ka maneh, sabab nangtoekeun maneh
 teh bakal noeroet; sarta kaoela njaho,
 maneh tangtoe bakal milampah nja
 leuwih keneh ti batan pamenta kaoela.
 22 'Djeungna deui kaoela sakalian pang-
 njadijakeun pikeun ngandjrēk; karana
 pangharēpan kaoela, ^g jen kaoela koe
 bērkah panēda maraneh bakal dipasih-
 keun ka maraneh.

^a 2 Tes. 3 : 6.

^b 2 Kor. 8 : 8; 1 Tes. 2 : 7. ^c 1 Kor. 4 : 15. ^d Kol. 4 : 9.

^e 1 Sam. 18 : 1, 3. ^f 2 Tes. 3 : 17. ^g Ibr. 13 : 19.

23 Ari ^a Epapras, batoer kaoela sasama
 diberok tina sabab Kristoes Jesoes,
 24 ngirim salam ka maneh; 'kitoe deui
^b Markoes, Aristarkoes, Demas djeung
 Loekas; eta sadajana pangbantoe kaoela.

^a Kol. 1 : 7. ^b Kol. 4 : 10, 14.

25 Moegi-moegi ^a sih-koernija Goesti
 oerang Jesoes Kristoes njarēngan ka roh
 maraneh! Amin.

^a 2 Tim. 4 : 22.

SĔRAT TI RASOEL PAELOES KA OERANG IBRANI.

PASAL 1.

Ari Allah teh, sanggeus djaman ba-
 heula sēring pisan sarta koe warna-
 warna djalanna ngandika ka karoehoen
 koe lantaran para nabi teja, ^a dina
 ahirna djaman ijeu geus ngandika ka
 2 oerang koe lantaran Poetra, 'anoe di-
 kērsakeun ^b ahli waris pinampaeun sa-
 niskara; ^c dalah eta ge noe geus dianggo
 3 djalan ngadamēl alam-doenya. 'Dēmi

Poetra teja, ^d doemeh hibarna kamoel-
 jaān Allah, djeung kanjataān woedjoed-
 na, sarta noe mangkoe saniskara koe
 pilahir kawasana, sanggeus ^e midamēl
 kabērēsihan tina dosa koe salirana pisan,
^f linggih di tēngēneun noe Langkoeng
 4 Agoeng di noe loehoer; 'daradjatna
^g ngalangkoenganana ka para malaikat,
 sakoemaha djēnēngan, anoe geus dimi-
 likkeun ka andjeunna, poendjoel ti batan

5 ngaran eta. 'Karana malaikat mana noe koe Allah geus diandikaän kijeu: ^h Maneh teh poeta kami; nja poë ijeu maneh koe kami dijoegakeun? Nja kitoe deui: ' Kami noe bakal piramaeunana, 6 ari eta bakal poeta kami? 'Sarta keur mangsa Allah ngalëbëtkeun Poetra tjikal ka doenya deui, pangandikana kijeu: Sakabeh malaikat Allah ^j koedoe nja- 7 rëmbah ka eta. 'Ari kana hal malaikat pangandikana kijeu: ^k Malaikatna koe andjeunna didamël angin-angin, kawoe- 8 lana didamël hoeroeng seuneu. 'Dëmi kana hal Poetra mah pangandikana: ^l Panglinggihan andjeun, noen Allah! tëtëp langgëng salalamina; tëtëkën karadjaän andjeun nja tëtëkën lëmpëng. 9 'Andjeun misoeke kana kabënëran, migeuleuh kana kadorakaän; sabab kitoe noe mawi andjeun, noen Allah! koe Allah andjeun dilisahan koe lisah katohan, dilangkoengkeun tina rentjang 10 andjeun. 'Djeung deui: ^m Andjeun, Pangeran! dina awitna ngadëgkeun boemi, sarëng langit-langit dadamëlan pan- 11 ngan andjeun. 'Nja eta teh mëngke laleungit, doepi andjeun mah tëtëp ngadëg; ari eta sadajana bade ngaboeroe- 12 kan sapërtos papakean; 'sarëng koe andjeun bade digoeloengkeun sapërtos haroedoem, sarawoeh bade pada salin roepa. Nanging andjeun mah anggër bae, sarëng taoen andjeun hanteu keuna koe 13 seëp. 'Djeung malaikat mana noe koe Allah geus diandikaän kijeu: ⁿ Geura tjalik di katoehoeëun kami, datang ka moesoeh-moesoeh maneh koe kami di- 14 'Ari eta sakabeh teh ^o naha lain soekma koemawoela, noe dipiwarang baris ngawoela, koe tina sabab sakoer djalma noe bakal kawaris kasalamëtan? ^a p. 9: 26.

^b Mat. 21: 38. ^c Joh. 1: 3, 10. ^d Kol. 1: 15. ^e p. 9: 14. ^f p. 12: 2. ^g Ep. 1: 21. ^h Djab. 2: 7. ⁱ 2 Sam. 7: 14. ^j Djab. 97: 7. ^k Djab. 104: 4. ^l Djab. 45: 7, 8. ^m Djab. 102: 26—28. ⁿ Djab. 110: 1. ^o Djab. 34: 8; 91: 11.

PASAL 2.

Koe sabab kitoe, oerang teh koedoe ^{mingkin} ngestoekeun pisan ka sakoer noe geus kadenge koe oerang, soepaja 2 oerang oelah kaloenta-loenta. 'Karana lamoen pilahir anoe dilahirkeun ^a koe malaikat teja pageuh, sarta sagala pang-

rëmpak djeung pamoengpang ditërapan 3 pamalës adil, 'koemaha oerang nja pingëdjateun, ^b lamoen teu ngingëtkeun kana kasalamëtan sakitoe gëdena? ^c anoe dimimitian diëambarkeun koe Goesti, sarta koe sadaja noe ngareungeu toeloëj 4 dipoegoehkeun ka oerang; 'malah Allah ^d maparin përtelaän koe tanda, djeung moedjidjat, sarta warna-warna kamati- han, djeung pasihan Roh Soetji, noe- moetkeun sakërsana. ^a Lal. 7: 53; Gal. 3: 19. ^b p. 10: 29; 12: 25. ^c Mark. 1: 14. ^d Mark. 16: 20; Lal. 14: 3; Roem 15: 19.

5 Karana ari djagat noe mëngke, anoe keur dipitjatoer koe kaoela, lain dianoet- 6 keun ka malaikat. 'Sabalikna aja noe njëboetkeun dina Kitab, kijeu pokna: ^a Nahaon manoesa, mana diëmoet-emoet koe andjeun, sarëng anak manoesa, ma- 7 na koe andjeun dilajad? 'Didamëlna koe andjeun katjek saeutik ti malaikat, doepi dimakoetaän koe kamoeljaän sa- 8 rëng kahormatan; malah koe andjeun ditjangkinganan sadaja dadamëlan pa- nangan andjeun; 'saniskantën ^b koe an- djeun ditaloekkeun di handapeun soe- koena. Karana ari naloekkeunana sanis- kara, hanteu aja pisan anoe dikarikeun, anoe hanteu ditaloekkeun teh. Dëmi 9 ajeuna tatjan katendjo koe oerang, jen saniskara taloek ka dinja; 'tatapi anoe geus djadi katjek saeutik ti malaikat, tégësna Jesoes teja, ^c nja eta noe koe oerang katendjo geus dimakoetaän koe kamoeljaän djeung kahormatan, tina sabab njandang sangsaraning pati, soe- 10 'Sabab ari noe djadi ^d karana pangajana saniskara, djeung lantaran pangajana saniskara, ana noejoen loba poeta kana kamoeljaän, kalangkoeng pantës njam- poernakeun ^e Panoetan kasalamëtanana 11 ^f koe lantaran kasangsaraän. 'Karana ari noe njoetjikeun sarta noe disaroetji- keun, ^g kabeh ti sahidji asalna; noe ma- tak andjeunna teu lingsëmeun njëbat 12 doeloer ka darinja; 'ari saोजना: ^h Koe- ring sëdja njarjoskeun padjënëngan an- djeun ka poen doeloer-doeloer; di tē- ngah-tēngah pakoempoelan koering sëdja 13 moedji ka andjeun koe poepoedjian. 'Nja kitoe deui: ' Kaoela sëdja ngandël ka andjeunna. Djeung deui: Tah, ijeu kaoela

djeung baroedak paparin Allah ka diri
 14 kaola. 'Dëmi tina sabab baroedak teh
 toenggal sadaging sagëtih, *j* noe matak
 andjeunna kitoe deui meunang sapërti
 eta; *k* soepaja andjeunna koe poepoesna
 ngapëskeun ka noe njëkël pangawasa
 15 maot, nja eta Iblis; 'sarta *l* ijasa nga-
 leupaskeun ka sakabeh noe katoengkoel
 koe koemawoela saemoer hiroep, ba-
 16 waning sijeun koe maot. 'Karana saes-
 toena andjeunna lain ngangkën ka ma-
 laikat; *m* noe diangkën teh toeroenan
 17 Ibrahim. 'Kitoe noe matak andjeunna
 dina saniskara *n* misti sarowa djeung
 doeloer-doeloer, soepaja djadi panghoe-
 loe agoeng *o* noe wëlas sarta satoehoe di
 18 rapihan tina sabab dosa oemat. 'Karana
p sapedah andjeunna geus njeorang sang-
 sara, koe tina andjeunna digoda, noe
 matak ijasaen mitoeloeng ka sakoer
 noe digoda. *a* Djab. 8:5—7. *b* Mat. 28:18;
 1 Kor. 15:27. *c* Pil. 2:8, 9. *d* Roem 11:36.
e p. 5:9. *f* p. 5:8. *g* p. 2:14. *h* Djab. 22:23.
i Jës. 8:17, 18. *j* Roem 8:3. *k* Joh. 12:31;
 2 Tim. 1:10; 1 Joh. 3:8. *l* Lock. 1:74; Roem 8:15.
m Roem 4:16. *n* p. 4:15. *o* p. 3:2; 5:1, 2.
p p. 4:15, 16.

PASAL 3.

Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer
 noe sarotji, *a* noe geus pada meun-
 nang pangjaoer ti sawarga! geura pada
 mandëng ka *b* Rasael sarta Panghoeloe
 agoeng, *c* anoe diakoekeun koe oerang,
 2 nja eta Kristoes Jesoes, 'anoe geus *d* mi-
 toehoe ka noe ngadjëngkeun, *e* koe-
 maha tjara Moesa mitoehoe ka sagë-
 3 dong andjeunna kabeh. 'Karana Kristoes
 teh geus dimanah pantës meunang ka-
 moeljaän poendjoel ti batan Moesa,
 4 sakoemaha bae anoe njijeun imah gëde
 kahormatanana ti batan imahna. 'Ka-
 rana oenggal-oenggal imah aja anoe
 njijeun inja; dëmi noe ngadamël sanis-
 5 kara teh nja eta Allah. 'Ari Moesa
 mitoehoena ka sagëdong andjeunna ka-
 beh sakoemaha abdi, *f* baris mërtelakeun
 sakoer noe bakal diandikakeun mëngke.
 6 'Tatapi ari Kristoes mah mitoehoena ka
 gëdongna sakoemaha Poetra; dëmi *g* eta
 gëdongna teh nja oerang, kitoe soteh
h lamoen oerang pageuh njëkël kaloe-
 deungan sarta djeung pamoedji panga-
 rëp-ngarëp teja nëpi ka panganggeusan.

7 'Koe sabab eta, koemaha timbalan Roh
 Soetji teja: ' Poë ijeu, lamoen maraneh
 8 ngadenge gëtrana, 'poma oelah dek
 nareuaskeun hate maraneh, sapërti tjara
 dina gëgëlëndëng, keur waktoe ngadodja
 9 di tégäl lëga teja; 'di dinja karoehoen-
 karoehoen maraneh ngadodja ka kami;
 pada njoba ka kami, malah narendjo
 kana padamëlan kami opat poeloh
 10 taoen lilana. 'Koe sabab kitoe kami teh
 keuheul koe eta bangsa, sarta kami
 ngalahir: Eta teh salalawasna sasab bae
 hatena, sarta teu nganjarahokeun kana
 11 djalan kami. 'Noe matak kami geus
 soempah dina sadjëro kami bëndoe: Eta
 teh hamo pisan arasoep kana reureuh
 12 kami! 'Masing pada ijatna, eh doeloer-
 doeloer! bok bisi di lëbah maraneh aja
 noe boga hate goreng teu përtjaja, dek
 soemingkir ti Allah noe djoemëng; *i*
 13 'sarta *j* koedoe silih-ingëtan djeung ba-
 toer saban-saban poë, sapandjangna di-
 sëboetkeun *k* Poë ijeu; bisi lëbah mara-
 neh aja noe datang ka teuas, tina 'ka-
 14 gëndam koe dosa. 'Karana oerang geus
 kataroeoem Kristoes, kitoe soteh la-
 moen mimitina pangandël teh koe
 oerang ditjékël masing pageuh, nëpi ka
 15 panganggeusan. 'Ari ditimbalkeun: Poë
 ijeu, lamoen maraneh ngadenge gë-
 trana, poma oelah dek nareuaskeun hate
 maraneh, sapërti tjara dina gëgëlëndëng
 16 teja: 'eta noe mana teja, sanggeusna
 ngadenge teh, gëgëlëndëng? *m* naha lain
 sakabehna noe boedal ti Mësir koe
 17 Moesa? 'Djeung noe dipikakeuheul di
 djëro opat poeloh taoen teh, noe mana
 teja? *n* Naha lain sakoer noe migawe
 dosa, noe datang ka majitna raroeboeh
 18 di tégäl lëga teja? 'Sarta noe mana noe
 keuna koe soempah teh, jen hamo asoep
 kana reureuh andjeunna teja, ngan ka-
 19 djaba sakoer anoe baha? 'Geus tërang
 pisan, *o* eta pangteu-bisana asoep teh
 tina sabab teu përtjaja. *a* Pil. 3:14.
b Joh. 20:21. *c* p. 4:14. *d* p. 2:17. *e* 4 Moesa 12:7.
f Joh. 5:46. *g* Ep. 2:22. *h* p. 6:11. *i* Djab.
 95:7—11; p. 4:7. *j* 1 Tes. 5:11. *k* 2 Kor. 6:2.
l Roem 7:11. *m* Jës. 63:10. *n* 4 Moesa 14:29;
 1 Kor. 10:5. *o* 4 Moesa 14:11.

PASAL 4.

Dëmi koe sabab tinggal keneh pë-
 djangdjian, asoep kana reureuh an-
 djeunna teja, noe matak oerang koedoe

sijeun, soepaja maraneh oelah aja noe
 2 tinggaleun. 'Karana oerang ge geus pada
 diwartaan Indjil, nja tara ka eta keneh;
 tatapi pangandika noe dioewarkeun teja
 hanteu hasil ka dinja, sababna hanteu
 dalit djeung kapertjajaän dina hate djalm-
 3 ma noe ngadenge. 'Karana oerang ^a noe
 pertjaja piasoepeun kana reureuh teh;
 sakoemaha noe diandikakeun teja: ^b Noe
 matak kami geus soempah dina sadjéro
 kami bëndoe: Eta teh hamo pisan ara-
 soep kana reureuh kami! halta pada-
 mēlanana tina mangsa diadēgkeunana
 4 doenya ge geus anggeus. 'Karana tina
 hal poē noe katoedjoeah aja pangandi-
 kana dina Kitab kijeu: ^c Ari dina poē
 noe katoedjoeah teh Allah liren tina sada-
 5 jana dadamēlanana. 'Ari pangandikana
 noe tadi teja: Eta teh hamo pisan ara-
 soep kana reureuh kami! 'Dēmi koe
 6 sabab tinggal, jen aja sawareh noe pia-
 soepeun kana reureuh teh, ari eta noe
 diwartaan Indjil ti heula hanteu asoep
 7 ^d tina kabahaänana teja, 'noe matak
 Allah nangtoskeun deui poē, nja poē
 ijeu, da ari geus lawas pisan antarana
 andjeunna ngandika koe lantaran Da-
 woed, sakoemaha noe disēboet di loe-
 hoer kijeu teja: ^e Poē ijeu, lamoen mara-
 neh ngadenge gēntrana, poma oelah dek
 8 nareuaskeun hate maraneh. 'Karana
^f saoepera koe Josoewa maranehanana
 geus dibawa asoep kana reureuh teh,
 Allah moal koengsi ngandikakeun deui
 9 poē sedjen. 'Nandakeun tinggal keneh
 reureuh pikeun oemat Allah. 'Karana
 10 ari noe geus asoep kana reureuh an-
 djeunna, eta teh ^g reureuh tina paga-
 wean sorangan, saperti Allah liren tina
 11 padamēlanana. 'Manana oerang, hajoe,
^h masing sarēgēp, sangkan oerang pia-
 soepeun kana eta reureuh; soepaja oelah
 aja noe laboeh sakoemaha ⁱ tjonto ka-
 12 bahaän eta teja. 'Karana ari pangandika
 Allah teh ^j nja hiroep nja matih, sarta
 leuwih seukeut ti batan ^k pēdang anoe
 seukeut kentja-katoehoe, djeung tandēs
 teurakna, moenggah datang ka pisah
 njawa reudjeung roh, kitoe deui toelang
 reudjeung soemsoem, sarta ngahoekoe-
 man kana sagala pikiran djeung rara-
 13 saän hate. 'Sarta di andjeunna teh
^l sahidji mahloek taja noe kahalangan;
 saniskara ge ngaboelklak sarta boeka

di pajoeneun sotja Allah, anoe koedoe
 dihatoeranan katēangan koe oerang.

^α p. 10:39. ^β p. 3:11. ^γ 1 Moesa 2:2. ^δ p. 3:18.
^e p. 3:7. ^f 5 Moesa 31:7; Jos. 22:4. ^g Wahj.
 14:13. ^h 2 Petr. 1:10. ⁱ p. 3:18. ^j Roem 1:16;
 1 Petr. 1:23. ^k Wahj. 1:16. ^l Aj. 26:6; Djab. 33:23.

14 Dēmi koe sabab oerang ^a boga Pang-
 hoeloe agoeng leuwih poendjoel, ^b noe
 geus lēbēt tēroes ka sawarga, nja eta
 Jesoes, Poetra Allah, noe matak oerang
^c koedoe pageuh njēkēl kana pangakoe
 15 teh. 'Karana oerang lain boga pang-
 hoeloe agoeng ^d noe teu bisa hawatir
 kana kahengkeran oerang; boga teh
 Panghoeloe agoeng ^e noe geus digoda
 dina saniskara, sakoemaha diri oerang,
 16 tatapi andjeunna ^f taja dosa. 'Koe sabab
 eta, hajoe, oerang ^g ngadeuheus sarta
 kaloedeungan kana panglinggihan sih-
 koernija, soepaja oerang meunang ka-
 wēlasan djeung manggih sih-koernija,
 sangkan oerang ditoeloeng dina waktoe
 noe hade. ^a p. 3:1; 8:1. ^b p. 6:20; 9:24.
^c p. 10:23. ^d p. 5:2. ^e p. 2:17, 18. ^f p. 7:26.
^g Ep. 3:12; p. 10:22.

PASAL 5.

Karana oenggal-oenggal panghoeloe
 Kagoeng, ^a noe ditjandak ti lēbah djalm-
 ma, dibakoekeun nalang djalma-djalma
 dina pēr-kara-pēr-kara ka pajoeneun Al-
 lah, ^b soepaja ngahatoerkeun pangabakti
 2 reudjeung koerban tina sabab dosa; 'pe-
 dah bisaeun hawatir ka noe bodo djeung
 ka noe sasab, tina bawaning pribadina
 3 ge njandang kahengkeran. 'Anoe matak
 eta teh, sakoemaha ngoerban koe tina
 djalma-djalma, ^c koedoe nja kitoe deui
 koe tina dirina ngoerban sabab dosa.
 4 'Djeung hanteu aja djalma njokot ka-
 hormatan kitoe baris dirina sorangan,
 ngan anoe disaoer koe Allah, ^d saperti
 5 tjara Haroen. 'Nja kitoe keneh ^e Kris-
 toes lain ngamoeljakeun salira koe man-
 tēn pangdjadi Panghoeloe agoeng teh;
 saestoena anoe ngandika ka andjeunna
 kijeu: ^f Maneh teh Poetra kami; nja
 poē ijeu maneh koe kami dijoegakeun.
 6 'Saperti pangandikana deui dina Kitab:
^g Maneh teh Panghoeloe salalanggēngna,
 7 sakoemaha panata Melkisidik. 'Ari Kris-
 toes teh, ^h basa poēan keur nganggo
 daging, ka noe ijasaen ngaleupaskeun
 andjeunna tina djéro maot, ⁱ ngabak-
 tikeun panēda reudjeung panjambat, bari

aloek-aloekan sarta ragragan tji-sotja, djeung dimakboel, didjaeohkeun tina pa-
 8 lae. 'Sanadjan andjeunna Poetra, ^j da-
 tang ka diadjar anoet koe hal kasang-
 9 saraän noe kasorang teja. 'Děmi ^k geus
 sampoerna, ⁱ djadi lantaran kasalamėtan
 langgėng ka sakoer anoe anoet ka salira
 10 andjeunna, 'sarta koe Allah geus disė-
 batkeun Panghoeloe agoeng sakoemaha
 panata Melkisidik.

a p. 2:17. *b* p. 8:3.
c 3 Moesa 9:7; 16:6, 11, 15, 17, 24. *d* 2 Moesa
 28:1; 3 Moesa 8. *e* Jėr. 30:21; Joh. 8:54. *f* p. 1:5.
g Djab. 110:4; Djak. 6:13. *h* p. 2:14. *i* Mat.
 26:38, 39; 27:46; Loek. 22:44. *j* Pil. 2:6—8.
k p. 2:10; 7:28. *l* p. 7:25.

11 Ari moenggoehing eta Melkisidik teja
^a kaoela reja pisan tjaritakeuneun, sarta
 hese ditėrangkeunana, tina sabab mara-
 12 neh geus kėndor nja ngadenge. 'Karana
 bėnėrna mah maraneh koedoe geus pada
 djadi goeroe tina kalawasanana, padahal
 maraneh teh koedoe diwoeroekan deui ^b
 awal-awalna pangandika Allah; sarta
 maraneh geus kawas ^c anoe koedoe di-
 13 noeman tji-soesoe bae, teu koewat da-
 har anoe teuas-teuas. 'Karana tijap-tijap
 anoe koedoe meunang tji-soesoe mah,
 eta teh teu paham ka pangandika ka-
 14 bėnėran, da boedak. 'Tatapi ari ^d noe
 sampoerna mah kadaharanana noe teuas-
 teuas, nja eta sakoer anoe boga akal,
 noe geus dipitoetoeran koe bijasa ^e baris
 ngabeda-bedakeun hade djeung goreng.

a p. 7:1. *b* p. 6:1. *c* 1 Kor. 3:1. *d* 1 Kor. 2:6.
e Pil. 1:9, 10.

PASAL 6.

Noe matak oerang teh, hajoe, ninggal-
 keun piwoeroek Kristoes noe awal,
 bari geura madjoe kana kasampoernaän;
 montong ^a neundeun deui padėmen ^b hal
 pėrtobat mitjeun ^c pagawean paeh, djeung
 2 hal kapėrtjajaän ka Allah, 'kitoe deui
 piwoeroek ^d pangbanjoe, sarta ^e hal
 noempangkeun leungeun, ^f hal pihoe-
 dangeunana djalma noe paraeh, djeung
 3 hal hoekoeman noe langgėng. 'Eta teh
 koe oerang tangtoe dipilampah, kitoe
 soteh ^g lamoen diparėngkeun koe Allah.
 4 'Karana djalma noe geus sakali ^h di-
 tjaängen, djeung geus ⁱ ngarasa pasihan
 ti sawarga teja, sarta geus kadoeoeman
 5 Roh Soetji, 'kitoe deui geus ngarasa
 pangandika Allah noe hade, djeung ka-
 6 matihan ^j djaman mėngke, 'eta teh, ^k

ana seug moertad, moestahil dianjar-
 keun deui kana tobat; pedah sakali deui
 ngagantoengkeun Poetra Allah dina kai-
 dipalang adjang dirina, sarta dihina-
 7 hinakeun di noe negla. 'Karana ari la-
 han, anoe njeuseup tji-hoedjan, anoe rė-
 mėn pisan ninggangna ka dinja, sarta
 ngabidjilkeun pėpėlakan, anoe ngaha-
 silkeun ka noe boga pakaja, eta teh
 8 meunang bėrkah ti Allah; 'sabalikna
 ari noe ngabidjilkeun tjoetjoekeun tjoetjoe-
 kan djeung walang sangit mah, eta teh
 baris pitjeuneun, sarta geus deukeut ka
 disapana, toengtoengna mah dihoeroe.

a 1 Kor. 3:10. *b* Lal. 20:21. *c* p. 9:14. *d* Lal.
 2:38. *e* Lal. 8:17. *f* Lal. 24:15. *g* Lal. 18:21.
h p. 10:32. *i* 1 Petr. 2:3. *j* p. 2:5. *k* p. 10:26;
 2 Petr. 2:20, 21.

9 Tapina parandene kaoela mitjatoer
 kitoe oge, eh kaasih! ari ka maraneh
 mah ^a kaoela nangtoekeun lampah noe
 leuwih hade, sarta noe mawa kasala-
 10 mėtan. 'Karana Allah moal hanteu adil,
^b moal lali ka pagawean maraneh, sarta
 kana kanjaahan anoe geus dilalampah-
 keun koe maraneh ka padjėnėnganana,
 pedah geus pada ngawoelaän ka djalma
 noe sarotji, sarta masih keneh nga-
 11 woelaän teh. 'Tatapi kahajang kaoela,
 oenggal-oenggal djalma di maraneh koe-
 doe kitoe keneh ngalampahkeun kasa-
 rėgėpan, ^c sangkan djadi koekoeh-pėng-
 koeh nja pangarėp-ngarėp, nėpi ka pa-
 12 nganggeusan; 'soepaja maraneh oelah
 djadi mėlėntjing, sarta niroe-niroe ka
 sadajana noe datang ka ngamilik pėr-
 djangdjian, djalan tina kapėrtjajaän
 djeung kasabaran.

a Gal. 5:10.
b Wahj. 2:2, 19. *c* Mat. 24:13; p. 3:6, 14.

13 Karana keur mangsa Allah ka Ibrahim
 maparin pėrdjangdjian teja, doemeh han-
 teu aja noe agoeng sėbateun andjeunna
 soempah, noe matak soempah njėbat
 14 salirana koe mantėn; 'ari pangandikana:
^a Satėmėna, kami teh kaliwat-saking
 nja rek ngabėrkahan ka maneh, sarta
 kaliwat-saking nja rek ngadjėngkarkeun
 15 maneh. 'Kitoe pėtana Ibrahim, tina
 noenggoe-noenggoe sarta kasabaran, ^b
 noe matak meunang eta pėrdjangdjian
 16 teh. 'Karana moenggoeh di djalma mah,
 ari soempah njėboet noe agoeng, sar-
 ta ^c koe soempah teh matak poetoes
 padoena, ari maksoedna ngestoekeun.

- 17 'Kitoe sababna noe matak Allah, doe-
meh ka sakoer noe ngamilik përdjang-
djian teh kalangkoeng pisan kërsa na-
wiskeun, jen papastenna hanteu keuna
barobah, andjeunna nganggo lantaran
18 koe soempah; 'soepajana koe doewa përk-
kara noe teu keuna barobah, doewana-
nana ^d moestahil teuing Allah bohong,
oerang teh meunang panglipoeer angot
pisan, tégësna oerang noe geus pada
moeroe rek njékël pangarëp-ngarëp noe
19 ditjadangkeun teja; 'eta teh di oerangna
minangka djangkar njawa, noe pageuh
djeung reugreug, sarta asoep ka djë-
roëun reregan. 'Ari ^e ka dinja Loeloegoe
20 teh geus lëbët keur pimangpaâteun oer-
rang, nja eta Jesoes, ^f noe geus djadi
Panghoeloe agoeng salalanggëngna, sa-
koemaha panata Melkisidik teja.

^a 1 Moesa 22 : 16, 17. ^b p. 10 : 36. ^c 2 Moesa 22 : 11.

^d Tit. 1 : 2. ^e p 9 : 24; 12 : 2. ^f p. 5 : 6.

PASAL 7.

- K**arana ^a eta Melkisidik teh radja na-
gara Salem, panghoeloe Allah noe
langkoeng agoeng, anoe mapagkeun ka
Ibrahim keur di djalan moelih, samant-
tas ngelehkeun radja-radja teja, sarta
2 ladjëng ngabërkahan ka Ibrahim; 'ma-
lah koe Ibrahim dihatoeranan sapër-
poelohna tina sakabeh barang. Djënë-
nganana, ari disalin, hidji përkara Radja
kabënëran; geus kitoe Radja ^b Salem
ongkoh, tégësna Radja ^c kasalamëtan;
3 'teu iboe teu rama, taja toetoeranana,
kitoe deui mimiti poëna atawa panoeng-
toenganana hiroep; istoening geus di-
sarowakeun reudjeung Poetra Allah
bae; tëtëp djadi panghoeloe salalang-
gëngna. ^a 1 Moesa 14 : 18. ^b Djab. 76 : 3. ^c Jës. 9 : 6.
4 Tjoba ajeuna geura waspadakeun, sa-
kitoe agoengna eta teh, moenggah ^a koe
Ibrahim, loeloegoe karoehoen teja, di-
hatoeranan sapërpoelohna tina barang
5 bojongan. 'Ari toeroenan Lewi, sakoer
noe nampa kapanghoeloean, ^b ditim-
balan njokot përhoelohan soteh tina
bangsa, noeroet sakoemaha dina toret,
nja eta ti doeloer-doeleorna, sasama
6 ^c ka loewar ti angkeng Ibrahim. 'Tatapi
Melkisidik mah, anoe lain asoep toeroe-
nan ti dinja, njandak sapërpoelohan
teh ti Ibrahim, sarta eta ^d noe geus
meunang përdjangdjian teja koe an-

- 7 djeunna dibërkahan. 'Ari ijeu teh hanteu
beunang dipadoean, satijap-tijap noe
handap dibërkahanana koe noe loehoer.
8 'Ari di dijeu noe njokot përhoelohan
teh nja djalma noe pipaëheun; dëmi di
dinja mah noe dipërtelakeun jen hiroep.
9 'Sarta beunang disëboetkeun kijeu, ari
Lewi, anoe njokot përhoelohan teh,
karagoem koe Ibrahim ngahatoeranan
10 sapërpoelohan. 'Karana aja keneh dina
angkeng rama, keur mangsa dipapag-
keun koe Melkisidik teja. ^a 1 Moesa 14 : 20.
^b 4 Moesa 18 : 21; Nöh. 10 : 38. ^c 1 Moesa 35 : 11;
1 Kon. 8 : 19. ^d p. 11 : 17.
11 Saoepama ^a lamoen geus aja kasam-
poernaän koe lantaran kapanghoeloean
ahli Lewi mah, (karana hoekoem toret,
anoe katampa koe bangsa teh, noem-
pangna dina eta kapanghoeloean teja,) keur
nanahaon koedoe datang pang-
hoeloe noe lijan, anoe sakoemaha panata
Melkisidik, lain disëboetkeun noe sakoe-
12 maha panata Haroen? 'Karana lamoen
kapanghoeloean diganti, tanwande hoe-
13 koem toret ge dirobahkeun. 'Karana
ari noe ditoedjoel koe pangandika teja
kaäsoep kaom sedjen, ^b ti tatadi taja
hidji-hidji atjan kaom eta anoe njang-
14 king altar. 'Karana geus katara, ^c Goesti
oerang mëdalna teh ti kaom Joeda; ari
moenggoehing kaom eta koe Moesa han-
teu didawoehkeun kitoe-kijeu hal ka-
15 panghoeloean. 'Sarta eta përkara ming-
kin tetela pisan, sanggeusna datang
panghoeloe lijan, anoe sakaroepa djeung
16 Melkisidik. 'Anoe djadi kitoe, lain noe-
roetkeun ^d hoekoem hal parentah sipat
daging, noeroetkeun teh kawasaning
17 hiroep noe teu keuna roeksak. 'Karana
andjeunna dipërtelakeun kijeu teja: ^e Ma-
neh teh Panghoeloe salalanggëngna, sa-
18 koemaha panata Melkisidik. 'Karana
timbangan noe ti heula teja, noe matak
dibadakeun teh, ^f tina kaäpësanana sarta
19 tina taja mangpaätina; '(karana ^g koe
toret mah saniskara taja noe disampoer-
nakeun;) ari noe diajakeun teh panga-
rëp-ngarëp anoe leuwih hade, noe ma-
tak oerang bisa ngadeuheusan ka Allah.
20 'Sarta lain teu dipangsoempahkeun. Ka-
rana itoe djadina panghoeloe teh teu
21 dipangsoempahkeun; 'tatapi ijeu mah di-
pangsoempahkeun koe noe ngandikaän
ka andjeunna kijeu: ^h Pangeran geus

soempah, sarëng moal pikadoehoe-
ngeun: Maneh teh Panghoeloe salalang-
gëngna, sakoemaha panata Melkisidik.
22 'Nandakeun Jesoes teh ' geus djadi
pananggël përdjangdjian anoe leuwih
23 poendjoel ti batan eta teja. 'Ari itoe
teh reja noe djadi panghoeloe, tina pada
hanteu kaoer djongdjon balas kapëgat
24 maot; 'tatapi ari ijeu mah, doemeh të-
tëp salalanggëngna, kapanghoeloeanana
25 hanteu keuna barobah; 'noe matak ijasa-
eun njalamëtkeun ' geus taja hinggana
ka sakoer 'b noe ngadeuheusan ka Allah
koe lantaran salira andjeunna, sarehna
hiroep salalawasna 'l mangnëdakeun ka
dinja.

a Gal. 2:21. b 2 Bab. 26:16, 18. c Jës. 11:1.

d p. 9:10. e p. 5:6. f Roem 8:3. g Lal. 13:39.

h Djab. 110:4. i p. 8:6. j p. 10:14. k Joh. 14:6.

l Roem 8:34; 1 Joh. 2:1.

26 Karana përløe pisan lëbah oerang, bo-
ga Panghoeloe agoeng kitoe teh, 'a anoe
soetji, anoe taja salahna, anoe taja tje-
rongna, anoe pisah djeung noe baroga
dosa, sarta noe diagoengkeun 'b ka loe-
27 hoereun langit-langit; 'anoe montong
ngoerban 'c saban-saban poë, tjara para
panghoeloe agoeng teja, tina sabab dosa
pribadi heula, sanggeusing kitoe tina
sabab dosa oemat; karana andjeunna
ngadamël kitoe teh 'd anggeus sapisan,
keur mangsa ngoerbankeun salira an-
28 djeunna teja. 'Karana ari noe koe toret
didjënëngkeun panghoeloe agoeng teh
nja djalma noe hengkeran; tatapi ari
noe didjënëngkeun koe 'e pangandika
soempah, anoe poengkoereun toret teja
mah, nja eta Poetra, 'f noe geus sam-
poerna salalanggëngna.

a p. 4:15. b Ep. 4:10;

p. 1:3, 4. c p. 5:3; 10:11. d p. 9:12, 26.

e p. 7:21. f p. 5:9.

PASAL 8.

Ari ringkësna përkara 'a noe keur di-
pitjatoer koe kaeola, nja kijeu: 'b oe-
rang teh boga Panghoeloe agoeng noe
keur tjalik di tëngëneun panglinggihan
anoe Langkoeng Agoeng di djëro sa-
2 warga; 'anoe njangking kasoetjian sarta
balandongan noe sadjati, noe geus di-
adëgkeun koe Pangeran, 'c lain beunang
3 djalma. 'Karana oenggal-oenggal pang-
hoeloe agoeng pangdidjënëngkeunana
pikeun ngahatoerkeun pangabakti reu-
djeung koerban; 'd noe matak nadjan
ijeu oge moedoe aja noe dikoerbankeun.

4 'Karana lamoen andjeunna aja di boemi
mah, moal pisan djadi panghoeloe teh,
sapedah aja panghoeloe noe ngoerban-
keun pangabakti noeroet sakoemaha
5 oenina toret. 'Ari eta teh njarangking
titiron djeung 'e kalangkang barang anoe
di sawarga, sakoemaha timbalan Allah
ka Moesa, keur mangsa eta rek nga-
damël balandongan teja: 'f Mangka hade-
hade, timbalanana, sakabeh koe maneh
koedoe didjjeun toeroetkeun sakoemaha
tjonto, anoe geus dipintonkeun ka ma-
6 neh dina goenoeng. 'Tatapi ajeuna 'g
Jesoes teh geus meunang kadjënëngan
anoe poendjoel ti batan eta, doemeh
djadi Lawang përdjangdjian noe leuwih
hade, anoe geus dipageuhkeun dina pa-
7 soebajaän noe leuwih oetama. 'Karana
'h saoepama përdjangdjian noe ti heula
teja taja tjawadeunana mah, noe pan-
deuri teh moal koengsi dipangnejangan-
8 keun piënggoneunana. 'Karana baranga
nja njawad, pangandikana ka darinja
kijeu: 'Masing njaho, pidatangeun mang-
sa, lahiran Pangeran, didinja kami bakal
ngadamël përdjangdjian anjar ka anak-
intjoe Israil sarta ka anak-intjoe Joeda;
9 'lain sapërti përdjangdjian beunang kami
ngadamël ka karoehoenna, keur mangsa
koe kami ditjékël leungeunna, ditoeng-
toen ka loewar ti tanah Mësir teja;
karana geus teu tëtëp dina eta përdjang-
djian kami teh, noe matak maranehana-
nana koe kami teu diparire, lahiran
10 Pangeran. 'Ënjana mah ari përdjangdjian,
anoe rek didamël koe kami ka anak-
intjoe Israil, sanggeusna mangsa eta
teh, nja kijeu, lahiran Pangeran: Kami
rek ngalelerkeun toret kami dina piki-
ranana, sarta rek ditoeliskeun koe kami
dina hatena; ari kami teh bakal Allahna,
11 dëmi eta bakal oemat kami. 'Sarta ma-
ranehanana moal silih-pagahan deui ba-
toer pada batoer atawa doeloer pada
doeloer, noe kijeu pokna: Koedoe sing
nganjahokeun ka Pangeran! karana sa-
kabeh bakal pada nganjahokeun ka kami
12 teh, nja noe leutik, nja noe gëde. 'Ka-
rana kami bakal ngahampoera kana ka-
dorakaänana, sarta dosa-dosana djeung
kasalahanana hamo diingët-ingët deui
13 koe kami teh. 'Ana ngandika: përdjang-
djian anjar, tandaning anoe ti heula
mah geus dilawaskeun; dëmi anoe geus

lawas sarta tjikot-tjikot mah, tangtoe deukeut kana euweuhna. *a* p. 5:11.

b p. 4:14; 12:2. *c* p. 9:11. *d* Ep. 5:2. *e* p. 10:1. *f* 2 Moesa 25:40; Lal. 7:44. *g* p. 7:22. *h* p. 7:18. *i* Jér. 31:31—34.

PASAL 9.

Ari përdjangdjian noe ti heula ge aja pisan hoekoem babakti ka Allah, sarta kasoetjian sipat doenya. 'Karana aja balandongan beunang ngadandangnan; anoe panghareupna eusina *a* adjoeg, djeung medja, sarta roti tingalieun; eta noe kasëboet *b* ënggon soetji. 'Ari *c* toekangeun reregan noe kadoewa aja balandongan noe kasëboet ënggon pangsoetji-soetjina; 'di dinja aja *d* altar ëmas pangdoepaän; sarta *e* pëti përdjangdjian, sakoerilingna disapoet ëmas, di djërona aja *f* gotji ëmas eusina Manna, kitoe deui tëtëkën Haroen noe këmbangan teja, sarta papan batoe përdjangdjian; 'di loehoerna aja *g* moemoekarabinan kamoeljaän, ngaoban toeroeb pangrapih teja. Ari eta sakabehna përkara ajeuna teu ditjatoerkeun hidji-hidjina. 'Dëmi sanggeus eta saniskara didangdangan kitoe teh, *h* para panghoeloe wantji mana bae arasoep ka balandongan panghareupna, pikeun ngalakonan babakti; 'tatapi ari *i* ka noe kadoewa mah ngan woengkoel panghoeloe agoeng anoe asoep, sataoen sakali, sarta hanteu tinggal njandak gëtih, anoe dikoeurbankeun *j* tina sabab pribadina sarta *k* tina sabab kasalahan oemat. 'Lantaran kitoe teh Roh Soetji maparin pitoedoh, jen djalan kana kasoetjian tatjan dinjatakeun, sapandjangna balandongan noe ti heula masih ngadëg keneh. 'Ari eta teh minangka misil pikeun djaman ajeuna, katjotjogan koe ngahatoerkeun pangabakti reudjeung koerban, noe teu bisa njampoernakeun kana boedi-rasa djalma noe ngabakti, 'istoening ngan hoekoem lahir bae, tjara atoeran *l* hal kadaharan, djeung inoeman, sarta koe-koembah nja kitoe keneh, geus kabeh dimomotkeun nëpi kana mangsa ngabangoen deui. *a* 2 Moesa 25:31, 23, 30.

b 2 Moesa 28:29. *c* 2 Moesa 26:31, 33. *d* 2 Moesa 30:1, 3. *e* 2 Moesa 25:10, 11. *f* 2 Moesa 16:33; 4 Moesa 17:10. *g* 2 Moesa 25:18, 22. *h* 4 Moesa 18:7. *i* 2 Moesa 30:10; 3 Moesa 16. *j* p. 7:27. *k* 4 Moesa 15:22. *l* 3 Moesa 10:9; 11.

11 'Tatapi Kristoes, *a* anoe djënëng Panghoeloe agoeng njangking barang noe

mëngke mah, ana geus soemping, në-roes *b* balandongan anoe leuwih oetama sarta leuwih sampoerna, lain beunang njijeun koe leungeun, tëgësna lain kasoep ijeu doenya; 'lëbëtna kana kasoetjian sakali pisan, *c* lain koe gëtih badot djeung anak sapi, istoening *d* koe gëtih salira andjeunna, sarta geus ngadamël kaleupasan noe langgëng. 'Karana lamoen *e* gëtih sapi lalaki djeung badot, sarta *f* lëboe sapi ngora, ana dikepretkeun ka noe kanadjisan, matak njoe-tjikeun datang ka bërësih dagingna: 'pon pilalagi gëtih Kristoes, *g* anoe geus ngoerbankeun andjeun ka Allah *h* koe Roh anoe langgëng, sarta *i* taja koetjiwana, tangtoe *j* ngabërësihkeun boedirasa maraneh tina pagawean paeh, soepaja ngabakti ka Allah anoe hiroep. 'Kitoe sababna andjeunna teh noe matak geus djadi *k* Lawang pangwasijat anjar, soepaja, doemeh andjeunna poepoes *l* pikeun ngaleupaskeun tina kasalahan anoe kapilampah keur mangsa pangwasijat ti heula teja, sakoer noe geus disaoer pimeunangeun përdjangdjian *m* warisan noe langgëng. 'Karana lamoen aja pangwasijat, misti anoe ngawasijat koedoe geus datang ka paeh heula. 'Karana ari pangwasijat pageuhna teh koe maot; da moal mëntal lamoen anoe boga masih hiroep keneh mah. 'Koe sabab kitoe, nadjan pangwasijat noe ti heula ge diadëgkeunana teu tinggal make gëtih. 'Karana Moesa, sanggeus ka sabangsa kabeh ngadawoehkeun sadajana timbalan noeroet sakoemaha toret teja, ladjëng *n* njandak gëtih anak sapi djeung badot, kitoe deui tjai, djeung boeloe domba noe woengoe, sarta hisop, seug ngepretan kana eta kitab, sarta ka sabangsa kabeh; 'bari ngalahir: Ijeu teh gëtih përdjangdjian, anoe koe Allah ditimbalkeun ka maraneh teja. 'Nja kitoe deui balandonganana djeung sakabeh parobot paranti ngabakti koe andjeunna pada dikepretan gëtih. 'Sarta meh-meh saniskara barang dibërësihkeunana *o* koe gëtih noeroetkeun toret, djeung moal aja panghampoera ari teu namplokkeun gëtih mah. *a* p. 3:1; 6:20.

b p. 8:2. *c* 3 Moesa 16:3. *d* p. 13:20. *e* 3 Moesa 16:14. *f* 4 Moesa 19. *g* Ep. 5:2; Tit. 2:14. *h* 1 Kor. 15:45; p. 7:16. *i* 1 Petr. 1:19. *j* p. 6:1; 10:2, 22. *k* 1 Tim. 2:5; p. 12:24. *l* Roem 3:25. *m* 1 Petr. 1:4. *n* 2 Moesa 24:6—8. *o* 3 Moesa 17:11.

23 Djadi eta teh geus misti, ^a titiron barang anoe di sawarga koedoe dibérésihkeun koe noe kitoe pětana; tatapi ari djinisna barang sawarga mah koedoe koe koerban noe leuwih hade ti batan
 24 eta. 'Karana Kristoes teh ^b lain lèbèt kana kasoetjian beunang njijeun koe leungeun, anoe djadi tatandinganana noe sadjatina teja; lèbètna teh ka djëro sawarga pisan, soepaja ajeuna ngadeuheusan ka pajoeneun Allah keur pimangpaateun oerang; 'sarta lèbètna teh lain pisan soepaja ngoerbankeun andjeun mindëng, ^c sapërti bijasa panghoeloe agoeng saban taoen asoep kana kasoe-
 25 tjian mawa gëtih sedjen; 'saoepama tjara kitoe mah, tangtoe andjeunna ti watës diadëgkeunana doenya koedoe geus mindëng nja njandang sangsara teh; dëmi ajeuna diëbrehkeunana ngan sakali pisan dina ijeu ^d ahir djaman, pikeun ngaleungitkeun dosa koe ngoerbankeun salira andjeunna. 'Djeung sapër-
 26 ti djalma geus dipastikeun paeh teh ngan sakali, sanggeus kitoe ngadëg hoe-koeman, 'nja kitoe keneh Kristoes, di-koerbankeunana teh ^e ngan sakali ^f pikeun ngeuweuhkeun dosa djalma loba, sarta bakal mindo katendjo teu kalawan dosa, koe sakoer noe noenggoe-noenggoe ka andjeunna, hajang salamët.

^a p. 8:5. ^b p. 4:14; 6:20; 9:24. ^c p. 9:7; 10:8. ^d p. 1:1. ^e p. 10:12. ^f Mat. 26:28.

PASAL 10.

Karana sapedah ^a kalangkang bae tina barang noe datang mëngke, lain saestoe djinisna, noe matak toret teh koe koerban anggër, ^b anoe teu pëtöt-pëtöt dihatoerkeun saban-saban taoen, teu pisan bisa njampoernakeun ka noe ngadareuheusan. 'Saoepama bisa kitoe mah, kapan eureun dikoerbankeunana, tina sabab djalma noe ngabakti, rehna geus dibérésihkeun sapisan, teu roemasa deui
 2 boga dosa. 'Tatapi saban-saban taoen eta koerban teh pangingët-ningët dosa; 'karana moestahil teuing, ^c gëtih sapi lalaki djeung badot matak ngeuweuh-
 3 keun dosa. 'Koe sabab kitoe, barang soemping ka doenya, andjeunna hatoran kijeu: ^d Koerban peuntjitan sarëng pangabakti mah koe andjeun teu di-
 4 anggo kasoeka; nanging koering koe andjeun geus ditjawisan badan; 'koer-

ban doeroekan sarëng koerban tina sabab dosa, koe andjeun teu dimanah.
 7 'Tidinja koering oendjoekan: Noen, ijeu koering dongkap; dina kitab goeloengan hal koering geus disërátkeun; noe disëdja teh rek ngalampahkeun pangërsa
 8 andjeun, noen Allah! 'Ari pilahirna noe ti heula: Koerban peuntjitan sarëng pangabakti, sarawoeh koerban doeroekan sarëng koerban tina sabab dosa, koe andjeun hanteu dianggo kasoeka sarëng teu dimanah; halta eta teh ^e dihatoer-
 9 keunana noeroetkeun toret; 'dëmi geus kitoe lahirana: Noen, ijeu koering dongkap, noe disëdja teh rek ngalampahkeun pangërsa andjeun, noen Allah! Anoe ti heula koe andjeunna dibada-
 10 keun, soepaja ngajakeun noe pandeuri. 'Dina sadjëro eta pangërsa ^f oerang teh geus pada disoetjikeun, koe lantaran koerban ^g saliraning Jesoes Kristoes,
 11 noe dihatoerkeun sapisan teja. 'Ari sakoer panghoeloe saban-saban poë ngadëg ngabakti, mindëng-mindëng nja ngahatoerkeun koerban noe anggër teja bae, noe teu pisan-pisan bisa ngeuweuh-
 12 keun dosa; 'tatapi ari andjeunna mah, sanggeusna ngahatoerkeun koerban hidji pikeun ngaleungitkeun dosa, ladjëng
 13 ^h linggih di tëngëneun Allah salalanggëngna; 'sarta ngantos-ngantos, ⁱ datang ka moesoeh-moesoehna didamël djodjo-
 14 dog pikeun dampalna. 'Karana ^j koe koerban hidji andjeunna teh geus njampoernakeun langgëng ka sakoer noe
 15 disoetjikeun. 'Samalah Roh Soetji ge pon nja kitoe mërte lakeunana ka oerang.
 16 'Karana sanggeus ngandikakeun noe ti heula teja: ^k Nja kijeu përdjangdjian, anoe rek didamël koe kami ka dinja, sanggeusna mangsa eta teh; ladjëng Pangeran ngandika kijeu: Kami rek ngalelerkeun toret kami dina hatena, sarta rek ditoeliskeun koe kami dina pikiranana;
 17 'ari dosa-dosana djeung kasalahanana hamo diingët-ingët deui koe kami teh.
 18 'Ari ënggeus dihampoera mah, moal aja deui koerban tina sabab dosa.

^a Kol. 2:17; p. 8:5. ^b p. 9:9, 25. ^c p. 9:12. ^d Djab. 40:7—9. ^e p. 8:4. ^f p. 9:12, 28; 13:12. ^g Kol. 1:22; 1 Petr. 2:24. ^h p. 1:13. ⁱ 1 Kor. 15:25. ^j p. 9:26. ^k p. 8:10.

19 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doelocr! ^a sapedah oerang teh boga kaloedeungan dek asoep kana kasoetjian, koe gëtih

20 Jesoes, 'nJORANG dJalan anoe anjar sarta
nJA hiroep, anoe koe andjeunna adjang
oerang diboekakeun nĕroes reregan, tĕ-
21 gĕsna dagingna; 'djeung sapedah oerang
boga ^b Panghoeloe langkoeng agoeng,
22 anoe nJangking gĕdong Allah: 'noe matak
oerang teh, ^c hajoe, ngadeuheusan mawa
hate noe saestoe, sarta djeung koekoeh-
pĕngkoeh nJA kapĕrtjajaĕn, bari ^d hate
beunang ngabĕrĕsihkeun, leungit boedi-
rasa goreng, djeung badan beunang
23 ngoembah koe ^e tJai bĕrĕsih. 'Oerang teh
^f sing pageuh pisan nJA njĕkĕl ka pa-
ngakoe pangarĕp-ngarĕp; karena noe
geus maparin pĕrdjangdJian teh ^g ka-
24 langkoeng toehoe. 'Sarta oerang, hajoe,
masing silih-titenan djeung batoer, baris
ngageuing kanjaĕhan sarta lampah ka-
25 hadean. 'Kana koempoelan batoer teh
oerang oelah tinggal-tinggal miloe, koe-
maha adat noe sawareh; anggoer oerang
koedoe ^h silih-ingĕtan, soemawonna pe-
dah katendjo koe maraneh, jen poĕ teh
geus deukeut.

^a Ep. 3:12; p. 9:8, 12.
^b p. 4:14. ^c p. 4:16. ^d p. 9:14. ^e Jĕh. 36:25.
^f p. 4:14. ^g p. 11:11. ^h Kol. 3:16; p. 3:13.

26 Karana ^a saopama oerang ngahadja
milampah dosa, sanggeus meunang ^b ka-
njaho kana kajaktian teh, moal aja deui
noe kari koerban baris ngaleungitkeun
27 dosa; 'ngan kari noenggoe-noenggoe
^c hoekoeman sarta bangĕt nJA sijeun,
djeung kana ^d moentabna seuneu, anoe
bakal ngahakan ka sakoer noe ngalawan.
28 'Oepama ^e aja dJalma njoemahkeun ka
toret Moesa, eta teh dipaehan hanteu
dipiweĕlas, lamoen aja saksina doewa
29 atawa tiloe; 'sabaraha tikĕl, pangira
maneh, pibeurateunana siksaĕn ti batan
eta, anoe patoet dikeunakeun ka dJalma
^f noe ngidĕk-ngidĕk ka Poetra Allah,
sarta ngangkeuhkeun nadjis ka ^g gĕtih
pĕrdjangdJian, anoe asal manehna tadi-
na disoetjikeun, djeung ngahinakeun ka
30 ^h Roh sih-koernija? 'Karana oerang nga-
njahokeun ka noe geus njandika kijeu:
'Kami noe kagoengan pamalĕs; nJA
kami noe bakal naoer, timbalan Pange-
ran; djeung deui: 'Pangeran bakal nga-
31 hoekoeman oematna. 'Ēh, matak sijeun
kabina-bina laboeh ka panangan Allah
noe djoemĕnĕng!

^a 4 Moesa 15:30; p. 6:4.
^b Tit. 1:1. ^c p. 9:27. ^d 5 Moesa 32:22. ^e 4 Moesa
15:30; 35:30. ^f p. 2:2, 3; 12:25. ^g 1 Kor. 11:25.
^h Djak. 12:10. ⁱ 5 Moesa 32:35; Roem 12:19.
^j 5 Moesa 32:36.

32 Tatapi maraneh koedoe sing pada
ingĕt ka mangsa ka toekang teja, wak-
toe maraneh, sanggeusna ^a katjaĕngan,
nahan-nahankeun maneh kana pĕrang
33 ^b sangsara bangĕt pisan; 'da maraneh
saparo geus dJadi ^c tongtonaneun, tina
dJalan dihinakeun sarta dikanijaja; sa-
paro maraneh bela ka sakoer noe njan-
34 dang kitoe. 'Karana maraneh geus mi-
karoenja ka ^d noe njarandang barogod,
samalah maraneh geus tarima sarta
boengah babandaĕn maraneh dirampas,
pedah pada njaho, jen diri maraneh
boga banda noe leuwih hade di dJĕro
35 sawarga sarta nJA tĕtĕp. 'Koe sabab eta,
oelah rek mitjeun kaloedeungan mara-
neh, anoe meunang pamalĕs ^e gandjaran
36 gĕde pisan. 'Karana maraneh pĕrloe
pisan boga ^f kamantĕpan; soepaja ma-
raneh, ari geus ngalampahkeun kana
kĕrsaning Allah, nampa anoe geus di-
37 djangdJikeun. 'Karana ^g sakeudeung deui
pisan, noe rek soemping teja tangtoe
38 soemping, moal ngalilakeun. 'Tatapi
^h dJalma noe bĕnĕr pihiroepeunana teh
koe kapĕrtjajaĕn; sarta satijap-tijap aja
noe moendoer mah, hate kami hanteu
39 soedi ka dinja. 'Ari oerang mah lain
kaĕsoep anoe moendoer baris karoeksak-
kan, kaĕsoep teh ka noe pada pĕrtjaja
baris pisalamĕteun njawa.

^a p. 6:4.
^b Pil. 1:29; 1 Tes. 2:14. ^c 1 Kor. 4:2. ^d p.
13:3, 23. ^e Mat. 5:12. ^f Loek. 21:19. ^g Hab. 2:3.
^h Roem 1:17.

PASAL 11.

Ari ^a pĕrtjaja teja nJA eta ngandĕlkeun
Apageuh kana barang noe diarĕp-arĕp,
sarta tĕtĕg kana barang anoe teu katen-
2 djo. 'Karana koe lantaran eta teh dJalma
baheula meunangna panjĕboet noe hade.

^a p. 10:38, 39.

3 Koe ^a kapĕrtjajaĕn noe matak oerang
ngaharti, doenya teh didamĕlna koe
pangandika Allah, tĕgĕsna, ^b barang noe
katendjo pangdJadina lain asal tina ba-
rang noe katendjo.

^a Aj. 38:4. ^b 1 Moesa 1:1; Djab. 33:6.

4 Koe lantaran kapĕrtjajaĕn ^a noe ma-
tak Habil ka Allah geus ngahatoerkeun
koerban anoe poendjoel ti pangabakti
Kain, noe matak meunang panjĕboet jen
bĕnĕr, doemeh Allah maparin pĕrtelaĕn
ka pangabaktina; sarta koe dJalan kitoe
teh eta Habil masih keneh njaoer sang-
geus maot.

^a 1 Moesa 4:4.

- 5 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Hanok ditjandak, soepaja oelah koengsi ^b ngaraos maot; ari andjeunna teh teu kapanggih, doemeh geus ditjandak koe Allah; karena samemehna ditjandak, geus meunang pértelaän jen
- 6 kamanah koe Allah. 'Tatapi ari noe teu boga kapértjajaän mah, mohal dimanah koe Allah. Karana saha-saha noe ngadeuheusan ka Allah, koedoe pértjaja jen Allah teh aja, kitoe deui ngagandjar ka noe nejangan andjeunna.
- ^a 1 Moesa 5 : 24. ^b Joh. 8 : 51.
- 7 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Énoh, sanggeusna nampa timbalan Allah tina hal pèrkara noe tatjan tembong, bawaning sijeuneun, ladjéng ngadamél kapal teja, soepaja salamét sapoetra-garwana; ari koe djalan kitoe andjeunna ngahoekoeman doenya, sarta meunang milik kana kabéhëran, anoe asal ti kapértjajaän.
- ^a 1 Moesa 6 : 14, 22.
- 8 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Ibrahim anoet, keur mangsa dipiwarang mijang ka énggon noe bakal katampa koe andjeunna baris pimilikeunana; ladjéng bae angkat, tatapi teu oeningaeun ka noe didjoegdjoeg. 'Koe lantaran kapértjajaän noe matak andjeunna madjik dina tanah pèrdjangdjan, kawas di tanah sedjen, tjalikna nganggo himah, ^b djeung Ishak sarta Jakoeb, anoe pada samilik pèrdjangdjan
- 10 eta teja. 'Karana andjeunna ngantosana ngara noe make padëmen, anoe kagoengan 'atoeran sarta ngadamél teh nja Allah.
- ^a 1 Moesa 12 : 4. ^b 1 Moesa 35 : 27.
- 11 Koe lantaran kapértjajaän ^a malah-malah Sarah nampa kakoewatan ngajakeun toeroenan, ngowona ari oemoer geus liwat ti mangsa; sabab pangangkeuhna, ari noe mparin pèrdjangdjan
- 12 teh ^b kalangkoeng toehoe. 'Kitoe noe matak ti ^c hidji djalma, ^d nja ti noe sapèrti geus maot, mangpirang-pirang noe mèdal, ^e tjara bentang di langit, djeung sapèrti keusik di basisir laeot, anoe taja bilanganana.
- ^a 1 Moesa 17 : 19; 21 : 2. ^b p. 10 : 23. ^c Jës. 51 : 2. ^d Roem 4 : 19. ^e 1 Moesa 15 : 5; 22 : 17.
- 13 Eta sadajana teh poepoesna djeung kapértjajaän, hanteu koengsi nampa noe didjangdjikeun teja, ^a ngan katingali ti kadjaoehan, sarta dipértjaja, djeung dirangkoel, djeung ^b pada ngakoekeun
- 14 pribadina aja di boemi teh semah sarta ngoembara. 'Karana ari noe misaer kitoe teh, netelakeun nejangan nagara
- 15 asal. 'Djeung saopama aja manah ka nagara oeroet ka loewar mah, gampang
- 16 pimoeliheun deui. 'Dëmi ajeuna pada mikahajang ka nagara noe leuwih hade, nja eta sawarga. Kitoe ^c noe matak Allah teh teu lingsèmeun diséboetkeun ^d Allahna; karena geus pada ditjawisan nagara.
- ^a Joh. 8 : 56. ^b 1 Moesa 23 : 4; 47 : 9; Djab. 39 : 13. ^c p. 2 : 11. ^d Mat. 22 : 32.
- 17 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Ibrahim, keur mangsa ditjoba, ngoerbankeun Ishak; ari andjeunna, ^b noe geus nampa pèrdjangdjan teja, datang ka ngoerbankeun poetra noenggal, 'anoë ditoedjoel koe pangandika kijeu teja: ^c Nja ti Ishak noe bakal diséboet toeroenan maneh; ari mamanan Ibrahim, Allah teh langkoeng kawasa ngahoedangkeun deui ti noe maraot;
- 19 'katampana deui oge koe Ibrahim ^d sahingga tjara tina maot bae.
- ^a 1 Moesa 22 : 10. ^b p. 7 : 6. ^c 1 Moesa 21 : 12; Roem 9 : 7. ^d Roem 4 : 17.
- 20 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Ishak ngabèrkahan Jakoeb djeung Esaoë, koe hal barang noe datang mêngke.
- ^a 1 Moesa 27 : 28, 39.
- 21 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Jakoeb, waktöe rek poepoes, ngabèrkahan hidji-hidjina poetra Joesoep; sarta ^b sëmbahijang, bari naleukeuman poehoe tètëkën.
- ^a 1 Moesa 48 : 15. ^b 1 Moesa 47 : 31.
- 22 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Joesoep, mangsa rek poepoes, njarijoskeun piboedaleun anak-poetoe Israil, sarta wëwëkas kana hal toelang andjeunna.
- ^a 1 Moesa 50 : 24.
- 23 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Moesa, barang geus diowokeun, disoempoetkeun koe iboe-ramana meunang tiloe boelan lilana, sapedah ningali moerangkalih teh langkoeng kasep; djeung hanteu sarijeuneun koe parentah radja.
- ^a 2 Moesa 2 : 2; Lal. 7 : 20.
- 24 Koe lantaran kapértjajaän ^a noe matak Moesa, ari geus agëng, nampik diséboetkeun poetra koe poetra Piraon noe
- 25 istri; 'anggoer ^b kërsaëun diteungteuinganan reudjeung oemat Allah, ti batan sabaraha lila ngaraos ngeunahna dosa;
- 26 'ari ^c kahinaän Kristoes koe salira Moesa dimanah kasoegihan ngoengkoelan radja-

brana satanah Mësir; karena ningali
 27 kana ^a gandjaran. 'Koe lantaran kapër-
 tjajaän ^e noe matak andjeunna angkat
 ka loewar ti Mësir, teu gimir koe bëndoe
 radja; karena andjeunna ngawawakeun
 andjeun, geus sasat ningali anoe teu
 28 katingal. 'Koe lantaran kapërtjajaän
^f noe matak Moesa ngadawoehkeun nji-
 jeun paska, kitoë deui hal ngoelas koe
 gëtih, malar soepaja pada loepoet ti noe
 poerah ngabasmu tjikal-tjikal teja.

^a 2 Moesa 2: 10, 11. ^b Djab. 84: 11. ^c p. 13: 13.
^d p. 10: 35. ^e 2 Moesa 12: 41. ^f 2 Moesa 12: 21.

29 Koe lantaran kapërtjajaän ^a noe ma-
 tak pada meuntas laoët Beureum, njo-
 rangna sakoemaha di darat bae; ari
 oerang Mësir mah, ana pek njaroba noe-
 roetan, pada titeuleum. ^a 2 Moesa 14: 22.

30 Koe lantaran kapërtjajaän ^a noe ma-
 tak koeta nagara Jëriho datang ka roeg-
 roeg, mangsa dikoerilinganana geus
 meunang toedjoeh poë. ^a Jos. 6: 20.

31 Koe lantaran kapërtjajaän ^a noe ma-
 tak Rahab, dajang teja, teu kabawa
 toempoer djeung noe baraha, tina sabab
 geus ngakoe sarta djeung hadena ka djal-
 ma noe lolongok. ^a Jos. 2: 2; 6: 23; Jak. 2: 25.

32 Sarta kaoela rek mitjatoerkeun naon
 deui? Karana tanggël pianggeuseun, la-
 moen dek njaritakeun hal ^a Gidon, hal
 Barak, djeung Simson, sarta Jepta, hal
^b Dawoed, djeung Samoeël, sarta hal

33 para nabi. 'Eta teh koe lantaran kapër-
 tjajaän ^c geus naloekkeun karadjaän,
^d mëtakeun kaädilan, nampa ^e noe geus
 didjangdjikeun, ^f ngabalëmkeun soengoet
 singa; ^g mareumkeun ^h kamatihan seu-
 neu, ngëdjat ti seuseukeutna pëdang,

34 ^h tina hengker djadi bëdas, dina përang
 djadi përkosa, ngabiratkeun balad moe-
 soeh. 'Aja awewe, ⁱ anakna noe geus
 paeh beunang deui lantaran tina hoe-
 dang. Aja djalma noe sedjen dipantëng
 disangsara, ari dek dileupaskeun sara-
 ngeukeun, pamalarna hajang meunang

35 hal hoedang noe leuwih hade. 'Aja deui
 noe sedjen ngarasa dipojok sarta dirang-
 ket, samalah ^j dibarogod djeung diberok.

37 'Aja ^k noe dibëntoeran koe batoe, noe
 diragadji, noe ditjoba, sarta noe dipae-
 han koe pëdang. Aja noe oedar-idër,
^l papakeanana koelit domba, koelit
 ëmbe; nja kabalangsak, dikanijaja,

38 djeung diteungteuinganan; '(teu përnah
 doenya teh katjittingan koe noe kitoë);

aloeprak-aproek di tëgal-tëgal, di goe-
 noeng-goenoeng, di goeha-goeha sarta
 39 dina djoerang-djoerang boemi. 'Eta sa-
 dajana teh geus pada meunang panjë-
 boet noe hade, tina lantaran kapërtja-
 jaän; tatapi ari noe didjangdjikeun teja
 40 mah teu koengsi katampa koe eta; 'doe-
 meh Allah baris oerang geus ngahan-
 tjëngkeun ^m anoe leuwih hade, soepaja
 eta teh pangdjadina sampoerna oelah
 teu djeung oerang.

^a Hak. 6: 11; 4: 6;
 13: 24; 11: 1. ^b 1 Sam. 16: 11; 3: 20. ^c 2 Sam.
 8: 1—14. ^d 2 Sam. 8: 15. ^e 2 Sam. 7. ^f Dan. 6: 23.
^g Dan. 3: 27. ^h Hak. 16: 28. ⁱ 1 Radj. 17: 23;
 2 Radj. 4: 36. ^j Jër. 20: 2. ^k Mat. 21: 35; Lal. 7: 52;
 Jak. 5: 10. ^l 2 Radj. 1: 8. ^m p. 8: 6.

PASAL 12.

Koe sabab eta oerang teh, sapedah aja
 Ksaksi sapërti mega ngadingding,
 nakleuk sakoeriling-boengking, ^a hajoe,
 oerang tjoetjoel-tjoetjoel sagala noe ma-
 tak beurat, kitoë deui dosa noe sok
 babari moekët, sarta oerang, hajoe,
 djeung ^b kamantëpan pada ngalakonan
 pangbalapan, anoe geus dikërsakeun so-
 2 rangeun oerang; 'bari mëntjrong ka ^c Pa-
 noetan sarta Panoetoeg kapërtjajaän,
 nja eta Jesoes, ^d noe geus ngawajahna-
 keun dina kai-dipalang, ngadjeunkeun
 wiwirang, mambrihna kaboengahan anoe
 geus ditjawiskeun pikeun salira an-
 djeunna; ^e ari ajeuna keur tjalik di të-
 3 ngëneun panglinggihan Allah. 'Andjeun-
 na sakitoe dipadoean ge koe djalma
 doraka, ^f diwajahnakeun bae. Koedoe
 sing ngawaskeun maraneh ka andjeunna,
 soepaja oelah nahnaj, sarta hate mara-
 4 neh oelah ripoeh. 'Maraneh ^g dina më-
 rangan dosa, ngalawan teh tatjan da-
 5 tang ka bidjil gëtih; 'sarta geus pada
 poho kana pitoetoer, anoe moengël ka
 maraneh sapërti ka anak, nja kijeu:
^h Eh anaking! pamëpërih Pangeran oelah
 disapirakeun, djeung oelah bingoeng
 lamoen maneh koe andjeunna diseuseul;
 6 'karena tijap-tijap noe dipikaäsih koe
 Pangeran, sok dipëpërih, sarta ngarang-
 ket ka oenggal-oenggal poetra noe
 7 diangkën. 'Ari maraneh njandang pa-
 mëpërih, ⁱ nandakeun koe Allah ma-
 raneh dianggo poetra; karena di mana
 aja anak, koe bapana teu dipëpërih!
 8 'Sabalikna, oepama maraneh teu kaso-
 rang pamëpërih mah, anoe geus djadi
 pamanggih sadaja, nandakeun maraneh

9 teh djadah, lain poeta. 'Djeung deui oerang geus pada boga poerah mēpērih, nja bapa daging oerang, sarta koe oerang geus dipikaisin; naha lain leuwih pērloe pisan oerang teh pasrah ka ' Rama sagala roh, soepaja oerang teh hi-
 10 roep? 'Karana itoe mēpērihna teh ka oerang sakeudeung mangsana, noeroet sakawēnang-wēnang bae; tatapi ^k ari andjeunna mah mēpērihna matak mangpaāt ka oerang, soepaja oerang kadoe-
 11 oem kasoetjianana. 'Ari sagala pamēpērih dina mangsa kasorang mah sēmoena lain matak boengah, ngan matak pērih bae; ' dēmi sanggeusna ti dinja ngabidjilkeun ^m boewah kabēnēran, mawa kasēnangan ka djalma noe geus meunang harti koe eta. 'Koe sabab kitoe,
 12 ⁿ geura talēgērkeun deui leungeun ngeplek djeung toeoer lēsoe; 'sarta koedoe njiyeun djalan lēmpēng tintjakeun soekoe maraneh, soepaja anoe dejog oelah datang ka misalah, anggoer sina datang ka tjageur. ^a 1 Kor. 9:24; Ep. 4:22. ^b p. 10:36.
^c p. 2:10. ^d Pil. 2:8. ^e p. 1:3. ^f 1 Petr. 2:23.
^g 1 Kor. 10:13. ^h Sil. 3:11, 12. ⁱ 2 Sam. 7:14.
^j 4 Moesa 16:22. ^k 1 Kor. 11:32; 1 Petr. 1:15.
^l Jēs. 26:16; 2 Kor. 7:10. ^m Jēs. 32:17. ⁿ Jēs. 35:3.

14 Masing pada ngobrek kana ^a piroentoeteun djeung sakabeh, kitoe keneh kana kasoetjian; ^b ari tinggal eta mah moal aja noe pinendjoēun ka Pangeran.
 15 'Djeung koedoe ngadjaga, ^c oelah aja noe ngoendoeran tina sih-koernija Allah; ^d oelah aja akar pait anoe djadi, sarta ngabaroentakkeun, matak nganadjisan
 16 ka djalma loba. 'Sarta oelah aja djalma ^e milampah djinah, atawa djalma masijat, ^f sapērti Esaoe; hoekoem katjikalanan dioeroepkeun kana hakan sakalieun. 'Karana maraneh geus pada
 17 njaho, ari sanggeusna ti dinja, ^g keur mangsa hajangeun ngamilik bērkah, manehanana ditampik, (karana teu manggih ēnggon geusan kadoehoeng) sanadjan nejangananana bari ragragan tji-panon oge. ^a Roem 12:18. ^b Mat. 5:8. ^c 2 Kor. 6:1.
^d 5 Moesa 29:18. ^e p. 13:4. ^f 1 Moesa 25:33.
^g 1 Moesa 27:30—38.

18 Karana maraneh datang lain ka ^a goenoeng noe beunang diragap, djeung kana seuneu hoeroeng, sarta kana angkeub, djeung poēk mongkleng, djeung gēlap,
 19 'kitoe deui kana ^b sora sangkakala, djeung moengēlna pangandika, wani noe ngadarenge moenggah pada noenoehoen moegi

20 oelah diladjēngkeun diandikaan teh; 'da pada hanteu tahan koe timbalan noe kijeu teja: ^c Nadjan aja sato ge njabak goenoeng, koedoe dibēntoeran koe batoe
 21 atawa dipanah. 'Sarta bangēt kabina-bina eta titingalian teh, moenggah Moesa datang ka ngalahir: ^d Kami teh reuwas
 22 pisan djeung ngagidir. 'Ari maraneh mah datang teh ka ^e goenoeng Sion, sarta ^f nagara Allah noe djoemēnēng, ^g nja Jēroesalem sawarga, kitoe deui ka noe bareboe-reboe, ^h gēmpoengan para ma-
 23 laikat, 'djeung 'pakoempoelan para tjikal, ^j noe geus pada disērkatkeun di sawarga, sarta ka ^k Allah, anoe ngahoekoeman sakabeh, djeung ka roh djalma balēnēr,
 24 ^l noe geus sampoerna; 'kitoe deui ka Jesoes, ^m Lawang pērdjangdjian anjar, sarta ka ⁿ gētih pangepretan, ^o noe mihahirkeun anoe leuwih hade ti batan gētih Habil. 'Mangka hade-hade, ^p eta
 25 noe ngandika poma oelah dek ditampik koe maraneh. ^q Karana nadjan djalma noe narampik ka noe ngadawoehkeun pangandika di boemi teja, teu meunang ngarēdjat; komo teuing oerang, ari ngabalijeur ka noe ngandika ti djēro sawarga. 'Ari ^r gēntra andjeunna harita teja ngojagkeun boemi; dēmi ajeuna mah geus ngadjangdjikeun, kijeu pangandikana: ^s Sakali deui kami teh bakal ngojagkeun, lain woengkoel boemi bae,
 27 malah langit oge diojagkeun. 'Ari eta sakali deui teja noedoehkeun bakal dirobahkeun barang noe keuna koe ojad, rehna eta teh didamēlna soepaja tētēp
 28 barang noe teu keuna koe ojad. 'Koe sabab eta, sapedah oerang meunang karadjaan ^t noe teu keuna koe ojad, noe matak oerang teh ^u koedoe nandakeun tarima, sangkan djadi lantaran ngabakti ka Allah reudjeung hormat sarta djeung sijeun, sakoemaha noe pikamanaheun.
 29 'Karana ^v ari Allah oerang teh nja seuneu noe ngalēboer.

^a 2 Moesa 19:18.
^b 2 Moesa 19:16; 20:1, 19. ^c 2 Moesa 19:13.
^d 5 Moesa 9:19. ^e Wahj. 14:1. ^f Wahj. 3:12.
^g Gal. 4:26. ^h Wahj. 7:11. ⁱ Mat. 27:52, 53; Ep. 1:12. ^j Loek. 10:20. ^k p. 11:16. ^l p. 10:14.
^m p. 9:15. ⁿ 1 Petr. 1:2. ^o 1 Moesa 4:10.
^p p. 1:1. ^q p. 2:1—3. ^r Djab. 68:9. ^s Hag. 2:6.
^t Dan. 2:44. ^u p. 13:15. ^v 5 Moesa 4:24.

PASAL 13.

2 Ari ^a hal kanjaāhan ka doeloer eta amoedoe tētēp. 'Oelah ^b mopohokeun akoean ka semah; karana koe lampah

kitoe teh ^e geus aja noe ngandjrëkkeun
 3 malaikat, hanteu kanjahoan. 'Masing
 aringët ka ^d noe djadi sakitan, moedoe
 ngaraskeun sahingga diri maneh miloe
 djadi sakitan; kitoe deui ka noe diteung-
 teuinganan, rehna maraneh sorangan ge
 4 aja dina djëro badan. 'Hal kawin teh
 koedoe diadjenan koe sakabeh, sarta
 ënggon oelah karëgëdan; tatapi ^e ari
 noe djinah djeung noe ngaranjed mah
 5 tangtoe dihoekoem koe Allah. 'Lampah
 maraneh oelah pibanda; koedoe ^f ta-
 rima kana saájana, karana geus aja pa-
 ngandika Allah: ^g Maneh teh koe kami
 6 moal diantëp, sarta moal ditinggal; 'noe
 matak oerang këndël njëboet kijeu: ^h Pa-
 ngeran noe mitoeloeng ka kaola; moal
 sijeun-sijeun kaola teh: manoesa mah
 bisa migawe naon ka kaola?

^a Roem 12:10; 1 Petr. 1:22. ^b Roem 12:13;
 1 Petr. 4:9. ^c 1 Moesa 18:2; 19:1. ^d Mat. 25:36;
 p. 10:34. ^e Ep. 5:5. ^f 1 Tim. 6:6. ^g 5 Moesa 31:6.
^h Djab. 118:6.

7 Masing aringët ka ^a imam-imam ma-
 raneh, anoe geus ngoewarkeun pangan-
 dika Allah ka maraneh; koedoe pada
 ngawaskeun panoengtoengan loemam-
 pahna, sarta ^b toeroetkeun kapërtjaja-
 8 anana. 'Ari Jesoes Kristoes teh ^c ka-
 marina djeung poë ajeuna anggër bae,
 9 sarta datang ka salalanggëngna. 'Oelah
^d kabawa-bawa maraneh koe piwoeroek
 roepa-roepa sarta noe geseh; karana
 hade hate teh ^e dikoewatkeun koe sih-
 koernija, ^f lain koe kahakanan sipat ^g
 noe teu matak paedah ka djalma noe
 10 geus ngalakonan. 'Oerang teh boga al-
 tar, ari sakoer ^h noe njëkël balandongan
 11 teu kongang dahar tina eta. 'Karana
 sato, ⁱ noe gëtihna ditjandak koe pang-
 hoeloe agoeng ka djëro kasoetjian pi-
 keun ngaleungitkeun dosa, awakna teh
 didoeroek di loewareun pasanggrahan.
 12 'Kitoe noe matak Jesoes, ^j soepaja njoet-
 tjikeun oemat koe gëtih salirana, njan-
 dangna sangsara ^k di loewareun lawang
 13 nagara. 'Koe sabab eta, oerang hajoe
 boedal ka loewareun pasanggrahan, nga-
 deuheus ka andjeunna, bari moendak
 14 ^l kahinaänana. 'Karana ^m di dijeu mah
 oerang teu boga nagara noe tëtëp, estoe
 15 nejangnan nagara noe mëngke. 'Koe sa-
 bab eta, hajoe oerang teh ⁿ lantaran
 andjeunna ka Allah sapapandjangna pa-
 da ngahatoerkeun koerban poedji, nja

eta teh ^o boewah biwir noe ngakoekeun
 16 padjënënganana. 'Djeung deui oelah mo-
 pohokeun kabalabahan sarta berehan;
 karana koerban noe kitoe teh ^p koe
 17 Allah dimanah pisan. 'Koedoe ^q pada
 masing noeroet sarta ngesto ka imam-
 imam maraneh; karana eta teh pada
 ngadjaga-djaga ka njawa maraneh, pe-
 dah koedoe njanggakeun lalaporan; soe-
 paja njanggakeunana djeung kaboenga-
 han, oelah djeung roehah-rahoeh; karana
 eta teu mangpaät ka maraneh teh.

^a p. 13:17. ^b Pil. 9:17. ^c Wahj. 1:8, 17, 18.
^d Ep. 4:14. ^e 2 Tim. 2:1. ^f Roem 14:17. ^g p. 7:18.
^h p. 8:4, 5. ⁱ 2 Moesa 29:14; 3 Moesa 6:30;
 16:27. ^j p. 10:10. ^k Mat. 21:39; Joh. 19:17.
^l p. 11:26. ^m p. 11:10, 13, 16. ⁿ 1 Petr. 2:5.
^o Hos. 14:3. ^p Pil. 4:18. ^q 1 Tes. 5:12.

18 Koedoe ^a pada mangnëdakeun ka ka-
 oela; karana rarasaan kaola teh boga
 boedi-rasa hade, sabab kaola dina sa-
 niskara maksoed pisan bënënr nja la-
 19 lampahan. 'Sarta mungkin angot pa-
 menta kaola maraneh milampah kitoe
 teh, ^b soepaja kaola masing tereh di-
 pasihkeun deui ka maraneh.

^a Roem 15:30. ^b Pilem. 22.

20 Ari ^a Allah noe kagoengan sakoer
 kasënanan, noe geus malikkeun ti noe
 maraot ka Goesti oerang Jesoes Kris-
 toes, ^b Pangangon domba noe langkoeng
 agoeng, tina lantaran gëtih përdjang-
 21 djian noe langgëng, 'moegi-moegi ^c njam-
 poernakeun maraneh dina saliriug pang-
 gawe noe hade, soepaja pada ngalam-
 pahkeun këršana; sarta moegi-moegi
 ngadamël di djëro maraneh sakoer noe
 kamanah koe andjeunna, koe lantaran
 Jesoes Kristoes; nja andjeunna noe koe-
 doe dibaktian kamoeljaän langgëng sa-
 lalawasna. Amin. ^a Roem 15:33. ^b Joh. 10:11;
 1 Petr. 5:4. ^c Pil. 2:13; 1 Tes. 5:23.

22 Tatapi ari panëda kaola, eh doeloer-
 doeloer! koedoe pada sabar kana pepe-
 ling ijeu teh; karana koela njoeratan
 23 teh ka maraneh ringkësna bae. 'Djeung
 moepoelihan Timoteoes, doeloer oerang,
 geus dileupaskeun; ari paedjaän kaola,
 lamoen tereh datang, rek manggihan
 ka maraneh barëng djeung eta.

24 Pangnëpikeun salam kaola ka saka-
 beh ^a imam maraneh, djeung ka saka-
 beh djalma noe saroetji. Noe ti Itali pada
 ngirim salam ka maraneh. ^a p. 13:7.

25 Moegi-moegi ^a sih-koernija teh njarë-
 ngan ka maraneh sakabeh! Amin.

^a Tit. 3:15.

SĒRAT TI RASOEL JAKOBOES.

PASAL 1.

Sĕrat kaoela Jakoboës, ^a abdi Allah
 Sarta Goesti Jesoes Kristoes, doema-
 tĕng noe doewa wĕlas kaom, ^b noe keur
 pabalĕntjar, salam doea! ^a 2 Petr. 1: 1.
^b 1 Petr. 1: 1.

2 Eh, doeloer-doeloer kaoela! ^a koedoe di-
 angkĕn woengkoel kasoe kaän bae, lamoen
 3 manggih gogoda roepa-roepa; 'sapedah
 geus pada njaho, ^b ditjobana kapĕrtja-
 jaän maraneh matak ngadjadikeun ka-
 4 mantĕpan. 'Ari kamantĕpan teh koedoe
 sampoerna pagaweanana, soepaja ma-
 raneh sing sampoerna sarta sing pasagi,
 dina sapĕrkara ge oelah aja kakoera-
 ngan. ^a Mat. 5: 11; Roem 5: 3;
 1 Petr. 1: 6. ^b Roem 5: 3; 1 Petr. 1: 7.

5 Djeung oepama di maraneh aja noe
 koerang kapintĕran, ^a koedoe njoehoen-
 keun ka Allah, anoe moerah pisan ma-
 parinna ka sakabeh, sarta hanteu nja-
 tjarekkeun; ^b geus tangtoe dipaparin.

6 'Ngan njoehoenkeunana teh ^c koedoe
 djeung pĕrtjaja, oelah arek mangmang;
 karena noe mangmang mah ibarat om-
 bak laet noe katĕbak koe angin, diboen-
 7 tang-banting apoeng-apoengan. 'Djalma
 noe kitoe mah oelah boga panjana bakal
 8 nampa naon-naon ti Pangeran. 'Ari djal-
 ma ^d noe midoewa pikir sok tara tang-
 toe dina sakabeh djalanna. ^a Sil. 2: 3—5.
^b Mat. 7: 8; 21: 22. ^c p. 5: 15, 16. ^d p. 4: 8.

9 Ari doeloer ^a noe handap sing moedji
 10 maneh koe kaägoenganana; 'tatapi ari
 noe beunghar mah koe kahandapanana,
 sabab bakal euweuh sapĕrti ^b kĕmbang
 11 djoekoet. 'Karana panon-poĕ bidjil sarta
 djeung panasna, seug merangkeun djoe-
 koet, ari kĕmbangna moerag, sarta roe-
 pana leungit aloesna: ^c nja kitoe pisan
 anoe beunghar teh bakal aloem dina
 keur loemampahna. ^a Loek. 1: 48, 52.
^b 1 Petr. 1: 24. ^c p. 4: 14.

12 Salamĕt djalma ^a noe tahan kana
 panggoda; karena ari geus katjiri ka-
 estoeanana, tangtoe nampa ^b makoeta
 kahiroepan, ^c anoe geus didjangdjikeun
 koe Pangeran ka sakoer noe njaäh ka

13 andjeunna. 'Oelah aja djalma keur mang-
 sa digoda njĕboet kijeu: Aing digoda
 teh koe Allah. Karana Allah mohal digo-
 da koe sipat kagorengan, kitoe deui
 andjeunna teu pisan-pisan ngagoda ka
 14 djalma. 'Ēnjana mah djalma digoda teh
 lamoen katarik sarta kapintjoet koe
 15 napsoena sorangan. 'Dĕmi geus kitoe,
^d napsoe teh sanggeusna reuneuh, toe-
 loej ngadjoeroekeun dosa; kitoe deui
 dosa, ari geus meudjuehna gĕdena, toe-
 16 loej ngadjoeroekeun maot. 'Eh, doeloer-
 doeloer kaäsih kaoela! ^e poma oelah
 17 sarasab. 'Sagala paparin harade djeung
 saniskara pasihan sampoerna datangna
^f ti loehoer, ^g ti Rama sakabeh tjaäng,
^h noe teu keuna owah-gingsir, sarta an-
 djeunna taja kalangkang lantaran malik.
 18 'Tina sabab kĕrsaeun, ⁱ noe matak an-
 djeunna geus ngowokeun oerang koe
 lantaran pangandika kajaktian, soepaja
 oerang teh djadi tjikal sakabeh mah-
 loek andjeunna. ^a Aj. 5: 17; p. 5: 11.
^b Wahj. 2: 10. ^c 2 Tim. 4: 8; p. 2: 5. ^d 1 Moesa
 3: 6; Jos. 7: 21. ^e Gal. 6: 7. ^f p. 3: 15. ^g 1 Moesa
 1: 16. ^h Mal. 3: 6. ⁱ Ep. 1: 5; 1 Petr. 1: 28.

19 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer
 kaäsih kaoela! ^a oenggal-oenggal djalma
 sing gantjang kana ngadenge, sing kĕn-
 dor kana ngomong, sing kĕndor kana
 20 ambĕk. 'Karana ari ambĕk djalma teh
 21 lain migawe kabĕnĕran Allah. 'Koe sa-
 bab eta, ^b geura pada mitjeun sagala
 noe kotor-kotor, kitoe deui kalobaän
 kagorengan, sarta tarimakeun djeung
 sareh ati ka pangandika noe geus dipĕ-
 22 lak dina hate maraneh, anoe bisa nja-
 lamĕtkeun kana njawa maraneh. 'Ta-
 tapi ^c koedoe lampahkeun pangandika
 teh, oelah ngan didenge bae; moen kitoe
 23 djadi ngabobodo diri sorangan. 'Karana
 tijap-tijap aja djalma ngan ngadenge bae
 ka pangandika, hanteu djeung prakna
 dilampahkeun, eta teh ibarat djalma,
 noe nendjoan beungeut bakat dina eun-
 24 teung; 'karena ari geus nendjoan ma-
 neh, toeloj leumpang, harita keneh ge
 25 poho deui dina roepa sorangan. 'Tatapi
 ari noe ngawaskeun kana hoekoem noe

sampoerna, ^a nja hoekoem kamërdikaän, sarta tètëp ka dinja, eta teh, sapedah ngadengena hanteu pohoan, sarta djeung prakna ngalampahkeun pagawean, tangtoe salamët dina lampahna kitoe teh.

26 'Satijap-tijap di maraneh aja djalma boga rasa ibadah, ^e tatapi letahna teu ditjandët, sarta njasabkeun hate sorangan,

27 eta djalma ibadahna teh gapong. 'Ari ibada h bërësih, anoe taja koetjiwana di pajoeneun Allah Rama, nja anoe kijeu: ^f ngalajad ka boedak pahatoe sarta ka randa keur dina mangsa soekëreun; kitoe deui ^g ngaraksa diri sorangan, oelah karëgëdan koe doenya. *a* Sil. 17:27; Goer. 7:9. *b* 1 Petr. 2:1, 2. *c* 5 Moesa 4:5,6; Mat. 7:24. *d* Joh. 8:32; Roem 8:2; 2 Kor. 3:17; p. 2:12. *e* Djab. 34:14; 39:2. *f* Aj. 31:16, 17. *g* 1 Joh. 5:18.

PASAL 2.

Eh, doeloer-doeloer kaেলা! kapërtjajaän maraneh ka Goesti oerang Jesoes Kristoes, ^a Goesti sagala kamoeljaän teja, poma oelah djeung ^b pilih-kasih ka djalma. 'Karana saopama ka pakoempoelan maraneh djëboel asoep hidji djalma, ramona make ali ëmas, papakeanana hoeroeng-herang, djëboel deui asoep hidji djalma malarat, papakeanana boeroek;

3 'geus kitoe maraneh tjoeringhak ka noe make papakean hoeroeng-herang teja, bari seug ngomong kijeu: Mangga, tjalik ka dijeu, dina ënggon sae! pok ngomong deui ka noe miskin teja: Maneh mah nangtoeng bae di ditoe, atawa gek dijoek di dijeu pipireun djodjodog koela:

4 'lamoen kitoe mah maraneh lain ngabedakeun djalma dina hate maraneh teh, sarta djadi hakim noe noeroetkeun

5 pikiran goreng? 'Tjoba, doeloer-doeloer kaäsih kaেলা! geura pada dengekeun: ^c ari noe malarat di ijeu doenya, naha lain beunang milih Allah, soepaja soegih dina kapërtjajaän, sarta ngamilik karadjaän noe geus didjangdjikeun koe andjeunna ^d ka sakoer noe njaäh ka salira

6 andjeunna? 'Tatapi ari maraneh mah ngahinakeun ka eta noe malarat teh. Ari noe baleunghar, ^e naha lain sok nganijaja ka maraneh, sarta ngagoeser maraneh ka hareupeun pangadilan? 'Lain sok ngagogoreng kana padjënëngan noe aloes, anoe ditëlähkeun ka maraneh teja?

8 'Satijap-tijap maraneh ngestoekeun oen-

dang-oendang karadjaän, koemaha oenina Kitab noe kijeu teja: ^f Maneh koe-doe njaäh ka batoer maneh, sapërti ka diri sorangan; lamoen kitoe mah maraneh hade nja lampah. 'Balikanan, ^g ari maraneh pilih-kasih ka djalma mah, maraneh teh njijeun dosa, sarta koe hoekoem disëboetkeun djalma noe ngarëmpak. 'Karana saha-saha noe ngestoekeun sahoekoem kabeh, tatapi titadjong kana sapër-kara, ^h eta teh djadi salah ka sakabehna. 'Karana noe geus nimbalan kijeu: ⁱ Maneh oelah ngaranjed, aja deui timbalanana kijeu: Maneh oelah maehan. Satijap-tijap maneh teu ngaranjed, tatapi maehan, eta maneh lamoen kitoe mah

12 djadi ngarëmpak kana hoekoem. 'Koe-doe ngomong kitoe, sarta milampah kitoe, pedah rek dihoekoeman koe ^j hoekoem kamërdikaän. 'Karana hoekoeman teh ^k moal pisan make kawëlasan ka djalma noe teu milampah kawëlasan; 'ari kawëlasan teja ngoentoepp kana hoekoeman. *a* 1 Kor. 2:8. *b* p. 2:9. *c* 1 Kor. 1:26. *d* 1 Kor. 2:9; p. 1:12. *e* p. 5:1—6. *f* 3 Moesa 19:18; Gal. 5:14. *g* 3 Moesa 19:15. *h* 5 Moesa 27:26; Mat. 5:19. *i* 2 Moesa 20:13, 14. *j* p. 1:25. *k* Mat. 25:34—46. *l* Mat. 5:7.

14 Naon pimangpaäteunana, eh doeloer-doeloer kaেলা! ^a lamoen aja djalma njëboetkeun boga kapërtjajaän, tatapi ari panggawe mah teu boga? Naha eta kapërtjajaän teh bisa njalamëtkeun ka

15 dinja? 'Saoepama aja doeloer lalaki atawa doeloer awewe noe boeroendoel, sarta kakoerangan hakan noe sasari,

16 'geus kitoe aja djalma ti lëbah maraneh seug ngomong ka eta: Geura balik sarta sing salamët; geura sidoeroe, djeung baranghakan sing seubeuh! ^b tatapi maneh ka dinja teu sok mere kana kaboe-toehan badanna, eta naon pimangpa-

17 ateunana? 'Nja kitoe keneh kapërtjajaän, ^c ari teu djeung panggawe mah, paeh

18 bae. 'Tatapi soegan aja noe ngomong kijeu: Maneh teh boga kapërtjajaän, ari kaেলা mah boga panggawe. Tjing, toedohkeun ka kaেলা eta kapërtjajaän maneh anoe hanteu djeung panggawe teh; ari kaেলা mah bakal noedohkeun ka maneh kapërtjajaän kaেলা tina lantaran panggawe kaেলা. 'Maneh përtjaja, jen Allah teh ^d noenggal; bënëer eta teh; sanadjan setan ge përtjaja kitoe, sarta

20 pada ngagidir. 'Eh, djalma noe teu poe-
 goeh! koemaha maneh teh hajang njaho,
 jen kapértjajaän anoe hanteu djeung
 21 panggawe mah paeh bae? 'Ari Ibrahim,
 karoehoen oerang, ^e koemaha pangdida-
 mëlna bënér teh lain tina lantaran pang-
 gawe, keur mangsa ngoerbankeun Ishak
 22 poetrana dina altar teja? 'Geuning, ka-
 tendjo koe maneh, jen kapértjajaän mi-
 gawe maréngan djeung panggawena,
 sarta ^f kapértjajaän geus djadi sampoe-
 23 na tina lantaran panggawe. 'Nja kitoe
 pisan boekti Kitab anoe moengél kijeu
 teja: ^g Ibrahim pértjaja ka Allah, sarta
 eta koe Allah diétangkeun djadi kabë-
 nëranana; malah geus disëbatkeun ^h sa-
 24 habat Allah. 'Tah, katendjo ajeuna koe
 maraneh, ari djalma pangdidamëlna bën-
 ër teh tina lantaran panggawe, lain
 woengkoel tina lantaran pértjaja bae.
 25 'Nja kitoe deui ⁱ Rahab, dajang teja,
 naha pangdidamëlna bënér teh lain tina
 lantaran panggawe, keur mangsa ngakoe
 titahan teja, sarta ngaloewarkeun eta
 26 kana djalan sedjen? 'Karana saperti
 badan noe teu soekmaän mah paeh,
 nja kitoe keneh kapértjajaän, ari teu
 djeung panggawe mah paeh bae.

^a Mat. 7:21; Tit. 3:8, 14. ^b Loek. 3:11; 1 Joh.
 3:17. ^c Gal. 5:6. ^d 5 Moesa 6:4. ^e Ibr. 11:17.
^f 2 Petr. 1:5-9. ^g 1 Moesa 15:6. ^h Jës. 41:8.
ⁱ Ibr. 11:31.

PASAL 3.

Eh, doeloer-doeloer kaেলা! ^a oelah pada
 Hajang djadi goeroe sarereja; sapedah
 geus pada njaho, jen oerang teh bakal
 meunang hoekoeman noe leuwih beurat.
 2 'Karana oerang sakabeh ^b sok rëmën
 pisan nja kaloeloepoetan. Saoepama aja
 noe tara kaloeloepoetan dina omongan
 mah, eta teh djalma sampoerna, ^c na-
 djan ka badan sakoedjoer ge kawasa
 3 njandët. 'Ari moenggoeh di koeda ^d
 koe oerang dikadalian soengoetna, soe-
 paga ka oerang noeroet, sarta sakabeh
 4 awakna koe oerang diingërkeun. 'Kitoe
 deui moenggoeh di kapal, nadjan sakitoe
 gëdena, sarta ditëbak angin rongkah,
 geuning diingër-ingërkeun koe kamoedi
 leutik pisan, dibënërkeun ka mana ka-
 5 rëp istriman bae. 'Nja kitoe keneh ari
 letah; eta teh anggahota lëmboet pisan,
 tatapi sok ngoetjapkeun barang noe gë-
 de-gëde. Moenggoehing dina seuneu sa-

ënjaj, geuning njoendoet leuweung gëde!
 6 'Dalah letah ge ^e seuneu; sadoenya kado-
 rakaänana. Dina anggahota oerang teh
 nja letah ^f noe ngarëgëdkeun ka badan
 sakoedjoer, djeung njoendoet roda kahi-
 roepan oerang, ari djinisna disoendoet
 7 ti naraka. 'Karana sagala bakat sato
 leuweung reudjeung manoek, kitoe deui
 sato noe tingkarajap djeung sato laoe-
 tan, pada dililindeuk sarta geus dililin-
 8 deuk koe bakat manoesa; 'tatapi ari
 letah mah taja pisan djalma noe bisa
 ngalilindeukinja; eta teh nja kagore-
 ngan noe teu beunang dipëngkëk, pi-
 noeh koe peurah noe matak maehkeun.
 9 'Koe letah oerang teh moedji ka Allah
 Rama; kitoe keneh koe letah teh oerang
 njapa ka djalma, ^g noe didjadikeunana
 10 ditiroekeun kana kanjataän Allah. 'Tina
 hidji soengoet bae bidjil poedji reudjeung
 sapa. Eh, doeloer-doeloer kaেলা! eta
 11 teh oelah datang ka kitoe. 'Koemaha
 ari moenggoehing soemoer, daekeun
 ngaboerijal tjai amis djeung tjai pait
 12 tina hidji lijang? 'Koemaha, eh doeloer-
 doeloer kaেলা! ^h ari tangkal kondang
 bisaeun ngabidjilkeun boewah djetoen,
 atawa tangkal anggoer ngabidjilkeun
 boewah kondang? Kitoe deui ari soe-
 moer, mohal bisaeun ngabidjilkeun tjai
 pangset reudjeung amis. ^a Mat. 23:8;

Loek. 12:48. ^b 1 Radj. 8:46; Djab. 19:13. ^c 1 Kor.
 9:27. ^d Djab. 32:9. ^e Sil. 16:27. ^f Mat. 15:18.
^g 1 Moesa 1:27. ^h Mat. 7:16.

13 Saha di maraneh ^a anoe pintër sarta
 binangkit? Eta teh koedoe nandakeun
 panggawena tina lakoe-lampah noe ha-
 de, make kasarehanana kapintëran.
 14 'Tatapi saoepama maraneh dina hate
^b aja dëngki pait sarta rësëp paseja,
 papatjoewan oelah rek ngoentoep djeung
 15 ngabohongkeun kana kajaktian. 'Anoe
 kitoe mah lain kapintëran ^c anoe datang
 ti loehoer; ënjana teh noe ti doenya, noe
 16 ti napsoe, noe ti setan. 'Karana di mana
 bae aja dëngki djeung rësëp paseja mah,
^d nja di dinja teh ënggon saroesoet
 djeung sagala roepa lampah kagorengan.
 17 'Sabalikna, ari kapintëran noe ti loehoer
 mah, eta teh hidji përkara bërësih, sa-
 malahna soeka rapih, amis boedi, sarë-
 gëp kana papatah, pinoech koe kawelasan
 djeung boeboewahan noe hade, hanteu
 ngabinakeun djalma, sarta taja kapoera-

18 poeraänana. 'Sarta ari ^e boewah kabē-
nēran teh disēbarkeunana koe karapi-
han adjang sakoer anoe njiieun kara-
pihan.

^a Sil. 15:2; 16:21; 1 Petr. 2:12.

^b Roem 13:13; Ep. 4:31. ^c 1 Kor. 2:6; p. 1:5, 17.

^d 1 Kor. 3:3. ^e Jës. 32:17.

PASAL 4.

Ari pērang djeung paseja di maraneh
ti mana datangna? Pangdatangna
naha lain tina ^a napsoe diri maraneh,
^b anoe ngamoek dina anggahota mara-
neh? 'Maraneh teh mikahajang, tatapi
teu ngabogaän; maraneh teh maehan
djeung ngadēngkian, tatapi teu beubeu-
nangan; maraneh teh paseja djeung mē-
rangan, tatapi teu ngabogaän, ^c sabab
³ maraneh teu nēnēda. 'Maraneh teh nja
oge nēnēda, tatapi teu nampa, ^d sababna
eta pangnēnēda maraneh teh goreng,
noe dikarēp teh dipake ngadjoedjoer
⁴ napsoe diri maraneh. 'Eh, ^e djalma ra-
njedan lalaki-awewe! naha teu njaho,
^f jen sosobatan djeung doenya, nja eta
teh ngamosoeh ka Allah? Koe sabab
kitoe, saha-saha noe njobat djeung doen-
⁵ ya, eta teh djadi moesoeh Allah. 'Atawa
koemaha pikir maraneh, Kitab teh tjoe-
mah bae oengēlna noe kijeu: Ari Roh,
anoe linggih di djero oerang, ^g naha eta
⁶ teh mirēsēp kana kadēngkian? 'Estoena
mah andjeunna teh kalangkoeng pisan
nja maparinna sih-koernija. Koe sabab
kitoe aja oengēlna kijeu: ^h Allah ngala-
wan ka noe kamagoengan, tatapi ka noe
⁷ rēndah mah maparin sih-koernija. 'Ma-
nana ⁱ sing pada ka Allah masrahkeun
diri; koedoe ngalawan ka Iblis, moen
⁸ kitoe tangtoe ngēdjat ti maraneh. 'Koe-
doe ^j pada ngadeuheusan ka Allah, moen
kitoe Allah tangtoe ngadeukeutan ka
maraneh. Eh, djalma noe doraka! ^k sing
ngabērēsihan leungeun; ari maraneh, eh
djalma ^l noe midoewa pikir! sing nga-
⁹ bērēsihan hate. 'Masing pada boga rara-
saän soekër, ^m bari prihatin djeung tjeu-
rik; seuri maneh koedoe ganti koe
nalangsa, kaboengahan maneh ganti
¹⁰ koe kabingoengan. 'Masing ⁿ pada nga-
rēndahkeun maneh di pajoeneun Pange-
ran, moen kitoe maneh tangtoe koe
Pangeran dika-loehoerkeun. ^a 1 Petr. 2:11.

^b Roem 7:23. ^c Mat. 7:8. ^d Djab. 66:18. ^e Mat.
12:39. ^f 1 Joh. 2:15. ^g Roem 13:13. ^h 1 Petr. 5:5.

ⁱ 1 Petr. 5:6, 8, 9. ^j Ibr. 11:6. ^k Jës. 1:16.

^l p. 1:8. ^m Mat. 5:4. ⁿ Mat. 18:4; 1 Petr. 5:6.

11 Eh, doeloer-doeloer! ^a papatjoewan
oelah silih-oepat djeung batoer. Saha-
saha noe ngoepat ka doeloer, atawa
^b ngahoekoeman ka doeloerna, eta teh
tēgēs ngoepat kana hoekoem, djeung
njalahkeun kana hoekoem. Dēmi satijap-
tijap maneh njalahkeun kana hoekoem,
djadi tanda maneh teh lain ^c anoe nga-
lampahkeun hoekoem, istoening njiieun
maneh poerah ngahoekoem. 'Ari noe
maparin hoekoem teh ngan sahidji; nja
eta noe kawasa njalamētkeun sarta nga-
roeksak. Tatapi ^d ari maneh teh saha,
wēt ngahoekoeman ka batoer?

^a 1 Petr. 2:1. ^b Mat. 7:1. ^c p. 1:22. ^d Roem 14:4.

13 Geura maraneh noe sok ngomong
kijeu: Koela poē ijeu atawa isoekan dek
njaba ka nagara anoe, dek tjitjing di
dinja lilana sataoen, balantik sēdja nijjar
¹⁴ kaentoengan; 'halta maraneh ^a teu nja-
ho noe pikasorangeun poē isoek-isoek
atjan! Karana nahaon hiroep maneh
teh? Kapan mah ^b tjara haseup, katem-
bongna ngan sakeudeung, geus kitoe teh
¹⁵ moesna. 'Anggoeranan maraneh koedoe
ngomong kijeu: Lamoen diparēngkeun
koe ^c Pangeran, sarta aja oemoer, koela
¹⁶ sēdja milampah kitoe atawa kijeu. 'Dēmi
ajeuna maraneh teh moedji diri dina
djero angkoeh maraneh; ^d sagala pamoe-
¹⁷ dji noe kitoe teh goreng. 'Koe sabab
eta, ^e saha-saha djalma noe njaho dina
migawe kahadean, dēmi hanteu prak
ngalampahkeun mah, eta teh matak
dosa.

^a Sil. 27:1. ^b Aj. 7:7; Djab. 144:4.

^c Lal. 18:21; 1 Kor. 4:19. ^d 1 Kor. 1:31.

^e Loek. 12:47.

PASAL 5.

Geura ajeuna maraneh, ^a eh noe ba-
gleunghar! koedoe pada tjeurik bari
alোক-alোক koe tina kabalangsakan
anoe pinjorangeun ka diri maraneh.
² 'Kabeungharan maraneh teh geus boe-
roek, sarta papakean maraneh ^b geus
³ dihakan toko. 'Émas-perak maraneh
^c geus tai-hijangan; ari eta tai-hijangna
teh bakal djadi saksi ka maraneh, sarta
bakal ngalēboer kana daging maraneh,
saperti seuneu. Maraneh teh geus pada
ngoempolkeun doenya-brana dina dja-
⁴ man ahir. 'Masing njaho, ari koelian
djalma boeboeroeh, noe geus miboewa-
tan kēbon maraneh, ^d anoe diērol koe

maraneh teh, wani tjoemöloek; djeung sasambatna djalma noe dibowat geus
 5 nēpi kana tjēpil Pangeran Sēbaot. 'Maraneh ^e hiroep di boemi teh ngeunah-
 ngeunah djeung ngadjoedjoer napsoe
 6 keur poēan meuntjit. 'Maraneh geus
 ngahoekoem sarta maehan ka djalma
 noe bēnēr; ari eta teu ngalawan ka ma-
 raneh teh. ^a Sil. 11:28; Am. 6:1; Loek. 6:24.

^b Aj. 13:28. ^c Roem 2:5. ^d 5 Moesa 24:14, 15;
 Mal. 3:5. ^e Aj. 21:13; Loek. 16:19.

7 Koe sabab kitoe, eh doeloer-doeloer!
^a masing pada sabar bae, nēpi ka soemping
 Goesti. Geuning, ari ahli tani
 noenggoe-noenggoe hasil boemi noe leu-
 wih moelja, disabaran bae, nēpi ka wak-
 toe eta teh geus meunang ^b hoedjan noe
 ti heula djeung hoedjan noe pandeuri.

8 'Nja kitoe deui maraneh teh moedoe
 masing sabar; koewatkeun hate mara-
 neh; karana pisoempinggeun Goesti teh
 9 geus deukeut. 'Eh, doeloer-doeloer! po-
 ma oelah dek roemahoeuh ka batoer,
 soepaja maraneh oelah dihoekoeman.

Masing njaho, Hakim teh geus ngadēg
 10 ^c di hareupeun panto. 'Eh, doeloer-doeloer
 kaoela! maraneh njandang lara djeung
 lampah sabar, koedoe noelad para nabi
 noe ngawoeroek koe padjēnēngan Pa-
 ngeran teja. 'Masing ingēt, ari noe sabar
 11 ^d koe oerang dipoedji salamēt. Maraneh
 geus pada ngadenge tjarita ^e kasabaran
 Ajoeb, sarta geus nendjo ^f panoengtoe-
 nganana ti Pangeran, jen Pangeran teh
 kalangkoeng-langkoeng nja moerahsarta
 miwēlas.

^a 1 Tes. 5:14. ^b 5 Moesa 11:14.

^c Mat. 24:33. ^d p. 1:12. ^e Aj. 1:22. ^f Aj. 42:10.

12 Poma-poma pisan, eh doeloer-doeloer
 kaoela! ^a oelah dek saroempah; oelah
 soempah njēboet sawarga, atawa njē-
 boet boemi, atawa soempah salijan ti

dinja; ^b ari maraneh ngomong ēnja ma-
 sing ēnja, ari hanteu mah masing han-
 teu; soepaja maraneh oelah meunang
 hoekoeman. ^a Mat. 5:34. ^b 2 Kor. 1:17.

13 Tijap-tijap di maraneh aja noe njan-
 dang lara, ^a koedoe nēnēda; moen aja
 noe sēnang hate, ^b koedoe moedji koe
 14 djaboer. 'Tijap-tijap di maraneh aja noe
 gēring, koedoe ngala para kokolot gare-
 dja, soepaja koe eta dipangnēdakeun,
^c bari dioelasan minjak koe padjēnēngan

15 Goesti. 'Ari panēda ^d noe kalawan ka-
 pērtjajaān tanwande ngawaloejakeun ka
 noe gēring teh, tangtoe koe Goesti di-
 hoedangkeun; sarta oepama geus milam-
 16 pah dosa, ^e tangtoe dihampoera. 'Koedoe
 silih-akoe kaloeloepoetan djeung batoer,
 sarta koedoe silih-tēdakeun, soepaja
 maraneh pada djadi walagri. Ari ^f pa-
 nēda djalma bēnēr, noe saestoe-estoena,

17 gēde kawasana. 'Ari Elias teja ^g sasama
 manoesa sapērti oerang; dēmi andjeunna
 teh nēnēda, panēdana moegi oelah hoe-
 djan; ^h geus kitoe hanteu aja hoedjan
 ka boemi tiloe taoen gēnēp boelan lila-
 18 na. 'Tidinja ⁱ nēnēda deui; seug langit
 teh noeroenkeun hoedjan, sarta boemi
 ngabidjilkeun hasil-hasilna. ^a Djab. 50:15.

^b Kol. 3:16. ^c Mark. 6:13. ^d p. 1:6. ^e Mat. 9:2.

^f Djab. 145:18, 19; Sil. 15:29. ^g Lal. 14:15.

^h 1 Radj. 17:1; Loek. 4:25. ⁱ 1 Radj. 18:42.

19 Eh, doeloer-doeloer kaoela! ^a oepama
 di maraneh aja noe sasab tina kajaktian
 teh, geus kitoe aja djalma noe nobat-
 20 keun ka dinja, 'eta teh koedoe nganja-
 hokeun, ari saha-saha ^b noe nobatkeun
 hidji djalma doraka, balik tina djalanna
 noe sasab, satēgēsna njalamētkeun hidji
 njawa, ^c didjaoehkeun tina maot, sarta
^d ngalipoetan kana dosa loba pisan.

^a Mat. 18:15; Gal. 6:1. ^b Djab. 51:15. ^c Loek.

15:24. ^d Sil. 10:12; 1 Petr. 4:8.

SĒRAT KAHIDJI TI RASOEL PETROES.

PASAL 1.

SĒrat kaoela Petroes, rasoel Jesoes
 Kristoes, doematēng noe ngaloembara,

^a keur pabalēntjar aja di tanah Pontoes,
 Galata, Kapadoki, Asia djeung Bitini,
² 'anoē ^b pada kapilih noeroetkeun kawas-

paosan Allah Rama, lantaran ^c disoetjikeun koe Roh, soepaja pada anoet sarta djeung ^a dikepretan koe gëtih Jesoes Kristoes: ^e moegi-moegi maraneh pada diwoewoehan sih-koernija reudjeung kasenangan!

^a Jak. 1:1. ^b Roem 8:28, 29.

^c Roem 15:16. ^d Ibr. 12:24. ^e 2 Petr. 1:2.

- 3 Sagala poedji ^a ka Allah, Rama Goesti oerang Jesoes Kristoes, noe ^b bawaning agoeng kawelasanana geus ngowokeun deui ka oerang ^c baris pangarëp-ngarëp hiroep, ^d koe lantaran tanghina Jesoes
- 4 Kristoes ti noe maraot; 'baris ^e warisan noe teu keuna roeksak, djeung teu keuna tjatjad, sarta teu keuna aloem, noe geus ditjadangkeun di djëro sawarga
- 5 pikeun maraneh, 'anoë pada diraksa koe kawasaning Allah lantaran kapërtjajaän, baris kasalamëtan, anoë geus sadija pikeun diboektikeun dina ahir djaman.
- 6 'Eta teh koe maraneh dipake kaboengahan; dëmi ajeuna ijeu, ^f saopama koedoe mah, maraneh teh njandang nalangsa
- 7 mangsa sakeudeung koe ^g gogoda roepa-roepa; 'sangkan ⁱ katjobana kapërtjajaän maraneh, anoë leuwih moeljana ti batan ëmas, anoë keuna roeksak sarta ditjoba koe seuneu, kapanggih matak ngadjadikeun poedji, djeung hormat, sarta kamoeljaän, ^j dina waktöe diëbreh-
- 8 keun Jesoes Kristoes; 'anoë ^k tatjan katendjo koe maraneh, sangkilang kitöe ge njaäh; nadjan andjeunna koe maraneh ajeuna teu katendjo, maraneh teh përtjaja bae, sarta koe maraneh dipikasoeka kalawan kaboengahan noe geus taja omongkeuneunana sarta leuwih
- 9 moelja; 'djeung nampa panoengtoengan kapërtjajaän maraneh, tégësna kasalamëtan njawa. 'Moenggoehing eta kasalamëtan teh, ^l para nabi anoë ngawëdjangkeun hal sih-koernija noe keur maraneh teja, baheula pada ngoelik
- 10 sarta nitik-nitik; 'ari noe dititik-titik, ^m djaman mana atawa noe koemaha teja noe ditoedjoel koe Roh Kristoes, anoë aja di djëro dirina, keur mangsa ti heula ngandikakeun ⁿ kasangsaraän, anoë bakal kasorang koe Kristoes, sarta djeung kamoeljaän sanggeusna sang-
- 11 sara. 'Dëmi ^o eta teh pada diëbrehan, jen lain keur dirina pribadi, estoena mah keur oerang teja nja ngoeroeskeunana barang, anoë geus diowarkeun ajeuna ka

maraneh koe sakabeh, anoë ngawarta-keun Indjil ka maraneh koe lantaran Roh Soetji, ^p noe geus dipiwarang ti sawarga; ^q ari para malaikat pada mëlëng, hajangeun oeninga kana eta barang.

^a 2 Kor. 1:3; Ep. 1:3. ^b Tit. 3:5. ^c Tit. 1:2.

^d 1 Kor. 15:20. ^e Kol. 1:12; 2 Tim. 4:8. ^f p. 3:17.

^g p. 5:10. ^h Jak. 1:2. ⁱ Sil. 17:3; Jak. 1:3.

^j p. 4:13. ^k Joh. 20:29. ^l Mat. 13:17. ^m Dan. 9:24;

10:12; 12:8. ⁿ Loek. 24:26. ^o Lal. 2:30, 31.

^p Lal. 2:4. ^q Ep. 3:10.

- 13 Koe sabab eta, ^a geura disaboek tjangkeng pikir maraneh; ^b masing pada tjëtjégah, sarta sing antek nja ngarëp-ngarëp kana sih-koernija, noe dipasihkeun ka maraneh dina waktöe diëbreh-
- 14 keun Jesoes Kristoes. 'Sing tjara baroedak noe toemoeroet, oelah dek saröewa djeung napsöe baheula, ^c waktöe maraneh taja kanjaho teja; 'bënërna mah, sapërti ^d noe geus njaoer ka maraneh teh soetji, nja kitöe deui maraneh koe-
- 15 doe sing pada soetji dina salaköe-lampah maraneh; 'sabab dina Kitab geus dioengëlkeun kijeu: ^e Maraneh sing pada
- 16 soetji; karana kami teh soetji. 'Sarta lamoen maraneh ^f njambat Rama ka ^g noe ngahoekoeman teu pilih-kasih, noeroetkeun sakoemaha pagawean oenggal-oenggal djalma teja, ^h koedoe djeung sijeun nja loemampah teh sapandjangna
- 17 maraneh ngoembara; 'sapedah geus pada njaho, maraneh pangditëboes datang ka lesotna ⁱ tina lampah borak-borak toetöeroenan ti karoehoen teja, ^j lain koe barang noe keuna roeksak, sapërti
- 18 ëmas-perak; 'estoena mah ^k koe gëtih Kristoes, noe gëde pangadjina, reh andjeunna teh domba noe taja tjatjadna
- 19 sarta taja koetjiwana. 'Ari andjeunna teh ^l geus dipioeninga ti memeh diadëgkeun doenya; tatapi diëbrehkeunana dina ahirna djaman ijeu tina sabab ma-
- 20 raneh, 'anoë pada përtjaja ka Allah ^m koe lantaran Kristoes, anoë geus ditanghikeun koe Allah ti noe maraot, sarta dipaparin kamoeljaän, anoë matak ajeuna kapërtjajaän sarta pangarëp-ngarëp ma-
- 21 raneh teh nja ka Allah. 'Tina ⁿ geus ngabërësihan njawa maraneh djalan noeroet kana kajaktian, koe pitoeloeng Roh, baris ngadjadikeun kanjaahan ka doeloer, ^o anoë teu kalawan poera-poera, noe matak maraneh ^p koedoe sing antek nja silih-pikanjaäh djeung hate noe
- 22 bërësih, 'pedah maraneh ^q diowokeun

deui teh lain tina binih noe keuna roek-sak, estoena mah tina binih noe teu keuna roeksak, nja koe lantaran pangandika Allah, noe hiroep sarta têtêp
 24 salalanggèngna. 'Karana *r* saniskara daging teh saperti djoekoet, djeung saka-beh kamoeljaanana saperti kembang djoekoet. Djoekoet teh perang, ari kembangna moerag; 'tatapi ari pangandika Pangeran mah têtêp salalanggèngna.
 * Nja eta teh pangandika noe geus dioewarkeun ka maraneh. *a* Loek. 12:35; Ep. 6:14. *b* p. 5:8. *c* p. 4:3. *d* p. 5:10. *e* 3 Moesa 19:2. *f* Gal. 4:6. *g* Roem 2:6—11. *h* Pil. 2:12. *i* Ep. 4:17. *j* 1 Kor. 6:20. *k* Lal. 20:28; Ibr. 9:12. *l* Wahj. 13:8. *m* Ibr. 7:25. *n* Jak. 4:8. *o* 1 Joh. 3:18. *p* 1 Tim. 1:5. *q* Joh. 3:3; Jak. 1:18. *r* Jës. 40:6—8. *s* Roem 10:8.

PASAL 2.

Koe sabab eta, *a* geura pada mitjeun sagala kagorengan, kitoe deui sagala palatjidra, djeung poera-poera, sarta dèngki, reudjeung sagala oepat-oepatan;
 2 'sarta tjara boedak *b* anoe anjar didjoeroekeun, masing pada hajang ka tjisoesoep pangandika noe toelen, *c* soepaja maraneh ngagèdean koe lantaran eta;
 3 'kitoe soteh lamoen maraneh *d* geus ngarasa, jen Goesti teh moerah. 'Masing pada ngadeuheusan ka andjeunna, *e* nja batoe anoe hiroep, noe geus dipitjeun koe djalma, tatapi moenggoeh koe Allah mah kapilih sarta kaädjen; 'sarta diri maraneh ge, rehna pada batoe hiroep, sing daek didamél *f* imah rohani, djëmoehan panghoeloe soetji, *g* baris ngahatoerkeun koerban rohani, anoe pikamanaheun koe Allah, lantaran Jesoes
 6 Kristoes. 'Kitoe noe matak dina Kitab aja oengëlan kijeu: *h* Masing nganjahoekun, di Sion kami neundeun hidji batoe djoeroe, noe kapilih nja kaädjen; djeung tijap-tijap djalma noe përtjaja
 7 ka eta, hamo meunang wiwirang. 'Ari koe maraneh noe përtjaja eta batoe teh kaädjen; tatapi moenggoeh ka noe mantangoel mah, *i* batoe noe geus dipitjeun koe noe njarijeun imah teh, nja eta pisan noe geus didjadikeun pamageuh djoeroe, sarta batoe tatadjongan, djeung
 8 batoe karang noe matak tideuha. 'Ari eta teh titadjong ka dinja, pedah mantangoel ka pangandika, sarta geus dipastikeun kana kitoe. 'Tatapi ari ma-

raneh teh *j* bangsa kapilih, djëmoehan panghoeloe bangsa radja, nja bangsa soetji, oemat kagoengan, *k* soepaja maraneh pada ngoewarkeun kasaeana noe geus njaoer diri maraneh *l* ti noe poëk kana tjaängna noe leuwih aheng.
 10 'Ari maraneh teh *m* tadina lain oemat, dëmi ajeuna mah geus djadi oemat Allah; tadina teu diwëlaskan, dëmi ajeuna mah geus pada meunang kawëlaskan.

a Ep. 4:22, 31; Jak. 1:21. *b* p. 1:23. *c* 2 Petr. 3:18. *d* Djab. 34:9. *e* Ep. 2:20. *f* Ep. 2:21, 22; Ibr. 3:6. *g* Roem 12:1. *h* Jës. 28:16. *i* Djab. 118:22; Lal. 4:11; Roem 9:33. *j* 2 Moesa 19:5, 6; Wahj. 1:6. *k* Jës. 43:21. *l* Lal. 26:18. *m* Hos. 2:22; Roem 9:25.

11 Eh kaäsih! kaeola mepelingan ka maraneh, *a* anoe pada njemah sarta ngoembara: koedoe sing njarëgah sagala *b* napsoe daging, noe mërangan kana njawa;
 12 'djeung *c* koedoe masing bënërlakoe lampah maraneh aja di oerang kapir, soepaja noe ngagorengkeun maraneh tjara ka bangsat, dimana geus katendjo panggawe maraneh noe hade, pada ngamoeljakeun ka Allah dina poëan disoempingan. *a* p. 1:1. *b* 2 Petr. 2:10, 18.

c Mat. 5:16; Pil. 2:15; p. 3:16.

13 Pedah kitoe *a* koedoe pada ngesto ka sakoer kapangkatan djalma, tina sabab Goesti; nja ka radja, reh noe pangkawasana; 'boh ka para goepërnoer, rehna piwarangan radja, baris njiksa ka bangsat, sarta baris moedji ka noe
 14 lampah hade. 'Karana nja kitoe kërsaning Allah, *b* maraneh tina lantaran milampah hade koedoe meungpeukan soengoet kana kabodoan djalma pa-
 16 loeng; 'koemaha noe mërdirika, *c* tapina kamërdirikaän teh oelah dipake mindingan kagorengan; nja koemaha noe djadi
 17 kawoelaning Allah. 'Moedoe ngadjenan *d* ka oenggal djalma, sarta *e* njaäh ka doeloer-doeloer; *f* moedoe sijeun koe Allah, sarta hormat ka radja.

a Roem 13:1; Tit. 3:1. *b* Tit. 2:7, 8. *c* Roem 6:18; 1 Kor. 8:9. *d* Roem 13:7. *e* Roem 12:10. *f* Sil. 24:21.

18 Eh, *a* sakoer noe djadi boedjang! sing pada ngesto ka djoeragan maraneh sarta gède kasijeun; oelah ka noe bageur djeung amis boedi bae, nadjan ka noe
 19 bëngis oge kitoe keneh. 'Karana *b* matak dikoernija, lamoen djalma tina sabab boedi-rasa di pajoeneun Allah, nahankeun kasoelah, ari sangsara teu karana

20 salah. 'Karana nahaon pipoedjieunana, ari maraneh dipeupeuh tina sabab mi-gawe dosa, toeloej sabar? ^c Sabalikna, ari maraneh sangsara tina sabab milampah hade mah, toeloej sabar, nja
21 eta matak dikoernija koe Allah. 'Karana maraneh pangdisaoer teh nja baris milampah kitoe. Sabab Kristoes ge geus njandang sangsara ^a keur pimangpa-ateun oerang, sarta ^e geus nilarkeun toeladan ka oerang, soepaja maraneh noe-
22 roetkeun tapak dampalna. 'Andjeunna teh ^f teu pisan milampah dosa, sarta dina lambena taja pisan kapanggih tji-
23 dra; 'mangsa andjeunna ditjarekan, ^g teu kersaeun njeuseul deui; mangsana di-sangsara, taja manahna rek malès, di-sanggakeun bae ka noe ngahoekoeman
24 sarta kaädilanana. 'Andjeunna teh ^h salirana geus nanggoeng dosa oerang aja dina kai-dipalang, ⁱ soepaja oerang paeh tina dosa, hiroep kana kabënëran; sarta
25 ^j koe raraheut andjeunna maraneh teh geus ditjageurkeun. 'Karana maraneh tadina ^k saperti domba sarasab; dëmi ajeuna mah maraneh geus pada dibalikkeun ka ^l Pangangon sarta Pangoe-
roes njawa maraneh. ^a Ep. 6:5. ^b Mat. 5:10. ^c p. 3:17; 4:16. ^d p. 3:18. ^e Joh. 13:15; 1 Joh. 2:6. ^f Jës. 53:9; Joh. 8:46; 2 Kor. 5:21; 1 Joh. 3:5. ^g Joh. 8:48—50. ^h Kol. 1:22. ⁱ Roem 6:11. ^j Jës. 53:5. ^k Jës. 53:6. ^l Jëh. 34:12; Joh. 10:11.

PASAL 3.

Kitoe deui maraneh, eh ^a sakoer awe-we! sing pada ngesto ka salaki maraneh; ^b soepaja, lamoen aja noe teu noeroet ka pangandika, eta noe kitoe teh dibeunangkeun koe lantaran lakoe-lampah pamadjikanana, teu kalawan
2 omongan, 'arina geus nendjo ka lakoe-lampah maraneh noe bërèsih sarta djeung
3 kasijeun. 'Ari pamidangan maraneh teh ^c oelah koe barang noe di loewar, saperti ngoentoen boeok, nërapkeun ëmas
4 atawa papakean; 'nja pamidangan teh moedoe djalma boeni ^d dina ati, njatana boedi sareh sarta antëng, noe teu keuna roeksak, sarta moelja moenggoeh
5 di pajoeneun Allah. 'Karana para istri saroetji noe baheula, anoe ngarëp-ngarëp ka Allah teja, midangna teh nja kitoe pisan, sarta pada ngesto ka tjaro-
6 gena; 'saperti Sarah teja ngesto ka

Ibrahim, sarta ^e njëbatna goesti; ari maraneh teh geus ngadjadi poetra eta, kitoe soteh lamoen milampah hade, djeung hanteu gimir koe sakoer panjing-sijeunan. ^a Ep. 5:22. ^b Tit. 2:5. ^c 1 Tim. 2:9.

^d Ep. 3:16. ^e 1 Moesa 18:12.

7 Kitoe deui maraneh, eh ^a sakoer laki! tjitjing djeung pamadjikan koedoe make kira-kira; ka awewe, ^b rehna wadah noe leuwih përe, koedoe ngadjenan, pedah samilik reudjeung maraneh kana sih-koernija kahiroepan; nja ^c soepaja pangnënda maraneh teh oelah kapëgat.
^a Kol. 3:19. ^b 1 Tim. 2:13. ^c 1 Tim. 2:8.

8 Anggeusna mah, nja kabeh ^a sing pada samijoek, sing pada karoenja, njaah ka
9 doeloer, wëlasan, sarta saneh. 'Goreng ^b oelah dibalës koe goreng, kitoe deui njarekan koe njarekan; sabalikna mah
^c koedoe ngabërkahan, sapedah geus pada njaho, maraneh pangdisaoer teh ^d
10 soepaja ngamilik bërkah. 'Karana ^e saha-saha djalma soeka hiroep, djeung hajang nendjo poë noe harade, koedoe
mëngkëk letah, oelah sina ngomong goreng; kitoe deui biwir, oelah sina ngo-
11 mong tjidra. 'Koedoe njingkir tina kagorengan, sarta milampah kahadean; koedoe njijar karoentoetan, sarta ngo-
12 brek-ngobrek. 'Karana sotja Pangeran ningalikeun ka noe balënë, sarta tjëpilna ngadangoekeun ka panëdana; tapi pameunteu Pangeran bëndoe ka
13 sakoer noe migawe goreng. 'Sarta saha noe rek bisa njijeun goreng ka maraneh, ari maraneh ^f noeroet kana kahadean?
14 'Sanadjan maraneh sangsara oge ^g tina hal kabënëran teja, maraneh teh nja salamët bae! ^h Poma oelah rek sijeun koe eta djeung kasijeun naon bae, sarta
15 oelah rek njëblak; 'anggoer koedoe pada njoetjikeun Goesti Allah dina hate maraneh; sarta salawasna koedoe pada sadija ⁱ pikeun ngadjawab ka oenggal-oenggal djalma, noe menta katërangnan ka maraneh tina ^j hal pangarëp-ngarëp noe aja di maraneh; ngadjawab teh koedoe djeung sareh ati sarta djeung sijeun.
16 'Sarta sing boga ^k boedi-rasa noe hade; soepaja, dimana aja noe ngoepat ka maraneh, njaroewakeun djeung bangsat, sing djadi eraeun sakoer noe ngagorengkeun lakoe-lampah maraneh noe
17 hade, anoe di djëro Kristoes. 'Karana

¹ oepama koe Allah dikersakeun maraneh sangsara, taloenganan sangsara tina sabab milampah bñer, ti batan
 18 sabab milampah goreng mah. 'Sabab
^m Kristoes oge geus njandang sangsara sakali tina sabab dosa djalma; ⁿ andjeunna noe bñer teh nalangan noe daroraka, pambrihna soepaja ijasaueun ngadeuheuskeun oerang ka Allah; geus dipaehan
^o moenggoehing daging, tatapi dihiroep
 19 pan moenggoehing Roh. 'Dina sadjero eta andjeunna geus angkat, ^p ngawartaan sakoer soekma noe aja di pangberokan, 'anoë ^q pada baha baheula, mangsana kasabaran Allah ngantosngantos, keur djaman Eñoh, basana ngadamel kapal teja, noe dieusian koe djalma saeutik, tégésna dalapan ese, pada salamet dina djero eta koe lantaran tjai.
 21 'Ari tatandinganana eta tjai teh anoë njalametkeun ka oerang dina mangsa ajeuna, ^r hartina pangbanjoe teja, lain pisan paragi ngalaan kokotoran awak, estoena mah paneda boedi-rasa hade ka Allah, koe lantaran tanghina Jesoes
 22 Kristoes, 'anoë ^s linggih têngeneun Allah, geus moenggah ka sawarga; ari para malaikat, djeung noe pada moerba, sarta noe pada kawasa, kabeh taloek ka salira andjeunna.

a Pil. 3:16; Kol. 3:12.
b Roem 12:17; 1 Tes. 5:15. *c* Mat. 5:44. *d* Ep. 1:3. *e* Djab. 34:13—17. *f* 3 Joh. 11. *g* Mat. 5:10. *h* Jës. 8:12, 13. *i* Kol. 4:6. *j* p. 1:3. *k* 2 Kor. 1:12; p. 2:12. *l* p. 1:6. *m* Roem 5:6—8; 6:10. *n* Jës. 53:11. *o* Roem 1:3. *p* Ep. 4:9; p. 4:6. *q* 1 Moesa 6:3; 2 Petr. 2:5. *r* Roem 6:4; Ep. 5:26; Ibr. 10:22. *s* Ep. 1:20.

PASAL 4.

Demi ^a koe sabab Kristoes geus njandang sangsara dina daging keur mangpaat oerang teja, noe matak maraneh ge koedoe njikepan diri koe pamikir kitoe keneh; karana ^b tijap-tijap noe sangsara dina daging, eta teh eureun
 2 tina dosa; 'soepaja ka-bareupna, sakarina oemoer dina djero daging, ^c hiroep teh oelah noeroet deui kana napsoe djalma, nja noeroet teh kana sakersaning Allah. 'Karana ^d geus tjoekoep oerang teh dina mangsa oemoer ka toekang ngalampahkeun karap oerang kapir, nja lalampahan teh latjoer, ngoembar napsoe, mabokan, balaketjraakan, inoem-inoeman, djeung mibrahala nista

4 pisan. 'Anoe matak ^e eta hareraneun sarta ngagogoreng ka maraneh, pedah ajeuna maraneh hanteu miloe kana bo
 5 jorna kalatjoeran kitoe. 'Tatapi eta teh
^f mêngkena koedoe njanggakeun katèrangan ka noe geus sajagi, bakal nga
 hoekoeman ka noe hariroep sarta ka
 6 noe paraeh. 'Karana kitoe maksoedna Indjil teh ^g noe matak diwartakeun ka noe paraeh teja, soepaja eta dihoekoe
 man kana dagingna koemaha bijasa ma
 noesa, demi moenggoeh roh mah hiroep
 ka Allah. *a* p. 2:21, 24; 3:18. *b* Ibr. 12:10. *c* 2 Kor. 5:15; Gal. 2:20. *d* Ep. 4:17. *e* Joh. 15:18, 19. *f* 2 Tim. 4:1. *g* p. 3:19.

7 Ari ^a kana panoengtoengan saniskara barang ajeuna geus deukeut. Manana ^b sing pada tjégahan, sarta njaring keur
 8 baris nënda. 'Poendjoelna mah ^c sing antek nja silih-pikanjaah djeung batoer; karana ^d ari kanjaahan teh ngalipoetan
 9 kana dosa loba pisan. 'Masing pada soeka ^e silih-andjrekkeun djeung batoer,
 10 oelah djeung koekoeloetoes. 'Oenggaloenggal djalma, ^f koemaha bae pasihan anoë geus katampa, koedoe dipake silihkawoelaan djeung batoer, tandana hade
 nja njékél kana warna-warna sih-koer
 11 nja Allah. 'Lamoen aja noe mitoetoer, eta mitoetoer teh koedoe narimakeun
 jen pangandika Allah; moen aja noe boga tjangkingan, eta ditjangking teh koedoe narimakeun jen koe kakoewatan pasihan Allah; ^g soepaja Allah dina saniskara dimoeljakeun koe lantaran Jesoes Kristoes, noe kagoengan kamoeljaan sarta kawasa langgeng salalawasna. Amin. *a* 1 Joh. 2:18. *b* Loek. 21:34, 36. *c* p. 1:22. *d* Sil. 10:12. *e* Ibr. 13:2. *f* Roem 12:6—8. *g* Kol. 3:17.

12 Eh kaasih! ^a poma oelah hareran tina kabangetan panganijaja noe aja di maraneh, maroekankeun kadatangan noe teu loembrah; maraneh kataradjang
 13 toe teh minangka tjoetjoe. 'Anggoer koedoe boengah ^b sakoemaha doeoeman maraneh kana kasangsaraan Kristoes; soepaja mêngke, dimana diëbrehkeun kamoeljaanana, maraneh kitoe deui boengah sarta garerah. 'Ari ^c maraneh dihinakeun koe tina djénengan Kristoes, maraneh teh salamet; sababna maraneh dilinggihan koe Roh kamoeljaan, nja Roh Allah. Ari moenggoeh koe itoe andjeunna

digogoreng, tatapi moenggoeh koe ma-
 15 raneh mah dimoeljakeun. 'Ngan ti
 pëlëbah maraneh ^a oelah aja noe sang-
 sara tina sabab maehan, atawa maling,
 atawa ngabangsatsat, atawa tina pipiloe-
 16 eun ka pagawean noe lijan. 'Sabalikna,
 ari noe sangsara tina ^e kakristënanana
 mah, ^f eta oelah rek era; anggoer nga-
 moeljakeun ka Allah dina hal kitoe teh.
 17 'Karana geus mangsana, ^g jen hoekoeman
 teh ngamimitianana prak tina gëdong
 Allah; sarta lamoen ka oerang heula,
 pitoengtoengeunana djalma ^h noe man-
 tangoel kana Indjil Allah mah pikoe-
 18 mahaeun? 'Sarta ⁱ lamoen djalma noe
 bënëer teh seuseut salamët, anoe doraka
 sarta noe njijeun dosa mah ka mana
 19 pimoroëunana? 'Manana sakoer noe sang-
 sara ^j koe kërsa Allah, koedoe sing pada
 masrahkeun njawa ka andjeunna, da an-
 djeunna noe ngadamël sadjagat sarta
 kalangkoeng toehoe; djeung moedoe di-
 barëngan koe milampah kahadean.

^a Jës. 48:10; p. 1:6, 7. ^b Roem 8:17. ^c Mat.
 5:10, 11; p. 3:14. ^d p. 2:20. ^e Lal. 11:26. ^f 2 Tim.
 1:8, 12. ^g Jër. 25:29; Jéh. 9:6. ^h 2 Tes. 1:8.
ⁱ Sil. 11:31; Loek. 23:31. ^j p. 3:17.

PASAL 5.

Ari para kokolot anoe aja di maraneh,
 dipepelingan koe kaola ^a sasama ko-
 kolot, sarta saksi kana kasangsaraän
 Kristoes, kitoe deui miloe ngabogaän
 kamoeljaän anoe bakal diëbrehkeun teja:
 2 'moedoe ^b ngarangon goendoekan ka-
 goengan Allah anoe ditjangking koe ma-
 raneh, sarta sing pada ngoeroes ka dinja;
 oelah boga rasa dipaksa, moedoe djeung
 karëp sorangan; ^c oelah ngarah kaeon-
 toengan nista, nja moedoe djeung ka-
 3 soekaän hate. 'Oelah ^d tjara noe ngeu-
 nakeun wisesa ka garedja noe dimilik-
 keun; anggoer ^e sing pada djadi toeladan
 4 toeroetaneun goendoekan teja. 'Sarta ^f
 samangsa diëbrehkeun Kapala pang-
 angon teh, tangtöe maraneh nampa ^g
 makoeta kamoeljaän noe teu keuna
 5 aloem teja. 'Kitoe deui maraneh, eh
 sakoer noe ngarora! koedoe pada ngesto
 ka noe karolot; djeung maraneh saka-
 beh ^h sing silih-estoan djeung batoer.
 Masing pada makeanan maneh koe ka-

rëndahan; karana ⁱ Allah ngalawan ka
 noe kamagoengan, tatapi ka noe rëndah
 6 mah maparin sih-koernija. 'Noe matak
 maraneh ^j koedoe sing ngarëndahkeun
 diri ka handapeun panangan Allah noe
 kawasa, soepaja maraneh koe andjeunna
 7 dika-loehoerkeun dina mangsana. 'Saka-
 beh ^k kasoésahan maraneh sanggakeun
 ka andjeunna, sabab nja andjeunna noe
 8 ngoeroes ka maraneh. 'Masing ^l tjétjégah,
 sarta masing njaring; karana ^m noe nga-
 moesoeuh ka maraneh teh, nja Iblis teja,
ⁿ oedar-idër tjara singa hoewang-haoeng,
 9 njijar anoe beunang dihakan. 'Eta teh ^o
 koedoe lawan, sarta reugreug kapërtjaja-
 an, sapedah maraneh pada njaho, jen doe-
 loer-doeloer maraneh anoe aja di doenya
 pada kataradjang sangsara tjara noe
 10 kitoe keneh. 'Ari Allah noe kagoengan
 sagala sih-koernija, ^p noe geus njaoer
 diri oerang koe lantaran Kristoes Je-
 soes, baris kana kamoeljaän andjeunna
 noe langgëng, sanggeus oerang sangsara
 9 mangsa sakeudeung, eta pisan noe
 bakal njampoernakeun, nëtëpkeun, ngoe-
 watkeun djeung mageuhkeun ka mara-
 11 neh. 'Nja andjeunna ^r noe koedoe di-
 baktian kamoeljaän djeung kawasa
 langgëng salalawasna. Amin.

^a 2 Joh. 1. ^b Lal. 20:28. ^c Tit. 1:7. ^d Jéh. 34:4.
^e 1 Tim. 4:12. ^f Jës. 40:11; Ibr. 13:20. ^g 1 Kor.
 9:25; p. 1:4. ^h Roem 12:10; Ep. 5:21. ⁱ Sil.
 3:34; Jak. 4:6. ^j Jak. 4:7, 10. ^k Djab. 55:23;
 Mat. 6:25; Pil. 4:6. ^l p. 4:7. ^m Loek. 22:31.
ⁿ Aj. 1:7. ^o Jak. 4:7. ^p 1 Tes. 2:12. ^q p. 1:6.
^r 2 Petr. 3:18.

12 Kaola njoeratan ka maraneh pon-
 dokna bae, lantaran koe ^a Silwanoes;
 eta teh rasa kaola doeloer noe satoe-
 hoe pisan ka maraneh; pasëdjaän kaola
 mepelingan sarta ngingëtan ka maraneh,
 jen sih-koernija, ^b noe diënggonan koe
 maraneh teh, nja eta saënjana sih-koer-
 13 nija Allah. 'Ari garedja sasama kapilih
 di nagara Baboel ngirim salam ka ma-
 raneh, kitoe deui Markoes, anak kaola.
 14 'Maraneh moedoe silih-bere salam ^c make
 tjiioem kanjaahan. ^d Moegi-moegi ma-
 raneh pada dipaparin kasënanagan, sa-
 koer ^e noe di djëro Kristoes Jesoes! Amin.

^a 1 Tes. 1:1. ^b Roem 5:2. ^c 1 Kor. 16:20. ^d p. 1:2.
^e Roem 8:1.

SĚRAT KADOEWA TI RASOEL PETROES.

PASAL 1.

SĚrat kaoela Simon Petroes, ^a abdi sarta rasoel Jesoes Kristoes, doema-tĕng sakoer noe pada kamilikan kapĕrtjajaan kaādjen teja, ^b sakoemaha noe kaoela bae, koe kaādilan Allah sarta Djoeroe-salamĕt oerang Jesoes Kristoes:

2 'moegi-moegi ^c maraneh pada diwoewoehan sih-koernija reudjeung kasĕnangan, ^d lantaran nganjahokeun ka Allah, sarta ka Goesti oerang Jesoes Kristoes!

^a Tit. 1 : 1. ^b Roem 1 : 12. ^c 1 Petr. 1 : 2. ^d Joh. 17 : 3.

3 Sapedah kawasaning Allah ka oerang geus maparinkeun sakoer noe pĕrloe pikeun hiroep sarta pikeun ibadah, lantaran nganjahokeun ka ^a noe geus njaoer diri oerang koe kamoeljaanana djeung

4 kasaeana; 'anoe djadi matak oerang teh geus dipasihan pĕrdjangdjian anoe leuwih aragoeng sarta djeung dipikadjen pisan, soepaja maraneh koe lantaran eta teh ^b kadoeoman bakat Allah, sanggeusna maraneh ngĕdjat ^c tina pangroeksakan anoe aja di doenya koe

5 hal napsoe: 'tina sabab kitoe ajeuna maraneh teh ^d koedoe pada sing sarĕgĕp pisan; kapĕrtjajaan maraneh tambahan koe kahadean, kahadean koe kanjaho,

6 'kanjaho koe tjĕgahan, tjĕgahan koe kamantĕpan, kamantĕpan koe ibadah,

7 'ibadah koe kanjaahan ka doeloer, ari kanjaahan ka doeloer tambahan koe kanjaahan ka sakabeh djalma. 'Karana lamoen eta pĕrkara teja aja di maraneh, sarta tambah-tambah, tangtoe maraneh teh moal hapa, soemawonna ^e teu boewahan dina hal nganjahokeun ka Goesti

9 oerang Jesoes Kristoes. 'Karana ari djalma noe soewoeng koe eta pĕrkara teja, noe kitoe teh ^f lolong boeta-halimoenan, ^g geus pohoĕun kana hal dibĕrĕsihkeun dosa manehanana noe tadi.

10 'Koe sabab eta, eh doeloer-doeloer! koedoe pada mingkin tambah sarĕgĕp ^h nja mageuhkeun hal disaoer sarta hal dipilih diri maraneh; karana ari milampah ki-

toe mah, maraneh teh salawasna oge
11 hamo titadjong. 'Karana lamoen kitoe teja, mĕngke maraneh djĕmbar pisan nja dipaparin mandjing kana karadjaan noe langgĕng, kagoengan Goesti sarta Djoeroe-salamĕt oerang Jesoes Kristoes.

^a 1 Petr. 1 : 15; 2 : 9. ^b Ibr. 12 : 10; 1 Joh. 3 : 9.

^c 1 Joh. 2 : 15—17. ^d Ibr. 4 : 11; 6 : 11. ^e Tit. 3 : 14.

^f 1 Joh. 2 : 9, 11. ^g p. 2 : 20, 21. ^h Ibr. 3 : 14.

12 Koe sabab kitoe, kaoela moal wĕleh ^a sĕdja ngingĕtan maraneh salawasna kana hal eta teja, sanadjan geus pada njaho, sarta pada pageuh kana kajaktian noe geus aja di maraneh teh. 'Sarta rasa kaoela pĕrloe, sapandjang kaoela aja dina ^b saoeng ijeu teh, ngageuing

13 ka maraneh koe pepeling; 'sapedah kaoela geus njaho, ^c saoeng kaoela teh bakal tereh pisan diroewag, ^d sakoemaha noe geus dinjatakeun ka kaoela koe Goesti oerang Jesoes Kristoes.

15 'Djeung deui kaoela sĕdja rek milampah kagĕtolan, soepaja, dimana kaoela geus ninggal, maraneh oelah pĕtot-pĕtot boga keur pangingĕt-ningĕt kana eta pĕr-

16 kara. 'Karana kaoela teh, mangsa ka maraneh ngoewarkeun hal kawasa sarta ^e pisoempingeun Goesti oerang Jesoes Kristoes teja, teu pisan noeroetkeun ^f dongeng anggitan aheng; estoena mah kaoela ^g geus pada nendjo kaĕgoenganana. 'Karana andjeunna ti Allah Rama dipasihan kahormatan djeung kamoeljaan, keur basana diloengsoeran gĕntra ti kamoeljaan noe langkoeng agoeng teja, kijeu: ^h Ijeu teh Poetra kami noe kaasih, anoe dipikarĕsĕp koe

18 kami. 'Ari eta gĕntra teh, waktoena loengsoer ti sawarga, kadarengĕ koe kaoela, ⁱ basa kaoela reureudjeungan djeung andjeunna di loehoer goenoeng

19 soetji teja. 'Malah-malah oerang teh boga pilahir para nabi, anoe leuwih tangtoe, sarta ^j hade maraneh teh lamoen ngarĕgĕpkeun ka dinja, saibarat ka ^k damar noe ngagĕntjlang dina ĕnggon poĕk, ^l nĕpi ka braj beurang sarta bidjil

" bentang isoeuk dina djero hate maraneh. 'Tatapi ijeu teh koedoe kanjahoekun heula, ari sakabeh piwedjang para nabi dina Kitab teja, " taja noe djadi katèrangan ti pribadina. 'Karana piwedjang nabi teh taja pisan noe bidjil ti karèp djalma; estoena mah dilahirkeunana koe piwarangan Allah noe saroe'tji, ° kasoeroeng koe Roh Soetji.

a 1 Petr. 5:12. b 2 Kor. 5:1, 4. c Jës. 38:12. d Joh. 21:18, 19. e p. 3:4. f Tit. 1:14; p. 2:3. g 1 Joh. 1:1. h Mat. 17:5. i Mat. 17:1. j Joh. 5:39. k Djab. 119:105. l Sil. 4:18. m Wahj. 22:16. n 2 Tim. 3:16. o 2 Sam. 23:2; Jës. 34:16; Djak. 7:12.

PASAL 2.

Tatapi baheula dina bangsa teh aja deui ° nabi paraloe, saperti di maraneh ge piyajeeun ° goeroe paraloe, bakal ririkipan ngasoepkeun ° bidah matak ngaroeksakkeun, sarta ° ngaranglès ka Goesti, anoe geus ngagaleuh diri maranehanana, djeung bakal pada ngadatangeun ka dirina pangroeksakan 2 anoe leuwih kèntjeng. 'Sarta reja pisan noe bakal noeroet kana kalatjoeran eta djalma; ari djalan kajaktian bakal digogoreng tina sabab maranehanana. 3 'Sarta tina kapèrètjitanana bakal ngarah kaentoengan ti maraneh, ° make omongan beunang nganggit. Ari hoekoeman noe pasti ka eta teh f ti babaretona hanteu eureun, sarta pikaroeksakaneunana teh hanteu lèljèpan. 'Karana nadjan ° malaikat, noe geus pada migawe dosa, koe Allah teu dipikawèlas, ° nja digoebroeskeun bae ka djero naraka, diselehkeun kana rante di ènggon poèk teja, kèrsana ditoenggoekeun 5 kana hoekoeman; 'sarta doenya noe lawas teja ° koe Allah teu dipikawèlas, tatapi ari Ènoh, anoe djadi poerah goewarkeun kabèneran teh, dalapananana diraksa, keur mangsa ngadatangeun tjaah teja ka sadoenya djalma daroraka; 6 'sarta ari ° nagara Sadoemoe djeung Gomora teja geus dihoeroe sarta djadi lèboe, dihoekoemna dibalik, sarta didjikeun ° totonde baris djalma noe 7 doraka ka-hareupna; 'sarta ari ° Èloet, djalma bènèr teja, noe datang ka kèsèl manahna koe lampah kalatjoeran djalma roedjit teja, eta mah dika-loewarkeun; 'karana eta djalma noe bènèr teh,

anoe tjalik tjampoer djeung maranehanana teja, saban-saban poè ngan ngèrikngèrikkeun manah noe bènèr, tina bawaning ningali sarta ngareungeu pagawean maranehanana noe doraka. 'Tab, kitoe Pangeran teh ° langkoeng oeninga ngaloewarkeun djalma noe ibadah tina djero panggoda, sarta ° ari noe doraka mah pada ditoenggoekeun kana poè hoekoeman, soepaja meunang siksaan; 10 'soemawonna ° sakoer noe noeroetkeun daging, ngalampahkeun napsoe kotor, sarta tjèla kana kadjènengan. Eta teh koemawani, bédègong, hanteu sijeun 11 ngagogoreng kana kaagoengan; 'padahal ° para malaikat, sanadjan ngoengkoelan bédasna djeung kawasana, teu ninggangeun hoekoeman ngagogoreng ka dinja 12 di pajoeneun Pangeran. 'Tatapi ° ari eta mah, saibarat sato teu akalan, noe noeroetkeun bakatna, sarta geus didjikeun baris ditangkèp djeung ditoempoer, sapedah ngagogoreng ka noe teu kanjahoan koe dirina, bakal ditoempoer 13 dina sadjero kagorenganana, 'sarta nampa boeroehan kadorakaan teja. ° Noe dipake karèsèp koe eta teh kasoekaan saban-saban poè; pada djadi tjatjad djeung katjèlaan, sarta soekan-soekan dina sadjero ngarinahna, keurna bala- 14 ketjrakan djeung maraneh. 'Ari panonna pineh koe lampah ngaranjed, sarta taja eureunna migawe dosa; pada ngagèndam ka hate djalma ° noe teu pèngkoeh; ari hatena geus toetoer kana kapèrètjitan; nja anak sapa eta teh; 'geus ninggalkeun djalan bènèr, toeloj kasoeroeng; pada noeroet ° djalan Balhoem anak Beor teja, noe soeka kana boeroehan kadorakaan; 'tatapi ditjawad 15 tina kadorakaanana: " toetoempakan bisoe teh ngomong, sorana tjara djalma, 16 mapalangan kana kageloan nabi. 'Noe kitoe teja ° soemoer anoe euweuh tjaijan, sarta mega noe kabawa koe angin poejoeh; geus ditjadangan poèk mongkleng 17 boeta-radjin salalanggèngna. 'Karana, tina ngomong agoel, anoe taja hasilna, eta teh koe lantaran napsoe daging sarta kalatjoeran pada ngagèndam ka noe njingkir saénjana ti djalma noe 18 sarasab lampahna; 'ngadjangdjikeun kamèrdikaan ka dinja, padahal dirina teh kawoelaning kagorengan; karana ° noe

geus eleh, tangtoe djadi kawoela eta
 20 noe ngelehkeun. 'Karana *x* lamoen eta
 teh, koe lantaran njaho ka Goesti Djoe-
 roe-salamët Jesoes Kristoes, geus njing-
 kir tina karëgëdan doenya teja, seug
 toeloj kapoekët deui koe eta, sarta
 datang ka diëlehkeun, tangtoe djalma
 noe kitoe *y* ahirna leuwih bangët ti ba-
 21 tan tadi. 'Karana mënding keneh noe
 kitoe teh teu njaho pisan kana djalan
 kabënëran, ti batan sanggeusna nganja-
 hokeun seug ingkar tina timbalan soetji,
 22 anoe geus diserenkeun ka dinja. 'Ari noe
 kitoe teh asoep kana babasan noe ënja
 teja: *z* Andjing malikan oetahna, djeung
 bagong beunang ngamandian goegoeli-
 ngan deui dina leutak.

a 5 Moesa 13: 1;
 1 Radj. 22; Jér. 28; Jéh. 13. *b* Mat. 24: 11; 1 Joh. 4: 1.
c Tit. 3: 10. *d* Joed. 4. *e* Roem 16: 18. *f* Joed. 4.
g Joed. 6. *h* Wahj. 20: 3. *i* 1 Moesa 7: 21; 1 Petr.
 3: 20. *j* 1 Moesa 19: 24; Joed. 7. *k* 1 Kor. 10: 11.
l 1 Moesa 19: 29. *m* Jéh. 9: 4; 1 Kor. 10: 13.
n Sil. 16: 4. *o* Joed. 8. *p* Joed. 9. *q* Joed. 10.
r Joed. 12. *s* p. 3: 16. *t* 4 Moesa 22: 7, 21; Joed. 11.
u 4 Moesa 22: 28. *v* Joed. 12, 13. *w* Joh. 8: 34.
x Ibr. 6: 4—6. *y* Mat. 12: 45. *z* Sil. 26: 11.

PASAL 3.

Eh kaasih! ijeu soerat geus *a* kadoewa
 ajeuna kaola njoeratan teh ka ma-
 raneh; ari dina soerat noe doewa teh
 kaola *b* ngeuing koe pepeling kana
 2 pikir maraneh noe sadjati; 'soepaja ma-
 raneh pada ngingëtkeun *c* ka sakabeh
 pilahir, anoe geus dilahirkeun ti heula
 koe para nabi saroetji, sarta ka parentah
 kaola, noe djaradi rasoel Goesti Djoe-
 3 roe-salamët. 'Ari noe koedoe dikanja-
 rahokeun heula, *d* jen dina ahir djaman
 pidatangeun djalma marojok; *e* eta loe-
 makoena ngadjoedjoer napsoe sorangan;
 4 'ari basana kijeu: *f* Na di mana karah
 përdjangdjian pisoempingeanana teh? da
 ti watës maot karoehoen, saniskara
 barang teh dëngdëng bae, sakoemaha
 5 ti mimitina ngadjadikeun doenya. 'Ka-
 rana teu dikanjahokeun koe noe kitoe,
 bawaning ngahadja, jen ti babaheula aja
 langit, djeung deui aja boemi, *g* djadina
 tina djëro tjai, aja dina tjai, *h* koe lanta-
 6 ran pangandika Allah; 'eta noe djadi
 matak *i* doenya djaman harita teh ka-
 këlëm koe tjai tjaäh teja, sarta datang
 7 ka toempoer. 'Tatapi ari langit reu-
 djeung boemi noe ajeuna mah, geus
 disimpën koe pangandikana sapërti ra-

dja-brana, ditoenggoekeun kana seuneu,
j nëpi ka poë hoekoeman sarta diroek-
 sakkeunana djalma noe daroraka.

a 1 Petr. 5: 12. *b* p. 1: 13. *c* p. 1: 19. *d* 1 Tim. 4: 1;
 Joed. 18. *e* p. 2: 10. *f* Jës. 5: 19; Jéh. 12: 22.
g 1 Moesa 1: 2, 6; Djab. 136: 6. *h* Ibr. 11: 3.
i 1 Moesa 7: 19. *j* p. 2: 9.

8 Ari ijeu sahidji përkara oelah teu
 dikanjahokeun koe maraneh, eh kaasih
 kaola! *a* moenggoehing di Pangeran
 mah sapoë saroeua djeung sareboe ta-
 oen, ari sareboe taoen saroeua djeung
 9 sapoë. 'Pangeran teh *b* moal ngamëngke-
 mëngkekeun përdjangdjian teja, sakoe-
 maha panërka djalma noe sawareh, pa-
 njanana teh ngamëngkekeun; estoena
 mah *c* andjeunna sabar ka oerang teh,
 kërsana *d* oelah aja djalma noe tjilaka,
 10 sing datang ka tarobat kabeh. 'Tatapi
e poëan Pangeran pidatangeunana teh
f sakoemaha paling ti peuting; didinja
g langit teh toeloj areuweuh sarta nga-
 goeroeh, djeung sarating djagat teh ba-
 kal lëboer koe seuneu, *h* ari boemi djeung
 sakabeh djidjijeunan noe aja di sadjërona
 11 bakal dihoeroe. 'Koe sabab kitoe, *i* sape-
 dah eta saniskara teh bakal lëboer,
 maraneh koedoe tjëpët pisan kana lam-
 12 pah soetji sarta ibadah teh; 'bari nga-
 rëp-ngarëp sarta ngagantjangkeun pida-
 tangeunana poëan Allah teja, nja eta
 noe matak langit teh lëboer dihoeroe,
 sarta sarating djagat teh adjoer koe
 13 seuneu. 'Tatapi oerang teh ngarëp-nga-
 rëp, sakoemaha noe geus didjangdjikeun,
j langit anjar sarta boemi anjar, *k* anoe
 diënggonan koe kabënëran.

a Djab. 90: 4. *b* Ibr. 10: 37. *c* 1 Petr. 3: 20.
d Jéh. 33: 11; 1 Tim. 2: 4. *e* Lal. 2: 20. *f* 1 Tes. 5: 2.
g Djab. 102: 27; Jës. 34: 4; Wahj. 20: 11. *h* Hab.
 2: 13. *i* Loek. 21: 36. *j* Jës. 65: 17. *k* Wahj. 21: 27.

14 Koe sabab eta, eh kaasih! sapedah
 maraneh pangarëp-ngarëp kitoe teh,
a koedoe sing pada sarëgëp, soepaja
 maraneh koe salira andjeunna kason-
 dong pada boga kasënanan, *b* hanteu
 15 tjatjad djeung taja tjawadeun. 'Sarta ari
c kasabaran Pangeran oerang teja koe-
 doe diakoe kasalamëtan; sapërti Paoe-
 loes, doeloer kaola noe kaasih, njoera-
 tanana ka maraneh kitoe keneh, tina
 kapintëran anoe geus dipasihkeun ka an-
 16 djeunna; 'dina sakabeh soerat andjeun-
 na, ana misaoerkeun përkara eta teh,
 nja kitoe bae oenina. Ari eta përkara

teja noe sawareh hese dihartikeunana, sarta koe djalma noe taja pangarti djeung koe ^a noe teu pëngkoeh mah eta teh dikoesoetkeun, tjara kana kitab noe sedjen deui kitoe keneh, matak niwas-
 17 keun ka dirina sorangan. 'Koe sabab eta, eh kaasih kaola! sapedah maraneh geus njaho ti heula kana hal kitoe teh, noe matak ^e koedoe pada ijatna, soepaja oelah kabaoed koe sasabna djalma roe-

djit teja, seug toeloej pëtjat tina kakoe-
 18 koehan diri maraneh; 'anggoer ^f sing pada ngagëdean dina sih-koernija sarta dina nganjahokeun ka Goesti Djoeroe-salamët oerang Jesoes Kristoes. ^g Nja andjeunna noe koedoe dibaktian kamoljaan, ajeuna ijeu sarta dina poë noe langgëng! Amin. ^a p. 1:10. ^b 1 Kor. 1:8. ^c Roem 2:4. ^d p. 2:14. ^e Mark. 13:5, 9. ^f Kol. 1:10, 11. ^g 1 Petr. 5:11; Joed. 25.

SĚRAT KAHIDJI TI RASOEL JOHANNES.

PASAL 1.

A noe ^a aja ti mimitina, anoe geus ka-
 denge koe kaola sakabeh, anoe geus katendjo koe mata kaola, anoe geus diawaskeun koe kaola, sarta ^b geus ditjabak koe leungeun kaola, hal Pa-
 2 ngandika kahiroepan teja: '(karana ^c hiroep teh geus diëbrehkeun, malah geus katendjo koe kaola sakabeh, sarta kaola pada djadi saksi, djeung ngoe-
 3 warkeun ka maraneh ^d eta hiroep noe langgëng, noe tadina aja di Rama, sarta diëbrehkeun ka kaola teja) 'ari noe
 4 katendjo sarta kadenge koe kaola teja, nja eta noe koe kaola dioewarkeun ka maraneh, soepaja maraneh ge ^e djadi satoenggal djeung kaola. Ari katoeng-
 5 galan kaola teh nja djeung Rama, sarta djeung Jesoes Kristoes Poetrana. 'Noe
 6 matak kaola njoeratan kitoe ka maraneh, ^f soepaja kaboengahan maraneh masing datang ka toetoezna.

^a Joh. 1:1, 14. ^b Loek. 24:39; Joh. 20:27.

^c Joh. 1:4. ^d p. 5:11. ^e Tit. 1:4; p. 1:7.

^f Joh. 15:11; 16:24.

5 Sarta ari pangowaran, ^a anoe geus kadenge koe kaola ti andjeunna, noe koe kaola dioewarkeun ka maraneh, kijeu: ^b jen Allah teh tjaang, taja pisan
 6 poëkna di djëro andjeunna. 'Saoepama oerang njëboetkeun, ^c jen toenggal djeung Allah, halta oerang loemampah
 7 teh di noe poëk, eta oerang ari kitoe mah bohong, teu ngalampahkeun kajaktian. 'Sabalikna, lamoen oerang ^d loemampah di noe tjaang, sapërti andjeun-

na linggihna dina tjaang, ari kitoe mah oerang satoenggal djeung batoer, sarta
^e gëtih Jesoes Kristoes Poetrana ngabërësihkeun oerang, ngaleungitkeun sa-
 8 kabeh dosa. 'Oepama oerang njëboetkeun, ^f jen teu boga dosa, estoe oerang njasabkeun diri sorangan, sarta kajaktian
 9 teh hanteu aja dina djëro diri oerang. 'Lamoen oerang ^g ngakoekeun dosa-dosa oerang, Allah mah langkoeng
 10 toehoe sarta adil, geus tangtoe ngahampoera kana dosa oerang, sarta bari ngabërësihkeun diri oerang, ngaleungitkeun
 11 sagala kadorakaan. 'Oepama oerang njëboetkeun, jen teu boga lampah dosa, ^h estoe oerang ngabohongkeun ka Allah, sarta
 12 'ari pangandikana hanteu aja dina djëro diri oerang.

^a Joh. 1:18.

^b Joh. 8:12; Jak. 1:17. ^c p. 2:4. ^d Ep. 5:8, 9.

^e Ibr. 9:14; Wahj. 1:5. ^f 1 Radj. 8:46; Sil. 20:9.

^g Djab. 32:5; Sil. 28:13; Lal. 15:9. ^h p. 5:10.

ⁱ p. 2:14.

PASAL 2.

Eh anaking! kaola pangjoeratan ki-
 toe teh ka maraneh, soepaja maraneh oelah milampah dosa. Sarta saopama
 aja djalma milampah dosa, oerang teh ^a aja noe manggoeroeskeun di Rama, nja
 Jesoes Kristoes, ^b anoe langkoeng 2 bënër teja. 'Andjeunna ^c noe djadi lantaran
 ngaleungitkeun dosa oerang; sarta lain woengkoel kana dosa oerang bae, nja
 kana dosa saalam-doenya kabeh. 3 'Sarta kijeu djalanna oerang teh noe
 matak tërang, jen oerang njaho ka Goesti, ^d nja lamoen oerang nëtëpkeun

4 ka timbalanana. 'Saha-saha noe ngomong: ^a Aing njaho ka Goesti teh, halta teu nêtépkeun ka timbalanana, eta noe kitoe djalma bohong, sarta kajaktian teh hanteu aja di djéro manehanana.

5 'Sabalikna, ^f ari noe nêtépkeun ka pangandikana mah, saestoena kanjaahan ka Allah geus djadi sampoerna di djéro djalma noe kitoe teh. Nja kitoe djalanna oerang teh djadi těrang, jen oerang aja di djéro Goesti. 'Saha-saha noe njëboetkeun, jen dirina têtép di djéro Goesti, ^g eta loemampahna koedoe sakoemaha loemampah Goesti. ^a Ibr. 7: 25; 9: 24. ^b Lal. 22: 14. ^c Joh. 1: 29; 2 Kor. 5: 19; p. 4: 10. ^d p. 3: 6. ^e p. 4: 20. ^f Joh. 14: 21; p. 5: 3. ^g Joh. 13: 15.

7 Eh doeloer-doeloer! kaola ka maraneh lain njoeratan parentah anjar; ^a ënjana mah parentah lawas, noe geus aja di maraneh ti barangmimiti; ari eta parentah lawas teh nja pangandika, noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti

8 teja. 'Djeung deui kaola ka maraneh njoeratan ^b hidji parentah anjar, anoe sajakti di djéro andjeunna sarta di djéro maraneh; sabab ^c poëk teh oendoer, ari tjaang noe saestoena teh ngagëntjlang

9 ajeuna. 'Saha-saha noe njëboetkeun, jen dirina aja dina tjaang, ^d halta geuleuh ka doeloerna, eta teh ënjana mah aja di

10 noe poëk nëpi ka mangsa ajeuna. 'Saha-saha noe njaah ka doeloerna, eta teh têtép ajana dina tjaang, ^e hanteu aja pisan tatadjongan di noe kitoe mah.

11 'Tatapi ari noe geuleuh ka doeloerna mah, ajana teh di noe poëk, sarta leumpangna di noe poëk, ^f teu njahoëun noe didjoegdjoeg, karana poëk teh geus ngaboetakeun panonna. ^a p. 3: 11; 2 Joh. 5. ^b Joh. 13: 34. ^c Roem 13: 12. ^d p. 3: 15; 4: 20. ^e Djab. 119: 165; Joh. 11: 9. ^f Joh. 12: 35.

12 Kaola njoeratan ka maraneh, eh anaking! pedah ^a dosa-dosa geus dihampoera ka maraneh tina sabab djënengan

13 Goesti. 'Kaola njoeratan ka maraneh, eh bapa-bapa! pedah maraneh pada njaho ka ^b noe djoemënëng ti mimitina. Kaola njoeratan ka maraneh, eh noe baroedjang! pedah maraneh geus pada ngelehkeun ka ^c noe goreng teja. Kaola njoeratan ka maraneh, eh baroedak! pedah maraneh pada njaho ka Rama.

14 'Kaola geus njoeratan ka maraneh, eh bapa-bapa! pedah maraneh pada njaho

ka noe djoemënëng ti mimitina. Kaola geus njoeratan ka maraneh, eh noe baroedjang! pedah maraneh pada bėdas, sarta pangandika Allah teh têtép di djéro maraneh, djeung geus pada ngelehkeun ka noe goreng teja. 'Poma-poma ^d oelah njaah ka doenya, atawa ka sakoer pangeusi doenya. Tijap-tijap aja noe njaah ka doenya, kanjaahan ka Rama moal aja di djéro noe kitoe mah.

16 'Karana saniskara noe aja di doenya, nja ^e napsoe daging, sarta ^f napsoe panon, kitoe deui angkoehing hiroep, eta teh lain ti Rama, istoening asal ti doenya. 'Dėmi ^g doenya teh mēngke euweuh djeung sakabeh napsoena; tatapi ari noe ngalampahkeun pangėrsa Allah mah, eta têtép salalanggėngna. ^a Loek. 24: 47. ^b Joh. 1: 1. ^c p. 5: 18. ^d Roem 12: 2; 2 Tim. 4: 10; Jak. 4: 4. ^e 2 Petr. 2: 18. ^f Sil. 27: 20. ^g 1 Kor. 7: 31; 1 Petr. 1: 24, 25.

18 Eh anaking! ajeuna teh ^a waktōe ahir; sarta sakoemaha noe geus kadenge koe maraneh, ^b jen satroening Kristoes teh rek datang, boekti ajeuna ^c geus reja pisan noe djadi satroening Kristoes; noe matak oerang těrang, ajeuna teh waktōe

19 ahir. 'Eta teh ^d ka loewar ti oerang, tatapi lain anoe satoenggal djeung oerang; karana oepama satoenggal mah djeung oerang, geus tangtōe têtép bae djeung oerang. Pangkitōe teh ^e soepaja katara, jen teu sakabehna satoenggal

20 djeung oerang. 'Sarta maraneh teh ^f geus katėrap panglisahan ti noe Langkoeng Soetji, djeung pada nganjahokeun saniskara. 'Kaola pangnjoeratan soteh ka maraneh, ^g lain tina sabab maraneh teu njaho kana kajaktian; ënjana mah tina sabab njaho, sarta tina sabab sagala bohong taja noe ka loewar tina kajaktian. 'Saha djalma ngabohong, kadjaba noe nganglės jen Jesoes teh lain Kristoes? Eta pisan satroening Kristoes, ^b anoe nganglės ka Rama sarta ka Poetra.

23 'Saha-saha djalma noe nganglės ka Poetra, ^c ka Rama ge teu ngabogaan. 'Ari noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, ^d eta sing têtép di djéro maraneh. Lamoen têtép di djéro maraneh, eta noe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, tangtōe maraneh kitōe deui têtép di djéro Poetra sarta di

25 djéro Rama. 'Sarta kijeu pėrdjangdjian,

anoe koe andjeunna dipasihkeun ka oerang teh, ^k nja hiroep noe langgëng.

26 'Kaoela njoeratan kitoe teh ka maraneh, noedoeheun ka noe njasabkeun ka maraneh.

27 'Ari panglisahan, anoe geus terap ka maraneh, anoe katampa ti andjeunna teja, eta teh tètëp di djëro maraneh, sarta ^l teu koedoe-koedoe aja noe ngawoeroek ka maraneh; ënjana mah ^m saperti eta panglisahan ti andjeunna ngawoeroekkeun saniskara ka maraneh, nja kitoe pisan eta saestoena teh, sarta lain bohong; djeung sakoemaha maraneh geus diwoeroek koe eta, nja kitoe pisan

28 koedoe tètëp di djëro andjeunna. 'Ari ajeuna, anaking! sing pada tètëp di djëro Goesti; soepaja oerang teh mëngke, ⁿ dimana andjeunna diboektikeun, ^o pada boga kaloedeungan, sarta oelah datang ka diwirangkeun koe andjeunna mangsa

29 soemping. 'Lamoen maraneh nganjahokeun, jen andjeunna teh bënëer, koedoe sing kanjahokeun deui, jen oenggal-oenggal djalma noe ngalampahkeun kabënëeran, eta geus diwokeun ti andjeunna. ^a 1 Kor. 10:11. ^b 2 Tes. 2:3; p. 4:3. ^c 2 Joh. 7. ^d Lal. 20:30. ^e 1 Kor. 11:19. ^f 2 Kor. 1:21; p. 3:24. ^g 2 Petr. 1:12. ^h Joh. 16:3. ⁱ Joh. 5:23. ^j 2 Tim. 3:14. ^k 2 Tim. 1:1. ^l Jér. 31:34. ^m Joh. 14:26. ⁿ 1 Petr. 4:13. ^o p. 4:17.

PASAL 3.

Tjoba aringëtkeun, aja sakitoe kaasihhan, anoe koe Rama geus dipaparinkeun ka oerang, ^a datang ka oerang disëboet poetra Allah! Kitoe noe matak doenya teh teu nganjahokeun ka oerang, sabab ^b teu nganjahokeun ka andjeunna.

2 'Eh kaasih! ajeuna oerang teh poetra Allah; ari moenggoehing mëngke mah ^c tatjan diëbrehkeun oerang pidjadieun naon. Ngan anoe geus kanjahoan mah koe oerang, dimana diëbrehkeun, ^d tangtoe oerang teh sarowa djeung andjeunna; karana oerang bakal nendjo ka andjeunna koemaha noe sadjatina. 'Sarta saha-saha djalma noe boga pangarëpnarëp kitoe ka andjeunna, eta teh ngabërësihan diri sorangan, saperti salira andjeunna bërësih. 'Saha-saha djalma noe migawe dosa, eta tégësna migawe kadorakaän; da ari ^e dosa teh nja kadorakaän. 'Sarta maraneh geus njaho, Goesti pangdiëbrehkeunana teh ^f soepaja ngeuweuhkeun dosa oerang; ari di

26 djëro andjeunna mah ^g teu pisan aja dosa. 'Saha-saha noe tètëp di djëro andjeunna, eta teu migawe dosa; sahasaha noe migawe dosa, eta teh hanteu nendjo djeung teu nganjahokeun ka

27 andjeunna. 'Eh anaking! ^h oelah koengsi maraneh kasasabkeun koe djalma. Ari noe ngalampahkeun kabënëeran, eta nja bënëer, saperti salira Goesti teh bënëer.

28 'Ari noe migawe dosa mah, eta teh ⁱ ti Iblis; karana Iblis teja migawe dosa ti barangmimiti. Anoe matak Poetra Allah diëbrehkeun, soepajana ngaroeksak pagawean Iblis. 'Saha-saha djalma noe diwokeun ti Allah, ^j eta teu migawe dosa, sabab ^k binihna tètëp di djëro noe kitoe mah; djeung teu bisaeun milampah dosa, tina sabab diwokeun ti Allah.

29 'Eta kitoe boektina poetra Allah djeung anak Iblis. Saha-saha noe teu ngalampahkeun kabënëeran, eta teh lain ti Allah; kitoe deui noe teu njaäh ka doeloerna.

30 'Karana nja kijeu pangoewaran, anoe kadenge koe maraneh ti barangmimiti teja, ^l jen oerang teh koedoe silih-pikajaja.

31 'Oelah ^m tjara Kain, anoe ti noe goreng teja, sarta datang ka maehan doeloerna. Ari pangmaehanana koe naon sababna? Pedah pagawean sorangan goreng, ari pagawean doeloerna mah bënëer. ^a Joh. 1:12. ^b Joh. 17:25. ^c Roem 8:18, 19. ^d Pil. 3:21; Kol. 3:4. ^e p. 5:17. ^f p. 1:7. ^g Ibr. 4:15. ^h p. 2:26, 29. ⁱ Joh. 8:44. ^j p. 5:1, 18. ^k 1 Petr. 2:23. ^l Joh. 13:34; 15:12. ^m 1 Moesa 4:8; Joed. 11.

32 'Eh, doeloer-doeloer! ^a oelah rek heran lamoen doenya teh geuleuheun ka maraneh. 'Oerang teh pada njaho, ^b jen oerang geus pindah tina paeh kana hiroep, sabab oerang njaäh ka doeloer-doeloer. Ari noe teu njaäh ka doeloer

33 mah, eta nja tètëp dina paeh. 'Saha-saha noe geuleuh ka doeloerna, ^c eta teh maehan; sarta maraneh geus pada njaho, ari djalma noe maehan mah teu katjitjingan hiroep noe langgëng di djëro

34 dirina. 'Kijeu djalanna oerang teh noe matak njaho kana kanjaahan teja, ^d tina sabab Goesti geus nalangan pati ka oerang; kitoe deui lëbah oerang koedoe

35 nalangan pati ka doeloer-doeloer. 'Oepama ^e aja noe boga doenya-barana nendjo doeloerna boetoe, seug noelakan hatena ka dinja, eta kanjaahan ka

Allah teh koemaba rek pitjitjingeun di
 18 djëro noe kitoe mah? 'Eh anaking! oer-
 rang njaäh teh oelah koe omong atawa
 koe letah bae; koedoe djeung prakna
 19 sarta djeung sajaktina. 'Kitoe djalanna
 oerang teh noe matak njaho, jen oer-
 rang ^f ti kajaktian, sarta oerang bisa
 ngoepahan hate sorangan di pajoeneun
 20 andjeunna. 'Karana ^g oepama hate oer-
 rang teh ngahoekoeman ka oerang, ^h
 Allah mah poendjoel ti hate oerang,
 sarta langkoeng waspaos ka saniskara.
 21 'Eh kaasih! oepama hate oerang han-
 teu ngahoekoeman ka oerang teh, tang-
 toe oerang ⁱ boga kaloedeungan ka Al-
 lah; 'sarta ^j naon bae noe koe oerang
 22 disoehoenkeun, tanwande pikatampaeun
 ti Allah, sapedah oerang nëtëpkeun ka
 timbalanana, sarta milampahkeun sa-
 koer anoe pikamanaheun koe andjeunna.
 23 'Sarta kijeu timbalanana teh, ^k oerang
 koedoe përtjaja kana djënëngan Jesoes
 Kristoes Poetrana, kitoe deui ^l koedoe
 silih-pikanjaäh, sakoemaha timbalan noe
 koe andjeunna geus dipasihkeun ka oer-
 24 rang. 'Ari noe nëtëpkeun ka timbala-
 nana, ^m eta teh nja tëtëp di djëro an-
 djeunna, kitoe deui andjeunna tëtëp di
 djëro eta. Sarta ⁿ kijeu djalanna oerang
 teh noe matak njaho, jen andjeunna
 tëtëp di djëro oerang, nja tina Roh, anoe
 koe andjeunna geus dipasihkeun ka oer-
 rang.

^a Joh. 15: 18. ^b p. 2: 10, 11.

^c Mat. 5: 21, 22; Gal. 5: 21. ^d Joh. 15: 13. ^e 5 Moesa
 15: 7; Jak. 2: 15. ^f Joh. 18: 37; p. 1: 8. ^g Roem
 2: 15. ^h Jës. 55: 9. ⁱ p. 2: 28; 4: 17. ^j Mark. 11: 24;
 p. 5: 14, 15. ^k Joh. 6: 29, 40. ^l p. 4: 11. ^m Joh.
 15: 4, 5. ⁿ p. 4: 13.

PASAL 4.

Eh kaasih! ^a poma oelah përtjaja ka
 E sing roh bae; sagala roh koedoe di-
 tjoba-tjoba, ti Allah atawa lain; sabab
^b reja nabi palseo anoe geus bidjil ka
 2 doenya. 'Ari moenggoehing Roh Allah
 kanjahoanana koe maraneh kijeu: Tijap-
 tijap roh noe ngakoekeun jen Jesoes
 Kristoes ënggeus soemping lëbët da-
 3 ging, eta noe kitoe teh ti Allah; 'sarta
 tijap-tijap roh, anoe hanteu ngakoekeun
 jen Jesoes Kristoes ënggeus soemping
 lëbët daging, eta noe kitoe mah lain
 ti Allah; satëgësna eta teh ^c roh sa-
 troening Kristoes, noe rek datang, koe-
 maha noe geus kadenge koe maraneh

teja; ^d malah ajeuna ge geus aja di
 4 djëro doenya. 'Eh anaking! ^e maraneh
 teh nja ti Allah, djeung geus ngeleh-
 keun ka noe karitoe; sabab noe aja di
 djëro maraneh teh langkoeng pisan ti
 5 batan noe aja di djëro doenya. 'Ari eta
 noe kitoe teh ti doenya; manana noe
 diaromongkeun hal doenya, sarta ^f ahli
 6 doenya pada ngadenge ka darinja. 'Dëmi
 oerang mah ti Allah. ^g Djalma noe nga-
 njahokeun ka Allah, ngadenge ka oer-
 rang; ari noe lain ti Allah mah, teu
 ngadenge ka oerang. Kitoe djalanna noe
 matak oerang teh njaho ka roh kajak-
 tian djeung ka roh panjasaban.

^a Jér. 29: 8; 1 Kor. 14: 29; 1 Tes. 5: 21. ^b Mat.

7: 15; 2 Petr. 2: 1; 2 Joh. 7. ^c p. 2: 18, 22.

^d 2 Tes. 2: 7. ^e p. 5: 4. ^f Joh. 15: 19. ^g Joh. 8: 47.

7 Eh kaasih! ^a oerang koedoe silih-pi-
 kanjaäh; karana ari kanjaähhan teh ti
 Allah, djeung saha-saha djalma noe njaäh
 teh, eta geus diwokeun ti Allah, sarta
 8 nganjahokeun ka Allah. 'Ari noe teu
 njaäh mah, eta teu nganjahokeun ka
 Allah; karana ari Allah teh kaasih.
 9 'Ari ^b kaasih Allah ka oerang teja
 diëbrehkeunana kijeu, jen Allah teh geus
 miwarangan ka doenya Poetra noe
 noenggal, soepaja oerang hiroep koe
 10 lantaran eta. 'Nja kijeu kanjaähhan teh:
^c lain oerang anoe asal njaäh ka Allah,
^d estoena mah Allah anoe miasih ka oer-
 rang, sarta miwarangan Poetrana baris
 lantaran ngaleungitkeun dosa oerang.
 11 'Eh kaasih! ari Allah teh sakitoe mi-
 asihna ka oerang; lëbah oerang ge koe-
 12 doe silih-pikanjaäh djeung batoer. 'Sa-
 papandjangna ^e taja pisan noe geus
 nendjo ka Allah. ^f Satijap-tijap oerang
 silih-pikanjaäh, Allah teh tëtëp di djëro
 oerang, sarta kaasih andjeunna sam-
 13 poerna di djëro oerang. 'Kijeu djalanna
 oerang teh noe matak njaho, jen oerang
 tëtëp di djëro andjeunna, djeung andjeun-
 na tëtëp di djëro oerang, nja koe sabab
 oerang geus dipasih tina Roh an-
 14 djeunna. 'Sarta ^g kaola geus pada nen-
 djo, djeung pada djadi saksi, jen Rama
 teh geus miwarangan Poetra pikeun
 15 Djoeroe-salamët saalam-doenya. 'Saha-
 saha djalma noe ngakoekeun, ^h jen Je-
 soes teh Poetra Allah, tangtoe Allah
 tëtëp di djëro noe kitoe, sarta eta tëtëp
 16 di djëro Allah. 'Sarta oerang teh nga-

njahokeun djeung përtjaja kana kaäsihan Allah ka oerang. Allah teh kaäsihan; sarta noe tëtëp dina kanjaahan, nja eta teh tëtëp di djëro Allah, djeung Allah
 17 tëtëp di djëro noe kitoe. 'Kijeu pisampoernaenana kanjaahan teh di oerang, soepaja oerang boga ⁱ kaloedeungan di poë hoekoeman, nja eta ^j oerang aja di ijeu doenya teh koedoe sakoemaha
 18 andjeunna bae. 'Dina kanjaahan teh ^k teu aja kasijeun; ari kanjaahan noe sampoerna mah noendoeng kana kasijeun; sabab ari kasijeun teh mawa kanjëri, sarta noe sijeun mah teu sampoerna
 19 dina kanjaahan. 'Oerang teh njaah ka Allah, doemeh ka oerang miheulaan asih.
 20 'Lamoen aja djalma ^l noe ngomong: Aing njaah ka Allah teh, halta geuleuh ka doeloer, eta noe kitoe djalma bohong; karana ari noe teu njaah ka doeloer mah noe katendjo koe manehanana, koemaha rek bisa njaah ka Allah noe teu
 21 katendjo koe manehanana? 'Sarta oerang koe andjeunna ^m geus dipasih timbalan kijeu, jen saha-saha noe njaah ka Allah, koedoe njaah deui ka doeloer.

^a p. 3:11; 5:1. ^b Joh. 3:16; Roem 5:8. ^c Jës. 43:22. ^d Roem 5:6—10. ^e Joh. 1:18; 1 Tim. 6:16. ^f p. 3:11, 24. ^g Joh. 15:27; p. 1:1. ^h p. 5:1, 5. ⁱ p. 2:28. ^j p. 2:6. ^k Roem 8:15. ^l p. 2:4, 11; 3:17. ^m p. 3:23; 5:1, 2.

PASAL 5.

Saha-saha djalma ^a noe përtjaja, jen Jesoes teh Kristoes, eta djalma geus diwokeun ti Allah; djeung saha-saha noe njaah ka noe geus ngowokeun ka dirina, tangtoe njaah deui ka noe geus
 2 diwokeun ti andjeunna. 'Kijeu djalanna oerang teh noe matak njaho, jen oerang njaah ka poeta-poetra Allah, nja lamoen oerang njaah ka Allah, sarta nëtëpkeun ka timbalanana. 'Karana ^b kanjaahan ka Allah teh kijeu, lamoen oerang nëtëpkeun ka timbalanana; ^c ari timbalanana hanteu pisan beurat. 'Karana sakoer noe diwokeun ti Allah teh, eta ngelehkeun doenya; sarta ari sarat pangoenggoel, ^d noe ngelehkeun doenya
 5 teja, nja kapërtjajaan oerang. 'Saha noe ngelehkeun doenya, ^e kadjaba noe përtjaja jen Jesoes teh Poetra Allah? 'Nja eta noe geus soemping koe ^f tjai djeung gëtih, tégësna Jesoes, anoe djoemënhëng Kristoes; lain koe tjai bae, ënjana mah

koe tjai djeung koe gëtih. ^g Sarta Roh noe djadi saksi, sabab Roh teh kajaktian. 'Karana aja ^h tiloe noe djadi saksi di djëro sawarga, nja Rama, Pangan-dika, djeung Roh Soetji; ari eta noe
 8 tiloe teh ⁱ hidji. 'Djeung deui tiloe noe djadi saksi di boemi, ^j nja Roh, djeung tjai, sarta gëtih; ari eta noe tiloe teh
 9 toenggal djadi hidji. 'Oepama oerang narima kana ^k përtelaan djalma, përtelaan Allah mah leuwih ti dinja; karana nja eta përtelaan Allah teh, noe koe andjeunna dipërtelakeun tina hal
 10 Poetrana teja. 'Saha-saha noe përtjaja ka Poetra Allah, ^l boga përtelaanana di djëro dirina sorangan; ari noe teu përtjaja mah ka Allah, ^m eta nja ngabohongkeun ka Allah, tina sabab teu përtjaja kana përtelaan, anoe geus dipërtelakeun koe Allah tina hal Poetrana. 'Sarta ⁿ kijeu përtelaan teh, jen Allah ka oerang geus maparin hiroep noe langgëng; ari eta hiroep ajana teh
 12 di djëro Poetrana. 'Saha-saha ^o noe ngabogaan eta Poetra, nja eta noe boga hiroep teh; ari noe teu ngabogaan Poetra Allah, eta mah teu boga hiroep teja.

^a Joh. 1:12. ^b Joh. 14:15; 15:10; p. 2:5. ^c Mat. 11:30. ^d p. 4:4. ^e Roem 8:37; p. 4:15. ^f Mat. 3:16; 26:28; Joh. 19:34; Ibr. 9:19. ^g 1 Kor. 2:12. ^h Mat. 28:19. ⁱ Joh. 10:30; 16:13—15. ^j Roem 8:16; Lal. 10:47; Ibr. 12:24. ^k Joh. 5:33—37. ^l Roem 8:16; Gal. 4:6. ^m p. 1:10. ⁿ p. 2:25. ^o Joh. 3:36.

13 Kaoela ^a geus njoeratan eta sakabelh përkara ka maraneh noe përtjaja kana djënëngan Poetra Allah; noe dipambrih, soepaja pada nganjahokeun, jen maraneh teh boga hiroep noe langgëng, sarta soepaja maraneh pada përtjaja kana djënëngan Poetra Allah. 'Sarta ^b kijeu kaloedeungan, kaboga oerang ka andjeunna teh, nja eta ^c lamoen oerang njoehoenkeun naon-naon anoe sapoek djeung kërsana, tangtoe koe andjeunna
 15 dikaboel. 'Sarta lamoen oerang njaho, jen oerang koe andjeunna dikaboel, nja naon bae anoe disoehoenkeun koe oerang, tangtoe oerang teh njaho, jen pinampaeun kana sakoer përkara, noe koe oerang geus disoehoenkeun ka andjeunna. 'Oepama aja djalma nendjo doeloerna migawe dosa, dosana noe teu matak paeh, eta koedoe nënëda, tangtoe dipaparin hiroep ka dinja, nja ka sakoer noe migawe dosa noe teu matak paeh.

^d Aja dosa noe matak paeh; noe kitoe mah kaেলা teu mitjatoer, jen koedoe
17 dipangnédakeun. 'Saniskara kadorakaän
teh ^e nja dosa; sarta aja dosa noe teu
matak paeh. *a* Joh. 20:31. *b* p. 3:21, 22.

c Joh. 14:13, 14. *d* Mat. 12:31. *e* p. 3:4.

18 Oerang pada njaho, ^a oenggal-oenggal
djalma noe geus diwokeun ti Allah
mah, teu milampah dosa; ari noe geus
diwokeun ti Allah, ^b ngaraksa diri so-
rangan, teu katjabak koe ^c noe goreng
19 teja. 'Oerang pada njaho, ^d jen oerang
teh ti Allah; ari sadoenya kabeh nga-
20 djolopong di noe goreng teja. 'Tatapi

oerang pada njaho, jen Poetra Allah
geus soemping, sarta ka oerang geus
maparin pangarti, ^e soepaja oerang nga-
njahokeun ka noe Langkoeng Estoe; sar-
ta oerang teh aja di djero noe Lang-
koeng Estoe, tégésna ^f di djero Jesoes
Kristoes, Poetrana. ^g Nja eta teh Allah
noe langkoeng estoe, sarta ^h hiroep noe
21 langgèng teja. 'Eh anaking! 'sing pada
ngaraksa diri sorangan, njégah ka sa-
koer brahala. Amin. *a* p. 3:9. *b* Joed. 21.

c p. 2:13; 3:12. *d* p. 4:4, 6. *e* Joh. 17:3.

f Wahj. 3:7. *g* Joh. 20:28; Roem 9:5. *h* p. 1:1, 2.

i 1 Kor. 10:14.

SĒRAT KADOEWA TI RASOEL JOHANNES.

SĒrat kaেলা ^a kokolot, doematèng istri
Noe kapilih sarta ka poeta-poetrana,
noe pada dipikanjaäh koe kaেলা djeung
saestoena, sarta lain koe kaেলা bae,
malah koe sakabeh ^b noe nganjahokeun
2 kana kajaktian; 'tina sabab kajaktian,
anoe tètèp di djero oerang, sarta nga-
reudjeungan ka oerang salalanggèngna.
3 'Moegi-moegi ^c maraneh disarèngan koe
sih-koernija, kawelasan reudjeung kasè-
nangan, ti Allah Rama, sarta ti Goesti
Jesoes Kristoes, Poetra Rama, dina ka-
jaktian djeung kanjaahan! *a* 1 Petr. 5:1;

b 1 Tim. 2:4; 4:3. *c* 1 Tim. 1:2.

4 Kaoela ^a boengah katjida, geus mang-
gih poeta njai anoe pada loemampah
dina kajaktian, noeroetkeun timbalan,
anoe koe oerang katampa ti Rama teja.

5 'Ari ajeuna, eh njai! kaেলা aja pa-
nèda, njoeratan teh ka njai ^b lain tina
aja timbalan anjar, sañjana ngingt-
keun timbalan anoe aja di oerang ti ba-
rangmimiti teja: nja eta oerang moedoe
6 sing silih-pikanjaäh. 'Ari kanjaahan teja
^c kijeu, lamoen oerang loemampah noe-
roetkeun timbalan andjeunna. Nja ijeu
timbangan teh, sakoemaha noe kadenge
koe maraneh ti barangmimiti, jen ma-
raneh koedoe loemampah dina djero eta.

7 'Karana ^d ka doenya teh geus reja noe
datang taroekang njasabkeun, anoe teu
ngakoekeun jen Jesoes Kristoes ènggeus

soemping lèbèt daging teja. Eta noe
kitoe teh toekang njasabkeun sarta sa-
8 troening Kristoes. 'Maraneh sing pada
ijatna, ^e sangkan oelah koengsi kaেলা
kaleungitan anoe beunang migawe ka-
oela, soepaja sing djédjég kaেলা nampa
9 boeroehan. 'Satijap-tijap noe ngarèmpak,
sarta hanteu tètèp dina piwoeroek Kris-
toes, ^f eta teh teu ngabogaän Allah.
Ari noe tètèp dina piwoeroek Kristoes
mah, nja eta noe ngabogaän Rama teh
10 djeung Poetra. 'Oepama aja noe nga-
datangan ka maraneh, lain mawa pi-
woeroek eta, ^g poma oelah rek diakoe
ka imah, djeung ka noe kitoe oelah
11 oeloek salam. 'Karana saha-saha noe
oeloek salam ka noe kitoe, tégès tjam-
poer ka pagaweanana noe goreng.

a 3 Joh. 3. *b* 1 Joh. 2:7; 3:11. *c* 1 Joh. 5:3.

d 1 Joh. 2:18; 4:1. *e* Gal. 4:11; 1 Tes. 3:5.

f 1 Joh. 2:23. *g* Roem 16:17; Tit. 3:10.

12 Kaoela ^a loba pisan soeratkeuneun
ka maraneh, ngan tatapi hanteu sèdja
koe kèrtas reudjeung mangsi; ari pang-
harèpan kaেলা mèngke manggihan ka
maraneh, sarta sasaoeran biwir pada
biwir, ^b soepaja kaboengahan oerang
13 sing datang ka toetoeagna. 'Ari poeta-
poetra saderek njai istri, noe kapilih teja,
pada ngirim salam ka njai. Amin.

a 3 Joh. 13, 14. *b* 1 Joh. 1:4.

SĚRAT KATILOE TI RASOEL JOHANNES.

- SĚrat kaoela ^a kokolot, doematĕng ^b Gajoes kaasih, anoe dipikanjaah koe kaoela djeung saestoena. ^a 2 Joh. 1. ^b Roem 16 : 23.
- 2 Eh kaasih! ari panĕda kaoela, maneh moegi sing salamĕt dina saniskara, kitoe deui tjageur, sakoemaha njawa maneh
- 3 teh salamĕt. 'Karana ^a kaoela boengah katjida, keur mangsa aja doeloer daratang, sarta njaritakeun tina kajaktian maneh, sakoemaha maneh teh loemampah dina kajaktian. 'Kaoela ^b taja kaboengahan anoe leuwih ti batan lamoen ngadenge, jen anak-anak kaoela loemampah dina kajaktian. ^a 2 Joh. 4. ^b 1 Tes. 3 : 9.
- 5 Eh kaasih! maneh teh nja satoehoena dina saniskara noe dipilampah koe maneh ka doeloer-doeloer, tĕgĕsna ka noe njemah. 'Eta geus pada njaritakeun lampah kanjaahan maneh dina koempoelan garedja; lamoen maneh mĕkĕlan ka noe kitoe, ^a sakoemaha pipantĕseunana ka Allah, eta hade pisan lampah maneh
- 7 teh. 'Karana noe matak laleumpang, nja tina sabab djĕnĕngan andjeunna, ^b hanteu njokot naon-naon ti oerang
- 8 kapir. 'Manana noe kitoe wadjib koe oerang ^c ditoeloeng sakasoesahna, soepaja oerang djadi pangbantoe kana kajaktian. ^a 1 Tes. 2 : 12. ^b Mat. 10 : 8. ^c Roem 16 : 2.
- 9 Kaoela geus njoeratan ka garedja; tatapi Diotrepes, anoe hajang djadi panggirangna di garedja teh, teu narimaeun
- 10 ka kaoela. 'Koe sabab eta, samangsa kaoela datang, rek ngingĕtkeun ka dinja pagaweanana, noe dipilampah koe manehanana, sok ngawangkong koe omongan noe ngagorengkeun ka kaoela; djeung hanteu anggeus koe sakitoe bae, malah-malah teu ngakoe ka doeloer-doeloer, toer anoe soeka ngakoe ge koe manehanana dihalangan, sarta didjongklokkeun ti garedja. 'Eh kaasih! ^a poma oelah noeroetan kana kagorengan, nja noeroetan teh kana kahadean. ^b Saha-saha noe migawe hade, eta teh ti Allah; ari noe migawe goreng mah, eta teu
- 12 nendjo ka Allah. 'Ari Demetrioēs ^c hade kasĕboetkeunana koe sakabehna, sarta koe kajaktian pisan; malah kaoela ge miloe njĕboet, sarta maneh teh njaho, ^d jen panjĕboet kaoela saestoena.
- ^a Djab. 37 : 27; 1 Petr. 3 : 11, 13. ^b 1 Joh. 2 : 29. ^c 1 Tim. 3 : 7. ^d Joh. 21 : 24.
- 13 Kaoela ^a loba pisan soeratkeuneun ka maneh, ngan tatapi hanteu sĕdja njoeratan ka maneh koe ^b mangsi reudjeung kalam. 'Ari pangharĕpan kaoela, hajang geura papanggih djeung maneh.
- 14 sarta sasaoeran biwir pada biwir. 'Moegi-moegi maneh ^c dipasihana kasĕnangan! Ari sakabeh sobat pada ngirim salam ka maneh. Pangnĕpikēun salam kaoela ka sobat-sobat, kana hidji-hidji ngaran.
- ^a 2 Joh. 12. ^b 2 Kor. 3 : 3. ^c 1 Petr. 5 : 14.

SĚRAT TI RASOEL JOEDAS.

- SĚrat kaoela Joedas, ^a abdi Jesoes Kristoes, sarta ^b doeloer Jakoboes, doematĕng sadaja ^c noe disaoer, noe geus pada disoetjikeun di djĕro Allah Rama, sarta ^d diraksa pikeun Jesoes Kristoes:
- 2 'moegi-moegi ^e maraneh pada diwoewoehan kawĕlasan, kasĕnangan reudjeung kaasihana! ^a Jak. 1 : 1. ^b Mat. 13 : 55. ^c 1 Kor. 1 : 2. ^d 1 Petr. 1 : 5. ^e 2 Petr. 1 : 2.
- 3 Eh kaasih kaoela! eukeur mah kaoela

mërëloekeun njoeratan ka maraneh tina hal kasalametan ^a toenggal bobogaan oerang, misti kaoela njoeratan teh nja mepelingan ka maraneh, ^b jen koedoe mangmërangkeun kapértjajaan, noe geus ⁴ diserenkeun ka djalma saroetji. 'Karana ^c aja sababaraha djalma geus njoeloesoep ka djero, anoe geus ditoeliskeun ti babareto baris meunang hoekoeman ijou; nja djalma doraka, noe pada njalin sih-koernija Allah oerang, ^d didijjeun kalatjoeran, sarta pada nganglès ka Allah, anoe njangking kawasa njalira, djeung ka Goesti oerang Jesoes Kristoes.

^a Tit. 1:4; 2 Petr. 1:1. ^b Pil. 1:27. ^c 2 Petr. 2:1—3. ^d Gal. 5:13.

⁵ Tatapi kaoela rek ngingëtkeun ka maraneh, nadjan koe maraneh geus kanjahoan ti bareto, jen Pangeran, sanggeusna ngaleupaskeun bangsa teja ti tanah Mésir, kadoewana ^a ngaroeksak ⁶ ka sakoer noe hanteu pértjaja. 'Djeung deui ^b malaikat, noe teu narëtèpkeun kapangkatanana, sarta ka loewar ti ènggonna sorangan, koe andjeunna pada ditoenggoekeun kana hoekoeman poë gède, geus pada ditérapan rante noe langgèng, aja di handapeun poëk mongkleng. 'Tjara ^c Sadoemoe djeung Gomora, ^d djeung nagara sakoerilingna, noe pada djarinah saperti eta, sarta ngiloen-giloe kana daging sedjen, geus pada didjadikeun totonde, ^e njandang siksaan ⁸ seuneu noe langgèng. 'Nja kitoe keneh eta djalma teja ngarimpi ^f sarta ngarègdkeun daging, djeung njapirakeun kana kadjenengan, sarta ngagogoreng ⁹ kana kaagoengan. 'Ari ^g Mikail, kapala malaikat teja, waktoena padoe djeung Iblis marëboetkeun majit Moesa, teu wanieun ninggangkeun ka dinja hoekoeman ngagogoreng, ngan ari lahira-nana: ^h Pangeran moegi ngabendon ka ¹⁰ maneh! 'Tatapi ⁱ ari eta mah sok ngagogoreng ka noe teu kanjahoan koe dirina; sarta sakoer anoe kanjahoan, tina geus bakat, saibarat sato teu akalan, nja eta dipake lantaran ngaroeksak diri ¹¹ sorangan. 'Pitjilakaeun noe kitoe teh! karana leumpang dina djalan ^j Kain, sarta tigédèboeg tina bawaning kasabkeun koe boeroehan ^k Balhoem, djeung datang ka toempoer koe hal kabahaan ¹² ^l Korah. 'Noe kitoe teh ^m tjatjad dina

oenggal-oenggal hadjat kanjaahan maraneh; ana dadaharan reudjeung, rëwag-rëwog bae, sarta ngantëpan dirina sorangan, bari euweuh kaerana; eta teh ibarat ⁿ mega noe euweuh tjaian, ngo-lejang, kabawa koe sakabeh angin; ibarat kakaaian dina mamareng rek tiris, euweuh boewahan, paeh pindo, djeung ¹³ roengkad; ibarat ombak galak di laoet, ^o ngaboedahkeun wiwirang sorangan; ibarat bentang idër, geus ditjadangan poëk mongkleng boeta-radjin salalanggèngna. 'Nadjan koe ^p Hanok oge, anoe katoedjoehna ti Adam, geus diwédjangeun djalma noe kitoe teh; ari lahira-nana: Masing nganjahokeun, Pangeran geus soemping, ^q pangiringna para soetji ¹⁵ bareboe-reboe kagoenganana, bakal ngahoekoeman ka djalma sakabeh, sarta njiksa ka sakoer noe doraka, tina sabab sakabeh panggawe doraka noe geus dipigawe koe eta reudjeung dorakana; kitoe deui ^r tina sabab sakabeh omongan njogok, anoe geus diomongkeun ka ¹⁶ Pangeran koe djalma doraka teh. 'Djalma noe kitoe teh gëgëlëndèng, sarta aral ka papasten sorangan; ^s ari loemakoena ngadjoedjoer napsoe, djeung soe-ngoetna ngomong soewaban, sarta moedji-moedji ka djalma, ngarah kahasilan.

^a Ibr. 3:16—19. ^b 2 Petr. 2:4, 9. ^c 2 Petr. 2:6. ^d 5 Moesa 29:23. ^e Mat. 25:41; 2 Tes. 1:9. ^f 2 Petr. 2:10. ^g Dan. 12:1; 2 Petr. 2:11. ^h Djak. 3:2. ⁱ 2 Petr. 2:12. ^j 1 Joh. 3:12. ^k 2 Petr. 2:15. ^l 4 Moesa 16. ^m 2 Petr. 2:13, 17. ⁿ Sil. 25:14. ^o Jës. 57:20. ^p 1 Moesa 5:18. ^q 5 Moesa 33:2. ^r Mat. 12:36. ^s 2 Petr. 2:18.

¹⁷ Tatapi ari maraneh teh, eh kaasih! ^a sing pada ngingëtkeun kana kasaoeran, anoe geus disaoerkeun ti heula koe para rasoel Goesti oerang Jesoes Kristoes; ¹⁸ 'kapan misaoerna ka maraneh, ^b jen dina ahir djaman bakal aja djalma marojok, eta loemakoena ngadjoedjoer napsoena noe doraka. 'Nja anoe kitoe teh noe ngalingkarkeun maneh, estoe ^c djalma pinjawa, hanteu ngabogaan Roh. ²⁰ 'Tatapi ari maraneh teh, eh kaasih! ^d moedoe ngadégkeun diri maraneh dina kapértjajaan maraneh noe leuwih soetji, sarta moedoe nènèda di djero Roh Soetji. ²¹ 'Sing ^e ngaraksa diri maraneh, soepaja pada tètèp dina kaasih Allah; sarta ^f moedoe ngarëp-ngarëp kana kawelasan Goesti oerang Jesoes Kristoes baris kana

22 hiroep noe langgëng. 'Sarta koedoe bedakeun, noe sawareh koe maraneh ka-
 23 roenjaän; 'aja noe sedjen moedoe toe-
 loengan dikëkëtir, sarta eta teh rontok
 9 djait ti djëro seuneu; djeung sanadjan
 ka badjoe oge anoe karëgëdan koe da-
 ging, moedoe giroek. *a* 2 Petr. 3:2.
b 2 Petr. 3:3. *c* 1 Kor. 2:14. *d* Kol. 2:7. *e* 1 Joh.
 5:18. *f* Tit. 2:13. *g* Djak. 3:2.

24 Dëmi noe langkoeng kawasa ngaraksa
 ka maraneh, soepaja oelah koengsi ti-

tadjong, *a* sarta ngadjagragkeun mara-
 neh bari euweuh koetjiwana di pajoe-
 neun kamoeljaän andjeunna, reudjeung
 25 kaboengahan, 'tëgës *b* Allah anoe pintër
 njalira, Djoeroe-salamët oerang, *c* eta
 noe koedoe dibaktian kamoeljaän djeung
 kaägoengan, kasantosaän djeung ka-
 wasa, ajeuna ijeu sarta langgëng sala-
 lawasna! Amin. *a* Kol. 1:22; 1 Tes. 5:23.
b Roem 6:27; 1 Tim. 1:1, 17. *c* 2 Petr. 3:18.

KITAB WAHJOE.

BEUNANG NGARANG JOHANNES.

PASAL 1.

Ijeu Wahjoe Jesoes Kristoes, anoe koe
 Allah dipasihkeun ka andjeunna, soe-
 papa noedoehkeun ka abdi-abdina përk-
 ara noe geus pasti tereh piboektieun;
 eta teh dilantarankeun ka malaikat an-
 djeunna, sarta dinjahokeun ka Johannes
 2 abdina, 'noe *a* geus mërtelakeun pangan-
 dika Allah sarta përtelaän Jesoes Kris-
 toes, saniskara bae noe geus katendjo.
 3 'Salamët anoe ngadji, kitoe deui noe
 ngadareng kana kasaoeran ijeu piwë-
 djang, *b* sarta bari nëtëpkeun ka sakoer
 noe disëboet sadjëroning eta; karena
c geus deukeut ka mangsana.
a Joh. 21:24. *b* p. 22:7. *c* 1 Petr. 4:7; p. 22:10.

4 Sërat kaoela Johannes, doematëng *a*
 noe toedjoeh garedja, noe aja di tanah
 Asia: *b* moegi-moegi maraneh pada di-
 paparin sih-koernija reudjeung kasëna-
 ngan ti *c* noe djoemënëng, sarta djoe-
 mënëng ti tatadina, djeung bakal soem-
 ping teja; kitoe deui tina *d* toedjoeh Roh,
 anoe di pajoeneun panglinggihanana;
 5 'sarta ti Jesoes Kristoes, *e* saksi noe
 satoehoe teja, *f* tjikal tanghi pangheu-
 lana ti sakoer djalma noe paeh, djeung
 kapalaning sagala radja di boemi; nja
 andjeunna *g* noe miasih ka oerang, sarta
 geus ngoembah diri oerang koe lantaran
 gëtih andjeunna, ngaleungitkeun dosa-

6 dosa oerang; 'malah-malah geus nga-
 djadikeun oerang *h* radja djeung pang-
 hoeloe bade ka Allah, Ramana. ' Nja
 andjeunna noe koedoe dibaktian ka-
 moeljaän djeung kawasa langgëng sa-
 7 lalawasna. Amin. 'Masing njaho, *i* an-
 djeunna rek soemping nitihan mega;
 sarta *k* bakal katendjo koe sakabeh pa-
 non, samalah koe noe geus nëwëk ka
 andjeunna oge; djeung sagala bangsa noe
 di boemi bakal pada aloek-aloekeun koe
 përkara andjeunna. Saestoena pisan,
 amin. *a* p. 1:11. *b* Roem 1:7. *c* p. 1:8. *d* Jës. 11:2;
 Djak. 4:10. *e* Jës. 55:4; p. 3:14. *f* Kol. 1:18.
g Ep. 5:2; p. 7:14. *h* p. 5:10. *i* lbr. 13:21. *j* Dan.
 7:13; Mat. 24:30. *k* Djak. 12:10.

8 Kami teh nja *a* Alpa djeung Omega,
b noe mimiti sarta djeung panganggeusan,
 soer pangandika Pangeran, *c* anoe djoe-
 mënëng, sarta djoemënëng ti tatadina,
 djeung bakal soemping teja, nja noe
 Langkoeng Kawasa. *a* p. 22:13.
b Jës. 41:4; 44:6. *c* p. 1:4.

9 Kaoela Johannes, doeloer maraneh,
 djeung batoer dina kasoekëran, sarta
 dina karadjaän, djeung dina *a* kaman-
 tëpan Jesoes Kristoes, keur aja di pelo
 ngaran Patmos, *b* koe tina pangandika
 Allah, sarta tina përtelaän Jesoes Kris-
 10 toes. 'Ari dina *c* poë Goesti, kaoela keur
 parëng *d* di djëro Roh; toeloej ngadenge
 toekangeun kaoela sowara tarik pisan,

11 saperti sora sangkakala; 'ari lahirana: Kami teh nja Alpa djeung Omega, noe pangheulana sarta djeung pangpandeurina; ari noe katendjo koe maneh, koedoe toeliskeun djijeun kitab, sarta toeloej kirimkeun ka noe toedjoeh garedja, noe aja di tanah Asia; nja eta ka Epesoes, ka Sëmirna, ka Pergamos, ka Tiatira, ka Sardis, ka Piladelpia, djeung ka Laodikea. 'Geus kitoe kaola malik, rek nangen eta sowara noe ngalahir ka kaola teja. Dëmi geus malik, kaola nendjo ^e adjoeg ëmas toedjoeh; 'ari ^f di têngah-têngah eta toedjoeh adjoeg teh aja noe siga ^g Poetra manoesa roepana, nganggo djobah, sarta sëmët dadana ^h nganggo beulitan ëmas. 'Mastakana ⁱ djeung ramboetna ngëplak, tjara boeloe domba hodas, saperti saldjo; ari ^j sotjana lir hoeroenging seuneu; 'dampalna djiga ^k soewasa gilap, sarta roehaj saperti dina parapen; ari gëntrana ^l tjara ngagoeroehna tjai gëde. 'Sarta dina panangan andjeunna têngen aja toedjoeh bentang; djeung tina bahamna aja noe bidjil ^m hidji pëdang seukeut kentja-katoehoe; ari pameunteuna lir sorot paon-poë keur meudjehna mengret. 'Barang katendjo koe kaola, ⁿ broek kaola teh roeboeh ka dampalna tjara noe paeh bae. Ladjëng andjeunna noempangkeun panangan têngen ka kaola, bari ngalahir kijeu: Montong sijeun-sijeun; kami teh noe pangheulana djeung pangpandeurina, 'sarta ^o anoe hiroep teh. Kami tadina geus maot; ijeu geuning ajeuna kami hiroep langgëng salalawasna. Sarta ^p kami noe boga sosi maot djeung ënggon noe paeh. 'Geura noeliskeun anoe geus katendjo koe maneh, sakoer noe beh aja, djeung noe bakal boekti mëngke; ^q 'nja eta rasijah noe toedjoeh bentang, noe katendjo koe maneh dina leungeun kami katoehoe, sarta noe toedjoeh adjoeg ëmas. Ari toedjoeh bentang teja nja eta ^r malaikat noe toedjoeh garedja; dëmi toedjoeh adjoeg teja nja eta noe toedjoeh garedja. a p. 3:10.

b p. 6:9. *c* Lal. 20:7. *d* p. 4:2. *e* Djak. 4:2. *f* p. 2:1. *g* Dan. 7:13; p. 14:14. *h* Dan. 10:5; p. 15:6. *i* Dan. 7:9. *j* p. 2:18. *k* Jëh. 1:4, 27. *l* Jëh. 43:2; p. 14:2. *m* Jës. 49:2; Ibr. 4:12; p. 2:12. *n* Dan. 10:9, 16, 19. *o* Roem 6:9, 10. *p* Roem 14:9; p. 20:1. *q* p. 2:1.

PASAL 2.

Koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Epesoes, kijeu oenina: Ari lahirna ^a noe njëpëng toedjoeh bentang dina panangan têngen, sarta ngidër di têngah-têngah toedjoeh adjoeg ëmas ² teja, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh, djeung di kasoésahan maneh, kitoe deui di kamantëpan maneh, sarta jen maneh hanteu paja ka djalma goreng; ari ^b noe ngarakoekeun dirina rasoel, padahal lain, eta koe maneh geus ³ didjadjal, kapanggih pada bohong. 'Sarta maneh boga kamantëpan, djeung geus milampah sabar tina sabab ngaran kami, ⁴ sarta teu pisan datang ka tjape. 'Tatapi kami aja tjawadeun ka maneh, jen maneh geus ninggalkeun kanjaahan anoe ⁵ barangmimiti. 'Koe sabab eta, geura ngingëtkeun ka oeroet maneh memeh ragrag, djeung koedoe tobat, sarta ngalampahkeun pagawean noe barangmimiti. Lamoen teu kitoe, maneh koe kami këntjëng pisan didatangan, sarta adjoeg maneh rek disingkirkeun tina ënggonna, ⁶ oepama maneh teu tobat mah. 'Tatapi aja oge noe kapanggih di maneh geuleuh ka panggawe ^c ahli Nikolai, kageuleuh kami keneh. 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. Saha-saha ^d noe oenggoel, tangtoe koe kami dibere dadaharan tina ^e tangkal kahiroepan, anoe aja dina Pirdoes Allah. a p. 1:13, 16.

b 2 Kor. 11:13. *c* p. 2:15. *d* p. 21:7. *e* p. 22:2.

⁸ Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Sëmirna, kijeu oenina: Ari lahirna ^a noe pangheulana sarta djeung pangpandeurina, noe maot sarta ⁹ hiroep deui teja, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh, djeung di kasoekëran maneh, sarta di kamalaratan maneh, (tatapi maneh teh beunghar,) kitoe deui dina ngagogorengna djalma ^b noe ngarakoekeun dirina oerang Jahoedi, padahal lain, ënjana mah masigit Setan. ¹⁰ 'Poma-poma ^c oelah sijeun koe sangsara, sakoer noe bakal kasorang koe maneh. Kanjahokeun koe maneh, aja ti lëbah maraneh, koe Iblis rek diasoepkeun ka pangberokan, ^d soepaja maraneh ditjoha; sarta maraneh pimeunangeun kasoekëran sapoeloh poë lilana. ^e Masing toehoe nëpi ka paeh, lamoen kitoe maneh

koe kami tangtoe dibere makoeta kahi-
11 roepan. 'Saha-saha noe boga tjeuli, koe-
doe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun
ka garedja. Saha-saha noe oenggoel,
hamo meunang balahi *f* tina maot ka-
doewa.

a p. 1: 17, 18; 21: 6. *b* p. 3: 9.
c Mat. 10: 28. *d* 1 Petr. 4: 12. *e* Mat. 24: 13;
p. 3: 11. *f* p. 20: 6, 14; 21: 8.

12 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat
garedja noe di Pergamos, kijeu oenina:
Ari lahirna *a* noe kagoengan pëdang
seukeut kentja-katoehoe teja, nja kijeu:
13 'Kami njaho di pagawean maneh, sarta
di pangtjittingan maneh, nja di ënggon
pangdijoekeun Setan. Maneh teh tëtëp ka
ngaran kami, sarta teu moengkir ti ka-
përtjajaän kami, tjtjakan keur mangsa
Antipas ge, saksi kami noe satoehoe, anoe
geus dipaehan di maraneh, di ënggon
14 pangdijoekeun Setan teja. 'Tatapi kami
aja tjawadeun saeutik ka maneh, jen
maneh katjittingan djalma noe njarëkël
ka *b* papatah Balhoem; eta teh mama-
gahan ka Balak, sina neundeun tatadjo-
ngan ka hareupeun oerang Israil, pam-
brihna *c* soepaja pada ngahakan koerban
15 brahala djeung djinah. 'Sarta maneh
kitoe deui katjittingan djalma noe nja-
rëkël ka papatah *d* ahli Nikolai; nja eta
16 kageuleuh kami. 'Koe sabab eta, *e* maneh
teh koedoe tobat. Lamoen teu kitoe,
maneh koe kami këntjëng pisan dida-
tangan, sarta toeloej *f* rek mërangan ka
darinja, make pëdang soengoet kami.
17 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe de-
ngekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka
garedja. Saha-saha noe oenggoel, tang-
toe koe kami dibere dadaharan tina
g Manna noe gaib, djeung deui dibere
batoe bodas tjtjiren, sarta dina batoe
teh aja toelis *h* ngaran anjar, hanteu aja
noe njaho, ngan anoe nampa bae.

a p. 1: 16. *b* 4 Moesa 25: 1, 2; 31: 16. *c* Lal. 15: 29.
d p. 2: 6. *e* p. 3: 3. *f* p. 19: 15, 21. *g* Joh. 6: 32.
h Jës. 62: 2.

18 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat
garedja noe di Tiatira, kijeu oenina: Ari
lahirna Poetra Allah, *a* noe sotjana lir
hoeroenging seuneu, sarta dampalna
djiga soewasa gilap teja, nja kijeu:
19 'Kami njaho di pagawean maneh, sarta
di kanjaahan maneh, djeung dina toe-
toeloeng maneh, kitoe deui dina kapër-
tjajaän maneh, djeung dina kamantëpan

maneh, sarta jen pagawean maneh noe
pandeuiri poendjoel manan noe ti heula.
20 'Tatapi kami aja tjawadeun ka maneh,
jen aweue noe ngaran *b* Isebel koe ma-
neh diantëp bae; eta teh ngakoekeun
dirina nabi, djeung mamatahan, sarta
ngagëndam ka abdi-abdi kami, soepaja
milampah djinah djeung ngahakan koer-
ban brahala. 'Eta aweue koe kami geus
ditempoan, soepajana tobat; tatapi teu
daekeun tobat mitjeun lampahna djinah.
21 'Kanjahokeun koe maneh, *c* eta koe ka-
mi rek ditotogkeun ka ënggonna; ari
sakoer noe ngaranjed ka manehanana
rek didatangan kaseokëran bangët ka-
tjida, lamoen teu tobat mitjeun paga-
weanana mah. 'Ari anak-anakna dek
22 dipaehan koe pagëboeg. Sarta sakabeh
garedja bakal pada njaho, jen nja kami
d noe ngawaspadakeun kana kaboeboe-
wahan djeung kana hate. Djeung kami
tangtoe pimereëun ka maraneh, *e* hidji-
hidji djalma, koemaha pagawean mara-
neh bae. 'Tatapi kami ngalahir ka ma-
raneh, ka noe sedjen ti eta di Tiatira,
sakoer noe teu noeroet ka papatah kitoe,
djeung teu njaho ka djëro-djërona Setan,
koemaha omong maranehanana: Kami
teu rek noempangkeun ka maraneh moe-
23 watan sedjen. 'Tatapi ari noe geus djadi
bobogaän maraneh mah, *f* eta koedoe
24 tjangking, nëpi ka soemping kami. 'Saha-
saha noe oenggoel, djeung nëtëpkeun ka
pagawean kami *g* nëpi ka panoengtoe-
ngan, tangtoe koe kami dibere kawasa
25 ngoeroes ka oerang kapir; 'bakal nga-
ngon ka darinja make iteuk beusi;
oerang kapir teh dirëmoekkeun tjara
wawadahan beunang pandjoenan; *h* sa-
përti diri kami bae geus nampa ti Ama
26 kami. 'Djeung deui koe kami rek dibere
27 *i* bentang isoek. 'Saha-saha noe boga
tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh
dilahirkeun ka garedja.

a p. 1: 14, 15.
b 1 Radj. 16: 31; 2 Radj. 9: 22. *c* Aj. 33: 19.
d Djab. 7: 10; Jër. 17: 10. *e* p. 20: 12, 13. *f* p. 3: 11.
g Mat. 24: 13. *h* Djab. 2: 8, 9. *i* 2 Petr. 1: 19;
p. 22: 16.

PASAL 3.

Djeung koedoe njoeratan ka malaikat
garedja noe di Sardis, kijeu oenina:
Ari lahirna *a* noe kagoengan Roh Allah
noe toedjoeh djeung noe toedjoeh ben-
tang teja, nja kijeu: Kami njaho di

pagawean maneh, jen maneh teh disé-boetkeun hiroep, tatapi énjana mah paeh.

2 'Geura njaring, sarta koedoe koewatkeun satinggalna, pedah rek paeh; karena pagawean maneh koe kami kapanggih hanteu pépèk di pajoeneun Allah. 'Koe sabab kitoe, geura ingétkeun

3 péta maneh basa nampa djeung ngadenge ka eta pérkara, sarta tètépkeun, ^b djeung koedoe tobat. Oepama maneh ^c teu njaring mah, kami tangtöe ngadatangan ka maneh tjara paling, sarta maneh moal pinjahöeun dina waktöe

4 kami ngadatangan ka maneh teh. 'Tatapi maneh di Sardis boga oge djalma saeutik-eutikeun, noe teu ngotoran papakeanana; eta teh bakal leuleumpang djeung kami reureudjeungan sarta ^d make papakean bodas; karena eta

5 pada pantès kitoe. 'Saha-saha noe oenggoel, tangtöe dipakeanan koe papakean bodas, sarta ngaranna koe kami moal dipareuman tina ^e kitab kahiroepan, djeung ^f ngaranna koe kami bakal dikoe di pajoeneun Ama kami, sarta di hareupeun para malaikat andjeunna.

6 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. ^a p. 1: 4, 16; 2: 1. ^b p. 2: 16. ^c Mat. 24: 42, 43; 1 Tes. 5: 2. ^d p. 4: 4. ^e Djab. 69: 29; Pil. 4: 3; p. 13: 8. ^f Mat. 10: 32; Loek. 12: 8.

7 Djeung koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Piladelpia, kijeu oenina: Ari lahirna ^a noe Langkoeng Soetji, noe Langkoeng Estoe, noe kagoengan ^b sosi Dawoed teja, noe ngaboekakeun sarta taja noe bisa meundeutkeun, noe meundeutkeun sarta taja noe bisa ngaboekakeun, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh. Masing njaho, kami di hareupeun maneh geus mere ^c panto molongo, sarta moal aja noe bisa meundeutkeun; karena tanaga maneh teh leutik, sarta maneh geus ngestoekeun ka piwoeroek kami, djeung teu nganglès ka

8 ngaran kami. 'Kanjahokeun koe maneh, kami mere ka maneh sawareh djalma noe kaäsoep ^d masigit Setan, ti lébah noe ngarakoekeun dirina oerang Jahoedi, padahal lain, énjana mah bohong; masing njaho, kami rek métakeun eta soepaja daratang, ^e sina njëmbah di hareupeun soekoe maneh, bari narimakeun

9 jen kami teh mikanjaäh ka maneh. 'Tina

sabab maneh geus ngestoekeun ka piwoeroek ^f kamantépan kami, eta kami kitoe deui bakal ngaraksa ka maneh, diloeupoetkeun ti waktöe panggoda, ^g noe pidatangeun ka sadoenya kabeh, baris ngagoda ka sakoer djalma noe goemëlar di boemi. 'Masing njaho, ^h kami teh tereh datang. 'Koedoe tjangking noe geus djadi bobogaän maneh, soepaja oelah aja noe njokot makoeta maneh.

12 'Saha-saha noe oenggoel, tangtöe koe kami didjadikeun ⁱ tihang dina kabah Allah kami, djeung moal ka loewar deui ti dinja; sarta koe kami eta bakal ditoe-lisan ^k padjënëngan Allah kami, djeung ^l ngaran nagara Allah kami, nja eta Jéröesalem anjar, anoe toeroen ti sawarga ti Allah kami, kitoe deui ^m ngaran kami noe anjar. 'Saha-saha noe boga tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh dilahirkeun ka garedja. ^a p. 6: 10.

^b Jes. 22: 22. ^c 1 Kor. 16: 9. ^d p. 2: 9. ^e Jes. 45: 14; 49: 23; 60: 14. ^f p. 1: 9. ^g Mat. 24: 21. ^h p. 22: 7. ⁱ p. 2: 25. ^j Gal. 2: 9. ^k p. 22: 4. ^l p. 21: 2. ^m Pil. 2: 9; p. 19: 12.

14 Djeung deui koedoe njoeratan ka malaikat garedja noe di Laodikea, kijeu oenina: Ari lahirna ^a Amin, Saksi noe satoehoe sarta noe langkoeng estoe, djeung ^b Awitna ti sakabeh dadamëlan

15 Allah, nja kijeu: 'Kami njaho di pagawean maneh, jen maneh teu tiis teu panas. Éh, djeung kitoe mah maneh mënding

16 tiis atawa panas! 'Koe sabab eta, pedah maneh hambar, teu tiis teu panas, maneh koe kami rek diboerakeun tina soenggoet kami. 'Karena tjék maneh: ^c Aing beunghar, djeung soegih-moekti, teu pisan boga kakoerang; sarta maneh teu njaho, jen diri maneh nja kabalangsak, nja laip, nja malarat, nja lolong, nja

18 boeroendoel. 'Ari papatah kami, maneh geura meuli ka kami ^d émas beunang ngabësot koe seuneu, soepaja maneh énja beunghar; djeung ^e papakean bodas, baris makeanan diri maneh, soepaja oelah katembong wiwirang kaboeroendoelan maneh; kitoe deui bebar panon, baris ngoelasan panon maneh, soepaja

19 maneh bisa nendjo. 'Saha-saha djalma ^f noe koe kami dipikanjaäh, eta koe kami diwarah djeung dipépërih. Manana maneh sing sarëgëp, ^g sarta koe-doe tobat. 'Masing njaho, ijeu kami ^h

nangtoeng hareupeun panto, bari ngë-
 trok-ngëtrok. Lamoen aja djalma nga-
 denge sowara kami, seug ngaboekakeun
 panto, ⁱ kami tangtoe asoep ka imahna,
 bari toeloej reureudjeungan dahar djeung
 manehanana, ari manehanana kitoe deui
 21 reureudjeungan djeung kami. 'Saha-saha
 noe oenggoel, tangtoe koe kami diidin-
 gan ^j dijoeke reureudjeungan djeung ka-
 mi dina pangtjalikan kami; saperti kami
 ge geus oenggoel, sarta ^k tjalik reureu-
 djeungan djeung Ama kami dina pang-
 22 linggihan Ama. 'Saha-saha noe boga
 tjeuli, koedoe dengekeun anoe koe Roh
 dilahirkeun ka garedja. ^a 2 Kor. 1: 20;
^{p.} 1: 5; 19: 11. ^b Sil. 8: 22; Kol. 1: 15. ^c Hos. 12: 9;
 1 Kor. 4: 8. ^d Djab. 12: 7. ^e p. 3: 4; 19: 8. ^f Ibr.
 12: 6. ^g p. 2: 16. ^h Loek. 12: 36. ⁱ Joh. 14: 23.
^j Mat. 19: 28. ^k Ibr. 12: 2.

PASAL 4.

Sanggeusing kitoe kaola nendjo, di
 1 Sawarga beh ^a aja panto molongo;
 ari ^b sowara noe ti heula, noe kadenge
 koe kaola sasaoeran ka kaola, noe
 saperti sangkakala teja, pok ngalahir
 kijeu: Geura oenggah ka dijeu, kami dek
 noedoehkeun ka maneh anoe geus pasti
 2 pidjadieun dina mangsa ka hareup. 'Sa-
 pada-harita keneh kaola teh aja ^c di
 djero Roh. Beh di djero sawarga aja
 hidji panglinggihan, sarta aja noe linggih
 3 dina eta panglinggihan. 'Ari anoe linggih
 teh, ^d katendjona saperti intèn jaspis
 sarta jakoet roepana; djeung sakoebëng-
 na panglinggihan ^e aja katoembiri, ka-
 4 tendjona saperti djamroet roepana. 'Sa-
 koerilingna panglinggihan teh ^f aja deui
 doewa poeloe opat pangtjalikan; djeung
 dina eta pangtjalikan katendjo koe ka-
 oela aja noe tjaralik doewa poeloe opat
 sësëpoeh, ^g pada nganggo panganggo
 bodas, djeung ngarango makoeta émas.
 5 'Sarta ti djero panglinggihan teh ^h bi-
 djil kilat, djeung sowara, sarta goeloe-
 doeg. Djeung di pajoeneun panglinggi-
 han aja toedjoeh palita seuneu ngagën-
 tjlang, nja eta ⁱ noe toedjoeh Roh Allah.
 6 'Sarta di hareupeun eta panglinggihan
 aja ^j laoet gëdah, siga karistal roepana.
 Ari di têngahna panglinggihan, djeung
 sakoerilingna panglinggihan aja ^k opat
 mahloek; eta ti hareupna sarta ti toe-
 7 kangna pinoeh koe panon. 'Ari ^l mahloek
 noe kahidji djiga singa roepana, mah-

loek noe kadoewa djiga anak sapi roe-
 pana, mahloek noe katiloe beungeutna
 tjara beungeut manoesa; ari mahloek
 noe kaopat roepana siga manoeke ga-
 8 loedra keur hibër. 'Dëmi eta opat ^m
 mahloek hidji-hidji pada boga gënëp
 djangdjang, sarta di loewarna djeung
 di djërona pada pinoeh koe panon; djeung
 teu reureuh eta teh beurang-peuting;
 ari pokna: ⁿ Soetji, soetji, soetji Goesti
 Allah, ^o anoe Langkoeng Kawasa, noe
 djoemënëng ti tatadina, noe djoemënëng
 9 ajeuna, sarëng bade soemping! 'Ari keur
 mangsa eta mahloek ngahatoerkeun ka-
 moeljaän, djeung hormat, sarta noehoen
 ka noe linggih dina panglinggihan, anoe
 djoemënëng langgëng salalawasna teja,
 10 'brëk ^p eta noe doewa poeloe opat
 sësëpoeh pada mëndëk ka pajoeneun
 anoe linggih dina panglinggihan, sarta
 saroedjoed ka noe djoemënëng langgëng
 salalawasna teja, djeung njanggakeun
 makoetana ka pajoeneun panglinggihan,
 11 bari oendjoekan: 'Andjeun, noen Pange-
 ran! ^q anoe lajak dibaktosan kamoel-
 jaän, sarëng kahormatan, rawoeh ka-
 wasa; karantën nja andjeun noe nga-
 damël saniskantën përkawis, sarëng
 pangajana kalajan pangdjadina ngan
 koe kërsa andjeun bae. ^a p. 19: 11.
^b p. 1: 10. ^c p. 1: 10; 17: 3. ^d Jëh. 1: 26—28.
^e p. 10: 1. ^f Jës. 24: 23. ^g p. 3: 4, 5. ^h p. 8: 5.
ⁱ p. 5: 6. ^j p. 15: 2. ^k Jëh. 1: 5. ^l Jëh. 1: 10.
^m Jëh. 1: 6, 11. ⁿ Jës. 6: 3. ^o p. 11: 17. ^p p. 5: 14.
^q p. 5: 12, 13; 7: 10—12.

PASAL 5.

Tidinja kaola nendjo, ^a anoe linggih
 1 dina panglinggihan teja, ^b pananga-
 nana têngën aja kitab, ari di djërona
 djeung di loewarna aja toelisan, sarta
 make tjap pangrapët, rejana toedjoeh.
 2 'Geus kitoe kaola nendjo hidji ma-
 laikat ^c bëdas pisan, eta teh ngagëro
 sarta tarik sowarana: Saha noe pantës
 moeka eta kitab, djeung ngalaän tjapna?
 3 'Ari noe di sawarga, djeung noe di boemi,
 kitoe deui noe sahandapeun boemi, sa-
 hidji ge taja noe bisa moeka eta kitab,
 4 soemawonna ngilikan eusina. 'Tidinja
 kaola tjeurik kanjënjërian, tina sabab
 hidji ge taja noe kapanggih pantës pi-
 moekaeun eta kitab, soemawonna ngi-
 5 likan eusina. 'Ari ^d para sësëpoeh teja
 noe hidji pok njaoer ka kaola: Poma

oelah tjeurik! Masing njaho, ^e Singa ti kaom Joeda, ^f Akar Dawoed teja, ^g geus oenggoel, bakal moeka eta kitab, sarta ngalaan noe toedjoeuh tjapna. ⁶ 'Toeloej katendjo koe kaola, beh di tengah panglinggihan, sarta di tengah noe opat mahloek, djeung di tengah para sésépoeuh teja, aja hidji ^h Domba nangtoeng, kawas beunang meuntjit; ari tandoekna toedjoeuh, sarta panonna toedjoeuh, nja eta hartina ⁱ noe toedjoeuh Roh Allah, noe dipiwarang ka satoengkébing boemi.

⁷ 'Tidinja Domba teh njampeurkeun, seug njandak eta kitab ti panangan têngén anoe linggih dina panglinggihan teja.

⁸ 'Ari geus njandak kitab teh, toeloej noe opat mahloek, kitoe deui noe doewa poeloeh opat sésépoeuh teja, ^j brék maréndék ka pajoeneun eta Domba, pada boga ^k katjapi hidji sewang, kitoe deui pinggan émas pinoeh koe seuseungitan, ^l nja eta tégésna panéda djalma saroe tji.

⁹ 'Sarta pada njanji ^m koe hidji poepoedjian anjar, kijeu pokna: " Nja andjeun anoe lajak njandak eta kitab, saréng ngalaanan tjapna; karantén andjeun geus dipeuntjit, saréng ^o geus ngagaleuh diri simkoering koe margi gétih salira andjeun, bade kagoengan Allah, ti oenggal-oenggal kaom, saréng basa, saréng

¹⁰ toeroenan, saréng bangsa; 'kalajan simkoering koe andjeun geus pada didamél ^p radja saréng panghoeloe bade ka Allah, saréng simkoering bakal ngaradjaan di boemi.

¹¹ 'Tidinja kaola nendjo, sarta ngadenge sowara malaikat loba pisan, anoe ngarijoengan panglinggihan, djeung ka mahloek, sarta ka para sésépoeuh teja; ^q ari bilanganana manglaksa-laksa

¹² djeung mangreboe-reboe. 'Eta teh pada njaoer, tarik pisan sowarana, kijeu: Ari Domba, noe dipeuntjit teja, pantés nampa kawasa, djeung kamoektian, djeung kapintéran, djeung kabédasan, djeung kahormatan, djeung kamoeljaan, sarta

¹³ poedji. 'Djeung ^r sakabéh noe goemélar, anoe koemélip di sawarga, djeung di boemi, djeung di sahandapeun boemi, kitoe deui noe aja di laoet, sarta sae-sina kabéh, koe kaola kadenge kijeu omongna: ^s Ari noe linggih dina panglinggihan, kitoe deui Domba, koedoe dibaktian poedji, djeung kahormatan, djeung kamoeljaan, sarta kawasa lang-

¹⁴ göng salalawasna. 'Ari noe opat mahloek teja ngomongna: ^t Amin! Ari noe doewa poeloeh opat sésépoeuh seug maréndék, sarta soedjoed ka noe djoemé-néng langgöng salalawasna teja.

a p. 4:2. *b* Jéh. 2:9, 10. *c* p. 10:1. *d* p. 4:4. *e* 1 Moesa 49:9, 10. *f* p. 22:16. *g* p. 3:21. *h* Joh. 1:29; p. 1:18. *i* p. 1:4. *j* p. 4:10. *k* p. 14:2. *l* Djab. 141:2. *m* Djab. 33:3; p. 14:3. *n* p. 4:11. *o* Lal. 20:28; 1 Kor. 6:20. *p* p. 1:6; 22:5. *q* Dan. 7:10; Ibr. 12:22. *r* Pil. 2:10. *s* p. 4:11; 7:10, 12. *t* p. 19:4.

PASAL 6.

Geus kitoe kaola nendjo, mangsa Domba teh ^a moeka hidji tjap ti noe toedjoeuh teja; sarta kaola ngadenge ^b eta opat mahloek teh noe hidji ngomong, sorana tjara goeloedog, pokna: Hijap

² ka dijeu, geura tendjo! 'Tidinja kaola nendjo, beh aja ^c hidji koeda bodas; ari noe toempakna mawa gondewa, djeung dipaparin makoeta; toeloej madjoe bari oenggoel, djeung soepaja sina oenggoel. *a* p. 5:5. *b* p. 4:6. *c* Djak. 6:3; p. 19:11.

³ Barang Domba moeka tjap noe kadoewa, kaola ngadenge mahloek noe kadoewa teh ngomongna: Hijap ka dijeu,

⁴ geura tendjo! 'Toeloej aja noe bidjil hidji koeda sedjen, roepana ^a beureum; ari noe toempakna dipaparin kawasa sina njokot karoentoetan ti boemi, soepaja djalma sina silih-paehan; malah dipaparin pédang gède pisan. *a* Djak. 6:2.

⁵ Barangna moeka tjap noe katiloe, kaola ngadenge mahloek noe katiloe teh ngomongna: Hijap ka dijeu, geura tendjo! Toeloej kaola nendjo, beh aja ^a hidji koeda hideung; ari noe toempak,

⁶ leungeunna njékél taradjoe. 'Geus kitoe kaola ngadenge sowara, datangna ti tengah opat mahloek teja, ari pokna: Tarigoe saéntik sadinar, gandroeng tiloe éntik sadinar; sarta ^b oelah ngaroeksak minjak djeung anggoer! *a* Djak. 6:2. *b* p. 9:4.

⁷ Barangna moeka tjap noe kaopat, kaola ngadenge sowara mahloek noe kaopat, ari pokna: Hijap ka dijeu, geura

⁸ tendjo! 'Toeloej kaola nendjo, beh aja hidji koeda hawoek; ari noe toempakna ngaran Maot, sarta ditoetoerkeun koe Énggon noe paeh. Djeung eta pada dipaparin kawasa ka boemi saparapat, sina maehan ^a koe lantaran pédang,

djeung koe langlajeuseun, sarta koe pagëboeg, kitoe deui koe sato noe galalak di boemi.

a Jëh. 14 : 21.

9 Barangna moeka tjap noe kalima, seug kaoela di kolongeu *a* altar nendjo njawa sakoer djalma noe dipaehan *b* tina sabab pangandika Allah, djeung tina sabab përtelaän, anoe geus ditjarangking koe eta. 'Ari eta pada sasambat, bédas pisan sowarana, kijeu pioendjoekna: Eh Pangeran, noe langkoeng soetji, noe langkoeng estoe! *c* sabaraha lamina andjeun teu ngahoekoeman sareng teu malës gëtih simkoering ka noe

11 tjaritjing di boemi? 'Ladjëng eta dipaparin *d* djoebah bodas, hidji sewang; sarta pada ditimbangan, jen koedoe reureuh deui bae sakeudeung, nëpi ka tja-tjap batoerna sasama ngabdi, djeung doeloer-doeloerna, noe bakal dipaehan, tjara maranehanana. *a* p. 8 : 3. *b* p. 1 : 9;

19 : 10; 20 : 4. *c* Djab. 79 : 10; Loek. 11 : 50, 51.

d p. 3 : 5.

12 Geus kitoe kaoela nendjo, barang Domba teh moeka tjap noe kagënp, *a* dër aja lini gëde pisan; sarta *b* panon-poë djadi hideung tjara karoeng boeloe, djeung boelan djadi sapërti gëtih. 'Ari *c* bentang maroeragan ka boemi, sapërti tangkal loa moerag boewahna noe ngo-ra, keur waktoe kaojag koe angin gëde.

14 'Ari *d* langit teh njingkir, tjara kitab noe digoeloengkeun; sarta *e* sakabehna goenoeng djeung poelo wani ngaleser tina ënggonna. 'Radja-radja di ijeu boemi, sarta sakoer gëgëden, djeung sakoer kapala sërdadoe, sarta noe baleunghar, djeung noe pada kawasa, sarta sakabeh abdi-abdi, kitoe deui sakoer noe mërdika, pada njoempoet ka djëro goeha-goeha djeung ka djëro karang goenoeng-goenoeng; 'sarta *f* pada sasambat ka goenoeng-goenoeng djeung kana karang-karang, kijeu: *g* Kaoela geura oeroegan, soempoetkeun kaoela ti pameunteuna noe linggih dina panglinggihan, djeung ti bëndoena Domba. 'Karana *h* poë bëndoe andjeunna noe gëde teh boekti, djeung *i* saha noe bisa tagëh?

a Jës. 13 : 13; p. 16 : 18. *b* Jës. 50 : 3; Joël 2 : 10, 31. *c* Jës. 34 : 4; Mark. 13 : 25. *d* Jës. 34 : 4. *e* Aj. 9 : 5, 6; p. 16 : 20. *f* Loek. 23 : 30. *g* Hos. 10 : 8; p. 9 : 6. *h* p. 11 : 17, 18. *i* Djab. 76 : 8; Nah. 1 : 6.

PASAL 7.

Sanggeusing kitoe kaoela nendjo aja Nopat malaikat, narangtoeng dina *a* opat djoeroe boemi, sarta njarëkël noe opat angin boemi, soepaja oelah aja angin ngahijoes kana boemi, atawa kana laoet, atawa kana sipat tatangkalan.

2 'Djeung kaoela nendjo deui hidji malaikat sedjen, oenggah ti pangbidjilan panon-poë, sarta mawa tjap kagoengan Allah noe djoemëng; toeloj ngagëro, tarik pisan sowarana ka eta opat malaikat, anoe dipaparin kawasa ngaroeksak kana boemi djeung kana laoet teja,

3 'ari saोजना: *b* Oelah waka ngaroeksak kana boemi, djeung kana laoet, sarta kana tatangkalan, *c* nëpi ka oerang geus ngëtjap sakabeh abdi Allah oerang kana

4 tarangna. 'Geus kitoe kaoela ngadenge bilanganana anoe beunang ngëtjap; djoemlahna noe beunang ngëtjap teh *d* sakëti opat laksa opat reboe djalma ti

5 sakabeh kaom anak-poetoe Israil. 'Ti kaom Joeda aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Roebin aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Gad aja salaksa doewa

6 reboe anoe beunang ngëtjap; 'ti kaom Aser aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Naptali aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Mënase aja salaksa doewa

7 reboe anoe bennang ngëtjap; 'ti kaom Simon aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Lewi aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Isaskar aja salaksa doewa

8 reboe anoe beunang ngëtjap; 'ti kaom Sëboeloen aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Joesoeop aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap; ti kaom Binyamin aja salaksa doewa reboe anoe beunang ngëtjap.

9 'Sanggeusing kitoe kaoela nendjo, beh aja djalma mangpirang-pirang lobana, taja noe bisa milang, asalna ti sakabeh bangsa, djeung kaom, djeung toeroenan, djeung basa, keur narangtoeng di pajoneun panglinggihan sarta di pajoneun Domba; *e* pada make djoebah bodas,

10 ari leungeunna njarëkël palapah; 'eta teh pada moedji, tarik pisan sowarana, ari pokna: *f* Njanggakeun kasalamëtan ka Allah simkoering, anoe linggih dina

panglinggihan, sinarëngan ka Domba!
 11 'Ari sakabeh malaikat nangtoeng⁹ ngalingkoengan ka panglinggihan, djeung ka para sësëpoe, sarta ka noe opat mahloek teja; brëk toeloej njaroeoh ka pajoeneun panglinggihan, sarta pada
 12 soedjoed ka Allah, 'ari pioendjoekna: Amin! Sagala poedji, sarëng kamoeljaan, sarëng kapintëran, sarëng noehoen, sarëng kahormatan, sarëng kawasa, sara-woeh kabëdasan disanggakeun ka Allah simkoering langgëng salalamina. Amin!
 13 'Ari para sësëpoe teja noe hidji pok njaer, kijeu saerna ka kaoela: Itoe, noe marake djoebah bodas teh, saha?
 14 djeung ti mana datangna? 'Diwangsoel koe kaoela: Noen, djoeragan! andjeun langkoeng oeninga. Ari saerna ka kaoela: Nja eta noe datang ka loewar ti^h kasoekëran noe bangët, sarta geus pada njeuseuh papakeanana, djeung dibodaskeun papakeanana koe gëtih Domba
 15 teja. 'Tina sabab kitoe noe matak araja di pajoeneun panglinggihan Allah, sarta beurang-peuting pada ngabakti ka Allah di djëroⁱ kabah andjeunna; ari noe linggih dina panglinggihan teh ngaoeban ka darinja. 'Moal^j ngarasa deui langlajuseun, djeung moal ngarasa deui halabhah, sarta moal katodjo koe panon-
 17 poë, atawa koe panas naon bae. 'Karana diangon koe^k Domba, noe aja di têngah panglinggihan teja, djeung^l diinoemkeun ka soemoer tjai hiroep; sarta^m sakabehna tji-panon koe Allah disoesoetan tina matana.

a p. 20:8. b p. 6:6; 9:4.
 c Jëh. 9:4. d p. 14:1. e p. 6:11. f p. 5:13; 19:1. g p. 5:11. h 2 Kor. 4:8, 17. i p. 11:19.
 j Jës. 49:10. k p. 5:6. l Djab. 23:2. m Jës. 25:8; p. 21:4.

PASAL 8.

Barang Domba teh moeka^a tjap noe
 Bkatoedjoeh, di sawarga rëp djëmpe,
 2 kira antara satëngah djam lilana. 'Sarta kaoela nendjo noe toedjoeh malaikat, anoe^b bakoe marëk di pajoeneun Allah; ladjëng eta dipaparin toedjoeh sangkakala.
 a p. 6:1, 12. b Lock. 1:19.
 3 Djëboel deui hidji malaikat sedjen, toeloej nangtoengan kana^a altar, sarta nanggeuj hidji paroekejan emas; eta teh ladjëng dipaparin seuseungitan loba pisan, ^b sina direudjeungeun ka panëda sakoer djalma saroetji, diteundeun kana altar emas, anoe aja di pajoeneun pang-

linggihan. 'Ari haseup eta seuseungitan, anoe pikeun ka panëda djalma saroetji teh, ngëboel ti leungeun malaikat ka
 5 pajoeneun Allah. 'Geus kitoe malaikat teh njokot paroekejan teja, ^c dieusian koe seuneu tina altar, seug diragragkeun ka boemi. ^d Toeloej aja sowara, djeung goeloedog, djeung kilat, sarta lini.

a p. 9:13. b Djab. 141:2; p. 5:8.
 c 3 Moesa 16:12. d p. 4:5; 11:19.

6 Dëmi eta toedjoeh malaikat, anoe njëkël toedjoeh sangkakala teja, seug dangdan, arek nijoep sangkakala.
 7 Toeloej malaikat noe hidji nijoep sangkakala. Geus kitoe ngadjadi hoedjan boewah djeung seuneu, pabaoer djeung gëtih, heug ditinggangkeun ka boemi. Ari sapërtiloena boemi kadoeroek, djeung sapërtiloena tatangkalan kadoeroek, kitoe deui saniskara djoedjoekotan haredjo kadoeroek.
 8 Toeloej malaikat noe kadoewa nijoep sangkakala. Geus kitoe aja noe kawas goenoeng gëde, ngagëdoer koe seuneu, seug ditinggangkeun kana laoet. Ari
 9 sapërtiloena laoet ngadjadi gëtih, 'djeung sapërtiloena eusi laoet anoe njawaan paraeh, sarta sapërtiloena kapal kalëboeh.
 10 Toeloej malaikat noe katiloe nijoep sangkakala. Geus kitoe^a ragrag ti langit hidji bentang gëde, ngagëdoer tjara obor, sarta ninggang ka sapërtiloena waloengan djeung ka soemoer-soemoer.
 11 'Ari ngaran eta bentang teh^b Alsëm; dëmi sapërtiloena tjai-tjai ngadjadi alsëm, sarta loba pisan djalma paeh koe eta tjai, tina sabab geus pait.
 a p. 9:1. b 5 Moesa 29:18.
 12 Toeloej malaikat noe kaopat nijoep sangkakala. Geus kitoe sapërtiloena panon-poë, djeung sapërtiloena boelan, kitoe deui sapërtiloena bentang-bentang pada digëboeg, soepaja sapërtiloena sina poëk, sarta sapërtiloena poë oelah aja tjaang, peuting pon nja kitoe keneh.
 13 Tidinja kaoela nendjo djeung ngadenge hidji manoe kadoedra, keur hibër di têngah langit, sarta ngomong, sorana gëde pisan: ^a Pibalaieun! pibalaieun! pibalaieun sakoer noe tjitjing di boemi, koe sabab sora sangkakala malaikat noe tiloe deui, anoe tinggal rek nijoep sangkakala.
 a p. 9:12; 11:14; 12:12.

PASAL 9.

Toeloej malaikat noe kalima nijoep sangkakala. Geus kitoe kaoela nendjo hidji bentang, ^a geus ragrag ti langit ka boemi; eta seug dipaparin ^b sosi lijang djoerang. 'Tidinja koe bentang teh eta lijang djoerang diboekakeun; boel tina djero lijang teh ngëboel haseup, tjara haseup pameuleuman gëde; ari panon-poë djeung langit wani kareueukan koe haseup tina lijang teja. 'Ari tina djero eta haseup bidjil simeut, ngabroel ka boemi; eta seug dipaparin pangawasa, sakoemaha pangawasa langgir noe di boemi. 'Sarta ditimbalan, ^c oelah ngaroeksak ka djoedjoekoetan boemi, atawa ka sipat lalab-lalaban, atawa ka sipat tatangkalan, ngan woengkoel ka djalma noe teu make ^d tjap Allah teja dina tarangna. 'Dipaparin pangawasa kitoe teh, lain soepaja maehan ka djalma, ngan koedoe dinjënjëri bae lima boelan lilana; dëmi njërina sakoemaha njëri koe langgir, lamoen njeureud ka djalma. 'Dina poëan eta, ^e djalma tangtoe pada nijjar pati, tatapi moal pimanggiheun; kahajangna hos paeh, dëmi maot teh bakal njingkir ti maranehanana. 'Ari ^f roepa simeut teh tjara koeda noe dirarangkanan baris kana përang; dina hoeloena aja noe kawas makoeta, djiga ëmas, djeung beungeutna siga beungeut manoesa. 'Sarta pada boeoeukan, tjara boeok awewe, ari ^g hoentoena lir hoentoe singa. 'Djeung make badjoe këre, kawas badjoe këre beusi; ari ^h sora djangdjangna ngagoeroeh, sakoemaha sora kareta ditarik koeda loba, tinggoeroedog moeroe përang. 'Djeung baroentoetan, tjara boentoet langgir, sarta aja panjeureudan; djeung pangawasana ngalaraän ka djalma lima boelan lilana teh aja dina boentoetna. 'Sarta aja radjana, nja eta malaikat djoerang; ari ngaranna, lamoen koe basa Ibrani, Abadon; ari koe basa Joenani, Apolion ngaranna. 'Balahi ⁱ noe hidji teh geus ladjoe; masing njaho, aja doewa deui balahi datang sanggeusna eta.
^a p. 8:10. ^b p. 17:8; 20:1. ^c p. 6:6. ^d p. 7:3. ^e Aj. 3:21; Jér. 8:3; p. 6:16. ^f Joël 2:4, 5. ^g Joël 1:6. ^h Joël 2:5. ⁱ p. 11:14.

Toeloej malaikat noe kagënëp nijoep sangkakala. Geus kitoe kaoela ngadenge

sowara ti djero opat tatandoekan ^a altar ëmas, anoe aja di pajoeneun Allah teja;
 14 'nimbalanana ka malaikat noe kagënëp, anoe njëkël sangkakala teja: Maneh geura ngalaänan malaikat noe opat, noe ditaralian dina deukeut tjai gëde, nja tji
 15 Prat teja! 'Pek dilaänan eta opat malaikat, anoe geus pada tjawisan noenggoe-noenggoe djam, djeung poë, djeung boelan, djeung taoen, baris maehan
 16 ^b sapërtiloe djalma-djalma. 'Ari bilangan balad-balad noe taroempak koeda, doewa laksa kali salaksa; koe kaoela kadenge bilanganana. 'Dëmi koedana djeung noe taroempak koe kaoela dina tetendjoan teh katendjo kijeu: marake badjoe këre, roepana beureum ngëmpoer, djeung biroe langit, sarta koneng walirang; ari hoeloe koeda teh kawas hoeloe singa, sarta tina soengoetna bidjil seu-
 17 neu, djeung haseup, sarta walirang. 'Koe lantaran ijeu tiloe balahi sapërtiloena djalma datang ka paraeh: koe seuneu, djeung koe haseup, sarta koe walirang,
 18 anoe bidjil ti soengoetna teja. 'Karana pangawasa koeda teh aja dina soengoet sarta dina boentoetna; karana ari boentoetna teh kawas oraj, djeung hoeloean,
 19 nja eta noe dipake ngaroeksak. 'Dëmi sakarina djalma, noe teu dipaehan koe lantaran balahi eta teja, ^c teu tarobat mitjeun pagawean leungeunna, teu eureun ^d njëmbah ka setan, djeung ka brahala ëmas, perak, tambaga, batoe, kai, noe teu bisa ngadeuleu, teu ngadenge, teu leumpang. 'Kitoe deui teu tarobat mitjeun lampahna maehan, djeung lampahna sibir, djeung lampahna djinah, sarta lampahna maling.

^a p. 8:3. ^b p. 8:7—12. ^c p. 16:9, 11. ^d Djab. 115:4—7; 1 Kor. 10:20.

PASAL 10.

Tidinja kaoela nendjo hidji malaikat sedjen, sarta ^a leuwih bëdas, toeroen ti sawarga; ari papakeanana mega, sarta di loehoereun sirahna aja ^b katoembiri; rarajna kawas panon-poë, djeung soekoena djiga ^c tihang seuneu. 'Dina leungeunna aja ^d kitab leutik, sarta moeka; ari soekoena ti katoehoe pek nintjak ka laoet, noe ti kentja nintjak ka darat.
 3 'Toeloej ngagëro, tarik pisan sowarana. ^e sapërtiloe singa ngagaoer; dëmi geus

repeh ngagërona, seug noe toedjoeh goe-
 4 loedoeg pada njowara. 'Barang geus
 repeh njowara eta toedjoeh goeloedoeg
 teh, panijatan kaoela ^fdek ditoeliskeun.
 Toeloej kaoela ngadenge gëntra, datang-
 na ti djëro sawarga, lahiranana ka ka-
 oela kijeu: Sakoer noe diomongkeun koe
 toedjoeh goeloedoeg teja, ^gkoe maneh
 5 rapët sarta tjap, oelah ditoeliskeun! 'Ari
 eta malaikat, noe katendjo koe kaoela
 nangtoeng dina laoet sarta dina darat
 teja, toeloej ^hngatjoengkeun leungeun
 6 sabeulah ka langit, 'sarta soempah, një-
 boet ka ⁱnoe djoemëñng langgëng sa-
 lalawasna, noe ngadamël langit djeung
 saeusina, sarta boemi djeung saeusina,
 kitoe deui laoet djeung saeusina, jen ka
 7 hareup moal make deui ^jtempo. 'Ari
 keur poëan sowara malaikat ^knoe ka-
 toedjoeh, ^ldimana eta nijoe pangka-
 kala, nja didinja rasijah Allah teh boekti,
 sakoemaha noe koe andjeunna geus di-
 wartakeun ka abdi-abdina, nja para nabi
 8 teja. 'Dëmi geus kitoe eta gëntra, noe
 kadenge koe kaoela ti djëro sawarga
 teja, seug ngalahir deui ka kaoela, kijeu
 lahirna: Geura bral, tjokot koe maneh
 eta kitab leutik noe moeka dina leu-
 ngeun malaikat, noe keur nangtoeng
 9 dina laoet sarta dina darat! 'Bral kaoela
 teh indit, njampeurkeun ka malaikat,
 sarta mihatoer ka eta kijeu: Mangga,
 kitab leutik teh paparinkeun ka simkoe-
 ring. Ari saोजना ka kaoela: ^mHeh tam-
 panan, toeloej dahar sakali, bakal mait-
 keun ka beuteung maneh, tatapi dina
 soengoet maneh tangtoe amis tjara
 10 madoe. 'Seug kitab leutik teh ditjokot
 koe kaoela ti leungeun malaikat, toe-
 loej dihakan sakali; ari dina soengoet
 rasana amis tjara madoe, dëmi geus
 dihakan, beuteung kaoela ngarasa pait.
 11 'Toeloej njaoer ka kaoela: Maneh koe-
 doe ngawëdjang deui, njaritakeun hal
 sababaraha toeroenan, djeung bangsa,
 djeung basa, sarta radja. ^ap. 5:2; 18:1.
^bp. 4:3. ^cp. 1:15. ^dp. 5:1. ^eJës. 21:8.
^fp. 1:11, 19. ^gDan. 8:26; 12:4, 9; p. 22:10.
^h1 Moesa 14:22; Dan. 12:7. ⁱp. 4:9-11.
^j1 Moesa 6:3. ^kp. 8:2; 11:15. ^l1 Kor. 15:52.
^mJéh. 3:1-3.

PASAL 11.

Geus kitoe kaoela dipaparin ^atoemba-
 kan, saperti iteuk, sarta ditimbalan

kijeu: Geura indit, koedoe ngoekoer ka-
 bah Allah sarta djeung altarna, kitoe
 deui noe sëmbahijang dina djëro eta.
 2 'Tatapi boeroean, anoe di loewareun ka-
 bah, koedoe ingkar, montong dioekoer,
 karana geus diselehkeun ka oerang ka-
 pir; ari ^bnagara soetji teh koe eta bakal
 diidëk-idëk, lilana ^copat poeloh doewa
 3 boelan. 'Djeung kami bakal maparin
 kawasa ka saksi kami noe doewa, sina
 pada ngawëdjang, lilana ^dsareboe doewa
 ratoes gëñp poeloh poë, sarta marake
 4 ^ekaroeng. 'Nja eta ^fnoe doewa tangkal
 djetoen sarta noe doewa adjoeg, anoe
 narangtoeng di pajoeneun Allah saboemi
 5 teja. 'Saoepama ^gaja noe karëp goreng
 ka dinja, bakal bidjil seuneu ti soe-
 ngoetna, ngalëboer ka moesoehna;
 djeung saopama aja noe karëp goreng
 ka dinja, eta koedoe dipaehan kitoe
 6 pëtana. 'Eta doewa saksi teh kawasa
^hmeundeutkeun langit, soepaja oelah
 toeroen hoedjan keur poëanana ngawë-
 djang; sarta pada kawasa ⁱkana tjai-
 tjai, ngadjadikeun gëtih, kitoe deui
 neunggeul boemi, ngajakeun roepa-roepa
 balahi, mindëngna koemaha karëp eta
 7 bae. 'Ana geus toetoepe eta saksi mërte-
 lakeunana, toeloej ^jsato, anoe oenggah
 ti djëro djoerang, ^kbakal mërangan ka
 dinja, sarta ngelehkeun, djeung maehan.
 8 'Ari majitna ngalondjor di loeloeroeng
^lnagara gëde, anoe disëboetkeun, moen
 rohani, ^mSadoemoe djeung Mësir; di
 dinja mah Goestina ge geus digantoeng-
 9 keun dina kai-dipalang. 'Sarta sababa-
 raha djalma ti sagala toeroenan, djeung
 kaom, djeung basa, sarta bangsa, bakal
 narendjo majitna, lilana kaopat satë-
 ngah poë, djeung moal dibikeun majitna
 10 dikëdëngkeun ka djëro koeboeran. 'Sarta
 sakoer noe tjaritjing di boemi bakal
 pada atoh tina sabab eta, djeung soekan-
 soekan, sarta ⁿsilih-kiriman djeung ba-
 toer, pedah eta doewa nabi teh sok
 nganjënjëri ka noe tjaritjing di boemi.
 11 'Dëmi sanggeusna noe kaopat satëngah
 poë teja, datang ti Allah roh noe ngahi-
 roepan, asoep ka eta doewa majit, toe-
 loej ngaradëg koe sampejanana; ari
 sakoer noe nendjo ka arandjeunna pada
 12 kataradjang sijeun kabina-bina. 'Geus
 kitoe eta teh ngareungeu gëntra tarik
 pisan ti sawarga, nimbalanana kijeu:

Geura aroenggah ka dijeu! Tidinja doewanan teh moenggah ka sawarga, toenggang
 13 mega; koe moesoehna katarendjo. 'Dina waktoe harita aja ^a lini gède; ari sapèrpoeloehna nagara eta roegroeg, sarta noe paeh koe lini toedjoeh reboe djalma; dèmi noe kari djadi sarijeuneun, sarta pada ngahatoerkeun kamoeljaan ka Allah sawarga. 'Balahi ^p noe kadoewa teh
 14 geus ladjo; masing njaho, balahi noe katiloe tereh ngadatanganana.

a Jéh. 40 : 3. *b* Mat. 27 : 53; Loek. 21 : 24. *c* p. 13 : 5. *d* p. 12 : 6. *e* Joël 1 : 13. *f* Djak. 4 : 11—14. *g* 2 Radj. 1 : 10, 12. *h* 1 Radj. 17 : 1. *i* 2 Moesa 7 : 19; p. 16 : 3. *j* p. 13 : 1; 17 : 8. *k* p. 13 : 7. *l* p. 16 : 19. *m* Jës. 1 : 10. *n* Est. 9 : 19, 22. *o* p. 16 : 18. *p* p. 8 : 13; 9 : 12.

15 Toeloej malaikat ^a noe katoedjoeh niojep sangkakala. Geus kitoe di sawarga aja sowara tararik pisan; ari salaoerna: ^b Karadjaan di doenya geus djadi kagoengan Pangeran kaola, djeung kagoengan ^c Kristoesna; sarta andjeunna noe bakal djoemèng radja langgèng salalawasna! 'Sarta ^d noe doewa poeloh opat sèsèpoe, anoe tjaralik dina pangtjalikana di pajoeneun Allah teja, brék pada njoeoeh, djeung saroedjoed ka Allah;
 16 'ari pioendjoekna: ^e Noen, Goesti Allah, anoe langkoeng kawasa, noe djoemèng, noe djoemèng ti tatadina, sarèng bade soemping! simkoering sadaja moedji soekoer ka andjeun, doemeh andjeun ajeuna geus nganggo kawasa andjeun noe agoeng, sarèng kèrsa linggih radja.
 17 'Ari bangsa-bangsa tadina arambèkeun, nanging ^f bëndoe andjeun geus dongkap, sinarèngan ^g waktoe bade ngahoekoman djalma noe paraeh, kalajan bade masihan ^h gandjaran ka abdi-abdi andjeun, nja para nabi, sarèng ka sadaja noe saroetji, kalajan ka sadaja noe sarijeun koe padjèngan andjeun, noe gède sarèng noe leutik, rawoeh bade ngaroeksak ka sakoer noe ngaroeksakkeun boemi teja.

a p. 10 : 7. *b* p. 12 : 10; 19 : 6. *c* Loek. 2 : 28. *d* p. 4 : 4, 10. *e* p. 4 : 8; 16 : 5. *f* p. 6 : 17. *g* p. 20 : 12. *h* p. 22 : 12.

19 Tidinja ^a kabah Allah, anoe di sawarga, diboekakeun; sarta pèti pèrdjangdjan andjeunna, anoe aja di djéro kabah andjeunna, tembong. ^b Toeloej aja kilat, djeung sowara, djeung goeloeoeg, djeung lini, sarta hoedjan boewah galède.

a p. 15 : 5. *b* p. 16 : 18, 21.

PASAL 12.

Geus kitoe di djéro sawarga beh tembong ^a tanda gède: aja hidji awewe, papakeanana panon-poè, sarta boelan aja di handapeun soekoena; djeung sirahna make makoeta koe doewa wélas
 2 bentang. 'Eta teh keur reuneuh, sarta ngadèngék bawaning koe njèri, rasana
 3 rek ngadjoeroe. 'Aja deui tanda sedjen, tembong di djéro sawarga: beh aja hidji naga gède, roepana beureum, ari hoe-loena toedjoeh, sarta aja tandoekan sapoeloh, djeung dina hoeloenana make
 4 toedjoeh makoeta. 'Ari boentoetna narik sapèrtiloenana bentang langit, seug dibebutkeun ka boemi. Toeloej naga teh nangtoeng di hareupeun awewe noe rek ngadjoeroe teja, pakarèpanana, dimana geus ngadjoeroe, anakna dek dilèglèg.
 5 'Geus kitoe awewe teh ngadjoeroekeun hidji anak lalaki, ^b anoe bakal ngangon ka sakabeh oerang kapidir, make iteuk beusi; gantjang anakna dibewat ka Allah sarta
 6 ka panglinggihanana. 'Dèmi eta awewe seug kaboer ka tègal lèga; di dinja geus boga ènggon beunang Allah njawisan, soepaja dibajoean di eta ènggon meunang ^c sareboe doewa ratoes gènép poeloh poè lilana. *a* p. 15 : 1. *b* p. 2 : 27. *c* p. 11 : 3.
 7 Geus kitoe djadi pèrang di djéro sawarga: ^a Mikail djeung sakabeh malai-katna mèrangan ka naga; kitoe deui naga mèrangan djeung sakabeh malai-katna; 'tatapi hanteu koewat, djeung
 8 ^b ènggonna di djéro sawarga geus areu-weuh. 'Sarta ditotogkeun naga gède teh, tègèsna ^c oraj kahot, anoe disèboet Iblis djeung Setan, anoe njasabkeun ka salalam-doenya teja; ari ditotogkeunana
 9 ^d ka boemi, sarta malaikatna kabeh ditotogkeun barèng djeung manehanana.
 10 'Toeloej kaola ngadenge sowara tarik pisan di djéro sawarga; ari pokna: ^e Ajeuna kasalamètan, djeung kasantosaan, kitoe deui karadjaan geus djadi kagoengan Allah kaola, sarta kawasa geus djadi kagoengan Kristoena; karana
 11 ^f noe sok ngèlakkeun doeloer-doeloer kaola, ngèlakkeunana beurang-peuting ka pajoeneun Allah, ajeuna mah geus ditotogkeun. 'Doeloer-doeloer teh geus pada ngelehkeun ka dinja koe lantaran
 9 gètih Domba, djeung koe lantaran

omong përtelaänana; sarta ^h teu njara-
 12 aheun koe patina nëpi ka maot. 'Koe
 sabab eta, ⁱ eh sawarga, djeung sakabeh
 noe ngeusian! sing pada boengah. ^j Pi-
 balaieun boemi reudjeung laeot! sabab
 Iblis teh geus toeroen ka maraneh, sarta
 katjida ngambëkna, sapedah njahoëun
 waktöe dirina ngan sakeudeung.

^a Dan. 10:21; 12:1. ^b Aj. 2:1. ^c 1 Moesa 3:1;
 p. 20:2. ^d Loek. 10:18. ^e p. 11:15. ^f Aj. 1:9;
 Roem 8:33. ^g p. 6:9; 7:14. ^h Joh. 12:25.
ⁱ p. 18:20. ^j p. 8:13.

13 Mangsa naga teh nendjo, jen dirina
 geus ditogkeun ka boemi, toeloej bae
 ngoedag-ngoedag ka awewe, anoe nga-
 14 djoeroekeun anak lalaki teja. 'Geus kitoe
 eta awewe dipasih an doewa djangdjang
 galoedra gëde, ^a soepaja bisa hibër ka
 téggal léga, moeroe kana énggon paranti
 dirina dibajoean, lilana ^b samangsa,
 doewa mangsa, djeung saténgah mangsa,
 15 kahalangan ti panendjo oraj teja. 'Oraj
 teh toeloej njëbrotkeun tjai ti djëro soe-
 ngoetna toekangeun eta awewe, sapërti
 waloengan, ngarah sina palid koe eta
 16 tjai. 'Ari boemi noeloeng ka eta awewe;
 boemi teh ^c njalangapkeun soengoetna,
 sarta njaploek waloengan, noe koe naga
 disëbrotkeun ti djëro soengoetna teja.
 17 'Toeloej naga teh ngagërëgët ka eta
 awewe; los indit, dek mërangan kana
 sesa toeroenanana, sakoer ^d noe nëtëp-
 keun timbalan Allah, djeung njarang-
 king përtelaän Jesoes Kristoes. ^a p. 12:6.
^b Dan. 12:7. ^c 4 Moesa 16:32. ^d p. 14:12.

18 Djol kaেলা nangtoeng di basisir laeot.

PASAL 13.

Geus kitoe kaেলা nendjo, ^a aja hidji
 sato oengguh tina laeot, hoeloena toe-
 djoeh, ari tandoekna sapoeloh, sarta
 dina tandoekna aja sapoeloh makoeta,
 djeung dina hoeloena make ngaran nga-
 2 gorengkeun ka Allah. 'Ari eta sato, noe
 katendjo koe kaেলা, ^b roepana tjara
 mejong, soekoena sapërti soekoe biroe-
 wang, djeung soengoetna tjara soengoet
 singa. Dëmi koe ^c naga toeloej dibere
 kabëdasan dirina, djeung pangdijoeka-
 3 nana, sarta pangawasa gëde. 'Tidinja
 katendjo koe kaেলা, eta hoeloena noe
 hidji raheut, sëmoe matak pipaeheun;
 dëmi raheutna noe matak pipaeheun teh
 datang ka tjageur deui; djeung ^d saeusi

doenya hoëkeun, sarta noetoerkeun ka
 4 eta sato. 'Djeung pada njëmbah ka naga,
 koe sabab mere pangawasa ka sato teja;
 sarta njarëmbah ka eta sato ongkoh;
 ari aromongna: ^e Saha noe nandingan
 ka ijeu sato teh? djeung saha noe koe-
 5 wat mërangan ka dinja? 'Geus kitoe
 sato teh dipaparin soengoet baris ^f soe-
 soembar, djeung baris ngagorengkeun
 ka Allah; sarta dipaparin pangawasa
 migawe kitoe ^g opat poeloh doewa
 6 boelan lilana. 'Pek toeloej ngangah
 soengoetna, ^h ngagorengkeun ka Al-
 lah, nja ngagorengkeun ka padjënë-
 ngan andjeunna, djeung ka ⁱ balan-
 dongan andjeunna, kitoe deui ka sa-
 7 koer noe tjaralik di sawarga. 'Sarta
 dipaparin kawasa ^j bisa mërangan ka
 djalma saroetji djeung ngelehkeun ka
 dinja; samalah dikawasakeun ka saka-
 beh kaom, djeung toeroenan, djeung
 8 basa, sarta bangsa. 'Ari sakabehna noe
 tjaritjing di boemi bakal pada njëmbah
 ka eta, kitoe soteh sakoer noe teu di-
 toeliskeun ngaranna dina ^k kitab kahi-
 roepan, kagoengan Domba noe geus di-
 peuntjit, tina watës diadëgkeunana
 9 doenya. 'Saha-saha noe boga tjeuli,
 10 ^l koedoe dengekeun! 'Lamoen aja noe
 ngasoepkeun ka pangberokan, eta tang-
 toe diasoepkeun deui ka pangberokan;
^m lamoen aja noe maehan koe pëdang,
 eta koedoe dipaehan koe pëdang deui.
ⁿ Nja di lëbah dijeu kasabaran djeung
 kapërtjajaän djalma saroetji.

^a Dan. 7:3; p. 11:7; 17:3. ^b Dan. 7:6. ^c p. 12:3.
^d p. 17:8. ^e p. 18:18. ^f Dan. 7:8, 11, 25.
^g p. 11:2. ^h p. 16:9. ⁱ p. 11:19; 21:3. ^j Dan.
 7:21; p. 11:7. ^k p. 3:5; 5:12. ^l Mat. 11:15;
 p. 2:7. ^m Mat. 26:52. ⁿ p. 14:12.

11 Geus kitoe kaেলা nendjo hidji sato
 sedjen, ^a oengguh ti djëro boemi, sarta
 doewa tandoekna, tjara tandoek anak
 domba, djeung ngomongna ^b sapërti naga.
 12 'Sarta ngalampahkeun sakabehna pa-
 ngawasa sato noe ti heula di hareupeu-
 nana; ari boemi djeung sakoer noe tjari-
 tjing di boemi digëndam, datang ka pada
 njëmbah ka sato noe ti heula, ^c anoe
 raheut matak paeh tjageur deui teja.
 13 'Sarta njijeun tanda galëde, wani datang
 ka noeroenkeun seuneu ti langit ka boe-
 14 mi di hareupeun djalma-djalma. 'Djeung
 njasabkeun ka sakoer noe tjaritjing di
 boemi, koe lantaran tanda-tanda, noe

geus dikërsakeun dipigawe koe eta di hareupeun sato teja; sarta ngomong ka sakoer noe tjaritjing di boemi, sato noe asal raheut koe pëdang sarta hiroep deui teh koedoe diroepakeun njijeun
 15 artja. 'Sarta dipaparin kawasa bisa njoekmaän ka eta artja sato, soepaja artja sato teh bisa ngomong, djeung bisa ngadatangkeun paeh ka sakabeh noe teu ^a njëmbah ka eta artja sato.
 16 'Malah-malah njijeun atoeran, soepaja sakabeh djalma, noe gëde djeung noe leutik, noe beunghar djeung noe miskin, noe mërdika djeung noe koemawoela, ^e pada ditjirian leungeunna ti katoehoe,
 17 atawa kana tarangna; 'djeung hanteu aja noe meunang djoewal-beuli, ngan anoe make eta tjiri: ngaran sato, atawa ^f bilangan ngaranna. 'Nja ^g di lëbah dijeu kapintëran teh. Saha-saha noe boga pangarti, koedoe ngitoeng bilangan sato teja; karana eta teh bilangan manoesa, ari bilanganana gënëp ratoes gënëp poeloh gënëp. ^a p. 11: 7. ^b 1 Moesa 3: 1, 4, 5.
^c p. 13: 3. ^d p. 19: 20. ^e p. 14: 9, 11; 19: 20. ^f p. 15: 2. ^g p. 17: 9.

PASAL 14.

Geus kitoe kaoela nendjo, beh ^a Domba teh keur ngadëg di loehoer goenoeng Sion, sarta direudjeungan koe ^b sakëti opat laksa opat reboe djalma, pada boga toelisan dina tarang, nja padjënëngan andjeunna, djeung padjënëngan Rama
 2 andjeunna. 'Toeloej kaoela ngadenge sowara ti sawarga, ^c tjara ngagoeroehna tjai gëde, djeung tjara sora goeloedoeg tarik. Ari sowara, noe kadenge koe kaoela, sapërti ^d sora toekang ngatjapi loba, anoe barëng narabeuh katjapina.
 3 'Sarta ^e pada njanji koe hidji poepoedjian anjar di pajoeneun panglinggihan, djeung di hareupeun mahloek noe opat sarta para sësëpoeu teja; taja pisan noe bisa ngapalkeun eta poepoedjian, kadjaba ti noe sakëti opat laksa opat reboe djalma, anoe beunang ngagaleuh ti
 4 boemi teja. 'Nja eta noe teu kakotoran koe aweue; karana ^f landjang kabeh. Nja eta ^g noe ngariring ka Domba, ka mana bae angkatna. Eta teh ^h noe pada beunang ngagaleuh ti lëbah djalma, baris tjikal bade ka Allah sarta ka Domba.
 5 'Djeung ⁱ dina soengoetna teu pisan

kapanggih bohong; karana ^j pada taja tjawadeunana di pajoeneun panglinggihan Allah.

^a p. 5: 6; 17: 14. ^b p. 7: 4.

^c p. 1: 15; 19: 6. ^d p. 15: 2. ^e p. 5: 9. ^f 2 Kor.

11: 2. ^g Mat. 19: 28; Loek. 9: 57. ^h p. 5: 9. ⁱ Sëp.

3: 13. ^j Ep. 5: 27.

6 Geus kitoe kaoela nendjo hidji malaikat sedjen, keur hibër di têngah langit, mawa Indjil noe langgëng, baris oewarkeuneun ka sakoer noe tjaritjing di boemi, ^a ka sakabeh bangsa, djeung kaom, djeung basa, sarta toeroenan.
 7 'Seug njaoer, tarik pisan sowarana: ^b Geura sarijeun koe Allah, djeung koedoe njanggakeun kahormatan ka andjeunna; karana geus nëpi ka waktue andjeunna ngahoekoeman; sarta geura saroejoeu ka noe ngadamël langit djeung boemi, sarta laoet, djeung soemoer-soemoer. ^a p. 13: 7.

^b Lal. 14: 15; p. 10: 6; 15: 4.

8 Djëboel deui hidji malaikat sedjen noetoerkeun, sarta njaoer kijeu: Geus roeboeh, geus roeboeh ^a Baboel, nagara gëde teh, noe geus nginoeman sakabeh bangsa koe anggoer napsue djinahna!

^a p. 17: 5; 18: 2, 3.

9 Djëboel deui hidji malaikat katiloena noetoerkeun, sarta njaoer, tarik pisan sowarana: Lamoen aja djalma ^a njëmbah ka sato djeung ka artjana, sarta narima tjiri teja kana tarangna atawa kana
 10 leungeunna, 'eta teh ëngke nginoem deui tina ^b anggoer bëndoe Allah, anoe geus ditjitjikeun kana ^c loemoer bëndoena, teu dibaoeran; sarta bakal disangsara koe seuneu djeung walirang, di hareupeun para malaikat saroetji, sarta di
 11 pajoeneun Domba teja. 'Ari ^d haseup sangsarana ngëboel langgëng salalawanna; sarta eta teh ^e teu pisan meunang reureuh beurang-peuting, nja sakoer noe njarëmbah ka sato djeung ka artjana, sarta oenggal noe narima tjiri ngaranna
 12 teja. 'Nja ^f di lëbah dijeu kasabaran djalma saroetji, ^g anoe pada nëtëpkeun timbalan Allah djeung kapërtjajaän ka Jesoes. ^a p. 13: 15—17. ^b p. 16: 19. ^c Djab. 75: 9; Jës. 51: 17, 22. ^d p. 19: 3. ^e p. 4: 8. ^f p. 13: 10.
^g p. 12: 17.

13 Toeloej kaoela ngadenge gëntra ti sawarga, nimbalan ka kaoela kijeu: ^a Geura noeliskeun: Salamët djalma paeh, anoe paehna di djëro Goesti, ti mangsa

ajeuna! Satëmenna, pilahir Roh, ^b soe-paja pada reureuh ti kasoesianana; ari pagaweanana noetoerkeun ti pandeuri.

^a p. 19:9. ^b Jës. 57:2; Ibr. 4:10.

- 14 Geus kitoe kaola nendjo, beh aja mega bodas; sarta dina eta mega aja ^a noe toenggang, roepana saperti Poetra manoesa; ari mastakana ^b nganggo makoeta emas, djeung pananganana
- 15 njandak hidji arit seukeut. 'Aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil ti djero kabah; toeloej njeloean, tarik pisan so-warana, ka noe toenggang mega teja: ^c Mangga, geura kintoenkeun arit andjeun, sarëng ladjëng ngarit; karantën geus dongkap ka waktöe ngarit, da pi-boewateun di boemi teh geus asak!
- 16 'Enggal koe noe toenggang mega aritna ditinggangkeun ka boemi, toeloej boemi teh diarit.

^a Dan. 7:13.

^b Djab. 21:4. ^c Joël 3:13.

- 17 Aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil ^a ti djero kabah anoe di sawarga; eta kitoe deui mawa hidji arit seukeut.
- 18 'Sarta aja deui hidji malaikat sedjen, bidjil ti djero altar; ^b eta teh kawasa kana seuneu; seug ngagëro ka noe mawa arit seukeut teh, sarta tarik pisan ngagërona, ari saorna: ^c Mangga, geura kirimkeun arit sampejan noe seukeut, sarta toeloej keureutan ranggeujan tangkal anggoer noe di boemi; karena geus arasak boewahna! 'Gantjang koe eta malaikat aritna ditinggangkeun ka boemi, sarta boewah tangkal anggoer anoe di boemi seug dikeureutan, bari toeloej dialoengkeun ka djero ^d bak gëde pamërësan bëndoëning Allah. 'Ari pamërësan teh toeloej diirik di loewareun nagara; geus kitoe bidjil gëtih ti djero pamërësan, ^e ka-loehoerna sëmët kadali koeda, ari djaoehna sareboe gënëp ra-toes istadi.

^a p. 15:5. ^b p. 16:5.

^c p. 14:15. ^d p. 19:15. ^e Jës. 34:3; Jëh. 32:6.

PASAL 15.

Tidinja kaola nendjo di djero sawarga aja ^a tanda sedjen, gëde sarta matak helok: aja toedjoeh malaikat, marawa noe toedjoeh balahi panganggeusan; karena nja eta panoetoep bëndoëning Allah.

^a p. 12:1, 3.

- 2 Geus kitoe kaola nendjo aja noe kawas ^a laeot gëdah, pagalo djeung seuneu;

ari ^b noe ngelehkeun sato, djeung artjana, sarta tjirina, bilangan ngaranna teja, narangtoeng di sisi eta laeot gëdah, pada boga ^c katjapi Allah; 'sarta nganjanjikeun ^d poepoedjian Moesa, abdi Allah, djeung poepoedjian Domba teja; ari pokna: ^e Agoeng pisan sarëng matak helok sadaja padamëlan andjeun, noen Pangeran, Allah noe langkoeng kawasa! adil sarëng estoe saniskantën djalan andjeun, noen Radjaning sagala bangsa!

4 'Saha ^f noe teu koedoe sijeun koe andjeun, noen Pangeran! sarëng saha noe teu koedoe ngamoeljakeun ka padjënëngan andjeun? Karantën ^g nja andjeun njalira noe soetji teh. Karantën ^h sagala bangsa bade dongkap, sinarëngan soedjoed ka pajoeneun andjeun, doemeh hoekoeman andjeun geus katawis.

^a p. 4:6. ^b p. 13:11, 15. ^c Djab. 43:4; p. 5:8;

14:2. ^d 2 Moesa 15. ^e Djab. 111:2; 145:17.

^f Jër. 10:7. ^g Djab. 99:3, 5, 9. ^h Djab. 86:9, 10.

- 5 Sanggeusna kitoe kaola nendjo, beh ^a kabah balandonganing përtelaän, anoe di sawarga, diboekakeun. 'Ari ^b eta toedjoeh malaikat, noe marawa toedjoeh balahi teja, baridjil ti djero kabah, ^c papakeanana boëh setra sarta herang, djeung sëmët dadana marake saboek
- 7 emas. 'Dëmi ^d eta opat mahloek teja noe hidji ka eta toedjoeh malaikat sor njerenkeun pinggan emas toedjoeh siki, parinoeh koe bëndoe Allah, ^e anoe djoe-mënëng langgëng salalawasna. 'Toeloej kabah teh ^f wani pinoeh koe haseup ti djero kamoeljaän Allah, sarta ti djero kawasana; djeung taja noe bisa asoep ka kabah, nëpi ka toetoep eta toedjoeh balahi anoe toedjoeh malaikat teja.

^a p. 11:19. ^b p. 15:1. ^c p. 1:13; 19:8. ^d p. 4:6.

^e p. 4:9. ^f 2 Moesa 40:34; 1 Radj. 8:10, 11;

Jës. 6:4; Jëh. 43:5.

PASAL 16.

Geus kitoe kaola ngadenge gënta tarik pisan, datangna ti djero kabah, nimbalan ka ^a noe toedjoeh malaikat teja: Geura arindit, eusi pinggan bëndoe Allah koe maraneh koetjoerkeun ka boemi!

^a p. 15:1.

- 2 Bral noe hidji indit, seug ngoetjoerkeun eusi pingganna ka boemi. Tidinja djalma ^a noe make tjiri sato djeung njarëmbah ka artjana teja pada kata-radjang ^b bisoel goreng sarta matih.

^a p. 13:15, 16. ^b 2 Moesa 9:9.

3 Tidinja malaikat noe kadoewa ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka laoet; ari tjaina seug ngadjadi ^a gëtih, tjara gëtih anoe paeh; djeung saeusi laoet, sakoer njawa noe hiroep, paraeh kabeh.

^a 2 Moesa 7: 20; p. 8: 8, 9.

4 Toeloej malaikat noe katiloe ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka sagala waloengan djeung ka sagala soemoer; ari 5 tjaina seug ngadjadi gëtih. 'Geus kitoe kaoela ngadenge ^a malaikat noe njangking tjai oendjoekan kijeu: ^b Noen Pangeran, anoe djoemënëng, anoe djoemënëng ti tatadina, sarëng bade soemping! andjeun teh kalangkoeng adil, kërsa nga- 6 hoekoeman kitoe. 'Karantën eta teh geus ngoetjoeurkeun gëtih djalma saroetji sarëng gëtih para nabi; ^c doepe ajeuna koe andjeun pada diinoeman gëtih; lang- 7 koeng pantës eta teh dikitoe! 'Sarta kaoela ngadenge ^d tina altar aja noe oendjoekan kijeu: Jaktos pisan, noen Pangeran, Allah noe langkoeng kawasa! ^e hoekoeman andjeun teh kalangkoeng estoe sarëng adil.

^a p. 14: 18. ^b p. 4: 8;

15: 3; 19: 2. ^c p. 18: 7, 24. ^d p. 6: 9, 10. ^e p. 19: 2.

8 Toeloej malaikat noe kaopat ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka panon-poë; seug panon-poë teh dipaparin kawasa sina noetoengkeun ka djalma-djalma koe 9 seuneu. 'Geus kitoe djalma taroetoeng, koe bawaning bangët panasna, ^a sarta pada ngagorengkeun ka padjënëngan Allah, noe kawasa ka sakabeh balahi eta; djeung hanteu tarobat, teu daekeun ngamoeljakeun ka Allah.

^a p. 9: 20, 21; 13: 6.

10 Toeloej malaikat noe kalima ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka ^a pangdijoekan sato teja; seug karadjaänana djadi poëk; ari djalmana pada njapekan 11 letahna bawaning koe njëri; 'sarta ngagorengkeun ka Allah ^b sawarga, koe tina kanjëri dirina, djeung koe tina bisoel-bisoelna; sarta teu tarobat mitjeun pagaweanana.

^a p. 13: 2. ^b Esr. 5: 12; Joen. 1: 9; p. 16: 9.

12 Toeloej malaikat noe kagënëp ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka tjai gëde, nja ^a tji Prat teja; ari tjaina ^b seug saät, tjawisan ^c pidjalaneun radja-radja noe rek datang ti panghidjilan panon- 13 poë. 'Geus kitoe katendjo koe kaoela, tina ^d soengoet naga, djeung tina soe-

ngoet sato, sarta tina soengoet nabi palseo, bidjil tiloe soekma nadjis, kawas 14 bangkong roepana. 'Karana eta teh soekma setan, sarta ^e pada njijeun tanda-tanda, djeung laleumpang ka para radja sadoenya kabeh, ^f dikoempoeurkeun kana përang dina poë gëde, poëan Allah noe 15 langkoeng kawasa. '(Masing ^g njaho, kami pidatangeun teh tjara paling. Salamët anoe njaring djeung apik ka papakeanana, soepaja oelah leumpang ditarandjang, djeung oelah katembong nja wi- 16 wirang!) 'Ari dikoempoeurkeunana ka hidji ënggon, ^h anoe koe basa Ibrani disëboet Harmagedon.

^a p. 9: 14. ^b Jës. 44: 27.

^c Jës. 11: 15, 16. ^d p. 12: 17; 13: 11; 19: 20.

^e p. 13: 13; 19: 20. ^f p. 17: 14; 19: 19. ^g p. 3: 3, 4, 18.

^h Djak. 12: 11.

17 Toeloej malaikat noe katoedjoeurkeun ngoe-tjoerkeun eusi pingganna ka langit; geus kitoe aja gëntra tarik pisan, datangna ^a ti djëro kabah sawarga, tina panglinggihan teja, pangandikana kijeu: 18 ^b Geus tinëkanan! 'Tidinja aja ^c kilat, djeung sowara, sarta goeloedoeg; djeung aja lini gëde pisan, ^d koemaha noe tatjan kapanggih sapandjang aja djalma di boemi, lini noe sakitoe bangëtna. 'Ari ^e nagara gëde teh beulah, djadi tiloe, djeung ^f nagara oerang kapir raroeg-roeg; sarta Allah ngërsakeun ^g emoet ka Baboel, nagara gëde teja, këršana masihan ka dinja ^h loemoer noe dieusi 20 anggoer sewoting bëndoe andjeunna. 'Ari ⁱ sakabeh poelo kalaboer, djeung teu 21 pisan manggih goenoeng. 'Sarta aja ^j hoedjan boewah gëde, hidji-hidji beuratna satalenta, ragragan ti langit, ninggang ka djalma; dëmi djalma teh ^k pada ngagorengkeun ka Allah koe tina balahi hoedjan boewah teja; karana eta balahi teh kaliwat nja bangët.

^a p. 15: 5. ^b p. 21: 6. ^c p. 8: 5. ^d Dan. 12: 1.

^e p. 14: 8; 17: 5. ^f Jës. 51: 22, 23. ^g p. 18: 5.

^h p. 14: 10. ⁱ p. 6: 14; 20: 11. ^j p. 11: 19. ^k p. 16: 9, 11.

PASAL 17.

Tidinja saoeurang ti ^a noe toedjoeurkeun malaikat, noe marawa toedjoeurkeun pinggan teja, njampeurkeun, sarta njaoer ka kaoela, kijeu saeurna: Geura miloe ka kami! kami dek nembongkeun ka maneh pi- 2 hoekoemaneun ^b dajang gëde, anoe dijoeurkeun dina tjai laloba teja. 'Sakabeh radja di

boemi ^c geus pada djinah ka eta, djeung sakoer noe tjitjing di boemi geus djara radi mabok koe anggoer djinah manehana. ³ 'Toeloej kaoela ^d sadjéroning Roh koe malaikat teh dibawa ka hidji téggal léga. Geus kitoe kaoela nendjo hidji awewe, keur noempakan ^e sato, noe roepana beureum tjara sakélat, sarta pinoeh koe ngaran noe ngagorengkeun ka Allah; ari hoeloe sato teh toedjoeh, ⁴ djeung sapoeloh tandoekna. 'Dëmi eta awewe ^f papakeanana woengoe djeung sakélat, sarta midang, make émas, intén djeung moetijara, sarta leungeunna sabaulah njékél ^g loemoer émas, pinoeh koe sipat geuleuh djeung koe kanadjisan ⁵ djinahna. 'Ari dina tarangna aja toelis ngaran, oenina ^h rasijah, kijeu: LJEU TEH ⁱ BABOEL, NAGARA GÈDE, INDOENG SAKABEH DANG DJEUNG SAKOER SIPAT GEULEUH DI BOEMI. ⁶ 'Sarta kaoela nendjo, awewe teh mabok koe ^j gëtih sakoer djalma saroetji, djeung koe gëtih sakoer saksi Jesoes. Heran kabina-bina kaoela teh, keur mangsa ⁷ nendjo eta. 'Geus kitoe malaikat teh njaoer ka kaoela: Koe naon maneh noe matak heran? Kami dek ngabedjakeun ka maneh rasijah eta awewe djeung satona noe ditoempakan, anoe toedjoeh ⁸ hoeloena sarta sapoeloh tandoekna. 'Ari ^k eta sato, anoe geus katendjo koe maneh, aja tadina, ajeuna euweuh, sarta mëngke bidjil tina djoerang, toeloej aboes kana djëro karoeksakan. Dëmi noe tjaritjing di boemi, sakoer noe teu ditoeliskeun ngaranna dina kitab kahiroepan ti watës diadégkeun doenya, bakal pada heraneun, mangsa nendjo eta sato, anoe aja tadina, ajeuna euweuh, ⁹ sarta mëngke aja. 'Di lëbah dijeu ^l përlöe make akal, noe aja kapintëranana. ^m 'Ari eta toedjoeh hoeloe teh, ënjana toedjoeh goenoeng, anoe didijoekeun koe awewe ¹⁰ teja. 'Malah nandakeun toedjoeh radja onghok; anoe lima geus roeboeh, noe hidji aja, ari noe hidji deui mah tatjan lahir, sarta mangsa lahir, pastina koe- ¹¹ doe tëtëp ⁿ sakeudeung. 'Ari sato anoe aja tadina, ajeuna euweuh teja, eta teh diri manehana noe kadalapan, sarta kaasoeop noe toedjoehan, djeung bakal ¹² aboes kana djëro karoeksakan. 'Dëmi ^o eta sapoeloh tandoek, anoe katendjo koe maneh teja, ënjana sapoeloh radja,

anoe tatjan meunang karadjaän; tatapi bakal pada meunang pangawasa radja babarëngan djeung eta sato, lilana ngan ¹³ sadjam. 'Eta teh sanijat pikirna, sarta bakal pada njelehkeun pangawasa djeung ¹⁴ kadjënënganana ka sato teja. 'Eta teh ^p bakal pada mërangan ka Domba teja, dëmi koe Domba diëlehkeun; karana ^q Goesting sakabeh goesti, djeung Radjaning sakabeh radja, sarta koe noe ngariring ka Domba, nja sakoer noe beunang njaoer, sarta beunang milih, ¹⁵ djeung pada satoehoe. 'Ari kasaoeranana deui ka kaoela: Eta tjai-tjai, anoe geus katendjo koe maneh, ënggon dajang dijoekeun teja, ^r nandakeun sababaraha toeroenan, djeung goendoekan, djeung ¹⁶ bangsa, sarta basa. 'Dëmi eta sapoeloh tandoek, anoe geus katendjo koe maneh, djeung satona teja, bakal pada giroek ka dajang, sarta didijjeun soewoeng, djeung ditarandjangan; malah bakal pada ngahakan dagingna, ^s sarta awakna toeloej ¹⁷ didoeroek koe seuneu. 'Karana Allah geus maparin ka djëro hate eta, soepaja pada ngalampahkeun këršana, djeung soepaja sanijat lampahna, sarta soepaja pada njelehkeun karadjaänana ka sato teja, ^t nëpi ka tjatjapna sapangandika ¹⁸ Allah. 'Ari eta awewe, anoe geus katendjo koe maneh teh, ^u ënjana nagara gëde, anoe boga kawasa ngaradjaän ka sakabeh radja di boemi. a p. 15:1; 21:9.

b Jér. 51:13; Nah. 3:4. *c* p. 18:3, 9. *d* p. 1:10; 21:10. *e* p. 13:1. *f* p. 18:16. *g* Jér. 51:7. *h* 2 Tes. 2:7. *i* p. 14:8; 18:2, 10. *j* p. 18:24. *k* p. 11:7; 13:3, 8. *l* p. 13:18. *m* p. 13:1. *n* p. 20:3. *o* Dan. 7:24; p. 13:1. *p* p. 16:14. *q* 1 Tim. 6:15; p. 19:16. *r* Djab. 65:8. *s* p. 18:8. *t* p. 10:7. *u* p. 16:19.

PASAL 18.

Sanggeusing kitoe kaoela nendjo hidji Smalaikat sedjen toeroen ti sawarga, ^a gëde pisan kawasana, sarta boemi teh ² wani tjaäng koe kamoeljaänana. 'Seug toeloej ngagëro, tarik pisan sowarana; ^b ari saoerna: Geus roeboeh, geus roeboeh Baboel, nagara gëde teh, sarta ^c geus djadi pangtjitjingan setan, djeung pangkoempoelan sakoer soekma nadjis, kitoe deui pangkoempoelan sakoer ma- ³ noek noe nadjis sarta kageuleuh. 'Karana ^d sakabeh bangsa geus pada nginoem tina anggoer napsöe djinahna, djeung sagala radja di boemi geus pada djinah

ka manehanana, sarta sagala soedagar di boemi geus pada djadi beunghar lantaran tina rosa kaméghanana.

a p. 5:2; 10:1. *b* Jës. 21:9; Jér. 51:8; p. 14:8.
c Jës. 13:21, 22; 34:11—14. *d* p. 14:8.

- 4 Toeloej kaoela ngadenge gëntra se-djen, datangna ti djëro sawarga, pangan-dikana kijeu: *a* Eh, oemat kami! geura baridjil ti dinja, soepaja maraneh oelah miloe ka dosana, djeung oelah kakeu-
5 naän koe balahina. 'Karana *b* dosana geus njoendoel ka langit, sarta Allah geus djadi emoet kana kasalahanana.
6 'Geura maralës ka dinja, *c* sakoemaha pamalës eta ka maraneh; salampah-lampahna koedoe taoer doewa patikëlaneun; ari loemoer oeroet ngeusian eta, koe maraneh koedoe eusian doewa tikël
7 baris ka dinja. 'Satadi eta teh ngamoel-jakeun dirina, djeung migawe kaméghan, tjara kitoe bangëtna nja koedoe ngeunakeun sangsara djeung kalaraän ka dinja. Karana ari omongna di djëro pikirna kijeu: *d* Ijeu aing djënëng radja, lain randa aing teh, djeung moal mang-
8 gih kalaraän. 'Koe sabab kitoe, *e* saba-lahina bakal ambrëg daratang dina sapoë, nja eta maot, djeung kalaraän, djeung langlajuseun; sarta *f* bakal didoeroek koe seuneu; karena Goesti Allah, noe ngahoekoeman ka manehanana,
9 kalangkoeng nja bëdas. 'Ari sakabeh radja di boemi, *g* anoe geus djinah ka manehanana sarta milampah kaméghan, bakal pada njeungtjeurikan ka dinja bari aloek-aloekeun, keur mangsa narendjo *h* haseupna eta didoeroek.
10 'Djeung bakal pada nangtoeng ti kadja-oehan, bawaning sijeun koe sangsara eta, sarta ngaromong kijeu: Adoeh, adoeh nagara gëde, nagara Baboel noe reugreug! karena hoekoeman maneh teh
i datangna ngan di djëro sadjam bae.
11 'Ari soedagar di boemi bakal pada tjeurik djeung aloek-aloekeun tina sabab eta, sapedah geus teu aja noe rek meuli da-
12 ganganana: 'dagangan *j* émas, perak, intën sarta moetijara, djeung boëh katji, barang woengoe, soetra sarta sakëlät; djeung saroeapaning kajoe wangi, djeung saroeapaning barang gading, djeung saroeapaning barang kai noe poendjoel, tambaga, beusi sarta batoe marmër;
13 'djeung kajoe manis, sambara, seuseu-

ngitan, minjak wangi sarta doepa, djeung anggoer, minjak, tipoeng lëmës sarta tarigoe, djeung sapi, domba, sarta koeda; djeung kareta, djeung boedak beulian,
14 sarta *k* njawa djalma. 'Sarta boeboe-wahan, karësëp hate maneh, geus njalingkir ti maneh; kitoe deui sagala noe ngareunah djeung noe aloes roepana, geus njalingkir ti maneh, koe maneh
15 moal kapanggih deui. 'Ari sakoer noe dagang barang kitoe, noe geus djadi beunghar lantaran ti manehanana, bakal pada nangtoeng ti kadjaohan bawaning sijeun koe sangsarana, bari tjareurik
16 djeung aloek-aloekeun; sarta ngaromong kijeu: Adoeh, adoeh, nagara gëde, 'noe papakeanana boëh katji, barang woengoe djeung sakëlät, sarta dialoes-aloes koe émas, intën djeung moetijara! karena kabeungharan sakitoe gëdena di-
17 basmi ngan di djëro sadjam bae. 'Sarta *m* sakabeh istriman, djeung sakoer noe sok lajar ka parantina, kitoe deui toekang kapal, djeung sakabeh bae noe lalampahan di laoet, pada nangtoeng
18 ti kadjaohan, 'bari tinggarëro, keur mangsa narendjo haseupna eta didoeroek; ari pokna: *n* Naon noe nandingan
19 ka ijeu nagara gëde? 'Sarta *o* pada ngawoerkeun taneuh ngëboel ka sirahna, djeung tinggarëro, bari tjeurik sarta aloek-aloekeun; ari aromongna: Adoeh, adoeh, nagara gëde; dina djëro eta sakoer noe baroga kapal di laoet geus pada
20 djadi beunghar, lantaran tina kamoektianana! karena eta teh dibasmi ngan di djëro sadjam bae. 'Eh *p* sawarga! eh sakoer noe saroetji djeung para rasoel sarta para nabi! geura pada soeka-boengah tina sabab eta; karena poetoesan maraneh koe Allah geus ditërapoesan ka dinja.

a 1 Moesa 19:12; Jës. 48:20; 52:11; Jér. 50:8; 51:6, 45. *b* Jér. 51:9. *c* Djab. 137:8; Jér. 50:15, 29. *d* Jës. 47:7, 8. *e* Jës. 47:9. *f* Jér. 50:31, 32; p. 17:16. *g* p. 17:2. *h* p. 19:3. *i* 1 Tes. 5:3. *j* p. 17:4. *k* Jëb. 27:13. *l* p. 17:4. *m* Jëh. 27:27—30. *n* p. 13:4. *o* Aj. 2:12. *p* Jér. 51:48; p. 12:12.

- 21 Geus kitoe aja hidji malaikat *a* bëdas pisan, ngadjoengdjoengkeun hidji batoe, saperti batoe panggilingan noe gëde, *b* seug ditinggangkeun ka laoet, bari njaoer: Nja kijeu nagara Baboel gëde teh bakal diroeboehkeun sarta këntjeng.
22 djeung moal kapanggih deui. 'Ari *c* sora katjapi, djeung kawih, kitoe deui sora

soeling djeung tarompet moal kadenge deui di djero maneh; sarta sagala patoekangan, anoe boga pangabisa naon bae, moal kapanggih deui di djero maneh; kitoe deui sora panggilingan moal kadenge deui di djero maneh. 'Ari tjahja damar moal njaangan deui di djero maneh; sarta sora panganten lalaki-awewe moal kadenge deui di djero maneh. Karana soedagar maneh teh pada gegeden di boemi; karana koe panggendam maneh sakabeh bangsa kagoda. 'Sarta di djero eta geus kapanggih ^d gětih para nabi djeung djalma saroetji, kitoe deui gětih sakabeh djalma noe dipaehan di boemi. *a* p. 5:2. *b* Jer. 51:63, 64. *c* Jes. 24:8; Jer. 16:9; 25:10; Jch. 26:13. *d* p. 17:6.

PASAL 19.

Sanggeusing kitoe kaola ngadenge ^a sowara tarik pisan di djero sawarga, saperti sora pirang-pirang djalma, ari pokna: ^b Haleloeja! Kasalametan, djeung kamoeljaan, sarta kahormatan, kitoe deui kawasa kagoengan Pangeran, Allah ² kaola kabeh; 'karana ^c hoekoemanana saestoe sarta adil; karana geus ngahoekoeman ka ^d dajang gede, noe ngaroek-sakkeun boemi koe djinahna teja, sarta ^e gětih abdi andjeunna geus dibales ka ³ dinja. 'Mindo deui njalaoer: Haleloeja! ^f Ari haseupna ngẽboel langgeng salalawasna. 'Demi ^g noe doewa poeloeh opat sēsēpoe, sarta noe opat mahloek teja, toeloeh brẽk marẽndek, djeung soedjoed ka Allah, anoe linggih dina panglinggihan; ari salaoerna: ^h Amin, Haleloeja! ⁵ 'Sarta aja gẽtra, datangna ti djero panglinggihan; ari lahirna: ⁱ Geura moedji ka Allah, eh sakabeh abdina, djeung sakoer noe sijeun koe andjeunna, noe ⁶ gede sarta noe leutik! 'Geus kitoe kaola ngadenge sowara, saperti sora pirang-pirang djalma, djeung ^j tjara ngagoe-roehna tjai gede, sarta tjara sora goeloedog tarik; ari pokna: Haleloeja! Karana ^k Pangeran, Allah oerang, anoe langkoeng kawasa, ajeuna djoemẽneng ⁷ radja. 'Hajoe, ^l oerang pada boengah sarta soerak, djeung oerang njangka-keun kamoeljaan ka andjeunna; ^m karana geus nẽpi ka waktoe rendengan Domba, sarta ⁿ istrina geus njawiskeun pribadi. ⁸ 'Djeung geus dipasihankoernija, nganggo-

nganggo koe boeh katji ^o noe setra sarta herang. Karana eta boeh katji teh nandakeun ^p kabẽneran djalma saroetji. ⁹ 'Geus kitoe malaikat teh njaoer ka kaola: ^q Geura noeliskeun: Salamet sakoer djalma noe disaoer kana hadjat rendengan Domba! Saoerna deui ka kaola: ^r Nja eta teh pangandika Allah saestoena. 'Tidinja kaola ^s brẽk mẽndek ka pajoeneun sampejanana, panijatan kaola dek njembah ka eta. Ari saoerna ka kaola: Poma oelah kitoe! Kami teh batoer sasama ngabdi djeung maneh sarta djeung doeloer-doeloer maneh, ^t noe njarangking pẽrtelaan Jesoes: "njembah teh moedoe ka Allah! Karana ari pẽrtelaan Jesoes teh nja eta rohing piwẽdjang para nabi. *a* p. 11:15; 12:10. *b* Djab. 104:35. *c* p. 15:3; 16:7. *d* p. 17:1. *e* 5 Moesa 32:43. *f* Jes. 34:10; p. 18:18. *g* p. 4:4, 9, 10. *h* Djab. 106:48. *i* Djab. 115:13; 134:1; 135:1, 20. *j* p. 14:2. *k* p. 11:15. *l* Djab. 118:24. *m* Mat. 25:10. *n* p. 21:2, 9. *o* p. 15:6. *p* Djab. 132:9. *q* p. 14:13. *r* p. 21:5. *s* p. 22:8. *t* p. 12:17. *u* Mat. 4:10.

¹¹ Geus kitoe kaola nendjo ^a sawarga molongo; beh aja ^b hidji koeda bodas, ari noe nitihan djẽnẽnganana ^c Satoehoe sarta Saestoe; eta teh ngahoekoeman ¹² djeung pẽrang nganggo kaadil. 'Ari sotjana ^d lir hoerenging seuneu, sarta mastakana nganggo makoeta reja pisan; djeung di andjeunna aja djẽnẽngan disẽratkeun, ^e taja pisan noe njaho oenina, ¹³ ngan andjeunna njalira. 'Sarta nganggo djoebah ^f beunang njelẽp koe gětih; ari djẽnẽngan andjeunna disẽboetna ^g Pa-
¹⁴ ngandika Allah. 'Djeung sawadya-balad anoe di sawarga ngariring ka andjeunna, pada toenggang koeda bodas, ari papakeanana ^h boeh katji bodas sarta bẽrẽ-
¹⁵ sih. 'Djeung ⁱ tina baham andjeunna aja noe bidjil hidji pẽdang seukeut, baris andjeunna njabẽtan sakabeh oerang kapir. Sarta bakal ngangon ka darinja nganggo tẽtẽkẽn beusi. Malah andjeunna ^j ngirik bak pamẽresan, noe dieusi anggoer sewoting bẽndoe Allah noe lang-
¹⁶ koeng kawasa. 'Ari dina panganggona djeung dina gedengna ^k aja djẽnẽngan disẽratkeun kijeu: IJEU TEH RADJANING SAKABEH RADJA DJEUNG GOESTINING SAKABEH GOESTI. *a* p. 4:1. *b* p. 6:2. *c* p. 3:14. *d* p. 1:14. *e* p. 2:17. *f* Jes. 63:1-3. *g* Joh. 1:1. *h* p. 4:4; 7:9. *i* p. 1:16; 12:5. *j* p. 14:19, 20. *k* p. 17:14.

¹⁷ Tidinja kaola nendjo hidji malaikat

keur nangtoeng dina panon-poë; eta teh ngagëro, tarik pisan sowarana, sa-oerna ^a ka sakabeh manoek noe halibër di awang-awang, kijeu: Ka darijeu! geura koempoel kana hadjat Allah noe lang-
18 koeng agoeng; 'soepaja ngaharakan daging para radja, djeung daging para kapala sërdadoe, djeung daging djalma noe barëdas, sarta daging koeda djeung noe taroempakna, kitoe deui daging sa-koer noe mërdika djeung noe koema-woela, noe gëde sarta noë leutik!

^a Jëh. 39: 17—20.

19 Toeloej kaola nendjo ^a sato teja, djeung sakabeh radja ijeu boemi, sarta djeung balad-baladna, geus karoempoel, rek mërangan ^b ka noe nitih koeda
20 teja, sarta ka wadya-baladna. 'Dëmi sato teh ditangkëp, katoet ^c nabi palseo, ^d noe sok njijeun tanda di hareupeunana, noe njasabkeun koe lantaran eta tanda ka sakoer noe geus narima tjiri sato, djeung njarëmbah ka artjana teja. Doe-wanana ^e hiroep-hiroep digoebroeskeun
21 walirang. 'Ari noe tinggal seug dipaehan koe pëdaugna anoe nitih koeda, pëdang anoe bidjil tina bahamna teja; djeung sakabeh manoek teh sareubeuheun koe dagingna.

^a p. 13: 1; 17: 12.

^b p. 19: 11, 14. ^c p. 16: 13. ^d p. 13: 11—17.

^e 4 Moesa 16: 33. ^f Dan. 7: 11; p. 14: 10; 20: 10, 14.

PASAL 20.

Geus kitoe kaola nendjo hidji malai-
kat toeroen ti sawarga, mawa ^a sosi djoerang, sarta leungeunna njëkël ^b rante
2 gëde. 'Tidinja ngarontok ^c naga, nja oraj kahot teja, tégës Iblis djeung Setan; seug dirante pililaeunana sareboe taoen;
3 'toeloej ^d dialoengkeun ka djëro djoe-rang, sarta disosi sakali, djeung di loe-hoerna ditërapan tjap, oelah sina nja-sabkeun deui ka bangsa-bangsa nëpi ka bejakna noe sareboe taoen teja; pastina, ari ënggeus kitoe, koedoe dilaänan deui sakeudeung.

^a p. 1: 18; 9: 1.

^b 2 Petr. 2: 4. ^c p. 12: 9. ^d Jës. 24: 21, 22.

4 Tidinja kaola nendjo ^a reja pangtja-likan, sarta aja noe njalikan; eta toeloej pada dipaparin kawasa ngahoekoe-man. Djeung kaola nendjo ^b njawa sa-koer djalma noe dikadek beuheungna koe tina përtelaän Jesoes, sarta koe

tina pangandika Allah; kitoe deui sa-koer noe teu njëmbah ka sato djeung ka artjana, sarta teu narima tjiri teja kana tarang djeung kana leungeunna; eta teh pada hiroep, sarta ngaradjaän reureudjeungan djeung Kristoes, lilana
5 sareboe taoen. 'Tatapi ari noe paeh sadjaba ti dinja teu hiroep deui, nëpi ka bejakna noe sareboe taoen teja. Nja
6 eta teh hal hoedang noe mimiti. 'Salamët djeung soetji djalma noe dikërsa-keun miloe kana hoedang noe mimiti! Ari ^c ka eta mah maot kadoewa teh teu kawasa; ^d nja pada djadi panghoeloe bade ka Allah djeung ka Kristoes, sarta bakal ngaradjaän reureudjeungan djeung Kristoes, lilana sareboe taoen.

^a Dan. 7: 9, 22, 27; Loek. 22: 30. ^b p. 6: 9;

13: 15, 16. ^c p. 2: 11. ^d p. 1: 6.

7 Sanggeusna bejak eta noe sareboe taoen, Setan teh dikëntjarkeun tina pan-
8 djarana; 'toeloej ka loewar, karëpna njasabkeun ka bangsa-bangsa noe dina
^a opat djoeroe boemi, ^b Gog djeung Magog, ^c dikoempoelkeun kana përang; ari eta teh ^d bilanganana tjara keusik di
9 laoet. 'Tidinja pada ngabroel ka medan ijeu boemi, sarta ngalingkoeng ka ënggon djalma saroetji keur baris, djeung ka nagara kaasih; brëg ^e aja seuneu ragrag ti langit, ti Allah, ngalëboer ka
10 eta djalma-djalma. 'Ari Iblis, noe njasabkeun ka darinja, seug digoebroeskeun ka djëro ^f rawa seuneu sarta walirang, nja eta ënggon sato djeung nabi palseo teja; sarta ^g bakal pada disangsara beurang-peuting langgëng salalawasna.

^a p. 7: 1. ^b Jëh. 38, 39. ^c p. 16: 14. ^d Jos. 11: 4.

^e Jëh. 38: 22; 39: 6. ^f p. 19: 20. ^g p. 14: 10, 11.

11 Geus kitoe kaola nendjo hidji panglinggihan gëde sarta bodas, djeung ka noe linggihna; ^a ari boemi djeung langit pada kaboer koe sorot pameunteuna,
12 sarta euweuh piënggoneunana. 'Djeung kaola nendjo sakoer djalma noe paeh, gëde-leutik, pada nangtoeng di pajoe-neun Allah; ^b seug aja kitab dibaroeka-keun; sarta aja hidji kitab sedjen di-boekakeun, nja eta ^c kitab kahiroepan. Dëmi noe paraeh teh toeloej dihoekoe-man noeroetkeun saongëlna dina eta kitab, ^d sakoemaha pagawean hidji-hidji
13 djalma. 'Ari ^e laoet njanggakeun djalma paraeh, anoe aja di djërona; maot djeung

ënggon noe paeh kitoe deui pada njang-gakeun djalma paraeh, anoe aja di djërona; toeloj dihoekoeman, hidji-hidji djalma sakoemaha pagaweanana bae.

14 'Dëmi *f* maot djeung ënggon noe paeh teh digoebroeskeun ka djëro *g* rawa seuneu teja. Nja eta maot kadoewa, rawa

15 seuneu teh. 'Djeung lamoen aja djalma kapanggih teu ditoeliskeun dina kitab kahirupan, eta toeloj digoebroeskeun ka djëro rawa seuneu. *a* Mat. 24:35. *b* Dan. 7:10. *c* p. 3:5; 21:27. *d* p. 2:23. *e* Joh. 5:28, 29. *f* 1 Kor. 15:26, 55. *g* p. 20:10.

PASAL 21.

Geus kitoe kaoela nendjo *a* langit anjar djeung boemi anjar. Karana langit noe heubeul sarta boemi noe heubeul geus moesna, kitoe deui laet geus euweuh. 'Sarta ijeu kaoela Johannes nendjo *b* nagara soetji, Jëroesalem anjar, toeroen ti Allah, ti djëro sawarga, geus ditjawisan sapërti panganten awewe beunang midang, anoe rek ditëpoengkeun

3 djeung salakina. 'Tidinja kaoela ngadenge *c* sowara tarik pisan, datangna ti djëro sawarga; ari saorna: Toeh, *d* balandongan Allah aja di manoesa, sarta andjeunna bakal sasarëngan linggih djeung eta; ari manoesa pidjadieun oematna, sarta Allah koe mantën bakal sasarëngan djeung eta, nja djoemënéng

4 Allah manoesa. 'Ari *e* sakabehna tjiapanon koe Allah disoesoetan tina matana; djeung moal aja deui maot; kitoe deui kalaraän, atawa tjeurik, atawa kasoelah geus moal aja deui; karana përkara noe heubeul mah geus areuweuh.

5 'Ari *f* noe linggih dina panglinggihan teja ngandika kijeu: Toeh, *g* saniskara koe kami didjadikeun anjar. Ladjëng ngandika deui ka kaoela: *h* Geura toeliskeun; karana eta lahiran teh satoehoe

6 djeung saestoe. 'Sarta pangandikana deui ka kaoela kijeu: *i* Geus tinëkanan! *j* Kami teh nja Alpa djeung Omega, noe mimiti sarta djeung panganggeusan. Djalma noe halabhab tangtoe koe kami dibere nginoem tina soemoer tjai kahirupan, teu make dibajar. 'Saha-saha

k noe oenggoel, tangtoe kawaris sakabehna eta; sarta *l* kami bakal Allahna,

8 dëmi eta pidjadieun poeta kami. 'Tatapi *m* ari noe gimir, djeung noe teu

përtjaja, djeung noe nadjis, djeung noe maehan, djeung noe djinah, djeung toekang sibir, djeung noe njëmbah ka brahala, kitoe deui sakoer djalma bohong, eta teh pibagianenunana di djëro *n* rawa noe hoeroeng koe seuneu djeung walirang teja; nja eta teh maot kadoewa.

a 2 Petr. 3:13; p. 20:11. *b* Ibr. 12:22; p. 3:12; 21:10. *c* p. 14:2, 13; 16:1; 18:4; 19:1, 6. *d* Jëh. 37:27; 43:7; Ibr. 8:2. *e* p. 7:17. *f* p. 4:9; 20:11. *g* Jës. 43:18, 19; 2 Kor. 5:17. *h* p. 14:13; 22:6. *i* p. 16:17. *j* p. 1:8; 22:13, 17. *k* p. 2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21. *l* Ibr. 1:5. *m* p. 22:15. *n* p. 20:10, 14.

9 Geus kitoe njampeurkeun ka kaoela saorang ti *a* noe toedjoeh malaikat, noe marawa toedjoeh pinggan, anoe pinoe koe toedjoeh balahi panganggeusan teja; seug njaoer ka kaoela, kijeu saorna: Geura miloe ka kami! kami ka maneh dek noedoeheun *b* panganten

10 istri, pigeureuhaeun Domba teja. 'Toeloj kaoela *c* sadjëroning Roh koe malaikat teh dibawa *d* ka poentjak goenoeng nja gëde nja loehoer; geus kitoe noedoeheun ka kaoela nagara gëde, *e* nja Jëroesalem soetji, keur toeroen

11 ti djëro sawarga, ti Allah, 'sarta make kamoeljaän Allah. Ari *f* tjahjana sapërti tjahja intën pangaloesna, tjara intën jaspis, anoe herang sapërti karistal.

12 'Djeung make koeta nja gëde nja loehoer, *g* aja doewa wëlas lawangna, djeung dina eta lawang aja doewa wëlas malaikat; sarta dina lawang aja toelis ngaran, nja eta ngaran noe doewa wëlas

13 kaom anak-poetoe Israil. 'Ti wetan aja tiloe lawang, ti kaler tiloe lawang, ti kidoel tiloe lawang, ti koelon tiloe lawang. 'Ari koeta nagara teh *h* padëmenna doewa wëlas, sarta dina eta padëmen aja *i* ngaran doewa wëlas rasoel

15 Domba. 'Ari noe sasaoeran djeung kaoela, keur njëkël *j* toembakan ëmas, baris ngoekoer nagara katoet lawangna djeung

16 koetana. 'Ari bangoen nagara teh *k* pasagi; palajoena papak djeung panggërëtna. Ana dioekoer nagara koe toembakan teja, aja salaksa doewa reboe istadi; palajoena, panggërëtna djeung

17 loehoerna saroewa pisan. 'Ana dioekoer koetana, aja saratoes opat poeloeh opat asta, noeroetkeun oekoeran manoesa, noe

18 djadi oekoeran malaikat. 'Ari noe didamël koeta teh intën jaspis; sarta ngarana ëmas doekët, djiga gëdah bërësih

19 roepana. 'Ari padëmen koeta nagara
 teh dialoes-aloes koe intën warna-warna.
 Padëmen noe hidji ' jaspis, noe kadoewa
 nilëm, noe katiloe kalsëdon, noe kaopat
 20 djamroet, 'noe kalima angkik, noe ka-
 gënëp jakoet, noe katoedjoeh krisolit,
 noe kadalapan beril, noe kasalapan ratna
 tjampaka, noe kasapoeloeher krisopras,
 21 wëlas koetjoeboeng. 'Ari eta doewa wë-
 las lawang teja nja doewa wëlas moe-
 tijara, hidji lawang hidji moetijara; sarta
 loeloeroeng nagara teh ëmas doekët,
 roepana djiga gëdah herang ngaleng-
 22 gang. 'Djeung kaoela teu nendjo kabah
 di djëro eta nagara; karana noe djadi
 kabahna teh nja Pangeran, Allah noe
 langkoeng kawasa, kitoedeui Dombateja.
 23 'Djeung ^m eta nagara teu pisan koedoe
 ditjaangan koe panon-poë sarta koe boe-
 lan; karana ditjaangan koe kamoeljaän
 Allah, sarta Domba noe djadi damarna.
 24 'Ari ^a bangsa-bangsa noe meunang ka-
 salamëtan bakal pada loemampah dina
 tjaang eta nagara, djeung sakabeh radja
 di boemi pada mawa kamoeljaän djeung
 25 kahormatan dirina ka dinja. 'Ari la-
 wangna ^o moal dipeundeut-peundeut-
 keun ti beurang; karana di dinja teh
 26 euweuh peuting. 'Sarta ^p kamoeljaän
 djeung kahormatan bangsa-bangsa bakal
 27 dibarawa ka dinja. 'Djeung eta nagara
 teh ^q moal diasoeapan anoe sipat nadjis,
 kitoe deui noe migawe lampah kageu-
 leuhan sarta bohong; ngan woengkoel
 ' anoe disërkatkeun dina kitab kahiroe-
 pan kagoengan Domba. *a p. 15:1.*

*b p. 19:7. c p. 17:3. d Jëh. 40:2. e p. 21:2.
 f p. 21:23. g Jëh. 48:31. h Ibr. 11:10. i Mat.
 10:2-4. j Jëh. 40:3; p. 11:1. k Jëh. 48:16.
 l 2 Moesa 28:17-20. m Jës. 24:23; 60:19, 20;
 Djak. 14:7; p. 22:5. n Jës. 60:3. o Jës. 60:11, 20;
 p. 22:5. p Jës. 60:5, 6. q Jës. 52:1; 60:21.
 r p. 13:8.*

PASAL 22.

Geus kitoe malaikat teh noedoehekeun
 ka kaoela ^a hidji waloengan tjai ka-
 hiroepan, herang sapërti karistal; ari
 bidjilna tina ^b panglinggihan Allah djeung
 2 Domba. 'Ari di têngah ^c loeloeroeng eta
 nagara, sarta ^d di sisi eta waloengan,
 sabeulah ti dijeu djeung sabeulah ti di-
 toe, aja ^e tangkal kahiroepan, boewahna
 doewa wëlas, ari boewahanana saban

boelan; sarta daoen tangkal teh baris
 3 ngawaloejakeun oerang kapir. 'Djeung
^f moal aja deui sapaeun; sarta pang-
 linggihan Allah djeung Domba aja di
 dinja, sarta abdina bakal pada ngabakti
 4 ka andjeunna, 'djeung ^g bakal narendjo
 ka pameunteuna, sarta ^h padjënëngan
 5 andjeunna aja dina tarangna. 'Djeung
 di dinja ⁱ moal aja peuting, sarta teu
 pisan koedoe make damar atawa tjahja
 panon-poë, karana Goesti Allah noe nja-
 angan ka darinja; sarta ^j bakal pada
 ngaradjaän langgëng salalawasna.

*a 1 Moesa 2:10; Jëh. 47:1; Djak. 14:8. b p. 5:1, 6.
 c p. 21:21. d Jëh. 47:12. e 1 Moesa 2:9; 3:24;
 p. 2:7. f Djak. 14:11; p. 21:27. g 1 Moesa 32:30;
 Ibr. 12:14. h p. 3:12; 7:3. i p. 21:23, 25. j p. 20:6.*

6 Toeloej ngalahir ka kaoela: ^a Eta sa-
 kabeh pilahir anoe tadi teh satoehoe
 djeung saestoe. Ari Pangeran, Allah roh
 para nabi, geus miwarangan ^b malai-
 katna, soepaja noedoehekeun ka abdi-
 abdi andjeunna përkara noe geus pasti
 7 tereh piboektieun. 'Masing ingët, ^c kami
 teh tereh datang. ^d Salamët anoe nëtëp-
 keun kana kasaoeran piwëdjang ijeu
 kitab! *a p. 19:9; 21:5. b p. 1:1. c p. 3:11. d p. 1:3.*
 8 Nja ^e ijeu kaoela Johannes anoe geus
 ngadenge sarta nendjo eta sakabeh pë-
 rkara. Ari sanggeusna kadenge sarta ka-
 tendjo teh, ^b brëk kaoela mëndëk, rek
 njëmbah ka pajoeneun sampejan malai-
 kat, anoe geus noedoehekeun eta përkara
 9 ka kaoela. 'Dëmi lahiranana ka kaoela:
 Poma oelah kitoe! Kami teh batoer sa-
 sama ngabdi djeung maneh sarta djeung
 doeloer-doeloer maneh, para nabi teja,
 kitoe deui djeung sakoer noe nëtëpkeun
 kana kasaoeran ijeu kitab; njëmbah teh
 moedoe ka Allah. *a p. 1:1, 9. b p. 19:10.*
 10 Toeloej ngalahir deui ka kaoela: ^a Ari
 kasaoeran piwëdjang ijeu kitab koe ma-
 neh poma oelah dirapët djeung ditjap;
 11 karana geus deukeut ka mangsana. ^b Noe
 migawe kagorengan, sing antek migawe
 kagorengan; noe kotor, sing antek ngo-
 toran dirina; noe bënër, sing antek mi-
 lampah kabënëran; kitoe deui noe soetji.
 12 sing antek njoetjikeun dirina. 'Masing
 ingët, ^c kami teh tereh datang, ^d djeung
 mawa gandjaran anoe kami, keur malës
 ka hidji-hidji djalma, noeroetkeun koe
 13 maha pagaweanana bae. 'Kami teh '
 nja Alpa djeung Omega, noe mimiti sarta

- djeung panganggeusan, noe pangheulana
 14 sarta djeung pangpandeurina. 'Salamët sakoer noe ngalampahkeun timbalan andjeunna! Tangtoe kongang kana *f* tangkal kahiroepan, sarta asoep kana *g* lawang, toeloej ka djëro nagara teja.
- 15 'Ari *h* di loewarna aja sagala andjing, djeung toekang sibir, djeung noe djinah, djeung noe maehan, sarta noe njëmbah ka brahala, kitoe deui sakoer noe rësëp kana bohong djeung noe ngalampahkeun.
a p. 10:4. *b* Dan. 12:10; Mat. 13:30; 2 Tim. 3:13. *c* p. 22:7. *d* p. 2:23. *e* p. 1:8, 17; 21:6. *f* p. 22:2. *g* p. 21:12, 27. *h* 1 Kor. 6:10; Ep. 5:5; Pil. 3:2.
- 16 Ijeu kami *a* Jesoes geus miwarangan malaikat kami, baris mërtelakeun eta sagala përkara ka maraneh, nja garedja sakabeh. Kami teh *b* akar djeung toeroenan Dawoed, sarta *c* bentang isoek noe mantjoer tjahjana.
a p. 1:1, 11. *b* Jës. 11:1, 10; 5:5. *c* p. 2:28.
- 17 Ari *a* Roh djeung *b* panganten awewe teh pada sasaoeran kijeu: Moegi geura soemping! Sarta noe ngadenge koedoe ngomong: Moegi geura soemping! Djeung
c saha-saha noe halabhab, geura datang; sarta ari noe hajang, geura njokot tjai kahiroepan teu make dibajar.
a p. 14:13. *b* p. 21:9. *c* Jës. 55:1; Joh. 7:37; p. 21:6.
- 18 Kaoela ngingëtan ka oenggal djalma, noe ngadenge kana kasaoeran piwëdjang ijeu kitab: *a* oepama aja noe nambahan ka dinja, eta teh koe Allah tangtoe ditambah koe balahi, anoe dioengëlkeun
 19 dina ijeu kitab; 'sarta oepama aja noe ngeuweuhkeun tina kasaoeran ijeu kitab piwëdjang, eta teh koe Allah tangtoe diuweuhkeun doeoemanana tina *b* tangkal kahiroepan, djeung ti *c* nagara soetji, sarta ti saniskara noe dioengëlkeun dina ijeu kitab.
a 5 Moesa 4:2; Sil. 30:6. *b* p. 22:14. *c* p. 21:2.
- 20 Ari lahirna noe mërtelakeun sakabeh përkara tadi teja: Satëmënna, *a* kami teh *b* tereh datang. Amin. Noen soemangga, Goesti Jesoes, moegi enggal soemping!
a p. 22:7, 12. *b* Ibr. 10:37.
- 21 Moegi-moegi *a* sih-koernija Goesti Jesoes Kristoes njarëngan ka maraneh sakabeh! Amin.
a 2 Tes. 3:18.

TAMAT PËRDJANGDJIAN ANJAR.

To renew the charge, book must be brought to the desk.

TWO WEEK BOOK

DO NOT RETURN BOOKS ON SUNDAY

DATE DUE

628 DEC 23

Form 7079 3-50 30M S

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 08010 9773

